Digitized by Google

BIBL. NAZ.
Vitt. Emanuele III
RACCOLTA
VILLAROSA
NAPOLI

Vid F ...

R. P. JOSEPHI

MANSI

LOCUPLETISSIMA

BIBLIOTHECA

Moralis Prædicabilis.

Digitized by Google

Digitized by Google

Racc. Vall. F. 24
97654
(1)

R. P. JOSEPHI MANSI

CONGREGATIONIS ORATORII
Romani Presbyteri,

LOCUPLETISSIMA BIBLIOTHECA MORALIS PRÆDICABILIS;

HOC EST DISCURSUS VARII EXQUISITI,

In quibus per Tractatus ordine digeſtos, ad verbum Dei fructuosè & faciliter prædicandum, de Virtutibus & Vitiis copioſiſſimæ materiæ morales ſubminiſtrantur, & ad plenum digeruntur.

OPUS IN GRATIAM CONCIONATORUM, QUIBUS AD Comparandam ſibi variis ex Libris Bibliothecam æris non ſuppetit facultas, vel ad perluſtrandum ipſos SS. Patres, & Sacræ Scripturæ Interpretes, tempus aut commoditas deficit, ex reconditis S. Scripturæ ſcriniis, & Sanctorum Patrum ac Divini Verbi Interpretum pulpitis; necnon copioſis ſelectiſſimorum Prædicatorum armariis, per Diſcurſus multiplices in ſuas claſſes ordinatè diſtributos, concinno ordine erectum, & ex Italica Lingua in Latinam converſum.

TOMUS PRIMUS,

CUI PRÆTER INDICES NECESSARIOS, ACCEDIT ALTER
Copioſiſſimus Concionum pro Diebus Dominicis, & Feſtis totius Anni.

VENETIIS, MDCCXXII.
Ex Typographia Balleoniana.
SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIIS.

Digitized by Google

PRÆFATIO AUTHORIS

Ad Benevolum Lectorem.

POſtquam annis ſuperioribus in tui gratiam & obſequium in lucem publicam edidimus primò quidem Promptuarium Sacrum , deinde Ærarium Euangelicum : nunc ſupereſt ut promiſſionem noſtram , qua tibi alios Tomos Morales de Virtutibus & Vitiis, in quibus materiæ morales copioſè dilucidantur , edendos polliciti ſumus , reapſe adimpleamus.

Præterquam quòd Sanctiſſimum S. Philippi Nerii Inſtitutum , quod in hac ejus Congregatione Oratorii Romani, ex Dei clementia profiteor, ſolemnem habeat ex Regula verbum Dei quotidie per quatuor diſtinctos, in mediam horam protenſos, ſibique mutuò immediatè ſubſequentes Diſcurſus, ſalubriter exponendi conſuetudinem ; de quo ſalutari valdèque proficuo exercitio Eminentiſſimus Cardinalis noſter Baronius Tomo primo Annalium laudabilem facit mentionem, dum alium quendam ex eadem Congregatione aſſumptum Cardinalem Tarugium, qui unà ſecum uno eodemque tempore Sancti Philippi Nerii diſcipulus fuit, ob diù continuatum hoc ſermocinandi exercitium, nobili Elogio DUCEM VERBI appellat ; ac proinde licèt inficiari nequeam, me ob continuatum multis abhinc annis præfatum quotidianæ prædicationis miniſterium, non modicam in hiſce libris conſcribendis perſenſiſſe facilitatem, tametſi ut plurimùm in Diſcurſibus meis de aliis materiis longè ab iis, quæ in hiſce Tomis tanguntur, diverſis, & ſpeciatim multos Sacræ Scripturæ libros in ſenſu morali explicando, diſſeruerim.

Porrò inter materias morales eas dumtaxat ſtudioſè mihi ſelegi, quas tibi utiliores magiſque neceſſarias futuras eſſe duxi, eaſque per modum Tractatuum & Diſcurſuum diſtribui & fuſiùs extendi ; præſertim ob oculos habens, quòd licèt non ſolùm varii, ſed etiam multi Divini Verbi Præcones tam in Feſta quàm Anni Dominicas in lucem prodierint, non tam omnibus omnimodè pro qualitate Perſonarum vel locorum ſufficientiam præſtent, quod tamen hic abundantiſſimè peragitur ; verùm etiam non omnibus, prout dici ſolet, *detur ire Corinthum*, hoc eſt, locupletiores viſitare Bibliothecas, & ex ipſiſmet fontibus haurire aquas SS. Patrum, quæ tamen hìc abundè & ſine magno pecuniarum diſpendio hoc in Opere copioſiſſimæ hujus Bibliothecæ Moralis, quæ in multos annos glorioſè prædicandi ſubminiſtrat divitem materiam, in qua modò datur quaſi quædam luxuries undique evagandi, quod nec Auditoribus

ribus

Digitized by Google

ribus utile, nec Tractanti videtur accommodum, ſed magis utrinque ſi in unius materiæ filo pergatur, proficuum, prout non ſolùm doctiorum teſtimonio, ſed etiam proprio experimento patebit, comparari poteris. Ut vel hoc ſolùm nomine etiam laborem meum tibi gratum acceptumque futurum eſſe planè confidam, maximè ſi finem conſideres, quem in hiſce materiis conſcribendis mihi aſſiduè propoſitum habui; qui certè alius non eſt, quàm ut animarum ſpirituali lucro & ſaluti, pro debilis ingenii mei viribus & exiguo talento, cooperari in Domino poſſim: ſic enim me adimpleturum eſſe ratus ſum, quod prædicatorem Euangelicum monet S. Pater noſter Philippus, quodque cuidam Eccleſiaſtico modum verbum Dei utiliter annuntiandi ſibi præſcribi cupienti reſpondit Sanctus Gebennenſium Antiſtes, Franciſcus Saleſius, cujus hæc ſunt è Gallico in Latinum ſermonem translata ipſiſſima Verba: *Finis Prædicatoris unicus hic eſſe debet, ut peccatores per iniquitates ſuas mortui ad gratiæ vitam redeant: juſti verò qui vita ſpirituali feliciter gaudent, ſeſe magis magiſque perficiendo, abundantiùs eandem poſſideant. Denique quemadmodum Deus Jeremiæ Prophetæ præcepit, ut evellas & deſtruas vitia & peccata, & ædifices & plantes virtutes & dona vitæ perfectioris.*

Cæterùm libens agnoſco, omnes hactenùs à me in lucem editos Libros, & inter eos hunc præcipuè eſſe velut centonem quendam ex variis Scripturæ locis, ſanctorumque Patrum, aliorumque inſignium Authorum ſententiis & Doctrinis undique refertum, & celeri calamo, ſine methodo, & ordine, neglectiſque bonæ locutionis, ſtylique comptioris & elegantioris regulis Rhetoricis obiter congeſtum; verumtamen inſuper ingenuè fateor & proteſtor me ad nihil aliud æquè contendiſſe, quàm ut nudam tibi & abundantem quidem ſubminiſtrarem materiam, cui Lectorem quilibet pro ſuo talento eam inſerere formam facilè poterit, quæ ſuopte ingenio vel maximè arrideat.

Omninò etiam mihi perſuaſum habeo, quòd (niſi Typographi vel Correctores erraverint: ſuoque, ut fieri ab iiſdem aſſolet, officio defuerint) in allegationibus me ſincerum atque fidelem experieris; in quibus diffuſus ſum valdeque copioſus, ob commodum & utilitatem eorum, qui loca illa Marte proprio inveniendi nec tempus habent, nec commoditatem. Si tamen aliquos in hac parte errores deprehenderis, ab iis facili negotio me excuſabis, ſi longam, quæ Romam, ubi continuò reſideo, & Venetias inter, ubi primi Tomi primùm Italicè prodierunt in lucem, vel etiam Francofurtum intercedit, diſtantiam conſiderare libuerit; licèt ab iis qui per propriam ignorantiam aut inadvertentiam irrepſerunt erroribus, excuſare me non poſſim, nec velim, ſed potiùs tuam, benigne Lector, interpellem æquanimitatem, ut ſi quos tales inveneris, benignè ignoſcere digneris; nam *ſæpè etiam bonus dormitat Homerus.* Denique obteſtor te, devote Lector, ut tuis ardentibus precibus Deum pro me obſecres, ut ſtudia (quæ ad majorem ſui nominis gloriam dirigo) unicè à me intentum aſſequantur finem, ſalutem videlicet animarum; mihique conſtantem impertiatur corporis ſanitatem, & habilitatem mentis, hiſce materiis conſcribendis convenientem; meam etenim debilitatem libenter agnoſcens, dico cum Apoſtolo: *Non ego, ſed gratia Dei mecum.* Vale feliciter, meiſque ſtudiis utiliter fruere.

INDEX

INDEX AUTHORUM,

Quorum Libris Author in Compilatione Bibliothecæ Moralis uſus fuit.

A

Abdias Babylonicus.
Abſalom Abbas.
Acta Eccleſia Mediolanenſis ſub S. Carolo Card. Borromæo Archiep. Mediolanenſi.
Adrichomius.
Aegeſippus.
Aegidius Romanus S. R. E. Card. Ord. Eremitarum S. Auguſtini.
Aelianus.
Aeneas Silvius.
Aeſopus.
Agellius Congregat. Clericorum Theatinorum.
Alanus.
B. Albertus Magnus Epiſcop. Ratiſponenſ. Ord. Præd.
Albertus Picus, Comes Mirandulanus.
Alcaſar.
Alcuinus Monachus, Ord. S. Benedicti, Præceptor Caroli Magni.
B. Algerus.
Alexandro ab Alexandro.
Alexander Alenſis Ord. Minorum.
Aloyſius Lippomanus Epiſcopus Veron.
Aloyſius Navarinus Congreg. Clericor. Theatinorum.
Alphonſus Rodriquez Soc. Ieſu.
Alphonſus Salmeron.
Alphonſus Toſtatus Epiſcop. Abulenſis.
Alphonſus Valmeranus.
Alphonſus Vajsliegas.
Alvarus Pelagius Epiſcopus Silvenſis.
Amalaricus.
S. Ambroſius Doct. Eccleſ. Epiſcopus Mediolanenſ.
Ambroſius Catherinus Ordin. Prædic. Epiſcopus.
Amphilochius.
S. Anacletus Papa.
S. Anaſtaſius Synaita.
Anaſtaſius Monachus.
Anaſtaſius Diaconus.
S. Andreas Cæſarienſis.
S. Andreas Cretenſis.
Andreas Capella.
Andreas Maſius.
Annales Eccleſiaſtici Baronii.
Annales Eccleſiaſtici Raynaldi.
Annales Ciſtercienſes.
Annales Ord. S. Franciſci.
S. Anicetus Papa.
S. Anſbertus.
S. Anſelmus Epiſcop. Cantuarien. Ord. S. Benedicti.
S. Antiochus.
Antiochus Monachus.
S. Antonius Magnus Abbas.
S. Antonius de Padua Ord. Minorum.
S. Antoninus Archiepiſ. Florentinus.
Antonius Senenſis Ord. Prædic.
Appollinarius.
Aponius.
Apophtegmata S. Franciſci.
Aquila.
Arabica Verſio.
Arethas Epiſcop. Cappadociæ.
Arias Montanus.
Ariſtoteles Stagyrita Philoſophus.
Arnobius Epiſcop. Veronenſis.
Arnoldus Carnotenſis.
S. Aſterius.
S. Athanaſius Doct. Eccleſ. Epiſc. Alexandrinus.
Athenæus.
S. Auguſtinus Doct. Eccleſ. Epiſcop. Hipponenſ.
Aulus Gellius.
Author Operis Imperfecti.
Author Hiſtoria Eccleſiaſtica.
Author incognitus Ord. Carmelit.

B

Balduinus.
Bartholomæus Piſanus Ord. Minor.
S. Baſilius Magnus Epiſcop. Cæſarienſis in Cappadocia.
S. Baſilius Seleucus.
V. Beda Monachus Ord. S. Benedicti.
Benedictus Pererius.
Bencejus.
Berengarius Abbas.
S. Bernardus Abbas Claravallenſ.
Bernardus Luxemburgenſis, Ord. Præd.
S. Bernardinus Senenſis Ord. Minor.
Bernardinus.
Bibliotheca SS. Patrum.
Biblia Arabica.
Biblia Græca.
Biblia Hebraica.
Biblia Regia.
Biblia Syriaca.
Biblia Tigurina.
S. Brigitta Revelationes.
Blaſius Viegas Soc. Ieſu.
Boetius Severinus.
S. Bonaventura S. R. E. Card. Epiſcop. Albanenſis Ord. Minor.
Bonartius.
S. Bonifacius Archiepiſcop. Mogunt.
Bouldvicus.
S. Bruno Colonienſis Patriarcha Carthuſianorum.
Bullarium Magnum.

C

Carolus Sigonius.
Cæſar Card. Baronius Congregat. Oratorii Romani S. Philippi Nerii.
Cæſar Franciotti.
S. Cæſarius Arelatenſis.
Cæſarius Heiſterbacenſ.
Capitolinus.
Caſſiodorus.
S. Catharina Senenſis Ord. Præd.
Catechiſmus Hiſtorialis.
Catechiſmus Novitiorum.
Catena Græcorum Patrum.
Cauſini Aula Sancta.
Celada.
Chaldaica Verſio.
Chavaſſans.
Cicero.
Cineas Orator.
S. Claudianus.
S. Clemens Alexandrinus.
S. Clemens Romanus.
Cœlius Rhodiginius.
Columella.
Concilium Aquiſgranenſe.
Concilium Baſileenſe.
Concilium Bituricenſe Ann. 1584.
Concilium Burdigalenſe Ann. 1583. 1587. & 1624.
Concilium Colonienſe.
Concilium Epheſinum Oecumenicum.
Concilium Gallicanum poſt Trident.
Concilium Lateranenſe.
Concilium Matiſconenſe ſub Pelagio.
Concilium Mediolanenſe.
Concilium Narbonenſe An. 1551. & 1609.
Concilium Pariſienſe ſub Gregor. IV. An. 827.
Concilium Toletanum.
Concilium Tridentinum Oecumenicum.
Concilium Turonenſe An. 1583.
Conciliorum Tomi.
Conradus Clingius.
Corderius Soc. Ieſu.
Cornelius Fanenſius Epiſcopus.
Cornelius Ianſenius Epiſcop. Iprenſis.
Cornelius à Lapide Soc. Ieſu.
Cornelius Tacitus.
S. Cyprianus Martyr.
S. Cyrillus Alexandrinus Ord. Carm.
S. Cyrillus Ieroſolymitanus.

D

Decreta Eccleſiæ Gallicanæ.
Decretum Gratiani.
Demoſthenes.
Diadochus.
Didacus Baeza.
Didacus Stella Ord. Min. S. Franciſ.
Dio.
Diogenes Laertius.
Diodorus Siculus.
S. Dionyſius Alexandrinus.
S. Dionyſius Areopagita.
Dionyſius Carthuſianus.
Dionyſius Rickelius Carthuſianus.
Diſcipulus.
Doctrina Patrum.

Do-

Index Authorum.

Dominicus Soto Ord. Prædicat.
S. Dorotheus.
Drogo Hoſtienſis.
Didymus.

E

Elias Cretenſis Commentator. Nazianzeni.
Eligius Noviomenſis Epiſcopus.
Emmanuel Sà Soc. Ieſu.
Ennodius.
Epictetus Philoſophus.
S. Epiphanius Epiſcopus.
S. Ephrem Syrus.
Eraſmus Roterodamus.
S. Eucherius Epiſcopus Lugdunenſis.
Euſebius Cæſarienſis.
Euſebius S. Hieronymi Diſcipulus.
Euſebius Emiſſenus.
Euſebius Gallicanus.
Euſebius Hiſtoricus.
S. Euthymius.

F

Famianus Stradas.
Fernandez.
Floremundus Remundus.
Flores Exemplorum.
S. Fortunatus.
Franciſcus Arias Soc. Ieſu.
S. Franciſcus Aſſiſinas Patriarcha Ord. Minor.
Franciſcus Bonzonius.
Franciſcus Fervardentius Ord. Minor.
Franciſcus Petrarcha.
Franciſcus Ribera Soc. Ieſu.
S. Franciſcus Saleſius.
Franciſcus Suarez.
Franciſcus Titelmannus Ord. Minor.
Franciſcus Card. Toletus Soc. Ieſu.
Franciſcus Valliſoletanus.
Franco Abbas.
Fulbertus Carnotenſis.
S. Fulgentius Epiſcopus Ruſpenſis.
Fulgoſius.

G

Gagnæjus.
Galatinus.
Galfredus Abbas.
Gaſpar Manzius, Iuriſconſ.
Gaſpar Sancius Soc. Ieſu.
S. Gaudentius Epiſcopus.
Genebrardus.
Gennadius.
Georgius Bruin.
Gerardi Itinerarium.
Ghislerius.
Gillibertus Abbas.
Giuſſani Author vitæ S. Caroli Borrom.
Gloſſa Interlinearis.
Gloſſa Ordinaria.
Godefridi Allegoria.
Gratianus Monachus Ord. S. Bened.
Græcus Textus.
S. Gregorius Magnus Papa, Doct. Eccl. Ord. S. Benedicti.
S. Gregorius Nazianzenus Epiſcop. & Doct. Eccleſ.
S. Gregorius Nyſſenus Epiſcop. & Doct. Eccleſ. Græca Lectio.
S. Gregorius Thaumaturgus.
S. Gregorius Turonenſis.
S. Gregorius de Valentia.
S. Guerricus Abbas.
Guilielmus Abbas Ciſtercienſ.
Guilielmus Durandus.
Guilielmus Eſtius.
Guilielmus Pepinus Ord. Præd.
Guilielmus Peraldus.
Guilielmus Valdemarus.

H

Hamerus.
Haye.
Haymo Epiſcop. Halberſtadienſis.
Hebræus Textus.
Hector Boetius.
Hector Pintus Ord. S. Hieronymi.
Heliodorus.
Henricus Henriquez.
B. Henricus Suſo.
Heraclitus.
Hermas.
Herodotus.
Herols Ord. Minor.
Heſychius.
Hieremias Drexelius.
S. Hieronymus Stridonenſis D. E. Eccl.
Hieronymus Duxand.
Hieronymus Oleaſter Ord. Præd.
S. Hilarius Epiſcopus Pictavienſis.
S. Hilarus Papa.
S. Hildebertus Epiſc. Cœnomanenſis.
S. Hippolytus.
Hiſtoria Tripartita.
Hiſtoria de Viris Illuſtrib. Ord. Ciſterc.
Honorius Auguſtodunenſis.
Hugo à S. Charo, S. R. E. Card. Ordin. Præd.
Hugo à S. Victore Canon. Reg. S. Auguſt.
B. Humbertus General. Ord. Præd.
Hymni Eccleſiaſtici.

I

Jacobus Alvarez.
Iacobus Bergomus.
Iacobus Marchantius, ſeu Hortus Paſtorum.
Iacobus Tyrinus Soc. Ieſu.
Idelbertus.
Idiota.
S. Ignatius Epiſcop. & Martyr.
S. Ignatius Loyola Fundat. Soc. Ieſu.
S. Ildefonſus Epiſcop. Toletanus.
Innocentius III. Papa.
Ioannes Aedus Ord. Minor.
Ioannes Arboreus.
Ioannes de Avila.
Ioannes Azorius.
Ioannes Bencius.
Ioannes Benedictus.
Ioannes Bollandus Soc. Ieſu.
Ioannes Bromiardt, Ord. Præd.
S. Ioannes Caſſianus.
S. Ioannes Chryſoſtomus Epiſc. Antiochenus, & Doct. Eccl.
S. Ioannes Climacus.
S. Ioannes Damaſcenus.
Ioannes Diaconus.
Ioannes Ferus, Ord. Minor.
Ioannes Gerſon Cancellarius Univerſitat. Pariſienſis.
Ioannes Guilielmus.
Ioannes Lorinus Soc. Ieſu.
Ioannes Maldonatus.
Ioannes Manlius.
Ioannes Miffreth.
Ioannes Pelecius.
Ioannes Rho, Soc. Ieſu.
Ioannes Stephanus Durantus.
Ioannes de Sylveira, Ord. Carmel.
Iordanus Saxo, Ord. Eremit. S. Aug.
Ioſeph à Coſta, Soc. Ieſu.
Ioſeph Hebræus.
S. Irenæus Epiſcopus Lugdunenſis.
S. Iſaac Abbas.
S. Iſaac Presbyter.
Iſaac Monachus.
S. Iſidorus Epiſc. Hiſpalenſis.
S. Iſidorus Peluſiota.
Iſidorus Clarius.
S. Ivo Carnotenſis.
Iudocus Clichtovæus.
Iulianus Imperator.
Iulius III. Papa.
Iuſtinianus Imperator.
S. Iuſtinus Martyr.
S. Iuſtinus Hiſtoricus.
Iuſtinus Imperator.
Iuſtus Lipſius.

L

Lactantius Firmianus.
Laurentius Beyerlinck.
S. Laurentius Iuſtinianus Patr. Venet.
Laurentius Surius Carthuſian. Colon.
S. Leander Hiſpalenſis.
Lectiones S. Antonii Magni.
Lectiones S. Auguſtini.
Lectiones S. Bibianæ.
Lectiones S. Caſimiri.
Lectiones S. Claræ.
Lectiones S. Ignatii Loyolæ.
Lectiones S. Leonis.
Lectiones S. Marcellini Papæ & Mar.
Lectiones S. Philippi Nerii.
Lectiones Quadraginta Martyrum.
Lectiones SS. Apoſtol. Simonis & Iudæ.
Lectiones S. Viti Martyr. 15. Iunii.
S. Leo Magnus Papa.
Litteræ annuæ Soc. Ieſu.
Lucas Burgenſis.
Lucas Pineda, Soc. Ieſu.
Lucas Vuaddingus, Ord. Minor.
S. Lucas Epiſc. Toloſanus.
Ludovicus Bloſius Abbas.
Ludovicus Granatenſis, Ord. Præd.
Ludovicus Epiſc. Tudenſis.
Ludovicus Molina, Soc. Ieſu.

M

Macarius.
Macarius Alexandrinus.
Macrobius.
Magaglianes.
Magiſter Sententiarum.
Manipulus Exemplorum.
M. Antonius Muretus.
S. Marcus Eremita.
Marcus Marulus.
M. T. Cicero.
Mariana.
S. Martianus.
Martinus Becanus, Soc. Ieſu.
Martinus Cromerus.
Martinus Delrio Soc. Ieſu.
Martyrologium Romanum.
Maſius.
Maſcardus.
Matthæus Clingius.
S. Mathildis Revelationes.
S. Maximus Epiſcopus.
Metaphraſtes.
Michael Ayguanus Bononienſ. Or. Car.
Michael Gelycas.
Michael ab Iſſeldt.
Michael de Palatio.
Minutius Felix.

Moy-

Index Authorum.

Moyſes Barceſa Epiſcop. Syrus.

N

S. Emeſinus.
Nicephorus Calliſtus.
Nicetas Commentat. Nazianzeni.
Nicolaus Boerius.
Nicolaus Cauſſinus Soc. Ieſu.
Nicolaus Durerus.
Nicolaus Lyranus Ord. Minor.
Nicolaus I. Papa.
Nicolaus Trigaultius Soc. Ieſu.
S. Nilus.

O

Dericus Raynaldus Congregat. Orator. Roman.
Oecumenius.
Officium Eccleſiaſticum.
Olaus Magnus.
Olike Dux.
Olympiodorus.
Optatus Milevitanus.
Origenes.

P

Acz.
Palladius.
Panormitanus Abbas.
S. Paſchaſius.
S. Patianus.
S. Paulinus.
Paulus AEmilius.
Paulus Diaconus.
Paulus Frigenus Rom. Congr. Orator. Romani Presbyteri.
Paulus Fugerius.
Paulus Oroſius.
Paulus de Palatio.
Paulus VVan.
Pauſanias.
Petrus de AEliano Cardinalis.
Petrus Berchorius Ord. S. Benedicti.
Petrus Bleſenſis.
Petrus Cellenſis Abbas.
S. Petrus Chryſologus Epiſcop. Ravenn.
S. Petrus Damianus S.R.E. Cardinalis.
Petrus Maffejus.
Petrus de Molino.
Petrus Ribadeneira Soc. Ieſu.
Petrus Thyraus Soc. Ieſu.
Philippus Abbas.
Philo Carpathius.
Philo Hebræus.
Photius.
Pierius Valerianus.
Pigna.
Pizzani Chronicon.
Plato.
Plinius.
Plutarchus.
Polybius.
Pontificale Romanum.
Porrecta.
Pratum floridum.
Primaſius.
Procopius.
Promptuarium Exemplorum.
S. Proſper Aquitanicus.

Q

Vintilianus.

R

Abanus Maurus Ord. S. Bened. Archiep. Moguntin.
Radulphus.
Raphael Volaterranus.
Rationale Græcorum.
S. Raymundus Ord. Præd.
S. Remigius Epiſcop. Rhemenſis.
S. Remigius Epiſcop. Altiſiodorenſis.
Richardus à S. Laurentio. } *Canon. Reg.*
Richardus à S. Victore. } *S. Aug.*
Richardus à media villa.
Richardus Pampolitanus.
Robertus Card. Bellarminus Soc. Ieſu.
Robertus Holcoth Ord. Præd.
Rodericus Sancius.
Rodulphus Clutius.
Roverius Lincolnienſ. Epiſcopus.
Ruffinus Hiſtoricus.
V. Rupertus Abbas Tuitienſis.

S

Abellicus.
Sainctes Pagninus Ord. Præd.
Salazar Soc. Ieſu.
Salonius.
Salvianus Epiſcop. Maſſilienſis.
Salluſtius.
Scholiaſtes Climaci.
Sebaſtianus Barradas.
Seneca.
Septuaginta Interpretes.
Severinus Manlius Boetius.
Severus Sulpitius Epiſcop. Bituricen.
Sextus Julius.
Sidonius Apollinaris.
Sigebertus.
Simon de Caſſia Ord. Erem. S. Auguſt.
Simon Majolus Epiſc. Vulturienſis.
Sineſius.
Sixtus Papa III.
Socrates.
Solon Lycurgus.
Sophocles.
Sophronius.
Speculum Exemplorum.
Stephanus Cantuarienſis.
Stevartius.
Stobæus.
Strabo Fuldenſis monachus Ord. S. Benedicti.
Svetonius.
Summa Prædicantium.
Sylva Hiſtoriarum.
Sylva Allegoriarum.
Symmachus.
Syneſius.
Synodus Andegavenſis.
Synodus Moguntina.
Synodus Ebroicenſis.
Synodus Senonenſis.
Syriaca Lectio.
Syricius Papa.

T

Ertullianus.
Textus Chaldæus.
Textus Græcus.
Textus Hebræus.
Theatrum vitæ humanæ.
Theodoretus.
Theodorus Siculus.
S. Theodorus Studita.
Theodoſius Imperator.
Theophylactus.
Theophilus Antiochenus.
Theſaurus in Panegyrico.
S. Thomas Aquinas Doctor Angelicus Ord. Præd.
Thomas Bozius Congreg. Orat. Roman.
Thomas Cantuarienſis.
Thomas Cantipratenſis Ep. Ord. Præd.
Thomas de Kempis.
Thomas Morus Magnus Angliæ Cancellarius & Martyr.
Thomas Sanchez.
Thomas Scapletonus Anglus.
S. Thomas de Villanova Archiepiſcop. Valent. Ord. Eremit. S. Auguſtini.
Thomas de Vio Cardinalis Cajetanus Ord. Præd.
Tigurina Verſio.
Tilmannus Bredembachius.
Timotheus Presbyter.
Titelmannus.
Titus Boſtrenſis.
Titus Livius.
Tranquillinus.
Trebellius.

V

S. Alerianus.
Valerius Maximus.
Vatablus.
S. Venantius Fortunatus.
Verantius.
Victor Antiochenus.
Victor Vticenſis.
Vigliegas.
Viguerius Cardinal.
Vincentius Bellovacenſis.
S. Vincentius Ferrerius Ord. Præd.
Vincentius Manardi.
Virgilius Cepati Soc. Ieſu.
Virgilius Malvezzi Marchio.
Vita S. Aloyſii Gonzaga.
Vita S. Angelæ de Fulginio.
Vita S. Antonii Magni Abbatis.
Vita S. Arſenii Abbatis.
Vita S. Bernardi Abbatis Claravallen.
Vita Camilli Lellis fundatoris Clericorum miniſtrantium infirmis.
Vita S. Caroli Borromæi Cardinal.
Vita S. Catharinæ Senenſis Ord. Præd.
Vita S. Elzearii Comitis.
Vita S. Franciſci Aſſiſinatis.
Vita S. Franciſci de Paula.
Vita S. Franciſcæ viduæ Romanæ.
Vita S. Franciſci Saleſii Ep. Genev.
Vita S. Gertrudis.
Vita B. Henrici Suſonis.
Vita S. Hereberti Archiepiſc. Colonienſ.
Vita S. Ioannis Eleemoſynarii.
Vita Ioannis Baptiſtæ Vitelli.
Vita Venerab. Ioannis Bapt. de Fulginio.
Vita B. Iordani.
Vita S. Laurentii Juſtiniani Patriarchæ Venetiarum, & Canonic. Regular. S. Georgii in Alga ibid.
Vita S. Lydvvinæ Virginis.
Vita S. Martini Epiſcop. Turonenſis.
Vita S. Norberti Archiepiſc. Magdeb.
Vita S. Philippi Nerii Fundatoris Congreg. Oratorii Romani.
Vita S. Pauli Primi Eremitæ.
Vita S. Sylveſtri.
Vita Thomæ Mori Regni Angliæ Canc.
Vita S. Tereſiæ Virginis.
Vita S. Vincentii Ferrerii.
Vita Patrum.
Vitalis.
Vopiſcus.

X

Enocrates.
Xenophon.

Z

Eno Epiſcopus Veronenſis.
Zenaras Hiſtoricus.

INDEX
TRACTATUUM ET DISCURSUUM,
Qui in hoc Tomo Primo Bibliothecæ Moralis continentur.

TRACTATUS I.
De Abſtinentia, Jejunio, & Sobrietate.
Continet Diſcurſus XVIII.

Diſc. I. MUltæ conſiderantur abſtinentiæ & jejunii conditiones, ad hoc, ut meritum habeant, dicique poſſint virtutes.

II. Appetitum etiam rerum vilium, vitioſum eſſe poſſe oſtenditur; jejunium, quod exceſſivo & delicato cibo compenſatur, veluti adulterium reprobatur; è contrà ut jejunium Deo gratum ſit, pauperi dandum eſt, quod ex parſimonia abſtinentiæ lucramur; fierique ex libenti animo, non verò ob vanam gloriam ſervari debet.

III. Primum præceptum protoparentibus noſtris in ipſo mundi exordio impoſitum, abſtinentiæ fuit, quam Chriſtus ad exemplum ſuorum ſequacium in omni rigore implevit; in cujus etiam virtute abundantia confertur gratiarum, cùm Deo ſummè grata exiſtat.

IV. Jejunium quidpiam Angelicum & divinum in ſe continet, noſque Deo ſimiles reddit.

V. Abſtinentia & jejunium media ſunt efficacia ad cœlum nobis aperiendum, noſque ad gloriæ poſſeſſionem tranſmittendos.

VI. Sobrietas & temperantia victus, ad divinorum myſteriorum, cœleſtiumque revelationum notitiam nos diſponit, mentem ad Deum elevat, atque ad acquirendam ſapientiam, benèque faciendam orationem auxilia præſtat.

VII. Jejunium ad ſanctitatem acquirendam cooperatur, eſtque illius fundamentum; quod Sancti egregiè obſervantes, plurima patrarunt miracula.

VIII. Per jejunium eradicantur vitia; eoque mediante Moyſes legem Dei accepit, ad cujus etiam obſervantiam efficaciter cooperatur, omnes nobis virtutes inferendo, aliaque bona communicando, interque, illa pacem præcipuè & tranquillitatem publicam.

IX. In virtute jejunii victoria adverſus ſenſualitatem reportatur, ipſeque ſpiritus carni dominatur.

X. Concupiſcentiæ carnalis impetus per jejunium reprimitur, neque à caſtitate ſobrietas unquam diſſociatur.

XI. Abſtinentiam, fortem adverſus dæmones armaturam eſſe, Chriſti jejunantis exemplo oſtenditur.

XII. Abſtinentia & jejunium, ad inimici infernalis tentationes & inſultus ſuperandos, vires animique robur ſubminiſtrat.

XIII. Ninivitarum exemplo, jejunium opportunum ad abolendum peccatum, noſque ab eo præſervandos, nec non ad placandam divinam juſtitiam, aliundè per gulam & abſtinentiæ tranſgreſſionem graviter irritatam, remedium eſſe, oſtenditur.

XIV. Per varia Sacræ Scripturæ loca, aliaſque hiſtorias, per jejunii merita, multas fuiſſe glorioſè obtentas victorias, oſtenditur.

XV. Jejunia ſaluti etiam corporali conducunt, faciuntque, ut homines in optimo virium vigore & ſanitate diù vivant.

XVI. Deus jejunium cum innocentia à nobis conjungi, illudque operibus bonis, præſertim verò eleemoſyna, ſanctificari deſiderat.

XVII. Jejunium ad vitia eradicanda ordinatur, & ideò ſpecialiter placet Deo; neceſſum eſt autem, ut non modò corpus, ſed & omnes ſenſus ſpiritualiter jejunent.

XVIII. De myſteriis jejunii quatuor temporum & quadrageſimæ; deque finibus, in quos hæc jejunia ordinantur: contra eos, qui illa facillimè tranſgrediuntur, vel ob metum lædendæ ſanitatis, vel ſub aliis prætextibus ab illis ſe eximunt. Recenſentur quoque exempla Sanctorum quorundam, abſtinentiæ jejuniorumque virtute inſignium.

TRACTATUS II.
De Adulatione.
Continet Diſcurſus XII.

Diſc. I. INimicus infernalis, primus adulationis author & inſtrumentum fuit; ideòque vitium hoc diabolicum eſſe, oſtenditur.

II. Dæmon per hoc vitium, eos, qui perfectiores ſunt & ſanctiores, quantùm poteſt, ſeducere ſatagit.

III. Adulatio oleo, ſimiæ, peſti, echo, umbræ & ſpeculo aſſimilatur; unde aliquæ adulatorum proprietates examinantur.

IV. Adulator per adulationes laudatum in vitiis fovet, ſuiſque culpis magis illaqueat.

V. Qui per adulationem efficiunt, ut vitia virtutes eſſe appareant, alienaſque virtutes contemnunt, ſeverè puniuntur.

VI. Adulationis dulcedo, licèt animam vulneret, mortemque eidem inferat, omnibus tamen placet.

VII. Longè melius eſt à detractoribus corrigi, reprehendi, injurias pati, &c. quàm ab adulatoribus decipi.

VIII. Adulatio genericè nequitia appellatur, ut tantò magis ejus exprimatur malitia, ſecumque hypocriſin ſubinfert; & ideò quantum Chriſto abominabilis ſit, oſtenditur.

IX. Adulatores Reipublicæ pernitioſos, multarumque ruinarum cauſas, & primam idololatriæ originem eſſe, demonſtratur.

X. Adulatio proprium lucrum & intereſſe pro objecto habet.

XI. Adulatores à Principibus magni æſtimantur, utpotè quorum intellectum excæcant, & veritatem abſcondunt, quæ à paucis principibus libenter auſcultatur.

XII. Multa conſiderantur damna, quorum adulatores cauſa exiſtunt; variæ quoque illorum malæ, indignæ & viles qualitates, nec non quæ iis inferuntur ſevera ſupplicia, exponuntur; & conſiderantur aliqua circa hoc vitium remedia.

TRACTATUS III.
De Ambitione.
Continet Diſcurſus XVIII.

Diſc. I. LUcifer primus ambitioſus fuit, qui ambitionis venenum in cœleſtem pariter & terreſtrem paradiſum, imò & in ipſum collegium Apoſtolicum invexit; ac denique ipſummet Dei Filium in idem vitium præcipitare attentavit.

II. Ambitio omnium eſt malorum origo, omnique legi naturali & divinæ renunciat; cunctarum quoque diſſenſionum, bellorum, ſtragum, hæreſium, apoſtaſiarum, imò & idololatriæ cauſa fuit.

III. Ambitioſi ſe priùs dejiciunt, ut poſteà exaltentur; atque ad omne malum proclives ſunt; eſtque aulicorum ad honores aſpirantium propriiſſimum hoc vitium.

IV. Effræne dominandi deſiderium intellectum excæcat, eorumque, qui ad honores evehuntur, naturam & mores in diverſa commutat.

V. Su-

V. Superbi, quia terrena avidè nimis concupiſcunt, à cœleſti gloria excluduntur: unde dignitatum gradus etiam illis, qui ad eoſdem à Deo ſublimantur, periculoſos eſſe, ex variis cauſis oſtenditur.

VI. Sublimia loca, præcipitia vicina comminantur: fortuna quem exaltat, eundem pariter deprimit: unde & viri perfectiſſimi magnum ſibi ex honoribus periculum conciliant.

VII. Vita & gloria mundana magnatum hujus ſæculi, quòd brevis ſit, oſtenditur; ipſaque dignitatum terrenarum fugacitas & inſtabilitas penitùs conſideratur.

VIII. Principes multis ſunt periculis & anxietatibus obnoxii: ideòque nunquam ſunt plenè contenti, imò præ cunctis aliis, gravioribus ſunt ſemper inſidiis obnoxii.

IX. Deducitur fuſiùs eadem materia ex aliis argumentis.

X. Gravitas ponderis, quod honores (qui honos & onus dicuntur) ſecum afferunt, conſideratur; variæque Prælatorum obligationes perpenduntur.

XI. Ornamenta Aaroni quondam præſcripta, præcipuè verò ea, quibus Epiſcopi uti ſolent, ritus item & cæremoniæ ſacræ, in ipſorum honorem & reverentiam inſtitutæ, eas ſubindicant virtutes, quibus ipſos præditos eſſe oportet, ipſoſque ad majorem perfectionem obſtringunt.

XII. Honores merita ſemper prærequirunt; & ideò indigni ad honores evecti, infamiam ſibi majorem adſciſcunt: quibus cogitandum eſt, quòd reverentia illis exhibita non tam illis, quàm dignitati, qua fulgent, attribuenda ſit; pœnæ quoque, quibus Deus in ambitioſos animadvertit, exponuntur.

XIII. Textus ille Apoſtolicus: ; *Qui Epiſcopatum deſiderat, bonum opus deſiderat*, examinatur; variæque adducuntur plurium ſacrorum interpretum textus illius expoſitiones.

XIV. Illi, qui dignitates fugiunt, & accipere detrectant, illis accipiendis digniores & aptiores ſunt: pro quo argumento ſuadendo Chriſti, Moſis, Joſue, Eldad &c. afferuntur exempla.

XV. Multos Dei ſervos, oblatos ſibi honores pro viribus reſpuiſſe, per varia Sanctorum Novi Teſtamenti exempla oſtenditur.

XVI. Prelaturæ Eccleſiaſticæ à Chriſto non ad dominium, ſed ad obſequium ſubditorum ordinatæ ſunt: ideòque dominia etiam ſæcularia ob onus & obligationes, quas habent annexas, honoratas aliquas ſervitutis ſpecies eſſe oſtenditur.

XVII. Honores ambientibus, omnia moleſtiarum & periculorum genera occurrunt; eſtque inſuper vana omnis eorum fiducia, qua viris Principibus innituntur.

XVIII. Ambitionis contagio ad omnes, etiam viros perfectiſſimos, transfunditur; idque verum eſſe aliquibus exemplis demonſtratur: ubi etiam oſtenditur, quæ prælaturis obligatio & periculum adhæreſcat.

TRACTATUS IV.

De Amore Dei.

Continet Diſcurſus XVIII.

Diſc. I. CUm cor humanum ſine amore exiſtere nequeat, Deus illud ad ſuum amorem invitat. Oſtenditur dignitas objecti divini amoris, quod ſuper omnia creata, cuncta in ſe bona ſuperexceſſivè continet; ac tandem honor conſideratur, qui homini Deum amando accedit.

II. Præceptum charitatis primum & maximum nominatur, quia omnes leges & præcepta ad charitatem diriguntur; ipſa quoque charitas velut regina omnibus virtutibus imperat: aliæ quoque illius aſſignantur rationes.

III. Nullum opus bonum ſine amore Dei quidquam valet: hic autem omnes res, etiam minimas, pretioſas efficit, & ſolus cœlo comparando ſufficit, utpotè ad quod ſecuram brevemque vitam ſternit.

IV. Amor Dei natales ſuos directè Deo, in quo reſidet, attribuit, ipſique nos ſimiles efficit & unit, ipſumque totaliter noſtrum eſſe facit, ac demum nos cœli poſſeſſores conſtituit.

V. Amor Dei debita noſtrorum peccatorum remittit, iiſque pariter opponitur: item ad perfectionem acquirendam nos juvat, & cum vitiis pugnat.

VI. Amor vita eſt animæ; quæ valdè ingrata eſt, niſi Deum amet, qui tot modis ſalutem ejus curat, ſive eandem expectando ad pœnitentiam, ſive à peccatis præſervando. Alia quoque conſiderantur hujus amoris motiva.

VII. Deus tantoperè in nos beneficus conſideratur, quia quocunque nos vertimus, per communicata nobis beneficia amorem noſtrum erga ſe exſtimulat, cunctaſque creaturas ipſum ad nobis ſerviendum ordinaſſe conſtat.

VIII. Alia Deum amandi motiva perpenduntur; quia ad hoc, ut illum amemus, eſſe quoddam adeò nobile, & ad ejus ſimilitudinem factum, nobis contulit, cunctaſque creaturas noſtro ſervitio deputavit.

IX. Variæ inſtituuntur amoris Dei ponderationes, dum circa illa verba diſcurritur: *Sic Deus dilexit mundum, ut Filium ſuum Unigenitum daret, ut omnis qui credit in illum, non pereat, ſed habeat vitam æternam.*

X. Majorem Deus in nos amorem in Redemptione, quàm in Creatione noſtra oſtendit, quia ipſemet in propria perſona corpus aſſumendo paſſibile, redimere nos voluit: conſiderantur variæ inventiones, quibus Dei Filius uſus eſt, ut magis pateretur.

XI. Amor Redemptoris erga nos tantus fuit, ut quantò nos illum indigniùs tractavimus, tantò ille erga nos magis beneficus extiterit: idque per varios paſſionis ejus ſucceſſus & eventus oſtenditur: quæ proindè à nobis omnem viciſſim amorem efflagitat.

XII. Beneficia vocationis ad fidem, juſtificationis, præſervationis à multis peccatis & periculis, conſervationis creaturarum, ad amorem Dei nos obligant: & hoc tributum aliundè multis titulis debitum remuneratur.

XIII. Quia Deus, ut à nobis ametur, primo loco cor noſtrum expoſcit, varii explicantur modi, Deum ex toto corde, anima, & mente noſtra amandi.

XIV. Amor, quo erga terrena bona ferimur, condemnatur, quando is amori Dei anteponitur; ſimulque amorem Dei & mundi ſe mutuò compari non poſſe oſtenditur, eò quòd inter ſe prorsùs ſint contrarii.

XV. Deus cor noſtrum totum habere deſiderat, adeòque diviſionem in amore odit, cùm ſit inſtar ſponſi valdè zelotypus: in cujus probationem aliquæ conſiderantur Veteris Teſtamenti figuræ.

XVI. Æſtimatio, quam Deus de amore noſtro habet, nos ad illum ſine limite amandum obligat; maximè cùm totum illius lucrum, noſtrum ſit, perque ipſum omni debito noſtro ſatisfaciamus.

XVII. Præceptorum obſervantia amore, qui omnia quantumvis aſpera facilitat, ſuavis efficitur: Unde nemo excuſare ſe poteſt, quòd non amet, cùm ſuave ſit amare, & cuivis perſonæ adaptetur.

XVIII. Signa hunc amorem verè indicantia, ſunt ſequentia: nimirùm quòd ſit operativus, quòd omni nos exuat affectu terreno, Deum ſuper omnia deſideret & cogitet, legem ejus adimpleat, tribulationes patiatur, & non ſentiat; denique quòd ſine ullo intereſſe aut commodo quæſito amet.

TRACTATUS V.

De Charitate in proximum, concordia & pace.

Continet Diſcurſus X.

Diſc. I. OMnia præcepta ad proximi dilectionem tendere, perque illius adimpletionem homines cujuſvis alterius legis obſervantiam & meritum adipiſci oſtenditur.

II. Non datur amor Dei ſine amore proximi, hic enim evidens eſt ſignum, quòd Deus ametur, utpotè qui in proximo, tanquam viva Dei imagine & effigie, relucet.

III. Amor quo Deus nos diligis, & cura, quam habet, ut nos eum diligamus, varia nobis motiva modoſque inſinuat, quibus proximos noſtros diligere debemus.

IV. Charitas in proximos, nos verò fideles & in virtute fundatos eſſe oſtendit; hujus autem dilectionis defectus, & diſſenſiones convincunt, nos dæmonis eſſe ſequaces.

V. Ex varietate operationum in membris corporis noſtri, varii deducuntur modi, charitatem & dilectionem erga proximos exercendi.

VI. Ex cœlo Empyreo, viſione pacis, ex diſpoſitione elementorum, item ex unius duntaxat viri formatione, atque ex illius coſta, fabricata unica ſolùm muliere, nec non ex unica tantùm à diluvio præſervata familia Noetica, ſolicitudo Dei, qua unionem inter nos procurare voluit, conſideratur.

VII. Per quorundam veteris Teſtamenti rituum & Scripturarum ponderationem, docetur, quantum Deus mutuam inter nos concordiam amarit, oderitque diſſenſiones.

VIII. Eadem Dei ſolicitudo, qua concordiam & unionem inter proximos procuravit, ex multis Chriſti, in novo Teſtamento, operibus deducitur,

IX. Variæ conſiderationes circa præceptum, quo proximos, ſicut nos ipſos, amare tenemur, adducuntur.

X. Quanta cum facilitate, delectabilitate & lucro, debito fraternæ dilectionis ſatisfacere poſſimus; item hujus defectum dilectionis, reprobationis eſſe indicium, oſtenditur: varia quoque ejuſdem præcepti tranſgreſſoribus irrogata ſupplicia conſiderantur.

TRACTATUS VI.

De Angelis.

Continet Diſcurſus XVI.

Diſc. I. DE numero, diſtinctione & variis officiis Angelorum, qui per continuum cœlorum motum, & cauſatas inde in rebus omnibus inferioribus influentias, mundum gubernant & dirigunt.

II. Angelis aſſignata eſt tutela regnorum: & ideò ſæpè Synagogæ, & quovis tempore Eccleſiæ fuere defenſores: prout ex multis exemplis deducitur; multaque à nobis removent ſupplicia.

III. Angelos invitos eſſe ad inferendum nobis ſupplicia & pœnas; valdè autem ad nobis benefaciendum, Deumque nobis reddendum propitium, proclives eſſe, oſtenditur.

IV. De Angelorum, in exequendis Dei juſſis, ad noſtrum bonum cedentibus, velocitate & promptitudine: ubi etiam illos nobis, poſt Chriſti incarnationem & noſtram redemptionem, majorem exhibuiſſe amorem, oſtenditur.

V. Dignitas Angelorum oſtenditur: nec non, quòd hac non obſtante, in variis miniſteriis nobis ſervire non fuerint dedignati, varias in noſtrum obſequium ſpecies aſſumendo.

VI. Angeli nos adjuvant, ut in proſperitate innocenter vivamus, noſque à multis periculis ſpiritualibus & corporalibus eripiunt.

VII. Super illa Pſal. 90. verba: *Angelis ſuis Deus mandavit de te &c.* variæ inſtituuntur conſiderationes.

VIII. De defenſione & præliis Sanctorum Angelorum, adverſus inimici infernalis tentationes, inſultus, atque inſidias, in beneficium noſtrum.

IX. Angelorum in fine vitæ noſtræ adverſus dæmonem auxilia, ipſorumque pro noſtra ſalute interceſſiones perpenduntur: adverſus illos autem, qui nullum ex illorum cuſtodia retulere profectum, in extremo die judicii teſtes erunt.

X. Angelos, licèt noſtram reprobationem prævideant, nunquam tamen nos totaliter deſerere, probatur: ubi ſimul agitur de auxiliis, quæ nobis ſubminiſtrant, ut à peccati ſtatu egrediamur, exemplo ex carcere exeuntis Sancti Petri, per quem peccator præfiguratur.

XI. De cora & lætitia Sanctorum Angelorum, qua per ſalutem & pœnitentiam noſtram perfunduntur; variæque illius lætitiæ cauſæ adducuntur, & ſpecialiter utilitas, quam inde ob cœleſtis Jeroſolymæ reſtaurationem reportant.

XII. Oratio Angelis nos familiares efficit, quam ipſi nos rectè inſtituere docent, & ſimul cum omnibus aliis operibus bonis, per patrocinium ipſorum, corroborant & Deo præſentant.

XIII. Angelos, licèt nobis hìc in terris miniſtrent, per hoc tamen minimè impediri oſtenditur, quo minùs Deo aſſiſtant, & viſione beatifica fruantur; imò inſuper probatur, quòd ipſorum in Deum continuò defixus obtutus, ipſos de noſtra ſalute magis ſolicitos efficiat: tanguntur etiam aliqua bona, quæ nobis communicant; deque exhibenda à nobis ubique Angelis reverentia.

XIV. Angelorum converſatione frui poſſumus, dum ea, quæ ipſis placent, imitamur; qualia ſunt hoſpitalitas, eleemoſyna, pax, receſſus à mundo, humilitas, labor &c.

XV. Caſtitas & continentia Angelis nos ſimiles facit, eorumque, pro hujus virtutis converſatione, ſæpè experimur tutelam; & econtrà illius tranſgreſſores ab iis illata ſæpè experiuntur ſupplicia, utpotè qui vitium huic virtuti contrarium valdè execrantur.

XVI. De gratitudine noſtra Angelis debita, qui ſe liberaliter remuneratos eſſe cenſent, dum legi Dei & conſiliis ipſorum morem gerimus; deque exhibenda illis ubique reverentia, utpotè qui nobis ſemper præſentes exiſtunt: ipſorum denique auxiliis cooperandum eſſe docemur, quia noſtra culpa eſt, ſi per illa non proficiamus.

TRACTATUS VII.

De Anima ejuſque ſalute.

Continet Diſcurſus XIX.

Diſc. I. MOdica æſtimatio, qua animam apppretiamur, ex modica oritur notitia, quam ex defectu applicationis noſtræ, de ipſa habemus; hæc enim à nobis ad quævis alia extenditur, præterquam ad unicum hoc tanti momenti negotium.

II. Anima creata fuit, non verbo Creatoris, ſicut alia opera, ſed cum ejuſdem conſilio, qui ſpiraculo oris ſui eſſe illi tribuit, eique corpus ad cœlum erectum plaſmavit: Unde anima in ſolo Deo ſatisfactionem & quietem invenit.

III. Varia tanguntur myſteria, ob quæ Sapientia increata animæ adeò nobili corpus conjunxerit, ex tam vili luto plaſmatum.

IV. Examinatur, in quo conſiſtat hoc, quòd anima ad imaginem Dei creata ſit; idque ſimilitudinibus ſtatuæ, picturæ & ſpeculi elucidatur: variæ deinque moralitates tanguntur.

V. Pulchritudo animæ & ſimilitudo, quam habet cum Deo, cùm hæc in innocentia & virtutibus conſiſtat, per peccatum perdi poteſt & deformari; ſimulque oſtenditur, animam à Deo ſimilem ei creatam fuiſſe, ut tantò impenſiùs illam amet.

VI. Varii Deum inter & animam conſiderantur paralleli, quoad ſimilitudinem, quam cum Deo in qualitatibus & operibus ſuis habet.

VII. Homo, utpotè parvus quidam mundus, opus quoddam eſt, in quod abſolvendum SS. Trinitas induſtriam ſuam collocavit: denique anima, cœlum & gloria Dei, quia propter ipſam creatum eſt cœlum empyreum, quæ dignitas ad illam tantò majoris æſtimandam nos obligat.

VIII. Anima eſt Paradiſus & locus deliciarum Dei, ejuſque templum; cujus proindè amplitudo, maximè quam charitatem mediante habet, conſideratur.

IX. De exceſſiva animæ pulchritudine, quæ ad ſui ſponſalitium, ipſum Deum rapit: Hæc autem animæ venuſtas à virtutibus & innocentia Chriſtiana dependet.

X. Oſtenditur, quanta cura & cuſtodia Deus animam proſequatur; guſtus item, ſive gaudium, quo ob ejus ſalutem perfunditur; cujus etiam varia motiva conſiderantur.

XI. Ex pretio, pro animæ redemptione perſoluto, deducitur, quanti Deus, qui perfectam illius notitiam habuit, eam æſtimarit: imò & dæmon magni illam facit; adducuntur item nonnulla motiva, ad illam pro dignitate æſtimandam.

XII. Quidquid Deus pro omnibus animabus fecit, etiam pro una ſola facturus fuiſſet: ubi etiam cura, quam de unaquaque in particulari habet, per parabolas ovis & drachmæ deperditæ, nec non per S. Thomæ Apoſtoli exemplum docetur; nec non quòd nullus ſit faſtidiendus labor, licèt is etiam pro una tantùm anima fuerit impenſus.

XIII. Sin-

Digitized by Google

XIII. Singuli Redemptori noſtro tantundem obligantur pro anima propria, quantùm obligantur in univerſali omnes; imò plus quàm omnes: contra eos, qui propriam ſalutem ſpirituale & æternam floccifaciunt.

XIV. De gloria & magno lucro eorum, qui animas convertere ſatagunt; quantumque Deus indè gaudeat, utpotè qui animarum ſalutem tanto ſemper zelo proſequitur: cauſæ item adducuntur, cur in hoc miniſterio negligentes ſimus.

XV. Anima animæ noſtræ Deus eſt, quæ proindè moritur, dum Deum amittit; id quod per peccatum fit, quod lethiferum vulnus & venenum illius eſt: declaratur etiam, in quo ſanitas animæ conſiſtat, cui perſæpè infirmitates corporales plurimum conferunt; denique modus traditur, quo anima rejuveneſcere poſſit.

XVI. Indecens eſſe oſtenditur, quòd corpus animæ præponatur; de vilitate illius in comparatione animæ, quæ ſi propter corpus perdatur, ipſum quoque cum anima æternaliter punietur.

XVII. De corpore, quod inimicum eſt animæ, ſemper ſolliciti ſumus; ideòque illud adornare, cibare, lavare, & quando infirmum eſt, induſtriè curare ſtudemus; anima verò, in comparatione ejus, parvi æſtimatur.

XVIII. Anima in bonis hiſce terrenis perditur, dum æterna negliguntur: reprehenditur quoque modica animæ æſtimatio, in comparatione ad alias res temporales.

XIX. Mundus & omnia bona creata in comparatione ad animam, pro qua omnia prodigi debent, nihil valent; quæ proindè ſi perdita fuerit, nullum eſt pretium in creatis, quo illam redimere poſſis; & ideò ſalus illius nequaquam dubio eventui committi debet.

TRACTATUS VIII.

De Avaritia, divitiis, felicitate, & bonis temporalibus.

Continet Diſcurſus XXXI.

Diſc. I. EX auri natura, quæ nihil eſt præter terra; item ex loco, modo & qualitate perſonarum, quæ illud effodiunt; nec non ex gravitate, aliiſque illius qualitatibus, divitiarum cupiditas damnoſa & deteſtabilis eſſe oſtenditur.

II. Avaritia radix eſt omnis mali, omniſque vitii origo, & maximè odiorum & rixarum, etiam inter proximè cognatos; eſtque bellorum, ruinarum & cujuſvis alterius exceſſus unica & fundamentalis cauſa.

III. Eandem materiam & aſſumptum, per varia S. Scripturæ & SS. Patrum ſententias author proſequitur.

IV. Hoc vitium ſpecialem dæmonis laqueum eſſe, eumque in hoc ſpecialiſſimè velut in ſuo centro ſubſiſtere oſtenditur.

V. Divitiæ ſunt pondus, quo animæ in æternæ perditionis barathrum detrahuntur.

VI. Hujus vitæ proſperitates temporales plerumque ſcopuli ſunt, ad quos allidentes animæ, in profundum uſque inferni naufragantur: & ſi quæ in hac vita conceduntur deliciæ & gaudia, tormentis compenſantur æternis in vita altera.

VII. Divites communiter proclives ſunt in vitia; & quia terrenorum bonorum abundantia nidus eſt omnis peccati, ideò inter divitias innocentiam conſervare, difficillimum eſt.

VIII. Præſentis vitæ proſperitates à Deo nos ſeducunt; & ideò magna eſt inter illas virtutem conſervari difficultas.

IX. Eadem materia per alia argumenta continuatur.

X. Lapſum in peccata frequentiùs in felicitatis, quàm in adverſitatis ſtatu accidere, & conſequenter inter proſpera difficiliùs animæ ſalutem procurari, oſtenditur.

XI. Divites avari per opum ſuarum ſtercus, Deo abominabiles & hominibus exoſi efficiuntur: bona quoque temporalia per ſtercus, quod Tobiam excæcavit, ſignificari oſtenditur; quia hominem lumine & notitia Dei, & cœleſtium bonorum cognitione deſtituunt.

XII. Bona terreſtria à deſiderio & lucro bonorum cœleſtium nos retrahunt: & ideò quantò magis homo ab hujuſmodi bonis nudus & alienus exiſtit, tantò magis cœleſtibus abundat.

XIII. Felicitatem corporalem animæ periculoſam eſſe oſtenditur, utpotè per quam ſurdi efficimur, ne vocem Dei audire valeamus: & ideò ex eo, quòd quis bonis temporalibus abundet, Dei in illum benevolentiam & amorem colligere non poſſumus.

XIV. Per avidam divitiarum concupiſcentiam, affectum & poſſeſſionem, fides, cultus & notitia Dei plurimum labefactatur.

XV. Exponuntur myſteria, ob quæ avaritia idololatriæ à Spiritu ſancto ſimilis eſſe dicitur; variæ etiam utriuſque adducuntur analogiæ, variaque hujus ſimilitudinis argumenta.

XVI. Inordinatus erga bona temporalia amor condemnatur, ſicut & eorundem bonorum duplex abuſus; dum ſcilicet inter egenos ea non diſtribuimus, vel plus æquo æſtimamus, & in iis confidimus, cùm ſint temporalia.

XVII. Solo divitiarum deſiderio & cupiditate, non verò earum poſſeſſione, vitioſi efficimur; & ideò ab iis avellendus eſt noſter animus: quod admodum facile nobis erit, ſi vanitatem earum perpendamus.

XVIII. Bonorum temporalium ſufficientia homini benè congruit, ſuperfluitas autem illorum condemnatur, niſi inter egenos ea quæ ſuperfluunt, diſtribuantur; ad hoc divites adeò obligantur, ut in caſu, quo illud facere negligant, furti efficiantur rei: nec eſt, quòd ſibi per hoc facultates ſuas diminuendas eſſe vereantur; ſiquidem, quantò plus bonorum temporalium pauperibus elargiuntur, tantò ſecuriores evadunt, & magis augentur.

XIX. Bona hæc temporalia indifferentia ſunt ad bonum & malum; eorum verò utilitas, quæ inde ad nos redundare poteſt, à bono illorum uſu dependet: & ideò bonis auxilio ſunt ad ſalutem, ſi in bona opera adhibeantur.

XX. Nimius cordis noſtri ad bona temporalia adhæſionis affectus condemnatur: & ideò Abraham, Job & alii Sancti, qui ſine ullo divitiarum amore divites fuere, conſiderantur; undè bona temporalia ad opera bona, & ad neceſſarium uſum noſtrum applicanda, non verò Deo & ſaluti noſtræ præferenda ſunt.

XXI. Ut erga bona terrena minùs afficiamur, conſiderandum nobis eſt, quòd in hac vita ſimus viatores, vitaque præſens peregrinationi ſimilis exiſtat: id enim fecerunt, quotquot inter Sanctos divites fuerunt: undè variæ etiam peregrinorum conditiones conſiderantur.

XXII. Ut bona terrena contemnamus, opus eſt, ut cordis noſtri oculum in bona cœleſtia defigamus.

XXIII. Mundus bona tantùm apparẽtia, non autem vera habet; ſunt enim veluti ſcenæ quædam & imagines bonorũ, & ideò poſſeſſores ſuos non ſatiant, nec ſatisfaciunt ipſis.

XXIV. Bona temporalia quantò magis augentur, tantò ſæpè ampliùs deficiunt & amittuntur; & ideò inſidiæ & pericula varia recenſentur, quibus divites ſubjiciuntur; bonorumque temporalium inſtabilitas, & ab uno poſſeſſore ad alium tranſitus manifeſtatur.

XXV. Multæ divitum avarorum ærumnæ & cruciatus conſiderantur; Deus enim bonorum temporalium roſas variarum ſpinarum aculeis & puncturis commiſcuit, ut illa abhorreamus, noſtræque mentis oculos in bona cœleſtia defigamus.

XXVI. In variis proprietatibus ſpinarum, quibus divitiæ aſſimilantur, varii deſignantur avaritiæ & bonorum terrenorum effectus.

XXVII. De anxietatibus, curis, laboribus & ærumnis avarorum.

XXVIII. Agitur hic de avaritiæ inſatiabilitate; & rationes aliquæ adducuntur, ob quas non ſatiatur avarus; neque anima noſtra, in quorumcunque bonorum terrenorum poſſeſſione, quantumvis opulenta, quieſcit.

XXIX. Quantò quis ditior eſt, tantò eſt pauperior, quia avarus nunquam dicit: ſufficit; nec gaudet, aut fruitur ſuis divitiis, cùm ſit ſervus & mancipium illarum, & ab illis velut dominis ſuis poſſideatur.

XXX. Varii tanguntur effectus avaritiæ, quæ paſſim omnibus, etiam nonnunquam timoratæ conſcientiæ hominibus, tenaciter adhæreſcit, nec cum ætate ſenili conſeneſcit, ſed adoleſcit potiùs; quia adeò difficulter eradicatur, ut ſpeciali ad id Dei auxilio opus ſit.

XXXI. Regis Salomonis variæ conſiderantur deliriæ & voluptates, quibus licèt copioſè fruitus fuerit, illas tamen vanitatem vanitatum, & nihilum appellavit; ideòque mundum hunc purum quoddam nihil eſſe probatur.

TRACTATUS IX.

De Bacchanalibus, Spectaculis, Comœdiis, Larvis, Comeſſationibus, aliiſque ſimilibus vanitatibus.

Continet Diſcurſus XX.

Diſc. I. MInistris Euangelii curandum eſt, ut Bacchanalia, tanquam ſeminarium omnis peccati abolere poſſint: oſtenditur etiam, quòd Eccleſia tempus illud, quod à Septuageſima ad Quadrageſimam uſque decurrit, pœnitentiæ & planctui deſtinaverit; ac proindè illud in vanis diſſolutionibus tranſigere, Chriſtianum hominem minimè decet.

II. Deteſtabilis eſſe oſtenditur error mundanorum hominum, qui ſe per Bacchanalium diſſolutiones ad Quadrageſimalem obſervantiam diſponere volunt: multæque conſiderantur inordinationes, quæ exindè ſequuntur.

III. Bacchanales diſſolutiones multas ſecum ſubinferunt tranſgreſſiones; ſpectacula etiam & comœdiæ, præcipuè prophanæ, omnium ſunt malorum incentivum & inſtrumentum, utpotè quæ nobis per illas vivaciſſimè & tenaciter imprimuntur.

IV. Oſtenditur, comœdias prophanas ſpecialem eſſe obſcœnitatis nidum, omniſque impudicitiæ cauſam & originem.

V. Choreas execrabiles eſſe oſtenditur, utpotè quæ honeſtatem offendunt, multorumque malorum cauſa exiſtunt; quas proindè Deus ſummè deteſtatur, prout varia choreizantibus à Deo immiſſa ſupplicia comprobant. Dæmon quoque author illarum eſſe, ex nonnullis adductis exemplis declaratur.

VI. Exploduntur larvæ, velut Chriſtianis hominibus indignæ, à Dæmone inventæ, à Deo autem variis in occaſionibus graviter punitæ.

VII. Dæmon Bacchanalium author eſſe probatur, qui per illa animas noſtras in æternam perditioné deturbare nititur.

VIII. Bacchanalia paganorum hominum reliquiæ & inventiones exiſtunt, quibus olim divinos Baccho cultus exhibebant; ideòque Chriſtianos omninò dedecent.

IX. Pœnæ quas DEUS in particulari & in genere Bacchanalibus operam dantibus immiſit, accuratiùs conſiderantur, contra eorum ſequaces, qui vel ex eo culpabiliores cenſendi ſunt, quòd per illa Deo dorſum obvertunt.

X. Gaudia præſentia ficta tantum ſunt & apparentia; ſuntque roſæ undequaque multis ſpinis obſeptæ, quæ ſubitò effloreſcunt.

XI. Bacchanalia ſtultitiæ nomen merentur, ſiquidem per illa judicium rationis amittitur; maximè dum nos à ſequela Chriſti apoſtatare faciunt.

XII. De inſigni illorum lucro, qui hiſce diebus Chriſti ſe ſequelæ dedicant, cujus ſibi gratiam & gloriam conciliãt, ſicut is qui ſe familiarem eſſe comprobat illorum amicum.

XIII. Nonnulla illuminatiſſimorum virorum adducuntur exempla, qui zeloſos ſe Bacchanalium vanitatum hoſtes eſſe probarunt; ubi etiam aliqua adducuntur Divinæ complacentiæ ſigna, quæ Deus illis exhibere dignatus eſt, qui hiſce diebus, vanitatibus relictis, ipſum ſequuntur.

XIV. Deo acceptum & perfectum eſt ſacrificium, à gaudiis & voluptatibus, quas mundus hiſce diebus larga manu diſpenſat, abſtinere, & Chriſti diſciplinæ ſe ſubmittere.

XV. Deus illis, qui hiſce diebus amore ſui, Bacchanalium recreationibus ſe privant, conſolationem & dulcedinem communicat ſpiritualem.

XVI. Etiam virtuoſis & perfectis pericula Bacchanalium fugienda ſunt, neque de propriis virtutibus nimiùm eſt præſumendum; aliàs enim in mediis occaſionibus conſtituti miſerè corruent.

XVII. Per Chriſti patientis & morientis conſiderationem lumen acquiritur ad contemnendas voluptates, quæ crucifixionis ejus cauſa fuerunt.

XVIII. Sancta Dei Eccleſia in Euangelio Chriſti nobis Paſſionem ob oculos ponit, ut per illam à præſentibus nos diſſolutionibus coerceat, eoſque, qui veri Chriſtiani ſunt, exploret.

XIX. De Eutrapelia, id eſt, honeſta recreatione, quæ ſervatis conditionibus debitis virtuti attribuitur.

XX. Univerſalem Bacchanalium torrentem ſine læſione animæ, aut offenſa Dei ſecurè evaſiſſe, ſingulare Dei donum eſt, pro quo Deo gratias agere debemus; ſicut & pro eo quòd ſufficiens nobis lumen communicarit, ad agnoſcendum, quòd gaudia hæc tandem in pulvere & cinere terminentur.

TRACTATUS X.

De Beatitudine ſeu Gloria cœleſti.

Continet Diſcurſus XXX.

Diſc. I. COEleſtis gloria nec verbis exprimi, nec intellectu humano capi poteſt.

II. Cœleſtis Paradiſus pro nobis conditus fuit, utpotè ad cœleſtem gloriam poſſidendam creatis; ideòque ad hanc nos Deus ſuper omnia invitat, licèt nos illam inerter negligamus.

III. De amplitudine & immenſitate cœli empyrei, in cujus comparatione terra nonniſi punctum eſt, hæcque differentia ab illo, qui cœlum aſpicit, facilè agnoſcitur.

IV. Ex bonorum terrenorum aſpectu, in cœleſtium notitiam devenitur; unde ſupernæ Jeruſalem pulchritudo, delitiæ, opulentia, elegantia & lux fuſiùs conſideratur.

V. Beati omnes, utpotè coronati Reges, in ſolio Majeſtatis ſedentes, potentes erunt in cœlis.

VI. Tractatur de animarum beatarum & corporum ipſorum pulchritudine, & de dotibus claritatis, impaſſibilitatis, agilitatis, & ſubtilitatis, quibus corpora adornabuntur, reſtaurabunturque omnes illorum defectus.

VII. De gaudio & lætitia beatorum, qua ex divinæ faciei aſpectu perfundentur, utpotè in qua omnigena pulchritudo videtur; variaque conſiderantur gaudia, quæ ſtabilia, omniſque triſtitiæ experta exiſtunt.

VIII. Superabundantes gloriæ cœleſtia deliriæ, ex conſolationibus quas Deus ſervis ſuis etiam inter tormenta & dolores communicare ſolet, deduci poſſunt: Quilibet beatus participabit de alterius beati gaudiis, fruetur que & unietur Deo omnis gaudii fonti; & ideò hic flendum eſt, ut ibi gaudere poſſimus.

IX. Quòd Beatitudo omnia in ſe delitiarum genera includat, ex ſimilitudine Mannæ demonſtratur; & quidem ſi delitiæ cœleſtes cum terrenis conferantur, quantùm illæ bis ſuperiores ſint, facilè videtur.

X. Varii gloriæ accidentalis gradus, variique ex beatitudine procedentes effectus conſiderantur, utpotè in qua invenitur, quicquid volumus, aut deſideramus.

XI. De Paradiſi gloria ſub ſumptuoſi cujuſdam convivii metaphora & alluſione diſcurritur.

XII. De unione mutua Beatorum, quam habent in cœlis, deque mutua gaudiorum inter ſe participatione tractatur.

XIII. In cœlo omnes beati unã quaſi habent voluntatem, ex qua in cœleſti Jeruſalem magna inter beatos unio & concordia derivatur, ad quam amor & charitas aditum præbet.

XIV. Quiſquis in cœlum oculum ſuum dirigit, omnia quibus hic in terris frui poteſt, facilè contemnit, quia in cœlis omne bonum reperitur; unde quanti valoris unica tantùm cœleſtis torrentis ſtilla ſit, ponderatur.

XV. Beatitudo immunis eſt ab omnibus miſeriis, periculis, pœnis, culpis, aliiſque hujus vitæ laboribus. Et ideò beati lætabuntur, quòd portum ſecurè tenentes evaſerit Inferni.

XVI. De gaudiorum quibus beati fruentur, ſtabilitate, quippè quæ nunquam deficient, cùm bona hujus vitæ è contrà continuæ mutationi ſint obnoxia.

XVII. Qu-

Digitized by Google

XVII. Oculi noſtri in cœlum figendi ſunt, ſi bona terrena contemnere velimus.

XVIII. Conſideratio & ſpes bonorum cœleſtium, vanitatem nobis indicat bonorum terrenorum. Ubi agitur contra eos, qui de præſentibus tantùm gaudiis cogitant, de futuris nihil curantes.

XIX. Reprehenditur negligentia illorum, qui pluris terram, quàm cœlum faciunt; quibus Dæmon & omne malum communiter prævalere ſolet.

XX. Verba illa: *Regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud*, variè exponuntur.

XXI. Quiſquis cœlum aſpicit, jugum legis libenti animo portat; & ideò Euangelii ſectatores plus patiuntur, quàm qui in antiquo Teſtamento vixerunt; cùm jam apertus ſit Paradiſus, cujus conſideratione omnia facilè ſuſtinentur.

XXII. Mundus ſavorabilis ab eo facilè contemnitur, cujus oculi in cœleſtem gloriam jugiter diriguntur; libenterque quævis adverſitas ſuſtinetur, dum ſpe æternæ retributionis ſuavis eſſe videtur.

XXIII. Chriſtus quidem regnum cœlorum nobis conſignat, ſed cum eodem onere, quo ille idipſum acquiſivit, id eſt, ſub onere Crucis & Paſſionis, quæ regnum ipſius fuit.

XXIV. Quiſquis ad Paradiſum vult ingredi, priùs per flammivomum ærumnarum & tribulationum bujus vitæ enſem tranſire debet.

XXV. Paſſionum & tormentorum libenti animo toleratorum merita viam ad cœlum complanant, & facilem efficiunt.

XXVI. Variæ gloriæ cœleſtis & electorum conſiderantur alluſiones & figuræ, in quibus paſſionum ſuſtinendarum fit menno; ubi etiam illorum reprehenditur negligentia qui Cœlum deſerunt, ne pati cogantur.

XXVII. Sola divinorum præceptorum obſervantia ad beatitudinem acquirendam ſufficit, eſtque hæc in nova lege facilior, quàm in antiqua, eo quòd in ſola charitate fundata ſit, quæ ſola in cœlos aditum præbet.

XXVIII. Oſtenditur, Salvatorem non voluiſſe obligare omnes, ut per eandem paſſionis viam ad cœlum tranſeant, per quam ipſe illud obtinuit; ſed multas aperuiſſe vias faciles, per quas cujuslibet ſtatus & profeſſionis homines tranſire ad ſalutem æternam poſſunt.

XXIX. Aditus ad cœlum facilis eſt, cùm Chriſtus magna cum aviditate illud nobis offerat, dicendo: *Regnum Dei intra vos eſt*: Quæ verba variis conſiderationibus illuſtrantur.

XXX. A multis parùm admodùm pro cœlo penditur, quia Deus illud à nobis pro illo acceptat, quod habemus, etiam ſolam bonam voluntatem, ſi plura dare nequeamus: & ideò velut in vehiculo ad cœlum proficiſcimur.

TRACTATUS XI.
De Blaſphemia.
Continet Diſcurſus XIII.

Diſc. I. NOnnullæ adducuntur definitiones & diſtinctiones Blaſphemiæ, quæ valdè aggravatur per vilitatem blaſphemantis, & Majeſtatem injuria affectam, quæ Deus ipſe eſt, utpotè qui directè offenditur à blaſphemante.

II. Blaſphemi linguam ſuam in cœlum ponere, & contra Deum ſe erigere non dubitant: ac proindè ab eo miraculosè in lingua ſæpè caſtigati ſunt; cujus varia adducuntur exēpla.

III. Per varias ſententias & SS. PP. authoritates bujus peccati aliis omnibus deterioris gravitas conſideratur, & nonnulla blaſphemis à Deo immiſſa ſupplicia recenſentur.

IV. Blaſphemia in multis Scripturæ locis præ horrore expreſsè non nominatur, ſed circumſcribitur. Oſtenditur etiam, quòd animalia bruta plus Deum venerentur, quàm homines, licèt Deus horum, in lege Euangelica præcipuè, pater & benefactor exiſtat.

V. Deus ſe blaſphemis implacabilem exbibet, nec ullus pro illis mediator aut interceſſor exiſtit, & ideò ut plurimùm impœnitentes moriuntur, ſuæque reprobationis ſignum in ſeipſis manifeſtum deferunt. Nonnulla etiam adducuntur eorum exempla, qui pro blaſphemis intercedere, aut ſe interponere noluerunt.

VI. Blaſphemia modicæ in Deum fidei indicium exiſtit, utpotè quæ fidei opponitur; ac proindè Concilia & ſummi Pontifices atroces contra illam ſtatuerunt pœnas, Divinaque juſtitia per ſupplicia illis miraculosè immiſſa acriter in blaſphemos animadvertit.

VII. Blaſphemia idioma eſt Dæmonis & damnatorum; quo eodem idiomate Antichriſtus filius perditionis loquetur; adducuntur etiam nonnulla blaſphemorum exempla, quos Dæmon è medio ſuſtulit.

VIII. Blaſphemare eſt Filium Dei de novo flagellare & crucifigere, eſtque peccatum longè gravius illo, quod Judæi commiſerunt.

IX. Varia conſiderantur in pœnam blaſphemiarum immiſſa ſupplicia, & maximè variæ exercituum ſtrages: duodecim quoque enumerantur maledictiones in hoſce ſacrilegos pronuntiatæ.

X. Blaſphemiæ varias populis ſuperinducunt calamitates publicas, ſuntque multorum infortuniorum cauſa.

XI. Sacra Concilia blaſphemiam funditùs eradicare ſatagunt: idemque Patres familias, Epiſcopi, & Principes facere debent: Recenſentur item pœnæ contra illos, qui blaſphemos accuſare & punire negligunt, nec non & meritum ac lucrum eorum, qui condignè eoſdem caſtigant.

XII. Proprias diſſimulare injurias, virtutis opus eſt; eas verò quæ Deo irrogantur, diſſimulare, impietas eſt: Et ideò ſi Deo cum ingenti commodo noſtro placere volumus, à blaſphemis alieni eſſe, eoſque corrigere debemus.

XIII. Blaſphemiæ in ipſos blaſphemos communiùs recidunt; ubi perſtringuntur, qui in adverſis Deo maledicunt, cùmècontrà benedicere deberent; variaque ſuppliciorum in ſacrilegos iſtos recenſentur exempla.

TRACTATUS XII.
De Calumniis.
Continet Diſcurſus VII.

Diſc. I. CAlumniæ viros etiam ſapientes & perfectiſſimos perſæpè turbant, & totaliter ſubvertunt.

II. Calumnia cor vulnerat; idque ex factis quibuſdam B. Henrici Suſonis & quibuſdam Scripturæ exemplis probatur. Conſiderantur etiam mala quædam, quæ ab illa derivantur. Denique Diabolus primus illius author eſſe oſtenditur, utpotè cujus nomen idem ſignificat, quod calumniator.

III. De virtute, merito, & æterna remuneratione eorum, qui calumnias fortiter & patienter ſufferunt.

IV. Juſti ſpecialiter à calumniis infeſtantur, idque plurium Sanctorum, imò & ipſiuſmet Chriſti Domini exemplis probatur.

V. Deum calumnias, earumque falſitatem detegere probatur: quod etiam multorum Sanctorum, nec non Chriſti Domini exemplis oſtenditur.

VI. Explicantur pœnæ & ſupplicia, quæ Deus calumniatoribus ſæpiùs intulit.

VII. Adducuntur nonnulli Sancti, qui inter calumnias patientes fuerunt; alii quoque qui ab iiſdem fuere liberati. Inter calumnias bona conſcientia magnum præbet ſolatium. Modi quoque explicantur, quibus ingens ex calumniis comparari poteſt meritum.

TRACTATUS XIII.
De Carnis vitio, ſive de luxuria, ſenſualitate, voluptatibus, deque fugiendis hujus vitii occaſionibus.
Continet Diſcurſus XXXV.

Diſc. I. CArnis vitium generico nomine malitia vocatur, eo quòd origo & cauſa ſit omnium malorum, ſuoſque ſectatores in quemvis enormem exceſſum præcipitet.

II. Conſiderantur alia mala & damna, quæ à carnali concupiſcentia derivantur, peſſimique illius effectus & indicia declarantur.

III. Sub alluſione ignis & proprietatum ipſius, varii vitii carnalis recenſentur effectus, quòd inſtar flammæ omnes

virtu-

Digitized by Google

virtutes; & bonorum operum merita devorat & conſumit.

IV. Vitium carnis à Deo nos ſeparat, ejuſque notitia & lumine, nec non omni vero ſpiritu & devotione nos privat.

V. De connexione, quam carnis vitium cum idololatria habet, quia potens eſt medium ad procurandam in nobis apoſtaſiam à fide.

VI. Carnis vitium origo & cauſa eſt hæreſum; ſiquidem carnales homines ab hoc vitio ſeducti, in multos labuntur errores.

VII. Carnales homines nidus & centrum ſunt Dæmonis, qui immunditia gaudet, noſque ad ſe præcipuè per voluptates carnis attrahere ſtudet.

VIII. Homines carnales inter alios peccatores maximè à Dæmone poſſidentur, & malè ab eo tractantur.

IX. Vitium carnis in Scriptura Sacra inferni nomine appellatur, quia ſectatores ſuos irreparabiliter ad æternam perditionem perducit.

X. Vitium carnis venenum æternæ mortis ſub dulcedine abſcondit voluptatis, quæ omnem nobis ad beatam vitam aditum intercludit.

XI. De ſeveritate divini judicii contra homines carnales, & de ſupplicis & pœnis, quas à Deo implacabili ipſorum judice reportabunt.

XII. Hoc carnis vitium cauſa eſt exterminii populorum, & calamitatum publicarum origo; ubi nonnulla adducuntur ſuppliciorum exempla, quæ Deus perſonis particularibus immiſit.

XIII. Sub alluſione contagionis & peſtilentiæ, variæ in hujus vitii deteſtationem fiunt conſidrrationes.

XIV. Voluptates carnales hominem debilitant, eique vitam abbreviant, ſæpèque cauſant, ut in infirmitates & pericula mortalia incidat.

XV. De injuria graviſſima, quæ Deo per fornicationem irrogatur, dum hic laſcivæ alicui fœminæ poſthabetur, cui membra Chriſti, ideſt, corpora noſtra in prædam miſerè cedunt.

XVI. Circa deformitatem & immunditiam carnalis concupiſcentiæ, variæ conſiderationes inſtituuntur.

XVII. Carnis vitium excæcat intellectum, nobiſque judicium & diſcurſum eripiendo, beſtiis nos ſimiles efficit.

XVIII. De concupiſcentia carnali ſub analogia laqueorum & retium diſſeritur; illamque hominem carnalem ſervum & mancipium efficere oſtenditur.

XIX. Vitium carnis intellectum, mentem, & animam noſtram ita abſorbet, ut illam de nulla re alia, quàm de voluptate & libidine ſua explenda cogitare permittat.

XX. Multæ conſiderantur difficultates, quæ in hominibus carnalibus ad pœnitentiam inducendis occurrunt; unde pœnitentia, quæ in illis ſæpè reperitur, inſtabilis eſt & infirma.

XXI. Iocanta cum mulieribus converſatio mortifera eſt, & multorum malorum cauſa, eſtque ſpeciale Dæmonis inſtrumentum; ubi etiam quantùm hic ſexus facere, & à nobis obtinere valeat, oſtenditur.

XVII. Quàm illecebroſus & periculoſus hic ſexus ſit oſtenditur; ſiquidem in ipſius conſortio etiam viri conſtantiſſimi periclitantur.

XXIII. Quàm periculoſa ſit viri cum muliere frequens converſatio, exemplo Adæ ab Eva ad prævaricationem circa pomum vetitum inducti, oſtenditur.

XXIV. Viri etiam ſanctiſſimi in carnis vitium prolapſi ſunt, qui proindè hoc certamen aggredi ſemper timent; & ideò quo ad hoc fugiendum, eſt omne periculum, cumque omni circumſpectione procedendum.

XXV. Sub metaphora ſpinarum, quibus carnis voluptates à Salvatore aſſimilantur, roſam delectationis carnalis multis anxietatum, periculorum, aliorumque faſtidiorum ſpinis circumdatam eſſe, oſtenditur.

XXVI. Delectationes carnales cum dulcedine ſua conjunctam habent magnam amaritudinem, ſiquidem carnalibus hominibus conciliant remorſum & triſtitiam.

XXVII. Concupiſcentiam carnalem inſatiabilem, brevemque & momentaneá ejus delectationem, ideòque pœnarum æternarū pretio minimè comparari debere, oſtenditur.

XXVIII. Ad reſtinguendum luxuriæ ignem, ſingulare remedium eſt, ignem cogitarr & infernum.

XXIX. Meditatio ſepulchri, quod carnem noſtram in putredinem, vermes & cinerem redigit, ad deteſtandam omnem delectationem carnalem, omnipotens eſt remedium.

XXX. Carnalem concupiſcentiam fugere non ſufficit, niſi ſimul etiam fugiantur occaſiones & pericula, quæ illius ſunt incentivum, vel fomentum.

XXXI. Proſequitur author eandem materiam, probando, quòd impoſſibile ſit, ut quis ſe in ignem occaſionis ingerat, & incendium non concipiat; variæ etiam adducuntur rationes, ob quas fugienda ſunt pericula.

XXXII. In certamine contra vitium carnis fugere debemus, ſi de victoria obtinenda ſecuri eſſe velimus. Referuntur etiam quorundam cautelæ, qui etiam poſt mortem occaſionibus ſe exponere detrectarunt.

XXXIII. Ad hoc, ut quis ſe à vitio carnis præſervet, neceſſum eſt, ut ad ea loca, in quibus lapſus eſt aliàs, nunquam redeat, eo quòd in iis facilis eſt relapſus.

XXXIV. De circumſpectione, quia viri etiam illuminatiſſimi uſi ſunt in evitandis periculis & occaſionibus ſenſualitatis; quorum nonnulla adducuntur exempla.

XXXV. Judith prolixè defenditur, oſtendendo, quòd in heroico illo facinore, quo necem Holoferni intulit, impudicitiæ periculo, aut occaſioni ſe minimè expoſuerit.

TRACTATUS XIV.

De Caſtitate ſeu Virginitate.

Continet Diſcurſus XXXV.

Diſc. I. Virginitas deſponſatur Chriſto; ubi quorundam ſponſorum adducuntur exempla, qui etiam in conjugio virginitatem conſervarunt; agitur quoque de eximia animæ caſtæ pulchritudine, cui adaugendæ verecundia plurimum cooperatur; hujus verò ſponſalitii ornatum & dotem ipſammet virginitatem eſſe, oſtenditur.

II. Acceptiſſimæ Agni immaculati ſodales ſunt virgines, utpotè quæ præ cunctis aliis ei placentes, ab ipſo in ſponſas adoptantur, & ſpecialiſſimè diliguntur.

III. Virgines magnam cum Deo ſimilitudinem habent, ſiquidem in hac vita incorruptibilitate gaudent, & quaſi à morte eximuntur; ubi etiam nonnulli virginitati exhibiti honores conſiderantur.

IV. Hæc virtus virginitatis ſuos in cœlo natales habet, ideòque velut divinum quidpiam in ſe continens, tota natura humana ſuperior exiſtit.

V. Virgines Angelis ſunt ſimiles, qui proindè eaſdem ſuo dignantur amore, obſequio, & conſortio; imò in multis rebus Angelis ſunt ſuperiores.

VI. Virginitas & caſtitas in multis S. Scripturæ locis, nec non à SS. Patribus frequenter Sanctitatis titulo condecorantur; ſiquidem in virtutis & perfectionis operibus ſe aſſiduè exercent.

VII. Hæc virtus præ cunctis aliis Beatitudinis arrham & pignus nobis confert, eſtque via ſecuriſſima, per quam velociter properamus ad cœlum.

VIII. Homines caſti omne bonum poſſident, ſuntque à Deo pariter & hominibus plurimùm dilecti, utpotè à quo multos favores & dona ſpecialia recipiunt; facilè etiá in ſuis orationibus exaudiuntur & proſperantur, magnoque ſunt vigore præditi, ut inimico infernali fortiter reſiſtere poſſint.

IX. Honeſtas, velut verum Dei templum, corpus purificat & mundat, quod tamen non præſtat, niſi fuerit cum puritate interna intimè conjuncta; hanc verò, etiam poſt illatam corpori violentiam, minimè perdi, multis rationibus & exemplis convincitur.

X. Caſtitas ad ſcientiam & ſapientiam comparandam plurimú confert, quia continétes plus de divino lumine participant, ſuntque ad ſacrarum literarum intelligentiam, cœleſteſq; illuſtrationes & revelationes capiendas magis diſpoſiti.

XI. Excellens virginitatis & caſtitatis pretium conſideratur, utpotè pro quarum defenſione multæ animæ fideles opulentiſſima quæque regna contempſerunt, aſperrimaque libenter ſubierunt ſuppliciorum, & diræ mortis genera.

XII. Sub

XII. Sub ſymbolo lilii & floris, variæ continentium & virginum exponuntur conditiones & elogia.

XIII. Status virginalis & cœlibatus longè melior & excellentior eſt ſtatu conjugali, eſtque ad cogitandum de Deo & rebus divinis expeditior & promptior; ad hoc tamen caſtitas tam carnis quàm ſpiritus ſimul conjuncta deſideratur.

XIV. Caſtitas & continentia virtutes ſunt difficiles & arduæ, quia carnis laſcivia, quæ nobis innata eſt & connaturalis, eſt inimicus quidam, qui nos ſemper & ubique comitatur, quemque nutrire cogimur; eſtque malum quoddam, quod licèt magnam nobis perniciem afferat, à nobis tamen naturaliter diligitur & deſideratur.

XV. Omnes continuum in nobis carnis prælium & luctam experimur, quam tamen omnes diligimus: ſuntque huic certamini omnes ſubjecti, etiam viri perfectiſſimi; magnumque virtutis ſpecimen edit, qui in eodem conſtans eſt & victor evadit.

XVI. Caſtitas eſt ſpecies quædam Martyrii, in quo voluptates quas ſuperamus, carnificis munus exercent: ubi etiam de hac virtute ſub titulo prælii differitur, in quo caſti præ cæteris ad reſiſtendum majores vires habere noſcuntur.

XVII. Continentia ſpeciale Dei donum eſt; quod proindè non per induſtriam noſtram acquiritur, ſed à Deo liberaliter nobis conceditur. Et ideò propter illud alii eo carentes minimè à nobis ſunt contemnendi.

XVIII. Caſti ſolicitè incumbere debent cuſtodiæ internæ cogitationum, eaſque refrænare; ubi etiam recenſentur mala, quæ ab his derivantur, niſi ſtatim ab initio ſuffocentur.

XIX. De honeſtate ſermonis, quam Sacra Scriptura iis præcipuè inculcat, qui de rebus turpibus, & de malis à verbis obſcœnis, & diſcurſibus laſcivis provenientibus, nec non de motivis ad illa cavenda conducentibus, coram aliis differere debent.

XX. De periculis oculi vagi & curioſi, qui carnalem in nobis concupiſcentiam accendit: ubi etiam quanto cum periculo conjunctum ſit, videri à mulieribus, aut illas curioſiùs intueri.

XXI. Ad caſtitatem conſervandam ſolitudo plurimum conducit, cui vel maximè ſexus fœmineus deditus eſſe debet.

XXII. Ad acquirendam & conſervandam continentiam multum confert maceratio & caſtigatio carnis.

XXIII. Caſtitas inter delitias & voluptates multùm periclitatur; per corporis verò auſteritates tutò cuſtoditur.

XXIV. Gula continentiæ naufragium adſciſcit, èconträ verò ſobrietas & parſimonia in victu magnum illi præbet ſubſidium.

XXV. Oratio caſtitatem promovet, pro cujus cuſtodia magna opus eſt circumſpectione, maximè in mulieribus: ut ſcilicet modeſtè ſe veſtiant, oblata ſibi munuſcula reſpuant, & ſilentium ſimul cum ſancta quadam ruſticitate aſſiduè obſervent.

XXVI. Ad reprimendas carnis occurrentes tentationes, & continentiam ſartamtectam conſervandam, plurimum confert honeſtæ occupationis aſſiduitas, & ſolicita otii fuga, nec non corporis auſteritates.

XXVII. Virginitas & continentia humilitatem, verecundiam, & ſenſuum cuſtodiam conjunctam habere debet.

XXVIII. Qui caſtitatem intactam conſervare deſiderat, contra carnem ſuam aſſiduè dimicare debet, non reſiſtendo, ſed fugiendo.

XXIX. In ejuſdem argumenti confirmationem plura alia motiva in medium adducuntur.

XXX. Viri etiam ſanctiſſimi & perfectiſſimi caſtitatem ſæpè conquinant, niſi occaſiones pro viribus fugiant. Et ideò fugiendum eſt mulierum, etiam ſpiritualiter & devotè viventium, conſortiũ, eò quòd majus circa illas ſit periculũ.

XXXI. Mulier ſcopulus quidam eſt, ad quem allidentes viri etiam ſanctiſſimi facilè corruunt: quod variis comprobatur exemplis.

XXXII. Idem quoque aliis exemplis & rationibus confirmatur.

XXXIII. Conſideratur admirabilis Chriſti circumſpectio & cautela, qua ad noſtram inſtructionem cum mulieribus converſando uſus fuit.

XXXIV. Cum quanto reſpectu virtuoſi & perfecti homines cum iiſdem mulieribus converſati fuerint, variis ex antiquo Teſtamento deductis exemplis demonſtratur.

XXXV. Author idem argumentum, varia Sanctorum novi Teſtamenti exempla allegando, proſequitur.

TRACTATUS XV.

De Confeſſione, Contritione, & Conſcientia.

Continet Diſcurſus XXVII.

Diſc. I. DE Confeſſionis ſacramentalis, tanquam ſummi nobis à Chriſto collati beneficii, origine & neceſſitate, in ordine ad ſalutem conſequendam.

II. Variæ conſiderantur prærogativæ, & facilitates relucentes in Confeſſione ſacramentali; & è converſo difficultates recenſentur, quibus in lege veteri peccatorum confeſſio & expiatio innodata fuit.

III. Salvator noſter conceſſam ſibi à Patre peccata remittendi poteſtatem hominibus delegavit, ut indulgentiam ediſcerent & clementiam.

IV. Excellentes edocentur conditiones, quibus illud, quod circa delicta noſtra in confeſſionis tribunali inſtituitur, eminet judicium, præ alio in judicum ſæcularium tribunalibus, circa reos formari ſolito.

V. De animæ pœnitentis venuſtate, quæ per confeſſionem emundata, decora comparet in conſpectu Dei.

VI. De lætitia, tranquillitate & quiete, quam ſibi bona cujuſque confitentis acquirit conſcientia.

VII. Raritas confeſſionis peccatum inveterat in anima, quæ proindè debilis poſteà efficitur in virtutum exercitio, minùſque potens ad tentationibus reſiſtendum & vitiis.

VIII. Varia conſiderantur bona, quæ in nos Confeſſionis transfundit frequentia, vi cujus faciliter à peccatorum lepra mundamur, & de peccatorum venia certificamur.

IX. Confeſſio ſpecies eſt ſacrificii, Deum placat, nos à temporalibus quandoque eripit ſuppliciis, novis ditat gratiis, ſecura ad Cœlum ſemita.

X. Confeſſio vires debilitat Dæmoniacas, quales mirè prævalent adversùm nos, ubi à Confeſſionis frequentia recedimus.

XI. Molitur Diabolus, quantum poteſt, ut nos mutos efficiat, & à Confeſſione abſtrahat peccatorum; quem tamen media Confeſſione ſternimus, vitam conſequentes ex peccato in Confeſſione manifeſtato, quod nobis mortem priùs inferebat.

XII. Variæ adducuntur bonæ Confeſſionis circumſtantiæ & conditiones, tam in univerſali, quàm in particulari.

XIII. De dolore & compunctione peccatorum, deque motivis ad eam excitandam diſponentibus.

XIV. De bono peccata non reiterandi propoſito, confitẽtibus neceſſario; cujus aliqua, an adſit, ſtatuuntur indicia.

XV. Contra illos qui in Confeſſione ſtatum nituntur occultare conſcientiæ propriæ, & abſcondere, vel negare peccata ſua.

XVI. De damno eorum, qui peccata ſua accuſaturi, ea potiùs defendunt, excuſant, & mentiuntur.

XVII. De examinis Conſcientiæ inſtituendi utilitate, convenientia & methodo exacta.

XVIII. Deteſtabiles ſunt, quotquot à Confeſſione abhorrent, in eoque frequenter applicando ſibi remedio vivunt negligentes.

XIX. Quantæ ſit violentiæ verecundia, nos à graviorum abſtrahens peccatorum confeſſione; cujus inſuper aliquot conſiderantur diſpendia; docetur tandem, erubeſcentiá ejuſmodi eſſe penitùs irrationabilem, quandoquidem in ſummam Dei ac noſtri honorem & gloriam cedit confeſſio.

XX. Contra eos, qui impudenter prævaricantes, peccata verecundantur confiteri, evincitur, totum hoc nil niſi illuſionem eſſe Dæmoniacam; adducuntur denique motiva aliquot, propter quæ nequaquam erubeſcendum eſt in præſentia Confeſſarii.

XXI. Exprobrantur illi qui ſine ea, quæ Deo ſummè placita, & pœnitenti maximè utilis, & non minima ſatisfactionis pars eſt, verecundia confitentur. Alia attinguntur

moti-

Digitized by Google

motiva ad ſuperandum pudorem, qui nos in peccatorum ſilentium inducit.

XXII. De valore contritionis, medio quo omne aboletur peccatum; ejuſdem ſiſtitur quoque etymologia & definitio.

XXIII. Dolor ponderatur contritionis, qui ut validus ſit, non ex timore ſervili, aut alio quocunque, ſed ex amore Dei procedat, oportet, fundatus in ſpe remiſſionis, & propoſito devitandi peccata, & confitendi; ubi etiam tractatur de facilitate & difficultate contritionis.

XXIV. De conſcientia naturaliter nobis impreſſa, cujus notitia nec ipſos quidem latuit gentiles; ea manifeſtos in Adamo, Eva, & Cain edidit effectus; exaudita bonos parit fructus, aſt neglecta & contempta, præſagium eſt peſſimum.

XXV. Etiam inter proſperitates maximas mala cruciat & inevitabiliter remordet conſcientia; culpam prodit, nec delitescere ſinit, omni loco & tempore clamitat inceſſanter.

XXVI. De perturbatione, inquietudine, & cruciatu conſcientiæ malæ; eſt judex contra ſe incorruptus, centrum Diaboli, tormentum ipſo inferno atrocius.

XXVII. Eligendus eſt Confeſſarius bonus, compaſſione, prudentia, dexteritate, vitæ integritate, ſcientia, multiſque aliis qualitatibus præditus.

TRACTATUS XVI.

De Conſolationibus Spiritualibus.

Continet Diſcurſus XVIII.

Diſc. I. IN ſervitio & Eccleſia Dei deſudantes, ſpiritualibus Deus reſtaurare ſolet conſolationibus.

II. De abundantia & multiplicitate dulcedinum & illecebrarum ſpiritualium, quibus Deus dilectas ſibi animas demulcet.

III. Deus ſingulariter titulo ſuavis gloriatur, qualem ſe exhibuit in ſuo in terras adventu; item de copioſa animæ ſuavitate, tanquam æternorum gaudiorum præludio. Item de centuplo ſequacibus Dei in hac vita promiſſo.

IV. Lætitiæ ſpiritualis abundantia limites quandoque exſuperans animæ, in ipſum etiam corpus redundat, eique conſolationem & vigorem communicat.

V. Internum eſt animæ gaudium, noſtris ſæpè incognitum oculis; hoc non deteſtabilibus hujus vitæ bonis, ſed divinæ gratiæ, virtuti, bonæque innititur conſcientiæ.

VI. De ſpiritualibus bonæ conſcientiæ conſolationibus, ſub alluſionibus ſumptuoſi cujuſdam convivii diſſeritur.

VII. De variis bonæ conſcientiæ præconiis & effectibus.

VIII. Bonæ conſcientiæ gaudium eſt utile, continuum, & ſtabile, utpotè in Deo & non in tranſitoriis fundatum bonis. Conſcientia bona gaudet propter vivam æternorum gaudiorum ſpem, inſque conſolatur in tribulationibus.

IX. Omnis mundi conſolatio & lætitia eſt ficta, apparens, inſtabilis, mœrore perfuſa & remorſu.

X. Docetur, legem gratiæ longè eſſe amabiliorem & ſuaviorem lege Moſaica. Ubi & variæ exhibentur facilitatis & ſuavitatis jugi Chriſti prærogativæ.

XI. Dei ſervitium & legis ejus, quæ amor eſt, obſervantia, ingentem affert lætitiam, auxilium, & conſolationem, ad portandum jugum Euangelicum.

XII. Invitamur ad ſpiritualiũ experientiam conſolationũ, quæ reipſa vitæ divinæ dulcedinem perhibent & ſuavitatem.

XIII. Delitiæ & conſolationes quas Deus ſuis impertit ſequacibus, comparantur ad mundanas, fraude doloque plenas.

XIV. Delitiarum ſpiritualium manna in animas depluit timoratas, innocentes, & perfectas; cujus minimè participes efficiuntur perverſi.

XV. Delitiæ mundanæ contrariantur, obſtantque divinis.

XVI. Pœnitentis vitæ rigor & auſteritas ineffabiles cauſat ſpiritus dulcedines, licèt diverſum oculus videatur attingere externus.

XVII. Conſolationes ſpirituales, quæ ſe etiam ad peccatorum pœnitentiam, & voluntariam omnium aliarum contradictionum extendunt tolerantiam, relationem habent ad paſſiones, quas quis ſubit amore Dei, & non ob alios reſpectus.

XVIII. Juxta tribulationum pro Deo toleratarum menſuram, conſolatinnum ſpiritualium creſcit, imò & ſemper ſuperexcedit abundantia.

TRACTATUS XVII.

De bonis & malis conſortiis, deque utilitate & damnis eorum reſpectivè.

Continet Diſcurſus XIV.

Diſc. I. HOmini à prima origine innatus eſt ſocietatis amor, quæ propter mutuam indigentiam unicè inter nos eſt neceſſaria: aſt dum ſimiles nobis amamus, multa cum circumſpectione meliores ſeu bonos oportet, ut ſodales eligamus.

II. Malæ ſocietatis efficacia perpenditur, & violentia in ordine ad pervertendum nos.

III. Maximè etiam virtuoſos, magiſque in divino ſervitio ſtabiles converſatio malorum pervertit.

IV. Citra miraculum & abſque ſpeciali Dei aſſiſtentia boni inter perverſos non perſeverant conſtanter; quibuſcum converſari ſoli poterunt ii, qui in virtutibus ſtabiliti ſunt, in majus bonum animarum illarum.

V. Boni cum mali converſando, citiùs pervertuntur, quàm convertant: ſiquidem natura noſtra potiùs in vitia, quàm in virtutes propendet.

VI. De variis malis & damnis, quæ juſtis eveniunt ex ſocietate impiorum.

VII. Proſecutio ejuſdem materiæ; hujuſmodi tamen diſcriminibus ſubjecti non ſunt, qui ex bono motivo, aut ſine conſortiis ſe malorum immiſcent.

VIII. Societas mala peſti aſſimilatur & veneno.

IX. Vel unicus ſocius malus ſufficit ad corrumpendos multos bonos; qui nos diverſis multoties bonis privat, & ſuppliciis implicat, quibus ipſe obruitur.

X. Malis ſodalibus Diabolus utitur, tanquam efficaciſſimis ad nos pervertendos inſtrumentis.

XI. Noſtrorum qualitas morum ex qualitate dignoſcitur ſociorũ, quibuſcum converſari gaudemus: unde virtuoſi ſint oportet, qui cum malis converſantur ad meliorandum eos.

XII. Malos, utpotè animæ pernicioſos, ad Chriſti multorumque ſervorum Dei exemplum, devitare oportet, etiam repugnante ſenſu.

XIII. De bonæ ſocietatis utilitate, variiſque aliis conſortii malorum nocumentis.

XIV. De bonis, quæ mali ex proborum converſatione hauriunt; deq; aliis malis, quæ juſtis infert ſocietas perverſa.

TRACTATUS XVIII.

De Correctione fraterna.

Continet Diſcurſus XVIII.

Diſc. I. COrrectio ſub præcepto tam Divino, quàm naturali, obligat omnes, maximè Superiores: Eſtque valdè conveniens & neceſſaria, ideòque ſumma cum ſolicitudine & prudentia adhibenda.

II. Correctio neglecta fovet omne vitium, & malum exemplum: prudenter autem adhibita, multum fructum affert: Eſt enim velut ferrum Chirurgicum, quod feriendo medelam adfert: Ubi etiam oſtenditur, quòd in culpa aliena participet, qui vitium dum poteſt, non corrigit & emendat.

III. Conſiderantur ſupplicia & pœnæ, quæ illos manent; qui correctionem adhibere negligunt, maximè Superiores; qui proindè depoſito omni timore & reſpectu humano, nihil curare debent, ſe ob factas curationes, perſecutiones & odia aliorum ſibi conciliare; ſed in hoc ſolum conniti, ut Deo obedientes, ſalutem animarum procurent.

IV. Perditæ ſalutis homines ſunt, qui correctiones aſpernantur, & rident, corrigentem verò calumniantur, & indignè tractant: ubi etiam pœnæ conſiderantur, quas exindè communiter reportant.

V. De differentia, quæ eſt inter juſtos & impios in recipiendis correctionibus, & fructu ex iis ferendo: ubi & de virtute juſtorum agitur, qua ex correctione ſe emendare, fructumque referre ſatagunt.

VI. Cavendnm eſt correcto, ne ex correctione nimiùm ſevera turbetur; ſiquidem ad majus ejus bonum ordinatur, ſuamque in charitate radicem habet.

VII. Correctio proximi ex motivo charitatis procedere debet, ideò enim correctio fraterna nominatur; idque ex quibuſdam Chriſti exemplis evincitur.

VIII. Corrigens, propriam ſuam conſiderare debet fragilitatem, & ut delinquentium benevolentiam ſibi conciliare valeat, illorum errores, qnantum poteſt, excuſet: lacrymas potiùs, quàm verba corrigendo fundat, ſeq; ex Chriſtiana cõpaſſione, non verò ex paſſione iracundiæ procedere probet.

IX. Correctio cum diſcretione & dexteritate inſtituenda eſt, diſtinguendo inter perſonas corrigendas, confuſionem illarum, quoad fieri poteſt, præcavendo, invehendo solùm contra vitium, & ſi quid boni in corrigendo repetiatur, illud priùs laudando, quàm adhibeatur correctio.

X. De ſumma cura & diligentia ad correctionem requiſita, utpotè quæ ad conſulendum verecundię corrigendi, bonamque illius famam conſervandam, in ſecreto fieri debet.

XI. Is qui incorrigibilis eſt, cujuſque peccatum non ſolùm illi, ſed & reipublicæ eſt pernitioſum, publicè eſt reprehendendus, & apud Superiores accuſandus; ubi etiam oſtenditur, quòd Superiores ſubditorum correctioni ſubjiciantur, qui tamen ſumma cum humilitate & reverentia cum illis procedere debent.

XII. De manſuetudine quacum correctio temperanda eſt: quod ipſiuſmet Dei, & nonnullorum Sanctorum exemplo oſtenditur.

XIII. In correctione affabilitas cum ſeveritate conjungenda eſt, ita ut ab una altera nunquam ſeparetur; præſtat tamèn, ut manſuetudo ſeveritati ſemper præponderet.

XIV. De lucro ſpirituali, quod per viam correctionis obtinetur, licèt nonnunquam infructuoſa ſit: ubi etiam modus præſcribitur lucrandi eum, quem in communi, non in particulari corrigere nitimur.

XV. Ad hoc ut corrector corrigendum non exaſperet, diligenter obſervanda eſt temporis opportunitas; acceleranda tamen eſt, ne occaſio prætereat.

XVI. Irreprehenſibilis in ſe eſſe debet, qui in alios corrigendi munus exercet.

XVII. Qui in iiſdem defectibus, qui corrigendi ſunt, hæret, muneris alios corrigendi ſibi arrogare non debet.

XVIII. Multi adducuntur caſus, in quibus videtur, quando quis ad faciendam correctionem obligetur, vel non obligetur.

TRACTATUS XIX.

De Dæmonio, ejuſque malitia, inſidiis, & operationibus.

Continet Diſcurſus XVIII.

Diſc. I. DE variorum nominum, quibus inimicus Infernalis appellatur, ſcilicet, Draconis, Serpentis, Diaboli, Sathanæ, Dæmonis, Leonis, Scorpionis, & Luciferi etymologia.

II. De hujus implacabilis inimici adversùs hominem ingenti odio & crudelitate, nec non de malignitate ipſius.

III. Serpens aſtutus per inſidias nos aggreditur, nobiſque paſſim & ubiq; ac in omnibus rebus innumeros tẽdit laqueos, noſtrum quoque explorat genium, inclinationes & affectus diſcutit, & ſecundùm hoc nos tentat, & in lapſum propellit.

IV. Dæmon fortis eſt contra nos per arma inordinatorum appetituum noſtrorum, quæ ipſi ſubminiſtramus, quibus ipſe in noſtram utitur perniciem.

V. Varii conſiderantur laquei, quos Dæmon nobis capiendis tendit, doli item & fraudes, quibus nos circumvenit & deludit, atque ad peccatum eſtimulat.

VI. Oſtenditur, quòd licèt Dæmonis tentationes perſæpè vicerimus, nunquam tamen de perpetua victoria ſecuri eſſe debeamus, quia Dæmon ab inſidiando nunquam deſiſtit; tuncque nos vel maximè aggreditur, dum nos omninò ſecuros eſſe conſpicit.

VII. De fraudibus & illuſionibus Dæmonis, quibus malitiam ſuam ſub pallio virtutis & ſanctitatis contegendo, in Angelum ſe lucis transformat.

VIII. Minimus ad animam noſtram aditus Dæmoni ſufficit, ut deinceps omnem ſuam malitiam in eam infundere poſſit; neque nos impedit, quò minùs multa opera bona faciamus, dummodo etiam mali aliquid à nobis committatur.

IX. Serpens infernalis ſpecialiter ad hoc omnem ſuam adhibet induſtriam & conatum, ut viros perfectiſſimos & ſanctiſſimos vincere poſſit.

X. Dæmon tunc nos vel maximè impugnat, quando Deo arctiſſimè adſtringimur, virtutique & ſpiritualibus exercitiis dediti ſumus.

XI. Tunc nos ferociores Dæmonis tentationes invadunt, quando Dęmoni rebelles facti, Dei ſervitio nos mancipamus.

XII. Tota Diaboli potentia in ſolo peccato conſiſtit, ſine quo nihil adversùm nos facere prævalet.

XIII. Diabolum nulla in pernitiem noſtram potentia prævalere oſtenditur, niſi quantum illi Deus limitatè & in profectum noſtrum indulget.

XIV. Dæmon catenæ innexus eſt, & ideò à nobis minimè eſt timendus; tametſi enim allicere & inſtigare poſſit, cogere tamen non poteſt; nos ſoli ſumus, qui in proprium damnum noſtrum, vires ei ſubminiſtramus; ac proindè nos illum culpando excuſare non poſſumus.

XV. Solo diſſenſu Dæmonium vincitur, quia libertati voluntatis noſtræ nullam vim inferre prævalet, quantòque ei reſiſtendo vigoroſiores ſumus, tantò magis vires ejus imminuuntur, noſtræ verò augentur.

XVI. Per primæ Diabolicæ ſuggeſtionis repulſam, per gratiæ aliorumque bonorum interiorum diligentem cuſtodiam, per Divinorum præceptorum illibatam obſervantiam, denique per ardentem charitatem & Dei amorem Diabolo ſuperiores efficimur.

XVII. Alii Diabolum vincendi modi ſunt, cordis noſtri à terrenis bonis perfecta diviſio, præmii cœleſtis & æternæ pœnæ ſeria conſideratio, conſilii boni ſequela, vigilantia, maceratio corporis, compunctio, periculorum fuga, Paſſionis Chriſti meditatio, Sacræ Scripturæ aſſidua Lectio, & malorum, quæ ex noſtro in tentationes conſenſu reſultant, prudens advertentia.

XVIII. Contra Dæmonem divinum implorandum eſt auxilium, ſolique Deo fidendum: dum autem vires noſtras adversùs ipſum exſerimus, nos in præſentia & conſpectu Dei dimicare conſideremus.

TRACTATUS XX.

De Domo Dei, Eccleſia, Templo.

Continet Diſcurſus XIX.

Diſc. I. BOni Chriſtiani ſignum eſt zelus venerationis locorum ſanctorum, quem etiam creaturæ irrationales & inſenſibiles, infideles quoque barbari & ſcelerati homines ſæpè erga loca ſacra exhibuerunt.

II. Sanctitas Eccleſiæ reverentialem à nobis timorem expoſcit, idque exemplis Jacob, Moyſis & aliorum comprobatur; exterior namque ejus ſanctificatio de interiori ſanctitate animæ noſtræ pocurandas nos admonet.

III. De Spirituum Angelicorum in Eccleſiis præſentia & reverentia, utpotè qui ad debitum Deo præſtandum obſequium, & ad benefaciendum nobis, Domui Dei continuò aſſiſtunt.

IV. Deus in Eccleſia, quæ domus orationis eſt, ſupplicationes noſtras faciliùs, quàm in alio loco exaudit. Quòd ſi verò in illa orantes interdum à Deo non exaudiamur, id fit, vel quia impertinentia petimus, vel quia debitam Eccleſiæ reverentiam non exhibemus.

V. In locis ſacris Deus nobis abundantiùs benefacit; ubi etiam multa examinantur beneficia, quibus in Domo Dei cumulamur.

VI. Multa alia bona conſiderantur, quæ in Domo Dei accipimus.

VII. Populum Chriſtianum à Deo unicè dilectum, multiſque ab eodem beneficiis auctum valdè dedecet, quòd Deum in ejus domo offendat, ubi vel maximè ab eo honorari debebat.

VIII. San-

INDEX TRACTATUUM ET DISCURSUUM.

VIII. Sanctitas locis ſacris debita, culpam eadem prophanantis irremiſſibiliùs aggravat.

IX. Noſtra erga loca ſacra irreverentia, per reverentiam quæ olim Tabernaculo & Templo antiquæ legis deferebatur, & alia ſimilia exempla, condemnatur; ſimulque Domus Dei prophanatores, homines perditæ ſalutis, temerarios, beſtiiſque irrationalibus ſimiles & atheiſtas eſſe, oſtenditur.

X. Sacrorum locorum rerumque ſacrarum prophanatores à Deo pœna puniuntur æterna, ſeque divina miſericordia indignos efficiunt.

XI. Alia in eoſdem prophanatores immiſſa ſupplicia, ex variis Scripturę Sacræ & hiſtoriarum exemplis adducuntur.

XII. Ex animadverſione, qua Chriſtus, cæteroquin adeò mitis, propriis manibus in Domus Dei prophanatores deſævit, gravitas peccati irreverentiæ locis ſacris irrogatæ perſpicuè oſtenditur.

XIII. Circa eandem Hiſtoriam Euangelicam de vendentibus & ementibus è templo ejectis, variæ, eæque omnes valdè conſiderabiles circumſtantiæ ponderantur.

XIV. Ruinæ univerſales Provinciarum, aliæque calamitates & infortunia publica, pœnæ ſunt, quibus irreverentia & ſacrorum locorum contemptus à Deo caſtigatur.

XV. Cauſæ & myſteria explicantur, cur Domus Dei per irreverentiam noſtram prophanata, à Chriſto appelletur ſpelunca latronum.

XVI. Perſtringuntur illi præcipuè, qui ad Eccleſias ſe recipiunt, ut cordis ſui carnalia deſideria foveant, quique per incautos obtutus, alioſque actus impuros eaſdem prophanant.

XVII. De inutilibus confabulationibus & nugis, quæ in Domo Dei fiunt, quàm deteſtabiles ſint, oſtenditur: deque attentione & applicatione animi, nec non reverentia eidem debita.

XVIII. Ex ritibus antiquis, quibus Tabernaculum ingreſſuri priùs ſe lavare debebant, facile eſt colligere puritatem & munditiem conſcientiæ, cum qua ſacra templa ingredi, & in eis converſari debemus.

XIX. Eccleſiarum ornatus Deo quidem debitus & gratus, nobiſque conveniens eſt: conjunctus tamen eſſe debet cum innocentia & probitate fidelium, qui templa Dei viva exiſtunt.

TRACTATUS XXI.
De detractione, murmuratione & maledictione.

Continet Diſcurſus XVI.

Diſc. I. VAriæ docentur detractionis definitiones, frequentia & differentia, per quam diſcrepat à contumelia & ſuſurratione.

II. Multifariæ ad dextrè detrahendum conſiderantur maledicorum inventiones.

III. Detractio etiam timoratis & piis familiaris, innatum nobis vitium & univerſale, in ipſos etiam deſævit Sanctos.

IV. Detractio lædit conteritque charitatem, quæ culpas operit, non pnblicat.

V. Detractores oderunt Deum, ipſis pejores crucifixoribus Chriſti, cui pariter odio ſunt; omni exuti vivunt pietate, ipſis etiam abominabiles hominibus.

VI. Multiplex ſimilitudo inter ſerpentes & detractores.

VII. Maledicis multæ competunt proprietates animalium venenatorum, crudelium, deformium, immundorum.

VIII. Multiplicitet os detractoris comparatur ſepulchro.

IX. Crimen detractionis aggravant diverſa mala & damna, quæ cauſat.

X. Detractio Diaboli farina eſt, à quo originem trahit: Maledici ſunt intimi ſolicitatores & advocati Dæmonis: appellandi ſunt Diabolici, Sacerdotes & Apoſtoli Dæmoois.

XI. Supplicia detractorum temporalia & æterna exponuntur.

XII. Detractores furibus pejores ſunt, obligati ad reſtitutionem.

XIII. Detractores nulli adferunt majus damnum, quàm ſibimetipſis.

XIV. Diverſa motiva contra detractionis horrorem.

XV. Qualiter verbis & ſignis externis detractores arguere oporteat, raraque eis adhibenda ſit fides.

XVI. Novæ adducuntur rationes, cur detractoribus non modò non præbere aures, ſed & contra eos vociferari debeamus, proximique honorem & famam defendere.

NOI RIFORMATORI
Dello Studio di Padova.

HAvendo veduto per la fede di reviſione, & approvazione del P. Fr. Raimondo Aſperti Inquiſitore, nel Libro intitolato: *Locupletiſſima Bibliotheca Moralis Prædicabilis*, non eſſervi cos' alcuna contro la Santa Fede Cattolica; e parimenti per atteſtato del Segretario noſtro, niente contro Prencipi, e buoni coſtumi, concediamo licenza, che poſſi eſſer ſtampato, oſſervando gl' ordini in materia di ſtampe, e preſentando le ſolite copie alle pubbliche Librarie di Venezia, e di Padova.

Dat. 18. Settembre 1700.

§ Ferigo Marcello K.r Proc. Rif.
§
§ Girolamo Venier K.r Proc. Rif.

Agoſtino Gadaldini Segret.

BIBLIO-

Digitized by Google

BIBLIOTHECÆ
MORALIS PRÆDICABILIS,
TRACTATUS I.
DE ABSTINENTIA, JEJUNIO, & SOBRIETATE.
DISCURSUS OCTODECIM.

DISCURSUS I. Multæ conſiderantur abſtinentiæ & jejunii conditiones, ad hoc, ut meritum habeant, dicique poſſint virtutes.

II. Appetitum etiam rerum vilium vitioſum eſſe poſſe oſtenditur; Jejunium quod exceſſivo & delicato cibo compenſatur, tamquàm adulterinum reprobatur: econtra ut jejunium Deo gratum ſit, pauperi dandum eſt, quod ex parſimonia abſtinentiæ lucramur, fietique ex libenti animo, non verò ob vanam gloriam ſervari debet.

III. Primum præceptum protoparentibus noſtris in ipſo mundi exordio impoſitum, abſtinentiæ fuit, quam Chriſtus ad exemplum ſequacium ſuorum, in omni rigore adimplevit; in cujus etiam virtute abundantia confertur gratiarum, cùm Deo ſummoperè grata exiſtat.

IV. Jejunium quidpiam Angelicum & Divinum in ſe continet, noſque Deo ſimiles reddit.

V. Abſtinentia & jejunium media ſunt efficacia ad cœlum nobis aperiendum, noſque in gloriæ poſſeſſionem immittendos.

VI. Sobrietas & temperantia victus ad divinorum myſteriorum, cœleſtiumque revelationum notitiam nos diſponit, mentem ad Deum elevat, atque ad acquirendam ſapientiam, benèque faciendam orationem auxilia præſtat.

VII. Jejunium ad ſanctitatem acquirendam cooperatur, eſtque illius fundamentum, quòd Sancti egregiè obſervantes plurima patrarunt miracula.

VIII. Per jejunium eradicantur vitia, eòque mediante Moyſes Legem Dei recepit, ad cujus etiam obſervantiam efficaciter cooperatur, omnes nobis virtutes inſerendo, aliaque bona communicando, interque illa pacem præcipuè & tranquillitatem publicam.

IX. In virtute jejunii victoria adversùs ſenſualitatem reportatur, ipſeque ſpiritus carni principatur.

X. Concupiſcentiæ carnalis impetus per jejunium reprimitur, neque à Caſtitate Sobrietas unquam diſſociatur.

XI. Abſtinentiam fortem adversùs Dæmonem armaturam eſſe jejunantis Chriſti exemplo oſtenditur.

XII. Abſtinentia & jejunium ad inimici Infernalis tentationes & inſultus ſuperandos vires & animi vigorem ſubminiſtrat.

XIII. Ninivitarum exemplo jejunium opportunum ad abolendum peccatum, noſque ab eo præſervandos, nec non ad placandam Divinam Juſtitiam, perque gulam & abſtinentiæ transgreſſionem aliunde graviter irritatam, remedium eſſe oſtenditur.

XIV. Per varia Sacræ Scripturæ loca, aliaſque Hiſtorias, per jejunii merita multas fuiſſe glorioſè obtentas victorias, oſtenditur.

XV. Jejunia ſaluti etiam corporali conducunt, faciunt ut homines in optimo virium vigore & ſanitate diuturno tempore vivant.

XVI. Deus jejunium cum innocentia à nobis conjungi, illudque operibus bonis, præcipuè verò eleemoſyna ſanctificari deſiderat.

XVII. Jejunium ad vitia & peccata eradicanda ordinatur, & ideò ſpecialiter placet Deo: neceſſum eſt autem ut non ſolùm corpus, ſed & omnes ſenſus ſpiritualiter jejunent.

XVIII. De myſteriis jejunii, quatuor temporum & Quadrageſimæ, & de finibus in quos hæc jejunia ordinantur, contra illos qui ea facillimè tranſgrediuntur, vel ob metum lædendæ ſanitatis, vel ſub aliis prætextibus ab illis ſe eximunt. Recenſentur quoque exempla Sanctorum quorumdam abſtinentiæ jejuniorumque virtute inſignium.

DISCURSUS I.
ARGUMENTUM.

Multæ conſiderantur abſtinentiæ & jejunii conditiones, ad hoc ut merita habeant, virtuteſque dici poſſint.

THEMA.

Omnis qui in agone contendit, ab omnibus ſe abſtinet. 1.Cor.9.v.25.

1 S. Paulus Apoſtolus, vitam noſtram curſui vel agoni aſſimilat, quem homo, palmam ſive bravium conſequendi cauſa aggreditur. Unde Apoſtolus de ſemet ipſo dicebat: *Bonum certamen certavi, curſum conſummavi:* quo eodem in loco pariter à luctatoribus deductam ſimilitudinem adducit; ac proindè S. Dionyſius Areopagita uſum eos, qui ſacro Baptiſmate initiantur, ſacro Chriſmate inungendi, ideò introductum fuiſſe aſſerit, ut exindè diſcant, illis in hac vita luctatorum inſtar dimicandum & certandum eſſe; Inter alias verò cautelas & prudentes circumſpectiones, quibus ejuſmodi luctatores uti ſolent, una eſt abſtinentia; undè S. Paulus dicit: *Omnis qui in agone contendit, ab omnibus ſe abſtinet;* unde per hanc luctæ ſimilitudinem S. Apoſtolus nobis indicare vult, quàm homini Chriſtiano neceſſaria ſit abſtinentia, ut in hac militia Chriſtiana vincere poſſit. S. Anſelmus autem hæc verba ita explicat, *ab omnibus ſe abſtinet, id eſt, ab eſcis.* Cornelius à Lapide luctatores à cibis lautioribus, & delicatis abſtinere ſolitos

Abſtinentia neceſſaria omni viatori ut luctatori.
2.Tim.4.v.7.
Dion. Areopag. de Eccl. Hier.c.7.p.3.
1.Cor.9.v.25.
S.Anſelmus.
Cornel. à Lap.

fuiſſe obſervat, imò refectionem illorum adeò ſobriam fuiſſe dicit, ut Ariſtoteles ab eodem Authore citatus abſtinentiam ſecundùm ſenſum verbi Græci interpretetur, *quaſi cibi ſumendi neceſſitatem*, unde ſolùm illo ciborum genere utebantur, quo magis vigoroſi redderentur ad pugnam. Sacrorum igitur Doctorum veſtigia & ductum ſectantes, hujuſce virtutis encomia, conditiones & dotes fuſiùs nonnihil in hoc diſcurſu examinemus.

Ariſtoteles.

Abſti. laus. S. Bonav. l. 2. de prof. relig. c. 46.

2 S. Bonaventura in virtutis Abſtinentiæ laudem ita ſcribit: *Sobrietas eſt virtus, qua oris alimenta cum moderamine admittuntur in cibo & potu*. Obſervandum eſt autem quod S. Thomas circa hanc virtutem nobis inſinuat, dum ait: *Delectationes ciborum natæ ſunt abſtrahere hominem a bono uſu rationis, tam propter earum magnitudinem, tum etiam propter neceſſitatem ciborum, quibus homo indiget ad vitæ conſervationem, quam maximè homo deſiderat*, atque ideò hujus virtutis exercitium nobis eſt neceſſarium ad moderandum in cibis exceſſum, deordinationemque removendam, quæ in ciborum uſu facillimè accidere ſolet, ac proindè *abſtinentia*, ut Doctor Angelicus ait, *eſt ſpecialis virtus*; ad hoc autem ut abſtinentia hunc virtutis titulum mereatur, certæ quædam, ut ſpiritualis vitæ Magiſtri obſervant, neceſſariæ ſunt conditiones. Et quidem S. Bonaventura multas conſiderat dotes, quæ illam individua ſocietate comitari debent; dicit enim: *Abſtinentia & honeſtas, moderantia & parcitas & ſobrietas, odulſi cohibent nutrimenta; abſtinentia eſt ſtatutum terminum prandendi non prævenire; honeſtas eſt nec lautiores cibos quærere, vel in apparatu operam dare: moderantia eſt nimium ciborum appetitum rationis imperio revocare; parcitas eſt menſuram refectionis non excedere; ſobrietas eſt exceſſum in pota cohibere*: omnes enim hi actus ab abſtinentia imperantur. Idem quoque Seraphicus Doctor alibi de ſobrietate tractans, illam in tribus præcipuè conſiſtere aſſerit: nimirum *in qualitate, in quantitate & modo: In qualitate, at non delicata & pretioſa, aut ſumptuoſa requirat, ſed ſimplicia, quibus valeat ſuſtentari natura, & gula non irritari, & quæ de facili poſſunt haberi; In quantitate, ut non nimis & ſæpius quam decet, ſed temperate, ut ſit refectio corpori, non onus; In modo, ut non importune requiratur, nec impetuosè & indiſciplinatè & inordinate ſumatur, ſed modeſte, maturè, & religiosè*.

S. Thom. 2. 2. Q. 146. A. 2.

S. Bonav. 3. p. Cant. ſeſt. 47.

S. Bon. de prof. Relig. l. 2. c. 47.

3 In hac materia valdè conſiderabile eſt ſaluberrimum illud monitum, quod à S. Auguſtino in ſuis Confeſſionibus diſcere poſſumus, ubi ait: *Hoc me docuiſti, ut quemadmodum medicamenta, ſic alimenta ſumpturus accedam*. Hanc porrò ſimilitudinem in D. Chryſoſtomo explicatam invenio; qui de jejunio ita ſcribit: *Quoniam tantum jejunii periculum eſt neſcientibus quomodo jejunare oportet, jejunii leges diſcamus; Medicina eſt jejunium*. Medicina enim licèt in ſe utiliſſima ſit, ex ejus tamen, qui illam ſumpturus eſt, imperitia & ignorantia, pernicioſa eſſe poteſt: *Etenim noſſe oportet & tempus, quo ipſam adhibere opus ſit, & ipſius medicamenti quantitatem, & corporis temperiem ſuſcipientis; & regionis naturam, & anni tempus, quorum ſi quodlibet prætermiſſum fuerit, reliquis omnibus, quæ dicta ſunt, nocebit*. Quòd ſi autem pro corporis ſalute tanta cum circumſpectione remedium ſumitur, quantò major pro animæ ſalute cautela adhiberi debebit? Omnes igitur hæ circumſtantiæ abſtinentia & jejunio adhiberi poſſunt, ad hoc ut ſpirituali animæ ſaluti proficiat. Neceſſarium eſt benè ponderare ſtatum & vocationem perſonarum, item complexionem, ætatem, diſpoſitionem, clima, conſuetudinem & bonum aliorum uſum; quia communis eſt & apud vitæ ſpiritualis experientiores Magiſtros recepta doctrina, quòd illi actus nequaquam dicendi ſint virtuoſi, qui proprio ſtatui commenſurati non ſunt, licèt in aliis ſummæ perfectionis actus futuri eſſent; unum enim idemque opus factum ab uno cum proportione ad ſuum officium, optimum erit, valdèque meritorium, ab alio tamen exercitum vitium erit, quia ipſius ſtatui eſt improprium. Medicus aliquis homini robuſtæ complexionis multas præſcribet drachmas Rhabarbari, & ſanitatem exindè reſtituet: ut verò ſi idem *Recipe* infirmo alicui viribus totaliter exhauſto præſcribat, auferet illi vitam. Eodem modo ſi hominem aliquem mechanicum, qui ob duros opificii ſui labores multa indiget reſtauratione, jejunio duorum vel trium dierum qualibet ſeptimanarum gravare volueris, plurimum ſaluti ejus

S. Aug. l. 10. Conf. Cap. 31. Abſti. medicina.

D. Chryſoſt. Hom. 3. ad pop.

Sed poteſt eſſe pernicioſa.

corporali nocebis, nec deinceps aptus erit, ut ſe ad orationem, ſtudia, aliaque ad ejus officium ſpectantia, nec non ad ſervitium Dei applicare poſſit; cùm tamen ſi eadem abſtinentia religioſo cuidam à ſimilibus laboribus feriato, & jejuniis aſſueto imponeretur, non ſolùm is nullum in eo ſentiret gravamen, ſed & magnum indè perciperet ſolatium & gaudium.

4 S. Thomas authoritati innixus S. Petri dicentis: *Miniſtrate in fide veſtra virtutem, in virtute autem ſcientiam, in ſcientia autem abſtinentiam*. Nomen hoc abſtinentiæ duobus modis conſiderari poſſe dixit: *Uno modo ſecundùm quod abſolutè ciborum ſubtractionem deſignat, & hoc modo abſtinentia non deſignat neque virtutem, neque actum virtutis, ſed quoddam indifferens: alio modo poteſt accipi, ſecundùm quod eſt ratione regulata, & tunc ſignificat vel habitum virtutis, vel actum*, & hoc eſt, quod S. Petrus dicere voluit, quando ait: *Miniſtrate in ſcientia abſtinentiam, ut ſcilicet homo a cibo abſtineat, prout oportet pro congruentia hominum, cum quibus vivit, & perſona ſua, & pro valetudinis ſuæ neceſſitate*.

S. Thom. ib. A. 1. 2. Petr. 1. v. 5. & 6. Abſtinend. non valetudo patiatur.

5 S. Gregorius dum illa verba Jobi: *Verſa eſt in luctum cithara mea*, ſcribit, per inſtrumentum iſtud corpus noſtrum intelligens, ut nobis per hanc ſimilitudinem, quouſque abſtinentiam exercere debeamus, planiùs explicet, ita diſcurrit: *Siccatur chorda, ut congruum in cithara cantum reddat, quia & ſancti viri caſtigant corpus ſuum, & ſervituti ſubjiciunt, atque ab infimis ad ſuperiora tendunt*. Quibus verbis Sanctiſſimus Pontifex ad id ſe reflectit, quòd in ſimilium Inſtrumentorum muſicalium chordis quotidiè fieri videmus, quæ ſi laxæ nimis ſint, ſonum non edunt, ſi nimium intenſæ ſtrident, non ſonant; ac proindè ut ſonum quendam harmonicum edant, convenienti quadam proportione opus eſt; quæ omnia ſequentibus verbis abſtinentiæ applicat, dicens: *Quia nimirum virtus abſtinentia, aut omnino nulla eſt, ſi tantum quiſque corpus non edomat, quantum valet; aut valde inordinata eſt, ſi corpus atterit, plus quam valet*.

S Greg. l. 20. Mor. c. 31. Abſti. ordinata eſſe debet.

6 Idem quoque S. Eccleſiæ Doctor, aliam quandam utiliſſimam veritatem inſinuat; nimirum quòd hæc abſtinentiæ virtus non ad corpus extenuandum, ſed ad extinguenda per macerationem corporalem vitia ordinetur: *Per abſtinentiam quippe, carnis vitia ſunt extinguenda, non caro*. In cujus probationem Apoſtoli exemplum adducit, dicens. *Intueri inter hæc egregium Prædicatorem libet, quanta arte magiſterii fidelium animat, velut in cithara chordas tenſat, alias amplius tendendo extenuat, atque alias a tenſione ſua relaxando conſervat; Alias etenim dicit: Non in comeſſationibus & ebrietatibus; Et rurſum ait: Mortificate membra veſtra quæ ſunt ſuper terram: Et tamen Prædicatori Chariſſimo ſcribit: Noli adhuc aquam bibere, ſed modico vino utere propter ſtomachum tuum, & frequentes tuas infirmitates*.

Abſti. diverſa pro diverſis.

Rom. 13. v. 13. Col. 3. v. 5. 1. Tim. 5. v. 23.

7 S. Bernardus in duobus locis hanc eamdem tradit doctrinam, ſcilicet quòd abſtinentia & jejunium primariò ad vitia reprimenda ordinentur, ideòque hic finis principaliter intendi debeat ab homine abſtinentiæ dedito: ſuo primo etenim loco dicit: *Hoc debes ſemper obſervare in omni abſtinentia, ut non occidas carnem tuam, ſed vitia*. In alio verò ſermone ex iis, quos ſuper Cantica ſcripſit, ſobrietatem ſuam, quæ certè maxima & incredibilis fuit, hunc ſemper finem ſpectaſſe declarat: *Abſtineo*, inquit, *a carnibus, ne dum nimis nutriunt, carnem ſimul & carnis nutriant vitia. Panem ipſum cum menſura ſtudebo ſumere, ne onerato ventre, ſtare ad orandum tædeat; & ne improperet etiam mihi Propheta, quia panem meum comederim cum ſaturitate*.

S. Bern. de modo bene vivendi. cap. 24. Abſtin. ad vitia extirpanda. Serm. 66 in Cant.

8 Sancta quoque mater Eccleſia in Præfatione Quadrageſimali, primum jejunii fructum extirpationem vitiorum eſſe, clarè ſatis oſtendit: Siquidem primo omnium loco, effectus jejunii recenſendo dicit. *Qui corporali jejunio Vitia comprimis*.

Præfat. Eccleſ.

9 Iſidorus & Rabanus hujus nominis, *Jejunium* Etymologiam explicantes, unde jejunium nominis ſui originem acceperit, his verbis referunt: *Jejunium*, inquiunt, *eſt parſimonia victus, abſtinentiaque ciborum, cui nomen inditum ex quadam parte viſcerum tenui ſemper & vacua, quæ vulgo jejunium vocatur, unde jejunii nomen creditur derivatum, quod ſui media viſcera vacua & exinanita exiſtant*: Quibus in verbis benè notanda ſunt ultima illa verba: *Quod ſui media viſcera vacua exiſtant*,

S. Iſid. Hiſpal. l. 6. Orig. c. 19. Raban. T. 2. de univ. lib. 5 c. 14. Abſtinendū a vitiis ſuo devitatio patitur.

quia

quia tametſi hæc pars corporis vacua ſit, non tamen totum corpus vacuum remanet, quia aliàs homo deficeret, & ipſa abſtinentia ſubſiſtere non poſſet. Et ideò jejunio ſua eſt moderatio adhibenda: Unde S. Laurentius Juſtinianus ait: *Abſtinentia ſic eſt adhibenda temperiei, ut corpus nec ſaturitas excitet, nec inedia immoderata debilitet.* Et in ejuſdem Libri de ligno vitæ cap. 1. illud per rationem & diſcurſum regulandum eſſe dicit: *Quia ſobrietas eſt virtus, qua nimium ciborum appetitum rationis imperio reſecamus.* D. Chryſoſtomus illud nobis pro hujus virtutis exercitio ſumendum eſſe præſcribit, quòd ad ſolam corporis ſuſtentationem ſufficit, & nihil amplius *Aſſuefaciamus nos*, inquit, *tantum comedere, quantum ad vitæ ſuſtentationem neceſſarium eſt;* illiuſque rationem mox ſubjungit, quia videlicet, non ſumus à Deo creati, ut comedamus, ſed comedimus ut vivere & reſpirare valeamus: *Non vita*, inquit, *propter alimentum, ſed alimentum propter vitam à principio factum eſt, ad neceſſitatem non ad voluptatem vitæ ſumptus comparatus eſt. Semper igitur præcitata doctrina mente noſtra recolenda eſt: Ne inedia corpus immoderata debilitet.*

S. Laur. Juſtin. de lig. vit. c. 3. ibid. c. 1.

D. Chryſoſt. T. 6. Hom. 4. de jejun. & tempor.

10 S. Bernardus ad illa Apoſtoli verba, quibus nos corpora noſtra Deo in ſacrificium & hoſtiam viventem offerenda eſſe monet, alludens, ſacrificium illud duplex eſſe poſſe nutat, matutinum ſcilicet, & veſpertinum, *veſpertinum quoad corpus, matutinum quoad ſpiritum.* De utroque autem illum Pſalmiſtæ locum explicat: *Sacrificium Deo ſpiritus contribulatus, id eſt, ſimul cum corpore per jejunium tribulatus. In hoc autem ſacrificio mactamus & affligimus membra noſtra, & divino cultui mancipamus, & quaſi in holocauſtum carnem noſtram offerimus, incendio famis & inediæ.* Obſervat tamen, quòd Apoſtolus, poſtquàm nobis hoc ſacrificium perſuaſiſſet, protinùs ſubdat: *Rationabile ſit obſequium veſtrum;* unde dicit, *quod ideo hoc ultimum adjunxit, ne per ſacrificium indiſcreti jejunii corpora deſtruantur, ineptaque fiant ad ſervitium DEI, & ad ſpiritualia dona.*

Diſcreta ſit. S. Bernardin. Ser. 10 die Cinerum. ſ. lect. 10.

Pſ. 50. v. 19.

Rom. 12 v. 1.

11 S. Baſilius, de quo in ejus lectionibus legimus, quòd *tantum ſpiritu vivens, præter oſſa & pellem nulla præterea corporis parte conſtare videbatur*, poſtea hanc ſuam abſtinentiam & rigorem indiſcretum ipſemet redarguit, aliiſque pro generali quadam regula credendum eſſe dixit, grave peccatum eſſe, ſi quis propter gulæ intemperantiam vitandam in abſtinentiæ rigore excedat. *Ita*, inquit, *per nimiam abſtinentiam corpus atterere, ac per infirmitatem inutile reddere, omni profectè ratione caret, neque enim abſtinere à voluptatibus quia per ſe expetendum eſt, ſed quia ad virtutis acquiſitionem confert, quod ſi illud, cujus gratia ciborum abſtinentiam eligimus, per immoderatam negligamus inediam, contrà atque inſtituimus, agimus; nam fracto contritoque inſtrumento, neque DEO inhærere per orationis & lectionis ſtudium poſſumus, neque ad fratrum beneficentiam, humanitatis officium obire.*

S. Baſil. de vera Virgin.

Baſ. contra ſuam indiſcretam.

12 S. Bruno Carthuſianæ ſolitudinis fundator & princeps, qui tanto zelo abſtinentiam proſequebatur, ut religioſos ſuos ad perpetuam à carnibus abſtinentiam, ſolemni & perpetuo voto adſtrinxerit, hanc poſt ſe ſententiam ſcriptam reliquit: *Sic comedat Monachus, ut ſemper eſuriat, & ſic bibat Epiſcopus, ut, an biberit, neſciat.*

S. Bruno de oſt. Eccl. c. 11.

13 S. Carolus Borromæus delicias virtuoſo homine indignas eſſe cenſebat, ſi quis poſt ſumptum prandium aquam bibat, & licèt is, qui ejus extremam, quam in victu ſervabat, auſteritatem legit, ipſum prima facie indiſcretum contra ſe ipſum fuiſſe credere poſſit, ipſe tamen per adductas rationes oſtendit, quòd *rationabile fuerit obſequium ſuum.* Cùm enim in ultimis vitæ ſuæ annis, ſolitæ inediæ ſuæ, jejunium quotidianum in pane & aqua adjunxiſſet, exceptis diebus feſtis, ſed præcepto ſervari ſolitis, quibus non quidem carnes, ſed vel ova, vel piſces ſine vino comedebat. In quadrageſima autem à pane abſtinens fabis ſe mollibus, & in ſeptimana ſancta ſolis ſe lupinis, ſemel in die manducando reficeret; Epiſcopi autem Provinciales rigidam hanc ejus abſtinentiam velut indiſcretam & immoderatam redarguerent, ipſe hujus ſuæ tam auſteræ vitæ rationem eis reddens, ab omni ſe indiſcretione liberum eſſe oſtendit. Dicebat enim, quòd ſenſim ac paulatim à jejuniis facilioribus hunc rigorem inchoaſſet, jamque paulatim uſque in hac vitæ ratione profeciſſet, ut jejunia quantumvis ardua & difficilia aliis, nihil ipſi deinceps incommodi afferrent.

Senſim abſtinendum.

Lib. 8. Giuſſan. c. 21.

14 S. Hieronymus ad Demetriadem ita ſcribit: *Neque verò immoderata imperamus jejunia ut enormem ciborum abſtinentiam, quibus ſtatim corpora delicata franguntur, & ante ægrotare incipiunt, quàm ſanctæ converſationis jacere fundamenta. Philoſophorum quoque ſententia eſt, moderatas eſſe virtutes, excedentes modum atque menſuram inter vitia deputari.* Atque ideò ſi virtutem ſectari volumus, cavendum eſt ab exceſſibus, quòd quidem ſi in ulla re alia locum habet, in abſtinentia vel maximè verum eſſe, quotidiana docet experientia, quia inter alias aſtuti ſerpentis technas, hoc quoque ab eo exercetur artificium, ut teneras complexiones deſtruat, & ſanitatem per jejunia & abſtinentias indiſcretas lædat, hominesque ad quævis alia opera bona exercenda inhabiles efficiat. *Nec habet callidus hoſtis*, inquit S. Bernardus, *machinamentum efficacius, ad tollendam de corde dilectionem, quàm ſi efficere poſſit, ut in ea incautè & non cum ratione ambuletur.*

S. Hieron. ad Demet. l. 2. Ep. 8.

Abſtin. exceſſiva vitioſa.

S. Bern. ſerm. 19. in Cant.

15 S. Bernardus hanc doctrinam aptè confirmat, dum virtuti diſcretionis glorioſum hunc titulum attribuit, ut ab ipſo dicatur *Moderatrix & auriga virtutum*, quæ ferula reprehenſionis, & imperii virga affectus noſtros nonnunquàm nimis effrænes dirigit & moderatur. In vita S. Martini refertur, quòd dum Rhedarius quidam, Pariſios versùs iter agens, ſanctum hunc Epiſcopum, an ibi ante noctem appellere poſſet interrogaſſet, hoc ab eo retulerit reſponſum; Quòd ſi feſtinanter nimis properaris, eò hoc veſperi pertingere non poteris, poteris autem ſi lento gradu iter tuum proſequaris; qui ſe ab Epiſcopo derideri putans, furibundus equos virga ad curſum dum concitaret, protinus una ex quadrigæ ejus rotis confracta eſt, in cujus reparatione tempus ſibi pro itinere reliquum conſumens, Civitatem Pariſienſem aſſequi illo veſperi non potuit. Idem quoque multis evenit, qui ſubitò in una eadem die ad ſanctitatis apicem pertingere volentes, corpus ſuum per abſtinentiam & jejunia nimis rigida & auſtera, ſine ulla adhibita diſcretione domare & deprimere ſatagunt, unde tandem fit, quòd tædio affecti, cœptum perfectionis iter non proſequantur, ſed nimio rigore deterriti, ab eodem deſiſtant, quia *nihil violentum durabile*; vel deſtruant ſanitatem, aut verò nec aliud nec aliud bonum facere poſſint. Saluberrimum proindè eſt illud S. Gregorii Magni monitum, dicentis: *Plerumque virtus dum indiſcretè tenetur, amittitur; cumque diſcretè intermittitur, plus tenetur.*

S. Bern. ſerm. 49. in Cant.

Abſtinendum moderatè.

S. Greg. lib. 28. Mor. c. 11.

DISCURSUS II.

ARGUMENTUM.

Appetitum etiam rerum vilium vitioſum eſſe poſſe oſtenditur; Jejunium quòd exceſſivo & delicato cibo compenſatur, tamquam adulterinum meritò reprobatur: Econtra ut jejunium DEO gratum ſit, pauperi dandum eſt, quod ex abſtinentiæ parſimonia reponimus; Denique ex animo volenti & ultroneo, non verò ob vanam gloriam eſt ſervandum.

THEMA.

Eſca nos non commendat DEO. 1. Cor. 8. v. 8.

1 SEraphicus Doctor egregiam nobis & valde utilem circa abſtinentiæ virtutem tradit doctrinam, nimirum quòd hujus virtutis meritum non tam in ciborum qualitate, quàm in inordinati appetitus & complacentiæ mortificatione fundetur, eamque per illum probat S. Apoſtoli textum, dicens: *Cibus in culpa non eſt, cùm dicat Apoſtolus: Eſca nos non commendat DEO, ſumpta* videlicet, ut Gloſſa ait, *vel non ſumpta:* citat quoque S. Auguſtinum, cujus hæc refert ſequentia verba: *Quod locis, & tempori, & Perſonis conveniat, diligenter attendendum eſt, ne temerè flagitia reprehendamus; fieri enim poteſt, ut ſine aliquo vitio cupiditatis, vel voracitatis, pretioſiſſimo cibo ſapiens utatur, inſipiens autem fœdiſſimæ gulæ flamma in viliſſimum ardeſcat, & ſanius quiſque maluerit, more Domini piſce veſci, quàm lenticula, more Eſau.* Teſtimonium quoque adducit S. Gregorii, qui multorum reprehendit errorem, qui ſibi multum ſe mereri perſuadent, dum à qualitate ciborum abſtinentes, immoderato appetitui ſuo intereà ſatisfaciunt in eo quod eis ampliùs placet: *Non cibus, ſed*

S. Bonav. in Apolog. Paup. c. 2. Appetitus domandus.

S. Aug. l. 3. de doct. Chriſt. c. 12.

S. Greg. l. 30. mor. c. 13.

Digitized by Google

appetitus in vitio eſt, unde lautiores cibos plerumque ſine culpa ſumimus, & abjectiores non ſine reatu conſcientiæ deguſtamus, ut videre eſt in Eſau, qui per immoderatum lenticulæ appetitum primogenituram fratri ſuo divendidit; cum Elias in deſerto carnibus ſe nutriendo ſanus permanſit, & quòd maximè æſtimandum eſt, in amicitia & gratia DEI perſeveravit. Idem quoque S. Gregorius conſiderat, quod antiquus ille coluber protoparentes noſtros per pomum tentavit, & ſecundum Adamum non per carnes, ſed per panem nudum infeſtavit: *Dic ut lapides iſti panes fiant*.

Catechiſ. Novit. Cap. 450.

Hiſtoria.

2 In l. 1. c. 16. vitæ S. Thomæ Cantuarienſis Archiepiſcopi & Martyris legitur, quòd lautæ quidem menſæ quotidie pro more ſuo accumbens, parum & frugaliter in ea comederit; acciderit autem, quòd Monachus quidam ob abſtinentias & jejunia, quæ rigoroſiſſimè obſervabat, de virtute & perfectione ſua nimium præſumens, dum menſæ Archipræſulis videret lautitias, ſanctum Archiepiſcopum contemnere præſumpſerit, cujus ipſe certior factus, religioſum hunc ad ſe accerſiri fecit, cumque *ad ſe vocatum fraterna & pia, qua ſolebat, correptione à temerarii judicii morbo tali ferè modo liberavit: Frater, niſi me mea fallit opinio, fabas tuas majori cum appetitu & voluptate deglutis, quàm ego hoc pretioſioris cibi genus*. In cujus confirmationem hanc in S. Laurentio Juſtiniano legimus doctrinam: *Cohibendus eſt nimius cibi appetitus, nam longè melius eſt moderate carnibus ad uſum veſci, quàm ventoſo legumine uſque ad ventris repletionem exſaturari*; prout in præallegato Eſau exemplo patet, qui tamquàmguloſus à Scriptura ſacra notatur, non propter carnes, ſed propter aviditatem lentium; ſicut pariter Adam de gulæ arguitur reatu, non propter eſum carnium, ſed ob unicum dumtaxat pomum deguſtatum: *Cùm de ligno Adam, non de carnibus ſit damnatus, atque Jonathas ex guſtu mellis, non carnium, morti adjudicatus fuerit; è contrario vero Elias innoxiè carnem comedit, Abraham Angelos carnibus gratiſſimè pavit, & de ipſis ſua ſacrificia offerri præcepit Deus*.

S. Laur. Juſtin. de lign. vitæ, c. 5.

B. Petr. Dam. L. 1. Ep. 7. Abſtinendū quæ magis concupiſcimus.

3 B. Petrus Damianus ad Hildebrandum Cardinalem, qui ſe à cepis & porris magno cum rigore abſtinere profitebatur, ita ſcribit: *Quia videlicet his acuminibus uberius delectaris; in his itaque deſpicabilibus rebus, & gravior eſt abſtinentia, & minor eſt gloria; facilius carne, quàm ſale quis abſtinet, gravius eſt abjicere fructus arborum, quàm aſperſas patinis fragrantias pigmentorum, quanquàm & parentes noſtros de Paradiſo projecerit pomum, non pigmentum, quia non eſt in culpa quod pluris emi, ſed quod poſſit avidius concupiſci: ſed potiorum rerum abſtinentia plauſu favoris attollitur, vilium verò contemptus dignus præconio non videtur*.

Ciborum varietas culpabilis.

4 His quoque addi poteſt, quòd abſtinentiæ meritum notabiliter diminuatur, quando in cibis quadrageſimalibus, & jejunio deſtinatis, lautitiæ & deliciæ quæruntur. Hanc deordinationem S. Auguſtinus tangit ſequentibus verbis: *Sunt quidam obſervatores quadrageſimæ, delicioſi potius, quàm religioſi, exquirentes novas ſuavitates magis quàm veteres, concupiſcentias caſtigantes, qui copioſis pretioſiſque apparatibus fructuum diverſorum quorumlibet obſoniorum varietates, & ſapores ſuperare contendunt*. De quibus S. Hieronymus pariter ad Nepotianū breviter dicit: *Famam abſtinentiæ in deliciis quærimus*.

S. Aug. ſerm. 74. de diverſ.

S. Hier. Ep. 2. ad Nepotian.

S. Aug. ſerm. 61. de temp. Pauperibus erogandum.

5 S. Auguſtinus in alio quodam ſermone perſuadere nititur, ut quod ex parſimonia & frugalitate jejunii lucramur & reponimus, in pauperes diſtribuamus, non verò in delicias expendamus, etiamſi hæ ſtatui noſtro ſint convenientes, præſcriptorumque ciborum limites non ſupergrediantur: *Ne aliquis ſibi ſumptuoſas cœnas, & exquiſitis ſaporibus epulas ſtudeat præparare, & corpori ſuo magis commutaſſe, quàm ſubtraxiſſe ciborum abundantiam videatur, nihil prodeſt tota die longum duxiſſe jejunium, ſi poſteà ciborum ſuavitate vel nimietate anima obruatur*.

S. Bern. de modo benè vivēdi, c. 24. Quinam verè jejunent.

6 S. Bernardus quinam inter multos verè jejunent oſtendere nobis volens, teſtimonium adducit S. Iſidori dicentis: *Tota die epulas in cogitatione ruminat, qui ad explendam gulam veſpere, ſibi delicias parat*. Quot ſunt, qui tametſi toto die abſtinentes remaneant, ſe tamen conſolantur per multorum exquiſitiſſimorum ciborum delicatam præparationem ſub noctem faciendam, qui ut tantò ſapidiores illis ſint, ad eoſdem ſe per famem & appetitum, qui optimum ciborum condimentum eſt, diſponunt. De his S. Bonavent. dicit: *Eſt inſuper reprobandum in jejunio, quando jejunans ideo jejunat, ut deo ſuo, ſcilicet gulæ ſerviat & ventri; quidam enim ſunt, qui ideo jejunant, ut melius comedant; tales nihil aliud faciunt, quàm ut ſolemnitatem dei ſui, ſcilicet ventris, præveniant vigilia jejunii deteſtabilis*. S. Iſidorus quoque hanc deordinationem tangit, dum ait: *Spernitur jejunium, quod in veſperam repletione ciborum reficitur; ſpernitur jejunium, quod in veſperam deliciis compenſatur*; adducitque textum illum Iſaiæ, dicentis: *Ecce in die jejunii veſtri invenitur voluntas veſtra*, ſeu ut ipſe legit: *Voluptas veſtra, voluptas enim deliciæ intelliguntur: jejunavimus, & non aſpexiſti*. Tales quidem de Deo lamentantur, dicentes: *Jejunavimus, & non aſpexiſti*, ſed prorſus ſine cauſa conqueruntur, quia non jejunant eo fine, ob quem Deus jejunium inſtituit, nimirum ut corpus ſuum affligant, quia in adinveniendis cibis delicatis & ad guſtum præparatis adeò ſunt induſtrii, ut de illis dici poſſit: *In die jejunii invenitur voluptas eorum*.

S. Bonav. in Diæt. ſalutis T. 1. c. 6.

S. Iſid. L. 2. ſentent. c. 44.

Iſa. 58. v. 3.

S. Hier. ad Euſtoch.

7 Hanc eamdem guloſitatem S. Hieronymus quoque ſæpius deteſtatur. Etenim ad Euſtoch. Virginem ſcribens, ita eamdem monet: *Nihil prodeſt biduo triduoque tranſmiſſo, vacuum portare ventrem, ſi pariter obruatur, ſi compenſetur ſaturitate jejunium*. Et lib. 2. contra Jovinianum in eumdem his verbis invehitur: *Quale illud jejunium eſt*, inquit, *aut qualis illa refectio, poſt jejunium cum pridianis epulis diſtendimur, & guttur noſtrum meditatorium efficitur latrinarum? dumque volumus prolixioris inediæ famam quærere, tantum voramus, quantum vix alterius diei nox digerat; itaque non tam jejunium appellandum eſt, quàm crapula, ac fœtens & moleſta digeſtio*.

S. Hier. L. 2. con. Jovinian.

Non compenſanda repletione abſtin.

Jejunium non compenſandum

S. Greg. Hom. 16. in Evang.

8 Enimverò Sancti Patres diverſi lucrum illud, quòd per abſtinentiam in ſumptibus noſtris lucramur, in pauperum refectionem adhibendum eſſe ſuadent. S. Gregorius enim dicit: *Illud jejunium Deus approbat, quod ante oculos ejus manus in eleemoſynam levat, quod tibi ſubtrahis, aliis largire*. Idem quoque alibi ita ſcribit: *Admonendi ſunt abſtinentes, ut noverint, quia tunc placentem Deo abſtinentiam offerunt, cum ea quæ ſibi de alimentis ſubtrahunt, indigentibus largiuntur*, aliàs Deus meritò iis dicere poteſt, quod olim per os Zachariæ Prophetæ dixerat: *Cùm jejunaretis, nunquid jejunium jejunaſtis mihi? Non enim Deo, ſed ſibi quiſque jejunat, ſi ea, quæ ventri ad tempus ſubtrahit, non egenis tribuit, ſed ventri poſtmodum offerenda cuſtodit*. Quot ſunt avari qui ideò jejunant, ut ſumptus aliàs in cibos exponendos ſibi reponant? Hi certè non jejunant, ut Deo placeant, ſed ut cupiditatem ſuam foveant; alii vivunt in continua abſtinentia, quia quod manducent, non habent; pauperes enim ſunt, & ſuam miſeriam impatienter tolerant; ſi enim haberent, ad ſatietatem uſque ventris plenis buccis comederent: alii verò, ut mox dicemus, ſobriè vivunt, ut tamquam homines virtuoſi & perfecti, ab omnibus ſuſpiciantur. Omnibus illis qui ob jam dictas cauſas abſtinent, Deus dicere poteſt: *Nunquid jejunium jejunaſtis mihi?*

S. Greg. 3. p. Paſtor. ad mon. 20.

Zach. 7. v. 5. & 6.

S. Aug. T. 8. in Pſ. 42. Iſa. 58. v. 7.

9 S. Auguſtinus textum illum Iſajæ conſiderat, dicentis: *Frange eſurienti panem tuum, & egenos vagoſque induc in domum tuam*; ac demum ad illa ſic ſcribit: *Noli jejunium putare ſufficere; jejunium te caſtigat, non alterum reficit, quàm multos pauperes ſaginare poteſt intermiſſum hodie prandium noſtrum; ita jejuna, ut alio manducante prandiſſe te gaudeas*. S. Chryſologus quoque nos monet, ut abſtinentiam noſtram Eleemoſynæ conjungamus: *Accepta*, inquit, *ut ſint iſta, jejunia nimirum, miſericordia ſubſequatur; jejunium non germinat, ſi de miſericordia non rigetur, ſiccatur jejunium miſericordiæ ſiccitate*. In alio quoque loco terræ ſimilitudinem affert, quæ niſi ſeminetur, ſterilis prorſus & infœcunda evadit: *Eſt ager cultus ſine ſemine, ſine miſeratione jejunium; quod eſt ſine Rege aula regia, hoc eſt, ſine largitate jejunium*.

Miſericordia ſit Comes. D. Chryſ. ſer. 43.

D. Chryſol. ſer. 42.

Serenus ſit vultus.

Matth. 6. v. 17.

S. Hieron. ibid.

10 Præter ſupradictas conditiones inſuper requiritur, ut abſtinentia ab homine libenti animo ſuſcipiatur. Cur putas Chriſtum dixiſſe: *Tu autem cum jejunas, unge caput tuum, & faciem tuam lava?* S. Hieron. Palæſtinis in more poſitum fuiſſe dicit, quòd diebus feſtivis, odoriferis ſe unguentis perlinirent: *Præcipit igitur, ut, quando jejunamus, lætos & feſtivos nos eſſe monſtremus*. S. Thomas ſimiliter ait: *Caput unge, id eſt, hilarem ac feſtivum te exhibe*, prout Apoſtolus monet, dicens: *Non ex triſtitia aut ex neceſſitate, hilarem enim datorem diligit Deus*. Etenim oleum lætitiæ ſymbolum eſt: *Exhilaret faciem ejus in oleo*.

S. Thom. ibid. 2. Cor. 9. v. 7.

Pſalm. 103. v. 15.

11 Se-

S. Bernard. ſerm. 1. de Quadr. Opus eſt mul. ſis.

11 Sequitur: *Faciem tuam lava, ne videaris hominibus jejunus.* S. Bernardus ait: *Alius jejunat cum impatientia, & rancore, & huic opus eſt, ut caput ungat, eſt autem caput iſtud mens interior, quæ tunc ungitur in jejunio, cum ſpiritualiter delectatur in eo.* Experientia quotidiana ſatis conſtat, multos eſſe qui jejunant, quia aliter facere non poſſunt, eò quòd jejunare cogantur, alii propter imminens aliquod convivium, ut ad tantò liberaliùs & avidiùs comedendum ſe diſponant, alii ex motivo obſervantiæ, & diſciplinæ regularis, vel quia illud jejunium ex præcepto Eccleſiæ urget; cæterùm omnibus illis per ejuſmodi jejunium ingens onus incumbere videtur, unde horam valdè deſiderant, in qua ab eo exonerare ſe poſſint. De his Rabanus ita ſcribit: *Multi ſunt qui jejunant, ſed idem ipſum jejunium non amant, quaſi onus impoſitum ſit, neceſſitate compulſi portant jejunium, ſed non amant illud, more animalis onus portant, ſed ejuſdem oneris dulcedinem non deguſtant, unde non amant ipſum quod portant.* Unde S. Ambroſius multas affert variorum proteſtationes & lamenta, qui ſe de hoc jejunio excuſant & dolent: *Quibus cum jejunium indicitur, de intemperie ſe temporis ſemper excuſant. Dicunt enim æſtivis menſibus dies longa eſt, torrentior ſol eſt, ſitum ferre non poſſumus, poculis nos refrigerare debemus: hyemis vero tempore grave frigus eſt, rigores ſunt peſſimi, angorem tolerare nequimus, eſcis calefieri nos oportet.* S. Bernardus quoque nonnullorum mentionem facit, qui à jejunio ſe ſubtrahere deſiderant, ob metum, ne aliquòd illis inde damnum corporis obveniat, *trepidantque timore, qui non eſt timor*, contra quos ſimilitudinem affert illorum qui ligaturas ſollicitè quærunt ante vulnera, jamque vulneribus emplaſtra adhiberi procurant, priuſquàm reipſa fuerint illata. His omnibus neceſſarium omninò eſt, ut ſaluberrimo S. Zenonis conſilio aures patulas præbeant, dicentis: *Tali ergo affectu ſuſcipiamus jejunii gratiam ſicut Dominus dicit: Non triſtes aut mœſto vultu, tanquam perhorreſcentes neceſſitate dierum, ſed læti, hilares, & cum exultatione nos gerere debemus, quæ nobis cauſa victoriæ & ſalutis extitit; læti itaque & exultantes accedamus ad Medicum noſtrum medicamentum jejunii ſuſcipientes.*

Raban T. 6. in Comm.

Reg. S. Bened. c. 4. n. 13. S. Ambroſ. ſerm. 29.

Pſ. 13. v. 5.

S. Zeno ſer. de jejunio.

Jactantia cavenda.

12 Denique ad aſſequendum jejunii præclarum meritum, & ad exercendam utiliter abſtinentiæ virtutem, aliud ſupereſt ſaluberrimum conſilium, nimirum ut in illius exercitio omnem laudem & gloriam humanam ſumma cum ſollicitudine caveamus. Unde S. Bernardus ſuper illa Salvatoris noſtri verba: *Unge caput tuum, & faciem tuam lava, ita ſcribit*: Hoc eſt: *Sic te irreprehenſibilem foris exhibe, ut divinam tibi conciliare ſtudeas gratiam, & ante oculos humanos non propriam quæras gloriam, ſed auctoris.* Faciei namque ablutio indicat, è medio omninò nobis tollendam eſſe vanitatem & oſtentationem: *Alius enim jejunat ſtudio vanitatis, & huic dicitur: Faciem tuam lava.* Etenim Phariſæus arroganter de ſe jactabat: *Jejuno bis in Sabbato*, & tamen reprobatus fuit, quia abſtinentiam quam faciebat, deducebat in oſtentationem. Auctor imperfecti, ſuper illa verba: *Faciem tuam lava*; ita ſcribit, *Simplex interpretatio hujus loci eſt, tanquàm ſi dicat: ſic longe te facere debes ab oſtentatione jejunii tui, ut ſi poteſt fieri (quod non debet) etiam ea facias, quæ ex adverſo, luxuriæ & epulationis videntur eſſe indicia.* S. Joan. Climacus in Scholiis Photii Patriarchæ Conſtantinopolitani num. 20. ita loquitur: *Jejunium eſt remedium, quod pravas animi affectiones repurgat, ſi privatim & ſeorſim exerceatur, ſed in conventibus & publicis celebritatibus venenum eſt*; cujus mox rationem ſubjungit: Quia medicamentum nonnunquam in venenum mutatur, ideſt, abſtinentia & jejunium, quod ingentis eſſe debebat cauſa meriti, animam noſtram potiùs totaliter deſtruit & perdit: *Quod ſæpè illi, qui eo utitur, exitium affert, aut aliis ſcandalum præbet, aut ipſi nocet, qui ex eo ſe jactat, aut gloriatur & tumet, & ſingularis vult videri, quaſi diviſus ab aliis.*

S. Bern. ſer. 9. de Quadr.

Matth. 6. v. 17.

Luc. 18. v. 12.

Auth. imperf. Hom. 15.

S. Joan. Climacus.

Bed. Hypocriſis fugienda.

13 Venerabilis Beda ad hoc propoſitum Arcæ exemplum affert, quæ tametſi facta fuerat, ut benedictionis eſſet inſtrumentum, & miracula operaretur, multis tamen propter irreverentiam cauſabat mortem, ſtragemque irreparabilem conciliabat: *Pœnam de pretio ſalutis miſeri mercantur æternam.* Idem quoque illis dici poteſt, qui ob fines & reſpectus humanos jejunant, corpuſque ſuum macerant. Unde D. Chryſologus Phariſæo illi ſuperbo properabat, dicens: *Hypocrita, laboraſti jejuniis, ut labor tibi jejunii non prodeſſet; Hypocrita abſtinentiæ fructûs intraſti, continentiæ conſcendiſti undas, enataſti jejunii pelagus? & in ipſo portu jejunii naufragaſti, quia non comparaſti lucrum, ſed mercatus es vanitatem, qui de Dei credito humanum negotium perfeciſti, hinc eſt quod Deo redditurus es rationem, qui ab hominibus percepiſti miſeræ fraudis uſuram.* Ne igitur in jejuniis & abſtinentiis noſtris inutiliter evaneſcamus, optimum nobis à S. Gregorio, vitæ ſpiritualis peritiſſimo magiſtro, ſuggeritur remedium, nimirum ut de bonis operibus noſtris, & præcipuè de abſtinentia nequaquam præſumamus: *Admonendi ſunt*, inquit, *ut abſtinentiam ſuam & ſemper ſine immutatione cuſtodiant, & numquam hanc apud occultum judicem eximiæ virtutis credant, ne ſi fortaſſis cum magni meriti eſſe creditur, in elationem ſublevetur.*

D. Chryſol. ſerm. 7.

DISCURSUS III.

ARGUMENTUM.

Primum præceptum protoparentibus noſtris in ipſo mundi exordio impoſitum, abſtinentiæ fuit, quam Chriſtus ad exemplum ſequacium ſuorum in omni rigore adimplevit, in cujus etiam virtute abundantia confertur gratiarum, utpote quæ Deo ſummoperè grata exiſtit.

THEMA.

Præcepit ei dicens: De omni ligno Paradiſi comede; de ligno autem ſcientiæ boni & mali ne comedas. Gen. 2. v. 16. & 17.

1 REgius Propheta David de dignitate agens ad quam homo à Creatore ſuo ſublimatus eſt, dum illum eminentia naturæ Angelicæ paulò minorem condidit: *Minuiſti eum paulò minùs ab Angelis*, dicit ulterius ipſius dominio & poteſtati omnia creata viſibilia ab eodem Creatore fuiſſe ſubjecta: *Omnia ſubjeciſti ſub pedibus ejus*; & tamen ut ex Geneſeos c. 2. clarè deducitur, inter alia terreſtris Paradiſi arbores una fuit, cujus fructus Protoparentibus noſtris ſeria fuerunt lege prohibiti: *Præcepit ei dicens: De omni ligno Paradiſi comede; de ligno autem, &c.* Res profectò mira eſt, quòd, cùm Deus eiſdem primis parentibus omnes viſibiles mundi Creaturas viventes ſubjecerit, hunc tamen fructum ab eorum dominio eſſe voluerit exemptum; quòd ſi per hoc eorum experiri voluit obedientiam, & quam ab eo habere fas erat dependentiam, cur non potiùs prohibitionem iſtam, circa materiam quæ majoris ponderis & momenti fuiſſet, ſervari ſtatuit? quamobrem illis vilis alicujus pomi abſtinentiam impoſuit?

Abſtin. primis Parentibus data.

Pſal. 8. v. 2.

Gen. 2. v. 16. & 17.

2 S. Hieronymus prohibitionem hanc in Paradiſo terreſtri, ubi innocentia & juſtitia originalis florebat, ubi primis parentibus cœleſtis Paradiſi theſauri liberali manu communicandi erant, ſtatutam fuiſſe conſiderat, ac proindè dicit: *Paradiſi felicitas abſque abſtinentia cibi dedicari non potuit*; quaſi diceret, Deus hanc abſtinentiam præcepit, ut per illam ſanctificaret, & in gratia conſervaret terreſtrem Paradiſum.

S. Hieron. l. 2. contra Jovin. In Paradiſo neceſſaria.

3 S. Bonaventura Deum per hoc, virtutis abſtinentiæ excellentiam indicare voluiſſe dicit, dum primo præcepto, quod Deus unquam condidit, Adamo abſtinentiam ſervare mandavit, arboris illius fructus ei prohibendo: *Præcepit Dominus Adæ: Ex omni ligno Paradiſi comede; de ligno ſcientiæ boni & mali ne comedas: In quo abſtinentia commendatur, dum non omni cibo voluit Deus hominem uti, etiam in Paradiſo.* Ecce quantoperè Deus hanc virtutem æſtimarit, ſiquidem primis Parentibus noſtris in primis ipſorum natalibus hanc virtutem præ cunctis aliis primo loco adimplere & exercere præcepit. Hæc enim prima lex, primumque præceptum fuit, quod homini de cœlo præſcribere placuit; ac proindè S. Baſilius ait: *Veſtiga jejunii antiquitatem, neque enim recens inventum eſt, ſed pretioſus theſaurus à majoribus repoſitus: tam vetus eſt, ut ſimul cum homine condito cœperit, in paradiſo præſcriptum eſt. Hoc verbum, Non edetis, jejunii & abſtinentiæ lex eſt.* Sciebat enim Creator noſter hominem, aureum illum innocentiæ & Juſtitiæ originalis ſtatum, in quo illum creaverat, illæſum & imperturbatum conſervare non poſſe, ideòque abſtinentiæ præceptum huic fini aſſequendo medium efficaciſſimum eſſe. Unde Chryſoſto-

S. Bonav. in Biblia pauperum c. 87. Primum præceptum ut remedium futurum.

S. Baſil. Hom. 1. de jejunio.

S. Chryſoſt. Hom. 2. in Geneſ.

ſtus ait: *Enimverò cum crapula humano generi innumerorum malorum cauſa eſt, ita etiam jejunium Venerìſque neglectus omnium nobis bonorum ſemper cauſa fuit; nam Deus cùm ab initio hominem condidiſſet, & ſciret quod hoc remedio ad animæ ſalutem multum haberet opus, ſtatim & in principio hoc mandatum protoplaſto dedit, dicens. De omni ligno, quod eſt in Paradiſo comede, de ligno autem ſcientiæ boni & mali ne comedas; jam dicere hoc comede, hoc ne comedas, jejunii figura erat*.

Tranſgreſſio damnum intulit.

4 Porrò hæc abſtinentiæ & jejunii tranſgreſſio Deum noſtrum adeò vehementer offendit, ut ob eamdem innumerabiles ruinas & calamitates irreparabiles univerſo humano generi ſuperinduxerit. Unde Nazianzenus ait: *Jejunamus, quoniam non jejunavimus. Antiquum hoc mandatum erat, nobiſque contemporaneum, ac diſciplina quædam animæ, ac deliciarum caſtigatio, quod non abs re nobis inditum eſt, ut, quod eo non ſervato perdidimus, ſervato recuperemus*. Et ideò D. Nazianzeni Commentator ait, quòd ſi Adam & Heva hanc illis præſcriptam abſtinentiæ legem accuratè obſervaſſent, nullam deinceps habituri fuiſſent jejunandi neceſſitatem. *Quod ſi Heva ab hujus ligni eſu abſtinuiſſet, nequaquam hoc jejunio nunc opus haberemus*.

Nazianz. orat. 41.

Nicetas ib.

Reparatio damni à Chriſto.

5 Secundus Adam non terrenus, ſed cœleſtis, cujus omnis actio, noſtra eſt doctrina & inſtructio, longum quoddam & rigoroſum, in quadraginta nimirum dies & noctes productum aggredi voluit jejunium, in quo nihil ciborum guſtavit, ut damna, quæ nobis irrogata fuerunt, repararet. S. Ambroſius conſiderat, quòd Salvator noſter Eccleſiæ ſuæ jejunium in infirmitatum noſtrarum remedium præſcribere volens, *Ipſe ſibi primum, ut bonus humani generis Medicus, jejunium indixerit; bonus enim Medicus, poculum, quod ægro daturus eſt, prius guſtat, ut peritiam artis ſuæ ante in ſeipſo demonſtret, ut experimentum æger accipiens, ſecurus ſit de poculo, ſecurior de ſalute*.

S. Ambr. ſer. in Fer. 2. poſt Dom. 1. Quadrageſ.

S. Ambroſ. lib. de Elia & jejun. c. 4. Abſtinen. à Deo, gula à Dæmone.

6 Idem quoque ſanctus Eccleſiæ Doctor conſiderat, quòd Deus ipſe fuerit is, qui abſtinentiæ & jejunii legem promulgavit, ſicut econtrà Dæmon omnes virium ſuarum conatus in hoc impedit, ut jejunium rumperetur, quod omnium primò circa primum Adamum facere tentavit, idque nequaquam eventu irrito, idemque poſtea quoad ſecundum Adamum in deſerto facere molitus eſt, ſed nihil obtinuit: *Abſtinentia lex à Domino Deo, prævaricatio legis à Diabolo*. Porrò Salvator noſter, per omnem vitæ ſuæ decurſum, rigoroſam abſtinentiam obſervavit, non quòd eadem pro ſua perſona indigeret, ſed quia peccata omnium noſtrum ſibi vendicavit, ut expiaret, modum quoque nobis oſtendere voluit, quo pro illis ſatisfacere poſſimus, & ideò ſibi jejunium adeò rigidum & auſterum indixit: *Hoc agit Salvator, ut iiſdem veſtigiis, quibus admiſſa fuerant delicta, purgentur, hoc eſt, ut quia homo manducando deliquerat, corrigat abſtinendo*, inquit S. Ambroſius.

S. Bonav. in Biblia pauperum c. 87.

7 S. Bonaventura ad propoſitum egregiam quamdam habet obſervationem, nimirum quod Redemptor noſter per ſolidum triginta trium annorum curriculum, nuſquam carnes manducaſſe legatur, niſi quando Agnus ei Paſchalis manducandus erat; *Salvator noſter, cujus actio eſt noſtra inſtructio, nunquam carnem legitur comediſſe, niſi de agno Paſchali, & de uno piſce ſibi oblato ad manducandum*, Luc. 24. & Joan. 21. Imò, quod valdè advertendum eſt, ipſi poſt reſurrectionem ſuam quod tempus gaudii ſummæque lætitiæ erat, quando Apoſtolorum ſuorum commenſalis eſſe voluit, alius cibus præterquàm piſcis & favus mellis appoſitus fuiſſe non legitur: undè in S. Joanne legimus: *Accepit panem, & dat eis, & piſcem ſimiliter*. S. Lucas quoque refert, quòd in ipſa die Reſurrectionis ſuæ, cum duobus illis diſcipulis in Emmaus abire volentibus, menſæ accumbens, *accepit panem, & benedixit, ac fregit, & porrigebat illis*. Paulò poſt, ut corporis ſui glorioſi & à mortuis ſuſcitati realitatem & ſubſiſtentiam evidenti quodam ſigno redderet manifeſtam, poſtquàm Apoſtolos ſuos interrogaſſet; *Habetis hic aliquid quod manducetur? obtulerunt ei partem piſcis aſſi & favum mellis*.

Chriſtus carnes non comedit niſi in Paſchate.

Joan. 21. v. 13. Luc. 24. v. 30.

Luc. 24. v. 42. 43.

Iſraelitis indulſit carnes, ſed mortui.

8 Verùm quidem eſt quòd populo Judaico in deſerto oberranti carnes indulſerit, quas tanta cum aviditate ab illo poſtulaverant, at verò ingenti illorum damno & malo hoc factum eſt, quia carnes illas morte ſua luere debuerunt: *Populo Judaico*, inquit S. Bonaventura, *tanquam carnali, & de carne curanti, dedit Deus carnes ad veſcendum, licet in malum ipſius*. Neque enim terram promiſſionis, quæ beatitudinis æternæ typus & figura erat, ſunt ingreſſi, ſed in deſerto pereuntes, ſuos in eodem tumulos & ſepulchra acceperunt, unde locum illum appellat ſacer textus *ſepulchra concupiſcentiæ*, utpotè in quibus tumulati fuerunt, in gulæ ſuæ juſtum ſupplicium & pœnam.

S. Bonav. ibid.

Num. 11. v. 34.

Chriſtus non carnem, ſed panem multiplicavit.

9 Enimverò ut S. Bonaventura ait: *Ad commendandam ſobrietatem, quæ eſt in uſu piſcium, & in abſtinentia à carnibus, multum facit, quod Dominus in Evangelio pluries multiplicavit piſces, non carnes; Panes, & piſces bis multiplicaſſe legitur, nunquam carnes*. Non obſtante, quòd innumerabilis ille populus ex continuo itinere, quo illum etiam uſque in deſertum ſecuti fuerant, defatigatus omninò, viribuſque ſuis exhauſtus eſſet: *Ecce jam triduo ſuſtinent me. & ſi dimiſero eos jejunos in domum ſuam, deficient in via:* attamen ad illos refocillandos nequaquam illis ſucculentos & nutritiòs carnium miſſus ſubminiſtravit, ſed panem ſolum & piſces: *Hoc autem ita convenire*, inquit S. Baſilius Magnus, *facto illo Dominus declaravit, cum delaſſatam illam ingentem multitudinem epulo illo excepit, ne deficerent in via, ſicut ſcriptum eſt; etenim cum miraculo vim magnificè excogitando epularum apparatu in ſolitudine ei liceret exaugere, adeo ſimpliciter, adeò frugaliter illos excepit, ut (quod quidem eſt apud Joannem) ad panem, qui etiam ipſe erat hordeaceus, fruſtum tantummodo piſcis adjectum ſit; nam de potione prorſus nulla mentio, quippe tunquam videlicet aqua ſponte ſua ex humo ſcaturiens omnibus eſſet in promptu*.

Marc. 8. v. 2. & 3.

S. Baſil. in Reg. fuſius. 19.

10 Imò quod majori admiratione dignum eſt, multi ex iis, qui ipſum ſequebantur, debiles, imò infirmi erant; *Sequebatur eum multitudo magna, quia videbant ſigna, quæ faciebat ſuper his, qui infirmabantur*: & tamen licèt ex eadem eſſent progenie oriundi, ex qua illi prognati fuerant, qui tam inſtanter à Deo carnes in deſerto expetierant, non tamen conſtat, quòd ullus ex tota illa ingenti multitudine ad poſcendas ea in occaſione carnes, os ſuum aperire præſumpſerit, idque haud dubiè ob nullam aliam cauſam, quàm quia illis ſobrietas Salvatoris & zelus, quo abſtinentiam proſequebatur, manifeſta nimis erat.

Joan. 6. v. 2.

Nullus qui Chriſtum ſequebatur petiit carnes.

11 De populo illo à Chriſto in deſerto liberaliſſimè cibato dicitur: *Manducaverunt, & ſaturati ſunt*: quia Deus per jejunium & abſtinentiam copioſè nos ſatiat, ſi non quoad corpus, ſaltem quoad animam per refectionem ſpiritualem. Unde dicitur: *Eſurientes implevit bonis*. Ideò quoque Eccleſia in Collecta quadam quadrageſimali dicit: *Sanctificato hoc jejunio, Deus, tuorum corda fidelium miſerator illuſtra: & quibus devotionis præſtas affectum, præbe ſupplicantibus pium benignus auditum*. Ingrediamini obſecro Religioſorum rigidè viventium clauſtra, in quibus in tantis jejuniis & abſtinentiæ rigoribus vivitur, & invenietis veram ibi regnare pacem & ſatietatem internam, abundantiam ibi communicari donorum, gratiarum virtutumque cœleſtium, ibi florere devotionem & ſpiritum, copiamque à Deo inibi omnibus abſtinentibus fieri illuſtrationum, viſionum, revelationum, extaſium, & ſi quæ ſunt alia Divinorum favorum genera. Quonam præcipuè tempore Spiritus ſanctus ſuper Eccleſiam in Sion coadunatam à Chriſto poſt ſuam in cœlos aſcenſionem demiſſus fuit? Non alio, quàm eo quo jejuni erant, hoc enim S. Petrus inſinuare voluit, quando Apoſtolos à calumnia ebrietatis, eiſdem impoſitam, juſtificavit & defendit, dicens: *Non ſicut vos æſtimatis, hi ebrii ſunt, cum ſit hora diei tertia*. Similiter quando idem Spiritus ſanctus alia quadam vice una cum gratiarum ſuarum theſauris ſuper Paulum & Barnabam deſcenſurus erat, dicit ſacer textus: *Miniſtrantibus autem illis Domino & jejunantibus, dixit Spiritus ſanctus: Segregate mihi Saulum & Barnabam in opus, ad quod aſſumpſi eos; tunc jejunantes &c*. In eorumdem Actuum Apoſtolicorum capite ſequenti dicitur, quòd quando Apoſtoli ſe ad eligendum eos, qui animabus convertendis, gubernandiſque Eccleſiis operam navaturi erant, volebant diſponere, id fecerint mediante jejunio, quod præmittebant: *Et cum conſtituiſſent illis per ſingulas Eccleſias Presbyteros, & oraſſent cum jejunationibus, commendaverunt eos Domino*. Et hinc credibile eſt in Eccleſiam derivatam eſſe

Marc. 8. v. 8. Abſtinentia Cœleſtia confert dona.

Luc. 1. v. 53. Collecta Eccleſiæ in F. 4. poſt Domin. Paſſ.

Act. 2. v. 15.

Act. 13. v. 2.

Act. 14. v. 22.

jau-

Digitized by Google

laudabilem illam in quatuor anni temporibus jejunii præmittendi conſuetudinem, priuſquàm celebrentur ordinationes presbyterorum, aliique conferantur Ordines ſacri.

D. Chryſol. ſer. 41.
Jejunium hoſtiis omnibus ſacrificiis æquivalens.

12 Chryſologus jejunio præclarum illud attribuit Epithetum, dicens: *Jejunium eſſe ſanctitatis hoſtiam*: non dicit quòd jejunium ſit hoſtia pacifica, nec quòd ſit hoſtia *pro peccato*, quia jejunium omnibus oblationibus, ſacrificiis, & holocauſtis æquivalet, Deoque, qui illud à nobis avidè expectat, præ cunctis aliis eſt acceptiſſimum. Idem quoque ſanctus Doctor verba illa Pſalmiſtæ: *Sacrificium Deo ſpiritus contribulatus*, de jejunio interpretatur, ideòque Davidem in illis verbis abſtinentem ſe declaraſſe notans, ſequentem ſubjungit monitionem: *Animas noſtras in jejuniis immolemus, quia nihil eſt quod Deo præſtantius offerre poſſimus; probante Propheta, cùm dicit: Sacrificium Deo ſpiritus contribulatus, cor contritum & humiliatum. Offer oblationem jejunii, ut ſit pura hoſtia, ſacrificium ſanctum, vivens victima, quæ & tibi maneat, & data ſit Deo.* Porrò quanti Deus jejunia noſtra faciat, exindè manifeſtum fieri dicit S. Baſilius, quòd illa non à volatili calamo, ſed ab Angelicorum Spirituum manu in annales æternitatis conſcribi jubeat: *Nonnulli*, inquit, *ex Angelis ordinati ſunt, ut eos per ſingulas Eccleſias, qui inedia corpus ſuum affligunt, deſcribant*: ac proindè idem Sanctus jure meritò nos monet, ne noſmetipſos bono adeò immenſo privari patiamur: *Quapropter da operam*, inquit, *ne propter exiguam eduliorum voluptatem, damnum tam ingens accipias, ut ab Angelo in numero eorum, qui à nimio cibo abſtinent, non referaris.*

Pſal. 50. v. 19.

D. Chryſol. ſer. 43.

S. Baſil. Orat. 5. de jejun.

S. Ambr. in Pſal. 42.
Bonorum jactura reparatur à Chriſto per jejunium.

13 S. Ambroſius ad irreparabilem illam tot gratiarum alludit jacturam, quam genus humanum ſubiit per abſtinentiæ prævaricationem à primis noſtris Parentibus commiſſam, quæ tamen poſtea per jejunium Chriſti reparata fuit, qui illud poſtea pro aliqua ſaltem ſui parte, licèt non cum tanto rigore tranſmiſit in univerſam Eccleſiam. Dicit enim: *Sicut per appetentiam interdicti fructus amiſeras gratiam, ita per jejunium reparari ejus virtutem oportuit, ut, qui perierat in Adam, repararetur in Chriſto.* Quamnam putas fuiſſe cauſam, quòd increata illa ſapientia, de qua cum omni veritate dici debet: *Omnia in ſapientia feciſti*: arborem illam, cui hanc virtutem affixerat, appellarit arborem ſcientiæ boni & mali? Nimirum nomen iſtud huic arbori indidit, ut intelligeres, quàm ingens futurum fuiſſet malum; quod ex hujus virtutis ſecuturum erat tranſgreſſione, & quàm ingens per ejus adimpletionem & obſervantiam in nos derivetur bonum.

Gen. 1. v. 10.

S. Joan. Climacus in Scala Parad. grad. 14.
Elogia jejunii.

14 Joannes Climacus de jejunio ſcribens, ſequentibus illud nobis commendat epithetis, dum ait: *Jejunium eſt lux animæ, cuſtodia mentis, cæci cordis illuminatio, janua compunctionis, humilis gemitus, lætos contriti cordis luctus, loquacitatis ceſſatio, ſolitudinis quieta occaſio, obedientiæ cuſtos, ſomni levatio, ſalus corporis, beatæ tranquillitatis auctor, peccatorum remiſſio, paradiſi porta, & voluptas.*

Abſtin. Deo grata.

15 Et verò Deus variis in occaſionibus, quantùm ſibi hæc virtus placeat, oſtendit, utpotè quam variis miraculis comprobavit. Nemo eſt qui neſciat, quid juveni cuidam ruſtico, cui Honoratus nomen erat, acciderit, cùm enim à tam inſigni Authore, qualis S. Gregorius Magnus eſt, in principio Dialogorum ejus recenſeatur, neminem eſſe puto, qui illud ſæpiùs non legerit. Hic igitur à primis crepundiis, ſummo affectu abſtinentiæ virtutem diligens, cùm pater ejus parentibus & amicis ſuis lautius ſolito præparaſſet convivium, ita tamen ut præter carnes nihil, quod jejunanti ſervire poſſet, appareretur, ex omnibus ad menſam delatis ferculis nihil deguſtare voluit; cui proindè pater ejus, illum deridendo dixit: *Numquid in his montibus piſcem allaturi ſumus? illo vero in loco audiri piſces conſueverant, non videri: ſed cum his ſermonibus Honoratus derideretur, repente in convivio aqua defluit ad miniſterium, & cum ſitula lignea, ſicut mos illic erat, mancipium ad fontem perrexit, dumque hauriret aquam, piſcis ſitulam intravit, reverſumque mancipium ante ora diſcumbentium piſcem cum aqua fudit, qui ad totius diei victum poſſet Honorato ſufficere.* In cujus rigidæ abſtinentiæ exercitæ remunerationem dictus juvenis multis à Deo cœleſtibus illuſtrationibus honoratus fuit, atque in perpetuum

S. Greg. Dialog. l. 1. c. 1.

Miraculo comprobatur.

ejus ſervitium, id eſt, ad Monachiſmum adſcitus, tandem Fundis in ducentorum monachorum Abbatem electus, ſanctè ibidem vixit, & in bona pace quievit.

Vita S. Corbiniani Hiſtoria.

16 In Vita S. Corbiniani, quem S. Gregorius omninò invitum Epiſcopum ordinavit, inter alia legitur, quòd dum aliquando in die quadam præcepti jejunii iter agens nec diverſorium nec cibos quadrageſimales inveniret, ſed ſolas carnes, ſanctus vir Dei in propoſito carnes non guſtandi conſtanter nihilominùs perſeveravit, inediam potiùs pati eligens, quàm abſtinentiæ vel minimùm lædere virtutem. Et ecce priuſquàm hora prandii adeſſet, aquila quædam ante ipſum volitans, & in mare, cui S. Corbinianus vicinus erat, ſeſe dimittens, piſcem quemdam ex aquis protractum in littus depoſuit, nec ab eo receſſit, donec illum fortuitò tranſeunti Epiſcopi famulo conſignaſſet, qui tantus fuit, ut non tantùm in ipſius, ſed & totius familiæ ejus refectionem abundè ſuffecerit.

DISCURSUS IV.

ARGUMENTUM.

Jejunium aliquid in ſe Angelicum, imò & Divinum continet, noſque Deo ſimiles efficit.

THEMA.

Elias homo erat ſimilis nobis paſſibilis. Jacob. 5. v. 17.

Jejunium Eliam mutavit.

1 Quonam obſecro dubio mens S. Jacobi Apoſtoli turbari poterat, ut hæſitaret, circa Eliam, num is homo eſſet paſſibilis, & per omnia ſimilis omnibus nobis? Scimus etenim illum Jezabelis minarum metu perculſum timuiſſe mortem, haud ſecùs ac alii homines; nimirum ex quo illum quadraginta diebus prolixum aliquod ſciebat produxiſſe jejunium, magnam inde occaſionem capere poterat ſuſpicandi, an non fortè homine major eſſet. Unde S. Ambroſius eumdem Prophetam in curru igneo ad cœlum translatum eſſe videns, dicit: *Quis humana virtute equos igneos, curruſque igneos potuiſſet aſcendere, niſi qui naturam humani corporis incorruptibilis jejunii virtute mutaſſet?* Jejunium etenim inter alios, quos operatur effectus, hunc habet, quòd homines certo quodam modo Deo ſimiles, omnique humana conditione & natura ſuperiores efficiat. Et ideò S. Zeno quoque de eodem Elia ita ſcribit: *Vide, jejunando Elias quo aſcenderit, vide Heva quo deſcenderit manducando.* Idem Sanctus quoſnam uterque habuerit conſiliarios, quàmque diverſum uterque nactus fuerit exitum, conſiderans, dicit: *Ibi*, id eſt, in Paradiſo terreſtri, Hevæ *ad manducandum author & conſiliarius eſt ſerpens, imo Diabolus in ſerpente: hic ut jejunans aſcendat ad cœlum, author eſt & monitor Deus.* Porrò de Moyſe ſacra Scriptura clarum perhibet teſtimonium, quòd ex conſortio arctaque familiaritate, quam Moyſes in monte cum Deo habuit, vultus ejus tantoperè illuminatus fuerit, ut ob radiorum, quos inde vibrabat, vehementiam, filii Iſrael in faciem ejus irretortis oculis nequiverint aſpicere, cujus D. Chryſol. rationem reddens, dicit: *Moyſes dierum quadraginta jejunio, ita humano defæcatus eſt & exinanitus à corpore, ut totus divinitatis mutaretur in gloriam, & adhuc noſtri corporis obſcuro tectè fulgeret lumine Deitatis*; licèt enim quadraginta dierum jejunio ab omni cibo corporali abſtinens planè ſe extenuaret, cibo tamen longè ſolidiori, melioriſque ſubſtantiæ nutriebatur alimento: *Subſtantia Dei diu paſtus, tota mortalis cibi oblitus fuerat adjumenta*; adeò enim ſtrictam cum Deo inierat amicitiam & familiaritatem, ut ipſemet de ſe conteſtetur: *Loquebatur autem Dominus ad Moyſem facie ad faciem, ſicut ſolet loqui homo ad amicum ſuum.* Euſebius Emiſſenus dicit: *Sed & B. Moyſem per quadragenarium continuata abſtinentia ſacrificium cœleſtis colloquii legimus acquiſiſſe commercium; ſic enim habemus: Loquebatur Dominus ad Moyſem facie ad faciem, ſicut ſolet homo loqui ad amicum ſuum; hoc ideo legimus, ut intelligamus, hominibus purificatione jejunii viciniam Dei, præſentiamque conferri.* Tertullianus, qui valdè eſt in defendendo & commendando jejunio profixus, adjungit, quòd jejunium pari cum ipſamet Divinitate greſſu procedat. Etenim in veteri Teſtamento hanc Moyſi & Eliæ, præ cunctis aliis Sanctis ſæculorum Verbi Incarnationem præcedentium, ſpecialiſſimam prærogativam collatam fuiſſe legimus, quòd digni effecti fuerint, qui Dei clara viſione honorarentur, non obſtante clara Dei proteſtatione, dicentis: *Non videbit*

S. Ambr. l. de Elia & jejunio cap. 1.

S. Zeno ſer. de jejun.

Moyſes familiariter egit cum Deo 2. Cor. 3. v. 7.

D. Chryſol. ſer. 166.

Exod. 33. v. 11.

Euſeb. Emiſſ. homil. 1. de Quadrag.

Tertull. lib. adv. Pſychicos c. 6.

Digitized by Google

Exod. 33. v. 20.

me homo & vivat; ecce quàntque excellentiæ & merita jejunantis Moyſis aſcenderint, inquit Tertullianus; *Meritò es in carne ſe Dominus oſtendit collegæ jejuniorum ſuorum*; & de Elia proximus ſubjungit: *Tanta eſt circumſcripti victus prærogativa, Deum præſtet homini contubernalem, parem reverà pari*. Etenim in montem Thabor & in transfigurationem ipſiuſmet Filii Dei oculos veſtros ſi defigatis, invenietis utique utrumque Filii Dei contubernalem & parem pari effectum fuiſſe. Et ideò Petrus meritò ab Euangeliſta velut ignorans reprehenſus fuit, *neſciens quid diceret*, utpote qui eos ab invicem ſeparare, & diverſam illis à Chriſto manſionem aſſignare volebat, dicens: *Faciamus tria tabernacula, ſibi unum, Moyſi unum, & Eliæ unum; at verò neſciebat quid diceret, ſiquidem tanta eſt circumſcripti victus prærogativa, ut Deum præſtet homini contubernalem, parem reverà pari*: redditque idem Tertullianus rationem, dicens: *Si enim Deus æternus non eſuriet, ut teſtatur per Iſaiam, hoc erit tempus, quo homo Deo adæquatur, cum ſine pabulo vivit*.

Luc. 9. v. 33.

Ad Gal. 2. v. 20. 2. Cor. 13. v. 3. Jejun. facit hominem dignum.

2 S. Apoſtolus ſanctè olim gloriabatur, dicens: *Vivo ego, jam non ego; vivit verò in me Chriſtus; An experimentum quæritis ejus, qui in me loquitur Chriſtus?* At verò unde hanc ſtrictam ejus cum Deo unionem ortam fuiſſe exiſtimas, ob quam Apoſtolus corpus ſuum à Deo animari, & ut ita dicam, identificari cum eo arbitratur? Euſebius Emiſſenus ait: *Ut ſpiritualibus reſiſtere poſſit inimicis, continuatis ſtudet corpus vallare jejuniis; ſed & hoc ipſum, ut Chriſtus in eodem loqui poſſet, non aliter quàm jejuniorum ſanctificationem promeruit*.

Euſeb. Emiſſ. ibid.

Jejunii tempus divinū.

3 In actis S. Theodori Martyris tempus quadrageſimale, in quo valde prolixum ab univerſa Eccleſia ſervatur jejunium, non ſolum ſanctum, ſed & divinum appellatur: *Cùm veniſſent caſti & divini dies quadrageſimæ*; & certè non ſine juſta cauſa, ſiquidem abſtinentia illa & ſobrietas, in qua totum illud producitur jejunium, nos ipſimet Deo quodammodò ſimiles eſſe facit.

Chryſoſt. T. 6. Hom. 4. Jejun. homines efficiunt Angeli.

4 Chryſoſtomus in Homilia quadam, quam inſcribit de jejunio & temperantia, ad illos ſe Monachos reflectens, qui incredibili cum parſimonia & ſobrietate vitam ſuam tranſigebant, de iiſdem dicit: *Ex hominibus Angelos effecit*; & quidem aptè ſatis jejunantes Angelos effici dicit, quia proprium eſt Angelorum jejunare, & ſine ullo cibo vitam immortalem agere; unde Raphael Archangelus Tobiæ dicebat: *Videbar quidem vobiſcum manducare & bibere, ſed ego cibo inviſibili & potu, qui ab hominibus videri non poteſt, utor*; quæ eadem cauſa eſt, cur eorum qui jejuniis vacant, ſervitio & miniſterio ſeſe libenter adaptent, ut proindè S. Ambroſius dicat: *Jejunantibus epulæ pro Angelorum miniſterio deferebantur: prandebat Daniel inter jejunantes leones; ille prandebat alienum prandium, feræ non tangebant ſuum*; nam, ut Daniel ipſemet ait, de cœlo deſcendens Angelus avidas leonum fauces obturaverat; *Deus meus miſit Angelum ſuum, & concluſit ora leonum, & non nocuerunt mihi*, imò poſt longum ab illo abſolutum jejunium, Deus illi de annona miraculosè proſpexit: *Jejunantibus epulæ volant*, inquit S. Ambroſius, *jejunantibus manna de cœlo deſcendit, epulantibus culpa prævaricationis aſcendit*. Et quidem mirum non eſt, quòd Spiritus Angelici jejunantibus tanta cum aviditate & promptitudine deſerviant, quia ut S. Baſilius ait: *Jejunium ſimilitudo eſt hominum cum Angelis*, idem namque eſt utriuſque cibus. Nam Angelicæ naturæ ſuus eſt in Scriptura ſacra cibus deſtinatus, ſed non alius, quàm qui à jejunantibus ſumi ſolet; namut idem Baſilius ait: *Quod ſi Angelorum quoque cibus eſt alius, panis eſt, quemadmodum ait Propheta: Panem Angelorum manducavit homo: non carnes, non vinum, non denique quæcumque alia quæ ventri ſervientibus ingenti ſtudio apparantur*.

Tob. 12. v. 19.

S. Ambr. de Elia & jejun. c. 11. Dan. 6. v. 22.

S. Amb. ibid.

S. Baſil. Ho. 2. de jejun.

Pſal. 77. v. 25.

S. Bonav. in Bibliot. pauperum c. 18. 3. Reg. 17. v. 6. 3. Reg. 19. v. 6.

5 S. Bonaventura ad idem propoſitum diverſitatem notat, quâ S. Elias Propheta ab Angelo & corvo cibatus fuit: *Notabile eſt*, inquit, *quod Eliam paverunt corvi bis in die, 3. Reg. 17. ſed Angelus Domini oſtendit ei panem & non carnes, & vas aquæ ſemel tantum, 3. Reg. 19*.

Poſt jejunium Angeli ſervierunt Chriſto humana ſpecie. Luc. 2. v. 13.

6 Veriſimile quidem eſt, quòd Angelorum exercitus Chriſto Domino quovis tempore certatim obſequi & deſervire contenderint. Et quidem illud certò conſtat, quòd eodem Domino noſtro etiamnum vix nato, *Facta eſt cum Angelo multitudo militiæ cœleſtis*, quæ in corporali & viſibili ſpecie Paſtoribus apparuit, eoſque de Divini illius Infantis natalibus gaudioſa nuntia tulit. Verùmtamen deinceps per totum triginta trium annorum decurſum nuſquam conſtat, quòd Angeli eidem Redemptori noſtro in corporea & viſibili ſpecie apparuerint, præterquàm tunc, quando ei Calicem Paſſionis in horto Gethſemani præſentarunt, & triennio antè: *Et ecce Angeli acceſſerunt & miniſtrabant ei*. Quidnam in eo exiſtimas latere myſterii? Janſenius ait: *Viſibili humanaque ſpecie (id enim vox, acceſſerunt, intelligendum dat) ut quem Diabolus ea ſpecie præſumpſerat tentare, ipſi eadem ſpecie honorem, officiumque ei omne præſtarent*. Ecce tibi ingentem jejunii excellentiam, ecce inquam quantum illud venerentur & honorent Angeli, qui Chriſto jejunanti, præter ſtylum ipſorum, & morem conſuetum, in viſibili forma honorificentiſſimum, & glorioſum detulerunt obſequium & miniſterium.

Lucæ 22. v. 43. Matth. 4. v. 11.

Janſen. Conc. Euang. c. 15.

7 Salvator noſter D. Joanni Baptiſtæ Angeli epithetum attribuit, dum ait: *Hic eſt de quo ſcriptum eſt: Ecce ego mitto Angelum meum*. Et quidem dubium non eſt, quin ſapientia increata Joannem hac noſtra mortali carne indutum fuiſſe optimè noverit: nihilominùs Angelum ſuum appellare voluit, quia jamjam de eo dixerat: *Venit Joannes non manducans neque bibens*. Didacus Stella inter alias rationes, cur S. Joannes Angelus appellatus fuerit, hanc quoque affert in medium: quia *magis ſpiritum Angelicum habere quam humanum videbatur, quia ut Angelus ſine potione, ſine comeſtione in cœleſti contemplatione dies noctesque conſumebat*. S. Baſilius vitam S. Præcurſoris *continuum quoddam jejunium* appellat. S. Cyrillus quoque Alexandrinus in laudem jejunii ſcribens, dicit: *Jejunium eſt ſimulacrum Angelicæ vitæ*. S. Ambroſius autem ad eandem auſteram Baptiſtæ abſtinentiam ſe reflectens ait: *Iste qui vitæ humanæ poſſibilitatem continentiæ ſupergreſſus fuerat, non homo, ſed Angelus appellatus eſt*. At verò & hic S. Doctor adhuc parum nimis dixit; ſiquidem Joannes pluſquam Angelus æſtimatus fuit, eo ipſo enim, quo Meſſiæ dignitas ipſi non à rudi & indocta plebe, ſed à ſacerdotibus, Doctoribus, Scribis, imò ab univerſo Hebræorum concilio oblata fuerat, implicitè illum verum Dei Filium eſſe declarabant, quia in veritate rigor abſtinentiæ & jejunii, tamque conſtans temperantia, teſſera quædam dici poteſt immortalitatis. *Quid eſt enim jejunium*, inquit idem S. Ambroſius, *niſi vitæ imago cœleſtis?*

Luc. 7. v. 27. & Matth. 11. v. 10.

Joannes ob jejunium Angelus. Matth. 11. v. 18.

Didacus Stella in c. 7. Luc.

S. Baſilius.

S. Cyrill. Alexand. hom. 10. de feſt. Paſch. S. Ambr. lib. de Elia & jejun.

S. Ambr. ib.

8 Huic ſententiæ S. Ambroſii conſonat ſimilis ferè propoſitio S. Auguſtini in ſermone quodam ad Fratres in Eremo, ubi ait: *Jejunium res ſancta, opus cœleſte, janua regni, quod ſi quis juſtè perfecerit, DEI ſocius æſtimabitur*. Fortè etiam idipſum à S. Auguſtino Rabanus Maurus didicit, qui etiam ſimili ferè modo bis verbis ſcribit: *Jejunium res eſt ſancta, opus cœleſte, quod qui ſanctè agit, Deo jungitur, alienatur à mundo, ſpiritualis efficitur*. Imò *Deus ipſe miſericors*, ut S. Maximus ait, *jejunus & ſanctus eſt, atque ideo qui vult proximus Deo eſſe, debet imitari hoc eſſe quod Deus*. Ad idem quoque propoſitum S. Cyrillus Alexandrinus illum Apoſtoli textum conſiderat, dicentis: *Non in comeſſationibus & ebrietatibus, ſed induimini Dominum Jeſum Chriſtum*. Ecce tibi characterem, ex quo cato dignoſcitur, & mundus, qui non eſt alius quàm crapula & ebrietas, inquit prædictus ſanctus Doctor: Character verò Chriſti ſobrietas eſt, & temperantia: *Induimini Jeſum Chriſtum, ſplendidum reverà piorum hominum indumentum*.

S. Auguſt. ſerm. 23. ad Eremit.

Rabanus T. 6. de inſt. Cleric. l. c. 27.

S. Max. Hom. de Lei.

S. Cyrill. Alex. T. 5. Ki. 5. Ho. 8. de feſt. Paſch. Rom. 13. v. 14. Ro. 13. v. 14.

9 Conſiderandum quoque eſt, quòd aſtutus ille ſerpens (*erat callidior cunctis animantibus terræ*) nunquam in ſolido illo triginta trium annorum decurſu Divinitatem Filii Dei explorare tentatur, præterquàm in deſerto, hancque experientiam mediante abſtinentia inſtituit, dicendo: *Dic ut lapides iſti panes fiant*. Porrò Salvator noſter ante hanc tentationem multa patrarat prodigia & miracula, adeò ſtupenda, ut ex iis ipſum verum Dei Filium, promiſſumque & diu deſideratum Meſſiam eſſe facilè conjicere potuiſſet, undè Nicodemus princeps Synagogæ ei dixit: *Scimus quia à Deo veniſti, nemo enim poteſt hæc ſigna facere, quæ tu facis, niſi fuerit Deus cum eo*. Imò ut omnia alia à Chriſto in decurſu triginta annorum operata pro-

Gen. 3. v. 1. Diabolus ſuſpicatus Dei filium ob jejunium.

Matth. 4. v. 3.

Joan. 3. v. 2.

Digitized by Google

prodigia ſilentio prætereamus, ſciendum eſt, quòd ante quadraginta dies hanc Diaboli tentationem præcedentes, cœli ſuper Salvatore noſtro aperti fuerint, ſuperque caput ejus in forma columbæ deſcenderit Spiritus Sanctus, ac tandem ſono ſenſibili vox audita fuerit Patris æterni, dicentis: *Hic eſt Filius meus dilectus, in quo mihi benè complacui.*

Matt.3.v.16. Matt.3.v.17.

Præcurſor quoque digito velut Chriſtum Meſſiam eſſe indicaverat, dum ait:

Joan 1.v.29.

Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi: ex cunctis tamen hiſce Chriſtum Dei verum filium eſſe intelligere non potuit; at verò quando Chriſtum ſine ullo cibo & potu quadraginta diebus & noctibus jejunare vidit, tunc pridem & magno quidem cum fundamento, ipſum verum DEI Filium eſſe ſuſpicari cœpit. Unde & tunc his eum verbis fuit aggreſſus: *Si Filius Dei es:* ubi D. Chryſologus ait:

D. Chryſol. ſer. 13. Matt.4.v.6.

Audiſtis quid de jejunio ipſe ſentiat & judicet inimicus. Sò Filius Dei es, videtis quia jam non hominem, ſed Dei Filium credit, quem liberum à Veneris conſpexerat ſervitute. Et in ſermone præcedente pariſormiter in hunc modum ſcribit:

D.Chryſol. ſer.12.

Ubi jejunantem vidit, ſuſpicatur Deum, Dei Filium confitetur. Si filius Dei es, dic ut lapides iſti panes fiant: ſic dicendo Diabolus hominem vult monſtrare, non Deum. Si enim ad famem depellendam lapides convertiſſet in panes, jam omnis in eo evanuiſſet de Divinitate Chriſti concepta ſuſpicio, nec eum jam ampliùs tamquam Dei Filium ſuſpexiſſet. Sanctus Baſilius quoque poſtquàm ſuperhumanam Joannis Baptiſtæ ſanctitatem, ob quam tamquam verus Meſſias ab omnibus ſuſpiciebatur; ſuum à jejunio principium duxiſſe aſſeruiſſet, dicens:

S. Baſil. in Reg. laccis. 36.

Joannis præterea totum vitæ inſtitutum hinc ſumpſit exordium, protinùs de Chriſto ſubjungit, quòd abſtinentia & jejunio mediante, verum ſe Dei filium eſſe comprobarit; *Hæc illa etiam fuit, à qua ſeipſum Dominus oſtendere cœpit.*

S. Anſel. in c.1. Matth.

S. Anſelmus pariter ſimilem adducit conſiderationem; De dæmone etenim dicit: *Viderat ſtellas; viderat Magos, audierat Joannem clamantem, Hic eſt Agnus Dei; audierat Prophetas; ſciebat Chriſtum venturum; ſed cum omnia iſta vidiſſet ſigna, non tamen credidit eſſe Deum:* quando autem lapides ei obtulit in panem transformandos, volens per panem viſum gulam ipſius incitare, nec tamen id ab eo obtinere potuit, mox ipſum Dei filium eſſe, credere & arbitrari cœpit.

Chriſtus jejunando ne ſeſi ſuſpenſum reddidit diabolū.

10 At verò quoniam ſe Deum eſſe, Diabolo nequaquam perſpicuum eſſe voluit, audire quonam ad id occultandum ſtratagemate uſus fuerit. Sacri Expoſitores cauſam ſtudioſè inquirunt, cur Chriſtus jejunium ſuum præcisè in quadraginta dies & noctes uſque produxerit, nec plures, aut pauciores dies jejunare voluerit. Num fortè id ideò fecit, ut ſe Moyſi & Eliæ jejunantibus conformaret? Minimè id dicendum videtur. Neque enim decebat ut Dominus ſervis ſuis ſe parem aut æqualem faceret, aut ut Deus ſe hominibus ſimilem, non verò ſuperiorem oſtenderet; quin potiùs Chryſoſtomus dicit:

D. Chryſoſt. Hom. 13. in Matth.

Non altrà progreditur, ne ſcilicet res admirandæ exceſſus, incredibilem faceret ſuſcepti hominis veritatem. Et alibi pariter ad idem propoſitum ita ſcribit:

D. Chryſoſt. homil. 1. in Geneſ.

Ne exiſtimetur apparentem adveniſſe, & non aſſumpſiſſe carnem. Etenim verum quidem, quod per hoc adeò rigoroſum jejunium, Deum ſe eſſe oſtendere voluerit, attamen ſimul etiam ſe hominem eſſe probare voluit, ac proindè nequaquam prolixiori tempore jejunare voluit, quàm quo olim Moyſes, & Elias jejunaverant, ut hac ratione Dæmonem ſuſpenſum teneret, ne certò an Deus vel homo eſſet, ex jejunio ipſius concludere poſſet.

Rupert. Abbas lib. 6. in Matth. circa princip.

Unde Rupertus Abbas ait: *Eſt jejunium divinæ authoritatis res, non quòd Deus illud præceperit, aut digitus ejus in tabulis ſcripſerit; ſed quia non ſine virtute Dei mortalis homo quadraginta diebus & quadraginta noctibus ſemel & iterum jejunare potuit, & jejunando multum Deo appropinquavit, à quo primus homo manducando nimis longè receſſit.*

S. Cyrill. Alexand. T.5. Hom.21.

Et ideò ſanctus Cyrillus Alexandrinus nobiliſſimo hoc epitheto jejunium honorare voluit, dum illud appellat *Splendidum immortalitatis viaticum.*

Joann. 19. v. 28. Uſque ad vitæ termin.

11 Quiſquis ſitim illam, qua Redemptor noſter in Crucis patibulo ſuſpenſus, ſe affligi teſtatus eſt, cùm dixit: *Sitio*, ſeria cogitatione perpenderit, in ſummam non rapi admirationem non poteſt; ſiquidem oblato ipſi poſthanc ſitis ſuæ conteſtationem vino myrrhato, quod aliis reis, ſupplicii tempore, pro eorum aliquantula reſtauratione propinari ſolebat, illud guſtare noluit: præterquàm quod ex D. Joannis conteſtatione clarè conſtet, quòd paulò antè, die quadam, clara voce clamaverit, dicens: *Si quis ſitit, veniat ad me & bibat.* Joan.7. v.37.

Denique poſtquàm lancea latus ejus apertum fuit, limpida ex ejus latere aqua emanaſſe noſcitur; *Exivit ſanguis & aqua.* Joann. 19. v. 34.

Nec unquam in toto vitæ ſuæ decurſu ſe ſitibundum eſſe dixit, quàm illo ſolùm tempore, ac proindè illa ſitis ejus conteſtatio minimè credenda eſt vacare myſterio. Cajetanus ait: Cajet. ibid.

Sic verum Paſſionis effectum ſe ſentire profeſſus eſt antequam crucifigeretur, cum dediſſent ei vinum. Marci 15.v.23. Seu acetum amarum, noluit bibere: in Cruce autem bibit, nimirum donec *expiraſſet*, inimicum infernalem quoad divinam ſuam filiationem ſuſpenſum & dubium relinquere voluit, ac proindè quemadmodum in doloribus acerbiſſimis à reis fieri aſſolet, ſitire, potumque poſcere voluit, ut ſe, præterquam quòd Deus eſſet, hominem quoque eſſe probaret. Marci 15. v. 23.

Jejunium naturale ante Euchar.

12 Tamdem ultimo loco conſiderari quoque meretur, quòd ex quo homo ſacra communione mediante Chriſto unitur, juxta illud: *In me manet, & ego in illo*, propter quod & S. Cyrillus Jeroſolymitanus ait:

S. Cyrill. Jeroſol. Catech.4.

concorporei, & ut ita dicam, *conſanguinei facti eſtis*; ſancta mater noſtra Eccleſia à Spiritu ſancto gubernata providè inſtituit, ut huic unioni, per quam Chriſti participamus humanitatem, pariter & Divinitatem, diſpoſitionis loco jejunium quoddam non ſolum Eccleſiaſticum, ſed & naturale, quod rigoroſiſſimum eſt, præmittamus, utpote quod medium aptiſſimum eſſe cenſet, ad hoc, ut tantum ſacramentum, in quo *divitias Divinitatis ſuæ effundit*, dignè recipere mereamur. Eſtque ideò inter cæteras jejunii excellentias hæc una, & quidem non infima, quòd ſcilicet per illud, ad ſtrictam illam cum DEO conjunctionem, æqualis per ſacram communionem fieri noſcitur, aditus præbeatur.

DISCURSUS V

ARGUMENTUM.

Abſtinentia & jejunium media ſunt efficacia ad cœlum nobis aperiendum, noſque in gloriæ poſſeſſionem immittendos.

THEMA.

Paradiſi portas aperuit nobis jejunii tempus.

1 Sancta mater Eccleſia in Reſponſorio quodam, quod quadrageſimali tempore in prima Dominica legi ſolet, nos per ferventem orationem jejunii exactam obſervantiam implorare docet, idque ex eo præcipuè motivo, quòd per illud Cœli portæ nobis aperiantur: *Paradiſi portas aperuit nobis jejunii tempus, ſuſcipiamus illud orantes & deprecantes.* Jejun. portas Cœli aperit.

S. Bernardinus ſer.5. in die Cin. fruct.12.

S. Bernardinus in ſermone quodam, in primo die Cinerum habito, in ponderandos jejunii fructus prolixè digreditur. Et quidem in fructu duodecimo, eum, de quo nobis hic ſermo eſt, adducit, dicens: *Cantat Eccleſia: Paradiſi portas aperuit nobis jejunii tempus.* Porrò Paradiſus terreſtris homini in felici illo innocentiæ ſtatu, depoſiti, ſive cœleſtis pignoris loco conceſſus fuit, ac proindè, uti Diſcurſu tertio oſtendimus, idem locus ſpecialiter per abſtinentiæ virtutem fuit conſecratus.

S. Aug. T.7. cont. Julian. l.1. c.5. Jejun. in Paradiſo mandatum.

2 S. Auguſtinus quamdam à S. Baſilio traditam in hac materia conſiderationem magnoperè æſtimat, adeò ut ſe illam propriis S. Baſilii, licèt ab aliis è Græco in Latinum tranſlatis verbis, tranſcribere profiteatur. Dicit enim: *Tamen propter diligentiorem veri fidem, verbũ è verbo malui transferre de Græco.* Igitur in ſermone de jejunio S. Baſilius dicit: *Jejunium in Paradiſo lege conſtitutum eſt; primum enim mandatum accepit Adam, è ligno ſciendi bonum & malum non manducabis; non manducabis autem jejunium eſt.*

Transgreſſio ejecit parentes.

3 Enimverò quamdiù Protoparentes noſtri jejunarunt, firmum in Paradiſo pedem conſervarunt: at verò quàmprimum jejunium ruperunt, impoſitamque ipſis abſtinentiæ Legem fuere prævaricati, è Paradiſo velut perpetui exules proſcripti fuerunt, unde S. Hieronymus ait:

S. Hier. adv. Jovin. c.10.

Beatitudo Paradiſi abſque abſtinentia tibi non potuit dedicari, quando jejunavit, in Paradiſo fuit; comedit, & ejectus eſt. Idem quoque in quodam ſermone dicit S. Auguſtinus. S. Aug. ſer. 65 de temp.

4 S. Jo-

Digitized by Google

S. Joan. Damaſc. l. 4. c. 2.

4 S. Joannes Damaſcenus proindè Deum in Paradiſo terreſtri quamdam jejunii imaginem & effigiem repoſuiſſe conſiderat, dum ait: *Quin ipſa quoque in Paradiſo vita ratio jejunii imaginem gerebat, non hoc tantum nomine, quod homo cum Angelis conſuetudinem vitæ habens, per frugalitatem ad eorum ſimilitudinem accedebat; verùm etiam, quia ea omnia, quæ poſtea humano ingenio ac ſolertia inventa ſunt, nondum ab iis, qui in Paradiſo degebant; excogitata fuerunt.* Idque evidenter probat, quia vinum nondum adinventum fuerat, neque tunc ab ullo ipſorum carnes manducabantur, nec alia epularum aut ciborum genera, quæ poſtea infeliciter gula adinvenit humana. Tandem verò idem Sanctus Doctor concludit: *Quoniam autem minime jejunavimus, e Paradiſo ejecti ſumus.*

Primi fideles à piſcibus abſtinuerunt. Gen. 1. v. 28.

5 Deus quidem poſtquàm animalia quadrupedia, aves item & piſces, cunctaque alia viventia produxerat, protoparentibus noſtris dixit: *Dominamini piſcibus maris & volatilibus cœli & univerſis animantibus, quæ moventur ſuper terram*, nondum tamen de eorum carnibus manducandi facultatem iis dederat; ſiquidem

Gen. 1. v. 29.

juſtam illis vitæ annonam aſſignans, dixit: *Ecce dedi vobis omnem herbam afferentem ſemen ſuum ſuper terram*; & hæc unica & præcipua ratio fuit, cur fideles in primis naſcentis Eccleſiæ diebus, ſuis in jejuniis a piſcibus quoque abſtinuerint. Et ideò S. Baſilius ait:

S. Baſilius to. 2. in Hexam.

Non dixit: Dedi vobis piſces in cibum, dedi vobis pecora, reptilia, quadrupedia: neque enim in eum uſum hæc creavi, inquit; verùm primaria illa legiſlatio eſum indulſit fructuum, moxque hanc propoſito noſtro congruentiſſimam rationem ſubjungit: *Neque enim tunc Paradiſi domicilio cenſebantur indigni*; quaſi diceret velle: tunc hominibus, ut carnibus ſe nutrire poſſent, indulſit, quando jam ut Paradiſi incolæ eſſent, digni amplius non erant.

D. Chryſoſt. Hom. 13 de pœnit. Jejunio homo creatus commiſſus fuit.

6 D. Chryſoſtomus optimè notat, quòd Deus hominem vix etiamnum creatum, ſine ulla mora aut dilatione abſtinentiæ præcepto obligatit; cùm enim illum eo præcipuè fine creaſſet, ut ruinas inſtauraret Angelorum, ideòque illum velut depoſitum quoddam pretioſum in Paradiſo collocaſſet, ut ſuo tempore aliquando cœleſtis Paradiſi poſſeſſor fieri poſſet: ideò ut homo hunc finem tantò poſſet faciliùs aſſequi temperantiæ & abſtinentiæ a pomo illo vetito, legibus illum coercere voluit: *Propterea & Deus hominem à principio faciens, illico delatum eum jejunii manibus commendavit, veluti piæ amabilique matri, & magiſtro optimo committens; nam & de omni ligno, quod eſt in Paradiſo, de ligno autem ſcientiæ boni & mali ne comedas, ſpecies jejunii eſt*; ac tandem per quoddam a minori ad majus deductum argumentum concludit, dicens: *Si autem in Paradiſo jejunium neceſſarium fuit, extra paradiſum multo magis*, ſiquidem *Paradiſi portas aperuit &c.* S. Ambroſius de Adamo ita

S. Ambroſ. l. de Elia & jejun. c. 4.

ſcribit: *Gula de Paradiſo regnantem expulit, abſtinentia ad paradiſum revocavit errantem.*

Jejunantes cœlum rapiunt.

7 Omnes univerſim ſacri Interpretes in hac veritate conteſtanda, quòd videlicet jejunium cœli nobis fores aperiat, unanimiter conſpirant. Et quidem in primis Salvatorem noſtrum dixiſſe conſtat, quòd Cœlum ab eo tempore, quo ſanctiſſimus Baptiſta natus eſt, magnam ſuſtineat violentiam:

Mat. 11. v. 12.

A diebus Joannis Baptiſtæ regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud. Cur ita? Num fortè quia ipſius prodromus, paranymphus, & præcurſor erat? aut quia pœnitentiam hominibus prædicando efficaciter inculcabat? Vel denique quia Baptiſmum in figura illius, quem Chriſtus inſtituturus erat, conferebat? Audite

S. Hier. l. 2. cont. Jovin.

ſanctum Hieronymum, qui ait: *A diebus Joannis Baptiſtæ jejunatoris, regnum cœlorum vim patitur; & violenti rapiunt illud*, quaſi diceret: Illi propriè cœlorum regno vim inferunt, qui propriis appetitibus ſuis vim inferunt, ſuaque corpora extenuant.

Matt. 7. v. 14.

8 Salvator noſter inquit: *Quam anguſta porta & arcta eſt via, quæ ducit ad vitam, & pauci ſunt, qui inveniunt eam!* Sed quænam cauſa eſt, quòd tam rarus ſit per portam illam ingredientium numerus? Cau-

Pro anguſta quadrant porta.

ſam hanc Chriſtus apertis verbis declarat, dum ait: *Anguſta porta & arcta via*. Ideò per illam penetrare volentibus opus eſt, ut macilenti ſint & extenuati, adeòque in continua abſtinentia vitam agant: *Quid illum eſt*, verba ſunt Nazianzeni, *quod ob jejunium non ſervatum amiſimus? Paradiſus, ad quem nobis per jejunium aditus patebit.*

Nazianz. Orat. 41.

S. Ephræ. de jejun. T. 1.

9 Sanctus Ephrem de jejunio tractans illud appellat vehiculum quo itur ad Paradiſum: *Jejunium vehiculum eſt ad cœlum.* Chryſoſtomus ad præſens propoſitum noſtrum præ cæteris aptiùs nos exhortatur,

D. Chryſoſt. Hom. 3. ad pop. Antioch.

dum ait: *Atque falcem tuam, quam per crapulam hebetaſti, atque per jejunium, aggredere iter in cœlum ferens, aſperam & anguſtam viam attinge & ambula.* De-

In ſinum portantur Abrahæ.

mum verò modum nobis præſcribit, quo utendo faciliorem per anguſtam hanc portam aditum habere valeamus: *Quomodo autem poteris*, inquit, *& attingere, & ambulare? caſtigans corpus tuum, ubi enim via anguſta, magnum impedimentum eſt carnis ex crapula obbeſitas.* Idem quoque monitum jam dictus D. Chryſo-

D. Chryſoſt. T. 1. Ho. 77. tr. 1. de Pœn.

ſtomus in alia quadam Homilia repetit, dum de Pœnitentia agens, ita ſcribit: *Cur terreno corpore cœlum aſcendere concupiſti? extenua carnes, ut ad aſcenſum agilis fias; Equus ſi multum comedat, non currit; athleta non quod vult, comedit niſi comediſſet Iſrael, & impinguatus fuiſſet, non recalcitraſſet.* Chriſtus Salvator noſter divitem Epulonem in inferno ſepultum eſſe dicit: *Mortuus eſt dives, & ſepultus*

Luc. 16. v. 22.

eſt in inferno, idque non ob aliam cauſam, quàm quia *epulabatur quotidie ſplendidè*: at verò Lazarus

v. 19.

mendicus, cui ne quidem de micis à menſa divitis decidentibus, famem ſuam pellere concedebatur, ubinam manſit, aut quò devenit? *Factum eſt autem*

Luc. 16. 22.

ut moreretur mendicus; & portaretur ab Angelis in ſinum Abrahæ. Unde S. Hieronymus ait: *Divitem purpuratum propter epulas narrat eſſe in tartaro, &*

S. Hier. lib. 2. cont. Jovin.

Lazarum pauperem ob inediam dicit eſſe in ſinu Abrahæ.

10 Ex Evangelio conſtat, qualiter ſancta illa vidua Anna Samuelis, hanc à Deo gratiam obtinuerit, ut in divinum Verbum incarnatum ſuos defigere oculos potuerit: at verò dicere quis poſſet, quonam præcipuè id merito compararit, ut præ cunctis aliis mulieribus hac prærogativa adonaretur? num fortè favorem iſtum ob continuatam per tot viduitatis annos abſtinentiam conſecuta fuit? aut verò quia tam aſſiduo pro faciendis orationibus ſuis in templo permanſit? Tertullianus meritum hoc rigoroſis hujus viduæ jejuniis attribuit, cùm ſanctus Lucas de ea dicat,

Luc. 2. v. 37. A jejunio videtur Chriſtus.

Luc. 2. v. 37. Tertull. adv. Pſychicos c. 8.

quòd *erat jejuniis ſerviens die ac nocte*. Sed ecce ipſiſſima Tertulliani verba: *Oſtendens*, inquit, *à nuptiis magis intelligi Chriſtum, quam à ſemel nuptis, & à ſæpè jejunis.*

Gen. 8. v. 6.

11 Alcuinus circa illa Geneſeos verba: *Cùmque tranſiſſent quadraginta dies, aperiens Noe feneſtram arcæ*, ingenioſam quamdam noſtroque propoſito ſatis aptam adducit conſiderationem. Poſtquam enim

Alcuinus in c. 8. Geneſ. Jejunantibus cœlum aperitur.

numeri hujus quadragenarii inveſtigaſſet myſterium, tandem Spiritum ſanctum in ſenſu morali ad quadrageſimale jejunium collimaſſe dicit, utpote quòd feneſtram, imò ipſam Paradiſi portam nobis parulam eſſe facit: *Poſt quadraginta dies Noe feneſtram aperuit, ſignificans jejunantibus cœlum aperiri.* Eumdem quoque

D. Chryſol. ſer. 41.

ſenſum habeut, quæ D. Chryſologus ſcribit, dum jejunium Paradiſi clavem eſſe aſſerit: *Jejunium nobis aperit cœlum, jejunium nos intromittit ad Deum.*

Jejun. ſecundum cor Dei.

12 Regius Propheta adeò arcta unione Deo adſtrictus, fuiſſe legitur, ut Deus ipſe de eo proteſtetur, dicens: *Inveni hominem ſecundùm cor meum*, ſed qua ra-

1. Reg. 13. v. 14.

tione cum Deo, qui puriſſimus & ſimpliciſſimus eſt Spiritus, adeò perfectè conjungi potuit, ut de eo dici potuerit illud Apoſtoli: *Qui adhæret Deo, unus ſpiritus eſt cum eo?* Nulla profectò alia via idipſum eſt aſſe-

1. Cor. 6. v. 17. Pſ. 108. v. 24.

cutus, quàm ea, quam ipſe inſinuat, dum ait: *Caro mea immutata eſt propter oleum, genua mea infirmata ſunt à jejunio.* Unde S. Hieronymus ait: *Non habebat*

S. Hieron. ibi.

delicias corporis, ſed Dei ſpiritus; Et nos ergo quando jejunamus, quando facies noſtra pallidæ ſunt, quando fœdi videmur, cognoſcamus noſmetipſos tunc pulchriores apparere Chriſto.

D. Chryſoſt. 13 Hom. in Seraph. Jejunio vehiculo poſſumus in cœlum.

13 Divus quoque Chryſoſtomus quærit, qua ratione nos, qui mortali & gravi hoc corpore accincti ſumus, elevari in Deum valeamus? ac tandem reſpondet: *Avulſus a terra in cœlum aſcendit; verum quidem eſt; trahit nos corpus, & deorſum ferri cogit, ſed ecce*

adven-

Digitized by Google

adventant jejunia: quæ pœna animæ leves reddant, & levem ſarcinam carnis efficiunt.

D. Amb. l. de Elia & jejunio c. 2. jejun. homines elevat.

14 D. Chryſoſtomo perfectè conſonat D. Ambroſius, qui in Libro de Elia & jejunio de virtute abſtinentiæ prolixè diſcurrens dicit: *Magna virtus jejunii, & tam ſpecioſa ejus militia eſt, ut jejunare delectaret & Chriſtum, tam valida, ut ad cœlum homines elevaret.*

S. Anton. de Padua ferm. in Dom. 1. Quadr. Ad ſuperos ſeſtivitates.

15 S. Antonius de Padua ratione reddit, cur vigiliæ, quæ ſolemniora feſta præcedunt, ab Eccleſia fuerint introductæ. Dicit enim: *Jejunium Eccleſia ſtatuit, ad ſignandum; quòd ad feſtivitates, quæ in ſuperna patria celebrantur, nonniſi per abſtinentiam & afflictionem debemus aſcendere.*

Jejun. ſi cũ Deo loqui & videre.

16 In dubium haudquaquam revocari poteſt, quin Transfiguratio Salvatoris noſtri, quæ in monte Thabor contigit, quædam, licèt apparens tantùm, ſcena fuerit gloriæ & beatitudinis cœleſtis Paradiſi. Sed quodnam in eo exiſtimatis latuiſſe myſterium, quòd incarnata illa Sapientia inter tot innumeros & illuſtres Veteris Teſtamenti Sanctos, Moyſem tantùm & Eliam, velut ejuſdem gloriæ elegerit ſpectatores? Cur non potiùs Abelum elegit, utpotè primum, qui in æternæ ſalutis portum pedem ſuum feliciſſimè intulit? aut cur non Abrahamum, primum omnium credentium parentem? vel denique cur non Jacobum Patriarcham, cui Cœlum exhibitum fuit patulum? cuique nomen Iſraelis, quod idem eſt, quod *videns Deum*, impoſitum fuit? D. Chryſoſtomus ad hanc Quæſtionem ſequentibus verbis reſpondet: *Moyſes & Elias Veteri in Teſtamento Prophetarum turres, tametſi ex aliis illuſtres, magnique haberentur, ac multa fiducia, tamen ſiquando ad Deum volebant accedere, & colloqui, quantum homini poſſibile erat, ad jejunium confugiebant, & per hujus manus ad Deum ducebantur.* Inter omnes illuſtriores, Deoque acceptiores Veteris Teſtamenti Sanctos, nullum invenietis, qui in abſtinentiæ & jejunii rigores profundiùs ſeſe immerſerint, duobus hiſce prænominatis Prophetis, ac proindè iidem non ſolùm in hac vita digni facti ſunt, qui aliquo Viſionis beatificæ imbuerentur rudimento; verùm etiam ut in Transfiguratione gloriæ Salvatoris noſtri fierent collegæ & conſortes, ut per hoc nobis inſinuaretur, quàm verum ſit, quòd *Paradiſi portas aperiat nobis jejunii tempus &c.*

Matth. 17. v. 3. Marci 9. v. 3. Luc. 9. v. 30.

D. Chryſ. hom. 13. de Pœnit. aut de eo transfiguratione adeſſe.

S. Hieron. lib. 1. cont. Jovin.

17 S. Hieronymus quorumdam opinionem fuiſſe refert, Moyſen ob ſtatum Conjugalem, Eliam verò ob virginalem ſtatum electos fuiſſe Transfigurati Salvatoris ſui collegas, & conſortes, ipſe tamen protinùs ſubjungit: *Dominus non ob differentiam virginitatis & nuptiarum, ut quidam putant, ſed ob jejuniorum conſortia Moyſen & Eliam transfiguratus in monte ſecum oſtendit in gloria.*

Jejun. Deum videre poſſunt. Exodi 33. v. 13. Exodi 33. v. 20. 1. Cor. 13. v. 12. S. Amb. ſer. in Dom. 1. Quadr.

18 Moyſes olim à Deo ſuppliciter petiit: *Oſtende mihi faciem tuam.* Quæ ejus petitio audax nimiùm & juſto præſumptuoſior fuiſſe videtur: numquid enim illum dixiſſe ſciebat: *Non enim videbis me homo & vivet?* quod ipſum Apoſtolus quoque confirmans, ait: *Videmus nunc per ſpeculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem.* S. Ambroſius huic difficultati reſpondens, dicit: *Quamvis illum obtutibus Dei, conditio humana ſubtraheret, jejuniorum tamen gratia proximum illum Divinitatis conſortio faciebat.*

S. Baſil. in Reg. fuſius. 16.

19 S. Baſilius quoque de eodem Moyſe ita ſcribit: *Moyſes per longinquam illam in jejunio aſſiduitatem, Legem accepit, & verba illa audivit, tamquam ſi loqueretur amico ſuo;* ac tamdem de Elia ſubjungit: *Elias tum demum dignus habitus eſt viſione Dei, cum ipſe quoque ad parem continentiæ magnitudinem perveniſſet.*

Jejun. ad Deum pervenitur. 3. Reg. 19. v. 6. v. 8.

S. Bonav. ſer. 4. in Dom. 1. Quadr. Luc. 22. v. 29.

S. Baſil. hom. 1. de Jejunio.

20 Huic eidem magno Dei Prophetæ Eliæ Angelus quidam panem ſubcinericium, & pauxillum aquæ attuliſſe legitur, quo ſumpto idem Sanctus Carmeli incola in hujus frugaliſſimæ refectionis vigore quadraginta dies continuè ambulans, ad montem uſque Horeb pervenit; ubi S. Bonaventura ait: *Horeb interpretatur menſa, jejunando enim ad menſam gloriæ pervenimus, de qua Dominus ait: Ego diſpono vobis, ſicut diſpoſuit mihi, &c. ſed hæc menſa perdita eſt per gulam in Paradiſo, recuperanda ergo per abſtinentiam.* S. Baſilius quoque Eliam ibidem Deum videre meruiſſe, his verbis conſiderat: *Jejunium Eliam magni illius miraculi ſpectatorem fecit, qui cùm quadraginta dierum jejunio repurgaſſet animam, ita denuò in ſpelunca, quæ eſt in Horeb, meruit videre Dominum quatenus quidem homini videre datum eſt.*

S. Bern. Senenſ. ſer. 5. in die Cin.

Jejunium Eliæ currus igneus.

21 S. Bernardinus Senenſis loco ſuperiùs citato in principio hujus diſcurſus ejuſdem Eliæ Prophetæ, in curru igneo in cœlum evecti, adducit exemplum: *Elias*, inquit, *poſt jejunium raptus eſt in cœlum, & meritò, quia gula cœlum nobis clauſit, ſed jejunium nobis illud aperuit.* Verùm quærat hoc loco forſitan aliquis, qua ratione Elias currum hunc igneum, & ardentem mortali carne amictus ingredi non timuit? S. Baſilius inde id factum eſſe dicit, quia nimirum oculos ſuos in cœlum firmiter defixos habebat, *cœleſtis itineris deſiderio accenſus.* At verò meliùs ad hoc reſpondere poſſumus, dicendo, quòd unus ignis, is nimirum, quo is in ſpiritu totaliter accenſus & inflammatus erat, alium quaſi totaliter extinxerit, vicerit, illumque eo ſuperiorem effecerit: unde & diſcipulus ejus inſtanter ab eo petiit, dicens: *Obſecro ut fiat in me duplex Spiritus tuus.* S. Ambroſius jejunium multis eximiis extollens elogiis ita hac de re ſcribit: *Jejunium refectio animæ; cibus mentis eſt, remedium ſalutis, radix gratiarum; hoc ad Deum gradu citiùs pervenitur; hoc gradu Elias aſcendit; antequam curru; hanc hæreditatem ſobrietatis & abſtinentiæ ad cœlum abiens diſcipulo reliquit.* Chryſologus quoque ad propoſitum paulò ante dubium, cur ſcilicet Elias currum igneum adeò intrepidus conſcenderit, ita reſpondet: *Jejunium Eliam levavit ad cœlum, & purificato ſic corporis ignei currus addixit obſequium.* Eumdem quoque effectum abſtinentia in tribus illis in fornacem Babylonicam conjectis, in eaque illæſis permanentibus pueris operata fuit, *ut oſtenderet gehenna, quæ exurit reos, innocuus quàm deſerviat;* ille etenim ignis, qui reis ſupplicium exiſtit, obſequium exhibet illis, qui abſtinentes ſunt & innocentes.

S. Basilius.

4. Reg. 2. v. 9.

S. Ambr. lib. de Elia & jejunio, c. 3.

O. Chryſol. ſer. 166.

Jejun. ad tertium cœlum rapit. 2. Cor. 12. v. 4. Act. 9. v. 9. S. Cyrill. Alex. t. 5. Hom. 11.

22 In novo quoque Teſtamento hujuſce veritatis, quòd ſcilicet abſtinentia ad cœlum introducat, teſtimonium in S. Paulo manifeſtum habemus, qui in tertium uſque cœlum raptus fuit, eò quòd antea *erat ibi tribus diebus, & non manducavit, neque bibit.* Et ideò S. Cyrillus Alexandrinus jejunium venerabili hoc nomine honorat, dum illud vocat *amabile regni cœleſtis pignus, æternæ vitæ ſolidum & inexpugnabile firmamentum.* S. Bonaventura inter alios benè multos abſtinentiæ fructus, hunc quoque recenſet, quòd ſcilicet: *Valet ad meritum gloriæ, tam pro ſeipſa, quàm pro virtutibus ſibi connexis, quia quò magis hic nobis de voluptate ſubtrahimus, eò magis & hic ſpiritualibus & illic cœleſtibus deliciis abundabimus.*

S. Bonav. de prof. Relig. l. 2. c. 47.

DISCURSUS VI.

ARGUMENTUM.

Sobrietas & temperantia victus ad divinorum myſteriorum cœleſtiumque revelationum notitiam nos diſponit, mentem ad Deum elevat, atque ad acquirendam ſapientiam, benèque inſtituendam orationem auxilia præſtat.

THEMA.

Vinum & ſiceram non bibet, & Spiritu Sancto replebitur. Luc. 1. v. 15.

Jejun. optima diſpoſitio ad cœleſtes gratias. Luc. 1. v. 15.

1 S. Lucas de Sanctiſſimo venturi Meſſiæ Præcurſore tractans, eo ipſo quo ipſum vini abſtinentem futurum fuiſſe aſſerit, ſimul etiam donis & gratiis cœleſtibus replendum eſſe dicit: *Vinum & ſiceram non bibet, & Spiritu Sancto replebitur;* quia ad illuſtrationes cœleſtes recipiendas, acquirendamque divinam ſapientiam & viſiones, alioſque cœli favores comparandos, ſobrietas & jejunium optima prorsùs eſt diſpoſito. In cujus veritatis probationem S. Ambroſius textum illum ex Iſaiæ cap. 58. adducit, ubi dicitur: *Cùm effuderis eſurienti animam tuam, & animam afflictam repleveris, orietur in tenebris lux tua, & tenebræ tuæ erunt ſicut meridies: requiem tibi dabit Dominus ſemper, & implebit ſplendoribus animam tuam, & erit quaſi hortus irriguus;* ubi S. Ambroſius ait: *Pingueſcit anima tua, virtuteſque ejus ſpirituali adipe jejunii, & fructus tui multiplicantur ubertate mentis tuæ, ut ſit in te ſobria ebrietas, ſicut illud eſt poculum, de quo Propheta ait:*

S. Ambroſ. l. 1. Epiſt. 25. Iſaiæ 58. v. 10.

Pſal. 22. v. 5. Jejun. Diſcipuli Spiritum Sanctum receperunt.

Et po-

Digitized by Google

Et poculum tuum inebrians quàm præclarum eſt! Sic enim quotidiana nos docet experientia, quòd religioſi qui in continua abſtinentia & temperantia vivunt, ſint veluti naturale centrum, in quo nidificat & quieſcit divina ſapientia, cum ipſorum animas ſpiritualibus replet conſolationibus, ipſoſque viſionibus, revelationibus, illuſtrationibuſque cœleſtibus dignos efficit.

S. Bernard. ſer. 5. in die Cin. Fruct. 3.

2 Spiritus Sanctus tunc ſe in die Pentecoſtes Apoſtolorum cordibus infudit, quando in jejunio & abſtinentia ſimul congregati erant, cujus teſtem habemus S. Bernardinum Senenſem, qui ait: *Apoſtoli jejunantes & orantes, in igneis linguis Spiritum Sanctum acceperunt*, S. Leo pariter hac de re ita ſcribit: *Spiritualis continentia diſciplina de magiſterio Paracleti primitus fuit concepta, ut ſanctificata jejunio mentes, conferendis ſibi chariſmatibus fierent aptiores.* Ratio autem cur hæc virtus ad plenitudinem & abundantiam Spiritus diſponat, eſſe poteſt, quia dum caro affligitur & ſupplantatur, Spiritus magis magiſque invaleſcit. Unde S. Laurentius Juſtinianus de ſobrietate tractans, ait: *Hæc virtus ad jucunditatem præparat ſpiritualem; nam ſi à carne hoc, quod ei libet, abſcindimus, mox in ſpiritu hoc quod delectat, invenimus.*

S. Leo ſer. 1. de jejun. Pent.

S. Laur. Juſt. in lig. vit. cap. 3.

Rabanus T. 5. in Com. Reg. S. Bened. c. 4. n. 13.

3 In Rabano Mauro quædam legitur propoſitio, quæ ad propoſitum noſtrum mirè conducit; dum enim in Regulam S. Benedicti commentatur, ita ſcribit: *Per jejunium dona, & cœleſtium myſteriorum occulta, & divinorum ſecretorum homini revelantur arcana.* Similiter Hugo Cardinalis abſtinentiam laudans, dicit: *Eſt magni momenti abſtinentia, qua purgantur vitia, impetratur venia, poſſidetur gratia, reparatur innocentia;* ac tandem ad propoſitum noſtrum ſubjungit: *arcana patefiunt cœleſtia.*

Hugo de S. Vict. t. 3. in miſcell. l. 1. ſ. tit. 31.

Luc. 2. v. 37.

4 De S. Anna Propheteſſa, quam S. Lucas, dum quatuor annis octogenaria major eſſet, Chriſtum videre meruiſſe ſcribit, S. Ambroſius ait: *Jejuniis & orationibus in templo die ac nocte ſerviens Chriſtum agnovit, quem Joannes abſtinentiæ magiſter, & quidam novus terrarum Angelus annuntiavit.* Et ideò S. Auguſtinus in ſermone quodam ad fratres in Eremo exclamat, dicens: *O ſacrum jejunium, tu divina myſteria pandis, quæ ſapientiæ & prudentiæ ſunt, agnoſcis.*

S. Ambr. l. 3. Ep. 25.

S. Aug. ſer. 24. ad fratr. Divina pandit myſteria.

Pſ. 62. v. 2. & 3.

5 Magnam quoque conſiderationem verba illa Pſalmi merentur, quibus dicitur: *Sitivit in te anima mea, quam multipliciter tibi caro mea: in terra deſerta, & invia, & inaquoſa, ſic in Sancto apparui tibi, ut viderem virtutem tuam & gloriam tuam.* Hæc enim verba Origenes de jejunio exponit, utpotè quod ad recipiendas illuſtrationes & revelationes cœleſtes aptiſſimum eſt inſtrumentum: *Si carnis prudentia tabeſcit, & ſi prudentia carnis extabuerit, ſic in Sancto apparebit.* Et ideò in Collecta quadam quadrageſimali hæc verba leguntur: *Præſta, ut quos jejunia votiva caſtigant, ipſa quoque devotio ſancta lætificet: ut terrenis affectibus mitigatis, facilius cœleſtia capiamus.*

Revelationes Divinæ.

Orig. Ho. 4. in c. 6. Iſaiæ.

Orat. Fer. 5. poſt Dom. 4. Quadr.

S. Hier. l. 2. cont. Jovin. Daniel ſomnium elucidavit.

6 S. Hieronymus magnam illam domus Nabuchodonoſoris perturbationem & timorem conſiderat; poſtquàm enim præfatus Rex terrificum illud & prodigioſum paſſus ſomnium fuiſſet, nec ullus Magorum reperiretur, qui portenti illius ſignificationem elucidare poſſet, magna in illos indignatione concepta, furere cœpit: *Periclitabantur in Babylone Magi, omnis conjector, & hariolus, & aruſpex cædetur: Daniel autem & tres pueri revelationem merentur jejuniis.* S. Baſilius, ſimilem ponderationem adducens, dicit: *Quid autem Daniel? quomodo res illas admirabiles vidit?* Deque aliis viſionibus & revelationibus huic regio Prophetæ factis tractans, tandem ſubdit: *An non poſt vigeſimum jejunii diem hoc illis accidit?* Et ideò S. Mater Eccleſia in præfatione quadrageſimali hoc, quòd eſt *mentem ad cœleſtia elevare* inter alios jejunii fructus & effectus reponendum eſſe agnoſcit, dum ait: *Corporali jejunio mentem elevas &c.*

Dan. 2. v. 12. & 13.

S. Baſilius in Reg. interr. 16.

Dan. 10. v. 12.

Corpus jejuniis exhauſtū facilius ſulcat mare ſæculi.

7 Naves quæ ab omnibus oneribus vacuæ in mari oberrant, undas illius velociùs ſulcant, cùm econtrà navigia gravi mercium pondere onuſta lentius procedant, ipſis maris fundo & ſcopulis viciniores exiſtant: ita quoque mentes & intellectus eorum, qui jejuniis corpora ſua extenuant, Divinæ contemplationis, bonorumque cœleſtium & æternorum notitiæ capaciores eſſe conſpiciuntur: unde D. Chryſoſtomus ait: *Quemadmodum leviores naves mare velociùs tranſeunt, contrà multo onere gravata ſubmerguntur, ita jejunium quidem leviorem reddens mentem, efficit, ut faciliùs hujus vitæ pelagus tranſmittas, & in cœlum, ac ea quæ in cœlis ſunt, reſpicias. Jejunium leves animæ pennas producit, ut in ſublime feratur, & ſumma contemplari queat.*

D. Chryſoſt. Hom. 1. in Geneſ.

8 Ad hoc ut aves volare poſſint, alas pennis levibus inſtructas habeant, illaſque explicent, neceſſum eſt. Eodem modo ut anima ſe ad bona cœleſtia erigere, eaque quæ æterna ſunt meditatione aſſequi valeat, de abſtinentiæ expeditiſſimis alis & pennis ſibi proſpiciat neceſſum eſt. Eſtque hæc ſimilitudo, quam S. Baſilius his verbis adducit: *Jejunium noſtris precibus alarum vice fit, quo ſurſum ferantur*, adducitque Pauli in tertium cœlum rapti & elevati exemplum: *Paulum tum alia, tum præcipuè jejunium, quod ſuper afflictionibus ſuis glorians recenſet, in tertium cœlum ſubvexit*, ibique eum, ipſomet Apoſtolo teſte, in intima & abditiſſima divinorum ſecretorum penetralia introduxit; *audivit arcana verba, quæ non licet homini loqui.*

Jejun. alas facit leves.

S. Baſilius Hom. 1. de laudibus Jejun.

2. Cor. 12. v. 4.

9 In quarto Regum libro mirum quoddam à S. Eliſeo patratum recenſetur prodigium, quia cùm ferrum ſecuris è manubrio elapſum intra aquarum vortices profunda periiſſet, iſque cujus ſecuris illa erat, coram Eliſeo malum ſuam ſortem deploraret, vir Dei ferro confeſtim præcepit, ut è profundo aquarum aſcendens, in earum ſe reciperet ſuperficiem, ſeque viciſſim in manubrii lignum ultro infereret, quæ *omnia* tunc *in figura contingebant*; per hoc namque ut S. Ephrem inſinuat, docemur, quòd licèt corpus mentem noſtram ut plurimum deorſum trahat & deprimat, attamen idem corpus jejuniis extenuatum ſæpè in ſocietate animæ in ſublime elevatur, atque ad cœleſtium contemplationem promovendam diſponitur, adeò ut nonnunquam in conſortio animæ aliquot cubitis à terra cœlum verſus elevatum, & in aere ſuſpenſum hæreat! *Lignum aridum ex mandato Eliſei ferrum ſecuris de profundo aquæ extraxit; corpus autem Monachi, quod jejunio exaruit, animam de profundo ſurſum attollit.*

4. Reg. 6. v. 6. Jejun. corpus in ſublime elevatur, ut ferrum Eliſæi tempore.

S. Ephrem in c. 5.

10 Notat S. Baſilius, quòd communiter illi, qui acutiori & perſpicaciori ſunt intellectu præditi, abſtinentes pariter eſſe conſpiciantur: *Qui intellectu præditi ſunt incolumi & firmo, plerumque carnem obtinent macilentiorem, minuſque obeſam.* In cujus probationem verba affert Apoſtoli, dicens: *Hoc eſt quod ait Apoſtolus, quia quanto homo exterior corrumpitur, tanto interior renovatur, ex copioſo & opimiore alimento, fuliginoſæ quædam exhalationes denſæ nubis inſtar eguntur, quæ intercipiunt illuſtrationem cœleſtis doctrinæ, natam inſeri mentibus noſtris infuſione Spiritus Sancti.*

S. Baſil. in c. 1. Iſaiæ. Intellectus roboratur. 2. Cor. 4. v. 16.

11 S. Thomas qui adeò in Deum elevatus fuit, prout ſublimiſſima ejus ſcripta & libri teſtantur, aliis abſtinentiæ affectibus hunc quoque annumerat, dicens: *Aſſumitur abſtinentia ad hoc, ut mens liberiùs elevetur ad ſublimia contemplanda*; adducitque illuſtre illud Danielis jejunium, qui poſt trium ſeptimanarum jejunium magnis illis à Deo ei communicatis revelationibus illuſtratus fuit.

S. Th. 2. 2. q. 147. a. 1.

Mens ad cœleſtia erigitur.

12 S. Auguſtinus cauſam exponit, cur jejunium contemplationi tantoperè conferat: *Cùm anima*, inquit, *ab eſca & potu nimio fuerit liberata, tunc ſe melius recognoſcit*; pro cujus elucidatione, ſpeculi ſimilitudine utitur: *ſicut enim in ſpeculo ſordido*, ait, *non ſe talem homo aſpicit, qualis eſt, ita & ſi eſca & crapula fuerit gravatus, alterum ſe ſentit, quàm eſt; tunc excitatur libido, accenditur ira, inflammatur ſuperbia, accenditur luxuria; quod ſi temperatum fuerit corpus interpoſito jejunio, cognitione ſui recepta anima, intelligit, quâ devotione obſequi debeat Redemptori.* S. Bonaventura ad hoc explicandum aliam adhibet ſimilitudinem: *ſicut feneſtra*, inquit, *obſtructa limo obtenebratur, ſic intellectus cibo obrutus obſcuratur.* Et ideò bonorum ſpiritualium intelligentia & ſapientia magnum à ſobrietate & temperantia obtinet ſubſidium.

S. Aug. t. 4. in qq. de utroque teſtam. 120. Corpus repletum nihil ſinit hominem qualis ſit.

S. Bonav. de prof. Relig. l. 2. c. 47.

13 Sapientiſſimus mundi hujus Creator in Paradiſo, abſtinentiæ virtutem homini præcipere volens, inter omnes alios pomum illud elegit, quod ex ea fuit arbore decerptum, quam arborem ſcientiæ boni & mali

Sapientia infunditur jejun. Gen. 2. v. 17.

appel-

Digitized by Google

appellavit; *Omnia in ſapientia fecit*. Etenim hoc eò potiſſimùm fine fecit, ut exindè connexionem, quæ abſtinentiam à cibis & divinorum myſteriorum ſcientiam & ſapientiam intercedit, agnoſcere valeamus; utpotè quæ intima eſt, cui deſervit illud, quod de tribus Hebræorum in Babylonia degentibus pueris legitur in ſacro textu: *Pueris his dedit Deus ſcientiam & diſciplinam in omni libro*, quæ ſcientia utique à Deo illis infuſa fuerat; *Dedit Deus ſcientiam*. Ubi tamen Hugo Cardinalis ait: *Meritò abſtinentia dedit eis, ut multa ſcirent proprio ingenio*. Nec mirum ſiquidem omnia opipata & delicata regiæ menſæ fercula repudiabant: *Dentur nobis legumina ad veſcendum, & aqua ad bibendum*; & ideò de Daniele Hugo Cardinalis ait, ipſum utpote curiæ regiæ oraculum Regi ſummè fuiſſe charum & acceptum: *Gratus erat ei Daniel pro ſua venuſtate & ſapientia, & pro virtute ejus & abſtinentia*.

Dan. 1. v. 17.
Hug. Card. ib. d.

14 In Annalibus Eccleſiaſticis legitur, quòd Magi, qui inter veteres gentiles ſapientiſſimi alios docebant, adeò fuerint ſemper ſobrii, ut præter farinam & herbas nihil aliud manducaverint; quòd idem S. Hieronymus tradit ſequentibus verbis: *Eubulus quoque qui hiſtoriam Mithra multis voluminibus explicuit, narrat apud Perſas tria genera Magorum extitiſſe, & horum primos, qui ſint doctiſſimi, excepta farina & olere nihil aliud in cibo ſumere*.

Magi ſapientiſſimi. Annal. Eccl. An. 1. n. 20. S. Hier. l. 2. cont. Jovin.

15 S. Laurentius Juſtinianus in libro, cui de ligno vitæ titulus eſt, de ſobrietate fusè diſcurrit, & inter alias, quas ei attribuit laudes, una hæc eſt: *Sobrietas eſt recti judicii tenax, memoriæ recordationiſque inſeparabilis vigor, ſapientiæ & ſecretorum cuſtos, lectionum & doctrinæ capax, ſtudiorum ac artium bonarum diſcipula pariter & magiſtra, ingeniorum & capiendarum rerum pediſſequa*. Enimverò ſacrarum litterarum ſtudium præ omnibus aliis ingenii & intellectus purgati perſpicacia ſummè opus habet; at verò quanam ratione hanc aſſequi poterimus? Origenes ait: *Quomodo Scripturis opera dabunt? quomodo ſcientiæ & Sapientiæ ſtudebunt? nonne per continentiam ventris & gutturis?* Id quod S. Hieronymus confirmat, dum ait: *Sapientiæ operam dare non poſſumus, ſi menſæ abundantiam cogitemus*. S. Laurentius Juſtinianus eumdem abſtinentiæ effectum, quòd ſcilicet ad ſapientiam comparandam plurimùm abſtinentia conferat, his verbis indicat: Abſtinentia *os regit & temperat, vir etenim ſobrius ſermones ſuos precogitat & examinat prius in pectore, quàm proferat in ore*. Et ideò qui olim leges promulgarunt, eaſque ſummo cum ſtudio, ſapientia & prudentia examinarunt & ventilarunt, hujus utique virtutis ſtudioſiſſimi fuerunt; ut proindè S. Ephrem dicat: *Jejunium Prophetas ſuſcitat, legiſlatores ſapientiam docet*.

Elogia S. Laur. Juſt. in lig. vitæ c. 5.
Origen. in c. 16 Levitici, Hom. 10. S. Hier. ibid. S. Laur. Juſt. ibid. c. 4.
S. Ephrem de jejun. t. 1.

16 Denique abſtinentiam plurimùm ad hoc ſubſidii conferre, ut, quòd per orationem à Deo petimus, efficaciter conſequamur, multa probatione haudquaquam indiget, ſiquidem hunc effectum experientia quotidiana ſatis ſuperque demonſtrat. S. Lucas dum de ſancta illa vidua, quæ *non diſcedebat de templo*, hiſtoriam adornat, ut clarius indicet, quàm in oratione, quàm ſine intermiſſione faciebat, fervens fuerit & aſſidua, præmittit prius quòd fuerit *Jejuniis & obſecrationibus ſerviens die ac nocte*. Et primò quidem ipſam continuò jejunaſſe dicit, poſtea verò ipſam etiam orationibus incubuiſſe memorat. S. Laurentius Juſtinianus in eodem libro de ligno vitæ, victus parſimoniam cùm oratione conjungens, ita ſcribit: *Jejunium & abſtinentia ad orationis elevat ſummitatem, nihil enim ſublimius, nihil potentius homine orante; qui autem orat cum jejunio, duplices habet alas, quibus ad acquirenda cæleſtia ſuſtollitur*.

Jejun. & oratio alendum.
Luc. 2. v. 37.
S. Laur. Juſtin. ib. c. 5.

17 S. Bernardinus in eodem ſerm. de jejunio in fructu tertio ſimiliter, quantum jejunium contemplationi conducat oſtendit, & quòd dicit, per evidentem experientiam commonſtrat: *Ad perſpicuitatem*, inquit, *& puritatem orationis & contemplationis miro modo diſponit; nonne lectio, prædicatio, & oratio jejuno ſtomacho melius capiuntur & exercentur*: S. Ephrem abſtinentiam orationis prodromam & ducem appellat: *Orationes in cœlum dirigit*; & hinc eſt quòd oratio tam potenti medio adjuta, ad tribunal uſque Altiſſimi adducit id quod prætendit. Unde Clemens Romanus monet: *Igitur & vos quæ à Deo petitis, jejunando petite*. Quidnam de milite aliquo quantùmvis generoſo & imperterrito diceres, ſi illum ad prælium ſine armis procedentem conſpiceres? Quam ſimilitudinem Author imperfecti adducit, dum ait: *Sicut nec miles ſine armis eſt aliquid, nec arma ſine milite; ſic nec oratio ſine jejunio*.

S. Bernardin. in fructu 3.
Jejun. & oratione omnia petenda.
S. Ephrem de jejun. t. 2.
Clem. Rom. l. 5. Conſtit. Ap. c. 19.
Auth. imperf. ho. 13.

18 Daniel orationibus ſuis, quibus populi ſui è ſervitute liberationem obtinuit, magnas per jejunium vires ſubminiſtravit. Dicit enim: *Poſui faciem meam ad Dominum Deum meum rogare & deprecari jejuniis*. Ubi Vatablus legit: *Ut compararem me ad orationem jejunando*.

His Daniel liberationē populi obtinuit.

19 S. Joannes Climacus ſeriò nos monet, ut verba illa Prophetæ regiis: *Ego autem dum mihi moleſti eſſent &c.* benè ponderemus, memoriæque noſtræ tenaciſſimè infigamus: *Dum vivis & ſpiras*, inquit, *adhæreat animo tuo vox dicentis: Ego verò dum mihi (Dæmones inquam) moleſti eſſent, induebam me cilicio, & humiliabam in jejunio animam meam, & oratio mea in ſinu anima mea adhærebat*.

S. Joan. Climacus in ſcala Parad. gradu 15.
Pſ. 34. v. 13.

20 S. Bernardus, cujus vita continuum quoddam jejunium, & quædam numquam intermiſſa meditatio fuit, in ſermone quodam dicit: *Dicam unum adhuc, quod facilè capiatis, ſæpius niſi fallor experti; jejunium orationi devotionem & fiduciam donat, & vide quemadmodum ſibi invicem jejunium & oratio ſocientur*; & adducens illam Sapientis ſententiam: *Frater qui adjuvatur à fratre, quaſi civitas firma*: ulterius procedit, dicendo: *Jejunium gratiam promeretur orandi, oratio virtutem impetrat jejunandi; jejunium orationem roborat, oratio ſanctificat jejunium, & Domino repræſentat*.

S. Bern. ſer. 4. in Quadr. individui ſocii.
Prov. 18 v. 19.

21 S. Auguſtinus aptiſſimè pro præſenti propoſito noſtro conſiderat, quòd Apoſtoli Spiritus malignos in fugam agere non valentes, defectus hujus virtutis cauſam, mox à cœleſti ipſorum magiſtro perceperint: *Interrogantes audiunt à Domino, iſtius modi genus non poſſe ejici niſi orationibus & jejuniis; videte ergo chariſſimi, quanta ſit jejuniorum virtus, ut id facere jejunia valeant, quod Apoſtoli nequiverunt*.

S. Aug. ſer. 65 de Temp. Dæmones ejiciunt. Matth. 17. v. 20.

22 Idem quoque S. Doctor optimè conſiderat, quòd quotieſcumque Prophetæ rem aliquam efficaciter à Deo impetrare nitebantur, ad jejunium recurrerint: *Sic oſtendit ſe homo velle impetrare, quod poſtulat, cum ſe affligit jejunio: unde dictum eſt: Bona eſt oratio cum jejunio; ut accepta ergo poſſit eſſe oratio, conſortium vult ſecum habere jejunii*.

S. Aug. t. 4. in Quadr. vet. Teſt. q. 110. Omnia ipſi petuntur.

DISCURSUS VII.

ARGUMENTUM.

Jejunium fundamentum eſt ſanctitatis, quod Sancti viri Dei firmiter, religioſèque obſervante, plurima in ejus virtute patrarunt miracula.

THEMA.

Sanctificate jejunium. Joelis 2. v. 15.

1 Deus olim per Joelis Prophetæ miniſterium, Hebræis inſonante tuba jejunii præceptum inſinuare volens, per os ejuſdem dixit: *Canite tuba in Sion, ſanctificate jejunium*; quod verò in hiſce verbis vel maximè mirandum eſt, in hoc præcipuè conſiſtit, cur hoc verbo, *ſanctificate*, uſus fuerit, numquid enim ſufficiebat dicere: *obſervate, celebrate jejunium*? Rupertus Abbas Tuitienſis, ideò dicit Deum voluiſſe, ut Propheta diceret: *ſanctificate jejunium*, ut ſignificaret ſe dicere voluiſſe, *idcirco ut ſancti ſitis, celebrate jejunium*; nam ut S. Joannes Climacus optimè notat, ſobrietas & temperantia in cibo & potu, unica eſt perfectionis Chriſtianæ baſis & fundamentum; unde dicit: *Quicumque ſe ad religioſam vitam conferunt, omnibus rebus nuntium remittent, omnia contemnent, omnia ridebunt, omnia abjicient, ut præclarum fundamentum jaciant*. Et quidem ut quodnam fundamentum illud ſit, quod pro baſi totius ædificii perfectionis jaciendum eſt, diſtinctiùs inſinuaret, ſubjungit: *Præclarum fundamentum triplici ſtructura columnaque conſtans eſt, innocentia, jejunium, temperantia*. Ubi notandum, quòd jejunio inter innocentiam, & temperantiam medium locum aſſignet, idque quia utriuſque virtutis fons & radix exiſtit.

Jejun. radix omnis perfectionis.
Rup. Abb. in Joel. c. 2. v. 15.
Jo. Climac. in ſchala Par. gr.

2 S. Cyrillus Alexandrinus inter alios jejunii fructus, hunc

S. Cyrill. Alex. t. 5. hom. 7.

Digitized by Google

hunc quoque adducit, quòd ſcilicet *ad ſanctimoniam præmonſtrat iter*. D. Chryſologus pariformiter dicit: *Jejunium eſt ſingulare ſanctitatis aratrum, parat innocentiæ meſſem*. Trithemius Abbas Spanheimenſis in Regulam S. Benedicti ſcribens, jejuniique excellentias exponens dicit: *Jejunium Chriſti arcem ſcimus eſſe, & caſtrum armorum Spiritus Sancti, vexillum fidei, caſtitatis ſignum, ſanctitatis trophæum*. Unde S. Baſilius ingenioſè obſervat, quòd omnes quotquot in ſanctitate fuerunt inſignes, ſimul etiam tamquam zeloſiſſimi abſtinentiæ obſervatores magna cum ſobrietate vixerint: *Incontinentia fuit propter quam à Dei præceptis homo primum diſceſſit, contrà verò ſancti viri omnes, quotquot unquam fuere, continentiæ laude ſunt commendati*.

D. Chryſol. ſer. 11. Trithem. in cap. 4 Reg. S. Bened. Jejunet qui vult eſſe Sanctus. S. Baſilius Reg. Interr. 16.

3 Dubitari haudquaquam poteſt quin ſanctitas in lege Euangelica longè magis, quàm in veteri Teſtamento efflореſcat, cujus hæc unica ratio eſſe videtur, quòd in lege Euangelica longè frequentior & uſitatior ſit abſtinentia, jejuniaque apud fideles legis gratiæ in longè majori rigore obſerventur. Unde S. Cyprianus ait: *Vilitas jejuniorum temporibus Chriſtianis clarius patuit, & à multis frequentata in plurimos ſe effudit, quotquot viros virtutum vidimus, ſine jejunio non legimus aſcendiſſe*.

In lege Evangelica plures ſancti ob jejunium frequentius. S. Cyprian. ſerm. de jejun.

4 Deus poſtquam hominem in ſtatu innocentiæ juſtitiæ originalis paludamento exornatum (*Minuiſti eum paulò minùs ab Angelis, gloria & honore coronaſti eum*) manibus ſuis plaſmaſſet, ſub pœnâ pomi certi generis prohibitionem ei inſinuando, præceptum illi intimavit abſtinentiæ: *De omni ligno Paradiſi comedes, de ligno autem ſcientiæ boni & mali ne comedas*; nimirum ut illud adeò ſublime ab eo erectum ædificium, cujus vertex cœlum tangebat empyreum, (quia ſi in illo innocentiæ ſtatu illibatum ſe conſervaſſet, utique à terreſtri in cœleſtem Paradiſum homo immediatè tranſiturus fuiſſet:) in ſua integritate ſtabiliter ſartumtectum eſſe faceret, jejunium illi ſtabilis fundamenti loco præſcribere voluit. S. Bonaventura jejunium honorabili hoc epitheto decorare voluit, dicendo: *Credimus jejunii arctitudinem, velut abſtinentiæ culmen, Euangelicæ perfectioni ſtructuræ non modicum præſtare munimen*.

Protoparentes in Cœlum tranſlati fuiſſent ſi abſtinuiſſent. Geneſ. 2. v. 16. & 17. S. Bonav. in Apol. paup. c. 5.

5 S. Bernardus in ſermone quodam in vigiliam S. Andreæ, ad ſtolam conſcientiæ noſtræ immaculatam conſervandam, ita nos hortando, alloquitur: *Beati, qui ſtolam ſuam, dico autem gloriam conſcientiæ ſuæ ſolliciti ſunt omni tempore conſervare immaculatam*; ac demum quo id medio aſſequi valeamus, paulò poſt inſinuat, dicens: *Sed quia pauci ſunt, qui ſic omni cuſtodia ſervent cor ſuum, pauciores autem (ſi tamen vel pauciores) qui in omni ſanctimonia conſervent illud, neceſſe eſt frequenti abſtinentia maculis diluere ſubintrantes*.

S. Bern. ſer. in vig. S. Andreæ. Jejun. remedium vitiorum.

6 Neſcio an unquam ad antiquum illum, & hactenus à tot ſæculis receptum uſum vos reflexeritis, quo ſancta mater Eccleſia, ut ſuos fideles per communionem annuam cum eo qui Sanctus Sanctorum eſt, efficaciter conjungat, eoſdem per jejunii præceptum impoſitum coercere ſolet, idque per ſolidos ſeſe immediatè conſequentes quadraginta dies, in quorum fine nos per jejunium iſtud mundatos & ſanctificatos eſſe ſupponens, ad ſolemne illud nos vult accumbere convivium, quod omnibus ratione utentibus ſine ulla diſcretionis differentia præſcribit. Porrò in prima die Cinerum omnes illis Joelis Prophetæ verbis exhortatur: *ſanctificate jejunium*: ac demum in prima Dominica Deum collecta ſequenti invocat, dicendo: *Deus qui Eccleſiam tuam annua quadrageſimali obſervatione purificas*. Et in alia quadam Collecta dicit: *Da quæſumus omnipotens Deus, ut ſacro nos purificante jejunio, ſinceris mentibus ad ſancta ventura facias pervenire*. Unde patet, quòd Eccleſia jejunium ſemper tamquam ſanctitatis & purificationis animæ veneratа fuerit aptiſſimum inſtrumentum.

Jejunii præſcriptum ante Paſcha ut ſanctitatis fundamentum. Orat. 1. in Fer. 6. poſt Domin. 2. Quadr.

7 Enimverò Chriſti jejunium immediatè poſt Epiphaniam, ſeu poſt ejus baptiſmum cœptum fuit, tunc enim ſubitò ſeſe in deſertum pro hoc quadrageſimali jejunio ordiendo ſubducere cœpit, ac proindè ut nos ejus actionibus perfectè conformaremur, tunc jejunium noſtrum ſuum meritò deberet ſumere exordium: quo igitur myſterio Eccleſia illud in moderno tempore uſitatum uſque tempus differri ſtatuit? D. Chryſoſtomus ait: *Propterea majores etiam noſtri jejunii ſtudium extenderunt, ac pœnitentiæ nobis certum tempus aſſignarunt, ut ubi nos expurgaverimus, omneſque ſordes abſterſerimus, ita demum accedamus*. Eamdem quoque obſervationem alibi in ſermone quodam, cujus titulus eſt: *In eos qui Paſcha jejunant*, invenio. *Dicit enim: Quam igitur ob cauſam jejunamus per hos dies quadraginta? Cùm intelligerent Patres, quantum ex temerario acceſſu detrimenti caperetur*, (id eſt, ex indigna ſacræ communionis perceptione) *convenienter quadraginta dies jejunii, precum, auditionis Verbi Dei deſignarunt, ut diligenter expurgati, ita pro captu noſtro cum conſcientia pura accedamus*. Ubi notandum quòd Eccleſia neceſſarium eſſe duxerit, ut jejunium orationi & auditioni Verbi Dei præmittatur.

Ut dignè pro ſchola incrementum ſuo mento 40 deſignata. D. Chryſ. T. 1. Hom. in Seraph. Chryſoſt. T. 5. ſer. 52.

8 In S. Matthæo de Salvatore noſtro dicitur: *Jeſus ductus eſt in deſertum à ſpiritu*: In S. Luca autem, qui eamdem deſcribit hiſtoriam, dicitur: *Egreſſus Jeſus in virtute ſpiritus*; circa quæ duo loca obſervandum eſt, quòd quando ad jejunandum ingreſſus eſt deſertum, tantùm dicatur: *Ductus à ſpiritu*; at verò quando inde exivit, dicitur: *In virtute ſpiritus*: cujus hoc eſt myſterium, quia quando, poſt expletum rigoroſiſſimum quadraginta dierum jejunium, ex deſerto egrediebatur, mox manifeſta & evidentia edidit ſanctitatis ſuæ indicia, prædicationem ſuam laborioſiſſimam ordiendo, fundando ſuper duodecim Apoſtolorum columnas nobilem illam Eccleſiæ fabricam, prodigioſa operando miracula, novamque & Euangelicam gratiæ Legem quaquaverſum promulgando.

Matth. 4. v. 1. Luc. 4. v. 14. Poſt jejun. Chriſtus manifeſtè operatus miracula.

9 Jejunium ut S. Ambroſius obſervat, à regio Propheta Davide veſtimenti nomine appellatur. *Operui*, inquit, *in jejunio animam meam*; Veſte nimirum quæ tegit & cooperit animam; ad primos etenim parentes noſtros alludere videtur, qui ſubitò ut impoſitum illis abſtinentiæ præceptum fuere tranſgreſſi, ut Moyſes ait: *Cognoverunt ſe eſſe nudos*! ſed numquid idipſum quoque antea ſciebant, mox ut creati fuerunt, & quando illum deliciarum locum nudis omninò corporibus obambularunt? *Circumſpice diligenter*, inquit idem Sanctus Doctor, *nudum te aſpicis, quem veſtitum putabas; gula ergo nudos facit, jejunia operiunt etiam exutos; unde David ait. Operui in jejunio animam meam*: Veſtis igitur primorum parentum noſtrorum, candidaque innocentiæ & juſtitiæ originalis ſtola abſtinentia & jejunium erant.

S. Ambr. 1 de Elia & jejun. c. 4. Pſ. 68. v. 11. Jejunium veſtis. Gen. 3. v. 7.

10 Verum enim verò ad quem uſque ſanctitatis apicem nos temperantia & ſobrietas evehat, clarius & evidentius ex eo, quod in S. Matthæo ſcriptum reperitur, eluceſcet. Etenim Parentes Dæmoniaci illius Lunatici, qui ſe frequenter in aquam & ignem conjiciebat, miſerum hunc hominem ad Chriſtum adducentes, dixerunt ei: *Obtuli eum diſcipulis tuis, & non potuerunt curare eum*; Benigniſſimus autem Dominus noſter eum apprehenſum ſubitò ſanavit; Unde admirati diſcipuli cœleſtem magiſtrum ſuum interrogarunt, dicentes: *Quare nos non potuimus curare illum*? qui reſpondit eis: *Hoc genus Dæmoniorum non ejicitur, niſi in oratione & jejunio*. Circa quam hiſtoriam mox quæſtio exſurgit, cur incarnata illa ſapientia non potiùs neceſſarium eſſe dixerit, ut ipſimet obſeſſi, ſi à ſpiritibus illis liberari vellent, jejuniis corpora ſua affligerent, maximè cùm, ut ſuo loco videbimus, abſtinentia præpotens quædam ſit adverſus infernales inimicos armatura? Nequaquam, inquit Chriſtus, ita ſe res habet, ſed potiùs illis, qui poteſtate & authoritate Dæmonibus, aliorum corpora obſidentibus, prævalere contendunt, opus eſt, ut ſe priùs per jejunia ſanctificent. S. Ambroſius Chriſtum hoc loquendi modo indicare voluiſſe dicit, quàm ſit virtus abſtinentiæ & jejunii ſublimis & eminens, utpotè quæ etiam ad animas & corpora aliorum ab inferni titionibus emundanda copioſè tranſmittitur: *Mira res*, inquit S. Doctor, *alter jejunat, & alteri prodeſt jejunantis utilitas*.

Jejunio dæmones expelluntur. Matth. 17. v. 15. Et v. 19. & v. 20. S. Ambr. ſer. in Fer. 3 poſt Domin. 1. Quadr.

11 Quænam obſecro cauſa eſt, quòd Sanctis, qui adeò in ſe infirmi & debiles ſunt, apud Deum nihilominus adeò ſint potentes & fortes? Si caſu debiles ſunt, qua ratione fortes eſſe poſſunt? Nimirum ſimul debiles ſunt & fortes, debiles quidem, quia per abſtinentias & je-

A jejunio debilitas fortitudinis fundamentum.

& jejunia ſunt extenuati, & tamen fortes & validi propter miracula, quæ patrarunt. Quærit ferè idem prorſus Salvianus his verbis: *Quæris quiſquis ille es, qua ratione infirmi ſunt Sancti Dei? Reſpondeo breviter, quia ideò ſancti viri infirmiores ſe eſſe faciunt, quia ſi fortes fuerint, ſancti eſſe non poſſunt*; quibus verbis debilitatem & infirmitatem ipſorum omnis ſanctitatis baſim & fundamentum eſſe declarat. Econtrà verò inquit: *Opinor omnes omnino homines cibis ac poculis fortes eſſe, infirmos autem abſtinentia & aviditate jejunii.*

Salvian. l. 1. de guber.

12 Quis Joannis Baptiſtæ ſanctitatem umquam adæquavit? de quo Chriſtus ipſe ait; *Inter natos mulierum non ſurrexit major*; Hic autem *Præcurſor*, ut S. Hieronymus ſcribit, *Locuſtis alitur & ſilveſtri melle, non carnibus*. De eodem quoque S. Baſilius dicit: *Joannis Baptiſtæ vita quid aliud erat, quàm unicum & perpetuum jejunium? ideo inter natos mulierum non extitit major illo.*

Jejun. tom S. Joannes. Matth. 11. v. 11. S. Hieron. l. 2. cont. Jovin. S. Baſil. Hom. 1. de jejun.

13 S. Paulus ex perſecutore Eccleſiæ factus fuit Apoſtolus; & quia Ananias ad lupum hunc domi ſuæ recipiendum invitus erat, ipſamet æterna Veritas illi de eodem dixit: *Vas electionis eſt mihi iſte*; Imò hoc elogio non contentus Deus, ipſum ad ſe rapuit in Paradiſum, divinaque arcana itidem ei revelavit? Nec mirum quòd tot à Deo favoribus cœleſtibus præventus, tantamque ſanctitatem aſſecutus fuerit, ſiquidem *erat ibi tribus diebus, & non manducavit neque bibit*. Et ideò S. Baſilius ait: *Paulum præcipue jejunium quod ſuper afflictionibus ſuis gaudens recenſet, in tertium cœlum ſubvexit.*

Paulus in cœlum raptus. Act. 9. v. 9.

14 Enimverò ex quo miracula, quæ patrantur, ut plurimùm ſigna ſunt manifeſta ſanctitatis in eo, qui illa patravit, per adductas ſanctorum Patrum authoritates; donum iſtud Sanctis præcipuè ex ſpeciali jejunii merito communicatum fuiſſe oſtendemus, Eccleſiaſticus de Eliæ prodigiis loquens, ita ait: *Verbo Domini continuit cœlum, & dejecit de cœlo ignem ter, ſic amplificatus eſt Elias in mirabilibus ſuis; & quis poteſt ſimiliter ſic gloriari? Qui ſuſtuliſti mortuum ab inferis*; Imò in univerſo ſacrarum litterarum volumine ad illud uſque tempus nemo uſpiam fuiſſe ſcitur, qui miraculum aliquod patraverit, ſimile illi quod ab Elia patratum eſſe legitur; Unde mater filii reſuſcitati meritò dixit: *Nunc in iſto cognovi, quoniam vir Dei es tu*. S. Baſil. laudem idipſum jejuniis ipſius attribuit: *Jejunans*, inquit, *vidua filium ſuum reſtituit, adverſus etiam ipſam mortem robuſtus factus per Jejunium*. Et quidem cùm mors ob ſolam gulam in hunc mundum ingreſſa fuerit, quid mirum ſi mediante jejunio agatur in fugam? *Vox ab ore jejuno proficiſcens* (loquit idem S. Baſilius) *populo tranſgreſſori clauſit cœlum.*

Elias evaſit ſanctior jejun. Eccleſiaſt. 48. v. 3. & 4. 3. Reg. 17. v. 22. S. Baſil. hom. 1. de jejun.

15 Porrò S. Ambroſius in lib. de Elia & jejunio in abſtinentiæ ſive jejunii laudes præ cæteris fuſiùs excurrere videtur: *Eliæ jejunio ore vox emiſſa cœlum clauſit ſacrilego populo Judæorum, dignum etiam ne ad viduam in Sareptam Sidoniæ mitteretur, quæ quoniam devotionem cibo prætulit, meruit, ut ariditatis publicæ ſola non ſentiret ærumnam; Jejunus filium viduæ ab inferis ſuſcitavit; jejunus pluvias ore depoſcit; jejunus ignes de cœlo eduxit; jejunus curru raptus eſt ad cœlum; quadraginta dierum jejunio divinam acquiſivit præſentiam; tunc denique plus meruit, quando plus jejunavit; jejuno ore ſtatuit fluenta Jordanis, & redundantem fluminis alveum repente ſiccatum pulverulento tranſmigravit veſtigio.*

S. Ambr. l. de Elia & jejun. c. 2. & 3. Miracula recenſentur ab Elia per jejun. facta.

16 Tres illi pueri Hebræi in Babylonicæ fornacis flammas fuere conjecti; Daniel pariter non ſemel, ſed ſæpius lacui leonum famelicorum incluſus fuit, & tamen tam hic, quàm illi per miraculum manſere illæſi; Qua de re S. Ambroſius in Epiſtola quadam ita ſcribit: *Qui in aula regia paſcebantur jejunio, alebantur tamquam in deſertis cibo aſpero potuque obvio, meritò regis ſervuli Regi prævaluerunt, & captivitatem decuſſo jugo contempſerunt, poteſtate ſubegerunt, elementa vicerunt, naturam ignis extinxerunt, hebetarunt flammas, obtuderunt aciem gladii, ſtrinxerunt leonum ora*; Neque idipſum Sanctus hic Archiepiſcopus inadvertenter ſcripſiſſe cenſendus eſt, utpotè qui id ipſum in eadem Epiſtola paulò ante repetiverat, dicens: *Daniel & Hebræi pueri panis cibo & aquæ potu, ille furorem leonum repreſſit, iſti ardentem ignem innoxio videre tactu circa membra ſua paſci.*

Item trium puerorum ac Danielis. S. Ambr. l. 5. Ep. 25.

17 Idem quoque Sanctus Doctor populum Hebræum jejunum tunc fuiſſe obſervat, quando undis maris rubri in aggeres & munimenta condenſatis, idem ille Hebræorum populus mare rubrum ſiccis pedibus, tranſivit: *Patres noſtri cùm mare tranſirent pedibus, aquam, non vinum bibebant*; Quod idem in libro de Elia & jejunio iterum repetendo his verbis dicit: *Jejunium maris fluenta ſolidavit*. Hebræi namque eo tempore, quo ex Ægypto feſtinanter migrarunt, pro coquendis panibus tempus non habebant, ſed ſolam ſecum farinam deportarunt: *Jejunium petram ſolvit in fontes aquarum*; ſitis autem illa qua aridæ eorum fauces tunc cruciabantur, abſtinentiæ & jejunii ſymbolum quoddam fuit; *Virtute jejunii contra ſuam mutata naturam; & fluctus obriguit, & petra inundavit.*

Jejunus populus mare tranſivit. S. Ambr. l. de Elia, & jejun. c. 7. De petra aquam eduxit.

18 In hujus utique veritatis fide & agnitione ſolidius ex Hiſtoria quadam omnibus paſſim nota confirmabitur, quam Sacra Scriptura de Propheta illo refert, quem Deus ad Jeroboam reprehendendum miſerat, utpotè qui ex humanæ Politicæ motivo, à cultu veri Dei declinans, ne populus ille Jeroſolymam orationis cauſa ad templum diffluerct, duos vitulos ex ære fuſos, in Dan & Bethel erexerat; Cùmque hunc Dei ſervum extenſa in eum manu, ut captivum faceret, apprehendiſſet, indeque fieret, ut temeraria ejus dextera ſubitò exareſcens obrigeſceret, revocata ſententia eum rogare coactus fuit, ut Deum pro reſtituendo exareſcenti brachio vigore ſupplex exoraret: *Oravit vir Dei per faciem Domini, & reverſa eſt manus Regis ad eum, & facta eſt ſicut priùs fuerat*: de quo tamen Propheta verè dici potuit, quod Hebræi increduli Salvatori noſtro in crucis patibulo ſuſpenſo per deriſum dixiſſe leguntur, nimirum: *Alios ſalvos fecit, ſeipſum non potuit ſalvum facere*: etenim virtus illa miraculorum in ipſo ſubitò evanuit, utpotè qui paulò poſt avidis famelici cujuſdam leonis faucibus ceſſit in prædam, ab eoque devoratus fuiſſe legitur; Scitiſne funeſti hujus Prophetæ exitus cauſam, non ob aliud id ei accidit, niſi quia divino præcepto illi impoſitam abſtinentiam & jejunium tranſgredi non dubitavit: *Quia non cuſtodiſti mandatum, quod præcepit tibi Dominus Deus tuus, & reverſus es & comediſti panem, non inferetur cadaver tuum in ſepulchrum Patrum tuorum*; De quo proindè S. Hieronymus ita ſcribit: *Qui jejunus miracula fecerat, pranſus illico ſaturitatis pœnas luit.*

3. Reg. 13. Hiſtoria ſacra de jejunio & ejus tranſgreſſione. 3. Reg. 13. v. 6. Matth. 27. v. 42. 3. Reg. 13. v. 21. & 22. S. Hier. l. 2. cont. Jovin.

DISCURSUS VIII.

ARGUMENTUM.

Per jejunium eradicantur vitia, eoque mediante Moyſes legem DEI recepit, ad cuius etiam obſervantiam efficaciter cooperatur, omnes nobis virtutes inſerendo, aliaque bona communicando, interque illa pacem præcipuè, & tranquilitatem publicam.

THEMA.

Corporali jejunio vitia comprimis, virtutem largiris.

1 SAncta mater Eccleſia criminum abolitionem, acquiſitionemque Chriſtianarum virtutum jejunii meritis audacter attribuit, ſiquidem in præfatione quadrageſimali inter cætera hæc habet: *Corporali jejunio vitia comprimis, virtutem largiris*. S. Bernardus in quodam ſermonum ſuorum, quos de modo benè vivendi ſcripſit, pro noſtra inſtructione ita loquitur: *Abſtinentia ædificat in anima virtutes, & deſtruit vitia corporis*. Rabanus de vitiis nobis prædominantibus ſpecialiùs & diſtinctiùs ſcribens, ait: *Jejunio vires vitiorum franguntur*. S. Joan. Climac. effectus, quos abſtinentia in extirpatione peſtiferi illius lolii operatur, clariùs ſpecificat, dum ait: *Jejunio ſuavitas gulæ coercetur, flamma carnis extinguitur, cogitationes malæ exſcinduntur, inſomnia tolluntur.*

Jejunio extirpantur vitia. S. Bern. ſer. de modo benè vivendi, c. 24. Raban. c. 6 in Com. in Reg. S. Bened. c. 4. n. 15. S. Joan. Clim. in Scala Parad. gr. 14.

2 Monet S. Apoſtolus Neophytos Coloſſenſes, ut veterem hominem exuentes, novum induant: *Exſpoliantes vos veterem hominem cum actibus ſuis, & induentes novum*; hæc autem veteris hominis veſtimenta non ſunt alia, quàm vitia & inordinati appetitus è primo homine contracti, ac demum in univerſam transfuſi progeniem humanam. Priùs enim dixerat: *Deponite iram, indignationem, malitiam, blaſphemiam, turpem ſer-*

Ad Coloſs. 3. v. 9. Vetus homo exuendus.

verſ. 8.

ſermonem de ore veſtro; nolite mentiri invicem; actum ſubjungit: *Exſpoliantes vos veterem hominem*; at verò difficultas potiſſimùm in modo hunc veterem hominem exuendi conſiſtit, pro quo tradendo S. Cyrillus Jeroſolymitanus quamdam ſerpentis ſimilitudinem adducit, qui veteribus ſe exuviis exonerare volens, duos inter lapides anguſtum tranſitum habentes exerit: *Quilibet ſerpens in anguſtum intrans deponit ſenectutem, & vetuſtatem per extruſionem exuit, corporeque denuo toto renovatur: ſic & tu intra per anguſtam portam, affligens teipſum per jejunium, expelle tuam perditionem, exue veterem hominem cum actibus ſuis, & dic illud quod eſt in Cantico: Exſpoliavi me tunica mea, quomodo induar illa?* D. Chryſol. quoque pluribus in locis veritati huic perhibet teſtimonium; & quidem ſerm. 31. dicit: *Jejunium eſt ſingulare ſanctitatis aratrum, colit corda, eradicat crimina, evellit delicta, vitia ſubtrahit*. Sanctus Ambroſius ſimilitudinem adducit, ab eo, qui ſola ſpe ſubſecuturæ majoris fertilitatis agrum colere pergit, deductam: *ſicut redditum uberiorem cupit, qui frequentiùs vexando exercet campum, ita majorem gratiam percipit; qui exercet corporis ſui campum, ſæpius jejunando*. D. Chryſologus autem ad eamdem agriculturam alludens, alium quemdam obſervat jejunii effectum, dum ait: *Jejunium evellit vitia, eradicat crimina, ad fructus bonos agrum parat mentis & corporis*. In eodem quoque ſermone gulæ vitium Phrænefim quamdam appellat, atque ad curandam febrim hanc, quæ delirium iſtud efficit, diætam neceſſariam eſſe dicit: *ſi ſe homo taliter ſentit eſſe ægrotum, Medico ſe cœleſti tradat, ſecurè ejus monitis acquieſcat, à cibis ſe temperet, ut poſſit febrim ac phrenæſim vitare viterum*.

S. Cyrill. Jeroſol. Catecheſ. 3.

Moro ſerpentis.

Cant. 5. v. 3.
D. Chryſol. ſer. 31.

S. Ambr. in ſer. 5. poſt Dom. 2. Quadr.

D. Chryſol. ſerm. 41.

Jejun. Moyſes veterem legem ſervavit.

3 Eſt porrò certum legem à Deo nobis traditam, tam ſcriptam, quàm Euangelicam ad hoc præcipuè ordinari, ut extirpentur ab animabus noſtris vitia, eorumque loco virtutes Chriſtianæ inſerantur, ac proindè lex velut quidam viæ dux eſt nobis, qui nos dirigit & ducit, ne fallamur, & aberremus à via ſalutis. Sed cur Deus Moyſem præ omnibus aliis ad legem hanc promulgandam adhibuit? D. Chryſologus poſtquam nobis rigoroſiſſima commendaſſet jejunia; quæ ipſe valdè prolixa ſubiiſſe legitur, tandem concludit: *Merito hic talis legem ſancire meruit, qui totum quidquid in homine lex urgere poterat, perfecit*, quaſi vellet dicere: Moyſes qui natura ſua, adeò abſtinens & ſobrius fuit, per tam diuturni, & rigoroſi obſervantiam jejunii, omnia illa adimplevit, quæcumque univerſa lex, quæ ſexcenta tredecim præcepta tam moralia quàm judicialia, cæremonialia & legalia in ſe continebat, jubere poterat; *totum quidquid in homine lex urgere poterat, perfecit*.

D. Chryſol. ſerm. 166.

4 Idem Moyſes Propheta tabulas legis, quas prima vice receperat, ad montis radicem confregit & comminuit, cujus rationem D. Chryſoſtomus his verbis aſſignat: *quas cum jejunio tanto accipere potuit, eas abjectas contrivit, abſurdum eſſe cernens ebrium populum leges à Domino conditas accipere*. Probè namque impoſſibile eſſe ſciebat, ſine ſobrietate legem Dei adimplere, quia lex Dei immaculata gulam ſecum compati nequit; *Moyſes enim*, ut S. Antonius de Padua ait: *Poſt jejunium quadraginta dierum, legem Domini immaculatam convertentem & purificantem animam meruit accipere*. Similem ferè obſervationem S. Ambroſius adducit, dum ait: *In ſuperioribus montis lex dabatur jejunanti*, & ſtatim ſubinfert cauſam jam adductam, cur illam contriverit & fregerit, *indignum judicans, ut ebrio populo lex daretur, itaque tabulas legis, quas accepit abſtinentia, conteri fecit ebrietas*. Ubi enim viget jejunium, & temperantia in victo, ibi quoque innocentia, divinorumque præceptorum obſervantia intacta perſeverat.

Exod. 32. v. 19.
D. Chryſoſt. Hom. in Geneſ.
Jejun. legis tabulas dedit.

S. Ant. de Pad. ſerm. in Dom. 1. poſt Epiph.

S. Ambr. l. de Elia & jejun. cap. 6.

Gula confregit.

5 Obſervat S. Baſilius, Moyſem, quando eaſdem tabulas ſecunda vice recepturus erat, corpus ſuum iteratò maceraſſe novo quodam jejunio pariformiter auſteriſſimo: *Moyſes ſecundas tabulas, in quibus leges erant ſcriptæ, accipere cum vellet, ſecundario jejunio corpus maceravit ſuum*.

S. Baſil. orat. 2. de jejunio.
Jejun. novum novas dedit tabulas.

6 Enimverò laudes quibus ſacri Doctores jejunium commendant, nunc paulìſper examinemus. S. Hieronymus qui Joannem Baptiſtam primum Monachorum ſeu potiùs Anachoretarum fundatorem fuiſſe cenſet, ita de eodem loquitur: *Præcurſor locuſtis alitur, & ſilveſtri melle, non carnibus*: moxque ſubjungit: *incunabula Monachorum talibus inchoantur alimentis*; quaſi dicere vellet: Menſa Monachorum, qui vitæ perfectionem ſtudioſè ſectantur, & in quibus virtutes Chriſtianæ vel maximè florent, talibus ferculis inſtrui ſolet. D. Chryſologus jejunium ſequentibus elogiis commendat: *Eſt quidem jejunium vitiorum mors, vita virtutum; eſt jejunium pax corporis, membrorum decus, ornamentum vitæ; eſt jejunium robur mentis, vigor animorum; eſt jejunium caſtitatis murus, pudicitiæ propugnaculum, Civitas ſanctitatis; eſt jejunium ſchola meritorum, Eccleſiaſticæ viæ viaticum ſalutare*. In ſermone 33. idem S. Doctor ad luctam illam reſpiciens, quam Lucifer cum Redemptore jejunante ſubivit, dicit: *ſenſit, ſenſit Diabolus jejunium cunctis virtutibus anteferri: In Epiſtola ad Romanos dicitur: Non eſt regnum Dei eſca & potus, ſed juſtitia & gaudium, & pax in Spiritu Sancto*. Scio equidem hæreticos hoc textu abuti conſueviſſe ad impugnandum jejuniis deditos, ſed ſiniſtrè eumdem pervertunt, quia S. Paulus non dicit, quòd regnum Dei non conſiſtat in ſobrietate & temperantia, ſed potiùs quòd nihil commune habeat cum crapula & ebrietate; adeòque verbis illis non abſtinentes, ſed guloſos reprehendere intendit. Et ideò Eſtius prædicta verba in jejunii laudem exponit, utpote quod in ſe omnes prædictas virtutes complectitur; Et primò quidem *Juſtitiam, quia per hujuſmodi abſtinentiam, Deo pro peccatis in ipſum commiſſis ſatisfacimus, quod eſt opus Juſtitiæ; Pacem, quia per eam ſubjugamus carnem Spiritui, quod pertinet ad verum pacem interiorem; Gaudium Spiritus Sancti, quia per abſtinentiam cibi & potus, mens redditur alacrior ad contemplanda divina, quæ contemplatio verum & ſolidum præſtat gaudium*.

S. Hieron. lib. 2. contr. Jovin.
Jejun. cunctis anteferetur virtutibus.

D. Chryſol. ſerm. 8.

Elogia.

D. Chryſol. ſer. 33.

Rom. 14. v. 17.

Eſtius ibid.

7 S. Hieronymus verba illa ejuſdem S. Apoſtoli. *Caſtigo corpus meum, & in ſervitutem redigo*, exacto examini ſubjiciens, ita ad Celantiam ſcribit: *Vas electionis Paulus dum caſtigat corpus ſuum, & in ſervitutem redigit, ne aliis prædicans, ipſe reprobus inveniatur, non ob ſolam, ut quidam imperiti putant*, inquit S. Hieronymus, *hoc facit caſtitatem*, moxque hujus ſui dicti rationem reddit, propoſito noſtro omnino aptiſſimam; *non enim hanc tantummodo, ſed omnibus omnino virtutibus abſtinentia opitulatur*.

1. Cor. 9 v. 27.
S. Hieron. l. 2. c. ſu. Epiſt. 10.

Jejun. omnes virtutes adjuvat.

8 S. Leo hanc ſobrietatis & temperantiæ virtutem aliarum virtutum appellat cibum; at verò dicet aliquis; Ex quo jejunium & abſtinentia in ſubtractione & privatione cibi conſiſtunt, qua ratione cibus appellari poterit? Cibus eſt nutrimentum, non tamen corporis, ſed animæ & ſpiritus: *ſemper virtutis cibus jejunium fuit*. D. Chryſoſtomus quoque ait: *Jejunium animæ noſtræ alimentum eſt, & ſicut corporalis iſte cibus impinguat corpus, ita & jejunium animam habiliorem efficit, & valentiorem*.

S. Leo ſer. de jejun. 10. menſis.
Nutrimentum animæ.

D. Chryſoſt. hom. 1. in Gen.

9 S. Cyrillus Alexandrinus illos, qui jejuniis vacant, ſub alluſione medicinæ cujuſdam, malos corporis humores expurgantis, alloquens, ita eos exhortatur: *Quid jam aliud nobis reliquum eſt agendum, niſi ut ſenſum virilem induti, purgantium medicamentorum loco, puriſſimum jejunium in noſtros animos admittamus; jejunium inquam, ex quo omnes virtutes progignuntur*. Idem quoque Sanctus Doctor in Homil. 1. de iiſdem Feſtis Paſchalibus dixerat: *Nonne jejunium ex quo nobis omnia virtutum genera procreantur*; Et in alia quadam Homil. quæ eſt vigeſima de Feſtis Paſchalibus, ait: *Ergo velut omnium cultores virtutum, purum verè ac ſanctum alacres amplectimur jejunium, totius alumnum modeſtiæ, ſanctitatis parentem, corpus inedia cum ſubegerimus, morum quoque probitas & modeſtia neceſſario conſequitur*.

S. Cyrill. Alex. l. 4. Hom. 7. de Feſt. Paſch.
Jejun. ut medicina.

Idem Cyrill. ibid. hom. 1.

Hom. 20. de Feſt. Paſch.

10 D. Chryſoſtomus abſtinentiam Magiſtram appellat omnium virtutum; de jejunio etenim loquens, *Matrem*, illam appellat, *omnium bonorum, & pudicitiæ, aliarumque virtutum omnium magiſtram*. S. Ambroſius ſimiliter abſtinentiæ magiſterium attribuit virtutes pudicitiæ: *Jejunium*, inquit, *continentiæ magiſterium eſt, pudicitiæ diſciplina, humilitas mentis, norma virtutis, purificatio animæ, miſerationis expenſa, lenitatis inſtitutio, Charitatis illecebra, ſenibus gratia, cuſtodia* juven-

Mater virtutum.
D. Chryſoſt. Hom. 1. in Gen.
S. Ambr. 1. de Elia & jejun. c. 8.

Digitized by Google

juventutis; Jejunium eſt infirmitatis levamen, alimentum ſalutis, bonum itineris viaticum, bonum totius vitæ jejunium, ſobrietas mentis eſt.

S. Bonav. de prof. relig. l. 2. c. 47. ſtipendi effectus.

11 S. Bonaventura quoque multos ſalutares refert abſtinentiæ effectus, inter alios autem hunc quoque enumerat: quòd ſcilicèt ſerviat. *Ad multarum virtutum habilitatem; ſobrius enim agilior eſt ad bonum, caſtior eſt, minus habet invidendi materiam, magis cautus in lingua, promptior ad devotionem, & purior in affectu ad ſapientiam acquirendam, ſenſum magis vigilem facit, & ſubtilem, & memoriam hominis tenacem: item ad aliorum ædificationem, quia qui exteriora noſtra ordinata vident, & temperata conjiciunt, quid de interioribus æſtimant quæ non vident;* Multum quoque inquit idem Seraphicus Doctor, ad tollendam ſollicitudinem ſervit, & conceptam de bonis hiſce terrenis anxietatem: *Quia qui modico contentus eſt, modica habet providere.*

S. Laur. Juſt. lig. vit. c. 1. Jejunii bona

S. Laur. ibid. c. 6.

12 S. Laurentius Juſtinianus multa bona à ſobrietate derivantia recenſet, dicens: *Præparat ad munditiam, cavet Dei offenſam, vigilantiam ſervat, miniſterio Dei idoneum efficit, aufert Diabolo ingreſſum in hominem, concupiſcenti carni contra ſpiritum victualia aufert, hominem cuſtodit, honorabilem reddit.* Idem quoque ſanctiſſimus Patriarcha cap. 5. ejuſdem libri alios utiliſſimos ejuſdemmet virtutis exponit effectus, *Eſt enim*, inquit, *bona famæ ſemper auctrix, in cogitationibus ſalubria atque utilia creans, virtutis ſingulare auxilium, cuncta cum ratione diſponens.* Et in eodem capite paulò poſt proſequitur, dicens: *Hæc virtus in animo ſe poſſidentis concupiſcentias frænat, affectum temperat, deſideria ſancta multiplicat, vitioſa caſtigat, confuſa ordinat, cogitationes pravas removet, ſanctas ingerit, ignem libidinoſæ voluptatis extinguit, mentem placida tranquillitate componit, atque totam ab omni tempeſtate vitiorum defendit.*

S. Greg. l. 6. Regiſt. Ep. 29. Pſ. 150. v. 40.

Alii adhuc fructus.

13 Gregorius Magnus alium quemdam ex cibi temperantia emanantem fructum recenſet, pacem ſcilicet, dum enim verba illa Pſalmiſtæ: *Laudate eum in tympano & Choro*, exponit ita ſcribit: *Neceſſe eſt, ut Salvatoris noſtri gloria in nobis juxta vocem Pſalmi reſonet, & in tympano & in Choro laudetur; In tympano enim ſonus ex pelle ſicca eſt, in Choro verò vocũ concordia*; quaſi dicere vellet, tunc in vobis concordia, unio, & pax erit, ſi in vobis abſtinentia prædominata fuerit. *Quid igitur per tympanum*, inquit idem S. Doctor, *niſi abſtinentia; quid per Chorum, niſi unanimitas deſignatur? quia ergo per abſtinentiam Dominum laudatis in tympano, peto ut per unanimitatem laudetis in Choro.* Atque hinc eſt, quòd S. Baſilius quoque ſummam in Republica aliqua pacem & tranquillitatem vigere notat, quando inibi ſobriè & temperatè ab omnibus vivitur: *Jejunium*, inquit, *totam civitatem ad tranquillitatem componit, conſopit clamores, ſedat lites, convitiis imponit ſilentium*; adducitque petitam à Ludimagiſtro ſimilitudinem, quamprimùm enim hic coram ſcholaribus in ſchola comparet, omnis qui antea fuerat ſcholarium ſtrepitus atque tumultus compeſcitur, & in modeſtiam convertitur; *cujus magiſtri interventu puerorum ſtrepitum tam ſubitò compeſcit, quàm jejunium obiter exoriens civitatis tumultus coercet. Quis comeſſator prodiit à jejunio? quis unquam Chorus laſciviens à jejunio conſtitutus eſt? Teneri riſus, cantiones meretriciæ, inſanæ inſultationes ſubitò effugiunt à civitate, & à jejunio tamquam ab auſtero quodam judice in exilium acta.*

S. Baſil. or. 2. de laud. jejun.

Jejun. ad cœleſtem revocat patrem. Luc. 15. v. 12.

14 Filius ille prodigus totam paternam domum conturbavit & commovit, quando tanta cum arrogantia Patrem ſuum aggrediens, eidem dixit: *Pater da mihi portionem ſubſtantiæ, quæ me contingit*: at verò reſipiſcens, & ad ſinceram perductus animi pœnitudinem, turbatum cor Patris priſtinæ demum ſerenitati adeò perfectè reſtituit, ut jubilus & exultatio inter vocum & inſtrumentorum muſicorum ſymphoniacas harmonias ubique perſonaret, & impleret omnia. Unde D. Chryſol. ait: *Fames revocat, quem ſaturitas exulem effecerat, fames illi Patrem dedit ſapere, cui copia tulerat ſentire genitorẽ.*

D. Chryſol. ſer. 2.

Quid fames ſit jejunium docet.

15 Quot quotidie in aliqua benè ordinata Republica ex gula & impietate avarorum divitum oriuntur perturbationes & periculoſarum ſeditionum motus, dum ferrea egenis & pauperibus viſcera exhibent? at verò jejunium ſolum efficit, ut digna ac debita erga pauperes moveantur compaſſione. Valde tritum eſt apud omnes proverbium, quo dici ſolet, ſatur famelico lamentanti fidem non adhibet; at verò dum dives jejunando famis incipit experiri inediam, compati diſcit illis, qui ab eo mucidi panis depoſcunt eleemoſynam. Cur obſecro dives ille epulo Lazaro, erga quem ipſi etiam canes pietatem exhibere non omiſerant, ne vel unicam è menſa ſua delapſam micam pro ejus refocillatione dari volebat? ideò nimirum, ut D. Chryſoſtomus opinatur, quia is per jejunium, famis acerbitatem expertus nunquam fuerat, adeò quidnam abſtinentia eſſet, penitus ignorabat; Sacer enim textus non ſolùm dicit, quòd *epulabatur ſplendidè*, verùm etiam addit, *quotidiè*.

Luc. 16. v. 19.

D. Chryſoſt. Hom. 1. in Gen.

16 D. Chryſoſtomus in Homilia quadam, quæ eſt prima in Geneſim, præter ſupradictos fructus, multa alia jejunii commoda & bona recenſet; Dicit enim: *Jejunium eſt animarum noſtrarum tranquillitas, ſenum decor, adoleſcentum pædagogus, continentium magiſter, quod omnem ætatem & ſexum, quaſi diademate quodam ornat.* S. Ephrem inter alias quas jejunio laudes attribuit, hanc quoque recenſet. *Jejunium bona civitatis lex, fortiſque moderator atque tranquillitas.*

Alia jeju. commoda.

S. Ephrem de jeju. c. 1.

DISCURSUS IX.

ARGUMENTUM.

In virtute jejunii victoria adversùs ſenſualitatem reportatur, ipſeque Spiritus carni principatur.

THEMA.

Sicut in die honeſtè ambulemus, non in comeſſationibus & ebrietatibus. Rom. 13. v. 13.

S. Bruno ad Rom. 13. Ubi non eſt abſtin. ibi nec caſtitas.

1 S. Bruno Carthuſianorum inclytus Patriarcha, qui tanto erga abſtinentiam zelo ſemper affectus fuit, ut Religioſos ſuos, voto carnes non manducandi perpetuo adſtringere non dubitarit, hic inquam præcitatum in themate textum exponendo, S. Paulum nequaquam victum moderatum, & ſobrium, ſed ſuperfluitatem & exceſſum tantùm prohibuiſſe obſervat: *Nonne audis, quod & Apoſtolus non neceſſaria, ſed ſuperflua interdicit? Comeſſationes enim, ebrietates, & carnis curam, non in neceſſitatibus, ſed in deſideriis & voluptatibus ſuperflua ſũt; Ubi abſtinentia non eſt, ibi caſtitas & honeſtas eſſe non poſſunt*; Adducitque Noe Patriarchę exemplum, qui cùm de fructu plantarum ab ipſo vitium ſuperfluè bibiſſet, ab ebrietate abſorptus dormiendo turpem ſuam oſtendit nuditatem: *Ecce*, inquit, *verenda, quæ ſemper operienda ſunt, ebrietate manifeſtantur*; Et ideò Apoſtolus ait: *Nolite inebriari vino, in quo eſt luxuria.*

Ad Epheſ. 5. v. 18.

S. Ambr. l. de Elia & jeju. c. 3.

S. Joann. Climac. in ſcala Parad. gr. 14. Jeju. via ad caſtitat.

2 S. Ambroſius in lib. de Elia & jejunio, jejunium caſtitatis fulcrum & fundamentum eſſe teſtatur; *Fundamentum eſt caſtitatis*, S. Joannes Climacus oculos ſuos in ſcalam ſuam per quam in cœlum aſcendimus, dirigens, ita ſcribit: *Lata & ſpatioſa via eſt Veneris, quæ ad interitum luxuriæ deducit, & multi ſunt qui intrant per eam; quam anguſta & arcta eſt via abſtinentiæ, quæ ducit ad viam caſtitatis, & pauci ſunt qui intrant per eam.* S. Hieronymus contra Jovinianum jejunii hoſtem ſcribens, quinam illi ſint, qui carnes pro vitæ conſervatione neceſſarias eſſe aſſerunt, his verbis oſtendit: *Illi arbitrantur carnes ſanitati congruas, qui volunt abuti libidine, & in cœnum demerſi voluptatum, ad coitum ſemper exæſtuant.* Notandum quoque eſt, cum qua phraſi S. Leo de jejunio quadrageſimali, quo ſancta Dei Eccleſiæ fideles ſuos mundare & ſanctificare contendit, tractans, illud ſpecialiter circumſcribat: Dicit enim: *Magna divina inſtitutionis ſalubritate proviſum eſt, ut ad reparandam mentium puritatem, quadraginta nobis dierum exercitatio mederetur, in quibus aliorum temporum culpas, & pia opera redimerent, & jejunia caſta decoquerent.*

S. Hier. l. 2. contr. Jovin.

S. Leo ſer. 4. de Quadrag.

D. Chryſol ſerm. in jejun. caſtitatis propugnaculum.

3 D. Chryſologus aliud jejunio nobile epithetum attribuit, dum ait: *Eſt jejunium caſtitatis murus, pudicitiæ propugnaculum.* Non eſt quòd miles timore concutiatur, quamdiù inter muros & mœnia aliaque propugnacula inexplicabilia ab inimicorum telis, & inſultibus defenditur, ſiquidem nihil præter crudelem famis inediam eum ad ſui poteſt deditionem adigere; Etenim inter eos milites, qui pro civitatibus & munimentis materialibus defendendis & conſervandis dimicant, & alios ſpirituales præliatores, qui pro animæ & cordis ſui munditie & puritate conſervanda ſtrenuè decertant, hæc eſt differentia, quòd dum illi per famem vincuntur, alii econtra per famem, afflictionem & inediam triumphent, & id

quidem tantò glorioſiùs faciunt, quantò majori ſe abſtinentia & fame conficiunt & emacerant, dummodò illa à diſcretionis regula dirigatur & gubernetur; *rationabile ſit obſequium noſtrum.*

Ad Gal. 5 v. 17. S. Baſil. orat. 1 de jejunio.

Jejun. caro domanda ut Spiritui ſubjiciatur.

4 Porrò continuum quoddam, nec unquam intermiſſum in nobis patimur certaminis conflictum: *Caro concupiſcit adversùs Spiritum, & Spiritus adversùs carnem;* Unde S. Baſilius ait: *Scis quòd caro concupiſcit adversùs Spiritum, Spiritus adversus carnem?* Ac demum ne Spiritus vincatur, ſed carne ſemper ſuperior remaneat, nec illa unquam prævalere adversùs Spiritum poſſit, ſequens nobis inſinuat potens remedium: *Itaque cum hæc ſibi invicem adverſentur, ſubtrahamus carni voluptatem, augeamus animæ robur, ut per jejunium collectis viribus ad ſuperandas concupiſcentias, coronis abſtinentiæ repoſitis cingamur.* Dum exercitus Turcicus ad civitatem quamdam obſidendam & expugnandam ſe parat, tunc communiter ſi in civitate tali obſidenda, mancipia quædam Turcis aliàs erepta moram trahant, prima de illis cura habetur, ut compedibus vinciantur & manicis ferreis, nè aliquod inimico urbi imminenti præſtare poſſint ſuppetiarum ſubſidium. Enimverò truculentiſſimus, quem intra corporis noſtri membra fovemus, hoſtis, ſenſualitas & caro noſtra eſt, quam proindè, ne adversùs Spiritum arma capiat, neceſſariò caſtigare & macerare per jejunia, perque abſtinentiam cibique frugalitatem extenuare debemus. Nam S. Cyprianus poſtquàm de jejunio dixiſſet: *Omnem carnis rebellionem edomat, & tyrannidem gulæ ſpoliat & exarmat:* protinus ad ſimilitudinem & metaphoram ſuperadictam alludens ſubjungit: *Jejunium extraordinarios motos in cippo claudit & arctat, & appetitos vagos diſtingit & ligat.*

S. Cypr. ſer. de jejun. & tentat.

S. Aug. in pſal. 130.

Quanto magis caro ſe jejunio deficit, tanto Spiritus proficit magis.

Ad Eph. 5. v. 29.

5 S. Auguſtinus benè obſervat quòd quantò magis hæc caro noſtra ſupprimitur & debilior efficitur, tantò Spiritus magis proficiat & invaleſcat: *Cum igitur per jejunium infirmatur caro, tunc potens Spiritus noſter efficitur; qui autem delicatè cibat, & nutrit eam, inveniet eam contumacem & repugnantem nimis rationis jugo, ut quotidie experiuntur, qui cibis potibuſque vacant.* Verùm quidem eſt, quòd hanc carnem & corpus noſtrum nutrire teneamur; *Nemo carnem ſuam odio habet, ſed nutrit:* id tamen à nobis intra debitos fieri debet temperantiæ limites. Unde S. Auguſtinus in ſuis Confeſſionibus ait: *Suavis eſt mihi neceſſitas, & adversùs iſtam ſuavitatem pugno, ne capiar, & quotidianum bellum gero in jejuniis, ſæpiùs in ſervitutem redigens corpus meum.* Enimverò inimicus quantumvis potens, & intra fortalitium aliquod, ſive à ſitu, ſive à natura aut ab arte, fortificationibus item & generoſorum militum robore nobiliſſimum communitus ſit, ipſeque imperterrito ſit animo præditus, attamen ſi fames illum infeſtare incipiat, confeſtim capitulare ſeu de deditione ſui facienda paciſci cogitur: Eodem modo quantumvis corpus noſtrum robuſtum ſit, quantumvis cruentam ſpiritui luctam comminetur, attamen ſi debilitetur per abſtinentiam, & per jejunia extenuetur, tamdem ſpiritui glorioſam palmam cedere cogitur. Unde S. Bonaventura ait: *Eſt inſuper jejunium valdè certum, inventum ad expugnandum caſtrum, Sicut enim non eſt adeo forte caſtrum, quod non poſſit expugnari, ſi poſſint ei victualia ſubtrahi, ſic non eſt adeo caro rebellis ſpiritui, quin ſubtrahendo cibaria, non valeat à ſpiritu ſubjugari.*

S. Aug. l. 10. Conf. c. 31.

S. Bonav. in Diæta ſal. tit. 2. c. 6.

S. Bern. Sen. 3 1 ſer. in die Cin. A. 1. ſ. 2.

6 S. Bernardinus Senenſis in ſermone, quem habuit die primo Cinerum, multos enumerat jejunii fructus & effectus, & primo quidem loco ſequentem recenſet: *Jejunium* inquit, *partem ſuperiorem regnare facit ſuper inferiorem, & auſteriorem eam ab illecebris carnis reddit;* Juxta illud Apoſtoli primæ ad Cor. 9. dicentis: *Caſtigo corpus meum, & in ſervitutem redigo; Per caſtigationem,* inquit, *ſi corpus in ſervitutem redigere, & meritò: nam cùm corpus in creatione factum fuerit animæ ſervus, ex perpetrata culpa factum eſt animæ dominus; ſed per pœnitentiam & jejunium in ſervitutem debitam reformatur, ut meritò per abſtinentiam gula, anima corpori dominetur; ſicut per inobedientiam caro animæ inobediens facta eſt:* Quibus verbis S. Doctor conſiderationem quamdam tangit, quæ etiam à pluribus aliis tacta fuit, quorum ſingulorum authoritates operæ pretium eſſe duxi tranſcribere. S. Bernard. dicit: *Quamdiu Heva in Paradiſo abſtinuit, virgo permanſit.* S. Auguſtinus ſimiliter de eadem Heva ait: *Heva quamdiu abſtinuit, virgo fuit, & in Paradiſo permanſit, ſed dum jejunium violavit, in miſeriam corruit, libidinis corruptionem perſenſit, & de Paradiſo expulſa fuit.* Similem quoque reflexionem habet S. Ambroſius; *Adam,* inquit, *Hevam non niſi intemperantia provocante cognovit, quamdiu autem manſit in illis intemerata parcitas, manſit & impolluta virginitas.* S. Auguſtinus ſimiliter in alio quodam ſermone de Adamo dicit: *Adam quamdiu jejunavit, in Paradiſo fuit; ubi vero comedit, ejectus eſt de Paradiſo, & qui in Paradiſo virgo fuerat, ejectus de Paradiſo cognovit uxorem, ſemper enim juncta eſt ſaturitati laſcivia.*

1. Cor. 9. v. 27.

Jejunii elogia.

S. Aug. ſer. 230. ad ſrat.

S. Ambr. ſer. . . . pet: ... Quadr.

S. Aug. ſer. 64. de temp.

Ubi ſaturitas, ibi laſcivia.

Laſcivia ex natura, cum jejunio domatur.

7 Aſtutus ille & tortuoſus ſerpens Diabolus, tametſi enim cum ſecundo Adamo certamen inire non dubitarit, dum ille non in loco quodam delitiarum, ſed in horrido quodam deſerto primorum parentum noſtrorum intemperantiam per rigoroſum jejunium reſtaurare diſpoſuit, ad carnis tamen vitium ipſum provocare auſus non fuit; Cur ita? S. Jo: quidem in epiſtola ſua ait: *Omne quod eſt in mundo, concupiſcentia carnis eſt, concupiſcentia oculorum, & ſuperbia vitæ;* verumtamen de prima, id eſt de concupiſcentia carnis ipſum aggredi non præſumpſit, tametſi humana & mortali carne fuerit præcinctus; probèque Dæmon ſciret vitium carnis etiam nonnunquam homines adeò fortiter infeſtare, ut Apoſtolus, magnum illud vas electionis, poſtquam in cœlum raptus audivit arcana illa verba loqui, de ſe lamentari non erubeſcat, dicens: *Stimulus carnis colaphizat me.* Scitiſne cauſam, cur Dæmon Chriſtum in deſerto de carnis vitio non tentarit? Reſponderi quidem poſſe ſcio, quòd, ut commune habet adagium, fames Lupum ex Silva pellit, id eſt, licèt lupo à natura congenitus ſit amor & inclinatio ad Silvas, neceſſitas tamen eum indè exire & contra naturæ inclinationem agere compellit: ita quoque licèt homo quantumvis ſanctus ea naturæ ſuæ corruptione multum ſit ad laſciviam proclivis, attamen famis neceſſitas eum ab illo vitio immunem eſſe facit: at verò ad præſens propoſitum noſtrum congruentius dicere poſſumus, quòd fames & diuturnum illud Chriſti jejunium Lupum hunc infernalem è deſerto profligarit, hic enim quia Chriſtum tanta cum auſteritate jejunare conſpexit, protinus ſuos circa hoc carnis vitium inſultus & impugnationes irritas, inutiles, & ſupervacaneas eſſe intellexit. Unde S. Bernardinus Senenſis ait: *Fames lupum de ſilva pellit, id eſt, Diabolum de mente luxurioſa, juxta illud Job 40. Sub umbra dormit in ſecreto calami in locis humentibus.*

1 Joan. 2. v. 16.

2. Cor. 12. v. 7.

S. Bernard. ibid. ſ. 12. Job 40. v. 16.

8 In libro Judicum adversùs populum Iſraeliticum innumerabilis quidam populi orientalis exercitus congregatus fuiſſe legitur: *Madian autem & Amalec,* inquit ſacer textus, *& omnes orientales populi fuſi jacebant in valle, ut locuſtarum multitudo:* quæ verba S. Nilus in ſenſu morali ad propoſitum noſtrum ita exponit: *Madianitæ libidinis ſymbolum gerunt, hi ſunt enim, qui ad fornicationem pellexerunt Iſrael.* Adverſus hunc autem adeò potentem & inſolentem hoſtilem exercitum Gedeon à Deo electus fuit, ut eum diſſipando & conterendo glorioſam de eodem reportaret victoriam, at verò quinam modus eidem pro ingenti hoc actu tentando à Deo præſcriptus fuit? Nimirum è militibus Gedeonis unus fuit, qui hoc ſibi dormienti ſomnium accidiſſe commilitoni ſuo expoſuit: *Vidi ſomnium, & videbatur mihi quaſi ſubcinericius panis ex hordeo volvi, & in caſtra Madian deſcendere; percuſſitque tabernaculum, atque ſubvertit, & terræ funditus coæquavit; Reſpondit is, cui loquebatur: Non eſt hoc aliud niſi gladius Gedeonis.* Circa quæ verba quærendum meritò venit, quænam ſit inter gladium ſeu lanceam, qua hoſtes cæduntur & profligantur, & hunc ſub cineribus coctum panem hordeaceum proportio aut ſimilitudo; & tamen non baliſtæ, non gladii aut enſes, non catapultæ, aut ingentes machinæ bellicæ, ſed panis hic hordeaceus hunc hoſtem proſtravit, & devicit. Scitiſne cauſam? *Omnia in figura contingebant.* Et ideò S. Nilus ait: *Iſraelitarum panis hordeaceus volvitur, & Madianitarum tabernaculum ſubvertit, frugalis enim victus, & libidinis vitium proſternit, & omnes malitiæ dejicit munitiones.*

Jud. 7. v. 12.

S. Nilus in Aſcet.

Jejunium libidinis vitium profligat.

9 Holofernes expreſſum erat carnalis vitii ſymbolum utpotè, qui, ut omnibus notum eſt, huic vitio adeò turpiter deditus erat, Deus autem ad caput illius detruncandum quamdam rariſſimæ pudicitiæ mulierem, generoſam

Jeju. Judith Holofernem vicit proceſ.

ſam illam Hebræorum Amazonem Juditham elegit; Quibus verò armis illam accinxiſſe exiſtimas? Nimirum univerſo populo rigoroſa jejunia indixit, ipſa interea per abſtinentiam quotidianam aſperrimè ſe emaciante, ſiquidem *jejunabat omnibus diebus vitæ ſuæ*. Rabanus

Judith. 8. v. 6.

ſuper illa verba: *Conſtituit quod daretur illi de convivio*

Jud. 12. v. 2. Rab. ibid.

ſuo; cui reſpondit Judith, & dixit: Non potero manducare ex his, quæ mihi præcipis tribui; Super illa inquam verba, per adductam S. Ambroſii lib. de viduis, authoritatem inquit, Id ipſam dixiſſe, *ut occaſionem pararet victoriæ, abſtinentiæ meritum & pudicitiæ gratiam conſervaret*; ad hoc igitur ut ſe intactam conſervare, & carnalis viri iſtius caput à cervice præſcindere poſſet, neceſſarium eſſe duxit abſtinentiæ & jejunii continuum uſum, hic enim ut S. Cyrillus Alexandrinus in laudem

S. Cyrill. Alex. c. 5. lib. 1. in fin. Paſch.

abſtinentiæ, inquit, eſt *temperantiæ fons, laſciviæ ac libidinis abolitio*. Unde ſancta hæc mulier Eliachim Pontificem qui Bethuliæ regimen adminiſtrabat, ſecurum eſſe juſſit dicens: *Scitote quoniam exaudiet Dominus preces veſtras, ſi manentes permanſeritis in jejuniis*.

S. Hieron. Epiſt. 10. ad Furiam. Nemo caſtus niſi ſobrius.

10 Porrò jejunium individuum continentiæ comitem eſſe adeò verum eſt ac infallibile, ut ex mente S. Hieronymi, nemo ſe caſtum eſſe dicere aut gloriari poſſit, niſi pariter ſobrius exiſtat; Undè in Epiſtola quadam dicit: *Quid neceſſe eſt nos jactare pudicitiam, quæ ſine comitibus ſuis continentia & parcitate, fidem ſui facere non poteſt? Apoſtolus macerat carnem ſuam, & animæ ſubjicit imperio, ne quod aliis præcipit, ipſe non ſervet: & adoleſcentula, fervente cibis corpore, de caſtitate ſecura*

Melius quod ſtomachus patiatur, quàm caput laſcivis phantaſiis.

eſt? Ideòque ſanctam Paulam laudabat pariter, & admirabatur, quæ melius eſſe arbitrabatur, ſi ſtomachus ob inediam doleret, quàm ſi caput gravaretur cogitationibus laſcivis, & obſcœnis imaginationibus & phantaſmatibus, quæ à ſenſibus impinguatis ad caput conturbandum velut exhalationes quædam & vapores peſtilentiales tranſmittuntur; Idem quoque Sanctus Do-

S. Hier. Ep. 27.

ctor de eadem S. Paula refert, illam hanc eandem erga abſtinentiam, inclinationem & affectum virginibus illis, quæ ab ipſa dependebant, ſollicitè interviſſe; *Laſcivientem adoleſcentularum carnem crebris & duplicatis*

S. Laur. Juſt. de lig. vit. c. 8.

frangebat jejuniis, malens eis ſtomachum dolere quàm mentem. S. Laurentius Juſtinianus de ſobrietate tractans, ita ait: *De ſobrietate prodeunt caſtæ cogitationes, rationabiles voluntates, ſalubria conſilia, atque per voluntarias afflictiones caro concupiſcentiis moritur, & virtutibus Spiritus innovatur*.

11 Cur obſecro ſacra Scriptura ſuperbum illum Phariſæum jactantem ſe nullius eſſe reum rapinæ aut adulterii, manifeſti non arguebat mendacii, cùm veriſimile ſit, illum minimè adeò innocentem fuiſſe, utporè cui humilitas & timor Dei deerat, qui unicum eſt totius ædificii ſpiritualis fundamentum? Verumtamen

Luc. 18. v. 11.

non eſt, quòd id quis miretur, ſiquidem Phariſæus ille inſuper de ſe dixit: *Jejunio bis in Sabbato*; Licèt enim jejunium ipſius omni tueri merito deſtitutum,

S. Ephrem in Cat. Græca.

attamen ad carnem illius, ne recalcitraret, macerandam ſufficiens omninò erat; Unde S. Ephrem in Catena Græca ait; *Adulteris à ſe crimen removens, jejunium jactavit*.

12 Mariti ut conjugum ſuarum conjugalem explorent fidelitatem, ad hoc præcipuè reſpicere ſolent, an ſcilicèt parcè & ſobriè vivant; Nam ut S. Baſilius ait:

S. Baſil. Hom. 1. de jejun.

Non ſuſpicatur quemquam inſidias ſtruere conjugio maritus, conſpiciens uxori familiare jejunium; non contabeſcit uxor zelotypia, cernens maritum amplecti jejunium. Ruth

Ruth. 2. v. 14. Jejun. caſtitas conjugalis noſcitur.

ſpicas poſt meſſem in agro Booz reliquas ſtudioſè colligebat, quòd optimus vir Booz videns, eamdem, ut intinctum in acetum panem ſecum & cum meſſoribus manducaret, invitavit; quod cùm illa ſummi beneficii loco accepiſſet, Booz exinde clarè conjiciens, quòd quæ abſtinenter & ſobriè viveret, conſequenter etiam caſtitatem thoralem ſervatura eſſet, eamdem ſibi adaptavit in uxorem, ex cujus progenie ſtirps Davidis, unde Filius Dei naſciturus erat, propagata fuit. Origenes

Orig. in c. 16. Lev.

ait: *Eſt certè libertas Chriſtiana per omne tempus jejunandi, non obſervantia ſuperſtitione, ſed virtute continentiæ: nam quomodò apud eos caſtitas incorrupta ſervatur, niſi arctioribus continentiæ fulta ſubſidiis?*

Hom. 10. Exemplum. Spec. Examp. v. Abſtinentia Ex. 16.

13 In ſpeculo exemplorum de juvene quodam valde opulento refertur, quòd dum Genuæ nobiliſſimam, venuſtiſſimamque virginem Marinam nomine ſibi deſponſaſſet uxorem, acciderit, poſt aliquot conjugii annos, ut marito longiſſimum iter Alexandriam verſus inſtituendum, ibique negotiorum cauſa aliquouſque dimorandum foret; Lectis igitur comitibus, cùm jam jam daturus ſe in viam, & mox navim conſcenſurus eſſet, ex imò pectore ductis ſuſpiriis ita conjugem ſolus ſolam alloquitur: Me, ut vides, negotia ad longinquum iter ineundum cogunt: Te obſecro & obteſtor per eum, qui nos conjunxit, ut me abſente honeſtati tuæ conſulas, vereor enim nimis, ne multi laſcivi lenones pudicitiæ, honeſtati & pulchritudini tuæ ſint inſidiaturi. Cui fœmina ſingultibus & lacrymis ſermonem rumpentibus polliceri cœpit, facturam ſe, quod honeſtas, quod amor & pietas cogeret, potiùſque ſe vitam, quàm fidem conjugalem in diſcrimen adductam eſſe. Nec ſanè dixit conſtantiùs quàm fecit; Siquidem marito vix domum egreſſo, cùm juvenes clari & nobiles ejus pudicitiæ inſidias tenderent, & omnes ad expugnandum machinas adhiberent; Marina velut altera quædam generoſa Judith, fores & feneſtras domus, multòque magis aures & oculos corporis fortiter occluſit, ſicque ſingulos aut repulit, aut eluſit; Marina igitur hac ſollicitudine liberata, cùm ſe in perpetuum ejuſmodi curis vacuam fore conſideraret, ſecuriùs deinceps miniſtrare cœpit rem domeſticam, & cum mariti procuratoribus, aut propinquis, aut amicis liberiùs agere quàm ſoleret. A qua licentia ortum eſt ſequens perdendæ fidei & pudoris violandi periculum. Cùm enim de ſpecula curioſos deorſum oculos verteret, incurrit fortè in os juvenis prætereuntis, faciemque ejus tam elegantem, tam modeſtam, & tam flexanimum eſſe vidit, ut ejus amore ac deſiderio ſe ſenſerit eſſe correptam. Cœpit ergo ſagaciter de illo inveſtigare quiſnam eſſet, ubi verò comperit inſignem illum eſſe Juriſconſultum, lentè ſecum deliberat, quam rationem hominis conveniendi fruendique inire poſſet: Demum igitur mittit ad juvenem, ut eo die ſub veſperum rediens, non gravaretur illam domi ſuæ inviſere. Hic ſiniſtri nihil ſuſpicatus, ſed perſuadens ſibi, marito abſente litem adverſum ſe ortam eſſe magnam, de qua ſtatim communicare cum illo cupiat, illam in ejus domo convenit; ubi illa verecundia valere juſſa, frenum laxans cupiditati: Amo, inquit, te nimis impatienter, & te rogo ſupplex auxilium, moritura ſi negaveris. Ad quæ verba *Dragmanus* (hoc enim juvenis illius Juriſconſulti nomen erat) *vir utique pudiciſſimus ingemuit, miſerabile ducens tantum decus tam indebitis amoris procellis agitari*; Interim oblatam ſibi à muliere in corpus ejus licentiam placere ſibi fingens dixit: peſſimè odi fortunam meam, quæ ne nunc quidem non patitur tanta frui felicitate, ac ſtatim mutuis obſequi deſideriis: Hoc enim ſcire debeas, Domina, quòd ob meam à certo quodam ab ingenti periculo liberationem, voto quodam in annum ſolidum duraturo me obſtrinxerim jejunandi in pane & aqua, cujus temporis ſexaginta ſolum dies adhuc mihi ſunt reliqui, quibus elapſis oblatæ benevolentiæ effectibus libentiſſimè perfruar. Ingemuit cupida mulier ad tantam moram, dilationiſque impatiens ſpontè propria ſe paratam eſſe dixit ad partiendum & dimidiandum cum illo jejunium, maximè cùm illum ea ſub conditione votum Deo feciſſe audiret, quòd poſſet cum altero partiri, ſi quis cum illo abſtinere vellet, & partem oneris ſe recipere; Dumque illa triginta dierum jejunio abſolvendo operam daret, juvenis ille Juriſconſultus illam ſæpius inviſit, ut illam animaret, poſtquàm verò diem fuiſſet decimum quintum aſſecuta, adeò illam languidam ac debilem invenit, ut vix in pedes erecta ſubſiſtere poſſet, adeòque infriguerat, ut vix quavis etiam pellicea veſte impoſita calefieri poſſet; Tamdem verò dum in fine hujus aſſumpti jejunii reſpirandi facultatem vix haberet; juvenis eam interrogavit: *Num inter frigentia membra adhuc ad me fervidum amoris pectus obſervas?* Ex tunc fortunata hæc Marina evidenter agnoſcere cœpit, quàm pulchro Dragmanus ad impurum ejus amorem pellendum artificio uſus fuiſſet, nimirum modicorum jejuniorum rigore, eidemque grates immenſas verbis ſequentibus rependit: *Grates tibi ſapientiſſime virorum mille refundam; nec ſic poſſum tuæ Charitatis inſigniis ſatis eſſe, quibus non ſolum honori, ſed etiam ampliſſimè pudori meo prævidiſti.*

DISCURSUS X

ARGUMENTUM.

Concupiſcentiæ carnalis impetus per jejunium reprimitur, neque à caſtitate ſobrietas unquam diſſociatur.

THEMA.

Exhibeamus noſmetipſos ſicut Dei miniſtros in vigiliis, in jejuniis, in caſtitate. 2. Cor. 6. v. 5.

Ex jejunio caſtitas.

1 MEmorandum haud immeritò, quod dom S. Paulus ad fideles Corinthios ſcribens eoſdem ad opera vero Dei ſervo digna & congrua hortaretur, Chriſtianarum illis proponit exercitium virtutum, v. g. patientiam, manſuetudinem, benignitatem, charitatem, in tribulationibus & perſecutionibus tolerantiam & æquanimitatem, vigilias, jejunia; memorandum inquam quod poſt jejunia immediatè ponat caſtitatem: *In vigiliis, in jejuniis, in caſtitate*; idque ut arbitratur Doctor Angelicus, ob hanc præcipuè rationem, quia caſtitas ex temperantia ciborum & ſobrietate velut illius effectus derivatur: *Notandum eſt, quod immediate poſt multos labores, & vigilias, & jejunia, ſubdit de caſtitate, quia qui vult habere virtutem caſtitatis, neceſſe eſt laboribus dari, vigiliis inſiſtere, & macerari jejuniis.*

S.Tho.ibid.

S. Baſil. in Reg. inter. 16. Jeju. frænum carnis.

2 S. Baſilius hac de re ſequens nobis tradit documentum: *Fervor ille, qui vigere in juvenibus ſolet, itemque difficilis ille ad coercendum ad libidines impetus, continentia veluti quodam fræno cohibetur.* Quia enim, ut per quotidianam videmus experientiam equus indomitus fræno mediante regitur & gubernatur; ideò Sanctus hic Doctor jejunium & abſtinentiam frænum appellat, quod effrænem carnem & ſenſualitatem noſtram reprimit & coercet, utque eam manſueſaciat & cicuret, eidem tamquam equo indomito recalcitranti, avenam ſubtrahit. Unde S. Nilus ait: *Equus bene frænatus corpus inedia domitum; ut equus fræno cedit, & equitis paret imperio, ſic quoque corpus fame ſubactum rationis obtemperat voluntati.* S. Auguſtin. de hac eadem materia tractans eamdem adhibet ſimilitudinem dicens: *Si jumento forte inſideres, ſi equo utereris, qui te geſtiendo poſſet præcipitare, nonne ut ſecurus iter ageres, cibaria ferocienti ſubtraheres, & fame domares, quem fræno non poſſes? Caro mea jumentum meum eſt, iter ego in Jeruſalem, plerumque me rapit, & de via conatur excutere; via autem mea Chriſtus eſt, ita exultantem non cohibebo jejuniis? Si quis hoc ſapit, etiam ipſo experimento probat, quam utiliter jejunetur.*

S. Nilus Orat. 1. adv. 917. S. Aug. T. 9. T. 10 de utilit. jejun.

Juventus jejun. coercenda.

3 Florentior hominis ætas verè indomitus quidam & inſolens equus eſt, qui illum in præcipitia deturbat; niſi dometur, quia caro & ſenſualitas noſtra in annis adoleſcentiæ, aliud nihil æquè ſollicitè cogitat, aut meditatur, quàm ut ſenſualibus & indomitis appetitibus noſtris ſatisfacere poſſit. Et ideò S. Bernardus de juvenibus ſcribens, ita de hac juvenili ætate loquitur: *Quorum tanta animi debet eſſe munditia, ut præ nimia verecundia ne ſermonem quidem audire velint, vel jocum impudicum.* Quonam verò modo hæc puritas conſervanda ſit, his verbis præſcribit: *Et ne incentivis naturalibus ſuperentur, neceſſe eſt, ut laſciviens caro eorum crebris frangatur jejuniis, melius eſt eis ſtomachum dolere quàm mentem.*

S. Bern. l. de ord. vit.

S. Cyrill. Alex. T. 5. H. 7. de feſt. Paſch.

4 De hac etiam ferocia S. Cyrillus Alexandrinus loquens, unicum illam domandi remedium jejunium eſſe dicit: *Interimit in membris ferociùs ſe efferentem carnis legem, ac turbam voluptatum, quæ in nobis pugnant, conſopiens.*

S. Thom. 2. 2. Q. 147. A. 1.

5 S. Thomas de Aquino, qui non ſolùm ob prodigioſam ſapientiam ſuam, verùm etiam ob virginalem puritatem ſuam Doctoris Angelici titulo condecoratur, de abſtinentiæ virtute diſcurrens, inter alios illius effectus hunc quoque recenſet, quòd ſcilicet: *Propriam carnem Spiritus ſubjicit, concupiſcentiæ nebulas diſpergit, libidinum ardores extinguit, caſtitatis verum lumen accendit.*

S. Baſil. Ho. 1. de jejun. Jejun. inter flammas illæſum reddit.

6 S. Baſilius qualitates nobis exponit lapidis cujuſdam quem Græci Amiantum appellant, de quo Dioſcorides l. 5. c. 147. ſic ſcribit: *Eſt lapis quidam ejus natura, quem hinc Amianton Græci vocant, ut inquinari non poſſit. Hic ab igne non vincitur, ſed impoſitus igni videtur igneſcere, & in prunam verti, rurſus exemptus igni, perinde quaſi fuiſſet aqua candidatus, apparet purior.* Quod totum tribus pueris fornacem Babylonicam ingreſſis applicat, quorum corpora per jejuniorum vim adeò conſolidata fuere, ut non ſolùm inter flammas illæſi permanſerint, verùm etiam puriores fuerint ab igne egreſſi: *Illud jejunio conſecuta* (de illorum corporibus loquitur) *ut nulla vi poſſent inquinari, ſiquidem in vehementi fornace flamma quaſi natura fuiſſet aurea; ita apparuerunt innoxia, ut igne ſuperiores.* Idem quoque Sanctus Doctor incendii illius voracitatem ponderat, dicens: *Hoc tantum incendium pueri cum jejunio ingreſſi conculcarunt, neque enim ignis vel pilos illorum auſus eſt attingere, eò quod à jejunio eſſent aliti.* Ipſi namque ſummè abſtinentes erant, jejunabant, unde neceſſariò conſequebatur, ut puri, caſti eſſent, & continentes. Unde Euſebius Emiſſenus ait: *Quanta caſtis viſceribus reverentia debeatur, arbiter ignis agnoſcit.* Ignis ſenſualis concupiſcentiæ naturæ noſtræ corruptæ connaturalis eſt atque congenitus, & quidem in his Babylonicis flammis vel maximè conflagrare ſolent juvenes, & pueri, quonam igitur remedio ne comburerentur, uſi fuere? *Neque enim ignis vel pilos illorum auſus eſt attingere, eò quod à jejunio eſſent aliti.*

Euſeb. Emiſſ. H. 2. de Epiph.

S. Ambr. l. de Elia & jejun.

7 S. Ambroſius eamdem à S. Baſilio recenſitam hiſtoriam adducit, eamdemque tribus pueris in ignem conjectis pariter adaptat, dicens: *Ubi quia jejuni ingreſſi ſunt diſcuſſo ardore flammarum in medio fornacis, flatum roris refrigerantis ſpiritu hauſere, ita ut eorum nullus capillus capitis exureretur, quia illam quoque jejunia comam paverant.*

Theoph. Alex. Ep. 3. Paſch.

8 Theophilus Alexandrinus in Epiſtola quadam, de iiſdem pueris tanta cum aviditate jejunium conſectantibus diſcurrens, ita loquitur: *Habitantes in Babylone corporibus, ſed ſenſu & fide cum Angelis in cæleſti Jeruſalem morantes, ut omnes deinceps ætates docerent, jejuniorum tempore à vino & carnibus abſtinendum ſumere de terra ſemina, & potandam aquam, quibus comitibus utitur pudicitia.*

S. Bern. ſer. 66. in Cant.

9 S. Bernardus de ſemetipſo ita ſcribit: *Abſtineo à vino, quia in vino luxuria eſt, aut ſi infirmus, modico utor, juxta conſilium Pauli abſtineo à carnibus, ne dum nimis nutriunt carnem, ſimul & carnis nutriant vitia: panem ipſum cum menſura ſtudeo ſumere, ne onerato ventre ſtare ad orandum tædeat, & ne improperet etiam mihi Propheta: quia panem meum comederim cum ſaturitate*; Neque mellifluus hic Doctor, hac recenſita extrema victus frugalitate contentus fuit; unde dicere pergit: *Sed ne ſimplici quidem aqua ingurgitare me aſſueſcam, ne diſtenſio ſanè ventris, uſque ad titillationem pertingat libidinis.*

Luxuria à vino & carne.

S. Ambr. l. 3. de virg.

10 S. Ambroſius ad virgines ſcribens, eaſdem quàm utile & efficax ſit jejunium docet, ad refrænandos in adoleſceotiotibus vitæ annis concupiſcentiæ motus? *Infrænent*, inquit, *teneram ætatem jejunia, & parſimonia cibi retinaculis quibuſdam indomitas cohibeant cupiditates.*

S. Hier. l. 2. con. Jovin.

11 Digna fuit illa ſublimi S. Hieronymi ingenio obſervatio, qua conſiderat, quòd incarnata illa ſapientia ſapientiſſimè in primo Evangelii ſui ingreſſu diſpoſuerit, ut Spiritus ſanctus mulierem quamdam tot annis in decrepitam uſque ætatem continentem & caſtam pariterque ſanctam ob oculos poneret, eamdemque omnibus longævæ vitæ ſuæ annis jejuniis deditam, & in virtute illorum continentem ſactam fuiſſe oſtenderet: *In foribus Evangelii Anna filia Phanuelis uni viro inducitur, ſemperque jejunans, & Dominum virginem longa caſtitas, longaque jejunia ſuſcipere.* Quibus verbis jejunia pariter & caſtitatem inſeparabiliter unit & conjugit.

Anna caſta ac decrepita ob jejun.

S. Iſid. in c. 59. Exodi.

12 S. Iſidorus myſterium tangit, nobiſque aperit, ob quod Salvator noſter in monte Thabor, præcipuè & præciſè in medio Moyſis & Eliæ ab Apoſtolis conſpici voluerit, cùm tamen in veteri Teſtamento alii ſervi Dei in ſanctitate æquè celebres non defuerint: *In monte inter utramque perſonam medius Salvator effulſit*; Hi enim duo celeberrimi Prophetæ, præ cunctis aliis à deliciis vitam duxerunt alieniſſimam, adeòque fuerunt abſtinentes, ut jejuniis ſe exercuerint temporis diuturnitate longiſſimis, & rigoroſiſſimis ac proindè inquit idem S. Iſidorus in medio illorum conſpici voluit: *Ut à mundi illecebris aviditatem noſtram, tamquam jejunio temperantia refrænemus, quamdiu perfectio Decalogi*

legi

Digitized by Google

legi legis, per quatuor ejuſdem mundi partes, id eſt, toto orbe prædicatur.

S. Laur. Juſt. lig. vit. c. 15.

13 S. Laurentius Juſtinianus de ſobrietate tractans, illam nobis quamdiu præſens hæc vita noſtra durat, neceſſariam eſſe his verbis oſtendit: *In hac ſobrietatis cruce, per totam iſtam vitam quæ in mediis tentationibus poſita eſt, perpetuo pendere debet Chriſtianus, non enim eſt in hac vita tempus evellendi clavos*; Ubi etiam ad præſens propoſitum verba illa Pſalmiſtæ exponit dicentis: *Confige timore tuo carnes meas*, ubi alii legunt, *Clavis*; Dicit igitur: *carnes ſunt carnales concupiſcentiæ, clavi verò vigor ſobrietatis & abſtinentiæ, his illas timor Dei configit, quæ nos illi acceptabilem hoſtiam configit.* Cùm igitur nobis, quoad uſque vivimus divinam adimplere legem neceſſum ſit, abſtinentiæ quoque & temperantiæ neceſſitatem nobis continuò impoſitam eſſe credere debemus, utpotè qua ſola caro noſtra ſpiritui ſubjicitur. Unde D. Chryſoſtomus ait: *Ea de cauſa à cibis Deus abſtinere jubet, ut videlicet carnis laſciviam refrænantes ad mandatorum Dei perfectam obſervantiam domitam illam reddamus.* Hic inimicus, id eſt, ſenſualitas corporis noſtri, nobis quàm maximè obſervandus eſt, quia ſimul nobiſcum naſcitur, cum annis & vita noſtra adoleſcit, nutritur per ſanguinem noſtrum, per ſomnum noſtrum reſtauratur, per arma noſtra robuſtus efficitur, & tamen animæ noſtræ continuò inſidiatur. *Caro concupiſcit adverſus Spiritum*; quodnam verò nobis Deus remedium providit, ut illum vincamus, rationique & Spiritui continuò ſubjectum contineamus? S. Bernardus ait: *Per jejunium fornicatio ſuperatur, per jejunium luxuria reſtringitur, remota ſaturitate non dominatur luxuria.*

Jejunandum quamdiu vivimus.

Pſ. 118. v. 120.

D. Chryſoſt. T. 6. Homil. 4. de jejun.

Inimica caro ſuperatur jejunio.

S. Bern. de mod. ben. viv. c. 24.

Prodigus redit.

14 Filius ille prodigus tota portione ſubſtantiæ ſuæ, quam à Patre ſuo tanta cum importunitate extorſerat, cum meretricibus conſumpta & diſſipata, tandem *in ſe reverſus*, ad pœnitentiam permotus, cunctis voluptatibus & diſſolutionibus præteritis, finem impoſuit, tunc nimirum quando rebus omnibus conſumptis famem validam experiri cœpit: *Hic fame pereo; ſurgam & ibo ad Patrem meum; fames revocat, quem ſaturitas exulaverat*, inquit D. Chryſol.

Luc. 15. v. 17.

Cuſtodies Sara jejunio.

15 In Geneſi de ſancto Abraha Patriarcha legitur, magnoperè illum timuiſſe, ne forſitam Sara conjux ſua in Ægypto ad inhoneſtos ſollicitaretur concubitus, cum tamen in terra Chanaan conſtitutus hoc timore vel ſuſpicione perculſus numquam fuerit. Quamobrem? Numquid eadem pulchritudine oculos eam aſpicientium in utroque loco ineſcare potuit? aut verò unum Paleſtinæ incolæ minùs quàm Ægyptii ad ſenſuales voluptates inclinabantur? Negari quidem non poteſt, quin *cæteris paribus* in eodem utrobique fuerit periculo, eccur igitur in ſola Ægypto ipſam adeò ſollicitè monuit, dicens: *Dic quod ſoror mea ſis*? Reſponderi quidem poſſe, ideò id eum dixiſſe, quia aulam regiam ingreſſurus erat, in qua aulici communiter de eo quod Regi decorum aut expediens ſit, parùm laborant, ſed ad ſe in Regis gratiam inſiduandos, Regis genio & inclinationi ſeſe adaptare ſatagunt. S. Ambroſius de Abrahamo dicit: *Compererat in Ægypto laſciviam eſſe petulantem cupiditatem, voluptatem intemperantiam*: Verumtamen aliam afferre poſſumus propoſito noſtro magis accomodam hujus diverſitatis rationem; Conſtat enim quòd Sara unà cum Abraha marito in Chanaan ſe conferebat, ingens ibi erat annonæ caritas, ac proindè nullam timebat in Sara pudicitiæ perdendæ occaſionem, aut periculum, quia *ſaturitas panis* fuit unicum infamibus illis Sodomæ Civitatibus libidinis fomentum; Et S. Ambroſius ait: *Fames amica virginitatis eſt, & inimica laſciviæ, ſaturitas vero caſtitatem prodigit, nutrit illecebras.* Unde Luc. 17. Salvator noſter, homines tempore diluvii imminentia, quando laſcivia ad ſummum uſque malitiæ gradum pertigerat: *Omnis quippe caro corruperat viam ſuam*, homines commeſſationibus & conviviis inſtruendis operam dediſſe dicit: *Sicut erant in diebus Noe ante diluvium, edentes & bibentes, & nuptui tradentes.*

S. Ambr. l. 1. de Abra. c. 2.

Ezech. 16. v. 49.

S. Amb. ſer. 37. de Quad.

Gen. 6. v. 12.

Luc. 17. v. 26.

S. Baſil. in Reg. inter. 16.

Ciborum exceſſus concupiſcentias nutrit.

2. Tim. 3. v. 1. 2. & 3.

16 S. Baſilius aliunde etiam, quantum à nobis intemperantia fugienda ſit, per adductam S. Apoſtoli authoritatem demonſtrat, dicit enim: *Quàm vero metuenda intemperantia ſit, etiam Apoſtolus docet, qui inter ea quæ illorum propria ſunt, qui deſciſcunt à Deo, illam enumeret; In noviſſimis enim, inquit, diebus inſtabunt tempora periculoſa; erunt enim homines ſeipſos amantes, & pluribus enumeratis vitiorum generibus, poſtremo adjunxit: incontinentes.* At verò notandum eſt, quòd Salvator unde intemperantia iſta præcipuè naſcatur aut procedat, oſtendere volens, antequam dicat: *Nuptui tradentes*, priùs præmittit hæc verba: *edentes & bibentes*; Exceſſivè namque & ſuperfluè edere & bibere, materiam ſubminiſtrat, unde ignis concupiſcentiæ carnalis accendatur & nutriri poſſit. S. Gregorius inquit: *Probatio vera abſtinentiæ non eſt in attenuatione corporis, ſed in perfectione caſtitatis*; Et ſuper verba illa: *Reliqui vero diſperſi ſunt*, in ſenſu morali ad propoſitum noſtrum ita ſcribit: *Benè alii in fugam verſi perhibentur, quia cùm abſtinentes quoſque divina gratia perfectè remunerat, à corporalibus eorum motibus omnium obſcœnitatem aculeos tollit.*

S. Greg. l. 2. in c. 11. lib. 1. Reg.

17 Sancta mater Eccleſia ante ſacram Communionem laudabilem introduxit jejunandi conſuetudinem, ad hoc, ut qui puriſſimo conjungendi ſumus corpori Chriſti, qui eſt *candor lucis æternæ, & ſpeculum ſine macula*, priùs in virtute hujus puriores & mundiores reddamur, hæcque nobis congenita ſenſualitas ampliùs mortificetur. Unde S. Paſchaſius ait: *Verumtamen quod jejuni communicamus, eſt ſatis providè, ut dum ſobrietas flagrat in corpore, dum omnis fervor carnis quieſcit, & omnis animi ſenſus intelligentia & diſcernendi ratione fortiùs vigeant.*

S. Paſch. l. de corp. & ſang. Chr. c. 20.

Omnes Sancti jejunio valent.

18 Quotquot proindè Sancti continentes & immaculatos ſe in hac vita conſervarunt, priùs in hac abſtinentiæ virtute aſſiduè ſe exercuerunt. Sic enim in Annalibus Ciſtercienſibus, de Guilielmo Claravallenſi legitur: *Hanc continentiæ virtutem non ſine difficultate magna obtinuit, ſed poſt longum inediæ cruciatum, poſt innarrabiles gemitus, cooperante Dei gratia tandem geminas ventris & gulæ illecebras cum cæteris vitiis à propriis ſedibus exturbavit.* D. Gregorius Nazianzenus de S. Gorgonia inquit: *Unus illi rubor placebat quem pudor afferi*; Unde autem hic candoris ſui zelus proceſſerit, mox ſubjungit, dum ait: *Unus candor, quem parit abſtinentia*; Ubi Nicetas ait: *Nimirum per ſanguinis defectum conflatus atque conſtitutus.* Sanctus Matthæus zelantiſſimus virtutis virginitatis amator & promotor fuit, ac proindè Iphigeniam Regis filiam ad hanc per votum amplectendam induxit, cujus cauſa ab eodem Rege Martyrium ſuſtinuit, de eodem verò Apoſtolo & Evangeliſta in Annalibus Eccleſiaſticis ex Clemente Alexandrino lib. 2. Pædagogii cap. 1. dicitur: *Matthæus Apoſtolus ſeminibus, baccis, & oleribus abſque carnibus, veſcebatur.* De S. Jacobo Apoſtolo primo Jeroſolymorum Epiſcopo, qui virgo ſemper permanſit, omnibus conſtat, quòd vinum nunquam in potu communi biberit, nec carnes aut panem unquam manducaverit.

Annal. Ciſt. Anno 1144. c. 3. n. 2.

Nazianz. Orat. 11.

Annal. Eccl. Ann. 57. n. 192.

19 S. Cyprianus hos recenſet jejunii effectus: *jejuniis viſcerum ſentina ſiccatur, petulantia marcet, concupiſcentia languent, fugitivæ abeunt voluptates, extinguitur ardentis Æthnæ incendium, jejunium omnem carnis rebellionem edomat*; Quæ omnia S. Bonaventura per ſequentem ignis ſimilitudinem optimè declarat: huic enim ſi ligna ſubtrahantur, quæ pabulum unde nutriri poſſit, illi ſubminiſtrant, certiſſimus accedit interitus; ſic quoque concupiſcentiæ ignis qui ſuperfluo cibo & potu nutritur & augetur, intereat neceſſe eſt, ſi jejunium adhibeatur, hoc enim *eſt ſicut parcitas ignis vel lignorum ſub olla.* Affert quoque idem Seraphicus Doctor aliam de avium agilitate ſimilitudinem: *Sicut agilitas in avicula*; Et poſteà ſubdit: *Sicut enim ſubtrahendo ligna, vel ignem ſub olla, ceſſat ejus bullitio, ſic corpori ſubtrahendo cibaria ceſſant tentationes carnis.*

S. Cypr. T. de jejun. & tentat. Chr.

S. Bonav. in Dieta ſal. tit. 2. c. 6.

Ciborum ſubtractio tentationes reprimit.

S. Baſil. in Reg. Inter. 16.

20 Enimverò circa modum & menſuram hujus virtutis ſequens advertendum eſt S. Baſilii Magni monitum; dicit enim: *Continentiam appellamus non ſi quis à cibo penitus abſtineat, quando hoc violata quadam vita diſſolutio eſt, ſed eam quam tollendæ contumaciæ corporis cauſa, pietatis ergo de induſtria ſequimur, rerum voluptatem titillantium abſtinentiam.*

Digitized by Google

DISCURSUS XI.

ARGUMENTUM.

Abſtinentiam fortem adverſus Dæmonem armaturam eſſe, jejunantis Chriſti exemplo oſtenditur.

THEMA.

Tunc Jeſus ductus eſt in deſertum à Spiritu, ut tentaretur à Diabolo. Et cùm jejunaſſet quadraginta diebus & quadraginta noctibus, poſteà eſuriit. Matth. 4. v. 2.

Jejunio munivit ſe Chriſtus.

Pſal. 103. 32.

D. Chryſoſt. To. 6. Hom. 4. de jejun.

1 SPiritus ſanctus, qui S. Matthæi Evangeliſtæ calamum utique direxit, non ſine cauſa & ſingulari myſterio nobis indicare voluit, quòd Deus exercituum, de quo Pſalmiſta ait: *Qui reſpicit terram, & facit eam tremere*: ſpecialiter eo tempore, quo cum Dæmone ſingulare certamen inire voluit, priùs ſe jejunio obarmaverit, quod D. Chryſoſtomus dicit eſſe *hominibus ornamentum, munitionem, præſidium*. Poterat enim ſine ullo dubio, non ſolùm cum Lucifero, ſed & cùm toto Inferno ſine ejuſcemodi armatura jurатum hunc hoſtem aggredi, & glorioſè vincere utpotè qui dum *tangis montes, mox fumigabunt*; *ſed planè ille exemplo docuit jejunandum eſſe, quando fortè acriori luctamine cum tentatore confligimus*; ut inquit S. Auguſtinus.

S. Aug. ſerm. 86. de div. Matth. 4. v. 3. Jejunantem aggredi non audet Dæmon.

2 Ex Evangelio clarè ſatis conſtat, quòd quamdiù Salvator noſter diuturnum illud, nec unquam per quadraginta dies & noctes, per ullius rei comeſtibilis ſumptionem interruptum jejunium continuavit, Lucifer numquam coram eo in publicam arenam deſcendere præſumpſerit, ſed potiùs, ut credibile eſt, è longinquo conſtitutus, hujus tam rigoroſi jejunii exitum curioſè obſervaverit, & tunc pridem eum convenerit, quando ipſum vel arte vel ſtudio & data opera famere conſpexit: *Poſtea eſuriit*; tunc inquam Lucifer ut ejus jejunium totaliter diſperderet, tentaturus eum ſubitò propiùs ad ejus latera acceſſit: *Poſteà eſuriit*; *Et accedens tentator dixit ei: Si Filius Dei es, dic, ut lapides iſti panes fiant*. Unde Chryſologus ait: *Eſurivit Chriſtus, ut tentandi materiam Diabolus inveniret*; Neque enim hoſtis noſter infernalis cum illis qui in abſtinentia vitæ ſuæ dies agunt, certamen inire audet, utpotè à quibus ſe certò ſuperandum eſſe novit; *Quia ad jejunum non audebat accedere, quia ſic jejunantem Deum non hominem ſentiebat*. Conſiderationi huic ſimilis eſt illa Chryſoſtomi dicentis: *Quia enim Diabolum ad certandum voluit accedere, eſuriem ſuam ei fecit manifeſtam*: mox que ut eum famelicum & cibi appetentem eſſe vidit, præmeditati certaminis impetu eum aggreſſus, tres in eum validiſſimos fecit inſultus, licèt verbis illis, *vade retro Satana*, turpem paſſus repulſam ſuccubuerit, victus à Chriſto, qui fortiſſima & impenetrabili jejunii lorica etiamnum accinctus erat, de qua D. Chryſologus ait: *Eſt jejunium invictus Chriſtianæ militiæ principatus*.

D. Chryſol. ſerm. 11.

D. Chryſoſt. Hom. 13. in Matth.

D. Chryſol. ſerm. 8.

Idem Chryſol. ſer. 103.

3 Idem D. Chryſologus in alio quodam ſermone ingenioſè conſiderans, quòd Dæmon lapides Chriſto exhibens, inſtanter admodum ab eo petierit dicens: *Si Filius Dei es, dic, ut lapides iſti panes fiant*, ita ſcribit: *Quare non dixit: Si Filius Dei es, dic ut homines, aut Angeli aut aliquid aliud fiant, ſed dic ut lapides iſti panes fiant?* Cùm enim Salvator noſter apud S. Lucam ipſemet dicat: *Potens eſt Deus de lapidibus iſtis ſuſcitare filios Abrahæ*, in ſignum divinæ illius omnipotentiæ oſtenſivum, potiùs ab eo poſtulare debuiſſet, ut horridi illius deſerti frutera vel lapides commutarentur in gigantes, vel ut rupes in merum verterentur aurum vel gemmas, deſertum denique in amœniſſimum transformaretur viridarium vel paradiſum; Tandem verò ad propoſitam difficultatem reſpondet dicens: *Signum panis petit, qui ſignum jejunii pertimeſcit: panem malus ingerit conſolator ut virtutem mutet, ut propoſitum violet jejunantis.* Verum quidem eſt Dæmonem quoad illam veritatem, quòd ſcilicet Chriſtus Filius Dei eſſet, per ipſum Chriſti baptiſmum, per evidens nimis Joannis Baptiſtæ teſtimonium, per ſonoram illam æterni Patris cœlitùs dilapſam vocem: *Hic eſt filius meus dilectus*, planè potuiſſe convinci, veruntamen his omnibus minimè acquievit, donec rigoroſiſſimum ejus videret jejunium, hoc utpotè ſuper humanum & divinum ipſum totaliter convicit & proſtravit, nam ut S. Iſidorus ait: *Levia jejunia fortia ſunt tela adverſùs tentamenta Dæmoniorum, citò enim per abſtinentiam vincuntur.* Cùm igitur omnis Chriſti actio noſtra ſit inſtructio, ſapientiſſimus Magiſter & Salvator noſter in toto triginta annorum vitæ ſuæ decurſu nunquam apertè cum inimico infernali certamen aliquod inire voluit, niſi poſtquàm ſe priùs rigido quadraginta dierum & noctium jejunio obarmaſſet, ut per hoc nos doceret ut Tertullianus ait: *Adverſùs diriora dæmonia jejuniis præliandum eſſe. Quid enim mirum ſi eadem operatione Spiritus iniquus ſuperatur, qua ſanctus inducitur?*

Luc. 3. v. 8.

Jejunia etiã levia contra Dæmonem fortia.

S. Iſid. lib. ſumm. bon. c. ult.

Sua tota vita Chriſtus ſe armavit jejunio.

Tertull. adv. pſychic. c. 7.

Jejunium inexpugnabilis armatura militum Chriſti.

4 Advertendum quoque eſt, quòd Redemptor noſter ſubitò ut baptizatus fuit, jejuniis quoque corpus ſuum macerare voluerit, quia quamprimum nos per ſacroſanctum baptiſmi lavacrum tamquam futuri milites Chriſti, ſub vexillo crucis ejus conſcribimur, totus mox Infernus in perniciem noſtram pluſquàm aliàs unquam relaxatur, unde Sapiens ait: *Fili accedens ad ſervitutem Dei, præpara animam tuam ad tentationem*; Et Concilium Carthaginenſe IV. ob eamdem cauſam decernit: *Baptizandi nomen ſuum dent, & diu ſub abſtinentia vini & carnium baptiſmum percipiant*: optimè enim intelligebat, quòd per hanc abſtinentiam ſimul forti quadam & inexpugnabili armatura inducerentur adverſus Dæmonem pugnaturi, ac proindè S. Athanaſius inquit: *Jejuniis Salvator noſter, in carne hominis quem aſſumpſerat, eruditur, ſuadelas Diaboli tentantis obtundit, quas etſi aliter potuiſſet expellere, docendos tamen populos voluit hac imitatione formare.* S. Hieronymus pariformiter adverſùs peſtiferum illum hæreticum ita ſcribit: *Ipſe Dominus baptiſma ſuum quadraginta dierum jejunio dedicavit, & acriora Dæmonia docuit nonniſi oratione, & jejuniis poſſe ſuperari.*

Eccl. 2. v. 1.

S. Athan. in exhort. ad Monach.

S. Hieron. l. 2. cont. Jovin.

Orat. Eccl. in princ. Quad.

5 Sácta Mater Eccleſia in initio Quadrageſimæ hanc ad Deum orationem dirigit: *Concede nobis Domine præſidia militiæ Chriſtianæ ſanctis inchoare jejuniis, ut contra ſpiritales nequitias pugnaturi, continentiæ muniamur auxiliis*; Quibus in verbis jejunium militiæ Chriſtianæ præſidium appellat, quia ſicut præſidia fortalitio alicui impoſita, illud ab inſultibus hoſtilibus cuſtodiunt & defendunt, eodem modo abſtinentia & ſobrietas fidelium animas ab incurſionibus & inſidiis infernalibus communiunt & fortificant.

Præſidium Chriſtianæ militiæ jejunium.

1. Cor. 9. v. 26. & 27.

6 S. Apoſtolus de ſemetipſo ait: *Sic pugno, non quaſi aerem verberans, ſed caſtigo corpus meum, & in ſervitutẽ redigo.* Quænam eſt hæc hominis iſtius contemptui ſui ipſius totaliter dediti gloriatio, ut ſe non aerem aut ventum, ſed carnem propriam verberare & ſauciare dicat? S. Anſelmus verba illa hoc modo exponit: *Ego autem non vacuos ictus verborum in adverſarium jacto, ſed ut illum poſſim lædere, caſtigo jejuniis & afflictionibus corpus meum, ut & exemplum abſtinentiæ dem aliis, & ideo non quaſi aerem verberans pugno, quia dum carnem reſtringo, ipſis abſtinentiæ meæ ictibus non aerem, ſed Diabolum verbero, & dum hoc quod intra me eſt, ſubjicio, extra poſitum adverſarium ferio; corpus caſtigare eſt jejuniis illud reprimere.* Quot enim abſtinentiæ & ſobrietatis actus ab Apoſtolo exercebantur, quibus corpus ſuum extenuebat, totidem ictibus mortiferis Spiritus rebelles in aere poſitos feriebat, quia dimicabat *contra ſpiritualia nequitiæ in cœleſtibus*. Caſſianus ait: *Pugnat jejuniis, non quaſi aerem verberans, id eſt, in vanum ictus continentiæ porrigens, per quos non aerem vacuum, ſed illos Spiritus, qui in eo verſantur, caſtigatione ſui corporis verberabat*; & ideò meritò dicebat: *Non aerem verberans.*

S. Anſel. ibid. Diabolus verberatur jejunio.

Caſſian. l. 5. c. 18.

7 D. Petrus Chryſologus Chriſti fideles in primis exordientis Quadrageſimæ diebus exhortabatur his verbis: *At vos, fratres, qui ſequi vultis in hoc Quadrageſimæ jejunio, jejunii Dominici formam, pugnaturos vos, ſicut prædiximus, contra vitiorum turmas, contra acies criminum, contra informes concupiſcentiarum formas, contra Dæmonum totas aereas, totas diffuſas & innumerabiles legiones, triumphaturos vos ex ipſis, quæ Dominicum jejunium ſubſequuntur, tentationibus approbate.* Rabanus in quadam Homilia inquit: *Jejunia ſunt fortia tela adverſùs tentamenta Dæmoniorum, citò enim per abſtinentiam vincuntur.* Sed parum nimis dixit in comparatione illius, quod Euſebius Emiſſenus aſſerit; hic enim ad illa Apoſtoli verba: *Sic pugno, non quaſi aerem, &c.* ſe reflectens jejunia, fortificationes, valla, munitiones eſſe dicit: *Audi quid Apoſtolus cum inviſibiles adverſarios jejuniorum geſti-*

Chryſol. ſer. 12. Jejunia ſunt fortia tela.

Rab. T. 4. Hom. de jejun. vig. & orat.

Euſeb. Emiſſ. Hom. 1. dom. 1. Quadr.

Aggeres & Valla.

geſtibus ſe elidere ſentiret; ego igitur ſic pugno, inquit, non quaſi aerem verberans, quòd cùm loquitur, neſcio quas in aere poteſtates ſe verberare teſtatur; & paulò poſt ſubjungit: *Ut ſpiritualibus reſiſtere poſſit inimicis, continuatis ſtudet corpus vallare jejuniis.* Ubi notandum, verbum illud *vallare* valde urgentem in ſe ſignificationem continere, quia idem eſt quòd fortificare, munire, inexpugnabile aliquid & inacceſſibile efficere. Eſt enim uſitatum militibus, quòd in locis ubi degunt, aggeres & valla erigant, & circumvallationibus ſe communiant, ut tantò majori cùm ſecuritate hoſtilibus ſe viribus opponere, ab iiſque ſe defendere poſſint. Unde aureum eſt illud D. Chryſologi monitum: *Jejunium quod contra vitia prima virtus eſt nobis, in arce pectoris collocetur, quia illo in interioribus præſidente, vitia nos quatere in exterioribus non valebunt.* S. Ambroſius quoque jejunium caſtra militaria appellat: *Quibuſdam quaſi caſtris jejuniorum devotione nos munire debemus. Caſtra enim nobis ſunt noſtra jejunia, quæ nos à diabolica oppugnatione defendunt; Caſtra plane ſunt jejunia Chriſtianis, à quibus ſi quis aberraverit, à ſpirituali Pharaone defenditur.*

D. Chryſol. ſer. 7.

S. Ambr. in Fer. 5. poſt Dom. 1. Quadr. Caſtra.

S. Antonin. 3 p. Cron. tit. 13 c. 6. § 18. Hiſtoria.

8 S. Antoninus de quodam in aula Dagoberti Regis Franciæ olim commorante nobiliſſimo juvene refert, quòd cùm diſcipulum ſe ſcholæ Chriſti facere decreviſſet, ut verè talis evadere poſſet, rigidiſſimam ſibi abſtinentiam induerit, ideò de menſa numquam niſi famelicus ſurgere conſueverit: quod Dæmon indigniſſimè ferens, illum validiſſima quadam gulæ tentatione invaſerit; Cùmque die quadam non quidem ſuperfluè & intemperanter, attamen plus ſolito comediſſet, Dæmon nocte illi apparens, ventremque ejus tangens dixit illi: Jam benè tecum agitur; Unde juvenis ille factum à ſe abſtinentiæ propoſitum aliqua ſaltem ex parte ſe tranſgreſſum eſſe, ipſumque inimicum aliquem ad animam ſuam aditum obtinuiſſe intellexit, factumque eſſe circa ipſum quod de traditore Evangeliſta dicit: *Poſt buccellam introivit in eum Satanas.*

Joan. 13. v. 27.

Jejuna Judith hoſtem vicit.

9 Holofernes vivum quoddam inimici infernalis, nec non capitalis vitii gulæ ſymbolum erat: Exercitus verò Aſſyriorum, inimicorum populi Dei, Dæmones ſeu Spiritus rebelles infernales veluti typus præſignificabat: Judith igitur ad detruncandum ſuperbi hujus inimici caput, fugandumque univerſum ipſius exercitum animo ſe intrepido accingens, hoſtilia caſtra magnanimiter ingreſſa fuit, ſed quibus illam armis communitam fuiſſe exiſtimatis: S. Ambr. ait: *Succincta jejuniis, in caſtris prætendebat alienis.* Et ideò D. Chryſologus unumquemque Chriſtianum monet, ut quotieſcumque exercitum infernalem in animæ ſuæ præjudicium adversùs ſe inſurgere experitur, *ſumat cum Chriſto arma jejunii, criminum propellat impetus, proſternat caſtra vitiorum.*

S. Amb. l. de Elia & jejun. c. 9. D. Chryſol. ſerm. 11.

Chriſtus jejunio vicit Diabolum.

10 Salvator noſter, quantùm ex Hiſtoria Evangelica colligere poſſumus, nuſquàm Dæmonem adeò manifeſtè ſuperavit, niſi poſt expletos quadraginta jejunii rigoroſiſſimi dies, idque ut S. Ambroſ. ait; *Non quòd ante jejunia eum vincere non potuiſſet, ſed ut oſtenderet nobis tunc nos Diaboli poſſe eſſe victores, cùm per quadraginta dies victores jejunando deſideriorum carnalium fuiſſemus.*

S. Ambr. ſer. 5. D. 2. Quadr.

S. P. Dam. l. 1. Eph. 12. Serpens enecatur jejuno ſputo.

11 S. Petrus Damianus proindè ad ſtrenuè conſectandum jejunium cohortatur, utpotè per quod ſerpenti infernali necem inferre poſſumus, idque per quamdam ſerpentis corporalis proprietatem manifeſtè oſtendit; hujus enim proprium eſt, quòd ſputo ex jejuni hominis ore emanante enecetur. *Ama jejunium, ut dum inedia corpus atteritur, anima cæleſtis gratiæ pinguedine ſaginetur, & ſerpens ille, qui comedentem hominem cibi telo proſtraverat, jejunanti nunc per ſobrietatis arma ſuccumbat: ſerpens enim, ſicut perhibent, qui ſcrutandis rerum naturis ſubtiliter inſudarunt, ſi jejuni hominis ſputum guſtat, protinus moritur; dum ergo tanta ſit jejunii virtus in hanc beſtiam, quæ corporaliter repit, quantò vehementior in illam draconem vigere credendum eſt, qui inviſibiliter ſerpit?* Idem quoque S. Anton. de Padua in ſermone quodam dicit: *Saliva,* inquit, *hominis jejuni occidit ſerpentem, magna virtus jejunii, quæ peſtes animæ curat, antiqui hoſtis fraudem exſuperat.* Idem quoque S. Bonaventura tradit ſerm. 6. in die Cinerum.

S. Anton. de Pad. ſer. in Dom. 3 Ep.

Spec. Exed. verb. Abſtinent.

12 In ſpeculo Exemplorum draconem quèdam fuiſſe refertur, qui homines & jumenta ſibi obvia pariter occidebat & devorabat, nec ulla vi armorum, aut adhibita quacumque hominis arte aut induſtria occidi poterat: Tamdem verò ſanctus quidam Epiſcopus afflicto populo dixit: *Virtus draconis non eſt fortior, quàm virtus Dæmonis, ſed virtus Dæmonis expellitur per orationẽ & jejunium, & ideo affligamus carnem noſtram per jejunium;* adimpleto autem decem dierum jejunio ſanctus vir Dei adſtantibus dixit: *Ut cognoſcatis quanta ſit virtus jejunii, volo ut omnes exſpuatis in pelvim, tunc ipſe accipiẽs ſputa, fecit circulum circa draconem, qui non valens egredi, ex tunc mortuus eſt ibi; tunc ille ſanctus incœpit clamare & dicere; Sicut virtus jejunii corporalis interfecit illum draconem, ſic virtus jejunii ſpiritualis expellit omnem virtutem & tentationem Dæmonis.* S. Bonaventura in ſermone citato ait: ut ſputo ſuo homo terrenum ſerpentem interficit, ſic & merito jejunii ſpiritualem.

Hiſtoria.

S. Ambr. l. 5 d. 1. Quadr. Jejunium proſternit diabolum.

13 S. Ambroſius neminem unquam huic tyranno in prædam ceſſiſſe exiſtimat, qui ſe validè jejunii lorica antea obarmaverat: *Quis unquam Chriſtianorum jejunavit, & captus eſt? quis ſobrius manſit, & victus eſt? temulentum aggreditur Diabolus, luxurioſum oppugnat inimicus; Ubi autem jejunium viderit, fugit, metuit, pertimeſcit, terretur pallore ejus, debilitatur inedia, infirmitate proſternitur.* S. Bonaventura tritum illud adducit proverbium, quo dici ſolet: fames lupum è ſilva propellit: *Eſt etiam jejunium valde bonum conſilium ad effugandum lupum, ſicut enim vulgò dicitur, fames ejicit lupum de nemore, ſic abſtinentia & jejunium fugant Diabolum ab homine.* S. Greg. ait: *Abſtinentes quaſi cum ſerpente pugnant, quando gulæ appetitum magna virtute deprimunt, ut veneno luxuriæ non inficiantur.* S. Bernardus jejunium armamentarium contra Dæmones appellat: *Jejunia fortia arma ſunt adverſus tentationes Dæmoniorum.*

S. Bonav. in diet. ſal. tit. 2. c. 6.

S. Greg. l. 5. in l. 1 Reg. in c. 11.

S. Bern. de modo benè vivendi c. 24.

Job 2. v. 6. Job vicit jejunio.

14 De S. Jobo conſtat quòd in illum inimici tartarei omnia ſua exploſerint & vibrarint fulmina, Deus etenim ut ſervum ſuum ejuſque experiretur virtutes, omnem in ipſum poteſtatem Satanæ conceſſerat, ut quovis adverſitatum excogitabilium genere ipſum pro viribus exerceret, cum hac tamen reſervatione. *Verumtamen animam illius ſerva;* Ignem igitur cœlitùs deſcendere fecit, ut eodem omnia conſumerentur ipſiùs pecora & armenta; Chaldæi & Sabæi duce Diabolo omnes ejus ſubſtantias & facultates deprædari nitebantur, domus quoque ejus in terram funditùs collapſa, omnia chariſſima filiorum filiarumque ſuarum pignora ſub ruinis ſuis ſimul & ſemel ſepelivit; ſola ipſi inter vivos ſuperſtite manente conjuge ejus, quam Dæmon præſervarat, ut maritum ſuum omni ſtudio & induſtria adhibita ad maledicẽdum & blaſphemandum Deum tentando induceret; à capite item ad calces uſque totum corpus ulceribus, ſanie & fœtenti putredine plenis ad ſtuporem uſque replevit, ipſeque nudus, & famelicus in ſterquilinio ſedens, teſta ulcerum ſuorum ſaniem radebat & exprimebat, nihil interea de ſua patientia & longanimitate, perfectaque in Deum reſignatione amittens; at verò inquies fortaſſe, quoniam ſe S. Job armorum genere muniebat, ut inimicum & carnificem illum tartareum ſine aliquo ſuccumbendi periculo vincere poſſet? Nullo profectò alio quàm abſtinentia, ſuique ipſius in cibo potuque ſumendo mirifica mortificatione, quia cùm omnes alii homines communiter menſæ cum gaudio accumbere ſoleant, Job econtra de ſemetipſo dicit: *Antequam comedam ſuſpiro:* verebatur enim ne aliquo cibi guſtu præter aut contra Dei legem afficeretur, ac proindè optimè ait S. Baſilius: *Jejunium armatura eſt ad confligendum cum impiis ſpiritibus.*

Job 3. v. 24.

S. Baſil. h.

Jejunium operimentũ.

15 Verum quidem eſt quòd Job ad eam uſque miſeriam redactus fuerit, ut nudus prorsùs cunctiſque rebus exutus vivere cogeretur, ac proindè ait: *Nudus egreſſus de ventre matris meæ, & nudus revertar illuc,* nihilominùs forti quadam armatura contectus remanſit, ſiquidem impenetrabili quadam lorica fuit accinctus, de qua Pſalmiſta ait: *Operui in jejunio animam meam;* Nam ut S. Ambroſius ait: *Jejunia operiunt etiam exutos:* Unde David ait; *Operui in jejunio animam meam; bonum operimentum, quod animam tegit, ne a tentatore deprehendatur, ne à tentatore nudetur.*

Pſ. 68. v. 11. S. Ambr. lib. de eleem. & jejun.

DISCURSUS XII.

ARGUMENTUM.

Abſtinentia & jejunium ad inimici infernalis tentationes & inſultus ſuperandos vires & animi vigorem ſubminiſtrat.

THEMA.

Sobrii eſtote, quia adverſarius veſter Diabolus tamquam Leo rugiens circuit, quærens quem devoret, cui reſiſtite fortes in fide. 1. Petri 5. v. 8. & 9.

Jejunia nocumentum inferre non poteſt dæmon.

1 EX hoc S. Petri Apoſtoli teſtimonio, de rabie qua Leo infernalis animarum noſtrarum devorandarum avidus agitur, clarè & evidenter ſatis, quantum ex virtute ſobrietatis, & abſtinentiæ torqueatur, deduci poſſe videtur. S. Petrus Diabolum famelicum eſſe aſſerit, eò quòd nos ſobrii ſimus; *circuit, quærens quem devoret*; unde patet Dæmonem iis qui jejunant, nocumentum ullum afferre non poſſe; ac proindè idem Apoſtolus providiſſimo conſilio nos monet dicens: *Sobrii eſtote; cui reſiſtite fortes*: Nam ut D. Chryſoſtomus ait: *Diabolo nemo magis amicus eſt, quam qui deliciis & ebrietate maculatur, contrariorum eadem diſciplina*; ac proindè qui abſtinentiæ amicus eſt, ejus Dæmon implacabilis inimicus erit.

S. Chryſoſt. hom. 58. in Matt.

Hug. Card. in 1. Pet. 5. Jejun. frenū diaboli.

2 Hugo Cardinalis Ly, ſobrii, conſiderans, quanam in re hæc virtus conſiſtat, ita declarat: *Eſt autem ſobrietas virtus ſpiritualiter ſumpta, motus gulæ refrænans*: quòd ſi autem ſobrietas inordinatos gulæ appetitus refrænat, profectò ex præcitatis S. Petri verbis abſtinentiam & ſobrietatem frænum eſſe, quo Leonis infernalis rabies coercetur, clarè ſatis colligitur, *cui reſiſtite fortes. Neque enim aſſultus Dæmonum*, inquit S. Baſilius, *quidquam audent adverſùs jejunantem*; imò idem S. Doctor ibidem conſtanter nos, dum jejunamus, ab Angelis frequenter defendi aſſerit his verbis: *Ac vitā noſtrā cuſtodes Angeli diligentiùs adſunt iis qui jejunio purgatam habent animam*. Evidenter id expertus eſt Daniel, qui è faucibus Leonis illæſus exivit: *Deus meus miſit Angelum ſuum, & concluſit ora Leonum, & non nocuerunt mihi*. Porro Leones teſte S. Petro Apoſtolo Diabolos præfigurant, *tamquam Leo rugiens*; Hic igitur ſublatis omninò viribus, adverſùs Prophetam nec quicquam efficere prævaluerunt, vultis ne hujus debilitatis cauſam percipere? Audite S. Hieronymum qui ait; *Poſt jejunium leonibus in lacu fuit horribilis*.

S. Baſil. or. 1. de jejun.

Dan. 6. 22.

S. Hier. l. 2. adv. Jovin.

3 S. Anſelmus ad id ſe reflectens, quod Salvator apud S. Matthæum dicit, nimirum quòd Dæmonia non niſi per orationem & jejunium pelli poſſint, ita ſcribit: *Cum docet Apoſtolus, quomodo Dæmon nequiſſimus debeat expelli, omnes ad vitam inſinuat, ut ſcilicet noverimus graviora quæque, vel dæmonum vel hominum tentamenta jejuniis & orationibus eſſe ſuperanda*. Et ideò S. Auguſtinus nos monet dicens: *Quando prælium tentationis infertur, jejunandum eſt*.

S. Anſel. in c. 17. Matt.

Jejunium ſuperat tentamenta omnia.

S. Aug. in app. ſer. 36. diver.

4 Lucifer cum univerſo Inferno concepta erga nos rabie plenus, nunquam nos non extimulat ad conſectandas voluptates & delitias ſenſualitatis, aliaque vitia committenda, nec unquam ab hoc molimine deſiſtit aut quieſcit: *Tamquam leo rugiens circuit quærens quem devoret*. Quodnam igitur nobis ſupereſſe poterit effugium, per quod è famelicis avidiſque faucibus illius ſecurè evadere valeamus? Chryſologus ait: *Audi: Diabolus ſicut leo rugiens; jejunantibus nobis Diabolus eſurit*; ſemper itaque eſuriet, quia numquam devorare nos poterit, quamdiu temperantes, ac ſobrii permanſerimus: *ſobrii eſtote; cui reſiſtite fortes*.

Jejunantes Lucifer non vorat.

S. Chryſol. ſer. 12.

5 Sciſne circa quem Diabolus vel maximè prævaleat, vel laqueos ſuos tendat, aut penes quem liberum minimèque impeditum aditum communiter obtineat? S. Bernard. ait: *Malignus Spiritus ibi magis intrant, ubi plus eſcā & potum vident*; Unde ſicut piſces, aves, & alia animalia eſca communiter capiuntur & cibo ſub reti vel hamo recondito, ita & Dæmones per eſcam gulæ addictos capiunt. Unde S. Laurentius Juſtinianus de ſobrietate tractans ait: *Sobrietas à laqueis tentationum protegit; nam ſicut piſces capiuntur hamo, & aves comprehenduntur laqueo, ſic illaqueantur non habentes ſobrietatem*. Eandem quoque ſimilitudinem S. Ambroſius adducit, dum ait: *Per eſcam laqueus non cavetur; in eſca hamus latet, & piſcibus inducit in retia, cibo viſco etiam aves illigat*.

Porta patet diabolo ubi ebrietas.
S. Bern. de modo bene viv. c. 24.

S. Laur. Juſt. de lig. v. c. 5.

S. Ambr. l. de el. & jejun. c. 8.

6 Numquid aſtutus ille coluber, de quo dicitur: *Serpens erat callidior cunctis animantibus terræ*, primos parentes noſtros gravi illa tentatione adoriri volens, pomum illius vetitum ob oculos poſuit, hacque ratione ſibi victoriam ſperatam comparavit? utique; Et ideò S. Ambroſius ait: *Meritò mulier, ubi culpa agnovit authorem, interrogata reſpondit: Serpens decepit me, & manducavi; ſerpens gulam perſuadet, Dominus jejunare decernit. Denique ipſe ait: Jejunate & orate, ut non intretis in tentationem*. Unde S. Ephrem inter alia jejunii encomia hoc quoque recenſet: *Jejunium ſtrenuis militibus telum; jejunium tentationes retundit, ad pietatem inungit*. S. Baſilius quoque inter alia epitheta quibus & ipſe jejunium commendat, aliqua habet ad præſens propoſitum noſtrum aptè ſervientia; dicit enim: *Jejunium Prophetas generat, potentibus addit robur, jejunium legumlatoribus ſubminiſtrat ſapientiam, bona animæ cuſtodia, corporis tutus convictor, armatura fortiter belligerantibus, athletis exercitium: hoc tentationes depellit, hoc ungit ad pietatem*. Idem quoque alibi dicit, quòd ſine abſtinentia & ſobrietate cum Diabolo pugnare, idem ſit, quòd ſine enſe aut ſcuto ad bellum procedere: *Minus enim is periculum adit, qui in acie abjecto ſcuto in fugam ſe conjicit, quam ille, qui magnum ſcutum, jejunium ſcilicet, abjicit*.

S. Ambr. ibid. c. 4.

S. Ephr. t. 3. de jejun.

S. Baſil. ho. 2. de jejun.
Sine jejunio non pugnandum cum Dæmone.
S. Baſil. or. 1. de jejun.

7 Tertullianus namque ait: *Jejunium ſcutum noſtrum eſt ad retorquenda jacula Diaboli*. Hoc ſcuto mediante Salvator noſter omnes ſibi à Lucifero intentatos inſultus, retundere potuit. Unde Sanctus Bonaventura dicit: *Vicit omnes tentationes Diaboli in deſerto, in monte, in templo, jejunium enim maximè efficax eſt contra tentationes*.

Jejun. ſcutū. Tertull. contr. Phyſic. c. 6.

S. Bonav. ſer. 2. in Dom. 1. Quad.

8 Deus olim S. Prophetam Eliam per Angelum moneri fecit, ut ſibi ab impiæ Jezabelis ira per fugam proſpiceret, utpotè quæ vitæ ejus varias inſidias & laqueos tendebat, qui idem Angelus Prophetam hunc pane quodam ſubcinericio & aqua permodicè refectum ad iter ſuum ineundum cohortatus eſt, quòd in virtute illius, intra quadraginta dies, quibus ſine cibo & potu ſemper jejunus permanſit, ad montem uſque Horeb feliciter abſolvit. Circa quam hiſtoriam S. Auguſt. quærit: *Numquid Dominus qui Cœlum & Terram fecerat, cujus omnis eſt creatura, non potuit in eremo per Angelum prandium mittere, ſicut Danieli in lacu leonum per Habacuc miſit? ſed ſciebat Deus Prophetam ſuum tentantem Diabolum aliter ſuperare non poſſe, niſi jejuniis eruditus*. S. Bonaventura ſequentem adducit ſimilitudinem: *ſicut avis macilenta eſt agilis ad fugiendum accipitrem, ad volatum ſublimem, ſic mens hominis jejunantis & abſtinentis eſt habilis ad fugiendum accipitrem, id eſt, hoſtis tentationem, & ad ſublimem volatum contemplationis*.

3 Reg. 19. v. 6.
Jejun. facit hominem agilem.

S. Aug. ſer. 63. de temp.

S. Bonav. in diæt. ſalut. tit. 3. c. 6.

9 Hieronymus verba illa Davidis Regis: *Genua mea infirmata ſunt à jejunio, & caro mea immutata eſt propter oleum*, conſiderans ait; *Tales diligit milites Christus, qui jejuniis vacent, annona noſtra & eſca jejunium eſt. Quare? quia in jejunio victoria eſt, & in victoria triumphus*.

Pſ. 108. v. 24. S. Hier. ibid.

10 Unica imbellis mulier integrum diſſipavit hoſtilem exercitum tot hactenus comparatis victoriarum trophæis inclytum, utpotè qui multas ſibi paulò ante Provincias & potentia regna Nabuchodonoſoris imperio ſubjugaverat; Qua de re S. Ambroſius ait: *Solo titulo ſobrietatis, deſperatum animis virilibus reportavit triumphum*. S. Auguſtinus Judithum panem legalem ſecum deferentem, neque ſe ex lautis menſæ Holofernis ferculorum apparatibus contaminare volentem conſiderans ait: *Sobria jugulat ebrioſum*. De eadem Viragine Juditha apud eumdem S. Doctorem hæc verba leguntur: *Quid ſobrietatem loquamur, temperantia enim quæ virtus eſt fœminarum, inebriatis vino viris, & ſomno ſepultis, abſtulit vidua gladium, bellatoris caput abſtulit, per medias hoſtium manus intemerata proceſſit*. S. Ambroſius eamdem Juditham quotidie, diebus Feſtis exceptis, jejunaſſe conſiderans ait: *His armis munita proceſſit, & omnem Aſſyriorum circumvenit exercitum, ſobrii vigore conſilii abſtulit Holofernis caput, ſervavit pudicitiam, victoriam reportavit. Unius mulieris jejunium, innumeros ſtravit exercitus Aſſyriorum*.

Victoria Judith à jejun.

S. Ambr. ep. 82.
S. Aug. ſer. 66. in append. de div.

Ad Virg. ſapiem. c. 9.

S. Ambr. l. de jejun. & Elia c. 9.

11 Verùm enimverò ex quo generoſarum quarumdam mulierum mentionem facere cœpimus, operæ pretium certè erit illum Exodi textum in memoriam revocare,

Jejun. generoſos agit. Exod 38. v. 8.

vocare,

Digitized by Google

vocare, in quo dicitur: *Fecit & labrum æneum cum baſi ſua de ſpeculis mulierum, quæ excubabant in oſtio tabernaculi*. Circa hæc enim verba mirabilis quædam verſionum diſproportio apud Scripturiſtas reperitur, ubi enim nos legimus, *quæ excubabant*. Septuaginta legunt: *quæ jejunabant*; Hebræus autem textus legit: *quæ militabant*. Quænam autem eſt inter Ly pugnare, ſeu bellare & jejunare proportio? Magna profectò, ſiquidem ut hactenus audiſtis, qui jejunat, fortis & validus eſt ad pugnandum.

Jejun. vigorē addit.

12 *Cui reſiſtite fortes*, inquit Sanctus Petrus. Sed quis virium vigor aut fortitudo in eis eſſe poterit, qui jejunando vires corporales extenuant & frangunt? Ingens profectò; aliàs S. Paulus malè dixiſſet: *Cum infirmor, tunc potens ſum*; *quibus verbis non in ſaturitate, ſed in infirmitate gloriatur, quando enim infirmor tunc fortior ſum*. Sanctus Ambroſius exemplum adducit Holofernis, qui cùm antea invincibilis eſſet, per lauta, quibus aſſuevit, jejunia, iners factus eſt & ignarus; *Exemplum evidens*, inquit, *quod & illum terribilem populi bellatorem virum luxuria emollivit, & hanc fœminam temperantia cibi fortiorem viris effecit*. Sampſon ſimiliter quonam tempore fortior & victorioſior extitit? num illo quo ritus Nazaræorum obſervantiſſimus abſtinens & ſobrius fuit? an verò quando inordinatis appetitibus fræna prorsùs laxavit? Audite hac de re loquentem S. Baſilium: *Quando inedia corpus macerabat ſuum*, inquit *millenos ſternebat hoſtes, portas Civitatum effringebat, leones denique ipſi robur manuum ipſius ferre non poterant, at cùm ſe ebrietati amorique meretricio dediſſet, robur omne penitùs amiſit, oculiſque captus, ludibrio erat pueris*.

S. Hier. in pſ. cxi.

S. Ambr. lib. 3. ep. 25.

S. Baſil. or. 5. de jejun.

Suet. in vita Vitell. Hiſt.

13 Suetonius in vita Vitellii Imperatoris de eodem refert, quòd dum Galbæ ſceptrum Imperii extorquere volens ſeditionem adversùs ipſum machinaretur in populo, horumque motuum Senatus Romanus accepiſſet notitiam, Galba, ut Senatores ſibi fidos conſervaret; hunc in modum ipſos fuerit affatus: *Nonne Vitellius homo guloſus & potator vini eſt? non igitur eſt, cur illius vires timeamus, nunquam enim vir intemperans magnum quid aggreſſus eſt*. Verumtamen inter illos quibus contra inimicos confligendum eſt viſibiles, & alios qui militiæ ſpirituali contra Dæmones ſive *contra ſpiritualia nequitiæ in cœleſtibus* gerendæ operam navant, hæc præcipuè differentia intercedit, quòd milites qui enſes & lanceas tractant, ſolido & robuſto alimento indigeant, iis verò qui cum ſpiritibus tartareis prælia quotidiana gerunt, nihil æquè conveniat, quàm quòd corpore ſint debiles & viribus languidi.

S. Amb. in c. 6. ad Epheſ.

Differentia inter militiam corporalem, & ſpiritualem.

14 S. Ambroſius in cap. 6. ad Epheſ. ubi vulgata noſtra habet: *Induite vos armaturam DEI, ut poſſitis ſtare adverſus inſidias Diaboli, quoniam eſt nobis colluctatio &c.* ipſe hoc modo legit: *Accipite univerſitatem armorum*. Dum verò hoc Chriſtianæ militiæ armamentarium quale ſit, exponere nititur, illud in ſolo jejunio conſiſtere aſſerens, jam ſtatim inter utramque militiam aſſignatam differentiam adducit, dicens: *Contra terrigenos hoſtes corpus ſagina roboratur, & poculis mens incitatur, ut repugnandi ſumat audaciam; adverſus autem ſpiritualia nequitia, ſpiritualiter repugnandum eſt, & ſobrietatis & abſtinentiæ arma ſumenda ſunt*. Quantò enim corpus magis extenuatur, tantumdem plus impinguatur anima, & quò plus vigor corporalis deficit, tantò vigor ſpiritualis in homine magis augeſcit. Unde Rabanus in Homilia quadam de jejunio ait: *Abſtinentia corpus macerat, ſed cor impingueſcit, carnem debilitat, ſed animam confortat*. Et S. Hieronymus in Commentario ſuper illa Pſalmiſtæ verba; *Genua mea infirmata ſunt à jejunio*, Religioſos, qui in continua abſtinentia & jejunio vitam ſuam degunt, conſolatur his verbis: *Habeto conſolationem, ò Monache, jejunando, ſiquidem & Dominus hoc fecit; ego dico, quòd quando jejunat Monachus, fortior fit jejunio, & quando infirmantur genua ejus à jejunio, tunc maximè roboratur*.

Raban. t. 5. hom. de jeju.

S. Hier. in pſ. 108.

David invictus ob jeju.

15 David Rex quidem adversùs inimicos ſuos, qui Reipublicæ paci & quieti adverſabantur, invictus ſemper remanſit; Verumtamen adversùs hoſtes inviſibiles animæ ejus inſidiantes, non minùs invictus & intrepidus extitit, idque potiſſimùm jejunio mediante fuit aſſecutus, unde ait: *Operui in jejunio animam meam*; hæc unica & impenetrabilis lorica ejus fuit; Ex quibus pro indè verbis S. Ambroſius hanc conſequentiam deducit: *Ergo qui non jejunat, intectus eſt, & nudus, & patet vulneri*.

Pſ 68. v. 11. S. Amb. ep. 2.

16 Idem quoque regius Propheta de ſemetipſo dicit: *Similis factus ſum pellicano ſolitudinis*; Circa quæ verba S. Bruno Carthuſianæ ſolitudinis Patriarcha, avem hanc ſolitariam & inter denſa ſilvarum nemora commorari ſolitam eſſe dicit, quæ *tanta abſtinentiæ eſt, ut ſicut aliæ aves ſaturitate, ita ipſa jejuniis delectatur*; ideòque huic avi S. Paulum primum Eremitam, S. Antonium, S. Hilarionem, S. Benedictum & alios ſimiles fuiſſe dicit: *quorum deliciæ jejunium, quorum vita abſtinentia fuit*; qui omnes adversùs Dæmonis inſultus invicti ſemper fuerunt & inſuperabiles.

S. Bruno de orn. Eccl. cap. 12. Pellicanus jejunio delectatur.

17 S. Ambroſius ad illa Apoſtoli verba: *Cum infirmor, tunc fortior ſum*, ſe reflectens, ſententiæ hujus Apoſtolicæ rationem reddens ait: *Chriſtiana infirmitas fortitudo eſt, ſed quærat aliquis, quemadmodum fortis infirmitas? tunc eſt fortis infirmitas, quando caro tabeſcit jejuniis, anima puritate pingueſcit, quantum enim illi ciborum ſuccus ſubtrahitur, tantum huic juſtitiæ virtus augetur*.

S. Amb. in 5. fer. D. 1. Quadrag.

18 S. Bonaventura in opuſculo, cui titulus eſt, Diæta ſalutis, conſiderat, quòd Medicus inter primas artis ſuæ curas in id potiſſimùm incumbit, ut congruam infirmo victus rationem, & diætam præſcribat: *Sic primum auxilium vexatis febribus tentationum, eſt jejunium & abſtinentia*.

S. Bonav. in diæta ſalut. tit. 1. c. 6.

19 S. Hieronymus quidem, militem qui cum viſibili hoſte ſuo in arenam eſt deſcenſurus, cibo ſubſtantiali & ſolido opus habere fatetur, adducitque Milonis Crotoniatæ exemplum, qui certè ſi inſulſis & inſipidis ſe herbis nutriviſſet, ad illud corporis robur pertingere minimè potuiſſet; Verumtamen ad noſtram conſolationem ſubjungit: *Quid neceſſum eſt viro ſapienti & Philoſopho Chriſti tantam habere fortitudinem, quæ athletis & militibus neceſſaria eſt, quam cum habueritis, ad vitia provocetur?*

S. Hier. l. 2. cont. Jovin.

20 Daniel Propheta non ſemel, ſed ſæpius in lacum leonum incluſus fuit, qui tametſi fame fermè contabuiſſent, ad ipſum tamen accedere, aut vel minimùm ipſum lædere non præſumpſerunt; Scitiſne cauſam? inquit S. Baſilius, eamque protinùs his verbis ſubjungit; *Daniel cùm tres hebdomadas panem non comediſſet, nec aquam bibiſſet, etiam leones ipſos in puteum immiſſus jejunare docuit*. Notandum verò ad quantum corporis robur & fortitudinem jejunio mediante pertigerit; *Quaſi ex lapide aut ære, aut aliqua re ſolidiore conflatus fuiſſet, leones ei dentes infigere non poterant, ita jejunium corpus illius, velut tinctura quadam ferri firmarat, ac leonibus invictum reddiderat*. Idem quoque in alia quadam oratione de jejunio loquens differentiam corporalis & ſpiritualis militiæ paulò ante à nobis adductam conſiderat, ſcilicet quòd luctatores viſibiles cibis ſubſtantialibus & ſolidis nutriri indigeant, *Quo validioribus nervis labores valeant capeſſere: Contra vero quibus non eſt colluctatio adverſus carnem & ſanguinem, ſed adverſus mundi dominos tenebrarum harum, hos oportet per ſobrietatem ac jejunium ad certamen exerceri; Etenim quemadmodum oleum oblinit athletam, ita jejunium robur addit ei, qui ad pietatem exercet ſeſe; itaque quantum ſubtraxeris carni, tanto reddes animam habitudine ſpirituali nitidiorem*. Pro cujus meliori intelligentia advertendum eſt, ideò inimicum infernalem adversùm nos communiter prævalere, quia caro noſtra familiariter cum ipſo colludit, & correſpondet, noſque illi validas adverſum nos ipſos vires ſubminiſtramus.

Jejunus Daniel leones docuit jeju. S. Baſil hom. 9. de jejunio, S. Baſil. orat. 2. de jejun.

21 Conſtat omnibus, ut puto, quòd per Bullam Cœnæ Domini arma & munitiones Turcis, vel aliis manifeſtis Eccleſiæ hoſtibus vendere prohibeamur, ne ipſi propriis nos armis debellent. Simili quoque modo nobis ſeriò prohibetur, ne Dæmoni annonam vel arma ad nos diſperdendos, qualia ſunt, epulæ, convivia, aliæque conſimiles voluptates, ſubminiſtremus; Unde S. Gregorius ait: *Nullus palmam ſpiritualis certaminis apprehendit, qui non in ſemetipſo priùs per afflictam carnis concupiſcentiam carnis incentiva devicerit; neque enim ad conflictum ſpiritualis agonis aſſurgitur, ſi non priùs intra noſmet ipſos hoſtis poſitus, gulæ videlicet appetitus edomatur, quia ſi non ea quæ nobis ſunt viciniora*

Ut Turcis arma vendere prohibemur, ita ne convivia celebrem.

S. Greg. l. 30. moral. c. 13.

pro-

proſternimus; inaniter ad ea quæ longiùs ſunt impugnanda tranſimus; incaſſum namque contra exteriores inimicos in campu bellum geritur, ſi intra ipſa urbis mœnia civis inſidians habeatur.

DISCURSUS XIII.

ARGUMENTUM.

Ninivitarum exemplo jejunium opportunum ad abolendum peccatum, noſque ab eo præſervandos, nec non ad placandam Divinam Juſtitiam, per gulam aliunde graviter irritatam, remedium eſſe oſtenditur.

THEMA.

Homines & jumenta & boves, & pecora nun guſtent quicquam, nec paſcantur, & aquam non bibant, quis ſcit, ſi convertatur & ignoſcat Deus? Jonæ 3. v. 9.

Ninive jejunio ſalvata.

1 POſtquàm Jonas Propheta ex juſſu & ordinatione Dei civitatem Ninivem ingreſſus fuiſſet, ut numeroſiſſimi eam incolentis populi ultimum poſt quadraginta dies futurum vaticinaretur exterminium: *Adhuc quadraginta dies, & Ninive ſubvertetur*: Sardanapalus, qui ex multorum opinione Rex illius fuiſſe creditur, & hactenus conviviis & comeſſationibus, tripudiis aliiſque id generis mundanis gaudiis omninò, deditus erat, mox jejunium univerſale ad ipſa uſque bruta animalia ſe extendens adeò ſtrictum & rigoroſum inſtituit, ut nec jumenta, nec pecora, multò minùs homines quicquam ciborum ad refectionem ſui ſumere ſine graviſſimæ pœnæ reatu auderent: *Homines & jumenta* &c. Sciebat enim, quòd ut S. Auguſtinus optimè ad propoſitum noſtrum ſcribit: *Quantò plures dies ſunt jejunii, tantò melior eſt cauſa remedii, quantò prolixior abſtinentiæ curſus, tantò redemptio copioſior ſalutis.* Fuitque feliciſſimus hujus intimati rigoroſiſſimi jejunii eventus; tametſi enim Jonas communem illis ruinam prædixiſſet, attamen hæc jejunii ſumma & incredibilis virtus fuit, ut poſt protractum in quadraginta dies uſque jejunium, Deum mox ſuam retractaſſe ſententiam intellexerint, & quantò in longius tempus jejunia ſua protrahebant, tantò ſibi arctiùs divinam clementiam conciliarint.

S. Aug. ſerm. 59. de temp.

Rex ſit medicus. Iſa. 3. v. 7.

2 Nimirum ad Regia munus propriè ſpectat, ut tamquam Medicus; ſubditis ſuis præſcribere & ordinare poſſit medicinam ſalutis; Unde Princeps ille, cui apud Iſajam Imperiis potentiſſimum ſceptrum offerebatur, vel ex illo ſolùm capite illud admittere renuebat, quia Medicus non erat: *Non ſum Medicus*: quaſi expreſſiùs dicere vellet; ad Principem ſpectat, ut ſubditorum curare infirmitates norit, eorumque invigilare ſaluti. Et ideò S. Ephrem hunc Ninivitarum Regem Medici titulo honorat, dum ait: *Cognoſcebat Ninivitarum Rex cauſam prædicatæ iræ ob eorum veniſſe peccata, præſcidit cauſam, & mala depulit, Medicus erat, ſciens morbum civitatis, adhibitoque jejunii pharmaco civitatem curavit.* Peritus namque & expertus Medicus infirmitatis cauſam & originem è medio tollere ſatagit, hæc autem in ſolo gulæ & crapulæ exceſſu conſiſtebat, quam proindè radicitùs extirpare conatus fuit. Unde S. Maximus jejunium unicum Ninivitis remedium fuiſſe conſiderans ait: *Illos aliud non habuiſſe refugium, niſi ut abjectis crapuloſis epulis jejunia continuata ſuſciperent, ſcilicet, ut exinde remedium perciperent, unde iis perditio contingebat.*

S. Ephr. In Jonam.

S. Maxim. h. in Lucam.

Non ſubverſa Ninive propter jejunium.

3 Porrò inter alia ſententiæ Divinæ à Jona comminatæ verba, valde conſiderandum venit Ly *Subvertetur*: Non enim illam ob malam aliquam vitiati aeris influentiam vel contagionem, vel per incendium, vel aliud ſimile infortunium devaſtandam & deſolandam eſſe dicit, ſed per phraſim illius verbi *ſubvertetur*, illam ab hoſtili quodam exercitu deſtruendam & exterminandam eſſe comminatur: Jam verò dum fortis quidam inimicus ad Civitatem aliquam obſidendam appropinquare intelligitur, mox congeſtæ humo aggeres mœnibus adjiciuntur, valla & propugnacula inſtaurantur, fortificantur munitiones & fortalitia, ut omnis invaſori obſtruatur intercipiendæ civitatis via vel aditus; ac proindè S. Cyrillus de Ninivitis ait: *Illi verò jejunium velut expugnabile propugnaculum arripientes, divinam declinavere iracundiam, ſeque à malis imminentibus liberaverunt*; Et D. Chryſoſtomus ait: *Ebrietas & crapula urbem ſtantem quati, ad caſſumque nutare compulit, jejunium nutantem ipſam caſſuramque firmavit.* Fortiſſima quæ urbem Ninivem defendebant mœnia per gulam diruta poſtrataque jacebant, at verò jejunium illa denuo erexit, & in priſtinam integritatem & fortitudinem redegit, rigidaque illa fortificavit abſtinentia; nam ut S. Ambr. ait: *Murus quidam eſt Chriſtianis jejunium, inexpugnabilis Diabolo, intranſgreſſibilis inimicis.*

S. Cyrill. Alex. Hom. 1. de feſt. Paſch.

D. Chryſoſt. Hom. 51. de Jejun.

S. Ambr. in 1. Dom. in Quadr.

Jejunii ſolum ſufficit ad Dei flagella ſiſtenda.

4 Jonas Deum viſis Ninivitarum bonis operibus illius denuo placatum & reconciliatum fuiſſe dicit: *Et vidit Deus opera eorum quia converſi ſunt de via ſua mala.* Enimverò nulli dubium eſſe poteſt, quin Ninivitæ pluribus aliis præter gulam vitiis immerſi fuerint, ad hoc enim credendum hoc unicum dicere ſufficit, quòd videlicet Sardanapalus Rex & Paſtor illorum fuerit, *Cùm enim paſtor per abrupta graditur*, ut S. Gregorius ait, *conſequens eſt, ut grex in præcipitium feratur*; & tamen inter omnia Ninivitarum bona opera, jejunium ſpecialiſſimè in ſacro textu exprimi legimus; Hoc enim unicè & ſolitariè ad ſiſtendum Divinæ juſtitiæ fulmina ſufficit; Unde in collecta quadam Quadrageſimali legimus: *Præſta nobis quæſumus Domine, ut ſalutaribus jejuniis eruditi, à noxiis quoque vitiis abſtinentes, propitiationem tuam faciliùs impetremus.*

Orat. in fer. 4. D. 3 Quad.

5 Non eſt quòd iram Dei, vel quemvis alium ſiniſtrum eventum timeat, qui jejunio ſe obarmat: *Civitas Ninive*, inquit S. Hieronymus, *imminentem iram Domini, jejuniorum miſeratione detorſit, quam & Sodoma placaſſet & Gomorrha, ſi voluiſſet agere pœnitentiam & lacrymas pœnitentia patrocinante conciliare jejunio.* In lib. Exodi legitur, quòd Moyſe Propheta in Monte Sinai conſtituto; *cœperunt audiri tonitrua, & micare fulgura, & nubes denſiſſima operire montem, clangorque buccinæ vehementer perſtrepebat*, ideòque totus populus, timore perculſus tremebat, ſiquidem cœlum terræ bellum videbatur indicere: timuit populus; Moyſes autem nec quicquam timuit, ſed per media fulgura penetrare minimè dubitavit; Scitiſne cauſam; inquit S. Ambroſius: Nimirum, *Jejunantem non voces magnæ, non fulgura, & nubes nimboſa, non fumigans Sina perterruit, neque verò introiſſet in nubem, & vocem Dei loquentis de medio ignis ſine periculo ſalutis audiſſet, niſi munitus armis jejunii fuiſſet.*

S. Hier. l. 2. con. Jovin. Jejunus nihil timet.

S. Ambr. de Eliâ & jejun. c. 6. Prov. 14. v. 4.

Jejun. optimum remedium contra vitia.

6 Veriſſima eſt illa Sapientis à Spiritu Sancto dictata ſententia, qua dicitur: *Miſeros facit populus peccatum*: ſiquidem ſolùm peccatum eſt, quod Civitatibus, Regnis, Provinciis, imò & toti mundo flagella & fulmina iræ Dei ſuperinducit; Verumtamen pariter certum eſt, quòd jejunium ad peccatorum expiationem optimum remedium exiſtat; ac proindè S. Laurentius Juſtinianus de abſtinentia & jejunio dicit, quòd ſit *mors culpæ, excidium delictorum.*

S. Laur. Juſt. de lig. vit. c. 1.

1. Reg. 7. v. 6. Jeju ut aqua eluit maculas.

7 Iſraelitæ peccata ſua, quibus divinam exaſperarant juſtitiam deteſtari volentes, *aquam effunderunt in conſpectu Domini, & jejunaverunt*; Circa quam Cæremoniam meritò quærendum venit, quænam ſit inter hanc aquæ effuſionem & jejunium proportio? Nimirum per hunc ritum, ni fallor, ſignificare voluerunt, quòd ſicut aqua munda maculas ſubmovet corporis, ita Eleemoſyna animæ inquinamenta expiet. Unde Tertullianus ait: *Deliquerat Iſrael ſed in aquatione congregatus, ita ſtatim jejunium delictum diluit, ut periculum prælii ſimul effuderit.*

Tertul. adv. Pſych. c. 7.

8 S. Hieronymus argomento quodam à minori ad majus deducto, circa hanc materiam utitur; dum enim conſiderat, quòd Rex Babyloniorum ad Danielem in lacum leonum immittendum coactus, præ triſtitia à cœna abſtinuerit: *Abiit Rex in domum ſuam, & dormivit incœnatus, cibique non ſunt allati coram eo*; *ita arguendo ſcribit: Si Rex neſciens Deum hoc fecit pro altero, quem vult de diſcrimine liberare, quantò magis nos pro peccatis propriis, inedia & vigiliis debemus Deum ad clementem flectere?*

S. Hier. l. 2. cont. Jovin.

Dan. 6. v. 18.

9 Hugo à S. Victore hanc Inſtitutionis jejuniorum quatuor temporum rationem reddit: *Sciendum*, inquit, *quod per quatuor anni tempora, ſcilicet ver, æſtatem, autumnum, & hiemem, in quibus in multis delinquimus omnes, conſtituit primitiva Eccleſia quatuor celebrari jejunia,*

Hug. de S. Vict. tit. 3. c. 1. on. miſcell. 3 l. 3. c. 1. l. c. 2.

Digitized by Google

jejunia, quibus pro quantitate criminum, alii plus alii minus abſtinentes peccata ſua deflerent.

S. Baſil. h. 2. de jejun.

10 S. Baſilius jejunium magnum animæ lucrum conciliare dicit, quemadmodum gula ventri attulit voluptatem, ideòque ad noſtram conſolationem ſubjungit: *Sis hilari animo, quod tibi à medico datum eſt pharmacum, efficax eſt abolendo peccato.* S. Bernardinus Senenſis in ſermone quodam in die primo cinerum habito inter alios jejunii fructus, hunc quoque recenſet: *Eſt unum de potiſſimis inſtrumentis juſtitiæ pœnitentialis ſeu ſatisfactionis, pro libidine perpetrati peccati; ſubtractionem delectationis juſtiſſimè recompenſat; qui illicita perpetrat, debet ſatisfaciendo ab aliquibus licitis abſtinere, ſed jejunium ſatisfacit pro commiſſis & omiſſis.* Pro cujus majori explicatione S. Ambroſius ſequentem valde congruam adducit ſimilitudinem: *Sicut*, inquit, *cum in intimis puerorum viſceribus vermes ex cibi indigeſtione naſcuntur, & extingui non queunt niſi cum amarior potus infunditur; ita profundum animæ virtus ingreſſa jejunii, culpam latentem interficit.* S. Ephrem quoque de Jona & Ninivitarum jejunio ita ſcribit: *Jejunium ipſis peccata condonabat, Jonas ſpem eorum comminationibus præcidebat, quam tamen jejunium augebat, ac vitam promittebat, infantes in matrum conſervati ſunt ulnis, quia jejunare ſunt edocti.*

S. Bern. Sen. ſer. 5. in die Cin. fruct. 2. Jejunii fructus.

S. Ambr. de Elia & jejun. c. 11.

S. Ephrem in Jonam.

S. Baſil. or. 5. de jejun. Jejun. ad expianda peccata aptum.

11 Porrò ſupplicium quod S. Elias Propheta de populo Idololatra ſumpſit, prima quidem facie nimis fuiſſe rigoroſum videtur; Verumtamen S. Baſilius idem ſupplicium ad utilitatem & commodum illius directum fuiſſe conſiderans, ſiquidem per exteriorem à ſe inflictam corporis famem, eumdem populum à peccatis ſuis expiare contendebat, ut hac ratione conceptæ adverſus eumdem iræ divinæ fulmina ab ultrice Dei manu eriperet: *Cum videret*, inquit, *ingentem injuriam ex ſatietate naſci, invitum ipſis ex fame jejunium adduxit, quo peccatum eorum, quod jam extra fines modeſtiæ proceſſerat, compeſcuit, per jejunium inquam, veluti per cauterii cujuſdam uſtionem, aut ſectionem quamdam, malum ne longius ſerperet effecit.* Quiſnam obſecro filio prodigo peccatis unquam onuſtior fuit, & tamen quia penè præ fame moriebatur, reductus fuit ad peccatorum ſuorum inſignem pœnitudinem. Unde D. Chryſologus ait: *Fames revocat, quem ſaturitas exulaverat, & ſi tantum præſtiti vel invita fames, probate quid voluntarium conferre poſſit jejunium. Quid eſt jejunium*, interrogat S. Auguſtinus, *niſi junctorum membrorum debita ſatisfactio?*

D. Chryſol. ſerm. 2.

S. Aug. ſer. 24. ad Frat.

S. Petr. Dam. l. 1. ep. 9. Hiſtoria.

12 S. Petrus Damianus de B. Arnulpho Metenſium Epiſcopo refert, quòd dum Moſellam fluvium aliquando trajiceret, annulum ſuum è digitis ereptum in eumdem conjecerit, dicens: *Cùm annulum hunc recepero de ſpumoſis fluctibus erutum, tunc me proculdubio confidam omnibus peccatorum meorum nexibus abſolutum, moxque eremum petiit, ubi non parvo tempore ſibi ac mundo mortuus vixit.* Cùmque aliquanto poſt tempore ad Epiſcopatum raptus fuiſſet, eamdemque qua antea uti ſolebat, jejunii & abſtinentiæ formam conſtanter continuaret, accidit ut dum piſcis quidam dono ipſi datus coram eo in prandio afferretur, in ejuſdem exenterati viſceribus projectum in Moſellam ab Epiſcopo annulum quoque reperirent, qui proindè ad eumdem Epiſcopum magno cum jubilo allatus fuit, *quem ut aſpexit, illico recognovit, & non tam vibrantis metalli miratus eſt venam, quàm quia propitiatione divina reatus conſecutus eſt veniam.*

13 Eſt inſuper jejunium efficax quoddam adverſus peccata antidotum & præſervativum. Unde ubi vulgata noſtra in Joelis Prophetia legit: *Sanctificate jejunium*, Septuaginta legunt, *curationem*, idque S. Hieronymus ait: *Ut monſtraretur jejunium ſanctificari præ cæteris operibus, & ſanctificatum jejunium curationi proficere peccatorum.* Ad exactam Medicinæ artem pertinet non ſolùm infirmitatem perfectè curare, verùm etiam infirmum præſervare, ne deinceps ejuſdem vel alterius morbi patiatur recidivam, quem effectum inſuper jejunium præſtat. Unde S. Laurentius Juſtinianus ait: *Bona eſt ſalutaris ſobrietas & abſtinentia, qua redimuntur æterna ſupplicia, dum remittit peccata; non ſolum enim eſt abolitio peccatorum, ſed etiam extirpatio vitiorum, nec tantum obtinet veniam, ſed meretur & gratiam; non ſolum delet peccata quæ commiſimus, ſed & repellit futura quæ comittere poteramus.* Eumdem quoque fructum S. Bernardinus his verbis refert: *Non ſufficit pro perpetratis criminibus ſatisfacere, niſi etiam ad futura cavenda quis conetur, quod per jejunium fit, cùm enim ſit corporis afflictivum, concupiſcentiam debilitans, futuris peccatis obſiſtit.*

Jejunium Præſervativum.

S. Hier. l. 2. cont. Jovin.

S. Laur. Juſt. l. de lig. vitæ c. 3.

S. Bern. ſer. c. 3. ibid.

14 S. Baſilius propoſitionem quamdam de jejunio adducit, hoc loco valde conſiderabilem. Dicit enim: *Quòd ſi omnes jejunium ad res gerendas in conſilium adhiberent, nihil obſtaret, quominùs per univerſum terrarum orbem pax eſſet, videlicet nec gentibus inter ſe confligentibus, nec exercitibus inter ſe impreſſionem facientibus;* Et quidem ſi præteritos rerum eventus circumſpiciamus, propoſitionem hanc minimè à veritate aberrare comperimus. Quando enim mundus iſte infelicibus maledictionum, calamitatum, infirmitatum, odiorum, invidiarum, ſtragum, aliarumque infinitarum ærumnarum ſentibus & vepribus, quæ corruptam naturam noſtram inundarunt, obſeptus, dilaceratus, & ſuſque deque everſus fuit? Quis eſt qui quo tempore id factum ſit, ignoret? Tunc nimirum quando protoparentes noſtri impoſitam illis à creati mundi exordio abſtinentiæ legem fuere prævaricati.

S. Baſil. orat. 2. de jejunio Jejunium efficax ad pacem.

15 Obſervat S. Ambroſius, quòd mundus iſte in ſocietate jejunii fuerit fabricatus, tuncque ſupremus illius architectus ab hujus ſabricæ ſuæ fabricatione ceſſarit, quando jejunium violari cœpit: *Primus uſus mundi à jejunio cœpit, quando lux clara reſplenduit; Secundus dies in jejunio, quando cœli factum eſt firmamentum; tertio die pabulum terra germinavit, jejunium tamen cæleſtis diſciplina ſervavit; quarto die luminaria ſunt, Solis & Lunæ, & adhuc jejunium; quinto die produxerunt aquæ reptilia animarum viventium, & volatilia, & adhuc jejunium; benedixit eis, & dixit: Creſcite; & non dixi: Edite & manducate; ſexto die beſtiæ creatæ ſunt, & cum beſtiis orta edendi poteſtas eſt, & uſus eſcarum; ubi cibus cœpit, ibi finis factus eſt mundi; quo indicio declaratum eſt, quod per cibos mundus haberet imminui, per quos deſiit augeri, nemo delictum ſciebat, nemo pœnam timebat, nemo noverat mortem.* Imò Salvator noſter tunc ſe tamquam viventium & mortuorum Judicem venturum, mundoque finem imponendum eſſe dixit, quando mortales de ſua felicitate maximè ſecuri, omniſque Chriſtianæ modeſtiæ & honeſtatis veluti obliti, gulæ totaliter dediti erunt: *Sicut factum eſt in diebus Noe, ita erit & in diebus filii hominis, edebant & bibebant*: adeòque mundus qui ſimul cum abſtinentia fabricari cœpit, deſtruetur à gula.

S. Ambr. l. de Elia & jejun. c. 4. Mundus per jejun. fabricatus, à gula deſtruitur.

Luc. 17. v. 26. & 27.

16 Porrò cur Deus adeò faciliter per jejunium nobis reddatur propitius, hujus S. Bernardin. hanc reddit rationem; Dicit enim: *Ratio quare jejunio placatur Deus, eſt, quia cum univerſæ viæ Domini ſint miſericordia & veritas, ſi unam ejus fugis manum, alteri te propinquas; ſi miſericordiam fugis, juſtitiæ approximas, & e converſo; igitur cùm jejunium evaſio ſit iræ Dei, ad mentem propinquat miſericordia ejus.* Unde Ambroſ. ait: *Nullum eſt tam grave delictum, quod abſtinentia non purgetur.*

S. Bern. Sen. ſer. cit. ſr. 4. art. 1. Ratio cur per jun. Deum reddat propitium.

17 Aman ut conceptas adverſùs Mardochæum vindictas exſereret, univerſum populum Judaicum per illatam omnibus Hebræis necem diſperdere parabat; at verò ut benè S. Ambr. notat, Eſther Regina in haſce conſiliorum ipſius machinationes ſe interpoſuit, de qua ita ſcribit: *Eſther pulchrior facta eſt jejunio, omne genus ſuum, id eſt, populum Judæorum à perſecutionis acerbitate liberavit, quæ triduo jejunavit continuo plus placuit: Aman verò dum ſe regali jactat convivio, inter ipſa vina pœnam ſuæ ebrietatis exſolvit. Eſt ergo jejunium reconciliationis ſacrificium.* Eumdem Amani errorem Rupert. Abbas Tuitienſis his verbis detexit: *In hoc illuſus eſt, dum ſuſcepta mora tanta dilationis, interim pendet ſententia mortis, opportunum facit univerſæ gentis ſpatium, quod ſufficere poſſit ad legationes mittendas in longinquum, id eſt, in altitudinem cœli, unde auxiliares copiæ debeant conduci, ſcilicet jejunia, lacrymæ & preces, quæ idoneæ legationes erant & ſunt, ad invitandum ſeu invocandum de cœlo auxilium Domini.* Et ideò S. Cyrillus jejunium appellat *ſupernæ conciliatorem atque adminiſtrum benevolentiæ.* Quod alia quoque vice patuit, quando adverſùs Iſraelem Divina Juſtitia adeò efferbuerat, ut decretum illi fuerit, eum totaliter inter-

S. Ambr. l. de Elia & jejun. c. 9. Jejunium placat Divinam Juſtit.

Rup. Abb. l. 8. de vict. verb. c. 24.

S. Cyrill. Alex. t. 5. h. 10. de ſeſt. Paſch.

Digitized by Google

ternecioni tradere, niſi jejunii virtus & efficacia pro ipſis interveniſſet: *Impetraverunt unius hominis jejunia,* inquit S. Auguſtinus, *quod totius populi ſaturitas deſperaverat. Advertamus ergo, quanta ſit inter jejunium & ſaturitatem diſtantia, inter ventrem vacuum & pulmonem epulis æſtuantem; Moyſes quia jejunavit, Dominum vidit: populus quia manducavit, & bibit, idola fabricatus eſt.* Simili quoque modo Achabo per expreſſam Dei ſententiam mors, nec non ejus & totius domus ſuæ deſolatio comminata fuerat, ſed quia jejunavit, audire protinus meruit: *Non inducam malum in diebus ejus*; de quo proindè S. Hieron. ita ſcribit: *Achab Rex impiiſſimus, ut ſententiam Dei ſubterfugeret, & everſio domus ejus differretur in poſteros, jejunio impetravit.*

S. Aug. ſer. 65 de temp.

3. Reg. 21. v. 29.

S. Hier. lib. 2. cont. Jovin.

18 Thomas Cantipratenſis in vita S. Ludgardis, Beatiſſimam Deiparam huic virgini nocte quadam in vultu pallido apparuiſſe refert, cujus cùm prædicta virgo cauſam expoſceret, Deipara hunc vultui ſuo pallorem ideò accidiſſe reſpondit, quòd Albigenſes per ſuos errores filium ſuum de novo crucifigerent, proindèque huic Virgini mandavit ut ad placandam conceptam Dei juſtiſſimam iram, per ſeptennium integrum jejuniis continuam operam daret; quod cum illa duntaxat manducando panem & cereviſiam bibendo compleſſet, Divinam denuò juſtitiam perfectè placavit. In oratione quadam quæ primo loco in Miſſa quadam Feriæ Quadrageſimalis legitur, Eccleſia Dei hunc in modum precatur: *Sacra nobis quæſumus Domine obſervationis jejunia, & piæ converſationis augmentum, & tuæ propitiationis continuum præſtent auxilium.* Imò gentiles ipſimet, licèt nullo fuerint Divinæ fidei lumine colluſtrati, jejunio mediante, prout Annales Eccleſiaſtici hac de re teſtimonium perhibent, iratos ſibi deos ſuos reconciliare ſemper ſtuduerunt.

Th. Cant. l. 2. vit. S. Ludg. Hiſtoria.

Abſtinere à carnibus Deo gratâ.

19 Enimverò Dei adversùs populum ſuum concepta indignatio tunc vel maximè clarè ſatis emicuit, quando tanta cum aviditate & precum importunitate carnes à Deo poſtulando abſtinentiam ruperunt; *Quis dabit nobis carnes*, &c. *Iratuſque Dominus*, &c. ubi Oleaſter ait: *Non putes parum aut nihil prodeſſe propter Deum à carnibus abſtinere; Audis enim hic quam ægrè tulit Deus eos, quos ipſe ad tempus carnibus privaverat, in carne deperiiſſe.*

Ann. 1592.

20 In Litteris annuis Societatis Jeſu refertur, ruſticum quemdam hæreticum in Provincia Auſtriæ Catholico cuidam carnem in die jejunii manducare nolenti inſultaſſe, ipſique ſuperſtitionis eum arguendo carnes ori ejus violenter intruſiſſe, imò & oculis ſuperpoſuiſſe, cùmque hic carnes abnuendo conſtans permanſiſſet, tandem ut carnem ingeſtam deglutiret, fauces ei aperuiſſe, qui tamen maxillas conjungere minimè valens, ore ſic violenter aperto permanſit; *Adhuc eſca eorum erant in ore ipſorum, & ira Dei aſcendit ſuper eos.*

Hiſtoria.

Pſal. 77. v. 30.

21 In vita S. Caroli Borromæi, quod dum quidam Diœceſis Mediolanenſis Incola contra factam ab hoc ſanctiſſimo Cardinali prohibitionem, (licet non contra dudum in dicta Diœceſi introductum abuſum) prima Dominica Quadrageſimæ in Archiepiſcopi prohibentis deſpectum carnes manducare vellet, ad primum quem ori ingeſſerat, bolum, ſtrangulationis ſeu ſuffocationis manifeſtum incurrerit periculum, qui tamen miraculo hoc viſo compunctus deſtitit, rigidamque pœnitentiam egit.

Hiſtoria.

Bredenb. l. 1. coll. c. 14.

22 Ann. 1576. quidam ex Comitis Ludovici Naſſovii militibus carnes in die jejunii manducantes, eos verò qui legitimè jejunium ſervabant deridentes, omnes in fruſta minutim fuere conciſi, adeò ut nec unus illorum in vita ſuperſtes remanſerit.

Specul. exempl. 22.

Hiſtoria.

23 In ſpeculo item Exemplorum refertur, quòd cùm Epiſcopi nonnulli, unà cum aliis viris conſpicuis prima die poſt Dominicam Quinquageſimæ Carthuſiam majorem adeuntes, multos in ea Monachos ex defectu eſus carnium ægra valetudine utentes deprehendiſſent, multis cum Priore verbis egerint, ut per adductas in medium rationes eſum carnium in talis infirmitatis occurrente caſu & poſſe & debere concedi perſuaderent; Quibuſcum licèt Prior multis in contrarium adductis argumentis diu luctatus fuiſſet, tandem quia ipſos ſuo in ſenſu pertinaciter hærere conſpexit, tandem eiſdem *Aſſentit licèt invitus importunitate eorum victus; Igitur converſi vadunt Gratianopolim, multas & diverſas pro tantis Dominis & familia adducentes carnes; Mira res? aperiuntur ſarcinæ, inveniuntur illæ carnes in veros & optimos commutatæ piſces, odore, colore, ſapore.*

24 Martinus Delrius de quibuſdam Lutheranis refert, quòd ex Concione in die Veneris ſancto ſimul auſcultata egredientes uni & eidem prandio ſimul accubuerint; cùmque ex accumbentibus menſæ, unus pinguem benèque ſaginatum Caponem menſæ inferri cernens, bonum ex illius carne bolum magna cum aviditate ori ingeſſiſſet, mox ille ex ſumpto bolo ſuffocatus interierit, alius verò à Dæmone ſubitò correptus & miſerabiliter in conſpectu aliorum occiſus remanſerit.

Mart. Delr. l. 4. q. 3. ſ. 2.

25 In Annalibus Ciſtercienſibus Monachus quidam fuiſſe legitur cui nomen Guilielmus erat, qui per quinquaginta annos ſolidos rigidiſſimam vitam egerat, hocque fine in horridam quamdam ſe receperat ſolitudinis ſpecum, ubi non ſolum à carnibus, ſed etiam à cibis quadrageſimalibus, imò nonnunquam etiam ab aquæ potu libando abſtinuit; Quia verò die quadam Sanctus quidam & ſenio confectus Monachus, ipſum viſitandi cauſa conveniſſet, eidem utpotè ex longo itinere valde feſſo & exhauſto carnes ad vires illius reſtaurandas apponi juſſit, qui de carne ſine ipſius in eadem manducanda conſortio guſtare pertinaciter cùm renuiſſet, tandem ad veſcendum ea non ſolùm ex motivo charitatis, ſed etiam ex aliquali gulæ pruritu ſe induci permiſit: at verò Seniore hoc Monacho abs ſe recedente, ad abſtinentiæ tot annis uſurpatæ neglectum ſe reflectens, *Cœpit à fundo cordis alta ſuſpiria trahere, & ingemiſcere graviter, quod tanti temporis propoſitum tam frivola occaſione fregiſſet.* Ecce quantum ii, quibus lumen Dei obtigit, lamententur, dum ſe virtutis abſtinentiæ merita perdidiſſe conſpiciunt, probè ſcientes, quàm ingens ſibi inde in animo comparetur lucrum. Eodem ferè tempore ad feneſtram ſpecus ſeu Cellæ ejuſdem Monachi alius quidam vir venerabilis aſpectu & habitu admirabilis pulſavit, cujus veſtes candidæ & pretioſæ erant, ad eum ferè modum, quo Angelus eidem apparere conſueverat, qui ſe peregrinum eſſe, & ipſius viſitandi gratia adveniſſe ſimulans, eique afflictionis & mœſtitiæ qua in animo angebatur, cauſam aperiens, his ferè verbis eum eſt allocutus: *Meritò ingemiſcis ſuper exceſſu tuo, quo nunc diuturnum laudabilis parſimoniæ propoſitum delicioſa charitate rupiſti; non bona eſt charitas, quæ deſtruit charitatem*; Moxque ſequens ei recenſuit Exemplum. Sanctimonialis quædam in Hiſpania, pane ſolùm & aqua, nonnunquam etiam herbis, ſed ſemicrudis, nec ſatis decoctis nutriebatur. Die autem quadam, illam ex Dæmonis ſuggeſtione vehemens quoddam manducandæ carnis inceſſit deſiderium, cui cùm diu pro viribus reſtitiſſet, tandem violentiæ deſiderii reſiſtere diutiùs non valens, carnem ſibi præparari juſſit, qua deniqùe in menſam illata, Orationi ſe accinxit, Deum cum lacrymis rogando, ne ipſam inde, ſi id cum animæ ſuæ detrimento factum eſſet, guſtare permitteret, moxque de terra, in qua proſtrata jacuerat, ſurgens, menſæ accubuit, *& data benedictione operculum ſubmovet, quo carnis ferculum velabatur, & ecce pro carnibus quæ appoſita fuerant, tres pulli corvorum in diſco vagientes, & ſine plumis apparuerunt; quo viſo ſanctimonialis vehementer expavit, & accita ſorore quæ ei miniſtrabat, rei veritatem inquirit, illa vero ſub atteſtatione tremendi judicii Dei reſpondit, ſe in eodem menſali non implumes aviculas, ſed tria carnis fruſta cocta apparaviſſe.* Porrò cella hujus ancillæ Dei ſuper ripam rapidi cujuſdam fluminis ſituata erat, quod ingenti cum ſtrepitu in præceps currebat, in illud itaque flumen corvos illos una cum diſco projici juſſit: *Projecti in amnem nullatenus potuerunt ſegregari ab invicem, ſed fluctuante vaſculo ſuper flumine, tandem devoluti ſunt in quemdam ſinum eidem cellulæ proximum, ubi ingentis ſaxi concavitas copioſam aquarum congeriem ſtagnabat; ibi ergo jam per multa temporum curricula aſſiduè rotantur, & uſque hodie in teſtimonium hujus miraculi in ipſo vaſculo ſuper aquas fluctuare videntur.* Quo exemplo hic uſque narrato, Monachus ille compunctus remanſit, *& cadens*

Ann. Chriſti 1144. Pulchra Hiſtoria.

in fa-

in faciem fuſis lacrymis reatus ſui veniam poſtulabat, acceptaque pœnitentia, non modo abſolutionem peccatorum, verùm etiam conſolationem plurimam ab eo ſuſcipere meruit. Cùmque iteratis vicibus eum unde veniſſet, aut quis eſſet, ſciſcitatus fuiſſet, multiſque oblatis promiſſis eum ad ſecum ſemper manendum ſollicitè requiſiſſet, illud tamen ab eo obtinere, nec nomen aut qualitates ejus explorare nequaquam potuit, ſed ab eo recedens, numquam deinceps ampliùs viſus fuit; Unde pro comperto ipſum Angelum fuiſſe habetur, qui ad eum erudiendum in prædicta ſpecie apparuit.

DISCURSUS XIV.

ARGUMENTUM.

Per varia S. Scripturæ loca, aliaſque Hiſtorias per jejunii merita multas fuiſſe glorioſè obtentas victorias oſtenditur.

THEMA.

Joſaphat timore perterritus prædicavit jejunium univerſo Judæ. 2. Paral. 20. v. 3.

Jejunium Hoſtes fugat

1 POſtquàm Moabitæ, Ammonitæ, & Aſſyrii numeroſum & formidabilem adversùs Joſaphat pugnaturum congregaſſent exercitum, hic timore perterritus & perculſus fuit; ſed quonam ipſum in hac tam periculoſa ſummaque neceſſitate conſilio uſum fuiſſe exiſtimatis? Num fortè aggeres congeſſit, aut Civitatis ſuæ propugnacula fortificavit, aut verò æquè numeroſum adversùs hoſtes ſuos conſcripſit exercitum, vel denique victus & munitionis bellicæ congregavit annonam? Minimè gentium, de his omnibus enim nulla ipſi cogitatio incidit, ſed primæ reſolutionis conſilium in eo ſtetit, quòd univerſale quoddam omnibus ſibi ſubditis populis jejunium ſeriò indixerit, in cujus virtute glorioſam de hoſte ſuo fugato retulit victoriam & ſpolia opima ab eo accepit: *Jejunemus fratres*, inquit S. Maximus, *& hoſtes noſtros in fugam convertamus.*

S. Max. ho. 4. de jejun.

2 In libris Regum ad caput S. Eliæ Prophetæ ſub junipero fame & fatigatione exhauſti procumbentis, ex improviſo panis quidam ſubcinericius repoſitus fuit: *Ecce ad caput ſuum ſubcinericius panis, & vas aquæ.* Tertullianus conſiderans quòd corvi eidem S. Prophetæ carnes attulerint quotidie manè & veſperi; Angeli verò illum jam ad iter longinquum & difficilè inchoandum accinctum adeò tenui cum parſimonia tractarint, ut pro quadraginta diebus prolixi & faſtidioſi itineris, nil præter modicum & ſub cineribus rudiùer & obiter coctum panem, & aquam in valdè exigua menſura appoſitam exhibuerint, dicit: *Cùm corvi illum pane & carne ſaturare conſueſcerent, cui poſtmodum apud Berſabee Judæ excitato ei de ſomno, quidam illi Angelus, panem ſolum & aquam obtulit? Defecerunt corvi qui illum liberaliùs paſcerent? an difficile Angelo fuerat aliquem aliunde de convivio Regis miniſtrum cum inſtructiſſimo ferculo raptum ad Eliam transferre?* Quòd ſi corvi, qui natura ſua rapaces eſſe noſcuntur, carnes non ſibi vendicant devorandas, ſed fidos ſe erga Eliam diſpenſatores exhibent, cur Angeli qui menſæ cœleſti deliciis æternalibus refertæ continuò accumbunt, adeò ſint erga Eliam in ſubminiſtranda illi annona avari? Pro hujus quæſtionis reſolutione obſervanda eſt communis Divinæ providentiæ omnis erroris expertis œconomia. Etenim Elias tali tempore à cœleſti hoc nuntio paſcebatur, quo à truculenta Jezabelis perſecutione infeſtatus, ad fugam ſe accinxerat, eò quòd hæc vitæ ipſius continuas per ſe & miniſtros ſuos machinaretur inſidias; quia enim Angelus optimè noverat, quòd tempore ærumnoſo imminentium calamitatum, nullum ſit evidentius remedium, quàm afflictio corporalis per rigidum jejunium, hoc enim eſt quod nos à periculis liberat, ab ira & furore DEI non ſolùm ſed etiam hominum tuetur & defendit, ideò ipſum in hac gravi anguſtia poſitum tam arcta annona ſuſtentavit: *Conſtitui oportebat exemplum*, inquit Tertullianus, *docens in tempore preſſuræ & perſecutionis xerophagiis eſſe vivendum.* Quis enim eſt, qui bella quæ Civitatibus, populis, Provinciis & Regnis tot comminantur ſemper conſequentes ærumnas, exterminia & deſolationes, ut plurimùm jejunio mediante diſſipari ignoret? unde S. Hieronymus de Samuele ita ſcribit: *Congregatum populum Samuel in Maſphath, indicto jejunio roboravit, & fecit hoſtibus fortiorem.* Idem quoque de Amalec ait: *In Exodo adversùs Amalec oratione Moyſi, & totius populi uſque ad veſperam jejunio dimicatum eſt:* Moyſes enim illo tempore oratione ſe obarmavit, exercitus autem qui adversùs hoſtem ad mortem uſque acriter pugnaturus erat, ut tanto vigoroſior efficeretur, ſe communivit jejunio.

2. Reg. 19. v. 6.

Tertul. lib. con. Pſych. cap. 9.

Jejun. à periculis liber.

S. Hier. l. 2. cont. Jovin.

Exod. 17. v. 11.

3 Legatur memorabilis pugna illa, quam invictus ille populi Dei Archiſtrategus adversùs Ammorrhæos habuit, quando per inauditum prodigium, præcipitem Solis & Lunæ curſum per ſolius vocis ſuæ imperium immobilem eſſe fecit: *Sol contra Gabaon ne movearis, & Luna contra vallem Ajalon: ſtetit Sol in medio Cœli, & non feſtinavit occumbere ſpatio unius diei, obediente Deo voci hominis;* hacque ratione ſubjugatis & ſupplantatis quinque Regibus, glorioſiſſimum reportavit de inimicis triumphum. De hoc autem glorioſo Iſraelitarum belli duce Joſue Tertullianus ita ait: *Jeſum Nave debellantem Amorrhæos, prandiſſe illa die exiſtimamus, qua ipſis Elementis ſtationem imperavit?* Et S. Hieronymus dicit: *Jeſus Filius Nave ſtationem imperavit Soli & Lunæ, & mediam pluſquam unius diei victoris exercitus protelavit.*

Jejun. ſtetit Sol.

Joſ. 10. v. 13.

Tertull. lib. cit. c. 10. S. Hier. ib.

Jud. 20. v. 21.

4 In Judicum libro legimus, quòd, cùm ex undecim tribubus Iſraelis congregatus fuiſſet quadringentorum millium virorum bellatorum numeroſiſſimus exercitus, ut contra tribum Benjamin juſtiſſima ex cauſa in capite præcedenti fuſius enarrata, juſtum committerent prælium, exercitus contrarius ex tribu Benjamin collectus, non obſtante quòd in primis altero exercitu quoad numerum longè eſſet inferior, quia vix numerum viginti quinque millium bellatorum attingebat, ac deinde nullo niteretur ad ſui defenſionem juſto titulo, nihilominùs in primo conflictu cæcidit viginti duo millia aliarum tribuum: *Egreſſique filii Benjamin de Gabaa, occiderunt de filiis Iſrael die illo viginti duo millia virorum.* Qui poſt acceptam exercitus ſui ſtragem, licèt devicti fuiſſent, in bellatorum tamen reliquo adhuc numero confiſi, novum aggreſſi ſunt prælium: *Fortitudini & numero confidentes aciem direxerunt*, & tamen iterùm ex iis octodecim virorum millia cæſa occubuerunt in campo. Nec tamen etiam ex hac ſtrage vigor animorum quicquam apud Iſraelitas remiſit, ſed reſumpto generoſo animo tertia vice ſuum aggreſſi hoſtem, ſtragem eidem intulerunt viginti quinque millium virorum, atque inſuper civitatem ſeu Metropolim hoſtium ſui juris eſſe fecerunt; ſed inquies unde ſibi poſt tot de ipſis reportatas victorias, illataſque iis clades aliquam ſibi victoriæ ſpem promittere auſi fuerunt? Non aliunde certè quàm ex jejunio quod præceſſerat ſpes iſthæc derivata fuit: Cùm enim & prima & ſecunda vice ſeſe victos proſtratoſque vidiſſent: *Sedentes flebant coram Domino, jejunaveruntque die illo uſque ad veſperam.*

Jejun. hoſtes vincit.

5 Sic quoque iidem Iſraelitæ cum Philiſthæis cruentiſſimum prælium inituri, ſuadente Samuele, cujus paulò ante mentionem fecimus, rigidum præmiſerunt jejunium, unde Tertullianus ait: *Iſrael in adæquatione apud Maſphas congregatus à Samuele, ita ſtatim delictum jejunio diluit, ut periculum prælii ſimul fugerit.* Qua occaſione ulteriùs progrediendo jejunium oſtendit eſſe victoriarum inſtrumentum: *Cùm Samuel offerebat holocauſtum, in nullo magis procuratam audivimus Dei clementiam, quàm abſtinentia populi: ceciderunt paſtos impaſti, armatos inermes. Hæc erunt vires jejunantium Deo Cœlum pro hujuſmodi militat.* S. Leo Magnus ſuper Quadrageſimam duodecim habet ſermones, quorum primum his exorditur: *Hebræorum quondam populus, & omnes Iſraeliticæ tribus, cùm propter peccatorum ſuorum offenſiones gravi Philiſthæorum dominatione premerentur, ut ſuperare hoſtes ſuos poſſent, ſicut ſacra manifeſtat Hiſtoria, vires animi & corporis indictæ ſibi reparavere jejunio:* & paulò poſt ſubjungit, *ut hoſtes ſuos vincerent, gulæ illecebram in ſeipſis antè vicerunt, factumque eſt hoc modo, ut adverſariis eſurientibus cederent, quos ſibi ſaturos ſubjugarant.*

1. Reg. 7. v. 6.

Tertul. ib. c. 7. Adverſarii jejunis cedunt.

S. Leo ſer. 1. de Quad.

6 Quis adeò in Sacræ Scripturæ lectione eſt imperitus, ut neſciat, qualiter urbs Betbulia poſt ademptam ſibi ab hoſtili exercitu aquam, mortem ſibi à feroci & implacabili hoſte imminentem præ oculis quaſi cernens, Holofernis ſe diſcretioni ſponte committere decreve-

Jejunans Judith Holofernem vicit.

creverit? Et quidem tametſi generoſam Juditham Amazonum fortiſſimam glorioſo illi facinori Holofernis caput præſcindendi; totumque illius fugandi memorabilem exercitum, accinxiſſe conſtet: quæri nihilominus poteſt, quibus ſe armis ad facinus illud explendum communierit? Certè nullo alio armaturæ genere ſe & populum ſuum tutata fuit, quàm abſtinentia, ſiquidem univerſum populum ad diuturna rigoroſaque jejunia ſubeunda hortata fuit; Et ipſa *jejunabat omnibus diebus vitæ ſuæ*; à cibis quoque in lautiſſimam Holofernis menſam illatis prorsùs abſtinuit, ſoliſque cibis quadrageſimalibus, quos ſecum attulerat, victitavit; Et ideò *ſobria*, ut S. Ambroſius ait, *jugulat ebrioſum*. S. Laurentius Juſtinianus ait: *Judith omne tempus viduitatis ſuæ his ſobrietatis armis, & abſtinentia munita peregit, & omnium Aſſyriorum circumvenit exercitum; ſobrii vigore conſilii abſtulit Holoferni caput, ſervavit pudicitiam, victoriam reportavit.*

Jud. 8. v. 6.

S. Ambr. S. Laur. Juſt. de lig. vit. c. 2.

Deficiunt vires ubi deficit obſervatio jejun.

7 Lib. 1. Regum cap. 12. legitur, quòd Saul contra Philiſthæos pugnaturus rigoroſum toti exercitui præceperit jejunium, eoque præmiſſo feliciter quidem adversùs hoſtes ſuos pugnaverit: at verò poſtquàm Jonathas filius ejus paternæ prohibitionis ignarus, ſceptri ſui vel virgæ apicem in favum mellis intinxiſſet, deque liquoris illius dulcedine guſtaſſet, mox victoriarum hactenus obtentarum curſus ſubſtiterit; Quam Hiſtoriam S. Ambroſius conſiderans ait: *Cùm præcepti neſcius, inter medias hoſtium acies victor incedens, favum mellis intincta ſceptri ſummitate guſtaſſet, tanta indignatio repente commota eſt, ut & differretur victoria, & Divinitas læderetur.* Unde S. ille Archiepiſcopus moralem ſequentem deducit conſequentiam: *Unde intelligimus, quòd Saul hoſtes non tam virtute militum, quàm abſtinentia ſuperabat. Deficit virtus in exercitu, ut deficit in obſervatione jejunium.* Mox verò ut Saul filium ſuum præcepti jejunii transgreſſorem eſſe per ſortem cognovit, ad iram Dei placandam pœna mortis eum punire decrevit: *Videte quanta ſit reſoluti culpa jejunii, quæ non niſi ſanguinis effuſione punitur*; ac tandem S. Ambroſius concludit dicens: *Et ſi ignorans Jonathas indictum à Patre jejunium, quia reſolverit, morti addicitur; qui ſciens indictum à Chriſto reſolvit, quid meretur? Ergo fratres ſtatutum nobis cuſtodiamus omni obſervatione jejunium, ut hoſtes noſtros ſpirituales carnaleſque vincamus.*

S. Ambr.

8 Regius Propheta David, qui de omnibus inimicis ſuis, quos habuit, glorioſè feliciſſiméque triumphavit, hujus virtutis abſtinentiæ eximius cultor fuit, cùm enim die quodam valdè ſitibundus magno ſe appetitu aquas è ciſterna quæ eſt juxta portas Bethlehemiticas ſcaturientes concupiſcere apertè declaraſſet, & nonnulli milites ut illam ei pro reſtinguenda ſiti propinare poſſent, magno cum vitæ periculo ei attuliſſent, illas bibere nolens, ſe mortificavit, *& libavit eas Domino.* Circa quod Davidis egregium virtutis hujus exercitium S. Greg. Nazianz. ita ſcribit: *Moveat te Davidis authoritas, qui ut Bethlehemitica ciſterna ipſi copia facta eſt, minimè bibit, verùm aquam tantùm libavit.* De eodem quoque S. Cyrillus Alexandrinus ita ſcribit: *Jejunavit David, ſummaque idcirco laude vel potius admiratione dignus eſt, ea bonitate ſapientiaque præditus, ut cùm regii diadematis glorioſum inſigne præſeferret, cùm deliciis & copia rerum abundaret, in mœrore tamen & inedia degebat, ut aliquam ad ſe divinæ benevolentiæ partem traduceret.* Idem verò S. Doctor paulò poſt hanc amoris & benevolentiæ divinæ demonſtrationem in acquiſitis ſibi glorioſis frequentibuſque victoriis præcipuè poſitam fuiſſe aſſerit, ſiquidem immediatè ſubjungit: *Debellans proindè hoſtes, diſcedebat è prælio victor.*

David libens Domino aquam vidit.

2 Reg. 23. v. 16.

S. Gre. Naz. or. 16.

S. Cyrill. Alex. t. 15. Hom. 18. de feſt. Paſch.

Jejunio Jeroſolyma liberata.

9 In Scriptura quoque ſacra ingentes referuntur anguſtiæ, quibus urbs Jeroſolyma ſub Ezechia Rege involuta erat, ſiquidem Sennacherib eamdem cum exercitu quodam numeroſiſſimo cinxerat, qui utique totam Palæſtinam facili negotio perdere, & in extremam deſolationem redigere potuiſſet, niſi divinum ſe interpoſuiſſet manifeſtum auxilium, quo Deus per Angelum quemdam unica nocte 185. millia bellatorum ſubito ultrici gladio delevit. Qua de re S. Auguſtinus ita ſcribit: *Jeroſolyma à Sennacherib tempore Ezechiæ Regis & Iſajæ per jejunium liberatur, & centum & octoginta quinque millia cœlitùs interfecti ſunt, & ne fœterent eorum corpora, incinerati, & in pulverem redacti ſunt.* Qui idem S. Pater eodem in loco Joſue in ejuſdem jejunii virtute memorabilem pariter Sole & Luna immobiliter ſubſiſtentibus reportaſſe victoriam aſſerit: *Numquid & Joſue filius Nave jejunavit, priùs quàm per diem & curſum Solis & Lunæ temperavit, & hoſtes ſuperavit?* Tertullianus in ordine ad Ezechiam eamdem obſervationem adducit; *Quid enim aliud*, inquit, *obſidionem ſolvit, & Angelum de cœlo in hoſtium vindictam evocavit, quàm Ezechiæ Regis humiliatio, utique jejunio preces conſequente?* Jam ea ordinatione impiiſſimi Aman in procinctu erat, ut univerſus Hebræorum populus in ore gladii interficeretur, quando interveniente jejunio, non ſolùm ira placata eſt Dei, verùm etiam condignum in ipſummet tyrannidis authorem recidit ſupplicium: *Planctus ingens erat apud Judæos, jejunium, ululatus & fletus.* Cùm enim iræ Divinæ comminatio eidem populo comminata fuiſſet, indeque proveniens ultimum illius exterminium, prout in Jeremia legimus: *Prædicaverunt jejunium in conſpectu Dei omni populo in Jeruſalem, & univerſæ multitudini, quæ confluxerat de civitatibus Juda in Jeruſalem.* Machabæi innumeras in populum Dei calamitates & ruinas inundare conſpicientes, ut Divinam ſibi conciliarent propitiationem & clementiam, *jejunaverunt.*

S. Aug. ſ. 25. ad fratres.

Tertul. con. Pſych. c. 7.

Eſth. 4. v. 3.

Jer. 36. v. 9.

2. Mach. 3. v. 47.

10 De Innocentio III. legitur, quòd S. hic Pontifex contra Saracenos Hiſpaniam miſerè devaſtantes, pro eo tempore quo Chriſtianorum exercitus cum illis conflictaturus erat, Dei exercituum clementem aſſiſtentiam implorare volens, inter alias devotiones hanc quoque ſpeciali lege inſtituerit: *Jejunetur ab omnibus ita ut præter infirmos nemo comedat piſces, aut quodcumque pulmentum, ſed qui poſſunt, pane ſint & aqua contenti; qui verò non poſſunt, bibant vinum benè lymphatum, & modicè ſumptum, & veſcantur herbis & fructibus, aut etiam leguminibus, omneſque aperiant manus & viſcera indigentibus, ut per orationem, Jejunium & Eleemoſynam, miſericordia Conditoris reddatur populo Chriſtiano placata.*

Hiſtoria.

11 Abulenſis verba illa: *Fecit ſalutem hanc magnam*, ponderans, in ea eſt opinione, quòd quando Saul poſt intimatum univerſo populo jejunium, acre illud cum Philiſthæis prælium commiſit, ex inimicis ſexaginta millia virorum ſuper faciem terræ cæſa & trucidata remanſerint.

Abul. q. 27. in 1. Reg. c. 14. v. 45.

12 Martinus Cromerus lib. 3. Hiſtoriæ Polonicæ refert, quòd exercitus Uladiſlai Polonorum Regis inexpugnabile Naclovienſe in Pomerania fortalitium obſidens, frequentes de nocte obarmatis militibus inſtar umbræ hinc inde diſcurrentibus inſultus & infeſtationes perpeſſus fuerit, à quibus ſpeciali diſpoſitione divina exagitabantur, eò quòd jejunium quadrageſimale pro more antiquiſſimo Eccleſiæ obſervare arroganter detrectarint, ac proindè ſumma cum confuſione & pudore obſidionem illam ſolvere coactus fuerit.

Martin. Crom. l. 3. Hiſt. Pol.

Hiſtoria.

13 In Annalibus Eccleſiaſticis legitur, quòd Saraceni, poſtquàm Balduinum Jeroſolymorum Regem captivum cepiſſent, quadraginta millium fortiſſimorum bellatorum exercitum, ad exterminandos ex univerſa Paleſtina ſubitò conſcripſerint, qui ut adversùs ingentem hanc potentiam ſe defenderent, aliud invenire nequiverunt effugium, quàm ut omnibus viventibus inter illos nemine excepto, etiam infantibus & brutis animantibus rigidum præciperent jejunium, unde factum eſt, quòd dum Saraceni in die quo illis cum Chriſtianis confligendum erat, hoſce quaquaverſum per circuitum validiſſimè cinxiſſent, adeò ut nullus illis ad fugiendum locus vel occaſio reliqua eſſet, Deus immenſam quamdam lucem & ſplendorem cœleſtem ſuper Chriſtianos demiſerit, quo mediante, omnes hi Chriſtiani nominis hoſtes miraculosè adeò fuerunt poſt ademptas illis vires enervati, ut nec clypeum, nec haſtam, aut enſem tractare valuerint, ideoque in fugam ſe dederint, in qua omnes turpiter cæſi, nemine ex Chriſtianis deſiderato, facti ſunt pueris & mulieribus in prædam.

Ann. 1124. n. 9.

Hiſtoria.

DIS-

DISCURSUS XV.

ARGUMENTUM.

Jejunia ſaluti etiam corporali conducunt, efficiunt enim, ut homines in optimo virium vigore & ſanitate diuturno tempore vivant.

THEMA.

Apparuerunt vultus eorum meliores & corpulentiores præ omnibus pueris, qui veſcebantur cibo regio. Danielis 1. verſ. 15.

Jejunium corpus reddit ſanum.

1 NAbuchodonoſor poſt Jeroſolymam expugnatam præter alios Hebræos in Babylonicam captivitatem abductos, etiam nonnullos ex regia ſtirpe Juda progenitos pueros, inter quos Daniel, Ananias, Miſael & Azarias erant, ſecum abduxerat, ut deinceps in aula ſua regia regio more educarentur: *Conſtituit eis Rex annonam per ſingulos dies, de cibis ſuis & de vino, unde bibebat ipſe.* Hi autem facto inter ſe unanimi pacto in continua abſtinentia & ſobrietate vivere volentes, cibis veſci regiis detrectarunt, ſolis ſe leguminibus nutriri contenti, hujuſque inter ſe pacti propoſiti conſcium quoque eſſe voluerunt miniſtrum, quem Rex eorum directioni & gubernationi præfecerat; qui id ægrè admittens, dicebat: *Timeo Dominum meum Regem, qui conſtituit vobis cibum & potum, qui ſi viderit vultus veſtros macilentiores præ ceteris adoleſcentibus coævis veſtris, condemnabitis caput meum Regi.* Cui Daniel hoc ſuaſit conſilium, ut ſcilicet hujus rei per decem dies faceret experientiam: Tenta nos obſecro ſervos tuos diebus decem, & dentur nobis Legumina ad veſcendum, & aqua ad bibendum; Suaſit inſuper ut ad invicem conferret vultus ipſorum cum aliis, qui ex cibis regiis lautè ſe patiebantur nutriri; factaque collatione ad invicem, *poſt dies decem apparuerunt vultus illorũ meliores & corpulentiores præ omnibus pueris, qui veſcebantur cibo regio.* Verum quidem eſt hunc ſpecialem quemdam fuiſſe divinæ gratiæ effectum, quia tametſi etiam jejunii auſteritas, ad ſalutem corporalem plurimùm conferat, naturaliter tamen faciem hominis pallidam efficit, & extenuat corpus. Nihilominus Gloſſa & Dionyſius Carthuſianus, licèt primò dicant: *Id gratiæ potiùs, quàm naturæ eſſe adſcribendum*, poſteà tamen ſubjungunt: *quamquàm ſanitas animæ & corporis ſit ſobrius cibus.*

Gloſ. ord. & Dion. Carth. ibid.

2 S. Ephrem propoſitionem quamdam habet, quæ in horum ſanctorum puerorum ſavorem plurimùm militat: *Jejunantis corpus*, inquit, *venuſtum eſt, & anima pretioſa: jejunium mater ſanitatis, juventutis diſciplina, ornamentum ſenibus.* Hi porro juvenes, ob juveniles annos, appellabantur pueri: Ob prudentiam tamen & ſapientiam, quæ in ipſis ſupra ætatem reſplendebat, ſenes eſſe videbantur, id quod jejunii encomio attribui poteſt, ſiquidem de illo S. Ambroſius ita ſcribit: *Quid pulchrius abſtinentia, quæ facit etiam juventutis annos ſeneſcere, ut ſi it morum ſenectus?* Hugo Cardinalis verba aſſumpti thematis liberaliter ſic exponit: *Apparuerunt meliores decore, corpulentiores pinguedine.*

S. Ephr. de Jejun. tit. 2. Jeju. mater ſanitatis.

Hug. Card. in Dan.

3 Enimverò abſtinentiam & jejunium ſanitati cooperari haud difficulter probari poterit. Sancta mater Eccleſia in collecta quadam, quam fidelibus in Sabbato poſt cineres prælegi jubet, ne propter jejunium nimium terreantur, jejunium ſaluti quoque corporali plurimùm conducere aſſerit: *Concede ut hoc ſolemne jejunium, quod animis, corporibuſque curandis ſalubriter inſtitutum eſt, devota ſervitio celebremus.* S. Baſilius ad jejunandum nos exhortatur, ſimulque ſecuros nos eſſe jubet, quòd notabile ſaluti corporali addat incrementum: *Excipite*, inquit, *malè valentes ſanitatis matrem; qui bona eſtis habitudine, excipite bonæ habitudinis cuſtodem.* S. Bonaventura de virtute abſtinentiæ & parſimoniæ in victu diffusè tractans, inter alias illius utilitates, etiam hanc recenſet: *Item confert ad corporis ſanitatem, quia noxios humores deſiccat, quos crapula & quies ſuperflua generare ſolet.* In Homilia quadam, quæ eſt prima de jejunio, idipſum ſcribit his verbis Sanctus Baſilius: *Jejunium familiarum eſt incrementum, ſanitatis mater.*

Jeju. confert ſanitatem.

S. Baſil. h. 2. de jejun.

S. Bon. de profe. rel. l. 2. c. 47.

S. Baſil. ho. 1. de jejun.

4 S. Hieronymus adversùs Jovinianum quamdam ex Galeno Hippocratis Interprete authoritatem adducit, in qua adversùs luctatores dicitur, quòd qui ad ſubminiſtrandas majores corpori vires lautè nutriuntur, longo tempore vivere nequeant: *Athletas quorum vita & ars ſagina eſt, certum eſt nec vivere poſſe diu, nec ſanos eſſe, animaſque eorum ita nimio ſanguine & adipibus quaſi luto involutas, nihil tenue, nihil cœleſte, ſed ſemper de carnibus & luctu, & ventris ingluvie cogitare.*

S. Hier. l. 2. cont. Jovin. Qui lautè vivunt, diu non vivunt.

5 Nimis clara & perſpicua eſt illa Eccleſiaſtici ſententia, cui etiam ipſamet quotidiana experientia evidens & indubitatum perhibet teſtimonium; Dicit enim: *Propter crapulam multi obierunt; qui autem abſtinens eſt, adjiciet vitam;* Paucos certè inveniemus, qui per ſobrietatem & jejunium ſibi abbreviaverint vitam; multos autem ante tempus per gulam mortuos eſſe notum eſt omnibus. Unde Seneca ait: *Multos morbos fercula multa ferunt.* Id quod Sanctus Baſilius ſequenti declarat ſimilitudine: *Navim*, inquit, *oneris magnitudine gravatam, exiguus fluctus mergit; quæ modicis ſarcinis temperata eſt, facilè ſuffert undarum impetum: eumdem in modum & hominum corpora aſſidua expletione degravata facilè à morbis demerguntur.*

Eccl. 37. v. 34. Propter crapulam multi ſunt mortui.

Senec. ad Luc.

S. Baſil. ho. 1. de jejun.

6 Sanctus Hieronymus obſervat id quod circa illos, qui aliqua infirmitate aggravantur, quotidie exerceri ſolet: *Qui ægrotat*, inquit, *non aliter recipit ſanitatem, niſi tenui cibo & caſtigato victu.* Unde quamdam ſcitu neceſſariam deducit conſequentiam: *Quibus ergo cibis recipitur ſanitas, his & ſervari poteſt.* Sanctus Baſilius corpora per cibos ſubſtantioſos, & delicatos ſaginata & incraſſata ad hoc ut ſanitate fruantur, in peſſima diſpoſitione conſtituta eſſe exiſtimat, & ut illa frui poſſint, bona illis diæta opus eſſe dicit: *Interroga Medicos, & dicent tibi, nihil eſſe periculoſius habitudine corporis extremè bona, eoque qui peritiſſimi ſunt artis per jejunium detrahunt redundantia, ne vis naturæ pondere corpulenta facta ſuccumbat.* S. Hieronymus, quemdam in medium affert Hippocratis aphoriſmum, quo dicitur: Corporibus craſſis opus eſſe ut emacientur, aut verò ſanguinem emittendo diminuantur, ſecus eadem facilè in paralyſim vel alios morbos incidere poſſe.

S. Hier. ib. Sanitas recipitur.

S. Baſil. ho. de jejun.

S. Hier.

7 In Annalibus Ciſtercienſium de Epiſcopo quodam legimus, qui cùm delicatiſſimè viveret, ſemper tamen infirmus exiſtens, nullum poterat ad ſui curationem invenire remedium; Hic cùm aliquando in libro legiſſet abſtinentiam & ſobrietatem optimum eſſe ad corporis & animæ ſalutem remedium, mox mundi hujus deliciis, aliiſque hujus vitæ commoditatibus vale dicere, Ciſtercienſiumque ordinem ingredi ſtatuit, quem cùm aliquandiu profeſſus fuiſſet; Archiepiſcopus quidam eum inviſens, eumque in hoc ſtatu ſaniſſimum atque ab omni morbo liberum deprehendens, *Miror multum*, inquit, *quomodo deliciæ & medicina nocebant, fabæ & olera vos curaverunt; Cibaria abhorrebatis delicata, & nunc comeditis ſicut lupus; tunc ille reſpondit: Domine verum dicis, ſed ego feci ſicut fecit ſerpens, & aquila, & cervus, qui dum gravantur corruptis humoribus, & volunt vetuſtatem deponere, abſtinent, & jejunant, ſicut ego feci, aliter ſicut illa animalia veneno, ita & ego à vetuſtate peccati fuiſſem conſumptus.*

Ann. Ciſt. 1161. c. 5. n. 3. Hiſtoria.

8 In vita Sancti Fulgentii Epiſcopi Ruſpenſis legitur, quòd cùm ſupra omnem modum ſobrietati operam daret non bibendo vinum, oleum ad cibos admiſcendo, magnaque cum auſteritate corpus ſuum macerando, dicere ſolitus fuerit: *Scimus omnes ex epulis vitam ſolere ſervari, non ſanitatem poſſe conferri, nam ut ſanetur infirmitas, ſi explenda videtur vitæ cupiditas, quare infirmantur etiam illi, qui conviviis lautioribus quotidie ſaginantur? tolerabat infirmitatem patienter, expetebat abſtinentiam ſatis humiliter; hoc propoſitum cordis ejus miſerator Deus fulciens, velociter ei corporalem reſtituit ſanitatem.*

Sur. 1. Jan. c. 6. Exemplum.

9 In S. Athanaſio hic Aphoriſmus facer ſanitati corporali conſervandæ aut recuperandæ utiliſſimus legitur. *Vide quid faciat jejunium, morbos ſanat, diſtillationes exſiccat, Dæmones fugat, malaſque cogitationes expellit, & mentem nitidiorem reddit, & cor purgat iut, & corpus ſalubrius.* S. Bonaventura ſerm. 1. de Sancto

S. Athan. de virg. Jejun. ſaluti corporali conducunt. S. Bon. ſer. 1. de Joa. Bapt.

Joanne

Joanne Baptiſta, delitias, eaſque quæ gulam concernunt, vel maximè antiquorum adducto exemplo deteſtatur: *Miro modo*, inquit, *deteſtabantur antiqui, & puniebant graviſſimè corporis voluptates, cùm ſint animæ infectivæ, corporis debilitativæ, vitæ diminutivæ, & mortis accelerativæ*. Sanctus Bernardinus inter multos jejunii fructus, ſeptimo loco integram corporis ſalutem recenſet, juxta illud Eccleſiaſtici: *In multis eſcis erit infirmitas &c.* Citat quoque ex c. 31. ejuſdem libri ſequentia verba: *Utere quaſi homo frugi his quæ tibi apponuntur*, & poſt, *ſanitas eſt animæ & corporis ſobrius potus*; citat quoque authoritatem S. Hieronymi dicentis *moderata refectio ſanat ægritudinem, procurat ſoſpitatem & hilaritatem &c.* adducit quoque illam Galeni ſententiam: *Abſtinentia ſumma eſt medicina*; Item jam allegatum Epiſcopi illius exemplum, qui Monachus factus Ciſtercienſis, legumina manducando curatus fuit.

S. Bern. ſer. 1. in die cin. fruct. 7. — S. Hieron. — Galen.

Diuturnæ conducens vitæ.

10 Eximia eſt illa promiſſio, & magnoperè etiam ab iis qui de vita æterna nihil cogitant, & nihil aliud quàm in hoc mundo longævam ducere vitam poſſint, æſtimanda, nimirum: *Qui abſtinens eſt, adjiciet vitam*: hæc enim ſententia non eſt Hippocratis, vel Galeni, vel Sancti Auguſtini, aut S. Hieronymi, ſed ipſiuſmet Spiritus Sancti, qui veritatis Spiritus dicitur: *Nihil ſic corpori jucundum eſt*, inquit S. Laurentius Juſtinianus, *atque proficuum, ut cibus ſobriè ſumptus, & bene digeſtus, nec ſic ſenſuum acumen operatur, nihilque ſic ægritudinem fugat, ut moderata refectio; ſobrietas nutrimentum præſtat corporis & ſoſpitatem*. D. Chryſoſtomus diu ante S. Laurentium pariformiter ita ſcribit: *Quod ſufficit, eſt alimentum & voluptas, nihil enim adeò efficit voluptatem; nihil adeò acumen ſenſuum, nihil eſt quod morbum æquè propulſet, nam quod ſufficit, eſt & alimentum, & voluptas, & ſanitas, quod verò eſt plus quàm par ſit, eſt & damnum, & moleſtia, & morbus*.

S. Laur. Juſt. de lig. vi. c. 3. — D. Chryſ. h. 29. in c. 12. ad Hebr.

11 Eminentiſſimus Cardinalis Bellarminus in ſerm. 1. in Dom. primam quadrageſimæ de quodam viro delicatè à juventute enutrito refert, quòd inter delitias conſtitutus quaſi ſemper infirmus extiterit, vel minimum aëris nocumentum, summè pertimeſcens, & *niſi cibos teneriſſimos & optimos habuiſſet, ſe ſtatim moriturum arbitrabatur*; Huic tandem accidit, quòd in navigatione in Corſicos ſeu Pyratas incidens, illorumque mancipium factus, remo trahendo admotus fuit, cùmque diu noctuque laboraret, nil præter panem bis coctum manducando, & bibendo aquam putreſcentem, & olidam, inſuper quotidiè ad livorem & vulnera uſque flagellabatur, adeò ut non una, ſed mille mortibus ſubjacere videretur: *Et tamen poſt pauciſſimos menſes ſaniſſimus, pinguiſſimus, & robuſtiſſimus effectus eſt*.

Card. Bell. conc. 1. in D. 1. Quadr. — Exemplum quod jejunio robuſtum efficiunt.

12 In ſpeculo exemplorum refertur, quòd Eremita quidam juvenis ab Epiſcopo Bellovacenſi interrogatus, quid faciendo robuſtior & vigoroſior in religione effectus fuerit, quàm antea in ſæculo erat, hunc ferè in modum reſponderit. *Quia uniformiter vivo & decentior, de quorum primo habeo ut ſanus ſim, de ſecundo ut pulcher ſim*; *Perrexit quærere dicens: Quid ergo comediſti hodie? ſatis inquit: quid heri? ſimiliter ſatis*; *Non quæro, inquit, de quantitate ſed de qualitate*; *Quid comediſti heri? quid hodie? heri, inquit, comedi piſa & olera, & hodie olera & piſa; cras autem comedam piſa cum oleribus; poſt, olera cum piſis*.

Spec. ex. 7. v. abſtin. — Aliud.

13 Sobrietas & temperantia, quæ ſpecialiter inter Religioſos in perfecta regulari obſervantia & vitæ auſteritate locum & centrum ſuum habere videtur, hæc inquam efficit, ut inter illas complexiones inveniantur robuſtiſſimæ, quibus inter ſæculares vix ſimiles reperiri poterunt; ſiquidem multi Religioſi vitam ſuam ad integrum uſque ſæculum extendunt. Sanctus Paulus primus Eremita cum dimidio pane, & potu frigidæ aquæ in ſpelunca ſua vivendo ad centum tredecim vitæ annos ſaniſſimus pervenit, quorum nonaginta octo in rigidiſſimo illo jejunio tranſegit. Philo Hebræus de Eſſenis qui vitam ab ea quam Sanctus Paulus duxit, parum diſſimilem agebant, ſcribit, quòd ut plurimùm ad centeſimum uſque vitæ annum pertigerint. S. Hilarion octoginta quinque annos vixit; S. Romualdus centum viginti attigit.

Propter abſtinentiam multi robuſti Religioſi.

14 In Annalibus Eccleſiaſticis de Antiocho Anachoreta ſcribitur, quòd poſtquàm annum vitæ centeſimum attigiſſet, faſſus fuerit, ſe per ſexaginta annorum ſpatium nec vinum guſtaſſe nec oleum; ſimiliter ipſo moriente jam triginta anni elapſi fuerant, quibus non pane ſed herbis dumtaxat nutritus fuerat, & aqua, de quo proindè S. Theodoretus Epiſcopus teſtimonium perhibet, quòd in toto Oriente vix ullus ex Dei ſervis, dignior aut excellentior reperiri potuerit.

Antioch. 19. Hiſtoria.

15 Quot ſæculis genus humanum ſine ulla carnium manducatione vitæ ſuæ vigorem conſervare potuit? Quot vitæ annos primorum temporum abſtinentia homini adjecit, prout ex cap. 5. Geneſeos colligere licet? Jam à mundi creatione mille ſexcenti quinquaginta ſex anni elapſi fuerant, in quibus de carnibus animalium nullus hominum edebat, hæ enim non niſi poſt diluvium conceſſæ leguntur, & ſimul cum illarum uſu vita humana notabiliter diminuta & abbreviata fuit; cùm antea homines ut plurimùm ad ſeptingentos imò nonnumquam ad nongentos uſque vitæ annos pertingere conſueverint. Quis eſt qui mortem à gula primum ſuum eſſe & in hunc mundum aditum primum accepiſſe ignoret? Guloſus pomi vetiti appetitus horrendum & immane hoc monſtrum primitùs produxit, de quo nullus etiamnum inter omnes humani generis mortales victoriam reportavit, præterquàm Henoch & Elias; hi enim ambo poſt multa annorum millia feliciter vivunt, nec unquam mortis falce experti fuerunt: nec mirum eſt hoſce mortis falcem hactenus evaſiſſe, & ad hæc uſque tempora immortali vita ſuperſtites eſſe, nam Henoch illis ſæculis vixiſſe noſcitur, quibus carnium uſus interdictus erat: Elias autem in jejuniorum obſervantia rigoroſiſſimus extitit. Unde S. Bernardus de Elia ait: *Quanto fervere amplectendum eſt, quod Elias ille commendat, igneo curru raptus in cælum? Ecce enim quàm multa millia à diebus illius generalis conditio mortis invaſit? Elias tamen uſque adhuc conſervante Domino manus ejus evaſit*.

Per carnes abbreviata vita. — S. Bern. ſer. 3. de quadr.

16 Neſcio an hactenus quiſpiam veſtrum ingentem illam populi Iſraelitici ex Ægypto egredientis multitudinem ad aliquot hominum milliones aſcendentem conſideraverit; ſiquidem eorum qui ad arma gerenda & tractanda habiles erant, numerus erat ſexcentorum millium, pueris & mulieribus ſub hoc numero minimè comprehenſis, qui tamen omnes inter multa tormenta famis, ſitis, laſſitudinis, aliaſque ærumnas ſani ſemper & robuſti in deſerto manſerunt, ſolius merito ſobrietatis & abſtinentiæ. Unde S. Ambroſius ait: *Cùm de petra biberent filii Iſrael, & manna manducarent, gentes validiſſimas ſuperarunt, & nullus erat in eis infirmus*. At verò quando poſteà carnium eos invadens appetitus, illos ad eaſdem carnes à Deo tanta cum importunitate poſtulandas permovit; tunc de illorum cadaveribus viſcera impleta ſunt avium, adeò ut ex tunc loca illa appellata fuerint: *Sepulchra concupiſcentiæ*; ſiquidem: *Adhuc eſca eorum erant in ore ipſorum, & ira Dei aſcendit ſuper eos*; *Ubi verò carnes deſiderare cœperant, nequaquam ex tot millibus hominum in terram promiſſionis præter duos pervenire potuerunt, neque ullus eorum in caſtris aliqua invalitudine conflictabatur*, juxta illud Pſalmi: *Non erat in tribubus eorum infirmus: cùm verò in mentem illis veniſſet carnium deſiderium, terram, quæ illis promiſſa erat, non conſpexerunt*.

Iſraelitæ poſt eſum carnium mortui. — S. Ambr. l. de El. & jejun. c. 8. — Num. 11. v. 34. — Pſ. 77. v. 30. — Pſ. 104. v. 37.

17 S. Laurentius Juſtinianus in capite quodam ubi de ſobrietate tractat, dicit, quòd *Abſtinentia & jejunium ſanitas eſt corporis, valetudo membrorum*. S. Hieronymus Authorem quemdam refert antiquum, his verbis: *Dicæarchus in libris Antiquitatum & deſcriptione Græcorum refert, ſub Saturno, id eſt, in aureo ſæculo, cùm omnia humus funderet, nullum comediſſe carnes, ſed univerſos vixiſſe frugibus & pomis, quæ ſponte terra gignebat*; *Perſarum Regis Cyri vitam Xenophon octo voluminibus explicat, polenta, & cardamo, & ſale ac pane cibario eos aſſerens victitare*. Idem quoque ad Marcellam, de Aſella, illam toto anno jejunaſſe ſcribit: *Quod impoſſibile forſan eſt hominibus ad credendum, Deo autem præſtante poſſibile eſt; ita ad quinquagenariam pervenit ætatem, ut non doleret ſtomachum*,

S. Laur. Juſt. de lig. vi. c. 2. — S. Hier. l. 2. contr. Jovin. Jejun. ſanitatem ac vitam conſervat.

Digitized by Google

cibum, non viſcerum cruciaretur injuria, ſana corpore, animo ſanior.

DISCURSUS XVI.

ARGUMENTUM.

Deus jejunium cum innocentia à nobis conjungi, illudque operibus bonis, præcipuè verò Eleemoſyna ſanctificari deſiderat.

THEMA.

Ecce in die jejunii veſtri invenitur voluntas veſtra: numquid tale eſt jejunium quod elegi? Iſajæ 58. v. 3. & 5.

Jejunandum à vitiis.

1 Hebræorum populus, referente Iſaja, olim contra Deum querulabatur, quòd jejunia ipſorum ab eo nihili fierent; *Quare jejunavimus & non aſpexiſti?* Vera autem cauſa cur ipſorum jejunia Deo accepta non eſſent, ex verbis immediatè antecedentibus clarè deducitur; ſiquidem Deus Prophetæ præceperat, ut Hebraiſmo iniquitates ejus declarando annuntiaret: *Clama, ne ceſſes, quaſi tuba exalta vocem tuam, & annuntia populo meo ſcelera eorum, & domui Jacob peccata eorum*; & protinus ſubjungit; *Ecce in die jejunii veſtri invenitur voluntas veſtra*. Quaſi diceret; tametſi corpus veſtrum cibo modico, frugali, & tenui extenuare nitamini, ſimul tamen eodem tempore legem Dei conculcatis, veſtroque modo & genio vivere vultis: *Nonne hoc magis eſt jejunium*, inquit, *quod elegi, diſſolve colligationes impietatis?* Unde S. Hieronymus ad Celantiam ſcribens, ita monet: *Quid prodeſt extenuari corpus abſtinentia, ſi animus intumeſcat ſuperbia? Quid utilitatis habet vinum non bibere, & ira & odio inebriari? Tunc enim præclara eſt abſtinentia corporis, cum animus jejunat à vitiis.* S. Ambroſius, qui librum de Elia & jejunio conſcripſit, ita nos hortatur: *Nemo in jejuniis culpam includat, præferat innocentiam, jejunium etenim culpa imperfectorum eſt.*

Iſa. 58. v. 1.

S. Hieron. ad Cel.

S. Ambr. c. 10. ibid.

Nitor conſcientiæ cum jejunio.

2 Sancta mater Eccleſia in Evangelio, quod prima die Quadrageſimæ fidelibus prælegere ſolet, jejunium nobis indicit, at verò obſervanda eſt particularis quædam circumſtantia, cum qua illud nobis Chriſtus præſcribit: *Tu autem*, inquit, *cum jejunas, unge caput tuum, & faciem tuam lava*. Quis autem horum verborum verus eſt ſenſus: Num fortè faciem mundari vult à maculis & ſordibus, quas diebus præcedentibus à larvis contraxit? Et quænam eſt illa capitis unctio, de qua Chriſtus hic loquitur, aut quo fine illa præcipitur, cùm ſatis ſit credibile illud ſatis unguentis variis diebus ſuperioribus fuiſſe delibutum? *Omnia in figura contingebant.* S. Thomas ait: *Unge Caput tuum, id eſt, mentem tuam oleo nitoris conſcientiæ oblinire ſtude?* Vel ut Hugo Cardinalis ait: *Oleo gratiæ*; quod idem lotio quoque faciei ſignificat; Quia ut Author imperfecti ait: *Facies animæ conſcientia intelligitur*; Moxque, quænam ſint ſordes exponit, quas ab hoc vultu abſtergere debemus: *Projice ergo abs te*, inquit, *avaritiæ ſordes, perjurii ſtercora, malitiæque putredinem, & laviſti faciem tuam, id eſt, conſcientiam tuam aqua Prophetica, de qua dicit Iſajas: Lavamini, mundi eſtote, auferte nequitiam ab animabus veſtris*. D. Chryſoſtomus à S. Thoma in Catena citatus, per caput, quod profumandum eſt, Chriſtum interpretatur, per unctionem verò opera pietatis & miſericordiæ: *Caput tuum Chriſtus eſt, ſitientem pota, eſurientem ciba, & ſic oleo miſericordiæ unxiſti caput tuum, id eſt, Chriſtum.*

Matth. 6. v. 17.

S. Thom. ibi.

Hug. Card. ibid.

Iſa. 1. v. 16.

Chryſoſt. in Cat.

S. Bon. ſer. 6. in die cin.

Jejunium præcedat confeſſio.

3 S. Bonaventura modum, quo cum ingenti merito jejunare poſſumus, his verbis exponit: *Qui vult meritoriè jejunare primo confiteatur; parum enim eſt abſtinere à cibis, quando non abſtinetur à vitiis; ut dignè jejunetur, contritio vera, confeſſio, ſatisfactio jejunio aſſocientur*; Ac proinde Deus per Joelem Prophetam dicit: *Convertimini in jejunio*, ac demum immediatè ſubjungit, *& fletu*. Legatur porrò, quicquid ſacra volumina hactenùs de hac abſtinentiæ & jejunii virtute ſcripſerunt, & ſemper utrumque horum nihili æſtimari invenietis, niſi ſocii ſint cum bona & recta conſcientia indiſſolubili ſocietate conjuncta. *Impleri debet jejunium*, inquit S. Leo Magnus, *non ciborum tantummodo parcitate, ſed magis privatione vitiorum*; cujus protinùs rationem ſubjungit, quia jejunium ad hanc carnem ejuſque ſenſualitatem ſpiritus recalcitrantem mortificandum dirigitur, ut hæc ſubjiciatur, & obediens reddatur ſpiritui, quando autem jejunium hunc effectum non aſſequitur, medium iſtud prorſus inutile cenſetur: *Nam cum ob hoc caſtigatio iſta ſumatur, ut carnalium deſideriorum fomites ſubtrahantur, nullum magis ſectandum eſt continentiæ genus; quam ut ſemper ſimus ab injuſta voluntate ſobrii, & ab inhoneſta actione jejuni.*

S. Leo ſer. 6.

Joel. 2. v. 15.

Rup. Abb. in Joel. c. 2.

Jeju. ut ſit peccatorum remiſſio.

4 Deus noſter per Joelem Prophetam nobis præcipit: *Sanctificate jejunium*. Circa quæ verba Rupertus Abbas Tuitienſis differentiam notat, quæ eſt inter prædicare, & ſanctificare jejunium, utrumque enim ſimul junctum præcipitur: *Multo plus eſt*, inquit, *ſanctificare, quam prædicare jejunium, quia videlicet jejunare, vel jejunium prædicare impii quoque poſſunt, qui non remiſſionem peccatorum, ſed tantummodo malorum præſentium jejunando quærunt remedium*; Adduciteque impium Regem Achab in exemplum, qui innocentem Naboth occidi juſſerat, ut ipſe in vineæ ipſius poſſeſſionem ſubingredi poſſet; hic enim mox ut Eliæ Prophetæ comminationes quoad ordinatum ipſi à Deo ſupplicium audiſſet, ſciſſis veſtimentis ſuis, capiteque cinere conſperſo, ingenti cum auſteritate jejuniis ſe macerare cœpit; ſed quonam id fine fecit: *Numquid ut remiſſionem peccatorum acciperet, & ſalutem æternam obtineret? non utique, ſed ne temporali regno vivens careret; ergo jejunavit, ſed non ſanctificavit jejunium*. Similiter Phariſæus bis in qualibet hebdomada jejunabat: *Jejuno bis in Sabbato, ſed poſt jejunium illud deſcendit inanis*, (inquit Chryſoſtomus) *publicanus non jejunavit, & Phariſæum jejunantem præceſſit, non jejunans, ut diſcas quod jejunii utilitas nulla, niſi & reliqua omnia conſequantur*;

D. Chryſoſt. h. 3. ad pop.

S. Bonav. in diæt ſal. t. 2. c. 6.

Non ob vanam gloriam.

5 S. Bonaventura illorum deteſtatur vanitatem, qui cum parſimonia & victus frugalitate quotidiè vivunt ob vanam gloriam: *Qui jejunat propter humanam laudem, de hoc quod ſubtrahit uni hoſti, paſcit duplicem hoſtem, enim amico adverſario ſcilicet carni ſubtrahitur per jejunium, de hoc paſcit alios duos, ſcilicet Diabolum & mundum*. D. Chryſoſtomus ubi ſupra, priuſquam Phariſæi exemplum adduceret, ait: *Jejunium dico, non hoc vulgare, ſed accuratum jejunium, non tantum ciborum abſtinentiam, ſed peccatorum*. Eccleſia quoque in Collecta quadam, ſic Deum orat: *Præſta quæſumus Omnipotens Deus ut qui ſe affligendo carnem, ab alimentis abſtinent; ſectando juſtitiam à culpa jejunent.*

Chryſoſt. ib.

Orat. 1. in Sabb. De 3. Quadr.

Converſio Ninive Deum reddidit placatum.

Jonæ 3. v. 10.

6 Valdè conſiderabilia illa Jonæ Prophetæ verba, poſtquam enim Ninive ad divinam placandam juſtitiam rigoroſiſſimum inſtituit jejunium, ait: *Et vidit Deus opera eorum, quia converſi ſunt de via ſua mala, & miſertus eſt Deus*. Ex his namque verbis argumentum conficitur evidens, unde cognoſcitur, quòd non ſuffeceerit illorum jejunium, niſi etiam ſimul cum illo actus pœnitentiæ conjunxiſſent, & viam bonam ingreſſi, eradicatis à cordibus eorum vitiis, malos vitæ ſuæ mores emendaſſent: Converſi ſunt de via ſua mala. Unde D. Chryſoſtomus ait: *Vidit Deus opera eorum; qualia opera? Quod jejunaverunt? quod ſaccum induerunt? nihil horum; ſed hæc omnia tacens intulit, quoniam converſus eſt quiſque à viis ſuis malis. Cernis, quod non jejunium periculo eripuit, ſed vitæ mutatio Deum barbaris placatum & benevolum reddidit? Hæc dixi, non ut jejunium contemnamus, ſed ut jejunium honoremus; honor enim jejunii non ciborum abſtinentia, ſed peccatorum fuga.*

Chryſoſt. ho. cit.

Jejunandum cum impletione præceptorum.

7 Iſajas poſtquam Deum Hebræorum jejuniis minimè delectari, aut placari, ſed potiùs offendi dixiſſet, eò quòd præter illud juxta voluntatem & genium ſuum ſine divinæ legis ſuæ directione & obſervantia vivere volebant, protinus ſubjungit: *Ecce ad lites & contentiones jejunatis, & percutitis pugno impiè; nolite jejunare, ſicut ad hanc diem, ut audiatur in excelſo clamor veſter*. Quænam verò opera bona jejunio, ad hoc ut Deo acceptum fiat, conjungi debeant, paulò poſt his verbis oſtendit, dum ait: *Frange eſurienti panem tuum, & egenos vagoſque induc in domum tuam; cum videris nudum, operi eum, & carnem tuam ne deſpexeris*. S. Maximus verba illa Joelis: *Sanctificate jejunium*, exactiùs ponderans, ita ſcribit: *Quid eſt aliud ſanctificare jejunium, niſi jejunii cauſa ſancta velle, juſta facere,*

Iſa. 58. v. 4.

S. Maxim. ho. de jejun.

iniqua vitare? Idque in variis virtutibus Chriſtianis tumdem exemplificat S. Ambroſius verba Thematis ex Iſaja deprompta, ſcilicet: *In die jejunii veſtri invenitur voluntas veſtra*, ita exponit: *Vides quæ ſpecies ſit & forma jejunii? quis mentis habitus? ut orationi vaces, & in lege Dei die ac nocte mediteris*. Deus enim à nobis requirit, ut jejunium cum adimpletione voluntatis ſuæ conjungamus; hæc autem per legis ſuæ obſervantiam adimpletur; ſiquidem *In lege Domini voluntas ejus*.

S. Ambr. l. de El. & jejun. c. 9.

8 S. Bernardus in capite quodam libri de modo vivendi, qualitatem quamdam nobis indicat, ex qua jejunium noſtrum à Deo æſtimatur, & nobis reputatur ad meritum; dicit enim: *Hoc eſt perfectum jejunium, quando noſter homo exterior jejunat, interior vero orat, oratio per jejunium facilius penetrat cœlum*. Sed mea opinione parum nimis mellifluus Doctor à nobis requirit, quia S. Gregorius jejunium non ſolùm orationibus, ſed omnigenis operibus bonis aſſociandum eſſe cenſet, dum ait: *Hinc Joel ait: Sanctificate jejunium; jejunium quippe ſanctificare, eſt adjunctis aliis bonis dignam Deo abſtinentiam carnis oſtendere*. Idem quoque punctum alibi nobis inculcat, dum in cap. 14. lib. 1. Regum ita ſcribit: *Gula per abſtinentiam frangitur, ſed abſtinentiam ciborum corporalium habere non poteſt, qui mentem ſpiritualibus cibis non replet: potenter enim corpus extenuat, qui amore cœleſtium cor inflammat, quia dum ſpiritualia fortiter diligit, deſideria carnis valenter premit*.

S. Bern. de mod. ben. viv. c. 24. Oratio cum jeju. cœlum penetrat.

S. Greg. p. 3. Paſt. admon. c. 20.

L. 5. in l. 1. Reg. c. 14.

9 S. Cyrillus Alexandrinus de jejunio tractans, textum illum Apoſtoli ad Corinthios citat, quo dicitur: *Mundemus noſmetipſos ab omni inquinamento carnis & Spiritus, perficientes ſanctificationem in timore Dei*; Et hanc doctrinam ad valorem & utilitatem jejunii unicè neceſſariam eſſe dicit: *Ita namque prorsùs purum Domino jejunium celebrabimus*: ſecus verò ex hac purificatione corporali & ſpirituali, nec non ſubjectione tali carnis ad ſpiritum nullum prorſus reportabimus fructum.

S. Cyrill. Alex. l. 5. h. l. 2. Cor. 7. v. 1. Spiritu cum carne mundando.

10 S. Gregorius Nyſſenus in Homilia quadam, cui titulus eſt: De pauperibus amandis, quo fine à Deo nobis ſint præſcripta jejunia his verbis inſinuat: *Propter munditiam animæ ſunt indicta jejunia*; Et iterum: *Quid confert jejunium corporis, niſi mens munda puraque ſit?* Idque ſequenti illuſtrat ſimilitudine: *Nihil confert currum validum ac ſtrenuis quadrigis inſtructum eſſe, ſi auriga inſaniat*; Cui aliam à fundamentis domus alicujus petitam adjungit ſimilitudinem dicens: *Jejunium virtutis fundamentum eſt; Quemadmodum fundamento domus, licèt ingentia ſubjicias, inutilia tamen vanaque ſunt, niſi reliquas item partes peritè ac ſcienter exædificaveris, ſic juſtus abſtinentiæ nullum erit emolumentum, niſi alia juſtitiæ partes acceſſerint*. Corpus & ſenſum mortificatum & enervatum tenere quid prodeſt, ſi voluntas ſit contumax & ad effrænes appetitus ſuos proclivis, malarumque inclinationum ſuarum ductum & pondus in omnibus ſequi velit. S. Hieronymus inquit: *Senſus corporum quaſi equi ſunt ſine ratione currentes, quomodo equi abſque rectore præcipites ſunt, ita corpus ſine ratione & imperio animæ*. Neceſſum eſt igitur ut priùs voluntatem noſtram refrænemus, domemus, & mortificemus in appetitibus ſuis, & poſtea frænum injiciamus equis, qui ſunt ſenſus & corpus noſtrum. Unde Eccleſia in Collecta quadam Quadrageſimali ita Deo ſupplicat: *Da quæſumus Domine noſtris effectum jejuniis ſalutarem, ut caſtigatio carnis aſſumpta, ad noſtrarum vegetationem tranſeat animarum*.

S. Greg. Nyſſ. ... de paup. am. Voluntas refrænanda in appetitibus.

S. Hier. l. 2. contra Jovin.

Orat. 1 Sabb. D. 2. Quadr.

11 Enimverò ſancti Patres & Doctores omnibus operibus bonis, quæ jejunium aſſociare debent, opera miſericordiæ ſpecialiſſimè anteponunt, idque optimè cum illo conſilio conſonat, quod Deus apud Iſajam populo ſuo tradit, dum ait: *Frange eſurienti panem tuum*, &c. *cum effuderis eſurienti animam tuam, & animam afflictam repleveris, orietur in tenebris lux tua, implebit ſplendoribus animam tuam, & erit ſicut hortus irriguus, & ſicut fons aquarum, cujus non deficient aquæ*. D. Chryſologus jejunium laudaturus digniſſima illi attribuit epitheta, ſpecialiter autem dicit: *Jejunium eſt ſanctitatis hoſtia, ſacrificium caſtitatis, ſed ſine miſericordiæ incenſo ad divinum non poteſt conſpectum in odorem ſuavitatis aſcendere*; Ac demum propoſitionem quamdam primo aſpectu difficilem ſubjungit, quæ tamen utpotè à calamo non minùs erudito quàm ſincero derivato in pretio nobis & veneratione meritò eſſe debet; dicit enim, quòd ſicut anima corpori vitam tribuit, ita quoque miſericordia jejunium vivificet: *Quod anima eſt corpori, hoc miſericordiam conſtat eſſe jejunio*. Neque ſententia iſthæc è calamo ipſius inadvertenter & caſu fortuito effluxit, quia jam in ſermone 8. ſcripſerat ſequentia verba: *Jejunium ſine miſericordia ſimulachrum famis eſt, imago nulla eſt ſanctitatis, ſine pietate jejunium occaſio eſt avaritiæ, non eſt propoſitum parcitas iſta, quantum ſiccatur in corpore, tantum tumeſcit in ſacculo*. Huic doctrinæ D. Chryſologi conſentit, quòd nobis in hac materia S. Gregorius his verbis tradit conſilium: *Illud jejunium Deus approbat*, inquit, *quod ad ejus oculos manus Eleemoſynarum levat, quod cum proximi dilectione agitur, quod cum pietate conditur; hoc quod tibi ſubtrahis, alteri largire, ut unde tua caro affligitur, inde egentis proximi caro reparetur*.

Jejunio jungenda ſit miſericordia. Iſa. 58. v. 10.

D. Chryſol. ſer. 41.

D. Chryſol. ſerm. 8.

S. Greg. ho. in Evang.

12 S. Petrus Damianus de Abbate quodam refert, quòd cùm ſe à gula eouſque ſuperari permiſiſſet, ut Lampetram quamdam ſibi in prandium præparari juberet, eique reſponſum eſſet, in toto foro non niſi unicam dumtaxat reperiri, eamque infra viginti nummos argenteos comparari non poſſe, eumdem ad emendum prædictum piſcem expediri juſſit, & exquiſitiſſimè ad guſtum ſibi percoqui induſtriumque præparari: In eodem verò temporis momento, quo hocce ferculum menſæ Abbatiali inſerebatur, Abbati huic pariter nuntiatum fuit, ad fores Monaſterii pauperem quemdam aſſiſtere, qui pretioſum hoc ferculum ſibi donari ſummâ cum inſtantia expoſceret, quod Abbati præparatum fuerat; *Mox ut erat, integrum piſcem, non heſitans vir Dei mittit ad pauperem; Illico pauper qui videbatur cum ipſa paropſide plena piſce in ſublime ſe extulit, & librata manu velut Xenium portans, cœlum cunctis videntibus penetravit*.

S. P. Dam. ep. ad Hildeb. ſeu Greg. VII. Hoſtienſ.

DISCURSUS XVII.

ARGUMENTUM.

Jejunium ad vitia & peccata eradicanda ordinatur, & ideò ſpecialiter Deo placet: neceſſum eſt autem, ut non ſolùm corpus, ſed & omnes ſenſus ſpiritualiter jejunent.

THEMA.

Nonne hoc eſt magis jejunium quod elegi? diſſolve colligationes impietatis, ſolve faſciculos deprimentes. Iſa. 58. v. 6.

1 DEus noſter hiſce verbis magni cujuſdam erroris commonere voluit, qui in adimpletione jejuniorum, quæ pro animarum noſtrarum majori lucro, magiſque nobis concilianda divina benevolentiæ obſervamus, occurrere haud infrequenter ſolet; multi enim abſtinentiam & delectum ciborum ad jejunium ſufficere ſibi perſuadent, intereaque infrænes & inordinatos appetitus refrænare, voluptatibuſque & delitiis propriis modum ponere negligunt. Dicit igitur Deus noſter, nequaquam ita ſe res habet, ut vobis perſuadetis, Fallimini miſeri & turpiter erratis; ideòque per os Iſajæ Prophetæ omnibus inclamat: *Nonne hoc eſt magis jejunium quod elegi? diſſolve colligationes, &c.* In quibus verbis Hugo Cardinalis tria conſiderat, ſcilicet conſuetudinem peccati, ac denique multitudinem & gravitatem eorumdem: *Poſſunt notari hic tria: Conſuetudo peccati, cum dicit: Colligationes, id eſt, ſimul ligationes per conſuetudinem peccati*, juxta illud Oſee 13. *Colligata eſt iniquitas Ephraim; Item notatur multitudo peccatorum, per hoc quod dicit: faſciculos; Faſciculus fit ex multis; Item magnitudo ipſius peccati, per hoc quod dicit: Deprimentes*, juxta illud Pſal. 37. *Sicut onus grave gravata ſunt ſuper me*.

Vitia extirpanda per jejunium.

Hug. Card in Iſa. 58. v. 6.

Oſ. 13. v. 12.

Pſ. 37. v. 5.

2 Hoc igitur divino monito ſuppoſito, neceſſum eſt ut perſpicuè indubitatam quamdam intelligamus veritatem, nimirùm, quòd jejunium ad peccata eradicanda, & abolenda vitia ſpecialiter ordinetur: *Corporali jejunio vitia comprimis*: ac proindè S. Bernardus optimè nos monet, dicens: *Ille benè jejunat, qui ab omnibus vitiis declinat, melior eſt abſtinentia vitiorum, quàm ciborum*.

Abſtinentia vitiorum melior quàm ciborum.

S. Bern. ſer. 64. de mod. ben. viv. Occidenda vitia non caro.

Digitized by Google

borum. Quibus verbis mellifluus Doctor nequaquam intendit reprobare jejunium, utpotè quod omnium operum ſuorum individuus comes fuit, ſed in quid principaliter jejunando collimare debeamus exponit: *Hoc debet ſervari in omni abſtinentia, ut non occidas carnem tuam, ſed vitia.* S. Ambroſius omnem abſtinentiam & jejunii impletionem inutilem eſſe dicit, niſi per divinorum præceptorum obſervantiam aſſocietur: *Quicquid aliud*, inquit, *præter mandatum Dei feceris, quamvis abſtineas, non jejunas; hoc eſt enim ſalutare jejunium, ut, ſicut abſtinet corpus ab epulis, ita & anima refrenetur à vitiis.* Sobrietas igitur, parſimonia & abſtinentia victus, ferrum ſeu enſis eſſe debet, quo omnia vitia recenſentur: *Jejunium ſanctificare*, inquit S. Gregorius, *eſt adjunctis bonis aliis dignam Deo abſtinentiam carnis oſtendere; ceſſet ira, ſopiantur jurgia, incaſſum enim caro atteritur, ſi à pravis ſuis voluptatibus animus non refrænetur.* S. Bernardus in ſermone quodam, qui eſt ſecundus in Quadrageſimam, ejuſdem prorsùs eſt ſententiæ, qui proindè Monachos ſuos ibidem his verbis alloquitur: *Volo admonitos eſſe fratres meos, obſervandum illud jejunium non ab eſcis tantùm, ſed ab omnibus illecebris carnis, & univerſa corporis voluptate, imo verò jejunandum longè ampliùs à vitiis, quàm à cibis.* Eamdem quoque doctrinam tangit S. Laurentius Juſtinianus, qui ſtudium & induſtriam noſtram jejuniorum tempore primo & principaliter adhibendam eſſe dicit, ut cor & animam noſtram à vitiis purgemus, non verò ut maceremus & extenuemus corpus, quia ſobrietas & jejunium ad hunc præcipuè finem ordinantur, ut vitium extinguatur, non corpus: *Sic prorſus neceſſe eſt ut artem ſobrietatis quiſque teneat, quatenus non carnem, ſed vitia occidat, ſæpè enim dum in illa hoſtem inſequimur, etiam civem, quem diligimus, trucidamus; & plerumque dum quaſi concivi compatimur, ad prælium hoſtem nutrimus.*

S. Ambr. t. 5. ſer. in Do. 5. Quadr.

S. Greg. h. 16. in Evang.

S. Bern. ſer. 2. de Quadr.

S. Laur. Juſt. de lig. vit. c. 13.

3 Porrò quænam illæ ſint paſſiones & vitia, quibus eradicandis adhibendum eſt ferrum, & quænam jejunii tempore exercendæ ſint virtutes, D. Chryſoſtomus nobis indicat his verbis: *Jejunantem ante omnia oportet iram refrænare, manſuetudinem & lenitatem addiſcere, habere cor contritum, abſurdas concupiſcentias repellere, ante oculos continuò proponendo oculum æterni judicis, & tribunalis illud incorruptum, pecuniis ſuperiorem eſſe, & illis dominari, liberalem eſſe in danda eleemoſyna, nullum malum adversùs proximum in cor admittere, hoc verùm jejunium eſt.* S. Baſilius in Homilia 1. de hac materia, ad textum Iſajæ cap. 58. in quo Deus Hebræos, quòd in jejuniis ſuis lites & diſſenſiones nutriant, aliòſque exceſſus committant, reprehendit, ad hunc inquam textum ſe reflectens, ita ſcribit: *Verum jejunium eſt, ab omnibus vitiis eſſe alienum; Solve omne vinculum iniquitatis, condona proximo, ſi quid dolet animo, remitte illi debita, nolite ad contentiones & ad lites jejunare; carnes non edis? ſed comedis fratrem tuum; à vino abſtines? ſed ab injuriis tibi non temperas; expectas veſperas ut cibum capias, ſed diem totum conſumis apud tribunalia.*

Jejunii tempore quæ virtutes exercendæ. D. Chryſoſt. h. 8. in Gen.

S. Baſil. ho. 1. de jejun.

4 In ſpeculo Exemplorum de Principe quodam veriſimilis admodum refertur hiſtoria, quòd ſcilicet à cibis quidem perſæpè abſtinere, & jejunare ſolitus fuerit, aliàs verò in ſubditorum ſuorum divitias ſibi rapiendas valdè avidè inhiarit, variis illos gravando vectigalibus atque gabellis; Hic cùm die quadam inter alios ſubditos viduam quamdam omnibus ſuis facultatibus exuiſſet, hæc aſſumptis ſecum duobus parvulis filiis ſuis illum privatim convenit, eique Chriſtiana cum libertate dixit: Tu quidem carnem manducare mortuam ſæpiſſimè renuis, vivas tamen devorare carnes numquam intermittis, facultatibus ſuis injuſtè tibi vendicatis pauperculas ſpoliando viduas & pupillos, prout mihi à te præter omne fas & æquitatem contigit, dum mihi id etiam rapere non dubitaſti, quod ad vitæ ſuſtentationem vix ſufficiebat; Ecce tibi hoſce duos filiolos meos adduxi, ut & eos quoque pari feritate vivos devores, hoc enim æquius tolerare potero, quàm ſi illos quotidie fame perire videre coacta fuero. Quibus verbis auditis, Princeps intimè compunctus remanſit, ſeque emendavit, & facultates ablatas denuo reſtitui juſſit. Diximus porrò in præcedenti diſcurſu, quòd Deus à nobis abſtinentiam multis bonis operibus, & præcipuè compaſſione erga pauperes, veluti individua comite ſociatam eſſe deſideret, ac proindè quam eſt credibile, divinam juſtitiam vehementiſſimè exacerbandam eſſe, quando ſimul cum jejunio ſocientur extorſiones, injuriæ, inſidiæ, & aliorum bonorum rapinæ vel ſaltem cupiditates.

Spec. ex diſt. 9. ex. 187. Hiſtoria.

5 S. Cyrillus Alexandrinus textum illum Joelis, *Sanctificate jejunium*, ita explicat, ut ſit ſenſus: *tamquam anathema & ſacrificium verè ſacratiſſimum, & à reprehenſione alienum uſurpate jejunium. Haud enim fas eſt, ciborum abſtinentia, corpuſculum emarcire, & jejunando ea deſignare, quibus ad iracundiam Deus irritetur.* Super eumdem Joelis textum Nazianzenus ait: *Jejunium ſanctificat & curationem prædicat;* Quod qua ratione adimpleri poſſit, Nicetas Nazianzeni commentator his verbis explicat: *Quod quidem tunc demum exiſtit, cum propriæ voluntates, atque ipſæ animi commotiones, hoc eſt, ira, & libido compeſcuntur, cum quibus etiam omnis obtrectatio & mendacium extinguuntur; ac præter jejunium curationem*, inquit, *prædicate, hoc eſt divinæ voluntatis obſervationem.*

S. Cyrill. Alex. tom. 3. Obſervatio mandatorum cum jejun. &c.

Naz. Diſſ. 1.

6 S. Auguſtinus quoque interrogat, quid prodeſt ſi corpus jejuniis extenues, & animam interius peccatis adimpleas? *Quid prodeſt vacuare corpus ab eſcis, & animam replere peccatis: quid prodeſt pallidum eſſe jejuniis, ſi odio & invidia liveſcat? quid enim prodeſt vinum non bibere, & iracundiæ veneno inebriari? quid enim prodeſt abſtinere à carnibus ad edendum creatis, & malignis obtrectationibus fratrum membra lacerare?* Quis unquam repertus eſt, qui acerbiùs quàm Dæmon ipſe, ejuſque ſubditi jejunet, de quibus ſcriptum eſt: *Famem patientur ut canes;* & tamen Dei inimici exiſtunt. Raban. in Homilia quadam, ſententiam quamdam habet ex S. Iſidor. & aliis deſumptam; dicit enim: *Sed & hoc notandum eſt, quòd jejunia ſolummodò cum bonis operibus Deo ſunt acceptabilia, qui autem à cibis abſtinent, & prava agunt, Dæmones imitantur, quibus eſca carnalis non eſt, & nequitia ſpiritualis ſemper ineſt.*

S. Aug. ſer. 64. de tempore. Dæmones imitantur qui non à vitiis jejunant.

Pſ. 58. v. 7.

Rab. T. 5. Homil. de jejun. vig. & orat.

7 D. Chryſoſt. Redemptorem noſtrum introducit Phariſæis abſtinentiam & jejunia improperantem, quibus ſe macerabant, cùm tamen de anima curanda, & corde à paſſionibus motibuſque inordinatis purificando nihil omninò ſolliciti eſſent: *Quàm utilitatem vobis jejunia afferunt, cùm mens veſtra ſceleribus repleta ſit, cùm alios accuſetis, judicetis, non parvas ipſi trabes gerentes in oculis, cùm ad aucupandam hominum gloriam omnia faciatis.*

D. Chryſ. ho. 32. in Matth.

8 Eccleſia in hymno Quadrageſimali gratiam à Deo pro fidelibus ſuis expoſcit, qua eo tempore quo jejunant, ſimul etiàm à peccatis & Dei offenſis jejuni eſſe poſſint: *Sic corpus extra conteri dona per abſtinentiam, jejunet ut mens ſobria à labe prorſus criminum:* hoc enim ſi fideles obtinuerint, tunc vel maximè eorum jejunia utilia & fructuoſa futura eſſe cenſet; Unde proſequitur ulteriùs dicens: *Præſta beata Trinitas, ut fructuoſa ſint tuis jejuniorum munera.* S. Auguſtinus etiam dicit quòd jejunium Deo gratum & acceptum non in victus parſimonia & frugalitate, ſed in voluntatis temperantia præcipuè conſiſtat: *Jejunium eſt*, inquit, *quod probat Altiſſimus, non ſolùm intermiſſa corporis refectio, verùm etiam à malis actibus facta diſceſſio; ſi corpus tuum jejunia longa conſumpſerint, atque illi ſubtraxeris cibum, cùm non detrahis vitia, in malis perſeverans, magis horreis, quàm placeas Deo. Cur corpus fame diſcrucias, cui turpiter peccando blandiris.* Idem quoque alibi huic teſtimonium perhibet veritati, cum jejunium appellat magnum & generalem quamdam à peccatis abſtinentiam: *Jejunium autem magnum & generale eſt abſtinere ab iniquitatibus, & illicitis voluptatibus ſæculi, quod eſt perfectum jejunium*, idque per illa verba S. Pauli probat, quibus dicitur: *Ut abnegantes impietatem & ſæculares cupiditates, temperanter, & juſte, & piè vivamus in hoc ſæculo.* Quale autem hujus ſecundi jejunii præmium, ex eo oſtendit, quod idem Apoſtolus ſubjungat: *Expectantes beatam ſpem & manifeſtationem gloriæ magni Dei.*

Jejunium utile ſi à vitiis.

S. Aug. ſer. 172. de temp.

S. Aug. 17. in Joann.

Tit. 2. v. 13.

9 Valdè conſiderabilis eſt doctrina illa D. Chryſoſtomi circa hanc materiam, de qua tractat in feſtivitate Reſurrectionis, quando jam Quadrageſima finem ſuum accepit; dicit enim: *Jejunium præteriit corporale, ſed jejunium non præteriit ſpirituale, hoc melius*

Chryſoſt. t. 5. ſer. 14 de reſ. Jejunium corporalem inſtitutum propter ſpirituale.

eſt illo, & illud propter hoc eſt inſtitutum. Proſequitur idem ſanctus Doctor dicendo, quòd dari poſſet caſus, in quo etiam præceptum jejunii adimplentes, revera tamen non jejunent; & quia idipſum non nemini ænigma videri poterat, dubium protinus reſolvit dicendo, quòd minimè jejunare cenſendus ſit, qui dum jejunat, à peccatis non abſtinet, quia tametſi cibos caveat vetitos, ob id tamen meritum jejunii non obtinet, quia dari poteſt caſus, quòd etiam aliquis corporaliter jejunans, verè non jejunet, quod qua ratione fiat, ſequentibus verbis declarat, dicens: *Cum quis alimentis quidem fruitur, peccatum vero non guſtat, hoc melius eſt illo jejunium, neque melius tantum, ſed etiam levius.* Refert etiam ibidem multorum querimonias, qui jejunii obligantis tempore vel complexionis prætendebant debilitatem, vel moleſtiam pruritus, vel ſitis ardorem aut herbarum inſipiditatem: *Multa ejuſmodi,* inquit, *qui tum dicerent, audiebam oculos, Dei hoc jejunio nihil tale dici poteſt; fruire balneis, menſa particeps eſto, vini utere potu moderato, licet deguſtare carnes, omnibus fruere, tantùm abſtine à peccatis. Vides ut omnibus facile ſit hoc jejunium? non corporis imbecillitatem licet obtendere.*

Jejunii finis ſenſuum ſubjugatio. S. Greg. l. 5 in c. 14. l. 1. Reg.

10 Finis porrò cur corpus jejunio maceretur, eſt, ut ſenſus facilliùs, magis, & promptiùs obedientiam præſtent ſpiritui & rationi. Unde S. Gregorius ait: *Per macerationem corporis, in tantum proficiunt ad culmen perfectionis, ut ab eis, quicquid à carne, quicquid à mente ingeritur, leviter ſuperetur; refecta caro & impinguata, ad lapſum linguæ, oculorum, auditus, olfactus, & tactus facilis eſt.* Quòd ſi quis hunc finem quem prætendit, abſque eo quòd per hæc media ad illum tranſitum faceret, obtinere poſſet, ſobrietate utique & abſtinentia minimè opus haberet; at verò, ut idem ſanctus dicere pergit, hæc regula ſemper deſideratur, quia ſenſuum, qui aliàs ſine dubio recalcitraturi eſſent, rebellionem ſub fræno coercet: *Dum per abſtinentiam corpus atterimus, innumeros noſtrorum ſenſuum illicitos motus enervamus, & quos omnino eradicare non poſſumus, quaſi debiles effugamus.*

S. Ant. Pad. ſer. in Do. 1. Quadr. Senſuum jejunium.

11 S. Antonius de Padua jejunium quoddam nobis indicat ſpirituale cum corporali conjunctum, cujus ut videbimus, alii quoque ſancti patres meminerunt; Dicit igitur hic Sanctus: *Si gula ſola peccavit, ſola quoque ad jejunium ſufficit; Si vero peccaverunt & cætera membra, quare non jejunant? jejunet igitur oculus qui deprædatus eſt animam; jejunent aures, quæ ad ſalutem non pertinent, audire fugiendo; jejunet lingua à detractione & falſitatibus abſtinendo; jejunet manus ab illicitis ſe retrahendo.* Qui diſcurſus totus ex S. Bernardo exceptus eſt, è quo ſequentia addere poſſumus: *Jejunet oculus à curioſis aſpectibus, & omni petulantia, qui male liber vagabatur in culpa.* Eamdem quoque doctrinam tradit D. Chryſoſtomus, dum per omnes corporis ſenſus hunc in modum diſcurrit: *Jejunent manus à rapina & avaritia mundæ; jejunent pedes ad illicita ſpectacula curſum reprimentes; jejunent oculi, diſcentes numquam formoſis obtutibus inſilire; jejunet auris, aurium autem jejunium eſt, detractiones & calumnias non ſuſcipere, jejunet quoque os à verbis turpibus & convitio;* redditque hujus omnium ſenſuum abſtinentiæ & jejunii ſequentem rationem: *Quæ enim utilitas, cum avibus quidem & piſcibus abſtineamus, fratres vero mordeamus & comedamus? detrahens fraternas carnes comedit, proximi carnes momordit,* juxta illud quod S. Paulus ad Galatas ſcribit. *Si autem vos invicem mordetis, & comeditis, videte ne ab invicem conſumamini.* S. Thomas de Villanova Conc. 1. in Domin. 1. Quadrag. eamdem quoque omnium ſenſuum ſuadet abſtinentiam, dicens: *Sit integrum & perfectum jejunium tuum; quare unus ſolus ſenſus, ſcilicet guſtus jejunabit? jejunabit? jejunent potius omnes ſenſus; peccaverunt omnes, Domino faciant omnes ſatisfactionem. Jejunet intellectus à pravis cogitationibus, voluntas à malis deſideriis, oculus à viſu curioſo & delectabili, lingua à verbis otioſis & ſcurrilibus, auditus ab auditu detractionum, pedes ab illicitis negotiis, manus à rapinis, & denique tota caro à voluptatibus etiam licitis; hoc eſt perfectum jejunium, & gratum coram Domino, cum omnes ſenſus abſtinent à mundanis, ut vacent in divinis.*

S. Bern. ſer. 3. in c. jejun.

Chryſoſt. h. 1 ad Popul.

Detractor carnes proximi mordet. Gal. 5. v. 15. S. Thom. de Villan. conc. 1. in d. 1. q.

Rup. Abb. Zach. 7. v. 5. Jejunandum ob æterna.

12 Supereſt nunc ut per expoſitionem Ruperti Abbatis, textum quemdam Zachariæ Prophetæ examinemus, cui à Deo dictum fuit: *Loquere ad omnem populum terræ, & ad Sacerdotes dicens: Cum jejunaretis, numquid jejunium jejunaſtis mihi? & cum comediſtis & bibiſtis, numquid non vobis comediſtis & vobiſmetipſis bibiſtis?* Pro cujus loci explicatione Rupertus præfatus textum illum adducit Apoſtoli dicentis: *Et qui manducat, Domino manducat, & qui non manducat, Domino non manducat;* Circa quem textum idem Doctor ita ait: *Clarè atque ſtudioſè diſcernendum eſt inter eum qui dum manducat, Domino non manducat &c. nimirùm qui ob hoc jejunat, vel non manducat, ut per hunc pœnitentiæ laborem omnipotenti Deo de peccatis ſuis ſatisfaciat, & vitæ æternæ fructum recipiat, ille jejunium Domino jejunat, ille Domino non manducat: Qui autem idcirco jejunat, vel non manducat ut vel temporalem pœnam evadat, ut Achab, vel tranſitoriam laudem recipiat, ſicut quivis hypocrita, ille non Domino, ſed ſibi non manducat.* Idem quoque venerabilis Author alibi in Commentariis ſuper Matthæum, ad eumdem Apoſtoli textum ponderandum reverſus, ita ſcribit: *Quod eſt dicere: Nonne hoc pacto non Dei, ſed veſtram gloriam quæritis, dum pro rebus temporalibus, quia deſunt, ſive affluunt, lugetis & jejunatis; & de regno Dei, quod differatur, quod nondum venerit, non curatis?* Quot etenim ſunt, qui pro conſequendis bonis temporalibus jejunant, abſque eo quòd de ſalute animæ vel Dei gloria minimum cogitant; hi tales non Deo, ſed ſibi ipſis jejunant.

lib. 6. in Mat. circ. princ.

DISCURSUS XVIII.

ARGUMENTUM.

De myſteriis jejunii Quatuor Temporum, Quadrageſimæ, & de finibus in quos hæc jejunia ordinantur, contra eos, qui illa faciliìmè tranſgrediuntur, vel ob metum lædendæ ſanitatis, vel ſub aliis prætextibus ab aliis ſe eximunt: Sanctorum quoque recenſentur exempla, qui abſtinentiæ, jejuniorumque virtute inſignes fuerunt.

THEMA.

Cum jejunaſſet quadraginta diebus & quadraginta noctibus. Matth. c. 4. v. 2.

Jejunii antiquitas.

1 CHriſtus Redemptor noſter probè ſciens quòd omnis ſua actio noſtra eſſet futura inſtructio, longum rigoroſiſſimumque quadraginta dierum & noctium jejunium ſubire voluit, ut hac ratione abſtinentiam & jejunium quadrageſimale ab Eccleſia ad noſtram utilitatem inſtitutum, exemplo ſuo ſacratiſſimo conſecraret: *Quadrageſimam nobis Dominus,* inquit S. Ambroſius, *ſuo jejunio conſecravit.* Et S. Ignatius Martyr, in epiſtola quadam ad Philippenſes, ait: *Jejunanda eſt à fidelibus quadrageſima, quia imitationem continet converſationis Dominicæ;* ac proindè jejunium hoc non eſt, ut Hæretici calumniantur, quid novum & nuper inventum: *Vetus donum eſt jejunium,* inquit S. Joannes Damaſcenus, *quod non vetuſtatem, quæ ſenium contrahit, ſed ſemper renovatur, ac perpetuo flore vigeſcit; non recentiorum inventum eſt, ſed Patrum theſaurus, quidquid antiquitate præſtat, veneratione dignum eſt, moveat te jejunii canities, humanum genus ætate æquat:* ſpecialiter autem hujuſce veritatis teſtimonium de quadrageſima nobis perhibet D. Chryſologus, qui ſæculo quinto vixit; Dicit enim hic Pater: *Videtis fratres, quia quod quadrageſimam jejunamus, non eſt humana inventio, authoritas eſt divina, nec eſt de terreno uſu, ſed de cœleſtibus eſt ſecretis.*

S. Ambroſ. ſer. 34. S. Ignat. Mart. ad Phil.

S. Jo. Dam. Paral. l. 3. c. 4.

Chryſol. ſer. 1.

Myſteria jejunii. S. Ant. Pad. ſer. in D. 1. quadr.

2 Quod verò ad quadragenarii hujus numeri myſteria attinet, hæc à ſacris Doctoribus varia recenſentur: S. Antonius de Padua ait: *Deus præcepit ex omnibus decimas ſolvi, quod etiam ad decimas temporis debet extendi; Habet autem annus trecentos ſexaginta quinque dies, cujus decima pars triginta ſeptem ſuperant tres dies temporum, quæ fiant in Martio, & ſunt quadraginta, tot igitur dies jejunabiles quadrageſima continet, propter myſterium deſignatum.*

S. Greg. h. 16. in Euang.

3 S. Gregorius Papa in Homilia quadam ſuper Euangelia, diù ante D. Antonium ita ſcripſerat: *A pra-*

Digitized by Google

A præſenti die (de prima Dominica Quadrageſimæ loquitur, quia ipſius tempore quatuor dies cinerum nondum quadrageſimali jejunio adjuncti erant) *uſque* Dies jejunii decem ſunt. *ad Paſchalis ſolemnitatis gaudia, ſed hebdomada veniunt, quarum videlicet dies 42. ſunt, ex quibus dum ſex dies Dominici abſtinentiæ ſubtrahuntur, non plus in abſtinentia quàm triginta ſex dies remaneant, dum verò per trecentos & ſexaginta quinque dies annus dicitur, nos autem per triginta ſex dies affligimur, quaſi anni noſtri decimas Deo damus.*

Quatuor temporum inſtituta. 4 Idem quoque ſanctiſſimus Pontifex aliam quamdam pro eodem propoſito morali conſiderationem inſtituit, dicens: *In hoc mortali corpore ex quatuor elementis ſubſiſtimus, & per voluptates ejuſdem corporis, præceptis Dominicis contrahimus, præcepta autem Dominica per Decalogum ſunt accepta; quia ergo per carnis deſideria Decalogi mandata contempſimus, dignum eſt, ut eamdem carnem quater decies affligamus.* Similiter præcepta Decalogi quatuor præcipuè modis tranſgredimur, ſcilicet *Cogitatione, ore, opere, & omiſſione*; juſtum igitur eſt, ut quadruplicatam pro quolibet præcepto pœnitentiam agamus.

Alia ratio. 5 Conſiderari quoque hoc loco poteſt, quòd ex quo peccata per totius anni decurſum in fidelibus inundentur, juſtum fuerit ut tempus aliquod determinaretur, in quo ad purificandum Chriſtianorum corda à contractis quolibet anni tempore maculis univerſalis quædam inſtitueretur pœnitentia, quod efficaciter oratio illa probat, quam prima Dominica Quadrageſimæ in Eccleſia legimus; ita enim ibi dicitur: *Deus qui Eccleſiam tuam annua quadrageſimali obſervatione purificas.*

6 Sunt inſuper alia, ab Eccleſia inſtituta Quatuor Quatuor tempor. ob quem finem inſtituta. temporum jejunia, de quibus quidem imprimis dici poſſet, illa ob aliquod intereſſe noſtrum inſtituta fuiſſe, ideſt, ob finem & lucrum temporale, quod per illa impetrare nitimur, quia per illa videmur divinam implorare velle miſericordiam & Providentiam, ut liberalem nobis concedat meſſem aut vindemiam, vel ut agros & vineas noſtras fœcundet; aut verò propitiam nobis aëres & temporum anni temperiem tribuat. Verumtamen S. Antonius de Padua hæc jejunia ad primi-
S. Ant. Padu. ibid. tias Deo ab Iſraelis debitas relationem dicere cenſet: *Has primitias Eccleſia non ſolùm ad fructus, ſed etiam ad tempus voluit ampliare, & ideo ſtatuit quod juxta quatuor tempora anni, videlicet ver, æſtatem, hiemem, & autumnum quatuor temporibus homines jejunarent, & in qualibet vice tribus diebus, juxta numerum trium menſium, in quolibet præmiſſorum temporum contentorum, & ſic ſunt duodecim jejunia, juxta numerum tot menſium*; Hocque aſſertum ſuum authoritate Innocentii in ſermone, qui incipit: *Tu cum jejunas*, confirmat. Idem verò S. Antonius in hoc quatuor temporum jejunio alium quemdam finem conſiderat ad animarum ſalutem ordinatum. *Advertendum tamen*, inquit, *quòd Eccleſia tradidit hæc quatuor jejunia quatuor temporum ad quatuor humores, quibus in quatuor prolabimur vitia, temperandos; Nam in vere dominatur ſanguis, quo homines ad luxuriam ſtimulantur; in æſtate cholera, qua ad iracundiam excitantur: in autumno melancholia, qua ad acediam, ſive mæſtitiam inclinantur; in hieme phlegma, quo ad pigritiam applicantur; ad horum quatuor humorum affectum comprimendum, ſpirituali medicina voluit in anno Eccleſia hæc quatuor tempora jejunari.*

Cur Quadr. S. Leo ſer. 4. de quadr. 7 S. Leo Magnus autem, dum cauſas loquitur, ob quas abſtinentia quadrageſimalis inſtituta omnibuſque præcepta fuit, in ſerm. 4. de Quadrag. ita ſcribit; *Magna divina inſtitutionis ſalubritate proviſum eſt, ut ad reparandam mentium puritatem, quadraginta nobis dierum exercitatio mederetur, in quibus aliorum temporum culpas & pia opera redimerent, & jejunia caſta decoquerent.*

S. Chryſol. ſer. 166. 8 D. Chryſologus ad hujus quadragenarii numeri myſteria ſe reflectens, conſiderat quòd totidem, id eſt, quadraginta dierum ſpatio aquæ diluvii mundum
40. Ideò ut perveniatur ad ſalutem. univerſum a ſuis ſordibus purificaverint: *Cùm mundus intra generis humani primordia perdeflenda nefando vitiorum ſqualore ſordeſceret, & totus criminum fœteret horrore, ac penè ipſo iniquitatis ſuæ fumo fuſcare cæli tantam contenderet claritatem, quadraginta diebus ac noctibus expiaturus terram cæleſtis imber effunditur, ut quia perire ſibi mundus, quod factus fuerat, jam debebat, gauderet tali baptiſmate ſe renatum*; & paulò poſt aptius ad propoſitum noſtrum pergit dicere: *attendite quantus ſit quadragenarius numerus iſte, qui & tunc cælum terris aperuit abluendis, & nunc fonte baptiſmatis orbem totum pandit gentibus innovandis, meritè nos quadraginta diebus per jejunium currimus, ut perveniamus ad fontem baptiſmatis ac ſalutis.*

Huic obſervationi parum diſſimilis eſt illa, quam S. Ambr. l. 2. in c. 4. Luc.
S. Ambroſius ad eaſdem diluvii aquas alludens, his verbis adducit: *Tot diebus aquas abyſſi effuſas eſſe meminiſti, & tot jejunio dierum ſanctificatæ Prophetæ refuſam cæli ſerenioris eſſe clementiam.*

9 S. Anſelmus textum illum Apoſtoli ad Titum: *Sobriè & juſtè vivamus &c.* exponens, nos omnes totius S. Anſel. in c. 2. ep. ad Tit. 40. verum celebrat qui à vitiis abſtinet.
vitæ noſtræ tempore ad quadrageſimam obſervandam obligatos eſſe, nititur oſtendere, id eſt, quovis tempore nos adſtrictos eſſe ut à peccatis abſtineamus: *Hanc abſtinentiam in tempore præſentis vitæ, velut in Quadrageſima, debemus omnes obſervare, jejunium enim magnum & generale eſt abſtinere ab erroribus & illicitis ſæculi voluptatibus, ut abnegantes impietatem & ſæcularia deſideria, ſobriè, juſtè &c.* tamdem verò abſtinentiam hanc quadrageſimalem in peccatorum vitatione conſiſtere finaliter concludit: *In hoc igitur ſæculo quaſi quadrageſimam abſtinentiæ celebramus, cum ab impietate & illicitis voluptatibus abſtinemus & vivimus.*

10 S. Auguſtinus de hoc tempore tractans, illud præ S. Aug. ſer. 64. de temp.
quovis alio anni tempore, ad vivendum in divinæ legis obſervantia aptius eſſe contendit, ac proindè Eccleſiam non ſine cauſa hæc verba ſæpiùs repetere: *Ecce nunc tempus acceptabile*; Porrò verba ipſiſſima S. Auguſtini hæc ſunt: *In his præcipuè diebus ad implendam Domini voluntatem accendimur, quando maximè per abſtinentiam voluptas carnis extinguitur.*

11 S. Ambroſius pariter nos monet, ut à cibis ſimul
& à peccatis jejuniorum tempore abſtineamus: Dicit S. Ambr. t. 3. ſer. 41. in d. 3. q. 40. ut vitia curentur.
enim: *Hæc voluntas eſt Domini, ut jejunemus à cibis pariter & à peccatis? abſtinentiam indicamus corpori, ut à vitiis magis animam abſtrahere poſſimus; frænum quoddam eſt luxuriantis animæ corpus exhauſtum*: Paulò poſt verò errorem detegit illorum, qui à cibis quidem abſtinent, inordinatis verò appetitibus fræna laxant: *Quiſquis jejunat, & peccat, lucrum eſcarum feciſſe videtur, non ſalutis*: nam ut benè S. Auguſtinus S. Aug. t. tr. 10. de utili. jejun.
obſervat, multi pagani jejunant quidem, & tamen viam cœli ignorant, multi etiam Judæi, experientia teſte jejunia obſervant, & tamen extra ſalutis viam conſiſtunt, & ideò nihil inde proficiunt; Jejunia enim, ut ſupra diximus, eo fine ſunt inſtituta, ut indomitum corporis noſtri equum edomemus, ne in præcipitium nos agat, adeòque animæ noſtræ ſalutem; improborumque motum emendationem pro fine reſpiciunt, quem qui jejunando non aſſequitur fruſtra jejuniis maceratur. Optimè igitur Eccleſia in Collecta Fer.
6. Cinerum in hunc modum Deum precatur: *Inchoata* Or. fer. 6. Cin.
jejunia, quæſumus Domine, benigno favore proſequere: ut obſervantiam, quam corporaliter exhibemus, mentibus etiam ſinceris exercere valeamus.

12 Sunt & aliæ cauſæ ob quas jejunium Quadrageſi- Alia cauſa cur 40. inſtituta. Communio Paſchalis.
male inſtitutum fuit: Ex quo enim Eccleſia omnibus fidelibus ut ſemel in anno, hoc eſt in ſolemni celebratione Paſchalis Reſurrectionis ad ſacramentum altaris ſumendum accedant, præcipit, jejunium Quadrageſimale eidem ſacræ Communioni præmitti voluit, ut per illud mundentur & purificentur corda & conſcientiæ eorum, ut tam digno ſacramento ſumendo apti convivæ fiant. Unde S. Leo Magnus inquit: *Quia non de-* S. Leo ſer. de quadr.
ſinit antiquus hoſtis tunc maximè contra Chriſti membra ſævire, quando ab eis ſunt celebranda ſacratiora myſteria, meritò doctrina Spiritus ſancti hac eruditione imbuit populum Chriſtianum, ut ad Paſchale feſtum quadraginta dierum continentia ſe præparet.

13 Ingenioſa eſt illa certè cujuſdam Authoris ob- 40. Cur verno tempore inſtituta.
ſervatio, qui in ea perſiſtens opinione, quòd mundus verno fuerit tempore conditus, conſiderat, quòd eodem tempore, quo Quadrageſima à nobis celebratur, primi Parentes noſtri per vitium gulæ non ſolùm ſeipſos magnò ſeverior pœnæ reatu obnoxios;

verùm etiam tranſgreſſioni ipſorum debita ſupplicia ad univerſam tranſmiſerint humanam poſteritatem. *Patres noſtri comederunt uvam acerbam, & dentes filiorum obſtupeſcunt*; ac proindè jure meritò convenit, ut eodem quoque tempore pœnas nobis exindè debitas diluamus. Etenim ſi protoparentes noſtri impoſitam illis abſtinentiam & jejunium ritè, ut debet, adimplevisſent, utique nulla nos jejunii obſervandi obſtrinxiſſet neceſſitas.

Ezech. 18. v. 2.

14 D. Chryſoſtomus autem modum nobis præſcribit, quo jejunium hoc nobis utile & fructuoſum facere valeamus; *Omnis*, inquit, *noſtra cura ſit in animarum ſalute, & quomodo poterimus laſcivias carnis refrænare, ut verum probemus jejunium; jejunium autem dico abſtinentiam à vitiis; etiam abſtinentia à cibis propter hoc recepta eſt, ut vigorem carnis refrænet, & equum moderanti facilè parere faciat.* Etenim niſi hunc ex jejunio fructum aſſequemur, ad quid nobis utile erit jejunium? *Quid prodeſt abſtinere à cibis*, inquit S. Ambroſius, *& errare peccatis? caſtigare corpus inedia, & mentem exercere nequitia? inutile & inane eſt tale jejunium, quod inedia membra debilitat, & animam à perditione non liberat.*

Chryſoſt. h. 8. in Geneſ. ſit utile jejun. modus præſcribitur.

S. Ambr. ſer. 41.

15 D. Chryſoſtomus proindè non immeritò acriter reprehendit nonnullos, qui ſe magnam Quadrageſimæ partem tranſegiſſe, & ſacro Paſchati viciniores factos ſe eſſe lætantur, non conſiderantes interea an finem, ob quem illa eſt inſtituta, verè & cum effectu ſperato fuerint aſſecuti: *Multos vidi gaudentes, & inter ſe dicentes; vivimus, ſuperavimus, jejunii dimidium profligatum eſt; tales autem hortor, non propterea gaudere, quia profligatum ſit jejunii dimidium, & tunc exaltare, hoc enim voluptate dignum, hoc eſt id quod quæritur, & propter quod facta ſunt omnia, ut defectus noſtros corrigamus, nec tales exeamus de jejunio, quales jejunium ingreſſi ſumus. ſed abluti, & omnia mala conſuetudine depoſita, ſic ſacram agamus ſolemnitatem.*

Chryſoſt. h. 17. ad pop. 40. Finis multos latet ſine peccatorum has.

16 Quænam obſecro cauſa eſt, quòd ſpecialiter hoc tempore vehementiores nobis accidant Spiritus infernalis tentationes? Nimirùm quia plus induſtriæ hoc tempore adhibemus, ut Deo per puram, & immaculatam conſcientiam placere valeamus, atque ideò utiliſſimo hoc abſtinentiæ quadrageſimalis remedio plurimum indigemus; Unde S. Bernardus ait: *Hodie ſacrum Quadrageſima tempus ingredimur, tempus militiæ Chriſtianæ; nemo ergo in umbra jaceat; nemo pugnam detrectet, in aciem eundum eſt.*

40. Tempus pugnæ.

S. Bern. ſer. 2. in c. jejun.

17 S. Ambroſius, ut Diſcurſu 12. diximus, jejunium caſtra appellat militaria, illiuſque nomenclaturæ hoc aſſignat myſterium: *Stationes vocantur, quod ſtantes & commorantes in eis, inimicos inſidiantes repellamus; caſtra planè ſunt jejunia Chriſtianis. Ecce tempus*, inquit D. Chryſologus, *quo miles procedit ad campum, recurrit ad Dei jejunia Chriſtianus*; Neceſſe eſt igitur ut ærugo ab armis deteratur & adoriamur certamen, quia ut etiam S. Leo monet, infernus quadrageſimali tempore, plùs quàm aliis totius anni diebus in perniciem noſtram arma ſumit: *Adverſarii acriori inſidiantur aſtutia, ſcientes enim agere nos ſacratiſſimos Quadrageſimæ dies, in quorum obſervantia omnes præterita deſidia caſtigantur, omnes negligentia diluuntur, ad hoc totam vim ſuæ malignitatis intendunt, ut celebraturi ſanctum Paſcha Domini, in aliquo nos inveniamur indigni, & unde nobis obtinenda erat propitiatio, inde contrahatur offenſio.*

S. Ambroſ. ſer. 35. In 40. plus dæmon tentat.

Chryſolog. ſer. 13.

18 Reprehenſibilis quoque eſt multorum fidelium tranſgreſſio, qui licèt jejunia ſervare poſſint, illi tamen vel non adimplent, vel vano timore ſeducti, id ſe minimè facere poſſe exiſtimant. Apud Jeremiam legimus, hunc Prophetam die quadam juſſum Dei accepiſſe, quo ut totam Rechabitarum progeniem in conclavia quædam templo contigua congregaret & ad propinandum illis vinum bibendum invitaret, præcipiebatur; Prophetam quoque omnia prout juſſus fuerat, ritè adimpleviſſe conſtat ex illis ejus verbis: *Appoſui coram eis ſcyphos plenos vino & calices; & dixi ad eos: Bibite vinum*, illi autem id facere liberè detrectarunt, dicendo: *Quia Jonadab Pater noſter præcepit nobis dicens: Non bibetis vinum vos & filii veſtri uſque in ſempiternum, obedivimus ergo voci Jonadab Patris noſtri.* Enimverò certiſſimum eſt quod præceptum hoc à Jonadab poſteris ſuis impoſitum illos minimè ad culpam ſive ad pœnam obligaverit, & tamen illud unà cum filiis & uxoribus per trecentorum annorum decurſum exactiſſimè obſervarunt, in ejuſque obſervantia ad decrepitam uſque ætatem ſani & incolumes vixerunt; Quod factum profectò multos condemnat Chriſtianos, qui vano timore faſcinati & perculſi, à jejunio ſe Quadrageſimali per varios quæſitos prætextus ſubtrahere quærunt. Unde S. Petrus Damianus hanc hiſtoriam ponderans, ait: *Forſitan inquies, dolet caput, languet ſtomachus? hæc ſunt emplaſtra mollium, ſatis macra hæc cernitur excuſatio, cum agros aqua frequenter refoveat, & vinum frequenter occidat.* Sed ex quo Jeremias ex juſſu Dei vinum illis obtulit, & ad bibendum invitavit, cur non Prophetæ obtemperaverunt vinum præſentanti? aut verò ex quo ſe contra Dei juſſa contumaces exhibuerunt, cur à Deo non fuere pœnia condignis multati? Sed potiùs Deum audiverunt dicentem eis: *Pro eo quod obediſtis præcepto Jonadab Patris veſtri, propterea hæc dicit Dominus: Non deficiet vir de ſtirpe Jonadab ſtans in conſpectu meo cunctis diebus.* Porrò S. Petrus Damianus inobedientiam hanc eximia laude dignam, ſummèque virtuoſam fuiſſe aſſerit, dicens: *O felix inobedientia, quæ tanti judicis digna fuit habere præconium, enim verò in his, quæ ſecundum indulgentiam permittuntur, magis placet ſæpe diſcipulus, ſi juſſionem ſimpliciter præterit, quàm ſi promptus obedit.*

Subtrahunt ſe non pauci à jejunio. Jerem. 35. v. 2. &c.

S. Petrus Dam. l. 6. c. 23.

19 Abulenſis de paganis & gentilibus ita ſcribit: *Apud quoſdam gentiles bene de Deo ſentientes, erat jejunium, ſcilicet illos, qui de Deo credebant, quia eſt, & quia remunerator eſt*; Ut patet in Ninivitarum exemplo. In Hiſtoria progreſſuum fidei in regno Tunchino ſcribitur, Patres Societatis Jeſu nullam in jejuniis Neochriſtianis perſuadendis & imponendis reperiſſe difficultatem, maximè in commendando illis Quadrageſimali jejunio, quia à Prædicantibus ſuis edocti, in idolorum ſuorum honorem toto anno jejunabant, à carnibus pariter ovisque & piſcibus totaliter abſtinentes. Quis igitur hæc legens vel audiens Chriſtianorum non obſtupeſcat ignaviam? Ergone poſſibile eſt, quòd Dæmones, qui in falſis Deorum ſimulachris ſe adorari faciunt, tot habeant in honorem ſuum ſequaces, licèt eorum abſtinentia fame ſempiterna remuneretur: *Famem patientur, ut canes*; Deus autem adeò paucos inveniat fideles, qui temperantiam quadrageſimalem fideliter obſervent, cùm tamen illis, quòd menſæ æternis deliciis refertæ accubituri ſunt in ſempiternum, ſanctè promittat? Rechabitæ traditioni cuidam antiquæ ab ipſorum majoribus illis traditæ adeò exactè obedierunt, illamque in tanta habuerunt veneratione, ut omnes ſibi ad dies vitæ ſuæ vinum rigidiſſimè interdixerint; & nos traditionibus Apoſtolicis, ritibus & præceptis Dei & Eccleſiæ matris noſtræ, jejunium nobis in beneficium animæ noſtræ, ſub æternæ damnationis reatu imponentibus rebelles erimus?

Abul. c. 4. in Matth. col. 1. l. E.

Gentiles ſæpè jejunant, quod Chriſtiani.

20 S. Ambroſius ſupplicium mortis, quod Saul de filio ſuo Jonatha, eò quòd præceptum abſtinentiæ à patre ſuo intimatum populo ignorans unicam tantùm mellis guttulam guſtaſſet, ſumere voluit, conſiderans, ait: *Videte quanta ſit reſoluti culpa jejunii, quæ non niſi ſanguinis effuſione punitur; & ſi ignorans Jonathas indictum à Patre jejunium, quia reſolverit, morti addicitur, qui ſciens indictum à Chriſto reſolvit, quod meretur?*

S. Ambr. ſer. 5. in 1. quadr. ſacerdotes Jonathas abſtinentium tranſgreſſus.

21 Nazianzenus Eleuſium Præfectum, magnum cæteroquin amicum ſuum, eò quòd ipſum jejunium ab Eccleſia fidelibus imperatum non obſervare intellexiſſet, graviter reprehendit dicens: *Legibus injuriam facis Judex, qui non jejunas, & quomodo leges humanas ſervabis, qui divinas contemnis, & pro nihilo ducis?* Quot ſunt qui à Medicis & Confeſſariis, per allegatas coram illis excuſationes & prætextus à quadrageſima ſe eximendi licentiam obtinent, quæ tamen utique à Deo numquam approbabitur, aut ſubſcribetur;

Naz. ep. 8. Opus falſi non poteſt à doloſis.

22 Nemo eſt, cui ignotus ſit Cleopatræ dolus, quo victori ſuo per illatam ei mortem illuſit, cui caniſtrum quoddam ficubus plenum & ſub eis anguem veneniſſimum reconditum ſubmiſit, qui de ficubus guſtare volens ab angue ſeu aſpide morſum lethalem accepit: quot

Diſpenſatio multis ſæpe cauſa mortem.

ſunt

Digitized by Google

ſunt qui ſub variis textibus ſe à jejunii obligatione eximi petunt, idque non tam ſuadente neceſſitate, quàm ob adverſionem, qua jejunium execrantur, & fugiunt, quibus dum diſpenſatio in jejunii lege indulgetur, quaſi dulces ficus accipiunt, *ſed latet anguis*, ille nimirùm ipſiſſimus ſerpens, qui Hevam primam matrem noſtram ad tranſgrediendum abſtinentiæ præceptum induxit, hicque illis mortem æternam conciliat, imò etiam nonnumquam, Deo ita in pœnam gulæ ipſos exſtimulantia juſtè permittente, mortem temporalem: *Mors in olla*; & quidem de morte æterna nimis manifeſtum eſt hanc illos ſibi adſciſcere, qui in deſerto Quadrageſimæ non quadraginta annorum, ſed dierum dumtaxat jejunii pertæſi & impatientes, carnes Ægypti avidè nimis deſiderant, *& ſedere ſuper ollas carnium appetunt*.

4 Reg. 4. v. 40.

Diſpenſatio licentia ad infernum.

23 Narrat author quidam Albertum Magnum cuidam, quo cum in beneficiorum pluralitate admittenda ſine juſta cauſa diſpenſatum fuerat, dixiſſe: *Iviſti prius ad infernum ſine licentia, nunc ibis cum licentia*: quod idem iis quoque dici poſſe videtur, qui per licentiam, ſine juſta & legitima cauſa obtentam, jejunii legem prævaricantur.

Tob. 6. v. 2. & 3. 40. Paveſcentes Raphaelem accedant.

24 In libro Tobiæ, Sanctum Tobiam juniorem viſo piſce perterritum fuiſſe legimus: *Ecce piſcis immanis ad devorandum eum, quem expaveſcens Tobias clamavit: Domine invadit me*: Angelus autem Domini depulſa ab ejus corde omni inani formidine, conſolatus eſt eum, piſcemque hunc occidere, & interiora illius viſcera ad reſtituendum decrepito parenti cæco viſum oculorum adhibere juſſit: Huic Tobiæ hodiè multi ſimiles inveniuntur, qui dum ſe prolixo quadrageſimalis jejunii tempore piſcibus continuò nutriendos eſſe conſiderant, expaveſcunt, quibus omninò neceſſum eſt, ut ad Raphaelem Archangelum, qui Medicina Dei appellatur, confugiant, ſimulque jejunium iſtud, ut jam probavimus, in animæ pariter & corporis remedium inſtitutum eſſe; illiuſque fel, id eſt, jejunandi difficultatem, tametſi guſtui naturæ amara ſit ad acquirendum Dei lumen, & ad Sathanam, qui hactenùs in pernitiem noſtram ſolutus fuit, fortiter alligandum efficaciter ſervire conſiderent. *Fumus ejus extricat omne genus Dæmoniorum*.

Tob. 6. v. 8.

40. Tempore commodiſſimo.

25 Et quidem Medicina iſthæc à cœleſti Medico noſtro priuſquam nobis propinaretur, per rigoroſiſſimam quadraginta dierum & quadraginta noctium eſurialem diætam, abſque ullo cibo & potu, in media quaſi hyeme, id eſt, immediatè poſt Epiphaniam ſuperatam, deguſtata fuit: cùm tamen ſancta & diſcretiſſima mater noſtra Eccleſia eamdem nobis medicinam benigniſſimo tempore, id eſt, ineunte vere præſcribat, exceptiſque carnibus, ovis & lacticiniis omnes alios cibos, nec non præter unicam completam in die refectionem, etiam collationes veſpertinas, per conſuetudinem paulatim introductas clementer permittat. Unde S. Hieronymus ait: *Nos unam Quadrageſimam ex traditione Apoſtolorum toto anno, tempore nobis congruo jejunamus*. Imò Salvator noſter oſtendere nobis diù ante voluit, quòd non ſolùm ipſe, ſed & alii diù ante ipſum, licèt puri homines & mortali hac carne amicti eſſent, jejunium quoddam æquè rigidum ac durum fuit, gratia Dei mediante ſufferre potuerint. Unde S. Gregorius ait: *Hinc eſt quod leges, & Prophetiæ & Evangelium jejunia commendant; nam Moyſes ut legem mereretur accipere, quadraginta dierum numero jejunavit; Elias ut Jezabel manus evaderet, quadraginta diebus in unius cibi fortitudinem in Horeb Dei montem pervenit, ac Redemptor noſter per quadraginta dies in Eremo jejunans, nullum omnino cibum ſumpſit*. At verò, ut D. Nazianzenus ait: *Ille totos quadraginta dies à cibo abſtinuit, utpotè Deus, nos autem ad virium noſtrarum modulum, jejunium attemperavimus*.

S. Hier. ad Marcell.

S. Greg. l. 2. in c. 4. Reg.

Naz. or. in ſanct. lavac.

S. Ambr. l. 4. in c. 4. Luc. Prænis corpus omnes cibi conceſſi.

26 In hujus quadragenarii numeri honorem, ut S. Ambroſius ait: *Tot annos in eremo conſtituti Patres panem Angelorum conſecuti ſunt, nec antequam myſtici numeri tempus explerent, terram repromiſſionis intrare meruerunt*. Ipſi unico dumtaxat ferculo cibati per quadraginta annos aquam biberunt: nos autem per quadraginta tantùm dies privamur carnibus, ovis, & lacticiniis, aliis cibis in plena poteſtate nobis relictis. Idem quoque S. Ambroſius ſerm. 31. in Domin. 1. Quadr. optimè notat, quòd tametſi filii Iſrael in deſerto manna refecti fuerint, non tamen ob id per quadraginta illos annos jejunare deſierint: *Ego dico illos non niſi abſtinentia tunc vacaſſe, atque ideo cœleſtis alimoniæ gratiam meruiſſe*. D. Chryſologus quoque hunc populi Hebræi victum, qui per quadraginta annos paſtus fuit, hac phraſi circumſcribit: *Panificus in Eremo pavit imber, blando rore eſurientibus cœleſtem præbuit, & evexit annonam, quadraginta diebus (N. 13.) terram promiſſionis exploratio miſſa divinitùs circuivit, ut hic ſacratus numerus promiſſas Iſraeliticum populum evocaret ad terras, qui nos quadragenariis jejuniorum curſibus evocat & perducit ad cœlum*. Huic valdè conformis eſt conſiderabilis illa Alcuini in cap. 8. Geneſeos habita obſervatio dicentis: *Poſt quadraginta dies Noe feneſtram aperit, ſignificans jejunantibus cœlum aperiri*.

Chryſol. 166.

Alcuin. in c. 8. Gen.

S. Auguſt. in 279. de div. ſerv. Delicati Obſervatores 40.

27 Enimverò notanda nobis hoc loco eſt inſignis quædam S. Auguſtini doctrina, contra illos, qui in Quadrageſima auſteritatem jejunii per varia ciborum quadrageſimalium condimenta & peregrinos ſapores evadere, ſeu mitigare contendunt: *Sunt quidam*, inquit, *obſervatores Quadrageſimæ deliciosi potiùs quam Religioſi, exquirentes novas ſuavitates, magis quàm veteres concupiſcentias caſtigantes, qui pretioſis, copioſiſque apparatibus fructuum diverſorum quorumlibet varietates & ſapores ſuperare contendunt*.

Cur Paulus Timotheo vinum permiſerit.

28 Supereſt nunc ut illis qui à jejuniorum obſervantia ſe excuſant, aut ab eodem ſe ſubtrahunt, per nonnullorum ſervorum Dei, qui in jejunando rigidiſſimi fuerunt, exempla manifeſtè oſtendamus, jejunia noſtra illis longè moderatiora, adeòque difficilia non eſſe, ſiquidem hi qui in eadem nobiſcum naturæ & carnis fragilitate vixerunt, tanta cum auſteritate in iis ſe ſe exercuerint. Celebris eſt in primis illa S. Bernardi ſuper licentia modicum vinum ob ſtomachi languorem bibendi, Timotheo à S. Paulo conceſſa ponderatio: Dicit enim: *Attendere debent primùm quidem Apoſtolum minimè ſibi ipſi rem hujuſmodi ſuadere, ſed nec diſcipulum æquè expoſcere ſibi; Deinde non Monacho hoc intimari, ſed Epiſcopo, cujus vita tenera adhuc & naſcenti Eccleſiæ pernecessaria eſſet*; Deſcendit demum ad perſonæ illius, cui D. Paulus modicum vini potum ſuadebat, conſiderandam qualitatem, & ait: *Timotheus hic erat; Da mihi alterum Timotheum, & ego cibo eum ſi vis etiam auro, & poto balſamo*.

S. Bern. ſer. 30. in cant. v. fin.

S. P. Dam. opuſc. 15. c. 8. Quorundam Monachorum rigida jejunia, librata prandia.

29 S. Petrus Damianus nonnullos olim Monachos fuiſſe refert, quoad perfectam jejunii obſervantiam adeò ſollicitos & circumſpectos, ut continuò in cellis ſuis bilances habuerint, ad ponderandam cibi quo alendi erant, quantitatem: *In diebus jejunii, quia unuſquiſque frater lances habet in cella, illis ſemper librat, quod ſibimet cœnaturus apponat*; quibus verbis non de collatione, ſed de prandio loquitur, id eſt, de unica in die refectione, quandocumque illa ſumatur, ſive in meridie, ſive veſperi.

Exempla.

30 De S. Elphego Cantuarienſi Archiepiſcopo Oſbertus in ejus vita admirabilem quamdam refert circumſtantiam, ex qua rigida ejus in cibis parſimonia evidenter colligitur: *Cum pranſurus*, inquit, *ad menſam intraret, tam vacuus ferè à menſa ſurrexit, quàm acceſſit; Unde corpus illius tanta extenuatum eſt macie, ut cum manus cum ſacramento tenſas in altum porrigeret, per medias palmarum juncturas claritas aeris perſpici poſſet*. De B. Catharina Adorni Genuenſe ſcribitur, quòd viginti tres Adventus, & totidem Quadrageſimas ſine ullo adhibito cibo tranſegerit, hoc ſolùm excepto, quòd nonnumquam calicem aquæ ſolius, cui modicum aceti & ſalis admixtum erat, epotare conſueverit.

Cum aviditate pane veſci culpabile.

31 In vita magni illius ſervi Dei Joannis Baptiſtæ Vitelli Fulginatis legitur, quòd ad eum uſque abſtinentiæ gradum pertigerit, ut anxios in ſe ſcrupulos ſæpè perſenſerit, an ſibi pane ad ſatietatem veſci in prandio liceret, quem tamen ſcrupulum, poſtquam in S. Vincentio Ferrerio in perſonis ſpiritualem vitam ſectantibus, ne quidem pane ſatiari velle ſpecialem quamdam Dæmonis tentationem eſſe legit; Idem quoque dicere ſolitus erat, hominem etiam hunc tantæ ſobrietatis actum exercendo facilè delinquere

poſſe, ſi nimirùm panem illum nimis cum aviditate ſumpſerit. Unde S. Bernardi conſilium eſt: *Aridam porta corpus tuum propter deſiderium cœleſtis regni, ut impleas quod ſcriptum eſt in Pſalmo; Sitivit anima mea ad Deum, quàm multipliciter et caro mea; caro enim tunc Deum ſitit, quando per jejunium abſtinet & areſcit.*

S. Bernard. ſer. de mod. viv. c. 24.

Ob ſpeciale jejunium S. Franciſcus ſtigmatibus inſignitus.

32 S. Franciſcus de Aſſiſio tunc vel maximè à Chriſto factis fuit ſtigmatibus inſignitus, quando præter quadrageſimam ab omnibus fidelibus obſervari ſolitam, duas inſuper alias quadrageſimas, unam in Aſſumptæ Beatiſſimæ Virginis, alteram in S. Michaelis Archangeli honorem jejunando abſolverat. Multos quoque alios ſanctitate & miraculis conſpicuos Dei ſervos in abſtinentia, & jejunio rigoroſiſſimos fuiſſe legimus.

Jejunio inſignes. S. Naz. or. de paup. amor.

33 Sic enim S. Petrus Apoſtolorum Princeps, Nazianzeno atteſtante, ſolis veſcebatur lupinis. Primi fideles quos S. Marcus in Alexandria Euangelio comparabat, pane & aqua, ſale & hyſſopo contenti vivebant. S. Simeon Stylites quadraginta integris diebus columnæ inſiſtens ſine ullo cibo & potu dimorabatur, ut Theodoretus refert, quod idem Simon Stylites, & S. Macarius, & S. Geraſimus præſtitiſſe leguntur.

S. Hieron. ep. 13. ad Marcell.

34 S. Hieronymus in Epiſtola quadam ad S. Marcellam ſcripta de Aſella ita ſcribit: *Jejunium pro ludo habuit, inediam pro refectione, & cum eam non veſcendi deſiderium, ſed humana confectio ad cibum traheret, pane, ſale, & aqua frigida concitabat magis eſuriem, quàm reſtinguebat.*

Prorſus abſtinentiſſimus Hoſius.

35 Staniſlaus Reſcius in vita Cardinalis Hoſii cap. 19. de hoc venerabili Cardinali ſcribit, quòd ex quo jejunia Eccleſiæ ſemper ſolitus fuit obſervare, in decrepita ſenectute ſua Medici difficulter ei perſuadere potuerint, ut in cibis Quadrageſimalibus ſecum diſpenſaret; Dicere enim ſolitus erat: *Honora patrem tuum, & matrem tuam, ut ſis longævus ſuper terram;* quibus verbis innuere volebat, quòd tam Deus, quem Patris loco, quàm Eccleſia, quam velut matrem colebat, per jejunii obſervantiam à nobis honorari deſideraret.

Ann. Chriſt. 1137. c. 6. n. 8. Exemplum.

36 In Annalibus Ciſtercienſibus de Roberto Ubitbicenſi Anglicano ſcribitur hiſce verbis: *Multa ejus fuit abſtinentia, ita ut de menſa numquam ſatiatus ſurrexerit, & in quadrageſima pane tantum & aqua uti conſueverit; accidit quodam Paſchale tempore, ut extincto & proſtrato appetitu, cibis appoſitis veſci non poſſet, cùmque frater, qui miniſtrabat ei, diceret: Quare non comedis Pater? ille reſpondit: ſi haberem panem avenaceum butyro illitum, fortaſſis inde mihi veſci liceret: attulit ergo frater ille panem hujuſmodi, ſed vir Dei animadvertens ſe puſillum concupiſcentiæ indulſiſſe, vehementer expavit, & ſeverus ac rigidus in ſeipſum vindex, guſtare inde noluit, planeque jejunus permanſit; cibum autem illum juſſit ad Monaſterii fores dari, ubi tunc erat juvenis quidam ſplendida facie, qui eum cum una ſcutella accepit, & mox evanuit; Loquentibus autem illis de oblata ſcutella, ſubito ea decidit in menſam coram Abbate; erat enim Angelus Domini, qui Eleëmoſynam viri Dei de cœlo miſſus acceperat.*

TRACTATUS II.

DE ADULATIONE.

DISCURSUS DUODECIM.

DISCURSUS I. Inimicus infernalis primus adulationis author & inſtrumentum fuit, ideòque vitium hoc diabolicum eſſe oſtenditur.

II. Dæmon per hoc vitium, eos, qui perfectiores & ſanctiores ſunt, quantùm poteſt, ſeducere ſatagit.

III. Adulatio oleo, ſimiæ, peſti, echo, umbræ & ſpeculo aſſimilatur; Unde nonnullæ adulatorum proprietates examinantur.

IV. Adulator per adulationes laudatum in vitiis fovet, ſuiſque culpis magis magiſque illaqueat.

V. Qui per adulationem efficiunt, ut vitia actus virtuoſi eſſe appareant, alienaſque virtutes contemnunt, ſeverè puniuntur.

VI. Adulationis dulcedo tametſi animam vulneret, mortemque eidem inferat, omnibus tamen placet.

VII. Longè meliùs eſt à detractoribus corrigi, reprehendi, injurias pati, malèque tractari, quàm ab adulatoribus decipi.

VIII. Adulatio genericè nequitia appellatur, ut tantò magis ejus exprimatur malitia, ſecumque hypocriſim ſubinſert? Et ideò quantum Chriſto abominabilis ſit, oſtenditur.

IX. Adulatores reipublicæ pernitioſos, multarumque ruinarum cauſas, & primam idololatriæ originem eſſe demonſtratur.

X. Adulatio proprium lucrum & intereſſe pro objecto habet.

XI. Adulatores magni à Principibus æſtimantur, utpotè quorum intellectum excæcant, & veritatem abſcondunt, quæ à paucis principibus libenter auſcultatur.

XII. Multa conſiderantur damna, quorum adulatores cauſa exiſtunt. Variæ quoque illorum malæ, indignæ & viles qualitates, nec non quæ iis inferuntur ſevera ſupplicia, exponuntur, & conſiderantur aliqua contra hoc vitium remedia.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

Inimicus infernalis primus adulationis author & inſtrumentum fuit, ideòque vitium hoc diabolicum eſſe oſtenditur.

THEMA.

Cauda ejus trahebat tertiam partem ſtellarum cœli. Apoc. cap. 12. v. 4.

Adulatio Angelum mutavit in Draconem.

1 ADulatio unum fuit ex primis vitiis, quo non ſolum Angelorum in cœlis candor, ſed & innocentia humana in terris pariter commaculata fuit; hoc namque vitium pulcherrimum totius empyrei Angelum in horrendum tranſmutavit draconem; dæmon etenim ſancto Joanni in Apocalypſi ſub horrendi draconis ſpecie exhibitus fuit. Unde ait: *Viſum eſt aliud in cœlo, & ecce draco magnus;* Enimverò quod magnam mihi admirationem conciliat; eſt, quòd draco hic cauda ſua tertiam ſtellarum partem, id eſt, magnam quamdam cœleſtis curiæ turbam in rebellionem poſt ſe traxerit; *Cauda ejus trahebat tertiam partem ſtellarum cœli;* Cur obſecro ad malitiæ ſuæ machinationem cauda veluti inſtrumento, & non potiùs veneno vel cornibus uſus fuit, cùm de eo dicatur, quòd ſit habens capita ſeptem & cornua decem? pro reſponſione reflectendum eſt ad canes, in quibus cauda particulariter ad modum blandientis & adulantis continuò movetur; Unde de cane Tobiæ ſcribitur, quòd occurrerit *blandimento ſuæ caudæ;* At verò S. Bernardinus Senenſis aliud quoddam declarat myſterium, cur cauda adulationis ſymbolum exiſtat: *Adulator,* inquit, *dicitur cauda, quia operit turpitudinem culpæ, unde Iſaiæ 9. docens mendacium, ipſe eſt cauda; Cauda quippè teguntur poſteriora & turpia atque immunda, & hoc eſt proprium officium adulatoris.*

Tob. c. 11. v. 9. S. Bern. ſe. t. 3. ſer. de mul. mon. a. 2. c. 3. Iſ. 9. v. 15.

Ezech. 31. v. 4.

2 In Prophetia Ezechielis ejuſdem Luciferi & ſequacium ipſius apoſtaſia nobis ſub Aſſur nomine hiſce verbis

Digitized by Google

bis præfiguratur: *Rivos ſuos emiſit ad univerſa ligna regionis, propterea elevata eſt altitudo ejus ſuper omnia ligna;* Porrò Rupertus Abbas Luciferum in illas apoſtatarum phalanges ſub rebellionis ſuæ vexillum per adulationem ſibi attraxiſſe exiſtimat, hiſce verbis: *Quia ſapientiam ſuam multam effundendo univerſas Angelorum multitudines circumvenire laboravit, ut apud illos tamquam altiſſimus haberetur, & adoraretur ut Deus;* Cui proinde ſuis quoque adulationibus innumeræ Angelorum turmæ correſponderunt, prout idem Rupertus ſcribit, ejuſdem prænominati Prophetæ verbis utens, nimirùm: *Æmulata ſunt eum omnia ligna voluptatis, quæ erant in paradiſo Dei; Quia cunctos quidem Angelos per ſuam ſapientiam decipere & ad ſuum favorem deducere tentavit, ſed adulati ſunt ei tantummodo Spiritus illi, qui gloriam ſuam quærebant, non Dei.* Porrò Angelicus Doctor vitii hujus naturam hiſce verbis inſinuat: *Adulatio,* inquit, *eſt peccatum, quo aliqui ſupra debitum virtutis modum alios verbis vel factis delectare quærunt,* Id quod Angeli perverſi re ipſa præſtiterunt, quando omnium Angelorum pulcherrimo tanta impudentia adulati ſunt, ut naturæ ſuæ ſublimitatem ſibimetipſi, non verò Dei creatori ſuo attribueret, unde in eodem Ezechiele pariter de ipſo ſcribitur: *Draco magne, dicis: ego feci memetipſum.*

Rup. Abb. l. 3. de vict. verb. c. 11. Lucifer adulando apoſtatas fecit Angelos.

2. 2. q. 115. ar. 1.

Ezech. 29. v. 3.

Adulando protoparentes decepit.

3 Quinimò neque humanæ naturæ innocentiam, in ſua quoque infantia hoc eodem veneno inficere diſtulit; etenim verſipellis & aſtutus ille hoſtis, ut Hevam alloqueretur, formam ſibi ſerpentis aſſumpſit. Porrò cuncta alia animalia, ut Procopius ſcribit, jam pridem creata erant, quorum aliqua ad onera portanda deſtinata fuerant, uti equi & jumenta; alia ad nutrimentum noſtrum ſerviebant, ut pecorum greges; alia denique ad recreationem noſtram condita fuerant, prout eo tempore ſerpentes, tunc enim, ut Moyſes ſcribit, *Serpens erat callidior.* Et ideò præfatus author de Heva ſcribit: *Maximum ſolatium hauriebat ex ſerpente, quia mirabiliter varias res imitari poterat, nec non mirabiliter norat blandiri, & adulari, licèt nobis nunc ſit infeſtus.* Etenim hoc eſt aſtuti illius adulatoris artificium, quòd ejus, quem decipere molitur, genio ſeſe accomodare, eique ſe dextrè inſinuare norit, ut ejus, quem adulatione ſua circumvenire ſatagit, peccantem humorem per confictas laudes adaugere poſſit; Et ideò quia protoparentes noſtros ſtatus & conditionis ſuæ amplianda & ſublimandæ avidos eſſe cognoſcebat, nequiter iiſdem perſuaſit, dicendo: *Eritis ſicut Dei.* Quibus in verbis illud adeò lubricum, tortuoſum, & in omnem partem flexile animal adulatorem quemdam fraudulentum repræſentabat, in varias ſeſe formas torquentem, volventem & revolventem; *Eam ob rem,* inquit Procopius; *vel in primis idoneus viſus eſt Diabolo, ut eo ceu inſtrumento & organo abuteretur ad id malum, quod machinabatur;* adeòque machina unica, qua inimicus infernalis ad ordiendum univerſi generis humani exterminium, uſus eſt, ſola adulatio fuit. *Solent ſemper familiæ deſtrui, & ſubverti ob domeſticorum malitiam.*

Proc. in c. 3. Gen.

Gen. 3. v. 5.

4 B. Petrus Damianus optimè notat, Diabolum in lingua adulatrice eſſe haud ſecùs ac avicula quædam, quæ viridantibus arborum ramis inſidens, dulciter canit: *Sæpè malignus Spiritus velut avis in ramo arboris, ſic in lingua ponitur adulantis, & tamquam per organum vaſis, in vas virus infundit, quod lethaliter in audientis interiora transfundit.* Etenim tametſi veriſſimum ſit, Dæmonem in omnibus animabus illis poſſeſſionem firmam capere, quæ culpa ſunt mortali coinquinatæ; Verumtamen in lingua & corde adulatoris, velut centro ſuo ſingulariſſimè ſibi complacere videtur, ſiquidem ex primis peccatis, quæ tum in cœlo, tum in terra commiſit, unum, idemque prout probavimus, præcipuum adulatio fuit, eoque mediante impios in peccatis ſuis in dies magis magiſque ſtabilit & fovet, nam ut in Pſalmo: *Laudatur peccator in deſideriis animæ ſuæ, & iniquus benedicitur.*

P. Dam. l. 7. ad ſæcul. princ. Adulatoris linguam & cor poſſidet Dæmon.

Pſal 10. v. 10.

5 Non defuerunt ſacri expoſitores, qui ſerpentem protoparentes noſtros tentantem, faciem præ ſe muliebrem tuliſſe exiſtimarunt, tametſi in reliquo corpore ſpeciem hodiernam ſemper retinuerit; Cujus equidem author quidam antiquus hanc reddit rationem dicens: *Habebat faciem virginalem, & caudam cum reliquo corpore ſerpentinam, quia tales in facie & in præſentia videntur virgines, propter mel & blandimentum dulciſſimæ locutionis; & in cauda, id eſt, in abſentia habent ſerpentinam naturam punctionis, detractionis, & diffamationis.* Porrò in ea veritate, qua Dæmon adulationis inſtrumentum eſſe dicitur, magis utique confirmabimur, ſi id, quod ſanctiſſimæ Virgini accidit, conſideraverimus.

Serpens virginalem faciem habuit. Berc. dictton. in v. Adulatio.

6 Enimverò jure meritiſſimo ſacratiſſima Dei Mater inſigni hoc epitheto *Virgo prudentiſſima* ab Eccleſia ſancta decoratur; ſiquidem evitanda quavis humanæ adulationis umbra, prudens & cauta fuit; legimus etenim, quòd quando Archangelus eidem apparuit, *turbata eſt;* Cur ita? numquid familiaria & continua Reginæ Angelorum fuerunt Spirituum Angelicorum obſequia? cur igitur Angelo apparente turbari dicitur? Pro reſolutione notandum id quod S. Lucas dicit, nimirùm; *Quæ cùm audiſſet turbata eſt in ſermone ejus, & cogitabat qualis eſſet iſta ſalutatio;* Porrò Sanctus Gregorius Thaumaturgus Beatiſſimam Virginem Mariam hunc in modum diſcurrentem introducit; *Numquid Ave iſtud doloris mihi cauſa erit, ſicut olim prima mater Heva blanda Divinitatis promiſſio? numquid per ironiam beatificatio & ſalutatio iſta facta eſt?* Etenim probè ſciebat, quod faver & aſtutus ſerpens ille *Transfigurat ſe in Angelum Lucis;* Et quia in humilitate ſua velut in centro ſuo fundabatur, verba illa adulatoriè prolata fuiſſe apprehendebat; id quod à Cajetano circa hæc verba: *Turbata eſt in ſermone ejus,* acutè notatum fuit; Etenim Angelus ei dixerat: *Gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus; Poteſt autem adulatoriè dici benedicta tu inter mulieres, & ſimiliter blandiendo dici: Ave gratioſiſſima;* ac proinde tamquam Virgo prudentiſſima priùs ſalutationem iſtam examinare voluit: *Cogitabat qualis eſſet iſta ſalutatio;* ut per hoc unumquemque, qui laudibus vel adulationibus delinitur, erudiat, ut cautè ſibi proſpiciat, diligenterque examinet, an aliquod laudes illæ (de quibus cordialem intrinſecùs habere diſplicentiam debet) in ſe habeant fundamentum. *Conſilium Mariæ fuit,* inquit, Richardus à S. Laurentio, *ut quando laudamur, terreamur magis quàm exultemus.* Tunc verò mens ejus pridem ſerenata fuit, quando Angelum audivit dicentem: *Ne timeas, inveniſti enim gratiam apud Deum;* Siquidem ex hiſce verbis ſalutationem iſtam & attributas ſibi laudes ab omni prorſus adulatione procul abeſſe intellexit, quando ſe non apud homines, ſe apud Deum benevolentiam ſibi & gratiam acquiſiviſſe audivit.

Erudit nos B. V. Maria quo adulatoria delinimur.

Luc. 1. v. 29.

S. Gregor. Thau. ho. in Annu.

Cajet. in Luc. ibid.

Rich. à S. Laur. l. 2. c. 3.

7 Per ſponſam in ſacris Canticis Anima quævis à Deo dilecta, vel etiam Eccleſia Dei intelligitur, quam proinde in cap. 5. Canticorum hiſce verbis alloquitur: *Vox Dilecti mei pulſantis: Aperi mihi ſoror mea.* Circa quæ tamen verba unicum mihi interrogandum occurrit, nimirum, qua ratione ſponſa hæc tanta cum certitudine & ſecuritate agnoſcere, & diſcernere hanc vocem potuerit, ut eam verè Dilecti ſui, non verò alterius cujuſpiam vocem fuiſſe dicere non dubitarit; maximè cùm aſtutus ille inimicus noſter, prout jam jam monuimus, perſæpè *Transfiguret ſe in Angelum lucis?* Gilbertus Abbas dubietatis hujus nodum pulchrè nobis diſſolvit, dum per os animæ hiſce verbis loquitur: *Hæc mihi vox grata eſt, ad alias obſurdeſco voces, ad hanc expergefacta ſum.* Sed cur ita: Num fortè ſuavitate vocis Dilecti ſui rapta & illecta fuit? Nequaquam, ſiquidem *vox iſta ſtrepitum potiùs quàm lenocinium edebat; Nam non ſolum vox illa dilecti erat, ſed inſuper etiam pulſantis.* Unde præfatus venerabilis Abbas ait: *Magna, fratres, prudentia ſponſæ, & diſcretione Spirituum pollens, quæ ſic diſtinguere novit inter verſutias Dæmonum, & blanditias veras dilecti: Vox,* inquit, *dilecti pulſantis.* Cui expoſitioni conſonat Chryſoſtomus hoc nobis poſt ſe monitum relinquens; dicit enim: *Blandiri ut noceat, Diaboli eſt: corripere verò ut proſit, Dei; quis autem alteri blandiri poteſt, & non nocere?* B. Petrus Damianus hunc Apoſtoli ad Romanos ſcribentis textum: *Non enim ſine cauſa gladium portat,* conſiderans ait: *Fruſtra gladium non portat, ſi Dei miniſter eſt, qui mala facientes, in iram vindicat: Diaboli proculdubio miniſter eſt, qui criminoſos ac reprobos ſuaviter palpat. Et ſicut Deo præbet obſequium, qui perverſos ulciſcitur, ſic miniſter eſt adverſarii, qui perpetrantibus iniqua blanditur.*

Cant. 5. v. 3. Diſtinguenda Diaboli verſutia, & Dilecti vox.

Gilb. Abb. ſer. 42. in Cant.

Chryſoſt. ho. 13. in Matt.

B. [illegible]

8 Mini-

Digitized by Google

Conſtantius blandiebatur ut ſeducere poſſet.
D. Carth. in Apoc. c. 12.

8 Miniſter utique Diaboli & præcipuum ejus inſtrumentum Antichriſtus erit; Et quidem Dionyſius Carthuſianus Authorem quemdam citat, qui hunc Antichriſtum, terribile illud monſtrum per infernalis Draconis caudam intelligendum eſſe aſſerit, quia ſicut cauda pars ultima eſt corporis, ita quoque Antichriſtus ultimus perſecutor erit, quem Dæmon adversùs Eccleſiam

S. Ambr. in glo. ib.

ſuſcitabit. Sanctus Ambroſius quoque ait: *Per caudam, quæ finis eſt corporis, Antichriſtus intelligitur.* Hoc autem ſuppoſito, facilè cauſam & myſterium intelligetis,

S. Hilar. con. Conſt.

cur S. Hilarius Conſtantium Imperatorem Arianæ hæreſeos fautorem, Antichriſtum denominaverit, quia nimirùm hic Catholicos per viam adulationum & blandimentorum ſeducere & ad partes ſuas attrahere plurimùm ſatagebat. Unde zeloſiſſimus ille præfatus Fidei noſtræ defenſor acriter dolens ita lamentabatur, dicens: *Pugnamus contra perſecutorem faventem, contra hoſtem blandientem, contra Antichriſtum, qui non dorſa cædit, ſed ventrem palpat; non contendit ut vincatur, ſed adulatur, ut dominetur.*

Apoc. 12. v. 4.
Cant. 5. v. 5.

9 Per mulierem illam, cui Draco inſidiabatur: *Draco ſtetit ante mulierem*, non minùs quàm per ſponſam, quæ in ſanctis Canticis dicit: *Vox dilecti mei pulſantis*, ſancta Dei Eccleſia intelligitur. At verò notandum eſt,

Antichriſtus blanditiis & tormentis ſeducere conabitur.

quòd quando fideles anguſtiis & adverſitatibus infeſtantur, indicium manifeſtum ſit, infeſtantem illum nequaquam Dæmonem eſſe, ſiquidem proprium illius eſt adulari & blandiri: at verò primogenitus Diaboli, id eſt, Antichriſtus blandimenta pariter & tormenta ad homines pervertendos adhibebit; id quod Sanctus Auguſti-

S. Aug. l. 5 de bon. fil. lac.

nus illa Geneſeos verba: *Fit Dan coluber in via, Ceraſtes in ſemita*, exponens, clarè hiſce verbis atteſtatur, dum ait: *Fit Coluber in via, quia in præſentis vitæ la-*

Geneſ. 49. v. 17.

titudine eos ambulare provocat, quibus quaſi parcendo blanditur; Sed in via mordet, quia in eos, quibus libertatem tribuit, erroris ſui veneno conſumit; Fit Ceraſtes in ſemita, quia quos fideles reperit, & ſeſe ad cœleſtis præcepti itinera conſtringentes, non ſolum nequitia callidæ perſuaſionis impetit, ſed etiam terrore poteſtatis premit, & in perſecutionis languore, poſt beneficia ficta dulcedinis exerit cornua poteſtatis. Unde patet, quòd primò quidem Eccleſiæ per adulationem & blandimentorum lenocinia aſperum & implacabile bellum movebit; eos verò, quos hac vita lucrari neutiquam potuit, tyrannidis ſuæ intentata violentia horrendum in modum exercebit.

10 Obſervatione digniſſimum eſt epithetum illud, quod Sanctus Matthæus ex peculiari ſancti Spiritus in-

Matth. 22. v. 16.

ſtinctu motus, adulationi tunc vel maximè attribuit, quando de Scribis & Phariſæis Salvatorem noſtrum adulatoriis verbis circumvenire volentibus agit; hos enim cùm dixiſſe retuliſſet: *Magiſter ſcimus quia verax es, & viam Dei in veritate doces*; mox ſubjungit: *Cognita autem Jeſus nequitia eorum*. Circa quæ poſtrema verba ad-

v. 18.
Adulatio nequitia appellatur.

vertendum eſt, quòd Euangeliſta Adulationem non ſolùm generico nomine iniquitatis appellet, quaſi quæ in ſe omne vitium contineat. Verùm etiam ob aliud quoddam innuendum myſterium *Nequitiam* nominet, ad inſinuandum videlicet nobis, quòd Adulatio ſingulariter vitium Diabolicum exiſtat; Etenim *Nequitia* Etymolo-

1. Reg. 16. v. 14.

giam ſuam ab hac dictione *Nequam* deducit, quod propriiſſimum eſt Dæmonis Epithetum: Dicitur enim de

Matth. 12. v. 45.

illo: *Spiritus nequam aſſumit ſeptem Spiritus nequiores ſe; Zizania filii ſunt nequam; Contra Spiritualia nequitiæ in cœleſtibus.* Unde Salvator Judæis improperat dicens: *Vos ex Patre Diabolo eſtis, & deſideria Patris*

Joan. 8. v. 44.

veſtri vultis perficere; Quænam autem eſt præcipua hujuſce ſerpentis aſtutia? Audite hac de re S. Gregorium,

S. Greg. l. 14. moral. c. 7.
Vitium proponit Dæmon ad quod eſt inclinatio.

hiſce verbis loquentem: *Intuetur*, inquit, *inimicus generis humani uniuſcujuſque mores, cui vitio ſint propinqui, & illa opponit ante faciem, ad quæ cognoſcit facilius inclinari mentem.* Enimverò probiſſimè incarnata ſapientia in ſubſtantia veriſſimum eſſe ſciebat, quòd à Scribis & Phariſæis eidem laudis loco attribuebatur, nimi-

Adulatio Phariſæorū.

rùm quòd viam Dei ſumma cum ſinceritate doceret: *Viam Dei in Veritate doces:* ex alia verò parte quoque eos revera non, prout loquebantur exterius, interius ſentire cognoſcebat, ſed potiùs omninò oppoſitum. Unde Cajetanus ibidem ait: *Univerſa hæc laus ex adulato-*

Cajet. ib.

ria officina ad provocandum Jeſum, ne timeat præferre Deum Cæſari, procedit. Perverſi etenim homines illi, Salvatorem noſtrum, laudum & gloriæ humanæ, auræque popularis captandæ avidum, exiſtimabant, ideòque eumdem illis blandimentorum lenociniis aggredi non dubitabant. Unde prudentiſſimè nos Sapiens admonet, dicens: *Fili mi, ſi te lactaverint peccatores, ne acquieſcas eis.* Cujus rationem ſolidam affert Hugo

Prov. 1. v. 10.
Hug. Card. ibid.

Cardinalis, dum ideò nobis cavendum eſſe ait, ne nos ſeduci patiamur, quia adulatores ſunt nutrices Diaboli, lamiæ infernales. Alia quoque vice iidem Phariſæi quibus, quòd filii & progenies Diaboli eſſent, graviter improperarat, coram ipſo comparuere, dicentes: *Magiſter volumus à te ſignum videre.* Ubi S. Paſchaſius ait:

Matth. 12. v. 38.
S. Paſch. l. 6. in Matt.

Adulatoriè magis & fraude, quàm ex fide & religione eum Magiſtrum vocant. Ejuſdem quoque mentis Chry-

Chryſoſt. hom. 44. in Matt.

ſoſtomus fuit, dicens: *Verba conſidera, quomodo adulatione ſunt plena; putarunt aſſentatiuncula illum allicere, qui modo adulantur, modo convitiantur, modo Dæmoniacum, modo Magiſtrum appellant;* At verò protinus hoc ſibi objectum ab ipſo audiverunt improperium: *Generatio mala & adultera:* quòd idem erat ac ſi exprobrando illis, dixiſſet: *Vos ex Patre Diabolo eſtis.* Idipſum Author Imperfecti dicere volebat, verba illa: *Erant*

Auct. Imp. Hom. 30.

Diaboli amatores, gloſſando; manifeſtè enim ſe Diaboli filios eſſe declarabant, utpotè cui mendacium & adulationis vitium proprium eſſe noſcitur: *Non eſt veritas*

Jo. 8. v. 44.

in eo, cum loquitur mendacium ex propriis loquitur, quia mendax eſt, & Pater ejus.

DISCURSUS II.

ARGUMENTUM.

Dæmon per hoc vitium eos, quos perfectiores & ſanctiores eſſe novit, quantum poteſt ſeducere ſatagit.

THEMA.

Quid mihi & tibi eſt Jeſu Fili DEI altiſſimi? Lucæ cap. 8. v. 28.

1 PRopoſitio iſthæc, prima quidem facie, æmula eſſe videtur Confeſſionis illius à S. Petro factæ, per cujus meritum Eccleſiæ primatum obtinuit, quando

Matt. 16. v. 16.
Dæmon adulatione etiā ſanctiſſimos aggreditur.

proteſtabatur, dicens: *Tu es Chriſtus Filius DEI vivi;* at verò ſciendum eſt propoſitionem illam à fœtente quadam lingua, & ore infernali, nimirùm à Dæmoniaco illo, qui ſepulchra incolebat, fuiſſe prolatam, de quo dicitur: *Intraverunt Dæmonia multa in eum:* Verùm enimverò quid eſt, quòd Spiritum hunc infernalem ad confeſſionem hanc edendam impulit. Num fortè vel invitus ad annuntiandum mundo Meſſiæ adventum, Divinamque verbi filiationem conteſtandam coactus fuit? Minimè gentium, quin potiùs audite ſagaciſſimam ſer-

S. Chryſol. ſer. 17.

pentis hujus aſtutiam, à S. Petro Chryſologo nobis detectam, qui ad eumdem ſerpentem converſus hiſce eumdem verbis alloquitur: *Quid eſt Diabole, quod trina tentatione provocabas ad lapſum, quem promiſſione regni, ut te adoraret ſubdolus ambiebas, nunc tremens & miſerandus prolaberis & adoras?* Fuit igitur ex mente ſancti hujus Doctoris quædam Religionis fictio, non proteſtatio, nam *ut adulator, non ut devotus & obſequens hic adorat; credit infelix, ut eum, quem tentatione vincere, quem muneribus nequivit inflectere, poſſet adulatione pulſare.* Didacus Stella quoque Dæmonis,

Did. Stell. in Luc. ib.

ſuam in corpore illo commorationem continuare ambientis, artem & fraudes detegit, dum ait: *Adulatione Dæmonium utitur, ut vel ſic eum ſineret ibi manere;* in-

Multi adulantur Prælatis ut manere poſſint in vitiis.

deque ſequentem elicit practicam moralitatem: *ſic multi adulantur Prælatis Eccleſiæ, ut ſinant illos in ſuis peccatis & vitiis manere.* Porrò tametſi ille mendaciorum pater revera id quod verum erat, diceret, ei tamen quod dixerat, fidem neutiquam adhibeat; ſiquidem cum Dei Filium eſſe nequaquam exiſtimabat, *ſed voluit illi adulari, ut in ſuam gratiam conciliaretur;* Hæc enim una eſt ex potentioribus machinis, quibuſcum fallaciſſimus ille animarum deluſor & ſeductor eos vel maximè, qui perfectiſſimi & ſanctiſſimi ſunt, circumvenire conſuevit. Et ideò tametſi videri nonnemini poſſet, quòd quando deceptor ille Chriſtum poſt rigoroſum illud quadraginta dierum totidemque noctium jejunium, famelicum eſſe vidit, ſumptis in manus lapidibus, eidem dixit: *Si Filius Dei es, dic ut lapides*

Matth. 4. v. 3.

iſti

Digitized by Google

iſti panes fiant: potiùs eidem ſuggerere debuerit, ut lapides in panes commutaret ad hoc ut extremæ fami ſuæ ſubveniret, quod tamen, ut Chryſoſtomus benè notat, neotiquam fecit: *Non dixit quandoquidem eſurias, ſed; ſi Filius Dei es, ſcilicet exiſtimans, poſſe ſe aliquid per laudum blandimenta ſuffurari, idcircò non commemoravit eſuriem, ne hoc ei quaſi exprobrare & objicere videretur;* Hæc etenim eſt adulatoris callida ſagacitas, ut numquam ejus cui adulari ſtudet, defectus commemoret, ſed potiùs ut eum ob virtutes, quibus præditum ſe eſſe exiſtimat, in Divorum Apotheoſim canonizando inſerat, ejuſque inclinationi & genio ſeſe pro viribus toto ſtudio accommodet. Et ideò non obſtante, quòd Chriſtum Filium Dei eſſe non crederet, nihilominùs quia totum id, quod in laudem ejus minimè reſultabat, ei ſi proponeretur, diſplicentiam parere poſſe ſibi perſuadebat, ideò eidem ſolius filiationis Divinæ mentionem, eaque miracula propoſuit & ſuggeſſit, quæ ad edendam & manifeſtandam Altiſſimi omnipotentiam ſervire poſſe ſciebat: *Doloſa adulatione palpando*, inquit Chryſoſtomus, *ſolius mentionem fecit dignitatis;* at verò quia dolus iſte eidem pro voto minimè ſucceſſit, *aſſumpſit eum in ſanctam civitatem, & ſtatuit eum ſupra pinnaculum templi, & dixit ei: ſi Filius Dei es, mitte te deorſum, ſcriptum eſt enim: Angelis ſuis DEUS mandavit de te, ut cuſtodiant te in omnibus viis tuis, in manibus portabunt te.* Ubi obſervanda eſt ſerpentis infernalis mira ſagacitas, neque enim Filium Dei ad tentandum præcipitium exſtimulandum eſſe cenſuit, niſi cum aſſerta ſecuritate, quòd per cœleſtis militiæ junctas manus in aere eſſet miraculosè ſuſpendendus aut deportandus, hoc enim unicè nitebatur efficere, ut hoc modo in conſpectu totius populi, cum ejuſdem admiratione & applauſu in ſublime ſubvectus, vanam aliquam in ſemetipſo conciperet gloriam, atque ab incauta illa Hebræorum multitudine velut homo de cœlo dilapſus, adoraretur, ut verus Deus, hoc enim pacto, populi idololatria, ipſiuſque arrogantia pari fuiſſet paſſu progreſſa, ſiquidem eum ſolùm hominem, licèt magna virtute & pietate præditum eſſe exiſtimabant. At verò, inquies, qua ratione eum temerariam hanc præſumptionem concipere poſſe exiſtimare poterat? S. Cyprianus ait: *Experientia didicerat, & in multis probaverat, vitiorum victores ſæpè nugis laudationum corruptos, & cognatum propinquumque eſſe virtutibus malum per adulationem, nec facilè quemquam poſſe evadere, qui libenter aſſentationum canticis porrigat aures.*

Chryſoſt. h. 25 in Matth.

Adulatio Dæmonis adulantis.

Chryſ.

ibid. v. 6.

S. Cypr. ſer. de jejun. & tent.

2 Tamdem igitur tertia eum vice aggreſſus fuit omnia terræ hujus regna eidem offerendo, ſi eum unico dumtaxat adorationis actu venerari vellet, at protinùs ab eo fuit biſce verbis rejectus: *Vade Satana.* S. Maximus ſeſe ad finem hujus adeò arrogantis petitionis reflectens, ait: *Juſtiſſime retrorſum abire præcipitur, qui tentando ad hoc uſque pervenit, ut ſe ab adorando Dei Filio poſceret adorari, æſtimans, quod Chriſtus, qui decipi laudis ſuæ ſubreptione non potuit, indignatione ingeſta contumeliæ ſe proderet exploranti; ſed fortiſſimus propugnator, qui pro vita ac libertate noſtra adverſus tyrannum ſuum, novum bellum gerebat, nec molli adulatione frangitur, nec duriſſimis injuriis commovetur.* Verùm enimverò benè advertendum eſt, quod Sanctus Lucas refert, dicens: *Et conſummata omni tentatione, Diabolus receſſit ab eo uſque ad tempus;* nimirùm expertum quemdam belli æmulabatur Ducem, qui apparenter quidem inimicum ſe fugere & campo cedere ſimulat, cùm tamen id per merum ſtratagema quoddam fiat, dum ad tempus cedens cum majori impetu & viribus, ſive etiam per inſidias hoſtem iterata vice aggredi nititur. Unde S. Ambroſius ait: *Poſtea enim non tentaturus, ſed apertè pugnaturus advenit.*

Matth. 4. v. 10.

S. Max. h. 4. de tent. Quos blanditiis non potuit, injuriis movere cupit Dæmon.

Luc. 4. v. 13.

S. Ambr.

3 At verò, dicat aliquis, quodnam fuit illud ſibi reſervatum tempus, in quo eum ſe totaliter triumphaturum eſſe ſperabat? Auctor Hiſtoriæ ſcholaſticæ ait: *Tempore Paſſionis rediit*, quod ipſum quoque in ſancto Athanaſio legimus; quia enim inimici infernales illud Prophetæ oraculum probè noverant, quo prædictum fuerat: *Dominus regnabit à ligno*, ideò quando Crucis lignum Chriſti humeris viderunt eſſe impoſitum, mox ſe tamquam deſperatos & perditos eſſe exiſtimabant: Statim *Crucis ſenſerunt virtutem*, inquit S. Paſchaſius, *& intellexerunt vires ſuas jam fractas;* Verumtamen ſuas in eum per diſcipulos ſuos exerere vires non omittebant, utpotè quibus Chriſtus apertè dixerat: *Vos ex parte Diabolo eſtis, & deſideria patris veſtri vultis perficere;* per hos igitur ei dici procurarunt: *Si Filius Dei es, deſcende de Cruce.* Sed dices forſitan malè illos ex illa hypotheſi intuliſſe, *Deſcende de Cruce*, quin potiùs enim ſi Filius Dei erat, opus erat ut pro conſummanda humani generis redemptione patibulum ipſe aſcenderet. Reſpondeo igitur, idquidem verum eſſe, at verò finis Dæmonis erat, ut Chriſtus per blandam hanc Divinæ filiationis commemorationem, aſſertamque liberam & pro arbitrio & beneplacito de Cruce deſcendendi poteſtatem, aliquem inde conciperet vanæ gloriæ ſtimulum: *Exiſtimans poſſe ſe aliquid per laudum blandimenta ſuffurari.*

Auct. hiſt. ſchol. in evang. c. 15. S. Athan. ſer. de paſſio. Tentatus Chriſtus jam crucifixus.

S. Paſch. l. 12. in Matt. c. 27.

Matth. 27. v. 40.

4 Inter alias quæ in libro Levitici quoad ſacrificia & oblationes recenſentur, factas à Deo prohibitiones, quas à populo ſuo accuratè caveri volebat, hæc quoque una fuit: *Nec quicquam mellis adolebitur in ſacrificio Domini;* Et tamen liquor iſte mellis magnam in ſe continet ſuavitatem, pariterque ſalutiferus erat, ſiquidem ad multa remedia, pro infirmitatibus noſtris curandis excogitata, adhiberi conſuevit. Porrò Abulenſis per mel, adulationem in ſenſu morali ſignificari exiſtimat, idque ob rationes quas infra ſuo loco adducturi ſumus: Verumtamen ad præſens propoſitum noſtrum, ideò id in ſenſu litterali prohibitum eſſe ſubjungit: *Quia Dæmonibus ſacrificia mellis offerebantur*, adeòque quantum adulatio Dæmoni placet, tantumdem Deo ingrata eſt & diſplicet.

Lev. 2. v. 11. Adulatio Deo diſplicet.

Abul. q. 5. ibid.

5 Imò verò implacabilis hic adverſarius noſter, ſagaxque lenocinator ſeſe etiam viros quoſque ſanctiſſimos adulatoriarum laudum ineſcatione, proſternere & devincere poſſe confidit. Etenim inimicus ille infernalis accepta à Deo licentia, ut omnem in Jobum furoris iracundiæque ſuæ potentiam pro viribus, cum hac tamen ſubnexa reſervatione: *Verumtamen animam illius reſerva*, exereret, eumdem mox omnibus gregibus, armentis, ſervis, filiis ac filiabus, univerſaque ipſius ſubſtantia exutum ad mendicitatem & incitas redegit, & per cuncta membra crudeliter fauciatum in ſterquilinio ſpectandum expoſuit. Verumtamen obſervandum, quòd cunctis rebus exſpoliatio vivam nihilominùs conjugem reliquerit; At verò quidnam ipſum ad id permoviſſe exiſtimatis? Num fortè ex aliquo compaſſionis motivo conjugem ei ſuperſtitem reliquit; Inter aliàs namque rationes, ob quas Divina ſapientia Beatiſſimam Virginem ſancto Joſepho deſponſari voluit, una hæc eſt: *Ut in Ægyptum fugiens, haberet ſolatium;* Num igitur Dæmon ideò Jobo uxorem vivam reliquit, ut eidem, in ſummo miſeriarum culmine conſtitutus ſolamen aliquod afferret? Nequaquam. Quin potiùs S. Gregorium audiatis, hac de re hunc in modum loquentem: *Antiquæ artis inſidias reperit, & quia ſcit, quomodo Adam decipi ſoleat, ad Hevam recurrit, quaſi in quadam virtutum arce ſtare invictum vidit; quæritur ergo ab Adverſario in hanc arcem minutiſſimam, quibus gradibus aſcendatur, occupavit animum conjugis, ſcalam mariti.* Qualis autem inſultus iſte fuerit, & quomodò ſucceſſerit, ulteriùs declarare pergit, dicens: *Ut perſuaſionibus molliat, cùm cor noſtrum ſua perſuaſione non ſubruit, ad hoc nimirùm per linguas adhærentium repit, cùm a bonorum cordibus repelli ſe conſpicit, eos qui ab illis valdè diliguntur, exquirit, & per eorum verba blandiens loquitur, qui plus cæteris amantur, ut dum vis amoris cor perforat, faciè perſuaſionis ejus gladius ad intima rectitudinis munimem irrumpat.*

Job 2. v. 7. Job uxor relicta ad blandiendum.

S. Hieron. in c. 2. Matt.

S. Greg. l. 3. mor. c. 6.

6 De Saule ſcribitur: *Exagitabat eum Spiritus nequam.* Porrò ſuperiùs à nobis dictum eſt, Chriſtum turpi hoc nequitiæ titulo adulationem notare. Et quidem de Saule dici poterat: *Ex Diabolo erat, & deſideria Patris ſui perficere volebat;* quod illi cum Amalech interceſſit, in quo ſe Divinis præceptis immorigerum & rebellem eſſe probavit; poſtquam enim Sanctus Propheta Samuel à Deo ad ipſum miſſus, ut ei contumaciam ejus in faciem improperaret, ab eo quæſiviſſet, quænam illæ armentorum & gregum voces eſſent, atque balatus, hoc ab ipſo reſponſum retulit: *Pepercit populus melioribus ovibus & armentis, ut immolarentur Domino Deo tuo.* Quibus verbis omnem in populum culpam conjecit, neque enim Principes videre volunt erraſſe,

1. Reg. 16. v. 14. Adulatio nequam ac Diabolicum vitium.

1. Reg. 15. v. 15.

Digitized by Google

raſſe, neque erroris alicujus redargui amant; imò & miniſtri eorum ut illis ab blandiendo, ipſorum ſibi benevolentiam concilient, defectus Principum, ſibi haud illibenter vendicant, & imputari patiuntur. Notandum eſt autem blandum illud adulatoriæ linguæ illicium, quod illis verbis, *Domino Deo tuo*, continetur; cùm enim Saul aſtuti illius ſerpentis mancipium eſſet, utpotè qui ab eo poſſidebatur, aſtutè excogitato illo aſſentatorio titulo, Samuelem ſuis conciliare partibus ſperabat. Unde S. Gregorius ait: *Quid eſt quod Deum ſuum ſingulariter aſſerit, niſi quia eum familiarem Dei amicum oſtendit? Domino*, inquit, *tuo, non meo, quia ego peccator, tu ſingulariter ſanctus es.* Et quidem verè blanda hæc aſſentatiuncula aliquam in corde Prophetæ cæteroquin conſtanti & ſolido rimam ſibi ſive aperturam paravit, cùm enim adversùs Saulem Regem comminatoriam ex parte Dei fulminare ſententiam debuiſſet, aſſentatiuncula illa os ipſi obturaſſe videbatur, id quod ex facti textus verbis perſpicuè ſatis deduci poſſe videtur; Samuel etenim ait: *Sine me, & indicabo tibi, quæ locutus ſit Dominus ad me nocte*; quiſnam obſecro impediebat Samuelem, quo minùs debita cùm libertate loqueretur, ut proindè opus ſit ei dicere *ſine me*? S. Gregorius ait: *Tale eſt autem ac ſi laudatorem ſuum electus præſul honeſta gravitate derideat, dicens: Quid me laudas? loqui tibi dura non poſſum, ſine ergo, id eſt, permitte me loqui:* quaſi verò obtrulæ laudes & adulationes eam in ſe contineant violentiam, quæ ſinceram impediant veritatem; demum verò impetrata à Saule petita loquendi licentia, hiſce verbis: *Dixitque ei; loquere;* protinus à promulgando divino & infligendo ſupplicio minimè deſtitit. Verùm enim verò Saul (prout optimè idipſum ad propoſitum noſtrum S. Gregorius ponderavit) minimè ſibi perſuadere poterat, Samuelem, poſtquam aſſentationibus à ſe delinitus fuiſſet, quid quam contra ſe unquam locuturum fuiſſet, quod ei diſpliceret, ideòque omnimodam ei loquendi facultatem indulſit; *ſine ergo; id eſt, permitte me loqui, & ea quæ ſum locuturus intellige, & quia ut dixi placere ſe laudando adulatores credunt, audire ab eis dura, quos laudant nequaquam putant; quaſi ergo jam læta & proſpera auditurus, ſubjungit Saul: loquere.* Verùm dicat aliquis, numquid Sauli manifeſta erat Samuelis eminens ſanctitas atque ſinceritas, in qua tot tetto annis in Dei ſervitio hactenùs proceſſerat? numquid enormis erga Deum ingratitudo ejuſque contra divina præcepta rebellio propriam illius remordebat conſcientiam? numquid jam ab ipſomet Samuele intellexerat, quòd, quicquid adversùs ipſum fulminaret, idipſum jam ante eidem nocte antecedente à Deo dictatum fuiſſet? Cui proinde reſpondeo, id totum verum eſſe, verumtamen ex altera quoque parte probè noverat, quanta ſit adulationis violentia, quandò hæc Principum & Magnatum, qualis Saul erat, auribus ingeritur; hæc enim tanta eſt, ut de ipſomet quoque Samuele omninò ſibi perſuaſum habuerit, eum hoc vitio ineſcatum & circumventum, Deum potiùs offenſurum ejuſque præceptum tranſgreſſurum aut neglecturum fuiſſe, quàm ut veritatem coram eo, aperto ore ediceret, eumque debita cum libertate reprehenderet.

S. Greg. l. 6. c. 2. in 1. Reg.

Adulatio obſtruit os.

Ibi v. 16.

S. Greg.

Violentia adulationis.

7 S. Ambroſius illa Pſalmi verba: *Niſi quod lex tua meditatio mea eſt, tunc fortè periiſſem in humilitate mea*, exponens ſcribit: quòd dum Propheta quidam in imminenti quondam verſaretur vitæ periculo (& quidem nonnulli Prophetam hunc Iſajam fuiſſe credunt, dum eſſet in carcere) Dæmon eidem apparuerit, dicens: *Dic quia non à Domino locutus es quæ dixiſti, & omnium in te mentes, affectuſque mutabo, ut, qui indignantur injuriam, abſolutionem conferant.* Ponderat autem S. Ambroſius Prophetam illum nequaquam ſe à Dæmone ſeduciſſe permiſiſſe, quin potiùs animo heroico intentatos abſque ulla ſui læſione ſoſtinuiſſe inſultus? Unde ſubjungit: *Sed ille gratius judicavit pro veritate ſupplicium, quam pro adulatione beneficium, quod utique non feciſſet, niſi meditatione legis fuiſſet exercitatus.* Poteſt ad quodnam ſanctitatis faſtigium ſanctiſſimus Chriſti præcurſor pertigerit, ex laudum ſuarum Panegyrico, quem ei increata & incarnata ſapientia contexuit, faciliimum eſt conjicere. Ubi benè advertendum eſt, Chriſtum ad commendandam S. Joannis conſtantiam in ſpecie de ipſo dixiſſe: *Quid exiſtis in deſertum videre? arundinem vento agitatam?* Et tamen hæc ejus conſtantia & animi in virtutum exercitio firmitate non obſtante, Chriſtum noluiſſe Joannem in aliquod cum adulatione certamen committere, ſiquidem tametſi eximia illa de Joanne pronuntiata encomia ne umbram quidem adulationis præ ſe ferrent, attamen Evangeliſta hoc non obſtante ſapientiſſimi illius Magiſtri, Chriſti nimirùm, ſummam in loquendo cautelam notare voluit; ideò enim ſpecialiter exprimit Chriſtum hæc nequaquam protuliſſe encomia, niſi poſtquam Joannis diſcipuli omnes ab eo receſſerant, ideò dicit: *Illis autem abeuntibus, cœpit Jeſus dicere ad turbas de Joanne.* Ubi S. Chryſ. ait: *Propter hoc autem abeuntibus eis, ut non videatur homini adulari;* nimirùm indicare nobis voluit quanta ſit adulationis efficacia, talis videlicet, ut tametſi Joannes Baptiſta in materno fuerit utero ſanctificatus, nec non confirmatus in gratia, eodemque tempore arctiſſimis in carcere fuerit catenis conſtrictus, videri tamen voluerit timere, ne, ſi hæ adeò eximiæ à Chriſto prolatæ laudes S. Joanni à ſuis diſcipulis annuntiarentur, vel ipſe per aſtutiſſimi ſerpentis ſuggeſtionem de vana gloria tentari, vel populus ſaltem hunc Chriſti encomiaſticum loquendi modum adulatorium verè eſſe arbitrari potuiſſet. Unde Author imperfecti optimè ait: *Quam bene recedentibus diſcipulis cœpit laudare Joannem, non ſicut quidam blanditores homines, qui libenter hominem in facie laudant.*

S. Amb. in Pſ. 118. oct. 12. v. 92.

Dæmon. apparuit Prophetæ.

Matt. 11. v. 7.

Chriſtus Joannem laudavit non blandiendo.

Matt. 11. v. 7.

S. Chryſoſt. ibid.

Auth. imp. ho. 27.

8 Magna profectò opus eſt virtute & Spiritu ad hoc ut quis per aſſentationem non ſeducatur, aut ſibi in hoc loquendi modo perfectiſſimorum quoque auribus adeò grato ſibi minimè complaceat. Unde S. Hieronymus ad Demetriadem ſcribit: *Beata mens eſt, quæ perfectè hoc vitium vincit, & nec adulatur aliquando, nec adulanti credit, quæ nec decipit alterum, nec ipſa decipitur, tantumque hoc malum nec facit aliquando, nec patitur.* Idem ille David, de quo Deus ipſemet, qui *ſcrutatur renes & corda*, dixit: *Inveni hominem ſecundum cor meum;* ille qui tanta cum cura & ſollicitudine hanc à Deo gratiam poſtulaverat, dicens: *Oleum peccatoris non impinguet caput meum*, circa quæ verba Doctiſſimus Michael de Ayguanis, olim nominatus incognitus, ita ſcribit: *Id eſt, adulatio foveat vel nutriat caput meum, id eſt, Diabolum in me, qui eſt caput omnium iniquorum;* Idem inquam ille David hac adulatione ineſcatus & ſeductus eſſe noſcitur; nam dum poſt ſeparatam Abſalonis rebellionem victor reverteretur Jeroſolymam, non obſtante quòd Miphiboſeth, ab illatis eidem à Saba falſiſſimis calumniis, purgatus & juſtificatus jam eſſet, latam tamen in eumdem ante juſtificationem ſententiam minimè revocavit, ſed totam Miphiboſeth ſubſtantiam & facultates inter ipſum tamquam Dominum & Sibam ſervum ejus dividi præcepit, quæ manifeſta prorſus injuſtitia erat, cùm Siba potiùs tamquam manifeſtus falſuſque impoſtor & calumniator puniendus fuiſſet; propter quod Lyranus Deum permiſiſſe opinatur, ut regnum Iſraelis Roboami tempore divideretur, magnam illius partem ſervo cuidam nomine Jeroboam conferendo; Unde idemmet Author ait: *Hic autem advertendum, quantum adulatores & detractores ſunt periculoſi principibus.* Porrò Siba ille Davidis Regis gratiam & benevolentiam, per nullum aliud medium, quam per machinatam per hanc adulationis viam, Domini ſui depreſſionem obtinuit.

Adulatores periculoſi.

S. Hieron. l. 9. ad virgin.

Pſ. 140. v. 5.

Incogn. 2. Reg. 19. v. 29.

Lyran. ibid.

9 Sanctus quidem Paulus Apoſtolus utpotè ſerpentis infernalis ſagacitatem probè noſcens, magna cum cautela adhibita ſcopulum iſtum declinare & evitare ſtuduit, oculis ſemper ad qualvis occurrentis adulationis occaſiones apertis intentis. Unde cum Philippis in Macedonia poſt Lydiæ, ad veram Chriſti fidem, converſionem, puellæ cujuſdam Energumenæ vocem altiſſimè in hæc verba clamantis audiſſet; *Iſti homines ſervi Dei excelſi ſunt, qui annuntiant vobis viam ſalutis*, dicit ſacer contextus: *dolens Paulus, & converſus Spiritui dixit, Præcipio tibi in nomine Jeſu Chriſti exire ab ea.* Verùm quærere hic non immeritò nonnemo poſſet, quidnam in eo lateat myſterii, quòd ſanctus Apoſtolus Dæmoni hanc veritatem annuntiare minimè permiſerit, cùm tamen eadem in ipſiuſmet inimici ore majorem habeat energiam & efficaciam; *Inimici noſtri ſunt judices?* Huic ego reſpondeo, ideò id Apoſtolum vetuiſſe, quia ipſe utpotè valdè à Deo illuminatus optimè ſciebat hunc loquendi modum verè Diabolicum eſſe, quo nimirùm

Adulationis diabolicum vitium facile ſeducit.

Act. Ap. 16. v. 17. & 18.

Deut. 32. v. 31.

ei

Digitized by Google

ei adulari Dæmon nitebatur, ut hac ratione Apoſtolum, ad continuandam in eodem corpore ulteriorem moram, tantò faciliùs permoveret, ſciebat enim, quòd per illam etiam ii, qui admodum virtuoſi ſunt atque perfecti, faciliè ſeducerentur. Idem quoque alii tartarei Spiritus apud S. Lucam facere nitebantur, qui valdè elata voce, Chriſto hiſce verbis acclamabant, *quia tu es Filius DEI*; Et tamen Chriſtus *increpans non ſinebat ea loqui*. Circa quæ verba Didacus Stella ait: *Docet ne præbeamus aures adulatoribus, imò arguendi & increpandi ſunt*. Et ideò Deus mel, quod verum eſt hujus vitii Symbolum in ſuis ſacrificiis maximopetè abhorrebat, econtrà verò in omnibus oblationibus requirebat ſalem, qui maximè corroſivus & mordax eſſe noſcitur; *Quicquid obtuleris ſacrificii, ſale condies*; Quia ut S. Hieronymus ait: *Apud Deum nihil voluptuoſum, nihil tantum ſuave placet, niſi quod in ſe habet mordacis aliquid veritatis*.

Levit. 2. v. 13. S. Hieron. ep. 19. ad Euſtoch.

DISCURSUS III.

ARGUMENTUM.

Adulatio oleo, ſimiæ, peſti, echo, umbræ, & ſpeculo aſſimilatur, unde nonnullæ adducuntur Adulatorum proprietates.

THEMA.

Oleum autem peccatoris non impinguet caput meum. Pſ. 140. v. 5.

Adulationis oleo noluit impingui David.

1 INter alias gratias, per quas regius Propheta David ad hoc, ut in regia ſua innocentiſſimè viveret, ſe communiri à Deo ſupplex petiit, una fuit, quam ſumma cum ſollicitudine ſibi donari rogavit, nimirùm ut procul ſemper ab adulatoribus abeſſe poſſet: *Corripiet me juſtus in miſericordia, & increpabit me, oleum autem peccatoris non impinguet caput meum*. Potiùs bono acerboque lixivio caput ſuum ablui, id eſt acriter ſe reprehendi & corrigi deſiderabat, quàm ut caput ſuum perfunderetur oleo, id eſt, adulationibus deliniretur. Unde S. Auguſtinus ait: *Falſa laus adulatio eſt, laus adulatoris, hoc eſt, oleum peccatoris, propterea & homines cum falſa laude aliquem irriſerint, hoc etiam de illo, dicunt, unxi caput*; Verè etenim proverbium eſt, quod etiam ad hæc uſque tempora invaluit, quo is, qui blanditiis circumvenitur, bona quadam capitis unctione delibutus eſſe dicitur: Dicit igitur David: *Non impinguet caput meum, id eſt*, ut Hugo Cardinalis exponit, *mentem meam*, *vel Non impinguet &c. id eſt, non creſcat de falſa adulatione mens mea*.

S. Auguſt. ibid.

Hug. Card. in Pſ. ib.

Plin. l. 11. c. 19.

3 Plinius hanc inter cæteras refert olei proprietatem: *Oleo quidem non apes tantùm, ſed omnia inſecta examinantur, præcipuè ſi caput unctio in Sole ponantur*, Et ideò ſanctus Rex David qui ab ovium cuſtodia, ad regimen populorum, à Virga paſtorali ad ſceptrum regale ſubvectus, & per comparatas ſibi tot victorias & acquiſita regna glorificatus fuerat, à Sole vel maximè in meridie ſplendeſcente ſibi timebat; Et quia curiam regiam verum adulationis centrum eſſe ſciebat, caput ſibi inungi, id eſt, adulationibus ſe circumveniri metuebat, ideòque adeò impensè protectioni ſe Altiſſimi recommendabat; vitiumque iſtud dæmonium meridianum vocitare ſolebat, *ab incurſu & Dæmonio meridiano*. Et in alio Pſalmo hiſce verbis obnixè Deum rogabat: *Oleum peccatoris non impinguet caput meum*. Præterea eſt & alia olei proprietas, quòd nimirùm liquor iſte olei, prout per quotidianam experientiam videmus, cunctis aliis liquoribus, ſuperior eſſe & ſupernatare conſpiciatur, per quam olei proprietatem certa quædam eorum, qui adulationis oleo perfunduntur, conditio innuitur, videlicet quòd tametſi multis ſint vitiis & ſceleribus obnoxii, ſed tamen quovis alio in virtutibus ſuperiores eſſe cenſeant: ſiquidem *laudatur peccator in deſideriis animæ ſuæ: Lætantur cùm malè fecerint, & exultant in rebus peſſimis*.

Adulatio Dæmonium meridianum.

Pſ. 90. v. 6.

Pſ. 10. v. 3. Prov. 2. v. 14.

Adulatio oleo aſſimilatur.

Matth. 25. v. 9.

3 Nota procul dubio eſt illa unicuique decem virginum parabola, quarum quinque prudentes fuerunt, & quinque fatuæ, è quibus hæ cum alias ſuas conſodales pro oleo habendo rogaſſent, hoc ab iiſdem reſponſum retulerunt: *Ite potiùs ad vendentes, & emite vobis*. Verum dicat aliquis, quòd ſi per oleum eo in loco, vitium iſtud figurabatur, cur tale fatuis virginibus ſuggeſſerunt conſilium? S. Auguſtinus à P. Michaele Ayguano de Bononia Carmelita, alias Authore incognito, citatus, reſpondet: *Non conſilium dediſſe putanda ſunt, ſed crimen earum ex obliquo commoraſſe; Vendunt enim oleum peccatores, qui ſive falſa, ſive ignota laudando in errores animas immittunt; Ite ad vendentes & emite, id eſt, videamus numquid vos adjuvabunt, qui vobis laudes conſueverunt dicere, & vos in errorem inducere, ut non coram DEO, ſed ab hominibus gratiam quæreretis*. Quòd ſi prudentes quoque virgines ſuum in lampadibus oleum habuiſſe dixeritis, reſpondet S. Auguſtinus, dicens: *Gloria noſtra hæc eſt, teſtimonium conſcientiæ noſtræ, hoc enim eſt oleum ferre ſecum, non à vendentibus emere, hoc eſt, ab adulatoribus*.

S. Aug. ſer. de 10. Virg.

S. Auguſt. ep. 12.

4 Eſt quoque & alia hujus liquoris qualitas, quòd videlicet juxta naturam earum rerum, quibus affunditur, ſuam quoque naturam immutet; adeò ut frigidus fiat, ſi rebus frigidis commiſceatur, calidus verò, ſi adjungatur calidis; ſuum quoque à floribus ſeu aliis ingredientibus, qui eidem immerguntur, odorem pariter ac ſaporem accipiat, ideòque meritò oleum adulatorem exprimit, de quo proindè idem quod in alio quodam ſenſu de ſe aſſerit Apoſtolus, affirmare poſſumus, nimirùm dicere poteſt: *Omnibus omnia factus, fleo cum flentibus, gaudeo cum gaudentibus*.

Oleum adulatorem exprimit.

Roman. 12. v. 15.

5 Sapiens adulatorem quoque haud immeritò ſimiæ aſſimilat, de quo proindè dicit: *Stellio manibus nititur, & moratur in ædibus regis*: quæ verba juxta traductionem Hebraicam de prædicto adulatore Janſenius exponit. Etenim animali huic proprium eſt cuncta ea, quæ videt imitari, ad captandam tantò majorem penes eum, cui ſervit, gratiam & benevolentiam, magiſque ei complacendum. Alia porrò animalia, eorum, à quibus nutriuntur, utilitati ſubſerviunt; Sic enim canis v. g. latratibus ſuis latrones à Domino ſuo procul abarcet, equus rhedis trahendis aut conficiendis itineribus eidem ſubſervit, ad portandum onera aſini, aves cantus ſui modulis Dominum ſuum recreant; boves aratra trahendo agros ſulcant: ſimia verò cùm aliud nihil facere in obſequium Domini ſui ſciat, geſticulationibus ſuis in omnibus, quæ à Domino ſuo ſive benè ſive malè fiunt, eum imitando, eique applaudendo, in ejus ſeſe benevolentiam inſinuare connititur, & ideò opportunum eſt adulatorum ſymbolum, qui tametſi ab omni virtute omnique merito vacui exiſtant, ut iis, à quibus unica ipſorum ſalus omnibuſque ſpes dependet, per omnia placeant, eorumque ſibi beneficentiam concilient, eorum ſe genio in omnibus ſive bonis ſive malis perfectè accommodant. Horum proindè mores B. Petrus Damianus in Epiſtola quadam ad Bonifacium Epiſcopum Albanenſem fusè non minùs quàm eleganter deſcribit, dicens: *Jam verò quis ambigat, eum, cui datur occaſio favorabilibus Dominum ſuum verbis deliniendi, ut eum blanda poſſit adulatione mulcere; utque ejus animum capiat, quid ſibi magis placeat, callidus obſervator explorat; oculis gliſcit, pedibus innuit, feſtivitatem ferens cordis ore prætendit, pendet ad nutum; ire jubetur, evolat; ſtare præcipitur, ſilicem repræſentat; ſi Dominus fervet, ille ſudat; ſi ille æſtum, hic cauma conqueritur; aut ſi vel leviter frigeat, hic neceſſe eſt tremefactus, viſceribus obtorpeſcit; ſi ille dormire vult, hic acediatur, ſi ſatur eſt, hic ructare compellitur*. Diodorus Siculus ſolemnem Æthiopibus ritum fuiſſe ſcribit, quo Regibus ſuis adeò in omnibus adulati conſueverunt, ut ſi Rex naſceretur monoculus, ipſi quoque ad ejus imitationem monoculos ſe, unum ſibi eruendo oculum, protinus reddiderint; aut verò ſi Rex claudus naſcebatur, & ipſi claudicarint; Imò de aliis quoque aulicis legitur, quòd ut perfecta adulatione ſe Regulis conformarent, ſanguinem ſibi elicere, medicinas alioſque amaros bolos accipere conſueverint, non alio motivo ducti, quàm quia idipſum Dominos ſuos in infirmitate facere conſpiciebant, hac ratione ſuam erga Dominos ſuos compaſſionem affectando, minimè curantes, quòd iſta faciendo ſe quoad animam infirmiores declararent, quàm Domini infirmarentur in corpore.

Prov. 30. v. 28. Janſen. Adulatorum ſymbolum Simia.

S. P. Dam. l. 2. ep. 3.

Diod. Sic. de fabul. ant. l. 4. Æthiopibus ſimiles ſunt adulatores.

6 Imò verò peſſimum hocce vitium in ea infirmitate potiſſimùm ſymbolizatur, quæ in numero earum, quibus humanum genus affligitur, infirmitatum horrendiſſima exiſtit, nimirùm in graviſſimè ſæviente peſtilen-

Adulatio peſtis.

Chryſ. hom. 88. in Matt.

ſtilentis; hoc enim titulo vitium iſtud à D. Chryſoſtomo deſcribitur, dum ait: *Major ex adulatione peſtis, quàm ex vituperatione oriri ſolet, & faciliùs hanc quàm illam ſuperare poſſumus.*

D. Carth. in Pſ. 140.

Dionyſius quoque Carthuſianus ſuper illa Pſalmiſtæ verba: *Non impinguet caput meum*, hanc gloſſam affert: *Non me demulceat, non mihi complaceat, unde ſcriptum eſt: Attende tibi a peſtifero.*

Eccl. 11. v. 33.

Porrò contagionis tempore per quotidianam videmus experientiam, quòd dum unus amicus benevolentiæ & amicitiæ cauſa alterum amplexatur, eodem quoque tempore ſibi mutuò per oris anhelitum & mutuum veſtimentorum contractum, mortem inſerat. De hoc autem peſtifero adulationis contagio S.

S. Hieron. l. 2. ep. 18.

Hieronymus ad Celantiam ſcribit: *Adulatorum quoque aſſentationes, & noxia blandimenta fallaciæ, velut quaſdam peſtes animæ fuge, nihil eſt quod tam facilè corrumpat mentes hominum, nihil quod tam dulci & molli vulnere animum feriat.*

Adulator ſimiæ comparatur.

7 Simia eodem tempore, quo homini per amplexus blanditur, per infixos dentes quoque graviter eumdem ſauciat. Similiter hæc peſtilentiam inter & alios morbos cernitur differentia, quòd illa inſenſibiliter ſive per infecti aeris reſpirationem, ſive per contagioſæ rei contractum abſque ullo ſenſibili dolore inficit; aliæ autem infirmitates utplurimùm dolores, ſpaſmos & deliria ſubinferant; Et ideò adulatio peſtilentiæ haud ineptè comparatur, ſiquidem vitium iſtud ejus, qui adulationum lenociniis circumvenitur, animam cum voluptate, guſtu, & ſingulari complacentia mortaliter ferit & ſauciat.

Phil. Carp. in Cant. 5. v. 7.

Et ideò Philo Carpathius ad propoſitum noſtrum de doloribus ſponſæ in ſacris Canticis inflictis, & hiſce verbis: *Invenerunt me cuſtodes, qui circumeunt civitatem, percuſſerunt me, vulneraverunt me*, inſinuatis tractans, optandum eſſe ſcribit, quòd Prædicatores Evangelici animarum converſionem per verba aſpera, non verò per lenocinia verborum procurarent: *Non tot heu miſeri Chriſtiani*, inquit, *quotidiè per aſſentationes prædicantium infeliciſſimè perirent, hinc tanta peccatorum labes, hinc illa corruptela morum, quæ ſingulæ fideles animæ in dies magis ac magis turpiter inficiuntur.*

Ex adulatione plurima mala.

8 Præterea ſicut peſtilentia univerſalem quamdam influentiam ſequitur, & ideò non ſolùm perſonis particularibus, verùm univerſæ Reipublicæ pernicioſa exiſtit, paſſim de ſe per mortalitatem irreparabilem diffundendo ad omnes: Eodem quoque modo quando vitia acriter non reprehenduntur, ſed potiùs iiſdem per adulationum blandimenta fucus quidam aſpergitur, vicini omnes pravis peccantium moribus inficiuntur, adeò ut in eo caſu dici poſſit: *A planta pedis uſque ad verticem non*

Iſai. 1. v. 5.

eſt ſanitas: Unde idem Philo ulteriùs proſequitur, dicens: *Teterrima peſtis urbibus aſſentatorum vita, tabificus morbus eorum conſuetudo adoleſcentibus, domibus ruina, monaſteriis everſio, Chriſtianæ Religionis extrema calamitas, omniumque malorum ſeminarum & origo.* Optimè igitur Plato, qui Antonomaſticè Divinus appellari meruit, adulationem beſtiam appellat peſtilentialem univerſo generi humano pernicioſiſſimam, eamque tantò magis peſtiferam eſſe dicit, quantò illam velut amicam benevolentiùs excipimus, cùm inimica ſit exitioſiſſima.

Boet. l. 3. de conſ.

Boetius quoque utiliſſimè nos monet, dicens: *Nulla peſtis eſt pernitioſior ad nocendum, quàm familiaris inimicus.*

S. Bern.

S. Bernardinus Tom. 3. ſerm. de laudabili veritate Art. 2. cap. 1. Tullii quantumvis Pagani authoritatem citat, dicentis: *Sic habendum eſt, in amicitia nullam peſtem eſſe majorem, quàm adulationem, blanditiam, & aſſentationem.* Sicut enim peſtilentia in populoſa quadam civitate ad inſtar acutiſſimæ falcis juvenes, ſenes, divites & pauperes, ſanos & infirmos indifferenter & ſine ullo perſonarum diſcrimine tollit è medio, ita pariter in civitatibus latè proſerpens adulatio irreparabiles cauſat in animabus ſtrages, quemadmodum in Sichemitis magnam quoque corporum ſtragem edidit, id quod ſequentibus ex verbis, ſi rectè perpendantur clarè ſatis innuitur, quibus ſacer textus ait: *Aſſenſique ſunt omnes circumciſis cunctis maribus.*

Gen. 34. v. 24.

Etenim dum Sichemitarum Princeps adoleſcentulis ſuis, quibus erga Dinam Filiam Jacobi exardeſcebat, carnalibus deſideriis obſequi vellet, hocque ſine ſuggeſtum à fratribus Dinæ conſilium, ut videlicet cuncti Sichemitæ circumciderentur, populo ſuo propoſuiſſet, omnes continuò, ut in genium Domini ſui condeſcenderent, hujus cruentæ circumciſionis dolentiſſimo ſigno, novæ religionis diſtinctivo continuò ſeſe & perlibenter ſubmiſerunt. Ubi meritò inquirendum venit, qua ratione fieri potuerit, quòd nullus ſeſe huic adeò præcipiti reſolutioni, quæ unica & totalis ruinæ & exterminii ipſorum cauſa extitit, oppoſuerit, aut à circumciſione ſubeunda fuerit tergiverſatus, adeò ut ſcriptura dicat: *Aſſenſique ſunt omnes:* cùm tamen in eo conſilio de evidenti vitæ periculo ageretur? Enim verò quid ad hanc quæſtionem certus quidam ſacer Interpres reſpondeat: velim audiatis? *In toto populo nemo*

Ferus ibid.

eſt, qui peccatum laſcivi adoleſcentis arguat, quique quod verum eſt, dicat, ſed omnes connivent, diſſimulant, adulantur. Quemnam autem inde fructum reportatum fuiſſe exiſtimatis? Et ideò, inquit Scriptura ſacra, *cum ſuis Principibus pereunt.* Optimam profectò ſanctus Propheta David adulatorum notitiam habuit, imò tametſi Rex magno in illos odio exarſit, ac proinde Pſal. 5. v. 10. hunc in modum eoſdem deſcrip-

Pſ. 5. v. 10.

ſit: *Non eſt in ore eorum Veritas, cor eorum vanum eſt: Sepulchrum patens eſt guttur eorum, linguis ſuis doloſè agebant.* Porrò quotieſcumque ſepulchrum aliquod aperitur, in illud nemo confeſtim, ut apertum eſt, ingredi præſumit, ſed priùs ad aliquod uſque tempus expectatur, donec aer peſtifer & corruptus ab inde exhalatus fuerit: Eadem quoque quoad adulatores cautela adhibenda eſt, nam ut Primaſius ait: *Omnis odor mortis*

Primaſ. ib. Peſtiferum adulatorum Coram ſufficiens.

procedit de ore eorum, hoc eſt, verba peſtifera, & adulatoria, quæ interficiunt audientes, ideo enim ſepulchra clauduntur, ne in vita poſitis exhalatione ſui generent peſtem. Enimverò morborum contagiones Magnatibus utplurimùm parcere ſolent, quia cùm morbus iſte *per contactum* inficiat, facile eſt mundi hujus magnatibus per ſuas induſtrias ab iſtiuſmodi malo ſibi cavere & proſpicere, quod non cum æquali facilitate pauperibus & egenis licet facere: Peſtis verò adulationisècontra Regum Curiis potiùs adhæreſcit, quàm pauperum tuguriis, primateſque potiùs, quàm privatos inficit. Unde S. Bernardinus ait: *Simili labe corrumpuntur multi*

S. Ber. Sen. ſer. 16. a. 2 c. 3.

Principes mundi, ut de genere dominantium reperiantur rari, qui propter inſuetudinem, audire ſuſtineant veritatem. Berchorius quoque de hoc contagio ita ſcribit:

Berch. dict. in v. Adulatio.

Pulchrè loquitur Alanus de complanctu naturæ de adulatoribus: Adulationis peſtilentia percutiuntur laterales principum, Palatii canes, adulationis artifices, fabri laudis, figuli falſitatis.

Adulatio Echo.

9 Ab aliis quoque ſanctis Patribus Echo aſſimilari dicuntur, hujus namque proprietates ſunt ridere, flere, ſuſpirare, vociſque ſonum extollere aut demittere, prout ſonus eſt vocis, quæ in ſuis concavitatibus reflectitur.

S. Aug. in Pſ. 9.

Unde in S. Auguſtino legimus; *Jucundum eſt & volupe, cum clamantibus nobis reſponſans ſilvæ, & acceptas voces numeroſiori repercuſſu reddunt; talis Echo adulator, flet cum flentibus, cum gaudentibus gaudet, & quia vitioſè hæc facit, pravoque animo, cum excandeſcentibus etiam excandeſcit.*

S. Hieron. l. 1. ep. 1. ad Euſt. c. 4.

Sanctus Hieronymus quoque ad Euſtochium virginem de hac Echo ſcribit, quòd eadem verba cum eodem vocis tono reddat: *Quicquid dixeris laudant, quicquid negaveris negant.*

Adulatio corporum umbra.

10 Denique peſſimi adulatores corporum noſtrorum umbris valdè propriè aſſimilantur, quia ſi caput erexeris, umbra pariter ejuſdem corporis erigi videtur: cùm ambulante corpore ambulat, cùm ſtantibus ipſa quoque ſe firmiter ſiſti; ac demum ſi brachium extenderis, umbra quoque eumdem protinùs æmulabitur actum.

Speculum.

11 Poſtremò iidem in ſpeculis præfigurantur, quæ idipſum quod iis ſeſe directè objicit perfectè repræſentant, ſive bonum illud ſit, ſive malum, ſive ferrum, ſive aurum, ſive flores, ſive frondes: Quod idem adulatores quoque præſtant, hi enim tam virtutes, quàm vitia laudant & commendant, non quòd merito operantis applaudere intendant, ſed ſolùm ut placeant, ejuſque, cui abblandiuntur, benevolentiam ſibi concilient, ſine ullo reſpectu ad vitium vel damnum, quod exinde cauſant.

D I-

DISCURSUS IV.

ARGUMENTUM.

Adulator ſuis aſſentationibus circumventum in vitiis fovet, eumdemque culpis ſuis magis magiſque ſemper illaqueat.

THEMA.

Laudatur peccator in deſideriis animæ ſuæ, & iniquus benedicitur. Pſalm. 10. v. 3.

Adulator malum dicit bonum.

1 INter alia irreparabilia damna, quæ adulatio ſecum ſubinfert, unum eſt, quòd peccatum non ſolùm patienter toleret, ſed etiam quòd illud commendet, & velut canonizando ad ſydera uſque tollat, adeò ut Sanctus Auguſtinus ſcribat: *Delectat ea facere, in quibus non ſolùm non metuitur reprehenſor, ſed etiam laudatur operator.* S. Proſper, qui ſententias ſuas veluti gemmas quaſdam inæſtimabiles recollegit in unum, pari modo hac de re ſcribit, dum ait: *adulantium lingua alligant animas in peccatis.* Angelicus Doctor quoque ſcholaſticè de hac materia tractans tandem ita concludit: *Adulatio maximè nocet, ſecundum illud Pſalmi 10. Quoniam laudatur peccator in deſideriis animæ ſuæ, & iniquus benedicitur, exacerbavit Dominum peccator:* citatque S. Hieronymi teſtimonium, indèque ſequentia verba adducit: *Nihil eſt, quod tam facile corrumpat mentes hominum, quam adulatio.* Demum verò quot modis adulatio mortalis culpæ malitiam attingat, pulchrè declarat, tunc nimirùm quando opponitur charitati, id quod multis modis poteſt contingere: *Uno modo ratione ipſius materiæ, cum aliquis laudat alicujus peccatum, hoc enim contrariatur dilectioni Dei, contra cujus juſtitiam homo loquitur; & contra dilectionem proximi, quem in peccato fovet, unde eſt peccatum mortale, ſecundum illud Iſajæ: Væ qui dicitis malum bonum: alio modo ratione intentionis, puta cum quis alicui adulatur; ad hoc, ut fraudulenter ei noceat, vel corporaliter, vel ſpiritualiter; tertio modo per occaſionem, cum laus adulatoris fit alteri occaſio peccandi etiam præter adulatoris intentionem;* quod intelligendum venit in caſu quo damnum iſtud à nobis proviſum eſt & volitum.

S. Aug. lib.

S. Proſper ſent. 152.

S. Th. 2. 2. q. 115. a. 2. Pſ. 10. v. 3.

Luc. 6. v. 26. Adulator peccantem fovet.

2 Datum eſt nobis à Salvatore noſtro in S. Lucæ Evangelio monitum quoddam, cujus verba prima quidem facie admirationem afferunt, Dicit enim: *Væ cùm benedixerint vobis homines.* Paradoxus profectò loquendi modus; An enim ipſæ quoque ab hominibus nobis impertitæ benedictiones, nocumentum aliquod conciliare poſſunt? Numquid ipſemet Spiritus ſanctus de Moyſe dicit: *Dilectus DEO & hominibus?* Numquid deplorabilem miſeriam noſtram eſſe cenſemus, dum omni ex parte imprecationes & maledictiones, quas unus in alterum evomit, licèt illæ prolatæ ſint ſine intentione eventus ſecuturi, audire cogimur: Dubium iſtud à Beda nobis reſolvitur hiſce verbis: *Quia ipſa peccati nutrix adulatio ſicut oleum flammis, ſic in culpa ardentibus ſolita eſt miniſtrare fomentum:* Benedictiones autem hominum ut plurimùm adulationes ſunt. Falces eodem tempore, quo in vireſcentibus floridiſque pratis herbas amplexantur & ſtringunt, eaſdem pariter ſuccidunt, dejiciunt, & in aridum quoddam fœnum reducunt; ita quoque eodem prorſus tempore, quo adulatio tuis defectibus inordinatiſque appetitibus applaudit, in iiſdem te cum maxima animæ tuæ ruina ſtabilit & corroborat; *Laudatur peccator in deſideriis animæ ſuæ, & iniquus benedicitur;* mox verò ſequitur, quòd *exacerbavit Dominum peccator;* quiſquis enim adulationibus circumvenitur, lubenſque illas admittit, impius evadit & iniquus, divinamque adversùm ſe juſtitiam irritat. Incognitus Carmelitanus, dum verba illa Pſalmi exponit: *Corripiet me juſtus & increpabit me, oleum autem peccatoris non impinguet caput meum,* malitiæ vitii hujus rationem protinùs reddit, dum ait: *Adulatio grave peccatum idcirco dicitur, quia peccata, quæ corrigere debet, nutrit & fovet.* Obſervandum quoque eſt, quòd is qui alterum corrigit, titulum à Spiritu ſancto ſortitur hominis juſti, virtuoſi, & ſancti: econtra verò adulator ſceleratus audit & iniqui. *Oleum autem peccatoris; Juſtus ſi viderit me peccantem non excuſabit, ſed delebit, & miſericordia motus corripiet me, & increpabit de peccato, conans me ad viam ſalutis ducere: peccator autem, id eſt, adulator non ſic, ſed liniendo caput, ſuis adulationibus blandis, excuſabit me de peccato, & ſic permanere faciet in eo, & augmentare illud.* Etenim culpa in homine à primis ſuis crepundiis verecundiam ſibi ſemper conjunctam habuit, atque ideò protoparentes noſtri ſeſe in latibula ſubducentes, abſconderunt, in ipſoque peccato protinus, velut furtum ſuum in manibus tenentes, deprehenſi erubuerunt; Et tamen adulator eo utitur artificio, ut peccatum ſive vitium eo modo palliare, imò canonizare norit, ut peccator de peccato ſuo non tantùm non erubeſcat, verum etiam velut de opere juſto & ſancto glorietur. Unde Chryſoſtomus ait: *Pro iis, pro quibus ſe abſcondere, pro quibus erubeſcere oportebat, pro iis in admiratione habetur, pro iis laudatur;* paulòque poſt oſtendere incipit, quàm difficulter pro cura mali iſtius inveniatur remedium dicens: *Quomodo autem poterit huic deinceps remedium adhiberi, quando laudatur vitium.* Id quod etiam S. Gregorius conſideravit, dum ait, animam team in paſſionibus ſuis inordinatis tantò fortiùs & tenaciùs adſtringi, *cùm multi male geſta laudibus exaggerant; Unde fit ut inceſſanter creſcat culpa favoribus nutrita, curari vulnus negligitur, quod dignum præmio laudis videtur.*

Incogn. in Pſ. 140.

Eccl. 45. v. 1.

Bed. ibid.

Chryſ. in Pſ. 10.

S. Gregor. l. 4. mor. c. 25.

3 Porrò non minùs ingenioſa quàm utilis & neceſſaria eſt ponderatio illa S. Bernardini ſuper illa verba: *Laudatur peccator in deſideriis animæ ſuæ.* Advertit enim & quidem peracutè, quòd adulator peccatorem non in peccatis ſuis actualibus, ſed in peccandi deſideriis laudet. En ipſiſſima S. Bernardini verba: *Advertendum eſt, quòd licèt majus ſit in opere, quam in voluptate peccare, tamen majus peccatum eſt, laudare hominem in voluntate peccandi, quam ipſo facto peccati; Unde aggravando ait: laudatur peccator in deſideriis animæ ſuæ: Porro hoc eſt lac, de quo admonens Sapiens Prov. 1. Si te lactaverint peccatores, ne acquieſcas eis; Et ſubdit Propheta, dicens: Exacerbavit Dominum peccator, ſcilicet propter adulationes audaciùs peccando.* Quia dum homo, qui in conſectationem inordinatorum appetituum ſuorum interiùs à ſenſualitate movetur, atque ab innato fomite ſtimulatur, incitaturque à Dæmone, inſuper advertit, quòd peccatum ipſius non tantùm toleretur & excuſetur, verum etiam deprædicetur, magis magiſque peccandi auſus augebitur, ipſaque voluntas magis pervertetur, omniſque evaneſcet conſcientiæ remorſus. Unde S. Chryſoſtomus illa Pſalmiſtæ verba: *Homo cùm in honore eſſet non intellexit, comparatus eſt jumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis; Hæc via illorum ſcandalum ipſis, & poſtea in ore ſuo complacebunt:* exponens, totum illud exinde ſolùm oriri exiſtimat, quòd adulatoribus præbeantur aures, fideſque adhibeatur, inde enim ſequitur, quòd ex auditis adulationibus inèſcati, tantò magis in beſtialibus appetitibus ſuis confirmentur: ac proindè Propheta dicit: *Hæc via illorum ſcandalum ipſis,* quaſi diceret, ut S. Chryſoſtomus ubi ſupra exponit: *Non parvum obſtaculum hæc via eſt ad operationem virtutis; Et ideo dicit: Hæc via eſt ſcandalum ipſorum, hoc quod dixit, ut graviſſimum & cauſa omnium malorum, qui enim in iis peccant, atque delinquunt, ſe ipſos felices & beatos eſſe dicunt, & admirantur, & his, quæ ſunt, delectantur.* Quòd ſi enim peccata, quæ in nobis prædominantur, nutque per tyrannicam quamdam violentiam, non obſtante malæ conſcientiæ perpetuo remorſu, maximaque, quam ſemper adjuncta habent confuſione & verecundia, neque obſtantibus bonorum reprehenſionibus, ad prævaricandum inducunt, declinari tamen vix, & ne vix quidem poſſunt, quantò magis laxato fræno eadem à nobis committentur, inque animabus noſtris firmas agent radices, quando eadem peccata blandis & adulatoriis aliorum ſuggeſtionibus perſuaſi, virtuoſis laudabileſque actus eſſe exiſtimabimus.

Adulatores peccata laudant.

S. Bern. 2. in ſer. de multa maled. 2 a. c. 3.

Prov. 1. v. 10.

Pſ. 48. v. 13.

4 Audite obſecro, qua ratione S. Baſilius illum Davidis Verſiculum: *Ore ſuo benedicebant, & corde ſuo maledicebant,* interpretetur. Dicit enim, quòd Adulatores actiones eaſdem, quas laudant & deprædicant, vitioſas tamen & reprehenſione digniſſimas eſſe agnoſcunt; Erit, qui turpia loquitur & obſcæna, eique arguti & faceti hominis laudes attribuent; Alius ſatyricus homo dicetur eſſe ingenioſus: Erit nonnemo ex inconſulta adoleſcentulum turba, qui aliud nihil facit, quàm quod mundi torrentem ſequatur, cunctiſque effrænatis appetitibus ſuis habenas laxare minimè curet, & hunc nobiliſſimum

S. Chryſoſt. ibid. S. Baſilius Pſ. 61. v. 5. Adulatorum circumſcriptio.

Equi-

Digitized by Google

Equitem, virumque generoſum eſſe deprædicabunt: *Tales quidem ore benedicunt, corde autem maledicunt; in verborum namque benedictione, omnem execrationem vita ſua inducunt, ac reos æternæ damnationis ob ea, quæ approbant, ſeſe conſtituunt.*

Adulatoris hieroglyphicum.

5 Ægyptii hominem ab adulatoribus circumventum ſequenti hieroglyphico depingere ſolebant. Nam cervum quemdam cytharœdo cuidam actualiter cytharizanti occurrentem adumbrabant; adeò namque avida aure cervus muſicam excipit, ut non obſtante timiditate ſua, per cytharæ ſonum veluti incantatus ſubſiſtat, omniſque periculi oblitus, venatoribus faciliimè in prædam cedat: Eodem quoque modo dum inimici infernales hominem aliquem inferni retibus involvere aut illaqueare volunt, fictos adulationis modulos adhibent: *Laudatur peccator in deſideriis & iniquus benedicitur; Et projicientes me nunc circumdederunt me.* Ubi Symmachus legit: *Beatificantes me, illico circumdederunt me.* Optimè igitur ad propoſitum loquitur Pacianus, dum ait: *Facinoris jam monſtrat inopi is, qui nocentibus poſt ſcelera blanditur.*

Pſal. v. 11.

S. Pacian. Adulator piſcatori ſimilis.

6 Piſcator aliquis piſces capere volens, hamo in quo ferrum abſconditum delitescat, uti ſolet, frequentiùs tamen utitur reti, utpotè quo facilior obtinetur piſcium captura. Hæc autem omnia adulatorem perfectè adumbrant: *Homo qui blandis fictiſque ſermonibus loquitur amico ſuo, rete expandit greſſibus ejus.* Hugo Cardinalis tam adulantem, quàm eum, qui aſſentationes prona aure excipit, rete illud incidiſſe exiſtimat, dum ly *ejus* duplici modo exponit, dicens: *Ejus, id eſt, ipſius adulatoris, qui priùs ſibi quàm alteri nocet: vel Ejus, id eſt, ipſius qui adulatori præbet aurem:* illumque Iſajæ textum ex cap. 3. adducit dicentis: *Popule meus, qui beatum te dicunt, ipſi te decipiunt;* Ibidemque Sapientem exponit, dicentem: *Peccantem verum iniquum involvet laqueus, id eſt, adulator qui laudat peccatorem in deſideriis animæ ſuæ.* Denique & ipſe moralis Seneca hoc nobis ſalutare monitum ſcriptum reliquit: *Malum hominem blandè loquentem agnoſce tuum laqueum eſſe.*

Prov. 29. v. 5. Hug. Car. ib.

Iſa. 3. v. 12.

Sen. ep. 21.

Adulator delicta laudat, ſed non amicus fidelis.

7 Unde advertenda eſt pulchra differentia, quæ amicos inter & adulatores intercedit; Tametſi enim amici quoque in eorum, quos diligunt, ſenſus & affectus ſe transforment, iiſdemque applaudant, tamen eoſdem de commiſſis erroribus atque defectibus amicabiliter monere & corrigere nequaquam deſiſtunt, quod is qui adulatur, minimè præſtat. Quæ differentia ſequenti ſimilitudine aptiſſimè illuſtratur. Eſto enim, quòd aliquis faciem ſuam & in ſpeculo & in aqua intueri poſſit, cum hoc tamen diſcrimine idipſum fiet, quòd aqua quæ naturale quoddam ſpeculum eſt, non ſolùm nobis quales in facie ſimus clarè oſtendat, verùm etiam ſi aliquam in vultu vel in manibus maculam habeamus, eamdem eluendi materiam & methodum nobis ſubminiſtrat: non verò ſic vitrum artificiale: Idem quoque de bono fidelique amico dicere poſſumus, benèque enim huic ſufficit quòd alterius amici beneplacito dumtaxat, quando illud ad licita & honeſta ſe extendit, adhæreſcat: Verùm inſuper ſi quid quod illicitum & honeſtati repugnans ſit in eo animadvertat, ut idipſum emendet debita cum charitate & modeſtia hortatur & monet, cùm tamen adulator illud laudet, illudque haud ſecùs ac ſi actus virtuoſus & honeſtus ſit commendet & deprædicet, licèt defectuoſus ſit, & divinæ legis dictamini adverſetur, hacque ratione adulator peccatorem in vitiis ſuis fovet & nutrit. Optimum igitur eſt illud S. Auguſtini conſilium: *Elige tibi conſiliarios bonos, Deum timentes, & veritatem amantes; ſæpè enim adulatores blanda facie decipiunt animas audientium ſe, & perpetuæ mortis laqueis interimunt.*

Aug. t. 4. de ſal. do. c. 6.

Hoc fecerunt Aulici Holofernis.

8 Ejuſdem farinæ illi quoque fuere Holofernis aulici & à ſecretioribus miniſtri, hi enim cùm Principi ſuadere meritò debuiſſent, ut ab inſidiis, quas Judithæ ipſi machinari per ſuſpicionem facilè conjicere poterant, ſibi cautè proſpiceret, idipſum non ſolùm facere neglexerunt, verùm etiam ut in ejus ſe gratiam tantò magis inſinuarent, ſuaque adulatione ejus genio correſponderent, quàm ſciebant carnali voluptati omninò deditum eſſe, Judithæ ſpecioſitatem apud eum exceſſivè exaggerarunt, ut effrænem ejus concupiſcentiam magis magiſque in eo accenderent, imò nullum propriæ reputationis & honoris habuere reſpectum, dum ſeſe in adeò ignominioſum proſtituendi ingeſſerunt officium: *Duxerunt illam ad tabernaculum Holofernis, dixeruntque ad eum: Quis contemnat populum Hebræorum, qui tam decoras mulieres habent, ut non pro his meritò pugnare contra eos debeamus?* Et quidem quos non conatus & induſtrias Vagao adhibuit, ut illam ſeducere poſſet? *Non vereatur bona puella introire ad Dominum meum, ut honorificetur ante faciem ejus.* Ecce quibus & qualibus coloribus adulator iſte illud tam execrabile carnis peccatum, ad quod perpetrandum ſanctam illam mulierem ſollicitabat, coram illa delinearit; At verò qualenam hi ex adulatione ſua præmium reportarunt? Nimirùm, cùm Bethulienſes incolæ præciſum Holofernis caput ex Bethuliæ mœnibus ſuſpendiſſent, omneſque obſeſſi magnanimi & generoſa cum reſolutione fuiſſent egreſſi, prædicti Holoferni familiares & à ſecretioribus inſervientes miniſtri urgentis exercitus ſtrepitum audientes, ipſorumque Principem in actuali venere cùm Juditha oblectari credentes, manifeſtè & evidenter magis ſibi cordi eſſe judicarunt, ſi Holofernes in ſua voluptate nec quicquam turbaretur, quam ſi ſuſque deque everteretur & proſterneretur Aſſyriorum Regis exercitus. Unde ſacer textus ait: *Porrò hi, qui in tabernaculo erant, venientes, & ante ingreſſum cubiculi perſtrepentes, excitandi inquietudinem arte moliebantur, ut non ab excitantibus, ſed à ſonantibus evigilaret:* Gratum namque adulationis ſonum illi affatim placere ſciebant, ideòque tametſi in graviſſimo eſſent periculo comprehenſi, ipſius tamen voluptates turbare haudquaquam audebant præſumere; ſiquidem adulatores nullum aliud ſibi habent propoſitum objectum, quàm ut iis, quibus adulatione ſua abblandiuntur, per omnia complacere queant, de ſalute ſive privata ſive publica nec quicquam curantes, & ideò nihil eorum, quæ illi cui adulantur diſplicere aut eumdem conturbare poſſint, & dicere audent.

Judith. 10. v. 16. &c.

9 Enimverò non omnes conſiliarii ea ſunt virtute & integritate præditi, qua ſervi Naaman Syri, ſcriptura teſte, pollebant. Cùm enim hic Princeps iniquiſſimè ferret, quòd Eliſeus eum in propria perſona, iis obſequii demonſtrationibus non recepiſſet, quas ipſe ſibi exhiberi deſiderabat, eò quà venerat, iterum reverti omninò decreverat, longè majoris æſtimans ſi debitæ ſibi reverentiæ & politici alicujus complementi defectum ulciſci, quàm ſi à lepra ſua mundari poſſet; Unde fideles ſapienteſque aulici ejus eum convenerunt, dicentes: *Pater, etſi rem grandem dixiſſet tibi Propheta, profectò facere debueras, quantò magis, quia nunc dixit tibi: Lavare & mundaberis?* Sanumque hoc miniſtrorum ſuorum conſilium gratanter amplectens, errorem ſuum libenter agnovit, ab eoque reſipiſcens protinus ſanatus fuit.

Sed aliter ſervi Naaman Syri.

4. Reg. 5. v. 13.

10 Profectò ſi eo tempore, quo Holofernes ab Achior Ammonitarum Principe, Hebræi populi ſtatum ſciſcitabatur, eidemque prædictum ſtatum omni cum candore, & ingenua veritate exponenti, eò quòd juxta animi ejus votum non reſpondiſſet, graviter ſuccenſebat, ſi inquam tunc militiæ ſuæ duces & capita, ejuſque conſiliarii eidem adulando non adhæſiſſent, (prout ex illis verbis: *Et cùm ceſſaſſet loqui Achior, irati ſunt omnes*) quin potiùs idem ut rerum narratarum veritatem ritè examinaret, & ſecundùm rectæ rationis trutinam & bilancem æquè, an illud contra Bethulienſes bellum & obſidio proſequenda eſſet, ponderaſſet, utique poſt tot victorias & triumphos, è tot aliis Provinciis & regnis reportatos in tantam numquam incidiſſet ruinam & confuſionem.

Holofernes conſilium Achior reſpuens, cum adulatoribus perit.
Judith. 5. v. 26.

11 In Annalibus Eccleſiaſticis de Federico II. Romanorum Imperatore legimus, *ipſum corruptum adeò aſſentatorum blanditiis, ut univerſum orbem ſe domiturum, Imperium Romanum priſtinæ reſtituturum amplitudini & dignitati, urbem Pontifice ſubacto everſurum crederet, indicant tum temporis ſparſa plura falſa vaticinia, atque inania oracula à Friderici adulatoribus conficta.*

Ann. Eccl. t. 13. Rayn. an. 1219. n. 18. Hiſtoria de confictis Oraculis.

DISCURSUS V.

ARGUMENTUM.

Qui per adulationem efficiunt, ut vitia actus Virtuoſi eſſe appareant, alienaſque virtutes contemnunt, ſeverè puniuntur.

THE-

THEMA.

Væ qui dicitis malum bonum, & bonum malum, ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras. Iſaiæ 5. v. 20.

Adulatores vitia deſcribũt virtuoſè.

1 DEus noſter adulatoribus, quibus proprium eſt colorare defectus, efficereque defectus & vitia actus virtuoſi eſſe videantur, per os Iſaiæ Prophetæ graviter comminatur, in aſſumpti thematis verbis, maximè ſi ea juxta Aquilæ verſionem legantur, qui prædicta verba ita vertit: *Væ qui dicunt malo, bonus es: & bone, malus es.* S. Maximus, cujus authoritate Cornelius à Lapide in Commentario prædicti textus utitur, ait: *Tales ſunt adulatores, qui ſcurram vocant gratioſum, obſcena loquentem civilem, iracundum ſtrenuum, prodigum, liberalem.*

S. Max. ſer. de mal.

Adulatio triplex. S. Bern ſen. t. 3. ſer. de resp. mend. art. 2. &c.

2 Ut autem conſtet, quoſnam præcipuè prædicta comminatio ſpectet, notanda eſt doctrina quædam, quam Sanctus Bernardinus adducit, qui ex Alexandro de Ales in 2. diſt. 43. diſtinguit, & adulationem præcipuè tribus modis conſiderari poſſe dixit: Nam *Prima eſt, quæ bonum non habitum attribuit: Secunda quæ habitum bonum extollit: Tertia vero quæ malum nutrit.* Prima fit, quando alicui bonum aliquod naturale vel ſpirituale aſcribitur, quod non habet: ſecunda verò quando aliquem præter fas & ſupra debitum extollit & laudat. Iterum ſecundùm eumdem Alexandrum de Ales: *Hæc duo genera adulationum tripliciter variari poſſunt, nam qualibet earum aut fit intentione, ut alicui proſit, & nulli obſit, & eſt veniale. Si autem intentione nocendi alteri, licet aliis proſit, mortalis eſt culpa: Si autem non prodeſt, nec nocet, ſed contemptum Dei generat per aſſiduitatem etiam mortale eſt. Tertia adulatio eſt* (& hic eſt caſus noſter præſens) *quæ malum nutrit, cùm ſit, & dicit eſſe bonum, cùm malum ſit.* De hiſce adulatoribus idem S. Maximus ulteriùs proſequitur dicens: *Tales laudatores illis quidem ore benè precantur, ſed corde execrantur,* nec peccant per ignorantiam, ſed per malitiam; *nam hac laude omnem execrationem in illorum vitam inducunt, imo eos æternæ damnationi obnoxios faciunt, ipſa vitia approbantes*; Ac proindè Propheta Euangelicus verbum Væ non ſine myſterio præmittit, cùm tales mendaces & verſipelles adulatores alienæ ſint damnationis inſtrumentum.

Quando grave peccatũ.

Ezech. 13. v. 18.

Adulatores corruptionis loco laudant ſed Væ.

3 Porrò in Ezechiele contra eoſdem aliud quoddam *Væ* invenimus; dicit enim præfatus Propheta: *Væ qui conſuunt pulvillos ſub omni cubito manus, & faciunt cervicalia ſub capite univerſæ ætatis.* Verum dicat aliquis, in quonam illa ex ſuppoſitione cervicalium & pulvillorum exurgens malitia conſiſtit? Pro hujus reſolutione ad ſenſum ſpiritualem recurrere operæ pretium erit; Sicut enim ſi corpori alicujus, ſuper nudam terram dormientis, molles & delicatas plumas ſubjiceres, eidem quietiorem & ſuaviorem ſomnum conciliares; eodem modo ſi alicui qui in vitiorum ſuorum lethargo poſitus, ſui ipſius & DEI oblitus vivit, ſuaviter aduleris, per hoc talis non ſolùm non emendabitur, ſed magis magiſque ſibi complacens furtiùs in iiſdem radicabitur. Unde S. Gregorius ait: *Ad hoc enim pulvillus ponitur, ut mollius quieſcamus: quiſquis ergo malè agentibus adulatur, pulvillum ſub capite vel cubito jacentis ponit, ut qui corripi ex culpa debuerat, in ea fultus laudibus molliter quieſcat.* Eamdem quoque interpretationem prædictis verbis Gloſſa adhibet, qua S. Thom. utitur, dum ait: *Pulvillos ſub omni cubito manus, id eſt, ſuavem adulationem.*

S. Greg. l. 18. mor. c. 5.

S. Th. 2. 2. qu. 115. ar. 1.

Prov. 1. v. 10. Vitiis dant incrementa.

4 Porrò culpæ hujus malitia in lacte figuratur in Proverbiis hiſce verbis: *Si te lactaverint peccatores, ne acquieſcas eis.* Et ratio eſſe poteſt, quia ſicut natura matribus de lacte providit, ut infantibus, qui ſolidioris cibi incapaces ſunt, pro nutrimento inſerviat, qui aliàs ob alimenti defectus à vita deficerent: ita quoque vitia & peccata, quæ aliàs per reprehenſionem, & improperationem paulatim deficerent, per adulationis applauſum incrementa accipiunt, & creſcunt; *quia laudatur peccator in deſideriis animæ ſuæ, & iniquus benedicitur.*

Ezech. 13. v. 10.

Hug. Card. Pſ. 9.

5 Alibi quoque in Ezechiele hæc verba leguntur: *Ipſe ædificabat parietem, illi autem liniebant eum luto abſque paleis,* id eſt? ut Hugo Cardinalis ad propoſitum noſtrum explicat: *Qui ædificant parietem, ponunt lapidem ſuper lapidem, ita peccator peccatum ſuper peccatum;* quia dum in appetituum noſtrorum executione commendamur, applauſuſque experimur, omnem verecundiæ ruborem proſùs amittimus: *Lætantur cùm malè fecerint, & exultant in rebus peſſimis; & adulatores liniunt luto, id eſt; faciunt exterius apparere bonum, ſed hoc ſine paleis, id eſt, ſine aliqua veritate.*

Adulatores ut canes.

6 Canes quoque adulatores repræſentant, quia Dominis ſuis, à quibus alimenta percipiunt cauda ſua abblandiuntur, ſuoque modo quo poſſunt; applaudunt. De hiſce autem in Parabola de divite Epulone legitur, quòd mendici Lazari fœtentia vulnera lingendo deterſerint: *Sed & canes veniebant, & lingebant ulcera ejus.* Porrò S. Gregorius per hæc ulcera animæ noſtræ vulnera intelligit, quæ inordinatarum paſſionum noſtrarum inordinati effectus exiſtunt, eaque in nobis per adulatores, qui peccata noſtra virtutum nomine & pallio condecorant, ſubpullulare noſcuntur; *Adulatoribus vulnera noſtra lingere eſt, quod plerumque ſolent, etiam ipſa mala, quæ nos in nobis reprehendimus, improbo favore laudare.* Gloſſa illum Pſalmiſtæ textum: *laudatur peccator in deſideriis animæ ſuæ,* exponens, ad praxes deſcendit, quibus adulatores vitium colorare, illudque ut actionem honeſtam deprædicare nituntur: *laudatur vitium, ut qui ſit potens qui ulciſcatur inimicos; alius vero ut prudens, quoniam omnium bona cogit, & quando ſeipſum perdiderit, eum dicunt ſe inveniſſe; hæc deflet Propheta, quod vitium ita involverit, ut ſibi placeat, & blandiatur, & quod eſt gravius, ut minimè erubeſcat, non ſolum ſeipſum laudat propter ea quæ facit, ſed habet etiam alios laudatores.*

Luc. 16. v. 21.

S. Greg. h. 40. in Euang.

Berch. Dict. v. Adulat. Quid adulatio ſit deſcribitur.

7 Porrò modum, quo adulator vitio virtutis larvam obducit, Berchorius Aurelii Caſſiodori teſtimonio declarat, qui Senator & Secretarius Theodorici Regis, eique deditiſſimus fuit, ideòque tamquam vitæ aulicæ expertiſſimus adulatorum praxes optimè novit, eaſdemque ſequentibus verbis declarat, dicens: *Adulatio blandè omnibus applaudit, omnibus Salve dicit, prodigos vocat liberales, avaros parcos, & ſapientes, laſcivos curiales garrulos, obſtinatos conſtantes, pigros maturos, & graves; hæc ſagitta leviter volat, & cito infigitur.* Imò ante Caſſiodorum alius quidam qui etiam magna apud Imperatorem gratia pollebat, Moralis nimirum Seneca ejuſdem poſt ſe tenoris Scriptum reliquit, ait enim: *Vitia nobis ſub virtutum nomine obrepunt, temeritas ſub titulo fortitudinis latet, modeſtia vocatur ignavia, pro cauto timidus accipitur.*

Sen. ep. 4.

Adulatores à virtutibus impediunt.

8 Advertendum eſt autem, quod Iſaias propheta non ſolùm iis pœnas comminetur, qui vitium ſub virtutis nomine commendant & canonizant: *Væ, qui dicitis malum, bonum,* verùm etiam graves aliis minas intentet, qui ut aliis placeant, alioſque à multis virtuoſis actibus impediunt, eoſdem ſtatui eorum minimè conformes eſſe prætendentes: *& bonum malum, ponentes tenebras lucem.* Qua quidem occaſione ponderandum nobis venit, quod Centurioni Capharnaitico, cui ſervus ad mortem uſque infirmus erat; accidiſſe Euangelium refert. In relatu namque hujus hiſtoriæ, prima quidem facie manifeſta quædam ſeſe contradictio prodit; Siquidem S. Matthæus ſcribit: *Acceſſit ad eum Centurio, rogans eum:* S. Lucas autem qui eidem hiſtoriæ conſcribendæ operam ſuam impendit, ita ſcribit: *Centurio cum audiſſet de Jeſu, miſit ad eum ſeniores Judæorum, rogans eum ut veniret.* Veritas autem una eademque ſemper ſimpliciſſima facie prædita eſt, & ambobus prædictis Euangeliſtis ab eodem Spiritu ſancto, qui *Spiritus veritatis* eſt, dictata. Ac proindè ſciendum nobis eſt, quòd Centurio iſte, utpotè vir Imperio & poteſtate pollens, qui multis populum iſtum beneficiis obſtrinxerat, apud omnes etiam primores illos, præſertim penes quos regiminis poteſtas ſtabat, in ſumma fuerit veneratione, adeò ut omnes in ejus ſe gratiam inſinuare certatim commendarent, ideòque Chryſoſtomus veriſimile eſſe dicit, quòd Centurio iſte à principio pro poſtulanda ſervi ſui ſanitate ſuos ad Salvatorem milites ablegarit; poſtea verò ipſemet eadem de cauſa in eamdem ſeſe viam receperit; at verò ſi fortè petas, quamobrem Centurio priùs & ante ſervos ablegatos ad Chriſtum Salvatorem noſtrum ſeſe non contulerit; In promptu cauſa eſt, nimirum quia Principes Synagogæ idipſum ex motivo adulationis ei diſſuaſerat, dicendo, muneri, ſtatui & perſonæ ſuæ omninò indecorum futurum eſſe, ſi itineris illius perſonalis in ſe incommoda ſuſci-

Matth. 8. v. 5. Luc. 7. v. 3.

Chryſoſt. ho. 27. in Matth.

ſuſciperet. En igitur tibi hic ob oculos poſitos peſtiferos vitii iſtius effectus, ſcilicet animas à Deo ſubtrahere & ſeducere. *Quare veriſimile mihi videtur, cum voluiſſet ad Jeſum proficiſci centurio, detentum à Judæis fuiſſe, qui aſſentarentur, & dicerent: Nos ibimus, & ad ducemus ipſum: quod ita eſſe perſpicies, ſi plenam aſſentationibus orationem eorum diligentiùs conſiderabis.* Ecce quonam uſque adulator non progreditur, utpotè qui humilitatem vilitatis titulo deturpat; ſiquidem credibile eſt, quòd ad hoc ut ei innoteſceret, quanta in veneratione ipſum haberent, blandis ei verbis perſuadere fuerint conati, virum talem, cujuſmodi ipſe erat, minimè decere, ut ſeſe tanta cum animi ſubmiſſione exteriori coram Chriſto humiliaret, qui tunc in modica, imò ferè nulla Principum Synagogæ æſtimatione erat: *Numquid ex principibus aliquis credidit in eum? ſed turba hæc, &c.* Quot eheu ſunt hodiè mundi magnates atque potentes, qui ſe virtuoſis humilitatis, mortificationis, & Chriſtianæ pietatis actibus libenter impenderent, niſi à malevolis ejuſmodi adulatoribus & aſſentatoribus, qui idipſum ſtatui & dignitati ipſorum indecorum futurum eſſe mentiuntur, deterrerentur? Qui etiam ulteriùs ejuſcemodi magnatibus inculcare non metuunt, quod ad hoc ut majori in negotiorum tractatiune, vigore polleant, ſalutemque publicam majori cum induſtria curare poſſint, à jejunii prorſus noſcantur exempti: Item quòd ſolitudo, atque ab omni mundano gaudio jugis abſtinentia ſolos deceat religioſos, denique quòd exemplaritas vitæ, mera ſit hypocriſis, *ponentes amarum in dulce, & dulce in amarum*, vel, Hugo Cardinalis explicat, *amarum, id eſt, peccatum in dulce, id eſt, opus virtutis*; Et quidem peſſimorum iſtorum hominum proprietates, non minùs accoratè apud alium quemdam Authorem hiſce verbis deſcriptas reperio: *Et ſolet hominum malitia virtutibus veris vicina vitiorum nomina affingere, ſicut è contrario fallunt atque laudantur vitia, quæ virtutes imitantur.*

Adulatores à bono abſtrahunt.

Joa. 7. v. 48.

Præcipuè magnates.

Iſai. 5. 20. Hug. Card. ibid.

Mariana de reb. Hiſp. l. 25 c. 16.

9 De Carolo VIII. Galliarum Rege referunt hiſtoriæ; ipſum pridie mortis ſuæ Cameræ ſuæ Præfectum cauſam interrogaſſe, ob quam tam pauci è Regum numero Sanctorum Catalogo inſcripti reperirentur, qui cùm quid reſponderet non haberet. Rex protinus ſubjunxit: *Quia pauces penes ſe habent, qui verum dicant.* Verùm enimverò parum hoc eſſet in comparatione ad alia præjudicia graviſſima, quæ ab adulatoribus in Reges & magnates reſultant; Adulatores namque non ſolum Regibus nigrum albi loco obtrudunt, id eſt, defectus Regum virtutum larva honeſtant; verùm inſuper opera Chriſtiana & virtuoſa manifeſtè contemnunt, eo ſolum quia hæc eos à lata voluptatum & delitiarum mundanarum via ſeducunt & abſtrahunt; atque ideò S. Ludovico Regi Chriſtianiſſimo Apotheoſeos ſive Canonizationis honor obtigit, qui potiùs ob heroicos humilitatis & Chriſtianæ pietatis actus à ſuis derideri maluit, quàm ut pronas in aula ſua adulatoribus aures porrigeret, qui à ſimilibus piis operibus ipſum revocare ſatagebant.

In Theat. vit. hum. v. adul. Propter adulatores pauci Reges ſancti.

10 Davidem Regem ex peculiari devotionis & obſequii Deo præſtandi affectu coram Arca Domini ſaltantem, Regia quidem conjux ejus reprehendit, ipſa verò perpetua quadam ſterilitate punita fuit: Et ideò *væ illi quia dicit bonum malum*; Imò verò per amaram quamdam Ironiam regium maritum ſuum hiſce verbis deridere non dubitavit: *Quàm glorioſus fuit hodie Rex Iſrael, diſcooperiens ſe ante ancillas ſervorum ſuorum, & nudatus eſt quaſi ſi nudetur unus ex ſcurris*, Quibos tamen Sarcaſmis ipſa nihil prorſùs ad intentum ſuum obtinuit. Imò veriſimile eſt quòd multi quoque alii eumdem Regem ab illis humilitatis & mortificationis exercitiis abſtrahere conati fuerint, ipſe verò in propoſito ſuo firmus & ſolidus ſubſtitit, ſeque ab ullo hominum ſeduci minimè permiſit, undè ait: Ludam & vilior fiam pluſquàm factus ſum, & ero humilis; undè & alia quadam vice dixerat: *Factus ſum ſicut homo non audiens, ſcilicet laudes adulatorum*, ut S. Bernardinus exponit. Unde Hieronymus ait: *ſi ad patriam tendimus, cantus Syrenarum non audiamus: Syrenæ quidem adulatores ſunt, de quibus Iſaiæ 13. Syrenæ in delubris voluptatis.*

David non præbuit aures.
2. Reg. 6. v. 20.

Pſ. 37. v. 15. S. Bern. t. 3. ſ. 3. ar. 1 c. 3. S. Hier. Iſa. 13. v. 22.

11 *Qui dicitis malum bonum, & bonum malum.* Profectò dictio illa *Væ* ab iis qui vitio huic immerſi ſunt, graviter penſari meretur, ſiquidem per illam æternæ damnationis comminatio intentatur, nec immeritò, quia Reipublicæ & legi DEI pernitioſi exiſtunt. Dicite enim ſodes, numquid ingens aromatarius ille Civitati aut Reip. damnum conciliaret, qui aromatum ſive medicamentorum nomina in vaſis eadem continentibus mutare præſumeret, adeò ut vaſi cuipiam toxicum v. g. continenti, Rhabarbaræ nomen adſcriberet, vel vaſi continenti Colloquintidas, lapidis Bezoar nomen attribueret? Utique; quia ſi quis hiſce vaſorum inſcriptionibus ſecurè confideret, is utique infirmo venenum medicinæ loco propinaret; Idem prorsùs malum Reipublicæ afferunt omnes illi, qui *dicunt malum bonum*, ſive qui virtutis laudes & encomia vitio attribuunt.

Iſa. 5. v. 20. Adulatores venenum Medicinæ loco dant.

12 Plutarchus adulationis vitium nihil aliud eſſe aſſerit, quàm viam quamdam quæ ad quamdam populorum ruinam inducit, *ſi nimirum vitii nomina virtutum apponamus. Verum cùm jam vitia virtutum nominibus laudantur, ut jam pecces non modo dolens, ſed gaudens detrahitur peccatis pudor*: adducitque exterminii Siculorum illius temporis, qui à Dionyſio Tyranno & Phalaride gubernabantur, exemplum, qui tametſi vitioſiſſimi, impii atque crudeles eſſent, ab adulatoribus tamen velut Principes ſumma integritate conſpicui deprædicabantur; *Eadem* (inquit de eadem adulatione proſequens Plutarchus) *Romanorum mores tam integros ad nihilum redegit, quod Antonii libidinem & delitias humanitatem & hilaritatem vocarent.*

Plut. de diſcr. adul. & amic. Adulatio ruina omnium.

13 Imperium quoque Romanum ſub Nerone Imperatore primis quinque annis ſumma quidem cum integritate & benignitate adminiſtratum fuit: at verò poſtquam qui in ejus aula lateri ejus aſſiſtebant aſſentatores, ei hunc qui collato ſibi imperio omni cum licentia & libertate contra leges communes vivendi uti non poſſet, magna Imperii fortuna prorsùs indignum eſſe perſuaſerunt, talis confeſtim in prædicto Imperatore viſa eſt vitæ & regiminis mutatio, ut ex Imperatore immanis factus ſit Tyrannus, & ut verbo abſolvam, crudelis Nero. Optimè igitur S. Bernardinus ait: *Adulatores præcipitant homines in peccata ſuperbiæ, in peccata luxuriæ, & in peccata avaritiæ; Unde & ipſi cum eis præcipitabuntur. Proindè Iſaia 9. Erunt qui beatificant populum iſtum ſcilicet ſceleratum ſeducentes, & qui beatificantur, præcipitati ſcilicet in præcipitium infernale.*

Adulat. Neronem perverterunt.

S. Bern. Sen. t. 3. ſer. de multip. mendac. ar. 1. c. 2. Iſa. 9. v. 16.

14 Sanctus Rex David magno ſemper vindictæ furore exarſit non tam adverſus inimicos eum perſequentes, quàm contra illos qui velut obſequioſiſſimi ejus amici ei adulabantur; Unde ait: *Præcipita Domine, divide linguas eorum*; Ubi Hugo Cardinalis ait: *Adulatores enim præcipitabuntur*: moxque rationem à Sancto Bernardino traditam adducit, nimirum, *quia præcipitant alios*. Nicolaus Lyranus ex ſtrage illam lib. 2. Paralipomenon cap. 24. relata, in qua exercitus Syriæ Jeroſolymam ingreſſus, omnes populi illius Principes occidit, adeò ut ſuis quoque manibus in vitam Joas involare non prætermiſerit, ex hac inquam hiſtoria pulchram quamdam moralitatem, propoſito noſtro adaptatam, adducit; Per illum namque exercitum, Infernum intelligit, qui adverſùm Principes, id eſt, contra hujus mundi magnates arma ſua dirigit, ſuum verò iræ furorem præcipuè contra Joas, id eſt, adverſùs adulatores evomit; Dicit ergo: *Per hoc igitur deſignatur, quod Dæmones ſecum trahunt ad Inferni ſupplicia adulatores, & adulantibus eorum acquieſcentes.*

Pſ. 54. v. 10.

Hug. Card. ibid.

Lyr. ibid.

2 Paral. 24. v. 23. & 24.

Adulatores damnantur.

15 In libro Eſther refertur, quòd Aman è regio Aſſueri palatio domum reverſus, longum quemdam recenſuerit rerum proſperè ſibi fluentium Catalogum, at verò ſubjunxit; *Et cum hæc omnia habeam, nihil me habere puto, quamdiu videro Mardochæum Judæum ſedentem ante fores regias*; uxor autem & amici ejus, ut cor ejus perturbatum nonnihil ſerenarent, ſubitò & ſine mora ei dixerunt: *Jube parari excelſam trabem, & dic manè Regi, ut appendatur ſuper eam Mardochæus.* Porrò Sanctius in ea eſt opinione hoſce conſiliarios hoc ſupplicii genus Amano ideò perſuaſiſſe, quia idipſum ad intentum ſuum, aſſequendum omninò ſecuriſſimum eſſe arbitrabantur, ſic enim intra ſeſe ratiocinabantur; Mardochæus cùm Judæus ſit neceſſariò è medio tollendus eſt; ad intentandam verò illi necem ignis minimè ad propoſitum erit, quia Abraham Hebræorum Patriarcha indè liber evaſit; Neque in aquis certam ejus necem exſpectare poſſumus,

Eſth. 5. v. 11.

Ibid. v. 1.

Præmium Aman adulatores receperunt.

con-

Digitized by Google

conſtat enim Hebræorum majores olim per mare rubrum ſalvos egreſſos fuiſſe: Leones quoque de Mardochæo certè dilaniando nos aſſecurare nequeunt, quia Daniel & ipſe Hebræus ab iiſdem ſalvus & incolumis evaſit, à patibulo autem neminem hactenus ſalva vita depoſitum eſſe novimus. At verò qualemnam adulationem hanc exitum ſortitam fuiſſe exiſtimatis? nimirum ab hoc tam ſublimi patibulo Aman tamdem ipſemet in propria Perſona præcipitatus fuit, pareſque pœnas alii quoque adulatores præmii loco reportabunt.

Dan.6.v.4.

Cum Satrapis Babylonius præcipitantur.

16 Verùm enim verò ex quo in mentionem aliquam Danielis incidimus, operæ pretium erit, ut aliam de eodem Daniele hiſtoriam, propoſito noſtro haud parum ſubſervientem, attingamus; Conſtat igitur ex Scriptura Sacra, quòd, cùm Daniel magnæ apud Babyloniorum Regem æſtimationis eſſet, Satrapæ regni illius idipſum ei invidentes, ut mortem illi machinarentur, adulatione uſi fuerint, Regem inſtigantes, ad edictum quoddam promulgandum, quo diſtrictè præciperetur, ut nullus ſub pœna mortis, DEO alicui per triginta dierum ſpatium ſupplicare præſumeret, præterquàm ipſi ſoli, ut hac ratione Daniel veluti edicti Regii tranſgreſſor caſtigaretur; ſciebant etenim illum, hoc edicto non obſtante, DEUM ſuum adoraturum eſſe: quid verò accidit? cùm Daniel urgente æmulo leonibus objectus, Deo mirabiliter operante, ab eorum dentibus illæſus reſervatus fuiſſet, Rex non obſtante prædicta adulatione, qua ipſum velut Divinum quoddam numen adorari voluerint, eoſdem in lacum leonum præcipitari fecit, adimpletumque hoc pacto in iis illud Regii Prophetæ oraculum fuit, quo dicitur: *Lacum aperuerunt & effoderunt, & inciderunt in foveam quam fecerunt.*

Pſ.9. v.16.

Theod. in collat. l.2.

Hiſtoria;

17 Simile quoque exemplum in Theodorico Imperatore Arriano habemus, cùm enim Diacono cuidam Catholico, quem apud ſe habebat, plurimum afficeretur, accidit ut is in majorem Imperatoris gratiam inſinuare ſe volens, Religionem mutarit à fide Catholico-Romana, ad hæreſim Arrianam, cujus hic Princeps fautor magnus erat, tranſitum faciens. Theodoricus autem ob hanc adeò evidentem adulationem, adeò in dictum Diaconum ſtomachatus eſt, ut caput ei protinus amputari juſſerit dicendo: *Si DEO fidem non ſervaſti, quomodo homini ſinceram ſervabis conſcientiam?* In annalibus Eccleſiaſticis legimus: quòd, dum Joannes Rex Angliæ à Romano Pontifice excommunicatus, eum, qui hanc ei cenſuram intimaverat, crudeliter caſtigaſſet, vir quidam Alexander nomine *improbiſſimus adulator ad Regis aucupandam gratiam*, publicè ærumnas, quibus populus exindè afficiebatur, eidem non ob interdicti Pontificii pœnam eveniſſe divulgarit, ſed ſupplicium quoddam eſſe, quo DEUS in peccata populi animadverteret: cæterum nullam eſſe Papæ adversùs regiam Majeſtatem ſimilem excommunicationem fulminandi poteſtatem: at verò idipſum Alexander ille nequaquam impunè tulit, quin potiùs manifeſta in eum vindicta divina animadvertit, ſiquidem idemmet ab Innocentio Papa excommunicatus, & à miniſterio ſacerdotali degradatus, in extremam tamdem redactus eſt mendicitatem, adeò ut vitæ ſuſtentandæ neceſſarium panem oſtiatim mendicando exquirere debuerit. *Diſſipavit Deus oſſa eorum, qui hominibus placent, confuſi ſunt, quoniam DEUS ſprevit eos.*

Ann. Eccl. Ray. an. 1210. n.19.

Pſ.52. v.6.

DISCURSUS VI.

ARGUMENTUM.

Adulationis dulcedo tametſi animam ſauciet & occidat, omnibus tamen placet.

THEMA.

Circumdederunt me ſicut apes. Pſ.117. v.12.

Quia Adulatio fermè omnibus placet.

1 ILle ipſe David, qui in annis ſuis tenerioribus luctatus eſt cum lupis, leones dilaniavit, carneumque illum montem, Goliath inquam, funda quadam proſtravit, ſemperque ex certamine cum diverſis inito palmis & lauris onuſtus victor rediit, hodie apibus duntaxat cinctus, præ formidine trepidare conſpicitur: *Circumdederunt me ſicut apes.* Quid ita? Num fortè animalculorum iſtorum punctuтas timuit, qui in conſpectu gigantum intrepidus ſtetit? Optimè timoris Davidici motivum à Sancto Gregorio hiſce verbis explicatum fuit: *Apes in ore mel habent, & in aculeo cauda vulnus; & omnes qui lingua blandiuntur; ſed latenter ex malitia feriunt, apes ſunt, quia loquendo dulcedinem mellis proponunt, ſed occultè feriendo vulnus inferunt:* Juſtam utique adulatores timendi cauſam habuit, quia adulatio modum quemdam loquendi habet, qui omnibus placet, tametſi animæ audientis illam mortem ut plurimùm inſenſibiliter inferat. Unde Seneca ſcribit. *Habent in ſe hoc naturale blanditiæ, ut etiam cum rejiciuntur placeant, ſæpe excluſæ noviſſimè recipiuntur, hoc enim, ipſum imputant quod repelluntur, & ſubigi ne contumelia quidem poſſunt.* Etenim tametſi conſpicuum nobis ſit, mendacium eſſe omne quod dicunt, nihilominus tamen placet quod dicitur, nobiſque perſuademus quod talia mereamur; id quod idem Seneca alibi hiſce verbis ratum habet: *Quidquid in nos adulatio ſine pudore congeſſit, tamquam debitum pendimus, optimos nos eſſe, ſapientiſſimos affirmantibus, aſſentimur, cum ſciamus illos ſæpè mentiri.* Idem ferè Sanctus Hieronymus de adulationis dulcedine tractans dicit hiſce verbis: *Naturali ducimur malo, adulatoribus noſtris libenter favemus; quamquam nos agnoſcamus indignos, & calidus rubor ora perfundat, tamen ad laudem ſuam intrinſecus anima lætatur.* Alibi quoque ſuper epiſtolam ad Galatas ſcribens idem dicit: *Libenter* inquit, *audimus quod delectat, & oſtendit omne quod nolumus, naturali ducimur malo.* Idem quoque ad Celantiam ſcribens nobis vitium iſtud ſuo præſertim tempore vel maximè invaluiſſe inſinuat, tantaſque apud pleroſque egiſſe radices, ut qui adulationi non dabat operam vel æſtimaretur invidus vel ſuperbus: *Iſto maximè tempore,* inquit, *regnat adulatio, quodque eſt graviſſimum, quia humilitatis ac benevolentiæ loco ducitur, ita fit, ut, qui adulari neſcit, aut invidus aut ſuperbus reputetur.* Sanctus Bernardinus Senenſis adverſus hoc peccatum ejuſdem adducit S. Doctoris authoritatem, dicentis: *De nocumento ejus, nihil eſt, quod tam facile corrumpat mentes hominum; nihilque tam dulciter animum ferit, ſicut adulatio;* Eſt enim venenum quoddam quod ſe in animam noſtram inſinuat, ut æternam ipſi mortem conciliet, dum autem recipitur, quaſi ſuaviſſimum mel quoddam ingreditur.

S. Greg. ho. 9. in Ezech.

Sen. l. de nat. qu. præfat.

Sen. ep. 59.

S. Hier. t. 9 in reg. monac.

S. Hier. ad Celant.

S. Bern. t. 3. ſer. de trip. mend. ar. 2. cap. 2.

2 Mellifluus Eccleſiæ Doctor S. Bernardus illa Pſalmiſtæ verba: *Molliti ſunt ſermones ejus ſuper oleum,* ponderans dicit: *Pulchrè non molles ſed molliti dicuntur ſermones, vel ſuaſores adulatoris, vel ſuaſores iniqui, quod ſit in eis non tam vera & ſolida, quàm ſuperinducta & ſimulata ſuavitas.* S. Bernardinus quamdam ex S. Gregorio ſimilitudinem inducit, qui dum ſpinarum radices molles eſſe conſideraт, licèt aliàs pungentes & hiſpidæ exiſtant, ita enim ait: *radices ſpinarum molles ſunt, ſed ex ipſa radice proferunt, unde pungunt, & hujuſmodi ſunt omnes adulatores,* citatque teſtem D. Hieronymum, cujus ſunt hæc verba ſequentia: *Ille demum in audientibus aculeum relinquere poteſt, qui non pungit ſed ungit, & de tali adulatore Propheta ait: Molliti ſunt ſermones ejus ſuper oleum, & ipſi ſunt jacula.*

S. Bern. in ſent. circa fin. Pſ.54. v. 22.

S. Bern. S. t. 1. ſer. 32. ar. 1. cap. 3.

Adulatores melle condiunt.

3 Valdè conſiderabilis eſt illa de filiæ Jairi Principis reſuſcitatione in Euangelio conſcripta Hiſtoria: *Cum veniſſet Jeſus in domum Principis, & vidiſſet tibicines, & turbam tumultuantem, dicebat: recedite.* Quidnam obſecro referebat, quòd etiam prodigioſo huic miraculo præſentes quoque intereſſent prædicti tibicines? Numquid & hi ad miraculi iſtius aſpectum fide Divinitatis Salvatoris confirmari fuiſſent? Numquid etiam Lazarum, & viduæ Naimiticæ filium in multorum præſentia reſuſcitaſſe in Euangelio ſcribitur? Doctiſſimus Salmeron hoc loco recurrit ad myſterium; ſiquidem eos qui nobis in peccatis noſtris abblandiuntur per hoſce tibicines ſymbolizatos fuiſſe exiſtimat; *Cùm ſuggerunt culpam gravem non eſſe, aut ætati parcendum, vel ex improviſo contigiſſe, aut alios ſimilia agere, aut DEI pietatem ad miſerandum propenſam, aut tempus ſubeſſe pœnitentiæ.* Rabanus autem tibicines illos de adulatoribus clariſſimè his verbis explicat: *Tibicines,* inquit, *ſunt adulatores qui fovent mortuam;* Neque enim adulatio ſolum culpa mediante mortem animæ noſtræ conciliat, verùm etiam eamdem ſimul nutrit & fovet; *Et cum ejecta eſſet turba, intravit, & tenuit manum ejus, & ſurrexit,* ut nimirum per hoc, tunc animam noſtram ad divinæ gratiæ vitam reſurrecturam eſſe intelligamus,

Matth. 9. v. 23 & 24.

Adulatio mors animæ.

Salm. t. 6. tr. 16.

Raban. ibid. in cant.

raſſe, neque erroris alicujus redargui amant; imò & miniſtri eorum ut illis ab blandiendo, ipſorum ſibi benevolentiam concilient, defectus Principum, ſibi haud illibenter vendicant, & imputari patiuntur. Notandum eſt autem blandum illud adulatoriæ linguæ illicium, quod illis verbis, *Domino Deo tuo*, continetur; cùm enim Saul aſtuti illius ſerpentis mancipium eſſet, utpotè qui ab eo poſſidebatur, aſtutè excogitato illo aſſentatorio titulo, Samuelem ſuis conciliare partibus ſperabat. Unde S. Gregorius ait: *Quid eſt quod Deum ſuum ſingulariter aſſerit, niſi quia eum familiarem Dei amicum oſtendit? Domino*, loquit, *tuo, non meo, quia ego peccator, tu ſingulariter ſanctus es*. Et quidem verè blanda hæc aſſentatiuncula aliquam in corde Prophetæ cæteroquin conſtanti & ſolido rimam ſibi ſive aperturam paravit, cùm enim adversùs Saulem Regem comminatoriam ex parte Dei fulminare ſententiam debuiſſet, aſſentatiuncula illa os ipſi obturaſſe videbatur, id quod ex facti textus verbis perſpicuè ſatis deduci poſſe videtur; Samuel etenim ait: *Sine me, & indicabo tibi, quæ locutus ſit Dominus ad me nocte*; quiſnam obſecro impediebat Samuelem, quo minus debita cùm libertate loqueretur, ut proindè opus ſit ei dicere *ſine me*? S. Gregorius ait: *Tale eſt autem ac ſi laudatorem ſuum electus præſul honeſta gravitate derideat, dicens: Quid me laudas? loqui tibi dura non poſſum, ſine ergo, id eſt, permitte me loqui*: quaſi verò obtruſæ laudes & adulationes eam in ſe contineant violentiam, qua ſinceram impediant veritatem; demum verò impetrata à Saule petita loquendi licentia, hiſce verbis: *Dixitque ei; loquere*; protiuùs à promulgando divino & infligendo ſupplicio minimè deſtitit. Verùm enim verò Saul (prout optimè idipſum ad propoſitum noſtrum S. Gregorius ponderavit) minimè ſibi perſuadere poterat, Samuelem, poſtquam aſſentationibus à ſe delinitus fuiſſet, quid quam contra ſe unquam locuturum fuiſſet, quod ei diſpliceret, ideòque omnimodam ei loquendi facultatem induliſit; *ſine ergo; id eſt, permitte me loqui, & ea quæ ſum locuturus intellige, & quia ut dixi placere ſe laudando adulatores credunt, audire ab eis dura, quos laudant nequaquam putant; quaſi ergo jam læta & proſpera auditurus, ſubjungit Saul: loquere*. Verùm dicat aliquis, numquid Sauli manifeſta erat Samuelis eminens ſanctitas atque ſinceritas, in qua tot retro annis in Dei ſervitio hactenùs proceſſerat? numquid enormis erga Deum ingratitudo ejuſque contra divina præcepta rebellio propriam illius remordebat conſcientiam? numquid jam ab ipſomet Samuele intellexerat, quòd, quicquid adversùs ipſum fulminaret, idipſum jam ante eidem nocte antecedente à Deo dictatum fuiſſet? Cui proinde reſpondeo, id totum verum eſſe, verumtamen ex altera quoque parte probè noverat, quanta ſit adulationis violentia, quando hæc Principum & Magnatum, qualis Saul erat, auribus ingeritur; hæc enim tanta eſt, ut de ipſomet quoque Samuele omninò ſibi perſuaſum habuerit, eum hoc vitio inecatum & circumventum, Deum potiùs offenſurum ejuſque præceptum traſgreſſurum aut neglecturum fuiſſe, quàm ut veritatem coram eo, aperto ore ediceret, eumque debita cum libertate reprehenderet.

S. Greg. l. 6. c. 4. in 1. Reg.

Adulatio obſtruit os.

ibi v. 16.

S. Greg.

Violentia adulationis.

7 S. Ambroſius illa Pſalmi verba: *Niſi quod lex tua meditatio mea eſt, tunc fortè periiſſem in humilitate mea*, exponens ſcribit: quòd dum Propheta quidam in imminenti quodam verſaretur vitæ periculo (& quidem nonnulli Prophetam hunc Iſajam fuiſſe credunt, dum eſſet in carcere) Dæmon eidem apparuerit, dicens: *Dic quia non à Domino locutus es quæ dixiſti, & omnium in te mentes, affectuſque mutabo, ut, qui indignantur injuriam, abſolutionem conferant*. Ponderat autem S. Ambroſius Prophetam illum nequaquam ſe à Dæmone ſeduciſſe permiſiſſe, quin potiùs animo heroico intentatus abſque ulla ſui læſione ſuſtinuiſſe inſultus? Unde ſubjungit: *Sed illegratius judicavit pro veritate ſupplicium, quam pro adulatione beneficium, quod utique non feciſſet, niſi meditatione legis fuiſſet exercitatus*. Porrò ad quodnam ſanctitatis faſtigium ſanctiſſimus Chriſti præcurſor pertigerit, ex laudum ſuarum Panegyrico, quem ei increata & incarnata ſapientia contexuit, faciliimum eſt conjicere. Ubi benè advertendum eſt, Chriſtum ad commendandam S. Joannis conſtantiam in ſpecie de ipſo dixiſſe: *Quid exiſtis in deſertum videre? arundinem vento agitatam?* Et tamen hac ejus conſtantia & animi in virtutum exercitio firmitate non obſtante, Chriſtum noluiſſe Joannem in aliquod cum adulatione certamen committere, ſiquidem tametſi eximia illa de Joanne pronuntiata encomia ne umbram quidem adulationis præ ſe ferrent, attamen Evangeliſta hoc non obſtante ſapientiſſimi illius Magiſtri, Chriſti nimirum, ſummam in loquendo cautelam notare voluit; ideò enim ſpecialiter exprimit Chriſtum hæc nequaquam protuliſſe encomia, niſi poſtquam Joannis diſcipuli omnes ab eo receſſerant, ideò dicit: *Illis autem abeuntibus, cœpit Jeſus dicere ad turbas de Joanne*. Ubi S. Chryſ. ait: *Propter hoc autem abeuntibus eis, ut non videatur homini adulari*; omnirùm indicare nobis voluit quanta ſit adulationis efficacia, talis videlicet, ut tametſi Joannes Baptiſta in materno fuerit utero ſanctificatus, nec non confirmatus in gratia, eodemque tempore arctiſſimis in carcere fuerit catenis conſtrictus, videri tamen voluerit timere, ne, ſi hæ adeò eximiæ à Chriſto prolatæ laudes S. Joanni à ſuis diſcipulis annuntiarentur, vel ipſe per aſtutiſſimi ſerpentis ſuggeſtionem de vana gloria tentari, vel populus ſaltem hunc Chriſti encomiaſticum loquendi modum adulatorium verè eſſe arbitrari potuiſſet. Unde Author imperfecti optimè ait: *Quam benè recedentibus diſcipulis cœpit laudare Joannem, non ſicut quidam blanditores homines, qui libenter hominem in facie laudant*.

S. Amb. in Pſ. 118. oct. 22. v. 92.

Dæmon. apparuit Prophetæ.

Matt. 11. v. 7.

Chriſtus Joannem laudavit non blandiendo.

Matt. 11. v. 7.

S. Chryſoſt. ibid.

Auth. imp. ho. 27.

8 Magna profectò opus eſt virtute & Spiritu ad hoc ut quis per aſſentationem non ſeducatur, aut ſibi in hoc loquendi modo perfectiſſimorum quoque auribus adeò grato ſibi minimè complaceat. Unde S. Hieronymus ad Demetriadem ſcribit: *Beata mens eſt, quæ perfectè hoc vitium vincit, & nec adulatur aliquando, nec adulanti credit, quæ nec decipit alterum, nec ipſa decipitur, tantumque hoc malum nec facit aliquando, nec patitur*. Idem ille David, de quo Deus ipſemet, qui *ſcrutatur renes & corda*, dixit: *Inveni hominem ſecundum cor meum*; ille qui tanta cum cura & ſollicitudine hanc à Deo gratiam poſtulaverat, dicens: *Oleum peccatoris non impinguet caput meum*, circa quæ verba Doctiſſimus Michael de Ayguanis, olim nominatus incognitus, ita ſcribit: *Id eſt, adulatio foveat vel nutriat caput meum, id eſt, Diabolum in me, qui eſt caput omnium iniquorum*; Idem inquam ille David hac adulatione ineſcatus & ſeductus eſſe noſcitur; nam dum poſt ſeparatam Abſalonis rebellionem victor reverteretur Jeroſolymam, non obſtante quòd Miphiboſeth, ab illatis eidem à Saba falſiſſimis calumniis, purgatus & juſtificatus jam eſſet, latam tamen in eumdem ante juſtificationem ſententiam minimè revocavit, ſed totam Miphiboſeth ſubſtantiam & facultates inter ipſum tamquam Dominum & Sibam ſervum ejus dividi præcepit, quæ manifeſta prorſus injuſtitia erat, cùm Siba potiùs tamquam manifeſtus falſuſque impoſtor & calumniator puniendus fuiſſet; propter quod Lyranus Deum permiſiſſe opinatur, ut regnum Iſraelis Roboami tempore divideretur, magnam illius partem ſervo cuidam nomine Jeroboam conferendo; Unde idemmet Author ait: *Hic autem advertendum, quantum adulatores & detractores ſunt periculoſi principibus*. Porrò Siba ille Davidis Regis gratiam & benevolentiam, per nullum aliud medium, quam per machinatam per hanc adulationis viam, Domini ſui depreſſionem obtinuit.

Adulatores periculoſi.

S. Hieron. l. 9. de virgin.

Pſ. 140. v. 5.

Incogn. 2. Reg. 19. v. 29.

Lyran. ibid.

9 Sanctus quidem Paulus Apoſtolus utpotè ſerpentis infernalis ſagacitatem probè noſcens, magna cum cautela adhibita ſcopulum illum declinare & evitare ſtuduit, oculis ſemper ad quaſvis occurrentis adulationis occaſiones apertis interioris. Unde cùm Philippis in Macedonia poſt Lydiæ, ad veram Chriſti fidem, converſionem, puellæ cujuſdam Energumenæ vocem altiſſimè in hæc verba clamantis audiſſet; *Iſti homines ſervi Dei excelſi ſunt, qui annuntiant vobis viam ſalutis*, dicit ſacer contextus: *dolens Paulus, & converſus Spiritui dixit, Præcipio tibi in nomine Jeſu Chriſti exire ab ea*. Verùm quærere hic non immeritò nonnemo poſſet, quidnam in eo lateat myſterii, quòd ſanctus Apoſtolus Dæmoni hanc veritatem annuntiare minimè permiſerit, cùm tamen eadem in ipſiuſmet inimici ore majorem habeat energiam & efficaciam; *Inimici noſtri ſunt judices*? Huic ego reſpondeo, ideò id Apoſtolum vetuiſſe, quia ipſe utpotè valdè à Deo illuminatus optimè ſciebat hunc loquendi modum verè Diabolicum eſſe, quo nimirùm

Adulatio eſt diabolicum vitium facile ſeducit.

Act. Ap. 16. v. 17. & 18.

Deut. 32. v. 31.

ei

ei adulari Dæmon nitebatur, ut hac ratione Apoſtolum, ad continuandam in eodem corpore ulteriorem moram, tantò faciliùs permoveret, ſciebat enim, quòd per illam etiam ii, qui admodum virtuoſi ſunt atque perfecti, facilè ſeducerentur. Idem quoque alii tartarei Spiritus apud S. Lucam facere nitebantur, qui valdè elata voce, Chriſto hiſce verbis acclamabant, *quia tu es Filius DEI*; Et tamen Chriſtus *increpans non ſinebat ea loqui*. Circa quæ verba Didacus Stella ait: *Docet ne præbeamus aures adulatoribus, imò arguendi & increpandi ſunt*. Et ideò Deus mei, quod verum eſt hujus vitii Symbolum in ſuis ſacrificiis maximoperè abhorrebat, econtrà verò in omnibus oblationibus requirebat ſalem, qui maximè corroſivus & mordax eſſe noſcitur; *Quicquid obtuleris ſacrificii, ſale condies*; Quia ut S. Hieronymus ait: *Apud Deum nihil voluptuoſum, nihil tantum ſuave placet, niſi quod in ſe habet mordacis aliquid veritatis*.

Levit. 2. v. 13. S. Hieron. ep. 19. ad Euſtoch.

DISCURSUS III.

ARGUMENTUM.

Adulatio oleo, ſimiæ, peſti, echo, umbræ, & ſpeculo aſſimilatur, unde nonnullæ adducuntur Adulatorum proprietates.

THEMA:

Oleum autem peccatoris non impinguet caput meum. Pſ. 140. v. 5.

Adulationis oleo noluit impingui David.

1 INter alias gratias, per quas regius Propheta David ad hoc, ut in regia ſua innocentiſſimè viveret, ſe communiri à Deo ſupplex petiit, una fuit, quam ſumma cum ſollicitudine ſibi donari rogavit, nimirùm ut procul ſemper ab adulatoribus abeſſe poſſet: *Corripiet me juſtus in miſericordia, & increpabit me, oleum autem peccatoris non impinguet caput meum*. Potiùs bono acerboque lixivio caput ſuum ablui, id eſt acriter ſe reprebendi & corrigi deſiderabat, quàm ut caput ſuum perfunderetur oleo, id eſt, adulationibus deliniretur. Unde S. Auguſtinus ait: *Falſa laus adulatio eſt, laus adulatoris, hoc eſt, oleum peccatoris, propterea & homines cum falſa laude aliquem irriſerint, hoc etiam de illo, dicunt, unxi caput*; Verè etenim proverbium eſt, quod etiam ad hæc uſque tempora invaluit, quo is, qui blanditiis circumvenitur, bona quadam capitis unctione delibutus eſſe dicitur: Dicit igitur David: *Non impinguet caput meum, id eſt*, ut Hugo Cardinalis exponit, *mentem meam, vel Non impinguet &c. id eſt, non creſcat de falſa adulatione mens mea*.

S. August. ibid.

Hug. Card. in Pſ. ib.

Plin. l. 11. c. 19.

3 Plinius hanc inter cæteras refert olei proprietatem: *Oleo quidem non apes tantùm, ſed omnia inſecta examinantur, præcipuè ſi caput unctio in Sole ponantur*, Et ideò ſanctus Rex David qui ab ovium cuſtodia, ad regimen populorum, à Virga paſtorali ad ſceptrum regale ſubvectus, & per comparatas ſibi tot victorias & acquiſita regna glorificatus fuerat, à Sole vel maximè in meridie ſplendeſcente ſibi timebat; Et quia curiam regiam verum adulationis centrum eſſe ſciebat, caput ſibi inungi, id eſt, adulationibus ſe circumveniri metuebat, ideòque adeò impensè protectioni ſe Altiſſimi recommendabat; vitiumque iſtud dæmonium meridianum vocitare ſolebat, *ab incurſu & Dæmonio meridiano*. Et in alio Pſalmo hiſce verbis obnixè Deum rogabat: *Oleum peccatoris non impinguet caput meum*. Prætereà eſt & alia olei proprietas, quòd nimirùm liquor iſte olei, prout per quotidianam experientiam videmus, cunctis aliis liquoribus, ſuperior eſſe & ſupernatare conſpiciatur, per quam olei proprietatem certa quædam eorum, qui adulationis oleo perfunduntur, conditio innuitur, videlicet quòd tametſi multis ſint vitiis & ſceleribus obnoxii, ſed tamen quovis alio in virtutibus ſuperiores eſſe cenſeant: ſiquidem *laudatur peccator in deſideriis animæ ſuæ: Lætantur cùm male fecerint, & exultant in rebus peſſimis*.

Adulatio Dæmonium meridianum.

Pſ. 90. v. 6.

Pſ. 10. v. 3. Prov. 2. v. 14.

Adulatio oleo aſſimilatur.

3 Nota procul dubio eſt illa unicuique decem virginum parabola, quarum quinque prudentes fuerunt, & quinque fatuæ, è quibus hæ cum alias ſuas conſodales pro oleo habendo rogaſſent, hoc ab iiſdem reſponſum retulerunt: *Ite potiùs ad vendentes, & emite vobis*. Verum dicat aliquis, quòd ſi per oleum eo in loco, vitium iſtud figurabatur, cur tale fatuis virginibus ſuggeſſerunt conſilium? S. Auguſtinus à P. Michaele Ayguano de Bononia Carmelita, alias Authore incognito, citatus, reſpondet: *Non conſilium dediſſe putandæ ſunt, ſed crimen earum ex obliquo commoraſſe; Vendunt enim oleum peccatores, qui ſive falſa, ſive ignota laudando in errores animas immittunt; Ite ad vendentes & emite, id eſt, videamus numquid vos adjuvabunt, qui vobis laudes conſueverunt dicere, & vos in errorem inducere, ut non coram DEO, ſed ab hominibus gratiam quæreretis*. Quòd ſi prudentes quoque virgines ſuum in lampadibus oleum habuiſſe dixeritis, reſpondet S. Auguſtinus, dicens: *Gloria noſtra hæc eſt, teſtimonium conſcientiæ noſtræ, hoc enim eſt oleum ferre ſecum, non a vendentibus emere, hoc eſt, ab adulatoribus*.

Matth. 25. v. 9.

S. Aug. ſer. de 10. Virg.

S. Auguſt. ep. 14.

4 Eſt quoque & alia hujus liquoris qualitas, quòd videlicet juxta naturam earum rerum, quibus affunditur, ſuam quoque naturam immutet; adeò ut frigidus fiat, ſi rebus frigidis commiſceatur, calidus verò, ſi adjungatur calidis; ſuum quoque à floribus ſeu aliis ingredientibus, qui eidem immerguntur, odorem pariter ac ſaporem accipiat, ideòque meritò oleum adulatorem exprimit, de quo proindè idem quod in alio quodam ſenſu de ſe aſſerit Apoſtolus, affirmare poſſumus, nimirùm dicere poteſt: *Omnibus omnia factus, fleo cum flentibus, gaudeo cum gaudentibus*.

Oleum adulatorem exprimit.

Roman. 12. v. 15.

5 Sapiens adulatorem quoque haud immeritò ſimiæ aſſimilat, de quo proindè dicit: *Stellio manibus nititur, & moratur in ædibus regis*: quæ verba juxta traductionem Hebraicam de prædicto adulatore Janſenius exponit. Etenim animali huic proprium eſt cuncta ea, quæ videt imitari, ad captandam tantò majorem penes eum, cui ſervit, gratiam & benevolentiam, magiſque ei complacendum. Alia porrò animalia, eorum, à quibus nutriuntur, utilitati ſubſerviunt; Sic enim canis v. g. latratibus ſuis latrones à Domino ſuo procul abarcet, equus rhedis trahendis aut conficiendis itineribus eidem ſubſervit, ad portandum onera aſini, aves cantus ſui modulis Dominum ſuum recreant; boves aratra trahendo agros ſulcant: ſimia verò cùm aliud nihil facere in obſequium Domini ſui ſciat, geſticulationibus ſuis in omnibus, quæ à Domino ſuo ſive benè ſive malè fiunt, eum imitando, eique applaudendo, in ejus ſeſe benevolentiam inſinuare connititur, & ideò opportunum eſt adulatorum ſymbolum, qui tametſi ab omni virtute omnique merito vacui exiſtant, ut iis, à quibus unica ipſorum ſalus omnibuſque ſpes dependet, per omnia placeant, eorumque ſibi beneficentiam concilient, eorum ſe genio in omnibus ſive bonis ſive malis perfectè accommodant. Horum proindè mores B. Petrus Damianus in Epiſtola quadam ad Bonifacium Epiſcopum Albanenſem fusè non minùs quàm eleganter deſcribit, dicens: *Jam vero quis ambigat, eum, cui datur occaſio favorabilibus Dominum ſuum verbis deliniendi, ut eum blanda poſſit adulatione mulcere; utque ejus animum capiat, quid ſibi magis placeat, callidus obſervator explorat; oculis gliſcit, pedibus innuit, feſtivitatem ſerenı cordis ore prætendit, pendet ad nutum; ire jubetur, evolat; ſtare præcipitur, ſilicem repræſentat; ſi Dominus fervet, ille ſudat; ſi ille æſtum, hic cauma conqueritur; aut ſi vel leviter frigeat, hic neceſſe eſt tremefactus, viſceribus obtorpeſcit; ſi ille dormire vult, hic acediatur, ſi ſatur eſt, hic ructare compellitur*. Diodorus Siculus ſolemnem Æthiopibus ritum fuiſſe ſcribit, quo Regibus ſuis adeò in omnibus adulari conſueverunt, ut ſi Rex naſceretur monoculus, ipſi quoque ad ejus imitationem monoculos ſe, unum ſibi eruendo oculum, protinus reddiderint; aut verò ſi Rex claudus naſcebatur, & ipſi claudicarint; Imò de aliis quoque aulicis legitur, quòd ut perfecta adulatione ſe Regulis conformarent, ſanguinem ſibi elicere, medicinas aliosque amaros bolos accipere conſueverint, non alio motivo ducti, quàm quia idipſum Dominos ſuos in infirmitate facere conſpiciebant, hac ratione ſuam erga Dominos ſuos compaſſionem affectando, minimè curantes, quòd iſta faciendo ſe quoad animam infirmiores declararent, quàm Domini infirmarentur in corpore.

Prov. 30. v. 28. Janſen. Adulatorum ſymbolum Simia.

S. P. Dam. l. 2. ep. 1.

Diod. Sic. de fabul. ant. l. 4. Æthiopibus ſimiles ſunt adulatores.

6 Imò verò peſſimum hocce vitium in ea infirmitate potiſſimùm ſymbolizatur, quæ in numero earum, quibus humanum genus affligitur, infirmitatum horrendiſſima exiſtit, nimirùm in graviſſimè ſæviente peſtilen-

Adulatio peſtis.

Digitized by Google

Chryſ. hom. 88. in Matt.

ſtilentia; hoc enim titulo vitium iſtud à D. Chryſoſtomo deſcribitur, dum ait: *Major ex adulatione peſtis, quàm ex vituperatione oriri ſolet, & faciliùs hanc quàm illam ſuperare poſſumus*. Dionyſius quoque Carthuſianus ſuper illa Pſalmiſtæ verba: *Non impinguet caput meum*, hanc gloſſam affert: *Non me demulceat, non mihi complaceat, unde ſcriptum eſt: Attende tibi à peſtifero*. Porrò contagionis tempore per quotidianam videmus experientiam, quòd dum unus amicus benevolentiæ & amicitiæ cauſa alterum amplexatur, eodem quoque tempore ſibi mutuò per oris anhelitum & mutuum veſtimentorum contractum, mortem infert. De hoc autem peſtifero adulationis contagio S. Hieronymus ad Celantiam ſcribit: *Adulatorum quoque aſſentationes, & noxia blandimenta fallaciæ, velut quaſdam peſtes animæ fuge, nihil eſt quod tam facilè corrumpat mentes hominum, nihil quod tam dulci & molli vulnere animum feriat*.

D. Carth. in Pſ. 140.

Eccl. 11. v. 31.

S. Hieron. l. 2. ep. 18.

Adulator ſimiæ comparatur.

7 Simia eodem tempore, quo homini per amplexus blanditur, per infixos dentes quoque graviter eumdem ſauciat. Similiter hæc peſtilentiam inter & alios morbos cernitur differentia, quòd illa inſenſibiliter ſive per infecti aeris reſpirationem, ſive per contagioſæ rei contractum abſque ullo ſenſibili dolore inficit; aliæ autem infirmitates ut plurimùm dolores, ſpaſmos & deliria ſubinferant; Et ideò adulatio peſtilentiæ haud ineptè comparatur, ſiquidem vitium iſtud ejus, qui adulationum lenociniis circumvenitur, animam cum voluptate, guſtu, & ſingulari complacentia mortaliter ferit & ſauciat. Et ideò Philo Carpathius ad propoſitum noſtrum de doloribus ſponſæ in ſacris Canticis inflictis, & hiſce verbis: *Invenerunt me cuſtodes, qui circumeunt civitatem, percuſſerunt me, vulneraverunt me*, inſinuatis tractans, optandum eſſe ſcribit, quòd Prædicatores Euangelici animarum converſionem per verba aſpera, non verò per lenocinia verborum procurarent: *Non tot heu miſeri Chriſtiani*, inquit, *quotidiè per aſſentationes prædicantium infeliciſſimè perirent, hinc tanta peccatorum labes, hinc illa corruptela morum, quâ ſingulæ fideles animæ in dies magis ac magis turpiter inficiuntur*.

Phil. Carp. in Cant. 5. v. 7.

Ex adulatione plurima mala.

8 Præterea ſicut peſtilentia univerſalem quamdam influentiam ſequitur, & ideò non ſolùm perſonis particularibus, verùm univerſæ Reipublicæ pernitioſa exiſtit, paſſim de ſe per mortalitatem irreparabilem diffundendo ad omnes: Eodem quoque modo quando vitia acriter non reprehenduntur, ſed potiùs iiſdem per adulationum blandimenta fucus quidam aſpergitur, vicini omnes pravis peccantium moribus inficiuntur, adeò ut in eo caſo dici poſſit: *A planta pedis uſque ad verticem non eſt ſanitas*: Unde idem Philo ulteriùs proſequitur, dicens: *Teterrima peſtis urbibus aſſentatorum vita, tabificus morbus eorum conſuetudo adoleſcentibus, domibus ruina, monaſteriis everſio, Chriſtianæ Religionis extrema calamitas, omniumque malorum ſeminarum & origo*. Optimè igitur Plato, qui Antonomaſticè Divinus appellari meruit, adulationem beſtiam appellat peſtilentialem univerſo generi humano perniitioſiſſimam, eamque tantò magis peſtiferam eſſe dicit, quantò illam velut amicam benevolentiùs excipimus, cùm inimica ſit exitioſiſſima. Boetius quoque utiliſſimè nos monet, dicens: *Nulla peſtis eſt pernitioſior ad nocendum, quàm familiaris inimicus*. S. Bernardinus Tom. 3. ſerm. de laudabili veritate Art. 2. cap. 1. Tullii quantumvis Pagani authoritatem citat, dicentis: *Sic habendum eſt, in amicitia nullam peſtem eſſe majorem, quàm adulationem, blanditiam, & aſſentationem*. Sicut enim peſtilentia in populoſa quadam civitate ad inſtar acutiſſimæ falcis juvenes, ſenes, divites & pauperes, ſanos & infirmos indifferenter & ſine ullo perſonarum diſcrimine tollit è medio, ita pariter in civitatibus latè proſerpens adulatio irreparabiles cauſat in animabus ſtrages, quemadmodum in Sichemitis magnam quoque corporum ſtragem edidit, id quod ſequentibus ex verbis, ſi rectè perpendantur clarè ſatis innuitur, quibus ſacer textus ait: *Aſſenſique ſunt omnes circumciſis cunctis maribus*. Etenim dum Sichemitarum Princeps adoleſcentulis ſuis, quibus erga Dinam Filiam Jacobi exardeſcebat, carnalibus deſideriis obſequi vellet, hocque ſine ſuggeſtum à fratribus Dinæ conſilium, ut videlicet cuncti Sichemitæ circumciderentur, populo ſuo propoſuiſſet, omnes continuò, ut in genium Domini ſui condeſcenderent, hujus cruentæ circumciſionis dolentiſſimo ſigno, novæ religionis diſtinctivo continuò ſeſe & perlibenter ſubmiſerunt. Ubi meritò inquirendum venit, quâ ratione fieri potuerit, quòd nullus ſeſe huic adeò præcipiti reſolutioni, quæ unica & totalis ruinæ & exterminii ipſorum cauſa extitit, oppoſuerit, aut à circumciſione ſubeunda fuerit tergiverſatus, adeò ut ſcriptura dicat: *Aſſenſique ſunt omnes*: cùm tamen in eo conſilio de evidenti vitæ periculo ageretur? Enim verò quid ad hanc quæſtionem certus quidam ſacer Interpres reſpondeat: velim audiatis? *In toto populo nemo eſt, qui peccatum laſcivi adoleſcentis arguat, quique quod verum eſt, dicat, ſed omnes connivent, diſſimulant, adulantur*. Quemnam autem inde fructum reportatum fuiſſe exiſtimatis? Et ideò, inquit Scriptura ſacra, *cum ſuis Principibus pereunt*. Optimam profectò ſanctus Propheta David adulatorum notitiam habuit, imò tametſi Rex magno in illos odio exarſit, ac proinde Pſal. 5. v. 10. hunc in modum eoſdem deſcripſit: *Non eſt in ore eorum Veritas, cor eorum vanum eſt: Sepulchrum patens eſt guttur eorum, linguis ſuis dolosè agebant*. Porrò quotieſcumque ſepulchrum aliquod aperitur, in illud nemo confeſtim, ut apertum eſt, ingredi præſumit, ſed priùs ad aliquod uſque tempus expectatur, donec aer peſtifer & corruptus ab inde exhalatus fuerit: Eadem quoque quoad adulatores cautela adhibenda eſt, nam ut Primaſius ait: *Omnis odor mortis procedit de ore eorum, hoc eſt, verba peſtifera, & adulatoria, quæ interficiunt audientes, ideo enim ſepulchra clauduntur, ne in vita poſitis exhalatione ſui generent peſtem*. Enimverò morborum contagiones Magnatibus ut plurimùm parcere ſolent, quia cùm morbus iſte *per contactum* inficiat, facile eſt mundi hujus magnatibus per ſuas induſtrias ab iſtiuſmodi malo ſibi cavere & proſpicere, quod non cum æquali facilitate pauperibus & egenis licet facere: Peſtis verò adulationis è contra Regum Curiis potiùs adhæreſcit, quàm pauperum tuguriis, primateſque potiùs, quàm privatos inficit. Unde S. Bernardinus ait: *Simili labe corrumpuntur multi Principes mundi, ut de genere dominantium reperiantur rari, qui propter inſuetudinem, audire ſuſtineant veritatem*. Berchorius quoque de hoc contagio ita ſcribit: *Pulchrè loquitur Alanus de complanctu naturæ de adulatoribus: Adulationis peſtilentia percutiuntur laterales principum, Palatii canes, adulationis artifices, fabri laudis, figuli falſitatis*.

Gen. 34. v. 24.

Teruſ. ibid.

Pſ. 5. v. 10.

Primaſ. ibi. Peſtifera quæ ſit de ore adulatoris Curiis ſuſficitur.

S. Ber. Sen. ſer. 16. a. 2. c. 3.

Berch. dict. in v. Adulatio.

Adulatio Echo.

9 Ab aliis quoque ſanctis Patribus Echo aſſimilari dicuntur, hujus namque proprietates ſunt ridere, flere, ſuſpirare, vociſque ſonum extollere aut demittere, prout ſonus eſt vocis, quæ in ſuis concavitatibus reflectitur. Unde in S. Auguſtino legimus; *Jucundum eſt & volupe, cum clamantibus nobis reſponſans ſilva, & acceptas voces numeroſiore repercuſſu reddunt; talis Echo adulator, flet cum flentibus, cum gaudentibus gaudet, & quia vitiosè hæc facit, pravoque animo, cum excandeſcentibus etiam excandeſcit*. Sanctus Hieronymus quoque ad Euſtochium virginem de hac Echo ſcribit, quòd eadem verba cum eodem vocis tono reddat: *Quicquid dixeris laudant, quicquid negaveris negant*.

S. Aug. in Pſ. 9.

S. Hieron. l. 2. ep. 3. in ord. 14.

Adulatio corporis umbra.

10 Denique peſſimi adulatores corporum noſtrorum umbris valdè propriè aſſimilantur, quia ſi caput erexeris, umbra pariter ejuſdem corporis erigi videtur: cùm ambulante corpore ambulat, cùm ſtantibus ipſa quoque ſe firmiter ſiſti; ac demum ſi brachium extenderis, umbra quoque eumdem protinùs æmulabitur actum.

Speculum.

11 Poſtremò iidem in ſpeculis præfigurantur, quæ idipſum quod iis ſeſe directè objicit perfectè repræſentant, ſive bonum illud ſit, ſive malum, ſive ferrum, ſive aurum, ſive flores, ſive frondes: Quod idem adulatores quoque præſtant, hi enim tam virtutes, quàm vitia laudant & commendant, non quòd merito operantis applaudere intendant, ſed ſolùm ut placeant, ejuſque, cui abblandiuntur, benevolentiam ſibi concilient, ſine ullo reſpectu ad virium vel damnum, quod exinde cauſant.

D 2

DISCURSUS IV.

ARGUMENTUM.

Adulator ſuis aſſentationibus circumventum in vitiis fovet, eumdemque culpis ſuis magis magiſque ſemper illaqueat.

THEMA.

Laudatur peccator in deſideriis animæ ſuæ, & iniquus benedicitur. Pſalm. 10. v. 3.

Adulator malum dicit bonum.

1 INter alia irreparabilia damna, quæ adulatio ſecum ſubinfert, unum eſt, quòd peccatum non ſolùm patienter toleret, ſed etiam quòd illud commendet, & velut canonizando ad ſydera uſque tollat, adeò ut Sanctus Auguſtinus ſcribat: *Delectat ea facere, in quibus non ſolùm non metuitur reprehenſor, ſed etiam laudatur operator.* S. Proſper, qui ſententias ſuas veluti gemmas quaſdam inæſtimabiles recollegit in unum, pari modo hac de re ſcribit, dum ait: *adulantium linguæ alligant animas in peccatis.* Angelicus Doctor quoque ſcholaſticè de hac materia tractans tandem ita concludit: *Adulatio maximè nocet, ſecundùm illud Pſalmi 10. Quoniam laudatur peccator in deſideriis animæ ſuæ, & iniquus benedicitur, exacerbavit Dominum peccator:* citatque S. Hieronymi teſtimonium, indèque ſequentia verba adducit: *Nihil eſt, quod tam facilè corrumpat mentes hominum, quàm adulatio.* Demum verò quot modis adulatio mortalis culpæ malitiam attingat, pulchrè declarat, tunc nimirùm quando opponitur charitati, id quod multis modis poteſt contingere: *Uno modo ratione ipſius materiæ, cùm aliquis laudat alicujus peccatum, hoc enim contrariatur dilectioni Dei, contra cujus juſtitiam homo loquitur; & contra dilectionem proximi, quem in peccato fovet, unde eſt peccatum mortale, ſecundùm illud Iſaiæ: Væ qui dicitis malum bonum. alio modo ratione intentionis, puta cùm quis alicui adulatur; ad hoc, ut fraudulenter ei noceat, vel corporaliter, vel ſpiritualiter; tertio modo per occaſionem, cùm laus adulatoris fit alteri occaſio peccandi etiam præter adulatoris intentionem;* quod intelligendum venit in caſu quo damnum iſtud à nobis proviſum eſt & volitum.

S. Aug. lib.
S. Proſper ſent. 157.
S. Th. 2. 2. q. 115. a. 2.
Pſ. 10. v. 3.

Luc. 5. v. 26.
Adulator peccantem fovet.

2 Datum eſt nobis à Salvatore noſtro in S. Lucæ Evangelio monitum quoddam, cujus verba prima quidem facie admirationem afferunt, Dicit enim: *Væ cùm benedixerint vobis homines.* Paradoxus profectò loquendi modus; An enim ipſæ quoque ab hominibus nobis impertitæ benedictiones, nocumentum aliquod conciliare poſſunt? Numquid ipſemet Spiritus ſanctus de Moyſe dicit: *Dilectus DEO & hominibus?* Numquid deplorabilem miſeriam noſtram eſſe cenſemus, dum omni ex parte imprecationes & maledictiones, quas unus in alterum evomit, licèt illæ prolatæ ſint ſine intentione eventus ſecuturi, audire cogimur: Dubium iſtud à Beda nobis reſolvitur hiſce verbis: *Quia ipſa peccati nutrix adulatio ſicut oleum flammis, ſic in culpa ardentibus ſolita eſt miniſtrare fomentum:* Benedictiones autem hominum ut plurimùm adulationes ſunt. Falces eodem tempore, quo in viteſcentibus floridiſque pratis herbas amplexantur & ſtringunt, eaſdem pariter ſuccidunt, dejiciunt, & in aridum quoddam fœnum reducunt; ita quoque eodem prorſus tempore, quo adulatio tuis defectibus inordinatiſque appetitibus applaudit, in iiſdem te cum maxima animæ tuæ ruina ſtabilit & corroborat; *Laudatur peccator in deſideriis animæ ſuæ, & iniquus benedicitur;* mox verò ſequitur, quòd *exacerbavit Dominum peccator;* quiſquis enim adulationibus circumvenitur, lubenſque illas admittit, impius evadit & iniquus, divinamque adverſùm ſe juſtitiam irritat. Incognitus Carmelitanus, dum verba illa Pſalmi exponit: *Corripiet me juſtus & increpabit me, oleum autem peccatoris non impinguet caput meum,* mageſtriæ vitii hujus rationem protinùs reddit, dum ait: *Adulatio grave peccatum idcircò dicitur, quia peccata, quæ corrigere debet, nutrit & fovet,* Obſervandum quoque eſt, quòd is qui alterum corrigit, titulum à Spiritu ſancto ſortitur hominis juſti, virtuoſi, & ſancti: econtra verò adulator ſceleratus audit & iniqui. *Oleum autem peccatoris; Juſtus ſi viderit me peccantem non excuſabit, ſed dolebit, & miſericordia motus corripiet me, & increpabit de peccato, conans me ad viam ſalutis ducere: peccator autem, id eſt, adulator non ſic, ſed liniendo caput, ſuis adulationibus blandis, excuſabit me de peccato, & ſic permanere faciet in eo, & augmentare illud.* Etenim culpa in homine à primis ſuis crepundiis verecundiam ſibi ſemper conjunctam habuit, atque ideò protoparentes noſtri ſeſe in latibula ſubducentes, abſconderunt, in ipſoque peccato protinus, velut furtum ſuum in manibus tenentes, deprehenſi erubuerunt; Et tamen adulator eo utitur artificio, ut peccatum ſive vitium eo modo palliare, imò canonizare norit, ut peccator de peccato ſuo non tantùm non erubeſcat, verùm etiam velut de opere juſto & ſancto glorietur. Unde Chryſoſtomus ait: *Pro iis, pro quibus ſe abſcondere, pro quibus erubeſcere oportebat, pro iis in admiratione habetur, pro iis laudatur;* paulòque poſt oſtendere incipit, quàm difficulter pro cura mali iſtius inveniatur remedium dicens: *Quomodo autem poterit huic deinceps remedium adhiberi, quando laudatur vitium.* Id quod etiam S. Gregorius conſideravit, dum ait, animam ream in paſſionibus ſuis inordinatis tantò fortiùs & tenaciùs adſtringi, *cùm multi malè geſta laudibus exaggerant; Unde fit ut inceſſanter creſcat culpa favoribus nutrita, curari vulnus negligitur, quod dignum præmio laudis videtur.*

Bed. ibid.
Eccl. 45. v. 1.
Incogn. in Pſ. 140.
Chryſ. in Pſ. 10.
S. Gregor. l. 4. mor. c. 15.

Adulatores peccata laudant.
S. Bern. t. 3. ſer. de multo menſ. a. 2. c. 2.

3 Porrò non minùs ingenioſa quàm utilis & neceſſaria eſt ponderatio illa S. Bernardini ſuper illa verba: *Laudatur peccator in deſideriis animæ ſuæ.* Advertit enim & quidem peracutè, quòd adulator peccatorem non in peccatis ſuis actualibus, ſed in peccandi deſideriis laudet. En ipſiſſima S. Bernardini verba: *Advertendum eſt, quod licèt majus ſit in opere, quàm in voluptate peccare, tamen majus peccatum eſt, laudare hominem in voluntate peccandi, quàm ipſo facto peccati; Unde aggravando ait: laudatur peccator in deſideriis animæ ſuæ: Porrò hoc eſt lac, de quo admonens Sapiens Prov. 1. Si te lactaverint peccatores, ne acquieſcas eis; Et ſubdit Propheta, dicens: Exacerbavit Dominum peccator, ſcilicet propter adulationes audaciùs peccando.* Quia dum homo, qui in conſectationem inordinatorum appetituum ſuorum interiùs à ſenſualitate movetur, atque ab innato fomite ſtimulatur, incitaturque à Dæmone, inſuper advertit, quòd peccatum ipſius non tantùm toleretur & excuſetur, verùm etiam deprædicetur, magis magiſque peccandi auſus augebitur, ipſaque voluntas magis pervertetur, omniſque evaneſcet conſcientiæ remorſus. Unde S. Chryſoſtomus illa Pſalmiſtæ verba: *Homo cùm in honore eſſet non intellexit, comparatus eſt jumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis; Hæc via illorum ſcandalum ipſis, & poſtea in ore ſuo complacebunt:* exponens, totum illud exinde ſolùm oriri exiſtimat, quòd adulatoribus præbeantur aures, fideſque adhibeatur, inde enim ſequitur, quòd ex auditis adulationibus inveſcati, tantò magis in beſtialibus appetitibus ſuis confirmentur: ac proindè Propheta dicit: *Hæc via illorum ſcandalum ipſis,* quaſi diceret, ut S. Chryſoſtomus ubi ſupra exponit: *Non parvum obſtaculum hæc via eſt ad operationem virtutis; Et ideo dicit: Hæc via eſt ſcandalum ipſorum, hoc quod dixit, ut graviſſimum & cauſa omnium malorum, qui enim in iis peccant, atque delinquunt, ſe ipſos felices & beatos eſſe dicunt, & admirantur, & his, quæ ſiunt, delectantur.* Quòd ſi enim peccata, quæ in nobis prædominantur, nuique per tyrannicam quamdam violentiam, non obſtante malæ conſcientiæ perpetuo remorſu, maximaque, quam ſemper adjuncta habent confuſione & verecundia, neque obſtantibus bonorum reprehenſionibus, ad prævaricandum inducunt, declinari tamen vix, & ne vix quidem poſſunt, quantò magis laxato fræno eadem à nobis committentur, inque animabus noſtris firmas agent radices, quando eadem peccata blandis & adulatoriis aliorum ſuggeſtionibus perſuaſi, virtuoſis laudabileſque actus eſſe exiſtimabimus.

Prov. 1. v. 10.
Pſ. 48. v. 13.

4 Audite obſecro, qua ratione S. Baſilius illum Davidis Verſiculum: *Ore ſuo benedicebant, & corde ſuo maledicebant,* interpretetur. Dicit enim, quòd Adulatores actiones eaſdem, quas laudant & deprædicant, vitioſas tamen & reprehenſione digniſſimas eſſe agnoſcunt; Erit, qui turpia loquitur & obſcœna, eique arguti & faceti hominis laudes attribuent; Alius ſatyricus homo dicetur eſſe ingenioſus: Erit nonnemo ex inconſulta adoleſcentulum turba, qui aliud nihil facit, quàm quod mundi torrentem ſequatur, cunctiſque effrænatis appetitibus ſuis habenas laxare minimè curet, & hunc nobiliſſimum

S. Chryſoſt. ibid.
S. Baſilius Pſ. 61 v. 5.
Adulatorum circumſcriptio.

Equi-

Equitem, virumque generoſum eſſe deprædicabunt: *Tales quidem ore benedicunt, corde autem maledicunt; in verborum namque benedictione, omnem execrationem vitæ ſuæ inducunt, ac reos æternæ damnationis ob ea, quæ approbant, ſeſe conſtituunt.*

Adulatoris hieroglyphicum.

5 Ægyptii hominem ab adulatoribus circumventum ſequenti hieroglyphico depingere ſolebant. Nam cervum quemdam cytharœdo cuidam actualiter cytharizanti occurrentem adumbrabant; adeò namque avida aure cervus muſicam excipit, ut non obſtante timiditate ſua, per cytharæ ſonum veluti incantatus ſubſiſtat, omniſque periculi oblitus, venatoribus faciliimè in prædam cedat: Eodem quoque modo dum inimici infernales hominem aliquem inferni retibus involvere aut illaqueare volunt, fictos adulationis modulos adhibent: *Laudatur peccator in deſideriis & iniquus benedicitur; Et projicientes me nunc circumdederunt me.* Ubi Symmachus legit: *Beatificantes me, illicò circumdederunt me.* Optimè igitur ad propoſitum loquitur Pacianus, dum ait: *Facinoris jam monſtrat inopi is, qui nocentibus poſt ſcelera blanditur.*

Pſal. v. 11.

S. Pacian. Adulator piſcatori ſimilis.

6 Piſcator aliquis piſces capere volens, hamo, in quo ferrum abſconditum deliteſcat, uti ſolet, frequentiùs tamen utitur reti, utpotè quo facilior obtinetur piſcium captura. Hæc autem omnia adulatorem perfectè adumbrant: *Homo qui blandis fictiſque ſermonibus loquitur amico ſuo, rete expandit greſſibus ejus.* Hugo Cardinalis iam adulantem, quàm eum, qui aſſentationes prona aure excipit, rete illud incidiſſe exiſtimat, dum ly *ejus* duplici modo exponit, dicens: *Ejus, id eſt, ipſius adulatoris, qui priùs ſibi quàm alteri nocet: vel Ejus, id eſt, ipſius qui adulatori præbet aurem:* illumque Iſajæ textum ex cap. 3. adducit dicentis: *Popule meus, qui beatum te dicunt, ipſi te decipiunt;* Ibidemque Sapientem exponit, dicentem: *Peccantem virum iniquum involvet laqueus, id eſt, adulator qui laudat peccatorem in deſideriis animæ ſuæ.* Denique & ipſe moralis Seneca hoc nobis ſalutare monitum ſcriptum reliquit: *Malum hominem blandè loquentem agnoſce tuum laqueum eſſe.*

Prov. 29. v. 5. Hug. Car. ib.

Iſa. 3. v. 12.

Sen. ep. 21.

Adulator delicta laudat, ſed non amicus fidelis.

7 Unde advertenda eſt pulchra differentia, quæ amicos inter & adulatores intercedit; Tametſi enim amici quoque in eorum, quos diligunt, ſenſus & affectus ſe transformen, iiſdemque applaudant, tamen eoſdem de commiſſis erroribus atque defectibus amicabiliter monere & corrigere nequaquam deſiſtunt, quod is qui adulatur, minimè præſtat. Quæ differentia ſequenti ſimilitudine aptiſſimè illuſtratur. Eſto enim, quòd aliquis faciem ſuam & in ſpeculo & in aqua intueri poſſit, cum hoc tamen diſcrimine idipſum fieri, quòd aqua quæ naturale quoddam ſpeculum eſt, non ſolùm nobis quales in facie ſimus clarè oſtendat, verùm etiam ſi aliquam in vultu vel in manibus maculam habeamus, eamdem eluendi materiam & methodum nobis ſubminiſtrat: non verò ſic vitrum artificiale: Idem quoque de bono fideliique amico dicere poſſumus, neque enim huic ſufficit quòd alterius amici beneplacito dumtaxat, quando illud ad licita & honeſta ſe extendit, adhæreſcat: Verùm inſuper ſi quid quod illicitum & honeſtati repugnans ſit in eo animadvertat, ut idipſum emendet debita cum charitate & modeſtia hortatur & monet, cùm tamen adulator illud laudet, illudque haud ſecùs ac ſi actus virtuoſus & honeſtus ſit commendet & deprædicet, licèt defectuoſus ſit, & divinæ legis dictamini adverſetur, hacque ratione adulator peccatorem in vitiis ſuis fovet & nutrit. Optimum igitur eſt illud S. Auguſtini conſilium: *Elige tibi conſiliarios bonos, Deum timentes, & veritatem amantes; ſæpè enim adulatores blanda facie decipiunt animas audientium ſe, & perpetuæ mortis laqueis interimunt.*

Aug. l. 4. de ſal. do. c. 6.

Hoc fecerunt Aulici Holofernis.

8 Ejuſdem farinæ illi quoque fuere Holofernis aulici & à ſecretioribus miniſtri, hi enim cùm Principi ſuadere meritò debuiſſent, ut ab inſidiis, quas Juditham ipſi machinari per ſuſpicionem facilè conjicere poterant, ſibi cautè proſpiceret, idipſum non ſolùm facere neglexerunt, verùm etiam ut in ejus ſe gratiam tantò magis inſinuarent, ſuaque adulatione ejus genio correſponderent, quàm ſciebant carnali voluptati omninò deditum eſſe, Judithæ ſpecioſitatem apud eum exceſſivè exaggerarunt, ut effrænem ejus concupiſcentiam magis magiſque in eo accenderent, imò nullum propriæ reputationis & honoris habuere reſpectum, dum ſeſe in adeò ignominioſum proſtituendi ingeſſerunt officium: *Duxerunt illam ad tabernaculum Holofernis, dixeruntque ad eum: Quis contemnat populum Hebræorum, qui tam decoras mulieres habent, ut non pro his meritò pugnare contra eos debeamus?* Et quidem quos non conatus & induſtrias Vagao adhibuit, ut illam ſeducere poſſet? *Non vereatur bona puella introire ad Dominum meum, ut honorificetur ante faciem ejus.* Ecce quibus & qualibus coloribus adulator iſte illud tam execrabile carnis peccatum, ad quod perpetrandum ſanctam illam mulierem ſollicitabat, coram illa delinearit; At verò qualenam hi ex adulatione ſua præmium reportarunt? Nimirùm, cùm Bethulienſes incolæ præciſum Holofernis caput ex Bethuliæ mœnibus ſuſpendiſſent, omneſque obſeſſi magnanimi & generoſa cum reſolutione fuiſſent egreſſi, prædicti Holofernis familiares & à ſecretioribus inſervientes miniſtri orgentis exercitus ſtrepitum audientes, ipſorumque Principem in actuali venere cùm Juditha oblectari credentes, manifeſtè & evidenter magis ſibi corde eſſe judicarunt, ſi Holofernes in ſua voluptate nec quicquam turbaretur, quam ſi ſuſque deque everteretur & proſterneretur Aſſyriorum Regis exercitus. Unde ſacer textus ait: *Porrò hi, qui in tabernaculo erant, venientes, & ante ingreſſum cubiculi perſtrepentes, excitandi inquietudinem arte moliebantur, ut non ab excitantibus, ſed à ſonantibus evigilaret:* Gratum namque adulationis ſonum illi affatim placere ſciebant, ideòque tametſi in graviſſimo eſſent periculo comprehenſi, ipſius tamen voluptates turbare haudquaquam audebant præſumere; ſiquidem adulatores nullum aliud ſibi habent propoſitum objectum, quàm ut iis, quibus adulatione ſua abblandiuntur, per omnia complacere queant, de ſalute ſive privata ſive publica nec quicquam curantes, & ideò nihil eorum, quæ illi cui adulantur diſplicere aut eumdem conturbare poſſint, & dicere audent.

Judith. 10. v. 16. &c.

9 Enimverò non omnes conſiliarii ea ſunt virtute & integritate prædiri, qua ſervi Naaman Syri, ſcriptura teſte, pollebant. Cùm enim hic Princeps iniquiſſimè ferret, quòd Eliſeus eum in propria perſona, iis obſequii demonſtrationibus non recepiſſet, quas ipſe ſibi exhiberi deſiderabat, eò quà, venerat, iterum reverti omninò decreverat, longè majoris æſtimans ſi debitæ ſibi reverentiæ & politici alicujus complementi defectum ulciſci, quàm ſi à lepra ſua mundari poſſet; Unde fideles ſapienteſque aulici ejus eum convenerunt, dicentes: *Pater, etſi rem grandem dixiſſet tibi Propheta, profectò facere debueras, quantò magis, quia nunc dixit tibi: Lavare & mundaberis?* Sanumque hoc miniſtrorum ſuorum conſilium gratanter amplectens, errorem ſuum libenter agnovit, ab eoque reſipiſcens protinus ſanatus fuit.

Sed aliter ſervi Naaman Syri.

4 Reg. 5. v. 13.

10 Profectò ſi eo tempore, quo Holòfernes ab Achior Ammonitarum Principe, Hebræi populi ſtatum ſciſcitabatur, eidemque prædictum ſtatum omni cum candore, & ingenua veritate exponenti, eò quòd juxta animi ejus votum non reſpondiſſet, graviter ſuccenſebat, ſi inquam tunc militiæ ſuæ duces & capita, ejuſque conſiliarii eidem adulando non adhæſiſſent, (prout ex illis verbis: *Et cùm ceſſaſſet loqui Achior, irati ſunt omnes*) quin potiùs idem ut rerum narratarum veritatem ritè examinaret, & ſecundùm rectæ rationis trutinam & bilancem æquè, an illud contra Bethulienſes bellum & obſidio proſequenda eſſet, ponderaſſet, utique poſt tot victorias & triumphos, è tot aliis Provinciis & regnis reportatos in tantam numquam incidiſſet ruinam & confuſionem.

Holoferne conſilium Achior reſpuente, cum adulatoribus periit. Judith. 5. v. 26.

11 In Annalibus Eccleſiaſticis de Federico II. Romanorum Imperatore legimus, *ipſum corruptum adeò aſſentatorum blanditiis, ut univerſum orbem ſe domiturum, Imperium Romanum priſtinæ reſtituturum amplitudini & dignitati, urbem Pontifice ſubacto everſurum crederet, indicant tum temporis ſparſa plura falſa vaticinia, atque inania oracula à Friderici adulatoribus conficta.*

Ann. Eccl. t. 13. Rayn. an. 1239 n. 28. Hiſtoria de confictis oraculis.

DISCURSUS V.

ARGUMENTUM.

Qui per adulationem efficiunt, ut vitia actus Virtuoſi eſſe appareant, alienaſque virtutes contemnunt, ſeverè puniuntur.

THE-

T H E M A.

Væ qui dicitis malum bonum, & bonum malum, ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras. Iſaiæ 5. v. 20.

Adulatores vitia deſcribūt virtuosè.

1 DEus noſter adulatoribus, quibus proprium eſt colorare defectus, efficereque defectus & vitia actus virtuoſi eſſe videantur, per os Iſaiæ Prophetæ graviter comminatur, in aſſumpti thematis verbis, maximè ſi ea juxta Aquilæ verſionem legantur, qui prædicta verba ita vertit: *Væ qui dicunt malo, bonus es: & bono, malus es.* S. Maximus, cujus authoritate Cornelius à Lapide in Commentario prædicti textus utitur, ait: *Tales ſunt adulatores, qui ſcurram vocant gratioſum, obſcena loquentem civilem, iracundum ſtrenuum, prodigum, liberalem.*

S. Max. ſer. de mal.

Adulatio triplex. S. Bern. ſer. 1. 5. ſer. de ſup. mod. art. 2. c. 1.

2 Ut autem conſtet, quoſnam præcipuè prædicta comminatio ſpectet, notanda eſt doctrina quædam, quam Sanctus Bernardinus adducit, qui ex Alexandro de Ales in 2. diſt. 43. diſtinguit, & adulationem præcipuè tribus modis conſiderari poſſe dixit: Nam *Prima eſt, quæ bonum non habitum attribuit: Secunda quæ habitum bonum extollit: Tertia vero quæ malum nutrit.* Prima fit, quando alicui bonum aliquod naturale vel ſpirituale aſcribitur, quod non habet: ſecunda verò quando aliquem præter fas & ſupra debitum extollit & laudat. Iterum ſecundùm eumdem Alexandrum de Ales: *Hæc duo genera adulationum tripliciter variari poſſunt, nam quælibet earum aut fit intentione, ut alicui proſit, & nulli obſit, & eſt veniale. Si autem intentione nocendi alteri, licèt aliis proſit, mortale eſt culpa: Si autem non prodeſt, nec nocet, ſed contemptum Dei generat per aſſiduitatem etiam mortale eſt. Tertia adulatio eſt* (& hic eſt caſus noſter præſens) *quæ malum nutrit, cùm fit, & dicit eſſe bonum, cùm malum ſit.* De hiſce adulatoribus idem S. Maximus ulteriùs proſequitur dicens: *Tales laudatores illis quidem ore benè precantur, ſed corde execrantur,* nec peccant per ignorantiam, ſed per malitiam; *nam hac laude omnem execrationem in illorum vitam inducunt, imò eos æterna damnationi obnoxios faciunt, ipſa vitia approbantes;* Ac proindè Propheta Euangelicus verbum Væ non ſine myſterio præmittit, cùm tales mendaces & verſipelles adulatores alienæ ſint damnationis inſtrumentorum.

Quando grave peccatū.

Ezech. 13. v. 18.

3 Porrò in Ezechiele contra eoſdem aliud quoddam *Væ* invenimus; dicit enim præfatus Propheta: *Væ qui conſuunt pulvillos ſub omni cubito manus, & faciunt cervicalia ſub capite univerſæ ætatis.* Verum dicat aliquis, in quonam illa ex ſuppoſitione cervicalium & pulvillorum exurgens malitia conſiſtit? Pro hujus reſolutione ad ſenſum ſpiritualem recurrere operæ pretium erit; Sicut enim ſi corpori alicujus, ſuper nudam terram dormientis, molles & delicatas plumas ſubjiceres, eidem quietiorem & ſuaviorem ſomnum conciliares; eodem modo ſi alicui qui in vitiorum ſuorum lethargo poſitus, ſui ipſius & DEI oblitus vivit, ſuaviter aduleris, per hoc talis non ſolùm non emendabitur, ſed magis magiſque ſibi complacens fortiùs in iiſdem radicabitur. Unde S. Gregorius ait: *Ad hoc enim pulvillus ponitur, ut molliùs quieſcamus: quiſquis ergo malè agentibus adulatur, pulvillum ſub capite vel cubito jacentis ponit, ut qui corripi ex culpa debuerat, in ea fultus laudibus molliter quieſcat.* Eamdem quoque interpretationem prædictis verbis Gloſſa adhibet, qua S. Thom. utitur, dum ait: *Pulvillos ſub omni cubito manus, id eſt, ſuavem adulationem.*

Adulatores corruptionis loco laudant ſed Væ.

S. Greg. l. 18. mor. c. 3.

S. Th. 2. 2. qu. 115. ar. 1.

Prov. 1. v. 10. Vitiis dant incrementa.

4 Porrò culpæ hujus malitia in lacte figuratur in Proverbiis hiſce verbis: *Si te lactaverint peccatores, ne acquieſcas eis.* Et ratio eſſe poteſt, quia ſicut natura matribus de lacte providit, ut infantibus, qui ſolidioris cibi incapaces ſunt, pro nutrimento inſerviat, qui aliàs ob alimenti defectus à vita deficerent: ita quoque vitia & peccata, quæ aliàs per reprehenſionem, & improperationem paulatim deficerent, per adulationis applauſum incrementa accipiunt, & creſcunt; *quia laudatur peccator in deſideriis animæ ſuæ, & iniquus benedicitur.*

Ezech. 13. v. 10.

Hug. Card. ibid.

5 Alibi quoque in Ezechiele hæc verba leguntur: *Ipſe ædificabat parietem, illi autem liniebant eum luto abſque paleis,* id eſt; ut Hugo Cardinalis ad propoſitum noſtrum explicat: *Qui ædificans parietem, ponunt lapidem ſuper lapidem, ita peccator peccatum ſuper peccatum;* quia dum in appetituum noſtrorum executione commendamur, applauſuſque experimur, omnem verecundiæ ruborem proſùs amittimus: *Lætantur cùm malè fecerint, & exultant in rebus peſſimis; & adulatores liniunt luto, id eſt; faciunt exteriùs apparere bonum, ſed hoc ſine paleis, id eſt, ſine aliqua veritate.*

Adulatores ut canes.

6 Canes quoque adulatores repræſentant, quia Dominis ſuis, à quibus alimenta percipiunt cauda ſua abblandiuntur, ſuoque modo quo poſſunt; applaudunt. De hiſce autem in Parabola de divite Epulone legitur, quòd mendici Lazari fætentia vulnera lingendo deterſerint: *Sed & canes veniebant, & lingebant ulcera ejus.* Porrò S. Gregorius per hæc ulcera animæ noſtræ vulnera intelligit, quæ inordinatarum paſſionum noſtrarum inordinati effectus exiſtunt, eaque in nobis per adulatores, qui peccata noſtra virtutum nomine & pallio condecorant, ſubpullulare noſcuntur; *Adulatoribus vulnera noſtra lingere eſt, quod plerumque ſolent, etiam ipſa mala, quæ nos in nobis reprehendimus, improbo favore laudare.* Gloſſa illum Pſalmiſtæ textum: *laudatur peccator in deſideriis animæ ſuæ,* exponens, ad praxes deſcendit, quibus adulatores vitium colorare, illudque ut actionem honeſtam deprædicare nituntur: *laudatur vitium, ut qui ſit potens qui ulciſcatur inimicos; alius verò ut prudens, quoniam omnium bona coegit, & quando ſeipſum perdiderit, cum dicunt ſe inveniſſe; hæc defles Propheta, quod vitium ita involverit, ut ſibi placeat, & blandiatur, & quod eſt gravius, ut minimè erubeſcat, non ſolùm ſeipſum laudat propter ea quæ facit, ſed habet etiam alios laudatores.*

Luc. 16. v. 21.

S. Greg. h. 40. in Euang.

Berch. Dict. v. Adulat. Quid adulatio ſit deſcribitur.

7 Porrò modum, quo adulator vitio virtutis larvam obducit, Berchorius Aurelii Caſſiodori teſtimonio declarat, qui Senator & Secretarius Theodorici Regis, eique deditiſſimus fuit, ideòque tamquam vitæ aulicæ expertiſſimus adulatorum praxes optimè novit, eaſdemque ſequentibus verbis declarat, dicens: *Adulatio blandè omnibus applaudit, omnibus Salve dicit, prodigos vocat liberales, avaros parcos, & ſapientes laſcivos curiales garrulos, obſtinatos conſtantes, pigros maturos, & graves; hæc ſagitta leviter volat, & cito infigitur.* Imò ante Caſſiodorum alius quidam qui etiam magna apud Imperatorem gratia pollebat, Moralis nimirum Seneca ejuſdem poſt ſe tenoris Scriptum reliquit, ait enim: *Vitia nobis ſub virtutum nomine obrepunt, temeritas ſub titulo fortitudinis latet, modeſtia vocatur ignavia, pro cauto timidus accipitur.*

Sen. ep. 4.

Adulatores à virtutibus impediunt.

8 Advertendum eſt autem, quod Iſaias propheta non ſolùm iis pœnas comminetur, qui vitium ſub virtutis nomine commendant & canonizant: *Væ, qui dicitis malum, bonum,* verùm etiam graves aliis minas intentet, qui ut aliis placeant, alios à multis virtuoſis actibus impediunt, eoſdem ſtatui eorum minimè conformes eſſe prætendentes: *& bonum malum, ponentes tenebras lucem.* Qua quidem occaſione ponderandum nobis venit, quod Centurioni Capharnaitico, cui ſervus ad mortem uſque infirmus erat; accidiſſe Euangelium refert. In relatu namque hujus hiſtoriæ, prima quidem facie manifeſta quædam ſeſe contradictio prodit; Siquidem S. Matthæus ſcribit: *Acceſſit ad eum Centurio, rogans eum:* S. Lucas autem qui eidem hiſtoriæ conſcribendæ operam ſuam impendit, ita ſcribit: *Centurio cum audiſſet de Jeſu, miſit ad eum ſeniores Judæorum, rogans eum ut veniret.* Veritas autem una eademque ſemper ſimpliciſſima facie prædita eſt, & ambobus prædictis Euangeliſtis ab eodem Spiritu ſancto, qui *Spiritus veritatis* eſt, dictata. Ac proindè ſciendum nobis eſt, quòd Centurio iſte, utpotè vir imperio & poteſtate pollens, qui multis populum iſtum beneficiis obſtrinxerat, apud omnes etiam primores illos, præſertim penes quos regiminis poteſtas ſtabat, in ſumma fuerit veneratione, adeò ut omnes in ejus ſe gratiam inſinuare certatim commendarent, ideòque Chryſoſtomus veriſimile eſſe dicit, quòd Centurio iſte à principio pro poſtulanda ſervi ſui ſanitate ſuos ad Salvatorem milites ablegarit; poſtea verò ipſemet eadem de cauſa in eamdem ſeſe viam receperit; at verò ſi fortè petas, quamobrem Centurio priùs & ante ſervos ablegatos ad Chriſtum Salvatorem noſtrum ſeſe non contulerit; In promptu cauſa eſt, nimirum quia Principes Synagogæ idipſum ex motivo adulationis ei diſſuaſerat, dicendo, muneri, ſtatui & perſonæ ſuæ omninò indecorum futurum eſſe, ſi itineris illius perſonalis in ſe incommoda

Matth. 8. v. 5. Luc. 7. v. 3.

Chryſoſt. ho. 27. in Matth.

Digitized by Google

ſuſciperet. En igitur tibi hic ob oculos poſitos peſtiferos vitii iſtius effectus, ſcilicet animas à Deo ſubtrahere & ſeducere. *Quare veriſimile mihi videtur, cum voluiſſet ad Jeſum proficiſci centurio, detentum à Judæis fuiſſe, qui aſſentarentur, & dicerent: Noſcimus, & ad dicemus ipſum: quod ita eſſe perſpicies, ſi plenam aſſentationibus orationem eorum diligentiùs conſiderabis.* Ecce quonam uſque adulator non progreditur, utpotè qui humilitatem vilitatis titulo deturpat; ſiquidem credibile eſt, quòd ad hoc ut ei innoteſceret, quanta in veneratione ipſum haberent, blandis ei verbis perſuadere fuerint conati, virum talem, cujuſmodi ipſe erat, minimè decere, ut ſeſe tanta cum animi ſubmiſſione exteriùs coram Chriſto humiliaret, qui tunc in modica, imò ferè nulla Principum Synagogæ æſtimatione erat: *Numquid ex principibus aliquis credidit in eum? ſed turba hac, &c.* Quot eheu ſunt hodiè mundi magnates atque potentes, qui ſe virtuoſis humilitatis, mortificationis, & Chriſtianæ pietatis actibus libenter impenderent, niſi à malevolis ejuſmodi adulatoribus & aſſentatoribus, qui idipſum ſtatui & dignitati ipſorum indecorum futurum eſſe mentiuntur, deterrerentur? Qui etiam ulteriùs ejuſcemodi magnatibus inculcare non metuunt, quod ad hoc ut majori in negotiorum tractatione, vigore polleant, ſalutemque publicam majori cum induſtria curare poſſint, à jejunii prorſus noſcantur exempti: Item quòd ſolitudo, atque ab omni mundano gaudio jugis abſtinentia ſolos deceat religioſos, denique quòd exemplaritas vitæ, mera ſit hypocriſis, *ponentes amarum in dulce, & dulce in amarum*, vel, Hugo Cardinalis explicat, *amarum, id eſt, peccatum in dulce, id eſt, opus virtutis;* Et quidem peſſimorum iſtorum hominum proprietates, non minùs accuratè apud alium quemdam Authorem hiſce verbis deſcriptas reperio: *Et ſolet hominum malitia virtutibus veris vicina vitiorum nomina affingere, ſicut è contrario falluntur atque laudantur vitia, quæ virtutes imitantur.*

Adulatores à bono abſtrahunt.

Joa. 7. v. 48.

Præcipuè magnates.

Iſai. 5. 20. Hug. Card. ibid.

Mariana de reb. Hiſp. l. 25. c. 18.

9 De Carolo VIII. Galliarum Rege referunt hiſtoriæ; ipſum pridie mortis ſuæ Cameræ ſuæ Præfectum cauſam interrogaſſe, ob quam tam pauci è Regum numero Sanctorum Catalogo inſcripti reperirentur, qui cùm quid reſponderet non haberet. Rex protinus ſubjunxit: *Quia paucos penes ſe habent, qui verum dicant.* Verùm enimverò parum hoc eſſet in comparatione ad alia præjudicia graviſſima, quæ ab adulatoribus in Reges & magnates reſultant; Adulatores namque non ſolum Regibus nigrum alibi loco obtrudunt, id eſt, defectus Regum virtutum larva honeſtant; verùm inſuper opera Chriſtiana & virtuoſa manifeſtè contemnunt, eo ſolum quia hæc eos à lata voluptatum & deliciarum mundanarum via ſeducunt & abſtrahunt; atque ideò S. Ludovico Regi Chriſtianiſſimo Apotheoſeos ſive Canonizationis honor obtigit, qui potiùs ob heroicos humilitatis & Chriſtianæ pietatis actus à ſuis irrideri maluit, quàm ut pennas in aula ſua adulatoribus aures porrigeret, qui à ſimilibus piis operibus ipſum revocare ſatagebant.

In Theat. vit. hum. v. adul. Propter adulatores pauci Reges ſancti.

10 Davidem Regem ex peculiari devotionis & obſequii Deo præſtandi affectu coram Arca Domini ſaltantem, Regia quidem conjux ejus reprehendit, ipſa verò perpetua quadam ſterilitate punita fuit: Et ideò *væ illi quia dicit bonum malum;* Imò verò per amaram quamdam Ironiam regium maritum ſuum hiſce verbis deridere non dubitavit: *Quàm glorioſus fuit hodie Rex Iſrael, diſcooperiens ſe ante ancillas ſervorum ſuorum, & nudatus eſt quaſi ſi nudetur unus ex ſcurris*, Quibus tamen Sarcaſmis ipſa nihil prorſùs ad intentum ſuum obtinuit. Imò veriſimile eſt quòd multi quoque alii eumdem Regem ab illis humilitatis & mortificationis exercitiis abſtrahere conati fuerint, ipſe verò in propoſito ſuo firmus & ſolidus ſubſiſtit, ſeque ab ullo hominum ſeduci minimè permiſit, undè ait: Ludam & vilior fiam pluſquàm factus ſum, & ero humilis; undè & alia quadam vice dixerat: *Factus ſum ſicut homo non audiens, ſcilicet laudes adulatorum*, ut S. Bernardinus exponit. Unde Hieronymus ait: *ſi ad patriam tendimus, cantus Syrenarum non audiamus: Syrenæ quidem adulatores ſunt, de quibus Iſaia 13. Syrenæ in delubris voluptatis.*

David non præbuit aures.

2. Reg. 6. v. 20.

Pſ. 37. v. 15. S. Bern. t. 5. ſ. 3. ar. 1 c. 3. S. Hier. Iſa. 13. v. 22.

11 *Qui dicitis malum bonum, & bonum malum.* Profectò dictio illa *Væ* ab iis qui vitio huic immerſi ſunt, graviter penſari meretur, ſiquidem per illam æternæ damnationis comminatio intentatur, nec immeritò, quia Reipublicæ & legi DEI pernicioſi exiſtunt. Dicite enim ſodes, numquid ingens aromatarius ille Civitati aut Reip. damnum conciliaret, qui aromatum ſive medicamentorum nomina in vaſis eadem continentibus mutare præſumeret, adeò ut vaſi cuipiam toxicum v. g. continenti, Rhabarbaræ nomen adſcriberet, vel vaſi continenti Colloquintidas, lapidis Bezoar nomen attribueret? Utique; quia ſi quis hiſce vaſorum inſcriptionibus ſecurè confideret, is utique infirmo venenum medicinæ loco propinaret; Idem prorſùs malum Reipublicæ afferunt omnes illi, qui *dicunt malum bonum*, ſive qui virtutis laudes & encomia vitio attribuunt.

Iſa. 5. v. 20. Adulatores venenum Medicinæ loco dant.

12 Plutarchus adulationis vitium nihil aliud eſſe aſſerit, quàm viam quamdam quæ ad quamdam populorum ruinam inducit, *ſi nimirum vitii nomina virtutum apponamus. Verum cùm jam vitia virtutum nominibus laudantur, ut jam pecces non modo dolens, ſed gaudens detrahitur peccatis pudor:* adducitque exterminii Siculorum illius temporis, qui à Dionyſio Tyranno & Phalaride gubernabantur, exemplum, qui tametſi vitioſiſſimi, impii atque crudeles eſſent, ab adulatoribus tamen velut Principes ſumma integritate conſpicui deprædicabantur; *Eadem* (inquit de eadem adulatione proſequens Plutarchus) *Romanorum mores tam integros ad nihilum redegit, quod Antonii libidinem & delitias humanitatem & hilaritatem vocarent.*

Plut. de diſcr. adul. & amic. Adulatio ruina omnium.

13 Imperium quoque Romanum ſub Nerone Imperatore primis quinque annis ſumma quidem cum integritate & benignitate adminiſtratum fuit: at verò poſtquam qui in ejus aula lateri ejus aſſiſtebant aſſentatores, ei hunc qui collato ſibi imperio omni cum licentia & libertate contra leges communes vivendi uti non poſſet, magna Imperii fortuna prorſùs indignum eſſe perſuaſerunt, talis confeſtim in prædicto Imperatore viſa eſt vitæ & regiminis mutatio, ut ex Imperatore immanis factus ſit Tyrannus, & ut verbo abſolvam, crudelis Nero. Optimè igitur S. Bernardinus ait: *Adulatores præcipitant homines in peccata ſuperbiæ, in peccata luxuriæ, & in peccata avaritiæ; Unde & ipſi cum eis præcipitabuntur. Proinde Iſaia 9. Erunt qui beatificant populum iſtum ſcilicet ſceleratum ſeducentes, & qui beatificantur, præcipitati ſcilicet in præcipitium infernale.*

Adulat. Neronem pervertunt.

S. Bern. Sen. t. 3. ſer. de multip. mendac. ar. 2. c. 2. Iſa. 9. v. 16.

14 Sanctus Rex David magno ſemper vindictæ furore exarſit non tam adverſus inimicos eum perſequentes, quàm contra illos qui velut obſequioſiſſimi ejus amici ei adulabantur; Unde ait: *Præcipita Domine, divide linguas eorum;* Ubi Hugo Cardinalis ait: *Adulatores enim præcipitabuntur:* mox que rationem à Sancto Bernardino traditam adducit, nimirum, *quia præcipitant alios.* Nicolaus Lyranus ex ſtrage illam lib. 2. Paralipomenon cap. 24. relata, in qua exercitus Syriæ Jeroſoymam ingreſſus, omnes populi illius Principes occidit, adeò ut ſuis quoque manibus in vitam Joas involare non prætermiſerit, ex hac inquam hiſtoria pulchram quamdam moralitatem, propoſito noſtro adaptatam, adducit; Per illum namque exercitum, Infernum intelligit, qui adverſùm Principes, id eſt, contra hujus mundi magnates arma ſua dirigit, ſuum verò iræ furorem præcipuè contra Jnas, id eſt, adverſùs adulatores evomit; Dicit ergo: *Per hoc igitur deſignatur, quod Dæmones ſecum trahunt ad Inferni ſupplicia adulatores, & adulantibus eorum acquieſcentes.*

Pſ. 54. v. 10.

Hug. Card. ibid.

Lyr. ibid.

2 Paral. 24. v. 23. & 24.

Adulatores damnantur.

15 In libro Eſther refertur, quòd Aman è regio Aſſueri palatio domum reverſus, longum quemdam recenſuerit rerum proſperè ſibi fluentium Catalogum, at verò ſubjunxit; *Et cum hæc omnia habeam, nihil me habere puto, quamdiu videro Mardochæum Judæum ſedentem ante fores regias;* uxor autem & amici ejus, ut cor ejus perturbatum nonnihil ſerenarent, ſubitò & ſine mora ei dixerunt: *Jube parari excelſam trabem, & dic manè Regi, ut appendatur ſuper eam Mardochæus.* Porrò Santius in ea eſt opinione hoſce conſiliarios hoc ſupplicii genus Amano ideò perſuaſiſſe, quia idipſum ad intentum ſuum, aſſequendum omninò ſecuriſſimum eſſe arbitrabantur, ſic enim intra ſeſe ratiocinabantur; Mardochæus cùm Judæus ſit neceſſariò è medio tollendus eſt; ad inferendam verò illi necem ignis minimè ad propoſitum erit, quia Abraham Hebræorum Patriarcha indè liber evaſit; Neque in aquis certam ejus necem exſpectare poſſumus,

Eſth. 5. v. 12.

Ibid. v. 1.

Præmium Aman adulatores recipiunt.

con-

conſtat enim Hebræorum majores olim per mare rubrum ſalvos egreſſos fuiſſe: Leones quoque de Mardochæo certè dilaniando nos aſſecurare nequeunt, quia Daniel & ipſe Hebræus ab iiſdem ſalvus & incolumis evaſit, à patibulo autem neminem hactenus ſalva vita depoſitum eſſe novimus. At verò qualemnam adulationem hanc exitum ſortitam fuiſſe exiſtimatis? nimirum ab hoc tam ſublimi patibulo Aman tandem ipſemet in propria Perſona præcipitatus fuit, pareſque pœnas alii quoque adulatores præmii loco reportabunt.

Dan.6.v.4.
Cum Satrapis Babyloniis principitantur.

16 Verùm enim verò ex quo in mentionem aliquam Danielis incidimus, operæ pretium erit, ut aliam de eodem Daniele hiſtoriam, propoſito noſtro haud parum ſubſervientem, attingamus; Conſtat igitur ex Scriptura Sacra, quòd, cùm Daniel magnæ apud Babyloniorum Regem æſtimationis eſſet, Satrapæ regni illius idipſum ei invidentes, ut mortem illi machinarentur, adulatione uſi fuerint, Regem inſtigantes, ad edictum quoddam promulgandum, quo diſtrictè præciperetur, ut nullus ſub pœna mortis, DEO alicui per triginta dierum ſpatium ſupplicare præſumeret, præterquàm ipſi ſoli, ut hac ratione Daniel veluti edicti Regii tranſgreſſor caſtigaretur; ſciebant etenim illum, hoc edicto non obſtante, DEUM ſuum adoraturum eſſe: quid verò accidit? cùm Daniel urgente æmulo leonibus objectus, Deo mirabiliter operante, ab eorum dentibus illæſus reſervatus fuiſſet, Rex non obſtante prædicta adulatione, qua ipſum velut Divinum quoddam numen adorari voluerint, eoſdem in lacum leonum præcipitari fecit, adimpletumque hoc pacto in iis illud Regii Prophetæ oraculum fuit, quo dicitur: *Lacum aperuerunt & effoderunt, & inciderunt in foveam quam fecerunt.*

Pſ.9. v.16.

Theod. in collat. l.2.
Hiſtoria;

17 Simile quoque exemplum in Theodorico Imperatore Arriano habemus, cùm enim Diacono cuidam Catholico, quem apud ſe habebat, plurimum afficeretur, accidit ut is in majorem Imperatoris gratiam inſinuare ſe volens, Religionem mutarit à fide Catholico-Romana, ad hæreſim Arrianam, cujus hic Princeps fautor magnus erat, tranſitum faciens. Theodoricus autem ob hanc adeò evidentem adulationem, adeò in dictum Diaconum ſtomachatus eſt, ut caput ei protinus amputari juſſerit dicendo: *Si DEO fidem non ſervaſti, quomodò homini ſinceram ſervabis conſcientiam?* In annalibus Eccleſiaſticis legimus: quòd, dum Joannes Rex Angliæ à Romano Pontifice excommunicatus, eum, qui hanc ei cenſuram intimaverat, crudeliter caſtigaſſet, vir quidam Alexander nomine *improbiſſimus adulator ad Regis aucupandam gratiam*, publicè ærumnas, quibus populus exindè affligebatur, eidem non ob interdicti Pontificii pœnam eveniſſe divulgarit, ſed ſupplicium quoddam eſſe, quo DEUS in peccata populi animadverteret: cæterum nullam eſſe Papæ adversùs regiam Majeſtatem ſimilem excommunicationem fulminandi poteſtatem: at verò idipſum Alexander ille nequaquam impunè tulit, quin potiùs manifeſta in eum vindicta divina animadvertit, ſiquidem idemmet ab Innocentio Papa excommunicatus, & à miniſterio ſacerdotali degradatus, in extremam tandem redactus eſt mendicitatem, adeò ut vitæ ſuſtentandæ neceſſarium panem oſtiatim mendicando exquirere debuerit. *Diſſipavit Deus oſſa eorum, qui hominibus placent, confuſi ſunt, quoniam DEUS ſprevit eos.*

Ann. Eccl. Ray. an. 1208. n.29.

Pſ.52. v.6.

DISCURSUS VI.

ARGUMENTUM.

Adulationis dulcedo tametſi animam sauciet & occidat, omnibus tamen placet.

THEMA.

Circumdederunt me ſicut apes. Pſ.117.v.12.

Adulatio fermè omnibus placet.

1 Ille ipſe David, qui in annis ſuis tenerioribus luctatus eſt cum lupis, leones dilaniavit, carneumque illum montem, Goliath inquam, funda quadam proſtravit, ſemperque ex certamine cum diverſis inito palmis & lauris onuſtus victor rediit, hodie apibus duntaxat cinctus, præ formidine trepidare conſpicitur: *Circumdederunt me ſicut apes.* Quid ita? Num fortè animalculorum iſtorum puncturas timuit, qui in conſpectu gigantum intrepidus ſtetit? Optimè timoris Davidici motivum à Sancto Gregorio hiſce verbis expli-

S. Greg. ho. 9. in Ezech.

catum fuit: *Apes in ore mel habent, & in aculeo cauda vulnus; & omnes qui lingua blandiuntur; ſed latenter ex malitia feriunt, apes ſunt, quia loquendo dulcedinem mellis proponunt, ſed occultè feriendo vulnus inferunt:* Juſtam utique adulatores timendi cauſam habuit, quia adulatio modum quemdam loquendi habet, qui omnibus placet, tametſi animæ audientis illam mortem ut plurimùm inſenſibiliter inferat. Unde Seneca ſcribit. *Habent in ſe hoc naturale blanditiæ, ut etiam cum rejiciuntur placeant, ſæpe excluſæ noviſſime recipiuntur, hoc enim, ipſum imputant quòd repelluntur, & ſubigi ne contumelia quidem poſſunt.* Etenim tametſi conſpicuum nobis ſit, mendacium eſſe omne quod dicunt, nihilominus tamen placet quod dicitur, nobiſque perſuademus quod talia mereamur; id quod idem Seneca alibi hiſce verbis ratum habet: *Quidquid in nos adulatio ſine pudore congeſſit, tamquam debitum pendimus, optimos nos eſſe, ſapientiſſimos affirmantibus, aſſentimur, cum ſciamus illos ſæpè mentiri.* Idem ferè Sanctus Hieronymus de adulationis dulcedine tractans dicit hiſce verbis: *Naturali ducimur malo, adulatoribus noſtris libenter favemus; quamquam nos agnoſcamus indignos, & calidus rubor ora perfundat, tamen ad laudem ſuam intrinſecùs anima lætatur.* Alibi quoque ſuper epiſtolam ad Galatas ſcribens idem dicit: *Libenter* inquit, *audimus quod delectat, & oſtendit omne quod volumus, naturali ducimur malo.* Idem quoque ad Celantiam ſcribens nobis vitium iſtud ſuo præſertim tempore vel maximè invaluiſſe inſinuat, tantaſque apud pleroſque egiſſe radices, ut qui adulationi non dabat operam vel æſtimaretur invidus vel ſuperbus: *Iſto maximè tempore*, inquit, *regnat adulatio, quodque eſt graviſſimum, quia humilitatis ac benevolentiæ loco ducitur, ita fit, ut, qui adulari neſcit, aut invidus aut ſuperbus reputetur.* Sanctus Bernardinus Senenſis adverſus hoc peccatum ejuſdem adducit S. Doctoris authoritatem, dicentis: *De nocumento ejus, nihil eſt, quod tam facile corrumpat mentes hominum; nihilque tam dulciter animum ferit, ſicut adulatio;* Eſt enim venenum quoddam quod ſe in animam noſtram inſinuat, ut æternam ipſi mortem conciliet, dum autem recipitur, quaſi ſuaviſſimum mel quoddam ingreditur.

Sen. l. de nat. qu. præfat.

Sen. ep. 59.

S. Hier. e.9 in reg. monac.

S. Hier. ad Celant.

S. Bern. t. 3. ſer. de trip. mod. ar. 2. cap. 2.

2 Mellifluus Eccleſiæ Doctor S. Bernardus illa Pſalmiſtæ verba: *Molliti ſunt ſermones ejus ſuper oleum*, ponderans dicit: *Pulchrè non molles ſed molliti dicuntur ſermones, vel ſuaſores adulatoris, vel ſuaſores iniqui, quòd ſit in eis non tam vera & ſolida, quàm ſuperinducta & ſimulata ſuavitas*, S. Bernardinus quamdam ex S. Gregorio ſimilitudinem inducit, qui dum ſpinarum radices molles eſſe conſiderat, licèt aliàs pungentes & hiſpidæ exiſtant, ita enim ait: *radices ſpinarum molles ſunt, ſed ex ipſa raſice proferunt, unde pungunt, & hujuſmodi ſunt omnes adulatores*, citatque teſtem D. Hieronymum, cujus ſunt hæc verba ſequentia: *Ille demum in audientibus aculeum relinquere poteſt, qui non pungit ſed ungit, & de tali adulatore Propheta ait: Molliti ſunt ſermones ejus ſuper oleum, & ipſi ſunt jacula.*

S. Bern. in ſent. circa ſin. Pſ.54. v. 22.

S. Bern. S. e. 4. ſer. 32. ar. 1. cap. 3.

Adulatores molle condiunt.

3 Valdè conſiderabilis eſt illa de filiæ Jairi Principis reſuſcitatione in Evangelio conſcripta Hiſtoria: *Cum veniſſet Jeſus in domum Principis, & vidiſſet tibicines, & turbam tumultuantem, dicebat: recedite.* Quidnam obſecro referebat, quòd etiam prodigioſo huic miraculo præſentes quoque intereſſent prædicti tibicines? Numquid & hi ad miraculi iſtius aſpectum fide Divinitatis Salvatoris confirmati fuiſſent? Numquid etiam Lazarum, & viduæ Naimiticæ filium in multorum præſentia reſuſcitaſſe in Evangelio ſcribitur? Doctiſſimus Salmeron hoc loco recurrit ad myſterium; ſiquidem eos qui nobis in peccatis noſtris abblandiuntur per hoſce tibicines ſymbolizatos fuiſſe exiſtimat; *Cùm ſuggerunt culpam gravem non eſſe, aut ætati parcendum, vel ex improviſo contigiſſe, aut alios ſimilia agere, aut DEI pietatem ad miſerandum propenſam, aut tempus ſubeſſe pœnitentiæ.* Rabanus autem tibicines illos de adulatoribus clariſſimè his verbis explicat: *Tibicines*, inquit, *ſunt adulatores qui fovent mortuam*; Neque enim adulatio ſolum culpa mediante mortem animæ noſtræ conciliat, verùm etiam eamdem ſimul nutrit & fovet; *Et cum ejecta eſſet turba, intravit, & tenuit manum ejus, & ſurrexit*, ut nimirum per hoc, tunc animam noſtram ad divinæ gratiæ vitam reſurrecturam eſſe intelligamus,

Matth.9. v. 23 & 24.

Adulatio mors animæ.

Salm. t.6. tr. 16.

Raban. ibid. in cant.

Conſtantius blandiebatur ut ſeducere poſſet.
D. Carth. in Apoc. c. 12.

8 Miniſter utique Diaboli & præcipuum ejus inſtrumentum Antichriſtus erit; Et quidem Dionyſius Carthuſianus Authorem quendam citat, qui hunc Antichriſtum, terribile illud monſtrum per infernalis Draconis caudam intelligendum eſſe aſſerit, quia ſicut cauda pars ultima eſt corporis, ita quoque Antichriſtus ultimus perſecutor erit, quem Dæmon adversùs Eccleſiam ſuſcitabit. Sanctus Ambroſius quoque ait: *Per caudam, quæ finis eſt corporis, Antichriſtus intelligitur.* Hoc autem ſuppoſito, facilè cauſam & myſterium intelligetis, cur S. Hilarius Conſtantium Imperatorem Arianæ hæreſeos fautorem, Antichriſtum denominaverit, quia nimirùm hic Catholicos per viam adulationum & blandimentorum ſeducere & ad partes ſuas attrahere plurimùm ſatagebat. Unde zeloſiſſimus ille præfatus Fidei noſtræ defenſor acriter dolens ita lamentabatur, dicens: *Pugnamus contra perſecutorem fallentem, contra hoſtem blandientem, contra Antichriſtum, qui non dorſa cædit, ſed ventrem palpat; non contendit ut vincatur, ſed adulatur, ut dominetur.*

S. Ambr. in glo. ib.
S. Hilli. con. Conſt.

Apoc. 12. v. 4. Cant. 5. v. 2.
Antichriſtus blanditiis & tormentis ſeducere conabitur.

9 Per mulierem illam, cui Draco inſidiabatur: *Draco ſtetit ante mulierem*, non minùs quàm per ſponſam, quæ in ſanctis Canticis dicit: *Vox dilecti mei pulſantis*, ſancta Dei Eccleſia intelligitur. At verò notandum eſt, quòd quando fideles anguſtiis & adverſitatibus infeſtantur, indicium manifeſtum ſit, infeſtantem illum nequaquam Dæmonem eſſe, ſiquidem proprium illius eſt adulari & blandiri: at verò primogenitus Diaboli, id eſt, Antichriſtus blandimenta pariter & tormenta ad homines pervertendos adhibebit; Id quod Sanctus Auguſtinus illa Geneſeos verba: *Fiat Dan coluber in via, Ceraſtes in ſemita*, exponens, clarè hiſce verbis atteſtatur, dum ait: *Fit Coluber in via, quia in præſentis vitæ latitudine eos ambulare provocat, quibus quaſi parcendo blanditur; Sed in via mordet, quia in eos, quibus libertatem tribuit, erroris ſui veneno conſumit; Fit Ceraſtes in ſemita, quia quos fideles reperit, & ſeſe ad cœleſtis præcepti itinera conſtringentes, non ſolùm nequitia callidæ perſuaſionis impetit, ſed etiam terrore poteſtatis premit, & in perſecutionis languore, poſt beneficia ficta dulcedinis exercet cornua poteſtatis.* Unde patet, quòd primò quidem Eccleſiæ per adulationem & blandimentorum lenocinia aſperum & implacabile bellum movebit; eos verò, quos hac vita lucrari neutiquam potuit, tyrannidis ſuæ intentata violentia horrendum in modum exercebit.

S. Aug. l. 3 de bon. fil. luc.
Geneſ. 49. v. 17.

Matth. 22. v. 16.

10 Obſervatione digniſſimum eſt epithetum illud, quod Sanctus Matthæus ex peculiari ſancti Spiritus inſtinctu motus, adulationi tunc vel maximè attribuit, quando de Scribis & Phariſæis Salvatorem noſtrum adulatoriis verbis circumvenire volentibus agit; hos enim cùm dixiſſe retuliſſet: *Magiſter ſcimus quia verax es, & viam Dei in veritate doces*; mox ſubjungit: *Cognita autem Jeſus nequitia eorum.* Circa quæ poſtrema verba advertendum eſt, quòd Evangeliſta Adulationem non ſolùm generico nomine iniquitatis appellet, quaſi quæ in ſe omne vitium contineat. Verùm etiam ob aliud quoddam innuendum myſterium *Nequitiam* nominet, ad inſinuandum videlicet nobis, quòd Adulatio ſingulariter vitium Diabolicum exiſtat; Etenim *Nequitia* Etymologiam ſuam ab hac dictione *Nequam* deducit, quòd propriiſſimum eſt Dæmonis Epithetum: Dicitur enim de illo: *Spiritus nequam aſſumit ſeptem Spiritus nequiores ſe; Zizania filii ſunt nequam; Contra Spiritualia nequitiæ in cœleſtibus.* Unde Salvator Judæis improperat dicens: *Vos ex Patre Diabolo eſtis, & deſideria Patris veſtri vultis perficere*; Quænam autem eſt præcipua hujuſce ſerpentis aſtutia? Audite hac de re S. Gregorium, hiſce verbis loquentem: *Intuetur*, inquit, *inimicus generis humani uniuſ cujuſque mores, cui vitio ſint propinqui, & illa opponit ante faciem, ad quæ cognoſcit facilius inclinari mentem.* Enimverò probiſſimè incarnata ſapientia in ſubſtantia veriſſimum eſſe ſciebat, quòd à Scribis & Phariſæis eidem laudis loco attribuebatur, nimirùm quòd viam Dei ſumma cum ſinceritate doceret: *Viam Dei in Veritate doces*: ex alia verò parte quoque eos revera non, prout loquebantur exteriùs, interiùs ſentire cognoſcebat, ſed potiùs omninò oppoſitum. Unde Cajetanus ibidem ait: *Univerſa hæc laus ex adulatoria officina ad provocandum Jeſum, ne timeat præferre Deum Cæſari, procedit.* Perverſi etenim homines illi,

v. 18.
Adulatio nequitia appellatur.
1. Reg. 16. v. 14.
Matth. 12. v. 45.
Joan. 8. v. 44.
S. Greg. l. 14. moral. c. 7.
Vitium proponit Dæmon ad quod eſt inclinatio.
Adulatio Phariſæorū.
Cajet. ib.

Salvatorem noſtrum, laudum & gloriæ humanæ, auræque popularis captandæ avidum, exiſtimabant, ideòque eumdem illis blandimentorum lenociniis aggredi non dubitabant. Unde prudentiſſimè nos Sapiens admonet, dicens: *Fili mi, ſi te lactaverint peccatores, ne acquieſcas eis.* Cujus rationem ſolidam affert Hugo Cardinalis, dum ideò nobis cavendum eſſe ait, ne nos ſeduci patiamur, quia adulatores ſunt nutrices Diaboli, lamiæ infernales. Alia quoque vice iidem Phariſæi quibus, quòd filii & progenies Diaboli eſſent, graviter improperarat, coram ipſo comparuere, dicentes: *Magiſter volumus à te ſignum videre.* Ubi S. Paſchaſius ait: *Adulatoriè magis & fraude, quàm ex fide & religione eum Magiſtrum vocant.* Ejuſdem quoque mentis Chryſoſtomus fuit, dicens: *Verba conſidera, quomodo adulatione ſunt plena; putarunt aſſentatiuncula illum allicere, qui modo adulantur, modo conviciantur, modo Dæmoniacum, modo Magiſtrum appellant*; At verò protinus hoc ſibi objectum ab ipſo audiverunt improperium: *Generatio mala & adultera*: quòd idem erat ac ſi exprobrando illis, dixiſſet: *Vos ex Patre Diaboli eſtis.* Idipſum Author Imperfecti dicere volebat, verba illa: *Erant Diaboli amatores*, gloſſando; manifeſtè enim ſe Diaboli filios eſſe declarabant, utpote cui mendacium & adulationis vitium proprium eſſe noſcitur: *Non eſt veritas in eo, cùm loquitur mendacium ex propriis loquitur, quia mendax eſt, & Pater ejus.*

Prov. 1. v. 10.
Hug. Card. ibid.
Matth. 12. v. 38.
S. Paſch. l. 6. in Matt.
Chryſoſt. hom. 44. in Matt.
Auct. Imp. Hom. 30.
Jo. 8. v. 44.

DISCURSUS II.

ARGUMENTUM.

Dæmon per hoc vitium eos, quos perfectiores & ſanctiores eſſe novit, quantum poteſt ſeducere ſatagit.

THEMA.

Quid mihi & tibi eſt Jeſu Fili DEI altiſſimi? Lucæ cap. 8. v. 28.

1 PRopoſitio iſthæc, prima quidem facie, æmula eſſe videtur Confeſſionis illius à S. Petro factæ, per cujus meritum Eccleſiæ primatum obtinuit, quando proteſtabatur, dicens: *Tu es Chriſtus Filius DEI vivi*; at verò ſciendum eſt propoſitionem illam à fœtente quadam lingua, & ore infernali, nimirùm à Dæmoniaco illo, qui ſepulchra incolebat, fuiſſe prolatam, de quo dicitur: *Intraverunt Dæmonia multa in eum.* Verùm enimverò quid eſt, quòd Spiritum hunc infernalem ad confeſſionem hanc edendam impulit. Num fortè vel invitus ad annuntiandum mundo Meſſiæ adventum, Divinamque verbi filiationem conteſtandam coactus fuit? Minimè gentium, quin potiùs audite ſagaciſſimam ſerpentis hujus aſtutiam, à S. Petro Chryſologo nobis detectam, qui ad eumdem ſerpentem converſus hiſce eumdem verbis alloquitur: *Quid eſt Diabole, quod trina tentatione provocabas ad lapſum, quem promiſſione regni, ut te adoraret ſubdolus ambiebas, nunc tremens & miſerandus prolaberis & adoras?* Fuit igitur ex mente ſancti hujus Doctoris quædam Religionis fictio, non proteſtatio, nam *ut adulator, non ut devotus & obſequens hic adorat; credit infelix, ut eum, quem tentatione vincere, quem muneribus nequivit inflectere, poſſet adulatione pulſare.* Didacus Stella quoque Dæmonis, ſuam in corpore illo commorationem continuare ambientis, artem & fraudes detegit, dum ait: *Adulatione Dæmonium utitur, ut vel ſic eum ſineret ibi manere*; Indeque ſequentem elicit practicam moralitatem: *ſic multi adulantur Prælatis Eccleſiæ, ut ſinant illos in ſuis peccatis & vitiis manere.* Porrò tametſi ille mendaciorum pater revera id quod verum erat, diceret, ei tamen quod dixerat, fidem neutiquam adhibebat; ſiquidem eum Dei Filium eſſe nequaquam exiſtimabat, *ſed voluit illi adulari, ut in ſuam gratiam conciliaretur*; Hæc enim una eſt ex potentioribus machinis, quibuſcum fallaciſſimus ille animarum deluſor & ſeductor eos vel maximè, qui perfectiſſimi & ſanctiſſimi ſunt, circumvenire conſuevit. Et ideò tametſi videri nonnemini poſſet, quòd quando deceptor ille Chriſtum poſt rigoroſum illud quadraginta dierum totidemque noctium jejunium, famelicum eſſe vidit, ſumptis in manus lapidibus, eidem dixit: *Si Filius Dei es, dic ut lapides*

Matt. 16. v. 16.
Ut non adulatione etiā ſanctiſſimos aggreditur.
S. Chryſol. ſer. 17.
Did. Stell. in Luc. ib.
Multi adulantur Prælatis ut maneant poſſint in vitiis.
Matth. 4. v. 3.

iſti

Digitized by Google

iſti panes fiant: potiùs eidem ſuggerere debuerit, ut lapides in panes commutaret ad hoc ut extremæ fami ſuæ ſubveniret, quod tamen, ut Chryſoſtomus benè notat, neutiquam fecit: *Non dixit quandoquidem eſurias, ſed; ſi Filius Dei es, ſcilicet exiſtimans, poſſe ſe aliquid per laudum blandimenta ſuffurari, idcirco non commemoravit eſuriem, ne hoc ei quaſi exprobrare & objicere videretur;* Hæc etenim eſt adulatoris callida ſagacitas, ut nunquam ejus cui adulari ſtudet, defectus commemoret, ſed potiùs ut eum ob virtutes, quibus præditum ſe eſſe exiſtimat, in Divorum Apotheoſim canonizando inſerat, ejuſque inclinationi & genio ſeſe pro viribus toto ſtudio accommodet. Et ideò non obſtante, quòd Chriſtum Filium Dei eſſe non crederet, nihilominùs quia totum id, quod in laudem ejus minimè reſultabat, ei ſi proponeretur, diſplicentiam parere poſſe ſibi perſuadebat, ideò eidem ſolius filiationis Divinæ mentionem, eaque miracula propoſuit & ſuggeſſit, quæ ad edendam & manifeſtandam Altiſſimi omnipotentiam ſervire poſſe ſciebat: *Doloſa adulatione palpando*, inquit Chryſoſtomus, *ſolius mentionem fecit dignitatis;* at verò quia dolus iſte eidem pro voto minimè ſucceſſit, *aſſumpſit eum in ſanctam civitatem, & ſtatuit eum ſupra pinnaculum templi, & dixit ei: ſi Filius Dei es, mitte te deorſum, ſcriptum eſt enim: Angelis ſuis DEUS mandavit de te, ut cuſtodiant te in omnibus viis tuis, in manibus portabunt te.* Ubi obſervanda eſt ſerpentis infernalis mira ſagacitas, neque enim Filium Dei ad tentandum præcipitium extimulandum eſſe cenſuit, niſi cum aſſerta ſecuritate, quòd per cœleſtis militiæ junctas manus in aere eſſet miraculosè ſuſpendendus aut deportandus, hoc enim unicè nitebatur efficere, ut hoc modo in conſpectu totius populi, cum ejuſdem admiratione & applauſu in ſublime ſubvectus, vanam aliquam in ſemetipſo conciperet gloriam, atque ab incauta illa Hebræorum multitudine velut homo de cœlo dilapſus, adoraretur, ut verus Deus, hoc enim pacto, populi idololatria, ipſiuſque arrogantia pari fuiſſet paſſu progreſſa, ſiquidem eum ſolùm hominem, licèt magna virtute & pietate præditum eſſe exiſtimabant. At verò, inquies, qua ratione eum temerariam hanc præſumptionem concipere poſſe exiſtimare poterat? S. Cyprianus ait: *Experientia didicerat, & in multis probaverat, vitiorum victores ſæpè nugis laudationum corruptos, & cognatum propinquumque eſſe virtutibus malum per adulationem, nec facilè quemquam poſſe evadere, qui libenter aſſentationum canticis porrigat aures.*

Chryſoſt. h. 13 in Matth.
Aſtutia Dæmonis adulantis.
Chryſ.
ibid. v. 6.
S. Cypr. ſer. de jejun. & tent.

2 Tandem igitur tertia eum vice aggreſſus fuit omnia terræ hujus regna eidem offerendo, ſi eum unico duntaxat adorationis actu venerari vellet, at protinùs ab eo fuit hiſce verbis rejectus: *Vade Satana.* S. Maximus ſeſe ad finem hujus adeò arrogantis petitionis reflectens, ait: *Juſtiſſimè retrorſum abire præcipitur, qui tentando ad hoc uſque pervenit, ut ſe ab adorando Dei Filio poſceret adorari, æſtimans, quod Chriſtus, qui decipi laudis ſuæ ſubreptione non potuit, indignatione injuſtæ contumeliæ ſe proderet exploranti; ſed fortiſſimus propugnator, qui pro vita ac libertate noſtra adverſus tyrannum ſuum, novum bellum gerebat, nec molli adulatione frangitur, nec duriſſimis injuriis commovetur.* Verùm enimverò benè advertendum eſt, quod Sanctus Lucas refert, dicens: *Et conſummata omni tentatione, Diabolus receſſit ab eo uſque ad tempus;* nimirùm expertum quemdam belli æmulabatur Ducem, qui apparenter quidem inimicum ſe fugere & campo cedere ſimulat, cùm tamen id per merum ſtratagema quoddam fiat, dum ad tempus cedens cum majori impetu & viribus, ſive etiam per inſidias hoſtem iterata vice aggredi nititur. Unde S. Ambroſius ait: *Poſtea enim non tentaturus, ſed apertè pugnaturus advenit.*

Matth. 4. v. 10.
S. Max. h. 4. de tentat. Quos blanditiis non poteſt, injuriis movere cupit Dæmon.
Luc. 4. v. 13.
S. Ambr.

3 At verò, dicat aliquis, quodnam fuit illud ſibi reſervatum tempus, in quo eum ſe totaliter triumphaturum eſſe ſperabat? Auctor Hiſtoriæ ſcholaſticæ ait: *Tempore Paſſionis rediit*, quod ipſum quoque in ſancto Athanaſio legimus; quia enim inimici infernales illud Prophetæ oraculum probè noverant, quo prædictum fuerat: *Dominus regnabit à ligno*, ideò quando Crucis lignum Chriſti humeris viderunt eſſe impoſitum, non ſe tamquam deſperatos & perditos eſſe exiſtimabant: *Statim Crucis ſenſerunt virtutem*, inquit S. Paſchaſius, *& intellexerunt vires ſuas jam fractas;* Verumtamen ſuas in eum per diſcipulos ſuos exerere vires non omittebant, utpotè quibus Chriſtus apertè dixerat: *Vos ex parte Diabolo eſtis, & deſideria patris veſtri vultis perficere;* per hos igitur ei dici procurarunt: *Si Filius Dei es, deſcende de Cruce.* Sed dices fortiſan malè illos ex illa hypotheſi intuliſſe, *Deſcende de Cruce*, quin potiùs enim ſi Filius Dei erat, opus erat ut pro conſummanda humani generis redemptione patibulum ipſe aſcenderet. Reſpondeo igitur, id quidem verum eſſe, at verò finis Dæmonis erat, ut Chriſtus per blandam hanc Divinæ filiationis commemorationem, aſſertamque liberam & pro arbitrio & beneplacito de Cruce deſcendendi poteſtatem, aliquem inde conciperet vanæ gloriæ ſtimulum: *Exiſtimans poſſe ſe aliquid per laudum blandimenta ſuffurari.*

Auct. hiſt. ſchol. in evang. c. 31. S. Ath. or. de paſſ. Tentatus Chriſtus jam crucifixus.
S. Paſch. l. 12. in Matt. c. 27.
Matth. 27. v. 40.

4 Inter alias quæ in libro Levitici quoad ſacrificia & oblationes recenſentur, factas à Deo prohibitiones, quas à populo ſuo accuratè caveri volebat, hæc quoque una fuit: *Nec quicquam mellis adolebitur in ſacrificio Domini;* Et tamen liquor iſte mellis magnam in ſe continet ſuavitatem, pariterque ſalutiferus erat, ſiquidem ad multa remedia, pro infirmitatibus noſtris curandis excogitata, adhiberi conſuevit. Porrò Abulenſis per mel, adulationem in ſenſu morali ſignificari exiſtimat, idque ob rationes quas infra ſuo loco adducturi ſumus: Verumtamen ad præſens propoſitum noſtrum, ideò id in ſenſu litterali prohibitum eſſe ſubjungit: *Quia Dæmonibus ſacrificia mellis offerebantur*, adeòque quantum adulatio Dæmoni placet, tantumdem Deo ingrata eſt & diſplicet.

Lev. 2. v. 11. Adulatio Deo diſplicet.
Abul. q. 5. ibid.

5 Imò verò implacabilis hic adverſarius noſter, ſagaxque lenocinator ſeſe etiam viros quoſque ſanctiſſimos adulatoriarum laudum inſcatione, proſternere & devincere poſſe confidit. Etenim inimicus ille infernalis accepta à Deo licentia, ut omnem in Jobum furoris iracundiæque ſuæ potentiam pro viribus, cum hac tamen ſubnexa reſervatione: *Verumtamen animam illius reſerva*, exereret, eumdem non omnibus gregibus, armentis, ſervis, filiis ac filiabus, univerſaque ipſius ſubſtantia exutum ad mendicitatem & inopiam redegit, & per cuncta membra crudeliter ſauciatum in ſterquilinio ſpectandum expoſuit. Verumtamen obſervandum, quòd cunctis rebus exſpoliato vivam nihilominùs conjugem reliquerit; At verò quidnam ipſum ad id permoviſſe exiſtimatis? Num fortè ex aliquo compaſſionis motivo conjugem ei ſuperſtitem reliquit; Inter alias namque rationes, ob quas Divina ſapientia Beatiſſimam Virginem ſancto Joſepho deſponſari voluit, una hæc eſt: *Ut in Ægyptum fugiens, haberet ſolatium;* Num igitur Dæmon ideò Jobo uxorem vivam reliquit, ut eidem, in ſummo miſeriarum culmine conſtitutus ſolamen aliquod afferret? Nequaquam. Quin potiùs S. Gregorium audiatis, hac de re hunc in modum loquentem: *Antiquæ artis inſidias reperit, & quia ſcit, quomodo Adam decipi ſoleat, ad Hevam recurrit, quaſi in quadam virtutum arce ſtare invictum vidit; quæritur ergo ab Adverſario in hanc arcem minutiſſimam, quibus gradibus aſcendatur, occupavit animum conjugis, ſcalam mariti.* Qualis autem inſultus iſte fuerit, & quomodò ſucceſſerit, ulteriùs declarare pergit, dicens: *Ut perſuaſionibus molliat, cùm cor noſtrum ſua perſuaſione non ſubruit, ad hoc nimirum per linguas adhærentium repit, cùm à bonorum cordibus repelli ſe conſpicit, eos qui ab illis valdè diliguntur, exquirit, & per eorum verba blandiens loquitur, qui plus cæteris amantur, ut dum vis amoris cor perforat, facilè perſuaſionis ejus gladius ad intima rectitudinis munimenta irrumpat.*

Job 2. v. 7. Job uxor reſerva ad blandiendū.
S. Hieron. in c. 1. Matt.
S. Greg. l. 3. mor. c. 6.

6 De Saule ſcribitur: *Exagitabat eum Spiritus nequam.* Porrò ſuperiùs à nobis dictum eſt, Chriſtum turpi hoc nequitiæ titulo adulationem notare. Et quidem de Saule dici poterat: *Ex Diabolo erat, & deſideria Patris ſui perficere volebat;* quod illi cum Amalech interceſſit, in quo ſe Divinis præceptis immorigerum & rebellem eſſe probavit; poſtquam enim Sanctus Propheta Samuel à Deo ad ipſum miſſus, ut ei contumaciam ejus in faciem improperaret, ab eo quæſiviſſet, quænam illæ armentorum & gregum voces eſſent, atque balatus, hoc ab ipſo reſponſum retulit: *Pepercit populus melioribus ovibus & armentis, ut immolarentur Domino Deo tuo.* Quibus verbis omnem in populum culpam conjecit, neque enim Principes videre volunt erraſſe,

1. Reg. 16. v. 14. Adulatio nequam ac Diabolicum vitium.
1. Reg. 15. v. 5.

Digitized by Google

raſſe, neque erroris alicujus redargui amant; imò & miniſtri eorum ut illis ab blandiendo, ipſorum ſibi benevolentiam concilient, defectus Principum, ſibi haud lilibenter vendicant, & imputari patiuntur. Notandum eſt autem blandum illud adulatoriæ linguæ illicium, quod illis verbis, *Domino Deo tuo*, continetur; cum enim Saul aſtuti illius ſerpentis mancipium eſſet, utpotè qui ab eo poſſidebatur, aſtutè excogitato illo aſſentatorio titulo, Samuelem ſuis conciliare partibus ſperabat. Unde S. Gregorius ait: *Quid eſt quod Deum ſuum ſingulariter aſſerit, niſi quia eum familiarem Dei amicum oſtendit? Domino*, inquit, *tuo, non meo, quia ego peccator, tu ſingulariter ſanctus es*. Et quidem verè blanda hæc aſſentatiuncula aliquam in corde Prophetæ cæteroquin conſtanti & ſolido rimam ſibi ſive aperturam paravit, cùm enim adverſùs Saulem Regem comminatoriam ex parte Dei fulminare ſententiam debuiſſet, aſſentatiuncula illa os ipſi obturaſſe videbatur, id quod ex ſacri textus verbis perſpicuè ſatis deduci poſſe videtur; Samuel etenim ait: *Sine me, & indicabo tibi, quæ locutus ſit Dominus ad me nocte*; quiſnam obſecro impediebat Samuelem, quo minus debita cùm libertate loqueretur, ut proindè opus ſit ei dicere *ſine me*? S. Gregorius ait: *Tale eſt autem ac ſi laudatorem ſuum electus præſul honeſta gravitate derideat, dicens: Quid me laudas? loqui tibi dura non poſſum, ſine ergo, id eſt, permitte me loqui*: quaſi verò obrutæ laudes & adulationes eam in ſe contineant violentiam, qua ſinceram impediant veritatem; demum verò impetrata à Saule petita loquendi licentia, hiſce verbis: *Dixitque ei; loquere*; protinus à promulgando divino & infligendo ſupplicio minimè deſtitit. Verùm enim verò Saul (prout optimè idipſum ad propoſitum noſtrum S. Gregorius ponderavit) minimè ſibi perſuadere poterat, Samuelem, poſtquam aſſentationibus à ſe delinitus fuiſſet, quid quam contra ſe unquam locuturum fuiſſet, quod ei diſpliceret, ideòque omnimodam ei loquendi facultatem indulſit; *ſine ergo; id eſt, permitte me loqui, & ea quæ ſum locuturus intellige, & quia ut dixi placere ſe laudando adulatores credunt, audire ab eis dura, quos laudant nequaquam putant; quaſi ergo jam læta & proſpera auditurus, ſubjungit Saul: loquere*. Verum dicat aliquis, numquid Sauli manifeſta erat Samuelis eminens ſanctitas atque ſinceritas, in qua tot retro annis in Dei ſervitio hactenùs proceſſerat? numquid enormis erga Deum ingratitudo ejuſque contra divina præcepta rebellio propriam illius remordebat conſcientiam? numquid jam ab ipſomet Samuele intellexerat, quòd, quicquid adversùs ipſum fulminaret, idipſum jam ante eidem nocte antecedente à Deo dictatum fuiſſet? Cui proinde reſpondeo, id totum verum eſſe, verumtamen ex altera quoque parte probè noverat, quanta ſit adulationis violentia, quando hæc Principum & Magnatum, qualis Saul erat, auribus ingeritur; hæc enim tanta eſt, ut de ipſomet quoque Samuele omninò ſibi perſuaſum habuerit, eum hoc vitio ineſcatum & circumventum, Deum potiùs offenſurum ejuſque præceptum traſgreſſurum aut neglecturum fuiſſe, quàm ut veritatem coram eo, aperto ore ediceret, eumque debita cum libertate reprehenderet.

S. Greg. l. 6. c. 4. in 1. Reg.

Adulatio obſtruit os.

Ibi v. 16.

S. Greg.

Violentia adulationis.

7 S. Ambroſius illa Pſalmi verba: *Niſi quod lex tua meditatio mea eſt, tunc fortè periiſſem in humilitate mea*, exponens ſcribit: quòd dum Propheta quidam in imminenti quodam verſaretur vitæ periculo (& quidem nonnulli Prophetam hunc Iſajam fuiſſe credunt, dum eſſet in carcere) Dæmon eidem apparuerit, dicens: *Dic quia non à Domino locutus es quæ dixiſti, & omnium in te mentes, affectuſque mutabo, ut, qui indignantur injuriam, abſolutionem conferant*. Ponderat autem S. Ambroſius Prophetam illum nequaquam ſe à Dæmone ſeduciſſe permiſiſſe, quin potiùs animo heroico, intemeratos abſque ulla ſui læſione ſuſtinuiſſe inſultus? Unde ſubjungit: *Sed ille gratius judicavit pro veritate ſupplicium, quam pro adulatione beneficium, quod utique non feciſſet, niſi meditatione legis fuiſſet exercitatus*. Porrò ad quodnam ſanctitatis faſtigium ſanctiſſimus Chriſti præcurſor pertigerit, ex laudum ſuarum Panegyrico, quem ei increata & incarnata ſapientia contexuit, faciliſſimum eſt conjicere. Ubi benè advertendum eſt, Chriſtum ad commendandam S. Joannis conſtantiam in ſpecie de ipſo dixiſſe: *Quid exiſtis in deſertum videre? arundinem vento agitatam?* Et tamen hac ejus conſtantia & animi in virtutum exercitio firmitate non obſtante, Chriſtum noluiſſe Joannem in aliquod cum adulatione certamen committere, ſiquidem tametſi eximia illa de Joanne pronuntiata encomia ne umbram quidem adulationis præ ſe ferrent, attamen Euangeliſta hoc non obſtante ſapientiſſimi illius Magiſtri, Chriſti nimirum, ſummam in loquendo cautelam notare voluit; ideò enim ſpecialiter exprimit Chriſtum hæc nequaquam protuliſſe encomia, niſi poſtquam Joannis diſcipuli omnes ab eo receſſerant, ideò dicit: *Illis autem abeuntibus, cœpit Jeſus dicere ad turbas de Joanne*. Ubi S. Chryſ. ait: *Propter hoc autem abeuntibus eis, ut non videatur homini adulari*; nimirùm indicare nobis voluit quanta ſit adulationis efficacia, talis videlicet, ut tametſi Joannes Baptiſta in materno fuerit utero ſanctificatus, nec non confirmatus in gratia, eodemque tempore arctiſſimis in carcere fuerit catenis conſtrictus, videri tamen voluerit timere, ne, ſi hæ adeò eximiæ à Chriſto prolatæ laudes S. Joanni à ſuis diſcipulis annuntiarentur, vel ipſe per aſtutiſſimi ſerpentis ſuggeſtionem de vana gloria tentari, vel populus ſaltem hunc Chriſti encomiaſticum loquendi modum adulatorium verè eſſe arbitrari potuiſſet. Unde Author imperfecti optimè ait: *Quam benè recedentibus diſcipulis cœpit laudare Joannem, non ſicut quidam blanditores homines, qui libenter hominem in facie laudant*.

S. Amb. in Pſ. 118. oct. 12. v. 92.

Dæmon. apparuit Prophetæ.

Matt. 11. v. 7.

Chriſtus Joannem laudavit non blandiendo.

Matt. 11. v. 7.

S. Chryſoſt. ibid.

Auth. imp. ho. 27.

8 Magna profectò opus eſt virtute & Spiritu ad hoc ut quis per aſſentationem non ſeducatur, aut ſibi in hoc loquendi modo perfectiſſimorum quoque auribus adeò grato ſibi minimè complaceat. Unde S. Hieronymus ad Demetriadem ſcribit: *Beata mens eſt, quæ perfectè hoc vitium vincit, & nec adulatur aliquando, nec adulanti credit, quæ nec decipit alterum, nec ipſa decipitur, tantumque hoc malum nec facit aliquando, nec patitur*. Idem ille David, de quo Deus ipſemet, qui *ſcrutatur renes & corda*, dixit: *Inveni hominem ſecundum cor meum*; ille qui tanta cum cura & ſollicitudine hanc à Deo gratiam poſtulaverat, dicens: *Oleum peccatoris non impinguet caput meum*, circa quæ verba Doctiſſimus Michael de Ayguanis, olim nominatus incognitus, ita ſcribit: *Id eſt, adulatio foveat vel nutriat caput meum, id eſt, Diabolum in me, qui eſt caput omnium iniquorum*; idem inquam ille David hac adulatione ineſcatus & ſeductus eſſe noſcitur; nam dum poſt ſeparatam Abſalonis rebellionem victor reverteretur Jeroſolymam, non obſtante quòd Miphiboſeth, ab illatis eidem à Saba falſiſſimis calumniis, purgatus & juſtificatus jam eſſet, latam tamen in eumdem ante juſtificationem ſententiam minimè revocavit, ſed totam Miphiboſeth ſubſtantiam & facultates inter ipſum tamquam Dominum & Sibam ſervum ejus dividi præcepit, quæ manifeſta prorſus injuſtitia erat, cùm Siba potius tamquam manifeſtus falſuſque impoſtor & calumniator puniendus fuiſſet; propter quod Lyranus Deum permiſiſſe opinatur, ut regnum Iſraelis Roboami tempore divideretur, magnam illius partem ſervo cuidam nomine Jeroboam conferendo; Unde idemmet Author ait: *Hic autem advertendum, quantum adulatores & detractores ſunt periculoſi principibus*. Porrò Siba iſte Davidis Regis gratiam & benevolentiam, per nullum aliud medium, quam per machinatam per hanc adulationis viam, Domini ſui depreſſionem obtinuit.

Adulatores periculoſi.

S. Hieron. l. 5. de virgin.

Pſ. 140. v. 5.

Incogn.

2. Reg. 19. v. 29.

Lyran. ibid.

9 Sanctus quidem Paulus Apoſtolus utpotè ſerpentis infernalis ſagacitatem probè noſcens, magna cum cautela adhibita ſcopulum illum declinare & evitare ſtuduit, oculis ſemper ad qualvis occurrentis adulationis occaſiones apertis intentis. Unde cum Philippis in Macedonia poſt Lydiæ, ad veram Chriſti fidem, converſionem, puellæ cujuſdam Energumenæ vocem altiſſimè in hæc verba clamantis audiſſet; *Iſti homines ſervi Dei excelſi ſunt, qui annuntiant vobis viam ſalutis*, dicit ſacer contextus: *dolens Paulus, & converſus Spiritui dixit, Præcipio tibi in nomine Jeſu Chriſti exire ab ea*. Verùm quærere hic non immeritò nonnemo poſſet, quidnam in eo lateat myſterii, quòd ſanctus Apoſtolus Dæmoni hanc veritatem annuntiare minimè permiſerit, cùm tamen eadem in ipſiuſmet inimici ore majorem habeat energiam & efficaciam; *Inimici noſtri ſunt judices*? Huic ego reſpondeo, ideò id Apoſtolum vetuiſſe, quia ipſe utpotè valdè à Deo illuminatus optimè ſciebat hunc loquendi modum verè Diabolicum eſſe, quo nimirùm

Adulationis diabolicum vitium facile ſeducit.

Act. Ap. 16. v. 17. & 18.

Deut. 32. v. 31.

ei

Digitized by Google

ei adulari Dæmon nitebatur, ut hac ratione Apoſtolum, ad continuandam in eodem corpore ulteriorem moram, tantò faciliùs permoveret, ſciebat enim, quòd per illam etiam ii, qui admodum virtuoſi ſunt atque perfecti, facilè ſeducerentur. Idem quoque alii tartarei Spiritus apud S. Lucam facere nitebantur, qui valdè elata voce, Chriſto hiſce verbis acclamabant, *quia tu es Filius DEI;* Et tamen Chriſtus *increpans non ſinebat ea loqui*. Circa quæ verba Didacus Stella ait: *Docet ne præbeamus aures adulatoribus, imò arguendi & increpandi ſunt*. Et ideò Deus mel, quod verum eſt hujus vitii Symbolum in ſuis ſacrificiis maximoperè abhorrebat, econtra verò in omnibus oblationibus requirebat ſalem, qui maximè corroſivus & mordax eſſe noſcitur; *Quicquid obtuleris ſacrificii, ſale condies;* Quia ut S. Hieronymus ait: *Apud Deum nihil voluptuoſum, nihil tantum ſuave placet, niſi quod in ſe habet mordacis aliquid veritatis.*

Levit. 2. v. 13. S. Hieron. ep. 19. ad Suedoch.

DISCURSUS III.

ARGUMENTUM.

Adulatio oleo, ſimiæ, peſti, echo, umbræ, & ſpeculo aſſimilatur, unde nonnullæ adducuntur Adulatorum proprietates.

THEMA.

Oleum autem peccatoris non impinguet caput meum. Pſ. 140. v. 5.

Adulationis oleo noluit impingui David.

1 INter alias gratias, per quas regius Propheta David ad hoc, ut in regia ſua innocentiſſimè viveret, ſe communiri à Deo ſupplex petiit, una fuit, quam ſumma cum ſollicitudine ſibi donari rogavit, nimirùm ut procul ſemper ab adulatoribus abeſſe poſſet: *Corripiet me juſtus in miſericordia, & increpabit me, oleum autem peccatoris non impinguet caput meum.* Potiùs bono acerboque lixivio caput ſuum ablui, id eſt acriter ſe reprehendi & corrigi deſiderabat, quàm ut caput ſuum perfunderetur oleo, id eſt, adulationibus deliniretur. Unde S. Auguſtinus ait: *Falſa laus adulatio eſt, laus adulatoris, hoc eſt, oleum peccatoris, propterea & homines cum falſa laude aliquem irriſerint, hoc etiam de illo, dicunt, unxi caput;* Verè etenim proverbium eſt, quod etiam ad hæc uſque tempora invaluit, quo is, qui blanditiis circumvenitur, bona quadam capitis unctione delibutus eſſe dicitur: Dicit igitur David: *Non impinguet caput meum, id eſt*, ut Hugo Cardinalis exponit, *mentem meam, vel Non impinguet &c. id eſt, non creſcat de falſa adulatione mens mea.*

S. August. ibid.

Hug. Card. in Pſ. ib.

Plin. l. 11. c. 19.

3 Plinius hanc inter cæteras refert olei proprietatem: *Oleo quidem non apes tantùm, ſed omnia inſecta examinantur, præcipuè ſi caput unctio in Sole ponantur*, Et ideò ſanctus Rex David qui ab ovium cuſtodia, ad regimen populorum, à Virga paſtorali ad ſceptrum regale ſubvectus, & per comparatas ſibi tot victorias & acquiſita regna glorificatus fuerat, à Sole vel maximè in meridie ſplendeſcente ſibi timebat; Et quia curiam regiam verum adulationis centrum eſſe ſciebat, caput ſibi inungi, id eſt, adulationibus ſe circumveniri metuebat, ideòque adeò impensè protectioni ſe Altiſſimi recommendabat; virumque iſtud dæmonium meridianum vocitare ſolebat, *ab incurſu & Dæmonio meridiano*. Et in alio Pſalmo hiſce verbis obnixè Deum rogabat: *Oleum peccatoris non impinguet caput meum.* Præterea eſt & alia olei proprietas, quòd nimirùm liquor iſte olei, prout per quotidianam experientiam videmus, cunctis aliis liquoribus, ſuperior eſſe & ſupernatare conſpiciatur, per quam olei proprietatem certa quædam eorum, qui adulationis oleo perfunduntur, conditio innuitur, videlicet quòd tametſi multis ſint vitiis & ſceleribus obnoxii, ſed tamen quovis alio in virtutibus ſuperiores eſſe cenſeant: ſiquidem *laudatur peccator in deſideriis animæ ſuæ: Lætantur cùm male fecerint, & exultant in rebus peſſimis.*

Adulatio Dæmonium meridianum.

Pſ. 90. v. 6.

Pſ. 10. v. 3. Prov. 2. v. 14.

Adulatio oleo aſſimilatur.

3 Nota procul dubio eſt illa unicuique decem virginum parabola, quarum quinque prudentes fuerunt, & quinque fatuæ, è quibus hæ cum alias ſuas conſodales pro oleo habendo rogaſſent, hoc ab iiſdem reſponſum retulerunt: *Ite potiùs ad vendentes, & emite vobis.* Verum dicat aliquis, quòd ſi per oleum eo in loco, vitium iſtud figurabatur, cur tale fatuis virginibus ſuggeſſerunt conſilium? S. Auguſtinus à P. Michaele Ayguano de Bononia Carmelita, alias Authore incognito, citatus, reſpondet: *Non conſilium dediſſe putandæ ſunt, ſed crimen earum ex obliquo commoraſſe; Vendunt enim oleum peccatores, qui ſive falſa, ſive ignota laudando in errores animas immittunt; Ite ad vendentes & emite, id eſt, videamus numquid vos adjuvabunt, qui vobis laudes conſueverunt dicere, & vos in errorem inducere, ut non coram DEO, ſed ab hominibus gratiam quæreretis.* Quòd ſi prudentes quoque virgines ſuum in lampadibus oleum habuiſſe dixeritis, reſpondet S. Auguſtinus, dicens: *Gloria noſtra hæc eſt, teſtimonium conſcientiæ noſtræ, hoc enim eſt oleum ferre ſecum, non à vendentibus emere, hoc eſt, ab adulatoribus.*

Matth. 25. v. 9.

S. Aug. ſer. de 10. Virg.

S. Auguſt. ep. 12.

4 Eſt quoque & alia hujus liquoris qualitas, quòd videlicet juxta naturam earum rerum, quibus affunditur, ſuam quoque naturam immutet; adeò ut frigidus fiat, ſi rebus frigidis commiſceatur, calidus verò, ſi adjungatur calidis; ſuum quoque à floribus ſeu aliis ingredientibus, qui eidem immerguntur, odorem pariter ac ſaporem accipiat, ideòque meritò oleum adulatorem exprimit, de quo proindè idem quod in alio quodam ſenſu de ſe aſſerit Apoſtolus, affirmare poſſumus, nimirùm dicere poteſt: *Omnibus omnia factus, fleo cum flentibus, gaudeo cum gaudentibus.*

Oleum adulatorem exprimit.

Roman. 12. v. 15.

5 Sapiens adulatorem quoque haud immeritò ſimiæ aſſimilat, de quo proindè dicit: *Stellio manibus nititur, & moratur in ædibus regis:* quæ verba juxta traductionem Hebraicam de prædicto adulatore Janſenius exponit. Etenim animali huic proprium eſt cuncta ea, quæ videt imitari, ad captandam tantò majorem penes eum, cui ſervit, gratiam & benevolentiam, magiſque ei complacendum. Alia porrò animalia, eorum, à quibus nutriuntur, utilitati ſubſerviunt; Sic enim canis v. g. latratibus ſuis latrones à Domino ſuo procul abarcet, equus rhedis trahendis aut conficiendis itineribus eidem ſubſervit, ad portandum onera aſini, aves cantus ſui modulis Dominum ſuum recreant; boves aratra trahendo agros ſulcant: ſimia verò cùm aliud nihil facere in obſequium Domini ſui ſciat, geſticulationibus ſuis in omnibus, quæ à Domino ſuo ſive benè ſive malè fiunt, eum imitando, eique applaudendo, in ejus ſeſe benevolentiam inſinuare connititur, & ideò opportunum eſt adulatorum ſymbolum, qui tametſi ab omni virtute omnique merito vacui exiſtant, ut iis, à quibus unica ipſorum ſalus omnibuſque ſpes dependet, per omnia placeant, eorumque ſibi beneficentiam concilient, eorum ſe genio in omnibus ſive bonis ſive malis perfectè accommodant. Horum proindè mores B. Petrus Damianus in Epiſtola quadam ad Bonifacium Epiſcopum Albanenſem fusè non minùs quàm eleganter deſcribit, dicens: *Jam vero quis ambigat, eum, cui datur occaſio favorabilibus Dominum ſuum verbis deliniendi, ut eum blanda poſſit adulatione mulcere; utque ejus animum capiat, quid ſibi magis placeat, callidus obſervator explorat; oculis gliſcit, pedibus innuit, feſtivitatem ſereni cordis ore prætendit, pendet ad nutum; ire jubetur, evolat; ſtare præcipitur, ſilicem repræſentat; ſi Dominus fervet, ille ſudat; ſi ille æſtum, hic cauma conqueritur; aut ſi vel leviter frigeat, hic neceſſe eſt tremefactus, viſceribus obtorpeſcit; ſi ille dormire vult, hic acediatur, ſi ſatur eſt, hic ructare compellitur.* Diodorus Siculus ſolemnem Æthiopibus ritum fuiſſe ſcribit, quo Regibus ſuis adeò in omnibus adulari conſueverunt, ut ſi Rex naſceretur monoculus, ipſi quoque ad ejus imitationem monoculos ſe, unum ſibi eruendo oculum, protinus reddiderint; aut verò ſi Rex claudus naſcebatur, & ipſi claudicarint; Imò de aliis quoque aulicis legitur, quòd ut perfecta adulatione ſe Regulis conformarent, ſanguinem ſibi elicere, medicinas aliosque amaros bolos accipere conſueverint, non alio motivo ducti, quàm quia idipſum Dominos ſuos in infirmitate facere conſpiciebant, hac ratione ſuam erga Dominos ſuos compaſſionem affectando, minimè curantes, quòd iſta faciendo ſe quoad animam infirmiores declararent, quàm Domini infirmarentur in corpore.

Prov. 30. v. 28. Janſen. Adulatorum ſymbolum Simia.

S. P. Dam. l. 2. ep. 3.

Diod. Sic. de fabul. ant. l. 4. Æthiopibus ſimiles ſunt adulatores.

6 Imò verò peſſimum hocce vitium in ea infirmitate potiſſimùm ſymbolizatur, quæ in numero earum, quibus humanum genus affligitur, infirmitatum horrendiſſima exiſtit, nimirùm in graviſſimè ſæviente peſtilen-

Adulatio peſtis.

Chryſ. hom. 88. in Matt.
D. Carth. in Pſ. 140.
Eccl. 11. v. 33.
S. Hieron. l. 2. ep. 18.

ſtilentia; hoc enim titulo vitium iſtud à D. Chryſoſtomo deſcribitur, dum ait: *Major ex adulatione peſtis, quàm ex vituperatione oriri ſolet, & faciliùs hanc quàm illam ſuperare poſſumus*. Dionyſius quoque Carthuſianus ſuper illa Pſalmiſtæ verba: *Non impinguet caput meum*, hanc gloſſam affert: *Non me demulceat, non mihi complaceat, unde ſcriptum eſt: Attende tibi à peſtifero*. Porrò contagionis tempore per quotidianam videmus experientiam, quòd dum unus amicus benevolentiæ & amicitiæ cauſa alterum amplexatur, eodem quoque tempore ſibi mutuò per oris anhelitum & mutuum veſtimentorum contractum, mortem inferat. De hoc autem peſtifero adulationis contagio S. Hieronymus ad Celantiam ſcribit: *Adulatorum quoque aſſentationes, & noxia blandimenta fallaciæ, velut quaſdam peſtes animæ fuge, nihil eſt quod tam facilè corrumpat mentes hominum, nihil quod tam dulci & molli vulnere animum feriat*.

Adulator ſimiæ comparatur.
Phil. Carp. in Cant. 5. v. 7.

7 Simia eodem tempore, quo homini per amplexus blanditur, per infixos dentes quoque graviter eumdem ſauciat. Similiter hæc peſtilentiam inter & alios morbos cernitur differentia, quòd illa inſenſibiliter ſive per infecti aeris reſpirationem, ſive per contagioſæ rei contractum abſque ullo ſenſibili dolore inficit; aliæ autem infirmitates ut plurimùm dolores, ſpaſimos & delitia ſubinſerant; Et ideò adulatio peſtilentiæ haud ineptè comparatur, ſiquidem vitium iſtud ejus, qui adulationum lenociniis circumvenitur, animam cum voluptate, guſtu, & ſingulari complacentia mortaliter ferit & ſauciat. Et ideò Philo Carpaſius ad propoſitum noſtrum de doloribus ſponſæ in ſacris Canticis inflictis, & hiſce verbis: *Invenerunt me cuſtodes, qui circumeunt civitatem, percuſſerunt me, vulneraverunt me*, inſinuatis tractans, optandum eſſe ſcribit, quòd Prædicatores Evangelici animarum converſionem per verba aſpera, non verò per lenocinia verborum procurarent: *Non tot heu miſeri Chriſtiani*, inquit, *quotidiè per aſſentationes prædicantium infeliciſſimè perirent, hinc tanta peccatorum labes, hinc illa corruptela morum, quâ ſingulæ fideles animæ in dies magis ac magis turpiter inficiuntur*.

Ex adulatione plurima mala.
Iſai. 1. v. 6.
Boet. l. 3. de conſ.
S. Bern.
Gen. 34. v. 24.

8 Præterea ſicut peſtilentia univerſalem quamdam influentiam ſequitur, & ideò non ſolùm perſonis particularibus, verùm univerſæ Reipublicæ pernitioſa exiſtit, paſſim de ſe per mortalitatem irreparabilem diffundendo ad omnes: Eodem quoque modo quando vitia acriter non reprehenduntur, ſed potiùs iiſdem per adulationum blandimenta ſucus quidam aſpergitur, vicini omnes pravis peccantium moribus inficiuntur, adeò ut in eo caſu dici poſſit: *A planta pedis uſque ad verticem non eſt ſanitas:* Unde idem Philo ulteriùs proſequitur, dicens: *Teterrima peſtis urbibus aſſentatorum vita, tabificus morbus eorum conſuetudo adoleſcentibus, domibus ruina, monaſteriis everſio, Chriſtianæ Religionis extrema calamitas, omniumque malorum ſeminarum & origo*. Optimè igitur Piſto, qui Antonomaſticè Divinus appellari meruit, adulationem beſtiam appellat peſtilentialem univerſo generi humano perniitioſiſſimam, eamque tantò magis peſtiferam eſſe dicit, quantò illam velut amicam benevolentiùs excipimus, cùm inimica ſit exitioſiſſima. Boetius quoque utiliſſimè nos monet, dicens: *Nulla peſtis eſt pernitioſior ad nocendum, quàm familiaris inimicus*. S. Bernardinus Tom. 3. ſerm. de laudabili veritate Art. 2. cap. 1. Tullii quantumvis Pagani authoritatem citat, dicentis: *Sic habendum eſt, in amicitia nullam peſtem eſſe majorem, quàm adulationem, blanditiam, & aſſentationem*. Sicut enim peſtilentia in populoſa quadam civitate ad inſtar acutiſſimæ falcis juvenes, ſenes, divites & pauperes, ſanos & infirmus indifferenter & ſine ullo perſonarum diſcrimine tollit è medio, ita pariter in civitatibus latè proſerpens adulatio irreparabiles cauſat in animabus ſtrages, quemadmodum in Sichemitis magnam quoque corporum ſtragem edidit, id quod ſequentibus ex verbis, ſi rectè perpendantur claré ſatis innuitur, quibus ſacer textus ait: *Aſſenſique ſunt omnes circumciſis cunctis maribus*. Etenim dum Sichemitarum Princeps adoleſcentulis ſuis, quibus erga Dinam Filiam Jacobi exardeſcebat, carnalibus deſideriis obſequi vellet, hocque fine ſuggeſtum à fratribus Dinæ conſilium, ut videlicet cuncti Sichemitæ circumciderentur, populo ſuo propoſuiſſet, omnes continuò, ut in genium Domini ſui condeſcenderent, hujus cruentæ circumciſionis dolentiſſimo ſigno, novæ religionis diſtinctivo continuò ſeſe & perlibenter ſubmiſerunt. Ubi meritò inquirendum venit, qua ratione fieri potuerit, quòd nullus ſeſe huic adeò præcipiti reſolutioni, quæ unica & totalis ruinæ & exterminii ipſorum cauſa extitit, oppoſuerit, aut à circumciſione ſubeunda fuerit tergiverſatus, adeò ut ſcriptura dicat: *Aſſenſique ſunt omnes:* cùm tamen in eo conſilio de evidenti vitæ periculo agerertur? Enim verò quid ad hanc quæſtionem certus quidam ſacer Interpres reſpondeat: velim audiatis? *In toto populo nemo eſt, qui peccatum laſcivi adoleſcentis arguat, quique quod verum eſt, dicat, ſed omnes connivent, diſſimulant, adulantur*. Quemnam autem inde fructum reportatum fuiſſe exiſtimatis? Et ideò, inquit Scriptura ſacra, *cum ſuis Principibus pereunt*. Optimam profectò ſanctus Propheta David adulatorum notitiam habuit, imò tametſi Rex magno in illos odio exarſit, ac proinde Pſal. 5. v. 10. hunc in modum eoſdem deſcripſit: *Non eſt in ore eorum Veritas, cor eorum vanum eſt: Sepulchrum patens eſt guttur eorum, linguis ſuis dolosè agebant*. Porrò quotieſcumque ſepulchrum aliquod aperitur, in illud nemo confeſtim, ut apertum eſt, ingredi præſumit, ſed priùs ad aliquod uſque tempus expectatur, donec aer peſtifer & corruptus ab inde exhalatus fuerit: Eadem quoque quoad adulatores cautela adhibenda eſt, nam ut Primaſius ait: *Omnis odor mortis procedit de ore eorum, hoc eſt, verba peſtifera, & adulatoria, quæ interficiunt audientes, ideo enim ſepulchra clauduntur, ne in vita poſitis exhalatione ſui generent peſtem*. Enimverò morborum contagiones Magnatibus utplurimùm parcere ſolent, quia cùm morbus iſte *per contactum* inficiat, facile eſt mundi hujus magnatibus per ſuas induſtrias ab iſtiuſmodi malo ſibi cavere & proſpicere, quod non cum æquali facilitate pauperibus & egenis licet facere: Peſtis verò adulationis è contra Regum Curiis potiùs adhæreſcit, quàm pauperum tuguriis, primateſque potiùs, quàm privatos inficit. Unde S. Bernardinus ait: *Simili labe corrumpuntur multi Principes mundi, ut de genere dominantium reperiantur rari, qui propter inſuetudinem, audire ſuſtineant veritatem*. Berchorius quoque de hoc contagio ita ſcribit: *Pulchrè loquitur Alanus de complanctu naturæ de adulatoribus: Adulationis peſtilentia percutiuntur laterales principum, Palatii canes, adulationis artifices, fabri laudis, figuli falſitatis*.

Ferus ibid.
Pſ. 5. v. 10.
Primaſ. ibi.
Peſtilentia magis aut potiùs adulatoria Curias inficit.
S. Ber. Sen. ſer. 16. a. 2. c. 3.
Berch. dict. in v. Adulatio.

Adulatio Echo.
S. Aug. in Pſ. 9.
S. Hieron. l. 2. ep. 1. in ord. 14.

9 Ab aliis quoque ſanctis Patribus Echo aſſimilari dicuntur, hujus namque proprietates ſunt ridere, flere, ſuſpirare, vociſque ſonum extollere aut demittere, prout ſonus eſt vocis, quæ in ſuis concavitatibus reflectitur. Unde in S. Auguſtino legimus; *Jucundum eſt & volupe, cum clamantibus nobis reſponſat ne ſilva, & acceptas voces numeroſiori repercuſſu reddunt; talis Echo adulator, flet cum flentibus, cum gaudentibus gaudet, & quia vitiosè hæc facit, pravoque animo, cum excandeſcentibus etiam excandeſcit*. Sanctus Hieronymus quoque ad Euſtochium virginem de hac Echo ſcribit, quòd eadem verba cum eodem vocis tono reddat: *Quicquid dixeris laudant, quicquid negaveris negant*.

Adulatio corporis umbra.

10 Denique peſſimi adulatores corporum noſtrorum umbris valdè propriè aſſimilantur, quia ſi caput ereaeris, umbra pariter ejuſdem corporis erigi videtur: cùm ambulante corpore ambulat, cùm ſtantibus ipſa quoque ſe firmiter ſiſti; ac demum ſi brachium extenderis, umbra quoqua eumdem protinùs æmulabitur actum.

Speculum.

11 Poſtremò iidem in ſpeculis præfigurantur, quæ idipſum quod iis ſeſe directè objicit perfectè repræſentant, ſive bonum illud ſit, ſive malum, ſive ferrum, ſive aurum, ſive flores, ſive frondes: Quod idem adulatores quoque præſtant, hi enim tam virtutes, quàm vitia laudant & commendant, non quòd merito operantis applaudere intendant, ſed ſolùm ut placeant, ejuſque, cui abblandiuntur, benevolentiam ſibi concilient, ſine ullo reſpectu ad vitium vel damnum, quod exinde cauſant.

D 3

DISCURSUS IV.

ARGUMENTUM.

Adulator ſuis aſſentationibus circumventum in vitiis fovet, eumdemque culpis ſuis magis magiſque ſemper illaqueat.

THEMA.

Laudatur peccator in deſideriis animæ ſuæ, & iniquus benedicitur. Pſalm. 10. v. 3.

Adulator malum docet bonum.

1 INter alia irreparabilia damna, quæ adulatio ſecum ſubinfert, unum eſt, quòd peccatum non ſolùm patienter toleret, ſed etiam quòd illud commendet, & velut canonizando ad ſydera uſque tollat, adeò ut Sanctus Auguſtinus ſcribat: *Delectat ea facere, in quibus non ſolùm non metuitur reprehenſor, ſed etiam laudatur operator.* S. Proſper, qui ſententias ſuas veluti gemmas quaſdam inæſtimabiles recollegit in unum, pari modo hac de re ſcribit, dum ait: *adulantium lingua alligant animas in peccatis.* Angelicus Doctor quoque ſcholaſticè de hac materia tractans tandem ita concludit: *Adulatio maximè nocet, ſecundùm illud Pſalmi 10. Quoniam laudatur peccator in deſideriis animæ ſuæ, & iniquus benedicitur, exacerbavit Dominum peccator:* citatque S. Hieronymi teſtimonium, indèque ſequentia verba adducit: *Nihil eſt, quod tam facilè corrumpat mentes hominum, quam adulatio.* Demum verò quot modis adulatio mortalis culpæ malitiam attingat, pulchrè declarat, tunc nimirùm quando opponitur charitati, id quod multis modis poteſt contingere: *Uno modo ratione ipſius materiæ, cum aliquis laudat alicujus peccatum, hoc enim contrariatur dilectioni Dei, contra cujus juſtitiam homo loquitur; & contra dilectionem proximi, quem in peccato fovet, unde eſt peccatum mortale, ſecundum illud Iſajæ: Væ qui dicitis malum bonum: alio modo ratione intentionis, puta cum quis alicui adulatur, ad hoc, ut fraudulenter ei noceat, vel corporaliter, vel ſpiritualiter; tertio modo per occaſionem, cum laus adulatoris fit alteri occaſio peccandi etiam præter adulatoris intentionem*; quod intelligendum venit in caſu quo damnum iſtud à nobis proviſum eſt & volitum.

S. Aug. ib.

S. Proſper ſent. 132.

S. Th. 2. 2. q. 115. a. 2. Pſ. 10. v. 3.

Luc. 6. v. 26. Adulator peccantes fovet.

2 Datum eſt nobis à Salvatore noſtro in S. Lucæ Evangelio monitum quoddam, cujus verba prima quidem facie admirationem afferunt, Dicit enim: *Væ cùm benedixerint vobis homines.* Paradoxus profectò loquendi modus; An enim ipſæ quoque ab hominibus nobis impertitæ benedictiones, nocumentum aliquod conciliare poſſunt? Numquid ipſemet Spiritus ſanctus de Moyſe dicit: *Dilectus DEO & hominibus?* Numquid deplorabilem miſeriam noſtram eſſe cenſemus, dum omni ex parte imprecationes & maledictiones, quas unus in alterum evomit, licèt illæ prolatæ ſint ſine intentione eventus ſecuturi, audire cogimur: Dubium iſtud à Beda nobis reſolvitur hiſce verbis: *Quia ipſa peccati nutrix adulatio ſicut oleum flammis, ſic in culpa ardentibus ſolita eſt miniſtrare fomentum:* Benedictiones autem hominum ut plurimùm adulationes ſunt. Falces eodem tempore, quo in viteſcentibus floridiſque pratis herbas amplexantur & ſtringunt, eaſdem pariter ſuccidunt, dejiciunt, & in aridum quoddam fœnum reducunt; ita quoque eodem prorsùs tempore, quo adulatio tuis defectibus inordinatiſque appetitibus applaudit, in iiſdem te cum maxima animæ tuæ ruina ſtabilit & corroborat; *Laudatur peccator in deſideriis animæ ſuæ, & iniquus benedicitur*; mox verò ſequitur, quòd *exacerbavit Dominum peccator*; quiſquis enim adulationibus circumvenitur, lubenſque illas admittit, impius evadit & iniquus, divinamque adverſùm ſe juſtitiam irritat. Incognitus Carmelitanus, dum verba illa Pſalmi exponit: *Corripiet me juſtus & increpabit me, oleum autem peccatoris non impinguet caput meum,* malitiæ vitii hujus rationem protinùs reddit, dum ait: *Adulatio grave peccatum idcirco dicitur, quia peccata, quæ corrigere debet, nutrit & fovet.* Obſervandum quoque eſt, quòd is qui alterum corrigit, titulum à Spiritu ſancto ſortitur hominis juſti, virtuoſi, & ſancti: econtra verò adulator ſceleratus audit & iniqui. *Oleum autem peccatoris; Juſtus ſi viderit me peccantem non excuſabit, ſed dolebit, & miſericordia motus corripiet me, & increpabit de peccato, conans me ad viam ſalutis ducere: peccator autem, id eſt, adulator non ſic, ſed liniendo caput, ſuis adulationibus blandis, excuſabit me de peccato, & ſic permanere faciet in eo, & augmentare illud.* Etenim culpa in homine à primis ſuis crepundiis verecundiam ſibi ſemper conjunctam habuit, atque ideò protoparentes noſtri ſeſe in latibula ſubducentes, abſconderunt, in ipſoque peccato protinus, velut furtum ſuum in manibus tenentes, deprehenſi erubuerunt; Et tamen adulator eo utitur artificio, ut peccatum ſive vitium eo modo palliare, imò canonizare norit, ut peccator de peccato ſuo non tantùm non erubeſcat, verùm etiam velut de opere juſto & ſancto glorietur. Unde Chryſoſtomus ait: *Pro iis, pro quibus ſe abſcondere, pro quibus erubeſcere oportebat, pro iis in admiratione habetur, pro iis laudatur;* paulòque poſt oſtendere incipit, quàm difficulter pro cura mali iſtius inveniatur remedium dicens: *Quomodo autem poterit huic deinceps remedium adhiberi, quando laudatur vitium.* Id quod etiam S. Gregorius conſideravit, dum ait, animam ream in paſſionibus ſuis inordinatis tantò fortiùs & tenaciùs adſtringi, *cùm multi malè geſta laudibus exaggerant; Unde fit ut inceſſanter creſcat culpa favoribus nutrita, curari vulnus negligitur, quod dignum præmio laudis videtur.*

Incogn. in Pſ. 140.

Bed. ibid.

Eccl. 45. v. 1.

Chryſ. in Pſ. 10.

S. Gregor. l. 4. mor. c. 25.

Adulatores peccata laudant.

S. Bern. t. 1. ſer. de multo modo. 2. 2. c. 2.

3 Porrò non minùs ingenioſa quàm utilis & neceſſaria eſt ponderatio illa S. Bernardini ſuper illa verba: *Laudatur peccator in deſideriis animæ ſuæ.* Advertit enim & quidem peracutè, quòd adulator peccatorem non in peccatis ſuis actualibus, ſed in peccandi deſideriis laudet. En ipſiſſima S. Bernardini verba: *Advertendum eſt, quod licèt majus ſit in opere, quam in voluntate peccare, tamen majus peccatum eſt, laudare hominem in voluntate peccandi, quam ipſo facto peccat; Unde aggravando ait: laudatur peccator in deſideriis animæ ſuæ: Porrò hoc eſt lac, de quo admonens Sapiens Prov. 1. Si te lactaverint peccatores, ne acquieſcas eis; Et ſubdit Propheta, dicens: Exacerbavit Dominum peccator, ſcilicet propter adulationes audacius peccando.* Quia dum homo, qui in conſectationem inordinatorum appetituum ſuorum interiùs à ſenſualitate movetur, atque ab innato fomite ſtimulatur, incitaturque à Dæmone, inſuper advertit, quòd peccatum ipſius non tantùm toleretur & excuſetur, verùm etiam deprædicetur, magis magiſque peccandi auſus augebitur, ipſaque voluntas magis pervertetur, omniſque evaneſcet conſcientiæ remorſus. Unde S. Chryſoſtomus illa Pſalmiſtæ verba: *Homo cùm in honore eſſet non intellexit, comparatus eſt jumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis; Hæc via illorum ſcandalum ipſis, & poſtea in ore ſuo complacebunt:* exponens, totum illud exinde ſolùm oriri exiſtimat, quòd adulatoribus præbeantur aures, fideſque adhibeatur, inde enim ſequitur, quòd ex auditis adulationibus ineſcati, tantò magis in beſtialibus appetitibus ſuis confirmentur: ac proindè Propheta dicit: *Hæc via illorum ſcandalum ipſis*, quaſi diceret, ut S. Chryſoſtomus ubi ſupra exponit: *Non parvum obſtaculum hæc via eſt ad operationem virtutis; Et ideò dicit: Hæc via eſt ſcandalum ipſorum, hoc quod dixit, ut graviſſimum & cauſa omnium malorum, qui enim in iis peccant, atque delinquunt, ſe ipſos felices & beatos eſſe dicunt, & admirantur, & his, quæ ſiunt, delectantur.* Quòd ſi enim peccata, quæ in nobis prædominantur, noſque per tyrannicam quamdam violentiam, non obſtante malæ conſcientiæ perpetuo remorſu, maximaque, quam ſemper adjuncta habent confuſione & verecundia, neque obſtantibus bonorum reprehenſionibus, ad prævaricandum inducunt, declinari tamen vix, & ne vix quidem poſſunt, quantò magis laxato fræno eadem à nobis committentur, inque animabus noſtris firmas agent radices, quando eadem peccata blandis & adulatoriis aliorum ſuggeſtionibus perſuaſi, virtuoſis laudabileſque actus eſſe exiſtimabimus.

Prov. 1. v. 10.

Pſ. 48. v. 13.

S. Chryſoſt. ibid.

S. Baſilius Pſ. 61. v. 5. Adulatorum circumſcriptio.

4 Audite obſecro, qua ratione S. Baſilius illum Davidis Verſiculum: *Ore ſuo benedicebant, & corde ſuo maledicebant*, interpretetur. Dicit enim, quòd Adulatores actiones eaſdem, quas laudant & deprædicant, vitioſas tamen & reprehenſione digniſſimas eſſe agnoſcunt; Erit, qui turpia loquitur & obſcœna, eique arguti & faceti hominis laudes attribuent; Alius ſatyricus homo dicetur eſſe ingenioſus: Erit quiſpiam ex inconſulta adoleſcentulum turba, qui aliud nihil facit, quàm quod mundi torrentem ſequatur, cunctiſque effrænatis appetitibus ſuis habenas laxare minimè curet, & hunc nobiliſſimum

Equi-

Digitized by Google

Equitem, virumque generoſum eſſe deprædicabant: *Tales quidem ore benedicunt, corde autem maledicunt; in verborum namque benedictione, omnem execrationem vitæ ſuæ inducunt, ac reos æternæ damnationis ob ea, quæ approbant, ſeſe conſtituunt.*

Adulatoris hieroglyphicum.

5 Ægyptii hominem ab adulatoribus circumventum ſequenti hieroglyphico depingere ſolebant. Nam cervum quemdam cytharœdo cuidam actualiter cytharizanti occurrentem adumbrabant; adeò namque avida aure cervus muſicam excipit, ut non obſtante timiditate ſua, per cytharæ ſonum veluti incantatus ſubſiſtat, omniſque periculi oblitus, venatoribus facillimè in prædam cedat: Eodem quoque modo dum inimici infernales hominem aliquem inferni retibus involvere aut illaqueare volunt, fictos adulationis modulos adhibent: *Laudatur peccator in deſideriis & iniquus benedicitur; Et projicientes me nunc circumdederunt me.* Ubi Symmachus legit: *Beatificantes me, illicò circumdederunt me.* Optimè igitur ad propoſitum loquitur Pacianus, dum ait: *Facinoris jam monſtrat inopiæ, qui nocentibus poſt ſcelera blanditur.*

Pſal. 9. 11.

S. Pacian.

Adulator piſcatori ſimilis.

6 Piſcator aliquis piſces capere volens, hamo, in quo ferrum abſconditum deliteſcat, uti ſolet, frequentiùs tamen utitur reti, utpotè quo facilior obtinetur piſcium captura. Hæc autem omnia adulatorem perfectè adumbrant: *Homo qui blandis fictiſque ſermonibus loquitur amico ſuo, rete expandit greſſibus ejus.* Hugo Cardinalis tam adulantem, quàm eum, qui aſſentationes prona aure excipit, rete illud incidiſſe exiſtimat, dum ly *ejus* duplici modo exponit, dicens: *Ejus, id eſt, ipſius adulatoris, qui prius ſibi quàm alteri nocet: vel Ejus, id eſt, ipſius qui adulatori præbet aurem:* illumque Iſajæ textum ex cap. 3. adducit dicentis: *Popule meus, qui beatum te dicunt, ipſi te decipiunt;* Ibidemque Sapientem exponit, dicentem: *Peccantem verum iniquum involvet laqueus, id eſt, adulator qui laudat peccatorem in deſideriis animæ ſuæ.* Denique & ipſe moralis Seneca hoc nobis ſalutare monitum ſcriptum reliquit: *Malum hominem blandè loquentem agnoſce tuum laqueum eſſe.*

Prov. 29. v. 5.

Hug. Car. ib.

Iſa. 3. v. 12.

Sen. ep. 22.

Adulator delicta laudat, ſed non amicus fidelis.

7 Unde advertenda eſt pulchra differentia, quæ amicos inter & adulatores intercedit; Tametſi enim amici quoque in eorum, quos diligunt, ſenſus & affectus ſe transforment, iiſdemque applaudant, tamen eoſdem de commiſſis erroribus atque defectibus amicabiliter monere & corrigere nequaquam deſiſtunt, quod is qui adulatur, minimè præſtat. Quæ differentia ſequenti ſimilitudine apſiſſimè illuſtratur. Eſto enim, quòd aliquis faciem ſuam & in ſpeculo & in aqua intueri poſſit, cum hoc tamen diſcrimine idipſum fiet, quòd aqua quæ naturale quoddam ſpeculum eſt, non ſolùm nobis quales in facie ſimus clarè oſtendat, verùm etiam ſi aliquam in vultu vel in manibus maculam habeamus, eamdem eluendi materiam & methodum nobis ſubminiſtrat: non verò ſic vitrum artificiale: Idem quoque de bono fidelique amico dicere poſſumus, benèque enim huic ſufficit quòd alterius amici beneplacito dumtaxat, quando illud ad licita & honeſta ſe extendit, adhæreſcat: Verùm inſuper ſi quid quod illicitum & honeſtati repugnans ſit in eo animadvertat, ut idipſum emendet debita cum charitate & modeſtia hortatur & monet, cùm tamen adulator illud ſuadet, illudque haud ſecùs ac ſi actus virtuoſus & honeſtus ſit commendet & deprædicet, licèt defectuoſus ſit, & divinæ legis dictamini adverſetur, hacque ratione adulator peccatorem in vitiis ſuis fovet & nutrit. Optimum igitur eſt illud S. Auguſtini conſilium: *Elige tibi conſiliarios bonos, Deum timentes, & veritatem amantes; ſæpè enim adulatores blanda facie decipiant animas audientium ſe, & perpetuæ mortis laqueis interimunt.*

Aug. t. 4. de ſal. do. c. 6.

Hoc fecerunt Aulici Holofernis.

8 Ejuſdem farinæ illi quoque fuere Holofernis aulici & à ſecretioribus miniſtri, hi enim cùm Principi ſuadere meritò debuiſſent, ut ab inſidiis, quas Juditham ipſi machinari per ſuſpicionem facilè conjicere poterant, ſibi cautè proſpiceret, idipſum non ſolùm facere neglexerunt, verùm etiam ut in ejus ſe gratiam tantò magis inſinuarent, ſuaque adulatione ejus genio correſponderent, quàm ſciebant carnali voluptati omninò deditum eſſe, Judithæ ſpecioſitatem apud eum exceſſivè exaggerarunt, ut effrænem ejus concupiſcentiam magis magiſque in eo accenderent, imò nullum propriæ reputationis & honoris habuere reſpectum, dum ſeſe in adeò ignominioſum proſtituendi ingeſſerunt officium: *Duxerunt illam ad tabernaculum Holofernis, dixeruntque ad eum: Quis contemnat populum Hebræorum, qui tam decoras mulieres habent, ut non pro his meritò pugnare contra eos debeamus?* Et quidem quos non conatus & induſtrias Vagao adhibuit, ut illam ſeducere poſſet? *Non vereatur bona puella introire ad Dominum meum, ut honorificetur ante faciem ejus.* Ecce quibus & qualibus coloribus adulator iſte illud tam execrabile carnis peccatum, ad quod perpetrandum ſanctam illam mulierem ſollicitabat, colorare delinearit; At verò qualenam hi ex adulatione ſua præmium reportarunt? Nimirùm, cùm Bethulienſes incolæ præciſum Holofernis caput ex Bethuliæ mœnibus ſuſpendiſſent, omneſque obſeſſi magnanimi & generoſa cum reſolutione fuiſſent egreſſi, prædicti Holofernis familiares & à ſecretioribus inſervientes miniſtri urgentia exercitus ſtrepitum audientes, ipſorumque Principem in actuali venere cùm Juditha oblectari credentes, manifeſtè & evidenter magis ſibi cordi eſſe judicarunt, ſi Holofernes in ſua voluptate nec quicquam turbaretur, quam ſi ſuſque deque everteretur & proſterneretur Aſſyriorum Regis exercitus. Unde ſacer textus ait: *Porrò hi, qui in tabernaculo erant, venientes, & ante ingreſſum cubiculi perſtrepentes, excitandi inquietudinem arte moliebantur, at non ab excitantibus, ſed à ſonantibus evigilaret:* Gratum namque adulationis ſonum illi affatim placere ſciebant, ideòque tametſi in graviſſimo eſſent periculo comprehenſi, ipſius tamen voluptates turbare haudquaquam audebant præſumere; ſiquidem adulatores nullum aliud ſibi habent propoſitum objectum, quàm ut iis, quibus adulatione ſua abblandiuntur, per omnia complacere queant, de ſalute ſive privata ſive publica nec quicquam curantes, & ideò nihil eorum, quæ illi cui adulantur diſplicere aut eumdem conturbare poſſint, & dicere audent.

Judith. 10. v. 16. &c.

9 Enimverò non omnes conſiliarii ea ſunt virtute & integritate præditi, qua ſervi Naaman Syri, ſcriptura teſte, pollebant. Cùm enim hic Princeps iniquiſſimè ferret, quòd Eliſeus eum in propria perſona, iis obſequii demonſtrationibus non recepiſſet, quas ipſe ſibi exhiberi deſiderabat, eò quà venerat, iterum reverti omninò decreverat, longè majoris æſtimans ſi debitæ ſibi reverentiæ & politici alicujus complementi defectum ulciſci, quàm ſi à lepra ſua mundari poſſet; Unde fideles ſapienteſque aulici ejus eum convenerunt, dicentes: *Pater, etſi rem grandem dixiſſet tibi Propheta, profectò facere debueras, quantò magis, quia nunc dixit tibi: Lavare & mundaberis?* Sanumque hoc miniſtrorum ſuorum conſilium gratanter amplectens, errorem ſuum libenter agnovit, ab eoque reſipiſcens protinus ſanatus fuit.

Sed aliter ſervi Naaman Syri.

4 Reg 5. v. 13.

10 Profectò ſi eo tempore, quo Holofernes ab Achior Ammonitarum Principe, Hebræi populi ſtatum ſciſcitabatur, eidemque prædictum ſtatum omni cum candore, & ingenua veritate exponenti, eò quòd juxta animi ejus votum non reſpondiſſet, graviter ſuccenſebat, ſi in quam tunc militiæ ſuæ duces & capita, ejuſque conſiliarii eidem adulando non adhæſiſſent, (prout ex illis verbis: *Et cùm ceſſaſſet loqui Achior, irati ſunt omnes*) quin potiùs idem ut rerum narratarum veritatem ritè examinaret, & ſecundùm rectæ rationis trutinam & bilancem æquè, an illud contra Bethulienſes bellum & obſidio proſequenda eſſet, ponderaſſet, utique poſt tot victorias & triumphos, è tot aliis Provinciis & regnis reportatos in tantam numquam incidiſſet ruinam & confuſionem.

Holofernes conſilium Achior reſpuens, cum adulatoribus perit.

Judith. 5. v. 26.

11 In Annalibus Eccleſiaſticis de Federico II. Romanorum Imperatore legimus, *ipſum corruptum adeo aſſentatorum blanditiis, ut univerſum orbem ſe domiturum, Imperium Romanum priſtinæ reſtituturum amplitudini & dignitati, urbem Pontifice ſublato everſurum crederet, indicant tum temporis ſparſa plura falſa vaticinia, atque inania oracula à Friderici adulatoribus conficta.*

Ann. Eccl. t. 13. Rayn. an. 1239 n. 18 Hiſtoria de confictis oraculis.

DISCURSUS V.

ARGUMENTUM.

Qui per adulationem efficiunt, ut vitia actus Virtuoſi eſſe appareant, alienaſque virtutes contemnunt, ſeverè puniuntur.

THE-

Digitized by Google

THEMA.

Væ qui dicitis malum bonum, & bonum malum, ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras. Iſaiæ 5.v.20.

Adulatores vitia deſcribũt virtuosè.

1 DEus noſter adulatoribus, quibus proprium eſt colorare defectus, efficereque defectus & vitia actus virtuoſi eſſe videantur, per os Iſaiæ Prophetæ graviter comminatur, in aſſumpti thematis verbis, maximè ſi ea juxta Aquilæ verſionem legantur, qui prædicta verba ita vertit: *Væ qui dicunt malo, bonus es: & bono, malus es.* S. Maximus, cujus authoritate Cornelius à Lapide in Commentario prædicti textus utitur, ait: *Tales ſunt adulatores, qui ſcurram vocant gratioſum, obſcena loquentem civilem, iracundum ſtrenuum, prodigum, liberalem.*

S. Max. ſer. de mal.

Adulatio triplex. S. Bern. ſen. 2. 3. ſer. de trip. mend. art. 2. c. 1.

2 Ut autem conſtet, quoſnam præcipuè prædicta comminatio ſpectet, notanda eſt doctrina quædam, quam Sanctus Bernardinus adducit, qui ex Alexandro de Ales in 2. diſt. 43. diſtinguit, & adulationem præcipuè tribus modis conſiderari poſſe dixit: Nam *Prima eſt, qua bonum non habitum attribuit: Secunda qua habitum bonum extollit: Tertia vero qua malum nutrit.* Prima fit, quando alicui bonum aliquod naturale vel ſpirituale aſcribitur, quod non habet: ſecunda verò quando aliquem præter fas & ſupra debitum extollit & laudat. Iterum ſecundùm eumdem Alexandrum de Ales: *Hæc duo genera adulationum tripliciter variari poſſunt, nam qualibet earum aut fit intentione, ut alicui proſit, & nulli obſit, & eſt veniale. Si autem intentione nocendi alteri, licet aliis proſit, mortalis eſt culpa: Si autem non prodeſt, nec nocet, ſed contemptum Dei generat per aſſiduitatem etiam mortale eſt. Tertia adulatio eſt* (& hic eſt caſus noſter præſens) *qua malum nutrit, cùm ſit, & dicit eſſe bonum, cùm malum ſit.* De hiſce adulatoribus idem S. Maximus ulteriùs proſequitur dicens: *Tales laudatores illis quidem ore benè precantur, ſed corde execrantur,* nec peccant per ignorantiam, ſed per malitiam; *nam hac laude omnem execrationem in illorum vitam inducunt, imò eos æternæ damnationi obnoxios faciunt, ipſa vitia approbantes*; Ac proindè Propheta Euangelicus verbum Væ non ſine myſterio præmittit, cùm tales mendaces & verſipelles adulatores alienæ ſint damnationis inſtrumentum.

Quando grave peccatũ.

Ezech. 13. v. 18.

Adulatores corruptionis loco laudant ſed Væ.

3 Porrò in Ezechiele contra eoſdem aliud quoddam *Væ* invenimus; dicit enim præfatus Propheta: *Væ qui conſuunt pulvillos ſub omni cubito manus, & faciunt cervicalia ſub capite univerſæ ætatis.* Verum dicat aliquis, in quonam illa ex ſuppoſitione cervicalium & pulvillorum exurgens malitia conſiſtit? Pro hujus reſolutione ad ſenſum ſpiritualem recurrere operæ pretium erit; Sicut enim ſi corpori alicujus, ſuper nudam terram dormientis, molles & delicatas plumas ſubjiceres, eidem quietiorem & ſuaviorem ſomnum conciliares; eodem modo ſi alicui qui in vitiorum ſuorum lethargo poſitus, ſui ipſius & DEI oblitus vivit, ſuaviter aduleris, per hoc talis non ſolùm non emendabitur, ſed magis magiſque ſibi complacens fortiùs in iiſdem radicabitur. Unde S. Gregorius ait: *Ad hoc enim pulvillus ponitur, ut molliùs quieſcamus: quiſquis ergo malè agentibus adulatur, pulvillum ſub capite vel cubito jacentis ponit, ut qui corripi ex culpa debuerat, in ea fultus laudibus molliter quieſcat.* Eamdem quoque Interpretationem prædictis verbis Gloſſa adhibet, qua S. Thom. utitur, dum ait: *Pulvillos ſub omni cubito manus, id eſt, ſuavem adulationem.*

S. Greg. l. 18. mor. c. 3.

S. Th. 2. 2. qu. 115. ar. 1.

Prov. 1. v. 10. Vitiis dant incrementa.

4 Porrò culpæ hujus malitia in lacte figuratur in Proverbiis hiſce verbis: *Si te lactaverint peccatores, ne acquieſcas eis.* Et ratio eſſe poteſt, quia ſicut natura matribus de lacte providit, ut infantibus, qui ſolidioris cibi incapaces ſunt, pro nutrimento inſerviat, qui aliàs ob alimenti defectus à vita deficerent: ita quoque vitia & peccata, quæ aliàs per reprehenſionem, & improperationem paulatim deficerent, per adulationis applauſum incrementa accipiunt, & creſcunt; *quia laudatur peccator in deſideriis animæ ſuæ, & iniquus benedicitur.*

Ezech. 13. v. 10.

Hug. Card. Pſ. 9.

5 Alibi quoque in Ezechiele hæc verba leguntur: *Ipſe ædificabat parietem, illi autem liniebant eum luto abſque paleis,* id eſt, ut Hugo Cardinalis ad propoſitum noſtrum explicat: *Qui ædificant parietem, ponunt lapidem ſuper lapidem, ita peccator peccatum ſuper peccatum;* quia dum in appetituum noſtrorum executione commendamur, applauſuſque experimur, omnem verecundiæ ruborem proſùs amittimus: *Lætantur cùm malè fecerint, & exultant in rebus peſſimis; & adulatores liniunt luto, id eſt; faciunt exteriùs apparere bonum, ſed hoc ſine paleis, id eſt, ſine aliqua veritate.*

Adulatores ut canes.

6 Canes quoque adulatores repræſentant, quia Dominis ſuis, à quibus alimenta percipiunt caudâ ſuâ ablandiuntur, ſuoque modo quo poſſunt; applaudunt. De hiſce autem in Parabola de divite Epulone legitur, quòd mendici Lazari ſæ... vulnera lingendo deterſerint: *Sed & canes veniebant, & lingebant ulcera ejus.* Porrò S. Gregorius per hæc ulcera animæ noſtræ vulnera intelligit, quæ inordinatarum paſſionum noſtrarum inordinati effectus exiſtunt, eaque in nobis per adulatores, qui peccata noſtra virtutum nomine & pallio condecorant, ſubpullulare noſcuntur; *Adulatoribus vulnera noſtra lingere eſt, quod plerumque ſolent, etiam ipſa mala, quæ nos in nobis reprehendimus, improbo favore laudare.* Gloſſa illum Pſalmiſtæ textum: *laudatur peccator in deſideriis animæ ſuæ,* exponens, ad praxes deſcendit, quibus adulatores vitium colorare, illudque ut actionem honeſtam deprædicare nituntur: *laudatur vitium, ut qui ſit potens qui ulciſcatur inimicos; alius vero ut prudens, quoniam omnium bona coegit, & quando ſeipſum perdiderit, eum dicunt ſe inveniſſe; hæc deflet Propheta, quod vitium ita involverit, ut ſibi placeat, & blandiatur, & quod eſt gravius, ut minimè erubeſcat, non ſolùm ſeipſum laudat propter ea quæ facit, ſed habet etiam alios laudatores.*

Luc. 16. v. 21.

S. Greg. h. 40. in Euang.

Berch. Dict. a. Adulat. Quid adulatio ſit deſcribitur.

7 Porrò modum, quo adulator vitio virtutis larvam obducit, Berchorius Aurelii Caſſiodori teſtimonio declarat, qui Senator & Secretarius Theodorici Regis, eique deditiſſimus fuit, ideòque tamquam vitæ aulicæ expertiſſimus adulatorum praxes optimè novit, eaſdemque ſequentibus verbis declarat, dicens: *Adulatio blandè omnibus applaudit, omnibus Salve dicit, prodigos vocat liberales, avaros parcos, & ſapientes, laſcivos curiales garrulos, obſtinatos conſtantes, pigros maturos, & graves; hæc ſagitta leviter volat, & cito infigitur.* Imò ante Caſſiodorum alius quidam qui etiam magna apud Imperatorem gratia pollebat, Moralis nimirum Seneca ejuſdem poſt ſe tenoris Scriptum reliquit, ait enim: *Vitia nobis ſub virtutum nomine obrepunt, temeritas ſub titulo fortitudinis latet, modeſtia vocatur ignavia, pro cauto timidus accipitur.*

Sen. ep. 4.

Adulatores à virtutibus impediunt.

8 Advertendum eſt autem, quod Iſaias propheta non ſolùm iis pœnas comminetur, qui vitium ſub virtutis nomine commendant & canonizant: *Væ, qui dicitis malum, bonum,* verùm etiam graves aliis minas intentet, qui ut aliis placeant, alios à multis virtuoſis actibus impediunt, eoſdem ſtatui eorum minimè conformes eſſe prætendentes: *& bonum malum, ponentes tenebras lucem.* Qua quidem occaſione ponderandum nobis venit, quod Centurioni Capharnaitico, cui ſervus ad mortem uſque infirmus erat; accidiſſe Euangelium refert. In relatu namque hujus hiſtoriæ, prima quidem facie manifeſta quædam ſeſe contradictio prodit; Siquidem S. Matthæus ſcribit: *Acceſſit ad eum Centurio, rogans eum:* S. Lucas autem qui eidem hiſtoriæ conſcribendæ operam ſuam impendit, ita ſcribit: *Centurio cum audiſſet de Jeſu, miſit ad eum ſeniores Judæorum, rogans eum ut veniret.* Veritas autem una eademque ſemper ſimpliciſſima facie prædita eſt, & ambobus prædictis Euangeliſtis ab eodem Spiritu ſancto, qui *Spiritus veritatis* eſt, dictata. Ac proindè ſciendum nobis eſt, quòd Centurio iſte, utpotè vir Imperio & poteſtate pollens, qui multis populum iſtum beneficiis obſtrinxerat, apud omnes etiam primores illos, præſertim penes quos regiminis poteſtas ſtabat, in ſumma fuerit veneratione, adeò ut omnes in ejus ſe gratiam inſinuare certatim commendarent, ideòque Chryſoſtomus veriſimile eſſe dicit, quòd Centurio iſte à principio pro poſtulanda ſervi ſui ſanitate ſuos ad Salvatorem milites ablegarit; poſtea verò ipſemet eadem de cauſa in eamdem ſeſe viam receperit; at verò ſi fortè petas, quamobrem Centurio priùs & ante ſervos ablegatos ad Chriſtum Salvatorem nuſquam ſeſe non contulerit; In promptu cauſa eſt, nimirum quia Principes Synagogæ idipſum ex motivo adulationis ei diſſuaſerat, dicendo, muneri, ſtatui & perſonæ ſuæ omninò indecorum futurum eſſe, ſi itineris illius perſonalis in ſe incommoda ſuſci-

Matth. 8. v. 5. Luc. 7. v. 3.

Chryſoſt. ho. 27. in Matth.

conſtat enim Hebræorum majores olim per mare rubrum ſalvos egreſſos fuiſſe: Leones quoque de Mardochæo certè dilaniando nos aſſecurare nequeunt, quia Daniel & ipſe Hebræus ab iiſdem ſalvus & incolumis evaſit, à patibulo autem neminem hactenus ſalva vita depoſitum eſſe novimus. At verò qualemnam adulationem hanc exitum ſortitam fuiſſe exiſtimatis? nimirum ab hoc tam ſublimi patibulo Aman tamdem ipſemet in propria Perſona præcipitatus fuit, pareſque pœnas alii quoque adulatores præmii loco reportabunt.

Dan.6.v.4.
Cum Satrapis Babylonius præcipitantur.

16 Verùm enim verò ex quo in mentionem aliquam Danielis incidimus, operæ pretium erit, ut aliam de eodem Daniele hiſtoriam, propoſito noſtro haud parum ſubſervientem, attingamus; Conſtat igitur ex Scriptura Sacra, quòd, cùm Daniel magnæ apud Babyloniorum Regem æſtimationis eſſet, Satrapæ regni illius idipſum ei invidentes, ut mortem illi machinarentur, adulatione uſi fuerint, Regem inſtigantes, ad edictum quoddam promulgandum, quo diſtrictè præciperetur, ut nullus ſub pœna mortis, DEO alicui per triginta dierum ſpatium ſupplicare præſumeret, præterquàm ipſi ſoli, ut hac ratione Daniel veluti edicti Regii tranſgreſſor caſtigaretur; ſciebant etenim illum, hoc edicto non obſtante, DEUM ſuum adoraturum eſſe: quid verò accidit? cùm Daniel urgente æmulo leonibus objectus, Deo mirabiliter operante, ab eorum dentibus illæſus reſervatus fuiſſet, Rex non obſtante prædicta adulatione, qua ipſum velut Divinum quoddam numen adorari voluerint, eoſdem in lacum leonum præcipitari fecit, adimpletumque hoc pacto in iis illud Regii Prophetæ oraculum fuit, quo dicitur: *Lacum aperuerunt & effoderunt, & inciderunt in foveam quam fecerunt.*

Pſ.7. v.16.

Theod. in collat. l.2.
Hiſtoria.

17 Simile quoque exemplum in Theodorico Imperatore Arriano habemus, cùm enim Diacono cuidam Catholico, quem apud ſe habebat, plurimum afficeretur, accidit ut is in majorem Imperatoris gratiam inſinuare ſe volens, Religionem mutarit à fide Catholico-Romana, ad hæreſim Arrianam, cujus hic Princeps fautor magnus erat, tranſitum faciens. Theodoricus autem ob hanc adeò evidentem adulationem, adeò in dictum Diaconum ſtomachatus eſt, ut caput ei protinus amputari juſſerit dicendo: *Si DEO fidem non ſervaſti, quomodo homini ſinceram ſervabis conſcientiam?* In annalibus Eccleſiaſticis legimus: quòd, dum Joannes Rex Angliæ à Romano Pontifice excommunicatus, eum, qui hanc ei cenſuram intimaverat, crudeliter caſtigaſſet, vir quidam Alexander nomine *improbiſſimus adulator ad Regis aucupandam gratiam*, publicè ærumnas, quibus populus exindè affciebatur, eidem non ob interdicti Pontificii pœnam eveniſſe divulgarit, ſed ſupplicium quoddam eſſe, quo DEUS in peccata populi animadverteret: cæterum nullam eſſe Papæ adverſùs regiam Majeſtatem ſimilem excommunicationem fulminandi poteſtatem: at verò idipſum Alexander ille nequaquam impunè tulit, quin potiùs manifeſta in eum vindicta divina animadvertit, ſiquidem idemmet ab Innocentio Papa excommunicatus, & à miniſterio ſacerdotali degradatus, in extremam tamdem redactus eſt mendicitatem, adeò ut vitæ ſuſtentandæ neceſſarium panem oſtiatim mendicando exquirere debuerit. *Diſſipavit Deus oſſa eorum, qui hominibus placent, confuſi ſunt, quoniam DEUS ſprevit eos.*

Ann.Eccl. Ray. an. 1208. n.3.
Pſ.52. v.6.

DISCURSUS VI.

ARGUMENTUM.

Adulationis dulcedo tametſi animam ſauciet & occidat, omnibus tamen placet.

THEMA.

Circumdederunt me ſicut apes. Pſ.117. v.12.

Omnis Adulatio fermè omnibus placet.

1 ILle ipſe David, qui in annis ſuis tenerioribus luctatus eſt cum lupis, leones dilaniavit, carneumque illum montem, Goliath inquam, funda quadam proſtravit, ſemperque ex certamine cum diverſis inito palmis & lauris onuſtus victor rediit, hodie apibus duntaxat cinctus, præ formidine trepidare conſpicitur: *Circumdederunt me ſicut apes.* Quid ita? Num forte animalculorum iſtorum punctuтas timuit, qui in conſpectu gigantum intrepidus ſtetit? Optimè timoris Davidici motivum à Sancto Gregorio hiſce verbis explicatum fuit: *Apes in ore mel habent, & in aculeo caudæ vulnus; & omnes qui lingua blandiuntur; ſed latenter ex malitia feriunt, apes ſunt, quia loquendo dulcedinem mellis proponunt, ſed occultè feriendo vulnus inferunt:* Juſtam utique adulatores timendi cauſam habuit, quia adulatio modum quemdam loquendi habet, qui omnibus placet, tametſi animæ audientis illam mortem ut plurimùm inſenſibiliter inferat. Unde Seneca ſcribit. *Habent in ſe hoc naturale blanditiæ, ut etiam cum rejiciuntur placeant, ſæpe excluſa noviſſimè recipiuntur, hoc enim, ipſum imputant quòd repelluntur, & ſubigi ne contumeliâ quidem poſſunt.* Etenim tametſi conſpicuum nobis ſit, mendacium eſſe omne quod dicunt, nihilominus tamen placet quod dicitur, nobiſque perſuademus quod talia mereamur; id quod idem Seneca alibi hiſce verbis ratum habet: *Quidquid in nos adulatio ſine pudore congeſſit, tamquam debitum pendimus, optimos nos eſſe, ſapientiſſimos affirmantibus, aſſentimur, cum ſciamus illos ſæpè mentiri.* Idem ferè Sanctus Hieronymus de adulationis dulcedine tractans dicit hiſce verbis: *Naturali ducimur malo, adulatoribus noſtris libenter favemus; quamquam nos agnoſcamus indignos, & calidus rubor ora perfundat, tamen ad laudem ſuam intrinſecùs anima lætatur.* Alibi quoque ſuper epiſtolam ad Galatas ſcribens idem dicit: *Libenter* inquit, *audimus quod delectat, & oſtendit omne quod nolumus, naturali ducimur malo.* Idem quoque ad Celantiam ſcribens nobis vitium iſtud ſuo præſertim tempore vel maximè invaluiſſe inſinuat, tantaſque apud pleroſque egiſſe radices, ut qui adulationi non dabat operam vel æſtimaretur invidus vel ſuperbus: *Iſto maximè tempore,* inquit, *regnat adulatio, quodque eſt graviſſimum, quia humilitatis ac benevolentiæ loco ducitur, ita fit, ut, qui adulari neſcit, aut invidus aut ſuperbus reputetur.* Sanctus Bernardinus Senenſis adverſus hoc peccatum ejuſdem adducit S. Doctoris authoritatem, dicentis: *De nocumento ejus, nihil eſt, quod tam facilè corrumpat mentes hominum; nihilque tam dulciter animum ferit, ſicut adulatio;* Eſt enim venenum quoddam quod ſe in animam noſtram inſinuat, ut æternam ipſi mortem conciliet, dum autem recipitur, quaſi ſuaviſſimum mel quoddam ingreditur.

S. Greg. ho. 9. in Ezech.
Sen. l. de nat. qu. præfat.
Sen. ep. 59.
S. Hier. 1.9 in reg. monac.
S. Hier. ad Celant.
S. Bern. t. 3. ſer. de trip. mod. ar. 2. cap. 2.

2 Mellifluus Eccleſiæ Doctor S. Bernardus illa Pſalmiſtæ verba: *Molliti ſunt ſermones ejus ſuper oleum,* ponderans dicit: *Pulchrè non molles ſed molliti dicuntur ſermones, vel ſuaſoris adulatoris, vel ſuaſoris iniqui, quod ſit in eis non tam vera & ſolida, quàm ſuperinducta & ſimulata ſuavitas.* S. Bernardinus quamdam ex S. Gregorio ſimilitudinem inducit, qui dum ſpinarum radices molles eſſe conſiderat, licèt aliàs pungentes & hiſpidæ exiſtant, ita enim ait: *radices ſpinarum molles ſunt, ſed ex ipſa ratice proferunt, unde pungunt, & hujuſmodi ſunt omnes adulatores,* citatque teſtem D. Hieronymum, cujus ſunt hæc verba ſequentia: *Ille demum in audientibus aculeum relinquere poteſt, qui non pungit ſed ungit, & de tali adulatore Propheta ait: Molliti ſunt ſermones ejus ſuper oleum, & ipſi ſunt jacula.*

S. Bern. in ſent. circa fin. Pſ.54. v. 22.
S. Bern. S. t. 1. ſer. 32. ar. 1. cap. 3.
Adulatores molle condiunt.

3 Valdè conſiderabilis eſt illa de filiæ Jairi Principis reſuſcitatione in Evangelio conſcripta Hiſtoria: *Cum veniſſet Jeſus in domum Principis, & vidiſſet tibicines, & turbam tumultuantem, dicebat: recedite.* Quidnam obſecro referebat, quòd etiam prodigioſo huic miraculo præſentes quoque intereſſent prædicti tibicines? Numquid & hi ad miraculi iſtius aſpectum fide Divinitatis Salvatoris confirmari fuiſſent? Numquid etiam Lazarum, & viduæ Naimiticæ filium in multorum præſentia reſuſcitaſſe in Evangelio ſcribitur? Doctiſſimus Salmeron hoc loco recurrit ad myſterium; ſiquidem eos qui nobis in peccatis noſtris abblandiuntur per hoſce tibicines ſymbolizatos fuiſſe exiſtimat; *Cùm ſuggerunt culpam gravem non eſſe, aut ætati parcendum, vel ex improviſo contigiſſe, aut alios ſimilia agere, aut DEI pietatem ad miſerandum propenſam, aut tempus ſubeſſe pœnitentiæ.* Rabanus autem tibicines illos de adulatoribus clariſſimè his verbis explicat: *Tibicines,* inquit, *ſunt adulatores qui fovent mortuam;* Neque enim adulatio ſolùm culpa mediante mortem animæ noſtræ conciliat, verùm etiam eamdem ſimul nutrit & fovet; *Et cum ejecta eſſet turba, intravit, & tenuit manum ejus, & ſurrexit,* ut nimirum per hoc, tunc animam noſtram ad divinæ gratiæ vitam reſurrecturam eſſe intelligamus,

Matth. 9. v. 23 & 24.
Adulatio mors animæ.
Salm. t. 6. tr. 16.
Raban. ibid. in cant.

quando nullos circum ſe cantus & modulos habebit, id eſt, quando aſſentationum blandimentis carebit eorum, qui nos in perverſis moribus noſtris laudant, & applauſibus ſuis malis inclinationibus noſtris adhæreſcunt. Similiter S. Thomas de Aquino Doctor Angelicus ait: *Tibicines ſunt qui fovent in peccato; Laudatur peccator in deſideriis animæ ſuæ.*

S. Thom. in Matt. Pſ. 10. v. 3.

Adulatores difficulter curantur.

4 Obſervandum verò inſuper eſt eamdem incarnatam ſapientiam propter eamdem adulationis culpam inſuperabilem ferè præſetuliſſe in anima quadam mortua reſuſcitanda difficultatem: Cùm enim adoleſcentem quemdam in ſuam inviſtaſſet ſequelam, ille quidem promptum ſeſe ad eamdem obtulit, cum hac tamen reſervatione: *Permitte me primum ire, & ſepelire patrem meum: Jeſus autem ait illi: ſequere me, & dimitte mortuos ſepelire mortuos ſuos:* Mira profectò eſt hæc Salvatoris noſtri reſponſio: Quodnam filium aliquem obſtringere poteſt debitum magis neceſſarium, quàm debitum filialis pietatis in patrem, maximè quando de ultimo agebatur obſequio, quale ſepultura Patris erat? Et tamen *Omnia in ſapientia feciſti:* S. Gregorius circa tres mortuos à Christo reſuſcitatos, in ſenſu ſpirituali ad propoſitum noſtrum optimè hiſce verbis diſcurrit: *Puellam* inquit, *in domo, juvenem extra portam; in ſepulchro Lazarum reſuſcitavit: adhuc quippe quaſi mortuus jacet in domo, qui latet in peccato, jam quaſi extra portam educitur, cujus iniquitas uſque ad inverecundiam publica perpetrationis aperitur; ſepultura vero aggere premitur, qui in perpetratione nequitiæ etiam uſu conſuetudinis preſſus gravatur: ſed hos ad vitam miſeratus revocat, quia plerumque divina gratia non ſolum in occultis, ſed etiam in apertis iniquitatibus mortuos & mole pravæ conſuetudinis preſſos reſpectus ſui lumine illuſtrat:* Demum verò cur pater ejus quem in ſequelam ſuam invitaverat ad vitam non redierit, hujus hanc rationem ſubjungit dicens: *Quantum verò mortuum, Redemptor noſter nuntiante diſcipulo agnoſcit; nec tamen ſuſcitat, quia valdè difficile eſt, ut is, quem poſt uſum malæ conſuetudinis etiam ad ultimum adulantium lingua excipiunt, à mentis ſuæ morte revocetur, de quo & bene dicitur: ſine mortuos ſepelire mortuos ſuos; Mortui enim mortuos ſepeliunt, cum peccatores peccatorem favoribus premunt.*

Matt. 8. v. 3. & 22.

S. Greg. l. 4. moral. c. 31. Matt. 9. v. 25. Luc. 7. v. 12. Joa. 11. v. 43.

Conſuet. de mala.

5 Advertendum eſt, quòd Pſalmiſta Pſalm. 9. vel ſecundùm Hebræos 10. poſtquam de perniciosis adulationis effectibus tractaſſet, dicens: *Laudatur peccator in deſideriis animæ ſuæ, & iniquus benedicitur,* tamdem proſequatur dicens: *Exacerbavit Dominum peccator, ſecundum multitudinem iræ ſuæ, non quæret.* Sanctus Auguſtinus legit: *Irritavit;* Pſalterium verò Ambroſianum legit: *Exprobravit,* quaſi dicere vellet impius qui in ſuis peccatis conſtitutus, adulationibus demulcetur, ad talem tamdem pertingit mentis fatuitatem, ut ſe in cujuſvis execrandiſſimi exceſſus abyſſum irreparabiliter præcipitet: *Non eſt DEUS in conſpectu ejus, inquinatæ ſunt viæ illius in omni tempore, auferuntur judicia tua à facie ejus.* Cur autem in hoc adeò profundum barathrum præcipitem ſe agit? quia adulationibus circumvenitur, Laudatur in deſideriis animæ ſuæ. Unde S. Bruno Charthuſianorum Patriarcha ait: *Ideo ſuperbiet, quia laudabunt eum ac completione deſiderium ejus, ſicut alibi dicitur: Linguæ adulantium alligant animas in peccatis.* Similiter in quo illa tam vehemens DEI exaſperatio, qua peccatorem DEUS omittit & diſſimulat quærere, conſiſtat, declarat, dum verba illa: *Exacerbavit Dominum, ſecundum multitudinem iræ ſuæ, non quæret,* ita exponit: *Non facies converti ſecundum multitudinem iræ ſuæ, id eſt vindictæ ſuæ, quaſi dicat, quia multum iram ſuam promeruit, non quæret eum Deus.* S. Bernardinus Senenſis malignitatem vitii iſtius, tametſi id apparenter dulce ſit & delectabile paucis verbis nobis deſcribit dicens: *Communiter quippe adulatio habent odium & fraudem, proditionem, & notam mendacii, ſequelam ſervitutis, & exceptationem proximi atque totius honeſtatis exterminium.* Unde Sanctus Auguſtinus quoque vel quiſquis Author exiſtat inter opera ejus recenſitus optimè nos monet dicens: *Adulatores, ut inimicos cave; quorum ſermones ſuper oleum molles, & ipſi ſunt jacula, corrumpunt fictis laudibus leves animas & malè credulis mentibus blandum vulnus infligunt.*

Pſ. 10. v. 3. Adulatores vix convertuntur. Ibid. v. 4.

Pſ. 10. v. 4.

S. Bern. v. 3. ſer. de mol. mend. art. 2. cap. 2.

S. Aug. t. 2. ep. 17. ad Demetr.

Cavendi adulatores.

6 Joab Amaſao magna quidem cum benevolentia eſt amplexatus, perque impreſſum ori ejus oſculum eumdem delinivit, at verò eodemmet tempore ferrum in viſcera ejus tranſadigendo, necem ei intulit. Hugo Cardinalis de adulatoribus ita ſcribit: *Faciunt ſicut Joab, qui Amaſan occidit, dum mentum ejus, quaſi oſculaturus eum, teneret. Tenuit manu dextera mentum Amaſa quaſi oſculans eum;* Imò prius fratris nomine illum ſalutavit, dicens: *Salve mi frater: Porro Amaſa non obſervavit gladium, quem habebat Joab, qui percuſſit eum in latere, & effudit inteſtina ejus in terram.* Porrò Sanctus Antonius Paduanus hiſtoriam iſtam ad præſens propoſitum noſtrum congruè hiſce verbis adaptat: *Et quia Diabolus per adulationes & detrectationes charitatem proximi ſolet interficere, ideo ſequitur: Dixit itaque Joab ad Amaſan, ſalve mi frater, & tenuit manu dextera mentum ejus. Gloſſa ibidem: Mentum tenere manu dextra, eſt quaſi ex benignitate blandiri, ſed ſiniſtram ad gladium mittit, qui latenter ex malitia percutit.* Unde Eccleſiaſt. 12. *In labiis ſuis indulcat inimicus; & in corde ſuo inſidiatur, ut ſubvertat te in foveam.*

Suar. in Joab.

Hug. Card. in Pſ. 9.

2. Reg. 20. v. 9.

S. Anton. Pad. in D. Trin.

Eccl. 12. v. 15.

7 Olaus Magnus ex Solinio & Plinio certum quoddam veneficarum genus in Africa reperiri refert, quæ dum fructus terræ, meſſem, anni fertilitatem, infantium pulchritudinem, greges ovium vel boum, equos item, aut alia ſimilia animalia laudant, per laudum illatam ſuavitatem eiſdem mortem immediatè conciliant. Ecce tibi vivam & expreſſiſſimam adulationis figuram. Unde quod Sapiens de laſcivia muliere exprimit, præſenti propoſito noſtro mirabiliter congruit; Dicit enim: *Nitidius oleo guttur ejus, noviſſima autem illius amara quaſi abſynthium, & acuta quaſi gladius biceps, pedes ejus deſcendunt in mortem, & ad inferos greſſus illius penetrant.*

Olaus Mag. l. 1. c. 1. Adulatores veneficis.

Prov. 5. v. 3. &c.

8 Sanctus Gregorius adulatores ſcorpionibus ſimiles eſſe dicit, qui in anteriori corporis parte tibi abblandiri teque ſuaviter complecti velle videntur, cauda verò te lethaliter fauciant & lædunt: *Scorpio palpando incedit, ſed cauda ferit, nec mordet a facie, ſed à poſterioribus nocet; Scorpiones ergo ſunt omnes blandi & malitioſi, blandi & innoxii in facie videntur, ſed poſt dorſum portant, unde venenum fundant.*

S. Greg. h. 10. Ezech. Scorpiones.

9 Porrò unicuique notum eſt quod de Syrenibus narratur, videlicet quòd viatores in mari navigantes lenocinanti cantu ſuo incantent & ſomno profundo ſepeliant: in iiſdem verò poſtea inhumanam & miſeribilem ſtragem edunt. Sanctus Propheta David dum aliquando graviter lamentaretur, eò quòd adulatio in ſuam quoque regiam ſibi aditum feciſſet, ad DEUM ſe convertens, ait: *Quoniam humiliaſti nos in loco afflictionis.* Pro cujus loci expoſitione Sanctus Ambroſius Aquilæ expoſitionem adducit, dicens; *Pulchre autem Aquila interpretatio quemadmodum intelligere debeamus locum afflictionis, expreſſit dicendo: Quoniam humiliaſti nos in loco Syrenum; Syrenas quaſdam fuiſſe puellas gentilis narrat Hiſtoria; quæ vocis ſuavitate, canendi illecebris, audiendique ſtudio illectos navigantes ad littus admovere navigia provocabant, eoſque (cum gratiam vocis ſequerentur) ſcopuloſo in loco naufragium facere ſolitas, vetuſtas poſteris tradidit.* Tamdem verò demonſtrare pergit per hanc Hiſtoriam; adulantium ingenia damnatiè præmonſtrata fuiſſe; Multæ namque animæ ad Paradiſi portum proficiſcentes, à laudibus & humana gloria dum vitiis tamquam virtutibus applauditur, incantatæ & ſeductæ in inferni abyſſo ut plurimum naufragari conſpiciuntur. Earum interpretatio hæc eſt, voluptas vocis eſt quædam adulatio.

Adulat. Syrenum.

Pſal. 43. v. 20. S. Ambr.

10 De Aquila nonnulli ſcribunt, quòd teſtudinem; qui alias humi ſemper ſerpere ſolet, nunquamque in cœlum volatum propriis viribus aſſequi nunquam poſſet, in ſublime ſecum portet, idque non alio fine, quàm ut in lapidem quemdam in quem Aquila collimat, lapſu graviori ruat, hacque ratione teſtudine fracta & dirupta, interior animalis illius ſubſtantia eidem volucrum reginæ in cibum & prædam cedat; eumdem quoque finem ſibi propoſitum adulatio habet, nimirum ideò defectibus & vitiis alterius applaudit, ut adulatione in iis paulatim magis radicata: ſperatam ab eo utilitatem & commodum tamdem efficaciter obtinere poſſit. Ideòque haud ineptè Pardis aſſimilantur, qui

Adulator Aquila ad teſtudinem in ſublime portans.

qui cuncta alia animalia innato ſibi odore ad ſe alliciunt, ſeu potius capiunt, ut eadem poſtea velut futuram eſcam diſcerpere & dilaniare valeant. Similes quoque ſunt Chameleonti, cui proprium eſt, quòd in varios ſeſe colores transformet.

Berch. ver. adulat. Falci ſimiles.

11 Berchorius eoſdem longè ſignificantiùs falci ſimiles eſſe docet: *Sicut enim videmus*, inquit, *quòd falx amplexando ſcindit & accumulat herbam, pratumque deſpoliat & denudat, ſic verè adulator amplexando, & applaudendo, non quærit niſi lucrari, aggregare, perſonamque cui loquitur, aliquo Encomio ſpoliare.*

Pſ. 5. v. 11.

Adulat. ſepulchra ſunt.

12 In Pſalmo etiam 5. multæ videntur peſſimi hujus vitii qualitates repræſentari; Ita enim ibi dicitur: *Non eſt in ore eorum veritas, cor eorum vanum eſt, ſepulchrum patens eſt guttur eorum, linguis ſuis doloſe agebant.* Et quidem prima facie comparatio hæc, qua lingua adulatria ſepulchro ſimilis eſſe dicitur parum videri poſſet nonnemini idonea, ſiquidem vox adulatrix placet, allicit & invitat, ſepulchrum autem horrorem & pavorem videndi incutit: Adulator verba encomiaſtica & plauſibilia ea ore emittit, ſepulchrum autem fœtorem, ſqualorem ac putredinem ſpirat: Et tamen ſi ſimilitudo iſta benè conſideretur, magis propria eſſe nequit, id quod evidenter patet, ſi oculos veſtros in Epitaphia & ſepulchrales inſcriptiones conjiciatis: quantas enim in iis non legitis laudes, quot encomia ſpecioſa, quot titulos illuſtres atque magnificos: certè ſi Epitaphiis fides adhiberetur, haud difficulter nonnemini defuncti illi divina eſſe numina videri poterunt: at verò ſi monumenta aperueritis, nil præter putreſcentia & fœtida cadavera, cineres & putredines in iiſdem invenietis. Eodem quoque modo quotidiana experientia nos edocet, quòd lingua adulatrice multi in operibus ſuis laudentur ac ſi glorioſa omnique admiratione digna eſſent, cum tamen veraciùs examinata, vitioſa eſſe comperiantur & defectuoſa. Hugo Cardinalis aliam ſepulchrum inter & linguam adulatricem analogiam conſiderat, nimirum quòd ſepulchris proprium ſit cadavera, quæ in iis reconduntur, devorare atque conſumere; *ita adulatores blanda adulatione ad ſe trahunt homines, & ſibi aſſimilando devorant, quibus mortuis ipſi ſunt ſepulchra*; non ſolùm quia per adulationes ſuas eos, quibus adulantur in eadem vitia incurrere faciunt, verùm etiam quia ſicut ſepulchra carnes humanas conſumunt, eadem proportione adulantur opera bona in iis, quos aſſentationibus ſuis infatuant, deſtruunt efficiendo ut in vanam gloriam temerariamque de ſeipſis præſumptionem præcipites corruant. Et quidem totus hic diſcurſus eſt Hugonis, qui inſuper illam ſuperiùs à nobis inſinuatam adducit S. Gregorii ſententiam, dicentis: *Mortuus mortuum ſepelit, quando peccator peccatorum aggere adulationis premit.* Inſuper ſicut ſepulchra devorant cadavera, & ex illis veluti ſuſtentantur, ita quoque adulatores ex aliorum nutriuntur vitiis & defectibus, juxta illum Scripturæ textum: *appropiant ſuper me nocentes, ut edant carnes meas*, id eſt, ut idem Hugo, *incorporent ſibi peccata eorum, quibus adulantur.* Vitia enim quibus in aliis adulando applaudunt, ſibi propria efficiunt, illaque ſtudioſè & ex induſtria imitari ſatagunt, ut tantò magis ſe eorum genio accomodent, magiſque illis placeant. Unde S. Auguſtinus ait: *Poteſt & illud intelligi, quod mendacio & blanda adulatione trahunt in ſe, quos ad peccata illectant, & eos tamquam devorant, cùm in ſuam vitam convertunt.*

Hug. Card. in Pſ. 5.

S. Greg.

Pſ. 26. v. 2.

S. Aug. in Pſ. 5.

DISCURSUS VII.

ARGUMENTUM.

Longè melius eſt à detractoribus corrigi, reprehendi, injurias pati, malèque tractari, quàm ab adulatoribus decipi.

THEMA.

Melius eſt à ſapiente corripi, quam ſtultorum adulatione decipi. Eccleſ. 7. v. 6.

Correctio melior adulatione.

1 ADeò clara & evidens propoſitio eſt, ut nulla prorſus probatione indigeat, quòd ſcilicet melior ſit conditio illius, qui ab homine ſapiente & fido reprehenditur & corrigitur, quàm ejus qui malorum adulationibus circumvenitur, ſiquidem correctio ut plurimùm vitium emendat & aboleri facit, cùm tamen adulatio idipſum foveat & adaugeat. Chryſoſtomus ſuper

Chryſoſt. in Pſ. 9.

illa verba Pſalm. 9. *Laudatur peccator in deſideriis animæ ſuæ*, poſtquam inde reſultantia damna recenſuiſſet, ita ait: *Non eſt Deus in conſpectu ejus, inquinatæ ſunt viæ illius in omni tempore, auferuntur judicia tua à facie ejus*; Et paulò poſt: *Laudatur in peccatis, benedicitur in maleficiis, hoc eſt primum barathrum, quod ſatis eſt vel ad præcipitandum eum, qui non advertit; & idcò magis ſunt admittendi, qui accuſant & corrigunt, quam qui laudant, & ad interitum blandiuntur.*

S. Auguſt. [illegible] Reprehenſio proficua.

2 Præclaro S. Auguſtini Ingenio ſpirituque Apoſtolico ejuſdem digniſſimus eſt ſermo ille, quem dictus Doctor Tom. 9. ſcribit, ubi hæc ad propoſitum noſtrum verba habet: *Neſcio, quis odit inimicum ſuum, & fingit illi amicitiam, videt illum facere aliquid mali, laudat: vult eum eſſe præcipitem, vult cæcum ire per abrupta cupiditatum ſuarum, unde fortè non redeat.* Hæc ſunt ab adulatore proficiſcentia præjudicia; jam verò fructus quoque audire placeat, quæ à reprehendente & corripiente nos in nos dimanant: *Alter*, inquit *videt amicum ſuum tale aliquid facere, revocat, ſi illum non audiat, objurgat, litigat, profert verba caſtigationis: Ecce odium blanditur, charitas litigat: Noli attendere verba blandientis, & quaſi ſævitiam objurgantis, venam inſpice, radicem, unde procedat, quære, ille blanditur ut decipiat, iſte litigat ut corrigat.*

A præcipitio ſervat qui corripit.

3 Quòd ſi quis in juvenculo & edomito equo totus feſtivus & lætus versùs rupem quamdam, præcipitio proximam, velociſſimè equitans; aliquem calcaribus vel aculeo, aut virga equum ſuum ad velociùs currendum urgentem videret, & alium, ut curſum ſuum ſiſtat, pedem equo amputantem conſpiceret, utrum enim ex duobus majorem amicum ſuum æſtimaturus eſſet? Porrò adulatio, prouti ex Chryſoſtomo audiviſtis, præcipitio ſimilis eſt, eſt enim *barathrum quoddam ad præcipitandum eum qui non advertit*; Ac proindè quiſquis in via, quæ ad æternam perditionem ſuam te conducit, tibi blanditur, teque collaudat, verus eſt animæ tuæ inimicus, non item alius qui correctionibus & reprehenſionibus ſuis mediantibus à ſimili te præcipitio retrahit.

S. Aug. in Pſal. Adulat. præcip. [illegible]

4 Idemmet S. Auguſtinus alibi illa verba Pſalmi: *Os tuum abundavit malitia, & lingua tua amplexabatur doloſitatem*, exponens optimè, veriſſimum ſeſe commonſtrat, quòd adulator nos in præcipitium graviſſimum protrudit: *Præcipitas*, inquit, *hominem incautè, ſua vitia proferentem, & an ſint vitia neſcientem; tu qui ſcis vitium eſſe, non dicis corruiſſe illum; ſi illum videres ambulare incautum in tenebris, ubi in puteum eſſet ſcituros, & taceres, qualis eſſes? Nonne inimicus deputareris animæ ejus?* Progreditur præfatus Sanctus Doctor ulteriùs, & oſtendit, quantò pernicioſius præjudicium & damnum nobis ab eo proveniat qui alium in peccato ſuo fovet, quàm ab alio qui illum in præcipitium cadere permittit: dicit enim: *Et tamen in puteum cadens non anima, ſed corpore moreretur, præcipitat ſe in vitia ſua, prædicat apud te mala facta ſua, tu noſti mala eſſe, & laudas & arrides apud te.* Et ideo in Iſaia legimus: *Qui te beatum dicunt, ipſi te decipiunt, & viam greſſuum tuorum diſſipant.*

Iſa. 3. v. 12.

Chryſoſt. orat. ad Eut.

5 S. Joan. Chryſoſtomus Eutropii familiariſſimi Imperatoris ejectis præcipitium conſiderans, eumdem ab adulatoribus ſeductum & poſtea à ſe ex Apoſtolica quadam libertate reprehenſum graviter ad reſipiſcentiam ordiendam hortatur hiſce verbis: *Nonne dicebam tibi, cum me indeſinenter objurgares vera monentem, quod ego tibi potius amicus eſſem, quàm adulator? ego redargutor majorem tui curam gerens, quam cùm tibi omnia obſequerentur? Nonne & hoc addebam; fide digniora eſſe vulnera ab amicis, quàm ultro ſe ingerentia vulnera inimicorum? Si mea vulnera tuliſſes, haud quaquam tibi illorum oſcula exitium attuliſſent, mea enim vulnera ſanitatem afferunt, illorum oſcula morbum immedicabilem tibi conciliaverunt.*

Cant. 5. v. 7.

Phil. Carp. Increpatio aſpera ſanat.

6 In ſacris Canticis Sponſam, quæ animam quamvis electam præfigurat, multis vulneribus ſauciam invenimus: *Invenerunt me cuſtodes qui circumeunt civitatem, percuſſerunt me & vulneraverunt me.* Porrò Philo Carpathius animam hanc ſponte propria hiſce ſe vulneribus ingeſſiſſe exiſtimat: *Spirituali plaga cupiebat feriri Sponſa ad diſciplinam ſalutarem, non ut animam perderet, ſed ut pro Domino pati doceretur.* Et quidem ad hoc firmiùs perſuadendum poſtulari à nobis & pro cura corporis noſtri ejuſque incolumitate procuranda ſtipendiari medici exem-

ci exemplum adducit hiſce verbis: *Ut enim ſi quis Medicorum ad nos curandos accederet, diceretque ulcus lethale eſt, viſne aduram, ac ſanem; reſponderes;* Ure, feri, præcide: *ſic verus amator Chriſti, cum peccatis omnino abſtinendum eſſe monetur, quàm celerrimè obtemperat, nec ſibi durum eſt aſperius increpari.* Unde Salomon: *Meliora ſunt vulnera diligentis; quàm fraudulentia oſcula inimici; hæc enim ad perennem ſalutem feriunt, illa verò ad æternum ſupplicium adulantur, hæc feliciſſimè ſanant, illa miſerrimè occidunt.*

Prov.27. v.6.

Adulatio ſtatim removenda.

7 Regius Propheta David, qui lumine Dei præditus & aliàs in ſummo dignitatum humanarum culmine collocatus erat, hanc à Deo gratiam poſtulabat: ut adulatores multò ampliùs quàm perſecutores procul ab eo arcerentur. Et quidem quando de illis ſermo erat, hiſce ſe verbis Deo recommendabat: *Confundantur & revereantur qui quærunt animam meam: Avertantur retrorſum & erubeſcant, qui volunt mihi mala: Confundantur & revereantur ſimul qui quærunt animam meam.* At verò quando de iis agit, qui ſuis cum aſſentationibus & blandimentis conabantur allicere, videte obſecro quanta cum ſollicitudine eos procul ab eo repelli rogat. In tribus hiſce Pſalmis 60. 39. & 69. eamdem petitionem identidem replicat, dicens: *Ferant confeſtim confuſionem ſuam qui dicunt mihi Euge, Euge.* S. Gregorius ait: *Adulantium linguas non eſſe in ſubſequenti tempore differendas* annuntiat, qui ait: *Statim confundantur erubeſcentes, qui dicunt mihi Euge Euge; Adulatio enim ſi vel ad tempus patienter ſuſcipitur, augetur: ne creſcere debeat, ſtatim & ſine mora eſt ferenda: Duo ſunt genera perſecutorum, vituperantium & adulantium, plus perſequitur lingua adulatoris, quàm manus interfectoris,* inquit S. Auguſtinus, *Certè cùm de perſecutione loqueretur, Scriptura dixit: Tamquam aurum in fornace probavit illos, de Martyribus interfectis, & ſicut holocauſti hoſtiam accepit illos; audi, quia & lingua adulantium talis eſt,* Proverb.27. *Probatio argenti & auri ignis, vir autem probatur per os laudantium eum.*

Pſ.69. v. 3. & 4.

Pſ.39. v.16.

S. Greg. l. 1. h. 11. in Ezech.

Adulator magis nocet quàm vituperator.

S. Auguſt. in Pſ. 69.

Sap. 3. v. 6.

Prov. 27. v. 21.

8 Enimverò perſecutio Martyres efficit, adulatio autem facit Apoſtatas: ſiquidem ipſius Antichriſti tempore, prouti alibi ſuperiùs diximus multi per aſſentationes in pernicioſiſſimam erroris viam adducentur. Jamjam adductam à Philone Carpathio audivimus ſimilitudinem ab infirmo quodam deſumptam, qui ad curandam ſibi ab infirmitate convaleſcentiam, pro nihilo ducit ſi vulneribus & inciſionibus ſaucietur, aut palatum oris amaro potu affligatur, hoc enim mavult, quàm iis quæ genio ſuo favent ineſcari; Nec mirum quia tametſi ex inciſis venis putridus ab infirmo ſanguis eliciatur, tametſi multis ferri inciſionibus torqueatur, aut candentibus laminis caro ejus aduratur; vel fauces ejus nauſeabundis medicinis amaricentur, vel corpus extenuetur diætis admodum rigoroſis, hæc tamen omnia ipſi nec quicquam nocent, quin potiùs ſanant: Econtra verò alius, qui nozios illi tametſi ſapidos & palato gratos fructus miniſtrat, aut generoſa illi vina furtivè porrigit, vel in vehementiſſimis febris ſuæ ardoribus aquam congelatam obtrudit, non ſolùm ſaluti ſuæ neutiquam cooperabitur, verum & ipſam ei mortem quantociùs accelerabit: Eadem prorsùs differentia intercedit inter eum qui nos de erroribus noſtris charitativè corrigit & reprehendit, & alium qui eoſdem defectus noſtros excuſat, & abſcondit; imò eoſdem potius virtutis indolem referre deprædicat: Primus ſalutem animæ noſtræ ſibi curæ eſſe oſtendit; alter verò, quòd iram Dei nobis conciliemus, pro nihilo ducit.

Correctio ſanat, Adulatio occidit.

9 S. Bernardinus Senenſis unum ex funeſtioribus ſignis, è quibus Divinam adversùs impios conceptam iram conjicere poſſumus; hoc eſſe dicit; ſi videlicet Deus permittit, ne ullus nobis præſtò ſit, qui nos corrigat & reprehendat, ſed potiùs qui adulando nobis abblandiatur: *Magna ira Dei ut deſit correptio, & adſit adulatio.* Philoſophi naturales de urſo referunt, quòd quando caput ex ſuperabundanti ſanguine gravatum eſſe deprehendit, protinus ex quodam naturali inſtinctu alvearia adeat, ad quæ dum proximè de apum melle, cujus avidiſſimus eſt, ſeſe exſaturaturus appropinquat, apes exaſperatæ & turmatim egredientes ipſum per totum caput aculeis ſuis pungendo, pluries lædunt, non intelligentes quòd puncturæ illæ, & per eaſdem elicitus ſanguis ad exonerandum capitis dolorem plurimùm inſerviat. Ac proindè de Julio Cæſare nonnulli dicunt, eum perſæpè peroptaſſe, ut ad inſtar urſi curari poſſet, id eſt, ut per bonorum amicorum correctiones, (tametſi in alio quodam ſenſu eædem diſpliceant) ejus emendari poſſint defectus: *Melius eſt à ſapiente corripi,* &c. S. Auguſtinus quemdam qui ſe ab alio boni illius ſpiritualis percupido reprehendi ægerrimè ferebat, ſpeciali quadam ad eum directa Epiſtola convenit, illumque virtuoſiſſimum in hoc opus præſtitiſſe probavit: *Collatorem,* inquit, *& diſputatorem; non aſſentatorem & adulatorem ſe eſſe cupiebat, nam hoc eſt oleum peccatoris, quo Propheta non vult impinguari caput, mavult ſevera miſericordia juſti emendari, quàm leni adulationis unctione laudari.*

S. Bern. Sen. t. 3. ſer. de multip. mandat. a. 3. c. 2.

Non reprehendi ſignum Dei iræ.

S. Aug. t. 2. ep. 17.

10 Prima quidem facie paradoxum videri poſſet, ſi quis magis à nobis detractorem, quàm adulatorem deſiderandum eſſe diceret; & tamen revera ita eſt, S. Auguſtinus illa verba Pſalmo.39. *Convertantur retrorſum, qui volunt mihi mala,* ponderans, eadem de illis explicat, qui fictè & adulatoriè bona de nobis loquuntur; *Sunt non boni,* inquit, *qui bona volunt, & ipſi cavendi,* id quòd paulò poſt melius declarat, dicens: *Laudatur peccator in deſideriis animæ ſuæ, & qui iniqua gerit, benedicitur; Mala tua dicit lauda;* Denique comparationem detractorem inter & adulatorem inſtituit, & dicit. *Utrumque genus hoſtis fuge, utrumque cave: ille ſævit, iſte blanditur, uterque malus, ille iracundus eſt, & iſte in laude ſubdolus; ille reprehenſor eſt, iſte laudator.*

Adulator magis cavendus quàm detractor.

S. Aug. in Pſ. 39.

Pſ.124. v.6.

11 Hugo Cardinalis ſuper illa verba: *Benedictus Dominus, qui non dedit nos in captionem dentibus eorum* optimè obſervat, detractionem trifariam fieri poſſe: Primò malum aliquod falſum alicui imputando. Secundò malum aliquod verè patratum ampliando & exaggerando. Tertiò actum aliquem laudabilem & bonum extenuando & diminuendo: iiſdem verò tribus modis, nobis quoque nocere poteſt adulatio: Primò rem aliquam malè tactam excuſando & extenuando. Secundò eamdem magnificando & extollendo, adeò ut laude digna eſſe videatur. Tertiò ei qui adulatione delinitur, bonum aliquod attribuendo, quod in ipſo neutiquam reperitur. Verumtamen hæc detractionem inter & adulationem intercedit differentia, quòd illa cautos & circumſpectos efficiat, ne erremus, ut detractor mendax fuiſſe cognoſcatur: Adulatio verò peccatum magis in nobis fovet, & canonizat illud. Detractores quidem bonæ famæ noſtræ inimici exiſtunt; at verò longè deterius eſt, quod ab adulatoribus in nos damnum reſultat. Unde Seneca ait: *Gratiæ adulantur, qui potentiam extollunt, omnes aut ſunt hoſtes, aut eſſe poſſunt.* Is qui facultates; vitam aut honorem & reputationem tuam tibi eripit, bonum quoddam tibi aufert tranſitorium; nam prædicta omnia mera ſunt bona temporalia; at verò adulator bona tibi eripit ſpiritualia & æterna. Et ideò S. Hieronymus, *Pulchrè,* inquit, *adulator apud Philoſophos definitur blandus inimicus:* Quot enim animarum prædam ſerpens ille aſtutus per hanc adulationis viam inferno comparat? Idipſum Didacus Stella aptiſſima quadam ſimilitudine perfectius enucleat; Dicit enim: Ruſticus qui in agro ſuo ſtrepitum vocis edit, vel in pomerio ſuo lapides in arboris cujuſdam ramos projicit, volucres quidem ſegeti vel fructibus infeſtas fugat, ſed non capit; aſtutus autem auceps potiùs dulci ſibilo vel cantu aviculas retibus ſuis illaqueat, ſibiloque ſeducit; ita *Dæmon non tot venatur ex perſecutionibus & capit, quot adulationibus, quæ dulciter auribus noſtris influunt.*

Hug. Card. ibid.

Detractio triplex & adulatio.

Senec. l. de vit. beat. c. 3.

Adulator curiſſima aufert.

S. Hier. l. 2. cont. Jovin.

Did. Stell. in c. 14. Luc.

12 In Prophetia Jeremiæ ſacer textus ait: *Olivam uberem pulchram, fructiferam, ſpecioſam vocavit Dominus nomen tuum: ad vocem loquelæ grandis exarſit ignis in ea, & combuſta ſunt fruteta ejus,* Noſtiſne, unde nam hæc tot pulcherrimorum fructuum deſtructio & combuſtio exorta fuerit? Propheta idipſum perſpicuis verbis edicit, nimirum ab impetuoſi cujuſdam venti turbine, id eſt, ex vehementioris cujuſdam vocis ſono *ad vocem loquelæ grandis exarſit ignis:* At verò quænam fuit vox iſta, unde flamma hæc exarſit? In Parabolis Salomonis legimus, quòd *qui benedicit proximo ſuo voce grandi de nocte conſurgens, maledicenti ſimilis erit.* At verò dicat aliquis, hæc ſibi invicem manifeſtè contradicere videntur; quòd ſi enim talis benedicit, quomodo maledicere dicetur? Tigurina legit: *Laudanti proximum*

Jer. 11. v. 16.

Adulatio omnes virtutes deſtruit.

Prov. 27. v. 14.

ximum ſuum magna voce. Septuaginta autem vertunt: *à maledicente nihil differre videtur*. Ecce tibi igitur quòd idem ſit dicere, *Ad vocem loquela grandis*, quòd ad Favonium adulationis ventum, qui omnes bonorum operum fructus deſtruit, perdit, conſumit, & comburit; efficiendo, ut in eo, cui adulatio obtruditur, adulatio vanam gloriam ſuſcitet, quodque idem de ſe plus nimium præſumens in ſuperbiam evaneſcat, virtuteſque eſſe exiſtimet eas res, quæ verè & in ſubſtantia ſæpiſſimè enormia vitia exiſtunt: Unde S. Greg. ait: *Vox grandis loquela eſt favor adulantis, ad vocem ergo loquela grandis exarſit ignis in ea, quia in magnitudine favoris flamma in corde accenditur de amore laudis*. Hoc autem periculum non cauſatur à perſecutoribus, detractoribus, & contumeliantibus, imò hi omnes potiùs occaſionem ſubminiſtrant exercendi virtutem manſuetudinis, humilitatis, mortificationis, charitatis, ſed damnum iſtud potiùs ab adulatione ſuique ipſius complacentia originem ſuam deducit: Pergit ulteriùs S. Gregor. oſtendere quòd adulatio operum bonorum merita omninò evacuet; Unde dicit: *Vel quæ benè geſta, vel quæ ſcienter ſunt dicta depereunt, cùm tamen non amore Domini, ſed intentione tranſitoriæ laudis fiunt*.

S. Greg. h. 11. in Ezech.

13 Obſervationem quamdam non minùs ingenioſam quam moralem me legiſſe recordor ſuper illa ab increata ſapientia ad Dæmoniacum illum prolata verba: *Scio quia ſis Sanctus Dei*. Hæc enim aſtutus ille ſerpens infernalis, prout ſuperiùs tetigimus, eo fine protulit, ut Chriſto adularetur, qui proindè eidem protinus & ſine mora reſpondit: *Obmuteſce*; In Græco eſt: *Increpavit illum*. Porrò eumdem modum loquendi & Dæmonem increpandi modum (prout obſervationis hujus Author optimè conſiderat) Salvator noſter uſurpavit, quando obortam maris tempeſtatem ſedare voluit: *Tunc ſurgens imperavit ventis & mari*; In Græco habetur: *Increpavit*: In S. Marco autem habetur: *Dixit mari tace & obmuteſce*: Verùm inquies fortaſſe, quænam inter linguam quamdam adulatoriam, & tempeſtatem maritimam eſſe poteſt proportio? Magna profectò; quia ſicut hæc efficitur navis aliqua pretioſiſſimis mercibus & theſauris onerata ab iiſdem ſeſe exonerare cogatur, imò ut ipſamet totaliter in profundum maris ſubmerſa, depereat & naufragetur: ad eumdem quoque modum lingua adulatoria ſufficiens eſt ut animam divitiis cœleſtibus refertam vel totaliter exinaniat, aut verò in æternæ perditionis abyſſo naufragari faciat: Hæc veritas Chryſoſtomum movit, ut Evangelicum hoc nobis conſilium inſinuare valeat; *Quare ſi adverſari nonnullos decet, adulatores magis quam contumeliantes odiſſe oportet*. Hujuſce rei in Salvatore noſtro, cujus quælibet actio noſtra eſt inſtructio, exemplum pariter & inſtructionem habemus; Hunc enim maligni Scribæ & Phariſæi multifariam calumniati fuere, ipſumque pro viribus improperiis onerare conati ſunt, dum eum nunc Samaritanum, mox meribibulum & potatorem, denique ſeductorem appellarant: imò enormiorem in filium Dei contumeliam atque calumniam evomere aut adinvenire non potuerant, quàm dum ipſum Dæmoniacum appellarunt: *In Beelzebub principe Dæmoniorum ejicit Dæmonia*; Et tamen nec ad hanc, nec ad aliam quamcumque excogitabilem calumniam aut improperium Chriſtus ad indignationem vel aliqualem iræ motum commoveri potuit, præterquàm apertè & in faciem ei adulari præſumpſerunt dicendo: *Magiſter ſcimus quia verax es, & viam Dei in veritate doces, & non eſt tibi cura de aliquo*; Et quidem tametſi totum hoc quod dicebant, veriſſimum fuerit, non tamen apud ipſos, ſive in opinione ipſorum, qui *ore ſuo benedicebant, & corde ſuo maledicebant*; hæc etenim eſt omnium & ſingulorum aſſentantium conditio, quòd interiùs omninò contrarium ſentiant illius quod in aliquo, quem circumvenire ſuis blanditiis nituntur, exteriùs commendant & laudant. Unde B. Albertus Magnus ait: *Blandiuntur a quatuor, ab authoritate Magiſterii: à veritate ſermonis: à veritate doctrinæ; à veritate judicii, ſine perſonarum acceptione*. Et quidem titulus veritatis à Chriſto acceptatus fuerit, qui de ſeipſo dixit: *Ego ſum via, veritas, & vita*, non tamen illum acceptare voluit; quando ipſi fuit adulatoriè & ſola lingua, non verò ex corde attributus; Similiter in injuriis quidem illatis manſuetus fuit, verumtamen hic continere ſe non potuit, quò minùs indignationem ſuam foris proderet, dum ſequentibus verbis illos fuit objurgatus: *Quid me tentatis hypocritæ? Non ſecundùm ſermones eorum pacificus blandè reſpondit, ſed ſecundùm conſcientiam eorum crudelem aſpera dixit*, inquit ibidem Venerabilis Beda. Enimverò per hanc ei intentatam adulationem mortem illi machinati contendebant, ipſumque in ſua retia implicare ſatagebant.

Cum adulat. fac quod Chriſtus fecit. Mar. 1. v. 24.

v. 25.

Marc. 4. v. 39.

Adulatio virtutibus ſpoliat.

D. Chryſoſt. ho. 58. in Matth. v. fin.

Inſtructio.

Matth. 22. v. 16.

Adulatores contrarium ſentiunt.

Alb. M. in Matt. 22.

Joan. 14. v. 6.

Bed. ibid.

14 Chryſoſtomus optimè ponderat, quòd Chriſtus iiſdem Scribis & Phariſæis, in alia quadam occaſione ei dicentibus: *Magiſter volumus à te ſignum videre*; protinus reſponderit: *Generatio prava & adultera*, hancque Salvatoris objurgationem cum alia quadam reprehenſione & iræ motu combinando ſcribit: *Cùm illi aſperè & contumelioſè interrogant, manſuetè ac leniter reſpondet: cùm verò aſſentantur non mediocri utitur acrimonia*. Similiter S. Bernardus in illa verba: *Capite nobis vulpes parvulas, quæ demoliuntur vineas*, commentans, eadem de damnis ei qui adulationibus circumvenitur illatis exponit, ſimulque in comparationem detractores & adulatores committens dicit: *Peſſima vulpes occultus detractor, ſed non minùs nequam adulator blandus*.

Chryſoſt. ho. 44. in Matt.

Matth. 12. v. 38.

S. Bern. ſer. 63. in Cant. Cant. 2. v. 15.

DISCURSUS VIII.

ARGUMENTUM.

Adulatio genericè nequitia appellatur, ut tantò magis ejus exprimatur malitia, utpotè quæ hypocriſim ſecum ſubinfert: Et ideo quantum Chriſto abominabilis ſit oſtenditur.

THEMA.

Cognita autem Jeſus nequitia eorum, ait: Quid me tentatis hypocritæ? Matth. 22. v. 18.

1 NOn ſolum averſio, quam Salvator noſter ſe erga hoſce adulatores habuiſſe teſtatus eſt, notabilis fuit, verùm etiam titulus, quo adulationem inſignivit, dum vitium hoc genericè nequitiam appellavit: *Cognita autem Jeſus nequitia eorum*; Neque enim in dubium revocari poteſt hiſce à perverſis hiſce hominibus Chriſto attributas laudes è ſolo adulationis motivo proceſſiſſe: *Univerſa hæc laus*, inquit Cajetanus, *ex adulatoria officina ad provocandum Jeſum, ne timeat præferre Deum Cæſari, procedit*. Ehem quid eſt hoc: Quænam unquam impientior iniquitas inveniri aut excogitari potuit, quàm quæ ad talem tamque enormem pertingit temeritatem, qua Dei filium; ut æterni Patri ſui honorem & gloriam mortali cuidam homini poſthabeat, inſtigare non dubitet: Porrò Regius Propheta David pulchrè hoc vitium hiſce verbis deſcribit: *Lingua tua concinnabat dolos*, quia adulatorum præcipuè proprium eſt ad ſeducendum & decipiendum homines dolos & technas texere: Venerab. Beda ſuper illo Prov. textu: *Homo qui blandis fictiſque ſermonibus loquitur amico ſuo, rete expandit greſſibus ſuis*, hanc gloſſ. adhibet: *qui fictis ſermonibus proximum laudat, illi quidem parat inſidias*: at verò quod propoſito noſtro quam maximè deſervit, eſt, quòd vitium hoc antecedenter titulo malitiæ nominarit: *Os tuum abundavit malitia*, & poſtea ſubjiciat; *Et lingua tua concinnabat dolos*. Etenim huic vitio deditì proprio adulatoris nomine non appellantur, ſed generico nomine dicuntur peccatores: *Si te lactaverint peccatores*, inquit Sapiens: & ante ipſum eodem prorsùs nomine ab ejus Patre Davide Rege nominati fuere: *Oleum autem peccatoris non impinguet caput meum*: Unde B. Petr. Damian. hanc deducit conſequentiam. *Quibus nimirum Scripturæ teſtimoniis patenter oſtenditur, quia quiſquis adulatur, generale peccatoris nomen per auxeſim ſpecialiter promeretur; Et cùm Pſalmiſta dicat, quia laudatur peccator in deſideriis animæ ſuæ, & iniquus benedicitur*.

Adulatio nequitia eſt.

Cajet. in Matth.

Pſ. 49. v. 19.

Bed. in c. 29. Prov. v. 5.

Prov. 1. v. 10.

S. P. Dam. l. 2. Ep. 3.

Pſ. 140. v. 5.

2 S. Bernardinus, qui zeloſiſſimus vitii hujus reprehenſor & juratus hoſtis extitit, illud multorum aliorum vitiorum turbæ aſſociatum eſſe optimè his verbis notat: *Nec ſolitaria ſerpit adulatio nequam, comites ſecum plerumque habet ambitionem, fraudem, odium, ſimulationem, invidiam, proditionem & notam mendacii*. Et quidem tametſi veriſſimum ſit, quòd adulatio non præjudicans proximo, veritatis tantùm culpa ſit: *Adulari vel delectandi cauſa, vel commodi alicujus conſequendi, veniale eſt*. Experientia tamen conſtat, quòd ab iis ſemper vel ut plurimùm laudentur & canonizentur vitia,

S. Bern. t. 2. ſer. 16. ar. 1. c. 3. In adulatoribus plurima vitia.

S. Tho. 2. 2. q. 115. ar. 2.

Tertull. Apol. 34.

Unde Tertullianus ait: *Si non de mendacio erubeſcit adulatio, timeat ſaltem de infauſto*; Semper enim damnum ſecum affert, & facilis eſt illius ultra terminos debitos graves exceſſus, adeò etiam ut vel Moralis Seneca quoad ſalutare nobis monitum relinquat, dum ait: *Vitandus eſt adulatorum ſermo, & fortiter rejiciendus*: valde conducentem paulò poſt rationem adducit: quia *numquam ſine noxa rei illud benignè admittitur*.

Sen. ep. 123.

Adulator transformat ſe ut Chamæleon.

3 De Chamæleonte ſcribitur illum in varios ſe colores transformare, dummodò album & rubeum colorem exceperis; Quod ipſum, ſi verum eſt, vivam nobis ob oculos ſtatuit adulatoris effigiem, quia erga eum quem adulatione ſua demulcere nititur, in omnigenos ſeſe transformat affectus, at verò in ſinceritatis candore, & rubore charitatis ipſum numquam imbutum reperies; ubi verò hi duo lectiſſimi colores deficiunt, omne malum utique abundat; Atque ideò Pſalmiſta dicebat: *Quaſi proximum, & quaſi fratrem noſtrum ſic complacebam*; Quibus in verbis regius Propheta ly *Quaſi* adjicit, quia tametſi quoad exteriorem apparentiam aliquo affectu & benevolentia moveri videantur, in veritate tamen totum hoc mera eſt fictio in propria utilitate & intereſſe fundata; atque ideò Chriſtus illo jure hypocritas vocat.

Pſ. 34. v. 14.

Adulatio peſtis. Eccl. 11. v. 35.

4 Superiùs in Diſcurſu tertio adulatorem peſti ſimilem eſſe diximus, de quo proindè Eccleſiaſticus loquitur, dum ait: *Attende tibi à peſtifero, fabricat enim mala*; Et meritò, nam adulatio inſtar peſtilentiæ tanta cum facilitate diffunditur, ſuique contagii virulentia inficit, ut Salomon Rex jure dicat: *Princeps qui libenter audit verba mendacii, omnes miniſtros habebit impios*; Ubi Janſenius ait: *Verba mendacii, quæ quidem Principes libenter auſcultant, ſunt adulationes, quibus falsò laudantur quædam in Principibus*.

Prov. 29. v. 12.

Ian.

S. Bern. t. 3. pr. 3. c. 1.

Diabolus,

5 S. Bernardinus Senenſis in ſermone quodam, quem de deſiderabili veritate intitulat, quamdam affert S. Bernardi authoritatem, in qua adulator & Diabolus pares habentur: dicit enim: *Mirabilis inſania, iraſcimur ſananti, & non iraſcimur vulneranti; ſanans eſt prædicator; ſed vulnerans eſt Diabolus & adulator*.

Apoc. 12. v. 4.

6 In illa S. Joannis Apocalyptica viſione, de qua hoc eodem verbo, in primo Diſcurſu egimus, Draco infernalis tertiam ſtellarum partem cauda ſua poſt ſe traxiſſe dicitur. S. Thomas ibidem, vel quiſquis eſt Author, ait: *Cauda deceptio fraudulenta, quæ celant vitia & vitiorum incommoda, ſicut cauda celantur turpia*. Adulatorum namque pervulgatum vitium eſt, quod aliorum vitia celent & abſcondant, cum hoc tamen præjudicio, quòd ſicut ignis diu violenter recluſus, vehementiori cum impetu poſtea erumpit, ita quoque vitia quæ excuſantur dum reprehendi debebant, ſic cooperta, laudata, & exaltata, magna cum impunitate creſcunt; Unde poſtea fit in iis quibus adulatio obtruditur, quòd dum *detrahitur peccatis pudor, lætantur cùm malè fecerint, & exultant in rebus peſſimis*. Imò etiam illi, qui extrinſecùs quidem ſe ab attributis ſibi laudibus averſos eſſe, in iiſque ſibi minimè complacere ſimulant, intrinſecùs tamen ut plurimùm ſibi in iis complacent. Unde S. Hieronymus ad Demetriadem ait: *Sæpè adulantium reſiſtimus verbis ad faciem, & in ſecreto mentis favemus*.

S. Th. ibid. Adulatores celant vitia,

S. Hier. de Virg.

7 Porrò advertendum eſt, quòd tametſi Salvator noſter omnes habuerit in ſe virtutes in gradu ſupremo & heroico, præ omnibus tamen manſuetudinis majorem rationem habuerit: ad quam Propheta Evangelicus alludit, dum ait: *Nec audietur vox ejus foris, linum fumigans non extinguet*. Hanc diſcipulis ſuis præ cunctis aliis imitandam propoſuit, dicens: *Diſcite à me; quia mitis ſum & humilis corde*; Hanc quoque ſemper, & præcipuè in injuriis ſibi illatis exercuit: *Saturabitur opprobriis*. Et tamen (quod ſine admiratione videri nequit) in ea occaſione, in qua nullatenus injuriatus, ſed potiùs multis dudum encomiis honoratus & commendatus fuit à Scribis & Phariſæis dicentibus: *Magiſter, ſcimus quia verax es, & viam Dei*, &c. tanta cum acerbitate iraſcitur. Quænam obſecro indignationis hujus cauſa extitit? Pro reſolutione ſciendum, quòd Chriſtus non ſolùm appelletur, ſed verè ſit ipſiſſima veritas. Et ideò dicit: *Ego ſum veritas*; Et coram Præſide Pilato ait: *Ego ad hoc natus ſum, & ad hoc veni in mundum, ut teſtimonium perhibeam*

Iſa. 42. v. 2. & 3.

Matth. 11. v. 29.

Thren. 3. v. 30.

Matth. 22. v. 16.

Joan. 14. v. 6.

veritati: Adulatio autem veritati ex diametro opponitur, & ideò eamdem quovis tempore & loco ſummè deteſtatur. Ipſi quidem ad eum ſe contulerant, ut eum interrogarent, id tamen ex mera fictione animique duplicitate faciebant, qualis in eo candor & integritas eſſet, minimè intelligentes; *Candor enim eſt lucis æternæ*; Lux quoque adulari neſcit, unde dicitur: *Solem ſuum oriri facit ſuper bonos & malos*. Ipſi quidem ſe illum conſulere velle, aut conſilii capiendi illum accedere ſimulabant, ſed finis eorum erat, *ut caperent eum in ſermone*, Dionyſius Carthuſianus dicit: *Caperent, id eſt, reprehenderent*. In Græco verò *caperent* idem ſignificat quòd *illaquearent*; Adulatores namque jucunda, & læta facie blandiuntur, non ad alterius bonum, ſed ob proprium ſuum intereſſe, ab eo cui adulantur, beneficiis affici, in honore haberi, interque ejus amicos ſe numerandos eſſe ſperantes. Et ideò mirum non eſt quòd velut iratus & exaſperatus illis reſpondeat, dicens: *Quid me tentatis hypocritæ?* Porrò tentare propriè ad Dæmonem ſpectat, ideòque adulatores, qui alios tentant, inſtrumenta ſunt & cooperatores Diaboli, prout in Diſcurſu primo hujus tituli vidimus: Didacus Stella prædicta verba conſiderans ſcribit: *Docet Chriſtus adulatores eſſe fugiendos, tamquam hoſtes animæ truculentiſſimos, eoſque non audiendos, ſed abjiciendos, deteriores enim ſunt, quam manifeſti perſecutores*; Imò addi poteſt, ipſos non ſolùm longè magis quàm perſecutores, verùm etiam impenſiùs quàm ipſoſmet Dæmones vitandos eſſe; naturali namque quoad hos horrore percellimur, nec quicquam iiſdem confidimus, cùm per experientiam & fidem nobis illos animæ noſtræ inimicos eſſe conſtet: at verò ab adulatoribus, dum illis velut intimis amicis noſtris fidem adhibemus, verum eſſe credentes quod dicunt, decipimur & defraudamur, atque in peccatis & vitiis noſtris fovemus, & ideò in præcipitium æternum ab illis nos proturbatos eſſe comperiemus.

Matth. 5. v. 45.

Dion. Car.

Adulatores laudant ob proprium intereſſe.

Cooperatores Diaboli,

Did. Stel. in c. 20. Luc.

8 Berchorius illum Pſalmi textum: *Erraverunt in ſolitudine, in inaquoſo, viam Civitatis habitaculi non invenerunt*, de adulatoribus explicat, dicens: *Dicitur de iſtis; iſti enim qui ab adulatoribus ducuntur in invio, & non in via, & qui ab ipſis in ſuis erroribus confoventur, iſti procerto ſunt vel erunt in ſolitudine infernalis condemnationis, nec intrabunt civitatem æternæ conſolationis*. Didacus Stella ſuper illa verba quæ Divinus Magiſter noſter in Cap. 6. S. Lucæ dicit, nimirum: *Væ cùm benedixerint vobis homines*, ſcribens dicit: *Verbum illud, væ, comminationem in ſe continere ſempiternæ perditionis*. Idem verò Author eadem occaſione adducit gravem illam, quam ſacrilegi Judæi Redemptori noſtro in nocte Paſſionis ejus irrogarunt, contumeliam, quando *velabant faciem Domini, & ſalutantes dicebant: Ave Rabbi*. *Sic adulatores laudando excæcant; cæcus enim benè audit quod dicitur, ſed non videt, quid mali ei inferatur; ſic ille qui decipitur, adulationem audit, ſed non videt quantum mali illi proveniat*. Benè etiam Idem Author obſervat, quòd ſapientiſſimus Magiſter noſter dixerit: *Omnes homines, quia malum non eſt à bonis hominibus benedici, at malum eſt benedici à malis, qui non niſi mala laudare conſueſcunt*.

Berch. à verb. Adulatio. Pſ. 106. v. 4.

Luc. 6. Luc.

Laudant cæcis ſimiles.

9 Salvator quoque noſter eos quos Phariſæi ad ipſum miſerant, diſcipulos, Hypocritas appellavit, eſt enim quædam hypocriſeos ſpecies ipſa adulatio, Hypocrita enim exteriùs ſe auſterum fingit, cùm tamen interiùs contrario modo ſe habeat: adulator quoque eodem modo id quod interius non approbat neque commendat, aſſentatoriæ voci modulo extrinſecùs laudat. Ipſi quidem Chriſtum Magiſtri nomine appellant; *Magiſter ſcimus; &c.* & tamen ex verbis antecedentibus ipſos non alium quàm Phariſæos Magiſtrum ſuum agnoſcere, clarè deducitur; Ideò de illis Evangeliſta dicit: *mittunt ei diſcipulos ſuos*. Similiter quando cæcus ille à Chriſto illuminatus eos interrogavit: *Numquid & vos vultis diſcipuli ejus fieri?* arroganter reſponderunt: *Tu diſcipulus ejus ſis, nos autem Moyſis ſumus*. Dicunt prætereà: *Scimus quia verax es*; Ubi Chryſoſtomus ait: *Novimus, dicant, quia verax es; quomodo igitur dicebatis, ſeductor eſt, & Dæmonium habet, & non eſt à Deo?* Unde patet quòd cum interius non crediderint eſſe talem, quem quidem foris præ-

Adulatio hypocriſis.

Joan 9. v. 27. & 28.

Chryſoſt. h. 71. in Matth.

Digitized by Google

Interl. ibid.

prædicabant: *Sed intentio & finis eorum erat, ut laudatus* (inquit Interlinearis) *myſterium ſui cordis aperiat, eoſque velit habere diſcipulos.* Hugo Cardinalis ait: *Laudant & blandiuntur, ut tanquam à ſimplici & idiota, exterqueant ab eo ſecretum cordis ſui, putantes quòd velit eos habere diſcipulos, ſed fruſtra, qui non quærebat laudes hominum.* Optimè obſervavit S. Hieronymus, quòd Chriſtus etſi pauperrimus, nulli tamen adulari voluit, ideò in urbe hoſpitium reperire non potuit, ſed foris illud quærere debuit apud pecudes. Reſponſio, quam S. Petrus Magiſtro ſuo interroganti ſubjunxit, in S. Joanne pulchrè deſcribitur; ait enim: *Domine ad quem ibimus? Verba vitæ æternæ habes, & nos credimus, & cognovimus, quia tu es Chriſtus Filius Dei.* Quidnam verò Chriſtus Salvator ei immediatè ſubjunxit? reſpondit eis Jeſus: *Nonne ego vos duodecim elegi, & ex vobis unus Diabolus eſt?* Dicere aliquis poſſet, valdè inopportunam videri hanc Petro à Chriſto datam reſponſionem; Undenam enim illam Petrus promeritus fuerat? Nunquid verò tempus aliud opportunius expectari poterat, in quo ſacrum illud collegium commonefaceret, unum ex ipſis eſſe, qui ad ipſum tradendum inducendus eſſet; cur igitur idipſum modò extra omnem ſibi datam occaſionem coram illis prodit? Notandum eſt igitur, quòd tametſi diſcipuli ipſiſſimam veritatem dixerint, nempè quòd verba ipſius *verba vitæ æternæ eſſent*, quòdque Filius eſſet Dei altiſſimi, attamen quia nos in actionibus ſuis erudire volebat, ideò quando à diſcipulis ſuis laudabatur, id ſibi diſplicere, ſeque à laude ſua alienum eſſe demonſtrare volens, ea verba protulit, quæ eoſdem haud immeritò contriſtari potuiſſent. Unde Chryſoſtomus ait: *Ne quis aſſentationem ſuſpicaretur ita locutus eſt, quaſi dicat, nihil mihi perſuadet, ne malos arguam, nolite putare me laudum veſtrarum gratia adulaturum.*

Hug. Car. ibid.

S. Hier. Matt. Chriſtus nulli adulari voluit.

Joan. 6. v. 69.

v. 70.

S. Epiph. de malo lingua.

10 In S. Epiphanio legimus verba ſequentia: *ſermonibus mendacii aurem nequaquam præbuit, os ſuum aperiens acetum cum felle guſtavit, qui ſceleſti verba auribus excipere recuſavit, os proditori oſculandum exhibuit, & deceptori reſponſum dare noluit: ſic & tuum os maledicis oſculandum præbe, nam ſi tuum illis os præbueris, oſculum illos condemnabit: ſi aures illis accommodaveris, jam te verborum guſtus occidet.* Imò Salvator adeò ab omni minima adulationis umbra alienus fuit, ut in ipſomet diei Palmarum triumpho, quando tanto cum honore & gloria, cumque tot ſupremæ Reverentiæ demonſtrationibus, vocibuſque feſtivis quibus ipſum Filium Dei & Meſſiam eſſe acclamabant, excipiebatur, templum ingreſſus propria manu ſua contextis flagellis vendentes pariter & ementes percuſſos foras turpiter ejecerit, cùm tamen veriſimile ſit, inter hoſce vendentes vel ementes multos fuiſſe, qui ſuas ipſi & aſino, cui inſidebat, veſtes ſubſtraverant. Imò eodem in loco eos pariter in ſua prædicatione abſque ulla temporis interpoſitione, de vitiis perverſiſque moribus ipſorum acerrimè reprehendit, adeò ut circa veſperam ejuſdem diei in vaſtiſſima illa urbe Hieroſolymitana invenire non potuerit, qui vel unius noctis ipſum dignatos fuiſſet hoſpitio; unde & in Bethaniam aliquot Stadiis ab Hieroſolymis diſtantem, totus famelicus ſeſe recipere coactus fuit; cujus rationem Gloſſa interlinearis hiſce verbis edidit: *Et circumſpectis omnibus, cum jam veſpera eſſet hora, exiit in Bethaniam cum duodecim. Tantæ paupertatis fuit, & ita nulli adulatus, ut in tanta urbe nullum hoſpitium inveniret.*

Matth. 21. v. 8. & ſeq. Salvator adulari noluit.

Interl.

Marc. 11. v. 11.

11 Quando turbæ per Chriſtum in deſerto miraculosè cibatæ poſt prodigioſam illam Panis & piſcium multiplicationem ipſum in Regem ſuum eligere decreverant, confeſtim ipſe ſe in montem fuga ſubduxit; Et tamen quis eſt, qui de ipſo ſcriptum eſſe neſciat: *Ego autem conſtitutus ſum Rex ab eo ſuper Sion montem ſanctum ejus?* Ipſo vix nato tres illi coronati Regum orientalium vertices ab oriente illicò receſſerunt, ut debitæ ſervitutis illi præſtarent homagium, interrogantes: *Ubi eſt qui natus eſt Rex Judæorum?* Imò inſuper advertendum eſt, quòd uti ex textu S. Marci habetur: *Statim coegit diſcipulos ſuos aſcendere navim.* Cur obſecro ipſe ſuos quaſi violenter ad proficiendum urget, ipſe autem ſtudioſè ſeſe abſcondit? Nimirum ſciebat quòd illa hominum multitudo ad ſe in Regem eligendum ex ſolo adulationis inſtinctu moveretur. Cæterùm in alia quadam conjunctura quinam ſenſus ſui eſſent, ſatis ſuperque manifeſtavit, nimirum quando unitim clamabant: *Non habemus Regem niſi Cæſarem;* ſuam igitur ab hoc vitio animi averſionem demonſtrare nobis voluit, & ab hac ſuos quoque quantociùs & ſine mora recedere & elongari voluit. Porrò multitudo illa à Chriſto refecta dum illum ſibi Regem ſtatuere decernebat, nequaquam Chriſti virtutes & merita renumerare intendebat, aliàs jam dodum poſtquam tot perpetraſſet miracula, totque Divinitatis ſuæ ſigna ediderat; eum tanquam verum Deum, & veluti illum in cujus ſermone ſcriptum legitur: *Rex regum, & Dominus dominantium*, utique adoraſſent: nunc verò ut ipſos ſuſtentando iiſque benefaciendo uſque & uſque proſequeretur, ipſum velut intereſſati ad Regnum evehere cogitabant. *Jeſus ergo cùm cognoviſſet, fugit in montem.*

Joan. 6. v. 15. Chriſtus fugit adulatores.

Pſ. 2. v. 6.

Matt. 2. v. 2.

Marc. 6. v. 45.

Joan. 19. v. 15.

DISCURSUS IX.

ARGUMENTUM.

Adulatores Reipublicæ pernicioſos, multarumque ruinarum cauſas, & primam idololatriæ originem eſſe demonſtratur.

THEMA.

In malitia ſua lætificaverunt Regem, & in mendaciis ſuis Principes, omnes adulterantes quaſi Clybanus. Oſee c. 7. v. 3.

1 MAximoperè Deus de obſtaculo lamentatur, quod ei poſitum fuit, quando ſalutem populi ſui in priſtinum ſtatum reducere decreverat; *Cum ſanare vellem Iſrael*, (ita per os Oſee cap. 7. Prophetiæ ipſius loquitur) *revelata eſt malitia Samariæ*; Quanam autem in re iniquitas hæc poſita fuerit, paulò poſt declarat, dicens: *In malitia ſua lætificaverunt*, &c. Syriaca in numero plurali legit, *Reges in mendaciis*; Gloſſa legit, *adulationibus, vanis laudibus hilares reddiderunt.* Interlinearis legit: *Conſentientes voluntati Jeroboam, idola coluerunt.* Porrò decem illæ tribus populi Dei, à Jeroboam gubernatæ, adeò cæcæ, ſtupidæ & ſacrilegæ non erant, quin facilè intelligere potuerint, duos illos vitulos, quos Rex ex humana politica ductus, tanquam veros Deos adorandos propoſuit, verè tales non eſſe? ſed quæres, quomodò ad eorum cultum venerationemque permoveri potuerint? Nimirum Deus Prophetam quemdam miſit, qui prodigioſè effecit, ut altare æneum confringeretur, regium quoque repentè exſiccaretur brachium, quod adversùs Dei ſervum temerè nimis extenderat, quodque demum priſtino vigori atque integritati idem reſtitueret: at verò caſſo prorſus & irrito effectu hæc omnia facta fuerant, quia aſtutus ille ſerpens per adulationis ſuæ technas contra hæc omnia ſubdolè prævaluit, adeò ut populus Dei in malè cœpta idololatria magis magiſque confirmaretur, quia falſus quidam Propheta, & fortè unus ex illis, qui in aula regia commoraturus erat, miſſum à Deo Prophetam inſecutus eſt, eumque blando ſuo loquendi modo adeò circumvenit, ut ipſum ad divini præcepti, quo nihil in confinibus illis manducare aut bibere juſſus fuerat, prævaricationem induxerit; undè tandem juſto Dei judicio à leone quodam interfectus interiit, hacque morte ſubſecuta ille Pſeudopropheta, Prophetam hunc mortuum nequaquàm verum Dei vatem fuiſſe, verbiſque illius conſequenter nullam adhibendam eſſe fidem, facilè Jeroboam perſuadere potuit: *Et ſic confirmavit Regem in errore*, inquit Lyranus, *& ſic Principes ejus conſentientes lætificati ſunt.*

Adulatio Regnis pernicioſa.

Ord. Interl. Ibid. 3. Reg. 12. v. 28.

Lyr. ibid.

2 Verùm enimverò ut quod ab aſſentationibus naſcitur exitium, tantò evidentiùs pateat, irreparabilia quæ per adulationem in Rempublicam quamdam redundant damna, profundiùs nonnihil velim examinemus. Et quidem inprimis certum eſt, quòd adulatorum culpa Achab occiſus & totus ejus exercitus diſſipatus & profligatus interierit; Etenim Hiſtoriam legite & invenietis, qualiter Michæus à Rege Iſrael & Juda interrogatus, num fortunato eventu bellum contra Aſſyrios aggreſſurus eſſet, primò quidem reſponderit: *Aſcende & vade proſperè*; quod reſponſum haud

Adulatores Reipublicæ nocent.

3. Reg. c. ult. v. 15.

Digitized by Google

haud immeritò admirandum venit, ſiquidem vaticinium iſtud effectu ſuo prorſus caruit; Et ideò meritò inquiritur, an Deus huic Prophetæ Achabum vita ſua in hoc bello exuendum eſſe non revelarit? aut verò an idipſum tunc pridem revelarit, poſtquàm vaticinium iſtud pronunciatum fuerat? Minimè gentium, quin potiùs Michæus id primitùs ex proprio cerebro, citra ullam Dei revelationem, eo præcipuè fine edixit, ut eum ad verba ſua attentum efficeret; blandiri enim & adulari ei voluit, ut eum præſenti mente, audiret majoremque virtutis, quàm ei dicturus erat, impreſſionem in eo cauſaret; idque verum eſſe vel ex eo conſtat, quia ſagacitas Regis ex modo dicendi Prophetæ facilè agnovit, Prophetam, ita prout exteriùs loquebatur, interiùs minimè ſentire; neque mirum Michæam ab adulatione ſuum ordiri ſermonem, quippè qui quantum veritas in aulis præcipuè Principum, exoſa ſit, optimè notat; unde & poſtea ingenuè pronuntiatam veritatem dira à Sedecia ſibi inflicta alapa luere debuit; & relicto quòd Deus per Michæam veridicè locutus fuerat cœleſti oraculo, conſilium amplexus eſt adulatorum, quorum quadringenti numero erant, atque Michæ viſione quadam mediante manifeſtati fuerant, per quos ſpiritus ille mendax locutus fuerat, qui dixerat: *Ero ſpiritus mendax in ore omnium Prophetarum*. Ubi obſervandum, ſpiritum illum verè Dæmonem, utpotè primum hujus vitii adulationis authorem fuiſſe, prout Abulenſis docet, qui ait: *Ipſe erat Dæmon, cui competit officium decipiendi*. At verò qua ratione Dæmon ille tot Prophetas ſimul & ſemel ſeducere potuit? Non alio ad hoc obtinendum medio uſus fuit, quàm ſola adulatione; Pro cujus rei evidentia notandum, quòd ſpiritus ille, ut ſacer textus ait, dixerit: *Prophetarum ejus*, i. e. Regis Achab & aulæ ipſius, non verò Dei; Erant igitur hi Pſeudoprophetæ aulici Regis Achab. Quis autem adeò eſt rerum inexpertus, qui neſciat, quod primum in aulis viventium elementum adulatio exiſtat? ſed dices fortaſſe, nunquid hi Prophetæ mendaces adeò ſtupidi fuere, ut prævidere non potuerint, quòd Regem ſuum in hac occaſione circumveniendo, maximum cauſaturi eſſent publicæ ſalutis damnum & præjudicium? Præviderunt utique, ſed illud ipſum nihil illos commovit, privatum namque quod abinde ſperabant intereſſe, magis illis cordi erat, quàm publica Regni totius ſalus.

Veritas in Aulis exoſa.

Ib. v. 22.

Abul. q. 12. ibid.

Adulatione Propheta Regis ſeducti.

3 Joab Generalis Davidicæ militiæ Archiſtrategus Rabba locum Ammonitarum fortiſſimum, ingenti cum exercitu obſidebat, quæ tamen obſidio eidem infeliciter ceſſit, nam *egreſſi viri de civitate bellabant adverſus Joab, & ceciderunt de populo ſervorum David, & mortuus eſt etiam Urias Hethæus*. Nec tamen in ſacro textu invenimus Joabum generoſiſſimum illum Iſraelitici exercitus Ducem ex hac exercitus ſui perpeſſa ſtrage, vel minimum afflictum fuiſſe, quia univerſum exercitum ſuum minutum conciſum fuiſſe æquius ferre poterat, ex eo quòd Uriam quoque una cum aliis interiiſſe intellexerat; jam enim de amoribus, qui Davidem inter & Bethſabeam æſtuabant, ſatis informatus fuerat, & vel ex præcepto ſibi impoſito dignoſcere poterat, in hæc namque verba ad eum ſcriptum fuerat: *Ponite Uriam ex adverſo belli, ubi fortiſſimum eſt prælium, & derelinquite eum, ut percuſſus intereat*. Unde nuntio, qui ſtragis perpeſſæ ſeriem ad Davidem deferre debebat, hanc inter cætera inſtructionem dederat: *ſi videris indignari, dices; Etiam ſervus tuus Urias occubuit*.

Adulatio utine exercitus.
2. Reg. 11. v. 17.

Ib. v. 15.
Ibid. v. 21.

4 Illi quoque Satrapæ, qui Danieli machinabantur mortem, ut eamdem illi tantò certiùs procurarent, adulatione pariter uſi fuere, licèt irrito effectu, eouſque enim induſtriè ab illis laboratum fuit, ut abs Rege publicum ederetur edictum, quo ſub mortis pœna rigidiſſimè vetabatur, ne quis intra triginta dierum decurſum pro quavis etiam cauſa alteri Deo ſupplicationes proponeret præterquàm Regi, id quod aſtutiſſimæ adulationis inventum fuit, ſiquidem Regem ſeu Principem ipſimet Deo æqualem cenſeri volebant: at verò quòd ſi intra præfatum tempus aliqua exſurrexiſſet charitatis annona, vel lues peſtifera vel alia qualiſcumque urgens neceſſitas aut calamitas publica, pro qua tollenda potentia quævis aut conſilium regium minimè ſuffeciſſet, in quàm miſerabilem ſtatum in eo caſu univerſa Reſpublica Regni totius redigenda fuiſſet; Hujus nulla prorſus ab iis ratio habebatur, adulatorum namque proprium ſuos non ad ſalutem univerſalem, ſed ad finem & intentum privatum dirigere oculos.

Dan. 6. Adulatores privatum commodum ſpectant.

5 Theatrum vitæ humanæ Pariſiis accidiſſe refert, quod ſequitur: nimirum regius quidam ibidem fuit conſiliarius ſive aulicus, qui Regem ob ærarii ſui exinanitionem, ſolito mœſtiorem cernens, ut animum ejus ab hac moleſtia liberaret, & lætitia perfunderet, eidem, ut biennio integro omnes, quæ urbi Pariſienſi inferebantur merces, certæ cuidam gabellæ ſubjiceret, cui conſilio Rex acquieſcens, exhauſtum illicò readimplevit ærarium; prædicto verò biennio elapſo Rex nihilominùs ab hujus gabellæ exactione non intermiſit, ſed potiùs eamdem jam introductam deinceps continuavit; quod adulator prædictus videns, ſeque hujus tanti gravaminis cauſam extitiſſe cogitans, omni quidem cum induſtria ejuſdem gabellæ continuationem Regi diſſuadere conatus eſt, ſed fruſtra; unde in gravem incidit melancholiam cordiſque mœrorem, qui eouſque ipſum redegit, ut de æterna ſua ſalute diffidens deſperaverit, ſuumque cadaver in cloacam illam, in quam omnes civitatis illius ſordes deportari conſueverat, ſepeliri juſſerit: *Ut de ſeipſo pœnas ſumeret conſultæ adulationis, ſimulque moneret alios, ne ad eumdem impingerent lapidem*.

Theatr. hum. vit. Adulat. Adulator in cloaca ſepultus.

6 Quis unquam crediſſet, quòd unica cauſa, cur populus Dei electus, qui tot retrò ſæculis unicum fuerat gratiarum favorumque cœleſtium objectum: *Notus in Judæa Deus, in Iſrael magnum nomen ejus; Non fecit taliter omni nationi*: cur inquam populus ille in ultimum redactus fuerit exterminium & ruinam, ſola adulatio fuerit? Enimverò poſt tot præſagia prophetica verificata, poſt adimpletas tot figuras, poſt tot oracula manifeſtata tandem promiſſus Meſſias *in terris viſus eſt*, ſed quid demum? *In propria venit, & ſui eum non receperunt*. Quamobrem verò ita ei refractarii fuerunt? nimirum ut Herodi adularentur. Neque enim Chriſti Nativitas, tametſi illa privatim in ſumma vilitate in præſepio quodam conſummata fuerit, ignota iis eſſe poterat, ſiquidem prodigioſa illa ſtella ſuper ſtabulo, in quo Chriſtus natus fuit, manifeſtè apparuit, ad cujus aſpectum tres illi Reges Orientales moti fuerunt, ut cùm Hieroſolymis natum Judæorum Regem eſſe acclamarint: *Ubi eſt qui natus eſt Rex Judæorum*? Ibidem quoque congregatum fuit frequentiſſimum illud celeberrimumque conſilium Synedrin, ut ex ſacris litteris locum, ubi Meſſias naſciturus eſſet, eruere valerent; ſed quamobrem illi Judæorum ſapientes, tempus & locum Nativitatis Chriſti perſpicuè ſcientes, ad eumdem locum Religionis cauſa non acceſſere? cur eumdem non frequentarunt, ut Salvatorem natum venerarentur & adorarent? Nimirum ne Herodem offenderent, eo tam quod id quòd maximi momenti negotium erat, nimirum quod parvulus ille natus, verus Altiſſimi Filius eſſet, ſubticuerunt; Et quidem dixerunt: *In Bethlehem Judæ* naſciturus eſt, *ſic enim ſcriptum eſt*, &c. at verò non ſubjunxerunt quod vel maximè debebant, nimirum: *Egreſſus ejus ab initio à diebus æternitatis*, id quod illius adeò barbaræ & inhumanæ tot innocentum puerorum ſtragis unica cauſa fuit. Quod ſi enim illi Tyranno innotuiſſet, quòd *Non eripit mortalia, qui regna dat cœleſtia*; nec non quòd *non eſt ſapientia, non eſt prudentia, non eſt conſilium contra Dominum*, in tantam uſque tamque impiam crudelitatem nunquam prorupiſſet? Unde factum eſt, quòd Judæorum populus, gratiam & benevolentiam Herodis pluris, quàm redemptionem propriam æſtimans, Filium Dei in angulo quodam inter beſtias ſolitarium, omnique reverentia & honore deſtitutum, tunc & deinceps dereliquerint, ab Herode quodam faſcinati, cujus proinde ſenſibus & intereſſe tenaciter adhærent, ſicut & Cæſari data opera ſunt adulati, unde & ſuo tempore proteſtati fuerunt, dicendo: *Non habemus Regem niſi Cæſarem*. Pilato quoque in majorem Chriſti ignominiam, & ut ſe in majorem Imperatoris gratiam inſinuarent, Chriſti dimiſſionem diſſuaſerunt dicendo, & quaſi comminando: *Si hunc dimittis, non es amicus Cæſaris*.

Adulatio exterminii Hebr. Pſ. 75.

Joan. 1. v. 11.

Matth. 2. v. 2.

Mich. 5. v. 2.
v. 32.

Prov. 21 v. 30.

Joa. 19. v. 15.
Joa. 19. v. 12.

7 Eminentiſſimus quoque Cardinalis Cæſar Baronius optimè quoad Græcos obſervavit, quod unica ipſorum

ſum

Digitized by Google

Ann. Bell. ann. 691. n. ult. Bov.
Adulatio Græcorum ruina.

rum ruina & exterminium ab adulatione, qua Græci Theodori animum demulcere parabant, derivatum fuerit; Quia enim huic Imperatori ut habitus ſibi & ornamenta Pontificalia aſſumeret, ſuggeſſerant, Deus juſto ſuo judicio lamentabilem ipſorum lapſum permiſit: *Intelligis quò proceſſerit apud Græcos erga Imperatorem adulatio, ut etiam Pontificalia eidem munia credenda putarint: Ut non mirum ſit, diu ſtare non potuerit apud eos ipſum Imperium, vel Sacerdotium liberum.*

Adulatio Idololatriæ cauſa.

8 Porrò inter alia graviſſima damna, quæ humano generi ab hoc vitio illata fuere, longè pernitioſiſſimum eſt Idololatria, quæ ſuam utique ab adulatione deſumpſit originem, prouti tum ex prophanorum ſcriptorum teſtimoniis, tum ex traditionibus antiquis, tum etiam ex ſacrorum Doctorum atteſtatione, & vel maximè ab ipſiuſmet Spiritus Sancti veridico calamo poteſt eſſe perſpicuum; Nam Sapientiæ 24. ubi indubitata iſthæc veritas aſſeritur, inter cætera narratur, quòd dum illis temporibus filius cujuſdam viri prædivitis & præpotentis moreretur, hic tamen dulci & prædilecto filio orbatus Pater quamdam defuncti filii ſtatuam ab induſtrio quodam ſculptore fieri fecerit, ut hac ratione per hujus effigiei præſentiam, ſuam poſſet aliquatenus mœſtitiam conſolari; Servi autem prædicti divitis, ut Domino ſuo adularentur, eamdem ſtatuam genibus flexis adorabant, imò ut Domini ſui cui famulabantur, ſibi poſſent tantò majorem comparare gratiam, incenſa eidem & ſacrificia offerebant. Qui demum cultus ad ipſos quoque Reges & Principes tranſiit, qui ſe à ſervis & ſubditis ſuis adorari gaudebant: *Et hæc fuit viſa humana deceptio, quoniam aut affectui, aut Regibus deſervientes homines incommunicabile nomen lapidibus & lignis impoſuerunt*. Dionyſius Carthuſianus ait: *Subditi cupientes Regibus ſuis placere vel adulari, aut propria commoda conſequi, ex idolorum formatione aut cultu Deitatem, ſeu ejus appellationem lapidibus & lignis, id eſt, idolis ligneis aut ſaxeis impoſuerunt.*

Sap. 14. v. 15.

Dio. Car. ibi.

9 Notandum verò, quòd non ſolùm adulatio ſervorum, verum etiam artificum conductorum eòuſque progreſſa fuerit, ut quò ſe in divitum atque potentum benevolentiam magis inſinuarent, effigies illas ſeu ſtatuas vultibus nobilioribus, elegantibus magiſque conſpicuis condecorare ſoliti fuerint, adeò ut per hoc inſinuarint ſe defunctos illos quòaduſque vivebant, velut totidem Semideos veneratos fuiſſe. Unde S. Bonaventura ait: *Ille volens placere illi qui aſſumpſit, elaboravit*. Lyranus illa verba ſcripturæ; *provexit autem ad horum culturam, & hos qui ignorabant, artificis eximia diligentia*, exponens, ait: *Ibi ponitur alia cauſa quæ eſt adulatio artificum, & cupiditas, nam volentes placere Regibus & tyrannis, fecerunt eis imagines pulchriores, quam eſſent eorum perſonæ, & ex tali pulchritudine fuerunt ſimplices magis inducti ad colendum tales imagines*. Hugo Cardinalis ſimiliter ſcribit: *Artificis eximia diligentia tanta pulchritudinis faciebat imagines idolorum, quod ſimplices qui prius ignorabant, idololatriam, aliquid numinis credebant ineſſe in eis, & ideò adorabant:*

S. Bon. ibid.

Lyran.

Hug. Card. ibid.

Probatur.

10 Omnibus noviſſima illa Nabuchodonoſori in ſomno indulta viſio immenſæ illius ſtatuæ, cujus myſterium à Daniele optimè declarata & expoſita fuit, dicente, quòd variæ ſtatuæ illius partes varias repræſentarint Monarchias, quæ tunc in terris potiſſimum vigebant; De Babyloniorum verò Monarchia dixit: *Tu es caput aureum, tu es Rex regum*; nec tamen per verba illa adulationis alicujus inſimulari potuit, quia protinus ſubjunxit: *Deus Cœli Regnum & fortitudinem & Imperium & gloriam dedit tibi*. Obſervandum verò, quòd dum poſtea ſtatuam quamdam Imperii & Monarchiæ ſuæ expreſſivam fabricaret, eamdem ex puro auro fecerit, tametſi illa, quam in ſomnis viderat, revera talis non eſſet; De hac enim dicitur: *Hujus ſtatuæ caput ex auro optimo erat, pectus autem & brachia de argento, porro venter & fœmora ex ære, tibiæ ferreæ*, &c. Et tamen hoc non obſtante in capite ſequenti legimus, ut ſequitur: *Nabuchodonoſor Rex fecit ſtatuam auream, altitudine cubitorum ſexaginta, latitudine cubitorum ſex*; Neque eamdem dumtaxat ex puro & mero auro erexit, verum etiam eamdem in publicum expoſuit, ut ab omnibus ſubditis ſuis adoraretur tamquam Numen quoddam Divinum: adulatio autem omnis hujus mali cauſa extitit: *Accedentes viri Chaldæi dixerunt Regi; Rex in æternum vive, omnis homo proſternat ſe, & adoret ſtatuam auream*; quibus verbis eum veluti immortalem deprædicabant: In æternum vive; Et ideò ſtatua ejus ex creta & terra minimè formata fuit; ac proindè ipſum dignum eſſe inſinuabant, qui ab omnibus populis regnique ſui Principibus & Satrapis veluti Deus adoraretur. S. Bernard. Senecam citat ita ſcribentem: *Cum Magnus Alexander in bello vulneratus eſſet, & tamdem repreſſo ſanguine, vulneris dolorem ſentiret, ait; Omnes jurant me eſſe filium Jovis, ſed vulnus hoc me eſſe hominem clamat.*

Dan. 2. v. 38.

Ver. 37.

Ver. 32.

Dan. 3. v. 1.

S. Bern. Sen. t. 1. ſer. de de fid. ver. 6. 10 & 1.

DISCURSUS X.

ARGUMENTUM:

Adulatio proprium lucrum & intereſſe pro objecto habet.

THEMA.

Os eorum loquitur ſuperba; mirantes perſonas quæſtus cauſa. Judæ v. 16.

Adulatorum proprium utilitas ſtella polaris.

1 S. Judas Apoſtolus in Epiſtola ſua Canonica rigoroſum quoddam indicat examen, & ſeveriſſimum adversùs adulatores inſtituendum judicium, qui divitibus & potentibus ob proprium ſuum intereſſe & commodum adulari & blandiri contendunt. Undè Cajetanus ait: *Adulatores ſignificat per modum admirationis, commendantes perſonas utilitatis cauſa*, ita enim ſuperiùs adducti thematis verba: *Os eorum loquitur ſuperba* exponit, Gloſſa Interlinearis legit *ſuperbiam*, quia adulatio eò præcipuè connititur, ut alterius faſtum, quoad poteſt, magnificet & extollat. *Mirantes, id eſt*, inquit Lyranus: *mirabiles dicentes perſonas divitum & potentum, adulando enim divitibus & potentibus, dicebant eos facere mirabilia*. Oecumenius exiſtimat quòd *mirari perſonas*, idem ſit, *quod oſtentari Principibus*. Hugo Cardinalis autem pro Ly *Perſonas*, legit, *perſonas majorum Principum*, quia aſſentatores communiter magnatibus & divitibus adulari ſolent, ut ab eis ea quæ ſperant conſequi, ſuumque intereſſe adaugere valeant. *Quæſtus cauſa blandè loquuntur* (inquit idem Hugo) *dimittentes quod juſtum eſt, vel diſſimulantes, ut ab eis aliquid accipiant, plus ad pecuniam habentes oculum, quam ad animam*. Interlinearis legit: *Honorantes in cauſa dilectionis, ſed quæſtus cauſa*. In hoc igitur diſcurſu fuſiùs conabor oſtendere, qualiter adulatores in vitæ hujus decurſu nullam ſibi ſtellam polarem aliam, quàm ſolam utilitatem propriam propoſitam habeant.

Cajet.

Gl. interl.

Lyran.

Oecum. Hug. Card.

Matth. 11. v. 8.
Notent rectores animarum.
Interl.

2 Salvator noſter de rigore & auſteritate vitæ, quam Præcurſor ejus in Judææ Eremis ducebat, incidenter loquens ait: *Quid exiſtis videre? hominem mollibus veſtitum? ecce qui mollibus veſtiuntur in domibus Regum ſunt*. Circa quæ verba Lyranus ita ſcribit: *ad hoc enim multis magnatibus adulantur, ut cùm ipſis commorantes, deliciis utantur, ſed homines veritatis talia aſpernantur*; Et ideò Baptiſta deſerta inhabitabat, quia Apoſtolica quadam cum libertate veritatem prædicabat, neque unquam pedem ſuum regiæ Herodis intulit, niſi ut eum propter inceſtum reprehenderet, & erubeſcere faceret, adducitque idem Lyranus factum illud à Valerio Maximo de Diogene hiſce verbis relatum: *Quidam Diogeni olera lavanti dixit, ſi tu Dionyſio adulari velles, iſta non ederes; Cui reſpondit; ſi tu iſta edere velles, Dionyſio adulari nolles*, S. quoque Hieronymus optimè conſiderat, ne quidem ullam vel minimam adulationis ſuſpicionem in S. Joannem Baptiſtam cadere potuiſſe, aliàs enim pilis camelorum veſtitus, locuſtiſque nutritus, aut in ferarum latibulis vivus ſepultus minimè fuiſſet: *Prædicatio veritatis tale habet habitaculum, qui autem adulatores ſunt & ſectantur lucra & quærunt divitias, & deliciis affluunt, & mollibus veſtiuntur, iſti in domibus Regum ſunt*. S. Thomas quoque *adulatores per homines qui mollibus veſtiuntur ſignificari* declarat, hi enim non in privatis pauperum hominum domibus, ſed in magnificis divitum & potentum palatiis communiter inveniuntur. Conſtantinus Magnus, prout Nicephorus refert, adulatores *tineas & ſorices palatii* appellare ſolebat. Sorices enim ſive mures non niſi in locis ubi aliquid ad rodendum adeſt inveniri ſolent, tineæ quoque non niſi in optimis pannis gene-

Matth. 11. v. 8.
Lyran. in Matth. ibid.

Adulatores in Aulis ſunt ſicut tineæ & mures.

S. Hier. in Matth. 11.

S. Th. ibid.

Nicep. l. 8. c. 5. Hiſt. Eccl.

Digitized by Google

generari ſolent; ita quoque qui ſeſe aliorum genio & affectui inſinuare, aliiſque complacere ſatagunt, id non niſi circa illos faciunt, apud quos intereſſe & commodum ſuum augere ſe poſſe ſperant. *In malitia ſua*, inquit Oſeas, *lætificaverunt*, ſed quoſnam illos? *Regem*, inquit, Plut. de hoc vitio tractans, ita ſcribit: *Pediculi diſcedunt à morientibus, & corpora relinquunt, ſimul atque ſanguis extinctus fuerit, quo nutriri ſolebant: aſſentatores autem videas nec attingere prorſus res aridas ac frigidas; nobilibus potentibuſque imminent, hiſque aluntur.*

Oſe. 7. v. 3. Plut.

Did. Stel. in c. 10 Lucæ. Adulatores ſicut umbra.

3 Similitudo, quam ſuperiùs umbram inter & adulatores intendere diximus, opportunè à Didaco Stella hiſce verbis adducitur: *ſunt iſti ſimiles umbræ, quæ ſi ſtat, ſtat; ſi ſedes, ſedet; ſi ambulas, ambulat; Denique & omnia quæ agis imitatur: ſic adulatores laudant, quæ laudas, vituperant quæ vituperas, & omnia imitantur ut applaudant & decipiant.* At verò quod ad propoſitum noſtrum quàm maximè facit, eſt, quòd umbra quævis in tantum ſubſiſtat, in quantum vel Sol relucet, vel lucernæ lumen reſplendet: ita quoque adulatio tamdiu durat, quamdiu in illis quibus placere ſatagit, Sol proſperitatis & felicitatis humanæ reſplendet. Vel etiam dicere poſſumus, quòd ſicut umbra tua, dum totaliter à Sole illuminatur, geſtus & actus tuos non amplius repræſentat: ſed totaliter te deſerit, & in tantum te ſequitur, in quantum de radiis ſolaribus minus habet: eodem modo adulatore tamdiu geſtus & actus tuos imitantur, quamdiù obſcuri ſunt, id eſt, quamdiù ſunt egeni & inopes, tunc enim in divitum & Principum gratiam inſinuare ſe ſtudent, ut ab iis augeantur beneficiis & exaltentur, ſuoque intento potiantur: at verò mox ut plenè adepti ſunt id quod prætendebant, primi ſunt qui te ſubſannent, dorſumque ſuum tibi vertant.

Adulatores heliotropio.

4 Poſſunt quoque adulatores Heliotropio haud incongruè comparari, hoc enim faciem ſuam ad eam ſemper partem vertit, quæ à Sole directè aſpicitur: Nocturno verò tempore nec quicquam movetur, idque eo tantùm, quia facies ejus à Sole minimè irradiatur: ita quoque adulator donec beneficiis abundè ſatis repletus fuerit, Principes laudat, iiſque applaudit: at verò in adverſitatum tenebris eoſdem deſerit, nec videri ſe aut audiri ſinit, ſed totaliter quieſcit; Undè Poëta ille optimè cecinit dicens:

Tempore felici multi numerantur amici,
Dum fortuna perit nullus amicus erit.

S. Aug. l. 10. h. 1.

Et S. Auguſtinus ait: *Ad hoc maximè adulatorum exarſit negotium, qui penè ſemper ne prohibeantur ab opimis menſis apparatiſque conviviis, blandiendo non tacent falſum.*

Ægyptii adulabantur Joſeph. Gen. 50. v. 3.

5 Valdè conſiderabilis eſt exterior illa mœſtitiæ publicæ demonſtratio, qua Ægyptii in morte Jacob Patris Joſephi lugebant: *Flevit enim Ægyptus*, inquit ſacer Textus, *ſeptuaginta diebus*. Atque inſuper ſciendum, quòd, dum Joſeph inſtantiam feciſſet, ut de licentia Regis cadaver Patris ſui in terram Chanaan, locum adeò procul diſſitum, ſibi transferre liceret; *Ierunt cum eo omnes ſenes domus Pharaonis, cunctique majores natu terra Ægypti.* Et tamen ſatis notum eſt, quanta cum averſione & nauſea Ægyptii Judaiſmum exhorruerint: *Illicitum eſt Ægyptiis comedere cum Hebræis, & prophanum putant hujuſmodi convivium:* Econtra verò quando altera ex parte ipſemet Joſeph, qui jure meritò Salvatoris Ægypti glorioſum ſibi titulum comparat, mortuus eſt, quænam illos doloris ſigna ediſſe exiſtimas? quamnam prætulerunt triſtitiam? quemnam ei honorem, aut quaſnam exequias apparârunt? *Mortuus eſt & conditus aromatibus, repoſitus eſt in loculo in Ægypto;* nec quicquam de illo ulteriùs legitur; Imò de ipſo Moyſes in principio Exodi ſcribit: *Surrexit inter ea Rex novus ſuper Ægyptum, qui ignorabat Joſeph.* Quamdiu vivens dominabatur & Regi charus erat, & pro libito quemvis locupletare & exaltare poterat, omnes propter intereſſe proprium ei obſequebantur, ipſius ſe genio attemperabant, magnamque in cordibus ſuis de morte patris eorum conceptam ſimulabant triſtitiam, ac demum ſolemnibus adeò funeralibus eumdem honorabant; at verò poſtquàm mortuo Joſepho omnis ipſorum ſpes & prætenſio pariter emortua fuiſſet, ne unicam quidem lachrymulam ab eorumdem oculis manaſſe ſcimus, neque aliquod vel minimum gratitudinis ſignum erga eum ab ipſis exhibitum fuit.

v. 7.

Gen. 43. v. 32.

Gen. 50. v. 25. Exod. 1. v. 8.

S. Bern. ſer. 41. de Aſce.

6 Bernard. tametſi aulicam vitam ſemper pro viribus fugerit, attamen adverſùs vitia vitæ aulicæ mirabiliter ſcripſit: Inter cætera verò ait: *Potentibus omnes invident, omnes adulantur;* Pulchrum quoque fuit illud Soloni à Philoſopho quodam datum monitum, dicente: *Non accedendum ad Reges; aut illis placendum.* Aptius tamen ad propoſitum Q. Curtius ait: *Adulatio perpetuum malum Regum, quorum opes ſæpius aſſentatio, quàm hoſtis evertit.* Berchorius adulantium qualitates hiſce verbis nobis deſcribit: *Hi in auribus divitum cytharizant, favos mellitæ locutionis eructant, caputque divitum oleo adulationis inungunt;* Sed quonam putas fine idipſum faciunt? *ut munera eliciant & emungant;* Illumque idem author Deuteronomii textum adducit, in quo inter alia infortunia populo Dei adverſùs Deum rebellanti comminata illud quoque prædicitur: *Vineam plantabis & fodies, & vinum non bibes, nec colliges ex ea, quia vaſtabitur vermibus;* Eumdemque textum Principibus applicat, quia tametſi multi ipſorum ampliſſimos redditus habeant, *tamen ex illis nullum fructum percipiunt, quia à vermibus, id eſt, à falſis adulatoribus, qui cum eis regnant, qui in ſuis officiis & hoſpitiis perſeverant, totum diripitur, & vaſtatur, ipſique Domini fiunt pauperes, & ſuis divitiis ampliantur adulatores:* citatque Alani authoritatem dicentis: *Quid eſt adulationis unctio niſi donorum emunctio.*

Q. Curtius.

Berch. v. Adul.

Deut. 28. v. 39.

Reges pauperes, Aulici divites.

Alan.

3. Reg. 22. v. 38. Adulatores ad ſcelera alliciunt.

7 Sacer textus refert, quòd impio & ſacrilego Achab Rege mortuo, *linxerunt canes ſanguinem ejus*, adeòque ad litteram adimpletum eſt quod eidem per Sanctum Carmeli incolam, Eliam Prophetam, vaticinatum fuerat, præterquàm quod in eo aliud quoque adhuc lateat myſterium, nam *omnia in figura contingebant:* per hoc etenim denotabatur, quòd unica idololatriæ & impietatis ejus cauſa ab adulatoribus ſuis proceſſerit, quorum, ut diximus, quadringentos in aula ſua habebat, qui aptiſſimè per canes deſignantur, hi enim caudis ſuis abblandiuntur, & applaudunt, ut bolum aliquem reportare poſſint. Unde Steph. Cantuarienſ. ait: *Iſti ſunt canes aulici qui paſcuntur de peccato mali Prælati:* Per ſanguinem verò in ſcriptura ſacra iniquitas ſive peccatum intelligitur: *Libera me de ſanguinibus. Sanguis ſanguinem tetigit:* Hunc ſanguinem canes lingunt, i. e. adulatores ad ſcelera impios alliciunt, iiſque in ſordeſcentes in iiſdem fovent, dum vitia illis velut actus quoſdam virtuoſos iiſdem ob oculos ponunt.

Steph. Cant. ibid.

Pſ. 50. v. 16. Oſe. 4. v. 2.

Berch. ibid. Adulatores blandiuntur quam diu divitias ſciunt.

8 Berchorius modum quo Elephas capiatur recenſet; dicit enim conſtituendas eſſe juxta locum ubi deliteſcit, duas puellas ſuaviter cantantes, ſic enim Elephas cantus audiendi avidiſſimus obdormiſcet, cui altum dormienti facili negotio lethifer ictus infligi poteſt, ut moriatur: ſanguine autem illius purpuræ tinguntur: idque prædictus author hujus ſæculi Principibus & Magnatibus perpulchrè applicat, dicens: *Conveniunt plures adulatores, qui more puellæ ſe præbent, blandos faciunt dormire, id eſt, complacere in peccatis ſuis, & ipſos decipiunt taliter, quod ſanguinem eorum, i. e. temporalem ſubſtantiam ſibi attrahunt, & acquirunt.*

Aquario ſimiles.

9 Idem quoque Scriptor eos Aquario ſimiles eſſe notat, qui ſignum quoddam cæleſte eſt, & ſecundùm Poëtarum fabulas, Deorum pincerna fuiſſe dicitur, imò & *ſuper ipſorum manus aquas fudiſſe, & inde totam gratiam acquiſiviſſe, ita ut ob hoc ab ipſis Diis in cœlum fuerit collocatus*, ut dicit Iſidorus. *Sic verè multi ſunt hodie, qui quia Diis, i. e. Superioribus & Prælatis ſerviunt, diffundendo aquam in eorum manibus, i. e. dicendo verba mollia & adulatoria ideo ab ipſis in cœlum, id eſt, ſtatum dignitatis & ſuperioritatis promoventur.*

Gal. 1. v. 10.

10 S. Paulus Apoſtolus ſuo tempore proteſtabatur, dicens: *Si hominibus placerem, Chriſti ſervus non eſſem:* & ideò ad Theſſalonicenſes ſcribens, ſe nullum unquam verbum, quòd vel umbram adulationis præſeferret, protuliſſe dixit: *Ita loquimur, non quaſi hominibus placentes, ſed Deo, qui probat corda noſtra, neque enim aliquando fuimus in ſermone adulationis, ſicut ſcitis:* moxque immediatè ſubjungit: *Neque in occaſione avaritiæ, Deus teſtis eſt, nec quærentes ab hominibus gloriam, neque à vobis, neque ab aliis:* adeòque nec ſe adulationibus demulceri patiebatur, neque aſſentabatur aliis, qui ab omni erat avaritia alienus: quia enim hæc in peſſimum

1 Theſ. 2. v. 4. & 5. Aliter fecit quàm adul. Paulus.

Digitized by Google

mum iſtud vitium ut plurimùm inducit, ideò de ſemetipſo dicebat. Omnia arbitror ut ſtercora. Alibi quoque, nempè in Actibus Apoſtolorum ſimilem quandam affert proteſtationem dicens: *Conteſtor vos hodierna die, quia mundus ſum à ſanguine omnium, non enim ſubterfugi quominùs annuntiarem omne conſilium Dei vobis:* Paulò poſt verò Apoſtolicæ ſuæ libertatis, qua vitia ipſorum reprehendere, & veritatem ſine ulla aſſentatione prædicare ſolebat, rationem reddit, dicens: *Argentum & aurum aut veſtem nullius concupivi, ſicut ipſi ſcitis, quoniam ad ea, quæ mihi opus erant, & his qui mecum ſunt, miniſtraverunt manus iſtæ.* Hanc quoque eamdem proteſtationem Sanctus Propheta Samuel coram populo Iſraelitico hiſce verbis dixerat: *Loquimini de me coram Domino, & coram Chriſto ejus, utrùm bovem cujuſpiam tulerim, aut aſinum, ſi de manu cujuſpiam munus accepi: teſtis eſt Dominus; & teſtis Chriſtus ejus in die hac, quia non inveneritis in manu mea quidpiam.* Atque per heroicum hunc munerum contemptum ſinceram quamdam in vitiis reprehendendis ſemper conſervavit libertatem, adeò ut ne ipſiſmet quoque Regibus ingenuam veritatem rotundo ore edicere dubitarit, non obſtante quòd horum unus per multas adulatorias praxes ipſum in ſuas adſciſcere partes conatus fuerit. *Sine me & indicabo tibi quæ locutus eſt Dominus*, inquiebat Samuel ad Saulem Regem: Sicut enim hic populum publicè ſcandalizaverat, ita quoque adversùs eumdem in conſpectu totius populi decretam in ipſum Divinæ juſtitiæ ſententiam promulgavit. Unde S. Greg. ait: *Poteſt hoc verbo adulatoris intentio deriderì, qui dum blandimenta laudis placere credit iis quos laudat, ſe quaſi teneri iiſdem laudibus arbitratur: ſed electi viri cum laudes ſuas audiunt, inter fomenta laudis a rigore juſtitiæ non molleſcunt.*

Act. Ap. 20. v. 26. & 27.

1. Reg. 12. v. 3.

1. Reg. 15. v. 16.

S. Greg. l. 6. in 1. Reg. c. 15.

11 In lib. 3. Eſdræ à quibuſdam Darii Regis aulicis, ſive Ephebis dubium propoſitum fuiſſe legitur, quidnam præ cæteris fortius atque potentius eſſe credatur: Erat qui vino palmam cederet: alius illam mulieri attribuebat: Tertius Regem in fortitudine omnibus prætulit: Tandem ultimus rem acu tetigit, qui gloriam & excellentiam hanc veritati attribuit. Verùm inquies, quiſnam uſpiam reperiri poterit tam generoſo ſpiritu, fortique pectore præditus, qui in Regis cujuſdam gentilis aula victitus alienjus in aula adeò peregrinæ, & magnatibus univerſis exectandæ vel minimam mentionem facere, eamque omnibus aliis rebus, imò & ipſimet Regi anteponere auſit? Pro cujus dubii reſolutione notandum, quòd *tertius, qui dixerat de mulieribus, & de veritate, hic eſt Zorobel*, quod nomen, teſte Authore operis imperfecti, in Latina lingua idem ſonat, quòd *fruſtio poſpoſita*, & conſequenter per nomen iſtud inſinuatur, quòd, qui terrenorum bonorum fruitionem contemnit, gratiamque & amicitiam magnatum, nec non divitias & mundi dignitates nihili facit, ſed bona dumtaxat alterius vitæ, i. e. cœleſtia expectat; talis ſine metu aut verecundia veritatem imperterrito pectore pronuntiabit, nec unquam adulabitur: imò veritatem ipſomet Principe potiorem æſtimabit, cùm tamen adulator, qui ad proprium ſuum intereſſe attendit, nullum alium habeat ſibi propoſitum finem, quàm ut ei, à quo beneficium expectat, placere poſſit.

Veritas potens.

Auct. Imp. Ibid.

DISCURSUS XI.

ARGUMENTUM.

Adulatores à Principibus permagni æſtimantur, utpotè quorum intellectum excæcant, & veritatem ab iis abſcondunt, quippè quæ à paucis Principibus libenter auſcultatur.

THEMA.

Stellio manibus nititur, & moratur in ædibus Regum. Proverb. 30. v. 28.

Adulatio ſummè à Regibus acceptiſſima

1 REx Salomon, cujus aula præ omnibus aliis mundi Potentatibus florentiſſima fuit, adeò ut etiam ab ultimis mundi finibus ipſas quoque in admirationem rapuerit ſapientiſſimas mundi hujus Reginas: hic inquam adulatorem ſimiæ ſimilem eſſe dixit, ita enim juxta Hebraicam traductionem hunc textum Janſen. explicat: Et quidem meritò habitationem illius aulas Regias eſſe dixit: *Moratur in ædibus Regum.* Adulator enim Principis, cui ſervit, genium æmulari, in ejuſque cuncta deſideria & affectus transformare toto ſtudio nititur. Magnatibus quoque nemo alius placet, quàm is qui conſolationem eis & gaudium cauſat: Undè fit, quòd nunquam aut certè rariſſimè veritas in conſpectu Regum ſeſe ſiſtat, ſiquidem hæc ex ſui Natura nequaquam amabilis exiſtit: *Veritas odium parit*, quia ut S. Hier. ait: *Veritas amara eſt, rugoſæ frontis ac triſtis:* Adulatio verò non item, quin potiùs faciem præfefert exteriori quidem apparentia hilarem, licèt ſemper inſidioſam, *callida, blanda eſt adulatio*, & ideò hanc Magnates ſummo ſemper cum affectu & amore excipiunt.

S. Hier. l. 1. cont. Pelag. c. 9.

2 S. Bernardinus Senenſis ad illum ſe Iſaiæ textum cap. 13. reflectit, quo dicitur: *Syrena in delubris voluptatum:* Per has verò Syrenas idem S. Doctor adulatores intelligendos eſſe dicit, qui in aulis Principum ſemper commorantur; *Adulatores ſunt in domibus magnatum.* At verò cur domos Principum templa ſeu delubra appellat? Duas præcipuè ob cauſas; quarum prima eſt, quia adulatores in domibus Principum haud ſecus ac in locis ſacris in magna habentur veneratione, omnimodaque ab omni vitio, delicto, & exceſſu immunitate gaudent. Secundò, quia magnates ſe ab illis non ſolùm honorari & adulari, verùm etiam adorari ſinunt, *qui faciunt ſe ſicut idola adorari*; & Principes, qui ejuſmodi aſſentationibus deliniuntur, plurimum ſuſpiciunt, ſummaque in veneratione adulatores habent, eoſdem veluti cœleſtia oracula æſtimantes, eorum *pendent ab ore.*

S. Bern. c. 3. ſer. 3 a r. c. 3. Adulatores Magnatibus grati.

3 Quænam cauſa eſt, quòd Scriptura ſacra impios ſacrilegoſque Achabi Regis aulicos Prophetas appellet? *Ero ſpiritus mendax in ore omnium Prophetarum ejus?* Etenim certum eſſe conſtat, quòd in omnibus illis quadringentis adulatoribus, ne minimum quidem pietatis, vel doni prophetiæ veſtigium vel umbra fuerit, ſed potiùs ideò illos Prophetarum loco habitos fuiſſe dicit, ut Spiritus Sanctus Scripturæ author verbis eorum tantam adhibitam fuiſſe fidem innueret, ac ſi totidem cœleſtes veritates, aut Prophetica vaticinia fuiſſent: Neque hoc ipſum mirum vobis eſſe videatur, ſiquidem vitio huic proprium eſt, intellectum eorum, quos adulationibus demulcent, adeò excæcare ac tenebris ſuffundere, ut verum à falſo diſcernere haud quaquam poſſint.

3. Reg. 22. v. 22. Adulatores pſeudoprophetæ.

4 Hugo Card. illa Pſalmi verba: *Homo cùm in honore eſſet, non intellexit, comparatus eſt jumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis*, exponens, variis utitur argumentis ad demonſtrandum, quòd, dum homo ad dignitatem aliquam aſcendit, omne ſubitò judicium perdat, adeò ut ad agnoſcendam puram aliquam & ſinceram veritatem, ſive ad dignoſcendum ab inconvenienti conveniens, nunquam pertingat; & quidem efficaciſſima inter alias ratio eſt iſta: *Propter aſſiſtentiam adulatorum laudatur peccator in deſideriis animæ ſuæ.*

Hug. Card. in Pſ. 48 v. 13. Ad dignitatem evectus judicium perdit.

5 Regius Propheta David de ſuperbo Pharaone loquens, ait: *Dediſti eum eſcam populis Æthiopum*, eò quòd ipſe una cum toto exercitu ſuo, poſtquàm Ægyptiorum cadavera è mari ad littera projecta fuerunt, à Corvis depaſtus fuerit: In ſenſu autem ſpirituali, ipſum adulatoribus ſuis in prædam ceſſiſſe dicere voluit, primum enim quod hi cadaver aliquod involantes faciunt, eſt quòd oculos eidem roſtro oris ſui adulando eruant. Unde S. Ant. Magn. in Bibliotheca veterum Patrum relatus ait: *Quemadmodum corvi cadaverum oculos effodiunt, ſic adulatores ſuis laudibus hominum animos corrumpunt.* Quiſnam obſecro Moyſe, utpotè qui quadraginta annis in aula regia educatus fuerat, prudentior & ſapientior, majorique experientia & integritate præditus reperiri potuit, de quo dicitur: *Et eruditus eſt Moyſes omni ſapientia Ægyptiorum*; & tamen quia impeditioris & balbutientis linguæ erat, i. e. linguam ſuam in adulatorios ſermones laxare nolebat; Rex autem apertam veritati aurem præbere detrectabat, aſtuti ſerpentis miniſtros ſapientes & maleficos magno huic Prophetæ prætulit, qui tandem ad eum uſque malitiam invaluerunt, ut nullum eſſe Deum ſuperbo Regi illi perſuadere non dubitarint, unde dixit. *Neſcio Dominum*, & ad Moyſem converſus ait: *Recede à me, & cave, ne ultra videas faciem meam.*

Pſ. 73. v. 14. Adulat. Corvi effodientes animas.

S. Ant. in Bibl. t. 5. ſer. 32. de adult.

Act. Ap. 7. v. 22.

Exod. 5. v. 2. Exod. 10. v. 28.

6 Significantur quoque adulatores per hirundines, hæ enim quamdiu æſtatis grata tempora durant, Solque nobis vicinus adeſt, domos noſtras incolunt, noſque cantus ſui modulis & harmonia recreant: at verò

hye-

hyeme appropinquante aliud magis temperatum clima inquirunt, noſque deſerunt: Idemque nobiſcum faciunt qui adulantur, hi enim quòaduſque ſub polo noſtro proſperitatis temporalis favonium ſpirantem cernunt, nobis applaudunt, deſerunt verò mox ut fortuna proſpera in adverſam commutata ab ipſis notatur. S. Petr. Dam. qui aulæ quoque praxes edidicit, optimè notat, quòd bonus ille ſenecio Tobias ex hirundinum ſtercoribus oculis ejus illapſis excæcatus fuerit, illamque hiſtoriam noſtro perpulchrè adaptat propoſito, ſupponens, quòd hirundines leviter volantes, & ſine multo ſtrepitu cantillantes adulatores figurent, *qui dum blandiloqui ſui ſuavitate demulcent, dum adulationis oleo caput audientis impingunt, interiores oculos ne ſolita luce perfruantur, excæcant: tanquam ſtercus ocalis ingerunt, dum lenocinantis eloquii quemlibet blanda verboſitate perungunt.*

Adulat. ſunt hirundines.

S. P. Dam. l. 22. ep. 21.

7 Regius Propheta David, non quando pecorum ſuorum ſequebatur gregem, ſed quando in throno conſidebat regio glorioſus, anxius & meticuloſus tremebat, dicens: *Salvum me fac Domine*: Sed quis eſt, qui Davidem virum ſecundùm cor Dei fuiſſe neſciat? *Inveni hominem ſecundùm cor meum, qui faciet omnes voluntates meas*: numquid ipſemet de ſe ſanctè gloriabatur, dicens: *Perambulabam in innocentia cordis mei in medio domus meæ*? Et tamen ſummoperè de ſalute ſua anxius formidabat, dicens: *Salvum me fac Domine*. Scitiſne cauſam? Nimirum Regem ſe eſſe conſiderabat, atque inſuper, neminem eſſe ſciebat Regum, qui non blandis adulationibus infeſtaretur, cuique veritatem liberè edicere quis ſibi auderet præſumere. Unde Nathan Propheta ut veritatem Davidi neceſſariò proponendam eidem manifeſtaret quodam uſus eſt artificio, & ut ipſi ſtatus ſui miſeriam, in qua tanto tempore hæſerat, quando peccatis adulterii & homicidii tanto tempore ſine debita pœnitentia immerſus fuerat, in mentem revocaret, haſque ab eo voces, Peccavi: *Salvum me fac, quoniam defecit ſanctus*, eliceret, parabolam illam ingenioſè adinvenit: Neque enim Samuel ampliùs in vivis erat, qui veritatem ipſis quoque Regibus liberè annuntiabat: *Quoniam diminutæ ſunt veritates à filiis hominum, vana locuti ſunt unuſquiſque ad proximum ſuum; Labia doloſa, in corde & corde locuti ſunt: Diſperdat Dominus univerſa labia doloſa, & linguam magniloquam.*

Regum in periculo propter Adulat. Pſal. 13. v. 1. Act. Ap. 13. v. 22. Pſal. 100. v. 2.

Pſ. 11. v. 1.

8 Ingenioſum utique fuit illud antiqui cujuſdam Philoſophi aſſertum, dicentis: filios Principum & Potentatum ſæculi hujus nihil æque benè addiſcere quàm equos optimè agitare & dirigere: hancque reddebat dicti ſui rationem, quia Præceptores, quibus pro aliis ſcientiis addiſcendis utuntur, ad hoc, ut ipſorum ſibi affectus concilient, & beneficia conſequantur optata ipſis continuò abblandiuntur, eoſque laudant: ſimiliter alii quibuſcum ſeſe in ludis exercere volunt, ſeſe ab aliis ſuperari ultrò & dedita opera permittunt, at verò equus, qui inter ſubditum & Principem, inter divitem & pauperem nequaquam novit diſcernere, in terram facilè dejicit, qui eum regere benèque equitare non novit.

Ingenioſum philoſophi dictum.

9 Refert S. Bernardinus Senenſis certum quemdam Principem intra multorum virorum illuſtrium coronam conſtitutum, die quadam plurimùm jactaſſe felicitatem ſuam temporalem, *divitias, delitias, filios, uxorem, familiam, principatum, pulchritudinem, ſanitatem, nobilitatem, famulos, equos, arma, famam, palatia, atque cuncta ſolatia, & totius ſuæ felicitatis abſque defectu gloriam & magnificentiam ſingularem*: Hæc inquam omnia vir ille pleno ore jactabat & magnificè deprædicabat: cum ecce ſubitò aliundè ipſi lux communicata fuit, qua id quod optimum eſt inter omnia creata ſibi prorſus deeſſe probè cognoſcere poterat, quando enim inter alia interrogans circumſtantes, ait: *Quid eſt quod mihi deficiat inter multos Principes mundi? eidem ex adverſo quidam Sapiens ait: Domine nihil tibi deficit, niſi qui tibi denuntiet veritatem.* Et quidem S. Bernardin. dicit virum hunc prudentiſſimum hocce reſponſum à ſapientiſſimo Seneca morali Philoſopho didiciſſe, ab illo inquam Seneca, qui Imperatoris cujuſdam, totius quidem mundi hujus Domini, ſed impiiſſimi, ſacrilegi, & ab adulatoribus utique totaliter corrupti amicus fuit: Hic enim coram prædicto Imperatore adductus, ut ſententiam ſuam ediceret, an ſcilicet ſibi quicquam eorum quæ in votis habere poterat, deeſſet? Reſpondit: *Vis ſcire quid omnia habentibus deſit? qui dicat veritatem.* Id quod diu ante per aliam occaſionem permotus, hiſce verbis quoque edixerat: *Monſtrabo tibi cujus rei inopia laborent magna faſtigia, quid omnia poſſidentibus deſit, ſcilicet illum qui verum dicat, & hominem inter mentientes ſtupentem vindicet à conſenſu concentuque falſorum.*

S. Bern. ſen. t. 2. ſer. 16. a. 2. c. 3. Principibus deſunt veritatem dicentes.

S. Bern. Sen. l. 6. de benef. c. 3.

10 S. Carolus Borromæus in aula ſua nullos ferebat alios, quàm viros ſumma integritate & recta conſcientia præditos, quos pariter arctiſſimè & rigoroſiſſimè obligabat, ut eum quotidie in omnibus occurrentibus cum omni ſinceritate monerent atque corrigerent; Neminem in domo ſua unquam hac adulationis pice inquinatum toleravit; Et quidem ut malum iſtud tantò certiùs evaderet, ſumma cum ſollicitudine metuebat & cavebat omne deceptionis ab hoc vitio imminentis periculum; ideòque miniſtros ſuos in quavis occaſione omni cum ſinceritate & libertate procedere voluit. Inter alia autem, quæ Author vitæ ejus de ipſo narrat, hoc ad propoſitum noſtrum ſpecialiter ſervit, quòd ſcilicet ſe præſente quemdam miniſtrorum ſuorum acerrimè reprehenderit, eò quod ipſi de certo quodam negotio agenti in hæc verba reſponderit: Illuſtriſſime Domine; Quid hoc in negotio ſentiam, libertinè edicam; cui Sanctus Præſul ſumma cum emphaſi & energia reſpondit, Ergone non ſemper liberè loqueris? Abiit, quia ſcire te volo quòd nunquam in amicorum meorum numero recenſeberis, niſi ſemper liberè locutus fueris; neque aliquem amicum meum eſſe cenſebo, qui mecum ſincerè non loquitur, ore videlicet detegendo id quod ſentit in corde. Voluitque in hoc facto perſpicuè oſtendere, qualiter tales veri ſint hypocritæ, reprehenſione & pœna acerbiſſima digniſſimi, utpotè plurimorum graviſſimorum malorum certiſſimæ cauſæ: ex alia verò inſinuare placuit, quàm ſit in eo qui legem Chriſtianam profitetur, pretioſa ſinceritas & in loquendo ingenua ſimplicitas, necnon quantum conveniat, ut iis qui pro conſilio aliquo dando requiruntur illud ſincero & ingenuo corde expromant, maximè cum ab iis conſuluntur, qui ſtatibus aut Eccleſiis gubernandis præſunt. Unde benè huc quadrant ejuſdem Senecæ verba ad Principes, & alios omnes qui regimini præſunt, multoſque adulatores potiùs quàm conſiliatos circum ſe habent, directa: *Non vides quemadmodum illos in præceps agat extincta libertas, & fides in obſequium ſervile ſubmiſſa, dum nemo ex animi ſui ſententia ſuadet, diſſuadetque, ſed adulandi certamen eſt, & unum amicorum omnium officium, una contentio quis blandiſſimè fallat.*

L. 5. c. 22. S. Carolus alios non ferebat quàm bonos.

Sen. ibid.

11 Pilatus Chriſtum in propria perſona, an revera regnum affectaſſet, interrogare voluit, dicens: *Tu es Rex Judæorum*? Cui proindè ſapientiſſimus Magiſter noſter pro tunc reſpondit: *Ego in hoc natus ſum, & ad hoc veni in mundum, ut teſtimonium perhibeam veritati.* Ad quod reſponſum Judex admiratus eſt vehementer, præcipuè dum idioma hoc audiret hactenus inauditum, quodque nullum prorſus in Regias habere aditum potuit; Undè totus attonitus interrogavit: *Quid eſt veritas?* Mira profectò eſt iſthæc interrogatio. Numquid ergo judex aliquis ſupremus, in cujus tribunali cauſæ ſemper expediuntur graviſſimæ, quidnam veritas ſit ignorat? Ita profectò; nam veritas ab aulis penitus exulat. Notandum verò eſt, quòd *cùm hoc dixiſſet, iterùm exivit ad Judæos*, idque ſine ulla mora vel temporis interpolatione. Verùm inquirendum hic eſſe cenſeo, cur facta hac interrogatione ſe de hac virtute veritatis non permiſerit per ſubſequens Chriſti reſponſum informari, ſed potiùs propoſitum ſuum illicò mutarit? nimirum quia Principes, & Potentes mundi hujus nihili illam æſtimant, neque ipſam vel ab ipſamet Divina ſapientia, quæ dixerat: *Ego ſum veritas*; ſcire, diſcere aut agnoſcere quicquam curant.

Joan. 18. v. 33.

Joan. 18. v. 37. Veritas ex aulis ... & nihil æſtimatur.

12 Vir quidam litteratum fama præcellens, cui familiaris admodum erat ad Philippum II. aditus, eidem Catholico Regi dicere ſolebat, quòd non obſtante, quòd potentiſſimæ Monarchiæ habenas gubernaret, trium tamen bonorum ſummè deſiderabilium fruitione ſemper careret, quorum primum pretioſiſſimo & inæſtimabili cuidam monili æquiparandum eſt, videlicet bonus & ſincerus amicus; ſiquidem Principes non niſi ab adulatoribus ſtipari & circumdari ſolent. Secundum verò bonum veritas eſt, quæ è penetralibus regiis ſemper procul arcetur, aut verò tametſi aures magnatum nonnunquam percellat, cor tamen eorumdem numquàm penetrat.

Tria in Aulis deſunt: Amicus ſincerus, Veritas, Annona.

Digitized by Google

rat. Tertium denique eſt pulcher proſpectus, aurora videlicet, hanc enim Principes rarò conſpiciunt, eò quòd tardiùs evigilent, aut à lecto ſe proripiant. De quibus proinde locutus fuiſſe videtur S. Petrus Damianus, dum ait: *O infelix & deceptioni ſemper obnoxium humanæ faſtigium dignitatis.*

S.P.Dam.

Mirum eſt ſi quis in Aulis qui veritatem apertè dicat.

13 Notabilis profectò eſt phraſis illa, qua ſacer textus utitur, quando nuntium illud refert, quod Regi Ninive allatum fuit de deſolatione toti Ninivitarum populo per divinam Juſtitiam comminata. Cùm autem Rex ille, prouti multi non ſine fundamento crediderunt, Sardanapalus fuerit, vir ſcilicet conviviis, choreis, prophanis amoribus, cunctiſque gaudiorum mundanorum generibus deditus, mirum profectò eſt, imò impoſſibile, culpiam non immeritò videri poſſet, quomodò in regiam illius, qui adulatoribus aliiſque aſſentatoribus, qui in ſuis ipſum delitiis ſemper ſovebant, circumquaque cinctus erat, hoc adeò ingratum ſeu potiùs funeſtum nuntium aditum habere potuerit? Et quidem incertum eſt, quomodò ad aures regias penetrarit, ac proindè de hac re, veluti de miraculo quodam Scriptura ſacra dicit: *Pervenit verbum ad Regem Ninive; & ſurrexit de ſolio ſuo, & abjecit veſtimentum ſuum a ſe, & indutus eſt ſacco, & ſedit in cinere.* Nullus enim eſt in aulis Principum, qui mala & diſplicentia illis nuntia inſinuare, veritatemque illis apertè dicere auſit.

Jon.3.v.6.

Dan.c.5. Sed nemo invenitur in Aula Balthaſar.

14 Quàm impium, audax, & temerarium fuit facinus illud, quo Balthaſar Rex ſacra templi vaſa in convivio, concubinis ſuis præparato, verum Iſraelitarum Deum irridendo, atque cum tanto Divini cultus ſui contemptu ſacrilegè prophanavit? Ergone in vaſto illo Palatio nullus penitus fuit, qui dictum Regem de pœnis ac ſuppliciis à Deo ſuperioribus annis ejuſmodi ſacrilegis, & ſpeciatim de iis quibus Deus ob injurias ſibi illatas in Nabuchodonoſor Regem horribiliter animadvertit, commonefaceret: Nemo profectò inter tot regni ſui conſiliarios & ſatrapas ingenti numero congregatos os ſuum hac de re aperire præſumpſit, imò omnes ut ei adularentur, malum ejus exemplum certatim fuere ſecuti, adeò etiam ut prodigioſa manus illius, quæ ex oppoſito illius in pariete, ex improviſo apparuit, ad ſcribendum applicari digiti loquerentur.

Matth.2.v.2.

15 Mox ut tres illi Magi Orientales Hieroſolymis appellentes, interrogarunt: *Ubi eſt, qui natus eſt, Rex Judæorum?* Concilium Synedrin congregatum fuit, ut conſultis prophetarum Vaticiniis, ubi Chriſtus naſciturus eſſet, inter ſe collatis conſiliis viderent; tandem unanimiter juxta Michææ Prophetiam illum *in Bethlehem Judæ* naſciturum eſſe dixerunt; *Sic enim ſcriptum eſt per Prophetam: Et tu Bethlehem terra Juda, nequaquam minima es in Principibus Juda, ex te enim exiet Dux, qui regat populum meum Iſrael.* At verò quamobrem Concilium iſtud coram Herode abſcondit & ſubticet quod Michæas Propheta ibidem proſequitur, nimirum. *Et egreſſus ejus ab initio, à diebus æternitatis?* Reſpondet optimè S. Chryſoſt. *Nequaquam id quod ſequitur addiderunt, in adulationem profectò Regis, ut ad humana gratia lucrum veritatis damna proficerent:* Videtene vultis damna, quæ ex eo, quod veritatem, quam ab Herode invita aure audiendam eſſe ſciebant, coram eodem celarint, derivata fuere, nimirum inde ſubſecuta fuit immanis illa & inhumana innocentum puerorum ſtrages, & multa alia quæ eamdem conſecuta fuerunt. Ac proindè Arcadio Imperatori prudenter ſuggeſtum eſt ſalutare illud conſilium, quo nimirum adulatorem procul à ſe urgere monebatur: *Sola quippe hæc ne quicquam vigilantibus ſatellitibus imperium deprædatur, niſi enim penitus arceatur, in ima uſque conclavia ſenſim penetrat Regum nobiliſſimam partem, animum nimirum adoritur.*

Mich 5.v.2. Matth 2.v 6. Celata certus mala afferre.

S.Chryſ.h.7. in Matth.

Syneſ. l. de regno.

Paul.Oroſ.l.6. c.22. Exemplum.

16 Cùm aliquando Auguſto (ita namque de eo Paulus Oroſius prodigii loco refert) in ejus honorem publicè in theatro acclamatum fuiſſet: *O Dominum æquum & bonum!* ipſe protinus, laudem hanc manu pariter & vultus ſeveritate repreſſit, imò die ſequenti publico edicto ſe Dominum deinceps vocari ſeveriſſimè vetuit; Et quidem quam prudenter hac in re egerit, exitus probavit, quia anno ſequenti feliciſſimè Salvator noſter naſci dignatus fuit, de quo Angeli cecinere. *Gloria in altiſſimis Deo*, ut per hoc ſoli Deo gloriam deberi innuerent. Unde Author operis imperfecti ait: *Vir ſapiens quando laudatur in facie, flagellatur in corde.*

Luc.2.v.14. Auct. Imp. h.27.

Moyſes ab alia nutrici nutriri noſi à propria matre. Prov.1.c.10.

17 Moyſes utique à Deo nobis velut optimi cujuſdam Principis Idea datus eſſe credendus eſt; Hic enim tametſi in famoſiſſima Pharaonis regia per quadraginta annorum ſpatium enutritus & regiè educatus eſſet, ab ipſis tamen crepundiis ſeu primis infantiæ annis omnem quantumvis minimam adulationis umbram nauſeavit ſemper & fugit; cùm enim hæc propriè in lacte veluti in ſimbolo ſuo exprimatur. *Si te lactaverint peccatores, ne acquieſcas eis*; ideò dum a matre in infantilibus cunis ſuper Nilum fluvium expoſitus, & à Pharaonis filia ſubmerſionis periculo ereptus eſſet, quantùmvis famelicus & lactis excipiendi avidus eſſet, à nulla tamen obſtetrice Ægyptia, ſed à ſola matre expreſſum lac voluit bibere: *Filia Pharaonis fecit, ut, ait Joſephus, multæ Ægyptiæ eo præbuere ubera, quibus avertebat faciem, nolens de illo lacte ſugere, tanquam quæ eſſent, agnoſceret.*

Ann.Eccl. t. 18.ann.1419. nu.41. Rayn.

18 De Calixto III. quoque in Annalibus Eccleſiaſticis legitur, quòd dicere ſolitus fuerit, *ſe natura liberum eſſe, adulandi ſtudio ſervum non futurum, falſa affingentes hominibus ſervire, vera referentes imperare, ac Principes ſuas quidem laudes amare, & falſos laudatores irridere.*

S. P. Dam. ſer. 24.

19 S. Petrus Damianus cauſam ſciſcitatus, cur S. Marcus præ cæteris Euangeliſtis lapſus Magiſtri ſui frequentiorem mentionem faciat, eumque adeò parcè & rarò quidem laudibus afficiat, quin potiùs multa ad gloriam ejus ſpectantia negligat. *Perſcrutantes omnes ferè paginas ſcripturarum invenire vix poſſumus, Spiritum veritatis cautiùs vel circumſpectiùs per alium quemlibet, quàm per os B. Marci fuiſſe locutum*; Nam ubi S. Joannes ſcribit: *Simon Petrus*; S. Marcus dicit: *Ubi autem cuidam de circumſtantibus; quatenus ſic veritatis hiſtoriam texeret, ut tamen Magiſtri gloriam ſilentio præteriret, ſicque veridicè Scriptoris impleret officium, ut perſona cujuslibet ignorando favorem, aſſentatoris non incurreret nævum*; Quaſi dicere vellet, ſi Petrum Magiſtrum nimis vel ſæpius laudaſſet, ipſum quoque Euangelium, certo quodam modo per adulationis umbram reddidiſſet.

DISCURSUS XII.

ARGUMENTUM.

Multa conſiderantur damna, quorum adulatores cauſa exiſtunt. Variæ quoque illorum malæ, indignæ & viles qualitates, nec non quæ iis inferuntur ſevera ſupplicia exponuntur, & conſiderantur aliqua contra hoc vitium remedia.

THEMA.

Diſſipavit Deus oſſa eorum qui hominibus placent, confuſi ſunt quoniam Deus ſprevit eos. Pſal.52.v.6.

S. Aug. t. 4. c.6. Adulator Perniciofus.

1 S. Auguſtinus *lib. de Salutaribus documentis* præcitati thematis textum ex regio Vate adversùs adulatores citat, & ſubjungit: *Unuſquiſque ad ædificationem, non ad deſtructionem placeat proximo ſuo.* In verbis autem aſſumpti thematis, pœnæ & ſupplicia nobis indicantur, quibus in aſſentatores animadvertere ſolet divina juſtitia, nec non quam coram Deo pariter & mundo ſibi conciliare ſolent, ignominia & confuſio; *Confuſi ſunt, quoniam Deus ſprevit eos.* S. Bernardinus de pernicioſo iſthoc contagio ſcribens, ait: *Nihil Principi pernicioſius eſſe poteſt, quàm domeſticus inimicus, hujuſmodi ſunt adulatores, & veritatis occultatores.* Prædictarum verò pœnarum & confuſionum dicti Paraſiti pluribus ex capitibus digni eſſe noſcuntur.

S.Bern.t. 2. ſer. 16. a. 2. c. 3.

Adulatores non loquuntur veritatem.

2 Achior Ammonitarum Princeps diſcurſum ſuum in quo ob ſincerè enunciatam Holoferni veritatem ſuperbi & elati illius Sicophantæ guſtui aut genio minimè placuerat, coram dicto Holoferne vix terminaverat, cum ecce omnes ſervi & aulici, ut ſacer textus ait: graviter adversùs eum fuere ſtomachati: *Cùm ceſſaſſet loqui Achior, irati ſunt omnes.* Et quidem unica indignationis hujus cauſa erat, quia veritatem imperterritus dixerat; adulatores autem, ſermonem veridicum ad Principum aures aliquando pertingere pati nequaquam poſſunt. S. Bernardinus Tullii authoritatem quamdam citat, qui dum de hoc vitio tractat, ita ait: *Hoc vitium hominum levium eſt, loquentium ad voluntatem, & numquàm ad veritatem.*

Judith. 5. v.26.

S. Bern. t. 3. ſer. de deſid. vit.a.2.c.1.

Vitia laudant.

3 Porrò adulationis peſſimum vitium inter alia mala quæ ab eo derivantur, hoc quoque præſtat, quòd ſcilicet malas vitioſorum inclinationes, inordinatoſque ipſo-

rum

rum affectus foveat & nutriat; Cujus Didacus Stella ſuper illa verba S. Lucæ: *Va cùm benedixerint vobis homines*, hanc tradit rationem, dicens: *Adulatio nutrit peccatum, quia ſicut oleum miſſum in flammam igni eſt fomentum, ita adulatio culpæ*. Iſai. 3. *Popule meus, qui te beatum dicunt, ipſi te decipiunt*. Eamdem quoque ponderationem Abulenſis de adulatore tractans hiſce verbis adducit, dicens: *Aliquando vitia deteget & commendat, ut magis eis placeat, quorum laudaverit vitia*.

Did. Stel. in c.6. Luc.
Iſa.3.v.12.
Abul. q. 9. in c. 18. Lev.

4 Salvator noſter, qui *ſciebat quid eſt in homine*, Phariſæorum diſcipulos ſibi adulantes non ſine cauſa hypocritas appellavit: *Quid me tentatis hypocritæ?* hoc enim probroſo nomine illos notabat, non quòd id quod ab eis dictum fuerat, nimirum: *Scimus quia verax es, & viam Dei in veritate doces*, &c. verum non eſſet, ſed quia intrinſecùs in corde omninò illius quod dixerant, contrarium verum eſſe ſibi perſuadebant. *Propter adulationis vitium vocantur hypocritæ* (inquit Pottecta) *tamquam exterius laudes prolatæ excederent, non quidem dignitatem Chriſti ſecundum ſe conſideratam, ſed opinionem ipſorum viliſſimam de Chriſto interius habitam*. Undè David Rex lamentabatur dicens: *Filii alieni mentiti ſunt mihi, & claudicaverunt*. Adulatores namque videbitis fictos ſemper eſſe homines, qui exteriùs quidem ſalutis veſtræ ſe cupidiſſimos eſſe demonſtrant, vobiſque aſſentantur, cùm tamen revera ad ſolum intereſſe ſuum oculos ſuos directos habeant: *Iſti videntur filii fictè diligentes, qui tamen ſunt alieni à verè amando, mentiti ſunt mihi fallaciter adulando*. Tiberio Imperatore manè quodam Senatum Romanum ingrediente, ex aſſentatorum ſuorum turba nonnemo ex improviſo in pedes ſeſe erigens a Cæſare, ut unicuique mentem ſuam liberè omnique poſita formidine aperire liceret, enixè poſtulavit, inſuper promittens, quòd ſuam quoque animi ſententiam pari cum libertate eſſet pronuntiaturus. Ad quam fauſtam libertate plenam vocem, tanto tempore ab urbe Romana proſcriptam, omnes gaviſi tantiſper reſpirarunt, ſperantes fore, ut eximium quoddam bonoque publico ſalutare audituri eſſent conſilium; at verò dum loqui cœpiſſet fictus hic adulator, mox Tiberium, cæteroquin impium & iniquum ſalutis publicæ hoſtem, ea ſaltem de cauſa reprehendit, quòd ſalutis & ſanitatis ſuæ propriæ oblitus, ſtudioſè nimis Reipublicæ communibus neceſſitatibus proſpiceret, nulli labori parcendo.

Filii amici.
Matth. 22. v. 16.
Port. in Luc. c. 165. n. 2.
Pſ. 17. v. 46.
Berch. dict. v. adulat.
Hiſtoria.

5 Credibile eſt utique quòd poſtquàm Jeruſolyma de veri Meſſiæ natalibus per Magos Orientales facta eſt certior, veritatemque illius Oraculis propheticis exactiſſimè reſpondere vidit, maximo fuerit gaudio perfuſa, ſiquidem Herodes Rex alienigena erat, ut Abulenſis ſcribit, & ad majorem Judaicæ plebis gloriam ſpectabat Regem habere Hebræorum ex ſtirpe prognatum, *potiſſimè quia ipſe erat Rex Meſſias, quem lex & Prophetæ prædixerant venturum ad redimendum Iſrael*; & tamen ſacer textus ait: *Turbatus eſt Herodes, & omnis Jeroſolyma cum illo*. Quamobrem exiſtimas? Reſpondet idemmet Doctor bifariam, primò turbatam fuiſſe majorem Civitatis partem, id eſt, eos, qui a Rege dependentes erant, eò quòd alio Rege exurgente ſe in ſpe ſua deluſos videbant: Alia verò reſponſio noſtro magis convenit propoſito; Dicit enim *hoc verum eſſe quantum ad adulatores Regis, nam fingunt ſe gaudere de omnibus, de quibus reges gaudent, & dolere de quibus dolent*. Ejuſdem quoque ſententiæ Hugo Cardinalis fuit, dum ait: *In veritate turbati non ſunt, ſed turbationem ſimulaverunt, ut Herodis haberent favorem*; Adulator enim quoad exteriorem affectum & apparentiam ſe guſtui & genio illius quem aſſentationibus demulcere vult, accommodat, non verò ſecundùm quòd interius ſentit & credit.

Adulatores ſe omnibus accommodant.
Abul. q. 25. in Matth.
Matt. 2. v. 3.
Hug. Card.

6 Poſtquàm magnus ille Babyloniorum Rex ex prodigioſo ſomnio habito turbatus, myſterium & ſignificationem illius ſcire quidem percupiviſſet, nec tamen myſterium iſtud à congregatis eum in finem ſapientibus, Ariolis, & Divinatoribus intelligere potuiſſet; Daniel regium quemdam miniſtrum, cui nomen Arioch erat, convenit, eumque rogavit, ut ſe pro ſomnii illius interpretatione, quam certò daturus eſſet, Regi inſinuaret; *Introduc me in domum Regis, & ſolutionem Regi narrabo*. Notat verò Litanus, regium hunc miniſtrum, ut Danielis petitioni ſatisfaceret, hiſce verbis Regem fuiſſe allocutum: *Inveni hominem de filiis transmigrationis Judæ, qui ſolutionem Regi annuntiet*: Et tamen falſum omninò erat quòd eum inveniſſet, ſiquidem Daniel ultrò & ſpontè propria, non requiſitus ſemetipſum ad ſomnium exponendum obtulerat; At verò quidnam hinc edocemur? Nimirùm quòd *hic eſt modus illorum, qui aſſiſtunt Regibus, fingere illa ſe feciſſe, quæ ſciunt eis placere*, ut in majorem ſe gratiam apud illos inſinuent.

Dan. 2. v. 24. Adulatores fictores.
Ibid. v. 25.

7 Philo Hebræus ingenio ſuo dignam ponderationem adducit; dicit enim, Potiphbarem Pharaonis Eunuchum, uno eodemque tempore ejuſdem Regis fuiſſe conſiliarium pariter, & coquorum caput ſive præfectum; At verò quænam eſſe poteſt inter eum qui ſana conſilia ſuggerendo inſervit, & alium qui cibis condiendis & præparandis præficitur, proportio? Utique coquus longè alia tractat inſtrumenta, ab iis quæ conſiliarius uſurpat; Hic enim hiſtorias, annales, alioſque libros pervolvit: Ille verò ollas, cacabos, paropſides carnibus, piſcibus, aliiſque cibis præparandis adaptat: Et tamen utriuſque conditionem benè conſideranti facilè liquet, magnam conſiliariorum magnatibus inſervientium partem eſſe, quæ ſimul etiam coqui officium exercet, id eſt, adulando, eos, quibus inſerviunt, Principes demulcent; ſicut enim coquus nulli rei tantoperè ſtudet, quàm ut cibos ad Domini ſui palatum & guſtum præparet, tametſi id ſæpè marſupii proprii ſumptibus, vel etiam cùm ſalutis ſuæ periculo faciat; ita quoque multi conſiliarii adulatores non tam veritatis dicendæ, & ſuadendi aut promovendi boni communis curam habent, quàm ut ad captandam majorem apud Principes benevolentiam peccantem Principis humorem æmulentur, ejuſdemque guſtui ſeſe accommodent, cum tamen poſtea ad eoſdem deridendos primi exiſtant.

Phil. Hebr. de temul. Adulatores coqui qui cibos præparant ad guſtum.

9 De Achab ſcribitur, quòd poſtquàm ex accepto vulnere in bello occubuit, linxerunt canes ſanguinem ejus. Per canes autem ut diſcurſu primo ſuperiùs probavimus, Adulatores ſignificantur; Undè Stephanus Cantuarienſis ait: *Iſti ſunt canes aulici, qui paſcuntur de peccato mali Prælati; vel linxerunt ſanguinem ejus, detrahentes ei in abſcondito*. Ipſi namque primi ſunt, qui iis quos paulò ante in faciem laudaverant, peſſimè detrahunt; ac proinde S. Hieronymus optimè monet dicens: *Ne credas laudatoribus tuis, imò irriſoribus aurem ne libenter accommodes*: illudque monitum tradit, quando de laude & detractione vitanda tractat. Berchorius quoque authoritatem adducit Alani de complanctu naturæ dicentis: *Quid eſt commendationis alluſio, niſi ſuper totum deluſio? quid laudis arriſio, niſi eorum deriſio*.

3. Reg. 22. v. 38.
Steph. Cant. Adulat. primi qui detrahunt.
S. Hier. in reg. Mon. c. 9.
Berch. in eis.

6 Nullus excogitari poteſt adeò execrandus exceſſus, quem adulatores committere non præſumant, utpotè qui majoris æſtimant gratiam hominum quibus inſerviunt, quàm ipſiuſmet Dei. Sic enim vix ori Henrici II. Angliæ Regis illa incautè forſitan prolata verba exciderant: *Ob unicum ſacerdotem in regno meo quietus non ſum*: cum ecce ſubitò impii atque ſacrilegi ſe prodebant viri, qui ad captandam Regis gratiam, S. Thomæ Cantuarienſi mortem, & quidem mortem adeò impiam inferre non dubitabant. Vix Sara mulierum ſpecioſiſſima Ægyptum ingreſſa fuerat, cum ecce regii miniſtri ſeu Principes ſuos in eam oculos conjecerunt, eamque Regi in concubinam præſentarunt: *Viderunt Ægyptii mulierem, quod eſſet pulchra nimis, & nunciaverunt Principes Pharaoni, & laudaverunt eam apud illum*; Neque hoc ipſis feciſſe ſufficiebat, quin potius infami quodam Regi obſecuti ſunt lenonum officio; *Et ſublata eſt mulier in domum Pharaonis, ut aulicorum Principum ſtudia diſcat, qui tantoperè pulchram laudaverunt Regi, per omnia Regum moribus ſe attemperantes illi, qui in domibus Regum ſunt*.

Adulatores ad omnia ſcelera proni.
Gen. 12. v. 14.
Lipp. ibid.

10 Poſtquàm alter ille Pharao horribili quodam ſomnio, quod ei de macilentis, pinguibuſque vaccis obtigerat, fuiſſet perterritus, ideòque ſtudioſè ſomnii illius ſibi quæſiviſſet interpretem; accidit quod pincerna illius, ut ſimilem Regi ſuggereret artis interpretandi peritum, ea coram Rege recenſeret, quæ ſibi necnon & piſtrini regii præfecto à Joſepho concaptivo eorum, in ſimilium ſomniorum interpretatione fuerant prædicta: At verò notandum eſt, quòd non obſtante quòd pincerna ille innocenter carceri mancipatus, ac proindè tamquam innocens ab eodem relaxatus fuiſſet, ipſe tamen, utpotè adulator, ſe coram Rege potiùs

Adulat. multa committunt in proximi necem & præjudicium.

tiùs culpabilem & reum fateri, quàm Principem alicujus injuſtitiæ vel imprudentiæ arguere voluit, ſiquidem, teſte ſacro textu ait: *Confiteor peccatum meum; iratus Rex ſervis ſuis, me & magiſtrum, &c.* Ita enim adulatores facere conſueverunt, (Gen. 41. v. 9.) quævis enim indigna ſibique præjudicioſa committere non erubeſcunt, cuivis ſeſe vilitati ſubjiciunt, adeò etiam ut proprium quoque honorem & æſtimationem nihil æſtiment. Sic enim ſuperbus ille & nimiùm elatus Davidis Regis filius Abſalom, Patris ſui mortem patienter expectare non valens, paternum invaſit Dominium, ejuſdemque coronas & diademata ſibi uni rapere deſtinarat, eodemque fine magnas adversùs regium Patrem ſuum ſeditiones machinabatur; Et quidem ut ſuum aſſequeretur intentum, ad adulandi ſtudium ſe recepit, ideòque notate ad quantam ſe aſſentator iſte vilitatem & abjectionem demiſerit; Omnibus ad regiam ante Cameram audientiæ cauſa adventantibus obvium humiliter proceſſit, examinatiſque quas habebant, cauſis, jus omne illis inaudita altera parte adjudicavit: *Videntur mihi ſermones tui boni & juſti, ſed non eſt qui te audiat conſtitutus à Rege. Imò cum accederet ad eum homo, ut ſalutaret illum, extendebat manum ſuam, & apprehendens oſculabatur eum.* (2. Reg. 15. v. 3.) Hæcque regium ſuum ſanguinem nimis dedecentia ſubmiſſionis & benevolentiæ ſigna, non ſolis Regni Magnatibus & nobilioribus Proceribus, verùm etiam cuivis ſimpliciſſimo plebejo & ruſtico exhibebat; *Faciebatque hoc omni Iſrael venienti ad judicium.* Optimè horum aſſentatorum qualitates & mores S. Petrus Damianus nobis depingit, dum ait: *Humiliantur ut poſtmodum impunè ſuperbiant; ſe pediſſequos exhibent, ut precedant; laboribus atteruntur, ut gaudeant: affliguntur inopia, ut nuptialis edulii continua poſtmodum epulatione turgeſcant, & velut propoſita venalitatis menſa fœnerando ſervitio mercantur imperium*, (S. P. Dam. l. 2. ep. 8. ad Non.) De Ariſtippo (Hiſtoria.) refertur, quòd cum cuidam qui ſe à Dionyſio Tyranno cui abblandiebatur, ſputo ſe defœdari & conſpergi ſinebat, idipſum exprobraſſet, hoc ab eodem tuleſit reſponſum; Piſcatores aqua ſe marina conſpergi & madefieri permittunt, ut modicum aliquem piſcem capere poſſint, cur igitur me ſputo Dionyſii non ſinam conſpurcari, ut ingentem quamdam balænam capere valeam?

11 *Diſſipavit Deus oſſa eorum qui hominibus placent.* (Adulatores à Deo puniuntur.) Divina etenim providentia ita circa adulatores diſponere ſolet, ut in hac pariter & in altera caſtigentur. Porrò in ſuperioribus diſcurſibus adulationem generico malitiæ nomine compellari vidimus; Unde S. David adulationis & adulantium implacabilis inimicus, Pſal. 51. ita (Pſal. 51. v. 3.) de ea loquitur: *Quid gloriaris in malitia, qui potens es in iniquitate? Tota die injuſtitiam cogitavit lingua tua, ſicut novacula acuta feciſti dolum.* Hugo Cardinalis ait: (Hug. Card.) *Aqua tepens præcedit raſuram, id eſt, adulatio, Molles ſunt ſermones ejus ſuper oleum, ecce tepefactio? Et ipſi ſunt jacula; Ecce raſura.* (Adulatio novacula.) Quamvis inter novaculam & adulationem hæc intercedat differentia, quòd novacula pilos ſolùm ſuperficietenus radat; at verò adulatio vivam ipſam carnem penetrat, ipſique animæ ingens damnum, imò ipſiſſimam mortem conciliat; ac proindè velim audiatis, qualia regius Propheta David paulò poſt ſupra dicta verba adulatori promittat ſupplicia: *Dilexiſti malitiam ſuper benignitatem, iniquitatem magis quàm loqui æquitatem: Dilexiſti omnia verba præcipitationis lingua doloſa; Propterea Deus deſtruet te in finem, evellet te, & emigrabit de tabernaculo tuo, & radicem tuam de terra viventium.* Juſto namque Dei judicio ipſque domus eorum ſubverti videntur, qui adulationibus ſuis, aliquam Reipublicæ perniciem intulerunt.

12 Eminentiſſimus Cardinalis Baronius de Achatio, (Ann. Eccl. an. 485. num. Hiſtoria.) qui Zenoni Imperatori adulari ſolebat, refert, quòd quia veritatem illi ut plurimùm celavit, ideò ambo in grave illud fuerint præcipitium collapſi: *Oblitus Apoſtoli admonentis; argue, obſecra, increpa, turpi adulatione connivit; quid enim corrigeret pravos mores Imperatoris Acatius, qui in graviora delicta, nempè in hæreticorum communionem ipſum veluti vinctum ſecum in impietatis profundum adduxerit?* Idem quoque Imperator litteris ad Felicem Papam ſcriptis, ſe juxta Achatii dictamen in actionibus ſuis ſe regulaſſe, eſt proteſtatus, *ſeque planè accidit*, inquit Baronius, *ut dum cæcus cæco ducatum præſtaret, ut in altiſſimam ambo foveam ceciderint præcipites, cum ruina multorum; unus tantùm inventus eſt Pelagius Patritius omni laude digniſſimus, qui Zenonem redargueret, cujus rei cauſa ab eodem Zenone juſſus eſt occidi.*

13 Æneas Sylvius lib. 3. Commentariorum de actionibus rebuſque geſtis Federici & Sigiſmundi Imperatorum, (Hiſtoria alia.) de iiſdem ſcribit, quòd dum Fridericus die quodam aſſentatorem quemdam ſibi abblandientem audiſſet, enormem eidem impegerit colaphum, dicendo eidem: *Cur me mordes adulator?* Etenim velut canes cauda quidem abblandiuntur, cùm tamen dentibus carni profundè infixis gravia & noxia vulnera infligant; ſimile quid etiam de Uladiſlao legitur, nimirùm eum adulanti ſibi dixiſſe, *Percutientes me repercutio.*

14 De Saule optimè Lyranus notat, eumdem partim ex Philiſtæorum ſagittis, partim verò per proprium (1. Reg. 31. v. 3. Lyr. ibid.) enſem ſuum mortuum fuiſſe. Poſt cujus mortem vir ille, qui ut Davidis Regis aucuparetur gratiam ſe Sauli mortem intuliſſe finxit, regiaque ei Saulis inſignia attulit, (Adulatoris pœna mors.) verus adulator fuit, & ideò per ipſum *ſignificantur illi, qui per mendacia quærunt placere potentibus.* Qualenam verò ex adulatione ſua præmium reportavit; nimirùm funeſtam illam mortis eidem inferendæ ſententiam. *In hoc David dedit exemplum potentibus*, inquit Lyranus, *hujus mundi, ut non ſint favorabiles aut benefici adulatoribus, ſed magis puniant eos, ut juſtitia ſervetur, & terror aliis incutiatur.*

15 Quando populus Herodi regio paludamento amicto, atque in throno valdè magnifico conſidenti, acclamavit: *DEI voces & non hominis*, inquit S. Lucas, (Act. Ap. 12. v. 23.) *confeſtim percuſſit eum Angelus Domini, & conſumptus à vermibus expiravit.* Idem ille Herodes adeò injuſtam S. Jacobo Apoſtolo necem intulit, nec tamen in eum Divina juſtitia animadvertit; neque eumdem caſtigavit, quando S. Petrum in carcerem conjecit, eumdemque poſtridiè crudeli morte interimere decrevit; & tamen tunc per ſupplicium & pœnam adeò ſubitaneam, ſeveram atque prodigioſam, ipſum tamquam ulteriori vita indignum è medio tollit. Qua de re Chryſoſtomus opti- (Chryſoſt. h. 27. in Act.) mè ait: *Ultio invaſit illum, quia accepit vocem, quia dignum ſe putavit adulatione.* Nec eſt quod quis mihi illud Chryſoſtomi opponat: *Si illi clamarunt, quid ad hunc? quia accepit vocem*, id eſt, quia adulationi conſenſit; ideò adeò ſeverè puniri meruit. *Per hunc maximè erudiuntur, qui temerè adulantur.*

16 Optimum nos S. Bernardus docet remedium, ne (S. Bern. ep. 1. Remedium.) contagium hoc adeò pernitioſum noſtris ſinamus mentibus irrepere: *Reſpue*, inquit, *blandimenta, adulationibus claude aures, te interroga de te, quia tu te melius noſti, quam alius. Attende cor tuum, diſcute intentionem, conſule veritatem, tua tibi conſcientia reſpondeat.* Enimverò certum eſt quod Salvator noſter optimè novetit, (Pſ. 137. v. 6.) id quod de eo dicitur: *Alta à longè cognovit*, cur igitur diſcipulos ſuos interrogavit, dicens: *Quem dicunt homines eſſe filium hominis*, quando idipſum jam antea perfectè ſcivit? Et quidem obſervandum eſt, quòd in ultimum uſque locum ſuos interrogare diſtulit, donec diceret: *Vos autem quem me eſſe dicitis?* Nimirùm in hoc facto Magnates docere voluit, quòd prima illis cura eſſe debeat, ut quam de ipſis ſive de eorum actioni- (Matth. 16. v. 15.) bus, moribus, gubernandi ratione opinionem & conceptum populus habeat, quid homines extranei & peregrini de ipſis dicant, hi enim utpotè non intereſſati, & conſequenter magis ſinceri veritatem ſimpliciter atque ſincerè enuntiant: ultimo verò loco ii interrogandi ſunt, qui ab ipſis dependent, nec non munera atque beneficia ab illis expectant, ut hac ratione hoſce poſteriores cum prioribus confrontando, uter veritatem dicat aut aduletur, perſpicere, ſuoſque defectus & vitia ritè emendare poſſint.

Digitized by Google

TRACTATUS III.

DE AMBITIONE.

DISCURSUS OCTODECIM.

DISCURSUS I. Lucifer primus ambitioſus fuit, qui ambitionis venenum in cœleſtem pariter & terreſtrem Paradiſum, imò & in ipſum Collegium Apoſtolicum invexit, ac denique ipſummet Dei Filium per idem vitium infeſtare præſumpſit.

II. Ambitio omnium eſt malorum origo, omnique legi naturali & Divinæ renunciat, cunctarum quoque diſſenſionum, bellorum, ſtragum, hæreſum, apoſtaſiarum, imò & idololatriæ cauſa exiſtit.

III. Ambitioſi ſe priùs deijciunt, ut poſtea exaltentur; atque ad omne malum proclives exiſtunt; Eſtque aulicorum ad honores aſpirantium propriſſimum vitium.

IV. Effræne dominandi deſiderium intellectum exæcat, eorumque qui ad honores evehuntur naturam & mores in diverſa commutat.

V. Superbi quia terrena avidè nimis concupiſcunt, à cœleſti gloria excluduntur. Unde dignitatum gradus etiam illis, qui ad eoſdem à Deo ſublimantur, periculoſos eſſe ex variis cauſis oſtenditur.

VI. Sublimis loca præcipitia vicina comminantur, fortunaque, quæ hominem exaltat, eundem pariter deprimit: Ideòque etiam viri perfectiſſimi magnum ſibi ex honoribus periculum conciliant.

VII. Vitam & gloriam mundanam Magnatum ſæculi hujus brevem eſſe oſtenditur, ipſaque dignitatum terrenarum fugacitas & inſtabilitas penitius conſideratur.

VIII. Principes multis ſunt periculis & anxietatibus obnoxii, ideòque numquam ſunt plenè contenti, imò præ cunctis aliis, gravioribus ſemper ſunt inſidiis expoſiti.

IX. Eadem materia ex aliis argumentis fuſiùs deducitur.

X. Gravitas ponderis, quod honores, qui honos & onus dicuntur, ſecum afferunt, conſideratur, variæque Prælatorum obligationes ponderantur.

XI. Ornamenta Aaroni quondam præſcripta, præcipuè verò ea quibus Epiſcopi uti ſolent, ritus item & Cæremoniæ ſacræ in ipſorum honorem & Reverentiam inſtitutæ eas ſubindicant virtutes, quibus ipſos præditos eſſe oportet, ipſoſque ad majorem perfectionem obſtringunt.

XII. Honores merita ſemper prærequirunt; Et ideò indigni ad honores evecti, ignominiam ſibi majorem adſciſcunt; Cogitandumque illis eſt, quòd reverentia illis exhibita, non tam illis, quàm dignitati, qua præfulgent attribuenda veniat; Pœnæ quoque quibus Deus in ambitioſos animadvertit, exponuntur.

XIII. Textus ille S. Pauli: Qui epiſcopatum deſiderat, bonum opus deſiderat, examinatur; Variæque allegantur plurium ſacrorum interpretum textus illius expoſitiones.

XIV. Illi qui dignitates fugiunt & accipere detrectant, illis accipiendis digniores, habilioreſque exiſtunt: Pro quo argumento ſuadendo Chriſti, Moyſis, Joſue, Eldat, & Medat, Saulis & Davidis afferuntur exempla.

XV. Multos Dei ſervos oblatos ſibi honores pro viribus reſpuiſſe per varia Sanctorum N. Teſt. exempla oſtenditur.

XVI. Prælaturæ Eccleſiaſticæ à Chriſto non ad Dominium, ſed ad obſequium ſubditorum ordinatæ ſunt; ideòque Dominia etiam ſæcularia, ob onus & obligationes, quas habent annexas, honoratas quaſdam ſervituris ſpecies eſſe, fuſiùs oſtenditur.

XVII. Honores ambientibus, omnia periculorum & moleſtiarum genera occurrunt; Eſtque inſuper vana omnis eorum fiducia, qua viri Principibus innituntur.

XVIII. Ambitionis contagium ad omnes etiam viros perfectiſſimos transfunditur, idque verum eſſe exemplis nonnullis commoſtratur: indicaturque quæ Prælaturis obligatio & periculum adhæreſcat.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

Lucifer primus ambitioſus fuit, qui ambitionis venenum in cœleſtem pariter & terreſtrem Paradiſum, imò & in ipſum Collegium Apoſtolicum invexit, ac denique ipſummet DEI Filium per idem vitium infeſtare præſumpſit.

THEMA.

In cœlum conſcendam, ſuper aſtra Dei exaltabo ſolium meum. Iſajæ c. 14. v. 13.

1 PRimum maximèque peſtiferum venenum quod Draco infernalis in Angelicæ humanæque naturæ perniciem unquam evomuit, fuit ambitio, ac proindè S. Baſilius meritò de ea ita ſcribit: *Diabolica iſta peſtis eſt libidinis dominandi labes, quæ proinde inſigne eſt primæ illius Diabolicæ pravitatis indicium.* Etenim Lucifer pulcherrimus ille Paradiſi Angelus juxta communiorem ſententiam in cœlo creatus fuit: *Cedri non fuerunt altiores illo in Paradiſo Dei.* Fuitque Anteſignanus ſeu potiùs locum tenens totius militiæ cœleſtis: *Æmulata ſunt eum omnia ligna voluptatis, quæ erant in Paradiſo Dei; Cùm me laudarent*, inquit Deus apud Jobum, *ſimul aſtra matutina, & jubilarent omnes filii Dei;* Quiſnam igitur vel qualis ille dignitatis gradus fuit, ad quem prædictus Lucifer ſeſe evehere contendit? vel quodnam cœlum illud fuit, in quod conſcendere deſideravit: quando cœlo Empyreo nullum ſuperius eſſe noſcitur; Et tamen dicit: *In cœlum conſcendam*, id eſt, ut Hugo Cardinalis explicat, *ad Dei æqualitatem ſuper aſtra cœli, id eſt ſuper Angelos.* Cæterum in quonam hæc Luciferi arrogantia poſita fuerit, Lyranus nobis hiſce verbis manifeſtum effecit: *Voluit præeſſe aliis Angelis, indebitè ſcilicet, ut ſibi exhiberent honorem ſoli Deo debitum, & nulli ſubeſſe.*

Ambitionis author Lucifer. — S. Baſil. c. 10. in conſt. monaſt. — Ezech. 31. v. 8. — Job 38. v. 7. — Hugo Card. in Iſa.

2 Jam verò certiſſimum eſt, quòd ut S. Baſilius optimè notat, *qui in hujus vitii poteſtate eſt, in eodem planè cum Diabolo malo laborat;* Etenim vitium carnis, gulæ, avaritiæ, iræ, aliaque ſimilia impropriè nimis Dæmonis competunt, cum is purus ſit ſpiritus: peccatum verò elationis & ſuperbiæ propriiſſimè. Et ideò illud S. Hilarii axioma meritò in cunctorum ambitioſorum cordibus imprimendum eſſet, ut ab hac ſe peſte tanto faciliùs expedire poſſent, nimirùm: *Omnis ſæculi honor, Diaboli eſt negotium.*

Lyr. ibid. S. Baſil. ibid. Ambitioſus idem quod Dæmon. — S. Hil. c. 3. in Matth.

3 Porrò Lucifer per hanc ſublimius ſeſe evehendi fiduciam, tertiam ſtellarum, id eſt, cœleſtis militiæ partem de cœlo detraxit, ac demum poſtquam veneno ſuo naturam contaminaſſet Angelicam, idem quoque venenum in innocentiam humanam transfundere præſumpſit. Unde author Catenæ ſuper illa Geneſeos verba: *Serpens erat callidior cunctis animantibus terræ*, ita ſcribit: *Calamitatis ergo humanæ originem breviter, clarè, ſimpliciterque deſcribit hic Moyſes.* Enimverò homo qui pro reſtaurandis Angelorum ruinis creatus fuerat, in adeò dignum & præcellentem à Deo ſtatum & conditionem ſublimatus erat, ut Propheta Regius ſumma cum admiratione de ipſo dicat: *Minuiſti eum paulo minus ab Angelis, gloria & honore coronaſti eum; & conſtituiſti eum ſuper opera manuum tuarum.* Et quidem ſublimem hanc hominis conditionem tantò clariùs intelligere valebimus, ſi attenta mente ſupremam illam imaginis & ſimilitudinis Altiſſimi eidem impreſſam, nec non abſolutum in omnes creaturas Dominium eidem à Deo, *ut præſit*, conceſſum, conſideraverimus; Hoc enim Dominium immediatè poſt ejus rationem ei inditum fuit hiſce verbis: *Dominamini* &c. Ac proindè mirum eſt, quomodo ſerpens iſte ambitionis & ſuperbiæ ſuæ venenum eidem inſtillare potuerit? uſus eſt autem hunc in finem ſequenti ſtratagemate; Etenim Protoparentibus noſtris ad ſumendum de illis obedientiæ Creatori debitæ experimentum, ejus pomi arboris ſcientiæ boni & mali à Creatore vetitus fuerat, qua prohibitione ſuppoſita, ecce tibi ſerpentinum dolum atque aſtutiam, qua Lucifer uſus fuit, hiſce etenim verbis illos protinus eſt aggreſſus: *ſcit Deus, quod in quocumque die comederitis ex eo, aperientur oculi veſtri, & eritis ſicut Dii, ſcientes bonum & malum.* At verò dicet hic aliquis, quomodò Protoparentes noſtri hiſce verbis de-

Ambitionis venenum in homines transfundit Lucifer. — Typo in c. 3. Geneſ. v. 1. — P. 8. 6. — Gen. 1. v. 26. — Gen. 1. v. 28. — Gen. 3. v. 5.

Digitized by Google

decipi potuerunt? adeò ne cæci erant, ut Divinitatem & ſapientiam increatam ſibi per unius pomi bolum communicari nequaquam poſſe, nullatenus intelligerent? Numquid mortem in caſu deguſtati pomi illis interminatam probè ſatis intellexerunt? Ergone majorem fraudulentæ & callidæ cuidam beſtiæ, quàm primæ & increatæ veritati fidem adhibuerunt? Enim verò quòd Heva ſe ſeduci permiſerit, id quidem ſexus fragilitati & levitati adſcribi poterat, at verò cur ſe Adam ſerpenti iniqua ſuggerenti non oppoſuit? Cur hanc inobedientiam, ſeu, ut meliùs dicam, præcipitium iſtud adeò exitioſum conjugi ſuæ non diſſuaſit, maximè cùm ingens illa miſeria, in quam una ſecum univerſum genus humanum deturbavit, per totam æternitatem deplorari mereatur? Scio equidem quòd Cajetanus legat: *Dedit etiam viro ſuo ſecum, & comedit*, verumtamen cùm ipſa tamquam uxor marito ſuo ſubdita fuerit: *Vir caput mulieris; ſub viri poteſtate eris*, hoc ipſum quo minùs Hevæ non contradixerit, minimè excuſat. Optimè igitur Cajetanus ait: *Primum peccatum Adæ negligentia cohibendi uxorem à comeſtione vetiti fructus*.

Gen. 3. v. 6. Cajet. in Gen.

Ambitione Heva cecidit.

4 At verò quicquid hac de re ſit, hoc ſaltem certum eſt, quòd ambitio, qua uti eis à ſerpente promiſſum fuerat, Deo ſimilis eſſe concupivit, unica & ſola ſufficerit, ut ambos ſerpens non tantùm in ſuam partem, verùm etiam ad omne id, quod ab eo prætendebatur, abſque ullo ulteriori diſcurſu inflecteret & permoveret; Enimverò Moyſes Barcephas Epiſcopus Syrus, prout in Bibliotheca veterum Patrum legitur, ſequentia poſt ſe ſcripta reliquit: *Exiſtimandum non eſt, cibi illius ſapore illectam Hevam violaſſe Imperium Dei, ſed quod ſperaret ſe Deam fore, Divinitatemque affectaret, & ipſamet ediſſe & viro porrexiſſe*; Verum inquies fortaſſe: Numquid urbanitatis leges ipſam ad hoc inducere debebant, ut pomum quod ex arbore decerpſerat Adæ conjugi ſuo priùs porrigeret? Omninò ita eſt; Veruntamen quamprimum ambitio in homine pedem figere incipit, nulla ſive bonorum morum, ſive pietatis, ſive naturæ, ſive amicitiæ lex in eodem quicquam obtinere valet; ipſa namque experientia compertum eſt, quod dum de Dominio, vel dignitate adeunda agitur, filii proprios circumveniant parentes, ipſique fratres mutuis ſeſe necibus conficiant, nec eſt ullus Divinæ vel humanæ legis reſpectus, atque ideò Heva, ut ſe marito ſuo ſuperiorem faceret, in acquirenda Divinitate prima eſſe voluit: quem conatum dum irritum eſſe conſpiceret, marito quoque manducandum porrexit. Et ideò idem ſupra memoratus Author ait: *Perculſum etiam ipſum Divinitatis ambitione prævaricatum eſſe*.

Moyſ. Barc. t. 1. bibli. vet. p. c. 39. de parad.

Ubi ambitio pietas nulla.

S. Ambr. l. 1. de parad. c. 12. Ambitio generalis peſtis.

5 S. Ambroſius de Paradiſo præclarè ſcribens, ſeſe in præſenti materia copioſè diffundit, ſerpentemque infernalem hunc ferè in modum loquentem introducit: *Multas vias habeo, quibus hominem decipere poſſum*; Verè enim multos poterat tendere laqueos, quibus ambos Protoparentes noſtros prædam ſibi faceret, maximè quando hi duo in toto genere humano ſolitariè ſubſiſtebant; Verumtamen in hoc tam arduo caſu, à quo tantum momenti dependebat, quique ipſum ob totius humani generis inficiendi conſequentiam fortiter adeò premebat, ictu quodam fortiſſimo & ſecretiſſimo uti voluit, perſuadendo nimirùm ipſis inordinatum ſtatus & conditionis ſuæ præter fas & vires adaugendæ deſiderium; unde ſerpentem ita penè ſe ratiocinatum fuiſſe fas eſt credere: *De limo factus eſt, terra ejus mater eſt*, Atque ideò poſtquam non ſolùm Hevæ, ſed & Adamo, utpote humanæ progeniei primo ſtipiti, validum illum ictum intuliſſet, perniicioſiſſimum illud ambitionis venenum ab illis in omnes ferè tranſmiſſum & transfuſum fuit, ita ut quaſi omnes homines, ſi non multum, ſaltem parum ambitioſi exiſtant. Unde Chryſoſtomus ait: *Nullum profectò pernicioſius vitium eſt, nulla magis violenta perduratio, & quæ ita fermè in omnibus locis magis obtineat, licèt alibi magis, alibi verò minus*. S. Bern. Eugenium Papam ad ſtrenuè & zeloſè proſequendum vitii hujus exterminium hiſce verbis exhortatur: *Igneſcat zelus tuus, exurgat authoritas adverſus impudentem hanc & generalem peſtem*.

Chryſ. h. 2. in ep. ad Tit.

S. Bern. l. de conſid. 1.

Ambitionem in Apoſtolos invexit Lucifer.

6 Enimverò ſuperbus ille Lucifer, præterquam quòd aureum illum innocentiæ & juſtitiæ originalis ſtatum, hac ambitionis labe contaminaſſet, inſuper ſanctiſſimam illam & immaculatam ſecundi Adami *de cœlo cœleſtis* ſcholam eodem quoque vitii veneno coinquinare toto animi conatu ſtregit; Etenim ſciendum eſt, quòd in eodemmet temporis momento, quo Chriſtus regni ſui Inveſtituram & poſſeſſionem adjudicavit, dicens: *Ego diſpono vobis regnum, ut edatis & bibatis ſuper menſam meam in regno meo, & ſedeatis ſuper thronos judicantes duodecim tribus Iſrael*; invidus quoque & virulentus Satanas ad diffundendum peſtiferum vitii hujus venenum exſurrexiſſe legatur, unde Chriſtus eodem tempore ait: *Ecce Satanas expetivit vos, ut cribraret ſicut triticum*; Etenim tametſi Apoſtoli nullam in corde ſuo ambire poſſent dignitatem ſublimiorem, quàm eſſet ea qua æterni cujuſdam Regni conſtituebantur Reges, & in finali tremendo judicio unà cum ipſo futuri Judices, ſeu Aſſeſſores, *cùm venerit in Majeſtate ſua & S. Angelorum*: attamen Luca Evangeliſta atteſtante, *facta eſt contentio inter eos, quis eorum videretur eſſe major*. Ecce tibi igitur quantoperè contagium iſtud S. Apoſtolis, Dæmone cooperante, adhæſerit, utpotè quibus nequaquam ſufficiebat, quòd tanto tempore Divini illius Magiſtri diſcipuli fuiſſent, qui nullam aliam virtutem tanta cum ſollicitudine & cura ſuis inculcare conabatur, quàm virtutem humilitatis, cum tamen ipſi ex donis Divinis receptis inaniter extollerentur, dicentes: *Etiam Dæmonia ſubijciuntur nobis*. Et quidem ſciendum eſt, quòd ſerpens ille malignus per plures annos, quibus S. Apoſtoli ſub diſciplina Chriſti permanſerant, nullum unquam ad eos aditum habere potuerit, at verò quamprimum exitioſum hocce ſuperbiæ & ambitionis toxicum ipſorum animis inſtillare potuit, tunc verè *cribravit eos ſicut triticum*. Porrò Salvator noſter nullam Apoſtolis virtutem majori cum efficacia & energia commendaverat, quàm mutuam animorum unionem, pacemque ac dilectionem reciprocam: *In hoc cognoſcent omnes, quia diſcipuli mei eſtis, ſi dilectionem habueritis ad invicem*; & tamen id minimè ſufficiebat; quo minùs ob unicam primatus prætenſionem rixæ inter illos ſeſe proderent & jurgia. *Facta eſt contentio inter eos*.

Luc. 22. v. 29. & 30.

Luc. 22. v. 31.

Luc. 22. v. 24.

Luc. 10. v. 17.

Joan. 13 v. 35.

Salm. t. 4. tr. 17. Omnes rixæ ob ambit.

7 Doctiſſimus Salmeron, omnes rixas, inimicitias, contentiones ſuam à ſola ambitione originem ut plurimum ducere conſiderans, ita ſcribit: *Hæ autem omnes contentiones ab illa Dæmonis in cœlo originem habent. In cœlum conſcendam, ſuper aſtra Dei exaltabo ſolium meum, adeo ut etiam hæc peſtis in ipſa Apoſtolorum pectora penetraverit*.

S. Ambr. l. 1. de ſacr. c. 1. Chriſtus lavit pedes diſc. ut ambo venenum ablueret.

8 S. Ambr. præclaram nobis rationem aſſignat, cur ſapientiſſimus Magiſter & Dominus noſter diſcipulorum ſuorum pedes paulò poſt ſuſcitatam inter ipſos eam de primatu contentionem lavare voluerit, ſic enim ſcribit: *Adam ſupplantatus eſt à Diabolo, & venenum ei effuſum eſt ſupra pedes, ideo lavas pedes, ut in ea parte, in qua inſidiatus eſt ſerpens, majus ſubſidium Sanctificationis accedat, quo poſtea te ſupplantare non poſſit: Lavas ergo pedes, ut laves venena ſerpentis*; quaſi diceret: Ideò auguſtiſſimus ille Rex Gloriæ ſe ad viles piſcatorum pedes humiliavit & dejecit, ut diſcipulos ſuos à mortifero ambitionis veneno abluendo liberaret. Notandum eſt enim, quòd ex mente & ſententia hujus Sancti, propriiſſimum hujus ſerpentis venenum, ſit pernicioſiſſimum illud ſuperbiæ toxicum, quod primò quidem in cœleſtem, poſtea verò in terreſtrem Paradiſum, demum verò in ipſummet Collegium Apoſtolicum transfundere non dubitavit, imò omnes ſuas vires & nervos in id adhibuit, ut ipſummet Dei Filium, ſi id poſſibile eſſet, hoc veneno inficeret.

Gen. 3. v. 1. Ambitione Chriſtus tentatus.

9 Enim verò tametſi à Spiritu Sancti veridico calamo ſcriptum eſſe conſtet, quòd *ſerpens erat callidior cunctis animantibus terræ*, hanc tamen aſtutiæ ſagacitatem in ea qua Chriſtum aggreſſus eſt tentatione minimè oſtendiſſe & probaſſe videtur. Etenim in prima tentatione Chriſtum ad convertendos in panem lapides inſtigaſſe legitur, quam quidem tentationem licet opportuno ſatis tempore orſus fuerit, nimirùm cùm Chriſtus *jejunaſſet quadraginta diebus & quadraginta noctibus, & poſtea eſuriit*: Attamen poſtquam hac in tentatione adeò turpem fuiſſet repulſam perpeſſus, operæ pretium eſſe videbatur, ut ipſum ad opus quoddam longè facilius inſtigaret, cùm tamen è contra ipſum ad opus quoddam omninò difficillimum maximèque arduum inducere molitus fuerit, nimirùm ut ſe de templi pinnaculo, ſuper

Matth. 4. v. 2.

quo ipſum collocarat, protinus in terram demitteret, futurum eſſe perſuadens, ut ipſum per aera lapſum Angeli manibus ſuſtinerent, ſenſimque in terram uſque demitterent: ac proindè in ea quoque tentatione ſecundam paſſus eſt repulſam: *Non tentabis Dominum Deum tuum*.

Ibid. v. 7.

Tamdem tertium aggreſſus eſt in Chriſtum directum inſultum, à quo Chriſtus haud dubiè, quantum quidem prima facie videtur, longè minùs lædi poſſe videbatur, quàm in duabus tentationibus antecedentibus: In hujus namque tentationis inſultu Chriſtum ad idololatrandum ſollicitare conatus fuit, quòd Chriſto manifeſto horrori eſſe ſciebat; qua enim ratione Dæmon perſuadere ſibi poterat, ſe à Chriſto adorandum eſſe, quem ipſe horridum Inferni monſtrum, & juratum humani generis hoſtem eſſe ſciebat: Unde ſic arguere licet: Vel Dæmon Chriſtum verum Dei Filium eſſe credidit, vel ſaltem hominem eminenti quadam perfectione & ſanctitate conſpicuum eſſe perſuaſum ſibi habuit; utrumlibet horum dixeris Dæmon ſibi in nullo horum caſuum perſuadere potuit, fieri unquam poſſe ut Chriſtus ad Dæmonem adorandum genua ſua flexurus, vel obſequioſus pedibus ejus advolvendus eſſet, Adhuc multas Dæmon conjecturas habebat, ex qua ipſum verum eſſe Dei Filium haud obſcurè ei licebat colligere, Cœlos namque ſuper ipſo aperiri viderat: æterni quoque Patris vocem hæc verba intonantem audierat: *Hic eſt filius dilectus, in quo mihi beneplacui;* Spiritus ſanctus inſuper in Columbæ ſpecies viſus, clarum & perſpicuum Divinitatis ejus teſtimonium ediderat; imò ipſemet eum Dei filium eſſe multories ſuſpicatus fuerat, quando ei dixit: *Si Filius Dei es:* Cur igitur adeò temerariam & arrogantem poſtulationem eidem proponere non erubuit? Enimverò ſi quis amicorum ſuorum alicui diceret: Velim ut protinus centum mihi ſcuta mutuò dones, ille verò ſe excuſaret dicendo, id ſuas prorſus vires excedere, numquid talem mutuatarium ſtultum & delirum eſſe diceres, ſi is majori denuò cum inſtantia majus quoddam mutuum ab eodem urgeret, dicendo, ex quo centum mihi ſcuta mutuò dare non vales, auctiorem ſaltem pecuniæ ſummam ſcilicet mille ſcuta mihi mutuò dona. Eodem prorſus modo videtur nobis in præſenti caſu noſtro loquendum eſſe, dicendo; Tu ò peſſime Dæmon illum nec ad convertendos in panem lapides, nec ad ſe è templi pinnaculo deturbandum provocare vel inducere potuiſti, qua igitur ratione ſperare potes conſecuturum te ſuum aſſenſum eſſe, ut te adoret? Verùm enim verò tota hæc difficultas facilè evaneſcet, ſi attentè conſideretur quidnam Dæmon Chriſto in hoc ultimo inſultu muneris loco offerendo promiſerit, hoc enim ſibi ultimo loco velut potentiſſimam ſagittam è pharetra ſua depromenda data opera reſervarat: *Oſtendit ei omnia regna mundi & gloriam eorum*, *id eſt*, ut Luc. Burg. ait: *Illud opibus clarum, hoc viribus, aliud frequentia populorum, aliud alio conſpicuum, & glorioſum denique quicquid orbe magnificum habet, magnorum Regum ſtrepitus, opes, famulitium, palatia, copias, adorantium turbas, obſequia, pompas, triumphos, legationes, nutum omnipotentem*. Unde idem Author exiſtimat, Dæmonem irrito licèt conatu ſategiſſe, ut interiùs in Chriſti affectibus excitaret dominandi libidinem, ſed nulla intùs cupiditas animum Jeſu pupugit, qui ſenſum nobiſcum communem habuit, non appetitus incompoſitos. Et quidem hoc telo Chriſtum, tametſi hunc ab omnibus aliis pravis affectibus immunem eſſe crediderit, transfigendum eſſe Dæmon firmiter ſibi licèt falsò perſuaſit, nam ſoli Dei Filio hoc reſervabatur præ cæteris privilegium, quòd ſcilicet ab hac macula illæſus ſemper permaneat. Unde Chryſoſt. ait: *Extremum reſervans quaſi quod omnibus valentius eſſe judicaret*. Et Luc. Burg. ait: *Reipſa expertus erat inimicus nihil eſſe tam impium ac nefarium, quod imperii cauſa homines non auderent*. Advertenda quoque hic eſt alia Chryſoſt. ponderatio dicentis: *Pecunias quidem contemnere volentis ſatis eſt facile, honorem autem deſpicere multi laboris indiget, magna ſapientia, angelica quidem cujuſdam anima ipſam cœleſtis celſitudinis verticem tangentis*.

Matth. 33. v. 17.

Luc. Burg. ib.

Chryſ. h. 13. in Matth.
Luc. Burg.
Chryſ. h. 43. ad pop.

10 Hac eadem occaſione obſervandum eſt, quod in Euang. S. Lucæ legitur, nimirùm Diabolum dixiſſe: *Tibi dabo poteſtatem hanc univerſam, & gloriam illorum, quia mihi tradita ſunt, & cui volo do illa*. Meritò enim hic dubitare quis poterit, qua ratione Lucifer hanc ſibi juriſdictionem præſumpſerit, ut dicere auſus fuerit: *Cui volo do illa?* Numquid verum eſt quod David ait: *Domini eſt terra & plenitudo ejus, orbis terrarum, & univerſi qui habitant in eo?* Numquid Apoſtolus ad Romanos verè ſcribit: *Non eſt poteſtas niſi à Deo?* Veruntamen in promptu eſt clara ad hoc perſpicuaque reſponſio; ſi conſideretur, quòd ſola ambitio ſive effrænis ſupereminendi aliiſque dominandi pruritus & appetentia ſuam à Lucifero trahat originem, non verò honorum dignitatumque poſſeſſio, & ideò illa, non verò hæc condemnabilis eſſe noſcitur; Conſtat enim Deum omninò velle ut in terris, pro regimine populorum Principes exiſtant, veluti ejus inter homines locum tenentes, tametſi ſuperbiam, faſtum, ambitionem, & inordinatam honorum ſeu principatuum appetentiam abominetur & exhorreſcat. Unde S. Ambr. ait: *A Deo ordinatio poteſtatum, à malo ambitio poteſtatis: Denique non eſt*, inquit, *poteſtas niſi à Deo, quæ autem ſunt à Deo ordinata ſunt, non data ſed ordinata*.

Luc. 4. v. 6.

Ambitio à Lucifero originem trahit.

Pſ. 23. v. 1.

Rom. 13. v. 1.

S. Ambr. ad Rom. 13. v. 1.

11 Optimè S. Hilarius conſiderat, quòd Chriſtus Satanam hiſce à ſe verbis repulerit: *Vade Satana. Nam præbuit hujus reſponſionis effectu magnum nobis Dominus exemplum, ut contempta humana poteſtatis gloria, & ſæculi ambitione poſtpoſita, ſolum meminerimus Deum & Dominum adorandum*. S. Bernardus in ſermone quodam de Aſcenſione Domini, ubi de hujus Apoſtatæ Angeli ſuperbia tractat, ſalutare hoc nobis monitum relinquit: *Quam pauci*, inquit, *evadunt, quibus non dominandi libido dominetur: Quem ſequimini miſeri homines? an non videtis Satanam tamquam fulgur de cœlo cadentem? nonne eſt iſte mons in quem aſcendit Angelus, & Diabolus factus eſt*.

S. Hil. can. 3. in Matth. Luc. 4.

S. Bern. ſer. 4. de aſcenſ.

12 Ingenioſa prorſus eſt illa Hugonis Cardinalis obſervatio, nimirùm quòd Salvator noſter in die Purificationis Mariæ ab eadem matre ſua delatus ſeu portatus fuerit Jeroſolymam: In fuga ſua, qua Herodianam declinavit ſævitiam, advectus fuerit in Ægyptum; ac denique jejunans in deſerto delatus fuerit ſupra templi pinnaculum. Portò per Jeroſolymam vita contemplativa deſignatur, quæ pace fruitur & quiete altiſſima: Ægyptus verò vitam præfigurat activam, quæ diſturbiis & inquietudinibus intimè eſt conjuncta. Joan. 16. *In mundo preſſuram habebitis, in me autem pacem*; Deſertum denique Religionis figura exiſtit, in qua vita in ſancto ſolitudinis receſſu traducitur, & Dæmon continuis victoriis ſubjugatur; Mons verò altus, in quem Chriſtus à Dæmone translatus fuit, Superioritates denotat & Prælaturas; Templi verò pinnaculum ſedem denotat ſeu cathedram Magiſtralem, ex qua per Sacerdotes erudiebat populum. *In his quinque locis* (verba ſunt præcitati Eminentiſſimi Cardinalis) *eſt Jeſus, id eſt, Salus; Unde in his locis quærendus eſt Jeſus; ſed unde quis portavit Jeſum, & in Jeruſalem, & in Ægyptum, & in deſertum, & quis in montem & in pinnaculum*. Porrò Jeroſolymam Chriſtus deportatus eſt per S. Joſephum & Beatiſſimam Virginem: *In deſertum deductus eſt per Spiritum Sanctum, ductus à Spiritu. In Ægyptum & in Jeruſalem ſtella maris, & augmentum Fides & Charitas: Spiritus autem Sanctus duxit eum in deſertum: In montem vero & ſuper pinnaculum duxit eum Diabolus; Ideo timendum eſt tam Prælatis, quàm Magiſtris, ne eos Diabolus in montem Prælationis portaverit, & iſtos in ſedem Magiſtralem*; Cæſarii etenim Arelatenſis veridica ſententia eſt: *Quiſquis ſuperbus eſt, Dæmone plenus eſt*.

Hug. Card. in c. 2. Luc.

Dæmon in montem & pinnaculum portat.

Joa. 16 v 33.

Superbus Dæmone plenus.
Cæſ. Arel. ho. 33.

DISCURSUS II.

ARGUMENTUM.

Ambitio omnium eſt malorum origo, omnique legi naturali pariter & Divinæ renuntiat: Cunctarum quoque diſſenſionum, bellorum, ſtragum, Hæreſum, Apoſtaſiarum, imò & Idololatriæ cauſa exiſtit.

THEMA.

Initium omnis peccati eſt ſuperbia. Eccl. 10. v. 15.

1 QUiſquis originem culpæ tam ejus quæ in cœlo, quàm quæ in terra commiſſa fuit, attentè conſideraverit, hanc utique ab ambitione & arrogantia derivari deprehendet. Unde S. Ambr. in Epiſtola quadam ad Demetriadem ita ſcribit: *Sive in lapſa Diaboli, ſive in*

S. Ambr. l. 1. ep. 33.

prava-

Digitized by Google

Gl.ord.ib.in c. 10.

prævaricatione hominis, initium peccati ſuperbia eſt. Gloſſa quoque quanta ſit vitii iſtius malignitas hiſce verbis declarat, dum ait: *Superbia eſt, ſi creatura velit æquari Creatori, hæc & Diabolo & homini fuit initium perditionis*. Demum verò peſſimam quamdam valdèque execrabilem, adulteramque recenſet generationem ab execrando ſuperbiæ vitio progerminantem, dum ait: *De ſuperbia naſcuntur hæreſes, ſchiſmata, detractiones, invidia, verboſitas, jactantia, contentiones*. S. Gregor. qui ne ad Pontificatum promoveretur, ab hominum ſe oculis in occulta latibula ſe ſubduxit, inquit: *Numerari culpæ nequeunt, quæ habendæ poteſtatis amore perpetrantur*. Moyſes poſtquam in regia Pharaonis ſolidos quadraginta annos demoratus, varia magni ponderis & momenti munia adminiſtraſſet, ſeſe tamquam exiſtimatum filiæ Pharaonis filium, Sceptri regii proximum hæredem eſſe videns, *Negavit ſe eſſe filium filiæ Pharaonis*. Notandum verò eſt quanam Phraſi Apoſtolus Regni illius Ægyptiaci Imperium circumſcripſerit: *Magis*, inquit, *eligens affligi cum populo Dei, quam temporalis peccati habere jucunditatem*: quibus verbis juxta Theophylacti expoſitionem regni illius Dominium, generico nomine peccati exprimit: Per temporariam peccati jucunditatem, regiarum deliciarum communicationem declarat. S. Bern. qui oblatis ſibi Epiſcopatibus nuntium ſæpè remiſit, Hydram hanc multis eſſe capitibus inſtructam, ſequentibus verbis inſinuat: *Ambitio mater hypocriſis, ſecretum virus, peſtis occulta, doli artifex, virtutum ærugo, tinea ſanctitatis, vitiorum origo*.

Superbiæ proles.
S.Greg l. 24. moral. c.ult.
Ambitio innumerabiles facit culpas.
Hebr. 11. v. 24.
Theophil.
S.Bern. ſup. Pſ. qui habit.
Origo omnis mali ambit.

2 Porrò circa aſſumpti thematis verba dubium quoddam ſubnaſcitur, nimirùm qua ratione faſtus & ſuperbia omnis mali principium appellari poſſit, cùm ex mente ejuſdem Spiritus S. Pauli Apoſtolico calamo ſcriptum eſſe conſtet: *Radix omnium malorum cupiditas*. Cui dubio S. Greg. aptè reſpondet, cum ait: *Cùm ſcriptum ſit, Radix omnium malorum eſt cupiditas, cui cupiditas Dominis dominatur, ſubjectus procul dubio malis omnibus demenſtratur*. Eadem quoque difficultas à S. Auguſtin. mota fuit cujus authoritate Gloſſa utitur, dum ſcribit in Eccleſiaſtici textum præcitatum, dicit enim: *Si initium omnis peccati ſuperbia, radix omnium malorum ſuperbia eſt*, quaſi diceret, non igitur initium omnis peccati cupiditas vel avaritia eſt: Eamdem verò difficultatem præcitatus Doctor optimè ſolvit, dum ait: *Quid eſt avarum eſſe progredi ultrà quàm ſufficit: Adam per ſuperbiam cecidit: initium omnis peccati ſuperbia, numquid avaritia? Quid avarius illo, cui Deus ſufficere non potuit?* Valdè conſiderabile eſt, quod Joſephus Hebræus de Archelao Herodis filio refert, nimirùm quòd cùm is de gravibus quibuſdam delictis apud Imperatorem accuſatus eſſet, quorum idem nonnullorum quidem judicio reus, aliorum verò ſententia innocens eſſe judicabatur, verùm ex mente eorum qui cauſæ illius examinandæ præfecti Judices erant, vera exiſtimabantur delicta ab illo patrata, etiam illa quæ eidem per calumniam fuerant impoſita: Et quidem ob hunc præcipuè reſpectum: *Credibilia videbantur, ſcilicet propter naturam ſui, quod fieri poſſe judicabant à juvene tam accenſo regnandi cupiditate*. Unde Didac. Stella optimè hunc in modum ſcribit: *Eſt adeo deteſtabile vitium ambitio, ut ex ejus cupiditate quodvis malum poſſit præſumi. nullum eſt flagitium quod ambitioſus facere non tentet*.

1. Tim. 6. v. 10.
S. Greg. l. 15. mor. c. 14.
Gloſſ. in Eccl. c. 10.
S. Aug. loc. cit.
Joſ.Heb. lib. antiq. 17. c. 14.
In ambitioſo, quodvis malum præſumi poteſt.
Did.Stell. in c. 22. Luc.

3 Salvator noſter in ultima Cœna Apoſtolis ſuis ſe ab aliquo de ipſorum numero tradendum eſſe prædixit: *Veruntamen væ homini illi, per quem tradetur: & ipſi cœperunt quærere inter ſe, quis eſſet ex eis, qui hoc facturus eſſet?* Numquid fortè ut hunc explorarent, uter ipſorum magis invidus eſſet, examinarunt? *Sciebat enim quod per invidiam tradidiſſent eum?* aut verò ad hoc reſpexerunt, quia ſcilicet vindictæ appetentior eſſet? aut quis ad avaritiæ vitium cenſeretur eſſe pronior? Nequaquam, quin potiùs traditor ex majori præ aliis ambitione dignoſcendus erat: *Facta eſt autem & contentio inter eos, quis eorum videretur eſſe major*. Unde idem jam citatus Stella ait: *Non poterant excogitare nec credere, in eorum gremio eſſe aliquem, qui tam flagitioſum ſcelus aggredi auderet, ſcilicet vendere magiſtrum & tradere, niſi tantùm illum, qui major omnibus eſſe vellet, nam caſu quo quis primatum tenere cuperet, ex conſequenti de morte Chriſti agere deberet, ut cæteris præeſſet. Unus ex vobis Diabolus eſt*, inquit de traditore ſuo Salvator noſter. De ambitioſo autem ex mente S. Baſil. ſuperiùs aſſeruimus, quòd *qui in hujus vitii poteſtate eſt, is eodem plane cum Diabolo malo laborat. Qui autem ab eo captivi tenentur, eos invidos, contentioſos, diſſimulatores, impudentes, calumniatores, aſſentatores, humiles ubi non convenit, illiberales, glorioſos eſſe conſtat*.

Luc.22. v. 22. & 23.
Judas ex ambit. dignoſci poterat.
Luc. 22. v. 24.
Joan 6. v. 71.
S. B[illegible] in co[illegible] monast.

4 Habent plerumque omnia bella, inimicitiæ, rixæ, diſſenſiones ſuam ab Ambitione derivatam originem. Unde Rupert. Abb. Tuit. illum Baruch Prophetæ textum: *O Iſrael quam magna eſt domus Domini, & ingens locus poſſeſſionis ejus, magnus eſt, & non habet finem, excelſus & immenſus*, citans, optimè notat, quòd idem Propheta paulò poſt immediatè ſequentia verba ſubjungat: *Ibi fuerunt Gigantes nominati illi, ſtatura magna, ſcientes bellum*. Unde dicit: *Profectò ſuperbiam illorum nomine Gigantum congruè ſignavit, magnitudinem quoque & immanitatem rebellionis eorum, quâ contra veritatem rebellaverunt, miro modo tam propriè quàm breviter expoſuit dicendo, ſcientes bellum*. De ſuperbis quoque ſpiritibus illis, qui ad Thronum uſque Altiſſimi aſcendere, ipſique Altiſſimo ſimiles fieri velle præſumebant, dicitur: *Factum eſt prælium in cælo*. Porrò ſicut Gigantes ſtatura ſua aliis ſuperiores exiſtunt, ita quoque ambitioſi cunctis aliis ſupereminere volunt: Et ſicut de Gigantibus dicitur quòd ſint ſcientes ſeu diligentes bellum, ita quoque contentiones, & rixæ, ſeu bella ſuam habent ab ambitione honorum & præeminentiarum originem.

Bar. 3. v. 24.
Rup. Abb. l. [illegible] de [illegible] c. 14.
[illegible] ambit.

5 *Videbam Satanam ſicut fulgur de cælo cadentem*: Porrò fulgura & fulmina, baliſtæ cœlorum dici poſſunt: Et ideò quando Chriſtus dicit: *Videbam Satanam ſicut fulgur de cælo cadentem*, idem eſt, ac ſi diceret: Superbus ille & arrogans de cœlo in terram inſtar alicujus è baliſta ejaculati fulminis præcipitatus fuit, in ſignum quòd omnes ſuos conatus in id dumtaxat directurus eſſet, ut mediante ambitione rixas, diſcordias & contentiones jugiter ſeminare poſſet. *Inter ſuperbos* (inquit Sapiens) *ſemper jurgia ſunt*. Did. Stell. illa S. Lucæ verba: *Facta eſt contentio inter eos, quis eorum videretur major*, ponderans, ita ſcribit: *Habes hic, ex quo fonte bella & diſſidia oriuntur, nempè ex ambitione. Hæc fuit cauſa quod Romani totum orbem macularunt ſanguine humano*. Imò quod valdè deplorandum eſt diſcordiæ, rixæ & diſſentiones etiam inter Prælatos Eccleſiaſticos propter præcedentiam quam ambiunt, ſæpenumerò locum habent. Unde Salmeron ait: *Omnis in Eccleſia Dei tentatio & altercatio de ſedium eſt primatu & eminentia: Videas enim Principes hujus mundi de loco certare inter ſe, & cum Eccleſiaſticis: Videas Eccleſiaſticos de eadem re contendere: Videas etiam interdum ipſos religioſos, qui mundi contemptum profitentur, contentioſè inter ſe de honore loci certare*.

Luc. 10. 18.
Proberor.
Prov. 13. v. 10.
Did. Stell. in c. 22. Luc. v. 24.
Salm. t. 6. tr. 27.

6 Origenes cum ſolita ſtyli ſui gravitate optimè conſiderat, ad quantam effrænis illa & inordinatam Herodis ambitio impietatem in barbara illa & inhumana innocentum ſtrage pervenerit: *Multi*, inquit, *multas iniquitates fecere ſceleratorum, iſte autem nequiſſimus Herodes, in peſtifero ambitu cordis ſui omnium facinorum crimina ſupergreſſus eſt*. Effrænis etenim hæc paſſio omnem ſuſque deque invertit naturæ legem, ipſamque in faſciis ſuis etiamnum involutam extinguit innocentiam: Et tametſi crudelitate ſua innumeros in regno ſuo ſubditos amitteret, hanc tamen irreparabilem jacturam minimè curabat, ſicut nec quòd omni exutus humanitate, quamdam tygridis truculentiam & ferocitatem indueret. Pharao quoque ab eodem gloriæ appetitu diù ante agitatus, in ſimilem quemdam prorupit exceſſum, ſiquidem cunctos ex populo Dei genitos infantes in Nili aquis ſubmergi præcepit: *Quicquid maſculini ſexus natum fuerit, in flumen projicite*: Et quis eſt qui neſciat, quam frequenter crudele illud Othomanicum Imperium innocentem prorsùs ſanguinem effuderit, barbaraſque & inhumanas in proximo ſanguine conjunctis parentibus, fratribus, videlicet, filiis, imò & in propriis ſuis genitoribus ediderit ſtrages, ut ſeſe in Imperio ſive ut meliùs & veriùs dicamus in Tyrannide ſua tantò firmiùs ſolidiùſque ſtabiliret. De impiiſſima illa Athalia ſacer textus ſcribit: *Interfecit omne ſemen regium*. Sed quo putas fine? *Porrò Athalia regnavit ſuper terram*. Legatur libri Judicum caput nonum, invenietis enim qualiter Abimelech tametſi Gedeonis filius ſpurius eſſet, ad uſurpandum ſibi Regnum, *Venit in domo Patris ſui*, & occi-

Orig. h. 3. in div.
Matt. 2. v. 4[illegible]
Ambitio crudelis.
Exod. 1. v. 22.
4. Reg. 11. v. 1.
ibi. v. 3.
Jud. 9. v. 5.

& occidit fratres ſuos filios Jerobaal ſeptuaginta viros ſuper lapidem unum. Denique Jehu tametſi ad caſtigandam impiam Achabi ſtirpem tamquam Divinæ Juſtitiæ Inſtrumentum à Deo ipſomet ad dignitatem regiam evectus eſſet, attamen ut propriæ ambitioni qua cor ejus agitabatur, nec non politicæ rationi ſtatus nonnihil inſerviret, ad ſtabiliendam Imperii ſui pacificam poſſeſſionem, in Samariam hiſce verbis tranſcripſit: *Si mei eſtis, & obeditis mihi, tollite capita filiorum Domini veſtri, & venite ad me hac eadem hora cras: Occiderunt ſeptuaginta viros, & poſuerunt capita eorum in cophinis.*

4 Reg. 10. v. 6 & 7.

Ambitio, Hæreſiis Cauſa,

7 Equidem quòd effrænis ille Ambitionis appetitus non ſolùm leges naturales, ſed etiam & quidem multò ampliùs Divinæ legis ordinem probrosè conculcet & pedibus ſubſternat, ipſa nos docet experientia, non ſolùm in tertia Angelicarum Hierarchiarum adversùs Creatorem ſuum rebellantium parte, verùm etiam in primis parentibus noſtris etiamnum in nobiliſſimo Innocentiæ ſtatu conſtitutis. Sic quoque ingentem reperietis Hæreſiarcharum numerum, qui ea ſolùm de cauſa ab Eccleſia Romana turpiter apoſtatarunt, quia honores illos & dignitates quas arroganter ambiebant, aſſequi non poterant. *Arius Hæreſiarcha* (ut de eo tradit Epiphanius) *homo procax, eo quod non potuerit creari Epiſcopus, ſed Presbyter ſemel ordinatus, ſemper in ea functione permanſerit, docere non eſt veritus, nihil prorſus inter Epiſcopum & Presbyterum intereſſe.* Arius, qui Arianæ hæreſeos caput & author extitit, toto animi conatu in Patriarchali S. Petri Alexandrini ſeſe ſuccedere ſtuduit, ita enim de eo refert Tertullianus contra Valentin. c. 4. quòd Epiſcopatum ambiens, *quia & ingenio poterat & eloquio, ſed alium ex martyrii prærogativa loci potitum, indignatus de Eccleſia authentica Regula abrupit (ut ſolent animi pro prioratu exciti præſumptione ultionis accendi) ad expugnandam converſus veritatem.* De ejuſdem Tertulliani, qui hæc ſcripſit, turpi lapſu ſequentia Baronius aſſerit: *Lapſum ipſius poſt ejus Pontificis mortem contigiſſe oportuit ſub Victore gentili ſuo, nam & ille, cujus & ipſe, Afer erat: indignè fortaſſe tulit, illum ſibi honore prælatum, vel quòd ab ipſo non in eo, ut ſibi præſumpſerat, haberetur honore.* Pamelius in ea eſt opinione, Tertullianum ideò ab Eccleſia defeciſſe, quòd ab Epiſcopatu Carthaginenſi turpem paſſus fuerit repulſam. De Novatiano hæreſiarcha Annales Eccleſiaſtici pariter atteſtantur: *Ne in Eccleſia inglorius haberetur, qui inter Ethnicos magnam fuerat gloriam conſecutus, Romanus Pontifex voluit eum inter Romanæ Eccleſiæ Presbyteros cooptare, ſed qui ſemel fuerat ambitionis ſtimulis agitatus, eo infelix abductus eſt, ut quod jure non licuiſſet, malis ſibi artibus Pontificiam dignitatem procaciter arrogaret.* Factus eſt igitur Antipapa, varioſque in diverſas partes miſit Legatos, multaſque diverſis Eccleſiis impoſuit commiſſiones, falſas fictaſque S. Cornelio Papæ opponens calumnias.

Ann. 18. n. 4. Baron.

An. 145. n. 1.

An. 201. n. 9.

An. 254. n. 77.

Hiſtoria de ambitioſo PP. Capuc. Commiſſario ab Ordine pulſo.

8 Perceleberis illa PP. Capuccinorum religio inter alios primos fundatores, qui in ea inſtituenda & promovenda graviter laborarunt, Ludovicum quoque habuit de Foſſambruno, qui munus Commiſſarii Generalis multis annis in ea laudabiliter adminiſtravit, varioſque pro illius reformationis ſtabilimento ſuſtinuit ſqualidos carceres aliaſque ſine numero injurias: at verò cùm in quodam Capitulo Generali ſe ſimularet ex deſiderio religioſæ quietis a munere Commiſſarii Generalis totaliter alienum, tametſi id interiùs minimè ſentiret, jamque alius in ejus locum electus fuiſſet, omnem ſubitò versùs ſuperiores ſuos depoſuit obedientiæ reſpectum, & obedire detrectans, in præſentia omnium fratrum publicè conſcenſo pulpito, dixit: Ego ſum Ludovicus ille de Foſſambruno, ego Ludovicus Tanaglia, multa hactenùs machinatus ſum, pluraque machinari prævaleo, & machinabor deinceps quampluríma, ad quorum famam ſive rumorem pili capitis veſtri erigentur, prout revera poſtea ab ipſo factum eſt, ſiquidem multas tandem excitavit in Religione ſua ſeditiones, à qua tandem turpiter & ignominiosè expulſus fuit.

Ambitio Apoſtaſiam cauſat.

9 Numquid itidem totius Regni Anglicani horrenda ab Eccleſia Catholica apoſtaſia, ſuam ab uno ambitioſo viro traxit originem? Thomas Eboracenſis quem Henricus VIII. dilexit plurimùm, univerſum Regnum non ſine ingenti Reginæ nauſea & diſplicentia gubernavit, qui tandem dum Reginam ſibi adverſari animadverteret, ideòque regimen ſuum diu continuari non poſſe metueret, hoc fortunæ ſuæ impedimentum è medio tollere decreverat: At proindè dum Regem certam quondam nobilem puellam, cui nomen Anna Bolena erat, ardentiſſimo amore deperire adverteret, adeò ut is indubitatè in cauſa deficientis Reginæ eam ſibi matrimoniali vinculo copulaturus eſſet, ambitioſus hic Aulæ regiæ miniſter hac ſibi percommoda occaſione utens, tandem Regem convenit, eique dixit, quòd jam dudum ſæpius ſibi quoddam ſummi ponderis & momenti negotium propoſuiſſet detegere, nec tamen id facere auſum fuiſſe, eò quòd an negotium iſtud Regiæ ejus Majeſtati placiturum eſſet, ignoraret; Cùmque Rex ipſum ad negotium illud liberè & ſine formidine detegendum animaret, tandem ſubjunxit; Quotieſcumque Regiæ Majeſtatis Veſtræ præſentem, in quo eſt, ſtatum conſidero, intimè eidem compatior, eò quòd continuata quadam mortali culpa eamdem illaqueatam eſſe cernam, propter carnis commercium quòd cùm Catharina Regina utpotè quondam fratris ſuis Arthuri conjuge eidem intercedit: Neque Regem ob diſpenſationem à Summo Pontifice factam ab eadem culpa immunem cenſeri poſſe, eò quòd eam contra jus divinum dare minimè potuiſſet, idque ſibi ex Theologorum Scriptis adeò certum videri & evidens, ut ea de re dubitari deinceps neutiquam poſſit: Quamobrem deſideratam ſæpiùs cum Anna Bolena matrimoniali fœdere ſeſe copulandi occaſionem præſto eſſe cernens, ut effrænibus appetitibus ſuis viam ſterneret, ſine omni impedimento patulam, repudiata Catharina Regina ſua, Annam præfatam in conjugem ſibi adoptavit, unde conſequenter factum eſt, quòd à Romani Pontificis obedientia ſe ſubduxerit, ac demum conſecuta eſt exitioſa illa totius Regni Angelicani Apoſtaſia & horrenda defectio: at verò cùm veriſſimum ſit quod Pſalmiſta ait: *Comprehenduntur in conſiliis quibus cogitant*; dum impius vir ille ſeſe per hoc immane facinus illud, in eo quòd hactenùs invita Regina continuaverat Regni Anglicani moderamine ſtabilire niteretur, ne deinceps regiminis illius ſibi metuendus eſſet interitus, protinus ejuſdem Bolenæ adhibita opera ſumma cum ignominia depoſitus, ac tandem velut homo deſperatus mortuus fuit.

Pſ. 10. v. 2.

10 Populum Dei electum bina vice idololatraſſe, ſuaque coram bove conflatili cum æterna ſui infamia, genua flexiſſe legimus: *Hi ſunt Dii tui*, ſcilicet ſemel in deſerto, & iterum ſub Jeroboam Rege. Verùm enimverò valdè mirandum venit, qua ratione Summus Sacerdos Aaron in petitionem quamdam adeò impiam atque ſacrilegam, qualis erat illa, qua idola fabricandi licantia poſtulabatur, conſentire potuerit: Et tamen certum eſſe conſtat, quòd ne vel unico verbo eorum petitioni contradixerit, quin potiùs ſine ulla reſiſtentia vel oppoſitione, armillas & inaures ſuo juſſu allatas in ignem conjecit, *& fecit vitulum conflatilem.* Ubi Cajetanus ait: *Ecce quo ducit Principatus ambitio:* Ab illa namque ſuprema dignitate deponi timuit, ideòque ne id fieret, in ipſorum quantumvis impias poſtulationes conſenſit. Jeroboam ex natalibus valdè humilibus oriundus erat ſervus nimirùm Salomonis, Deus autem ad univerſarum tribuum Iſraeliticarum, ſola tribu Juda excepta, regendum Imperium eum evexit: ſed quam putas eum pro tanto beneficio Divino benefactori ſuo rependiſſe gratitudinem? *Excogitato conſilio fecit duos vitulos aureos, & dixit: Nolite ultra aſcendere in Jeruſalem, Ecce Dii tui Iſrael:* Quis verò tandem immanem hanc ingratitudinem conſecutus eſt finis? *Dixit in corde ſuo: Nunc revertetur regnum ad domum David, ſi aſcenderit populus iſte, ut faciat ſacrificia in domo Domini in Jeruſalem, & convertetur cor populi hujus ad Dominum ſuum.* Infeliciſſimus ille Jeroboam ob unicam temporalis regni ambitionem, populum illum per tot ſæcula ad idololatrandum induxit, ipſeque in adeò profundum tot iniquitatum collapſus eſt præcipitium, quibus Deus juſta indignatione commotus, ut dignum de illis ſumeret ſupplicium, tot flagella famis, peſtilentiæ, bellorum, ſervitutis, aliarumque ærumnarum iiſdem immiſit.

Exod. 32. v. 4. Ambitio Aaronem & Jeroboam idololatras fecit.

Cajet. ibid.

3. Reg. 12. v. 28.

11 Demum verò & ipſamet Filii Dei crucifixio quidam ambitionis partus fuit, ſiquidem Pilatus, tametſi Chriſtum innocentem declaraſſet: *Nullam invenio in eo cauſam*, attamen quando Judæos audivit clamantes: *Si hunc dimittis, non es amicus Cæſaris*, timens Provin-

Joa. 18. v. 38. Joa. 19. v. 12.

ciæ

Digitized by Google

clæ illius amittere adminiſtrationem, ſubvertit juſtitiam. Similiter quot quantaſque Hebraiſmus habuit credendæ Divinitatis Chriſti conjecturas? Omnes in conciliabulo illo congregati ultrò citròque fatebantur dicentes: *Quid facimus, quia hic homo multa ſigna facit?* [Joa. 11. v. 47. Chryſ. h. 63. in Joan.] Ubi Chryſ. ait: *Adhuc hominem appellant, cùm tale Divinitatis ejus teſtimonium acceperint*. Quonam verò motivo ad inferendam Chriſto mortem inducti fuere? Motivo timoris quo regnum ſuum amittere metuebant: *Venient Romani, & tollent locum noſtrum, &c.* [Salm. t. 8. 54.] Salmeron verò dicit: *Duos peſſimos conſiliarios ſecuti ſunt, nimirum & ambitionem, & avaritiam, timebant enim & gloriam & quæſtum omnem ſibi doctrina & ſignis Chriſti peritura, per quos duos conſultores homo in univerſa vitia & crimina præceps prolabitur*.

DISCURSUS III.

ARGUMENTUM.

Ambitioſi ſe priùs dejiciunt, ut poſtea exaltentur, atque ad omne malum proclives exiſtunt; Eſtque aulicorum ad honores aſpirantium propriiſſimum vitium.

THEMA.

Oſtendit ei omnia regna mundi, & gloriam eorum, & dixit ei; Hæc omnia tibi dabo, ſi cadens adoraveris me. Matth. 4. v. 8.

1 Sanctus & Angelicus Doctor Thomas de Aquino [S. Th. in c. 4. Matth.] optimè ſuperbi illius & elati Spiritus in malo cœpto pertinaciam in aſſumpti thematis verbis conſiderat, ſiquidem in eadem ambitione & arrogantia, in quam à [Ambitioſi ſe dejiciunt ut exaltentur.] primis ſuæ creationis crepundiis miserè ſe præcipitem egit, etiamnum perſeverare conſpicitur: *Nota quod Diabolus ſemper in eo, quod à principio appetiit, perſeverat, inducit ad idololatriam homines, volens uſurpare ſibi quod Dei eſt:* Notanda tamen eſt ingens inter ſuperbiam Dæmonis, quam in principio creationis edidit, & eam quam nunc exercet differentia, nam quando Angelus in ſtatu gratiæ conditus erat, moderatior in ſua ambitione fuiſſe notatur, ſiquidem tunc ſolummodò aliquem cum Deo [Iſa. 14. v. 14.] æqualitatem prætendebat: *Ero ſimilis Altiſſimo:* At verò hunc poſt tot ſæculorum decurſum, ulteriùs in ſua ambitione progreditur, qui ab ipſomet Deo adorari deſiderat. Enimverò præcipuum quod ego maximè in præſenti diſcurſu conſidero, h. e. quòd ſcilicet Lucifer qui omnis faſtus & ambitionis author eſt, hoc à ſequacibus ſuis requirat, ut deorſum cadant priuſquam ſurſum exaltentur, i. e. ut priùs indigniſſima & abjectiſſima committant, omnibuſque ſeſe vitiis dedant: *Dabo ſi cadens adoraveris me:* Valdè proindè notanda ſunt illa S. Bern. verba, [S. Bern. de conv. ad cler.] quibus ambitioſorum qualitates mirabiliter deſcribit: *Propter ambitionem*, inquit, *paratos ambitioſos videas univerſa pericula ſubire.* Et quidem malum hoc etiamnum tolerabile eſſet, ſiquidem culpæ ſuæ condignam pœnam eodem, quo illam committunt tempore ſuſtinent: At verò audite quæ ſequuntur, *Scandala ſuſcitare, ſuſtinere odia, opprobria diſſimulare, negligere maledicta*. Quot enim ipſi ſcandalorum authores exiſtunt? quot exceſſuum rei cenſeri poſſunt?

2 *Si cadens adoraveris me*. Enimverò priuſquam im- [Demittunt ſe ut ſublimentur.] mane illud Averni monſtrum ambitioſos in altum evehat, viles eoſdem priùs & in terram proſtratos videre deſiderat, nec quicquam adeò vile eſt aut indignum, quòd ſuperbus aliquis non committat, ut ad prætenſæ ac deſideratæ dignitatis faſtigium perveniat. Nam ut S. Ambr. [S. Ambr. l. 4. in Luc.] ait: *Ut dominetur aliis, priùs ſervit, curvatur obſequio ut honore donetur, & dum vult eſſe ſublimior, fit demiſſior*. Etenim filiorum Zebedæi mater proxima Chriſti cognata erat, imò *miniſtrabat ei de facultatibus ſuis*, & tamen quantùmcumque cum Chriſto (qui eo tempore omni populo in vilipendio potiùs quàm in veneratione erat) familiaritatem haberet, quodam adorationis actu ſeſe coram ipſo proſtravit, quando ei dixit: *Dic ut ſedeant hi* [Matth. 20. v. 21.] *duo filii mei, unus ad dexteram tuam, & alius ad ſiniſtram in regno tuo: Adorans & petens:* Scitiſne quamobrem adorarit? inquit Salmeron, nimirùm *ingenium ambitio-* [Salm. t. 4. tr. 27.] *nis eſt retrocedere, ut melius in foveam ſaltet*, ut apud eos, à quibus exaltari poſſunt, aliquod ſibi meritum comparare valeant, obſequioſos ſe illis & humiles exhibent, & ad quodvis etiam viliſſimum ſervitium ſeſe demittunt. Unde S. Cypr. ait: [S. Cypr.] *Qui amictu clariori fulgere ſibi videtur in purpura, quibus hoc ſordibus emit, ut fulgeat? quot arrogantium faſtus priùs non pertulit?* De Saule legimus quòd poſtquam Divinis præceptis inobediens exiſtens à Samuele acriter reprehenſus fuiſſet, humillimè errorem ſuum coram eo confeſſus fuerit; Sed quonam putatis fine? Ut ab eodem coram omni populo honoraretur: *Peccavi: ſed nunc honora me coram ſenioribus populi mei, &* [1. Reg. 15. v. 30. S. P. Dam. l. 2. ep. 3.] *coram Iſrael*. Ita ſolent, inquit S. Petrus Damianus, ambitione agitati aulici facere: *Humiliantur, ut poſtea impunè ſuperbiant, pediſſequos ſe exhibent, ut præcedant*.

3 Verùm enimverò parum quidem referret, quòd am- [Aulæ fugiendæ ſunt.] bitioſus in quamvis etiam viliſſimam indignitatem ſe demittat, niſi etiam in quamvis excogitabilem vitii deformitatem ſeſe præcipitem ageret. Acceleratus cuilibet ad vitium aditus patet, tardus verò ad virtutem. Vix ſanctiſſima, Abrahæ conjux, mulier licèt conjugata & advena Ægypto pedem intulerat, cùm ecce aulici regii ut ſeſe in Regis gratiam tantò ampliùs inſinuarent, eamdem utpotè pulchram nimis & decoram Regi deputarant concubinam; *Nuntiaverunt Pharaonis:* [Gen. 12. v. 14. Senec.] at verò Salvatoris noſtri in Galilæo prædicantis fama non niſi poſt longum tempus in Herodis aula percrebuit, adeòque Seneca Tragicus meritò ait: *Non intrat unquam regium limen fides*. Claudianus quoque in aulicæ vitæ, quæ unicum vitii hujus centrum exiſtit, deteſtationem ita cecinit: *Exeat aula, qui vult eſſe pius*. Quodnam obſecro eſt illius ab Jeremia editi moniti myſterium, dicentis: [Jer. 51. v. 6.] *Fugite de medio Babylonis, & ſalvet unuſquiſque animam ſuam?* cur potiùs de medio, quàm abs Babylonis extremitatibus? Numquid ſufficiebat dicere: *Fugite de Babylone?* Sciendum eſt igitur, receptum olim fuiſſe morem Principum regias in corde ſive meditullio urbium fabricandi, ut tantò magis eſſe poſſent ad populi regimen & neceſſitates providi, & oculatiores; Quando igitur Jeremias dicit: *Fugite de medio Babylonis*, idem eſt, ac ſi diceret, quòd ſi ſecuritati ſalutis animæ veſtræ proſpicere volueritis, magnatum vobis neceſſariò fugienda ſunt palatia.

4 Primus ille Chriſti in terra vicarius, qui tantas de [Petrus in Aula negavit Chriſtum.] Chriſtu ad mortem uſque conſectando futuræ fidelitatis & conſtantiæ ſuæ promiſſiones fecerat, pedem ſuum aulæ Caiphæ vix intulerat, quando è veſtigio Chriſtum Magiſtrum & Dominum ſuum eſſe turpiſſimè negavit. Unde Gloſſa optimè dicit: [Gloſ. in Luc. 22. 57. Matth. 26. v. 69. Hug. Card. ibid.] *Non in monte, non in domo ſua, non in templo Petrus negat, ſed in Prætorio Judæorum, in domo Principis Sacerdotum, ubi non eſt veritas, ubi Chriſtus captus & ligatus eſt*. Hugo Card. ſimiliter ſcribit: *Petrus ſemel intravit curiam, & ibi vigorem animi perdidit, & Chriſtum negavit; quid ſi diu permanſiſſet in curia*. Quinimò addendum eſt inſuper, Petrum aulam ingreſſum fuiſſe Principis Sacerdotum, phrenetica illa ambitionis febri minimè ardentem, quin potiùs cum intentione Chriſtum in ipſam uſque mortem conſectandi & defendendi, & tamen adeò fuiſſe ignominiosè prolapſum; ac proindè cogitate quantò faciliùs & probroſiùs lapſuri ſint illi, qui ibidem non alio fine commorantur, quàm ut ambitioſarum prætenſionum ſuarum metam tandem aliquando pertingere poſſint. Advertendum quoque eſt Petrum aliis mediantibus in Pontificis domum fuiſſe introductum: [Joa. 18. v. 16.] *Petrus autem ſtabat ad oſtium foris; exivit ergo diſcipulus alius, qui erat notus Pontifici, & dixit Oſtiariæ, & introduxit Petrum*. Quo in facto Petrus illos præfiguraſſe [Per favores utriuſq; ſexus ſæpè dignitates obtinentur, ſed in ruinam.] perhibetur, qui ad honores admittuntur, vel Eccleſiaſtica aut temporalia munia conſectantur, per viam ſolius alieni favoris, per viam autem meriti minimè promoventur, hi etenim in millena præcipitia corruunt, eò etiam uſque, ut ipſum quoque Chriſtum per quotidiana ſcandala pernegent; Nullibi enim Chriſtus (quod benè advertendum eſt) tot fuit injuriis, colaphis, ſputis, flagellis, ſpinis, aliiſque diverſis improperiis & tormentis affectus, quemadmodum in Annæ, Caiphæ, Pilati, & Herodis, qui omnes Magnates & Principes fuere, maledictis aulis. In aulam quoque muliere mediante introductus fuit: *Dixit Oſtiaria, & introduxit Petrum*; quia nonnumquam etiam per ſimiles mediatrices in dignitatum culmina conſcenditur. Hugo quoque Cardinalis de Petro inſuper notat, quòd *etiam* [Hug. Card. ibid.] *non ibi, ſed foris pœnituit, & egreſſus foras flevit amarè*; quaſi Evangeliſta dicere vellet, quòd quamdiù

Digitized by Google

homo in ambitionis culmine conſiſtit, Pœnitentia ne quidem per umbram aditum habere poſſit.

Ambitio ſeducit. Jud. 18, v. 19.

5 Omninò conſiderabile eſt factum illud, quod capit. 18. lib. Judicum fuſiùs recenſemur; Etenim Levitæ illi, qui à Mecha ſtipendio conductus erat, hæc fuit propoſita quæſtio: *Quid tibi melius eſt, ut ſis Sacerdos in domo unius viri, an in una tribu?* Qui mox ut facilem ſui promotionem notavit, ſine ullo, ad traditionem & infidelitatem, quam commiſſurus erat, ſive ad ingratitudinem, qua gloriam reputationis ſuæ commaculare debebat, ſive denique ad latrocinium aliaque imminentia pericula, reſpectu, *acquievit*, ſeque ſeduci permiſit, vel ut Complutenſes legunt: *Collibuit animo Sacerdotis*: nec mirum quæ enim ab ambitioſis non committuntur Simoniæ?

Joa. 2. v. 15. Hug. Card. ibid. Ambitioſi indefeſſi boves.

6 Hugo Cardinalis optimè notat, quòd Salvator noſter quantumvis aliàs mitis & manſuetus fuerit, attamen in ejiciendis templi prophanatoribus & ſpecialiter quidem in expellendis bobus, qui ibidem ad ſactificandum vendebantur, tanto fuerit indignationis motu correptus, ut hoc facinus propriis manibus ſuis exequi non dubitaverit; *Bos eſt animal ordinatum ad laborem, & ſignificat illos Simoniacos, qui promittunt & exhibent laborioſa ſervitia pro præbendis*: adducitque præfatus Cardinalis illum Proverbiorum textum, quo dicitur: *Ubi non ſunt boves, præſepe vacuum eſt; ubi autem plurimæ ſegetes, ibi manifeſta eſt fortitudo bovis*: Ambitioſi enim velut indefeſſi boves eſſe videntur, quotieſcumque tam de temporalium bonorum lucro, quàm de bonorum aſſecutione agitur. Unde Chryſoſtomus ait: *Quid enim refert, ſi non das pecuniam, ſed pecuniæ loco adularis, ſubornas, multaque machinaris? pecunia tua ſit tecum in perditionem, quoniam putaſti ambitu humano parari donum Dei*; quibus verbis de muniis ſeu officiis Eccleſiaſticis loqui intendit.

Prov. 14. v. 4.

Chryſoſt. h. 2. ad Tit.

Aulici flagella Dei, peccatis augent.

7 Enimverò, *tantum abeſt*, quòd Magi in aula Pharaonis conſtituti ſerpentes è medio ſuſtulerint, ut etiam potiùs eoſdem multiplicarint, imò eoſdem in Dracones excreſcere permiſerint; ſimiliter ranarum numerum adauxerunt, aquamque in ſanguinem tranſmutarunt; Quæro proindè cur non potiùs flagella & infortunia iſthæc Ægyptiorum per incantationes ſuas à regio Pharaonis palatio penitus ſuſtulerunt? Utique id factum eſt ad denotandum, (ſiquidem *omnia in figura contingebant*) quòd aulici ambitionis vitio agitati, divinæ juſtitiæ flagella in aulis Principum per vitia & peccata ſua potiùs adaugeant, quàm quòd eadem è medio tollere ſatagant: neque enim ipſi bonum publicum procurare contendunt, neque Principum piis intentionibus, ſed intereſſe & ambitioni propriæ ſatisfacere ſtudent. Scio equidem contra hoc quod modò dixi opponi à vobis poſſe, quòd Sauli, dum is à Dæmonio vexaretur, ab aulicis ſuis in moleſtiarum ſuarum, quas à Dæmone perpetiebatur, ſublevamen David propoſitus fuerit; imò ut Hebræi crediderunt, is qui ſalutare hoc remedium Saulo ſuggeſſit fuit Doeg Idumæus, vir præ omnibus aliis dignitatum ſibi acquirendarum ſtudioſiſſimus; Verumtamen idipſum propoſito meo perſuadendo quàm maximè ſervit, nam ex quo conſtat quòd Doeg prædictus Davidis præfati juratus hoſtis & inimicus fuerit, quomodò is ad hoc cooperari potuit, ut David in dignitatem adeò conſpicuam Sauli præponeretur, in qua ſibi in dies majorem Regis gratiam conciliare poterat? Notandum eſt igitur, quòuſque mira Doeg malignitas excreverit; Neque enim Doeg idipſum Sauli ſuadens ullam regiæ incolumitatis promovendæ curam habuit, ſed potiùs per hunc regiæ ſalutis procurandæ zelum Regis ſibi lucrari affectum intendit, eodemque tempore æmuli ſui exitium machinari voluit, ob illius oculos eum quotidie ſtatuendo, qui quòd populares in ejus laudem acclamationes audiſſet, aliundeque eum regiæ ſucceſſionis cupidum eſſe noſſet, vehementi erga eumdem odio ardebat, agitabaturque invidia; Unde Davidem proponens mortis eidem inferendæ machinabatur occultas inſidias; præterquam quod futurum eſſe ſciebat, quòd Davidem aulicis Saulis miniſtris commiſcendo eumdem malitiæ ſingulorum unicum conſtitueret ſcopum, in quem invidiæ ſuæ venenoſa jacula evibrarent, maximè cùm David vir eſſet ſumma ſinceritate, magnanimitateque præditus, meritiſque præ cæteris ſublimis & excelſus; *Dixit hoc ex odio*, inquit Lyranus, *quia jam David odiebat*.

1. Reg. 16, v. 18.

Lyr. ibid.

Pet. Bleſ. ep. 6.

8 Petrus Bleſſenſis in ea eſt opinione, quòd Etymologia hujus dictionis Curia, derivetur à nomine Cruor, quaſi totum ambitioſorum aulicorum negotium nulli alteri rei intenderet, quàm ut unus alterius eruat oculos vel ſanguinem effundat. Scholiaſtes Tertulliani à Baeza relatus olim vetuſtiſſimum Eccleſiæ morem fuiſſe ſcribit, dandi in Miſſa pacis oſculum cunctis præſentibus, præterquam aulicis, cujus hanc protinùs rationem ſubnectit: *Circumferatur patena pacis inter fideles, præterquam tamen inter aulicos, quos unanimes eſſe & pacificos non ſinit ambitio*. Et hinc eſt quòd S. Bern. ſuperborum implacabilis perſecutor & hoſtis ita ſcribat: *Diſplicuit mortalibus angelica illa partitio, qua gloria Deo, pax hominibus nuntiatur, & quia gloriam uſurpant, turbant pacem*. Innocentius III. eorum qui gloriam ſibi mundanam avidè conquirere ſtudent, hanc inter alias qualitates unam eſſe ſcribit: *Non nomine perſonæ, ſed nomine fortunæ vult appellari, non ut homo, ſed ut Dominus vult honorari, ſedet ſublimis, incedit excelſus, vult ſibi omnes aſſurgere, ſingulos inclinare*.

Baez. l. 19. c. 4. §. 6. Aulici non ſunt unanimes ob amb. S. Bern. ep. 126.

Inn. III. l. 3. de contemptu mundi c. 16.

Ratio ſtatus & reputatio prævalet bono communi.

9 Equidem quod vel maximè deplorandum eſt, quòdque nonnumquam totius Reipublicæ totalem ruinam & exterminium ſecum affert, eſt, quòd tametſi omnes homines errandi periculo ſubjecti ſint, magnates tamen, ſicut & illi qui adulandi cauſa id illis ſuadent vel conſulunt, errores ſuos ſuſtinere, imò & canonizare volunt, licèt id in irreparabile tam publici, quàm privati boni damnum faciant. Jonas ex ordine & præcepto Dei in Ninive civitatem illam grandem miſſus eſt, ut Dei loco vicinam ei deſolationem intimaret, in hac tamen commiſſione exequenda valde ſe invitum & involuntarium oſtendit, eò quòd probè noſſet, quàm ſit Divina miſericordia ad condonandum & parcendum prona & facilis, & verè ita accidit; timeret ne poſt factam commiſſam ſibi intimationem mendax in præſagiis ſuis haberetur: *Afflictus eſt Jonas afflictione magna, & iratus eſt, ſcio enim quia tu es Deus clemens*. Verùm dic, ſodes, ô Jona, utrum ex ambobus majoris referr, an innumerabilis cujuſdam populi ſalus, & vaſtæ cujuſdam Deo reconciliatæ Civitatis pœnitentia, an verò inane quoddam æſtimationis & reputationis humanæ monumentum? verè quidem ita eſſe Propheta agnoſcit, verumtamen tametſi vir ſanctus ſit, hoc tamen non obſtante, eumdem per os Theodoreti ita loquentem audite: *Vita defungi malo, quàm cum ignominia vivere, vereor autem ne mendax habear*. Nunc igitur ſi placet hunc in modum argumentum quoddam *à minore ad majus* efformare; quod ſi vanus quidam reſpectus humanus quo ne mendax eſſe videretur, cavere voluit in eo qui verus Dei ſervus erat, tantùm prævaluit, ut expreſſis Dei mandatis rebellaret, omnimodumque vaſtiſſimæ cujuſdam Civitatis, qualis Ninive erat, exterminium pro nihilo duceret, quantò majorem in Principum nullum Dei timorem habentium cordibus tyrannidem exercebit? Politica quædam & vana ſtatus ratio, ut ſe expreſſis Dei legibus & præceptis opponat, quotieſcumque aliquod vel minimum intercedit propriæ reputationis & honoris momentum?

Jon. 4. v. 1. & 2.

In Auli non Deus, ſed Principes adorantur. Gen. 20. v. 11.

10 Verum quidem eſt quod dicit Apoſtolus, nimirùm *Charitas non cogitat malum*, & tamen nullum ſibi S. Patriarcha Abraham ſcrupulum fecit, dum quævis mala in aula Abimelech Regis patrari judicavit, qua etiam in re neutiquam fuit deceptus: *Cogitavi mecum dicens, forſitan non eſt timor Dei in loco iſto*, vel ut alii legunt: *Non eſt cultus Dei in loco iſto*, idque non ſine myſterio; ſiquidem in aulis Magnatum non Deus, ſed Principes adorantur. S. Bernardus in libris de conſideratione ita ſcribit: *Clauſtrum quoſdam malos recipit, quos ut plurimum bonos efficit; & Curia bonos faciliùs recipere, quam facere conſuevit*; Et ideò paulò poſt quoad aulicorum qualitates ita ſubjungit: *Hi ſunt qui ſubeſſe non ſuſtinent, præeſſe non norunt, ſuperioribus infideles, inferioribus importabiles; Hi inverecundi ad petendum, ad negandum frontoſi; Hi importuni ut accipiant, ingrati, ubi acceperint; docuerunt linguam ſuam grandia loqui, cùm operentur exigua; largiſſimi promiſſores, & parciſſimi exhibitores; blandiſſimi adulatores, & mordaciſſimi detractores; ſimpliciſſimi diſſimulatores, & maligniſſimi proditores*.

S. Bern. l. 4. de conſid.

Decipere commune in Aulis.

11 Franciſcus Petrarcha Cardinalem in Antecamera ſummi Pontificis conſtitutum, alteri cuidam viro gravi fidem ſuam obſtrinxiſſe refert, quòd videlicet pro eodem

nego-

Digitized by Google

negotium quoddam, cujus eidem permagni intererat, cum Pontifice tractaturus eſſet, qui proindè ſe ad Pontificem ingreſſum, & cum eo de dicto negotio pluribus collocutum fuiſſe finxit, quem proindè alius quidam Cardinalis, cui id falſiſſimum eſſe conſtabat, ſeorſim reprehendit, dicens: Numquid mendacia alteri adeò pernitioſa excogitare erubeſcis, qui è veſtigio replicavit: *Imò vero te pudeat tam ingenio tardo fore, ut curiæ artes addiſcere tanto jam tempore nequeas;* Quiſquis igitur oculos & aures in principum aulis apertas habet, veriſſimum eſſe comperiet, quod Abraham dixit: *Non*

Ibid. Nil niſi ſcelera in Aulis.

eſt timor Dei in loco iſto: ſiquidem præter murmurationem & detractionem, mendacium & fictionem, faſtum, luxum, otium, crapulam, adulationem, invidiam, odium, diſſenſiones, æmolationes, gulam, carnis ſenſualitatem, perſecutiones, aliaque vitia, quæ ex ambitione originem ſuam ducunt, aliud nihil ibi vigere conſpicitur. Unde benè dicitur: *Initium omnis peccati eſt*

Inn. III. l. 1, c. 27.

ſuperbia. Tandem Innocentius III. aulicum hunc in modum optimè deſcribit: *Supplicat & promittit, offert & tribuit, proh pudor! gratiam quam gratis adipiſci non potuit, per fas & nefas nititur adipiſci, nec deſiſtit adhuc, ſed inſtat, & invadit violenter honorem, & impudenter arripit dignitatem, amicorum ſuffragio, præſidio propinquorum, tantoque dominationis inflammatur ardore, tanta libidine præſidendi, ut nec ſchiſmata abhorreat, nec ſcandala formidet.*

DISCURSUS IV.

ARGUMENTUM.

Effræne dominandi deſiderium intellectum excæcat, eorumque, qui ad honores evehuntur, naturam & mores in diverſa commutat.

THEMA.

Homo, cùm in honore eſſet, non intellexit, comparatus eſt jumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis. Pſ. 48. v. 13. & 21.

Ambitio, infatuat.

1 REgius Propheta David pauculis hiſce verbis duas veritates, & ambas quidem practicas nobis manifeſtavit; quarum una eſt, quòd hominis in magnis honoribus conſtituti intellectus & judicium obtenebratum remaneat; altera, quòd naturam & priſtinos mores in tranſverſum immutet, ita ut idem, qui antea erat, minimè agnoſci queat. Unde S. Bernardinus verſiculum

S. Ber. Sen. ſer. 10. c. 1. a. 2. c. 3.

iſtum præcitati thematis ad propoſitum noſtrum ponderans, ait: *Ecce infatuatio; Hæc via illorum ſcandalum ipſis, id eſt, talis honorata & infatuata vita eis occaſio eſt ruinæ;* Idem quoque Sanctus valde ingenioſè obſervat, Salvatorem noſtrum die illo, quo tantis cum obſequiis honoribuſque triumphalibus ab incolis Jeroſolymitanis receptus fuit, in ſtolido quodam jumento conſidere, & ſic civitatem ingredi voluiſſe idque nequaquam ſine myſterio! *Has deſpiciendas magnificentias Dominus demonſtravit, cum ſuper aſinam ſedit, oſtendens, quod mundi magnificentiæ aſinum ſtolidum in divinis efficiunt.* Nos quoque addere poſſumus: *In humanis:* ſiquidem quotidianæ experientiæ magiſterio edocemur, quòd ambitio febris quædam ſit, quæ hominem delirare facit. *Febris*

S. Ambr. l. 4. in Luc.

noſtra, inquit Ambroſius, *ambitio eſt.*

Ambitioſus amittit judicium.

2 Talis fuit illa filiorum Zebedæi ambitio, primas in Chriſti regno ſedes poſtulantium, quibus proindè Dominus noſter aptiſſimè reſpondit: *Neſcitis, quia Homo cùm in honore eſſet, non intellexit;* ambitioſus enim dominandi avidus, ſuæque ſublimationis percupidus omnem prorsùs rationis diſcurſum & prudentiale judicium amittit, prouti in duobus illis Zebedæi filiis perſpicuè ſatis conſpicitur; quotquot enim hi per os matris ſuæ protulerant verba, totidem ediderunt deliria, imò totidem errores commiſerunt. Hi namque diſcipuli totius ſcholæ Apoſtolicæ diſciplinatiſſimi erant, ejus inquam ſcholæ, in qua Chriſtus quotidianam de Humilitatis virtute lectionem prælegere & inculcare ſolebat: *Diſcite à me quia mitis ſum, & humilis corde;* De S. Joanne autem legimus quòd fuerit *diſcipulus ille quem diligebat Jeſus;* quod ſignum erat inſignis in hunc ejus acquiſiti profectus; qua igitur ratione in hunc potuerunt impingere ſcopulum? Ratio hujus in promptu eſt, quia ambitio illos excæcaverat. Verùm inquies, numquid igitur de Deo noſtro ſcriptum eſſe ignorabant: *Ego Deus, & non mutor; Cælum & terra tranſibunt, verba autem mea non tranſibunt?* Adhuc conſtabat illis manifeſtè Chriſtum regni ſui primatum Petro de facto contuliſſe, qua igitur ratione hujoſce dignitatis uſurpationem prætendere potuit? num fortè Salvatorem noſtrum ob conſanguinitatis, ipſum inter & illos intercedentis reſpectum verba ſua retractaturum eſſe credunt? Optimè ſanè S. Bernardus prædicta verba: *Homo cùm in honore eſſet, non intellexit,* obſervans dicit: *Honor abſorbuit intellectum;* (S. Bern. ep. 257.) mox enim ut quis ſibi ad honores altiores aſcendere, ſeque magnificare ſtatuit, diſcurſum & judicium protinus amittit. Pro cujus veritatis meliori intelligentia ſingula hujus arrogantis & ſuperbæ petitionis à filiorum Zebedæi matre Chriſto propoſitæ verba ſigillatim velim & exactiùs nonnihil ponderemus. Primò igitur ita incipit: *Dic,* quaſi ignoret, quòd adhoc ut quis ad magnas dignitates promoveri mereatur, multò plùs requiratur quàm verba effari & dicere; imò verò ut quis ſe honoribus dignum efficiat, laborare, fatigari, ſudare neceſſariò debet, niſi enim hoc ambitioſus fecerit, non dignitatem, ſed indignitatem conſequetur maximam; potiùs igitur ad ſingulos filios ſuos in particulari converſa dicere debebat, *Fac:* poſtquam enim cùm meritorum ſuorum augmento dignè operati fuerint, jam audacter coram Magiſtro ipſorum prodire poterit & dicere: *Dic.* Secundum prædictæ petitionis verbum eſt: *ut ſedeant;* Quo verbo novum denuò errorem priori æqualem prodere incepit; Dignitatum namque culmen, ut alibi probabimus, volubile & rotæ ſimillimum eſt, quæ continuò ſurſum deorſumque gyratur & vertitur, ac proindè impoſſibile eſt, quòd quis in dignitatum culmine ſedeat; præterquam quòd temeraria atque injuſta ſit prætenſio, ut quis in honoribus officiiſque publicis ſedeat aut quieſcat, ſiquidem axioma illud certiſſimum eſt, quo dicitur, *Honos & onus.* Tertium ſæpedictæ petitionis verbum eſt: *Hi duo.* Ergone mulier hæc aut filii ejus ita ſtolidi erant, ut ambitionem, quæ in eo quod prætendit ſola conſtituta eſſe deſiderat, nullos prorſus corrivales aut competitores admittere ignoret? optimè hac de re Poeta cecinit, dum ait: *Nec regna ſocium ferre, nec tedæ ſciunt, Regnum non capit duos.* Quartum verbum fuit, *Filii mei.* Ergone dignitates per parentelæ aut conſanguinitatis viam deinceps conferendas eſſe mulier hæc exiſtimat? Foret utique hoc ipſum Reipublicæ nimis pernitioſum. Quintò dicit eadem mulier: *Unus ad dexteram, & alter ad ſiniſtram.* Quibus verbis iterum graviſſimè errat. Uter enim ex ambobus per aſſignatam ſibi ſiniſtram ſufficienter ſibi ſatisfactum eſſe exiſtimabit? maximè cum reprobos ad ſiniſtram collocandos eſſe conſtet: aut verò cùm Sapiens dicat: *Cor ſapientis in dextera, cor ſtulti in ſiniſtra.* S. Joannem qui dilectus Chriſti diſcipulus erat, utpotè ætate minorem, ad (Eccl. 10. v. 2.) ſiniſtram collocare decreverat. Denique ſextò ait: *In regno tuo;* ubi denuo graviſſimè impegit, ſiquidem Chriſtus apertè proteſtatus fuerit dicens: *Regnum meum non eſt de hoc mundo.* (Joa. 18. v. 36.)

Ambitio obfuſcat intellectum.

3 Verùm enim verò quid mirum, quòd ambitioſa hæc mulier ab hac phrenetica febri una cum filiis ſuis correpta & ardens delirarit, quando etiam Heva in Paradiſo terreſtri & in ſtatu innocentiæ conſtituta, atque immaculata juſtitiæ originalis chlamyde accincta, unà cum Adamo conjuge ſuo, idem hoc lumen & cognitionem intellectualem ab hac paſſione agitata amiſit, ut proindè David de ipſis ad litteram dixerit: *Homo cùm in honore eſſet* &c. Verum quidem eſt, quòd ſerpens illis perſuadere conatus fuerit, quòd ſicut Dei futuri eſſent. *Eritis ſicut Dii,* at verò quidnam Dæmon illis hac in parte promittere poterat, quod de facto non haberent? Numquid jam de facto ſe ad ipſiuſmet Dei imaginem & ſimilitudinem creatos, & vivam quamdam ſanctiſſimæ Triados effigiem factos fuiſſe ſciebant? *Ego dixi: Dii eſtis, & filii excelſi.* (Pſ. 81. v. 6.) Præterea quanam ratione perſuadere ſibi unquam poterant, quòd bolus pomi alicujus Divinam illis naturam communicare poterat, quam incommunicabilem eſſe ſciebant? Quomodò commiotæ illis atrociſſimæ mortis pœnæ metum deponere poterant? Ita quidem revera eſt, ſed ambitio intellectum totaliter obfuſcat, rationem turbat, nec ulla ratione diſcurrere permittit. Unde Chryſoſtomus optimè ait? *Calicem exitiali veneno plenum mulieri dedit, quæ lethi-* (Chryſoſt. h. 16. in Gen.)

ferum

ſerum hoc eſſe videre noluit; poterat enim ſi voluiſſet ab initio hoc ſcire, ſed ut audivit ab illo, quod ideo eſum hunc prohibuiſſet Deus, quia ſciret oculos ipſorum aperiendos, eoſque ſicut Deos fore æquales Divinitatis, ſpe inflata magna quadam ſecum concipiebat, ut Divinitatem mente ſua imaginata eſt, ad eſum properavit, & nihil aliud conſiderabat. Moyſes quoque Barcephas Epiſcopus Syrus, in Bibliotheca veterum Patrum c. 19. de Paradiſo, de Adamo ſcripſit, quòd ab ambitione ſeſe excæcari permiſerit: *Niſi illa affectione perturbatum animum habuiſſet, facilè hæc atque hujuſmodi alia oppoſuiſſet uxori argumenta. Cur non ſerpens, qui nobis Divinitatem ex arbore guſtata promiſit, ipſe prior edit, Deuſque evaſit? Jam vere neque te, ut ediſti, Deum factum video, qui poſſum ego ipſe Divinitatem ſperare ſi edam? Et quid valeat arbor, quæ etiam Spiritu caret, Deos efficere qui veſcantur?* Nec tamen, ut idem Author ſubjungit, nullam harum rationem Hevæ repoſuit, cujus ratio ab eodem vetuſto Authore adducta, hæc eſt: *nimirum qui etiam ipſe Divinitatis cupidine victus per vecordiam tenebatur.*

Excæcavit Herodem.

4 Herodes tres illos Magos qui Homagium nato recens Meſſiæ facturi, ab Oriente receſſerant, ſuis ipſe oculis viderat, ſuis quoque auribus ſupremi conſilii, Synedrii appellati, declarationem audiverat, quia ut Prophetarum vaticinia & Prophetiæ, aliaque Divina oracula adimplerentur, Meſſiam in Bethlehem naſciturum eſſe teſtati fuerant, prodigioſam quoque ſtellam cœlitùs illis Ducis loco ſubmiſſam fuiſſe, intellexerat, nec tamen ſupremi hujus Regis potentiam ſua ſuperiorem futuram eſſe credere poterat, imò verò ambitio quia Regni ſui continuationem promovere ſatagebat, adeò illum excæcavit, ut tamdem in inhumanam illam & barbaram ſtragem inſtituendam ſeſe reſolverit, in qua *tot inter funera impunè Chriſtus tollitur.* Unde optimè S. Leo ait:

S. Leo, ſer. 5. de epip.

O cæca ſtulta æmulationis impietas, quæ perturbandum putas divinum tuo furore conſilium!

Ambitioſi obliviſcuntur ſe eſſe homines.

5 Atque hinc eſt quòd eodem tempore quo Romæ triumphator inter civium gaudioſa obſequia & applauſus per omnes circumvehebatur Romanæ urbis vicos & plateas, prudentiſſimè ordinatum fuerit, ut juxta currum triumphalem unus eſſet, qui frequenter triumphatoris auribus inclamaret: *Hominem te eſſe memento!* idque non ex alia cauſa, quàm quia vulgariſſimum eſt, quòd homo in ſupremo honoris culmine conſtitutus, hominem ſe mortalem eſſe ut plurimùm obliviſcatur.

Inn. III. l. 2. de contem. mund. c. 36.

Prudens factum Philoſophi cujuſdam.

6 Innocentius III. de Philoſopho quodam ſcribit, qui dum ſuperbi cujuſdam Regis faſtum & elationem ſupprimere intenderet, coram dicto Rege in magnifico gloriæ ſuæ throno conſidente, in terram ſe prono corpore proſternens eumdem adoravit, moxque de terra ſeſe erigens, in regium uſque thronum proſiluit, ſeque proximè juxta Regem in eodem collocavit; Rex autem qui hæc omnia à Philoſopho ex certo quodam myſterio facta fuiſſe exiſtimavit, actionum iſtarum quas videbat, cauſam curioſè requiſivit, qui protinus ſequens illi reſponſum ſubjecit, tali conſtans dilemmate: Neceſſum eſt omninò ò Rex quòd vel Deus ſis vel homo; ſi Deus es, neceſſariò mihi adorandus eris; ſi verò homo verus mei ſimilis exiſtas, non eſt quòd meæ temeritati, qua me tibi in eodem throno proximè conjungo, iraſcaris, quia omnes in quantum homines, paris ſummus conditionis; Cui tamen Rex è veſtigio non minùs prudenti reſponſo obviavit, dicens: *Imo ſi homo ſum, non debuiſti me adorare; ſi Deus ſum, non debuiſti juxta me ſedere.* Unde Pontifex Capitulum illud tamdem hiſce verbis concludit: *Sapienter iſte reſpondit, ſed ille prudenter eluſit.*

Exaltati conſanguineos ignorant & noſcere nolunt.

7 Experientia inſuper quotidiana in ſuperbis & arrogantibus hominibus teſtatur, quòd iidem poſt acceptos honores & dignitates, naturam prorſùs mutent & priſtinos mores, adeò etiam ut jam non ampliùs iidem eſſe videantur, qui antea erant, ipſique ſe amicos ſuos & notos priſtinos, imò & parentes deinceps minimè noſſe ſimulant. Unde idem præcitatus Pontifex in eodem

Inn. l. 1. c. 32.

Tractatu de contemptu mundi cujuſdam ad honores & dignitates evecti mores & proprias qualitates ſequentibus verbis vivaciſſimè adumbrat dicens: *Priores dedignatur amicos, notos ignorat heſternos, comites contemnit antiquos, vultum avertit, viſum extollit, cervicem erigit, faſtum oſtendit, grandia loquitur, ſublimia meditatur.* Plinius quoque in Panegyrico Trajani, ſummæ

Plinius in Paneg.

ejuſdem Imperatoris laudi, imò eidam, ut ita dicam miraculo attribuit, quod ſequitur: *Nec quicquam mutavit in te fortuna amplitudo, niſi ut prodeſſe tantumdem poſſes, ut velles.* Sulpitius Severus quoque inter alia vel

Sulp. Sev. in vit. S. Mart.

maximè admiranda S. Martini elogia hoc quoque enumerat, quòd videlicet in ſuo à Religioſo ſtatu ad dignitatem Epiſcopalem facto tranſitu, ſine ulla in ſe exhibita mutatione idem prorsùs ſemper perſeveraverit: *Idem enim conſtantiſſimè perſeverabat, qui priùs fuerat.* Rupertus Abbas Tuitienſis difficultatem quamdam movet,

Rup. Abb. l. 2. de victo. verb. c. 18.

cur videlicet Deus qui Angelum & hominem in Paradiſo partim cœleſti partim terreſtri creatos, multiſque donorum gratiarumque theſauris locupletatos in adeò ſublimem conditionem evexerat, eoſdem in præclaro illo

Honores homines mutant.

utriuſque ſtatu, in quo creati fuerant, non conſervarit, ſed miſerè & infeliciter utrumque cadere permiſerit; ac tamdem hiſce verbis motæ difficultati reſpondet: *Deſine ſic pulſare altitudinem Majeſtatis creatricis, magiſque pulſa & accuſa levitatem utriuſque creaturæ rationalis, uterque grandia Dei dona in materiam vertit ſuperbiendi.* Obſervandum eſt autem cuinam rei culpam attribuat: *Magna utriuſque celſitudo, illius in principatu Angelico, iſtius in propagando genere humano; neuter pondus tanti honoris humiliter ferre potuit;* Tandem verò concludit, ex utriuſque nobiliſſimæ creaturæ exemplo perſpicuè ſatis conſtare, quòd nemo alius præter Deum ſuam in principatu, Imperio, vel Dominio accepto naturam non mutet. *Principatum omnium nullus humiliter ferre poteſt, niſi Deus increatus.*

Mutatus Saul & David.

8 Ipſiuſmet Spiritus Sanctus teſtimonio neminem in univerſo populo Dei electo fuiſſe conſtat, qui ad moderandum Iſraelitici regni ſceptrum Saule aptior eſſet vel melior, etenim Innocens erat & purus ſicut eſt unius

1. Reg. 13. v. 1. 1. Reg. 9. v. 2.

anni infantulus: *Filius unius anni erat Saul cum regnare cœpiſſet, electus & bonus;* Et alibi dicitur: *Et non erat vir ac filiis Iſrael melior illo.* Et quantum tamen mutatus eſt, ſed non mirum, ut Tertull. meritò exclamet: *Saul bonus præ cæteris, livore poſtea evertitur; David vir bonus ſecundum cor Domini, poſtea cædis & ſtupri reus eſt; Salomon omni gratia & ſapientia donatus à Domino, ad idololatriam à mulieribus inducitur.* Hoſque inter ces lapſus non in ſtatu privato paſſi ſunt, ſed quando Imperii habenas moderari cœperunt; Unde idem ille David qui antea in propriæ vitæ ſuæ defenſionem oram regiæ veſtis Saulis præſcindere exhorruit, poſtea magnoperè gaviſus fuit, quando Uriæ homicidium juſſu ſuo audivit eſſe completum, ut Bethſabeæ quam cum tanto populi ſcandalo Uriæ ſuſtulerat, tantò deinceps liberiùs frui poſſet amplexibus. *Soli Dei Filio,* inquit Tertull. *ſervabatur ſine delicto permanere.* S. Paulinus ad quemdam amicum ſuum poſtea ad ſummos ho-

S. Paul. epi. 27. ad App.

nores evectum hunc in modum ſcribit: *Quis daret mihi ut conſpectu tuo colloquioque requieſcerem, videns te non te:* neque enim idem ei in dignitate eſſe videbatur, qui antea fuerat.

9 Et quidem axioma vulgatum, quo dicitur: *Honores mutant mores,* adeò verùm eſt, ut S. Paulus ad Epheſios ſcribens, deque Chriſti in cœlos Aſcenſione tractans ſpecialiter nos erudiat, Chriſtum etiamnum dum in æterni Patris ſui dexteram cum tanta Majeſtate glorioſè conſidet, eumdem prorſus nihilominus ſine ulla ſui mu-

Eph. 4. v. 10.

tatione perſeverare: *Qui aſcendit ipſe eſt qui deſcendit.* Verùm dicat aliquis, quænam eſſe poterat dubitandi ratio, ob quam dubitari poterat, num Chriſtus ad dexteram Patris reſidens idem ſit, qui antea in carne paſſibili vivens erat? Ratio illius hæc eſt, quia nimirùm inter nos ita fieri videmus, ut ad honores evecti non jam ſint ampliùs iidem qui antea, ſed potiùs faciem, mores & affectus ſuos prorſus in diverſos à prioribus commutent. De Bucephalo Alexandri ſcribitur, illum ornamentis &

Ad honores promoti ſunt ſicut Bucephalus.

phaleris regiis indutum nullum præter Regem inſeſſorem admittere ſolitum fuiſſe, cum tamen hiſce ornamentis exutus, quemlibet dorſo ſuo inſidere permitteret, adeòque ornamenta & phaleræ illæ regiæ ſuperbos elatoſque ei ſpiritus videbantur imprimere: Eodem prorſus modo multos hodie videmus, qui in ſtatu fortunæ privatæ humiles exiſtunt, cunctiſque ſe humiliter ſubmittunt, neminem dedignantur, omnibus ſeſe benignos & affabiles exhibent, mox verò ut ad honores & dignitatum inſulas ſublimantur, adeò inflantur & extolluntur, ut jam non iidem qui antea, ſed prorſus di-

verſi

Digitized by Google

verſi eſſe videantur; Ejuſmodi eſt ſerpentis natura, qui ad Solis calorem venenum ſuum evomit, veterique pelle depoſita novam prorſus induit.

Berchor. in red. mor. v. Honor. Dignitatum faſtum præceptoris.

10 Berchor de Scholari quodam refert, eum ſolitum fuiſſe dicere omnes Prælatos cæcos ſibi eſſe videri; viderat namque quòd, tametſi Præceptor ſuus ſcientia & vitæ bonitate omninò inſignis & præſtans eſſet, nullus tamen qualitates haſce in ipſo æſtimaret, ac proindè humili in ſtatu jugiter relinqueretur: accidit autem ut idem quoque ſcholaris progreſſu temporis ad Epiſcopatum eveheretur, idemque aliorum quoque præcedentium Epiſcoporum ſectaretur exemplum, nullum Præceptori exhibendo beneficium, neque æſtimando eum quicquam: id quod prudens Præceptor ejus advertens, ſeque ab eo adeò aſpernari videns, in ipſo meridiano Sole accenſas manibus faces portans per Civitatis compita quaqua verſum dum diſcurrit, diſcipulum jam Epiſcopum factum obvium habuit, qui adeò inſolitæ rei cauſam Magiſtrum ſuum interrogans, hoc ab eo reſponſum retulit: *Illumino tibi Domine, quia cæcus es ſicut & alii.*

Dignitates obcæcant.

11 Quando quis capitis vertiginem patitur, oculorum pariter lumen tunc amittere conſuevit, jam verò Nazian. dicit: *Quò magis in altum pedem ponis, eo magis vertigine laborat & æſtuat.* Cardinalis quidam qui vitam ſancti Cœleſtini Papæ, qui Papatui renunciavit, conſcripſit, ſciens quanta cum difficultate ſanctitas in tam ſublimi culmine conſervari ſoleat, hanc ejus voluntariam Papatus reſignationem hiſce verbis egregiè commendavit: *De alta Petri ſede deſcendens, ut cœleſtem ſedem conſcenderet;* atque ut dictum Pontificem ſumma cum deliberatione in hanc reſolutionem deſcendiſſe commonſtraret, id quod die reſignationem Papatus immediatè conſequente accidit, hiſce verbis recenſet: *Unde ut in executionem hujus facti & ipſius laudem & admirationem nulli dubio mentis judicio fluitarent, miraculum quod prima die poſt ejus renuntiationem Dominus per eum facere dignatus eſt, certum indicium fuit, nam cum poſt ejus Miſſam quidam claudus membris contractis ſeſe ad pedes ejus proſterneret, accepta ab eo benedictione ſanus erectus eſt.* Quam equidem Papatus reſignationem Deus utique miraculo nequaquam approbaturus fuiſſet, niſi eidem grata prorſus & acceptabilis verè fuiſſet. *Erubeſcant itaque, qui huic humilitati ſuperbè detrahentes, temerariè auſi ſunt dicere, hoc non ex virtute, ſed ex vilitate animi proceſſiſſe;* Etenim ſanctus hic Pontifex vel ex eo dumtaxat motivo Pontificatum abdicavit, quia ſcilicet optimè cognoſcebat, quàm ſit in ſuprema illa dignitate difficile Spiritum illum penes ſe conſervare, quem in ſolitudine ſua ſibi compararat. Et ideò Pius V. pro cujus Canonizatione proceſſus formantur, dicere quoque ſolitus fuit: *Cum eſſem religioſus, ſperabam bene de ſalute animæ meæ: Cardinalis factus, extimui; nunc Pontifex creatus, penè deſpero.*

Naz. or. 34. Petr. de Aliaco Card. Camer. Sur. 19. Mar.

Sanctitas in ſublimitate vix conſervatur.

Notabile dictum Pii V.

Corn. à Lap. in c. 11. Num.

DISCURSUS V.

ARGUMENTUM.

Superbi, quia terrena avidè nimis concupiſcunt, à cœleſti gloria excluduntur. Unde dignitatum gradus, etiam illis, qui ad eoſdem à Deo ſublimantur, periculoſos eſſe ex variis cauſis oſtenditur.

THEMA.

Dilexerunt gloriam hominum magis, quàm gloriam Dei. Joan. 12. v. 43.

Joa. 12. v. 42.

1 S. Joannes multos Synagogæ principes interiùs per Chriſti prædicationem & miracula convictos, in eum credidiſſe refert: *Verumtamen & ex principibus multi crediderunt in eum, ſed propter Phariſæos non confitebantur, ut à Synagoga non ejicerentur.* At verò dicite ò Principes, quidnam magis æſtimari merebatur, an fides, religio, Cœlorum Regnum, an verò vanus timor Phariſæorum? De Apoſtolis verò è contra ſcribitur: *Ibant à conſpectu Concilii gaudentes, quoniam digni habiti ſunt pro nomine Jeſu contumeliam pati:* at verò Apoſtolos ita affectos fuiſſe, minimè mirandum venit, quia hi oculos ſuos in gloriam & honores regni cœlorum, non verò in gloriam terrenam intentos habebant: Principes verò Synagogæ non item, de quibus proindè S. Joannes dicit: *Dilexerunt enim gloriam hominum magis quam Dei.* Sacer quidam interpres in hæc prædicta verba ita ſcribit: *Aſſerit ergo non benè inter ſe convenire, nec in una ſede morari ambitionem & fidem, ſiquidem fides evacuat hominem, ambitio inflat, fides omnia propter Deum relinquit, ambitio ſibi ſoli benè cupit.*

Act. Ap. 5. v. 41.

Salmer. t. 8. tr. 14.

Diſcipulorum ambitioſa contentio.

2 Enim verò inordinata hæc ambitionis paſſio adeò ſæva eſt, ut Salvator noſter hunc ambitionis ſcopulum priùs à ſuis Apoſtolis neceſſariò ſubmovendum eſſe duxerit, eò quòd & hi de primatu inter ſe contenderint, non ſine metu aliquo, ne id in Magiſtri ſui notitiam perveniret. S. Thom. de Villa Nova hanc Apoſtolorum interrogationem: *Quis putas major eſt in regno cœlorum,* conſiderans, eamdem originem ſuam ab illo certamine derivare ſcribit, quòd in via conſtituti inter ſe mutuò habuerant, de qua S. Lucas hiſce verbis meminit: *Facta eſt contentio inter eos, quis eorum videretur eſſe major:* poſtquàm Redemptor noſter domum reverſus, quique in Spiritu cuncta, quæ inter ſe locuti fuerant & fecerant, audierat & viderat, eoſdem, qua de re inter ſe contendiſſent, interrogavit: *Illi autem comprehenſi à Domino in ſermone ambitionis erubeſcentes, primò tacuerunt: deinde reſpondere compulſi mutato eloquio, quaſi de aliis quærunt: Quis putas major eſt in regno cœlorum? quia verò ideò quæſierat ab eis diſceptationem, ut curaret ambitionem, ita quæſtionem ſolvit, ut morbum magis curet, advocans parvulum ſtatuit eum in medio dicens: Niſi efficiamini ut parvulus iſte, non intrabitis in regnum cœlorum; ac ſi diceret: diſceptatis inter vos, quis veſtrum major ſit futurus in regno cœlorum? ego dico vobis, ut videatis an illuc ingrediemini, hæc enim diſputatio veſtra longè eſt ab ingreſſu regni cœlorum, quo per humilitatem tenditur.* Qui gloriam mundi hujus quærit & ambit, cœleſti gloria ſe dignum reddere non poteſt; nam porta illius humilis eſt. Et ideò Salvator ait: *Intrate per anguſtam portam:* Et ideò niſi ſuperbi & elati homines ſe humiliaverint, numquam aliquem in regnum cœlorum aditum habere poterunt.

S. Thom. de Vill. conc. 1. de S. Michaele.

Luc. 22. v. 24.

Humilitate ad cœlum pervenitur.

Matt. 7. v. 13.

Humilibus paſtoribus annunciata Nativit. Salvatoris.

3 Quibus nam obſecro eo tempore, quo Filius Dei è cœlis in hanc terram deſcendit, Paradiſuſque à tot ſæculis, imò ab ipſo mundi exordio clauſus, apertus viſus fuit, quibuſnam, inquam, tunc Angeli Filii Dei nati gloriam annunciaverunt? Num fortè Synagogæ Principibus? aut Herodi Regi fortaſſis? vel aliis ſæculi Potentatibus favor iſte exhibitus fuit? Minimè gentium, ſed pauperibus & abjectis Paſtoribus, neque id mirum cuipiam videri debet, qui mundi hujus Potentates hic deorſum, non verò in cœlis gloriam quærunt, Unde S. Cyprian. aptè ad propoſitum noſtrum ita ſcribit: *Credit paſtorum cuneus & exultat, parvulus ſe revelat, in hujus doctrina initio ſtatim faſtus & ambitio condemnatur;* Cui conſonat S. Amb. ita ſcribens: *Non mirum ſi Chriſti gratiam ante ſcire meruerit innocentia, quàm poteſtas, & prius cognoſcere veritatem ſimplex ruſticatio, quàm ſuperba dominatio, quod enim cognoverunt paſtores, Principes cognoſcere nequiverunt.* Is qui tanta cum humilitate, & immenſæ ac infinitæ Majeſtatis ſuæ villipendio ad prædicandum gloriæ mundanæ contemptum in ſtabulum quoddam deſcenderat, recipi ab illis minimè poterat, loquit S. Bern. qui primarias in Synagogis cathedras ambiebant: *Non conſolantur præſepe & ſtabulum amantes primas cathedras in Synagogis.* S. Thomas de Villa nova admiratur, ante divinum illum Infantem ad orandum proſtratos non Synagogæ Principes, nec ſummos Sacerdotes, ſed pauperes & abjectos paſtores per Angelorum exercitus gloriam nati infantis annuntiatores eò evocatos: *O mirandum ſæculi omnibus ſpectaculum, videres Angelorum cuneos ruſticis hominibus & jumentis permixtos, ſolo proſtratos reclinatam in præſepio adorare Majeſtatem;* Demum verò id quod vel maximè ad præſens propoſitum noſtrum ſervit, ſubjungit: *Nulla in eis ambitio dignitatis, ubi tanta inſpicitur humiliatio Majeſtatis.*

Luc. 2. v. 9.

S. Cypr. de nat.

S. Ambr. ſer. 7. de nat.

S. Ber. ſer. 5. de nat.

Superbus abominabilis Deo. Luc. 16. v. 15.

4 Ad proſternendos & humillandos ſuperbos valdè efficacia ſunt verba iſta, quæ in Euangelio S. Lucæ leguntur, nimirùm: *Quod hominibus altum eſt, abominatio eſt ante Deum:* quam eamdem ſententiam diù ante à Sapiente pronuntiatam reperio, dicente: *Abominatio eſt omnis arrogans.* Rebelles angeli turpi hac pice coinquinati, adeò Creatori ſuo abominabiles fuere, ut non ſolùm illis numquam hactenus veniam dederit, ſed nec illorum ſuperbiam & faſtum deinceps unquam condonaturus ſit; *Draco pugnabat & angeli ejus, & non valuerunt:* quodnam verò ex hac immoderata ambitione

Prov. 16. v. 5.

Apoc. 12. v. 8.

Digitized by Google

ne illos reportaſſe putas ſupplicium? *Neque locus inventus eſt eorum amplius in cælo:* id quod, ni fallor, certiſſimum quoddam fuit prognoſticum, majorem ambitioſorum partem impœnitentem omninò Deoque rebellem morituram eſſe. Unde S. Chryſ. qui in dignitatibus

Chryſ. l. 3. ad Tit.

Eccleſiaſticis acceptandis adeò invitus, in exequendis verò iiſdem adeò humilis erat, cum ingenti nos fervore hiſce verbis exhortatur: *Non quæramus honores, imò eos, cùm oblati fuerint, repellamus, & abjiciamus à nobis, & hujuſmodi concupiſcentiam extinguere omnibus modis ſtudeamus: iſta nos & ad principes, & ad ſubditos dicimus: Anima omnis quæ honoris tenetur appetitu, & gloriam ab hominibus quærit, non videbit cælorum regnum: non mea hæc ratio eſt, à me ipſo iſta non loquor, hæc verba Dei Spiritus profert.* Idem quoque in alia quadam Homilia ita proteſtatur. *Mirabile eſt, ſi ſalventur multi Prælatorum.* Hujuſce veritatis Baronius in Annalibus Eccleſiaſticis pulcherrim quoddam allegat teſtimonium, ſiquidem de ſæva quadam Chriſtianorum perſecutione tractans, ita ſcribit: *Omnes certè metu perculſi obſtupuerunt, atque ex illis qui cum dignitate tam divitiarum affluentia præſtare videbantur, qui quidem non pauci erant numero, nonnulli timore perterriti, Diis illorum ſe altrò offerant:* Siquidem quando apud tales de deponendis dignitatibus, dominiis & imperiis, nec non de obſequiis & gloria mundi hujus deſerenda agitur, ſine ulla difficultate, ne id facere cogantur, gloriæ cœleſti renuntiant. *Dilexerunt gloriam hominum magis, &c.*

Hom. 34. ad Hebr. Pauci Prælatorum ſalvantur.

Dan. 3. v. 1.

5 Quonam myſterio factum fuiſſe putas, quòd pro adoranda Nabuchodonoſor ſtatua aurea primò Principes, Satrapæ, cunctique alii Regni primores advocati fuerint, poſtea verò plebs & populus? cùm tamen quotidiana experientia conſtet, plebem mechanicam præ cæteris maturiùs ſurgere, citiùſque ad Eccleſias, & ſolemnitates convenire ſolitam eſſe, quàm magnates, qui, quod ſerius expergiſcantur, & magno comitatu ſtipari ſoleant, ultimi in iiſdem compareant. Pro reſolutione faciliori, advertendum eſt ſagax valdèque aſtutum regiæ hujus determinationis motivum; Illos namque qui dignitatibus, Dominiis, & Principatibus in Regno ſuo præfulgebant, primos coram ſtatua ſua aurea genua ſua flectere voluit, firmiter ſibi futurum eſſe perſuadens, quòd hi, ne dignitates & honores, quibus cæteris præeminebant, amittere cogerentur, in voluntatem regiam ſine ulla eſſent difficultate condeſcenſuri: indeque conſequenter ulteriùs futurum, ut ipſorum exemplo ſubditi & plebei ad idololatrandum ſe promptiſſimos exhiberent. S. Hilar. valdè adversùs Conſtantium Imperatorem Arrianum lamentatur, quòd is multos Catholicos non per minas & ſuppliciorum violentas, ſed per oblatos honores in ſuos errores inducere conſueverit: *Pugnamus contra perſecutorem fallentem, qui non tradit carceri ad libertatem, ſed intra palatium honorat ad ſervitutem.* Valde notanda ſunt verba illa quibus Cardinalis ille, qui Cœleſtini Papæ vitam ſcripſit, uſus eſt ad propoſitum de Pontificatus abrenunciatione: Ait enim: *Depoſitis Pontificalibus inſignis de alta Petri ſede deſcendens Cæleſtinus, ut cæleſtem ſedem conſcenderet:* quaſi diceret, quiſquis avidus eſt & cupidus gloriæ cœleſtis, gloriæ mundi tergum neceſſariò verti debere judicat.

Procerum exemplum.

Sequuntur Plebes.

S. Hil. l. con. Conſt.

Gloriam mundanam ſpernat qui vult æternam.

6 Porrò multæ adduci poſſunt rationes, cur humanæ dignitatis & excellentiæ vertex, lubricus communiter & ſcopulis plenus eſſe videatur. Et quidem Chryſ. monet dicens: *Honores eos, quos viri largiuntur, niſi quis magna cum animi conſtantia admiſerit, morbis duobus contrariis capiunt, quorum alter eſt adulationis ſervitus, alter arrogantiæ amentia.* Generoſum proſperæ fortunæ vinum ad caput aſcendi, humanaque corda illius *Dominamini* cupida adeò fortiter inebriat, ut eadem facili negotio pervertat. Veriſimile quidem eſt Samuelem immaculatum illum Dei Prophetam filios ſuos per ſanctam & perfectam quamdam educationem, ad annos uſque viriles perduxiſſe: Et tamen hoc non obſtante ſacer textus aſſerit: *Et non ambulaverunt filii ipſius in viis ejus, ſed declinaverunt poſt avaritiam, acceperuntque munera & perverterunt judicium*, cujus S. Greg. rationem reddit dicens: *Steterant ſubditi, ſed in culmine prælationis poſiti Prophetæ filii ceciderunt:* Ab hoc autem impio exemplo, tranſit ad dandum omnibus, religioſis verò præcipuè

Chryſ. l. 6. ad Sacerd.

1. Reg. 8.

S. Greg. ib.

ſalutare monitum, ne ſuperioritates ſibi procurare ſatagant. *Ut ſi nobis ſub cura majorum poſitis indeſinens ſanctæ vitæ ſtudiam, aut ſecuritas magna converſationis arrideat, præeſſe tamen aliis non habeamus in appetitu deſiderii, ſed in magnitudine timoris.* In annal. Eccleſiaſticis legimus Martinian. quidem à S. Greg. Ravennæ electum fuiſſe Epiſcopum, eumdemque adeò ſanctum & vigilantem Pontificem, eò quòd multo tempore in eodem monaſterio cum eo vixerat, eamdemque dignitatem multoties à ſe repudiaſſe viderat, Martinian. hunc tamquam ſalutis animarum procurandæ zeloſiſſimum, ſummis laudum encomiis ipſum extuliſſe novimus; at verò dum Baronius ulteriores Martiniani in Epiſcopatu eventus enumerare pergit, ita ſcribit. *Quem præſenti anno adeo laudavit Gregor. eumdem anno ſequenti menſe Martio reprehendere opus fuit: ita humanæ conditionis inſtabilitas fert, ut mutatione ſtatus mutari interdum homines, atque virtutes in vitia converti facile poſſint*, Imò idem Epiſcopus adeò ſe ab avaritiæ labe coinquinari permiſit, ut S. Gregor. hiſce ad eum verbis ſcribere coactus fuerit: *Te inſtanter admoneo, ut non plus pecuniæ, quam animabus ſtudeas.* Hæcque cauſa eſt, cur ſancti Divino lumine præditi & pericula ſub honoribus latentia probè cognoſcentes, hunc dominandi pruritum in quavis oblata occaſione damnare ſoliti fuerint. Unde Chryſ. ait: *Nemo de poteſtate ſibi magnificè placeat, locus enim eſt & lubricus & præceps, & eos, qui non attendunt, faciliimè ſubvertit.*

Ann. 596. n. 76. Baron.

Mutatione Status homo mutatur.

S. Greg. l. 5. ep. 16. indic. 14.

Chryſ. in Pſ. 9.

7 Sæpè numero ad animæ ſecuritatem ejus, qui præeſt, minimè ſufficit quòd renitente voluntate ad eam, in qua præſidet, authoritatem promotus fuerit, quòdque Deus ei, quòd dignitatis acceptionem attinet, voluntatem ſuam manifeſtarit, niſi etiam deinceps in adeò periculoſo culmine conſtitutus, cautus & circumſpectus vitam ſuam inſtituat. Unde optima eſt illa S. Baſ. reflexio, dicentis: *Si qui delatam ſibi gloriam acceperant, ſic condemnati ſunt* (quomodò Saul à Regno, Judas verò ab Apoſtolatu, & alii multi damnati fuere) *ſine controverſia, qui altro non delatam ſibi inquirunt, graviſſimo, ſupra quam dici poteſt, judicio plectentur.* Ideò quoque S. Bern. ſui temporis Archiepiſcopum Colonienſ. ſequentibus verbis monendum eſſe dixit: *Si cunctos qui vocantur ad miniſterium, conſtat eligi ad regnum, profectò ſecurus eſt Archiepiſcopus Colonienſis: Quod ſi etiam & Saulem in regno, & Judam in ſacerdotio legitur elegiſſe non alius quam ipſe Deus, timere neceſſe eſt & Archiepiſc. Colonienſis.* Nicol. Lyran. qui religioſus fuit Franciſcanus illa ex libr. Regum adducta verba gloſſando: *Contentus eſto gloria tua & ſede in domo tua*, refert, quòd S. Franciſcus à Papa interrogatus, an fratres ſuos ad Ptæſaturas promoveri æquo animo ferre poſſet, reſponderit: *Domine, fratres mei ideo vocati ſunt Minores, ut majores fieri non præſumant. Si vultis, quòd fructum faciant in Eccleſia Dei, dimittite eos in ſtatu vocationis eorum, & ad Eccleſiaſticas dignitates accedere nullatenus permittatis:* Imò magnam habemus timendi & tremendi cauſam, dum inviti ad Eccleſiaſtica culmina nos à Deo promoveri videmus. S. Bern. ampliſſimos & opulentiſſimos Italiæ Archiepiſcopatus à Summis Pontificibus ſibi oblatos generoſè repudiavit, ac proindè ita ſcribit: *Etſi irreprehenſibilis videtur ingreſſus, & intentio caſta, nihilominus ultra timendum eſt? timendum quidem & maximè: ſed quamnam putas eſſe hujus reſolutionis ſuæ cauſam? Neque enim quicumque Spiritu cœperunt, Spiritu conſummantur, ſed carne nonnulli.*

Prælati ſint circumſpecti.

S. Baſil. in reg. brev. interr. 16.

S.Bern. ep. 9.

Lyr. ib. 4. Reg. 14. v. 10. S. Franciſc. ſuos noluit permitte e prælatos.

S. Bern. in declam.

8 S. Bern. Sen. nonnullos conſiderat ſcopulos in quos nos Dæmon impingere facit, ut ſic eos, qui ad dignitates ſublimantur, in multa ruere vitia faciat, bonoſque eorum mores corrumpat: *Mentes enim*, inquit, *quæ non ſunt multis virtutibus habituatæ & roboratæ, cito deficiunt ex multa diſtractione: diſtrahuntur ab adulatoribus qui circumſtant: nemo talium magnatibus aperit veritatem, nemo ſinit eos cernere peccata ſua, ſed in illis laudantur:* Adducitque illum Pſalmi textum. *Aſcendunt uſque ad cælos, ſcilicet per gloriam & honorem; & deſcendunt uſque ad abyſſos, per multiplicationem gravium peccatorum.* Moxque rationem reddit ex eodem Pſalmiſta hujus tam turpis in peccata præcipitii. *Anima eorum in malis tabeſcebat, id eſt, in peccatis reſolvebatur.*

S. Ber. Sen. to. 2. ſer. 38. a. 2. c. 3.

Pſ. 106. v. 26.

Pſ. 106. v. 26.

9 Da-

Dignitates periculoſæ.

9 Daniel Propheta, prouti ipſemet de ſe ſcribit, poſtquam habitum à Rege ſomnium eidem propoſuit, tamquàm ſui venerationem Regis animo impreſſit, ut hic pedibus illius advolutus, eum tamquam veri Dei ſervum adorare voluerit, dixeritque: *Verè Deus veſter Deus Deorum eſt*, & tamen hoc non obſtante paucis abinde diebus immenſam illam fundi fecit ſtatuam auream, veram ſui ipſius effigiem & figuram, cum expreſſo cunctis populis omnibuſque Regnorum ſuorum Principibus impoſito præcepto, ut dictam ſtatuam, niſi capitalis pœnæ ſe reos eſſe velint, prono corpore & animo adorent. Unde tres Hebræorum pueri, quid id facere detrectabant, ex ejus commiſſione in fornacem ardentem fuere conjecti, Rege in ſupplicii hujus executione dicente: *Quis eſt Deus qui eripiat vos de manu mea?* Circa quam hiſtoriam id mihi præcipuè paradoxum eſſe videtur, quia ſcil. ratione Rex ille tam ſubitò oblivisci potuerit præclaræ illius confeſſionis, qua nullum alium verum Deum eſſe profitebatur, præterquam illum quem adorabat Hebræorum populus, ſiquidem non ſolùm dicit: *Quis eſt Deus, qui eripiat vos de manu mea*, verùm inſuper ſibimetipſi in ſtatua illa cultum latriæ exhiberi procurat? Eamdem quoque difficultatem Gloſſa movet dicens: *Tam cito quem confeſſus fuerat, & Deum Deorum vocaverat, ei detraxit, ipſumque homine imbecilliorem eſſe arbitratus eſt*. S. Hieron. quoque circa eamdem Hiſtoriam ita ſcribit: *Velox oblivio eſt veritatis, ut qui dudum ſervum Dei quaſi Deum adoraverit, nunc ſtatuam ſibi fieri jubeat, & ipſe quaſi Deus in ſtatua adoretur*. Porrò ſubitaneæ hujus mutationis ratio fuit, quia Babyloniorum ſatrapæ Danieli nec non tribus pueris Hebræis, quibus Rex mirè addictus erat, fortunam ſuam invidentes horrendum hoc machinati ſunt ſtratagema, ut eoſdem à Regis gratia exturbare, animiſque eorum tantò fortiùs imprimere poſſent, nullum præter Nabuchodonoſorem Regem, adorandum eſſe verum Deum, unde nihil aliud Regem à lumine quo verum Deum agnoſcebat apoſtatare, ſacrilegaſque illas ei cogitationes, quibus ſe in falſo illo ſimulacro adorari voluit, ſuboriri fecit, quàm ſola Satraparum ſuorum malignitas, invidia, odium, & adulatio.

Dan. 2. v. 47.
Dan. 3. v. 15.
Gloſſ. ord.
S. Hier. ibi.

10 In 4. lib. Regum Jehu ad thronum Iſraeliticum aſſumptio & evectio deſcribitur, unicum nimirùm ſolius Dexteræ Dei opus: Hunc enim Deus in Regem conſecrari voluit, ut impiam illam Achabi progeniem funditùs extirparet, quod pariter exactiſſimè executus fuit. *Studioſè egiſti*, inquit Deus, *quod rectum erat, & placebat in oculis meis, & omnia quæ erant in corde meo feciſti contra domum Achab*. Quiſnam obſecro verba hæc audiens Regem hunc Deo longè gratiſſimum & acceptiſſimum nec unquam Divinam gratiam amiſſurum eſſe non exiſtimaſſet? & tamen Deus per os Oſeæ Prophetæ proteſtatur dicens: *Adhuc modicum & viſitabo ſanguinem Jezrahel ſuper domum Jehu*. Verùm inquies quænam eſt hæc Juſtitia, dum Jehu ideò caſtigatur, quòd domum & progeniem Achabi prorsùs peſſumdederit? Numquid hoc opere impoſitum ſibi à Deo præceptum adimpleverat? Rupert. Abbas Tuit. ait: *Quia non veraciter zelo Dei paruit, ſed propriæ cupiditati, ut regnaret ſuper omnia, ſervivit*. Id quod etiamnum hodie à magnatibus fieri ſolet: Principes enim poſtquam à Deo fuere promoti, Divinæ erga illos beneficentiæ obliviſcuntur, & ut ſe in aſſecutis honoribus tantò firmiùs atque ſolidiùs ſtabilire poſſint, conſilia ſequuntur ſuorum aſſentatorum, & Statiſtarum, aliudque nihil faciunt, niſi quod Status ratio, & politica humana ſuadent, tametſi in oculis noſtris Deo exhibere videantur ab ipſo deſideratum ſervitium. S. Aug. quoque ad idem propoſitum ita ſcribit: *Quid ei profuit nonnulla obedientia quam pro cupiditate ſuæ dominationis exhibuit?* Magnates in actionibus ſuis nulla alia lege diriguntur, præterquam quæ proprium intereſſe ſpectat, quæ ad hoc ſolùm dirigitur, ut ſeſe in terreno regno ſtabiliant, cœleſte regnum parum aut nihili curantes. Et tamen veriſſima eſt illa Boetii ſententia: *Non in hoc terræ puncto, ſed in cœlo propaganda gloria*.

4. Reg. 10. v. 30.
Oſe. 1. v. 4.
Rup. Abb. in Oſe.
In dignitate conſtituti politicè agunt.
S. Aug. l. 1. con. mend. c. 2.
Sed Dei Regnum perdunt.

DISCURSUS VI.

ARGUMENTUM.

Sublimia loca præcipitia vicina comminantur, fortunaque quæ hominem exaltat; eumdem pariter deprimit; ideòque etiam viri perfectiſſimi magnum ſibi ex honoribus periculum conciliant.

THEMA.

Dejeciſtis eos dum allevarentur. Pſ. 72. v. 18.

1 PRopoſitionis hujus veritatem, nempè quòd eminentia & ſublimia dignitatum culmina ſemper comminentur præcipitia, reipſa expertus eſt in ſemetipſo is qui omnium ambitioſorum primus fuit, Lucifer nimirùm, de quo Propheta Evangelicus ita loquitur: *Qui dicebat; in cœlum conſcendam, ſuper aſtra Dei exaltabo ſolium meum, aſcendam ſuper altitudinem nubium*. Ecce culmen ad quod conſcendere nimis temerè præſumpſit: vultis autem & præcipitium videre quod ſuperbis hujus Spiritus ſuperbiæ & arrogantiæ correſpondere debebat? audite verba immediatè ſequentia, & obſtupeſcite prætactæ propoſitionis in ipſo completam veritatem: *Verumtamen ad infernum detraheris in profundum*. Ubi Oleaſter ita ſcribit: *Vide hujus ſuperbi aſcenſum & deſcenſum. quantò enim altiùs ſe extulit, tantò ad inferiora dejectus eſt: aſcendere voluit ſuper aſtra cœli, & deſcendit ad ima ſepulchri*. Etenim prædicta Evangelici Prophetæ verba Lyranus quoad ſenſum litteralem de Balthaſare Babyloniorum Rege interpretatur: quoad ſenſum verò ſpiritualem de pulcherrimo omnium Angelorum Principe exponit, cujus miſerabilis lapſus accidit juxta proportionem ſuæ præſumptionis. Unde Gregor. ait: *Elevatio ipſa ruina eſt, quia dum gloria falſa ſubnixi ſunt, à gloria vera evacuantur*.

Ambitio præcipitium minatur.
Iſa. 14. v. 13.
Oleaſt.
S. Greg. l. 1. reg. ep. 5.

2 Porrò æternæ veritatis eſt illa à Chriſto ſæpiùs pronuntiata propoſitio: *Qui ſe exaltat, humiliabitur*: Circa quæ verba advertendum eſt, quòd Salvator non dicat: *Qui exaltatur*, ſed *qui ſe exaltat*: quia hi qui inviti ad ſublimes dignitates promoventur, nec aliis quàm meritorum gradibus ad eaſdem conſcendunt, comminato huic lapſui minimè ſubjiciuntur, dummodò in ſua virtute perſiſtant, ſeque quoad uſque in ſublimi illo ſtatu valdè aliàs lubrico conſtituti ſunt, ſeduci nequaquam permittunt: E contra verò qui ſine ullo meriti fundamento ex ſola ambitione in altum ſe evehere ſatagunt, jure merito certiſſimum ſibi metuere poſſunt præcipitium. S. Thomas de Aquino, qui aliquot inſignibus Archiepiſcopatibus nuntium remiſit, *De regimine Principum* tractans, fragilis naturæ noſtræ, metallum optimè conſiderat, videlicet quòd nulla alia ex re conſtet, præterquam ex pulvere & cinere: Ipſa autem experientia perſpicuè ſatis demonſtrat, cinerem, quantò magis in altum exponitur, tantò eumdem in ventorum ludum & ludibrium ampliùs converti, & per aëra quaqua verſum diſpergi: quòd ſi verò homo tamquam è terram plaſmatus conſideratur, hæc quoque ratione eidem in alto collocatum eſſe minimè convenit, quia ſitus eminens ſphæræ terreſtri minimè eſt proportionatus, imò naturali ejus ſitui penitus repugnat: *Nihil violentum perpetuum*; atque ideò à ſupremo rerum omnium artifice ſitum inter omnia elementa infimum accepit: *Terra non congruit eſſe in alto, quæ eſt infima elementorum: cineri etiam expedit, ne in alto ſit, ne diſpergatur a vento*. Demum verò S. Doctor quænam ſit humanarum dignitatum conditio, hiſce verbis declarare pergit: *Quid eſt poteſtas culminis! tempeſtas mentis: ſpecialiter perflat ibi aquilo, juxta verbum Luciferi: Dominans ſedebo in lateribus Aquilonis*. Tamdem concludit, timendum & contremiſcendum eſſe omnibus in alto dignitatum culmine poſitis, honoreſque ſummo eſſe ſtudio fugiendos. *Ex his patet*, inquit, *quòd poteſtas temporalis non eſt propter ſe appetenda, ſed eſt multum timenda, locus verò humilis eſt eligendus, ſecundum conſilium Salvatoris*, qui dixit: *Recumbe in noviſſimo loco, hic eſt locus congruens homini, qui eſt terra & cinis*.

Ambitioſi metuunt præcipitium.
S. Tho. l. 1. c. 1. de regim. Princ.
Iſa. 14. v. 13.
Honores fugiendi.
Luc. 14. v. 10.

3 Hugo Cardinalis ingenioſè ſe ad luctatores reflectit, qui eodem tempore quo æmulum colluctatorem in ſublime elevant, nullo alio fine ducuntur, quàm ut ipſum tantò vehementiùs terræ allidant; ac proindè Eminentiſſimus Doctor dicit, idem quoque Prophetam regium de aliis qui in altum ſublimantur, dicere voluiſſe, dum ait: *Dejeciſti eos dum allevarentur: ſicut in lu-*

Hug. Card. in Pſ. 72.
Quo eminentior gradus, lapſus profundior.

cta

Digitized by Google

ta luctator ſimul elevat ſocium ſuum & deiicit: Dejeciſti eos de prælatione & poteſtate ſua: Quomodo facti ſunt in deſolationem? Inquit idem Pſalmiſta immediatè poſt verba præcedentia. Etenim ingens mutationis ſcena in morte conſpicitur, eò quòd unuſquiſque illos deſolatos relinquit; *Facti ſunt in deſolationem in morte, nullus enim tunc eos juvat*, in illo namque momento nihil omninò quævis militum cuſtodiæ, nihil armatorum exercitus, nihil theſauri, nihilque denique turbæ famulorum proſunt: *Etiamſi Rex ſit homo, nihilominus quando mortuus eſt, abominabilis eſt omnibus.* Albert. Magn. Davidem dum ait: Dejeciſti eos dum allevarentur, dicere voluiſſe exiſtimat, quòd eodem tempore quo ambitioſi in thronum ſublimantur, vel maximè in proxima præcipitii pericula exponantur; Etenim mors Principibus magis quàm cunctis aliis inſidiatur, ipſique plùs quàm vilis plebecula & privati homines, ſeditionibus, conjurationibus, bellorum inquietudinibus, variiſque violentis mortis generibus ſubjiciuntur; *Etiam dum allevarentur in honoribus, dejeciſti eos eo ipſo: Elevans alliſiſti. Tolluntur in altum*, ut Poeta ille cecinit, *Ut lapſu graviore ruant*: cujus plurima viſa fuere funeſta exempla, ſufficiat ex Hiſtoriis prophanis Exemplum Sejani: ex ſacris verò Hiſtoriis illud quod de Aman refertur: Unde quantò dignitatis culmen eminentius eſt, tanto conſequenter profundior eſt lapſus & præcipitium.

Pſ. 72. v. 18. & 19.

Alb. M. in Pſ. 72.

Principes periculoſius vivunt.

4 Sanctus Apoſtolus audacter ſibi promittere non dubitavit, quòd nulla unquam re quæ eſt in hoc mundo à Dei flagranti amore avellendus aut ſeparandus ſit, unde ait: *Certum ſum enim, quia neque mors, neque vita, neque Angeli, neque principatus, neque virtutes, neque inſtantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia poterit nos ſeparare à charitate Dei.* S. Bruno per dictionem illam, *altitudo*, humanæ dignitatis faſtigium intelligendum eſſe dicit: *Neque altitudo, i. e. promiſſio honoris: Vel altitudo eſt illa, quando Diabolus purpuratum ſe & diademate nitentem oſtendit.* Porrò circa prædictum Apoſtoli textum duo præcipuè obſervanda veniunt: Primum eſt, quòd honores & gloriam humanam ultimo omnium loco recenſuerit, ad eum ferè modum quo Lucifer ultimæ tentationis loco eam præcipuè reſervavit, quàm ad ipſius lapſum procurandum vehementiſſimam eſſe cenſuit, ſcilicet ſceptrorum regnorumque terræ hujus Chriſto factam oblationem & promiſſionem: Alterum verò eſt, quòd Apoſtolus non ſine myſterio duo illa conjunxerit ſimul, ſcilicet *altitudinem & profundum*, hoc enim ideò vel maximè fecit, ut nobis denotaret, quòd ſublimiſſimi honores maximam cum horrendis præcipitiis conjunctionem habeant. Unde dicit S. Auguſt. *Quanto plus honoramur, tantò plus periclitamur, honor periculis ſuſtentatur.*

Rom. 8. v. 38. &c.

S. Brun. ib.

Dignitates cum præcipitiis conjunguntur.

S. Aug.

5 Omnibus paſſim nota eſt illa à Salvatore noſtro miſerabilis illius hominis allata parabola, qui ab Jeruſalem in Jericho deſcenderat: *Homo quidam deſcendebat ab Jeruſalem in Jericho, & incidit in latrones.* Porrò non deſunt qui hanc parabolam veram Hiſtoriam eſſe quæ ſuo tempore verè acciderit, exiſtimant. Rupert. verò Abb. Tuit. eamdem de protoparente noſtro hiſce verbis exponit: *Non dixit ſolummodo: Homo quidam incidit in latrones, ſed deſcendebat*, inquit, *ab Jeruſalem in Jericho, & tunc demum incidit in latrones; niſi enim deſcenderet, non incidiſſet, quia videlicet niſi mente ſuperbiret, dati præcepti prævaricationem non incurriſſet, deſcendebat, quia mente tumebat.* Deinde ibidem docet, quomodò ſuperbire idem ſit, quod deſcendere; ait namque: *Tumore aſcendere, veraciter deſcendere eſt: quia videlicet ubi mens elevatur, ipſa elevatione deiicitur:* Unde Pſalmiſta: *Dejeciſti eos, dum allevarentur.*

Luc. 10. v. 30.

Rup. Abb. l. 3. in Gen. c. 8.

6 S. Malachias ſanctiſſimæ vitæ Epiſcopus, atque à veridico S. Bern. calamo egregiè concelebratus, ex toto virium ſuarum conatu honores fugit. Unde præfatus mellifluus Doctor ita de eo ſcribit: *Omnem locum ſublimem veluti præcipitium reformidabat.*

S. Bern. in vita S. Malach.

7 Quando Eugenius ex Monacho Ciſtercienſi, qualis antea erat, ad Papatum aſſumptus fuit. S. Bernardus eidem cordialiſſimè compatiens, ad Curiam Romanam, quæ illum è Monaſterii ſui ſolitudine extraxerat, hiſce verbis tranſcripſit: *Parcat vobis Dominus, quid feciſtis? Sepultum hominem revocaſtis ad homines? fugitantem curas & turbas, curis denuo implicuiſtis?* Ut autem eidem Curiæ ſcopulos, inter quos illum collocarat, oſtenderet, conſequenter ait: *Currebat benè, quid vobis viſum eſt, ſepire vias ejus, avertere ſemitas, greſſus involvere? quaſi deſcenderet de Jeruſalem, & non magis aſcenderet de Jericho, ſic incidit in latrones.*

S. Bern. ep. 238.

8 S. Bern. Senenſ. thronum Darii Regis regium ſeptem gradibus conſtantem nobis deſcribit: Omnes autem hi gradus ex variis erant lapidibus pretioſis confecti, præter ultimum. En ipſiſſima ſancti hujus Scriptoris verba: *Rex Darius fecerat ſibi thronum de auro, & per ſeptem gradus aſcendebatur ad eum; primus erat de Amethyſto, ſecundus de Smaragdo, tertius de Topazio, quartus de Granato, quintus de Adamante, ſextus de Auro, ſeptimus de Luto.* Magis autem, dicat fortaſſe aliquis, neceſſarium videbatur, ut gradus ultimus utpotè Majeſtati regiæ proximè vicinus, omnium eſſet pulcherrimus & pretioſiſſimus, cur igitur ex luto ſive creta fabricatus fuit? Reſpondeo igitur, id factum eſſe ut per hoc Principibus viris inſinuaretur, quod quantò ſunt potentiores & formidabiliores, tantò quoque majores patiantur inſidias, ipſique morti viciniores exiſtant: Vel etiam dici poteſt, ita factum eſſe ad denotandum, quòd eo tempore quo quis ad altiſſimum honoris gradum uſque pervenit, tunc inconſtans fortunæ rota communiter vel maximè mutare & girare ſoleat, ita ut qui antea conſiſtebamus in vertice, mox mutato fortunæ ſtatu jaceamus in luto, cunctorumque pedibus conculcemur. *Septimus de Luto.*

S. Ber. Sen. t. 3. ſer. 25.

Potentiores majores inſidias patiuntur.

Mutabilis fortuna.

9 Hujus experientiam nobis increata Altiſſimi ſapientia Nabuchodonoſori Regi ſubminiſtrare voluit, qui quòd ex Monarchiæ ſuæ potentia in tantam obturguiſſet animi elationem, ut nullum alium præter ſemetipſum Deum uſpiam reperiri poſſe omninò ſibi perſuaſerit, vindice Deo, ut ſua inter rationis expertes beſtias paſcua quæreret, juſte condemnatus fuit. Huic igitur per modum ſomnii ſtatuam quamdam ob oculos verſari voluit, cujus caput aureum, pectus cum brachiis argenteum, venter & fœmora ænea, pedes verò ferrei erant: Quæ metallorum diverſitas, prouti ſacri Expoſitores viſionem illam declarant, 4. deſignabat Monarchias præcipuas, totique terræ ummitò formidabiles: Et quidem in capite aureo Chaldæorum denotabatur Monarchia, Medorum & Perſarum in argento, in ære Macedonum, Romanorum denique in ferro. Sed cuinam hæc metalla omnia innitebantur? aut quale ſtatua hæc fundamentum aut baſim habebat? Aliud profectò nullum quam lutum? *Ferrum mixtum teſtæ & luto.* ut per hoc innueretur, quòd quantumvis Monarchæ etiam exercitibus ſuis potentes & formidabiles exiſtant, ſemper tamen luto tamquam baſi & fundamento innituntur: *Exibit ſpiritus ejus, & revertetur in terram ſuam, in illa die peribunt omnes cogitationes eorum:* Eo tempore quo Henricus IV. Galliarum Rex Chriſtianiſſimus, per exercitum quemdam numeroſiſſimum & victorioſum, totum quaſi univerſum ſimul & ſemel abſorbere minabatur, cunctoſque Europæ Principes ſuſpenſos & tremebundos tenebat, unicus duntaxat ferri ictus ſubitò eumdem è medio vivorum ſuſtulit: adeò ut eodem protſus ictu proſtratæ & dejectæ fuerint omnes quas mente ſua volvebat, conſiliorum machinæ. In hac tamen ſtatua pulcherrimum quoddam obſervandum eſt myſterium. Sicut enim Deus in ſtatua illa Monarchiarum repræſentat honores & præcellentias, ita quoque eodem tempore eaſdem proponit, ut præcipitio proximas: *Abſciſſus eſt de monte lapis ſine manibus, & percuſſit ſtatuam in pedibus ejus ferreis, & fictilibus, & comminuit eos, tunc contrita ſunt pariter ferrum, teſta, æs, argentum, & aurum, & redacta quaſi in favillam æſtivæ areæ, quæ rapta ſunt vento, nulluſque locus inventus eſt eis.* Circa quæ verba Hugo Cardinalis ait: *Statuam percutit in pedibus, quando majores aliquos in ſæculo, qui mundum videntur ſuſtinere & portare, deiicit in paupertatem vel mortem.*

Declinat ſtatus Nabuchod.

Dan. 2. v. 31.

Pſ. 145. v. 4.

Exemplum.

Hug. Card. ibi.

Na.

10 Mæretè olim Jobus, qui etiam opulentiſſimus ſuo tempore Princeps multorumque populorum Dominus extitit, lamentatus fuit hiſce verbis: *Redactus ſum in nihilum, abſtuliſti quaſi ventus deſiderium meum, velut nubes pertranſiit ſalus mea.* Quod lamentum Sanctus Gregorius de iis exponit, qui quantò amplius exaltantur, tantò depreſſioni viciniores exiſtunt; quia nubes quantò amplius ſupra nos cœlum verſus elevantur, tanto citiùs à radiis ſolaribus diſſipantur & evaneſcunt:

Job 30. 15. S. Greg. l. 20. mor. c. 20.

Nubes

Exaltati ut nubes diſſipantur.

Nubes quippè in alto eminet, ſed hanc ad curſum flatus impellit: ſic ſunt temporalia iniquorum bona, veluti in alto quidem per honoris celſitudinem degere videntur, ſed ad curſum vitæ quotidiè veluti quibuſdam mortalitatis ſuæ flatibus impelluntur; Salvus ergo ut nubes tranſit, quia perverſorum gloria, quæ alta eſt, fixa non eſt.

Vel ut fumus. Pſ. 36. 20.

11 Aliam quoque ab hac parum differentem in Propheta regio legimus ſimilitudinem; Hic enim Magnatum potentiam fumo ſimilem eſſe dicit: *Deficientes quemadmodum fumus deficient*; Fumus etenim quantò altiùs aſcendit, tantò citiùs deficit & evaneſcit: ita quoque ſuperbiæ, arrogantiæ & ambitionis fumus, quantò altiùs ſeſe erigit, tantò quoque faciliùs interit. Unde S. Gregorius ait: *Fumus quippè aſcendendo deficit, & ſeſe dilatando evaneſcit, ſic videlicet fit cum peccatoris vitam præſens felicitas comitatur, quia oſtenditur ut altus ſit, inde agitur ut non ſit.*

S. Greg. l. 1. reg. ep. 1.

Superbi laborant vertigine.

12 David qui juventutis ſuæ tempore pecora in paſcua abegerat, virgamque paſtoralem adminiſtrarat, quando ſe in ſublimi Iſraelis throno poſitum, regiumque ſceptrum manu ſua gubernantem conſpexit, hanc Divinæ Majeſtati ſupplicationem obtulit: *Non veniat mihi pes ſuperbiæ*. Etenim quando pedes caput aliquod inflatum & tumidum ſuſtentant, nihil illis æquè eſt facile quàm ut in præcipitium corruant; capita namque debilia, qualia illa quæ nulla alia re quàm vento & fumo turgeſcunt, eſſe ſolent, in locis eminentioribus vertiginem ſemper pati conſpiciuntur. Notandum quoque eſt, quòd paulò poſt quam dixiſſet: *Non veniat mihi pes ſuperbiæ*; è veſtigio ſubjungat: *Ibi ceciderunt, qui operantur iniquitatem, expulſi ſunt, nec potuerunt ſtare*: quia qui ſine meritis ex ſola dominandi libidine ad honores conſcendunt, tyrannos ſe poſtea non Dominos probare ſolent, millenæque ab ejuſmodi indignis & ambitioſis committuntur iniquitates, adeò ut tandem populi quos ſubditos habent, hac illorum tyrannide & ſcelerata vita exaſperati, eos à dignitatis, quàm invaſerunt culmine deiicere & præcipitare haud infrequenter conentur, prout in quolibet ſæculo ipſa nos ſæpè docuit experientia.

Pſ. 35. v. 12.

S. Greg. l. 1. reg. ep. 5. Pſ. 72. v. 18.

13 Valdè etiam notanda eſt alia quædam conſideratio, quam S. Greg. circa illa verba: *dejeciſti eos dum allevarentur*, habet, nam in quadam Epiſtola ſua ita ſcribit: *Preſſus in hoc honore tumultu ſæcularium negotiorum, ex eis me eſſe video, de quibus ſcriptum eſt: Dejeciſti eos dum allevarentur*: quibus verbis S. hic Doctor clarè teſtatur, dignitatis culmen ad conſervandam humilitatem, acquirendaſque virtutes & perfectionem acquirendam ineptiſſimum valdèque periculoſum eſſe: *Neque enim dixit: Dejeciſti eos poſtquam allevati ſunt, ſed dum allevarentur; quia pravi quique dum temporali honore ſuffulti foras videntur ſurgere, intùs cadunt.* Periculum iſtud S. hic Pontifex optimè intellexit, illudque toto animi conatu à ſe avertere ſtuduit, quando ſummo Pontificatui acceptando quoad potuit reluctatus eſt, atque in ementito & ſimulato quodam peregrini habitu in Silvas ſeſe abdere voluit, licet conatu id prorſus irrito fecerit, ſiquidem Divina Omnipotentia ipſi inſinuare voluit, ſe etiam prodigium hoc facere poſſe, ut ſcilicet, ſervorum ſuorum in humanarum ſeu potiùs ſuper humanarum dignitatum vertice conſtitutorum non ſolùm conſervetur, verùm etiam majora quotidiè incrementa acciperet. Advertendum tamen eſt S. Gregorium in ſupremo hoc Dominii culmine poſitum in tantùm ſanctum factum fuiſſe, in quantùm ſe non Dominum, ſed ſervum, imò ſervorum Dei ſervum eſſe ſemper agnovit, quia primus fuit, qui inter Pontifices hunc ſibi titulum vendicavit: *ſervus ſervorum Dei*. S. Auguſtinus in loco quodam ita ſcribit: *In quo loco ſciebam, non eſſe Epiſcopum, ne illuc accederem, cavebam, & hoc agebam, quantum poteram, ut in loco humili ſalvarer, ne in alto periclitarer.* Etenim inter dictiones Damnatio & Dominatio parva utique intercedit differentia, quod Petrus Bleſenſis ſequenti ſententia ingenioſè notavit: *Multorum dominatio eſt eorum damnatio, quot enim paupertas ad cœlum promovet, tot eum dignitatibus ſuis Infernus abſorbet.*

Vir humilitas, ubi dignitas.

S. Greg. Primus titulo utens Servus ſervorū Dei.

S. Aug. ſer. 1. de comm. vita cleric.

N B.

Pet. Bleſ.

Chryſoſt. ſer. 13.

14 Chryſol. benè obſervat quod Dæmon Chriſtus in locum quemdam valdè eminentem & ſublimem, ſcilicet ſuper pinnaculum tranſtulerit templi, in quo populus à Sacerdotibus erudiebatur, eique dixerit: *Mitte te deorſum, ſcriptum eſt enim, quia Angelis ſuis mandavit de te, ut cuſtodiant te &c. Mitte te deorſum, ſic ſuis ſuadet, ſic elevat, ut de alto faciliùs præcipitet in ruinam.* Et ideò novum prorſus & inauditum prodigium fuit, quòd ſæculum præteritum oculis ſuis videre meruit, ſine ullo exemplo ſæculorum priorum, quòd ſc. S. ille Carol. Borrom. ad ſupremum maximorum honorum faſtigium evectus, prout ipſemet ſæpiùs ad majorem Dei gloriam ſaſſus eſt, in perfectione Chriſtiana quotidie magis magiſque profecerit, utendo Dominiis quibus præſidebat, ut in dies ſibi magis magiſque vileſceret, theſauros quoque non alium in finem uſurpans quàm ut in extrema paupertate viveret, potentiam ſuam ſimiliter non ad aliud adhibens, quàm ut alios perſæpè beneficiis pervenire poſſet. Unde percelebre eſt illud in laudem ſanctiſſimi hujus Cardinalis à Panygarola prolatum elogium, nimirum: quòd ex toto mundo, qui tot tantiſque eum quotidiè afficiebat favoribus, non plùs in dies ſibi acceperit, niſi quantum accipere indi es canis ſolet à ſuo Domino, hoc eſt aquam, panem, & palam. Cæterùm paucos alios invenietis, qui in magnis honoribus collocati à primæva ſua ſanctitate non degenerarint; Trita enim & receptiſſima eſt illa, quam modo examinavimus propoſitio: *Honores mutant mores.*

Promoti ſequantur.

S. Borrom.

DISCURSUS VII.

ARGUMENTUM.

Vita & gloria mundana Magnatum ſæculi hujus brevis eſſe oſtenditur, ipſaque dignitatum terrenarum fugacitas & inſtabilitas penitius conſideratur.

THEMA.

Omnis Potentatus vita brevis. Eccl. 10. v. 11.

1 Ecclefiaſtico nequaquam ſufficere videtur quòd Magnates de citò terminanda ipſorum potentia monuerit dicendo: *Omnis Potentatus vita brevis*; ſiquidem paulò poſt iterum repetit: *Rex hodie eſt, & cras morietur*. Innocentius III. ſummus Pontifex dicit: *Verum eſt illud Poeticum: In ſe magna ruunt, ſummiſque negatum eſt, ſtare diu: tolluntur in altum, ut lapſu graviore ruant.* Atque ut intentum ſuum tantò ſolidiùs probet, illum Davidis textum adducit: *Vidi impium ſuperexaltatum & elevatum ſicut cedros Libani; Tranſivi & ecce non erat qui eum agnoſceret, quæſivi & non eſt inventus locus ejus.* Quantò major eſt umbra, magiſque creſcit, & exaltatur, tantò eſt defectioni vicinior; ad eumdem quoque modum dignitates humanæ quantò proſperiùs fluunt, tantò ſunt occaſui magis propinquæ.

Magnatum vita brevis.

Inn. III. l. 1. de cont. mundi c. 29.

Pſ. 36. v. 15 & 36.

2 Valde conſiderabilia ſunt illa Oſee verba: *Tranſire fecit Samaria Regem ſuum, quaſi ſpumam ſuper faciem aquæ.* Etenim hæc eſt aquarum omnium naturalis conditio, quod, quando obortis tempeſtatibus intumeſcunt, ſeſeque in altum erigunt, in littore quod alliduntſpumas illas protinus gignant, quæ aquæ ex igne effervescentes videntur eſſe bullitus: Porrò intumeſcentes hæ aquæ Dominiorum & imperiorum ſunt ſymbolum, in quibus ambitioſi totaliter evaneſcunt, hæc autem Dominia inſtabilia ſunt ad eumdem modum quo ſpumæ velociter diſparent. Quòd & Sanctus Gregorius optimè confirmat, dum ait, per hanc ſimilitudinem nobis inſinuari quod dignitates & honores hanc habeant naturalem proprietatem, quòd etiamnum vix emicantes ſubitò evaneſcant: *ſic ſpumoſa aquarum bulla inchoantibus pluviis excitata ab intimis certatim prodeunt, ſed eo celeriùs diſrupta depereunt, quo inflata citiùs extenduntur, cumque excreſcunt, ut appareant, creſcendo peragunt, ne ſubſiſtant.*

Oſe. 10. v. 7. Magnatum gloria ſpuma.

S. Greg. l. 16. mor. c. 1.

3 Verumtamen ad fugacitatem gloriæ mundi hujus vivaciter exprimendam umbræ ſimilitudo longè aptior & opportunior eſſe videtur, idemque etiam, ni fallor, verborum Prophetæ regii ſenſus fuit, dicentis: *Homo vanitati ſimilis factus eſt, dies ejus ſicut umbra prætereunt*; tametſi enim ſimilitudo magis propria à velociſſimo Solis curſu peti potuiſſe videri nonnemini poſſit, hac tamen non ſine myſterio nequaquam uti voluit, quia Sol dum ſuper Hemiſphærio noſtro diſcurrit, luce & benigniſſimis radiis ſuis terræ ſe beneficum exhibet, in rerum ſublunaribus

Mundi gloria umbra.

Pſ. 143. v. 4.

Digitized by Google

lunarium influit generationem, maturat fructus, arbores germinare, flores erumpere facit, atque in ſecretiſſimis montium venis, pretioſiſſimi generat metalli mineras, cùm tamen umbra nihil ſimile homini præſtet; inſuper etiam umbræ ſimilitudo ideò magis adæquata cenſenda eſt, quia præter eam quam in ſe continet vanitatem, inſtabilitatem quoque ſibi olmis infeliciter adjunctam habet, utpotè quæ numquam in eadem figura perſiſtit, ſed tranſcurrit, augetur diminuiturque juxta curſum & gyrum Solis tardiorem velocioremque: Unde S.

S. Bern. ſer. 20. in cant.

Bernardus ait: *Declinaverunt ſicut umbra, quia præterierunt ſine fructu, præterit enim figura hujus mundi*, ſive ut eſt in Græco, *Decipit*; quia dignitates tunc vel maximè deficere & evaneſcere videmus, quando caſdem vel maximè ſtabiles futuras eſſe arbitrabamur. Optimè igitur Theod. Studites ait: *Quid eſt, præterit figura hujus*

S. Theod. Stud. catech. 3.

mundi? id eſt, labitur, prætereqitat, nec vel diurnam ſtabilitatem obtinens; ſed qui heri nitidus, hodie ſqualidus, qui heri in re ſplendida, hodie in miſeria; & nunc attollitur ille, nunc alter dignitate ruit, hic è paupere fit dives, alius è divite pauper.

Imperatorū. Pontificum vita brevis.

4 Porrò ſi in ſolo velimus brevitatis puncto diutiùs nonnihil ſubſiſtere, qua tot Imperatores in Imperio ſuo gaviſi fuere, eorum duntaxat exactè conſcriptus legatur Catalogus, & quàm ſubitò, quàmque violenta morte potior illorum pars interierit, protinus inveniemus. Inter ſummos quoque Pontifices, quam ſunt pauci, qui Pontificatum ſuum etiam uſque ad integrum anni ſpatium producere potuerint? Agapitus I. & Lucius II. undecim duntaxat ſupervixere menſes: Benedictus II. & Alexander V. menſes tantùm decem; Joannes XIV. & Joannes XX. octo ſolùm menſes vixerunt; Stephanus VII. ſeptem; Stephanus IV. & Leo VI. ſex; Innocentius V. & Cœleſtinus V. quinque tantùm rexerunt menſibus; alii duo Joannes XVI. & XVII. quartum tantummodò menſem attigerunt; Innocentius IX. in duos uſque menſes Pontificale ſolium inſedit; Valentinus hujus nominis unicus, Leo V. Adrianus V. S. Gregorius VIII. unicum duntaxat menſem numerare poſſunt: at verò longè anguſtioribus limitibus, breviorique periodo vitam ſuam alii clauſere Pontifices, qui ſuum non niſi ad dies aliquot producere potuerunt Eccleſiæ Imperium; Etenim Leo IX. in Pontificatu ſolum ſupervixit viginti ſeptem diebus; Pius IV. diebus viginti ſex; Damaſus II. diebus viginti tribus; Marcellus II. diebus uno ſuprà viginti; Siſinnius hujus nominis unicus diebus viginti; Cœleſtinus IV. diebus ſeptendecim; Bonifacius VI. diebus quindecim; Urbanus VII. ſeptem diebus; Stephanus II. quatuor duntaxat dies attigit; adeòque juſtam habuit B. Petrus Damianus exclamandi rationem: *O termini do-*

S. Petr. Dam. ep. 5. ad pop. Alex.

minandi, qui etiam in extrema miſeria videri poſſent anguſti, quidni in ſuprema gloria anguſtiſſimi videantur; Verum enim verò ſpecialiſſimus hic eſt Divinæ providentiæ modus, ad humanam tantò efficaciùs ſupprimendam ſuperbiam, *ut humano generi, quam deſpicienda ſit temporalis gloria, in ipſo gloria principatu evidenter oſtendat.*

5 Enimverò in lib. Job legimus: *Dies mei velociores*

Job 9. v. 25. Dignitates pomis ſimiles.

fuerunt curſore, fugierunt, pertranſierunt quaſi naves poma portantes; Quinam verò adeò eſt inexpertus, qui quam facilè poma marceſcant, non videat, maximè quando ex uno loco ad alium transferuntur navigio. Porrò aſtutus ille Averni ſerpens per pomum quoddam protoparentibus noſtris ſuperbiam & ambitionem impreſſit, qua Deo ſimiles fieri avidè cupiebant; pomum verò iſtud Deus eſſe voluit expreſſam dignitatum humanarum labilem fugacitatem & fragilitatem. Etenim in vita S. Caroli Borromæi legitur, quod dum ab eo etiamnum puerulo, puerilis recreationis multa poma in unum collecta in varios ordines diſtribuerentur ab avo, quid rei faceret, interrogatus, reſpondit, mundum in bonum ordinem redigo, regnaque ad invicem concilio: inter eos verò Oratores, qui in ejus laudem panegyricos contexuere, unus eſt, qui in pomis illis potentiæ Principum contemplabatur vanitatem: quia quemadmodum Joſephus de pomis juxta mare mortuum productis ſcribit, eadem deforis quidem pulchrè colorata & ſana videri, ab arbore tamen mox ut decerpuntur in fumum reſolvi: *Carpentium manibus in fumum evaneſcunt & cinerem*; eodem quoque modo ſceptra, dignitates, & Imperia forinſecus quidem ſpectata appetitum provitant, vix tamen per experientiam deguſtata faſtidium, anxietatem animi, & perſæpè ipſam quoque mortem habenti conciliant.

6 Valdè conſiderabilis eſt illa loci circumſtantia in quo Apoſtoli in eam inciderunt, quam inter ſe de primatu habuere contentionem: *Facta eſt contentio inter eos, quis eorum videretur eſſe major;* S. Marcus dicit: *In via inter ſe diſputaverant, quis eorum major eſſet.* — Luc. 22. v. 24. Marc 9. v. 33.

Circa quæ verba S. Hieronymus ait: *Rectè in via tractabant de Principatu, ſimilis enim eſt tractatio loco; Principatus enim ſicut ingreditur, ſic deſeritur, & quandiu tenetur, labitur.* Nullo vel certè exiguo cum fundamento Monarchia, Regna, Principatus & quævis alia ſuprema dominia è cæco vulgò ſtatuum titulo denominantur, ſiquidem certiſſimum ſit, quòd nullam protſus in ſe ſtabilitatem aut firmitudinem contineant, utpotè quæ continuò motu ab uno hærede ad alium tranſeunt: Ac proindè optimè Seneca ait: *Pompa eſt, oſtenduntur res iſtæ, non poſſidentur, & dum placent, tranſeunt.* — S. Hier. cit. in gloſſ. Nulla ſtabilitas.

7 Advertatis velim quibuſnam nominibus Deus animalia ſpeciatim nominarit, quando Deus homini univerſale in omnia animalia Dominium contulit: Neque enim illa Deum ſpecialiter leones, elephantes, equos, tygrides nominaſſe reperies, ſed generatim tantùm aves & piſces: *Præſit piſcibus maris, volatilibus cœli; Ex aquis ortum genus partim remittis gurgiti* (ita enim in Hymno canit Eccleſia) *partim levas in aera*: jam verò certum eſt, quod inter cuncta animalia nulla reperiantur adcò in continuò motu conſiſtentia, ſicut aves & piſces, hi enim continuò girantur, volvuntur & revolvuntur, utpotè qui aquis in continuo ſimiliter motu conſiſtentibus, natales ſuos in acceptis referunt, idque, ut ego quidem exiſtimo, ad denotandum quam ſit gloria mundana infirmum & inſtabile elementum. — Dignitates avibus & piſcibus ſimiles. Gen. 1. v. 26.

8 David Propheta juſto quodam zelo adversùs ſuperbos & arrogantes homines accenſus & armatus, atque ad Deum converſus dixit: *Deus meus pone illos ut rotam.* S. Bernard. autem de rota optimè his verbis ſcribit: *ſicut rota numquam ſtat, ſed perpetua volubilitate circumagitur, ita in hac vita rota nulla ſtabilitas aut ſecuritas reperiri poteſt.* Fortunatus quidam ex aulæ Proceribus, ſuoque Principi cumprimis charus à Duce quodam, num in fortuna ſua melius quid deſideraret, interrogatus, unicam duntaxat rem ſibi deeſſe reſpondit: cumque ulteriùs ad edicendum quidnam illud eſſet, urgeretur, ſubjunxit, ſe clavum aliquem quo volubilem fortunæ rotam ſiſteret, ne à ſtatu in quo nunc eſt, verti aliqua ratione poſſet, unicè deſiderare: quod quidem reſponſum prudentiſſimum fuiſſe nemo dubitabit: Etenim veriſſima eſt illa S. Ambroſii ſententia: *Bona hujus ſæculi inſtabilia ſunt, & rotarum in more cum ipſo ſæculo volvuntur.* Sapiens Divinam ſapientiam pila in hoc mundo ludere perhibet: *Ludens in orbe terrarum;* luſus autem hic pilæ quem Deus in hoc mundo exercere dicitur, alius, ut ego quidem arbitror, non eſt, quàm continua illa ſceptrorum, regnorum, Dominorumve ab una manu in alteram per gyrum, ad purum Dei beneplacitum ad inſtar pilæ facta tranſmiſſio, mundus enim communiter ad inſtar globi ſeu pilæ in forma ſphærica ab omnibus deſcribitur. Id quod Boetius Severinus optimè ad propoſitum noſtrum hiſce verbis expoſuit: *Hunc continuo ludum ludimus, rotam volubili orbe verſamus, infima ſummis, ſumma infimis mutare gaudemus.* — Rota. Pſ. 82. v. 14. S. Bern. ſer. de fall. praſ. ſeculi. Prudens dictum Aulici felicis. S. Ambr. de Abr. Prov. 8. 31. Mundus Pila. Boet. Sever. l. 2. de conſ. philoſ. 2.

9 Hanc honorum mundanorum continuam volubilitatem & mutationem Tertullianus unico verbo eoque valdè ſignificante & expreſſivo deſcribit, dum illam *verſi formem* appellat. In Iſaia quoque ſcribitur: *Ecce gentes quaſi momentum ſtateræ reputatæ ſunt.* Sapiens ſimiliter ait: *Tamquam momentum ſtateræ reputata, ſic eſt ante te orbis terrarum, & tamquam gutta roris antelucani, quæ deſcendit in terram.* Arabicus loco Ly *momentum*, legit, *tamquam depreſſio linguæ bilancis.* At verò ſcire percuperem in quonam illa inter Dominium quod obtinetur in ſubditos, & ſtateram, ſive roris antelucanam guttam, conſiſtat proportio; Quidnam enim ſtatera quæ ad emendum & vendendum facta eſt, commune habet cum ſceptris & Dominiis? Pro reſponſione notandum eſt, quòd bilances eriguntur & deprimuntur, aſcendunt ſurſum, & deſcendunt deorſum; idem quoque in conſpectu Dei fit quoad honores mundi hujus, — Tertull. l. de Pallio c. 2. Iſa. 40. v. 15. Sap. 11. v. 23. Glotta[illegible]

jus,

Digitized by Google

jus, quos enim ſuperbi procurant & ambiunt honores nunc aſcendunt, paulò poſt deſcenſuri. *Hunc continuò ludum ludimus, rotam* &c. Is qui vendit, & qui emit, pecuniam ſuam ex ſua in alienam burſam transmittit, ita quoque Dominia, territoria & ſtatus per continuam emptionem & venditionem in diverſorum Dominorum & Principum tranſmittuntur marſupia vel æraria, quorum hi ad culmen principatus exaltantur, alii verò ab eodem culmine miſerè decidunt. Similiter illa roris antelucani gutta primo diluculo priuſquam Sol illuceſcat margarita quædam pretioſiſſima eſſe videbitur, at verò mox ut Sol exoriens eandem radio ſuo lambere incipit, diſparet & evaneſcit: ita quoque Princeps ille quem hodie ſanum, hilarem eſſe, ſuique Dominii ſceptrum magna cum dexteritate & fortitudine moderari conſpicis, mox ad levis cujuſdam venti flatum, ad unicum Solis radiolum, aliquam capitis intemperiem ſentire, & paulatim deterius ſe habere videbis, adeò ut ei ex improviſo gutta quædam aut catharrus ſuffocativus mortem ſubitaneam afferat, totumque ejus ſtatum funditus evertat: *Omnis potentatus vita brevis*. Magnates enim ob delicati ſanguinis debilem complexionem ad malas contrahendum influentias faciliores communiter eſſe ſolent, magiſque diſpoſiti.

Ros.

Magnates cur facilius moriantur.

10 Verùm enimverò quid de honorum inſtabilitate & volubilitate dicemus, in quantum ſe ex parte honorantium tenent? *Honor eſt in honorante*, dicitur in quodam Philoſophiæ moralis ſolemni axiomate. Simon Machabæus ſuper ſepulchro demortui glorioſi Patris ſui naves quaſdam exſculpi fecit, ut hac ratione unuſquiſque naves haſce cum aliis poſſeſſorum honorum inſignibus conjunctas videns, inde honorum mundi hujus inſtabilitatem tanto clarius agnoſceret: naves enim in maximè volubili elemento continuò fluctuant, adeò ut nunc deprimantur uſque in abyſſum, mox verò ad ſtellas uſque evehantur. Legantur magnifici illi applauſus quos in Saulis primi Iſraelitarum Regis electione univerſus populus Iſraeliticus edidiſſe ſcribitur: *Et clamavit omnis populus, & ait, vivat Rex*: poſtquam verò omnes ipſum adoraſſent. *Dimiſit Samuel omnem populum ſingulos in domum ſuam*; at verò vix pedem ſuum pro adeundis domibus ſuis moverant, cum ecce mox adverſus eum quædam rebellionis ſpecies excitata fuit: *Filii Belial dixerunt: Num ſalvare nos poterit iſte? & deſpexerunt eum.*

1. Mach. 13. v. 27.

Gloria mundi navis.

1. Reg. 10. v. 24. & 25.

1. Reg. 10. v. 27.

11 Prudentiſſimè certè factum, quod præcelſioribus Principibus ſerenitatis titulus attribuatur; coronæ item in figura Solis, ſceptra verò in florum ſpecie efformentur: Etenim ſicut hi ſubitò languent, et ſi quoque diei ſerenitas à repentino quodam turbine ex improviſo obfuſcatur, ipſe Sol ſub caliginoſis nubibus perſæpè abſconditur, ita quoque per hæc Symbola humanarum dignitatum inſtabilitas haud incongruè deſignatur.

Dignitatum Symbola.

12 Dominus Deus noſter Aaroni ſummum Sacerdotium prænuntiare volens, idipſum floreſcenti quadam virga mediante præſtitit; *Invenit germinaſſe virgam Aaron*; at verò haud infortuna hoc loco moveri poteſt Quæſtio, cur ſcilicet non potius ad hunc effectum oraculo quo in Arca dari ſolebant deſiderata reſponſa, uſus fuerit, aut verò revelatione quadam Moyſi ſpecialiter facta? Nimirum Deus *omnia in ſapientia fecit*, Aaroni per hoc inſinuatum eſſe voluit, ut ſupremam illam dignitatem haud ſecus labilem atque fugacem eſſe agnoſceret, ac labilis eſt ſpecies ſeu pulchritudo elegantiſſimi floris, qui mane in lucem editur, & veſperi efflореſcit & interit: *Ut ſummam haberet humilitatem, ſciens commiſſum ſibi florem poteſtatis.*

Num. 17. v. 8. Cõparantur flori.

13 Divina quoque diſpoſitione factum eſt, ut quando Lucifer Chriſto omnia totius mundi regno obtulit, & ſpectanda propoſuit, idipſum in unico duntaxat momento factum fuerit, ita enim expreſsè S. Lucas ſcribit: *Oſtendit illi omnia regna orbis terræ in momento temporis.* Ubi S. Ambroſius ita ait: *Benè in momento temporis ſecularia & terrena demonſtrantur, non enim tam conſpectus celeritas indicatur, quàm caducæ fragilitas poteſtatis exprimitur; in momento enim cuncta illa prætereunt, & ſæpè honor ſæculi abiit, antequam venerit.*

S. Ambr. ep. ad Curt. Verc. Momento.

Luc. 4. v. 5.

S. Ambr. c. 4. in Luc.

14 Poſtquàm SS. Apoſtoli Paulus & Barnabas Lyſtris magnum illud in ſanatione claudi operati fuiſſent miraculum, homines prodigium hocce oculis ſuis videntes, vocem ſuam omnes certatim levaverunt dicentes: *Dii ſimiles facti hominibus deſcenderunt ad nos, & vocabant Barnabam Jovem, Paulum vero Mercurium*, imò & ipſi Sacerdotes accurrerunt, afferentes ad ſacrificandum eis ſelectas victimas: Quibus tamen Apoſtoli cultum veri Dei zelantes ſtrenuè ſe oppoſuerunt. Quiſnam autem honoris iſtius adeòque exceſſivæ venerationis fuit exitus? Non jam poſt aliquot menſium vel ſeptimanarum elapſum ſpatium, ſed adhuc eodem prorſus die, idemmet populus, qui iis veluti Diis acclamaverat, à Judæis inſtigatus, ſublatis de terra in manus lapidibus S. Paulum veluti malefactorem lapidarunt: *Supervenerunt autem quidam ab Antiochia & Iconio Judæi, & perſuaſis turbis, lapidanteſque Paulum, traxerunt extra civitatem, exiſtimantes eum mortuum eſſe.*

Honor quã inſtabilis.

Act. Ap. 14. v. 10.

15 Salvator noſter in triumphali illo in Jeroſolymam ingreſſu ab omnibus urbis illius civibus, imò & pueris feſtivo cum gaudio veluti verus Meſſias ſolemniſſime receptus fuit: *Turba autem quæ præcedebant, & quæ ſequebantur clamabant, Hoſanna Filio David, Benedictus qui venit in nomine Domini*; Et tamen ad veſperam ejuſdem diei in vaſtiſſima illa Civitate, neminem qui illum hoſpitio excipere vellet, reperire potuit, unde in Bethaniam foras ſecedere coactus fuit; Imò idemmet populus qui illum, verbis: *Benedictus qui venit in nomine Domini*, honoraverat, poſtea exclamavit: *Tolle, tolle, Crucifige*; Qui antea ſe propriis veſtibus exuerant, ut eaſdem in ejus obſequium in terram proſternerent, ipſum paulò poſt ſuiſmet deſpoliaverunt veſtibus; quique ipſum projectis in terram olivarum ramis, palmaſque triumphales manibus ſuis geſtantes læti exceperant, paulò poſt ingentem ligni truncum eidem in patibulum præpararunt: *O quàm diſſimile eſt, Tolle, tolle, crucifige, ab illo, Benedictus qui venit in nomine Domini: Quàm diſſimile, Rex Iſrael, Et non habemus Regem niſi Cæſarem? Quàm diſſimile rami virentes, & Crux, flores, & ſpinæ? Cui prius ſternebant veſtimenta aliena, ecce ſuis exuitur*, inquit S. Bernardus. S. mater Eccleſia nobis in diei Palmarum eodem mane triumphum & Paſſionem ob oculos ponit: *Quid ſibi vult iſta mirabilis conjunctio?* inquit idem Doctor mellifluus, *ut diſcamus in nulla lætitia hujus ſæculi habere fiduciam, quis ergo ſperare jam debeat in incerto gloriæ temporalis?* Janſenius, id quod S. Marcus ait nimirum: *Circumſpectis omnibus, cum jam veſpera eſſet hora, exiit inde in Bethaniam*, exponens, Chriſtum conſiderat à matutino tempore uſque ad veſperam famelicum, quando ficui, eò quòd nullum in ea fructum repetiſſet, maledixit, idque totum cum ſingulari myſterio factum fuiſſe dicit, *ut irrideret hujus mundi gloriam, oſtenderetque quod ſit inanis & infida, cum tantos applauſus, tantaſque honorificas acclamationes, ac tantum populi ſtudium ſecuta ſit Crux.*

Expertus eſt Chriſtus.

Matt. 21. v. 9.

S. Bern. ſer. 2. in Palm.

Marc. 11. v. 11. Janſ. ibid.

16 Flos Heliotropium vertitur & circumgyratur, ſecundum quod Sol circumvolvi videtur; ita quoque mutantur & moventur homines, ſecundum quod Sol illis reſplendet, ſecundum proprios fines & intereſſe, juxta illa enim ſuas quoque ordinant paſſiones, affectus, & obſequia. In magna illa adverſus Othonem Imperatorem mota rebellione, cum illum victum & mortuum eſſe crederent, contra ipſum quoque populus univerſus in favorem Galbæ acclamabat, mox verò ut Sol vertebatur, id eſt, poſtquam Otho contra Galbam prævaluit, acclamaverunt & ipſi adeòque eadem verba quæ antea in favorem Galbæ dixerant, poſtea in Othonis favorem dicebant. Optimè igitur Boetius ait: *An tu in hanc, vitæ ſcenam nunc primum ſubitus hoſpeſque veniſti? Ullam ne humanis rebus ineſſe conſtantiam reris, cum ipſum ſæpe hominem velox hora diſſolvat.*

Volubilis gloria ac hominum animus.

Boet. l. 2. de conſ. Prof. 3.

17 Cedrenus in compendio Hiſtoriarum narrat, Principem quendam in Africa diuturno fuiſſe carceri mancipatum, obſervatumque fuiſſe dicit, eum intra ſolidum biennii ſpatium nunquam riſiſſe, tametſi aliàs magna fuiſſet gaviſus libertate, multiſque fuiſſet in deliciis, etiam in carcere enutritus; Rex igitur qui ipſum vinctum tenebat in carcere rem hanc vehementer demiratus optimum ſe illi honorarium daturum eſſe promiſit, qui ſe ipſum ridentem vidiſſe veridicè nuntiare poſſet. Miles igitur quidam accuratè Principis hujus geſta conſide-

Hiſtoria.

Digitized by Google

rans, tandem eum effuſè ridentem obſervavit, riſuſque hujus nuntium Regi protinus attulit, qui cauſam riſus hujus ſciendi percupidus, Principem illum coram ſe adduci juſſit, qui cauſam hanc dicere rogatus reſpondit, quòd ex quo currum quemdam tranſeuntem conſpexiſſet, ad rotarum dicti currus volubilitatem ſtudioſè reflexerit, qua fit ut pars rotæ ſuperior mox ad terram uſque humiliter, e contra verò inferior pars ſorſum aſcendens ſuperioris locum obtineat, hacque loci alteratione in mentem ſibi veniſſe volubilitatem, qua fortunæ ſuæ rota quoque hactenus circumgirata fuerit, ex eaque ſatis ſe comperiſſe, quòd nulla ſive bonæ ſive malæ fortunæ habenda ſit ratio, cum rota ea ſemper volubilitate & inconſtantia circumagatur, ut Principes ſervi, & contra ſervi Principes evadant. Optimum proindè eſt illud moralis Senecæ monitum: *Quanto ſatius docere eos, qui ſua permiſere fortuna, nihil ſtabile ab illa datum eſſe, ejus omnia fluere aura mobili.*

Sen. l. 1. nat. q. in proœm.

DISCURSUS VIII.

ARGUMENTUM.

Principes multis ſunt periculis & anxietatibus obnoxii, ideòque nunquam ſunt plenè contenti, imò præ cunctis aliis gravioribus ſemper ſunt inſidiis maximè expoſiti.

THEMA.

Dixeruntque omnia ligna ad Rhamnum, veni & impera ſuper nos. Judicum cap. 9. v. 14.

Principatus ſtatus inquietus.

1 MYſtica haud dubiè eſt parabola illa, quæ in Judicum libro fuſiùs deſcribitur, in ea namque cunctæ arbores inter ſe de Regis electione concertaſſe dicuntur; Et primò quidem oblatum ſibi ſceptrum oliva repudiavit, cujus exemplum imitatæ mox fuere ficus & vitis: atque poſtquam & Rhamnum regiæ dignitatis ultronea oblatione honoraſſent, hoc indè reſponſum retulere: *ſi verè me Regem conſtituitis, venite & ſub umbra mea requieſcite:* quo facto ambitioſi edocentur, quòd in populorum gubernatione, ſceptrorumque adminiſtratione anxietatum, ſollicitudinum, laborum, periculorum, vigiliarum, ſimiliumque ærumnarum ſpinæ & tribuli minimè deſint. S. Auguſtin. in ſede & throno Epiſcopali collocatus ſuos ut ſibi compatiantur potius quàm invideant, fideliter admonet dicens: *Sunt qui de nobis ea ſentiant, quæ ipſi diligunt, & in hujus mundi quaſi proprietatibus, quibus ingemiſcimus, invident nobis, ibi nos fœlices putant, ubi periclitamur.* Deus Opt. Max. Generalem quendam populi ſui adeò ſibi dilecti locum tenentem, qui eumdem vice & nomine ſuo gubernaret, creare volens, Moyſen ſibi ſpecialiter elegit; ex quo facto dubium quoddam mihi ſubnaſcitur, nimirùm, ex quo ille Dei vices gerens imperii habenas & ſceptra moderaturus, populumque gubernaturus erat, cur non potiùs illum ex curia Pharaonis regia eligebat, quam è Madianitica ſolitudine, in qua quadraginta annis paſcendis pecoribus operam dederat? Prætereà ex quo idemmet Deus poſt Synagogam ſuam intendebat fundare Eccleſiam, cur duodecim elegit viros piſcatores, & non potiùs literatura, aut nobilitate conſpicuos, vel ad alios Imperio moderando aſſuefactos elegit? maximè cùm Apoſtoli qui eligendi erant, futuri eſſent *Eccleſiarum Principes, & ſæculi juſti judices.* Porrò dubium iſtud ab Oleaſtro motum & ſolutum fuit, qui pro hujus dubii reſolutione obſervat, quod inter cunctas profeſſiones nulla ſit, quæ pluribus expoſita ſit incommodis atque periculis, ac paſtoritia ars eſſe noſcitur. *Paſtor enim non dormit, ſed ferè continuò vigilat, vix ſe veſtit, maléque veſtitur.* Piſcatorum quoque conſiderat labores, dicit enim: *Sic & piſcatores nudi in vigiliis, & laboribus ſemper ſunt, ut ergo tam Reges quàm Pontifices ſcirent, ſe non ad quietem, non ad divitias, & delitias aſſumptos, ſed ad labores, ſudores, ac vigilias hos inter cæteros deligere curavit.* Innocentius III. *de contemptu mundi* tractans, de inquieto Principum & Prælatorum ſtatu ita ſcribit: *Sed eſto quod ſublimetur in altum, ſtatim curæ ſuccreſcunt, ſolicitudines cumulantur, vigiliæ producuntur, ex quibus natura corrumpitur, Spiritus infirmatur, corrumpitur ſomnus, amittitur appetitus, debilitatur virtus, attenuatur corpus, & ſic in ſeipſo deficiens, non dimidiat dies ſuos, ſed miſerabilem vitam miſerabili fine concludit.*

S. Aug. ſer. 13 de verb. Dom.

Ole. in c. 3. Exod.

Inn. III. l. 1. c. 19.

NB.

Moyſes mortem elegit præ gubernio.

Num. 11. v. 15.

Caſſ. l. 6. ep. 22.

2 Quantùm obſecro Moyſes coram Deo lamentatus eſt, quòd ſe ad tam ſublimem dignitatem, qualis eſt univerſale totius populi imperium, evectum cerneret? *Obſecro ut interficias me, & inveniam gratiam in oculis tuis, ne tantis afficiar malis.* Aurelius Caſſidorus Theodorici Regis Senator & Secretarius fuit, qui proindè ex propria experientia Magnatum ærumnas exactiſſimè enarrare nobis poterit; Hic igitur de iis ita loquitur: *Interdum aſſidui labores, etiam ipſas ingratas faciunt poteſtates, dum infirmitas humana cito ſuſtinere ſolet faſtidia, & quod priùs ambiſſe creditur, poſtea vitare velle ſentitur.* Porrò Moyſes ducatum populi Dei multoties quidem deprecatus fuerat, eò quòd munus iſtud valdè laborioſum, ſuaſque vires nimiùm excedens apprehenderat: at verò poſtquàm muneris illius moleſtias per propriam experientiam deguſtaret, verbis ſupra adductis coram Deo de eo lamentatus mortem ſibi præ munere iſto meliorem eſſe cenſuit: *Obſecro, ut interficias me:* ſiquidem moleſtiæ & anxietates animi, quibus illi qui gubernio admoventur, continuò ſubjecti exiſtunt, per ipſam ſimilium munerum praxim meliùs deguſtantur.

Prælaturæ ſpinis plenæ.

Oleaſt. in c. 11. Num.

3 Purpura roſeum præ ſe colorem refert, roſa autem, quæ florum regina eſſe noſcitur, diadema & coronam regiam deſignat, hæc enim inſtar Roſæ pungentibus curarum & multarum moleſtiarum ſpinis inſtar excubitoribus cincta eſt: Unde qui purpuras aut coronas ambit, manus illius priùs curarum illius ſpinis transforari neceſſum eſt. Unde Poeta ille Italus optimè ſic canit: *Ah le perpore ancor hanno le ſpine*; id eſt, *Eheu & purpura ſpinas ſuas habent.* Oleaſter ad propoſitum noſtrum de Moyſis ſupra adducta lamentatione ita ſcribit: *Solent ambitioſi homines arbitrari ſe Deum habere propitium, cum altiora loca, & ſæculi dignitates & officia conceſſerit, cùm potiùs cum Moyſe ſentiendum eſſet ſecum male actum eſſe, ſi detur præfectura; ſi ſapis, hoc judica.* Quando Deus in Orebica ſolitudine commorantem Moyſem inclamavit, ut ei cogitationes quas de populi ſui ab Ægyptiacæ ſervitutis compedibus nexi liberatione conceperat, manifeſtaret, ipſorum Generalem creando, prout diximus, populi ſui Ducem, abſoluta authoritate prædimni, ſeſe eidem in ſpineto quodam ſive rubo videndum præbuit. *Apparuit ei Dominus in flamma ignis de medio rubi.* Porrò S. Athan. ideò Deum ſe inter ſpinas videndum præbuiſſe exiſtimat, quia arbuſtum hoc nullam habet, ut exindè ſimulachrum fabricetur, aptitudinem ſeu capacitatem, adeòque per hanc apparitionem in rubo Moyſi factam Deum nihil aliud intendiſſe cenſet, quàm ut à populo ſuo omnem è medio tollat idololatrandi viam & occaſionem, quia ſi in aliqua ſilvæ illius arbore apparuiſſet, timendum omninò fuiſſet, ne Hebræi ex arboris illius ligno ſtatuam quamdam ad adorandum eam fabricaturi fuiſſent, utpotè quod à Divinæ Majeſtatis viſibili præſentia fuiſſet ſanctificatum. Sancta autem mater Eccleſia de rubo iſto ita canit: *Rubum quem viderat Moyſes incombuſtum, conſervatam agnovimus tuam laudabilem virginitatem, Dei Genitrix.* Verumenimverò ad propoſitum noſtrum accomodatiùs dicere poſſumus, quòd increata illa ſapientia, de qua ſcribitur: *Omnia in ſapientia feciſti*, dum Moyſen ad ſupremum valdeque ſublime illud promotura erat dignitatis faſtigium, ſeſe eidem in rubo videndum exhibere voluerit, ut ex hac viſione diſcere, & agnoſcere poſſet thronos magnificos, in quibus Magnates reſident, laborum, curarum, anxietatum aliarumque moleſtiarum puncturis pleniſſimè exiſtere. De Adriano IV. legimus ipſum ſolitum fuiſſe dicere, ſedem Pontificiam quaquàverſum ſpinis acutiſſimis plenam, cinctamque eſſe, qui uniuſcujuſque Pontificis humeros quantumvis generoſos & fortes rumpere & dilacerare non deſinunt. Platina pariter de alio quodam Adriano Papa hujus nominis VI. refert, hunc lapidi ſepulchrali verba ſequentia inſculpi juſſiſſe: *Adrianus VI. hic ſitus eſt, qui nihil ſibi infelicius in vita, quàm quòd imperavit, duxit.*

Exod. 3. v. 2.

S. Athan. in ver. quæſt. ſcript.

Jo. Sareſber. l. 8. de nug. curial. c. 23.

Reſpiq̃ ſoreſt conſolat. cuncta Principes non habent.

4 Prima vice qua Spiritus ſanctus poſt recenſitam in Scriptura ſacra mundi creationem Regni quoque & Regis mentionem fecit, id, quod factum eſt Geneſeos cap. 14. eodem tempore *ſimul & ſemel* belli quoque mentionem habuit, quaſi hoc Imperiorum adminiſtrationem; & dignitatis ſublime culmen per neceſ-

ſatiam

Digitized by Google

ſarlam conſeqoentlam conſectaretur: *Factum eſt autem in illo tempore ut Amraphel & Arioch Rex Ponti inirent bellam.* Porrò tritum eſt illud S. Bernardi vulgatiſſimum dictum: *Vident Cruces noſtras, ſed non vident unctiones noſtras.* Quibus verbis mellifluus Doctor inſinuare voluit, quòd mundanorum oculi in ſervis Dei aliud nihil videant quam ſolitudinum, diſciplinarum, jejuniorum, ſilentii, aliarumque ſimilium mortificationum aſperitates exteriores, conſolationes verò ſpirituales, quas Deus iis liberaliter impertitur, interiùs minimè penetrent: Quod quidem tametſi veriſſimum ſit de ſervis Dei, attamen de Regibus & Principibus dicendum eſt planè contrarium, hi namque à mundo felices, optimè contenti, atque in ſumma proſperitate conſtituti eſſe videntur, quia nil niſi eorum famulitia, aulæ ſplendorem, authoritatem, pompam, commoditates, delitias, omniaque alia quæ ſenſualitati noſtræ vel maximè placent, intuentur: at verò mera eſt in illis oculorum faſcinatio & illuſio, ſiquidem quas illos interiùs cruciant animi anxietates minimè vident. Unde Aman, qui ſummo apud Regem Aſſuerum ſuper 127. Provincias regnantem, loco erat, cùm integrum honorum, theſaurorum, felicitatiſque ſuæ contexeret Catalogum, tandem liberè confeſſus eſt quod unica tantùm ab Hebræo quodam derrectata honoris exhibitio, omnia ejus gaudia adeò vehementer turbaret, ut nullam animus ejus admittere poſſet pacem aut quietem: *Cum hæc omnia habeam nihil me habere puto, quamdiù videro Mardochæum Judæum ſedentem ante fores regias.* Etenim infelix iſthæc eſt omnium potentatum ſæculi hujus conditio, quòd cum neminem ſe ſuperiorem tolerare poſſint, ideò pro quovis honoris aut reputationis quam ſibi deberi exiſtimant, momento, interiùs ab invidia cruciati, bella ſuſcitant, ſubditorumque ſuorum facultates & vitam ſummo diſcrimini exponunt, nihil attendentes quod campos ſanguine humano perſæpè ſtagnare faciant, dummodò capricio ipſorum proprio inſerviant.

Gen. 14. v. 1.

Eſth. 5. v. 13.

5 Theodoret. ingenioſè prorſus conſiderat, quòd quatuor nobis in Scriptura ſacra repræſententur ſtatuæ aureæ, quarum prima fuit vituli aurei quem ingratus ille Dei populus in Horeb adoravit: Secunda fuit Samaritanorum ſtatua aurea ſub Jeroboam erecta: Tertia Babyloniorum pariter aurea: Quarta verò Nabuchodonoſori Regi in ſomno commonſtrata fuit, non quidem totaliter aurea, ſed partim ex auro, partim etiam ex argento, ære, ferro, & creta coagmentata. Verùm dic jodes quodnam in eo putas latere myſterium quod tres primæ totaliter aureæ fuerint abſque ulla alterius metalli interveniente mixtione quarta verò ex aliis metallis diverſis auro multum inferioribus mixta; imò & ex terra & luto compoſita fuiſſe dicatur? Nimirum ſtatuæ illæ dignitates præfigurabant humanas: Et quidem tres priores ſtatuæ hominum manibus fuere fabricatæ, atque ex puro puto auro fuſæ, quia homines omne id quod in Magnatibus ſplendet, oculoſque intuentium ad ſe rapit, aurum eſſe ſibi imaginantur, cùm tamen in oculis & judicio Dei revera ita non ſit: ideò namque in ſtatua illa quam Deus ſuperbiſſimo illi Monarchæ in ſomno videndam præbuit, ſolùm caput aureum erat, deinceps verò ſemper ex ignobiliori & indigniori metallo conflata cernebatur, ſiquidem brachia & pectus argentea, venter æneus, tibiæ ferreæ, pedes verò creteì ſeu lutei erant, ut per hoc innuatur, quod tametſi in Principibus verè ſit aurum, argentum, & æs diviriarum, authoritatis & Dominii, hæc tamen omnia in illis ferro, id eſt, bellorum tumultibus cernantur eſſe conjuncta, imò & luto infirmitatum multarumque aliarum moleſtiarum & inquietudinum, quæ capita coronata divexare & torquere communiter ſolent.

Theod. or. 3. in Dan. Principes multis turbantur moleſtiis.

6 Quodnam Regnum uſpiam reperiri poteſt Salomonico florentius, utpotè cujus tempore argentum apud omnes in tanta copia poſſidebatur, ut pari cum lapidibus in pretio haberetur, gaudebatque unuſquiſque in domo ſua mira quiete & pace, cùmque ſumma cum ſapientia Regnum illud adminiſtraretur, ab ultimis mundi finibus ipſas quoque ad ſe Reginas provocabat: Et tamen dum magnificum Regni ſui thronum elaborari fecerit, eumdem à duobus leonibus ſuſtentari voluit, idque non ſine myſterio, quia leonibus pro-

Principes leonibus ſimiles eſſe debent, apertos habendo oculos.

2. Par. 9. v. 18.

Manſi Bibl. Præd. Tom. I.

prium eſt quod apertis oculis ſomnium capeſſant, ad denotandum, quod Principes quantacumque cum ſubditorum ſuorum pace, tranquillitate, quiete, & ſatisfactione gubernent, oculos tamen ſuos ob id nequaquam claudere, ſed potiùs ſolliciti & vigilantes experrectaque ſemper mente vivere debeant; Hanc namque ob cauſam ut paulò ante diximus, Salvator noſter Apoſtolos ex piſcatione evocavit, ſicut & Moyſem populi ſui ducem à Paſtorali cura & vigilantia, eò quòd duæ hæ profeſſiones ſummam quandam in ſe curam & ſollicitudinem annexam habeant.

7 Valdè huc ſpectat illa à Paulo de Palatio facta ponderatio, quòd dum Redemptor noſter à tribus Regibus Orientalibus vix etiamnum adoratus & tributo honoratus fuiſſet, nocte ſequenti quidam è Paradiſo miſſus cœli nuncius Joſephum convenerit, eique ut fugeret & Jeſulum recens natum fugiendo ſalvaret præceperit: *Surge & accipe puerum*, &c. *Norint, qui adorantur, ut Reges, non ſe adorari, ut pacem & delitias habeant, ſed ut peregrini ſint, ut nunquam quieſcant, ut nunquam dent oculis ſuis ſomnum, eo etiam tempore, quo maximè capiendus eſſet.*

Paul. de Pal. in c. 2. Matth. Rectores vigilare debēt.

8 Sunt inſuper Magnates & potentes ſæculi iſtius majoribus præ cunctis aliis expoſiti inſidiis. Cicero 5. Tuſculanarum refert, quod cùm Democles unus ex Dionyſii Tyranni ſolemnibus adulatoribus Principum ſtatum admodum felicem & deſiderabilem eſſe crederet, Rex ut hunc ejus errorem corrigeret, iſque graviter ſe deceptum eſſe videret, eum die quadam ad menſam ſuam invitavit, juſſitque enſem nudum ex tenui ſubtiliſſimoque filo pendulum ſuper loco quem is occupaturus erat ſuſpendi, quem cum cœnaculum ingreſſus cum horrore vidiſſet, pœnitere eum cœpit, quòd Regi ipſum invitanti tanta cum facilitate acquieviſſet, cumque Regem deprecaretur ut à menſa abeſſe liceret, hoc à Rege reſponſum tulit: Scito hanc eſſe Regibus propriam conditionem, quòd etiam in menſa & delitiis poſiti in continua ſint mortis ſibi inferendæ formidine.

Inſidiis ſunt expoſiti.

9 Poſtquàm S. Petrus glorioſam illam de Chriſti Divinitate confeſſionem edidiſſet, dicens: *Tu es Chriſtus Filius Dei vivi: Tunc*, ut Evangeliſta ſcribit, *præcepit diſcipulis ſuis, ut nemini dicerent, quod ipſe eſſet Chriſtus.* Mira res! videbatur potiùs Chriſto anxiè curandum fuiſſe, ut ſe verum Dei vivi Filium eſſe toti mundo innoteſceret, ut vel ſic tamquam verus in lege promiſſus Meſſias, qui etiam Regis nomine ſimul condecoratur, agnoſci poſſet; id tamen nequaquam ab eo factum eſt, quin potius hanc notitiam mundo obſcuram eſſe, & ad illud uſque tempus differri voluit; quo nomen Regis ſuper caput ejus tribus diverſis linguarum generibus expreſſum publicè affigeretur in Crucis patibulo; Omnibus namque notum ac perſpicuum eſſe voluit inſignia & titulos regios indiſſolubiliter ſemper cum mortis imminentibus conjunctos reperiri. Eſt hic conceptus Ruperti Abbat. Tuit. qui ait: *Quia futurum erat, ut poſtquam regium hoc nomen de ipſo publicè prædicaretur, nulla mora interficeretur.* Hodie quoque Imperatores & Reges numeroſis ſatellitum armatorum turmis, imò & circumcingentibus eum integris victorioſorum militum exercitibus ſtipari, veluti in humeris ab iiſdem portari videmus, & tamen inter omnia hæc adverſus mortis periculum Regem circumdantia munimenta, quos per conjurationes, traditiones & ſeditiones violenta morte è vivis ſublatos eſſe audimus? *An tu vel illos putas eſſe tutos, quos regalis aulæ ſplendore fulgentes, armorum circumſtantium tela circumſtant? Major illis quam cæteris metus eſt, tam ille timere cogitur, quàm timetur.*

Matth. 16. v. 16. & 20. Principes proximiores morti.

Rup. Abb. de vict. verb. l. 12. c. 5.

S. Cypr. ep. ad Donat.

DISCURSUS IX.

ARGUMENTUM.

Eadem materia ex aliis argumentis fuſiùs deducitur.

THEMA.

Poteſtis bibere calicem, quem ego bibiturus ſum? Matth. 20. v. 22.

1 Cum Redemptor noſter cum Apoſtolis ſuis de Paſſione & morte ſua jam imminente familiariter diſſereret, ecce protinus duorum illorum ambitio-

Regū throni ſunt mortis patibula. Matth. 20. v. 20.

Digitized by Google

ſorum fratrum mater coram Chriſto ſe ſtatuens, arro-
gantem illam porrexit ſupplicam; *Dic, ut ſedeant hi duo
filii mei unus ad dexteram tuam, & alter ad ſiniſtram in
regno tuo.* Ac proindè valdè notanda eſt dictio illa *Tunc*,
qua S. Euangeliſta hanc recenſens hiſtoriam utitur: di-
cens: *Tunc acceſſit*: id eſt, ex illo Salvatoris de amariſſima
Paſſione & morte ſua habito diſcurſu occaſionem ſum-
pſit ſupplicationem hanc Chriſto porrigendi pro filiis
promovendis. At verò quamnam patibulum crucis
cùm throno regio, ſceptra cùm clavis, chlamys regia
cùm lacerata ſordida & obſoleta purpura, corona ſpinea
cùm diademate regio proportionem habet? Enimverò
aliud huic difficultati reſpondendum, non occurrit,
S.Bern. præterquàm trita illa S.Bern. Sententia: *O ambitio am-
bientium Crux!* Etenim incarnata ſapientia ſpecialiter ita
diſpoſuiſſe videtur, ut hæc mulieris & filiorum ambitio,
cùm Chiſti tormentis concurrerent, ut indè omnibus
manifeſtum fieret, quòd Regum throni & imperia gra-
Joan.6.v.15. via ſint eos admodùm torquentia animorum patibula.
Chriſtus in Cruce accepit Regnum. Poſtquàm Redemptor noſter turbam illam quæ in de-
ſertum uſque ipſum ſecuta fuerat, miraculosè ſatiaſſet,
omnes illum concordibus votis in Regem ſibi eligere
decreverant, at ille id futurum videns ab oculis eorum ſe
per fugam ſubduxit: In prætorio Pilati autem ad regiam
illam dignitatem admittendam nequaquam invitus fuit:
Marc.15.v.2. Cùm enim interrogaretur: *Tu es Rex Judæorum? Ille reſ-
pondens ait illi: Tu dicis.* Porrò juxta Oraculum Prophe-
ticum, Meſſiam verè ſimul Regem fuiſſe certiſſimum eſt:
Pſ.2.v.6. &c. *Ego autem conſtitutus ſum Rex ab eo ſuper Syon montem
ſanctum ejus. Dominus dixit ad me Filius meus es tu. Po-
ſtula à me & dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & poſſeſ-
ſionem tuam terminos terræ: Reges eos in virga ferrea.* Cur
igitur triginta trium annorum ſpatio regium hunc titu-
lum acceptare renuit? Cur tunc quando ſpinis coronan-
dus, lacera & abſoleta purpura per ludibrium induendus,
manuque ſua arundinem vel clavos ſceptri loco porta-
turus, demum quando in patibulo Crucis loco regii
throni collocandus erat, Regis titulum ſibi vendicat &
admittit, anteà verò nequaquam? Enimverò eo id fine
Iſa.9.v.6. factum fuiſſe credo, ut Prophetiæ adimplerentur: *Domi-
nus regnavit à ligno: Cujus imperium ſuper humerum ejus:*
quamvis etiam ideò id factum fuiſſe dici poſſit, ut
mundus adeò ad ambitionem & Dominium procli-
Honores adverſitatibus conjunctæ. vis & propenſus inſtrueretur, quòd honores & digni-
tates ut plurimùm cum adverſitatibus, & moleſtia-
rum preſſuris conjunctæ eſſe ſoleant. *Factus eſt Principa-
tus ſuper humerum ejus: Chriſtus principatum ſuper hume-
rum habuit, quando Crucem in montem Calvariæ tulit:*
Ecce tibi principatus ſui præclara inſignia Crucem ſive
patibulum. Sancta mater Eccleſia in feſtis Natalitiis Sal-
vatoris ita canit. *Hodie nobis cælorum Rex de virgine na-
ſci dignatus eſt.* Similiter coram recens nato Jeſulo tres
nobis proſtratos commonſtrat jacere Reges, ut eidem
velut ſupremo Monarchæ, in cujus latere ſcriptum eſt:
Rex Regum, & Dominus Dominantium, debitæ ſervitu-
tis præſtent homagium: Verumtamen obſervandum
eſt, quòd eidem una cum auro Myrrha pariter offeratur,
quæ amara eſt, quaque mortuorum communiter condi-
ri ſolent cadavera, quaſi illa nunquam errans Divina
providentia dicere vellet: *Omnis potentatus vita brevis:*
necnon Magnatibus quoque calices propinari amariſſi-
mos. Omnibus conſtat purpuram Principum ſpeciale eſ-
ſe ornamentum: jam verò ipſa nos docet experientia
quod tineæ & blattæ non in veſtimentis lineis vel cili-
ciniis, ſed in pannis pretioſiſſimis & purpuris naſci ſo-
leant, eaſdemque inceſſanter corrodant, ad inſinuan-
dum nobis, quòd eorum qui dominantur aliosque re-
gunt corda & mentes pluſquam omnium aliorum à
ſolicitudinibus, anxietatibus & remorſibus corrodan-
Elias Cret. in Nazian. tur & diſcrucientur: Hiſce accedit quod nemo ſit qui
neſciat quænam vel qualis purpuræ origo exiſtat; Qua
de re S.Greg. Nazianz. velim audiaſis ita loquentem: *An
non eam Tyriis objicies, à quibus paſtoralis ille canis præ-
dit, qui exeſo murice, labiiſque cruore perfuſis Paſtori flo-
rem indicavit, ac per eos vobis Imperatoribus pannum il-
lum improbis luctuoſum, ac ſuperbum porrexit.*

2 Etenim Elias præfati Nazianzeni Commentator re-
Principum veſtes ſæpè colorantur ſanguine ſubditorum. fert, quòd canis Paſtoris cujuſdam, piſcem quendam
qui Porpura appellatur in maris littore fortuitò invene-
rit, à quo poſtquàm eum comederat, in labiis ſuis ſan-
guine dicti piſcis tinctus fuit: Dominus verò canem
prædictum graviter vulneratum eſſe arbitratus, ſangui-
nem exiſtimatum lana adhibita abſtergere voluit, cùm
verò rei veritatem tandem inveniſſet prædictæ tinctu-
ræ virtutem protinus intellexit, eamque aliis divulga-
vit: *Atque ita factum eſt, ut homines murices ex mari col-
ligentes purpuras efficiant.* In Plinio legimus ſequentia: Plin c.2. l.9. c.36.
*Purpura florem illum tingendis expetitum veſtibus, in me-
diis habent faucibus:* atque adeò ut hoc pretioſo hujus
piſcis ſanguine potiamur, eumdem ex eorundem piſcium
faucibus interveniente ipſorum morte eximere neceſ-
ſum eſt, quaſi per hoc nobis denotaretur, quòd opulen-
tæ, pretioſæque Principum veſtes ſæpenumero ſubdito-
rum ſanguine coloratæ fuerint. Unde idem ſupracita-
tus Elias dicit: *Ob ſuperbiam veſtram pauperes* (Princi-
pes alloquitur) *in luctu ac mærore verſantur, atras ve-
ſtes gerentes, atque hic purpura flos vobis quidem malis
Imperatoribus ſuperbiam, miſeris autem pauperibus luctum
conciliare invenitur.* Demum verò ulteriùs quamnam S. Ambr. l.5. Hexam c.2.
ipſis color iſte obligationem imponat, hiſce verbis pro- Quid Regi purpura denotet.
ſequitur: *Purpureus color veros Imperatores admonet, ut
promptis animis ſanguinem ſuum fundant pro ſubditorum
ſalute.* Enimverò S. Ambr. de hoc eodem purpuræ re-
gio ornamento loquens, ita ſcribit: *Quid purpuram me-
morem, quæ Regum amictus imbuit?* &c. Oſtenditque ibi-
dem S. Doctor purpuram hanc in Elemento valdè inſta-
bili, ſalſo, amaro, proceloſo, ventorumque inter ſe
contrariorum viciſſitudinibus ſubjecto piſcatione capi, Serm. 14 in Pſ.118.
& concludit: *Aquarum eſt igitur, quod in Regibus ado-
ratur: aquarum eſt ſpecies illa quæ fulget.* Ac proindè
idem Sanctus alibi ita monet: *Vide quo debes transferre
veſtigium, ubi putas quod luceat, ibi gurges eſt.* Purpura
in Elemento quodam liquidiſſimo, tempeſtatibus ſub-
jecto à ventis continuò agitato, ut per hoc continuus
turbulentiarum, bellorum, ſeditionum, proditionum,
conjurationum, rebellionum, & quarumvis aliarum
ærumnarum fluxus, & refluxus quos Magnates ſæculi
hujus perpetiuntur perſpicuè inſinuetur.

3 *Quot ſervi*, inquit Juſtus Lipſius, *tot hoſtes; ſer-* In vit. Pat. l.5.n.19. Exemplum.
vos eſſe putabas, hoſtes ſunt. De Theodoſio Imperatore
in vitis Patrum narratur, quod animi gratia ad Mona-
chum quemdam in vaſta Eremo ſolitariè degentem
viſitandum ſecedens, cibum pro corporis ſui refo-
cillatione exquiſierit, qui proindè ſiccum quemdam
panem ex ſporta extractum eidem dederit, ſubjungen-
do, nihil ſibi penitus præter ſalem & aquam ulterius
quod erogare poſſit, ſupereſſe: Acceptum verò panem
Imperator magna cum aviditate comedit: tandem ve-
rò detracta ſibi privati hominis larva quiſnam revera eſ-
ſet, manifeſtavit, & dixit: *Beati eſtis vos Monachi,
qui ſecuri ac liberi de negotiis ſæculi, tranquilla & quieta
fruimini vita.* Ex quo Imperatoris Theodoſii loquendi
modo facilè conjicere licet, quales ſint interiùs in ani-
mis Principum conſolationes, ſiquidem ipſorum quo-
que Eremicolarum quieti & tranquillitati ſe invidere
oſtendunt, rigidaſque Anachoretarum ſpeluncas, au-
ſteritates, vaſtaſque ſolitudines ſuperbis ſuis palatiis
longè anteferre non dubitant.

4 Eſau primogenituram ſuam una cum dignitate
Sacerdotali quæ eidem annexa erat, fratri ſuo pro vi- Gen 25.v. 34.
li quodam lentium edulio vendidit. Unde Sanctus Au-
guſtinus ait: *Ille ceſſit cibum voluptatis, & ſumpſit ho-
norem dignitatis:* fuitque appellatus Edom: *Appellatus* S. Aug. in Pſ.136.
eſt Edom de cibo quodam lenticulæ, rubeo, id eſt, ro- Magno dignitates majores habent moleſtias.
ſeo quodam cibo. Ecce tibi juſtum honorum & di-
gnitatum pretium, nimirum olus quoddam, illudque
ex tali quodam legumine confectum, quod præ cun-
ctis aliis leguminum generibus viliſſimum eſt, valdè-
que ventoſum, & melancholicum, imò ſtomacho mo-
leſtum, viſuique oculorum noxium, ad denotandum
nobis eas, quas dignitates magis conſpicuæ annexas ha-
bere ſolent, inquietudines, faſtidia, perturbationes at-
que moleſtias.

5 Neſcio an aliquando obſervaveritis qualenam 1.Reg. 10 v.2. Sauli obveniunt ſepulchrum.
fuerit, quòd Samuel Propheta Sauli ejus ad regnum
aſſumptionis dederit ſignum: *Invenies duos viros jux-
ta ſepulchrum Rachel:* Nimirum eodemmet tempore,
quo ſe ad feſtivas populi acclamationes: *Vivat Rex
Saul*, præparaturus erat, eidem ſepulchrum quod-
dam ob oculos ſtatuit, & quidem ſepulchrum Rache-
lis, quæ in pulcherrimo ætatis ſuæ flore ex hac vita
deceſſit, quaſi eidem in ſummo maximèque plauſibili
huma-

Digitized by Google

humanæ gloriæ culmine conſtituto vicinæ mortis vivacem quamdam imprimere voluiſſet memoriam. Inſuper quoque eidem prædixit: *Cum te ſalutaverint, dabunt tibi duos panes & accipies de manu eorum:* Quænam obſecro ſunt hæc regni inchoandi inſignia? Potius ſignum iſtud quamdam indicare videtur pauperi dandam Eleemoſynam. Audite Sanctum Gregorium hac de re loquentem: *Futurus Rex*, inquit, *ſalutatur, duo ei panes tribuuntur, hunc panem Pſalmiſta clarius, indicat*, dum ait. *Surgite poſtquam ſederitis qui manducatis panem doloris*, quaſi Davidem (qui Saulis in regno Succeſſor fuit) inſtruere vellet, ne ſe à magnifico Majeſtatis ſuæ throno decipi aut faſcinari permittat, ſiquidem ſæpe neceſſarium futurum ſit, ut de eodem ſurgat ad comedendum panem doloris ſubditorum ſuorum, panem inquam ſubditorum fletu, & lachrymis piſtum & ſubactum, quas ob nimia ſibi impoſita exactionum & tributorum gravamina, ob malam regni adminiſtrationem, ob tyrannicas miniſtrorum regiorum extorſiones: *Torta panis lachrymarum.*

S. Greg. l. 4. ibid. Pſ. 126. v. 2.

Principes nunquam ſine curis.

6 Ubinam margaritæ & uniones piſcando capiuntur, niſi in mari, idque cum tantis anxietatibus & periculis eorum qui illas requirunt? aliæ quoque gemmæ pretioſiores & inæſtimabiles, regiorum diadematum præclara ornamenta, unde eruuntur, præterquam è profundiſſimis terræ viſceribus, & conſequenter cum ſanguinei ſudoris copioſa effuſione, imò ſæpè cum ipſius qui eas eruit, vitæ pretio? Quot ad regii diadematis perfectionem abſolvendam præcedunt malleorum ictus, quot labores, quot artificum exquiſitæ induſtriæ? Et quis adeò cæcus eſt qui non videat, per hæc omnia ſignificari rebelliones, moleſtias, anxietates, quibus capita Regum, tametſi hiſce gemmis onuſta refulgeant, continuò tamen miréque divexantur? *Ubi putas quod luceat, ibi gurges eſt.* S. Nilus ait: *Hominibus præeſſe res eſt omnium maximè laborioſa, qui ſuſcipiunt neceſſe eſt, ut ſe tamquam ad laborioſum certamen inſtruant.*

S. Nilus in Aſcet.

7 Myſticus omninò eſt quo Superioritates & Prælaturæ aliquam in animas juriſdictionem habentes inſigniuntur, titulus: Vulgari namque nomine curæ animarum appellari ſolent, de quibus proindè opportunè S. Bernardus ita loquitur: *Curritur in clero paſſim ab omni ætate & ordine, à doctis pariter & indoctis ad Eccleſiaſticas curas, tamquam ſine curis jam quiſque victurus ſit, cum ad curas pervenerit.* In Iſaia quoque Principatum non nemini oblatum fuiſſe legimus, *Princeps eſto noſter:* ille verò ſponte oblatam dignitatem conſtanter repudians protinus reſpondit: *Non ſum Medicus:* Ubi jure meritò quærendum venit, quamnam reſponſio iſthæc cum præfata ſpontanea Principatus oblatione proportionem habeat, cùm Principes inter & Medicum nulla videatur eſſe ſimilitudo? Jam modò ſuperioritates curas appellari audiſtis: habent autem ſuas quoque curas Medici & Superiores: Etenim Medici infirmorum corporum curam habent: Iis autem qui aliorum regimini intendunt, non tantum corporali, ſed & ſpirituali animarum curæ ſtrenuè invigilandum eſt: Ad illorum namque ſollicitudinem paternalem ſpectat, non ſolum ut ſubditi in temporalibus optimè proviſi ſani & incolumes vivant, verùm etiam ut vitam ducant timoratam, boniſque motibus aſſueſcant. Unde S. Nilus illis curandum eſſe ait: *Ut omnium infirmitates magna cum patientia ferant.* Quot amaros exactionum, legum, prohibitionum, bellorum, reprehenſionum, condemnationum, aliarumque diſplicentium rerum calices ſubditis ſuis epotandos perſæpe neceſſariò propinare debent, tum ut bona fiat juſtitiæ executio, tum ut reputatio publica ſarta tecta conſervetur.

Hinc titulus Curæ.

S. Bern. ep. ad Senon. Archiep.

Iſa. 3. v. 7.

Superioribus neceſſaria patientia.

S. Nil. in aſcet.

8 S. Gregorius Magnus poſt ſuam ad Pontificatum evectionem graviſſimè ſuam religioſæ ſolitudinis jacturam, ſeque invitum ad honores violenter ſublimatum eſſe; hiſce verbis lamentabatur: *Sub colore Epiſcopatus ad ſæculum ſum reductus: Tantis enim terræ curis inſervio, quantas me in vita laica nequaquam deſerviiſſe reminiſcor: alta enim quietis meæ gaudia perdidi, & intus corruens aſcendiſſe exterius videor, unde me à conditoris mei facie longè expulſum deploro.* Enimverò ſi vir tantus, quantus Gregorius erat, in ſublimi illa dignitate, in qua ſibi immediatum Dei præceptum exequendum eſſe noverat, & in qua Deum in portando ſibi impoſito onere auxiliatorem præſto affuturum eſſe certò ſciebat, adeò nihilominus vehementer dolebat, conſiderate obſecro, quanta ſint illorum onera & inquietudinum moleſtiæ, qui à ſemetipſis ſolius ambitionis propriæ impulſu ad ſimiles dignitates promoti fuerunt?

S. Greg. l. 1. regiſ. ep. 5. Ambitioſi majores habent moleſtias.

9 S. Hieronymus ad cujus pedes purpura Cardinalitia proſtrata communiter depingitur, eò quod à ſupremis honoribus acceptandis alienus admodùm eſſet, in fine vitæ S. Pauli à ſe conſcriptæ ita proteſtatur, dicens: *Cui Dominus optionem daret, multo magis eligeret tunicam Pauli, cum meritis ejus, quam Regum purpuras cum Regnis ſuis.* Ubi aliqui legendum eſſe exiſtimant, non cum *Regnis ſuis*, ſed *cum pœnis ſuis*.

S. Hier. in vit. S. Paul. 1. Erem.

10 Inter alios inſultus quibus Redemptori noſtro in amaræ Paſſionis ſuæ nocte moleſti fuerunt, unus fuit, iſque haudquaquam minimus, quod ipſis tamquam Regi ſceptri loco arundinem quamdam ludibrii loco in manus dederint, eademque arundine horridam illam è ſpinis contextam coronam benedicto ejus capiti fortiſſimè impreſſerint: *Et cœperunt ſalutare eum: Ave Rex Judæorum: Et percutiebant caput ejus arundine.* B. Laur. Juſtinian. in lib. *de triumphali Chriſti agone*, per arundinem illam Principum ſceptra intelligenda eſſe dicit, quia ſicut arundo in exteriori quidem apparentia aureum præ ſe colorem refert & lucida eſt, interiùs autem inanis & vacua: ita quoque honores dignitateſque terrenæ prima quidem facie ob authoritatem, pompam, atque divitias quas ſecum afferunt, ſpecioſi & appetibiles eſſe videntur, verumtamen interiùs in Principum illorum cordibus, gaudia illa & conſolationes, quas nos quidem illis ineſſe ſomniamus, minimè reperiuntur; tametſi enim ſceptra ipſorum aurea ſint; non tamen ſolida, ſed intus inania & vacua exiſtunt. Hac arundine vel ſceptro ficto, Salvatoris capiti ſpinas validiſſimè imprimebant, ad ſignificandum, quod territoriorum ſubditorum regimen & dominium curarum, anxietatum & moleſtiarum ſpinas, quibus tantò magis abundant, quantò majus poſſident Dominium, in verticibus coronatis quàm maximè multiplicent.

Sceptrum Regum arundini ſimile.

Marc. 15. v. 19. Laur. Juſt.

11 Hugo Card. ſcribit: *Mundus dicit: Quemcumque oſculatus fuero dignitatum oſculo, ipſe eſt, tenete eum è vos dignitates, & crucifigite.* Quidnam Chryſ. de curis dignitatis Epiſcopalis, quas licèt omninò invitus, ſatis ſuperque expertus fuit, teſtetur, velim auſcultetis: *Difficultates omnes*, inquit, *recenſere velle, quas Epiſcopum tolerare oportet, prorſus nihil aliud fuerit, quam maris altitudinem emetiri:* Demum verò prolixum texit debitorum & obligationum quibus Prælatus innexus eſt, catalogum, eumdemque hiſce verbis proſequitur: *Nam ut etiam ille ab omni perturbatione animi vacet (id quod aſſequi certè nemo poteſt) tamen emendandis corrigendiſque aliorum delictis labores ærumnaſque infinitas ferre neceſſario cogitur.* Superius ex mente S. Ambroſii qui adeò inſignis Eccleſiæ Archiepiſcopus, tantuſque honorum hoſtis & adverſarius fuit, prout in ejus ad illam dignitatem electione perſpicuè ſatis videtur, diximus: *Aquarum eſt igitur, quod in Regibus adoratur*, id eſt, Regum purpura ex aquis naſcitur: nunc velim quo titulo Chryſoſtomus dignitates inſigniat, auſcultetis, dicit enim illas eſſe *Laborum pelagum; curarumque abyſſum.*

Hug. Card. in c. 16. Prov. Chryſoſt. l. 6. de ſac. Dignitatum laborum abyſſus.

12 Notate obſecro quonam Lucifer omnia mundi regna Chriſto oſtendens, eumdem deduxerit: *Aſſumpſit eum Diabolus in montem excelſum valde, & oſtendit ei omnia regna mundi, & gloriam eorum;* Quodnam aſtuti hujus ſerpentis motivum fuit, ut Chriſtum in locum adeò ſublimem eminentem altumque deduxerit? S. Bonaventura ait: *Quia cum ſit ſuperbus, ſemper alta petit, ſuper aſtra Dei exaltabo ſolium meum: & quia in loco eminenti facilè homo ruit.* Theophylactus in ſenſu morali ait: *Quidam putant montem excelſum valdè affectionem & ſtudium in poſſidendis divitiis.* Erit fortaſſe ex vobis nonnemo, qui id Dæmonem eo fine feciſſe dicat, ut ex hoc adeò ſublimi & elevato loco omnia regna & Dominia mundi exhibere & commonſtrare poſſet. Salmeron exiſtimat Dæmonem ſibi quandam aſſumpſiſſe Regis vel Potentis & Magnifici cujuſdam Monarchæ effigiem; Huic tamen ego cum Lyrano oppono, quo fine ſervire hæc commonſtratio è loco tam ſub-

Matth. 4. v. 4. In alto homo facilè ruit.

S. Bonav. in Luc. Teoph. ib.

ſublimi facta poterat, quando certum eſt illam imaginariam potiùs fuiſſe, quàm regalem? *Oſtenſio fuit magis ad auditum, quàm ad viſum.* In eadem pariter opinione eſt Janſenius, qui ait: *Diabolum interiores Chriſti ſenſus commoviſſe novis apparentium rerum ſpeciebus:* Verum itaque myſterium, cur Dæmon Chriſtum in adeò eminentem locum ſubvexerit, in eo, ni fallor, conſiſtit, ut ſignificet, ideò Dominia, regna, & ſceptra mundi in ſublimiſſimo quodam monte fuiſſe monſtrata, quia in excelſis montibus furioſiſſimus communiter Aquilo regnat, ibi venti validiſſimi continuò homines infeſtant, ibi quoque alpium juga nubibus, nebulis, nivibus & glacie communiter conteguntur, præterquamquòd *Feriant altos fulmina montes.* Idem quoque moraliter Magnatibus communiter accidit, ipſi namque unicus ſunt detrahentium, calumniantium & maledicentium populorum ſubditorum ſcopus, cum ſubditi ipſorum Regimini quantum illud juſtum, mite, tranquillum & rectum fuerit, applaudunt & acquieſcunt, pluribus quoque rebellionum, conjurationum, bellorum, aliarumque innumerabilium ærumnarum periculis ſubjecti ſunt, quàm omnes alii. Denique in gravi ſunt gratiam & amicitiam Dei amittendi periculo, ſi quidem Lucifer quidem dicit: *Hæc omnia tibi dabo*, cum hac tamen expreſſa conditione, *ſi cadens adoraveris me*: adeòque Dominium & regnum, ac quodvis aliud dignitatum culmen, ex omnibus hiſce capitibus calix quidam amariſſimus dici meretur.

Prælati murmurantium ſcopus.

Matth.4.v.9.

DISCURSUS X.

ARGUMENTUM.

Gravitas oneris quod honores (qui honos & onus dicuntur) ſecum afferunt, conſideratur, variæque Prælatorum obligationes ponderantur.

THEMA.

Cur impoſuiſti pondus univerſi populi hujus ſuper me? Num. cap. 11. v. 11.

Præfectura magnum onus.

1 MOyſes utpotè exiſtimatus genuinus filiæ Pharaonis filius & hæres regius, quadraginta annis in ejuſdem Pharaonis regia, regni moderatus eſt ſceptra, demum verò in ſilveſtribus Madian ſe abſcondit, ibique totidem annis ovium gregibus paſcendis intentus fuit, donec tandem ab Altiſſimi Majeſtate Divina populo Iſraelitico veluti quidam Deo locum tenens generalis præfectus fuit, at verò poſtquàm honorificentiſſimo hoc munere inſignitus eſſet, audite qualiter ſub hoc onere ingemiſcens lamentatus fuerit: *Cur afflixiſti ſervum tuum? quare non invenio gratiam coram te? & cur impoſuiſti pondus univerſi populi hujus ſuper me?* Quis obſecro novum hunc in cunctis ſæculis inauditum ſermonem non obſtupeſcat? Variæ quidem quotidie audiuntur humani generis querelæ, dum varii ſe à Deo abjectos exiſtimantes mæſti vivunt ac triſtes, eò quòd in ſtatu humili ſemper perſeverent, nemo enim eſt qui in hominum exiſtimatione eſſe & honorari, authoritateque ac Dominio præfulgere non diligat? Et tamen Moyſes à Deo ad honores ſubvectus contrarium ſentit dicens: *Cur afflixiſti &c. quare non invenio gratiam coram te?* Ambitioſi Gratia DEI ſe excidiſſe arbitrantur, quando ad mundi gloriam non ſubvehuntur; Et tamen is qui verum lumen cœleſtiumque bonorum notitiam habent, veriſſimum eſt quòd honores onus ſerum graviſſimum afferant, ſub quo conſequenter miſerè ingemiſcunt. Unde optimè S. Bernardus ſcribit: *Meditantibus honores blandiuntur, ſed onera penſantibus tædio ſunt atque formidini, non autem omnes capiunt hoc verbum; multi enim non tanta fiducia & alacritate currerent ad honores, ſi eſſe ſentirent & onera, gravari profectò metuerent, nec cum tanto labore & periculo quarumlibet affectarent infulas dignitatum.*

S.Ber. ep. 42.

Job 26.v.5. Sub hoc onere gemunt multi.

2 In lib. Job Gigantes ſub aquis gemere dicuntur: *Gigantes gemunt ſub aquis.* Et quidem quod ſenſum attinet litteralem revocandum eſt in memoriam quòd quando à ſtirpe Gigantea progniti nepotes eo tempore, quo Noe juſſu divino Arcam fabricabat, ſalutaria Noe monita deridentes voluptatibus atque deliciis totaliter deditì erant, rapidis diluvii aquis involuti, ſub diluvii quidem undis, gemitibus licèt irritis atque fruſtraneis ingemuerint, & lamentis aquarum ſuperficiem penè totam impleverint: at verò Gloſſa ad præſens propoſitum per Gigantes principes & Magnates aptiùs, per Aquas verò populum iiſdem ſubjectum intelligit. *Aquæ multæ populi multi.* Gigantes igitur gemunt ſub aquis, i. e. Principes, Reges, aliique Eccleſiaſtici etiam Superiores, qui authoritate & primatu ſuo cunctis aliis longè præeminent, ſub hoc aquarum, id eſt, populorum ſibi commiſſorum onere preſſi gemunt, id eſt, in ſubditorum ſuorum regimine nullam unquam quietem habent, ſed in continuis laboribus poſiti, ingemiſcendo vitam traducunt.

Porrò Moyſes ſub hoc ſibi à Divina Majeſtate impoſito onere lamentans, hanc planctus ſui reddidit rationem: *Numquid ego concepi omnem hanc multitudinem, vel genui eam, ut dicas mihi: Porta eos in ſinu tuo?* Univerſam, obſecro, Scripturam ſacram pervolvite, nec tamen unquam Moyſi hoc a Deo impoſitum fuiſſe præceptum reperietis, ut populum hunc ſibi commiſſum inter brachiorum ſuorum amplexus, imò & in ſinu ſuo portaret, quin potiùs eum juſſu divino Generalem populi ſui ducem factum eſſe, eique eandem gubernandi authoritatem Dominiumque collatum fuiſſe deprehendetis, cur igitur mandatum ſibi eſſe ait, ut ipſos in ſinu ſuo portaret? Sciſtiſne quidnam ad hoc reſponderi debeat? nimirum idem prorſus eſſe dicere. Moyſem Iſraelis Dominio & gubernaculo fuiſſe admotum, quàm ipſum erga populum hunc patris, matris, & nutricis officium exercere juſſum fuiſſe aſſerere, hoc enim eſt pondus & onus, quod gubernatori plebis alicujus cenſetur impoſitum, ut ſcilicet ſe ſollicitum erga ſibi ſubditos patremfamilias exhibeat, iiſdem in infirmitatibus ſuis ſumma cum amoris & benevolentiæ ſignificatione ſubveniendo, abblandiendo, & compatiendo. Hinc etenim factum eſt quòd prudentiſſimus vir ille, apud Iſaiam, ſponte ſibi oblatum à populo regni ſceptrum conſtanter recuſarit dicendo: *Non ſum medicus, & in domo mea non eſt panis, neque veſtimentum, nolite conſtituere me Principem populi*, quaſi diceret; Illi qui erga ſibi commiſſos paternæ charitatis viſcera non habet, qui ſubditorum neceſſitatibus ſollicitè proſpicere, infirmitates eorum curare, eoſque ubi opus fuerit veſtimentis congruis induere & fovere neſcit, Imperium etiam ſponte oblatum, nequaquam acceptandum eſſe. Septuaginta loco verborum illorum: *Non ſum medicus*, legunt: *Non ero Princeps.* Pagninus: *Non ero Dominus.* Chaldæus: *Non ſum dignus, ut ſim caput, aut princeps.*

Superior pater, mater, doctor &c. eſſe debet.

Iſa.3.v.6.

4 Dicite ſodes, ſi noſtis, quemnam populus ille à Chriſto in deſerto miraculosè ſatiatus finem ſibi propoſitum habuit, aut quodnam in Chriſtum meritum agnovit, ut unanimiter inter ſe illum in deſerto Regem proclamare decreverint? Num fortè Evangelii prædicatio per ipſum facta ipſos ad hoc permovit? aut patratio miraculorum quæ oculis ſuis ab eo fieri videbant? an verò eminens quæ in eo relucebat vitæ ſanctitas? Nequaquam; hæc enim omnia diu ante ipſis nota atque perſpecta erant, & tamen modicum illi, ſeu potiùs nullum ei reſpectum aut honorem deferebant; quin potiùs tres illas conditiones, quibus vir ille apud Iſajam ſe carere dicebat, in Chriſto perfectè reperiri per experientiam ocularem didicerant, quia tanquam medicus peritiſſimus curabat infirmos, imò ipſos quoque mortuos ad vitam reſuſcitabat: *Sequebatur eum multitudo magna, quia videbant ſigna quæ faciebat ſuper his, qui infirmabantur:* Nec panis illi deerat, qui quinque hominum millia adeò copiosè ſatiaverat, ut ex quinque panibus plures ex pane reliquo repleti cophini ſupereſſent diſtribuendi; ideòque nec veſtes illi defuturas eſſe ſolidè, & cum fundamento ſperare poterant; ſiquidem eadem facilitate qua panes multiplicaverat, idem quoad veſtimenta præſtare potuiſſet: ac proindè ipſum ad acceptandam ab ipſis ſpontè oblatam dignitatem regiam ipſum violenter cogendum eſſe exiſtimabant.

Superiores veſtire debent.

Joh.6.v.2.

5 Samuel, prout in præcedenti diſcurſu tetigimus, Sauli jam jam eligendo Regi duos illos panes ſibi juxta ſepulchrum Rachelis dandos, ut acceptaret, juſſerat, imò quod magis hoc loco ponderandum venit, eidem hoc præcipuè futuræ illius ad thronum regium ſubvectionis ſignum verè prognoſticum dederat: *Hoc tibi ſignum, quod unxit te Deus in Principem*; priùs dixerat: *Invenies duos viros juxta ſepulchrum Rachel in finibus*

Dignitas honos & onus.

1.Reg. 10.v.2.

bus Benjamin in meridie, diceſque tibi, inventa ſunt Aſinæ: poſtea verò ſubjunxit, quòd juxta quercum Thaborinam tres ipſum ſalutantes offenſurus eſſet, quorum unus tres hædos, alter tres tortas, tertius verò vas vino refertum, velut donum regium ultro citroque præſentaturus eſſet: *Cumque ſalutaverint, dabunt tibi duos panes, & accipies de manu eorum.* Videri nonnemini poſſet aptius illius in Regem aſſumendi ſignum futurum fuiſſe, erectos à populo in ejus honorem arcus triumphales, aut feſtivas populi acclamationes, vel publicos viarum apparatus ſive ultroneos ſubditarum civitatum occurſus, vel oblata tributa; quid enim ad regiam dignitatem conferre poterant aſini vel jumenta inventa, aut panis & companatici annona copioſè oblata? Ecce tibi revelatum divinorum juſſuum myſterium; Etenim aſini animalia quædam ſunt non propriè ad equitandum, ſed ad onera portanda deſtinata; ac proindè ſub hoc obſcuro verborum involucro indicabatur ipſi, ut ſe ad grave Regni onus portandum protinus accingeret, ſiquidem regia dignitas verè pariter *honos & onus* eſt. Annona autem præſentata teſtabatur maximam principis alicujus curam in eo præcipuè conſiſtere, ut Regno ſuo de ſufficienti vitæ annona proſpiciat. Abulenſis legit: *Dabunt tibi duos panes, videntes, quod indigebas eis:* quinam enim majori panum neceſſitate premuntur, quàm illi quibus cura nutriendi & ſuſtentandi ſibi ſubditos incumbit? Unde opus eſt eis, ut continuò Eleemoſynam mendicent, id eſt ut à ſubditis ſuis contributiones & vectigalia exigant.

Reges mendici.

6 Nonnulli optimè obſervarunt, nuſquam de Chriſto Salvatore noſtro legi, quòd in toto triginta trium annorum decurſu unquam equo aut jumento aliquo uſus fuerit, tametſi varia alia loca eundo peragrarit: *Pertranſibat benefaciendo:* præterquam in ſolo & unico die triumphi ſui, in quo veluti Rex aſino inſidens honorificentiſſimè exceptus fuit. Neque exiſtimandum eſt id Chriſtum fortè fortuitò feciſſe, ſiquidem ex dedita opera nonnullos è diſcipulis ſuis in proximum caſtellum miſit, qui Aſinam & pullum ligatos ſolverent & adducerent, imò expreſsè adjecit, quòd ſi quis eorum conatui reluctaturus & jumentorum adductionem impediturus eſſet; *Dicerent, quia Dominus his opus habet;* Num fortè divinus ille Atlas, qui totum univerſum tribus dumtaxat digitis ſuſtentat, aſino aliquo, ut ei inſideret, opus habebat? quòd ſi fortè Dominum ac Redemptorem noſtrum defatigatum fuiſſe dixeris: Reſpondeo, id dici non poſſe cum Salvator noſter verè is ſit, de quo Propheta regius loquebatur dicens: *Diligam te Domine fortitudo mea.* Quòd ſi replicaveris id omninò pro majori triumphi ſui gloria fieri debuiſſe, rurſus oppono, quod ſi de triumphi gloria adaugenda ſermo ſit, potiùs Elephas aliquis, vel ſaltem generoſus quidam Equus adhiberi decentiùs potuiſſet. Reſpondetur igitur, quòd quando Salvatori noſtro decretum erat Regis titulum ſibi acclamatum admittere, non uno, ſed duobus jumentis, viciſſim ſeu per vices uti voluerit, aſina nimirum & pullo ejus, animalibus ſcilicet natura ſua gravibus portandis oneribus deſtinatis, ad denotandum gravitatem & difficultatem oneris, quod portare debent, qui aliis præſunt & dominantur.

Sup. citato cont.

Matt. 21. v. 3.

Pſ. 17. v. 1.

7 In ejus meliorem evidentiam (ne extra propoſitum gradiamur) in Saulis Regis hiſtoria notandum eſt, quòd quando Samuel venturo Sauli extemporaneum præparabat convivium, in quo ipſum Regem declaraturus erat, modus quidam ſpecialiter obſervatus ſit, quo Samuel in ferculis appoſitis diſtribuendis uti voluit, per hunc namque modum futuro Regi indicatum eſſe voluit, quòd Regno ejuſque oneribus portandis humeri ipſius ſubmittendi eſſent: *Dedit locum in capite eorum, qui fuerant invitati; dixitque Samuel coquo; Da partem quam dedi tibi, & præcepi ut reponeres ſeorſum apud te. Levavit autem coquus armum, & poſuit ante Saul;* Hæc autem carnis portio à Propheta quodam adeò illuminato Sauli nequaquam caſualiter propoſita fuit, quia idem Propheta mox ſubjungit: *Ecce quod remanſit pone ante te, & comede, quia de induſtria ſervatum eſt tibi, quando populum vocavi, & comedit Saul.* Nequaquam dubito, quin curioſi ſitis ad intelligendum, quænam ſit inter ſceptrum & armum ſeu humerum bovis proportio: atque ideò pro melіori hujus myſterii intelligentia, quamdam Gregorii magni ſententiam priùs audite: *Tantorum quippe pondera,* inquit, *ſuſtinere compellitur, quantis in hoc mundo principatus.* Etenim Propheta Samuel, qui judex populi erat, Saulum commonitum eſſe voluit, ut ſe ſuoſque humeros ad dominii ſibi commiſſi onus & pondus fortiter portandum bene præpararet; nam juxta veriſſimam Sancti Gregorii ſententiam onus ſive pondus hoc non unum dumtaxat eſt & ſimplex, ſed quot ſunt in regno ſubditi, totidem quoque onera portanda eſſe exiſtimandum eſt. E qua ſententia evidenter colligitur, quòd qui majori dominio, copioſiorique ſubditorum numero præeſt, is quoque fortiores robuſtioreſque humeros ut habeat, neceſſum ſit. Unde optimè ad propoſitum Author quidam de Saule tractans ita ſcribit: *Ut cum armus maximè valeat ad onera ferenda, Saul cogitaret, ſe non ad jocum, ad luſum, ad voluptatem, ſed ad maxima onera ferenda atque ſuſtinenda vocari.*

Quot ſubditi, tot onera.

1. Reg. 9. v. 23. & 24.

S. Greg. l. 9. mor. c. 10.

Jo. Jul. l. 1. ant. con. c. 13.

8 Ingenioſa prorſus eſt illa moralis Senecæ reflexio, dicentis: *Eſt inter onus & honorem non tam alluſio vocis, quàm rei ipſius expreſſa veritas.* Idem quoque Sanctus Iſidorus, licet differentibus omnino verbis enuntiat, dum ait: *Honor ex onere venit, aut potiùs ex honere onus.*

Sen. c. 2. de brev. vitæ. S. Iſid. l. 2. c. 29.

9 Iſaias quoque de principatu tractans eodem quoque tempore humerorum mentionem facit, dicens: *Factus eſt principatus ſuper humerum ejus;* quibus verbis num fortè Propheta ad inſignia vel habitus, quos Magiſtratus nonnumquam in nonnullis locis ſuper humeris portare conſueverunt, alludere voluiſſe cenſendus erit? Nequaquam, inquit Oleaſter. *Solemus enim onera grandiora humeris geſtare, tamquam partibus in homine fortioribus.*

Iſa. 9. v. 6.

Magiſtratus inſignia in humeris.

Ole. ibid.

10 In lib. Regum de Salomone Regum ſapientiſſimo ſcribitur, quòd mare æneum fabricando, boum humeris illud ipſum impoſuerunt: *Fecit quoque mare fuſile decem cubitorum &c. & ſtabit ſuper duodecim boves:* S. Nilus per boves illos mare æneum ſuſtinentes Prælatos & Superiores Eccleſiaſticos intelligendos eſſe dicit: *Boves ſub pelvi declarant eos, qui ſubeunt onus ejuſmodi, nihil reſpicere aut averſari debere, ſed & onera & ſordes inferiorum deferre.* Neque ſolum is qui gubernat, prout S. Gregorius ait: *Tantorum pondera ſuſtinere compellitur, quanti in hoc mundo principatus,* verùm inſuper (in quo aliud inſupportabile onus ſuperioribus imponitur) omnium ſubditorum ſordes mundare & purificare tenetur, eò quòd hæ malo gubernantium exemplo vel imprudenter adminiſtrato regimini imputentur.

Sup. boum humeros habent. 1. Reg. 7. v. 23. S. Nil. in alleg.

NB.

11 Videtur prima facie in Evangelio S. Joannis manifeſta quædam involvi contradictio, nam in principio Capitis quarti Chriſtus plures numero, quàm S. Joannes baptizaſſe, dicitur, additur tamen non ipſum, ſed diſcipulos ejus baptizaſſe: In capite præcedenti verò dicitur: *Venit Jeſus & diſcipuli in terram Judæam, & illic demorabantur cum eis & baptizabant.* Qua igitur ratione duo hi textus, qui ab ejuſdem Evangeliſtæ calamo conſcripti ſunt, conciliari poterunt? Ammonius in Catena Græca citatus ait: *Quidquid ſubditi ſuperioribus approbantibus, ipſiſque cernentibus & non contradicentibus, neque vetantibus agunt, idipſum Superiores facere dicuntur: cum enim primùm dixiſſet Jeſum baptizaſſe hic ait Jeſum minimè baptizaſſe, diſcipulorum opus ipſius adſcribens virtuti, etſi reipſa non baptizarit.* Quod nam excogitari poteſt onus gravius illo, quòd nimirum Prælati omnium tranſgreſſionum à ſubditis commiſſarum rei declarentur, obſtrictique ſint ad reddendam rigidiſſimam de iis rationem?

Joan. 4. v. 2. Sup. Commiſſorum rei.

Joa. 3. v. 22.

Corder. in cat.

12 In Ezechiele Deus dicit: *Speculatorem dedi te domui Iſrael.* Si vigil ille, qui ad periculoſæ cujuſdam plateæ cuſtodiam collocatus eſt, dormiat, superveniatque inimicus occidens & mactans cum reis inſontes, ejus negligentia totius ruinæ cauſa exiſtit, ejuſque vigilia bona omnes alios ſecurè & in utramque aurem dormire facit.

Ezech. 3. v. 17.

13 Hugo Cardinalis verba illa: *Redde rationem villicationis tuæ* ponderans ita ſcribit: *Quælibet à quolibet Prælato triplex quæſtio; Prima erit, amice quomodò huc intraſti? i. e. in Prælationem quis te introduxit? Nummus vel Chriſtus? Ad quid veniſti? ad honores vel*

Hug. Card. in c. 16. Luc.

Sup. Magiſt. reddent rationem.

Digitized by Google

omus? Per quam portam intraſti? Charitatis aut Cupiditatis? Poſtea ad ſecundum examen deſcendit, quod circa vitam, quam prælaturæ tempore duxerunt, inſtituetur: *Quomodò vixiſti? ſcilicet ſicut Epiſcopus, vel ſicut Ruſticus? ſicut homo vel ſicut Equus? ſicut Paſtor, vel ſicut pecus?* Tertium examen habebitur circa regimen quod adminiſtrarunt: *Quomodò rexiſti? In quibus paſcuis gregem meum paviſti? quaneas vigilias & labores prò grege meo ſuſtinuiſti?* Numquid igitur jure meritò ſtultos & delitos cenſet illos, qui ſuperioritatem ambiunt, per quam tam rigoroſo examini ſubjiciuntur?

Prov 17. v. 18. Stulti qui aſfectant Super.

Stultus homo plaudit manibus, cùm ſpoponderit pro amico ſuo. Quòd ſi quis ex eo lætaretur quòd variis perſonis de centenis vel ducenis ſcutorum millibus pendentis fidem ſuam obſtrinxiſſet, numquid is delirare cenſendus eſſet; longè igitur amentiores ſunt, qui ex ſolius ambitionis inſtinctu, ſe ad reddendam DEO prò centenis vel ducentis animarum millibus, quæ ſub Epiſcopatu illo quem ambitioſè ſectantur, exactiſſimam & rigoroſiſſimam rationem obſtringunt.

S. Bern. ſer. 71. in Cant. De multis reddenda ratio.

14 Verùm enimverò Prælati, ut optimè S. Bernardinus advertit, minimùm de animarum ſalute cogitant, ſed ſolà habetur redditnum, divitiarum, dignitatis & honoris ratio: *Quem dabis mihi de numero Præpoſitorum, qui non plus invigilet ſubditorum marſupiis evacuandis, quàm vitiis extirpandis?* Loquatur hac de re Propheta Ezechiel, qui poſtquam dixiſſet: *Speculatorem dedi te domui Iſrael*, proſequitur dicens: *Et audies de ore meo verbum, & annuntiabitis eis ex me. Si dicente me ad impium: Morte morieris: non annuntiaveris ei, neque locutus fueris, ut avertatur à via ſua impia, & vivat, ipſe impius in iniquitate ſua morietur, ſanguinem autem ejus de manu tua requiram.* Ipſi pervigilant, inquit S. Paulus, *tamquam rationem reddituri pro animabus veſtris.* Circa quæ verba S. Chryſoſtomus ait:

Ezech 3. v. 17.

S. Chryſoſt. h. 37. in Mat. 18.

Audiant ii, qui regunt, & gerunt magiſtratus, quantum eſt periculum omnium quos regunt, mulierum, virorum, & puerorum reddenda eſt ratio: Paulò poſt cum admiratione, imò cum juſto ambitioſorum terrore exclamat dicens: *Miror an fieri poſſit, ut aliquis ex rectoribus ſalvus fiat;* ac proindè idem S. Doctor de ſua ad Epiſcopatum promotione ita ſe declarat: *Ab eo ipſo die, quo tu mihi Epiſcopatus ſuſpicionem hanc injeciſti, factum eſt identidem, ut corpus hoc ab anima propemodum diſſolveretur, tam ingens pavor, tam ingens triſtitia meum animum occupavit.* Numquid igitur tibi unicuique Prælato dici poſſe videtur quod lib. 3. Reg. c. 20. legimus nimirum: *Cuſtodi virum iſtum, qui ſi lapſus fuerit, erit anima tua pro anima ejus;* De qualibet enim anima obſtrictus eſt rigidiſſimum reddere computum: *Duriſſimum judicium his, qui præſunt fiet.* Non enim illis ſolùm de ſe ipſis reddenda eſt ratio, verùm & de omnibus aliis ipſorum curæ commiſſis. *Ubi eſt grex,* (inquit Deus apud Jeremia) *qui datus eſt tibi, pecus inclytum tuum? quid dices cùm viſitaverit te?*

L. 6. de ſac.

3. Reg. 20. v. 39.

Sap. 6. v. 6.

Jer. 13. v. 20.

Exod. 28. v. 10. Prælato ſubditorum onus imponitur.

Arn. Carn. tr. de olt. ver. Dom.

15 In ſuperhumerali Aaronis conſpiciebantur inſculpta omnia filiorum Iſrael nomina, hæcque velut ornamentum quoddam ex ejus humeris ſuſpenſa dependebant, ad denotandum quòd à Prælato ſuſtinendum eſt omnium ſubditorum ſuorum ſibi incumbens onus, Undè Arnoldus Carnotenſis ita ſcribit: *In ſuperhumerali Pontificis hoc debet intelligi, quomodò in portandis fratrum oneribus officium illud incumbat, ut propriis humeris ovem perditam ad ovile reportet.* Legatur obſecro caput decimum ſextum libri Numerorum, ibi namque tremendum illud recenſetur ſupplicium, quo divina juſtitia Chore, Dathan, & Abiron temeritatem caſtigavit, tametſi enim, dum terræ os ſub ipſorum pedibus ad infernum uſque dehiſcuit; ipſique vivi deglutiebantur, multi circumſtantes hoc ſpectaculo perterriti fugerent, ignis tamen de cœlo lapſus ex iis ducentos quinquaginta devoravit, eorum, qui incenſum obtulerant: Deus autem in eodem temporis momento hanc Moyſi commiſſionem impoſuit dicens: *Præcipe Eleazaro filio Aaron Sacerdoti, ut tollat thuribula, quæ jacent in incendio, & ignem huc illucque diſpergat.* Verùm enimverò dicat aliquis, numquid hoc erat eoſdem periculo nimis manifeſto exponere? Ecce tibi expreſſum hic exceſſivum dignitatum onus, nam populo poſt in eodem capite dicitur: *Egreſſa ira à Domino plaga deſævit, quando Aaron ſtans inter mortuos & viventes pro populo deprecatus eſt, & plaga ceſſavit.* Ubi Origenes ait: *Intuere ſtantem Pontificem, & ob electione quadam ſui, viventes à mortuis dirimentem, & incenſi myſterium erubuiſſe Angelum vaſtatorem.* David quoque Angelum, qui in populum ſæviturus gladium ſuum ſtrinxerat, videns, pro defendendo grege ſuo caput ſuum evidentiſſimo mortis periculo expoſuit: *Cùm vidiſſet Angelum cædentem populum ſuum, inquit, Ego ſum qui peccavi, ego inique egi, vertatur obſecro manus tua contra me.* S. Gregor. Magnus Romam à peſtilentia flagellatam cernens ſuam pro gregis ſalutem expoſuit. Sanctus Carolus Borromæus contagionis Mediolanenſis tempore, funem collo ſuo inſertum in publica proceſſione portans, ſe in Divinæ juſtitiæ conſpectu reum eſſe proteſtatus eſt, omniaque populi ſui peccata humeris ſuis imponens eidem per ſudorum, lachrymarum & ſanguinis ſui pretium veniam facilè impetravit, atque in ejuſdem ſibi commiſſi populi ſubſidium, quicquid in bonis temporalibus habebat, uſque ad proprium lectum liberaliter erogavit, atque per hæc omnia quodnam veri Paſtoris munus ſit, clarè edocuit. Quiſquis igitur humeros ad onus iſtud dignè portandum ineptos ſe habere ſentit, is Prælaturas nunquam ſibi conciliare contendat. Audite S. Ambroſium hac in re ſaluberrimo nos monito prævenientem & dicentem: *Menſura oneris pro menſura debet eſſe geſtantis, alioquin impoſiti oneris fit ruina, ubi vectoris infirmitas eſt.*

Num. 16. v. 21.

Num. 16. v. 37.

Orig. h. 9. in Num.

NB.

2. Reg. 24. v. 17. Prælati exponant ſe periculo.

S. Ambr. l. de viduis.

DISCURSUS XI.

ARGUMENTUM.

Ornamenta Aaroni quondam præſcripta, præcipuè verò ea quibus Epiſcopi uti ſolent; ritus item & Cæremoniæ ſacræ in ipſorum Reverentiam & honorem inſtitutæ eas ſubindicant virtutes, quibus ipſos præditos eſſe oportet, ipſoſque ad majorem perfectionem obſtringunt.

THEMA.

Oportet Epiſcopum irreprehenſibilem eſſe, ſobrium, ornatum, pudicum. 1. ad Timoth. 3. v. 2.

Prælati ſunt virtutibus ornati.

Exod. 26. v. 1.

S. Th. ibid.

1 ANgelicus Doctor S. Thomas de Aquino antiquam Tabernaculi fabricam, cum omni magnificentia & opum congeſtarum abundantia à Deo hiſce verbis Moyſi præſcriptam: *Cortinas de byſſo & hyacintho ac purpura coccoque bis tinctis;* conſiderans, eadem quoque opera & tempora ad conſideranda pretioſiſſima ornamenta divinum cultum concernentia, nec non opulentam templorum ſuppellectilem, Prælatorumque Eccleſiaſticorum ſplendorem & dignitatem ponderandam tranſgreditur, horumque omnium hanc reddit rationem: *Ut homines Deum in reverentia habeant, & inde hominum conſuetudo inolevit, ut Reges & Principes, quos oportet in reverentia à ſubditis haberi, & pretioſioribus veſtibus ornentur, & etiam ampliores & pulchriores habitationes habeant.* Jam verò quænam ornamenta S. Paulus in Prælatis Eccleſiaſticis requirat, ex ſequentibus verbis fit manifeſtum: *Oportet Epiſcopum &c. ornatum eſſe;* quaſi diceret, quotieſcumque Epiſcopos pretioſis admodum ornamentis indutos, altoque throno inſidentes conſpicitis, ſciendum vobis eſt hæc omnia ad magna myſteria innuenda ordinata eſſe, nimirum ut per hoſce ornatus talibus Prælatis commendet vivaciterque inculcet & imprimat quàm ad perfectionem majorem, virtutumque & ſanctitatis incrum tendendi habeant obligationem; ac proindè S. Baſilius monet dicens: *Oremus, ut, qui præſunt Eccleſiis, quique duces ſunt populi, non quidem teſtificationem reportent ab extremo cultu, aut ſuper inveſto corpori decore habitu, ſed ab ipſa veritate.* Porrò veſtes ſacræ, throni, mitræ, annuli, pallia, omniaque alia ſimilia ornamenta myſtica ſunt, imò viva vox quædam ſunt, Prælatorum auribus & cordi inſonans, vivaciterque imprimens illis virtutes, quas præfigurant.

Tit. 1. v. 7.

S. Baſ. in c. 3. Iſa.

2 Oculos quæſo noſtros in magnificos illos ornamentorum apparatus dirigamus; quos ipſamet ſapientia divi-

divina Aaroni ſummo Pontifici præſcripſit; tales namque erant hi ſequentes, nimirum, veſtis quædam linea, cui ſuper imponebatur veſtis quædam exterior cærulea ſive hyacinthina, in cujus extremitatibus malogranata quædam ſuſpenſa pendebant per gyrum, campanulis aureis undique per circuitum diſtincta. Hiſce autem veſtibus Ephod ſive ſupernaturale ſuper imponebatur ex filis aureis, cocco, hyacintho, & purpura, nec non & filis lineis contextum, in ambabus verò Ephod iſtius extremitatibus, duæ gemmæ ſive lapides pretioſi erant maximi valoris & pretii, quibus nomina duodecim tribuum inciſa erant, ſena & ſena ſeorſim: in rationali verò duodecim varii lapides pretioſi erant, quibus nomina cunctorum filiorum Iſrael continebantur inſculpta. Philo Hebræus in hoc ornatu mundum cum omnibus ſuis partibus præfiguratum eſſe exiſtimat, cujus rationem & myſteria delineat & aſſignat dicens: *In hunc mundum ornatus Pontifex ad ſacra mittitur, ut quoties vota facturus eſt pro populo, totum mundum ſecum introducat ſub figuris quas geſtat.* Ecce tibi pondus, quod ſummus Pontifex toto corpore circumferebat, totum videlicet mundum ut ſuarum eſſe partium omnes totius mundi populos Divinæ Majeſtati repræſentare, pro univerſalibus neceſſitatibus intercedere, peccatorum à ſingulis commiſſorum expiationem & veniam impetrare meminiſſet. Unde in epiſtola quadam quam S. Hieronymus ad Fabiolam ſcripſit, hæc verba leguntur: *Juſtum ergo erat, ut Pontifex Dei creaturarum omnium typum portans in veſtibus ſuis indicaret, cuncta indigere miſericordia Dei, & cum ſacrificaret ei pro cuncta creatura, & voce & habitu precaretur.*

Aaron figura prælatorum.

Phil. de vita Moyſis l. 3.

S. Hier. ad Fab.

3 In hiſce verò veſtimentis, ut diligenter obſervanti facilè patebit, aurum frequenter replicatur, quia omnia ferè ornamenta auro intertexta & locupletata eſſe Deus voluit, quia cùm aurum Charitatis & Divini amoris Symbolum exiſtat, omnia Sacerdotis indumenta auro intertexta eſſe voluit, ut indicaret Charitatem & amorem Divinum in Prælatis Eccleſiaſticis ſingulariter ardere & refulgere neceſſum eſſe. Unde ipſemet Salvator priuſquam S. Petro ſuam conſignaret Eccleſiam, eumdem non ſemel tantum, ſed trina vice quoad hanc virtutem examinavit, dicens: *Petre amas me?* ſæpè etiam inter haſce veſtes Sacerdotales byſſus nominatur, cujus uſus etiam ad novæ legis Sacerdotes tranſmittitur. Byſſus autem illa ſuum eſt ſubtiliſſimum & ſupra modum candidum; cujus myſterium nobis Berengoſius Abbas optimè declarat, dum ait: *Per byſſum caro virginea ſignificatur*, in miniſtris namque Divino ſuo cultu conſecratis puritas & caſtitas magnoperè exigitur: Coccus idem erat quòd pannus purpuræ ſeu potiùs Cremoſino intinctus, qui color à certa quadam arbore ſuam habebat originem, quæ grana quædam progerminat, à quibus rubicundi quidam vermiculi ſcaturiunt, & in horum vermium contritorum humore rubicundo lana cocci tam antequàm filetur, quàm poſt tingi ſolebat; Huc textus Iſaiæ alludere videtur, dicentis: *Si fuerint peccata veſtra ut coccinum, quaſi nix dealbabuntur, & ſi fuerint rubra quaſi vermiculus, velut lana alba erunt.* Voluit autem Deus ut coccum bina vice tingeretur: *Coccum bis tinctum*, cujus pulchra ratio à D. Gregorio hiſce verbis adducitur: *In ornamento Pontificis bis tinctum coccum jubet adhiberi, quid namquè per coccum niſi charitas deſignatur, quæ ſemper flamma amoris accenditur? ſed coccus bis tingitur, quando non ſolum ex amore Dei, ſed etiam proximi noſtra Charitas inflammatur.*

Aurum amoris Prælatis neceſſarium.

Joa. 21. v. 15.

Caſtitas. Ber. Abb. in bibl. vet. p. t. 2. c. 5.

Iſa. 1. v. 18.

S. Greg. l. 2. h. 14. in Ezech.

Charitas.

4 S. Bruno Carthuſianorum Patriarcha in Rationalis ab ipſamet Sapientia increata Aaroni præſcripti myſteriis recenſendis latè diffunditur; Dicit enim: *Rationale judicii jubente Domino factum eſt, quo pectus & cor Pontificis ornaretur & muniretur, & quaſi ſigno ſuperpoſito theſaurus interiùs repoſitus oſtenditur.* Nomen quoque idem S. Patriarcha conſiderat, quo illud non ſolum Rationale, ſed cum addito *Rationale judicii* appellat: *Ipſum nomen ejus magnum aliquid in hoc ornamento ſignificari oſtendit, in eo videlicet, quod non ſolùm Rationale, ſed Rationale judicii, vocatur; conſiderare namque debet ille, cujus pectus tali ornamento ornatum eſt, ut judicia quæ inde exeunt, rationabilia fiant, & numquam a ratione juſtitiaque recedant.* Eidem Rationali memorabilia hæc verba inciſa erant: *Doctrina & Veritas*; idque ut S. Hieron. ait: *ut diſcamus Sacerdotem doctum eſſe debere, & præconem Dominicæ Veritatis*; Ideò & Deus apud Malachiam dicit: *Labia Sacerdotis cuſtodient ſcientiam, & legem requirent ex ore ejus.* Et S. Dionyſius Areopagita ait: *Qui Sacerdotem dicit, auguſtiorem prorſuſque Divinum virum inſinuat, uſque ſanctæ ſcientiæ peritiſſimum.* Hoc autem Rationalis ornamento ſuper ipſius Pontificis pectore requieſcebat, cujus rationem S. Bruno hiſce verbis explicat: *Benè ſuper pectus & cor Pontificis ponitur, ut in illo Divini voluminis Secretarium totius veritatis & ſcientiæ plenitudo eſſe intelligatur.* Palmi quoque menſuram, quam Deus illi præſcripſit, hiſce verbis obſervat: *Ad menſuram palmi factum eſt; illius videlicet, de quo ſcriptum eſt: Quis menſus eſt pugillo aquas & cœlos palmo ponderavit? Cœli ergo & Rationale unius menſuræ ſunt: Cœli enarrant gloriam Dei, & opera manuum ejus annuntiant firmamentum, hanc ſcilicet gloriam, quæ in ratione continetur; ſi quadrangulum rationale non eſſet, libri ſpeciem & formam non haberet, in cujus quatuor angulis quatuor Evangelia poſita ſunt.* Inſuper materiæ, è qua texendum erat, myſteria exponere proſequitur, dum ait: *Vides ibi aurum: ad puritatem & pulchritudinem, ad totius animæ corporiſque decorem & claritatem te invitant; Exemplum tibi dat, quàm purus, & ab omni corruptione mundus eſſe debeas: Quatuor colores quos ibi vides, quatuor ſunt virtutes principales.* Etenim, colores hi ſequentes erant, nimirum Hyacinthinus i. e. cæruleus, purpura, coccus, & candida byſſus, quibus coloribus prudentia; juſtitia, fortitudo, & temperantia ſignificantur; Hyacinthus enim eò quòd colorem cœleſtem refert, ad divinam nos ſapientiam invitat; purpura verò ad juſtitiam, quia virtus iſthæc ſicut & purpura ad Reges propriè pertinet; Coccus colorem rubeum & ſanguineum exhibens ad fortitudinem nos excitat, qua ſe Martyres armarunt, ut vincerent: *Eſt autem coccum bis tinctum, quia duplex eſt Martyrii genus; quoniam non ſolùm illi Martyres ſunt, quos Tyranni interficiunt, verùm etiam illi, qui carnem ſuam cum vitiis & concupiſcentiis crucifixerunt:* Per lini verò candorem temperantia denotatur. Idem quoque S. Patriarcha ulteriùs exponit, qualiter duodecim lapides pretioſi, quibus rationale exornabatur, quibus duodecim Patriarcharum inciſa nomina erant, Apoſtolos præfigurarint: ſed quo fine id factum fuiſſe exiſtimas? Nimirum *hos videre, hos ſemper in memoria habere, horum fidem & converſationem tenere, quam utile ſit, quam neceſſarium, quid attinet dicere?* Oleaſter optimè ad hoc reflectit, quòd videlicet illa filiorum Iſrael nomina gemmis Pontificis pectus exornantibus inciſa fuerint: Et dicit: *Ad quid filiorum Iſrael nomina in pretioſis lapidibus ſculpta & deportata in humeris Sacerdotis tui? Audiant hoc Pontifices, audiant Sacerdotes, quali animo ferre oves ſuas debeant, & ſuper humeros ſuos infirmas portare: audiant, quid Paſtor ille Evangelicus perditæ ex grege fecerit ovi.* Etenim hic Romæ multæ videntur antiquiſſimæ picturæ in quibus Chriſtus Dominus noſter ad inſtar amantiſſimi Paſtoris amiſſam & reinventam oviculam humeris ſuis portantis, repræſentatur. Pergit verò idem Oleaſter ulteriùs, & dicit: *Ubi etiam adverte, non atramento, ſed ſtylo ferreo, nomina filiorum Iſrael ſuper lapides inſcribi, ut noverit divinus Sacerdos, nullam oblivionem debere delere memoriam ovium ſuarum apud Deum, ſed quia fortè ad latera nomina eorum habens diſſimularet, voluit ea etiam ſuper pectus habere, ut quocumque ſe verteret, ſemper ea ob oculos haberet.* Enimverò in lectionibus de S. Gregor. legimus ſequentia: *Pauperes & urbanos & externos, quorum numerum deſcriptum habebat, benignè ſuſtentabat.* Sæculo itidem ſuperiori hanc eamdem S. Gregor. charitatem egregiè S. Carol. Borromæus erga commiſſum ſibi gregem egregiè & generosè æmulatus fuit, quia tametſi vaſtiſſimæ cujuſdam Diœceſeos Paſtor eſſet, dicere nihilominùs jure merito poterat: *Ego ſum Paſtor bonus, & cognoſco oves meas, & cognoſcunt me meæ.* Omnes oves ſuas ipſemet perſonaliter viſitabat, tametſi in celſiſſimis eſſent alpibus & rupibus commorantes: Nec ſufficiebat illi, illas ſemel vidiſſe, quin potiùs omnes ſæpiùs videre, illiſque cuncta neceſſaria providere voluit: quolibet menſe de omnibus in particulari ſibi relationem & informationem dari poſtulabat, quantùmvis numerus illarum ad nongenta millia accederet: ſolitus quoque erat dicere, quamlibet ani-

S. Bruno de conſ. & S. Sacr. doctrina neceſſaria.

S. Hier. l. 2. Mal. c. 2.

S. D. Areop. l. de cæl. hier.

Iſa. 40. v. 12. Pſ. 18. v. 2.

Neceſſariæ virtutes.

Ol. in c. 29. Exod.

Exod. 28. v. 10.

Prælatus ſit Paſtor.

Joan. 10. v. 14.

Digitized by Google

animam optimi, maximique Paſtoris gubernio & vigilantia dignam eſſe. Idem quoque Oleaſter rationem reddit, cur Deus nomina ſingularum tribuum gemmis inſculpta eſſe voluerit, dicit enim: *In lapidibus autem pretioſis adumbratum cerne, quàm pretioſa eſſe debeant nomina ovium apud Antiſtitem.* Gloſſa autem in hac gemmarum multiplicitate virtutum quibus exornatus & locupletatus eſſe debet Prælatus & Superior Eccleſiaſticus, varietatem adumbratam fuiſſe agnovit: *Hæc poſitio*, inquit, *diverſarum gemmarum in Rationali multiplicem variarum virtutum gratiam oſtendit, quæ concordi ſerie in corde ſacerdotis debet apparere.*

Gloſſ. in c. 28. Exod.

Inſpector.

5 Verùm enim verò quòdſi oculos noſtros in ornatus, ritus, & cæremonias, quibus Epiſcopi & alii Prælati Eccleſiæ honorantur & exornantur conjicere velimus, inveniemus utique hos quoque omnes eo præcipuè ordinari, ut in illis agnoſcant quanta cum ſanctitate & exemplaritate reſplendere debeant, & cujus quantique ponderis munia illa & dignitates ſint, ad quæ ſunt promoti: *Epiſcopi nomen plus ſonat oneris quàm honoris*, inquit Durandus. In Lingua etenim Græca idem ſonat Epiſcopus, quòd in ſermone Latino Superintendens, Chryſoſt. de Epiſcopatus Etymologia tractans, dicit: *Epiſcopatus ex eo dicitur, quod omnes inſpiciat, cunctaque ſpeculetur.* Huic conſonat Ambr. ita ſcribens: *Quid aliud interpretatur Epiſcopus, niſi ſuper inſpector.* Alio quoque nomine *Antiſtes* appellatur, cujus rationem Durandus reddit; *Quia ante alios ſtans præeminet populo*, adducitque dictionem quamdam Græcam, qua *Anti*, idem eſt quod *contra*, *quoniam hæreticus contradicit, ut Paſtor lupis.* Et quidem non obſtante quòd Salvator noſter Superioribus primo loco exemplo ſuo humilitatem imitandam commendarit, verumtamen in loco alto thronoque eminenti ſedere voluit, non quidem in ſignum primatus & dignitatis, ſed in meliorem vigilantiæ illis adeo neceſſariæ opportunitatem. Idem S. Ambr. ait: *Super inſpector* (de Epiſcopo loquitur) *maximè cùm ſolio in Eccleſia editiore reſideat, ut & cunctos reſpiciat, ut cunctorum oculi in ipſum reſpiciant. Speculatorem dedi te domus Iſrael*, inquit Deus apud Ezechielem. Excubitori neceſſum eſt, ut in eminentiori quodam loco conſiſtat, ut inimicum è longinquo proſpicere & detegere valeat. Durandus ait: *Ut plebi ſibi commiſſæ non negligenter incumbat, ſed vitam & mores eorum, & cuncta diligenter proſpiciat: Quia ergo Epiſcopus ſpeculator eſt, ideo ex inſtitutione Clementis I. Cathedra ſive locus ejus in Eccleſia altior eſt, ut ſuperintendat; & populum cuſtodiat, omneſque conſpiciat.* S. Aug. quoque hujuſce nominis ſignificatum hiſce verbis declarat: *Speculator, quaſi populorum quibus præpoſitus eſt, obſervator, cuſtos, & præfectus, qui ſpeculatur & proſpiciat populorum & ſubditorum mores & vitam.*

Dur. in ration. div. off. l. 2. c. 11.

Chryſoſt. h. 10. in c. 3. ad Tim. 1.

S. Ambr. de dign. ſac. c. 6.

S. Ambr.

Ezech. 3. 9. 17.

Dur.

S. Aug. l. 1. de civ. c. 9.

6 Porrò quod ad pallium attinet, quod magnæ conſiderationis ornamentum quoddam eſt, ſolis Archiepiſcopis conceſſum, ſciendum eſt, quòd quotieſcumque illud induitur vel deponitur, oſculo ſemper eidem impreſſo ab Archipræſule honoratur: *Ad notandum ſummum legitimè certandi deſiderium & bravium promerendi*, inquit Durandus, qui poſtquam illud per omnes ſuas circumſtantias delineaſſet, tamdem proſequitur dicens: *In lana aſperitas, in candore benignitas deſignatur: nam Eccleſiaſtica diſciplina contra rebelles & obſtinatos ſeveritatem exercet, ſed erga pœnitentes pietatem:* Hæc quoque ratio eſt, cur pallium illud non de quacumque lana, ſed de lana agni manſueti contexatur: *Circulus pallii per quem humeri conſtringuntur, eſt timor Domini, per quem opera exercentur, ne vel ad illicita diffluant, vel ad ſuperflua relaxentur, duas verò lineas, quarum una poſt dorſum, & altera progreditur ante pectus, hujus vitæ curas & ſollicitudines ſignificare putamus, quibus & cor & humeri Pontificis ſic ſæpiſſime gravantur & impediantur, ut à proprio ſtatu eum avertant, & vana quædam & tranſitoria cogitare & portare compellant: Hinc quoniam pallium ante & retro, à dextris & à ſiniſtris, ante pectus, & ſuper humeros frequenter aptatur, ut his poſthabitis in ſe ipſum redire intelligatur.* Iſidorus Pelluſiota aliud quoddam myſterium laboris, charitatis, & vigilantiæ illius, quam Chriſtus in bono Paſtore deſiderat, expreſſivum adducit: *Illud enim amiculum*, inquit, *ex lana contextum, quod illi geſtans humeris, ovis illius, quam Dominus aberrantem quæſivit, inventamque humeris ſuis ſuſtulit, pellem deſignat.*

Dur. l. 3. c. 17.

Correctio.

Iſido. Peluſ. l. 1. epiſt. 136.

7 Quid autem per Paſtorale ſeu pedum, quod Juriſdictionis, & authoritatis valdè præcellentis inſigne eſt, ſignificari exiſtimatis? *Baculus paſtoralis*, inquit Durandus, *correctionem paſtoralem ſignificat*: ſimul quoque cur in fine acuminatus, in ſommitate retortus & aduncus, in medio verò rectus ſit, pulchrè his verbis explicat: *Deſignat enim, quod Pontifex pungere debeat pigros, regere debiles, ſui rectitudine, & colligere vagos.* In Pontificali Romano forma verborum ſub qua Epiſcopo in ſui conſecratione baculus Paſtoralis porrigitur, hæc ſequens recenſetur: *Accipe baculum Paſtoralis officii, ut ſis in corrigendis vitiis piè ſæviens, judicium ſine ira tenens.*

Dur. l. 3. c. 15.

In Pont. Rom.

8 Anolus à S. Aug. miro quodam cum epitheto indicatur dum ab ipſo deplorabilis appellatur, ad ſigillum nimirum vel Bullas quæ eodem ſubſignantur alludens: *Miſerabilia dignitatis inſignia.* In Plutarcho, Seleucum Aſiæ Regem dicere ſolitum fuiſſe, legimus: *Si ſciret vulgus, quam laborioſum ſit legere ac ſcribere ſolùm tot Epiſtolas, diadema ne humo quidem tollere dignaretur*, Durandus verò, eidem anulo longè differentius attribuit ſignificatum: *Anulus fidei ſacramentum integritatem ſignat, ut videlicet Eccleſiam Dei ſponſam ſibi creditam, ſicut ſe diligat, & ſobriam & caſtam cœleſti ſponſo cuſtodiat.* Porrò quo tempore Anulus iſte Epiſcopi digito inſeritur, hæc verba à Conſecratore proferuntur *Accipe anulum fidei, ſcilicet ſignaculum, quatenus ſponſam Dei, ſanctam videlicet Eccleſiam, intemerata fide ornatus illibatè cuſtodias.*

S. Aug. l. 3. de civ. c. 19.

Dur. l. 3. c. 14.

Sponſus.

In Pont.

9 Quod verò Mitram, quæ ornamentum quoddam eſt valde conſpicuum, attinet, ſequentia à Durando ſcribuntur: *Scientiam utriuſque Teſtamenti deſignat. Per duas fimbrias ſeu ligulas notatur quod paratus eſſe debet, tam in myſtico, quàm in hiſtorico ſacræ Scripturæ intellectu: in quarum ſummitatibus ſunt fimbriæ rubei coloris, denotantes ejus promptitudinem ad fidei & ſacræ Scripturæ defenſionem, etiam uſque ad ſanguinis effuſionem.*

Dur. l. 3. c. 13.

10 Demum verò quod Diademata & Coronas regias, nec non Regna Pontificia attinet, hæc variis ſemper gemmis benè onuſta eſſe conſpiciuntur; gemmarum autem illarum varietas multiplicitatem exprimit Provinciarum atque regnorum Magnatum juriſdictioni ſubjectorum, cum hac tamen benè notanda differentia, quòd quantò plura numero Regna aut Provinciæ tali Regi, Principi, aut Archiepiſcopo ſubjiciuntur, in tanto quoque majori numero lapides pretioſi multiplicantur, & conſequenter quantò pluribus coronæ vel mitræ ſunt gemmis & unionibus diſtinctæ & ornatæ, tantò quoque coronæ & mitræ ponderoſiores exiſtunt, caputque illius qui illas portare debet, magis aggravant, quod idem eſt, ac ſi diceretur, quantò pluribus ſubjecti ſunt bellorum & revolutionum periculis, majoribuſque agitantur moleſtiis, ſollicitudinibus, & anxietatibus, tantò quoque majorem habent in ſuo regimine regnis & Epiſcopatibus ſuis aſſiſtendi iiſdemque invigilandi rationem. Enimverò quando Epiſcopo conſecrando mitra imponitur, conſecrans dicit: *Imponimus Domine capiti hujus Antiſtitis, & Agoniſtæ tui galeam munitionis & ſalutis, quatenus decorata facie, & armato capite cornibus utriuſque teſtamenti terribilis appareat adverſariis veritatum.*

Quo major ornatus, eo major ſollicitudo.

11 S. Thomas de Aquino novem enumerat pariterque ponderat ornatus qui non quidem Sacerdotibus, ſed ſolis Epiſcopis proprii exiſtunt: Sunt autem ſequentes, nimirum: *Caliga, Sandalia, Succinctorium, Tunica, Dalmatica, Mitra, Chirotheca, anulus & baculus:* Ratio autem cur hi novem ornatus ſolis Epiſcopis competant, hæc quoad litteralem ſenſum poteſt aſſignari, quia nimirum authoritas Epiſcopalis Sacerdotali in novem præcipuè rebus ſuperior exiſtit: *Quia novem ſunt, quæ ſupra ſacerdotem poſſunt, ſcilicet: Clericos ordinare, Virgines benedicere, Baſilicas dedicare, Clericos deponere, Synodos celebrare, Chriſma conficere, veſtes & vaſa conſecrare:* Quantum verò ad ſenſum ſpiritualem, qui in præſenti propoſito à nobis vel maximè attenditur: *Per caligas ſignificatur rectitudo greſſuum:* Epiſcopus enim pro quovis alio ſacerdote, bonum poſt ſe exemplum relinquere atque ad perfectionem con-

S. Th. in 4. ſent. diſt. 24.

Epiſcopalis authoritas in novem procedit ſacerdot.

Spiritualis ſenſus, qui ad finem dicitur.

Digitized by Google

contendere ſtrictiſſimè obligatur, ſiquidem de illa, quòd perfectionem de facto comparatam poſſideat, ab omnibus præſumitur, atque ideò ipſe cum regio Pſalmiſta dicere debet: *Perfice greſſus meos in ſemitis tuis, ut non moveantur veſtigia mea.* Quando Epiſcopus conſecratur, hæc ei interrogato expreſsè proponitur: *Vis ſemper in divinis eſſe negotiis mancipatus?* Ipſe autem reſpondet: *Volo.* Iterùm nova quæſtio ſubjungitur: *Vis humilitatem & patientiam in te ipſo cuſtodire? & alios ſimiliter docere:* Inter alias quoque orationes, quæ in illa functione recitantur, una hæc eſt: *Oderit ſuperbiam, humilitatem ac veritatem diligat, neque eam unquam deſerat.* Portò *per Sandalia, quæ pedes tegunt*, inquit S. Thomas, *contemptus terrenorum ſignificatur.* Durandus verò per pedes affectus de-
Dur.l.3.c.11. notari ſcribit: *Debent habere affectus & deſideria calceata, ne pulvere terrenorum ſeu temporalium maculentur:* Obſervat verò inſuper quòd priuſquàm Epiſcopus Sandalis accingitur, priùs caligis induatur: *Prius tamen, quam Sandalia pedibus imponantur, caligis induuntur uſque ad genua protenſis, ibique conſtrictis, quia prædicator pedibus ſuis rectos de hoc facere greſſus ſuos, & genua debilia roborare:* Prætereà ſpeciale miniſterium Epiſcopi in annunciatione & prædicatione verbi Dei conſiſtit: Et ideò in Conſecratione Epiſcopali liber Euangeliorum capiti illius ſuperimponitur: *Primò ut Dominus firmet Euangelium in corde ejus,* inquit Durandus: *Secundò ut per hoc intelligat, cui labori & honori ſubjiciatur, quia omne quod hic eminet, id eſt; omnis Prælatus, plus mœroribus afficitur, quàm honoribus gaudet. Tertiò ad notandum quòd pondus Euangelicæ prædicationis eum circumquaque ferre pigere non debet. Quartò ad monendum illum, ut magis ſoluto jugo ſubjaceat, & obediat Euangelio. Per ſuccinctorium, quo ſtola ligatur cum alba, amor honeſtatis intelligitur*, inquit S. Thomas: Hæc autem continentia
Exod. 28. v.42. Eccleſiaſticis ſpecialiſſimè eſſe debet recommendata; in cujus figuram Deus olim in ſupradicto Capite Exodi præcepit: *Facies & fœminalia linea, ut operiant carnem turpitudinis ſuæ à renibus uſque ad fœmora, & utentur eis Aaron & filii ejus, quando ingredientur taberna-*
Arn. Car. in 7.cap. in ult. *culum.* Arnoldius Carnotenſis verò hac de re ita ſcribit: *Fœmoralia docent debere eſſe continentiæ verecundiam, ut ne ſuſpicioni quidem locum relinquant, ſed talis ſe exhibeat converſatio Sacerdotum, quaſi ſine ſexu ſit.* Pergit Doctor Angelicus ulteriùs dicendo: *Per tunicam perſeverantia, per Dalmaticam largitas in operibus miſericordiæ.* Durandus verò per illam intelligit:
Dur.l.3.c.11. *Sanctam religionem & carnis mortificationem, atque ſublimium rationem. Alba Dalmatica ſanctam & immaculatam ſignificat vitam, rubea martyrium. Per Chirothecas cautela in opere ſignificatur*, inquit S. Thomas.
Dur. c. 12. Durandus verò dicit, per illas ſignificari *Exempla Sanctorum, quæ in operibus habenda ſunt, quæ opera ab omni inquinamento mundata ſunt: per ipſas verò Chirothecas albas caſtitas & munditia denotatur, ut manus, id eſt operationes ſint mundæ, & ab omni ſorde immunes.* Per mitram paſtoralem, & anulum S. Thomas eadem ſupra memorata myſteria declarat.

Dur.l.4.c.4. 12 Præter hactenus adducta Durandus inſuper conſiderat, quòd Epiſcopus priuſquàm ad altare pro Miſſa celebranda ſe conſerat, capitis ſui capillaturam pectine priùs diſcriminet, hancque cæremoniam ſequenti moralitate illuſtrat: *Per Capillos*, inquit, *ſuperfluæ cogitationes, & curæ terrenæ ſollicitudinis: per caput mens & intentio: congruè igitur pectine capilli complanantur & ordinantur, & evulſi ſeparantur, ad notandum, quòd tunc ſpecialiter mores componere, & ſuperfluas cogitationes à ſe repellere debet.* Magna quoque cum ſolemnitate manus Epiſcopi lavantur, cujus myſterium in eo præcipuè conſiſtit; quia *Neceſſe eſt ut munda ſtudeat eſſe manu, qui diluere ſordes curat: corporaliter lavat manus, ut ſpiritualiter mundet actus.* Idem quoque Author in manibus Epiſcopalibus
Dur.l.2.c.8. unctionem illis adhibitam conſiderat, *Propter myſterium & officium: manus quidem quæ opera deſignant, unguntur oleo, id eſt, Chriſmate pietatis & miſericordiæ:*
Prov.31. v.20. *Primò, ut Epiſcopus operetur bonum ad omnes, maximè autem ad domeſticos fidei, nemini claudantur, omnibus aperiantur, juxta illud: Manus aperuit inopi, & brachium extendit ad pauperem.*

13 Specialiter quoque conſiderat, quòd Epiſcopus Pontificaliter celebrans, Diaconum, Subdiaconum, L.4. c.11.
multoſque alios ſe circumilantes miniſtros aſſiſtentes habeat, idque non ſine ſpeciali myſterio; cùm Anacletus Papa ita inſtituerit: *Ut ſecum teſtes habeat, Diaconos, qui oculi ejus dicuntur, & Subdiaconos, reliquoſque miniſtros, qui ſacris induti veſtibus, in fronte, id eſt, ante, & à tergo: Et Presbyter à regione, id eſt, à parte dextera, lævaque contrito & humiliato corde, & humiliatu ſpiritu ac prono ſtens vultu, cuſtodientes eum à malevolis hominibus: Et ſecundum Lucium Papam de Conſecrat. diſt. I. jubemus, eum non deſerant, quia propter malevolos oportet eum habere bonum teſtimonium ab his qui foris ſunt*, quia ſicut à principio in ſententia Apoſtoli diximus: *Oportet Epiſcopum irreprehenſibilem eſſe, &c.*

DISCURSUS XII.

ARGUMENTUM.

Honores ſemper merita prævia prærequirunt: Et ideò indigni ad Honores evecti, majorem ſibi potiùs ignominiam quàm laudem adſciſcunt: Cogitandumque illis eſt, quòd Reverentia illis exhibita, non tam illis, quàm dignitati, qua præfulgent, attribuenda veniat; Pœnæ quoque quibus Deus in ambitioſos animadvertit exponuntur.

THEMA.

Gloriam ſapientes poſſidebunt: ſtultorum exaltatio, ignominia. Prov. 3. v. 35.

1 S. Baſilius in illa verba Iſaiæ: *Princeps eſto noſter*, S. Baſil. in c. 6. Iſa.
ſcribens, inſigne nobis magnæque conſiderationis documentum poſt ſe reliquit, in quo optimum nos modum docet dignoſcendi, quiſnam ille ſit, qui Prin- Indigni Prælati ignominiæ habena.
cipis & Prælati nomen & dignitatem maximè mereatur, dicit enim: *Verus Princeps non per hæc externa inſignia internoſcitur, cujuſmodi ſunt purpura, torques, ſeu amiculum pertenue ac molliculum, & diadema, ſed per id quia inprimis virtutem obtinet principe dignam.* Atque ideò ſi honores perſonis deſerantur vitioſis, inhabilibus & indignis, honores illi talibus non dignitatem; ſed indignitatem conciliare ſemper videbuntur: *Gloriam ſapientes poſſidebunt*, inquit Sapiens, *ſtultorum exalta-* Prov. 3. v. 35.
tio, ignominia. Innocentius III. quoque docet, quòd in Inno. l. 1. 2. de cont. mund. c. 30.
ſuperioribus dignis Superioritati & Primatui conjunctus ſemper ſit egregius in virtutibus & meritis profectus, at verò de ambitioſo ſubjungit: *Non curat prodeſ-* NB.
ſe, ſed gloriatur præeſſe, præſumit ſe meliorem, quia cre-vit in ſuperiorem, at bonum facit non gradus, ſed virtus, non dignitas, ſed honeſtas. Stephanus Cantuarienſ. ſu- Step. Cant. in Eſdr. 7. 10.
per illa Eſdræ verba: *Eſdras paravit cor ſuum, ut inveſtigaret legem Domini, & faceret, & doceret in Iſrael præceptum, & judicium*, ſcribens, tres conſiderat conditiones, iis qui regimini publico admoventur cumprimis neceſſarias: *Ad illa tria debet Prælatus præparare cor ſuum, id eſt, ad ſcientiam, vitam & doctrinam: ut inveſtigaret, Ecce ſcientia: ut faceret, Ecce vita: ut doceret, Ecce doctrina.* Enim verò quando in eo qui eminenti Eccleſiæ candelabro ſuperimponitur merita quoque virtutes, & idoneitas ſimul concurrunt, dici pro dignitate ſatis non poteſt, qualis inde ejuſmodi ad candelabrum evectis honor & gloria reſultet: è contrà verò quando illa deficiunt, tantò major illis qui Candelabro admoti fuerunt, accreſcit ignominia, & dedecoris infamia, quantò ſunt omnium oculis expoſiti, magiſque conſpicui. Tria requiruntur in ſuperiore.

2 S. Auguſtinus ad doctrinam hanc confirmandam, S. Aug. in Pſal. 21.
ad auri probationem ſe reflectit, dicens: *In conſlatorio probatur argentum, & in fornace aurum: Ignis ille non eſt diverſus*; inquit S. Doctor, *& diverſa agit, paleam* Prov. 27. v. 21.
in cinerem vertit, auro ſordes tollit. Ita quoque experientia teſte, una eademque dignitas hominem aliquem magis virtutibus & meritis præditum quàm maximè conſpicuum, omnique exiſtimatione & veneratione dignum efficiet: cùm econtrà ſi ejuſmodi dignitas in indignum ceciderit, ejus vitium, & ignorantiam omnibus innoteſcere faciet. *Gloriam Sapientes poſſidebunt:* In prælatos omnium oculi.
ſtultorum exaltatio ignominia. Cùm cœpero docere quod S. Bern. ep. 87.

neſcio

Google

neſcio, (verba ſunt S. Bernardi) *tunc incipiet ſciri quàm nihil ſcio*. Multi in ſtatu privato conſtituti viri magna ſapientia rerumque experientia conſpicui eſſe videntur, qui tamen ſi in ſupremis dignitatibus officiiſque conſiſtentes; omnium eſſent oculis expoſiti, unicus ſiuuri eſſent cenſurarum ac maledicentiarum ab aliis in ipſos evomendarum ſcopus, & tamen inhabiles & inexperti riderentur, eſſentque aliorum commune opprobrium:

Pſ. 11. v. 9. *In circuitu impii ambulant; ſecundùm altitudinem tuam multiplicaſti filios hominum*. Pagninus ex Hebræo legit.

Indigni irridentur. *in circuitu impii ambulant, cum exaltat fuerint vilitas eſt filiis hominum*. Et hoc quidem veriſſimum eſt, quia ſi in adminiſtratione muneris ſui infelicem ſortiantur eventum, omnibus ſunt ludibrio: quia ſi etiam adversùs illos qui integritate, experientia & meritò irreprehenſibiles ſunt murmurationes & maledicentiæ ſine fine audiantur, quanto id magis fiet adversùs illos qui manifeſtè noſcuntur eſſe indigni. Aptiſſimam Plutarchus ad præſens propoſitum noſtrum adducit ſimilitudinem: ſicut enim ſi ſtatuam quamdam rudiser elaboratam & defectuoſam ſuper baſim quamdam eminentiùs collocaveris, efficit, ut ejus in ſublimi poſitæ defectus faciliùs animadvertantur, quàm ſi humi ſemper jacuiſſet, ad eumdem quoque modum multorum defectus non obſervantur aut notantur, quamdiu privatim vivunt: cum tamen mox ut exaltati, omniumque oculis expoſiti fuerint, defectus eorum omnibus manifeſti evadant.

S. Bern. l. 2. de conſ. c. 7. S. Bernardus de aliquo qui de eorum numero erat, ita ſcribit: *Eo deformior, quo illuſtrior, namquid poteſt Civitatis ſupra montem poſita deſolatio abſcondi, aut lateret fumas lucerna extincta ſuper candelabrum?*

Lyr. in c. 3. Prov. v. 15. Lytanus quoque ſuper illa verba Sapientis: *Ignominioſa exaltatio, quia tunc magis apparet turpitudo ſuæ fatuitatis*: Adducit, aptiſſimam ſimiarum in altum aſcendentium ſimilitudinem dum ait: *Sicut turpitudo poſteriorum ſimiæ*

Dio. Carth. ib. *magis apparet, quando aſcendit in altum*. Dionyſius Carthuſianus ſuper eumdem textum ita ſcribit: *Quanto plus promoventur ac ſublimantur, tantò eorum ſtoliditas magis oſtenditur*: Adducitque aptiſſimam quamdam Moralis Senecæ ſententiam dicentis: *Superbi gloria citò fit ignominia*. Aben Ezra à Cornelio a Lapide citatus, inquit: *Gloriam ſapientes hæreditabant, ſtulti elevant extollantque ludibrium*. Indigni ad præcelſos honores ſubvecti, dum ſe à dignitatibus acquiſitis honorati exiſtimant, ridentur, ſeque ipſos tormento afficiunt,

Pſ. 51. v. 3. *Quid gloriaris in malitia, qui potens es in iniquitate?* Demerita tua, peſſimaſque qualitates quæ hactenus omnibus ignotæ fuerant, tu cum ſempiterna ignominia tua toti mundo manifeſtas. Valde notanda ſunt illa Aurelii Caſſiodori qui à Regibus tantis in deliciis habebatur, præclara verba;

Aur. Caſſ. l. 12. ep. 2. *Faſces accipimus, ut graves eſſe debeamus, Tribunalia conſcendimus, ut morum gradibus evehamur, nil vile, nil cupidum judicas decet*. Pergit poſteà ulterius, & quidem ad propoſitum noſtrum aptiſſimè: *Claras enim ſuas maculas reddunt, ſi illi, ad quos multi reſpiciunt, aliqua reprehenſione ſordeſcunt: alioquin expedit non videri, quàm cunctorum reprehenſione ſignari*. Maculæ in veſte quadam ſordida minimè ſeſe produnt, nec tanti æſtimantur, ſicut in byſſo quadam candida, aut regia quadam purpura; Defectus quoque mechanicorum, agricolarum, aliorumque plebejorum hominum in nulla habentur conſideratione, ſicut defectus Magnatum & Principum, eadem prorsùs labes aut macula in obſcura non ita perſpicuè diſcernitur, ſicuti in clara luce; Chriſtus diſcipulis ſuis ait:

Matth. 5. v. 14. *Vos eſtis lux mundi*, qui proinde ſupra candelabrum Eccleſiæ collocati reſplendere debebant, ad hanc autem lucem quivis nævus quantumvis parvus adductus facilè apparet.

Superiores indigni repræſentant Idolum Bel. 3 Idolum Bel illos qui licèt indigni ad honores tamen evehuntur, ad vivum repræſentat; Hoc namque ſimulachrum ſecundùm exteriorem apparentiam Divinum quoddam videbatur eſſe numen, quia æneum erat, at verò interiùs creta refertum erat: quòd idem in multis Principibus accidit, qui quidem ob culmen honoris quo refulgent, propter potentiam & dominium quòd habent, ab omnibus timentur & æſtimantur, cùm tamen in privato conceptu noſtro, qui illorum perſpectam habemus ignorantiam, inidoneitatem & vitia quibus commaculati eſſe noſcuntur, illos contemnamus & aſpernemur; noſtraque illis in tantum deferimus obſequia; in quantum ad id præſtandum timore, non verò amore aut æſtimatione inducimur.

Salv. l. 3. de prov. in principio. 4 Salvianus quoque aliam nobis non minus congruam ſimilitudinem ſubminiſtrat, dum ait: *Quid eſt aliud principatus ſine meritorum ſublimitate, niſi honoris titulus ſine homine? Aut quid eſt dignitas indigno, niſi ornamentum in luto?* Quod ſi fortuito auri fabrum aliquem vel gemmarium quemdam videretis, qui auro non gemmas, ſed lutum infereret, quidnam obſecro diceretis? Eadem quoque diſproportio cernitur inter dignitates & indignos. Gregor. Nazianz. de quibuſ-

Naz. or. 1. dam ſine ullo merito ad Epiſcopatum evectis Epiſcopis tractans, eoſdem appellat, *Dignitatis ſplendore infelices*,

Phil. de Plant. Noe. Philo quoque Hebræus conformiter ad mentem ſapientis dicit: *Gloria inſipientis malitiam reddit illuſtriorem*.

Indignis ſup. damnatio certa. 5 Verum enimverò idquod ambitioſo majorem incutere debet terrorem, eſt confuſio æterna, quæ illi meritò timenda eſt, quæ ſimul cum ſuperbia conjuncta graditur; quin indigni ad dignitates evecti in majori ſunt propriæ ſalutis periculo, ſeveriùſque à Deo caſtigantur, utpote Reipublicæ magis pernicioſi. Primum peccatum prout omnibus conſtat, Ambitionis fuit à Lucifero aliiſque ſpiritibus apoſtatis commiſſum, qui inde ex ſpiritibus Angelicis facti deformes titiones inferni:

Prov. 3. v. 35. *Exaltatio eorum ignominia*. Fuitque peccatum hoc, inſuper protsùs irremiſſibile: Unde Habacuc Propheta in Cantico ſuo ita canit: *Maledixiſti ſceptris ejus, capiti bellatorum ejus, venientibus ut turbo ad diſpergendum me*. Ubi Rupertus Abbas Tuitienſis ita ſcribit; *Tunc maledixiſti ſceptris ejus, quando in cœlo damnaſti ſuperbiam ejus, volentis tenere ſceptra cœli, divinamque imperium, & ſeipſum facere altiſſimum: Illis autem ſceptris maledixiſti, id eſt, propter illam præſumptionem irrecuperabiliter illum damnaſti*.

Exemplum ſit Chore &c. 6 Quodnam obſecro vel quale fuit ſupplicium illud quod divina juſtitia de Chore, Datham, & Abiron ob ſummum Pontificatum tanta cum ambitionis temeritate ab illis quæſitum, ſumpſiſſe ſcribitur: *Dirupta eſt terra ſub pedibus eorum; & aperiens os ſuum devoravit*

Num. 16 v. 31. *illos cum tabernaculis ſuis, & univerſa ſubſtantia eorum, deſcenderuntque vivi in Infernum operti humo*. Alii verò ipſorum in crimine complices & aſſeclæ, numero ducenti quinquaginta, qui incenſum obtulerant, ab igne cœlitus delapſo devorati fuerunt; *Sed & ignis egreſſus à Domino, interfecit ducentos quinquaginta viros, qui*

Pſ. 100. v. 7. *offerebant incenſum*. Sanctus Propheta olim proteſtabatur, dicens: *Non habitabit in medio domus meæ, qui facit ſuperbiam?* quanto igitur magis ſuperbi & elati à domo Dei, id eſt, cœlo excludendi erunt? Quando Apoſtoli de futuro in Regno cœlorum primatu ſolliciti

Marc. 9. v. 33. interrogarunt: *Quis putas major eſt in regno cœlorum?* Chriſtus non ſine myſterio & cauſa ſpeciali, puerum quemdam in medium eorum ſtatuit: *Advocans Jeſus parvulum ſtatuit eum in medium eorum*, & dixit: *Amen*

Matt. 18. v. 2. *dico vobis: Niſi converſi fueritis & efficiamini ſicut parvuli, non intrabitis in regnum cœlorum; Quicumque ergo humiliaverit ſe ſicut parvulus iſte, hic eſt major in regno cœlorum*.

Iſa. 6. v. 1. 7 Iſaias Propheta magnam illam viſionem, quàm in cœlo conſpexit, referens, dicit: *Vidi Dominum ſedentem ſuper ſolium excelſum, &c. Seraphim ſtabant ſuper illud*. In eodem Propheta legimus etiam Angelorum pulcherrimum eumdem thronum ambiviſſe: *Sedebo in monte teſtamenti, aſcendam ſuper altitudi-*

Iſa. 14. v. 13. *nem nubium, ſimilis ero Altiſſimo*: Et tamen Angelus ille inferioris ordinis Hierarchiæ illius erat, ſcilicet de

Ezech. 28. v. 14. Cherubinorum numero: & tamen licèt Seraphini in illa Hierarchia ſuperiores exiſtant, & Chorum ſupremum conſtituant, reverenter tamen & in pedes erecti ante thronum illum conſiſtebant. Eadem prorsùs inordinatio hodierno tempore paſſim practicatur: Inferio-

Ambitioſi à Deo puniuntur. res namque de temetipſis nimium præſumentes, per inordinatæ ambitionis conatus ad honores evehuntur, præferuntur aliis, imò in æquali throno cum Deo ſedere prætendunt; cum tamen virtuoſi amore & charitate accenſi, licet aliis longè ſint quòad merita ſuperiores, humiles & venerabundi, ac reverenter in hoc ſolùm gloriantur, quòd aliquod poſſint, dignitates pro viribus fugiendo, Deo præſtare obſequium. Unde S.

S. Bern. ſer. 1. de ver. Iſa. Bernardus de Seraphinis ait: *Quamvis cæteris præſtent*, *adſtant*

Digitized by Google

adſtant nihilominus Domino præſidenti, devotum utique miniſterium, & plenum reverentiæ obſequium exhibentes: At verò quis tandem futurus eſt ſuperborum & ambitioſorum finis vel exitus? *Uſque ad infernum detraheris.* Etenim ſuperbus ille Spiritus unà cum omnibus ſequacibus ſuis, à ſupremo Paradiſi culmine in profundiſſimum abyſſi barathrum præcipitatus fuit. Abſalon quoque Davidis Patris ſui mortem expectandi impatiens, ut eidem etiamnum viventi in regno ſuccedere poſſet, populum adverſus Davidem excitavit, ut ſceptrum ei extorqueret: Juſtum verò quod ex illa ambitionis impietate retulit ſupplicium, fuerunt tres cordi ipſius infixi lanceæ ictus, quos accepit, dum ex quercu in aere ſuſpenſus hæreret, adeòque loco diadematis regii quamdam ſortitus eſt è quernis foliis contextam miſerabilem coronam. Similiter Aman Regis adeò potentis ſpeciali quo potiebatur favore & benevolentia minimè contentus, à Mardochæo Divinos honores ſibi offerendos extorquere conatus fuit; (*Timui ne honorem Dei mei transferrem ad hominem*) dumque eidem Mardochæo domi ſuæ patibulum erigi curaſſet; in quo eumdem ſuſpenderet, ex ſpeciali Dei ſuperbos ſemper deprimentis diſpoſitione, in eodem à ſe erecto patibulo ſuſpenſus fuit.

Iſa. 14. v. 15.

Eſther 13. v. 14.

8 Verum enimverò ad hoc ut ambitioſi à temerariis prætenſionibus ſuis retrahi & coerceri poſſint, optimè & efficaciter ſervit argumentum illud, quo S. Chryſoſtomus ſuo tempore adversùs eoſdem uſus fuit; Sanctus etenim hic Doctor optimè conſiderat, multos non ex alio motivo honores & obſequia ab aliis accipere, quàm propter divitias, authoritatem, Dominium, aut eminens dignitatis faſtigium, indeque hunc in modum efficaciter concludit: Tales ergo honores ſuos divitiis, authoritati, & dignitati, tamquam honorum ſuorum inſtrumentis in acceptis referre debent: non verò illi, qui propriis virtutibus & meritis ad ſimiles honores fuere promoti *Nam dic quæſo* (ſunt ipſiſſima Chryſoſtomi verba) *ſi quis tibi diceret, nullo te honore dignum eſſe exiſtimo, ſed propter famulos tuos te honoro, numquid hac ignominia poteſt quid eſſe pejus? Si autem propter ſervos turpe eſt honorari, qui ſunt participes ejuſdem cujus nos ſumus animæ & naturæ, multò magis propter ea, quæ ſunt his viliora, domorum inquam parietes, & atria, & vaſa aurea, & veſtes.* Illa namque obſequia & reverentia dignitati exhibentur.

Chryſoſt. ho. 1. ad Coloſ.

Reverentia fit dignitati non perſonæ indignæ.

9 Cùm olim Minervæ ſtatua in jumento quodam veſte attalica auro argentoque intertexta exornato, honorificentiſſimè accommodata proceſſionaliter ab idolatris quibuſdam paſſim per plateas magna cum ſolemnitate circumferretur, accidit quod dum unuſquiſque in plateis illis quas proceſſio illa obibat, Minervæ ſtatuam ſumma qua poterat reverentia veneraretur, aſinus honorem illum ſibi delatum eſſe exiſtimans, quemlibet caput inclinando reſalutabat, quod alius quidam qui Aſinum ſequebatur videns, eumdem acriter fuſtigatum ſic eſt allocutus: *Non tibi ſed Deæ.* Idem quoque moneri poſſunt indigni ad dignitates præter omne meritum evecti, honores enim quos recipiunt non ſibi, ſed magiſtratui quem adminiſtrant, aut dignitati qua gaudent, attribuere debent, cujus veritas tunc pridem manifeſtè cernitur, quando honoribus, ut ſæpè talibus accidit, exuuntur, tunc enim patet quàm viles & contemptibiles tiſuque digni exiſtant.

Notabile factum ad propoſitum.

19 Quando Regum Ambaſciatores ſive Legati Romam in ſolemni pompa equeſtri ingrediuntur, muli circumquaque ſuperbiſſimè adornati, oneraque utrimque tegminibus auro argentoque præfulgidis contecta circumferentes, omnium ad ſe oculos cum ſtupore ſingulorum adtrahunt; at verò poſtquam equeſtris ille pompa finem ſuum accepit, muli prædicti omnibus illis Phaleris pretioſis exuti, ad ſtabula reducuntur, ſolitiſque denuò ſordibus, aliiſque oneribus portandis applicantur; idem quoque multis accidere ſolet, qui ſine ullo merito ad honores promoventur, quamdiu enim potentia & favor illius, à quo ad talem dignitatem promoti fuerunt, ſuperſtes manſerit, æſtimantur, honorantur, ſeu ut meliùs dicam, timentur: at verò mox ut illo mortuo depoſiti fuerint, ad eamdem denuò revertuntur vilitatem & contemptum, in quo antea erant.

Ambitioſi ſimiles ſunt mulis.

11 Non defuit qui tales ſic indignè promotos ambitioſos homines Ezechielis currui ſimiles eſſe pronuntiarit; Hic enim currus quatuor facies referebat, quarum prima erat leonis, quia ſuperbus leonis inſtar ad gradus ſublimes violenter aſcendit; poſtquam verò in editiori loco conſpicuus ſedet, faciem Aquilæ induit, (hæc enim eſt facies ſecunda) adeò altè evolando, ut jam neminem eorum, quibus aliàs familiariter uti conſueverat, agnoſcat. Tertia facies hominis erat; quia paulatim poſtquam illo ſibi acquiſito honore exciderit, iterùm ſe hominem aliis ſimilem eſſe commonſtrat. Quarta facies bovem referebat; quam etiam ambitioſus ille tamdem induit, quia omnibus tamdem ſtolidum, & ignorantem ipſum eſſe manifeſtum evadit. Unde majori quàm unquam alius ludibrio exponitur. *Stultorum exaltatio ignominia.*

Currus Ezechielis, c. 1.

Prov. 3. v. 35.

12 In hoc igitur ſpecialis eluxit Joſephi in Ægypto dominantis prudentia, cùm enim eo tempore quo univerſam moderabatur Ægyptum, præcipuas regni dignitates fratribus & Parenti ſuo conferre, facillimè potuiſſet; ſuos tamen nequaquam evehere, vel in aulam regiam aſſerere voluit, ſed ut Paſtores, quales erant, manerent, & pecora paſcere poſſent, in terram Geſſen abire juſſit: cujus tamen contrarium hodie paſſim quovis tempore fieri videmus, nemo enim eſt, qui ſuos & præcipuè proximo ſanguine junctos pro viribus ſublimare, & ad maximos honores evehere non ſtudeat; Et tamen diſcurſus, quem ſanctus hic Patriarcha intra ſe faciebat, judicioſiſſimus utique & prudentiſſimus fuit; primò namque conſiderabat, quòd in aulis Regum & Principum nihil adeò frequenter accidat, quàm quòd eamdem incolentes à timore Dei deficiant, atque in Divinæ legis obſervantia omnino intepeſcant, magna namque virtute in aulis opus eſt, ut quis vitam ſuam in Innocentia tranſigat. Aliud quoque punctum inſuper conſiderabat, nimirum, facilè quidem ſe efficere poſſe, ut Pater & fratres ejus in Pharaonis aula ad magna munia evecti haberentur in honore paſſim ab omnibus, id tamen minimè duraturum eſſe diutius, quàm quoadusque ipſe in Ægypto nobiliſſimo Vice Regis munere fungeretur, mox verò ut ipſe diem ſuum obiiſſet, aut alio quovis ex accidente obvio, eoſdem omnibus futuros eſſe ludibrio, omniumque in eoſdem provocandam eſſe invidiam & æmulationem, prouti in ipſa rei veritate poſteris ipſorum accidiſſe legitur, *Surrexit interea Rex novus ſuper Ægyptum, qui ignorabat Joſeph, & ait ad populum ſuum: Ecce populus filiorum Iſrael multus, venite ſapienter opprimamus eum*; Unde factum eſt, quòd mancipiorum more tractarentur, flagellis ipſos cædendo, laboreque conficiendorum laterum ipſos ſupra quam vires ferre poſſent, opprimendo.

Gen. 46. v. 34. &c.

Conſanguinei non promoveri dà niſi digni.

Exod. 1. v. 8.

13 Differentia, quæ inter illos qui per propriam induſtriam ſine ullo merito ſibimetipſis aucupantur honores, alioſque qui per manifeſtam Dei voluntatem & diſpoſitionem ad eoſdem evehuntur, intercedit, in hoc præcipuè conſiſtit; quòd idem Deus certo quodam modo obſtrictus ſit, ut his quos ipſe promovit, gratiæ ſuæ auxiliis aſſiſtat, eiſque ſufficientiam & aptitudinem ad benè gubernandum requiſitam communicet. Unde eſt, quòd cum Moyſes ſe ab impoſito ſibi munere ſubducere conaretur, excuſando ſe per eloquentiæ defectum quoad perorandam coram Pharaone populi ſui cauſam inidoneus erat, Deus eidem dixerit: *Quis fecit os hominis?* Et ne deinceps ſuam puſillanimitatem, qua Pharaonem audacter aggredi formidabat, poſſet prætendere, Deus ipſum fortiter animavit, dicendo: *Conſtitui te Deum Pharaonis*: Non verò idem illis contingit, qui per media humana vel humanos favores exaltati fuere; Homines enim, quantumvis illi potentes ſint, & Monarchæ, illis quos promovent, ſcientiam, ingenium, prudentiam, omnemque habilitatem dare non poſſunt, & ideò antiqua vitia, defectus, & ignorantiam ſuam retinent, nec dicere poſſunt cum Apoſtolo: *Idoneos nos fecit miniſtros*. Divina illa & increata ſapientia ſanctiſſimum Spiritum ſuum pauperculis & idiotis piſcatoribus infundendo, eoſdem tranſmutavit in profundiſſimos Theologos & facun-

Differentia inter dignos & indignos. Sup.

Exod. 4. v. 11.

Exod 7. v. 1.

2. Cor. 3. v. 6.

Digitized by Google

facundiſſimos Oratores, perfectèque eos edocuit, adeò ut ſubtiliſſimos quoſque maximèque ſcientificos hujus terræ Theologos convicerint, & confutarint; *Et conſtituit eos Principes ſuper omnem terram*, factique ſunt ex ipſis cœli, de quibus Pſalmiſta canit: *Cœli enarrant gloriam Dei*.

Pſ. 44. v. 17. Pſ. 18. v. 1.

DISCURSUS XIII.

ARGUMENTUM.

Textus ille S. Pauli: *Qui Epiſcopatum deſiderat; bonum opus deſiderat*; examinatur, variæque allegantur plurium Sacrorum Interpretum textus illius expoſitiones.

THEMA.

Si quis Epiſcopatum deſiderat, bonum opus deſiderat, 1. ad Timoth. c. 3. v. 1.

1 S. Paulus Apoſtolus S. Timotheo Epheſino à ſe electo & conſecrato Epiſcopo ſcribens, prima quidem facie prætitati thematis verbis dignitatis Epiſcopalis deſiderium, vel ut verius loquar, ambitionem canonizare, & velut ſanctam, & irreprehenſibilem deprædicare velle videtur, dum ait: *Si quis Epiſcopatum deſiderat, bonum opus deſiderat*: Numquid igitur hic Apoſtolus idem ille eſt Paulus, qui ad Hebræos ita ſcribit: *Nec quiſpiam ſumit ſibi honorem, ſed qui vocatur à Deo tamquam Aaron?* Quòd ſi enim ita eſt, quòd videlicet nemo ſibi honoris officium aliquod vendicare debeat, niſi particulari quodam modo à Deo vocetur; qua igitur ratione Epiſcopatus, qui ſupremi in Eccleſia Dei honores exiſtunt, ambire & deſiderare licebit? In conciliis inviolabile decretum iſtud recenſitum invenio, quo neminem ambitioſum ad Epiſcopatum eligi poſſe ſtatuitur: *Neminem ex ordine Senatorio & Politico, nuper eo dumtaxat fine & animo in Clericum aut Monachum attonſum, ad Epiſcopi aut Patriarchæ dignitatem aſſignatur, honoris gradum oportere conſcendere, etiamſi in utroque gradu Sacerdotii longiori tempore verſatus ſeſe Eccleſiæ probaſſet, neque enim pietatis, ſed ambitionis & honoris cauſa tonſus eſt*. Porrò à viro fide digniſſimo recenſitum audivi, quod S. Cardinalis Bellarminus virum quemdam religioſum ob ſcientiæ excellentiam & exemplaritatem, qua præfulgebat, hactenus quidem Epiſcopatu digniſſimum exiſtimarit, animi tamen ſui ſententiam mox retractarit, ubi ab ejuſdem Religioſi ore ſe Epiſcopatum deſiderare percepit, tunc enim eidem protinus reſpondit, optimè pater hactenus quidem hoc munere digniſſimum te eſſe credidi, at verò nunc ex quo te munus Epiſcopale deſiderare audio, te illo jam non amplius dignum aut habilem eſſe exiſtimo. Ac proindè operæ pretium erit, ut quinam in hiſce verbis verè Apoſtolicus ſenſus fuerit, per ſacrorum Interpretum placita latiùs examinemus.

Hebr. 5. v. 4. Ambitioſi ad Epiſcopatum non poſſunt eligi.

T. 3. Conc. conc. 8. Can. 5. act. 10.

NB. Factum Bellarm.

2 S. Auguſtinus in lib. de Civitate DEI ad hunc ſe textum reflectens dicit: *Exponere voluit* (inquit de S. Paulo) *quid ſit Epiſcopatus, quia nomen eſt oneris non honoris*, nimirum Ly *Epiſcopus*, vocabulum Græcum eſſe notavit, *inde ductum vocabulum, quod ille qui præficitur eis, quibus præficitur, ſuperintendit*. Idem quoque Salmeron, ſed paulò fuſiùs hiſce verbis ſcribit: *Epiſcopatus eſt vox Græca idem ſignificans quod Superintendens, obſervator, explorator, viſitator, curator*. S. Ambroſius quoque Epiſcopum ſuperinſpectorem nominat. Unde S. Paulus dicere voluiſſe videtur, quod qui Epiſcopatum deſiderat, laborare, vigilare, alienæque ſaluti ſuperintendere ambiat. Unde S. Chryſoſtomus nos ab hujus ſtatus ambitione retrahere volens obligationem quam munus illud ſecum ſubinfert, ut inſpiciamus graviter hiſce verbis monet: *Etenim ſi noviſſes quod Epiſcopus debet omnium onera geſtare, quod aliis jacentibus datur venia, ipſi verò nequaquam, quod aliis peccantibus ſupereſt excuſatio, ipſi verò minimè, haud quaquam feſtinaſſes ad primatum*. Iſidorus Peluſiota in Epiſt. ad Palladium à Salmerone citatus, nos quoque muneris iſtius gravitatem & difficultatem ut ponderemus hiſce verbis hortatur: *Ex illo pendent omnium ſubditorum neceſſitates, probationes eorum qui ordinantur, potus ſitientium, cibus eſurientium, vincti, viduæ, injuriam paſſi*; Unde multi expoſitores idem eſſe exiſtimant, *Bonum opus*, quod *arduum opus*. Magnopere etiam notanda ſunt verba, quæ S. Paulus prælati thematis verbis immediatè præmittit; nimirum *Fidelis ſermo*; Etenim Apoſtolum quoque aliàs ſæpiùs hac proteſtatione uſum fuiſſe legimus, maximè verò quotieſcumque rem aliquam magni momenti inculcare contendit; Etenim capite ſequenti dicit: *Fidelis ſermo & omni acceptione dignus, in hoc enim laboramus & maledicimur*; Similiter in epiſtola ſecunda ad eumdem Epiſcopum ait: *Fidelis ſermo: nam ſi commortui ſumus & convivemus, ſi ſuſtinebimus & conregnabimus*. Ad eumdem Epiſcopum cap. 1. Epiſtolæ primæ ita ait: *Fidelis ſermo & omni acceptione dignus, quod Chriſtus venit in hunc mundum peccatores ſalvos facere, quorum primus ego ſum*. S. Joannes quoque in Apocalypſi eadem Phraſi uſus eſt, ut id quod dicere volebat, auditorum cordibus tenaciùs imprimeret: *Hæc verba fideliſſima ſunt & vera*. Etenim ſimiles proteſtationes fieri ſolent, quotieſcumque aliquid, quod difficilem apud omnes fidem obtinet, dicere ſatagimus; ac proinde cum Apoſtolus nequaquam ſibi perſuadere potuerit inveniri aliquem poſſe, qui Epiſcopatum ambiat aut prætendat, ideò dicit: *Fidelis ſermo: ſi quis Epiſcopatum deſiderat, bonum opus deſiderat*, ac ſi diceret, talis revera perfectus, immaculatus & ſanctus fieri aut eſſe deſiderat: quia *oportet Epiſcopum irreprehenſibilem eſſe &c.* Cajetanus ait: *Præponit, Fidelis ſermo: ad ſignificandam veritatem dicendorum, ne quis imputaret Paulo, quod nimis exigeret ex proprio capite in Epiſcopis*: Et quidem conſideratione digna eſt hæc expoſitio, videlicet quod Sanctus Paulus ex proprio capite locutus non fuerit, quando tantam in Epiſcopis innocentiam & ſanctitatem qualem deinceps deſcribit, expoſuit, ſed potius, quòd omnia illa ex divina inſpiratione & inſtinctu locutus fuerit: *ſignificatur quod eſt ſermo fidelis Domino, quid eſt juxta fidem, quam debet Domino, & non ſecundum propriam ſententiam*. Demum verò quidnam per hanc dictionem: Epiſcopatus, innuere velit declarat, dum ait: *Si quis Superintendentiam cupit, bonum ſeu præclarum opus deſiderat: Non dicit ſi quis dignitatem, ſi quis gradum, ſi quis proventus, ſi quis honores, ſi quis gloriam Epiſcopatus, ſed ſi quis ipſum Epiſcopatum, hoc eſt, ipſam Superintendentiam, ipſum ſuperintendere deſiderat, procul dubio deſiderat opus, cùm ſuperintendere ſit opus, non qualecumque, ſed bonum & præclarum*.

S. Aug. L. 19. c. 19 de Civ. Dei. Expoſitio Thr.

Salm. ibid. 1. Tim. 3.

S. Ambr. c. 6. de dig. Sacerd.

Chryſ. cit. a gloſ. in c. 1. Act. Apoſt.

Iſid. Peluſ. cit. à Sal. ad Tim.

1. Tim. 4. v. 9.

2. Tim. 2. v. 11.

1. Tim. 1. v. 15.

Apoc. 21. v. 5.

Cajet. ibid.

3 Cajetanus ni fallor, hanc expoſitionem à S. Hieronymus didicit, qui diu ante hanc ponderans propoſitionem contra Jovinianum ita ſcripſit: *Non dicitur bonum gradum deſiderat, ſed bonum opus*. Cui conſonat Sanctus Anſelmus, ita ſcribens: *Opus non dignitatem, labores non delitias, opus per quod in humilitate creſcat, ne intumeſcat faſtigio*; Deinde id quod jam jam diximus declarat, ſcilicet quòd *Epiſcopus* idem ſit quod *Superintendens, ut intelligat ſe non eſſe Epiſcopum qui præeſſe dilexerit, non prodeſſe, nec deſiderare Epiſcopatum æſtimandus eſt, qui ſuum deſiderat ſacrum vel honorem, non plebis ſalutem; Non enim dicitur: Qui Epiſcopatum deſiderat, bonum gradum deſiderat, ſed bonum opus deſiderat, quod in majori ordine conſtitutus, poſſit, ſi velit, occaſionem exercendarum habere virtutum*. Cum hac S. Anſelmi interpretatione, Theodoreti quoque expoſitio concordat dicentis: *Docet non honorem, ſed virtutem appetere, non deſiderare dignitatem, ſed dignitatis officium inquirere*. Epiſcopus namque in illo Pontificali munere continuam habet in via perfectionis magnis paſſibus progrediendi occaſionem, per earum virtutum exercitium, quibus ipſi ratione miniſterii ſui ſemper incumbendum eſt. *Oportet enim Epiſcopum irreprehenſibilem eſſe, virum ſobrium, prudentem, ornatum, pudicum, hoſpitalem, Doctorem, non vinolentum, non percuſſorem; ſed modeſtum, non litigioſum, non cupidum, ſed ſuæ domus bene præpoſitum*. S. Bruno Carthuſianorum Patriarcha, qui Urbano II. gratiſſimus fuit, utpotè ejus in Univerſitate Pariſienſi diſcipulus fuerat, a quo etiam ſibi oblatum Rhegienſem in Calabria Epiſcopatum conſtanter recuſavit; hic inquam verba illa *ſi quis Epiſcopatum deſiderat*, ſequenti gloſſa inſtruat, *id eſt, ſuper ſibi commiſſos intendere cupit* (ſupponendo de tali, qui per ſe in ejuſmodi munus ſe non ingerat, ſed legitimè vocatus illud adminiſtret:) hic deſiderat non aurum, non divitias, non jucunditatem ſæculi, ſed *opus*, i. e. laborem bonum, id eſt, utilem ſibi & his ſupra quos intendit. Demùm verò hujus vocis Epiſ-

S. Hier. L. 1. cont. Jovin.

S. Anſ. ad Tim.

Theod. ad Tim.

S. Brun. ad Tim.

Digitized by Google

Epiſcopus Etymologiam declarat, dicens: *Epiſcopus Superintendens dicitur: ſcopos enim intentio, epi ſuper interpretatur.*

S. Th. 2. 2. qu. 185. ar. 1.

4 Angelicus Doctor, qui & ipſe Archiepiſcopatum Neapolitanum generosè, veluti implacabilis dignitatum inimicus repudiavit, ſuper hoc puncto ſcholaſticè diſcurrit, & per diſtinctionem procedendo, tria in hoc munere conſiderat: Primum eſt *Operatio, per quam ſaluti proximum intendit*. Secundum *Altitudo gradus, quia Epiſcopus ſuper alios conſtituitur*. Matth. 25. *Fidelis ſervus & prudens, quem conſtituit Dominus ſuper familiam ſuam:* Tertium *Honor & reverentia, & ſufficientia bonorum temporalium; appetere ratione reverentiæ & honoris, vel ſufficientiæ bona temporalia non licet, quia eſt ambitio & cupiditas; Item ratione gradus alti, quia eſt præſumptio.* At verò quamdonam caſus daretur, in quo Epiſcopatus deſiderium foret licitum? quando nimirùm deſiderium nullum alium finem reſpicit quàm purè ſervitium & obſequium DEI, & ſubſidium ſaluti animarum impendendum: Quiſnam autem promittere ſibi poterit, ſe tanto eſſe Spiritu, virtuteque præditum, ne ſaltem aliquatenus incidat in deſiderium & complacentiam obſequiorum, honorum, redituum, authoritatis; aliarumque rerum ſimilium quas dignitates Epiſcopales hodierno die infallibiliter ſibi annexas habent? Difficilè admodum eſt idipſum reſolvere: ac proindè doctiſſimus Salmeron, qui à ſede Apoſtolica pro Concilio Tridentino adeundo deputatus fuit, vehementer ſe oppoſuit hanc opinionem ſectantibus, quòd laude dignus ſit, qui Epiſcopatum ambit, dummodo ex ſolo fine præſtandi ſervitium Deo fiat, & rationem reddit dicens: *Non verum eſt, quòd deſiderare opus bonum ex officio, ut ſignificat vox Epiſcopus, ſit ſemper licitum, quia aliud eſt eſſe deſiderium boni, aliud deſiderium eſſe bonum, nam hoc ſecundum non poteſt non eſſe peccatum, cum bonum, quod deſideras non benè deſideras, id eſt neque piè neque prudenter, ut v. g. Angelus primus, & primi Parentes bonum aliquod deſiderarunt, expetentes Divinum quid; Dathan & Abyron Sacerdotium expetierunt, & Ozias Rex thurificare voluit, non tamen benè*, adducitque quamdam S. Auguſt. authoritatem, qui lib. 19. de Civit. Dei cap. 19. ita ſcribit: *Locus ſuperior, ſine quo regi populus non poteſt, etſi ita teneatur & adminiſtretur, ut decet, tamen indecenter appetitur.*

Sal. ad Tim.

Dio. Cart. de regim. Præſ. a. 1. [illegible]

5 S. Dionyſius Carthuſianus idem hiſce verbis dicit: *Quamvis Apoſtolus dixerit: Qui Epiſcopatum deſiderat, bonum opus deſiderat; non tamen aſſeruit, quòd benè deſideres, i. e. prudenter ac virtuosè;* Et affert quamdam hominis ſæcularis ſimilitudinem, qui dum celebrare, & Confeſſiones audire deſiderat, *bonum opus deſiderat, ſed non benè*. Tandem verò Salmeron ita concludit: *Expetere magiſtratum Eccleſiaſticum nequaquam licitum eſt, ſive ob loci altitudinem, quia ſpecies arrogantiæ & præſumptionis eſſe videtur, ſibi tribuere majorem Charitatem & prudentiam ad alios regendos & rectè gubernandos; ſive ob honorem & ſui ipſius reverentiam captandam, quia eſſet ambitio; ſive ob divitias & commoditates, quia hæc eſſet avaritia.* Verum enimverò quia ſibi opponi poſſe prævidebat, quòd finis deſiderandi munus Epiſcopale ſolùm ob præſtandum aliquod Deo ſervitium Charitatis eſt, & conſequenter licitus, ideò ſubjungit: *Quòd ſi quis dicat: Ego ex Charitate appeto Epiſcopatum, rectè quidem dictum, ſed adverte ne fallaris, & in cauſa propria judex eſſe velis; Charitas enim, ut Apoſtolus ait, non eſt ambitioſa, & non amat periculum quo labatur; vide ergo ne tui ipſius amor Charitatis veſtibus indutus, videatur tibi pura dilectio, ac Divina Charitas.* Sanctus Hieronymus refert de quodam olim electo Epiſcopo, quòd priuſquàm oblatum ſibi Epiſcopatum acceptaret, quemdam patruum ſuum, qui vitam agebat Eremiticam, acceſſit, ut eum ipſo, an dignitas illa ſibi acceptanda eſſet, conſilii cauſa deliberaret. Bonus igitur hic Eremicola nepotem ſuum, quamdam proximè vicinam valdè altam & præacutam rupem aſcendere juſſit, qui poſtquam conſcenſa rupe deſcendiſſet, ſeſeque Eremitæ dixiſſet, ſe in eadem rupe in magno fuiſſe præcipitii horrendi periculo, ſanctus ille Senex ſubjunxit: *Crede mihi in longè majori periculo conſtitutus eris, ubi Epiſcopus factus fueris.* Concilium Tridentinum de hoc munere dicit: *Angelicis humeris formidandum eſſe*. Sanctus Gregorius Papa quoque ut omnibus hanc dignitatem ambientibus eamdem efficaciter diſſuaderet, hac uſus eſt conſideratione: *Nulla ars doceri præſumitur, niſi intenta prius meditatione diſcatur; ab imperitis igitur paſtorale magiſterium ſuſcipitur in magna temeritate, quoniam ars eſt artium regimen animarum.*

S. Hier. in Reg. monac. c. 15.
Hiſtoria in quantis periculis Epiſcopi.

S. Greg. c. 1. 1. p. paſt.

Animarum regimen ars artium.

Epiſcopatus vetatur in Reg. Fratr.

9 In Religionibus ſtrictiorem obſervantiam profitentibus, expreſsè vetatur, ne quis Epiſcopatus procurare, aut acceptare poſſit, niſi ad id à Papa expreſsè aſtringatur, quod manifeſtum eſt indicium, quòd talium dignitatum poſſeſſio potiùs hominem impediat in ordine ad perfectionem acquirendam, quia ſtatus ſublimis vinum quoddam eſt valdè fumoſum, quòd cerebrum invadens rectum communiter perturbat judicium. Unde S. Auguſtinus ait: *Quantò major honor datur, tantò majus periculum comparatur; iſti tales ſunt elati ſuperbi, vanitate pleni, luxurioſi, guloſi, & hominibus magis placentes, quàm Deo; hi ſunt ſeipſos amantes; gulæ ſervientes magis, quàm ſpiritualibus intendentes, corpus ornantes, & animam fœdantes.* Dignitates comparando majori Spiritui non ſunt auxilio, ſed potiùs miram quamdam vim habent illum impediendi & retardandi, ſicut quoad majorem Epiſcoporum partem quotidiana ferè docet experientia. Et ideò magna virtute, eminentique perfectione opus eſt illis, quibus animæ gubernandæ concreditæ ſunt. Unde S. Bruno ait: *Altius volet, qui ſuper alios eſſe deſiderat*. Dionyſius Carthuſianus ſuper illum Apoſtoli textum: *Bonum opus deſiderat*, hanc gloſſam adhibet, i. e. *officium ſanctum deſiderat, non enim licere videtur ad Epiſcopatum anhelare, niſi fortè ex ſpeciali inſpiratione Spiritus Sancti*. Optimèque notat, quòd Apoſtolus, ut Epiſcopatus prætendentes deterreat, mox ſubjungat: *Oportet ergo, &c. Ne autem quiſpiam pronus ſit ad Epiſcopatum deſiderandum, declarat, quid oporteat eſſe Epiſcopum*. Chryſoſtomus quidem deſiderium Epiſcopatus velut inculpatum admittere videtur, dummodò deſiderium iſtud ad ſolum Deo præſtandum ſervitium purè ſit directum, verùmtamen, unico verbo, quòd protinus ſubjungit, unumquemque quantumcunque is ſanctus ſit, mirè deterret; Dicit enim; *Si quis Epiſcopatum deſiderat, non culpo, non improbo; opus quippe regiminis eſt; ſi quis hunc idcircò appetit, non Principatus, aut Dominationis faſtu, verum cura regiminis & charitatis affectu, bonum quippè deſiderat opus*. Quodnam autem eſt verbum illud, quod unumquemque meritò ſuſpenſum, & formidoloſum tenere, & facere debet? Nimirùm quando S. Apoſtolus ait: *Oportet ergo Epiſcopum irreprehenſibilem eſſe*. Sed quidnam hiſce verbis nobis intendit innuere? *Hoc unico verbo genus omne virtutis expreſſit?* Indèque hanc deducit ſententiam? *Itaque qui ſibi, vel levis culpæ conſcius eſt, malè profectò facit eam rem appetens, qua indignum ſe per opera facit; non enim decet hujuſmodi regere, ſed potius regi, debet vitam habere immaculatam & compoſitam, ut omnes in illum & in ejus vitam, veluti in exemplum aliquod excellens intueantur*. Eamdem quoque obſervationem Theophylactus ſuper Ly: *Irreprehenſibilem* facit, *hoc eſt*, inquit, *omni virtute conſpicuum neque ab aliis, neque à ſeipſo reprehendi*. Quis autem uſpiam inveniatur, qui hunc de ſe conceptum habeat, quòd ſcilicet immaculatus ſit, cunctiſque virtutibus inſtructus? Salmeron ait: *Periculoſum eſt & ſuperbia plenum, ſe cæteris æſtimare magis idoneum*, quòd verò tanquam licitum concedit, hoc eſt, *licet virtutes, quibus benè præeſſe quis poteſt, appetere & flagitare*; faciliùs autem quis invenietur, qui illas à Deo petere poſſit, ut habeat; dum verò illas realiter poſſidet, ex humilitatis & modeſtiæ inſtinctu ſe illas verè poſſidere nequaquam ſibi perſuadere debet.

S. Aug. ſer. 61. ad fratr. [illegible]

S. Brun. l. de laud. Eccl. cap. 1.

Aliæ expoſitiones Them.

Chryſoſt. 10. ad 1. Tim. 3.

Theoph. ad Tim.

S. Brun. ad Tim.

7 Sanctus Brunus autem exiſtimat, Apoſtolum hoc loco non de Epiſcopo in ſede Epiſcopali collocato, ſed de Sacerdote loqui velle: *Hic per Epiſcopum ſignificat Sacerdotem, ſuperfluè enim Timotheum, qui Epheſiorum Epiſcopus erat, de ordinando Epiſcopo Epheſiis inſtrueret, cum eo ibi Epiſcopante, alium ibidem Epiſcopari abſurdum eſſet: nec credendum eſt; nec mirum, ſi per Epiſcopum ſignificat Presbyterum, cum in hac eadem Epiſtola per Presbyterum ſignificet Epiſcopum*.

Expoſitio magis literal.

8 Magis tamen literalis hujus textus expoſitio illa eſſe videtur, quòd cum in eo ſæculo quo S. Paulus ſcripſit, Epiſcopi primi inter fideles erant, qui quærebantur

ad

ad Martyrium, in extrema quoque paupertate vivendo vitam ducebant Apoſtolicam, ideò ſacroſancta quædam ambitio erat, qua quis eo tempore deſiderabat promoveri ad Epiſcopatum. Unde Salmeron ait: *Epiſcopatus in primitiva Eccleſia ſine honore, & ſine divitiis erat, nihil aliud erat, quàm Crucem optare, & opus Charitatis impendere; nunc verò abs Epiſcopatus cum magno honore & divitiis conjunctus eſt, non niſi periculosè appetitur.* Idem hoc diu ante S. Anſelmus hiſce verbis monuit: *Notandum quia quando Apoſtolus hoc dixit plebibus, quicumque præerat, primus ad Martyrii tormenta ducebatur, tunc ergo laudabile fuit Epiſcopatum quærere, quando per hunc quaſi ad Martyrium feſtinaretur.* Eamdem quoque expoſitionem legi apud Dionyſium Carthuſianum, in libro de regimine Præſulum: *Non advertunt* (de ambitioſis loquitur) *quod Apoſtolus dixit hoc, quando Epiſcopi trahebantur primi ad amariſſimas pœnas, & acerbiſſimas mortes Martyrii, ita quod tunc in Epiſcopatu non poterat amari, niſi opus bonum.* Quidam hujus noſtri ſæculi inſignis Orator, dicit, quod quando S. Paulus ſæpèdicta thematis verba edixit, omnes Epiſcopatum refugiebant, quia ovium greges tales erant, ut iis gubernandis vix ulli reperiri poſſent Paſtores, & tales Paſtores erant, ut pro gregibus paſcendis vix paſcua inveniri poſſent, adeòque tempora illa, talia erant, in quibus ſimul ſtare poterant dignitas cum humilitate, & dominandi fortuna cum miſeria ſerviendi, Sacerdotes tunc aurei erant, calices verò lutei, vel lignei; mitræ plus ex curis, quàm ex gemmis onuſtæ erant. Epiſcoporum chlamydes paupertate potius, quàm acupictura perforatæ erant; Erant eo tempore Paſtores ſine baculo, vel clava, oves ſine timore, dignitates ſine dignitate, Eccleſiæ ſine dote, honores infamia pleni, eminentiæ præcipitiis conjunctæ, curæ curarum pleniſſimæ. Denique ejuſcemodi in ſtatu tunc primatus erant, ut majorem quis pateret, ambitionis ſuſpicionem dignitates fugiendo, quam illas deſiderando. Hactenus Author iſte.

Salm. t.4.tr.37. — S. Anſ. ad Tim. — Dio. Car.t.1. de reg. præſ. ar.40. — Theſ. in paneg.S.Juv. — NB.

9 Quando Arca Dei à Philiſtæis capta, domus eorum quibus eamdem ſuſceperat, unà cum Dominis ſeverè caſtigabat; Omnes illam intra domus ſuæ penetralia detrectabant recipere, unde dicebant: *Adduxerunt ad nos Arcam DEI Iſrael, ut interficiat nos & populum noſtrum*; at verò quando eadem arca facta eſt peculiare quoddam Divinarum benedictionum Inſtrumentum, prout in domo Obededom, id experti fuerant, unuſquiſque illam ſibi vicinam habere deſiderabat, unde & David tanta cum ſolemnitate in Palatium ſuum transferri curavit; Simile quid etiam de muneribus Epiſcopalibus dicere poſſumus; quando enim dignitas Epiſcopalis inſtar magnetis cujuſdam, perſecutiones, exilia, & horrenda Martyriorum poſt ſe tormenta trahebat, unuſquiſque procul ab iis ſe ſubducebat; at verò quando Eccleſiæ ſucceſſu temporis in pace floreſcere, multiſque opulentiſſimis redditibus abundare, magnoque in honore & veneratione eſſe cœperunt, unuſquiſque experientia teſte eaſdem ambire non deſinit. Tandem verò non defuerunt alii, qui ultimo loco hunc Apoſtoli textum per jocum hoc modo legunt: *Qui Epiſcopatum deſiderat bonum, opes deſiderat*, legendo loco Ly, *opus*, *opes*, quia Eccleſiæ, *ut plurimum*, non ſolum ob dignitatum præeminentiam quæruntur & procurantur, verum etiam oculus nonnumquam primo omnium loco ad cenſum & reditus dirigitur.

Modo deſiderantur Epiſc. — 1.Reg.5.v.10. 2.Reg.6.v.11.

DISCURSUS XIV.

ARGUMENTUM.

Illi qui dignitates fugiunt & accipere detrectant, illis accipiendis meliores communiter habilioreſque exiſtunt: pro quo Argumento ſuadendo, Chriſti, Moyſis, Joſue, Eldad, Medad, Saulis, & Davidis exempla adferuntur.

THEMA.

Jeſus Ergo cum cognoviſſet, quia venturi eſſent, ut raperent eum, & facerent eum Regem, fugit in montem ipſe ſolus. Joan.cap.6.v.15.

Chriſtus docuit fugere dignitates.

1. IN honoratiſſima hac Salvatoris noſtri fuga, qua ſe à populo eum invitum in Regem proclamare volente clam ſubduxit, omnes nos ſequaces ejus evidenter docuit, quantum nobis curandum ſit, ut in dignitatibus & honoribus pro virili noſtra fugiendis & declinandis ſtabiles, & conſtantes ſimus, nam ut S. Gregorius ſcribit: *Quis enim principari hominibus tam ſine culpa potuiſſet, quam iis, qui hos nimirum regeret, quos ipſe creaverat.* Quis boni Principis munia adæquatè adimplere potuiſſet, quam ipſemet DEI Filius, in cujus fœmore ſcriptum legitur, *Rex Regum & Dominus Dominantium.* De quo Pſalmiſta quoque atteſtatur dicens: *Domini eſt terra & plenitudo ejus, Orbis terrarum & univerſi qui habitant in eo. Aperis tu manum tuam, & imples omne animal benedictione*; de quo etiam S. Auguſtinus ita ſcribit: *Sic curas unumquemque noſtrum tamquam ſolum cures, & ſic omnes tamquam ſingulos.* Et tamen S.Gregorius ait: *Sed quia idcirco in carne apparuit, ut non ſolùm nos per Paſſionem redimeret, verum etiam per converſationem doceret, exemplum ſe ſequentibus præbens, Rex fieri noluit, ad crucis verò patibulum ſpontè pervenit, oblatam gloriam culminis fugit, pœnam probroſæ mortis appetiit, ut membra ejus diſcerent favores mundi fugere.*

S.Greg. 1 p. Paſt.c.3. — Apoc.19. v.16. — Pſ.23.v.1. — S.Aug. l.3. conf.c.11.

2 Cajetanus aptè obſervat, quòd Euangeliſta de hac turba non dicat, illam Chriſtum in thronum collocare, idemque ſic magnificè conſidenti obedientiam promittere voluiſſe, ſed tantùm eos de ipſo in Regem eligendo inter ſe conſultaſſe: *Non dicit quod tunc facturi erant ipſum Regem, ſed quod venturi eſſent, ſignificans quod illi diſpoſiti erant, ad tractandum cum aliis, & redituri ad hoc, ut facerent eum Regem*; at verò quonam ducebantur motivo ad hoc, ut eum Regii ſceptri adminiſtratione dignum, & habilem eſſe exiſtimarent? Num fortè ideò, quia eum ſæpè miracula patrare viderant? Non certè; quia alias quoque multoties in miraculis faciendis liberalem prorſus & admirabilem ſeſe exhibuerat. Aut fortè ideò, quia adeò prodigiosè panes piſceſque multiplicaverat? Neque id dici poteſt, quia aliàs quoque idem prorſus miraculum innumeros homines modiciſſima annona perfectiſſimè ſatiando patrarat, nec tamen ullus de ipſo in Regem ſublimando cogitaverat. Pro reſolutione igitur notanda ſunt verba illa: *Ut raperent eum*: Ex his enim colligitur, quod quia Chriſtum ab omni ſemper pompa & gloria mundana alieniſſimum eſſe conſpexerant, ideò ipſum Imperio digniſſimum, & Sceptro gubernando aptiſſimum maximèque idoneum eſſe judicabant: *In quo monſtratur* (inquit idem Cardinalis) *quod cognoſcebant Jeſum alienum eſſe ab appetitu Regni, utpote quem oportebat rapere*: hi enim verè ſunt illi, quorum in moderandis animabus Imperium feliciſſimo ſemper fine clauditur, qui ab omni faſtu alieni ſunt & quoad poſſunt dominari detrectant: *Bene imperant, qui non libenter imperant*, inquit Author quidam: *Id quod in multis veteris Teſtamenti ſacris Heroibus adimpletum fuiſſe oſtendemus.*

Cajet. in Joan. — Quia Chriſtus omnes honores fugit, imperio dignus judicatus. — NB.

3 Deus olim in populum ſuum à ſervitute Pharaonis in virtute omnipotentiæ ſuæ educere, (Act. Apoſt: 13. v.17. *In brachio excelſo eduxit eos ex ea*) eoſque ad terram promiſſam ſibi comparandam dirigere decreverat, ita tamen, ut prius tot annis in deſerto cum potentiſſimis inimicis continuò dimicando laſſarentur, armiſque ſuis ſibi ad innumerabilium Provinciarum & Regnorum poſſeſſionem viam complanarent. Circa hanc porrò populi Dei adeò prodigioſam liberationem quæro, cur Deus ille, qui *Deus exercituum* nominatur, & de quo Pſal. ait: *Dominus fortis & potens, Dominus potens in prælio*, cur inquam is generalem populi ſui ducem Moyſem, ſcilicet è ſylveſtribus Madian, in quibus ſolidis quadraginta annis, non jam Imperii ſceptrum; ſed paſtoralem ſimplicem virgam manibus ſuis ferens ſubſiſterat, eduxit? Numquid non in Ægypto erant, Aaron, Eleazarus, Phinees, & tot alii egregii viri, quibus munus illud dignus conferre, ſimulque animi generoſitatem pro tali dignitate cum primis neceſſariam addere potuiſſet? Omninò ita eſt: *Non eſt impoſſibile apud Deum omne verbum*: Verumtamen non ſine particulari myſterio inter tot alios ſolùm Moyſem in Ducem populi ſui eligere voluit, eò quòd hic ſe ſemper à ſupremis honoribus maximè alienum eſſe comprobarat: *Negaverat ſe eſſe filium filiæ Pharaonis.* Etenim filia Pharaonis, ut Joſeph & Philo Hebræi referunt, poſtquam filium hunc ex aquis Nili ſuſtuliſſet, eumdem abſcondit,

Act.Ap.13. v.17. Idem cum Moyſe actū. — Pſ.23. v.8. — Luc.1. v.37. — Hebr.11. v.24. Joſ Hebr. l.2. ant. c 11. Phil. l de vit. Moyſ. 1.

ſeque

Digitized by Google

ſeque ex eo gravidam eſſe fingens, facilè omnibus parvulum hunc Moyſem verùm ſuum filium eſſe perſuaſit, Moyſes autem qui in aula Regia Ægypti tanquam verus Regiæ ſtirpis hæres futurus ſummo in honore habebatur, mox ut figmentum hoc exiſtimatæ matris ſuæ cognovit: *Negavit ſe eſſe filium filiæ Pharaonis, magis eligens affligi cum populo, quàm temporalis peccati habere jucunditatem.* Potiùs inter ſervos & mancipia numerari, quàm inſtar Regis honorari maluit: Cùmque per quadraginta annos negotia ſumma & verè regia pertractaſſet, magnumque ſibi in Ægypto acquiſiviſſet meritum, ſupremorum nihilominùs honorum ſummum cognoſcens periculum, expedire magis judicavit ab aula ſe ſubducere, & cum vili & abjecta Hebræorum gente ad faciendos lateres lutum continuò contrectare: *Magis eligens affligi cum populo ſuo.* Quapropter Deus noſter,

Joan. 2. v. 25.

de quo legimus: *Ipſe enim ſciebat quid eſſet in homine*, ex hoc actu ipſum quovis alio ſceptro moderando aptiorem dignioremque eſſe exiſtimavit, quia dum ſceptrum in ſua habebat poteſtate repoſitum, illud ipſum ea humilitatis inſtinctu, exemplo prorſus inaudito depoſuit, ſeu potiùs abjecit: nimirum voluit Deus, ut clarè intelligeremus, illos qui authoritatem fugiunt, vitamque privatam amantes ambitionis inimici exiſtunt, imperio gerendo præ cunctis aliis eſſe digniſſimos. Adhæc quando ſe à Deo ad impoſitam ſibi Ducis generalis populi Dei dignitatem recipiendam adſtrictum eſſe vidit, quis eſt qui neſciat, quantas lamentationes, excuſationes, tergiverſationes, & repulſas ediderit? Adeò etiam,

Exod 4. 14.
S. Baſil. or. 17

ut ſacer textus dicat: *Iratus Dominus in Moyſem eſt.* Ubi S. Baſilius ait: *Ex eo ipſo, quòd excuſatione, & confeſſione imbecillitatis ſuæ, quaſi cum quadam concione Deo reſiſteret, Deus eum dignum judicavit, qui populo præeſſet ſuo.* Origenes Moyſem cum Iſaia confert, qui ait: *Ecce ego, mitte*: Econtra verò Moyſes ait: *Provide alium, quem mittas.* Uter igitur horum duorum, Dei gratiam fuit promeritus, ſeque laude digniorem reddidit? De Moyſe præfatus Doctor ait, ſibi probè notum fuiſſe, quòd conſtituendus eſſet ſupremus populi Iſraelitici Dominus, & ideò dixiſſe: *Provide alium*: At verò Iſaias: *Non expectans audire, quid ei juberetur*, dixit: *Ecce ego, mitte me.* Unde concludit Origenes: *Bonum eſt non proſilire ad eas, quæ à Deo ſunt dignitates & principatus, ſed imitari Moyſem & dicere cum eo, Provide alium: neque enim ad principatum Eccleſiæ venit, qui ſalvari vult, etſi præeſt.*

Orig. h. 6. in Iſa.

Submiſſio Moyſen exaltavit.

4 Notum eſt apud omnes Politicos & Statiſtas, velut maximam quamdam receptum eſſe, quòd in Regno nunquam ſocius, vel Collega admitti poſſit: Et tamen Moyſes qui mundanam politicam ignorans, Iſraeliticum populum gubernat, alios in authoritatis & Dominii ſui conſortium à Deo determinari poſtulavit: Unde

Num. 11. v. 14.

Divinæ Majeſtati dicebat: *Non poſſum ſolus ſuſtinere omnem hunc populum.* Quantum verò ſubmiſſus hic & ab omni dignitate alienus Moyſis animus Deo placuerit, ex eo ſatis videtur, quòd non ſolùm ei ſupremam in Pharaonem poteſtatem contulerit, verùm etiam eidem eamdem, ut ita dicam Divinam Omnipotentiam ſuam delegarit: *Conſtitui te Deum Pharaonis*, quod S. Ambr. humi-

Exod 7. 1.
S. Ambr. in Pſ. 118. oct. 8.

litati ejus adſcripſit, qua generoſam adeò ſupremæ huic dignitati dederat repulſam: *Fugiendo potentiam potentior factus eſt, factus eſt enim in Deum Regni Pharaoni.*

5 Moyſi in Generali Iſraelitici populi ducatu Joſue ſucceſſit, cujus ea præcepto Dei facta promotio

Item Joſue.

notabilis ab ipſomet Moyſe hunc in modum deſcribitur: *Dixitque Dominus ad eum: Tolle Joſue filium*

Num. 27. v. 18.

Nun virum, in quo eſt ſpiritus, & pone manum tuam ſuper eum. Qualis obſecro in magno duce ſpiritus reperiebatur, præterquam inſignis iſte ſui ipſius contemptus, & ſumma adversùs honorificentiſſimum hoc munus reluctantia & reniſus? Etenim Abulenſis

Abul. q. 41. in Num.

optimè notat verbum illud: *Tolle: Tollere ſignificat ductionem quamdam non voluntariam, in quo ſignificatur, quòd Joſue non petierit illum principatum, nec appetebat, ſed ſolùm ex mandato Dei aſſumpſit illum, & hoc quia vir bonus erat, & hujuſmodi viri non ſunt ambitioſi, ſed in humilitatis ſtatu permanere volentes.* Idem quoque author dicit, quòd verbum, *Tolle*, alio quodam modo explicari poſſit, ut ſit velut efficax quædam à Moyſe ei propoſita perſuaſio, ad hoc ut tantò promptiorem Deo obedientiam exhibeat: *Dicendum, quòd Joſue erat tollendus, id eſt, ducendus perſuaſionibus, quia fortè cùm Moyſes revelaret ei, quod debebat conſtitui in principem, non conſentiret.* Eodem quoque tempore Deus Moyſi dixit, quòd quando ex præcepto Dei hæc inſtituenda erat electio: *Dabis ei partem gloriæ tuæ*, vel ut Oleaſter legit: *De gloria & authoritate*

Oleaſt. in c. 27. Num.

tua; Qui inſuper addit: *Per gloriam aliqui intelligunt inſignia dignitatis: Quidam tamen interpretantur: Dabis ei de dejectione tua, id eſt, humilitate, quæ virtus Moyſem laudabilem & glorioſum valde reddidit: Dignus eſt locus iſte, qui ſumma conſideratione expendatur: Non dicit, Pone de tua dignitate, majeſtate, aut poteſtate ſuper eum, ſed de tua humilitate*, quia ſoli illi ſunt digni imperio, ſoli illi ad regimen proſperum apti ſunt, qui non per ambitionem, ſed inviti per obedientiam à Deo promoventur; Etenim illis exprobari minimè poterit, quòd

Oſe. 8. v. 4.
S. Greg. 1. p. paſt. c. 1.

in Oſea ſcriptum eſt: *Ipſi regnaverunt, & non ex me.* Ubi S. Gregor. ait: *Ex ſe namque & non ex arbitrio ſummi Rectoris regnant, qui nullis fulti virtutibus, nequaquam divinitus vocati, ſed ſua cupiditate accenſi, culmen regiminis rapiunt potiùs, quam aſſequuntur.* Atque hinc eſt, quòd cùm Joſue Moyſis ſpiritum hæreditaſſet, id eſt, profundum ſui ipſius contemptum, & quam ab imperio, vel regimine habebat animi averſionem & horrorem, totus ei ſubjectus populus modeſtus quoque fuerit, ſummèque contentus, univerſamque adeò vaſtam terram Chanaan ſumma cum proſperitate ſibi ſubjugare, victoriis ſemper onuſtus, atque triumphis. Por-

Joſ. 1. v. 5.

rò Deus illi dixerat: *Sicut fui cum Moyſe, ita ero tecum, non dimittam, nec derelinquam te*; quibus verbis ei inſinuare voluit, quòd ſemper & ubique per ſpecialem & continuam aſſiſtentiam à parte regiminis ejus futurus eſſet.

6 In libro Numerorum legimus, quòd poſtquàm Moyſes Seniores illos in tabernaculum Dei advocaſſet, ut eoſdem eo in loco Spiritus Dei participes efficeret,

Eldad quoque & Medad.

Eldad & Medad domi ſuæ remanſerint, & ne vel pedem inde extulerint, & tamen licèt præcepto Moyſis minimè obedivetint, ſeque ut juſſi fuerant ad tabernaculum non receperint, Spiritus Sanctus ſuper ipſos quoque venit, eoſdemque eadem donorum affluentia replevit, adeò ut non minùs quàm cæteri prophetaverint, cum ſtupore & admiratione quorumcumque: *Super quos requievit ſpiritus, & non exierunt ad tabernaculum: cumque prophetarent in caſtris.* Lyranus optimam hujus

Num. 11. v. 26. Lyr. ibid.

eventus rationem affert, cur ſcilicet etiam hi participes facti fuerint Spiritus divini, & doni Prophetiæ, tametſi pedem è domo ſua non extulerint, nec in domum Dei, prout à Deo per Moyſem juſſi fuerant, acceſſerint; Dicit enim: *Remanſerant non ex contemptu, ſed ex humilitate, reputantes ſe indignos tanta promotione, & ideò receperunt donum Dei.*

7 Non dubito, quin illa à Spiritu Sancto de Saule facta proteſtatio, qua dicit: *Non erat vir de filiis Iſrael*

Non ambientes, ſed fugientes cum Saule digni ad regimen.

melior illo, magnam unicuique illam legenti afferat admirationem: Quæro enim ubinam & quomodò, vel unica virtus, aut alia qualitas bona Saulis in tota Sacra Scriptura deſcripta reperiatur? Nullibi certè. Iterùm quid eſt quod de Saule laude dignum dici poſſit, præterquàm quòd ſceptrum regale à Samuele ſibi ex parte Dei oblatum invito penitus & renitenti animo admiſerit, ſeque eodem indignum reputans, abſconderit, ne ad illud promoveretur: Meritò igitur ſacer textus de illo dicit, quòd non erat melior illo, non quidem erat omnibus melior in ordine ad virtutem, ad ſpiritum, vel ad perfectionem, in hac enim multi ſui temporis Prophetæ longè ipſum præcellebant, ſed in ordine ad regimen & gubernationem regni: illi namque revera ad dignitates ſuſcipiendas & adminiſtrandas aptiſſimi ſunt, maximèque idonei, qui illas non ambiunt, ſed potiùs fugiunt. S. Hieron. de Epitaphio Nepotiani, ad Heliodorum ita ſcribit: *Querebatur ſe*

S. Hier. ad Heliod.

ferre non poſſe, & juvenilem ætatem incongruam Sacerdotio cauſabatur, ſed quanto magis repugnabat, tantò magis in ſe ſtudia omnium concitabat, & merebatur negando quod eſſe volebat, eòque dignior erat, quo ſe clamabat indignum.

8 De Davide Rege ſimiliter legimus, quòd certo

Cum David.

quodam modo adversùs Deum lamentatus fuerit, quòd eum à gregibus ovium violenter ſublatum, in Throno Iſraelis conſidere fecerit: *Quis ego ſum Domine Deus, &*

1. Reg. 7. v. 18.

quæ domus mea, quia adduxiſti me huc uſque? Ecce qualem habuerit de dato ſibi regio ſceptro conceptum, aut æſtimationem, dum illi hunc attribuit titulum: Hucuſque: Et quidem ex verbo, adduxiſti, clarè ſatis patet, illum violenter & invitum ad Regium thronum perductum fuiſſe, quod etiam ex eo probatur, quod Samuel Saull dixit: *Quæſivit Dominus ſibi virum juxta cor ſuum, & præcepit ei Dominus, ut eſſet Dux ſuper populum ſuum.*

1. Reg. 13. v. 14.
S. Greg. ibid.

Ubi S. Greg. ait: *Quia electi viri ad honoris primatum non ex ambitione veniunt, ſed coacti perducuntur, benè dictum eſt: Et præcepit ei, ut eſſet Dux, quaſi dicat: In honorem prælationis, non per ambitionem ſubiit, ſed coactus aſcendit.* Conſideratione quadam opus habent verba illa: *Quæſivit ſibi Dominus;* Etenim Deus ille qui brachia ſua adeò longa habebat, utique iiſdem quòcunque volebat, pertingere poterat, & tamen hunc non niſi induſtria quadam adhibita Regem creare non potuit, & ideò quæſivit: Meritò ergo dicit: *Exaltavi electum de plebe mea: Inveni David ſervum meum, oleo ſancto meo unxi eum.*

Pſ. 88. v. 20. & 24.

Et hinc factum eſt, quòd quia David ex parte ſua in ordine ad Regni ſui ſceptrum & Diadema aſſequendum non ſolùm nulla ambitione tactus, verùm inſuper, nec quicquam cooperatus ex parte ſua fuit, ſed ſolùm Deo obediendi cauſa ad ſolium adeò excelſum aſcendit, ideò Deus ingentem illam promiſſionem eidem pollicitatus fuit, quam ſacer textus paulò poſt ſubjunxit, nimirum: *Manus enim mea auxiliabitur ei, & brachium meum confortabit eum;* quaſi Deus dicere vellet: Ut ipſe ſceptrum Iſraelis grave nimis ſuſtinere, & ingens Regni onus ſupportare poſſit, ego ipſe potenti brachio meo eumdem corroborabo.

Cajet. in c. 13. l. 1. Reg.

Cajetanus ait: *Ad ſimilitudinem quærentis, inter tot Iſraelitas, elegit Davidem juxta cor ſuum.*

Fugientes ſequuntur honores.

Quaſi diceret: Illi dumtaxat ſunt ſecundùm cor Dei, qui honores non quærunt, ſed ab ipſis honoribus quæruntur. Quoties Saull, à quo injuſtè & tyrannicè ex ſolo invidiæ & malignitatis motivo ad mortem quærebatur, ad propriam defenſionem mortem inferre poterat: Et tamen non obſtante quòd, utpotè à Samuele ex ſpeciali Dei præcepto in Regem unctus, ſe Saulis in Regno infallibilem Succeſſorem futurum eſſe ſcire, potiùs cum magno propriæ vitæ præjudicio humilis eſſe, & in ſui ipſius contemptu perſeverare voluit, quàm per propriæ vitæ defenſionem thronum conſcendere.

1. Reg. 16. v. 13.
1. Reg. 26. v. 23.
S. Ambr. Apol. 1. de David. c. 6.

Unde S. Ambr. ait: *Debitum ſibi imperium diu diſtulit, quod ſciebat ſibi Deo authore deberi, quo ſolo docuit omnes homines, non præripiendum regnum etiamſi debeatur, ſed expectandum, ut ſuo tempore deferatur: Utinam hunc virum imitati eſſent poſteri, non tantas bellorum pertuliſſemus acerbitates.* Adhæc eſt & aliud quiddam à David patratum egregium facinus, ex quo liquidè ſatis nobis innoteſcere poteſt, quàm fuerit David à terrenis honoribus alienus, quodque pariter egregium & infallibile eſt boni Prælati futuri veſtigium: Etenim quo tempore David etiam poſt reportatum Iſraeli Regnum, ſtabiliterque in Saulis capite diadema firmatum, artem paſtoritiam exercere non ceſſabat, ſæpè à Saule accerſebatur in regiam, & tametſi artificioſo quo Cytharæ ſive Pſalterii fides delicatiſſimè agitabat plectro malignum à Rege Spiritum ſæpè arceret, nihilominùs, quod benè notandum eſt, ſacer textus ait: *Abiit David, & reverſus eſt à Saul, ut paſceret gregem patris ſui.*

1. Reg. 17. v. 15.

Etenim hoc propriè eſt illud, quod Paſtori verè bono faciendum incumbit, nimirum ut ambitionem ſibi minimè prædominari permittat, neque aulam Regiam, vel magnatum domos alio fine frequentet, quam ad pellendum inde Dæmonem, animarum ſalutem inibi promovendam, ad abrogandos in iiſdem pernicioſos bono publico abuſus, ad malos reformandos mores, ad advocandum & aſſiſtendum orphanorum cauſis, aut verò ad immunitatem Eccleſiaſticam ſi uſpiam læditur, generosè defendendum: Hiſce verò omnibus expeditis ad paſcendum gregem ſuum ſine mora revertatur.

Abul. q. 13. ib.

Unde Abulenſis ait: *Quamquam moratus fuiſſet cum Rege familiariter magno tempore, ſemper ſtans in conſpectu ejus, non erubuit poſtea redire ad cuſtodiendos greges, nec hoc refutavit.* Porrò nec Scriptura ipſum ab aula regia dimiſſum fuiſſe dicit, nec à Patre, ut domum paternam repeteret, fuiſſe revocatum: imò veriſimile eſt omnibus propinquis ſuis gratum valdè fuiſſe, ſi diutiùs propter intereſſe ipſorum proprium, ibidem coram Saule perſiſtere potuiſſet; & tamen *Abiit David & reverſus eſt:* Sponte ad vitam privatam reverſus eſt, aulæque regiæ dorſum vertit, Et ideò mirandum nequaquam eſt, quòd non ſolùm ab ovium cuſtodia ad regnum exaltatus fuerit, verum etiam quòd in ejuſdem Regni adminiſtratione felices adeò eventus habuerit, ut ejus regimen jure meritò cunctis Regibus & Principibus Ideæ loco commodiſſimè ſervire poſſit.

DISCURSUS XV.

ARGUMENTUM.

Multos Dei ſervos oblatos ſibi honores pro viribus reſpuiſſe, per varia Sanctorum novi Teſtamenti Exempla oſtenditur.

THEMA.

Veni de Libano ſponſa mea, veni de Libano, veni; coronaberis. Cant. 4. v. 8.

Sponſa honores reſpuit.

1 CErtiſſimum eſt, & negari nequit, quòd inter alias conditiones, quibus anima quædam electa, Deoque chara inſtructa eſſe debet, hæc una ſit, eaque non minima, quòd videlicet vocationi divinæ promptè, expeditè, & ſine ulla dilatione obſequi & reſpondere debeat, & tamen ſponſam erga cœleſtem ſponſum ſuum adeò in hac aſſumpti thematis occaſione tardam & moroſam eſſe cernimus, quia ſponſum ſuum non una tantùm, ſed trinis vicibus vocare, & dulce illud invitatorium Veni, ſibi dicere permittit: & tamen extra omnem eſt controverſiam, quòd nunquam majori erga Deum amoris igne ſuccenſa fuerit, quàm tunc, utpotè qui paulò ante hoc de illa teſtimonium perhibuit: *Tota pulchra es amica mea, & macula non eſt in te;* & poſtea immediatè ſubjungit: *Veni de Libano, &c.* Huic difficultati non incongruè reſponderi poſſe arbitror, ſi dicatur, ſponſam cœleſti ſponſo tunc, vel maximè dilectam fuiſſe, Divinumque ejus ſponſum immaculatum in ea candorem, venuſtatemque illius ſuper humanam & divinam vehementiſſimè tunc fuiſſe admiratum, quando illam ad coronam apprehendendam (hic enim finis erat ob quem vocabatur) adeò moroſam tardam, & faſtidioſam eſſe vidit. Hoc etenim modo Gilbert. Abbas dubium hoc ſolvit, dum ait: *Mora hæc non eſt contumacia, ſed cautela:* De monte namque Libani conſcendendo agebatur, invitabaturque ad deſerendam vitæ contemplativæ quietem & ſpiritualem ſolitudinem, ac hoc ut regio tempora ejus diademate cingerentur: *Veni coronaberis.*

Gilb. Abb. ſerm. 18. in Cant.

Mirum itaque non eſt, quòd adeò ſe invitam exhibuerit, quia pericula & ſeductiones quas dignitatum & dominiorum culmina ſecum communiter afferre ſolent, probè ſatis cognoſcebat: *Forſitan ſponſa mora feſtinationem noſtram arguit, quia nimis prompti & parum providi, vires noſtras minùs penſantes feſtinamus ingredi in labores prælationis, in ſollicitudinum moleſtias, & materiam lapſus, nec expectamus, vel ſemel vocari, ultro nobis ipſi honorem ſumimus, vocationem vel prævenientes, vel arte provocantes.*

Rom. 9. v. 13.

2 Quis magis à Deo dilectus fuit Jacobo Patriarcha: *Jacob dilexi,* ipſum proinde Iſraël, quod idem eſt, ac *videns Deum,* appellavit: ex ejus quoque fœmore populi ſui à ſe electi progeniem propagari voluit: & tamen in ejus perſona Deus nos edicere voluit, quòd qui Deo, vel maximè grati & accepti ſunt, honoribus acceptandis vel maximè obſtreperos, & invitos ſe exhibeant, ideòque eoſdem præ cæteris maximè mereantur. Legatur obiecto Gen. 27. ibi namque invenietis, quòd quando à matre ſua Rebecca, cœleſti utique inſtinctu inſtigata, ad paternam benedictionem præoccupandam ſtimulabatur, valdè ſe erga matrem obſtreperum & reluctantem exhibuerit, & quaſi cum aliqua violentia, ſolùm ut ei complaceret, ad ejus juſſa adimplenda inductus fuerit: non item Eſau, de quo legimus, quòd quando ſe à primogenituræ primatu depoſitum vidit: *Cum ejulatu magno flevit, irrugiit clamore magno, & conſternatus, &c.* Ubi S. Ambr. ait: Rebecca non quaſi filium filio, ſed quaſi juſtum præferebat juſto: Mater etenim hæc nos docere voluit, quòd Jacob ætate licèt minorem Eſau fratri ejus prætulerit, quia Deo dilectus erat, quòdque hi ſoli imperio digni ſint, & exaltari mereantur, qui Deo probantur: inter hos autem illi, vel maximè in altum ſubvehi merentur, qui vel maximè ſe ab honoribus alienos eſſe probant: reprobos

Gen. 27. v. 11.
Jacob cum violentia inductus à matre ad benedictionem Patris.
S. Ambr. l. 2. de Jacob & vit. beat.

Digitized by Google

bos verò ſemper ambitioſos, & ad dominia capeſſenda avidos eſſe conſpicimus.

Gen.38. v.27.
Reprobi homines ambiunt, non electi.

3 In partu Thamar duo comparuere gemelli, Zara nimirum & Phares: Ex his Zara manum ſuam foras extra uterum protendit, cui cùm partui aſſiſtens obſtetrix filum coccineum alligaſſet, is manum ſuam ſubitò ad materni uteri interiora retraxit: Zares autem ſimili ligaculo nequaquam ſubrubuit: *In ipſa effuſione infantium unus protulit manum, in qua obſtetrix ligavit coccinum*, dicens: *Iſte egredietur prior: illo verò retrahente manum, egreſſus eſt alter*; nimirum electi pro ſolo cœli primatu, non verò pro terrenis honoribus capeſſendis contendunt. Eſau de nulla alia re ſolicitus erat, quàm ut ſe & ſemen ſuum ſuper terram firmiter ſtabilire poſſet, atque ideò præcedentiam ambivit, primuſque

Rom.9. v.13.

ex utero materno egredi voluit, Deus autem ait: *Eſau odio habui*. Reprobi quidem manus ſuas extendunt, ſeque juvant quoad poſſunt, ut exaltentur, at verò qui verum lumen & Dei notitiam habent, humanis præcellentiis quoad poſſunt, repugnant. Lipom. ait; *Fruſtrà coccinum tenebat ad manum, qui primogenituræ notam prætendebat, ſed non gloriam*. Zara manum ſuam ad purpuram extendit, ſed Phares ad perfectionem & ſanctitatem, ac proindè ad dignitatem quamdam adeò ſublimem exaltatus fuit, qualis fuit, ut cœli terræque Monarcha ex ejus incarnaretur proſapia: *Non qui coccineo filo primogenitus habebatur, ſed qui tardior erat, prior evaſit in genealogia ſanctitatis*. Unde quotieſcumque aliquem, qui ad honores acceptandos invitus eſt, cernitis, hunc vobis de eodem conceptum velint formetis, eum talium honorum accipiendorum meritiſſimum

Euſ. Gall. h. de S. Max. Abb.

eſſe maximèque idoneum. Euſeb. Gallicanus ad S. Maximum converſus ait: *Quid honorem quaſi indignus repellis?* Meriti prærogativa eſt honoris repulſa.

Apoc.4. v.10.
Submiſſio non obfuit 24. ſenioribus.

4 Illi viginti quatuor Seniores in Apocalypſi: *Procidebant ante ſedentem in throno, & adorabant viventem in ſæcula ſæculorum, mittebant coronas ſuas ante thronum*. Vos utique hæc audientes, fortaſſe vobis perſuadebitis, ſeniores hoſce diademata illa de capitibus eorum deponendo, actuſque adorationis, obſequii, & humilitatis edendo, ſeque coronis illis regalibus indignos eſſe declarando, minoris per hoc factos eſſe exiſtimationis, atque à ſuis fuiſſe thronis depoſitos: Minimè gentium, quin potiùs magis fuere in illis ſtabiliti & confirmati, honoreſque habiti, miris incrementis

Apoc. 5. 8.
S. P. Dam. l. 1 ep. 9.

adaucti fuerunt, prouti ex Cap. ſequenti clarè deducitur: *Viginti quatuor Seniores ceciderunt coram Agno, habentes ſinguli phialas aureas, plenas odoramentorum, quæ ſunt orationes Sanctorum*. Ubi Pet. Damianus ait: *Quia ut puriores Deo valeant orationes in odorem ſuavitatis offerre, à cunctis ſe mundi hujus ſtudent actibus ſegregare*: At verò ad propoſitum noſtrum, vel maximè facit, quòd poſt omnes hoſce profundæ humilitatis actus, poſt omnes illas proteſtationes, quibus ſe diademata illa minimè mereri conteſtabantur, mox illos dixiſſe audimus: *Feciſti nos Deo noſtro regnum & ſacerdo-*

Apoc.5. v.10.

tes, & regnabimus ſuper terram: Non ſolùm ſe de regno cœlorum ſecuros eſſe perhibuerunt, verùm etiam in ſceptrorum terreſtrium adminiſtratione tantò fue-

S. Hier. in epit. S. Paulæ

runt firmiùs ſtabiliti. S. Hieronymus in Epitaphio S. Paulæ ita ſcribit: *Fugiendo gloriam, gloriam merebatur, quæ virtutem quaſi umbra ſequitur, & appetitores ſui deſerens, appetit contemptores*.

5 De ipſomet Dei Filio in Pſalte regio hæc ſcripta legimus: *Ego autem conſtitutus ſum Rex ab eo ſuper Syon:*

Pſ. 2. v. 6.
Chriſtus ab ſemetipſum clarificavit ut &c.

Dixit Dominus Domino meo, ſede à dextris meis. Unde colligitur, Dei Filium eò uſque præſtolatum fuiſſe, donec ab æterno Patre ſuo ei, ut in thronum ſe collocaret, imponeretur præcipereturque: Id quod perfectè cum eo conſentit, quod Apoſtolus ad condemnandam ambitioſorum ſuperbiam hiſce verbis ſcribit: *Nec quiſquam*

Hebr.5. v.4.

ſumit ſibi honorem, ſed qui vocatur à Deo tamquam Aaron: Sic & Chriſtus non ſemetipſum clarificavit, ut Pontifex fieret, ſed qui locutus eſt ad eum: Filius meus es tu, ego hodie genui te. De Moyſe quoque ipſum ob impoſitos ſibi invito honores graviter lamentatum fuiſſe legimus: *Cur afflixiſti ſervum tuum*.

6 Ad dignoſcendum eum qui imperiis gerendis habilis ſit & idoneus, Oleaſter hoc infallibile ſignum eſ-

Ole. in c. 11. Num.

ſe ſtatuit: *Quemcumque videris ſub præfectura quaſi ſub onere gemere; crede illum optime demandatum munus ad-*

Manſi Bibl. Præd. Tom. I.

Qui idonei ad imperiū.

miniſtrare: quem verò lætum, ac gaudentem de hac re conſpexeris, dicito illum utilitatem & vanitatem in dignitate quæſiſſe.

S. Leo in ſer. 1. in aſſumpt.

7 S. Leo in ſermone quodam de ſua ad Papatum aſſumptione, ita ſcribit: *Domine audivi auditum tuum & timui: conſideravi opera tua & expavi: quid enim tam inſolitum, tam pavendum, quàm labor fragili, ſublimitas humili, dignitas non merenti?*

Reſignans Papatum Ann. 1085. num. 19.

8 Victor, quem tertium in Annalibus Eccleſiaſticis Papatum recuſaſſe legimus, non obſtante quòd violentia ſæpè numero ei illata fuerit, tamdem verò lachrymis ſtagnantibus oculis à Concilio Capuano ad eumdem pro reſtaurandis & antevertendis imminentibus Eccleſiæ periculis, acceptandum coactus fuit.

9 Quo corde & animi diſpoſitione S. Anſelmus ſe-

S. Anſ. l. 3. ep. 1. NB.

dem Epiſcopalem conſcenderit, hiſce verbis de ſemetipſo teſtatur: *Quod ignorare nequiverunt illi, qui eo die vultum meum inſpexerunt, quando me Epiſcopi, Abbates, aliique Primates ad Eccleſiam trahentes, & contradicentes rapuerunt, ita ut dubium videri poſſet, utrùm ſanum inſani, an inſanum traherent ſani, niſi quia illi canebant, & ego magis mortuo, quàm viventi colore ſimilis, ſtupore & dolore pollebam*.

10 Audite quid S. Chryſoſt. in hanc rem ad propo-

Chryſ. l. 6. de ſac.

ſitum ſcribat: Etenim dum hic in ſolitudinem ſe ſubduxiſſet, S. Flavianum jam à Deo, ut Joannem Sacerdotio initiaretur, ab Angelo monitum acceſſit: & quia

S. Chryſ. renuētns ad dignitates.

Deus Joannem aliud quoddam vas electionis futurum eſſe prædixerat, in ejuſque conſecratione Columbam ſuper caput ejus viſibiliter comparentem demiſerat, accidit ut paulò poſt Sede Patriarchali Conſtantinopolitana vacante, Arcadius Imperator S. Flavianum rogaret, ut Joan. Chryſoſt. ad eamdem eum poteſtate legitima adminiſtrandam conaretur inducere; Qua in re acceptanda Chryſoſtomus ſummè ſe invitum & alienum oſtendens, tandem ad eamdem ſedem occupandam violenter cogi debuit; Unde & in feſto ipſius in ejus lectionibus legimus: *Arcadii Imperatoris opera, invitus Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ præficitur*: Id quod idem ſanctus Doctor Baſil. hiſce verbis tranſcripſit: *Appetere jam tempus reor, ut quod unum ſupereſt mihi arcanum, id in ſinum tandem tuum effundam, etiamſi multis id fortaſſe tale futurum ſit, ut credi minime debeat, me verò, quicquid id eſt, ne hac quidem ratione evulgare pudebit*. Tamdemque ſanctus veridicis quibuſdam proteſtationibus præmiſſis, ipſaque æterna primaque veritate in teſtem eorum, quæ dicturus erat, advocata, didicit: *Ab eo ipſo die, quo tu mihi Epiſcopatus ſuſpicionem hanc injeciſti, factum eſt identidem, ut corpus ab anima propemodum diſſolveretur, tam ingens pavor, tam ingens mæſtitia animum meum occupavit*.

S. Raym. honores reſpuit.

11 In vita S. Raymundi de Pennaforte Ordinis Prædicatorum refertur, quòd eum Archiepiſcop. Tarraconenſis, qui tunc Arragoniæ Metropolitanus erat, vacaret, Greg. IX. ejus familiariſſimus eidem præceperit, ut illum inter dies aliquot determinatio acceptaret; ipſe verò cùm Papæ ſupplicaſſet, ne eum gravi hoc onere moleſtaret, nec tamen Papa in hanc ejus petitionem condeſcenderet, quin potiùs violentiam majorem ei intentaret, adeò ex hoc afflictus fuit, ut gravi febre cor-

NB.

reptus lecto affigeretur, donec tamdem Papa erga infirmantem Raymundum compaſſione motus, eum ab hoc ei oblato honore liberum pronuntiaret, ex quo gratiſſimo ad eum tranſmiſſo nuntio, adeò gaviſus fuit, ut præ nimia lætitia immediatè à gravi hac febri liberatus fuerit: ab hoc autem ſupremo honore acceptando ea lege & pacto à Papa liberatus fuit, ut ad eamdem dignitatem alium pariter dignum nominaret. Demùm verò Author vitæ hujus velut ingens prodigium notat, quòd cùm Raymund. præfato ſummo Pontifici longo tempore meritis & virtutibus heroicis plenus, in variorum officiorum gravibus functionibus inſerviiſſet, ita tamen cautè omnes honores eum jure merito expectantes declinarit, ut in eodem quo Romam ingreſſus fuerat, humili ſtatu, ab eadem quoque alma urbe receſſerit.

Ann. 403. n. 35.

12 Verùm enim verò, quiſnam adeò eſt in Hiſtoriis Eccleſiaſticis imperitus, ut ignoret, quod de Nilammone Monacho refertur in Annal. Eccleſiaſticis: Etenim

Exemplum,

ſanctus hic vir ante Civitatem Geras, tuguriolum quoddam inhabitabat, quod adeò firmiter, ne ullus ad eum

daretur aditus, occluſerat, ut ipſæ quoque domus fores muro obſtruxerit: Cum verò mortuo loci illius Epiſcopo, populus ſanctum hunc virum in defuncti locum elegiſſet, ipſe verò omnibus modis ſeſe ab eo acceptando excuſaret, in eademque reluctantia firmus perſiſteret, Theophilus Alexandrinus ad eum permovendum cunctam Eloquentiæ vim, qua mirè præcellebat, adhibuit, tantùmque profecit, ut cum ſanctus hic Monachus ſe hoc modo ab authoritate & obedientia, quàm tanto Prælato debebat, conſtrictum eſſe cerneret, inſtantiam maximam fecerit, ut ſaltem conſecratio ſua in diem ſequentem uſque ſuſpenderetur, ut modico hoc temporis ſpatio Deo ſe pro fœlicibus tanti muneris auſpiciis, tantò ferventius recommendare poſſet: Quod ut ei indultum fuit, Sanctus nocte illa tantò cum fervore & deſiderio ab illa dignitate liberari petiit, ut illuceſcente die, eum tugurium dejecto portæ muro apertum fuiſſet, jamque omnes & inter cæteros Theophilus magna cum lætitia ad ejus conſecrationem accurriſſent, ipſe ſubitò expirarit.

Iſid. ep. 215. de ſeraco presby. l. 3. E. de Ep. & Cleric.

13 Audite obſecro quidnam pro condemnanda munerum Eccleſiaſticorum ambitione S. Iſidorus & alii Patres decreverint: *Tantum ab ambitu debet eſſe ſepoſitus Antiſtes, ut quæratur rogandus, rogatus recedat, invitatus effugiat, ſola illi ſuffragetur neceſſitas excuſandi.* Et paulo poſt ſubjungit: *Profectò indignus eſt, niſi fuerit ordinatus invitus.*

S. Cypr. ep. 52. n. 213.

14 S. Cypr. Cornelium Papam hoc ſequenti elogio ſpecialiſſimè extollit: *Non ut quidam vim fecit, ut Epiſcopus fieret, ſed ipſe vim paſſus eſt, ut Epiſcopatum coactus reciperet.* Hi profectò ad regimen optimi ſunt & aptiſſimi, inquit S. Bernard.

S. Bern. epiſt. 3. 48.

Ac proindè ſicubi talis reperiatur, confeſtim injicienda ſunt manus, & totis viribus ſatagendum, ne qua vi, ne qua arte malitia fructuoſa promotio valeat impediri.

S. Greg. fugit ſed Dei providentia manifeſtatur.

15 Ita S. Greg. Magno accidiſſe ſcimus, quem cum in ementito mercatoris habitu Roma elapſus, in vaſtiſſimam ſylvam ſe abſcondiſſet, Deus miraculosè populo ipſum anxiè quærenti, columna quadam ignea, ſuper caput ejus in aere ſuſpenſa, mediante, manifeſtavit: Unde ipſemet, dum de Saule, ne in Regem eveheretur, in latibula ſe abſcondente tractat, ita ad propoſitum ſcribit:

S. Greg.

Electi viri prælationis officium quantum poſſunt, fugiunt, ſed ſi à Domino proviſi ſunt, deliteſcere nequaquam poſſunt. Idem quoque in libro, qui Paſtorale intitulatur, ad S. Epiſcopum Ravennatem, ita ſcribit:

S. Greg. in prol.

Paſtoralis curæ mea pondera fugere deliteſcendo voluiſſe, benigna, frater chariſſime, atque humaniſſima intentione reprehendis, quæ ne quibuſdam levia eſſe videantur, præſentis libri ſtylo exprimo, de eorum gravedine omne quod penſo, ut & hæc qui vacat, incautè non expetat, & qui incautè expetiit, adeptum ſe eſſe pertimeſcat.

Sur. 19. Maii.

16 Cardinalis de Aliaco qui S. Cœleſtini Papæ vitam deſcripſit, aliquas in eadem vita habet conſiderationes propoſito noſtro valdè opportunas: Et quidem imprimis de S. Cœleſtini ad Papatum electione hunc in modum loquitur: *Cum de hoc ejus honore totus populus lætus inſpirante Domino proſiliret, humiliter ille recuſare ſatagebat.*

Laus S. Cœleſtini Papæ.

Et hujus quidem repulſæ valdè ingenioſam rationem protinus ſubjungit: Ut dignus magis fieret, magis enim dignus efficitur, qui quod meretur recuſat: Cui conſonat illa S. Chryſoſt. ſententia: *Si vis eſſe glorioſus, noli gloriam concupiſcere: Si vis eſſe ſublimis, ne te ſublimem facias, & alioquin honores quidem non quærentem omnes honorant, ambientem vero aſpernantur. Nec ſibi ſeſe excuſare ſatis erat* (ita author vitę S. Cœleſtini recenſendo progreditur) *ſed latenter cum uno ſocio, cui cordis ſui ſecretum prodiderat, fugam capere attentavit.* Mox quoq; ut potuit ſummum Pontificatum renunciavit. Alii, inquit hic Cardinalis, ut Chriſti ſequaces & amici fierẽt, deſeruerunt naviculas, retia, poſſeſſiones, commerciorum lucra, alii quoque regna dimiſerunt, ut eodem fine potirentur: *Papatũ verò quo nihil eſt altius, rem tam exoptatam, tamque mirabilem, ut ab admiratione, ac ſtupore dictam ferant, quis ulla ætate, præſertim ex quo in tanto pretio eſſe cœperit, tam mirabili & excelſo animo contempſit, ut Cœleſtinus iſte, priſtinum & nomen & locum & amicam bonis moribus, egeſtatem appetens, atque dum cœlum proſpicis, terræ immemor?* Nimirum in ea eſt opinione, quòd incomparabiliter majorem per hanc Papatus abrenuntiationem, etiam penes mundum ſibi comparaturus eſſet gloriam, quam ſi eundem per totum annorum ſuorum decurſum feliciter adminiſtraſſet; *O dignam igitur Papatus renuntiationem, quæ quantum ad ſolidam gloriam pertinet, multis papalibus dignitatibus præferenda eſt, multo plus commendationis & gloriæ rejecta, quam accepta dignitas attulit, & ei ipſa abjectio honoris, quam acceptio honorabilior fuit.*

17 Notabilis quoque hiſtoria illa eſt, quam de S. Severo Ravennarum Epiſcopo S. Petrus Damianus refert; nimirum quod dum in electione, in qua novus ad illam dignitatem Epiſcopus ſeligendus erat, multæ intervenirent ambitioſorum prætenſiones factioneſque, eodemque tempore Spiritus Sanctus in Columbæ ſpecie deſcendere videretur, illi qui primatum ambiebant Spiritum Sanctum in hac viſibili forma ſuper caput ipſorum requieſcere multis cum gemitibus & ſuſpiriis deſideraverint, dicentes: *O ſi Columba veniat ſuper me! O ſi eligat*; at verò S. Petrus Damianus divini illius oraculi memor, quo dicitur: *Super quem requieſcet Spiritus meus, niſi ſuper humilem & quietum?*

S. P. Da. Hiſtoria de S. Severo.

Hiſtoriam illam ulterius proſequendo, dicit: *Aſpiciebat illa Severum pauperulum poſt caveam latitantem, qui enim ſe hominibus abſcondebat, Divinæ Majeſtatis intuitum declinare non poterat. Quid eſt hoc B. Severe tam pauper? tam dives? tam humilis, tam ſublimis? tam pannoſus, tam glorioſus? apud judicia humana dejectus, ex divina providentia inviſibiliter ſublimatus? Cur te abſcondere niteris, qui adhoc proveheris, ut ad virtutis exemplum, omnium oculis proponaris?* Tamdem igitur columba illa in S. Severi capite requievit. *Sed quid jam fugitivus Dei faceret? quo ſe verteret? quo ſibi latibulum tutius inveniret? A conſpectu omnium fugit, valvas oppoſuit, ad videndum ſibi ſolas poſtium rimulas dereliquit, ſed qui humanos aſpectus avertere potuit, columbini acumen intuitus non evaſit, videt ſe deprehenſum, conqueritur intra ſe nil ſibi profuiſſe confugium; Verumtamen adhuc ſuſpicatur deceptam errare columbam, tertiò ad ſe volitantem agitatis manibus repulit, & ſic in nomine ſanctiſſimæ Trinitatis benedictionem ſuæ conſecrationis accepit.*

Naz. de laud. Baſ.

18 Nazianzenus de S. Baſilio Magno his verbis teſtatur: *In Epiſcoporum Cathedra Dominum laudat Baſilius, non hanc poteſtatem furatus, ſed in ea per vim poſitus, nec honorem perſecutus, ſed ab honore quæſitus.*

Alia SS. hiſtoria reſpuentium dignitates.

19 Legaris velim quanam Sanctus Ambroſius, ut Archiepiſcopatum Mediolanenſem declinare poſſet, uſus fuerit inventione, & ſtratagemate. Etenim hic ſibi expedientius eſſe judicavit ad id conari, ut penès mundum pro viro haberetur infami, ſanguinario, crudeli, delitiis, & voluptatibus ſenſualibus dedito, impudicas in domum ſuam admittendo mulieres, quam ad Archiepiſcopalem præfatam Cathredram conſcendendam adſtringi.

20 S. Ephrem Syrus, ut Inſulam Epiſcopalem à capitis ſui vertice propulſaret, fatuum ſe & amentem eſſe ſimulavit.

21 Ammonius vir eminentiſſima ſanctitate conſpicuus, qui unà cum Sancto Athanaſio Romam venit, poſt omnem quam potuit reſiſtentiam, ne Epiſcopus eligeretur, tamdem dexteram ſibimetipſi amputavit auriculam, futurum inde omninò ſperans, ut à facta jam perſonæ ſuæ electione, omnes electores divertere poſſet; at verò Timotheus Patriarcha Alexandrinus ei dixit: *A Judæis lex iſta ſervatur, ego ſi dederitis mihi aliquem etiam naribus truncum, ſed moribus probum, non eum dubitabo Epiſcopum facere.* Tales enim auricularum amputatores muneribus Eccleſiaſticis adminiſtrandis digniſſimi exiſtunt.

Sur. 23. Nov.

22 Audite quid Eminentiſſimus Cardinalis Baronius, qui optimos Italiæ Epiſcopatus repudiavit, & ne purpuram inducere neceſſum haberet, omnem poſſibilem ſibi diligentiam adhibuit: audite, inquam, quid hic poſt recenſitam Nilammonis Hiſtoriam ſcribat: *Porrò non apud Geras tantum, ſed in univerſa Catholica Eccleſia natalis Nilammonis publicis conſignatus monumentis viridis memoria perſeverat; Voluit Dominus hujuſmodi exemplo tum omnibus ſignificare, quam periculoſa eſſet Epiſcopalis præfectura, ut præſtet interdum mori, quam in maximum diſcrimen adduci.*

23 De Sancto Gregorio Epiſcopo Agrigentino in Sicilia legimus, poſtquàm ſe à Summo Pontifice ſui temporis per inſtinctum quendam admirabilem in illius Civi-

Digitized by Google

Civitatis Epiſcopum electum eſſe intellexiſſet, à Civitate Agrigenti fugiens inter condenſas arbores ſeſe abſcondit, ubi poſtquàm eum nonnulli qui ipſum minimè quis eſſet cognoſcebant, inveniſſent, ut eorum quos ſibi inſidiari credebat, manus evaderet, *clamabat, ſe magnis obnoxium, & obſtrictum criminibus*; nimirum maluit exiſtimari homo facinoroſus, multorumque gravium delictorum reus, quàm ſalutaris Epiſcopus.

Hier. Plato de Stat. relig. l. 4. c. 38.

24 S. Fulgentius quoque fugitivus hinc inde oberrabat, donec Epiſcupi electionem jam omninò conſummatam eſſe crederet, qui tamen poſtea ad eamdem ſedem Epiſcopalem capeſſendam violenter promotus fuit.

25 Similem quoque fugam S. Antoninus aggreſſus, fuit, ne crearetur Archiepiſcopus Florentinus; Et quidem, ut ab hac fuga reverteretur dictumque Archiepiſcopatum acceptaret, ſummus Pontifex illius temporis adverſus eundem excommunicationis ſententia fulminare debuit; Verumtamen hanc Deus ambobus hiſce Epiſcopis gratiam præſtitit, ut eamdem in hac dignitate conſtituti modeſtiam diſciplinamque monaſticam conſervarint, quam antea in Monaſteriis ſuis obſervare ſoliti erant; Id quod ſpecialiſſima in illis prærogativa fuit, quia *ut plurimum honores mutant mores*.

DISCURSUS XVI.

ARGUMENTUM.

Prælaturæ Eccleſiaſticæ à Chriſto non ad Dominium, ſed ad obſequium ſubditorum ordinatæ ſunt; Ideòque Dominia etiam ſæcularia, ob onus & obligationes quas habent annexas, honoratæ cujuſdam ſervitutis ſpeciem eſſe fuſiùs oſtenditur.

THEMA.

Quicunque voluerit inter vos major fieri, ſit veſter miniſter; & qui voluerit inter vos primus eſſe, erit veſter ſervus. Matth. cap. 20. v. 26.

Prælatura eſt Servitus.

1 EX hoc ab incarnata ſapientia promulgato veridico oraculo, non ſolum humilitas ſuique ipſius contemptus, in iis qui ad regimen & imperium aſſumuntur, requiſitus clarè deducitur, verum etiam alia quædam veritas evidenter apparet, nimirum quod honores nihil aliud ſint, quàm ſervitus quædam licet honorata. Unde Origenes in Homilia quadam ſuper Iſaiam de his Chriſti verbis utens dicit: *Qui vocatur ergo ad Epiſcopatum, non ad Principatum vocatur, ſed ad ſervitutem totius Eccleſiæ*. Valdè conſiderabilis eſt illa quam ſapientiſſimus Magiſter noſter inter dominia temporalia & munera Eccleſiaſtica in medium adducit, differentia: *Scitis, quia Principes gentium dominantur eorum, & qui majores ſunt, poteſtatem exercent in eos*; Ubi S. Hieronymus ait: *Sed tale ponit exemplum, quo doceat eum majorem eſſe, qui minor fuerit, & illum Dominum fieri, qui omnium ſervus ſit*. Enim verò quid Dominus hoc loquendi modo, quo in aſſumpti thematis verbis utitur, inſinuare velit, Lyranus ſequentibus verbis declarat, dum ait: *Quia regnum terrenum acquiritur per ambitionem & poteſtatem, ſed in regno meo contrario modo, videlicet propter humilitatem; ac proindè ait: Quicunque voluerit inter vos major fieri, ſit veſter miniſter, id eſt, ſe exerceat in obſequiis humilitatis*. Didacus Stella illum à S. Luca recenſitam Chriſti propoſitionem: *Ego autem in medio veſtrum ſum, ſicut qui miniſtrat; Quis major eſt, qui recumbit, an qui miniſtrat?* ponderans ait: *Ex his verbis Dominus concludere intendit, illum aptiorem ad gradum Pontificalem obtinendum, & in loco Chriſti ſucceſſurum eſſe, qui majora virtutis humilitatis fundamenta jecerit*; Hæc verè cauſa fuit, cur S. Gregorius Magnus hunc ſibi ſemper titulum aſſumpſerit: *Servus Servorum Dei*, id quod ipſum ſucceſſivè omnes in eadem ſancta ſede ſucceſſores fecerunt, & etiamnum faciunt. Diu verò ante S. Paulus dixerat: *Sic nos exiſtimet homo, ut miniſtros Chriſti, & diſpenſatores myſteriorum Dei*. S. Petrus qui omnium primus in ſede Pontificia ſedit, ſalutare hoc omnibus Eccleſiæ Paſtoribus & Prælatis monitum reliquit: *Paſcite qui in vobis eſt, gregem Dei, neque ut dominãtes in Cleris, ſed forma facti gregis ex animo*. Lucas Burgenſis ſenſum verborum illorum: *Qui majores ſunt, poteſtatem exercent in eos*, explicans dicit: *De ſuperioritate & primatu ſæculari Salvator noſter loquitur*; Hi enim *eo referunt dignitatem ſuam, ut jubeant & imperent pro libitu ſubditis*; non verò ſic Eccleſiæ ſuperioritates adminiſtrandas eſſe indicat: *Non ita erit inter vos*. Author imperfecti ait: *Nec feſtinet unuſquiſque eorum quomodo aliis major appareat, ſed quomodo omnibus inferior videatur*, adeò ut Albertus Magnus *ex modo loquendi notat, Prælatum non ſupra ſubditos, ſed inter ſubditos eſſe debere*. Unde Cajet. Chriſtum in verbis illis dicere voluiſſe ſcribit: *Magnitudo mundi eſt ad exercendam poteſtatem, magnitudo veſtra erit ad exercendum miniſterium; Principatus gentium eſt ad dominandum, veſter erit ad ſerviendum*.

Orig. ho. 6. in Iſa. — S. Hier. — Lyran. humilior exaltatur magis. — Did. Stell. in c. 22. Luc. — 1. Cor. 4. v. 1. — 1. Pet. 5. v. 3. — Luc. Burg. in Matth. — Aut. Imp. h. 35. — Alb. M. in Matth. — Cajet. ibid.

Prælatura non ad dominandum, ſed ad regendum. — Exod. 3. v. 10.

2 Quando magnus ille exercituum Deus noſter Moyſi Locumtenentiam ſuam cum abſoluto quodam totius populi Dominio delegavit, in verbis ejus quibus uſus, eſt obſervanda phraſis, & ſpecialis quidam loquendi modus, quo eundem circumſcribit: Dicit enim: *Veni mittam te ad Pharaonem, ut educas populum meum filios Iſrael de Ægypto*. Id quod S. Laurentius Juſtinianus in lib. de Regimine Prælatorum optimè advertit, quando ita ſcribit: *Cerniſne quod non ad dominandum populo, ſed ad ducatum Regiminis miſſus eſt Moyſes? nec mirum, regere quippe Charitatis eſt opus, dominari verò ſuperbia*. Duobus illis ambitioſis fratribus primas in Chriſti Regno ſedes poſtulantibus, reſponſum fuit: *Sedere ad dexteram meam vel ſiniſtram non eſt meum dare vobis*; Quæ verba difficultatem haud modicam in ſe includere videntur: Numquid enim Apoſtolus de ipſo dixit: *Chriſtus aſſiſtens Pontifex?* Quòd ſi Pontifex fuit, utique ad ipſum vel maximè ſpectabat dignitates & munia honorifica Eccleſiæ diſpenſare, ſicuti Petro & aliis de facto diſpenſavit. Innocentius III. optimè ad id reſpondet: *Dominus dicit: Non eſt meum dare vobis, quaſi diceret: Meum quidem eſt dare, ſed non vobis, id eſt, ambitioſis, quales vos eſtis; licet autem poteſtas à Deo ſit, ſuperbus tamen non regnat ex Deo*, ſecundum illud Propheticum: *Ipſi regnaverunt, & non ex me, Principes extiterunt, & non cognovi eos*. In tomis Conciliorum, titulum quemdam legimus hujus formæ: *Ambitionem & faſtum Clericali officio maximè repugnare*; Paulo ante ſubjungitur: *Ut omnem ambitionem Chriſtus diſcipulorum cordibus eximeret, parvulum in medio eorum ſtatuit, deque primatu certare prohibuit; Qui major, inquit, eſt in vobis, fiat ſicut junior, & qui præceſſor eſt, ſicut miniſtrator, nam quis major eſt, qui recumbit, an qui miniſtrat? nonne qui recumbit? Quis verè ignorat Clericum in medio Eccleſiæ eſſe, tanquam eum qui miniſtrat? Quare meminerimus potiùs officii noſtri, quam dignitatis? neque enim ad dominationem vocati ſumus, ſed ad opus. Non immeritè Hieronymus, ut peſtem quamdam fugiendos Clericos ait, qui à ſpeluncis domorum paternarum abſtracti, & poſt in Eccleſia ſublimati, ac Sacerdotiis ditati, vanagloria & ſuperbia ſtimulis efferuntur*. Optimum igitur eſt illud nobis ab Eccleſiaſtico traditum documentum: *Quanto major es humilitate in omnibus*. S. Carolus qui Princeps quidam fuit ab omnibus mundi Potentatibus ſummo in honore & veneratione habitus, imò ab ipſiſmet ſummis Pontificibus ſumma devotione & reverentia partim ob ejus nobilitatem, divitias, & ſanctitatem: partim etiam tamquam Prælatus Eccleſiæ, cujuſdam quæ ex præcipuis una erat totius Europæ excipiebatur, hic inquam ſanctiſſimam humilitatem tanto habebat in pretio & æſtimatione, ut paternis ſtemmatibus vocem hanc Humilitas insereret, hocque Symbolum communiter uſurparet: *Sola gaudet Humilitate Deus*; Neque aliam de ſemetipſo quam de vulgari aliquo ſive rurali aut ruſticano Sacerdote opinionem aut conceptum habebat, in cunctiſque operibus ſuis ſe humilem & abjectum exhibebat, atque ideò in univerſo Regimine ſuo tam admirabilem felicemque exitum habuit, ut cunctis Prælatis Eccleſiaſticis velut perfecta quædam ſanctitatis Idæa ad imitandum ſemper fuerit propoſita. Chryſoſt. huic ſui ipſius & omnis humanæ gloriæ contemptui, totam Apoſtolorum, qui *Eccleſiarum Principes* appellantur, excellentiam attribuit, dum ait: *Quid igitur, inquies, fuit, quod illos magnos effecit? certè verus, ac non ſimulatus gloriæ atque pecuniæ contemptus, nam niſi hoc habuiſſent, etiamſi à morte innumeras homines ſuſcitaſſent, deceptorum nomen non effugiſſent*.

S. Laur. Juſt. c. 2. — Matth. 20. v. 23. — Inn. III. l. 2. de contemp. mundi c. 13. — Rom. 13. v. 1. — Of. 8. v. 4. — t. 4. Conc. Prov. Colon. c. 13. — Eccl. 3. v. 20. Humilitas S. Car. Bor. — Chryſ. h. 43. in Matth.

Matth. 10 v. 27. Luc. Aur. ibid. Prælatus debet eſſe Servus.

3 Porrò advertendum eſt, quod quando Chriſtus perſpicuis verbis dixit: *Qui voluerit inter vos primus eſſe, erit veſter ſervus*, expreſſam fecerit ſervitutis mentionem. Ubi Lucas Burgenſis ait: *Vobis prorſus addictus, nullatenus liber; plus eſt ſervum eſſe, quàm miniſtrum, nam miniſter liber eſſe poteſt, ſervus autem totus eſt Domini ſui, quidquid habet in bonis ſive natura ſive fortuna, totum addictum eſt ſervituti Domini*; idque totum in iis ſuperioribus ſpecialiter exemplificat, quibus Regimen incumbit animarum: *adeò ſervitio veſtro obnoxium ſe eſſe ſciat, ut quidquid habet bonorum, ſive animi, ſive corporis, adeoque, & vitam ſuam, ubi fuerit opus, ſeque ipſum totum impendere debeat, tuenda ſaluti veſtra*. Porro prius dixerat: *ſit veſter miniſter*, quaſi parum nimis ſe dixiſſe videretur, ſubjunxit: *Erit veſter ſervus*. Unde S. Thomas ambitioſos monet, dicens: *Si aliquis deſiderat habere primatum in Eccleſia, ſciat quod illum non eſt habere Dominium, ſed ſervitutem*; In cujus confirmationem illam adducit ab Apoſtolo factam declarationem: *Cum eſſem liber ex omnibus, omnium me ſervum feci*. Ac proinde Author operis imperfecti valde impensè miratur, neque cauſam ſe invenire poſſe dicit, cur dignitates tam anxiè, tantaque cum aviditate procurentur: *Primatum Eccleſiaſticum concupiſcere, neque ratio eſt neque cauſa, quia neque juſtum eſt, neque utile; quis enim ſapiens ultro ſe ſubjicere feſtinat ſervituti, labori, dolori, & quod majus eſt, periculo tali, ut det rationem pro omni Eccleſia, apud juſtum judicem, niſi forte qui non credit judicium Dei, nec timet, uti abutens primatu ſuo Eccleſiaſtico ſaculariter, convertat eum in ſacularem*.

S. Th. ibid.

1. Cor 9 v. 19.

Au. Imp. h. 35.

Ælian l. 2. var. hiſt. c. 3. Prælatura ſplendida Servitus.

4 Imò de ipſis quoque honoribus ſæcularibus & temporalibus jure meritò affirmari poteſt, eoſdem quandam eſſe honoratæ ſervitutis ſpeciem; Etenim tritum eſt illud Antigoni, filium ſuum propter authoritatem Dominiumque ſuum intumeſcentem reprehendentis dictum: *An ignoras ò fili, Regnum noſtrum non eſſe aliud, niſi ſplendidam ſervitutem?* Philo Hebræus dum de Joſepho velut ſervo & mancipio quodam in Ægypto divendito: *Vendiderunt eum triginta argenteis*, tractat, ingenioſam quamdam obſervationem in medium adducit, dicit enim: Numquid Sanctus hic Patriarcha diu ante ſomnia illa paſtor fuerat, quæ Patri ſuo palam recenſuit, nimirum quod Sol, Luna & Stellæ ipſum ſumma cum reverentia adoraſſe viſæ fuerint, pariter illis prædicendo, quod aliquando à matre, Patre, fratribus quoque & univerſo populo ſibi deferendum erat honoris eximii obſequium? Quam verò ſervitus & mancipiorum vincula & compedes proportionem habere poſſunt cum principatus authoritate atque dominio, quod ei per ſomnium iſtud cœlitus prædicebatur? Reſpondet autem Philo, ut ſequitur: *Rectè dicimus vendi hunc hominem, nam qui locum ſuperiorem aſcendit, fient venalitius, ſervus fit ex ingenuo, propter honores quos videtur accipere, addicens ſe innumeris Dominis, quoniam non unius eſt Dominium tractantium Rempublicam, ſed plures, aliis poſt alios ſuccedentibus*. Unde memorandum eſt, quod dum à Pharaone è carcere eductus Joſeph à compedibus aſcendit ad thronum, traditumque eſt ei in univerſum Ægyptum abſoluti Dominii ſceptrum, ſimul etiam ab eodem Pharaone Rege catena quædam collo ejus injecta fuerit. Poſtquàm enim dixiſſet: *Tu eris ſuper domum meam, & ad oris tui imperium cunctus populus obediet, uno tantum Regni ſolio te præcedam*; ut omnem quoque authoritatem poteſtatemque regiam ei delegaret: *Collo torquem auream circumpoſuit*. Verum dicat hic aliquis, quomodo ipſum à ſervitute & mancipiorum conditione exemptum, carceris quoque catenis & compedibus liberaſſe dicitur is, qui mox collo ejuſdem aliam non minus ponderoſam & gravem catenam injecit? Ita profectò res ſe habet, verum per hoc inſinuare nobis voluit, quòd licet carceribus exire Joſephum juſſerit, non tamen per hoc illum ab omni ſervitute liberum effecerit, quin potiùs eamdem novis denuò incrementis adauxerit, dum eidem in throno collocato, Imperii ſceptrum in manus dedit, & ideò catenam collo ejus injecit, verum quidem eſt, quod catena hæc aurea fuerit, quia ſervitus, ſub qua Reges, Principes, & Magnates ingemiſcunt, honorifica & ſplendida eſt, ut diximus, tametſi Seneca optimè dixerit: *Stulti eſt compedes ſuos quamquam aureos adamare*. Porrò libertas per collum liberum exprimitur; Et hinc eſt quod Deus ſignificare volens populum ſuum ſibi minimè ſubjectum, dixerit de eo: *Dura cervicis es?* dumque ſe Jeroſolymam in priſtinam libertatem repoſiturum eſſe promittere voluit, idem dixit: *Solve vincula colli tui filia Sion*; adeòque quòd Pharao catenam qua antea Joſephi pedes obſtrinxerat, nunc collo ejuſdem injiciat; id nequaquam ea mente factum eſt, ut eum liberaret, ſed potiùs ut eidem tacitus innueret, quod ea in dignitate, graviori quàm antea ſervitutis jugo ſubjectus & preſſus eſſet.

Phil. de Joſeph. Gen. 37. v. 28.

Gen. 41. v. 40.

Iſa. 2. v. 2.

Matt. 16. v. 18. S. Aug. ſerm. 25. de ſanct. Apoc. 3. v. 12. Prælati onera portant ſubditorum.

5 Sanctus Auguſtinus in perſona ſupremi Paſtoris Petri optimè conſideravit, quod quando ei Eccleſiæ primatus collatus fuit, eodem quoque tempore eidem haud obſcuris fuerit verbis intimatum, eum futurum eſſe Eccleſiæ ſuæ fundamentum: *Petre, ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam*. Quis eſt qui fundamentum univerſum ædificii molem & pondus ſuſtentare ignoret? *Dignus qui ædificandis in domo Dei populis, lapis eſſet ad fundamentum, columna ad ſuſtentaculum, clavis ad Regnum*. In Apocalypſi legimus: *Qui vicerit, faciam illum columnam in templo Dei mei*. Notum eſt quod columnæ in fabricis non tantùm ornamenti loco ſubſerviant, verùm etiam & maximè quidem ſint ejuſdem ſuſtentaculum, ita quoque qui in Eccleſia Dei vincunt, id eſt, adversùs mundum, Dæmonem, & ſemetipſos victoriam obtinent, prout in multis ſæpè Religioſis contingit, dum poſtea ex ſpeciali Dei vocatione animabus gubernandis præficiuntur, eodem quoque tempore inſigne fiunt domus Dei ornamentum, propter vitæ & converſationis exemplaritatem & virtutem, provenitque iiſdem exinde apud unumquemque honos & veneratio; ſciendum tamen quoque illis eſt, quod à portando ingenti laborum, vigiliarum, variarumque ærumnarum ex animarum cura communiter provenientium pondere, nequaquam ſe exemptos eſſe cenſere debeant: *Sic & mundi rectores in Eccleſia eminent munere dignitatis, portant officio Charitatis*; ac proinde S. Bernardus graviter Prælatos illos reprehendit, qui pungentium verborum aſperitate magna ſubditis gravamina imponere non dubitant: *Quid jugum veſtrum ſuper eos aggravatis, quorum potius onera portare debetis*.

S. Bern. ſer. 25. in Cant.

Prælatus ſignificatur de curru Eliæ. 4. Reg. 2. v. 12.

6 Quando S. Propheta Eliſeus de Elia chariſſimo Magiſtro ſuo loquebatur, qui tamquam ſacri Prophetici gregis caput, omnibus Prophetarum filiis ſumma in veneratione erat, dicere ſolitus fuit: *Pater mi, currus Iſrael, & auriga ejus*. Quibus in verbis illud ſpecialiter notandum venit, quòd Elias uno eodemque tempore currus pariter & auriga appelletur: Quis eſt qui neſciat, currum & aurigam duas res eſſe inter ſe diſtinctiſſimas, cur igitur reſpectu unius & ejuſdem hominis eaſdem ſimul unit & conjungit: currus viatorum ſarcinas aliaque viarum impedimenta intra ſe portat, auriga verò currum per loca magis per via ducit & dirigit; ac proinde imaginari vobis debetis hanc veram quamdam figuram eſſe eorum, qui imperant & gubernant, hi enim tametſi leges ſubditis imponendi, eoſque prout illis placet gubernandi & dirigendi authoritate habeant, cum hoc tamen ſtat, quod eodem prorsùs tempore illis neceſſarium ſit, ut pondus ſubditorum portent, miſeriis & calamitatibus ſubditorum univerſalibus & particularibus compatiendo, alimoniæ ſufficientem illis annonam procurando, urbes & oppida fortificando, eiſdemque de munitionibus & militum ſufficienti numero proſpiciendo, atque quieti & ſaluti publicæ invigilando. Unde Drogo Oſtienſis ait: *Currus Iſrael & auriga ejus, portas & reges, ſuſtinens & gubernans*.

Drog. Oſt. de ſacram. Dom. paſſ. Bonum commercium de bono regimini Prælatorum.

7 Ex unanimi multorum ſacrorum expoſitorum interpretatione certum eſt, quod columna illa quæ populo Iſraelitico in deſerto ducis & rectoris loco interviebat, cœleſtis quidam nuntius fuerit, ad hunc ſpecialem effectum à Deo cœlitus miſſus: at verò dicite, ſodes, quamnam ob cauſam Angelus ille columnæ ſimilitudinem induerit? Nimirum quia, ut jam diximus columnam ad ædificii pondus ſuſtentandum deſtinatam eſſe ſcimus, ac proinde Angelus ille inſinuare nobis voluit, quod qui populos regendo illiſque imperando, dux & gubernator eſt aliorum, eodem tempore quo à ſubditis obedientiæ debitum accipit, eoſdem quoque portare & ſuſtentare debent. Euangelicus quoque Propheta Iſaias ad gubernium & authoritatem regiam alludit,

quando

Digitized by Google

quando eamdem ſub nomine lapidis fortis, pretioſi, & in fundamento poſiti deſcribit: *Mittam in fundamentis Syon lapidem probatum, angularem, pretioſum*; Ubi Chaldæus ita legit: *Ecce ego conſtituam in Syon Regem fortem, potentem, terribilem*, Et quidem ſi proportionem curioſè ſcire peroptatis, quæ inter Regem aliquem potentem, & fabricæ alicujus lapidem fundamentalem intercedit, in memoriam revocandum eſt, quod paulò ante diximus, nimirum, quod lapis iſte totiùs fabricæ molem & pondus ſupportet; ita quoque ſanitas, pax quies, divitiæ, & quodvis aliud Reipublicæ bonum, in bono Principum & Prælatorum regimine innititur & fundatur. Primus lapis qui in templorum erectione jacitur ſcalpello expoliri, & cum multis cæremoniis & ſolemnitatibus fundamento injici ſolet: Ita quoque Magnates ſæculi hujus qui gubernant per morum & converſationis exemplaritatem reſplendere, multaque prudentia, experientia, charitate, cunctiſque aliis virtutibus egregiè dotati eſſe debent, quia *Regis ad exemplum totus componitur orbis*; tota utique boni publici moles corruitura eſſet, niſi à bono quodam fulcro & baſi ſuſtentaretur, id eſt, niſi populus optimi cujuſdam Principis regimini ſubditus eſſet.

Iſa. 28. v. 16.

Did. Stell. in c. 22. Luc. v. 26.

8 Didacus Stella id quod Chriſtus in Euangelio S. Lucæ dicit, nimirum: *Qui major eſt in vobis, fiat ſicut minor*, examinans ità ſcribit: *Si hæc animo ambitioſi caperent, atque conſiderarent, quod qui magis ad honores & dignitates extolluntur, eò magis ad virtutem ſectandam tenentur, non eſſet tanta cura & ſollicitudo in illis inveſtigandis*. Doctiſſimus Salmerò curioſè examinat, an lotio pedum à Chriſto in ultima cœna facta, ſecuta fuerit, an verò præceſſerit eam, quam Apoſtoli inter ſe habuerunt de primatu contentionem; Tamdem verò quocunque horum modorum lotio hæc facta fuiſſe dicatur, aliquas inde non ſpernendas moralitates deducit: Etenim ſi præceſſit, *optimè humili illo facto ablutionis, & duobus exemplis qua modo adducit, contentionem dictam reprimere conatus eſſet: ſi verò hujuſmodi lotionem ſubſecuta eſſet contentio (quod magis probamus) egregiè oſtenditur, quàm ſit mens humana ſtupida, & immemor divinæ doctrinæ, etiam dum traditur, mirabiliſque fuit contentio, cùm Dominus ablutione pedum, & tali cibo æquales omnes feciſſet*.

Salm. t. 9. tr. 25.

DISCURSUS XVII.

ARGUMENTUM.

Honores ambientibus omnia periculorum & moleſtiarum genera occurrunt; Eſtque inſuper vana omnis eorum fiducia, qua viris Principibus innituntur.

THEMA.

Dicunt ei: Poſſumus. Matth. cap. 20. v. 22.

Ambitioſi ad omnia animoſi.

1 SAlvator noſter duobus illis ambitioſis fratribus qui primas in Regno ſuo ſedes ab eo popoſcerant, reſpondit: *Poteſtis bibere calicem, quem ego bibiturus ſum?* Ipſi verò promptè & ſine ulla hæſitatione reſponderunt: *Poſſumus*; non exſpectarunt, donec ab eo intelligerent ſuaviſne an amarus calix iſte futurus eſſet; Item an plenus futurus eſſet aqua vel vino, aut verò nectare vel abſynthio; quia ambitioſus hanc inde indolem habet, quod ad omnia animoſus evadat. De Agrippina Neronis matre ſcribitur, quod, dum cupida eſſet ſciendi, num filius ejus ad Imperii ſceptrum ſubvehendus eſſet, an verò non, Aſtrologi eidem reſponderint: *Fore ut imperaret, matremque occideret; at illa: Occidat, dum imperet*. S. Thomas de Villanova exiſtimat, quod filii Zebedæi dicendo: *Poſſumus* dicere voluerint: *Omnes labores, omnes ſudores, tormenta & mortem ſuſtinebimus, dummodò tecum regnemus, Divitias quas cum tanto ſudore acquirunt, & tam dilectas, & ſalutem & vitam, ſi caſus honoris ſe offerat, omnia libenter exponunt*. Paulus de Palatio ſuper verbum *Poſſumus*, ſcribit: *Verbum eſt humana ſuperbia*.

Tacit. l. 14.

S. Th. Vill. ſer. de S. Jac.

Paul. de Pal. ibid. in Matth.

Multi laborant ob ivanam gloriã.

2 Geneſeos c. 11. multi ſunt qui concordibus votis cretam & lutum aqua ſubigere, lateres facere, eoſque in vicinis fornacibus ardentibus excoquere, murarii officium adimplere, & indefeſsè laborare promittunt, *Dixitque alter ad proximum ſuum; Venite faciamus lateres, & coquamus eos igni, habueruntque lateres pro ſaxis, & bitumen pro cæmento, & dixerunt: venite; faciamus nobis Civitatem & turrim*. Num fortè ideò laborare & in luti laboribus inſordeſcere voluerunt, ut quamdam ſibi Civitatem ædificarent ad habitandum in ea, aut verò turrim hanc decreverunt erigere, ut inſidias inimicorum & hoſtium in ea poſſent eludere? Nequaquam, quinimò omnis hæc moleſtia, cunctique longi & indefeſſi labores ad gloriam dirigebantur mundanam: *Celebremus nomen noſtrum*; Hi igitur ſunt, qui primùm dederunt Babyloniæ principium.

Gen. 11. v. 3.

Differentia inter operarios cœleſtes & mũdanos.

3 Legatis, obſecro, illud à Magno Elia initum conſilium, quo duos boves ſacrificari, eoſque per medium ſecari volebat, ut demum quiſnam verus Deus eſſet, dignoſci poſſet. Steph. Cantuar. hiſtoriam hanc adducit, ut differentiam pulchram aſſignet, quæ inter eos qui pro cœleſti gloria labores ſuſtinent & fatigationes: & alios qui eoſdem pro mundi gloria captanda devorant: *Deus habet ſuam victimam, Diabolus ſuam; Qui enim macerant ſe & labores ſuſtinent, ut ſuperiores efficiantur in hoc mundo, ſunt hos interfectus à Prophetis Baal, qui ſuperior interpretatur*. Et quidem de falſis illis temporibus dicitur: *Incidebant juxta ritum ſuum cultris & lanceolis, donec perfunderentur ſanguine*: De ambitioſis verò ait S. Bern. *O ambitio ambientium Crux; qui verò pro Deo ſe mortificant, ſunt hos mactatus ab Elia*. Hi ſupra ſe ignem Spiritus Sancti deſcendere faciunt, efficitque ut quales ipſi ſint, perſpicuè agnoſcere valeant; Experientia enim ipſa teſtatur, quod multi amariſſimos calices ebibant; & tametſi nos illos Chriſti calicem ebibere credamus; verè tamen Dæmonis epotarunt calicem. Tertullianus multorum ambitioſorum labores hunc in modum delineat: *Illos qui ambitu obeunt capeſſendi magiſtratus, neque pudet, neque piget incommodis animi & corporis, nec incommodis tantùm; verùm & contumeliis omnibus inniti in cauſa votorum ſuorum, nullis conviviis celebres, nullis commeſſationibus congreges, ſed exules à libertatis & lætitia felicitate*; omnes eorum mortificationes, pœnitentiæ, ſolitudines eò dumtaxat ſpectant, ut talem ſibi apud hominas famam nomenque comparent, qui ſuperioritatibus adminiſtrandis digniſſimi exiſtant.

3. Reg. 18. v. 23. Steph. Cant. ibid.

S. Bern.

Tertull. de pœnit. c. 11.

Superbi omnia poſſunt.

4 Videatur obſecro infelix illa mors, quam peſſimi illi Homicidæ Isboſeth machinati fuere, cui dormiente ancilla oſtiaria caput amputarunt: *Abierunt per viam deſerti tota nocte, & attulerunt caput Isboſeth in Hebron*. Quis hic non videt manifeſta, quibus ſe expoſuerunt vitam amittendi, pericula, meritò namque formidare poterant, ne in ipſiuſmet Isboſeth domo ab ejus ſervis trucidarentur; Per vaſtam quoque denſamque ſolitudinem pertranſeuntes à latronibus occidi metuere poterant. Denique ajentes Davidem mortem intuliſſe iis, qui ſe Saulem occidiſſe fingentes, regia Saulis inſignia ad eumdem detulerant, idem quoque ſupplicium metuere debebant, ſicuti de facto illud fuere experti; & tamen quia ſe exaltandos & promovendos eſſe ſperabant, ideò nullam habuerunt periculi ullius ſibi imminensis rationem aut reſpectum, quia ſuperbis proprium eſt quævis imminentia pericula contemnere & dicere: *Poſſumus*. Unde Abulenſis ait: *Putabant ſe aliquid magnum afferre, pro quo reciperent larga beneficia à Davide*.

2. Reg. 4. v. 7. & 8.

Nec periculum obſidet.

Abul. q. 7.

Indefeſſi operarii multi ut honores acquirant.

Na.

5 Author quidam Modernus in lib. quodam à ſe edito, cui titulus eſt: Sapiens ſervire neſcit, ita ſcribit: Quis labores recenſere poterit ſuperbi alicujus, quos adhibere ſuevit, ut incenſa illa aſſequi poſſit, à quibus nil præter ignem mereri, nec quidquam præter fumum experiri poterit? Medietas ſudoris, quem tales impendunt, ut ab uno Inferno ad alium Infernum traduci poſſint, ſufficeret, imò ſuperabundè ſufficeret, ut iidem ad parem, qua Seraphinus in cœlis gaudet, gloriam pertingere poſſent. Veriſimile eſt, quod quando Mater filiorum Zebedæi Chriſtum non alio fine ſequebatur, quàm ut filios ſuos ad ſublimiores in Regno Chriſti ſedes promovere poſſet, & quando filii à principio, dum in Chriſti ſe ſocietatem junxerint, eumdem quoque finem habebant ſibi propoſitum, Pater eorum quem dereliquerant, extremam paſſus fuerit penuriam & neceſſitatem, imò tota ipſorum domus, magnum inde paſſa fuerit detrimentum, maximè quando paucula familiæ ſuæ facultates Chriſto & diſcipulorum ejus collegio ſuſtentando impendebant; nec tamen prima

quas ambiebant temporalibus ſedibus unquam potiti fuerunt; Et ideò minimè mirandum eſt, ſi idem quoque ambitioſis eveniat, qui tota die nil aliud ex cunctis laboribus & impenſis ſuis, quàm honores temporales ſectantur & prætendunt; illi enim domum ſuam propriam, patriam, amicos, delitias, voluptates, poſſeſſiones ſuas deſerunt, & in regionibus longinquis & exteris ex Dominis, quales domi propriæ erant, ſervi fiunt & mancipia viliſſima. Unde Maſcardus de ambitioſi alicujus aulici cœcitate optimè ſcribit, dum ait, quòd talis reipſa & de facto fidem ſibi facere & promittere audet, quòd per ſervitutem tamdem aſſecuturus ſit Dominium, & Imperium, & ideò pauperem ſe efficit, ut diteſcat, liberaliter donat ut accipiat, ſe ſe humiliat & dejicit, ut tamdem exaltetur, laboribus ſe conſumit, ut quieſcat, ſpem longinquè poſitam, bono præſenti anteponit, prætenſiones actuali fruitioni & poſſeſſioni, promiſſiones ſecuritati, totaque die aliud nihil facit, quàm quòd propriam vitam conſumat, credens quòd hoc pacto eamdem meliorare poſſit; hactenus Maſcardus.

S. Bern. ſer. 4. de aſcenſ.

6 S. Bernardus in ſerm. quodam de Aſcenſione Domini ita ſcribit: *Conetur quis aſcendere in montem poteſtatis, quantos putas contradictores habebit, quantos inveniet repulſores, obſtacula quanta, quàm difficilem viam? Quòd ſi tandem eum adipiſci contigerit quod optabat? Potentes, ait Scriptura, potenter tormenta patientur.* Et tamen ambitioſus omnes facilè ſuperat & tranſcendit difficultates; nec animo facilè linquitur, ſed ſemper dicit: *Poſſumus*, & quoſvis amariſſimos licèt calices ad fundum uſque exhaurit. Didacus Stella adversùs iſtos ingenioſum quemdam texit diſcurſum, omnes illis occurrentes labores vigilias, curas & anxietates diligenter examinando. Dicit igitur: *Eorum arrogantia atque ambitio comparatur ſimulatæ fictæ, ac perſonatæ charitati:* Adductio illo Apoſtoli textu, in quo multos deſcribit charitatis effectus ulteriùs progreditur dicens: *Charitas*, inquit Paulus, *patiens eſt, ſic iſti omnia patienter ſuſtinent, dum non poſſunt evadere voti compotes, uſque dum aliquid boni vacet: Charitas benigna eſt; ſic ambitioſus omnibus placere amicabiliſque reddi ſtudet, omnibus caput aperit: Charitas omnia ſuffert, omnia credit, omnia ſuſtinet; omnia hæc ambitioſus facit, quia multa ſuffert propter propriam ambitionem, credit omnia, quod poſſit ſcilicet eſſe Archiepiſcopus, Rex, Papa, & quicquid ſibi imaginatur; & omnia ſuſtinet, calorem, frigus, vigilias, adverſam & injuſtam vitam, & injuriam.*

Sap. 6. v. 7.

Did. Stell. in c. 21. Luc. Ambitioſos omnia ſuffert.

1 Cor. 13. 3. 4.

7 Ambitioſus ille aulicus apud Senecam, interrogatus aliquando quid faciendo in aula adeò incanuiſſet? Reſpondit: Id factum eſſe, *Injurias accipiendo & gratias agendo.* Apoſtolus de ſemetipſo ait: *Omnibus omnia factus ſum:* quem iniquè licèt æmulari ambitioſus contendit, hic enim in omnibus quæ facit, uniuſcujuſque ſe genio accommodare nititur, ut tandem prætenſionum ſuarum metam aſſequatur. Unde Innoc. III. ait: *Ambitioſus humilitatem ſimulat, honeſtatem mentitur, affabilitatem exhibet, benignitatem oſtendit, ſubſequitur, & obſequitur, cunctos honorat, frequentat curias, viſitat optimates, aſſurgit & amplexatur, applaudit & adulatur.* Quot ſunt qui ſola dignitatum, ad quas aſpirant, acquirendarum ſpe lactati, annos, ſanitatem, denarios & omnia ſine ullo fructu conſumunt? Unde Salvianus ait: *Ut acquirant quæ non ſunt ſua, prodigunt quæ ſunt ſua.* Idemmet Innocent. eodem in loco timidum nobis ambitioſum hoc modo deſcribit: *Ambitioſus ſemper eſt pavidus, ſemper attentus, ne quid dicat, vel faciat, quod in oculis hominum valeat diſplicere:* At verò quando poſtea ſublimiores dignitates eſt aſſecutus, tunc pridem vel maximis eſt periculis expoſitus: *In Palatio*, inquit S. Auguſt. *quid non fragile, plenumque periculis? & per quot pericula pervenitur ad grandius periculum.*

Ambitioſus ſe omnibus accõmodat.

Innoc. III. de cont. mundi c. 26.

Salv. l. 1. ad Eccl.

S. Aug. l. 6. conf. c. 6.

8 Meritò igitur Chriſtus, qui duos hoſce diſcipulos amabat, iiſdem dixit: *Neſcitis quid petatis*: quia ambitio intellectum excœcans, conveniens ab inconvenienti diſcernere minimè permittit: *Nolite confidere in Principibus, in quibus non eſt ſalus.* Probatica illa piſcina aulicam vitam aptiſſimè præfigurabat: Etenim juxta illam è tam ingenti infirmorum numero unus duntaxat ſanabatur, non obſtante, quòd omnes firmiſſimam recuperandæ ſalutis ſpem haberent: ita quoque in aulis dignitate aliqua vacante multi ſunt benè meriti prætenſores, unuſquiſque proindè ſperat, verumtamen in fine unus duntaxat conſolationem accipit, cæteris omnibus deluſis remanentibus: A Salvatore quoque juxta camdem piſcinam unus per miraculum priſtina fuit ſanitate donatus, hic autem triginta octo annis languidus in lecto decubuerat: Ita quoque tametſi contingat quòd aliquis prætenſionum ſuarum portum extraordinario modo aſſequatur, id tamen fortè accidet, poſtquàm omnes fere ætatis ſuæ annos in laborioſo quodam ſervitio conſumpſerit.

Pſ. 145. 2. 3.

Joan. 5. v. 4. Aula figura probatica piſcina.

9 David Berzellai annis decrepitum in regiam ſuam quidem invitavit, ut ibidem iiſdem quibus Rex Iſrael frueretur cupediis atque delitiis, qui tamen ſeſe excuſavit, dicendo: *Quot ſunt dies annorum vitæ meæ, ut aſcendam cum Rege in Jeruſalem? Octogenarius ſum hodie, nunquid vigent ſenſus mei ad diſcernendū ſuave aut amarum, aut delectare poteſt ſervum tuum cibus & potus?* Quot ſunt obſecro, qui tunc pridem pane abundare incipiunt, quando ad eum maſticandum dentes non habent? vel quòd idem eſt dicere, quot ſunt qui ad dignitates tunc primò pertingunt, quando in decrepita ætate conſiſtentes quiete & tranquillitate tàm corporis & animi opus habent? Atque ideò Chriſtus huic matri petenti: *Dic ut ſedeant hi duo filii mei*, reſpondit; *Neſcitis quid petatis*, Ubi Innocentius III. ait: *Meruerunt audire: Neſcitis quid petatis, non enim honore, ſed onere pervenitur ad regnum.* In dignitate namque conſtituti humeros ſuos oneri regiminis ſubmittere, non verò ſedendò quieſcere debent. S. Bernardus illos qui priuſquàm ſe per labores defatigarint, in thronis quietè & ſuaviter ſedere volunt, Lucifero ſimiles eſſe dicit: *Sedebo in monte Teſtamenti*, inquit, ſpiritus ille nequam, non verò item Angeli boni: *Hi enim cadente maligne Apoſtaſia illius non conſenſerunt; nobis relinquẽtes exemplum, ut quemadmodum illi elegerunt miniſtrare, ſic & nos faciamus, nam illi qui laborem fugiunt & honorem captant, illum ſe noverint imitari, qui ſeſſionem altitudinemque quæſivit; Et ſi non ſatis terret eos illius culpa, terreat vel vindicta.*

Ad decrepitam ætatem ſervant ambitioſi, ſed inde quid? 2. Reg. 19. v. 34. & 35. N. B.

Innoc. III. de cont. mundi l. 1. c. 23.

S. Bern. ſerm. de S. Ben.

10 Quotidiana nos docet experientia, quòd ventorum procelloſorum furia magis ſentiatur in locis eminentibus & elevatioribus, quàm in vallibus aut planitie. Author operis imperfecti ſuper illa verba: *Audiens autem Herodes Rex turbatus eſt*, ita ſcribit: *ſemper grandis poteſtas majori timori ſubjecta eſt, ſicut acumen arborum in excelſo poſitarum, etiamſi levis aura flaverit, movetur; ſic ſublimes homines in culmine dignitatum exiſtentes etiam levis nuntii fama conturbat; Conturbati ſunt Principes Edom, robuſtos Moab obtinuit tremor.* S. quoque Hieronymus dicit: *Regum talis conditio, feriuntque ſummos fulmina montes.* Is qui in exercitu cunctis aliis ſupereminet, non ſolùm propter authoritatem, verùm etiam ob ſtaturam vel armorum ſplendorem & ornatum, inter alios primus erit qui ab hoſte conſpicitur vel vulneratur: eadem quoque Magnatum conditio eſſe noſcitur, qui præ cunctis aliis inſidiis mortiſque periculis ſubjiciuntur. Eodem tempore quo Scriptura Sacra ob oculos nobis ponit Antiochi faſtum & arrogantiam, dicens: *Is qui videbatur ſibi fluctibus maris imperare;* mox illum *ſimul & ſemel* velut cadaver quoddam fœtore & ſcaturienti, ex omni corporis parte vermibus horridum, repræſentat.

Magnates præ aliis in periculis.

Aut. Imp. hom. 2.

S. Hier. ad Heli.

2. Mac. 9. 8.

11 Arca illa à Noe Patriarcha fabricata myſteriis plena fuit, ſiquidem architectus illius Divina extitit ſapientia, fuitque ſecundum præſcriptas à DEO menſuras regulatiſſimè abſoluta; Inter cætera verò quæ in eadem arca conſiderari poſſunt, ſciendum eſt, quòd cuncta Arcæ illius conclavia ſive manſiones, earumque interſtitia in arcæ vertice in unicum ſe cubitum conterminarint, tametſi moles arcæ adeò vaſta eſſet, ut centum anni in ea laboranda conſumpti fuerint, quæ proindè univerſum aliquod in ſinu ſuo dici poſſet includere. Cur autem DEUM arcam iſtam adeò anguſto voluit ſpatio terminare; *In cubito conſummatis ſummitatem ejus?* quodnam exiſtimatis hujuſce rei fuiſſe myſterium? S. Ambroſius in ea eſt opinione, Arcam hanc corpus præfiguraſſe humanum: *Arcam Noe ſi quis velit impenſius conſiderare, inveniet in ejus ædificatione deſcriptam humani corporis figuram.* Indicare nimirum nobis voluit, quòd quantùmvis homo in hoc mundo potens exiſtat, imò licèt auguſtiſſimus quidam Monarcha ſit,

Gen. 6. v. 16. Arca Noe figura potentum.

S. Ambr. de Noe & arca c. 8.

tota

Pſ. 7. v. 6.

tota tamen ipſius Majeſtas cubito dumtaxat unico terminetur, id eſt, in modico ſolùm pulvere. *Gloriam meam in pulverem deducam*, dixit olim Rex quidam valde magnificus.

Juſt. l. 18. Hiſt. Hiſtoria.

12 Juſtinus Hiſtoricus refert, quòd per pronuntiatam ab oraculo ſententiam talem aliquando Regem eligendum eſſe ſtatutum fuerit, qui primus omnium Solem Orientem conſpexiſſet, factumque inde eſſe, quòd omnes ſuos Orientem versùs oculos deflexerint, unico dumtaxat excepto qui ut altiſſimorum montium cacumina, quæ omnium primò à Sole oriente irridiari ſolent, aſpicere poſſet, occidentem versùs oculos ſuos defixit, atque ideò quia in Solis luce conſpicienda primus fuit, idemmet votis omnium Rex proclamatus fuit: E qua Hiſtoria non ſine rationabili fundamento hæc poteſt deduci optima moralitas, nimirum, eos qui dignitatum non Orientem, i. e. delitias, honores, theſauros, imperia & dominia reſpiciunt, ſed Occidentem, id eſt terminum in quem tamdem in fine reſolvendi ſunt conſiderant, humilitatem in ſe conſervare & modeſtiam, ſeque ad illarum legitimam adminiſtrationem meritiſſimos reddere, maximèque idoneos. Unde

S. Greg. l. 3. Mor. c. 2.

S. Greg. ait: *Lux miſeris datur, quando qui ſe in hac peregrinatione miſeros agnoſcunt, claritatem tranſitoriæ poteſtatis accipiunt, & tolerare inſuper honoris onera compelluntur*. S. Petr. Damianus ſuperbos ad Magnatum

S. P. Dam. l. 7. ep. 17.

mauſolæa ſpectanda hiſce verbis invitat. *Ubi ſunt modo tot potentes ſæculi, tot invictiſſimi Reges, qui cœlo videbantur ſuperextolli, & totam penè mundi latitudinem ſub ſuæ poteſtatis imperio poſſidere? Nonne ſi ad horum ſepulchra reſpicias, corpus illud, ſub quo mundus tremere cogebatur, vix unius libræ pondus invenitur?*

Spes non ponenda in principibus.

13 Propheta Regius poſtquàm nos ne ſpem noſtram in ſæculi hujus potentatibus præſumptuosè nimis fundaremus, monuiſſet dicendo: *Nolite confidere in Principibus*; ejuſdem ſui moniti rationem protinùs ſubjunxit, dicens: *Exibit ſpiritus ejus & revertetur in terram ſuam*: Verùm inquies, poſt mortem eorum quid futurum erit? Nimirum omnia conſilia & propoſita, quæ huic fuerunt fulcro innixa, exterminabuntur: *In illa die peribunt omnes cogitationes eorum*. In Deuteronomio

Deut. 32. v. 37.

legimus: *Ubi ſunt Dii eorum, in quibus habebant fiduciam?* Quæ verba ambitioſis aulicis applicari poſſe videntur, utpotè qui toto vitæ ſuæ tempore Principibus, ut ab eis exaltentur inſervire ſatagunt; *De quorum victimis comedebant adipes, & bibebant vinum libaminum: ſurgant & opitulentur vobis, & in neceſſitate vos protegant*.

Ibid. v. 38.

Sed in Deo, in cujus domo manſiones multæ. Dan. 4. v. 11.

14 Per immenſam illam Nabuchodonoſori in ſomnio repræſentatam arborem, Monarchia ejuſdem Regis præfigurata fuit, ſimulque ejuſcemodi verba pronuntians vox audita fuit: *Succidite arborem, præcidite ramos, diſpergite fructus, fugiant beſtiæ*. Et quidem quotidiana experientia nos in morte Principum docet, & quaſi digito commonſtrat, qualiter ſpes omnium illorum, qui ſub umbra Principum conquieſcentes vivunt, una cum ipſiſmet morientibus Principibus pariter emoriantur & evaneſcant: *Beatus cujus Deus Jacob adjutor ejus, ſpes ejus in Domino Deo ipſius, qui fecit cœlum & terram*. Hoc fulcrum nunquam vacillare, neque nos fide promiſſionum ſuarum defraudare ullatenus valet: *Cœlum & terra tranſibunt, verba autem mea non præteribunt. Hi qui in ſtadio currunt, omnes quidem currunt, ſed unus accipit bravium*. Dignitas & Prælatura ad quam aſpiratur, unica dumtaxat eſt, multi autem ſunt prætendentes, quia mundus egenus & pauper eſt, non verò Deus, qui vaſtiſſimum Regnum habet, & omnes ad illius inveſtituram & poſſeſſionem admittit, ſine ulla Regni ſui diminutione. Mundus autem omnibus ſimul ſatisfacere nequaquam poteſt. Unde Chryſoſt. ait: *Univerſus mundus accedat, non enim conſumitur gratia, neque deficit virtus, ſed eadem ſemper manet, non enim alterius diteſcimus damno*. Et ideò Petr. Chryſolog. non immeritò obſtupeſcit, quòd noſtram ambitionem non in Regnum cœlorum, ſed in terram dirigamus dicit enim: *Quid eſt, quod permanſura non ambiunt, qui ambiunt tranſitura? Quid eſt, quod caducos honores auro comparant, & nolunt gratis accipere ſempiternos*. Ob eamdem quoque cauſam S. Greg. nos ad ſpem noſtram in gloriam ſtabilem & veram reponendam, jure hiſce verbis exſtimulat: *Si culmen veri honoris quæritis, ad cœleſte regnum tendite: Si gloriam dignitatum diligitis, in illa ſuperna Angelorum curia adſcribi feſtinate*.

Pſ. 145. v. 5.

Luc. 21. v. 33. 1. Cor. 9. v. 24.

Chryſ. h. 15. in Joan.

S. Chryſ. ſer. 144.

S. Greg. h. 7. in Luc.

DISCURSUS XVIII.

ARGUMENTUM.

Ambitionis contagium ad omnes, etiam viros perfectimos transfunditur; idque verum eſſe exemplis nonnullis commonſtratur: indicaturque quæ Prælaturis obligatio & periculum adhæreſcat.

THEMA.

In illa hora acceſſerunt diſcipuli ad Jeſum, dicentes: Quis putas major eſt in regno cœlorum. Matth. 18. v. 1.

Ambitioſi plurimi etiam pauperes.

1 VAlde conſiderabilia ſunt verba illa, quæ S. Euangeliſta non ſine myſterio magno verbis aſſumpti thematis adjecit, nimirum: *In illa hora*, quaſi diceret indilatè; mox enim ut Apoſtoli omnes, nemine excepto quoad ſuperioritatem, præeminentiam, & primatum inter ſe contenderent, hanc Magiſtro ſuo Quæſtionem propoſuerunt: Porrò hujuſce contentionis occaſio hæc fuit, quia ſcil. Chriſtus paulò ante Petro, tributum pro ſemetipſo & Petri perſona ſolvere præcepit, nulla facta aliorum diſcipulorum mentione: tunc igitur ſubitò, ambitionis pruritus illos titillare cœpit, atque ideò Euangeliſta Matthæus immediatè ſubjungit: *In illa hora*, Veruntamen ut optimè Cajetanus notat, Salvatorem de hac ipſorum notitia certiorem factum fuiſſe, notitiamque habere, haud parum erubeſcebant, Ideòque ita univerſaliter & genericè tantùm hanc ei quæſtionem propoſuerunt, dicentes: *Quis putas &c. Diſcipuli hinc erubeſcentes loqui de primatu inter ſe, inde ſtimulante Paſſione mutant, ſeu honeſtant quæſtionem: & non quærunt, quis eſt maximus inter nos, ſed in regno cœlorum?* Ecce igitur qualiter hic ſuperioritatis, & Prælationis pruritus etiam ſe in viles, pauperes, & idiotas piſcatores transfundat: Neque tamen id cuipiam mirum eſſe videatur: ſiquidem, ut Hildebert. ſcribit: *Superbia natione cœleſtis ſublimes appetit mentes, & velut ad proprios revolans ortus, in gloriam & puritatem irrumpit hominum, quæ à gloria & puritate prorupit Angelorum*.

Cajet. in Matth.

Hildebert. ep. 31.

2 De inimico noſtro infernali in Geneſi dicitur: *Serpens erat callidior cunctis animantibus terræ*: Atque ideò Perſonas in virtutibus & vitæ perfectione habituatas, per carnales tentationes, & ſuggeſtiones ſenſualitatis aggredi non audet, quia è veſtigio ſe ab illis repellendum eſſe cognoſcit: Et idem eſt de odii, avaritiæ, gulæ aliorumque ſimilium vitiorum ſuggeſtionibus: at verò gloriam & honorem ut concopiſcant, eiſdem ſuadere nequicquam dubitat. Unde Chryſoſt. ait: *Pecunias quidem facilè quiſque contemnet: Porrò honoris eſſe negligentem, maximo labore indiget: Magnæ Philoſophiæ & animæ cujuſdam Angelicæ, & quæ ipſum verticem cardinis cœleſtis attigerit, certum argumentum*. David qui non opera & induſtria ſua, ſed divina voluntate à virga paſtoritia ad regium Iſraelis ſceptrum aſſumptus fuit, quique in hoc ſublimi honoris culmine, tanta cum modeſtia & humilitate ſe continuit, attamen quàm vehementer homini lenocinetur ingens ille dominandi pruritus, probè cognoſcens, in primi Pſalmi ſui exordio beatum prædicavit illum qui ſe ab hoc ambitionis pruritu ſeduci, aut perverti minimè permittit: *Beatus vir qui in cathedra peſtilentiæ non ſedit*, Porrò S. Hilarius per hanc peſtem, ambitionem intelligit, utpotè quæ inſtar peſtis unumquemque indifferenter & magna cum facilitate inficit: *Multos etiam in metu Dei conſtitutos, ſæcularium tamen honorum ambitio corrumpit*: quibus verbis, ut patet, perſonas quoque timoratas & ſpirituales hoc contagio affici clarè proteſtatur.

Gen. 3. v. 1. Ambitio peſtis eſt quæ facilè inficit quemvis.

Chryſoſt. h. 2. in ep. ad Tit.

Pſ. 1. v. 1. S. Hil. in Pſ. 1.

3 Etenim ambitio ſuam è cœlo originem habet: *Tu Cherub, poſui te in monte ſancto Dei, in medio lapidum ignitorum ambulaſti perfectus in viis tuis*: Superbus verò hic Spiritus, prout in Iſaia legimus, conditione & ſtatu ſuo minimè contentus, altiùs aſcendere, & Creatori ſuo æqualis eſſe præſumpſit: *In cœlum conſcendam*; Ubi Dionyſ. Carth. ait: *Id eſt, tantæ excellentiæ ſum, ut non ſolum inferioribus præſidere, ſed in cœleſtibus quoque dominari dignus exiſtam, ſedebo, id eſt, regnabo*. Porrò certiſſimum eſt, quòd tamquam creatura in conditionem

Ezech. 28. v. 14. Ambitio Luciferum perdidit.

Iſ. 14. v. 13. Dion. Carth. ibid.

Digitized by Google

ditionem ſeu ſtatum ſublimiorem exaltari nequaquam poterat; cùm enim totius Paradiſi pulcherrimus Angelus creatus fuerit, quò ulteriùs conſcendere poterat? *In cœlum aſcendam, ſuper aſtra cœli exaltabo ſolium meum*: Ecce ipſiſſimam ambitioſi hominis naturam, quæ nunquam contenta quieſcit; Quod dicit, *Aſcendam*, *tumor fuit ambitionis*, inquit Rupertus Abbas Tuit. *ſic ambiebat aſcendere in cœlum, ut cœlis teneret imperium, ut adoraretur tamquam Deus, & Dominus Angelorum*.

Rup. Abb. l. 1. de vict. ver. c. 10.

Primos parentes ſeduxit.

4 Neque ambitioſi hujus ſpiritus malitia hic ſubſiſtit, ſed venenum iſtud mox quoque in protoparentes, etiamnum in Innocentiæ ſtatu conſtitutos, evomere non dubitavit, dum illis illud, *Eritis ſicut Dii*, inſinuavit, ut hac ratione illos ſuas ad pomum vetitum manus extendere faceret: Neque doloſus iſte conatus omninò ipſi in vanum ceſſit, aut irritus fuit, quia non obſtante, quod abſolutum ſuper omnia animalia dominium & poſſeſſionem haberent, attamen ſe ulteriùs progreſſuros, ſupremæque Majeſtatis pares futuros eſſe ſperarent: ſed quid mirum? Siquidem prout S. Gregor. Nyſſ. hiſce verbis notavit: *Ad ſolius hominis fabricationem, creator ille rerum cum quadam conſideratione accedit, nam naturam noſtram condidit, velut inſtrumentum quoddam regno adminiſtrando aptum*.

Gen. 3. v. 5.

S. Greg. de op. hom. c. 4.

Apoſtolos obcæcavit.

5 Idem quoque ad Apoſtolicam ſe innocentiam tranſfudit, efficitque ut præter arrogantem illam Jacobi & Joannis de occupandis primis ſedibus propoſitam petitionem, inter omnes pariter alios Apoſtolos magna pro primatu inter illos habendo contentio fuerit. *Facta eſt contentio inter eos, quis eorum videretur eſſe major*. Verùm dicat aliquis: Numquid omnes Apoſtoli, illius Magiſtri diſcipuli erant, qui continuò tanta cum ſollicitudine omnibus ad ſui imitationem humilitatis virtutem inculcabat: *Diſcite à me quia mitis ſum & humilis corde*? Reſpondeo, totum hoc verùm eſſe: attamen prout S. Auguſt. ſuper illa verba: *In cathedra peſtilentiæ*, ſimiliter per eamdem cathedram ambitionem hiſce verbis intelligens: *Cathedra peſtilentia rectè ambitio intelligitur, quia non ferè quiſquam eſt, qui careat amore dominandi*; optimè notavit, Apoſtoli tametſi piſcatores eſſent, tametſi ſcholæ cujuſdam adeò ſanctæ & perfectæ ſcholares eſſent, hanc tamen peſtem nequaquam adeò cavere potuerunt, quin eadem non quadantenus inficerentur, adeò etiam, ut antequam ſuper illos advenisset, eoſque charismatibus ſuis repleſſet, Spiritus ſanctus, videatur unum ex motivis, cur ſe in Chriſti diſciplinam receperint, fuiſſe majorem in honoribus progreſſum, quòd vel inde colligitur, quia duo illi diſcipuli in mœſtitia pleni poſt mortem concedebant, ſe ſpe ſua deluſos eſſe quàm maximè dolebant: *Nos autem ſperabamus, quia redempturus eſſet Iſrael*: Imò quando illum in procinctu eſſe videbant, ut in cœlum evolaret, quaſi ſpe ſua deluſi & fruſtrati eum interrogarunt: *Quando reſtitues regnum Iſrael*? Neque hoc ullatenus mirandum venit, ſiquidem promiſſum Meſſiam temporaliter inter eos gubernaturum eſſe omninò ſibi perſuadebant: Unde doctiſſimus Salmeron ait: *Vide etiam quanta ſit hominis ſuperbia & ambitio, & quò tamdem progrediatur, nam piſcatores pauperculi regnum affectabant, aut ſaltem primas ſedes in regno*.

Luc. 22. v. 24.

Matth. 11. v. 29.

S. Aug. in Pſ. 1. v. 1.

Luc. 24. v. 21.

Act. Ap. 1. v.

Salm. t. 4. tr. 22.

Judæi S. Joannem in ambitionis vitium inducere volebant.

6 Notum eſt omnibus qualiter S. Joanni Baptiſtæ à Scribis, Phariſæis & Sacerdotibus oblata fuerit dignitas Meſſiatus: verùmtamen quærendum hic venit, quomodo prædicti Scribæ & Phariſæi, &c. non timuerint, ne fortè S. Joannis Baptiſtæ integritas ejuſque in vitiis reprehendendis magna libertas, continua iis futura eſſet vitæ ipſorum cenſura, & quædam ut ita dicam, ſpina in oculis, utpotè qui tantarum ſibi iniquitatum commiſſarum conſcii erant: potius cum mundanis illis licentioſè viventibus dicere debuiſſe videntur: *Opprimamus juſtum quoniam contrarius eſt operibus noſtris, & improperat nobis peccata legis*. Verumtamen facilis eſt ad hanc difficultatem reſponſio, ſiquidem Scribæ illi & Phariſæi omnino ſibi perſuaſum habebant, quòd per hujuſci adeò ſublimis dignitatis, Meſſiatus nimirum & divinæ filiationis ſpontaneam oblationem, D. Joanni Baptiſtæ os occluſiſſent, ne ipſorum iniquitates iis exprobraret, ſive quod ejus obvelaſſent oculos, ne eaſdem videre poſſet: vel etiam dici poteſt, quod ſperarint, S. Joannem ſupremo illo humanæ excellentiæ ſtatu poſitum, inter tot multiplicia totius Judeæ obſequia, de ſolitis ſuis rigoribus & auſteritate tantiſper remiſſurum eſſe.

Sap. 2. v. 12.

Dæmon Chriſtum.

7 Verumenimverò quis non admiretur ſeu potius obſtupeſcat, dum audit, quòd ſuperbus ille Lucifer, cum ipſomet etiam Dei Filio per cunctorum totius mundi regnorum oblationem luctari, & in ambitionis pruritum inducere præſumpſerit? Si Hilar. ſcribit: *Igitur adverſus Dominum tota jam ſæculi poteſtate pugnatur, & creatori ſuo poſſeſſio hujus univerſitatis offertur, & tenens ordinem fraudis antiquæ, quem nec cibo pellexerat, nec locomoverat, nunc vel ambitione corrumperet*. Non deerant quidem Dæmoni multa clara & indubitata heroici omnium bonorum terrenorum contemptus à Chriſto exhibita teſtimonia: Verumtamen, ut S. Ambroſ. bene obſervavit: *Sæpe quos vitia nulla delectant, quos nulla potuit movere luxuria, nulla avaritia ſubruere, facit ambitio criminoſos*. Iſid. Peluſ. illa Apoſtoli ad Philippenſ. ſcribentis verba: *Non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo, ſed ſemetipſum exinanivit formam ſervi accipiens*, ponderando dicit: Quod tametſi multi fuerint fidei noſtræ articuli qui Philippenſibus ad credendum admodùm videbantur eſſe difficiles, & ferè incredibiles, inter omnes tamen nullum fuiſſe fidei articulum, qui difficiliorem apud illos fidem habebat, magiſque incredibile videbatur, quàm quod Chriſtus verus cœlorum Rex exiſtens, è cœlis tamen in terram deſcenderit, ut hac mortalitate noſtra induere ſe poſſet, neque enim intelligere poterant, quod Chriſtus regnum ſuum in cœlis quaſi deſerens non formidarit, ne cœleſtis regni ſubditi rebelles ipſi facti, ſuum ei ſceptrum è manibus ejus non extorſiſſent: Ecce quomodo Philippenſes ipſum quoque Dei Filium ſuſpectum habebant, quaſi & ipſi aliquis regnandi affectus impreſſus fuiſſet: *Addubitabant, an Dei Filio relictis cæli ſedibus, nec ullam regni atque imperii commutationem veritus ad nos veniens carnem ſuſcepiſſet*.

S. Hil. c. 3 in Matth.

S. Ambr. l. 4. in Luc.

Iſid. Pel. l. 4. ep. 129. Phil. 2. v. 6.

Ibid.

David ambitionem longè ſibi [illegible] implorando.

8 Quod ſi per vetus quoque teſtamentum diſcurrere velimus, hujus quoque peſtilentiæ damna & metus viris ſanctiſſimis accidiſſe comperiemus. Porro David unus erat ex fortiſſimis Athletis, quos Iſrael unquam habuit, ſiquidem dum adhuc adoleſcens eſſet, dilaniavit leones, ſuffocavit urſos, gygantes proſtravit; Neque Regem potentem valde, ſibique iratum, & quoad per vires potuit armatum, nec non ad inferendam illi necem multas ei inſidias machinantem, quicquam formidavit, quin potiùs in ſeditionibus popularibus, in Abſalonis rebellione, ſævoque peſtis flagello conſtitutus, fortis, conſtans, & intrepidus perſeveravit: & tamen hanc ambitionis peſtem ſupra modum timuit, eamque vel cogitans toto corpore contremuit: *Ab altitudine*, inquit, *diei timebo*. Quænam obſecro hæc diei altitudo fuit, quæ tantum ei pavorem incuſſit? Hugo Card. ait: *Id eſt, à fortitudine proſperitatis, & magnitudine*; ideòque ex toto corde Deo ſe recommendans dicebat: *Ego verò in te ſperabo*, quaſi diceret, ut quis ab hoc contagio non inficiatur, ſpecialiſſima & efficaciſſima opus eſt Dei aſſiſtentia.

Pſ. 55. v. 4.

Hug. Card. ibid.

Timendum in honoribus.

9 Memorandum eſt de S. Patriarcha Jacob, quòd poſtquàm Joſephum filium ſuum diu tàquam mortuum planxiſſet, poſteà eumdem etiamnum vivere, & in Ægypto extremæ illius, quæ Chanaan graviter affligebat, penuriæ tempore Vice-Regem eſſe intelligens, dum illum inviſere ſtatuiſſet, priuſquàm pro hoc itinere aggrediendo pedem moveret, tremere & timere vehementiſſimè cœperit: Unde factum eſt, quod cùm Deo ſacrificia ſua offerens, eidem ſe toto corde recommendaret, Deus illi apparens, ſolarique volens eidem dixerit: *Ego ſum fortiſſimus Deus patris tui, noli timere, deſcende in Ægyptum*; quibus verbis Deus ſe ad defendendum Jacob brachium ſuum extendiſſe videri voluit: *Ego ſum fortiſſimus*. Verùm dic obſecro ò ſancte Patriarcha, quanam in re hic ille timor tuus fundatur? Quænam te urget neceſſitas, ut ſpecialem tibi Deus promittere debeat, Divinæ omnipotentiæ ſuæ aſſiſtentiam? Nunquid à Rege vocatus in Ægyptum concedis? Nunquid filius tuus Regni illius Salvator eſt & Dominus? Nunquid in regnum quoddam floreotiſſimum, in quo filius tuus abſolutè imperat, univerſam familiam tuam tecum conducebas? Nimirum timor quos ſanctus hic ſe-

Gen. 46. v. 3.

niculus

Digitized by Google

niculos angebatur in eo conſiſtebat: quia Iſrael vocabatur & erat, id eſt, *videns Deum*, illi enim qui verùm lumen & notitiam Dei habent, timent in honoribus & toto corpore contremiſcunt, ſciunt enim quam facile peſtilentia iſthæc etiam perfectiſſimos, & honores fugientes inficiat: *Noli timere, deſcende in Ægyptum, quia in gentem magnam faciam te ibi*; Et hæc eadem forte cauſa fuit, cur Jacob ab aula regia receſſerit, & in terram Geſſen ad pecora paſcenda ſe receperit.

Aaron cecidit ob ambitione ſuperatus.

10 Enimverò quantum hic honoris & ſuperioritatis appetitus in corde humano prævalere poſſet, id certè in nullo totius Veteris Teſtamenti Sancto adeò clarè & evidenter demonſtratum fuit, ſicut in Aarone cæteroquin magnæ ſanctitatis viro, & ſummo Sacerdote: Hic enim cum à furente & tumultuante populo hiſce ſacrilegis verbis urgeretur: *Fac nobis Deos qui nos præcedant*; ſine ulla mora, ut filiorum filiarumque ſuarum inaures aureas ſibi afferrent, ſeriò præcepit; qui cum juſſa ejus promptis animis executi fuiſſent, in ignem cunctas injecit, ſtatuamque quæ vitulum referebat inde confecit: *Et fecit ex eis vitulam conflatilem, dixeruntque: Hi ſunt Dii tui Iſrael, qui te eduxerunt de terra Ægypti.* Scire hoc loco perciperem, cur Aaron hanc adeò ſacrilegam & impertinentem petitionem audiens, iiſdem ingentem ipſorum erga Deum ingratitudinem & impietatem acerbiſſimis verbis non exprobrarit, ſeque iiſdem cùm manifeſto etiam vitæ periculo non oppoſuerit; imò verò iiſdem non ſolum, quantum ſcire poſſumus, non repugnavit aut contradixit, ſed *acquievit*, verumetiam propria manu ſua idolum hoc ſabricavit, & unica idololatriæ totiùs populi cauſa extitit. Scio equidem nonnullos ad id conari, ut factum hoc Aaronis à ſacrilegio excuſent, dicendo, ipſum inaures haſce ab eorum filiis & filiabus, ſimilium ornamentorum habeodorum cupidiſſimis eò vel maximè petiiſſe, quòd ſibi perſuaſum habuerit, tale quid ſe ab iis expoſcere, quod parentes avaritiæ totaliter deditì, filii quoque cupiditate & vanitate erga hæc ornamenta maximè acceoſi, minimè daturi, quin potius tumultuando & obſtrependo ſummo cum molimine negaturi fuiſſent, adeòque opus iſtud nunquam executioni mandandum eſſe ſperabat.. Veruntamen Cajetanus arguè conſiderat, Aaroni non ſufſeciſſe quod vitulum conflatilem fabricarit, verum inſuper *Ædificavit altare coram eo, & præconis voce clamavit*, dicens. *Cras ſolemnitas Domini eſt: Surgentſque mane obtulerunt holocauſta & hoſtias pacificas*; atque ideò dicit idem Cajetanus, *non meretur tanta blaſphemia Aaronis excuſationem.* Imò verò ipſummet vocis Hebrææ ſignificatum inſuper probat, Aaronem huic bovi ſive vitulo cultum attribuiſſe divinum. Quid tibi de hoc tam enormi facto videtur; Ergone Aaron aliquis a Deo ad ſummum Pontificatum ſigno quodam prorsùs miraculoſo electus, Moyſis Prophetæ eximii frater germanus, tot annis in virtutibus habituatus, ſuperioribus annis Divini honoris promotor zeloſiſſimus in hoc tantæ impietatis barathrum præcipitare ſe potuit? *Primatum nolens perdere, ædificat altare coram vitulo, non expectans rogari: Ecce quo ducit principatus ambitio:* Ex hoc ſolùm motivo, quia ſe à ſummo Sacerdotio deponendum eſſe metuebat, in hunc adeò abominabilem ſceleris exceſſum committendum conſenſit. *Ecce quo ducit principatus ambitio.* Cardinalis Baronius ex Dionyſio Alexandrino citato ab Euſebio lib. 6. c. 34. refert, quod in Decii truculentiſſima perſecutione: *Omnes certè metu perculſi obſtupuerunt, atque ex illis qui cum dignitate, tum divitiarum affluentia præſtare videbantur, qui quidem non pauci erant numero, nonnulli timore perterriti, Diis illorum colendis ſe ultro offerunt.*

v. 4.

Cajet. in Exod.

An. 253. n. 201.

S. Thom. Ambitio dedecet viros ſanctos.

11 S. Thomas bene conſiderat, quod quando Lucifer Salvatorem noſtrum in monte poſitum ad idololatrandum inducere voluit, *ſi cadens, adoraveris me*, totiùs univerſi coronas & ſceptra eidem offerendo, ſingulari Dei (de quo Scriptura ait: *Omnia in ſapientia feciſti*) providentia omnis erroris expertè factum fuerit, quod ſpiritus non iiſdem verbis Chriſtum aggreſſus fuerit, quibus illum in duobus præcedentibus congreſſibus allocutus fuerat, dicendo: *Si Filius Dei es*: idque factum eſſe præcipuè, ut nos doceret, quantùm hic ſuperbiæ & primatus inordinatus appetitus filios Dei, id eſt, viros perfectos & ſanctos dedeceat; quiſquis enim veri Dei ſpiritum & agnitionem habet, de ſuperioritatibus quibus refulget, potiùs contriſtatur & dolet.

Cant. 1. v. 5. Sancta dignitatem pericula noſcunt.

12 In ſacris Canticis hæc verba legimus: *Filii matris meæ pugnaverunt contra me:* Quibus verbis Sancta hæc anima ſe ab iis qui ei propinquiores chariores que erant, in feroci quodam prælio impugnatam oppreſſamque fuiſſe lamentatur. Verùm qualenam hoc prælium ſeu pugna qualis extitit? Dic ſodes ò anima ſancta: *Poſuerunt me cuſtodem in vineis.* Per vineam autem Eccleſia, per cuſtodem verò Prælatus eamdem gubernans ſymbolizatur; Ac proindè videri poſſet animam hanc majorem habere lætandi & jucundandi cauſam, eo quod ſe in honorum adeò deſideratorum & diu ſtudioſiſſimè quæſitorum culmine conſtitutam videat? Minimè gentium, ita ſe res non habet, quia perfecti Dei humanarum dignitatum & præcellentiarum pericula optimè cognoſcunt, ac proinde ulterius progreditur, dicendo: *Vineam meam non cuſtodivi.* Honores namque, dignitates, obſequia, & imperia ſeu Dominia hoc ſibi proprium habent, quod hominem in talium ſeductionum occaſiones & conſequentias perturbent, ut eumdem non ſolùm à vigilantia propriæ animæ debità, verùm etiam ab animarum ſibi commiſſarum cura mirabiliter diſtorqueant; atque ideò de peracto gubernio rigoroſiſſima reddenda eſt ratio; *Vigilant pro animabus veſtris*, inquit Chryſoſtomus, *rationem reddituri, tametſi priùs jam à me dictum eſt, tamen ne nunc quidem reticebo, hujus enim commendationis terror animum mihi aſſiduè concutit, nam ſi ei qui unum aliquem dumtaxat; offenderit, expedit, ut mola aſinaria ſuſpendatur à collo ipſius, & demergatur in profundum maris* (Matth. 18. v. 6.) *item qui fratrum ſuorum conſcientiam oſtendunt* (1. Cor. 8. v. 12.) *ſi omnes in ipſum Chriſtum peccant, qui non unum, non duos, non tres tantum, ſed tam multos etiam populos perdiderint, illis quid tandem fiet? quamnam illi pœnam ſunt penſuri?*

Chryſ. l. 1. de ſac.

Matt. 18. v. 6.

1. Cor. 8. v. 12.

Apoc. 2. v. 1. & 2.

13 In Apocalypſi ſequens adversùs Epiſcopum Epheſinum querela adducitur: *Angelo Epheſi Eccleſiæ ſcribe: Scio opera tua, laborem, & patientiam tuam, & quia non potes ſuſtinere malos:* Verùm dicas hæc omnia nullam in ſe querimoniam, ſe potiùs laudes, actus virtuoſos, & ſpecialiſſima merita continent, cur igitur lamentatur? *Sed habeo adverſum te, quod charitatem tuam primam dereliquiſti; Memor eſto itaque unde excideris, & age pœnitentiam, & prima opera fac.* Hugo Cardin. ex hoc nos dubio ſequentibus verbis eruit: *Charitatem dico tuam, i. e. in tuis reliquiſti, quaſi dicat, quia tui ſubditi non ſunt ita ferventes & charitativi ſicut priùs fuerant, nec ſine cauſa peccata vel negligentia populi imputantur Prælato, quia eos debet animare, & vivificare in bono.* Non enim ſufficit quod Prælatus Eccleſiaſticus in ſemetipſo ſit immaculatus, charitativus, fervens, orationi deditus, niſi etiam ſubditorum profectui ſpirituali invigilet, animaſque curæ ſuæ commiſſas virtuoſas, Deumque timentes efficiat. Ad idem propoſitum ſuadendum S. Greg. illum Ezechielis textum adducit: *Laqueus ruina populi mei Sacerdotes mali: nemo amplius in Eccleſia nocet, quam qui perversè agens nomen vel ordinem ſanctitatis habet:* Eccleſiæ namque non ſolum mali Prælati damnum ingens adſciſcunt, verum etiam boni & ſancti, niſi ad procurandam animabus ſibi commiſſis ſalutem omni ſtudio adlaborent.

Ibid. v. 4.

Hug. Card. ibid.

Prælatus ſubditorum profectui invigilare debet.

S. Greg. l. 1. paſt. c. 2.

TRA-

TRACTATUS IV.

DE AMORE DEI.

DISCURSUS OCTODECIM.

DIſcurſus I. Cum cor humanum ſine amore ſubſiſtere nequeat, Deus illud ad ſuum amorem invitat: Oſtenditur dignitas objecti amoris Divini quod ſuper omnia creata, cuncta in ſe bona ſuperexceſſivè continet: Ac tamden honor conſideratur, qui homini Deum amando accedit.

II. Præceptum charitatis primum & maximum appellatur, quia omnes leges & præcepta ad Charitatem diriguntur. Ipſa quoque charitas tamquam Regina omnibus virtutibus imperat; Aliæ quoque illius aſſignantur rationes.

III. Nullum opus bonum ſine amore Dei quicquam valet, hic autem omnes res, etiam minimas pretioſas efficit, & ſolus cœlo comparando ſufficit, utpotè ad quod ſecuram & brevem viam ſternit.

IV. Amor Dei natales ſuos directè Deo, in quo reſidet, attribuit, ipſique nos ſimiles efficit, & unit ipſumque totaliter noſtrum eſſe facit, ac demum nos cœli poſſeſſores conſtituit.

V. Amor Dei debita peccatorum noſtrorum remittit, iiſque pariter opponitur. Item ad perfectionem acquirendam nos juvat, & cum vitiis pugnat.

VI. Amor vita eſt animæ, quæ valde ingrata eſt, niſi Deum amet, qui tot modis ſalutem ejus curat, ſive eamdem expectando ad pœnitentiam, ſive à peccatis præſervando; Alia quoque conſiderantur hujuſce amoris motiva.

VII. Deus tantopere erga nos beneficus conſideratur, quia quocumque nos vertimus, per communicata nobis beneficia amorem noſtrum erga ſe exſtimulat, cunctaſque creaturas ad nobis ſerviendum ordinaſſe conſtat.

VIII. Alia Deum amandi motiva conſiderantur, ſiquidem ad hoc ut illum amemus, eſſe quoddam adeò nobile & ad ejus ſimilitudinem factum nobis contulit, cunctaſque creaturas noſtro ſervitio deputavit.

IX. Variæ inſtituuntur Amoris Dei ponderationes, dum circa illa verba diſcurritur: Sic Deus dilexit mundum, ut Filium ſuum unigenitum daret, ut omnis qui credit in illum, non pereat, ſed habet vitam æternam.

X. Majorem Deus erga nos amorem in redemptione, quam in creatione noſtra oſtendit; ſiquidem ipſemet in propria perſona corpus aſſumendo paſſibile, redimere nos voluit; conſiderantur variæ inventiones, quibus Dei Filius uſus eſt, ut magis pateretur.

XI. Amor Redemptoris erga nos tantus fuit, ut quanto nos illum indignius tractavimus, tanto ille erga nos magis beneficus exſtiterit, idque per varios Paſſionis ejus ſucceſſus & eventus oſtenditur; quæ proinde à nobis omnem amorem noſtrum viciſſim efflagitant.

XII. Beneficia vocationis ad fidem, Juſtificationis, præſervationis à multis peccatis & periculis, conſervationis creaturarum, ad amorem Dei nos obligant, & hoc tributum aliunde multis titulis debitum remuneratur.

XIII. Quia Deus, ut à nobis ametur, cor noſtrum primo loco expoſcit, varii explicantur modi, Deum ex toto corde anima & mente noſtra amandi.

XIV. Amor, quo erga terrena bona ferimur, condemnatur quando is amori Dei anteponitur; ſimulque amorem Dei & amorem mundi ſe mutuo compati non poſſe oſtenditur, eo quod inter ſe prorsùs ſint contrarii.

XV. Deus totum cor noſtrum habere deſiderat, adeòque diviſionem in amore odit, cum ſit inſtar ſponſi valde zelotypus, in cujus probationem nonnullæ conſiderantur veteris Teſtamenti figuræ.

XVI. Æſtimatio quam Deus de amore noſtro habet, nos ad illum ſine limite amandum obligat, maximè cum totum illius lucrum noſtrum ſit, & per illum omni debito noſtro ſatisfaciamus.

XVII. Præceptorum obſervantia amore, qui omnia quantamvis aſpera facilitat, ſuavis efficitur; Unde nemo excuſari poteſt, quod non amet, cum ſuave ſit amare, & cuivis perſonæ adaptetur.

XVIII. Signa hunc amorem verè indicantia ſunt ſequentia, nimirum quod ſit operativus, quòd omni nos exuat affectu terreno, Deum ſuper omnia deſideret & cogitet, legem ejus adimpleat, tribulationes & adverſa patiatur, & non ſentiat, denique quod ſine ullo intereſſe aut commodo quæſito amet.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

Cum cor humanum ſine amore ſubſiſtere nequeat; Deus illud ad ſuum amorem invitat. Oſtenditur dignitas objecti amoris Divini quod ſuper omnia creata cuncta in ſe bona ſuper exceſſivè continet: Ac tandem honor conſideratur, qui homini Deum amando accedit.

THEMA.

Diliges Dominum Deum tuum. Luc. 10. v. 27.

1 DEus noſter, optimè ſciens, quod anima ab ipſo creata ſine amore ſubſiſtere nequeat, jure merito eamdem ad ſe amandum invitat, imo ei præcipit, ut ſe amet: *Diliges Dominum Deum tuum.* Angelicus Doctor de dilectione tractans ex Hugone de S. Victore ita ſcribit: *Vita cordis amor eſt, & ideo impoſſibile eſt, ut ſine amore ſit cor, quod vivere quærit.* Amor per ignem figuratur, & ideò ſicut igni proprium eſt ardere, ita quoque cordi humano proprium eſt amare: *Sicut naturale igni calere eſt, ita naturale eſt cordi amando ardere.* Hunc cordis noſtri amorem Creator illius ſibi conciliare deſiderat, ne cum ingenti damno & præjudicio noſtro à Creaturis uſurpetur; Et ideò adeò blandè ſuaviterque illud invitat & ſollicitat dicens: *Præbe fili mi cor tuum mihi.*

Cor ſine amore eſſe non poteſt.

S. Th. op. 61. de dil. Dei c. 18.

Prov. 23. v. 26.

Charitas virtutibus ornat.

2 Quando fons aquæ vivæ in paludem ſe exonerat ibidem ſtagnaturus, inficit aerem, animalia venenoſa producit, prorſuſque corrumpitur: non verò item quando in meatibus ſeu canalibus ſubterraneis conſtrictus, in delitioſum quemdam amœnumque hortum derivatur, ibi namque per varios ſeſe aquæductus in altum erigens, poſtea ad terram fœcundandam deſcendit, illamque herbas, flores, fructus, & quidquid tamdem in horti areolis pulchrum & utile eſt, à natura arte cultivata produci poteſt, progerminare facit. Hæc utique, quantum ego exiſtimo, alluſio pariter & exhortatio S. Auguſtini fuit, dicentis: *Aquam amoris tui fluentem in cloacam, converte ad hortum*; Etenim amor noſter dum fertur ad creaturas, veluti in paludibus & luto ſtagnans, generat ſerpentes, buffones, aliaque animalia venenoſa, id eſt, multa vitia & peccata; ac proinde Divini amoris Sacretarius optimè nos monet: *Nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo ſunt; Si quis diligit mundum, non eſt charitas Patris in eo, quoniam omne quod eſt in mundo, concupiſcentia carnis eſt, & concupiſcentia oculorum, & ſuperbia vitæ.* Non verò idem nobis timendum eſt, quando amorem noſtrum ab omnibus hiſce rebus creatis ſubtrahimus, & Deo unimus, tunc enim verè completur quod Chriſtus Salvator noſter ait: *Si quis bibit ex hac aqua, fiet in eo fons aquæ ſalientis in vitam æternam*; Myſtica hæc aqua terram animæ noſtræ fœcundat floribus & fructibus omnium virtutum, ac proinde ait Sanctus Ambroſius: *Charitas omnium virtutum forma eſt, cum per ipſam omnium virtutum actus in debitum & ultimum finem ordinentur.*

S. Aug. in pſ. 31.

1. Jon 2. v. 15. & 16.

Jon. 4. v. 14.

S. Ambr. cit.

S. Th. 2. 2. q. 23. a. 8.

3 In Levitico tremendum quoddam deſcribitur ſupplicium, Aaronis filiis Nadab & Abiu illatum: *Egreſſus ignis à Domino devoravit eos, & mortui ſunt.* Sed quam ob culpam pœnam adeò repentinam atque ferocem fuere promeriti? *Arreptis thuribulis poſuerunt ignem & incenſum deſuper offerentes coram Domino.* At verò, inquies, nunquid hoc miniſterio ipſorum conforme erat; qui jam ad hunc Deo præſtandum cultum ordinati erant? Reſpondeo, id totum verum eſt, verumtamen vera tranſgreſſio eorum hiſce verbis propriè indicatur: *Offerentes coram Domino ignem alienum*; Etenim juxta legem Domini in thuribulis ſuis ignem, qui ſacer dicebatur, quia ab altari holocauſtorum delumptus, quique olim de cœlo delapſus Domini juſſu nutrie-

Lev. 10. v. 1.

Ignis charitatis in corde ardere debet.

tribebatur, & conſervabatur, imponere debebant, cùm tamen ipſi econtra prophanum atri ignem in thuribulis ſuis uſurparint; at verò ut Apoſtolus ait: *Omnia in figura contingebant illis*; Unde Sanctus Gregorius ordinem olim in veteri lege à Deo præſcriptum conſiderans, nimirum: *Ignis in altari ſemper ardebit*, ita ſcribit: *Altare Dei cor noſtrum eſt, in quo jubetur ignis ſemper ardere, quia neceſſe eſt ex illo Charitatis flammam indeſinenter aſcendere*; at verò hic eſt multarum animarum perverſus ordo, ob quem infernalis gehennæ ignis ſe reos conſtituunt, quod ſcilicet in cordium ſuorum thuribulis amorem prophanum ardere permittant, & ideò graviſſimi à Deo illis infligendi ſupplicii reos eſſe faciunt: *Si quis non amat Dominum Jeſum Chriſtum, ſit anathema*. Etenim ſicut ignis ſubſiſtere nequit quin ardeat & caleſcat, ita quoque cor noſtrum ſine amore ſtare non poteſt, ideòque nunc ſupereſt videndum, qualiſnam ſit ignis qui in corde flagrat; atque ideò ſummum Dei beneficium eſt quod nos invitet, imò ſeriò nobis mandet, ut illum amore noſtro loveamus: *Diliges Dominum Deum tuum*, quia hoc ſolo amore excepto, quivis alius ipſiuſmet DEI iram ſuper nos provocat.

S. Greg. Lib. mor. c. 7. cit. a. gloſſ. in c. 6. Levit.

1. Cor. 16. v. 22.

4 Sanctus Gregorius Nyſſenus per aptiſſimam quamdam ſimilitudinem naturalem nobis propenſionem indicat, qua ad ſummum bonum anima noſtra inclinatur; dicit enim: *Quemadmodum gravia & rotunda corpora, ſi è cacumine montium ipſa deorſum fuerint, etſi nullus poſtea impellat, ipſa tamen per ſe vehementiori impetu ſemper feruntur; ſic anima, cujus natura ſurſum fertur, ardentior in dies fit, velociuſque pertranſit, ad ſublimiora ſemper conſcendens, & per ſeipſam ad naturam boni fertur*; ac proindè cum Deus noſter tunc animæ appetitum, quo ad bonum, unicum nimirum amoris objectum, rapidiſſimè fertur, penitiſſimè cognoſcat, jure merito ſeipſum illi proponit, dicendo: *Diliges Dominum Deum tuum*; qua in ipſo ſolo omnia bona inveniri poſſunt. Quoad hanc materiam Didacus Stella ita meditatur: *Ex omni parte diligendum ſe exhibet Deus, quia bonus; quia delectabilis; quia utilis; Dilige, quia Deus eſt ſummum bonum; conſidera quanta ſit ejus majeſtas, quam admirabilis gloria, quam ſuavis gloria, quæ potentia, quæ ſapientia; dilata locum tentorii tui, expande affectus tuos*. Quod ſi homo aliquis daretur in hoc mundo omnibus eminentiſſimis naturæ & gratiæ donis à Deo dotatus, omnibus fortunæ bonis abunde cumulatus, ornatus omnibus virtutibus, omnibus meritis locupletatus, quique quo plus amaretur, & æſtimaretur, tantò fieret omnibus amabilior, hujus utique pulchritudo, aliaque bona corda & voluntates noſtras ad eum amandum vehementiſſimè raperet: at verò ut Sanctus Auguſtinus ait: *Si multa & magna delectationes ſunt in rebus delectabilibus, qualis & quanta eſt delectatio in illo, qui fecit omnia delectabilia? Amemus unum bonum, in quo ſunt omnia bona, & ſufficit*. S. Franciſco Deum ardentiſſimè amanti, ac proindè Seraphico appellato, valde familiaria fuere verba illa: *Deus meus & omnia*; quænam etenim à quopiam imaginari poterit pulchritudo & venuſtas amabilior illa, *in quam deſiderant Angeli proſpicere*; quæque Paradiſum verè Paradiſum eſſe facit.

Summum Bonum amandum. S. Greg. Nyſſ. l. de vit. Moſ.

Did. Stell. in c. 10. Luc.

S. Aug. l. de dil. Deo c. 9. c. 18.

5 Optimè S. Thomas Aquinas conſiderat, quod id, quod inter nos objectum aliquod amabile efficit, ſit Gratioſitas in vultu; oſtenditque inſuper qualiter Deus in hac cuncta alia objecta creata infinities excedens, infinities quoque præ cunctis creatis amari mereatur: *Præponderat Deus, fallax gratia & vana eſt pulchritudo, quam confert ſanitas, complexionis bonitas, & juvenilis ætas; amabilis ille, qui gratioſior in facie, cujus facies plena eſt gratiarum, in quem deſiderant Angeli proſpicere, cujus pulchritudo non langueſcit, ſed intuentes ſalvos reddit*. Gen. 32. *Vidi Dominum à facie ad faciem, & ſalva facta eſt anima mea*. Utitur quoque idem Sanctus alio quodam argumento ex Sancto Anſelmo deſumpto, qui cum oculos ſuos in cuncta conjeciſſet viſibilia bona, quæ oculis tantopere placent, eoſque alliciunt, tandem hanc facit conſequentiam: *Quam delectabile illud bonum, quod continet in ſe jucunditatem omnium bonorum, & non qualem in rebus creatis ſumus experti, ſed tantùm differentem, quantùm differt Creator à creatura*.

S. Th. op. 61. c. 12. Deus infinite excedit creatas rigo.

Gen. 32. v. 30.

S. Tho. ibi. c. 4.

6 Sanctus & Angelicus Doctor aliam inſuper hujus in Deo ſuper omnia creata amando exceſſus rationem adducit, quæ hanc in Dei amore præ amore creaturarum præcellentiam evidenter demonſtrat; In cunctis namque bonis creatis quotidiana docet experientia, quod tantum *Delectant ſuperficialiter, Deus autem intimè; ſolus Deus ſubſtantiam animæ ſubſtantialiter penetrat, & ideò medullitus delectat*. Etenim quidnam divitiæ aliud ſunt, quàm lutum à Solis radiis in terræ viſceribus induratum, & in pretioſum metallum tranſmutatum? Honores quoque numquid in honorantium inſtabilitate fundatos eſſe cernitis? Numquid item quoad voluptates ſenſuales id experimur, quoad Roſæ ſint ſpinis plurimis cinctæ, quæ ſubito evaneſcunt? Summa igitur Stultitia eſt, ſi quis majus in rebus creatis bonum reperire ſe poſſe exiſtimat, quàm ſit Deus ipſe qui illas creavit. Numquid in Philoſophia axioma hoc certiſſimum eſt: *Propter quod unum quodque tale, & illud magis*? Unde ſi ſtellæ ſuum à Sole lumen mutuantes adeo ſplendeſcunt, quantò luminoſior Sol erit, qui lumen iſtud iiſdem communicat?

Solus Deus intimè delectat.

7 Sanctus Auguſtinus ad præſens propoſitum valde opportunè in hunc modum cum Deo loquitur: *Tu es ſumma eſſentia, ſumma vita, ſumma ſalus, ſumma veritas, ſumma bonitas, ſumma æternitas, ſumma magnitudo, ſumma pulchritudo, ſumma beatitudo, ſumma immortalitas, ſumma unitas, ſummum bonum, in quo omnia bona continentur; Imo quod eſt omne, & unum, & totum, & ſolum bonum*. Aliud quoque adducit priori à nobis jam adducto perſimile argumentum; *Si enim bona eſt vita creata, quàm bona erit vita creatrix? Si ita jucunda eſt ſalus facta, quam jucunda erit ſalus quæ fecit omnem ſalutem? Ama unum bonum, in quo ſunt omnia bona, & ſufficit; deſidera ſimplex bonum, quod eſt omne bonum, & ſatis eſt; ibi eſt, quidquid amatis, ibi quidquid deſideratis*.

S. Aug. l. 1. de ſp. & ani. c. 64.

Motiva amoris poſita. S. Aug.

8 Sanctus Thomas inſuper Sanctum Auguſtinum in medium adducit, pondus amoris erga Creaturas, & erga Creatorem optimè hiſce verbis ponderantem: *O Domine DEUS, quid eſt quod amo, cum te amo; non ſpeciem corporis, nec decus temporis, nec candorem lucis iſtis amicum oculis, non dulces melodias, non florum & aromatum ſuaveolentium ſuavitatem, non manna & mella, non hoc amo, cum DEUM meum amo*; ponderetis velim, & cum pondere Sanctuarii trutinetis verba illa: *Deum meum amo*.

S. Th.

9 Sanctus Thomas aliam quamdam inter bona creata, quæ amamus, & DEUM adducit diverſitatem: *Alia delectant tranſitoriè & terminabiliter, DEUS autem æternaliter*; ſubjungit authoritatem Sancti Auguſtini dicentis: *Miſer eſt animus vinctus amicitia rerum inferiorum, & dilaniatur cum eas amittit, ſe verò nemo amittit, niſi qui dimittit*: Demum verò poſtquam per omnia hujus vitæ bona tantopere nos delectantia diſcurriſſet, hanc ſtatuit concluſionem: *Hanc inductione inſtantiam non habente, infertur illud univerſale Prov. 3. Omnia quæ deſiderantur, huic non valent comparari*. Citat quoque Anſelmum dicentem: *Cur ergo per multa vagaris homuncio, quærendo bona animæ tuæ & corporis? Ama unum bonum, quod eſt omne bonum*.

S. Th. dic. opu. c. 2.

Prov. 3. v. 15.

10 Alius quoque ejuſdem nominis Sanctus, Thomas nimirum Archiepiſcopus Villanovanus in ſermone quodam de Sancta Maria Magdalena, veritatem quamdam adducit Philoſophicam, & Ariſtotele citato hoc format argumentum: *Amor teſte Philoſopho, eſt naturalis quædam inclinatio in bonum; quanto ergo aliquid melius, tanto amore dignius; primum igitur ac ſummum bonum, in quo omne bonum, quo amore proſequendum erit? Dic mihi obſecro anima mea, quid tibi poteſt placere, quod in Deo tuo non reperias? Si delectat te ſapientia, ſapientiſſimus eſt; ſi potentia, omnipotens eſt; ſi pulchritudo, candor eſt lucis æternæ; ſi divitiæ, ſi gloria, gloria & divitiæ in domo ejus; ſi delectatio, ſi vita: Delectationes in dextera ejus uſque in finem, & vita in voluntate ejus*. Ponamus caſum quod Deus nos non creaverit, nec redemerit, nec tot millenis modis erga nos beneficus fuerit, quod nobis cœlorum regnum nunquam promiſerit, nihilominus omnibus hiſce rationibus motivis abſentibus quodnam reperiri aut imaginari poterit objectum nobilius, aut amore noſtro dignius Deo noſtro? Unde idem Villanovanus ita ait: *Quis amore dignior*

S. Th. Vil. ſe. de S. M. Magd.

S. Th. op. cit. c. 5.

quàm

Digitized by Google

quàm DEUS? quis præſtantior? quis perfectior? quis glorioſior? nihil nobis contulerit Deus, nihil pro nobis paſſus fuerit, nihil nobis promiſerit, certè propter hoc quod ipſe eſt, omni amore à nobis amandus eſt, quia ſcilicet ejus excellentia infinita, infinito etiam amore digniſſima eſt. Doctor Angelicus ad illa verba: *Diliges Dominum DEUM tuum*, reflectens ita ſcribit: *Dominus & DEUS meus eſt: glorior non immeritò liberum me eſſe & nobilem, utpote immediate Imperatori ſummo ſubjectum, cùm etiam Angelus non ſit mihi Dominus, ſed conſervus: qui dominaris brutis, mirum non eſſet, ſi Angelorum ſaltem Seraphim dominio ſubdereris, ſolus DEUS verè eſt Dominus tuus.*

S. Aug. de diſc. Chriſti c. 2.

11 S. Auguſtinus meritò obſtupeſcit, dum conſiderat, quòd ille infinitæ Majeſtatis, omnipotentiæ & beatitudinis Deus tanti faciat, quòd à viliſſimo quodam terræ vermiculo qualis homo eſt, diligatur & ametur; *Opie Domine*, inquit, *quid tibi ego ſum, ut amari jubeas te a me & minaris mihi ingentes miſerias, iraſceris, ſi non faciam, multa promittis ſi faciam. Et quid amor meus? quid delectaris in me? Quis Rex dicit ſervis ſimus amici, & dabo tibi unam Provinciam?* Solent inter nos illi qui in ſublimi ſunt dignitate conſtituti dedignari, ſi perſona aliqua vilis ad eorum familiaritatem aſpiret, vel ſi in eorum ſe parentelam jungere conetur: quæ ſimilitudo aliqua ſaltem ex parte altiſſimam illam exprimit dignitatem, ad quam Deus naturam noſtram mediante hoc præcepto: *Diliges Dominum Deum tuum*, elevavit; Etenim ſi Regina aliqua potentiſſima, viliſſimum quemdam ſtabularium ad nuptias ſuas accedere cupientem non ſolùm admitteret, verùm etiam invitatet; aut ſi potentiſſimus aliquis Mundi Monarcha uni ex Æthiopia advectæ turpi & Dæmone atriori æthiopiſſæ ſeriò præciperet, ut in ſponſalitium ſecum ineundum conſentiret, numquid utraque hæc dignatio honor quidam eſſet inauditus, nec à quopiam per imaginationem apprehenſus? Quidnam verò homo aliud eſt, reſpectu Dei comparatus, quàm abjectus quidam luti vel limi pugillus, & tamen ei præcipit: *Diliges Dominum Deum tuum*. Quonam verò id fine præcipi exiſtimas: *Sponſabo te mihi. Delitiæ meæ, eſſe cum filiis hominum.* Quis unquam adeò temerarius eſſe potuit, qui ſuum in Deum amorem dirigere præſumpſiſſet; quod erga Deum feratur per reverentiam, timorem, obedientiam, obſequium, id quidem tranſeat, ſed ut in illum ferretur per amorem & familiaritatem, hoc nimius quidam foret temeritatis exceſſus. Quòd ſi Deus nobis ſolùm permiſiſſet, ut illum nobis amare liceret, id quidem favor & gratia valde exceſſiva reputari mereretur: Nunc verò Deus id non tantùm permittere, ſed & præcipere voluit, & quidem ſub graviſſimo indignationis ſuæ, noſtræque æternæ damnationis reatu idipſum præcepit, ſicque omnem timoris aut metus occaſionem è medio ſublatam eſſe voluit. Unde Sanctus Bernardus ait: *Huc nos provocavit anticipantis benignitas illius, qui nos & prior quæſivit & prius dilexit, cujus utraque tam amica comperta ſuavitas; & auſum dedit, & verecundiam depulit, & movit affectum.* Sanctus Thomas de Villanova quoque obſtupeſcit, quòd Deus tanto hominem dignetur honore, ut ſe ab illo amari velit, idque ſub gravi pœna ei facere præcipiat. *Sed nequeo ſatis mirari & intra me ipſum penitus obſtupeſco, Domine mi, quid eſt hoc, quod ſic amari vis à me, ut mihi mortem & æternos cruciatus mineris, ſi non amavero te? tanti facis amorem meum? quis ego ſum, ut ſic æſtimes amari à me?* Sanctus Auguſtinus ſimilem prorsùs conſiderationem, inſtituit, dicens: *Dic mihi per miſerationes tuas, Domine Deus meus, quid tibi ſum ipſe, ut amari te jubeas à me, & niſi faciam iraſcaris mihi?* Hinc igitur infinita cognoſcitur æſtimatio, quam Deus de nobis habet; id quod continui calcaris & ſtimuli loco ad illum quoque æſtimandum & amandum eſſe meritò deberet. Totum Euangelium, omneſque hactenus datæ leges ad hunc amorem ordinatur. *Plenitudo eſt dilectio.* Porrò S. Thomas de Villanova hæc omnia conſiderans, continere ſe nequit, quin exclamet: *Inter tot & tanta cœleſtium ſpirituum agmina, & tam ſplendidam tamque decoram te diligentium multitudinem, deſpicabilis hujus ac vilis vermiculi tu Domine non ſolùm non deſpicis amorem, ſed inſuper velut grande aliquid & pretioſum, cum minis & terroribus reddi tibi efflagitas & indicas te multum dignificas me, dum ſic amari vis à me; ſed intelligo Domine, quoniam in amore meo non tuam, ſed meam inquiris utilitatem.*

Mirum eſt quod Deus amari à nobis deſideret.

Oſe 2. v. 20. Prov. 8. v. 31.

S. Bern. ſer. 84. in Cant.

S. Th. Vill. ſer. cit.

S. Aug. l. 5. conf. c. 10.

NB.

DISCURSUS II.

ARGUMENTUM.

Præceptum Charitatis primum & maximum appellatur, quia omnes leges & præcepta ad Charitatem diriguntur; Ipſa quoque Charitas tamquam Regina omnibus virtutibus imperat; Aliæ quoque illius nomenclaturæ aſſignantur rationes.

THEMA.

Hoc eſt maximum & primum mandatum. Matth. 22. v. 38.

1 INcreata illa ſapientia, de qua S. Joannes ſcribit: *Deus charitas eſt*, eo quod inter nos hic in terris incarnata vivebat tempore interrogata: *Quæ eſt mandatum magnum in lege?* ait: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & in tota anima tua, & in tota mente tua, hoc eſt maximum & primum mandatum:* S. Thomas autem in opuſculo de Dilectione Chriſti & proximi aliquas hujuſce epitheti reddit rationes, dicens: *Magnum, quia mandat hoc lex naturalis, in mentibus omnis creaturæ rationabilis, divinitus indelebiliter impreſſa; majus, quia remandat, & repetens iterum remandat lex Moſaica: maximum, quia illud confirmat lex Euangelica, per ipſum Dei Filium tradita.* Richardus quoque de S. Victore ad totum antiquum novumque Teſtamentum ſe reflectens, ambo illa Teſtamenta ad hoc dilectionis præceptum ordinata fuiſſe concludit; Unde converſus ad Deum dicit: *Solus eſt amor quem à nobis exigis, aut cum flagellis corripis, vel conſiliis inſtruis, vel mandatis adſtringis; plenitudo enim legis eſt dilectio; Charitas enim legem continet & Prophetas, quia quidquid Divina lege indicitur vel interdicitur, ad ſolum amorem reducitur.*

Charitatis Præceptum maximum.

S. Th. op. 61. c. 1.

Rich. à S. Vict. de grad. charit. c. 3.

2 Cajetanus de hoc Charitatis præcepto ita ait: *Magnum eſt quantitate virtutis in genere mandatorum, utpote excedens reliqua, & virtualiter continens reliqua.* Omnia etenim tam veteris quàm novi Teſtamenti hactenus edita præcepta, aliud quàm ſolius amoris Dei objectum non habent. *Solve tributum amoris* inquit idem Richardus, *Et Domino noveris ſatisfactum*; per amorem namque Dei omnes adimplentur leges tam hactenus emanatæ, quam quæ a principio in finem uſque ſæculorum à Divino legiſlatore emanabunt. Eruditiſſimus Idiota in aureo illo tractatu quem poſt ſe de amore Dei ſcriptum reliquit, ita nos inſtituit. *Quidquid latet, & quidquid patet in Divinis ſermonibus, & in tota ſacra Scriptura, dilectio ipſa comprehendit, quia ſcriptum eſt; plenitudo legis eſt dilectio, nam tota lex, imò tota Scriptura, aut præcipit, aut conſulit ea, quæ faciunt ad tuam, & proximi dilectionem.* Et quidem, ni fallor, à Sancto Auguſtino idipſum didicit, qui ferè iiſdem verbis idipſum poſt ſcriptum reliquit, dum ait: *Si non vacat omnes paginas ſcripturarum evolvere, tene Charitatem, & in ea invenies omnem ſcientiam; quid eſt autem finis præcepti, niſi præcepti adimpletio? quid eſt præcepti adimpletio, niſi legis plenitudo? quod ergo ibi dixit: Plenitudo legis eſt Charitas, hoc etiam hic dixit: finis præcepti eſt Charitas.* Quibus verbis S. Doctor nobis ſuadet, quòd ſi ſacram Scripturam nobis legere non vacet, Deum amare ſufficiat: *Si non vacat omnes paginas ſanctas perſcrutari, omnia involucra ſermonū evolvere, omnia ſcripturarum ſecreta penetrare, tene Charitatem, ubi pendent omnia, ita tenebis, quod ibi didiciſti, tenebis etiam quod nondum didiciſti.*

Cajet. in Matt.

Verè omnia præcepta implet.

Idiot. c. 26.

S. Aug. ſer. 35 de tem.

3 Sanctus Thomas de Villanova hunc amorem totius Euangelii compendium quoddam eſſe ſcribit: *In toto Sacro Euangelio non invenio, quid nobis Chriſtus Dominus noſter amplius commendaverit, quam Charitatem.* Notat inſuper quòd divinus Magiſter noſter Chriſtus, diſcipulis ſuis apertè dixerit, quòd Character iis ad hoc imprimendus, ut ab omnibus ejus agnoſcerentur, eſſe ſequaces & diſcipuli, non conſiſtat in operatione miraculorum, neque in dono linguarum, Prophetiæ, ſapientiæ, aliiſque ſimilibus, ſed in ſola dilectionis & amoris ſui virtute: *In hoc cognoſcent omnes quod diſcipuli mei eritis, ſi Charitatem habueritis ad invicem; non in miraculis, non in ſcientia Scripturarum, ſed*

S. Th. Vill. conc. de ſex. diſt.

Charitas compendium Euangelii.

in

in ſola dilectione, diſcipulus Chriſti, & bonus Chriſtianus agnoſcitur.

Naz. ep. 20. S. Baſ. or. 3.

4 Nazianzenus virtutis hujuſce valorem pauculis verbis circumſcripſit, dum illam appellavit, *Doctrinæ noſtræ caput*. S. Baſilius pariter omnia præcepta, omneſque leges ab ea derivari, in eaque tamquam in radice radicari obſervat, dum Charitatem *radicem omnem præceptorum* appellat.

Diſpenſatio nulla in lege Charitatis.

5 De hoc quoque amore dici poteſt, quòd ſit *Mandatum magnum in lege*, quia omnes indifferenter, ſemper, in omni loco & tempore adſtringit: *Non eſt qui ſe abſcondat à calore ejus*. Ab aliis quidem legibus, aliorumque præceptorum adimpletione eximere ſe nonnemo poterit, ab hoc autem præcepto nemo ſe ſubducere valebit. Unde Hugo Cardinalis ait: *Nec eſt qui ſe poſſit excuſare quin eum diligere non poſſit; Latum mandatum tuum nimis*, inquit Pſalmiſta, id eſt, præcepti hujus exercitium & adimpletio facillima exiſtit.

Pſ. 18. v. 7.

Hug. Card.

613. implet præcepta.

6 Vocatur etiam *magnum, maximum mandatum*, quia ut S. Leo advertit, *ſexcenta tredecim antiquæ legis præcepta uno charitatis mandato complevit*.

S. Anſ. in Matth.

7 *Primum & maximum dicitur* (verba ſunt S. Anſelmi) *quia ante omnia debemus illud, quaſi unicum pietatis fundamentum in intimo corde collocare*. Primum quoque præceptum dicitur, quia eſt naturale, fuitque hic amor, prout ſuo loco videbitur, animæ noſtræ in ſua creatione à Deo Creatore impreſſus.

Charitas fundamentum.

8 Verùm enimverò notanda ſpecialiter eſt inſignis illa à fundamento deſumpta Charitatis ſimilitudo, ſicut enim dum hoc in fabrica aliqua deficit, tota inde domus in terram corruit, eodem modo dum hic amor in anima aliqua deeſt, omnium quoque virtutum, bonorumque operum ædificium ſpirituale devaſtatur, id quod Apoſtolus in celeberrimo illo Epiſtolæ ad Corinthios capite, quod incipit: *Si linguis hominum loquar & Angelorum &c.* expreſſis verbis declarat.

S. Th. op. 61. c. 1.

9 S. Thomas primatum hunc & excellentiam charitatis pluribus modis conſiderat, dum ait: *Primum eſt tripliciter; Primum in intentione jubentis, finis præcepti eſt Charitas, finis non terminans, ſed conſummans, ad quem omne præceptum ordinatur. Rom. 13. Plenitudo legis eſt dilectio; primum in neceſſitate obſervationis; primum in ordine dignitatis; hic enim actus digniſſimus eſt, cujus dignitas cognoſcitur ex tribus; ex potentia à qua egreditur actus; hæc eſt voluntas ſumma & digniſſima potentia animæ; Ex habitu vel dono potentiam informante, & ſuper ſe elevante, hoc eſt charitas, quæ eſt ſummum donum, quod patet, quia ab ipſa ſummus ordo denominatur, ſcilicet Seraphim, id eſt, ardens; Item ex objecto, quia in ſummum bonum dirigitur, ſcilicet Deum.*

S. Bern. ſer. 3. de dono Sp. S. a. 2. c. 1.

10 S. quoque Bernardinus Senenſis primatum hunc ex aliis capitibus provenientem conſiderat, dum ait: *Magna eſt perfectio charitatis, quæ quidem primatum tenet; primo omnium fructuum ſpiritualem, fructus autem Spiritus Charitas*; inter omnes namque Spiritus Sancti fructus à S. Paulo ad Galatas enumeratos, charitas primum locum obtinet. *Secundo omnium virtutum*; idque teſtimonio ejuſdem Pauli 1. Cor. 13. probat, dicentis: *Major autem horum eſt Charitas. Tertio omnium viarum*. 1. Cor. 12. *Adhuc excellentiorem viam vobis commonſtro*; & ſequitur in principio capitis 13. *Si linguis hominum loquar &c. Quarto omnium mandatorum: Hoc eſt primum & maximum mandatum.*

1 Cor. 13. v. 13.

1. Cor. 12. v. 31.

1. Cor. 13. v. 1.

Pa. de Pal. in Matt.

11 Paulus de Palatio aliam quamdam rationem adducit, cur lex charitatis *maximum mandatum* appelletur, dum ait, *Maximum, ſine quo reliqua parva, imo ſine quo, ſecundùm Apoſtolum, ipſa maxima nihil ſunt*: idque per longum illum diſcurſum quem Sanctus Paulus cap. 13. primæ Epiſtolæ ad Corinthios latè deducit, probat: *An non & maxima, at ſine maximo mandato, adeò non ſunt illa maxima, ut nihil ſint, contra verò quæ minima ſunt, cum maximo mandato, maxima redduntur; Calix aquæ frigidæ ex dilectione res maxima eſt, ſiquidem ipſum meretur cœlum.* Richard. de S. Victore ad illum Apoſtoli textum reflexionem faciens, ita ſcribit: *Hæc eſt virtus, in qua nec minimum opus reſpuitur, ſine quo nec maximum acceptatur; Non prædicatio, etiamſi fiat lingua Angelorum: non fides, etiamſi montes transferas; non Eleemoſyna, etiamſi omnes facultates in cibos pauperum diſtribuat: non corporis afflictio, etiamſi tradatur corpus ita ut ardeat*; Adeòque ad hoc, ut omnia opera apud Deū accepta & grata habeantur, neceſſum eſt ut hujus amoris ſignaculo, velut legitimationis charactere, ſint obſignata; cui perfectè conſonat, quod in S. Auguſtino legimus, ſcilicet: *Sola charitas ſufficit, ſi adſit: cætera omnia nihil proſunt, ſi ſola charitas deſit.*

Sine charitate nulla virtus.

Rich. de S. Vict. p. 3 de erud. hom. c. 5.

S. Aug. l. 50. hom. 30.

12 Verùm enim verò ſi ejuſdem ſancti Apoſtoli verba benè conſiderentur, hic charitatis ſuper omnes leges & virtutes primatus & dignitas ex iiſdem clarè deduci poſſe videtur; Siquidem Apoſtolus expreſsè dicit: *Major autem horum eſt charitas*. Ennodius eamdem Reginæ ſeu potiùs Imperatricis titulo honorat dum ait: *Imperatoris loco dominatur ſemel penetralibus cordis infixa dilectio*. In ſancto Auguſtino quoque legimus: *De interiori palatio quicquid juſſerit Imperator per totum imperium emanat, movet ille ſolùm labia, movetur tota provincia*. Eodem modo de charitate dici poteſt, quòd inſtar Reginæ in cordis throno reſidens, omnibus planè virtutibus abſolutè imperat; Eſtque velut primum mobile, quod cunctis aliis actibus virtutum, cunctiſque cogitationibus & deſideriis legem & motum ſuum præſcribit. Hugo quoque de S. Victore dicit: *Meritò regina virtutum charitas dici creditur, quia virtus virtutis nomen amittit, quæcumque charitati non famulatur*. Illumque Regii Prophetæ textum adducit: *Aſtitit regina à dextris tuis in veſtitu deaurato circumdata varietate: A ſiniſtris Dei ſunt bona temporalia, à dextris æterna: A dextris ergo charitas dicitur ſtare, quia bonis æternis non temporalibus munitur, in ſolis namque illi charitas regnat, quos amor æternorum inflammat*. S. Hieronymus ad Celantiam ita ſcribit: *Grandem vim obtinet vera dilectio, & qui perfectè amatur, totam ſibi amantis vendicat voluntatem*: moxque ad propoſitum noſtrum aptè ſubjungit: *Nihil eſt imperioſius charitate.*

Charitas Regina.

1. Cor. 13. v. 13.

Ennod. l. 2. ep. 10.

S. Aug. l. 50. hom.

Hug. de S. Vict. l. 2 miſc. t. 48.

S. Hier. ad Celant.

13 Sponſa in Canticis animam quamdam Dei amore flagrantem præfigurans, hæc ſibi à cœleſti ſponſo verba dici audivit: *Sicut fragmen mali punici, ita genæ tuæ, abſque eo quod intrinſecus latet*; Malum autem punicum ſive Malum granatum inter omnes alios fructus hoc habet eximium, quod Coronam quamdam in vertice ſuo geſtet, intuſque innumerabilem quamdam granorum ſumma inter ſe unione & ordine diſpoſitorum ſimulque mirabiliter rubeſcentium multitudinem claudat: Ecquod igitur pulchrius aut magis proportionatum deſiderare quis poteſt Symbolum Charitatis Reginæ omnium virtutum? Etenim unaquæque ipſi ſubjici debet tamquam Reginæ & Dominæ ſuæ, ſi virtutis participare vult nomen aut meritum, ac proindè S. Apoſtolus non ſine myſterio aut fruſtra dicit: *Charitas patiens eſt, benigna eſt, charitas non æmulatur, non agit perperam, non inflatur, nec eſt ambitioſa, non quærit quæ ſua ſunt, non irritatur, non cogitat malum, omnia ſuffert, omnia credit, omnia ſperat, omnia ſuſtinet*; Ecce comitatum & famulatus obſequia, quæ omnes virtutes charitati tamquam Reginæ præſtant, quia ſine illa ut Hugo à S. Victore dicit: *Virtus virtutis nomen amittit, quæcumque charitati non famulatur.*

Cant. 4. 3.

1. Cor. 13. 4.

14 S. Thomas per adductam S. Hieronymi authoritatem in Articulo quodam dicit. *Ut breviter omnium virtutum definitionem complectar: Virtus eſt charitas, quâ diligitur Deus & proximus*: Et Auguſtinus dicit in libro de moribus Eccleſiæ, *quòd virtus eſt ordo amoris, & ideò dependent ab ea aliqualiter omnes virtutes*. Charitatē verò in Articulo ſecundo ſub ſequentibus terminis definit: *Charitas eſt habitus in anima creatus, quo homo inclinatur in actus omnium virtutum propter Deum, ut illas promptè & faciliter operetur*. In Articulo quarto autem S. Ambr. authoritatem adducit, qua ait: *Charitatem eſſe formam virtutum*; ac proindè hanc ſtatuit concluſionem: *Charitas omnium virtutum forma eſt, cùm per ipſam omnium virtutum actus in debitum & ultimum finem ordinētur, dat formam actibus omniū aliarum virtutum*; Afferetque hactenus à nobis ex S. Ambroſio & S. Baſilio adductam ſimilitudinem, hiſce verbis: *Charitas comparatur fundamento & radici, in quantum ex ea ſuſtentantur & nutriuntur omnes aliæ virtutes*. Ad quam comparationem Apoſtolus ad Epheſios ſcribens ait: *In charitate radicati & fundati, ut poſſitis comprehendere quæ ſit latitudo & longitudo, & ſublimitas, & profundum, ſcire etiam ſupereminentem ſcientiæ charitatem Chriſti, ut impleamini in omnem plenitudinem Dei.*

S. Th. 2. 2. q. 23. ar. 4.

Charitas forma virtutum.

Eph. 3. v. 17. & 18.

15 S.

Digitized by Google

S. Bern. ſer. 46. a. 1. c. 2.

15 S. Bernardinus alia quædam myſteria conſiderat, ob quæ charitas *Maximum mandatum appellatur: ratione nimirum excellentia, quia excellit omnes virtutes propter tria: Primò, quia eſt actus nobiliſſimus: Secundò: quia eſt actus ſufficientiſſimus: Tertiò, quia eſt actus ſuaviſſimus. Nunc autem manens fides, ſpes, charitas*, inquit S. Paulus, *Major autem horum eſt charitas*:

1. Cor. 13. v. 13.

Etenim fides Deum reſpicit, ut primam & æternam veritatem, in quam debet credere; ſpes in eumdem tanquam bonum quod ſibi nititur comparare: at verò charitas Deum reſpicit, ut ſe cum eo indiſſolubiliter uniat & adſtringat, in ipſo ſiſtendo: ac proindè charitas fidem & ſpem in hoc excedit, quòd una harum virtutum Deum in obſcuro reſpiciat: *Videmus nunc per ſpeculum in ænigmate*: altera verò ipſum reſpiciat tamquam bonum arduum, quòd conſequi ſperat: Charitas autem actualiter illum amat, illum poſſidet, & fruitur illo: *Deus charitas eſt, qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo*; ac proindè vocari jure merito poteſt *actus nobiliſſimus*, propter objecti tam præcellentis & digni poſſeſſionem; *Sufficientiſſimus*, quia ut infra videbimus, una charitas æquivalet omnibus aliis virtutibus, operibuſque bonis & ſanctis: *Suaviſſimus* denique, quia nihil eſt amore ſuavius. Unde Idiota ait: *Dulciter capitis, ſtrenuè ſtringis, ſapienter erudis, glorioſè illaqueas, oneras delectabiliter, nihil amore tuo ſuavius, nihil dulcius, nihil jucundius*. Præter haſce tamen idem S. Bernardinus, aliam inſuper rationem adjungit; *Dicitur*, inquit, *maximum ratione indeficientia, quia deficientibus quaſi cæteris virtutibus, ſola dilectio remanebit in patria, & maximè quoad tria: quoad habitum, quoad actum, & quantum ad modum*, S. Laur. Juſtinianus in libro qui inſcribitur Faſciculus amoris, hanc virtutem ita definit: *Eſt amor virtus quædam reciproca, tenax, & indiſſolubilis animorum colligatio*. Verba quoque ſunt S. Pauli: *Charitas nunquam excidit, ſive Prophetia evacuabantur, ſive linguæ ceſſabunt, ſive ſcientia deſtruetur*: quod profectò optimè ad intentum dicitur; Etenim aliæ virtutes ſuum in hac vita terminum & finem habent, at verò charitas etiam in alia vita manet, magiſque perficitur. S. Laur. Juſtin. denique in libro qui Lignum vitæ inſcribitur, ita ſcribit: *Nihil in temporalibus invenitur præter unum, quod vitæ cæleſtis imaginem repræſentet: Sola Dei dilectio eſt, quam non alterat caſualis eventus, quam ſeparatio corporalis non dividit, quam temporalis longitudo non abolet, quæ defectui non ſuccumbit*.

1. Cor. 13. 12.

Idiot. c. 4.

S. Laur. Juſt. c. 9.

1. Cor. 13. v. 7.

S. Laur. Juſt. c. 8.

DISCURSUS III.

ARGUMENTUM.

Nullum opus bonum ſine Amore Dei quicquam valet; Amor autem Dei omnes res etiam minimas pretioſas efficit, & ſolus cœlo comparando ſufficit utpote ad quod ſecuram & brevem viam ſternit.

THEMA.

Si tradidero corpus meum ita ut ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodeſt. 1. Cor. 13. v. 3.

Sine charitate nil meritorium.

1 S. Paulus Apoſtolus, qui divini Incendii Igne adeò vehementer ardebat, ut ſe ab illo ſeparari non poſſe arbitraretur. *Quis nos ſeparabit à charitate Chriſti?* Hic inquam ad Corinthios ſcribens proteſtatur, quòd tametſi linguis loqueretur Angelicis, vel dono Prophetiæ, aut omnium ſacrorum myſteriorum ſcientia imbutus eſſet; licèt etiam viva quadam fide mediante transferret montes, omneſque facultates ſuas in pauperes diſtribueret, aut prunis ſuperpoſitus arderet, nec tamen Divini amoris cœleſti flamma intus flagraret, omnia prædicta quantumvis bona opera nil ſibi profutura eſſent: *Nihil ſum, nihil mihi prodeſt*. Nullus actus virtuoſus aut naturâ ſua meritorius, nullaque fidelium opera quantumvis ſublimia & heroica, accepta ſunt Deo, aut ab eo reſpiciuntur, niſi amoris ſui charactere conſignata fuerint; cùm enim is qui illa operatur gratus & acceptus non ſit, multò minùs quæ ab eo exercetur actio, grata aut accepta erit: Sicut enim homo non tenetur alicujus æſtimare ea, quæ ob ejus amorem non fiunt: ita quoque Deus nullam habet in operibus ſibi complacendi cauſam, quantumvis illa etiam excellentia ſint, v. g. in oratione, abſtinentia, vel eleemoſyna, vel corporali quavis auſteritate, quando illa ex Dei amore facta non ſunt: Quot fuere gentiles Philoſophi qui divitias mundi hujus contempſerunt, virtutumque moralium humilitatis continentiæ, manſuetudinis & ſimilium exercitio totaliter fuere dediti, & nullum tamen inde meritum reportarunt, quia illa non eo fine ut Deo placerent, operati fuerant.

S. Bern. t. 1. ſer. 2. a. 1. c. 1.

2 Unde S. Bernardin. Senenſ. ait: *Charitatem ſi non habuero nihil ſum, id eſt, nihil ad meritum mihi prodeſt, ac ſi nihil eſſet*. Quod itidem Idiota confirmat, dum ait: *Ubi amor defuerit, nihil valet quidquid agitur, omnia valent, quæ cum amore aguntur*. Deus in Levitico modum in ſacrificiorum oblatione obſervandum Moyſi fusè præſcripſit: Inter cætera verò ait: *Quid obtuleris ſacrificii, ſale condies, nec auferes ſal fœderis Dei ſui de ſacrificio tuo*. Num forte Deus carnibus ſibi oblatis veſcebatur, quòd illas conditas non verò inſipidas eſſe voluerit? Nequaquam: *Numquid manducabo carnes taurorum?* quin potiùs præcepti hujus myſterium per verſionem ſeptuaginta Interpretum clarè aperitur, hi enim loco talis legunt: *Amore condies*. Porrò Sal proprium eſt charitatis Symbolum: cum enim Sal ex 2. elementis contrariis inter ſe, tamen ad noſtrum commodum unitis & concordibus componitur. Deus, dum Sal in omnibus ſacrificiis adhiberi præcepit, ſignificare nobis voluit, quod ad hoc, ut opera noſtra bona, mortificationes ſcilicet, jejunia, peregrinationes, eleemoſynæ, confeſſiones, aliaque ſimilia Deo grata ſint, neceſſum ſit, ut ex amore Dei procedant; ſicut enim ipſamet nos experientia docet, cibos ſine ſale inſipidos & nauſeabundos eſſe, ita quoque *ſi linguis hominum loquar, &c. Charitatem autem non habeam, nihil ſum, nihil mihi prodeſt*. Virtutes niſi divini amoris Sale conſperſæ fuerint, divino guſtui inſipidæ minimèque acceptæ cenſentur. Hanc quoque veritatem S. Thomas nos docet, dum ait: *Cum per Charitatem homo in ultimum finem dirigatur, nulla poteſt abſque illa ſimpliciter vera virtus eſſe*.

Id. c. 1.

Levit. 2. 13.

Pſ. 49. 13.

S. Th. 2. 2. q. 23. a. 7.

Charitas imperans.

3 Enimverò amor iſte imperium & Dominium abſolutum habet ſuper omnes virtutes, movendo illas ad operandum & exercendum ſuos actus: Verbi gratia, ſic Juſtitiæ præcipit, ut det unicuique quod illi debetur: Prudentiæ, ut obſervet medium rationis in omnibus rebus: Fortitudini, ut timores humanos ſuperet: Temperantiæ, ut eo ſolùm utatur, quod vitæ conſervandæ fuerit neceſſarium: Efficitque inſuper ſuo imperio, quod homo id quod propter fines particulares & humanos operaturus fuiſſet, deinceps ex amore Dei exequatur & faciat, ut hac ratione Deo grata ſint, & homini operanti meritoria.

Charitatem ſequuntur virtutes.

4 Sciendum quoque eſt proprietatem ſpecialem hujus amoris eſſe, finem ſuum ultimum, qui Deus eſt, vehementer appetere, & quia fidei oculis optimè videt, quod ad hoc, ut ad hujus infiniti boni aſſecutionem pertingere valeat, neceſſariæ quoque ſint omnes aliæ virtutes, harum quoque ardentiſſimum protinus concipit deſiderium, & per hoc actus quoque producit omnium illarum: Et hæc cauſa eſt, cur anima aliqua Dei amore æſtuans, ſemper verè ſit humilis, continens, obediens, manſueta, modeſta, temperans, zeloſa, cunctiſque aliis virtutibus eleganter ornata.

Charitas ſola ſufficit.

5 In Evangelio S. Matthæi inter alias à Salvatore propoſitas parabolas, una quoque eſt illa de negotiatore margaritas requirente: *Simile eſt regnum cœlorum homini negotiatori, quærenti bonas margaritas; inventa autem una pretioſa margarita, abiit, & vendidit omnia quæ habuit, & emit eam*. Quænam obſecro eſt hæc margarita in cujus comparationem negotiator omnes ſuas facultates impendit, exiſtimando ſeſe per unicæ illius margaritæ poſſeſſionem ſufficienter divitem eſſe, ipſumque cœlorum regnum ſibi per eam comparare poſſe. S. Thomas de Villanova ait: *Hæc eſt illa pretioſa margarita*, Charitas nimirum, *quam qui invenit, dedit omnia ſua & comparavit eam*; id quod utique à Magno Patre ſuo S. Auguſtino didicerat, hic enim diu ante poſt ſe ſcriptum reliquit: *Puto iſtam margaritam eſſe illam, pro qua homo negotiator deſcribitur in Evangelio, qui invenit unam margaritam & vendidit omnia quæ habebat, & emebat eam*. Hæc eſt margarita pretioſa charitas, ſine qua nihil tibi prodeſt, quodcumque habueris, quam ſi ſolam habeas, ſufficit tibi. Conſonat hoc ipſum cum memorabilibus S. Joannis Apoſtoli verbis, qui ut diſcipu-

S. Matt. 13. v. 45.

S. Th. V. conc. de ſeq. dom.

S. Aug. tr. 5. in c. 1. ep. 1. Joan.

lis

Digitized by Google

lis ſuis ſecuram ad cœlum viam ſterneret, in ultima ſua & decrepita ætate, hæc verba perſæpè replicabat: *Filioli, diligite; ſi hoc fiat, ſufficit.*

Qui magis amaverit major in cœlo.

6 Oſtendite mihi aliquem, qui centum annis in vaſta quadam eremo ſepultus, auſteriſſimam inibi egerit pœnitentiam, quotidie raptus fuerit in eſtaſim, Prophetiæ quoque dono claruerit, miraculorum variorum patratione, multiſque revelationibus cœleſtibus à Deo illuſtratus fuerit: ex altera verò parte adducatur anima quædam quæ magis quàm hic Eremita charitate & amore Dei accenſa fuerit, talis anima utique Eremitam hunc in æterna beatitudine longè præcedet; ac proindè Sanctus Bernardus ait: *Quantitas cujuſcumque animæ æſtimatur de menſura Charitatis quam habet, ut quæ multum habet charitatis magna ſit, quæ parum parva.* Et ideò multos in cœlo beatos invenietis, qui deſerta numquam incoluerunt, quorum corpora à Tyrannis non fuere dilacerata, nullas unquam inſtituerunt laborioſas peregrinationes, nec permanſerunt Virgines, ſed ſolùm omne ſuum ſtudium in amando Deum repoſuerunt.

S. Bern. ſer. 27. in Cant.

Charitas lapis philoſophicus.

7 Nullus in toto mundo reperiri theſaurus poſſet adeò magnus & potens, quo lapis ille comparari poſſet hac virtute præditus, ut omne id quod ab eo tangitur, in aurum convertere poſſit: imaginemini verò vobis talem lapidem eſſe margaritam illam, unionem & gemmam illam, quam providus hic mercator ſibi comparavit: *Hæc eſt margarita pretioſa charitas.* Unicus calix aquæ frigidæ prout ex fonte vel puteo hauſtus fuit, proximo egenti ex amore Dei ſubminiſtratus, meretur & valet ingens quoddam regnum cœlorum, quod longè præſtantius eſt auro. *Quicumque potum dederit uni ex minimis iſtis calicem aquæ frigidæ, amen dico vobis non perdet mercedem ſuam.* Unicum panis mucidi fruſtulum ab hac gemma contactum dignos nos facit, qui ad æternales cœleſtis convivii delitias admittamur, de quo ſcribitur: *Beatus qui manducabit panem in regno Dei:* Econtra verò, ſi ſine hac gemma *diſtribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodeſt.* Hugo Cardinalis adducta Gloſſæ cujuſdam authoritate ait: *Dilige, & quod vis fac, ſive taceas; dilectione tace, ſive clames, dilectione clama; de hac radice non poteſt exire niſi bonum.* Quiſquis fructuosè fabricare intendit, prius de bono fundamento jaciendo, quod magnæ eſt conſiderationis, ſollicitus eſt. Sancti Auguſtini doctrina eſt: *Non valdè attendas, quod homo faciat, ſed quid cum facit, inſpiciat.* Deus non opus, ſed intentionem, ſed amorem quo cum illud facis, penſitat.

Matth. 10. v. 42.
Luc. 14. 15.
Hug. Card. in c. 4. ep. 1. Joan.
S. Aug. in Pſ. 31.

8 Rupertus Abbas Tuitienſis textum illum Oſeæ: *Facti ſunt abominabiles, ſicut ea quæ dilexerunt:* ponderans, obſervationem quamdam propoſito noſtro valdè opportunam adducit, dum ait: *Notandum quod neque iſte dixit: Facti ſunt abominabiles ſicut ea quæ fecerunt, ſed ſicut ea, quæ dilexerunt:* Porrò quando Sanctus Paphnutius Taidis meretricis domum adibat, in apparentia exteriori virum ſe mundanum, & voluptatibus deditum oſtendebat, & tamen eò ſe conferebat non ſenſuali, ſed cœleſti amore ſtimulatus, ut ſcilicet animam illam converteret. Unde Rupertus concludit: *Talis unuſquiſque eſt, quale illud eſt quod diligit:* quòd ſi quis Deum verè dilexit, totum habet quicquid deſiderare poterit, unde Seraphicus, *Deus meus & omnia,* dicere ſolebat.

Oſe. 9. 10. Rup. Abb. ibid.
Rup. Abb.

Apoc. 3. v. 18.
Charitas aurum eſt.

9 Charitas per aurum propriè figuratur: *Suadeo tibi emere à me aurum ignitum, ut locuples fias.* Etenim qui aurum in abundantia poſſidet, abſolutè dives eſt, ſiquidem per aurum palatia, gemmæ, Dominia, apparatus, & quæcumque homo habere deſiderat, facillimè comparantur. Dato caſu, quòd aliquis aurifodinam in agro vel horto ſuo habeat, talis licèt cenſus, domos, aliaque ſtabilia bona non poſſideat, ob hoc tamen dives eſſe non deſinit, eodem quoque modo anima aliqua cum Deo procedit: licèt enim ipſa perſecutionem paſſa non fuerit, nec infirmitatem aut paupertatem ſuſtinuerit, neque fuerit votis Religionis adſtricta, vel jejuniis ſe non afflixerit, neque in aliis operibus bonis ſeſe exercuerit, attamen ſi talis anima vero fuerit Dei amore accenſa, hic unicus Dei amor ſufficiet, ut ipſum Deum & cœlum comparare ſibi poſſit: Hoc, ni fallor, S. Anſelmus dicere voluit, quando ad Deum converſus dicebat: *Aufer Domine à me, ſi volis ſubſtantiam, manus, pedes, oculos, ſolum relinque cor quo te diligam: hoc enim ſolo tibi placebo.* Idiota amorem meritò cunctis aliis operibus antepoſuit, dum ait: *Amorem animæ theſaurum nullus ſuperat, neſcit enim homo pretium ejus.*

S. Anſelm. in medit.
Idiot. c. 13.

10 Lapis Lydius auri probitatem explorat, at verò pretioſus hic lapis charitatis in aurum puriſſimum convertit omne id ad quod ipſa acceſſerit. Unde S. Bernardinus Senenſis ait: *Nec ſolum aurum eſt amor, ſed quod mirabilius eſt, aurea reddit, quæcumque contingit.* Et paulò ante dixerat: *O quam pretioſus eſt amor, qui in conſpectu Dei omnia pretioſa facit, ideò aurum denominatur, aurum enim omnium theſaurorum pretium eſt;* Adducitque jam mentionatam ſimilitudinem, quòd ſicut auro appretiantur omnia quæ per illud comparantur: *Sic cuncta hominis cogitationes & affectiones, cuncti ſermones, inſuper omnes operationes amoris pretio menſurantur.*

S. Bern. Sen. t. 2. ſer. 3. a. 1. c. 1.

Charitas auget merita.

11 Etquidem ut efficacia charitatis in locupletandis animabus tantò magis eluceſcat, alia uti poſſumus ſimilitudine: Etenim erit fortaſſe aliquis qui quinquaginta annis inter arduas maris tempeſtates navigarit, ad ipſos uſque Antipodas proficiſcendo, ad hoc ut ingentes ſibi divitias comparare queat. Econtrà verò alius invenietur, qui abſconditum quemdam theſaurum in domo ſua inveniens, & longè citiùs altero diteſcit, & alium pariter in facultatibus plurimum antecellit; ita quoque quot ſunt qui per totum vitæ ſuæ decurſum, rigoroſam egerunt pro peccatis ſuis pœnitentiam, & tamen longè ſuperantur à multis, qui divino amore accenſi breviſſimo tempore meritis ſuis ad ipſum uſque Seraphinorum Chorum pertingunt? Et ideò optimum eſt illud S. Laurentii Juſtiniani monitum dicentis: *Non numeroſitas operum, non diuturnitas temporum, ſed aurea charitas auget meritum:* Et paulò poſt ſubjungit in Capite ſequenti: *Quemadmodum in rebus temporalibus, ille creditur locupletior, qui plura poſſidet, ſic & in ſpiritualibus, qui plus charitatis habet, ille ditior comprobatur.*

S. Laur. Juſt. de lig. v. c. 2.

12 Richardus de S. Victore aliam quamdam Divini amoris valdè conſiderabilem excellentiam conſiderat, dum ait: *O fortis virtus, quæ neminem ſpolians, omnia rapis: omnia facis tua, & nemini aufers ſua, dum bonum quod in alio diligis, diligendo acquiris:* Omnia virtutum bona ſunt ejus lucra, verumtamen abſque jactura aut damno, imò cum earumdem virtutum lucro, quia charitas illis dat pretium, æſtimationem; meritum & acceptabilitatem. *Antequam ipſa adſit,* inquit S. Laur. Juſt. *nullus fructus gratus eſt, ubi verò charitas, ibi multus fructus,* à quibus fructibus ipſa locupletatur: *Charitas plus cæteris virtutibus locuples eſt ratione lucri, aliena enim bona ſua facit, ſicut in Pſalmo legitur: Particeps ego ſum omnium timentium te,* nec tamen depauperatur is à quo accipiuntur; *Omnia facis tua, & nemini aufers ſua.*

Rich. de S. Vict. de perfect. charit.
S. Laur. Juſt. c. 3. de lig. vitæ.

13 Eruditiſſimus Idiota aliam quamdam charitatis præcellentiam conſiderat, dum ad illum Pſalmiſtæ textum ſeſe reflectit, quo dicitur: *Cuſtodit Dominus omnes diligentes ſe: Non ſic de alia virtute; quia tu ſi quis ſine dilectione aliquid faciat, non ſic præſto es ei, nec aſſiſtis ad adjuvandum: Dilectio vera in ſe reddit hominem invincibilem, eum enim ab omni parte protegit & defendit, quod nulla facit alia virtus, ſed ex una parte tantum.* Unde detur v. g. caſus, quo ſerpens infernalis transfiguret ſe in Angelum lucis, tunc utique per ejus inſtinctum nonnumquam fiet, quòd is, quem ille aggreditur, pius cæteroquin vir, per indiſcretam aliquam auſteritatem ſe conficiat: vel alius ex motivo vanæ gloriæ Eleemoſynam eroget, vel diebus integris in oratione genuflexus perſeveret, aut verbum Dei prædicet, animarumque ſe converſioni impendat propter motiva ſeu reſpectus purè humanos, adeòque bonis hiſce operibus non tantùm nihil mereatur, verùm etiam graviter peccet, at verò amando Deum, cordaque noſtra charitatis igne inflammando inſidiis inimici ſubjici minimè poſſumus, quia *Cuſtodit Dominus omnes diligentes ſe.* Demum verò ad majorem ejus, quod in illis Pſalmi verbis dicitur, confirmationem, ulteriùs Idiota diſcurſum ſuum proſequitur: *Abſtinentia à gula tantùm defendit; pudicitia à luxuria, & ita de aliis; imò alia virtus ſine dilectione ex una parte defendit, & ex altera ſuccumbit; dum ſcilicet de ejus actu & opere oritur jactantia, & naſcitur vanagloria, ut patet*

Idiot. c. 15.
Pſ. 144. 20.

tes in eleemoſyna & jejunio, quæ nihil valent, niſi tua dilectione directa ſint: & ideo Diabolus hanc armaturam dilectionis invadere ſummopere ſtudet, nam ſi caſtitas in nobis fuerit ſine dilectione, non timet, quia ipſa in carne non premitur, ut in luxuriam diſſolvatur.

Charitas non excedit. 14 Virtus non conſiſtit in extremis, hæc enim potiùs vitioſa ſunt, charitas autem hanc prærogativam habet, quòd in augmento & exceſſu ſuo minimè vitioſa ſit, ſed magis perfecta. Unde idem Idiota dicit: (Id. c. 16.) *In hoc etiam patet nobilitas & valor dilectionis, quia in exceſſu non amittitur, nec augmentum ejus in vitium vertitur, ſed in commodum & profectum; contra tamen homo poteſt nimis jejunare, Eleemoſynas dare, orare, & ſperare, virtutes quoque morales ſi tranſcendant modum vel medium, in vitium & malitiam convertuntur.*

Charitas via breviſſima ad Cœlum cap. 18. 15 Facit homo omne illud bonum quòd poteſt & quod novit, pro conſecutione tamen vitæ æternæ nihil omninò valet, ſine charitate: Unde idem Author ait: *Sine hac vera dilectione nullum verum bonum adeſt homini, imò in vanum & fruſtra habentur cætera bona, ſaltem quantum ad ſalutem æternam obtinendam*, Axioma eſt Philoſophicum univerſim receptum: *Fruſtra fit per plura, quod poteſt fieri per pauciora, & æquè benè*; Verum quidem eſt, quòd multæ ſint viæ conducentes ad cœleſtem patriam: (Joa. 14. 2.) *In domo Patris mei manſiones multæ ſunt*; etenim hic graditur per ſtrictam virginitatis viam, alter per vitam eremiticam, ille per vitam contemplativam, alius per activam, at verò regia, magiſque trita omniumque ſecurior pariter & facilior, levior, & brevior via eſt amoris DEI. Et ideò S. Thomas à Villanova ait: *Hæc eſt via illa altior, via ſecurior, planior, & brevior perveniendi ad DEUM, omnis via, quæ à Charitate non procedit, circuitus eſt.* Similiter Idiota ad DEUM converſus dicit: *Non ergo Domine ſuſceptor amoris & largitor, jejunium, oratio, & Eleemoſyna eſt via recta omnino, ſed amor & dilectio tua eſt via rectiſſima abſque devio, via brevis abſque tædio, via plana abſque tumulo, via clara abſque nubilo, via ſecura abſque periculo, via jucunda cum bono ſocio, ſcilicet cum te Domine amantiſſimo duce. Si quis ad patriam cœleſtem velit celeriter pervenire, per viam dilectionis & amoris ambulare debet, quia qui amat ardentiùs, currit velociùs, & pervenit citiùs.*

DISCURSUS IV.

ARGUMENTUM.

Amor DEI natales ſuos DEO, in quo reſidet, directè attribuit, ipſique nos ſimiles efficit & unit, ipſumque totaliter noſtrum eſſe facit, ac demum nos Cœli poſſeſſores conſtituit.

THEMA.

DEUS Charitas eſt, qui manet in Charitate, in DEO manet, & DEUS in eo. 1. Joan. 4. 16.

Charitas à Deo. 1 IN ea materia in qua de Charitate & amore erga Deum tractatur, exiſtimo, quòd inter eunctos Paradiſi incolas competentiorem Joanne Evangeliſta judicem invenire minimè valeamus, utpotè qui *Privilegio amoris præcipui cæteris altiùs à Domino meruit honorari*; neque enim Chriſtus hunc Apoſtolum præ cunctis aliis amavit, (S. Aug. in ep. 1. Joan. 3.) verùm pariter per dilectionem reciprocam ab ipſo præ omnibus aliis amatus fuit. Sanctus Auguſtinus ſpecialiſſimum hoc divino amori attributum elogium, *Deus Charitas*, ponderans, nil ultra in ejus laudem dici poſſe exiſtimat; (S. Bern. de nat. & dig. div. am.) *Neſcio utrùm magnificentiùs nobis Charitas commendari poſſit, quam ut diceretur, Deus Charitas eſt: Brevis laus, magna laus, brevis in ſermone, magna in intellectu.* S. Bern. de natura & dignitate divini amoris diffuſè tractat, primumque illius Tractatus caput ab hiſce verbis orditur: *Ars eſt artium ars amoris, cujus magiſterium ipſa ſibi retinuit natura, & Deus author naturæ.* Verùm enim verò quia natalium dignitas ad excellentiam & nobilitatem rei alicujus non parum confert, æquum non eſt, inquit: (cap. 2. ibid.) idem S. Doctor, ut hujuſce amoris origo & progenies abſcondita nos lateat: *Non decet latere quibus ortus ſit natalibus, qua nobilitatis linea inſignis habeatur, vel quo* (S. Th. 2. 2. q. 24. a. 2.) *oriundus loco; Primus ejus nativitatis locus Deus eſt, ibi natus, ibi alitus, ibi provectus, ibi civis eſt, non advena, ſed indigena*; Id òque Angelicus Doctor docet, quòd hunc amorem non [illegible] ſed gratia parturiat: *Virtus Charitatis cùm ſit fundata ſuper communicationem æternæ beatitudinis, non [illegible] naturalis, vel per vires naturales acquiſita, ſed per infuſionem Spiritus Sancti in animam hominis infuſa.* Porrò quando S. Joannes ait: *Deus Charitas eſt*, idem eſt ac ſi diceret, nullam quaſi Deum inter & Charitatem diſtinctionem eſſe, id quod S. Auguſtino occaſionem præbuit hunc in modum exclamandi: *Deus dilectio eſt, quid amplius dici potuit? ſi nihil de laude dilectionis diceretur per omnes iſtas paginas hujus epiſtolæ, ſi nihil omninò per cæteras paginas ſcripturarum, & hoc ſolum unum audiremus de voce Spiritus DEI, quia DEUS dilectio eſt, nihil amplius quærere deberemus.* S. Aug. tr. 7. in Joan.

2 Doctrina eſt veridica S. Thomæ, quòd Deus eodem amore infinito & increato, qui eſt Spiritus Sanctus, per quem Pater & Filius ſe mutuò amant, nos quoque diligat, quamtumvis viliſſimi ſimus hujus terræ vermiculi: *Pater & Filius dicuntur diligentes Spiritum Sanctum, & ſe, & nos*; Et quidem ne harum propoſitionum utpote intellectui humano difficilium, veritatem aliquatenus in dubium revocare poſſemus. S. Bern. in alio quodam tractatu, quem de amore Dei compoſuit, hæc verba præmittit: *Veritas tua vel vita ad quam itur, per quam itur, veram & ſimplicem nobis deſcribit formam divinæ & veræ Philoſophiæ, dicens ad diſcipulos ſuos: ſicut dilexit me Pater, & ego dilexi vos*; quibus verbis clarè nobis inſinuatur, quòd eodemmet amore, cum quo hic unigenitus qui eſt in ſinu paterno à ſuo dilectus eſt Patre, ſuos quoque diligat diſcipulos pariter & nos. *Oritur amor à gratia Dei Patris* (ſcribit quoque Idiota) *ſicut tu Domine Jeſu Chriſte amantium vita dixiſti: Nemo poteſt venire ad me, niſi Pater meus traxerit illum, ſcilicet per gratiam ad mei amorem.* S. Th. p. 1 qu. 37. ar. 2. S. Bern. de amor. Dei c. 9. Idi. c. 2.

3 *Qui manet in Charitate, in Deo manet*, inquit S. Joannes; Porrò paulo ante in eodem Capite dixerat: *Charitas ex DEO eſt, & omnis qui diligit, ex DEO natus eſt*; quibus ex verbis clarè deducitur, quòd dilectio nos filiationis Divinæ faciat eſſe participes. S. Dionyſius Areopagita qui ſublimiſſimo intellectu abditiſſima cœleſtium Hierarchiarum myſteria penetravit, ita ſcribit: *Amor amantem convertit in amatum, & amans amando quodammodo exit à ſe, ita ut anima magis amantis ſit ubi amat, quàm ubi animat*; cujus rationem Albertus Magnus tradit hiſce verbis: *trahit amor amantem extra ſe, & collocat eum in amato, faciens ei intimiſſimè adhærere; plus enim eſt anima ubi amat, quam ubi animat, quia ſic eſt in amato ſecundum propriam naturam, rationem & voluntatem, ſed in eo, quod anima tantum eſt, ſecundum quod eſt forma, quod etiam brutis convenit.* S. Paulus hac Charitate accenſus ardebat, ac proindè dicebat: *Certus ſum, quia neque mors, neque vita, neque Angeli, neque Principatus, neque virtutes, neque inſtantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia poterit nos ſeparare à Charitate Dei, quæ eſt in Chriſto Jeſu*; adeò etenim per amorem cum Chriſto adſtrictus & conjunctus erat, ut ſe ab illo inſeparabilem eſſe exiſtimarit, dicereque non dubitarit: *Vivo ego jam non ego; vivit verò in me Chriſtus*; *Mihi vivere Chriſtus eſt.* Axioma quoddam eſt S. Auguſtini: *Talis eſt quiſque, qualis eſt dilectio ejus. Terram diligis? terra es. Deum diligis? quid? dicam? Deus eris.* Et quidem ne fortaſſis quiſpiam hanc quandam exceſſivam in loquendo exaggerationem fuiſſe arbitraretur, idem S. Doctor protinus ſubjungit: *Non audeo dicere ex me, Scripturas audiamus: Ego dixi Dii eſtis; Si ergo vultis eſſe Dii, nolite diligere mundum.* Enimverò Deus noſter per amorem, quo erga hominem fertur, factus eſt homo, poteſt igitur & homo per amorem quaſi Deus quidam fieri. Nam ut Paulus de Palatio ait: *Etenim amor convertit in id quod amat: ut igitur ita Deus dilexit hominem, ut efficeretur homo; ita æquum eſt, ſic nos Deum diligere, ut Dii quidam efficiamur*; Ecce quòuſque amore mediante pertingere valeamus, nimirum ut Deo ſimiles efficiamur, ejuſque Divina attributa participemus. Per quotidianam experientiam videmus quòd homines vilibus oriundi natalibus, idiotæ, pauperes à mundo contemptui habiti, Deum verè & ardenter amando, adeò arcti Dei amici & familiares efficiantur, ut eiſdem potentiam, ſapientiam ſuam, omniaque alia dona & gratias cœleſtes liberaliſſimè communicet. Unde S. Bonaventura S. Franciſcum Bernardonis S. Dio. Ar. de cœl. hier. c. 7. Alb. M. 1 de adh. Deo. c. 12. Rom. 8. 38. Gal. 2. 20. Phil. 1. 21. S. Aug. tr. 2. in ep. Joan. Pſ. 81. v. 6. Paul. de Pal. in c. 12. Matth. Charitas Deo ſimiles facit. S. Bon. c. 13. vitæ Sancti Franc.

Digitized by Google

donis filium nobis haud ſecus ac vivam quamdam Chriſti effigiem ob oculos ponit & repræſentat: *Chriſti amor in eamdem imaginem Chriſti transformavit amantem Franciſcum.*

Diligendus Deus quia tuus.

4 Digna profectò obſervatione eſt illa S. Joannis ſententia, ad finem uſque tota ſimul completa, ſiquidem non ſolùm animam virtute Charitatis Deo uniri dicit; verùm etiam ipſummet Deum per reciprocam quamdam unionem animæ amanti adſtringi affirmat: *Qui manet in Charitate in Deo manet, & Deus in eo.*

Rup. Abb. in c. 1. Apoc.

Rupertus Abbas Tuitienſis ad propoſitum noſtrum ita ſcribit: *Ipſe ſpiritus amor eſt, quo ſolo idoneo fit creatura rationalis, ut in ea Majeſtas Dei ſedeat, quam ferre non poteſt, quiſquis illam non amat.* Etenim anima noſtra honoris illius capax nunquam futura eſſet, ut ſcilicet immenſæ & infinitæ cujuſdam Majeſtatis Dei thronus fieret, ejus inquam; *Quam cæli capere non poſſunt*, niſi amor illam ad hoc diſponeret, dignamque efficeret. *Quo ſolo idonea fit* &c. ac proindè S. Bernardinus, quòd Charitas ſit, declarans, ait: *Dicitur autem Charitas quaſi chara unitas*, eò quòd nos cum Deo uniat & copulet; Alibì quoque de eadem ſcribit: *Amor eſt vis unitiva, qua unit amantem cum amato. Diliges Dominum Deum tuum*; Ubi benè notandum eſt illud Ly *Tuum*, hoc enim indicat quòd Deus amore divino mediante, totus noſter efficiatur; ac proindè Sanctus Thomas à Villanova ait:

Do. 5. Ep. 1. 3. c. 5.

S. Th. Vill. conc. 1. in d. 17. Pent.

Si non diligis quia Deum, neque diligis quia Dominum, ſaltem dilige quia tuum, quis enim propria ſua non diligat? O homo diligis veſtem tuam, diligis domum tuam, diligis arma tua, dilige quoque Deum tuum: Dilige vel quia tuum, nihil enim ita tuum eſt, ſicut Deus tuus, quia tibi magis eſt tuus, quàm tu. Nimirum Sanctus hic Archipræſul conſiderat, quòd nos creaturas vehementer amemus, & Deus noſter qui Creator eſt omnium creaturarum, nonnunquam, ut ita dicam, contentus eſſet, ſi pari ſaltem quo ipſas, proſequeremur & illum. *Cur Deum maxime & ſuper omnia tuum à communi tuorum exceptas dilectione? ſolusne inter sua indignus à te judicatur amore? ut cum omnia tua diligas, ipſum maximè tuum minimè diligas; nonne indignabitur Deus ſuper tam execrando contemptu? pallium tuum diligis, caligas tuas diligis, zonam tuam diligis, & Deum tuum non diligis.*

Didac. Stell. in c. 10. Luc.

Didacus Stella idem ly, *Tuum* ponderando, iiſdem motivis aliis licèt verbis utitur, dum ait: *Deum dilige quia tuus eſt, nam nihil eſt ſic tibi proprium & tuum, ut ipſe Deus, qui potius tibi tuus eſt, quam tu ipſe tibi.* Adhæc ſi Deum ut Redemptorem noſtrum conſideremus, quàm juſtum & æquum eſt, ut totum cor & totus amor noſter in ipſum rapiatur, cum hac ratione factus ſit totus noſter; *Nobis datus, nobis; Ecce Rex tuus venit tibi.* Idem Stella ait: *Non poteſt non eſſe tuus, ò homo, ille, qui corpus, anima, vitam, ſanguinem, ſe denique totum tibi dedit; Merito igitur ille Deus tuus dicitur, quando quidem ſibi nihil retinuit.* Alio quoque motivo utitur, quod ad ſomnolentiam noſtram excitandam efficaciſſimum eſt, dum ait: *Etenim Deus Optimus, Maximus, cum vidiſſet homines tanto amore ſua proſequi, ſe noſtrum facere ſtatuit; ut ſic eum amare quodammodo compelleremur.* Denique quando jamjam morte interveniente à nobis ſe viſibiliter ſeparandum eſſe vidit, *Cum dilexiſſet ſuos, in finem dilexit eos*; nam inventionem quamdam excogitavit, qua adeò nobis adſtrictus & unitus manere voluit, ac eſt cibus & alimentum hominis quod eidem incorporatur, & idem ferè nobiſcum efficitur, ſiquidem in Euchariſtia ſemetipſum nobis in cibum reliquit, unde Sacramentum illud ſortitum eſt nomen Communionis, ab unione quæ per illud inter ipſum & nos efficitur. *Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, in me manet, & ego in illo.*

Joa. 13. v. 1.

Joa. 6. v. 55.

Cœlum pro amantibus Deum.

5 Eſt & alius & principaliſſimus quidem Charitatis effectus, qui pariter ex hoc textu Sancti Joannis deducitur, nimirum, quòd nos Deo in æterna beatitudine uniat & conjungat, ſiquidem Ly, *manet*, ſtabilitatem & permanentiam denotat. *Qui manet in Charitate, in Deo manet, & Deus in eo*; namque Charitas & nihil aliud Cœlum nobis aperit. Unde Sanctus Auguſtinus ait: *Tota ſalus noſtra in dilectione conſiſtit.* Sanctus Paulus Apoſtolus qui quondam in Cœlum Empyreum raptus, oculatus beatitudinis, & eorum quæ in illa fiunt,

S. Aug. l. de dil. Deo. c. 1.

teſtis dici meretur, indicare nobis volens quinam illi qui in cœlis ea fruuntur, eſſent, audite quid Corinthiis ſcribat; *Quod oculus non vidit, nec auris audivit, quæ præparavit Deus iis*; Quinam verò ii ſunt quibus Paradiſus eſt præparatus? *Qui diligunt illum*, Sanctus Auguſtinus de diligendo Deo idipſum notans ſcribit: *Ecce per hoc quod dicit Deum præparaſſe bona diligentibus ſe, oſtendit, quia dilectio via eſt, qua ad illa bona pervenitur.* Sanctus Thomas de Villanova in ſermone quodam de Sancta Maria Magdalena, dum animam ad Dei amorem invitat, utilitatem quoque quæ inde capitur hiſce verbis exponit: *Grande & ineffabile commodum ex ejus amore proveniet tibi; Regnum cœlorum amanti promittitur; ama & regna; & quid facilius, quàm amare? quid glorioſius quàm regnare?*

1. Cor. 2. v. 9.

C. 1. ibid.

S. Th. Vil. de S. M. Magd.

Charitas via compendioſa.

6 Enimverò quamdiu hic in terra degimus, viatores ſumus, qui ad cœleſtem patriam continuò tendimus: viatori autem nihil æquè conducit, quàm quod ſecuram & compendioſam viam, quæ eò nos perducat, ingrediatur; Idem Paulus utpotè *Raptus ad tertium Cœlum*, optimè nobis pro fideliſſimo viæ duce ſervire poterit; Hic igitur poſtquàm per modum conſilii ſuaſiſſet: *Æmulamini Chariſmata meliora* protinus ſubjungit: *Et adhuc excellentiorem vobis viam demonſtro*, charitatem videlicet, de qua Capite ſequenti immediatè fuſiſſimè tractat. Et S. Auguſtinus de diligendo Deo ait: *Ecce charitas excellentiſſima via eſt, quæ ducit ad cœleſtem patriam, & ſine qua nemo illuc venire poteſt, ſed quis in hac via eſt? quis novit eam? qui diligit Deum & proximum.* Porrò finis & meta, ad quam totus curſus vitæ noſtræ, omneſque noſtræ actiones ordinandæ ſunt eſt æterna beatitudo; Unde Doctor Angelicus ait: Ultimum & principale bonum hominis eſt fruitio Dei, ſecundùm illud Pſalmi: *Mihi adhærere Deo bonum eſt*; & ad hoc ordinatur homo per Charitatem; paulò poſt verò de eadem materia Charitatis tractans, notat, quòd *Ex hoc dicimur eſſe viatores, quod in Deum tendimus; qui eſt ultimus finis noſtræ beatitudinis; in hac etiam via tanto magis procedimus, quantò Deo magis propinquamus, cui non appropinquatur paſſibus corporis, ſed affectibus mentis, hanc autem propinquitatem facit charitas, quia per ipſam mens Deo unitur*; Et mox prædictum Apoſtoli textum adducit; nimirum: *Adhuc excellentiorem viam vobis demonſtro.*

1. Cor. 12. v. 31. ibid.

S. Aug. de dil. Deo. t. 9. c. 1.

S. Th. 2. 2. qu. 23. ar. 7.

Pſ. 72. v. 28.

Ibid. q. 24. ar. 4.

7 Verùm enimverò id quod ad Charitatis laudem & gloriam vel maximè conſiderabile eſt, in hoc conſiſtit, quod ſicut idem S. Doctor in Opuſculo 61. cap. 27. per citatam quamdam S. Hieronymi authoritatem aſſerit: *Quilibet motus ejus valet regnum cœlorum*, idque per quamdam in Evangelio aſſertam promiſſionem optimè probat nimirum: *Quicumque dederit calicem aquæ frigidæ &c.* adeòque unica duntaxat beati illius ignis ſcintilla ad Paradiſi poſſeſſionem capiendam ſufficit.

S. Th. op. 61. c. 27.

Matth. 10. 42. Marc. 9. 40.

8 Alius quidam ejuſdem nominis Sanctus, nimirum Thomas de Villanova, ad hoc ſe reflectit, quòd amando Deum duplicem inde recipiamus utilitatem, ſiquidem in hac vita ingens comparamus lucrum gratiæ, & in altera non minus gloriæ lucrum nobis acquirimus: *Quid amore Dei utilius, quo hic & in futuro feliciter vivit omnis amans?* Utroque enim hoc fine Deus noſter amatur à nobis, teſte Sancto Auguſtino, qui ait: *Ut quid enim diligit nos Chriſtus, niſi ut regnare poſſimus cum Chriſto?* Dic ſodes ubinam Charitas in cœlo potiſſimum regnet? in loco nimirum eminentiſſimo, maximèque ſublimi nimirum inter Seraphinos: *Major autem horum eſt Charitas*; utpote quæ meliorem & digniorem in Paradiſo locum obtinet. Enimverò Salvator noſter jure merito nos exhortatur, ut de theſauro in cœlis expectando ſolliciti ſimus; *Theſaurizate vobis theſauros in cœlo*; hoc etenim fiet ſi divino amori totaliter dediti fuerimus, nam ex mente Villanovani Theſaurus indeficiens eſt amor divinus; *Hic ille Theſaurus in agro abſconditus, quem qui invenit, dedit omnia ſua, & emit agrum illum*; Et tamen hoc non obſtante per quotidianam experientiam, proh dolor, videmus, quòd amor cordis humani non dirigatur in Deum, ſed proſequatur aurum, non obſtante quòd illud è profundiſſimis terræ viſceribus, quæ ſua cum Inferno vicina confinia habent, erui videamus, hacque ratione à cœli via

S. Th. Vill. conc. 3. in d. 17. Pent.

Duplex lucrum charitatis.

S. Aug. tr. 57.

Matth. 6. v. 20.

S. Th. Vill. conc. de fœdere.

S. Laur. Juſt. de lig. vitæ c. 1.

turpiter aberramus. O verè ſtolidum cor hominis, audi quid S. Laur. Juſtin. hac de re ſentiat; *Nulla*, inquit, *majores ſunt divitiæ, quàm Deum poſſidere & Charitatem habere*; cui conſonat quod Idiota meditatur dicens: *Amorem animæ theſaurum nullus ſuperat, neſcit enim homo pretium ejus, omne aurum in comparatione ejus arena eſt exigua; ſine amore dives pauper eſt, & cum illo pauper dives eſt, quia qui Deum tota anima amat, & diligit, jam habet quem amat.* In alio verò ejuſdem Tractatus capite ſcribit: *Non poteſt eſſe pauper, qui Deum habet quem amat, & quomodo poſſet eſſe pauper, qui te, qui es omne bonum, habet in conſcientia? Qui habet aurum in arca dives non eſt, ſed qui te habet in conſcientia dives eſt; Unde ſcribitur de te: In me ſunt divitiæ & gloria, ut ditem omnes diligentes me, & theſauros eorum repleam.*

Idiot. c. 13. Dei amore dives.

Cap. 20.

Prov. 8. v. 18. & 21.

DISCURSUS V.

ARGUMENTUM.

Amor Dei debita peccatorum noſtrorum remittit, iiſque pariter opponitur; item ad perfectionem acquirendam nos juvat, & cum vitiis pugnat.

THEMA.

Remittuntur ei peccata multa, quia dilexit multum. Lucæ cap. 7. v. 47.

Amor peccatricem Magdalenã in Seraphinum tranſmutavit.

1 S. Lucas Euangeliſta Mariam Magdalenam in Phariſæi domum primitùs ingredientem velut in profundiſſima Inferni abyſſo poſitam deſcribit, dum ait: *Et ecce mulier quæ erat in civitate peccatrix*; Imò alibi ab eodem S. Luca velut omnium ſeptem vitiorum capitalium vile mancipium in manu ſpirituum infernalium poſitum hiſce verbis ob oculos ponitur; *De qua ſeptem Dæmonia exierant.* Sanctus Bernar. Senenſis ad illa verba Iſaiæ: *Babylon dilecta mea poſita eſt mihi in miraculum*, ſeſe reflectens, per hanc Babyloniæ civitatem Mariam Magdalenam intelligit: *Babylon enim confuſio interpretatur, & ſignat Magdalenam, quæ peccatorum confuſionibus plena erat.* Et tamen licèt verè magna peccatrix extiterit, idem Euangeliſta in fine Euangelii eamdem velut ſuper ſublimiſſimos Seraphinorum choros elevatam nobis exhibet; dum ait: *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum*; ac proindè Chryſologus in ejus laudem ita ſcribit: *Conſpicimus non ſolum caruiſſe peccatis, ſed ad totum ſanctitatis verticem perveniſſe*; at verò dicere mihi poſſetis, undenam ingens hæc mutatio proceſſerit, quòd anima iſthæc ex abominabili Inferni titione ſubitò in pulcherrimum quendam Paradiſi Seraphinum tranſmutata fuerit? *Dilexit multum; ex quo intravit, non ceſſavit oſculari pedes meos*, inquit Salvator, in quo ut Seraphicus Doctor ait, *ſignatur fervens dilectio.*

Luc. 8. v. 2.
S. Bern. Sen. ſer. 46. in fe. 5.
De Paſſ. ar. 1. c. 1.

Chryſ. ſer. 94.

S. Bonav. in Luc.

Amoris oleũ peccatorum diminuit debitum.

2 In Regum libris paupercula quædam mulier fuiſſe perhibetur, quæ præterquamquòd extremæ mendicitati eſſet expoſita; multis quoque debitis erat onuſta? cùmque domi ſuæ nil haberet, unde creditoribus ſatisfacere poſſet, creditores iidem in domum ipſius irruerunt, ut apprehenſos in aliqualem debiti compenſationem filios, ſervos ſuos, & mancipia facerent; Ipſa verò apud Sanctum Eliam Prophetam, ſuum quærens refugium, ab eodem interrogata fuit, quidnam rerum ſuarum domi ſuæ haberet reconditum, reſpondit. *Non habeo ancilla tua quicquam in domo mea, niſi parum olei, quo ungar.* Quo audito Propheta eidem confeſtim, ut vaſa vacua non pauca ſuis à vicinis mutuò acciperet; moxque ingens illud multiplicati olei miraculum patravit, quod non ſolùm ſolvendis ſufficiebat debitis, verùm inſuper vendendo diſtractum, eum illi denariorum cenſum ſubminiſtravit, ut ſibi familiæque ſuæ commodiſſimè & largiter ſuſtentandæ abundè ſufficeret: *Vade, vende oleum, & redde creditori tuo, tu autem, & filii tui vivite de reliquo.* Scire hoc loco percuperem, quodnam in eo lateat myſterium, quod huic gravi & immenſo debito per oleum miraculosè ſubminiſtratum ſatisfiat? Num fortè in regione nullum præſto erat aurum & argentum? Numquid ad vocem Prophetæ illius omnes Creaturæ promptè obedire & liberales eſſe debebant? *Omnia in figura contingebant*; Etenim quis eſt qui peccata ſub debitorum metaphora communiter denotari neſciat? *Dimitte nobis debita noſtra.* Incarnata igitur Sapientia de Magdalena loquens duorum debitorum ſimilitudinem adducit in medium, Per oleum quo hiſce ſatisfit debitis charitas intelligitur, quia ſicut oleum ſupernatat & ſupereminet omnibus aliis liquoribus; ita charitatem novimus ſupereminere omnibus aliis virtutibus: *Major autem horum eſt charitas.* Porrò quando infinitum hocce debitum contraximus, in continuo periculo ſumus, ne veluti Diaboli creditoris noſtri mancipia, corpore & animo ad Infernum deportemur, *Corpus & animam perdidit in gehenam*, Ex nobiſmetipſis autem non habemus unde ſatisfacere poſſimus; *Ego autem mendicus ſum & pauper; Ex te perditio tua, tantummodo in me auxilium tuum*; Et ideò aliud remedium non ſupereſt, quàm ut ad Deum recurramus, ad hoc, ut ille in cordis noſtri vaſculum pretioſum Divini amoris ſui oleum infundat: Sanctus Auguſtinus quadantenus per hanc hiſtoriam, ad præſentem analogiam in ſermone ſuo alludit, dicens: *Conſiderate fratres, defecit oleum, & debitum crevit, crevit oleum & debitum periit; creverat cupiditas & periit Charitas, redit Charitas & periit iniquitas.* Quantò myſticum hoc charitas oleum ampliùs creſcit, tantò magis diminuitur debitum, quo divinæ juſtitiæ obſtricti ſumus, eodemque tempore quo nos per hoc oleum debita noſtra exſolvimus, Cenſus noſter non deficit, ſed augetur; & hinc fit, quòd quantò plus quis amat, tanto magis debitum deletur, majoriſque crediti vel fidei lucrum acquiritur: Et fortè hoc idem Euſebius Emiſſenus hiſce verbis dicere voluit, dum ait: *Hoc bonum dando non conſumitur, ſed dilatatur, & magis, dum tranſfertur, acquiritur, ac miro modo & tranſmittitur & retinetur: ſiquidem ſalubri jucundoque commercio & accipientis lucrum, & tradentis augmentum eſt.* Chryſologus dum in propoſito de Magdalena conſiderat, quòd Salvator ei expreſsè dixerit, eum qui plus amat, plus de debito ſuo diluere, contractiſque debitis ſatisfacere, ita loquitur: *Cui autem minus dimittitur, minus diligit; audiſtis quemadmodum cœleſtis creditor totum debitum Charitate compenſat, & ad incrementum totius fœnoris, amoris ſolius exigit, & requirit uſuram.*

4. Reg. 4. v. 1.

Pſ. 39.
Oſe. 13. v. 9.

S. Aug. ſer. 116. de temp.

Euſ. Emiſſ. h. 4. in Epi.

3 Argutè Idiota obſervat quòd tametſi Magdalena multa Chriſto præſtiterit obſequia, pedes ejus lacrymis abluendo, capillis tergendo, ablutoſque & detertos pedes pretioſo unguento ungendo, multoſque virtuoſos & heroicos actus in corde ſuo excitando; *Tamen iſtis non tribuitur remiſſio, ſed ſoli dilectioni, quia ſine dilectione parum valuiſſent.* Veruntamen præſenti noſtro propoſito magis deſervit, quod Cajetanus notavit, nimirum, quòd non dixerit, *Dilexit multoties, ut hinc diſcas, non oportere ad delendum centum peccata, exigi centum actus diligendi, quoniam ſemel diligere multum, delet innumerabilia peccata*; ſicut enim unicus dumtaxat gratiæ juſtificantis gradus, pro infinita peccatorum ſumma diluenda ſufficit; ad eumdem quoque modum unicus dumtaxat veræ charitatis & divini amoris gradus ad eamdem debiti quantitatem liquidandam ſufficit.

Idiot. c. 36.
Unicus charitatis actus ſufficit ad delenda omnia peccata.

Cajet.

4 Sanctus Gregorius culpam ærugini ſimilem eſſe dicit, quæ ferrum rodit & conſumit, ſed ab igne plenè tollitur, *Incendit planè peccati rubiginem*; ita de charitatis flamma loquitur, *quia ardet valdè per amoris ignem, tanto namque ampliùs peccati rubigo conſumitur, quanto peccatoris cor magno charitatis igne concrematur.*

S. Greg. h. 33.

Proſecutio.

5 S. Petrus cui collata fuit peccata remittendi ſumma poteſtas, faciliimum hujuſce condonationis modum nos docet, dum ait: *Ante omnia autem mutuam in vobiſmetipſis Charitatem continuam habentes, quia Charitas operit multitudinem peccatorum.*

1. Pet. 4. v. 8.

6 Nulli non conſtat, quam licentioſam & lubricam filius prodigus vitam duxerit, quantumque cupiditati ſuæ ad quemvis vitiorum exceſſum fræna laxaverit, mox tamen ut in ſe reverſus, ſuperioris vitæ pœnitentiam habuit, atque ad Patrem reverti, in ejuſque ſe brachia conjicere ſtatuit, pater quoque ei è longinquo obvium proceſſit, ſervoſque inclamans dixit: *Citò afferte ſtolam primam, & induite eum.* Scitiſne cur Pater id fecerit? inquit Chryſologus: *Delicta non videt vis amoris, & ideo pater peccata filii reatum oſculo, clauſit amplexu*: ipſum ab aliis adeò lacerum, & deformem videri noluit, quia charitas & amor omnem

Charitas peccata operit.

Luc. 15. v. 22.
S. Chryſol. ſer. 3.

erroris

Pſ.31. v.1.

erroris vitæ prioris memoriam penitus deponit: *Ne nudaret pater filii crimina, pater filium ne fœdaret: beati*, inquit, *quorum remiſſa ſunt iniquitates, & quorum tecta ſunt peccata: cecidit ſuper collum ejus*, (ſunt verba ejuſdem Chryſologi) *at amoris oris onere onus tolleret peccatorum.*

Charitas crimină mors.

7 Eſto quòd aliquis ad gulam uſque ſit peccatis immerſus, graviſque Dei inimicus exiſtat, attamen ut talis plenam peccatorum ſuorum veniam conſequatur, unicum amare ſufficit. Unde Idiota ait:

Idiot. c.6.

Tua immenſa dilectio uſque ad inimicos ſe extendit, nulli te negas, nullum ſpernis, ſed omnes manu amica vocas & recipis, niſi per peccatum à te invito & nolente contumaciter & inobedienter recedant. Ex parte noſtra ſtat omnis defectus, ſi hanc indulgentiam non aſſequamur, ſiquidem

S. Aug. de laude charitatis. Idiot. c.5. & 16.

in ſententia S. Auguſtini certum eſt, quòd *Charitas ſit mors criminum & vita virtutum.* Idem Idiota in cap.5. antecedente hunc nobis effectum indicat, quòd ſcilicet *Peſtes mentis ſanat*, & in cap.16. dicit: *Non eſt peccatum quod dilectione tua non remittatur, non maculatam fœda, tenax, ac etiam inveterata, quæ tua dilectione & amore non diſſolvatur.*

S. Laur. Juſt. de lig. v. c.1. Peccatis opponitur charitas.

8 Ex amore Dei, velut ex radice progerminant flores & fructus virtutum, prouti in S. Laurentio Juſtiniano hiſce verbis docetur: *Ut autem multi arboris rami ex una radice prodeunt, ſic multæ virtutes ex una radice charitatis:* & eodem modo ex defectu hujus omne peccatum & Dei offenſa derivatur, juxta ſententiam Sancti Auguſtini, qui ſuper illa verba:

S. Aug. tr. 5. in c.3. ep.1. Joan.

Mandatum novum do vobis, ut vos invicem diligatis, ita ſcribit: *Intendite, hoc mandatum Chriſti dilectio vocatur, per hanc dilectionem peccata ſolvuntur, hæc ſi non teneatur, & grave peccatum eſt, & radix omnium peccatorum.* Ratio eſt quia amor Dei opponitur peccato, teſte Idiota, qui dicit:

Idiot. c.15.

Dilectio tua omni peccato contrariatur, & omni tentationi reſiſtit; Eſtque ratio hæc efficaciſſima & S. Thomæ, dicentis:

S. Th. op.61. de dil. c.17.

Quem magis amo, magis revereor, magis offendere vereor; Verus etenim amor voluntati objecti amati ſe conformat, ejuſdem guſtui complacere ſtudet, illum reſpicit & honorat, ſemper ne illi quapiam in re fortè diſpliceat, magnopere timet, multòque magis offenſam ejus exhorreſcit.

Charitatis mirus effectus. Rom.8 v.28. Gloſſ.

9 Verùm enimverò ſpecialiſſima quædam charitatis prærogativa hæc eſt, quòd *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, etiam peccata*, inquit, Gloſſa; Quòd ſi lapis aliquis daretur in rerum natura, qui ferrum in aurum puriſſimum tranſmutare poſſet, quàm ille eſſet pretioſus maximèque æſtimandus? Porrò Amor Dei ex peccatis, quæ veluti lingua nutriendo Inferni incendio ſerviunt, ſcalas nobis & gradus facere novit, quibus in cœlum expeditè aſcendimus.

S. Ambr. in Pſ.50. v.4.

S. Ambroſius ad illa Davidis poſt lapſum ſuum ad veram & ardentem pœnitentiam reducti verba; *Amplius lava me ab iniquitate mea*, ſe reflectens, ait: *Plus acquiſivimus, qui plus peccavimus, quia beatiores facit tua gratia, quam noſtra innocentia.* Etenim quando animæ pœnitentes offenſas Creatori, Redemptori, & Benefactori ſuo illatas conſiderant, confunduntur, magiſque in amore incaleſcentes, ferventiſſimæ contritionis & charitatis actus in corde excitant, quibuſcum antecedentes errores denuò inſtaurant;

Apol. 2. c.5. de David.

Unde Idemmet Archiepiſcopus ait: *Sancti Domini, qui conſummare pium certamen geſtiunt, & currere curſum ſalutis, ſicubi fortè ut homines corruerint, natura magis fragilitate, quàm peccandi libidine, acrius ad currendum reſurgunt, pudoris ſtimulo majora reparantes certamina, ut non ſolùm nullum attuliſſe æſtimetur lapſus impedimentum, ſed etiam velocitatis incentiva cumulaſſe.*

Perfectos ac ſăctos facit. S.Th. op.61. c.7.

10 Præter jam dictam peccatorum remiſſionem amor divinus perfectos nos efficit & Sanctos. Unde S. Thoma poſtquam dixiſſet: *Charitas aufert omne peccatum*, mox ſubjungit, *confert omne meritum.* Quiſnam obſecro Ly illud, *dixit multum*, ab illo *qui ſciebat quid eſſet in homine*, prolatum pro dignitate explicare ſufficiet?

2.2. qu. 184. a.3.

S. Thomas aſſerit quòd charitas vel amor Dei ſit menſura Chriſtianæ perfectionis: *Perfectio Chriſtiana vita attenditur ſecundum charitatem*:

S. Bon. ſer.1. de S.M. Magd.

jam verò Seraphicus Doctor de Maria Magdalena pœnitente dicit: quod *ſupra humanum eloquium dilexit Chriſtum*; ac proindè ſi ſcire vultis ad quem Sanctitatis gradum uſque ipſa pertigerit; facili negotio id ipſum ab ipſiſmet primæ, æternæ & incarnatæ veritatis encomio ipſi attributo conjicere licebit, ſiquidem de ipſa dicitur:

Luc.10 v.42.

Maria optimam partem elegit. Anima quæ Deum ardenter diligit nequit non eſſe ſancta. Sanctus Ignatius Loyola nomen ſuum ab igne ſortitus fuit; *Ignatius ab igne*, quia totus accenſus fuit divino amore. De ipſo legimus, quòd dum aliquando in contemplatione cœleſtis amantis raptus hæreret, ad terram converſus exclamarit:

S.Th. op.61. c.3.

O quàm mihi ſordet tellus, dum cœlum aſpicio: nimirum adimplebatur in eo, quod Angelicus Doctor ſcribit: *Anima media inter Deum & creaturas poſita converſione ad Deum illuminatur, melioratur, & perficitur.* Quiſquis majus lumen notitiamque de Deo habet, in eodem amando & ex ejus amore operando magis efferveſcit.

S.Bern.c 5. de nat. & dign. amoris.

Tanto levius (inquit Sanctus Bernardus) *operatur Charitatis manus, quanto eam adjuvat illuminatus oculus:* quantò major eſt lux & ſplendor Solis, tantò is quoque ardentior efficitur. Porrò Jeroſolyma cœleſtis; non ſolùm nobis Cœlum, ſed & animam ſanctam & perfectam repræſentat. Sanctus Joannes autem in manu Angeli cujuſdam arundinem, ſive inſtrumentum quoddam vidit, ad muros ejus dimetiendos aſſumptum:

Apoc.21. v.15.

Qui loquebatur mecum habebat menſuram, arundinem auream, ut metiretur civitatem, & portas ejus, & murum, & menſus eſt Civitatem de arundine aurea; atque ideò ſi menſuram ſanctitatis & perfectionis cujuſque animæ ſcire cupitis, hanc auream charitatis virgam in manus ſumite; nam ut Sanctus Thomas ait:

S.Th. p.1. q.12. a.6.

Qui plus habebit de charitate, perfectius Deum videbit, & beatior erit; qui idem ſimiliter ut jam diximus, ſupra aſſeruit, *Perfectio Chriſtiana vita attenditur ſecundum Charitatem.*

Apoc.1. v.13.

In eodem Apocalypſeos libro; aliam quoque deſcriptam habemus viſionem cujuſdam qui Filio Dei ſimilis ſtabat in medio ſeptem candelabrorum aureorum, myſtica quadam chlamyde adornatus, ſeptem ſtellas manu ferebat, ac demum quod maximè notandum eſt, zona aurea ad pectus præcinctus cernebatur: *Præcinctum ad mammillas zona aurea.* Idem Doctor Angelicus hujus quoque myſterium explicat, dum ait:

S.Th. ibid.

Zona aurea, id eſt, cingulo charitatis; Unde per hoc nobis inſinuatur, quòd eo ipſo quo cor noſtrum charitate & amore divino flagrat, indicium hoc nobis evidens eſſe debeat, quòd ſtellæ in manibus reſplendeant, id eſt, quòd opera illius exemplaria, virtuoſa, atque perfecta exiſtant, ſit virtutibus omnigenis doniſque cœleſtibus undique adornatus.

S. Aug. in 1. Jo. 4. tr.7. Pulchra S. Auguſt. ſententia.

11 Sanctus Auguſtinus propoſitionem quamdam tradit, quæ prima quidem facie Spiritus Chriſtianæque perfectionis legibus parum conformis videri poſſit: Dicit enim: *Dilige, & fac quod vis:* videri enim poſſet quòd eo ipſo quo naturam hanc noſtram depravatam & corruptam in plena ſua libertate relinquit faciendi quod vult, laxatoque fræno eandem currere ſinit, eandem in manifeſtum præcipitium proturbare velit, ſecundùm illud:

Pſ.80. v.13.

Dimiſi eos ſecundum deſideria cordis eorum, ibunt in adinventionibus ſuis; & tamen S. Auguſtin. utporè tam eximius & magnus ſpiritualis vitæ Magiſter, erraſſe in ea propoſitione minimè credendus eſt. Notandum igitur, quòd priuſquam dicat: *Fac quod vis*, præmittat verbum illum *Dilige*, quia quiſquis Deum verè diligit, cor faſcia Charitatis, & divinæ legis obſervantia accinctum habet:

Pſ.118. v.32. & 34.

Viam mandatorum tuorum cucurri, cum dilataſti cor meum; ſcrutabor legem tuam, & cuſtodiam illam in toto corde meo. Sanctus Leo Magnus dum cor charitate dilatatum explicat, illud quoque omnibus virtutibus exornatum, thronumque Dei factum eſſe dicit: *Ne in multis laboret ſolita diſcretionis inſpectio, ipſam matrem virtutum omnium charitatem in ſecretis ſuæ mentis requirat, & ſi in ea dilectionem Dei & proximi toto corde intente repererit, ita ut etiam inimicis ſuis eadem velit tribui, quæ ſibi optat impendi, Deum & rectorem & habitatorem ſui eſſe non dubitet.*

Qui Deum diligit, omnia ſpernit.

12 Sponſa, quæ animam ſanctam & perfectam præfigurat, dilectum ſuum, amoris, quo erga illum flagrabat, conſcium eſſe volebat, unde dicit: *Idcirco vos filiæ Jeruſalem, ſi inveneritis dilectum meum, ut nuntietis ei, quia amore langueo*: at verò quænam ipſa dilectionis ſuæ ſigna edebat, ex quibus quòd illum verè diligeret, agnoſci poterat: *Probatio dilectionis exhibitio eſt*

aperis; ſurrexi ut aperirem dilecto meo, ſpoliavi me tunica mea; manus meæ diſtillaverunt myrrham percuſſerunt me, & tulerunt pallium meum, anima mea liquefacta eſt, ut dilectus locutus eſt. Etenim anima divini amoris incendio accenſa, antes & multò magis cor ſuum voci dilecti excipiendæ, id eſt, ſanctis ejus inſpirationibus excipiendis ſemper patulum habet, omnium bonorum terrenorum fruitione ſe privat, in auſteritate & mortificationibus gaudet, omnes adverſitates & tribulationes gratanter & patienter amplectitur; atque in ſanctis contemplationibus abſorpta ſemper hæret.

Rich. de S. Vict. tr. de laud. char. c. 1.

13 Richard. de Sancto Victore charitatem myſtico quodam epitheto exornat, dum illam medullam virtutum appellat: *Hæc medulla virtutum vitam ordinat, affectus inflammat, actus informat, exceſſus corrigit, mores componit, valens ad omnia, & omnibus prævalens.* Hanc ipſa ſuper omnes alias virtutes prærogativam & excellentiam obtinet, quod dum aliarum quælibet vitium quoddam ſibi contrarium habet, adversùs quod pugnat, v.g. liberalitas contra avaritiam, manſuetudo adversùs iram; contra impudicitiam continentia; Charitas econtra adeò fit animoſa & magnanima, ut ſola adverſus omnia vitia ſeſe armet, & acriter dimicet; omnes in aciem provocat, & adverſus cunctas luctatur, & glorioſam reportat victoriam. Multæ quoque laudes ejus eæque valdè eximiæ ex S. Paulo Apoſt. decerptæ ab eodem Richardo hiſce verbis tanguntur: *Sola quæ in adverſis non deficit, quia patiens eſt; quæ injurias non rependit, quia benigna eſt; quam felicitas aliena non cruciat, quia non æmulatur; quàm conſcientia mala non pungit, quia non agit perperam; quæ honore non extollitur, quia non inflatur: quæ præeſſe non nititur, quia non eſt ambitioſa; quàm cupiditas non coarctat, quia non quærit quæ ſua ſunt; quam injuria non provocat, quia non irritatur; quam ſiniſtra ſuſpiciones non fœdant, quia non cogitat malum; quàm aliena mala non lætificant, quia non gaudet ſuper iniquitate; quam errores non cæcant, quia congaudet veritati; quàm perſecutiones non frangunt, quia omnia ſuffert; quàm perfidia non indurat; quia omnia credit, etſi non omnibus; quam deſperatio non abſorbet, quia omnia ſperat; quam intolerantia non deſicit, quia omnia ſuſtinet, id eſt, omnia de Deo promiſſa patienter expectat; quam mortis ſeparatio non interdicit, quia numquam excidit.*

Charitas Omnibus vitiis contraria.

DISCURSUS VI.

ARGUMENTUM.

Amor vita eſt animæ, quæ valdè ingrata eſt, niſi Deum amet, qui tot modis ſalutem ejus curat, ſive eamdem expectando ad pœnitentiam; ſive à peccatis præſervando: Alia quoque conſiderantur hujuſce amoris motiva.

THEMA.

Si quis non amat Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, anathema ſit. 1. Cor. 16. v. 22.

Charitas animæ eſt vita.

1 S. Apoſtolus juſtam habet æternam maledictionem iis imprecandi cauſam, qui Chriſtum non diligunt, quia vita ſpiritualis animæ in Charitate fondatur: *Nos ſcimus* (inquit S. Joannes Apoſtolus) *quoniam tranſlati ſumus de morte ad vitam, quoniam diligimus; Qui non diligit manet in morte.* At verò quænam amorem & mortem intereſt correſpondentiæ? Nimirum quod ſicut mors tunc ſequitur, quando anima ſeparatur à corpore, ita quoque mors ſpiritualis animæ tunc accidit, quando Deus, qui charitas & amor eſt, à nobis recedit. Unde S. Cyrillus Alexandrinus ait: *Mors propriè eſt, non quæ animam dirimit à corpore, ſed quæ animam à Deo ſeparat, Deus vita eſt, à quo qui diſtinguitur, perit.*

1. Joan. 3. v. 14.

S. Cyr. Alex. or. de exitu.

Homo ſe à Deo ſeparat.

2 Porrò homo primus eſt, qui mutuam illam Deum inter & animam intimam conjunctionem diſrumpit & tollit; homo enim primus eſt, quia Deo ſe ſeparat, dum ſe per affectum ad Creaturam convertendo, Deum Creatorem ſuum tergotenus aſpicit, cum cæteroquin quod Deum attinet, ipſemet clarè proteſtetur dicens; *Deliciæ meæ, eſſe cum filiis hominum.*

Prov. 8. v. 31.

S. Th. Vill. fer. de S. M. Mag. Pauci Deum amant.

3 S. Thomas de Villanova non immeritò obſtupeſcit, quod adeò pauci inveniantur qui Deum amant, taleque ſtuporis iſtius adducit argumentum, quo ingratitudini & negligentiæ noſtræ, quam in hoc amore maniſeſtè nimis exhibemus, vehementer improperat: *Conſiderate fratres mei,* inquit, *ſi hic Imperator ſui imperii & regni promitteret conſortes habere omnes, qui eum diligerent, quot inveniret in mundo dilectores: Proh pudor! ubique quærit Deus tam glorioſus, tam pretioſus, tam immenſus, dilectores ſui, invitat ad ſe amans quos ipſe condidit, donat plurima, & plura promittit, & in ipſis operibus ſuis vix invenit dilectorem ſui.*

4 Atque ideò ut ab homine creatura tam ingrata amaretur, non ſufficiebat ut ſemetipſum & Paradiſum quemdam ei in præmium amoris promitteret, verum inſuper opus erat, ut idipſum ſub æternæ damnationis pœna præciperet, & tamen nec, vel hoc quoque ſubſiſtit: quia adhuc *vix invenit dilectorem ſui.*

Homines ſilicibus duriores.

5 Habent utique Doctores ſacri juſtiſſimum obſtupeſcendi motivum, dum Deum homini amorem ſuum per expreſſum præceptum impoſuiſſe conſiderant; quaſi verò homo aliquis inveniri poſſet adeo inhumanus & barbarus, qui ipſum etiam ſine ullo tali præcepto non amaſſet. Deus quodnam Moyſi præcepit: *Tolle virgam & congrega populum tu, & Aaron frater tuus; & loquimini ad petram coram eis; & illa dabit aquas.* Equidem ſilex percuſſus naturaliter potius à ſe ignis ſcintillas & ſavillas evibrabit, & tamen ex Dei præcepto, repugnante licet natura, limpidas atque criſtallinas ſcaturit aquas. Unde Oleaſter ad propoſitum noſtrum aptius nihil dicere poterat dum ait: *Omnia etiam inſenſata dant Deo ſuo & Creatori, quicquid ab eis poſtulaverit etiamſi id ſua natura non habeant; ſolus homo negat Deo ſuo, quod Deus ab eo petit, nempe amorem & præcordia ſua:* ac tandem meritò ferrea nos viſcera habere, & ſilicibus duriores eſſe concludit: *Ferreus, & plus quam lapideus es, ſi dante petra aquas Deo & populo, tu non des Domino Deo tuo cor tuum.*

Num. 20. v. 8.

Oleaſt. ib.

Hominum ingratitudo.

6 Quidnam obſecro Deus ingrati hominis, vilis illius vermis, & deformis luti amore opus habet, ut illum tanti æſtimet & faciat? Num forte ipſi deſunt milliones Seraphinorum amore flagrantiſſimo in cœlis ardentium? numquid ipſe unico Omnipotentiæ & voluntatis ſuæ actu tot poteſt Seraphinos ardentiſſimè amantes creare, quot ſunt minutiſſimæ maris arenæ? & tamen ad hujus miſeri, ingrati, & miſerabilis hominis fores, dulciſſimi hiſce verbis continuò pulſat: *Fili præbe cor tuum mihi:* Et quoſine putas id facit? num fortè propter Commodum & Intereſſe ſuum quod inde habet? Minimè gentium, ſed potius in beneficium noſtrum, ut nos ſcilicet cœli cohæredes efficiat: *Diligentibus te bona inviſibilia præparaſti;* Numquid igitur ſibi homo non unum, ſed mille infernos jure meritiſſimo promeruiſſe videbitur, dum huic ſe amori opponit, illumque tanta cum ingratitudine à ſe repellit? Quænam obſecro erit Chriſtiano alicui homini confuſio, quod cor habuerit addivitias, honores, voluptates, cunctaque alia etiam canes & alia viliſſima animalia amanda promptiſſimum & expeditum, & tamen in illo nullum amori Dei alicujus tam glorioſi & immenſi dare velit hoſpitium vel locum? Numquid juſtum & æquum eſſet, ut in tantæ ingratitudinis & inhumanitatis condignam pœnam univerſa ſuper ipſum ſimul & ſemel haberentur ſeveriſſima Divinæ juſtitiæ ſupplicia? *Si quis non amat, &c.*

Prov. 23. v. 26.

Hiſtoria.

7 De S. Felice Capuccino refertur, quod dum panis mendicandi cauſa Romam perambularet, & fœminam quandam nobiliſſimam catellum ſuum nimis blanditiis delinientem conſideraſſet, eidem dixerit: Ehem quanto utilius amor ille, quod hanc beſtiolam proſequeris, tibi remunerandus foret, ſi illo cordis tui affectu Deum diligeres? Damnati ob nullam aliam cauſam in inextinguibili Inferni igne ardent, niſi quod dum adhuc in hac mortali vita degerent, amore ſuo, cum tanto amoris, Deo tamquam Creatori ſuo, debiti præjudicio, creaturis & aliis hujus vitæ bonis nimium adhæſerint.

8 Enimverò motiva ad Deum amandum nos conſtringentia exactius nonnihil ponderemus. S. Thom. optimè conſiderat, quòd bonus quiſpiam amicus cordialiter admodum diligi ſoleat: *Amari ſolet, & meritò amatur, qui fidelis in amicitia comprobatur.* Prov. 20. *Virum fidelem quis inveniet? Omnis homo mendax;* Sed amor hominum inſtabilis eſt, quia juxta amici proſperitatem aut adverſitatem mutari ſolet. Prov. 17. *Omni tem-*

S. Th. op. 61. c. 14. Dei amor ſtabili. Prov. 20. v. 6. Prov. 17. v. 17.

Jac. 1. v. 17.

Digitized by Google

tempore diligit qui amicus eſt ; apud Patrem luminum non eſt tranſmutatio, aut viciſſitudinis obumbratio. Tametſi Lazarus in putridum quoddam cadaver redactus eſſet. *Quatriduanus eſt, jam fœtet* ; nihilominus tamen quia Chriſtus illum amabat : *Lazarus amicus noſter, ecce quomodo amabat eum*; ideo eum deplorat, & in vitam denuo reducit. *Si ad talem miſeriam Chriſtus deveniret*, inquit Doctor Angelicus, *quam paucos amicos retineret?* S. Petrus in Cœna, & quando ejus Vicarius factus fuerat in terra, dum illi claves reſignarentur regni cœlorum, ſimiliter in triumpho Palmarum, in permagno illo turbarum comitatu & univerſali applauſu, ſicut & quando miracula patrabat, ab eo ne latum quidem unguem receſſit, ſed firmiter adhæſit, imò audacter proteſtatus eſt : *Etiamſi oportuerit me mori tecum ; non te negabo* : at verò dum vix examen, cui Magiſter ipſius captivus ſubjiciebatur, audiviſſet, necnon inſultus vidiſſet, quibuſcum ab Anna & Caipha fuit receptus, pluries illum negavit, *& ſequebatur eum à longè* ; Hoc tamen non obſtante Chriſtus, qui illum tenerrimè diligebat, ſui ipſius oblitus, nec quicquam tormenta ſua curans, oculum ſuum à Petro detorquere non poterat : *Reſpexit Petrum*. Omnes quoque Apoſtoli illum deſeruerunt : *Omnes relicto eo fugerunt* ; illos tamen benigniſſimus ipſorum Magiſter numquam deſeruit, quin potius lictoribus expreſſo præcepto, ne illis moleſtis eſſent, imperavit; *Sinite hos abyre*. S. Auguſtin. de ſemetipſo confeſſus fuit dicens : *In periculis ſæpiſſimè conſtitutum clementer eripuiſti, nec unquam in peccatis meis me dereliquiſti: oblitum tui de te admonuiſti, averſum à te revocaſti, venientem ad te benignè ſuſcepiſti, pœnitenti indulſiſti, non enim ea ſola quæ commiſi peccata, ſed etiam quæ te protegente non commiſi, à te dimiſſa putandum eſt*.

Joa. 11. v. 39. — Matth. 26. v. 35. — Luc. 22. v. 54. — Luc. 22. v. 61. Matth. 26. v. 56. — Joa. 18. 8. — S. Aug. de dil. Deo c. 8.

9 Adverſitates quoque & ærumnæ, quas nobis nonnumquam immittit (quis hoc crederet) ſui quoque erga nos ardentiſſimi amoris meræ ſunt demonſtrationes. *Quem enim diligit Dominus, caſtigat*, inquit Sanctus Paulus, *flagellat autem omnem filium, quem recipit*. S. Thomas de Deo noſtro ait : *Præ omnibus eſt utilis ; & ideo propter utilitatem præ omnibus etiam amabilis ; amplius autem ; quia tua mala ſecum ſentiens, ea tibi alleviat in præſenti, dicit enim ipſe : Cum ipſo ſum in tribulatione, eripiam eum & glorificabo eum*. Sanctus quoque Tobias ait : *Quoniam tu flagellas & ſalvas :* Ideòque optimè nos S. Aug. monet, ut Deum agere ſinamus, ut vult : *Melius novit ille quid tibi expediat, quàm tu, & ob hoc ſi vis de eo bene ſentire, totum quod ab illo tibi fit, bene fieri intellige, talis eſt enim amor Dei in nobis, nec quicquam omnino humana infirmitas tolerat, quod ipſe quantum in ſua bonitate eſt, ad bonum noſtrum non diſponat*. Richard. de S. Victore dicit, Deum nobis perſæpè adverſa eò fine immittere, ut amorem noſtrum, quo tanto cum præjudicio noſtro erga creaturas ferimur, ab illis avertendo, ad ipſum recurramus : *Adverſa quomodo amorem doceant, vel exigant, tibi innoteſcere cupis? Cum plerumque humana ingratitudo ſuperbè ſibi arrogat dona conditoris; vult idem hominis conditor alto ſalubrique conſilio hominem tribulationibus exerceri, ut cum defecerit homo & ſubvenerit Deus ; Deus, ut dignum eſt, ametur ab homine ; hoc enim eſt, quod dicit : Invoca me in die tribulationis, eruam te, & honorificabis me*.

Adverſitates ſignæ ſunt Divini amoris. — Hebr. 12. 6. — S. Th. op. 61. c. 14. — Pſ. 90. v. 15. — Tob. 13. v. 2. — S. Aug. ibid. c. 3. — Rich. de S. Vict. tr. de gr. charit. c. 3.

10 S. Auguſtin. in eodem libro de diligendo Deo, amorem noſtrum erga Deum ex hoc capite ſollicitat, quia nimirum Deus de ſalute & bono noſtro adeò ſollicitus exiſtit : *Sic certe mihi videtur, dum ejus miſerationes circa me attendo, quod ſi fas eſt dicere, nihil aliud agit Deus, niſi ut meæ ſaluti provideat, & ita totum ad cuſtodiam meam occupatum video, quaſi omnium oblitus ſit, & mihi ſoli vacare velit*. Finis quoque quem habuit, dum veſtiri noſtra carne voluit, ſolus amor fuit, quo erga ſalutem noſtram ferebatur. Unde Idiota ait : *Sicut ad operandam ſalutem in medio terræ, ex nimia dilectionis ſemel veniſti in carne viſibili, ita quotidie propter maximam dilectionem, quam habes ad animas noſtras, venis inviſibilis ad ſalvandas eas*. Idem quoque cap. 7. ſpecialiſſima & innumera conſiderat bona animæ ab eadem divina charitate exhibita, idque ferè verbis ſupra allatis S. Auguſtini ſimillimis : *A multis*, inquit, *periculis me liberaſti ; me deviantem reduxiſti, ignarum edocuiſti, dum peccarem ad pœnitentiam expectaſti, proſtratum erexiſti, & ad te venientem largiſſima pietate tua ſuſcepiſti*. Porrò amicos non ſemper pro voto noſtro præſto habemus, ſæpè illos videre non poſſumus, vel non poſſunt ſemper & in omni referre ſubſidium : non verò ſic amantiſſimus Pater noſter, *ſemper præſentem mihi ſe adhibet Deus*, ſunt verba meditantis Auguſtini, *ſemper paratum offert, quocumque me verto, me non deſeris, ubicumque fuero non recedit, quicquid egero pariter aſſiſtis, cunctis actionibus meis perpetuus inſpector* : omnes noſtros numerat greſſus, cogitationes ponderat, cunctas noſtras trutinat operationem, imò & deſideria noſtra in rationes vocat. S. Thomas Deum eamdem habere exiſtimat relationem ad animam, quàm anima ad corpus, unde ait : *O anima qualis es ad corpus, talis quodammodo ad te Deus tuus, miraculum eſt, ſi redeat anima ad corpus, quod ipſa deſeruit, mirabilius quod ad animam, quæ ipſum deſeruit, redit Deus : mirabilius quidem, ſi eſſet rarius, ſed nunc propter frequentiam mirabile deſiit eſſe, quæ nimirum frequentia probat, quod paratior eſt Deus uniri animæ, quæ penitus non indiget, quàm anima corpori, quo multipliciter eget*.

S. Aug. c. 10. — Ibid. — Deus miris modis nobis ſuccurrit. — Idiot. cap. 15. — S. Aug. Soliloq. cap. 18. — S. Th. op. 61. c. 12.

11 Omnes utique Creaturæ offenſas Creatori ſuo factas ſine ulla dilatione vindicaturæ eſſent, niſi ipſe eas per exceſſivum ſuum amorem fræno cohiberet ; *Cui gratias referre debeo*, inquit S. Auguſt. *quod non ſecundum iniquitates meas retribuiſti mihi, quod me terra non abſorbuit, non me cœlum fulminavit, nec alia pœna, vel morte, prout dignus eram, me afflixiſti*. Pergit deindè fuſius oſtendere, qualiter per infinitam charitatem ſuam creaturas coercuerit, ne ſe adversùs ipſum armarent, aut adversùs eum ſe non erigerent : *Niſi impetum cohiberet ipſe, qui eas condidit*. Idiota pariformiter divinam admiratur patientiam, unicum hujuſce divini amoris fructum : unde ita ſcribit : *Dum peccabam, tu ſilebas, dum non continebam à vitiis peccatis, tu à verberibus abſtinebas, dum perſeverabam in iniquitatibus multis & variis, vindictam differebas*. Quod idem, licèt cum plurium aliorum punctorum ſuperadjectione. S. Auguſtinus diu ante ipſum hiſce verbis ſcripſerat ; *Furorem tuum provocavi, iram promerui, peccavi & paſſus es : deliqui, & adhuc ſuſtines : ſi pœniteo, parcis : ſi revertor, me ſuſcipis : revocas errantem : vincis repugnantem : expectas torpentem : amplecteris redeuntem : doces ignorantem : mulces mœrentem : à ruina ſuſcitas : poſt lapſum reparas : petenti largiris : quærenti inveniris : pulſanti aperis*.

Dei patientia. — S. Aug. c. 12. l. de dil. Deo. — Idiot. c. 2. — S. Aug. ib.

12 Verùm enim verò minus aliis beneficium minimè eſt, quod ab ipſo recipimus, dum per illum à futuris aliàs lapſibus miſericorditer præſervamur : Etenim *Amor Dei deſcendit & protegit à malis*, inquit Idiota : qui ſubjungit, quod David in perſona uniuſcujuſque Deum ardenter amantis animæ, Deum hiſce verbis alloquatur : *Diligam te Domine fortitudo mea, Dominus firmamentum meum, & liberator meus : Deus meus adjutor meus*. Quotieſcunque à pravis ſtimulamur ſuggeſtionibus, aut vehementiſſimis urgemur inimici infernalis tentationibus, atque inſultibus, tunc Deus noſter, vel maximè animam amantem defendere ſatagit : *Peccat peccator prava ſuggeſtione & cogitatione, ſed tunc es diligenti te fortitudo, ne cogitatio poſſit introire, quod ſi peccator ultra procedat, ſcilicet ad delectationem, tu es tunc ei firmamentum, ne poſſit delectatio invaleſcere : cum autem peccator ad conſenſum voluntati laxat habenas, tu Domine illi es refugium, ut conſenſui contradicat*. Quod ipſum in progreſſu libri cap. 23. iterum reperit, exemplum adducens pupillæ, quæ tanta cum ſollicitudine à natura defenditur & cuſtoditur : *Sicut homo*, inquit, *pupillam oculi ſui ſedulò cuſtodit, & eam ſummè diligit, ſic tu Domine Jeſu Chriſte amator bone, amicum & dilectum tuum protegis & defendis, & cuſtodis, ne in peccatum labatur : Scriptum eſt enim : Qui diligitis Dominum, odite malum*. Per conſtantem in pœnitentia perſeverantiam pariter nobis ſuccurrit amor Divinus. Undè S. Joannes ait : *Qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo* : id eſt, efficit, ut gaudia & voluptates, quæ antea amorem noſtrum abſorbebant, nobis amareſcant : *Sic Domine me viſitaſti* (inquit idem Idiota) *& cor meum durum mutaſti, ut amara nunc ſentiam illa, quæ antea malè dulcia mihi erant, & qui lætabar tunc, cum malè in rebus peſſimis agebam, nunc*

Deus hominem à malis præſervat, cuſtodit. — Idiot. c. 19. — Pſ. 17. v. 3. — Pſ. 96. v. 10. — Idiot. c. 7.

incipiam tibi recogitare omnes annos meos in amaritudine animæ meæ.

13 Sunt & alii utiliſſimi, valdèque conſiderabiles charitatis effectus, qui à S. Auguſtino in quodam ſermone ſuo hiſce verbis tanguntur: *In adverſitatibus tolerat, in proſperitatibus temperat, in duris paſſionibus fortis, in bonis operibus hilaris, in tentatione tutiſſima, in hoſpitalitate latiſſima, inter veros fratres lætiſſima, inter falſos patientiſſima.*

S. Aug. ſer. 39. de temp.

14 S. Bernardinus in quodam ſermone, qui intitulatur, *De amore inter DEUM & animam*, multa nobis deſcribit motiva, per quæ nos DEUS ad ſe amandum efficaciter exſtimulat: *Primus ſtimulus*, inquit, *eſt dilectio Dei, dum anima conſiderat, quis eam amat, quia ſummè bonus: quantum eam amat, quia uſque ad mortem filii ſui: quare eam amat, quia non propter ſe, ſed propter illam: Secundus eſt Paſſio Chriſti: ſtimulat enim ad conſiderandum, quantus eſt qui patitur, quanta, quæ patitur, qua de cauſa. Tertius eſt largitas donorum, dedit enim dona ſpiritualia, corporalia, & temporalia. Quartus eſt inquinatio animarum, conſiderando peccatorum multitudinem, magnitudinem, ingratitudinem, & turpitudinem. Quintus eſt pulchritudo virtutum, conſiderando quantum per eas anima decoratur, nobilitatur, & deiformatur.* Hiſque ſtimulis amoris enumerandis uſque ad duodecimum incluſivè egregiè inſiſtit. S. Thomas quoque in Opuſculo ſæpiùs à nobis allegato tractatum quendam facit de decem gradibus amoris ſecundum Bernardum: *Primus, in quo facit languere utiliter: Secundus quærere inceſſanter: Tertius operari indeſinenter: Quartus ſuſtinere infatigabiliter: Quintus appetere impatienter: Sextus currere velociter: Septimus audere vehementer: Octavus ſtringere inamiſſibiliter: Nonus ardere ſuaviter: Decimus aſſimilari totaliter.*

S. Bern. ſer. 3. c. 1. Charitatis ſtimuli.

S. Th. op. 61.

15 Olim à viris admodum eruditis coram Alphonſo Arragoniæ Rege controverſia quædam agitata fuit, nimirum an verum ſit, quod amor generet amorem, & an hoc nullam patiatur exceptionem: Cui difficultati Sapientiſſimus hic Princeps affirmativè reſpondit, dicendo, maximam illam exceptionem quamdam pati in Deo reſpectu hominis, ſiquidem tametſi Deus hominem tenerrimè diligat, adeò ut fortiùs non poſſit; homo tamen erga Deum ſe ſic ardenter amantem adeò ingratum & frigidum exhibeat. Porrò anima à Deo electa in ſponſa præfiguratur dicente: *Dilectus meus mihi & ego illi.* Unde manifeſtum eſt reprobationis indicium, quando hæc amoris correſpondentia & reciprocatio in nobis minimè reperitur.

DISCURSUS VII.

ARGUMENTUM.

Deus tantopere erga nos beneficus conſideratur, quia quocumque nos vertimus, per communicata nobis beneficia amorem noſtrum erga ſeipſum exſtimulat, ſiquidem ipſum cunctas creaturas ad nobis ſerviendum ordinaſſe conſtat.

THEMA.

Multi ſunt amici dona tribuentis. Prov. 19. v. 6.

1 EXperientia conſtat, quod illi, vel maximè à nobis amentur, noſtroſque ſibi affectus rapere ſoleant, qui nobis benefaciunt, ſuntque de bonis ſuis erga nos munifici & liberales. Paulò ante idem Sapiens dixerat: *Divitiæ addunt amicos plurimos.* Hocque motivo S. Thomas utitur, ut nobis ardentem erga Deum noſtrum amorem inculcet: *Præponderat*, inquit, *evidenter Deus, qui tibi communicans & dat ſua & ſe: de donis datis magna & multa donavit in præterito: donat & donare non ceſſat in præſenti, ſed maxima & plura donabit in futuro.* Alius quoque ejuſdem nominis S. Thomas eleganter oſtendit, quantum affectum noſtrum ad ſe rapiat is, qui nulli alteri rei adeò intenta mente ſtudet, quàm ut nobis benefacere poſſit: *Naturaliter omnes ad amandum beneficos inclinamur.* Videturque hæc veritas, inquit ipſe, non ſolùm in hominibus, ſed etiam in animalibus brutis: *Videas ferociſſimum leonem feritate depoſita, caudæ motu, & vultus alacritate nutritori ſuo amiciſſimè blandientem, eumque à magnis incommodis & morte liberaſſe: urſus atrociſſima bellua non ſolum beneficiis manſueſcit, ſed & in ſignum gratitudinis, ut Domino ſuo placeat, ſecum familiariter & ad nutum ejus, meliori modo quam poteſt, & gratulatur, & ludit: juſſus ſaltare, ſaltat: luctatur etiam cum jubetur, nec ullum recuſat opus, quod ipſe perficere poſſit, ne hero ſuo & benefactori ſuo ingratus queat haberi, in quod vitium ſimiliter ne incidant Elephantes, paſcentibus ſe Indis manſuetiſſimè, & cordatiſſimè obſequuntur.* Unde ſanctus hic Archipræſul quamdam, ad confundendam humanam adversùs Deum benefactorem noſtrum miram ingratitudinem, deducit valdè utilem conſequentiam: *Cum tantum ſit animal*, inquit de Elephante, *tantarumque virium, homunculo debili pro beneficiis, quæ recognoſcit, ſervire non dedignatur, ſola rationalis creatura, proh pudor! beneficium ignorat, neſcit gratitudinem.* Didac. Stella qui tantum ſe probavit eſſe Divini amoris promotorem & deprædicatorem, prouti ex eo quem compoſuit, Tractatu clarè deducitur, iiſdem à Villanova adductis utitur motivis, in exemplum adducendo leonem & urſum, ambo animalia valde obſequioſa illis, à quibus alimenta ſua accipiunt: ſubditque pariter de aliis animalibus: *Animalia verò domeſtica, ut ſunt canes, equi, quæ ſigna amoris dominis ſuis oſtendunt, quæ quodcumque ſubeunt diſcrimen & periculum, ut ipſos tueantur? Solus ingratus homuncio dominum ſuum neſcit, qui illi benefacit, alit, ſuſtentat.* Unde & illo Iſaiæ textu utitur: *Cognovit bos poſſeſſorem ſuum, & aſinus præſepe Domini ſui: Iſrael autem me non cognovit. O hominis impudentia! Si bruta animalia interrogaveris, ipſa te docebunt.*

Hominum ingratitudo erga Deum beneficum.

S. Th. op. 61. c. 12.

S. Th. Vill. in dom. 17. Pent. conc. 3.

Did. Stell. in c. 10. Luc.

Iſa. 1. v. 3.

2 S. Maximus oculos ſuos in Volatilia conjicit, quæ cœleſtis ille Pater alit & ſuſtentat, de quo Unigenitus ipſius ait: *Reſpicite volatilia cœli, Pater veſter cœleſtis paſcit illa*: Hæ autem volucres cum aliud medium non habeant, quo ſe gratas exhibeant, ſuique amoris in alium ſigna nulla edere valeant, manè & veſperi mox, ut pabulum ſuum congruum acceperunt, cantillare incipiunt, velut certo quodam modo grates Deo perſolvere conantes: *Aves propter viles eſcas gratias agunt, in pretioſiſſimis epulis paſceris, & ingratus es?* Quot ſunt qui dum lautè paſti ſunt, non ſolum in amore Dei magis magiſque non eſſet veſcunt, quin potius in objectorum carnalium amore magis ardere incipiunt? Qua de re Deus noſter etiam ad ſtellas uſque lamentatus fuit: ſiquidem ipſos cœlorum orbes ad hanc tam abominabilem ingratitudinem obſtupeſcendam & deteſtandam invitavit: *Audite cœli: filios enutrivi & exaltavi, ipſi autem ſpreverant me.* Demùm verò bovis, & aſini exemplum ſubdit, qui Dominos ſuos à quibus nutriuntur, impensè diligunt.

S. Max. h. 2. de non tim. hoſt. Matth. 6. v. 26. Aves ſe gratas exhibent.

Iſa. 1. v. 2.

3 Richardus de S. Victore in aureo illo tractatu, quem de gradibus violentæ charitatis compoſuit, latè nobis qualia ſint vincula, quibus Deus corda noſtra in ejus amorem adſtringere voluit, exponit: *In funiculis Adam traham eos, in funiculis charitatis, qui ſunt iſti funiculi, niſi munera Dei? quæ ſunt iſta charitatis vincula, niſi Dei beneficia? Bona naturæ, gratiæ, gloriæ; his enim beneficentia vinculis obnoxium fecit, & benevolentia debitorem conſtituit, naturam condidit, gratiam contulit, gloriam repromiſit: Ecce funiculus triplex, bona conditionis, bona juſtificationis, & præmia glorificationis.* Enim vero beneficia vincula quædam fortiter nos ſtringentia eſſe, diu ante Richardum Sanctus Auguſtinus dixerat, unde ait: *Ad Dei dilectionem in nobis excipiendam, nutriendam, & augendam, nihil ita valet, ſicut beneficiorum ejus frequens & diligens recordatio.* Idiota quoque in libro, quem de amore Divino compoſuit, eamdem nobis conſiderationem ſcriptam reliquit, ita enim ait: *Orietur etiam amor ad te diligendum per beneficia à te multipliciter nobis collata, quia quicquid boni habemus, à te habemus, & ultra multa bona te ipſum nobis dediſti, cum de cœlo propter nos deſcendiſti.* Demum cap. 18. optimè ponderat, qualiter Deus olim populo ſuo ſe beneficum deinceps erga illum futurum eſſe promiſerit, terram fœcundando & fertilem efficiendo, eumque in cunctis bonis temporalibus omni optata proſperitate cumulando, ut hac ratione populus hic totum affectum & amorem ſuum in eo reponeret: *Tam exuberans eſt amor tuus, quod diligentibus te una cum ſpiritualibus bonis bona etiam temporalia concedas, ſicut dictum eſt à te: Si obedieritis mandatis meis, ut diligatis Dominum Deum veſtrum, & ſerviatis ei in toto corde veſtro, anima & mente veſtra, dabo pluviam*

Rich. de S. Vict. de gr. violentæ charit.

Oſee 11. v. 4. Beneficia Dei nos tenere debent ad amorem.

S. Aug. de dil. Deo c. 1.

Idiot c. 2.

cap. 18.

Deut. 11. v. 13. & 14.

viam

Digitized by Google

viam temperaneam & ſerotinam, ut colligatis fructum vini & olei, & fœnum ex agris.

Violentatio.

4 Temeratius ille, qui ut habetur in Euangelio, nuptiis ſine veſte nuptiali accumbere præſumpſerat ex Dei præcepto in ignem, ſeu tenebras exteriores juſſus eſt conjici: *Quomodò huc intraſti, non habens veſtem nuptialem? Mittite eum in tenebras exteriores.* Notandum eſt autem, quòd ille ne minimo quidem ſeſe verbo fuerit auſus defendere: *At ille obmutuit.* Cur ita? Numquid ſe ex improviſo vocatum eſſe, aut verò ſibi? ad ſe hoc ornatu induendum tempus debitum defuiſſe reſpondere poterat: Nequaquàm id aſſerere audebat, quia veſtis illa nuptialis unicuique ad illas nuptias ingredienti dabatur; quia *Non eſt, qui ſe abſcondat à calore ejus.* Porrò veſtis illa charitatem ſymbolicè ſignificabat: *Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris, per Spiritum Sanctum, qui datus eſt nobis.* Undè Idiota ait: *Iſta veſtis ex pretioſis filiis, id eſt, ex tuis beneficiis homini collatis eſt contexta, & à te ſubtili magiſterio facta, & decorata.* Quis uſpiam in hac vita inveniri poterit, qui non ſe quaquaverſum innumeris Dei noſtri bonis cinctum & circumdatum eſſe fateri debeat? Quis igitur retrorſum ire poterit, ut illum non amet? Richard. de S. Victore ait: *Reduc oculos ad hæc inferiora, & vide de quæ videntes plerique, non vident, & adverte ſi non cuncta, quæ vel nobis in proſperis ſerviunt, vel contra nos ſæviunt in adverſis, quædam non ſint charitatis calcaria urgentia quodammodo ad curſum amoris.* Diſcurre per univerſam naturam creatam, & conſidera, omnia in ipſa ad bonum & commodum noſtrum, necnon ad noſtram ſibi conciliandam benevolentiam & affectum ordinata eſſe: *Hoc cœlum & terra, mare, & aera, hic circuitus temporum redivivus, patribus antiqua innovans, dilapſa reformans, conſumpta reſtaurans, implere non ceſſat, ut ſic hæc communia continua beneficia reſpuere, nemo eſt, qui poſſit, ita eum qui benefacit, non diligere, nemo eſt qui debeat.*

Matth. 22. v. 12. & 13.

Pſal. 18. v. 7.

Idiot. c. 24.

Rich. de S. Vict. de gr. chat. c. 10.

5 S. Bernardus de modo benè vivendi, nobis Deum offendendi licentiam concedit, cum hac tamen limitatione, ut ſcilicet ibi dumtaxat fiat, ubi illum præſentem non invenimus: *Ibi pecca, ubi Deus non eſt;* at verò Tertullianus ait: *Plena & occupata ſunt omnia ſuo auctore.* Idem quoque nos in caſu noſtro aſſerere poſſe videmur: Noli amare Deum, niſi ubi illum erga te beneficum ſentias: *Sed ſic eſt,* quòd Deus noſter nulli alteri rei adeò intentè incumbit, nil aliud cogitat, quam ut modos adinveniat, quibus hoc obtineat, ut tu amoris & benevolentiæ ſuæ fructibus gaudere & frui poſſis? Ergo & tu illi per affectum & gratitudinem tuam correſpondere teneris. Didac. Stella ait: *Saltem amorem ejus amplectere ea tempore ſolum quo tibi benefacit, cum vero beneficia non contulerit, non eum diligas; parum certè homo ab homine peteret, qui ſolum poſtularet, ut ſi quando beneficia aliqua ipſo actu in eum exerceret, tum temporis diligeret; cum igitur Deus omni tempore & omni hora beneficiis factis alia majora & ampliora ſemper cumulet, amorem ſemper illi debes.* Et ideò Sanctus Auguſtinus injuriam illam, quam anima ingrata Deo facit, dum tot ſe ab eo beneficiis cumulatam cernens eum non amat, graviter exprobrat dicens: *Majorem charitati ejus injuriam facis, ſi dona illius accipis, & tamen viciſſitudinem dilectionis non impendis.*

S. Ber. de modo benè viv.

Tertull. con. Mar. c. 13.
Deus nobis ſemper benefacit ergo amandus.

Did. Stell. in c. 10. Luc.

S. Aug. l. de dil. Deo c. 8.

Confirmatur.

6 Qua autem moneta immenſum illud & inſolitum debitum, quo Deus per innumerabilia bona, quæ nobis continuò communicat, nos obſtringit, ſatisfacere ſaltem aliqua ex parte poterimus? non alia profectò, quam moneta dilectionis & amoris; hunc enim amorem loco ſufficientis remunerationis habet, imò illum omnibus rebus ſuperiorem æſtimat, quas ei alias offerre poſſumus: *Si dederit homo omnem ſubſtantiam domus ſuæ pro dilectione, quaſi nihil deſpiciet eam.* Hunc amorem nos exſolvere debemus pro ſatisfactione non gratuita, ſed debita: *Quis plantavit vineam,* inquit Stella, *& de fructu illius non comedit? cui fructus niſi ei, qui arborem plantavit? cui obſecro eſt amor debitus, niſi ei qui potentiam dedit amandi? quis bona ſibi facientem non amat?* Sanctus autem Auguſtinus, nihil ad propoſitum noſtrum melius dicere poterat, quam dum ait: *Aut dona illius, ſi potes reſpue, vel ſi dona illius reſpuere non potes, viciſſitudinem dilectionis repende.* Richardus de S. Victore per omnia hæc bona creata ſe convertens, hominemque omni ex parte tot divinis beneficiis circumdatum videns, dicit, hæc omnia acutiſſima eſſe calcaria, quibus ille ad cœleſtem benefactorem ſuum amandum exſtimuletur. En verba ipſius propria: *Deniqu*e qua parte ſubrepere poſſit illius oblivio, qui præter illos radius incircumſcripti luminis, præter illos rivos incorruptæ dulcedinis, quibus ineffabiliter in animam influit, in rebus etiam viſibilibus amanti ſe exhibere non ceſſat? Integer quippè amator Dei quocumque ſe vertit, familiarem habet admonitionem amoris, rebus his pro ſpeculis utitur, & in omni quod cernit, ſui amatoris ſibi reſultat memoria.

Cant. 8. v. 7.

Did. Stell. ib.

S. Aug. ibid.
Rich. de S. Vict. p. 1. de gr. chat. c. 3.

7 S. Auguſtinus ad eam nos conſiderationem invitat, qua omnes creaturas ad noſtrum fuiſſe ſervitium ordinatas cognoſcamus, dicit enim: *Quid tibi dedit o anima mea ſponſus tuus? Reſpice univerſum mundum iſtum & conſidera ſi in eo aliquid ſit, quod tibi non ſerviat: Omnis creatura ad hunc finem, curſum ſuum dirigit, ut obſequiis tuis famuletur, & utilitati deſerviat, tuiſque oblectamentis pariter & neceſſitatibus, ſecundum affluentiam & deficientiam occurrat.*

S. Aug. de dil. Deo c. 4.
Omnia creata in noſtrū ſervitium.

8 Notanda verò hic ſunt verba illa Auguſtini ſtatim adducta: *Tuis oblectamentis deſerviat.* Neque enim optimo Deo noſtro viſum fuit ſufficere, quòd pro neceſſaria hominis proviſione tot creaturis eſſe ſuum dederit, ſiquidem ad eum in Dei amorem magis exſtimulandum, multas inſuper ad ſolam ejus delectationem & recreationem creavit. Quo enim alio fine flores cum ſua fragrantia, & colorum ſuorum venuſtate creatos fuiſſe exiſtimas, quam ad noſtras delitias? Aves ſimiliter, quæ cantus ſui nos harmonia delectant multaque alia animalia, quæ ſoli recreationi noſtræ deſerviunt, quid obſecro aliud ſunt, quam teneriſſimi affectus illius, quo cum nos hic Creator amat, evidentiſſima indicia? Id quod Senecæ ſolo licet naturæ lumine illuſtrato occaſionem dedit, ut ſequentia ſcriberet: Neque enim neceſſitatibus tantummodò noſtris proviſum eſt, uſque in delitias amamur: *Omnia ſubjeciſti ſub pedibus ejus, oves & boves univerſas, inſuper & pecora campi, volucres cœli & piſces maris, qui perambulant ſemitas maris.*

Multa ſunt creata ad hominis delectationē.

Sen. l. 4. de ben. c. 5.

Pſal. 8. v. 8.

9 Quod ſi virtutes examinemus quas herbis ſubminiſtrat, inveniemus, quod eæ, quæ nutrimento noſtro non ſerviunt, alimentum ſint eorum animalium, quæ ad uſum, vel alimentum noſtrum ſunt deſtinata, vel ſaltem occulta quadam præditæ ſint virtute, licèt ea nos lateat. Ex animalibus ſimiliter aliqua creata ſunt, ut nos in portandis oneribus, terraque aranda à laboribus ſublevent, vel ut excrementis ſuis terram impinguent, alia verò ut carnes, lanam, pelles, & alia nobis ſubminiſtrent. Terra item cum pluviis indigeat hæ de uno tempore in aliud, mediantibus vaporibus à radiis ſolaribus in ſublime attractis in aere producuntur; Vapores autem cum ventis indigeant, ut à terra marique in mediam aeris regionem uſque, ubi generari ſolent, eleventur, ideò hi venti mediantibus terræ exhalationibus producuntur; Exhalationes autem iſtæ ſponte propria non aſcendunt, niſi attrahantur à Sole, qui demum cœleſti quadam intelligentia, vel Angelo opus habet, qui totam ejus, unà cum primo mobili, totque aliis cœleſtibus ſphæris circumagat, & giret. Tandem verò Angelus ordinem, ſive imperium ſuum ab illo benigniſſimo Deo accipit, qui hominem tam ardenter, tamque tenerè amat.

Alimentum Medicinam ſuſtentatio, &c.

10 Dicite igitur nunc ſodes, quis talem aliquem Regem, vel mundi Monarcham non diligat, qui unà cum ſubditis ſuis, quovis die, quacumque hora, imò quolibet momento, aliud non curat, nec aliud cogitationibus ſuis verſat, quam ut ei benefaciat, ſuiſque divitiis cumulet. Optimè Tertullianus ait: quod *Homo cura ſit divini ingenii,* quòd verum eſſe DEUS ipſe teſtatur, dum ait: *Quid ultra potui facere & non feci?* Ipſe in eo ſemper occupatur, ut lautam & copioſam nobis menſam inſtruat, & tamen verè Deus dicere poteſt: *Filios enutrivi, ipſi autem ſpreverunt me.* Quonam putas fine Deus abundantem adeò homini proviſionem curavit, quam ut ejus ſibi quotidianum amorem tantò efficacius adiſceret?

Ut Deum amemus.

Tertull.

Iſa. 1. v. 2.

11 Chryſologus ait: *Quicquid cœli micat, radiat, & ſplendet ornatus, quicquid terra fragrat in floribus, ſapit in fructibus, in animantibus gaudet, noſtro amore factum, noſtra addictum eſt ſervituti?* Ubi notanda

Chryſol. ſer. 61.
Omnia ſunt creata propter nos.
S. Aug. ib. c. 4.

ſunt verba illa: *noſtro amore factum*, S. Auguſtin. quoque poſtquam longum quendam bonorum innumerabilium, quibus à Deo cumulamur, texuiſſe catalogum, tandem ita concludit: *Qui tantum dare voluit, multum dilexit, tantum ergo diligens, & tam diligendus dono ſuo demonſtratur; & quam ſtultum eſt amorem tam potentius non ultro concupiſcere, quam impium, quam perverſum eſt tam diligentem non amare*; Chryſoſtomus nos, ut oculos in cuncta viſibilia bona ſeriò dirigamus, hiſce verbis monet: *Omnia quæ videntur cœlum, terram, maria, aerem, quæque in ipſis ſunt omnia animalia, plantas, ſemina, cauſa noſtri effecit.*

Chryſoſt. h. 62. in Matth.

12 Verùm enim verò parum nimis hi omnes ſancti Patres dixerunt; quia bona quoque inviſibilia, ipſumque cœlum Empyreum pro nobis creata, & in noſtram habitationem facta fuerunt, quia in terra iſta, velut in exilio vivimus, & tanquam viatores ad illam cœli patriam ambulamus: *Poſſidete paratum vobis regnum à conſtitutione mundi*. Angeli quoque creati fuere, ut nobis miniſtrarent, noſque cuſtodirent, atque vigilias & excubias pro nobis agerent: *Angelis ſuis Deus mandavit de te, ut cuſtodiant te*. Cœli extenſi fuere, ut benignos ſuper nos fluctus irrorarent; tempus in partium anni, ſive ſtationum viciſſitudinem creavit; Stellas in cœli ſtellati ornatum, & elegantiam condidit, aer ad noſtram reſpirationem, ignis ad calefactionem corporum noſtrorum, terra ad fructificandum nobis fuere producta. Univerſa bona iſta, in ſubſtantia, inquit Bernardus, pro quonam putas fuere producta? *Cui putas? nulli niſi tibi*. Verumtamen hic noſtri amantiſſimus minimè contentus de eo, quod ad benefaciendum nobis ſuam, ut ita dicam potentiam exhauſerit: *Fecit potentiam in brachio ſuo. Quid ultra potui facere & non feci?* inſuper ſemetipſum nobis dare voluit: *Semetipſum exinanivit*, ut nos locupletaret. S. Auguſtin. dum ita meditaretur: *Ut totus tibi ſervirem, omnia in meum ſervitium tradidiſti*, parum nimis dixit, ſiquidem inſuper ſemetipſum, qui donum quodam eſt cunctis creaturis longè majus, & excellentius donavit; de quo Sanctus Franciſcus dicere ſolebat: *Deus meus & omnia*.

Deus ſemetipſum nobis dedit.
Mat. 25. v. 34.
Pſ. 90. v. 11.
S. Bern. 15. ſup. Pſ. Qui habitat.
Luc. 1. v. 51.
Philip. 2. v. 7.

DISCURSUS VIII.

ARGUMENTUM.

Alia Deum amandi motiva examinantur, ſiquidem ad hoc, ut illum amemus, eſſe quoddam adeò nobile, & ad ejus ſimilitudinem factum nobis contulit, cunctaſque creaturas noſtro ſervitio deputavit.

THEMA.

In charitate perpetua dilexi te, ideò attraxi te. Jerem. cap. 31. v. 3.

S. Aug. l. de dil. Deo c. 2.
Charitatis motiva.

S. Auguſtinus in libro quem de amore Dei compoſuit, ad homine amoris igne accendendum remedium valdè efficax, primorum natalium noſtrorum conſiderationem eſſe cenſuit: *Ut amor Dei in te amplius excitetur, & creſcat, conſidera diligenter, à quo, quare, vel ad quid creatus ſit homo, quæve DEUS propter hominem creavit.*

2 Moyſes infantulus Nili ripæ in caretta ſcirpea innatans, in procinctu erat, ut ſubmergeretur; cum ecce filia Regis illum ex cœleſti utique inſtinctu, non ſolum ab imminenti ſubmerſionis periculo benignè ſubtraxit, verùm etiam tanquam filium ſuum in aula Regis educari curavit. Verumtamen ſtatus uniuſcujuſque noſtrum longè miſerabilior fuit, priuſquam eſſe noſtrum reciperemus, ſiquidem quid nihilo pejus, aut deterius dari, aut imaginari poteſt, è quo tamen ſupremi Dei altiſſima Majeſtas, eſſe quoddam adeò nobile, quale hominis eſt, eduxit, de quo Pſalmiſta cum ſtupore ita canit: *Minuiſti eum paulo minus ab Angelis, gloria & honore coronaſti eum, & conſtituiſti eum ſuper opera manuum tuarum; Omnia ſubjeciſti ſub pedibus ejus*; adeòque hominem è profundiſſima nihili abyſſo ad ſubliminiſſimum Cœli culmen hominem collocavit; *Creaſti nos Domine ad te; Poſſidete paratum vobis regnum; dedit eis poteſtatem filios Dei fieri; Quod ſi filii & hæredes, hæredes quidem Dei, cohæredes autem Chriſti*. Et quidem certiſſimum eſt, in Dei nos ardenter amantis effectum fuiſſe, ut proinde homini per os Jeremiæ Prophetæ lamentando dicere jure meritò poſſis: *In charitate perpetua dilexi te, ideò attraxi te miſerans*. S. Baſilius ait: Non rogatus, non ſupplicatione invitatus, non exiſtenti dedit; cui enim homo ad eſſe hoc adeò nobile recipiendum ſe recommendare, aut ſupplicare potuiſſet, qui nullum etiamnum eſſe habebat, imò qui in ultima nihileitatis abyſſo reconditus latebat?

Exod. 2. v. 5.
Ex nihilo nos Deus creavit.
Pſ. 8. v. 6.
Matt. 25 v. 4.
Joan. 1. v. 12.
Rom. 8. v. 17.
Jer. 31. v. 3.
S. Baſ. or. 92.

3 S. Thomas de Villanova optimè conſiderat, quòd ex eo quod Deus nos ab æterno, priuſquam in mundo videremur, amavit, magnum nobis ad ipſum redamandum ſtimulum addat: *Eſt & alia ratio debiti amoris, quia tu etiam diligis me, & prior dilexiſti me; Non quaſi nos dilexerimus ipſum*, inquit Apoſtolus, *ſed quia ipſe prior dilexit nos; prior dilexiſti me Domine, quia ſine merito, vel debito aliquo feciſti me; Quid enim tibi feceram, antequam eſſem, ut faceres me; ex tam multis poſſibilibus creaturis, quas creare poteras, placuit tibi ſuſcitare me de nihilo*. Et quidem nunquid verum exceſſivæ in nos charitatis ſignum fuit, quod dum nos de nihilo produxit nobis non eſſe aliquid ſilicis alicujus, vel herbæ, vel tygridis, vel formicæ dederit, ſed potiùs nos per eſſe quoddam adeò nobile honoravit. S. Gregorius Nyſſenus pulchrè quærit: *Quis me, cum pulvis inanimus eſſem, vita pariter & mentis participem fecit? quis hoc lutum ad imaginem figura divina formavit?* Utique charitas artifex fuit, qui idipſum præſtitit.

S. Th. Vill. ſer. de S. M. Magd.
Prior dilexit nos.
S. Greg. Nyſſ. in or. Dom.

4 *In Charitate perpetua dilexi te, ideò attraxi te*; Ubi benè, & ſingulari cum emphaſi notanda eſt illa verbi, *attraxi*, proprietas; Etenim Sol radiis ſuis viles & abjectos vapores ad ſe de terra attrahit, eoſdemque ad mediam uſque aeris regionem ſubvehit, ubi luminoſæ & reſplendentes nonnunquam formantur impreſſiones, cometæ nimirum, fulgura, & ſtellæ licet erraticæ: *Quid eſt homo, quod memor es ejus?* Homo utique ante ſuam creationem nihil aliud, quam quidam luti pugillus fuit, & tamen lutum hoc in ſupremi artificis manu, viliſſimus hic vapor à Sole juſtitiæ irradiatus ad humanæ naturæ ſublimem dignitatem evectus fuit: *Minuiſti eum paulo minus ab Angelis, &c.* Unde S. Auguſt. ait: *Cogita quod aliquando non fueris, & ut eſſe inciperes, hoc Dei dono acceperis; donum ergo ejus erat, ut fieres*. Idem quoque immenſum hoc Creationis beneficium in capite, quod undecimum eſt, affectuoſis hiſce verbis diligenter examinat: *Diſcernere me ab illis, qui vel abortivi projecti ſunt ab utero, vel intra materna viſcera ſuffecati, pœnæ videntur concepti, non vitæ. Accepi ergo ut ſim, accepi ut homo ſim, accepi intellectum, qui interſit inter me & pecus, accepi corporis formam, accepi in corpore diſtinctionem ſenſuum, oculos ad videndum, aures ad audiendum, nares ad odorandum, manus ad contrectandum, palatum ad guſtandum, pedes ad ambulandum*; Demùm verò ad ea, quæ altioris ſunt conditionis in homine, ſeſe reflectit, nimirum ad nobiliſſimas animæ potentias: *Accepi amplius, mentem ſcilicet, quæ poſſit intelligere, quæ poſſit capere veritatem, quæ poſſit indagare, deſiderare Creatorem, laudare, & inhærere illi.*

Jer. 31. v. 3.
Ad tantam evexit dignitatem.
Pſ. 8. v. 5.
Pſ. 8. v. 9.
S. Aug. l. de dil. Deo c. 6. & c. 11.

5 B. Ægidius qui ſocius fuit S. Franciſci, ut ſæcularem quendam ad verum Dei amorem accenderet, die quodam in hunc cum ipſo diſcurſum digreſſus fuit; Erat aliquando non nemo, qui nec manus, nec pedes, nec oculos habebat, qui dum ab amico ſuo interrogaretur, an ſi aliquis in mundo inveniri poſſet, qui ei lumen daret ad videndum, ad ambulandum pedes, necnon & manus quas non habebat, ei donaret, eum etiam amaturus, ſeque erga hunc benefactorem gratum exhibiturus eſſet, miſer ille è veſtigio reſpondit, me ei omnibus diebus vitæ in ſervitutem etiam duriſſimam adducerem; Quo reſponſo accepto Ægidius cœptum diſcurſum reſumens, ei dixit; Ecquis autem ille eſt, qui tibi oculos, aures, linguam, manus, pedes, caput largitus eſt? quis nobiliſſimum hoc corporis & animæ compoſitum tibi donavit? Non alius utique quàm DEUS: *Manus tuæ Domine fecerunt me & plaſmaverunt me totum in circuitu*; ac proindè ſi te in ſervitutem addiceres hominis illius, qui tibi ſolum manus, pedes, & oculos dediſſet, qualis igitur, aut quænam eſt tua erga DEUM gratitudo, & amor, qui tibi ultra hoſce ſenſus omnia alia donavit, imò & animam ipſam, eamque ad imaginem & ſimilitudinem ſuam tribus nobiliſſimis potentiis ſuis inſtructam creavit?

Omnia quæcunque habes dedit.
Pſ. 118. v. 73.

6 Myſterii plenum eſt verbum illud, quo Pſalmiſta

uti-

Omnia ſubjecit creaturas, ut eum diligeret Creatorem.

nitur, quando de hominis creatione tractans, ita canit: *Omnia ſubjeciſti ſub pedibus ejus*; nimirum voluit DEUS, ut omnes Creaturæ homini ſerviant, ſed quo fine putas? Videlicet ut homo hoc calcari ad amorem & ſervitium Creatoris ſui tanto magis excitetur; Id quod S. Auguſtinus confirmat, dum ait: *Poſitus eſt ergo homo, ut ei ſerviretur, & ut ipſe ſerviret, ut acciperet utrumque, & reflueret totum ad bonum hominis, & quod accepit obſequium, & quod impendit; ita enim voluit DEUS ſibi ab homine ſerviri, ut ea ſervitute non Deus, ſed homo juvaretur, & voluit, ut mundus ſerviret homini, ut exindè ſimiliter juvaretur homo.* In qua Auguſtini ſententia notanda præcipuè ſunt ultima verba; Etenim DEUS mundum hunc creavit, non ſolùm ad hoc, ut nobis hominibus ſerviret, verum etiam ut calcar nobis eſſet quo ad ejus excitaremur & accenderemus amorem, dum omnes Creaturas ad commodum & ſervitium noſtrum deputatas eſſe conſpicimus. Idem quoque Sanctus Doctor alibi ita meditatur: *Ad ſenſuum meorum oblectamenta ſingula, ſenſibus ſingulis convenientia creavit Deus, multa pulchre lucentia, canorè mulcentia, ſuaveolentia, tactu placentia; aliud percipit viſus, aliud auditus, aliud olfactus, aliud guſtus, viſum paſcit pulchritudo colorum, ſuavitas cantilenæ mulcet auditum, fragrantia odoris olfactum, dulcedo ſaporis guſtum.*

S. Aug. ibid. c. 2.

Cap. 11.

Omnia conſervat creata.

7 Neque DEI erga nos bonitati & amori ſufficit tales in ſervitium noſtrum deputaſſe creaturas, quæ de momento in momento interituræ fuiſſent, ſed eaſdem à mille ſexcentis, & amplius annis ab hinc continuò, & inceſſanter in noſtrum ſervitium conſervat; Et fortaſſe hoc ipſum eſt, quòd David hiſce verbis dicere voluit: *Aperiente te manum tuam, omnia implebuntur bonitate: avertente autem te faciem turbabuntur, auferes Spiritum eorum & deficient, & in pulverem ſuum revertentur.* Neque enim hæc duntaxat naturæ, fortunæ, & gratiæ bona nobis conſervat, verùm etiam in ſuo continuat vigore omnes creaturas, ut nobis inceſſanter deſerviant, à principio namque mundi uſque huc eandem conſervat lucem, eundem in Sole curſum, eaſdem in cœlis influentias, eandem in elementis activitatem, eundem in ſeminibus virtutem, eandem fœcunditatem in terra, & ſic de aliis diſcurrere licet.

Pſ. 103. v. 28.

8 S. Auguſtinus de eodem immenſo beneficio ita ſcribit: *Neque enim ſicut ſtructura ædium, cum fabricaverit quis & abſceaſe, atque illo abeunte, atque abſcedente, ſtat opus ejus, non ita mundus, vel ictu oculi ſtare poterit, ſi ei DEUS regimen ſui ſubtraxerit.* Etenim illas conſervare, idem eſt, quòd eiſdem continuò novum eſſe ſubminiſtrare; quòd idem fortaſſe Chriſtus in S. Joanne dicere voluit, dum ait: *Pater meus uſque modo operatur*; Intueamini fontem aliquem aquas ſuas per modum crateris, vel calicis, aut ſpeculi cujuſdam evomentem; certiſſimum verò eſt, quod quamprimum perennis ille Aquarum fons deficeret, figura quoque iſta ſubito ceſſatura eſſet; ita quoque omnes creaturæ ab hoc inexhauſto omnis boni fonte productæ, ſubitò defecturæ eſſent, ſi DEUS iiſdem benigniſſimum influxum ſuum ſubtraheret: *Ad nihilum devenient tanquam aqua decurrens.* Et S. Auguſtinus: *Quæ ſubminiſtratio*, inquit, *ſi auferatur ſtatim interibunt.*

S. Aug. l. 4. de Gen. ad lit. c. 12.

Joan. 5. v. 17.

Pſ. 57. v. 8.
S. Aug. Ench. c. 27.

Pro tot beneficiis amorem rependendo.

9 Porrò ex hactenus dictis clarè deducitur, quod DEUS non ideò ſolum nobis amandus ſit, quia in noſtrum beneficium & commodum omnibus creaturis eſſe ſuum contulit, verùm etiam quia illud de momento in momentum continuò conſervat: at verò in tanti beneficii condignam gratitudinem per aliud nihil Deo æquè ſatisfacere poſſumus, quam per cordiales actus veri amoris: *Multum accepiſti*, inquit S. Auguſtinus, *& nihil à te habuiſti, at pro omnibus his non habes quid retribuas, niſi tantum ut diligas.*

S. Aug. de dil. Deo c. 6.

10 Ad divinum hunc in nobis accendendum ignem. S. Laurentius Juſtinianus aliud quoddam motivum hiſce verbis poſt ſe ſcriptum reliquit: *Deum cogit amare natura, quia creata ab ipſo, quare inexcuſabilis eſt etiam omnis infidelis, ſi non diligit Dominum: ſi naturaliter amat Patrem filius, quanto magis Deum homo vehementius debet diligere?* Quod argumentum ſequenti poſſumus ſimilitudine confirmare; Etenim ſi rudis quidam & impolitus lapis ab omnibus tranſeuntibus conculcatus, à ſculptore quodam celeberrimo è luto ſublevata ab eodem per artis ſuæ magiſterium ſtatua quædam pulcherrima efficeretur, adeò ut publico totius populi cultui expoſita paſſim ab omnibus adoraretur, utique ſi ſaxum iſtud, vel modicum haberet rationis veſtigium, artificem iſtum, qui illud tam nobili eſſe donaſſet, maximòpere diligeret? Jam verò conſtat, quòd homo ceteræ cujuſdam vilis & abjectus pugillus erat: *Memento quæſo, quod ſicut lutum feceris me*: nihilominus poſtquàm Deus ille, de qua ſcribitur: *Manus tuæ Domine fecerunt me & plaſmaverunt me totum in circuitu*; Lutum hoc in manus ſuas ſumpſit, vivam quandam ſui ipſius ſimilitudinem & imaginem inde formavit: *Ad imaginem & ſimilitudinem ſuam*, ut illud in æternam beatitudinem reponeret: *Creaſti nos Domine ad te*, ut Angelorum veri ſimus conſortes: *Minuiſti eum paulo minus ab Angelis, gloria & honore coronaſti eum, & conſtituiſti eum ſuper opera manuum tuarum.* Verùm enim verò quænam, vel qualis eſt noſtra erga ſummum hunc benefactorem noſtrum gratitudo, qua beneficium tam ingens ab eo acceptum agnoſcimus? quid ſi illa ab artifice tam egregiè exculta ſtatua, mox ut jam ab eodem omnibus numeris abſoluta eſt, manum ſuam ad dictum artificem graviter percutiendum erigeret, quid de ea diceres? nunquid ipſa in minutiſſimas partes, imò in pulverem redigi mereretur? Et tamen hæc communiter eſſe ſolet hominis erga Deum pro receptis beneficiis grati animi ſignificatio, quod eum graviter offendat, aut contumelia afficiat: *Hæccine reddis Domino ſtulte & inſipiens? Numquid non ipſe eſt pater tuus, qui poſſedit, fecit & creavit te.* Etenim oculis noſtris in offenſam ejus abutimur per laſcivos obtutus: *Pedes veloces ſunt ad effundendam ſanguinem?* Lingua noſtra ad maledicentias, blaſphemias, & contumelias aliorum laxatur. Undè S. Auguſtinus ſuper illa verba Pſalmi: *Secundùm altitudinem cœli à terra*, ita ſcribit: *Peccant homines ſub cœlo, faciunt omnia mala ſub cœlo, & tamen proteguntur à cœlo.*

Laur. Juſt. de lig. vit. c. 7.
Charitas ſimilitudine ſuadetur.

Job 19. v. 9.

Job 10. v. 8.

Hominum ingratitudo.

Deut. 32. v. 6.

Pſ. 13. v. 3.

S. Aug. ib. Pſ. 102. v. 11.

11 Joſeph à Domina ſua tentatus reſpondit: *Quomodo poſſum hoc malum facere, & peccare in Dominum meum? omnibus mihi traditis ignorat, quid habeat in domo ſua, &c.* Hoc idem jure meritò eſſe deberet cujuſlibet animæ motivum, ad hoc ut in amore Dei ſolida conſiſteret, nec ſe ab illo ad Creaturas deflecteret, nimirum maturè ponderanda ab ipſo eſſent immenſa & infinita, quibus illum Deus cumulavit, beneficia, ideòque in reſpectu, divinorumque præceptorum ejus obſervantia firmiter perſiſtendum.

Gen. 39. v. 9.
Ponderentur Dei beneficia.

12 S. Thomas porrò ulterius ad formationem noſtram hiſce verbis conſiderandam progreditur: *Amo Patrem, à quo ſolummodo habeo materiam corporis, cauſam libidinis, originem reatus: potius amabo Patrem, qui corpus formavit, animam inſpiravit.* Deut. 32. *Numquid non ipſe eſt Pater tuus qui poſſedit te, & fecit, & creavit te? Fratres amantur ut proximi, & ſpecialius gemelli diligunt ſe; amas fratrem, qui tecum dividit, dividendo diminuit tibi paternum amorem, hunc fratrem ama potius, per quem erga te crevit, quantum ad affectum, amor paternus, per quem hæres efficeris.* Enim verò ſi attentè quænam præcipua hominis pars ſit, conſideraremus, fateremur utique, quod ex quo hæc nulla eſt alia, quam anima, primo loco nobis Deus tanquam Pater noſter agnoſcendus & amandus ſit, ſiquidem ipſe eſt qui eam creavit, ipſe qui eam infudit, & huic corpori noſtro mirabiliter univit: *Et nunc Domine, Pater noſter es tu, nos vero lutum: & fictor noſter tu, & opera manuum tuarum omnes nos.* Clariùs autem veritatem hanc proteſtata fuit ſancta illa Machabæorum mater, virago utique generoſiſſima, ſiquidem filiorum ſuorum in honore Dei ab infidelibus contumeliati defendendo conſtantiam admirans, hiſce eoſdem verbis alloquitur: *Neſcio qualiter in utero meo apparuiſtis; neque enim ego ſpiritum, & animam donavi vobis, & vitam, & ſingulorum membra non ego ipſa compegi; ſed enim mundi creator, qui creavit hominis nativitatem, quique omnium invenit originem.*

S. Th. op. c. 13.
Ametur Deus Pater, ac frater.

Deut. 32. v. 6.

Iſ. 64. v. 8.

2. Mac. 7. v. 22.

13 S. Thomas ad primum orationis Dominicæ, ſive quotidianæ verbum, ſcilicet: *Pater noſter*, ſeſe reflectens ait: *Dicitur Pater ratione ſpecialis creationis, quia creavit nos ad imaginem & ſimilitudinem ſuam, quam aliis Creaturis inferioribus non impreſſit.* Unde nullibi ipſum aliarum Creaturarum patrem appellari reperietis, ſed ſolius hominis pater dicitur, idque quia illum ad imaginem & ſimilitudinem ſuam creavit: *Patrem nolite vo-*

S. Th. op. 7. de or. Dom.
Deus autem ſpecialiter hominum Pater.

care

Digitized by Google

care vobis ſuper terram, unus eſt enim Pater veſter, qui in Cœlis eſt. Quonam verò potiſſimùm fine hanc homini imaginem & ſimilitudinem ſuam impreſſit? Audite S. Auguſtinum id clarè his verbis edicentem: *Ut factorem ſuum pro imagine cognoſcat, & pro ſimilitudine diligat*.

S. Aug. l. de Spir. & an.

14 S. Ambroſius lib. de dignitate conditionis humanæ, hunc Geneſis textùm examinans dicit, quòd ſicut in DEO, licèt unius tantum naturæ exiſtat, tres tamen perſonæ inveniuntur, ita anima licèt unica dumtaxat ſubſtantia & natura ſit, tres nihilominus includit potentias, id quod nobis licet differentibus verbis in illo homini dato & impoſito amoris præcepto, inſinuatur: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, ex tota anima tua, ex tota mente tua, id eſt, ex toto intellectu, ex tota voluntate, & ex tota memoria*: quaſi animæ ad ſimilitudinem ſuam creatæ dicere vellet: ſicut in Deo in una ſimpliciſſima natura, tres perſonæ ſunt eamdem habentes voluntatem & amorem; ita quoque, licèt in anima noſtra tres ſint diſtinctæ potentiæ, hæ tamen omnes in unam voluntatem & amorem erga Deum & Creatorem ſuum conſpirare, uniri, & concordare debent. Equidem certum eſt, quòd ſimilitudo cauſa exiſtat amoris, ac proindè Deus ad ſimilitudinem ſuam hominem formavit, ut tantò eum vehementiùs diligeret, & ut neminem ſibi in rebus creatis ſimilem eſſe conſpiciens, totum affectum ſuum ad eum à quo creatus eſt, inclinaret.

S. Ambr. Quòd ad ſuî creavit ſimilitudinem, ut diligeretur.

15 DEUS utique homini per unicum dumtaxat voluntatis ſuæ actum eſſe ſuum dare potuiſſet: *Dixit & facta ſunt; verbo Domini cœli firmati ſunt*; attamen ad corpus humanum formandum Deus manum ſuam in luti maſſam mittere voluit, ſupremumque trium divinarum perſonarum conſiſtorium, ut ita dicam, ſimul congregavit, nobiliſſimamque hanc ſanctiſſimæ Trinitatis imaginem præmiſſo conſilio, & deliberationem mutua creare voluit: *Faciamus hominem ad imaginem & ſimilitudinem noſtram*; Imò ex ſuis, ut ita loquar, præcordiis animam, quam ei inſpiraret, eduxit: *Inſpiravit in faciem ejus ſpiraculum vitæ, & factus eſt homo in animam viventem*, idque totum homini præſtitit, ut homo quantoperè illum diligat, cognoſcere poſſet, eumque ad ſe reciprocè redamandum veluti dato pignore ſubarrharet: *Ut pro ſimilitudine diligat*. Unde S. Bernardus ad hominem ſe convertens, hiſce eum verbis alloquitur: *Ecce in januis eſt, qui fecit cœlum & terram, & Creator tuus eſt, tu creatura; ille figulus, tu figmentum. Totum ergo quod es, illi debes, à quo totum habes, illi præcipuè Domino, qui & refecit, & benefecit tibi*.

Proſecutio.

Gen. 1. v. 26.

S. Bern. ſer. de quod dono.

16 Denique aliud quoddam hujus amoris incentivum eſt, ſcire, & intimè conſiderare, quòd quicquid Deus operatus eſt, id totum ad noſtrum commodum ab eo præſtitum fuit, cùm ille noſtra opera, nec quicquam indigeat; Et hoc eſt quod S. Auguſtinus hiſce verbis meditatur: *Ad quid autem creata rationalis Creatura? ad laudandum Deum, ad ſerviendum ei, ad fruendum eo, in quibus ipſa proficit non Deus (Deus enim perfectus, & ſumma bonitate plenus, nec augeri poteſt, nec minui) cui ſervire regnare eſt*. Quod idem motivum in ſequenti capitulo denuò repetit, dum ait: *In hoc proficit ſerviens, non ille cui ſervitur*.

S. Aug. de dil. Deo c. 2.

c. 3. ibid.

DISCURSUS IX.

ARGUMENTUM.

Variæ inſtituuntur amoris Dei conſiderationes, dum circa illa verba diſcurritur: *Sic Deus dilexit mundum, ut Filium ſuum unigenitum daret, ut omnis, qui credit in illum, non pereat, ſed habeat vitam æternam*.

THEMA.

Sic Deus dilexit mundum, ut Filium ſuum unigenitum daret, ut omnis, qui credit in ipſum, non pereat, ſed habeat vitam æternam. Jo. 3. v. 16.

1 INcreata illa Sapientia, cui S. Petrus, dum inter nos in aſſumpta carne viveret, dixit: *Verba vitæ æternæ habes*; hæc inquam exceſſivum illum amorem, quem æternus Pater ipſius nobis exhibuerat, vivaciùs exprimere nequivit, quam per verba propoſita: *Sic Deus dilexit, &c. Stupeſcens tonitrui filius* (admirantis Chryſoſtomi verba ſunt) *conſideranſque charitatis Divinæ excellentiam clamabat & dicebat: Sic Deus dilexit mundum; vide quanta miracula plena ſit hæc dictio, Sic*. Etenim quando Spiritus Sanctus, Sacræ Scripturæ primigenius author, ad myſterium aliquod altum imperceptibile & inexplicabile, pro dignitate exprimendum, nulla prorſus verba invenit, communiter hac dictione, *ſic*, uti conſuevit. Sic enim quando Redemptor noſter in Cruce exſpirans voce præternaturaliter alta & elata clamavit, clamorem hunc Euangeliſta hac dictione, *ſic*, adhibita expreſſit dicens: *Videns Centurio, quia ſic clamans exſpiraſſet*. Similiter quando is qui humanæ fragilitatis noſtræ virtus & fortitudo eſt, poſt perditæ oviculæ Samaritanæ errantia veſtigia currendo fatigatus fuit, idipſum S. Joannes hiſce verbis deſcripſit: *Fatigatus ex itinere, ſedebat ſic ſupra fontem*. Pariter ſanctiſſima Virgo Deipara, quæ *ſedes ſapientiæ* honorifico titulo appellatur, immenſum illum dolorem quo in triduo divini infantis amiſſi in corde ſuo affligebatur, exprimere volens, aliud dicere non potuit, præterquam: *Fili, quid feciſti nobis ſic?* ac proindè nos quoque ex hac dictione, *ſic Deus, &c.* deducere poſſumus, amorem illum quo DEUS nos dilexit, dum filium ſuum nobis in Incarnatione ejus dedit, inexplicabilem prorſus eſſe. Unde Guerricus Abbas ait: *Quid ſic hominem excitare poteſt ad amorem DEI, quam præveniens hominem amor DEI, tanquam vehemens ad hominem, ut homo propter hominem velit fieri*. Myſteria & ſacramenta in verbis aſſumpti thematis latentia ſigillatim & exactiùs examinemus.

Ly ſic myſterioſum.

Chryſ. h. 22. in Gen.

Marc. 15. v. 39.

Joan. 4. v. 6.

Luc. 2. v. 48.

Guer. Abb. ſer. 2. de Adv.

2 *Deus*. Is qui nos tantoperè diligit DEUS eſt, ſummum bonum eſt, bonitas eſt infinita, incomprehenſibilis, omnipotens: *Quem adorant dominationes, tremunt poteſtates*. Enim verò, quòd homo hominem alium ſibi ſimilem diligat, ad hoc eum inclinat pariter, & adjuvat tum naturæ conformitas, tum inclinationis, & genii ſymboleitas: at verò quænam inter Deum & viliſſimum quemdam vermem, qualis homo eſt, inveniri proportio poterit? Similiter quod unus alteri quidpiam donet, multis id ex cauſis fieri poſſe ſcimus, inquit Hugo Cardinalis, nimirum vel quia favore & ope illius indiget, vel quia amicitiam ejus deſiderat, vel quia damnum aliquod ab ipſo accipere metuit: at verò DEUM nullius horum reſpectuum ad nos amandos movere potuit. Non primus, quia ut David ait: *Dixi Domino, Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non eges*; quam eamdem veritatem clariùs declaravit hiſce verbis Apoſtolus, dum ait: *Nec indigens aliquo, cùm ipſe det omnibus vitam, inſpirationem, & omnia*. Atque ideò tametſi DEUS ab æterno mundum creare decreverit, hoc tamen decretum non niſi in tempore executus fuit, ut vel ſic evidenter Deum creaturis minimè indigere cognoſceremus, utpotè qui etiam ſine illis æquè eſt beatus, atque perfectus. Secundum verò motivum, quòd ſcilicet DEUS amorem & amicitiam hominis deſideravit, ac proindè ad eamdem nos per inæſtimabile filii ſui donum allicere intenderit, in dubium revocari nequaquam poteſt; hoc enim ipſemet quoque teſtatus eſt Apoſtolus, dum ait: *Propter nimiam charitatem ſuam qua dilexit nos, cùm eſſemus mortui peccatis, convivificavit nos in Chriſto, & ſedere fecit in cœleſtibus*. Ecce quanta cum veritate amor cæcus eſſe dicatur, quia & S. Auguſtinus dicit: *Amor Majeſtati oculos clauſit*, ſiquidem tantus DEUS tanta cum vehementia, ut ita dicam, amicitiam & amorem creaturæ alicujus tam miſerabilis, qualis homo erat, deſiderat, atque anhelat, ac proindè S. Paulus dilectioni divinæ hoc epithetum non ſine cauſa attribuit, vocando eamdem, *Nimiam charitatem*.

Mirum eſt quod Deus hominis ſibi habet amorem.

Hug. Card. in Joan. ibid.

Pſ. 15. v. 2.

Act. Ap. 17. v. 25.

Eph. 2. v. 4.

S. August. l. med.

3 At verò ſi tertium motivum conſideremus, multò minùs dici poteſt, quòd DEUS metu alicujus damni gravis ſibi ab homine inferendi, ad eum amandum extimuletur, quia ſive homo innocens ſit, ſive reus, per hoc tamen DEO ne vel minimus beatitudinis & felicitatis gradus adimitur, vel accreſcit: *Quid prodeſt DEO, ſi juſtus fueris*, inquit Job, *aut quid ei confert, ſi immaculata fuerit via tua? ſi peccaveris quid ei nocebis: ſi multiplicatæ fuerint iniquitates tuæ, quid facies contra eum?*

Proſecutio 3.

Job 22. v. 3.
Job 35. v. 6.

4 Ad hæc conſiderandum eſt, quòd qualitas perſonæ amantis amorem magnoperè qualificet, quòd ſi enim agricolam aliquem à nobili valdè viro amari, plurimùm æſtimetur, quantò magis æſtimandum erit, ſi à Principe, à Rege, ab Imperatore, vel à Pontifice ipſomet idem ille ruſticus diligatur? Ex hoc autem capite amor DEI valdè eſt admirabilis, ſiquidem ab eo derivatur in cujus

Proſecutio 4.

fœ-

fœmore ſcriptum legitor: *Rex Regum & Dominus dominantium*; terminatur autem, ſive pro objecto ſuo quandam luti portionem, ſeu vas ſtercore & puttedine plenum, vel omnium viriorum ſentinam & cloacam haber, talis enim eſt homo miſerabilis & peccator. Et ideò *Propter nimiam charitatem*; quia cùm is qui amat, pater ſit, & fons Divinitatis, à quo generatur filius, cùmque ab ambobus procedat Spiritus Sanctus, qui eſt amor, ſit quoad excellentiam, bonitatem, & quamvis aliam perfectionem infinitus, noſque ſecundùm eamdem excellentiam & bonitatem ſuam infinitam diligat, conſequenter facilis eſt conjectura, quàm ſit incomprehenſibilis & nimia iſta dilectio.

2 Th p. 1. q. 37. ar 2.
Rup. Abb. l. 1. cant. Deus in nobis nil invenit, quā miſerias.

5 *Dilexit*. Porrò prouti ſupra in diſcurſu quarto ex mente S. Thomæ diximus: *Pater & filius dicuntur diligentes Spiritum Sanctum & ſe & nos*. Optimè Rupertus Abbas Tuitienſis conſiderat Incarnationem verbi, quæ Spiritu Sancto mediante facta fuit, ingenuum ſincerumque eſſe hujuſce dilectionis opus; *Anima tua liquefacta eſt* (verba ſunt Ruperti, Mariam alloquentis) *cum Deus Pater cum illo amore ſuo Spiritu Sancto, ſubſtantiam verbi ſui tuæ menti, tuo ventri penitus insereret*, Hugo quoque Cardinalis per Abrahamum Patrem æternum intelligens, illaque verba: *Tentavit Deus Abraham*, gloſſando, exponens, interrogat: *Quid eſt ergo quod tentat Abraham, ſi Abraham Deus Pater eſt?* Et reſpondet: *Deus charitas eſt, & charitas ipſa Deum Patrem non ſolum tentavit, ſed etiam compulit, ut filium ſuum unigenitum traderet propter nos*. Porrò ſolum amoris objectum bonum eſt, pulchrum, hoc enim eſt quod nos rapit in objectum amatum; in nobis autem DEUS præter miſerias nihil aliud invenire potuit: *Ecce enim in iniquitatibus conceptus ſum*; atque ideò Euangeliſta hoc inſinuare volens, ait: *Dilexit mundum*.

Gen. 22. v. 1.

S. Aug. in app. ſer. 27.
Chryſ. ho. 16. in Joan.
Deus nos ingratos diligit.

6 *Mundum*, id eſt, naturam humanam, ut gloſſa Interlinearis explicat: *Inde acceperunt nomen* (inquit de hominibus S. Auguſtinus) *quod amant; mundus vocantur mali, quia mundum diligunt*. Chryſoſtomus optimè meditatur infinitam differentiam & diſcrepantiam, quæ inter duo hæc verba, *DEUS & mundus* intercedit. *Vox ſic dilexit, & illud Deus mundum, immenſam amoris ſignificat vehementiam, magna enim inter hæc differentia eſt, & minime conferenda. Qui enim immortalis eſt, & nullo fine comprehenditur, homines ex terra & cinere factos & innumeris peccatis obnoxios, & male de ſe meritos & ingratos dilexit*. Pondera quæſo & quidem in pondere ſanctuarii, pondera hanc charitatem cum indignitate noſtra benè collatam: *Nemo unquam pro filio tantam præ ſe tulit charitatem, quantam pro ſervis, & ingratis ſervis Deus*.

S. Bon. ſer. 1. in ſer. 2. Pēt.
Imò reſiſtentes.
S. Ber. ſer. 20. cant.
Gal. 4. v. 4.

7 S. Bonaventura ad illa Jeremiæ verba: *In charitate perpetua dilexi te*, reflectens ait: *Benè dicit: Perpetua; dilexit enim te antequam tu, vel aliquis, vel homo, vel Angelus, vel cœlum, vel terra eſſet*; Verumtamen Seraphicus hic Doctor, adhuc parum nimis dixit, quia ut S. Bernardus meditatur: *Dilexit etiam reſiſtentes; Ubi venit plenitudo temporis, miſit DEUS Filium ſuum factum ex muliere, factum ſub lege, ut eos qui ſub lege erant, redimeret, & adoptionem filiorum reciperemus*. Etenim quando malitia humana ad ſummum uſque flagitiorum culmen pertigerat, tunc amor Dei in ſui ipſius ad noſtram utilitatem facta incarnatione, vel maximè eluxit. Unde S. Bernardus per hanc plenitudinem temporis, Dei bonorumque cœleſtium oblivionem intellexit: *Nimirum plenitudo & abundantia temporalium, oblivionem fecerat æternorum*; quia in unico duntaxat terræ angulo, Judæa nimirum lumen aliquod, imò lumen aliquod veri Dei tenue & obſcurum erat, ſiquidem nec ipſemet Hebraiſmus illum deinceps volebat cognoſcere: *In propria venit & ſui eum non receperunt*! & tamen hoc non obſtante Deus pro humani generis ſalute, quod tunc magis quàm aliàs nunquam Creatori ſuo, Inimicum ejus Infernalem in quavis mundi parte in Idolis adorando, dorſum obverterat, hanc noſtram humanitatis mortalitatem aſſumere & induere voluit: *Propter nos homines & propter noſtram ſalutem deſcendit de cœlis, & incarnatus eſt*.

S. Bern. ſer. 1. de Adv.

Joan. 1. v. 11.

Pro nobis filium dedit.

8 Enim verò quod Rex aliquis pro filio ſuo liberando ſervorum, aut mancipiorum ſuorum quoddam Tunetum in barbarorum manus mittat, nihil in ſe continet admirandum: at verò ſi ad ingratum, rebellem, & contumacem quemdam ſervum ſuum redimendum unigenitum filium ſuum obſidis loco mitteret, in hoc utique quemdam hactenus nunquam viſum, auditum, aut imaginatione conceptum exhibiturus eſſet amoris ardentiſſimi exceſſum; ac proindè ſancta mater Eccleſia juſtam prorſus per hæc verba S. Ambroſii exclamandi rationem habet: *O mira circa nos tuæ pietatis dignatio? O inæſtimabilis dilectio charitatis, ut ſervum redimeres, filium tradidiſti*. Quis unquam mancipiorum inter Tunetanos compedes, atque catenas, non jam dico petere, ſed ne deſiderare quidem, aut imaginari auſus fuiſſet, ut unigenitus Regis ſui de throno regio deſcendens, pro ſua libertate recuperanda in locum ejus duræ ſe ſervituti ſubjiceret? Et tamen potentiſſimum Paradiſi Monarcham infinita ejus charitas ad hunc uſque amoris exceſſum redegit: *Charitas non ſolum tentavit, ſed etiam compulit Deum Patrem, ut filium ſuum unigenitum traderet*. Cœli terræque Monarcha quemdam amavit terræ pupillum, Dominus ſervum, æternus modicum quemdam ad minimum venti flatum evaneſcentem pulverem; Is qui cœli Empyrei gloria exiſtit, hominem ignominia plenum; innocentia & candor lucis æternæ ſeſe hujus fœtidæ cloacæ naturæ humanæ ſtercori non eſt dedignatus adſtringere.

S. Amb. in Præf. Paſca.

9 Advertendum quoque eſt, quòd Chriſtus Nicodemo non dixerit, Patrem ſuum juſtos, ſive electos amare, ſed ait: *Dilexit mundum, cùm adhuc peccatores eſſemus; Chriſtus pro nobis mortuus eſt*; ac proindè præmittit: *Commendat charitatem ſuam Deus in nobis*. Quòd ſi Angelus ille, qui ex ſpeciali Dei præcepto Abrahamum ab Iſaaco ſacrificando continuit, & deſeruit, in locum ejus oſtendendo inter ſpinas & veptetum hærentem immolandum arietem; ſi inquam ille idem Angelus Abrahæ, dum in procinctu eſſet arietis jugulandi, poſtea dixiſſet. Arieti huic parcito, vult enim Deus ex amore ſpeciali quo hunc proſequitur arietem, ut in Iſaaci ſanguine manus tuas cruentas, ut hoc modo vivus & ſalvus ſupereſſe poſſit aries; quidnam obſecro reſponſurus fuiſſet? utique ita DEUM in tali caſu affaretur; Quiſnam pater cor habeat adeò durum, barbarum, atque ab omni paterna humanitate alienum, qui propter vile quoddam brutumque animal unici & dilecti filii ſui vitam prodigeret; Et tamen hic eſt ille admirandus amoris exceſſus, quo DEUS hircum hunc, arietem iſtum, hominem inquam amavit; Quòd ſi æternus Pater Filio ſuo, ut Angelos, Archangelos, Dominationes, Principatus, Seraphinos redimeret, præcepiſſet; minùs idipſum mirandum fuiſſet, at verò quòd Filius ex præcepto paterno opus Redemptionis conſummare debuerit, pro vili luti cujuſdam pugillo, id eſt, pro ingrato & indigniſſimo homine, qui velut hircus quidam eſt, qui aliud non cogitat, quàm quòd cor ſuum inter haſce creatorum bonorum ſpinas vertat & intricet: (*Quod autem in ſpinas cecidit, hi ſunt, qui à voluptatibus, ſollicitudinibus & divitiis euntes ſuffocantur, & non referunt fructum*) hoc certè eſt omninò paradoxum, & prodigiorum omnium maximum: *O inæſtimabilis dilectio, &c.*

Proſecutio.
Rom. 5. v. 8.
Luc. 8. v. 14.

10 *Ut filium ſuum unigenitum, &c.* Ut nos redimeret, non Angelos, Archangelos, Cherubinos, vel Seraphinos, quorum plures in cœlo Empyreo millionés habebat, ſed unigenitum filium ſuum nobis donavit: *Unigenitus, qui eſt in ſinu Patris; Dilexit, ut filium ſuum unigenitum daret; non ſervum, non Angelum, non Archangelum*. Quodvis donum, quantùmvis parvum maximi æſtimandum erat, eò quòd à majeſtate quadam infinita homini miſerrimo ex luto plaſmato donaretur, quantò igitur infinities magis æſtimandum erit, quòd filium ſuum ex eadem ſubſtantia ſua genitum nobis donarit: *Æqualem Patri ſecundùm Divinitatem*.

Ut homines redimeret non Angelos.
Chryſ. ho. 26. in Joan.

11 Quòd ſi Pater æternus multos habuiſſet filios, inter quos ſuum fuiſſet amorem partitus, adhuc valdè multum futurum fuiſſet, ſi unum nobis ex illa fuiſſet multitudine impertitus; nunc verò cùm non niſi unum habuerit, in quem totum ſuum amorem defixum habet, & tamen eumdem nobis totaliter in noſtrum commodum & utilitatem dono tranſtulerit? *Nobis datus, nobis natus ex intacta Virgine*, quis hunc talem, ac tantum charitatis exceſſum explicare pro dignitate ſatis poterit.

Unicum ſuū dedit filium.

12 Da-

Digitized by Google

Sibi conqualem.

12 Dari quidem caſus poterit, in quo Pater filium habeat degenerem & diſcolum, quem proindè ob perverſam indolem aliaſque peſſimas qualitates animo ſuo averſetur: ac proindè ſi in hoc caſu Pater filium ſuum ſervituti, aut vinculis addiceret, ut vile quoddam mancipium è ſervitute eximeret, nihil in eo facto mirum accideret; at verò nihil tale de Filio DEI vel ſuſpicari quis poterat, utpotè cui ipſemet æternus Pater ſæpiùs teſtimonium perhibuit dicens: *Hic eſt Filius meus dilectus; in quo mihi benè complacui.*

Matt.3.v.17.

Hu. Card. in Joann. Æquè ſapientem. Coloſſ.2.v.3.

13 Inſuper Hugo Cardinalis dicit, ſi Pater aliquia filium haberet ſtolidum & inſenſatum, illo ſe privando parvam utique pateretur jacturam, *ſed Chriſtus ſapientia & virtus Dei Patris eſt*; Imò eſt is, *in quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ*; ac proindè cùm hunc unigenitum, dilectiſſimum, & ſapientiſſimum filium dono nobis dederit, *quomodo etiam cum illo non omnia nobis donavit?*

Rom.8.v.32.

Hinc patet Divini amoris exceſſus.

14 Integrum obſecro cunctarum actionum heroicarum, omniumque virtutum quas omnium fidelium Patriarcha Abraham in vita ſua exercuit, texas catalogum; nunquam tamen illum à Deo adeò laudatum fuiſſe invenieris, quàm dum ſe ad offerendum filium ſuum unigenitum Iſaac in holocauſtum accinxit, tunc enim & non ante Deus de illo dixit: *Nunc cognovi, quod times Deum.* Eodem modo mentem veſtram in omnia opera, quæ Deus unquam in beneficium & utilitatem noſtram fecit, dirigite, nuſquam tamen talem, ac tantam ejus in nos charitatem deprehendetis, quantam dum Filium ſuum unigenitum nobis daret; Etenim ingens hæc mundi machina per unicum dumtaxat verbum eſſe ſui accepit exordium: *Dixit & facta ſunt*; ſimiliter anima noſtra, tametſi ad imaginem & ſimilitudinem ſuam creata fuerit, ſuum tamen eſſe per levem quamdam oris aſpirationem nacta fuit: *Inſpiravit in faciem ejus ſpiraculum vitæ, & factus eſt homo in animam viventem*: Cœli quoque Empyrei amplitudinem unico dumtaxat voluntatis actu fabricavit: *Verbo Domini cœli firmati ſunt*: at verò quando unigenitum filium ſuum nobis in holocauſti hoſtiam donavit, tunc verè dici potuit: *Nunc cognovimus, quod diligit nos.*

Gen.22.v.12.

Gen.2.v.7.

S.Th.op.61. cap. 13. Chriſtus homo factus, ut amaretur.

15 S. Thomas de Aquino Doctor Angelicus inter alia hujuſce Charitatis incentiva hoc quoque recenſet: *Amatur Filius; ergo volens Deus etiam ſic ab homine amari ut proximus, factus eſt filius hominis, quod etiam de ſe ſæpiſſime repetit, ne tanta conſanguinitatis propinquitas dari oblivioni poſſit; Sed dicis, Filius quidem eſt hominis, ſed virginis, non tamen meus; audi, quicumque fecerit voluntatem Patris mei, qui eſt in cœlis, &c.*

Hug Car. ib. Mundus nunquam meruit filii incarnationem. Tit.3.v.5.

16 *Daret*; Quod verbum Hugo Cardinalis ita interpretatur: *Daret, non redderet, non venderet, non mutuo concederet, quia nullus meruit, quod Filius Dei incarnaretur.* Non nos illum promeriti ſumus, ſed donum merè gratuitum fuit: *Non ex operibus juſtitiæ, quæ fecimus nos, ſed ſecundùm ſuam miſericordiam ſalvos nos fecit*: Imò verò tantum abeſt, quòd adventum & incarnationem filii Dei per ullum opus hactenus à nobis factum, aut deinceps in finem uſque mundi à nobis faciendum promeruerimus, quòd etiam nullum opus noſtrum quantumcumque bonum abſque meritis Incarnationis Filii Dei aliquem apud Deum valorem, ſeu meriti acceptationem habere poſſit: *ſine me nihil poteſtis facere.*

Joan.15.v.5.

Hug. Card. Nobis datus eſt, ac nobiſcum in finem uſque mundi.

17 Dicit prætereà idem Eminentiſſimus Hugo: *Non conceſſit nobis filium ſuum mutuo, ſed omnino dedit*; Unde Eccleſia in hymno quodam ita canit: *Se naſcens dedit ſocium, convescens in edulium, ſe moriens in pretium, ſe regnans dat in præmium*; Neque donum iſtud ad breve tantum tempus à Deo nobis collatum fuit, quin potius quemdam nobiſcum in finem uſque mundi manendi modum adinvenit: *Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus, uſque ad conſummationem ſæculi*; *De carne tua naſci voluit*, inquit Chryſologus, *tuis voluit uberibus occupari, jacere in tuo pectore, tuis voluit humeris bajulari, qui ſemper à te amari voluit*: at verò longè ſtrictior eſt unio illa, quam in ſacra Euchariſtia, à ſe inſtituta adinvenit, utpotè quæ quædam incarnationis ſuæ extenſio fuit.

Chryſol. ſer. 60.

S.Aug.l.de catech. rudibus.

18 S. Auguſtinus ut corda & animas noſtras erga hunc Divinum filium ſub ſpeciebus ſacramentalibus abſconditum tenaciùs adſtringeret, hunc nobis amoris ſtimulum poſt ſe ſcriptum reliquit: *Ama amorem illum, qui amore tui deſcendit in ſubſtantiam panis, & ibi amorem ſuum amori tuo copulavit, humiliando ſe, ſublimando te, conjungendo lumen ſuæ æternitatis, limo tuæ mortalitatis.* S. Laurentius Juſtinianus in lib. de caſto connubio, de cœleſti inter Deum & animam ſponſalitio tractans ait: *Quid ſe majus dare potuit? Se fecerat fratrem, & ad humanæ inclinaverat naturæ conſortium; parum ſe judicavit egiſſe, niſi etiam ſe daret in cibum. O incomprehenſibilis bonitas!* Et paulò poſt, quonam ad hoc faciendum motivo ductus fuerit, ediſſerit dicens: *Ut per quotidianum experimentum ipſius agnoſcatur dilectio uſque ad mundi terminum, voluit ut hoc perſeveret myſterium.*

In Euchariſtia latens.

S.L.Juſt.l.de caſt.con.c.24

Aliæ ingratis hominib. Divina data beneficia.

19 *Ut omnis, qui credit in ipſum, non pereat, ſed habeat vitam æternam.* Enim verò ex quo homo tot enormibus peccatis divinam juſtitiam exaſperaverat, futurum potiùs videbatur, quòd ſuum in terram hanc miſſurus fuiſſet Filium, ut is condignum de hominis temeritate ſumeret ſupplicium: *Dominus de cœlo proſpexit ſuper filios hominum ut videat, ſi eſt intelligens aut requirens Deum.* Univerſus mundus, ſola excepta Judæa, idola hinc inde adorabat, & tamen divinus amor innumeras humani generis offenſas diſſimulans filium ſuum miſit, eumque nobis donavit, non ut hominem puniret, ſed potiùs ut illum redimeret, atque ex inferni abyſſo, in quam de facto pedem figere cœperat, eriperet: *Ut omnis, qui credit in ipſum, non pereat*: At verò dicite ſodes, nunquid beneficium iſtud, quòd ſcilicet hominem ab æterna morte liberaret, infinitum omninò erat: Nunquid amori Divino hominem ab inferno exemiſſe ſufficiebat? Minimè gentium, verùm inſuper illum in cœlum tranſlatum eſſe volebat, ut ipſum Regni ſui participem & cohæredem ſuum efficeret. *Et habeat vitam æternam.* Circa quæ verba Hugo Cardinalis ait: *In quo notantur duo ad quæ datus eſt, ad libertatem de morte & damnatione, & acquiſitionem ſalutis æternæ.* Neque enim Filium ſuum nobis ex motivo proprii intereſſe dedit, quia ſcilicet aliquam à nobis expectaret recompenſam: imò tametſi noſtram præxideret ſummam ingratitudinem qua per ſpinas, flagella, & clavos totum qui in venis ipſius erat, ſanguinem effuſuri, ipſumque in infami crucis patibulo poſt tot ei illata tormenta & contumelias crucifixuri eramus, hæc tamen omnia nihili fecit, neque ob ea Filium ſuum nobis dare diſtulit.

Pſ.13.v.2.

Hug.C.in Jo.

DISCURSUS X.

ARGUMENTUM.

Majorem Deus erga nos amorem in redemptione, quàm in creatione noſtra oſtendit; ſiquidem ipſemet in propria perſona, corpus aſſumendo paſſibile, redimere nos voluit; Conſiderantur etiam variæ inventiones, quibus Dei Filius uſus eſt, adhoc ut magis pro nobis pateretur.

THEMA.

Deus, qui dives eſt in miſericordia, propter nimiam charitatem ſuam, qua dilexit nos, cùm eſſemus mortui peccatis, convivificavit nos. Ad Eph. 2. v. 4.

1 POſtquàm Deus Opt. Max. in mundi naſcentis exordio hominem ad imaginem & ſimilitudinem ſuam efformaſſet, vitam quoque eidem per aſpirationem ſuam infudit: *Inſpiravit in faciem ejus ſpiraculum vitæ; Et factus eſt homo in animam viventem*; cùm verò per tranſgreſſionem in peccatum lapſus fuiſſet, illam ſubitò perdidit, ſeque mortis temporalis pariter & æternæ reatui ſubjecit, *Per peccatum mors*; at verò Deus noſter qui amoris & pietatis dives eſt & prodigus, ad eumdem à duplici hac morte reſuſcitandum eidem in crucis patibulo de novo vitam per Spiritum ſuum impertiri voluit, quando *inclinato capite tradidit ſpiritum*; *Grandi dignatione*, inquit S. Auguſtinus, *primo homini ſpiraculum vitæ deſuper pius formator infudit, ſed multo majori charitate procedem homine non jam ſua dedit, ſed ſeipſum impendit; magnum quidem eſt de Deo, quod eſſe me ſentio opus ejus, ſed multo plus eſt, quod tranſiſſe*

Gen.2.v.7. Deo plus debemus pro redemptione, quàm creatione.

S.Aug l. de dil.Deo c.6

Digitized by Google

ſiſſe ipſum video in pretium meum. Verè enim longè minor eſt dilectio, quam DEUS nobis exhibuit, quando nobis in creatione eſſe quoddam adeò nobile, quale noſtrum eſt, ſubminiſtravit: ea quam deinceps nobis oſtendit, quando ipſummet filium ſuum pro redemptione noſtra nobis donavit; Imò valdè notandum eſt, quòd Apoſtolus hanc in Redemptione exhibitam charitatem nimiam intitularit: *Propter nimiam charitatem ſuam qua dilexit nos, &c.* Similiter S. Evangeliſta, cujus calamus à Spiritu Sancto, qui totus & merus amor eſt, directus fuit, amaram Domini Paſſionem exceſſus nomine circumſcribere voluit: *Dicebant exceſſum ejus, quem completurus erat in Jeruſalem*. Undè S. Thomas de Villanova ad Salvatorem converſus ita eum alloquitur: *Sed nunquid in hoc ſolùm dilexiſti me, quia feciſti me? imo multo amplius dilexiſti, cum me perditum redemiſti, factus enim ex nihilo ſine merito meo, peccato meo ad nihilum redactus ſum, & ſic eram, ut melius eſſet, ſi natus non fuiſſem in combuſtionem & cibum ignis, niſi iterùm deformem redintegraſſes me*. Magis utique debitores ſumus pro amore in redimendis, quàm in creandis nobis exhibito. *Plus Domine Jeſu*, inquit S. Ambroſius, *injuriis tuis debeo quod redemptus ſum, quàm operibus quod creatus ſum*. Etenim Cœlum & terram ad hominis ſervitium uno verbo creavit: *Dixit & facta ſunt; Omnia ſubjeciſti ſub pedibus ejus*. Eſſeque noſtrum unico tantùm afflatu nobis communicavit: *Inſpiravit in faciem ejus ſpiraculum vitæ*: atverò pro nobis ab infernali tyrannide liberandis, quanto obſecro laboravit? Didacus Stella in Cap. 10. Lucæ ait: *Creare te nihil illi conſtitit, niſi velle, non minùs quam ſua vita & ſanguis fuit redemptio*. Et S. Leo ita ſcribit: *Mirabilior eſt ſecunda hominum generatio, quàm prima conditio, quia plus eſt in noviſſimis reparaſſe Deum quod perierat, quàm à principio feciſſe quod non erat*. Denique Euſebius Emiſſenus ad hoc probandum tali motivo utitur: *Maximum quidem circa hominem divini amoris inſigne eſt, quod inter ipſa mundi principia imaginem, ac ſimilitudinem Dei ſui ſervus accepit, ſed pene amplius eſt, quod nunc perſonam & formam ſervi DEUS auctor aſſumpſit*. Multùm quidem fuit animam noſtram ſibi ſimilem ſolo Spiritu ſuo creare, at verò incomparabiliter amplius quid eſt eamdem revivificandam poſtquàm mortua erat agonizare, & in ligno crucis Spiritum & halitum ſuum expirare & emittere: adducitque illa paulò ante adducta S. Auguſtini verba: *Magnum quidem mihi eſt de DEO, quod eſſe me ſentio opus ſuum, ſed multò plus eſt, quod tranſiiſſe ipſum video in pretium meum, quandoquidem tam pretioſo munere ipſa redemptis agitur, ut homo Deum valere videatur*. Enim verò ſi vim verbi illius *convivificavit nos*, dignè penſare velimus, prius ponderemus illud, quod ille Divini amoris ſecretarius, *Diſcipulus*, inquam ille, *quem diligebat Jeſus*, ſcripſit, dum Chriſtum Dominum noſtrum velut amantiſſimum quemdam Paſtorem adumbrans dixiſſe refert: *Ego veni ut vitam habeant, & abundantius habeant*.

Eph. 2. v. 4. — *Luc. 9. v. 31.* — *S. Th. Vill. ſer. de S. M. Magd.* — *S. Amb. l. 2. in Luc.* — *Did. Stell.* — *S. Leo ſer. 15. de paſſ.* — *Euſ. Em. h. 6. de Paſch.* — *Jo. 10. v. 10.*

a Non deerant utique infinitæ ſapientiæ & omnipotentiæ Dei modi diverſi, quibus redemptionem noſtram complere potuiſſet; Unde Doctor Angelicus ait: *Deus per omnipotentem ſuam virtutem poterat multis aliis modis humanam naturam reparare*; nullo tamen alio redemptionem hanc conſummare voluit, quàm quo de facto conſummata fuit; nimirum non per Angelum, aut quemvis alium ſanctum, ſed per ſemetipſum in propria perſona. Verùm enim verò ex quo in ſupremo illo ſanctiſſimæ Triadis conſiſtorio decretum erat, ut hominis lapſui afferretur remedium per trium perſonarum divinarum alterutram, cur præcisè ſecunda in Trinitate perſona incarnari voluit, & non potiùs Pater, vel Spiritus Sanctus, maximè cùm hic totus & merus amor ſit, ipſaque Incarnatio ejus opera completa fuerit? Hujus utique nullum penitus aliud motivum fuit, quàm ut hac via nobis innoteſceret, quòd *ubi ſuperabundavit delictum, ſuperabundet & gratia*. Quam eamdem rationem Richardus à S. Victore ingenioſè exaggerat: Obſervat enim quòd ſicut Patri potentiæ, Spiritui Sancto autem Bonitas adſcribitur, ita quoque Filio ſapientia attribuatur: Homo autem Deum primo peccato offendendo, Divinam ſapientiam omnium primò offendendo, aggreſſus eſt, ſerpentis ſuggeſtioni conſentiendo, dicentis: *Eritis ſicut Dii ſcientes bonum & malum*; Quapropter tametſi Filius DEI per peccatum iſtud directè & immediatè offenſus fuiſſet, ipſemet tamen DEI Filius errorem hunc ob amoris ſui ingentem exceſſum diluere & pro eo ſatisfacere voluit.

S. Th. 3. p. q. 1. art. 2. in cor. Filius ipſe à nobis offenſus redimere nos voluit propter amoris exceſſum. — *Rom. 5. v. 20.* — *Gen. 3. v. 5.*

3 Et verò ſi locus, in quem ſalutem noſtram operaturus deſcendit, benè conſideretur, majora utique Divinæ charitatis flamma in nobis accipere debet ardoris incrementa; ſiquidem in Judæam venit cujus terræ populus ſicut præ cunctis aliis mundi gentibus, majoribus ab ipſo cumulatus fuerat beneficiis, ita quoque maximè erga ipſum ingratus & perfidus extitit; *Notus in Judæa Deus, in Iſrael magnum nomen ejus; Non fecit taliter omni nationi*; & tamen *filios enutrivi & exaltavi*, inquit Deus apud Iſaiam, *ipſi autem ſpreverunt me*.

In perfida Judæa naſcit.

4 S. Irænæus autem aliam tradit rationem cur Deus ſpecialiter in Judæa incarnari voluerit, nimirum, ut tantò velociùs ſanguinem ſuum effundere, teneriique corpuſculi ſui venas ex amore erga nos aperire id circumciſione poſſet: *Ideo Chriſtus naſcitur in Judæa, & non in gentibus, quia gentilitas carebat circumciſione, & ideo in Judæa oſtentat gloriam, in primordio nativitatis ſuæ in effuſione ſanguinis*; Etenim ad eum, quòd erga amicum noſtrum ferimur, amorem exprimendum & conteſtandum dicere communiter ſolemus: Pro illo libram ſanguinis mei perlibenter prodigerem: *Ad exaggerandum amorem*, inquit Salmeron, *quem erga aliquem gerimus, conſuevimus dicere; Darem libram ſanguinis mei pro vita ejus*. Et verò ſimilia quidem verba amici inter ſe oretenus perſæpè miſcere ſolent, nec tamen ideò venarum ſuarum ſanguinem effundunt, prout Filium Dei vix etiamnum natum feciſſe conſtat: *At Chriſtus re ipſa exhibuit, ſubitò ſanguinem fundens pro nobis ſuum*. Et quidem in illa Circumciſione præter dolorem & effuſum ſanguinem, infamis quoque illius omnibus peccatoribus communis cicatricis ignominiam ſibi aſſumpſit. Optimè igitur Didacus Stella meditatur dum ait: *Vide quomodo primo nativitatis ſuæ die lachrymas, & die octavo ſanguinem fudit*. Sanctus Bernardus verò noſtram nobis graviter exprobrat deſidiam, dum tanto amori tam languidè & deſidioſè correſpondemus: *Octavam diem à Nativitate ſua vix expectat, ut ſuum tibi ſanguinem impendere incipiat: tu poſt, non dico, octo dies, ſed nec poſt octoginta menſes, imò & octoginta annos ſolam non rependis voluntatem*. Non ſe ob populi illius quem redempturus erat, malitiam & ingratitudinem paſſus eſt deterreri, quo minus giganteis greſſibus à ſummo Cœli vertice in hanc acceleraret lachrymarum vallem, quia amor pedibus illius qui verè amat, alas pernicioſiſſimas annectit. Undè Idiota ait: *Licèt mundus in maligno poſitus eſſet, tamen pro nobis in mundum filium tuum miſiſti; imò etiam ex abundantia tui amoris illum in Infernum tranſmiſiſti, ut inde ſuos extraheret, ad hoc miſiſti ut venditus nos redimeret, occiſus vivificaret, injuriam paſſus honoraret, & in filios adoptaret*.

pro nobis … ſo-let. — *Salm. tom. 3. tr. 16.* — *Did. Stell. in Luc.* — *S. Bern. de paſſ. Dom. c. 1.* — *Id. c. 8.*

4 S. Auguſtinus ut nos hoc amoris igne vehementiùs inflammaret, dulciter nos invitat, ut inprimis mentem noſtram ad hujuſce Redemptoris extollamus ſublimitatem & excellentiam, mox verò oculos noſtros ad noſtram indignitatem & ſummam miſeriam defigamus, conſiderando quicquid tam in Cœlo, quàm in terra in commodum & beneficium noſtrum unquam præſtitit: *Illic tam ſublimis, hic tam humilis; non tamen hic, quàm illic minùs admirabilis; illic potenter magna tibi conſulit, hic miſericorditer pro te dira ſuſtinuit, ut enim relevaret te illuc unde cecideras, ipſe deſcendere dignatus eſt huc ubi jacebas*. Ipſe quidem ad nos redimendum aliis mediis uti poterat; In ipſius namque arbitrio poſitum erat, Creatura aliqua ad noſtri redemptionem uti, ſi voluiſſet, vel etiam infinitum nobis debitum, quo Divinæ ipſius juſtitiæ obſtricti eramus, per infinitam miſericordiam ſuam condonare nobis poterat, id tamen nequaquam facere voluit: *Ego veni, ipſe deſcendere dignatus eſt huc, ubi jacebas*.

S. Aug. de dil. Deo c. 6. Conſideranda Dei bonitas.

6 Eliſeus olim defunctum Sunamitidis filium in vitam reſuſcitaturus, Giezi puerum ſuum miſit, ſed ſperatus ab eo reſuſcitationis eventus, minimè ſubſecutus fuit; Unde ut ipſemet in propria perſona ad reſuſcitan-

4 Reg. 4. v. 29. &c. Unigenitus ipſe in mundum venit, ac ſeptiformem nobis miſit.

dum

Digitized by Google

dum defuncti parvuli cadaver accederet, opus omninò fuit: Abiit igitur ſeque ipſum contrahens & ad parvitatem puerilem redigens ſuper cadaver ſe proſtravit, illudque calefecit, dumque aliquoties per cubile ſuum obambulaſſet, defunctum puerum reſuſcitatum ſepties conſequenter oſcitare fecit: *Omnia in figura contingebant illis*; atque ideò Sanctus Auguſtinus hiſtoriam iſtam ad præſens propoſitum noſtrum adaptans dicit, quòd Deus genus humanum ab æterna morte luſcitare volens, primò Moyſem unà cum lege ſcripta in hunc mundum miſit, ſed fruſtrà, quia *Nihil ad perfectum adduxit lex*. Et ideò ipſemet in hunc mundum venit; Et homo factus; Ego veni, venit inquam in propria perſona, ſeque virginis matris ſuæ caſtiſſimo utero incluſit: ibidemque infinitam immenſitatem ſuam noſtræ modicitati commetiens adaptavit, perque triginta trium annorum decurſum obambulans: *Pertranſiit benefaciendo & ſanando omnes*, myſticum Eccleſiæ ſuæ corpus paulatim doctrinæ Euangelicæ igne calefecit: *Ignem veni mittere in terram, & quid volo, niſi ut accendatur*; Dumque ſibi minimè ſatisfactum eſſe credebat per hoc, quòd damnationis noſtræ chirographum in Cruce deleviſſet, Divinæque juſtitiæ pro ſumma peccatorum noſtrorum infinitate abundanter ſatisfeciſſet, quòd item Sacramenta inſtituiſſet, atque in Cœlum ſanguine ſuo adapertum terram, id eſt, humanam naturam noſtram ſtuliſſet, cùm inquam hæc omnia minimè arbitraretur ſufficere, inſuper ad nos per majorem cœleſtium gratiarum copiam vivificandos, ad nos per theſaurorum ſeptemque donorum ſuorum plenitudinem mittere voluit Spiritum Sanctum. Unde S. Auguſtinus ait: *Quod autem puer oſcitavit ſepties, ſeptiformis gratia Spiritus Sancti oſtenditur, quæ humano generi, ut reſuſcitaretur, tribuitur.*

S. Aug. ſ. 106.

Heb. 7. v. 19.

Act. 10. v. 38.

Luc. 12. v. 49.

S. Auguſt.

7 S. Fulgentius Chriſtum, qui vera vita eſt, ideò in hunc mundum ad moriendum deſcendiſſe conſiderat, ut nos vivificaret: *Magnum myſterium, dilectiſſimi fratres, magnum divinæ electionis indicium; homo Deum contemnens à Deo diſceſſit; Deus hominem diligens; ad hominem venit; dilexit impium, ut faceret juſtum; dilexit perverſum, ut faceret rectum; dilexit mortuum, ut faceret vivum.*

S. Fulg. ſer. de ... Chriſt. ut nos vivificaret.

8 Chryſologus ad illa verba: *Exinanivit ſemetipſum* alludens ait: mundum ſuum pauper ingreditur, quia cœleſtes theſauros ſuos omnes in noſtram redemptionem conſummandam adhibuit; Et ideò non obſtante, quòd totius univerſi Dominus eſſet, pauper & nudus in hunc mundum intravit: *Et reclinavit eum in præſepio, quia non erat ei locus in diverſorio, jacet in cunabulis ut homo, vagitu ſuo implorat, inquirit, exigit, quàm tibi præſtitit ipſe pietatem; parens omnium uſus eſt te parente, ſubjectus tibi extitit, cui omnis ſubjacet altitudo*; Neque hujus alia cauſa eſt, quam ea quàm ſupra ex S. Auguſtino tetigimus pauculis hiſce verbis: *Amor majeſtati oculos clauſit*. Pro hoc tam alto myſterio, nimirum ut patiendo & moriendo redemptio noſtra compleretur, ut Villanovanus inquit: *Non Angelum, non Cherubim, non Seraphim, non Thronum, aut virtutem aliquam, ſed filium tuum unigenitum in opus meæ redemptionis miſiſti. O admirabilis ardor Charitatis! O ſtupenda dignatio pietatis! ut ſervum redimeres, Filium tradidiſti, vide ſi reſtat aliquid quod huic tam eximiæ pietati addi poſſit; Filius Dei traditus eſt in mortem, ut vivat ſervus vernaculus, terrigena, de luto formatus.*

Chryſol. ſ. 69. Pro ſermo.

9 Porrò ex quo unigenitus hic Dei Filius in propria perſona in hunc mundum venire decreverat, poterat utique, dummodò voluiſſet, naturam aſſumere Angelicam, utpotè metallum longè nobilius, quàm ſit lutum, & tamen *Nuſquam Angelos apprehendit, ſed ſemen Abrahæ*; Neque ſolùm cum homine intimam contrahere cognationem voluit, *ut vitam habeat, ſed ut abundantius habeat; ut eum Divinitatis ſuæ tribueret eſſe participem*, utque fragilem hanc noſtram naturam ad parem cum Angelis ſublimitatem eveheret, verùm ſuper omnes Angelorum ordines ſuperexaltaret. *Et quidem amplius dicam?* (verba ſunt S. Fulgentii) *quando quidem Deus unigenitus humanam naturam tantùm dilexit, ut eam non ſolùm à poteſtate mali Angeli liberaret, verùm etiam in ſeipſo ſuper omnes bonos Angelos in Patris dextera collocaret.*

Per hoc humanam exaltavit naturam.

Hebr. 2. v. 16.

10 Verùm enim verò hoc ſuppoſito, quòd Filius Dei hac noſtra vili & fragili carne ſe veſtire decreverit, in ſua utique poteſtate poſitum erat, corpus aliquod impaſſibile ſibi aſſumere, quia cum anima ipſius, à primo conceptionis ejus inſtanti beatiſſima fuerit, fruendo pariter & videndo divinam eſſentiam, quatuor quoque glorioſorum corporum dotes ei conſequenter omninò debebantur; Et tamen quando æternus Pater liberam ei optionem dedit, ut vel ad patiendum, vel ad fruendum plenitudine gloriæ in terram deſcenderet, ipſe ſponte propria Crucis ſibi elegit patibulum: *Qui propoſito ſibi gaudio ſuſtinuit Crucem, confuſione contempta*; Unde ex primis miraculis, quæ Chriſtus in carne patravit, unum fuit, quòd animæ gloriam & beatitudinem ſuſpenderit, ne ad corpus tranſmitteretur, hacque ratione impaſſibilis fieret, quia pati & dolere volebat; *ut vitam habeant, & abundantius habeant; voluit per omnia fratribus aſſimilari, ut miſericors fieret*; utque à primo Conceptionis ſuæ momento amaram paſſionem ſuam inchoare poſſet: *In laboribus à juventute mea*, vel ut alii legunt, *Agonizans, moriens, moribundus à puero*. Et ideò Innocentius in ſermone quodam de Incarnatione ait: *Primus gradus paſſibilitas, quam aſſumpſit.*

Paſſibilem aſſumpſit carnem.

Hebr. 12. v. 2.

Pſ. 87. v. 16.

Inn. 1. ſer. de incarnat.

11 Inaudita igitur inventio quædam amoris fuit gloriam animæ impedire, quo minùs in corpus redundaret, ut hac ratione plus pati, ſuique amoris magnitudinem conteſtari poſſet; propoſitio etenim vera & experimentalis eſt: *Pœna interroget, ſi quis veraciter amet; Uno ſiquidem tempore*, inquit S. Laurentius Juſtinianus, *Et DEI fruebatur viſione, & intolerabili ſub paſſione gemebat*; Quo fine autem? *Ut tota divinæ fruitionis gloria in eo militaret ad pœnam*. Etenim anima Redemptoris noſtri à viſione Dei ſe divertere non poterat, ac proindè cùm per hoc impediretur, quo minùs corporis paſſionibus intendere, eique compati poſſet, corpus utique ſine ullo refrigerio remanebat, ac conſequenter doloribus & tormentis maximis expoſitum erat. Idem quoque Sanctus alibi, ubi de unione, vel ſponſalitio animæ cum DEO tractat, ita ſcribit: *Ignitus amor ſemper meditatur nova, & inſueta componit, impatiens namque cum ſit, cogitare non deſinit, quomodo ardentius diligat.*

Ut pati poſſet.

S. L. Juſt. de triump. Chriſt. ago. c. 8.

De cel. connub. c. ult.

12 Valerius Maximus de Codro ultimo Athenarum Rege ſcribit, quòd cùm Civitas illa potenti admodum arctaque obſidione cincta, ad eas deveniſſet extremitates, ut niſi præmaturum aliquod deforis ferretur ſubſidium, inimicorum ſe poteſtati ultrò dedere cogeretur: Codrus ad falſa confugerit Deorum ſuorum ſimulachra, ut ex eorundem oraculo medium quo Civitas ab inimicorum potentia ſalvari & liberari poſſet, ediſceret: A quibus hoc retulit reſponſum: Aliud huic malo tollendo non ſupereſſe remedium, niſi ut Rex ipſemet ſuam pro Athenienſium civium ſalute vitam in prælio cum hoſtibus habito occumbendo ſacrificet. Quo reſponſo accepto, Rex boni communis amore ſtimulatus, ſtatuit ſeſe pro aliorum vita conſervanda manifeſto mortis periculo exponere, atque ut tanto evidentiorem ſibi mortem occurrere faceret, regio veſtitu exuto, depoſitiſque inſignibus regalibus, privati cujuſdam militis veſtem induit, ſeque in denſiſſimam hoſtium turbam enſeque hoſtiles eo quo potuit maximo conatu, ac ſtudio ingeſſit, à quibus tandem multis vulneribus confoſſus occubuit: *Notas facite adinventiones ejus*; Etenim ut hiſtoriam in ſenſu allegorico ad propoſitum noſtrum explicemus, Natura humana, arcta ab inferno, morte, & peccato obſidione cingebatur, nec ſupererat aliud ſperandæ liberationis remedium, quàm ut tandem Meſſias diu deſideratus in hanc exterminii terram deſcenderet; Hic autem ſi in manifeſta Divinitatis ſuæ ſpecie veniſſet, adeòque tanquam Deus ab omnibus agnitus fuiſſet, totum ſtratagema in fumum utique abiiſſet, nam ut Apoſtolus ait. *Si eum cognoviſſent, nunquam Dominum gloriæ crucifixiſſent*; ideò prudentiſſimo præmiſſo conſilio operæ pretium judicatum fuit, ut in hac mortali vita, quæ militiæ ſimilis exiſtit: *Militia eſt vita hominis*, in habitu hominis, imò in aſſumpto ſervili habitu compareret: *Habitu inventus ut homo*; tametſi ſe hoc habitu indutum ad inſtar latronis cujuſdam in medio duorum aliorum latronum crucifigen-

Val. M. l. 5. c. 6. Hiſtoria.

1. Par. 16. v. 8.

1. Cor. 2. v. 8.

Phil. 2. v. 7.

dum

dum eſſe clarè ſatis prævideret. Verumtamen quia ſibi poſt prægnantiſſimum redemptionis noſtræ negotium, ad Patrem redeundum eſſe optimè noverat: *Opus conſummavi quod dediſti mihi, ut faciam, & ego ad te venio*, apriſſimum quemdam modum, quo nobiſcum hic in terris, in Sacramento videlicet Euchariſtiæ, quod inſtituit, manere poſſet, excogitavit, ut hoc pacto non ſolùm nobiſcum remaneret, verùm etiam ob amorem noſtrum quotidiè in ſacrificio incruento à ſacerdotibus offerri poſſet; ac proindè Sanctus Bernardinus hiſce verbis optimè meditatur: *Quaſi non ſufficeret amoroſo Jeſu ad inebriati amoris ſui oſtenſionem, quod ſemel ſanguinem ſuum ſacrum pro nobis realiter effuderit in ligno, niſi nobis quotidiè effundat ſub Sacramento*; adeòque modum quemdam invenit, quo ad finem uſque ſæculorum quovis momento mori poſſet: *Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus uſque ad conſummationem ſæculi*, quia per univerſum totius Chriſtianiſmi orbem ſacrificia incruenta omnibus horis, cunctiſque ferè momentis offeruntur, ſiquidem eo tempore quo nobis nox eſt, aliis dies illuceſcere incipit; Unde & vocatur: *Juge ſacrificium*; adeòque Redemptor noſter in hoc Sacramento modum quemdam adinvenit, quo per myſticam ſanguinis effuſionem, & figuratam mortem ob amorem noſtrum continuò ſine ulla intermiſſione offerri poſſit.

Jo. 17. v. 4.
Matth. 28. v. 20.
Dan. 8. v. 12.

13 Verùm enim verò notandum eſt, quòd dilectus Chriſti diſcipulus, ut exceſſivum, quo Dominus noſter nos proſequebatur, quique illum ad hanc inſtitutionem faciendam permoverat, amorem nobis manifeſtum redderet, dixerit: *Cùm dilexiſſet ſuos, in finem dilexit eos*: quia ut Apoſtolus notavit: *In qua nocte tradebatur, accepit panem & gratias agens, &c.* Quibus ex verbis clarè ſatis patet, quòd quo tempore homo Chriſto mortem præparabat, eodem ipſe *convivificavit nos*.

Jo. 13. v. 1. 1. Cor. 11. v. 23.

14 Porrò Eliſeus in multis actionibus figura quædam Chriſti fuit, præcipuè verò in ea actione enituit, qua è Syria venientes milites ipſum ſecum captivum abducere volentes, miraculosè cæcos effecit, ſecumque in Samariam abductos, loco ſumendæ de illis vindictæ lauto, atque opiparo convivio excepit: *Appoſita eſt eis ciborum magna præparatio, & comederunt, & biberunt*. Ubi Chryſoſtomus ita ſcribit: *Poſtquam appoſitas menſas aſpiciunt, & dapibus ſe invitari cognoſcunt, mirantur, & ſtupent, ſibi pro morte victum, pro interitu cibum, convivium pro pœna offerri*: Et quidem ſi videre vultis, quàm aptè figura hæc ſuo figurato reſpondeat, conſiderate, quòuſque amantiſſimus Salvator noſter hunc vitæ panem nobis dare diſtulerit; nimirùm ad illud uſque tempus, quo illi mortem inferre machinabantur, eamque pœnoſiſſimam ſummèque ignominioſam. *In qua nocte &c.*

4. Reg. 6. v. 23. Chryſ. de Eli. & Syr. inſid.

DISCURSUS XI.

ARGUMENTUM.

Amor Redemptoris erga nos tantus fuit, ut tunc vel maximè erga nos beneficus fuerit, quando nos illum graviſſimè offendimus; idque per varios Paſſionis ſuæ eventus oſtenditur, quæ proindè beneficia à nobis omnem amorem noſtrum viciſſim efflagitant.

THEMA.

Commendat autem charitatem ſuam Deus in nobis, quoniam cum adhuc peccatores eſſemus, Chriſtus pro nobis mortuus eſt. Ad Rom. 5. v. 8.

Chriſti charitas erga inimicos.

1 S. Paulus Apoſtolus infinitam Redemptoris noſtri ſeſe pro redimendis impiis inimicis ſuis in mortem ignominioſiſſimam tradendis charitatem jure merito obſtupeſcit: *Ut quid enim Chriſtus*, ut paulò ante dixerat, *pro impiis mortuus eſt? vix enim pro juſto quis moritur, nam pro bono forſitan quis audeat mori?* Unde propoſitam mox deducit conſequentiam: *Commendat autem charitatem ſuam &c.*

In Ægyptum fugit, ut ab innumeris ſanaret peccatis.

2 Enim verò vix dum natus erat in Ægyptum peregrinari voluit; Verum quidem eſt quod quoad apparentiam externam ad id fuerit per Herodianam perſecutionem coactus; verumtamen non deerant plura alia loca in quæ is qui S. Felicem Nolanum ab inſidiatoribus aranearum telis obumbravit; *quique reſpicit terram & facit eam tremere*, longè ſecuriùs recipere ſe potuiſſet; Quid enim Ægyptus illo eodem tempore aliud, quàm turpis quidam omnis impietatis nidus erat? Numquid in eo regno ad eam uſque dementiam homines pervenerant, ut ipſas quoque cæpas, & porros velut ſacra quædam numina adorarent? Unde & Poeta ille jure cecinit: *O ſanctas gentes quibus hæc naſcuntur in hortis Numina*. Numquid Pharao Ægypti Rex manifeſtè ſe Atheiſtam conteſtatus fuerat dicens: *Neſcio Dominum*. Numquid electum Dei populum tot modis indignis ſumma cum tyrannide exagitarat? Omninò ita eſt; Et ideò *Commendat charitatem ſuam Deus*; In Ægyptum namque deferri voluit, ut primo loco remedium afferret iis, qui ſe infeſtiſſimos ejus inimicos eſſe probaverant: *Quaſi enim medicus deſcendit in Ægyptum*, inquit Author operis imperfecti, *ut viſitaret eam languentem erroribus; in prima facie deſcendit in Ægyptum, quaſi Herodem fugiens, revera autem ut Ægyptii erroris Dæmones effugaret ex ea, ſicut teſtatur Iſaias, dicens: Ecce dominus deſcendit in Ægyptum, ſedens ſuper nubem levem, & cadent idola Ægypti*.

Pſ. 103. v. 32.
Au. Imp. h. 2.
Iſ. 19. v. 1.

3 Academicus quidam pro corpore formandi Emblematis aſſumpſit maſſam quamdam bituminis, cujus hæc eſt naturalis proprietas, quòd quando majori aquarum copia aſpergitur, tantò quoque majorem ignis ardorem & flammas à ſe edat; Hocque Emblema hac ſubnexa Epigraphe animavit: Imò accendis me magis. Sanctus quoque Auguſtinus eumdem effectum experiri dicit in calce: *Jam vero quam mirum eſt, quod cum extinguitur, tunc accenditur*; Idem ergo prorſus ardentiſſimo divini amoris æſtui accidere videmus: *Aquæ multæ non potuerunt extinguere charitatem, nec flumina obruent illam*.

Charitas Chriſti emblemate deſcribitur.
a. Aug. l. 21. de Civit. Dei c. 4.
Cant. 8. v. 7.

4 Amara Domini noſtri Paſſio mare quoddam à Spiritu Sancto denominatur: *Magna velut mare contritio tua*; & tamen ipſemet amantiſſimus Redemptor noſter eamdem Calicis nomine expreſſit: *Calicem quem dedit mihi pater, non vis ut bibam illum?* Ubi Theophilactus ait: *Poculum dicit ſuam mortem, oſtendens, quod propter amoris magnitudinem ſic ſuaviter accedat ad mortem, quod mare Paſſionis calix quidam eſſe videatur*; Id quod S. Baſilius quoque conſiderans, ita ſcribit: *Nomine calicis indicavit mortem, quam pro mundi ſalute ſuſcepit, ſupplicia requiem, & refectionem animæ & corporis, non dolores ducens*.

Paſſio eidem ſuavis erat calix.
Thren. 2. v. 13.
Jo. 18. v. 11.
Th. in c. 14. Matth.
S. Baſ. in Pſ. 115.

5 Eum qui ſibi calicem bibendum veluti porrexit, qui traditor fuit, amici titulo appellavit: *Amice ad quid veniſti?* ab eoque oſculum accipere minimè dedignatus fuit.

Matth. 26. v. 50.
Judam amicū nominat.

6 Imò ex mente Origenis à S. Thoma citati inſuper dicendum eſt, Judam primum fuiſſe, ante quem ſe genuflexus proſtravit, ut pedes ejus ablueret & exoſcularetur; quod etiam ex ipſis Evangeliſtæ verbis colligi poſſe videtur; Dicit enim ſacer textus: *Venit ergo ad Simeonem Petrum*; qui Chriſto abluere eum volenti ſe ſe fortiter oppoſuit, ac ſi S. Joannes dicere voluiſſet, quòd antea nullam in aliis reſiſtentiam, aut reluctantiam invenerit, atque ideò ly, Ergo, indicare videtur, pedum ablutionem dudum ante, priuſquam ad Petrum ordo deveniſſet, fuiſſe inchoatam; quamvis Origenes hujuſce opinionis ſuæ aliam longè diverſam rationem hiſce verbis adducat: *Sicut Medicus plurimum ægrotorum intentus curæ, ab iis qui magis indigent, propriam curam incipit: ſic & Chriſtus qui fœdos abluit pedes diſcipulorum, exorditur ab iis qui magis erant fœdi*.

Orig. cit. à S. Th. in c. 13. Joan.
Cui primitius pedes lavit.
Jo. 13. v. 16.

7 Sanctus Bernardus verba illa Judæ à Chriſto dicta nimirùm: *Quod facis fac citiùs*, vehementer obſtupeſcens, ait: *O amor interminabilis! O Charitas ineſtimabilis! O dilectio inſcrutabilis! Quod facis fac citiùs; illud cupio, illud quæro, ad hoc veni in mundum; vis me tradere Judæis? volo & ego. Vis tradere? volo tradi: vis ut crucifigar? volo crucifigi; hoc amo, hoc affecto; quod facis, fac citiùs*. Et paulò poſt idem ſanctus & mellifluus Doctor ab hoc infinitæ charitatis exceſſu, quaſi in extaſim raptus, ad Redemptorem ſeſe convertit & dicit: *Sed Jeſu vita mea, quantum eos diligebas, pro quibus mori cupiebas, nobis vitam, tibi mortem affectabas*.

S. Ber. ſer. 3. in cœna.
Jo. 13. v. 27.
Ob amoris exceſſū citò mori voluit.

8 Porrò iis quibus ad mortis ſupplicium eundum eſt, confortativi potus, vel etiam lauta quandoque convi-

Judæ corpus ſuum dedit.

via præparati ſolent, juxta illud: *Date ſiceram mærentibus, & vinum his qui amaro ſunt animo;* Salvator noſter autem ſapidiſſimum in Cœna bolum Judæ traditori ſuo porrexit: *Cui intinctum panem porrexera.*

Prov. 31. v. 6.

Jo. 13. v. 26.

9 Quando horridum illud humanæ impietatis monſtrum, Judas inquam, ad conceptam perfidæ traditionis machinam exequendam, ut ſe lictorum, atque carnificum caput & ducem faceret è Cœnaculo egreſſus fuit, benigniſſimus Salvator noſter velut exultabundus ad diſcipulos ſuos dixit: *Nunc clarificatus eſt filius hominis*, Unde S. Bernardus ait: *Gaudet & tripudiat, exultat & lætatur, & ait: Nunc clarificatus eſt Filius hominis.*

Jo. 13. v. 31. S. Bern. ſer. 4. in Cœn. Dom.

Paſſione delectabatur. Prov. 8. v. 30.

10 Porrò de Sapientia increata legimus hæc ab eadem verba prolata fuiſſe: *Delectabar per ſingulos dies, ludens coram eo omni tempore, ludens in orbe terrarum, & deliciæ meæ, eſſe cum filiis hominum.* Quæ verba certè eidem Sapientiæ inter nos incarnatæ minùs aptè convenire videntur, ſiquidem hæc prouti ſupra probavimus, à primo conceptionis ſuæ inſtanti, uſque ad momentum illud quo *Emiſit ſpiritum*, aliud non fecit, quàm quòd cum doloribus ſemper & paſſionibus conflictatus fuerit; Unde Seraphicus Bonaventura ait: *Volve & revolve vitam boni Jeſu, & non invenies eum niſi in Cruce; ex quo enim carnem aſſumpſit, ſemper in pœna fuit:* quomodò igitur ſe his in terris ſemper luſiſſe, & deliciis vacaſſe dicere poteſt? S. Antonius de Padua dubium hoc hiſce verbis reſolvit: *Filius ludebat coram Patre, cum à diſcipulo tradebatur, ad columnam ligatus flagellabatur, cum ab Herode illudebatur, cum ſpinis coronabatur, ludebat, cum exiret bajulans ſibi Crucem.* Cui conſonat, quod S. Cyrillus Alexandrinus hiſce verbis ſcribit: *Cruciatus & opprobria ſibi delicias eſſe putabat, ut voluntatem Patris impleret, & ſalutem hominum operaretur;* Et ideò priuſquam ob amorem noſtrum totum ſanguinem è venis ſuis emanare videret, quam neſcio cordis anguſtiam circa præcordia ſentiebat, unde ait: *Baptiſmo habeo baptizari, & quomodo coarctor uſque dum perficiatur.*

S. Bon. ſer. 3. de paſſ.

S. Ant. Pad. ſer. in D. 2. Epiph.

S. Cyr. Al. l. 12. in Jo. c. 32.

Luc. 12. v. 50.

Sanguinem ſudavit.

11 Enim verò priuſquam armati milites & lictores in hortum adveniſſent, ut eum inde vinctum & catenis onuſtum abducerent, ſanguinem copiosè ſudavit: *Factus eſt ſudor ejus ſicut guttæ ſanguinis decurrentis in terram.* Porrò in Eccleſiaſtico hæc verba leguntur; *Quaſi Lybanus non inciſus evaporavi;* Pro quorum verborum intelligentia notandum eſt, quòd omnium optima & perfectiſſima myrrha ſit illa, quæ ſpontè & ſine ulla facta inciſione ab arbore dimanat: Et ideò dicit ſponſa: *Meſſui myrrham primam.* Eodem quoque modo tametſi omnis ſanguis quem Redemptor noſter uſpiam effudit inæſtimabilis fuerit, attamen ille qui non ex violentia flagellorum, ſpinarum, clavorum aliorumque Paſſionis inſtrumentorum, ſed ab amore & charitate ejus velut carnifice ipſius ultrò citròque effuſus fuit, qualis ille extitit, qui in horto per modum ſudoris ab ejus ſacratiſſimo corpore emanavit, longè amabilior, pretioſior, & inæſtimabilior eſſe videtur. Muſtum quo in vindemia torcularia ultrò redundant, priuſquam botri à torculari exprimantur, vel maximè ferveſcit & ebullit, vaſaque etiam circulis optimè vincta rumpit: ita quoque amor ille fecit, qui priuſquam Salvator in crucem conſcenderet in corde ejus exarſit, & ideò ſanguini ejus amabilem quamdam violentiam intulit, foras eum expellendo, priuſquam à carnificibus, aut ſatellitibus in corpore vulnus aliquod acciperet: *Torcular calcavi ſolus.* Unde S. Bernardinus ait: *Statim fervidus velut athleta ebulliens amor, & triumphans fortitudine, ſciens omnia quæ ventura erant ſuper eum, occurrit impiis. O quali ardore fornax cordis Jeſu accenſa erat, quæ ſic carnem ejus totam in ſudorem reſolvebat.* Adducitque ſanctus hic Pater ollæ cujuſdam bullientis ſimilitudinem, quantò enim major eſt ignis ex quo caleſcit, tantò plus inde ebullit & effunditur liquoris: *Immenſus planè & ferventiſſimus amor in hoc manifeſtatur, ſæpè enim fervens ebullitio emittit ad extra, proindè quantùm anima Chriſti charitatis igne in intimis bulliendo ferveret, ſcaturitio hæc ſanguinis clarius manifeſtat.*

Luc. 22. v. 44. Eccl. 24. v. 21.

Cant. 5. v. 1.

Iſ. 63. v. 3. S. Ber. Sen. de paſſ.

Omnes guttas effudit.

12 Poterat quidem per unicam duntaxat ſanguinis ſui ſtillam, imò per unicam ab oculis manantem lachrymulam per omnibus infinitis non unius mundi tantùm, ſed multorum millium mundorum debitis *rigore juſtitiæ ſatisfacere:* at verò amor, quo intùs ardebat inſatiabilis erat: *Factus eſt ſudor ejus ſicut guttæ ſanguinis decurrentis in terram, propter nimiam dilectionem qua dilexit nos, &c.* Sanctus quoque Bonaventura ait: *Dic quæſo mi Domine, dic cùm una ſanguinis tui gutta potuiſſet ſufficere ad totius mundi redemptionem, cur tantum ſanguinem de corpore tuo effundi permiſiſti? ſcio Domine, & verè ſcio, quia non propter aliud feciſti, niſi ut oſtenderes, quanta affectu diligeres me.*

S. Bonav. in opuſc. de paſſ. vit. c. 6.

13 Sanctus quidem Propheta David de corpore Chriſti prædixit: *Flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo:* quod qua ratione Chriſti corpore verificatum fuerit, vix video, ſiquidem illud flagellis horrendum in modum conciſſum eſſe conſtat; Et quidem dicere quis meritò poſſet, ſi omninò flagellari volebat, numquid triginta, vel quadraginta flagellorum ictus ſufficere ipſi poterant, cur igitur ſexies millenos, ſexcentos, ſexaginta ſex ictus ſibi infligi voluit? Ad hoc porrò aliud reſponderi nequit, niſi quod Chryſoſtomus reſpondit: *Quod ſufficiebat Redemptioni, non ſatis erat amori.*

Pſ. 90. v. 10. Dictiſſimè flagellatus fuit.

Chryſ.

14 Quando Redemptor noſter in ſua in Cœlos Aſcenſione à cœleſtibus Hierarchiis conſpectus fuit, manus habere & pedes adeò atrociter perforatos, hæ omninò attonitæ in hunc modum ipſum interrogarunt: *Quare rubrum eſt indumentum tuum, & veſtimentum tuum ſicut calcantium in torculari?* quibus ipſe protinùs reſpondit: *Torcular calcavi ſolus.* Circa quam reſponſionem hoc mihi dubium occurrit, cur nimirum incarnata illa ſapientia hac torcularis alluſione uſa fuerit? Numquid ſufficiebat dicere, ſe in crucem actum fuiſſe. Pro reſponſione ad propoſitum noſtrum notandum eſt, quod vix comparatione aliqua magis propria uti potuiſſet, quàm hæc torcularia analogia, ad inſinuandum amorem, quo ad ſanguinem ſuum ad noſtram utilitatem alacriter effundendum extimulatus fuerat: Etenim torcular olivam premendo oleum inde emanare facit, quòd lætitiæ ſymbolum eſt, *oleo lætitiæ;* Vinum quoque ex uvarum botris exprimit, de quo pariter Spiritus Sanctus dicit: *Vinum lætificat cor hominis:* adeòque torcular lætitiam nobis inſinuat & ſummum gaudium, quo cum Salvator noſter redemptionis noſtræ opus in patibuli ſui graviſſimo torculari operatus fuit; quamvis etiam ſapientiam incarnatam aliam ob cauſam hanc uſam fuiſſe torcularis alluſione dici poſſit; Etenim cum Chriſtus in uvæ botro figuratus fuerit; *Botrus Cypri dilectus meus mihi;* illo nimirùm qui in virga ſuſpenſus ex terra promiſſionis allata fuit; ſciendum eſt quòd Botrus primò quidem liquorem ſuum ſponte propria emittat; poſtea verò ulteriùs torcularis arbore premitur, ut totum liquorem ſuum, quem in ſe continet, ad ultimam guttam uſque edat. Qua ſimilitudine hoc præcipuè nobis inſinuatur, quòd Redemptori noſtro ob vehementiſſimum quo nos proſequitur amorem; in horto Gethſemani ingentem è venis ſuis ſanguinis effuſionem paſſum fuiſſe minimè ſufficiat, ſiquidem ulteriùs per Crucis ſive patibuli, in quo ſuſpenſus fuit, torcular, omnis ejus ſanguis à carnificibus torcular hoc agitantibus, totaliter adeò expreſſus fuit, ut ne quidem unica in ipſo ſanguinis gutta ſuperſtes remanſerit. Unde Oleaſter ait: *Sed hoc non contentus, voluit conculcari, ut quidquid ſanguinis, quicquid ſucci in corpore ſuo latebat, exiret ad lavacrum noſtrum.*

Totum ſanguinem pro lavacro noſtro dedit.

Iſ. 63. v. 2. & 3.

Pſ. 44. v. 8.

Eccl. 40. v. 20.

Cant. 1. v. 13.

Ole. in Iſa.

15 Verum enim verò dicat fortaſſe aliquis, quamobrem verno tempore, id eſt, in menſe Martio pati voluit? S. Bernardinus tom. 3. ſer. 51. ait: *Cùm enim in tali tempore ſanguis ebulliat, ut totum verſaret, & effunderet, quia ebulliens de facili emittitur;* imò vero quia etiamnum aliquantulæ ſanguinis ſtillæ poſt mortem circa cor reliquæ remanſerant, ideò latus ſuum poſt mortem lancea ſibi aperiri permiſit, *ut quicquid reſideret*, inquit S. Cyprianus, *in corde de ſanguinis remitteret.*

Lancea latus aperiri voluit.

S. Bern.

S. Cypr. de dupl. mart. Unde 7. manarunt Sacramenta.

16 Equidem tametſi verum ſit & certum, quòd ſævum nimis, ſummaque cùm impietate conjunctum ſit, ſi quis in cadaver aliquod ferocire velit; unde Eccleſia quoque mucronem, qui Chriſti mortui latus aperuit, mucronem dirum vocitat: *Mucrone diræ lanceæ*, cùm tamen alia paſſionis inſtrumenta, quæ ad Chriſtum patiendi avidiſſimum in vita per amorem transfigen-

Digitized by Google

gendum concurrerunt, ſuavia denominentur: *Dulce lignum, dulces clavos*; attamen ex hoc tanta cum impietate & barbarie transfixo pectore, cœleſtis Paradiſi theſauri in maximum beneficium noſtrum fuere egreſſi: *Commendat autem charitatem ſuam, &c.* Et S. Auguſtinus ſuper illa verba: *Unus militum lancea latus ejus aperuit*, ita ſcribit: *Ut illic quodammodo vitæ oſtium panderetur, unde ſacramenta Eccleſiæ manaverunt, ſine quibus ad vitam, quæ vera eſt vita, non intratur.*

Jo. 19. v. 34. S. Aug. ibid.

Denique reconciliati ſumus. Iſ. 63. v. 4.

17 In Iſaia Propheta DEUS ita loquitur: *Dies ultionis in corde meo, annus redemptionis meæ venit*; quibus verbis Deus ſe iram multo tempore in corde ſuo continuiſſe inſinuat, nimirùm uſque in diem redemptionis ſuæ, quo itidem die genus humanum omnem impietatem ultra omnem modum adversùs ipſum evomuit; ac proindè eo die quo homo contra DEUM vel maximè ſævit, DEUS homini quàm maximè placatur, & beneficum ſe exhibet. Unde Oleaſter: *Quæris cur iram in corde ſuo ſervet? ut in Paſſione, cum cor ejus apertum eſt, omnem quam uſque ad illud tempus conceperat, effunderet*; non in hominem, ſed in aera. Ita communiter ſic definitur: *Eſt accenſio ſanguinis circa cor*; hæc autem accenſio, ſive ira hæc mediante aqua, quæ ex latere Chriſti per lanceam aperto, emanavit, extincta fuit: *Exivit ſanguis & aqua*; *cùm inimici eſſemus*, inquit Apoſtolus, *reconciliati ſumus DEO per mortem filii ejus.*

Ole. in Iſa.

Jo. 19. v. 34. Rom. 5. v. 10.

Hiſtoria pulchrè applicata.

18 De Ælio Pertinaci refertur, quòd cùm mortem ſibi à Commodo Imperatore inferendam continuò operiretur, atque in lecto decumbens Ælium Lætum Generalem Cæſareæ militiæ Ducem una cùm multis armatis militibus coram ſe ingredientem conſpexiſſet, mortem ſibi jam imminere arbitratus ad eum dixerit; Probè novi optime Æli, eo te fine hic me convenire, ut ex juſſu & ordine Imperatoris necem mihi inferas, ecce igitur me ad eamdem generoſo animo excipiendam paratum, etenim miror eam tanto tempore fuiſſe dilatam; Cui Ælius. Ne timeas, inquit, vir generoſiſſime, ſiquidem ego non tantùm eo fine ad te venio, ut te de vita tua ſecurum eſſe jubeam, quin potiùs ut inſuper tibi, quem ſibi Romanorum populus in locum Commodi Imperatoris jam occiſi in Imperatorem ſubſtitui poſcit, Imperii diadema, quod præſens hic eſſe conſpicis, imponam. Pari quoque modo homo mortis æternæ condemnatus erat, juſtèque commeruerat, ut Divina Juſtitia adversùs ipſum armata iræ ſuæ fulmina copioſè in eum evibraret, interea verò in Dei graviſſima indignatione conſtitutus, à Cœlo ſemper exulabat; imò poſtquam Chriſtus de cœlo in terram deſcendiſſet, ibique ut redemptionem noſtram operaretur, triginta trium annorum ſpatio nobiſcum demoratus fuiſſet, ipſum nihilominùs plùs quàm alias unquam irritando, juſta & propter ignominioſam ejus crucifixionem maximè debita ſuper ſe ſupplicia provocavit; & tamen non tantùm non punitus, verùm etiam infinito quodam redemptionis beneficio affectus fuit: *Sic Deus dilexit mundum, ut filium ſuum unigenitum daret, ut omnis, qui credit in illum, non pereat, ſed habeat vitam æternam*; cui conſonat quòd S. Joannes alibi ſcribit, nimirùm: *In hoc apparuit charitas DEI in nobis, quoniam filium ſuum unigenitum miſit Deus in mundum, ut vivamus per eum*, non ut per eum judicemur & condemnemur, prout malitia noſtra commerueramus, verùm ut nos ſuos in regno cœlorum cohæredes efficeret.

Joan. 3. v. 16.

1. Jo. 4. v. 9.

19 Verùm enim verò ne ab Hiſtoria Paſſionis Dominicæ digrediamur, advertendum eſt, quòd tametſi Redemptor noſter multa prodigioſa miracula patrando multis ſumma beneficia contulerit, Evangeliſtæ tamen nullius eorum, quibus ejuſmodi fuerunt collata beneficia, nomen expreſſerunt, præterquam paucorum valdè; inter cæteros verò Spiritus Sanctus illius quoque nomen expreſſum eſſe voluit, cujus auriculam à S. Petro amputatam, Chriſtus ſanavit: *Erat autem ſervo nomen Malchus*: at verò cur hujus nominis adeò ſpecialem mentionem haberi voluit, numquid alia hoc longè memorabiliora miracula patrata fuerant? quòd ſi illud ex eo capite memorabile fuiſſe dicatis, quia in tota Paſſionis ſuæ decurſu nullum aliud præter iſtud miraculum patraſſe legitur; Reſpondeo, per hoc non ſolùm dubium, ſeu difficultatem iſtam non reſolvi, ſed potiùs adaugeri, quæri etenim poteſt, cur Chriſtus non patravit aliud miraculum longè prodigioſius, quàm ſit iſtud, maximè quando paſſionem ſuam aliquo voluit ſignare & honorare prodigio, ſive portento, neque enim magna, aut adeò mira res eſt præciſam hominis alicujus ſanare auriculam. Cur non potiùs ſolutis clavis, quibus in crucem ſuffixus fuerat, de Cruce deſcendit? aut verò cur ſpinas quibus coronatus fuerat, roſas progerminare non juſſit? Nimirùm increata ſapientia nomen illius in Annalibus æternitatis ad perpetuum infiniti illius amoris teſtimonium expreſſum eſſe voluit, quo illis qui inſenſiſſimi ipſius ſunt hoſtes, ipſumque enormiſſimè offendunt ſe, vel maximè exhibere ſolet beneficium; quia ſatis fundata plurium opinio eſt, hunc Malchum illum ipſum fuiſſe, qui Chriſto in domo Principis ſacerdotum paulò poſt ignominioſum illum colaphum impegit, quique temerario auſu ſuo omnibus aliis, injuriis deinceps per totam noctem Salvatori noſtro illatis, primus portam aperuit, ſiquidem ut cæteris audacior & inſolentior, & tamquam aliorum ſatellitum lictorum caput & dux manſuetiſſimo Agno, ut ad macellum duceretur, violentas manus intulit. Unde Chryſoſtomus ait: *Servi nomen meminit Evangeliſta, quoniam magna res erat, non tantùm quod eum convertit, ſed cùm paulo poſt eſſet ab eo alapam accepturus.*

Jo. 18. v. 10.

Manſi Bibl. Præd. Tom. I.

Chryſ. ho. 82. in Joan.

20 Adhæc vincula quibus vinctus & captivus abductus, & ad columnam alligatus fuit, nos utique & corda noſtra ad ejus amorem adſtringere deberent, ſi æqua lance eadem ponderaremus, Sanctus Bernardinus illa conſiderans ita exclamat: *O Rex Regum & Dominus dominantium, quid tibi & vinculis? quare ergo ligaris?* De Rege quodam legitur, quòd cùm à ſagitta quadam graviſſimè ſauciatus, in magno fuiſſet moriendi periculo conſtitutus, niſi à chirurgis arctiſſimis ligaculis adſtringeretur; generoſum hocce reſponſum ediderit: *Regem vinculis adſtringi minimè decet; O DEUS Deorum, quantum ergo derogatum fuit libertati & potentiæ tuæ? tot adeo ligaris vinculis, qui ſolus ligandi & ſolvendi poteſtatem habes?* Tandem verò cauſam cur vincula is hæc admiſerit, ſubjungit, quæ nulla eſt alia, quàm ardentiſſima ejus charitas, *video*, inquit, *& perhorreſco, & admiror, & admirando deficerem, niſi quod liquido cognoſco, te prius in corde charitatis nexibus fuiſſe conſtrictum, quæ ad deteriora vincula ſufferenda te leviter attrahere potuerunt.* Idiota amorem vinculi titulo appellat: *O dilectio, quàm magnum eſt vinculum tuum, quo ligari potuit DEUS! O piiſſime Domine Jeſu Chriſte, opifex amoris, hoc vinculum te in Cruce tenuit, quem omnes funes totius mundi nullatenùs tenuiſſent.* S. Laurentius Juſtinianus dicit, vincula illa quibus ad columnam alligatus fuerat, alia non fuiſſe, quàm arctiſſima vincula ſuæ charitatis: *Charitas ligat Deum & hominem, quia vinculum eſt? O charitas, quàm magnum eſt vinculum tuum, quo Deus ligari potuit, nullum vinculum Filium DEI ad columnam tenere potuiſſet, ſi charitatis vinculum defuiſſet.*

Chriſtum ligavit charitatis vinculum.

S. Bern. de paſſ. c. 4.

Id. c. 14.

S. Lau. Juſt. de ligu. vit. c. 6.

21 Poſtquam Crucifixores ejus illum blaſphemando, & variis tormentis dilacerando fatigati fuiſſent, videri quidem potuiſſet, quòd Redemptor noſter Patrem ſuum pro inferendo eiſdem gravi ſupplicio fuiſſet rogaturus, ſed neutiquam ita factum fuit, quinimò prima ſupplicatio, quam ſic in Cruce extenſus Patri ſuo præſentavit, fuit illa, qua veniam pro illis ſollicitavit: *Pater dimitte illis, quia neſciunt quid faciunt.* Ubi S. Anſelmus hunc in modum Salvatorem noſtrum interrogat: *Qui ſunt hi Domine, quibus ignoſcendum eſt?* Num fortè Petro ignoſci cupis, qui te negavit? aut Apoſtolis, qui te deſeruerunt? Minimè; his namque jam dudum omnes commiſſos errores condonaverat, ſed illis qui mihi maledicunt, me blaſphemant, qui manus ſuas ſanguine meo cruentarunt; cur autem illos non expreſsè & ſigillatim nominat? S. Anſelmus ait: *Quia ſi nominare deberet, ignoſce illis inimicis meis, crucifixoribus meis dicere deberet; hoc non patitur amor*; at verò, inquies, cur tunc potiùs, & non antea ad veniam hanc ab æterno Patre ſuo depoſcendam motus fuit? S. Vincentius Ferrerius ait: *Tunc Chriſtus vidit DEUM Patrem, paratum ad recipiendam vindictam de crucifixoribus ſuis, ſi filius voluiſſet.*

Luc. 23. v. 34.

S. Anſ.

S. V. Ferr. ſ. 3. in D. 1. Paſſ.

22 Valdè conſiderabilis eſt textus ille, quo ſancta mater Eccleſia in Miſſa de Paſſione Domini utitur, nimirùm;

mirùm; *lanceis ſuis vulneraverunt me*; cur obſecro in plurali numero dicit: *lanceis*, cùm tamen unica dumtaxat lancea fuerit, quæ latus Domini noſtri transfadegit? unus militum lancea latus ejus aperuit. Pro reſponſione memorandum, quòd ſponſus in ſacris Canticis cor ſuum bina vice vulneratum eſſe dicat: *Vulneraſti cor meum ſoror mea ſponſa, vulneraſti cor meum*: Quæ verba S. Bernardus de lancea explicat: *Quia zelo amoris tui vulneraſti me, lancea quoque militis vulneratus ſum*; lancea amoris priùs Chriſtum viventem vulneravit, eaque eſt, quæ necem eidem attulit: *Fortis eſt ut mors dilectio*: alia autem tunc pridem eum transfixit, poſtquam in Cruce expiravit. *Cum viderunt eum jam mortuum; mortuum eſt cor Jeſu, quia vulneratum poſſedit vulnus amoris, poſſedit mors amoris Domini cor ſponſi JESU, quomodo mors altera introibit.*

Cant. 4. v. 9.
S. Bern. l. de paſ. c. 2.
Cant. 8. v. 6.

23 Zacharias Redemptorem noſtrum vulneratum, Angeloſque hanc ei interrogationem proponentes introducit: *Quid ſunt plagæ iſtæ in medio manuum tuarum*; Unde notanda eſt illa particula, *Quid*, an ergo de vulneribus dubitare poterant quid eſſent, quando non niſi vulnera eſſe ſatis evidenter apparebat, & conſpicuum erat? Imò verò jure meritò hac de re dubitare poterant, ſiquidem amor, quo Chriſtus erga nos flagrabat, illa gemmas, monilia, Roſas, Lilia eſſe reputabat. Unde Sponſa ait: *Manus ejus tornatiles aureæ, plenæ hyacinthis*, ac proindè reſpondit: *His plagatus ſum in domo eorum, qui diligebant me*: ſimiliter quando duo illi in Emmaus peregrinantes diſcipuli, ea Domino, quæ à duobus diebus acciderant, in memoriam revocare volebant, dicentes: *Neſcis ea quæ facta ſunt his diebus de Jeſu, &c.* reſpondit *Quæ?* quaſi eorum quæ diriſſima paſſus fuerat, oblitus fuiſſet, quia amori verò nihil eſſe videtur, quicquid ſuffert, imò gaudet & triumphat, ſi quid concedatur patiendum pro eo quem amat.

Zach. 13. 6.
Cant. 5. 14.
Luc. ult. v. 18. & 19.

24 A S. Ambroſio gratitudinem illam dicere poſſumus, qua cum infinito huic beneficio grata mente correſpondere debemus: dicit enim: *Nihil eſt, quod dignè Deo referre poſſumus, quid enim referemus pro ſuſcepta carnis injuria? quid pro verberibus? quid pro Cruce? va mihi ſi non dilexero, reddamus ergo amorem pro debito, charitatem pro munere.*

S. Ambr. l. 6. in Luc.

25 Euſebius Emiſſenus Salvatorem noſtrum in Crucis truncu ſuſpendi, non tam propter redemptionem noſtram voluiſſe exiſtimat, quàm ut noſtrum ſibi amorem conciliaret: *In trutina ergo Crucis non aurum, vel argentum, non aliquod corpus Angelicum, ſed ſemetipſum paſſus eſt author ſalutis appendi, ut dum curioſa perditione nos redemit, ad charitatem nos ſuam vehementius excitaret*, Sanctus Auguſtinus ad Chriſtum converſus dicere ſolebat: O Domine, qui te pro creationis beneficio non amat, nec ſervit tibi, meretur infernum: at verò qui nec pro redemptionis beneficio te amat, nec tibi ſervit, meretur ut pro eo novus quidam fabricetur infernus; ac proindè Sanctus Laurentius Juſtinianus ingenuè fatetur dicens: *Super omnia reddit te amabilem mihi, o bone Jeſu, calix quem bibiſti, opus redemptionis noſtræ hoc omnino noſtrum facile ſibi vendicat amorem, hoc eſt, quod noſtram devotionem & blandius allicit, & juſtius exigit, & arctius ſtringit, & afficit vehementius.*

Euſ. Em. ho. 2. de ſymb.
S. Lau. Juſt. de lig. vitæ c. 7.

26 In Annalibus Eccleſiaſticis de certo quodam viro ſcribitur, qui in terram ſanctam profectus, *loca ſingula in quibus pedes Domini ſtetiſſe ſciebat, multa devotione & lachrymis viſitavit, cumque veniſſet ad locum Calvariæ, ubi Redemptorem noſtrum audivit mortis anguſtias, & Crucis ſupplicium pertuliſſe, graviſſimis ſuſpiriis ingemiſcens, cum clamore valido & lachrymis dixit: Quid tibi benigniſſime Domine, quid, inquam, tibi Chriſte retribuam pro omnibus, quæ pius amator amabilis mihi mirabiliter tribuiſti? Vidi prius loca, in quibus natus, & inter homines converſatus, Doctrinam Evangelicam prædicaſti, & Deitatis tuæ indicia per miracula demonſtraſti; Hæc quidem ob amorem & reverentiam tui ſyncero corde complexus ſum, hunc verò locum paſſionis & mortis tuæ æquo animo videre non poſſum, ubi clavis crucifigi, terebrari lancea, & animam pro nobis tradere voluiſti: Hæc ut beatus ille peroravit, exclamans, ruptis vitalibus cordis venis, ſpiritum exhalavit.*

Ann. Eccl. Rayn. to. 15. a. 1326. n. 24.

27 S. Thomas de Villanova hanc noſtram erga Redemptorem ingratitudinem ſequenti ſimilitudine nobis ob oculos ponit; Eſt vobis fortaſſe, inquit, ſervus quidam emptitius, qui tametſi niger quidam Æthiops ſit, valdè tamen diligitis ex eo tantùm motivo, quòd vobis ſe valdè diligentem, fidelem, & induſtrium miniſtrum ſemper exhibuerit, nec tamen idem ille ſervus ob veſtri amorem flagellatus, aut colaphizatus fuit, nec ſanguinem ſudavit, nec potum ſelleum pro vobis bibit, aut in crucem actus fuit. *Heu heu*, inquit S. hic Archipræſul, *dic obſecro, dic O Chriſtiane, qui nomen Chriſti ſolo verbo profiteris, deſpicis in Chriſto, quod non deſpicis in vernaculo, & in filio æthiopis amas æthiopem & multum amas & juſtè amas, quin ipſe amat te: & amat te Deus tuus, & amore tuo ardet, & pro tuo amore moritur, & ſolus Deus, & ejus dilectio contemptui habetur, nec dignus redamari putatur.* Idem quoque Sanctus Archipræſul in Concione quadam in Domin. 17. poſt Pentec. nos ipſiſmet ſaxis inſenſibiliores & duriores eſſe exiſtimat, niſi Chriſtum pro redemptionis beneficio impensè diligamus, dicit enim: *Si adhuc in amando frigidus inveneris, duriorem te lapidibus eſſe oſtendis, ſiquidem ad tanta dignationis conſpectum duriſſimi lapides confracti ſunt, & qui ſenſum non habent ſenſum oſtenderunt, ut attendas, quid facere teneantur hominum corda, ſi tantum pondus amoris, neque rupes ipſa ſuſtinere valuerunt*; ac proindè Sanctus Auguſtinus in libro de diligendo Deo, in quo omnia hujuſce amoris ſcrutatur motiva, jure meritò hunc in modum nos admonet: *Opus noſtræ redemptionis totam vitam noſtram, totum laborem noſtrum, totum obſequium noſtrum, amorem denique noſtrum facilè ſibi vendicat, totum hoc inquam eſt, quod devotionem noſtram & excitat melius, & quærit ſuavius, & auget amplius.* Didacus Stella Redemptorem noſtrum tot parvulis vulneribus ſaucium contemplans, ad illum redamandum hiſce nos verbis invitat: *Tot ſunt ora, tot linguæ, quæ in ejus amorem te invitant, quot ſunt vulnera, quæ in ſuo corpore pro tuo amore accepit; quilibet ictus eſt lingua quædam, quæ ſemper vociferatur, ut eum diligas.*

S. Th. Vill. de S. M. Mag. 4.
Conc. 3. in D. 17. Pent.
S. Aug. l. de dil. Deo c. 16.
Did. Stell. in c. 10 Luc.

DISCURSUS XII.

ARGUMENTUM.

Beneficia vocationis ad fidem, Juſtificationis, præſervationis à multis peccatis & periculis, conſervationis Creaturarum, ad amorem Dei nos obligant; & hoc tributum aliundè multis titulis debitum à Deo etiam liberaliter compenſatur.

THEMA.

Quid retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi? Pſ. 115. v. 12.

1 Richardus de S. Victore de violentiæ charitatis gradibus tractans, divina beneficia, quibus infinita Dei noſtri bonitas nos cumulat, velut totidem vincula & catenas eſſe exiſtimat ad adſtringendum ei corda noſtra deſervientes: *Adjecit Dominus adhuc manu valida multiplicare ſuper nos Charitatis ſuæ vincula, ut nos ſibi arctius adſtringeret, altius irretiret: Contulit nobis bona ſua, pertulit pro nobis mala noſtra, ut ex utroque ſibi obnoxios redderet, & de bonis quæ contulit nobis, & de malis, quæ pro nobis pertulit.* Ac proindè ut nos Deo tantò ampliùs & arctius adſtrictos eſſe agnoſcamus, præter ea beneficia de quibus hactenùs in diſcurſibus præcedentibus actum fuit, alia quædam valdè etiam efficacia motiva conſiderabimus.

Rich. de S. Vict. de gr. viol. charit.

2 Et quidem primum ex iis beneficiis eſt, vocatio ad veram & orthodoxam fidem; Etenim ut optimè S. Ambroſius ait: *Nihil naſci profuit, niſi redimi profuiſſet*; Ecquid enim nobis prodeſſet, nos eſſe quoddam adeò nobile accepiſſe, ad cœlum poſſidendum creatos eſſe, imò & redemptos fuiſſe, niſi etiam ſpeciali quadam vocatione aggregati eſſemus in gremium ſanctæ matris Eccleſiæ; nam ut Sanctus Auguſtinus benè notavit: *Multæ generationes pertranſierunt, quæ omnes ſine cognitione Dei, & pretio ſuæ redemptionis in interitum ſempiternum dilapſa ſunt; omnibus illis Redemptor tuus te prætulit; quare hoc in te factum ſit, nullam præter ſolam Salvatoris charitatem invenire poteris cauſam; numquid tu fortior, ſapientior, nobilior, ditior fuiſti,*

S. Ambr. in Præc. Paſch.
S. Aug. l. cit. c. 7.

qui

Digitized by Google

qui hanc præ omnibus illis ſpecialem gratiam ſortiri meruiſti? Quot fortes, quot ſapientes, quot nobiles, quot divites ibi fuerunt, & tamen univerſi derelicti, & abjecti perierunt.

3 Ad veritatem hanc profundiùs intelligendam obſecro vos, ut conſiderationem veſtram ad inſtar eruditi cujuſdam Coſmographi in tot regna innumeraſque totius univerſi Provincias ab humano genere inhabitatas extendere non pigeat, ſic enim ex Atheiſtarum, Idololatrarum, Mahumetanorum, Hæreticorum, Hebræorum & Schiſmaticorum incredibili numero facilè vobis erit ſervata proportione conijcere, quàm pauci ſint veri Romano-Catholicæ fidei ſectatores, ſine qua tamen ſalvari nemo poteſt. Quodnam vobis apud Deum meritum patrocinari potuit, quòd inter tot animarum ab initio mundi uſque in hanc horam creatarum milliones vos illo dignatus fuerit privilegio, ut iis vos ſæculis in hunc mundum naſci faceret, quæ Filii Dei in hunc mundum adventum ſequuntur, eoque tempore quo antiquæ ignorantiæ & cæcitatis tenebræ per veram claramque Evangelii lucem illuſtratæ cernuntur; Item quòd ita de vobis diſpoſuerit, ut in hoc jam actualiter currenti ſæculo, nati inter Catholicos, atque eoſdem inter educati fueritis, cùm tamen alibi tot, imò innumeri denſiſſimis Paganiſmi, Alcorani, Calviniſmi & Lutheraniſmi tenebris immerſi vixerint? Quòd ſi fortè ſub Principe natus, futurus forſitan fuiſſes deterior Dæmone incarnato: vel ſi Turcicis fuiſſes oriundus parentibus, præter congenitam barbariem implacabilis forſitan futurus fuiſſes Eccleſiæ Dei inimicus: *Non fecit* Pſ. 147. v. 20. *taliter omni nationi;* Etenim in quot Provinciis & Regnis, ab eo tempore quo hæreſis in iiſdem pedem figere cœpit, fides vera proceſſu temporis totaliter elanguit & interiit, cùm tamen tu econtra per Dei ſolius gratiam & paternam diſpoſitionem in tali loco degas, in quo ad te in Religione Orthodoxa quam profiteris, magis magiſque ſtabiliendum, & ad te quotidiè ſi modò velis, in Chriſtiana perfectione promovendum, omnia, quæ deſiderare poſſes, auxilia & ſubſidia minimè deſint. Beneficium iſtud haud dubiè non aliundè tibi provenit, niſi à vehementia amoris Paſtoris cœleſtis, qui te veluti gregis ſui oviculam in veram & rectam ad ovile ſuum ſemitam deducere voluit: *In loco paſcuæ ibi me col-* Pſ. 22. v. 2. *locavit; ſuper aquam refectionis educavit me, animam* 2. Tim. 1. 9. *meam convertit; Vocavit vocatione ſancta*, inquit Paulus, *non ſecundum opera noſtra, ſed ſecundum propoſitum ſuum & gratiam, quæ data eſt nobis in Chriſto JESU.* Et ideò meritis noſtris ad ſingulariſſimum hocce privilegium aſſequendum minimè cooperati fuimus, Joan. 6. 44. ſed ex ſolo nobis DEI amore & gratia provenit: *Nemo poteſt venire ad me, niſi Pater, qui miſit me, traxerit eum.*

Matth. 20. v. 16. 4 Verùm enim verò, quia *Multi ſunt vocati, pauci verò electi*, multique receptam in ſacroſancto baptiſmatis lavacro candidam veſtem peccatis ſuis turpiter commaculant; ex alia verò parte: *Nil coinquinatum intrabit in regnum cælorum*, non minus beneficium & manifeſtum Dei nos impensè amantis ſignum eſt ipſa Juſtificatio; Quoties enim anima aliqua DEO dicere jure merito deberet: *Vivificaſti me, & de abyſ-* Pſ. 70. v. 20. & 21. *ſis terræ iterùm eduxiſti me, multiplicaſti magnificentiam* Rom. 5. 20. *tuam;* Et uti S. Paulus Apoſtolus ait: *Ubi abundat delictum, ſuperabundat & gratia;* Eodem prorſus tempore quo degener & rebellis filius adversùs Patrem inſurgit & conjurat, ut quantum eſt ex parte ſua, vitam ei eripiat; ipſe velut amantiſſimus Pater ſumma cum ſol- 2. Reg. 18. 5. licitudine cordiſque anxietate exclamat: *Servate mihi puerum Abſalon.* Porrò homo in peccato conſtitutus Dæmonis factus eſt ſervus & mancipium, ad pœnas æternales per totam æternitatem condemnatus, & ſuper inextinguibilem abyſſi perditionis fornacem ex pilo capitis veluti ſuſpenſus hæret, quia executio debitæ illi condemnationis à ſola vita, quæ cuidam filo, id eſt, reſpirationi innititur, dependet. Et tamen non obſtante, quòd DEUS ſit ille qui multas à nobis offenſas & injurias accepit, ipſe nihilominùs is eſt, qui ne tenuiſſimi illius fili ſtamen rumpatur, ſeſe interponit, ipſe ſemper ad oſtium cordis noſtri patienter ſtat & pulſat, ut aditum ad cor noſtrum habere poſſit, ad inimicum inde expellendum, illudque in Paradiſi poſſeſſionem denuò immittendum. Etenim certum eſt, quòd à lapſu noſtro non valeamus reſurgere, niſi DEUS nobis porrexerit manum: *Perditio tua ex te, tantummodo in* Oſe. 13. v. 9. *me auxilium tuum.* Et tamen licèt offenſus ſit graviter & enormiter, ſuam tamen nobis, non ſolùm ad ſublevandum nos, porrigit manum, verùm etiam cœleſtes nobis inſpirationes immittit, totque aliis modis nos, ut ad eum denuò revertamur, benignè invitat: *Ego ſto ad oſtium & pulſo:* Gloſſa interlinearis addit: *Cor ſci-* Apoc. 3. 20. Gloſ. interl. *licet peccatoris, quod peccato clauſit hoſtis, ad hoc pulſat Deus ſanctis inſpirationibus ſuis;* Omni tempore & quovis in loco mortis, judicii, Inferni, ſeveritatis Divinæ juſtitiæ, brevitatis vitæ hujus, cœleſtium bonorum, denique æternitatis, pietatis, miſericordiæ & amoris ſui memoriam vividam ei ob oculos ponit, quibus eum eamdem ad pœnitentiam benignè expectat & invitat: *Sapientia foris prædicat, in plateis dat vocem* Prov. 1. 20. *ſuam, in capite turbarum clamitat, in foribus platearum urbis profert verba ſua;* Dum per vicos & plateas urbis ambulamus ſæpè nobis juvenem aliquem diſſolutum ex improviſo ab aliis occiſum videndum objicit; dum in Eccleſiam ingredimur, fortuitò nos in cadaver quoddam viri divitis, potentis, juvenis, in deliciis enutriti, robuſta complexione aliàs prædıti incidere facit; tranſeuntibus domum in qua aliquando voluptati operam dederunt, in memoriam reducit, quàm ſit momentaneum quod delectat, æternum verò quod cruciat, & qualiter elangueſcente roſa, viva tamen ſemper perſeveret remorſus conſcientiæ punctura; Et ſic de aliis quoque ejuſdem generis diſcurrere licet. Nonnumquam etiam occurrentia horrenda pericula imminentia, unde ob mortis, infamiæ, jacturæ facultatum, aliorumque infortuniorum timorem, homo obrigeſcere, pilique capitis ſe erigere poſſent, nihil aliud ſunt, quàm particulares amantis nos Dei inventiones, quibus utitur ad procurandam reſipiſcentiam noſtram, ſalutemque aliàs magnoperè periclitantem, omni meliori modo aſſecurandam; Unde David dicebat: *Virga* Pſ. 22. v. 4. *tua, & baculus tuus, ipſa me conſolata ſunt;* Quot ſunt noſtrum, qui verè dicere poſſunt: *Niſi quia Dominus adjuvit me, paulo minus habitaſſet in Inferno anima mea?* Pſ. 93. v. 17. Optimè S. Bernardus hac de re ita ſcribit: *Ego pecca-* S. Ber. ſerm. ... de ſept. miſ. *bam*, inquit, *& tu diſſimulabas: non continebam à ſceleribus, & tu à verberibus abſtinebas: prolungabam ego multo tempore iniquitatem meam, & tu Domine pietatem tuam: ſed quid prodeſſet expectatio, niſi ſequeretur pœnitudo?* Verùm enim verò, prout optimè idem ſanctus & mellifluus Doctor advertit, nequaquam nobis hac charitate & patientia abutendum eſt, aliàs enim nobis bonitas DEI amantis, prout paulò poſt ſubjungit, *Cumulus eſſet damnationis.* Quot & quantæ à nobis DEO reddendæ ſunt gratiæ, quòd capiti noſtro ſuperpoſuerit manum, quòd nos in pedibus erectos & à lapſu immunes conſervarit, ne in præcipitia, qualia nobis omni ex parte patula occurrunt, corruamus? *Tenuiſti manum dexteram meam, & cum gloria ſuſcepiſti me; liberator* Pſ. 72. 24. Pſ. 17. 48. *meus de inimicis meis iracundis.*

5 S. Antonio quondam, ut in ejus vita ſcribitur aer laqueis plenus oſtenſus fuit, quos inimici noſtri quaquaverſùm extenderant, utpotè qui in noſtram perniciem indefeſsè vigilant, nec unquam dormiunt, qui proindè vocantur *ſpirituales nequitiæ in cœleſtibus;* & quis alius inde nos ſalvat & eripit, niſi amantiſſimus Salvator noſter, qui in ſalutem noſtram continuò invigilat? Unde Sanctus Auguſtinus Soliloquiorum cap. 18. ita ait: *Præcidens ante me laqueos peccatorum, tollens occaſiones* S. Aug. l. ſo. 24. *& cauſas, quia niſi tu hoc mihi feciſſes, omnia peccata mundi feciſſem.* Et alibi idem ſanctus Doctor pariter ita ſcribit: *Adulter non fuiſti in vita tua præterita plena ignorantiis: hoc tibi dicit DEUS tuus: regebam te mihi, ſervabam te mihi, ut adulterium non committeres; ſuaſor defuit? & ut hæc deeſſent, ego feci; locus & tempus defuit? & ut hæc deeſſent, ego feci: Affuit ſuaſor, non defuit locus, non defuit tempus, ut non conſentires, ego te tenui:* Imò & ipſe Seneca ſolo licèt naturali lumine præditus ait: *Retinuiſſe ne in ſcelus rueret, inter maxima* Sen. de ben. l. 3. c. 8. *beneficia recenſendum eſt.*

6 Idem quoque S. Auguſtinus in confeſſionibus ſuis, alium quemdam amantis Dei conatum nobis manife- S. Aug. l. 2. conf. c. 2. ſtat, quem dum mundi torrentem etiamnum ſequebatur, in ſemetipſo ſæpiùs expertus fuit: *Tu ſemper aderas*, inquit, *miſericorditer ſæviens, & amariſſimis aſ-*

Digitized by Google

pergens offenſionibus omnes illicitas jucunditates meas, ut ita quærerem ſine offenſione jucundari. Idemque DEUS, ni fallor, dicere voluit, quando per Oſeam ita ait: *Sepiam viam tuam ſpinis & ſepiam eam maceria, & ſemitas ſuas non inveniet*. Quot ſunt qui utique in hoc, vel illo præcipitii genere collum ſibi ſæpiùs rumperent, ſi ad deſideratas voluptates pertingere potuiſſent? at verò DEUS iis viam maturè obſtruit, ne progredi ulteriùs queant: Unde Propheta paulò ante de viro quodam diſſoluto dixerat: *Vadam poſt amatores meos*: Et poſtea ſubinfert DEUM, dicentem, *ſepiam vias tuas ſpinis, &c.*

Oſe. 2. v. 6.

7 Seneca ultimum tangit beneficentiæ benefactoris alicujus gradum; nimirùm quod *etiamſi judices ingratos futuros, beneficia tamen tribuas*. Enimverò DEUS coram ſe ab æterno manifeſtè poſita habet cuncta ſcelera noſtra, ac proindè ingratitudinem noſtram futuram perſpicuè novit: ſcit quod majori ſimus amore proſecuturi Canem aliquem, vel Equum, quàm ipſum; quod adverſus ipſum evomituri ſimus maledictiones; quòd beneficentiam ſuam qua nos ab hoc, vel illo præcipitio liberavit, à talis vindictæ executione impedivit; quod voluptatis carnalis occaſionem diù quæſitam è medio totaliter ſuſtulit, per blaſphemias horrendas in ipſum temerè effutiendas recompenſaturi ſimus; hæc inquam omnia manifeſtè novit, & tamen propter hoc nobis benefacere non deſinit, quia verus amor ille eſt, quo eum, qui nos odit, impensè diligimus. Quoties objecto peccator, ex eo quòd tot modis divinam offenderit juſtitiam, cauſam dedit, ut DEUS eum in manus Dæmonis traderet, & tamen non obſtante, quod vel maximè adverſus DEUM contumax, & rebellis exiſtat, DEUS ad ipſius emendationem, & reſipiſcentiam in eum animadvertere differt. Unde Sanctus Auguſtinus ait: *Quoties ego peccavi, & ille ſtabat paratus, ut me raperet, ſed tu Domine prohibebas, & ego miſer eram cæcus, & non cognoſcebam, donec illuminaſti me*. Et paulò poſt ſubjungit: *Sciebas tu, quia ſi tunc mors me occupaſſet, infernus animam meam ſuſcepiſſet, & perpetuo damnatus fuiſſem, ſed tua miſericordia prævenit me, eripiens de morte corporis, & de morte animæ; ego te offendebam & tu me defendebas; ego te non timebam, & tu me cuſtodiebas*.

Sen. de ben. l. 1. c. 10.

S. Aug. Sol. c. 13.

8 S. Bernardus de DEO liberaliſſimo & amantiſſimo benefactore noſtro dicit: *Quanta largitus eſt ad ſuſtentationem? quanta ad eruditionem?* Quod quidem ad corporis ſuſtentationem attinet, quis non admiretur continuum illud beneficium, quo cuncta hæc creata ſuſtentationi noſtræ inſervientia in ſuo ſemper vigore conſervat: *Ego quaſi nutritius Ephraim portabam eos in brachiis meis, & neſcierunt quod curarem eos*. Pauci admodum ſunt, qui ad indefeſſam cœleſtis illius & numquam errantis Providentiæ continuationem ſeſe reflectunt, qua Naturam ſuſtinere & conſervare ſemper ſatagit; Multis matribus ſe filios in lucem ediſiſſe ſufficit, atque ideò pro eorumdem educatione alias iiſdem nutrices quærunt; non eſt autem hic DEI noſtri genius, qui poſt datum nobis eſſe noſtrum, illud quoque ſuſtentare nititur, *quaſi nutritius*; verè enim veluti nutrix quædam nos nutrit, veſtit, ſuſtinet, cuſtodit, & per ſomnum nos reſtaurat, eodemque effectum operatur in nobis, quem radix arbori præſtat, vigorem nimirùm in trunco, ramis foliis, & fructibus conſervando. Unde Sanctus Bernardus ait: *Qui dedit ut eſſes, qui ante non fueras, adjecit etiam unde ſubſiſteres, qui jam eras, nec minùs liberaliter hoc, quàm illud mirabiliter eſt operatus*. Richardus de S. Victore exiſtimat, quod dum oculus humanus, iſque animæ potius, quàm corporis, res haſce viſibiles attentè circumſpicit, omittere nequeat, quin ſanctum quoddam verſus Creatorem ſuum incendium in corde ſuo concipiat: *In eo quod cernit, DEI amatoris ſibi reſultat memoria; aſpicit cuncta quæ condidit DEUS, & quo condidit fine, & in his non tam admirabilis, quàm amabilis eſſe videtur*; Neque enim ſolùm *vidit cuncta quæ fecerat*, verùm etiam *erant valdè bona*. Conſervat inſuper bonum eſſe ipſorum, adeò ut Sol poſt ſexies millenos & ampliùs annos, ne vel minimum lucis ſuæ gradum amiſerit, neque quotidiè circumgyrantes orbes cœleſtes, vel quicquam defatigati, aut detriti fuerint, terra quoque poſt impoſitum ei ſemel præceptum: *Germinet terra herbam virentem*: eamdem fœcunditatem, qua ab initio mundi pollebat, in hanc uſque horam perenniter conſervarit. Et ſic de aliis diſcurrendo.

S. Bern. in Pſ. Qui habitat. ſ. 14.

Oſ. 11. v. 3.

S. Ber. loc. c.

Rich. de S. Vict. p. 1. de gr. char. c. 3.

9 *Quanta largitus eſt ad eruditionem?* quod eſt alterum Sancti Bernardi motivum. Etenim quis unquam crediturus eſſet, quod theſaurorum ſapientiæ, & ſcientiæ DEI clavis, amor potiùs ſit, quàm ſtudium? Eruditiſſimus Idiota, qui ex profundiſſima humilitate hoc ſibi nomen adoptans, ardentiſſimus fuit DEI amator, prout ex libro, quem de Amore Divino compoſuit, abundè videre licet, hic inquam DEUM hiſce verbis alloquitur: *Infundis ſapientiam tuam diligenti DEUM, ſicut ſcriptum eſt; unus eſt altiſſimus, & ſapientiam ſuam præbet diligentibus ſe*. Videantur ſuper hoc puncto quartus, quintus, ſextus, & ſeptimus diſcurſus Dominicæ Sanctiſſimæ Trinitatis in Tomo 2. Promptuarii ſacri ubi idipſum fuſiùs probatur.

Id. c. 18.

10 Porrò modum quo tanto amori grata mente correſpondere debemus, S. Thomas nos edocet ex quadam S. Bernardi adducta authoritate, dum ita ſcribit: *Diſce Chriſtiane a Chriſto quomodo diligas Chriſtum; diſce amare dulciter, prudenter & fortiter; Dulciter, ne illectus; Prudenter, ne deceptus; Fortiter, ne oppreſſus ab amore Chriſti avertaris*. Sanctus Thomas nos monere volens, ut pro Dei amore nobis exhibito, maximo nos debito obſtrictos eſſe agnoſcamus, hac utitur ſimilitudine, dum ait: *Laborantem agricolam oportet primum de fructibus edere, & qui plantavit arborem, aut vineam, jure fructu ejus potitur. Fecit te Deus capacem ſui intellectu & voluntate, ut intelligendo amares, & amando fruereris; juſtè igitur fructum tui intellectus & voluntatis ſibi debitum à te exigit, qui talem, ac tantam tibi dedit facultatem, & tales plantavit in te potentias, per quas poſſes & ipſum capere, & captum diligere; Illi ergo debes amoris tributum, qui tibi contulit facultatem*. S. Bonaventura in ſtimulo Divini amoris ita ſcribit: *Nonnè debeo totum, & pluſquam totum illi, à quo habeo totum quod ſum, & quod poſſideo*. At verò advertendum eſt, quòd David eodem tempore, quo dixit: *Quid retribuam Domino pro omnibus, quæ retribuit mihi*, mox ſubjungit: *Calicem ſalutaris accipiam*; Deliberat igitur primo quidem, qua ratione ſe pro recepta beneficiis gratum exhibere poſſit, & mox ſe nova alia beneficia recepturum eſſe ſubdit, dicens: *Calicem ſalutaris accipiam*; Ubi Chryſoſtomus ait: *Exigit a nobis Deus gratitudinem, non quod noſtra celebratione opus habeat, ſed quod, quidquid eſt lucri, iterum ad nos redeat*. Idem quoque nos de amore dicere poſſumus; DEUS enim hunc ab homine exigit, non quod illo opus habeat, cum ab ardentiſſimis in Empyreo Seraphinis diligatur, ſed ut lucrum totum ſit noſtrum, quod amando comparatur.

S. Th. op. 61. c. 2.

S. Th. Vill. conc. de S. M. Magd.

S. Bonav. in Stim.

Chryſ. h. 8 ad Coloſſ.

11 Didacus Stella nobilem quamdam conſiderationem in medium adducit, conſiderat enim quod amor nobis ſuperabundanter à Deo recompenſetur, aut remuneretur, cum tamen nulla ſui retributione indigeat: Dicit igitur: *Nulla ratio eſt, ut amor mercede, & retributione ſit dignus*. Verùm eſt quod operarius qui manè ſummo diluculo ſurgit, & ad veſperam uſque laborat, ſuum mereatur ſtipendium; at verò: *Qui amat, quid eſt quod præmium accipiat? Eſtne aliquid jucundius, dulcius, aut ſuavius, quàm ſemper diligere? amor certè ſui ipſius eſt merces, nobis vero ratione amoris & dilectionis gloriam retribuere, nihil aliud eſt, quàm mercedem mercedi addere, & præmium præmio & beneficium beneficio*. Pro cujus meliori intelligentia evidentiſſimam quamdam adducit ſimilitudinem alicujus ſitibundi hominis, qui ardentiſſimam patitur ſitim, miraque cum aviditate aquam bibendam tradi ſibi poſtulat, quod ſi enim tali homini non ſolùm petita ſubminiſtraretur aqua, verùm etiam eidem pro aqua poſtulata & exhibita pecunia daretur, ad hoc ut eamdem biberet, numquid largitas & munificentia illa inaudita res eſſet? Unde mox ita exclamat: *O divina charitas, quibus te laudibus commendabo? nam cum anima hæc noſtra (qua nihil à DEO accepimus pretioſius) ſine amore non poſſit vivere, nec ſtabilis permanere, præcipit, ut amemus, & pro amoris mercede gloriam retribuit*.

Did. Stell. in c. 10. Luc.

D 2

Digitized by Google

DISCURSUS XIII.

ARGUMENTUM.

Quia DEUS, ut à nobis ametur, cor noſtrum primo loco expoſcit, varii explicantur modi, Deum ex toto corde, animo, & mente amandi.

THEMA.

Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex omnibus viribus tuis, & ex omni mente tua. Luc. 10. v. 27.

S. Th. op. 61. de dil. c. 18. 1 DOctor Angelicos cauſam nobis declarat, cur DEUS noſter dilectionis ſuæ præceptum nobis imponens, ad præcepti illius impletionem, cor à nobis exigat: *Ex corde tuo:* Dicit igitur *Homo eſt ſubſtantia compoſita eſſentialiter ex duobus; Corpore, inter cujus membra cor principale eſt; & Spiritu; tota ſubſtantia hominis quodammodo obligatur, cum præcipitur; Diliges Dominum, &c.* Etenim quando aliquis tenere & viſceroſiſſimo ex corde alium diligit, de eo dicere ſolemus, quòd ex corde amat. S. Petr. Dam. ſer. 17. Sanctus Petrus Damianus ait: *Hic diligitur DEUS ex toto corde, cum in corde hominis affectus & dulcedo inhabitet, ſolumque cor hominis amoris dulcedinem perſeverante ſtabilitate cuſtodiat; Unde & vulgaris uſus obtinuit, ut cum aliquem ab aliquo vehementer amari conſpicimus, dicamus, ex corde diligit eum.* S. Gr. Nyſſ. h. 3. in Cant. Sanctus Gregorius Nyſſenus in ſacra Cantica ſcribens, hanc ad propoſitum noſtrum reflexionem facit: *Cor dicunt eſſe quemdam fontem nobis innati caloris, a quo per arterias in univerſum corpus calor diſtribuitur;* redditque rationem cur Deus noſter dilectione mediante primo loco in corde recipi ſe præcipiat & deſideret: *In corde ergo anima ſuſcipit Chriſtum, ut omnia ſigillatim vitæ ſtudia tamquam alicujus corporis membra ferveant ſpiritu, qui ex corde permeat, nullo membro corporis refrigerante dilectionem in Deo.* Idem verò ſupra memoratus Angelicus S. Th. ib. c. 19. Doctor in Cap. ſequenti ita ſcribit: *Natura humani cordis cognata eſt actioni dilectionis; eſt enim cor in complexione calidum & ſiccum, hæc eſt ignea natura, ſicut naturale igni calere eſt, ideo naturale eſt cordi amando ardere;* adducitque ſequentem Hugonis à S. Victore authoritatem, ita ſcribentis: *Vita cordis amor eſt, & ideo impoſſibile eſt, ut ſine amore ſit cor, quod vivere quærit;* Pſ. 38. v. 14. Pſ. 3. *Concaluit cor meum intra me, calidum conſequitur leve, & ſurſum mobile; ſed heu filii hominum, uſquequo graves corde, ut quid diligitis vanitatem?* Pſal. 4. v. 3. graves, quia frigidi. Proſequitur deinde cauſa ſtructuræ & architecturæ cordis humani, & primo quidem loco cordis ſubſtantiam ex materia ſolida conſtare conſiderat, hujuſque myſticam quamdam & ſpiritualem reddit rationem dicens: *Eſt cor in ſubſtantia ſolidum, ne facile à voluptate diſſolvatur; eſt inferius acutum, ſuperius latum; inferius acutum, ut ad temporalia, & hæc inferiora modice attingat; ſuperius latum, ut ad cæleſtia dilatet affectum. Item eſt interius concavum, in ſignum, quod per creaturas ſufficienter impleri non valet;* citatque ſequens S. Bernardi teſtimonium, dicentis: *Capacem quippe Dei rationalem animam, quicquid DEO minus eſt, non implebit.* Ariſtotelis quoque adducit authoritatem, ita de corde ſcribentis: *Eſt primum organum ſentiendi; Et ideo,* inquit S. Thomas, *congruè primi mandati actio ab ipſo & per ipſum debet ſenſibilis fieri.*

Cant. 8. 6. 2 Sponſus cœleſtis animæ amanti præcipit, dicens: *Pone me ut ſignaculum ſuper cor tuum.* Etenim quando in littera aliqua ſigillum aut figura Principis alicujus conſpicitur, magnus illi honor & reſpectus ab omnibus illam videntibus defertur, ne quiſquam eſt, qui illam contemnere aut aperire audet; atqui DEUS noſter, utpote valdè zelotypus & amoris animæ noſtræ cupidiſſimus illius Sponſus, per hanc ſimilitudinem eamdem monere voluit, futurum eſſe, ut ſi ipſum, velut ut ſigillum quoddam cordi ſuo imprimeret, nullus alius affectus, vel amor ad illam aliquem ſit aditum obtenturus; ex quo enim creatorem illud occupaſſe conſpiciunt, nulli eo ſubingredi S. Amb. med. c. 11. licebit creaturæ. Unde S. Ambr. ita meditatur: *Dulciſſime & amantiſſime Jeſu, infunde obſecro multitudinem charitatis tuæ pectori meo, ut te ſolum in corde habeam, ſcribe digito tuo in pectore meo, dulcem tui memoriam, nulla unquam oblivione delendam.*

Id. c. 10. 3 Idiota præceptum illud, quo DEO totum cor oo-

Manſi Bibl. Præd. Tom. I.

ſtrum dare jubemur, nequaquam irrationabile, aut injuſtum eſſe dicit, ejuſdemque dicti ſui hanc reddit rationem dicens: *Urget ratio & juſtitia naturalis, totum me per amorem tradam tibi; à quo me totum habeo; & ſi totum me debeo tibi, quia me feciſti; ad magis amandum ſum tibi obligatus, quia me refeciſti, nec tam facilè me refeciſti, quam feciſti; nam ſemel dicendo, me feciſti; ſed reficiendo & dixiſti multa, & geſſiſti mira, & pertuliſti dura, nec tantum dura, ſed & indigna; in primo opere me mihi, in ſecundo vero teipſum mihi dediſti, & tunc te mihi dando me mihi reddidiſti.*

4 Verum enimverò prima facie hujus Divini præcepti adimpletio, humanæ fragilitati & debilitati videri meritò poteſt admodum difficilis, ſiquidem Chriſto non ſufficiebat dicere: *Diliges ex toto corde tuo,* ſed protinùs ſubjunxit, *ex tota anima tua, ex omnibus viribus tuis, & ex omni mente tua;* atque ideò Sanctus Auguſtinus in libro de diligendo Deo, ſæpiùs à nobis citato, cap. 2. qua ratione præceptum iſtud à nobis adimpleri poſſit, hiſce verbis pulcherrimè explicat: *Ex toto corde, id eſt, ex toto intellectu; Ex tota anima, id eſt, ex tota voluntate tua; Ex tota mente, id eſt, ex omni memoria, ut omnes cogitationes tuas, omnemque vitam tuam, & omnem intellectum tuum in illum conſerves.* c. 2. Idiota pariformiter verba hæc, licèt pauculis quibuſdam additis exponit; dum ad cœleſtem amatorem converſus ita ait: Id. c. 14. *Amor, benigniſſimè Domine, ex mente procedens, eſt triplex funiculus, qui difficile rumpitur; quia te diligere debemus ex toto corde, id eſt, intellectu, ſine errore; ex tota anima, id eſt, voluntate, ſine contradictione; & tota mente & virtute, id eſt, memoria ſine oblivione;* Et quidem juſtum omninò eſt, ut cum Deus tres illas nobis nobiliſſimas potentias donaverit, omnes quoque intentæ ſint ad illum amandum, qui liberaliſſimum donum iſtud in nos tranſtulit.

5 Verumtamen ne homo fortaſſis ab hujus præcepti obſervantia deterreatur, operæ pretium erit, ut prævio magis claſſicorum Interpretum ducatu & magiſterio, videamus qua ratione ipſa intelligenda ſint & practicanda, maximè, *cum per charitatem,* ut S. Thomas inquit, S. Th. 2. 2. q. 44. a. 1. *dirigatur homo in ultimum finem, ac ad ea diſponatur, quibus ipſum aſſequitur.* Veriſſimum igitur in primis eſt, quod quando amor præfervidus eſt, tunc totum cor objecto amato donetur; Unde Idiota ait: Id. c. 1. *Amor cæteros affectus in ſe ducit & captivat.* S. Bernardus ait: S. Bern. ſer. 20. in Cant. *Deum toto corde diligimus, ſi, quod blanditur de ſenſibus, ob amorem Chriſti, rejiciamus,* quod idem eſt; ac ſi diceret, quod quantò magis in nobis deficit amor proprius, tantò magis augendus ſit amor Divinus, quantòque ampliùs voluntati, & ſenſualitati noſtræ reluctamur & reſiſtimus, tanto quoque vehementior in nobis futurus ardor amoris cœleſtis.

6 S. Thomas hujus præcepti mentionem faciens, S. Th. 1. 2. q. 100. a. 10. ad 2. ſubjungit: *Ad quod pertinet, ut omnia referantur ad Deum;* ſicut enim omnes lineæ ad centrum tendunt & in eo terminantur, ita quoque cuncta noſtra deſideria, affectus, & operationes ad Deum dirigi debent, tamquam ad ultimum finem; quod ubi perfectè adimpleverimus, convincemur utique quod illum ex toto corde, ex tota anima, ex tota mente, & ex omnibus viribus noſtris diligamus.

7 Sanctus Ambroſius ſuper illa verba: *Tuus ſum ego,* S. Amb. in Pſ. 118. ſer. 12. *ſalvum me fac, quoniam juſtificationes tuas exquiſivi,* ita ait: *Tuus ſum ego, facilis vox, & communis videtur, ſed paucorum eſt; Satis enim rarus, qui poſſit dicere Deo, Tuus ſum ego; Ille enim dicit, qui adhæret Deo totis ſenſibus, qui aliud cogitare non novit, ille hac voce utitur, qui poteſt dicere Domino: Oſtende nobis Patrem & ſufficit nobis.* Quiſquis cuncta opera ſua ad Deum ordinat, nec quidquam deſiderat aut procurat, niſi hoc duntaxat expreſſo fine, ut Deo placeat, & ob ejus ſolius amorem, de hoc verè dici poteſt, quod Deum ex toto ſpiritu ſuo diligat; Unde ſanctus Doctor mox ſubjungit: *Numquid hac voce utitur avidus pecuniæ, honoris, poteſtatis? qua ratione dixit. Tuus ſum, addidit, juſtificationes tuas exquiſivi; hoc eſt, nihil alterum quæſivi, ſed id ſolum, quod tuum eſt, deſideravi.*

8 At vero dicat fortaſſe non nemo, qua ratione quis totum affectum, totum cor & applicationem noſtram Deo quis dare poterit, quando ob naturam noſtram corruptam, quamdiù carne hac mortali & fragili amicti ſumus, nobis quoque neceſſum eſt, ut ad bona

temporalia; divitias, ſanitatem, filios, amicos &c. mentem noſtram intentam & applicatam habeamus &c. (Cant. 8. v. 6.) Porrò ſuperiùs quidem illa Canticorum verba: *Pone me ut ſignaculum ſuper cor tuum*, non nihil expoſuimus: Eſt tamen è ſacris Interpretibus non nemo, qui per aliam quamdam à priori valdè differentem expoſitionem, dubium iſtud pulchrè exponit. Etenim Author ille ſpecialiter ſuper verba illa: *ſuper cor*, ſeſe reflectit, quaſi dicere velit ſponſus, Amor Dei præcedere, ſeu ſuperior eſſe debet cunctis aliis affectibus terrenis? Neque enim Deus nobis creaturas amare vetat, ſed hoc tantum nobis prohibet, ne amor ille major aut ſuperior ſit amore primo loco creatori noſtro debito. (Bal. ap. Tit. in c. 8. Cant.) Unde Balduinus apud Titelmannum ait: *Pone me ſuper cor tuum, ſuper omne quod cogitas, quòd amas, quod tibi cordi eſt, ut omne quòd charum eſt, poſtponas, ut me ſuperponas, ut me ſemper plus diligas, non ſolum quàm quod extra te eſt, ſed plus quam quicquid intra te eſt*; Non ita protoparens noſter fecit, (S. Th. op. 61. c. 24.) de quo Sanctus Thomas ſcribit, quod is Hevæ benevolentiam amori Dei præpoſuerit; ac proindè ſanctus ille Doctor nos monet: *DEUM diliges, ut pro nullius amicitia generali vel ſpeciali acquirenda ipſum offendas, non ſic fortiter dilexit Adam, qui offendit DEUM propter Hevam*; citatque Sanctum Auguſtinum idem hiſce verbis ſcribentem: *Amicabili quadam benevolentia ita ſit, ut offendatur Deus, ne offendatur amicus.*

(Au. Im. h. 42.) 9 Author Operis imperfecti expoſitionem quamdam affert à priori parum differentem dum ait: *Diligere Deum ex toto corde, eſt, ut cor tuum non ſit inclinatum ad alicujus rei dilectionem magis quam Dei*; qua authoritate (Idiot. c. 12.) Idiota quoque uſus eſt, dum in Tractatu de Amore Divino cap. 12. eamdem interpretationem his ferè verbis habet: *Diligere ex toto corde, eſt, ut ad nullius rei dilectionem cor magis inclinetur, quam ad te; nec delectetur in ulla re magis, quam in te, minus enim te amat, qui aliquid tecum amat, quod non propter te.*

10 Omni advertentia digna eſt illa conſideratio, quam (S. Bern. Senen. ſer. 62. a. 3.) Sanctus Bernardinus Senenſis circa Ethymologiam verbi illius *Diligere* inſtituit: Dicit enim: *Diligere eſt quaſi de omnibus eligere*, adducenſque Caſſiodorum, ſubjungit: *Ille ergo Deum diligit, qui ſemper eum omnibus anteponit.*

(S. Th. 2. 2. q. 24. a. 8.) 11 Sanctus Thomas alibi, id eſt, extra ſæpè citatum opuſculum diffusè de charitate Dei tractans, nobis declarat, quonam in caſu dignoſcere poſſimus quod perfectè diligamus Deum: *Ex parte diligentis tunc eſt charitas perfecta, quando diligit tantum, quantum poteſt, quod quidem contingit tripliciter; Uno modo ſic, quod totum cor hominis actualiter ſemper feratur in DEUM, & hæc eſt perfectio charitatis patriæ, quæ non eſt poſſibilis in hac vita, in qua impoſſibile eſt per humanæ vitæ infirmitatem, ſemper actu cogitare de Deo, & moveri per dilectionem ad ipſum; alio modo, ut homo ſtudium ſuum deputet ad vacandum DEO & rebus Divinis, prætermiſſis aliis, niſi quantum neceſſitas vitæ præſentis requirit, & iſta eſt perfectio charitatis quæ eſt poſſibilis in via, non tamen eſt communis omnibus habentibus charitatem.* Tertius verò modus, quem aſſignat, cuilibet ſtatui, ſexui, ætati, conditioni, & perſonarum profeſſioni adaptari poteſt, eſtque facilis, atque ab unoquoque practicabilis: *Tertio modo ita quod habitualiter aliquis totum cor ſuum ponat in Deo, ita ſcilicet quod nihil cogitet vel velit, quod divinæ dilectioni ſit contrarium, & hæc perfectio eſt communis omnibus charitatem habentibus.*

12 Idiota verba illa adducit, quæ in variis Scripturæ (Id. c. 20.) locis leguntur: *Audi Iſrael, quid nunc requirit Dominus & petit à te, ut timeas Dominum Deum tuum, & ambules in viis ejus, & diligas eum, & ſervias ei in toto corde tuo, cuſtodiaſque mandata.* Ubi nota quod timorem Dei primo loco recenſeat, quia amor huic baſi præcipuè innititur: *In timore tui originem habet dilectio; quia ſcriptum eſt: Timor Domini initium dilectionis; Ut ambules in viis ejus, id eſt, in bonis operibus; ex his enim vehementior redditur dilectio, ſicut ignis lignorum appoſitione.*

13 Sanctus Thomas præter ſupradictos explicandi (S. Th. 2. 2. q. 44. a. 4.) modos, alium quemdam adducit, qui ad hujus præcepti adimpletionem omnium facillimus eſt; Dicit enim: *Deum toto corde amamus, ſi nihil contra Dei præcepta diligamus.* In S. Joanne Apoſtolo Deus noſter, quem merum ignem eſſe conſtat, idem quoque ſignum amoris in Deum ſtatuit, dum ait: *Si diligitis me, mandata mea ſervate.* (Jo. 14. v. 15.) Similiter Sanctus Laurentius Juſtinianus (S. Laur. Juſt. in faſc. am. c. 13.) ad propoſitum noſtrum aptius loqui non poterat, quam dum in faſciculo divini amoris, dicit, quòd trutina & ſtatera, qua noſter erga Deum amor ponderatur, ſi mandatorum ſuorum adimpletio: *Æquiſſima amoris ſtatera præceptorum impletio eſt.* S. Joannes in prima Epiſtola (1. Jon. 5. v. 3.) ſua ait: *Hæc eſt charitas Dei, ut mandata ejus cuſtodiamus*, quanto enim diligentiores & exactiores in Divinæ legis ſuæ completione fuerimus, tanto magis ipſum ex toto corde noſtro amare convincemur. *Qui habet mandata mea, & ſervat ea, ille eſt qui diligit me.* (Jon. 14. v. 21.)

14 Albertus Magnus in quodam ſermone ſuper Euan- (Alb. M. ſer. 72.) gelium currens pro Dominica 17. poſt Pentecoſten, optimè nos docet quomodò Deum amare debeamus. Dicit enim: *Ex toto corde eſt diligendus, id eſt, ex omni motu & ſenſu noſtro, ſcilicet ex omnibus verbis & operibus noſtris, ex omni viſu, auditu, guſtu, odoratu & tactu*: at verò qua ratione ſenſus noſtros applicare debeamus, ad eliciendum per illos actus charitatis & amoris erga Deum talem; qui *ſcrutatur renes & corda*, id ipſum paulò poſt pulchrè declarat, dum ait: *Ut videlicet* (Id. c. 14.) *verba linguæ noſtræ, & opera manuum noſtrarum, & omnes ſenſus noſtros exteriores ad dilectionem Domini convertamus.* S. Auguſtinus ait: *Anima quæ Deum amat, nihil aliud poteſt cogitare, nihil aliud velle, nihil aliud loqui, niſi ſolum Deum.* (S. Aug. in Man. c. 20.)

15 Cajetanus verba illa: *Diliges in tota anima tua*, (Cajet. in Luc. 12.) explicat de vita noſtra ſenſitiva, *hoc eſt de vita animali*, modumque nobis tradit, quo etiam hanc ad dilectionem Dei ordinare poſſimus: *Diligere autem in anima, hoc eſt, in animali vita, & opera omnia ad animalem vitam ſpectantia dilectioni DEI ſubjicere, ad dilectionem Dei ordinare, in omnibus hujuſmodi operibus, dilectioni Dei obſequi.* Bloſius de B. Gertrude refert, eidem à cœleſti (Bloſ. c. 9. mon. ſp.) ſponſo ſuo mandatum fuiſſe, ut omnia verba, greſſus, omnes quos ore deglutiebat bolos, omnia quæ edebat ex corde ſuſpiria, eidem offerret; quæ eadem etiam ipſiuſmet Pauli doctrina fuit, dicentis; *ſive manducatis, ſive* (1. Cor. 10. v. 31.) *bibitis, ſive quid aliud facitis, omnia in gloriam Dei facite*, etenim quicquid valoris aut ponderis operibus noſtris cæteroquin indifferentibus communicatur, ab unico Dei amore derivare noſcitur.

16 Sanctus Auguſtinus nos quoque finaliter optimè (S. Aug. l. 4. conf. c. 12.) monet, ut ex ipſis quoque bonis, quibus ad creaturas amandum excitamur, motivum quoque concipiamus ferventius amandi ipſum Creatorem: *Si placent corpora, DEUM ex illis lauda, & in artificem eorum retorque amorem, ne in his, quæ illi placent, ut illi diſpliceas.*

DISCURSUS XIV.

ARGUMENTUM.

Amor quo erga terrena bona ferimur, condemnatur, quando is amori Dei anteponitur; ſimulque amorem Dei, & amorem mundi ſe mutuò compati non poſſe oſtenditur, eò quòd inter ſe prorſus ſint contrarii.

THEMA.

Nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo ſunt; ſi quis diligit mundum, non eſt charitas Patris in eo. 1. Joan. 2. v. 15.

1 S. Auguſtinus hoc S. Joannis, Divino amore præ (S. Aug. c. 9.) cunctis aliis ferventiſſimè ardentis, monitum ponderans, cavendum eſſe dicit: *Ne quis dicat in corde ſuo; Falſum eſt hoc*; quaſi dicat, Nemo ſe doctrinæ dilecti hujus diſcipuli opponat, nam *Deus dixit, per Apoſtolum Spiritus Sanctus locutus eſt*, id eſt: Deus eſt qui in verbis illi loquitur, Spiritus Sanctus per os & calamum Joannis nos erudit, ac proindè S. Doctor concludit: *Nihil verius.* At verò dices forſaſſe, quonam modo Apoſtolus à nobis averſionem à mundo exigit, cum tamen mundus à Deo creatus fuerit? *Mundus per ipſum* (Joa. 1. v. 10.) *factus eſt*, inquit in Euangelii ſui exordio; idem Apoſtolus S. Paulus quoque ad Timotheum ait: *Omnis* (1. Tim. 4. v. 4.) *Creatura Dei bona eſt*; Et ad Romanos ſcribit, quod bona hæc terrena nobis velut ſcala quædam ad inviſibilia

agno-

Digitized by Google

Rom. 1. v. 20. agnoſcenda & amore proſequenda deſerviant: *Inviſibilia ipſius à creatura mundi per ea quæ facta ſunt, intellecta conſpiciuntur, ſempiterna quoque ejus virtus & Divinitas*. Præterea in principio Geneſeos legimus; *Vidit Deus*
Sap. 11. v. 25. *cuncta quæ fecerat, & erant valdè bona*. De eodem Deo in ſapientia ſcribitur: *Diligit omnia quæ ſunt, & nihil odiſti eorum quæ feciſti*. Hugo Cardinalis ſuper aſſumpti
Hug. Card. in 1. Joa. 2. Thematis ex Epiſtola Sancti Joannis decerpta verba ſcribens, dubium hoc quoque movet, & ſolvit, dum imprimis ait: *Quid eſt hoc? nonnè mundus poteſt diligi?* adducitque pro reſponſione diſtinctionem quamdam benè advertendam: *Diligere*, inquit, *eſt diverſis eligere; Unde ibi prohibetur amor rerum creatarum ſuper Deum, & non ſub Deo*. Sanctus Auguſtinus S. Joannem dicere
S. Aug. ib. velle exiſtimat, quòd illi qui per affectum ſuum in bonis terrenis ſe immerguntur, *Inebriantur, & pereunt, & obliviſcuntur Creatorem ſuum, dum non temperanter, ſed cupidè utuntur creatis, Creator contemnitur:* Adducitque idem S. Doctor rationem quamdam, quæ eſt efficaciſſima, dum ait: *Quando dicitur, nolite iſta diligere, hoc dicitur, aut non manducetis, aut non bibatis, aut filios non procreetis? non hoc dicitur, ſed ſit modus propter Creatorem ut non vos illigent iſta dilectione, ne ad fruendum hoc ametis quod ad utendum habere debetis;* Deus noſter bona iſta creavit, nobiſque communicavit, ut ad ipſum tamquam Benefactorem noſtrum ardentius amandum efficax quidam ſtimulus exiſtant; Unde & Poeta quidam ita cecinit: *Che ſon ſcala al fattor, chi ben li ſtima*, id eſt, bona hæc benè conſiderans, illa quamdam ad factorem illarum aſſequendum ſcalam eſſe deprehendet. Qui iter quoddam prolixius faciens, varias regiones perambulat, cor ejus ad occurrentes ſibi voluptates atque delicias adhæreſcere non debet, ſed obiter tantum, & tranſeunter illis perfrui. Unde S. Leo ait:
S. Leo ſer. 5. de jejun. 7. menſis. *Æternis bonis inſeparabiliter inhærendum, temporalibus verò tranſeunter utendum eſt, & peregrinantibus nobis, & ad patriam redire properantibus, quicquid de proſperitatibus mundi hujus occurrerit, viaticum ſit itineris, non illecebra manſionis*.

2 Columbæ proprium eſt, quòd mox ut bibit, caput ſuum cœlum verſus erigat: Per aquas ſcaturientes bona hæc tranſitoria denotantur, ideòque dum anima quædam Deum ardenter amans rebus hiſce creatis utitur affectum & amorem ſuum, velut colomba oculos ſuos,
Can. 6. v. 8. ad Creatorem ſuum erigere debet: *Una eſt columba mea;*
Rich. de S. V. p. 1. de gr. che. c. 3. Et hoc fortè eſt, quod Richardus à Sancto Victore dicere voluit, dum ita ſcribit: *Caſtus profectò columbinuſque oculus amor eſt, qui in rebus humano uſui conceſſis nulla libidine figitur, ſed in tranſitoriis contemplatur æternum*.

Cant. 2. v. 4. 3 *Ordinavit in me charitatem* inquit anima illa ſponſum ſuum ardenter amans; Ubi notandum eſt verbum *Ordinavit;* Etenim Deus nobis non ſolum amorem erga proximos non vetat, ſed & præcipit eumdem, & maximè erga parentes qui nos genuerunt; Mandat igitur virtutem & dilectionem amicitiæ, ſed eo modo quo
S. Aug. ſer. no. 2. 40. S. Auguſtinus in ſermone quodam, cujus titulus eſt, De amore Dei & amore ſæculi, diſtinguit; Gloſſando enim verba illa: *Qui amat patrem aut matrem ſuper me,*
Matt. 10. v. 37. *non eſt me dignus*, ita ait: *Amorem parentum, uxoris, filiorum non abſtulit, ſed ordinavit; Non dixit: Qui amat, ſed qui amat ſuper me; Hoc eſt quod Eccleſia loquitur in Canticis Canticorum: Ordinavit in me charitatem, Ama patrem, ſed noli ſupra Dominum: ama genitorem, ſed noli ſupra Creatorem*.

4 Sanctus verò Cyprianus dicit, quod cum mundus
S. Cyp. de mort. irreconciliabilis ſit Chriſtiani hominis inimicus, nulla adinveniri ratio poſſit, ob quam mundus ab homine diligatur: *Porrò cum mundus oderit Chriſtianum, quid amas eum, qui te odit, & non magis ſequeris Chriſtum, qui te & redemit, & diligit?* adducitque textum quemdam S. Joannis dicens: *S. Joannes in Epiſtola ſua clamat,*
1. Jo. 2. v. 15. *& loquitur; Nolite diligere mundum;* Imò verò ſi veritatem hanc manibus quaſi palpare velimus, audiamus, quidnam idem Joannes ejuſdem Epiſtolæ cap. 5. dicat: *Mundus*, ait, *totus in maligno poſitus eſt*. Sunt nonnulli,
ib. c. 5. v. 19. qui dictionem illam *Maligno*, ingenioſè interpretantur, ut ſit idem, quod *in malo igne*, nam prout loco cita-
1. Joa. c. 2. v. 16. to à principio dicere pergit: *Omne quod eſt in mundo, concupiſcentia carnis eſt, & concupiſcentia oculorum, & ſuperbia vitæ*. Audite obſecro, qualem Iſaias Abbas elogiorum mundi hujus contexat Catalogum, actum demum per rectam conſequentiam judicate, an ab homine Iſa. Abb. or. 21. t. 1. in Bibl. Patrum.
Chriſtiano, id eſt, ab eo, qui profitetur Euangelium, diligi mereatur, an verò non: *Mundus* inquit, *eſt animi ad peccata diſtractio; Mundus eſt, cum ea quæ naturæ contraria ſunt, ſequimur; mundus eſt, cum carnis voluptates implemus; mundus eſt, cum arbitramur diù nos in hoc ſæculo permanſuros; mundus eſt, cum majorem corporis quàm animæ curam gerimus; mundus eſt, cum iis quæ caduca ſunt, gloriamur; Non ex me ipſo iſta confingo; ſed Apoſtolus ita loquitur; Nolite diligere mundum*.

5 Porrò S. Joannes optimam rationem reddit, cur amore noſtro mundo minimè adhæreſcere debeamus, quia nimirùm cum Dei amore hic eſt incompatibilis: *Si quis diligit mundum, non eſt charitas Patris in eo:* Ubi
Hugo Cardinalis ait: *Quia ſimul ex æquo non poteſt diligi* Hug. Card.
Deus & mundus: S. Bernardus pariter ſcribit: *ſibi ad-* S. Bern. ſer. 9. in cœna
verſantur ad invicem amor mundi & amor Dei; ſi amor Dom.
mundi in te habitat, non eſt, quo inter te amor Dei. Gloſſa dicit rationem eſſe, quia cor noſtrum incapax eſt Gl. ib. inq. Joa 2.
duorum affectuum adeò inter ſeſe diſcordium; *Unum cor duos ſibi adverſarios amore non capit, Quæ participatio juſtitiæ cum iniquitate*, interrogat Apoſtolus? *aut* 2. Cor. 6. v. 14.
quæ ſocietas luci ad tenebras? aut quæ conventio Chriſti ad Belial?

6 S. Bernardus indiſſolubile quoddam ad id proban- S. Ber. ſer. 3. inf. oct. Aſc.
dum adducit argumentum; Conſiderat enim imprimis, quòd cœleſtis Magiſter Chriſtus diſcipulis ſuis dixerit: *Expedit vobis, ut ego vadam: ſi enim non abiero, Paraclitus non veniet ad vos;* Etenim illa nimis ſenſualis ad- Jo. 16. v. 7.
hæſio, qua ſacratiſſimæ ejus humanitati addicti erant, impedimento illis erat, quo minus reciperent Spiritum Sanctum; Unde melliſluus Doctor hanc deducit conſequentiam: *Si enim adhuc Apoſtoli carni Dominicæ inhærentes, quæ ſola ſancta, quæ ſancta ſanctorum erat, Spiritu ſancto repleri nequiverunt, donec tolleretur ab eis; tu carni tuæ, quæ ſordidiſſima eſt, & diverſarum ſpurcitiarum phantaſiis repleta, adſtrictus & conglutinatus, illum meraciſſimum ſpiritum te putas poſſe ſuſcipere, niſi carneis iſtis conſolationibus funditus renuntiare tentaveris?*

7 Valdè conſiderabile eſt illud à Sancto Jacobo illis attributum epithetum, qui tametſi ſe fideles, id eſt, Chriſti ſequaces eſſe profiteantur, mundum tamen ſectari eique adhæreſcere non dubitant: *Adulteri*, inquit, Jac. 4. v. 4.
neſcitis, quia amicitia hujus mundi inimicitia eſt Dei? quicumque ergo voluerit amicus eſſe ſæculi hujus, inimicus Dei conſtituitur. Neque hic etiamnum ſiſtit, ſed huic alluſioni inſiſtens pergit ulterius dicere: *An putatis, quia inaniter Scriptura dicit: Ad invidiam concupiſcit, ſpiritus qui habitat in vobis*. Porrò Deus noſter, prout jam probavimus, eo præcipuè fine animam noſtram ad imaginem ſuam creavit, ut illum amet, huncque deſideratum amorem magno zelo expectans ferre nequaquam poteſt, ut affectum ſuum reponat in creaturas: Etenim is qui ait: *Ego ſum Dominus Deus tuus zelotes*, Exod. 20. v. 5.
animam ſub ſponſæ titulo honorat: *ſponſabo te mihi*. Per Oſe 2. v. 20.
os Iſajæ Prophetæ nobis quoque inſinuat, anguſtum eſſe Iſ. 28. v. 20.
lectum ſeu thalamum, in quo cum anima dulciter quieſcit, ac proindè eumdem alterius incapacem eſſe: *Coanguſtatum eſt enim ſtratum, ita ut alter decidat, & pallium breve utrumque operire non poteſt*. Porrò quid per hunc lectum anguſtum intelligatur Dionyſius Carthuſia- D. Car.
nus optimè declarat, dum ait: *Hoc ſtratum eſt fundus* 1. Joa. 2.
cordis humani, in quo pariter quieſcere nequeunt amor mundi, & amor Dei; carnalis affectio, & ſpiritualis dilectio, ſed alter alterum pellit; ac proindè cum cor noſtrum adeò ſit modicum & anguſtum, & conſequenter adhuc ut Deo noſtro adeò nos ferventer & tenere amanti, tantòque Benefactori noſtro dignè reſpondere poſſit, ignem & amorem ſufficientem nequaquam exhibere non poſſimus, minimè profectò convenit, ut modicum hunc amorem Dæmonio, mundo, ſenſui, ac inimicis noſtris pariter communicemus.

8 Lyranus ſuper illa Salvatoris noſtri verba: *Nemo* Lyran in
poteſt duobus Dominis ſervire, aut enim unum odio habe- Matt. 6. v. 24.
bit, & alterum diliget, aut unum ſuſtinebit, & alterum contemnet, ita ſcribit: *Cor hominum non poteſt ſimul capere Deum & Diabolum, ſed ſuſcepto Diabolo per peccatum, exit Deus; ſuſcepto Deo per charitatem, exit Diabolus*.

9 Ma-

Can. 3. v. 1.

9 Magnam obſervationem merentur illa ſacrorum Canticorum verba: *In lectulo meo per noctes quæſivi, quem diligit anima mea*; Ex iis namque claré conſpicitur, quòd non ſolùm per Iſaiam dicatur:

Iſ. 28. v. 20.

Coangustatum eſt ſtratum. Verùm etiam hoc idem animæ ſtratum, lectulus, ſeu parvulus & modiciſſimus lectus nominetur, & tamen in eodem recumbere debet ille, cui etiam anguſtæ nimis ſunt ipſæmet immenſæ ſphæræ cœlorum: *Quem cœli capere non poſſunt*, quomodò igitur mundus & mundana in eo locum habebunt? Unde optimè Gilbertus Abbas ait:

Gil. Abb. ſer. 2. in Cant.

Bonum eſt non dilatare, ſed magis contrahere ſtratum cogitationis, & cordis lectulum; Ideò ſponſa jure ſibi applaudit de lectulo; Coangustatum eſt, inquit Iſaias 28. *ſtratum, ut alter decidat, & pallium breve utrumque operire non poteſt; utrumque, id eſt, verum & adulterum; breve enim & anguſtum eſt cor hominis ad concipiendas Dei verbi delicias, etiam cum in illas totum extenditur, quomodo non multo brevius, ſi fuerit ad alia protenſum*.

S. Aug. in 1. Joa. 2.

10 Mirabilis profectò diſcurſus ille eſt, quem Sanctus Auguſtinus eidem ſponſalitii metaphoræ inſiſtens inſtituit, ad probandum, quod amor noſter, niſi totaliter in DEUM, vel ad creaturas ſolùm ob amorem Dei dirigatur, prorſus adulterinus exiſtat; Dicit enim: *Non te prohibet Deus amare iſta, ſed non diligere ad beatitudinem, ſed ad hoc probare & laudare, ut ames Creatorem*; Pro cujus meliori elucidatione aptiſſimam adducit ſimilitudinem, dicendo: Quid ſi ſponſus aliquis ſponſæ ſuæ dono pulchrum valdèque pretioſum donaſſet anulum: hæc autem majori affectu anulum proſequeretur, majoriſque illum æſtimaret, quam ſponſum, numquid vobis ſponſa talis, inquit ſanctus Doctor, meritò adulterini eſſet amoris arguenda, quo in ſuum fertur maritum, tametſi etiam ab eo profectum donum amet? utique; Etenim tametſi verum ſit, quod oblatum ſibi à ſponſo ſuo donum diligat, attamen ſi ipſa adeò ſtulto affectu in anulum propenderet, ut neque dicere vel ſaltem cogitare erubeſceret, nolo ſponſi mei vultum videre, ſed ſufficit mihi anulus iſte, numquid hoc ipſum nimia quædam fatuitas & dementia foret? *Quis non adulterinum animum convinceret? amas aurum pro viro? amat anulum pro ſponſo? ſi hoc eſt in te, ut amet anulum pro ſponſo tuo, & nolis videre ſponſum tuum; ad hoc tibi arrham dedit, non ut te oppignoraret, ſed averteret, ad hoc utique arrham dat ſponſus, ut in arrha ſua ipſe ametur*. Demum verò ſimilitudinem iſtam caſui noſtro adaptat; Etenim Deus mundum iſtum una cum tot utilibus delectabilibuſque bonis creavit, non ut in iſtis ſiſtamus, noſtroque amore illis adhæreamus, ſed ut ipſum tanto ardentius diligamus: *Ergo dedit tibi Deus omnia iſta? ama illum qui fecit iſta, plus eſt quod tibi vult dare, id eſt, ſeipſum qui iſta fecit: ſi autem amaveris hæc, quamvis illa Deus fecerit, & neglexeris Creatorem & amaveris mundum, nonne tuus amor adulterinus deputabitur?* Idiota ad

Idiot. c. 29.

Deum ſeſe vertens ita loquitur; Quiſquis ideo te amat, quia ſibi à te in hiſce terrenis bonis multa fuere præſtita beneficia, magnam tibi profectò facit injuriam: *Non eſt amor inordinatus, ſed tibi contumelioſus; quia qui te amat propter temporalia, plus amat temporalia quàm te; Unde cum tali amore præponatur creatura tibi Creatori, non eſt hoc ſine contumelia & offenſa tui*.

S. Aug. ib.

11 Idem quoque Sanctus Auguſtinus rationem reddit, cur is qui mundum diligit, Dei amorem amittat, dum ait: *Vis habere dilectionem Patris, ut ſis cohæres filii? noli diligere mundum, exclude malum amorem mundi, ut implearis amore Dei*: at verò dices fortaſſe, numquid ſaltem modicus amor aliquis ad res mundi hujus inclinans in corde iſto remanere poſſet? Cui reſpondeo nequaquam id fieri poſſe, eò quòd inter ſe incompatibiles exiſtant, S. Leo ait:

S. Leo ſer. cit.

Duo omnes ſunt, ex quibus omnes prodeunt voluntates, ita diverſa qualitatibus, ſicut dividuntur auctoribus; rationalis enim animus, qui ſine dilectione eſſe non poteſt, aut Dei amator eſt, aut mundi. Cajetanus illa Salvatoris verba:

Cajet. in Matt. 6. v. 24.

Nemo poteſt duobus Domini ſervire, gloſſa ſua illuſtras, dicti illius Dominici hanc reddit rationem: *Quia diverſa jubentibus ſi ſponte ſervit, unum diliget, alterum vero odio habebit, amor enim unius contrarii, odium eſt alterius*. Contrarios autem hoſce effectus, quos duo hi amores, Dei videlicet & mundi, pariunt, optimè nobis ſequentibus verbis declarat ſanctus & melliſſuus Abbas Bernardus, dum ait:

S. Bern. ſer. 9. in cœna.

Unus dejicit, alius extollit; unus ſuum poſſeſſorem dejicit in infernum, alius ſublevat & tranſmittit in cœlum.

12 In pluribus Scripturis locis *Væ* ſempiternum comminatum eſt illis, qui ſimul & ſemel Dei pariter & mundi partem ſuſtinere ſatagunt. In Eccleſiaſtico ſpecialiter

Eccl. 2. v. 14. & c. 3. v. 28.

in duobus locis dicitur: *Væ terram ingredienti duabus viis*; & in capite ſequenti: *Cor ingrediens duas vias, non habebit ſucceſſus, quia nec Dei, nec mundi gratiam acquiret*; cujus rationem ſacri Expoſitores eſſe dicunt, quia uterque totum cor totumque amorem noſtrum ſibi vendicat; Et quidem tametſi mundus, ſenſus, & Dæmon nonnumquam exterius ſimulent, ac ſi contenti eſſent, ſi & Deo aliqua ſaltem cordis portio remaneret, hoc tamen impoſſibile eſt, quia ut Doctor Angelicus per adductam Hugonis à S. Victore authoritatem dicit:

S. Th. op. 61. c. 3.

Cor hominis, quod prius amori Divino fixum ſtabileque perſtitit, & unum amando, unum permanſit: poſtquam per deſideria terrena diffluere cœpit, quaſi in tot diviſum eſt, quot ea ſunt, quæ concupiſcit; Unde in corde noſtro Deo ſitus & locus nimis anguſtus efficitur.

13 Alii verò Interpretes prædicta Eccleſiaſtici verba, nimirum: *Cor ingrediens duas vias non habebit ſucceſſus*, ita exponunt, ut idem ſit dicere, *non habebit ſucceſſus, quod non habebit requiem*, eò quòd cor à variorum inordinatorum appetituum tyrannide inſeſtetur.

Paul. de Pal. in Eccl. c. 3. v. 28.

14 Paulus de Palatio ſubſequentia verba ſcilicet: *Et pravus corde in illis ſcandalizabitur*, ponderans, ita ſcribit: *id eſt, ingrediens viam ſimul bonitatis & malitiæ, ſcandalizatur & offenditur ex utraque, nam gaudens de bono, torquetur ex malo, contra gaudentem in malo, bonum contriſtat*: neque ulla ratione fieri poteſt, quin interius malæ conſcientiæ ſentiatur remorſus atque Synderesis.

Soph. 1. v. 4 & 5.

15 Magnam utique conſiderationem merentur illa apud Sophoniam Prophetam à divina juſtitia comminata ſupplicia: *Diſperdam de hoc loco reliquias Baal, & nomina æditurorum cum ſacerdotibus, & eos qui adorant ſuper tecta, militiam Cœli, & adorant & jurant in Domino, & jurant in Melchon*. Ecce tibi res adeò diſparatas & deformes, quales Idola ſunt, ſimul cum Deo vivo & verò conjunctas: *Jurant in Domino & jurant in Melchon*; hiſce Deus extremam perditionem comminatur & exterminium, quia hi ſunt qui figura ſunt eorum, inquit S. Hieronymus, quæ Deo ſimul & mundo adhærere volunt:

S. Hier. in Soph.

Hi ſunt, quæ ſæculo pariter, & Domino ſe putant poſſe ſervire.

16 Mundus & Deus legibus gubernant totaliter contrariis: *Nemo poteſt duobus Dominis ſervire*; Interlinearis addit:

Gl. int. in Matt. 6. v. 24. Gl. ord.

Duobus Dominis inter ſe diffidentibus. Gloſſa ordinaria ait: *Cum regnum DEI & Diaboli diffideant inter ſe, in utroque nemo poteſt ſimul militare; Unde qui baptizantur, Diabolo abrenuntiant, & ejus operibus*. Idque evidentius unicuique apparebit, ſi per præcepta DEI ex una parte, & per maximas ſeu potius hæreſes & errores quos mundus profitetur diſcurrat; Deus præcipit:

Matt. 5 v. 44.

Ego autem dico vobis; Diligite inimicos veſtros, benefacite his qui oderunt vos: Mundus è contra ſuis ſuadet, imò violenter ab iiſdem expoſcit, ut verbo pugnum; pugno autem pugionem vel gladium reponant, & niſi faciant, velut timidos, abjectos, & puſillanimes illos aſpernatur. Mundus ſolum æſtimat, honorat, & applaudit divitibus, & potentibus: ſchola autem Chriſti pauperes, humiles, & eos qui ſeipſos contemnunt honorat. Dionyſius Carthuſianus dum hunc S. Joannis textum exponit, illud quoque Davidis effatum adducit:

D. Car. in 1. Joa. 2.

Pſ. 52. v. 6.

Diſſipavit DEUS oſſa eorum qui hominibus placent, quoniam DEUS ſprevit eos. Paulus quoque ait. Si hominibus placerem, Chriſti ſervus non eſſem; unuſquiſque enim ei, quem amat, cupit placere.

Gal. 1. v. 10.

DISCURSUS XV.

ARGUMENTUM.

Deus totum cor noſtrum habere deſiderat, ideòque diviſionem in amore odit, cum inſtar ſponſi valdè ſit zelotypus, in cujus probationem nonnullæ conſiderantur veteris Teſtamenti figuræ.

Digitized by Google

THEMA.

Diviſum eſt cor eorum, nunc interibunt, Oſee 10. v. 2.

Prov. 23. 26.
S. Thom. op. 61. c. 19.

1 SUpremus ille divinuſque artifex qui formavit hominem, ſeque corde illius adeò cupidum ſemper eſſe oſtendit dicens: *Fili mi, præbe cor tuum mihi*, hic inquam cor homini tali cum ſymmetria indidit, ut partiri ſeu dividi nullo modo poſſit, ac proindè juſtam habuit Oſeas cauſam dicendi: *Diviſum eſt cor eorum, nunc interibunt*. S. Thomas ad præceptum dilectionis ab incarnata ſapientia homini impoſitum, nimirùm *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde*, ſe reflectens, ait: *Ex toto corde, non dimidio, Diviſio cordis cauſat mortem*. Sanctus Baſilius Hom. 12. in Pſ. 44. ita ſcribit: *Hoc quod ex toto dicit, diviſionem in alia nullam admittit, qui amicus eſt Dei perfectus, et totam animam tribuit*. DEUS noſter totum amorem & totum cor noſtrum deſiderat, & nihil aliud: *ſolus ſufficit animus*, inquit Gillibertus Abbas, *ſi tamen totus impenditur, ſatis eſt, ſed ſi de te, nihil tibi relinquatur*. Davidem ſcimus præ cunctis aliis cor Dei ſibi conciliaſſe, quia & ipſe Deo totum cor ſuum tradiderat; *Inveni David, virum ſecundum cor meum*, inquit Deus ad ipſum, *qui faciet omnes voluntates meas*. Sed unde Davidem totius cordis ſui donum Deo dediſſe colligitur? *Confitebor*, inquit, *tibi Domine in toto corde meo*; Ubi Theodoretus ait: *Proprium eſt perfectorum hominum totum cor Deo dedicare, & omnem mentem ipſi conſecrare*.

Gill. Abb. ſer. 19. in Cant.
Act. Ap. 13. v. 22.
Pſ. 9. v. 1. Theod.

2 Illa in ſacris Canticis ardentiſſimè amans anima, ſatis apertè nobis innuit, poſt tamquam Dilectum ſuum feliciſſimè invenit, eum non dimiſerit, donec ipſum in cubile ſuum introduxiſſet: *Inveni quem diligit anima mea; tenui eum, nec dimittam, donec introducam illum in domum matris meæ*; Porrò idem Gillibertus cauſam inquirit, cur cœleſtis hæc ſponſa ſponſum ſuum, donec in cubiculum ſuum introduxiſſet, diligere ex toto corde minimè potuerit? Et reſpondet; *Novit illa dilectum ſuum non poſſe foris ſecurè poſſideri, nec integrè quidem; & quam durum eſt amanti animum dimidiare cum Chriſto & mundo? quam durum eſt in dilectionis jura peregrinas admittere curas?*

Cant. 3. v. 4. Gilb. Abb. ſer. 1. in Cant.

3 Quodnam obſecro in eo latet myſterium, quòd Salvator noſter innocentiſſimam quidem carnem ſuam ſibi dilacerari & vulnerari permiſerit, nec tamen tunicam ſeu veſtem inconſutilem dividi pati voluerit? Num fortè ideò id factum eſt, quia tunica hæc opus manuum ſanctiſſimæ matris ſuæ fuit? ſed & corpus Chriſti è virgineo matris ſuæ ſanguine conditum fuit; aut verò factum eſt ideò, quia veſtis illa unitatem Eccleſiæ ſuæ præfigurabat, prout in apparitione S. Petro Alexandrino facta oſtendit? *Omnia in figura contingebant*. Omnia hæc benè quidem dicuntur & aptiſſimè, verumtamen Idiota per veſtem hanc charitatem, ſeu amorem divinum intelligit, qui diviſionem minimè admittit: *Deſignatur per tuam tunicam inconſutilem, quæ nec ſciſſa fuit, nec diviſa, quia amor neque dividi debet, neque ſcindi, & qui eum dividunt, vel ſcindunt, pejores videntur, quàm milites te crucifigentes, qui tuam tunicam dividere noluerunt*.

Joan. 19. v. 24.
Id. c. 24.

4 Obſervandum eſt, quòd poſtquam Deus in Deuteronomio populo falſitatem & infirmitatem Deorum, quos gentiles adorabant, clarè demonſtraſſet, mox de ſemetipſo ſubjunxerit: *Videte, quòd ego ſim ſolus, & non ſit alius Deus præter me*. Scitiſne verò quidnam DEUS per hunc loquendi modum intenderit? Pro hujus meliori notitia ſciendum eſt, Idololatras plures ſemper DEOS veneratos fuiſſe; ſiquidem peculiari cultu Cererem proſequebantur, ut de panis annona ſecuros ſe facerent; Bacchum quoque ut vitibus fœcunditatem conciliarent; Mercurium, ut quæ ab iiſdem agitabantur negotia, proſperè fluerent, & ſic deinceps de cæteris Numinibus prophanis diſcurrere licet; Non verò ſic venerari ſe DEUS noſter permittit, qui proindè dicere non dubitat: *videte, quòd ego ſim ſolus*, quaſi diceret; Totus cultus & amor veſter mihi debetur, quia quicquid in vobis bonum eſt aut pulchrum, à me ſolo procedit, & in vos derivatur; Unde & Samuel eidem populo dixit: *Si in toto corde veſtro revertimini ad Dominum, auferte Deos alienos de medio veſtri*; nec tamen hoc ipſum ei ſufficiebat; Unde protinus ſubjunxit: *Præparate corda veſtra Domino, & ſervite ei ſoli*.

Deut. 32. v. 39.
1. Reg. 7. v. 3.

5 Ad idem propoſitum optimè ſervit curioſum illud ſancti Auguſtini quæſitum; Cur videlicet Chriſtus Dominus & Redemptor noſter ſuum quoque & ipſe apud Romanos inter alios ipſorum Deos locum non habeat, nec adoretur ab ipſis, cum tamen omnia aliarum nationum numina ſpeciali ab ipſis cultu glorificarentur, tametſi patrata ab eodem miracula & prodigia minimè adæquarent: *Præſertim cum eorum ſententia ſit, omnes Deos colendos eſſe ſapienti; cur ergo à numero cæterorum iſte rejectus eſt? Si plurimum valet, cur ab eis ſolus non colitur?* cumque variis in medium adductis rationibus quæſtionem hanc accuratè ventilaſſet, tandem reſpondet: *Nihil ergo reſtat, ut dicant, cur hujus Dei ſacra ſuſcipere noluerint, niſi quia ſolum ſe coli voluerit*; ſequentemque adducit Socratis ſententiam, dicentis: *Unumquemque DEUM ſic coli oportere, quomodò ſe ipſe colendum eſſe præceperit*.

S. Aug. l. de conſ. Ev. c. 17.

6 Sanctus Athanaſius quoque aptè ad intentum interrogat, cur Pater æternus redemptionem noſtram à Filio conſummari voluerit, non verò ad hunc finem Angeli cujuſpiam opera uti voluerit? Reſpondetque id factum eſſe, ne ulla nobis daretur occaſio amorem DEO debitum transferendi in Creaturam; quia ſi ab Angelo fuiſſemus redempti, motivum utique efficaciſſimum habituri fuiſſemus amoris noſtri partem eidem quoque impendendi. *Conveniebat Redemptionem fieri per eum, qui naturæ Dominus erat, ne alium nobis Dominum agnoſceremus*. Cui conſonat illa Sancti Anſelmi meditatio dicentis: *Qui creavit te, ipſe redemit te, ne amorem tuum divideres, partim Creatori, partim tribuens Redemptori*. Atque ideò Idiota cor & affectum ſuum in Deum Creatorem & Redemptorem ſuum convertens, ita eum alloquitur: *Totum exigis, qui totum hominem feciſti; Diligi debes Domine ex toto corde, ratione & creationis & recreationis; quia enim hominem feciſti, debet ſeipſum amori tuo, & quia eum redemiſti, debet ſe amori tuo, & tantò magis debet ſe amori tuo, quàm ſibi ipſi*. Studioſè igitur & ex induſtria DEUS totum tibi dedit, quicquid in bonis ſive naturæ, ſive fortunæ, ſive gratiæ poſſides, ut omnibus potentiis tuis & toto ſpiritu tuo eum diligas, ad eum ferè modum, quo Princeps hoſpitium aliquod ingreſſus cuncta illius conclavia ſoli ſibi vendicat, ita quoque Deus animam quam ingreditur, ſolus occupare nititur. Unde S. Bernardus ait: *Divinus amor ubi venerit, cæteros in ſe omnes traducit, & captivat affectus*.

S. Ath. ſer. 3. in Arian.
Mist. c. 11.
S. Bern. ſer. 83. in Cant.

7 Porrò in veteri Teſtamento multas in variis ritibus & præceptis legalibus hujuſce veritatis invenimus figuras. In Levitico enim, ubi avium ſeu volucrum ſacrificium deſcribitur, in ſpecie de columba, quæ animæ Deo dilectæ peculiare ſymbolum eſt, dicit: *Non ſecabit, neque ferro dividet eam*; Etenim aliorum animalium carnes ſacrificandæ dividi ſolebant, non item volatilium & in ſpecie quo ad columbam idipſum fieri vetabatur: *Nam qui volant*, inquit Theodoretus, *Deum ex toto corde diligentes, non partiuntur animum, collocantes illum tum in terrenis, tum in cœleſtibus, ſed totum ſurſum ferunt*; Hæcque cauſa fuit, cur Divinus ille amator dilectam ſponſam ſuam ſponſæ titulo honorarit: *Columba mea formoſa mea*; nam ut Richardus de S. Victore ait: *Columba conſortem amat, ſocium non admittit*.

Lev. 1. v. 17.
Theod. q. 2. in Levit.
Cant. 2. v. 10.
Rich. de S. Vict. l. 4. de contem.

8 Abraham in Geneſi à Deo certa quædam animalia illi ſacrificandi præceptum accepiſſe legitur: *Sume mihi vaccam triennem & capram trimam, & arietem annorum trium, turturem quoque & columbam; tollens univerſa hæc diviſit ea per medium, aves autem non diviſit*; Scirene hujuſce rei differentiam deſideraris? Hæc ipſa quondam à Theodoreto adducta fuit, dum ita ſcribit: *Quemadmodum Patriarcha volatilia non diviſit, ita nec legiſlator ea jubet dividi*.

Gen. 15. v. 9. & 10.

9 Quonam motivo Deum inductum fuiſſe exiſtimatis, quòd Caini ſacrificium ſeu oblationem minimè gratam habuerit? Audite S. Bernardum idipſum hiſce verbis exponentem: *Sic nempè habes, ſi rectè offers, & rectè non dividis, peccaſti*; adducenſque reprobi illius fratricidæ exemplum, dicit: *Quid miraris, ò Cain, ſi tua non reſpicit munera, qui te deſpicit? nec hoc mirum, ſi non reſpicit ad te, quia diviſus es in te; ſi manum devotioni, quid animum das livori?*

S. Bern. ſer. 24. in Cant.

10 In eodem quoque Levitæ libro alius quidam ritus deſcribitur: *Tollet ſacerdos*, inquit ſacer Textus, *pugillum ſimilæ, quæ conſperſa eſt oleo, & totum thus; quod*

Lev. 6. v. 15.

ſuper

Digitized by Google

ſuper ſimilam poſitum eſt, adolebis illud in altari. Nimirùm ſufficiebat Deo quòd ex flore farinæ & oleo partem dumtaxat acciperet; at verò incenſum totum & totaliter in honorem ſuum adoleri & conſumi volebat ad inſinuandum nobis, quòd minimè nobis prohibeatur quòd de bonorum noſtrorum temporalium parte in noſtram utilitatem & ad beneplacitum noſtrorum diſponamus; at verò incenſum quod per ignem adoletur, id eſt, noſter erga Divinam Majeſtatem amor coram eo ardere debet. Cornelius à Lapide per incenſum opera ſancta Divino amore accenſa intelligit: *Opera ſancta fervore charitatis quaſi liquefacta & fumigantia, quæ in igne ejuſdem dilectionis adolentur Deo*, citatque Plinii authoritatem lib. 12. c. 14. dicentis, quòd incenſum in Arabia felici in ardentiſſimis æſtatis caloribus producitur.

Corn. à Lap. in c. 2. Lev.

11 Verùm quodnam in eo inſuper latere myſterium exiſtimatis, quòd Deus noſter olim Hebræis legem hiſce verbis præſcripſerit: *Omnis adeps Domino erit jure perpetuo in generationibus*; *Numquid* idem ipſe Deus per Pſalmiſtam ait: *Manducabo carnes taurorum, aut ſanguinem hircorum potabo?* Gloſſa interlinearis ait: *Ut omne deſiderium offeratur Domino, non partim mundo:* at verò Radulphus à Gloſſa ordinaria citatus, clariùs reſpondet dicens: *Adeps affectus noſter eſt*; Unde anima noſtra utiliſſimè diceret: *Sicut adipe & pinguedine repleatur anima mea. Firmamentum ſalutis*, inquit S. Auguſtinus, *eſt habere radicem charitatis.* Gloſſa ſuper illa verba: *Nolite diligere mundum* ita ait: *ſicut dilectio Dei fons eſt omnium virtutum, ita dilectio mundi omnium vitiorum.*

Lev. 3. v. 16.
Gl. interl.
Rad.
Pſ. 62. v. 6.
S. Aug. t. 9. in 1. Joa. 2. v. 15.
Gl. in 1. Joa. 2.

12 Verùm enimverò ut diſcurſus noſter ad ritus & figuras legis ſcriptæ, unde tantiſper digreſſus eſt, denuo revertatur, huc quoque reſpiciunt aliæ prohibitiones, quibus vetabatur, ne veſtes pariter ex lana & lino texerentur, ne eadem terra diverſi generis ſemine imbueretur, ne uno eodemque tempore in bove pariter araretur & aſino; Etenim *Numquid de bobus cura eſt Deo?* inquit Paulus; hæc igitur omnia ideò præcepta fuere, ut per hoc doceremur, quòd cor noſtrum duobus differentibus atque inter ſe diverſis contrariis affectibus minimè diſtrahi debeat: *Neque enim*, ut S. Bernardus ait, *ſpiritus & caro tepiditas & ignis in uno domicilio commorantur.*

1. Cor. 9. v. 9.
S. Bern. ſer. 3. inf. oct. Aſc.

13 At verò figura hujuſce veritatis maximè expreſſiva, niſi fallar, fuit illa coram Salomone à duabus matribus habita contentio & controverſia: Porrò Hiſtoria notiſſima eſt, quodnam ſcilicet fuerit ſapientiſſimi illius judicis, in hac perplexitate dirimenda judicium; nimirùm ut quænam ex ambabus mulieribus germana mater eſſet, clariùs eluceſceret, præcepit: *Afferte mihi gladium*; Eoque allato, infantem per medium ſecari & unam illius partem uni, aliam verò alteri dari juſſit: *Dividite infantem vivum in duas partes, & date dimidiam partem uni, & dimidiam partem alteri*; Qua ſententia, quænam infantis vera & indubitata genitrix eſſet, detexit: *Commota ſunt quippè viſcera ejus ſuper filio ſuo*, unde & dixit: *Obſecro Domine, date illi infantem vivum*, non verò eadem fuit fictæ & perſonatæ matris opinio, utpotè quæ ait: *Nec mihi, nec tibi, ſed dividatur*. Paulus de Palatio ait: *Bona mater integrum non diviſum vult filium, licèt quæ ſe matrem fingebat, dividi filium optaret, ita Deus integrum cor non diviſum vult:* ita quoque tunc quænam anima à Deo electa & prædilecta ſit, agnoſcetur, ſi Diabolo conſulenti ut cor inter Deum & ipſum per affectum dividatur, *Nec mihi, nec Deo, ſed dividatur*, ipſa non conſentiendo ſolida in ſe & conſtans perſeveraverit, nec cor per amorem in diverſa diſperſum dividi permiſerit. Hac hiſtoria Didacus Stella verba illa: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, ex tota anima tua*, exponens utitur dum ait: *Non vult Deus cor diviſum, ſed integrum. Salomon veluti prudentiſſimus, infantem integrum & intactum matri tradidit, & noluit ut divideretur. Mundus inquit, dividatur, Deus verò contrarium.* Enimverò ſi certum & indubitatum aliquod ſignum noſſe deſideremus è quo an noſter erga Deum amor filialis ſit, agnoſcere poſſimus, examinandum nobis cor noſtrum erit, videndumque an ſit diviſum, ſive an aliquam illius partem creaturis ceſſerimus; quia ſi ſimul cum Deo voluptates, honores, aut divitias dilexerimus, manifeſtum id nobis indicium erit, quòd DEUS à nobis eo modo quo amari cupit, minimè diligatur. Unde S. Auguſt. ait: *Exclude malum amorem mundi, ut implearis amore Dei; vas es, ſed adhuc plenus es, funde quod habes, ut accipias quod non habes.* Chryſoſtomus verò propinquiùs ad propoſitum noſtrum accedit, dicens: *Homo ſi Deum amat, mundum non amat, ſi autem mundum amaverit, jam Deum ex toto corde non amat.* Porrò Diabolus facit quantum ſcit & valet, ut vel tenuem aliquem in cor noſtrum aditum habere poſſit; optimè namque novit, quòd nullus ſit homo, quantumvis impius, qui ad ſalutem æternam non aſpiret, ſcitque inſuper difficillimum ſibi eſſe, ut nos ab hoc deſiderio avertat; Quid igitur facit? Modicum aliquem in animam noſtram habere aditum ſtudet, & hoc ſufficit, ac proindè clamat Apoſtolus: *Nolite locum dare Diabolo.*

3. Reg. 3. v. 26.
P. de Pal. in c. 3. Eccl.
Did. Stell. in c. 10. Luc.
S. Aug. t. 9. in 1. Joa.
Chryſ. h. 20. in Matth.
Eph. 4. v. 27.

14 In Evangelio de juvenculo legimus ſequentia verba: *Adoleſcens quidam ſequebatur eum amictus Syndone ſuper nudo, & tenuerunt eum:* Ecce tibi quàm parum abfuerit, ut captivus abduceretur; etenim nudus quidem erat, ſed non totaliter; qua igitur ratione lictorum manus evaſit? *At ille rejecta Syndone nudus profugit ab eis.* S. Hieronymus ait: *Syndone opertus adoleſcens vinctum Dominum ſequebatur, incurriſſet laqueos, niſi expeditus & nudus perſequentium impetum declinaſſet.*

Marc. 14. v. 51.
v. 52.
S. Hier. ad Fab.

15 Ananias & Sapphira facultates ſuas ad Apoſtolorum pedes deportarant quidem, ſed non totaliter omnes, ſed modicam ſibi illarum partem reſervarant, unde & morte puniti fuere. *Diviſum fuit cor eorum, propterea interierant. Quare hoc fratres?* Interrogat Sanctus Auguſtinus, *Quia in Eccleſia catholica carnales dividuntur, ſpirituales omnino non dividuntur. Quare carnales & diviſi contra ſe poſiti ſunt? quia omnes luxurioſi & amatores mundi, contra ſe invicem diviſiones & ſcandala habere non deſinunt; iſti ergo dividuntur, quia ſibi invicem dividuntur, aves autem, id eſt, ſpirituales non dividuntur; quare ſpirituales non dividuntur, quia eſt illis cor unum & anima una in Deum.* Audite ſanctum & regium Prophetam Davidem, qualinam fuerit corde munitus, utpotè Divino cordi totaliter conformatus: *Quid mihi eſt in cœlo, & à te quid volui ſuper terram?* Quibus verbis Lorinus hanc adhibet expoſitionem: *Tecum non volui in terra aliquid aliud, & te, id eſt te & alia ſimul, ſed te ſolum*, ac proindè progreditur dicendo: *Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternum.*

S. Aug. 54. de tem. 7.
Pſ. 72. v. 25.
Lor.

16 Sanctus Petrus utique magno Dei amore exarſit, nam interrogatus: *Petre amas me?* E veſtigio reſpondit: *Tu ſcis, quia amo te*; Hujus autem ardentiſſimi amoris luculentum indicium edidit, ſiquidem ſuo & omnium diſcipulorum nomine proteſtatus dixit: *Ecce nos reliquimus omnia.* Notate verbum *Omnia*; Ipſe autem Deus pacis, dicebat Apoſtolus Paulus, *ſanctificet vos per omnia, ut integer ſpiritus veſter & anima & corpus ſine querela ſervetur*; At verò quænam ſunt illa quæ Petrus reliquit? num fortè ad ſuum erga Chriſtum teſtificandum amorem ſceptra dereliquit; Minimè, ſed potius lacerum rete quoddam & cariolam quamdam deſeruit naviculam; at verò, ut Origenes ait, *Magis confidebat de affectu ſuo, quam de quantitate rerum relictarum*; ſciebat enim, quòd Deus ille, qui *ſcrutatur renes & corda*, oculum ſuum ad effectum, ad amorem, & ad cor noſtrum directum habeat, non verò ad res illas exteriores, ſciebat utique Deum optimè perſpectum habere, quòd modicum donum quod Deo offerebat ex toto cordis amore ei donaret, hocque omnibus mundi hujus regnis præponderabat.

Joa. 21. v. 15.
Matt. 19. v. 27.
1. Theſſ. 5. v. 23.
Orig. h. 9. in Matt.

17 *Vulneraſti cor meum ſoror mea ſponſa, vulneraſti cor meum in uno oculorum tuorum;* Verbis hiſce cœleſtis amator ſuos erga ardentiſſimè amantem animam exprimit amoris reciproci affectus. Sanctus Gregorius textum hunc aptiſſima quadam ſimilitudine explicat; ſicut enim qui ſagittam ſuam in meditullium ſcopi evibrare nititur, ad hoc ut non erret, ſed ſagittæ jactum tantò de metæ aſſecutione ſecuriorem efficiat, unum oculorum ſuorum occludere ſolet, ita quoque ſponſa unum oculorum ſuorum ſponſo ſuo clauſum exhibet, clauſum loquam ad cunctas haſce res terrenas, ut alterum affectus ſui oculorum tantò vehementiùs in Creatorem ſuum defigat: *Qui ad ſolam Dei naturam viſus acumen dirigit, is in cæteris omnibus cæcus eſt, ad quæ multorum oculi reſpiciunt.*

Cant. 4. v. 9.
S. Greg. Nyſſ. or. 8. in Cant.

18 Quis

18 Quis unquam hominum viſus eſt, qui uno oculo attentè cœlum, altero verò terram attentè aſpicere potuerit? Et tamen majus utique prodigium futurum eſſet, ſi anima quædam quæ omnes ſuos affectus in bona
Phil. 3. v. 20. haberet cœleſtia defixos; *Noſtra converſatio in cœlis eſt*, eodem quoque tempore iiſdem affectibus bona hiſce terrenis affixa maneret; hoc enim uſquequaque impoſſibile eſt: *Nemo militans Deo implicat ſe negotiis ſæculari-*
2. Tim. 2. v. 4. *bus*, inquit Apoſtolus ille, qui poſtquam oculorum ſuorum aciem in vaſta Cœli Empyrei regna defixiſſet, de ſe-
Phil. 3. v. 8. metipſo ait: *Omnia arbitror ut ſtercora*. Et Sanctus Au-
S. Aug. l. de abuſ. guſtinus ait: *Nec iidem oculi terram ſimul aſpicere, cælumque poſſunt*; impoſſibile quoque eſt quòd quis cor ſuum in Deum pariter & mundum defixum habeat, hæc
S. Greg. l. 18. mor. c. 8. enim diviſio fieri nequaquam poteſt. S. Gregorius Moralis de corde humano dicit: *Quantò acriori cura inardeſcit ad infima, tantò damnabili frigeſcit à ſummis, utraque enim ſimul & æqualiter amari non poſſunt*.

19 Porrò nequaquam mirum eſt, quòd cor noſtrum ad bona hæc terrena adeò proclive eſſe experiamur, te-
Tert. l. 2. in Marc. ſte Tertulliano qui ait: *Quid mirum ſi homo & in ergaſtulum terræ laborandæ relegatus, ipſo opere prono & devexo ad terram uſurpatum ex illo ſpiritum mundi, univerſo generi ſuo tradit*. Quanam ratione, dic ſodes, luminare minus cæteroquin lumino ſiſſimum ecclipſari exiſtimas? Nimirùm inter luminoſum Solis corpus & Lunam terræ globus à diametro interponitur, hicque ſua groſſitie, denſitate & mole mediante impedit, quo minùs Luna luminare minùs ſolares in ſe radios recipere poſſit, ac proindè fuſca & pallida Luna relinquitur: eodem modo anima ſpiritualem ecclipſim patitur, quando inter Juſtitiæ Solem, qui illam aliàs amoris ſui radiis illuminat, terra, id eſt, immoderatus erga bona terrena affectus interjicitur. Unde Euſebius Emiſſenus dicit: *Quamdiu in nobis carnalium rerum vixerit appetitus, ſpiritualium à nobis ſenſuum elongabit affectus*.

20 Sancti Philippi Nerii (qui Philippi Apoſtoli Chriſto dicentis: *Oſtende nobis Patrem, & ſufficit nobis*, verus imitator fuit) familiare dictum eſſe ſolebat, quòd quantum amoris pondus eſt, quo in creaturas ferimur,
Joa 14. v. 8. tantumdem amoris Creatori adimamur. Porrò anima
Cant. 7. v. 7. Deo dilecta in palma præfiguratur: *Statura tua aſſimilata eſt palmæ*, cujus hæc adduci poteſt ratio, quia arbor hæc terram versùs truncum ſubtilem habet, at verò quantò cœlum versùs ampliùs extenditur, tantò magis in amplitudinem proficere cernitur, cujus contrarium in
S. Gr. l. 19. mor. c. 25. aliis arboribus fieri videmus: Unde Sanctus Gregorius ait: *Ita hujus ſæculi dilectores in terrenis fortes ſunt, in cæleſtibus debiles*, non verò idem juſtis contingit, de
Pſ. 91. v. 13. quibus Pſalmiſta quoque ſcribit: *Juſtus ut palma florebit*; Unde idem Gregorius de illis ait: *At juſtorum vita per palmam ſignificata, qui nequaquam in terrenis ſtudiis ſunt fortes, ſed longè magis ſtudioſos ſe exhibent DEO, quam ſæculo*.

DISCURSUS XVI.

ARGUMENTUM.

Æſtimatio quam Deus de amore noſtro habet, nos ad illum ſine limite amandum obligat, maximè cùm totum amoris lucrum noſtrum ſit, & per illum omni debito noſtro ſatisfaciamus.

THEMA.

Diliges Dominum Deum. Luc. 10. v. 23.

1 S. Thomas de Villanova eximium illum & ſpecia-
S. Th. Vill. ſer. de S. M. Magd. liſſimum conſiderat honorem, quem Creatura vilis & indignus ille terræ vermiculus ex eo accipit, quòd DEUS infinitæ majeſtatis eamdem ad ſe amandum invitare dignatus fuerit: *Multum dignificas me, dum ſic amari vis à me*. Quòd ſi ſummus Pontifex Prælatum aliquem ad ſuam invitaret amicitiam & familiaritatem, quantum is ſe honoratum eſſe cenſeret, maximè ſi Pontifex inſuper in affectus, quo ipſum proſecuturus eſſet, remunerationem, eidem ſubliміſſimas promitteret dignitates? At verò longè major honor eſt, quem homo à DEO illo recipit: *Quem adorant Dominationes*, in cujus quoque fœmore ſcriptum legitur: *Rex Regum & Dominus Dominantium*: dum enim hic nos ad ſe amandum exſtimulat, gratiæ & gloriæ ſuæ nos intendit facere participes; Neque ex eo quòd hunc ſui amorem nobis per formale præceptum imponit, amoris illius æſtimatio vel pretium vel minimum diminuitur; ſicut enim ſi Pontifex viro alicui digno Archiepiſcopatum non ſolùm ultrò offerret, verùm etiam, quia vir ille oblatam ſibi dignitatem recuſare niteretur, eamdem ut acceptaret in virtute ſanctæ obedientiæ eidem præciperet, dignitas prædicta nullum utique per hoc ſuæ æſtimationis & excellentiæ pateretur præjudicium, quin potiùs novum ei per hoc accreſceret pretii & æſtimabilitatis incrementum, ſicut & recuſare illam conanti; per hoc etenim præceptum Pontifex ſe meritum illius permagni æſtimare, ideòque firmam ſe illum exaltandi & honorandi voluntatem habere oſtenderet: Eodem quoque modo per hoc quòd Deus homini ut ipſum amaret præceptivè impoſuerit, eumdemque ad amorem hunc per æternæ beatitudinis remunerationem, pœnamque infernalem amorem hunc negligenti ſtatutam, obligarit, manifeſtè indicat, quòd hunc hominis erga ſe conceptum amorem permagni æſtimet, cùmque ipſum præcepto ad amandum exſtimulet, obligatus quoque ſit, ut omnia illi ad hujus præcepti adimpletionem neceſſaria auxilia ſubminiſtret.

2 Samſon cœco Dalilæ amore captus erat, & non obſtante quòd mulier hæc alienigena eſſet, ipſeque ab amicis ſuis monita ſalutaria accepiſſet de imminenti ſibi periculo, ne per illam in manus Philiſthæorum inimicorum ſuorum traderetur, ipſe nihilominùs per affectus, quo illam deperibat, vehementiam ſeductus, ſuis id ei diſſuadere molientibus expreſsè dixit: *Date mihi illam*, Judic. 14. v. 3.
quia placuit oculis meis. Pari quoque modo tametſi Deus noſter nihil in humana natura invenire potuerit, quòd eum ad ipſam amandam incitare aut permovere potuiſſet, ipſe tamen omnia bona ſua eidem liberaliſſimè communicavit, ut proindè Chryſologus jure meri- Chryſol. ſer. 50.
to de ipſo dixerit: *Venit Chriſtus noſtras accipere infirmitates, & ſuas nobis conferre virtutes, humana quærere, præſtare divina*. Habebat quidem Deus noſter optimè ſibi perſpectas iniquiſſimæ hujus Dalilæ proditiones & technas, quibus illi injurias, contumelias, verbera, ſupplicia, omneſque alias atrociſſimas pœnas machinabatur, quas pro noſtra redemptione toleraturus erat; noſtram quoque probè noverat ingratitudinem, quam pro immenſis infinitiſque beneficiis ſuis ei repenſuri eramus, & tamen per ardentiſſimam charitatem ſuam exſtimulatus, à plentiſſimo illo quo nos proſequebatur affectu, nequaquam averti potuit, imò ad hoc ut proximus noſter cognatus efficeretur, *Exultavit ut gigas ad* Pſ. 18. v. 6.
currendam viam, à ſummo cœlo egreſſio ejus; Tu ad liberandum ſuſcepturus hominem non horruiſti virginis uterum; imò adeò cæco amore hominem dilexit, ut pro illius redemptione ſemetipſum nudum in Crucis infami trunco ſuſpendendum tradere non dubitaret; idque non alio fine quàm ut ab homine viciſſim ardentiſſimo amore redamaretur. Porrò Sanctus Thomas à Villano- S. Th. Vill. ibi.
va quærit, quodnam Deo motivum fuerit, ut amorem noſtrum ſibi à nobis depoſceret, & dicit; num forte id ipſum ob aliquam, quæ inde ſibi enaſci poterat, utilitatem fecit? Nequaquam; *ſed intelligendo Domine* (ſunt verba S. Archipræſulis) *quoniam in amore meo non tuam, ſed meam inquiris utilitatem; propter me igitur amari vis à me, & quia diligis me, ideo diligi vis à me, videt enim, quoniam in amore tuo vita mea tota conſiſtit, & propter hoc vis amari à me, ut vitam ego habeam amando te*.

3 Valdè conſiderabilia ſunt illa S. Joannis verba, quibus mentionem facit ſocietatis cujuſdam, quam Deus nobiſcum iniit, quæ ſocietas contractus quidam eſſe ſolet, qui hoc fine fit inter multos, ut lucrum ex illatis in ſocietatem natum ex æquo inter ſe dividant: *Ut & vos* 1. Joan. 1. v. 4.
ſocietatem habeatis nobiſcum, & ſocietas noſtra ſit cum Patre & cum Filio ejus JESU Chriſto. Ad quem conceptum alludere videtur antitheſis illa, qua utitur ſancta Dei Eccleſia, dum ait: *O admirabile commercium, Creator generis humani animatum corpus ſumens, de virgine naſci dignatus eſt, & procedens homo ſine ſemine, largitus eſt nobis ſuam Deitatem*. In hoc tamen ſocietatis contractu, quem Deus nobiſcum iniit, valdè notabilem quamdam invenio differentiam, quia cùm per contractum ſocietatis lucrum inter contrahentes inte-
reſſa-

Digitized by Google

tractatos dividi ſoleat, contrarium hic fieri videmus, quia Pater æternus, & unigenitus filius ejus lucrum ex hoc contractu reſultans totum noſtrum eſſe voluerunt. S. Th. op. 57. Unde Doctor Angelicus ait: *Quid de noſtro aſſumpſit, totum nobis contulit ad ſalutem.* Porrò verbum Patris hujus ſocietatis contractui Divinitatem intulit, homo mortalitatem, ex quibus duabus naturis in verbo hypoſtaticè unitis ingens quoddam conflatum eſt peculium, nimirùm Deus ſimul & homo, per hoc autem capitale in banco vel argentaria Crucis magna quædam inſtituta eſt negotiatio, ſiquidem dum verbum incarnatum paſſionis ſuæ amariſſimum mare ſive pelagus pernavigavit; Thren. 2. v. 13. Pſ. 68. v. 3. *Magna velut mare contritio tua; Veni in altitudinem maris*, inde ſibi quoddam infinitorum meritorum lucrum comparavit, quia unica dumtaxat ſanguinis ſui ſtilliula millenis mundis redimendis ſufficiebat, at verò Divinus amor ei neutiquam permiſit, ut lucrum hoc inter utroſque ſocietatis conſortes divideretur, ſed potiùs totum hocce lucrum in noſtrum commodum & beneficium cedere voluit.

4 Porrò indubitata eſt hæc propoſitio, quòd videlicet homo ſine amore ſubſiſtere nequeat. Unde Sanctus S. Gr. l. 18. mor. c. 8. Gregorius ait: *Eſſe ſine dilectione anima numquam poteſt, nam aut infimis delectatur aut ſummis*; id quod pariter in S. Leone legimus, dicente: S. Leo. *Rationalis anima ſine dilectione eſſe non poteſt*; atque ideò ſingulariſſimum Deus noſter nobis contulit beneficium, dum nobis, ut ipſum diligamus, ſeriò præcipit, ſiquidem dum quodvis aliud objectum extra ipſum amamus, illud non ſolùm non lucramur, ſed potiùs amittimus: Joa. 2. v. 15. *Qui diligit mundum, non eſt charitas Patris in eo.* Omnia alius affectus, quo extra Deum ferimur, à Deo & ejus amore nos ſeducit; Et ideò Lyranus ſuper prædicta verba ſcribens ait: Lyr. in 1. Joa. 2. *Nam amor delectabilium hujus mundi, retrahit ab amore Divino.*

5 Amor inæſtimabilis quædam gemma eſt, qua gratiam Dei & gloriam comparamus, imò qua ipſummet Deum lucrari poſſumus; neque gemmam hanc ulli alteri vendere poſſumus, qui majoris ipſam appretietur aut æſtimet, quàm DEO, qui illam impenſiſſimè deſiderat, eamdemque a nobis ſumma cum anxietate expoſcit; Eccleſiaſticus dicit: Eccl. 20. 32. *ſapientia abſconſa & theſaurus inviſus, quæ utilitas in utriſque.* Ergone theſaurum adeò inæſtimabilem, qualis amor noſter eſt, adeò inutiliter in Creaturis diſſipari permittemus? Numquid eximius honor, & lucrum exceſſivum à nobis cenſendum eſt, quòd DEUS hunc amorem noſtrum ſibi adſciſcere deſideret, eumque tam immenſo præmio remunerare velit? optimè Sanctus Thomas de Villanova ait: S. Th. Vill. ib. *Ideo tam diſtrictè requiris amoris tributum, ut novum ſuperaddas gloriæ beneficium.* Vultiſne ſcire quantum ſit pretium quo Deus eumdem æſtimat? Didacus Stella argutè conſiderat, D. Stel. in Luc. c. 10. quòd Deo minimè ſuffecerit dicere *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo*, ideòque ſubjunxerit: *Et ex tota anima tua, & ex omnibus viribus tuis; & ex omni mente tua.* Sed numquid ſufficere poterat ſi Deus hominem hoc lectionis præcepto primis verbis obſtrinxiſſet, dicendo: *Diliges ex toto corde?* ut quid igitur adjunxit: *Ex tota anima tua, & ex omnibus viribus tuis, & ex tota mente tua?* Reſpondet præfatus Didacus: *voluit Dominus ita ſollicitum & diligentem ſe oſtendere in amoris noſtri petitione, ut cum eum ſit amoris noſtri cupidum contemplamur, facili conjectura ex duobus unum colligeremus, vel quod ita nos diligeret & amaret, ut mutuo amore nos ipſum proſequeremur: vel quod amor ita eſſet pretioſus, & æſtimatione dignus, ut neque granum illius vellet amitti.*

6 Idiota eadem verba conſiderans, aliam quamdam Id. c. 14. eorumdem expoſitionem adducit, dum ait, quod debeamus *Diligere Deum ex tota mente perſeverantes*; neque enim amor noſter ſimilis eſſe debet igniculo alicui ex ſtramine accenſo ſuſcitato, qui ſubitò extinguitur, ſed perſeverans eſſe debet, continuus, nec unquam intermiſſus: *Ut omnes ſenſus hominis, ſcilicet voluntas, intellectus, memoria, & omnes eorum operationes illi vacent; Quod ſi in aliorum dilectione occupentur, jam ex tota mente, qui ſic occupatur, te non diligit; Scriptum eſt enim: Omni tempore diligit, qui amicus eſt.* S. Joannes, qui dilectus Chriſti diſcipulus fuit, non fecit, Prov. 17. 17. ſicuti alios Apoſtolos feciſſe legimus, qui *omnes relicto ei fugerunt*, ipſe etenim adusque Calvariæ montem ipſum intrepidè & conſtanter eſt inſecutus, nec unquam ſe ab eo divelli paſſus eſt; Alii quidem Apoſtoli ei in manducatione Cœnæ agni adſtiterunt, non verò ipſi in aceti & fellis potatione adeſſe voluerunt.

7 Qualiter in amore perſeverantes conſtanteſque eſſe debeamus, ab ipſomet Deo, qui totus & merus amor eſt, velim diſcamus, de quo Sanctus Auguſtinus hunc S. Aug. l. de dil. Deo, c. 6. in modum meditatur: *Nulla dilectio major, nullus amor ſincerior, nulla charitas ſanctior, nullus affectus ardentior, mortuus eſt pro me innocens, nihil quod amaret in me inveniens; quid ergo Domine dilexiſti in me, & tantum dilexiſti, ut moreteris pro me?* Hic amor & infinita Redemptoris noſtri charitas nos prorsùs obligat, ut eminentiſſimo quodam amoris gradu eidem correſpondeamus.

8 Habent hoc omnes aliæ virtutes ſibi commune, quòd videlicet in medio conſiſtant, quia omnis exceſſus eſt vitioſus: *In medio conſiſtit virtus*, at verò charitas nequaquam hanc cum aliis communem proprietatem habet. Unde S. Leo ait: *In dilectione Dei nulla nimia, in dilectione autem mundi cuncta ſunt noxia:* S. Leo ſer. 5. de jejun. 7. menſ. Quòd ſi in noſtra eſſet poteſtate poſitum, ut tantumdem Deum amaremus, quantum ipſe amat nos, jam adhuc amori ſuo æquas referre vices minimè valeremus, quia eo ipſo quo nos amaremus amore infinito eum qui infinito amore dignus eſt, profectò aliud nihil præſtaremus, quàm id quod ex obligatione debebamus, & conſequenter amor noſter juſtè & benè collocatus eſſet: at verò quòd ſuprema illa Majeſtas nos viles & indignos terræ vermes amore quodam adeò exceſſivo diligat, hoc utique nos, niſi lapidei videri velimus, fortiter obſtringit, ut ei eum affectu quodam ardentiſſimo, qualis humanitus dari poteſt, correſpondeamus. Unde S. Bernardus ait: *In Chriſti dilectione modus amoris nullus eſſe debet, ſine amore te dilexit, ſine modo diligere debes.* S. Bern. de dil. Deo.

9 Aliæ virtutes ſuis limitibus certis & limitatis conſtringuntur, unde Liberalitas ſi hoſce limites excedat, in vitium degenerat prodigalitatis; Fortitudo quoque moderata eſſe debet, quia in exceſſu poſita potius temeritas erit; Auſteritas exceſſiva deſinit in indiſcretionem; Charitas ſola eſt, quæ limitem nullum habet: *In Chriſti dilectione modus amoris nullus eſſe debet. Introduxit me Rex in cellam vinariam*, inquit ferventer amans illa in Canticis anima, *ordinavit in me charitatem.* Cant. 2. 4. Quænam obſecro vel qualis eſt illa Cella vinaria, in quam ſe ſponſa introductam eſſe dicit? utique nulla alia, quam ea quæ illo muſto plena erat, quo in ſacra Pentecoſtes die inebriati fuere ſancti Apoſtoli: *Muſto madere deputant, quos Spiritus repleverat*; at verò qua ratione dicere poterat: *Ordinavit in me charitatem*, ſiquidem vinum in nimia quantitate potatum, hominem potius rationis impotem efficit? Imò verò hoc ipſum propriè eſt illud quod ſponſa dicere voluit, nimirum quòd ordo charitatis, ſive amor erga Deum benè ordinatus animam extra ſuos ſenſus poſitam eſſe faciat, ſive quòd amor quidam exceſſivus eſſe debeat; tunc etenim benè ordinata eſt charitas, quando anima aliqua una cum S. Paulo dicere poteſt: *ſive in corpore, ſive extra corpus neſcio, Deus ſcit.* 2. Cor. 12. 3. Hebræus loco illorum verborum: *Ordinavit in me charitatem*; Legit; *Vexillum ejus ſuper me charitas.* Etenim quando Rex aliquis Civitatem aut caſtellum aliquod in ſuam poteſtatem redegit, ſubitò in illius vallis ſeu turribus vexillum, regiis inſignibus ſuis condecoratum, erigere conſuevit, ad denotandum, quòd locus ille ſuo ſit Domino ſubjectus, eumque velut Dominum revereri, aut agnoſcere debeat. S. Petrus Damianus ſpiritualis ebrietatis amoris Divini S. P. Dam. ſer. de Spir. S. effectus hiſce verbis conſiderat: *Numquid non quædam divina ebrietas eſt, præſentia & præ oculis poſita cuncta deſpicere, atque ad ea, quæ non videntur, toto mentis deſiderio medullitus anhelare: mollia quoque & jucunda contemnere, dura vero & aſpera pro divino libenter amore perferre?*

10 Didacus Stella ingenioſè dicit, Deum noſtrum, D. St. ibi. cujus nos ex infinitis capitibus debitores ſumus, quamdam nobis voluiſſe monetam conſignare, per quam contractis erga ipſum debitis nos expedire facili negotio poſſemus, quia eo nobis ſuum amorem infundit, ne ſit otioſus: *Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum ſanctum, qui datus eſt nobis*; Rom. 5. 5. Etenim amando

dum-

Digitized by Google

dumtaxat ſatisfit amori: *Cùm Deus nimia charitate & dilectione nos amaret, ideo voluit, ut æquali amore debitum rependeremus; amor enim æquali amore ſolvitur, adeò eſt amor nobilis, tanta virtutis & efficaciæ, ut ipſe ſolus Deum vincat.* Enimverò quòd ſi locupletiſſimum amoris illius quo Deus nos proſequitur, capitale adaugere velimus, nullum aliud nobis medium id aſſequendi ſuppetit, quàm ut ipſum pro viribus noſtris redamemus; & quidem quò hic erga Deum noſtrum conceptus amor ardentior fuerit, tantò ejus amore & dilectione digniores capacioreſve efficiemur; unde Moralis ille Philoſophus Seneca di-

Sen. ep. 9. cit: *Si vis amari, ama.* Porrò differentia, quæ divinum humanumque amorem intercedit, optimè à S. Thoma à

S. Th. Vill. ſer. de S. Jo. Villanova, in ſermone quem de S. Joanne Apoſtolo ſcripſit, hiſce verbis notatur: *Hoc namque inter amorem Dei & noſtrum diſtare ſolet, quod nos bonitatem in aliis diligimus, ſed eam illis diligendo minimè præſtamus; Deus autem, quos diligit, diligendo optimos facit.* Neque enim Deum diligendo, affectum noſtrum objecto cuidam adeò nobili, & digno, quale Deus eſt, ſolùm applicamus, immenſiſque, quibus eidem obſtringimur, beneficiis ſatisfacimus, verùm inſuper eodem tempore immenſa gratiæ & gloriæ bona nobis comparamus; Unde ſi amoris hujus valorem attentè ponderemus, eumdem nobis utiliſſimum maximèque proficuum eſſe videbimus.

Salm. t. 11. tr. 32. 11 Doctiſſimus Salmeron proindè optimè conſiderat noſtrum erga Deum amorem nihil in ſe eximium habere, quod admirationem aliquam mereatur, è contra verò amorem quo Deus nos proſequitur ſummè obſtupeſcendum eſſe. *Quid enim mirum, ſi creatura ratione prædita infinitum illud bonum, & pulchritudinem tam amabilem, tam nos amantem diligat, præſertim cùm tantum emolumenti & fructus, ab ea dilectione ſibi comparet? At verò illud admiratione dignum, quòd Deus optimus maximus homines, hoc eſt, vermes humiles, repentes, & putidos, & nihil ſibi boni conferentes diligere non dedignetur.* Porrò

S. Th. Vill. ib. Sanctus Thomas de Villanova, id quod in anima quadam Deo prædilecta amor Divinus operatur, per ſimilitudinem quamdam ad vivum exprimit, dum ait; Quotidiana nobis experientia demonſtrat, quid & quantum ille præſtare valeat, quantaque apud omnes in veneratione & reverentia habeatur, qui Regi vel alteri cuipiam terræ Monarchæ in deliciis eſſe noſcitur; Jam verò, *Quod in curia facit amor Regis, hoc in orbe facit amor Dei.* Servi etenim Dei per amoris viam Dei gratiam ſibi mirè conciliant, ſiquidem ſanctitas per amorem naſcitur, adaugetur, & conſervatur; Et ideò Sancti poſſunt facere quidquid volunt tam in cœlo, quàm in terra: *Dilecto omnia patent, omnia obediunt; ſit in regno Dei ſi quis gratus, ſi quis amicus eſt Dei, omnis illi obtemperat creatura, & in cœlo & in terra.* Deus juſtitiæ ſuæ vindicativæ mucronem in rebellem populum ſuum ſtringere volens Moyſi,

Ex. 32. v. 10. dixit: *Dimitte me.* Circa quæ verba Richardus de San-

Rich. de S. Vict. tr. de gr. char. c. 1. cto Victore ita ſcribit: *Audis dimitte, & Deum teneri non dubites, nec aliunde, quàm amoris fortitudine, ſola quæ Deum tenere poſſit, vis amoris eſt.* Is qui à magno & potenti aliquo Principe impensè amatur, quas vult ab eo gratias obtinet; Et ideò Idiota ait: *Amor poſtulata à te promptè & facilè obtinet, quia illum, qui te veraciter diligit, libenter exaudis, & poſtulata concedis, quia ſcriptum eſt: Dilexi, quoniam exaudiet Dominus vocem orationis meæ.*

DISCURSUS XVII.

ARGUMENTUM.

Præceptorum obſervantia amore, qui omnia quantumvis aſpera facilitat, ſuavis efficitur; Unde nemo excuſare ſe poteſt, quòd non amet, cùm ſuave ſit amare, & cuivis perſonæ adaptetur.

THEMA.

Mandatum quod ego præcipio tibi, non ſupra te eſt, neque procul poſitum. Deuteron. Cap. 30. v. 11.

1 OMnia tam in antiquo, quàm novo Teſtamento à Divino legiſlatore promulgata præcepta & leges, unicum dumtaxat ſibi propoſitum objectum habent, Dei nimirùm dilectionem & amorem; Unde Apoſtolus ait: *Plenitudo legis eſt dilectio*; Hoc autem Rom. 13. 10. dilectionis præceptum omnia alia nobis facillima reddit, adeò ut viribus noſtris ſuperiora nequaquam exiſtant: *Non ſupra te eſt, neque procul poſitum, nec in cœlo ſitum ut poſſis dicere, quis noſtrum valet ad cœlum aſcendere, ut deferat illud ad nos, ut audiamus, atque opere compleamus! neque trans mare poſitum, ut cauſeris & dicas: Quis ex nobis poterit transfretare mare, & illud ad nos uſque deferre! Sed juxta te eſt in corde tuo.* Et hoc quidem Salvator noſter forſitan inſinuare voluit, dum ait: *Regnum Dei intra vos eſt*, id eſt, ut Sanctus Thomas de Villanova ait: *Non à te maria intranda,* S. Th. Vill. *non terra luſtranda, non orbis terrarum circumeundus tibi* ſer. de S. M. *eſt, intra in corde tuo, in viſceribus tuis invenies.* Magd. Porrò tametſi verum quidem ſit, quòd hic amor ſuos in cœlo natales habeat, imò quòd ab ipſo Patris & filii ſinu, utpotè Spiritus ſanctus ipſemet, procedat; non tamen ideò neceſſarium eſt, quòd ut hoc amore exardeſcas, eumque participes, ſurſum aſcendas, ſiquidem *charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum,* Rom. 5. v. 5. *qui datus eſt nobis*; Etenim divinus hic ignis in corda noſtra deſcendit, nec ulli hominum denegatur, *Nec eſt qui ſe abſcondat à calore ejus.* Unde Richardus de Ps. 18. v. 7. Sancto Victore, de gradibus charitatis ſcribens, ait: Ric. à S. Vict. *Offertur omni, aufertur nulli, ut nullus niſi ſuo vitio* p. 2. c. 4. *illa careat.*

2 Porrò ſi præceptorum, quæ nobis obſervanda incumbunt, ſubſtantiam conſideremus, illa nequaquam gravia eſſe deprehendemus, ſed potiùs ſummè facilia. Unde S. Joannes expreſsè dicit: *Hæc eſt charitas Dei,* 1. Jon. 5. v. 3. *ut mandata ejus cuſtodiamus, & mandata ejus gravia non ſunt.* Qua eadem de re S. Thomas de Villanova hunc in S. Th. Vill. modum diſcurrit: *Audite fratres chariſſimi; Attendite,* ſer. D. 17. Pent. *& videte, qualia præcepta nobis injungit Deus noſter, non aſpera & difficilia, non gravia & impoſſibilia, non lacerare carnes verberibus, non pedibus nudis ſuper ferreos tribulos ambulare, ſed quid? Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua.* Profectò ſi Deus nobis præcepiſſet, quòd ad hoc, ut ei grati eſſemus atque accepti, filios noſtros ſacrificaremus, id utique valdè conveniens fuiſſet, ſiquidem & cæci gentiles, ut falſis Diis ſuis placerent, idipſum fecerunt: *Immolaverunt Dæmoniis & non Deo, Diis quos ignorabant.* Deut. 32. 17. Quòd ſi nobis mandaſſet, ut ad Regnum cœlorum comparandum, nos in ſpeluncis terræ ſepultos individuos faceremus ſcorpionum & ferarum ſocios, venas ferro aperiremus, aut fornaces ingrederemur ardentes, nihil horum nimium fuiſſet in ordine ad aſſequendum æternæ beatitudinis regnum; hæc tamen nobis præcipere noluit, *ſed quid? Diliges*, rem nobis præcipit facillimam, qualis eſt, ut ipſum amemus.

3 *Tollite jugum meum ſuper vos*, inquit Salvator Matt. 11. 26. noſter, ad divinorum præceptorum ejus obſervantiam alludens: ſed quis eſt, qui jugum grave & ponderoſum eſſe neſciat? Ita eſt, verumtamen hoc de jugo Dei dici minimè poteſt, ſiquidem veritas ipſa, quæ mentiri neſcit, expreſsè dicit: *Jugum meum ſuave eſt, & onus meum leve.* Propheta Euangelicus de hoc jugo in nova v. 30. gratiæ lege nobis Chriſtianis imponendo loquens dicit: *Computreſcet jugum à facie olei.* Enimverò in oleo Iſ. 10. v. 27. quod ſemper cunctis liquoribus ſuperius eſt, charitas figuratur: *Major autem horum eſt charitas*; ac proindè 1. Cor. 13. 13. Deus per hunc Prophetam Iſaiam dicere nobis voluit, jugum hoc amore mediante tolerabile nobis atque amabile futurum eſſe. Unde Sanctus Gregorius Nyſſenus ait: *Mandatorum obſervationem jugum appel-* Nyſſ. or. 1. de *lat, jubenti pareamus, efficiamur jumentum Chriſti, in-* paup. aman- *duentes vincula charitatis, tale jugum ne detrectemus,* dis. *ſuave eſt, leve eſt, ſubeuntis cervicem non atterit, ſed demulcet.*

4 Memorandum hoc loco eſt, quòd quando S. Lucas S. Joannem Baptiſtam nobis velut legis Euangelicæ præcurſorem ob oculos ponit, dicens: *Factum eſt verbum Domini ſuper Joannem:* eumdem inter alia bona nuntia Luc. 3. v. 2. quæ mundo attulit, hæc quoque ſequentia dixiſſe refert: *Erunt prava in directa, & aſpera in vias planas, & videbit omnis caro ſalutare Dei.* Porrò via hæc plana lex eſt, quam Deus nobis Chriſtianis impoſuit, quæ in comparatione ad Moſaicam legem, via quædam eſt liliis & roſis undique ſtrata & referta; De Moſaica Sanctus

Digitized by Google

Act. 15. v. 10. Eut. in Luc. ctus Petrus ait: *Jugum quod neque Patres noſtri, neque nos portare potuimus*. At verò, ut Euthymius ait: *Obliquitas & aſperitas veteris legis in rectitudinem & perfectionem Evangelii convertetur*. Tert. 5. con. Marc. Idem quoque Tertullianus ſcripſerat: *Chriſtus colles æquabit vallibus, & obliqua diriget in rectitudines, quia omnes legis difficultates in Evangelii facilitates convertet*. Porrò viæ hujus rectitudo, ſi eidem Euthymio fidem adhibere volumus, charitas eſt. Dicit enim: *Evangelii autem rectitudo eſt charitas*: at verò tametſi etiam verum non eſſet, quod Sanctus Joannes dicit: *Mandata ejus gravia non ſunt*; attamen quis eſt qui neſciat, quod amor omne ponderis onus quantumvis immenſum ſit, facilè atque ſuave eſſe efficiat? Id. c. 31. *Omnia gravia & difficilia*, inquit Idiota, *verus amor facit facilia, & quaſi nulla*. Vultis ne ſcire quàm ſit hæc via mandatorum Dei plana & facilis? Pſ. 118. v. 45. ib. v. 32. *Ambulabam in latitudine*, ajebat regius Propheta David, *quia mandata tua exquiſivi*; at verò undenam hujus viæ regiæ latitudo derivabatur? *viam mandatorum tuorum cucurri, cum dilataſti cor meum*; Hæc autem latitudo S. Aug. ib. cordis verus eſt charitatis effectus S. Auguſtinus ſuper Pſ. 39. v. 9. Matt. 7. v. 14. illa verba Pſalmiſtæ: *Poſuiſti in loco ſpatioſo pedes meos*, ita ſcribit: *Certè anguſta eſt via, laboranti anguſta eſt, amanti lata eſt*. *Arcta eſt via quæ ducit ad vitam*, inquit Salvator noſter, *& pauci ſunt, qui inveniunt eam*; Sciſtiſne quamobrem id fiat? quia pauci ſunt, qui amorem & affectum ſuum Deo conſecrant, quin potiùs creaturis eumdem impendunt.

5 Valdè conſiderabilia ſunt illa incarnatæ ſapientiæ Joh. 14. v. 23. verba, à dilecto ejus diſcipulo relata: *ſi quis diligit me, ſermonem meum ſervabit*; Cur obſecro Divina ſua præcepta ſub numero ſingulari complectitur, non verò ſub plurali exprimit, cum tamen revera plura ſint quàm unum? non enim dixit: *ſermones meos*. Nequaquam id vobis mirum videatur, quia tametſi antiquæ legis præcepta in univerſum ſexcenta tredecim fuerint, attamen David, qui vir ſecundùm cor Dei fuit, dicebat: Pſ. 118. v. 97. *Quomodo dilexi legem tuam Domine, tota die meditatio mea eſt*; quibus verbis omnia legis præcepta unum dumtaxat eſſe inſinuat. Similiter ſancta illa anima: Cant. 1. v. 12. *Faſciculus myrrhæ dilectus meus mihi, inter ubera mea commorabitur*, Tametſi totus ille mandatorum Dei cumulus ingens & prægrandis, atque ex myrrha, quæ amariſſima eſt, compoſitus eſſet, ſponſa tamen illum ſinui ſuo adſtringebat, interque ubera ſua magna cum ſuavitate reconditum tenebat, ſcitiſne cauſam? S. Petrus Damianus S. P. Dam. ſer. 43. in Cant. ait: *Propterea non faſcem, ſed faſciculum dicit dilectum, quòd leve pro amore ipſius ducat, quicquid laboris immineat & doloris*. Idem quoque de Davide dicere poſſumus, quòd videlicet propter exceſſivum, quo Deum proſequebatur, amorem, tot ei præceptorum obſervantia & perfecta adimpletio, unicum tantum ei viſum fuerit præceptum, *Onus Chriſti leve eſt*, ait S. Bernardus, *leve tamen amanti*.

6 S. Auguſtinus ſæpiùs citata illa S. Joannis verba: S. Aug. l. de nat. & gr. *mandata ejus gravia non ſunt*, declarans, aliam quamdam rationem aſſignat, cur jugum hoc facili negotio ſuſtineatur; *Quomodo eſt grave*, inquit, *cum ſit dilectionis mandatum*? Id. c. 1. Idiota in Capite primo libri quem de amore Dei compoſuit, ita ſcribit: *Inclinat amor amantem, neque in hoc laborat, amor difficultatem non novit*. Amor laſcivus, quamtùmvis duram ei qui illum ſectatur, legem præſcribat, hæc tamen ei ſemper ſuavis eſſe videtur, quantò igitur majorem vim in pectore Chriſtiano obtinebit amor divinus? Chryſol. Chryſologus ait: *Fortem faciat vis amoris, quia nil durum, nil amarum, nil grave, nil lethale computat amor verus. Quod ferrum? quæ vulnera? quæ pœna? quæ mortes amorem prævalens ſuperare perfectum?*

7 Sanctus Auguſtinus veritatem hanc per pulchram S. Aug. l. de bono vid. c. 21. quamdam à venatore deductam ſimilitudinem deducit: hic enim magnam in corporis ſui laboribus, ſudoribus & defatigationibus recreationem poſitam habet, tum ob ſpem, qua prædæ inhiat, tum ob nimium, quo in venationem fertur, affectum: *Nullo modo ſunt oneroſi labores amantium, ſed & ipſi delectant, ſicut aucupantium, venantium, piſcantium*; Unde hanc deducit conſequentiam: *Intereſt ergo quid ametur, nam in eo quod amatur, aut non laboratur, aut & labor amatur*. Tandem verò magnam, quam Deo turpiter irrogamus, nobis in faciem exprobrat, injuriam, dum ob venationis affectum nullum ſentimus laborem, & tamen tantum nobis in ſolo Dei ſervitio, laborem imaginamur, quod utique manifeſtum nimis eſt indicium, quòd minimè ipſum verè diligamus. *Vide quàm pudendum ſit, ſi delectat labor, ut fera capiatur, & non delectet, ut Deus acquiratur*.

8 Sacrum Concilium Tridentinum Epiſcopatum Ingens quoddam onus eſſe dicit *Angelicis humeris formidandum*: Unde conſequenter claré deducitur, quàm ſit inſupportabile pondus, quòd Chriſti in terris Vicario imponitur, utpotè cui uni ſuper omnes particularium Eccleſiarum Paſtores invigilare incumbit; ac proindè hæc unica & ſola cauſa fuit, cur ſapientiſſimus Magiſter noſter Chriſtus, priuſquam S. Petro onus iſtud imponeret, eum de charitate primò examinaverit, dicens: *Simon Joannis amas me*? Ubi S. Auguſtinus ait: *Interrogatur amor, & imperatur labor, quia ubi eſt amor, non eſt labor*; Alibi quoque idem Sanctus Doctor ita ſcribit: *Non recenſetur labor, ſi adeſt amor, noſtis quoniam qui amat, non laborat, omnis enim labor non amantibus gravis eſt*. Jo. 21. v. 17. S. Aug. tr. 48. in Joan.

9 Didacus Stella cauſam inquirit, cur Deus tam ſollicitè nobis, ut illum amemus, præceperit? *Arctaturne aliqua neceſſitate amoris noſtri*? nequaquam; mox verò id in noſtrum commodum factum eſſe concludit hiſce verbis: *Ut vitam tranquillam & quietam agamus, & mundum hunc, lachrymarum & miſeriæ pelagus profundum, alacriùs & ſuaviùs navigemus*; Dicitque ulteriùs, id factum eſſe, ut omnia nobis adverſantia, quantùmvis illa difficilia ſint, tantò faciliùs toleremus; *Quodcumque enim fueris aggreſſus*, inquit, *quantùmvis minimum, ſi ſine amore ſit, grave faſtidium & tædium generat: Si verò aliqua amoris ſcintilla ad id fueris inflammatus, etiamſi difficillimum, & aſperum & laborioſum ſit, dulciter, & ſuaviter operaberis*. D. Stel. in c. 12. Luc.

10 Optima eſt igitur illa S. Hieronymi reflectio, arguté notantis, quòd nos in vita ſpirituali, ad eam promuvendam oneribus difficillimis humeros noſtros ſupponamus, in multiſque valdè laborando nos defatigemus, minimè advertentes, quòd intentum noſtrum ſolo amore mediante longè faciliùs & breviùs aſſequi valeamus: *Cum omnia quæ difficiliora ſunt faciamus, vel modica ex parte, hoc ſaltem non facimus, quod & factu facilius eſt, & abſque quo caſſa ſunt univerſa quæ facimus: jejuniis corpus ſentit injuriam; vigiliæ carnem macerant; eleemoſyna labore quæruntur; ſanguis in martyrio, quamvis ardeat fides, tamdem ſine dolore & timore non funditur; hæc omnia ſunt qui faciant, ſola charitas ſine labore eſt, & quia ſola cor mundum efficit, à Diabolo expugnatur in nobis, ne Deum pura mente videamus*. S. Hier. ad Gal. 5.

11 Quibuſnam Deum noſtrum Cœlum Empyreum præparaſſe arbitraris? utique amantibus Deum: *Quæ præparavit Deus iis, qui diligunt illum*: Juſtam igitur Sanctus Bernardus de amore divino ſcribens, nos admonendi cauſam habuit, dum ait: *Is per ſe ſufficit, is per ſe placet & propter ſe, ipſe meritum, ipſe præmium ſibi eſt amor*. Profectò ſi Deus ad obtinendam ſalutem æternam aliud à nobis præmium popoſciſſet, non potuiſſent ſalvari omnes; jam verò cor noſtrum à nobis poſtulat dicens: *Præbe fili mi cor tuum mihi*; Communius & faciliùs ab hominibus quicumque illi demum ſint, donum exquirere non poterat; quodlibet enim aliud datum, defectum aliquem pati poteſt, quin vel non erit commune omnibus, aut facile non erit; Si enim eleemoſyna fuerit, pauper illam dare non poterit; Vel ſi abſtinentia & jejunium fuerit, illius laborioſus agricola capax non erit; aut ſi fuerit oratio, huic ſe applicare non poterit infirmus; vel ſi maceratio carnis, hæc cuivis complexioni accommoda non erit; at verò quis ſe cor ad amandum Deum non habere dicere poterit? Unde Sanctus Auguſtinus ſer. 69. de tempore ait: *Poteſt mihi aliquis dicere non poſſum jejunare, numquam poteſt dicere, non poſſum amare*; Et ideò in noviſſimi judicii die Judex ille ſupremus nullum unquam adverſùs reprobos proceſſum inſtituet, iis exprobrando, quòd ſuper prunis ardentibus aſſati non fuerint, aut vivos ſe in deſerti ſpeluncis non ſepelivetint, aut quia mundum prædicationibus ſuis non converterint, benè tamen illos redarguet, quòd eum in perſona pauperum non dilexerint, circa charitatis opera examen ab ipſo inſti- 1. Cor. 2. v. 9. S. Ber. ſer. 83. in Cant. Prov. 23. v. 26 S. Aug.

tue-

Digitized by Google

Matth. 25. v. 35. Joſ. c. 15. 7. Concord.

tuetur, non verò circa alios heroicos actus virtutum. Unde Janſenius ait: *Dilectionis enumerat opera, quæ omnibus competere poſſunt, de quibus nemo ſe facilè excuſare poteſt.*

Chryſ. hom. in 1. ad Cor.

12 Omnes aliæ virtutes, inquit Chryſoſtomus aliquam ſecum difficultatem implicitam habent, prouti unicuique per ſingulas diſcurrere volenti facilè liquebit, non verò ſic amor & charitas: *Charitas cum lucro voluptatem ingentem habet, laborem nullum, cùm cæteræ virtutes conjunctas moleſtias habeant.* Idiota quoque hac de re ita ſcribit: *Amor facilis res eſt, omnibus ſe exhibet, nulli ſe negat, capit eum juvenis & ſenex, vir & mulier, ſanus & infirmus, ſummus & infimus, liber & ſervus, ſæcularis & religioſus, debilis & fortis, nec eſt qui ſe valeat excuſare:* Et hoc quidem in capite primo ſcribit; in ſecundo autem capite, in progreſſu convincere nos volens, quòd nullam ab hoc nos præcepto ſubtrahendi cauſam excuſantem habeamus, pergit dicere: *Nullus habet, nec habere poteſt cauſam, aut excuſationem aliquam te non diligendi*; ab omni alio virtutis actus per prætextum aliquem nos excuſare poſſumus, præterquàm quòd objectum quoddam adeò nobile & dignum, quale Deus eſt, amare non valeamus; *Quare benigniſſime Jeſu dilector amoris, ſcio quod tam facile eſt te diligere, quod ad hoc corpus non affligitur, pes non pungitur, caput non dolet, venter non læditur, lingua non vexatur, crumena non evacuatur, quia dilectio proprie conſiſtit in anima, & inde ſequitur, quo qui amat, non laborat.* Nullus homo, quantùmvis ille pauper, quantùmvis infirmus ſit, ſe amare non poſſe, dicere valet; Fama, facultates, vita homini auferri poſſunt, nunquam verò niſi volenti amor & charitas eripietur; Deus quidem in hominibus multiplicem in naturæ & fortunæ bonis inæqualitatem conſtituit, at verò in bonis gratiæ omnes, dummodò velimus, æquales eſſe poſſumus, unaquæque etenim anima poteſt, dummodò velit, cum divinæ manus adjutorio pari cum Seraphinis ardore Deum amare, poteſtque unuſquiſque hunc amorem in pari gradu participare quo alius quantumvis dives, nobilis, Princeps, doctus.

S. Th. Vill. ſer. 1. Quinq.

13 Sanctus Thomas à Villanova optimè conſiderat facilitatis præcellentiam, qua hiſce temporibus noſtris gaudemus ad lucrandum & comparandum nobis cœleſtem Paradiſum: *Non exigitur hodie à te,* inquit, *O Chriſtiane, mors, non ſanguis, non ſupplicia, & regna; quid facilius quàm amare? O quàm conſtrata eſt via, & quàm plana, ut diligendo pervenias, quo pervenit Laurentius patiendo.* Sanctus Laurentius ſuper prunis aſſatus lucratus eſt cœlum, & nos ad eamdem in cœlis manſionem pertingere poſſumus, per viam faciliimam, meritique roſis & liliis ſtratam; *Nihil in amore aſperum,* inquit idem met alibi; *nihil durum, nihil laborioſum.* Idiota ad Deum converſus affectum ſuum hiſce verbis exprimit, dicens: *ſi tuam infinitam dilectionem conſiderarem, non oporteret me transfretare maria, penetrare nubes, montes tranſire, quia non grandis mihi reſtat via ad te amandum, ſolum enim opus eſt, ut curam ad me ipſum, ſcilicet ad compunctionem & confeſſionem, ut ſic exeam de ſterquilinio miſerrima conſcientiæ, ut illuc intrare valeam per gratiam & amorem.* Et verè ita eſt, quòd ſi enim peccatis tuis factus fueris Dei inimicus, ut in ejus denuo gratiam & amicitiam redire, ejuſque amorem lucrari poſſis, ecce tibi faciliimum remedium, de quo Chryſologus de peccatrice loquens ita ſcribit: *Abſolvi vis? ama; charitas operiet multitudinem peccatorum; inter omnia Dei præcepta amor obtinet principatum; Ama ergo o homo Deum, & ama totus, ut poſſis omnia ſine labore vincere peccata.* Quænam eſt apud S. Thomam definitio charitatis? *Charitas eſt quædam ſingularis amicitia hominis ad Deum;* Hæc autem cum Deo familiaritas faciliimè conciliari poteſt, quia à voluntate noſtra dependet.

Ser. de S. M. Magd. c. 2.

Chryſol. ſer. 94.

S. Th. 2. 2. q. 23. a. 1.

15 Aulici nonnulli, prouti in Confeſſionibus Sancti Auguſtini legimus, ad mundi contemptum in ſe excitandum ita inter ſe loquebantur: quot & quænam moleſtiæ ſubeundæ ſunt, ut quis in Imperatoris amicitiam & benevolentiam pervenire poſſit: imò dicebant, poſito etiam quòd quis ad illud felicitatis culmen tandem pertingat: *Per quot pericula pervenitur ad grandius periculum? At vero,* ſubjungebat inter eoſdem alius, *Amicus Dei ſi voluero eſſe, nunc fio.* Quænam obſecro illa futura eſſet hominis felicitas, in cujus arbitrio & libera poteſtate conſiſteret Monarchæ alicujus potentiſſimi conciliandа gratia & intima, amicitia ſeu potiùs Monarchiæ ejus inſeparabilis ſocietas; & tamen longè excellentius quid eſt, quod aliquis Amicus Dei conſtituatur, & quidem, id ſi voluero, nunc fio. Ad hoc enim ſufficit ſi interitus ſinceri erga Deum amoris actus elicias. S. Thomas poſtquàm tributum illud quod Deus noſter à nobis exigit, leve eſſe hiſce verbis dixiſſet, *Advertite & conſiderate, quàm leve tributum Dominus à nobis exigat, pro tantis beneficiis nihil aliud exigit, niſi amorem;* mox niſi tributum illud promptè ſolvamus, noſtram nobis ingratitudinem ſeveriſſimè exprobrat, & juſta Dei comminatur ſupplicia dicens: *O quàm meritò, quàm juſtè damnabitur, qui mavult ardere quàm amare. O peccator, talis tibi viſus eſt Deus, tam oneroſus amor Dei tui, ut malis ſempiternis incendiis deputari, quàm amare?*

S. Aug. l. 8. conf. c. 8.

S. Th. conc. de ſed.

DISCURSUS XVIII.

ARGUMENTUM.

Signa hunc amorem verè indicantia ſunt ſequentia: nimirum, quòd ſit operativus, quòd omni nos exuat affectu terreno, Deum per omnia deſideret & cogitet, legem ejus adimpleat; tribulationes & adverſa patiatur, & non ſentiat; Denique quod ſine ullo intereſſe aut commodo quæſito amet.

THEMA.

Filioli mei, non diligamus verbo, neque lingua, ſed opere & veritate. 1. Joan. 3. v. 18.

1 AMorem quo Deum proſequimur, in dubium meritò revocare poſſemus, an verus ſit atque ſincerus, cùm ſit actus quidam merè internus, qui ſub oculorum aciem minimè cadit; niſi S. Joannes opera noſtra exteriora infallibilia interioris amoris ſigna eſſe diceret; vulgatum eſt illud ſancti cujuſdam Patris dictum: *Probatio dilectionis exhibitio eſt operis*; atque ideò ſupereſt, ut pro hujuſce tractatus complemento nonnulla ſpecialiora charitatis indicia examinemus; Et quidem ut illa ſuperiùs ex S. Paulo adducta, omnibuſque nota indicia pertranſeamus, nimirum quòd *charitas patiens eſt, benigna eſt, charitas non æmulatur, non agit perperam, non inflatur, non eſt ambitioſa, non quærit quæ ſua ſunt, non irritatur, non cogitat malum, non gaudet ſuper iniquitate, congaudet autem veritati; omnia ſuffert, omnia credit, omnia ſperat, omnia ſuſtinet.* Præter illa alia quædam examinemus, ut zizania à frumento, ſeu quod idem eſt, filios Dei a filiis Diaboli exactè diſcernere valeamus.

1. Cor. 13. 4.

2 Et quidem inprimis Sanctus Auguſtinus ait: *Dilectio ſola diſcernit inter filios DEI & filios Diaboli; Signent ſe omnes ſigno Crucis; reſpondeant Amen; cantent omnes Alleluja; baptizentur omnes; intrent Eccleſias; aureos faciant parietes Eccleſiarum, non diſcernuntur filii DEI à filiis Diaboli, niſi charitate; Magnum indicium, magna diſcretio; quicquid vis, habe, hoc ſolum non habeas, nihil tibi prodeſt; alia ſi non habeas, hoc habe, & implеſti legem.* Idem Tractatu ſeptimo ſuper Joannem dicit. *Omnes qui non diligunt DEUM, alieni ſunt, Antichriſti ſunt;* pergit ulteriùs idem ſanctus Doctor, & dicit, mali quoque fidelium nomine appellari, ſancto baptiſmatis lavacro regenerari, Spiritum Prophetiæ habere, corpore & ſanguine Salvatoris noſtri cibari poſſunt. *Habere autem charitatem & malus eſſe non poteſt.* Sed penitius charitatis ſigna examinemus. Sanctus Bernardus ſcribit: *Tunc verè DEUM diligis, ſi pro amore illius bona quæ potes, operaris.* Porrò amor in igne præfiguratur, quia hic in continuo motu exiſtit, eſtque elementum maximè activum: *Ignem veni mittere in terram, & quid volo niſi ut accendatur?* Ita quoque ait S. Gregorius: *Nunquam eſt amor DEI otioſus, operatur enim magna, ſi eſt, ſi vero operari renuit, amor non eſt.*

S. Aug. tr. 5. in ep. Joa. 1. c. 3.

tr. 7. in Joa.

S. Bern. ſer. 51. ad ſor. de modo bene vivendi.

Luc. 12. 49. S. Greg. h. 30. in Evang.

3 Obſervandum eſt, ſponſo minimè ſuffeciſſe, quòd ſponſæ quæ animam à DEO electam ſignificat, præcepiſſet, ut ipſum ſigilli inſtar cordi ſuo imprimeret, quin etiam brachio ejuſdem imprimi voluerit: *Pone me ut ſignaculum ſuper cor tuum, ut ſignaculum ſuper* bra-

Cant. 8. 6.

brachium ſuum; ut per hoc nobis inſinuaret, *ut non diligamus verbo, neque lingua, ſed opere.* Medicus infirmi vigorem exploraturus pulſum imprimis tangit, qui ſi debilis eſt, vitam periclitari ſignificat; ſimili
Idiot. c. 1. modo Idiota ait: *Amor vita eſt animæ, & qui non amat, mortuus eſt*; ſi autem an vita hæc in debito vigore conſtituta ſit, an verò langueſcat experiri volumus, opere examinemus; *Nam probatio dilectionis exhibitio eſt operis*; *Amor ſemper aliquid operatur*, inquit idem Idiota, *ſemper creſcit & augetur*. Quam primum Solis
Idiot. c. 1. vel ignis calor in corpore humano intenſiùs ſentitur, veſtes continuò abjiciuntur, & lectiſternia poſthabentur.

S. Th. op. 61. c. 14. 4 Sanctus Thomas de Aquino pulchram quamdam Sancti Auguſtini adducens authoritatem ita ſcribit: *Fortitudo eſt amor facile tolerans omnia, propter id quod amatur, qui omnia dixit, nihil excepit, diligas fortiter, ut pro ipſo ſuſtineas inopiam rerum, ſi oportuerit.*
Cant. 8. 7. *Cant. 8. ſi dederit homo omnem ſubſtantiam domus ſuæ, quaſi nihil deſpiciet eam.* Illum quoque Sancti Matthæi textum adducit, in quo de negotiatore illo Evangelico dicitur, quòd ad comparandam pretioſam illam margaritam, omnia ſua prodegerit, quæcumque poſſidebat; gemma autem iſthæc nihil æquè perfectè & adæquatè ſignificat, quàm charitatem. Davidem inter & Jonatham ar-
1. Reg. 18. 3. ctiſſima quædam familiaritas interceſſiſſe legitur, *diligebat eum quaſi animam ſuam*; Unde nam verò ardens hic amor maximè colligi potuit? *Nam expoliavit ſe Jonathas tunica, qua erat indutus, & dedit eam David, & reliqua veſtimenta ſua.* Idem quoque à multis quotidie fieri videmus, qui extimulante eos interiùs amoris ardore, omnibus ſeſe divitiis boniſque terrenis exuunt, ſeque ab omni re mundana nudantes ſacco & cilicio induunt, alienæque ſe obedientiæ ultro citroque
Did. Stell. in c. 10. Luc. ſubmittunt. Et ideò Didacus Stella firmum abſentis amoris Divini indicium in eo ſtatuit, quòd quis ex temporalium bonorum jactura multum contriſtetur, hoc enim, qui verè Deum amat, minimè facere ſolet. *Cum pallium amittis, pœnitet, quia tuum erat; triſtaris, ſi rem vel domum perdis; DEUM offendis; & velut ſi ni-*
S. Th. op. cit. c. 26. *hil egeris, per illud tranſis.* Idem quoque S. Thomas per adductam quandam S. Gregorii propoſitionem nos docet, dicentis, quòd quantum homo bonis hiſce terrenis adhæreſcit, tantundem ab amore Dei receſſiſſe cenſeri debeat: *Tanto quiſque à ſuperno amore disjungitur, quanto inferius delectatur*: adducitque S. Auguſtinum dicentem: *Cætera creatura vileſcat, ut creator in corde dulceſcat.*

5 Hinc verò ad aliud quoddam tranſire licebit Divini amoris argumentum; Nimirum infallibile ſignum animæ Deum amantis eſt, ſi anima aliud præter Deum non cogitet, aut verò ſi aliud quoque deſideret, id tamen alio modo non faciat, niſi in ordine ad ipſum Deum. *Tunc demum perfecta erit charitas*, inquit S.
S. Bern. de interior. domo c. 17. Bernardus, *cùm ſic amor Chriſti totum abſorbuerit affectum hominis, ut negligens & immemor ſui non niſi Chriſtum Jeſum, & ea quæ ſunt Jeſu Chriſti, ſentiat.* Do-
S. Bon. ſer. 2. de S. M. Mag. ctor Seraphicus in ſerm. de S. Maria Magdalena (quæ unicuique animæ Deum verè & ſincerè amanti, velut norma & regula ſervire poteſt) idem quoque ſignum adducit, dum ait: *Vis ſcire, ſi DEUM perfectè diligas, vel aliud plus Deo amas; attende ſi de Deo plus, quàm de aliis rebus cogitas, quia de illo plus cogitas, quod plus amas; Ubi enim theſaurus tuus, ibi cor tuum eſt, ſi plus cogitas de mundo, plus de lucro, plus de amico vel ſocio, quàm de Chriſto, non vertas in dubium; ſed tibi certiſſimum ſit argumentum, quòd ames iſta, plus quàm Chriſtum*; Etenim fidelis & ſinceri amoris in Deum genuinus effectus eſt, quòd quis ſe per affectum ad bona delectabilia & tranſitoria minimè ſeduci permittat, ſed ab eo maximè ſe alienum eſſe opere ipſo oſtendat. Richardus de Sancto Victore de amore
Ric. à S. Vict. de gr. ch. c. 1. Divino ſcribens idem quoque dicit, dum ait: *Amor DEI in adverſis fortis, ſed fortior eſt in proſperis, ſolus enim Chriſti amor eſt, qui ridentis & irridentis fortunæ purè blanditias ſpernit, & conſpuit, ſapore dulciori delectatus.*

6 *Hæc eſt charitas*, inquit S. Joannes, *ut ambulemus*
2. Jo. v. 6. *ſecundùm mandata ejus.* Etenim nequaquam dubitandum eſt, quin anima illa vera charitate ardeat, quæ in divinorum præceptorum adimpletione exactam ſe exhibet. In cujus argumenti majorem evidentiam Sanctus Auguſtinus illud nobis in memoriam revocat, quòd Salvator diſcipulis ſuis dixit, nimirum; *ſicut di-* S. Aug. de dil. Deo c. 9.
lexit me Pater, & ego dilexi vos; manete in dilectione mea; ſi præcepta mea ſervaveritis, manebitis in dilectione mea, ſicut & ego præcepta Patris mei ſervavi, S. Bern. de am. Dei c. 7.
& maneo in ejus dilectione. Sanctus Bernardus amorem hiſce verbis definit: *Nihil aliud eſt amor, quàm vehemens & bene ordinata voluntas*; quando enim homo voluntatem ſuam Dei voluntati conformat, ſignum evidens eſt quòd Deum diligat, hæc autem Dei voluntas in adimpletione legis ipſius perfectè adimpletur, quia, *In lege Domini voluntas ejus.* Sanctus Pſ. 1. v. 2. S. Th. 2. 2. q. 24. a. 12.
Thomas quoque in quonam charitas fundetur perſpicuè nos hiſce verbis edocet: *Conſiſtit in hoc quod Deus diligatur ſuper omnia, & quod homo totaliter illi ſe ſubjiciat, omnia ſua referendo in ipſum; eſt ergo de ratione charitatis, ut ſic diligat Deum, quòd in omnibus velit ſe ei ſubjicere, & præceptorum ejus regulam in omnibus ſequi, quicquid enim contrariatur præceptis ejus, manifeſtè contrariatur charitati.* Idem quoque Angelicus S. Th. op. 61.
Doctor, de decem gradibus amoris divini, ſecundùm Bernardum, ſcribens, illa Pſalmi verba: *Beatus vir qui timet Dominum, in mandatis ejus volet nimis*, ponderans ait: *Si vult nimis qui timet, quantum volet in mandatis qui amat?*

7 Richardus de S. Victore de gradibus charitatis ſcribens, alium quemdam Divini amoris effectum nobis inſinuat, dum ait: *Fortis ut mors dilectio, dura ſicut infernus æmulatio, quia pati cogit omnia, ſed volentes libenteſque.* Celebre eſt illud Origenis de Sancta Ma- Ric. à S. V. ib.
ria Magdalena corpus Chriſti quærere ſatagente elogium: Or. h. 10. in divers. Jo. 20. 15.
Si tu ſuſtuliſti eum, inquit præfata ardentiſſimè amans peccatrix, *dicito mihi, ubi poſuiſti, & ego eum tollam.* Quærit igitur præfatus Origenes; quid ſi corpus dilecti tui in atrium Pontificis, in quo Petrus timore conſternatus Magiſtrum ſuum negavit, depoſitum eſſet, tunc illud ingredi velles? aut verò ſi ab armata militum cuſtodia ſervaretur, tunc per medios illorum enſes & lanceas penetrare auderes? *O ineffabilis hujus mulieris* 1. Joa. 4. 18.
amor, nullum locum excipit, nullum antepoait; quia qui verè amat, nequaquam timet, nam *Perfecta charitas foras mittit timorem*, aliud, quàm pro objecto amato c. 13. ann. 1. 251. n. 11. Rayn.
pati & affligi, non deſiderat. In Annalibus Eccleſiaſticis de Ludovico Rege Franciæ legimus, quòd cùm ipſe à Mahometanis captus detineretur, & Regina mater ac fratres ejus, ingentem pro illius lytro & redemptione pecuniarum vim per navigium tranſmiſiſſet, navis illa una cum omnibus qui eadem vehebantur per validam tempeſtatem conquaſſata ſubmerſa fuerit; Rex autem Ludovicus triſti hoc nuntio audito imperterritus liberè reſponderit: *Nec hæc, nec alia qualibet adverſitas à charitate Chriſti me poterit ſeparare.* S. Laurentius
Juſtinianus de veri amoris ſignis tractans ſcribit: *De ſi-* S. L. Juſt. de lig. vitæ c. 11.
gnis quibus cognoſcitur utrùm homo Deum diligat, hæc accipe; cum aliquis cogitat de Deo libenter, cum de eo libenter loquitur, cum quis de Deo libenter audit, cum quis libenter pro Deo dat, cum quis pro Deo libenter patitur: Et quidem ultimum hoc manifeſtiſſimum eſt Divini amoris indicium. Quiſquis Sanctorum vitas ſtudiosè legit, facilè agnoſcet, quàm fuerint in patiendo & excogitandis variis patiendi inventionibus induſtrii. *Qui Deum diligit*, inquit S. Baſilius, *non ſolam pecunias & honores,* S. Baſ. t. 2. l. de vo. vit.
ut amato obtemperet, negligit, ſed vilipendit cibum, ſomnum, ſæculi pompam, & propriam vitam, ut Deo, quem ſummè diligit, fruatur, Divino inſtigante amore rotas carnificum, verbera, ignes, carceres, & beſtias non expaveſcit, vult ſtultus ab omnibus videri. Apoſtolus quoque omnes excogitabiles mundi in ſe ærumnas provocare non dubitat, dum ait; *Quis nos ſeparabit à charitate* Rom. 8. 35.
Chriſti? tribulatio? an anguſtia? an fames? an nuditas? an periculum: an perſecutio? an gladius? Quem textum Richardus de S. Victore de gradibus charitatis notans, dicit: *Paulus pericula plurima enumerans, è quibus in-* Ric. à S. V. ib.
clyte triumphaverat, triumphi cauſam adjungit dicens; Et in his omnibus ſuperamus propter illum qui dilexit nos.

8 Jacob paternæ domus quieti, delitiis, & commoditatibus aſſueverat: E contra verò Eſau ex continuis laboribus, itineribus, & defatigationibus in manibus pedibuſque durum ſibi callum contraxerat, utpotè qui venationi apprimè deditus erat, pellemque duram & hiſpidam habebat;

bebat; & tamen Jacob primo die, quo in Meſopotamiam peregrinaturus, domo paterna egreſſus fuit, ut facer textus ait, ſuper nudæ terræ pavimento, nullo alio cervicali, quàm ſaxo duriſſimo uſus, obdormivit, nec tamen ex duro hoc lecto quicquam doluit; ſcitiſne tolerantiæ hujus cauſam? nimirum inter illud ad ſe cum Rachele deſponſandum aggreſſus fuerat. *Omnia in figura contingebant.* S. Gregorius ſuper illa libri Regum verba: *Neque revelatus ei fuerat ſermo Domini*, factum iſtud Jacob Patriarchæ adducit, aptiſſimèque ad præſens propoſitum noſtrum ait: *Via namque, qua ad conjugem pergitur; intentio devota obedientiæ eſt, qua fœcunditas interna charitatis conſequi deſideratur*; O quantum pro comparando hoc ſponſalitio laboravit, ſudavit! *Servivit ergo Jacob pro Rachel ſeptem annis, & videbantur illi pauci dies præ amoris magnitudine*; ſiquidem ipſemet de ſe fatetur: *Nocte & die urebar gelu & æſtu, fugiebatque ſomnus ab oculis meis*; Etenim ut Chryſologus ait: *Amor impenetrabilis eſt lorica, reſpuit jacula, gladio excutit, periculis inſultat, mortem ridet, ſi amor eſt, vincit omnia.*

Gen. 28. 11. — S. Gr. in 1. Reg. c. 3. l. 2. v. 7. — Gen. 29. 20. — Chryſol. ſer. 40.

9 In quarto Regum libro legitur, quòd dum Eliſeus cum nonnullis diſcipulorum ſuorum pranderet, is miniſtro ſuo ollam ſolito capaciorem Igni admovere juſſerit; accidit autem, quòd dum ex agro collectas herbas aliquas eidem ollę immitterent, eaſdemque pro pulmento faciendo in bullientibus aquis excoquerent, inter alias per errorem herbas aliquas admodum amaras, quas Coloquintidas vocant, cæteris melioribus oleribus admiſcuerint, mox verò ut ex deguſtatis herbis commiſſum à ſe errorem adverterunt, in hæc verba lamentanter eruperunt: *Mors in olla.* Eliſeus autem per admixtam herbis illis farinam modicam eaſdem protinus indulcoravit, valdeque ſapidas, guſtuique gratas & acceptas effecit. Hic vobis cogitandum eſt, quòd eumdem effectum, quem flos illæ farinæ amaris inſipidiſque herbis injectus operatus fuit, amor quoque divinus pariter in auſteritatibus vitæ & mortificationibus operetur, quæ ex puro Dei amore à nobis ſuſtinentur. Similiter aquę Mara adeò ſalſæ erant, ut filii Iſrael eaſdem bibere ad reſtinguendam ſitim nequaquam poſſent: Deus autem Moyſi lignum quoddam oſtendit, quod in aquas prædictas conjectum, eaſdem protinus dulces, ſuaves & ſapidas reddidit. Eumdem quoque effectum Eliſeus alia quadam vice in aquis Hierichuntinis amariſſimis produxit, quando eaſdem per immiſſum in illas ſal protinus optimo ſapore imbuit. Vos quoque ſatagite, ut corda veſtra amore Dei inardeſcant, & ſtatim invenietis, quòd omnia illa quæ aliàs vobis intolerabilia ſenſuique prorſus contraria erant, mox facilia, ſuavia & grata eſſe videbuntur, idque ſolius illius objecti virtute & efficacia quòd, ſyncerè à vobis diligitur; Nam ut S. Bernardus ait: *Ubi amor eſt, labor non eſt, ſed ſapor.*

4. Reg. 4. 40. & 41. — Exod. 15. 23. — 4. Reg. 2. 21. — S. Bern. ſer. 85. in Cant.

10 Philo optimè conſiderat, quòd Iſaac ligna quibus ignis ille extruendus erat, quo carnes ejus Deo in holocauſtum offerendæ, & incinerandæ fuerant, propriis humeris ſuis in montem uſque ad locum offerendi ſacrificii deportarit, & tamen licèt facilè, quid de ſe futurum eſſet, conjicere potuerit, montem illum gyganteis paſſibus conſcenderit, nec ullum fuerit ex deportata lignorum ſtrue onus expertus: *Ligna ferenda dedit filio* (ita de Abraha ſcribit) *æquum cenſens, ut ipſa victima deportaret res, quas poſtulabat ſacrificium, leviſſimam ſarcinam.* Onus hoc lignorum in ſemetipſo grave prorſus erat, maximè quando illud ab aſcendente montem portandum erat, at verò, ut Sanctus Bernardus ait: *Neque enim levis paſſionum auſteritas, & mortis amaritudo, ſed tamen levis amanti, & ideo non ait tantum; Faſciculus myrrhæ dilectus, ſed addidit, mihi, quæ diligo, faſciculus eſt.*

Phil. l. de Abr. — S. Bern. ſer. 43. in Cant. Cant. 1. 12.

11 Sponſa in Canticis, tametſi à cuſtodibus Civitatis peſſimè habita, multiſque fuiſſet verberibus aliiſque injuriis affecta: *Invenerunt me vigiles qui cuſtodiunt civitatem, percuſſerunt me, & vulneraverunt me, tulerunt pallium meum mihi:* & tamen filiabus Jeruſalem, quas fortuitò obvias habuit, dixit: *Adjuro vos filiæ Jeruſalem, ſi inveneritis dilectum, ut nuntietis ei, quia amore langueo.* Ubi notandum quòd nullam prorſus verberum, vulnerum, aliarumque receptarum injuriarum mentionem fecerit; quia ſyncerè & ardenter amans pro deliciis & voluptatibus habet omne illud, quod pro objecto amaro ſuſtinet & patitur. Unde Sanctus Gregorius ait: *Quid grave non leviter tolerat qui amat; quicquid enim diligitur, cum magna devotione portatur.* Eſt quædam magna Dei ancilla valdè ab eodem illuminata, quæ, dicere ſolebat, quòd poſtquàm à cœleſti ſagittario vulnerata fuit, deinceps quid pati ſit prorſus ignoraverit, quia *Fortis eſt ut mors dilectio, ſi dederit homo omnem ſubſtantiam ſuam pro dilectione, quaſi nihil deſpiciet eam.*

Cant. 5. 7. — Cant. 5. 8. — S. Gr. l. 5. c. 1. in 1. Reg. 12. — Cant. 8. 6. & 7.

12 Zacharias propheta Redemptorem noſtrum manibus pedibuſque perforatum nobis ante oculos ſtatuens dicit, eum interrogatum fuiſſe ab Angelis: *Quid ſunt plagæ iſtæ in medio manuum tuarum?* Sed quodnam vel quale illos reſponſum tuliſſe exiſtimatis? Num fortè Hebræos qui ipſum Cruci clavis affixerant, vulnerum iſtorum authores eſſe pronuntiavit; Minimè gentium, quin potiùs haud ſecus ac ſi vulnera iſta roſei flores, & glorioſa amoris trophæa eſſent, dixit: *His plagatus ſum in domo eorum, qui diligebant me*; quaſi diceret, ſunt, blanditiarum illecebræ, imò amabiles amplexus ſunt, quibus ab iis arctè adſtrictus ſum his qui diligebant me.

Zach. 13. 6.

13 Quando duo illi in Emaus abeuntes diſcipuli Chriſto in habitu & ſpecie peregrini iis occurrenti, licèt ignoto, ſupplicia illa recenſebant, quæ ipſe triduo ante in amariſſima ſua Paſſione perpeſſus fuerat; is eis reſpondit: *Quæ?* quaſi diceret, leviſſima ſunt iſta. In quo ſenſu Chryſoſtomus quoque verba illa exponit, quæ Chriſtus protulit, quando ſe in laborioſiſſima illa nocte ad procelloſum Paſſionum ſuarum pelagus ingrediendum accinxit, nimirum: *Et nunc clarifica me tu Pater:* In quibus crucis patibulum ſub gloriæ titulo exprimit, cujus Chryſoſtomus in perſona Chriſti hanc reddit rationem: *Pro dilectis iſta patior.*

Luc. 24. 19. — Jo. 17. 5. — Chryſ. h. ad Eph.

14 Poſtquàm verò hæc divini amoris flamma tot aliorum ſervorum ſuorum corda accendere cœpit, vix ullum deinceps ſæculum abiit, in quo non plures admirati ſimus Martyres, qui in immaniſſimorum tormentorum perpeſſorum carnificina ſe gaudioſos & exultabundos non exhibuerint. Sic enim de S. Protomartyre in Eccleſia canimus: *Lapides torrentis illi dulces fuerunt.* Similiter dilectus ille Chriſti diſcipulus in illam ferventis & bullientis olei lebetem, haud ſecus ac in delicioſum quoddam balneum gaudens & præ lætitia geſtiens ingreſſus eſt. Unde Tertullianus de eo ita ſcribit: *Flamma pectus ejus comburens, ignis actionem, qui in lebetem agebat, ſuſpendit; ibique duo ignes inter ſe prælio dimicantes, tandem ignis amoris ſuperior evaſit victoriam reportans.* Sanctus Ignatius Martyr, qui nomen ſuum ſortitus eſt ab igne, ex quo cor ejus ex ardentiſſimæ charitatis flamma mirabiliter flagrabat, dicere non dubitavit: *Utinam fruar beſtiis quæ mihi ſunt præparatæ, quas & oro mihi veloces eſſe ad interitum.* S. Laurentius tyranno, omnibus ſe illum ſuppliciorum inſtrumentis, ipſi ob oculos poſitis cruciaturum eſſe comminanti, reſpondit: *Infelix has epulas ego ſemper optavi.* Unde Sanctus Laurentius Juſtinianus in faſciculo amoris ita ſcribit: *Ardenter Chriſtum diligenti nihil difficile videtur, ignem, ferrum, vincula, carceres, perſecutiones, flagella, adverſaque omnia Chriſti amor tolerare facit.*

Tertull. l. praeſc. c. 36. — S. Lau. Juſt. in faſc. am. c. 6.

15 Eſt & aliud amoris perfecti evidens ſignum, nimirum dum quis Deum ſine ullo intereſſe, aut ſpe remunerationis diligit, ſolùm ideò quia ex ſemetipſo amari meretur. S. Ivonem Sancti Ludovici Regis religioſiſſimum Ambaſciatorem ſive Legatum, matrona quædam acceſſiſſe ſcribitur, quæ una manu magnum vas aqua plenum, altera verò ignem in teſta portabat; quæ à S. Ivone quid factura eſſet, interrogata, reſpondit; Per aquam, ignem infernalem extinguere molior, per ignem verò, Cœlum empyreum ſuccendere & incinerare intendo, adeò ut ne vel minimum remaneat utriuſque veſtigium; hacque ratione efficiam; ut deinceps nec ſpes cœleſtis gloriæ, nec timor Inferni, ſed ſolus & purus amor Dei ad ei inſerviendum extimulet. Optimè in hanc rem D. Chryſoſtomus hiſce verbis ſcribit: *Amator enim vel millies pro amica moreretur, quamvis poſt mortem nihil ab ea expectaret, ita & nos oportet, non propter regnum nec propter aliud, ſed propter ipſum Deum omnia pati.*

Chryſ. h. in Pſ. 7.

16 Verùm enimverò præ cunctis manifeſtiſſimum

Digitized by Google

amoris Dei indicium eſt amor proximi. Sanctus Ambroſius hujuſce virtutis charitatis Etymologiam nomina ſeſe reflectens, illam derivari exiſtimat à dictione *Charius, quia illa charius inveniri nil poteſt*; verumtamen S. Laurentius Juſtinianus dicit: *Dicitur charitas, quaſi chara unitas.* Porrò de hac unione & dilectione erga proximum, prolixiùs ſequenti Tractatu diſcurremus.

TRACTATUS V.

DE CHARITATE IN PROXIMUM, CONCORDIA ET PACE.

DISCURSUS DECEM.

DIſcurſus I. Omnia præcepta ad proximi dilectionem tendere, perque illius adimpletionem hominem cujuslibet alterius legis obſervantiam & meritum adipiſci oſtenditur.

II. Non datur amor Dei ſine amore proximi, hic enim evidens ſignum eſt quòd Deus ametur, utpotè qui in proximo tanquam viva Dei imagine & effigie relucet.

III. Amor quo Deus nos diligit, & cura quam habet ut nos eum diligamus, varia nobis motiva modoſque inſinuant, quibus proximos noſtros diligere debemus.

IV. Charitas erga proximos nos veros fideles & in virtute ſolidatos eſſe oſtendit; hujuſce autem dilectionis defectus & diſſenſiones convincunt nos Dæmonis eſſe ſequaces.

V. Ex varietate operationum in membris corporis noſtri, varii deducuntur modi charitatem & dilectionem erga proximos exercendi.

VI. Ex cœlo Empyreo, viſione pacis, ex diſpoſitione Elementorum; Item ea unici dumtaxat viri formatione, atque ex illius coſta, fabricata unica ſolùm muliere, necnon ex unica tantùm à diluvio præſervata familia Noetica, ſollicitudo Dei qua unionem inter nos procurare voluit, conſideratur.

VII. Per quorumdam Veteris Teſtamenti rituum & ſcripturarum ponderationem conſideratur, quantum Deus mutuam inter nos concordiam amaverit, oderitque diſſenſiones.

VIII. Eadem Dei ſollicitudo, qua concordiam & unionem inter proximos procuravit, ex multis Chriſti in Novo Teſtamento operibus deducitur.

IX. Variæ conſiderationes circa præceptum, quo proximos noſtros ſicut nos ipſos amare tenemur, adducuntur.

X. Quanta cum facilitate, delectabilitate & lucro debito fraternæ dilectionis ſatisfacere poſſimus; item defectum hujus dilectionis, reprobationis eſſe indicium, oſtenditur; Varia quoque ejuſdem præcepti tranſgreſſoribus irrogata ſupplicia conſideratur.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

Per varias hujus Apoſtolici textus expoſitiones, & alia ſimilia, omnia præcepta ad proximi dilectionem tendere, noſque per adimpletam proximi dilectionem meritum & obſervantiam cujuslibet alterius legis adipiſci poſſe oſtenditur.

THEMA.

Nemini quidquam debeatis, niſi ut invicem diligatis, qui enim diligit proximum, legem implevit. Ad Rom. 13. v. 8.

S. Hieron. l. 3. c. 6. ad Gal. 1 S. Hieronymus de S. Joanne Apoſtolo refert, quòd cùm in ultima ſua decrepita ætate, à diſcipulis ſuis, cœleſtis & ſuperhumanæ doctrinæ ejus audiendæ cupidis per manus duceretur ad Eccleſiam, identidem hanc repetiverit ſententiam: *Filioli diligite alterutrum*; Imò addit, quod *Nihil aliud per ſingulas ſolebat proferre collectas*, & tamen Apoſtolus hic ille erat, de quo canit ſancta mater Eccleſia: *Fluenta Evangelii de ipſo ſacro Dominici pectoris fonte potavit*: Et iterum: *Beatus Apoſtolus, cui revelata ſunt ſecreta cœleſtia.* Et S. Bona- S. Bon. in Jo.
ventura addit, ipſum hoc fine ſuper omnes alios Apoſtolos privilegiatum fuiſſe, ut ſolus ſuper incarnatæ ſapientiæ pectore requieſceret, nimirum, *Ad aliorum omnium illuminationem*; Quomodò igitur ad erudiendum ſuos, & Eccleſiam, tunc etiamnum naſcentem erudiendam, (*Totas Aſiæ fundavit; rexitque Eccleſias* aliud præter iſtud documentum tradere omiſit? *Fratres & diſcipuli qui aderant, tædio affecti quod eadem ſemper audirent, dixerunt: Magiſter, quare hoc ſemper loqueris?* Sanctus Hieronymus qui documentum iſtud in pondere ſanctuarii adæquatè ponderare novit, ita ſcribit: *Reſpondit dignam Joanne ſententiam, quia præceptum Domini eſt, & ſi ſolum fiat, ſufficit.* S. Hier. Hugo Cardinalis ſuper illa Epiſtolæ primæ ejuſdem Apoſtoli verba: *Et hæc eſt annuntiatio, quam audivimus ab eo, & annuntiamus vobis*, ita Hug. Card. 1. Joa. 1. 4. ſcribit: *Emphaticè loquitur, id eſt, res digna annuntiatione, quaſi dicat, dignum eſt hoc, ut ſemper debeat eſſe in annuntiatione, quam audiſtis ab initio prædicationis vel converſationis noſtræ; Et quid? ut diligatis alterutrum.* S. Paulus Apoſtolus, qui in cœlo Empyreo edoctus fuit, & *audivit arcana verba*, Magnus inquam ille gentium Doctor, ad Romanos libertimè & impertertitè ſcribit, quòd nullo prorſus debito ulli ſive in cœlo, ſive in terra, ſive Deo, ſive hominibus obſtringantur, quàm ſolo debito dilectionis reciprocæ, quia hoc debito ſemel perfectè expedito omnis lex perfectè adimpleta & obſervata eſſe cenſetur; *Nemini quicquam debeatis &c.* Undè Toletus ait: *Charitas eſt brevis ſumma, & mandatorum Dei epilogus.* Tol. Idemque Apoſtolus eorum, quæ aſſeruit, optimam reddit rationem, nam ad magis præcipua Decalogi præcepta ſeſe reflectendo dicit: *Nam non adulterabis, Non occides, Non furaberis, Non falſum teſtimonium dices, Non concupiſces, & ſi quod eſt aliud mandatum, in hoc verbo inſtauratur; Diliges proximum tuum.* Porrò idem citatus Toletus verbi hujus, *Inſtauratur*, ſenſum nobis declarat dicens: *Inſtaurari non aliud ſignificat, quàm ſummatim comprehendi.* S. Aug. ep. 19. Sanctus Auguſtinus legit: *Recapituletur.* Sanctus Ambroſius verò vertit: *Conſummatur.* S. Ambroſ. Tertull. cont. Marc. l. 5. c. 4. Tertullianus dicit: *Meritò totam Creatoris diſciplinam principali præcepto ejus concluſit; Diliges proximum tuum ſicut te.*

2 Nec eſt, quòd quiſquam ſibi perſuadeat, propoſitionem iſtam è calamo S. Pauli inconſideratè effluxiſſe; ſiquidem idem Apoſtolus in Epiſtola ad Galatas ſcripta c. 5. manifeſtè dicit? *Omnis lex in uno ſermone impletur. Diliges proximum tuum ſicut te ipſum*; Gal. 5. 14. Ubi S. Anſelmus ita ſcribit: *In proximi dilectione poteſtis omnia legis præcepta, quæ ad bonos mores pertinent, implere; meritò enim qui proximum diligit ut ſe, legem dicitur implere, quia quicquid non vult ſibi ab alio fieri, quantum poteſt, ipſe facit aliis; ſic enim, quicquid lex prohibet, vitatur, & quicquid ipſa moraliter jubet, impletur.* S. Anſ. ib.

3 Sanctus Thomas Doctor Angelicus pro hujus ejuſdem textus declaratione, diſtinctione quadam utitur, S. Th. ad Gal. & dicit: vel præcepta illa ſunt moralia, vel judicialia, vel cæremonialia; Moralia in Decalogo ſeriatim recenſentur, quorum tria prima ad cultum Dei ejuſque amorem ſpectant, alia verò ſeptem ad amorem proximi pertinent; Judicialia verò vel in eum finem tendunt, ut ſi quis rem alterius ſuſtulerit, eamdem in

qua-

Digitized by Google

quadruplum reſtituat: vel certè alia ſimilia præſcribunt, quæ ad proximorum dilectionem & reconciliationem ſpectant; Cæremonialia denique ad ſacrificia & ritus ſacros pertinent, quæ certa quædam ſunt ad Deum amandum & honorandum incentiva: Unde tandem concludit, *Patet, quòd omnia in uno præcepto charitatis implentur.*

Tolet. ad Rom.

4 Cardinalis Toletus ulteriùs progrediens conſiderat, quòd univerſæ leges quæ hactenus à benè ordinatis Rebuspublicis emanarunt, ad hunc quoque amorem reciprocum tendant, omnes enim ſicut lineæ ad ſuum centrum, ita ad hoc dilectionis præceptum reducuntur: *Revera enim omnis lex etiam civilis comprehenditur, quæ maximè in Juſtitia cum proximo ſervanda conſiſtit.* Et verò per hanc occaſionem Principibus inſinuat, quanto ipſis pro quiete & pace publica conſervanda auxilio ſit Lex Evangelica, utpotè quæ in ſubſtantia ſua profeſſoribus ſuis aliud nihil æquè inculcat, firmiter perſuadet, quàm reciprocam charitatem & dilectionem. *Cum Principatus verſentur in conſervanda juſtitia & pace inter homines, malum omne prohibendo, quo ſe mutuo afficere ſolent; Evangelium perfectionem maximam affert Principibus, quia præcipit & inducit charitatem proximorum mutuam, quæ plenitudo eſt omnium legum.*

5 Enimverò benè advertenda eſt ratio quam Sanctus Paulus adducit, qui immediatè poſtquàm dixiſſet; *Si quod eſt aliud mandatum, in hoc verbo inſtauratur; Diliges proximum tuum ſicut teipſum, Dilectio proximi malum non operatur*: illam ſtatim tanti ponderis & momenti deducit manifeſtam conſequentiam: *Plenitudo ergo legis eſt dilectio.* Etenim dicite ſodes, in quonam univerſa divinæ legis obſervantia præcipuè fundatur; utique in duobus hiſce punctis veluti duobus polis circumvolvitur, & giratur: *Declina à malo, & fac bonum.*

Pſ. 36. v. 27.

Quiſquis proximum diligit, *declinat à malo*, quia uti audiviſtis, *Dilectio proximi malum non operatur; facit* quoque *bonum*, quia omnibus actibus virtuoſis & meritoriis ſupereminet: *Major autem horum eſt charitas;* Et quidem eum qui proximum diligit, nulli malo culpæ ſubjacere poſſe, adeò verum eſt, & certum, ut S. Ambroſius ſuper illa verba S. Pauli: *Qui diligit proximum, legem implevit*, ita ſcribat: *Et ſi ſint alia mandata quæ nunc tacuit, tamen pro omnibus mandatis dilectio ſatisfacit, nam ſi ſe humanum genus ab initio dilexiſſet, iniquitas in terris non eſſet.*

S. Amb. ad Rom.

Job 1. v. 5.

6 S. Job maxima cura angebatur, ut familiæ ſuæ innocentiam ſartam tectam conſervaret: *Cum in orbem tranſiſſent dies convivii, mittebat ad eos Job, & ſanctificabat illos, dicebatque: ne forte peccaverint filii mei;* Verùm dicat aliquis qua ratione S. Job de puritate conſcientiæ ipſorum benè ſperare poterat, quando illi continuò epulabantur & in conviviis erant? potiùs quoad apparentiam externam mala quævis ſuſpicari de illis potuiſſet, ſiquidem conviviorum hilaria utplurimum ſolent, ad malum eſſe valdè proclivia; & tamen ſi Chryſoſtomo credimus, inimicus infernalis, qui unionem & dilectionem fraternam & reciprocam ferre nequit, eiſdem convivantibus iratus, muros domus ſubverſos, ſuper illos corruere fecit: *Obſervavit tali eos tempore necare, (quo nullatenus peccaverunt) quo cum omnes loti ſimul erant, cum ad pacem conjungebantur.* Inſtituantur licèt convivia, ſint homines jucundi, hilares, & faceta converſatione, cunctiſque aliis recreationibus animum ſerenent, dummodò convivia illa & recreationes dilectione conditæ, & per charitatis legem benè regulatæ ſint, nulla in iis offenſa Dei ſubeſſe poterit? *Quia qui diligit proximum, legem implevit; Et dilectio proximi malum non operatur.*

Chryſoſt. h. 8. de Job.

7 S. Auguſtinus illa Pauli verba conſiderans: *Qui diligit proximum, legem implevit*, eademque cum aliis conferens, quæ idem Apoſtolus ſcripſit ad Galatas, nimirum: *Omnis lex &c.* ſequens movet dubium, dicens: *Cum in duobus præceptis Dilectionis Dei & proximi perfecta ſit charitas, cur Apoſtolus & in hac & in illa Epiſtola ſolam proximi dilectionem commemorat, niſi quia in dilectione Dei poſſunt mentiri homines, quia rariores tentationes eam probant; in dilectione autem proximi facilius convincuntur eam non habere, dum inique cum hominibus agunt.* Ergo is qui non diligit proximum, omnium legum prævaricator eſſe convincitur, & hoc idem evidens quoque argumentum eſt, quòd neque diligat Deum.

S. Aug. l. 1. in expoſ. ad Gal. Legum prævaricator, qui proximum non diligit.

6 Dionyſius Carthuſianus aliam illius rationem reddit, nimirum quia amor proximi breve quoddam eſt omnium præceptorum compendium. *Conſummatio perfecta, impletio, ac finalis perfectio legis antiquæ & novæ eſt dilectio; omnia præcepta diſponunt & referunt ad plenam conſervationem præcepti charitatis*, adducitque celebrem illam ejuſdem Pauli ad Timotheum propoſitionem, nimirum: *Finis autem præcepti eſt charitas, de corde puro, & conſcientia bona, & fide non ficta.* Etenim Deus tam in antiquo quàm in novo Teſtamento pro divinorum præceptorum ſuorum ſcopo dilectionem habuit; Et tametſi verum ſit, quòd dilectio hæc bifariam dividatur, & primo quidem loco in amorem Dei, & ſecundo loco in dilectionem proximi, *In his duobus mandatis univerſa lex pendet*, nihilominus tamen Angelicus Doctor reſpondet: *Illa dilectio proximi ad charitatem pertinet, & legem implet, quâ proximus diligitur propter Deum, & ita in dilectione proximi includitur dilectio Dei, ſicut cauſa in effectu.*

D. Carth. ad Rom. Charitas præceptorũ eſt compendium.

1. Tim. 1. v. 5.

Matt. 22. v. 40. S. Th. ad Rom.

9 Richardus de S. Victore illum S. Pauli ad Timotheum textum gloſſans, dicit: *Porro ſecundùm Apoſtolum conſcientiam bonam habet ad omnes, qui proximi bonum æquè ac proprium diligit; fides non ficta eſt, quæ per dilectionem operatur.* Dic obſecro ſub quonam ſigno Chriſtus Patris ſapientia nobis præceptum dilectionis Dei inſinuat? nimirum: *Si diligitis me, mandata mea ſervate;* In qua propoſitione *ly mandata* non intelligit tria prima ſpectantia ad Deum ipſum, illorum enim adimpletionem ſupponit, dum ait: *Si diligitis me.* Ergo per illa alia ſeptem intelligit concernentia proximum; & hoc verum eſſe patet ex eo, quòd præcepta ſpectantia ad ipſum Deum, condiſtinxit ab hoc amore reciproco proximorum, dum ait. *Hoc eſt præceptum meum; ut diligatis invicem.*

Rich. à S. Vict. p. 1. c. 4. de gr. char.

Jo. 14. v. 15.

Jo. 15. v. 12.

10 Advertendum eſt autem, quòd Chriſtus Dominus noſter in S. Joanne diſcipulos ſuos, & unà cum ipſis omnes fideles exhortando, dixerit: *Sicut dilexit me Pater, & ego dilexi vos, manete in dilectione mea,* poſtea verò immediatè modum docet, quo in hoc amore perſiſtere debeamus, dum ait, *Si præcepta mea ſervaveritis, manebitis in dilectione mea, ſicut & ego præcepta Patris mei ſervavi, & maneo in ejus dilectione;* quæ omnia hucuſque ſatis benè intelliguntur, nec ullam ſecum afferunt difficultatem. Deum verò declarare incipit circa quæ præcepta ſua vertentur, & dicit: *Hoc eſt præceptum meum, ut diligatis invicem;* circa quæ verba aliqua oritur difficultas, quæro enim quænam cauſa ſit, quod cum aliàs in plurali dixerit *Præcepta mea*, nunc illa omnia ad unicum tantum præceptum conſtringat illudque per antonomaſiam præceptum ſuum appellet? Salmeron dicit: *Quod ſupra in plurali dixerat præcepta, nunc præceptum in ſingulari declarat, quia charitas unum præceptum eſt, & multa, unum in radice, multum in opere.* Sanctus Thomas ad eamdem difficultatem reſpondendo, expoſitionem adducit S. Gregorii dicentis: *Dicendum, quod charitas eſt radix & finis omnium virtutum; radix quidem quia ex charitate confirmata in corde hominis, movetur homo ad implenda omnia præcepta, quæ quaſi ad hoc ordinantur, ut homo benefaciat proximo; finis eſt, quia omnia præcepta ad ipſam ordinantur, & in ſola charitate ſolidantur;* Albertus Magnus aſſignat magnam quamdam quæ inter hoc & alia præcepta verſatur, differentiam, dicens: *Diſcretum eſt ab aliis in tribus, ſcilicet, quia unit omnia ut radix; quia implet alia; ut forma, & motor; & quia perficit alia ut finis.* Etenim charitas finis eſt & ſcopus omnium aliorum, quæ hactenus ſive ſub lege naturæ, ſive ſub lege ſcripta, ſive lege Evangelica unquam emanarunt, moralium quoque, civilium, & politicorum, omnia enim ad unionem & concordiam inter nos mutuam tendunt, omnia enim pro objecto & fine charitatem habent; Denique adimpletio horum omnium in virtute hujus procedit, nec poteſt opus illud, quantumvis in ſe virtuoſum ſit, aliquem apud Deum valorem & acceptationem habere, niſi informatum fuerit hac virtute charitatis. Cajetanus dicit: *Quamvis pluraliter dixerit præcepta mea, omnia tamen ſumendo ad unum reduxit, dicens: Hoc eſt præceptum meum, quoniam in hoc uno implete omnia implentur, & ſine hoc ſervatio cæterorum nihil prodeſt.*

Qui charitatis præceptũ implet, omnia implet. Jo. 15. v. 9.

Jo. 15. v. 10.

Salm. 9. tr. 58.

S. Th. in Jo.

Alb. M. in Jo.

Cajet. in Jo.

Proſecutio.

11 Neſcio utrùm aliquando obſervaveritis, quòd in proceſſu qui in finali judicio compilabitur & inſtituetur nulla fiat mentio converſionis tot animarum, quas tot ſervi ejus ad fidem, vel à perverſa vita veram reſipiſcentiam perduxerunt, neque auſteritatis ab Eremitis perpeſſæ, nec victoriarum quas de carnis voluptatibus glorioſè obtinuere virgines, vel ſuppliciorum quæ perpeſſi ſunt fortiſſimi Martyres, ſed ſolùm mentio fiat operum charitatis directorum ad teſtificandam noſtram erga proximos dilectionem, ſcitiſne cauſam, cur id futurum ſit? nimirum ideò fiet, ne ullus ſe excuſare poſſit, prætendendo legum & præceptorum ad ſalutem aſſecurandam præſcriptorum multiplicitatem, quæ vix adimpleri poſſit; Nihil hæc excuſatio proficiet: non enim multa tibi obſervanda ſunt, ſed unum, quod ſi perfectè adimpleveris, omnia impleſti, & ſalvaberis; Et ideò *Filioli diligite alterutrum, ſi hoc fiat, ſufficit:* Nec eſt quod opponas, quòd in hac dilectione proximi, amor quoque erga Deum non exerceatur; Deus enim ubique dicit, ſe in quolibet proximorum, quem diligis, ſimul reperiri: *Amen dico vobis, quamdiu feciſtis uni ex his fratribus meis minimis, mihi feciſtis. Si vis ad vitam ingredi, ſerva mandata,* inquit Deus noſter, ut verò ut hanc viam tibi faciliorem & leviorem efficiat, omnia præcepta ad unicum tantùm reſtrinxit: *Hoc eſt præceptum meum, ut diligatis invicem.* Unde S. Bernardus ſuper illa verba: *Quis aſcendet in montem Domini &c.* jure merito in hæc verba prorumpit: *quæris legem? quæris mandatum? Hoc eſt,* inquit, *mandatum meum, ut diligatis invicem, ſicut dilexi vos;* Et Apoſt. *Alter alterius onera portate, & ſic adimplebitis legem Chriſti.*

Matth. 25. v. 40.
Matth. 19. v. 17.
S. Bern. in Pſ. 23. v. 3.
Jo. 15. v. 14.
Gal. 6. v. 2.

Proſecutio.

12 Philoſophicum axioma eſt: *Fruſtra fit per plura, quod poteſt fieri per pauciora, & æquè bene.* Cùm igitur per unius duntaxat præcepti adimpletionem, omnia alia pariter adimpleatis, indèque meritum obſervantiæ cunctorum aliorum vobis acquiratis, cur non adhibetis omne ſtudium, ut in hac ſola dilectione vos perficiatis, abſque eo quòd in reliquis adimplendis fatigemini? Hoc fuit ſalutare Chryſoſtomi conſilium dicentis: *Dilige ergo fratrem; Si enim ex dilectione ipſius tanta lucraris, ut totam legem impleas, debes eam dilectionem, ut qui tali beneficio ab eo affectus es.* Et quidem adeò verum eſt, quòd dilectio proximi ad cujuſvis alterius præcepti impletionem ſufficiat, ut ipſemet Chriſtus, poſtquàm amorem erga Deum primum & maximum mandatum eſſe dixiſſet, protinus & immediatè ſubjunxerit: *Secundum ſimilem eſt huic; Diliges proximum tuum ſicut te ipſum,* quaſi dicere voluiſſet, ambo hæc præcepta adeò inter ſe ſunt uniformia, ut nulla ſit unius ab altero diſtinctio.

Chryſoſt. h. 23. ad Rom.
Matth. 22. 39.

13 In Apocalypſi cap. 12. legimus qualiter Timotheus Epiſcopus Epheſinus à Deo hiſce verbis fuerit reprehenſus; *Habeo adverſum te, quòd charitatem tuam primam reliquiſti.* Cornelius à Lapide in ea eſt opinione Epiſcopum hunc, in infidelium ad fidem Evangelii converſione tantiſper ſicut & in ferenda proximis ope refriguiſſe, poſtquàm ad ætatem adultiorem deveniſſet, at verò id quod vel maximè propoſito noſtro ſervit, eſt ſequens illi data admonitio: *Prima opera fac, ſin autem, venio tibi, & movebo candelabrum tuum;* Verùm dices fortaſſe, qua ratione appellat dilectionis & charitatis in proximos exercitium hoc titulo Prima opera? Scriptura enim dicit: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo &c. hoc eſt primum mandatum: ſecundum autem ſimile eſt huic: Diliges proximum,* potiùs ergo actus amoris Dei prima opera vocari merentur; nihilominus etiam amor erga proximum idem nomen ſortitur, quia veriſſimum eſt, utriuſque dilectionis unum idemque eſſe præceptum; *Qui diligit proximum, legem implevit;* Idiota in aureo ſuo libro de amore Dei, nos de hac veritate certiores facit; idque verbis valdè affectuoſis, ab ipſo ad Divinum amorem directis: *Quod eſt quod ſcribitur: Qui proximum diligit, legem implet, niſi quod, qui diligit proximum, diligit & te Deum, quia eadem eſt virtus & dilectio, qua quis utrumque diligit, ut idem eſt radius quo quis Solem & terram intuetur.*

Apoc. 2. v. 4.
Qui proximum diligit, Deum diligit.
Id. c. 16.

DISCURSUS II.

ARGUMENTUM.

Non datur amor Dei ſine amore proximi, hic enim evidens ſignum eſt, quòd Deus ametur, utpotè qui in proximo tanquam in viva Dei imagine, & effigie relucet.

THEMA.

Hoc mandatum habemus à Deo, ut qui diligit Deum, diligat & fratrem ſuum. 1. Jo. 4. v. 21.

1 HEbræorum legiſlator Moyſes de Sinai monte deſcendens, duas in manu ſua tabulas ferebat, quarum uni tria præcepta cultum Dei ſpectantia inciſa erant, in altera verò cernebantur præcepta ſeptem proximi dilectionem concernentia; at verò dum populo vicinior factus illius audiret è Cymbalis, Cytharis, canticis, tripudiis, & convivantium clamoribus, qui ibi in contumeliam & ignominiam Dei Iſrael, vitulo aureo applaudebant, excitatum ingentem ſtrepitum: *Projecit de manu tabulas, & confregit eas ad radicem montis.* Attamen certiſſimum eſt, tabulas illas lapideas longè majoris fuiſſe valoris & pretii, quàm omnes lapides & gemmæ pretioſiſſimæ, quæ unquam ex Erithræo mare fuere extractæ, maximè cùm ab illis digitis, qui totum hoc univerſum ſuſtentant, & de quibus canit S. Mater Eccleſia: *Dextræ Dei tu digitus,* ſanctificatæ fuerint; cur igitur Moyſes illas haud ſecus ac ſi prophanæ fuiſſent rumpere & frangere præſumpſit? Fuit utique ardentis in Moyſe zeli, & ex adeò turpiter proculcato Dei honore conceptæ juſtæ indignationis effectus: at verò ſi Moyſes id faciens hoc motivo ductus fuit, cur primam duntaxat tabulam Dei nimirum dilectionem præcipientem non rupit, illæſa interim manente tabula ſecunda, in qua ſolùm inciſa erant præcepta concernentia proximum? Nimirum utramque confringendo tabulam docere nos voluit, quòd qui Dei amorem amittit, & contumelioſè abjicit, per neceſſariam quoque conſequentiam; præcepti dilectionis erga proximum prævaricator exiſtat, ſicut è contra qui proximum non diligit, Deum quoque non amare convincitur. Et ideò Haymo Halberſtadienſis verba illa Apoſtoli: *Qui diligit proximum, legem implevit,* exponens, ad propoſitum dicit: *quia in dilectione proximi conſiſtit & dilectio Dei; neque enim proximus ſine Deo, nec Deus ſine proximo diligi poteſt.*

Nec proximus ſine Deo, nec Deus ſine proximo diligitur.
Exod. 32. v. 19.
Haym. ad Rom. 13.

2 Doctor Angelicus de hac materia ſcholaſticè tractans, hanc ſtatuit Concluſionem, quòd videlicet actus quibus & Deum & proximum diligimus, ejuſdem prorſus ſunt ſpeciei: *Cùm charitatis objectum Deus ſit, ea non ſolùm ſe extendit ad Deum, ſed etiam ad dilectionem proximi; omnes actus ejuſdem ſpeciei ad eumdem habitum pertinent, & actus quo diligimus Deum, & quo diligimus proximum, in Deo ſunt ejuſdem ſpeciei;* Ex quibus præmiſſis tandem deducit, quòd in tantum ametur proximus, in quantum intentio & affectus cordis in Deum defixos habemus: *Ratio diligendi proximum Deus eſt; manifeſtum eſt autem, quòd idem ſpecie actus eſt, quo diligitur Deus, & quo diligitur proximus:* Quod optimè conſonat cum eo, quod idem ſanctus Doctor ſuper Epiſtolam ad Galatas, hunc textum exponens ita ſcribit: *Omnis lex in uno ſermone impletur; Diliges proximum tuum ſicut te ipſum.*

S. T. 2. 2. q. 25. a. 1.
Idem ſpecie eſt actus quo Deus diligitur, & quo proximus.
S. Th. ad Gal. c. 5.

4 Verum inquies, quomodò id cum eo concordat, quod Salvator noſter dixerat, nimirum: *In his duobus mandatis univerſa lex pendet,* primum & principalem locum amori Dei attribuens? *Non ergo in uno præcepto tantùm impletur? Reſpondeo,* inquit S. Thomas: *In dilectione Dei includitur dilectio proximi,* adducitque in hujus dicti confirmationem, authoritatem illam Sancti Joannis, dicentis: *Hoc mandatum habemus a Deo, ut, qui diligit Deum, diligat & fratrem ſuum, & econverſo proximum diligimus propter Deum; impletur ergo tota lex in uno præcepto charitatis.* Simili quoque modo Hugo Cardinalis ſcribit, dum ait: *Dilectio Dei in dilectione proximi continetur, quia non diligimus proximum, niſi propter Deum;* Quod etiam confirmat per illam S. Gregorii Magni ſententiam dicentis: *Amor Dei generat dilectionem proximi, & in dilectione proximi amor Dei calefacit.*

Matt. 22. v. 40.
In dilectione Dei includitur dilectio proximi.
Hug. Card. in c. 5. ad Gal.

4 Dionyſius Carth. objecta amoris erga Deum, & amoris erga proximum diſtincta eſſe concedit, veruntamen non niſi materialiter, quia unum illorum reſpicit Deum, & alterum hominem, atque hoc ſenſu duo præcepta eſſe dicit: at verò in ſubſtantia objectum formale utriuſque hujus amoris unicum tantùm eſt, nimirum

D. Carth. Formale objectum dilectionis Deus eſt.

Deus,

Deus, quia proximus amatur tanquam effigies & imago Dei, & propter Dei præceptum, vel ut proximum diligendo, Deo id præcipienti complaceat: *Licèt duo ſint charitatis præcepta propter materialem diſtinctionem objecti, una tamen eſt charitas, qua Deus proximuſque diligitur.*

Duplex dilectionis præceptum ab uno provenit ſpiritu.

5 Filius Dei Eccleſiæ ſuæ in Collegio Apoſtolico ſpecialiſſimè repræſentatæ Spiritum Sanctum bina vice communicaſſe legitur; Primò quidem poſt ſuam reſurrectionem, quando *Inſufflavit in eos dicens: Accipite Spiritum Sanctum*. Secundò idipſum in die Pentecoſtes præſtitit, quando *Factus eſt repentè de cœlo ſonus tanquam advenientis Spiritus vehementis*. Hujuſce autem bina vice factæ communicationis myſterium à S. Greg. optimè exponitur, dum ait: *Duo ſunt præcepta charitatis, dilectio Dei & proximi; In terra datur Spiritus, ut diligatur proximus, è cœlo datur Spiritus, ut diligatur Deus*: Porrò cauſa cur Spiritum Sanctum non ſolùm bis Eccleſiæ dederit, ſed etiam id prima vice fecerit, dum adhuc in terra conſtitutus eſſet, ſecundò verò eumdem miſerit poſt ſuam in cœlos aſcenſionem, hoc eſt, ut nimirum per hoc inſinuaret, duo eſſe Dilectionis Dei & proximi præcepta; advertendum tamen eſt, quòd ad utrumque præceptum adimplendum unus idemque Spiritus datus fuerit, quia uterque amor ab eadem radice procedit & derivatur.

Jo. 20. v. 22.

S. Greg. h. 26. in Evang.

S. Ber. ſ. 13. de modo ben. viv.
Cœlum qui volunt Deū, & proximū amant.

6 Porrò ingenioſa eſt ſimilitudo illa, qua ad eamdem veritatem explicandam utitur Sanctus Bernardus; Dicit enim, ſicut avis duabus alis in cœlum contendit, adeò ut una illarum ſine alterius ſocietate minimè ſufficiat, ſed ut ſuum in cœlos volatum expediat, neceſſum eſt ut utraque explicetur, ita quoque ei qui in Cœlum vult evolare Empyreum, non ſufficit quòd diligat Deum excludendo proximum, nec quòd amet proximum excludendo Deum: *Nullus cum una ala poterit volare in cœlum, quare? quia nec ſola dilectio Dei ſine dilectione proximi, nec ſola dilectio proximi ſine dilectione Dei valet ad æternam beatitudinem.*

S. L. Juſtin. de lig. vit. c. 14.

7 Et quidem in hujuſce veritatis confirmationem omnes ſpiritualis vitæ magiſtri unanimiter conſentiunt; Et quidem S. Laurentius Juſtinianus ait: *Qui amare proximum negligit, profectò diligere Deum neſcit*; Et paulò poſt ſubjungit, amorem erga Deum tantò magis in ſui ardore adaugeri, quantò fuerit charitas erga proximum ardentior: *Tunc ad ſummam perfectionem charitas mirabiliter ſurgit, cum ad ima proximorum ſe mirabiliter attrahit.* S. Fulgentius quoque in quadam Epiſtola ſua nos monet: *Tunc rectè Deus proximuſque diligitur, ſi in Deo & in proximo ipſa charitas diligatur; ita fit, ut in Deo ipſum Deum, & proximo Deum ſine dubio diligamus.* Pergit poſtea rationem exponendo, cur Chriſtus Magiſter noſter, poſtquàm divinæ nobis dilectionis præceptum inſinuaſſet, aliud inſuper dilectionis proximi præceptum immediatè ſubjunxerit: *Nec enim fruſtra*, inquit, *poſt dilectionem Dei, non alia niſi proximi ſola nobis eſt mandata dilectio, ſcilicet, ut agnoſcamus illam creaturam, nos debere diligere, ubi charitatem ipſam poſſumus invenire; omne namque animal irrationale, ſicut non habet rationem, ita non habet charitatem.*

S. Ful. in ep. 3. ad Eug.

Caj. in Luc. c. 10. v. 28.
Præceptum dilectionis Dei & proximi unicū eſt.

8 Cajetanus argutè obſervat, quòd juvenis ille Phariſæorum diſcipulus ad propoſitam ſibi de duobus maximis præceptis quæſtionem reſpondens, hoc ab incarnata Sapientia retulerit monitum: *Rectè reſpondiſti, hoc fac, & vives*. Videri autem non nemini poſſet, Chriſtum potiùs dicere debuiſſe: *Hæc fac*, id eſt, duo iſta præcepta, de quibus reſpondiſti, aſſiduè obſerva, ſiquidem juvenis ille duorum præceptorum fecerat mentionem, non verò unius tantùm, & tamen Chriſtus non ſine myſterio in numero ſingulari dicit *Hoc*, ut intelligeremus, quòd præceptum amoris Dei & amoris proximi, in ſubſtantia, unicum tantummodò ſunt præceptum: *Non dixit Dominus Hæc, ſed Hoc fac, quoniam unum ſine altero fieri nequit.*

S. Aug. l. 4. in ep. ad Gal.

9 S. Auguſtinus circa hoc punctum mirabiliter hunc in modum diſcurrit: *Diligere proximum, id eſt; omnem hominem tanquam ſeipſum, quis poteſt, niſi Deum diligat, cujus præcepto & dono dilectionem proximi poſſit implere? Cum ergo utrumque præceptum ita ſe habeat, ut neutrum ſine altero poſſit teneri, etiam unum horum commemorare plerumque ſufficit, cum agitur de operibus juſtitiæ, ſed opportunius illud amoris proximi de quo quiſque faciliùs convincitur. Unde & Joannes dicit: Qui enim non diligit fratrem ſuum, quem videt, Deum quem non videt, quomodò poteſt diligere?*

Mediante Dei dilectione accenditur amor proximi.
Exod. 25. v. 18. & 19.

10 In memoriam vobis Cherubinos illos revocate, qui ad utrumque propitiatorii latus conſtituti, expanſis alis ſuis, & converſis ad ſe invicem vultibus, ſeſe mutuò aſpiciebant: *Duos Cherubim aureos, & productiles facies ex utraque parte oraculi, Cherubin unus ſit in latere uno, & alter in altero, utrumque latus propitiatorii tegant expandentes alas & operientes oraculum; reſpiciantque ſe mutuò verſis vultibus in propitiatorium*; Advertendum enim eſt, quòd uno eodemque tempore ſeſe invicem viciſſim reſpexerint, concuſſiſque alis reciproci in ſe amoris ignem accenderint, ita tamen, quòd oculos habere debuerint in propitiatorium directos, ad denotandum, quòd mediante igne amoris Divini alius quoque in nobis fraternæ dilectionis ignis accendatur. Unde Abbas Cellenſis ait: *Non vertunt vultus in propitiatorium, qui ſeſe mutuò non reſpiciunt; quia qui proximum, quem videt, non diligit, Deum, quem non videt, quomodò poteſt diligere? In mutuo reſpectu fraterna dilectio, inverſo vultu in propitiatorium, humilis reverentia ad Creatorem noſtrum intelligitur.* Aliam ejuſdem rei rationem S. Laurentius Juſtinianus affert, nimirum connexionem neceſſariam, quam dilectio proximi habet cum dilectione Dei: *Notandum autem eſt*, inquit, *quod nequaquam proximum rectè poteſt diligere, qui prius Deum veraciter non diligit, amore enim Dei firmata eſſe debet dilectio proximi, nec hominem rectè diligere novit, quiſquis eum rectè non diligit, qui hominem fecit.*

Abb. Cell. l. 3. de taber.

S. L. Juſt. l. 1. c. 17.

S. Aug. l. de dil. Deo c. 1.
Dilectio Dei haberi non poteſt ſine dilectione proximi.

11 S. Auguſt. in libro ſæpiùs à nobis allegato De diligendo Deo cap. 1. extra controverſiam eſſe aſſerit, quòd *Dilectio Dei ſine dilectione proximi haberi non poteſt*; adducitque prædictam S. Joannis authoritatem, dicentis: *Qui non diligit fratrem ſuum, quem videt &c.* Porrò Apoſtolus nos ad Deum amandum exhortatus fuerat, dicens: *Nos ergo diligamus Deum, quoniam Deus prior dilexit nos; ſi quis dixerit, quoniam diligo Deum, & fratrem ſuum oderit, mendax eſt, qui enim non diligit fratrem ſuum, quem videt, Deum quem non videt, quomodò poteſt diligere?*

S. Anſ. ad Rom. 13. 10.

12 S. Anſelmus conſiderans quòd S. Paulus de integerrima præceptorum obſervantia tractans, ſolùm proximi amorem expreſsè nominarit, dicendo: *Qui diligit proximum, legem implevit*, abſque eo quòd ullam amoris Dei mentionem faceret, ita ſcribit: *Sed cur Apoſtolus ſolam proximi dilectionem commemorare maluit, qua legem dixit impleri, niſi quia in dilectione Dei poſſunt homines mentiri, quia rariores tentationes eam probant: in dilectione autem proximi faciliùs convincuntur eam non habere, dum ſcilicet iniquè omnibus, vel aliquibus agunt.*

S. L. Juſtin. in faſc. am. c. 7.
In dilectione proximi menſuratur Charitas.

13 S. Laur. Juſtin. in faſciculo amoris dicit, quòd juxta menſuram charitatis qua proximum diligimus, amoris quo Deum proſequimur, intenſio agnoſcatur: *Stateram quamdam ſpiritualem Divini amoris, proximi voluit eſſe dilectionem.* Scripturam ſacram quaquaverſum obſecro pervolvatis, ſic enim utique invenietis, quòd Deus majorem curam habet, ut proximos noſtros diligamus, quàm ut amemus Deum ipſum; non quòd & ipſe cor noſtrum poſſidere non deſideret, ſed quòd ex proximorum dilectione, ea qua ipſum amamus, menſurari & agnoſci ſoleat.

Chryſ. h. 25. ad Rom.

14 Chryſoſtomus optimè verba illa conſiderat: *Secundum ſimile eſt huic*, eademque per ſimilitudinem quamdam declarat, dicens: *Quemadmodum & nos ſi quempiam dilexerimus, dicere ſolemus; ſi hunc diligis, meipſum diligis, ita & Chriſtus hoc ipſum declarans, dicit: ſecundum ſimile eſt huic.*

Deus in proximo tanquam in imagine relucet.

15 S. Auguſtin. circa noſtrum erga Deum amorem tale Argumentum facit: *Modo cum fide vides, tunc cum ſpecie videbis; ſi amamus non videntes, quomodo amplectemur cùm viderimus?* Medium quoque nos docet, quo utendum nobis eſt, ut in cœlo Empyreo inter Seraphinos Seraphico quoque amore ardeamus; Dicit enim: *Sed ubi nos exercere debemus?* & reſpondet idem S. Auguſtinus: *In amore fraterno. Potes mihi dicere, Non vidi Deum, nunquid potes mihi dicere non vidi hominem? Dilige fratrem; Si enim fratrem, quem vides, dilexeris, ſimul videbis & Deum, quia vides ipſam charitatem, & intus inhabitat Deus.* Alibi quoque idem

S. Aug. tr. 9. in Jo. c. 1. & 4.

ſanctus Doctor ſimilitudinem quamdam adducit, ut mendacium illorum convincat, qui ſe Dei amatores eſſe profitentur, cùm tamen eodem prorſus tempore fratres ſuos contemnant, & injurias afficiant; *Ipſe dedit nobis præceptum, ut diligamus invicem; quomodo diligis eum cujus contemnis præceptum? quis eſt qui dicat, diligo Imperatorem, ſed odi leges ejus? Lex Imperatoris quæ eſt? mandatum novum do vobis, ut diligatis invicem.* Ex qua ſimilitudine aliud quoque motivum deducere poſſumus; Quis enim credat, quòd aliquis Regem ſuum veneretur & amat, qui effigiem, ſtatuam & imaginem ejus injuriis & convitiis afficit. Hoc argumento Hugo Cardinalis utitur, dum ſuper illa verba: *Qui non diligit fratrem ſuum quem videt, quomodo &c.* ita ſcribit: *Frater enim ſuus imago Dei eſt; Si ergo non diligis imaginem Dei, nec eum, cujus eſt imago, diligis; Ergo mendax es, ſi te Deum diligere dicis, & fratrem odis; Qui non diligit fratrem quem videt, non diliget imaginem Dei, & qui non diligit imaginem Dei, Deum non cognoſcit, & qui Deum non cognoſcit, ipſum non diligit.* Indubitata propoſitio eſt, quòd *Deum nemo vidit unquam*, & ideò nos eum in proximo, velut in ejus effigie & imagine ſpeculari & contemplari voluit, diſpoſuitque ut in probationem & conteſtationem amoris noſtri erga ipſum, fratrem qui ob oculos noſtros verſatur, diligamus.

1.Jo.3.v.23.
Hug.Card.in c.4.1.Joan.
1.Jo.4.v.20.

16 S. Joannes poſtquàm dixiſſet: *Nos debemus alterutrum diligere*, mox ſubjungit: *Deum nemo vidit unquam; ſi diligamus invicem, Deus in nobis manet, & charitas ejus in nobis perfecta eſt.* Ubi Hugo Cardinalis ait: *Ratio propter quam debemus diligere invicem, eſt, quia per charitatem oculis ſpiritualibus Deum videmus, qui non videtur corporalibus.* His quoque addi poteſt, Deum nobis in proximo agnoſcendum eſſe, eò quòd hic ad imaginem & ſimilitudinem Creatoris ſui creatus fuerit. Sicut enim licèt ligno pro ignis alimento utaris, lapidem quoque in domus tuæ fundamenta conjicias, attamen poſtquàm per adhibitam artificis induſtriam ex utroque facta eſt imago & effigies crucifixi Salvatoris, è veſtigio illud adoras; ita quoque licèt homo è luto formatus, defectibus multis obnoxius tibique ingratus exiſtat, à te tamen impensè diligendus eſt, vel quia Deus idipſum præcepit, vel quia Deo charus eſt & acceptus, ideòque ab eodem ad æternam gloriam deſtinatus, vel quia in ſe defert imaginem communis creatoris. Unde S. Ambr. ait: *Nos unum eſſe præcepit, & ſuæ naturæ unitatiſque ſimilitudinem in nos gratia adoptione transfudit, dicens: Pater ſicut ego & tu unum ſumus, ita & iſti in nobis unum ſint.*

1.Jo.4.v.12.
Hug.Car.ib. Pulchra ratio, cur proximus diligendus.
S.Ambr.l. de parad.c.5.

17 Experientia quotidiana in Curia Romana, vel maximè demonſtrat, quòd is qui magna à Principe beneficia quotidie accipit, in ſignum æſtimationis veræque gratitudinis erga illum, ejuſdem Principis effigiem in nobilioribus conclavibus publicè expoſitum habeat, aulicos quoque ejuſdem honoret, illum veneratione & obedientia debita proſequitur, imò genium & nutus ejus obſervet. Eodem quoque modo manifeſtum in nobis indicium erit, quanti Deum noſtrum æſtimemus & diligamus, ſi ex ipſius amore permagni æſtimemus & honoremus proximum qui velut imago & ſimilitudo ejus eſt, ſique hoc præceptum, quod ipſe proprium ſuum præceptum appellat: *Hoc eſt præceptum meum, ut diligatis invicem*, inviolabiliter obſervemus.

Amor proximi indiciũ Divini amoris.
Matt.22.39.

18 Enim verò proximum noſtrum veram Dei imaginem & ſimilitudinem præſeferre, adeò verum eſt, ut Chriſtus de hac erga ipſum dilectione tractans, ut quàm ipſius refert ſimilitudinem manifeſtiùs indicaret, de ſecundo hoc præcepto dixerit: *Secundum ſimile eſt huic.* Imò S. Thomas hujus ſimilitudinis certa quædam veſtigia ſequentibus verbis exprimit, dum ait: *Idem eſt actus in ſpecie, qui utrobique recipitur, ſcilicet dilectio; idem numero habitus charitatis, à quo uterque actus elicitur, & unus idemque finis, ſcilicet Deus, in quem uterque dirigitur*, quia propter Deum & Deus & proximus diligitur. Sunt quoque præcepta iſthæc ſimilia in obligatione, & paria in authoritate, quia ambo à Deo, non verò ab hominibus emanarunt: *Hoc mandatum habemus à Deo, ut qui &c.* Ambo abſoluta ſunt, non verò conditionalia, eodem modo nobis, quo amare Deum præcipimur, & ſub eadem pœna & ejuſdem præmii promiſſione Dilectio quoque proximi nobis imponitur: utrumque eſt præceptum ad differentiam conſiliorum: *Utrumque præceptum Divinum ad differentiam humanorum; utrumque morale ad differentiam ceremonialium; utrumque naturale ad differentiam poſitivorum; utrumque abſolutum ad differentiam conditionalium; utrumque affirmativum ad differentiam negativorum; utrumque generale ad differentiam ſpecialium; utrumque lucidum ad differentiam obſcurorum; utrumque perpetuum ad differentiam temporalium.*

Amor proximi & Dei pario ſunt præcepta.
S.Th. op. 61. de dil.c.3.
1.Jo.4.v.21.

DISCURSUS III.

ARGUMENTUM.

Amor quo Deus nos diligit, & cura quam habet ut nos eum diligamus, varia nobis motiva, modoſque inſinuant, quibus proximos noſtros diligere debeamus.

THEMA.

Chariſſimi, ſi ſic Deus dilexit nos, & nos debemus alterutrum diligere. 1. Joan. 4. v. 11.

1 SApientia Incarnata Nicodemo infinitum amorem, quem Pater æternus generi humano oſtendit, dum in illius redemptionem filium ſuum unigenitum dedit, exprimere volens, tametſi verbum Patris eſſet, hunc tamen amorem alio modo declarare neſcivit, quàm per ly ſic: *Sic Deus dilexit mundum, ut Filium ſuum unigenitum daret.* Ubi Chryſoſt. ait: *Vide, quanto miraculo plena ſit hæc dictio, Sic*; Similiter S. Joannes Divini amoris Secretarius, ut nos per amorem quo Deus noſter nos dilexit, ad reciprocam dilectionem induceret, eadem dictione uſus eſt, dicendo: *Sic Deus dilexit nos.* Beatiſſima Virgo quoque, quæ *ſedes ſapientiæ* ab Eccleſia appellatur, ut exceſſivum dolorem, quo in triduana divini filii ſui amiſſione in animo ſuo cruciata & afflicta fuit, exprimeret, aliud verbum invenire non potuit, quàm dicendo: *Fili, quid feciſti nobis ſic.*

1.Jo.3.v.16.
S.Chryſ.h.27. in Gen.
Luc.2.v.48.

2 Chriſtus Dominus noſter hoc fraterni amoris præceptum, ſpecialiter ſuum præceptum appellavit, dicens: *Hoc eſt præceptum meum, ut diligatis invicem.* Haud dubiè etiam tria priora primæ tabulæ præcepta ſua præcepta erant, imò magis propriè ſua præcepta dici debebant, utpotè ad religionem & divinum ejus cultum ſpectantia; Similiter præcepta moralia, judicialia, & ceremonialia antiquæ legis præcepta, quorum ſexcenta tredecim erant, ſua præcepta dici debebant, eò quòd conſilio & authoritate ipſius promulgata fuerant, cur igitur hoc ſolum dilectionis præceptum, ſpecialiter tamquam præceptum ſuum canonizare voluit? Pro hujuſce quæſtionis reſolutione ſequens ſimilitudo optimè nobis deſerviet; Etenim Pater aliquis qui multos filios habet, tametſi omnes illo affectu verè paterno diligat, ſæpe tamen contingit, quòd unum præ cæteris ob raras illius qualitates & virtutes ſpecialius diligat; qui caſus *in terminis* propriè in Jacob Patriarcha eluceſcit, qui Joſeph filium ſuum ſuper omnes alios tenerrimè dilexit; *Iſrael autem diligebat Joſeph ſuper omnes filios, eo quod in ſenectute genuiſſet eum.* Ita quoque dicere poſſumus, quòd licèt Deus noſter homini multa præcepta impoſuerit, in iiſque omnibus paternam ſuam erga nos curam liquidè ſatis demonſtrarit, attamen prout in ſermone quem in ultima cœna habuit, perſpicuè videre licèt, inſinuare nobis voluit, quòd hoc de dilectione proximi datum præceptum anxiè magis & impenſiùs nobis inculcatum eſſe voluerit, ideòque ex induſtria illud nobis in ultimo vitæ ſuæ tempore tanta cum efficacia nobis expreſſit, ut tantò tenaciùs nobis illud impreſſum relinqueret.

Dilectio à Chriſto magis inculcata.
Jo.15.v.12.
Gen.37.v.3.

3 Idem Dominus paulò ante in eodem ſermone dixerat: *Mandatum novum do vobis, ut diligatis invicem, ſicut dilexi vos, ut & vos diligatis invicem.* Circa quæ verba Origenes quærit, qua ratione Dominus noſter præceptum iſtud novum appellare potuerit, cùm utpotè ipſimet naturæ hominis impreſſum adeò fuerit antiquum, imò cùm idem Divinus Magiſter dixerit: *Hoc eſt maximum & primum mandatum; Diliges Dominum Deum ex toto corde tuo &c. ſecundum ſimile huic; Diliges proximum tuum: Et ideo*, inquit Origenes, *quomodo mandatum hoc novum dici potuit; Cùm utique ſcireo olim*

Jo.13.v.34.
Orig.h.9. in Num. Dilectionis præceptum ſemper eſt novum.
Matt.22.38.

Digitized by Google

olim datum eſſe mandatum in lege? Mox verò reſpondet, dicens: *Sed quoniam charitas numquam cadit, nec mandatum charitatis aliquando veteraſcit; hoc autem quod numquam veteraſcit, ſemper novum eſſe prænuntiat, ſemper enim conſervantes & cuſtodientes in ſe charitatis mandatum novos reddit in ſpiritu*. Quamvis etiam novum eſſe ex aliquo quodam motivo explicari poſſit, quòd in Alberto Magno legimus, unde nobilitas clarè deducitur amoris illius, quo nos Deus noſter jugiter amavit: *Cùm novum ſit*, inquit, *quod ſuo principio, à quo trahit eſſe, eſt propinquius, nihil eſt quod nos noſtro principio propinquos facit, ſicut dilectio, quæ nos præ omnibus Deo conjunxit*. Id quod in Seraphinis præcipuè exemplificat, quibus amor ſpecialiſſimè attribuitur, & ideò throno Dei viciniores exiſtunt; imò charitas & amor non ſolùm nos liberum ad Deum habere aditum facit, verùm etiam nos quaſi unum prorsùs & idem cum Deo efficit: *Qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo.*

Alb. Mag. in Jo. 13.

Deus amari nõ vult niſi cum proximo.

4 Enim verò modos quos Deus in nobis amandis obſervavit, exactiùs nonnihil examinemus, ſic enim inveniemus; qualiter Deus longè majori cum ſollicitudine mutuam inter nos dilectionem curarit, quàm noſtram erga Deum dilectionem; Et quidem inprimis Didacus Stella optimè conſiderat Deum duo hæc præcepta adeò inter ſe conjunxiſſe, & univiſſe, ut à ſe mutuò inſeparabilia eſſe voluerit: Dicit enim præfatus Scriptor: *In hoc certè clarius videre poteris, quanti Deus facit amorem proximi, ut nequaquam velit amari, niſi ſimul cum proximo*. Similiter quando mandatum de Dilectione Dei primum & maximum appellavit, mox immediatè amorem proximi, amori ſui parem faciens, ſubjecit: *Secundum ſimile eſt huic*.

Did. Stell. in c. 10. Luc.

Mat. 22. v. 39. Plura poſuit præcepta de dilectione proximi.

5 Præterea infinitam æſtimationem, quam Deus noſter de hoc ſecundo præcepto habuit, vel ex eo licèt arguere, quòd quando decem præcepta digito ſuo exarata in duas tabulas diviſit, in prima in qua ea recenſentur, quæ ad ipſius honorem & cultum ſpectant, tria tantùm deſcripſit: at verò *In mandatis ſecundæ tabulæ*, inquit prædictus Stella, *quæ ad dilectionem proximi pertinebant, largiùs eſt locutus, mandata enim primæ tabulæ, cujus principium eſt amor Dei, tria ſunt, & non plura; mandata verò ſecundæ tabulæ, cujus principium eſt amor proximi, ſunt ſeptem; hæc verò ſeptem eo rigore nobis tradidit, ut eorum unum tantum ſit affirmativum, reliqua verò negativa*, idque eo dumtaxat fine ut immenſam nobis, quam ipſe quoad reciprocam hanc dilectionem noſtram habet æſtimationem tantò fortiùs imprimat.

Amor proximi Deo gratus.

6 In libro Eccleſiaſtici in principio capitis vigeſimi quinti, Deus manifeſtè ſeſe aperit, dicendo quænam illa ſint, in quibus vel maximam habuerit complacentiam, ſive in quidnam genius ipſius, vel maximè inclinaret, & dicit: *In tribus placitum eſt ſpiritui meo, quæ probata ſunt coram Deo & hominibus*. Vatablus legit: *Tria me exhilarant, & coram Deo ſimul & hominibus condecorant*; Quænam autem illa ſint, quæ Divinæ Majeſtati præ cunctis aliis tantoperè placent, increata Sapientia ulterius exponit, dicens: *Concordia fratrum, & amor proximorum, & vir & mulier bene ſibi conſentientes*; hæc autem tria, prouti perſpicuum eſt ad dilectionem fraternam reducuntur. Notandum verò eſt, quòd præcipua prærogativa, quæ tribus hiſce in prædictis verbis attribuitur, in eo conſiſtat, quòd *probata ſunt coram Deo & hominibus*, quia nihil gratius, aut acceptius eſſe poteſt tam Deo, quàm hominibus, quàm mutua inter nos unio, pax, & fraterna dilectio, adeò ut eadem illa Sapientia æterna, quæ Spiritum Sanctum ad tot ſacræ ſcripturæ volumina dictanda permovit, omnia ſacra dogmata, Prophetias, oracula, leges, & quicquid in univerſo volumine ſacro continetur ad hanc charitatem ordinari voluerit: *Omnia ergo, quæcumque vultis, ut faciant vobis homines, & vos facite illis, hæc eſt enim lex & Prophetæ*.

Eccl. 25. v. 1.

Matt. 7. v. 12.

Did. Stell. in c. 10. Luc. Dei amor proximi amori conjunctus.

7 Didacus Stella immenſum illum honorem conſiderans, quo Deus amorem noſtrum dignatum eſt privilegiare, dicit: *Nimis videtur Deus proximi dilectionem commendare, ſiquidem ſuo ipſius amori proximi amorem conjunxit; Dei amor proximi amori eſt conjunctus & copulatus, ut eodem amore Deum & proximum proſequaris*.

Jo. 21. v. 15.

8 Quando cœleſtis Paſtor noſter Chriſtus nos velut dilectum gregem ſuum Petro paſcendum conſignavit; eumdem priùs de charitate & amore erga ſe examinavit dicens. *Simon Joannis amas me?* Et tamen videri, haud immeritò poſſet potiùs à Petro quærendum fuiſſe, an gregem ſuum quem paſcere debebat, diligeret, ideòque dicere debuiſſe: *Diligis agnos, oves?* veruntamen optimè dixit, quia eodem amore quo ſe vult diligi, vult etiam proximum amari. Unde Idiota ad Deum converſus ait: *Duo ſunt præcepta à te nobis data, dilectio Dei & proximi; & licèt duo ſint præcepta, tamen unus eſt amor, quia alius amor non eſt, quo quis diligit proximum & quo diligit te, alioqui non eſſet propter te, nec poteſt te quiſquam diligere, qui in proximi dilectione noſcitur aberrare*. Anſelmus pariter ita ſcribit: *Nec proximum verè ſine Deo, nec Deum verè ſine proximo poſſumus diligere*.

Id. c. 19.

S. Anſ. ad Rom. c. 13.

Deũ diligit qui proximũ diligit.

9 Enim verò dubium quoddam hic ſubnaſcitur, quonam modo videlicet Deus nos amare potuerit, vermes adeò viles adeòque Majeſtati & Divinitati ſuæ diſſimiles, *ſicut exaltantur cœli à terra*, cùm tamen trita omnibuſque vulgata regula ſit, quòd *ſimilitudo eſt cauſa amoris*. Reſponſio verò in promptu eſt, & facilis, quia *Creavit Deus hominem ad imaginem & ſimilitudinem ſuam*; *Item verbum caro factum eſt*; *Ecce Deus quaſi unus ex nobis factus eſt*; At verò inſtare quis poterit ex quo homo, ut S. Auguſtin. ait ad ſimilitudinem Dei creatus fuit, *ut factorem ſuum pro ſimilitudine diliget*; ſimulque nobis conſtet, quòd Deus à nobis totum affectum noſtrum ſibi expoſcat; abſque eo quòd ille in alias ſimul creaturas diſpergatur: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex omnibus viribus tuis, & ex omni mente tua*, qua igitur ratione amoris noſtri partem proximo impertiri poterimus, cùm ille totum ſibi vendicet? Et ideò advertendum eſt, quòd ſimul & indiviſim connectat: *Et proximum tuum*, id quod per ſequentem ſimilitudinem declarare haud difficile erit: Si enim alicui millium ſcutorum debitor eſſes; is autem te illa Petro ſolvere juberet, utique poſtquàm ſummam prædictam Petro expediviſſes, Creditor tuus utique ſibi ſatisfactum plenè eſſe negare non poſſet, tametſi nummos ipſe debitor alteri ſolviſſes, quia juſſu & ordinatione creditoris tui id feciſſes; idem ergo in præſenti noſtro caſu pariter militat; Nos etenim Deo magno amoris debito obſtringimur, adeò ut ipſum ex toto corde noſtro diligere teneamur, idem verò DEUS hoc amoris debitum nos proximo noſtro, quem tenerrimè diligit, adeò ut ſemetipſum in pretium, litrum, & redemptionem illius tradiderit, impendi & expediri jubet, dum ergo proximum diligis, nihil Deo de debito ipſius amore diminuis, aut ſubtrahis, quia amore illius, & juſſu ejus proximum diligis.

S. Aug. l. de Sp. & an.

Luc. 10. v. 27.

10 S. Thomas de Aquino aptè ad propoſitum noſtrum in hunc modum diſcurrit; *Cum omnis amicitia fundetur ſuper aliquam communicationem (ſimilitudo enim eſt cauſa amoris) illa eſt recta amicitia, quæ eſt propter ſimilitudinem, ſeu communicationem in bono, Chriſtus autem in tantum dilexit nos, in quantum ſimiles ſumus ei per gratiam adoptionis, diligendo ſecundùm hanc ſimilitudinem, ut ad Deum traheret. Jer. 31. In charitate perpetua dilexi te, ideo attraxi te miſerans; ſic ergo & nos in amato non tantum quod beneficum eſt, ſeu delectationis, ſed quod Dei eſt, debemus diligere*; Diligendus à nobis eſt proximus ad eum modum, & ad eumdem finem, ob quem nos amavit Deus: *Hoc eſt præceptum meum, ut diligatis invicem*, hoc autem ei non ſufficit, ſed inſuper adjungit: *Sicut dilexi vos*.

S. Th. in Joa. 13. v. 34. Eo modo diligẽdus proximus quo nos Deus dilexit.

Jer. 31. v. 3.

Jo. 13. v. 34.

11 S. Auguſt. verò optimè notat amorem noſtrum erga proximum minimè affectum eſſe debere ea qualitate, qua imbutus eſt amor, quo amamus amicos, parentes, filios, uxorem; & multò minus ea qualitate cum qua ſimul etiam amamus adulteros, ſed ordinandum eſſe ad finem ad quem illum Deus ordinavit, nimirum ad ſalutem æternam: *Ipſa eſt dilectio*, inquit, *ab omni mundana dilectione diſcreta, quam diſtinguendo addidit Dominus, ſicut dilexi vos; quid enim niſi Deum dilexit in nobis, non quod habeamus, ſed ut haberemus?* adducitque medici alicujus exemplum, qui infirmum diligere dicitur, quia ei deſiderat & procurat ſalutem. non verò morbum diligit; ſed potiùs illum extinguere ſatagit: *Sic ergo & nos invicem diligamus, ut quantum poſſumus invicem ad habendum Deum cura dilectionis attrahamus*.

S. Aug. tr. 65. in Joan. Et debito cum Deo.

12 S. Thom. inſuper notat, quòd amor Dei quo nos diligit

S. Th. in Jo. 13. v. 34.

Nos ab intrum temporale, ſed æternum.

diligit, nullo ducatur lucri, vel commodi ſui motivo: *Ipſe incepit, nec expectavit quòd nos inciperemus amare.* 1. Jo. 4. *Non quaſi nos dilexerimus Deum, ſed quoniam ipſe prior dilexit nos; ſic & nos debemus priùs diligere proximos, nec expectare præveniri, ſeu beneficiari.* S. Laurentius Juſtinianus in memoriam revocans verba illa: *Hoc eſt præceptum meum, ut diligatis invicem, ſicut dilexi vos,* continere ſe nequit, quin exclamet: *O nimiam Dei clementiam! O ineffabilem Dei benignitatem! præmium nobis pollicetur, ſi nos mutuò diligamus, & ea nobis præſtemus invicem, quibus nos invicem indigemus, & nos ſuperbo & ingrato animo ei renitimur, cujus imperium beneficium eſt.* Quid Deus amore noſtro indiguit, qui in cœlis milliones habet Seraphinorum ardentiſſima illum charitate diligentium? Quid Deum unio inter nos & dilectio reciproca juvat? *Cœlum cœli Domino, terram autem dedit filiis hominum.* Omnem amorem noſtrum mutuum ad noſtrum commodum & utilitatem ordinavit, quia hic mundus velut altera quædam Babylon futurus eſſet, ſi nulla in eo miſericordia vigeret. Richardus de S. Victore ait: *Eſt charitas vinculum perfectionis, quo membra fidelium arctiſſimo complexu ſibi invicem hærent, & ſuo capiti per omnes juncturas connectuntur in unum corpus in mutuo principio bonorum omnium, ut fidenter quilibet poſſit dicere; Particeps ego ſum omnium timentium te, & cuſtodientium mandata tua.* S. Hieronymus in Epiſtola quadam ad Lætantiam ita ſcribit? *Quid unquam tam ſuperbum, quid vero tam ingratum videri poteſt, quàm adverſus ejus vivere voluntatem, à quo ipſum vivere acceperis? quàm illius præcepta deſpicere, qui ideò aliquid imperat, ut cauſas habeat remunerandi? neque enim obſequii noſtri Deus indiget, ſed nos illius indigemus imperio; mandata ejus deſiderabilia ſuper aurum & lapidem pretioſum multum, dulciora ſuper mel & favum, quoniam in illis retributio multa;* idem quoque dilectioni proximorum adaptare poſſumus; Etenim Deus nobis illam ad noſtram utilitatem, non verò ad neceſſitatem ſuam commendavit, & ſeriò præcepit; quid enim Deo luteus homo noſter utilis eſſe poterit? Illam nobis præcipiens, quietem, pacem, & tranquillitatem noſtram pro objecto habuit, nobiſque facilem monetam ſubminiſtrare voluit, qua ſalutem æternam lucrari & negotiari poſſemus. Hugo Cardinalis ſuper verba S. Joannis ab initio propoſita ita ſcribit: *Ratio, quare debemus invicem diligere, quia ſi Deus nos dilexit, qui nec nobis, nec noſtris indigebat, multò fortiùs ergo nos debemus nos invicem diligere, qui nobis invicem indigemus.*

Rich. à S. V. p. 2. c. 4. de gr. Char.

S. Hier. l. 2. Ep. 20.

Hug. Card. in S. Joan.

Offendentib. benefacere debemus.

13 S. Apoſtolus ſcribit: *Commendat autem charitatem ſuam Deus in nobis, quoniam cùm adhuc peccatores eſſemus, Chriſtus pro nobis mortuus eſt.* Enim verò tametſi Pater æternus ob culpas & offenſas noſtras valdè nobis iratus eſſet, nihilominus filium ſuum nobis dedit, qui ad infame crucis patibulum uſque tot à nobis injuriis affectus, nos tamen amare nobiſque benefacere non prætermiſit, quantò magis igitur nos, ut eum imitemur, & præcepto nobis expreſsè impoſito perfectè obediamus, proximis noſtris benè velle & benefacere debebimus, tametſi etiam graviſſimè nos offenderint? Idiota de amore Divino cap. 1. hanc maximam ſtatuit: *Amor inimicum neſcit.*

Id. c. 1.

14 S. Auguſtinus lib. de diligendo Deo, egregiè, quinam proximi noſtri ſint, explicat, dum ait: *Sed qui ſunt proximi quos debemus ſic diligere? certè omnes homines, Chriſtiani, Judæi, pagani, amici, & inimici.* His conſonat quæ Angelicus Doctor iis verbis tradit: *Sicut omnis homo ſine exceptione jubetur diligere, ita & omnis diligatur domeſticus, extraneus, amicus, & inimicus.* S. Gregorius aptè tres illos, Jobi amicos in Scriptura appellari conſiderat, rametſi eidem adeò contrarii fuerint; Unde ait: *Nec mirum quod qui adverſantium formam exprimunt, nominentur amici, cùm ipſi quoque traditori dicatur: Amice ad quid veniſti?* Verum quidem eſt proximum nonnunquam affectu noſtro indigniſſimum eſſe, eò quòd ſit vitioſus, & ingratus, verumtamen S. Leo optimè nos monet, dum ait: *Pulchrum valdè & Divinæ benevolentiæ comparandum ſui quemquam in altero meminiſſe, & amare propriam etiam in hoſce naturam.* Amandus nobis eſt ratione humanitatis, non verò à Deo nobis prohibetur, quò minùs vitium in illo oderimus. S. Thomas ex citata à ſe S. Auguſtini authoritate ita ait: *Sic diligendi ſunt homines, ut eorum non diligantur errores,* adducitque S. Gregorium ita ſcribentem: *Et diligamus in proximis quod ſunt, & odio habeamus quod in itinere Dei nobis obſiſtunt.* Regius Pſalmiſta, qui vir ſecundùm cor Dei erat, Pſ. 138. ita loquitur: *Nonnè qui oderunt te Domine oderam? Cùm in eodem ſubjecto ſit natura & culpa,* inquit S. Thomas, *opus Dei & opus hominis, cavendum eſt diſcretè, ne propter malum bonum odias, vel propter bonum ſubſtantiæ malum diligas, ſed diſcretè ſingula ſingulis reddas, amorem naturæ & odium culpæ.* Certum quidem eſt, quòd nos totum amorem noſtrum Deo debeamus, verumtamen ipſe Deus nobis hujus amoris participium proximo noſtro impendere juſſit, illudque debitum vult eidem ad bonum Dei computum ut expediamus; ſi creditor tuus tibi centum ſcuta ei debenti præciperet, ut eadem alteri penderes, qui inimicus tuus eſſet, dum hæc illi ſolvis, nihil de tuo illi tribuis, & ideò nullam quo minùs id facias, tergiverſandi rationem habes: eodem quoque modo, tametſi inimicus ob injurias tibi illatas minimè mereatur, ut à te ametur; attamen ex quò illum amore Dei diligis, ne id invito animo facias, non enim illi quicquam impendis, niſi amorem quem Deo debes: libenter igitur hanc debiti partem ſalvo aliorum computu exequaris, interea tamen debito tuo quadantenus ſatisfacies, gratiamque lucraberis Dei & proximi eumdem ex inimico amicum tuum faciendo, eò quòd te bonum pro malo reddere videat.

S. Aug. c. 1. Omnes homines ſunt noſtri proximi.

S. Th. op. 61. c. 1. Job. 2. v. 11. S. Greg. l. 3. mor. c. 14.

S. Leo ſer. 10. in quad.

S. Th. c. 9. lib. c. 5. S. Greg.

Pſ. 138. v. 21.

DISCURSUS IV.

ARGUMENTUM.

Charitas erga proximos nos veros fideles & in virtute ſolidatos eſſe oſtendit; hujuſce autem dilectionis defectus & diſſenſiones convincunt nos Dæmonis eſſe ſequaces.

THEMA.

In hoc cognoſcent omnes, quòd diſcipuli mei eſtis, ſi dilectionem habueritis ad invicem. Jo. 13. 35.

1 CHriſtus Salvator noſter in celeberrimo ſermone illo quem in ultima cœna, quando à diſcipulis quoad præſentiam corporalem ſeparandus erat, ad eoſdem habuit, certiores illos facere voluit de ſigno ex quo agnoſcendi eſſent tamquam veri diſciplinæ & doctrinæ ſuæ profeſſores & ſectatores, dum ait: *In hoc cognoſcent omnes, quod diſcipuli mei eſtis.* Sed ex quo ſigno id dignoſcendum erat? num fortè ex dono Prophetiæ? ex omnium idiomatum, ſeu linguarum peritia? ex ſcientia & ſapientia infuſa, in qua emicuerunt? in collata ipſis ſuper Dæmones poteſtate? ex idolorum demolitione? ex variorum populorum converſione? ex arcanorum myſteriorumque divinorum revelatione? ex paupertate Apoſtolica? ex libenter & patienter tolerata crudeliſſimorum ſuppliciorum carnificina? ex patratis portentis, cæcis illuminatis, ex auditu ſurdis, loquela mutis, vitaque defunctis reſtituta? Minimè gentium; quia miracula ſupernaturalia patrare non eſt indubitatum ſolidæ ſtabiliſque ſanctitatis ſignum, aut argumentum; quia probabilis valdèque fundata eſt variorum Doctorum opinio, quòd etiam Judas traditor vera patrarit miracula; imò multis eorum, quos mundus ſanctos eſſe arbitratur, Dominus dicet: *Diſcedite à me operarii iniquitatis. In quo igitur? In hoc cognoſcent omnes, quia diſcipuli mei eſtis, ſi dilectionem habueritis ad invicem.* Undè Chryſoſt. ait: *Omiſſis miraculis dilectionis eos ſigno notat, quando hæc maximè ſanctorum hominum eſt indicium.*

Charitas eſt ſanctitatis indicium.

Luc. 13. v. 27. Jo. 13. v. 35.

Chryſ. h. 72. in Joan.

2 In eodem porrò ſermone legimus fuſam à Redemptore noſtro ad æternum Patrem ſuum orationem, qua petebat, ut poſtquàm mortuus, & à morte ad vitam denuò reſuſcitatus eſſet, à mundo agnoſceretur is eſſe, qui revera erat; & quia fides hæc Apoſtolorum prædicatione mediante ſuum erat habitura principium, ideò eos ſumma cum ſollicitudine æterno Patri ſuo commendat, dicens: *Sanctifica eos, ſicut tu me miſiſti in mundum, & ego miſi eos in mundum;* Demùm verò & hanc orationem ad eumdem Patrem ſuum fundere non omittit, dicens: *Ut omnes unum ſint, ſicut tu Pater in me, & ego in te, ut & ipſi in nobis unum ſint, ut credat mundus, quia tu me miſiſti: & ego claritatem quàm dediſti mihi, dedi eis, ut ſint unum, ſicut & nos unum ſumus, ego in eis, & tu in me, ut ſint conſummati in unum, & cognoſcat mundus, quia tu me miſiſti;* ex quo toto diſcurſu

Jo. 17. v. 17. & 18. Propter dilectionem diſcipulorum Euangelium fructificavit.

ſcurſu cura & ſollicitudo qua Chriſtus unionem & dilectionem Apoſtolorum reciprocam anxiè procurare ſatagebat, evidenter colligitur, ut hac ratione fides & Euangelium fructificare in populis poſſet; ipſeque tanquam verus Dei Filius & mundi Salvator crederetur & glorificaretur, *ut credant, quia tu me miſiſti*.

Euangelio fides adhibita.

Exod. 4. v. 2.

3 Moyſi olim à Deo præceptum fuerit, ut ad populum Hebræorum à tyrannide & ſervitute Pharaonis liberandum, ſternendamque ad terram Promiſſionis poſſidendam, planam viam in Ægyptum ſeſe reciperet, cui præcepto ſe ipſe oppoſuit dicens: *Non credent mihi*; Unde Deus ei dixit: *Quid tenes in manu tua*? Moyſes verò ſe virgam tenere reſpondit; cui Dominus protinus ait: *Projice in terram*, & confeſtim virga hæc in colubrum transformata fuit; qui manu Moyſis apprehenſus, in priſtinam denuò virgæ ſimilitudinem rediit, qua cum deinceps multa portenta ſtupenda patravit: Pari quoque ratione quem modum Salvatorem noſtrum ſervaſſe exiſtimatis ad hoc, ut mundo ſe verum in lege promiſſum Meſſiam eſſe, atque ad genus humanum à Pharaonis infernalis tyrannide & ſervitute liberandum aperiendamque ad veram promiſſionis terram viam, veniſſe innoteſceret, mundusque Apoſtolis novam Euangelicam legem annuntiantibus fidem adhiberet? Nimirum hac fraternæ dilectionis virga eoſdem armavit: *Omiſſis miraculis, dilectionis eos ſigno notat*. Davidem idipſum diu ante perſpicuè prædicentem veſim auſcultetis: *Virgam virtutis ſuæ emittet Dominus ex Sion*. Quid autem inde conſecutum fuit? nimirum *Dominare in medio inimicorum tuorum*; quia mox ut Spiritus Sanctus, qui charitas & amor eſt in Apoſtolorum corda deſcenderat, ipſi confeſtim omnes Dei inimicos, qui antea idololatræ erant, debellatos ad veram fidem compararunt & converterunt. *Venite*, inquit alibi idem Pſalmiſta, *& videte opera Domini, quæ poſuit prodigia ſuper terram, auferens bella uſque ad finem terræ, arcum conteret & confringet arma, & ſcuta comburet igni*.

Pſ. 109. v. 2.

Pſ. 45. v. 9.

Chryſoſt. in Pſ. 46. v. 6.

4 D. Chryſoſt. ſuper illa ejuſdem Pſalmiſtæ verba: *Aſcendit Deus in jubilatione, & Dominus in voce tubæ*, ſcribens, ad præſens propoſitum noſtrum confirmandum aptius nihil dicere poterat, exiſtimat enim Davidem triumphos & ſanctæ fidei noſtræ victorias ab Apoſtolis virtute prædicationis ejuſdemque per unionem & dilectionem ipſorum mutuam corroboratæ reportatas in ſpiritu Prophetico prædicere voluiſſe. Ea verba Chryſoſtomi: *Cur non dixit in tuba, ſed in voce tubæ*? reſpondet: *ſignificans eorum concordiam & animi conſenſionem, fides namque extenſio, atque victoria plus debetur diſcipulorum conſenſioni, quam concioni*.

Hypocritæ ſimulare poſſunt omnes virtutes, ſed nõ charitatem.

5 Spiritus Sanctus bina vice in forma viſibili de cœlo deſcendit; & prima quidem vice uſus eſt elemento ignis; de quo Eccleſ. canit; *Ignis charitas*; quia ignis eſt ſymbolum amoris: altera autem vice in ſimilitudine columbæ apparuit: *In columba ſpecie Spiritus Sanctus viſus eſt*. Porrò myſterium iſtud Author Imperfecti hiſce verbis nobis declarat: *Ideo Spiritus Sanctus ſpeciem columbæ ſuſcepit, quoniam præ omnibus animalibus hæc cultrix eſt charitatis*. Qui idem Author demum docet, hypocritas omnes quidem virtutes, quibus veri ſervi Dei præditi eſſe conſpiciuntur, ſimulare valeant, ſed non charitatem, aut proximorum dilectionem: *Habet enim Diabolus & manſuetos & humiles, habet caſtos, & eleemoſynarios & jejunos*. Item, inquit idem Author, per experientiam videtur, quòd quicquid boni fit à bonis, aſtutiſſimus inferni coluber per ſuos imitari contendat, ut bonos ſeducat: *Ut inter bonum verum & ſimulatum falſum confuſio fiat, ut ſimplices homines boni veri; & boni ſimulati intelligere differentiam cautè non poſſint*. Tamdem ad propoſitum noſtrum concludit: *Solam autem charitatem Spiritus Sancti, non poteſt immundus ſpiritus imitari*.

Auth. Imp. ho. 4.

S. Auguſt. tr. 6. in 1. Jo. Ubi dilectio ibi Spiritus Sanctus.

6 S. Auguſt. notat quòd in primitiva Eccleſia Spiritus Sanctus frequenter ſuper fideles in viſibili ſpecie de cœlo deſcendere ſolitus fuerit, prouti in pluribus Actuum Apoſtolicorum locis perſpicuè legitur, idque tunc multis ex cauſis valdè expediens erat tum ad confirmandos in nova fide populos, qui è paganiſmi tenebris recens ad veræ fidei lumen egreſſi fuerant, tum ad communicandum donum variarum linguarum Euangelii prædicatoribus, qui ab uno mundi polo ad alium in diverſis linguis Chriſtum annontiaturi erant: tum denique ad infundendum iiſdem varia dona Prophetiæ, diſcretionis ſpirituum, ſcientiæ & ſapientiæ cœleſtis miraculorum & aliarum gratiarum gratis datarum ſimilium, ad hoc ut tamquam homines humana fragilitate longè ſuperiores agnoſcerentur; at verò inquit idem Auguſtinus, num forte hodie quando Spiritus Sanctus in forma viſibili deinceps non deſcendit, nullum ſignum præſto erit, unde veri ſcholæ Chriſti diſcipuli ab aliis dignoſci poſſint? *Unde cognoſcit quiſque accepiſſe ſe Spiritum Sanctum? Interroget cor ſuum, ſi diligit fratrem, manet Spiritus Dei in illo*; & paulò poſt iterum ait: *Interroga cor tuum, ſi ibi eſt dilectio fratris, ſecurus eſto, non poteſt eſſe dilectio ſine Spiritu Dei, quia Paulus clamat: Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum Sanctum*.

Mat. 19. v. 24. Apoſtoli ex charitate dolent animarum perditionem.

7 Chryſoſtomus argutè turbationem Apoſtolorum conſiderat, qua perculſi fuerant, mox ut à Divino Magiſtro ſuo audierunt: *Faciliùs eſt Camelum per foramen acus tranſire, quam divitem intrare in regnum cœlorum*, tunc enim afflicti & attoniti inter ſe dixerunt: *Quis ergo poterit ſalvus eſſe*? Dicit enim præfatum os aureum; Quid neceſſum erat eos exindè turbari, qui omnia quæcumque in terris poſſederant; promptis animis deſeruere? *Ecce nos reliquimus omnia & ſecuti ſumus te*: potiùs hanc animi anxietatem divitibus relinquere debebant: *Cujus rei gratia diſcipuli, qui inopes erant, turbabantur*? Mox verò ad propoſitum noſtrum aptiſſimè reſpondet: *Quia propter perditionem aliorum dolebant, quorum omnium charitate jam afficiebantur, & quaſi magiſtrorum, ac Patrum viſcera ſuſceperant*.

Chryſ.

D. Stell. in c. 10. Luc.

8 Didacus Stella ſuper aſſumpti thematis verba: *In hoc cognoſcent &c.* ita diſcurrit: *Non inquit, ſi miracula feceritis, ſi Spiritum habueritis Prophetiæ, ſed ſi invicem dilexeritis, amor enim rubrica eſt, qua cognoſcuntur oves Chriſti, & à grege Dæmonis diſtinguuntur*. De Chriſto enim dicitur: *Ipſe eſt pax noſtra; In pace factus eſt locus ejus; Deus charitas eſt*; & ideò ad dignoſcendum ubinam Deus ſit, facilè habemus indicium, ſed neque difficile ſignum eſt, ad dignoſcendum, ubinam inimicus infernalis in hominibus nidum ſuum habeat, quia hic omni vi & conatu charitati, dilectioni, & proximorum concordiæ reſiſtit. Undenam enim dignoſci poterat, inimicum in hoc, vel illo agro fuiſſe, ut aliam infelicem ſementem frumento ſuperſeminaret? Nimirum ad zizania attendebant, mox enim ut illa conſpiciebant, hanc inde deducebant infallibilem conſequentiam: *Inimicus homo hoc fecit*: quia ubicumque rixas, diſſenſiones, diſcordias eſſe auditis, de illo loco certò affirmare poteritis, ſuam quoque in eodem ſtationem habere Dæmonem. Unde Chryſol. ait: *Quia Diabolus hæreſes inter fideles, inter ſanctos peccatum, inter pacificos lites, inter ſimplices dolos, inter innocentes nequitiam gratis ſerere conſuevit*. Expreſſiùs autem veritatem iſtam Salvator noſter in S. Luca expreſſit, dum ait: *Qui non eſt mecum, contra me eſt, & qui non colligit mecum, diſpergit*. Ubi Albertus Magnus ait: *Chriſti eſt colligere, Dæmonis autem diſpergere, diſpergit, qui diviſionis eſt Pater & origo*.

Eph. 2. v. 14. Ind. [illegible] ubi Deus ſit, & ubi Dæmon.

Chryſol. ſ. 96.

Luc. 11. v. 23.

Alb. Mag. ib.

Job. 1. v. 1. Dæmon concordiam tolerare non poteſt.

Chryſ. h. 1. de Job.

9 S. Job ſumma cura in paterno corde ſuo angebatur, ut reciproca inter filios & filias ſuas, cunctoſque alios numeroſæ familiæ ſuæ domeſticos nutriretur dilectio, hoc enim fine frequentia inter eoſdem celebrata convivia permittebat, & diſſimulabat. Unde Chryſoſtomus ait: *Probis quæ vel verbo ipſis alterutrò, vel contentione contigiſſent, continuò veſci ad invicem faciebat, exiſtimans quoniam etſi quicquam livoris vitiiſſem contraxiſſent, menſa paniſque appoſitio eos conciliaret unanimes*. Hanc autem reconciliationem atque concordiam Dæmon tolerare nequaquam poterat, atque ideò tamquam vere irritatur ſub domus cæmento eos ſepelire, vel maximè contendit, quando in hac dilectione ferventiores erant. *Filiis tuis & filiabus veſcentibus, & bibentibus vinum in domo fratris ſui primogeniti; repentè ventus vehemens irruit à regione deſerti, & concuſſit quatuor angulos domus, quæ corruens oppreſſit liberos tuos*. Porrò familiæ iſtius unionem, atque concordiam Origenes hiſce verbis ponderat: *Septem filii Job, & tres filiæ, tamquam una anima individi convixerunt in unanimitate*, ac proindè ait Chryſoſtomus inimicus infernalis, ad effundendum adverſùs illos furorem & indignationem

Job. 1. v. 18. & 19.

Or. l. 1. in Job.

tionem ſuam illud præcipuè tempus captavit, quo vel maximè in hoc amoris & dilectionis centro ad invicem conjuncti erant: *Cùm omnes ſimul erant, cùm ad pacem conjungebantur.*

Apoc.6.v.4. Dæmon pacem tollit.

10 In Apocalypſi viſio quædam deſcribitur propoſito noſtro plurimum deſerviens: *Et exivit*, inquit S. Joannes, *alius equus rufus, & qui ſedebat ſuper illum, datum eſt ei, ut ſumeret pacem de terra, & ut invicem ſe interficiant, & datus eſt ei gladius magnus:* Quiſnam ille qui huic equo inſidens, mundo pacem eripuit, & loco ejus ſtrages varias in eo ſeminavit? alius non eſſe poteſt, quàm is, de quo ſcriptum eſt: *Ille homicida erat ab initio:* Audite Haymonem Halberſtadienſem Epiſcopum: *Permiſſu Dei*, inquit, *datur Diabolo poteſtas tollendi pacem de terra, id eſt, de terrenis hominibus*: at verò non eſt opus ad aſſumptum noſtrum probandum, ut à ſacris interpretibus authoritatem emendicemus, quando ipſemet Spiritus veritatis per os Sancti Joannis conteſtatur dicens: *In hoc manifeſti ſunt filii Dei, & filii Diaboli; Omnis qui non facit juſtitiam, & non diligit fratrem ſuum, non eſt ex Deo*; Per neceſſariam namque conſequentiam infertur, quòd qui ſecundum non exequitur, primi quoque reus exiſtat.

Jo.8.v.44. Haym. ib.

1.Jo.3.v.4.

Obligamur diligere proximum.

11 Quænam obſecro eſt vulgata Juſtitiæ definitio? Hæc nimirum, *Juſtitia eſt conſtans & perpetua voluntas jus ſuum unicuique tribuendi*; Maximum verò debitum, quo obſtringimur, eſt debitum dilectionis proximorum; imò nec mundo, nec Deo, nec hominibus alia obligatione tenemur, quàm hac ſolius dilectionis: *Nemini quicquam debeatis, niſi ut invicem diligatis, qui enim diligit proximum, legem implevit*; à contrario verò ſenſu argumentum procedit in caſu contrario: *Omnis qui diligit fratrem ſuum, eſt ex Deo.*

Rom.13.v.8.

Diſcipuli Chriſti ex charitate agnoſcûtur. Col.3.v.12.

12 Apoſtolus, qui tanto Dei amore accenſus erat, ut diceret: *Charitas Chriſti urget nos; quis nos ſeparabit à charitate Chriſti*, hic inquam optimè conſiderat rubricam ſive colorem gentilium, unde diſcipuli Chriſti agnoſcuntur, eſſe charitatem: *Induite vos ergo ſicut electi Dei, ſancti & dilecti, viſcera miſericordiæ, benignitatem, ſupportantes invicem, & donantes vobiſmetipſis, ſi quis adverſus aliquem habet querelam, ſicut & Dominus donavit vobis, ita & vos; ſuper omnia autem hæc charitatem habete, quod eſt vinculum perfectionis, & pax Chriſti exultet in cordibus veſtris, in qua & vocati eſtis in uno corpore.* Ubi notandum, quòd hiſce verbis apertè innuatur vocationem fidelium in lege Euangelica conſiſtere in profeſſione non ſolius fidei, ſed etiam & maximè quidem charitatis, unionis, concordiæ & pacis mutuæ. S. Ignatius amore erga proximos adeò exarſit, ut de eo in lectionibus ejuſdem legantur ſequentia verba: *Auditus eſt aliquando dicere, ſi optio daretur, malle ſe beatitudinis incertum vivere, & interim Deo inſervire, & proximorum ſaluti, quàm certum ejuſdem gloriæ ſtatim mori.* Hoc idem Sanctus religionem celeberrimam inſtituit, eique nomen ſocietatis indidit, ad inſinuandam filiis fraternam hanc dilectionem, neque ſine myſterio eoſdem ſanctiſſimo Jeſu nomine in ordinis, quem profitentur, titulo conſignavit, ſed potiùs ad denotandum, quòd veri ſint ejus diſcipuli, quin *In hoc cognoſcuntur diſcipuli ejus, ſi dilectionem habent ad invicem.* In Conſtitutionibus ſuis hæc verba legimus: *Finis hujus ſocietatis eſt, non ſolùm ſaluti & perfectioni propriarum animarum cum divina gratia vacare, ſed cum eadem impensè in ſalutem & perfectionem proximorum incumbere.*

In Lect. S. Ign. Loyol.

Dæmon in charitate viventes ſufferre non poteſt.

13 Sciendum quoque eſt, quòd à primis diebus quibus hic legis Euangelicæ ignis in populis & gentibus dilatatus fuit (*ignem veni mittere in terram; ignea lex*) primi fideles ſe mutuò fratres appellarint; quod nomen in præſens uſque tempus in Religioſis remanſit. Unde in Baronio legimus: *Sic & fraternitas ipſe Chriſtianorum cœtus dictus reperitur.* Tertullianus quoque ſcribit: *At quantò digniùs fratres & dicuntur & habentur, qui unum Patrem Deum agnoverunt, qui unum Spiritum biberunt ſanctitatis?* Porrò Dæmon hanc dilectionem, quæ proprius eſt Chriſtiani character ſufferre neutiquam poteſt, ac proindè pro viribus eamdem impugnat. Unde Hugo de S. Victore ſcribit: *Parum timet Diabolus jejunantes, vigilantes, continentes, quoniam de illis multos obruit in laqueum ruinæ, ſed concordes, & unanimiter habitantes in domo Domini, dolorem, timorem, livorem ingerunt Diabolo, quos concordes invenit, præcipuè cognoſcit, quia in manu Dei ſunt, & non tangit illos tormentum mortis; In hoc, inquit, cognoſcent homines, quòd eſtis mei diſcipuli, ſi dilectionem habueritis ad invicem, charitatem inter homines expaveſcit Diabolus, quam in cœlis tenere noluit cum Deo & Angelis.*

An.43.n.14. Tertull. in Apoc. c.39.

Hug. de S. Vic. de miſcel.2. l.1. t.46.

Nomen fratris non meretur qui proximum non amet. Cant.1.v.5.

14 Hi qui cum proximis concordes non ſunt non merentur nomen fratrum, nec ab Eccleſia pro fidelibus recipiuntur, aut agnoſcuntur. Unde in ſacris Canticis verba illa dolore plena leguntur: *Filii matris meæ pugnaverunt contra me.* Circa quæ meritò quæri poteſt, cur ſponſa illos fratres ſuos non appellet, cur ab illa per circumſcriptionem appellantur: *Filii matris meæ.* Pro reſponſione notandum, quòd in eadem periodo rixarum mentio fiat: *Pugnaverunt*; Qui ergo amorem fraternum non habent, nec curant, non merentur, ut à ſponſa, id eſt, ab Eccleſia agnoſcantur pro fratribus, id eſt, pro fidelibus, & ſequacibus ſuis. Chryſoſt. Joabi factum, quod commiſit quando Amaſam traditoriè occidens dixit: *Salve mi frater, & tenuit manu dextera mentum Amaſæ quaſi oſculans eum*, hoc inquam mente recolens S. Doctor ait: *Fratrem te vocat, & quaſi hoſtem te occidis.*

S. Chryſ. de ſid. & leg. nat. 2.Reg.20 v.9.

Joſ.2.v.1. Charitas ſignum certæ ſalutis.

15 In libro Joſue cap.2. refertur, quòd quando ab Hebræorum populo duo illi exploratores (*duos viros exploratores*) inquit ſacer textus, duos inquam & non plures, ad explorandam urbem Hiericuntinam emiſſi fuerunt, hi in Domo Raab meretricis ſumma fuerint cum benignitate recepti, & ab eadem pro viribus à periculo mortis, quod iis, ſi detecti fuiſſent, imminebat, dextrè fuerint defenſi. Quodnam obſecro in eo latet myſterium, quòd Deus noſter, de quo ſcribitur: *Omnia in ſapientia feciſti*, in hac potiùs domo, quàm in alia hoſpitio excipi voluerit? Myſterium hoc Interlinearis pulchrè exponit, dum ait: *Domum mulieris meretricis, Eccleſia, ſcilicet de Gentibus congregata, quæ ante in deſideriis carnis fornicabatur cum idolis.* Quod verò propoſito noſtro vel maximè deſervit, hoc eſt, quod videlicet ſignum unde dignoſcebatur, quòd omnes qui in excidio civitatis illius in domo illa degebant, illæſi atque ab omni cæde immunes manſuri eſſent, funiculus quidam rubeus ſive coccineus erat: *Si ſignum fuerit funiculus iſte coccineus, & ligaveris eum in feneſtra?* ſcio equidem quòd communiter funiculus iſte coccineus ſanguinem ſignificet Redemptoris in paſſione effuſum; verumtamen etiam me non latet, quòd Albertus Magnus verba illa exponens: *In hoc cognoſcent omnes, quòd diſcipuli mei eſtis, &c.* huoc in modum ſcribat: *Omnes Chriſti diſcipuli hoc ſignaculo cognoſcuntur; Et in hoc ſignatum eſt Joſue 2. Ubi dicitur, quod ſignavit Raab domum & familiam ſuam omnibus Dei inimicis, ne cognoſceretur per vittam coccineam, per feneſtram domus ſuæ pendentem; Vitta enim eſt charitas, quæ ligat, coccinea autem eſt per ruborem charitatis; De certitudine autem eſt, quod ſola charitas eſt ſignum certum ſalutis.* Apoſtoli autem præfigurati fuerunt in exploratoribus, inquit Rabanus; *Exploratores Apoſtoli*; at verò ſcitiſne cauſam, cur duo tantùm & non plures fuerit emiſſi? Idem Rabanus hanc pandit, dum ait: *Duo viri exploratores in duobus præceptis charitatis ambulantes.* Unde Albertus Magnus ubi ſupra concludit: *Tantus quilibet in diſcipulatu Chriſti eſt, quanta eſt charitas ſua.*

Interl.

Alb. Mag. in Joan.13.

Rab. in Joſ. c.10.

Hiſtoria.

16 De Trajano Imperatore legitur, quòd cùm Plinio Siciliæ prætori, mandatum tranſmiſiſſet, de cunctis Chriſtianis ſine ulla cunctatione vario mortis genere necandis, is ei datis ad eumdem imperatorem litteris reſcripſerit, videri ſibi omninò Chriſtianos omnes veri Dei eſſe ſectatores, utpotè qui legem obſervarent amore & charitate pleniſſimam, ac proindè deprecatus fuerit Cæſarem, ut is mandatorum ſuorum executionem tantiſper differret, ſeu potiùs totaliter aboleret, eò quòd gens illa, quam internecioni tradi vellet, inter alias ſanctiſſimas leges, ſequentes conſtanter quoque ſervaret, ſcilicet, furandas non eſſe res alienas, nulli inferendam eſſe injuriam, neminem odio proſequendum eſſe, omnibuſque indifferenter benefaciendum, mutuamque fovendam eſſe inter omnes dilectionem & charitatem.

17 De S. Pachonio quoque legitur, quòd cùm vigeſimum ætatis annum idololatra ageret, atque in exer-

citu Conſtantii militando annonæ pateretur extremam inopiam, circumvicini populi, qui Chriſtiani erant, idipſum intelligentes, ideòque Chriſtiana compaſſione commoti, de ſufficienti victus annona eidem & commilitonibus illius abundè proſpexerint, idque tanta cum humanitate & benevolentia, ut Pachomius ſummam in admirationem raptus, percupidus factus fuerit ut ſciret, quinam eſſent & quam legem profiterentur; intelligens autem qualis ipſorum lex eſſet, ſcilicet lex amoris & dilectionis, quòdque fidei profeſſione Chriſtiani eſſent, e veſtigio militare cingulum depoſuit, & ſuſcepto ſacroſancto baptiſmatis lavacro, adeò admirandos in ſanctitate progreſſus fecit, prout cuique notum eſt, nimirum ex charitate & compaſſione, quâ ipſos quoque proſequebantur Chriſtiani inimicos, religionem illam veram & veri Dei fidem eſſe arguebat.

DISCURSUS V.

ARGUMENTUM.

Ex varietate operationum in membris corporis noſtri, varii deducuntur modi charitatem & dilectionem erga proximos exercendi.

THEMA.

Intellige, quæ ſunt proximi tui, ex te ipſo. Eccleſiaſt. 31. verſ. 17.

1 Eccleſiaſticus ſanctè nos docet, ut qualis proximus noſter eſt, cognoſcamus ex noſtri ipſius conſideratione; Ad hoc namque ſufficit, ſi oculum ad corporis noſtri operationes, nec non ad ſymmetriam & compoſitionem ipſius dirigamus.

Unitas neceſſaria ad impetrandā Dei gratiam.

2 Et quidem inprimis certum eſt, quòd ad hoc ut anima corpus informet, eidemque vitam & eſſe ſubminiſtret, omninò requiratur, ut omnes partes illius & membra unita conſiſtant: Eodem prorsùs modo ſi volumus quòd divina gratia & amor Dei, nec non Spiritus Sanctus nos vivificet, neceſſum eſt, ut uniti ad invicem & concordes ſimus. Unde S. Vincentius Ferrerius, dum Spiritum Sanctum eo præcisè tempore ſuper Apoſtolos veniſſe conſiderat, quo *Erant omnes pariter in eodem loco*, dicit: *Quia ſicut Spiritus humanus ad hoc ut vitam det corporis, requirit conjunctionem membrorum, quia ſi membra ſunt diviſa, ſcilicet caput ſeorſum, & manus & pedes, & ſic de aliis, Spiritus recedit, nec remanet cum aliquo membro diviſo, ita etiam eſt de Spiritu Sancto.* Unde legimus in Pſalmo 132. *Ecce quàm bonum, & quàm jucundum habitare fratres in unum: Quoniam illic mandavit Dominus benedictionem, & vitam uſque in ſeculum.*

S. Vinc. Ferr. ſer. de Pent.

Pſ. 132. v. 1.

Separatio timenda.

3 Experientia quoque demonſtrat, quàm exceſſivo dolore ſubjiciatur homo, dum ei aliqua corporis ejus pars præſcinditur Unde S. Laurentius Juſtinianus ait: *Videmus unum membrum timere ab alio ſeparari, ſic nihil debet tam formidare Chriſtianus, quàm ſeparari à Chriſti corpore;* Quippè veræ dilectionis fraternæ indicium eſt, ſi proximum noſtrum à nobis ſeparatum videntes non modicè inde fuerimus contriſtati; *quia ſumus invicem membra.*

S. Laur. Juſt. de lig. vit. c. 17.

Eph. 4. v. 25.

Charitatem rumpit intereſſe proprium.

4 Anima quoque eſt, quæ corpori calorem, motum, vitam, omneſque alias vitales operationes impertitur, ad hoc autem ab ipſa totum corpus ſimul unitum requiritur. S. Lucas in Actibus Apoſtolicis refert, qualiter Spiritus Sanctus ſuper omnes primos fideles viſibiliter deſcenderit: *Repleti ſunt omnes Spiritu Sancto;* hæc autem excellens gratia tum illis præcipuè contigit, quando omnes adeò inter ſe concordes erant, ut tota illa fidelium multitudo, non niſi ab uno tantùm corde, & ab unica anima vivificari videretur: *Multitudinis autem credentium erat cor unum & anima una; nec quiſquam eorum quæ poſſidebat, aliquid ſuum eſſe dicebat, ſed erant illis omnia communia;* quia propter ſolùm intereſſe & proprietatem charitas, ut plurimùm rumpitur.

Act. Ap. 2. v. 4.

Act. 4. v. 32.

S. Aug. tr. 5. in c. 3. Jo. 1. Charitas anima eſt vivedane.

5 S. Auguſtinus verba illa: *Nos ſcimus quia tranſivimus de morte ad vitam*, exponens ita ait. *Unde ſcimus quia diligimus fratres? Nemo interroget hominem, redeat unuſquiſque ad cor ſuum, ſi ibi invenerit charitatem fraternam, ſecurus ſit, quia tranſit à morte ad vitam.* Etenim anima animæ noſtræ amor eſt, & dilectio fraterna; hæc enim eſt, quæ vitam nobis confert ſpiritualem & æternam, è contra verò: *Qui non diligit, manet in morte.*

Eph. 4. v. 1. 2. Unitas.

6 Apoſtolus quoque ad Epheſios cap. 4. ita ait: *Obſecro vos ego vinctus in Domino, ut dignè ambuletis vocatione, quâ vocati eſtis, cum omni humilitate & manſuetudine, cum patientia, ſupportantes invicem in charitate.* Quænam verò eſt anima, quæ membra hæc, haſque virtutes vivificat, unitaſque atque concordes conſervat? *Solliciti ſervare unitatem ſpiritus in vinculo pacis;* Unde & alibi charitatem vinculum appellat: *Charitas, quod eſt vinculum perfectionis.* Hanc autem unionem poſtea ulteriùs proſequitur dicens: *Unum corpus, & unus ſpiritus ſicut vocati eſtis in una ſpe vocationis veſtræ; Unus Dominus, una fides, unum Baptiſma, unus Deus & Pater omnium, qui eſt ſuper omnes, & per omnia, & in omnibus nobis.*

Col. 3. v. 14.

Filii ſumus omnes ejuſdem patris, ergo diligendi.

7 Ad hunc autem amorem æternum conſervandum unicum eſt remedium, nimirum ut ſciamus, nos omnes natura pares, ejuſdemque Patris filios eſſe. Enim verò ob nimia, quæ ab Adam ad nos uſque intercedit, diſtantiam facilè nos ejuſdem patris poſteros eſſe negare poſſemus, ſed abſit, inquit Malachias: *Numquid non Pater unus omnium noſtrum? numquid non Deus unus creavit nos? quare ergo deſpicit unuſquiſque noſtrum fratrem ſuum?* Quòd ſi unus idemque pater omnium noſtrum corpora genuiſſet, omnes utique fratres eſſemus, jam verò dicite ſodes, numquid hominem anima potiùs quàm corpus conſtituit? Hoc eſt in præfatis verbis Prophetæ argumentum, dum ait: *Numquid non Deus unus creavit nos?* Deus etenim eſt, qui omnibus nobis pariter animam infudit, ut nos invicem tamquam fratres agnoſcamus & amemus: *Quare ergo deſpicit &c.*

Mala. v. 10.

2. Th. 1. v. 3. Nullus contemnendus.

8 S. Apoſtolus ad Theſſalonicenſes ita ſcribit: *Gratias agere debemus ſemper Deo pro vobis fratres, ita ut dignum eſt, quoniam ſupercreſcit fides veſtra, & abundat charitas uniuſcujuſque veſtrum invicem.* Ubi Chryſoſtomus ait: *Vide charitatem, non hunc quidem diligebant, illum vero minimè, ſed erat æqualis, hoc enim innuit dicendo uniuſcujuſque veſtrum invicem, veluti unius corporis.* Porrò Philoſophus de anima aſſerit, quòd ſit *tota in toto, & tota in qualibet parte*, non enim minus eſt in pede, quàm in capite, tametſi ille terram calcet, hoc verò erigatur in cœlum, ita quoque proximus quantùmviſis vilis & abjectus ſit, minimè eſt contemnendus. Unde S. Aſterius pulcherrimum poſt ſe monitum nobis his verbis ſcriptum reliquit: *Illos vocamus fratres*, inquit, *qui eodem editi ſemine, eodem utero geniti; qui vero eumdem habemus Creatorem, & eamdem matrem terram è qua conditi ſumus, & eamdem animæ dignitatem, unum pietatis & vitæ vinculum, & eamdem futuræ vitæ ſpem, quomodò invicem non magis diligimus, quàm fratres & ſorores? videns hominem, teipſum in eo vides.*

S. Chryſ. h. 2. ibid.

S. Aſter.

Cant. 4. v. 5. Eccleſia omnes admittit.

9 In ſacris Canticis hæc verba leguntur: *Duo ubera tua, ſicut duo hinnuli capreæ gemelli;* Quibus verbis Spiritus Sanctus, de duobus populis, gentili ſcilicet & Hebræo loquitur, quos Eccleſiæ filios futuros eſſe prædicit, quæ duo habitura ſit ubera, adminiſtrandum illis lac doctrinæ & ſapientiæ cœleſtis. Præcipuè verò ad propoſitum noſtrum optanda eſt dictio illa, *Gemelli;* Gillibertus ait: *Duo filii Eccleſiæ alter de circumciſione, & alter ex gentibus, & quare duo? Vis noſſe quare gemelli? quia in fide non eſt diſtinctio Judæi & Græci; vacant ibi privilegia meritorum, & generatio nullos diſtinguit, quæ cunctos æqualiter abſolvit.* Eccleſia per hæc doctrinæ Euangelicæ, Sacramentorum, cunctarumque aliarum gratiarum cœleſtium ubera pariter admittit nobiles & plebejos, divites & pauperes, idiotas ignorantes & doctos, ſubditos & principes; *Ideò dicuntur gemelli, quia fides gradibus nullos ſeparat, quos æquè regenerat.*

Gill. ſer. 26. in Cant.

Rom. 12. v. 4. & 5. Neminem contemnit.

10 S. Paulus ad Romanos ſcribit: *Sicut in uno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eumdem actum habent, ita multi unum corpus ſumus in Chriſto, ſinguli autem alter alterius membra.* Attentè obſecro legatur cap. 12. Epiſtolæ primæ ad Corinthios, ubi Apoſtolus per ſimilitudinem corporis humani, in quo magna eſt varietas membrorum; quæ varia exhibent miniſteria actioneſque valdè inter ſe differentes; hæc autem varietatem indicant ſtatuum, variaſque

homi-

Digitized by Google

Did. Stella.

hominum vocationes in uno myſtico Eccleſiæ corpore unitas & conjunctas. Didacus Stella ad duos hoſce Apoſtoli textus ſeſe reflectens ait: *Nonnè inſanum eſſet, ſi oculi pedes contemnerent, quia non vident, manus verò pedes increparent, quia non ambulant.*

1. Cor. 12. v. 8. Ignobiles æquè diligenti, ac alii.

11 Apoſtolus varia dona à Deo ſervia ſuis collata enumerat, dicens: *Alii quidem per Spiritum datur ſermo ſapientiæ, alii autem ſermo &c. hæc omnia operatur unus, atque idem Spiritus, dividens ſingulis prout vult; ſicut enim corpus unum eſt, & membra habet multa, omnia autem membra corporis cùm ſint multa, unum tantùm corpus ſunt, ita & Chriſtus; etenim in uno ſpiritu omnes nos in unum corpus baptizati ſumus, ſive Judæi, ſive Gentiles, ſive ſervi, ſive liberi, & omnes in uno ſpiritu cooptati ſumus, nam & corpus non eſt unum membrum, ſed multa. Si dixerit pes, quoniam non ſum manus, non ſum de corpore, num ideo non eſt de corpore?* Id verò, quod nos potiſſimum hiſce in verbis ad profectum noſtrum conſiderare poſſumus eſt, quòd ſicut caput pars hominis nobilior, ventrem, tametſi is ſe longè ignobilior exiſtat, æſtimare & amare non omittit, quia ad individui conſervationem membrum eſt maximè neceſſarium; ita Princeps quoque ſubditum ſuum contemnere non debet, vel deſpicere, quia hic ſimul cum Principe unum idemque Reipublicæ corpus conſtituit; Et quemadmodum Sanctus Paulus dicit: *Non*

Ibid. v. 21.

poteſt oculus dicere manui, opera tua non indigeo, aut iterum caput pedibus, non eſtis mihi neceſſarii, ſed multò magis, quæ videntur membra corporis inferiora eſſe, his honorem abundantiorem circumdamus. Agricolæ qui coram colunt, nobiſque panem, vinum & cunctos alios fructus quibus ſuſtentamur, miniſtrant, partes ſunt Reipublicæ ignobiliores, nec tamen ideò minùs à nobis diligendi ſunt, eò quòd nobis ad commodum noſtrum utiliores, magiſque neceſſarii exiſtunt: *Portant pondus diei & æſtus.*

Proximis bona communicare debemus.

12 Omnia membra in corpore humano ſibi mutuò bona & officia ſua communicant; Stomachus enim cibum concoquit & digerit non ſolùm ſibi, ſed toti corpori; Oculus ſimiliter non tam pro ſui delectatione quaquaverſum reſpicit, quàm ad commune totius corporis beneficium, dum pedibus lucernæ & ducis loco inſervit, ne aliquod incurrant lapſus, aut ceſpitationis periculum, capiti ne ad poſtem, vel murum impingat, manibus quoque ut operari congruè valeant, & ſic per alias corporis partes diſcurrere licet; eodem prorſus modo charitas poſtulat, ut proximus bona noſtra tam ſpiritualia, quàm corporalia communicemus; in benè namque ordinata Republica unus ſemper alterius ope & auxilio indiget. Principi neceſſum eſt habere ſubditos, hi verò opus habent aliquo qui illos regat & protegat. Miles neceſſarius eſt ad Reipublicæ defenſionem, Agricola ad terræ culturam, ſacerdos ad animæ ſalutem, & ut pro ſæcularibus Deum roget, ſæculares quoque neceſſarii ſunt, ut eleemoſynas pauperibus ſubminiſtrent, pauperes denique ut cœlum nobis aperiant.

1. Cor. 12. v. 26. Chryſoſt. h. 31. ibid. Compati.

13 *Si quid patitur unum membrum*, ait Paulus loco eadem Epiſtola, *compatiuntur omnia membra.* Ubi Chryſoſtomus ita ſcribit: *Calcaneo ſæpè infixa ſpina totum corpus ſentit, & ſollicitum eſt, & deorſum flectitur, manus attrahunt, incurvatur caput, videns oculi cum magna ſollicitudine, pro invicem ſollicita ſunt membra;* Dum una pars corporis infirmatur, omnes aliæ concurrunt ad cooperandum pro ſanitate illius recuperanda, omnes illi compatiuntur; pedes qui ambulationi aſſueti ſunt, quieſcunt: Stomachus ſtrictam obſervat diætam, fauces bolos deglutiunt amaros, valdèque mortificantur &c. Et ideò quando Salvator noſter La-

Jo. 11. v. 36.

zari mortem adeò amarè deflebat: *Turbavit ſemetipſum; infremuit ſpiritu*, omnes circumſtantes hanc ex ejus compaſſione inferebant conſequentiam, in qua minimè decipiebantur, dicentes: *Ecce quomodo amabat eum.* Compaſſio enim & opportunum proximis noſtris infirmis allatum ſubſidium, veriſſimum eſt charitatis ſignaculum.

S. L. Juſtin. de lig. vit. c. 17. Nullum deſpicere.

14 Sanctus Laurentius Juſtinianus ait: *Sicut membra infirmiora abundantius honorantur; ſic & nos non debemus deſpicere eos, qui infirmi videntur. Inſtruimur quoque in hoc, quòd ſi quid patitur unum membrum, compatiuntur omnia membra, ſive ſi glorietur unum membrum, congaudent cætera; ſi fideles debent gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus.* Nequaquam in membris noſtris illa cernitur monſtruoſitas, ut videlicet capite dolente ſtomachus diætam à Medico præſcriptam ſervare recuſet, dicatque: Quid mihi cum capite intereſt, ſit caput pro ſeipſo ſollicitum, nolo enim ejus cauſa pati inediam; Et tamen hæc deordinatio in multis fidelibus quotidiè videtur, & practicatur, verumtamen in illis dumtaxat, in quibus exhauſta eſt vera erga proximos charitas, atque dilectio, hi enim ſunt qui aliqua pro proximorum ſalute ſubire incommoda, aut diſpendia recuſant, ut ſalutem ſive corporalem, ſive ſpiritualem eorum procurent. Id quod Chryſoſt. eiſdem graviter in faciem exprobrat, dum ait: *Cum videris aliquem egentem curatione vel corporis, vel animæ, ne dicite apud te ipſum quare ille & ille eum non curaverunt, ſed à morte libera: ſi inveneris aurum jacens, non dicis apud teipſum; quare ille & ille non ſuſtulerunt, ſed feſtinas ante alios rapere; itidem & de fratribus collapſis cogita, putaque te theſaurum inveniſſe.*

Chryſ. ut. 5. ad v. Judæos. Iis ſubveniendum.

S. L. Juſt. ib. Non invidere.

15 S. Laurentius Juſtinianus aptè ad propoſitum noſtrum his verbis ſcribit: *Docemur proximum ſicut nos ipſos diligere, exemplo amoris membrorum corporis humani; Primo in hoc quòd unum membrum non invidet alii membro, licèt non habeat idem officium, non omnia namque eumdem actum habent membra, nec tamen ſibi invicem invident; ſic nec debet aliquis invidere proximo ſuo, habenti gratiam, quam ipſe non habet.* Pes numquam lamentatur quòd non ſit pars æquè principalis, ac eſt cor, vel cerebrum; neque hæ partes ex eo quòd nobiliores in corpore, & primaria illius membra exiſtant, ignobiliora aſpernantur; Digitus brachio non invidet, nec capillus ſuoti: *Si totum corpus oculus, ubi auditus? ſi totum auditus, ubi odoratus? nunc autem poſuit Deus membra, unum quodque eorum in corpore ſicut voluit, quod ſi eſſent omnia unum membrum, ubi corpus?* Voluit Deus unum naſci Principem, alterum verò ſubditum eſſe voluit, nec tamen propterea hic Principi ſuam dignitatem invidere, nec Princeps ſubditi & vaſſalli ſui infimam conditionem deſpicere debet: *Quoniam ſumus invicem membra.* Pes non lamentatur de eo quòd ſemper lutum & ſordes terere debeat, caput verò pileo caſtorino contegatur, aut quòd oculus à minimo etiam pulveris atomo curioſiſſimè cuſtodiatur ipſe totus terræ luto & ſpurcitiebus aliis inſordeſcere ſemper debeat, ita quoque agricola; aut ruſticus dolere non debet de eo quòd alius in dominii excellentia & poteſtate conſtitutus ſibi & aliis imperio ſupereminent, quia *Poſuit Deus unumquodque eorum in corpore ſicut voluit.*

S. L. Juſt. ib. Bona communicare.

16 S. Laur. Juſtin. eamdem membrorum alluſionem proſequens, aliam quamdam conſiderationem his verbis adducit: *In hoc etiam docemur, quod unum membrum non ſibi appropriat aliquod officium, ſed omnibus illud communicat gratis: ſic & nos, nam multi unum corpus ſumus in Chriſto, ſinguli autem alter alterius membra.* Eamdem quoque obſervationem habet S. Thomas de Villanova, dum ait: *Membra ad invicem ſerviunt, nam oculus non videt pro ſe ſolo, ſed pro toto corpore; auris non ſibi ſoli audit, nec pes ſibi ſoli ambulat, ſed toti corpori;* eodem modo ut debito reciprocæ dilectionis, quo obſtringimur, perfectè ſatisfaciamus bona noſtra tam ſpiritualia, quàm temporalia in beneficium commune totius communitatis in qua vivimus, communicare debemus; Ad quod efficaciùs perſuadendum, idem S. Laurentius per eamdem corporis ſimilitudinem aliud quoddam motivum his verbis adducit: *Eodem modo provocamur, cum videmus quod cibum quem os recipit, aliis membris communicat, ita & fideles facere debent.*

S. Th. Villan. conc. de fund.

S. L. Juſt. ib.

1. Cor. 12. 25. Nullam ſimultatem ſumere.

17 *Non ſit ſchiſma in vobis;* Etenim naturæ dictamini adverſatur, quòd una pars corporis alteram offendat; quin potiùs *In idipſum & pro invicem ſollicita ſunt membra;* idque ad ſummam confuſionem noſtram, dum inter nos continuæ verſantur rixæ & diſſenſiones, & *Frater cum fratre judicio contendit*, ſiquidem hæc eſt conditio membrorum unius corporis, quòd quando una pars corporis offenderetur ab alia, nequaquam de parte offendente vindictam ſumat, id quod S. Laurentius Juſtinianus optimè hiſce verbis notat: *Similiter cum unum membrum ab alio læditur non ſe vindicat, ſic debet eſſe inter fideles, nulli malum pro malo reddentes;* Sic enim Apoſtolus nos monet. Et iterùm *charitate fraternita-*

1. Cor. 6. v. 6.

S. L. Juſt. ib.

tis

Digitized by Google

Rom. 12. v. 10. & 14.

tis invicem diligentes; & paulò poſt : *Benedicite perſequentibus vos, & nolite maledicere.*

S. L. Juſt. ib. Pro ſalute proximi periculis nos exponere.

18 Alio quoque modo docemur (eſt hæc alia quædam ejuſdem S. Laurentii conſideratio:) *Quia ſicut unum membrum læſioni ſe expenit pro alio, ſic & nos agere debemus, imitantes Dominum Jeſum Chriſtum, qui paſſioni ſe expoſuit, ictum quem genus humanum meruerat, ſuper ſe excipiens.* In caſu quo ictus gladii capiti intentatur, brachium ictum ſubitò avertit, tametſi etiam ſe lædendum, imò nonnumquam amputandum eſſe timeri poſſit, eò quòd partem nobiliorem magiſque principalem ſalvare intendat; hæc eſt vera dilectio, quando nos ipſos pro alterius ſalute tuenda periculis etiam mortalibus ultrò citròque exponimus: *Majorem charitatem nemo habet, quàm ut animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis.*

19 Idem ſæpè citatus Juſtin ait: *Datur inſuper exemplum iſtud, quia unum membrum reputat ſibi fieri, quòd fit alteri, ſive bonum, ſive malum; ſic nos quod aliis irrogatur, nobis fieri exiſtimare debemus, unde ipſe Dominus Jeſus, Eccleſiæ caput dicit; Quod uni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis.*

Charitatis motivum.

20 Dicere inſuper poſſumus, quòd ſicut totum corpus, & omnia membra illius uno eodemque cibo ſuſtentantur, ita quoque Deus omnibus tam Principibus, quàm ſubditis de eodem pane, iiſdem fructibus & annona reliqua eadem æqualiter proſpexit, maximè ſi de alimentis ſpiritualibus verbi Dei, ſacramentorum, aliorumque ſimilium ſermo nobis ſit. Hoc fortè Apoſtolus dicere voluit, dum ait: *Quoniam unus panis, unum corpus multis ſumus, omnes qui de uno participamus*; Efficacem hanc fraternæ charitatis rationem S. Thomas de Villanova nobis aſſignavit, dum ait: *Quia unum panem comedimus, ad unum ſacramentum altaris accedimus, ideò enim hoc ſacramentum convivium dicitur, quia ſacramentum eſt unitatis & pacis in concordiam odentium inſtitutum. Omnes qui credebant, erant pariter* (ita de primis fidelibus in Actis Apoſtolorum legitur) *& habebant omnia communia; multitudinis credentium erat cor unum & anima una.* Et ideò ut inquit S. Lucas: *Erant perſeverantes in communicatione fractionis panis*; Unde & menſa panis Euchariſtici communio vulgari nomine appellatur, quia ſimul in amore & charitate unit & commiſcet. Unde S. Cyprianus ait: *Quibus unus eſt panis, unum eſt corpus, & omnium unum cor & anima una.*

1. Cor. 10 17.

S. Th. Villan. elc. de ſeed.

Act. 2. v. 44.

Act. 4. v. 32.

c. 4. v. 32.

S. Cypr. ſer. de Cœna Dom.

DISCURSUS VI.

ARGUMENTUM.

Ex Cœlo Empyreo, viſione Pacis; ex diſpoſitione Elementorum; Item ex unius dumtaxat viri formatione, atque ex illius coſta fabricata unica ſolùm muliere, necnon ex unica tantùm à diluvio præſervata familia Noetica, ſollicitudo Dei, qua unionem inter nos procurare voluit, conſideratur.

THEMA.

Ego mater pulchræ dilectionis. Eccleſ. 24. v. 24.

Deus in omnibus creaturis unionem conciliavit.

1 SApientia increata quæ in ædificio univerſi in cunctis operibus ſuis mirabiliter eluxit, mater appellatur à ſacro textu pulchræ dilectionis: *Ego mater pulchræ dilectionis*; quia qui ad fabricam mundi hujus vaſtiſſimam, & longè magis ad microcoſmum, ſeu parvum mundum, id eſt, hominem attentè reflectit, cognoſcet utique, quòd in nullam rem omne ſtudium ſuum magis intendit, quàm in conciliandam in omnibus creaturis unionem, atque concordiam.

In cœlo Empyreo.

2 *In principio creavit Deus cœlum.* Primum opus, quod è ſupremi illius artificis manibus egreſſum eſt, cœlum Empyreum fuit, habitatio utique homini velut Paradiſus quidam deliciarum, deſtinata, ſiquidem Deus ante creaturam Empyreum ab æterno beatus fuit: Unde electis in Judicio finali dicetur: *Poſſidete paratum vobis regnum à conſtitutione mundi.* Advertendum eſt autem propter quæ merita, aut bona opera electi hoc paratum illius cœlum Empyreum ſint poſſeſſuri; nimirum quia ſe dum in hac mortali carne vixerunt in charitate & proximorum dilectione, ſive in miſericordiæ operibus ſtrenuè exercuerunt, ſiquidem immediatè Judex ſupremus ſubjunget dicens: *Eſurivi enim & dediſtis mihi manducare: ſitivi &c.* Et ideò Euthymius verba illa Salvatoris: *In hoc cognoſcent omnes, quòd diſcipuli mei eritis, ſi dilectionem habueritis ad invicem*, conſiderans ſubjungit: *Hujus autem optima pars eſt pauperum amor, & erga proximum miſericordia, & compaſſio, juxta Gregorium Theologum.*

Matt. 25. 34.

E uth.

Pax & concordia.

Prov. 9. v. 1.

3 Cœlum iſtud, quòd inter omnes totius mundi fabricas quas Divinus Architectus unquam delineavit, pulcherrimum eſt (*ſapientia ædificavit ſibi domum*:) Hoc inquam idem ille architectus nomine Hieroſolymæ cœleſtis appellari voluit: *Urbs beata Jeruſalem, dicta pacis viſio*; ſub quonam id myſterio factum eſſe exiſtimas? S. Thomas de Villanova ait: *O pax, ò unitas admirabilis illius ſanctiſſimæ civitatis! O prodigium! O miraculum grande, ut in tanta multitudine, & tam varia differentium perſonarum, Angelorum & hominum, nulla ſit omnino diſcrepantia voluntatum, neque tantillum unus diſcordet ab altero, ſed quod unus vult, velint omnes:* Porrò pacem iſtam Lucifer Angelorum Pulcherrimus turbare tentavit: *Factum eſt prælium magnum in cœlo*, at verò confeſtim: *Projectus eſt draco ille*, qui gloriæ & ſublimitati Altiſſimi invidens, eidem par & ſimilis eſſe voluit: *Ero ſimilis Altiſſimo*, non intelligens qualis & quanta beatæ illius civitatis charitas & amor eſſet, de qua S. Laurentius Juſtinianus ita ſcribit: *Tanta vis in illa cœleſti pace illos ſatiat, ut quod in ſe quiſque non accipit, hoc ſe accepiſſe in altero exultet.* Et quis eſt qui neſciat Naturam eo fine creatam eſſe, ut ſuis nobis obſequiis benèfaceret, adeòque ſupremos illos Spiritus ad cuſtodiam & ſervitium noſtrum creatos eſſe? nec tamen quicquam contradicere: Unde idem Juſtinianus ait: *Sollicitudo quoque Angelica cuſtodia nos provocat ad amandum proximum: non eſt ab homine deſpiciendus homo, qui adeò Angelis charus eſt.*

S. Th. Villan. conc. de ſeed.

Apoc. 12. v. 9

S. L. Juſt. de lig. vit. c. 7.

Cap. 15.

Proſecutio.

4 Chriſtus Salvator noſter apud S. Lucam, dum de æterna remuneratione illis, qui fideles ſe erga Deum ſervos eſſe probarunt, exhibenda ageret, hæc in verba prorupit: *Beatus ille ſervus, quem cùm venerit Dominus, invenerit ita facientem; verè dico vobis, ſuper omnia, quæ poſſidet, conſtituet illum*; Verùm dicat fortaſſe aliquis, quid igitur aliis dandum ſupererit, quando omnia quæ Deus poſſidet, uni attribuuntur? Numquid diſſenſionem aliquam cauſabit, quòd immenſi illius Regni poſſeſſio & inveſtitura uni ſoli attribuatur? Nequaquam: Hæc enim inter mundi bona & bona cœli intercedit differentia, quòd illa pluribus in poſſeſſionem data diminuantur; hæc verò tantò magis creſcunt, & augentur, quantò major eſt poſſeſſorum numerus. Adhæc ut Euſebius Gallicanus inquit; *Tanta ibi concordia erit, ut unuſquiſque quaſi major veneretur ab omnibus, & quaſi minor veneretur omnes.*

Luc. 12. v. 43.

Euſ. Gall. h. 2. in nat. cont.

Cur Deus ſecunda diei non benedixerit.

Gen. 1. v. 8.

5 Verum enim verò ſi à ſupremo illo Cœli Empyrei palatio deorſum in terram deſcendamus, inveniemus in libro Geneſeos, quòd Deus in mundi hujus creatione ſecundæ diei minimè benedixerit, quòd meritò in admirationem unumquemque rapit, ſiquidem in iſto temporis ſpatio firmamentum factum fuiſſe conſtat; quidnam autem Dei benedictionem magis merebatur, quàm opus illud adeò inſigne, de quo in Cantico trium puerorum dicitur: *Benedictus es Domine in firmamento cœli!* Verumtamen S. Hieronymus aptam propoſito noſtro hujus rationem reddit, dum conſiderat, quòd eodem tempore, quo Deus firmamentum extendit, de diviſione pariter egerit: *Dividat aquas ab aquis*: inſuper etiam quia dies ille ſecundus erat, ideò primus fuit qui ab unitate receſſit: *Quia non poterat ſecundus dies, qui numerum facit, qui ab unione dividit, Dei ſententia comprobari.*

Dan. 3. v. 56. S. Hier. in c. 1. Aggæi.

Homo creatus, ut cum proximo concordet.

6 Prætereà ſi in Elementorum productione originem & compoſitionem illorum attentè conſideraveritis omnia illa inter ſe contraria eſſe invenietis; Terra enim opponitur aquæ, aqua igni, ignis aeri, & tamen Creator omnia illa in tali ordine collocavit, ut in beneficium totius univerſi ſtabilem inter ſe pacem ſervent & concordiam, mundumque non ſolùm non turbent, ſed etiam firmiter ſtabiliant; Diſpoſuit enim ut quodlibet elementum qualitate aliqua præditum eſſet, quæ elemento vicino conformis eſſet; ſic enim terram, quæ aquæ vicina exiſtit, ſiccam voluit eſſe & frigidam; Aquam frigidam & humidam, aerem humidum & calidum, ignem denique ſiccum & calidum; Eſt quoque inſuper advertendum, quòd ad majorem univerſi concordiam ejuſque conſer-

vatio-

vationem, ſingulorum elementorum adeò inter ſe contemperavit qualitates, ut illud quod in agendo valdè eſt potens, in reſiſtendo admodum debile eſſe voluerit; & è contra hoc quod ad faciendam reſiſtentiam forte eſt, debile eſſe voluerit in operando; id quod in igne manifeſtè videtur, qui cùm in comburendo adeò ſit activus & efficax, in reſiſtendo tamen aquæ illam abſorbenti tantam vim nentiquam habet, idque Deus per ſuam infallibilem providentiam ſapienter ita ordinavit, quia ſi ignis in operando & reſiſtendo æquè potens eſſet, jam dudum mundus ab eo incineratus fuiſſet: ex altera verò parte terra vix ullam ad operandum vim habet, ſed magnam ad reſiſtendum, ſiquidem & ignis, & aqua, & aer ad eam in ſubſtantia mutandam, ſicut mutatur aer in ignem & ignis in aerem, haud quaquam ſufficiunt. Ad hæc quis non videt, qualiter hæc elementa non obſtante hac contrarietate, pro mixtorum compoſitione inter ſe concorditer ad invicem uniantur & conveniant, ſiquidem opera illorum quicquid in natura bonum & pulchrum eſt, producitur. Enim verò ſi interroges, cur Deus non eo modo elementa creaverit, ut ſemper inter ſe concordia, & benè unita conſiſterent; tunc enim tot tempeſtates, terræ motus, & alia ſimilia funeſta infortunia nequaquà accideren. Reſpondetur Deum nequaquam motivum dare voluiſſe hominibus, ut aliquam elementis Divinitatem ineſſe crederent, ideòque diſpoſuiſſe, ut ſemper inter ſe in continua pugna & prælio mutuo conſiſterent, neque alia ratione inter ſe unita eſſent quàm pro universali beneficio mundi: Unde Chryſoſt. ait: *Elementa ſibi invicem ſunt infeſta, ut omnes ſciamus, quòd quæ bello impetunt & impetuntur, Dii eſſe non poſſunt.* Ac proindè quænam eſt iſta hominis erubeſcenda confuſio quòd ſciens creaturas inſenſatas ex propria natura ad invicem diſcordes, & contrariis inter ſe qualitatibus imbutas nihilominus pro pace & conſervatione univerſi inter ſe uniti & concordati, ipſe tamen ſolus cum proximo diſcordet, & contra finè ob quem creatus fuit, contentioſus exiſtat?

Chryſoſt.

7 Moyſes in Geneſi, hoc eſt, in hiſtoria Creationis mundi refert Creatorem de rebus à ſe creatis dixiſſe: *Vidit Deus cuncta, quæ fecerat & erant valdè bona*; cùm tamen paulò ante in aliarum ſubſtantiarum productione dixiſſet: *Vidit Deus quod eſſet bonum*: cur obſecro in approbatione cunctarum creaturarum ſimul ſumptarum dixit: *Et erant valdè bona.* S. Hieron. aptè ad hoc reſpondet: *Omne ſecundùm Philoſophos tantùm habet bonitatis, quantum habet anitatis, propterea in exordio mundi vidit Deus cuncta, quæ fecerat, & erant valdè bona.*

Gen. 1. v. 31. — Gen 1. v. 10, &c. — S. Hieron. in reg. Monac. ad Paul. & Euſt.

8 Idem facer Chroniſta de eadem mundi creatione tractans, de Creatore noſtro dicit, quòd *Requievit die ſeptimo.* Ubi quærendum meritò venit, cur in aliorum ſex dierum præcedentium decurſu numquam quieviſſe legatur, in quibus nimirum jam eſſe ſuum Cœlo Empyreo, firmamento, ſtellis, Soli, arboribus, animalibus terreſtribus, aquaticis & volatilibus, totque multiplicibus aliis creaturis impertitus fuerat? Neque enim ulla ratione credendum eſt, Deum ex præcedentium creaturarum productione fatigatum quieviſſe, quia ſolo *Verbo Domini cœli firmati ſunt.* Myſterium igitur in eo conſiſtit, quia jam alteri cuidam mundo licèt minori, qualis homo eſt, qui Microcoſmus dicitur quem ad quietem creaverat, eſſe ſuum donaverat, atque ideò ſe una cum homine quietem ſuam inveniſſe demonſtrare voluit; Unde S. Anſelm. ait: *Cur enim diceret poſt illam diem in qua homo creatus eſt, ſequenti die requievit, niſi per hoc vellet innuere, quoniam illam, poſt cujus creationem quievit, ad quietem fecit?* Et ideò ſancta mater Eccleſia homini ex hac vita, quæ continuum & laborioſiſſimum bellum quoddam eſt, *Militia eſt vita hominis ſuper terram*, exeunti pacem & quietem annuntiat, dicens: *Requiem æternam &c.*

Gen. 2. v. 2. Homo ad quietem æternam creatus. — S. Anſ. in c. 4. Rom. — Job 7. v. 1.

9 Advertendum præterea eſt quòd natura aliis animalibus de armis quibus defenſivè & offenſivè uti poſſent, proſpexerit; alteri etenim cornua dedit, ut Tauro, aliis ungues, ut Leonibus; aliis feroces dentes, ut Apro; aliis venenum concreavit, prouti ſerpentibus, & tamen tametſi omnibus hiſce armis tum ad ſe defendendum, tum ad offendendum alia proviſa ſint, inter ſe mutuò tamen intra eamdem ſpeciem ſummam pacem conſervant; & ſolus homo natus inermis, ad quietem creatus, atque ad pacis viſionem tamquam finem ſuum ultimum deſtinatus, rixas ſuſcitat, atque diſcordias, nec aliud meditatur, quàm ut diſtricto gladio charitatem rumpat, atque concordiam, quam communis rerum omnium Creator generi humano potiùs quàm aliis creaturis molitus fuit tot modis & argumentis inſerere.

Inermis creatus, ut charitatem foveat.

10 Naturam Angelorum in tres Hierarchias, eaſque in novem choros diviſas diſtinctam, Deus totam quoad omnia individua naturæ illius ſimul creavit, tametſi hæc numerum quaſi infinitum conſtituant, ſiquidem Angeli infimi chori in pari cum omnibus animabus hactenus creatis, & deinceps in finem uſque ſæculorum creandis numero creati fuiſſe probabiliter exiſtimantur, quia ſinguli horum Angelorum cuilibet animæ humanæ in cuſtodes aſſignantur; cur igitur idem ille Creator Deus, de quo aliud dici nequit, quàm quòd *Omnia in ſapientia feciſti*, cur inquam etiam omnes homines non ſimul ut Angelos, ſed ex iis unum tantùm Adamum ſcilicet, creare voluit? cùm tamen non minor ſit neceſſitas populoſæ multitudinis in humana progenie, quàm in natura Angelica, cùm de homine Pſalmiſta dicat: *Omnia ſubjeciſti ſub pedibus ejus, oves & boves univerſas, inſuper & pecora campi, volucres cœli & piſces maris.* Et quidem dum hæc animalia crearet, non unum ſolum, ſed multa intra unam ſpeciem creavit, ſic enim multis leonibus, multis aquilis, multis balænis ſimul eſſe ſuum dedit, arbores quoque plures intra eamdem ſpeciem progerminare voluit, at verò dum ad hominem creandum devenit, de uno ſolo dicit: *Faciamus hominem*; quænam fuit hæc humanæ ſpeciei per tot ſæcula continuata ſollicitudo, priuſquàm humanam generationem ſuper terram propagaret? Præterea cur unicam duntaxat mulierem primitus produxit, cùm tamen ſi plures produxiſſet, eaſque primo homini ſociaſſet, ab eoque fœcundaſſet, humanum genus citiùs ſuper terram creſcere, multiplicari, & propagari potuiſſet. Imò S. Petrus Damianus in Capite cujus hic eſt titulus: *Cur Deus in principio unum ſolummodo creaverit hominem*, ulteriùs inquirit, cur Deus unicam duntaxat mulierem formando, eamdem inſuper ex latere & coſta viri formavit, ac ſi inopiam pateretur materiæ, è qua illa creanda erat: *Ex quo nimirum tamquam deeſſet materia figulo, muliebrem quoque ſexum voluit propagare*, cur illam non ex creta vel luto, unde Adamum plaſmaverat, ſed ex coſta formavit? Videor mihi Deum audire hunc in modum reſpondentem; Parum referi quòd terra priuſquam popularetur & incoleretur ab hominibus, ſolitudinis & deſerti inſtar deſolata pèrmanſerit, hoc enim quòd mihi vel maximè curæ fuit, in eo præcipuè conſiſtit, ut humanæ propagini amorem & dilectionem fraternam inſererem, omneſque homines inter ſe pacificè & tranquillè vitam agerent, idque tunc vel maximè me aſſecuturum eſſe judicavi, ſi efficerem ut omnes ab uno patre, eademque matre deſcendentes ſeſe mutuò eorumdem parentum filios, & conſequenter fratres eſſe agnoſcerent: *Ut charitatem hominibus commendaret*, inquit citatus Petrus Damianus, *& in fraterni amoris eos unitati conſtringeret, quatenus propriæ origini congruentes, nequaquam diverſi reſilirent mente, qui unum præbarentur ex corpore.*

Ab uno ſumus patre geniti, ut mutuus ſit amor. — Pſ. 8. v. 8. — Gen 1. 26. — S. P. Dam. opuſ. de perfec. ſ. c. 3. — S. P. Dam.

11 S. Auguſt. lib. 12. De Civitate Dei ſimiliter rationē reddit, cur Deus innumeras Angelicæ naturæ ſpecies produxerit, maximè in ſententia Doctoris Angelici qui omnes Spirit. Angelicos ſpecie inter ſe diſcrepare docet, animalia quoque in copioſo numero, ſpecierumque varietate crearit, cùm tamen ex hominibus unicum crearit hominem: *Unum*, inquit, *ac ſingulum creavit, non utique ſolùm ſine humana ſocietate deſerendum, ſed ut eo modo vehementius ei commendaretur ipſius ſocietatis unitas, vinculumque concordiæ, ſi non tantum inter ſe naturæ ſimilitudine, verùm etiam cognationis affectu homines necterentur, quando nec ipſam quidem fœminam copulandam viro ſicut ipſum creare illi placuit, ſed ex ipſo, ut omne ex homine uno diffunderetur genus humanum.* Alibi quoque, ubi de bono conjugali idem ſanctus Doctor tractat, quaſi eodem ſtylo ita ſcribit: *Ex uno Deus voluit omnes homines condere, ut in ſua ſocietate non ſola ſimilitudine generis, ſed etiam cognationis vinculo tenerentur.* Si enim homines, ſicut Angeli, omnes ſimul & ſemel creati fuiſſent, vel unus independenter ab alio, dilectio, quam generatio & cognatio ejuſdem ſanguinis inſinuare ſolet, ipſis adeò firmiter minimè impreſſa fuiſſet, nunc autem homo alium hominem generando, eidem amorem pariter infundit per viam ſimilitudinis & propagationis naturalis. Similiter Theodoretus ait: *voluit Deus ex uno viro & ex una muliere ſub-*

S. Aug. c. 21. Pro Civit. — S. Aug. de bono conj. cap. 1. — Theod. q. 1. in Gen.

ſiſtere

Digitized by Google

ſiſtere univerſalitatem hominum, ut in concordiam convenirent, tamquam ex una radice florentes. S. Laurent. Juſtinianus quoque hanc eamdem rationem notavit, dum ait: *Propterea Deus voluit unicum hominem primò formare, ex quo omnes procederent, ut tamquam fratres ſe amarent, non ſic legitur factum eſſe in Angelis, vel in brutis.*

S. L. Juſt. c. 1. de ag. vit.

Paucas animas Deus in arca ſervavit ob unitatem

12 Hujuſce unionis & concordiæ, quam Deus generi humano imprimere voluit, non minus argumentum eſt, quod in diluvio diſpoſuit; Divina namque juſtitia ſceleribus noſtris exaſperata, totum mondum aquis ſubmergere decrevit, attamen quia veriſſimum ſemper eſt illud: *Cum iratus fueris, miſericordiæ recordaberis*, aliquam ſaltem propaginis noſtræ ſcintillam in vita reſervare voluit, ut eamdem poſt conſummatum hocce ſupplicium de novo ſuper terram propagaret, ſe proindè Noe ad hunc effectum arcam fabricare præcepit, ut in ea omnium includerentur animalium ſpecies, & cum iis pauculi dumtaxat homines: *Cum fabricaretur arca, in qua pauci, id eſt, octo animæ ſalvæ factæ ſunt.* Et unde homines illos, vel ex qua partes mundi ſelectos fuiſſe exiſtimatis? num fortè homines in arca ſalvatos, ea quatuor mundi partibus, Aſia nimirum, Africa, Europa & Americæ collectos fuiſſe creditis? Minimè gentium, ſed ex unica dumtaxat familia, Noetica videlicet, illos Deus præſervari præcepit; Cur ita? Dicetis fortaſſe illam utpotè nullius ſibi culpæ conſciam hoc favore à Deo fuiſſe privilegiatam, quia in omnibus aliis: *Omnis caro corruperat viam ſuam*; hoc tamen nequaquam poteſt ſubſiſtere, quia etiam in domo Noe, unus reprobus erat, iſque à Deo & patre ſuo maledictus, Cham videlicet; Verum igitur Divini hujus propoſiti & favoris myſterium melius nobis à docto quodam Expoſitore antiquo hiſce verbis declaratur: *Deus noluit plures in arca ſervari propter majorem nexum unitatis generationis ſequentium.* Sicut enim in exordio mundi, in hujus naturæ noſtræ creatione, Deus unico tantùm viro, & unicæ mulieri primum eſſe dare voluit, ut omnes illorum poſteri veluti ab uno eodemque ſtipite nati, ſeſe mutuò tamquam fratres diligerent: ita quoque nunc naturam humanam ab hiſce generationis noſtræ ſcintillis de novo per totum univerſum dilatare volens, patrem & matrem, filios & fratres ſibi reſervare voluit, ut deinceps omnes eorum poſteri ſeſe per dilectionem fraternam concorditer amarent: Unde Chryſologus ait: *Una in arca clauditur totius ſæculi partum, ut ſocietatis amor timorem ſervitutis auferret, & conſervaretur amore communi, quod fuerat labore communi ſervatum.*

1. Petr. 3. v. 20.

S. Th. ibid.

Chryſol. ſer. 147.

DISCURSUS VII.

ARGUMENTUM.

Per quorumdam veteris Teſtamenti rituum, & ſcripturarum ponderationem conſideratur, quantum Deus mutuam inter nos concordiam amaverit, oderitque diſſenſiones.

THEMA.

Pacem habete, & Deum pacis & dilectionis erit vobiſcum. 2. Cor. 13. v. 11.

S. Th. in 2. Cor. 13. Deus pacis Doctor.

1 DOctor Angelicus Apoſtolum in hiſce aſſumpti thematis verbis ad uſum Gentilium alludere voluiſſe exiſtimat, qui Deos ſuos à donis, quæ ab iiſdem recipiebant, denominare conſueverant, ita ut à pace, qua ſe nomine illo mediante frui & gaudere credebant, illud ipſum Deum pacis communi nomine & titulo appellabant: *Ex dono pacis denominabant Deum pacis, ex dono ſalutis, Deum ſalutis; Huic vocabulo alludens Paulus dicit: Deus pacis, non quòd Pax ſit unus Deus, ſicut illi dicebant, ſed ideò Chriſtus dicitur Deus pacis, quia eſt dator pacis & amator.*

1. Cor. 14. 11.

Hæc ſemper amavit. & perturbatores punivit.

2 Enim verò ſi per Teſtamentum vetus nonnihil diſcurrere placuerit, utique quantoperè Deus pacem adamaverit, quantaque cura & ſollicitudine eamdem procurare ſtuduerit, facilè invenietis. Et primò quidem conſtat, qualiter adversùs humanum genus peccatis illius ita poſcentibus ira excandeſcens, juſtitiæ ſuæ vindicativæ enſem in univerſali diluvii ſubmerſione ſtrinxerit; & tametſi innumerabiles animæ intra profundas illas aquarum voragines deſperatæ perirent, Spiritus Sanctus tamen alios ex illis ad noſtrum notitiam pervenire noluit, quàm ſolorum gigantum damnationem, qui ab aquis diluvii ad interminabiles pertranſierunt planctus & gemitus inferni: *Ubi eſt fletus & ſtridor dentium; Gigantes gemunt ſub aquis.* Equidem ſcimus quidem cauſã, quæ divinam iram, ad immittendum illis hoc tremendũ ſupplicium, vel maximè irritavit, fuiſſe, quia *Omnis caro corruperat viam ſuam*; ſed numquid hoc ſolum reprobationis illorum motivum Deo fuit? Nequaquam. Quid igitur inſuper illum ad hoc proritavit? Audite Baruch Prophetam id clarè ſatis enuntiantem: *Ibi fuerunt gigantes nominati*, inquit, *illi ſtatura magna ſcientes bellum, non hos elegit Dominus, neque viam diſciplinæ invenerunt, propterea perierunt*; quaſi diceret, ideò Cœlum eos odit, & primò in aquis, poſteà verò in igne infernali ſubmerſit, quia bellum non verò pacis diſciplinam ſciebant: Unde optimè nos Ambroſius monet dicens: *Meritò non elegit, quia prælium, non pacem ſciebant, & ideò tu pacem diſce, ut eligaris ab eo.* Verum quidem eſt quòd non ſolùm ſeditioſi & pacis turbatores, verùm etiam adulteri, fornicarii, imò & ebrii, ſuperbi, invidi, rapaces, & tot alii vitioſi prævaricatores ab illo rapaciſſimo diluvii torrente ad præcipitium Infernale tranſlati fuerint, verumtamen ſolùm eorum mentionem Deus fieri voluit, qui pacem turbant, ut quantum hi ſibi exoſi, & quantoperè ſupplicio digni ſint, per hoc nobis innuere.

Job. 26. v. 5.

Gen. 6. v. 12.

Baruch. 3. v. 26.

S. Ambr. l. de Cain & Abel c. 5.

Mirū quod homines odium & rancorem non deponant.

3 Ad hæc quia diluvii mentionem facere cœpimus, prætereunda nobis minimè eſt illa S. Auguſtini opinio, exiſtimantis, quòd toto illo tam longè ſpatio quo homines & animalia in arca dimorata fuerunt, nullus ibi ſanguis effuſa, nec carnes manducatæ fuerint, adeòque neceſſum eſt aſſerere feras inibi contentas, Leones videlicèt, Lupos, Tygrides, Elephantes, paleam & fœnum non verò carnes, aut ſanguinem voraſſe. Præterea qua ratione poſſibile eſt, quòd hæc tam ferocia animalia, alia manſuetiora agnos videlicet, & aliás minores volucres non devoraverint, ſed potiùs altiſſimam inter ſe pacem conſervarint? Chryſoſtomus id factum eſſe dicit; *Ut ſervaretur amore communi, quod fuerat communi labore ſervatum*; nimirum ferocitatem ſuam naturalem depoſuerunt, ut omnium viventium, quæ inibi velut quoddam totius naturæ ſeminarium recludebantur unionem, atque concordiam conſervarent; Ex quibus omnibus ita arguere licet; Quòd ſi Urſi, Leones, & Tygrides pro conſervanda pace quam Deus in arca ſervatam volebat, omni depoſita congenita ferocitate adeò cicurati ſunt, & ſanguinis carniumque loco fœnum & paleas, pabulum aliàs ipſis amarum & faſtidioſum comederunt; cur igitur homo à Deo creatus ad quietem, atque ad cœleſtis Jeroſolymæ viſionis pacis fruitionem ab eodem deſtinatus, cur inquam hic omnem rancorem & odium deponere, & pro obſervanda amoris & charitatis lege, quam Deus tanta cum ſollicitudine nobis impoſuit, bolos quantumvis amaros devorare non poterit?

Chryſ.

Proximi propter Deum diligendi. Matth. 18. 20.

4 Salvator noſter quondam dixit: *Ubi ſunt duo, vel tres congregati in nomine meo, ibi ſum in medio eorum*, utpotè qui titulo pacis inſignitur: *Ipſe eſt pax noſtra; Deus pacis & dilectionis.* Advertendum eſt autem unionem & congregationem iſtam in ejus nomine inſtituendam eſſe: *Congregati in nomine meo*; Intelligere namque nos voluit, quòd tametſi multi ſæpè ſeſe mutuò diligant, hæc tamen dilectio non ſemper oculum ſuum ad divinum ejus præceptum, ſed perſæpè ad commodum & intereſſe proprium, vel ad humanæ benevolentiæ motivum, vel ad cognati ſanguinis propinquitatem, imò ſæpè etiam ad motivum ſenſuale directum habet; nequaquam verò ita fieri debet, dicit Dominus, ſed potiùs, *ubi ſunt congregati in nomine meo, ibi ſum in medio eorum.* Verùm enim verò dices fortaſſe, ex quonam ſigno amorem hunc noſtrum à divino igne ſuccenſum eſſe colligere quis poterit? nimirum ſi pro amore Dei bolos quantùmvis amaros deglutiamus, ſi proximum propter Deum ſolummodò diligamus, licèt erga nos alioquin ingratum, licèt indignum, licèt vilem, licèt inimicum noſtrum, denique licèt contra noſtrum genium & naturalem inclinationem noſtram. Optimè D. Chryſoſtomus hac de re diſcurrit, dum ait: *Nam alius amat quia redamatur, alius quia honore afficitur, alius quia utilitati ſibi eſſe, aut foro hominem putat: Chriſti verò cauſa difficillimè quemquam invenies, qui amicum ut oportet, diligat, omnes ferè ſæcularium vinculorum nexu inter ſe vinciuntur.*

Chryſ. h. 61. in Matt.

Gen. 8. v. 2. Pacis ſymbola.

5 Quando altiſſimæ diluvii aquæ deficere cœperunt: *Prohibitæ ſunt pluviæ de cœlo*, Noe columbam deforis extra arcam emiſit; Circa quod factum duo mihi quærenda

renda occurrunt; Primò cur Noe, qui tot alias volucres intra arcam recluſas habebat, poſt emiſſum corvum, hac columba tantoperè à corvi deformitate & rapacitate aliena uti voluerit: ſecundò cur columba iſthæc inter tot arborum genera ſolius olivæ ramuſculum in ore ſuo deportarit? *Portans ramum olivæ virentibus foliis in ore ſuo.* S. Bruno in hac vaſta arcæ mole omnes totius mundi nationes & populos virtualiter recluſos fuiſſe dicit, quia ab octo illis hominibus tota humana progenies ſuper terram propagari debebat; Columbam autem dicit figuraſſe Spiritum Sanctum, qui hoc ſuæ olivæ ramo quem ore deferebat, quaſi tacitus omnes totius univerſi Provincias & regna monere voluiſſe videbatur, ut pacem & concordiam inter ſe mutuam omni ſtudio conſervarent, *quibus tunc in illa columba Spiritus Sanctus quodammodo loquebatur, & dicere videbatur, pacem habete, pacem tenete, pacem diligite, ſine qua nemo Deum videbit, & Deus pacis & dilectionis erit vobiſcum: pauci quidem eſtis, ſed res parva concordia creſcunt, magna verò diſcordia dilabuntur.* Oliva ſymbolum eſt pacis, & ideò hanc Deus tantoperè amavit, ut inter omnes alias arbores ſolam olivam in ſuo virore & vigore conſervarit; Corvus quidem ante columbam ex arca dimiſſus fuerat, & tamen hic ramum hunc minimè ſecum attulit, quia avis hæc rapax & ſanguinolenta eſt, & cadaveribus paſcitur, & ideò homines ſignificat contentioſos & diſcordes, cùm è contra columba avis pacifica & manſueta ſit, quæ proindè amorem & dilectionem fraternam mutuam repræſentat; & hæc quidem olivam non intra pedum ungues, ſed in ore ſuo attuliſſe dicitur: *In ore ſuo virentibus foliis;* idque non ſine peculiari myſterio factum eſt, quia ut S. Ambroſius notat: *In ore non fruſtra ramus videtur eſſe delatus, eo quod juſtus in ſermone ſuo habeat charitatem, maximè cum pacifica loquitur.* Quòd ſi enim pacis amicum ab homine contentioſo dignoſcere cupitis, advertere debetis, quonam modo quis loquatur de proximo ſuo; ſi enim in reſpondendo aſper, amarus, pungitivus, & elatus fuerit, non columba, ſed corvus erit. Oliva quoque in ore deferenda eſt, quia tunc nos proximos noſtros diligere probavimus, ſi illos pro majori ipſorum utilitate verbis charitativis, benignis & manſuetis correxerimus, ſi conſilia ipſi ſalutaria ſuggeſſerimus, ſi eos in afflictionibus conſolati fuerimus, & ubi opus fuerit, ea quæ ad ſalutem neceſſaria ſcire debent, edocuerimus, benèque ſemper & honorificè fuerimus locuti, denique ſi illis non ſolùm lingua & verbo, ſed etiam opere ipſo benefecerimus.

Gen. 8. v. 11. S. Bruno. hic. Eccl. 7.

S. Amb. de Arca c. 19

Deut. 33. v. 2. 16 In Deuteronomio dicitur: *Dominus de Sinai venit, & in dextera ejus ignea lex;* & tamen S. Joannes in Apocalypſi ſe in ore Dei gladium quemdam vidiſſe igneum dicit: *De ore ejus gladius utraque parte acutus exibat,* cùm tamen gladius manus, non verò lingua vibrari ſoleat; Enim verò in ore gladius fertur, quia lex per linguam promulgatur & docetur, & ideò docere nos voluit Spiritus Sanctus, quòd lex illa amoris: *Plenitudo legis eſt dilectio,* non ſolùm in manibus portanda, id eſt, operibus exercenda & adimplenda ſit, ſed etiam in ore & lingua: *Filioli non diligamus verbo neque lingua,* inquit S. Joannes, *ſed opere & veritate.*

Apoc. 1. v. 16. Charitas exercari debet opere, ore & lingua.

1. Jo. 3. v. 18. Fideles pacem diligit.

7 Verba quæ Archangelus Gabriel ad Beatiſſimam Virginem in Annuntiatione dixit, nimirum: *Regnabit in domo Jacob,* myſteriis plena ſunt; Etenim Archangelus Hebræorum Synagogam, cui Eccleſia ſucceſſit, Domum Jacob appellavit, ſed cur non potiùs domus Abrahæ qui primus omnium credentium Pater fuit: cur non domus Iſaac? aut cur domus David appellata non fuit? Cum enim Eccleſia ad omnes terræ populos uſque dilatanda fuerit, decens eſſe videbatur, ut potiùs domus Abrahæ appellaretur, utpotè cui dictum fuit: *In ſemine tuo benedicentur univerſæ cognationes terræ;* & tamen non ſine ratione domus Jacob dicta fuit, non verò Abrahæ, quia ab hoc multi deſcenderunt populi, qui multis inter ſe cruentis prælils dimicarunt, nec unquam pacem veram inter ſe habuerunt. Neque in domo Iſaac illum regnaturum eſſe dixit, quia in ejus domo Eſau præſcitus cum Jacob luctatus fuiſſe noſcitur; E contra verò tametſi Jacob duodecim filios habuerit, hi tamen inter ſe populum quemdam inſtituerunt adeò inter ſe unitum & concordem, ut tametſi is poſteà ſub Roboam in duos fuerit Reges diviſus, quorum unus in Samaria, alter verò in Jeruſalem regnavit; attamen is qui

Gen. 22. v. 3.

à Rege Jeruſalem diviſus eſt, progreſſu temporis à Deo derelictus in plures idololatriæ errores prolapſus fuit ſtetitque domus Jacob in Jeruſalem inconcuſſa, & indiviſa ſemper permanſit. Regnavit igitur Chriſtus in Jeruſalem, quæ pacis viſio dicitur: Unde dicitur: *Factus eſt in pace locus ejus, & habitatio ejus in Sion.* Porrò in Sion à Salomone templum, quod Eccleſiæ figura extitit, ædificatum fuit. In cujus typo advertendum eſt, quòd Deus ad illius fabricam erigendam Regem illum voluerit adhiberi, qui Salomonis, id eſt, Pacifici nomen ſortiebatur; Prætereà, quòd in machina quadam adeò vaſta valdè ſtupendum fuit, Spiritus Sanctus ſignanter notavit, quod *malleus & ſecuris, & omne ferramentum, non ſunt audita in domo, cum ædificaretur, hæc autem omnia in figura contingebant;* ſiquidem per hoc edocemur, quòd fideles, qui ſunt lapides vivi, è quibus Jeroſolyma cœleſtis, id eſt, Eccleſia ædificatur; *quæ conſtruitur vivis ex lapidibus,* nunquam ferrum, ſeu enſes & gladios tractare debeant, ſed potiùs ſatagere ut charitatem, pacem, & unionem mutuam fideliter diligant.

Pſ. 75. v. 3.

3. Reg. 6. v. 7.

8 Synagogam Deus ſuper duos fratres Moyſem & Aaron veluti lapides angulares & fundamentales erexit, ſicut etiam Eccleſia à Chriſto ſuper duos fratres Simonem & Andream, quos à principio veluti duos primos lapides elegit, fabricata fuit: *Ambulans Jeſus ſuper mare Galilææ, vidit duos fratres, Simonem, qui vocatur Petrus, & Andream fratrem ejus, & ait illis: Venite poſt me;* Ubi Author imperfecti ita ſcribit: *Super fraternitatem charitatis Eccleſiæ rectè poſuit fundamenta, ut ex radicibus charitatis exuberans quaſi humor aſcendat in ramos.*

Matth. 4. v. 18 & 19. Aut. Imp.

9 Chriſtus quoq; nos monet quid faciendum ſit priùſquàm ad ſacrificia offerenda nos accingamus: *Si offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quòd frater tuus habet aliquid adverſum te, vade priùs reconciliari fratri tuo, & tunc veniens, offeres munus tuum.* Ubi ſe continere Chryſoſt. non poteſt, quin exclamet: *O admirabilem benignitatem, atque ineffabilem erga homines amorem Dei, honorem ſuum deſpicit, dum in proximo charitatē requirit;* Deus etenim actus Religionis, Divini cultus & honoris ſui nihili æſtimat, ſi fiant cum præjudicio charitatis, dilectionis & concordiæ, quam à nobis vel maximè exigit. Unde dicitur: *Diligere proximum tamquam ſeipſum, majus eſt omnibus holocauſtomatibus & ſacrificiis.*

Reconciliatio neceſſaria. Matth. 5. v. 23.

Chryſ. h. 16. in Matth.

Lev. 19. v. 18. Nullū apud Deo gratum niſi ſit ex Charitate.

10 Sciendum eſt præterea quòd cuncta Deus ſacrificia olim ſale conſpergi præceperit: *Quicquid obtuleris, ſacrificii ſale condies:* Idque mandavit non pro meliori carnium illarum ſapore & condimento: (*Numquid manducabo carnes taurorum,*) ſed propter myſterium, ad denotandum videlicet, quòd nullum opus noſtrum illi acceptum ſit, niſi illud à corde & voluntate, dilectione & amore erga Deum & proximum accenſa proceſſerit; Sal etenim ex duobus elementis inter ſe contrariis aqua nimirum & igne, in noſtrum tamen commodum & obſequium ſimul unitis & concordibus componitur: *Habete in vobis ſal, & pacem habete inter vos.*

Marc. 9. v. 49.

11 Deus in veteri lege populo ſuo præcipiens, ut in memoriam magni illius beneficii, quo Deus illum à crudeli Pharaonis tyrannide exemptum libertati reſtituit, omnia ſua primogenita tam de hominibus, quàm de animalibus offerrent, hanc ſubnexuit exceptionem: *Primogenitum aſini mutabis ove.* Fieri nequit, quin ſummè admiremini, quòd animali iſtud cæteroquin patiens, promptèque onera noſtra portans, quo etiam ipſe Dei Filius ad equitandum uti voluit, cùm tamen illum alia jumenta, aut equos aſcendiſſe nullibi legatur, præterquàm quòd in ſua nativitate idem Dei Filius ab hoc animali potiùs quàm ab alio foveri & calefieri voluerit, quod inquam animal iſtud adeò expreſſis verbis ab immolatione excluſerit. Scio equidem quòd aliqui ideò id factum eſſe dixerint, quia aſinus animas illas præfigurat, quæ ad ambulandum in via Dei timore potiùs quàm amore moventur, quia aſinus non progreditur niſi fuſtibus & virga adactus. Alii verò tritum illud Proverbium: *Greſſus celerior aſini parum durat,* conſiderantes exiſtimarunt per aſinum illos præfigurari qui Dei ſervitium magno quidem cum fervore incipiunt, in eodem tamen poſteà minorè perſeverant; Ego verò, niſi fallor, veriorem illius cauſam hanc eſſe exiſtimo, quia pellis jumenti hujus tympanis, belli nimirum & militiæ inſtrumentis inſervit; Et ideò per hunc ritum Spiritus Sanctus indicare voluit, quòd Deus illos, qui vel in figura & umbra

Abhorret Deus pacis turbatores.

Exod. 13. 13.

quan-

Pſ. 67. v. 31.

quantumvis remota paci ſe opponunt, maximè exhorreſcat: *Diſſipa gentes, quæ bella volunt*; Imò inſuper notandum eſt, quòd Deus hanc aſini oblationem non cum tauro feroce, ſed cum miti, manſueta, & humili oviculа permutandam eſſe juſſerit: *Mutabis ove*.

Concordia vincit.

12 Apoſtoli eo præcipuè fine per mundum à Chriſto diſperſi fuere, ut mundum expugnarent, & vincerent; ſed quodnam auribus illorum ad eos ad hoc prælium animandos, tympanum adhibuit? *Hoc eſt præceptum meum, ut diligatis invicem, ſicut dilexi vos*: Audire Hugonem Cardinalem hac de re ita ſcribentem: *Dominus mittens Apoſtolos in exercitu contra Diabolum, in quo neceſſaria eſt concordia, ne unus prodat alium, & ut concorditer & unanimiter aggrediantur pugnam, tradidit eis præceptum dilectionis, quæ eſt mater concordiæ, & per conſequens victoriæ, quia omnis pugna unanimiter aggreſſa victoriam parit*. Voluit ut inter hoſce lupos ſicut oves irruerent: *Ecce ego mitto vos ſicut oves in medio luporum*. Unde idem Hugo ſubjungit. *Ideo Eccleſia dicitur terribilis, ut caſtrorum acies ordinata*.

Hug. Card. in Jo. 15. v. 12.

Matth. 10. 16.

Cur in ſacrificiis Deus repudiarit piſces.

13 Verùm enim verò ut ad ritus antiquos denuò revertamur; quænam cauſa eſt, quòd piſces olim à ſacrificiis repudiati fuerint? cùm tamen tam piſces, quàm aves ex eodem aquarum elemento fuerint creati? Unde Eccleſia in Hymno canit: *Ex aquis ortum genus partim remittis gurgiti, partim levas in aera*. Nonnulli ſacri Expoſitores litteralem hujus rationem reddūt, quia ſacrificia io eo principaliter conſiſtebant, quòd morte victima trucidaretur, hujus autem piſces incapaces erant, quia piſces vix ex aquis extrahuntur, cum ſubitò moriuntur; Ex qua ratione pulchra quædam deduci poteſt doctrina moralis, ſcilicet quòd Deus nolit victimas & oblationes animarum jam agonizantium, eorum videlicet qui in ultimo vitæ ſuæ termino ad pœnitentiam ſe recipiunt. Pro præſenti quoque propoſito de quo tractamus, dici poteſt, quòd piſces certas quaſdam præfigurent naturas aſperas, non ſociabiles, imò diſcordes cum proximis ſuis; ſiquidem experientia teſte, etiam Leones & Tygrides in ætate tenera domeſticantur & cicurantur, piſcia autem nunquam, imò hunc inter ſe inſtinctum habent, quòd unus alteri ſocio cibum ex ore rapiat, & ad eam uſque ferocitatem perveniunt, ut unus alterum devoret: quid mirum igitur ſi Deus ille ipſos ab oblationibus ſacrificiorum repudiet, qui hoc præcipuè titulo magnoperè gloriatur: *Deus pacis & dilectionis*.

Exod. 39. 12. Malogranati cur portare debuerit ſacerdos.

14 Enim verò ex quo de ſacrificiis egimus, opportunè quoque mihi incidit, quòd de ſummo ſacerdote legitur; Hic enim in Sancta Sanctorum ingreſſurus, ut pro officii ſui obligatione miniſtraret, ex Dei expreſſo præcepto malogranata aliqua in extremitate veſtium ſuarum portare debebat, ſiquidem per hæc malogranata varii ſignificabantur populi inter ſe quidem quoad linguas, leges, mores, & ritus diſuniti & diſtincti, uniti tamen in eadem fide & charitate erga Deum & proximos; hoc enim pomum vera quædam eſt figura charitatis, ſiquidem in illo innumera rubeſcentia grana in varios ordines diſtincta, ſub eodem tamen cortice collecta & in vertice illius coronam conſpicimus, hancque habet proprietatem quòd ad ardentiores Solis calores viſcera ſua totaliter pandat & explicet, unde perſpicuum eſt hujuſce virtutis ſymbolum, quæ Regina eſt omnium aliarum: *Major autem horum eſt charitas*; *Sic innumeros Eccleſia populos*, inquit S. Gregorius: *Unitas fidei contegit, quos intus diverſitas meritorum tenet*.

S. Greg. 2. p. paſt. c. 4.

Cant. 8. v. 5. Symbolum Crucis.

15 In ſacris Canticis Sponſum ſponſæ ſuæ dixiſſe legimus: *Sub arbore malo ſuſcitavi te*, quibus iiſdem verbis alioqui potuiſſet ſponſam ſuam ſanctam Eccleſiam ſanguine ſuo in ligno Crucis effuſo vivificatam: *Nam*, ut Expoſitor quidam Chriſti nomine Eccleſiam alloquitur: *Mortua eras in peccatis, vel innatis, vel additis, vivificavi te ſub ligno Crucis; de corpore meo pendente in ligno ſanguis redemptionis quinque rivis ſtillavit ſuper te; & ita ſub arbore illa ſuſcitavi te. Quid eſt ſub arbore illa? id eſt ſuſpicientem in arborem illam, ſuſpicientem æneum ſerpentem, id eſt, credentem in Jeſum Chriſtum, & hunc crucifixum*. Verùm dicat aliquis, quomodò Crucis patibulum arboris malogranati nomine appellari potuit, cùm illud juxta graviſſimorum authorum opinionem ex aliis lignis fabricatum fuerit? Exiſtimo hoc titulo Crucem magno cum myſterio honoratam eſſe, denotando ingentem amorem & dilectionem, cum qua Chriſtus in

Guilliel. ib. à Cor. Lap. cit.

ca paſſus fuit, cujus hæc arbor, ut diximus ſymbolum exiſtit, ut tantò vehementiùs hunc nobis amorem imprimeret: *Propter nimiam charitatem qua dilexit nos; & cùm eſſemus mortui peccatis, convivificavit nos in Chriſto (cujus gratia eſtis ſalvati) & conreſuſcitavit, & ſedere fecit in cœleſtibus*, inquit S. Paulus.

Eph. 2. v. 4.

DISCURSUS VIII.

ARGUMENTUM.

Eadem Dei ſolicitudo qua concordiam & unionem inter proximos procuravit, & ex multis Chriſti in novo Teſtamento operibus deducitur.

THEMA.

Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis. Jo. 14. v. 27.

Chriſti legatum Amor. Joan. 13. v. 3.

1 S. Joannes non ſine myſterio priuſquàm Chriſti teſtamentum referret, magna illa valdèque Emphatica verba primò præmittit: *Sciens Jeſus, quia omnia dedit ei Pater in manus*: imò priùs quoque nos inſtruit, quòd amor ejus erga nos ad ultimum uſque gradum tunc pertigerit: *In finem dilexit eos*, ſed quodnam fuit opulentiſſimum illud & pretioſiſſimum legatum, quòd in virtute ſummæ omnipotentiæ & dilectionis ſuæ nobis contulit: *Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis*. Circa quæ verba Oleaſter ait: *Cùm quòd relinqueret eis melius non haberet, reliquit mutuam dilectionem*. Porrò quantoperè hoc inæſtimabilis valoris legatum à nobis æſtimari debeat Chryſologus more ſuo optimè his verbis exponit: *Pax fratrum, voluntas Dei, jucunditas Chriſti, perfectio eſt ſanctitatis, juſtitiæ regula, magiſtra Doctrinæ, morum cuſtodia, atque in rebus omnibus laudabilis diſciplina*.

Jo. 13. v. 1.

Oleaſt. in c. 27. Gen.

Chriſtus pax.

2 Et quidem ut hujus legati nobis facti, ſcilicet pacis & concordiæ excellentia, necnon quantum Chriſtus Salvator noſter eamdem deſideratit & amarit pleniùs innoteſcat: *Ipſe eſt pax noſtra*, inquit S. Paulus, *qui fecit utraque unum*, & hoc quidem ad Epheſios ſcribit; ad Corinthios verò ſic loquitur: *Omnia ex Deo qui nos reconciliavit ſibi per Chriſtum & dedit nobis miniſterium reconciliationis, quoniam quidem DEUS erat in Chriſto mundum reconcilians ſibi*.

Eph. 2. v. 14.

2. Cor. 5. v. 18.

Concipi voluit propter unitatem. Jer. 31. v. 22.

3 Quod ut evidentius nobis fiat, circa varios vitæ ejus periodos nonnihil diſcurramus. De Salvatore noſtro Jeremias dicit: *Fœmina circumdabit virum*, quia etiam in utero matris conſtitutus eumdem habuit uſum rationis, eamdemque ſapientiam, quàm nunc habet, dum ſedet ad dexteram Patris, & ideò locum & modum Incarnationis & nativitatis ſuæ ipſe, prout voluit, elegit, quòd nulli aliorum Infantium obtigit; atq; ideò in Nazareth civitate quantumvis modica concipi voluit; *Et benè in Civitate, quia civitas dicitur à civium unitate*. Unde Hugo Cardinalis ait: *Rectè ergo in Civitate voluit concipi Dominus, quia omnes homines ad unitatem Eccleſiæ reducere veniebat*.

Hug. Card. in Luc. 1. n. 26.

Naſci in pace.

4 Multa jam ſæcula elapſa fuerant, à quibus mundus armis bellorumque turbinibus & tumultibus implicitus fuerat, ipſe univerſalem toti terrarum orbi pacem afferre voluit; Unde de ipſius ſacroſanctis natalibus in Martyrologio Romano legimus, quòd natus fuerit *Toto orbe in pace compoſito*.

Ejuſque nomen & opus Pax. Iſ. 9. v. 6.

5 Propheta Evangelicus multis ſæculis antea prædixerat: *Parvulus natus eſt nobis, & vocabitur nomen ejus Princeps pacis, multiplicabitur ejus imperium, & pacis nō erit finis*. Alibi quoque idem Propheta ita vaticinatur: *Sedebit populus meus in pulchritudine pacis*. In alio item loco principalem quemdam Divinitatis ſuę effectum denotare volens, Deum ita loquentem introducit: *Ego Dominus & non eſt alter, formans lucem & faciens pacem*. Denique in ultimo Prophetiæ ſuæ capite, felicitatem qua Eccleſia Chriſti tempore gaviſura erat, exprimere ſatagens, ita ex ore Dei loquitur: *Ecce ego declinabo ſuper eam quaſi fluvium pacis*.

Iſ. 32. v. 18.

Iſ. 45. v. 6. 7.

Iſ. 66. v. 12.

Chriſto nato pax proclamata.

6 Chriſto vix in hanc terram nato aperiebantur cœli, qui nectare & ambroſia Paradiſi terram hanc irrorabant: *Hodie per totum mundum melliflui facti ſunt cœli, eo quod hodie nobis de cœlo pax vera deſcendit*. Angelorum quoque exercitus per aera reſonantes dulciter & certatim canebant: *Et in terra pax hominibus*; In prima Antiphona vigiliæ Nativitatis Eccleſia pariter ita canit: *Rex pacificus magnificatus eſt, cujus vultum deſiderat univerſa terra*. Et S. Bernardus ait: *Filius à Patre proceſſit, & venit in mundum, ut qui prius erat*

cogitatio pacis in corde Patris, fieret ut ipſe pax noſtra in utero matris.

S. Bern. ſer. de S. Ben.

7 Gloſſa conſiderat quòd tempore altiſſimę pacis univerſalis naſci voluerit, ad inſinuandum nobis, quòd in nulla alia re magis ſibi complaceat, quàm in concordia & animorum unione: *Pacatiſſimo tempore voluit Chriſtus naſci, quia pacem magnoperè quæſivit, & amavit.*

Gloſſ.

Luc. 12. v. 49.

8 Chriſtus ipſe dicit: *Ignem veni mittere in terram, & quid vele niſi ut ardeat?* Quiſnam eſt hic ignis alius, quàm charitatis & dilectionis? *Ignea lex; plenitudo legis eſt dilectio;* Totum enim Euangelium ad nihil aliud ordinatur, quàm ad impletionem & inculcationem hujus præcepti; Unde Apoſtolus illud appellat Euangelium pacis: *Calceati pedes in præparationem Euangelii pacis.* Apoſtolis explicare volens, qualis ſit lex Euangelica & gratiæ novi teſtamenti eiſdem dixit: *Præceptum novum do vobis, ut diligatis invicem, ſicut dilexi vos, ut & vos diligatis invicem; Hoc eſt præceptum meum, ut diligatis invicem;* Id quod alia quoque vice iterum replicavit. Unde Salmeroo ait: *Repetit præceptum prius datum, Joan. 13. Mandatum novum do vobis, ut diligatis invicem, ut rem tam neceſſariam magis eorum mentibus imprimeret, quemadmodum clavus ut tenacius parieti inhæreat, non uno tantum ictu, ſed tertio, aut quarto, pluribuſve defigitur.* Sanctus verò Auguſtinus illud repetitum eſſe dicit, ut ſemel mandatum magis recommendaret: *Mandati repetitio commendatio eſt; Dictum eſt meum, ne contemnendum putemus; Ubi charitas eſt, quid eſt quod poſſit deeſſe? ubi autem non eſt, quid eſt quod poſſit prodeſſe?*

Eph. 5. v. 15.

Jo. 13. v. 34.

Jo. 15. v. 12.
Salm. t. 5. tr. 48.

S. Aug. tr. 83. in Joan.

Ubi charitas nihil deeſt.

9 Angelicus Doctor tres adducit rationes, ob quas præceptum iſtud mandatum novum glorioſo titulo appellat, tametſi etiam dudum antea in veteri teſtamento flatumm fuerit: *Primò propter effectum innovationis quem effecit; Ad Coloſſenſes 3. Expoliantes vos veterem hominem, & induentes novum; Hæc novitas eſt per charitatem, ad quàm exhortatur Chriſtus. Secundò novum propter cauſam, quæ hoc efficit, quia eſt à novo ſpiritu; Eſt enim duplex ſpiritus, vetus & novus; Vetus ſpiritus ſervitutis, novus ſpiritus amoris, ille generat ſervos, hic filios adoptionis, Rom. 8. Non accepiſtis ſpiritum ſervitutis &c. hic ſpiritus inflammat ad charitatem, quia charitas DEI diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum Sanctum, Tertiò per effectum quem conſtituit ſcilicet novum teſtamentum, nam brevis differentia veteris & novi teſtamenti eſt timor & amor.* Hugo Cardinalis quoque rationem aſſignat, cur idem præceptum epitheto novom mandatum inſignitum fuerit: *Novum, inquit, quia innovat; Item quia ſemper innovari debet, & ſemper eſſe in initio; facit hominem novum, & expellit vetuſtatem.* Similiter præceptum ſuum appellat, quia ut benè Albertus Magnus ex adducta quadam S. Auguſtini authoritate advertit: *Forma præceptorum eſt charitas, quia omnia informantur præcepta ad virtutem merendi; forma hæc movet ad opera præceptorum, & urget ad omnia implenda 2. Cor. 5. Charitas Chriſti urget nos.*

S. Th. ib. in Jo. [illegible]
[illegible] mandatum novum ob tres rationes.
Col. 3. v. 9.

Rom. 8. v. 15.

Hug. Card.

Alb. Mag. in c. 15. Joan.

2. Cor. 5. v. 14.

10 Enim verò quatenus Redemptor omnem litis & diſcordiæ umbram exhorreſcat, ex facto quodam à S. Luca relato facilè poteſt deduci; cùm enim aliquando rogaretur ab aliquo, ut ad dividendam cum fratre ejus hæreditatem paternam, ſuam quoque operam interponeret, velut indignabundus protinus reſpondit: *Quis me conſtituit judicem, aut diviſorem ſuper vos?* At verò dicat aliquis ex quo judex vivorum pariter & mortuorum conſtitutus erat, utique hanc ſuam judicis poteſtatem & authoritatem in re tam levis momenti interponere potuiſſet. S. Chryſologus Chriſti reſponſionem hiſce verbis defendit: *Præceps cupiditas & incauta eum fieri voluit diviſionis authorem, qui ad reſtituendam venerat humani generis unitatem.* Porrò quotidiana id experientia demonſtrat, quòd videlicet proprium intereſſe, & frigidum illud *Meum & Tuum*, petra ſit perſæpè ſcandali omniumque litium & controverſiarum mater, ac proindè ſapientiſſimus Magiſter noſter optimè diſpoſuit, ut diſcipuli ſui, qui ex charactere dilectionis, unionis, & concordiæ mutuæ agnoſci debebant, omninò pauperes eſſent: *Ecce nos reliquimus omnia,* id quod poſteà in Eccleſia ad religioſos magis reformatè viventes, utpotè ad Euangelium prædicandum deſtinatos, tranſmiſſum fuit. S. Thomas ex adducta quadam S. Gregorii authoritate ita ait: *Prædicatores ſancti, ut poſſint proximos perfectè diligere, ſtuduerunt in hoc ſæculo nihil amare, nihil vel affectu poſſidere; Dum rem diligimus temporalem, veram amittimus charitatem, dum pro terrena re pax à corde cum proximo ſcinditur, apparet quòd plus res, quàm proximus amatur.*

Unitatis amator Judex eſſe noluit.

Luc. 12. v. 14.

Chryſol. ſ. 26.

Litium Mater meum & tuum.

S. Th. op. 64. c. 5.

11 Veruntamen ſicut lumen, quando in proximo eſt, ut extinguatur, majori finaliter luce coruſcat, ita quoque in ultimis vitæ Chriſti periodis, major quoq; ſollicitior & ferventior cura ad dilectionem hanc reciprocam nobis inculcandam & inſinuandam notatur. Etenim haud immeritò quærere quis poteſt quare Chriſtus priùs ſacramentum altaris, & poſtea poſt reſurrectionem pridem Pœnitentiæ ſacramentum inſtituere voluerit, maximè cùm ut S. Apoſtolus ſuadet his verbis: *Probet autem ſeipſum homo, & ſic de pane illo edat,* Confeſſio communionem præcedere debeat. S. Thomas quidem difficultatem hanc tangit & determinat; at verò allata ab eo reſponſio ad propoſitum noſtrum non adeò deſervit, ſicut facit ratio quam affert S. Paſchaſius, qui ad hoc præcipuè ſe reflectit, quòd hoc ſacramentum appelletur communio, eò quòd cunctos in corpore myſtico fideles ſimul uniat; Prætendit igitur Redemptor noſter per Euchariſtiæ inſtitutionem nos omnes in vinculo charitatis ad invicem unitos & ligatos æterno Patri ſuo in altari Crucis offerre, ut tantò efficaciùs nobis imploraret veniam: *Quatenus per hos antequàm ſe daret in pretium, nos in illo, & ille in nobis unum eſſemus corpus.*

Quare Sacramentum Altaris prius inſtitutum, quam Pœnitentiæ.

1. Cor. 11. 28.

S. Th. p. 3. q. 65. ar. 6. ad 4.

S. Paſch. l. 12. in Matt. c. 26.

12 S. Auguſtinus materiam conſiderat, quam pro hoc ſacramento conficiendo ſeligere voluit, id eſt panem qui è pluribus granis in unam farinam redactis ſimul pinſitur, & arctè unitur: *Commendat nobis in iſto pane unitatem amare.* Judæi quando Chriſtum Dominum antecedenter ad hujus ſacramenti inſtitutionem de eodem ſacramento audiere diſcurrentem, inter ſe mutuò cœperunt contendere: *Litigabant ergo Judæi ad invicem dicentes: Quomodo poteſt hic nobis carnem ſuam dare ad manducandum?* Ubi ſanctus Doctor præfatus ait: *Litigabant, quoniam panem concordiæ non intelligebant, nec ſumere volebant, nam qui manducant talem panem non litigant ad invicem; Quia unus panis unum corpus multi ſumus, & per hunc facit unius moris habitare in domo.* Unde obſervandum eſt, Chriſtum Dominum immediatè poſt ſacramenti hujus inſtitutionem, & non ante, legatum hoc, de quo in principio hujus diſcurſus tractavimus, conſignaſſe: *Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis.* Quia tunc nos ad pacem hanc practicandam optimè diſpoſitos eſſe cognovit, idque in virtute mitis & manſuetiſſimi illius agnelli, de quo in ſacrificio quotidie dicimus: *Agnus DEI qui tollis peccata mundi, da nobis pacem.*

S. Aug. ſer. 83. de d. v.

tr. 26. in Jo.

Jo. 6. v. 53.

Euchariſtia Concordes fiunt fideles.

13 Homines ex uno eodemque regno oriundi plus ſe invicem diligunt, quàm aliorum Dominiorum incolas, magiſque inter ſe uniti & concordes vivunt, propter eorumdem morum, legum & idiomatis uniformitatem; ac proindè ut pacificè inter nos deinceps viveremus, nos omnes per ſanguinem ſuum redemit, fecitque unius ejuſdemque regni poſſeſſores: *Redemiſti nos in ſanguine tuo, & feciſti nos Deo noſtro regnum;* imò verò quia longè impenſiùs ſeſe unius ejuſdemque civitatis incolæ & cives diligere ſolent, quàm qui vaſti alicujus regni ſunt conſortes, ideò inſuper nos cives ſanctorum declaravit: Apoſtolo teſte, qui ait: *Jam non eſtis hoſpites & advenæ, ſed eſtis cives ſanctorum:* at verò quia amor longè intenſior conciliatur inter eos qui ad unam eamdemque familiam pertinent, ideò nos quoque in familiam ſuam cooptatos familiares ſuos fecit & domeſticos. Item quia etiam nonnunquam in una eademque domo inter Dominum & ſervos rixæ & diſcordiæ ſuboriri ſolent, ideò nos declarare voluit fratres ſuos & filios, teſte Apoſtolo qui ad Rom. 8. verſ. 29. ait: *Omnes vos fratres eſtis, & ipſe eſt primogenitus in multis fratribus.* Denique quia etiam fratres aliquando inter ſe invicem litibus & odiis dividi ſolent, ut videre eſt in Cain & Abel, necnon inter Jacob & Eſau, ideò nos tamdem veluti unius ejuſdemque corporis membra unire voluit; At verò *ut non ſit ſchiſma in corpore illo*, cujus ipſe ſe caput eſſe declaravit, hos velut membra illius uno eodemque ſpiritu vivificare, uno eodemque cibo alere, ac denique per

Plurimis fecit Christus, ut proximus amaretur.

Apoc. 5. v. 9.

Eph. 2. v.

unum

unum eumdemque calicem potare voluit, ut hac ratione nemo unquam inveniri poſſet, qui ab hoc corpore ſe diſgregaret, vel illud per diſcordias dividere poſſet, ſiquidem: *In idipſum pro invicem ſollicita ſunt membra.* 1. Cor. 12. v. 25.

Gedeō figura Chriſti.

14 Quòdſi verò ad ejus Reſurrectionem reſpicere vellimus, inveniemus primam Chriſti reſuſcitati cogitationem ad annuntiandam ſuis pacem fuiſſe directam. In libro Judicum de Gedeone ſcribitur, quòd cùm propter bella, quibus filii Iſrael à Madianitis opprimebantur, totus pavidus, ac gemebundus in area conſiſtens frumenta purgaret, cœleſtis ei nuntius apparens dixerit: *Dominus tecum virorum fortiſſime*; Cùmque Gedeon Angelum Domini videns, vehementer coram eo propter populum Iſraeliticum à DEO totaliter derelictum lamentaretur, mox Angelus ut mœſtum ipſius animum nonnihil erigeret, Gedeoni dixit, ſe à Deo ad defenſionem populi illius eſſe electum; Qui, ut de hac electione & promiſſa adverſùs Madianitas victoria ſecurus eſſet, ſignum totius hujus ſecuturi eventus infallibile à DEO popoſcit, prout idipſum in ſacro textu fuſiùs refertur. Porrò Sanctus Iſidorus ſcribit: *Geſtabat Gedeon figuram Chriſti*; ac proindè virga Crucem denotabat, petra Chriſtum, ignis charitatem & amorem ejus, hædus peccata, timor quo Gedeonis animus ob Madianitarum oppreſſionem perculſus erat, formidinem ſignificat hominum impiorum propter divinæ juſtitiæ ſupplicia, quæ ſibi inferenda eſſe metuunt. Protinùs verò ut petra per virgam percuſſa fuit, ignis proſiliens victimam à Gedeone oblatam conſumpſit, pacem ſibi è veſtigio annuntiari audivit: *Pax tecum non morieris*; Unde magnanimus hic athleta altare invitatum Domini pax mox erexit; vocavitque illud *Domini pax uſque in præſentem diem*. Quæ omnia figura fuerunt illorum, quæ in Redemptoris noſtri perſona deinceps eventura erant; Mox enim ut myſtica hæc petra à virga Crucis percuſſa fuit, indeque expreſſus fuit ardentiſſimus amoris ſui ignis: *Propter nimiam charitatem &c.* optatiſſimam adverſùs Madianitas Infernales victoriam reportavit, obtentaque cunctorum peccatorum remiſſione & venia, pacem nobis conciliatam promulgavit.

Judic. 6. v. 12. — S. Iſid. c. 3. in l. Jud. — Jo. 20. v. 26.

Did. Stella in c. 5. Luc. Prius offenditur Chriſtus, quam proximus.

15 *Stetit Jeſus in medio diſcipulorum ſuorum, & dixit eis: Pax vobis.* In quibus verbis ſingulariter ly, *in medio*, ponderandum nobis venit, ex illis namque Didacus Stella egregiam ſuoque ingenio dignam educit moralitatem. Poſtquàm enim per S. Apoſtoli authoritatem Chriſtum mediatorem noſtrum eſſe demonſtravit, pergit ulteriùs dicens: *Quocirca debes animadvertere, quòd ſi proximo injuriam intuleris, aut manu eum percutis, Chriſtus in medio tui & illius eſt, & prius eum percutis, quàm proximum, & prius maxillam Chriſti ictus ferit, quàm maxillam proximi, ideòque nemo proximum offendit & lædit, quin prius Chriſtum offendat.* Paulò poſt verò idem Author efficax quoddam ſubjungit motivum, per quod inducamur ut vindicativos in nobis Spiritus reprimamus, Chriſtumq; defenſorem noſtrum eſſe ſinamus: *Iram comprime*, inquit, *nec proximum offendas, quando quidem Deum prius offendas: ſi verò tu injuria fueris affectus, tace, Deus enim, qui prius injuriam accepit, ipſe vindicabit, cùm dicat: Mihi vindicta & ego retribuam.*

Abraham primus credentium pater ob quid.

16 Reliquum nunc eſt, ut aliam quamdam conſiderationem circa ſtabilitam ſuper Petrum Chriſti Eccleſiam inſtituamus; Verumtamen priùs ſcire percuperem, cur Deus inter omnes alios viventes Abrahamum appellare voluerit primum Patrem credentium? Sed reſponſio facilis eſt; Legite enim Geneſeos cap. 13. & quantum concordiam dilexerit ex evidenti nimis teſtimonio deprehendetis ſiquidem: *Facta eſt rixa inter paſtores gregum Abraham & Loth*; cum ecce Abraham ab omni intereſſe, ſeu propriæ utilitatis ſtudio alienus ait: *Ne quæſo ſit jurgium inter me & te, & inter paſtores meos, & paſtores tuos; Si tu dexteram elegeris, ego ad ſiniſtram pergam. Electionem offert*, inquit Ambroſius, *ut juſtus diſſenſionem amputet*, q. d. Abraham ætate & meritis Loth major erat, & ideò ad ipſum potiùs, quàm ad Loth, regionem ſibi meliorem eligere ſpectabat, & tamen, quia juſtus erat, huic prærogativæ libenter ceſſit, quia ut Oleaſter inquit: *Non poſſunt juſti lites & contentiones ferre; Malunt de ſua ſubſtantia perdere, quàm contentionibus miſceri*, & quia hæc unionis & concordiæ cum fratre continuandæ induſtria & ſtudium Deo mirè placuit, ideò eum ad ſeptentrionem, orientem, & occidentem oculos attollere juſſit, & ait illi: *Omnem terram quam conſpicis, tibi dabo & ſemini tuo uſque in ſempiternum*; regio autem illa, terra Paleſtinæ fuit, in qua demum ſynagogam plantavit. Et ideò Dionyſius Carthuſianus quoque ait: *Meruit conſolationem divinam, quia contentiones erant à domo ſublatæ.*

Gen. 13. v. 7. — S. Ambr. l. de Abr. — Olea. ibid. — Moyſes pacificus Dux populi factus. — Dio. Cart. ib.

17 Enim verò eadem occaſione interrogandum mihi occurrit, cur Deus ſynagogam & totum populum ſuum, Moyſi potiùs, quàm aliis, & maximè quàm Aaroni, qui eloquens & ætate major erat, inniti voluerit? Philo id ideò factum fuiſſe exiſtimat, quia cùm Moyſes per quadraginta annos munus paſtoris ovium exercuiſſet, ipſum populi gubernationi habiliorem magiſque idoneum eſſe cenſuit: ſiquidem hominum rectoribus eadem opus eſt charitate & amore, quem erga gregem ſuum habere paſtores conſueverunt: Oleaſter verò ideò id Deum feciſſe putat, quia Moyſes ſe pacis & concordiæ zelatorem eſſe tunc maximè probaverat, quando Ægyptium illum cum Hebræo pacificare & in concordiam redigere pro viribus ſatagebat: *Quia cognoverat Dominus Moyſem zelum habere ad commune bonum, & ad pacificandum inter fratres, ideo eum præfecit.*

Phil. l. 1. de vita Moyſ. — Oleaſt.

Petrus charitate ſe vidus Eccleſiæ Primas.

18 Similiter núquid in Collegio Apoſtolico alii præter Petrum Apoſtoli erant primatu Eccleſiæ longè digniſſimi: S. Andreas Petri frater natu major erat, nec non primus ad Apoſtolatum vocatus fuerat; S. Joannes quoque dilectiſſimus Chriſti diſcipulus imò virginitate, ſapientia, & ſcientia mirabili præ cæteris refulgebat; & tamen Petrus cunctis Apoſtolis prælatus fuit, eò quòd ut ait Chryſoſtomus: *Majorem omnibus Apoſtolis in Dominum habere charitatem, oſtendit*; Et alibi idem S. Doctor replicat: *Propter magnitudinem dilectionis, præfectura ovium Petro fuit commiſſa, & cæteris Apoſtolis fuit prælatus.* Hancque charitatem toti mundo manifeſtam eſſe voluit, quando illum non ſemel, ſed ſæpiùs de amore ſui interrogavit: *Simon Joannis diligis me plus his? Dicit ei, Etiam Domine, tu ſcis, quia amo te. Dicit ei: Paſce agnos meos. Dicit ei iterum: Simon Joannis diligis me? ait illi: Etiam Domine, tu ſcis quia amo te. Dicit ei tertiò: Simon Joannis amas me? & dixit ei: Tu omnia noſti; tu ſcis quia amo te.* Porrò ab hoc adeò ardenti erga Chriſtum amore, charitas & dilectio erga proximos neceſſariò derivabatur, quia ut ſuperiùs vidimus, juxta proportionem amoris erga Deum, creſcit & augetur Dilectio erga proximos; Et hanc Salvator noſter ſuper omnes alias virtutes requirit & æſtimat in illis præcipuè, quibus animas gubernare incumbit; Equidem S. Petrum quoad dilectionem erga proximos minimè examinavit, quia ut B. Dorotheus ait: *Quo magis a Dei dilectione recedimus, eò magis à proximi amore diſtamus; quantum verò DEI charitati adhæremus, tantum & proximi, quantumque proximo, tantum & Deo conjungimur.*

Chr. h. 87. in Joan. — Chr. l. 2. de ſacerd. — Jo. 21. v. 15. — B. Dor. 2. 3. bibli. doct. 6.

DISCURSUS IX.

ARGUMENTUM.

Variæ conſiderationes circa præceptum quo proximos noſtros, ſicut nos ipſos amare tenemur, adducuntur.

THEMA.

Diliges proximum tuum ſicut te ipſum. Matt. 22. v. 40.

Dilige proximū ſimiliter ſicut te. S. Th. ad Rom. 13.

1 Difficulter præceptum iſtud impleri poſſe videri non nemini poſſet ſecundùm primam faciem de eo judicanti, niſi Angelicus Doctor qua ratione præceptum iſtud intelligendum ſit, declarando, illud ipſum facile eſſe oſtendiſſet; Dicit igitur Sanctus hic Doctor: *Sicut te ipſum, non eſt referendum ad æqualitatem dilectionis, ut ſcilicet aliquis teneatur diligere proximum æqualiter ſibi, hoc enim eſſet contra ordinem charitatis, quo quilibet plus tenetur ſuam quàm aliorum ſalutem curare.* In cujus probationem locum illum ex ſacris Canticis adducit, ubi dicitur: *Ordinavit in me charitatem; Eſt igitur referendum ad ſimilitudinem dilectionis, ut ſcilicet ſimiliter diligamus proximos, ſicut nos ipſos.*

S. L. Juſt. l. de ligno vit. c. 17. Animarum curas relinquant qui inſufficientes curationi propriæ.

2 S. Laurentius Juſtinianus per hanc occaſionem, aliquorum deregit deordinationem, qui cùm ad divigilandum propriæ ſaluti minimè ſufficiant, tex motivo

tamen charitatis curam animarum aliorum in ſe ſuſcipere minimè dubitabant: *Solerter & hoc quoque in hac Dominica præceptione conſiderandum eſt, quod non dixit: Diligas proximum tuum pluſquàm teipſum, ſed ſicut teipſum, videtur pluſquàm ſeipſum velle diligere, qui curatione propria non ſufficiens, curam aliorum cupit aſſumere.*

S. Th. qualiter proximus diligendus modus primus.

3 S. Thomas tres modos diſtinguit, quibus nos proximos noſtros diligere poſſumus ſicut nos ipſos: *Primò quantum ad finem dilectionis, ut nos & proximum diligamus propter Deum;* Primarius enim finis propter quem proximum amare debemus, eſt acquiſitio æternæ ſalutis, & hanc eamdem conſiderationem etiam S. Laurentius Juſtiniaus adducit, nam verba aſſumpti thematis, ſcilicèt: *Diliges proximum tuum ſicut teipſum*, conſiderans dicit: *Id fieri poſſe. Primò, ut illum diligas ad gratiam & gloriam in futuro, vel in quem teipſum diligis, id eſt, in Deum illum diligas, quiſquis enim diligit proximum, hoc cum illo debet agere, ut etiam toto corde, & tota anima diligat Deum;* quotquot enim animæ hoc ſancto amore ardent, idipſum demonſtrant per zelum quem habent de ſalute ſpirituali aliorum. Chryſoſtomus verba illa Moyſis: *Aut dimitte eis hanc noxam, aut dele me de libro quem ſcripſiſti*, demiratus ait: *Revera inſania magnus amor; Quid dicis? Cœlum contemnis? utique inquit; Diligo ſiquidem illos, licèt injuſtè egerint; Expungi petis? & quid patior? amor enim eſt.* Similiter de magno illo ſervo Dei Joanne Baptiſta de Fulginio in vita ipſius legitur, quòd ſolitus fuerit dicere; ſi de numero electorum eſſem, potiùs eligere unum gradum mihi diminui de gloria Paradiſi, quàm contriſtare proximum meum: longè autem ardentiùs hæc dilectionis flamma flagrabat in S. Catharina Senenſi, quæ expreſsè deſiderabat anima ſua obturare os Inferni, ad hoc ut pluribus aliis animabus nullus deinceps ad eumdem aditus pateret. Et S. Chryſoſtomus de charitate S. Pauli erga proximos hunc in modum ſcribit: *Paulum ob charitatem in proximos miramur magis, quàm ob mortuos ſuſcitatos, leproſos mundatos; obſtupeſcenda enim vox ejus eſt, quis infirmatur, & ego non infirmor? quis ſcandalizatur & ego non uror?* at verò quis non multò amplius admiretur id, quod ad Romanos his verbis ſcribit: *optabam ego ipſe anathema eſſe à Chriſto pro fratribus meis?* Siquidem verbis illis magna quædam inordinatio ineſſe videtur, dum ſcilicet iiſdem ſe plus aliorum ſalutem quàm propriam amare declarat: at verò verba illa ex extaſi derivantur amoris, quam nos minimè intelligimus, cæterùm optimè ipſe intelligebat, quòd animam ſuam de gloria cœleſti adipiſcenda tantò magis aſſecuraret, quantò alienæ ſalutis magis cupidum demonſtrabat, ſiquidem Deus ſe ab homine in amore ſuperari minimè patitur. Omnes quoque alii ſacri Interpretes in hoc eodem concordant, quòd ſcilicet primo loco ordinandus ſit affectus noſter erga proximos illis deſiderãdo gratiam & gloriam. Unde Idiota ad Deum converſus ait: *Amor proximi ordinatus eſt, ſi ametur proximus propter te, & quia æquè ad te ordinatè amandum creatus eſt; ſi autem parentes & propinqui, plus quam tu amentur, non eſt talis amor ordinatus, neque ſic amans eſt te dignus.* S. Joannes Damaſcenus notat maximam, quæ dari poteſt, hujuſce dilectionis puritatem, in eo conſiſtere, quòd primo loco ad beneficium ſpirituale dirigatur. Hancque divinæ bonitatis dicit eſſe æmulam: *Hæc felix divinæ bonitatis imitatio eſt, dum quis aliis non minùs, quàm ſibi gratiam expoſcit, & tunc conſummata charitatis terminus, ac beatitudo attingitur, dum in proximis animæ ſua benefacit.* S. Auguſtinus autem in libro quem compoſuit *de diligendo Deo* capite 1. interrogat: *Quomodo diligendus eſt Deus, & quomodo proximus?* & reſpondet: *Deum debemus diligere plus quam nos, ſed proximum ſicut nos. Deum diligimus plus quam nos, ſi ejus præcepta voluntati noſtræ in omnibus præponamus; proximum autem non jubemur diligere quantum nos, ſed ſicut nos.* Quonam verò modo idipſum exequi poſſimus, declarat, dum ait, *id eſt, velle & optare omne bonum, quod debemus optare & velle nobis, & maximè æternam beatitudinem; & ad illam obtinendam eis & in corporalibus bonis, & in ſpiritualibus ſuccurrere, prout ratio exigit, & facultas permittit; Unde Dominus in Evangelio ait: Quæcumque vultis ut faciant vobis homines, & vos eadem facite illis.* Quòd ſi animæ noſtræ ſalutem non amaremus, manifeſtum id indicium foret quòd non amemus noſmetipſos, & multò minùs proximos; Eſtque hoc argumentum, quod S. Laurentius Juſtinianus utitur, dum ait: *Illud etiam ſciendum eſt, quod qui ſe non novit diligere, utique nec proximum; valdeque timendum eſt, ne ſeipſum decipiat, ſicut & ſe. Si te interrogem, ait, utrum diligas te? reſpondes, quod diligis, quis enim ſe odit? Audi Pſalmiſtam: Qui diligit iniquitatem, odit animam ſuam; quomodo volebas tibi committi proximum, ut diligeres eum tamquam te, ò homo, qui perdis te?* Idem Sanctus alibi conſiderat, quòd nemo ſemetipſum amare dici poſſit, dum animam ſuam ipſemet odit: *Nequaquam ſe diligere cenſendus eſt, ſi nequiter vivit, ſi vitia ſectatur, ſi concupiſcentiis carnis habenas laxat, ſi in temporalium proſperitatibus ſpem figit ſuam; tantò magis ſe odit, quantò magis delinquit;* hi certè habiles non ſunt ad amandum proximos ſicut ſeipſos, quaſi perdunt animam ſuam propriam, quomodò proximorum diligere poſſunt animas, eiſque gratiam illam & amicitiam Dei deſiderare & procurare, quam in ſeipſis negligunt & contemnunt?

c. 17. ibid.

Chr. h. 7. ad Eph. l. 4. c. 6.

Exempla ſ.

Chr. h. 32. in 1. ad Cor.

Rom. 9. v. 3.

Idiot. c. 29.

S. Jo. Dam. ſ. de Defunct.

S. Aug. l. de dil. Deo c. 1.

S. L. Juſt. ib. Qui ſe non, nec proximum diligit.

De diſcipl. & perf. monaſt. converſ. c. 22.

Secundus modus.

4 Secundus modus amandi proximum ſicut nos ipſos, quem Sanctus Thomas nos docet, ſe tenet quoad modum dilectionis: ut ſcilicet ſicut aliquis ſeipſum diligit, quaſi ſibi volens bonum, ita aliquis proximum diligat, quaſi ei bona volens; qui autem diligit proximum ad hoc ſolùm, ut ejus utilitate & delectatione potiatur, non vult bonum proximo, ſed ex proximo vult ſibi bonum, quo quidem modo homo amare dicitur res irrationales, puta vinum vel aquam, ut eis utatur. Quando enim noſmetipſos amamus, bonum quod nobis deſideramus, eſt propter noſtram utilitatem & profectum, ita quoque ſi cum eadem proportione proximum noſtrum amare velimus, bonum quoque illi deſiderare & procurare debemus, idque in beneficium ipſorum, non verò noſtrum. Cajetanus in textum Epiſtolæ ad Romanos c. 13. v. 9. ſcribens, qui prorſùs coincidit cum illo quem à principio diſcurſus thematis loco propoſuimus, nimirum: *Diliges proximum tuum ſicut teipſum*, ita ſcribit: *Senſus eſt hujus præcepti ad litteram, ut diligas proximum tuum, & diligas eo modo quo diligis teipſum, hoc eſt amore amicitiæ, quod eſt velle illi bonum honeſtum, bonum utile, bonumque delectabile propter illum, non propter te, ſicut vis tibi bona hæc propter teipſum*, adeò ut tunc præceptum hoc nos adimplere convincamus, quando tantam habuerimus complacentiam de divitiis, honoribus, ſanitate, vel ut melius dicam de virtutibus, perfectione & ſanctitate proximorum noſtrorum ac ſi illa bona noſtra eſſent. Unde Nazianzenus Orat. 16. ait: *Nec magis gaudendum nobis eſt, quod commoda valetudine utimur, quàm lugendum, quod fratres miſera & afflicta.* Sanctus Bernardinus Senenſis in quodam ſermone, cui titulus eſt: *De Juſtitia Chriſtiana*, ad demonſtrandum quòd fratres noſtros ſicut nos minimè amemus, dum noſtram in illis utilitatem amamus, hoc argumentum adducit: *Si diligis homines, quia utiles & delectabiles ſibi ſunt, manifeſtè appares, quod eos non diligis vero amore ſicut ſeipſum, ſed ſicut equum, & panem, & vinum, & aſinum, & cætera conſimilia;* Et ideò idem Sanctus hanc nobis deordinationem graviter exprobrat, quòd videlicet hominem non plus diligamus, quàm beſtiam aliquam, vel aliam creaturam inſenſatam, dum ait: *Ad quæ ratio dictat, quod homo proximus ad ſimilitudinem Dei formatus, non proponatur in dilectione bovi & ovi, aut rei cuilibet temporali?* Citatque idem Sanctus Canonem quemdam multa conſideratione digniſſimum; Nam de Pœnit. diſt. 2. c. 1. *Valido* §. *proximus*, ſcriptum eſt; *Proximos autem tunc diligimus ſicut nos, ſi non propter aliquas utilitates noſtras, non propter ſperanda beneficia vel accepta, non propter conſanguinitates vel affinitates, ſed propter hoc tantum quod ſunt noſtræ naturæ participes diligamus.*

Cajet. ad Rom. 13 v. 9.

Naz.

S. Bern. Sen. ſ. 1. a. 1. c. 1.

Tertius modus.

5 Tertius denique modus diligendi proximum ſicut nos ipſos à S. Thoma traditus eſt; *Quantum ad effectum dilectionis, ut ſcilicet aliquis neceſſitati proximi ſubveniat, ſicut ſibi, & quod nihil illicitum propter amorem proximi committat, ſicut nec propter ſuum amorem.* S. Jacobus Apoſtolus nos in hujus præcepti obſervatione mendacii redarguit & convincit, dum ad ſubveniendum proximorum neceſſitatibus viſcera, ſeu potiùs manus

nus

Digitized by Google

Jac.2.v.15.

nus noſtras non aperimus & extendimus, dum ait: *ſi frater & ſoror nudi ſint, & indigeant victu quotidiano, dicat autem aliquis veſtrum illis; Ite in pace & calefacimini, & ſaturamini, non dederitis autem ea quæ neceſſaria ſunt corpori, quid proderit?* Ideò Salvator noſter juveni interroganti quidnam ſibi pro ſecuritate alterius vitæ adipiſcendæ procuranda factu opus eſſet reſpondit:

Matt.19.v.17.

Si vis ad vitam ingredi, ſerva mandata, dumque ille ſubjungeret: *Quæ? Jeſus dicit: Non furtum facies, non adulterabis &c. Diliges proximum tuum ſicut te ipſum.* Cùm idem ille juvenis temeraria nimis libertate reſpondit: *Omnia hæc cuſtodivi à juventute mea, quid adhuc mihi deeſt? ait ille Jeſus: ſi vis perfectus eſſe vade vende quæ habes, & da pauperibus, & habebis theſaurum in cœlo.* Sanctus Baſilius juvenem illum de expreſ-

S. Baſ. h. 7. con. div.

ſo mendacio convincit, illiuſque rationem manifeſtiſſimam reddit, dum ait: *Si enim fraternitatis charitatem, & tantum præceptum cuſtodiſti, ut ea proximo tue, quæ tibi ipſi reddideris, unde quæſo hæc divitiarum copia? Cura namque egenorum pecunia conſumptiva eſt, dum & modicum quiſque pro ſua neceſſitate capit, & reliqua in omnes alios dividuntur*; & verè ſanctus hic Doctor ulcus ejus tetigit, nam vix dum ſibi dici audivit: *Vende quæ habes, & da pauperibus*: juvenis ille nimia triſtitia & melancholia oppreſſus ab illo receſſit: *Cùm audiſſet adoleſcens verbum, abiit triſtis, erat enim habens multas poſſeſſiones.* Dicendo igitur ſe proximum ſemper ſicut ſeipſum dilexiſſe, ſibi ipſi evidenter contradicebat, quando illum in egeſtate ſua ſublevare renuebat, pluriſque facultates ſuas, quàm neceſſariam illius ſuſtentationem æſtimabat.

6 Alia quædam proximum ſicut nos ipſos amandi regula à Chriſto nobis in S. Matthæo tradita fuit, hæc nimirum:

Chriſti regula circa hoc præceptum. Matt.7.v. 12. Tob.4.v.16.

Quæcumque vultis ut faciant vobis homines, & vos facite illis. Quod idem nos Spiritus ſanctus diu ante in libro Tobiæ docuerat, dum eo dictante ibidem ita ſcribitur: *Quod ab alio oderis fieri tibi, vide ne tu aliquando aliis facias.* In Sancto Gregorio ſimiliter legimus hæc verba:

S. Gr. h. 38. in Evang.

Sciendum eſt quod dilectio proximi in duobus præceptis ſubdividitur, cùm quidam ſapiens dicat: Omne quod tibi odiſti fieri, vide ne ipſe alteri facias. Hic quoque modus à Sancto Laurentio Juſtiniano tangitur, dum ait:

S. Laur. Juſt. ſ. vit. c. 17. Gal.5. v.14.

Alio modo intelligitur ut hoc facias, quod tibi vis fieri, quod autem tibi non vis fieri, ei non facias: Sanctus Paulus ait: *Omnis lex in uno ſermone impletur, diliges proximum tuum ſicut teipſum:* Ubi

Hug. Card. ibid.

Hugo Cardinalis ait: *Omnis lex, id eſt, omnia præcepta, qui enim diligeret proximum ſuum ſicut ſe ipſum, numquam mœcharetur in uxore ejus, numquam occideret eum, & ſic de ſingulis aliis præceptis, ſicut teipſum diliges, id eſt, ad id ad quod teipſum*, citatque textum Levitici 19. *Diliges amicum tuum ſicut teipſum, ut nihil ei facere velis, quod non tibi.*

7 Enimverò ipſos una cum omnibus defectibus noſtris amare conſuevimus, quia tametſi iracundi, ignorantes, deformes, pauperes & infirmi ſimus, propter

Amandus proximus etiam defectuoſus.

hoc tamen proprium erga nos ipſos amorem non amittimus: eodem quoque modo juſtum eſt, ut proximos noſtros cum omnibus defectibus eorum diligamus, ſolam in illis naturæ ſimilitudinem & relationem, nec non divini præcepti reverentiam & obſervantiam conſiderantes. Porrò Sanctus Auguſtinus nos quiſnam proximus noſter ſit, quem amare debemus hiſce verbis

S. Aug. ep. 52.

inſtruit: *Proximus non ſanguinis propinquitate, ſed rationis ſocietate penſandus eſt, in qua ſocii ſunt omnes homines.* Etenim gratum tibi utique eſſet ſi Eleemoſyna indigens, eamdem à proximo tuo acciperes, ſi infirmus curareris, ſi defectuoſus experireris in proximo compaſſionem, ſi denique ignorans erudireris. Idiota præ-

Idiot. c. 29.

ceptum hoc: *Diliges proximum tuum ſicut teipſum*, ita exponit: *Ut ſcilicet caveat inferre proximo quæ ſibi inferri nollet, & impendat ei beneficia, quæ ſibi vellet impendi.* Poterat equidem Salvator noſter ſi voluiſſet, unico dumtaxat verbo, vel unico ſolùm voluntatis actu leproſum mundare, & tamen inſuper ipſius lepram tetigit & contrectavit; Ubi Didacus Stella ait: *Tetigit, ut doceret nullum proximum tædio aut faſtidio nobis eſſe debere, quam gravibus infirmitatibus & peccatis ſit coinquinatus, ſed benignè proximum eſſe tractandum.* Idem quoque pius Author argutè conſiderat, quòd Salvator

Did. Stella in c. 5. Luc.

In c. 10. Luc.

noſter parabolam illam Lucæ cap. 10. relatam, non in Judæo, ſed in Samaritano quodam exemplificet, idque ab eo factum eſſe dicit; *Data opera, ut oſtenderet quod Samaritanus, qui gentilis erat, & quicumque alius quamvis infidelis eſſet, erat proximus, atque ideò diligendus.* Similiter per infelicem illum ab Jeruſalem in Jericho deſcendentem hominem, unumquemque cujuſvis demum ſtatus, conditionis & profeſſionis proximum nobis ob oculos ſtatuere voluit. Per illum enim intelligitur. *Qui pauper eſt, humilis, abjectus, infirmus, triſtis, aut humano auxilio deſtitutus, & ut uno verbo concludam, omnis ille qui indiget alterius ope. Attende igitur tu, qui dives es, pauperem proximum tuum eſſe, ſi ſapiens & ingenio præditus ignorantem ſocium habere; ſi corporis valetudinem & ſalutem habes, memineris infirmum proximum tuum eſſe, & à Chriſto tibi eſſe commendatum:*

S. Aug. tr. 87

8 Sanctus Auguſtinus alium quemdam proximos ſicut nos ipſos amandi modum tangit, dum ait: *Diligit unuſquiſque proximum ſuum tamquam ſeipſum, ſi diligit DEUM, nam ſi non diligit DEUM, non diligit ſeipſum:* Alibi quoque idem ſanctus Doctor valde idipſum convincentem rationem adducit, dum ait:

tr. 65. in Jo.

Qui diligit DEUM non eum contemnere poteſt præcipientem ut diligat proximum, & qui ſanctè ac ſpiritualiter diligit proximum, quid in eo diligit niſi DEUM? Ipſa eſt dilectio ab omni mundana dilectione diſcreta, quam diſtinguendo addidit Dominus: Sicut dilexi vos; quid enim niſi DEUM dilexit in nobis, non quod habeamus, ſed ut haberemus. Et quidem reciproca hæc dilectio cum amore DEI adeò conjuncta eſt, ut nemo ſecundæ tabulæ præcepta tranſgrediens dicere auſit, ſe ſolum hominem offendere:

Indiviſibilis amor Dei & proximi.

tr. 7. in c. 5. 1. Joa.

Nemo dicat, in hominem pecco, quando non diligo fratrem meum; intendite, & facile eſt peccatum in hominem, in Deum ſolùm non peccem; quomodo non peccas in DEUM, quando in dilectionem peccas? Quiſquis enim offendit charitatem, Deum immediatè offendit, ſiquidem Deus charitas eſt. Sanctus Thomas in Epiſt. ad Romanos ita

S. Th. ad Rom. 13.

ſcribit: *Dilectionem proximo debemus propter Deum, cui ſufficienter recompenſare non poſſumus; Dicitur enim 1. Joan. 4. Hoc mandatum habemus à Deo, ut qui diligit DEUM, diligat & fratrem ſuum, cauſa dilectionis ſemper manet, quæ eſt ſimilitudo naturæ & gratiæ. Eccleſiaſt. 13. Omne animal diligit ſibi ſimile, ſic & omnis homo proximum ſibi; Charitas in diligendo non deficit, ſed proficit.*

1. Jo. 4. v. 21.

Eccl. 13. v. 19.

DISCURSUS X.

ARGUMENTUM.

Quanta cum facilitate, delectatione & lucro fraternæ dilectionis debito ſatisfacere poſſimus, Item defectum hujus dilectionis reprobationis eſſe indicium oſtenditur; Varia quoque ejuſdem præcepti tranſgreſſoribus irrogata ſupplicia conſideratur.

THEMA.

Qui diligit fratrem ſuum, in lumine manet; qui odit, in tenebris eſt. 1. Joan. 2. v. 10.

Odientes damnantur;

1 DUm Sanctus Joannes Apoſtolus nos monet, ut qui proximum ſuum diligit, ingrediatur ad lucem, in tenebris verò conſiſtat is qui odio illum proſequitur, verba illius hunc ferè ſenſum habent, quòd ſcilicet proximorum dilectio luce divinæ gratiæ hominem adimpleat; qui verò eamdem negligit in æternæ perditionis barathrum ſit præcipitandus. Hu-

Hug. Card. in Rom. 13. v. 8.

go Cardinalis ait: *In lumine permanet, quia Rom. 13. qui diligit proximum, legem implevit?* Videamus igitur nunc quænam ſint prærogativæ & utilitates; quas illi ſibi acquirunt, qui in hujus præcepti obſervantia continua ſe exercent, & ècontra quænam illos irreparabilia damna maneant, qui illius temerarii tranſgreſſores exiſtunt; Et ſic Deo adjuvante materiæ præſenti finem imponemus. In eadem Epiſtola S. Joannes

1. Joa. 3. v. 14.

c. 3. dicit: *Nos ſcimus, quoniam tranſlati ſumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres*; ècontra pœnam comminatur æternam illis, qui ab hoc ſe amore vacuos & exhauſtos eſſe operibus comprobant: *Qui non diligit, manet in morte.*

Ibid.

2 Indubitatum & à Spiritu ſancto Paulo Apoſtolo di-

Compendiũ legis amor.

ctorum axioma eſt, quòd Deus Creator, Redemptor, & Glorificator noſter, quantum eſt ex parte ſua, omnes ſalvos fieri velit, *voluntate antecedenti, non conſequenti*, prout ſcholæ loquuntur: *Hoc bonum eſt & acceptum coram Salvatore noſtro Deo, qui omnes homines vult ſalvos fieri*; Quia verò nos finem hunc aſſequi voluit, de mediis quoque ad hoc proportionatis, iiſque levibus, & unicuique homini, cujuſcumque demum ſtatus, conditionis, & profeſſionis ſit longè faciliimis nobis proſpexit, quæ ſunt præceptorum ſuorum perfecta adimpletio: *Si vis ad vitam ingredi, ſerva mandata*, hæc autem quantumvis illa multa ſint in unico tantùm præcepto, velut in brevi compendio comprehendere voluit, videlicet in præcepto dilectionis proximi: *Qui diligit proximum, legem implevit*. Salmeron notat Chriſtum dixiſſe: *Hoc eſt præceptum meum, ut diligatis invicem, cùm ex præceptorum obſervatione dixiſſet, poſſe nos cognoſcere, quòd manemus in Chriſti dilectione, ne putaremus multa eſſe præcepta numero, aut factu impoſſibilia, aut ſaltem difficilia, aut præmio vana, nullavo, propterea rectè dixit: Hoc eſt præceptum meum, quaſi diceret, ſi vos invicem amaveritis, obtinebitis, ut & ego cum Patre vos amem*. Amplius quid Sanctus Laurentius Juſtinianus dicit, dum advertit hoc dilectionis fraternæ præceptum nobis non ſolùm datum eſſe pro acquirendo regno cœlorum, verùm etiam ad perfectionem & ſanctitatem comparandam, præterquam quòd adeò ſit facile, ut unicuique adaptetur, & accommodetur: *Magna virtus proficiendi in Deum eſt hæc charitas mutua, quæ data eſt divitibus pro gloria, pauperibus pro cenſu, exulibus pro patria, imbecillibus pro virtute, infirmis pro medicina, pro vita mortuis*. Et cap. 55. ejuſdem libri facilitatem qua virtutem hanc exercere poſſumus, optimè conſiderat, dum ait: *Ab omnibus poteſt impleri, à paupere, divite, ab infirmo & à ſano; Non eſt neceſſe boves aut oves emere, aut ultra mare navigare, ut hoc impleatur præceptum*; Et loco teſtimonii illum Deuteronomii textum adducit, in quo Deus noſter ad nos ita loquitur: *Mandatum quod ego præcipio tibi hodie, non ſupra te eſt, neque procul poſitum, nec in cœlo ſitum, ſed juxta te eſt in ore tuo, & in corde tuo, ut facias illud*. Ut nos qui viatores ſumus ad cœleſtem patriam noſtram tendentes per viæ difficultatem nos minimè excuſare valeamus, quo minùs dictam patriam aſſequamur eamdem nobis viam complanavit, & remotis omnibus offendiculis facilem & perviam reddidit: *Tale eſt bonum pacis*, inquit Sanctus Laurentius, *quod ex fraterna oritur charitate, ut in rebus creatis nihil gratioſius ſoleat audiri, nihil delectabilius concupiſci, & nihil utilius poſſideri. Ecce quàm bonum & quam jucundum*, inquit Pſalmiſta, *habitare fratres in unum; Quoniam illic mandavit Dominus benedictionem, & vitam uſque in ſæculum*. Porrò in aliis operibus Chriſtianarum virtutum naturalis aliqua cernitur repugnantia, quia ad illas practicandas opus eſt, vel ut propriam abnegemus voluntatem, vel corpus noſtrum maceremus & mortificemus; cum danda eſt eleemoſyna, aliquam in nobis experimur reſiſtentiam, qui argento & auro cum difficultate nos privamus; ſi inſtituendæ ſint ſanctæ peregrinationes homo ſe fatigationibus, multiſque laboribus diſpendio item atque periculis ſubjicit: Dum orationi dat operam capitis mox ſentit dolores, & ſic de cunctis aliis operibus virtuoſis diſcurrere licet: at verò quis labor, aut quæ moleſtia ad hoc nobis ſubeunda venit, ut charitatem, unionem & concordiam cum proximis conſervemus. Optimè Chryſoſtomus hac de re ita ſcribit: *Multæ res ſunt pulchræ & honeſtæ quæ carent delectatione, quemadmodum alia ſunt jucunda, ſed deeſt eis honeſtum: non facilè autem contingit, ut utraque conveniant, ſed in hoc utraque concurrunt, & voluptas & honeſtas maxima*.

1 Tim. 2. v. 4.

Amantes glorificantur.

Salm. t. 9. tr. 38.

S. L. Juſt. loc. cit.

Præceptum amoris facile.

Deut. 30. v. 11.

S. L. Juſt. ib. c. 15.

Pſ. 132. v. 1.

Difficultas nulla ſicut in aliis.

Chryſoſt. h. 2. de Job.

3 Audiamus quid Sanctus Thomas de Villanova pacem unionem, & concordiam commendans in hujus confirmationem prædicarit: *Bonum, inquit, & jucundum eſt ſola charitas; hoc privilegium ſoli charitati reſervatum eſt, ut cùm ſit non ſolum bonũ, ſed maximum omnium bonorum, ſit quoque jucundiſſimum, omnis quippe alia virtus pœnam habet annexam. Noſtra humilitas, patientia, abſtinentia, caſtitas, paupertas, fortitudo laborem habent; neque enim ſine labore homo ſubmittitur, patitur injurias, abſtinet à cibis & voluptatibus carnis, caret bonis temporalibus, in amore autem quanã difficultas, qui labor eſt amare?*

S. Tho. Vill. conc. de ſeq.

Nullus labor.

4 Conſiderat idem hic ſanctus Archipræſul ſanctum Paulum ad mutuum nos amorem provocare ſatagentem in variis Epiſtolarum ſuarum locis in præcedentibus diſcurſibus, ſigillatim à nobis examinatis, tria potiſſimùm nobis præſcribere motiva, eaque omnia faciliima; nimirum: *Quia ſumus unius corporis membra; quia unius Patris filii; quia ad unam menſam ſedemus, & eamdem panem manducamus*. Denique poſt quàm in eadem Concione ad auditores ſuos ad unionem & dilectionem mutuam animandos, multas examinaſſet rationes, tamdem concludit: *Si hæc omnia non te movent, moveat te ſaltem ipſa, quam diximus, jucunditas charitatis, quis enim non vult jucundè vivere, & cum lætitia vitam agere? hoc ſine fraternitate habere non poteris, quid namque jucundius quàm concordia? quid moleſtius quàm diſcordia?*

Amor jucundum.

5 Allud quoddam non minus efficax motivum eſſe poteſt, ſi conſideremus, quòd uno eodemque tempore, quo maximo fraternæ charitatis debito ſatisfacimus, non ſolùm nihil lucri noſtri deperdimus, verùm etiam illud ipſum mirè adaugemus. Unde Chryſoſtomus ait: *Hoc in primis habet charitas, quòd cùm utilitate ſit facillima, atque jucundiſſima*. Porrò debitum quo Deo arctiſſimè per hoc præceptum obſtringimur: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, ex tota anima tua, ex tota mente tua, & ex omnibus viribus tuis*. S. Paulus ad ſolam proximorum dilectionem refert, adeò ut amato proximo omne tunc debitũ quo Deo & hominibus obſtringimur perfectè liquidemus & expediamus: *Nemini*, inquit Apoſtolus, *quicquam debeatis, niſi ut invicem diligatis, qui enim diligit proximum, legem implevit*.

Utile.

ho. cit.

Rom. 13. v. 8.

6 Charitatis debitum ejus naturæ eſt, ut eo etiam ſatisfacto ſemper tamen debitores pariter & creditores maneamus; ſiquidem ſemper hoc debitum manet, licèt ingenti cum uſura & magno cum lucro ſolutum fuerit. *Cum redditur, non amittitur*, inquit Sanctus Auguſtinus, *ſed potiùs reddendo multiplicatur*; Id quod Sanctus Anſelmus expreſſius hiſce verbis declarat: *Cætera cum reddita fuerint, non debentur, dilectio autem tanto magis debetur, quantò ampliùs impenditur; ipſa eſt quæ ſemper redditur, & ſemper debetur, nec cum redditur amittitur, ſed potiùs reddendo multiplicatur, quoniam habendo redditur, non carendo*; Ita verò ſe res non habet, quando à nobis alteri creditori denarius vel pecunia exſolvitur, quia quod ſalvo, in crumena deficit, & in crumena creditoris cui pecuniam exſolvimus, eadem accreſcit: *Charitas verò non ſolùm apud eum creſcit, qui hanc ab eo, quem diligit, exigit, etiamſi non recipiat, ſed etiam ille à quo eam recipit, tunc incipit habere cum reddit, & ideo cætera ſic ſolvite, ut non debeatis, charitatem verò ita ſolvite, ut ſemper habeatis & debeatis*.

S. Aug. ad Cœl. S. Anſ. ad Rom. 13.

7 Salmeron ly invicem obſervans dicit: *Ita invicem diligatis, ut charitas redeat ad eum à quo exivit, qui enim ab alio charitatem erga ſe exigit, vel accipit, etiam ipſe prout poteſt, debet charitatem præſtare*. Hugo Cardinalis gloſſam quamdam citat; quæ dicit: *Sola charitas eſt, quæ etiam reddita ſemper detinet debitorem*. Adducitque Sanctum Auguſtinum qui libro 1. de doctrina Chriſtiana proprietatem declarat quarumdam rerum, quæ participando, ſeque communicando non perduntur: *Omnis res quæ dando non deficit, dum habetur & non datur, nec dum habetur, quomodo danda vel habenda eſt; talis autem res eſt charitas, doctrina & ſcientia*; adducitque, illud à Chriſto in deſerto patratum multiplicationis panis & piſcium miraculum, in quo collectæ fuerunt ſemel ſeptem, & iterum duodecim ſportæ reliquiis refertæ: *ſeptem erant panes, antequam inciperent dari eſurientibus, quod ubi fieri cœpit, duodecim cophinos & ſportas ſatiatis hominum tot millibus impleverunt; eadem ratione Charitas ſtatim, ut reddi incipit & augeri, cum redditur ab homine; & tanto major acquiritur, quanto pluribus redditur*: Ex omnibus igitur hiſce capitibus inexcuſabilis eſt, qui pacem cum proximo non conſervat, illumque non diligit: pœna autem iis qui ſe adeò ſuavi & facili præcepto non accommodant, erit pœna æterna: *Qui non diligit, manet in morte; qui odit, in tenebris eſt*.

Salm. ibid.

Hug. Card. in Rom. 13.

Charitas & ſcientia non perduntur participando.

8 Omnibus nota atque perſpicua eſt parabola illa, qua Salvator noſter ut ſolicitudinem, qua hunc amorem fraternum proſequitur, manifeſtaret, uſus fuit, quæque Matth. cap. 18. ad longum recenſetur, nimirum debitoris illius, qui decem millia talentorum debens ad tenebras infernales condemnatus fuit, tametſi is

Reprobationis cauſa defectus amoris.
Hiſtoria ſacra.

Digitized by Google

ſi is paulò ante immenſi illius debiti condonationem gratuitam recepiſſet: *Miſertus Dominus ſervi illius, debitum dimiſit ei.* Ratio autem, cur Rex ille adeò ſe adversùs debitorem hunc poſt debiti gratuitam relaxationem exaſperatum exhibuerit, ſola hæc fuit, quòd ſe deinceps erga ſocium debitorem ſuum adeò barbarum & inhumanum probaſſet: *Nonne ergo oportuit & te miſereri conſervi tui, ſicut & ego tui miſertus ſum? Et iratus Dominus ejus;* propter contractum penes ſe debitum, juſſit *Venumdari & uxorem ejus & filios,* non verò ſe erga illum iratum oſtendit, nec eum convitiatus eſt, at verò quando proximum ſuum adeò durè & inhumaniter tractavit; mox ei idipſum graviter exprobravit, dicendo *Serve nequam.* Id quod Chryſoſtomus optimè ponderans, ait: *Quandoquidem decem millia talenta debebantur, non convitiatus debitori, ſed miſertus fuit; quando verò adversùs conſocium crudelitatem exercuit, tunc ſervum, atque ſervum nequam appellavit;* Magis ſe rigoroſum atque ſeverum exhibuit in caſtigandis injuriis proximo illatis, quam in illis puniendis quæ ſibi immediatè illatæ fuerant.

Matth. 18. v. 27. — *v. 32.* — *v. 34.* — *h. 62. in Matth.*

9 Sic quoque Pharaonem & Ægyptios ob tyrannidem in populum ſuum electum exercitam palpabilibus tenebris per integrum triduum caſtigavit: tenebras autem illas, quæ in die crucifixionis ſuæ in aere obortæ fuerunt, per tres tantùm duravere horas.

Alia hiſtoria ſacra.

10 Adam quoque per ſcientiam, Divinitatem Deo auferre ſibique uſurpare præſumpſit: *Eritis ſicut Dii, ſcientes bonum & malum;* & tamen ad hoc facinus puniendum, ſoli terræ maledixit, quam ipſe pedibus calcabat; *Maledicta terra in opere tuo:* at verò Cainum fratri ſuo germano vitam crudeliter eripientem, directè in ejus perſona maledixit, ipſum à cœlo reprobando: *Maledictus eris ſuper terram &c.*

Gen. 3. v. 17. — *Gen. 4. v. 11.*

11 Inſuper etiam advertendum eſt, quòd ſapientiſſimus Magiſter noſter in fine parabolæ illius Euangelicæ dixerit: *Sic & Pater meus cœleſtis faciet vobis, ſi non remiſeritis unuſquiſque fratri ſuo de cordibus veſtris;* at verò numquid idem Dominus noſter nos orationem Dominicam ita ordiri docuerat: *Pater noſter qui es in cœlis?* cur igitur nos nunc ab hac participatione excludit, dicendo: *Pater meus, non verò Pater veſter?* Theophylactus reſpondet: *Indigni ſunt tales qui Deum habeant patrem.*

Qui non amant, indigni ſunt quod Deum habeant patrem. — *Theoph. ib.*

12 Sanctus Lucas nobis pulchram illam filii prodigi parabolam, ſeu potiùs hiſtoriam deſcripſit, præcipuè verò querelas quas alter filius ſenior, & annis, non verò ratione & judicio maturior, apud Patrem depoſuerat, dicens: *Ecce tot annis ſervio tibi, & numquam mandatum tuum præterivi, & numquam dediſti mihi hædum ut cum amicis meis epularer, ſed poſtquam filius tuus hic, qui devoravit ſubſtantiam ſuam cum meretricibus, venit, occidiſti illi vitulum ſaginatum.* Invidus hic filius, prout ſatis apparet, non minùs mendax, quàm malignus erat, ſiquidem jam illi Pater ejus portionem ſuam aſſignaverat: *Diviſit illis ſubſtantiam,* quæ utique longè pluris æſtimanda fuit, quàm hædus aliquis; Præterea Pater illi dixerat: *Omnia mea tua ſunt,* at verò, ut benè Chryſol. notat: *Fratri invidus animus, gratus eſſe non poteſt Patri, & paternæ largitatis memor non eſt, qui eſt fraternæ immemor charitatis;* is qui charitate & amore erga fratrem ſuum deſtitutus eſt, non eſt dignus ut ſit filius Patris illius, quem invocamus in cœlis.

Cōfirmatur. — *Luc. 15. v. 29.* — *Chryſ. ſer. 4.*

13 Sanctus Auguſtinus ſuper verba thematis ab initio aſſumpti ſcribens, interrogat: *Unde non eramus in tenebris? Si amemus fratres: Unde probatur? quia amamus fraternitatem, quia non ſcindimus unitatem, quia tenemus charitatem.* Ubi enim diſcordia eſt, ibi eſt confuſio; imò qui diſcordiæ naturam benè conſiderat, jure dicere poteſt, illam à Babylone originem ſuam ducere, ſicuti pax à Jeroſolyma derivari cenſetur, *Dicta pacis viſio.*

S. Aug. tr. 1. in 1. Jo. 2. Pacis & odii origo Jeruſalem & Babylon.

14 Etenim Deus noſter in ipſo mundi exordio unicam dumtaxat linguam ſeu idioma hominibus indidit: *Erat autem terra labii unius?* Ubi Oleaſter ita ſcribit: *Quantum hoc attinet ad concordiam orbis, tollitur diſcordia inter eos, qui ſunt diverſarum linguarum;* Hæc diſcordia, ſive hæc linguarum contrarietas in Babel, ſive in Babylonia ortum ſuum habuit: quando enim in turri illa Babylonica in cœlos uſque erigenda inter ſe concordes erant, Deus omnes diſperſit, & diſgregavit, varia illis idiomata ſubitò imprimendo, unde deinceps ſuper terram diſperſi continuas ſuverunt diſſenſiones & diſcordias.

Gen. 11. v. 1.

15 Sanctus Baſilius dicit: *Sicut qui charitatem habet, Deum in ſe habet; ita qui odium & iram habet, Dæmonem in ſe continet;* Non enim ſolùm odium, verùm etiam reciprocæ dilectionis defectus in anima latens mortem illi æternam conciliat: *Qui non diligit, manet in morte.*

S. Baſil.

16 Davide Pſalterium ſuum tangente, ſpiritus malignus nullam adversùs Saulem vim obtinebat, cujus Incognitus Carmelitanus hanc affert rationem, quia *Spiritus maligni melodiam cantus, maximè ſpiritualis odiunt, propter concordiam vocum.*

Mic. de Bon. in Pſ. 18.

17 Tertullianus Martyres mediante impenetrabili hac unionis & concordiæ lorica adversùs Infernum fortes imò inſuperabiles fuiſſe notat: *Inveniat vos unitos & concordia armatos, quia pax veſtra bellum illi eſt.* Similiter S. Gregorius ſcribit: *Electorum multitudinem eo magis maligni ſpiritus pertimeſcunt, quo eos per charitatis concordiam munitos contra & conglobatos aſpiciunt.*

Tertul. l. ad Marc. c. 1. — *S. Gr. h. 8. in Ezech.*

18 David in duellum adversùs Goliath qui inimicum infernalem præfigurat proceſſurus, quinque quidem lapides peræ ſuæ paſtorali impoſuerat, at verò ut Hugo de S. Victore benè notat. *Quinque lapides accepit, unum miſit, quia unitas vincit.*

Hug. à S. Vict.

19 In Oſea hæc verba leguntur: *Ero mors tua ò mors, ero morſus tuus Inferne, conſolatio abſcondita eſt ab oculis meis, quia ipſe inter fratres dividet.* Ubi Sanctus Hieronymus ait: *Eſt ſenſus: non valeo conſolari, quicquid mente concepero, dolorem non poteſt mitigare, cernentis chariſſima inter ſe nomina morte ſejungi; ipſe inquit infernus inter fratres dividet; quicquid igitur ſeparat fratres, Infernus eſt appellandus.*

Oſ. 13. v. 14. — *S. Hier. ib.*

20 Notandum benè eſt, quòd dum Sanctus Paulus hujuſce carnis noſtræ, quæ ad æternam perditionem nos protrahit, fructus recenſet, tametſi inter illos multa quoque vitia enumeret, major tamen illorum pars ſunt rixæ, lites, diſcordiæ, inimicitiæ, & quævis alia quæ dilectionis fraternæ præcepto opponuntur: *Manifeſta ſunt autem opera carnis, quæ ſunt fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria, idolorum ſervitus, veneficia,* poſteà verò ad propoſitum noſtrum pergit dicendo, *æmulationes, iræ, rixæ, diſſenſiones, ſectæ, invidiæ, homicidia, qui talia agunt, regnum Dei non conſequentur; fructus autem Spiritus charitas, pax, benignitas &c.*

Gal. 5. v. 19.

21 De Joſepho qui Dei honorem, fratrumque ſuorum ſalutem magno cum zelo proſecutus fuit, ſacer textus ait: *Accuſavit fratres ſuos apud Patrem crimine peſſimo.* Porrò inter ſacros Expoſitores non ſatis convenit, in quonam hæc accuſatio præcipuè ſteterit? Aliqui enim per crimen peſſimum, crimen nefandum; alii beſtialitatem, alii prolatam adversùs proprium ſuum genitorem detractionem intelligunt. Pererius verò per crimen illud peſſimum, ſæpius inter ipſos obortas rixas & diſſenſiones intelligit; Cui conſonat Gloſſa Interlinearis dicens, *quod eſt fraternum odium.* Hebræus loco illius *Crimine peſſimo,* ita legit: *Et retulit Patri rixam eorum peſſimam.* Unde ſubjungit Pererius, idipſum benè conſonare cum illo, quod ſacer Chroniſta ſupra retulerat, ſcilicet Filios Liæ contempſiſſe illos, qui ex ancilla nati fuerant, unde diſcordiæ & diſſenſiones inter ipſos procedebant: *Iſtud in tranſlatione noſtra vocatur crimen peſſimum, quia ſicut fraterna charitas quid optimum dicitur, ita econtrario odium fraternum crimen peſſimum nominatur.*

Odium fraternum peſſimum crimen. — *Gen. 37. v. 2.* — *Perer. ibid.* — *Gloſſ.*

TRA-

Digitized by Google

TRACTATUS VI.

DE ANGELIS.

DISCURSUS SEXDECIM.

DIſcurſus I. De numero, diſtinctione, & variis officiis Angelorum, qui per continuum cœlorum motum, & cauſatas inde in rebus omnibus creatis influentias mundum gubernant, & dirigunt.

II. Angelis aſſignata eſt tutela regnorum; Et ideò ſæpè ſynagogæ, & quovis tempore Eccleſiæ fuere defenſores prouti ex multis exemplis deducitur; multaque à nobis removent ſupplicia.

III. Angelos invitos eſſe ad inferendum nobis ſupplicia & pœnas, valde autem ad nobis benefaciendum, Deumque, nobis reddendum propitium proclives eſſe oſtenditur.

IV. De Angelorum in exequendis juſſis Dei ad noſtram utilitatem cedentibus velocitate & promptitudine; Ubi etiam illos nobis poſt Chriſti incarnationem & noſtram redemptionem, majorem exhibuiſſe amorem, oſtenditur.

V. Dignitas Angelorum oſtenditur, necnon quòd hac non obſtante in variis miniſteriis nobis ſervire non fuerint dedignati varias in noſtrum obſequium ſpecies ſibi aſſumendo.

VI. Angeli nos adjuvant, ut in proſperitate innocenter vivamus, noſque à multis periculis ſpiritualibus & corporalibus eripiont.

VII. Super illa verba Pſalmi 90. Angelis ſuis Deus mandavit de te, ut cuſtodiant te in omnibus viis tuis, in manibus portabunt te, ne fortè offendas ad lapidem pedem tuum, variæ conſiderationes inſtituuntur.

VIII. De defenſione & præliis ſanctorum Angelorum adversùs inimici infernalis tentationes, inſultus, atque inſidias in beneficium noſtrum.

IX. Angelorum in fine vitæ noſtræ adversùs Dæmonem auxilia, ipſorumque pro noſtra ſalute intercesſiones conſiderantur, adversùs illos autem, qui nullum ex ipſorum cuſtodia retulerunt profectum, in extremo die Judicii teſtea erunt.

X. Angelos, tametſi noſtram reprobationem prævideant, numquam tamen nos totaliter deſerere probatur, ſimulque agitur de auxiliis quæ nobis ſubminiſtrant, ut à peccati ſtatu egrediamur, exemplo è carcere exeuntis S. Petri, per quem peccator præfiguratur.

XI. De cura & lætitia ſanctorum Angelorum qua per ſalutem & pœnitentiam noſtram perfunduntur, variæque illius lætitiæ cauſæ adducuntur, & ſpecialiter utilitas quam inde propter cœleſtis Jeroſolymæ reſtaurationem reportant.

XII. Oratio Angelis nos familiares efficit, quam ipſi nos rectè inſtituere docent, & ſimul cum omnibus aliis operibus bonis per patrocinium & intercesſionem ipſorum corroborant, & Deo præſentant.

XIII. Angelos, tametſi hic in terris nobis miniſtrent, per hoc tamen minimè impediri oſtenditur, quo minùs Deo aſſiſtant, & viſione beatifica fruantur, imò inſuper probatur, quòd ipſorum in Deum continuò defixus, obtutus ipſos de noſtra ſalute magis ſolicitos efficiat, tanguntur etiam aliqua bona, quæ nobis communicant, deque exhibenda à nobis Angelis in quovis loco reverentia.

XIV. Angelorum converſatione frui poſſumus, dum ea quæ ipſis placent, imitamur, qualia ſunt hoſpitalitas, eleemoſyna, Pax, Receſſus à mundo, Humilitas, labor, amor proximorum, oratio, corporis maceratio, ſalus procurata animarum, profectus ſpiritualis, prompta DEO exhibita obedientia, Paſſio, & exhibita in conſpectu Divino reverentia.

XV. Caſtitas & continentia Angelis nos ſimiles efficit, eorumque pro hujus virtutis conſervatione ſæpè experimur tutelam & è contra illius tranſgreſſores ab illis illata ſæpè experiuntur ſupplicia, utpotè qui vitium huic virtuti contrarium valde execrantur.

XVI. De gratitudine noſtra Angelis debita, qui ſe liberaliter remuneratos eſſe cenſent, dum legi Dei, & conſiliis ipſorum amorem gerimus, deque exhibenda illis ubique reverentia, utpote, qui nobis ſemper præſentes aſſiſtunt: Ipſorum denique auxiliis cooperandum eſſe docetur, quia noſtra culpa eſt, ſi per illa non proficiamus.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

De numero, diſtinctione & variis officiis Angelorum, qui per continuum cœlorum motum, & cauſatas in rebus omnibus creatis influentias, mundum hunc gubernant & dirigunt.

THEMA.

Millia millium miniſtrabant ei, & decies millies centena millia aſſiſtebant ei. Dan. 7. v. 10.

1 DAniel Propheta viſionem quamdam habuit, quam ipſemet Cap. 7. Prophetiæ ſuæ deſcribit in qua innumerabilem quemdam vidit Angelorum Thronum DEI circumſtantium numerum, qui omnes ad Divinæ Majeſtatis nutus exequendos erant promptiſſimi; Cum qua viſione mirè conſentit viſio illa, quam Sanctus Joannes in Apocalypſi ſe pariter habuiſſe ſcribit; Vidit enim quòd *Erat numerus eorum millia millium*. Porrò Sanctus Gregorius Magnus rationem reddit, cur Spiritus Sanctus illos cœleſtis curiæ exercitus in numero quodam definito deſcribat, cùm tamen ille nobis pro Infinito habeatur: *Supernorum civium numerus infinitus eſt, & definitus exprimitur, ut qui DEO numerabilis eſt, iſte eſſe hominibus innumerabilis demonſtretur*. S. Bernardinus per adductam Dionyſii Areopagitæ authoritatem (an verè, an verò per exaggerationem loquatur non ſatis liquet) dicit: *Angeli in Paradiſo exiſtentes ſint plures, quàm ſint ſtellæ, quàm ſint arena maris & terræ, quàm ſint folia & herbæ, & quam ſint omnia quæcumque creata*.

[Angelorum multitudo innumerabilis.]
[Ap. 5. v. 11. S. G. l. 17. mor. c. 14.]
[S. Ber. t. 4. ſer. 49.]
[Triplex diſtinctio.]

2 Sanctus Bonaventura in ſermone quodam de Angelis, illorum nobis diſtinctionem explicat, dum ait: *Diſtincti ſunt in triplici Hierarchia, ſcilicet ſuprema, media, & infima*. Suprema eſt Altiſſimi Majeſtati aſſiſtentium: Media autem eſt Angelorum contrariis ſeſe poteſtatibus opponentium; Infima denique eſt humanis neceſſitatibus miniſtrantium: adeò ut ex novem Angelorum choris major pars noſtris ſit obſequiis deſtinata.

[S. Bon. ſer. de Ang. Cuſt.]

3 Eamdem diſtinctionem S. Gregorius tradit, dum infimam Hierarchiam collocat Angelos, Archangelos & Virtutes: In ſecunda ponit Poteſtates, Principatus, & Dominationes. In ſuprema denique Thronos, Cherubinos, & Seraphinos.

[S. Greg. h. 34. in Evang.]

4 Apoſtolus omnes non ſolùm ad obſequium & miniſterium DEI, verùm etiam ad ſervitium & miniſterium noſtrum deſtinatos eſſe exiſtimat, dum ait: *Omnes ſunt adminiſtratorii ſpiritus, in miniſterium miſſi propter eos, qui hereditatem capiunt ſalutis*. Etenim Angeli ſecundæ Hierarchiæ, ut S. Bonaventura ait: *Deputati ſunt in regimen Reipublicæ, quaſi divini exercitus bellatores*, oſtenditque illos in cœleſtibus illis exercitibus fuiſſe figuratos, qui ſeſe in defenſionem Jacobi Patriarchæ prodiderunt, quos ille videns ſubitò exclamavit: *Caſtra DEI ſunt hæc, quia ad modum caſtrorum nos muniunt, qui ſumus faciles ad ſeducendum, fragiles ad reſiſtendum, debiles ad operandum, & ideò occurrunt nobis tanquam potentiſſimi adjutores ut eorum auxilio muniti diſcamus hoſtium potentias non timere*. Quod verò Dominationes ſpectat, illorum officium eſſe ſcribit, quòd aliis præcipiant & imperent, noſque in pugna ſpirituali inſtruant, dirigant & doceant; adducitque Sancti Gregorii authoritatem, dicentis quòd ſint velut exercitus Angelici Capitanei & Duces, quorum experientia & prudentia in omnibus ad prælium hoc ſpirituale attinentibus gubernamur. *Rectè ſpiritualis certaminis poſſumus eſſe victores, quando tam excellentiſſimorum ſpirituum tutela muniti ſumus, quod tunc contingit, cùm regnum animæ ſecundum impetum rationis dirigimus, & carnis voluptatibus reluctamur*. Præterea idem Seraphicus

[Angelorum miniſteria Hebr. 1. v. 14.]
[Gen. 32. v. 2.]

S. Bon. ib.

cus Doctor, tres hoſce choros, Dominationes videlicet, Virtutes & Poteſtates, in noſtram defenſionem & adjutorium ordinatos eſſe probat; *Quia Diabolus in nobis poſt caſum rationem ſeducit per aſtutias, virtutes opprimit per violentias, & voluntatem alludit per blanditias, quod ne nobis contingat, tribus ordinibus venit poſt nos.* Tamdem deſcendit ad infimam Hierarchiam; Et quidem de Principatibus dicit, illos ordinatos eſſe ad regimen & directionem Principum, ſiquidem permagni ad Reipublicæ directionem intereſt, ut hi rectè & ordinatè ducantur & dirigantur, quia *Regis ad exemplum totus componitur orbis*; Archangeli verò ordinati ſunt ad regimen populorum, ſive *ad regimen gentium, prout inſtruunt in moribus & ſapientia; Iſtorum officium eſt purgare, illuminare & perficere, & ſublimia ſecreta hominibus revelare, nec non & Dæmones à nobis refrænando fugare*; adducitque Raphaelis Archangeli exemplum, qui in Ægypti ſuperioris deſerto dæmonem ligavit. Denique de Angelis qui in ultimo choro conſiſtunt, illos ad noſtram cuſtodiam in particulari ordinatos eſſe ſcribit: *Ordinatur ad regimen hominum, ut eos cuſtodiant in ſemitis innocentiæ, & hi ſunt Angeli ad uniuſcujuſque hominis cuſtodiam deputati; horum proprium eſt, quos cuſtodiunt, ad DEI reverentiam excitare, ſemper peccantibus pœnitentiam perſuadere & malos à maleficiis revocare.* Sanctus Cyprianus ſupremos illos Spiritus appellat *ſalutis noſtræ miniſtrales*. Tertullianus ait: *Nos officia divina Angelos credimus*. Petrus Damianus de eiſdem ſcribens ſignificantiùs illos vocat *Cœlorum officinas*. Nec deſunt, qui in omnibus novem Choris ſubſidia & auxilia particularia notant, quæ nobis ab uno quoque illorum in magnam utilitatem noſtram ſubminiſtrantur; Angelorum enim officium eſt, ut nos cuſtodiant; Archangelorum, ut in divina lege myſteriiſque cœleſtibus nos erudiant; Principatum, ut vitam noſtram gubernent, & rectè ordinent; Poteſtatum, ut rebellium ſpirituum inſultus à nobis propellant; Virtutum, ut ad virtuosè operandum nos extimulent; Dominationum, ut ad inordinatas paſſiones noſtras ſuperandas vires ſufficientes nobis ſubminiſtrent; Thronorum, ut nos in bono cœpto ſtabiliant, nobiſque in eo perſeverantiam ad finem uſque concedant; Cherubinorum, ut mentem & intellectum in divina ſapientia illuminent; Seraphinorum, ut corda noſtra Divino amore accendant, adeò ut meritò non ſolùm de duabus, ſed de omnibus tribus Hierarchiis & novem Choris dicere liceat, quòd verè ſint *ſalutis noſtræ miniſtrales*.

S. Cypr. in prol. decard. Chr. op. Tert. l. de an. c. 37. P. Dam. ſer. 4.

Angeli Canales Divinorum gratiarum.

5 Nullum quidem dubium eſſe poteſt, quin omnia naturæ & gratiæ bona ab inexhauſta illa divinæ bonitatis ſcaturigine in nos dimanent, juxta illud: *Omne datum optimum, & omne donum perfectum deſurſum eſt, deſcendens à Patre luminum*: Verumtamen eum manus nobis tam longæ datæ non ſunt, ut ad vivum illum & originarium cœleſtis illius & infallibilis providentiæ fontem pertingere valeamus, de aquæ ductibus & canalibus nobis paternè proſpexit, per quos cœleſtium gratiarum aquæ ad nos uſque derivari poſſint; Et hi ſunt Angeli.

Jac. 1. v. 17.

S. L. Juſt. ſer. de S. Mich. Erga Deum officia Ang.

6 Sanctus Laurentius Juſtinianus poſtquàm novem illos Angelorum Choros ſigillatim enumeraſſet, varia quoque diſtinguit eorumdem officia, quæ ſupremæ Divinitati jugiter exhibent; *In primis DEUS amat ut Charitas; In ſecundis noſcit ut veritas; In tertiis ſedet ut æquitas; In Dominationibus dominatur ut Majeſtas; In ſequentibus regit ut Princeps; In Poteſtatibus tuetur ut ſalus; In Virtutibus operatur ut virtus; In Archangelis revelat ut lux; Et in Angelis mittit ut ſpirans.*

Heb. 1. v. 14. Univerſi regimen ipſis injunctum.

7 Verumtamen ſi allegatum paulò ante Apoſtoli textum benè ponderemus, nimirum. *Nonne omnes ſunt adminiſtratorii ſpiritus &c.* Inveniemus utique Deum Angelos non tam pro obſequio ſuo, quàm ad ſervitium & miniſterium noſtrum creaſſe. Unde eſt, quòd ſimul cum mundo creati fuerint, adeòque quando Deo complacuit eſſe ſuum humanæ naturæ impertiri in cujus beneficium & utilitatem vaſtam adeò creaturarũ multitudinem produxit, tunc ut Sanctus Laurentius Juſtinianus ait: *Miniſtrantium ordinibus injunctum eſt particulare hoc regimen univerſum, ad quod perficiendum nec tabeſcunt tædio, nec labore ſuccumbunt, neque ſeducuntur errore.*

S. L. Juſt. loc. cit.

Orbem portant.

Job 9. v. 13. Rup. Abb. ib.

8 S. Job de ira DEI, cui nemo valet reſiſtere, tractans, inter cætera hæc verba habet: *Sub quo curvantur, qui portant orbem.* Porrò Rupertus Abbas Tuitienſis per hanc humerorum incurvationem, reverentem & venerabundam erga excelſam illam Divini Numinis Majeſtatem ſubjectionem intelligit: *Fortitudini ejus trementes inclinantur.* Sed quinam illi ſunt, qui mundum portant & ſuſtentant? Audite hac de re eumdem authorem ita loquentem. *Angelici ſpiritus, qui cùm omnes adminiſtratorii ſpiritus ſint, benè portare orbem dicuntur.*

Job 3. v. 14. Reges ſunt.

9 Idem Job in alio quodam loco Angelos Reges & conſules terræ nominat: *Requieſcerem cum Regibus & conſulibus terræ*; Quæ verba Sanctus Gregorius de Spiritibus Angelicis exponit, & dicit quòd DEUS ad rerum creatarum gubernationem & diſpoſitionem varios miniſtros & inſtrumenta adhibeat: *Ad diſtinguendum pulchra univerſitatis ordinem, alia aliis diſpenſantibus regit, non immeritò Reges Angelorum ſpiritus accipimus, qui quo Auctori omnium familiariùs ſerviunt, eò ſubjecta potiùs regunt; benè etiam conſules vocantur, quia ſpirituali Reipublicæ conſulunt, dum nos ſibi ad regnum ſocios jungunt.* Revera enim qui miniſteria quibus ſe Angeli ad univerſalem vaſtæ hujus univerſi machinæ utilitatem continuò impendunt, benè conſiderat, illos verè Reges & Conſules terræ eſſe cognoſcet, utpotè qui ad univerſale Reipublicæ regimen ſtrenuè collaborant. Reflectite enim ad Cœlorum ſtructuram, & videte quàm ſint Cœli inter ſe diſparati, ſiquidem unum ab occidente vertitur ad orientem, aliud verò ab oriente volvitur in occidentem, unum in motu ſuo lentum eſt & tardum, aliud velox, & tamen dum à ſupernis illis intelligentiis regulantur, ſimul inter ſe uniuntur & concordant, ut benignos terræ influxus communicent. Unde Spiritus ſanctus iiſdem harmoniam & concentum quemdam attribuit, quia ſicut in harmonia vel concentu differentes conſonantiæ ſimul uniuntur & concordantur, ut concentus quidam perfectus efficiatur, ita quoque Angeli licèt in cœleſtium ſphærarum motu gyros faciant differentes & contrarios, eoſdem tamen ad perfectam tamdem harmoniam perducunt: *Quis enarrabit rationem cœlorum & concentum cœli quis dormire faciet.*

S. Greg. l. 4. mor. c. 27.

Concordes in noſtrum bonum.

Job 38. v. 37. Creaturis præſunt. S. Juſt. M. in reſp. ad q. 10.

10 Porrò hanc utilitatem, quam ab Angelis per regularem & concordem cœlorum motum recipimus, Sanctus Juſtinus Martyr quoque hiſce verbis ſubindicat, dum ait: *Omnes quidem Angeli, & qui præſunt, & qui parent, functionem explent, cœlis, & iis, quæ ad homines pertinent utilem.* Ab hoc tam benè regulato motu omnium rerum creatarum, quibus viventes perfruuntur, generatio & productio conſequenter procedit. *Hujuſmodi beneficia*, inquit Sanctus Thomas, *proveniunt ex miniſterio Angelorum moventium corpora cœleſtia*, cujus rationem alibi reddens ita ſcribit: *Omnis motus naturalis inferiorum corporum cauſatur à motu ſuperiorum*, atque ideò omnes effectus quos natura in rebus hiſce ſublunaribus exprimit cœleſtium intelligentiarum directioni meritò attribuendi veniunt. Unde idem Angelicus Doctor 1. p. Q. 14. A. 5. ad 4. quærens an omnes animalium terreſtrium, aquaticorum, & volatilium, herbarum, arborum, mineralium, aliorumque ſimilium effectuum productiones, intelligentiis attribui debeant, tamdem ad id aſſertivè reſpondet, adducitque Sanctum Auguſtinum teſtem quin in libro 83. Quæſtionum aſſerit: quodque *Unaquæque res viſibilis in hoc mundo habet Angelicam poteſtatem ſibi præpoſitam*; & fortè idipſum Sanctus Bernardinus ex eodem fundamento quoque aſſeruit, licèt is nonnihil univerſalius, aſſertionem videlicet ſuam ad animalia quævis minutiſſima extendendo, loquatur & Damaſceni authoritatem alleget, ſic enim ſcribit: *Non ſolùm hominibus dantur Angeli ad cuſtodiam, ſed Damaſcenus in ſua prima parte cap. 10. dicit, quòd muſca, & pulices, & formica, & omnes creaturæ habent unum Angelum ſecundùm ſpecies ſuas.* Citat quoque authoritatem Origenis, Auguſtini, Sancti Thomæ, & Sancti Joannis Damaſceni, qui unamquamque ſpeciem pomorum, fructuum, arborum, & herbarum proprium ſuum Angelum habere dicunt. *Quia omnia per ipſum facta ſunt, nec mireris*

S. Th. p. 1 q. 12. Opuſc. 10. a. 9.

S. Ber. t. 4. ſer. 49.

ris de his quæ tibi dico, quia tu vides in una curia Domini temporalis, quòd quælibet res habet unum cuſtodem. Cuncti venti, pluviæ & rores, tempeſtates, & omnes alii effectus tam favorabiles quàm ſiniſtri cauſantur ab Angelis velut à cauſis ſecundis: *Similiter ventos, pluvias, grandines, fulgura, tonitrua, tempeſtates, auras, juſſu DEI per illos regi;* adeòque idem Sanctus conſequenter dicit, quod quicquid in hiſce inferioribus accidit, id diu ante in cœleſti illa curia decretum exiſtat: *Nihil fit viſibiliter & ſenſibiliter, quod non de interiori, inviſibili, & intelligibili aula ſummi Imperatoris aut jubeatur, aut permittatur.* Præfecti autem qui cœleſtis Regis commiſſiones & ordines executioni mandant, ſunt Spiritus Angelici, inquit Sanctus Gregorius Magnus: *Quæ inviſibili ſerviunt, eſſe inviſibilia non dubitentur; hæc autem quæ eſſe credimus, niſi ſanctos Angelos?*

c. 6. de cogni. verit. vitæ.

S. Gr. l. 4. 5 dia. c. 5.

Flagella avertunt.

11 Quot ipſi à nobis flagella avertunt, quæ alias irreparabiles mundo ruinas allatura eſſent? Sanctus Joannes in Apocalypſi ait: *Vidi quatuor Angelos ſtantes ſuper quatuor angulos terræ, tenentes quatuor ventos terræ, ne flarent ſuper terram, neque ſuper mare, neque in ullam arborem.* Quot tempeſtates, naufragia, peſtilentiæque, aliaque centena infortunia mundum affligerent, niſi Angeli ſua interpoſitione eadem impedirent?

Apoc. 7. v. 1.

Orig. Con. Cel. l. 7. Agricolæ ſunt inviſibiles.

12 Origenes ad utilitatem quam terra in arboribus in cultura, & in cunctis aliis partibus ſuis per Angelorum directionem & aſſiſtentiam accipit, alludens nomen illis inviſibilium agricolarum attribuit. Ita enim ſcribit: *Fatemur non abſque præſidio inviſibilium (ut ita loquar) agricolarum, ac diſpenſatorum aliorum non ſolùm terræ fruges præberi nobis, verùm etiam aquarum fluenta omnium, ipſis curantibus terras, aquas, aerem proferre in mitioris vitæ uſum alimenta, fontes ſcatere, unda undis ultro naſcentibus, & aere culta rigari tempeſtivis imbribus.*

Multa præſtant bona.

13 Scriptura quoque ſacra in Raphaele Archangelo nobis claré oſtendit quòd cœleſtes hi ephœbi bonorum quoque temporalium & corporalium ſint inſtrumenta, id quod in particulari in Tobia juniore videre licet; immenſa etenim beneficia quæ hic adoleſcens ab hoc Archangelo receperat, ipſemet paucis quidem, ſed valde emphaticis verbis enucleat, dum ait: *Me duxit & reduxit ſanum, pecuniam à Gabelo ipſe recepit, uxorem ipſe me habere fecit, & Dæmonium ab ea ipſe compeſcuit, gaudium parentibus ejus fecit, me ipſum à devoratione piſcis eripuit, te quoque videre fecit lumen cœli, & bonis omnibus per eum repleti ſumus.*

Tob. 12. v. 3.

Medici noſtri.

14 Quando in piſcina illa probatica, cui innumerabilis adjacebat infirmorum incurabilium multitudo, eorumdem aliquis priſtinam recuperabat ſalutem, id non niſi Angeli cujuſdam interventu fiebat: *Angelus Domini deſcendebat ſecundùm tempus piſcinam, & movebatur aqua, & qui prior deſcendiſſet in piſcinam poſt motionem aquæ, ſanus fiebat, à quacunque detinebatur infirmitate.*

Jo. 5. v. 4.

Hiſtoria.

Temporalia procurant.

15 Similiter quando tempore S. Gregorii Magni urbs Romana ſæviſſima flagellabatur peſtilentia, adeò ut præ cadaverum multitudine urbs illa vaſtiſſima viſa fuerit ingens quoddam eſſe mortuorum cæmiterium, placata demum Divina juſtitia Angelus quidam ſupra molem Adriani viſibiliter ſeſe conſpiciendum præbuit, qui ſtrictum hactenus cruentumque gladium in vaginam recondebat, in ſignum quod mortalis illa, quæ hactenus ſævierat, influentia jam penitus ceſſaret; Unde moles prædicta deinceps Caſtrum S. Angeli denominata fuit.

16 Porrò quia crediti illius, quod Tobias apud Gabelum exigendum habebat, mentionem fecimus, extra propoſiti mei orbitam me progreſſurum eſſe nequaquam exiſtimo, ſi hiſtoriam illam reflectione quadam illuſtravero. Notat igitur ſacer textus quòd *Flevit Gabelus, benedixitque DEUM & dixit: Benedicat te DEUS Iſrael, & oſculati ſunt ſe invicem.* Etenim experientia quotidiana docet, quòd quando debitores à creditoribus ad ſolutionem debiti ſollicitantur, creditores ſuos communiter torvo & amaro vultu excipiant, eoſque conviciari & contumeliis afficere ſoleant, invitique admodum debitum ſolvant, cujus apud Matthæum liquidum proſtat exemplum in iis, qui à vinitoribus ſeu agricolis cenſum annuum exacturi egreſſi fuerant, ſiquidem ab iiſdem vinitoribus peſſimè tum verbis tum plagis & vulneribus excepti fuere; & tamen Gabelus creditori ſuo benedixit, tantaque cum hilaritate & promptitudine crediti ſui debitam ſatisfactionem præſtitit. Ecce tibi in hoc facto claré ob oculos poſitam utilitatem quoque temporalem, quæ à ſanctorum Angelorum aſſiſtentia copioſè in nos redundat, id quod à Dionyſio Carthuſiano optimè notatum fuit, dum ait: *Quid mirum ſi tam devotè locutus eſt, cum quo Angelus ſanctus fuit & ambulavit tam diu non ſine inſtructione ſalubri.*

Tob. 9. v. 9.

Matth. 21. v. 38.

Dio. Carth. ibid.

Negotia Angelis commendanda.

17 Abraham Patriarcha populi Dei progeniem & propagationem à Deo quondam ſibi prædictam ſtabilire & exequi volens, eodemque fine fidelem ſervum ſuum mittens, ut mulierem quamdam virtutibus & qualitatibus tanto filio dignis conſpicuam eidem conduceret, dixit illis: *Ipſe mittet Angelum ſuum coram te, & accipies inde uxorem filio meo;* Nec mirum, quia matrimonia, aliaque fortunæ, proſperitatis, & cujuſlibet alterius boni temporalis magis ardua negotia, valde ab Angelorum aſſiſtentia bonaque directione dependent.

Gen. 24. v. 7.

Bona nuntiant.

18 Saræ fructum illum benedictionis, Iſaacum nimirum, tantopere ab illa deſideratum tres Angeli annuntiarunt. Similiter Joannis Baptiſtæ Nativitatem Sanctus Gabriel Archangelus Zachariæ Patri ſuo prædixit. Et ſic de aliis felicitatibus temporalibus diſcurrere licet, utpotè quæ beatis illis ſpiritibus tantoperè de omni bono ſolicitis & cupidis mediantibus facillimè à nobis obtineatur.

DISCURSUS II.

ARGUMENTUM.

Angelis aſſignata eſt tutela Regnorum; Et ideò ſæpè ſynagogæ, & quovis tempore Eccleſiæ fuere defenſores, prout ex multis Exemplis deducitur, multaque à nobis removent ſupplicia.

THEMA.

Et ecce Michael, unus de Principibus primis, venit in adjutorium meum. Dan. 10. v. 13.

Succurrunt.

1 SGabriel Archangelus ut electum DEI populum è duræ ſervitutis Babylonicæ compedibus eximeret, orationum ſuarum virtute illum obumbrans ac protegens, magnam in conſecutione hujus finis reſiſtentiam invenit, cui proindè unus ex primis cœleſtis militiæ Principibus in ſubſidium venit: *Et ecce Michael* &c. Unde claré deducitur quàm ſint beati illi ſpiritus ad nobis in eventibus publicis maximèque arduis ſuccurrendum ſoliciti atque zeloſi.

Regnorum tutores.

2 *Princeps Regni Perſarum reſtitit mihi viginti & uno diebus* inquit Archangelus. Porrò Princeps ille, Angelus tutelaris & Protector Perſiæ erat, quia ut graviſſimi teſtantur authores, Divina providentia pro uniuſcujuſque Provinciæ defenſione Angelum quemdam Præſidem deſignavit: Ita enim nonnulli Expoſitores ſacrum illum Deuteron. textum explicant, quo dicitur: *Conſtituit terminos populorum, juxta numerum filiorum Iſrael;* Ubi Septuaginta vertunt: *Juxta numerum Angelorum Dei.* Molina hanc ſuſtinet opinionem, quòd cùm Angeli infimi chori hominibus in particulari, aſſignati fuerint cuſtodes, alii in Provinciarum & regnorum à Deo deputati, ſint Principatus.

Deut. 32. v. 8. Lud. Mol. 1. p. q. 113.

Probatur.

3 Enimverò Sanctus Gabriel totus in eo erat, ut populum Iſraeliticum à Babylonis captivitate liberare poſſet, cui tamen Præſes regni illius potentiſſimè ſe opponebat; eò quòd hic futurum ſperabat ut Perſæ idololatriæ dediti ex mora & convictu populi à Deo electi, qui lumine & agnitione veri DEI illuſtratus erat, in fide ſincera tandem proficeret, eaque imbueretur; Unde ſanctum illud inter utrumque Angelum prælium exurgebat, eò uſque protractum & continuatum, donec Sanctus Michael ad divinum hac in re beneplacitum utrique contendenti Angelo notificandum expediretur, cui tandem ambo reverenter mox acquieverunt; Et ideò S. Gabriel ait: *Ego remanſi ibi juxta Regem Perſarum,* idque cum maximo ſibi recommendati populi fructu; ſiquidem ut Rupertus Abbas Tuitienſis notat: *Quid commodi Gabrielis remanſio juxta Regem Perſarũ attulerit, patet ex ſacra Hiſtoria, quæ docet Cyrum inſtinctu Dei captivitatem Judæorum ſolviſſe, & qualiter multis*

Dan. 10. v. 13.

Rup. Abb.

tis

tis annis poſt Aſſuerus retentus fuerit à Deo, ne peſſimum Amani conſilium perficeret.

Num. 22. 12. Mala avertunt.

4 Balaam quoque per varia dona & Principis authoritatem, ad hoc ut populus Iſraeliticus diſpertus interiret, ad maledicendum Hebræorum popolo ſollicitatus, non obſtante quòd Deus id ei per ſpecialem revelationem prohibuiſſet; nam ut ſacer textus ait: *Dixit DEUS ad Balaam, noli ire cum eis, neque maledicas populo, quia benedictus eſt*, ad perverſum tamen hoc attentatum exequendum itineri ſe accinxit; Aſina autem ejus recalcitrans loco ſe movere noluit, quin potiùs ut eum per portentum valde prodigioſum ab hac maledictione pronuntianda deterreret, voce humana articulata locuta fuit. Quamobrem verò id contigiſſe exiſtimatis? nimirum quia *ſtetit Angelus Domini in via contra Balaam cernens aſina Angelum ſtantem in via evaginate gladio avertit ſe ab itinere*; Ecce quòuſque ſpirituum Angelicorum pro ſalute publica, & univerſali commiſſi ſibi populi bono promovendo zelus & ſollicitudo ſe extendat, nimirum ut ab ipſis quoque jumentis & Aſinis ſe videri, eoſque vocem humanam articulatam edere faciat, adeòque Angelus & jumentum operas ſuas conjunxerunt ad invicem, ut impium hunc virum à propoſito deterrerent: *Stetit Angelus in anguſtiis duarum maceriarum, quem videns aſina junxit ſe parieti, & attrivit ſedentis pedem*. Legatur tota hæc hiſtoria attentè, ſic enim utique invenietis, qualiter Angelus Balaam comminatus fuerit quòd maledictiones quas Balaam populo imprecari volebat, econtra in ipſum reciderent; Unde ait: *Ego veni ut adverſarer tibi, quia perverſa eſt via tua, mihique contraria*. At verò dices fortaſſe qua ratione Angelus ſe læſum eſſe exiſtimare poterat, qui impaſſibilis & inalterabilis erat? cur dixit *mihi contraria*, cum maledictio hæc non Angelo, ſed ſoli populo intentanda erat? Reſpondeo igitur, verum quidem eſt Balaam ſoli voluiſſe maledicere Hebræorum populo, ſed ſibi à Divina providentia ſpecialiter commendato. Unde Abulenſis Q. 10. ait: *Mihi contraria, id eſt, populo meo, ſive ad malum populi mei*. Et ideò Iſaias quoque dum populi illius ruinam & deſolationem prædicit, protinus ſubjungit: *Ecce videntes clamabunt foris, Angeli pacis amarè flebunt*, non quòd Angeli capaces ſint mœſtitiæ, ſed ad exprimendum quòd Angeli utique ærumnas populi illius deploraturi eſſent ſanguineis lacrymis, ſi illarum capaces eſſent.

Abul.

Iſa. 33. v. 7.

Bar. an. 400. n. 48.

Hiſtoria.

5 In Annalibus Eccleſiaſticis legitur: Quòd cùm quidam, cui nomen Gaioa erat, urbem Conſtantinopolitanam armorum ſuorum vi & potentia urbem in exterminium animo ſtatuiſſet edicere, accidit, ut quidam immenſæ magnitudinis Cometes, qui ad terram uſque pertingeret, conſpiceretur, ipſe inſidias ſuas palam futuras eſſe metuens, milites ſuos palatium, immiſſis ignibus, aggredi & infeſtare juſſit, qui prope palatium venientes ingentem quemdam armatorum militum exceſſivæ magnitudinis, & groſſitiei admirabilis numerum conſpexere, ex quo viſu, metu & terrore conſternati, retrogreſſi ſunt unde venerant: tyrannus autem alios denuo milites ad idem palatium emittens eoſdemque non minùs quàm primos ab eodem ſpectaculo perculſos eſſe cernens, tandem ipſemet in propria perſona ad idem ſe palatium recepit, eamdemque armatam multitudinem oculis propriis cernens, eoſdem deforis ad palatii cuſtodiam miſſos milites eſſe credidit, adeòque tandem à perverſo ſuo attentato deſtitit, qui tamen poſteà milites illos Angelos civitatis illius tutelares eſſe certò agnovit, utpotè qui clientibus ſuis ab omni ærumna & gravi tribulatione eripiendis ſollicitè & graviter invigilant.

Chryſ. h. 6. in Matth. Cur tres Reges ab Angelo in patriam fuerint reducti.

h. 7. in Matt.

6 Chryſoſtomus optimè conſiderat, quòd tres Reges qui ſtella duce in Betblchem pervenerant, poſtea in reditu ſuo in regionem ſuam, deducti ab Angelo fuerint; *Denique quos vocaverat & ad præſepe ſtella præeunte duxerat, eis jam non per ſtellam, ſed per Angelos loquitur*, cujus quidem rationem aliquam in ſequenti Homilia aſſignat, quæ tamen propoſito noſtro minimè deſervit; nimirum: *Poſtquam puerum adoraverunt, non jam ſtella, ſed Angelus ſuſcipit, quia ſcilicet adorando facti ſunt ſacerdotes*, verumtamen ad præſens intentum noſtrum meliùs dicemus, ut reor, quòd Reges illi Betblehem versùs iter agentes nulla ſibi obvia habuerint pericula: plurima autem habituri erant redeuntes, propter iram excandeſcentem & inſidias Herodis ab eis deluſi & decepti; Adhæc ex quo hi tres Reges nomine omnium Regum & Principum qui in terris ſunt homagium dixerant ei, in cujus manu ſunt omnium corda monarcharum, & in cujus fœmore ſcriptum cernitur: *Rex Regum & Dominus Dominantium*, juſtum omnino erat, ut cœleſtes Ephœbi atque Miniſtri eos aſſociarent, atque defenderent, cùm ad ipſorum officium ſpectet tutela & defenſio regnorum, necnon & regnantium in illis & gubernatorum.

Omnia mala in receſſu Ang.

Iſ. 5. v. 5. S. Th. ib. Paſch. l. 9. in Matth.

Pſ. 79. v. 9.

7 Quis eſt qui neſciat quanta populus Hebræorum à DEO beneficia acceperit, idque donec velut vinitores filio Domini ſui necem intulerint? Parabola ſatis nota eſt; *Auferam ſepem ejus & erit in direptionem*, comminatur per Iſaiam DEUS. Sanctus Thomas ait: *Cuſtodia Angelorum, dicuntur ſepes*. S. Paſchaſius ait: *Angelos illis præfuiſſe ad cuſtodiam, nemo eſt qui dubitet*. Refert Joſephus Hebræus, quòd cùm in procinctu eſſet, ut Jeroſolyma deſtrueretur reſonantes per aera voces auditæ fuerint: *Tranſeamus ex his ſedibus*. Pſalmiſta quoque ſub vineæ metaphora ſynagogam indicavit: *Vineam de Ægypto tranſtuliſti, ejeciſti gentes & plantaſti eam*. Quicquid autem vineæ huic tum in Ægypto, tum in deſerto, tum in Palæſtina beneficiorum & favorum à Deo collatum fuit, id totum illis in ſepis hujus virtute accidit, qua demum ſublata data eſt in prædam inimicis ſuis & in direptionem.

Angelus Iſaac liberat.

Gen. 22. v. 11. Baſ. Sel. or. 7.

8 Juxta infallibile cœli oraculum ita ſtatutum erat, ut populi illius à DEO electi progenies in Iſaac propagaretur; & tamen hic ſuper ſtrue quadam lignorum ligatus, ejuſque gulæ ſeu faucibus gladius admotus eſſe cernitur, quo caput ei detruncandum & buſtum ipſius in holocauſtum offerendum erat, quo non obſtante ab eodem dio deinceps ſuperſtite populus ille electus mirè propagatus fuit. Quisnam verò Iſaacum à morte liberavit alius quàm Angelus, qui velociter de cœlo dilapſus, Abrahæ ad feriendum extenſum brachium continuit & coercuit; atque haud ſecus ac ſi tempus ſacrificii illius offerendi nondum appropinquaſſet, antequàm Abrahæ propiùs adeſſet de cœlo clamavit: *Et ecce Angelus Domini de cœlo clamavit, dicens: Abraham, Abraham, ne extendas &c.* Ubi Baſilius Seleucus ait: *Ruentem ad jugulum feriendum, dexteram deſuper tenet ingeminat vocem, ut manum comprimat*.

Michaeli Eccleſia Commiſſa.

Act. 12. v. 6.

Mat. 14 v. 27. Act. 12. v. 5.

ibi. v. 7.

9 Simili modo poſtquàm in ſynagogæ locum ſucceſſit ſancta mater Eccleſia, nemo eſt qui ignoret, hujus non minùs quàm illius tutelam Sancto Michaeli Angelicæ militiæ ſupremo Principi commiſſam fuiſſe. In Actibus Apoſtolicis refertur qualiter Sanctus Petrus juſſu Herodis, Fidem & religionem Chriſtianam, per ſupremi Paſtoris gregis Chriſti mortem ſubvertere volentis, incarceratus fuerit. Quam Hiſtoriam Sanctus Lucas hiſce verbis recenſet: *Cum producturus eum eſſet Herodes, in ipſa nocte erat Petrus dormiens*; Circa quæ verba quærendum meritò venit, qua ratione Petrus, utpotè cui alterius diei diluculo caput amputandum erat, pridiana illa nocte ſomnum capere potuerit? Forſitan cum S. Hilario de veris Dei ſervis dicetis: *Nunquam dulcius requieſcunt, quàm cum laboribus fatigantur*; At verò nunquid tamquam tunc naſcentis Eccleſię caput (*percutiam paſtorem & diſpergentur oves*) Saltem pro liberatione ſua, pro qua *Oratio fiebat ab Eccleſia ad Deum*, ſollicitus eſſe debuiſſet? nunquid fidei tunc etiamnum in primis ſuis principiis hærentis ſtabilimento, evaſio & libertatio ipſius multum omninò conferre poterat? Reſpondeo igitur, hæc omnia veriſſima eſſe, verumtamen Petrus nec quicquam anxiebatur aut turbabatur de morte, vita, carcere, vel de ſua ab eodem liberatione, quia aſſiſtentia & defenſio qua Sanctus Michael Chriſti tuebatur Eccleſiam probè nimis ipſi nota erat: *Et ecce Angelus Domini aſtitit, percuſſoque latere Petri, excitavit eum dicens; Surge velociter &c.* Et quidem in hac Angelica aſſiſtentia atque ſubſidio Eccleſia omnem ſuam fiduciam collocatam habet, quæ proindè gratitudinis debito bis in anno de S. Michaele celebrat officium Divinum, ſcilicet in Apparitione illius, & ejuſdem Dedicatione, ac demum cunctos Angelos ſimul una feſtivitate veneratur & colit.

S. Chryſoſt. h. 6. in Act.

10 Sanctus Chryſoſtomus circa hanc liberationis Petri

tri è Carcere Hiſtoriam opportonè quærit, cur infallibilis illa Dei providentia non diſpoſuerit, ut Petrus ſemetipſum à catenis, quibus arctiſſimè vinctus erat, expediret & exſolveret? *Solve jubente DEO, terrarum Petre Catenas*. Numquid per ſolam corporis ſui umbram innumeras infirmitates curavit? vel oumquid quod majus miraculum erat, mortuos ad vitam denno revocavit? Reſpondet eos aureum, DEUM hoc honore Sanctum Petrum exornare voluiſſe, ut ab uno è cœleſtium Ephœborum numero liberaretur: *In hac re Petrum honerat, illum per Angelum eripiens*: at verò propoſito noſtro convenientius dicere poſſumus, DEUM per hoc nobis ſubindicare voluiſſe curam & ſolicitudinem, quam habet ſummorum Pontificum Naviculæ temoni præſidentium, ab innumeris illos periculis eripiat.

Quare Petrus ab Angelo liberatus.

Pſ. 124. v. 1. & 2.

11 *Non commovebitur in æternum, qui habitat in Jeruſalem; Montes in circuitu ejus, & Dominus in circuitu populi ſui, ex hoc nunc & uſque in ſæculum*. Sanctus Auguſtinus per ly *Dominus* myſticæ Jeroſolymæ, quæ eſt Eccleſia, tutelarem Angelum intelligit: *Ambiunt Eccleſiam Angeli & quaſi murum faciunt*. Et Dydimus ait: *Scito arma DEI eſſe Angelicam poteſtatem*.

S. Aug. ib.

Dyd. ad c. 34. Job.

12 Dum olim Catholica religio ob Maxentii tyrannidem plurimùm vacillaret, DEUS naviculam ſuam per Conſtantini Magni converſionem à tot tempeſtatibus ereptam in portum ſecuritatis reducere volens, quibuſnam obſecro uſus eſt mediis? Cardinalis Baronius de hoc Imperatore glorioſiſſimo refert eum ad ordiendum adversùs validiſſimum inimici exercitum prælium magnoperè fuiſſe animatum, eò quòd armatos in ſui defenſionem in aere conſpexiſſet exercitus, ſiquidem Angeli in ejus favorem glorioſum Crucis vexillum explicaverant: *Vidi alterum Angelum aſcendentem ab ortu Solis, habentem ſignum Dei vivi*.

Hiſtoria, quinque. Bar. 312. n. 12.

13 Idem quoque Cardinalis de Theodoſio Imperatore refert, quòd is Perſarum Regem formidabilem quemdam exercitum congregaſſe præſentiens, fiducia ſua in DEUM totaliter collocata, ſuum tametſi modicum & rarum militem adversùs hoſtem urſerit; Cùmque in orbe Conſtantinopolitana ob ancipitem prælii futurum eventum ingens omnes timor inceſſiſſet, nonnullis in Bithynia Chriſti fidelibus multi apparuerunt Angeli, eiſdem præcipientes, ut ad populum Conſtantinopolitanum conſolandum abirent, eumdemque de reportanda per Theodoſium victoria, ſecuros certioreſque redderent, eò quòd multi Angelorum à DEO expediti eſſent, ut in hoc prælio miniſtri & Duces eſſent; Unde cæſa fuerunt ex inimicis fidei noſtræ centum millia, quorum major pars in Euphrate ſubmerſa fuit.

An. 420.

14 Arabes Cordubam de facto inhabitantes adversùs Catholicos Hiſpanos centum quinquaginta millia peditum, & quinquaginta millia equitum conſcripſerant; Dum verò Raimirus Rex de cœlo ſibi mitti poſtularet ſubſidium, ſubitò ante Catholicorum militum exercitum cœleſtes comparuere ſpiritus militari habitu induti, quorum præſidio & ducatu Raimirus cæcidit 80. millia, reliquis totaliter profligatis & diſſipatis.

Bar. an. 938. n. 1.

15 In Annalibus Ciſtercienſibus aliud quoddam in ſubſidium Chiſtianorum à Saracenis ad extrema uſque redactorum patratum legimus miraculum, nam: *Cum in alia inevitabilia Chriſtianorū exercitus incidiſſet diſcrimina, ut errarent omnes in invio & non in via, & anguſtiis locorum intercludendi atque ab ingruentibus hoſtibus omnes cadendi eſſet, prævio ignoto duce, nempè cœleſti nuntio eodemque ſignifero per alias vias eſt ſecure deductus Jeroſolymam uſque*.

An. Ciſt. a. 1144. c. 4 n. 3.

16 Memorabilis quoque illa victoria fuit, quam B. Joannes Capiſtranus ante Belgradum, à Turcis obſidione cinctum, ſub Pontificatu Calixti III. reportavit; In quo prælio Mahometus Chriſtiani ſanguinis avidiſſimus, qui in propria perſona eidem prælio præſens aderat unà cùm ducentis millibus pugnatorum vulneratus fuit, & occubuit. Et quidem de B. Joanne præfato Annales memorari dicunt; *Cum duobus Fratribus ipſe ſolus cùm per parvam tranſiret naviculam, viſum eſt Turcis innumeram armatorum multitudinem contra eos tranſiſſe, cùm in rei veritate eſſent ſolùm tres perſonæ*; & ideò rabidi canes illi in ſeſe mutuò ſævierunt, & ad numerum 24. millium interierunt.

An. Eccleſ. Rayn. a. 1456. n. 31.

n. 34. ib.

17 Quot obſecro flagella nunc Eccleſiam DEI in pœnam & ſupplicium peccantium malorum Chriſtianorum affligerent, niſi cœleſtes illi mediatores ſeſe illis in favorem noſtrum non oppoſuiſſent? *Duos quoque Cherubin aureos & productiles facies ex utraque parte oraculi*; quod præceptum ipſimet Moyſi à DEO quondam datum fuit: *Cherub unus ſit in latere uno, & alter in altero; utrumque latus propitiatorii tegant, expandentes alas, & operientes oraculum, reſpiciantque ſe mutuo, verſis vultibus in propitiatorium*. Ecce igitur quàm verum ſit quòd DEUS noſter ſceleribus noſtris iratus, & ad caſtigandos furoris ſui fulmina in nos vibrans proteſtatur (ſiquidem *Omnia in figura contingebant*) nimirum quòd ſpiritus illi ſuperni tutelæ ſuæ alas ſuper propitiatorium in beneficium & ſalutem noſtram expandentes, ipſum nobis reddant propitium. Nam ut Oleaſter ait: *Sunt Cherubins, ut ex Scripturis conſtat, animalia velociſſima, curſum ad omnem plagam paratum habentia, ſuper quibus Dominus ſedere dicitur, ut adumbret nobis, quàm velox nobis in adjutorium veniat*. At verò hoc totum etiam ad litteram intelligendo, dicere poſſumus, quòd non ſine myſterio illos utrumque latus propitiatorii tegere voluerit, nimirum ad innuendum nobis, quàm ſit velox & promptus, ut per cœleſtium illorum nuntiorum operam, nobis ſe propitium exhibeat. *Equitavit* (ait puer DOMINI) *ſuper Cherubim, & volavit, volavit ſuper pennas ventorum. Sed ad quid Domine tam præceps volas? eruet*, inquit, *me de manu forti ab odio habentibus me, quoniam fuerunt robuſtiores me*.

Angeli mediatores ſunt.

Exod. 25. v. 18. Oleaſt. ib.

Deus velox in adjutorium per Angelos.

18 In Baronio legimus, quòd dum in quodam terræ motu, qui quadraginta dies duravit, Mediolanenſes qui Reipublicæ gubernationi præerant in loco quodam cui excelſa quædam turris proximè vicina erat, congregati eſſent, omnium auribus vox quædam inſonuerit, quæ omnes ſigillatim ex proprio nomine inclamans hortabatur, ut protinùs ab illo loco diſcederent; Dum verò hi voci huic moram gerere tardarent, vir quidam in medio illorum è veſtigio apparuit, qui indefeſſis precibus illos ad recedendum coegit, & ſubitò turris illa collapſa omnes alios ſub ruinis oppreſſit & ſepelivit.

Baron. 1117. n. 11. Angeli à morte liberant.

19 Mirabilis pariter fuit illa Lothi totiúſque familiæ ipſius ab univerſali Sodomæ incendio ab iiſdem ſpiritibus Angelicis facta liberatio: *Cùm eſſet mane cogebant eum Angeli dicentes: ſurge, tolle uxorem tuam, & duas filias quas habes, ne & tu pariter pereas in ſcelere civitatis, Diſſimulante illo, apprehenderunt manum ejus, & manum uxoris, & duarum filiarum ejus, eo quòd parceret Dominus illi, & eduxerunt eum, & poſuerunt extra civitatem*. Quot inſuper pericula, quot flagella tum particularia, tum univerſalia, tutela ipſorum mediante evadimus, quorum hactenus nullam notitiam habemus.

Hiſtoria facta.

DISCURSUS III.

ARGUMENTUM.

Angelos ad inferendum nobis ſupplicia & pœnas invitos: ad benefaciendum verò nobis, Deumque nobis reddendum propitium valdè proclives eſſe oſtenditur.

THEMA.

Mittam præcurſorem tui Angelum, non enim aſcendam tecum, quia populus duræ cervicis es, ne forte diſperdam te. Esod. 33. v. 2.

1 DEUS olim populo ſuo ad terram promiſſionis iter inſtituenti Angelum ducem præbuit, expreſsè eidem conteſtans ſe illis aſſiſtere nolle, ne fortè in grave totius populi malum divinæ juſtitiæ ſuæ enſem ſtringere, in illumque animadvertere cogeretur. Porrò benè conſideranti facilè patebit, quòd Angeli, ſi quando velut inſtrumenta ad ſupplicia inferenda deſtinantur, tametſi obedire cogantur, ad illas tamen pœnas inferendas operam ſuam valdè inviti collocent.

Cuncti Angeli ſupplicia inferunt.

2 DEUS olim, prout in Ezechielis Prophetia videre licet, Angelo cuidam manus ſuas carbonibus ardentibus adimplere, eaſque ſuper civitatem Jeruſalem, ad eam

Probatur.

Ezech. 10. v. 2. eam igne conflagrandam diſpergere præcepit: *Ingredere in medio rotarum, quæ ſunt ſubtus Cherubin, & imple manum tuam prunis ignis, & effunde ſuper civitatem:* Quo præcepto accepto Angelus quidem diſceſſit, at verò ubi ad rotas, ſub quibus prunas accipere juſſus fuerat, pervenit, greſſus ſuos, ut Ezechiel ait: ſtitit: *Ingreſſus ille ſtetit juxta rotam.* Sed cur Angelus ille ſubſiſtit? Numquid Pſalmiſta de iiſdem ſpiritibus ait: Pſ. 103. v. 4. *Qui facis Angelos tuos ſpiritus, & miniſtros tuos ignem urentem?* cur cœleſtis hic Cherubinus in impoſiti ſibi præcepti divini executione moras trahit: *Stetit*, inquit S. Hieron. *tantum juxta rotam ob triſtitiam punienda Jeruſalem;* S. Hier. in Ez. Stetit, inquam, & in executione præcepti moroſum ſe exhibuit, quoniam ſupplicii, non verbo beneficii Jeroſolymis inſerendi inſtrumentum eſſe debebat; Quoad uſque enim poſſunt, miniſtri divini furoris eſſe ſubterfugiunt.

Ang. benefaciendo gaudent, caſtigando dolent. 3 Enimverò ne ab eodem Propheta diſcedamus, advertendum eſt, quòd in primo hujus Prophetæ capite gloria DEI nobis à quatuor Cherubinis reverenter portata repræſentetur: poſtea verò in Cap. 9. dicit; *Et gloria Domini Iſrael aſſumpta eſt de Cherubin.* Quònam Ezech. 9. v. 3 ſpectat hæc differentia? Cur Ezechial in cap. 1. DEUM vidit in medio Cherubinorum, in capite autem nono DEUM ſine Cherobinorum ſocietate invenimus? Theodoretus illius differentiæ myſterium optimè nobis declarat, obſervat enim, quòd ideò in Capite nono nulla fiat ſpirituum Angelicorum mentio, quia DEUS ibidem actualiter puniens atque caſtigans repræſentatur, at verò in Capite primo in actu conſolantis populum nobis objicitur, atque hic Angelicum gaudio aſſiſtunt, dum nos ſolatio, gaudio & beneficiis affectos, non verò punitos & caſtigatos eſſe vident.

Monent amicos ad conſolandũ Job. Job 2. v. 11. 4 De Jobo magno illo patientiæ ſpeculo in ſterquilinio ſedente in libro ejuſdem hæc verba leguntur: *Igitur audientes tres amici Job omne malum quod accidiſſet ei, venerunt ſinguli de loco ſuo, condixerant enim ut pariter venientes viſitarent eum & conſolarentur.* Circa quæ Orig. ib. verba Origenes exiſtimat, Angelos prædictis tribus viris miſerabilem Jobi ſtatum manifeſtaſſe, ad hoc ut eum conſolandi cauſa ocius convenirent: *Sancti Angeli ſive in ſomnis, ſive in vigiliis admonuerunt eos, ut celeriter venirent, & illum juſtum amicum conſolarentur.*

Gen. 21. v. 17. Gaudent in cõſolatione hominum. 5 In vaſto totius Sacræ Scripturæ volumine tunc omnium primo de Angelorum è cœlo empyreo deſcenſu fit mentio, quando eos ad conſolandam afflictam Agar deſcendiſſe memorat, ante hanc verò occaſionem nuſquam illos deſcendiſſe comperitur; Cur ita? Cur ſe non potiùs in alio quodam magis inſigni & memorabiliori facinore conſpiciendos præbuerunt? nimirum ut ex hoc intelligeremus, quòd maximam ſuam gloriam in eo repoſitam habeant, quòd nos mœſtos & deſolatos conſolatione aliqua erigere & demulcere poſſint.

Gen. 18. v. 3. &c. Ad preces hortantur. 6 Geneſeos cap. 18. tres Angelos ab Abraham ſub tabernaculo ejus hoſpitio acceptos, lautiſſimèque tractatos eſſe legimus, prædictaque eidem Patriarchæ Iſaaci futura Nativitate, Sodomam versùs infamem illam civitatem ſeſe contulerunt, ut eam terribili quodam ignis diluvio caſtigarent; cujus etiam inferendi ſupplicii ſanctum Patriarcham fecerunt certiorem; Sed quonam fine ei divina illa decreta revelarunt, eumque conſcium effecerunt eorum, quæ in cœli penetralibus à DEO determinata fuerant, cœleſtium arcanorum? certè nullo id alio fine factum fuit, quàm ut illum Deum pro infami populo illo rogandum inducerent, prouti reipſa efficaciter præſtitit.

Gen. 18. v. 16. Apud devotos libenter hoſpitantur. 7 Dicit autem ſacer textus in eodem loco inſuper, quòd Angelis Sodomam versùs abeuntibus *Abraham ſimul gradiebatur, deducens eos.* Sed quonam fine Abraham ſe illis aſſociat? Num fortè Angeli ſocietatem ejus exquiſierunt, eò quòd viam Pentapolim versùs ignorarent? quòd certè credibile non eſt, quia ſicut viam quæ ducit in Mambre invenerunt, ita quoque hanc invenire poterant. Facilis eſt ad hanc difficultatem reſponſio, ſi conſideretur quòd Angeli ad domum ſervorum DEI perlibenter & cum gaudio adeant, ut virtutibus & ſanctitate illorum perfrui poſſint: ècontra verò viam, quæ ducit ad domos perverſorum hominum, ſe minimè invenire poſſe ſimulant, præcipuè quando ad illam flagellandam præcepto Dei urgentur.

8 Adhæc ſciendum eſt id, quod in principio ſequentis Capituli legimus, nimirum: *Veneruntque duo Angeli Sodomam veſpere.* Etenim hi cœleſtes nuntii à divina Ad deprecandum excitant, procraſtinantes ſupplicia. Gen. 19. v. 1. juſtitia ad caſtigandam urbem illam infamem expediti quidem fuerunt, nec tamen recta aut breviori via Sodomam contenderunt, ſed per ambages & diverticula viam prolongarunt, ſeque viæ ignaros eſſe ſimularunt, ac proindè ad Abrahæ domum priùs divertentes maximo quo potuerunt ipſum affecerunt beneficio, & quia ipſum ſalutis proximorum procurandæ & conſervandæ, præcipuè verò illius, quæ populum illum, cui Loth frater ejus cohabitabat, reſpiciebat, ſciebant eſſe percupidum, decreta DEI, quæ ipſis exequenda commiſſa fuerant, ei revelarunt, ut hac ratione eum ad compaſſionem & ad ſupplicium deprecandum permovere poſſent; Unde Cajetanus ait: *Ut Abraha daretur occaſio deprecandi.* Cajet. Primò igitur Angeli Divinæ juſtitiæ executores ſervos Dei quos illi noverunt maximè eſſe acceptos, qualis Abraham erat, ad deprecandum pro nobis extimulant; dum verò hanc juſti deprecationem irritam quoque eſſe advertunt, Angeli executionem quòad uſque poſſunt ſuſpendunt, differunt, & procraſtinant prouti hic factum eſt, quando in ſerum uſque veſperum in Sodoma appellere tardarunt.

9 Et notandum eſt, quòd ex tribus Angelis ad Sodomæ devaſtationem miſſis, duo duntaxat ibi viſi ſint Caſtigant Coacti. appellere; ac proindè æſtimandum eſt, unum illorum cœlum denuo repetiiſſe, utpotè qui vindicem Divinæ juſtitiæ gladium non audebat vibrare, *veſpere* ſub crepuſculum veſpertinum appulerunt, cùm tamen dies eo tempore quo Sodomam venerunt, longiores fuerint, utpotè æſtivi, prouti colligi poteſt ex verbis illis: *In ipſo fervore diei*, ac proindè paulò poſt meridiem à domo Abrahæ receſſerint, utique longè citiùs quàm circa veſperam Sodomæ adeſſe poterant; imò propter velocitatem & agilitatem ſuam Angeli alati communiter depinguntur, quia in unico duntaxat momento de cœlo deſcendentes, ubicunque volunt ſubitò adſunt, Et ideò omnes ſacri Expoſitores unanimiter in hiſce Angelis repugnantiam ſpecialiter notant, ob quam Sodomam inviti caſtigatum ibant, ac proindè ſuum in Sodoma adventum tamdiu diſtulerunt, ut Abrahamo tempus ſufficiens indulgerent, quo ſuas pro perverſis & ſceleratis Sodomitis ad Deum preces effundere, illique ad pœnitentiam condignam perduci poſſent. Unde Abulenſis ait: *Totum diem expectaverunt, utrùm Deus parceret civitatibus propter Abraham.* Lyran. pariter ſcribit: Abul. in Gen. ib. Lyr. *Tantum tardaverunt, ut viderent, ſi Dominus parceret terræ propter Abraham.* Rupertus Abbas Tuitienſis aliam rationem adducit dicens: *Veſpere venerunt; ipſum tempus vel hora viſitationis triſtiſſima* Rup. Abb. l. 6 in Gen. c. 6. Gen. 19. v. 1. Miniſtri vindictæ eſſe erubeſcunt. *peccatorum cauſa congruit*, etenim peccata punienda erant, quæ in Scriptura vocantur *Opera tenebrarum.*

10 Melius verò noſtroque propoſito congruentius dicere poterimus, ideò Angelos adeò ſerò ſub crepuſculum veſpertinum adventaſſe; quia Angeli certo quodam modo erubeſcebant & confundebantur ex eo quòd viderentur miniſtri eſſe furoris & juſtitiæ irati DEI, ac proindè data opera veſperam expectarunt, ut ſe ſub tenebris veſpertinis commodè abſcondere poſſent.

11 Unde & Angelus ille, qui ut populum ejus & Probatur. Civitatem ſanctam ab exercitu Sennacherib, ultimum ei exterminium comminantis, liberaret, à Deo miſſus fuerat, pariter de nocte ſub mœnibus Civitatis appulit, ubi ſub nocturnis tenebris enſem ſuum vindicem ſtringens, ſtragem centum octoginta millium virorum armatorum inſtituit, quaſi erubeſceret ſe hanc ſtragem facientem ab hominibus videri, cùm tamen eos qui manifeſtè DEO rebellabant, Religioniſque orthodoxæ 4. Reg. 19. v. 35. & Divini cultus jurati hoſtes erant, juſſu DEI puniret: *Factum eſt igitur nocte illa venit Angelus Domini, & percuſſit in caſtris Aſſyriorum, centum octoginta quinque millia.*

12 Ecquis autem non admiretur, audiens, quòd Angeli quæ ſit virtus. DEUS ad exercitum quemdam innumerabilem, adeòque formidabilem diſperdendum, imò & cædendum, unicum duntaxat Angelum adhibeat? Nec tamen id cuipiam mirum videri debet, ſiquidem Sanctus Thomas de Villanova de ſphæra activitatis & poteſtate S. Th. Vill. con. 2. de S. Mich. ſpirituum illorum tractans, hunc in modum ſcribit: *Quanta virtutis & poteſtatis fuit, omnes Ægyptiorum*

prime-

Digitized by Google

primogenitos unâ nocte occidere? maris fluctus ſiccare? currus & exercitum Pharaonis ſubmergere? tot gentes & tam robuſtas ſubvertere, & populum Iſrael in terram eorum introducere, quæ tamen omnia unus Angelus, cui populus à DEO cõmiſſus eſt, qui eumdem in deſerto in columna præcedebat, operatus eſt. Demum verò activitatem illam in regulari cœlorum motu à tot ſæculis hactenus continuato demonſtrare hunc in modum proſequitur: *Non valde mirabimur hæc, ſi orbes illos cœleſtes tam vaſtos & amplos, ſingulos à ſingulis ſpiritibus tanta velocitate & uniformitate, tot ſæculis, ſine ullo velocitatis aut tarditatis augmento vel decremento moveri conſideraverimus. Ad vocem Archangeli totus ſuſcitabitur mundus, totum terrarum orbem à ſummo uſque deorſum, à convexo cœli uſque ad infimum abyſſi penetrabit illa vox.*

Ad ſupplicia inferenda ſe ſubducunt, ad beneficia omnes accurrunt.

13 Verùm enimverò id quod ego, utpotè propoſito noſtro quàm maximè ferviens, obſervo, hoc eſt, quòd Angeli à DEO ad divina decreta de caſtigandis hominibus exequenda miſſi, ut plurimùm ſoli veniant, non verò id facere ſolent, quando mittuntur, ut hominibus benefaciant; Etenim quando Rex Syriæ contra Samariam pugnaturus integrum exercitum ſuum ad Eliſeum capiendum miſerat, ſubitò mons vicinus innumeris cœleſtis militiæ cohortibus adimplevit: *Ecce* 4. Reg. 6. v. 17 *mons plenus equorum & curruum igneorum in circuitu Eliſei.* Similiter quando Jacob, adversùs inſultus & validos impetus Eſau fratris ejus, defenſuri miſſi fuerant, in ingenti numero quoque advolarunt, adeò ut de illis in ſacro textu dicatur: *Caſtra DEI ſunt hæc.* (Gen. 32. v. 2.) Pariformiter ad Lazari pauperis animam in ſinum Abrahæ deportandam plurimi Angeli certatim pro hoc ei obſequio præſtando accelerarunt: (Luc. 16. v. 22.) *Factum eſt autem ut moreretur mendicus, & portaretur ab Angelis in ſinu Abrahæ, non quidem quòd indigeret,* inquit Albertus Magnus, (Alb. M. ib.) *qui propriis ſubvehebatur meritis, ſed Angeli congratulationem in comitatu oſtendebant, exemplum quod ſimpliciter & rectè conſiliis eorum & cuſtodiis operans vivus dediſſet.* (Chryſoſt. in cat. cit.) Chryſoſtomus autem ad intentum noſtrum longè meliùs loquitur, dum ait: *Non ſuffecerat ad portandum pauperem unus Angelus, ſed propterea plures veniunt, ut chorum lætitiæ faciant, gaudet unuſquiſque Angelus tantum onus tangere, libenter talibus oneribus prægravantur, ut ducant homines ad regna cœlorum.* Etenim quando de nobis defendendis, conſolandis, aut beneficio aliquo afficiendis agitur, quilibet ipſorum ad id munus ſeſe ultro offert, omneſque in id faciendum conſpirant & accurrunt, ſeque jucundos, hilares, atque feſtivos exhibent. *Gaudium eſt coram Angelis DEI, ſuper uno peccatore pœnitentiam agente;* (Luc. 15. v. 7.) at verò quando nos ut ſignaturæ ſupremæ juſtitiæ miniſtri punire debent unuſquiſque ſe ſubducit, cunctique munus illud non niſi triſtes & mœſti adoriuntur.

Thren. 2. v. 8.

14 In Jeremia verba ſequentia leguntur; *Cogitavit Dominus diſſipare murum filiæ Syon, tetendit funiculum ſuum, & non avertit manum ſuam à perditione, luxitque antemurale & murus pariter diſſipatus eſt.* q. d. DEUS manum ſuam, ad caſtigandam Jeroſolymam, ad flagellum extendere parabat, hoc autem minimè facere poterat niſi priùs mœnia Civitatis, & quibus illa muniebantur fortalitia diſſiparet, atque deſtrueret. (Lugentes non deſerunt ad inimicum.) Quid autem per hunc murum & antemurale, ſive mœnia & fortalitia intelligebatur? Tutela nimirum & defenſio Angelorum, de quibus ait textus luxit, ſiquidem in Iſaia legimus: (Iſ. 33. v. 7.) *Angeli pacis amarè flebant;* Angelis autem à defenſione & cuſtodia Civitatum & populorum ſubmotis mirum non eſt, ſi hi protinùs incidant in manus inimicorum; Ut igitur Jeruſalem diſſipetur murus & antemurale priùs deſtruitur, id eſt, Angeli, qui ſunt hominum & civitatum antemurale fortiſſimum, à talium locorum vel hominum tutela & cuſtodia ceſſare jubentur, quòd ſine ingenti Angelorum luctu non fit, Et ideò Angeli pacis amarè flebant. Unde S. Paſchaſius ait: (S. Paſch. l. 2. in lament. Jere.) *Luxit antemurale & murus pariter diſſipatus eſt, luxiſſe autem antemurale tropicè dicitur, eo quòd videntes ſe recedentibus Angelis, quorum ſervabatur auxilio, interituros, Angelos lugentes fecerint.*

Pſ. 70. v. 10. Gratiam impetrant, quã dici odiunt.

15 In Pſalmo 70. legimus: *Quia dixerunt inimici mei mihi, & qui cuſtodiebant animam meam, conſilium fecerunt in unum, dicentes: Deus dereliquit eum, perſequimini, & comprehendite eum, quia non eſt qui eripiat; Deus ne elongeris à me, Deus meus in auxilium meum reſpice.* Enimverò quòd ſi Deum à nobis recedere nolimus, rogemus eum, ne è nobis auferat tutelam & aſſiſtentiam Angelorum; (defendunt in judicio.) hi enim quamdiù nobis aſſiſtunt, DEI nobis impetrant gratias, iramque ejus placant, hacque ratione efficiunt, ut in ejus denuo gratiam & amicitiam redeamus.

16 Ex parabola illa de nuptiali convivio conſtat, eum, qui ſine veſte nuptiali ad locum convivii ingredi (Matt. 22. v. 12. & 13.) præſumpſit, ad ignem fuiſſe condemnatum, & tamen ne verbum quidem ab eo proferri potuiſſe in ſui defenſionem. *At ille obmutuit. Tunc dixit Rex miniſtris:* (Zach. 3. v. 1. &c.) *ligatis manibus & pedibus ejus, mittite eum in tenebras exteriores, ibi erit fletus & ſtridor dentium.* Econtra verò in Zacharia Propheta ſequens legitur viſio: *Oſtendit mihi Dominus Jeſum ſacerdotem magnum, ſtantem coram Angelo Domini, & Satan ſtabat à dextris ejus, ut adverſaretur ei, & Jeſus erat indutus veſtibus ſordidis, & ſtabat ante faciem Angeli, qui reſpondit & ait ad eos, qui ſtabant coram ſe, dicens: auferte veſtimenta ſordida ab eo: Et dixit ad eum: Ecce indui te mutatoriis. Et dixit: Ponite Cydarim mundam ſuper caput ejus, & induerunt eum veſtibus, & Angelus Domini ſtabat.* Circa quam utriuſque Euangelici ſcilicet & Prophetici textus quoad ſordidis veſtibus indutos viros diverſitatem & differentiam & diverſum eventum quem habuerunt apud eum, qui non eſt acceptor perſonarum, meritò quæritur cur primus ob carentiam veſtis nuptialis per ſententiam irrevocabilem & inappellabilem condemnatus fuerit pœnæ æternæ; alter verò tanta cum charitate & benevolentia, ſublatis ab eo laceris veſtimentis, nobiliſſimo fuerit veſtitu indutus? Quam difficultatem Theophylactus ſolvere videtur dum ait: *Angelus populi tutor, aliis aſtantibus Angelis præcepit, ut illis veſtibus eum exuerent.* (Theoph. ibid.) Porrò Rex ille Filium DEI nobis præfigurat, qui in caſu quo anima in puncto ſive articulo mortis inventa fuerit pretioſa charitatis veſte denudata, eidem in particulari judicio, quod circa quamlibet animam inſtituetur, implacabilis Judex futurus erit: In viſione autem Zachariæ benignitas nobis indicatur Angelorum, qui Satana nos in judicio accuſante peccata noſtra cooperire & tegere ſatagunt: *Et Satan ſtabat à dextris ejus* &c. nos excuſant, defendunt, nuditatemque noſtram virtutum habitibus contegunt, & bona opera noſtra DEO Judici repræſentant, ac demum furorem DEI quoad poſſunt placare ſtudent: (Gloſ. Act. 7. v. 55.) *Et Angelus Domini ſtabat; Et conteſtabatur Angelus Domini ſui Jeſum.* Gloſſa ſuper verba Sancti Stephani apud Sanctum Lucam dicentis: *Video Jeſum ſtantem;* ita ait: *Per ſtantem habitus auxiliantis & pro ſervis pugnantis oſtenditur.*

17 Enimverò an aliquis Angelorum illi convivio, in quo alter non habens veſtem nuptialem, condemnatus eſt, interfuerit, minimè conſtat; at verò in hac (Illorum defenſio neceſſaria.) viſione Zachariæ Sacerdotem magnum quaquaverſum Angelis circomdatum, eorumdemque precibus Deum permotum inimicum infernalem repuliſſe claris verbis deſcribitur: *Et dixit Dominus ad Satan; Increpet Dominus in te Satan & increpet Dominus in te, qui elegit Jeruſalem, numquid non iſte fortis eſt erutus de igne?* Væ proindè nobis niſi cœleſtes illos ſpiritus defenſores noſtros habuerimus! Audite enim Sanctum Laurentium Juſtinianum hac de re ita loquentem: (S. L. Juſt. l. de ſpir. an. c. 9.) *Quis, niſi angelico fultus eſſet auxilio, tam immaniſſimorum hoſtium valeret ſuperare rabiem, effugere laqueos, tentationes vincere, fraudeſque detegere?* Sanctus Thomas de Villanova (S. Th. Vill. in cit. conc. 2.) ſollicitudinem & zelum Angelorum quo pro nobis mediatores exiſtunt, per ſequentem ſimilitudinem demonſtrat: *Sicut vir zelat uxorem, ita Angelus animam cui datus eſt in cuſtodiam, ne videlicet cum peſſimo dæmone committat adulterium, Diſcurrit medius inter Deum & animam, vota offerens, referens dona,* ut inquit Bernardus, *illam ad amorem excitat, illum ab offenſa placat.*

DIS-

DISCURSUS IV.

ARGUMENTUM.

De Angelorum in exequendis juſſis Dei ad noſtram utilitatem cedentibus velocitate & promptitudine; Ubi etiam illos nobis poſt Chriſti Incarnationem & noſtram redemptionem majorem exhibuiſſe amorem oſtenditur.

THEMA.

Facis Angelos tuos ſpiritus. Pſ. 103. v. 4.

Veloces ut venti.

1 PRopheta Regius ſignificantiori verbo beatorum illorum ſpirituum velocitatem & agilitatem exprimere non poterat, quàm dum illos ſpiritui ſeu concitato aeri & vento ſimiles eſſe dixit: *Qui facis Angelos tuos ſpiritus*, concitatus namque & agitatus aer ab uno loco ad alterum celerrimè tranſmittitur.

Chr. h. 3. de incomp. Dei nat. Ideò pinguntur alati.

2 Chryſoſtomus myſterium indagat, ob quod uſus antiquus obtinuerit, quòd Angeli alati depingi ſoleant, idque factum eſſe dicit, ad illorum nobis inſinuandam dignitatem & eminentiam: *Angelorum pennæ naturæ eminentiam referunt; nihil pennæ ſignificant aliud, quàm vires ſublimes, atque excelſas naturas.* Quis autem eſt, qui per alas velocitatem quoque denotari ignoret? Chaldæus ad propoſitum noſtrum ita legit. *Qui facis Angelos tuos veloces ſicut ventos.* Viſio quoque Iſajæ clarè nobis oſtendit, quanto cum fundamento alati & pennis inſtructi à nobis repræſententur: *Seraphim ſtabant ſuper illud, ſex alæ uni, & ſex alæ alteri;* Ubi Gloſſa ordinaria ait: *Alas dicuntur habere Angeli, quia in ſuperioribus commorantur, vel propter velocem in omnibus diſcurſum ſicut & venti alati dicuntur.* Inter omnes ſanctos qui majus aliquod in ordine ad beatos hoſce ſpiritus habuere lumen, Sanctum Dionyſium Areopagitam palmam cæteris præripere aſſerere poſſumus, utpotè qui tam ſublimiter de cœleſti Hierarchia ſcripſit; In ipſo autem hæc verba leguntur: *Pennatos ſanctorum ſpirituum pedes Theologia figuravit, quippe alis ſignatur celeritas.* Lyranus in agiles & veloces Seraphinorum apud Iſaiam alas intellectum ſuum defigens, ita ſcribit: *Ad deſignandum, quod Angeli ſemper ſunt parati ad divina aſcendere, & ad inferiora deſcendere, ſecundùm Domini voluntatem, ideo volatus in medio loco diſponitur, quaſi ad utrumque paratus.*

Iſ. 6. v. 2. — Gl. ibid. — S. D. Areop. c. 15. — Lyr. in Iſa.

Probatur.

3 Legatur caput nonum Danielis, ubi namque recenſetur quòd dum S. Daniel Propheta Deum pro populo ſuo Iſraelitico è ſervitute liberando ferventer rogaret, Deus è cœlo Gabrielem Archangelum ſubmiſerit, qui Danielem certiorem faceret, quòd ſupplicatio ejus favorabile ſortita eſſet reſcriptum; Obſervate autem quanta fuerit cœleſtis hujus nuntii velocitas: *Adhuc me loquente in oratione, ecce vir Gabriel, quem videram in viſione à principio, citò volans tetigit me, & docuit me;* Non ſufficit Prophetæ dicere Angelum illum volaſſe, ſed inſuper ly *citò* adjungit.

Dan. 9. v. 21.

Dei juſſa abſque mora exequuntur.

4 Superiùs viſionem Iſajæ oſtenſam indicavimus, quæ ex pluribus capitibus myſteriis redundat; In ea autem inter cætera Seraphinos aliquos circa Altiſſimi thronum circumſtetiſſe aſſeritur; *Vidi Dominum ſedentem ſuper ſolium excelſum & elevatum, Seraphim ſtabant ſuper illud, ſex alæ uni, & ſex alæ alteri, duabus velabant faciem ejus, & duabus velabant pedes ejus, & duabus volabant.* Porrò ſcire hoc loco perciperem, qua ratione poſſibile fuerit, quòd hi Seraphini firmi ſteterint, & tamen volarint: *Seraphim ſtabant ſuper illud*, & tamen protinùs de iiſdem dicitur: *Volabant.* Utique ad hoc aliud reſponderi nequit, quòd quam ſpirituum illorum in juſſis Dei exequendis adeò ſit prompta veloxque celeritas, ut tametſi de Empyreo in terram deſcendant, id tamen tanta cum celeritate faciant, ut ne unico quidem greſſu à magnifico illo Divino throno ſecedere videantur, ſiquidem inter receptum à DEO mandatum, ejuſque executionem nullum tempus intermedium interjicitur, prout ex illis verbis clarè deducitur: *Benedicite Domino omnes Angeli ejus, potentes virtute, facientes verbum illius, ad audiendam vocem ſermonum ejus.*

Iſa. 6. v. 2. — Pſ. 102. v. 20.

Nobis quidem hic ordo ſervatur, quòd videlicet priùs ad excipiendas nobis imponendas commiſſiones aures porrigamus, poſteà verò ad eaſdem exequendas manus admovere ſolemus; non verò ſic Angelici ſpiritus faciunt, ſiquidem Scripturæ ſacræ textus clarè indicat, quòd hi voluntatem & beneplacitum Dei circa intereſſe ac miniſteria noſtra adimpleant, priuſquam à ſupremo DEI conſiſtorio juſſa illis fuerint intimata, ac proindè Pſalmiſta prius de illis dicit: *Facientes verbum illius*, & poſtea ſubdit: *ad audiendam vocem ſermonum ejus;* circa quæ verba Agellius ita ſcribit: *Vix audierunt vocem Divini præcepti ſtatim faciunt verbum ejus, ut quamvis divini verbi præceptum antecedat, tamen tanta illorum in exequendo velocitas, & intentio eſt, ut neſcias penè quid prius ſit, vox ne ſermonum Dei, an illorum in exequendo celeritas.*

Agell. ibid.

5 Sanctus Thomas de Villanova horum ſpirituum promptiſſimam obedientiam ſequentibus verbis conſiderat: *Ad extollendam eorum obedientiam & ſubjectionem, qua Deo præſidenti in omnibus, & per omnia ſine ulla contradictione obediunt, apud Zachariam in ſimilitudinem grandis exercitus equorum alborum & variorum uno ſolo ſeſſore viſi ſunt, ſunt etenim & potentiſſimi, & obedientiſſimi, juxta illud: Benedicite Dominum omnes Angeli ejus, potentes virtute, facientes verbum illius, ad audiendam vocem ſermonum ejus.*

S. Th. Vil. loc. cit. com. Deo obedientiſſimi.

6 Et hæc fortè cauſa eſt cur Angeli denotentur in oculis, qui in operationibus ſuis velociſſimi exiſtunt. *Super lapidem unum ſeptem oculi ſunt.* Per hoſce etenim oculos Angeli intelliguntur, prouti ex illo textu Apocalypſeos deduci poteſt, in quo legimus: *Oculos ſeptem, qui ſunt ſeptem Spiritus DEI, miſſi in omnem terram.* Quod cum ejuſdem Zachariæ verbis in Capite ſequenti concordat, ubi dicitur: *Septem iſti oculi ſunt Domini, qui diſcurrunt in univerſam terram.* Porrò oculi vident & provident, ſuntque veloces & expediti: ita quoque Angeli vident, omnibuſque ſumma cum velocitate proſpiciunt.

Oculis comparantur. Zach. 3. v. 9. — Apoc. 5. v. 6. — Zach. 4. v. 10.

7 In Geneſi mentio quidem fit omnium Creaturarum tam viſibilium, quàm inviſibilium, qualis erat Cœlum Empyreum, & tamen Moyſes Naturæ Angelicæ nullam aliam mentionem facit, niſi tantùm ſub nomine lucis, ut exiſtimat Sanctus Auguſtinus: *Fiat Lux;* Ubi novum ſe pro præſenti propoſito noſtro myſterium prodit; Cur enim Angeli lucis nomine exprimuntur? quia nimitùm experientia teſte hæc in unico momento, mox ut oritur, cunctis tenebris diffugatis aerem totum illuminat & calefacit, cunctoſque effectus ſuos ſumma cum celeritate operatur, ac proindè ſimilitudo iſthæc ſpiritibus hiſce beatis aptiſſimè congruit.

Luci. — S. Aug.

8 Advertendum eſt item, quòd regius Propheta David, poſtquam Angelis venti Epithetum attribuiſſet dicendo: *Qui facis Angelos tuos ſpiritus*, ignis quoque nomine eoſdem inſignat: *Et miniſtros tuos ignem urentem;* teſte namque experientia, nullum eſt elementum activius & velocius iſto, maximè quando à ventis agitatur. Theodoretus ait: *Eoſdem & ſpiritus & ignem appellavit, efficaciam & velocitatem utroque declarans.*

Igni. — Pſ. 103 v. 4. — Theod.

9 Myſtica eſt illa à Sancto Joanne in Apocalypſi cap. 1. habita & deſcripta viſio, qua Angelum quemdam Dei Filio ſimilem in medio ſeptem candelabrorum aureorum, conſtitutum & ad pectus zona aurea præcinctum vidit: *Præcinctum ad mamillas zona aurea.* Quænam eſt expreſſi hujus Cinguli cauſa? Nimirùm hi quibus procul eundum eſt, ut in via perambulanda expeditiores exiſtant, vel ne ob veſtium longitudinem cœſpitent & cadant, præcingi ſolent. *Sint lumbi veſtri præcincti.* Andreas Epiſcopus Cæſarienſis ſuper hunc textum: *Præcinctum ad mamillas zona aurea*, ita ſcribit: *Ut intelligatur obedientes in cunctis miniſteriis, ita expeditos eſſe, ut impediri nullatenus queant.* Cingulum autem hoc aureum eſt, & ſuper corde pendet, ad ſignificandum amorem & affectum infinitum quo nos diligunt, noſtrumque bonum & commodum ſollicitè procurant.

Apoc. 1. v. 13. Præcincti ad ſuccurrendum. — And. Cæſ. ib.

Corpora aſſumunt ut ſuccurrant.

10 Non habent quidem Angeli corpus quo graventur, quia puri ſunt ſpiritus: *Qui facis Angelos tuos*

monſtrent ſocietatem.

tuos Spiritus, verumtamen illos nonnumquam corpus ſenſibile aſſumere, tum ex ſacræ Scripturæ teſtimoniis, tum viſionibus, apparitionibus aliiſque probatis Hiſtoriis ſatis conſtat. Equidem ut S. Thomas ait: *Non indigent corpore aſſumpto propter ſeipſos, ſed propter nos, ut familiariter cum hominibus converſando demonſtrent intelligibilem ſocietatem, quam homines expectant habendam cum eis in futura vita.*

S. Th. 1. p. q. 51. a. 2.

Tantus amor ut cœlum relinquant.

11 Doctor Seraphicus inclinationem naturalem conſiderat, quam unuſquiſque habet dimorandi in patria ſua, in qua ſuos eſt ſortitus natales, & ubi facultatum ſuarum ſubſtantiam poſſidet, indèque Angelorum erga bonum noſtrum procurandum & promovendum amorem deducit, dum ait: *Vide ergo quanta ſit Angelorum charitas, qui in Cœlo empyreo creati, tamquam in loco ſibi convenienti & apto divinæ contemplationi, pro divina obedientia & charitate ad proximum, habitant nobiſcum in terra, in loco obſcuriſſimo, ſi cœlo empyreo comparetur, licèt divina contemplatione non careant, quia DEUM ubique contemplantur.*

S. Bon. ſer. 1. de an.

2. Cor. 5. v. 14. 2. Cor. 11. v. 29.

12 Apoſtolus quondam dicebat: *Charitas Chriſti urget nos, quis infirmatur, & ego non infirmer?* Angeli quoque ab ardentiſſima, qua erga nos flagrant, charitate eaſtimulati, nobis inſervire, noſque aſſociari, & tamquam fideles & obſequioſi miniſtri in hac miſeriarum valle minimè dedignantur. Unde S. Thomas de Villanova ait: *Propter nos inſerviunt nobis, miſerantur enim ſortem noſtram, videntes periculum noſtrum, & laborem vitæ noſtræ, quia conſpiciunt nos in magno diſcrimine poſitos, in medio ſcilicet inter gloriam & gehennam, quibus aut perpetuo regnandum eſt, aut ardendum, & tanto diſcrimine obnoxios, omni ſollicitudine curant in bonam partem deflectere.*

S. Th. Vill. 1. an. conc. 3. homines in medio cœli ſunt & infernum.

S. L. Juſt. de vit. ſolit. c. 6.

Omnia docent bona.

13 Sanctus Laurentius Juſtinianus varios enumerat effectus amoroſæ ſollicitudinis, quam nobis demonſtrant, dum varia nobis, eaque omnia maximi ponderis bona inſinuant. *Semper*, inquit, *ſuadent bona, ad orandum provocant, excitant ad compunctionem & fletum, DEI ſcientiam ingerunt, timorem filialem docent, pacificant mentem, cogitationes ordinant, ſpiritui infundunt dulcedinem, occulta pandunt, cuſtodiunt ſanitatem, legis inſtruunt ſervare mandata, obtemperare Deo, ſubeſſe majoribus, pacem diligere, humilitatem ſectari, & cuncta odiſſe, quæ norunt repugnare virtuti.*

Benefaciunt omnibus.

Gen. 21. v. 17.

14 Verùm enimverò ſi quis cupidus eſt intelligendi quanta ſit Angelici amoris & charitatis in conſolandis beneficiiſque afficiendis illibata puritas, is ad Hiſtoriam Agar in ſuperioribus diſcurſibus inſinuatam animum ſuum impenſiùs nonnihil intendat, & præcipuè videat, qualiter ſe erga illam habuerint, eo tempore, quando à Sara Domina ſua è domo Abrahæ pulſa, velut peregrina, afflicta, famelica, & deſolata, una cùm prædilecto viſcerum ſuorum fœtu Iſmaele, eoque agonizante, ſolitudinem pervagari & oberrare coacta fuit. Equidem paulò ſupra obſervavimus, Scripturam ſacram numquam de Angelorum in terram deſcenſu meminiſſe, præterquam in Hiſtoria Agar, quando nimirùm ad afflictam hanc mulierem paulliſper erigendam & conſolandam advolarunt; Adhæc quis ita hebes erit animo, qui in hujus afflictæ mulieris angelica conſolatione beatiſſimorum amabiliſſimorumque illorum ſpirituum ſummam benignitatem & compaſſionem notare non poſſit: Quòd ſi propter Abrahamum Patriarcham primumque viventium Patrem, ſupremæ Majeſtati DEI familiarem & prædilectum amicum conſolandum deſcendiſſent, nihil eſſet quod admirationem mereretur; at verò quòd è cœlo in vaſtam quamdam ſolitudinem deſcendant, propter mulierculam quamdam vilem, ſive propter ancillam quamdam malè contentam, fugitivam, & à Domina ſua ſancta, qualis Sara erat, ex zelo virtutis è domo ejectam & expulſam, hoc non ſolùm admiratione ſed & ſtupore exceſſivo dignum eſt; valdè namque mirum eſt quòd Angeli unicuique hominum ſine ulla acceptione perſonarum etiam ingratis, benefacere non dedignentur, imò ad id faciendum percupidè accelerent, eo tantùm fine, ut ſi quando à Deo aberrent, beneficiis illos ineſcando ad erroris ſui agnitionem, vitæque emendationem veramque reſipiſcentiam reducant.

15 De Philoſopho quodam legimus, quòd cùm cuidam matri, cujus filius frequenter probat, aures ſuas à continuo filii ejus ploratu & inconditis lamentis penitùs obſurduiſſe dixiſſet, ipſa eidem Philoſopho reſponderit, ejulatus hoſce maternis auribus ſuis velut ſuaviſſimam quamdam melodiam dulciter illabi, minimèque ingratam eſſe: Porrò Agar filiolum ſuum in vaſtam quamdam ſolitudinem deportarat, eumque in loco ſatis à ſe diſſito, ne filii ſui continuos planctus & fletus audire cogeretur, collocaverat: *Abjecit puerum ſubter unam arborum, quæ ibi erant, & abiit, ſeditque è regione procul, quantum poteſt arcus jacere*; Et tamen licèt Agar, quæ mater erat, filium ſuum deſerat, non tamen illum eumdem deſerunt Angeli: *Vocavit Angelus Dei Agar de cœlo, dicens: Quid agis Agar? noli timere, exaudivit enim Dominus vocem pueri de loco in quo eſt*; Cùm enim proprium ſit horum ſpirituum munus, orationes noſtras coram tribunali Altiſſimi præſentare, ideòque ad fletum & ejulatum pueri hujus favorabile à Deo attulerunt reſcriptum; Sed quæri hoc loco poteſt, quænam harmonia, aut quis concentus Angelis ſuavior & gratior exiſtat, cœlorumne concentus? *Concentum cœli dormire quis faciet*, an verò planctus, fletus, & lamenta hominum mortalium? utique gratiora Angelis ſunt tormenta, quam Harmonia quævis muſica; per lamenta etenim noſtra à nobis in hanc lachrymarum vallem attracti deſcenderunt ut nos ſolentur, lachrymaſque ab oculis noſtris abſtergant.

Lamenta noſtra ſuaviora quam muſica.

Gen. 21. v. 15.

v. 17.

16 Verùm enimverò ſciendum hoc loco eſt, Angelorum erga nos amorem & animi propenſionem, poſt communis Creatoris & Salvatoris Dei in hunc mundum ſive in carnem adventu, magnoperè adauctam excreviſſe. *Amen Amen dico vobis*, inquit Chriſtus, *videbitis cœlum apertum, & Angelos DEI aſcendentes, & deſcendentes ſuper filium hominis*. Origenes Angelos ad Creatoris ſui imitationem certatim & indilatè pariter deſcendiſſe ait: *Facta eſt cum Angelo multitudo militiæ cœleſtis*. Unde tanto Angeli ad nos deſcendendi deſiderio tenebantur, ut ſuperna illa Jeruſalem quaſi ab Angelis evacuata fuiſſe videretur. *Quando viderunt Principem militiæ cœleſtis in terreſtribus locis commorari, tunc per apertam viam ingreſſi ſunt ſequentes Dominum ſuum, & parentes voluntati* (mox eoſdem ſpiritus inter ſe diſcurrentes, ſeque ad deſcendendum in terram animantes idem Origenes introducit) *Dicunt inter ſe, ſi ille deſcendit, & deſcendit in corpus ſi mortale indutus eſt carne, & ſuſtinuit Crucem, & pro hominibus mortuus eſt, quid nos quieſcimus; quid parcimus nobis? Eja omnes deſcendamus de cœlo, ideo & multitudo militiæ cœleſtis erat laudantium & benedicentium DEUM, quando natus eſt CHRISTUS.*

Angeli cum Chriſto deſcenderunt de cœlo. Jo. 1. 51.

Or. h. 1. in Ezech. Luc. 2. v. 13.

17 Sanctus Auguſtinus in libro de diligendo Deo, de amore Divino tractans, ad miniſterium Angelicum, ad noſtrum commodum procurandum à DEO deputatum, conſiderandum deſcendit, variaque adducit motiva, quibus beati illi ſpiritus ad miniſtrandum nobis exſtimulantur: *De excelſo Cœlorum habitaculo, ad conſolandos, viſitandos, & adjuvandos nos, attrahit ſupereminens charitas Angelos, propter DEUM, propter nos, & propter ſeipſos: Propter DEUM utique, cujus tanta erga nos pietatis viſcera ipſi quoque, ut dignum eſt, imitantur; propter nos, in quibus nimirum propriam ſimilitudinem admirantur: propter ſeipſos, quorum ordines inſtaurandos ex nobis toto deſiderio præſtolantur.* Pariter in hunc ſenſum Sanctus Bernardus ſcribit: *Ipſi amant nos, quia nos Chriſtus amavit*, juxta illud Proverbium, *Qui amat me, & canem meum diligit: Nos o beati Angeli Catelli ſumus Domini illius, quem tanto affectu diligitis; Catelli cupientes ſaturari de micis, quæ cadunt de menſa Dominorum ſuorum, qui eſtis vos.*

S. Aug. c. 9. de dil. Deo c. 3. Propter tria nos amant.

S. Ber. ſer. 1. de S. Mich.

18 Revocandum eſt hoc loco in memoriam, quòd quando Chriſtus ſanctificavit Aquas Jordanis, quæ undas repræſentabant baptiſmales, quibus in progreſſu ſæculorum innumerabiles animæ ad ſalutem æternam regenerandæ erant, non ſolum unicum Cœlum, ſed Cœli omnes, omneſque ſphæræ cœleſtes apertæ fuerint: *Aperti ſunt cœli*: Ubi Origenes ita ſcribit: *Non ſufficit unum cœlum aperiri*,

Matt. 3. v. 16. Orig.

ape-

Digitized by Google

aperiuntur plurimi, ut deſcendant non ab uno, ſed ab omnibus cœlis Angeli ad eos, qui ſalvandi ſunt. Quæ eadem veritas ex textu quodam Sancti Petri clariùs apparebit: Dicit igitur Sanctus Petrus: *Vobis autem miniſtrabant ea, quæ nunc nuntiata ſunt vobis per eos, qui evangelizaverunt vobis, Spiritu ſancto miſſo de cœlo, in quem deſiderant Angeli proſpicere.* Ubi Beda dicit: *Conſtat profectò, quia tanta ejus, qui paſſus eſt pro nobis hominibus Jeſu Chriſti poſterior gloria ſucceſſit, ut etiam Angelicæ in cœlo virtutes, cùm ſint æterna felicitate perfectæ, non ſolùm immortalem Deitatis magnificentiam, ſed & aſſumptæ ejus Humanitatis claritatem ſemper aſpicere gaudeant.* At verò quæ eſt cauſa quòd Angeli tanta cum aviditate oculos ſuos in Salvatoris Humanitatem defixos habeant, ut proindè Sanctus Petrus dicat: *In quem deſiderant Angeli proſpicere?* Num igitur antequam verbum Patris incarnaretur perfectè beati non erant? Ad propoſitum noſtrum dici poteſt, quòd id amore noſtri faciant, quia dum Creatorem ſuum mortalitate noſtra indutum aſpiciunt, videntque quòd ille *Habitu inventus ſit ut homo*, noſterque inſuper ſervus effectus ſit, *Formam ſervi accipiens*, hoc amoris Chriſti exemplo, ipſi quoque erga nos majori charitate accendantur, maximè dum vident, quòd animarum beatarum numerum adaugendo, ſuas ruinas quoque reſtaurent majorque ipſis beatitudo & gloria accreſcat.

1. Pet. 1. v. 12.

Bed. Humanitatem aſpicere gaudent.

DISCURSUS V.

ARGUMENTUM.

Dignitas Angelorum oſtenditur, ſimulque probatur quòd hac non obſtante, in variis miniſteriis nobis ſervire non fuerint dedignati, varias in noſtrum obſequium ſpecies ſibi aſſumendo.

THEMA.

Nonne omnes ſunt adminiſtratorii ſpiritus in miniſterium miſſi propter eos, qui hereditatem capiunt ſalutis? Ad Hebr. 1. v. 14.

Quanta Angelorum dignitas.

1 CErtum eſt utique, Naturam Angelicam adeò dignam & nobilem, atque ad Cœlum empyreum, quòd altiſſimi Dei vera eſt regia, incolendum creatam, ſimul cum mundi creatione eſſe ſuum accepiſſe; cauſa autem, cur ſacer Chroniſta in cunctis ad mundi creationem ſpectantibus recenſendis adeò accuratus & attentus, Angelorum nullam fecerit expreſſam mentionem, ſicuti de cunctis aliis creaturis fecerat, nam uſque ad cap. 16. Geneſeos Spiritus Angelici ne quidem verbulo aliquo nominantur, cùm tamen eouſque elapſi fuerint anni pluſquam mille nongenti, non adeò eſt omnibus perſpicua; ſcio equidem nonnullos dicere id factum eſſe ideò, quia Moyſes hanc mundi Geneſim præcipuè pro populo Hebræorum deſcripſerit, qui utpotè in Ægypto inter denſas illas ignorantiæ tenebras educatus, minimè ad hoc diſpoſitus erat, ut craſſi & obtuſi intellectus ſui oculos in ſpirituum illorum inviſibilium naturam & eſſentiam defigere poſſet. Lyranus autem ſcribit: *Si feciſſet mentionem de creaturis ſpiritualibus & inviſibilibus, coluiſſet eos populus, tamquam Deos.* Sanctus Athanaſius, vel quiſquis eſt libri illius author, in eadem eſt opinione dum ait: *Ejus rei gratia abſcondit in Geneſi hanc rationem de Angelis, ne & eos Deos faceret, qui vitulam & alia quædam Deificaverant.* Etenim natura Angelica adeò ſublimis eſt & pulchra, omniumque donorum, gratiarum, aliorumque theſaurorum cœleſtium abundantiſſimè dives exiſtit, ut & Sanctus Joannes, qui Aquilinos, quibus præditus erat, oculos conſtantibus irreſortiſque pupillis in Solem illum, qui tribus radiis in una luce coruſcat, defixos habebat, ſeſe aliqua ex parte ex elegantia & dignitate angelica hebetari & perſtringi ſenſerit, adeò ut illam quoque adorationis cultu venerari tentaverit; Cujus rationem optimam Sanctus Thomas à Villanova hiſce verbis adducit: *Illum adoraſſet, DEUM ſuſpicatus, quia nihil in orbe illa pulchritudine, quam videbat, majus aut ſpecioſius reperiri poſſe putabat.* Sanctus Auguſtinus immenſam cœleſtium horum ephœborum gloriam à ſe pro dignitate adhibita licèt admirabili, qua pollebat, eloquentia & doctrinæ ſublimitate explicari minimè poſſe exiſtimat, Dicit enim: *In ſupernis ſpiritibus non tantùm admirabilis dignitas eſt, & dignatio amabilis invenitur, ſed tanta gloria eſt, quod lingua vel cor humanum nullatenus dicere valet, vel cogitare.* Unde variis illos honorificis titulis & encomiis condecorat, ut vel ex illis in dignitatis & eminentiæ ipſorum aliqualem notitiam deveniri poſſit; Dicit enim: *Domeſtici Dei ſunt, cœlicives, Principes Paradiſi, ſcientiæ magiſtri, Doctores ſapientiæ.*

Lyr. in 1. Gen.

S. Ath. q. 4. ad Anti.

S. Tho. à Vil.

S. Aug. ſer. 46. ad fratr.

Dignantur eſſe noſtri ſervi.

2 Et tamen licèt Angeli ſummi Paradiſi Magnates ſint, noſtri tamen Pædagogi, imò ſervi & miniſtri eſſe minimè dedignantur. Scribit S. Auguſtinus, quòd poſtquam DEUS S. Paulum Apoſtolum in reconditiſſima Divinorum ſecretorum penetralia dignatus eſt admittere, eique gratiam illam induliſit, ut (licèt tantùm *per modum tranſeuntis*) Beatitudinem & gloriam cœleſtem facialiter intueri poſſet, jamque eodem tempore Angelicam magnificentiam conſpiciendo miraretur: *Tunc*, ait: *Tunc dixit, & exclamavit, quod omnes erant adminiſtratorii ſpiritus, miſſi in miniſterium noſtrum.*

Luc. 2. v. 14. Hug. Card. ibid.

3 *Gloria in altiſſimis*, inquit Vulgata; Syriaca autem legit: *In excelſis. Gloria in altiſſimis*, id eſt, ab altiſſimis, id eſt, inquit Hugo Cardinalis, *ab Angelis*; adeòque Angeli altiſſimi appellantur, & tamen, quod ſummè mirandum eſt, adeò ſeſe humiliant & demittunt in beneficium noſtrum, ut nobis miniſtrare & famulari minimè dedignentur. Unde trita quidem, ſed numquam ſatis pro dignitate ruminata ſunt illa Sancti Bernardini verba dicentis: *Angelis ſuis DEUS mandavit de te. Mira dignatio, & verè magna dilectio charitatis; Quis enim? quibus? de quo? quid mandavit? Quis enim mandavit? cujus ſunt Angeli? cujus mandatis obtemperant? cujus obediunt voluntati? Summa ergo Majeſtas mandavit Angelis illis utique ſublimibus, tam beatis, tam proxime ſibi cohærentibus, tam familiariter adhærentibus & vere domeſticis Dei.*

S. Ber. c. 12. ſuper Pſ. qui habit.

Cœleſtis Rex hoc libenter videt.

4 Nullus quantùmvis potens Rex inveniri poterit, qui licèt innumeros in curia ſua aulicos & miniſtros habeat, pati velit, ut ſervi ſui, imò mancipia ſua aliis ſervitutem quamdam exhibeant, vel quòd aliorum ſervi & mancipia fiant, & tamen DEUS ille in cujus fœmore ſcriptum legitur: *Rex Regum & Dominus Dominantium:* nobiliſſimis Angelis aulicis non ſolùm non prohibet aut interdicit, ſed potiùs imperat & anxiè præcipit iiſdem, ut nobis qui ſervi & mancipia ejus ſumus; *Ego ſervus tuus, & filius ancillæ tuæ*, famulentur & ſerviant.

Apoc. 19. v. 16.

Pſ. 115. v. 16.

Alb. M. in c. 1. Matt. Quare fratres vocantur.

5 Albertus Magnus notat, quòd Angeli ante CHRISTI adventum in carnem adorari ſe ab hominibus permiſerint, prouti ex cap. 18. Geneſeos & ex Cap. 6. Joſue clarè deducitur, poſtquam verò natura humana verbo Divino hypoſtaticè unita fuit, ſe deinceps ſimilis cultus obſequio honorari nequaquam paſſi fuerint. Unde in Apocalypſeos Cap. ultimo Angelus ille Sancto Joanni, qui eum adorare volebat, expreſsè id prohibuit, dicens: *Vide ne feceris, conſervus enim tuus ſum & fratrum tuorum.* Idem quoque Albertus rationem reddit, cur fratres noſtri appellentur, dum ait: *Fratres per creationem, quia ab eodem Patre creati; fratres per gratiam, non per naturam; Item fratres, quia vocati ad eamdem hæreditatem.* Richardus de Sancto Victore dicit, Angelum adorationi cultum à Sancto Joanne noluiſſe recipere, quia Filius DEI incarnatus jam erat: *Ab homine adorari recuſavit, ex quo humanitatis noſtræ naturam ſupra ſe in Redemptore mundi glorificatam vidit.* Præter hanc verò aliam hujus rationem reddere poſſumus, illam nimirùm, quam à principio hujus diſcurſus tetigimus, quia ſcilicet à DEO non ſolum ad noſtram cuſtodiam, verùm etiam ad ſervitium noſtrum fuere deputati, ipſique impoſitum hoc illis ſervorum officium nobis libentiſſimè atque promptiſſimè impendunt: *Nonne omnes ſunt adminiſtratorii ſpiritus &c.*

Apoc. ult. 9.

l. 7. p. 2. in Ap. c. 18.

Propter nos creati ſunt.

6 Cur DEUS naturam Angelicam non creavit, priuſquam vaſtam hanc totius univerſi molem creando erigeret? Id namque decuiſſe videtur, cùm natura Angelica nullam cum humana natura connexionem habeat, cùm certum ſit quòd unà independenter ab altera ſubſiſtere poterat; Theodoretus ad hoc reſpondet dum ait: *Quo miniſterio fungebantur Angeli, qui creationem præcedebant? cum nullus eſſet qui indigeret, adjuvaretur eorum opera, ſiquidem in miniſterium hominum omnia ſubeſſe dicuntur.* Dicendum igitur, quòd DEUS Angelos in noſtrum obſequium noſtrumque ſervitium præcipuè creavit; Unde Pſalmiſta ait: *Angelis ſuis DEUS mandavit de te,* pro ſe namque illorum opera aut obſequio minimè indiget. Unde Sanctus Remigius ait: *Mandavit de te, ut tibi ſubminiſtrarent obſequium ſervitutis; In manibus portabunt, id eſt, exhibitionem ſervitutis tibi impendent.* Et quidem ſi fortè Divinæ Majeſtati in re quapiam miniſtrent, aut obſequium aliquod præſtent, id totum, ut Chryſoſtomus ait, in noſtrum commodum & obſequium faciunt; *Hoc eſt munus Angelorum,* ait os aureum, *miniſtrare DEO ad noſtram ſalutem; quamobrem hoc eſt Angeli opus, omnia facere: ad fratrum ſalutem, imò vero eſt opus ipſius CHRISTI, nam ipſe quidem dat ſalutem ut Dominus, ipſi vero tamquam ſervi.* Sanctus Bernardus eamdem veritatem hiſce verbis confirmat, *Miſſi in miniſterium propter nos, planè miniſtri noſtri, non Domini noſtri, & in hoc unigeniti formam imitantur, qui non venit miniſtrari, ſed miniſtrare.*

Theod. q. 3. in Gen. — Pſ. 90. v. 11. — S. Rem. ib. — S. Chryſoſt. h. 3. ad Hebr. — S. Ber. ſer. 1. in Pſ. 90.

Servitia diligentiæ à Chriſto.

7 Ad inferiores ad aliquid movendum efficax valdè eſt majorum exemplum. Sic enim ſi magnus Princeps aliquis, cùm omnibus aulicis plateam aliquam pertranſiens, ibique miſerabilem quemdam hominem in terra languentem inveniens, eique compatiens ex equo deſcendat, & porrecta illi manu ſua, eumdem ſublevet, ſuiſque humeris impoſitum, ut ſanitati ſuæ priſtinæ reſtituatur, in regium palatium ſuum deferat, videbitis, quòd omnes illius ſervi exemplo Domini permoti, ſimiliter protinùs deſcendant, ſeque eidem miniſterio quamtùmvis abjecto, quantociùs certatim impendant, nimis enim elati & ſuperbi eſſent ſi ſecùs facerent. Lapſus eſt homo, & de throno Majeſtatis ſuæ Filius DEI ad illum ſublevandum deſcendit: *Quem laudant Angeli, adorant Dominationes, tremunt Poteſtates, propter nos homines, & propter noſtram ſalutem deſcendit de cœlis.* Quid igitur mirum, ſi & Spiritus Angelici de cœlo deſcendentes noſtris quoque infirmitatibus compatiantur, & promptiſſimè inſerviant? quid mirum, ſi nobis aſſiſtant? Servis humilioribus proprium eſt, in quovis miniſterio quaquaverſum per domum miniſtrare; Et ideò Chryſoſtomus optimè notat Angelos quoque eodem modo circa nos eſſe ſollicitos: *Propter nos laborant, circa nos curſitant, & ut dixerit quiſpiam, nobis ſerviunt, hoc eſt eorum miniſterium, propter nos in omnes partes miſſi.* Et ideò quia Angelorum pulcherrimus Lucifer homini nequaquam ſervire, ſed ſedere voluit: *Sedebo, ero ſimilis Altiſſimo,* ideò cum omnibus ſuis aſſeclis in abyſſum præcipitatus fuit; Unde Sanctus Bernardus ait: *Tu ſedere tentaſti, O impie, propterea tui moti ſunt pedes, & effuſi ſunt greſſus tui.* Et in ſermone quodam de S. Benedicto hæc ei verba graviter in faciem exprobrat dicens: *O impudens, O impudens, quid laboraſti ut jam ſedeas; Omnes adminiſtratorii ſunt ſpiritus, miſſi in miniſterium propter eos, qui hæreditatem capiunt ſalutis, & tu ſedebis?*

Chr. h. cit. — S. Ber. ſer. 3. de ver. Iſa. — S. 3. de S. Ben.

Non dedignantur nos.

8 Enimverò quidquid nos per tot ſudores & labores in hac vita in via virtutis & progreſſus ſpiritualis operamur, id totum eò ſolùm ſpectat, ut æternam beatitudinem aſſequamur; Jam verò de Angelis certum eſt, quòd *ſemper vident faciem Patris qui in cœlis eſt,* & tamen indefeſſi ſunt operarii, dum qualibet in re vigilant ut nobis miniſtrent, ſuaſque ut ita dicam manus ubique & in omnibus rebus in ſervitium noſtrum indefeſsè applicent, abſque eo quòd ullam de nobis ipſis curam habeamus. Ac proindè *Benedicantur cœleſtes ſpiritus* (verba ſunt Damaſceni) *Qui tametſi eximia naturæ dignitate & perfectione longè nobis ſuperemineant, non tamen aſpernantur noſtri curam & cuſtodiam, ſed mira humilitate nobis condeſcendentes, omnem exhibent ſollicitudinem, ut tandem cohæredes & conſortes ipſorum efficiamur in cœlis.*

Matt. 18. v. 10. — S. Io. Dam. l. 2. fidei ort. c. 3.

Aſſiduè inſerviunt.

9 Quidnam obſecro diceres, ſi Angelos nobis tali cùm reverentia & reſpectu inſervientes videres, quo ſervi humillimi nobis inſervire ſolent, imò verò cum eadem reverentia & reſpectu quo altiſſimo DEO inſerviunt? Ecce tibi in libro Tobiæ Raphaelem Archangelum, qui in ſpecie ſe Tobiæ juniori conſpiciendum præbuerit, dum ſe eidem velut vetturinum ſeu veredarium quemdam in via comitem obtulit: *Invenit juvenem ſplendidum ſtantem, præcinctum ad ambulandum;* ad eumdem ferè modum Iſaias Seraphinos ante adorandum & tremendum DEI thronum aſſiſtentes deſcribit, dum ait: *Seraphim ſtabant; unus ex ſeptem qui aſtamus,* inquit idem Raphael. In hoc Archangelo, ſeu potiùs in ea, quam Tobiæ præſtitit, ſervitute, clarè videmus, quàm verum ſit, quòd de Angelis ſcribit Sanctus Laurentius Juſtinianus: *Aſſidua vigilantia comitantur nos in periculis, in laboribus, in infirmitatibus, in negotiis, in itineribus, ſemper exhortantes ad bonum, deteſtantes malum, protegenteſque à malo, ſi tamen intenta cordis aure eorum ſacra monita audire velimus.*

Tob. 5. v. 5. — Iſa. 6. v. 2. — S. L. Juſt. de obed. c. 7.

Exhibent ſe Juſtitiæ miniſtros.

10 Imò verò parum dixi, dum ſanctos Angelos eouſque nobis condeſcendere aſſerui, ut vetturinos ſeu veredarios ſe nobis exhibeant; ſiquidem etiam eouſque nos dignati fuere, ut publicos ſe nobis juſtitiæ punitivæ miniſtros exhiberent, prouti videre eſt in ſupplicio quod circa Ægyptios in favorem & beneficium populi Iſraelitici fuere executi; ſiquidem omnium illorum flagellorum quantùmvis vilium, qualia fuerunt, muſcarum, ranarum, locuſtarum immiſſiones non dedignati fuere eſſe inſtrumenta, ſicut *Et omne primogenitum jumentorum occiderunt.*

Exod. 12. v. 4.

Deſpiciunt neminem. Matth. 18. v. 10.

11 Obſervandus ſingulariter eſt modus quo Incarnata ſapientia utitur, dum de cuſtodia & miniſterio Angelico loquitur: *Videte,* inquit, *ne contemnatis unum ex his puſillis; Dico enim vobis quia Angeli eorum in cœlis, ſemper vident faciem Patris mei qui in cœlis eſt;* Cur obſecro de Angelis tutelaribus parvulorum qui tum propter ætatem, tum propter ſimplicitatem nihili æſtimantur, loquitur, & non potiùs de Angelo cuſtode Abrahæ, Davidis, Joannis Baptiſtæ, Sancti Petri, vel aliorum ſanctitate & doctrina inſignium mentionem facit? Chryſoſtomus duplicem hujus affert rationem; Primò enim ita Chriſtum loqui dici propter innocentiam puerilem, quam ſummè diligit; Secundò quia parvuli ob teneram ipſorum ætatem parvi ſunt; Horum igitur exemplum Chriſtus allegare voluit, ut per hoc innueret, quòd Angeli nullum habeant reſpectum ad merita & dignitatem aliorum, quorum ſervitiis & obſequiis ſunt deputati, ſed potiùs ſimilitudinem & imaginem DEI in nobis reſpiciunt, & qui majori premuntur neceſſitate, minoremque habent rerum agendarum experientiam, ſecuriores ſunt de tutela, defenſione, obſequiis & indeſinenti aſſiſtentia Angelorum.

Chryſoſt. in cant.

S. Aug. ſoli. c. 27. Beneficium hoc excedit laudes.

12 Sanctus Auguſtinus beneficium iſtud cuſtodiæ Angelorum, unà cum tot aliis, quibus nos Deus ſibi devinxit, optimè hiſce verbis ponderat: *Beneficia tua magna ſunt hæc, quibus nos honorificaſti dans nobis Angelos tuos ſpiritus in miniſterium noſtrum; dederas enim quidquid cœli ambitu continetur, & quaſi parva reputas hæc quæ ſub cœlo ſunt, niſi adderes etiam ea quæ ſunt ſuper cœlos;* Et quidem quod hujus infiniti beneficii honorem attinet, cenſet Sanctus Auguſtinus nos nec cor, nec linguam, nec mentem habere quibus pro eodem condignas DEO laudes & gratias agere valeamus: Unde ait: *Laudent te Domine de hoc omnes Angeli tui, confiteantur tibi de hoc omnia opera tua, & ipſi ſancti tui benedicant tibi.*

Ubique cuſtodiunt.

13 Servi aſſiduè ad Domini ſui ſervitium invigilare ſolent, & ſive Dominus vigilet, ſive dormiat, ſive ambulet, aut ad menſam ſedeat ad excipienda Domini ſui imperia promptiſſimi exiſtunt; Et ideò S. Laurentius de Angelis quoque ita ſcribit: *Ubique tamquam fidi comites nos tuentur, dormientes, ſtantes & ambulantes, quieſcentes, operantes.*

S. L. Juſt. de caſto connub. c. 8.

14 Sanctus Thomas dubium proponit, An ſcilicet habeat ſpiritus a primo nativitatis noſtræ inſtanti ad no-

S. Th. p. 1. q. 113. a. 1.

ſtrum

Digitized by Google

Dum naſcimur accipimus Tutelarem.

ſtrum ſervitium ſint deputati. Citatque Origenem, qui aliquos in ea opinione eſſe refert, quòd Angeli nobis è tempore collati baptiſmi aſſignati fuerint; Alios autem exiſtimare deputatos nobis eſſe à die nativitatis? Eſtque hæc opinio à Sancto Hieronymo approbata; *Et rationabiliter*, inquit Doctor Angelicus, *Beneficia enim quæ dantur homini divinitus, ex eo quod eſt Chriſtianus, incipiunt à tempore Baptiſmi, ſicut perceptio Euchariſtiæ, & alia hujuſmodi, at ea quæ providentur homini à DEO in quantum habet naturam rationalem, ex tunc ei exhibentur, ex quo naſcendo talem naturam accipit, & tale beneficium eſt cuſtodia Angelorum.* Ulteriùs idem ſanctus Doctor ait, quòd quoadusque homo eſt in utero materno, pars eſt matris, ſicut fructus pars eſt arboris, ac proindè ſpectet ad Angelum tutelarem illius cuſtodire etiam fructum ventris ſui, donec ab ea ſeparetur.

Varias aſſumunt ſpecies. 1.Cor.9. v.22.

15 Demum verò in hoc miniſtro Angelico aliud quiddam valdè conſiderare poſſumus, nimirùm quod ſicut Apoſtolus ait: *Omnibus omnia factus ſum, ut omnes lucrifacerem*, ita quoque ut in commodum & utilitatem noſtram perſectè nobis ſerviant, ſeque quoad poſſibile eſt nobis adaptent, varias ſibi formas & ſpecies aſſumant, prouti ex variis ſacræ Scripturæ teſtimoniis facilè poteſt oſtendi. Porrò Theodoretus notat, quòd tametſi Angeli puri ſint ſpiritus, omnique corporea mole careant, ad noſtrum tamen ſervitium perſectè exequendum ea ſe ſpecie veſtiunt, quæ neceſſitatibus noſtris aptior eſſe noſcitur: *Cæleſtes ſpiritus omnis formæ expertes à DEO formantur, ut uſus hominum poſtulat*; Etenim permagni in miniſtro & ſervo aliquo æſtimatur, ſi is ſe omnibus adaptare; & ad meliora ſervitia Domino ſuo præſtanda in varias ſe ſpecies transformare noverit.

Theod. q. Zach.

S.Ambr.tr.in Symb. Ap. circ. fin. Loca ſcripturæ probant.

16 Sanctus Ambroſius egregiè conſiderat Angelos non ſolùm ad hoc ſe adaptaſſe, ut aurigas ſe facerent, verùm etiam ex ſemetipſis currum quemdam conſtruxiſſe, quo Elias portaretur in cœlum: *Curru igneo, id eſt, Angelorum ſubvectione, qui ſunt ſpiritus & flamma ignis, qui faciant voluntatem DEI, ad cœlum aſſumptus eſt*, Mendico Lazaro ſervierunt tamquam portitores in Abrahæ ſinum ipſum deferentes; Abacuc capillaturam apprehendentes per aera detulerunt ex Judæa in Babyloniam. Eliſeo in defenſionem in forma exercituum armatorum apparuerunt; Tobiæ in forma viatoris ſe ſtiterunt, tamquam iter aggreſſuro; Joſue in ſpecie fortis bellatoris, utpotè cum hoſtibus præliaturo; Jacobo velut luctatorem Angelus ſe exhibuit; Magis viſus eſt in ſpecie ſtellæ, eò quòd Aſtrologia delectarentur; Populo Iſrael viſus eſt Angelus per diem in columna nubis, ut eum à Solis ardore defenderet, per noctem verò in columna ignis, ut lumen illi in tenebris ambulanti ſubminiſtraret; Denique Pſalmiſta dicit: *In manibus portabunt te*, non quòd manus aut alia membra corporalia verè habeant, ſed manus, pedes, oculos, aures, omneſque alios ſenſus humanos in commodum noſtrum apparenter tantùm aſſumunt, quia ut Philo de illis ſcribit, ſunt *Tamquam magni Regis aures & oculi audientes videnteſque omnia*; Imò Hilarius exiſtimat Davidem ideò diu ante verba illa quæ ad DEUM dicebat, ſcilicet: *Fiant aures tuæ intendentes in vocem deprecationis meæ*, de Angelis intellexiſſe; Dicit enim ſanctus hic Doctor: *aures meminimus eſſe ſpirituales virtutes quibus Angelorum eſt nomen*; Et paulò poſt ſubjungit: *Et ſi fortè hos eſſe oculos, vel voces, vel manus, vel pedes Dei intelligere voluerimus, habemus non improbabilem intelligentiæ authoritatem, maximè cùm ita ſcriptum ſit, ſunt enim efficientes ſpiritus in miniſterium miſſi propter eos, qui hereditatem capiunt ſalutis.*

Pſ. 90. v. 12.

Phil. l. de ſom. S. Hilar. Pſ. 129. v. 2.

Sap. 16. v. 20. Conformant ſe omnibus.

17 *Angelorum eſca nutrivisti populum tuum.* Manna non ſolùm ideò panis Angelorum vocatur, quia ipſi illud miniſtrabant: Verùm etiam, ut ego exiſtimo, ideò, quia ſicut Mannæ proprium erat quòd cuilibet ſe palato, guſtui, ſapori, complexioni, quæcumque illa tamdem erat, accommodabat, *ad quod quiſque volebat, convertebatur*, ita quoque hanc in ſe charitatem habent, quòd conformes uniuſcujuſque neceſſitati ſpecies formaſque aſſumant.

Sap. 16. v. 21.

1.Reg.17.v.6. Abul. Eliæ Angeli miniſtrarunt.

18 Proviſio illa annonæ quotidianæ, quam Elias per longum tempus miraculosè accepit, miniſterio utique Angelico, ſi Abulenſi credimus, allata fuit; Etenim citatus hic author exiſtimat, Angelos carnales illas & panes è promptuario vel menſa Achabi inviſibiliter ſuſtuliſſe, & in ſpecie corvorum aſſumpta ad Eliam attuliſſe, *qui portabant ipſos cibos in figura corvorum*; Ecce tibi quòuſque ſe Angelorum charitas extendat, eò nimirùm, ut neque corvi ſpeciem aſſumere dedignentur; ſi columbæ ſpeciem aſſumpſiſſent, id non adeò mirum eſſet; ſicut quòd Corvum induerint; hanc autem annonæ neceſſariam proviſionem auferebant, abſque eo quòd vel ullus præſentium miniſtrorum Regis idipſum adverteret: Vel etiam dici poteſt quòd bis in die ex ipſamet Regis menſa cibos illos ſuſtulerint, eoſque in tali loco collocarint, ubi corvi illos accipere & ad Prophetam afferre poterant.

Beneficio narrantur. Gen. 19. v. 12.

19 Certum eſt, quòd Angeli prout Raphael Archangelus expreſsè conteſtatus fuit, non manducent, & tamen eos in domo Abrahæ, nec non & in Lothi ædibus menſæ aſſediſſe, & inſtar aliorum ſpecietenus manducaſſe invenimus, idque ob nullum alium finem, quàm ut nobis motivum hoſpitalitatis exercendæ exhiberent. Meritò igitur Sanctus Thomas de Villanova illos nobis in variis formis, & habitu perſæpè mutato hiſce verbis deſcribit: *Exhibent enim ſe nobis patronos, magiſtros, pædagogos, paranymphos, bajulos, amicos, duces, & ſodales, & omni nos officio quo poſſunt, juvant, lætis applaudunt, pſallentibus concinunt, pœnitentibus aſſiſtunt, ſolantur mæſtos, relevant afflictos, ſublevant lapſos, reficiunt famelicos, erigunt puſillanimes, roborant præliantes, coronant vincentes.*

S.Th.Vil.loc. cit. con. 3.

D I S C U R S U S VI.

A R G U M E N T U M.

Angeli nos adjuvant, ut in proſperitate innocenter vivamus, noſque à multis periculis ſpiritualibus & corporalibus eripiunt.

T H E M A.

Non accedet ad te malum, & flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo; Quoniam Angelis ſuis Deus mandavit de te. Pſ. 90. verſ. 10.

S. Th. p.1. q. 113. a.4. Viatori datur cuſtos.

1 DOctor Angelicus vitam humanam Scyllam inter & Charybdim poſitam eſſe hiſce verbis aſſerit: *Homo in ſtatu vitæ iſtius conſtitutus, eſt quaſi in quadam via qua debet tendere ad patriam, in qua quidem via multa pericula homini imminent, tum ab interiori, tum ab exteriori, ſecundum illud Pſal. 141. In via hac qua ambulabam, abſconderunt laqueum mihi; Et ideò ſicut hominibus per viam non tutò ambulantibus, dantur cuſtodes, ita & cuilibet homini, quamdiu viator eſt, cuſtos Angelus deputatur.*

Pſ. 141. v. 4.

Angeli oſtendunt fallaciam mundi.

2 Fabula potiùs, quàm hiſtoria eſt, quæ de Syrenibus refertur, quòd ſcilicet ſuavibus blandiſque cantibus ſuis, prætemavigantes ad auſcultandum alliciant, ac tamdem obdormiſcentes inhumaniter dilanient: Verumtamen infallibilis veritas eſt quòd in tranquillo mari vitæ alicujus felicis & proſperæ, innumeræ animæ mortem ſibi æternam conciliarent, niſi Angeli iiſdem oculos aperirent intellectus, ad cognoſcendam bonorum temporalium nos vehementer allicientium fraudem & fallaciam. Unde Sanctus Bernardinus Senenſis ait: *Mundo & Diabolo operante in anima ingrediuntur omnia peccata gaudii humani, & vanæ lætitiæ, ſcilicet commeſſationes, ebrietates, luxuria, fornicationes, adulteria, ſtupra, ſacrilegia, inceſtus, prohibiti ludi, chorea &c. hæc omnia Angelus refrænat, illuminat mentem, ut cognoſcant quòd gaudia mundi decipiunt, faſtidiunt, & deficiunt.* Porrò per experientiam quotidianam videmus quòd faciliùs homo in ſtatu proſperitatis labatur, quàm inter adverſa; *Cadent à latere tuo mille*, id eſt, à ſiniſtris adverſitatum mille cadent; non verò idem à dextra proſperitatis ſperare licet; Imò *Decem millia à dextris tuis*, quia magnæ maris tran-

S. B. Sen. t. 2. ſer. 8. a. 2. c. 2.

In proſperis facilior caſus. Pſ. 90. v. 7.

quillitates tempeſtates proximè vicinas comminantur, magnæque naves magis in dulcibus fluminum aquis, quàm in ſalſis maris undis periclitantur; Verum quidem eſt, quòd multi quoque inveniantur, qui in felici & fortunato hoc ſtatu minimè labuntur, ſed vitam rectam & timoratam agant, at verò quænam hujus ſit ratio, ab eodem S. Bernardino velim audiatis: *Sunt multi qui proſperantur & abundant in mundo, & tamen propter proſperitatem nequaquam à DEO recedunt, ſed rebus terrenis ad ejus gloriam angelico miniſterio auxiliante moderatè utuntur.*

B. J. c. I.

S. Aug. Adam in paradiſo victus, Job in ſterquilinio victor.

3 Notat Sanctus Auguſtinus quòd Job ab inimico infernali horrendum in modum laceſſitus & tribulatus, ab eodem tamen ſe vinci minimè paſſus fuerit, quin potiùs in cunctis Dæmonis inſultibus palmam glorioſè reportarit: non ſic protoparens noſter, hic enim tametſi impenetrabili innocentiæ & juſtitiæ originalis lorica munitus eſſet, aſtuto tamen ſerpenti in prædam turpiſſimè ceſſit. Vultiſne autem ſcire quænam inter utrumque fuerit differentia? Job vicit & triumphavit, quia ea ſterquilinio pugnavit; Adam verò turpiter devictus fuit, utpote inter Paradiſi delitias commoratus: *Plantaverat Paradiſum voluptatis.*

Gen. 2. v. 8.

4 Ob hanc cauſam, uti exiſtimo, poſtea Cherubinus quidam pro cuſtodia Paradiſi deſtinatus fuit, ut per hoc nobis innueretur (quia *Omnia in figura contingebant*) quòd Angelorum ſubſidio, conſilio, & opera, etiam intermedias hujus vitæ delitias, voluptates & gaudia, ſcopulos quos aſtutus hoſtis ſub hiſce abſconditos habet, facilè declinare & evadere valeamus.

Victoria Job Angelis adſcribenda.

5 Totus quaſi infernus adverſus Jobum armatus dimicavit, qui etiam ut ipſum proſterneret cunctos ſuos conatus poſſibiles adhibuit; ut verò quanam ſpe Satanas motus fuit, ut victoriam, quæ tamen caſſa & irrita fuit, ſibi certò conſequendam eſſe polliceretur? *Nonne tu vallaſti eum*, inquit ad DEUM Dæmon *ac domum ejus, univerſalemque ſubſtantiam per circuitum? operibus manuum ejus benedixiſti, & poſſeſſio ejus crevit in terra?* Facilè ipſum caſurum eſſe ſperavit, eò quòd pedes ejus quotidiè ad tot allideréntur divitiarum, Dominiorum, aliarumque temporalium proſperitatum offendicula; Quia verò ictum hunc irritum & caſſum eſſe vidit (ſiquidem Job in omni ſobrietate & temperantia proſperitatis tempore vivebat, divitias in ſanctitatis ſuæ adhibens incrementa), ideò ſerpens aſtutus & callidus aliam viam tentavit; nimirùm extremæ paupertatis, in quam ipſum redegit, dum cunctis quæ poſſidebat, eumdem ſpoliavit; Verùm, & in hoc ſtatu eadem imperterriti viri virtus coruſcavit, dum is in hæc verba fortitudinis, fiduciæ & generoſitatis plena prorupit: *Dominus dedit, Dominus abſtulit, ſicut Domino placuit, ita factum eſt, ſit nomen Domini benedictum.* Quòd ſi quis fortè à me petat, qua ratione magnanimus vir ille tam in adverſa, quàm proſpera fortuna ſolidus & immobilis perſeverare potuerit; Huic ego reſpondeo, id ſola Angelorum opera ipſi aſſiſtente ab eo præſtitum fuiſſe, prouti Spiritus Sanctus Job cap. 2. expreſsè declaravit, nam quando ſpiritus illi nequam & rebelles conjurati ſimulque uniti, & de modo perditionis ejus inter ſe conſultarent, priùs Angeli boni & ſancti, ut ſe illis eorumque conatibus perverſiſque conſiliis opponerent ad invicem ſe congregarunt: *Factum eſt cum quadam die veniſſent filii DEI, & ſtarent coram Domino, veniſſet quoque Satan inter eos;* Neque anima quæcumque in qualicumque etiam fuerit periculo conſtituta ullam habet timendi cauſam, quamdiù beatos illos Paranymphos in ſuam habuerit cuſtodiam: *Non accedet ad te malum.*

Job 1. v. 10.

Job 1. v. 21.

Lothi innocentia à cuſtodia Ang. Gen. 13. v. 10.

6 Loth quidem à Pentapolis amœnitate ſe ſeduci permiſit, *Loth oculis vidit omnem circa regionem Jordanis, ſicut Paradiſus DOMINI.* Sed qua via ſe non ſolùm inter delitias, verùm etiam in medio populi carnalibus voluptatibus tantoperè immerſi poſitum illæſum & incontaminatum conſervare potuit? Nimirùm Angelos quos domus ſuæ hoſpitio exceperat, familiares & domeſticos habebat: *Non accedet ad te malum, quoniam Angelis ſuis mandavit de te &c.* Nam ut Sanctus Bernardinus ait: *Angelus clamat in anima mundi contemptum, luxuriæ, ſuperbiæ, avaritiæ deſpectum, & omnium concupiſcentiarum odium*, de quo Angelo Apocal. 14. dicitur: *Et alius locutus eſt dicens: Cecidit Babylon civitas illa magna, quæ vino fornicationis ſuæ potavit omnes gentes.*

S. Ber. t. 2. ſer. 8. ar. 2. c. 1.

7 Docet nos Angelicus Præceptor, quòd libero noſtro arbitrio mediante malum aliqua ſaltem ex parte evitare quidem poſſimus, *ſed non ſufficienter*, redditque rationem cur non ſufficienter eidem obſiſtere valeamus: *Quia infirmatur circa affectum boni propter multiplices animæ paſſiones*, citatque textum illum Sapientiæ cap. 9. dicentis: *Cogitationes mortalium timidæ, & incertæ providentiæ noſtræ, & ideo neceſſaria fuit homini Angeli cuſtodia.*

Cuſtodia neceſſaria. S. T. p. 1. q. 13. ar. 1.

Sap. 9. v. 14.

8 Sanctus Bernardinus quoque alios effectus tradit, quos ad omne ſpirituale malum à nobis avertendum ſancti Angeli in nobis operantur; nimirùm *Illuminat ad ſpiritualium intuitionem ex quibus intuitus excitatur ad cogitationes bonas; Secundo arcendo contrarias poteſtates, ne illuminationem impediant.* Concedit quidem quòd Angeli menti noſtræ cogitationes & deſideria bona immediatè non imprimant, aſſerit tamen, quòd ad illa cooperentur: *Non faciunt cogitationes bonas in intellectu, ſed impedimenta removent, ut cogitationes bonæ fiant in intellectu ab ipſo DEO;* Id quod ſequenti ſimilitudine illuſtrat, ſicut enim is qui in domo ſua feneſtram aperit, per quam lumen penetrare poſſit, lumen ei dare dicitur, licèt hoc non ab illo, ſed à Sole communicetur, ita quoque Angelum bona deſideria & affectus animæ communicare dicit, quia removet illius obſtacula & impedimenta, quibus remotis anima ad divinas illuſtrationes recipiendas magis diſponitur: *Quadruplicem defectum removent, qui ſunt pronitas ad malum, difficultas ad bonum, longinquitas à DOMINO, tepiditas in animo.*

t. 3. ſer. 2. fer. 2. poſt Pent. c. 2. Mala removent.

9 Væ igitur nobis, niſi de tali nobis viæ duce DEUS proſpexiſſet, quia in via hujus vitæ, in qua ad tot ſcopulos & offendicula offendere poſſumus, frequenter graviter ceſpitaremus: *Angelis ſuis DEUS mandavit de te*, inquit Sanctus Bernardus, *ut cuſtodiant te in omnibus deſideriis tuis, alioquin facile eſt tibi incurrere vias mortis:* Idem quoque S. Doctor in ſermone ſequenti ad pericula in quibus poſiti ſumus, alludens, paucis quidem verbis, ſis tamen myſteriis gravidis ita loquitur: *O triticum inter zizania! O granum inter paleas! O Lilium inter ſpinas!* Porrò Angelicum hoc præſidium non eſt tranſitorium, aut pro unica tantùm vice, aut pluribus nobis communicatum, ſed continuum & perſeverans uſque in finem: *Mandavit Angelis ſuis, ut cuſtodiant te in omnibus viis tuis;* cum enim nos quamdiù viatores ſumus, in continuis periculis vivimus, DEUS quoque noſter nos ab Angelis defendi & protegi voluit. Unde ubi vulgata noſtra in Geneſi legit: *Angelus qui eruit me de cunctis malis;* In Hebræo in tempore præſenti legitur: *Eruens me de omni malo*, idque ut per hoc continua ipſorum & impræterniſſa præſentia & aſſiſtentia denotetur.

Semper cuſtodiunt.

S. Ber. ſer. 12. in Pſ. 90.

ſer. 13. ib.

Gen. 48. v. 16.

10 Et hæc fortè cauſa eſt, cur ſancti Angeli in ſacris Canticis vigiles appellentur: *Invenerunt me vigiles qui cuſtodiunt civitatem;* Ubi Richardus de S. Victore ait: *Angeli videlicet ſancti, rectè vigiles dicuntur, quia vigilant, & ſolliciti ſunt circa electos, ut defendantur à tentatione, ut proficiant in bono, & ut ſalventur.* Et quidem ſi vigiles nocturni in civitate aliqua cui variæ intentari communiter ſolent inſidiæ, aſſiduò non vigilarent, apparentéſque inimici inſidias non detegerent, utique civitas illa hoſtibus infallibiliter in prædam cederet.

Vigiles vocantur. Rich. p. 2 in Cant. c. 4

11 Advertendum eſt autem, quòd ſponſa, per quam anima à DEO electa denotatur, lamentetur dicens: *Invenerunt me cuſtodes qui circumeunt civitatem, percuſſerunt me, & vulneraverunt me, tulerunt pallium meum mihi cuſtodes murorum;* Quòd ſi enim ſponſa ſymbolum eſt animæ à DEO ſingulariter dilectæ, qua ratione tot ei ærumnæ accidunt? Ubi eſt cuſtodia Angelica, quæ ipſam defendit? imò potius ipſimet Angeli eſſe videntur illi qui adeò indignis modis eam tractant. Reſpondeo igitur; Modus quidem ille tractandi, quo ſponſa excepta fuit oculis noſtris diſplicere videtur, non tamen diſplicens, aut adverſus eſſe videtur in conſpectu DEI, imò nec in oculis ipſarummet animarum, quæ adeò indignè tractantur. Siquidem quò magis anima aliqua à DEO diligitur, necnon quò ardentiùs DEUM diligit, tantò magis pro ipſo pati de-

Flagellis ſtimulent ad Dei amorem. Cant. 5. v. 7.

fide-

ſiderant: *Pœna interroget, ſi quis veraciter amet;* ideò quæ bonis terrenis ſpoliari tormenta, aut injurias pro dilecto pati, vitam denique ipſam, aut ſanguinem pro Chriſto fundere, optimæ ſunt deliciæ, quæ ardenter Deum amans anima poſſet optare.

Exemplum.

12 S. Franciſca Romana quæ in forma ſibi viſibili aſſiſtentem quemdam Archangelum ſemper habebat, ab eodem die quodam inſignem quamdam alapam, ſed ad ejus emendationem vultui ipſius impactam accepit, eò

S. Ambr. l. 3. de virg.

quòd præter ſolitum, tempus in vanis complementis, ſeu Cæremoniis inaniter terebat. Sanctus Ambroſius dicit: *Qui ſic Chriſtum requirit, ad Angelum pervenit; Sed ſi bonis ad Angelos meritis pervenitur, cur qui pervenerit, vulneratur? Eſt vulnus boni amoris, ſunt vulnera charitatis, ideoque dixit, vulnerata charitate ego ſum.* Angeli quoque adverſitates, tribulationes, mortificationes, auſteritates, omniaque alia mala, quæ ſenſualitas fugere ſolet, in bona eaque ſpiritualia & immarceſcibilia con-

S. Aug. ſer. 46. ad fr. Beneficia Ang.

vertunt. Unde Sanctus Auguſtinus de illis ſcribit: *Iſti ſunt per quos ſuſtentamur, per quos in mari & in terra juvamur, per quos mente & corpore illuminamur, per quos in tribulationibus & anguſtiis conſolamur, per quos ab infirmitatibus frequenter liberamur.* Legatur caput 5. Tobiæ, ibi namque inveniemus qualia fuerint lamenta

Tob. 5. v. 23. Audito nomine Angeli mater conſolata. v. 26.

& inconſolabiles fletus matris Tobiæ junioris, quando is ad exigendum debitum à Patre ſuo in Rages dimittebatur: *Cœpit mater ejus flere & dicere: Baculum ſenectutis noſtræ tuliſti, & tranſmiſiſti à nobis; ſufficiebat nobis paupertas noſtra, ut divitias computaremus hoc, quod videbamus filium noſtrum,* quam tamen ſanctus & prudens Senecio protinus conſolatus eſt, oſtendendo filio ſuo nihil adverſi, aut ſiniſtri timendum eſſe: *Noli flere, ſalvus perveniet filius noſter, & ſalvus revertetur ad nos, & oculi tui videbunt illum,* Quanam experientia ſenex ille idipſum didicerat? quanam in re indubitata hæc certitudo fundabatur, qua nihil illi ſiniſtrum eventum eſſe aſſirmabat, nimirùm ſuper firma, quam habebat, fiducia, qua certò Angelum in ejus ſocietate illi adfuturum eſſe

v. 27.

credebat; ideò namque mox ſubjunxit: *Credo enim quòd Angelus DEI bonus comitetur eum, & benè diſponat omnia quæ circa eum aguntur;* Unde mater ſubitò &

v. 28.

indilatè lachrymas ab oculis deterſit: *Ad hanc vocem ceſſavit mater ejus flere.*

Pſ. 118. v. 176. Sunt paſtores. L. 3. con. Eunod. cit. princ.

13 David in Pſalmo ait: *Erravi ſicut ovis quæ periit:* Eodem quoque modo anima fuiſſet ſicut ovis errabunda in ore lupi conſtituta, niſi DEUS illi de Angelo Cuſtode & defenſore proſpexiſſet; nam ut Sanctus Baſilius ait: *Singulis fidelium adeſt Angelus, ut Pædagogus quidam & paſtor ad vitam dirigendam.* Sanctus Lauren-

S. L. Juſt. ſer. de Roch.

tius Juſtinianus varia bona obſervat, quæ illis conferre ſolent, quos cuſtodiunt; Dicit enim: *Hinc eſt quòd eos in hujus peregrinationis naufragio ne periclitentur, protegunt, præbent conſilia ſalubria, deprecantium orationes perferunt, coram DEO offerunt vota, ſupplicationes impetrant, reportant gratiam, torporem excitant, de ignotis erudiunt, inſtruunt ad certamen, ſpirituales arcent nequitias, atque indeficientem imbecillitati humanæ cuſtodiam exhibent.* Quoties accidet, quòd dum nos viam aliquam ingredi volumus, interiùs inſtinctum quemdam de eadem mutanda in nobis ſentiamus, ac tamdem manibus palpemus, quòd infallibiliter hoc vel illud corporis, vel animæ periculum incurſuri fuiſſemus, ſi aliam viam continuaſſemus? *Iſte pauper clamavit, & Dominus exaudivit eum, & de omnibus tribulationibus ejus ſalvavit eum;* Ubi

Pſ. 33. v. 7.

per ly *pauper*, non ſolùm is intelligitur, qui in bonis fortunæ egenus eſt, verùm etiam qui egeſtatem patitur auxilii ſpiritualis, talis enim ab omnibus anguſtiis tamdem eripietur, & quare? *Immittet Angelus Domini in cir-*

v. 8.

cuitu timentium eum, & eripit eos.

14 Chriſtus apud Sanctum Matthæum ait: *Eſto con-*

Matt. 5. v. 25. Boni adverſarii.

ſentiens adverſario tuo, dum es in via cum eo, ne fortè tradat te adverſarius judici & judex tradat te miniſtro, & in carcerem mittaris. Ubi Sanctus Bonaventura

S. Bonav.

ait: *Felix talis adverſarius qui in malis adverſatur.* Hujuſmodi adverſarius Angelus noſter eſt, qui nonnunquam vias quas ingreſſuri eſſemus, impedimenti adimplet, noſtraque conſilia aliò divertit, impeditque ne appetitus noſtros inordinatos ſequi poſſimus. Quòd ſi igitur huic adverſario noſtro non conſentiamus, ſed potiùs adversùs illum inſurgentes, ei non opponamus, in judicio, quod de anima noſtra inſtituendum eſt, primus aderit, ut nos accuſet, noſque condemnet. Niſi vinea aliqua, vel ager, vel fructum ferax hortus benè cultus; ſæpè firma & ſolida cinctus eſſet, quot ille damnis ſæpè eſſet afficiendus? illius namque arbores, flores, fructus, meſſis &c. Latronum, ferarum, aliorumque præ-

Matt. 21. 33.

donum rapacitati paterent: *Sepem circumdedit ei.* Porrò per ſepis ſymbolum cuſtodia Angelica exprimitur. Unde Sanctus Paſchaſius ait: *Sepe circumdedit vineam,* S. Paſch. l. 10. in Matth.

id eſt, Angelorum cuſtodia. Et Sanctus Laurentius Ju- S. L. Juſt. de ſpir. an. c. 3. l. 2.

ſtinianus inquit: *Cuſtodia ſua vias noſtras ſepiunt, ne in lapidem offenſionis, & petram ſcandali ſpiritualem animæ impingamus pedem.*

15 Sanctus Antonius aera laqueis undique plena eſſe Invocandi ſunt.

conſpexit; Et benè, quia *Tentatio eſt vita hominis ſuper terram;* Et ideò væ nobis, niſi ab hiſce cuſtodibus cincti defenderemur. Unde Sanctus Bernardus ſalutare hoc nobis ſuggerit conſilium: *Quoties ergo graviſſima* S. Ber. ſer. 12. in Pſ. 90.

cernitur urgere tentatio, & tribulatio vehemens imminere, invoca cuſtodem tuum, ductorem tuum, adjutorem tuum in opportunitatibus. Nihil nobis proindè timendum eſt, dum illi ad defendendum nos ſolliciti accurrunt: Nam ut Richardus de Sancto Victore ait: *Quis æſtimet* p. 2. in Cant. c. 4.

quanta charitate & cura circa commiſſos ſibi invigilent? quomodo torpentes excitent, & ſollicitos atque ferventes ampliùs accendant?

DISCURSUS VII.

ARGUMENTUM.

Super illa verba Pſalmi 90. Angelis ſuis Deus mandavit de te, ut cuſtodiant te in omnibus viis tuis; In manibus portabunt te, ne fortè offendas ad lapidem pedem tuum, variæ conſiderationes inſtituuntur.

THEMA.

Angelis ſuis mandavit de te, ut cuſtodiant te in omnibus viis tuis. Pſ. 90. v. 11.

1 S. Paulus Apoſtolus ſemetipſum in hac via præſentis vitæ ad Patriam viatorem eſſe cenſet, ſed parvu- Manuductores ſunt.

lum: *Cum eſſem parvulus, loquebar ut parvulus, ſapiebam ut parvulus, cogitabam ut parvulus.* Aliàs quoque 1. Cor. 13. 11.

eiſdem Corinthiis velut parvulis ſe veluti nutricem exhibuit, dum in eadem Epiſtola ad illos ita ſcribit: *Tamquam parvulis in Chriſto lac vobis potum dedi, non eſcam.* Imò verò omnes quamdiù in hac mortali vita degimus, 1. Cor. 3. v. 2.

parvuli ſumus; Quis autem eſt, qui neſciat, quòd in hac tenera & quaſi puerili ætate conſtituti non ſolùm ducibus & manuductoribus opus habeamus, verùm etiam indigeamus Præceptoribus & Magiſtris? *Apud Dominum greſſus hominis dirigentur, & viam ejus volet;* Pſ. 36. v. 23.

cum ceciderit non collidetur, quia Dominus ſupponit manum ſuam. Hæ autem Dei manus Angeli ſunt ad noſtram cuſtodiam deputati, qui nobis dati ſunt veluti manuductores & magiſtri. Porrò Abulenſis de hac cuſtodia tra- Abul. in c. 18. Matth. q. 6. Pædagogi.

ctans, hanc Angelorum quoad nos tutelam, in eo fundari dicit: *Quia quamdiu homines vivunt, ſunt in ſtatu imperfectionis, quem ſtatum Apoſtolus comparat pueritiæ,* citatque citatum Epiſtolæ ad Corinthios textum: *Sed pueris; his autem quamdiu manent in pueritia aſſignantur Pædagogi;* Cui conſonat quod S. Baſilius ſcri- S. Baſ. de ſpir. S. c. 13.

bit, nimirùm: *Angelos hominibus datos, ſeu pædagogos quoſdam, ac morum gubernatores.*

2 Jacob Patriarchæ DEUS olim cœlum apertum Duces.

oſtendit, & ſcalam quamdam, cujus una extremitas terram, altera verò cœlum contingebat; neque hoc tantùm, verùm inſuper Angelos per eam aſcendentes & deſcendentes ei oſtendit; Quæro autem, numquid ut Jacob ad gloriam aſcenderet, ſcala ſufficiebat, abſque eo quòd Angelos per eam aſcendentes & deſcendentes conſpiceret? Nequaquam, neque enim nos ad Beatitudinem vocatos eſſe, & cœlum apertum videre ſufficit, niſi etiam, quoad uſque viatores ſumus cœleſtium ſpirituum directionem præſtò habeamus, ſintque ipſi duces noſtri, qui ſurſum nobis eundi viam oſtendant. Unde Chryſoſtomus ait: *Aſpice mirandum proceſſum,* Chr. ſ. de aſc.

Angelos ad nos deduxit priùs; ac deindè deduxit hominem ad ſuperna. Cardinalis Bellarminus verba illa: *Angelis ſuis DEUS mandavit de te, ut cuſtodiant te &c.* gloſ- Car. Bell. in Pſ. 90.

in ſua illuſtrans ait: *Eorum cuſtodia tutiſſima eſt, quoniam potentiſſimi, ſapientiſſimi, & optimi ſunt*; Ex quo admonemur quanti faciat Deus genus humanum, cui tam magnos Principes attribuit quaſi pædagogos.

Pediſſequi.

3 *Ut cuſtodiant te in omnibus viis tuis.* Enim verò quænam juxta ſacrorum Expoſitorum mentem, viæ & ſemitæ hæ ſint exactiùs nonnihil examinemus. Mox citatus Bellarminus ait: *Quia multæ ſunt viæ hominis, & in omnibus auxilio Angeli cuſtodis eget, quoniam labi poſſumus in omni loco, in omni operatione, in omni ætate, & ſtatu vitæ noſtræ.* Sanctus Bernardus de cœleſti hoc viæ duce ad noſtram cuſtodiam deputato ita ſcribit: *Ipſe eſt, qui in omni loco ſedulus quidem pediſſequus animæ non ceſſat ſollicitare eam.* Ubi notanda eſt dictio illa, *pediſſequus*, hæc enim talia ſervitii eſt expreſſiva, quod à valiſſimis ſervis, qui pedites nobiſcum ambulant, recipimus: *Fidelis Paranymphus*, inquit paulò poſt: *qui mutui amoris conſcius, ſed non invidus, non ſuam quærit, ſed Domini gratiam, diſcurrit medius inter dilectum & dilectam, vota offerens, & referens dona.* In quibus verbis ad propoſitum noſtrum notandum eſt ly, *diſcurrit*; Sanctus Laurentius de diſciplina & perfectione monaſticæ converſationis; Angelos in beneficium noſtrum in continuo motu conſtitutos eſſe conſiderat: Unde fidelibus qui ipſorum tutelæ participes exiſtunt, ita ſcribit: *Si orant, eorum preces offerunt DEO, nec vacui revertantur ad nos; ſi pugnant, æquè ipſi cum eis pugnant; ſi quieſcunt, ipſi excubias agunt, ne quid mali ab adverſariis patiantur; ſi ignorant, docent eos; ſi cadunt, erigunt; ſi puſillanimes efficiuntur, ſanctis exhortantibus roborant, & accendunt; & qua parte humana curvatur iniquitas, ea parte ſe opponunt caſuris.*

S. Ber. ſer. 12. in Cant. — S. L.

4 Doctor Seraphicus verba illa: *In omnibus viis tuis* exponens, quænam ſint viæ noſtræ, in alio quodam ſenſu exponit: Dicit enim: *Quæ enim ſunt viæ meæ, niſi in peccato culpæ originalis concipi in doloribus naſci, in gemitibus converſari, & neceſſario mori.* In omnibus autem hiſce viis ab Angelorum tutela & protectione aſſociamur, qui de ſalute noſtra adeò ſunt ſolliciti, ut ne à via rectâ deviare valeamus, omnes greſſus noſtros accuratè conſiderent.

S. Bon. ſer. 4. de Ang. Commun.

5 Sanctus Auguſtinus hæc Angelis epitheta & encomia attribuit, nimirum quòd ſint „ illuminatores animarum, cuſtodes earum, corporum zelatores, & defenſores bonorum; Et paulò poſt varia, quæ nobis conferunt bona enumerans, pergit dicendo: „ Dignitates noſtras tam ſpirituales, quàm temporales omni diligentia cuſtodientes: Ipſi ſunt contra ſomitem imperantes: ipſi ſunt pro nobis contra Dæmonem victoriam obtinentes: ipſi ſunt per quos ad fletum contritionis, pœnitentiæ & orationis inducimur: Ipſi ſunt per quos noſtra facta, vel cogitata ad cœlum hilaritèr portantur.

S. Auguſt. ſer. 46. ad fr. Beneficii enumerantur.

6 Abulenſis quoque ad varios hujus patrocinii & miniſterii Angelici effectus ſeſe reflectit, dum ait: „ Primus effectus eſt, ad bonum inducere: ſecundus retrahere à malis: tertius tollere impedimentum profectus ſpiritualis: quartus liberare ab exterioribus periculis, nam quicumque poteſt incidere in mille pericula, niſi liberetur.

Abul. lib. 6. Effectus.

7 Sanctus Laurentius Juſtinianus multiplicitatem beneficiorum, quæ ab Angelis nobis communicantur, conſiderans, eoſdem inoceſſos & indefatigabiles appellat, „ dum ait: Nos inſtruunt in dubiis, ſuſtentant in adverſis, in proſperis humiliant, orationes perferunt, reportant gratiam, cumulant merita, & erga nos infatigabiliter miniſteria ſua exercent.

Ser. de S. Mich. Indefeſſi miniſtri.

8 Dionyſius Carthuſianus verba illa: *In omnibus viis* ita explicat, id eſt, *in operibus noſtris, in bonis enim actibus nos cuſtodiunt, ne ceſſemus à bono, ſed ſemper perſeveremus in finem.* Sanctus Bonaventura ut probet nos ab Angelis exſtimulari ad virtuosè operandum, viſionem adducit Sancti Antonii Magni, qui dum aliquando per diem otioſus exiſteret, unum ex cœleſtibus hiſce ſpiritus coram ſe conſtitutum vidit, qui palmarum folia è terra levans vas aliquod in ejus præſentia texere cœpit, coque abſoluto, per aliquod temporis ſpatium in genua provolutus orationem inſtituit, ac demum ad laborem rediit, quòd cum iteratis vicibus ab eo factum fuiſſet, ſancto Abbati dixit: *Sic fac & ſalvaberis. In malis quoque actibus nos cuſtodiunt*, loquitur idem Carthuſianus, *ne ſtatim à Dæmone rapiamur, & ne in vitiis perſiſtamus.*

Dion. Carth. in Pſ. 90. Ad labores ſtimulant.

9 *In manibus portabunt te.* At verò, inquies, ex quo Angeli puri ſunt & incorporei ſpiritus ſunt, qua ratione manibus præditi eſſe dicuntur? Albertus Magnus reſpondet: *Non quia Angelus habeat manus, hoc dicitur, ſed ejus virtus & potentia manus appellatur.* Agellius verò, Pſalmiſtam hue loquendi modo ſummam Dei curam exprimere voluiſſe dicit, quo nos ab Angelis protegi, atque defendi deſiderat: *Maximam Angelorum curam his verbis indicavit, non enim, in humeris portabunt, dixit, quaſi rem, quæ oneri tantummodo eſſet; & quaſi non aſpiceret, ſed in manibus, in quibus quod geritur, non niſi cum honore portatur.* Sic enim dum, quantum aliquis ab alio æſtimatur, exprimere volumus, dicere ſolemus, *in vola manus eum portat*; dum enim res aliqua in manu portatur: *In eo quod portatur, geſtantis oculi defixi ſunt.* In lingua Hebraica idipſum vivaciùs exprimitur; ſiquidem Hebraicus textus ita legit: *In palmis portabunt te, tanquam rem pretioſam, & à qua cuſtodienda oculos numquam avertant.* Richardus Pampolitanus ait: *In manibus portabunt te, id eſt, ſemper inſtigabunt ad contemptum terrenorum, & ad amorem cœleſtem.* Incognitus ita explicat: *In manibus, id eſt, auxiliis ſuis tollent eum, ut pertranſeat offendicula*; adducitque locum quemdam Sancti Bernardi, qui idipſum ſimilitudinibus aliquibus aptè explicat: Quam facilè tranſit foveam, qui portatur manibus? quàm mundè lutum „ tranſit, qui manibus ſuſtinetur? quam facilè natat „ aquam, cujus alter ſuſtinet mentum? Hugo Cardinalis de hiſce manibus in alio quodam ſenſu, ſcribit, dum „ ait: Sed quid ſunt manus in Angelo? operâ officii; id „ quod colligit ex Ezechielis cap. 10. ubi dicitur: Extendit Cherub manum ſuam de medio Cherubim. Bernardus ſic dicit: Manus duæ ſunt demonſtrationes, ſcilicet tribulationis brevitas, & retributionis æternitas. Cardinalis Bellarminus ait. Manus Angelorum ſunt Intellectus & voluntas, ſive ſapientia & potentia, nam intelligendo & volendo omnia faciunt. S. Bruno dicit: Manus pro auxilio ponitur, eò quòd manuum ſublevatione labentibus auxiliamur: Porrò quamdiù viatores ſumus, frequenter in præſentis vitæ via ceſpitamus & impingimus, atque ideò ſublevantis nos adjutorio indigemus. Dionyſius ly *portabunt* ita gloſſat, id eſt, dirigent, gradiuntur nobiſcum, portantes nos ſecum, cooperando nobis in omni opere bono. Doctor Seraphicus dicit, quòd ad hoc ut ad cœleſtem patriam perveniamus, plura nobis neceſſaria ſint, quæ Angelis mediantibus conſequimur: In via ſunt nobis quatuor neceſſaria, ſi volumus pervenire ad patriam; Nam primò indigemus gratia illuſtrante, propter potentiam cognitivam; ſecundò gratia inflammante, propter potentiam affectivam; tertiò fortitudine roborante propter potentiam operativam; quartò victoria conſummante, ut perveniamus ad patriam; Videte ergo beneficia Angelorum; Nam primò ab eis illuſtramur in accipienda ſcientia; ſecundò eorum precibus adjuvamur, in impetranda gratia; tertiò per eos roboramur in faciendâ juſtitia; quartò per eos defendimur in accipienda victoria.

Illorum ergo nos Cura. Alb. M. in Pſ. 90. — Agell. ib. — Rich. Pamp. ibid. — Incogn. — Hug. Card. — Card. Bell. — S. Bruno. — D. Carth. — S. Bon. ſer. 2. de Ang.

10 *Ne unquam offendas ad lapidem pedem tuum.* Quibus in verbis obſervandum Davidem Angelorum miniſterium non ſolùm ideò promittere ne in præcipitia corruamus, per quæ graviores exceſſus communiter deſignantur, verùm etiam ad parvum aliquem offendamus lapillum, id eſt, ne quantùm fert humana fragilitas, in imperfectiones etiam, ſeu peccata leviora incidamus. Sanctus Thomas ita exponit: *Eſt ergo*, inquit, *ſic exponendum*, ait enim: *Scriptura de quolibet bono homine, quia Angelis ſuis, id eſt, adminiſtratoriis ſpiritibus, præcepit de ipſo, quod in manibus ſuis, id eſt, in auxiliis ſuis tollent eum, & cuſtodient te ne offendas pedem, id eſt, affectum mentis ad lapidem, id eſt, ad veterem legem ſcriptam in lapideis tabulis; vel per lapidem poteſt intelligi omnis peccati occaſio & ruina.*

Cuſtodiunt à peccatis. — In cat.

11 Porrò ita, qui adhuc in juvenili ſunt ætate conſtituti, Duces & Magiſtri aſſignantur, ut eoſdem à prava ſocietate & ab omnibus peccandi periculis & occaſionibus cuſtodiant; Angeli, ſi S. Baſilio credimus, eum ſortiti ſunt titulum, ut tutores noſtri nominentur: *Angeli tamquam providi tutoribus humani generis curam de-*

Tutores ſunt. — S. Baſ. l. con. Eunom.

man-

mandavit Deus ad cuſtodiam & ſalutem hominum. Iidem, ut à principio hujus diſcurſus diximus pædagogi noſtri appellantur. Sanctus Laurentius Juſtinianus ad ſollicitudinem qua Angeli ſalutem noſtram cuſtodiunt, hiſce ſe verbis reflectit: *Aſcendunt & deſcendunt, hortantur & docent, erigunt & protegunt, præcedunt & cuſtodiunt, revelans & admonens nos charitate fervida, æmulatione ſancta, intentione pia, exercitatione indefeſſa, dilectione jucunda, atque communicatione ſincera.*

Pædagogi.

de vit. ſolit. c. 16.

12 Quando Petrus ab Angelo è carcere Herodiano liberatus fuit, præcepit ei Angelus: *Calcea te caligis tuis;* At verò dicat aliquis, adhoc ut Petrus è carcere expeditiùs egrederetur, quid opus erat, ut calceando ſe tempus inutiliter perderet? Nimirùm ille magni conſilii Angelus, in hoc præcepto, quod Petro, peccatoris ſtatum ſignificante, dedit, denotare voluit, quòd ad ipſos ſpecialiſſimè ſpectet, omnes à nobis occaſiones, & priſtinorum peccatorum, vel minima offendicula removere; Nolebat enim ut Petrus aliquam haberet in carcerem redeundi occaſionem, quia peccatori ad illa loca nequaquam eſt redeundum, ubi veram filiorum Dei libertatem amiſit.

Act. 12. v. 8.

Mali occaſionem removent.

18 S. Judas Apoſtolus Sanctum Michaelem Archangelum introducit Satanæ molimini fortiter ſe opponentem; Satan namque corpus Moyſi mortuum manifeſtare voluit, ut cultus ei exhiberetur divinus: at verò Archangelus populi illius à Deo ſibi commiſſi ſalutem ardenter zelans, offendiculum iſtud è medio tollere ſublatum eſſe voluit; Eſtque hic communior horum verborum ſenſus: *Cùm Michael Archangelus cum Diabolo diſputans altercaretur de Moyſi corpore.* Quoties in ipſa facti contingentia videmus & experimur quòd Angeli nobis in hac via, vel illa, quia noxia nobis eſt, offendicula ponant, ne in ea progredi valeamus, imò etiam nonnunquam, cum ingenti corporis, honoris, vel fortunæ damno cadere nos faciant, licèt tamdem animam, cujus illos major ſollicitudo tenet, in ſtatum ſecurum reponant? *Perverſa eſt via tua*, dicebat Angelus ille ad Baalam, qui ut populo malediceret in procinctu erat: *Mihique contraria.*

Infortunia mittunt, ut anima ſalvetur.

Judæ 9.

Num. 22. 32.

14 Cardin. Bellarm. aliam quandam expoſitionem adducit, dum ait: *Lapides in via ſunt omnia impedimenta, quæ occurrunt in hac vita, ſive temporalia, ſive ſpiritualia, ſcandala, tentationes, perſecutiones; pedes quibus ad lapidem offendere ſolemus, ſunt affectus humani.* Demùm verò quando ad lapides hoſce offendimus, & quale auxilium illud ſit, quod ab Angelis, ne ad lapidem offendentes nos lædamus, recipimus, pluribus declarat dicens: *Tunc offendimus pedem ad lapidem, cum oblata occaſione temporalis boni acquirendi, vel temporalis mali evadendi, labimur in peccatum, unde bonum æternum amittimus, & ſempiternum ſupplicium incurrimus; ſed qui habitant in adjutorio Altiſſimi, ab Angelo Cuſtode ita juvantur, ut vel occaſio illa tollatur, id eſt, lapis ille de via removeatur, vel animus ita illuſtretur ad vera bona & vera mala internoſcenda, ut pede, id eſt, affectu elevato à terra, occaſio temporalis boni, quod ſine peccato acquiri non poteſt, facile contemnatur, & malum temporale quod ſine peccato vitari non poteſt, patientiſſime toleretur.*

Explicatur in Pſ. 90.

15 Albertus Magnus per hunc lapidem culpam intelligit, quia ſicut projectus in viam lapis nos cadere facit, ſi illum non videamus, prout in tenebris quam maximè fieri ſolet; ita quoque in caligine præſentis vitæ, ubi *Videmus nunc per ſpeculum in ænigmate*, culpa nos in æternæ perditionis barathrum facit corruere; ac proindè Angeli tunc in id præcipuè connituntur, ut vel cor noſtrum ad Dei offenſam minimè propendeat, vel ſaltem in illam nullum præſtet conſenſum: *Ne offendas ad lapidem, ne inclines ad culpam; Eſt notandum hic, quòd Angeli adjuvant, & cuſtodiunt nos, & exiſtentes in peccatis, & exiſtentes in gratia, & operibus bonis. In peccatis cuſtodiunt. Primo Dæmones arcendo*, prout videre eſt Tobiæ 10. in Raphaele Archangelo, qui Dæmonem ligavit. *Secundo hoſtes viſibiles coercendo*, ſic enim Genel. 32 legimus, integros Angelorum exercitus bono ordine in auxilium comparuiſſe Jacobi adversùs furorem Eſau fratris ejus. *Tertio dormientes in peccatis excitando. Quartò admonendo ut reſipiſcant à peccatis. Quinto tentationem mitigando. Sexto ſi laſi fuerimus curam adhibendo.*

Alb. M. Per lapidem intelligitur culpa.

1. Cor. 13. 12.

16 Dionyſius Carthuſianus per hunc lapidem Chriſtum Salvatorem noſtrum intelligit, de quo S. Paulus apertè dicit: *Petra autem erat Chriſtus, ne offendas ad lapidem, id eſt, ne Chriſtum qui eſt lapis angularis, peccando offendas.*

Dio. Carth. Chriſtus. 1. Cor. 10. v. 4.

17 Richardus Pampolitanus in lapide qui durus eſt, obſtinationem conſiderat & duritiam peccatoris, ac proindè quòd nos obſtinati in culpa non perſeveremus, ſed potiùs emendemur, & per veram pœnitentiam reſipiſcamus, id totum cuſtodiæ, zelo, & ſollicitudini cuſtodientium nos Angelorum attribuit: *Ne offendas ad lapidem pedem tuum, id eſt, ne peccatis induratus obſtinationum affectus incurras.*

Rich. Pamp. Obſtinatio.

18 Sanctus Bernardus per hunc lapidem inimicum infernalem intelligendum eſſe exiſtimat: *Quis lapis? qui in lapidibus olim conſueverat adorari, qui lapides obtulit Domino dicens; Dic ut lapides iſti panes fiant; porro pes tuus affectio tua, pes anima quam in manibus Angeli portant, ne offendas ad lapidem pedem ſuum.* Et in ſermone præcedente, ſuper illa verba: *In manibus portabunt te,* ita ſcribit: *Parum tibi videtur quod non ſit lapis offenſionis in via? conſidera quæ ſequuntur: ſuper aſpidem & Baſiliſcum ambulabis, & conculcabis Leonem & Draconem, quam neceſſarius pædagogus, imo etiam bajulus, præſertim parvulo inter hæc gradienti; In manibus portabunt te;* non te patientur tentari ſupra quam ſuſtinere potes, ſed in manibus tollent, ut pertranſeas offendiculum, quàm facilè tranſis, qui illis portatur manibus?

S. Ber. ſ. 13. in Pſ. 90. Dom. 6.

Ser. 12. ib.

DISCURSUS VIII.

ARGUMENTUM.

De defenſione & præliis ſanctorum Angelorum adversùs inimici Infernales tentationes, inſultus atque inſidias.

THEMA.

Super aſpidem & Baſiliſcum ambulabis, & conculcabis Leonem & Draconem. Pſ. 90. v. 13.

1 S. Hilarius dicit hominis debilitatem vitiibus & potentiæ infernali numquam potuiſſe reſiſtere, niſi de Angelorum præſidio Deus nobis providiſſet: *Neque enim infirmitas noſtra niſi datis ad cuſtodiam Angelis tot tantiſque ſpiritualium cæleſtium nequitiis obſiſteret, opus ad id fuit naturæ potioris auxilio.*

S. Hilar. in Pſ. 134. Cuſtodes neceſſarii.

2 Porrò incognitus Carmelitanus ſuper aſſumpti thematis verba ſcribens, per aſpidem & baſiliſcum contrariarum poteſtatum inſultus intelligit: *Sunt nequitiæ ſpirituales, quæ ex diverſis officiis, vel potiùs maleficiis diverſa vocabula ſortiuntur, alius aſpis, alius baſiliſcus, alius leo, alius draco, quod ſcilicet variè noceant, alius morſu, alius viſu, alius rugitu vel ictu, alius flatu.* Per aſpidem autem obſtinatum intelligit, quia aſpidis proprietas eſt, quòd dum incantatur, unam auriculam cauda ſua obturet, aliam verò terræ firmiter affigat: *Sicut aſpidis ſurdæ & obturantis aures ſuas, quæ non exaudiet vocem incantantium; cauda hæc finis eſt vitæ, quem conſiderare recuſat*, inquit de obſtinato, & in malis peccatorum habitibus indurato: *Terra alteram claudit aurem, terrenis intentus.* Per Baſiliſcum invidiam intelligendam eſſe dicit: per Draconem verò iracundiam: per Leonem carnalem concupiſcentiam. Dæmon quidem ab exordio mundi ſerpentis ſpeciem induit, at verò quia diverſæ ſunt ſpecies ſerpentum, ideò inquit Bellarminus ad exprimendos varios Dæmonis effectus, aſpidem, baſiliſcum, & draconem illum variatis nominibus appellavit: *Quoniam cum aſtutia, quæ omnibus ſerpentibus communis eſt, habet aſpis conjunctam obſtinationem, Baſiliſcus crudelitatem, & Draco potentiam*, leonis quoque nomine ipſum appellat, ob ejus ferocitatem, de quo S. Thomas de Villanova ita ſcribit: *Peſſimi Dæmones noſtram cupiunt perditionem, uſque adeo ut videre ſanguinem humanum effuſum in bellis, eorum luxuria ſit, & non niſi humano ſanguine invocati à Magis, reſpondeant ad quæſita, tanta eſt eis humani ſanguinis ſitis: Angeli autem econverſo has truculentas beſtias à nobis abigunt, atque pro nobis decertant adversùs eos, ac veluti parvulos ſua protectione tuentur.*

Incogn. in Pſ. 90. Diaboli inſidiæ.

Car. Bell.

S. Th. Villan. l. c. ſer. 2.

3 Neſcio an aliquando ad illam quam DEUS circa animalia principaliora habet providentiam reflexeritis; Etenim ad eorumdem defenſionem Deus aliqua ungulis armavit, alia unguibus, ſpinis pungentibus alia, alia

Hominum arma Angeli.

corni-

cornibus, veneno denique alia, at verò hominem qui truculentos & irreconciliabiles inimicos continuò lateribus ſuis habet admotos, quibus armis donavit? *Angelis ſuis Deus mandavit de te, ut cuſtodiant te*; ac proindè ei hoc præſidio circumvallato promittit: *ſuper aſpidem &c.* Certum etenim eſt, quòd lethifero huic veneno ſuum quoque providerit antidotum: *Plenus eſt mundus ſanctarum virtutum* (verba ſunt S. Ambroſii) *quia plenus eſt nequitiarum, plenus eſt orbis terrarum remediis, quia plenus eſt laqueis.* S. Ambr. in Pſ. 118.

Oct. 1. S. Athan. de div. qq. q. 3. Hominibus duo Angel. Gen. 3. v. 1.
4 S. Athanaſius docet unumquemque hominem Angelum habere malum pariter & bonum: *Duo ſunt genii ſingulorum hominum unus æquitatis, alter iniquitatis*, hic nequaquam dormit, ſed omnia aſtutia & poſſibili conatu animam noſtram perdere ſatagit: *Serpens erat callidior*; Valla, munitioneſque ſuas ad partem hominis debiliorem, minorique præſidio obarmatam collocat & plantat, atque ideò væ nobis, niſi Angeli in defenſionem noſtram ſollicitè invigilarent.

S. Ber. ſer. c. 1. ſer. 8. a. 1. c. 1. Veneni antidotum Angeli.
5 Sanctus Bernardinus benè exponit, quænam ſint illa zizania, quæ inimicus homo in agro animæ noſtræ ſeminavit; Dicit enim: *Diabolo inſtigante in animam ingrediuntur ira, rixæ, homicidia, odia, contumelia, blaſphemia, detractiones, murmurationes, contentiones, maledictiones, invidentia fraterna*; quodnam verò antidotum Deus contra hæc omnia homini providit? *Hæc reprimit Angelus.* Unde Sanctus Laurentius Juſtinianus de hac infallibili providentia ita ſcribit: *Angelorum impenduntur miniſteria, ut Satanæ ſeducti aſtutia, ſive carnis illecti blanditiis aberrent, & a veritatis ſemita greſſus reflectant mentis.* S. L. Juſt. ſer. de Euch.

Dæmones fugant.
6 Angeli ab Iſaia *Angeli pacis* cognominantur, & meritò, quia ſupernæ Hieroſolymæ, quæ viſio pacis appellatur, cives & domeſtici exiſtunt, & tamen Spiritus Sanctus non ſolùm in veteri, ſed etiam in novo teſtamento eos ad inſtar armatarum cohortium & exercituum bellatorum, ut plurimum deſcribit; *Quid videbis in Sulamite, niſi choros caſtrorum?* Ubi Alcuinus ait: *Angelicos ſpiritus rectè militiam dicimus, quia decertare eos contra aereas poteſtates non ignoramus. Equitatui meo in curribus Pharaonis aſſimilavi te amica mea.* Quæ verba Sanctus Hieronymus de exercitibus Angelicis exponit, qui in defenſionem noſtram deſcendunt, idque per illum Habacuc textum probat: *Qui aſcendit ſuper equos tuos, & quadriga tua ſalvatio*; quia ſicut currus Pharaonis, qui populum Dei in via ad terram promiſſionis impediebant, ſubverſi fuerunt; Ita quoque Angeli inimicos infernales, qui ſe nobis ad veram promiſſionis terram, id eſt, cœlum contendentibus opponunt, diſperdunt & diſſipant. Cant. 7. v. 1. Alc. l. de div. offic. Cant. 1. v. 8. S. Hier. in c. 66. Iſa. Hab. 3. v. 8.

Luc. 2. v. 13. Pro nobis militant.
7 Salvatore noſtro in terris vix etiamnum nato, ut S. Lucas ſcribit: *Facta eſt cum Angelo multitudo militiæ cœleſtis.* Cur obſecro hæ Angelorum turbæ velut armati quidam militari exercitus ſeſe eo tempore exhibent, quo totus mundus in altiſſima & univerſali pace poſitus erat: *Toto orbe terrarum compoſito*, & in quo toti humano generi pacem annuntiare debebant: *Et in terra pax hominibus*; Syriacus textus legit: *Repente apparuerunt cum Angelo multi exercitus cœleſtes.* Caſſianus ait: *Idcirco militia cœleſtis dicitur, quia infatigabiliter pro hominibus terrenis militant, ut poſſint eſſe cœleſtes, ſimulque concives.* Beda quoque dicit, quòd ſicut ad fidelem belli ducem pertinet, civitates forti militum munire præſidio, ut reſiſtere inimico & in pace ſe conſervare poſſint: *Ita Deus, quoniam immundi ſpiritus ad pacis everſionem ubique verſantur, ad tutelam noſtram conſtituit exercitus Angelorum quorum præſentia Dæmonum confringatur audacia.* Caſſ. l. 1. c. 8. Bed. ibid.

Ap. 20. v. 12. Dæmonem ligant.
8 Nota eſt omnibus illa à S. Joanne in novo Teſtamento habita viſio, quam hiſce verbis refert: *Et vidi Angelum deſcendentem de cœlo, habentem clavem abyſſi, & catenam magnam in manu ſua, & apprehendit draconem ſerpentem antiquum, qui eſt Diabolus & Satanas, & ligavit eum per annos mille, & miſit eum in abyſſum, & clauſit.* Niſi triceps ille Cerberus à ſanctis Angelis ligatus eſſet, quot animæ deinceps ab eo devoratæ fuiſſent? Hiſtoriam Tobiæ legendo invenietis, quòd Sara filia Raguelis non unum tantùm, ſed ſeptem coram ſe maritos in ipſa nuptiarum nocte à Dæmone quodam cui nomen Aſmodeus erat, ſtrangulari viderit, mox verò ut Sanctus Raphael Archangelus in domo ejus comparuit, omnibus ab ea malignitas infernalis abſceſſit, Dæmoniſque vires elanguerunt: Idem ille Angelus Tobiæ juniori myſticum illud inteſtinorum monſtri illius marini antidotum ſuggeſſit, dicens: *Cordis ejus particulam ſi* Tob. 6. v. 8.
ſuper carbones ponas, fumus ejus extricat omne genus Dæmoniorum, ſive à viro, ſive a muliere, ita ut ultra non accedat ad eos; Quod cùm à Tobia juniore executioni Tob. 8. v. 3.
mandatum fuiſſet: *Tunc Raphael Angelus apprehendit Dæmonium, & religavit illud in deſerto ſuperioris Ægypti.* Piſcis ille, qui Tobiam devorare minabatur, ni fallor, Leviathan præfigurabat, cui tamen per Angeli auxilium & aſſiſtentiam mors infertur, id eſt, vires ejus enervantur & annihilantur, ipſeque cum omnibus ſectatoribus ſuis in abyſſum ignemque infernalem relegatur.

9 Porrò ex eo quòd circa Balaam factum fuiſſe legitur, poteſtatem quam Angeli beati in Dæmones obtinent, facilè arguere poſſumus; Etenim Angelus falſo huic Prophetæ permiſit, ut ſe in viam ad populum Iſrael adeundum reciperet, cui juxta petitionem factam, maledicturus erat, verumtamen cum certis limitibus, & non quantum facere volebat: Dicit enim ſacer textus: Num. 22. 35.
Ait Angelus, vade cum iſtis, & cave ne aliud, quam præcepero tibi loquaris; ad eum quoque modum de Angelis ſanctis dicere poſſumus, quòd permittant quidem nonnumquam, vel diſſimulent, quòd ſpiritus maligni nos tentent, & nobiſcum confligant & pugnent, verumtamen contra nos illos prævalere non permittit, ſed facit tamdem ut ex illo Dæmonum conflictu lucrum noſtrum majus majorque profectus ſpiritualis exſurgat, quia *Non permittunt nos tentari ſupra id quod poſſumus, ſed faciunt cum tentatione proventum.* Tentationes permittunt in bonum noſtrum.

10 Sponſa in ſacris Canticis ad cavernas invitatur: Cant. 2. v. 13. Religiſi noſtrum Ang.
Surge amica mea, ſpecioſa mea, & veni, columba mea in foraminibus petræ, & in caverna maceriæ. At verò numquid ipſa erat, quæ dixerat ſponſo: *Oſtende mihi faciem tuam?* cur igitur nunc ab ea poſtulat, ut in cavernæ latibulo ſeſe abſcondat? Caſſiodorus ait: *In caverna maceriæ* Caſſ. ibi.
moratur, qui præſidio Angelorum utique circumdatur, & a tentationibus Diaboli cuſtoditur. Columbarum proprietas eſt, quòd ut accipitris aliarumque rapacium volucrum ungues & roſtra evadant, in foraminibus ſe murorum abſcondant. Sanctus Petrus Damianus lib. 7. epiſt. 19. ad illud Iſaiæ 5. *Maceria circumdedit*, alludens, dicit: *Quid ergo per maceriam lapidum, niſi præſidium & excubias intelligimus Angelorum? quibus videlicet anima in certamine poſita dum vallatur, atque circumdatur, & à tentationibus Diaboli cuſtoditur.*

11 In eiſdem Canticis ſponſam hiſce verbis lamentantem audimus: *Filii matris meæ pugnaverunt contra me*; Propugnatores. Cant. 1. v. 5. Orig. h. 2. in Cant. Origen. 2.
quamvis ex mente Origenis non ſit lamentatio, ita enim ipſe legit: *Pugnaverunt in me; referamus hæc*, inquit, *ad unamquamque animam, quæ converſa ad Deum patitur pugnas Dæmonum revocare eam nitentium ad priores vitæ illecebras, ſed ne hoc fiat proſpexit divina providentia, at parvulis quibuſque qui dimicare non poſſunt, daret Angelos, pædagogos, propugnatores, de quibus dicitur: Angeli matris meæ pugnaverunt in me.*

12 Adversùs Jobum totus Infernus conjuraſſe videbatur, qui eumdem ex duplici vallo ex omni virium ſuarum conatu fortiſſimè impugnabat, nimirùm ex vallo adverſitatis, & ex vallo proſperitatis, & tamen ipſe imperterritus eodem vultu tam bonam, quàm malam fortunam excipiebat; Dicit autem ſacer textus: *Quadam* Hiſtor. ſacra 1. Job. 2. v. 1.
autem die cum veniſſent filii Dei & aſſiſterent coram Domino. Porrò hoſce filios Dei Angelos fuiſſe certum eſt, non enim ſolùm aderat Angelus ille, qui velut Princeps & Provinciarum ei ſubditarum deputatus erat, ſed etiam particularis ipſius cuſtos Angelus, qui in ſocietate ſua multos alios Angelos ſecum conduxerat, ut Satanæ machinis & aſtutiis opponerent, idque non ſine ingenti Jobi emolumento, hi enim à Divina ſignatura gratiæ illud adeò ipſi favorabile reſcriptum pro eo obtinuerunt: *Verumtamen animam illius ſerva.* Ibid. v. 6.

13 Eliſeus valido ſe Aſſyriorum exercitu in interitum ſuum miſſo circumdatum eſſe videns, nec quicquam inde turbatus fuit, prouti aliàs pavido & puſillanimi ſervo ejus accidebat, cujus rationem Sanctus Ambroſius S. Ambr. in Pſ. 118. oct. 1. 4. Reg. 6. 17.
reddit, dum verba illa Pſalmiſtæ: *Beati immaculati in via, qui ambulant in via Domini*, gloſſa ſua exponens, ita dicit: *Eliſeo aſſiſtebant Angeli, quos videbat, & ideo agmina hoſtium non timebat, ſed timebat puer ejus, qui*

Ange-

Angelos non videbat; aperuit oculos ejus ad vocem Prophetæ gratia DEI, vidit Angelorum exercitus, & credidit eſſe præſentes, quos antea, quia non videbat, putabat abſentes; & tu lege Prophetam, ut videas, lege ut aperiat oculos tuos, nec te hoſtilis legio perterreat, qui munitus es ſpiritualibus turmis.

Pſ. 33. v. 8.

14 Promiſſio eſt æternæ veritatis, qua dicitur: *Immittet Angelus Domini in circuitu timentium eum, & eripiet eos.* Ubi notandum eſt ly illud: *In circuitu.* Porrò Sanctus Baſilius prædicta verba exponens, optimè oſtendit, qualiter à beatiſſimis illis ſpiritibus, ad noſtram defenſionem ex omni parte cingamur; Dicit enim: *Univerſo exercitui & caſtris numeroſa hominum multitudinis unus aſſimilatur Angelus; propter Angeli virtutem velut circumvallat te undique ſecuritate, quæ eſt per illum, hoc namque in circuitu ſignificat, ſicut enim muri civitatis circumducti omni ex parte abarcent, propulſantque hoſtiles inſultus, ſic & Angelus te præmunit à fronte, & à tergo cuſtodit, nihil utrumque cuſtoditum relinquit;* ideò Pſalmiſta dicit: *Cadent à latere tuo mille, & decem millia à dextris tuis, ad te autem non appropinquabit.* Et ratio eſt, quia *Angelis ſuis Deus mandavit de te, ut cuſtodiant te;* Enim verò Angeli non ſolùm circumquaque nos vigilanter & indefeſsè, ſed etiam continuò circumdant, quia ſi nos, vel unico dumtaxat momento temporis desererent, inimicus utique adversùm nos prævaleret: *Qui juxta me erant de longè ſteterunt,* & protinùs addit: *Et vim faciebant, qui quærebant animam meam;* Ubi Sanctus Ambroſius ait: *Quia Angelis protectionis excubias relaxantibus inſidiantur inimici, quærentes in anima ejus invenire quod noceat.*

S. Baſil.

Semper cuſtodiunt.

Pſ. 37. v. 12. S. Ambr.

15 De impiis dicitur: *In circuitu impii ambulant,* Id quod S. Ambroſius conſiderans ait: *Melius eſt viam rectam tenere, in qua facinoroſi ambulare non poſſunt; citò cadunt qui non in directione ambulant.* Hæc in circuitu facta ambulatio, ad Dæmonem propriè pertinet, de quo dicitur: *Circuit quærens, quem devoret: circuivi terram;* Vide ergo quouſque efficax & benigna Angelorum noſtrorum aſſiſtentia ſeſe extendat, neque enim hanc quoque viam ingredi dedignantur, eo tamen ſolùm fine, ut Dæmonum inſultibus & conatibus ſe opponere poſſint. Unde Sanctus Ambroſius ait: *Propter hos igitur, qui in circuitu ambulare conſueverunt, Angelum Dominus oppoſuit, qui à tergo inſidiantes repellat inimicos.*

Pſ. 11. v. 9. S. Amb. in Pſ. 11.

Etiam in via impiorum.

1. Petr. 5. v. 8.

Job 1. v. 7.

16 Neſcio an aliquando cogitationibus veſtris ad hoc reflexeritis, quòd videlicet ex vita Redemptoris noſtri non conſtet, nec uſpiam legatur quòd intra triginta annos vitæ ſuæ, communis humani generis juratus hoſtis eum tentatione, aut certamine aliquo aggredi nequaquam auſus fuerit; Cur obſecro Dæmon hoc cum Salvatore noſtro tamdem ſub quadraginta dierum & noctium jejunio initum prælium tanto tempore diſtulit? Dici quidem poſſet, rabiem ejus tunc, vel maximè adversùs Chriſtum fuiſſe exaſperatam, quando ſuper eum cœlos apertos vidit, ipſumque juxta Jordanem Filium Dei voce cœlitùs delapſa proclamari audivit; ſiquidem *Eſca ejus electa: Et habet fiduciam quòd influat Jordanis in os ejus.* Verumtamen ſi quis vitam Chriſti benè conſideret, videbit utique in tot annis alias non defuiſſe ad hanc contra Chriſtum obtinendam victoriam anhelandi occaſiones: at verò credibile eſt, quòd Chriſtum Angelicis cohortibus ſemper cinctum videns, illum aggredi formidaverit: at verò quia credibile eſt, quòd tunc quando in deſertum jejunaturus ingreſſus fuit, ut aliquam Diabolo contra ipſum pugnandi occaſionem præberet. Angelos procul à ſe dimiſerit, prouti ex verbis Evangeliſtæ quibus hanc Chriſti pugnam concludit, facilè deducitur: *Acceſſerunt Angeli, & miniſtrabant ei.* Ubi Author operis imperfecti ait: *Non dixit: Et deſcendentes Angeli Dei miniſtrabant ei, ut oſtendat, quia ſemper ad miniſterium ejus Angeli erant, ſed tunc præcipiente Domino receſſerunt ab eo, ut locus Diabolo daretur adversùs Chriſtum, ne fortè Angelos videns circa eum, non appropinquaret.* Sic inviſibiliter fit omni homini Chriſtiano, duo enim ſunt Angeli permanentes cum hominibus, ſcilicet bonus & malus, quamdiù circa nos eſt Angelus bonus, numquam nos in tentationem poteſt impellere Angelus malus.

Quamdiu adſunt, homines tentari non poſſunt.

Job 40. v. 18.

Matt. 4. v. 11. Au. imp. h. 6.

17 Divinum illum Atlantem, qui tribus digitis mundum ſuſtentat, in horto Gethſemani in terra proſtratum jacere conſpicimus: *Procidit in faciem ſuam;* illum inquam, qui Paradiſum lætificat, mœſtum videmus: *Triſtis eſt anima mea;* provenitque hæc mœſtitia ex ea ſolùm causa, quia nimirùm pro dilecto grege ſuo valdè timebat; Dixerat enim: *Ecce Satanas expetivit, ut cribraret vos ſicut triticum;* Cæterùm verò ad mortem ingenti eum deſiderio properabat, unde dicebat traditori; *Quod facis fac citiùs.* Porrò Salvator noſter Apoſtolus vigilare juſſerat: *Vigilate, ut non intretis in tentationem,* & tamen paulò poſt, prout S. Marco cap. 14. verſ. 41. legitur, dormientes ipſos inveniens, dixit illis? *Dormite jam & requieſcite?* Ubi quærendum meritò venit, cur prima & ſecunda vice præceperit, ut vigilarent, tertia autem vice ipſos ſine turbatione dormire permiſerit? Reſponſio in promptu eſt, & colligitur ex Luc. 22. verſ. 46. *Apparuit illi Angelus de cœlo;* ex quo enim Angelus curam eorum in ſe ſuſceperat, non erat cur timerent; Unde Sanctus Hilarius ait: *Poſt multam Domini precem Angelum adſtitiſſe confortantem eum, quo aſſiſtente orare prolixius cœperit; miſſo enim ad tuitionem Apoſtolorum Angelo, & per eum confortato Domino, ne pro his triſtis eſſet, jam ſine triſtitiæ metu exiſtens ait. Dormite jam & requieſcite.* S. Bruno illa ab initio propoſita verba, nimirùm: *Super aſpidem &c.* Ita exponit, id eſt, *calcabis & ſuperabis Diabolum, qui latenter mordet ſuggeſtionibus;* Idem argutè obſervat, quod Pſalmiſta paulò poſt dicat: *Quoniam in me ſperavit, liberabo eum, protegam eum;* eademque verba gloſſando, ita ſcribit: *Dico quòd Dominus mandavit Angelis, dicens ipſis Angelis. Diligenter eum cuſtodite, quoniam in me ſperavit, id eſt, omnem ſpem ſuæ ſalvationis in me poſuit, ideòque liberabo eum ab omni inſtantia inimicorum & interiorum & exteriorum ne ipſi prævaleant.* Sanctus Ambroſius diù ante in eumdem modum ſcripſit: *Angelus in circuitu eſt hominis, qui prætendit, ne quis noceat ei.*

Ubi cuſtodes nil timendū.

Matth. 26. v. 38. & 39.

Luc. 22. v. 31.

Matt. 26 41. Mar. 14. v. 41.

Luc. 22. v 43.

S. Hil. Lib. 10. de Trin.

S. Brun. in Pſ. 90.

S. Amb. Pſ. 18.

18 In Chronicis Patrum Capuccinorum factum quoddam valdè mirabile recenſetur. Etenim F. Matthæus de Baſcio unus ex primis fundatoribus illius Religionis ſanctitate, miraculis, & prædicatione quovis in loco famoſiſſimus Venetiis in domo cujuſdam Advocati à quo ad prandium vocatus fuerat, Dæmonem ſub ſpecie ſimiæ, dicto advocato gratiſſimæ, in domo ejus latentem detexit, qui in domo illa eo fine morabatur, ut in caſu quo prædictus Dominus certam quamdam devotionem, qua ſe, priuſquam veſperi lecto ſe committeret, Beatiſſimæ Virgini commendare ſolebat, aliquando intermiſſurus eſſet, eum ſtrangularet, ejuſque animam ad Infernum deduceret; Cùmque infernali huic & perſonatæ ſimiæ præcepiſſet, ut in ſignum, quòd verè à domo dicta recedat, murum domus ab una parte ad aliam perforaret, idipſum ſubitò fecit, & per dictum à ſe factum foramen continuò exivit, aperto poſt ſe foramine relicto, Advocatus autem licèt ex viſo ingenti hoc à ſervo Dei patrato prodigio, & Dæmonis manifeſtatione ad vitam ſe meliorem recepiſſet, attamen quamdiù foramen illud apertum erat, Dæmonem fortaſſe per idem foramen in domum ſuam reverſurum eſſe timuit; Unde illud obturare multoties quidem tentavit, numquam tamen illud quacumque etiam per artifices adhibita diligentia claudere & obſtruere potuit, donec tamdem ſanctus ille Dei ſervus eidem Advocato perſuaſiſſet, ut ſuper lapide illo, quocum foramen illud occludere ſtatuiſſet, Angelum quemdam exſculpi faceret, aſſecurando illum, Dæmones conſpectum Angeli illius ſculpti ad verè & realiter à domo illa recedendum cogendos fore; obedivit conſilio huic Advocatus; & pro voto res illa, ut vir Dei futurum prædixerat, ſucceſſit; Unde ab illo tempore & deinceps pons domui huic vicinus, ab hujus Angeli ſculptura, quæ etiamnum videtur, uſque in præſentem diem pons Angeli appellatur.

2. p. 2. ann. 1552. n. 71. Hiſtoria.

DISCURSUS IX.

ARGUMENTUM.

Angelorum in fine vitæ noſtræ adversùs Dæmonem auxilia, ipſorumque pro noſtra ſalute interceſſiones conſiderantur; adversùs illos autem, qui nullum ex ipſorum cuſtodia retulerunt profectum, in extremo die Judicii teſtes erunt.

THE-

Digitized by Google

T H E M A.

Occurrite Angeli Domini, ſuſcipientes animam ejus, offerentes eam in conſpectu Altiſſimi.

In hora mortis Angeli invocandi.

1 SAncta mater Eccleſia à Spiritu Sancto directa & gubernata religioſiſſimè instituit, ut aſſumpti thematis verba in Commendatione animæ recitentur, ut exindè intelligamus, quantam ſpiritus beati ſalutis noſtræ in illo tam arduo agoniæ & finis ultimi momento partem habeant. Sanctus Bonaventura ad inſinuandum nobis quanti referat in noviſſimo vitæ fine tutela Angelica, nonnullas adducit ſimilitudines. Quid enim, inquit, alicui prodeſſet, quòd ad Romanæ urbis portas uſque perveniſſet, & poſtea ulteriùs non ingrederetur? Quid refert quòd aliquis tota die ſcutum adversùs inimicos portaſſet ambabuſque manibus adversùs inimicum decertaſſet, ſi poſtea inimico ſuperato, abjecto clypeo in fugam ſe reciperet? Et poſtea ad propoſitum noſtrum ſubjungit: *Non ergo valet ſcientia, non prodeſt gratia, non adjuvant opera bona, ſi non in fine victoria, quæ eſt omnium malorum finitiva, & omnium collectiva bonorum, ſola enim perſeverantia coronatur.* Demùm verò Seraphicus Doctor diſcurſum ſuum ad Angelos convertit, utpotè à quibus expectanda eſt corona & dicit: *Si igitur tantum bonum eſt victoria, quantam illis debemus reverentiam, qui noſtram pugnam faciunt, nec juvare nos ceſſant, niſi victoria prius obtineatur?* Porrò inter omnes Angelos S. Michaelem tamquam cœleſtis militiæ primarium ducem hiſce verbis invocare ſolemus: *Sancte Michael Archangele defende nos in prælio, ut non pereamus in tremendo judicio.* Ex monito quod in Apocalypſi nobis proponitur, conſtat nobis, Infernum circa ultimam vitæ noſtræ horam potiùs, quàm in reliquo totius vitæ tempore potiſſimùm laxatum eſſe, tunc enim *Deſcendit Diabolus ad nos habens iram magnam, ſciens quia modicum tempus habet*, ac proindè cùm illius horæ prælium adeò formidabile exiſtat, juſtum eſt, nos ſollicitos eſſe, ut tunc quoque nobis Angelorum aliquis nobis præſto ſit, qui generosè nos defendat.

S. Bon. ſer. 1. de Ang.

S. Michael.

Apoc. 12, 12.

Tunc pugnandum eſt.

2 Hora morti noſtræ proxima *Agonia ab Agone* denominari ſolet, eo quòd certamen tunc à nobis ineundum, unum ſit ex truculentioribus præliis, quæ homo fragilis & debilis adoriri unquam poteſt, ſiquidem tunc illi pugnandum cum validiſſimis ſpiritibus infernalibus, qui tunc vel maximè in perniciem noſtram laxati crudeliſſimè ſæviunt; Et ideò niſi in ultimo illo mortis articulo, quem etiam viri ſanctiſſimi maximè timuerunt, ſanctos Angelos nobis auxiliantes noſque defendentes habuerimus: *Quis poſſet ſalvus fieri?*

In vita S. Franciſci. Affectus S. Franciſci erga S. Mich.

3 Sanctus Bonaventura optimam rationem adducit, cur Sanctus Franciſcus tanta fuerit erga S. Michaelem devotione affectus, ut in ipſius honorem abſtinentia quadam adeò diuturna ſe emaciare ſolitus fuerit, quam religioſam abſtinentiam tandem etiam per legem omnibus ſuis poſteris ſeriò injunxit. Dicit enim S. hic Doctor: *B. Michaeli Archangelo, eò quod animarum repræſentandarum haberet officium, ſpeciali erat amore devotior, propter fervidum quem habebat zelum ad ſalutem omnium ſalvandorum.* Idem quoque S. Bonaventura in ſermone jam allegato de Angelis in genere ita ſcribit: *Ipſi ſunt propugnatores noſtri, qui pro nobis adhuc viventibus bellant qui in morte nos juvant, qui nos poſt mortem aſſociant, qui nos Domino repræſentant, & noſtros defectus coram eo ſuis orationibus velant.*

Ser. cit.

Ang. de ſalute ſollicitus in hora mortis.

4 Experientia quotidiana nos docet, quòd dum morti appropinquamus, amici ut plurimùm à nobis recedant, etenim filii nihil niſi hæreditatem cogitant; uxor de dote ſua aſſecuranda laborat, parentes de temporalium bonorum diſpoſitione nos urgere tunc ſolent, Medici totam curam ſuam in corporis ſalute procuranda collocatam habent; at verò quis eſt qui de animæ ſalute, de ſacramentis conferendis, de ſuggerendis ſalutaribus monitis & cogitationibus bonis inſpirandis ſollicitus exiſtat? Is eſt ſolus Angelus, hic enim ſeſe in defenſionem adversùs Dæmonem armat; is facit ut infirmus ad Confeſſionem anhelet; is Parochos, vel alios religioſos ad eum viſitandum acriter movet, is denique ipſemet de procurandis ad æternam ſalutem remediis ſollicitè cogitat.

An. Ciſt. ann. 1136. c. 5. c. 70. Hiſtoria.

5 In Annalibus Ciſtercienſibus legitur, quòd dum ejuſdem ordinis ſacerdos quidam Novitiatus ſui tempore, quod ingenti cum fervore tranſegerat, jamjam moriturus eſſet, hæc duobus ejuſdem Monaſterii & ordinis fuerit viſio exhibita: Cohortes namque Angelicas è cœlo deſcendentes Eccleſiam ingredi, ibidemque ab illis officium defunctorum celebrari & viderunt & audierunt: *Animam ſolemni officio Deo commendabant, & divinæ præconia laudis uſque ad cœlum ſonoris vocibus extollebant*; Inſuper iidem Monachi ſignum ad conventum pro aſſiſtentia moribundi congregandum, dari ſolitum ſonari audierunt; Unde clarè liquet, quàm ſint Angeli in illo articulo pro nobis ſolliciti, ut nos in illo momento orationibus, & interceſſionibus ſuis adjuvent, multoſque alios fideles ad idem faciendum permoveant.

6 In vita S. Philippi Nerii, cujus magnus ille Dei ſervus P. Camillus de Lellis filius ſpiritualis, necnon Religionis Clericorum infirmis miniſtrantium primus fundator extitit, legimus, quòd die quadam ut nonnullos dictorum Patrum in hoc ſancto charitatis exercitio perſeverare faceret, iiſdem dixerit ſe Angelos vidiſſe qui duobus illius inſtituti Patribus morientium animam recommendantibus, verba ſuggerebant, quibus infirmos alloquerentur. L. 2. c. 7. n. 3.

7 Sacer Chroniſta in Geneſi Jacob cum Angelo quodam luctantem introducit: *Et ecce vir luctabatur cum eo uſque mane*, quem tamdem S. Patriarcha devicit, benedictionemque ab ipſo loco præmii retulit: *Non dimittam te niſi benedixeris mihi*, fuit quoque nomen Jacob in Iſrael commutatum, quod idem ſignificat, quod videns Deum: *Vidi Deum facie ad faciem & ſalva facta eſt anima mea.* Ecce tibi fructum aſſiſtentiæ & prælii, quod Angelus in Agone noſtro pro nobis inſtituit, nimirùm æternam ſalutem. Gen. 32. v. 24. Cœlum procurant. v. 26. v. 30.

8 Certum eſt Danielem inter Leones conſtitutum animam quamdam præfigurare, in articulo mortis à ſpiritibus infernalibus circumquaque cinctam, & cum eis agonizantem, hunc namque ſenſum verba illa indicant, quibus Eccleſia in offertorio Miſſæ pro defunctis utitur: *Libera eas de ore leonis, ne abſorbeat eas tartarus, ne cadant in obſcurum*: at verò cujus auxilio hoc futurum ſperatur? *Sed ſignifer Sanctus Michael repræſentet eas in lucem ſanctam, quam olim Abrahæ promiſiſti & ſemini ejus.* Quis eſt qui Danielem ipſum hunc ſenſum confirmare neſciat? dum ait: *Deus meus miſit Angelum ſuum, & concluſit ora Leonum & non nocuerunt mihi.* Similiter quando alia quoque vice in eumdem locum, ut feris illis jam in ſextum uſque diem fameſcentibus dilaniaretur, conjectus fuit, quis tunc illi ſuccurrit, præterquam Angelus? *Dixit Angelus Domini ad Habacuc: Fer prandium quod habes in Babylonem Danieli, & apprehendit eum Angelus in vertice ejus, & portavit eum capillo capitis ſui, poſuitque eum in Babylone ſupra lacum, in impetu ſpiritus ſui.* Danieli ſuccurrunt. Dan. 6. v. 22. Dan. 14. v. 35.

9 In Geneſi Iſmaelem in ſolitudine illa præ ardenti ſiti & fame quaſi jamjam moriturum fuiſſe legimus, unde Agar mater ejus, eum agonizantem aſpicere præ nimia cordis triſtitia minimè audebat, ſed dicebat: *Non videbo morientem puerum*, ſubitò autem Angelus quidam ei auxiliaturus accurrit: *Vocavitque Angelus Dei Agar de cœlo*, ſimulque ad matrem conſolandam, vivificandumque filium toto conatu ſe applicuit. Advertendum eſt Angelum non tam propter matrem, ſed ut Angelus ipſemet poſtea apertè declaravit, propter filium moribundum in ſolitudinem illam ſe receperit, ut exindè intelligamus, quanta cum ſollicitudine & zelo ad morientes confortandos advolare ſoleant. Iſmaeli. Gen. 21. 16. Salvatori.

10 S. Lucas quoque Angelum Redemptori noſtro in ejus agonia in horto Gethſemani apparuiſſe deſcribit: *Apparuit autem illi Angelus de cœlo confortans eum, & factus in Agonia prolixiùs orabat.* Verùm enim verò quanam conſolatione is indigebat, de quo frequenter in officio Divino canimus: *Deus totius conſolationis, qui conſolatur nos in omni tribulatione noſtra?* Porrò in lingua Hebræa non legitur *confortans, ſed confirmans eum*; Sed quid opus erat Redemptorem noſtrum ad cœptum certamen proſequendum animare, cùm ille de ſe dixerit: *Baptiſmo habeo baptizari, & quomodo coarctor donec perficiatur?* Ad hoc aliud reſponderi nequit, niſi quod Sanctus Gregorius ait: *Noſtræ mortis in ſe certamen expreſſit, dum æterno Judici propinquamus.* Ideò ipſemet paulò ante dixerat: *Hæc eſt hora veſtra & poteſtas tenebrarum*, Sciebat enim Infernum in illo mortis atti- Luc. 22. v. 43. Luc. 12. v. 50. S. Greg. Luc. 22. v. 53. Morientibus neceſſarii.

articulo non ſolùm contra ſe, verùm etiam adverſus omnes fideles inſurrecturum & laxandum eſſe, ac proindè nobis indicare voluit, curandum nobis eſſe, ut ad ipſius imitationem Angelos nobis aſſiſtentes habeamus, qui nos conſolentur & conſortent, & in cunctis bonis, ſanctiſque cogitationibus nos ſtabiliant. Unde Sanctus Auguſtinus ait: Iſti ſunt per quos & à quibus in extremis in fide ſolidamur, à maligno ſpiritu defenſamur, & obtenta victoria ad Paradiſum, vel Purgatorium per eoſdem deportamur.

S. Aug. ſer. 46. ad fr.

11 Salvator noſter Lucæ cap. 23. de tremendo noviſſimi judicii die loquens ait: Quoniam ecce venient, dies, in quibus dicent: Beatæ ſteriles, & ventres, qui non genuerunt, & ubera quæ non lactaverunt, tunc incipient dicere montibus, cadite ſuper nos, & collibus, operite nos. In Apocalypſi pariter legitur: Reges terræ, & Principes, & tribuni, & divites, & fortes, & omnis ſervus, & liber abſconderunt ſe in ſpeluncis, & in petris montium, & dicunt montibus, & petris: cadite ſuper nos, & abſcondite nos à facie ſedentis ſuper thronum, & ab ira agni, quoniam venit dies magnus iræ ipſorum, & quis poterit ſtare? Circa cujus utriuſque loci verba quæro, quodnam fuerit hominum iſtorum ab ira Dei ſeſe abſcondere volentium intentum, quandoquidem ignorare non poterant, quòd Pſalmiſta Divinum flagellum in illa die inevitabile eſſe conſtanter aſſerat: *Quo ibo à ſpiritu tuo, & quò à facie tua fugiam? ſi aſcendero in cælum tu illic es, ſi deſcendero in Infernum ades; ſi ſumpſero pennas meas diluculo & habitavero in extremis maris, etenim illuc manus tua deducet me.* Prætereà licèt in profundiſſimis ſpeluncis & cavernis corpora quidem abſcondere poſſent, animas tamen, quæ puri ſpiritus ſunt ab oculis Judicis Dei, ab imminenti ſupplicio, ab examine & diſtricta illius judicio occultare minimè poterunt, Deus namque omnia ſcit, omnia videt, omnia aſſequitur & penetrat: *Omnes nos manifeſtari oportet ante tribunal Chriſti, ut referat unuſquiſque propria corporis prout geſſit.* Quomodò igitur hi ſe evaſuros eſſe ſperare poſſunt? Num fortè confuſio & terror intellectum & rationem illorum obfuſcavit? Nequaquam; imò omnes mortales in tremendo illo die maximè induſtrii, ſolliciti, & cauti erunt in cœleſtibus auxiliis implorandis, & ſpecialiter in petendo Angelorum tutelarium patrocinio; ac proindè Doctor Angelicus ait: *Abſcondent ſe in ſpeluncis, & petris montium, id eſt, confugient ad defenſionem Angelorum, qui montes ſunt per gloriæ ſublimitatem. Levavi oculos meos in montes*, dicebat David, *unde veniet auxilium mihi; Montibus*, inquit S. Thomas, *id eſt, Angelis per gloriam excelſis, & petris ſcilicet eiſdem in DEO jam prorſus ſolidis: cadite ſuper nos, affectionem, id eſt, animum compatientem nobis miſericorditer inflectite.*

Luc. 23. v. 29. & 30.
Ad hos fugiendum in die Judicii.
Apoc. 6. v. 15. & 16.
Pſ. 138. v. 7. 8.
2. Cor. 5. v. 10.
S. Th. in Apoc.
Pſ. 120. v. 1.

12 Quando Sanctus Petrus Chriſtum à lictoribus & ſatellitibus tam atrociter invadi & apprehendi vidit? *Subito exemit gladium ſuum, & percutiens ſervum Principis ſacerdotum, amputavit auriculam ejus:* propter quod à Redemptore reprehenſus fuit, dicente: Non defuturas ſibi cœleſtis militiæ legiones, à quibus ab imminenti morte defendi poſſet. *An putas quia non poſſum rogare Patrem meum, & exhibebit mihi modo pluſquam duodecim legiones Angelorum?* Ubi notandum, Redemptorem noſtrum hiſce verbis certiores nos facere voluiſſe, quòd Angeli de moribundis valdè ſolliciti exiſtant, atque ad eos in extrema mortis hora defendendos in ingenti numero deſcendant, imò adinſtar virorum bellatorum in legiones ſeſe circa moribundum diſtribuant, eò quòd ſibi cum poteſtatibus infernalibus dimicandum eſſe ſciant. Unde Sanctus Ambroſius ait: *Contra malignos ſpiritus ad tutelam noſtram Angelorum ordinat exercitus.*

Morientibus multi ſuccurrunt.
Matt. 26. v. 51.
S. Amb. in c. 2. Luc.

13 Imò ſuam quoque operam apud Divinam juſtitiam interponunt, ad hoc ut flagella ejus aliquouſque ſuſpendere, nobiſque pœnitentiæ ſpatium impetrare poſſint. Porrò hanc nobis veritatem, ni fallor, Salvator ipſemet nobis in Parabola iſta inſinuavit, quam S. Lucas deſcribit, de quodam qui arborem Ficus in vinea ſua plantaverat, cùmque fructum in arbore quæreret, eamque ſterilem eſſe deprehenderet, cuſtodi vineæ, ut illam amputaret, & radicitus ejiceret, præcepit: *Dixit ad cultorem vineæ; Ecce anni tres ſunt, ex quo venio, quærens fructum in ficulnea hac, & non invenio, ſuccide ergo illam: ut quid etiam terram occupat?* Tunc cuſtos è veſtigio ſeſe apud Dominum vineæ interpoſuit, dicens: *Domine dimitte illam adhuc hoc anno, uſque dum fodiam circa illam, & mittam ſtercora, & ſiquidem fecerit fructum, ſin autem in futurum ſuccides illam.* Circa quæ verba Salmeron Tomo 7. Tract. 21. ait: *Angelus cuſtos, cui cultura cujuſque hominis à DEO credita eſt;* diſce Angelos, qui pro nobis orant, magno honore proſequendos.

Pœnitentiæ ſpatium impetrant.
Luc. 13. v. 7.
v. 8.
Salm.

14 Ex hac autem propoſita parabola utiliſſimum quoddam documentum morale elicere poſſumus, nimirùm quòd in caſu quo ex cuſtodia Angelorum, eorumque ſalutaribus conſiliis & præſtitis ſubſidiis nequicquam proficimus, ſed in eadem animæ ſterilitate pertinaciter permanemus, tunc Angeli juxta Tribunal judicis primi ſint, qui nos accuſant, peſſimaque contra nos teſtimonia allegant. Origenes ait: *Venient Angeli ad judicium nobiſcum, & ſtabunt prò nobis ante Præſulem Juſtitiæ, ne fortè aliquid etiam ex ipſis cauſæ fuit, quod nos deliquimus, ne fortè minus erga nos operis & laboris expenderit, quo nos à peccatorum labe revocarint.* Hæc autem Origenis propoſitio difficulter ſuſtineri poteſt, ac proindè eam, prout infra dicemus, acriter impugnat Abulenſis, quia quilibet Angelus animæ exactiſſimam quam ei præſtitit cuſtodiam, audacter exprobrare poterit, ac dicere: *Quid eſt quod debui ultra facere vineæ meæ & non feci ei.* Sanctus Matthæus ait: *Cum autem venerit filius hominis in majeſtate ſua, & omnes Angeli ejus cum eo.* Quonam fine Judex mundum caſtigaturus & devaſtaturus tanto famulitio opus habebit, ut ſuos ſecum in tanto numero Angelos quoque deducat: quod Angelorum integri exercitus in die illa, quando ad genus humanum ſalvandum, pacemque annuntiandam ad nos venit, de cœlo deſcenderint, id quidem tranſeat: at verò dum venit mundum diſperditurus, quid opus habet tot Angelorum aſſiſtentia? Num fortè aderunt, ut malis ſe opponant? Nequaquam quia in die illa pugnabit pro eo orbis terrarum contra inſenſatos. Num fortè cum Majeſtate in Judicium deſcendere volens, conveniens eſſe duxit, ut totius cœleſtis curiæ circum ſe obſequia præſto habeat? Minimè. Audite Chryſoſtomum: Omnes enim Angeli erunt cum ipſo, teſtantes quot, quantaque miniſteria ſua cum à Domino mitterentur; ad ſalutem hominum peracta ſunt, & ita horroris undique dies ille plenus futurus eſt.

Rebelles accuſant.
Orig. h. 20. in Num.
Iſ. 5. v. 4.
Matt. 25. 31.
Sap. 5. v. 21.
Chryſ. h. 8. in Matth.

15 S. Petrus Damianus dicit malæ vitæ noſtræ fœtorem tantum futurum eſſe, ut puriſſimis illis ſpiritibus, tantam poſſit conciliare nauſeam, ut jam non defenſores noſtri apud Deum futuri ſint, ſed potiùs hoſtes noſtri & adverſarii; idque argumento quodam valdè convincente hiſce verbis probat: Si vita noſtra tam prava videtur, & ſqualida, ut etiam carne veſtitis hominibus fœteat, qualis putas eſt Angelis, qui jugiter ſemper eminent in ſpiritualis munditiæ culmine? Unde & illud formidolosè penſandum eſt, ne illos, qui ad cuſtodiam noſtram deputati ſunt, Angelos vitæ noſtræ fœtor offendat, ut potiùs apud Deum conqueri, quàm ſua eos debeant atteſtatione tueri. Sanctus Anſelmus quaſi ipſiſſimam Chryſoſtomi rationem tradit, cur Angeli collaterales futuri ſint ſupremi Judicis. Et omnes Angeli ejus cum eo, quia Angeli ſunt teſtes humanorum actuum, ſub quorum cuſtodia benè, vel malè egerunt. Abulenſis dubium quoddam movet, an ſcilicet Angeli capaces ſint triſtitiæ, & de perditione noſtra poſſint dolere? Et reſpondet negativè: Ubi non eſt ſenſus, inquit, non eſt dolor, neque triſtitia, Angeli autem ſunt incorporei, ideò triſtitiam habere non poſſunt; præter hanc, aliam quoque rationem adducit, nimirùm ſummam quam cum divina voluntate habent, conformitatem. Nihil in mundo fit, niſi per divinam juſtitiam factum aut permiſſum, ideò ſimpliciter loquendo nihil fit in mundo contra voluntatem Angelorum & Beatorum, & ita nihil habent, de quo doleant: In eadem quoque, quæſtione ad propoſitionem, quam paulò ante ex Origine allegavimus, qua dicit Angelos quoque in judicio comparituros, ut examinentur, num fortè in cuſtodia & tutela noſtra ipſi defecerint, Abulenſis negativè reſpondet & dicit: Trahuntur in judicium pro peccatis, hominum, non tamquam rei, ſed tamquam teſtes contra homines, an ignavia illorum acciderint peccata, vel ex qua cauſa. Verum quidem eſt quod ſi doloris,

S. P. Dam. l. 6 ep. 32.
Væ qui monita contemnunt.
S. Anſel. in c. 25. Matth.
Abul. in c. 18. Matth. q. 66.

capa-

Digitized by Google

capaces eſſent, majorem utique pœnam habituri non eſſent, quàm dum operam ſuam in cuſtodiam & tutelam animæ ipſorum collocatam vident inutiliter eſſe deperditam. Ac proindè S. Laurentius Juſtinianus nos monet,

S. L. Juſt. ſer. de S. Mich.

„ dicens: Obſervemus illos quando ſuum erga nos exhi- „ bent miniſterium, quatenùs operum eorum non ſi- „ mus ignari & ingrati, gaudeant & ipſi minimè erga nos in vacuum laboraſſe, ſeo concurriſſe. Origenes quoque de illis qui conſilia & ſalutaria Angelorum monita contumaciter contempſerint, duplici illos ſupplicio ſubjiciendos eſſe dicit. Duplicabitur pœna pro contemp- „ tu monitoris, & pro facinore.

Orig. h. 10. in Num.

DISCURSUS X.

ARGUMENTUM.

Angelos, tametſi noſtram reprobationem prævideant, numquam tamen nos totaliter deſerere probatur; ſimulque agitur de auxiliis, quæ nobis ſubminiſtrant, ut à peccati ſtatu egrediamur, exemplo è carcere exeuntis Sancti Petri, per quem peccator præfiguratur.

THEMA.

Ecce ego mittam Angelum meum, qui præcedat te, & cuſtodiat te in via, nec contemnendum putes, quia non dimittet, cum peccaveris. Exod. cap. 23. n. 20. & 21.

h. cit. ſer. 2.

1 S. Thomas de Villanova valdè miratur ingentem illam ſpirituum beatorum curam & ſollicitudinem, qua cum nobis inſerviunt, Animaſque à Divina providentia illis commiſſas cuſtodiunt, tametſi etiam per manifeſtas conjecturas, illas ex ipſorum cuſtodia nihil utilitatis reportaturas eſſe, prævideant: *Non tamen propter hoc deſiſtunt ab eorum cuſtodia, ſed eas protegunt & inſtruunt, quantum divino nutu eis permittitur, ſcientes quia potens eſt Deus de lapidibus iſtis ſuſcitare filios non ſolùm Abrahæ, ſed Deo*; Per quæ verba confirmatur id quod in fine Diſcurſus præcedentis aſſeruimus, nimirùm quod ob animarum perditionem ab illarum cuſtodia minimè retardentur. *Neque tamen poſtmodum de illorum perditione triſtantur, aut operam ſuam perditam exiſtimant, quoniam voluntati divinæ per omnia conformes ſunt, & ſufficit injunctum officium ad Dei nutum fideliter peregiſſe.* Ex quibus præmiſſis facilè arguere licet, quanta cum conſolatione & diligentia Angeli illas curaturi ſint animas, quarum prævident æternam ſalutem: *Quo igitur zelo putandum eſt zelare veros Dei cultores, ſi filiis gehennæ qui ſolummodo in combuſtionem & cibum ignis reſervantur, taliter patrocinari non dedignantur.* S. Bonavent. quoque hanc Angelorum quoad malos & reprobos præſtitam tutelam valdè his verbis admiratur: *Quod magis mirabile eſt, etiam obſtinatis & perfidis effectum ſuæ cuſtodiæ non ſubtrahunt.* Abulenſis ſimiliter hanc Concluſionem, nimirùm quòd Angeli indifferenter tam malos, quàm bonos cuſtodiant, hiſce verbis confirmat: *Omnes homines cuſtodiant diligenter ſive bonos, ſive malos*; idque ne ullus ſe coram Divino tribunali excuſare poſſit dicendo, ſe ex negligentia Angeli ſui in perditionem abiiſſe: *Cuſtodiunt diligenter ſive bonos, ſive malos, numquam agunt negligenter circa noſtram cuſtodiam.* Idem quoque famoſus Doctor motivum nobis indicat, quòd Angelos ad id faciendum extimulat, dum ait: *Ex charitate agunt, omnes nos indifferenter diligunt, tamquam proximos, quia proximi eorum ſumus, quamdiu vivimus.*

Nec reprobos deſerunt.

S. Bon. ſer. un. de Ang.

Abul. in c. 18. Matt. q. 16.

2 Scio equidem olim dubium fuiſſe ab ipſo quoque S. Aug. motum, an ſcilicet Angeli quoque dicendi ſint proximi noſtri; Et quidem præcitatus hic S. Doctor poſtquam adducto Samaritani exemplo, omnem illum proximum noſtrum dicendum eſſe demonſtraſſet, qui vel opera noſtra indiget, vel à quo nos beneficia recipimus, tandem pergit dicere: *Jam verò, ſi vel cui præbendum eſt, vel à quo nobis præbendum eſt officium miſericordiæ, rectè proximus dicitur, manifeſtum eſt, hoc præcepto, quo jubemur diligere proximum, etiam ſanctos Angelos contineri, à quo nobis tanta miſericordiæ officia impenduntur.*

S. Aug. t. 3. l. de doct. ch. c. 30.

Diligendi ſunt ut proximi.

3 Verùm enim verò ne à verbis aſſumpti thematis noſtri longiùs abeamus, verbis Exodi in themate adductis, textus quidam Jeremiæ ſatis affatim notus & memorabilis opponi poteſt, in quo dicitur: *Curavimus Babylonem, & non eſt ſanata, derelinquamus eam*; Cui proindè textui Origenes innixus, Angelos peccatores enormes deſerere, exiſtimavit, ac proindè hiſce verbis unumquemque noſtrum ſeriò monuit: *Cave homo ne quando relinquat te Medicus, ſive Angelus Dei; manifeſtum quia abſceſſio eorum condemnatio tua ſit, ut irremediabilis, nolentiſque curari; cùm autem te deſeruerint, quid tibi aliud eventurum eſt, niſi quod ſolet his accidere, qui à Medicis deſperantur, utentes voluntate morbi ſui, ut ad pejora demergantur.*

Jer. 51. v. 9.

Or. h. 8. in Jer.

Adhortatio

4 Circa hanc ab Origene motam difficultatem Abulenſis diffusè diſcurrit, eamque explanat; & quidem præter citatum Jeremiæ textum ab Origene adductum, alium quoque affert ex Iſaiæ cap. 5. deſumptum, in quo dicitur: *Auferam ſepem ejus & erit in direptionem*; cui inſuper hanc adnectit rationem, quia *Medicus ſapiens deſerit infirmum deſperatum.* Tandem verò omnibus ab adverſa opinione adductis authoritatibus reſpondet; Et primò quidem eorum opinionem proponit, qui nos numquam ab Angelis deſeri, aut derelinqui aſſeruerunt: *Quia Angeli boni proniores ſunt ad adjuvandum, quàm Dæmones ad infeſtandum, & tamen Dæmones numquam ab infeſtatione hominis ceſſant uſque ad mortem; Ergo neque Angeli cuſtodes ceſſant aliquando in cuſtodia hominum*; Et quidem hanc quoque opinionem Angelicus Doctor ſuſtinuit, eamdem allegans aſſerti ſui rationem.

Ab. l. c. q. 17.

Iſ. 5. v. 5.

5 Demum idem Abulenſis modum declarat, quo Angelus animam deſerere dici poſſit, nimirùm in quantum ei aliquem cuſtodiæ ſuæ effectum, quem aliàs eidem miniſtrare ſolet, ſubtrahit, per quem aliàs ab hac vel illa tribulatione evadere potuiſſet; Vel etiam ideò illam deſerere dicitur, quia progreſſus ſpiritualis obſtacula, aliaque ad lapſum irritantia offendicula è medio non aufert: *Et quia nemo unquam fuit, quem Deus ſecundum aliam providentiam ſuam non permittat incidere in aliquos defectus pœnæ, vel culpæ, nemo eſt de cuſtoditis, quem interdum Angeli non deſerant*; quomodò autem derelictio iſta intelligenda ſit, immediatè poſt exponit, dum ait id fieri: *Non impendendo aliquod auxilium, quod impendere poterant.* Similem quoque explicationem Sanctus Thomas tradit, dum ait: *Numquam totaliter dimittit, ſed ad aliquid, prout ſcilicet non impedit, quin ſubdatur alicui tribulationi, vel etiam quin cadat in peccatum, ſecundum ordinem divinorum judiciorum.*

Non deſerunt homines.

S. Th. 1. p. q. 113. ar. 6.

Niſi quoad auxilia.

6 Pergit Abulenſis ulteriùs oſtendendo, quòd hic deſerendi modus, non poſſit nec debeat abſolutè dici derelictio, dum ait: *Tamen adhuc pro illo tempore, quo Angeli dicuntur tales deſerere, non penitus eos deſerunt, quin aliquem effectum cuſtodiæ exhibeant circa nos, nam licet à peccato non liberent, liberant à periculis exterioribus; Dæmon namque ita invidet homini, & odit ipſum, quod ſi ad punctum inveniret penitus deſertum angelico præſidio, occideret eum.*

Quæ abſolutè non eſt derelictio.

7 Porrò eo ipſo quo anima extra gratiam & amicitiam DEI conſtituta eſt, jam de facto *ſecundum præſentem juſtitiam* condemnata eſt ad ignem Infernalem, factaque eſt Dæmonis ſubdita, atque mancipium; Verumtamen Angelus ſuus ſe ſubſidio inter hominem & Dæmonem interponit, ne ita ſubitò ejus poteſtati totaliter relinquatur tradita; Et ideò anima in peccato mortali conſtituta, ad eum modum ſe habet, quo is qui ex ſubtiliſſimo filo ſuper ardentiſſimam quamdam fornacem ſuſpenſus hæret, quia æternæ condemnationis (cujus ipſa reatu conſtringitur) executio à tenuiſſimo vitæ noſtræ filo dependet, & continuatione anhelitus noſtri innititur; Angelus autem ad filum hoc confortandum ſeſe interjicit, ne adeò facilè rumpi poſſit, ut interea verè reſipiſcere, divinamque pietatem invocare & implorare valeamus: *Numquam ergo Angeli*, inquit Abulenſis, *deſerunt hominem cuſtoditum quantumcumque malus ſit, & in quantacumque mala eum cadere permittat, quia in multa plura incurreret, niſi Angelus cuſtodiret eum.*

Semper ſ..um cuſtodiunt.

8 Quis noſtrum eſt, qui ad beneficium quoddam adeò immenſum ab Angelis nobis præſtitum ſeriò reflectat, Deoque & Angelis ob id debitas laudes & gratias referat? Et tamen Angeli licèt iniquitatum noſtrarum turpitudine tantoperè moleſtentur, tametſi nos DEI filius, cui ipſi amore quodam perfectiſſimo conjuncti ſunt, hoſtes & inimicos eſſe ſciant, nobis tamen non ſolùm aſſiſtentiam, ſed & miniſterium & ſervitutem ſuam exhibere non deſinunt. Cuncta bona temporalia a nobis aliquando fugiunt; Sanitas nos perſæpè etiam in flore ætatis, conſtitutos deſerit, ſicut & amici, dum

Cuncta fugiunt, ſoli Angeli non.

adver

Digitized by Google

adverſitatibus ſuccumbimus, juxta illud Poetæ: *Tempore felicis multi numerantur amici, Dum fortuna perit, nullus amicus erit*; Cognati nos ne quidem, vel ſemel aſpicerent, niſi intereſſe ipſorum ad hoc illos permoveret; Divitiæ in articulo mortis nos deſtituunt, aut parum vel nihil juvant; honores & Dominia reſolvuntur in fumum, vita quoque ſemper magis magiſque declinando tandem interit. Denique DEUS ipſe, dum illum mortaliter offendimus, Divina ſua gratia & gloria nos privat & ſpoliat, Angelus autem nunquam à nobis ſe totaliter diſgregat: *Non dimittet, cum peccaveris.*

Exod. 23. 21.

Gerſ. t. 3. tr. 8. ſup. Magnif. — Opinio. — 9 Gerſon quidem Angelos ob culpam noſtram à nobis procul diſcedere credidit, dum ait: *Fit aliquando cuſtos Angelus longè a cuſtodito, non per ignorantiam, non per negligentiam ſuam, ſed propter malitiam noſtram cui dedignatur aſtare*: Veruntamen Sanctus Petrus Damianus, de intolerabili ſcelerum noſtrorum fœtore ſcribens, de Angelo ita ait: *Hunc Angelus fœtorem & inhoneſtam purulentiæ nauſeam invitus ſatis & graviter tolerat, etſi cæleſtis Imperii lege conſtrictus, obedientiam non omittat, in Angelorum quippè conſpectum nil ſordidum, nil fœtet obſcœnum, niſi vitium & peccatum.*

S. P. Dam. l. 1. ep. 17. — Peccatorum fœtor.

Pſ. 37. v. 12. — 10 *Et qui juxta me erant* (inquit David, poſtquam jam in adulterii & homicidii barathrum collapſus fuiſſet) *de longe ſteterunt, & vim faciebant, qui quærebant animam meam.* S. Baſilius verba illa ponderans per amicos illos Angelos Dei intelligit, priùs enim David de illis dixerat: *Amici mei & proximi mei adverſum me appropinquaverunt & ſteterunt.* Sunt igitur Angeli uno eodemque tempore vicini nobis, & procul à nobis poſiti; cùm enim ſummo horrore averſentur culpam, pari quoque cum horrore impios execrantur: Sunt tamen eodem tempore nobis vicini per auxilia & patrocinia ſua, ut ab inſidiis & furore inimici infernalis nos tueantur & protegant, nobiſque, ad erigendum nos à peccato, „ aſſiſtentiæ ſuæ manum ſubminiſtrent: Iſti Angeli ſunt „ boni & miniſtri Dei, & ab hominum ſalute gaudium „ capere aſſueti, ſiquidem ob peccatorum pœnitentiam „ in cœlo gaudium exoriunt; Et hi igitur omnes Davidis amici, juxta peccati ipſius tempus receſſerunt „ adverſantes, non tamen ipſum penitùs relinquebant, „ id quod verum eſſe conteſtati ſunt tum quia ipſum induxerunt ad pœnitentiam, tum quia per aliquod temporis ſpatium ultricem Dei juſtitiam ſuſpenderunt, & Nathan permoverunt, ut illam excogitaret & componeret parabolam, per quam tandem ad veram reſipiſcentiam permotus fuit. Imò idem quotidiè, tametſi nos minimè advertamus, in ſeductis & perverſis animabus noſtris operantur.

S. Baſ. h. in. — Averſantes à culpam per auxilia ſunt præſentes.

Flagella impediunt. — 11 Scitis utique qualiter Deus noſter adversùs populum ſuum ira percitus, eò quòd coram vitulo aureo genua ſua flexiſſent, cùm eumdem caſtigare vellet, dixerit: *Jam nunc depone ornatum tuum, ut ſciam quid faciam tibi.*

Exod. 33. v. 5. Cajet. — Anſ. Lau.

Porrò Cajetanus per hunc ornatum arma intelligit; Anſelmus Laudenſis autem per ornatum illum Angelorum cuſtodiam intelligendam eſſe dicit, quam illi in columna nubis & ignis, ducis loco aſſignaverat: *Manifeſtam Dei præſentiam, quæ illi populo per Angelum apparebat, ornatum ejus intelligit, ut ſciam, inquit, quid faciam tibi, id eſt, ſcire faciam te quantum mihi perpetraveris, quo Angelica viſitatione privaris*; quaſi nobis inſinuare vellet ſe certo modo impediri, quò minùs manum ſuam flagello admoveat, ob Angelorum pro nobis interventum.

Abul. ibi. — Peccantibus compatiuntur. — 12 Enimverò Abulenſis rationem exponit ob quam Angeli moventur, ut nonnumquam multis nos auxiliis efficacibus privent, aliquando verò eadem nobis ſubminiſtrent; Dicit enim: *Dicendum quod eſt cauſa, quia ſic a Deo recipiunt fieri debere, nam cuſtodia angelica eſt executio divinæ providentiæ; neceſſe eſt ergo, quod quicquid Angeli cuſtodes circa cuſtoditos exercuerint, proviſum ſit a Deo: Et ita oportet, quod quando Deus committit alicui Angelo cuſtodiam alicujus hominis, revelet ei omnia in quibus auxilietur cuſtodito, & in quibus eum deſereret, & quando hæc erunt: vel quod per ſingulos dies adveniente opportunitate Deus revelet Angelo cuſtodi, quid facturus ſit circa cuſtoditum ſuum*; Et ita Angelus exequitur omnia, „ quæ Deus de homine providerit, & in nullo errabit. B. „ Petrus Damianus in beatis hiſce ſpiritibus ſimilem fe-

B. P. Dam. ſer. 48. de exc. crucis.

rè charitatem & compaſſionem notat, qualem Medici „ habere ſolent erga infirmos morbi neceſſitate majori aggravatos: *Quotidie*, inquit, *illos ad noſtri cuſtodiam deputatos multipliciter offendimus, & offenſam negligentia cumulamus, ipſi autem licèt à nobis frequenter injurias patiantur, ſuſtinent tamen & compatiuntur peccantibus, nec minor illorum circa nos cuſtodia, imo major ſollicitudo, cùm boni cuſtodis ſit infirmis magis quam ſanis operam exhibere.*

13 In S. Petro, in Herodiano carcere, mortis condemnato, cateniſque ac compedibus arctiſſimè conſtricto, anima peccatoris culpæ fortiter illaqueata præfiguratur. Unde Hugo Cardinalis ait: *Miſit in carcerem, Carcer peccatum vel mala conſcientia*, clarum enim eſt axioma illud ſapientiale, quo dicitur: *Funibus peccatorum ſuorum unuſquiſque conſtringitur.* De duabus illis catenis quibus Petrus vinctus erat, ita ſcribit Innocentius III. *Libertas peccandi & voluptas peccati duæ catenæ ſunt.* Hugo Cardinalis dicit, quòd *duæ illæ catenæ ſint commiſſio & omiſſio.* Sanctus Vincentius Ferrerius autem ſcribit: *Catenis duabus; Prima eſt conſuetudo, ſecunda mala ſocietas; Oh quot ſunt vincti iſtis duabus Catenis!* Excubitores ante portam Petrum cuſtodientes, ut idem Hugo ait, præfigurant Dæmones: *Cuſtodes Dæmones oſtium carceris cuſtodientes, id eſt, conſcientiæ, ne quis confiteatur, & ſic ſolvatur*; Ecquis autem erga Petrum in tam deplorando & indeclinabili ſtatu conſtitutum, veram peccatori habituati figuram, compaſſione motus eſt, ut eum inde liberaret? *Et ecce Angelus Domini aſtitit, & lumen refulſit in habitaculo, percuſſoque latere Petri excitavit eum dicens: ſurge velociter, & ceciderunt catenæ de manibus ejus.* Porrò per verbum *Aſtitit*, aſſiſtentiam Angeli qua peccatori ſuccurrit, intelligere poſſumus: *Quia non dimittit eum cum peccaverit; lumen refulſit in habitaculo.* Ubi S. Vincentius Ferrerius ait: *Angelus primò illuminavit carcerem, peccator enim non cognoſcit pericula, nec peccata in quibus ſtat, & quæ amiſit*; ac proindè David hanc illuminationis gratiam à Domino poſtulabat dicens: *Illumina oculos meos, ne quando dicat inimicus meus, prævalui adversùs eum.*

Act. 12. v. 4. — Peccatores in vinculis. — Hug. Car. ib. Prov. 5. v. 22. — Innoc. ſer. de S. Petro ad vincula. — Hug. Car. ib. S. Vinc. Fer. ſer. de S. Pet. ad vincula. — Liberatur ab Ang. — Pſ. 12. v. 4. 5.

14 O quot conatus & quantam induſtriam Angelus adhibet ad hoc, ut animæ peccatorum tenebris involutæ deplorandi ſtatus ſui, boni item quod per peccata amiſit, & mali infiniti in quod ſe præcipitavit, notitiam & agnitionem inſinuet. In libro Judicum Cap. 2. Concionem illam legimus, quam Angelus coram rebelli Dei populo diſſeruit: *Aſcenditque Angelus Domini &c.* in qua puncta quædam adeò efficacia, tantique ponderis motiva eidem populo propoſuit, ut quotquot aderant in fletum quemdam adeò amarum prorupuerint, ut deinceps locus ille *locus flentium* appellatus fuerit. Etenim Angelus animæ repræſentat deformitatem culpæ, & offenſæ qua Deum illum, qui Creator, Redemptor, benefactor & glorificator ejus eſt, offendit, gravitatem, pericula imminentia, mortis horrorem, rigorem judicii, pœnas infernales, ſuppliciorumque æternorum & irreparabilium propinquitatem &c. Et hac via eum ad reſipiſcentiam & compunctionem inducit.

Bona inſpirans. — Jud. 2. v. 1.

Percutiunt per contritionem. Hug. Card. — 15 Percuſſio lateris Petri ab Angelo facta, ab Hugone Cardinali de peccatore exponitur, qui *Excitatur percuſſus per contritionem.* Et S. Bonaventura ait: *Angelus adſtat; & latus percutit peccatoris, excitando ad gemitum contritionis; Et dicit: Surge velociter, per peccati derelictionem, & tunc cadunt catenæ de manibus per abſolutionem, & bonæ operationis reſtitutionem.*

S. Bon.

Apoc. 4. v. 5. — 16 S. Joanni in Apocalypſi oſtenſi fuere ſeptem Angeli, ſicut lampades ante thronum altiſſimi ardentes: *Septem lampades ardentes ante thronum, qui ſunt Spiritus DEI.* Sed dices fortaſſe, quænam inter Angelos & luminosas ardenteſque lampades poteſt eſſe proportio? Magna utique ex mente Doctoris Seraphici, quia *Illuminationes ad nos deferunt & ſecundum diverſos gradus vitam humanam ordinant & diſponunt*, & ignorantiæ peccatorumque tenebras ab impiis fugant, eiſdemque Dei agnitionem & affectuoſam notitiam infundunt, intellectum illorum illuſtrant & voluntatem accendunt, hacque ratione ad veram pœnitentiam illos reducunt.

S. Bon. de Eccl. Hier. p. 3. c. 3.

S. Vinc. Fer. ſer. cit. Act. 12. v. 8. — 17 *Surge velociter*, ait Angelus ad Petrum. Ubi S. Vincentius ait: *Petrus erexit ſe*; Ecce propoſitum non redeundi ad peccatum. Præcepit quoque Angelus Petro:

tro:

ato: *Præcingere & calcea te caligas tuas*, id quod nobis figura fuit: ut Innocentius III. ait, quòd *Non ſufficit nobis malum dimittere, niſi bonum etiam faciamus: Circumda tibi veſtimentum tuum*, quibus verbis Angelus juxta Hugonis Cardinalis expoſitionem, ad rectam & virtuoſam converſationem alludebat: *Veſtimentum, honeſta converſatio. Et ſequere me*, ſubdit Angelus, inſtruere nos volens, quòd conſilia & dictamina ejus nobis inſpirata exequi debemus: *Ecce ego mitto Angelum meum qui præcedat te, & cuſtodiat te in via, & introducat ad locum quem præparavi, obſerva eum & audi vocem ejus.*

Inn. 3. l. cit. Ang. inſpirationib. obſequendum.

Hug. Card.

Peccandi occaſiones adimunt.

18 Obſervanda quoque hoc loco eſt induſtria quædam, quam Angelus ad Petrum liberandum adhibuit: Neque ei ſufficiebat quòd eum è compedibus & catenis exſolviſſet, aperuiſſet carcerem, & excubitores profundo ſomno obrutos inſenſibiles feciſſet; quia *Tranſeuntes primam & ſecundam cuſtodiam, venerunt ad portam ferream quæ ducit ad Civitatem, quæ ultrò aperta eſt eis, & exeuntes proceſſerunt vicum unum.* Ubi Innocentius III. ita ſcribit: *Faciebat illum tranſire primam & ſecundam cuſtodiam, hoc eſt, præterire voluntatem peccati & libertatem peccandi, quibus peccator in prava conſuetudine cuſtoditur.* Enim verò Angelus quantùm poteſt, ad hoc connitur, ut peccatori adimat omnes peccandi occaſiones, ne in carcerem, eorumque qui illum cuſtodiunt poteſtatem iterùm redeat, ut peccator deinceps ad habita ab Angelo ſuo auxilia, & ſuperata iis mediantibus pericula ſeſe reflectens; Angelo ſuo pro cunctis hiſce beneficiis gratus exiſtat, dicatque: *Nunc ſcio verè, quia miſit DOMINUS Angelum ſuum & liberavit me.*

Inn. 3. ibid.

DISCURSUS XI.

ARGUMENTUM.

De gaudio & lætitia ſanctorum Angelorum, qua per ſalutem & pœnitentiam noſtram perfunduntur, variæque illius lætitiæ cauſæ adducuntur, & ſpecialiter utilitas, quam inde propter cœleſtis Hieroſolymæ reſtaurationem reportant.

THEMA.

Gaudium erit coram Angelis Dei, ſuper uno peccatore, pœnitentiam agente. Luc. c. 15. v. 10.

1 Regius Propheta cum die quadam in ſpiritu abſorptus Meſſiam incarnandum è ſua proſapia carnem aſſumpturum eſſe prævideret, dixit: *Tu es ipſe Rex meus & Deus meus, qui mandas ſalutes Jacob.* Similiter Angelus dum Virgini myſterium Incarnationis in ea conſummandum annuntiaret, dixit illi: *Regnabit in domo Jacob.* Quidnam obſecro Propheta dicere voluit, quando ait Deum mandare ſalutes Jacob? S. Ambroſius dubium iſtud reſolvit, dum ait: *Salus in miniſteriis Angelorum, qui ad ſalutem hominum deputantur:* Beati namque ſpiritus illi adeò ſunt de noſtra ſalute ſolliciti & providi, ut David eiſdem ex peculiari Spiritus Sancti inſtinctu nomen impoſuerit ſalutis, *Salutes Jacob.* Hæc Angelorum de noſtra ſalute ſollicitudo in ſcala illa, quam Deus Jacobum Patriarcham videre fecit, expreſſa videtur, ſiquidem per ſcalam illam Angeli certatim aſcendebant & deſcendebant & in continuo motu erant, tamquam ſtrenuè, zeloſèque commodo noſtro invigilantes, ut de terra in cœlos nos deducerent. Richardus à S. Laurentio dicit: *Maria eſt ſcala Jacob, de qua legitur Gen. 28.* ratio autem cur in hac ſcala aſcendentes deſcendenteſque conſpiciantur Angeli, eſt jubilus & gaudium, quo de noſtra ſalute, quæ in Maria conſummata fuit, perfunduntur.

Salus per Mariam nobis data Angelis ſignificat. Pſ. 43. v. 5.

Luc. 1. v. 32. S. Ambr. ib.

Rich. à S. Laur. de laud. virg. l. 10.

Salutis noſtræ avidi Angeli.

2 *Miſſus eſt Angelus Gabriel &c.* Porrò Deus conſenſum Virginis ad concipiendum verbum directè & immediatè, neque per inſtinctum interiorem, neque per ſignum aliquod exterius petere voluit; ſed ex propoſito & ex induſtria ad hunc conſenſum requirendum Angeli cujuſdam opera uti voluit, utpotè cui notum erat, quam illi eſſent ſalutis noſtræ perficiendæ avidi. Imò dum Maria hunc conſenſum tantiſper ſuſpenderet, dicendo: *Quomodo fiet iſtud quoniam virum non cognoſco? Turbata eſt in ſermone ejus: Cogitabat qualis eſſet iſta ſalutatio,* quantam beatus ille Paranymphus adhibuit eloquentiam, ad extorquendum à Virgine illud ſibi gratiſſimum: *Fiat mihi ſecundùm verbum tuum.*

Luc. 1. v. 26.

ib. v. 34.

ib. v. 38.

3 Angelum bonum ad hoc cum Virgine Sanctiſſima inſtituendum colloquium adhibere voluit, quia ex quo angelus rebellis homini machinatus fuerat ruinam, juſtum erat ut per boni Angeli operam adhibitam damnum illud denuò reſarciretur; Unde Chryſologus ait: „Agit cum Maria Angelus de ſalute, quia cum „Eva angelus egerat de ruina. Doctiſſimus Salmeron „aliam hujus affert rationem, dum ait: Ut ipſi etiam „conſortes, atque participes fierent hujus noſtræ exaltationis. „Qui idem conceptus diù antè Albertum Magnum authorem habuit, „dicentem: Puto Deum noſtræ ſaluti interpoſuiſſe Angelum nuntium, „quòd videlicet tanto gaudio Angelica natura quoad miniſte- „rium non privaretur.

Cur Angelus ad Mariam miſſus.

Chryſol. ſ. 42.

Salm. t. 3. tr. 4

Alb. M. in c. 1. Luc.

4 Cajetanus reflexionem quamdam ſuper ly; „Ingreſſus Angelus inſtituit, „illud namque corporalem „motum ſignificat, innuitque quòd gradiens ad virgi- „nis aulam introivit: Angelus enim Gabriel utpotè ſolemniſſimam quamdam legationem peracturus noluit eo modo coram Virgine apparere, prout aliàs ſolitus „fuerit, id eſt, ſolus, ſed Comitatus, ut inquit Lucas „Burgenſis, ut credibile eſt, pluribus aliis inferioribus Angelis.

Cajet. in Luc. Gabriel cum comitibus venit.

Luc. Burg. in Luc.

5 Enim verò quando de humana redemptione complenda agebatur Deique Filius naturæ noſtræ debilitatem „in ſemetipſo exprimere volens, cœpit tædere, pa- „vere, & mœſtus eſſe. Angelus Domini ſine ulla dila- „tione ad eum animandum & confortandum apparuit: „*Apparuit illi Angelus de cœlo confortans eum*, alii legunt: Glorificans eum, credibile enim eſt, quòd ad hoc ut eum ad cœptum opus complendum & perficiendum animaret, illam ei ſub oculos repræſentaſſet gloriam, quæ in terram cœlumque ex ejus Paſſione redundatura erat. Monet tamen Albertus Magnus id intelligendum eſſe: „Non quod confortatione indiguerit, quia fortior „forti tunc ſupervenit & fortem alligavit, & vaſa ejus „diripuit, ſed quia Angelus adminiſtrationis ſuæ oſten- „dit obſequium.

Cur Chriſtus ab Ang. confortatus. Marc. 14. v. 33. Luc. 22. v. 43.

Alb. Mag.

6 Ubi Chriſtus à mortuis reſurrexerat, cum ecce Angelus, qui antea monumentum aperuerat, feliciſſimi & fortunatiſſimi nuntii hujus Heroldus & Præco fieri voluit: *Et ecce terræ motus factus eſt magnus; Angelus enim Domini deſcendit de cœlo, & accedens revolvit lapidem, & ſedebat ſuper eum;* ac tamdem devotis illis Matris dixit: *Nolite timere, ſurrexit ſicut dixit.*

Reſurrectionis nuntius Ang.

Matt. 28. v. 2.

7 In ſua cœlum aſcenſione: *Quando non unus homo, ſed totus in omnium Redemptore mundus intrabat;* Angeli pariter feſtivi & gaudio magno pleni comparuerunt in monte Oliveti: *Ecce duo viri aſtiterunt in veſtibus albis, qui & dixerunt: Hic Jeſus qui aſſumptus eſt a vobis in cœlum, ſic veniet, quemadmodum vidiſtis eum euntem in cœlum*, adeòque in omnibus myſteriis, in quibus noſtra ſalus promovebatur Angeli ſemper conſpecti & viſi fuerunt feſtivi & lætitia pleni.

Chriſto aſcendenti Angeli præſentes fuêre.

Act. 1. v. 10. 11.

8 S. Joannes in Apocalypſi innumeros circa thronum Dei adſtantes Angelos vidit: „Et omnes Angeli „ſtabant in circuitu throni, dicentes: Amen. Benedi- „ctio & claritas, ſapientia & gratiarum actio, honor „& virtus, & fortitudo Deo noſtro in ſæcula ſæculo- „rum. Amen. Enim verò ſcire hoc loco percuperem; quònam hæ laudes, hæ gratiarum actiones, hæcque adeò feſtiva gaudia tetenderint? Richardus de S. Victore ait: *Angelos inducit de ſalvatione hominum gaudentes; ſtabant quia ad obediendum parati; In circuitu throni, undique exequentes miniſterium præcepti.* Angelicus Doctor ait: *Hic oſtenditur Angelorum ad homines benevolentia, in congaudendo eorum ſpiritualibus bonis, quos habituri ſunt conſortes.*

Gaudentes de hominum ſalute. Apoc. 7. v. 11. & 12.

Rich. à S. Vict. p. 2. l. 2. in Apoc. c. 9.

S. Th. ib.

9 In eodem libro S. Joannes aliam nobis viſionem refert priori valdè ſimilem: *Et vidi*, inquit, *& audivi vocem Angelorum multorum in circuitu throni, & erat numerus eorum millia millium dicentium voce magna: Dignus eſt Agnus qui occiſus eſt accipere virtutem & Divinitatem, & ſapientiam, & fortitudinem, & honorem, & gloriam, & benedictionem;* Dando Agno occiſo, id eſt, Redemptori noſtro laudes, benedictiones, & gratiarum actiones ſatiari non poterant; Sed quodnam obſecro intereſſe Angeli in occiſione Agni habere poterant, maxi-

Apoc. 5. v. 11. Uti homines ſic redemptionem agunt gratias.

Hebr. 2. v. 16.

Digitized by Google

maximè cùm verum ſit, quòd *Nuſquam Angelos apprehendit, ſed Semen Abrahæ?* Cur igitur adeò feſtivi & gaudioſi Sancto Joanni exhibiti fuerunt, ſeque Chriſto tam gratos exhibuerunt pro redemptione non ipſorum, ſed noſtra: *Dicentium voce magna*, cur non potiùs voce ſuavi & ſonora? Richardus de Sancto Victore ait. *Vox Angelorum laudantium magna eſſe dicitur, ut exultatio & congratulatio eorum de ſalvatione generis humani, & laus ab eis impenſa Salvatori magna deſignetur.*

Rich. à S. Vict. ib.

10 In S. Luca mors pauperis Lazari deſcribitur, qui ab Angelis in Abrahæ ſinum deportatus fuit: *Factum eſt autem ut moreretur mendicus, & portaretur ab Angelis in ſinum Abrahæ.* Porrò ſi corpus hujus mendici conſideremus, hoc jejuniis extenuatum leviſſimi ponderis erat; ſi animam attendamus, hæc purus erat ſpiritus, cur igitur ad eum deferendum tot Angeli ſimul conveniunt, quando illorum unicus tantùm ad immenſam univerſi molem ſuſtinendam ſufficit, ſicut ad primum mobile circulariter volvendum ſufficit unus? Chryſoſtomus ait: *Non ſuffecerat ad portandum pauperem unus Angelus, ſed propterea plures veniunt, ut Chorum lætitiæ faciant.*

In ſigni lætitiæ ab Angelis portatur Lazarus. Luc. 16. v. 22.

Chryſ. h. 5. in Luc. de divite. Læti accurrunt ad cœlum perducentes. Luc. 16. v. 21.

11 Servi Epulonis exemplo Domini ſui, erga pauperculum hunc crudeles erant, canes ejus ſaturabantur ulceribus: *Sed & canes veniebant, & lingebant ulcera ejus*; Obeſus quoque crapulo etiam cadentes è lautiſſima menſa ſua micas ei dari negabat, & tamen quando pauperculus hic ab omnibus deſeritur: ecce Angeli de cœlo omnes feſtivi accurrunt & advolant, ut ipſum in ipſos nectaris & ambroſiæ torrentes, quibus civitas Dei redundat, reverenter deportent: *Gaudet unuſquiſque*, inquit Chryſoſtomus, *tantum onus tangere, libenter talibus prægravantur, ut perducant homines ad regna cœlorum.*

Chryſoſt.

12 Quæ ſequuntur verba ſunt Sancti Bernardi, mirè exprimentia jubilum illum, quo Angelos perfundimus, cum ab illis verè de peccatis noſtris pœnitere conſpicimur: *Exultare*, inquit melliſluus Doctor, *Angelos facimus, quando converſi ſumus ad pœnitentiam.* Chryſoſtomus quoque verba illa, quæ ut Sanctus Lucas Act. Apoſtolicorum cap. 16. refert, cuſtos carceris dixit, nimirum: *Domine quid me oportet facere ut ſalvus fiam?* conſiderans ait: *Quid hac voce jucundius? Ipſa facit ſaltare Angelos, ut hanc audiret vocem, ſervus quoque factus eſt Dei unigenitus; hanc Petro dicebant vocem, qui crediderunt ab initio, quid faciemus, ut ſalvi ſimus?* Enim verò myſterio non carent verba illa: *Facit ſaltare Angelos*, exceſſiva etenim lætitia vivacioribus verbis exprimi nequit.

S. Bern. ſer. 2. de Virg. Pœnitentia noſtra exultatio Ang.

Chryſ. h. 8. ad Eph. Act. 16. v. 30.

13 Conſiderandum hic quoque venit, quòd Salvator noſter priuſquam dixiſſet: *Gaudium erit coram Angelis Dei ſuper uno peccatore pœnitentiam agente*, duabus uſus fuerit parabolis; quarum prima eſt de Paſtore qui cùm è centum ovibus quas habebat unam amiſiſſet, eam ſtudioſè quæſitam, ac tandem inventam humeris ſuis impoſuit, cunctoſque vicinos ad ſecum gaudendum accerſivit: *Veniens domum convocat amicos & vicinos, dicens illis; congratulamini mihi, quia inveni ovem meam quæ perierat*; At verò ut ſimul innueret per ovem hanc inventam animam præfigurari ad pœnitentiam perductam, deque ejus converſione Angelos impenſè gaudere, ſtatim ſubjunxit: *Dico vobis quod ita gaudium erit in cœlo ſuper uno peccatore pœnitentiam agente.* Ubi Beda ait: *Convocat amicos & vicinos, ſcilicet Angelorum choros, qui amici ejus ſunt, quia voluntatem ejus continuò in ſua ſtabilitate cuſtodiunt; Vicini quoque ejus ſunt, quia claritate viſionis illius ſua aſſiduitate perfruuntur.* Meliùs autem ad propoſitum noſtrum Haymo Halberſtadienſis ita ſcribit. *Amicos & vicinos dicit Angelos; amicos tamquam ea diligentes quæ ille diligit*; Cùm enim idem ſint cum Deo, probèque ſciant, quantoperè Deus de ſalute noſtra gaudeat, ipſi quoque tamquam perfectè cum ipſo uniti, de eodem gaudio participant; Hic eſt ſenſus in quo Salmeron parabolam iſtam exponit, dum ait: *Agnoſcunt Dominum ſuum de reparatione hominis maxime gaudere; lucrantur etiam in Dei laudibus in æternum decantandis ſocios & conſervos.*

Probatur. Luc. 15. v. 7. & 10.

Bed. in Luc.

Haym. ib.

Sal. t. 7. tr. 25. & 14.

14 S. Hieronymus reflectens ad illa verba Pſalmi:
» Confitebor tibi Domine in toto corde meo, quo-
» niam audiſti verba oris mei; In conſpectu Angelo-
» rum pſallam tibi &c. ac proindè ſanctus hic Doctor in
» hæc verba ita ſcribit: Si quis pro omnibus peccatis
» ſuis confitetur, iſte in toto corde confitetur Domi-
» no; In conſpectu Angelorum pſallam tibi; Vide
» provectionem pœnitentis, quia poſt Confeſſionem
» & pœnitentiam cum Angelis meretur pſallere.

Pœnitentes merentur pſallere cum Ang. Pſ. 137. v. 1. S. Hier.

15 S. Bonaventura ſuprà prædictum S. Lucæ textum, multa enumerat motiva, quæ ad concipiendum de pœnitentia & converſione noſtra gaudium extimulantur: Dicit enim: *Gaudent Angeli de pœnitentia hominis peccatoris, quia deſtruitur culpa, reſtituitur juſtitia, confutatur Dæmonum ſuperbia, efficax efficitur Angelorum cuſtodia, ſeparatur Eccleſia, placatur ira divina & reſtauratur Jeruſalem ſuperna.*

S. Bon. in Luc. Ratio lætitiæ.

16 Iſaias Propheta dicit: *Angeli pacis amarè flebunt*, quia ſi ulla ratione doloris capaces eſſent, utique ob miſerabilem peccati ſtatum, in quem commendatas illis animas redactas eſſe vident plurimùm contriſtandi forent. De Sancto Paulo Simplice S. Antonii diſcipulo ſequens narratur viſio; Hic enim die quadam multos ſerenam præſeferentes faciem, atque ab Angelo eorum cuſtode aſſociatos jucundos & hilares Eccleſiam ingredi vidit; inter alios verò unum poſtea nigrum, à Dæmonibus capiſtro per nares alligatum, ejus verò Angelum è longinquo mœſtiſſima facie ſubſequentem conſpexit: Ex qua viſione Sanctus Paulus plurimùm contriſtatus fuit licèt eum Deus poſtea ſubitò per immiſſam ei conſolationem denuò erexerit, ſiquidem eumdem, dum ab Eccleſia regrederetur, omninò ex atro & deformi in candidum valdèque ſpecioſum mutatum, ejuſque Angelum ante eum maxima cum hilaritate procedentem Dæmonem verò procul ab eo poſitum & afflictum conſpexit: Cùmque ſanctus Eremita viſionis hujus ſignificatum ſummo cum deſiderio ſcire cuperet. Divina ex revelatione accepit, illum ideò nigra fuiſſe facie antea viſum, quia fornicationis peccato multo tempore immerſus fuerat: verba autem ſequentia Iſaiæ audiendo, nimirum: *Lavamini, mundi eſtote, auferte malum cogitationum de animabus veſtris coram oculis meis, diſcite benefacere: Et ſi fuerint peccata veſtra ſicut coccinum, tamquam nix dealbabuntur*; perfectè compunctum fuiſſe, ſeriamque egiſſe pœnitentiam. Aliud quoddam conceptæ Angelorum ex noſtra converſione lætitiæ argumentum, ſive motivum tangitur à Salmerone hiſce verbis: *Cognoſcunt peccatores ad Chriſtum converſos victoriam obtinere ſuper principes tenebrarum, qui hoſtes ſunt Angelorum.* Præterea idem Author ſubjungit: *Miniſterii ſui fructum conſequuntur, cum peccatores ad Chriſtum redeunt.*

Iſ. 33. v. 7. Viſio S. Pauli ſimplicis. Spec. exemp. 7.

Iſ. 1. v. 16.

Salm. Leit.

17 Dici quoque poteſt cauſam jubili Angelorumque de noſtra converſione exultant, eſſe, quia Angelorum plurimùm intereſt quòd nos reſipiſcentes ad Deum toto corde convertamur. Unde Sanctus Thomas de Villanova ait: *Hoc cuſtodiæ munus propter ſeipſos exequuntur; nempè quia ſciunt civitatis ſuæ ruinas non aliter, quàm per homines reparandas; lapides ergo vivos, ut boni artifices, ad ſtructuram ſuæ civitatis expoliunt*: Hoc ipſum quoque Sanctus Ambroſius fortè dicere voluit, quando ita ſcribit: *Angeli ſuper uno peccatore pœnitentiam agente lætantur, quia lucrum ſuum putant hominis redemptionem.* Petrus Bleſenſis diſcurrens de motivis, ob quæ Angeli ad nos defendendos nobiſque miniſtrandum tanta ſollicitudine & zelo perurgentur hæc tria tangit: *Propter nos, quia naturam noſtram, in animabus noſtris quæ ſunt rationales ſpiritus recognoſcunt, noſque ſibi conjunctos conformitate naturæ & quadam cognatione intelligunt, quia ſunt participes & capaces beatitudinis: propter Deum, cujus viſcera videns effuſa circa nos, diligunt nos*; ut tandem ultimo loco utilitatem, quæ ex noſtra cuſtodia in ipſos redundat, adducit, dum ait: *Propter ſe, quia de nobis tamquam de lapidibus rationabilibus & vivis, reſtaurandum eſt ſuæ civitatis excidium, atque cœleſtium ruina murorum: Diligunt concives ſuos*, inquit etiam S. Auguſtinus: *Per quos ſuæ ruinæ ſciſſuras inſtaurari expectant; ideòque magna cura & vigilanti ſtudio adſunt nobis, omnibus horis & locis, ſuccurrentes & providentes neceſſitatibus noſtris, & ſolliciti diſcurrentes inter nos & te Domine.* Idem quoque motivum S. Bernardus in ſermo-

Quare Ang. de converſione lætſtur. S. Th. Vill. 1 cir. conc. 2.

S. Amb. in Pſ. 118. oct. 1. 4.

P. Bleſ. ſer. 47.

S. Aug. ſolil. c. 27.

S. Ber. ſer. 1. de S. Mich.

ſermone quodam de S. Michaele tetigit, dum diſcurſum ſuum ad ipſos dirigens, ſe minimè credere dicit, illos proprias libenter videre ruinas, ideòque ſpe firma ſe vivere ait, ipſos in iis reſtaurandis omne ſtudium ſuum poſituros eſſe, cùm verò idipſum nonniſi per ſalvationem noſtram adimplere poſſint, conſequens eſſe, ut in hanc ſalutem noſtram procurandam omnem ferventiſſimum zelum & ſollicitudinem ſuam adhibeant: *Cujus inſtaurationem ſi deſideratis (ut dignum eſt) frequenter quaſo apud thronum gloriæ verbum pacis, iterate dicentes: Benignè fac Domine in bona voluntate tua Syon, ut ædificentur muri Jeruſalem. Si diligitis decorem domus Dei, (imo quia diligitis) experiantur zelum veſtrum vivi & rationales lapides, qui ſoli inſtaurationem ejus vobis poſſunt coædificare.*

Abul. in c. 18. Matth q. 11. Matt. 18 10. Ang. vocantur noſtri qui cōcives ſumus.

18 Abulenſis cauſam exponit cur Sapientia incarnata beatos illos Spiritus, Angelos noſtros appellarit: *Angeli eorum ſemper vident faciem Patris mei.* Potiùs enim dicere debuiſſe videtur *Angeli mei*, ſiquidem familiariſſimi ejus aulici, & cives ſunt patriæ cœleſtis: *Angeli eorum vocantur, id eſt, concives eorum, quia concives ſunt, & futuri ſunt in vita æterna concives hominum beatorum*, adducitque Sancti Auguſtini authoritatem, qui idem dubium hiſce verbis declarat: *Noſtri Angeli dicti ſunt, quia eruti de poteſtate tenebrarum, & accepto ſpiritus pignore translati ad regnum Chriſti ad eos Angelos jam cœpimus pertinere, cum quibus nobis erit ſancta & dulciſſima DEI civitas ipſa communis. Sic ſunt ergo Angeli noſtri, qui ſunt Angeli Dei, quemadmodum Chriſtus Dei Chriſtus eſt noſter, Dei ſunt, quia Deum non dereliquerunt, noſtri ſunt, quia ſuos cives nos habere cœperunt.*

2 Aug. l. 22. de civ. Dei c. 29.

Electio relinquitur.

19 Noſtrum igitur hunc eſt, ut conſideremus & quidem ſeriò, & ex propoſito, quid nobis expedientius exiſtat, an quòd tamquam rudes & inutiles lapides in profundum inferni quod vaſtæ hujus mundanæ molis centrum eſt, abjiciamur, an verò quòd inter elegantes & tunſionibus preſſuriſque expolitos lapides collocati ornamentum efficiamur Hieroſolymæ cœleſtis: *Quæ conſtruitur in cœlis, vivis ex lapidibus*; Utrum ex duobus lætificare & exhilarare volumus? an Dæmones ob noſtram perditionem, an verò Angelos ob ſalutem noſtram æternam: Sanctus Ambroſius ſuper illa verba: *Congratulamini mihi, quia inveni ovem meam quæ perierat*, de cœleſtium ſpirituum Choris dicit: *Hominum redemptione lætantur, quamquam hoc quoque proficiat ad incentiva probitatis ſi unuſquiſque converſionem ſuam gratam fore credat cœtibus Angelorum, quorum aut affectare patrocinium, aut vereri debet offenſam*; quam adeò nobis proficuam exhortationem hiſce tamdem verbis concludit: *Et tu igitur eſto Angelis lætitia.* Sanctus Bernardus quoque eadem nobis admovere calcaria ſtudet, hiſce nos verbis ad pœnitentiam & recidivæ cautelam ſeriò exhortando: *Proficiamus, & feſtinemus complere de nobis eorum lætitiam; Væ tibi quicumque es, qui deſideras redire ad lutum, reverti ad vomitum, putaſne placatos habebis in judicio, quos tanto & tam ſperato privare vis gaudio?* Hoc etenim maximum eſt eorum gaudium, hoc eſt intenſiſſimum ipſorum quod habent deſiderium & ſtudium, quod ruinas ipſorum reſtaurari conſpiciant: *Nonne de vermiculis iſtis, & de pulvere iſto reſtaurandi ſunt muri cœleſtis Jeruſalem?*

Luc. 15. v. 6.

ſ. Ambr. l. 7. in Luc.

2. Bern. ſer. 2. de Virg.

DISCURSUS XII.

ARGUMENTUM.

Oratio Angelis nos familiares efficit, quam ipſi nos rectè inſtituere docent, & ſimul cum omnibus aliis operibus bonis per patrocinium & interceſſionem ipſorum corroborant, & Deo præſentant.

THEMA.

Quando orabas cum lacrymis, & ſepeliebas mortuos, & derelinquebas prandium tuum; ego obtuli orationem tuam Domino. Tobiæ 12. v. 12.

Ang. opera noſtra bona Deo offerūt.

1 Valdè conſiderabile eſt beneficium iſtud, quod à cœleſtibus illis ſpiritibus recipimus, dum ipſi non ſolùm orationes noſtras, ſed & omnia alia bona opera noſtra coram tribunali altiſſimi Dei repræſentant, prouti ex præcitatis Raphaelis Archangeli verbis ad Tobiam ſeniorem dictis clarè deducitur. Dubium quidem nullum eſt quin hæc omnia Deo, qui ut Pſalmiſta ait: *Scrutatur renes & corda*, omninò manifeſta ſint, ſiquidem *Excelſus Dominus & humilia reſpicit, & alta à longè cognoſcit*; Verumtamen illa ſibi per ſupernorum ſpirituum manus vult præſentari, eò quòd illos in eo miniſterio, ad quod illos deſtinavit occupatos eſſe libentiſſimè videat, gaudeatque illos ſalutis noſtræ adeò cupidos eſſe, adeòque in magnificandis dignificandiſque operibus noſtris eorum conſilio, auxilio, atque ducatu à nobis factis zeloſos, atque ardentes.

Pſ. 7. v. 10. Pſ. 137. v. 6.

2 S. Apoſtolus ad Philippenſes ait: *Petitiones veſtræ innoteſcant apud Deum.* Magnus ille Gentium Doctor qui in Academia cœli Empyrei edoctus & eruditus fuerat, optimè ubique ſciebat, omnia Deo manifeſta eſſe atque perſpicua, ac proindè ex mente Angelici Doctoris hoc ſolùm dicere voluit: *Innoteſcant iis qui ſunt apud Deum, id eſt, Angelis per quorum miniſterium deferuntur Deo, non quaſi ignoranti, ſed quia intercedunt pro nobis.* Sanctus Hilarius ex Tobiæ Hiſtoria deduci poſſe dicit, quòd Angeli coram throno Dei aſſiſtant, noſtraſque orationes offerant; *Orationes deprecantium ad Deum deferentes*; redditque rationem cur Spiritus Sanctus nos hac de re certiores fieri voluerit, dum ait: *Hoc ideo commemoratum eſt, ut ſi forte hos eſſe oculus vel aures, vel manus, vel pedes Dei intelligere voluerimus, habeamus non improbabilis intelligentiæ authoritatem, maximè cùm ſcriptum ſit, ſunt enim ſervientes ſpiritus, in miniſterium miſſi propter eos qui hæreditabunt ſalutem*; Deinùm verò ad propoſitum noſtrum ſubjungit: *DEO nihil ex his, quæ agimus, ignorante, ſed infirmitate noſtra ad rogandum & promerendum ſpiritualis interceſſionis miniſterio indigente.* Sanctus Anſelmus quoque aliud hujus Angelicæ oblationis myſterium indicat, dum ait: *Annuntiant DEO Angeli opera noſtra cuncta, necnon & orationes, non ut ipſe diſcat, quæ neſciebat, nihil enim eſt quo ignoret, ſed quia neceſſe habet rationalis creatura obtemperans Deo, temporales cauſas ad æternam veritatem referre, ſive petendo quid erga ſe, vel erga nos fiat, ſive conſulendo quid faciat, qui pius mentis affectus eſt, ut ipſa conſtruatur, non ut Deus inſtruatur.* Quæ ipſiſſima verba etiam in S. Auguſtino Tom. 2. in Epiſt. ad Honoratum cap. 19. ad unguem deſcripta leguntur.

Phil. 4 v. 6. Pro nobis intercedunt.

S. Th. ibid.

S. Hilar. in Pſ. 130.

S. Anſ. in c. 16. Luc.

3 Sanctus Bonaventura in quodam Soliloquio ſuo, quod inter animam & corpus inſtituit, hiſce verbis exclamat: *O anima ſi videre poſſes, quanto gaudio Angeli aſſiſtunt orantibus, interſunt mediantibus.* Ratio autem hujus gaudii eſt, quia nulla in re illos certius imitari poſſumus, quàm in hac mentis & cordis noſtri elevatione ad Deum, cui ipſi inſeparabiliter uniuntur. Chryſoſtomus ad id probandum ingenioſam quamdam conſiderationem hiſce verbis inſtituit: *Cætera illorum omnia, & noſtra, ut natura, victus, ſapientia, & quidquid dixerit quiſpiam, longo intervallo inter ſe diſtant, precationis autem officium commune eſt hominibus cum Angelis; hæc te Angelis jungit, hæc brevi ſanè illorum Reipublicæ, illorum vitæ, vivendique rationi, dignitati nobilitati, ſapientiæ, intelligentiæ adjungitur, qui omnem ſibi vitam in precibus ponendam putabit.*

S. Bon. in ſol. anim. & corp. c. 3. Oratio Angelos lætificat, & re illis jungit.

Chryſ. l. 2. de precat.

4 Hoc quoque ab illis commodum reportamus, quòd tametſi in ſancto hoc orationis exercitio ignorantes ſimus, nobis tamen continuò aſſiſtens Angelus, nos doceat, inſtruat, adjuvet in illo; Id quod Apoſtolus forſitan dicere voluit, dum ait: *Spiritus adjuvat infirmitatem noſtram, nam quid oremus, ſicut oportet, neſcimus, ſed ipſe ſpiritus poſtulat pro nobis*; Id quod Chryſoſtomus confirmat, dum ait: *Cùm Deo revera precationis tempore colloquimur, quæ cum Angelis quoque conjungimur, Angelorum eſt enim precatio, quæ vel eorum ſuperat dignitatem, ſiquidem cum Deo loqui præſtantius quiddam eſt, id tamen ipſi nos docent.* In Annalibus Eccleſiaſticis de Cœleſtino ſcribitur: *Erat puer ſpecialiſſimus, & jam primùm brevi in tempore, Pſalterium didicerat legere; Angelos de cœlo lapſos, velut pædagogos ſuos eum inſtruendo vidit in ſomnis ſibi aſſiſtere.*

Ang. nos orare docent.

Rom. 8. v. 26.

Chryſ. l. eit. or. 1.

Ann. Eccl. Rayn ann. 1294. n. 8.

5 Neque ſolùm in oratione facienda nos inſtruunt & erudiunt, verùm etiam eaſdem apud Deum efficaciter adjuvant, & corroborant. Sanctus Joannes in Apocalypſi ſe Angelum quemdam vidiſſe ſcribit, qui

Orationes Deo offerūt.

Apoc. 8. v. 3.

Digitized by Google

qui coram Altari aſtans, thuribulum in manu ſua aureum habebat, eique incenſa multa fuiſſe dicit, quæ ſervorum Dei orationes erant: *Data ſunt ei incenſa multa, ut daret de orationibus Sanctorum omnium ſuper Altare aureum, quod eſt ante thronum DEI.* Porrò aromata & incenſa fragrantiam ſuam tunc foras emittunt, quando prunis ardentibus ſuperimpoſita cremantur, ita quoque Angeli tantam orationibus noſtris virtutem tribuunt, quantam ignis aromatibus communicat; ut odoriferam fragrantiam edant; Unde S. Thomas Aquinas dicit: *Eorum meritis & precibus orationes noſtræ ſortiuntur effectum.*

Ut effectum ſortiantur ſatagunt.

S. Th. 2. 2. qu. 83. ar. 1.

6 *Vox dilecti mei*; inquit ſponſa: *Ecce iſte venit ſaliens in montibus, tranſiliens colles.* Porrò anima iſthæc intantum ſe divinam vocem audiiſſe gloriatur: *Audiam quid loquatur in me Dominus Deus*, in quantum illa per Angelorum Choros tranſierat, id eſt, in quantum Angeli gemitus & ſuſpiria noſtra Deo præſentare ſatagunt.

Cant. 2. v. 8.

Pſ. 84. v. 9.

7 *Fiant aures tuæ intendentes in vocem deprecationis meæ, verba mea auribus percipe, intellige clamorem meum; Inclina ad me aurem tuam, accelera ut eruas me.* Hæ Dei aures, ut paulò ante ex ſententia S. Hilarii diximus, Angeli ſunt. Similiter ſponſa in alia quadam occaſione cœleſti ſponſo ſuo dixit: *Sonet vox tua in auribus meis, vox enim tua dulcis*, quaſi dicere vellet, Angelicis interceſſionibus mediantibus, ſe divinæ vocis ejus harmonia delinitam eſſe. Chananæa non obſtante quòd in ejus ſe favorem totum Collegium Apoſtolicum apud Chriſtum interponeret, ſæpius tamen à benigniſſimo Salvatore noſtro repulſam paſſa fuit. *Accedentes diſcipuli ejus, rogabant eum, dicentes: Dimitte eam, quia clamat poſt nos*; tamdem verò exaudiri meruit, adeòque benevolè, ut incarnata ſapientia inſuper in ejus laudem exclamarit dicens: *O mulier magna eſt fides tua; fiat tibi ſicut vis.* Scitiſne verò quando vel maximè tam favorabile ſupplicationis ſuæ reſcriptum obtinuerit; nimirum quando per ſanctorum Angelorum interceſſionem adjuta fuit, quod illi accidit, dum eos hiſce verbis imploravit: *Etiam Domine, nam & catelli edunt de micis, quæ cadunt de menſa Dominorum ſuorum.* Sanctus Bernardus ſerm. 1. de S. Michaele Archangelo ita ſcribit: *Nos verò ſancti Angeli catelli ſumus Domini illius, quem tanto affectu diligitis, catelli inquam cupientes ſaturari de micis, quæ cadunt de menſa Dominorum noſtrorum, qui eſtis vos.* Quòd ſi quis fortè mihi opponat, quòd tametſi oratores Angelorum quoque auxilium imploremus, ſæpè tamen ſubitò non exaudiamur. Reſpondet pro me ad hanc objectionem Rupertus Abbas Tuitienſis dicendo, quòd rebelles Angeli ſæpènumero ſe contra nos coram ſupremo Tribunali opponant, & quoad per vires poſſunt cum Angelis noſtris luctantur, ne orationes tam ſubitò exaudiantur: *Scire debemus Angelos malos venire, & contradicere illis, neque reſiſtere, quod videlicet exaudiri non debeamus, eo quod neque fide plena oremus, neque propoſitas nobis exauditionis conditiones obſervemus*, conditiones autem illas ob quarum defectum orationes noſtræ exaudiri non merentur, in Iſaia deſcriptas eſſe, dicit hiſce verbis: *Diſſolve colligationes impietatis, ſolve faſciculos deprimentes; Frange eſurienti panem tuum, cum videris nudum operi eum, & carnem tuam ne deſpexeris; Tunc invocabis, & Dominus exaudiet: clamabis, & dicet: Ecce adſum.* Et ideò dicit Rupertus: *Cum igitur invocamus Dominum, & non exaudiet, cum clamamus, & non dicit: Ecce adſum, ſcire debemus ſanctis Angelis invocationes, atque clamores noſtros Deo offerentibus reſiſtere, & contradicere malos habentes in manibus accuſationem & jacula quæ ſunt peccata noſtra.*

Pſ. 129. v. 2.

Pſ. 5. v. 2. Pſ. 30. v. 3. Exaudimur per Angelorum interceſſiones.

Cant. 2. v. 14.

Matth. 15. 23.

S. Bern.

Rub. Abb. l. 9. de Vict. v. c. 8.

8 Enim verò certum eſt, quòd inter cæteras orationes & functiones, quas Eccleſia Dei pro nobis offert, præcellentior ſit illa quam in ſacrificio Miſſæ pro nobis offert. Eſt autem advertendum, quòd in Canone Miſſæ inter alia, hæc verba ab Eccleſia recitentur: ſup-
„ plices te rogamus omnipotens Deus, jube hæc per-
„ ferri in ſublime altare tuum in conſpectu Divinæ ma-
„ jeſtatis tuæ, ut quotquot ex hac altaris participatio-
„ ne ſacroſanctum filii tui corpus & ſanguinem ſumpſe-
„ rimus omni benedictione cœleſti & gratia repleamur.
„ Innocentius III. ait: Porrò ſicut S. Auguſtinus deter-
„ minat, non dicitur Angelus orationes noſtras offerre

Sacrificium Deo offerimus per manus Angel. noſtra enim indigna.

Innoc. 3. l. 5. myſt. miſſ. cap. 6.

Deo, quaſi tunc primò Deus noverit, quid velimus, „
quia Deus omnia novit, antequàm fiant, ſed quia „
neceſſe habet rationalis creatura temporales cauſas ad „
æternitatem referre, hinc evidenter apparet, quòd „
Angeli ſemper in ſacrificio præſentes aſſiſtunt: Ex- „
perientia ſæpè verum eſſe comperimus, quòd tametſi cibus aliquis quoad ſubſtantiam & guſtum bonus ſit, nauſeam tamen afferat ex eo ſolùm, quia in ſordida paropſide apponitur, eodem modo ſacerdos Divinæ Majeſtati offerens dicere velle videtur, tametſi cor meum & manus meæ puræ & dignæ non ſint, „ ut per illas tibi hæc hoſtia offeratur, ideò ſaltem per manus ſanctorum Angelorum tuorum oblatam acceptare digneris. Jube hæc perferri per manus ſancti „ Angeli tui.

9 Sanctus Gregorius ita ſcribit: *Quis fidelium habere dubium poſſit, in ipſa immolationis hora ad ſacerdotis vocem cœlos aperiri, & in illo Jeſu Chriſti myſterio Angelorum Choros adeſſe? Angelus Domini ſtans à dextris altaris incenſi.* Sanctus Ambroſius propoſitionis hujus rationem his verbis reddit: *Non dubites aſſiſtere Angelos quando Chriſtus immolatur; apparuit autem à dextris altaris incenſi, quia divina inſigne miſericordiæ deferebat. Dominus enim à dextris eſt mihi ne commovear.* Pro nobis interveniunt ad implorandam nobis divinam miſericordiam, prouti ex alio Zachariæ loco colligitur, qui ut Chryſoſtomus obſervat, ita ſcribit: *Et reſpondit Angelus qui loquitur in me, & dixit ad Dominum, hæc autem Angeli fuit deprecatio: Domine exercituum uſquequo non miſereberis Jeruſalem, & urbium Juda quas deſpexiſti? Iſte jam ſeptuageſimus annus eſt; Quid igitur? repudiavitne Deus orationem legati Angelici? minimè id quidem; quid igitur reſponſi dedit? Reſpondit Dominus ad Angelum loquentem in me verba bona & conſolatoria; Obſecremus ergo & nos Dominum Angelorum, & ablegabit unum ex Angelis, qui totam phalangem hoſtium diſſipabit:* Sanctus Bernardus hiſtoriam illam in memoriam nobis revocans in qua tot legiones Angelorum in Eliſei defenſionem miſſæ perhibentur, dicit: *O ſi quis haberet oculos apertos, quos orando Propheta puero revelavit, videret procul dubio, quemadmodum prævenerunt principes conjuncti pſallentibus in medio juvencularum tympaniſtriarum; videret inquam quo tripudio, quave cura interſint Angeli cantantibus, adſunt orantibus, interſunt meditantibus.*

S. Greg. l. 4. dial. c. 58. Sacrificantibus adſunt Ang.

Luc. 1. v. 11.

S. Ambr. in cat.

Dei miſericordiam implorant.

Chryſ. t. 6. ſer. de uno legisl.

S. Ber. ep. 58.

10 Adeò ſunt in offerendis bonis operibus noſtris punctuales & exacti, ut in vitis Patrum legamus, quòd dum quidam ex ſanctis illis ſenioribus Eremitis ob laſſitudinem membrorum, & annorum maturitatem impeditus eſſet, quàm ut aquam è loco procul diſſito afferret, eamdem ut in loco viciniori hauriret, abierit: aſpiciens autem retro, quemdam ſe ſequentem viderit, paſſus ſive greſſus pedum ſuorum numerantem; Quem cum interrogaſſet: *Quis es tu?* reſpondit ei: *Angelus DEI ſum, numerare veſtigia tua, & dare tibi mercedem.* S. Ephrem ſcribit Angelos omnes pertranſire Eccleſias, ad conſignanda in tabulis jejunantium hominum nomina, & ideò monet: *Caveamus igitur male agere cum jejunamus, ſiquidem Angeli ſunt qui per ſingulas Eccleſias deſcribunt jejunantium nomina.* Omnes eleemoſynas, orationes, aliaque opera bona, quæ Cornelius Centurio faciebat, Angeli annotantes coram Divino tribunali obtulerunt, quibus & ſibi & univerſæ gentilitati viam aperire meruit ad ſanctum Baptiſmatis lavacrum; Angelus quoque ei apparuit, feliciſſimum hoc ei nuntium deferens: *Corneli exaudita eſt oratio tua, & eleemoſynæ tuæ commemoratæ ſunt in conſpectu Dei.* De Sancto Bernardo legitur, quòd dum Monachi longo temporis ſpatio in choro perſeverantes pſallerent, Angelos iiſdem viderit ſollicitè aſſiſtentes: *Vidit ſingulos Angelos juxta Monachos ſtantes, & quod quiſque eorum pſallebat ſedulis more Notariorum tam diligenter excipientes, ut nec minimam ſyllabam, quamquam negligenter prolatam, omitterent.* Verumtamen diverſis illas characteribus annotabant; quorumdam enim pſallentium verba characteribus inſcribebant aureis, quorumdam argenteis, quædam atramento, alia figurabant aqua, aliorum denique verba penitus non annotabant: *Qui auro, ferventiſſimum ſtudium in Dei ſervitio, & abſolutam cordis intentionem in his quæ pſallebant, ſignificabant; qui argento, minorem fervo-*

Vit. P. l. 7. cap. 4. Exemplo.

S. Ephr. de jejun.

Act. 10. v. 31.

Spec. exem. 11.

Digitized by Google

rem, puram tamen pſallentium devotionem declarabant; qui atramento, continuam quorumdam bona voluntatis uſum in pſalmodia, licèt non cum multa devotione notabant, ſed qui aqua ſcribebant, exprimebat, eos qui ſomnolentia, ſeu pigritia preſſi, vel vanis cogitationibus abſtracti, videntur aliquid ſignare, ſed cor eorum abſtractum, prorſus non concordat voci.

S. Ber. in cit. ſer. 1. Noſtra opera offerunt eo.

11 Idem Sanctus Bernardus, cui hæc facta fuerat viſio, in ſermone ſupra allegato obſervationem quamdam habet pro noſtra inſtructione notatu digniſſimam, nimirum quòd Angeli Deo opera bona offerant quidem, ſed noſtra non ſua, ſiquidem ipſi extra ſtatum ſunt poſſi metendi: *Miniſtrant Angeli, ſed de alieno offerentes Deo bona opera non ſua, ſed noſtra.* Obſervanſque idipſum, quod paulò ante retigimus ait: *Aſcendit fumus aromatum de manu Angeli, ſollicitè præmiſit, data ſunt ei incenſa multa, noſtros enim ſudores, non ſuas lachrymas offerunt DEO.* Unde non ſufficit quòd nos per auxilium & patrocinium ipſorum commendemur, niſi nos quoque manum operi unà cum illis admoveamus, virtutumque operibus ipſorum cuſtodiæ cooperemur.

Apoc. 8. v. 4.

DISCURSUS XIII.

ARGUMENTUM.

Angelis tametſi hic in terris nobis miniſtrent, per hoc tamen minimè impediri oſtenditur; quò minùs Deo aſſiſtant, & viſione beatifica fruantur; imò inſuper probatur, quòd ipſorum in Deum continuò defixus obtutus, ipſos de noſtra ſalute magis ſollicitos efficiat; tanguntur etiam aliqua bona, quæ nobis communicant; Deque exhibenda à nobis Angelis in quovis loco reverentia.

THEMA.

Videte, ne contemnatis unum ex his puſillis; Dico enim vobis, quia Angeli eorum in cœlis ſemper vident faciem Patris mei in cœlis eſt. Matth. 18. v. 10.

1. Pet. 1. v. 12. Angeli nunquam ſunt privati viſione beatifica.

1 IDem ille Deus, de quo ſcribitur: *In quem deſiderant Angeli proſpicere*, docere nos volens, qua in æſtimatione proximos noſtros, quantumvis viles & abjectos, habere debeamus, nobis innuit quòd Angeli cuſtodes eorum, oculos ſuos in Divinum vultum inſeparabiliter defixos ſemper habeant; *Dico enim vobis, quia Angeli eorum ſemper vident faciem Patris mei qui in cœlis eſt.* At verò dicat aliquis, quòd ſi Angeli homini hic in terris conſtituto miniſtrant & ſerviunt, ſive id faciant in excubiis & cuſtodia, quam pro homine habent, ſive in Regnorum Provinciarumque ſuperintendentia, ſive denique in ampliſſimarum cœleſtium ſphærarum circumvolutione quomodo ſimul in cœlis eſſe, divinaque ibidem & beatifica viſione frui poſſunt? Abulenſis hanc difficultatem reſolvit dicens: *Angeli quando apud nos manet, licèt non ſint in cœlo Empyreo, nihil de felicitatis actu perdunt.* Quam veritatem ſacri Interpretes unanimiter docent. Et quidem Sanctus Gregorius rationem quamdam affert, quæ eamdem manifeſtè convincit: Siquidem quòd ſi ipſi lucis fontem amitterent, nos utique ad eumdem deducere minimè poſſent; cauſa enim cur ad noſtram cuſtodiam deputati fuerint, eſt ut nobis duces & præceptores ſint ad æternam beatitudinem: *Neque enim ſic à divina viſione foras exeunt, ut internæ contemplationis gaudiis priventur, quia ſi conditoris aſpectum exeuntes amitterent, nec jacentes erigere, neque ignorantibus vera nuntiare poſſent, fontemque lucis quem egredientem ipſi perderent; cæcis nullatenus propinaret.*

Abul. in c. 18. Matth. q. 69.

S. Greg. l. 2. mor. c. 3.

Ang. à viſione divinæ eſſentiæ divelli non poſſunt.

2 Quocumque volant, etiamſi in Infernum, uſque deſcendant, Paradiſum ſecum neceſſariò circumferunt, quia à viſione & fruitione divinæ eſſentiæ divelli nequaquam poſſunt. Unde Sanctus Petrus Damianus ait: *Cùm mittuntur non fraudantur gloria viſionis, quia ubique occurrit Divinitatis eſſentia.* David de univerſa hominum progenie dicit: *Omnis homo mendax*; De Angelis verò idipſum aſſere blaſphemia foret; Et tamen in libro Tobiæ legitur, quòd Raphael Archangelus interrogatus: *Unde te habemus bone juvenis?* reſponderit: *Ex filiis Iſrael, & alibi: Ego ſum Raphael Angelus &c.* Unde ſicut dici nequit ipſum prima vice fuiſſe mentitum, ita neque ſecunda vice mendacii argui poterit, ſiquidem *Iſrael* idem eſt, quòd *videns Deum.* Ubi expoſitor quidam ait: *Erat ex numero Angelorum qui ſemper vident Deum facie ad faciem.* Sanctus Laurentius Juſtinianus de hiſce ſpiritibus beatis quantùmvis hic in terris in noſtra cuſtodia occupatis dicit: *Vident ita faciem Patris, ut ab hominis minimè retardentur obſequio, atque ſic in eodem miniſterio occupantur, quatenus à divinis nequaquam removeri valeant amplexibus.*

Tob. 5. v. 5. 7. Tob. 12. v. 15. Strab. ib.

S. L. Juſt. l. de ſpir. am. 10.

Cõfirmatur. Tob. 5. v. 8.

3 Idem Archangelus Raphael interrogatus: *Noſti viam, qua ducit in regionem Medorum?* reſpondit: *Novi, & omnia itinera ejus frequenter ambulavi*; ſed numquid hic Angelus idem ille eſt, qui dixit: quòd ſit *unus ex ſeptem qui aſtamus ante Dominum?* qua ratione Angeli coram throno Dei aſſiſtere & ſimul mundum peragrare poſſunt? Reſpondet Sanctus Gregorius; *Et mittuntur & aſſiſtunt*, quia tametſi in miniſterio noſtro occupati ſint, *ſemper vident faciem Patris.* Sanctus Athanaſius ait: *Mittuntur & aſſiſtunt, quia etſi circumſcriptus ſit Angelicus ſpiritus, ſummus tamen ſpiritus, qui Deus eſt, circumſcriptus non eſt; Angeli itaque & miſſi ante ipſum ſunt, quia quolibet miſſi veniant; intra ipſum currunt*; Abulenſis adducto Bedæ teſtimonio idem ſcribit: *Angeli quocumque mittantur, intra Deum currunt, ideſt, ſemper eum vident, ac ſi corporaliter intra eum eſſent.*

S. Greg. l. 2. mor. c. 2.

S. Ath. in c. 1. ad Hebr.

Abul. q. 49.

Ang. quoad effectum cuſtodiæ ſemper præſentes.

S. Th. 1. p. q. 113. ar. 6.

4 Advertendum eſt igitur quòd tametſi Angeli in cœlis coram Dei altiſſimi majeſtate aſſiſtant, attamen quòd ad cuſtodiam noſtram hic in terris, ne vel minimum punctum negligant. Docet idipſum Angelicus Doctor, dum ait: *Angelus etſi interdum derelinquat hominem loco, non tamen derelinquit eum quoad effectum cuſtodiæ, quia etiam cum eſt in cœlo, cognoſcit quid circa hominem agatur, nec indiget mora temporis quoad motum localem, ſed ſtatim poteſt adeſſe.* Rationem verò hujus velocitatis Abulenſis his verbis tradit: *Cùm non ſit corpus, neque corporis alligatus, non movetur per continuum, ideo neque per tempus, ſed ſubitò fit tranſitus ejus de cœlo in terram.*

Abul. q. 71. in c. 18. Matth.

S. Aug. l. 11. de civ. Dei c. 31. Sine difficultate nos cuſtodiunt.

5 Sanctus Auguſtinus conſiderat, quòd Angeli voluntu ſuo minimè fatigentur, ac proindè ſine ulla lux laſſitudine nobis auxilientur, nobiſque in omni tempore & loco diligenter inſerviant: *Sancti Angeli ad quorum ſocietatem in hac peregrinatione laborioſiſſima ſuſpiramus, ſicut habent permanentiæ æternitatem, ita habent cognoſcendi facilitatem, & requieſcendi felicitatem, ſine difficultate quippè nos adjuvant, quoniam ſpiritualibus motibus puris & liberis non laborant.*

In divino ſpeculo neceſſitates videt.

6 Magna quoque noſtra utilitas eſt, quòd Angelus coram Divino tribunali perpetuò aſſiſtat; quia tantò vicinius, atque propinquiùs intenſiſſimo illo divinæ eſſentiæ ſpeculo neceſſitates noſtras conſpicit, & pariter proſpicit iiſdem: Undè S. Laurentius Juſtinianus ita ſcribit: *Hos ſpiritus pro ſingulari benevolentia charitatis ad humanam deputavit cuſtodiam, ipſis inſpirat cuncta quæ ad hominum ſalutem neceſſaria ſunt: in ſpeculo ſapientiæ contemplantes diſcunt, qualiter ſuum debeant perficere miniſterium.* Enim verò quæreret quis poſſet, inquit Abulenſis, qua ratione Angelus in cœlo Empyreo conſtitutus, diſcernere & providere poſſit auxilio ſuo neceſſitati, qua talis anima urgetur conſtituta in terris? ac proindè reſpondet: Etſi dum Angelus eſt „ in cœlo, accidit circa hominem aliquid, in quo ſit ei „ neceſſaria cuſtodia Angelica, poteſt Angelus ſubitò „ ſibi adeſſe, & aderit, quia ipſe ſcit per divinam reve „ lationem ſemper quid agitur circa ſuum clientulum, „ & quid agi oporteat ex parte Angeli, & tunc ſubitò „ de cœlis aderit in quocumque loco ubi fuerit cuſtoditus, & ita ille nullum detrimentum incurrit ex abſentia Angeli.

De caſt. conn. c. 6.

Cant. 7. 1. Caſtrorum inſtar.

7 *Quid videbis in Sulamite, niſi choros caſtrorum?* ait in ſacris Canticis de ſponſa ſponſus cœleſtis. Porrò per hanc Sulamitem intelligenda eſt Eccleſia, per choros autem, ordines Angelorum, qui inſtar armati cujuſdam exercitus nobis ob oculos proponuntur, quia contra infernales inimicos noſtros præliantur & pugnant: vel etiam dici poteſt quòd Chori appellentur, quia puriſſimi illi Spiritus in procinctu ſunt, ut Deum laudent:

Digitized by Google

dent: *Benedicite Deum omnes Angeli ejus*. Optimè verò Theodoretus ad propoſitum noſtrum notat, quòd Spiritus Sanctus non ſine cauſa priùs dicat *Choros*, & poſtea *caſtrorum*, ad denotandum nobis, quòd oculos ſuos priùs in Deum videndum & laudandum defigant, poſtquàm verò ab illius, qui *charitas eſt*, quique erga nos tam beneficus & in diſpenſandis divinis gratiis ſuis liberalis exiſtit, ardentiſſimo amore & charitate accenſi fuerint, tunc præ nimio fervore in noſtrum quoque miniſterium & auxilium toto ſe conatu impendunt.

Defendunt nos.
S. Greg. l. 2. mor. c. 3.

8 *Videte ne contemnatis unum ex his puſillis*, quare? *quia Angeli eorum ſemper vident faciem Patris mei qui in cœlis eſt*, S. Gregorius illud iy *Quia* argutè ponderat, illud enim hunc ſenſum reddit: Ideò Angeli tam exquiſitam hominum curam habent, quia totaliter in Deum defixi hærent: *Quia ſi conditoris aſpectum exeuntes amitterent &c.* Et ideò Sanctus Laurentius Juſtinianus ait: *Felicitate fruuntur beata; & in charitate conſtituti perfecta; nil prætermittunt; quod ſaluti hominum ſciunt eſſe proficuum*. Probè norunt, quòd *militia, ſive tentatio eſt vita homini ſuper terram*, ac proinde Chori cœleſtes in hujus mundi arenam deſcendunt, ut pro defenſione noſtra prælientur, ſatis intelligentes, quòd ſine interventu operæ ipſorum gloriæ coronam recipere, vel ipſorum in cœlo cohæredes eſſe nequeamus. Seraphicus Doctor ſcribit; quòd *ſicut anima eſt corporis vita, ſic anima vita eſt gratia, & ideò gratia non habita, anima dicitur mortua*, hanc autem gratiam Angelis mediantibus accipimus: *Anima ſine dono gratiæ, eſt ſicut nox Sole carens: Angelorum interceſſionibus gratiam impetramus.*

S. L. Juſt. l. 2. de ſpir. ani. int.
S. Bon. ſer. 1. de Ang. Gratiam impetrant.

De noſtra ſalute ſoliciti.
Dan. 7. v. 10.

9 Nulla in eo eſt contradictio, ut jam abundè probavimus, quòd Angeli uno eodemque tempore Dei throno aſſiſtant: *Millia millium miniſtrabant ei, & decies millies centena millia aſſiſtebant ei*, ſimulque hic nobis in terris deſerviant, Raphael Archangelus in longo iſto itinere perpetuus Tobiæ comes fuit: Archangelus Gabriel Synagogæ, ſub babylonica ſervitute ingemiſcenti, auxilio & tutela adſtitit: Seraphini juxta Dei thronum aſtabant, ſimulque ad Iſaiæ labia mundanda in terram evolabant: Non implicat, quòd in Antecamera Cœli Empyrei aulici Ephœbi ſint, noſtrique ſimul hic in terris in hac lachrymarum valle vigilantiſſimi excubitores: *Angelis ſuis DEUS mandavit de te; ut cuſtodiant te in omnibus viis tuis*. Dum nobis inſerviunt, obſequium ſe DEO præſtare arbitrantur: *Miniſtri ejus qui facitis voluntatem ejus*. *Seraphim ſtabant*, & tamen *volabant*, adeòque firmi pariter & in motu conſtituti repræſentabantur. Ubi Sanctus Ambroſius ait: *Si ſtabant, quomodo volabant? & ſi volabant quomodò ſtabant; Uno eodemque tempore quo oculos ſuos in DEUM defigebant, verſum nos quoque alas explicabant*; quia dum amore inardeſcunt: *Nihil prætermittunt, quod ſaluti hominum ſciunt eſſe proficuum*, inquit Sanctus Laurentius, *in Charitate conſtituti perfecta*. Sanctus Auguſtinus quoque huic amori, quo divina eſſentia fruentes accenduntur, ſummam curam & ſollicitudinem, qua in noſtram utilitatem extimulantur, unicè attribuit: Unde ait: *Grandis eſt eis cura de nobis, magnus eſt affectus dilectionis erga nos, & hoc totum propter honorem tuæ inæſtimabilis charitatis, qua dilexiſti nos, diligunt enim, quos tu diligis.*

Iſa. 6. v. 6.
Pſ. 90. v. 11.
S. Amb. l. 3. de Sp. S. c. 15.
S. Aug. ſolil. c. 27.

S. L. Juſt. l. de obed. c. 7. Cœleſti dulcedine recreant.

10 Ab hac nunquam intermiſſa viſione (nam ut S. Laurentius Juſtinianus ait: *Sic exeunt qui miniſtrant, ut nequaquam vel ad momentum DEI careant beata viſione*) fit conſequenter, quòd ab illa lautiſſima deliciarum æternalium menſa, ad nos decidere ſinant aliquam torrentis illius, quo civitas DEI redundat, ſtillam. Martyres in acerbiſſimorum tormentorum carnificina conſtituti gaudebant & tripudiabant. Sanctus Laurentius Tyranno in faciem hæc verba exprobravit: *Diſce miſer quòd carbones tui mihi refrigerium præſtant; nec enim*, ut Sanctus Auguſtinus ait, *poteſt in viſceribus ignium tormenta ſentire, qui ſenſibus Paradiſi refrigeria poſſidebat*, imò qui Ambroſiam & nectar cœlorum ab Angelis recipiebat. *Miſit Dominus Angelum ſuum, & liberavit me de medio ignis, & non ſum æſtuatus*. Unde Sanctus Romanus Martyr qui unus erat ex militibus Tyranni, ejus Martyrio aſſiſtentibus, exclamavit: *Video ante te juvenem pulcherrimum, feſtina me baptizare*.

Conſolantur.

Sancta Agatha perſecutori ſuo dixit: *Si ignem mihi*

adhibeas, rorem mihi ſalvificum de cœlo miniſtrabunt Angeli.

11 Angeli ſunt qui in ariditatibus & deſolationibus ſpiritus, quæ interdum nos torquent, & in Divini ſervitii ſemita nos refrigeſcere faciunt, nos excitant, animant, conſolantur, & confortant, prout expertus eſt Magnus ille Propheta Elias, cui Angelus panem deferens apparuit, dicens: *Surge & comede, grandis enim tibi reſtat via: Qui cùm ſurrexiſſet, comedit & bibit, & ambulavit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus & quadraginta noctibus, uſque ad montem DEI Oreb*; Ubi cœleſtes meruit habere viſiones & revelationes, atque in Deum obiter & per modum tranſeuntis clarè viſum ſuos defigere mentis oculos.

3. Reg. 19. 7.

Gaudiis replent.

12 Porrò beatorum horum Paranymphorum proprietas eſt omnem à cordibus noſtris propulſare timorem, eademque lætitia & jubilo adimplere. Unde poſt Nativitatem Salvatoris noſtri nobis apparentes, plauſus nobis & gaudia annuntiarunt: *Evangelizo vobis gaudium magnum*. Et ideò S. Thomas Aquinas ait: *Non ſolùm ſedat terrorem, ſed etiam alacritatem fundit.*

Luc. 2. v. 10.
S. Th. in cat.

Inſtruunt.

13 Hiſce item puriſſimis ſpiritibus mediantibus apparitiones, viſiones, & illuſtrationes cœleſtes, miſteria & arcana cœleſtia divinorum denique penetralium ſcientia & ſapientia certò nobis infunditur. Unde Archangelus Danieli dixit: *Miſſus ſum, ut docerem te*. Sanctus Bonaventura ad hoc magis elucidandum, illum Capitis 10. Apocalypſeos textum adducit: *Accipe librum de manu Angeli; Et dicit: Quod hoc eſt, niſi per eum inſtrui & doceri? Si omnes homines, ut Philoſophus ait, ſcire deſiderant, nec ſcire poſſumus, niſi doceamur; quantum illos amare debemus, à quibus continuè non in vanis, ſed ſalutiferis edocemur? quis adeo malus eſſet, qui ſi cæcus eſſet, illum non amaret, qui ſibi lumen redderet?* Angelicus Doctor ſuper illa verba: *Quis revolvet nobis lapidem?* ſcribens, citat Sanctum Remigium dicentem: *Significat autem revolutio lapidis reſerationem ſacrorum, quæ litera legis tegebantur, lex namque in lapide ſcripta fuit, & ideo per lapidem ſignatur.*

Dan. 10. v. 14.
S. Bon. ſer. 1. de Ang.
Marc. 16. v. 3.
S. Th. ib.

Prohibentia removent.

14 Devotæ illæ mulieres, immenſum ſepulchro ſuper impoſitum ſaxum videntes perterrefactæ dixerunt: *Quis revolvet nobis lapidem? Et reſpicientes viderunt revolutum lapidem, erat quippè magnus valdè; Et introeuntes in monumentum, viderunt juvenem ſedentem à dextris, coopertum ſtola candida*. Etenim Angelorum beatorum proprium eſt, omnes, quæ in intricata præſentis vitæ via occurrunt, difficultates complanare, ut tandem in Patria cum ipſis regnare valeamus.

Quanta ergo reverentia hos debeamus.
Matt. 18. 10.

15 Pro documento morali autem advertendum eſt, quòd ſicut Salvator noſter in novo Teſtamento ait: *Ne contemnatis unum ex his puſillis, quia Angeli eorum in cœlis ſemper vident faciem Patris mei*, ita quoque in antiquo teſtamento moneamur, ne cœleſtes hoſce nuntios ullatenus aſpernemur: *Ecce ego mittam Angelum meum, qui præcedat te & cuſtodiat in via, & introducat in locum quem paravi, obſerva eum, & audi vocem ejus, nec contemnendum putes*. Nec fruſtranea eſt hæc utriuſque teſtamenti fidelis monitio; Quia ſi Rex aliquis, vel magnus alius mundi hujus Monarcha in perſonato ſervi habitu nobis ſe in via comitem jungeret, nobiſque ſerviret, quis ejus reſpectus futurus eſſet? vel quam ei reverentiam & gratitudinem exhibituri eſſemus? aut quænam conſiliis, nedum nutibus ejus obedientia à nobis ſperari poſſet? utique nulla, vel admodum exigua. Jam verò ex fide certum eſt nobis, quòd Angeli, qui veri ſunt Reges cœleſtis Paradiſi? *Feciſti nos DEO noſtro Regnum, & regnabimus*, nos cuſtodiant, nobis tamquam ſervi miniſtrent, noſque inſtruant, ſed in habitu non ſolùm perſonato, ſed nec unquam à nobis viſo, abſit tamen ut propterea illos deſpiciamus, aut ſervitia & obſequia nobis ab eiſdem exhibita contemnamus: *Ex diſpenſatione divina*, inquit S. Bonaven. *ſunt nobis præſentes, & ideo eſt miniſterium ipſorum continuum*. Optimè regius Propheta David novit, quam illis reverentiam deberet, ideò ut ſe ad debitam illis exhibendam reverentiam excitaret, hiſce ſemetipſum verbis monuit: *In conſpectu Angelorum pſallam tibi*, circa quæ verba reflectens ſe Sanctus Hilarius ita ſcribit: *Scit ſe ſub ſpecula Angelorum vitam omnem, moreſque agere, & ubique hæc divinorum myſterio-*

Exo. 23. v. 20.
Ap. 5. v. 6.
S. Bon. ſer. 2. de Ang.
S. Hilar. in Pſ. 137.

Digitized by Google

S. Ber. ſer. 12. in Pſ. 90.

rum auxilia fidelibus cunctis aſſiſtere. Sanctus Bernardus ejuſdem Pſalmiſtæ verba: *Ut cuſtodiant te in omnibus viis tuis*, gloſſando dicit: *Quantum debet tibi hoc verbum inferre reverentiam, afferre devotionem, conferre fiduciam; reverentiam pro præſentia, devotionem pro benevolentia, fiduciam pro cuſtodia? Cautè ambula, ut videlicet cui adſunt Angeli in omnibus viis tuis, in quovis diverſorio, in quovis angulo, Angelo tuo reverentiam habe: tu ne audeas illo præſente, quod vidente me non auderes, an præſentem eſſe dubitas quem non vides?* Nos enim non ſolùm Angelos adeò de nobis benè meritos benefactores noſtros offendimus, ſed etiam ipſammet divinam & ſupremam Altiſſimi majeſtatem quæ in vultu & facie ipſorum immediatè reſplendet, ſiquidem *Angeli ſemper vident faciem Patris mei, qui in cœlis eſt*, offendimus. Quod, abſit ut faciamus neque enim Angeli alio ex motivo nobis ſunt venerandi quàm quia imaginem Dei ſibi inſertam imò ipſummet in Deum circumferunt: *Vident faciem &c.*

DISCURSUS XIV.

ARGUMENTUM.

Angelorum converſatione frui poſſumus, dum ea quæ ipſis placent, imitamur, qualia ſunt Hoſpitalitas, Eleemoſyna, Pax, Receſſus à mundo, Humilitas, labor, Amor proximorum, oratio, corporis maceratio, ſalus procurata animarum, profectus ſpiritualis, prompta Deo exhibita obedientia, paſſio, & exhibita in conſpectu Divino reverentia.

THEMA.

Noſtra converſatio in cœlis eſt. Ad Phil. 3. v. 20.

S. Amb. ſer. 87. Cū Angelis converſari poſſumus ſi Angelicè vivamus.

1 S. Ambroſius verba illa aſſumpti thematis conſiderans quibus tametſi hic in terris degeret, ſuam tamen converſationem ſe cum Cœli civibus habere „ aſſerit: Noſtra converſatio in cœlis eſt, hanc inde „ conſequentiam deducit; Ergo & cœleſtium conver„ ſatio poteſt eſſe nobiſcum. Cum Angelis igitur hic in terra degentes converſationem ſanctam inire poſſumus; ſed qua ratione id obtinebimus? Hoc eſt, in„ quit, ut qui vita vivimus Angelorum, rectè con„ ſortium mereamur, Et ideò Sanctus Bernardus benè „ nos monet dum ait: Si tam neceſſariam habemus „ familiaritatem dignationis Angelicæ, cavenda no„ bis eſt eorum offenſa: paulò poſt modum quoque nobis tradit, quo nos hac familiaritate & converſatione „ dignos efficere valeamus, nimirum: In his maximè exercere nos debemus, in quibus eos novimus oblectari.

S. Bern. ſer. 1. de S. Mich.

Virtutes illorū imitari debemus quos poſſumus amicos Ang. fuiſſe. S. Aug. ſer. 46. ad fr.

2 Verùm enimverò dicat fortaſſe nonnemo, qua ratione ſcire poterimus, quænam ſint illæ virtutes in quibus ſe Angeli delectabiliter exercere ſolent, ad hoc ut eos in iiſdem imitemur? S. Auguſtinus aptè ad id nobis „ reſpondet dum ait: Perlegamus Scripturas & invenie„ mus Angelorum amicos, quibus inventis, petamus „ quid fecerunt, quomodò Angelis placuerunt, in qui„ bus eos ſecuti & imitati ſunt.

Gen. 18. v. 2.

Hi fuerunt Abraham Loth.

3 Et quidem inprimis Abrahamum interrogemus, quomodò illos in tabernaculum ſuum pertraxerit? Interrogemus quoque Loth nepotem ejus, quid faciendo meruerit, ut ipſorum opera è Sodomæ incendio liber evaderet? Tobiam itidem ſpeculemur, cujus filium Archangelus in prolixo illo difficillimoque itinere, duxit atque reduxit, & in cunctis periculis illæſum cuſtodivit; Similiter tres illos pueros conſideremus, qui Angelo mediante in ardentiſſima illa fornace à flammis fuere tutati atque defenſi; Denique Petrum interrogemus per Angelum è ſqualido carcere, illiuſque compedibus & vinculis feliciter liberatum.

Abraham nos docebit hoſpitalitatem.

4 Etenim ut ab Abraha Patriarcha incipiamus, ab hujus liberali hoſpitio diſcimus, quantum Angeli hoſpitalitatem, & miſericordiæ opera ad ſublevamen proximorum exhibita diligant, ſiquidem à tribus illis Angelis viſitare meruit, quando hoſpitalitatis in eoſdem habitu & ſpecie viatorum apparentes exercendæ vel maximè „ cupidus erat. Sedenti in oſtio tabernaculi ſui in ip„ ſo fervore diei apparuerunt ei, quos cùm vidiſſet, „ cucurrit in occurſum eorum, in vita Sancti Grego-

S. Greg.

rii legitur, quòd dum quotidie duodecim pauperibus prandium apparare ſolitus eſſet, die quadam in horum numero Angelum ſub habitu pauperis præſentem habuerit, qui ſancta quadam cum importunitate Eleemoſynam ab ipſo repetitis vicibus poſtulaverat, & receperat, qui tandem ſeſe quiſnam eſſet ei manifeſtans, eidem dixit: Scito uſque adeò placere Deo hanc benignam „ voluntatem tuam ergà pauperes, ut ejus intuitu ele„ geris te in Paſtorem univerſalem totius Eccleſiæ: & „ ecce me, qui miſſus ſum, ut animam tuam uſque ad „ ultimum vitæ halitum cuſtodiam, polliceatque omnia te à Deo per me obtenturum eſſe, quæ animo „ tuo placuerint. Similiter in lectionibus Sancti Philip„ pi Nerii hæc verba leguntur: Egenos & pauperes „ omni charitatis officio proſequebatur, dignus qui „ & Angelo in ſpecie pauperis Eleemoſynam erogaret, „ & dum egentibus panem noctu deferret, in foveam „ lapſus, inde pariter ab Angelo incolumis eripere„ tur. Similium exemplorum & maximè apparitio„ num in quibus Angeli ſub ſpecie pauperis Eleemoſynam poſtulantis hominibus apparuerunt, paſſim plenæ & refertæ ſunt ſacræ hiſtoriæ; ex quibus quantum Angelis pietas & liberitas in pauperes placeat, clarè deducitur.

Exemplo.

5 Porrò Sanctus Bernardus ſerm. 1. de S. Michaele multas enumerat virtutes in quibus beatis illis ſpiritibus ſimiles efficimur, inter quas tamen concordiæ mutuæque animorum unioni facilè primatum attribuit: Dicit enim: *Sobrietas, caſtitas, paupertas voluntaria, crebri in cœlum gemitus, & orationes cum lachrymis & cordis intenſione, attamen ſuper hæc omnia unitatem & pacem à nobis exigunt Angeli pacis.* S. Ephrem Syrus ad mutuam inter Angelorum choros concordiam & unionem ſeſe reflectit, quæ tantò mirabilior eſt, quantò major eſt inter unum & alium Angelum differentia; nam ex mente Doctoris Angelici omnes Angeli, qui in numero quaſi infinito conſiſtunt, ſpecie inter ſe invicem differunt. *Propterea principatus ac poteſtates* (verba ſunt S. Ephrem Syri) *conſtituit Deus; nam ſi in cœlis, ubi omnes incorrupti & immortales, cum miniſtratoris ſint ſpiritus, noluit Deus unicum cunctorum eſſe ordinem, ſed ut cernitis in iis quoque poteſtates conſtituit & Dominationes, nemoque præſcriptum ſibi ordinem excedit, cum omnia debito ibi modo & ordine conſtituta ſint, cur nos injuſtis invicem contentionibus exercemur? Angeli, & Archangeli imperata ſibi non tranſgrediuntur, ac nos invicem collidimur, unuſque adverſus alterum conſurgimus, ac alius alium præcedere ſtudet, alioſque vilipendimus & deprimimus, quaſi aliquid amplius efficere valeamus.* Sanctus Bernardus quoque ibidem ubi ſupra oculum ſuum in cœleſtis Jeroſolymæ unionem & concordiam defigit noſque ut ad imitationem ſpirituum Angelicorum concordiam ſectemur, hortatur & invitat his verbis: *Quomodo Civitatis illius participatio eſt in idipſum, ſic & nos idipſum ſentiamus, idipſum dicamus omnes; & non ſint in nobis ſchiſmata, nihil vero æque offendit, & ad indignationem provocat eos, quomodò diſſenſiones.*

S. Ber. in cit. Concordiam amant Ang.

S. Ephr. tr. ado. vitiosā vo.

S. Ber. lo. cit.

6 Illos quoque *Novimus oblectari* in converſationum mundanarum fuga, nec non continuo a mundi vanitate receſſu & ſolitudine Joan. 1. Salvator noſter ait: *Videbitis Angelos Dei aſcendentes & deſcendentes ſupra filium hominis:* & tametſi rationabiliter credibile ſit, id inviſibiliter fieri ſemper & continuò, attamen ubinam Angeli in forma viſibili Salvatori noſtro adſtitiſſe & miniſtraſſe leguntur? tunc nimirum quando exiit in deſertum, quando in vaſtæ denſæque illius ſilvæ ſolitudinem ſeſe recepit, non verò in medio templi uſpiam juxta ipſum viſi fuiſſe reperiuntur; Tunc enim quando in deſertum abiit, de ipſo dicitur: *Ecce Angeli acceſſerunt & miniſtrabant ei.* Unde S. Bernardus ab hoc ſalutaris conſilii & moniti loco hanc conſequentiam deducit: *Et tu ergo ſi vis habere miniſterium Angelorum, fuge conſolationes ſæculi, renuat conſolari anima tua in aliis, ſi vis in Dei memoria delectari.* Et quidem quiſquis Sanctorum vitas attentè legit, hujuſce veritatis experientiam apertè videbit, ſiquidem illuſtrationes cœleſtes, Angelorumque apparitiones illis præcipuè evenerunt, qui ab hujus mundi ſtrepitu alieni, ſanctæque ſolitudini maximè ſuere dediti, id quod Sanctus Thomas de Villanova ſapienter hiſce verbis innuit:

Solitudine.

Jo. 1. v. 51.

Matt. 4. v. 11. S. Bern. ſer. 4. in Pſ. 90. Fugere ſæcularium conſolationum.

S. Th. Vill. conc. de S. Mich.

Digitized by Google

Innuit : *Si qui in hac peregrinatione de Angelis aliquid attingunt, hi ſunt, qui puritatis & innocentiæ candore illis aſſimilati, orationi & contemplationi vacantes, à mundi ſtrepitu & tumultu ſequeſtrati in abſcondita vultus à conturbatione hominum abſconſi, illorum aliquale commercium & colloquium meruerunt.*

Fugam item concupiſcentiarum carnalium, &c.

7 Poſtquàm Propheta Elias, Prophetis Baal univerſis necem intuliſſet, Jezabel ab Achab Rege hac de cæde certior facta parem quoque necem Eliæ, amputato eidem capite, ſe illaturam eſſe juramento ſe adſtrinxit, quapropter magnus ille Carmeli vates metu humano perculſus, *Surgens abiit, quòcumque ferebat eum voluntas, perrexitque in deſertum viam unius diei; Et ecce Angelus Domini tetigit eum, & dixit illi: ſurge & comede;* poſtquàm autem feſſas corporis & languentis animi vires nonnihil cibo hoc Angelico refeciſſet, ad ſomnum capiendum denuo ſe comparavit : *Reverſuſque eſt Angelus Domini ſecundò & tetigit eum; dixitque illi: ſurge comede, grandis enim tibi reſtat via.* Ubi ad præſens propoſitum aptè quærendum venit, cur Angelus Eliam, qui jam perſecutione Jezabelis ſecurus erat, & periculum evaſerat, ulterius extimulavit, ut in idem deſertum per continuum quadraginta dierum & noctium laborioſum iter ulteriùs penetraret? Lyranus dicit : *Per hoc quod Elias fugit à facie Jezabel, ſignificatur, quòd bonus diſcipulus debet fugere concupiſcentiam carnis, quæ ſignificatur per Jezabel, & perrexit in deſertum, per quod ſignificatur religionis ingreſſus, vel auſteritas victus, ſed quia poſt ingreſſum religionis vel inchoationem vitæ auſterioris, aliqui tepeſcunt, ideò ſubditur; Et obdormivit in umbra Juniperi, tepor enim aliquando nominatur in ſcriptura ſopor; Et ecce Angelus; nam Angelus cuſtos Domini eum excitat.* S. Ambroſius mentionem de eo faciens quod Eliſeo contigit, quando in ejus defenſionem armatæ Angelorum legiones eidem apparuerunt, ita ſcribit: *Magna res, ſed in viro ſanctè mirandum non eſt; quid enim mirum, ſi auxilia meretur è cælo, cujus animus in cælo ſemper eſt?*

3. Reg. 19. v. 3. &c.

Lyr. ib.

S. Ambr. ſer. 87.

Humilitatem.

8 Item *Novimus oblectari* Angelos humilitate; Neque enim ſapientia incarnata ſine cauſa, dum de Angelorum cuſtodia qua nos tuentur, diſſerit, puſillorum mentionem facit, dicens: *Ne contemnatis unum ex his puſillis:* quia Angeli tanta enim induſtria vili alicui mancipio inſerviunt, quanta nobili, tam ſunt pro paupere mendico, ſicut pro ditiſſimo Cræſo ſolliciti. Primum nuntium nati in terris Salvatoris noſtri attulerunt Angeli infimæ & abjectæ genti paſtorum & ruricolarum, iiſque pro ſigno unde natum Salvatorem dignoſcere poſſent, viles pannos, quibus involutus jacebat, indicarunt: *Invenietis pannis involutum & poſitum in præſepio.* Ubi Sanctus Bernardus ait: *Quid eſt quod ſola ab Angelis commendari videtur humilitas, nec tamen ſola à Paſtoribus invenitur? Fortè ſpecialius commendat Angelus humilitatem, quia ruentibus cæteris per ſuperbiam ipſa in humilitate ſteriſſet.* S. Michael qui ſupremus eſt cæleſtis militiæ princeps, templum quoddam in Monte Gargano in ſanctorum Angelorum honorem dedicari & conſecrari voluit; Qua autem ratione id factum ſit, velim audite: *In Monte Gargano Venerabilis memoria B. Michaelis Archangeli, ubi ipſius nomini conſecrata habetur Eccleſia, vili facta ſchemate, ſed cæleſti prædita virtute.* Chryſoſtomus tabernaculum in quod S. Abraham Patriarcha tres Angelos hoſpitio ſuſcepit, hiſce verbis conſiderat : *Non auro tectum linivit, ſed apud quercum illam tabernaculum figens, foliorum umbra contentus erat, & tam ſplendidum ipſi erat diverſorium, ut nec Angelus apud ipſum manere puderet; non enim quærebant domus ſplendorem, ſed animæ puritatem;* Sciebat etenim quantum Angelis modeſtia & humilitas placeret, quam inſuper deinceps à Creatore ſuo in ejus in terram deſcenſu didicerunt; Jacob Angelos vidit in ſcala illa aſcendentes & deſcendentes; Et verè ita eſt, nam miſeria, humilitati, & vilitati noſtræ Angeli compatiendo condeſcendunt. Sanctus Bernardus verba illa Pſalmi *Mandavit de te*, conſiderans ait: *Tu quis es? Domine quid eſt homo quòd memor es ejus, aut filius hominis quoniam reputas eum? quaſi vere non ſit homo putredo, & filius hominis vermis.* Sanctus Gregorius quoque ipſos ad miniſteria infima deſcendentes conſiderat : dum ait : *Compaſſione charitatis noſtris infirmitatibus condeſcendunt*, Cajetanus de hac ſcala ita ſcribit. *Ut*

Matth. 18. v. 10.

Luc. 2. v. 12. S. Ber. ſer. 4. de nat.

S. Ber. ſer. in Pſ. 90.

S. Greg. l. 5. mor. c. 33.

Cajet.

intelligamus quòd ipſe eſt qui mittit Angelos, ad quem redeunt Angeli qui curam habent infirmorum. S. Bernardus illos Pædagogos appellat; *Ne quid in cæleſtibus vacet ab opere ſollicitudinis noſtræ, beatos illos ſpiritus propter nos mittis in miniſterium; cuſtodiæ noſtræ deputas, noſtros fieri jubes pædagogos.*

S. Ber. ſer. 12. loc. cit.

9 Præterea *Novimus oblectari* Angelos labore, quia in continuo motu verſantur. Unde Sanctus Bernardus ait; *Agnoſcat homines, quia qui in labore hominum non ſunt, viſitari ab Angelis non merentur, agnoſcant, quàm placeat ſupernis civibus labor.* Quæ verba mellifluus Doctor ſcripſit, dum illos Paſtoribus, Agricolis, & laboratoribus, non verò iis qui Jeroſolymis otio & delitiis vacabant, apparuiſſe conſideravit; Idem quoque ſanctus Doctor Angelos in ſcala Jacob in continuo motu verſari conſpiciens ait : *Vidit Angelos aſcendentes & deſcendentes, nullum quieſcentem.* Eamdem quoque doctrinam tradit Doctor Seraphicus, cujus hæc ſunt verba: *Simus obedientes, in divinis operibus laborantes, ſi Angelos volumus habere aſſiſtentes; nam non laborantibus, non obedientibus, ſed voluptatibus & delitiis vacantibus reſiſtunt Angeli.*

Laborem.

S. Bern. ſer. 5. de nat.

Ser. 6 in Cant.

S. Bon. ſer 4. de an.

Charitatem.

S. Laur. Juſt. de ligo. vit.

10 Adhæc Angelus *Novimus oblectari* in amore proximorumque dilectione. Sanctus Laurentius Juſtinianus ait : ſollicitudo quoque Angelicæ cuſtodiæ, nos provocat ad amandum proximum; De ipſa Dominus dicit : Videte, ne contemnatis unum ex his puſillis; Dico autem vobis, quia Angeli eorum ſemper vident faciem Patris mei qui in cœlis eſt. Omnes indifferenter tamquam proximos ſuos cuſtodiunt, omnibuſque inſerviunt. Unde Hugo Cardinalis ad hunc Chriſti loquendi modum ſeſe reflectens, per adductam Chryſoſtomi authoritatem hiſce nos verbis alloquitur. Ne dicas ille faber eſt, ille ſutor, ille inſipiens agricola, Deus ab Angelis, quibus commiſſi ſunt viles, venerabiles facit; Deus quoad omnes paritatem & æqualitatem eſſe voluit, ut ab iiſdem ſpiritibus beatis eadem cum ſollicitudine ſerviretur pauperibus, ſicut divitibus, ſubditis ſicut principibus, malis ſicut bonis.

Hug. Card. in c. 18 Matth.

11 Eoſdem quoque *Novimus oblectari* in oratione, prouti ſuperiùs Diſcurſu duodecimo fuſiùs probavimus: & patet in Angelis per ſcala Jacob de terra in cœlos uſque contendentem aſcendentibus & deſcendentibus. Unde Chryſoſtomus ait. Scalam vidit Jacob uſque ad cœlum pervenientem, & Angelos aſcendentes, referentes à nobis orationes, à Domino verò gratias deducentes: Albertus Magnus Jacobum Patriarcham adverſus Angelum prævalentem conſiderans ait : *Qualiter invaluit, ſubdit, lachrymis enim, ut dicit Hieronymus, pupugit, devotione orationis vinxit, & ſic lachrymis & oratione, quaſi duobus brachiis, Angelum ſtrinxit.*

Orationem cum lacrymis.

Chryſ. ho. 22. ad pop.

Alb. Mag.

12 *Novimus oblectari* corporum noſtrorum maceratione, prouti ex eo quod Daniel de ſemetipſo refert, clarè colligitur : Huic enim Archangelus Gabriel apparens, dixit ei : *Ex die primo, quo poſuiſti cor tuum ad intelligendum, ut te affligeres in conſpectu DEI tui, exaudita ſunt verba tua, & ego propter ſermones tuus,* Id eſt, propter macerationem tuam, dicit enim : *Lugebam trium hebdomadarum diebus; panem deſiderabilem non comedi, & caro & vinum non introierunt in os meum.*

Corporis caſtigationem.

Dan. 10. v. 12.

13 *Novimus oblectari* in animarum ſalute : *Nonne, omnes adminiſtratorii ſpiritus ſunt, in miniſterium miſſi propter eos, qui hæreditatem capient ſalutis?* Animarum etenim ſibi commiſſarum ſaluti, omni cum ſtudio & induſtria invigilant; ac proindè ſalubriter nos monet S. Bernardus : *Nemo dicat, numquid cuſtos ſum fratris mei? ferveat in nobis zelus iſte*, Pſalmiſta dicit. *Afferte Domine, filii Dei, afferte Domine filios Arietum.* Non ſufficit zelum habere propriæ ſalutis, inſuper enim nobis non minùs curanda eſt proximorum ſalus, ſi Angelis nos gratos efficere, eorumque ſtudioſi imitatores eſſe velimus. *Hujus altitudinem nominis, Angeli videlicet*, inquit S. Gregorius *Etiam vos ſi vultis poteſtis mereri, unuſquiſque in quantum ſufficit, in quantum gratiam ſupernæ inſpirationis accepit, ſi à pravitate proximum revocat, ſi exhortari ad benè operandum curat, ſi æternum regnum vel ſupplicium erranti denuntiat, profectò Angelus exiſtit.*

Animarum zelum.

Hebr. 1. v. 14.

S. Ber. ſer. de S. Jo. Bap.

Pſ. 28. v. 1.

S. Greg. ho. 6. in Evang. Angeli etiam noſtrum eſſe poſſunt.

N 4 14 *No-*

Spiritualem profectum Ang. amant.

14 *Novimus oblectari* ſemper majori noſtro in via ſpirituali profectu; ac proindè Angeli in ſcala Jacob in viſione exhibita, numquam captabant quietem, ſed ſemper in continuo motu erant; *Quatenus palam daretur intelligi*, inquit Sanctus Bernardus, *inter profectum & defectum in hoc ſtatu mortalis vitæ nihil medium invenire, ſed quomodò ipſum corpus noſtrum continuè aut creſcere conſtat, aut decreſcere, ſic neceſſe ſit ſpiritum aut deficere aut proficere*. Sanctus Laurentius Juſtinianus ad continuum hunc, nec unquam intermiſſum in vita ſpirituali progreſſum, ad imitationem Angelorum, hiſce nos verbis invitat: *Numquam laſſantur ab opere ſalutis noſtræ; & à profectuum noſtrorum ſtudio numquam deficiunt, potiſſimè ſi proſpexerint nos Deum diligere, devotioni inſiſtere, ſectari virtutes, ſpiritualiter converſari, mundum ſpernere, æquanimiter adverſa tolerare, terrena calcare & deſiderare cœleſtia*. In ſacris Canticis legimus: *Vinea mea coram me eſt, mille tui pacifici, & ducenti his qui cuſtodiunt fructus ejus*. Septuaginta in Bibliis Sextinis legunt: *Mille Salomoni & ducenti &c.* Obſervandum eſt autem, quòd in eorumdem Canticorum Cap. 3. dicatur: *En lectulum Salomonis ſexaginta fortes ambiunt*; Ubi quærendum quænam ſit hæc utriuſque loci differentia; Ibi enim mille ducenti, hic verò ſexaginta exprimuntur? Reſpondet S. Ambroſius: *Crevit numerus, ubi crevit & fructus, quia quo ſanctior quiſpiam, eo munitior*; quantò enim ampliùs homo creſcit in virtutibus & meritis, quantò ſanctitas ejus magis adaugetur, tantò majori cum contentione Angeli nobis obſequia ſua præſtant, & familiariùs nobiſcum converſantur.

S. Bern. ep. 254. — L. de obed. c. 7. — Cant. 8. v. 12. — Cant. 3. v. 7. — S. Amb. L. 1. de virg.

Mandatorum obſervantiam.

15 *Novimus oblectari* prompta quadam & exacta obedientia in divinorum præceptorum executione; Siquidem Angeli quemlibet Dei nutum obſervant, atque in ejus voluntate adimplenda velociſſimi exiſtunt. *Miniſtri ejus, qui facitis voluntatem ejus*, prout in Diſcurſu 4. affatim probatum fuit. Vix S. Joſeph præceptum Angeli, quo in Ægyptum ſe recipere jubebatur, audierat, cum ecce, ut iacet textus inquit: *Exurgens autem Joſeph à ſomno, fecit ſicut præceperat ei Angelus Domini*: Ubi Gloſſa ait: *Non tantum quòd præcepit Angelus, fecit, ſed etiam ſicut præcepit*, & ideò mirum non eſt, quòd Magni conſilii Angeli Pater putativus factus fuerit, qui in adimplendis Divinis præceptis adeò ſollicitus extitit.

Pſ. 102. v. 21. — Matt. 1. v. 24. — Gl. ib.

Paſſionis Chriſti meditationem.

16 *Novimus oblectari*. Redemptoris noſtri Paſſione, ſiquidem Angelus fuit, qui ei in horto amarum mortis ipſius Calicem præſentavit, ipſumque qui antea pavidus erat, *Pater ſi poſſibile eſt, tranſeat à me calix iſte* ad calicem illum ad fundum uſque epotandum animavit. Quis alius Sancto Franciſco Redemptoris noſtri vulnera & ſtigmata impreſſit, præterquàm Seraphinus? Non ſine peculiari myſterio Eccleſia nobis Crucem cum omnibus aliis Redemptionis inſtrumentis per Angelum præſentari facit.

Deo exhibitam reverentiam.

17 *Novimus oblectari* devotione & exhibita ſupremæ Nominis Majeſtati reverentia; Ideò enim Spiritus Angelici ab Eccleſia tremere coram Deo dicuntur: *Adorant Dominationes, tremunt Poteſtates*; Et quidem quantò Angeli inter ſe Deo viciniores ſunt, tantò etiam reverentiores & obſequioſiores exiſtunt; ac proindè de Angelis qui in infimo Choro ſunt, dicitur, *Laudant Angeli*; de Dominationibus verò minus à Deo diſtantibus dicitur, quòd *adorant*; Denique de poteſtatibus qui præ illis ſunt Deo propinquiores, dicitur, quòd *tremunt*. Sanctus Petrus Damianus Archiepiſcopo cuidam perſuadere volens, ne ſederet, illum Danielis textum adducit: *Millia millium miniſtrabant ei, & decies millies centena millia aſſiſtebant ei*; ecce, inquit, *Angeli ſumma cum reverentia coram Deo erecti aſſiſtunt: Cui ergo virtutes Angelicæ trementes aſſiſtunt, terreni & corruptibiles homines adſtare deſpiciunt?* Similiter Sanctus Vincentius Ferrerius de ſanctiſſimo Altaris ſacramento ita ſcribit: *Angeli qui aſſiſtunt huic ſacramento, indigne recipientem interficerent, niſi à divina miſericordia prohiberentur*.

S. P. Dam. — S. Vinc. Fer. ſer. 1. de cor. Chriſti.

DISCURSUS XV.

ARGUMENTUM.

Caſtitas & continentia Angelis nos ſimiles efficit, eorumque pro hujus virtutis conſervatione ſæpè experimur tutelam, & econtra illius tranſgreſſores ab illis illata ſæpè experiuntur ſupplicia, utpotè qui vitium huic virtuti contrarium valdè execrantur.

THEMA.

Cecidi ut adorem ante pedes Angeli; Et dixit mihi: Vide ne feceris, conſervus enim tuus ſum. Apoc. 22. verſ. 8. & 9.

Virginitas Joannem fecit Angelum.

1 S. Joannes Apoſtolus dum adhuc mortali hac carne indutus hic nobiſcum moraretur in terris prout ipſemet in Apocalypſi recenſet, die quadam ad pedes cujuſdam Angeli provolutus adorare eumdem vellet, illum ſibi dicentem audivit; *Vide ne feceris*, & ſubitò rationem addidit, *Conſervus tuus ſum*, quaſi diceret, paris ambo conditionis ſumus; at verò quis eſt qui, quanta naturam Angelicam inter & humanam differentia intercedat, ignoret? Quid enim viatorem inter & comprehenſorem, inter corpus è luto plaſmatum & puriſſimum quemdam ſpiritum commune eſſe poterit? Cui dubio B. Petrus Damianus reſpondet: *Noluit adoratorem, quem decernebat æqualem, angelicæ munditiæ eſt contubernalis & cognata virginitas*; Porrò Apoſtolus ille in hac virginitatis virtute adeò ſolidè fundatus erat, ut Guerricus Abbas, qui Chriſtum introducit Matrem ſuam interrogantem an poſt ejus ex hac vita diſceſſum Gabrielem Archangelum ſibi vellet ſubſtitui, eamdem Chriſto in hæc verba reſpondentem quoque ſubintroducat: *Non opus eſt, ſufficit mihi meus novus in carne Angelus: Diſcipulus ille quem diligebat Jeſus*.

Ser. 1. de S. Joan. — Gu. Abb. ſer. 2. de aſſ. M.

Continentes conſequenter ſunt Angeli.

2 Ex quo Deus noſter ſupremus eſt Cœli terræque Monarcha juſtum quoque valdèque conveniens erat, ut non ſolùm in Paradiſo cœleſti, ſed & hic in terris ſuos haberet familiariſſimos aulicos & Ephœbos, & ut uno verbo dicam terreſtres Angelos; ac proindè Sanctus Hieronymus ad Euſtochiam virginem ita ſcribit: *Novam ſibi familiam inſtituit, ut qui ab Angelis adorabatur in cœlis, haberet Angelos & in terris*, hujuſmodi autem terreſtres Angeli ſunt virgines. Undè Sanctus Ambroſius de origine & proſapia virginitatis ita ſcribit: *In cœlo patria eſt virginitatis, hic advena, ibi incola*.

S. Amb. l. 1. de virg.

Confirmatur

3 Salvator noſter de iis, qui hujus virtutis zeloſi ſunt amatores loquens, in Euangelio S. Matthæi ita ait: *Neque nubent, neque nubentur, ſed ſunt ſicut Angeli Dei in cœlo*; Quibus in verbis ſpecialiter notandum eſt, quòd non loquatur in tempore futuro, dicendo *Erunt*, ſed dicit in tempore præſenti *ſunt*, quod cum illo textu Sanctæ Lucæ conſonat, in quo pariter ita dicitur: *Æquales Angelis ſunt, & filii ſunt Dei, cum ſint filii reſurrectionis*: appellat autem virgines *filios reſurrectionis*, quia poſt illam conſortes & contubernales erimus Angelorum, hac igitur prærogativa ii qui hic in terris & immaculati in carne vivunt pariter gaudebunt. Undè Sanctus Cyprianus diſcurſum ſuum ad virgines dirigens, dicit iiſdem: *Quod futuri ſumus, jam vos eſſe cœpiſtis, vos reſurrectionis gloriam in iſto ſæculo jam tenetis, per ſæculum ſine ſæculi contagione tranſitis, cum caſtæ perſeveratis & virgines, Angelis Dei eſtis æquales*.

Luc. 20. v. 36. — v. 36. — S. Cyp. de hab. virg. circ. fin.

Naz. Apol. or. 1. Ang. puritatem imitemur contemnendo carnem. — S. Aug. l. 8. de civ. Dei c. 15.

4 Gregorius Nazianzenus, quem jam zeloſum continentiæ amatorem fuiſſe novimus, modum nobis inſinuat, quo Angelicam imitari puritatem valeamus, in pari cum ipſis conditione converſando; *Cum Angelis, etiam in carne verſantes, eam videlicet contemnendo*. Simili modo Auguſtinus methodum nobis præſcribit, ſecundùm quam ſpiritibus beatis nos in hac vita ſimiles facere poſſumus, dum ait: *Per bonæ voluntatis ſimilitudinem qua cum illis ſumus, & cum illis vivimus, & cum illis Deum, quem colunt, colimus: in quantum autem diſſimilitudine voluntatis, & fragilitate infirmitatis miſeri ſumus, in tantum ab eis longè ſumus vitæ merito, non corporis loco, non enim quia in terra conditione carnis habitamus, ſed ipſi per immunditiam cordis terrena ſapimus, non eis jungimur, cum verò ſatagimus, ut quales ipſi ſunt, ſimus, fide interim in illis propinquamus*. Etenim ſi nos à voluptatibus carnalibus ſeduci patiamur, non ſolùm ipſorum imitatores atque conſortes minimè ſumus, verùm inſuper fornicationis ſpiritui nos ultra ſubjicimus; Veriſſi-

mum

mum namque quod apertè docet Chryſoſtomus, nimirum: *Qui ſe voluptatibus mancipat, is revera Dæmonibus familiariter utitur, eorum inſaniam æmulatur, at contra is qui temperantiam & juſtitiam colit, Angelis familiaris efficitur, & ad eorum amplitudinem contendit.* Sanctus Baſilius ut nobis, quantoperè Angeli impuritatis vitium horreant, manifeſtiùs explicet, aptam quamdam ſimilitudinem adducit, poſtquàm enim illum Pſalmiſtæ textum: *Immittet Angelus Domini in circuitu timentium eum, & eripiet eos*, ſequenti gloſſa illuſtraſſet. *Caſtrametabitur ergo, ſive immittet ſe medium Angelus Domini in circuitu timentium eum; omni namque in Chriſtum credenti Angelus aſſiſtit, niſi illum à nobis per improbas actiones profligaverimus*; tandem quomodò impuriſſimos hoſce ſpiritus ſpecialiſſimè in fugam agere valeamus per mali ſeu gravis odores apes effuganti congruam ſimilitudinem his verbis explicat: *Velut enim fumus apes fugat, & fœdus odor columbas expellit; ſic Angelum vitæ noſtræ cuſtodem abigit graveolens peccatum*, hoc autem *graveolens peccatum* ſenſualitatem ſeu carnis vitium eſſe nulli poteſt eſſe dubium. Undè in S. Antonino legimus, quòd cùm die quadam Angelus quidam cum Eremita aliquo pariter ita agerent, hic fœtidum quoddam cadaver tranſiens nares obturando ſe graveolentiam illam tolerare non poſſe oſtenderit: dum verò ulteriùs progrediendo formoſum quemdam ſuaviſſimiſque odoribus fragrantem juvenem obvium haberent, Angelus quoque nares ſuas obturando averſionem oſtenderit, qua ſuaveolentiam juvenis illius, velut peſſimum fœtorem execrabatur, quod factum ſanctus ille Eremita demiratus, rationem nauſeæ illius ab Angelo comiter propoſuit, cui Angelus reſpondit: *Ille juvenis laſcivus plus fœtet in infinitum coram Deo & Angelis, quàm quodcumque cadaver coram hominibus.*

Chryſ. or. 1. de pœn. Laſcivus dæmonibus familiaris.

S. Baſ. in Pſ. 33. v. 8.

Angelis graveolens.

S. Ant. p. 4. ſum. Theol. tit. 14. c. 6. §. 2.

5 Verùm enim verò ex quo tutelæ qua Angeli vos tuentur atque defendunt, mentionem fecimus: *Immittet Angelus Domini in circuitu timentium &c.* exactiùs nonnihil tutela iſthæc in ordine ad protegendam hanc puritatis & continentiæ virtutem examinanda erit. *Sicut turris David collum tuum, quæ ædificata eſt cum propugnaculis, mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium.* Per hoc tam forte & copioſum armamentarium ex mente Gregorii Nyſſeni patrocinium intelligitur Angelorum: *Puto autem eam turrim Clypeorum multitudine ſignificare Angelicam cuſtodiam, qua circumſepti ſumus.* Ubi notandum eſt ly *Circumſepti*, quaquaverſum enim circa nos munimenta, valla, & fortalitia in noſtri defenſionem erigunt.

Ang. Cuſtos defendunt. Pſ. 33. v. 8.

Cant. 4. v. 4.

S. Gr. Niſſ. h. 7. in Cant.

6 Legatur liber Judith c. 10. ibi namque invenietis, quantum ſe generoſa hæc mulier adornaverit, ut in oculis Holofernis complaceret: *Lavit corpus ſuum, & unxit ſe myrro optimo, & diſcriminavit crinem capitis ſui &c.* Advertendum verò eſt, ornamentum iſtud quo ſe compſerat ad nihil aliud fuiſſe ordinatum, quàm ad detruncandum caput, ſive vitium honeſtati & caſtitati contrarium, cujus laſcivus tyrannus verus typus erat; Qua autem ratione à Tyranni libidine intacta evaſit? Im» mittet Angelus Domini in circuitu Angelicam cu» ſtodiam qua circumſepti ſumus, prouti ipſamet, » dum præciſum ſuperbi hujus Tyranni caput populo exhibuit, proteſtata fuiſſe noſcitur hiſce verbis: Vivit ip» ſe Dominus, quoniam cuſtodivit me Angelus ejus & » hinc euntem, & ibi commorantem, & inde huc re» vertentem, & non permiſit me coinquinari; hoc eſt » quod verbo illo: In circuitu &c. inſinuatur.

Probatio Scripturiſtica. Judith. 10. v. 3.

Jud. 13. v. 20.

7 Poſtquàm S. Agnes ad proſtibulum condemnata & introducta fuit, mox ut pedem eò intulit, Angelus quoque in ejus tutelam ſubitò comparuit; Undè in prima » officii ejus Antiphona ita canimus; Ingreſſa Agnes » turpitudinis locum, Angelum præparatum invenit, » qui impudico juveni illi, qui eam violare conatus fuerat, necem ſubitaneam intulit; De S. Cæcilia pariter conſtat, quòd Valerio ſponſo ſuo, qui inſtar leonis cujuſdam ad virginitatis ejus prædam anhelabat, dixerit: » Ego in Angeli tutela ſum, qui virginitatem meam cu» ſtodit, quare ne quid in me committas, quò ira Dei » in te concitetur.

Hiſtoria.

8 Venter tuus) verba ſunt è ſacris Canticis depromptæ) ſicut acervus tritici vallatus liliis; Porrò ly vallatus fortificationem ſive munimentum aliquod exprimit; ac proindè per hunc ſponſæ ventrem Eccleſia denotatur;

Cant. 7. v. 2. Caſtos inſtar fortalitii valiant.

per lilia autem præſignantur Angeli, atque ideò verbis illis præcitatis ſponſus dicere voluiſſe videtur, quòd Angeli inſtar circumvallationis aut fortalitii alicujus fideles animaſque puras defendant. S. Ambroſius ſuper illa verba Salvatoris apud S. Lucam: Conſiderate lilia agri, ita » ſcribit: Angeli verè iſtius mundi flores ſunt, bonum » odorem ſanctificationis ſpirant, quorum præſidio fulti poſſumus dicere: Chriſti bonus odor ſumus; at verò dicet fortaſſe aliquis, quamobrem Angeli iſti in noſtram » defenſionem ordinati, potiùs ſub ſpecie liliorum quàm roſarum, vel violarum, aut Narciſſorum vel aliorum florum ſimilium præfigurantur? Nimirum id fit, quia Lilium ſymbolum eſt virginitatis, Angeli autem ſpecialiter ſibi complacent & gaudent, dum pro Caſtitatis conſervatione nos defendere & protegere poſſunt.

Luc. 12. v. 27. S. Amb. ib. 2. Cor. 2. v. 15.

9 In Annalibus Ciſtercienſibus refertur, quòd Monacho cuidam Monaſterii Igniacenſis hæc viſio obtigerit: *Aſpiciebat in viſu noctis, & ecce Angeli de cœlo advenientes, de multis liliis, quæ in cœmeterio ipſius Monaſterii apparebant, quatuor præciderunt, & ſecum ad ſydera detulerunt, quod cum ille videret, dixit ad eos; Quare obſecro ſucciditis lilia noſtra? Qui reſponderunt: Deſine mirari, quia noſtra ſunt lilia; mox in eodem Cœnobio quatuor defuncti ſunt fratres boni & religioſi, de quibus certum eſt, quod per lilia de cœmeterio præciſa fuerint deſignati.* Undè deducitur quòd non ſolùm Angeli lilia eſſe dicantur, verùm etiam illi qui vitam ducentes angelicam inter Angelos computantur, utpotè qui illis ſimiles ſunt, valdeque conformes.

An. Ciſt. A. 1147. c. 16 n. 7. Viſio.

10 Verùm enimverò, ut diſcurſus noſter denuo redeat ad id, quod de Angelis tanquàm acerrimis virginitatis & caſtitatis cultoribus dicebamus, opportunè hoc loco mihi tres illi pueri incidunt inter flammas Babylonicas conſtituti, quæ ardores ſenſuales ſeu carnales qui laſciviam, ſeu carnalem concupiſcentiam in nobis accendunt præfigurant, de quibus ſcriptura ita loquitur: *Angelus Domini deſcendit cum Azaria & ſociis ejus in fornacem, & excuſſit flammam ignis de fornace, & fecit medium fornacis quaſi ventum roris flantem, & non tetigit eos omninò ignis, neque contriſtavit, neque quidquam moleſtiæ intulit.* Porrò de Æthna monte refertur, quòd intus igne & ſulphure prægnans cœlum verſus flammarum turbines continuò evomat, & tamen circa latera quaquaverſum nives & glaciem intactam & illæſam conſervet. Undè Poeta ille cecinit: *Scit nivibus ſervare fidem*; quod idem prodigium in multis fidelibus etiamnum hodie cernitur, in quibus licèt fornax hæc Babylonica, id eſt, fomes, ſeu innata carnalis concupiſcentia continuò flagret, nives tamen puritatis, & non tantum caſtitatis, ſed etiam candoris virginalis illæſas & intactas conſervent. Undè Euſebius Emiſſenus ait: *Extra fornacem ſapiens ignis iraſcitur, & intus in fornace famulatur, idque efficientibus Angelis: Excuſſit &c. quanta caſtis viſceribus (trium puerorum nimirum) reverentia debeatur arbiter ignis agnoſcit, & ingeſta ſibi pabula circumfuſus allambit.*

Laſcivia per Babylonicas flammas figuratur.

Continentia per Æthna.

Euſ. Emiſſ. h. de Epi. 3.

11 Angelus ille, qui tota nocte cum Jacob luctatus fuit, ut Moyſes refert, *Tetigit nervum fœmoris ejus, & ſtatim emarcuit.* Quodnam hac in re latet myſterium, niſi quòd per hoc denotetur, quòd in hoc certamine & lucta quàm continuò ſpiritum inter & carnem agitari in nobis experimur, Angeli id in nobis efficiant, ut fomes concupiſcentiæ ſenſualis in nobis mitigetur & compeſcatur?

Gen. 32. v. 25. Angeli afficiunt ut concupiſcentia domentur.

12 Enimverò ex quo ignis mentionem fecimus, id quoque quod circa Loth accidit, nequaquam prætereundum eſſe videtur, qui à carnalis concupiſcentiæ igne tot annis quibus in Sodoma commoratus fuit intactus & illæſus permanſit, idque non aliunde, quàm quia Angelis familiaris & devotus fuit, prout ex hoſpitio quod in ejus domo ſibi delegerunt faciliè deducitur. Verumtamen notandum eſt periculum in quo tunc præcipuè fuit, quando peſſimi Sodomitæ ad inferendam ſpecioſiſſimis Angelis, quos juvenes humana carne veſtitos eſſe credebant, violentiam, domum ejus, perfractis foribus, violenter ingredi volebant; De Loth quidem minimè legitur illum aliquo fuiſſe timore aut metu perculſum, & tamen ſacer textus dicit: *Jamque propè erant, ut effringerent fores:* ac proindè meritò hic quærendum venit qua ratione Loth ſe adverſùs illos tutatus ſit, aut quomodò ſe contra illatam domui ſuæ violentiam defenderit? *Et ecce*, inquit ſcriptura, *miſerunt manum viri*; Nullam Loth timendi cauſam habebat, in cujus domo Angeli præſentes aderant:

Tutelam expertus eſt Loth.

Gen. 19. v. 9.

Undè

Digitized by Google

Laſcivi aſperiuntur ſupplicia.

Unde Interlinearis Gloſſa ait: *Quia cum caſtitas penè uſque ad lapſum impetitur; ſæpè bonorum adjutorio interitus conſcientia clauſa inviolata ſervatur*, Id quòd ſpecialius propter Angelorum defenſionem accidere conſuevit.

13 Imò etiamnum parum nimis dixi, ſiquidem Angeli nonnunquàm injurias Deo adverſùs continentiæ virtutem illatas atrociſſimè vindicant, ipſi namque miſſi fuere, ut ſuper infames illas Civitates ignis diluvium horrendum depluerent. In Speculo Exemplorum legitur quòd in Diœceſi Trajectenſi modeſtus & honeſtus quidam juvenis ſtudiis operam dabat, qui in aliorum condiſcipulorum ſuorum ſocietatem incidens, in mulieris cujuſdam inhoneſtæ domum introductus fuit, in qua parum aberat quin graviter peccaret; Cùm verò domum reverſus, periculum in quo fuerat mente ſeriò revolveret, juvenis quidam raræ pulchritudinis ſeſe coram eo ſtetit, eique colaphum tantò cum impetu impegit, ut in terram mox conciderit; ſimulque dixit: Diſcas malas deinceps fugere ſocietates, hocque dicto & facto confeſtim diſparuit; Erectus autem juvenis, juvenem hunc Angelum ſuum cuſtodem fuiſſe clarè cognovit, utpotè qui per impactum ſibi colaphum ſalutiferum menti ejus monitum ſeriò deinceps ſervandum ſuggeſſerit.

Spec. exemp. 10. ex. 10.

Scriptura id probat.

14 Advertendum quoque eſt, quòd quando laſcivi ſenes illi caſtiſſimam Suſannam, eò quòd effræni concupiſcentiæ ipſorum adhærere nolebat, peſſima calumnia inuſſerant, Propheta rei falſitate comperta eis comminatus non fuerit, quòd in prædicti criminis juſtam vindictam terra ſub eorum pedibus dehiſceret, neque quod fulmine è cœlis dilapſo feriendi eſſent, ſed tantùm dixerit: *Manet Angelus Domini gladium habens, ut interficiat vos*: Sciebat quippe Angelos in puniendis hujuſce virtutis caſtitatis adeò illis connaturalis & acceptæ tranſgreſſoribus valdè zeloſos eſſe.

Dan.13.v.59.

15 In Annalibus Eccleſiaſticis de quodam Hiſpaniarum Rege, cui nomen Vamba erat, refertur, quòd cùm exercitum ſuum adverſùm fidei rebelles ducturus eſſet, primò & ante omnia ſollicitus fuerit, ut milites ſuos armis ſpiritualibus timoris Dei virtutumque Chriſtianarũ communiret; at verò cùm deinceps multos ſub ſignis ſuis merenter adulterii crimen commiſiſſe intellexiſſet, juſtam de illis capturus vindictam partes eorum ſecretiores amputari juſſerit, dicens: *Fruſtra pergit ad bellum, quem iniquitatis comitatur exemplum*; at verò tot militum paſſus fuerat jacturam, quoſnam poſtea habuiſſe putatis quos adverſùs exercitum inimicum in ſui regni defenſionem opponeret? *Viſus eſt Angelorum excubiis protectus noſter exercitus, & ipſos Angelos ſuper caſtra coruſca volitatione protectionis ſuæ ſigna protendere.*

Hiſtoria. Baron. an. 674.

Quare Angeli pingantur juvenes.

16 Curioſum hoc loco dubium moveri non immeritò poteſt, cur Angeli, qui abhinc ſexies millenis, nongentis, & ampliùs annis creati fuere, juvenes nihilominus ſemper pingantur, & verè tales in omnibus illorum viſionibus, quæ frequenter accidunt, hominibus appareant? Sic enim in libro Tobiæ de Raphaele Archangelo dicitur: *Invenit juvenem ſplendidum*; item in Euangelio S. Marci dicitur: *Invenerunt juvenem ſedentem, coopertum ſtola candida*. Dici quidem poſſet, quòd juvenes ut plurimùm appellentur in ſcriptura eò quòd nos adjuvant, nam *Juvenes à juvando dicti*; Vel etiam quòd inſtar juvenum in laboribus vigoroſi ſint & indefeſſi, atque in cunctis operibus ſuis valdè ſolliciti; Vel etiam quia juvenilis ætas, ob ſimplicitatem ſuam pura magis & immaculata eſſe ſoleat; at verò myſticam hujus appellationis rationem hanc eſſe exiſtimo, ut nimirum nobis (ſtylus enim illorum vulgaris eſt, quòd ſe noſtro habitu & livrea veſtiant) ſeſe in hac maximè lubrica ætate, in qua ſanguis vel maximè intra nos fervet & bullit, accomodent, ſimulque nos doceant, quàm ſit neceſſum ad benè & innocenter ambulandum, bonam in hac ætate adoriri viam, quia *Adoleſcens juxta viam ſuam etiam cùm ſenuerit, non recedet ab ea*. Sanctus Ambroſius ad hujuſce ætatis pericula ſeſe reflectens dicit: *Adoleſcentia ſola eſt invalida viribus, infirma conſiliis, vitio calens, faſtidioſa monitoribus, illecebroſa delitiis*. Chryſoſtomus ætatem iſtam appellat equum ſeu pullum effrænem & indomitum; *Equum indomitum*. Et ideò ubi vulgata noſtra legit: *Panem Angelorum manducavit homo*, aliæ verſiones habent: *Panem juvenum* quaſi Angeli ad juvenilis fomitis mitigationem eo nos extimulent ut frequenter Pane nos Euchariſtico nutriamus, de quo ſcribitur, quòd ſit: *Frumentum electorum, & vinum germinans virgines.*

Tob.5.v.5.

Marc.16.v.5.

Prov 22.v. 6.
S. Amb. de int. Job c. 7.

Chryſoſt. h. Epi. 1. ad Tim. Pſ. 77. v.25.

17 Geneſeos cap. 15. ſaluberrimum nobis pro hujus virtutis conſervatione conſilium ſuggeritur; Poſtquàm enim Agar in vaſta illa ſolitudine deſolata conſiſtens ab Angelo in illa ſua gravi afflictione conſolatione aliqua recreata fuiſſet, Ipſa quidem eumdem vidit, ſed non niſi tergum ſeu dorſum ejus intueri licuit; Undè ſacer chroniſtæ calamus hæc eam dixiſſe ſcribit: *Vidi poſteriora videntis me*; Ecce tibi hic peregregium tuendæ caſtitatis exemplum; Non obſtante enim, quòd Angelus eſſet, Ipſiuſque Dei juſſu ad loquendum cum hac muliere de cœlo deſcendiſſet, attamen eam alloquens, dorſum ei obvertit, neque eam in vultu intuitus fuit, utique ad erudiendum nos, quòd tametſi etiam vita & moribus Angelis ſimiles eſſemus, in occaſionibus tamen nulli nos periculo exponere debeamus, ſed magna cum cautela nobis ambulandum ſit. Undè Beda ait: *Inverſis vultibus loquitur de Agar, ut diſcamus, quàm grande malum ſit occaſio.*

Ezech. 9. v. 17.
Ut caſtitas ſervetur, occaſiones periculoſæ fuge.

Gen.16.v.13.

Beda.

18 In libro Judicum ſignum illud exprimitur, quòd Gedeon ad aſſecutandum ſe tum de victoria adverſùs Madianitas obtinenda, tum de electione perſonæ ſuæ ad populi ejus ordiendam liberationem, à Deo popoſcit. *Ingreſſus eſt itaque Gabriel Gedeon*, inquit Scriptura, *& coxit hædum, & de farinæ modio azymos panes, carneſque ponens in caniſtro, & jus carnium mittens in ollam, tulit omnia ſub quercu & obtulit ei*; Id verò, quod vel maximè propoſito noſtro deſervit, eſt quod ſequitur: *Cui dixit Angelus Domini: tolle carnes & azymos panes, & pone ſupra petram illam, & jus deſuper funde; cùmque feciſſet ita, extendit Angelus Domini ſummitatem virgæ, quam tenebat in manu, & tetigit carnes.* Carnes iſtæ tales erant, quæ Deo in ſacrificium offerebantur, imò carnes mortuæ & coctæ erant, & tamen Angelus ſola virgæ illius extremitate, & non aliter tangit. Undè Sanctus Bonaventura ait: *Ut Angelus, ſic vir juſtus nihil habet in ſe carnalis delectationis admixtum.* Angeli igitur qui ſunt puriſſimi ſpiritus carnes etiamſi ſolùm ſint animalium, etiamſi mortuæ ſint, imò in ſacrificium Deo oblatæ fuerint, ne quidem per umbram tangere volunt; Ut nos ipſorum exemplo diſcamus, quanta cum cautela & circumſpectione in hac materia procedendum nobis ſit.

Angelos ſanque & carnem non tange.
Judic. 6.v.19.

S. Bon. de ſex alis, p. 1.c.10.

DISCURSUS XVI.

ARGUMENTUM.

De gratitudine noſtra Angelis debita, qui ſe liberaliter remuneratos eſſe cenſent, dum legi Dei & conſiliis ipſorum morem gerimus; Deque exhibenda illis ubique reverentia, utpotè qui nobis ſemper præſentes aſſiſtunt; Ipſorum denique auxiliis cooperandum eſſe docemur, quia noſtra culpa eſt, ſi per illa non proficiamus.

THEMA.

Ecce ego mitto Angelum meum, qui cuſtodiat te, obſerva eum, & audi vocem ejus, nec contemnendum putes. Exod.23.v.21.

1 S. Joannes Damaſcenus per ſimilitudinem quamdam nos inſtruere contendit, ut æſtimare poſſimus, quantum ſit beneficium & dignitas, quam à cuſtodia & miniſterio angelico recipimus, quantamque cœleſtibus illis ſpiritibus gratitudinem exhibere obſtricti ſimus; *Certè*, inquit, *ſi regia ſtirpe exortus quiſpiam, aut gravi cæteros authoritate antecellens inopi viro & infima ſortis obſequium ſedulus impenderet, ille mirificè commendaretur ob ſingularem charitatis & effectum & benevolentiam, quòd non habita ſuæ humilitatis & eminentia ratione, dignatione mira ſe inclinaret ad hominem, obſcuro natum loco, tenuiſque fortunæ tantoperè curandum.* Experientia quotidiana videmus quòd erga illos qui longo nobis tempore cum amore & fidelitate debita inſervierunt, tametſi infirmorum ſint natalium, & non tam ex amore noſtri quàm ob lucrum & intereſſe ſuum ſervierint, liberales in iis remunerandis, & grati eſſe, iiſdem variis benevolentiæ ſignificationibus reſpondere ſoleamus; cùm igitur per totum vitæ noſtræ decurſum tot beneficiis ex Angelorum cuſtodia & miniſterio provenientibus affecti ſimus, quænam eſt gratitudo quam illis reciprocè demonſtramus?

L. 2. orth. fidei c.3.
Angelis multa praeſtant beneficia.

2 Quodnam obſecro in eo myſterium latet, quòd Spiritus ſanctus in Annalibus æternitatis ad perpetuam

rei

Quibus grates eſſe debemus.

rei memoriam conſcriptum eſſe voluerit, quòd una cum Tobia juniore Archangeli Raphaelis fortunata ſocietate ſtipato, canis quoque ejus in idem iter adhibitus fuerit? *Profectus eſt Tobias & canis ſecutus eſt eum*; Certiſſimum eſt, nullum in ſacra Scriptura verbum otioſum reperiri, ſed in ea *tot eſſe ſacramenta quot apices*; ac proindè advertendum eſt quòd Tobias in illo itinere ab Angelo innumera recepturus erat bona, ut igitur ſe pro illis ad totius humanæ poſteritatis bonum exemplum & inſtructionem gratum exhiberet, diſponente infallibili Dei providentia factum eſt, ut & animal iſtud veræ gratitudinis ſymbolum per totum iter penes ſe haberet; Id quod Sanctus Ambroſius hiſce verbis confirmat. *Canis viator & comes Angeli eſt, quem Raphael non otioſè ſibi & Tobia filio adjungendum putavit, muta ſpecie beſtia ſanctus Raphael, Tobiæ juvenis, quem tuendum receperat, ad relationem gratiæ erudiebat affectum, quis enim non erubeſcat, gratiam benè de ſe merentibus non referre, cum videat etiam beſtias refugere crimen ingrati?* Ab hac igitur ſanctus ille juvenis ad gratitudinem Angelo benefactori ſuo maximè exhibendam magis magiſque extimulatus fuit; Undè cuncta ab Angelo recepta beneficia ſigillatim Patri ſuo recenſendo dixit: *Quam mercedem dabimus ei? aut quid dignum poterit eſſe beneficiis ejus.*

Tob. 6. v. 1.

Canis ſymbolum gratitudinis.

3 Quòdſi aliquis nobis per quinquaginta vel ſexaginta annos ſerviviſſet in mari, inter ſyrtes & ſcopulos, inter procellas, & tempeſtates inter naufragia & alia ſimilia ſerviviſſet ab innumeris maritimis monſtris, pyratis, Turcis illæſos nos conſervando & incolumes, & prætereà quàm nos qualibet hora per tot annos eripuiſſet à morte, inſuper theſauros, ſceptra & regna lucrari feciſſet, *Quam mercedem daremus ei? aut quid dignum poterit eſſe beneficiis iſtis?* Talia autem ſunt bona infinita, quæ nobis in hujus vitæ proceloſo mari præſtantur ab hiſce cœleſtibus „ nuntiis: Hoc mare magnum &c. qui nos poſt laborioſam hanc navigationem æternaliter cum Deo regnaturos ad beata Paradiſi littora feliciter perducunt; Quòdſi autem hanc nobis aſſiſtentiam & ſervitutem gratuitò & ſine ullo ipſorum intereſſe aut lucro præſtitiſſent, quantò ampliùs hæc noſtra erga ipſos obligatio adaugeretur? talis autem eſt cuſtodia & miniſterium Angelicum, quod nequaquàm ad aliquod à nobis tanquam ſervis ſuis ſtipendium recipiendum ordinatur, ſed potiùs huc ſpectant tantùm, ut nobis benefaciant, noſque omnibus naturæ, fortunæ & gratiæ bonis locupletent, ſunt enim ipſi in eo ſtatu, in quo noſtro ſtipendio nequaquam indigent; *Bonorum noſtrorum non egent. Angelus qui eruit me de cunctis malis*, inquit S. Patriarcha Jacob quando ſe in ultima & decrepita ætate ipſorum ope tot infortunatos ipſi occurrentes eventus feliciter evaſiſſe deprehendit. Quòdſi verò homo aliquis reperiretur adeò ingratus, qui beneficia à benefactore ſuo recepta nequaquàm agnoſceret, imò cogitationibus ſuis ad illa ſeſe nunquam reflecteret, quàm atrocibus pœnis talis mulctari mereretur? Et tamen quot reperiuntur animæ fideles, quæ in totius vitæ ſuæ decurſu Angelorum cuſtodum ne vel ſemel quidem recordantur, multò minùs aliquod illis gratitudinis donativum exhibent.

Tob. 12. v. 2.

Quantum ſit noſtrum debitum ob beneficia Ang.

Gen. 48. v. 16.

4 Quando uterque Tobias pater nimirum & filius unanimiter hanc Raphaeli Archangelo retributionem obtulerunt: *Rogare cœperunt, ut dignaretur dimidiam partem omnium quæ attulerant, acceptam habere*, quidnam ipſum reſpondiſſe, aut quam ab illis mercedem aut remunerationem poſtulaſſe exiſtimatis? Hoc ſolùm ab illis petiit: *Benedicite DEUM cœli, & coram omnibus viventibus confitemini ei, qui fecit vobiſcum miſericordiam ſuam:* Nimirum pro exhibitis beneficiis & ſervitiis præſtitis Angeli nihil aliud à nobis gratitudinis & recognitionis loco depoſcunt, quàm ut Deo laudes, gratias, & benedictiones millè titulis aliunde debitas referamus, in ejuſque ſancto timore perpetuò vivamus.

Tob. 12. v. 5.
Pro mercede laudes Dei petunt.

5 *Obſerva eum*, inquit Deus, alludendo ad obſervantiam & reverentiam eidem à nobis jure meritò exhibendam; ac demum ſubjungit: *Audi vocem ejus*, id eſt reſponde & correſponde inſpirationibus & invitationibus, quas cordi tuo continuò ſuggerunt; cui accedit, quòd vox ipſorum vox DEI ſit; Undè Deus in antiquo Teſtamento Prophetis & ſervis ſuis mediantibus Angelis ſemper loquebatur. In Euangelio S. Joannis legitur quòd Magdalenæ propè ſepulchrum aſſiſtenti ab Angelis dictum fuerit: *Mulier quid ploras*, quæ eadem verba eidem

Bonorum Angelorum inſpirationes audiri debent & ſequi.

Jo. 20. v. 13.

Magdalenæ à Redemptore noſtro poſt Reſurrectionem ſuam dicta fuiſſe leguntur, cujus myſterium Sanctus Ambroſius nobis hiſce verbis revelavit: *Dicunt ei Angeli; Mulier quid ploras? quem quæris? Hoc Angeli dicunt, & poſtea Dominus eiſdem verbis repetivit, ut ſuavis, quia Angelorum verba mandata ſunt Domini.* Omnia cœleſtium horum nuntiorum verba ad noſtram diriguntur ſalutem; Undè Loth dixerunt: *Salva animam tuam*, hoc eſt uſitatiſſimum & perfrequens ipſorum idioma, quo unumquemque hominem alloquuntur: *Salva animam tuam*, *Nonne omnes adminiſtratorii ſpiritus ſunt*, inquit Apoſtolus, *in miniſterium miſſi propter eos, qui hæreditatem capiunt ſalutis?* Sanctus Auguſtinus ſuper Pſalmum 102. ſcribens, ut nos ad ſalutem æternam conſequendam animaret, omnemque à nobis diffidentiam, qua de auxiliis ad illius conſecutionem neceſſariis deſperaremus abigeret, ad nos converſus, ita loquitur: *Non te ſana[illegible] aut ſalvabit, qui fecit Angelos?* quaſi dicere velle[illegible] quo Deus Angelos creavit, eoſque ut ſaluti noſtr[illegible] gilarent, deputavit, qua ratione tibi in mente [illegible] re poteſt ut dubites an ſalvare nos velit? Solum [illegible] hoc tota ſumma rerum conſiſtit, ut vocem & c[illegible] ipſorum auſcultemus; *Audi vocem ejus*. In libris Reg[illegible] legitur Jonatham Saulem patrem ſuum commonuiſſe, ne adversùs Davidem adeò ferocire pergeret, eò quòd nullius apud ipſum criminis reus eſſet: *Ne pecces in David: quia non peccavit tibi.* In quem locum Lyranus ita ſcribit: *Per hoc ſignificatur, quod inſtinctus divini retrahentes peccatores à malo, non deficiunt eis, quamdiu ſunt in vita præſenti.* Nunquam Angeli calcaria lateribus noſtris adhibere deſinunt, ut nos ad bonum excitent, nec frænum adhibere negligunt, ut à præcipitiis nos revocent; In hoc ſolùm totum conſiſtit ſalutis noſtræ diſpendium, quòd nos vocem eorum minimè auſcultemus. Porrò Saul, licèt reprobus eſſet, ad vocem tamen Jonathæ conceptam erga Davidem ferociam pro tunc remiſit, & tamen nos non obſtantibus Angelorum conſiliis & vocibus, à præcipitiis nos non ſubducimus. Benè igitur S. Laurentius Juſtinianus unumquemque noſtrum hiis verbis monet: *Noli o homo tale conditoris tui negligere munus, noli cuſtodis tui Angeli benevolentiam ſpernere, ſuffragium abjicere, & ignorare conſilium. Sta ſuper cuſtodiam tuam, & dum oras, legis, ſedes, ambulas, loqueris, vel aliud agis, attende diligenter quæcunque verſantur in te: tibi aſſiſtunt Angeli à dextris boni, à ſiniſtris mali, eorum ſinguli ut te rapiant ad ſe, illiſque conſentias:* Utrius verò vocem & conſilia audiemus? utique vocem Angeli boni: *Audi vocem ejus, obſerva eum.*

S. Amb. l. 3. de virg.

Gen. 19. v. 17

Hebr. 1.

S. Aug.

1 Reg. 19. v. 4.
Lyran. in mor.

S. L. Juſt. l. de vit. ſol. c. 26.

6 Sanctus Bernardus hoc nos monito communit: Si „
tam neceſſariam habemus familiaritatem dignatio- „
nis Angelicæ, cavendæ nobis eorum offenſæ. Culpæ „
utique rei ſumus, dum proximos noſtros offendimus; quantò magis ſi offendamus Angelos, qui præter ſummam ſuam dignitatem à nobis in verorum proximorum noſtrorum numero ſunt computandi? Ita tenet Doctor Angelicus, cum Sancto Auguſtino lib. 1. de doctrina Chriſtiana: Ubi ait. In præcepto quo debemus dilige- „
re proximum & ſancti Angeli continentur, à quibus „
tanta nobis officia impenduntur miſericordiæ. Ger- „
ſon rationem reddit cur tantum eis reſpectum deferre debeamus, ſaltem eo quem homini deferimus, non minorem. Nobis præcipitur honor & reverentia bono „
Angelo cuſtodi noſtro, ut nihil turpe vidente & præ- „
ſente eo faciamus, quod præſentibus hominibus agere „
recuſaremus. Angeli autem ubique nobis præſentes aſſiſtunt, nec uſpiam nos ab iis abſcondere vel ſubducere unquam poſſumus. Qua de re Sanctus Auguſtinus in ſermone quodam de ſpiritibus Angelicis ita ſcribit: *Nam Angelus bonus hortatur nos conſilio boni, quia cum aliquid boni agimus, ipſum à dextris nobis eſſe credamus, cum verò malum aliquid cogitamus, aut facimus, ſive parvum, ſive magnum, hoc nulli dubium, quin malum Angelum hortatorem habeamus, qui ſuper hoc nos gaudens irridet*: Ad hoc verò, ut quando vel Angelus bonus, vel malus Angelus prævaleat diſcernere valeamus, hoc nobis ſignum eſſe debere ait: *Cùm verba otioſa dicimus, aut quid mali facimus, Diabolicum conſilium eſt, cùm autem ingemiſcimus, aut pro peccatis noſtris ſuſpiramus, aut opera virtutum facimus, tunc Angelum Dei ſanctum adminiſtratorem, & conſiliatorem habemus.* Oleaſter de ſcala Jacob, quam Angeli continuò conſcendebant, ſcribens

S. Ber. ſer. 1. de S. Mich.
Angelos tenemus diligere.

S. Th. opuſc. 33. ar. 10.

Gerſ. t. 2. de præc. dec. c. 1. Venerat.

S. Aug. ſerm. 68. ad frat. Ratio.

Ole. in Gen. 28. v. 12.

bens quoad mirabilem illam circa nos infallibilis providentiæ divinæ ſollicitudinem, tale nobis monitum tradit: *Vigilat ſuper nos indefeſſus ille divina providentia oculus, mittens & remittens adminiſtratorios illos ſpiritus, qui nos cuſtodiunt in omnibus viis noſtris, & cavendum eſt nobis à malis factis aut verbis, cùm ſciamus Deum ad nos inceſſanter Angelos deſtinare, qui omnia noſtra bona & mala ibidem renuntient, & conſidera quanta aviditate noſtras res audiat, qui ad oſtium accedit ad nuntios ſuſcipiendos:* Benè namque advertendum eſt, quòd ſacer textus dicat. *Dominum innixum ſcala.*

Spec. ex. 2.
7 In Speculo exemplorum refertur, unum è ſenioribus Eremitis die quadam vidiſſe, quòd dum Coeremitæ ſui ſpirituales inter ſe conferentias ſive colloquia miſcerent, Angeli valdè læta & hilari facie iiſdem adſtiterint, quaſi ſignificare volentes magnam ſe ex devotis colloquiis voluptatem percipere: econtra verò dum de aliis rebus vanis & inutilibus confabularentur, ſeſe iidem cœleſtes ſpiritus velut indignabundi ſubduxerint, eorumque in locum animalia quæpiam ſucceſſerint immunda, loco turpiter defœdata, quæ in medio Monachorum ſeſe circumvolutabant, voluptatem nimirum indicantia, quam Dæmones ex vanis & inutilibus diſcurſibus hauriunt.

Honorandi ſunt Angeli. Exod. 23. v. 21. S. Aug. ſer. 213.
8 Enimverò una ex potentioribus rationibus, quibus ad honorandos Angelos permoveri debemus, eſt illa quam Deus in eodem Exodi loco nobis ſubindicat, dum ait: *Nec contemnendum putes, quia eſt nomen meum in illo.* Sanctus Auguſtinus monet dicens: *Magna eſt cautela peccati, Dei ſemper præſentiam timere; qui erubeſcit in conſpectu hominis peccare, quanto magis dignum eſt, ut erubeſcat in conſpectu DEI iniquitatem agere, qui non ſolùm opera, ſed & corda conſiderat?* Verùm enimverò ut nobis eamdem cautelam & reverentiam ſpiritibus illis ſupernis deferendam eſſe indicaret, quos ad noſtram cuſtodiam ordinavit, ideò addit: *Eſt nomen meum in illo*, indicare volens, ſemetipſum in illis præſentem adeſſe; & revera ita ſe res habet, ſiquidem viſione fruentes beatifica ſemper ſunt animis ſuis in Divinam faciem defixi. In vitis Patrum legitur, quòd dum ſanctus quidam Abbas interrogaretur de honore & reverentia quam Angelo ſuo cuſtodi deferebat, reſponderit, quòd Angelos veneraretur memor verborum illorum: *Providebam Dominum in conſpectu meo ſemper, quoniam à dextris eſt mihi, ne commovear; timeo ergo eum, ut cuſtodientem vias meas, & quotidie aſcendentem ad Deum, & inſinuantem ei actus meos & verba.* Quodſi nos ſciremus quemdam Regis intimum amicum, & familiarem nobis adeſſe, qui cuncta verba, greſſus & actus noſtros conſideraret, ut quicquid agimus Domino ſuo referre poſſet, quàm futuri eſſemus in verbis circumſpecti, quantum ſtuderemus ad ejus nobis benevolentiam conciliandam, omne illi ex parte noſtra exhibendo obſequium & reverentiam? Tobias Junior Angelum Raphaelem magna reverentia ſemper proſequebatur, tametſi ſimul cum ipſo in peregrini ſeu viatoris habitu iter ageret, id namque ex verbis illis. *Domine invadis me*, claré deducitur: Et quidem Domini titulum ei attribuit, dum eum ignoraret, quis eſſet; at verò poſtquàm ſeſe illi & Parentibus ejus, quis eſſet, manifeſtavit, ipſe & Pater ejus *Trementes ceciderunt ſuper terram in faciem ſuam*; Enimverò ſi Angelus nobis viſibiliter appareret, quantum ei delaturi eſſemus honorem? Jam verò fides noſtra nos docet, ipſos nobis ſemper præſentes eſſe propter cuſtodiam quam nobis exhibent, ac proindè non minùs nos revereri debemus quàm ſi viſibiliter nobiſcum conſortium haberent.

In vit. Patrū l. 7. c. 44. — Tob. 6. v. 3. — Tob. 12. v. 16.

Cooperari debemus.
9 Equidem poſt expoſita plurima, quæ in nos per Angelorum cuſtodiam redundant, beneficia, una adhuc ſupereſt conſideratio, videlicet ex parte quoque noſtra neceſſarium eſſe, ut auxiliis & beneficiis ipſorum nos quoque cooperemur. In libro Joſue mirabile legitur à Joſue militari aſtutia excogitatum ſtratagema ad Civitatem Hai intercipiendam, ſubdendamque ſuo imperio, Dicit enim ſacer textus: *Joſue verò & omnis Iſrael ceſſerunt loco, ſimulantes metum & fugientes*, pars namque exercitus Joſue manifeſtè aggreſſi ſunt Civitatem, qui poſtea ſe metu præſidii quod urbem tuebatur perculſos eſſe ſimulantes, inſimulatam quoque fugam ſe receperunt, quod dum Cives Hai perſequerentur ducti potius aviditate prædæ, quàm deſiderio cum hoſte confligendi, ſubitò reliqua pars exercitus Joſue quæ in latibulis hæſerat, in publicum progreſſa, & nemine impediente Hai civitatem ingrediens flamma eamdem ſuccendit & devaſtavit. Origenes in hac Hiſtoria ad prælia ſpiritualia alludit, quibus nobis adversùs inordinatas paſſiones, & contra Dæmonem continuò concertandum eſt; Et quidem hi qui in fugam ſe receperunt, illos præfigurabant, qui propriæ debilitatis conſcii, pericula, occaſioneſque peccandi declinant; dum verò idipſum faciunt, pars altera exercitus, id eſt, Angeli pro nobis pugnant, noſque glorioſam de inimicis noſtris victoriam reportare faciunt: Ac proindè neceſſum, ut ſi ipſorum ſuppetias & auxilia promereri volumus, de noſtris viribus nequaquam præſumamus.

Joſ. 8. v. 15. — Orig. h. 8. in Joſue.

10 Idem Author verba illa Moyſis Exodi 14. v. 14. Dominus pugnabit pro vobis, & vos tacebitis, conſiderans, quærit, quænam ſit ratio quòd cùm populus Iſrael in procinctu conſtitutus ut egrederetur ex Ægypto, ob inimicum Pharaonis exercitum illos perſequentem, mariſque rubri profundas voragines ob oculos poſitas pavidus hæreret, Deus Angelo mediante pro illis pugnare voluerit: Superato verò iſthoc periculo, voluerit, ut in deſerto & terra promiſſionis conſtituti viribus & induſtria ſua propria cum inimicis ſuis dimicarent? ut patet Exodi 17. ubi ſacer textus ait: *Dixitque Moyſes ad Joſue: Elige viros, & pugna contra Amalec.* Nimirum docere nos voluit, inquit Origenes, quòd tametſi Deus nos per Angelos ſuos adjuvare paratus ſit: Vult tamen etiam, ut quando poſſumus, operæ ipſorum cooperantes, noſmetipſos adjuvemus. *Initiis noſtris à principibus Angelis adjuvamur: Cæterùm proceſſu temporis, oportet nos exire armatos ad prælium;* Ac proindè opus eſt ut ſciamus ut in noſtra ad eorum auxilia, inſpirationes & conſilia cooperatione pari qua ipſi ſollicitudine illis correſpondeamus, quia ſpiritus ſunt admodum veloces; *Qui facis Angelos tuos ſpiritus*, ideòque Loth dixiſſe leguntur: *Feſtina & ſalvare.* Sancto Petro quoque Angelus dixit: *Surge velociter.* Et in Zacharia. *Curre, loquere*; Ideò etiam alis inſtructi depinguntur, ad inſinuandam nobis ſollicitudinis neceſſitatem in uſurpandis eorum auxiliis. Quòdſi demum poſt tot nobis ſubminiſtrata auxilia non proficiamus, culpa noſtra eſt, non verò ipſorum negligentia, quia ut Abulenſis ſcribit: *Angelis ſuadentibus bonum quantum poſſunt, homo repugnat ſuaſionibus eorum propter libertatem. & ita peccat, & perit*; Et hinc ortum ducit derelictio, de qua in Jeremia dicitur: *Curavimus Babylonem & non eſt ſanata, derelinquamus eam.* Pro cujus faciliori intelligentia ſimilitudinem quamdam adducit, deſumptam à Medico, qui deſperata reconvaleſcentia infirmum deſerit: *Vide homo, ne quando Angelis præcipiat Deus, ut ad languorem animæ tuæ medicaminum emplaſtra conficiant, ſi quo modo poſſis ab ægrotatione ſanari, & reſpondeant Angeli: Curavimus Babylonem iſtam, oſtendentes à paſſionibus confuſam animam tuam, & non eſt ſanata: non ſcientiam artis ſuæ, neque Reſina vim criminantur, ſed te, qui præceptis eorum obſequi noluiſti.* Concludit tandem quòd eorum à nobis abſceſſio nos à Deo in æternum divellat, idque ſola culpa noſtra: *Manifeſtum quia abſceſſio eorum condemnatio tua ſit, ut irremediabilis nolentiſque curari.*

Orig. h. 6. in Jud. Exod. 14. v. 14. Et nos cum illis pugnare. — Exod. 17. v. 9. — Pſ. 103. 4. Gen. 19. 22. Act. 12. 7. Zach. 2. 4. — Abul. in c. 18. Mat. q. 56. — Jerem. 51. 9. — Orig. h. 3. in Jerem.

Digitized by Google

TRACTATUS VII.

DE ANIMA
ejuſque ſalute.

DISCURSUS NOVEMDECIM.

DISCURSUS I. Modica æſtimatio, qua animam appretiamur, ex modica notitia oritur, quam ex defectu applicationis noſtræ de ipſa habemus, hæc enim à nobis ad quævis alia extenditur, præterquàm ad unicum hoc tanti momenti negotium.

II. Anima creata fuit non verbo Creatoris, uti alia opera, ſed cum ejuſdem conſilio, quia ſpiraculo oris ſui eſſe illi tribuit, eique corpus ad cœlum erectum plaſmavit; Undè anima in ſolo Deo ſatisfactionem & quietem ſuam invenit.

III. Varia tanguntur myſteria, ob quæ ſapientia increata animæ adeò nobili corpus conjunxerit, ex tam vili luto plaſmatum.

IV. Examinatur in quonam conſiſtat hoc, quòd anima ad imaginem Dei creata ſit, idque ſimilitudinibus ſtatuæ, picturæ, & ſpeculi cujuſdam dilucidatur; Variæ quoque moralitates tanguntur.

V. Pulchritudo animæ, & ſimilitudo quam habet cum Deo, cùm hæc in innocentia & virtutibus conſiſtat, per peccatum perdi & deformari poteſt: Simulque oſtenditur animam à Deo ſimilem ipſi creatam fuiſſe, ut tantò impenſiùs illum amet.

VI. Varii inter Deum & animam conſiderantur paralleli, quoad ſimilitudinem, quam cum Deo in qualitatibus & operationibus ſuis habet.

VII. Homo, utpote parvus quidam mundus, opus quoddam in quod abſolvendum Sanctiſſima Trinitas induſtriam ſuam collocavit: Denominatur anima cœlum & gloria DEI, quia propter ipſam creatum eſt cœlum Empyreum: quæ dignitas ad illam tantò majoris æſtimandam nos obligat.

VIII. Anima eſt Paradiſus & locus delitiarum Dei ejuſque templum, cujus proindè amplitudo, maximè, quam charitate mediante habet, conſideratur.

IX. De exceſſiva animæ pulchritudine, quæ ad ſui ſponſalitium Deum ipſummet rapit: hæc autem animæ venuſtas à virtutibus & innocentia Chriſtiana dependet.

X. Oſtenditur quanta cura & cuſtodia Deus animam proſequatur, guſtus item ſive gaudium, quo ob ejus ſalutem perfunditur, cujus etiam varia motiva conſiderantur.

XI. Ea pretio, pro animæ redemptione perſoluto, deducitur, quanti Deus, qui illius perfectam notitiam habuit, æſtimaverit: imò & Diabolus magni illam facit, addocuntur item nonnulla motiva ad illam pro dignitate æſtimandam.

XII. Quicquid Chriſtus pro omnibus animabus fecit, etiam pro una ſola facturus fuiſſet: Ubi etiam cura, quam de unaquaque in particulari habet, per parabolas ovis & drachmæ deperditæ, nec non per Sancti Thomæ Apoſtoli exemplum declaratur: nec non quòd nullus faſtidiendus ſit labor, rametſi is etiam pro unica dumtaxat anima impenſus fuerit.

XIII. Singuli Redemptori noſtro tantumdem obligantur pro anima propria, quantum obligantur in univerſali omnes imò plus quàm omnes, contra illos qui propriam ſalutem ſpiritualem & æternam flocci faciunt.

XIV. De gloria & magno lucro eorum, qui animas convertere ſatagunt: quantumque Deus inde gaudeat, utpote qui animarum ſalutem tanto ſemper ſtudio & fervore proſequitur: Cauſæ item declarantur cur in hoc miniſterio negligentes ſimus.

XV. Anima animæ noſtræ Deus eſt, quæ proindè moritur, dum Deum amittit, id quod per peccatum contingit, quod lethiferum vulnus & venenum illius eſt: Declaratur etiam in quo ſanitas animæ conſiſtat, cui perſæpè infirmitates corporales plurimùm conferunt: Denique modus traditur, quo anima rejuveneſcere poſſit.

XVI. Indecens eſſe oſtenditur, quòd corpus animæ anteponatur: De vilitate illius in comparatione animæ, quæ ſi propter corpus perdatur, ipſum quoque una cum anima æternaliter punietur.

XVII. De corpore, quod inimicum eſt animæ, ſemper ſolliciti ſumus, ideòque illud adornare, lavare, cibare, & quando infirmum eſt, induſtriè curare ſtudemus, anima verò in comparatione illius parvi æſtimatur.

XVIII. Anima in bonis hiſce terrenis perditur, dum æterna negliguntur; Repræhenditur quoque modica animæ æſtimatio in comparatione ad alias res temporales.

XIX. Mundus & omnia alia bona creata in comparatione ad animam, pro qua omnia prodigi debent, nihili valent, quæ proindè ſi perdita fuerit, nullum eſt pretium in čretis; quo illam redimere poſſis: Et ideò ſalus illius dubio eventui committi nullatenus debet.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

Modica æſtimatio qua animam appretiamur, ex modica notitia oritur, quàm ex defectu applicationis noſtræ de illa habemus; Hæc enim à nobis ad quævis alia extenditur præterquam ad unicum hoc tanti momenti negotium.

THEMA.

Venite, audite, & narrabo, omnes, qui timetis Deum, quanta fecit anima mea. Pſ.65.v.16.

1 VIr ille qui ſecundùm cor Dei erat, ille ipſe eſt qui ait: *Anima mea in manibus meis ſemper*; Animam coram ſe poſitam eſſe & in manibus à ſe portari dicebat (ad eum modum quo rem aliquam pretioſam nobiſque unicè charam in manibus portare ſolemus) ſeu quod idem eſt, ſeriam valdè circa animam propriam reflexionem habebat, atque ideò Deo tantoperè gratus acceptuſque erat, ut de eo diceret: *Inveni virum ſecundùm cor meum*; Idem quoque univerſo generi humano ſumma qua poterat cum eloquentia inculcare nitebatur, ut tantum theſaurum, qualis eſt anima toto animi conatu conſideraret, eique cuſtodiendæ incumberet, ideòque omnes ad ſe auſcultandum convocabat dicens: *Venite, & narrabo, omnes qui timetis DEUM, quanta fecit anima mea*; Ubi Albertus Magnus ait: *Narrabo quanta fecit anima mea ut ſciatis quid faciat veſtra, niſi per vos ſteterit.*

Pſ.118 v. 109. Animarum Theſaurus conſiderari debet.

Alb.M. in Pſ. ibi.

2 Terribilis eſt illa à ſponſo ſponſæ ſuæ in ſacris Canticis intentata comminatio: *Si ignoras te*, inquit, *O pulcherrima inter mulieres, egredere, & abi poſt veſtigia gregum, & paſce hædos tuos*, quaſi dicere vellet, anima quæ ſui pretium, valorem, nobilitatem & dignitatem non agnoſcit, eò tandem prolabitur, ut ſenſualitati & brutalibus appetitibus ſuis in prædam cedat; Et certè unica hæc cauſa eſt, cur tot innumerabiles animæ perdantur. Undè S. Leo meritò exclamat dicens: *Expergiſcere ò homo, & dignitatem tuæ cognoſce naturæ.*

Cant. 1. v. 7. Ne perdamur.

S. Leo. ſer. 7. de nat. Sicut Adam & Heva amiſerunt.

3 Porrò cauſa cur Protoparentes adeò velociter ex dignitate adeò ſublimi, qualis ſtatus innocentiæ & juſtitiæ originalis erat, prolapſi fuerint hæc unica fuit, quia videlicèt inæſtimabilem illum animæ ſuę theſaurum, non agnoverint, nec pro dignitate ſua & merito æſtimarint; ſiquidem illa ad imaginem & ſimilitudinem Dei creata fuerat, ut proindè illis dici potuerit; *Eſtis ſicut Dii*; Undè David poſtquàm dixiſſet: *Homo cum in honore eſſet, non intellexit*, mox præcipitium, in quod turpiter corruit, ſubjungit, dicens: *Comparatus eſt jumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis.*

Pſ.48.v.13.

4 Ori-

Digitized by Google

Orig. h. 7. in Cant. Cognoſcere debemus imaginem Dei in nobis.

4 Origenes illud Chilonis, unius ex ſeptem Sapientibus Græciæ dictum *Scito teipſum* adducens, præcitatum è ſacris Canticis textum, *ſi ignoras te, &c.* hoc modo exponit: *Niſi cognoveris temetipſam, & agnoveris pulchritudinis tuæ cauſas inde deſcendere, quod ad imaginem DEI facta es; quod niſi feceris, jubeo te exire, & in ultimis gregum veſtigiis collocari, & hædos paſcere, illos ſcilicet, qui præ pravitate à ſiniſtris ſtatuti ſunt.*

Luc. 15. v. 8. Per perditam drachmam ſignificatur. Hu. Card. Gl. Interl.

5 Salvator noſter modus nos docere volens, quo animam noſtram hiſce bonis caducis & terrenis immerſam reinvenire valeamus, parabolam illam de drachma illa ſive gemma perdita adducit. Circa quam Hugo Cardinalis ita ſcribit: *Per drachmam ſignificatur qualibet anima Dei imagine inſignita:* Et interlinearis ait: *Drachma eſt nummus certæ quantitatis habens imaginem Regis*, talis autem numerus eſt anima noſtra, quæ Dei in ſe imaginem expreſſam refert. Beda modum exponit, quo hæc moneta perditur dicens: *Mulier drachmam perdidit, quando homo qui conditus ad imaginem Dei fuerat, peccando à ſimilitudine ſui conditoris receſſit;* frequenter enim gemmam hanc inter emolumentorum temporalium, vel carnalium voluptatum ſordes & immunditiæs perdimus; quiſnam verò modus ad eam reinveniendam præcipuè eſt obſervandus? *Accendit lucernam;* Scripturas & ſacros Doctores pervolvendo:

Bed. ib. in Luc.

Pl. 118. v. 105.

Lucerna pedibus meis verbum tuum; quia qui natalium animæ nobilitatem, & quantam Deus noſter illius habet æſtimationem, pulchritudinem item & finem ob quem à Deo creata eſt, intelligere cupit, neceſſum illi eſt, ut hoc divini verbi lucerna adhibita ſacra volumina pervolvat.

S. Ber. Sen. t. 3. de dign. an. Conſideratione novem.

5 Conſidera *anima mea Primò*, inquit S. Bernardinus Senenſis, *in quanta altitudine es creata. Secundò, quàm magnus theſaurus es æſtimata. Tertiò cum quanta diligentia es cuſtodita. Quartò cum quanto dolore es deperdita. Quintò cum quanto dolore es quæſita. Sextò cum quanto ſtupore es conſiderata. Septimò cum quanto pretio es redempta. Octavò cum quanto gaudio es reinventa. Nonò cum quanto præmio eris beata.* Quantum anima aliqua ex horum omnium motivorum conſideratione haurire lumen poteſt, ad ſemetipſam cognoſcendum & æſtimandum ne ex hoc tantæ dignitatis culmine decidere aliquando poſſit? at verò ſumma noſtra infelicitas eſt, quòd animam noſtram huic corporis luto conjunctam in mediis horum inferiorum bonorum ſordibus, nimis faciliter perdamus. Undè S. Bernardus ait: *Affectionibus obligata & illita terrenis, ſuam ipſius faciem conſiderare non poteſt; Infixa eſt in limo profundi, & ſeipſam non videt, ſed putat formam ſuam eſſe luteam illam quam portat imaginem.*

Ser. 51. in parv.

Cur homo corpore erecto ſit creatus.

7 Verum quidem eſt, quòd animato, vivo, ac mobili hoc luto veſtiti ſimus; Deus tamen illud vivificavit, & ex ſingulari quadam induſtria cœlum versùs erexit, ut non ſicut alia animantia terram ſemper vultu prono aſpiceret, idque non alio fine quàm ut anima nobiliſſimam ſuam quam è cœlo habet originem tantò faciliùs agnoſceret, ſuoſque cordis affectus & deſideria, cœlum versùs erigere poſſet: Undè idem Sanctus Bernardus ait: *Corporis ſtaturam dedit Deus homini rectam forſitan ut iſta corporea exterioris viliorisque rectitudo figmenti, hominem interiorem, illum qui ad imaginem DEI factus eſt, ſpiritualis ſuæ ſervandæ rectitudinis admoneret, & decor limi deformitatem argueret animi; quid enim indecentius, quàm curvum recto corpore gerere animum? Perverſa res eſt & fœda, luteum vas quod eſt corpus, de terra oculos habere ſurſum, cœlos ſuſpicere, ſpiritualem verò & cœleſtem creaturam ſuos oculos, id eſt, internos affectus trahere in terram deorſum.*

Ser. 24. in Cant.

Jer. 12. v. 11. Animæ detrimentum nil curant homines.

8 Jeremias Propheta terræ deſolationem deplorans dicit: *Deſolatione deſolata eſt omnis terra*, quibus verbis utique non de externa hac mundi mole, ſed de tot innumerabilium animarum lamentatur exterminio; id enim ſequentia ejus verba manifeſtè declarant, Dicit enim: *Quia nullus eſt, qui recogitet corde*, quaſi diceret: Vix inter homines unus aut alter eſt qui animæ ſalutem & immortalitatem ſeriò & ſollicitè recogitet; Undè & Chryſoſtomus dicit: *Homines animæ perditionem non plangunt, nec cogitant: Innumerabiles dies homines lugent pro famulis mortuis, pro detrimento pecuniæ; animam autem quotidie perdentes, de ea ne cogitamus quidem.*

D. Chr. h. 2. in ep. 1. ad Cor.

Omnem animas depredatur. 1. Mach. 1. v. 23.

9 Qualemnam primam prædam fuiſſe exiſtimas quam ſacrilegus Antiochus è ſancto templo Jeroſolymitano impiè ſuſtulit: *Accepit altare aureum, & candelabrum luminis;* Idem quoque in nobis ſive in myſtico animæ noſtræ templo operatur Antiochus infernalis. *Templum Dei quod eſtis vos.* Undè Hugo Cardinalis ait: *Accepit altare aureum, fervorem ſpiritus, unde aſcendit fumus aromatum orationis & virtutum, Deinde candelabrum luminis, id eſt, gratiam contemplationis;* aſturus namque & ex meris dolis fabricatus adverſarius noſter impedit omnibus modis, ne nos oratione mediante ad animam noſtram æſtimandam & conſervandam applicemus, efficitque ut quævis potiùs alia terrena ſollicitè conſectemur.

Hu. Card. ib.

Animæ ſuguſtes.

10 Sancta & Seraphica Carmeli reſtauratrix Tereſia, quæ maxima & peritiſſima fuit vitæ ſpiritualis magiſtra ſequentia meditationis utiliſſima puncta ſuis ſpecialiſſimè commendavit, & ut continuò in eorum mentibus verſarentur præcepit, nimirum *unicam eſſe animam, unicam eſſe vitam, unicam eſſe gloriam.* Cauſam autem cur pauci hoc monitum ſequantur, tantumque animæ theſaurum tam flocci faciant, S. Thomas hanc unicam eſſe dicit, quia ſcilicet pretium ejus & excellentiam non agnoſcunt: *O anima*, inquit, *ſi videres teipſam! O ſi agnoſceres tuam excellentiam & pulchritudinem, non ita te dejiceres ad amorem vilium terrenorum: quam pudendum eſt generoſam creaturam luto voluptatum fœdari, & ſponſam cœleſtis Regis viliſſimo æthiopi copulari?*

S. Th. Vill. in d. 19 Pen.

Prodigum reduxit conſideratio nobilis ſui ortus. Luc. 15. v. 16.

11 Filius prodigus qui ad eam redactus fuerat egeſtatem, ut lacer, nudus, & famelicus in villa quadam immunda paſcere animalia urgeretur: *Cupiebat implere ventrem ſuum de ſiliquis quas porci manducabant, & nemo illi dabat:* idem poſtea in domo Patris ſui pretioſis veſtibus indutus ſingulari cum lætitia Patris ſui, inter Symphonias circumſonantes, omniumque domeſticorum, ſolo invido fratre ejus excepto, plauſus & feſtiva gaudia lauto cuidam epulo aſſidere conſpicitur. Undènam putas mira hæc circa eum conditionis mutatio ortum ſuum habuit? *In ſe reverſus dixit: Quanti mercenarii in domo Patris mei &c.* nimirum natalium ſuorum nobilitatem ex una parte, ex alia verò miniſterii illius, cui ſe neceſſitate cogente addixerat, vilitatem generi & origini ſuæ indecoram probè conſiderans, generoſam hanc apud ſe fecit reſolutionem dicens: *Surgam & ibo ad Patrem meum.* Textus Arabicus pro eo quod vulgata legit: *In ſe reverſus*, ita vertit: *Cogitabat autem in ſemetipſo:* id eſt, ut S. Auguſtinus ait: *Ab eis quæ ferinſecus illiciunt, & ſeducunt in conſcientiæ ſuæ interiora intentionem reduxit:* certum namque eſt quòd quantò quis circa nobilitatem & excellentiam animæ ſuæ majus lumen clarioremque notitiam ſibi acquiſierit, tantò magis ſe à natalibus ſuis degeneraſſe erubeſceret, tantòque puriorem magiſque immaculatam animam ſuam deinceps conſervabit.

S. Aug. l. 2. q. Evang.

S. Ber. Sen. t. 1. ſer. 51. a. 2. Anima erubeſcet à natalibus ſuis degeneraſſe ſi Originem cognoverit.

12 Undè Sanctus Bernardinus Senenſis citat S. Bernardum ſerm. 49. in Cantica dicentem: *Quò anima meliùs cognoſcit ſuam originem, eò ampliùs erubeſcet vitam habere degenerem.* Et ideò ſi anima aliqua ſeriò intendat DEO facto ipſo oſtendere, quòd ei non ſit, nec eſſe velit ingrata, nec à fine propter quem creata fuit degenerare, ſed Chriſtianis ſe adornare virtutibus ſtatuerit, priùs ſe ad nobilitatem & dignitatem ſuam reflectat: Undè S. Ambroſius in libello quem de dignitate conditionis humanæ conſcripſit, ita ſcribit: *Quiſque diligentiùs attendat primæ conditionis ſuæ excellentiam, & venerandam in ſeipſo ſanctæ Trinitatis imaginem agnoſcat, honoremque ſimilitudinis divinæ, ad quam creatus eſt, nobilitate morum, exercitio virtutum, dignitate meritorum habere contendat;* at verò ut hæc omnia conſequi valeat, curet ut priùs præmittat quod ſequitur: *Diligentiùs attendat primæ conditionis ſuæ excellentiam.*

S. Amb. t. 8. l. de dign. cond. hu.

Pſ. 38. v. 12.

13 Valdè conſiderabilia ſunt illa Pſalmiſtæ verba, dicentis: *Tabeſcere feciſti ſicut araneam animam ejus: verumtamen vanè conturbatur omnis homo.* Cardinalis Bellarminus hæc verba hunc ſenſum habere dicit: quòd ſicut aranea ſe continuò laborando defatigat, & eviſcerat, ut ad habendam muſcarum prædam telam quamdam ſive rete ſubtenue contexat eodemque tempore totaliter extenuatur & tabeſcit. Ita quoque animæ fideles

Card. Bel. ib. Animæ temporalibus immerſæ extabeſcentur Dei gratia.

Digitized by Google

deles temporalibus bonis per affectum immerſæ in ſpiritu & notitia Dei penitus exareſcunt: *Sic anima hominum carnalium, juſto Dei judicio perpetuò laborando in rebus temporalibus acquirendis, & in eo labore conſumunt ingenium & mentem, & inde anima exſiccatur omni humore gratiæ, ut ne cogitent quidem de ſalute ſua, neque ullo deſiderio tangantur veræ felicitatis:* ac proindè regius Propheta David, qui ut in principio diſcurſus hujus diximus, toto animi conatu ſaluti animæ ſuæ vacabat, ſciens quàm hic defectus communis ſit omnibus hominibus, quamdiù inter hæc terrena bona vivunt, plaſmari ex hoc loto quod animæ tantoperè adverſatur ſiquidem *Corpus quod corrumpitur aggravat animam*, omnibus ſuadet ut negotiis ſæcularibus non nihil temporis ſufferentur, quo huic animæ negotio curando toto pectore applicare ſe poſſint: *Vacate & videte, quoniam ego ſum Deus.* Nihil enim per hoc nobis deperibit, ſi ex tot horis diurnis, breve aliquod temporis ſpatium nobis ſelegerimus, quo de animæ noſtræ ſalute ſollicitè cogitemus, cùm cæteroquin negotiis terrenis quotidie tot horas impendamus.

Sap.9.v.15.

Pſ.45.v.11.

14 Verùm enimverò ex quo araneæ mentionem facere cœpimus, extra orbitam me abiturum eſſe nequaquam exiſtimo, ſi diverſitatem nonnihil expoſuero, quæ inter laborem araneæ & laborem bombycis intercedit; Etenim aranea ſe ad ſubtiliſſima quædam fila texenda eviſcerat, ſed non alio id fine facit, quàm ut in reti illo ex hiſce filis labonosè fabricato muſcas capiat; at verò quid tandem ei accidit? Poſtquàm miſerum hoc inſectum telam ſuam multis laboribus contexuit, ſervus familias ſcopam adducit, qua hanc tot laboribus fabricatam telam totaliter abolendo deſtruit & diſperdit, imò & ejuſdem telæ artificem omni conatu perſequitur, ut mortem inferat: non verò idem Bombyci contingit, quin potiùs unuſquiſque vermiculum hunc quærit, illumque delicatè fovet & nutrit, quia fila ſerica contexit, ex quibus pretioſiſſimi deinceps panni ſeu veſtes ſericæ conficiuntur: & ideò cùm aranea muſcas tantùm capiat, bombyx econtra Principes & Reges poſt ſe captivos ducit, ſiquidem hi ambo labores ejus ambiunt, quibus non regia ſolùm conclavia, ſed & ſacra altaria adornant, & ideò bombycini partus ob eorum pretium & æſtimationem ab uno mundi polo ad alterum deferuntur. Hi autem figura ſunt earum animarum, quæ bonis cœleſtibus adipiſcendis vacant, quæque ex induſtria ad Creatoris ſui ſervitium ſe applicant, & continuò pro ſalute æterna conſequenda laborant & fructificant: *Theſaurizant theſauros in cœlo, ubi neque ærugo, neque tinea demolitur, neque fures effodiunt*: Hæ profectò animæ à gratiis divinis, cœleſtiumque conſolationum dulciſſimo manna exinanitæ non ſunt, ſed potiùs iiſdem refertiſſimæ; Undè David ait: *Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ Domine, quam abſcondiſti timentibus te.*

Animæ cœleſtibus vacantes Comparantur bōbycibus.

Matt.6.v.19.

Pſ.30.20.

15 Optimè igitur nos S. Auguſtinus docet, quòd videlicèt bona animæ cum toto cordis affectu & amore proſequi, bona verò caduca non amare, ſed ea tantùm ad neceſſarium uſum noſtrum adhibere debeamus, quantum noſtra poſtulaverit neceſſitas; Illa namque Pſalmi verba: *Sperate in Domino, multi dicunt, quis oſtendit nobis bona?* ita exponit: *Ea tantùm diligenda ſunt bona, quæ ad interiorem hominem pertinent, cæteris autem ad neceſſitatem tantùm utendum, non ad gaudium perfruendum.*

Ea diligi debent bona quæ ad animam pertinent.
S.Aug.in Pſ. 4.

16 Vultiſne videre, quàm verum ſit illud, quod Cardinalis Bellarminus de anima bonis hiſce terrenis immerſa docet, nimirum quòd exſiccatur omni humore gratiæ? quot ſunt homines quibus non eſt major cura de anima, quam ſi nullam prorſus unquam accepiſſent aut haberent? Achitophel Conſiliarius erat ſtaturus, ab Abſalone magno in pretio & æſtimatione habitus, & tamen videns quòd in occaſione qua dictus Princeps Patri ſuo rebellis adversùs eumdem ſe erigebat, poſt habito conſilio ſuo propoſitum à Chiuſi conſilium prævaleret, audite quanto fuerit mœrore oppreſſus, quamque peregrinam meditari cœperit reſolutionem: *Porrò Achitophel videns, quod non fuiſſet factum conſilium ſuum ſtravit aſinum ſuum, ſurrexitque & abiit in domum ſuam, & diſpoſita domo ſua ſuſpendio interiit; Excogitato conſilio*, inquit Scriptura, id eſt, matura adhibita deliberatione, propriis ſeſe manibus ſuſpendere ſtatuit, ideòque teſtamento condito, creditoribus ſuis quoad debita plenè ſatisfieri, juſtamque ſervis ſuis exſolvi mercedem ordinavit, adeòque de omnibus præterquàm de anima ſua ſollicitus fuit; in calore & vehementia deſperationis ſuæ, quoad omnia circumſpectus & providus fuit, ſola excepta ipſius anima, quam totaliter neglexit; ſcitiſne cauſam cur id fecerit? nimirum tot infinitorum infelicium hominum ſymbolum & typus fuit, qui animam ſuam, veluti rem contemptibilem & nihili faciendam, veluti ad uncinum ſuſpendunt, nihil de ea curantes aut cogitantes.

Achitophel typus illorū qui animam quaſi non habent.

2.Reg.17.v.23.

17 Quando Abimelech ſub turri illa conſtitutus caput ſibi ex dejecto manu mulieris cujuſdam molæ fragmine collidi ſenſit: *Ecce una mulier fragmen molæ deſuper jaciens illiſit capiti Abimelech, & confregit cerebrum ejus*, quid illum in hoc funeſto eventu feciſſe exiſtimatis, num fortè ad Deum protinùs confugit? aut nunquid de peccatis ſuis pœnituit, ut corporis ſalute deſperata, ſaluti animæ ſuæ ad minus conſuleret? Minimè gentium, quin potiùs cùm jam animam exhalaturus eſſet honori & exiſtimationi ſuæ conſulere voluit potiùs quàm animæ: *Qui vocavit cito armigerum ſuum & dixit ad eum: Evagina gladium tuum, & percute me, ne fortè dicatur, quòd à fœmina interfectus ſim*: Ecce quaſnam in præſentando mortis articulo in capite ſuo voluerit cogitationes, eaſdem nimirum, quas habuit dum viveret; Qui enim dum ſani & incolumes vivebant de anima penitus nihil cogitant de eadem in morte multò minùs ſolliciti eſſe ſolent, quia nihili eam faciunt, haudſecus ac ſi vel animam nullam haberent, aut verò anima ſimul cum corpore interiret.

Qui in vita animæ curam non habet, nec in morte habebit.
Judic.9.v.53.

18 In principio hujus diſcurſus de Davide diximus illum ſanctè gloriari ſolitum fuiſſe dicendo: *Anima mea in manibus meis ſemper?* Non ſe illam ob oculos, ſed in manibus poſitam habuiſſe dicit, id eſt, ſe de anima ejuſque ſalute æterna curanda ſollicitum fuiſſe per opera ſua probabat, ideòque tanto divinæ legis obſervandæ zelo vivebat, ac proindè immediatè ſubjunxit: *Et legem tuam non ſum oblitus*; *Poſuerunt*, quidem *peccatores laqueum mihi*, & tamen inter omnes quos ad lapſum & præcipitium mihi tetenderunt laqueos, ſecurus evaſi: *Et de mandatis tuis non erravi*; Cura enim quam homo habet de anima & ſalute ejus æterna, hunc poſt ſe effectum relinquit, quòd homo ſine labe peccati purus & immaculatus ſemper permaneat; *Perambulabam in innocentia cordis mei, in medio domus meæ.*

Mandata Dei cuſtodit qui animæ curam habet.
Pſ.118.v.109.

DISCURSUS II.

ARGUMENTUM.

Anima creata fuit non verbo Creatoris, uti alia creationis opera, ſed interveniente ejus conſilio, quia ſpiraculo oris ſui eſſe illi tribuit, eique corpus ad cœlum erectum plaſmavit; Undè anima in ſolo Deo ſatisfactionem & quietem ſuam invenit.

THEMA.

Et inſpiravit in faciem ejus ſpiraculum vitæ, & factus eſt homo in animam viventem. Geneſ.2.v.7.

1 QUòd ſi in perſpicuam Divinitatis animæ notitiam devenire deſideremus; ad eam habendam majus nobis lumen conciliare non poſſumus quàm ex conſideratione primæ ipſius originis. S. Ambroſius in libello, *qui de dignitate conditionis humanæ* inſcibitur, hac de re ita ſcribit: *Tanta dignitas humanæ conditionis eſſe cognoſcitur, ut non ſolo jubentis ſermone, ſicut & alia ſex dierum opera, ſed conſilio ſanctæ Trinitatis, & opere majeſtatis Divinæ creatus ſit homo, ut ex primo conditionis honore intelligeret, quantum deberet ſuo Conditori, ut tantò ardentiùs amaret Conditorem, quantò mirabiliùs ſe ab eo eſſe conditum intelligeret.* Supremus quippe artifex ille in productione quarumlibet aliarum creaturarum unico verbo, *Fiat*, opus ſuum abſolvit: *Fiat lux, & facta eſt lux; fiat firmamentum; germinet terra herbam virentem; fiant luminaria; producant aquæ reptile animæ viventis, & volatile*, adeò ut piſces, aves, ani-

Animarum dignitas ex modo creationis monſtratur.
S. Ambr. de dign. cond. hum.

Gen.1.v.3.

Digitized by Google

animantia terreſtria, & quicquid vaſta hæc mundi machina in ſe complectitur, unico verbo, *Fiat*, eſſe ſuum acceperit: at verò quando ad animæ humanæ creationem deventum eſt; Phraſis loquendi omninò mutatur.

Rup. Abb. l. 2. in Gen.

Undè Rupertus Abbas Tuitiens, ita de Deo noſtro loquitur: *Mutavit vocem ſuam; Quippe qui hactenus de ſingulis dixit: Fiat, & factum eſt; producat terra, producant aquæ, & factum eſt; Magnum planè conſilium in illo ſapientiæ conſilio, in illo talium perſonarum Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, non tam ſenatu, quam colloquio venerandos* Quippe increata illa ſapientia, ſive verbum, de quo ſcribitur:

Jo. 1. v. 3.

Sine ipſo factum eſt nihil, quod factum eſt, ſupremum illud divinum convocavit conſiſtorium, ut de opere quodam tanti momenti quale creatio eſt animæ adinvicem conſultaretur, id inquam fecit ſapientia illa, quæ de ſemetipſa ait: *Ego ſapientia habito in conſilio & eruditis interſum cogitationibus*. Sanctus Gregorius Nyſſenus diverſitatem quàm Deus in creatione animæ, & aliarum creaturarum obſervavit, paucis hiſce verbis expreſſit:

Prov. 8. v. 12. S. Greg. Nyſſ. or. ſup. faci. hom. &c.

Diſce, inquit, *pretium ac dignitatem tuam, non projecit mandato & juſſu procreationem, ſed conſilium ac deliberatio fuit in Deo; ſapiens conſulit, artifex meditatur*. D. Chryſoſtomus quoque dignitatem animæ ex ſtylo quo divinus artifex in illius productione uſus fuit, deducit dicens:

Chryſ. h. 8. in Gen.

Quiſnam ille qui formandus ad quem faciendum opifici tanto conſilio & circumſpectione opus? ne mireris; homo enim inter viſibilia omnia dignitate præcellit, propter quem condita ſunt hæc omnia, cælum, terra, mare, Sol, Luna, ſtellæ. Idem quoque inſuper, quinam conſiliarii illi fuerint, interrogat, quos ad animam producendam conſultando adhibuit? *Quis alius, quam ille magni conſilii Angelus, ille admirabilis conſiliarius, princeps pacis, pater futuri ſæculi, unigenitus Dei Filius, Patri æqualis ſecundum ſubſtantiam, per quem omnia producta ſunt?* Huic dicit: *faciamus hominem ſecundum imaginem noſtram*.

Moyſis ſententia myſterioſa de creatione hominis.

2 Verùm enimverò modus quem ſupremus artifex animæ noſtræ tam nobile eſſe dando tenuit, nonnullam in ſe continet difficultatem; Etenim conformiter ad declarationem ab æterna veritate factam, certum eſt, quòd Deus purus ſit Spiritus, non verò corpus:

Jo. 4. v. 24.

Spiritus eſt Deus; necdum enim Dei Filius naturam hanc noſtram aſſumpſerat, & tamen ſacer Chronista expreſsè ſcribit:

Gen. 2. v. 7.

Inſpiravit in faciem ejus ſpiraculum vitæ, & factus eſt homo in animam viventem. Enimverò qui corpus non habet non reſpirat, non inſufflat, quomodò igitur Deus inſufflaſſe aut inſpiraſſe dici poteſt? utique modus hic loquendi metaphoricus fuit, quo Moyſes ad varia nobis inſinuanda myſteria uſus.

Theod. l. 4. in Gen. q. 4. v. 6. Declaratur. 1.

3 E quibus Theodoretus unum adducit, dum ait: Moyſem nobis hoc loquendi modo inſinuare voluiſſe, Divinæ omnipotentiæ æquè eſſe facile animam noſtram creare, quàm nobis pronum eſt reſpirare. Quòdſi urgeas, cur igitur Divina Sapientia ad illam creandam Divinarum perſonarum conſiſtorium congregarit? reſpondet, id factum fuiſſe ad honorandam natalium animæ nobilitatem, ſive ad adeò digni operis majorem honorificentiam.

4 Aliud myſterium cur animam noſtram inſpirando
2. creavit, eſt, ut nobis inſignem quamdam qua anima præ cunctis aliis creaturis præfulget, inſinuaret, nimirum quòd *non educatur è potentia materiæ*, ſed à Deo immediatè ex nihilo creata, corpori infundatur. Unde

Abul. ibid.

Abulenſis ait: *Notatur quod anima hominis eſt aliis formis perfectior, quia non eſt inducta in potentiam materiæ; fuit creata à Deo, & infuſa corpori, quod notat ſpiratio à Deo facta*.

3. 5 Aliud quoque myſterium à Pereiro tangitur, nimirum ut per hunc admirabilem productionis ſuæ modum dignitas animæ nobis inſinuaretur; hic enim æmulatur modum, ut ita dicam quo ipſamet Divina Sapientia procedit, quæ de ſemetipſa dicit:

Eccl. 24. v. 5.

Ego ex ore Altiſſimi prodivi, ſiquidem etiam anima noſtra de eadem prærogativa gloriari poſſe videtur; ſicut enim halitus ſeu reſpiratio homini vitam tribuit, ita quoque Deus eſt qui animæ vitam donat, & per quem ipſa ſubſiſtit.

Anima eſt à Deo, tanquam res facta ab eo.

6 Nec tamen inde arguere licèt, quòd anima in ſe ſubſtantiam divinam complectatur, tametſi non ſolùm Philoſophis, ſed etiam Theologis quibuſdam ſufficiens dubitandi motivum ſubminiſtraverit hac de re dubitandi, quia ut Angelicus Doctor ait in hac fundantur ratione:

S. Th. in c. 2. Gen.

Illud quod aliquid inſpirat, videtur quod de ſe aliquid emittat; igitur cùm Deus animam inſpiraverit, videtur, quòd de ſua ſubſtantia emiſerit: revera tamen non eſt ita, nam ut S. Auguſtinus aſſerit:

S. Aug. de Gen. ad lit. 7.

Recta fides habet, animam ſic eſſe à Deo, tanquam rem quam fecerit, non tamquam de natura cujus eſt ipſe.

7 Verùm tamen eſt, quòd præ cunctis à DEO creatis rebus, anima noſtra Deo vicinior & propinquior exiſtat, atque propter & per ipſum vivat: Undè Abulenſis ait:

Ab. in c. 7. Exod.

Deum dicimus illabi animæ intra terminos eſſentiæ ejus, quia eam conſervat, dans ei eſſe. Quoad propinquitatem & vicinitatem animæ ad Deum S. Auguſtinus vel quiſquis eſt author libri de ſpiritu & vita, ita ſcribit:

S. Aug. de Sp. & an. c. 52. S. Bern. Sen. t. 2. ſer. 51. a. 2.

Anima rationalis inter eas res, quæ ſunt à Deo conditæ, ſuperat omnia, & ideò Deo proxima eſt. S. Bernardinus Senenſis ex adducto S. Auguſtini teſtimonio, de anima aſſerit, quòd nihil ſupra ſe habeat præter ſolum creatorem, cæterùm verò omnes alias ſuperet creaturas:

Propter animam mundus. Hug. à S. Vi. erud. theol. miſc. l. 1. tit. 37.

Nihil potentius aut ſublimius mente rationali, quicquid ſuper eam eſt, Creator eſt: In hoc tamen nimis adhuc parum dicit, ſiquidem ut Hugo de S. Victore de ea ſcribit: *In ea Creator eſt, ſub ipſa eſt mundus, propter ipſam factus, ſupra ipſam Deus, à quo, & ad quem, & propter quem ipſa facta eſt*.

Ole. in 2. Gen. Cur Deus animam creavit ſpiraculo oris.

7 Oleaſter ad hanc inſufflationem ſeſe reflectens dicit: *Adverte qualiter Dominus Deus tuus ex intimo ſuo flatu vitam tibi communicavit; potuit enim dicere: fiat homo in animam viventem, ſed hoc non contentus, quaſi ex ſuis præcordiis vitam eduxit: vitalis Dei flatus particeps es intra præcordia tua*. Nihil homo gratius aut pretioſius habet reſpiratione & halitu, per hunc namque ſe in vita conſervat; Non ſine myſterio igitur ſupremus rerum omnium conditor Deus animam nobis per inſpirationem communicare voluit, ſed ut nobis oſtenderet, quòd nos quodammodò vitæ ſuæ, quæ immortalis eſt & æterna participes efficiat; talis etenim verè eſt anima humana ad aliarum animarum creatarum differentiam. Optimè igitur Oleaſter ſubinfert: *Quodſi Dei vita vivis, quid tibi cum brutis eſt, ut belluinam ducere vitam velis?* Tertullianus animam *Divini flatus vaginam* appellat: *Afflatus ſui vaginam*.

Tert. l. de reſur. c. 9. & c. 9.

8 Advertendum hic eſt, quòd quando Salvator noſter in die reſurrectionis Apoſtolos Spiritus ſui voluit facere participes, illum ipſis eodem modo communicavit, quem in animabus creandis tenuit:

Deo nil propinquius quam anima.

Inſufflavit in eos dicens: Accipite Spiritum ſanctum; Et quidem tametſi hæreticum ſit dicere, quòd anima noſtra ſit de ſubſtantia divina, S. Auguſtinus tamen aſſerit quòd

Jo. 20. v. 22. S. Aug. de quant. ani.

Quemadmodum fatendum eſt, animam humanam non eſſe quod Deus eſt, ita præſumendum, nihil inter ea omnia quæ creavit, Deo eſſe propinquius.

Sal. t. 3. tr. 2.

9 Doctiſſimus Salmeron ut nobis animam noſtram, neſcio quid divini in ſe continere perſuaderet, hunc in modum diſcurrit: Tametſi Deus totius mundi Deus ſit, ſpecialiori tamen modo animæ humanæ Deus appellatur; plantis etenim & animalibus, non niſi mediantibus cauſis ſecundis proſpicit, nimirum per Solem, ſtellas, & elementa;

Quam per ſe ipſum inſpirat cæteris per cauſas ſecundas producens.

Hominis animam per ſe immediatè producit, inſpirando in faciem &c. animam rationalem; neque Angeli, neque univerſa creatura illam producere poteſt. Quid hoc ipſum aliud nobis ſignificat, quàm quòd ipſemet Deus illius Creator aut genitor eſſe velit, dando ipſi, ut ita dicam, vitam vitæ ſuæ & halitus ſui divini *Quemadmodum ergo hominis animam nullo medio producit, ita ipſe per ſe immediatè illam gubernat*.

Cur per afflatum creante. Per ibid.

10 Naſcitur verò hoc loco dubium, cur anima quæ immortalis & ad æternitatem creata eſt, vitam ſuam per afflatum ſeu aſpirationem quamdam acceperit? *Spiraculum vitæ, quia tantiſper vivit homo, dum ſpirat*, inquit ſacer quidam interpres, qui teſtimonium adducit Platonis dicentis:

Plato in cratylo.

Cùm anima in corpore eſt, cauſa ipſi eſt, ut vivat, reſpirandi vim ei præbens; ſimul autem ut reſpiratio deſinit, corpus interit;

Pſ. 103. v. 29.

Auferes ſpiritum eorum & deficient, & in pulverem ſuum revertentur: Credibile eſt, quòd cùm Deus animam creando eamdem ad vitam non temporalem, ſed æternam ordinaverit, præſentem hanc vitam reſpirationi aut afflatui cuidam inniti voluerit, ut per continuam mortis memoriam oculum noſtrum tantò firmiùs in vitam beatam defixum haberemus.

Pſ. 118. v. 109.

Anima mea in manibus meis ſemper: Chaldæus legit;

git: *Anima mea periclitatur*, ac ſi in ſuperficie manus meæ eſſet, ac proindè hac conſideratione mediante factus eſt divinæ legis exactus & punctualiſſimus obſervator: *Et legem tuam non ſum oblitus.*

Domicilio luteolo immiſſo.

11 Verùm dicet fortaſſe aliquis, cùm Deus animam noſtram ex præcordiis ſuis, ut ita dicam; eduxerit, cur manus ſuas ad fabricandam animæ noſtræ, quoadusque in hoc terræ exilio relegata verſatur, habitationem, luto immittere voluit? Numquid dicere poterat, ut tot alias nobiliſſimas creaturas quales Sol, Luna, & Cœli erant, creando fecit: *Fiat corpus?* *Formavit igitur Dominus Deus hominem de limo terra.* Uode Job quoque dicebat: *Manus tuæ fecerunt me, & plaſmaverunt me totum in circuitu.* S. Ambroſius reſpondet dicens: *Beſtias non fecerunt manus tuæ Domine, ſed dixiſti: Et produxit terra quadrupedia, & reptilia, me autem feciſti, me tuis manibus figuraſti.*

Gen. 2. v. 7.

Job 10. v. 8.

S. Amb. ſer. 10. in Pſ. 118.

12 Myſterium in ſe continet verbum illud *Formavit*; hoc namque opus quoddam exprimit, non caſualiter & fortuitò, ſed magna cum diligentia & induſtria factum; ac proindè Tertullianus ad hujus opificii hominis admirationem invitat dicens: *Recogita illic totum Deum occupatum ac deditum, manu, ſenſu, opere, conſilio, & affectione, quæ lineamenta ductabat.* Quis unquam Monarcham aliquem ſubdito ſuu propriis manibus domum fabricaſſe audivit? In Hiſtoriis Eccleſiaſticis velut heroicum pietatis Conſtantini Magni opus narratur, quòd ipſe imperialibus inſigniis à ſe depoſitis duodecim cophinos terra onuſtos in honorem duodecim Apoſtolorum regiis humeris extulerit, quando Eccleſiæ, quam ipſe in honorem S. Petri erigi fecit, fundamenta foſſa & eruta fuerunt; quantò igitur ampliùs æſtimandum erit, quòd ipſamet altiſſimi & omnipotentis Dei majeſtas manus ſuas luto immiſerit, ut animæ à ſe creatæ domum, id eſt, corpus noſtrum plaſmaret? Sanctus Gregorius Nyſſenus ſuper illa verba: *Faciamus hominem*, ita ſcribit: *Hinc incipies teipſum cognoſcere, nondum in ulla molitione hæc vox ſcripta eſt; Facta fuit lux, ſed ſimplici DEI mandato dicentis Fiat lux; cœlum, ſed ſine conſultatione; Stellæ, ſed nulla præceſſit deliberatio; Dei jubentis verbo facta ſunt omnia; hic nondum eſt homo, & de homine habetur conſilium;* Nec ſolùm tres divinæ perſonæ circa animæ imaginem & ſimilitudinem ipſius DEI inſigniendæ creationem conſultarunt; verùm etiam ipſiſſimas manus ſuas ad fabricandam ei domum applicuerunt: *Formavit Dominus Deus hominem de limo.* Clemens Alexandrinus ait: *Jure homo eſt Deo charus, quoniam ejus figmentum eſt; & alia quidem ſolo juſſu fecit, hominem autem per ſe manu fabricatus eſt, & quid ei proprium inſpiravit.*

Interventione conſilio formatus homo: Tert. in. cit. c. 6.

S. Greg. Nyſſ. ho. cit.

Cl. Al. l. 1. Pæd. c. 3.

13 Inſuper præter honorem qui in animam ex eo redundat, quòd Deus corpus in quo ipſa degit, fabricaverit, multò quoque ampliùs obſervandum eſt aliud quoddam myſterium, ſcilicèt conſtitutio, figura, ſeu ſitus hominis: *Inveni quod fecerit Deus*, inquit Eccleſiaſtes, *hominem rectum.* Rupertus Abbas Tuitienſis ait: *Forma corporis in hoc ſolo animante ſurſum caput attollit, cœlum intuetur, terramque calcans pedibus recto pectore incedit*: redditque mox rationem, cur Divinus ille artifex corpus humanum, utpotè animæ manſionem Cœlum verſus erigere voluerit: *Sydera vel cœleſtia regna supernè poſitis meditari commonetur oculis.*

Erecto corpore ad cœleſtium terrena, &c.

Eccl. 7 v. 30. Ru. cit. in cat. in c. 2. Gen.

14 Reliqua adhuc eſt alia quædam ponderatio, quòd ex quo Deus animam noſtram per ſeipſum immediatè & directè creaverit, hinc, fiat, quòd in nulla re deſiderium ejus compleatur aut ſatietur præterquam in ſolo DEO. Unde Sanctus Gregorius ait: *Ad illum quippe ſuſpenſa eſt, à quo formata, & quia ad Deum ſolùm appetendum facta eſt, omne autem quod infra appetit, minus eſt, jure ei non ſufficit, quod DEUS non eſt.* Ad hujus veritatis probationem Salmeron hoc modo diſcurrit: Appetitus rationalis ſive voluntas quæ ad ſublimia & ardua contendit, nullam in rebus terreois quietem aut gaudium invenire poteſt, tametſi illas omnes reipſa poſſideret, & ratio eſt: *Nam omnia, quæ infra Deum ſunt, pauca & vilia ſunt, nec tantum ſtomachum, qualem habet humanus animus, implere valent.* Præterea dicit, hæc materialia in ſeipſis ad cor humanum aditum habere non poſſunt, ſed ſola ipſorum ſpecies & ſimilitudo; ſicut igitur ſpeciebus panis & vini non paſcimur, ſed vero & reali pane & vino effectivè: ita quoque horum terrenorum ſpecies non ſatiant; atque hinc eſt quòd Salomon quia cunctas delitias & gaudia imaginabilia probaverat, dixerit tamdem de illis omnibus: *vanitas vanitatum, & omnia vanitas*; & diu ante ipſum Pater ejus David in hæc verba prorupit: *Quid enim mihi eſt in cœlo, & à te quid volui ſuper terram? defecit caro mea & cor meum Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternum*; Unde Salmeron hanc deducit Concluſionem: *ubi vides, impoſſibile eſſe, ſine DEO animum hominis impleri; aut pacem invenire*, citatque S. Auguſtinum, cujus hoc eſt celeberrimum pronuntiatum: *Feciſti nos Domine ad te, & inquietum eſt cor noſtrum, donec revertatur ad te.* S. Laurentius Juſtinianus quoque ait: *Ad imaginem DEI facta anima rationalis; cæteris omnibus occupari poteſt, capacem enim DEI, quicquid Deo minus eſt, non implebit.*

Solus Deus animam ſatiat.

S. Greg. l. 26. mor. c. 3.

Salm. t. 5. tr. 20.

Pſ. 72. v. 25.

S. Aug. l. 1. conf. c. 1.

S. L. Juſt. de lig. vitæ c. 5.

DISCURSUS III.

ARGUMENTUM.

Varia tanguntur myſteria, ob quæ ſapientia increata animæ adeò nobili corpus conjunxerit, ex tam vili luto plaſmatum.

THEMA.

Formavit Dominus Deus hominem de Limo terra, & inſpiravit in faciem ejus ſpiraculum vitæ, & factus eſt homo in animam viventem. Gen. 2. v. 7.

1 S. Gregorius Nazianzenus ſublimi ingenio ſuo vinculum iſtud & unionem quæ eſt inter animam Dei imaginem & ſimilitudinem, & inter corpus, quod nihil eſt aliud quàm putredo & ſaccus verminum ſatis intelligere aut penetrare nequivit: unde ait: *Haud equidem ſcio, quo pacto ſimul & imago Dei ſim, & cum cæno volutor.*

S. Gr. Naz. 1. or. 26.

Pſ. 119. v. 5.

2 Sanctus Hilarius ad illam regii Prophetæ Lamentationem ſe reflectens, in qua dicitur: *Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus eſt, habitavi cum habitantibus Cedar, multum incola fuit anima mea*; dicit Davidem hiſce verbis de hoc exilio, imò de pœnoſo hoc corporis carcere fuiſſe lamentatum: *In hoc obſcuro & tenebroſo corporum habitaculo, inviſibilis illa animarum noſtrarum conſirmatio continetur, habetque hunc contagioſi incolatus ſui carcerem, cœleſtis natura captiva generoſitas.*

S. Hil. ibid. Lamentatur David de carcere corporis.

3 De anima in Pſalmis dicitur, quòd ſit *Paulò minùs ab Angelis*, nobiliſſima autem hæc Angelorum natura à ſupremo rerum omnium factore non ſicut noſtra corpore veſtita fuit; Cur autem id factum fuiſſe putas? quònam ſpectat illa circa hominum & Angelorum creationem ſervata diverſitas? Movet dubium iſtud Hug. Victorinus dum ait: *Quæritur, cur ita factum ſit, cum majoris dignitatis eſſet anima, ſi in ſua puritate permanſiſſet?* Cùmque de anima in ſua creatione corpori infuſa dici poſſit, ipſam donec à corporis vinculo ſolvatur, in eodem velut in anguſto & obſcuro quodam carcere incluſam eſſe, ut proindè præter ſanctum Davidem Apoſtolus quoque ſuſpirarit *Deſiderium habens diſſolvi*, haud ſecus, quàm ſi anima ipſius inter catenas & compedes membrorum & ſenſuum corporeorum vincta fuiſſet.

Pſ. 8. v. 6. Quæſtio cur homines corpore ſint veſtiti, non autem Angeli.

Hug. Vict. in ſum. ſent. tr. 2. c. 1.

Phil. 1. v. 23.

4 Ad hoc verò dubium Elias Cretenſis Nazianzeni Commentator hiſce verbis reſpondet: *Hæc una cauſa eſt*, inquit, *cur anima cum corpore copulata ſit nempe ut per colluctationem adverſus ipſum & mundum, & afflictionem, quam hinc perpetitur, non tantùm ut donum, ſed etiam ut ærumnarum & afflictionum quas in hac vita pertulit, præmium futurorum bonorum jucunditatem habeat.* Magnam igitur Anima per hanc cum corpore conjunctionem, habet prærogativam præ tota natura Angelica, ſiquidem hæc pro illo ſolùm *inſtanti*, quod Scholæ *Angelum* appellant, mereri potuit; anima verò meritis ſe divitem facere poteſt, quamdiu corpori unita fuerit, ſuiſque meritis omnes Spirituum beatorum, etiam Seraphinorum in immenſum poteſt tranſcendere. Huic accedit, quod ut S. Paulus ait: *Non coronabitur, niſi qui legitimè certaverit*, ad hanc verò luctam ſubeundam Anima corpore opus habebat, quia *Caro concupi-*

El. Cret. or. 14 Reſolvitur, quod mediante corpore tranſcendere poſſint ſeraphim.

2 Tim. 2. v. 5. Gal. 5. v. 17.

ſcit adverſùs Spiritum, & Spiritus adverſùs carnem; ac proindè plurimum animæ corporis beneficio lucrantur, dum mediante corpore tot gratiis cœleſtibus locupletantur.

Corpore contracto lumen ſplendebit abſconditū. Jud. 7. v. 20.

5 In Prælio Gedeonis adverſùs Madianitas, tunc quæ ſecum abſcondita habebant lumina emicare cœperunt, quando vaſa fictilia in quibus recluſa tenebantur, fuere confracta: ita quoque (quia *omnia in figura contingebant*) Lumen gloriæ in fidelium animabus tantò ampliùs reſplendebit, quantò ipſorum corpora, quæ verè Vaſa ſunt fictilia & fragilia crudeliùs fuerint afflicta & lacerata.

S. 7. l. 2. de op. cond. c. 60. Anima majorem habebit coronam propter corpus.

6. S. Bonaventura inter alias rationes ob quas animam cum corpore unitam eſſe dicit, etiam in medium affert ſequentem: *ut anima ſerviendo DEO in corpore habeat majus meritum, quia ubi major pugna ibi major victoria, & per conſequens major corona, difficultas enim Corporis multum valet ad efficaciam merendi; ſicut corpus vivum valet ad fructum pœnitentiæ, ſic poſt mortem reſuſcitatum valebit ad conſecutionem ſtolæ duplicatæ.* Neque enim ſola anima, ſed etiam corpus coronabitur gloria, utpotè quod una cum anima meriti fuit inſtrumentum, dum ſecundùm dictamen animæ & rectæ rationis ei ſubjectum fuit, ſeque affligi permiſit; atque hic ſtimulus ille erat, quem Chryſoſtomus ab anima corpori ſuggeri & monitionis loco proponi volebat, ut tantò libentiùs ſe pateretur pro animæ ſalute mortificari; Dicit enim: *Nequaquam nos umbra hæc fugitiva ſeducat, largiſſimam profectò mercedem pro contempta temporali voluptate capiemus; atque ipſe ad tuam animam loquere: Triſtaris quod te corporis voluptate defraudo? ſed lætare potiùs, quia tibi cœlorum regna provideo.*

Chr. h. 6. in Matth.

S. Bon. ibi. Unio corporis cum anima facit ſ. cem unionis cum Deo.

7 Hujuſce unionis animæ cum corpore aliud quoddam ab eodem Seraphico Doctore tangitur myſterium; nimirum id factum eſſe dicit, *ut per conjunctionem tam diſparium naturarum, erigeretur mens ad ſuperandam illam unionem, quæ erit inter animam & ſpiritum increatum*: Atque hinc eſt, quòd ſervi Dei majori Divino Lumine illuſtrati, qui veram habent hujus diſparitatis notitiam, vitam ſemper in patientia poſſideant, mortem verò continuò habeant in deſiderio; quia ſcilicet ferre non poſſunt animam adeò nobilem, atque huc fine, ut in cœlo cum Creatore ſuo uniatur, creatam, tot annis in hoc obſcuro & ſqualido corporis, quod putredo & eſca vermium eſt, carcere alligatam ſubſiſteret. Ideò Pſalmiſta vitæ hujus impatiens exclamat: *Quando veniam & apparebo ante faciem DEI? fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte, dum dicitur mihi quotidie, ubi eſt Deus tuus?* S. Laurentius Juſtinianus aliam hujus unionis animæ cum corpore aſſignat rationem; *Rationalem Spiritum*, inquit, *fragili atque paſſibili copulavit natura, ut qui luteo amictus erat indumento, atque in hoc exilio cum cæteris poſitus animalibus æquanimior eſſet, ac humiliter præſtolaretur tempus, quo de hac traheretur peregrinatione.*

Pſ. 41. v. 3. & 4.

S. L. Juſt. de diſc. monaſt. conv. c. 4.

Chr. h. 15. in Matt. Corpus corruptibile nobis datū ne diligeretur.

8 Ingenioſum profectò fuit illud Chryſoſtomi quæſitum, cur ſcilicet increata & divina illa Sapientia, quæ tanto cum artificio corpus hoc noſtrum fabricavit, illud ipſum poſt animæ ab illo receſſum, in pulverem reſolvi voluerit & cinerem? Reſpondetque ſanctus Doctor, quòd niſi Deus idipſum ordinaſſet, *Magis ab omnibus corpora diligerentur, & carnales magis rudioreſque multi hominum efficerentur.* Si enim non obſtante quòd corpus hoc brevi in cineres reſolvendum eſſe, nihilque aliud, quàm ſaccus & eſca vermium eſſe ſciamus, illud nihilominùs tantoperè diligimus, eique tantis cum lenociniis ablandimur, quantò majoris illud à nobis æſtimandum fuiſſet, ſi incorruptibile eſſet. Prætereà dicit idem S. Doctor *Quanta ſit virtus animi non facilè cogneſceretur, nec quantum ipſi corpori affert, cùm ei conjuncta ſit; pauciſſimi animæ curam haberent, cum plures nihil de immortalitate animæ audire paterentur.* Voluit itaque Deus, ut homo ſciret, quid corpus ex ſe ſit, ut animæ theſaurum tantò majoris æſtimaremus, à qua corpus vitam, motum, clamorem, omneſque alias operationes noſcitur recipere. *Ea ergo de cauſa confeſtim tabeſcant, ut tu pulchritudinem animi nudam perſpicere queas, nam ſi talem formam & talem vitam anima corpori præbet, quâ ipſa in ſe pulchritudine ac vita vivit?*

Anima corpori nova fragili.

10 Non deerat utique Creatori melius metallum, e quo corpus iſtud formare poſſet, cur igitur, inquies, luto ad illud plaſmandum uti voluit? *Formavit igitur Dominus Deus hominem de limo terræ.* Cajetanus ex Hebræo legit: *Formavit hominem pulverem de terra.* Chryſoſtomus: *Formavit hominem pulverem de terra*; Non ſimpliciter *terram* dixit, ſed *pulverem*. Hugo de S. Victore ait: *Formavit corpus ejus de limo; qui eſt terra tenax, ut per hoc hominem ad mortalitatem factum morì poſſe innuat*; Quid autem faciliùs diſperdi & diſſipari poteſt, quàm pulvis? *Tamquam pulvis quem projicit ventus à facie terræ*; Unicus tantùm oris flatus ſeu halitus, unica ſpiratio, imò aer modicus qui attrahitur ad pulverem diſſipandum ſufficit, nec aliud inſuper requiritur. Et ecce ubi igitur nunc unionis hujus myſterium; quia enim vita noſtra, quamdiu ſumus in hoc corpore in ſolo quodam flatu ſeu halitu conſiſtit; corpus verò nihil aliud eſt, quàm pulvis & cinis, Deus noſter qui eſt ipſiſſima illa increata ſapientia, de qua ſcribitur: *Omnia in ſapientia feciſti*, ad inſinuandam nobis hujus noſtræ mortalitatis fragilitatem & caducitatem, cui nihilominus tot machinæ cogitationum noſtrarum velut fundamento ſuperſtruuntur, & ut hominem, qui excellentiam animæ ſuæ æſtimare nititur, modum doceat, qui in hac æſtimatione eſt obſervandus, vult ut homo oculum ſuum ad hujus corporis, quod animæ habitatio eſt & domicilium, dirigat fragilitatem, conſidereṭque illud nihil eſſe aliud, quàm pulvis & cinis, qui ad quemvis minimum ventum diſpergitur & diſſipatur. Ad quod clarius explicandum Seneca aptiſſimam hanc adducit ſimilitudinem; Dicit enim: *Ut qui in alieno habitant, multis aguntur incommodis, ſemper de aliqua domicilii parte queruntur, ita animus nunc de capite, nunc de pedibus, nunc de ſtomacho, nunc aliud de alio queritur. ſignificans ſe eſſe non in ſuo domicilio, ſed unde brevi ſit emigrandum.*

Cajet. in Gen. Chr. in Gen.

Ho. à S. Vict. in cat.

Pſ. 1. v. 4.

Ut cogitationem conſideres.

Ut animam faciat vigilem.

11 Hoc quoque corpus quod adeò facilè quovis momento corrumpitur, & in cinerem redigitur, animam expergefactam & vigilem eſſe facit; præterquàm quòd tot infirmitatum, tribulationum, ærumnarumq; acerbiſſimarum puncturis quas patitur, animæ oculos aperiat, ut ſe in ſemetipſa impaſſibilem & immortalem eſſe agnoſcere poſſit, corpuſque nequaquam domicilium ſeu habitaculum eſſe illi proportionatum, ſed potiùs inferrimū quendā eſſe exilii, captivitatis & ſqualidi carceris locū.

Ut Vitam lucretur æternam.

12 Corpus nos ad animæ ſalutem adipiſcendam egregiè adjuvat, dummodò in lutum è quo plaſmatum fuit, & in fragilitatem ipſius oculos noſtros convertamus: *Proptereà nobis è terra corpus dedit Deus, ut ipſum etiam ad cœlum educamus, non ut per id etiam animam in terram detraheremus*, inquit Chryſoſt. hunc autem finem aſſequemur, ſi animæ noſtræ oculum, intellectum videlicet, in hoc lutum, & in pulverem iſtum in quem convertendum erit, dirigamus. Communis rerum omnium creator Deus aliis animalibus animam dedit ſenſitivam & vegetativam, quia vivunt, moventur, & operantur, quos quidem eoſdem effectùs in nobis quoque experimur; at verò finis, quem in corporibus noſtris vivificandis habuit, longè diverſus eſt ab eo quem animalium vitæ præfixit; Finis enim quem Deus producendo & vallificando corpora noſtra habuit, fuit, ut anima hac unione mediante Creatorem ſuum amando, corpuſque ſuum ſpiritui perfectè ſubjiciendo, in hujus præſentis vitæ decurſu vitam ſibi compararet æternam.

Chr. 6 d. de norma.

13 Quæri hoc loco poſſet, cur ſupremus ille rerum omnium architectus, qui dixit: *Mecum ſunt divitiæ & gloria*; eo ipſo quo animæ adeò nobile eſſe communicavit, corporis adeò vilem materiam eſſe voluerit; cur loco luti, argentum, aurum, & gemmas ad corpus illud fabricandum non adhibuit? Omnes quidem ſacri Expoſitores in eo ſunt concordes, quòd materia è qua corpus humanum productum eſt, vilis fuerit; Etenim S. Thomas ait: *Formatus eſt homo de limo terræ, qui eſt vilis terra*; Abulenſis ait: *Limus terræ eſt madefacta & contemperata aqua*; In Hebræo dicitur: *De pulvere terræ*; Idipſum quoque ex verbis ſequentibus clarum & evidens: *Pulvis es & in pulverem reverteris.* Hug. Card. ait: *De limo terræ, i. e. de terra limoſa, argilloſa, quantum ad corpus; Et hoc dicit Moyſes, ut ſemper recolat homo vilitatem ſuam.* Chryſoſtomus legit: *Formavit Deus hominem pulverem de terra*: Non ſimpliciter

Ne ſuperbiret ut operatur Angelis. Prov. 8. 18.

S. Th. Gen. 2. Abul.

Hug. Card.

Chryſ.

plicitèr *terram dicit, ſed pulverem, quaſi ſi quis dicat, tenuiſſimum & viliſſimum, quod eſt in terra*. Ac proindè his ſuppoſitis, quæritur, cur ſapientiſſimus hic artifex non elegerit metallum aliquod nobilius & pretioſius, ſed potiùs pro corpore humano fabricando materiam elegerit viliſſimam & infimam? Pro reſponſione notandum, quòd ex quo providus hic Pater naturam Angelicam ob dona ſua naturalia ex motivo vanæ gloriæ in ſuperbiam elatam fuiſſe vidit, ideò ne natura humana ejus imitatione & exemplo in idem barathrum corrueret, quòd ei tantò erat pronius, ſiquidem eam ad imaginem & ſimilitudinem ſuam crearat, ei de aliquo æquilibrio proſpicere voluit, ideòque nobilitati animæ vilitatem corporis adjunxit. Unde Nazianzenus dicit:

Naz. or. 16.

Hæc noſtra temperatio eſt, ut cùm imaginis dignitas nobis animos extulerit, pulvis eoſdem deprimat, contrahatque. Idem quoque Laurentius Juſtinianus his verbis tradit: *Ut ex qualitate exterioris hominis diſcat, non elatè præferre ſe, ſed ex continuis punctionibus, quas indeſinenter propter infirmitates & neceſſitates carnis patitur, ſpiritus materiam ſumat ſe in humilitate cuſtodiendi*.

S. L. Juſt. c. 4. de diſc. mon. converſ.

Ut occaſionem haberet humiliationis.

14 Obſervandum eſt, quod Moyſes in capite præcedenti dixerit: *Faciamus hominem ad imaginem noſtram; & præſit piſcibus maris, volatilibus cœli, & beſtiis, univerſæque terræ*, neque ſacer Chroniſta ſe hoc dixiſſe contentus, paulò poſt in eodem Capite ſubjungit: *Creavit Deus hominem ad imaginem ſuam, maſculum & fœminam creavit eos, benedixitque illos Deus, & ait: Creſcite & multiplicamini, & replete terram, & ſubjicite eam, & dominamini*, adeòque homo velut omnium creaturarum Dominus in ampliſſimum hoc totius univerſi palatium ejus cauſa fabricatum introductus fuit: *Omnia ſubjeciſti ſub pedibus ejus, oves & boves &c.* at verò quamobrem Spiritus Sanctus, adhibito Moyſis calamo in Capite ſequenti ſubjunxit: *Formavit igitur Dominus Deus hominem de limo terræ, & inſpiravit in faciem ejus ſpiraculum vitæ*? Cur immediatè hominem vitam & animam per afflatum quemdam ſeu inſpirationem accepiſſe, indicare voluit? & quia eſt illius in ejus plaſmatione adhibiti luti ſeu limi terræ finis? Audite ad id reſpondentem D. Chryſoſtomum: *Propterea Deus, cui tanta ſalutis noſtræ cura, ad noſtri eruditionem Prophetæ linguam ſic direxit; quippe cum ſuperius dixerat divina Scriptura: Et fecit Deus hominem, ſecundùm imaginem Dei fecit eum, & dedit ei omnium viſibilium poteſtatem, ut ne ignorando quomodo conſtitutus ſit, magnus ſibi videatur, & præſcriptos ſibi limites tranſeat, propterea repetendo docet formationis ejus originem*. Id quod & S. Thomas hiſce verbis expreſſit, dum ait: *Formatus eſt homo de limo terræ, qui eſt vilis terra, aqua admixta, ut homini generoſo, qui de levi ex conſideratione ſuæ dignitatis effertur, occaſio humiliationis daretur*.

Pſ. 8. v. 8.

Chr. in cat.

Th. in c. 2. Gen.

Luc. 17. v. 21.

15 Chriſtus apud S. Lucam dicit: *Regnum Dei intra vos eſt*; Hoc autem regnum animam eſſe dicere poſſumus, quæ æternæ capax eſt gloriæ & beatitudinis. Quam eamdem animam theſaurum appellare poſſumus, eò quòd quoddam ſit Dei peculium, de quo theſauro Salvator noſter non ſine myſterio ait: *Simile eſt regnum cœlorum theſauro abſcondito in agro*; Cur obſecro theſaurum in agro ſive in terra corporis noſtri abſcondere voluit? *Habemus theſaurum iſtum in vaſis fictilibus*; hujus rei finis utique nullus eſt alius, quàm ne ob hunc theſaurum in ſuperbiam efferamur, ideò enim hunc theſaurum nobis ignotum eſſe voluit, ne evaneſcamus, ac proindè illum in hoc agro occultavit. Unde Oleaſter ſuper Verba Thematis in principio hujus Diſcurſus poſita ait: *Fecit te è pulvere terræ, ſuique imaginem dedit, ne ſi quando Dei imago te inaniter extolleret, pulvis ſupprimeret; ſi autem tenuis pulvis dejiceret, dejectum nobilis Dei imago ſublevaret*. Optimè ad propoſitum noſtrum Commentator Nazianzeni loquitur, dum de homine ita ſcribit: *Idem & caro eſt, & Spiritus; Spiritus quidem anima eſt propter gratiam, ut immortalis ſit, tantique beneficii authorem laudet, Caro autem propter ſuperbiam, ut per corpus patiatur, ac patiendo ſubmoneatur quòd terra eſt, atque ita ſi quando propter mentem efferatur, propter terram dejiciatur*.

Et ſe non inaniter extolleret,

Matth. 13. 44.

2. Cor. 4. v. 7.

Ole in c. 2. Gen.

Eli. Cret. Or. 52. Naz.

Chr. in c. 2. Gen.

Ut miraretur potentiam opificis.

16 D. Chryſoſtomus nos monet, ut oculos noſtros ad hujus corporis artificem dirigamus, qui alius non fuit, quàm ipſiſſima omnipotentia & ſapientia divina, quòdque corpus illud ex luto formatum non ſine myſterio in animæ domicilium & habitationem fuerit: *Magnum tibi & admirabile videtur, quòd dictum eſt: verum ſi cogites quis opifex, miraberis & adorabis potentiam conditoris*. Verùm inquies fortaſſis ex luto & terra aqua ſubacta lateres confici ſolent, valdè autem ab his, differt quæ ex eodem luto fit architectura corporis humani. Reſpondetur enim totam hanc admirabilem architecturam virtute animæ abſolvi, hæc enim ex luto ſubitò corpus humanum cum omnibus ſuis potentiis & facultatibus organizant, parvum quemdam exindè fabricant mundum, eſt namque inſtrumentum quo res fiunt adeò admirandæ, ut illas terra pariter & cœlum obſtupeſcat. Voluit igitur Deus, ut in hoc luto non ſolùm virtus animæ, ſed & ſua mirabiliter eluceſceret; Et hoc fortè eſt quod S. Apoſtolus dicere voluit, quando ait: *Habemus theſaurum iſtum in vaſis fictilibus, ut ſublimitas ſit virtutis Dei, & non ex nobis*. Tertullianus ait: *Nam ſi gloria Dei eſt in fictilibus vaſis tantum theſauri habere, ergo & gloria Creatoris eſt, cujus vaſa eminentiam virtutis ejus ſapiunt, & virtus ipſa, quia propterea in vaſa fictilia commiſſa ſunt, ut eminentia ejus probaretur*.

2. Cor. 4. c. 7. Tert. l. 5. adver. Marc. c. 11.

DISCURSUS IV.

ARGUMENTUM.

Examinatur in quonam conſiſtat hoc, quòd anima ad imaginem Dei creata ſit, idque ſimilitudinibus ſtatuæ, picturæ, ſpeculi dilucidatur, variæ quoque moralitates tanguntur.

THEMA.

Creavit Deus hominem ad imaginem ſuam, ad imaginem Dei creavit illum. Gen. 1. v. 27.

1 Hugo de S. Victore obſervat, quòd ſacer hiſtoricus, cujus calamus à Spiritu ſancto directus fuit, animam non directè & immediatè imaginem Dei appellavit; ſed tantùm dixerit: *Creavit ad imaginem ſuam, quia non eſt ei uſquequaque ſimilis; Filius autem imago eſt Patris, & non ad imaginem; quia quicquid habes Pater, totum habet Filius per naturam, Homo verò eſt ita imago Dei, quoad imaginem; quia non per naturam, ſed participatione vel imitatione, habet ea quæ Deitatis ſunt*; Hinc eamdem diſtinctionem in S. Laurentio Juſtiniano invenies, cujus hæc ſunt verba *Eſſe imaginem indicat parilitatem eamdem, eamdemque ſubſtantiam expreſſam & propriam, ut non poſſit ſeparari, neque perſona una eſſe valeat, ſine alia, aut altera cognoſci abſque altera*; Idem quoque unigenitus Patris inſinuare voluit, quando dixit: *Si cognoviſſetis me, Patrem meum utique cognoviſſetis: ad imaginem vero eſt conditum, qualemcumque indicat exemplaritatem, prorſus ab eſſentia imaginis alienam, quamvis ſimilem*.

In ſum. ſent. tr. 3. c. 2. Homo imago ſuit quoad imaginem non naturam.

S. L. Juſt. c. 13 de perf. gr.

Jud. 14. v. 8.

Hominis ſublimitas.

2 Verumtamen certum quoque eſt, quòd tametſi anima noſtra producta ſit non velut imago ipſa prototypa, ſed ad imaginem Dei, per hoc tamen in dignitate quadam adeò ſublimi ſit collocata, qua nulla in creatis major dari aut dici poſſit. Unde S. Bonaventura ad animam ſuam converſus hiſce eam verbis alloquitur: *Recognoſce ò anima mea, quàm & inæſtimabilis dignitas eſt, eſſe non ſolum veſtigium creatoris (quod eſt commune omnibus creaturis) ſed etiam eſſe imaginem*. S. Ambroſius in hac imagine totam animæ eſſentiam conſtituit, dum ait: *Anima noſtra ad imaginem Dei eſt, in hac totus es homo, quia ſine hac nihil es*. Sanctus Gregorius Nyſſenus de humani corporis fabrica diffusè tractans, in hac ratione imaginis ſupremi illius artificis bonitatem vel maximè eluceſcere dicit, quod per hanc velut per breve compendium tot innumeris hominem bonis locupletet: *Quæ cùm multa ſint numero*, inquit, *ut recenſeri ſingula commemorando difficulter poſſint, idcirco breviter univerſa his verbis comprehenduntur, valent enim illa tantundem, ac ſi diceretur, naturam humanam à Deo in omnium bonorum ſocietatem vocatam eſſe; nam ſi Dei natura perfecta quædam copia eſt bonorum omnium, homo autem eſt ejus imago, haud dubiè ſimulachrum hoc, Dei princeps exemplum ita referet, ut & ipſum bonis omnibus abundet*.

S. Bon. c. 7. ſolil. c. 2.

S. Amb. l. 9. exa. c. 7.

S. Gr. Nyſſ. de opific. h. c. 16.

3 Valdè propria ſimilitudo eſt, qua anima monetæ comparatur: *Eritis mihi in peculium*, in hanc namque imago Principis imprimitur, & ex eodem fit theſaurus, & ideò ut præcedenti Diſcurſu diximus, anima illi propriè aſſimilatur.

Exod. 19.

Animæ monetæ comparatur.

4 Idem Nyſſenus in eodem loco ubi de imagine & ſimi-

Digitized by Google

De eo quod eſt ad imag. & ſim.

ſimilitudine animæ cum Deo agit, circa hoc in quo hæc imago conſiſtat, variorum refert opiniones: *Quidam*, inquit, *facultatem imperandi, & principatum hominis, illud ad imaginem & ſimilitudinem ſpectare dixerunt.* Ita D. Chryſoſtomus Hom. 8. in Geneſim: *alii verò eam conditionem animæ, ut ſit ſpiritualis & inviſibilis; alii quod incorruptibilis, & à peccato immunis eſſet, cum editus fuit in lucem Adam; Alii prophetiam illud eſſe dixerunt de Baptiſmo.* Communior verò & inter ſacros Interpretes ſententia eſt, quòd hæc imago in eo conſiſtat, quòd anima ſit intellectualis, & tribus potentiis adornata. Sanctus Bernardinus Senenſis ait: *Qualibet anima ad imaginem Dei formata, tres potentias habet, videlicet intellectum, memoriam & voluntatem, quæ ſunt facta ad imaginem Trinitatis; Primò quidem intellectus, & hic creatus eſt ad imaginem Filii; ſecundò memoria, & hæc creata eſt ad imaginem Patris; Tertiò voluntas, & hæc creata eſt ad imaginem Spiritus ſancti.* In quam opinionem omnes ferè ſpectabiliores magiſque claſſici authores conſentiunt. Hic enim Sanctus Auguſtinus poſtquàm interrogaſſet: *ubi factus eſt homo ad imaginem Dei?* Reſpondet protinus: *in intellectu in mente, in interiori homine.* Hanc quoque ejuſdem ſancti Doctoris ſententiam alibi invenio, nimirum dum contra hæreticos Manichæos pugnat, qui hominem ad imaginem Dei factum eſſe negabant, eò quòd Deus corporis expers exiſtat: *Attendunt*, inquit, *figuram corporis noſtri, & infeliciter quærunt; utrùm habeat Deus nares & dentes &c. in Deo autem talia ridiculum eſt, imò & impium credere, & ideo negant hominem eſſe factum ad imaginem & ſimilitudinem Dei*, ac proinde ſanctus hic Doctor hanc ſtatuit concluſionem: *Homo ad imaginem Dei factus eſſe dicitur; ſecundùm interiorem hominem, ubi eſt ratio & intellectus.* Thomas de Villanova ait: *Imago conſiſtit in potentiis, ſimilitudo in bonis, primam eſt debita proportio potentiarum; ſecundùm ornatus gratiarum & virtutum.* Sanctus Bernardinus per adducta Alexandri de Alea & Lyrani ità ſcribit: *Imago Dei in anima conſiſtit in naturalibus proprietatibus, & potentiis ejus; ſimilitudo verò in gratuitis, hoc eſt in virtutibus, divina charitate & divina dilectione.* Commentator Nazianzeni animam in Scriptura ſacra variis fuiſſe nominibus appellatam obſervat; Dicitur enim *ſpiraculum vitæ*: *Inſufflavit in faciem ejus ſpiraculum vitæ, alibi factus eſt homo in animam viventem, item Imago Dei vocatur;* juxta illud: *Ad imaginem DEI fecit illum; porrò illud, ad imaginem, intelligendi vim arbitriique libertatem oſtendit.* S. Joannes Damaſcenus quoque ait: *Animam rationalem & intellectivam propria inſufflatione illi elargiens, quod ſanè divinam imaginem dicimus, nam id ad imaginem, intellectuale oſtendit, & libera voluntatis, arbitriique poteſtatem.* Similiter Hugo de S. Victore hominem ratione animæ ad imaginem Dei creatum eſſe definit; *Sicut enim imago Dei cernitur in ſpeculo, ita anima in ſui ratione Deum cognoſcere poteſt*, adducitque textum illum Pſalmiſtæ dicentis: *Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui Domine; at enim in facie cognoſcitur homo, ita in ipſa ratione tamquam in ſua imagine cognoſcitur Deus; homo itaque imago Dei eſt per rationem.*

S. Chryſ.

Dei imago in homine conſiſtit, quod ſit intellectualis.

S. Ber. t. 1. ſe. 52. a. 1.

S. Aug. tr. 8. in c. 4. ep. 1. Joa. L. 1. de Gen. con. Manich.

Secundum animam homo Dei imago.

S. Th. Vill. D. 19 Tent.

S. Bern. t. 2. (ſ.) 3 a. 2. c. 1

S. Leont. tr. 41 Nyſſen.

S. J. Dam. l. 2. fid. ort. c. 12.

Hug. Vict. in ſum. ſent. tr. 3. c. 2.

4 Sanctus Ambroſius de creatione noſtra diffuſè tractans, ad explicandam præſentem materiam picturæ cujuſdam metaphoram adhibet, dicens: *Pictus es ò homo, & pictus à Domino Deo tuo, & bonum habes artificem atque pictorem.* Hic autem pictor alius non eſt, quàm ſententia increata, quæ eſt hina *imago Patris: ſpeculum ſine macula Dei majeſtatis, & imago bonitatis illius.* S. Bernard. peritiam atque præſtantiam pictoris hujus hiſce verbis exprimit: *de qua conſiſtit omne ſcire omne velle, & omne poſſe.* Solent quidem permagni æſtimari picturæ factæ à Titiano, Raphaele, Michaele Angelo, Guidone, Cortona, & aliis; at verò horum picturæ nequaquam comparabiles ſunt cum illa imagine quam divina ſapientia per totius æternitatis decurſum depinxit, quam Pſalmiſta contemplans in admirationem raptus exclamavit dicens: *Mirabilis facta eſt ſcientia tua ex me:* Et quidem tametſi hæc pictura ſub hujuſce corporis noſtri velo contecta lateat, ob hoc tamen nequaquam minoris æſtimari debet; ſi enim Cæſar Auguſtus, qui totius univerſi Monarcha erat, ſimul congregatos habuiſſet omnes celeberrimos illius ſæculi pictores, & ſingulos ſingulas juſſiſſet depingere figuras, eaſque abſolutas velo quodam contectas Gazæ intuliſſet cæſareæ, quemnam de illis velo obductis formaſſes conceptum? Certiſſimum eſt quòd velum illud quo ſingulæ tegebantur nihil omninò præſtantiæ illarum detraxiſſet: Jam verò indubitata fidei veritas eſt, quòd tres illæ ſupremi conſiſtorii cœleſtis perſonæ Divinæ, matura cum deliberatione, cumque omni infinitæ artis induſtria ad hanc animæ noſtram imaginem, veluti vivam Divinæ venuſtatis effigiem & ſimilitudinem depingendam accinxerint, ut cœli Empyrei prædivitem Gazam præcellenter adornaret; quòd autem eamdem imaginem hujus noſtri corporis velo contexerint, hoc nequaquam præjudicare poteſt nec debet elegantiæ & pulchritudini, aut pretio & æſtimationi illius.

S. Amb. 6. Exa. c. 8. Deus nos pinxit ad imaginem ſuam.

Sap. 7 v. 26.

S. Bern. t. 4. ſer. 40. p. 3.

Pſ. 138. v. 6.

5 Reges & Magnates poſtquàm ſublime aliquod valdèque magnificum erexerunt palatium, vel civitatem aliquam è fundamentis erexerunt aut notabiliter reſtaurarunt, aliquam ſibi in loco conſpicuo erigere ſolent ſtatuam effigiem ipſorum & ſimilitudinem ad vivum repræſentantem, ut poſteritati in futuris ſæculis, quinam fabricæ illius author & fundator ſit, manifeſtum fiat; Eodem quoque modo Deus poſtquàm vaſtam hanc mundi machinam creavit, ut deinceps quis author illius fuiſſet clarè ab omnibus agnoſci poſſet, ſtatuam aliquam, imaginem & ſimilitudinem ſuam exactè referentem, fabricare & erigere voluiſſe videtur, dum hominem condidit, qui veluti parvus quidam mundus erat, ut ea hujus tam nobilis creaturæ aſpectu, deveniretur in notitiam Creatoris. Unde Venerabilis Beda ſuper illa verba: *ſignatum eſt ſuper nos lumen vultus tui Domine*, ita exponit: *id eſt, luminoſus vultus tuus impreſſus eſt noſtra anima, ac ſic dictum ad ſimilitudinem, quaſi vultus Dei ita expreſſe ſit in anima noſtra ſicut in aliqua ſtatua expreſſa eſt alicujus vultus imago, juxta quod dictum eſt: Formavit Deus hominem ad imaginem & ſimilitudinem ſui.*

Deus nobis ſuam imaginem impreſſit ut deveniremus in notitiam creatoris.

Bed. in Pſ. 4.

6 Et ideò ſicut Principes, teſte in variis occaſionibus ipſamet experientia, ſe directè contumelia affectos eſſe cenſent, tametſi ſola ipſorum ſimulachra vel imagines ignominiam paſſæ fuerint; unde qui illis contumeliam aliquam inferunt ſeverè ſemper puniuntur: quanta igitur eſt noſtra temeritas, qui vivam Dei effigiem & ſimilitudinem in nobis portantes, eamdem tamen ignominia afficere aut contaminare tam parvi æſtimamus? Euſebius Emiſſenus ait: *Nobilem vult eſſe vitam tuam, qui tibi commiſit imaginem ſuam.* Sanctus Ambroſius quoque monet nos dicens: *Grave eſt, ut dicat de te Deus, non agnoſco colores meos, non agnoſco imaginem meam, non agnoſco vultum meum quem ipſa formavi.* Quonam verò modo hujuſce imaginis colores conſervari poſſint, idem ſanctus Doctor his verbis declarat: *Cùm dicit Deus, Ecce ego Jeruſalem pinxi muros tuos; illa anima à Deo depingitur, quæ habet in ſe virtutum gratiam renitentem, ſplendoremque pietatis, illa anima benè picta eſt, in qua elucet divinæ operationis effigies.*

Deturbatam Deus non agnoſcit.

Euſ. E. h. 2. de ſymb.

S. Amb. ib. 1. & c. 7.

Sed virtutibus renitentem.

7 Terribilis eſt illa Davidis comminatio dicentis: *Domine in civitate tua imaginem ipſorum ad nihilum rediges.* Non eſt quòd is ſe in civitatem Dei aditum habiturum eſſe ſperet, qui hanc imaginem & effigiem deformaverit & defraudaverit: *Pictura pretioſa eſt*, inquit idem S. Ambr. *Adam ante peccatum, ſed ubi lapſus eſt, depoſuit imaginem cœleſtis, ſumpſit terreſtris effigiem, ſed fugiamus hanc imaginem quæ intrare civitatem Dei non poteſt.* Per peccatum enim ſimilis factus eſt jumentis: *Cum in honore eſſet non intellexit, comparatus eſt jumentis inſipientibus.*

Terreſtris deponenda imago.

Pſ. 72. v. 20.

8 Verùm enimverò hanc nobis benigniſſimus Deus prærogativam contulit, ut D. Chryſoſtomus benè ponderat, quòd ſordes & maculas ab hac imagine contractas purificare, eamque ſuæ venuſtati & pulchritudini denuò reſtituere poſſimus, ut ab artifice ſuo iterum agnoſcatur: *Peccata delet lavacrum, tu conſuetudinem corrige, ne jam inductis coloribus, & illuſtrato imagine regia, amplius deleas, & vulnera & cicatrices inferas à Deo tibi dato decori.* Pſ. 10. v. 6. *Qui diligit iniquitatem, odit animam ſuam.*

Chr. h. 24. ad pop. Purificare poſſumus pœnitentia.

Pſ. 10. v. 6.

9 Obſervat Sanctus Doctor quòd pictoribus in prima

Coloribus virtutum ornare.

nia picturæ alicujus delineatione prioſquàm picturam quam effingere intendunt, ad ſuam uſque perfectionem perduxerint, licitum ſit telam variis lineis diverſiſque coloribus imbuere, eaſdemque deductas lineas pro ſuo libito delere, coloreſque cum coloribus alternare, motare, donec tamdem figura pingenda ad ſuam uſque perfectionem fuerit abſoluta: *poſtquàm verò iam colorem ultimum induxerint, non amplius libertatem habēt rurſus delendi & depingendi, quoniam imaginis pulchritudini nocerent, & ſine culpa id fieri non poſſet: hoc tu quoque fac; puta animam eſſe tibi imaginem, quouſque igitur ſuperveniat vera Spiritus tinctura, malè inſitas tibi conſuetudines dele, ſive jurare, ſibi mentiri, ſive contumelias inferre, ſive turpia loqui*. Scirene vultis, quales in hanc imaginem depingendam deducendi ſint colores? Audite S. Ephrem egregiè id docentem:

S. Eph. l. de virg.

Imaginem ejus, inquit, *in corde tuo ſemper habeto: imaginem non colorum varietate, in ligno, aliave materia, verùm illam quæ per bona opera, ut jejunia, vigilias, honeſtas actiones, continentiam & orationes, mirabili quodam modo pure, jugiterque in anima exprimunt. Colores illius imaginis cæleſtis, rectè facta ſunt, & cognitiones mundæ, & terrenarum rerum nuditas, cum lenitate; & vita ſancta omni tempore*.

Huic non illudere. Chryſoſt. h. 3. ad pop.

10 Chryſoſtomus conſiderat, quòd tametſi marmor, vel metallum ſtatuæ Regis vel principis alicujus, (& idem de tela picta dicere poſſumus) cum perſona Principis vel Regis, cujus figuram referunt, nihil commune habeat, nihilominùs debitus illi deferatur reſpectus, eò quòd effigiem referat, ejuſque perſonam repræſentet: *Neque enim æs ſtatua ejuſdem eſt cum Rege ſubſtantia, ſed tamen hanc auſi ludere pœnas dederunt; ſive & in hominibus, etſi non ejuſdem cum Deo ſubſtantia ſint homines, ſicut neque revera ſunt, verumtamen imago illius vocati ſunt*.

Quam Angel. non dedignantur.

11 Adhoc ut Angeli boni animæ humanæ ſervire non dedignentur, Deus creator omnium ei imaginem & effigiem ſuam imprimere voluit, quod idem quoque fecit, ne Angeli mali eidem nocere, vel illi prævalere auſint, ſiquidem ab illis idem animæ debetur reſpectus, qui illi, cujus in ſe refert imaginem: *Noli me tangere, quia Cæſaris ſum*.

Plutar. Sed hæc à multis damnas traditur

Plutarchus de Demetrio refert, quòd is Rhodum obſidens, eamdem igne conflagrare & penitus deſtruere omiſerit, tametſi id promerita fuiſſet, idque ob hoc ſolum, quia in mœnibus admirabili artificio certi cujuſdam Philoſophi, Prothogenis videlicet imago depicta erat; Idem quoque Plinius his verbis ſcribit:

Plin. l. 7. c. 38.

Rhodum non incendit Rex Demetrius, expugnator cognominatus, ne tabulam Prothogenis cremaret à parte ea muri locatam, qualis igitur nobis erit confuſio, ſi cum hoc gentili & crudeli milite comparemur, hic enim ob Philoſophi cujuſdam effigiem muris Rhodenſibus impreſſam, eidem civitati, ne illam perderet, pepercit, cùm tamen nos myſticam animæ noſtræ Jeroſolymam, de qua ſcribitur, *Glorioſa dicta ſunt de te Civitas Dei*, tamen frequenter, tantaque cum facilitate & temeritate ad flammas condemnemus infernales, non obſtante quòd eidem impreſſa ſit imago, non hominis alicujus, ſed ipſiuſmet Dei qui illam fundavit:

Pſ. 86. v. 5.

Ipſe fundavit eam Altiſſimus.

S. Ambr. Symb. Ap. Quam Chriſtus ſanguine emundavit.

12 S. Ambroſius conſiderat, quòd Deus noſter hanc imaginem infernalis inimici opera turpiter deformatam eſſe conſpiciens, ut eamdem primævæ pulchritudini ſuæ reſtitueret; eamdem proprio ſuo ſanguine abluere & emundare non dubitarit. *Pro imagine*, inquit ſanctus ille Doctor, *quam in primo condiderat homine, quam viderat Diaboli arte fucatam, venit in ſimilitudinem carnis peccati, ut hominem per paſſionem ad priſtinam revocaret imaginem*.

S. Leo ſer. 1. de jejun. 10. Menſis. Et maculatā aſpicere nequit.

13 S. Leo in anima noſtra ad imaginem Dei creata ſpeculum quoddam ſe videre agnoſcit: *Si creationis noſtræ intelligamus exordium, inveniemus hominem ideo ad imaginem Dei conditum, ut imitator ſui eſſet auctoris, & hanc eſſe naturalem ſui generis dignitatem, ſi in nobis quaſi in quodam ſpeculo divinæ benignitatis forma reſplendeat*; at verò dum anima culpæ alicujus nævo commaculatur: Deus ille, de quo ſcribitur quòd ſit

Sap. 7. v. 26.

Candor lucis æternæ, in eam conſpicere nequit: unde meritò tali animæ improperat dicens:

Pſ. 49. 21.

Exiſtimaſti iniquè quod ero tui ſimilis? arguam te, & ſtatuam contra faciem tuam.

Sed à concupiſcentiis mundatam.

14 Ad hoc ut ſpeculum imaginem ejus qui in eò ſe contemplatur, exprimat, neceſſum eſt, ut terſum ſit, & mundum; Quonam verò modo animæ purificandæ ſint, ad hoc ut Creator in iis ſeſe aſpicere poſſit, S. Athanaſius his verbis declarat:

S. Ath. or. cont. gent.

Id fiet, ſi immortalem animam habentes ſordes concupiſcentiæ, quas induerunt, abjiciant, & eouſque ſe elevent, donec omne quod alienum animæ inhæſerit, exuant, eamque ita (ut nata eſt) præſtent, ut in ea Patris verbum, rationem (ad cujus ſimilitudinem ab initio conditi ſunt) ſpeculari poſſint &c. Idem ulterius progreditur, dicens: *Cùm omnem affuſam peccatis maculam exterſerit, & nihil niſi exemplar, quod ad imaginem Dei conditum eſt, purum ſervaverit, merito jam tuum in eo, utpotè in ſplendorem redacto, quaſi in ſpeculo contemplatur imaginem. Dei*

S. Amb. l. o. c. 1.

Sanctus Ambroſius ſimiliter docet, qua ratione anima noſtra imagine Dei frui poſſit: *In imagine Dei ambulamus, quando cogitationes bonæ, quæ nobis à Deo inſitæ ſunt, in nobis permanent, & ad opera nos bona perducunt, imago namque Dei excludit à corde noſtro cuncta flagitia, quæ Diabolus nititur in corde noſtro ſeminare, atque depingere*.

Deus rogandus ne à nobis recedat.

Ac proinde fructuoſum nobis exercitium futurum erit, ſi anima Deum rogaverit, ne unquam ab ipſa recedat, quia ſicut repræſentatio ſimilitudinis, quam ſpeculum operatur, ab actuali præſentia objecti quod ei objicitur, reſultat, eodem modo totum eſſe, & multo magis bonum eſſe animæ, à continua nec unquam intermiſſa Creatoris & Dei ſui aſſiſtentia dependet, & hoc fortè eſt, quod David in ſupplicatione illa, quam Deo porrigebat, dicere voluit,

Pſ. 26. v. 9.

dum ait: *Ne avertas faciem tuam à me, adjutor meus eſto, ne derelinquas me*; Cui ſupplicationi Deus gratioſè annuit, dum ait:

Pſ. 31. v. 8.

Firmabo ſuper te oculos meos: at verò poſtquàm idem David ſpeculum animæ ſuæ per adulterium & homicidium propria culpa commaculavit, tunc agnovit, in ea non Dei, ſed Dæmonis imaginem effiguratam eſſe:

Pſ. 29. v. 8.

Avertiſti faciem tuam à me, & factus conturbatus; Reſpice in me & miſerere mei.

Taurus infernalis ſe vindicare cupit in nobis.

15 Tauro proprium eſt, quod quando ex recepto vulnere ſaucius, eum qui ipſum vulneravit, invenire non poteſt, ut ſe de vulnere accepto vindicare poſſit, figuram ſeu ſtatuam illius in Theatro repertam aggrediatur, eamq; cum ingenti rabie cornibus, dentibus, & pedibus impetat, atque convellat; idem quoque inimicus infernalis facere videtur, quia enim Deū qui ipſum in abyſſum præcipitem egit, per vindictam lædere non poteſt, Omnem vindictam adverſus hominem toto conatu exercere tentat, utpotè in quo imaginem & effigiem Dei invenit, atque ideò in hoc Mundi theatro idem per ſuggeſtiones, & inſultus ſuos omne malum inferre ſatagit, quaſi in hoc omnibus viribus conitens, ut imaginem & ſimilitudinem, quam Deus illi impreſſit,

Pſ. 72. v. 20.

deſtruere & totaliter abolere poſſit; ſcit enim, quòd illa imagine ſublata: *Comparatur jumentis inſipientibus; Imaginem ipſorum ad nihilum rediges*. In horto Gethſemani, de Chriſto legitur, quòd *procidit in faciem ſuam*, videbatur enim, ac ſi æternus Pater ipſum minimè agnoſceret, non obſtante quòd veriſſima ipſius imago eſſet, eò quòd omnia noſtra peccata in ſe aſſumpſerat:

S. Hier. ad Furiam.

Peccata noſtra ipſe pertulit in corpore ſuo ſuper lignum; Et ideò S. Hieronymus de peccatore ita ſcribit: *Qua confidentia eriges ad cœlum vultus, quos conditor non agnoſcit?*

DISCURSUS V.

ARGUMENTUM.

Pulchritudo animæ, & ſimilitudo quam habet cum Deo, cùm hæc in innocentia & virtutibus conſiſtat, per peccatum perdi & deformari poteſt; Simulque oſtenditur, animam ideò à Deo ſimilem ſibi creatam eſſe, ut tantò impenſius illum deinceps amet.

THEMA.

Creavit Deus hominem, ad ſimilitudinem Dei fecit illum. Gen. 5. v. 1.

Anima Deo ſimilis major eſt omnib. creaturis.

1 INter omnes creaturas quæ unquam ab omnipotenti Dei manu emanarunt, nulla eſt quæ majori gaudet prærogativa, quàm anima humana, quia tametſi cæteræ creaturæ annexum habeant aliquod ſaltem

O 3 creato-

creatoris veſtigium, qui illas formavit, ſola tamen anima ei ſimilis exiſtit, unde Sanctus Bernardinus Senenſis ait: *Tanto major eſt omnibus creaturis, quanto ipſa magis conformis & ſimilis Deo.* Propheta quidem regius planè attonitus interrogat: *Domine Deus virtutum quis ſimilis tibi?* at verò Sanctus Auguſtinus reſpondet, Divino huic architecto nequaquam difficile eſſe, opus aliquod ſibi ſimile effingere: *Quid tu difficile putas Deo fuiſſe, ut aliquid ſibi ſimile faceret, cum hoc in tanta varietate imaginum etiam videas nobis eſſe conceſſum?*

S. Ber. t. 4. ſer. 40. p. 2. — *Pſ. 88. v. 9.* — *S. Aug. c. 1. l. de 80. quæſt. c. 2.*

2 Rupertus Abbas Tuitienſis inter nomen Imaginis & ſimilitudinis aliquam obſervat differentiam: *Imago & ſimilitudo in hoc differunt, quòd imago unius imago eſt, ſimilitudo autem nunquam minus, quàm duorum ſimilitudo eſt.* Idem quoque alibi idipſum confirmat, diſtinguẽdo imaginem & ſimilitudinem quoad effectus alios: *Ad imaginem Dei,* inquit, *homo factus eſt in eo quòd rationalis eſt: ad ſimilitudinem verò in eo quòd divinæ bonitatis imitator conditus eſt, imago namque Dei, vel figura ſubſtantiæ ejus, ſicut Apoſtolus ait, Filius eſt, bonitas autem, vel charitas Dei & imaginis ejus, Spiritus Sanctus eſt, & idcircò non eſt dictum: Faciamus hominem ad ſimilitudinem & imaginem meam, ſed ad imaginem & ſimilitudinem noſtram, quia ſimilitudo non unius tantum, ſed duarum perſonarum ſcilicet Patris & Filii eſt, imago autem non duarum, ſed unius ſcilicet Patris eſt.*

Rup. Ab. l. 2. in Gen. c. 2. — *L. 7. de div. offic. c. 4.* — *Differentia inter imaginem & ſimilitudinem.*

3 Idem quoque illud ſcitu neceſſarium punctum tangit, nimirum quòd tametſi ratio imaginis ab homine perdi nequeat, quia propriè in rationali conſiſtit, poſſit tamen ab eo amitti ratio ſimilitudinis, quæ in gratia, in imitatione & participatione divinæ bonitatis, quam per culpam abjicimus, conſiſtit: *Potuit autem creatura rationalis amittere id quod ad ſimilitudinem Dei facta eſt, non potuit verò eo carere, quod ad imaginem Dei condita eſt: Quare? Quia videlicet divinæ bonitatis imitatio, per quam Dei ſimilitudo retinetur, creaturæ quoque voluntatem exigit: rationalitas autem, quæ impreſſione imaginis Dei humanæ animæ inſculpta eſt, à ſola Creatoris arte proceſſit.*

Similitudo per culpam amittitur.

4 Sanctus Ambroſius quoque de animæ dignitate tractans, rationemque reddens, cur Deus animam ad ſimilitudinem ſuam creavit, dicit, quòd ſicut Creator qui ei ad ſimilitudinem ſuam eſſe communicavit, amor eſt, bonitas eſt, juſtus, patiens, mitis, purus, miſericors eſt, omneſque in ſe alias virtutes includit. *Ita homo creatus eſt, ut charitatem haberet, ut bonus eſſet, & juſtus, ut patiens, atque mitis, mundus, & miſericors foret, quas virtutes quantò plus quiſque in ſeipſo habet, tantò propius eſt Deo, & majorem ſui conditoris gerit ſimilitudinem;* In quo explicandi modo omnes alii ſacri Expoſitores conſentiunt.

S. Ambr. l. de dig. con. hom. c. 5. Quo homo devotior Deo eſt eo ſimilior.

5 Sanctus Bernardinus de Senis, in quodam ſuo ſermone de dignitate animæ, declarare volens, in quonam ſimilitudo, quam homo cum Deo habet, conſiſtat, dicit: *Similitudo Dei tunc in anima eſſe dicitur, cum habet virtutes Charitate formatas.* Venet. Beda exponens verba illa Pſalmi: *Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui Domine,* camdem jam dictam diſtinctionem inter imaginem & ſimilitudinem adducit, dum ait: *Imago Dei in anima noſtra eſt ratio & intellectus: ſimilitudo verò ejus eſt pietas, juſtitia, humilitas, & cæteræ virtutes, quas ut boni eſſemus, ſicut ipſe, naturaliter animæ noſtræ inſeruit.*

Confirmatur. S. Bern. Sen. t. 1. ſer. 31. a. 1. cap. 1. — *Bed. in Pſ. 4.*

6 Porrò advertendum eſt, quòd Moyſes poſtquàm recenſuiſſet, qualiter tres Divinæ perſonæ dixerint; *Faciamus hominem ad imaginem & ſimilitudinem noſtram,* paulò poſt de eodem homine repetat: *Creavit Deus hominem, ad imaginem Dei creavit illum:* ubi Rupertus arguté quærit, Cur Moyſes ſecunda vice nullam fecerit mentionem ſimilitudinis? *Numquid caſu, vel oblivione tam magna parte conditionem hominis in ſuo ſermone diminuit, quam in Dei dictione tam nobiliter utraque parte extulit? Non utique ſed ſcienter quid Deus intendiſſet in verbis ejus expreſſit, & quod accepiſſet in ſuo ſermone prudenter obſervavit, cùm enim diceret Deus: Faciamus hominem, ipſe utique illum ad imaginem & ſimilitudinem ſuam facere intenderat, cùm autem hoc ipſe ſcriberet, homo per peccatum Dei ſimilitudinem amiſerat.* Imago Dei deſinere nequit neque amittitur, quia in ipſo eſſe intellectuali conſiſtit, at verò ſimilitudinem Dei in nobis per bonorum noſtrorum operum penicillum efformamus: *Ad imaginem, ut ſit rationalis,* inquit idem Rupertus, *ad ſimilitudinem, ut ſit rectus, ſectando juſtitiam Dei, Deus fecit hominem rectum, ſed ſedulus perdidit honorem ſimilitudinis Dei.*

Similitudo Dei per bona opera reformatur in nobis. — *Rup. l. 2. in Gen. c. 6.* — *ibid. c. 5.*

7 S. Auguſtinus in libro, qui intitulatur, *de ſpiritu & anima,* de hac ſimilitudine tractans, ita ſcribit: *Appareat ſimilitudo Dei in moribus pro natura, in operibus pro juſtitia, in virtutibus pro gratia.* S. Joan. Chryſoſtomus ejuſdem eſt ſententiæ, poſtquàm enim dixiſſet, quòd imago relationem ad Principatum & Dominium homini ſuper omnia animalia collatum, dicat, mox etiam de ſimilitudine ſubjungit: *Similitudinem, ut pro viribus humanis ſimiles fiamus Deo, manſuetudine & lenitate & virtutibus Deo ſimiles efficiamur, quod & Chriſtus dicit: ſimiles eſtote Patri veſtro, qui in cœlis eſt.* Sanctus Bernardus in quadam ad animam directa exhortatione, ſatis clarè indicat, quòd & ipſe hanc ſimilitudinem in innocentia & bonis motibus poſitam eſſe agnoſcat: *Venerandam,* inquit, *ſanctæ Trinitatis imaginem in teipſa agnoſce, honoremque ſimilitudinis divinæ (ad quam creata es) habere ſtude, nobilitate morum, exercitio virtutum.* Sanctus Auguſtinus quoque in ſermone quodam ita ſcribit: *Quiſquis vult eſſe ſimilis Deo, non recedat ab eo, ei cohærendo, ut cuſtodiat ſimilitudinem ad quam factus eſt.*

S. Aug. l. de ſpir. & an. c. 39. Confirmatur. Chr. h. 9. in Gen. — *S. Ber. c. 48. de int. dom.* — *S. Aug. ſer. 14. de ver. Dom.*

8 Ex quonam verò capite hæc ſimilitudo à nobis amittatur, facilè eſt intelligere: *Homo cum in honore eſſet non intellexit, comparatus eſt jumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis.* Per peccatum igitur divina amittitur ſimilitudo: In lamentationibus Jeremias ait: *Candidiores Nazaræi ejus nive, nitidiores lacte:* paulò poſt verò de eiſdem dicitur: *Denigrata eſt ſuper carbones facies eorum, & non ſunt cogniti:* Hanc eamdem metamorphoſim S. Bonaventura quoque his verbis ſubindicat: *Erat templum Dei, ſponſa Chriſti, ſacrarium Spiritus Sancti, quæ eſt iſta ſubita converſio & repentina mutatio? De Dei Virgine facta eſt corruptio Sathanæ? de ſponſa Chriſti ſcortum execrabile Diaboli?* Undenam obſecro hæc procedit tam deplorabilis & damnoſa mutatio? Hugo Cardinalis tractans illa verba: *Faciem tuam illumina ſuper ſervum tuum,* dicit: *Homo factus eſt ad imaginem & ſimilitudinem Dei, ad imaginem in naturalibus, ad ſimilitudinem in gratuitis, ſpecioſa igitur eſt anima, in qua facies Dei depingitur, & illuminatur.* Sed quænam eſt cauſa, quòd hic ſplendor amittatur, fiatque anima inſtar carbonis? *Cui Diabolus invidens, accedit ad eam cum ſuo carbone, id eſt, cum deformi peccato, & ipſam denigrat, & ejus pulchritudinem tollit.* Richardus de S. Victore ait: *Creavit Dominus Deus hominem ad imaginem & ſimilitudinem ſuam; Ecce qualis factus eſt à Deo, attende & illud qualè factus ſit à ſemetipſo.* Citanſque locum illum Pſalmi: *Homo cùm in honore eſſet, non intellexit &c.* dicit: *Ecce qualem ſe fecit; Ecce vide, quò cecidit, de ſimilitudine Dei, in ſimilitudinem jumenti. O cum quanta confuſione ad Deum redibit, qui ſimilitudini Dei ſimilitudinem jumenti ſuperinduxit!*

Amittitur per peccatum. Pſal. 48. v. 13. — *Thr. 4. v. 7.* — *S. Bon. 7. ſolil. c. 1.* — *Hug. c. 1. in Pſ. 118.* — *Rich. Vict. tr. de mod. ſpir. chr. hominem.*

9 Adeò exceſſiva eſt, ob divinæ ſimilitudinis rationem, animæ pulchritudo, ut inimicus infernalis eadem allectus, illam omni conatu poſſidere ſatagat. Unde Origenes ait: *Vide cujus decoris, cujus pulchritudinis eſt anima, quæ imaginem habet & ſimilitudinem Dei; hanc pulchritudinem contrariæ poteſtates cum aſpiciunt, id eſt, Diabolus, & Angeli ejus concupiſcunt ſpeciem ipſius, qui quia non poſſunt ſponſi ejus fieri, meretricari cupiunt cum ea,* fit enim ſimilitudo, quam anima cum Deo habet, hæc ſola eſt, quæ tantam ei pulchritudinem conciliat, eaque in divina electione conſiſtit. Unde Sanctus Bernardinus de ipſa dicit: *Si charitate anima privatur, deformis eſt, Charitas eſt animæ pulchritudo, ſicut ignis pulchritudo carbonis, qui cum eſt ignitus; ſplendidus eſt & pulcherrimus ignique ſimillimus;* Dæmon autem Divinum hunc ignem in nobis extinguere ejuſque loco ſuum in nobis ignem accendere ſatagit.

Animæ pulchritudo. — *Orig. h. in Cant.* — *S. Bern. Sen. t. 3. a. 2. c. 2.*

10 D. Chryſoſt. optimè nobis, in quonam pulchritudo & deformitas animæ conſiſtat, his verbis exponit: *Nihil turpius, aut deformius anima vitiis obnoxia; Unde animæ pulchritudinem providere convenit, & dicere:*

Chryſ. h. 77. Confirmatur. Ipſe nihil animæ magis ſtat qualis ſit.

Digitized by Google

re: *Domine in voluntate tua præſtitiſti decori meo virtutem, ut & ſponſus interiorem tuam ſpeciem conſpicatus dicat: Tota pulchra es & macula non eſt in te.* Innocent. III. ſuper illa verba Pſalmi: *Putruerunt, & corrupta ſunt cicatrices meæ*, de hac animæ deformitate ita ſcribit: *Heu ſi quis videret animam peccatricem, quàm ſit fœda, quàm fœtida & putrida, profectò leproſior eſt carne leproſa.* Enim verò ſi anima aliqua diſcernere cupiat, an conformetur Creatori ſuo, ejuſque in ſe ſimilitudinem referat, propriæ conſcientiæ ſpeculum inſpiciat, ſi enim pura & immaculata fuerit, non eſt quòd dubitet quin ei ſimilis exiſtat, poteritque, ſi velit, amiſſam hanc ſimilitudinem denuò recuperare. Nam ut Sanctus Bernardus, *de interiore domo*, docet: *Sicut mulier quæ viro ſuo, ſive amico placere deſiderat, in contuitu ſpeculi imaginem oppoſitam reddentis, decorem & pulchritudinem faciei imponit, ſic anima in quibus ab imagine veritatis diſcedit, vel in quibus veſtigia cicatrices imaginis recipiat, in conſcientia relegit & intelligit.*

Inn. 3. in Pſ. 5. pœn.

S. Ber. c. 23. de int. domo.

11 Chryſoſtomus in conſideranda & examinanda hac animæ & corporis pulchritudine latè diffunditur, dicit enim: *Duæ ſunt eſſentiæ, id eſt pulchritudo corporis, & pulchritudo animæ.* Pergit deindè horum membrorum noſtrorum deſcribere proportionem & ſymmetriam, dicitque nos hanc accipere à natura, eamdemque etiam adhibita arte difficulter meliorare poſſe: *Quæ igitur pulchra eſt, pulchra eſt ſemper, etiamſi ſtudium non accommodet conciliandæ ſibi pulchritudini, quæ autem deformis, nullo ſe ſtudio poteſt reddere formoſam, at ne formoſa deformem*; Cujus hanc dicit eſſe rationem, quia *Naturæ ſunt hæc*; Demùm verò ad ponderandam animæ pulchritudinem deſcendit, quam quidem videre non poſſumus, quia eſt inviſibilis, in quo tamen conſiſtat, ſcire omninò poſſumus: *Quæ igitur eſt animæ pulchritudo? Eadem hæc eſt, quæ animam Creatori ſuo ſimilem efficit, nimirum Chriſtianæ virtutes: Temperantia, æqualis morum moderatio, miſericordia in indignos, charitas, mutuus amor fratrum, erga filios pietas, morigera, & obſequens erga Deum obedientia, legis plena obſervatio, juſtitia, animæ contritio, hæ ſunt animæ pulchritudines, atqui non ſunt hæ naturæ, ſed propenſioris ſtudii, ac liberæ voluntatis.* Hæc pulchritudo, hæc noſtra cum illo, de quo ſcriptum eſt: *Speccioſus forma præ filiis hominum*, ſimilitudo, in manu noſtra eſt: *Quam penès ſe non ſunt hæc animæ ornamenta, poteſt is ſuo jure ſibi ſumere.*

Chryſ. in Pſ. 44. Virtutes ſolùm ſunt pulchritudo

Pſ. 44. v. 3.

12 Hæc immaculatæ animæ venuſtas, & ſimilitudo cum Deo corporalibus oculis minimè apparet, quia *videmus nunc per ſpeculum in ænigmate*, Hyberno etenim tempore arbores aridæ eſſe videntur & omninò exſuccidæ, ſuiſque frondibus, floribus & fructibus omninò ſpoliatæ, vere autem appropinquante revireſcunt, & in gemmas erumpunt, denique in æſtate & autumno fructificant: *Filioli*, inquit S. Joannes Apoſtolus: *Nondum apparuit quid erimus. Cùm autem apparuerit, ſimiles ei erimus*; Et ad Coloſſenſes: *Vita veſtra abſcondita eſt cum Chriſto in Deo, cùm Chriſtus apparuerit vita veſtra, tunc & vos apparebitis cum Chriſto in gloria.* Denique ad Corinth. idem Paulus ita ſcribit: *Nos verè revelata facie gloriam Domini ſpeculantes in eamdem imaginem transformamur à claritate in claritatem, tamquam à Domini Spiritu.*

Animæ Venuſtas non apparet. 1. Cor. 13. v. 3.

1. Joan. 3. v. 2.

Coloſſ. 3. v. 3.

2. Cor. 3. v. 18.

13 Porrò finis, ob quem Deus hanc animæ noſtræ ſimilitudinem impreſſit, à ſacris Interpretibus multifariam exponitur. Sanctus Auguſtinus dicit: *Facta eſt ad imaginem & ſimilitudinem Dei, ut factorem ſuum pro imagine cognoſcat, & pro ſimilitudine diligat.* S. Ambr. pariter objectum hujus ſimilitudinis in eo conſiſtere dicit, ut videlicet anima in tanta ſe dignitate poſitam eſſe conſpiciens, ad Creatorem ſuum tantò ardentiùs amandum eſtimuletur: *Ut tantò ardentiùs amaret conditorem, quantò mirabiliùs ſe ab eo conditam intelligeret.* Sic ſæpè videmus fieri, quòd tela aliqua deformis & groſſa, ſi ſibimetipſi relinqueretur, ad nihil aliud valitura eſſet, quàm ut vilis quidam ſaccus inde conficeretur; At verò poſtquàm peritiſſimi alicujus pictoris induſtria Salvatoris noſtri effigiem in eamdem vivis coloribus expreſſis populorum admirationi exponitur, atque ob artis magiſterium ineſtimabilis valoris pretio æſtimatur, quæ proindè ſi diſcurſu, ac rationis uſu prædita eſſet, quantum putas ſe erga pictorem illum, à quo illi eſſe tam nobile communicatum fuit, gratam exhibiturа, quantumque illum amatura eſſet? S. Bonaventura S. Anſelmum citat, qui in Proſologio cap. 1. ad Deum Creatorem ſuum converſus ita ſcribit: *Me creaſti ad tuam imaginem, ut tui memor ſim, te cogitem, te diligam*; Similitudo enim cauſa amoris exiſtit, & animæ quæcumque tantò ampliùs Deo ſimilis eſſe convincetur, quantò ardentiùs illum dilexerit, impoſſibile etenim eſt, quin Deum participans illum pariter non diligat, quia *Deus charitas eſt. Ex imagine Dei*, inquit de Anima Sanctus Auguſtinus, *habet rationem, & ex ſimilitudine charitatem.* Sanctus Bernardus idem quod Sanctus Ambroſius, ad animam ſe convertens ait: *Conſilio ſanctæ Trinitatis ad imaginem & ſimilitudinem ſuam creavit te Creator tuus, quod nulli alteri ex creaturis donavit, ut tantò eum ardentiùs diligeret, quantò mirabiliùs ab eo te conditam intelligeres.* Cui addi poſſet, ut nullum aliud inter omnia creata objectum ſibi ſimile inveniens, tantò vehementiùs illum amares, inque tuum Creatorem affectu intimo raperetis, ſiquidem *ſimilitudo eſt cauſa amoris.*

Similitudo Dei cur animam impreſſa. S. Aug. l. de ſp. & an. c. 39. S. Ambr. l. de an. dign. c. 2.

S. Bon. ſer. 7. ſol. c. 7.

S. Aug. ibi

S. Bern. c. 49. de int. dom.

DISCURSUS VI.

ARGUMENTUM.

Varii inter Deum & animam conſiderantur paralleli quoad ſimilitudinem, quam cum Deo in qualitatibus & operationibus ſuis habet.

THEMA.

Faciamus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram. Gen. 1. v. 26.

1 S. Ambroſius de animæ dignitate tractans, effigiem quamdam ſanctiſſimæ Triadi ſimillimam in eadem obſervat: *Quamdam ſanctæ Trinitatis habet imaginem; Primò in eo, quia ſicut Deus eſt, vivit, & ſapit, ita anima ſecundum modum ſuum eſt, vivit, & ſapit*; mox verò ſubjungit; *Eſt quoque & alia Trinitas in ea, quæ ad imaginem ſui conditoris perfecta quidem & ſummæ Trinitatis, quæ ex Patre, & Filio, & Spiritu Sancto condita eſt*; Ac proindè examinandæ nobis hoc loco ſunt proportiones & ſimilitudines, quæ inter tres haſce perſonas divinas & animam, necnon inter attributa divina reperiuntur; Qua in re ubique ſacrorum Doctorum fideliter ſectabimur Ducatum & Magiſterium.

S. Amb. c. 2.

Anima effigiem habet SS. Trinitat.

2 S. Gregor. Nyſſenus dicit: *Si philoſophari de eo quod eſt ad imaginem & ſimilitudinem Dei volueris, ita philoſophare non ex rebus exterioribus, ſed ex iis quæ intra te ſunt, Deum abditum tibi cognitum redde, ex eâ quæ in teipſo eſt, Trinitate, Trinitatem agnoſce ex rebus in te exiſtentibus*: Pergit idem ſanctus Doctor, & dicit, quòd maximum & clariſſimum quod de ſacroſancta Triade habere poſſumus teſtimonium ſit animæ humanæ conſideratio: *Hoc quippè quovis alio ex lege, aut Scriptura petito firmius eſt, ac fide dignius teſtimonium, etenim hanc unam ob cauſam tale animal condidit Deus, quandoquidem id mundo prædicandum erat myſterium Trinitatis adeò prædicatu difficile*; Etenim divina Sapientia, incomprehenſibile & ineffabile ſanctiſſimæ Trinitatis myſterium mundo manifeſtare volens, ut tantò facilior ſibi adhiberetur fides, animam noſtram creare decrevit, ut eſſet velut quædam hujus ſacroſanctæ Triadis effigies & ſpeculum, ut cum oculos ad animæ conditionem converteris, non jam ampliùs in myſterio Trinitatis ambigas, diſputeſque, neque dicas ampliùs, & curioſè percuteris in hæc verba. *Si Trinitas eſt Deus, quomodo eſt unitas? Si verò unus eſt, ut dicitur, quomodo eſt Trinitas.*

S. Greg. Nyſſ. de eo, quod ſit ad im. & ſimil. t. 1. Myſterium SS. Trin. ex anima cognoſcitur.

3 Porrò proportio iſthæc majori cum claritate nobis exprimi non poterat, quàm illam Sanctus Bernardus de interiori domo his verbis expreſſit: *Sicut Deus eſt Pater, Deus eſt Filius, Deus eſt Spiritus Sanctus, non tamen tres Dii, ſed unus eſt Deus, & tres perſonæ, ita anima eſt intellectus, anima voluntas, anima memoria, non tamen tres animæ, ſed una anima & tres vires*; At verò paulò ante dixerat: *Sicut ex Patre generatur Filius & ex utroque procedit Spiritus Sanctus, ita ex intellectu generatur voluntas, & ex his ambobus procedit memoria.* Eumdem Diſcurſum legimus in S. Ambroſio: *Libello de dignitatis humanæ conditione*, cap. 2.

S. Ber. c. 47. loc. cit.

Unus Deus in trib. perſonis. Anima una in tribus potentiis.

4 S. Gregor. Nyſſenus in eodem prædicto Tractatu inter Deum & animam alium quemdam Parallelum ob-

S. Gr. Nyſſ. ib. Deus & anima

Ana incomprehẽſibiles. ſervat, nimirum quòd tam anima, quàm Deus incomprehenſibiles exiſtant: *Nomine carens*, inquit, *& ignota ſpiritualis & immortalis anima tua ſubſtantia ad imaginem & ſimilitudinem typicam nomine carentis & incogniti, atque immortalis Dei eſt condita, nam neque Dei, neque animæ rationalis ſubſtantiam ullus hominum qui à ſæculo fuerunt, unquam novit.* Ex hac tamen incomprehenſibilitate Nyſſenus aliam quamdam analogiam & ſimilitudinem inter animam & Deum deducit, dicens: *Quod percipi cognoſcique non poteſt: nullius alterius rei eſt argumentum, quàm illam verè, ac propriè incomprehenſibilis Dei eſſe imaginem.*

Joan 4. 24. S. Aug. de ſp. & an. cit. à S. Bern. ſer. 52. orat. 2. c. 3. 5 Sanctus Auguſtinus, à S. Bernardino in ſermone, qui de dignitate animæ intitulatur, citatus dicit: *Sicut Deus eſt Spiritus*, Jo. 4. *Deus Spiritus eſt, ſic & anima ſpiritus dictus eſt. Deus eſt immortalis*, inquit S. Bernardinus, *anima eſt immortalis, & ſi juſta eſt, cum Deo victura in ſæcula ſæculorum. Sicut Deus*, inquit S. Bern. ſer. 4. ſer. 49. p. 2. idem Sanctus, *eſt interminabilis & infallibilis, ita anima licet habeat principium, nunquam habebit finem: Creata eſt*, inquit S. Bernardus, *vita à vita, ſimplex à* Ser. 82. in Cant. Diverſæ analogiæ Deum inter & animam uſq; ad finẽ Diſcurſus. *ſimplici, immortalis ab immortali, accepit, etſi non eſſe, poſſe tamen eſſe beata, ſummo proinde gradui quantum licet appropriant.* Sicut Deus in ſua ſimpliciſſima eſſentia eſt amor, juſtitia, pietas, puritas, gratia, & omnia ipſius divina attributa ſunt unum, & idem cum ejus eſſentia; ita pariter quando anima in ſtatu innocentiæ & juſtitiæ originalis fuit creata, dotata fuit pariter omnibus hiſce virtutibus, theſauriſque donorum & gratiæ, quæ ab inexhauſto illo Divinitatis ærario ſcaturiunt, abundè locupletata, tametſi illum à ſe culpa propria abjecerit.

S. Aug. de ſp. & an. c. 18. 6 Sanctus Auguſtinus conſiderat, quòd *Sicut Deus ubique eſt totus in toto mundo, & in omni creatura ſua: Sic anima ubique tota in toto corpore ſuo, tamquam in quodam mundo ſuo*; Sicut enim Deus in omni loco præſens exiſtit, eodem modo de anima ratiocinari poſſumus, ac proindè Sanctus Ambroſius de illa ita ſcribit: S. Ambr. l. 6. Exam. c. 8. *Diffuſis cogitationibus, atque conſiliis huc, atque illuc vagatur, qua conſiderando ſpectat omnia.* Dum in Italia commorantes, inquit idem ſanctus Doctor, de Orientalibus, & Occidentalibus cogitamus, noſque illis qui Perſiam inhabitant adeſſe putamus, eodem mox momento oculum cogitationis noſtræ in Africam dirigere poſſumus: *Sequimur proficiſcentes, inhæremus peregrinantibus, copulamur abſentibus, alloquimur ſeparatos, defunctos quoque ad colloquium ſuſcitamus, eoſque ut viventes complectimur.* Anima noſtra alis imaginationis, cogitationum, diſcurſuum & deſideriorum ſuorum in unico momento ab uno polo volat ad alterum; jam eſt in cœlo, mox in abyſſo, amplectitur & pervagatur totum univerſum, abſque eo quòd ullum locum tangat, in millenis præſens eſſe reperitur locis diverſis. S. Aug. l. cit. c. 8. Unde Sanctus Auguſtinus id conſiderans ait: *Spectat omnia, videt abſentia uno momento, ſenſus ſuos per totius orbis fines & mundi ſecreta circumfert, deſcendit ad inferna, aſcendit inde, verſatur in cœlo, adhæret Chriſto, conjungitur Deo.*

S. Gr. Nyſ. ib. 7 Idem Nyſſenus circa locum in quo Deus moratur ingenioſam habet conſiderationem: *Neque enim locum novimus, in quo habitat Deus, ſed omnino eſſe eum tantum credimus, neque adeo locum animæ in quo habitat in* Pſ. 10. v. 5. *corpore ſcimus, ſed hoc tantum novimus, eam in toto corpore eſſe & operari: Dominus in cœlo ſedes ejus*, inquit David, non quidem quaſi non ſit in omni loco, ſed in cœlo eſſe dicitur, quia ibi velut in Throno Majeſtatis reſidet, Angelorum & Sanctorum agminibus quaquaverſum circumdatus: ita quoque anima tametſi in omnibus corporis noſtri membris præſens adſit, ſuam tamen ſedem in cerebro & corde ſpecialiſſimè habere S. Aug. c. 16. ibid. dicitur. Unde S. Auguſtin. ait: *Intenſius tamen in corde & in cerebro, quemadmodum Deus præcipuè dicitur eſſe in cœlo.* Et Sanctus Ambroſius ita hac de re ſcribit: S. Ambr. l. de cond. dign. hum. c. 2. *Sicut Deus unus ſemper ubique totus eſt omnia vivificans, movens, & gubernans ſicut Apoſtolus confirmat, quod in eo vivimus, movemur, & ſumus, ſic anima in ſuo corpore ubique tota viget vivificans illud, movens, & gubernans, nec enim in majoribus corporis ſui membris major, & in minoribus minor, ſed in minimis tota, & in* S. Bern. c. 47. de int. dom. *maximis tota.* Idem quoque Sanctus Bernardus his verbis ſcribit: *Sicut Deus ubique eſt totus omnia vivificans, omnia movens & gubernans, ita tu in corpore tuo ubique tota es illud vivificans, movens, & gubernans.*

S. Bern. ſer. 51. de dig. hum. 8 S. Bernardinus aliam quamdam ponderationem adducit, ſcilicet quòd ſicut Deus noſter unicus & ſolus in ſæculo & mundi gubernio eſſe dicitur, ita quoque anima in corporis ſui regimine hanc eamdem participet prærogativam: *Sicut Deus*, loquit, *eſt unus in toto ſæculo*, Deuteron. 6. *Dominus Deus tuus unus eſt, ſic & anima in toto ſuo corpore, una eſt.*

9 Idem S. Pater S. Auguſtinum citat, qui in libro de ſpiritu & anima obſervat, quòd cùm anima nonniſi unica ſit in uno corpore, magna tamen in ipſa videatur multiplicitas & varietas effectuum: *Sicut Deus ſimpliciſſimus eſt in ſua natura, ſic & anima etiam ſimplex eſt, anima in eſſentia eſt ſimplex, in officiis multiplex.* DEUS noſter licèt ſit una ſimpliciſſima ſubſtantia & eſſentia, omnium tamen naturæ effectuum principalis eſt cauſa; Et hinc fit quòd à Deo varii & contrarii deriventur effectus; ipſe enim eſt qui igni calorem confert, nivibus gelu, lucem Soli, floribus fragrantiam, ſaporem fructibus, terræ rorem, & ſic de aliis diſcurrendo: Eodem quoque modo anima ad eamdem proportionem, tametſi ſit unica ſpiritualis ſubſtantia, unicum tamen eſt omnium licèt diverſorum vitæ effectuum principium, ſiquidem unica & ſola exiſtens, per oculos videt, audit per aures, olfacit per nares, lingua guſtat, in ſtomacho digerit, dividit per venas ſanguinem, innumera efformat & depingit in imaginatione phantaſmata, infinitarum quaſi rerum recordatur, diſcurrit, amat, odit, vult, intelligit: *Unde ſicut Deus cauſa eſt in mundo*, inquit Sanctus Bernardinus, *incrementi in plantis, herbis, floribus, fructibus, &c. ſic anima cauſa eſt in corpore augmenti cujuſlibet membri.* S. Bern. ib.

Pſ. 134. v. 6. 10 Pſalmiſta de Deo noſtro dicit: *Omnia quæcumque voluit Dominus fecit in cœlo, & in terra, & in omnibus abyſſis, educens nubes ab extremo terræ, fulgura, in pluviam fecit, qui producit ventos de theſauris ſuis.* Sic quoque anima liberi arbitrii ſui dominio à Deo adornata operatur quicquid ei libet, nunc ridet, mox plorat, nunc iraſcitur, mox ſe benignam exhibet & voluntatis ſuæ Dominam. *Una in eſſentia*, inquit S. Bernardinus, *trina in potentiis nobiliſſimis, libero arbitrio prædita, & dominio in res omnes corporeas*: Mox ut pedibus imperat, ut ſiſtant & firmentur, promptam in illis invenit obedientiam, ſi linguæ præcipiat, ut non loquatur, hæc protinus tacet, ſi oculos vult non videre, hi ſuam mox coercent & reſtrænant curioſitatem: *Deus ab initio conſtituit hominem, & reliquit illum in manu conſilii ſui.* Unde S. Thomas de Villanova ait: *Grandis humanæ naturæ dignitas, altiſſimaque prærogativa eſt, ut ad Dei imitationem ipſa quoque quodammodo ſui juris ſit, & ſuo arbitrio derelicta.* S. Ber. a. 2. c. 3 Eccl. 15. 14. S. Tho. Vill. ſer. in Adv.

11 Deus noſter eſt incorruptibilis, inalterabilis, inviſibilis, incorporeus, indiviſibilis, immortalis; anima pariter nulli ſubjecta eſt corruptioni, non illam humorum malignitas alterat, aeris peſtilentia non inficit, non illam cogit violentia motus, non afficit illam intemperies elementorum, indiviſibilis eſt, immortalis, æterna, inviſibilis eſt oculis noſtris, tametſi videri poſſit ab oculis Creatoris: *Immortalis eſt anima*, inquit S. Auguſtinus, *ne à Creatoris ſui ſimilitudine diſcrepare videatur, non enim poterat eſſe imago & ſimilitudo Dei, ſi mortis termino clauderetur*; Multas alias conditiones & qualitates DEO proprias idem Sanctus Doctor cap. 24. obſervat, quæ animæ humanæ adaptari poſſunt: *Carens pondere, figura & colore non eſt credenda pars, ſed creatura DEI*; Quaſi dicere vellet tot ipſam & Deum inter cernuntur analogiæ, & paralleli, ut videri poſſit eſſet ejuſdem cum Deo ſubſtantiæ: *Nullum habet colorem, nullo loco continetur, nullis membris circumſcribitur, nullo ſpatio finitur, ſed ita eſt cogitanda & intelligenda, ſicut ſapientia & juſtitia & cæteræ virtutes ab omnipotenti creatæ.* S. Aug. de ſp. & an. c. 18. c. 24. ib.

S. Ber. c. 48. 12 Sanctus Bernardus in Tractatu de Interiori domo, ad præſens propoſitum noſtrum mirabiliter diſcurrit, ait enim: *Sicut Creator tuus, qui te ad imaginem ſuam creavit, eſt Charitas, bonus & juſtus, ſuavis & mitis, patiens & miſericors, ita tu creata es ut Charitatem haberes, ut eſſes munda & ſancta, pulchra & decora, mitis & humilis, quas virtutes quanto plus in te habebis,*

Digitized by Google

bis, tantò propinquior Deo eris, & majorem tui conditoris geres ſimilitudinem. Quòd ſi autem nos Deo aliqua in parte non aſſimilari contingit, id ex defectu noſtro accidit, ac proindè inquit S. Bernardinus: *Capax ſcientiæ, virtutis, gratiæ, gloriæ, viſionis Dei, & fruitionis ejuſdem.*

S. Bern. Sen. ibid.

13 Idem quoque Sanctus multos alios, eoſque valdè conſiderabiles Deum inter & animam parallelos receoſet, ſuntque hi ſequentes: *Sicut Deus ſtans in toto mundo omnia vario modo ornat, ita anima ſtans in corpore variat diverſimodè membra, dando unicuique varias & mirabiles operationes, nam oculo dat viſum, naribus odoratum, auribus auditum, pedibus greſſum;* Et quidem tametſi unus idemque rerum omnium creator exiſtat; attamen uni creaturarum dat eſſe nobilius, alteri vilius, dat enim eſſe aquilæ, & dat eſſe muſcæ, formicæ, Elephanti, cicadæ, luſciniæ, &c.

14 Præterea dicit Sanctus Bernardinus: *Sicut Deus in mundo aliquam partem nobiliùs, quàm alteram ornat, ſicut patet in Sole, Luna, & Stellis, auro, & lapidibus pretioſis, ſic anima in corpore unum membrum nobiliùs, quàm alterum decorat;* Quænam enim eſt calcaneum inter & caput proportio, non obſtante quòd ambæ hæc partes ab una eademque anima informentur & vivificentur?

15 Pergit Sanctus Bernardinus ulteriùs & dicit: *Sicut Deus non continetur ab univerſo, ſed continet illud, ſic ſecundum Damaſcenum lib. 1. cap. 18. anima non continetur à corpore, ſed continet illud, ſicut Deus implet totum mundum, ſic & anima totum corpus humanum. Plena & occupata ſunt omnia ſuo auctore*, inquit Tertullianus, ita quoque in toto Microcoſmo, id eſt, parvo mundo corporis humani nullum eſt invenire punctum, quod non vivificetur ab anima.

Tertull. l. 1. marc. c. 13.

S. Bern. ib.

16 *Sicut Deus regit & gubernat orbem*, inquit Sanctus Bernardinus, *ſic anima vegetat, conſervat, vivificat, regit, & gubernat corpus: Sicut Deus ſtabilis manens dat cuncta moveri, ita anima in corpore quieſcendo facit humores diſcurrere per corpus, & membra movet, diverſimodè, ſecundùm corporis diſpoſitionem, & prout placet ipſi animæ.*

17 Eſt & alia quædam Deum inter & animam analogia, nimirum quòd ſicut Deus non dormit: *Ego dormio, & cor meum vigilat*, ita quoque, inquit idem Sanctus idem experimur in anima: *Sicut Deus*, inquit, *non dormit: Non dormitabit, neque dormiet, qui cuſtodit Iſrael; Sic anima in corpore nunquam dormit, licet dormiat corpus.* Alias quoque ſimilitudines idem Sanctus adducit, nimirum quòd *ſicut Deus habet vivere & intelligere ſine mundo, ſic & anima habet vivere & intelligere ſine ſuo corpore.* Sic innocentis Abel anima tot retro ſæculis à corpore ſuo ſeparata amat, intelligit & vivit vita immortali & æterna in cœlis.

Pſ. 120. v. 4.

18 Sicut Deus in mundo omnia videt & non videtur, ſic anima videt, & non videtur: *Sicut Deus non inficitur ſordibus orbis, quamvis totum impleat orbem: Velut Sol qui non inficitur luto, ſic animus non inficitur corporea ſorde, quantumcumque ſordeſcat caro*, inquit idem S. Bernardinus.

19 Qui idem Sanctus alium quemdam parallelum conſiderat, qui corporum noſtrorum reſpicit reſurrectionem, quæ animæ virtute futura erit: *Sicut Deus unitam ſibi humanam naturam, primò habuit paſſibilem, & poſtea glorioſam, ſic anima primo juncta eſt carni paſſibili, demum glorificanda in cœlo.*

DISCURSUS VII.

ARGUMENTUM.

Homo, utpotè parvus quidam mundus, opus quoddam eſt, in quod abſolvendum ſanctiſſima Trinitas operam ſuam contulit, denominatur anima, cœlum & gloria Dei, quia propter ipſam creatum eſt cœlum Empyreum, quæ dignitas ad illam tantò majoris æſtimandam nos obligat.

THEMA.

Euntes in mundum univerſum, prædicate Evangelium omni creaturæ, Matt. 16. v. 15.

Homo cum omni creatura quid commune habet.

1 IDem Deus qui tamquam Creator mundum produxerat, manifeſtare quoque volens, quòd illum tamquam Redemptor ab ejus ſervitute, qua Diabolo obſtringebatur, relevaret, poſt ſuam Reſurrectionem Collegio Apoſtolico præcepit, ut Evangelium omni creaturæ ab eodem annunciaretur. Sanctus Gregorius autem quærit, an increatæ & Incarnatæ ſapientiæ intentio fuerit, ut Evangelium Creaturis quoque inſenſatis & irrationalibus annunciaretur, ſiquidem dixerat: *Prædicate omni creaturæ.* Reſpondetque negativè, quia *Omnis creaturæ nomine ſignatur homo, omnis enim creaturæ aliquid habet homo: habet namque eſſe cum lapidibus, vegetari cum plantis, ſentire cum animalibus, intelligere cum Angelis: Si ergo commune habet aliquid cum omni creatura homo, juxta aliquid, omnis creatura eſt homo.*

S. Greg. h. 29. in Evang.

2 Enim verò tametſi Sanctos Eccleſiæ Doctores, eorumque ſententias & dicta, ut par eſt, debitè reverear, neſcio tamen an non nimis audax ſit modus ille loquendi D. Greg. Nyſſeni, qui de imagine & ſimilitudine hominis, cum ſuo Creatore tractans, dicit, quòd Deus poſtquàm corpus humanum plaſmaſſet, eique animam infudiſſet, ſe in hoc corpore tamquam in mundo quodam manifeſtarit: *Ex his intelligimus*, inquit, *quo tandem pacto ſe Deus in corpore tamquam in mundo quodam manifeſtum reddiderit, atque prodiderit*, quaſi diceret, videtur quòd Deus per hujus parvi mundi, id eſt, hominis architecturam, animæque, quæ tot in ſe ſtupenda prodigia complectitur, productionem, ſe tamquam totius univerſi Creatorem & artificem ſupremum conſpiciendum cognoſcendumque præbuerit; Quidnam eſt quod Pſalmiſta dicere voluit, dum ait: *Mirabilis facta eſt ſcientia tua ex me?* Nimirum inſinuat, quòd ut quis in notitiam & ſcientiam omnipotentiæ, ſapientiæ, bonitatis, æternitatis, immenſitatis, & omnium aliorum attributorum divinorum deveniat, oculum mentis in animam & corpus humanum defigere ſufficiat. Admiranda ſunt illa S. Auguſt. verba: *Anima*, inquit, *humana omnium creaturarum naturam participat, omne ſpirituale ſuum eſt, quia cœlum habet ad manendum, Angelos ad congaudendum, gloriam ad habendum, & Trinitatem ad fruendum;* De aliis verò creaturis quæ homine inferiores, illique ſubjectæ ſint, dubitari nequit: *Omnia ſubjeciſti ſub pedibus ejus, oves & boves univerſas, inſuper & pecora campi, volucres cœli & piſces maris, &c.*

Homo parvus eſt mundus [illegible] attributa. S. Gr. Nyſſ. [illegible], quod ad an. & [illegible].

Pſ. 138. v. 4.

S. Aug. ſer. 48. ad fr.

3 Porrò quòd Deus hanc animam & corpus humanum plaſmarit, ut ſit breve quoddam totius univerſi compendium, Lactant. Firmianus his verbis clarè nimis edixit: *Deus ficto corpore inſpiravit ei animam de vitali fonte ſpiritus ſui, qui eſt fons perennis, ut ipſius mundi ſimilitudinem gereret; Conſtat enim ex anima & corpore, id eſt, quaſi e cœlo & terra, quandoquidem anima qua vivimus, ut è cœlo oritur à Deo, corpus autem e terra formatum eſt.* S. Auguſtin. pariformiter ait: *Anima ad ſimilitudinem totius ſapientiæ facta, omnium rerum in ſe gerit ſimilitudinem*, unde & à Philoſopho definita eſt: *Omnium rerum ſimilitudo.*

Homo compendium univerſi. Firm. l. 2. civ. inſtit. c. 13.

S. Aug. de ſp. & an. c. 5.

4 In explicandis proportionibus & parallelis, qui inter animam & corpus noſtrum, & alias creaturas tam viſibiles, quàm inviſibiles intercedunt, præ cæteris ampliùs & fuſiùs ſe extendit Sanctus Gregorius Magnus, dum ait. *Simile eſt terræ per ſenſum, aquæ per imaginationem, aeri per rationem, firmamento per intellectum, cœlorum cœlo per intelligentiam; Similis eſt lapidibus per eſſentiam, arboribus per vitam, animalibus per ſenſum, hominibus per rationem, Angelis per intellectum, Deo per intelligentiam.*

Analogia inter hominem & creaturas. S. Gr. Mag. c. 6. ibid.

5 Nazianzenus quoque paucis, valdè tamen ſenſatis verbis hominem parvum quemdam mundum eſſe mirabiliter expreſſit, dum hominem eſſe dicit, *velut quemdam alterum mundum in parvo magnum.*

Nazian. or. 42. Homo parvus mundus in Magno. S. Jo. Dam. l. 2. fid. ort. c. 2.

6 Sanctus Joannes Damaſcenus ad compoſitum noſtrum, quod ex corpore & anima, ex bonis naturæ & gratiæ, ex eſſe ſpirituali & corporali conſtat, ſe reflectens, hominem eſſe dicit: *Veluti quemdam ſecundum mundum, eorum quæ in terra ſunt Regem, terrenum ſimul & cœleſtem, temporalem & immortalem, viſibilem & intelligibilem, medium magnitudine & humilitate.*

Rex.

S. Greg. Nyſſ.

7 Sanctus Gregorius Nyſſenus in lib. de hominis opificio, alios quoque in homine obſervaſſe refert, quòd in admirabili illa hominis fabrica breve quoddam omnium rerum creatarum compendium reluceat: *Ajebant-*

Creaturarum compendiũ.

Digitized by Google

bane, inquit, *hominem parvum quemdam mundum eſſe, qui ex elementis iiſdem, quibus rerum univerſitas, compoſitus eſſet*. Addit tamen Sanctus hic Doctor, non eſſe hanc magnam hominis laudem, ſiquidem ex eodem quatuor Elementorum compoſito mures quoque & alia illis inferiora & viliora animalia formata eſſe noſcantur: *Quid ergo eſt amplum in eo, ſi maximè hominem exiſtimemus expreſſam mundi & imaginem & ſimilitudinem eſſe: Cùm futurum ſit, ut pariter cœlum hoc volubile, terra mutationibus obnoxia cuncta denique his comprehenſa, cùm eo ipſo quòd ambit, univerſa intereant.*

Imago Dei.

8 Ac proindè idem Sanctus Pater quærit, in quonam præcipuè hominis prærogativa conſiſtat? Et reſpondet: *Eam ſcilicet eſſe, quæ non in ſimilitudine mundi hujus creati conſiſtit, ſed quòd tradit hominem ad imaginem naturæ Creatoris eſſe factum*, quaſi diceret: Homo non ſolùm eſt omnium rerum creatarum compendium, & parvus quidam mundus, verùm inſuper imago & vera quædam effigies eſt ejus, qui mundo totum ſuum eſſe contulit.

S. Mach. In corde hominis omnia.

9 Sanctus Macharius homil. 48. valdè aptam quamdam adducit ſimilitudinem, per quàm oſtendit, quanta ſit animæ amplitudo, tametſi ipſa imaginationi noſtræ anguſta eſſe videatur, parumque capax, ut omnium rerum creatarum ſimilitudo & effigies exiſtat: *Sicut*, inquit, *pupilla oculi, cùm ſit exigua, tamen eſt vas ingens, quoniam intuetur unà Cœlum, Aſtra, Solem, Lunam, Urbes, & alias Creaturas, & eodem modo quo conſpiciuntur in illa parva pupilla oculi ſimul, & eodem modo efformantur & effinguntur, hoc modo ſe mens habet in corde; ipſum cor eſt vas quoddam exiguum, ibi tamen DEUS, ibi Angeli, ibi vita & regnum, ibi tamen Apoſtoli, & cæleſtes orbes, ibi theſauri, gratia, ibi ſunt omnia.*

Chr. in Pſ. 48. Perfectio Creaturarū rerum animæ tribuuntur.

10 Verum quidem eſt, quòd Deus primum & præcipuum eſſe univerſo contulerit, attamen, ut D. Chryſoſtomus benè obſervat, omnium harum rerum creatarum perfectio & complementum animæ attribuendum venit, quia niſi ingenium humanum ſua induſtria & arte ad univerſale mundi beneficium cooperatum fuiſſet, quot bonis hic mundus deſtitutus foret? *Per eam civitates condidit, & mare ſecuit, & terram coluit, & artes invenit innumerabiles, & ferociores belluas ſuperavit, & quod eſt omnium maximum & primum, Deum, qui fecit ipſum, cognoſcit.*

Propter hominem omnia.

11 Imò ſicut Deus hominem omnium rerum creatarum brevem quamdam epitomen eſſe voluit, ejuſque gratia totum hunc mundum creavit, ita quoque verum eſt, quòd ſoli ipſi inter omnes alias creaturas viſibiles lumen ſuique Creatoris notitiam indidit, eumque cœleſtium bonorum participem effecit: *Solus ex iis quæ videntur, Deum erat, revelationes accepit, cognovit multa arcana, & ineffabilia didicit, quæ ſunt in cœlis; propter ipſum terra, propter ipſum cœlum, propter ipſum Sol, Luna, Sydera, propter ipſum Lunæ curſus, temporumque mutationes & viciſſitudines: propter ipſum fructus, & arbores, & tot genera animantium, propter ipſum miſſi ſunt Angeli, propter ipſum unigenitus Dei Filius homo factus eſt, & crucifixus, propter ipſum Lex, propter ipſum Paradiſus*: unde evidenter concludit, quòd ſicut homo parvus quidam eſt mundus, ita quoque mundus viſibilis & inviſibilis, natura & gratia; & quicquid eſt in cœlo & in terra, ad animam hominis ordinatur.

S. Ber. ſer. 1. in parvis. Animæ excellentia quòd ſit Trinitas creata.

12 S. Bernardus animæ Trinitatis titulum attribuit, cujus hæc ſunt verba: *Beata illa & ſempiterna Trinitas, Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus, creavit quamdam Trinitatem ad imaginem & ſimilitudinem ſuam, animam videlicet rationalem.*

S. Aug. ſer. 48. ad fr. Dei imago.

13 S. Auguſtinus, neſcio quid divini in anima noſtra obſervat, eò quòd ad Creatoris ſui imaginem fuerit creata: *Quid in homine divinum eſt, niſi quod imagine S. Trinitatis ipſe homo decoratus eſt? Faciamus, inquit ſancta Trinitas, hominem ad imaginem & ſimilitudinem noſtram.*

Rup. Ab. l. 2. in Gen. c. 1. Cor 35. Trinitas beneficio cumulat.

14 Amplius quid Rupertus Abbas dicit, ex cujus diſcurſu colligi videtur, ipſum dicere velle tres Divinas perſonas ſuam inter ſe operam partitas eſſe, ut naturam humanam exaltarent, eique benefacerent: *Humana ſcilicet creatura illud potiſſimum opus eſt, quod eadem Beata Trinitas, magna ſibi dignatione diviſit, ut Pater conderet, Filius redimeret, Spiritus Sanctus igniret.* De hiſce à tribus illis divinis perſonis animæ noſtræ communicatis excellentiis. Sanctus Petrus Chryſologus diu ante Rupertum hiſce verbis ſcripſit: *Deus Pater homines dignatur heredes, Deus Filius non dedignatur ſervulos coheredes, Deus Spiritus Sanctus carnem conſortem Divinitatis effecit*, quia verbum opera Spir. Sancti incarnatum, noſtraque mortalitate indutum fuit. S. Bernardus nullam aliam Creaturam anima propinquius ad Deum accedere obſervat, dum ait: *Nullus Deo vicinior gradus inter omnes, quæ ſub Sole habitant creaturas, quam anima humana.*

S. Chry. C. l. 72.

S. Ber. ſer. de …

Eſt quoddam cœlum … 27. in Cant.

15 Maxima igitur, quæ animæ attribui poteſt gloria, eſt, quòd ſit veluti cœlum quoddam; ſub hoc namque titulo eam Sanctus Bernardus deſcripſit; Etenim negari nequit, inquit mellifluus Doctor, quòd anima ſuam à Paradiſo originem & propaginem trahat, huc aſpirat, ibique deſideriorum ſuorum centrum repoſitum habet: *Eſt ergo cœlum ſancta aliqua anima, habens Solem intellectum, Lunam fidem, aſtra virtutes; vel certe Sol juſtitiæ zelus; aut fervens Charitas, & Luna continentia.* Unde idem ſuaviſſimus Doctor exiſtimat, quòd quando Deus Iſaiæ 66. dicit: *Cœlum mihi ſedes eſt*, non tam de illo quod ſupra nos circumrotatur, aut de cœlo Empyreo, quàm de anima loqui intendat, de qua Sapientiæ cap. 7. teſtatur: *Anima juſti ſedes eſt ſapientiæ; Qui ex doctrina ſapit Salvatoris Spiritum eſſe Deum, atque in Spiritu adorandum etiam ſedem ei non ambigit aſſignare ſpiritualem.*

Iſ. 66. v. 1.

Divinæ gloriæ organū.

S. Baſ. h. 11. … Pſ. 29. v. 13.

Agell. ib.

16 Neque mirum eſt, quòd anima cœlum appelletus, ſiquidem illi nomen gloriæ, quæ quid longè excellentius eſt, appropriatur. Sanctus Baſilius non corpus, ſed animam, quæ quamdiu in hac præſenti vita degit, corpori incluſa eſt, appellat, *Divinæ gloriæ pulcherrimum Organum*. Agellius verba illa Pſalmiſtæ: *Exurge gloria mea, exurge Pſalterium & cythara, ut cantet tibi gloria mea & non compungar*, exponens dicit: *Gloria cantet, id eſt, anima; quæ gloria eſt hominis, utpotè quæ divina ſit, & excellentiſſimæ naturæ.* Pergit ulterius, & dixit; *Hoc autem maximè infigendum eſt animis à Divina Scriptura & Spiritu Sancto, animam humanam vocari gloriam, quæ una re homo cæteris omnibus rebus corporeis excellit, quamque gloriam illibatam ſervare, maximo ſtudio quiſque debet, ne turpitudine aliqua vitiorum inquinetur.*

S. Greg. 42. Eli. Citt.

17 S. Gregor. Nazianzenus hominem non ſolùm quemdam eſſe dicit mundi hujus viſibilis, ſed etiam intellectualis epilogum; Dicit enim: *Sic igitur Dei Filius hominem fabricatus, quaſi alium quemdam mundum, ab eo qui aſpectu ſentitur, ipſum in eo collocat, magnum nimirum in parvo.*

Parvus mundus.

18 Idem de Democrito refert, eum ſolitum fuiſſe hominem parvum quemdam mundum appellare, in mundo magno, id eſt, in univerſo poſitum, ipſe autem de illo ſubjungit: *Magnus mundus homo dicendus eſt, utpote qui ea omnia habet, quæ ſenſibilis mundus, ac propterea intellectualem & rationalem creaturam.*

S. Ber. … ſer. 51 ar. 2. Omnes excedit Creaturas.

19 S. Bernardinus Senenſis animam ſuper omnes alias Creaturas ſtatuit, dum ait: *Tanta eſt dignitas animæ, ut excedat omnes corporales creaturas, etiam ſimul ſumptas*, ubi nihilominùs notandum, quòd de creaturis viſibilibus & corporalibus, non de angelicis loquatur, quibus non dico inferiores, ſed quaſi pares ſumus *Minuiſti eum paulo minus ab Angelis gloria & honore coronaſti eum, & conſtituiſti eum ſuper opera manuum tuarum*; imò dicere auſim, illis quoque hominem longè præcellere. *Nuſquam Angelos apprehendit, ſed ſemen Abrahæ*; præterquàm quòd ex variis hoc eodem tomo adductis teſtimoniis clarum ſit, ipſos ad miniſterium noſtrum, & ſpecialiter ad animæ humanæ cuſtodiam deſtinatos eſſe: *Nonnè omnes adminiſtratorii Spiritus ſunt, in miniſterium miſſi propter eos, qui hereditatem capiunt ſalutis?*

Pſ. 8. v. 6.

Hebr. 2. v. 16.

Hebr. 1. v. 14.

Omnibus nobilior.

20 Sanctus Bernardinus eodem loco ex omnibus hiſce bonis creatis ſcalam quamdam erigit, indeq; ad cœlum uſque Empyreum aſcendens, dicit: *Tamquam nobilius corpus, & conveniens tanto Regi, ac filio, ac ſponſæ ejus, ad hunc locum, ut gloria frueretur æterna Deus animam noſtram formavit, per hoc apertè demonſtrans, quod omnibus ſe inferioribus nobilior eſt.*

21 Tri-

Dei Paradiſus eſt hominis anima.

21 Tritum in Philoſophia axioma eſt: *Propter quod unumquodque tale & illud magis*: ſi enim ſtellæ præ luce ſcintillant, quantò luminoſior Sol futurus erit, à quo ſtellæ lucem ſuam participant. Quòd ſi igitur Deus cœlum Empyreum, & Paradiſum, qui gloriæ centrum eſt, propter animam creavit, ſicut Deus ipſe electis ſuis, qui dexteræ ipſius aſſiſtent, teſtificatur, dum ait: *Poſſidete paratum vobis regnum à conſtitutione mundi*, quantò æquius eſt, ut hæc gloria, hicque Paradiſus in ipſamet anima reſplendeat, dummodò tamen immaculata & pura extiterit? *Regnum Dei intra vos eſt*, *Emiſſiones tuæ Paradiſus*, imò ipſemet Deus, *in quem deſiderant Angeli proſpicere*, ſe in anima humana Paradiſum ſuum habere declarat: *Delitiæ meæ, eſſe cum filiis hominum*.

Matt.25. 13.
Luc.17.v. 21.
Cant.4. v. 13.
1.Pet.1 12.
Prov 8.v. 31.

22 S. Ambroſ. ad animam ſe convertens adæquatum illi dignitatis ſuæ conceptum inſinuare & imprimere fatagit dicens: *Cognoſce te decora anima, quia imago Dei es; cognoſce te ò homo, quia gloria es Dei, audi quomodo gloria; Propheta dicit: Mirabilis facta eſt cognitio tua ex me; h.e. in meo opere mirabilis facta eſt majeſtas tua in conſilio hominis tua ſapientia prædicatur*. Inſuper tamen etiam dici poteſt, animam gloriam eſſe Dei, quia gloria, Paradiſus, ſive cœlum Empyreum primo omnium loco pro nobis fabricatum fuit; notandum enim quòd quando ait: *Poſſidete paratum vobis regnum à conſtitutione mundi*, nullam prorſus Angelorum mentionem fecerit, ſed ſolam allocutus fuerit naturam humanam.

S. Amb. l.6. Exod c. 8. Anima Dei gloria.

23 Sanctus Bernardinus ſtringens aliquod in hac materia argumentum facere volens, authoritatem citat S. Auguſtini dicentis: *Nihil potentius, aut ſublimius mente rationali, quicquid ſuper eam eſt, creator eſt*, indeque hanc deducit conſequentiam: *Per hoc manifeſtè declarans, quòd ſi quaſi infiniti Empyrei cœli, & illius nobilitate crearentur à Deo, adhuc anima excelſior, ac nobilior remaneret*.

S. Bern.
Ejus ſublimitas.

24 Anima etenim adeò nobilis eſt & digna, ut ipſequoque Paradiſus incompatabilibus excellentiis ejus capiendis locus futurus eſſet inadæquatus; niſi ſe ipſiuſmet Dei ſinum, velut in centrum ſuum ibidem immergeret, nam ut Sanctus Bernardinus ait: *Res quippe niſi in loco ſuo proprio conſervari non poteſt, ſicut aqua in fonte, & in vite vinum; ſed locus animæ eſt ipſe Deus, juxta illud Auguſtini; Non inveni locum animæ meæ, niſi te Deus*.

Nobilitas.
t. 3. ſer. de ſpir. & a. c. 3.

25 Sanctus Thomas de Villanova adducta illa proteſtatione quam Salomon, poſtquàm templum illud, quod cœlum terramque in ſtuporem rapuit, ad Dei honorem erexerat, ſequentibus verbis fecit, nimirum: *Si cœli cœlorum non te capiunt, quanto magis domus hæc, quam ædificavi*: ſubjungit: *At anima ſancta dignior, illuſtrior, capacior eſt cœlo, neque eam replere ſufficit totus mundus, ad imaginem Dei facta eſt, & ideò, in illa Dominus requieſcit, ſic quædam anima ſancta ait: Et qui creavit me, requievit in tabernaculo meo*.

S. Th. Vill. conc. in ded. Eccl.
Cœlo capacior.

26 Nobis tamen neceſſariò ſciendum eſt, quod ſuprema illa dignitas ad quam anima evecta eſt, timorem ac tremorem nobis meritò incurere debeat, cùm receptiſſimum veriſſimumque ſit illud S. Gregorii Magni monitum, dicentis: *Cum augentur dona, rationes etiam creſcunt donorum*; Et D. Chryſoſtomus ad præſens propoſitum aptius dicat: *Ipſa excellentia dignitatis majoris tibi fiet cauſa ſupplicii*. Eccleſiaſticus ſapiens utiliſſimum nobis tradit documentum; quò quanti anima, utpotè theſaurus maximus, æſtimanda ſit egregiè inſtruimur? Dicit enim: *Serva animam tuam, & da illi honorem ſecundum meritum ſuum*. Hæc ſola & non alia virtuoſa quædam, Deoque accepta ſuperbia eſt, ſi quis nimirum hanc adeò ſublimem dignitatem, qualis eſt ſimilem Deo, illiuſque imaginem eſſe pro meritis æſtimare ſciat, ſeque ad viles creaturas abjicere caveat: unde in Græco legimus: *Da illi honorem ſecundum dignitatem ſuam*.

Dignitas hæc magis æſtimanda.
Chr. h. 18. in Matth.
Eccl. 10. v. 31.

27 Dionyſius pulchrum quemdam modum nos docet, quo animam noſtram in ſua dignitate decenter conſervare debeamus: *ac eam*, inquit, *ſenſualitati & corpori imperare, ne merearis audire: Homo cùm in honore eſſet non intellexit, comparatus eſt jumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis*. Salvator noſter quoque dixit: *Ubi eſt theſaurus tuus, ibi & cor tuum erit*: Theſaurum porrò iſtum in vaſe quodam fictili circumferimus: *Habemus theſaurum iſtum in vaſis fictilibus*, nec eſt alius quàm animæ noſtræ inæſtimabilis gemma, quam dignè æſtimare, & in debito ſuo pretio habere ſatagamus, ſed quonam id modo à nobis faciendum erit? *Ibi & cor noſtrum ſit*; ſemper enim & ubique corde, mente, cogitationibus & amore noſtro in ſeriam dignitatis animæ noſtræ conſiderationem intenti eſſe debemus; ſiquidem. *Quid prodeſt homini ſi univerſum mundum lucretur, animæ verò ſuæ detrimentum patiatur*? Præ hujus theſauri condigna æſtimatione & conſervatione quivis alius theſaurus vilis videri debet & abjectus.

Ibid.
Modus conſervandi.
Matt. 6. v. 21.
2. Cor. 4. 9. 7.
Matt. 16. 26.

DISCURSUS VIII.

ARGUMENTUM.

Anima eſt Paradiſus, & locus delitiarum Dei ejuſque templum, cujus proindè amplitudo, maximè quam Charitate mediante habet, hic conſideratur.

THEMA.

Delitiæ meæ, eſſe cum filiis hominum, Prov. 8. v. 31.

S. Ber. ſer. 81. in Cant. Qui nos amor & magnitudo.

1 S. Bernardinus intellectum ſuum in miram illam æſtimationem & amorem qua Deus animam noſtram proſequitur, defigens, capere ſe non poſſe fatetur, quænam in nobis ſit vis illa Divini amoris & appretiationis attractiva. En illius conſideratione digniſſima verba: *Quæ enim conventio tantæ majeſtati, & tantæ paupertati, ut more & amore ſponſorum, veluti ex æquo ſeſe complecti referantur ſublimitas illa, & illa humilitas*? ubi obſervanda ſunt verba illa, *veluti ex æquo*, ſiquidem ut idem ſanctus Pater ſubjungit: *Fatemur ſimilitudinem, æqualitatem renuimus*; In dubium revocari nequit, quia Deus magnoperè erga animam noſtram propendeat, illamque permagni æſtimet, imò ſuam in illa delectationem poſitam habeat, hoc enim adeò verùm eſt, ut ipſemet hanc unicas ſuas delitias eſſe proteſtetur dicens: *Delitiæ meæ eſſe cum filiis hominum*; nihilominùs res mira eſſe videtur, quòd cùm Deus in Cœli Empyrei vaſto & elegantiſſimo palatio infinitam habeat Principatuum, Dominationum, Thronorum, Cherubinorum & Seraphinorum, aliorumque nobiliſſimorum Spirituum multitudinem, in quibus majora quàm in homine gaudia habere poteſt, ſuas tamen in viliſſimo hominis luto delitias quærat & inveniat; *Eſſe nimirum*, inquit Hugo Cardinalis, *cum filiis hominum per naturæ humanæ participium*; *De quibus delitiis homini communicatis miratur*, *Job. c. 7. dicens*: *Quid eſt homo, quia magnificas eum?*

Prov. 8. v. 31.
Hug. Card. in prov. lib. 7. c. 17.

2 Porrò Deus humanam non verò angelicam naturam elegit, quia animam noſtram; quam ad imaginem & ſimilitudinem ſuam creaverat, aſſumere voluit, quia in illa omne ſuum gaudium & delitias repoſitas habuit, totoque corde ei adductus fuit, de quo S. Job non immeritò cum ſtupore interrogat attonitus: *Quid apponis erga eum cor tuum?* Verumtamen id nequaquam mirum videri debet: *Quia potiùs ſunt ejus delitiæ eſſe cum filiis hominum*, inquit Hugo Cardinalis, *quàm cum Angelis, quia de his quæ aucupio, vel venatione capiuntur, fiunt delitiæ ciborum, non de domeſticis*; Qua aptiſſima ſimilitudine idem purpuratus Doctor declarat, Deum venatione perditarum animarum noſtrarum, utpotè quæ ſapidiſſimus ejus cibus ſunt, quàm maximè delectari: *Et ipſe quidem venatione prædicationis & aucupio Crucis capit homines*.

Aligendo naturam humanam ſeriatam.
c. 17.

3 Enim verò in hunc Proverbiorum locum opportunè hic nobis ſervit illa à quodam Interprete facta obſervatio, quòd ſcilicet Iſajas Propheta poſtquàm futuram verbi incarnationem indicaſſet, qua mediante Deus cum hominibus familiariter converſaturus erat, indilatè ſubjunxerit mentionem ſuavitatis & dulcedinis earum conſolationum, quas in nobis erat habiturus: *Ecce virgo concipiet, & pariet filium, & vocabitur nomen ejus Emmanuel*, quod idem eſt, quod *Nobiſcum Deus*, at verò ad hanc inter nos moram & mutuam converſationem, ineffabile Dei conſequitur gaudium, prout ex verbis ſequentibus clarè deducitur: *Butyrum & mel comedet*, quod idem eſt, ac ſi diceret: *Delitiæ meæ eſſe cum filiis hominum*, *quaſi dicat, inter homines converſari*,

Quæ ſola ſuavis Deo. Salaz. in Prov.
Iſ. 7. v. 14.

Digitized by Google

ſari, dirigere, atque ipſos lucrari, mellis ac butyri loco ponet, quibus nihil eſt in delitiis ſuavius.

Anima Dei eſt Paradiſus.
Gen. 2. v. 8.

4 Quando Deus animam noſtram poſt divini in illam halitus ſui ſpiraculum ad tam nobile eſſe provexit, eamque corpori ab illo pariter cum tantæ artis magiſterio fabricato infudit, pro delitiarum loco paradiſum ei terreſtrem aſſignavit: *Plantaverat autem Dominus Deus Paradiſum voluptatis à principio, in quo poſuit hominem quem formaverat*: at verò quiſnam locus delitiarum Deo noſtro futurus erat? Num fortè Cœlum Empyreum? Id dici non poteſt, quia illud pro anima humana intra illud recipienda fabricatum fuerat: *Poſſidete paratum vobis regnum à conſtitutione mundi*. Ergone igitur Deus delitiarum loco in quo jucundari poſſit, deſtituendus eſt? Ecce tibi ſelectiſſimum, quem Deus ſibi reſervavit Paradiſum: *Delitiæ meæ eſſe cum filiis hominum*. Paradiſus Dei anima erat quam in pretioſiſſimo innocentiæ ſtatu, originalis juſtitiæ præclara chlamyde amictam creaverat.

Quem ſibi reſervavit Deus.
S. Aug. de ſp. & an. c. 37.
S. P. Dam. l. 2. ep. 5.

5 Omnes in vaſtiſſima hac totius univerſi mole, à ſapientiſſimo artifice Deo conditæ creaturæ, ampliſſimæ videlicet cœlorum ſphæræ, ſtellæ, Sol, Elementa, plantæ, animalia, &c. ad corporis humani creata fuere obſequium, at verò ſolam hominis animam ſibimetipſi in viridarium hortumque, ſeu Paradiſum delitiarum reſervavit: unde Sanctus Auguſtinus de humana mente inquit: *Mens ejus Paradiſus eſt: in qua quaſi in Paradiſo voluptatis delectatur*; Quod ipſum S. Petrus Damianus confirmat, dicens: *Spiritualis eſt Paradiſus mens ſancta, mens munda, atque ad ſui conditoris imaginem ſignanter expreſſa, jure dicitur Paradiſus, quæ & cœleſtium Chariſmatum eſt fluentis irrigua, & tamquam fertilium arborum, vel herbarum, ſic virentibus ſanctarum virtutum, vernat germinibus adornata.* Hortulanus hujus Paradiſi eſt idem ipſe qui ejus delitiis jugiter perfruitur, quique ipſum continuò perficit & excolit, qui proindè de ſeipſo dicit: *Pater meus agricola eſt*; De Fonte illo, qui in quatuor dividebatur præcipuos fluvios Paradiſum ubertim irrigantes, idem S. Cardinalis dicit: *Fons ille ratio mentis eſt, ex qua velut originali fonte, quatuor virtutes, juſtitia ſcilicet, fortitudo, prudentia, temperantia, quaſi totidem ſalutiferi gurgites profluunt, qui terram noſtri cordis fertilem reddunt.*

Jo. 15. v. 1.

Ac ſubinde ligno crucis recuperavit.
Gen. 3. v. 8.
Hug. Vict. l. 8. in Eccl.

6 Reflexione dignus eſt ille loquendi modus, quo Spiritus Sanctus in Geneſi utitur, nam poſtquam per Adæ prævaricationem, Deus è Paradiſo, id eſt, ab anima pulſus fuerat, dicit ſacer textus: *Deambulabat ad auram poſt meridiem*; Quibus in verbis Hugo de S. Victore differentiam quamdam notat inter verbum *ambulare & deambulare*. Ambulare enim eſt in directum procedere, deambulare verò, inquit ille, eſt ambulando retrorſum reverti; Dicitur igitur Deus propè Paradiſum unde ejectus erat, deambulare, quaſi in Paradiſum ſuum delitiaſque ſuas cogitans reverti, id eſt, Adamum ad pœnitentiam reducere meditans: *Modo vadens, modo rediens, & magno quodam incendio æſtuans quaſi nolens ſedem ſuam deſerere*; nimirum errabundam animam venatum ibat, illamque ſibi in prædam capere ſatagebat, *aucupio Crucis capit homines*; Ex illa namque hora qua Adam peccavit, in Paradiſo circumſpiciendo ſtudioſè ſeligere cœpit ligni truncum, in quo pro anima peccatrice configendus eſſet: unde ſancta Eccleſia canit: *De parentis protoplaſti fraude factor condolens, quando pomi noxialis in necem morſu ruit, ipſe lignum tunc notavit, damna ligni ut ſolveret.*

S. Bon. c. 7. ſolil. c. 1.
Quietem alibi non habens.

7 Sanctus Bonaventura in ſuis ſoliloquiis animam noſtram centrum quieſcentis Dei appellat: *O quam beata anima, apud quam Deus ſibi requiem invenit, quæ dicere poteſt: Qui creavit me requievit in tabernaculo meo, negare ſiquidem ei cœli requiem non poterit, qui ſibi in hac vita requiem præparavit*: Optimè ſe Sanctus Ambroſius reflectit, quòd Deus poſt aliarum viſibilium rerum creationem nequaquam quieviſſe dicatur; non ſolùm poſt hominem creatum quieſcere cœperit: *Requievit poſteaquam hominem ad imaginem ſuam fecit*; *In quo requieſcat, audi dicentem: ſuper quem requieſcam, niſi ſuper humilem, & quietum, & trementem verba mea?* Idem quoque Sanctus Damianus aſſerit, dum circa illa verba: *Benedixit Deus diei ſeptimo* (in quo nimirum requievit) *& ſanctificavit illum*, ita ait: *Quid eſt Deo ſabbathum ſanctificare, niſi templum ſibimet in ſancti, atque perfecti mente conſtruere? ſicut & Apoſtolus: Templum Dei, ait, quod eſtis vos, & Spiritus Sancti habitantis in vobis.*

S. Amb. l. 6. exam. c. 8.
Gen. 2. 2.
S. P. Dam. l. [illegible]
Anima Dei eſt templum.

8 Ab hinc autem ad aliud quoddam nobiliſſimum animæ noſtræ elogium tranſeamus, nimirum quòd non tam à ſacris Interpretibus, quàm ab ipſamet æterna veritate, id eſt, à Spiritu Sancto templum Dei appelletur. Qua de re S. Auguſtin. poſtquàm dixiſſet: *Nobilis creatura eſt anima, civitas namque Dei eſt, de qua tam glorioſa dicta ſunt: Hæc civitas Jeruſalem merito appellanda eſt, quia ad fruendum viſione illius creata eſt*; paulò poſt ſubjunxit: *Eſtque templum Spiritus Sancti per ſanctificationem*. Hanc quoque animæ dignitatem, nimirum quòd templum Dei ſit, S. Thomas de Villanova Concione in Dedicatione Eccleſiæ his verbis inſinuat: *Sanctæ animæ*, inquit, *veriſſima & ſacratiſſima Dei templa ſunt; unde Apoſtolus: An neſcitis, quia templum Dei eſtis, & Spiritus Sanctus habitat in vobis? quòd ſi non creditis, credite illi, qui dixit, ſi quis diligit me, ſermonem meum ſervabit & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus.* Hanc quoque veritatem non in uno, ſed pluribus locis apud Apoſtolum videre licet: *An neſcitis quoniam membra veſtra templum ſunt Spiritus Sancti, qui in vobis eſt? glorificate & portate Deum in corpore veſtro.* Alibi pariter ait: *Vos eſtis templum Dei vivi, ſicut dicit Deus, quoniam inhabitabo in illis, & deambulabo inter eos.* Pſalmiſta quoque ait: *Dominus in templo ſancto ſuo, Domino in cœlo ſedes ejus.*

S. Aug. de ſp. & an. c. 37.
S. Th. conc. de dedic. Eccleſ.
1. Cor. 6. v. 19.
2. Cor. 6. v. 16.
Pſ. 10. v. 5.

9 Et quidem varias Hugo Cardinalis inter templum Dei, & animam humanam proportiones his verbis adducit, dum ait: *Dicitur anima templum Dei multis rationibus; In templo Deus adoratur, ſimiliter in anima fideli; In templo offeruntur ſacrificia; ſimiliter in anima fideli: ſacrificium Deo Spiritus contribulatus; cor contritum & humiliatum Deus non deſpicies; In templo ſunt Cruces intus & extra, ita in anima debent eſſe Cruces per memoriam Paſſionis, & exterius per imitationem; In templo reponuntur Reliquiæ Sanctorum, ſic anima fidelis debet ſemper recolere exempla Sanctorum; In templo eſt aqua benedicta, quæ fugat Dæmones, ita in templo ſpirituali noſtro debet eſſe aqua lachrymarum, qua fugatur Diabolus.*

Hug. Car. [illegible]
Analogiæ.

10 Ad hæc dici poteſt, quòd in Eccleſiis erigantur altaria, per quæ animæ noſtræ ſignificantur. Unde S. Bernard. text. illum Levitici: *Ignis altari meo ſemper ardebit*, conſiderans, dicit: *Altare utique mens humana eſt, quaſi alta res; alta res eſt anima noſtra, quæ ad Dei imaginem & ſimilitudinem eſt formata, ut in Deum aſcendat*; In hoc altari ignis Dei, id eſt, amor erga Deum ſemper ardere debet, utpotè qui erga illam adeò ſe ſemper exhibet beneficum & liberalem.

S. Bern. [illegible] ſerm. [illegible]

11 In eodem quoque Levitico Deus dicit: *Ponam tabernaculum meum in medio veſtri, ambulabo inter vos*; Quæ quidem verba, tametſi quoad litteram de Tabernaculo Dei, quod Moyſi à Deo in deſerto præſcriptum fuit, quando unà cum populo per illud gradiebatur, quoad ſpiritualem tamen ſenſum etiam de anima interpretari poſſunt, quam Deus in tabernaculum ſuum elegit. Unde etiam Villanovanus ait: *Grandis animæ capacitas, in qua non ſolùm inhabitandi, ſed inambulandi locus eſt, quid namque ſunt animæ juſti potentiæ, niſi ampliſſima Dei inambulatoria? Quotieſcumque ergo bonorum deſideriorum & affectionum motus, contritionis ſtimulos, devotionis ardores in teipſo perſenſeris, greſſus Dei & veſtigia Spiritus S. in templo ſuo deambulantis agnoſce.* Verbum autem *ambulare* animi quamdam dilatationem & recreationem exprimit, quia eſt quædam ambulatio animi recreandi causa inſtituta; unde cùm Deus dicit: *Ambulabo inter vos*, planè inſinuat animam noſtram eſſe locum quemdam recreationis ſuæ, quam in anima invenit potius, quam in aliis creaturis: *Delitiæ meæ eſſe cum filiis hominum.*

Lev. 26. v. 11.
Tabernaculum.
S. Th. Vill. l. cit.

12 Conſiderari quoque hoc loco poteſt, increatam illam ſapientiam, quæ totius hujus univerſi ſapientiſſimus eſt architectus, unicuique creaturæ in certo pondere & menſura ſuum determinaſſe locum & ſitum intra quem ſe continere debet; Terram enim voluit eſſe amplæ hujus Mundi molis centrum, Solem in Sphærarum cœleſtium medio collocavit, aſtra autem cœli firmamento

Animæ [illegible]

mento

Digitized by Google

mento inſeruit, aquam terræ ſuperinfudit, ſuper hanc aerem, & ſuper aera ignis elementum repoſuit, piſcibus lacus inhabitationem aſſignavit, inundavit flumina, maria, dilatavit, & ſic de cunctis aliis rebus creatis diſcurrere licet, animæ verò noſtræ nec locum, nec ſitum limitavit, quia hanc in tabernaculum ſuum elegit, cui proindè dicere poſſumus: *Quem cœli capere non poſſunt, tuo gremio contuliſti*; In locum verò deliciarum ipſiuſmet animæ Cœlum Empyreum fabricavit, illudque adeò vaſtum & amplum, ut Sanctus Bernardinus dicere auſit, quòd ſi Deus tot mundos crearet; quot ſunt arenæ grana in littore maris, hi tamen ejus immenſitatem nequaquam adæquaturi eſſent. Unde idem S. Pater dicit: *Quis poterit comprehendere, qua ſit animæ magnitudo, ſecundum enim magnitudinem contenti magnitudo vaſis poteſt comprehendi, in immenſum major eſt anima, quam ipſum cœlum*, citarque illam Salomonis proteſtationem dicentis: *Cœlum & cœli cœlorum te capere non poſſunt, & tamen anima tantæ magnitudinis eſt, ut quem millia cœlorum capere non poſſent, anima ipſa comprehendat*; Eſtque hæc animæ immenſitas tantò admirabilior, quantò verius eſt id, quod S. Thomas de Villanova de ipſa dicit: *In hoc verò Dei incolatu*, inquit, *potiſſimùm illud miraculum non reticebo, quòd cùm anima noſtra infimum ſit omnium ſpirituum, & Deus omnium ſit altiſſimus & ſupremus: nullius alterius Spiritus capax eſt, niſi ſolius Dei, ſolus Deus inhabitator eſt mentium, ſolius Dei templum anima eſt, non Angeli, non Archangeli, non alterius, cujuſvis Spiritus.*

S. Bern. l. cit.

S. Th. Vill. l. cit.

Animæ vaſtitas.

13 Notandum eſt autem, quòd Deus noſter, qui de ſeipſo dicit: *Cœlum & terram ego impleo*, non dicat *ambulabo*, ſed *deambulabo*, ut per hoc ingentem, quam Deus in anima invenit, amplitudinem declaret. Meritò igitur S. Bernard. dicit: *O quàm longè ſuſpicio illos certè beatos, de quibus dicitur: Et habitabo in eis, & deambulabo in illis.* S. Hieron. quoque ait: *Vide anima ſancta, quàm grandis ſit; fieri poteſt ut aliquis anguſta inhabitet, quare additur inhabitabo & deambulabo in eis, ubique deambulat, ubique lata domus eſt.*

S. Ber. ſer. 27. in Cant.
S. Hier. in Pſ. 131.

14 Sciendum porrò eſt hanc animæ aulam ampliari ad ſolam proportionem amoris; unde idem S. Bernard. ait: *Quantitas cujuſcumque animæ æſtimatur ex menſura charitatis quam habet, ut quæ multum habet charitatis, magna ſit, quæ parum, parva.* Rupertus Abbas Tuitienſis verba illa: *Ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus*, ponderans dicit: *Ecce evangelica voce Dominus demonſtrat, cur Pſalmiſta dixerit: Omnis conſummationis vidi finem, latum mandatum tuum nimis, quid enim latius hoc mandato dilectionis, quo ſic mens humana dilatatur, ut intra ſubſtantia ſua palatium majeſtatem capere, poſſit Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.* Unde & S. Ambroſ. ad idem conformiter propoſitum, inquit: *Alii queruntur de ſui ruris anguſtiis, in te Deo eſt ampla poſſeſſio, in quo ſe deambulare dicit, hoc eſt, laxa ſpatia habitationis invenire, qui terram includit manu, cui mundus anguſtus eſt, tu ei ampla es domus. O ineſtimabilis dignatio pietatis!* Et ideò Sanctus Thomas de Villanova exclamat dicens: *Cùm ſint tibi in cœlo tam ſplendida, tam ampla, tam decora palatia, tam illuſtria, & tam inſignia cœleſtium poteſtatum, & beatorum ſpirituum templa magnifica, in quibus inhabitas, non dedignaris Domine paupercula & abjecta animarum noſtrarum tuguria intrare, & inhabitare in nobis; Cùm tibi à tot millibus Poteſtatum & Principatibus ſerviatur, & ſedeas ſuper Cherubim, noſtra tamen domicilia non modò non ſpernis; ſed in eis glorieris, ut dicas: Delitiæ meæ eſſe cum filiis hominum.*

Charitate dilatatur.
S. Ber. ſer. 27. in Cant.

Rup. in 0c. Lu.

S. Ambr. ſer. 30. in Pſ. 118.

S. Th. Vill. l. cit.

Ineſtimabilis Dei dignatio.

15 Idem quoque S. Archipræſul aliam quamdam ingenioſam adducit conſiderationem, per quam facilè in notitiam pervenire poſſumus ſupremæ illius dignitatis, ad quam anima per hoc pervenit, quòd ſit veluti quoddam Dei vivi templum; Etenim de Sanctorum Reliquiis, quæ tot operantur miracula, quæque in tanta habentur veneratione, ut ineſtimabilibus theſauris pares habeantur, ita ſcribit: *Unde illis oſſibus quæſo tanta virtutes, niſi quia templum Dei aliquando fuerunt, & Spiritus S. habitavit in eis? Si ſic Domine honorantur oſſa marcentia, eò quòd fuerint, & futura ſint domicilium ſanctarum animarum, qualis erit honor & decor animarum propter inhabitantem Deum.*

Reliquiæ SS. honorantur, quia fuere Dei templum vivum.

16 Nequaquam tamen nobis ob hanc mirificam animæ noſtræ dignitatem nimium præſumendum, quin potiùs ſciendum, quod ut Sanctus Auguſtinus ait: *Domus ſummi Patrisfamilias eſt anima per unitatem morum.* Imò magis nos terrere debet, quod Sanctus Thomas his verbis dicit: *Grandis honor, ſed grandis timor, ex hoc penſandum nobis eſt, tum quantò timore & ſollicitudine cavere debet anima juſti, ne fortè in ea aliquid turpe, aut indecens inveniatur, quod oculos tantæ majeſtatis offendat*; citatque illum Apoſtoli, in quo rigidiſſimum nobis intendatur ſupplicium, ſi myſticum hoc templum prophanare præſumpſerimus: Apoſtolus enim poſtquàm nos *templum Dei*, eſſe dixiſſet, ſubjungit ulteriùs: *Si quis autem templum Dei violaverit, diſperdit illum Deus.* Quo enim ſupplicio dignum æſtimares, qui in ipſius Eccleſiæ ſinum equos & jumenta collocaret, velut in ſtabulum, aut falſa in eadem Numinum erigeret ſimulachra, vel demoliretur altaria, Cruceſque confringeret & ſacrilegè tractaret, vel in ea proſtibulum quoddam erigeret? *Quid minus facis tu ò peccator, qui ſacrum cordis & corporis tui templum vitiis imples, & immunditiis polluis, & ſacrum Dei habitaculum Dæmoniorum ſpurciſſimorum ſtabulum facis, & expulſo ſpiritu Dei, turpiſſimas carnalium cogitationum in eo ſimulachra, idolaque depingis.*

S. Aug. de ſp. & an. c. 2.
S. Th. Vill. ib. Grandis honor, ſed grandis quoque hicendus timor.

1. Cor. 3. v. 17.

17 Sanctus Petrus Damianus in Epiſtola ſuperiùs citata inter animam innocentem & impiam hanc tradit diſtinctionem: *In reproba cujuslibet anima ſit confuſio tartari, & in ſancta, munda, atque perfecta ſpecies Paradiſi, mens enim otioſa, cupida, curis tantummodò ſecularibus dedita libidinis igne ſuccenſa, nonne tibi videtur infernus, in quo videlicet & Diabolus habitat, & concupiſcentiarum ignes æſtuare non ceſſant?* S. Agatha ad S. Luciam Virginem dixit: *Jucundum Deo habitaculum præparaſti*; ſed ubinam putas? *In tua virginitate*; Ille etenim Deus qui eſt *Candor lucis æternæ & ſpeculum ſine macula*, animæ puritatem, atque munditiam mirificè diligit.

ep. cit. Animarum diſtinctio.

Sur. t. 6.

DISCURSUS IX.

ARGUMENTUM.

De exceſſiva animæ pulchritudine, quæ ad ſui ſponſalitium Deum ipſummet rapuit; Hæc autem animæ venuſtas à virtutibus & innocentia Chriſtiana dependet.

THEMA.

Concupiſcet decorem tuum, quoniam ipſe eſt Dominus Deus tuus. Pſ. 44. v. 12.

1 ORigenes animam noſtram ſuperhumana & divina pulchritudine, qua Deus ad ejus ſponſalitium concupiſcendum raptus fuerit, dotatam eſſe probaturus, adducta in themate Pſalmiſtæ verba adducit, ac demum dicit: *Niſi eſſet aliquis decor in anima, Propheta utique de ipſa non dixiſſet: Et concupiſcet Rex decorem tuum, id eſt, ſponſus: Quis ita habet pulchram animam, quis tantum poſſidet decorem, quis ita eſt extraneus ab omni fœditate, ut poſſit ei dici: Concupivit Rex decorem tuum?* Hæc autem venuſtas & pulchritudo non in corpore, ſed in anima conſiſtit, ſed in tali anima, quæ pura, immaculata, munda exiſtit, hæc enim ſola eſt, quæ ſponſum cœleſtem in ſui amorem rapit.

h. 13. in Ezech.
Anima pura cœleſtem rapit ſponſum.

2 Enim verò animæ qualitates S. Thom. de Villanova hiſce nobis coloribus adumbrat dicens, *Eſt anima rationalis natura quædam ſpiritualis, incorporea, incorruptibilis, immortalis, intellectualis, libera, capax Dei, habens voluntatem & intellectum ſicut Angelus.*

S. Th. Vill. ſer. de S. Mich.

3 S. Bernardin. illam quatuor præclaris dotibus adornatam nobis ob oculos ponit: *Quaduplex*, inquit, *virtus eſt in anima, ſenſus, imaginatio, ratio, & intelligentia*: Demùm verò quænam ſit ſenſus diſpoſitio, atque capacitas, pupillæ adducto exemplo demonſtrat, dum ait: *Oculus enim quaſi in puncto pupilla, totum apprehenderet mundum ſi non haberet obſtaculum*: De imaginatione quoque dicit: *Imaginatio verò multos tales poteſt apprehendere mundos*; *Ratio verò ſe extendit ultra ſenſum & imaginationem, abſtrahit verò univerſale, quod eſt ſemper & ubique in particulari, quod eſt hic vel nunc; ſi ergo ſenſus & ratio tantæ ſunt capacitatis, quid eſt de intelligentia, quæ nata eſt apprehendere ſummum bonum.*

S. Ber. ſer. in D. 5. Ep. c. 2.
Animæ dotes.

Digitized by Google

bonum. Tandem idem S. Pater ut oſtendat quanti à nobis ſit æſtimanda anima noſtra, ita concludit: *Ergo parvum non eſt, quod intra nos eſt, ſed incomprehenſibile & infinitum*.

Lact. l. 7. c. 4. Ejus pulchritudo inviſibilis.

4 Et ideò Lactant. Firmianus animam noſtram glorioſo hoc epitheto *Inenarrabile opus*, compellat; Equidem quæ & quanta ſit animæ alicujus pulchritudo ſcire non poſſumus, quia non eſt oculis corporeis viſibilis, neque cadit ſub ſenſu; Hoc tamen ſcire ſufficit, quòd verè talis ſit, cujus amore captus eſt ille, qui ipſum condecorat & amabilem efficit Paradiſum: *In quem deſiderant Angeli proſpicere: Specioſum forma præ filiis hominum: Concupiſcet Rex decorem tuum, utique ſecundùm animam*, cujus hanc id convincentem adducit rationem: *Nihil ex vultus bonitate boni, ac emolumenti nihil, ex anima autem pulchritudine tantum licet bonum lucrari; quantum poſſidet, qui Deum habet amatorem*.

Pſ. 44. 3.

Vilis tamen ancilla.

5 Quòd ſi Rex aliquis ſe ad vilis cujuſdam ſervæ ſuæ nuptias ſeduci permitteret, neceſſum utique eſſet dicere talem ancillam exceſſiva quadam & rara corporis venuſtate præditam eſſe: *Cur obſecro Deus cum anima noſtra, quæ comparatione ſui vilis quadam ſerva eſt, cùm ſit vilis quadam creatura, ſponſalitium contraxit? Sponſabo te mihi, & concupiſcet Rex decorem tuum*, quod pariter S. Bernardin. his verbis quærit, dum ait: *Unde tibi ò humana anima, unde tibi hoc, unde tibi tam ineſtimabilis gloria, ut ejus ſponſa merearis eſſe, in quem deſiderant Angeli proſpicere? Unde tibi hoc, ut ipſe ſponſus tuus, cujus pulchritudinem Sol & Luna mirantur, ad cujus nutum univerſa mutantur*.

Oſ. 2. v. 2.

S. Ber. ſer. 2. in D. 1. Epip.

Formoſitas animarum S. Catharinæ monſtrata. Cant. 4. 7. Cant. 2. 10.

6 In dubium utique revocari nequit, quin unica hujus in animam noſtram divinæ propenſionis cauſa ſit, ſumma animæ noſtræ elegantia ſpeciei, atque venuſtas: *Concupiſcet Rex decorem tuum; Tota pulchra es amica mea: Veni formoſa mea*. Cœleſtis animæ noſtræ amator Chriſtus S. Catherinæ de Senis dilectiſs. Sponſæ ſuæ die quadam animæ in gratia Dei exiſtentis formoſitatem oſtendit, unde cùm Sancta hæc Virgo obſtupefacta hæreret, atq; attonita; Chriſtus ei reſpondit: Vide igitur quàm præclarè impenſum fuerit, quicquid pro animabus hoc modo venuſtandis perpeſſus fui. Quibus verbis huic S. Virgini perpetua quædam conſuetudo & uſus fuit, oſculandi terram illam, quibus eorum impreſſa erant veſtigia qui prædicationibus ſuis, aliiſque bonis operibus ſuis animarum converſioni inſudabant.

Eph. 5. 25. Chriſtus ut animas venuſtaret deformis factus.

7 S. Paulus Epheſiis efficaciter perſuadere volens, ut conjugali uxores ſuas amore proſequerentur, hoc inter cætera motivum adduxit: *Viri diligite uxores veſtras, ſicut & Chriſtus dilexit Eccleſiam & ſeipſum tradidit pro ea, ut illam ſanctificaret, mundans lavacro aquæ in verbo vitæ, ut exhiberet ipſe ſibi glorioſam Eccleſiam, non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid ejuſmodi, ſed ut ſit ſancta & immaculata*; Apoſtolus autem per hanc Eccleſiam, de qua loquitur, non exteriores Baſilicæ muros, ſed animas fideles intelligit: *Templum Dei quod eſtis vos*; Ut igitur hanc Eccleſiam, id eſt, fidelem animam pulchram, puram & immaculatam, denique ſponſam ſuam efficeret, pretioſum pro ea ſanguinem ſuum effundere voluit: Ipſaque Paradiſi eximia venuſtas & pulchritudo ſe deformari paſſa eſt: *Non eſt ei ſpecies, neque decor; putavimus eum quaſi leproſum*, ut animam noſtram venuſtaret, factus eſt, exanguis, & pallidus: *Ut exhiberet glorioſam Eccleſiam*.

Iſ. 53. 2.

S. Bern. ſer. 5. de an. dign. ar. 3. c. 3. Animæ pulchritudo.

8 Audite quæſo, quid de animæ ſpecioſitate S. Bernardin. in hæc ferè verba ſcribit: *Si formarentur tot Empyrei Cœli, quot ſunt aquarum guttæ, quot ſunt grana arenæ maris, omnis pulchritudo eorum ſimul ſumpta non poſſet æquari pulchritudini unius animæ*. Et quidem tametſi verba hæc hyperbolicè & per exaggerationem ab hoc S. Prædicatore dicta fuiſſe videri poſſint, ipſe tamen protinus ejus quod dixit rationem his verbis ſubnectit: *Illi infiniti cœli tanta pulchritudinis non poſſent intelligere Deum, nec diligere, nec poſſidere, quemadmodum rationalis anima*, hinc 1. Cor. 2. Apoſt. ait: *Quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit, quæ præparavit Deus his qui diligunt eum*: Idem quoque S. Pater prolixo Diſcurſu, qua pulchritudine anima illa quam Deus in ſponſam elegit, dotata ſit demonſtrat; Quòd ſi enim mulier aliqua eſſet ſpecioſiſſima omnium quæ fuerunt, ſunt, aut futuræ erunt, imò tanta corporis forma & ſpecie prædita, ut ne quidem ipſemet omnipotens & divinus artifex ſpecioſiorem efformare poſſet, vel ſi Deus alicui pictori tale ſuggerat ingenium, quo magiſterio & peritia artis ſuæ effigiem aliquam efformet prototypo ſuo quoad fieri poteſt vivaciſſimè & propriiſſimè ſimilem: nihilominus ſubjungit idem ſanctus: *Pictor, atque Creator animæ ipſa ſapientia eſt, cujus ſapientiæ non eſt numerus, Deus ſcientiarum Dominus eſt, ad creandum hominem infinita potentia uſus eſt, voluit eadem infinita potentia & ſapientia ſua formare animam ad imaginem & ſimilitudinem ſuam: Menſura pulchritudinem Dei, ad cujus imaginem facta eſt: Menſura & potentiam qua potuit, ſapientiam qua novit, & voluntatem qua voluit ſic eam creare, & intelliges pulchritudinem ejus*.

1. Cor. 2. 9.

Dignius nil quam ſponſam eſſe Dei.

9 Quid igitur mirandum eſt hanc adeò exceſſivam pulchritudinem & decorem animæ, ipſum quoque rapuiſſe ejus Creatorem, ut ſe illi per arctum ſponſalitii vinculum copularet? *Tota pulchra es, ſponſabo te mihi*. Cardinalis Bellarmin. ſingulariſſimam hanc hujus adeò digni ſponſalitii prærogativam his verbis ponderat: *Si quis ſapere, aut digne cogitare poſſit, fortaſſe nihil magis honorificum, nihil utilius, nihil dulcius, neque in hoc ſæculo, neque in futuro reperiri poſſet. Magna eſt gloria, utilitas, ſuavitas, ſervire Regi Regum, major inter amicos & domeſticos ejus connumerari; maxima Filium Dei & Chriſti fratrem nominari, ſed ſponſam dici poſſe, conſortem throni; conſortem thalami*: Hoc utique, inquit præfatus Doctiſſimus Cardinalis, omnem humanum & angelicum intellectum excedit: Quia, *qui adhæret Deo, unus ſpiritus eſt cum eo*.

C. Bel. de æt. fel. l. 5. c. 6.

Qualis ſit animæ unio. S. Amb. l. 2. c. 1. in Luc. Matt. 12. 50.

10 Vultiſne explicatiùs nonnihil intelligere quiſnam, aut qualis ſit hujus unionis animæ cum Deo conceptus? Sanctus Ambroſius ait: *Concipit, & generat Dei verbum: Quicumque fecerit voluntatem Patris mei, qui in cœlis eſt, ipſe meus frater, & ſoror, & mater eſt*: Circa quæ verba D. Chryſoſt. exclamat: *O mirabilem honorem, o virtutis incredibiles vires, quo ducitis benè viventes homines? Multo propinquiores Deo ſunt, qui voluntatem ejus faciunt, quam qui ſumma carnis neceſſitate conjunguntur*. B. Petr. Damianus de hoc ſponſalitio ita ſcribit: *Anima noſtra superni Regis eſt ſponſa, cui accepto pignore ſancti Spiritus ſignaculo fidei eſt dotata*. S. Bonaventura conditiones nobis exponit, quæ inter ſponſos requiruntur: *In ſponſo, inquit, eligendo quatuor ſunt, Genus, Virtus, Sapientia, Pulchritudo, quæ omnia ſummè in Filio Dei reperiuntur, & ideo oportet quod ſponſa ejus præparet ſe & nobilitet. In ſponſa eligenda ſimiliter quatuor conſiderantur, Genus, Pulchritudo, Divitiæ, Mores*.

Chr. h. 44 in Matth.

S. P. Dam. ſer. 74.

S. Bon. in c. 5. Joan. Conditiones quatuor.

Anima originem habet è cœlo.

11 Et quidem ſi de Genealogia animæ, ſeu ejus progenie ſermo ſit, hujus è cœlo ducit originem. Quis enim eſt qui per Jeroſolymam in ſenſu ſpirituali animam intelligi neſciat? Hanc autem S. Joannes velut ſponſam quamdam prædivitem & ornatam de cœlo deſcendere vidit; Ita enim ait: *Vidi Jeruſalem novam deſcendentem de cœlo Deo, paratam ſicut ſponſam ornatam viro ſuo*. Apoſtolus autem proſapiam animæ noſtræ diſtinctius hiſce verbis deſcribit: *Genus ergo cùm ſimus Dei, non debemus æſtimare, &c.* Ubi S. Gregorius ait: *Genus videlicet Dei dicimur, per acceptam imaginem ad ſimilitudinem illius*; Et ideò S. Leo ad agnoſcendam & æſtimandam nobilitatem noſtram, ne à primo ſtipite noſtro degeneremus, his verbis invitat: *Agnoſce o Chriſtiane, dignitatem tuam, & divinæ conſors factus naturæ, noli in veterem vilitatem degeneri converſatione redire, memento cujus capitis & cujus corporis ſis membrum*.

Apoc. 21. 2.

Act. 17. 29.

S. Greg. l. 10. mor. c. 16. S. Leo ſer. 1 de nat.

12 Porrò de animæ pulchritudine nec quicquam dubitare licet, utpotè quam jam abundè ſatis expoſuimus.

Homini omnia ſubjecta.

13 Tertia in ſponſalitiis requiſita, & à S. Bonaventura annotata conditio in divinis conſiſtit: In ſponſalitiis enim dos communiter quæri ſolet opulenta. Idem verò Seraphicus Doctor alio in loco per addictam Hugonis de S. Victore in libr. *de arrha animæ*, authoritatem ita ſcribit: *O anima mea, quid dedit tibi ſponſus tuus? Reſpice mundum iſtum, omnis natura ad hunc finem curſum*

Digitized by Google

ſum ſuum dirigit, ut tuis utilitatibus deſerviat, tuiſque obſectamentis. Sponſus ſponſæ dotem contulit, dum ei quicquid in cœlo, vel in terra bonum & pulchrum eſt aſſignavit: *Omnia ſubjeciſti ſub pedibus ejus; Minuiſti eum paulò minùs ab Angelis, gloria & honore coronaſti eum, & conſtituiſti eum ſuper opera manuum tuarum.* Quinam autem opulentior theſaurus, aut quæ pinguior, amplior, aut liberalior dos ei obtingere potuit, quàm pretium quo illam cœleſtis ejus ſponſus æſtimat, & exceſſivus amor quo illam proſequitur?

S. Bern. ſer. 5. in ded. Eccl.

14 Unde Sanctus Bernardus idipſum conſiderans attonitus exclamat: *Quid eſt homo quia magnificas eum, aut quid apponis erga eum cor tuum? Quid? Sinè dubio vanitati ſimilis factus eſt homo ad nihilum redactus eſt homo;* Mox tamen idem mellifluus Doctor jam dicta corrigit, dicens: *Quomodo tamen penitus nihil eſt, quem magnificat Deus?* Verum quidem eſt ſponſam illam antea ſervam & vile mancipium fuiſſe, poſt contractum verò cum Rege ſponſalitium facta eſt conjux, Regina, vel Imperatrix alteri regio conjugi ſuo coæqualis: ita quoque de anima Deo deſponſata dicere poſſumus: *Quomodo nihil, erga quem appoſitum eſt cor divinum? Scio, ſcio, ubi eſt theſaurus tuus, ibi eſt & cor tuum, quomodò ergo nihil ſumus, ſi theſaurus tuus ſumus.*

Theſaurus Dei anima hominis.

Formoſi fiunt virtutes. Rich. à S. Vict. p. 1. l. 6. de Trin. c. 12.

15 Quarta quæ in ſponſa quadam requiritur conditio, ſunt *mores*. S. Richardus de S. Victore egregiè exponit, qualiter animam aliquam pulchram, vel deformem eſſe à ſola noſtra pendeat voluntate: *Anima tua, aut formoſa eſt, aut deformis, ex voluntate tua; Formoſam facit voluntas bona, deformis fit ex voluntate mala, formoſam eam facit ſua benignitas, deformem tua malignitas.* S. Ambroſius quoque quanam in re hæc animæ pulchritudo conſiſtat, inſinuat, ſcilicet non in genis benè coloratis, aut oculorum venuſtate, &c. *Sed pulchritudo animæ eſt ſyncera virtus, & decor verior cogatio ſuperaerum, ut videat illud bonum ex quo pendent omnia.*

S. Ambr. de Iſ. & an. c. 8.

Quas ſponſus præbet. Jac. 1. 17.

16 Suam animæ pulchritudinem non à ſemetipſa habet, ſed illam à cœleſti ſponſo ſuo participat; quia *Omne datum optimum & omne donum perfectum de furſum eſt, deſcendens à Patre luminum.* Unde Villanova ſua verba illa: *Decorem tuum*, ita gloſſat, id eſt, *qui in te eſt, non qui à te eſt, non enim concupiſcit decorem, niſi quem ipſe præſtat.*

S. Th. Vil. D. 19. poſt Pent.

S. Greg. de ſcop. chr. Anima ſpecioſa redditur dimiſſis peccatis.

17 S. Gregor. Nyſſenus facilè nos modum docet, quo anima ſuam nanciſci pulchritudinem valeat; Primò enim dicit: *Neceſſe eſt ut anima, quæ ſponſa Chriſti fieri deſiderat, pulchritudini Chriſti quoad ejus fieri poterit, ſimilis fiat.* Sed quonam putas modo idipſum conſequi poterit? *Oportet ut anima quæ adhærere cogitat Chriſto omne peccatum à ſe expellat:* Ideò quando cœleſtis amator inaſſequabilem ſponſæ ſuæ pulchritudinem laudat dicens: *Tota pulchra eſt, amica mea,* protinùs ſubjungit: *& macula non eſt in te, immaculata mea.* D. Chryſoſtomus poſtquam de animæ ſpecioſitate fuſiùs tractaſſet, tamdem hanc ſubnectit interrogationem: *Accepiſti quid ſit pulchritudo? Pendet pulchritudo animæ ab obedientia erga Deum, anima enim quantumlibet deformis, ſiquidem obtemperaverit Deo, deponit peccatum & ſpecioſa redditur.* Idque Sauli exemplo probat; qui factus eſt Paulus, & vas electionis, quando ait; *Domine, quid me vis facere? Audi filia, & inclina aurem tuam,* & poſtea ſubdit: *Et concupiſcet Rex decorem tuum; Cujuſmodi decorem concupiſcet? Nempè animæ.*

Cant. 4. 7. Cant. 5. 2.

Chr. h. in Pſ. 44.

S. Baſil. or. in. de an.

18 Jure igitur meritò Sanctus Baſilius nos adhortatur, ut animam noſtram mundemus, & purificemus, ut fiat quaſi lympidum quoddam terſumque ſpeculum, in quo Divinus amator eam & ſe contemplari poſſit: *Da operam ut omnes ſordes ex malitia acquiſitæ præcatione ſedulò eluantur, neque enim fieri poteſt, ut ſpeculum, quod ſordibus inquinatum eſt, germanas imaginum repræſentationes, ac ſimulachra recipiat, reddatve, ſic nec animus rerum humanarum curis diſtractus, & iis perturbationibus quæ ex corporis ſtudio proficiſcuntur obcæcatus; Spiritus Sancti illuminationem ſuſcipere valebit.*

Adhortatur.

Humilis ſe homo & ſpecioſus ſacit.

19 Alii aliam hanc animæ pulchritudinem acquirendi & conſervandi modum meditantur, conſiderant enim quòd Deus noſter ſapientiſſimè corpus hoc noſtrum ex luto confixerit, in illudque incluſerit animam hominis adeò ſpecioſam, oculo non ſolùm corporali, ſed & ſpirituali quod pulchritudinem ejus attinet, inviſibilem ut humilis perſeverans ſpeciem & pulchritudinem ſuam non amitteret. Unde Richard. de S. Victore ait: *Maximus eſt animæ decor, ſi poſt omnium virtutum perfectionem, humilitatem poſſideat & cùm magni ſit meriti magnam ſe eſſe neſciat.* Magnum ſe neſciebat B. Job, qui dicebat: *Si ſimplex fuero, hoc ipſum ignorabit anima mea.*

R. Vict. in Cant. c. 3.

Matth. 22. 13. Ornamentū animæ Dona Spir. S.

20 Temerarius ille qui in magnificas illas à Rege regiis ſumptibus præparatas nuptiales epulas ſine veſte nuptiali ſe ingeſſerat, acriter valdè reprehenſus & in ignē conjectus fuit: Utiq; majori cum ſeveritate animadverſurus Rex ille fuiſſet in filii ſui ſponſam, ſi illa in iiſdem epulis minùs decenter ornata comparuiſſet. At verò dices fortaſsè, qualia debent eſſe hæc animæ ornamenta; Origenes ſuper illa verba: *Sacerdotes tui induantur juſtitiam*, ita ſcribit: *Sunt ergo omnia iſta veſtimenta juſtitiæ; Et iterùm Paulus: Induite vos viſcera miſericordiæ; Sunt ergo & indumenta miſericordiæ: Sed & alia nihilominus Apoſtolus indumenta nobiliora deſignat, cum dicit: Induite vos Dominum Jeſum Chriſtum, & carnis curam ne feceritis.* S. Thom. de Villanova ſuper illa verba Canticorum ad ſponſam à divino ejus amatore dicta, videlicet: *Quàm pulchri ſunt greſſus tui filia Principis,* ſcilicet, *in calceamentis*, myſterium pulchrorum greſſuum & pedum ſponſæ his verbis declarat: *Pedes, animæ potentiæ, greſſus actus earum, quibus Deo appropinquamus, affectus deſideria: Calceamenta dona Spiritus Sancti, quæ ſingulas potentias ornant, ſapientia intellectum, pietas voluntatem, fortitudo iraſcibilem, &c. Pulchri ſunt greſſus animæ, id eſt, actus, cogitationes, affectus, ſed propter calceos gratiarum, non de ſe.* S. Ephrem quoque omnia hæc ornamenta, omnem animæ pulchritudinem à gratia derivari; his verbis conſiderat: *Anima noſtra ſponſa facta eſt immortalis ſponſi, nuptiæ divina Sacramenta ſunt per quæ ſancta anima jungitur ſponſo, dum digna mentis devotione ſumuntur.* Anima mediante gratia unionem contrahit cum Deo, quæ eidem Sacramentis mediantibus confertur. Quantò igitur frequentiùs, majorique cum diſpoſitione & puritate ad illa acceſſerimus; tantò quoque majorem oculiſque ſponſi acceptabiliorem venuſtatem & pulchritudinem nobis conciliabimus: Siquidem *Deus charitas eſt; & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo.* Hæc in ſponſa fidelitatem thoralem obſervant, quia æterna eſſe nequeunt. Unde Rupertus Abbas Tuitienſis monet dicens: *Quæcumque anima libera, vel Chriſti uxor legitima, vero amore Chriſtum diligens, adulterium non recipit, inceſtum non admittit.* Pergit dein ulteriùs explicare in quonam talis Chriſti ſponſa ab adultera differat: *Quæ autem ancilla eſt*, inquit, *non habens Spiritum Domini, in quo eſt libertas; citò adulterio ſuccumbit.*

Orig. h. 9. in Ex. Pſ. 131. v. 9.

S. Th. Vill. in D. Pent.

S. Ephr. ſer. de jud. & reſur.

Gratia.

Charitas.

22 Spiritus Sanctus de concubinis Salomonis, ejuſdemque Reginis tractans, ita ſcribit: *Sexaginta ſunt Reginæ; & octoginta concubinæ*, quem textum Rupertus Abbas noſtras exponens, inquit: *Reginæ dicuntur illæ animæ, quæ perfectæ charitatis ſunt*, in quo verò hæc charitas & amor perfectus conſiſtat, ita declarat: *In eo videlicet, quod eumdem Dilectum ſuum ſequentes, nihil terrenum, ſed ipſum ſolum quærunt, neque propter metum gehennæ, ſed propter amorem vitæ eternæ peccatum fugiunt, virtutemque amando iniquitatem oderunt;* Concubinas verò illas eſſe dicit, quæ ei ex ſervili tantùm amore ſubjiciuntur, non verò ex puro amore: *Concubinæ verò ſunt illæ, quæ ſub timore ſerviunt.*

L. 6. in Cant. Deum ſiliciter amantes veræ Dei ſponſæ.

Quam perniciosum Dei receſſus ab anima.

23 Reſtat in hac materia alia quædam materia moralis, pro cujus expoſitione ſequens haud inepta ſubſervire poterit ſimilitudo. Videbitis aliquando nobiliſſimam palatii alicujus faciem & introitum mirabili architectura ex marmore, pretioſis ſtatuis, ſculpturis, aliiſque ornamentis mirè adornatam & elaboratam, tandem verò dum ex curioſitate plura ejuſmodi artis magiſterio abſoluta opera videndi ad interiora palatii penetralia ingredimini, conclavia fœno offenditis referta, ambulacra paſſim aranearum telis obſepta, hortos ex urticis & vepribus ſylveſcentes, fontes deſtructos, meram denique cunctis in locis deſolationem conſpicitis, dumque ingemiſcentes cauſam tantæ deſola-

ſolationis inquiſitis, hæc ſola adducitur, quia Princeps, vel Dominus Palatii illius incola illud pro tempore deſeruit, ſuoque in diſceſſu tapetes omnes, omnem pretioſam ſupellectilem, univerſas quibus conclavia illuſtrabantur picturas, cunctaque ornamenta ſecum ſuſtulit, & ideò dum nulla jam palatii interioris cura habetur, omnia in eo deſolata apparent & horreſcunt ingredientibus. Eodem prorſus modo de anima quadam rationari licet, hæc enim dum imagini & ſimilitudini Creatoris ſui correſpondebat, omnibus erat donis, gratiis, virtutibuſque Chriſtiano homine dignis decenter adornata, adeò ut ipſum quoque ſpecioſitate ſua in admirationem raperet Paradiſum: At verò dum ſponſus & incola animæ Deus eamdem ob propriam animæ culpam deſeruit, ſibi deinceps minimè ſimilis eſſe videtur: *Quomodo mutatus eſt color optimus?* Jam enim vitiis repleta, paſſionumque & affectuum inordinatorum tyrannidi ſubjecta eſſe conſpicitur, & cùm anteà Deus de illa dixerit: *Delitiæ meæ eſſe cum filiis hominum*, jam in ea præter effrœnium appetituum ſentes, lolia, urticas, & ſtirpes, nihil quod oculis Dei placeat in ea conſpicitur, intellectus factus eſt cœcus, voluntas deſes & iners, memoria ingrata, iraſcibilis vindicativa: *Orientur in domibus ejus urticæ & ſpinæ, & erit cubile draconum, & paſcua ſtruthionum*. Unde S. Thom. de Villanova ait: *Sterilis & arida hiſpidoque deſerto ſimilis eſt omnis anima, quam tuus Domine non roborat Spiritus; Nullus virtutum germinat affectus, nullos bonorum operum producit fructus.*

Thren. 4. 1.

Iſ. 34. 13.

Conc. 2. in die Pent.

DISCURSUS X.

ARGUMENTUM.

Oſtenditur quanta cura & cuſtodia Deus animam proſequatur, guſtus item ſive gaudium, quo ob ejus ſalutem perfunditur, cujus etiam varia motiva conſiderantur.

THEMA.

Quid eſt, quod debui ultra facere vineæ meæ, & non feci ei? Iſajæ 5. v. 4.

Dei cura quoad hominis animam.
Matth. 21. 33.

1 DEus animam noſtram ſæpiùs ſub metaphora vineæ deſcribere ſolet, prout ſufficienter ex parabola illa colligitur, quam ipſemet ore ſuo Hebræiſmo propoſuit, quam S. Matthæus cap. 21. his verbis recenſet: *Homo quidam plantavit vineam*, &c. circa quæ verba S. Anton. de Padua dicit: *Vinea id eſt homo, vel anima*. In illa autem proteſtatione, quam per os Iſaiæ Prophetæ in verbis aſſumpti thematis protulit, expreſsè declarat, quòd in hujus vineæ, ſive ſalutis animæ cultura, præter ea quæ fecit, plura aut majora facere non potuerit. Ac proindè ingenioſus ille vetuſtuſque Scriptor Tertullianus animam noſtram variis iiſque glorioſiſſimis encomiis deprædicat dicens: *Abſit ut manuum ſuarum operam, ingenii ſui curam, afflatus ſui vaginam, molitionis ſuæ reginam, liberalitatis ſuæ hæredem, religionis ſuæ ſacerdotem, teſtimonii ſui militem, Chriſti ſui ſororem in æternum deſtituat meritum*. In quibus verba præ cæteris ſignificantiora ſunt illa, quibus animam noſtram appellat: *Ingenii ſui curam*, quibus propriiſſimum exprimit animæ noſtræ epithetum, quis enim non videt, quantam Deus pro hujus tanti theſauri cuſtodia & conſervatione ingenii ſui curam & ſollicitudinem adhibeat?

S. Anton. de Pad. l. in ſer. 4. D. 4. Pent.

Tertull. l. de reſurr. carn. c. 9.

Bonorum jacturam Deus permittit, ut animam ſalvet.
Pſ. 72. 12.

S. Bern. 2. 3. ſer. de dign. ob. 21. l. c. 3.

2 Sapiens dicit: *Juſtorum animæ in manu Dei ſunt*; Deus igitur in vola manus ſuæ animam noſtram velut gemmam pretioſiſſimam portat: Enim verò bona temporalia ſæpè numero impiorum hominum manibus conſignata eſſe videmus: *Ecce ipſi peccatores & abundantes in ſæculo obtinuerunt divitias*, quod tamen circa animas nequaquam permittit, utpote quas immediatè ſub paterna ſua cuſtodia & cura vult eſſe conſtitutas; Unde S. Bernardinus ait: *In præſenti vita ſæpè temporalia malorum cuſtodiæ permittit, animas verò propria ſua cuſtodia derelinquit*; Equidem Deus nonnumquam permittit, ut juſti omnimodam faciant bonorum terrenorum jacturam; verumtamen eo id fine ſemper facit, ut per hanc jacturam animas illorum lucretur & ſalvet: Pro cujus meliori intelligentia idem ſanctus Pater congruam adducit ſimilitudinem; ſicut enim qui in mari navigat opulentum ſecum habens theſaurum, licèt illum ſolicitiſſimè cuſtodiat, attamen navi inter maria procellas, periclitante, eumdem ipſemet manibus ſuis in mare conjicit, ut vitam ſalvare poſſit: Ita quoque Deus operatur nobiſcum, quando enim propter immiſſam nobis paupertatem, gravem & lethalem morbum, aut aliud nobis illatum grave infortunium, nos vel maximè deſeruiſſe & à nobis receſſiſſe videtur, tunc vel maximè ad animarum noſtrarum ſalutem procurandam apertos habet oculos.

Exemplum in Jobo.

3 Cujus in S. Jobo manifeſtum habemus exemplum, quando enim Deus illum poteſtati Sathanæ quoad corpus tradidit, & ab eodem facultatibus, filiis, ſanitate corporis, cunctiſque aliis bonis exutus fuit: eam habuit animæ rationem, ut eam totaliter à Dæmonis poteſtate exemptam eſſe voluerit: *Verumtamen animam ejus ſerva: Nota ergo cum quanta diligentia tu ô anima, es cuſtodita*; Utpotè pro cujus ſalute Angelos indefeſſos continuos & perpetuos cuſtodes eſſe voluit: *Angelis ſuis Deus mandavit de te, ut cuſtodiant te*.

Chr. h. 90. in Matth. Quanti Deus æſtimaverit animas.
Joan. 3. v. 16.

4 Chryſoſt. hanc quam Deus pro anima gerit ſolicitudinem ſequentibus paucis quidem, ſed gravibus verbis exponit dicens: *Tantis ſtudiis, tantaque cura Deus dignam eſſe animam oſtendit, ut neque Filio ſuo pepercerit; Sic Deus dilexit mundum, ut Filium ſuum unigenitum daret, ut omnis qui credit in illum non pereat, ſed habeat vitam æternam.* Neſcio num vos aliquando ad id reflexeritis, quod Redemptor noſter ait, dum ſemetipſum grano frumenti comparavit dicens: *Niſi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipſum ſolum manet*: Hoc enim granum ipſummet Dei Filium ſignificat, qui *frumentum electorum* dicitur: Hoc granum frumenti ab æterno in ſinu paterno, ſeu potiùs in cœlorum granario (*triticum autem congregate in horreum meum*) reconditum fuit, donec veniret hora qua ad electorum utilitatem in terram deſcendens in terra virginali (*Dominus dabit benignitatem, & terra noſtra dabit fructum*) ſeminatum, ſeu plantatum fuit: Id verò quod vel maximè admirandum venit, ſunt verba illa: *Ipſum ſolum manet*: quaſi diceret: Quamdiù granum iſtud de cœlo non deſcendit, ſe ſolùm in Cœlo Empyreo degere arbitrabatur: Sed quomodò ſolum in cœlo manet: *Ipſum ſolum manet?* Numquid tribus in novem Choros diſtinctis Hierarchiis quaquaverſum cinctum erat? Numquid cum Ipſo millions millionum innumerabilium Principatuum, Dominationum, Seraphinorum, Cherubinorum, omniumque aliorum infinitorum ſpirituum Angelicorum cum Ipſo in cœlis regnabant? Pro hujus myſterii intelligentia in memoriam revocanda eſt parabola illa, quam Salvator ipſemet de Paſtore proponit, qui nonaginta novem oves in deſerto reliquit, & veſtigia inſecutus eſt ovis errabundæ, quæ hominem peccatorem ſignificabat: Scitiſne cauſam, ob quam id fecerit? Nimirum quia hominem in comparatione naturæ Angelicæ longè pluris æſtimat, imò tanti illum facit, ut animam humanam inter delitias ſuas recenſeat: *Delitiæ meæ eſſe cum filiis hominum*: Innumerabiles Thronos, Principatus, & Dominationes, Cherubinorum & Seraphinorum exercitus in perpetuæ punitionis barathrum præcipitari permiſit, nec quicquam ſe pro eorum redemptione movit: non verò eodem modo animam *ingenii ſui curam* perire permiſit, quin potiùs dum etiamnum vix adhuc perdita eſſet, quod in manducatione pomi vetiti contigit: In eodem ferè momento *ambulabat ad auram poſt meridiem*; Quonam putas fine id fecit? Superiùs in alio quodam Diſcurſu idipſum feciſſe diximus; quia *Ipſe lignum tunc notavit, damna ligni ut ſolveret*: Unde pluris æſtimare videtur unicam ſolam animam, in eaque ſibi complacere magis, quàm in omnibus Angelis ſimul & collectivè ſumptis, ſiquidem ſine animabus redemptis Paradiſum triumphantem ingredi noluit.

Joan. 12. 24.

Zach. 9. v. 17.

Matt. 13. 30.

Pſ. 84. 13.

Iſ. 52 v. 5. Errantem ovem pluris, quam Angelos.

Hug. Car. ib.

5 In Iſaia Deus dicit: *Et nunc quid mihi eſt hic, dicit Dominus, quoniam ablatus eſt populus meus*, quibus verbis tanto ſe amore & ſolicitudine animam proſequi indicat, ut ſibi videatur ſe in Paradiſo quietum, & contentum eſſe non poſſe, niſi pro ejus ſalute deſcenderet: Quo ſenſu hanc Dei querelam Hugo Cardin. his verbis declarat, ut ſenſus ſit: *Ex quo genus humanum exulat in mundo & premitur à Diabolo, quid mihi eſt hic, id eſt, in cœlo? Quaſi dicat: Non reputo me habere aliquid in cœlo, habendo Angelicos ſpiritus, qui ſunt quaſi nonaginta novem oves in deſerto, niſi habeam ovem errabundam exilio.*

6 Eccle-

Eccl. 18. 1. Pſ. 32. v. 9. Quam ſi- querſivit ani- mo.

6 Eccleſiaſticus dicit: *Qui vivit in æternum, creavit omnia ſimul, dixit, & facta ſunt, ipſe mandavit & creata ſunt*: Non ſic fecit quando ipſi de anima ejuſque ſalute negotium erat, pro illa namque è faucibus infernalibus eximenda, triginta trium annorum ſpatio laboravit & ſudavit: *Propter homines, & propter noſtram ſalutem deſcendit de cœlis*.

ſine quiete. Pſ. 31. v. 8.

7 Regius Propheta David incarnationem Filii Dei in ſpiritu Prophetico olim his verbis ſollicitabat, dicens: *Surge Domine in requiem tuam*; ſciebat enim illum optata quiete numquam frui, donec animam hominis è ſtatu perditionis eripuiſſet. Unde quando traditor cœnaculum egrediebatur, ut ſanguinem Salvatoris, qui pro ejus redemptione effundendus erat, Judæorum Principibus divenderet, Ad Apoſtolos ſuos ſe convertens totus lætus dixit: *Nunc clarificatus eſt Filius hominis*. Joan. 4. Salvator noſter omninò laſſus, ſudoribuſque madidus ſupra puteum Jacob ſedit; totaliter ſitibundus, non tamen aquarum, ſed perditæ illius animæ Samaritanæ: *Sedebat ſic ſupra fontem*, qua phraſi loquendi ipſum nequaquam totaliter contentum fuiſſe indicat. Unde S. Auguſtin. ait: *Sedebat ſupra puteum, non quieſcebat, quoniam in Samaritanis non poterat requieſcere*.

Jo. 13. 31. Joan. 4. 6. S. Aug. ſer. 91. de temp.

Pſ. 93. v. 22. Mirabili quodammodo.

8 Apud Pſalmiſtam ſequentia verba leguntur: *Factus eſt mihi Deus meus in adjutorium ſpei meæ*. Quæ valdè miranda ſunt, quomodò enim David in hæc verba prorumpere potuit, cùm Deum nequaquam factum eſſe ſciverit? In ſymbolo canitur: *Genitum non factum*, licèt ipſe factor & conditor ſit totius univerſi: *Omnia per ipſum facta ſunt*; Notandum eſt igitur quòd licèt Deum factum eſſe Catholica veritas abhorreſcat, Deus tamen ex amore animæ modum adinvenire ſcivit, quo homo fieri poſſet: *Ecce quaſi unus ex nobis factus eſt*; *In ſimilitudinem hominum factus, & habitu inventus ut homo*.

Joan. 1. 3. Gen. 3. 22. Phil. 2. v. 7.

S. Ber. ſer. 52. c. 1. ar. 2. c. 2. Magno cum labore NB.

9 De cura & labore, quo Deus animam hominis quæſivit, S. Bernardin. in hæc verba ſcribit: *O quanto labore & quàm ferventi amore quæſivit animam amoroſus Jeſus; Virginis uterum vix egreſſus eſt, & dilectam animam more infantium vocat A, A, A, id eſt, anima mea, anima, anima te quæro*.

Unam tanti æſtimans, quam plures.

10 Sanctus Matthæus parabolam illam refert de Rege qui præparavit nuptias filio, ad quas inter multos qui ad eaſdem convenerant, præſumptuoſus ille, qui ſine veſte nuptiali nuptiale tricliniorum ingredi præſumpſerat, ad ignem condemnatus fuit: *Mittite eum in tenebras exteriores*; Quo facto ſapientiſſimus Magiſter noſter parabolam illam his verbis concludit: *Multi enim ſunt vocati, pauci verò electi*. Circa quæ verba meritò inquirendum venit, quomodò intelligenda, cùm enim unus tantùm convivarum condemnatus fuerit, cæteris omnibus menſæ imperturbato animo accumbentibus, contrarium potiùs dicendum fuiſſe videtur, ſcilicet *Multi electi, non verò pauci electi*, ſiquidem ex multis unus tantùm periit? Ad quam difficultatem alia nequit dari reſponſio, quàm quod Deus unius dumtaxat animæ ſalutem tanto in pretio, & æſtimatione habeat, ut dum illam perdit, innumeras ſe perdidiſſe arbitretur. Unde S. Auguſtin. ait: *Certè unus erat ille, qui non habebat veſtem nuptialem, quare dicit: Multi ſunt vocati, pauci verò electi? quia in unius perditione ſic afficitur, quaſi multos perderet*.

Matt. 22. 13. v. 3. S. Aug. ſer. de nupt.

ſer. 6. de Samar. Joan. 4. 7. Chriſti ſollicitudo in animabus quærendis.

11 D. Chryſoſt. ſummam illam conſiderat ſollicitudinem quam adhibuit, ut mulierem Samaritanam fornicariam, vilem, inopem, & penès honeſtum mundum penitùs infamem ad veritatis induceret cognitionem; longo enim temporis ſpatio ei locutus. Divinæ facundiæ ſuæ retia ei expandit, ut ſibi ad prædam cederet: *Quod ſolo Paulo fecit, qui ad tertium cœlum aſcendit, qui raptus eſt in Paradiſum, & audivit arcana verba, qui terrarum orbem ſagena capit, hoc multò ante Samaritana fecit; Paulo ſe revelavit de cœlo dicens: Ego ſum Jeſus: Samaritanæ: Ego ſum qui loquor tecum*.

Flerum perditionem deflet.

S. Ber. t. 1. ſer. de dig. an. Bi. 5. c. 4.

12 Quòd ſi nonnullas in Script. Sac. recenſitas rerum geſtarum hiſtorias examinemus, videbimus utique Deum non minùs de animarum jactura dolere & triſtari, quàm de ipſarum lucro & ſalute gaudere. S. Bernardin. hac de re ita ſcribit: *Vir ſapiens non ingemiſcit propter parva rei amiſſionem, magna profectò res eſt, propter quam Dei ſapientia plorat, ſed quia Deus plorare non poteſt, aſſumpſit humanam naturam ut plorare poſſit; ſemper dum in mortali corpore fuit, doluit ſuper culpis animæ noſtræ, & pro ejus curatione ſuſpiravit ad Patrem*. Similiter dum ex eminenti quodam loco Jeroſolymam in die Palmarum proſpexit, amariſſimè flevit: *videns civitatem, flevit ſuper illam*, idque non tam ob deſolationem & exterminium murorum, ſive mœnium, ſiquidem integros mundo unico tantùm verbulo in unico momento creare prævalebat, ſed potiùs: *Hæc civitas animam myſticè præfigurat, & de illa Propheta inquit: Glorioſa dicta ſunt de te civitas Dei, videns igitur hanc civitatem obſtinatam in ſceleribus, & ſurdam, ex compaſſione flevit; multi & magni theſauri in mari, & alibi amiſſi ſunt, milleque civitates combuſtæ ſunt, atque deſtructæ, & tamen non legimus pro eis Chriſtum fleviſſe, ſed pro anima tantùm*.

Luc. 19. 41.

Chriſti jubilus anima inventa. Luc. 15. v. 4. &c.

13 Econtra verò quando ipſi negotium eſt de animæ ſecuritate procuranda, quænam hoc fine obtento non inſtituuntur feſtiva gaudia quis cor ejus non pervadit jubilus? Legatur quam de ove, ac drachma perdita, ac demùm reinventa Chriſtus ipſe propoſuit, parabola, & facilè quanti Chriſtus animam hominis faciat intelligetur. Sanctus Bernardus ait: *Magna res eſt anima, quæ Chriſti ſanguine redempta eſt*. Nulla excogitari poteſt interioris lætitiæ, quantùmvis exceſſivæ exterior ſignificatio, quæ tanto theſauro invento comparata non ſit inferior. Baſilius Seleucus dicit: *Subjiciens humeros proprio labore, oviculam curat laborantem, & gaudet ipſa fatigatione, imponit in humeros ſuos gaudens*. Nec dicit: *Congratulamini ovi, ſed mihi, quia ſcilicet ejus gaudium eſt vita noſtra, & cum nos ad cœlum reducimur, ſolemnitatem lætitiæ ejus implemus*. S. Thomas Aquinas Doct. Angelicus obſervat quòd Paſtor ille omnes cœleſtes exercitus, ad tripudiandum invitat; Dicit enim: *Omnes Angelos convocat ad congratulandum, non homini, ſed ſibi; quia ſi homo Dei Deus eſſet, & tota laus divina in ipſius inventione dependeret, & quaſi ſine ipſo beatus eſſe non poſſet*. S. Bernard. quoque amoroſam æterni hujus Paſtoris ſollicitudinem hiſce verbis admiratur: *Mira quærentis Dei dignatio, magna dignitas hominis ſic quæſiti, in qua ſi gloriari voluerit, non erit inſipiens, non quod aliquid eſſe videatur tamquam à ſeipſo, ſed quòd tanti eum fecerit ipſe, qui fecit*. Circa illa verba: *Imponit in humeros ſuos*, Gloſſa dicit: *Humeri Chriſti crucis brachia ſunt*, Cajetan. inquit: *Impoſitio ovis in humeros, eſt redemptio humani generis proprio corpore*.

S. Ber. ep. 54. Baſ. or. 26. Op. 58. c. 7. Angelos convocat ad Jubilum. S. Ber. ſer. 1. de Adv. Gl. in Luc. Cajet.

S. Ber. de en. dign. a. 1 c. 1. Cruci affixus eſt Chriſtus, ut animæ eſſet conſixus.

14 Notat S. Bernardinus Salvatorem noſtrum non ſine myſterio duris clavis in Crucis patibulum configi voluiſſe: *Configitur*, inquit, *duris clavis, ut inſeparabiles humeri ejus ſint ab inventa ove*, ſive ut quantum eſt ex parte ſua ab hac anima, cujus tam anxiè curavit ſalutem, divelli numquam poſſet; & ideò hiſce quoque temporibus noſtris multæ paſſim conſpiciuntur figuræ antiquæ, in quibus Redemptor noſter velut Paſtor inventam ovem errantem ſuis in humeris bajulare cernitur. Imò eo ipſo quo Chriſtus, qui hujus Parabolæ author exiſtit, ſe ex hac anima per amaram paſſionem ſuam ejus amore toleratam reinventa tantam dicit concepiſſe lætitiam, ſimul etiam inſinuare videtur, in tota illa atrociſſimorum tormentorum ſuorum carnificina, tantò ſe erga animam ejuſque ſalutem amore, ac deſiderio flagraſſe, ut omnes cruciatus & dolores quos ſuſtinuit, meræ ſibi viſæ fuerint conſolationes & gaudia: *His plagatus ſum in domo eorum qui diligebant me: Propoſito ſibi gaudio ſuſtinuit Crucem*.

Zach. 13. 6. Heb. 12. 2.

Sibi omnia dolor jucundus. Hu. C. in c. 2. ad Phil.

15 Quamnam exiſtimatis cauſam fuiſſe, quòd Chriſtus in Cruce brachiis apertis & extenſis mori voluerit? Nimirùm inquit Hugo Cardin. *volebat animas & corpora ſalvandorum in amplexibus ſuis præſentare Deo*; In dubium namque revocari nequit, quin Chriſtus animam hominis ardentiſſimè dilexerit, qui illam tam caro pretio redemit, & de ejus redemptione licèt per atrociſſimos dolores abſoluta tam ingenti gaudio gaviſus fuit; Et ideò verè dicit: *Deliciæ meæ eſſe cum filiis hominum*. Et S. Bernard. ait: *Ipſe, ipſe colligit vos, qui diligit tamquam viſcera ſua, tamquam fructum pretioſiſſimum Crucis ſuæ*.

S. Ber. ep. 109.

S. Ber. t. 1. ſer. 51 a. 2. c. 3. Semetipſum in cibum dedit,

16 S. Bernardus aliud quoddam urgentiſſimum punctum tangit, ex quo quantum animam hominis diligat & æſtimet, evidentiſſimè colligitur, nimirùm quia ſe-

metipſum ipſi in cibum præparavit, priuſquam illam in Crucis patibulo redimere inciperet, ſed inquit, *ubi quæſo invenit illam? audi quæſo ubi quæſivit illam; magnæ Charitatis dedit edulium, dum tibi ſemetipſum dedit in cibum, magna benignitatis oſtendit ſignum, dum totus pro tua Charitate eviſceratus fecit ſermonem ultimum.*

Hominum ſalus gratiſſimus eidem cibus. Joan. 4. 32.

17 Quando Apoſtoli Chriſto Redemptori noſtro Samaritanæ convertendæ operam danti attulerunt prandium, Chriſtus ipſis reſpondit: *Ego cibum habeo manducare, quem vos neſcitis*, quibus verbis alludere volebat ad gaudium, quo ex animæ illius lucro afficiebatur, hoc enim lucrum ei erat velut ſapidiſſimus quidam & ſubſtantioſus cibus, hoc gratiſſimum ei erat nutrimentum: *Hominum ſalutem* (inquit proindè Chryſoſtomus) *hic cibum vocavit, oſtendens quantum deſiderium habet noſtræ ſalutis, ſicut enim nobis concupiſcibile eſt comedere, ita ei nos ſalvare.*

Chr. h. 33. in Joan.

Quam amet animas ex inſtitutione Euchariſtiæ penſandum.

18 Verùm enim verò quid uſpiam excogitari amplius poterit, unde quanti Deus animam noſtram faciat evidenter colligi poſſit, quam quòd modum adinvenerit, quo per ſacratiſſimum corpus ſuum nobiſcum hic in terris manere poſſit, ut animæ noſtræ uniatur & inviſceretur, eamque ad immortalem & beatam vitam enutriat? *Mens impletur gratia, & futuræ gloriæ nobis pignus datur.* Et S. Cyprianus inquit: *Sicut panis communis quem quotidie edimus, vita eſt corporis, ita panis iſte ſuperſubſtantialis vita eſt animæ.* Quamvis inſuper præter hunc & alius quidam cibus ſit, præcedenti haud diſſimilis, ad eamdem animæ vitam pariter ordinatus, nimirùm verbum Dei ſcriptum, aut prædicatum, quia *Non in ſolo pane vivit homo, ſed in omni verbo quod procedit ex ore Dei.* Unde S. Thomas Aquinas ait: *Sicut anima vita eſt corporis, ſed non vivificat ſine cibo corporali, ita Deus vita eſt animæ, ſed non vivificat illam ſine cibo ſpirituali, id eſt, ſine verbo Dei.*

S. Cypr. ſer. de Cœna.

Matt. 4. 4. S. Th. op. 8. ar. 3.

Sal. t. 3. tr. 2.

Cura Dei erga animas.

19 Tandem Salmeron in Deo ſpecialiſſimam quamdam curam conſiderat, qua Deus animæ noſtræ rationem directè & immediatè quoad ipſam habet: ſiquidem Deus ipſe immediatè per ſemetipſum, non verò per Angelos animam creavit; *Inſpiravit*, inquit, *in faciem ejus ſpiraculum vitæ, & factus eſt homo in animam viventem, animam rationalem, neque Angeli, neque univerſa Creatura producere poteſt, quemadmodum ergo hominis animam nullo medio produxit, ita ipſe per ſe immediatè gubernat; infundit namque illi gratiam, remittit peccata, juſtificat, denique ſolus per ſe ad finem gloriæ evehit.* Idem quoque Doctus Author verba illa Jobi adducit, qui ad eamdem Dei erga animam paternam curam & providentiam ſe reflectens dicit: *Nonne ſicut lac mulſiſti me, & ſicut caſeum me coagulaſti, pelle & carnibus veſtiſti me, vitam & miſericordiam tribuiſti mihi, & viſitatio tua cuſtodivit ſpiritum meum; quod autem Deus ita per ſe curaret hominem, nullo fortiori argumento potuit nobis perſuadere, quàm carnem aſſumendo, ut ita peculiarem noſtrum proviſorem, gubernatorem & regem oſtenderet.* Jam enim de facto Deum vaſtam hanc mundi machinam, tot creaturis ornatam & inſtructam propter animam hominis fabricatam fuiſſe abundè ſatis probatum eſt, ſicut propter hominem eſſe ſuum accepit: *Omnia ſubjeciſti ſub pedibus ejus;* Gratia item & gloria, necnon omnia tam fortunæ, quàm naturæ & gratiæ bona propter ſolum hominem ſubſiſtunt: *Gloria & honore coronaſti eum, & conſtituiſti eum ſuper opera manuum tuarum,* adeoque creatio, incarnatio, redemptio per Filium Dei facta ſublime item Eccleſiæ ædificium, ſacrificia denique & ſacramenta, & quicquid demùm Deus hactenus operatus fuit, aut deinceps ad finem uſque ſæculorum eſt operaturus totum hoc ad ſalvandam hominis animam ordinetur, utpote quæ pariter ad majorem Dei gloriam cooperatur. Unde S. Irenæus meritò dicit: *Gloria hominis Deus, operationis verò Dei, & omnis ſapientiæ & virtutis receptaculum homo;* ad hoc autem ut ſe Creator & Salvator animæ communicaret, plus facere non potuit eo quod S. Thomas in Hymno quodam dicit: *Se naſcens dedit ſocium, convefcens in edulium, ſe moriens in pretium, ſe regnans dat in præmium.*

Pſ. 8. v. 8.

Ib. v. 7.

S. Iren. l. 3. con. hær. c. 22.

DISCURSUS XI.

ARGUMENTUM.

Ex pretio, pro animæ redemptione perſoluto, quanti Deus, qui perfectam illius notitiam habuit, æſtimaverit, clarè deducitur; imò & Diabolus magni illam facit: adducuntur item nonnulla motiva ad hoc; ut illam pro dignitate æſtimemus.

THEMA.

Empti eſtis pretio magno. 1. Cor. 6. v. 20.

Ex pretio redemptionis animæ æſtimanda.

1 Meritò S. Apoſtolus nobis pretium magnum ob oculos ponit, quo ſumus redempti, *pretio magno*, ſiquidem cùm non ſolum unà pretioſiſſimi ſanguinis ſtilla, vel unica lachryma, aut unicum ſuſpirium, ſed etiam unicus interior voluntatis actus ad redemptionem noſtram ſufficere potuiſſet, ipſe tamen voluit, ut eſſet *copioſa apud eum redemptio*, idque nullo alio fine, quàm ut in infinitæ æſtimationis per hoc veniremus notitiam, qua animam noſtram tanto pretio dignam eſſe æſtimavit. Unde Euſebius Emiſſenus ait: *Quam pretioſus ſis, ſi factorem forte non credis, interroga Redemptorem;* Et S. Bernardinus ait: *Nota cum quanto pretio es redempta, quia cum ſanguine & vita Chriſti ad denotandum pretioſitatem animæ, quia unus paſſus pedis, & unicus ictus oculi Chriſti erat ſufficiens pro redemptione decem millium mundorum;* & ſubdit idem ſanctus Prædicator, hoc fuiſſe unicum S. Apoſtoli motivum, cur dixerit: *Empti eſtis pretio magno.*

Pſ. 129. 7.

Euſ. Em. h. 2. de ſymb.

S. Ber. t. 4. dom. 3. Quad.

Col. 2. v. 3. Philip. 2. v. 7.

Quantum Chriſtus pro ea erogavit.

2 De Redemptore noſtro dicitur: *In quo ſunt omnes theſauri*, & tamen *Exinanivit ſemetipſum?* Dum rem quampiam emere volumus, ex pretio quod pro eadem ſolvimus, illius rei valorem & pretium facilè agnoſcere poſſumus; unde ſi Rex Palatium aliquod comparaturus pro quo emendo centum auri milliones abundè ſufficerent, ipſe nihilominùs pro eo omnes theſauros impenderet, omniaque regna ſua obæraret, de eo utique dicere poſſemus, quòd Palatium iſtud infinito pretio dignum eſſe exiſtimaret; Cùm igitur Deus noſter pro animæ redemptione non mundum, non Cœlum Empyreum, non univerſam Angelorum naturam & multitudinem, non denique unam tantùm pretioſiſſimi ſanguinis ſtillam, quæ univerſæ terræ, Cœlo & Angelis ſimul & collectivè ſumptis largè ponderabat, erogavit, facilè tibi eſt hinc judicare quanti hanc animam fecerit & æſtimarit.

3 Jure igitur Euſebius Emiſſenus ait: *In trutina ergo Crucis non aurum, vel argentum, non aliquid angelicum, ſed ſemetipſum paſſus eſt author ſalutis appendi.* Quo etenim putas fine, ipſemet ex venarum ſuarum ærario & inæſtimabili ſua aurifodina, ſanguinis ſui prodigere voluit theſauros? Nimirùm *ut homini qui à ſtatu degeneraverat, naturæ ſuæ dignitatem, vel ipſa oſtenderet pretii magnitudo.* Eodem quoque modo D. Chryſoſtomus hac de re his verba ſcripſerat: *Vis ſcire quantum ſit pretium animarum noſtrarum? redempturus eam unigenitus non mundum dedit, non hominem, non terram, non mare, ſed ſuum pretioſum ſanguinem, quocirca dicebat Paulus: Empti eſtis pretio magno.*

Euſ. Em. ib. Non aurum dedit ſed ſe & ſanguinem.

Chr. h. 4. in Pſ. 48.

S. Bern. ſer. 54. Matt. 16. 26. Quo qua ſanguinis paſſus.

4 S. Bernardus illa verba ponderat Salvatoris dicentis: *Quid prodeſt homini ſi mundum univerſum lucretur, animæ verò ſuæ detrimentum patiatur?* Is enim qui hæc verba protulit, optimè ſciebat quonam ſibi pretio mundus, & quo anima conſtitiſſet; ſiquidem ad condendum mundum unicum duntaxat verbum adhibuit: *Ipſe dixit, & facta ſunt;* at verò pro anima triginta trium annorum vitæ pœnoſiſſimæ Iliadem impendit: *Nec totus mundus ſufficeret*, inquit mellifluus Doctor; *Magna res anima, quæ Chriſti ſanguine redempta eſt, gravis animæ caſus qui nonniſi Chriſti cruce potuit reparari.*

Pſ. 148. 5.

S. Ber. ib. Flevit & occaſus ſuos.

5 Sanctus Bernardinus ad lachrymas quas Redemptor animæ cauſa effudit, ſe reflectens dicit: *Deus vidit deſtrui multa Regna, & numquam flevit, ſed pro anima flevit, licèt de ſua natura non ſit paſſibilis.* Similiter quando in Bethaniam venit Lazarum mortuum reſuſcitaturus ad ejus monumentum amarè fleviſſe legitur cùm tamen, ut cum mortuum eſſe cognovit, apertè dixerit: *Lazarus mortuus eſt, & gaudeo:* Cur igitur tantam propè Lazari ſepulchri exhibuit triſtitiam? *Infremuit ſpiritu, turbavit ſemetipſum, lachrymatus eſt Jeſus.* Aliud

Joan. 11. 14. Joa. 11. 33. & 35.

v. 35.

v. 33.

equi-

equidem ad hoc reſpondeti nequit, præterquam *ecce quomodò amabat eum*; anima namque ab illo jam putreſcente corpore ſeparata, anima in peccato mortali conſtituta deſignatur; de quo dici poteſt; *Quatriduanus eſt, fœtet.* Erasmus Socratis affert authoritatem dicentis: *Hominem ipſum animum eſſe dicebat, corpus autem nihil aliud, quàm animi organum, vel domicilium, aut veriùs dicam ſepulchrum.* S. Bernard. ſuper illa verba: *flevit ſuper illam*, ad noſtrum propoſitum de anima dicit: *Non ſolum flevit, ſed etiam occidi ſe permiſit, ut pretioſi ſanguinis ſui pretio eam redimeret.* Enim verò ad habendam perfectam de animæ præſtantia notitiam operæ pretium eſſet adæquatum facere poſſe de infinito ſanguinis Chriſti valore conceptum, qui utique tanquam infiniti pretii exiſtens, à nullo creato intellectu formari poteſt, & tamen ut animam hominis non jam redimeret, ſed tantùm exornaret totum ſanguinem ſuum effudit, etenim ut illam redimeret, unica non ſolùm ſanguinis, ſed & lachrymæ ſtilla ſufficere abundè potuit; Et tamen Dei Filius in hac animæ noſtræ æſtimatione nequaquam credendus eſt fuiſſe deceptus.

Eraſm. in dec. demon.

Matt. 13. 45.

6 Salvator noſter apud Matth. dicit: *Simile eſt regnum cœlorum homini negotiatori quærenti bonas margaritas, inventa una pretioſa, abiit, & vendidit omnia quæ habuit, & emit eam.* Per hanc porrò gemmam anima intelligitur, pro qua Deus non ſolùm omnia ſua, ſed etiam ſemetipſum impendit, ut illam acquirere poſſet. Sed videor mihi non neminem audire qui negotiatorem hunc magnæ imprudentiæ arguere non dubitet, ſed quiſquis ille eſt, ſacros audiat velim Doctores; hi enim perſpicuè ejus hac in parte comprobabunt experientiam & notitiam infallibilem, adeò ut in hujus gemmæ comparatione falli minimè potuerit, dum ut S. Ambr. ait: *Idoneus ſui operis æſtimator magno pretio res redemit*; quis enim competentior in æſtimando animæ valore, ac præſtantia judex adhiberi poſſet, quàm ſit is qui eidem animæ eſſe ſuum dedit? *Ipſe enim ſciebat quid eſſet in homine: Ipſe fecit nos & non ipſi nos.* Advertendum eſt autem, quòd S. Ambr. in præcitatis verbis non dicat, Chriſtum ideò animam noſtram tanti æſtimaſſe, quia ſcilicet ab effectu & amore ſeductus, aut excæcatus id fecerit, ſed quia anima reverà tanto pretio digna erat, unde Chriſtus in hoc actu ab Ambroſio *Idoneus æſtimator* appellatur.

Animæ æſtimator Deus.

S. Amb. l. 7. in c. 12. Luc.

Prov. 24. v. 5.

7 Etenim anima noſtra haud ſecùs, ac Sapientia Divina dicere cum veritate potuit: *Ego ex ore Altiſſimi prodivi*; neque enim ipſa ſolius omnipotentiæ, ſed inſuper Divinæ ſapientiæ opus fuit, unde S. Auguſt. indiſſolubile quoddam format argumentum: *Inſignis eſt arrha ejus, nobile donum, quia magnum non decuit, ut parva daret, nec pro parvo ſapiens magna dediſſet.* Quiſnam enim adeò futurus eſſet ſtolidus & inſipiens, qui non jam pro pretioſo quodam adamante, ſed pro ſimplici quodam vitro integrum auri millionem expenderet? econtra verò ſi quis pro integro quodam regno comparando magnum quemdam erogaret theſaurum, is utique non ſtolidæ prodigalitatis arguendus, ſed velut idoneus æſtimator in pretii illius ex ſolutione laudandus eſſet, ſic quoque Deus inæſtimabilem ſanguinem ſuum in pretium animæ noſtræ tanta cum liberalitate, ſeu potiùs prodigalitate numquam effuſurus fuiſſet, verum proindè eſt, quod S. Auguſtinus his verbis dicit: *Magnus eſt quod tibi dedit, ſed majus quod in te diligit.*

S. Aug. l. de dil. Deo c. 9. c. 4.
Qui laudandus in exſolutione pretii.

8 Notanda verò ſunt in præcitata S. Auguſtini authoritate, verba illa: *nec pro parvo ſapiens magna dediſſet*, exindè namque colligitur, quòd hæc pro anima noſtra facta pretii exſolutio non fuerit caſualiter, ſed ſumma cum ſapientia & præmeditatione facta; ſicut enim Chriſtus adeò eſt liberalis, ut pro animæ redemptione nequaquam daturus fuiſſet modicum, ita quoque adeò eſt ſapiens & prudens, ut pro re parva magna daturus non fuiſſet. Imò prout in ſequenti diſcurſu videbimus Chriſtus pro una anima ſola ſe æquali cum affectu in Crucis patibulum agi paſſus fuiſſet, quàm pro omnibus animabus ſimul & collectivè ſumptis, adeòque anima nequaquam parvi æſtimanda venit, ſiquidem Chriſtus negotiator ſapientiſſimus pro illa ſibi comparanda *dedit omnia quæ habuit.*

S. Aug. in Pſ. 102.
Ut negotiator Sapientiſſimus.

9 Sanctus Auguſtinus in alio quodam loco dicit: *Nemo fallit Redemptorem tuum, nemo circumvenit, nemo premit, egit hic commercium, jam pretium ſolvit, ſanguinem fudit, ſanguinem inquam fudit unicus Filius Dei pro nobis*; Moxque ad animam ſe convertens, eamdem ut propriam ſuam dignitatem pro meritis æſtimet, illiuſque pretium & valorem agnoſcat his verbis exſtimulat: *O anima erige te, tanti vales.* S. Bernard. ſimilem ferè habet conſiderationem; Dicit enim: *Magno pretio æſtimata es o anima, pro qua requirenda è ſummo Cœlorum Dei Filius deſcendit in uterum virginis; Quis ſapiens pro requirendo obulo itinere centum dierum voluntariè laboraret? Ergo magna quidem res eſt anima mea, pro qua requirenda Deus in mundum deſcendere dignatus eſt.*

S. Aug.
Hinc animæ valorem æſtima.

S. Ber. ſer. 31. ſ. Lat. 2. c. 1.

10 Idem quoque S. Doctor alibi aliam quamdam affert conſiderationem, nimirùm animam non ſine cauſa tanti valoris, & pretii eſſe inſinuat, licèt idipſum nos non intelligamus: *Non cuſtoditur magna diligentia à Sapientibus res, quæ vilis eſt, ſed pretioſa, in hoc profectò patet, quàm pretioſa ſit anima juſtorum, quando ſolus Dominus illius vult eſſe cuſtos.* Pſalm. 96. *Cuſtodit Dominus animas ſanctorum ſuorum.* Magnitudo pretii illius, quod pro anima noſtra perſolutum fuit, æſtimanda eſt ex ſanguine quem Redemptor noſter ab inſtanti primo incarnationis ſuæ, quam Chryſologus: *Negotium omnium ſeculorum* appellat, effudiſſe noſcitur; nec non ex omni eo quod à primo ſuæ in utero virginali conſummatæ Conceptionis inſtanti laboris, moleſtiæ ac pœnalitatis & ærumnarum ſuſtinuit: *In laboribus à juventute mea*, ubi alii legunt, *agonizans, moriens, moribundus à puero.*

Cujus cuſtos ſolus Deus.

l. 1 de dig. an. 21. 3. c. 3.

Pſ. 96. v. 10.

Pſ. 87. v. 16.

11 Et quidem tametſi per totius ſanctiſſimæ vitæ ſuæ decurſum tanta tamque indigna pro animæ redemptione paſſus fuerit, tanto tamen in pretio animam noſtram habuit, ut ſe nihil quaſi in obſequium animæ feciſſe exiſtimet. Unde Richard. de S. Victore ait: *Id tantum de earum redemptione exultat, ut non reputet magnum id, quod pro eis pertulit*; Et ideò diſcipulis in Emaus abeuntibus, ipſumque in via, an ea quæ Jeſus Nazaren. his diebus Jeroſolymis paſſus fuerat, ignoraret, interrogantibus, velut omnium perpeſſorum cruciatuum & tormentorum oblitus, admirabundus reſpondit: *Quæ?* & tamen vulnera ipſi ante biduum in Cruce inflicta etiamnum recentia omninò erant.

Et Jeſu cruciatum nihil tanquaſi magnum ei paſſus.

Rich. Vic. in c. 9. Cant.
Luc. 24. 19.

12 Pro anima noſtra redimenda Filius Dei ſemetipſum in mortem tradere voluit; Unde in S. Auguſtino ſequentia verba leguntur: *Voluit ad ſe trahere per ſimilitudinem, quos ad ſe trahebat per dilectionem tranſiiſſe ipſum video in pretium meum, tam copioſo munere redemptio agitur, ut homo Deum valere videatur*; Ac proindè S. Petrus pretium redemptionis noſtræ nobis indicare volens, ita ſcribit: *Non corruptibilibus auro & argento redempti eſtis, ſed pretioſo ſanguine Domini Noſtri Jeſu Chriſti*; in hoc ſanguine uniuſcujuſque hominis anima ablata fuit, quod ſeria mente nobis meditandum eſt, atque inſuper veluti æternæ veritatis propoſitionem credere debemus, quòd cujuſlibet hominis anima tanti valeat, quanti vita noſtri Redemptoris; Unde D. Chryſoſtom. ait: *Unius anima ſalus tanti eſt, ut ob hanc Filius Dei fieret homo, tantaque pateretur.* S. Bernard. quoque cap. 3. Meditationum ſuſtum animam noſtram his verbis alloquitur: *Agnoſce o homo, quam nobilis eſt anima tua, & quam gravia fuerint ejus vulnera, pro quibus neceſſum fuit Chriſtum Dominum vulnerari.*

Quod ſerio meditandum. S. Aug. l. de dil. Deo c. 6.

1. Pet. 1. v. 18. & 19.

Chr. in gl. in c. 1. Act.
S. Bern.

13 Imò ut exceſſivam æſtimationem, quam Deus de theſauro animæ noſtræ habuit, aliquatenus capere valeamus, benè ponderanda ſunt illa Evangelici Prophetæ Iſaiæ verba, dicentis: *Tradidit in mortem animam ſuam & cum ſceleratis reputatus eſt, & ipſe peccata multorum tulit*, ubi Pagnin. legit: *Effudit in morte animam ſuam*, ubi ſpecialiter advertenda eſt emphaſis, quam verbum illud *Effundere* in ſe continet, illud enim propriè effundi dicitur, cujus tanta non habetur ratio, aut æſtimatio: *Effuderunt ſanguinem eorum in circuitu Jeruſalem, & non erat qui ſepeliret; Effuſus eſt ſicut aqua*; In Paradiſo cœleſti non eſt theſaurus pretioſior, quam verbi & animæ illius, quæ mox ut creata fuit, ſimul etiam verbo incarnato hypoſtaticè unita fuit; & tamen hanc animam nihili æſtimavit, dum illam tanta cum promptitudine & hilaritate pro ſalute noſtra prodegit, ſuamque animam Redemptor noſter vileſecit, ut noſtram ſe maximi facere indicaret. Unde Oleaſter ait: *Nonne dicebam tibi, Deum ſuo more nimium in operibus ſalutis?*

Chriſtus vitam non reputaſſe videtur.
Iſ. 53. v. 12.

Pſ. 78. v. 3.
Gen. 49. v. 4.

Ole. in Iſ.

Digitized by Google

Nonne videtur vitam prodigere? quæ enim effunduntur, non reputantur, videtur ipſe vitam ſuam pretioſiſſimam non reputaſſe, poſtquam eam tradidit pro iis, qui morte digni erant.

Animã ſuam cum omnib. animab. pari commẽdavit.

14 Advertendum tamen eſt, quòd cum Chriſtus, ubi de redemptione animæ noſtræ agitur, animam ſuam nihili æſtimaſſe dicitur, intelligendum per hoc non ſit, quòd animam ſuam nullo prorſus in pretio habuerit, id enim ſi verum eſſet, animam ſuam tanto cum affectu æterno Patri ſuo non recommendaſſet dicens: *In manus tuas commendo ſpiritum meum*, quin potiùs ex hoc colligendum eſt, ut S. Bernardin. optimè conſiderat, quòd pro anima noſtra moriens pari animam noſtram, quàm ſuam in pretio habuerit: *Clamans voce magna dixit: In manus tuas commendo ſpiritum meum, in quo inventam ovem & animas omnium electorum commendavit, & reddidit Deo Patri; In anima enim Chriſti unita per omnia Divinitati, certa notitia erant omnes animæ ſuo pretioſo ſanguine redimendæ; quas ut animam ſuam ad æternam gloriam diligebat; has ſiquidem Patri ſuo animam ſuam commendans, in ipſa omnes alias commendavit, atque omnes ſalvandas animas, velut unam animam ſuam fecit, facit enim ardentiſſima Charitas, quod eſt alterius, eſſe ſuum, proinde ſupereminens Charitas omnem ſalvandam animam ſuam fecit;* Demum verò idem S. Pater ad animam uniuſcujuſque noſtrum ſe convertens, eamdem enixè precatur, ut ſemetipſum permagni æſtimet, nequaquam verò contemnat, quando is qui eam creavit & redemit tanto eam in pretio habuit; *O anima pretioſo ſanguine & morte Chriſti redempta, conſidera quanti pretii te æſtimavit ſumma ſapientia Dei, ad hoc ut tu non deſpicias temetipſam.*

Luc. 23. v. 46.
S. Ber. ſ. 3. a. 5. cap. 1.

Hinc animã tuam non deſpice.

Animarum ſuo eorum æſtimãt dæmon.

15 Ad hæc ſi ulteriùs diſcere cupitis, quo in pretio animam habere debeatis; ipſimet *inimici noſtri ſunt judices:* Tametſi enim Diabolus animam noſtram omni ſtudio & conatu deprædari laboret, ipſemet tamen, licèt invitus quo in pretio hunc theſaurum habeat, ſi non verbis, opere ſaltem ipſo fatetur, & declarat. Etenim Salvatori noſtro (quem Filium Dei eſſe clarè non cognoſcebat, aliàs enim cum ipſo in tentationis arenam non deſcendiſſet) omnia regna mundi liberaliter obtulit? *Oſtendit ei omnia regna mundi, & gloriam eorum, & dixit: Hæc omnia tibi dabo, ſi cadens adoraveris me.* Itane? Ergo Dæmon pro unica dumtaxat anima laqueis ſuis irretienda, integrum quemdam mundum ſpontè offert? Imò verò: *Omnis ponderatio non eſt digna continentis animæ;* Et S. Bernardus ait: *Totus quidem iſte mundus ad unius animæ pretium æſtimari non poteſt; non enim pro toto mundo Deus animam ſuam dare voluit, quam pro anima humana dedit;* ſublimis igitur eſt animæ pretium, quæ nonniſi ſanguine Chriſti redimi potuit. Enim verò valdè mirandum eſt hoc Luciferi, qui *ſerpens erat callidior cunctis animantibus terræ*, circa animæ noſtræ æſtimationem oſtenſum judicium, dum pro unica dumtaxat anima ſibi acquirenda univerſum voluit cedere mundum; ſi enim totum mundum pro unica tantùm anima dabat, quid illi pro aliis animabus ineſcandis & decipiendis reliquum eſſe poterat? Verè ita eſt; Et tamen hinc tibi colligere licet, quanti Dæmon unicam tantùm animam æſtimet, ſiquidem ſe omnibus illis, quæ ſe in ſuam poſſe redigere poteſtatem credit, privare nihil curat, dummodò unicam tantùm animam ſecurè poſſidere poſſit.

Matth. 4. 8.

Eccl. 26. v. 24.
S. Ber. med. c. 3.

Gen. 3. v. 1.

Ut animam Judæ lucrari poſſet Chriſtus lavit pedes.

16 Et tamen prout omnibus conſtat, à Salvatore noſtro repulſam paſſus eſt his verbis: *Vade Satana*, atque ideò quanti Chriſtus animam, vel unicam æſtimet ex alio quoque capite, præter illa quæ ſuperiùs adduximus, colligere licet, quia Chriſtus qui etiam pro oblatis ſibi omnibus mundi Regnis coram Diabolo ſe proſternere noluit, ut unius Judæ, cujus perditio in propinquo aderat, & in cujus pectore Dæmon reſidebat (*unus ex vobis Diabolus eſt*) animam lucrari poſſet, coram illo ſe flexis genibus proſternere, ejuſque ſordidos pedes lavare & oſculari dedignatus non fuit, ut per hoſce tam humilis obſequii actus animi ejus duritiem emollire, & vincere poſſet.

Jo. 6. v. 71.

Salv. l. 4. ad Eccl.
Job. 2. v. 4.
Pro animæ ſalute omnia poſthabenda.

17 Salvianus illa inimici Infernalis ad Jacobum enunciata verba: *Pellem pro pelle, & cuncta quæ habet homo dabit pro anima ſua*, egregiè ponderat, ſiquidem illis verbis Dæmon, licèt juratus ejuſdem animæ inimicus exiſtat, clarè tamen homini pro animæ ſuæ ſalute cuncta poſthabenda eſſe inſinuat, unde idem ſanctiſs. Epiſcopus ad noſtram eruditionem ita ſcribit: *Dilectiſſimam eſſe animam ſuam homini etiam Diabolus non negavit: & qui avertere omni modo conatur cunctos à profectu animarum ſuarum, idem tamen chariſſimas eſſe debere cunctis ſuas animas confitetur;* Demum verò ad eorum qui animæ ſuæ ſalutem curare negligunt, grave improperium ita exclamat: *Quis furor eſt viles à vobis animas veſtras haberi, quas illas etiam charas vobis debere eſſe dicit, qui viles facere conatur?* Ac tamdem diſcurſum hunc verbis quibuſdam concludit, quæ ſummam cuilibet fideli in negotio tanti ponderis & momenti, ut ſimile ſive in hac, ſive in altera vita habere vix poſſimus, negligentia parere poſſunt confuſionem; Dicit enim: *Ac proinde quicumque animas ſuas negligunt, etiam infra judicium Diaboli ſe amant.*

18 Sanctus Bernardinus ad illa ſè verba reflectit, quæ Abraham quondam Regi illi dixiſſe fertur: *Da mihi animas &c.* Dicit enim: *Tanta quoque æſtimationis eſt anima apud Diabolum, ut myſticè, cum vellet diviſionem de Regno inter ſe & Deum, popoſcit à Domino, dicens: Gen. 14. Da mihi animas, cætera tolle tibi, ſed inſenſatus, & ſtultus homo nihil vilius habet quàm animam ſuam.*

S. Ber. c. 5. ſer. de pa. dig. ar. 1. c. 2. Stultus qui hanc non curat.

Gen. 14. v. 21.
&c.

19 Idem quoque S. Pater alia quadam valdè efficaci ratione idem intentum convincit, dum ait: *Quod ſi quis quamdam pretioſiſſimi ſanguinis Chriſti guttam penès ſe haberet, quanta illam reverentia & cura cuſtoditurus eſſet? Sed quantum debes habere charam unam animam, pro qua totus ſanguis Chriſti eſt ſparſus?* Similem ferè conceptum Sanctus Bernardus his verbis adducens ait: *Si ſtillantem de Cruce Domini ſanguinem collegiſſem, eſſetque repoſitus penes me in vaſe vitreo, quod portare ſæpiùs oporteat, quid animi habiturus eſſem in diſcrimine tanto? At certè pretioſiſſimum animarum theſaurum ſervandum accepi, pro quo Chriſto mercator non inſipiens, id eſt, ipſa ſapientia Patris totum ſuum ſanguinem fudit. Quid ergo infelix, quo me vertam, ſi quod ſibi Chriſtus proprio ſanguine pretioſius judicavit, contigerit negligentiùs cuſtodire?* Utique non ſolùm irreparabile ſuper nos redundabit æternæ damnationis damnum, verùm tamquam conculcati ſanguinis agni immaculati rei ſeveriſſimè puniemur. Optimè igitur Euſebius Emiſſenus nos monet dicens; *Cuſtodiamus ergo ſollicitè quod tanti cruoris commercio Chriſtus redemit; Reus itaque erit non parvi pretii, ſed ſanguinis Chriſti, qui violat & commaculat animam Chriſti ſanguine & Paſſione mundatam.*

S. Ber. ſer. 3. de Adv.

DISCURSUS XII.

ARGUMENTUM.

Quicquid Chriſtus pro omnibus animabus fecit, etiam pro una ſola facturus fuiſſet; Ubi etiam cura, quam de unaquaque in particulari habet per parabolas ovis & drachmæ deperditæ; nec non per S. Thomæ Apoſtoli exemplum declaratur: ſimulque oſtenditur nullum faſtidiendum eſſe laborem, tametſi is etiam pro unica tantum anima impenſus fuerit.

THEMA.

In fide vivo Filii Dei, qui dilexit me, & tradidit ſemetipſum pro me. Ad Gal. 2. v. 20.

1 D. Chryſoſtomus peregrinum hunc Apoſtoli loquendi modum quo totum Redemptionis noſtræ pretium in totius humani generis beneficium collocatum ſibi ſoli attribuit, examinans dicit: *Quid facis ò Paule, dum communia propria tibi vendicas, quæque pro toto terrarum orbe facta ſunt, tibi facis peculiaria? Non enim dixiſti: Qui dilexit nos, ſed qui dilexit me;* Cum tamen Redemptor noſter Nicodemo expreſsè dixerit: *Sic Deus dilexit mundum, ut Filium ſuum unigenitum daret, ut omnis qui credit in ipſum, non pereat. Tu ipſe* (inquit idem D. Chryſoſt. ad Paul.) *ad Romanos ſcribens dixiſti: Proprio filio ſuo non pepercit, ſed tradidit eum pro nobis.* Quòd ſi Chriſtus pro ſolo Paulo mortuus fuiſſet, qua ratione mundi Redemptor appellari poſſet? Num fortè ejus peccata adeò fuere enormia, ut infinitum ſanguinis illius pretium, cujus una ſtilla non pro uno tantùm mundo, ſed infinitis mundis redimendis ſuffi-

Chryſoſt.

cien-

cientiſſima erat, plane abſorberent? Si pro uno ſolo peccatore redimendo, totus Redemptoris ſanguis neceſſarius fuiſſet, quomodò tot aliæ animarum myriades redimi potuiſſent cùm Pater æternus non habeat niſi unicum Filium? Quòd ſi verum eſt quòd agnus ille pro ſolo fuerit Apoſtolo immolatus, quonam igitur obligationis titulo ego conſtringar? inquit præcitatus Chryſoſtomus. Nequaquam igitur id veritati conſentaneum eſt, quòd ſolam Pauli animam dilexerit & redemerit, quin potiùs: *Copioſa apud eum redemptio;*
Pſ. 129. v. 7. & Rom. 8. v. 32. *Proprio filio non pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit illum.*

Chryſ. Chriſto tantæ curæ unius animæ quanti omnium.
2 Huic difficultati D. Chryſoſtom. duobus modis reſpondet. Primò enim dicit, quòd immenſa illa beneficia, quæ à Chriſto acceperat, & particularis illa ſollicitudo, quam erga animæ ipſius ſalutem procurandam exhibuerat, quando actuali Eccleſiam Dei perſecutione atrociter infeſtabat, S. Paulum divini amoris igne effervеſcentem in hoſce teneritudinis & grati animi affectus & verba prorumpere fecerint, dum enim ſe præ cæteris Divinæ gratiæ reluctantem, atque rebellem divina illa pietate indigniſſimum agnoſcebat, videbatur ei, quòd totus Chriſti amor, omniſque ejus miſericordia & providentia ſoli ipſius animæ ſervandæ incumberet, haud ſecus, ac ſi præter ipſum neminem alium curaret: Et hunc ſtylum loquendi etiam à multis aliis Sanctis uſurpatum fuiſſe, inquit idem Chryſoſtom. *Non rarò Deum communem ſibi proprium faciunt hoc modo loquentes: Deus, Deus meus ad te de luce vigilo.* Secunda Chryſoſtomi reſponſio in eo conſiſtit, quòd Redemptori noſtro tanta ſit æſtimatio & cura unius animæ quanta omnium in univerſum, ſiquidem Deus tam pro una ſolùm anima incarnandus & paſſurus fuiſſet, quàm pro omnibus: *Unde par eſſe declarat, ut quiſque noſtrum non minus agat gratias Deo, quàm ſi ob ipſum ſolum adveniſſet, neque enim recuſaturus fuiſſet, vel ob unam tantam exhibere diſpenſationem, adeo ſingulum quemque hominem pari charitatis modo diligit, quo diligit orbem univerſum.*

S. Ber. ſer. 41. in Cant.
2 Præter hanc D. Chryſoſtomi authoritatem, adeſt quoque inſigne D. Bernardi teſtimonium, qui in ſermone quodam ſuper Cantica, circa illa verba: *Tradidit ſemetipſum pro me*, eamdem ſubinfert Concluſionem dicens: *Qua eadem charitate, qua pro omnibus, mortuus eſt pro ſingulis;* Unde Salvator noſter animæ pretium, quod pro ejus Redemptione exſolverat indicare volens, non in plurali, ſed in ſingulari numero dixit:
Pſ. 68. v. 8. *Propter te ſuſtinui opprobrium, operuit confuſio faciem meam;* & quidem ne id caſualiter, aut fortuitò dixiſſe videretur, eamdem proteſtationem paulò poſt confirmat dicens: *Opprobria exprobrantium tibi ceciderunt ſuper me;* Non dixit *vobis*, qui tametſi totius humani generis peccata in cruce portaverit, pondus tamen iſtud haud aliter conſiderandum eſt, quàm ſi illud pro ſolis peccatis meis ſuſtinuiſſet: *Neque enim recuſaturus eſſet, vel ob unam, &c.* Sanctus Auguſtinus qui rem hanc optimè intelligebat, ita de ea meditabatur: *Ego ſum tui*
S. Aug. c. 7. medit. *cauſa doloris, ego tua culpa occiſionis, ego tuæ mortis meritum, tua vindictæ flagitium, ego tuæ paſſionis livor, tui cruciatus labor.*

Unam tanti æſtimat quanti omnes.
3 Et quidem pro hac ſententia, quòd ſcilicet unicam dumtaxat animam pari in pretio habeat, quo omnes ſimul, non deſunt ſatis authenticæ probationes: Etenim
S. Ambr. in ep. ad Hebr. in S. Ambroſio ſequentia verba legimus: *Chriſtus ſemel oblatus eſt ad multorum exhaurienda peccata, quare multorum, & non omnium? Quia non omnes credunt; pro omnibus quidem mortuus eſt, h. e. quantum in ipſo eſt, ejus morti eſt unius, cujus momenti eſt omnium perditio.* Porrò in nuptiis illis, quas Rex Evangelicus filio ſuo præ-
Matt. 22. v. 2. paraverat, S. Patres verbi Incarnationem figuratam
S. Anſel. ib. fuiſſe docent. Et quidem S. Anſelmus ait: *Uterus Virginis hujus ſponſi thalamus fuit nuptiarum;* Et Theophyl.
Theoph. inquit: *Facit nuptias Filio ſuo; copulans eum omni formoſa animæ.* In illis autem nuptiis è tanto convivantium numero unus dumtaxat ad ignem condemnatus fuit: *Congregaverunt enim omnes quos invenerunt, & impletæ ſunt nuptiæ*, & tamen eamdem parabolam Chriſtus his verbis concludit: *Multi ſunt vocati, pauci verò electi.* Ex quo verò unus tantùm ex illa periit, prouti Diſcurſu præcedenti dictum fuit, cur Salvator noſter tandem in fine dicit: *Pauci ſunt electi*, cùm omnes alii nuptiali veſte induti, hoc uno tantum excepto nuptiali hoc convivio ad finem uſque perfruiti fuerint? Certè ad hanc difficultatem aliud nihil reſpondeti poteſt, quàm quod Sanctus Ambroſius ait: *Ejus momenti eſt unius, cujus momenti eſt omnium perditio.*

5 Conſiderate obſecro paternam illam Dei noſtri providentiam & curam, quam habet cujuslibet animæ — Dei cura circa animam.
in particulari. Nota paſſim ſuoromnibus affectuoſa illa Sancti Auguſtini verba dicentis: *Cum cunctis præ-* — L. ſol. c. 14.
ſideas, cunctorum curam gerens, ſic greſſus meos ſemitaſque conſideras, & ſuper cuſtodiam meam vigilas, veluti ſi totius creaturæ tuæ cœli & terræ oblitus ſis; tantùm me ſolum conſideras, ut nihil ſit tibi cura de aliis. Neque hanc proteſtationem in ſolis facit Soliloquiis ſuis, verùm etiam alibi in libro de diligendo Deo, ubi Deum ita ſe erga ipſum habere dicit, ac ſi nihil aliud quod faceret aut curaret haberet, quàm ut animæ ſuæ attenderet, quaſi nec in hac, nec in alia vita alias animas curandas haberet: *Sic certè mihi videtur, dum ejus miſerationes circa* — L. de dil. Deo c. 10.
me attendo, quod, ſi fas eſt dicere, nihil aliud agit DEUS, niſi ut meæ ſaluti provideat, & ita totum ad meam cuſtodiam occupatum video quaſi omnium, oblitus ſit, & mihi ſoli vacare velit.

6 In ſacris Canticis illa erga ſponſum ſuum amore flagrans anima hunc in modum ſponſum ſuum affectuoſiſſimè alloquitur: *Dilectus meus mihi, & ego illi,* — Cant. 2. 16.
quaſi dicere vellet; Totus ejus amor & dilectio in me ſolam dirigitur, egoque illi pariter correſpondens in ipſo ſolùm totum cor meum defixum habeo; *Dilexit me*, quod loquitur in communi, ſed in ſingulari. Pagninus legit: *Dilectus meus eſt meus, & ego ſum illius.*

7 Hæc veritas in duabus parabolis ovis & drachmæ perditæ ſpecialiſſimè exprimitur: *Quis ex vobis ho-* — Luc. 15. 4. Videtur in duabus parabolis ovis & drachmæ.
mo, qui habet centum oves & ſi perdiderit unam ex illis, nonne dimittit nonaginta novem in deſerto, & vadit ad illam quæ perierat, donec inveniat eam. Enimverò certum eſt, prouti ex textu S. Matth., qui eamdem parabolam recenſet, colligitur, parabolam hanc data opera à Chriſto eo fine excogitatam fuiſſe, ut Chriſtum tanti unius ſolius animæ quàm omnium aliarum ſimul collectarum ſalutem æſtimare: *Sic non eſt voluntas ante* — Matt. 18. v. 14.
Patrem veſtrum, ut pereat unus de puſillis iſtis. Quærit hoc loco Chryſologus cur increata illa Sapientia, dum — Chr. ſer. 168.
parabolam iſtam componeret, unicam dumtaxar illius gregis oviculam deperditam fuiſſe, ipſumque hujus ſolius inveniendæ cauſa tot ſe ſudoribus illam ſtudioſè inquirendo confeciſſe dixerit: *Quare non quinquaginta, quare non ducentas, ſed centum: quare non quatuor, quare non quinque, ſed unam, ut oſtenderet non ex damno fuiſſe dolorem, ſed ex numero potius, namque amiſſio unius totum diſſipaverat centenarium numerum, & totum de dextra redegerat ad ſiniſtram, ut diſpendio unius & ſiniſtra clauderet omnes, & dextera nihil haberet:* Imò in comparatione illius unicæ, ſe cæteras omnes nonaginta novem æſtimare oſtendebat. *Unam ſequitur, unam quærit, ut inveniret in una omnes, redintegraret omnes in una.* Unica dumtaxat anima amiſſa laborat, ſudat, currit, ſeque anxium eſſe oſtendit haud ſecùs, quàm ſi omnes perdidiſſet.

8 Tertullianus de pœnitentia tractans, ſequentia — Tert. l. de pœnit. c. 8.
poſt ſe verba ſcripta reliquit: *Errat una Paſtoris oviculа, ſed grex una charior non eſt; una illa requiritur, pra omnibus deſideratur; grex illa una charior non erat.*

9 In Evangelio Lucæ Chriſtum ſuper civitatem Je- — Luc. 19. 41.
roſolyma dum ejus ficut & totius Hebraiſmi prævideret excidium, amare fleviſſe legimus: *Videns Civitatem flevit ſuper illam.* In Cruce pariter unà cùm ſan- — Unam æquè plangit ac omnes.
guine lachrymas copioſè effudit, Apoſtolo id atteſtante dum ait; *Qui in diebus carnis ſuæ preces, ſupplicationeſque ad eum, qui poſſit illum ſalvum facere à morte, cum clamore valido & lachrymis offerens.* Flevit denique Lazarum mortuum. Porrò quòd innumerabilium animarum populi cujuſdam ante tantoperè dilecti damnationem amarè defleat, mirum non eſt, ſicut neque mirandum eſt quòd deploret ingratitudinem tot animarum quas redemptione ſua abuſuros, ejuſque pretioſiſſimum ſanguinem pedibus ſuis probroſè conculcaturos eſſe prævidebat: at verò quid opus erat propter unius hominis mortem tantoperè contriſtari? Imò

Digitized by Google

in hac occaſione mortui Lazari planctus & fletus ejus incomparabiliter vehementior & amarior erat; Unde Scriptura ſacra fletum iſtum longè ſignificantioribus verbis expreſſit, dum inquit: *Infremuit ſpiritu; turbavit ſemetipſum, lachrymatus eſt Jeſus:* Rurſum *fremens in ſemetipſo*; adeò ut Judæi, quorum corda ſilice duriora erant, hunc Chriſti planctum videntes dixerint: *Ecce quomodò amabat eum.* In dubium revocari nequit, fœtidum hoc Lazari cadaver animæ peccatricis expreſſum fuiſſe ſymbolum & figuram, ac proindè Chriſtus per amaras haſce lachrymas indicare voluit, quòd ſicut pro una anima ſola non minor effundenda erat ſanguinis quantitas quam pro omnibus animabus ſimul & collectivè ſumptis, ita quoque in triſtitia & planctu eamdem pro una quàm pro multis demonſtrationem edere voluit, utpotè tam pro unica dumtaxat anima æquè benè impenſam eſſe cenſuit, quàm ſi pro omnibus ſimul impenderetur. Juxta eamdem proportionem Chriſtus de unius dumtaxat animæ ſalute tantumdem gaviſus eſt, ac ſi innumeræ ſalvarentur. Unde D. Chr. parabolam amiſſæ oviculæ exponens ait: *Nonaginta novem relictis ovibus ad errantem abiit, nec potuit illarum multarum ſalus perditionem unius ſubducere, Lucas majorem factam eſſe lætitiam in una peccatore pœnitentiam agente aſſerit, quam in nonaginta novem juſtis; ita & quin propter errantem, univerſum dereliquit gregem, quia magis in hac inventa lætatus eſt, magnum ſtudium, multamque curam ejus ſe habere oſtendit.*

Chr. h. 60. in Matth.

10 Enim verò Parabola de drachma reinventa, ut clarè ex Euangelio videtur, ad eumdem prorsùs finem dirigitur. Unde Doctiſſ. Salmeron ait: *Quærit unam drachmam perditam; volens indicare, quæ pro omnibus fecit, pro ſingula quoque, præ eximia ſua atque incomprehenſibili charitate facere.* Chryſologus pariter inquit: *Non ſolùm drachmam perditam deflebat unam, ſed ipſas novem drachmas ſibi reſiduas non videbat.*

Salm. t. 11. tr. 23.

Chryſ. ſer. 169.

11 Notandum quoque quòd S. mater Eccleſia poſt Reſurrectionem Domini illud jubeat legi Euangelium, in quo dicitur: *Ego ſum Paſtor bonus, bonus Paſtor animam ſuam dat pro ovibus ſuis;* Et quidem bonus hic Paſtor vitam ſuam non ſolùm pro omnibus poſuit: Verùm etiam pro unaquaque ovicula in particulari: Cùm enim aliquando unica tantùm ovicula ab Apoſtolici Collegii grege per infidelitatem abiiſſet, & paſſim oberrans circumvagaretur, quid non adhibuit induſtriæ ut illam denuo ad ovile ſuum incolumem reduceret; ex induſtria plagas & cicatrices in corpore ſuo etiam glorioſo impreſſas reliquit, licèt hæ aliàs glorificato corpori valdè impropriæ eſſent, minimèque convenirent, voluitque ut ovicula hæc errabunda illas videret, tangeret, & obducta vulnera denuo aperiret. Unde Chryſologus ait: *Thomas Apoſtolus ut Chriſtum Deum crederet, immiſit manus, injecit digitos, patefecit vulnera, & ut Chriſtum crederet, iterum pati compulit Chriſtum:* At verò inquies, ex quo Chriſtus poſt Reſurrectionem ſuam impaſſibilis erat, quomodò illum ad denuo patiendum adſtringere potuit? Nimirùm per hoc factum docere nos voluit, quod ſi neceſſum eſſet, pro ſalute noſtra Crucis patibulum in monte Calvario denique lubens libenique conſcendere paratus eſſet.

Jo. c. 14. iterum pateretur.

Chr. ſer. 15.

12 Utque adeò quid pro hoc tempore unicuique Chriſtiano faciendum ſit, S. Gertrudis Virgo à cœleſti ſponſo ſuo cœlitùs edocta fuit, nimirùm ut quotieſcumque Chriſti Crucifixi intuetur imaginem illam unumquemque hominem his verbis alloqui credat: *En vides quomodo pro te ſum vulneratus in cruce? Si ſaluti tuæ expediret, vellem pro te ſolo tolerare omnia, quæ toleravi pro toto mundo.*

Bloſ. in mon. 591. De Cruce hoc loquitur.

13 Porrò certum eſt, quòd mox ut animi glorioſa quatuor gloriæ dotes in corpus transfundit, omnem pariter corporis illius defectum totaliter aboleat, *Abſterget DEUS omnem lachrymarum ab oculis Sanctorum*, atque ideò id quoque de quovis alio accidente dicere poſſumus, quod corpori luminoſo & totaliter ſplendido aliquam natum eſt adducere deformitatem, quomodò igitur Salvator noſter, infinita illa æterni Patris ſapientia benè ſe facturam eſſe credere potuit, ſi manuum & pedum horrenda vulnera, laterisque immanem aperturam in corpore ſuo glorioſo retineret? Ex nullo alio motivo proculdubio id fecit, quàm quia S. Thomam ſine horum vulnerum aſpectu & contrectatione reſurrectionem ſuam minimè crediturum eſſe prævidebat: Et ideò D. Chryſoſtomus ait: *Conſidera Dominatoris clementiam, qualiter & pro una anima oſtendit ſe ipſum vulnera habentem, & accedit ut ſalvet unum.* Unde S. Auguſt. Chriſtum his ferè verbis S. Thomam allocutum fuiſſe meditatur: *Digitos tuos mitte per latus meum, & noli eſſe incredulus, occiſus ſum propter te, per locum, quem vis tangere, ſanguinem fudi, ut redimerem te.*

Cur Chriſtus vulnera retinuerit.

Chr. h. 86. in loc. cit. in cat. S. Aug. ſer. 19. de ver. Dom.

14 Cardinalis Toletus ingenioſa quadam utitur ponderatione, quæ intentum noſtrum efficaciter convincit, nimirùm quòd ſapientiſſimus Magiſter ſpeciali S. Thomam apparitione dignatus ſit, eique majorem quàm omnibus aliis affectum & ſollicitudinem exhibuerit, ut nos evidenter verum eſſe doceret, quòd unam ſolam animam non minoris faciat, quam omnes ſimul: *Propter unum & hoc incredulum & pertinacem iterum dignatus eſt apparere, eademque imo majora ſuæ reſurrectionis argumenta facere.*

Tolet. ib.

Retinuit propter unum.

15 Sanctus Thomas de Villanova quoque ſummam conſiderat hujus Paſtoris diligentiam, quam in reducenda ad ovile ſuum ove hac errabunda adhibuit: *Ut hanc curet*, inquit, *Dominus apparuit, pius Paſtor ovem ſuam perire non patitur, ſicut ad Patrem dixerat: Quos dediſti mihi non perdidi ex eis quemquam;* Pergit idem S. Archi-Præſul ulteriùs oſtendere, quanti animarum ſit æſtimanda ſalus: licèt exinde unius dumtaxat ſequeretur animæ lucrum: *Diſcant*, inquit, *Prælati, quam commiſſis ovibus ſollicitudinem exhibeant, ſi pro una ſola Dominus apparuit, omnis ſollicitudo, omnis labor unius animæ negatio minor eſt.* Quod idem documentum diu ante à Theophylacto, ad idem propoſitum de S. Thoma traditum fuit: *Vide autem quomodò propter unum hominem Thomam non dedignatus eſt ita conſcendere Dominus, & latus oſtendere, ut ſalvet animam unam, ita & nos neque minimum contemnere debemus.*

S. Th. Vil. ſer. in oct. Paſch. Paſtoris diligentia in reducenda ove.

Theoph. ib. Jo. 20. 26.

16 Hujuſce veritatis Chriſtus Redemptor noſter pulchrum nobis circa Samaritanam exemplum reliquit, quando illi ſitibundum ſe eſſe manifeſtavit, non quidem illius aquæ quæ ex puteo Jacob hauriebatur, ſiquidem paulò poſt ait: *Si quis ſitit, veniat ad me & bibat*, ſed ſalutis animæ illius; Unde S. Ambroſius ait: *Sitivit non potum hominum, ſed ſalutem;* Et clariùs Albertus Magnus inquit: *Plùs ſitivit ſalutem fœminæ quàm potum aquæ.* Cardinalis Toletus conſiderat quanta cum humiliatione Redemptor noſter mulierem rogarit: *Vox eſt deprecantis, & qui imperare poteſt Angelis, vilem adulteram & infidelem mulierem rogat, adeò enim hominum diligit ſalutem ut quod noſtra ſummoperè intereſt, quodque omnibus modis jubere poteſt, etiam precibus flagitet.* Similem quoque ponderationem S. Bonavent. habet; Dicit enim: *Benignitas admiranda, ſtudioſitas ſedula ad docendam unam mulierem, perita artificioſitas in attrahenda, nunc revelando occulta, nunc promittendo deſiderata.* Hìc utique Domino noſtro nequaquam curæ erat, ut ingentem quamdam inſtrueret multitudinem, ſed unicam tantùm mulierem, eamque à natalibus vilem, in fortunæ bonis tenuem; Infamem, fornicariam: Et quodnam arbitraris Salvatorem in hoc fidelibus ſuis relinquere voluiſſe documentum? inquit Seraphicus Bonaventura: *Non ſolùm multis prædicandi, ſed uni aliquando.*

Una ovis æquè quærenda debet.

Jo. 7. 37. S. Amb. ſer. 16. Alb. M. in Jo. Tolet. ib.

S. Bonav. in Joan.

17 In vita S. Caroli Borromæi legitur, quòd poſtquam in vaſtæ illius Diœceſis Mediolanenſis Archi-Epiſcopus electus fuit, firmiter apud ſe numquam à ſua reſidentia ſe procul abire aut manere decreverit, ſolitus dicere paratum ſe eſſe Cardinalitiam deſerere dignitatem, ſi hæc illi in accumulando animarum ſibi commiſſarum fructu impedimento foret, quarum unam pluris æſtimabat, quàm omnes totius mundi dignitates. Legatur in ejus vita caput illud in quo de ejus zelo ſalutis animarum tractatur; Refert enim vitæ ejus Hiſtoriographus, hanc illi maximam valdè fuiſſe ſolemnem, quam dicere ſolebat, unicam dumtaxat animam continuam Paſtoris cujuſdam curam dignè mereri; Unde cuidam Cardinali Epiſcopo quem, ne à ſua Diœceſi procul diſcederet, ſeriò adhortatus fuerat, ſe excuſanti dicendo Diœceſim ſuam non admodum populoſam eſſe quoad animas, eamque proindè facili negotio per alium ſubſtitutum adminiſtrari & guber-

L. 2. c. 2. Exemplum in S. Carolo.

L. 8. c. 18.

Digitized by Google

gubernari poſſe Sanctus Carolus ſumma cum ſollicitudine reſpondit, tametſi Diœceſis veſtra multa animarum millia non contineat, attamen vel una tantùm anima cujuſvis magni Paſtoris præſentia digniſſima exiſtit.

Apoc. 2. v. 1. & 8. Animam unam liberare meritorium.

18 Epiſcopi in Apocalypſi Angeli appellantur: *Scribe Angelo Epheſi, ſcribe Angelo Smyrnæ*, &c. quis autem eſt qui Deum uni duntaxat animæ Angelum particularem in ſui cuſtodiam deputaſſe neſciat? *Angelis ſuis Deus mandavit de te*, multò igitur magis Paſtoris alicujus vigilantia & aſſiſtentia digna erit. Sanctus Carolus in Concione quadam, quam in Synodo undecima ad clerum habuit, hiſce eumdem verbis allocutus fuit: *O ſi videremus, quid ſit è faucibus inferni animam unam liberare, non dubito profectò, quin hodie plurimi ad nos accederent, qui ſe oblatos fieri poſtularent; & non modo montes tranſirent, ſed etiam apertiſſimis & maximis quibuſcumque vitæ periculis ſeſe exponerent, ubi ſpes aliqua eſſet, vel unius etiam animæ recuperandæ.*

Act. Eccl. Med. p. 1. com. 21. in Syn. 11. ad cler.

DISCURSUS XIII.

ARGUMENTUM.

Singuli noſtrum Redemptori noſtro tantumdem obligantur pro anima propria, quantùm univerſim obligantur omnes: Imò plùs quàm omnes, contra illos, qui propriam ſalutem ſpiritualem & æternam negligunt, & flocci pendunt.

THEMA.

Gratiam fidejuſſoris ne obliviſcaris, dedit enim pro te animam ſuam. Eccl. 29. v. 20.

Christo obligati ſumus.

1 IN præſentis thematis verbis Sapiens, ni fallor, nos monere videtur, ut redemptionis noſtræ pretium ſeriò ponderemus, ſiquidem Chriſtus animam & vitam ſuam nobis redimendis impendit. Notandum verò eſt, quòd Eccleſiaſticus non dicat quòd animam ſuam pro omnibus in communi, ſed pro te in particulari dederit: *Dedit pro te animam ſuam*. Redemptor enim noſter Divinæ juſtitiæ ſe pro unoquoque noſtrum fidejuſſorem conſtituit, eaque ratione ſanguinis ſui pretium pro nobis exſolvit, ut nos ei in ſolidum obligatos cenſere debeamus tam ſinguli in particulari & in individuo, quàm univerſim omnes.

Jer. 6. v. 8.

2 Apud Jeremiam Deus ita loquitur; *Erudire Jeruſalem, ne fortè recedat anima mea à te*; Quibus verbis Deus ſe populo ſuo ſub animæ cujuſdam ſimilitudine ob oculos ſtatuit: Quis autem eſt qui neſciat hanc inter cæteras ineſſe animæ proprietatem, quòd tota ſit in toto corpore, & tota in qualibet corporis ſui parte: *Tota in toto, & tota in qualibet parte:* Item quoque fuit Divinæ Redemptionis fructus, hic enim æqualis eſt in omnibus animabus redemptis, & in qualibet anima redempta in particulari; *Adeoque tota eſt in qualibet parte.*

S. Ambr. l. 2. de Sp. S. c. 4. Quia paſſus pro ſingulis ac pro omnibus.

3 S. Ambroſ. de Deo ita ſcribit: *Complens virtute omnia ſimplex. Unicuique ſubſtantia præſens, dividens de ſuo ſingulis, & ubique totus.* Quibus in verbis efficax quoddam punctum continetur; Quia ſi Filius pro mille mundis redimendis pretium ſeu lytrum redemptionis exſolviſſet, nihil utique ampliùs ſoluturus fuiſſet quàm quod pro una ſola redimenda fuiſſet exſoluturus, nec quicquam minus daturus fuiſſet pro una anima, quàm quod pro omnibus ſimul & collectivè ſumptis exſolvit: atque ideò magnus à nobis error committeretur, ſi à nobis ingens hic theſaurus per ſingulos & pro ſingulis diviſus imminui crederetur: Unde omnes & ſinguli huic noſtro fidejuſſori in ſolidum obligamur, haud ſecùs ac ſi ſingulos ſeorſim redemiſſet. Et ideò Euſebius Emiſſenus ait: *Chriſtus ſicut pro cunctis paſſus eſt, ſic pro ſingulis, ſicut et totum debent univerſi, ſic totum ſinguli, ſed quodammodo plus ſinguli quàm univerſi, quia quantum acciperent ſinguli, tantum univerſi.*

Euſ. Em. ſer. in uc. ho. ad Pleb.

P. 3. q. 1. a. 4. ad 3. Quilibet ſibi adſcribat quod pro omnibus paſſus eſt Chriſtus.

4 Habet porrò hæc opinio in vera & probatiſſima Theologia ſolidum ſuum fundamentum, ſiquidem Doct. Angelicus eam expreſsè tenet, dum de immenſo humanæ redemptionis beneficio tractat. Ita enim ſcribit: *Totum quod omnibus eſt impenſum, unuſquiſque debet ſibi adſcribere.* Nec obſtat ſi dicas, inquit idem S. Doctor, quòd omnes alii homines ex hoc pretio participaverint, quia unuſquiſque noſtrum in particulari hoc pretium adeò perfectè & completè recepit ac ſi illud nulli alteri impenſum & applicatum fuiſſet. *Quid enim intereſt ſi & aliis præſtitit, cum quæ tibi ſunt præſtita, ita integra ſunt & ita perfecta, quaſi nullis aliis ex his aliquid fuerit præſtitum?* Quam eamdem Doctrinam pariter D. Chryſoſtom. tradit lib. 2. *de Compunctione cordis.*

5 Sol ita unumquemque viventium in particulari illuminat, ſicut omnes, & omnes ſicut ſingulos: & ſi unus tantùm homo in mundo eſſet, illum ex eo quia ſolus eſſet non plùs aut minùs eſſet illuminaturus: Eodem quoque modo erga ſingulas animas eodem prorſus fertur amore, quo fertur erga omnes, & tantum pro una ſola paſſurus fuiſſet, quantum paſſus eſt pro omnibus ſimul: Et ideò valdè conſiderabilia ſunt illa S. Dionyſii Areopagitæ verba, quibus ex ore & perſona Chriſti ita loquitur: *Paratus ſum pro uno peccatore iterum crucifigi.* Similitudo.

Ep. 6.

6 In Prophetia Zachariæ ponderanda ſunt verba illa quibus Filii Dei ad montem Calvariæ acceſſum prædicit, videlicet: *Ecce Rex tuus venit tibi;* Neque enim, ò anima mea, ſolùm dicit, quòd ipſe ſit Rex & Deus tuus. Sed inſuper addit, quod *venit tibi:* Pro te enim ſola montem Calvariæ aſcendit, teque ſolùm ita clementer & efficaciter reſpicit, ac ſi oculum ſuum ad nullam aliam animam directum haberet. Matt. 21. 5.

7 Sanctiſſimum Sacramentum altaris humanæ redemptionis & mortis Chriſti memoriale quoddam eſt & brevis Epilogus, prout nemini non conſtat; ſed quonam modo illud pro omnibus animabus cibandis inſtituit? Audite S. Thomam id Angelico calamo ſuo explicantem: *Sumit unus, ſumunt mille, quantum iſti, tantum ille;* Et eodem prorſus modo pro ſanguine, paſſione & meritis Redemptoris tantùm una ſolum anima ſe obſtrictam cenſere debet, quantum multæ animarum myriades obligantur, *Quantum iſta, tantum illa*, tantum enim pretium pro hac exſolutum fuit, quantum pro omnibus: *Si totum omnibus quod totum ſingulis*, verba ſunt ejuſdem Thomæ Aquinatis in hymno quodam quem pariter cum officio Divino Feſti corporis Chriſti conſcripſit: At verò in opuſculo in quo de beatitudine tractat, ita ſcribit: *Propter ſe ſolam qualibet anima reputat illa omnia eſſe facta.*

Anima una tantum obligata Chriſto, quantum omnes.

Opuſc. 63. c. 2.

8 S. Lucas cap. 13. Evangelii ſui nonnulla recenſet miracula: quæ Salvator noſter unicuique languido manus ſuas imponendo patravit: *At ille ſingulis manus imponens, curabat eos;* Circa quæ verba Quæſtio exoritur, cur ſcilicet Chriſtus hoc modo infirmos curandi uſus fuerit? Ratio autem difficultatem hanc movendi eſt, quia tot aliis non ſolùm ſanitatem, ſed & vitam ſolo verbo reſtituit: Leproſum enim ſolo verbo, *volo*, mundavit: Cæcum per unicum verbum *Reſpice* illuminavit; Filium viduæ à mortuis ſuſcitavit ſolum dicendo: *Adoleſcens tibi dico: Surge.* Cardinalis Toletus ad præſens intentum optimè ita loquitur: *Significabat unumquemque beneficio accepto ita obligatum manere, ac gratum ſe debere benefactori præſtare, ac ſi ſolus ipſe beneficium recepiſſet; Vitium enim hominum eſt frequens minus ſe obligatos agnoſcere beneficiis, quæ aliis etiam conferunt, quaſi major liberalitas conferentis minus obliget recipientes, cum potius ideò eos debeat efficere magis gratos.*

Luc. 4. 40. Ac ſi ſolus recepiſſet beneficium.

Tolet. ib.

9 Enimverò ponderanda nobis hic eſt doctrina quædam Salviani Epiſcopi Maſſilienſis, quæ doctrinæ Euſebii Emiſſeni jam allegatæ maximè eſt conformis; Dicit enim: *Chriſtus ſicut pro omnibus paſſus eſt, ſic pro ſingulis, & totum ſe dedit univerſis, & ſingulis totum; Ac per hoc, quicquid Paſſione ſua Salvator præſtitit, ſicut totum ei debent univerſi, ſic totum ſinguli.* Pergit deinde, & meritò cauſam explicare, cur pro beneficio Redemptionis major incumbat obligatio unicuique in particulari, quàm omnibus ſimul: *Propter hoc plus ſinguli quam univerſi debent, quòd tantum acceperint ſinguli, quantum univerſi: Ubi enim hoc unus accepit, quod univerſi, & ſi par eſt menſura, major eſt invidia, quo fit ut licet ipſum accipiat, plus debere videatur, quia magis ſit unus obnoxius, qui videatur omnibus comparatus.*

Salv. l. 1. ad Eccl. Tantum enim accepit quantum univerſi.

10 Experientia conſtat nonnullas inveniri Imagines in tali ſitu & poſitura depictas, ut oculos ſuos in te ſolum Pro te paſſus.

ſolùm directos habere videantur, abſque eo quòd alios reſpiciant, non obſtante quòd eodem tempore in plures alios oculos ſuos defians teneant: Eodem modo Redemptor noſter in Cruce ſuſpenſus velut viva æterni Patris ſui imago, Divinæ pietatis ſuæ oculo unumquemque noſtrum in particulari reſpicit; haud ſecùs ac ſi copioſiſſimus Paſſionis ſuæ fructus ad alios minimè extenderetur, unde laudabiliſſimus uſus obtinuit, quòd imagini *Ecce Homo* verba illa ſubſcribi ſoleant: *Vide, quæ pro te patior.*

Unicuique beneficus.

11 Verum quidem eſt, quòd ejus redemptio ad totum ſe genus humanum dilatet: Attamen inſuper quoque verum eſt, quòd eodem oculo quo omnes reſpicit, & reſpicitur ab omnibus, eodem quoque unicuique animæ in particulari beneficus exiſtat: *De præparato habitaculo ſuo reſpexit ſuper omnes qui habitant terram: qui finxit ſigillatim corda eorum, qui intelligit omnia opera eorum.*

Pſ. 32. 14.

12 Sanctus Bernardus ait: *Hoc habet in natura ſimpliciſſima ſponſi Divinitas, quaſi unam reſpicere multos, & quaſi multos unum. Sic ſane uni intentus: at non detentus, ſic pluribus at non diſtentus.* Idem quoque melliſluus Doctor in eodem ſermone ad prædictam imaginem alludere velle videtur: Dicit enim: *Unam dicam, mirum, ſed verum, animam Deum videntem, haud ſecus videre, ac ſi ſola videatur à Deo, ea ergo fiducia dicit illum intendere ſibi, ſeque illi, nihil præter ſe & ipſum videns.*

S. Ber. ſer. 69. in Cant.

13 Cæſarius Arelatenſis ad illa verba Pſalmi 21. *Erue à framea Deus animam meam, & de manu canis unicam meam*, ſe reflectens quærit: *Quare unicam dixit? quia tamquam unica magni admodum pretii diligenda eſt.* nihilominus experientia quotidiana, proh dolor, demonſtrat, non ſolùm quam flocci faciamus, verùm etiam quàm parum nos applicemus ad immenſum quoddam & infinitum beneficium nobis impenſum conſiderandum, quale eſt quòd unigenitus æterni Patris filius redemptionis opus pro anima mea ſola ea ratione conſummavit, ac ſi ipſa in mundo ſola ſalvanda fuiſſet.

Cæſ. A. h. l. v. 3. Bibl. Ingratitudo hominis erga Chriſtum.

14 Quòd ſi civitas illa, quam inhabitas a valido quodam exercitu quaquaverſum obſeſſa ad extremum redacta eſſet, adeò ut jactura illius ſecundùm vires humanas eſſet irreparabilis, Deus autem è cœlo copioſas dimitteret Angelorum Phalanges, quæ pro tui ſolius defenſione adverſus hoſtes dimicando pugnarent, ſimulque per Angelum quemdam notum tibi faceret, hoc ſe tibi ſubmiſiſſe auxilium, ut periculum iſtud indeclinabile evadere poſſes, jamque reipſa obſidione ſoluta hoſtem non ſolùm totaliter diſſipaſſet, verùm ſuper te in totius univerſi Monarcham ſublimaſſet, haud dubiè favorem hunc inauditum & minimè imaginabilem tibi ſingulariter præſtitum permagni æſtimares. Myſtica animæ tuæ Jeroſolyma ſo poteſtatem inimici peccati obſidionem redacta erat, cùm ecce Deus pro illius Liberatione, non jam Angelos miſit (Licet per illos pacem intimari fecerit: *Et in terra pax*) ſed ipſemet in propria perſona de cœlo in hanc miſeriarum vallem deſcendit. *Propter nos homines, & propter noſtram ſalutem deſcendit de cœlis, &c.* Tibi verò ſpecialiter quo fine id fecerit, his verbis inſinuat dicens: *Propter te ſuſtinui opprobrium, operuit confuſio faciem meam.*

Qui propter te de cœlo deſcendit.

Pſ. 68. v. 8.

15 Sancta mater Eccleſia in oratione Nativitatis Domini, jugi illius, ſub quo humana ingemiſcit mortalitas mentionem facit his verbis: *Quæſumus omnipotens Deus, ut nos unigeniti tui nova per carnem nativitas liberet, quos ſub peccati jugo vetuſta ſervitus tenet.* Sanctus Bernardus Filium Dei de cœlo miſſum eſſe dicit: *ut plagis & vulneribus meis, inæſtimabile ſanguinis ſui balſamum præpararet*, ubi notandum, quòd Doctor melliſluus non dicat, *vulneribus mundi*, ſed *vulneribus meis: Mittitur Filius Dei altiſſimi, & jubetur occidi, ut vulneribus meis pretioſi ſanguinis illius balſamo medeatur.*

Ut medicus.

S. Bern. ſer. 3. de nat.

16 Sanctus Baſilius in oratione quadam, cui de anima titulus præfigitur, noſtram in ordine ad ſalutem procurandam ſupinam negligentiam nobis ad confuſionem noſtram per ſequentem ſimilitudinem ob oculos ponere nititur: *Nemo filium ſuum in foveam cadentem negligat, aut eum qui jam cecidit in lapſu relinquat, impius enim & ab omni humanitate abhorrens meritò haberetur; at quanto perniciosius eſt animam, quæ in profundo peccatorum*

Ora. 22. de an. Huic quid reſpondebimus brutum pluris æſtimantes quàm animam.

eſt, immerſam permittere, ut fundum æterni exitii petat. Salvator noſter Phariſæos ex eo quòd hydropicum in die Sabbati priſtinæ reſtituiſſet ſanitati, ſcandalizatos fuiſſe cernens, dixit ad eos: *Cujus veſtrum aſinus aut bos in puteum cadet, & non continuò extrahet illum in die Sabbati? & non poterant ad hæc reſpondere illi.* Nos quoque quid reſpondere debeamus, ignorabimus utique, quando nobis turpi cum confuſione noſtra improperabitur, quòd majorem habuerimus curam jumenti alicujus in terram prolapſi, ut illud erigamus, quàm ut animam propriam è profundo inferni barathro eripiamus. Poteſt quoque per hoc jumentum homo in peccatum lapſus intelligi, Pſ. 86. v. 16. per puteum verò ſtatus peccati: *Neque urgeat ſuper me puteus os ſuum; Homo cùm in honore eſſet non intellexit, comparatus eſt jumentis inſipientibus*; talis homo pro bruto quodam animali ſollicitior erit quam pro anima; *continuò extrahet illum*, pro jumento enim ſalvando nulla admittitur dilatio, at verò donec ex abyſſo infernali eruatur anima, dies, ſeptimanæ, menſes & anni integri elabi ſinuntur. Unde S. Bernardinus ait: *Cadit in foveam aſinus, nec tantùm Dominus ejus, ſed etiam circumſtantes ſubitò ſubveniunt ei, ruit anima hominis in peccatorum profundum, nec ipſe, nec alii de illa curant.*

Pſ. 86. v. 16.

S. Ber. t. 3. ſer. de 10 d. g. a. 1. c. 2.

17 Sanctus Ambroſius illos qui propriam ſalutem negligunt argumento quodam practico erubeſcere cogit: *ſi aurum tibi offeratur*, inquit, *non mihi dicis cras veniam, ſed jam exigis, nemo differt, nemo ſe excuſat: redemptio animæ offertur, & nemo feſtinat.* O quam tardi ſumus ad perdendam animam ſolliciti, imò præcipites? utinam pari cum celeritate ejus ſecuritati & ſaluti conſuleremus, qua ad eam perdendam uti ſolemus; laſciva illa Herodis filia dicebat Patri ſuo: *volo, ut protinus des mihi in diſco caput Joannis*, diſſoluti quoque juvenes illi apud Sapientem dixerunt: *utamur creatura tamquam in juventute celeriter.* Contrarium potiùs nobis faciendum eſſet, inquit Nazianzenus, nam tardi & pigri eſſe deberemus, cùm de anima perdenda agitur: *Ad ſcelus quidem, ad fraudem tardus eris, celer autem ad ſalutem, turpia enim in viro ſunt promptitudo ad vitium, & procraſtinatio ad ſalutem.*

S. Amb. de El. & jej. Heu proni ſumus ad animam perdendam.

Mar. 6. v. 25. Sap. 2. v. 6.

Naz. or. 3. in bapt.

18 Job in duobus locis Prophetiæ ſuæ hominem viatorem mercenario comparat, qui pro ſtipendio vel mercede diurna laborat: *Militia*, inquit, *eſt vita hominis ſuper terram, & ſicut dies mercenarii dies ejus, recede paululum ab eo ut quieſcat, donec optata veniat ſicut mercenarii dies ejus.* Quodnam obſecro eſt hujuſce nominis myſterium? Forſitan dicetis, viatorem hominem ideò hoc nomine appellari, quia in fine laboris mercenarius mercedem diurnam recipere ſolet, quæ æternæ beatitudinis verum eſt ſymbolum: *Labores manuum tuarum, quia manducabis, beatus es & benè tibi erit; Cùm ſerò autem factum eſſet, dicit Dominus vineæ procuratori ſuo: voca operarios & redde illis mercedem ſuam.* S. Thomas autem viatorem qui pro regno cœlorum & gloria acquirenda laborat, ex alio quodam capite per os increatæ Sapientiæ mercenarii aut laboratoris nomine appellari, quia *ſicut mercenarius totam diem circa Domini opus impendit, unam autem horam circa ſuum cibum, ſic & nos omne tempus vitæ noſtræ debemus impendere circa gloriam Dei, modicam autem partem circa uſus noſtros terrenos.*

Job 7. v. 1. Job 14. v. 6. Mercenario comparatur.

Pſ. 127. v. 2. Mat. 20. v. 8.

S. Th. in Cant.

19 Et quidem ut hoc manifeſtius appareat, diligens vitæ nullitæ quam hic in terra ducimus inſtituamus examen, & videbimus quod ex 24. horis diei magnam illarum partem in ſomno & plumis inſumamus, aliam non minorem partem ſtudiis, negotiis & jocis impendamus, quid igitur pro animæ ſalute, pro æternitate beata acquirenda, pro alterius vitæ negotiatione tractanda reliquum temporis erit? hacque ratione multæ ſeptimanæ, menſes, anni, tota denique vita & ſæcula ſine fructu ullo tranſiguntur, cùm tamen S. Ambroſius dicat: *In anima totus es homo, quia ſine hac nihil es, ſed es terra; In anima*, inquit, *totus es homo*, quia ſanitas, nobilitates, dignitates, theſauri, familia, copioſa liberorum propago, amici, Principatus, Regna, & quicquid homo in hoc mundo boni aut pulchri in ſe continet, vana ſunt omnia & deficiunt: anima verò immortalis eſt & æterna, eſtque arduiſſimum quod quoad nos in hac tractare poſſumus negotium, & tamen homo de illa nihil cogitat eamque flocci facit.

Anima immortalis ſocors penditur.

S. Amb. in c. 1. Gen.

20 Sal-

Tanto pretio Redemptæ. Mat. 10. v. 30.

20 Salvator noſter de cura, quam circa animas noſtras habet, loquens, inter alia dicit: *Veſtri capilli capitis omnes numerati ſunt, multis paſſeribus meliores eſtis vos.* Enimverò quis unquam in dubium revocare poterit nos meliores eſſe paſſeribus? Et tamen veriſſimum eſt, multos hodie reperiri Chriſtianos, qui vehementiùs aviculam quamdam, quàm Deum Creatorem & Redemptórem ſuum diligunt, pluriſque luſciniam quamdam, aut aliud quodvis animal, quàm propriam ſuam æſtiment animam. Unde S. Auguſtinus dolenter ad ſtellas uſque exclamabat dicens: *Vide quàm pudendum ſit, ſi delectet labor ut fera capiatur & non delectet ut Deus acquiratur.* Author imperfecti inquit: *Si in paſſeribus nihil ſine ratione agitur, quorum duorum pretium unius eſt aſſis, quanto magis in vobis ſine me nihil agitur, quorum pretium eſt Sanguis meus;* utinam hæc ultima verba cordibus noſtris firmiter imprimeremus, ex iiſque quanti Deus animam noſtram faciat intelligeremus, ut vel ſic eadem nobis pro dignitate ſua in debito pretio eſſet. Sanctus Bernardinus quamdam S. Bonaventuræ authoritatem adducens ita ſcribit: *Væ mihi ſi talentum mihi traditum negligenter tractavero, pretioſo ſanguine agni incontaminati magis appretiatum.* Quòd ſi vel unicam tantùm ſtillam de ſanguine Redemptoris vaſi alicui haberes incluſam, quanta eamdem cum reverentia cuſtodires, inquit idem Sanctus, *quanto magis diligenter tractare debeo & ſervare animam Chriſti ſanguine magis appretiatam, quam dedit pro ejus redemptione.*

S. Aug.

Au. Imp. h. 25.

S. Ber. ibi. a. 1. c. 2.

DISCURSUS XIV.

ARGUMENTUM.

De gloria & magno lucro eorum, qui animas convertere ſatagunt; quantumque Deus inde gaudeat, utpotè qui animarum ſalutem tanto ſemper ſtudio & fervore proſequitur: cauſæ item declarantur, cur in hoc miniſterio negligentes ſimus.

THEMA.

Si ſeparaveris pretioſum à vili, quaſi os meum eris. Jerem. 15. v. 19.

L. 18. mor. c. 23. Job 28. v. 9.

Animarum converſio magni æſtimatur.

1 S. Gregorius Magnus verba illa Jobi: *Omne pretioſum vidit oculus meus*, gloſſa ſua illuſtrans, eadem de anima hominis exponit, quæ revera ditiſſimus & pretioſiſſimus quidam theſaurus eſt, quo opulentiorem ampliſſima illa Paradiſi æraria non continent; neque hic theſaurus ideò minoris æſtimandus eſt, quòd is in noſtræ mortalitatis agro abſconditus delitescat, ut Apoſtolus ait: *Habemus theſaurum in vaſis fictilibus*, quia theſauri præſtantia non ex vaſe æſtimanda venit, ſed à temetipſo metienda eſt; Et ideò præfatus Doctor circa illa Jobi verba præcipuè circa Ly *pretioſum* ita ſcribit: *Cum humanam animam de ſe abjectam ſapientia gratiæ ſuæ illuſtratione reſpexit, de qua videlicet anima per Prophetam dicitur: ſi ſeparaveris pretioſum à vili, quaſi os meum eris.* Imò verò ſi ad id nos reflectamus, quod ipſemet Deus Prædicatoribus Evangelicis ſparſo verbi ſemine animarum lucro inſudantibus dicit, nimirùm: *Qui vos audit, me audit*, omninò videtur Jeremiam nequaquam dicere debuiſſe: *Quaſi os meum eris*, ſed potius ly *quaſi* omiſſo, id abſolutè de illis pronuntiandum fuiſſe, nam ut Sanctus Dionyſius Areopagita notanter ait: *Omnium divinarum diviniſſima extat perfectio, Dei cooperatores eſſe in ſalute animarum ad ſuum creatorem.*

Luc. 10. 16.

Dio. Areop. de cæl. hier.

2 Ac proindè Redemptor noſter creantium animarum converſionem tanti facit, ut huic operi ſummam ſuam attribuat gloriam: *Dabo in Sion ſalutem & in Jeruſalem gloriam meam;* inquit olim per os Prophetæ Evangelici; Hæc autem ſalus & pariter gloria ejus in nulla re alia conſiſtit, quàm in venia & remiſſione peccatorum, per quam juſtificantur & ſanctificantur animæ, cujus poteſtas Jeroſolymis in cœnaculo Synoitico Apoſtolis per ſacramenti Pœnitentiæ inſtitutionem conceſſa fuit his verbis; *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis.*

Iſa. 46. v. 13.

Jo. 20. v. 22.

3 Et quidem gloriæ nomine animarum juſtificationem deſignari clarè deduci poteſt ex illis Apoſtoli verbis: *Omnes peccaverunt, & egent gloria Dei.* Idem quoque Apoſtolus alibi Deum multos pietatis & miſericordiæ theſauros poſſidere dicit: *Deus qui dives eſt in miſericordia;* Et iterum *An divitias bonitatis ejus contemnis?* Hæ autem divitiæ prorsùs inutiles eſſent, niſi animas haberet, in quas illas erogare, hacque ratione excellentiam & gloriam ſuam manifeſtare poſſet.

Rom. 3. v. 23.

Eph. 2. v. 4. Rom. 2. v. 4.

Deus indiget peccatoribus ut gratiam ſargiatur.

4 Quando Redemptor noſter ante ſolemnem illum Palmarum triumphum Apoſtolos pro adducendis duobus illis jumentis quibus inequitaturus erat, dimiſit, iiſdem pariter præcepit, ut ſi jumentorum Dominos ad jumenta illa eis conſignanda invitos aut reluctantes conſpicerent iiſdem dicerent: *Dicite, quia Dominus his opus habet.* Quæ verba utique ſine admiratione legi non poſſunt; Numquid enim David dicit: *Dixi Domino, Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non eges?* Numquid Deus ſuam in Cherubinis repoſitam ſedem habet: *Qui ſedes ſuper Cherubim?* qua igitur ratione hoc loco dicere potuit ſe ſtolidis hiſce viliſſimiſque animalibus opus habere? Eamdem quoque difficultatem Paulus de Palatio his verbis movet: *Num ille qui ſedet ſuper Cherubim eget aſello? an non currus Dei decem millibus multiplex?* qui tamen ad hanc difficultatem protinùs reſpondet: *Jumenta hæc animarum peccatis onuſtarum verum eſſe ſymbolum;* Et ideò tametſi Deus adeò ſit dives & potens, ut nullius rei indigeat, opus tamen habet animabus peccatorum, ut in illis Divinæ pietatis & miſericordiæ ſuæ theſauros eluceſcere faciat, gratiarum ſuarum illis communicando immenſas divitias: *Hic opus habet* ad gloriæ ſuæ oſtentationem. Unde Hugo Cardinalis ſuper illa verba: *Dives in miſericordia*, ita ſcribit: *ſicut dicitur iſte homo habet magnum theſaurum & ideò indiget paupere, cui illum diſpenſet; ita & miſericordia Dei eſt quaſi infinitus theſaurus;* ſeu ut Matth. 21. dicitur: *Dicite quia Dominus his opus habet, per aſinam enim & pullum peccatores ſignificantur, quibus videtur dominus indigere ad hoc, quòd expendat theſaurum miſericordiæ ſuæ ſicut dicitur de aliquo, qui habet magnum theſaurum & filium prodigum, iſte indigebat tali filio, aliàs numquam expenderetur theſaurus ejus.* S. Thomas autem verba hæc in alium ſenſum exponit, dum ait: *Dico quod non indiget niſi ad noſtram neceſſitatem & ſuam gloriam;* Cui conſonat expoſitio Alberti Magni dicentis: *Magis indiget ad myſterium, quàm ad vehiculum, ſemper enim Dominus deſiderat ſalutem animarum.* Quanta igitur eſt hominis illius gloria, qui inſtrumentum eſt & cooperator ad gloriam Dei magnificandam, dum ad ſalutem cooperatur animarum in qua Dei gloria præcipuè conſiſtit.

Mat. 21. v. 3.

Pſ. 15. v. 2.

Pa. de Pal. ib.

Hug. C. in c. 2. Eph.

S. Th. in Mat.

Alb. M. in Luc.

Magna eſt gloria animam convertere.

5 Et ideò ſi pari qua Deus in patrandis miraculis, mortuis quoque ad vitam reſuſcitandis, omnipotentia præditus eſſes, quanam in re illam glorioſiùs collocatam eſſe cenſeres, an in patrandis ejuſcemodi miraculis, an verò in cooperando in ſubſidium & ſalutem animarum? Audite quid Richardus à S. Victore hac de re ſentiat: *Ignoro*, inquit, *an poſſit hac gratia interim majorem aliquam Deus homini conferre, quàm ut ejus miniſterio perverſi homines in melius mutentur ut de filiis Diaboli filii Dei efficiantur. An fortè cuiquam magis videbitur eſſe mortuos ſuſcitare?* Hujus autem veritatis, quòd ſcilicet major virtus & gloria in Deum redundet ex animarum converſione, quàm ex reſuſcitatis mortuis valdè convincentem adducit rationem S. Auguſtinus, dum ait: *Majus opus eſt ex impio juſtum facere, quàm creare cœlum & terram.* Cui fundamento innixus Doctor Angelicus quoque dicit: *Juſtificatio impii eſt maximum opus Dei.* Quòd ſi opponas, inquit S. Doctor, quòd animæ alicujus juſtificatio bonum quoddam ſit particulare, econtra verò univerſale bonum ſit mundum creare, Reſpondeo, inquit, *Bonum gratiæ unius hominis majus eſt, quàm bonum naturæ totius univerſi.* Unde ſequitur quòd majus habiturus ſit meritum qui animam quamdam ad ſtatum ſalutis perduxit, quàm ſi univerſum mundum fabricaſſet.

Ric. V. l. 1. de prop. in Cant. c. 44.

S. Aug. tr. 72. in Jo.

S. Th. p. 1. 2. q. 113. a. 9.

Pretioſior eſt anima mundo.

6 Etenim quicquid Deus in hoc univerſo creavit, totum propter hominem condidit: *Omnia ſubjeciſti ſub pedibus ejus*, adeòque quicquid pulchri aut boni Deus in creaturis hiſce viſibilibus produxit; in hominis beneficium cedit; at verò quodnam eſt illud quod Deus ſibi & gloriæ ſuæ reſervavit? Audite id explicantem

B. Pe-

Digitized by Google

P. Dam. l. 6. ep. 13.
B. Petrum Damianum, dum ait: *Quicquid in hoc mundo laboratur in uſus proficit hominis, ſolus autem animarum*
S. Greg. loc. cit.
fructus uſibus deſervit auctoris. Sanctus Gregorius prædicta Jeremiæ verba: *ſi ſeparaveris pretioſum à vili* explicans, & per ly *pretioſum*, animam, per ly *vile* autem quævis creata intelligens dicit: *vilis quippe Deo eſt mundus præſens, pretioſa verò eſt ei anima humana; qui ergo pretioſum à vili ſeparat, quaſi os Domini vocatur, quia per eum Deus verba ſua exerit, qui ab amore præſentis ſæculi, loquendo quæ poteſt, humanam animam avellit.* Omnia quidem quæ Deo offerimus munera, Deo placent, nihil autem in pari habet pretio, quo hoc quod eſt animas in ſtatum ſalutis reducere; & meritò, quia pro his vitæ & ſanguinis ſui inæſtimabile pretium impendere non dubitavit: *Empti eſtis pretio magno.* Un-
S. Jo. Clim. ep. ad Paſt. cit. fin.
de S. Joannes Climacus ait: *Nullum Deo munus à nobis gratius offerri poteſt, atque cum animas illi ad pœnitentiam deductas conſecramus.*

7 Verum quidem eſt quòd ſacrificia ſolidiſſima ſint noſtri erga Deum obſequii & Religionis argumenta, verumtamen ut Sanctus Gregorius conformiter ad tra-
S. Gr. h. 12. in Ezech. Zelus aliquorum in animabus lucrandis.
ditam ex S. Joanne Climaco ſententiam dicit: *Nullum omnipotenti Deo tale eſt ſacrificium, quale eſt zelus animarum.* Referunt Annales Eccleſiaſtici, quòd S. Hilarius Pontifex quibuſdam Epiſcopis qui pro dilatandis Diœceſium ſuarum confinibus, magnificandiſque fimbris ſuis admodum ſolliciti erant ſanctiſſimè ac prudentiſſimè reſponderit, quòd lucra quæ ſupremus Paſtor ab illorum ſollicitudine unicè requirit ſolùm illud eſſet, quod in animabus ad Deum adducendis, conſiſtit: *ex-*
Bar. an. 495. n. 18.
pectatio fructus noſtri miniſterii non in latitudine regionum, ſed in acquiſitione ponitur animarum. Sic quoque dum S. Vincentio Ferrerio unà cùm purpura Cardinalitia Archiepiſcopatus Valentinus à ſummo Pontifice oblatus fuiſſet, is utrumque renuens reſpondit, majorem ſe honorem æſtimare ſi animam aliquam ad peccata deſerenda excitare poſſet, quam ſit is qui ex omnibus, quæ à mundo præſentari poſſent dignitatibus ei obvenire poſſet.

8 S. Carolus id, quod Sanctus Gregorius in princi-
S. Greg. c. 1. Act. Ec. Med. p. 5. c. 2. cm. 837. Animarum regimen difficile.
pio libri ſui Paſtoralis ſcribit, videlicet: *Difficilior ars nulla utique eſt, regimine animarum*, probè intelligens, data opera Oblatorum ſuorum Congregationem inſtituit, ut in eadem ſumma cum induſtria erudirentur, qui in miniſterio animarum adeò arduo, difficili, & præclaro cooperaturi erant; Et quidem vires extimulaturus ad apprehendendum, quanta res ſit ſalus animarum, iiſdem tamquam Paſtor zeloſiſſimus his verbis ſcripſit: *Diligenter perpendant, dum nobiſcum in terris commoratus eſt* (de Redemptore loquitur) *quanto deſiderio ſalutis noſtræ accenſus fuerit, quantaque perpeſſus ſit; cogitent hominum animas ipſo auguſtiſſimo Chriſti ſanguine redemptas & ablutas fuiſſe; Hæc ſi cogitent oblati, jure ac meritò ſperare debes, talibus cogitationibus, quaſi quibuſdam facibus animum illorum ita accenſum iri, ut nullus vel maximus labor eſſe poſſit, quem illi ſubire recuſent, ac pretioſiſſimus Chriſti ſanguinis fructus ipſis aliiſque ipſorum negligentia aut culpa depereat.*

9 Conſiderandum proindè eſt quanto zelo idem
Cur Petrus Satanas appellatus fuerit.
Deus, qui animas noſtras creavit & redemit, eaſdem quoque atque earum ſalutem proſecutus fuerit; Enimverò in Evangelio S. Matthæi legimus, quòd poſtquam Chriſtus Sanctum Petrum ob inſignem illius de ſua Divinitate factam Confeſſionem præmiaturus ad ſummum totius Eccleſiæ Pontificatum ſublimaſſet, conſignando in illius manus claves Regni cœlorum, paulò poſt eumdem Satanæ turpiſſimo nomine appellavit: *Vade poſt*
Matt. 16. v. 23.
me Satana; ſcandalum es mihi, quia non ſapis ea quæ Dei ſunt; at verò dicat hic forſitan aliquis, quomodò Redemptor noſter id de Sancto Petro aſſerere poterat, qui paulò ante ex æterni Patris revelatione dixerat: *Tu es Chriſtus Filius Dei vivi?* vultiſne hujuſce reprehenſionis & indignationis Chriſti cauſam? ea nimirum hæc eſt, Sanctus Petrus Chriſtum à Redemptione & Paſſione & conſequenter à ſalute hominum procuranda impedire & divertere conatus fuerat, ac proindè ex humanæ affectionis teneritudine dixerat: *Abſit à te Domine, &c. Et aſſumens eum Petrus cœpit increpare illum dicens: Abſit à te Domine, non erit tibi hoc; qui converſus dixit Petro: Vade poſt me Satana.* Ubi notandum
Matt. 16. v. 22.
quòd Petrus ab incarnata illa Sapientia Satanas, Judas verò amicus appellatus fuerit; *Amice ad quid veniſti;* non obſtante quòd hic illum in manus lictorum & carnificum tradere moliebatur; idque non ob aliam cauſam, quàm quia hic licèt modo quodam impio ad redemptionem adeò dilectarum ſibi animarum cooperabatur, cum econtra Petrus Satanas appellatus fuerat, eò quòd ſe earumdem animarum ſaluti fortiter opponebat, quod proprium eſt inimici generis humani munus & officium.

10 Ex quadam S. Ambroſii authoritate clarè deduci- S. Ambr. ſer. 10. in ſer. 35. D. 2 quad.
tur animas Chriſto adeò charas fuiſſe, ut illas ſibi & nutrimenti loco habuerit; Quærit enim, qua ratione fieri potuerit, quòd Chriſtus in quadraginta dierum noctiumque ſpatio nulla fuerit fame vexatus, Et reſpondet: *Eſuriit planè*, moxque quanam in re hæc fames conſtiterit, ſequentibus verbis declarat: *Eſuriit non cibum hominum, ſed ſalutem, nec eſcarum ſæcularium epulas concupivit, ſed animarum deſideravit ſanctitatem, cibus enim Chriſti eſt redemptio populorum;* at verò ſi hanc paſſus eſt animarum famem, cur igitur tot diebus & noctibus in vaſta illa ſolitudine demorabatur? Reſpondeo: In ſolitudine ſe diſpoſuit ut confeſtim poſtquam à ſolitudine egreſſus fuiſſet, prædicationis ſuæ retia ad comparanda animarum lucra extendere & animas venari poſſet; Unde Evangeliſta dicit: *Exinde cœpit Jeſus prædicare, & dicere: Pœnitentiam agite, appropinquat enim regnum cœlorum.* Et quidem ut hanc animarum piſcationem ad finem uſque ſæculorum continuare poſſet, ideò tunc Apoſtolos ſibi delegit, & in ipſorum perſona omnes viros Apoſtolicos, qui in earumdem animarum converſione indefeſsè laboraturi eſſent.

11 Enimverò ſi perſpicuè intelligere volumus utilita- Utilitas quæ ex animarum converſione.
tem quæ ex hac cooperatione adeòque digno miniſterio in nos redundat, audite S. Jacobum Apoſtolum ita ſcri- Jac. 5. v. 20.
bentem: *Fratres mei, ſi quis ex vobis erraverit à veritate, & converterit quis eum, ſcire debet quoniam qui converti fecerit peccatorem ab errore viæ ſuæ, ſalvabit animam ejus à morte, & operiet multitudinem peccatorum.* Num verò vobis parum eſſe videtur animam aliquam è tempeſtatibus infernalibus ereptam, de ſua felicitate ſecuram reddere, atque ad cœleſtis Paradiſi littora ſalvam perducere? S. Carolus loco ſuperius allato ita ad oblatos Act. Eccl. Med.
ulteriùs ſcribit: *ſic enim divino Spiritu afflati, ſanctèque ſalutis animarum deſiderio accendi ſolent; illuc enim ſpectat animo aſſiduè cogitare, quam nobiles ſint animæ & pretioſæ in conſpectu Domini, quanta ſit earum dignitas, quas proprio ſanguine redimere Filius Dei non recuſavit, quamque præcellens opus ſit, in eo ſalutari officio Dei cooperatores eſſe, quo nihil certè in terris majus aut nobilius, illuſtriuſque excogitare poteſt.* Sciendum verò eſt, quòd in Græco, loco ejus quod in vulgata legitur: *Salvabit animam ejus*, dicitur: *animam ſuam ſalvabit à morte, & operiet multitudinem peccatorum;* cujus ratio eſſe poteſt, quia Redemptor noſter ad gratias ſuas majori cum abundantia & ſtabilitate conferendas movetur, ut hac ratione noſtram cooperationem remuneret qua in ejus ſocietate aliorum cooperamur ſaluti; ac proindè Apoſtolus ad Timotheum ſcribit: *Attende tibi & doctrinæ, inſta in illis, hoc enim faciens, & teipſum ſalvum facies,* 1. Tim. 4. v. 16.
& eos qui te audierunt.

12 Ideò etiam Redemptor noſter, qui æterni Patris Chriſtus exiſtens eſt animarum conquiſitionem.
unigenitus erat, nobis proteſtatur, quòd ejus ſibi captivarit & conciliarit benevolentiam, quia animam ſuam pro anima noſtra poſuerat: *Propterea me diligit Pater,* Joa. 10. v. 17.
quia ego pono animam meam; quibus verbis ſe animam ſuam non pro alia re dediſſe declarat, quam pro anima; Et ideò ſe Paſtori cuidam comparat: *Ego ſum Paſtor bo-* Ibid. v. 14.
nus, bonus Paſtor animam ſuam dat pro ovibus ſuis; ubi notanda eſt dictio illa: *Propterea*, quaſi dicere vellet, quòd ob hujus erga animas noſtras exhibitæ Charitatis merita, à Patre ſuo dilectus, ac conſequenter ab eodem ad ejus dexteram exaltatus fuerit.

13 D. Chryſoſtomus dicit: *Nam & hoc noſtræ ſalutis* Chr. ho. 4. in Gen. Pretium animarum mundi theſauros excedit.
argumentum erit & occaſio, ſi non ſolùm pro nobis ipſis ſolliciti, ſed & proximo utiles fuerimus, ipſum ad vitam veritatis manuducentes, & ut ſciat quantum boni ſit cum ſalute noſtra & alios lucrari, audi Prophetam ex perſona Dei dicentem: Qui educit pretioſum à vili, quaſi os meum erit; ipſe cum Deus ſit, propter nihil aliud noſtram induit carnem, & propter humani generis ſalutem factus eſt homo. Omnia alia lucra quæ in quinquaginta vel centum annorum

norum decurſu nobis comparare poſſumus ob varia occurrentia accidentia à nobis deficere poſſunt, iſtud verò nequaquam, quia animæ ſunt immortales, & quæ antea perditæ erant, illas poſtquam ſalvantur, velut theſaurum quemdam in cœlo repoſitas habemus, uni nec latronibus, nec ærugini, nec tineis ſubjiciuntur. Unde S. Joannes Climacns ait: *Non eſt tanti totus mundus: quantum pretium unius animæ, ille tranſit, hæc immortalis eſt & æterna.*

S. Jo. Cl. ib. Cur non æſtimetur. Act. Eccl. Med. p. 7. conc. in ſyn. ad cler. 11. con. 1183.

14 Quænam igitur cauſa eſt, quod his omnibus non obſtantibus, nihilominùs animarum lucro tam parum invigilemus? Cauſam hanc S. Carolus in Concione quadam in Synodo undecima habita indicat, cujus hæc proindè ſunt verba: *Sed ſcitis quidnam ſit quod nos in munere noſtro tepidos facit? nil aliud profectò, niſi quod non conſideramus, quidnam ſint animæ, quid Infernus, quid Paradiſus. Quid ergo mirum ſi ſancti viri Charitate repleti tam erant animarum acquirendarum zelantes?* Pergit ſanctitate & purpura præclarus Doctor ulteriùs zelum ponderando S. Gregorii pro eo tempore quo Monachus erat, quando ex Angliæ Regno oriundos videns, ad Regni illius converſionem ordiendam commotus fuit, tametſi per populi Romani violentiam Papæ illatam poſitum fuerit ſancto ejus molimini ingens obſtaculum; ex eo præcipuè ad hunc conatum permotus, qui nimirùm pulcherrimos illos juvenes idololatriæ vitio deditos eſſe ſignificatum fuit: *Tunc Gregorius graviter ingemiſcens, Heu proh dolor*, inquit, *quam ſplendidas facies Princeps tenebrarum nunc poſſidet.*

S. Gregorii zelus.

15 De Sancta Catharina Senenſi, cui à Deo in ſpeciali viſione animæ pulchritudo exhibita fuit, pariter refertur, *quod tanto ardore earum ſitiebat ſalutem, ut inſtar Apoſtoli Pauli anathema pro fratribus ſuis fieri optaret, ſic enim quidam eam in eſtaſi poſitam orantem audiverunt: Mi Domine, quonam modo ferre potero, ut qui ad imaginem tuam formati ſunt, in æternum pereant? an non in majorem gloriæ tuæ cumulum cederet, ut ſalva Charitate erga ſola perirem, corporiſque mei objectu aditum ad inferos obſtruerem, omniaque gehennæ tormenta perferrem, quam ut tot animarum millia a beatitudinis tuæ conſortio excluderentur.*

S. Catharina Sen.

15 In Lectionibus S. Ignatii Loyolæ fundatoris ſocietatis Jeſu legitur, quòd *Indefeſſus lucrandis Deo animis inſtabat, auditus aliquando dicere, ſi optio daretur, malle ſe beatitudinis incertè vivere, & interim Deo inſervire, & proximorum ſaluti, quàm certum ejuſdem gloriæ ſtatim mori.*

Ignatii.

17 Conſiderandum quoque hoc loco eſt, omnes animas paris apud Deum eſſe conditionis, tanti namque valet anima pauperrimi ruſtici quanti anima Regis vel Principis, ac proindè eadem prorſus cum ſollicitudine conſectandum eſt lucrum & ſalus uniuſcujuſque animæ indifferenter; imò exemplo Chriſti plus laborandum eſt pro animabus illorum, qui in mundi oculis viles eſſe videntur, quam pro animabus magnatum; Magdalena quæ matrona nobiliſſima erat pluriumque caſtellorum & territoriorum Domina illum præſtolata fuit accumbentem convivio, at verò Samaritanam mulierem vilem & abjectam ipſe anhelans, ſudore madidus, & itineris labore fatigatus in meridie famelicus & ſitibundus ipſemet quæſivit & invenit ſedens ad puteum, latronem quoque Paradiſo comparavit, dum ſanguine toto corpore madens ſuſpenſus hæſit in cruce; nos verò major inſtigat ſollicitudo ad lucrandum magnatum quàm pauperum animas. S. Paulus in carcere tantùm laboravit ſcribendo pro vili ſervo, qualis Oneſimus erat, quàm pro quovis alio quantum illuſtri & eximio viro; & meritò, quia ut idem Apoſtolus ad Romanos ſcribit: *Non eſt acceptio perſonarum apud Deum.*

Animæ paris ſunt conditionis coram Deo.

Plus tamen laborandum plebeis.

Rom. 2. v. 11.

DISCURSUS XV.

ARGUMENTUM.

Anima animæ noſtræ Deus eſt, quæ proindè moritur, dum Deum amittit, id quod per peccatum contingit, utpotè quod lethiferum illius vulnus & venenum eſt; declaratur etiam in quo Sanitas animæ conſiſtat, cui perſæpè infirmitates corporales plurimum conferunt, Deinque modus traditur quo anima rejuveneſcere poſſit.

THEMA.

Dentes leonis dentes ejus, interficientes animas hominum Eccleſiaſt. 21. v. 3.

1 Eccleſiaſticus dum nos ſaluberrimè monet ut à peccatis haud ſecus à venenoſiſſimi ſerpentis aſpectu fugiamus: *Quaſi à facie colubri fuge peccata*, protinùs ſubjungit: *Dentes leonis dentes ejus interficientes animas hominum*; Unde perſpicuè deducitur, quòd licèt animæ immortales ſint, & ad vitam æternam creatæ, morti tamen ſubjectæ ſint; *Interficientes animas hominum*. Et tamen Richardus à Sancto Victore de eadem anima dicit, quòd *Vita quædam ſit & perpetua, quæ nullis pœnis, nullis unquam tormentis extingui poteſt, quod non ſolùm poſſit ipſa in perpetuum vivere, ſed corpus etiam ad vitam & ſenſu animare, quòd nullo ſuſtentamento egeat, quòd ſine ſubſidio ſempiternè ſubſiſtat*; Ac proindè ſciendum eſt, quòd quando de vita & morte animæ fit mentio, ea ſolùm in ſenſu ſpirituali ſermo ſit. Quænam enim eſt anima animæ? Undenam illa vivificatur? S. Auguſtinus in quonam vita corporis, & in quo vita animæ conſiſtat his verbis declarat: *Vita corporis*, inquit, *anima eſt, vita animæ Deus eſt, ſicut adeſt vita corpori, id eſt, anima, ne moriatur corpus, ſic debet adeſſe vita animæ, hoc eſt, Deus, ne moriatur anima.* Hoc eſt quod Apoſtolus inſinuare voluit, quando à Deo illuminatus, diviniſque gratiis plenus dicebat: *Vivo ego, jam non ego, vivit vero in me Chriſtus, mihi vivere Chriſtus eſt.*

Vita animæ Deus.

Rich. Vict. p. 1. l. 1. de cont. c. 20.

S. Aug. t. 10. ſer. 13. de matt.

Gal. 2. v. 20. Phil. 1. 21.

2 Experientia quotidiana commonſtrat, quòd vita in corpore humano tunc deficiat, quando ab illo anima ejus ſeparatur: Eodem modo anima deſinit vivere vita ſpirituali & æterna, quando Deus ab illa recedit: *Ecce qui elongant ſe à te peribunt; Mihi autem adhærere DEO bonum eſt.* Eoſdem quippè effectus abſceſſus Dei ſpiritualiter in anima operatur, quos in corpore operatur corporalis receſſus animæ ab ipſo corpore humano; Unde Chryſologus ait: *Quod eſt anima corpori, hoc eſt animæ Chriſtus; Sine anima corpus non vivit, non vivit anima ſine Chriſto*, Recedente anima, mox corpori fœtor, corruptio, putredo, vermes, & fit in ſepulchro corporis vivo, funus animæ jam ſepultæ, quamprimùm Deus ab anima migravit, vitia, appetitus & paſſiones inordinatæ ferocire incipiunt: *Homo cùm in honore eſſet, non intellexit, comparatus eſt jumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis.* Quis vivificare potuiſſet Adami animam, quando hæc ob ejus tranſgreſſionem derelicta fuit? Nemo utique, ſed manſit inſtar jumenti cujuſdam mortui.

Anima moritur Deo recedente.

Pſ. 72. 27.

Chryſ. ſer. 19.

Pſ. 48. 13.

3 Quæſtio eſt inter ſacros Expoſitores, qua ratione verificetur illa Adæ à Deo facta comminatio: *Morte morieris*; ſiquidem Adam poſt ſuam tranſgreſſionem primam tot annis, imò & ſæculis vixit priuſquam moreretur; Cui dubio Venerab. Beda reſpondet dicens: *Die qua peccavit Adam, anima mortuus eſt, ſicut enim corpus vivit ex anima, ita anima, ut beatè vivat, vivit ex DEO.* Unde S. Auguſtinus ad Deum dicere ſolebat: *Domine Deus vita animæ meæ*; Et S. Iſidorus pariter dicit: *Vita corporis anima, vita animæ Deus eſt, & ſicut corpus mortuum eſt ſine anima, ita anima mortua eſt ſine Deo.*

Sic poſt peccatum Adam mortuus.

Bed. 1. 8 q. ſup. Gen.

S. Aug. ſol. c. 13.

S. Iſid. l. 1. ſent. c. 12.

4 Magna profectò cuivis Chriſtiano eſt conſolatio, quod certò ſciat, animam noſtram, dummodò velimus, ſemper vivere poſſe, quia Deus qui illam vivificat, non poteſt deficere; neque ipſe à nobis recedit, niſi nos primò ab ipſo recedamus; Quam Concluſionem Concilium Tridentinum his verbis ſtabilivit: *Nunquam DEUS deſerit hominem, niſi priùs ab homine deſeratur*; Deus nos minimè deſerit, niſi nos illum per peccatum à nobis pellamus. Et ideò S. Auguſtin. ait: *Nihil ei nocere poteſt, niſi à Deo recedat, recedit quando peccat.*

Deus non recedit niſi expulſus.

C. Tr. Seſ. 6. 11.

S. Aug. l. de ſp. & an. c. 39.

5 De ſancto quodam Eremita legitur, quòd interrogatus cur ſemper læta facie incederet? Reſponderit: *Chriſtum tollere à me nemo poteſt*; Non tamen ita ſe res habet quoad vitam corporalem, hæc etenim minimè in noſtra ſtat poteſtate, quia per qualemcumque adhibitam humanam induſtriam, impedire nequaquam poſſumus ne anima noſtra à corpore recedat.

Corporis mors inevitabilis.

6 Sanctus Laurentius Juſtinianus in libro quodam qui de ſpirituali animæ interitu intitulatur, ſpiritua-

S. L. Juſt. l. de ſp. an. interitu. ſed ...

…mors pecca- ta necant.

tualem hanc animæ noſtræ mortem conſiderans, ſcribit: *Vivit, quamdiu contra vitia & peccata luctatur, atque per dilectionis affectum inhæret Deo, qui vera eſt vita, moritur autem quoties ſe ab eodem avertendo; per conſenſum voluntatis prava delectatione delinquit.*

Cujus mors magis plangenda.

Ser. 13. de ſanc.

S. Bon. ſer. 2. de S. M. Mag.

Amiſſio Dei parvi penditur.

7 Graviter proindè nobis ſacri Doctores exprobant, quòd hanc animæ noſtræ vitam, quæ Deus eſt, tam parvi faciamus, econtra verò tanto in pretio vitam corporis habeamus, cùm tamen hæc non tam in anima, ſed in unione ejuſdem cum corpore potiſſimùm conſiſtat; Et quidem inprimis Sanctus Auguſtinus dicit, ſeu potiùs ad cœlum uſque exclamat dicens: *An vero non in te ſunt viſcera Chriſtianæ miſerationis, ut plangas corpus à quo receſſit anima, & non plangas animam à qua receſſit Deus?* Sanct. Bonaventura autem longè efficacioribus verbis hanc noſtram negligentiam deplorat, qui animæ noſtræ adeò temerè mortem conciliamos, DEUM qui vita eſt animæ noſtræ minimè curantes: *Perdit homo bovem & ſollicitè eum quærit; Perdit equum, & non quieſcit: Perdit ovem, & poſt eam vadit: Sed perdit homo peccando Chriſtum, & quieſcit, comedit, bibit, & non quærit.* Quòd ſi in noſtra poſitum eſſet poteſtate, animam, poſtquam è corpore migravit, & corpus in cinerem redigitur, denuò revocare, illamque ad reviviſicandum corpus, eidem denuo reunire, quam non adhiberemus induſtriam & operam, ut denuo ad vitam rediremus? Deus autem qui animæ vita & anima eſt, per peccatum ab anima recedit, eumque per pœnitentiam, peccatum ſincerè deteſtando, recuperare, noſtræque animæ arctiſſimo vinculo reuniendo ad vitam priſtinam gratiæ reſurgere poſſumus, & tamen idipſum facere turpiter negligimus, imò de hac ſpirituali morte plurimùm ſæpè gaudemus; *Lætantur cum malefecerint.*

Prov. 2. v. 14.

Bed. in Pſ. 48. Dei oblivio animam interficit. t. 3. in Collect.

8 In quonam porrò hæc ſtrages & vera mors animæ conſiſtat Venerabilis Beda ſequentibus nos verbis egregiè docet: Dicit enim: *Vera interfectio animæ eſt oblivisci Dei ſui.* Dum enim homo DEI obliviſcitur, conſequens eſt, ut anima ipſius ad mortem uſque infirmetur morboſque animæ lethiferos adſciſcat, id eſt, ut idem Venerab. Doctor alibi aſſerit, gravia peccata & ſcelera contrahat: *Languor animæ (id eſt, peccatorum infirmitas) pernitioſus eſt; quia Anima quæ peccaverit, ipſa morietur:* Atque ideò S. Auguſtinus opportunè ad præſens propoſitum dicit: *Sicut anima vita ſua facit carnem vivere, ſic caro per corruptelam materiæ ſuæ, animam, ſi cupiditatibus illicitis illigaverit, occidit; anima nihil de morte habere poteſt, niſi per vitia ei propinatum fuerit.*

S. Aug. Soc. cit. c. 18.

Animæ infirmitas à paſſionibus.

S. Ambr. l. 2. in c. 58. Iſa.

9 Infirmitates corporis, quæ mortem inducunt, ab humorum intemperie oriuntur: animæ verò infirmitates ab appetitibus & paſſionibus inordinatis, & inde exurgentibus vitiis derivantur, & hæc ſunt, quæ mortem ei accelerant. Unde Sanctus Ambroſius ait: *Cum ad carnalia reflectitur, tunc ei illecebra obrepit corporis, tunc ira & indignatione exæſtuat, tunc mæſtitia afficitur, tunc ſupinatur per arrogantiam, tunc dolore affligitur;* Hæ ſunt ægritudines animæ graves, quibus plerumque ad mortem cogitur. Idem quoque ſanctus Doctor in ejuſdem doctrinæ ſuæ confirmationem dicit: *Maculata anima à libidine carnis fit caro, caro hoc habet in natura, ut intereat: anima ergo cum ſe jungit deſiderio ejus, infirmans ſpiritualem ſuum vigorem, ſimul interitum patitur.* Eandem quoque veritatem in Oratione quadam D. Gregor. Nazianzeni Commentator eiſdem his verbis expreſſit: *In anima morbus eſt actus peccati, languor autem, rationis ad actualis peccati aſſenſum relaxatio;* Ac proindè ſi animam vivam retinere & conſervare cupimus, ne Deus ſe ab illa ſeparet, curare debemus.

In c. 3. in 1. Oct.

Nicetas or. 58. Naz.

S. Th. Vill. ſer. in ded. Eccl. Deum animæ unitur.

10 S. Thomas de Villanova differentiam quæ inter Angelum & Deum in ordine ad unionem cum anima his verbis deſcribit: *Angelus quantumvis adſit animæ, unibilis non eſt; quod ergo anima præſtat corpori, hoc & multo perfectius Deus præſtat animæ, nam anima animæ quodammodo dici poteſt.*

In ſer. 2. D. t. …

11 Venenum, prouti per experientiam videmus, mortem corpori conciliat, quodnam verò eſt venenum iſtud, quod animam occidit? Audite S. Ambroſium dicentem: *Deponamus venenum peſſimum, hoc eſt, iracundiam, odium, invidiam, falſitatem, iniquitatem, avaritiam, cupiditatem, ſuperbiam, ſacrilegium, furtum, luxuriam, falſum teſtimonium, diſcordiam, perjurium; hæc ſunt animarum venena.* Quantum obſecro unuſquiſque noſtrum vulnera abhorret, quæ corpori noſtro infliguntur; Ergone vulnera quæ animæ illata, illam ſauciant & dilacerant, ſentiemus & minùs deteſtabimur, aut cavebimus, cùm tamen longè ſint irremediabiliora, mortemque afferant non corporalem, ſed ſpiritualem & æternam?

Animarum venenum peccata ſunt.

In Pſ. 37. v. 3. Vulnera infliguntur æterna.

12 S. Ambroſius ſuper illa Pſalmiſtæ verba: *Quoniam ſagittæ tuæ infixæ ſunt mihi*, ita ait: *animæ vulnera graviora quam carnis ſunt.* Hanc obſecro veritatem, quæ magni ponderis eſt, penitiùs perſcrutemur. Vulnera lethifera quibus corpus ſauciatur, nullam ipſi vitam aliam adimunt, quam illam quæ quinquaginta, aut ad ſummum centum annorum curriculo abſolvitur, eamque valdè miſerabilem, ſiquidem corpus in continua miſeriarum & lachrymarum valle perpetuò reſpirat: At vulnera quæ animæ peccato mediante infliguntur, vitam illi adimunt beatam, eamque ſempiternam, & ideò graviora ſunt; *Nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non poſſunt occidere, ſed potius timete eum, qui poteſt, & animam & corpus perdere in gehennam.* Hæc vulnera præterquamquod corpus gravi reatu afficiant inſuper animam in inferno mortis æternæ reatu condemnant.

Matt. 10. 28.

Hinc animæ languor.

S. Bon. de prof. rel. lib. 2. c. 6.

13 Verùm enimverò ſi in quo ſanitas animæ conſiſtat, penitius intelligere cupimus, ea quæ ſacri Doctores hac de re ſcripſerunt, profundius nonnihil examinemus. Sanctus Bonaventura dicit: *Sanitas animæ conſiſtit in recta & circumſpecta actione in cautæ locutionis obſervatione, in rectitudine voluntatis, in ordinatione affectionis, & utilitate cogitationis.* Salus corporalis in humorum conſiſtit bono temperamento, ita ut unus non prævaleat aut prædominetur alteri: Eodem modo ſalus ſpiritualis in recta appetituum & affectuum temperie conſiſtit, quia ſi hi inordinati & minus benè regulati fuerint, & rectæ rationi, Deo ſanctæque ejus legi non ſubjiciantur; mox inde talis neceſſariò intemperies exoritur, quæ mortem ſpiritualem infallibiliter inducit. Et ideò Sanctus Ambroſius inquit: *Hæc eſt animæ ſanitas, hæc ſalubritas mentis, ut aſſinentia ceſſet erroris, ſiſtatur culpa ne ſerpat, ceſſante incentivo culpa, ſalus tuta eſt, atque inoffenſus vigor animæ ſe refundit.*

S. Ambr. l. de Noe & arc. c. 17.

Præſervatio vum eſt mandatorum cuſtodia

Pſ. 37. 3.

14 Regius Propheta David in maximis anguſtiis conſtitutus magno premebatur timore ne ſalus animæ ſuæ periclitaretur: *Vim faciebant qui quærebant animam meam*, Etenim hoſtes ipſius eum vulneribus lethiferis ſauciare, atque in Dei offenſam committendam inducere ſatagebant: *Vanitates & dolos tota die meditabantur:* Sanctus Propheta autem magno ſalutis ſuæ conſervandæ zelo accenſus, ut illam ſartam, tectam, illæſamque conſervaret, quid tandem facere decreverit, audite: *Anima mea*, inquit, *in manibus meis ſemper*, quaſi diceret: Numquam illam ab oculis meis removebo, ſed illius, utpotè rei pretioſiſſimæ, quæ ſemper in manibus portari, & ob oculos haberi ſolet, ſingularem curam habebo; *Et legem tuam non ſum oblitus; Poſuerunt peccatores laqueum mihi*, nec tamen laqueis ſuis illum irretire potuerunt: ſi quæras cauſam, illam protinùs ſubjungit, dum ait: *de mandatis tuis non erravi.*

Pſ. 118. v. 109.

Ariſt. l. 7. met.

Animam & corpus ſanum conſervat.

15 Ariſtoteles Propoſitionem quamdam ſtatuit, quæ utique longè majoris æſtimanda foret, ſi is veræ fidei fuiſſet lumine perfuſus; Dicit enim, *Ex ſanitate in anima fit ſanitas in corpore.* Sed inquies fortaſſe quomodo ſalus animæ in corpus redundare potuit? Vultis ſcire qua ratione id fiat; Anima quæ Deum poſſidet, & in ejus gratia & amicitia vivit, appetitus ſuos rectæ rationi ſubjicit, unde ſequitur quòd nec corpus inordinatè ſe habeat, ſed in perpetua ſobrietate & continentia vivit, domando paſſiones inordinatas, ideòque in optima ſanitate & longo tempore vitam agit, prouti in multis Sanctis per experientiam compertum habemus, qui ad decrepitam uſque ſenectam incolumes vixerunt, quia peccata & diſſolutiones infirmitatum corporalium cauſæ ſunt, & Origenes: *Stimulus mortis peccatum eſt: ne impiè agas multumque moriaris in tempore non tuo.*

Orig.

16 Por-

Nic. Or. 24. in Naz.

16 Porrò in quonam animæ immortalitas conſiſtat, Commentator Nazianzeni his verbis optimè declarat: *Si anima mors*, inquit, *ſeparatio à DEO eſt, ſequitur profectò, ut animæ immortalitas ſit DEO per fidem & mandatorum obſervationem conjunctum eſſe*. Et quidem optimum quemdam hanc animæ immortalitatem agnoſcendi & æſtimandi modum à gentili quodam Scriptore ediſcere poſſumus; Macrobius enim hac de re ita ſcribit: *Anima, dum corpore utitur, hæc eſt perfecta ſapientia, ut unde orta ſit, de quo fonte venerit, recognoſcat*; Videamus igitur quinam & quales ſint animæ noſtræ natales, & quænam ac quanta ſit ipſam inter & corpus diſtantia, ſic enim fiet, ut agnita animæ dignitate, corpus, quod ingentia animæ damna conciliat, parum admodum æſtimaturi ſimus, quia *Corpus quod corrumpitur, aggravat animam*.

Corpus nihil æſtimari debet.

Macr. l. 2. ſup. ſomno Scip. c. 9.

Sap. 9. 15.

Hoc infirmitatibus affligitur ut anima ſanetur.

17 Summa igitur eſt Dei noſtri providentia, quòd pro obſervanda animæ ſanitate, corpus hoc noſtrum infirmitatibus nonnumquam affligatur & catenetur. Unde ſuper illa verba: *Ego occidam, & ego vivere faciam, percutiam, & ego ſanabo*, Sanctus Bernardus inquit: *Percuſſit carnem ut anima ſanaretur*. Sanctus Hieronymus refert quòd Joannes Ægyptius Abbas a Monacho quodam rogatus, ut ſua interceſſione ſibi obtineret, ut à quadam qua diu exhauſtus fuerat, infirmitate liberaretur, eidem reſponderit: *Rem tibi neceſſariam cupis abjicere; Ut enim corpora nitro, vel aliis hujuſmodi lintea mentis abluuntur à ſordibus, ita animæ languoribus, aliiſque hujuſmodi caſtigationibus purificantur*. Habemus pro hujus veritatis corroboratione claram quamdam in Eccleſiaſtico ſententiam, qui ait: *Infirmitas gravis ſobriam facit animam*. S. Bernardus qui vitam duxit immaculatam, & ſemper quaſi infirmus vixit, ita hac de re ſcribit: *In ſalutem flagellat infirmitate corporis, ne peccent, ut eis utilius ſit frangi ad ſalutem languoribus, quam remanere incolumes ad damnationem*.

S. Ber. ep. 13. S. Hier. in vit. Pat.

Eccl. 31. 2. S. Bern. c. 46. de int. dom.

Animæ ornatum picturis tribus ſavere debet fontibus.

18 Enimverò hi qui animæ ſuæ ſalutem parvi faciunt, & nihil æſtimant, ii ſunt præcipuè, qui in corpus ſuum oculos ſuos & curam mentis defixam habent, animamque ſuam ſimul cum corpore defituram aut morituram eſſe exiſtimant; Unde inter alias in vitis Patrum recenſitas ſententias hæc valdè eſt conſiderabilis, qua dicitur: *Illi animam ſuam in vanum accipiunt, qui exiſtimant eam diſſolvi una cum hac carunculâ, qui virtutes ſpirituales negligunt*: Ac proindè utiliſſimum eſt illud D. Chryſoſtomi documentum, quo nos ut ſeriæ conſiderationis oculum in alterius vitæ bona dirigamus, his verbis monet: *Nihil ita animam recreare, & præſtantiorem reddere ſolet, ſicut bona de futuris concepta ſpes*; Quamvis etiam animam noſtram pulchram & mundam reddant nonnulli alii actus virtutum, de quibus Hugo de S. Victore ita ſcribit: *Contritio cordis, confeſſio oris, afflictio carnis hi ſunt tres fontes, quibus lavatur anima, contritio per anxietatem, confeſſio per humilitatem, afflictio per aſperitatem*.

L. 8. c. 6.

Chr. h. de an. c. 6.

Hug. Vict. erud. theol. et miſc. coll. 11. l. 2. c. 36.

Rebus cæleſtibus juveneſcit.

19 Occaſione eorum, quæ diximus, Quæſtio hoc loco exurgit, an videlicet caſus aliquis dari poſſit, in quo anima inveteraſcere incipiat, & ſimiliter an inveterata denuo rejuveneſcere valeat? Rationem dubitandi ſubminiſtrant verba illa Pſalmiſtæ: *Renovabitur ut aquilæ juventus tua*: Sicut & textus ille Apoſtoli: *Renovamini ſpiritu mentis veſtræ, & induite novum hominem*. Reſpondetur igitur in ſenſu ſpirituali affirmativè; Et quidem Origenes modum nobis inſinuat, quo anima rejuveneſcere denuo queat; Dicit enim: *Cum ſuſceperis veterem hominem cum actibus ſuis ſenectute ejus priſtinum perdit decorem; Venit Jeſus ut transferat à vetere homine, ruga quippe ſenectutis indicium eſt, ut ait Apoſtolus, ut exhibeat ſibi glorioſam Eccleſiam, non habentem maculam neque rugam: Verum ut ſit ſancta & immaculata; Licet igitur a ſenectute & ruga ad juventutem tranſcendere, & hoc eſt in hac parte mirabile, quòd corpus ab adoleſcentia pergit ad ſenium, anima verò ſi venerit ad perfectum, à ſenecta in adoleſcentiam tranſmittitur*. Unde ad probandum notari debet, quod Apoſtolus in eodem loco ſubjunget: *Induite novum hominem, qui ſecundum Deum creatus eſt in juſtitia & ſenectute*; Juxta igitur proportionem ſanctitatis & Spiritus qui in anima aliqua creſcet, rejuveneſcentia quoque menſura erit D. Chryſoſtomus ad hoc propoſitum nobilem quamdam habet conſiderationem, dum enim corpus & animam ad invicem comparat, ita ait: *In corpore licèt omne ſtudium quis adhibeat, licèt illud minimè vexet, licèt domi contineat, licèt laboribus illud & continuis operibus non affligat, tamen ex lege naturæ ſic quoque plane ſenectus illud invalidet: in anima verò non ita fit, ſed ſi illam minimè vexes, neque ſæcularibus eam laboribus curiſque mundanis excrucies, juventutem ſuam perpetuò retinet, illæſam conſervat*.

Pſ. 102. 5. Eph. 4. 23.

Or. h. 13. in Ezech.

D. Chr. l. 4. in Eſc. ſiue. ſer. 18.

DISCURSUS XVI.

ARGUMENTUM.

Indecens eſſe oſtenditur, quòd corpus animæ anteponatur; De vilitate illius in comparatione animæ, quæ ſi propter corpus perdatur, ipſum quoque una cum anima æternaliter punietur.

THEMA.

Corpus quod corrumpitur aggravat animam. Sap. 6. verſ. 15.

1 SAnctus Auguſtinus in lib. de ſpiritu & anima, ex definitione animæ convenientiſſimam illam deordinationem, quam quotidie in magna hominum parte experimur, in quibus ſcil. corpus animæ prædominatur, manifeſtè declarat, *Anima* enim ab ipſo definitur, quòd ſit *ſubſtantia quadam incorporea, rationis particeps, regendo corpori accommodata*: Quòd ſi enim animæ competit regimen & dominium in corpus, quodſi illa a ſupremo artifice velut regina quædam creata eſt, quòdſi illi datum eſt ſceptrum imperii ſuper corpus, cum Domino abſoluto & deſpotico in illud veluti mancipium quoddam, quænam igitur eſt illa indecentia, quòd anima perturbato Dei ordine corpori ſubjiciatur; & tamen certiſſima experientia quotidiè comprobatur, quòd *Corpus quod corrumpitur aggravat animam*. Magnam hanc vilitatem & indignitatem Sanctus Bernardus deteſtatur dicens: *Dominum ancillari, & ancillam dominari, magna abuſio eſt*; Inaudita namque monſtruoſitas futura eſſet, ſi potens aliqua Regina alicui mancipio & vili ſervo famulari & obſequii conſpiceretur; Quod quidem adeò eſt evidens, ut vel gentilis Seneca ſolo naturali lumine præditus dicere ſolitus fuerit: *Major ſum & ad majora natus, quàm ut ſim mancipium corporis mei*. Et Eraſmus Socratem dixiſſe refert: *Hominem ipſum animam eſſe, corpus nihil aliud quàm animæ organum vel domicilium, aut verius dicam, ſepulchrum aut carcerem*; Magna utique inordinatio eſſet ſi carcer, vincula & compedes Judici leges præſcribendi jus ſibi vindicarent. In eadem quoque Epiſtola idem Seneca dicit: *Corpus non aliter aſpicio, quàm ut vinculum aliquod libertati meæ circumdatum*.

S. Aug. Anima Regina eſt corporis.

S. Bern. c. 3. med.

Sen. ep. 55.

Eraſm. in declam. de mort.

Senec. ib.

Corpus tamè plane æſtimatur.

2 Ac proindè juſtum hoc, quod anima à corpore ſuſtinet, gravamen, irrationabileinque tyrannidem ſacri Interpretes variis nobis propoſitis ſimilitudinibus demonſtrant. De magno illo Cardinali Reginaldo Polo, qui verus Angliæ Polus arcticus, & Fidei Catholicæ in eo Regno columna & fulcrum fuit, legitur, eum corpus ſuum tam flocci feciſſe, ut ſolitus fuerit dicere, eum qui ſibi vitam hanc erepturus eſſet mortalem, nihil eſſe facturum amplius, quam quòd illi nocte cubitum eunti ſervus facere velit, dum eum veſtibus ſuis exuit; Quo Cardinalis dicto, ut veriſſimo ſuppoſito, quæro te, quiſquis es, quidnam majoris facias, veſtemne an corpus quod tali veſte contegitur? Utique niſi delirus ſis, reſpondebis ſtolidum eſſe eum qui pluris veſtem æſtimet, quàm corpus, numquid verè ita eſt? Et tamen hæc eſt innumerabilium hominum ingens ſtultitia; quod tametſi aliàs in cæteris ſenſati ſint & ſapientes, corpus tamen, quod nihil eſt aliud quàm ſimplex quædam animæ veſtis, majori in pretio habeant, quàm animam. Sanctus Ambroſius quoque verba illa: *Hominem mollibus veſtitum indumentis*, ponderans, de his veſtibus dicit; *Humana corpora quibus anima noſtra veſtitur*: Et alibi quaſi idem dicit, dum ait: *Anima corpore velut calceamento utitur*: Quid de illo diceres, qui pluris calceum æſtimaret, quàm propriam vitam? Utique

S. Amb. l. 5. in Luc. 7.

de Juſt. vir. c. 14.

Miſeria deplorando.

Digitized by Google

que ſtultum illum reputares: & tamen minor hæc ſtultitia foret, quàm ſit illius, qui corporis majorem quàm animæ rationem habet, quia ille pro uno calceo nonniſi quinquaginta, vel ad ſummum centum annorum vitam amittit: hic verò pro mortali & fœtido corpore jacturam facit immortalis pretioſiſſimæ animæ, imò verò talis Deum ipſum, æternam beatitudinem, & interminatam quamdam gloriæ æternitatem amittit.

S. Ber. ſer. de miſ. hum. Ac negligentia noſtra.

3 S. Bernard. inter alias deplorandas miſerias, quas circa hanc noſtram mortalitatem deflere ſolebat, vel maximè ſupinam illam negligentiam deplorat, qua animam potiùs quàm fœtidum & fragile corpus hoc noſtrum negligimus, minúſque cuſtodimus; Dicit enim: *Miſer homo, ut miſerum paſcas corpus, & veſtias, & carnis voluptatibus, quæ poſt paucos dies à vermibus devorabitur, ſatisfacias, ſollicitus laboras, diſcurris, vigilias, & ſomnum non capis oculis, ut repleas ventrem, & pro anima tua, quæ Deo præſentanda eſt in cœlis, cur non ſollicitus fatigaris?*

Temeritas.

4 Quòdſi ſubditum aliquem videres adeò temerarium & arrogantem, ut Reginam Principem & Dominam & ſuam è regio ſuo throno exturbare non vereretur, numquid illud ob hoc læſæ Majeſt. crimen non una, ſed mille atrociſſimis mortibus dignum, ſeveriſſimè caſtigandum eſſe judicares? D. Chryſoſtomus ait:

Chr. in concit. in c. 2. Gen.

Cum tanta ſit excellentia animæ, haud ſcio quomodò noſtrum ſubverterimus ordinem, & uſque adeo inoleverit malitia, qua in tantum cogit carnis concupiſcentiis obſequi, ut deturbetur à throno ſuo Regina, cujus erat præſidere, ordinare, & imperare.

S. Baſil. or. 22. de an. Contemptus.

5 S. Baſilius ſimilitudinem quamdam inducit, qui artem aliquam contemneos, artis tamen illius inſtrumenta ſupra omnem modum æſtimaret. *Qui id unicè ſtudent, ut corpus quàm optimè ſeſe habeat, animam autem, qua corpore velut inſtrumento quodam utitur, quaſi rem nullius pretii negligunt, ac pro nihilo ducunt, hi mihi nequicquam ab iis differre videntur, qui inſtrumentorum exactam curam gerunt, at ipſam artem, quæ iis utitur, flocci pendunt.*

S. Ber. t. 3. ſer. de dig. an. a. 1. c. 3. Fatuitas.

6 Sanctus Bernardinus Senenſis ſimilitudinem affert ejus, qui rhedæ alicujus equos pluviis aliiſque aeris injuriis relinquens expoſitos, ipſam Rhedam vel currum, ſub tecto cuſtodiendam introducit? *Fatuus eſſet, qui optimum equum extra ad pluviam poneret, & quadrigam optimè in ſtabulo cuſtodiret; ſic quippe fatuus eſt, qui diligenter cuſtodit corpus, & de anima ſua nihil curat.*

Ibid. in med. Inſipientia.

7 Bernardus corporis cum anima comparati conſiderat vilitatem, ut tantò magis confundat eos, qui tam pretioſæ animæ ſaccum vermium præferre & anteponere non verentur: *O anima Dei imagine inſignita, decorata ſimilitudine, deſponſata fide, dotata ſpiritu, redempta ſanguine, deputata cum Angelis, capax beatitudinis, hæres bonitatis, rationis particeps, quid tibi cum carne?*

Ibid. Corporis noſtri deſcriptio.

8 Corpus hoc noſtrum in ſubſtantia nihil eſt aliud, quàm quoddam immunditiæ & putredinis receptaculum, ſaccus ſtercorum, vas iræ, fomes concupiſcentiæ ſentina vitiorum, mortis mancipium, ſpirans cadaver, & maſſa vermium, & ideò idem Sanctus Bernardus

S. Bern. c. 13. de convers. ad cler.

ait: *Nihil aliud eſt homo, quàm ſperma fœtidum, ſaccus ſtercorum, cibus vermium, poſt hominem vermis, poſt vermem fœtor & horror*; & tamen ſtercus iſtud, hi vermes animæ præferuntur, quæ perpetua quædam vita eſt, ad imaginem & ſimilitudinem Creatoris ſui creata, capax beatitudinis, inæſtimabili unigeniti Filii Dei ſanguine redempta, ac denique Altiſſimi Dei ſponſa; Et ideò idem Bernardus meritò exclamat dicens: *Unde enim hæc tanta puſillanimitas, & abjectio tam miſerabilis, ut egregia creatura capax æternæ beatitudinis & gloriæ magni Dei utpotè cujus ſit inſpiratione condita, ſimilitudine inſignita, cruore redempta, fide dotata, ſpiritu adoptata, miſera non erubeſcat ſub putredine hac corpore eorum ſenſuum gerere ſervitutem.*

Stultitia eorum qui animam negligunt,

9 Quidnam de eo dicturus eſſes qui omne ſtudium, magnorumque ſumptuum impendium in habitatione ſua ſuperbis tapetum pretioſorum periſtromatibus exornanda, marmoribus elegantiſſimis incruſtanda, auro argentoque illuſtranda, ſtatuis picturiſque artificioſiſſimis decoranda impenderet, ſeque ipſum poſtea in ſterquilinio omnibus aeris temporiſque injuriis nudum, veluti futurum fernum prædam exponeret? Talis eſt illorum ſtultitia qui toto vitæ ſuæ decurſu pro corpore, quod pro breviſſimo tempore animæ eſt domicilium & habitaculum, laborant, veſtibus pretioſis illud adornando, cibis exquiſitis paſcendo, atque ut ejus appetitibus plenè ſatisfaciat, eidem de omnis generis deliciis, voluptatibus, divitiis, honoribus, & aliis centenis ejuſcemodi commoditatibus proſpiciunt, animam interea adeò turpiter deſpicientes & poſthabentes, ac ſimul cum corpore moritura & interitura eſſet. D. Chryſoſtom. de modica quadam corporis parte ita loquitur: *Pupillam oculorum tuorum, ne minimè lædatur pulvere, diligenter cuſtodis, animam autem tuam tanta malorum congerie preſſam negligis.*

Chr. h. 45. in Matth.

Cantip. l. 2. apoc. c. 56. p. 2. Hiſtoria horrenda.

10 Thomas Cantipratenſis in Speculo Exemplorum horrendum quoddam facinus refert, è quo evidenter cognoſcere licet, quanam in pretio corpus in comparatione animæ habendum ſit. Refert igitur hic author de impio quodam homine, quòd dum in publica quadam taberna in quorumdam epulonum contubernio conſtitutus quoſdam audiſſet de rebus alterius vitæ miſceri ſermones, is effuſè illos deridens dixerit, animas corporibus mortuis etiamnum ſuperſtites immortaliter vivere merum eſſe ſacrificulorum & Monachorum ſomnium atque commentum, quod cum à combibonibus cum applauſu exceptum fuiſſet, acciderit quòd eorum ſocietati vir quidam ſe jungeret proceræ ſtaturæ, complexionique ut videbatur, fortis & robuſtæ, qui & ipſe potum ſibi dari poſtulabat; cúmque qua de re inter ſe colloquerentur ſciſcitatus fuiſſet, impius ille temerè, de animabus poſt mortem etiamnum vitam agentibus ſermonem eſſe reſponderit, ſubjunxeritque: ſi quis animam meam à me ſibi comparare vellet, illam utique bono faciliquc ei pretio divenderem, comparatumque inde lucrum potando conſumeremus: quam pollicitationem procerum hocce monſtrum grato animo accipiens, ſe ejus animam ſibi pro pacto æquè pretio comparandam paratum eſſe dixit, pactoque inter utrumque pretio & prompta pecunia exſoluto, non priùs à potando ceſſatum eſt, donec receptum pro anima pretium in multam uſque noctem crapulando abligurritum fuiſſet; tum verò perſonatus ille gigas combibonibus tempus jam adeſſe dixit, quo domum quiſque ſuam ut repeteret, nox ipſa ſerotina ſuaderet, rogavit tamen ut priuſquam ſibi mutuò valedicerent, cauſam quamdam, in qua ipſos conſtitueret Judices & arbitros æquitate ſervata dirimerent: quam proindè in hunc ferè modum iiſdem enarravit: Eſt qui equum aliquem funi ſeu capiſtro alligatum juſto perſoluto pretio pacto ſibi comparavit, dum verò Equus eſt tradendus, numquid juſtitia poſtulat, ut & funis ſive capiſtrum, quocum alligatus fuerat pariter extradatur? Omnes, idipſum æquiſſimè à venditore fieri debere, incunctanter reſponderunt; Inter hos verò temerarius ille ſacrilegus myſterium propoſitæ quæſtionis advertens impallescere, fugatuque crapula toto corpore contremiſcere cœpit, qui proindè ab hoc perſonato gigante: qui verus Dæmon erat, in aera ſublevatus & in æternam damnationem abductus, nuſquam ampliùs comparuit: *Inimici noſtri ſunt Judices*, Ecce qualiter ipſemet Dæmon, qui nobis corpus animæ in ſummum ejus præjudicium præhabendum eſſe ſuadet, eamdem permagni faciat, eam enim animæ præcellentiam eſſe cenſet, quæ equi ſi eum fune ſeu capiſtro comparetur: Quam igitur delirat ille, qui tantoperè ſibi in fune ſeu capiſtro, cui animal alligatum fuit, complacet ut & illud amittat, equum negligat & fame extingui patiatur? Etenim Dæmon licèt Pater ſit mendacii; hanc tamen valdè evidentem veritatem nobis expreſſit, quòd ſcilicet corpus illius reprobi funis, anima verò illius equus eſſe cenſeatur; Et verè improbi illius anima equus dici merebatur, quia *Homo cum in honore eſſet, non intellexit, comparatus eſt jumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis*: Ac proindè memorabilis eſt illa Sancti Ambroſii ſententia, dum ait: *Si plus de carne, quàm de anima cogitemus, timeo ut nos Dominus Jeſus per Prophetam arguat dicens: Homo cum in honore eſſet non intellexit, comparatus eſt jumentis*, &c.

11 Et quidem ſi diſtantiam quæ inter animam & corpus intercedit, magis perſpicuè cognoſcere velimus, ne-

ceſſum eſt ut illud pro eo tempore contemplemur, quando anima ab eodem morte interveniente receſſit, tunc enim corpus nihil eſt aliud, quàm ſaccus vermium, cineris, oſſium & ſentina putredinis; Unde evidenter concluditur, quòd totum hominis eſſe in anima conſiſtat. Et ideò Sanctus Chryſoſtomus ait: *ſi vis videre diverſitatem, vide quia nullius momenti eſt corpus, ſi anima à Corpore diceſſerit*; ac proindè idem Sanctus Eccleſiæ Doctor utiliſſimum illud tradit documentum: *Quare non ſicut viſibilis corporis gerimus curam, ita & animæ, quæ incorporea & inviſibilis? præſertim cum cura ejus levis ſit & facilis, & nihil inſumatur, neque laboretur?* Quot labores, diſpendia ſumptuum, curas pro conſervanda corporis ſalute in ejuſdem commoditates & delicias acquirendas adhibemus, cùm tamen pro anima & corde ſanctificando, ſolus erga Creatorem & Redemptorem noſtrum amor & dilectio ſufficiat: *Ama & fac quod vis.*

Chry. h. 11. in Gen.

Anima cum corpore aut ſalvabitur aut damnabitur.

12 Verùm enimverò id quod à nobis vel maximè conſiderandum venit, eſt ingens illud & irreparabile damnum, quod in ipſum quoque corpus redundat, dum illud animæ in omnibus perfectè non ſubjicitur, eo ipſo enim quo corpus animam aggravat, & deorſum ad terrena pertrahit, ambo in centrum uſque terræ præcipitantur, quia infallibilis eſt veritas, quod talis *corpus, & animam perdit in gehennam*, una enim harum partium ſine altera Cœlum ſuo tempore non penetrabit. D. Chryſoſtomus ſummam illam curam & ſollicitudinem quam in corpus noſtrum benè & molliter tractandum & demulcendum adhibemus, dum interea corpus animam aggravans & deorſum trahens, efficit ut ambo miſero lapſu in centrum uſque terræ miſerabiliter corruant, hanc inquam ſtoliditatem his verbis amarè deplorat: *Corpus arte & diligentia ſingulari curant, animam vero negligunt, & ſqualentem & ſordentem, & innumerabilibus vexatam malis, & quod gravius eſt, quod poſt multos labores & ſudores, nec mortale hoc corpus morte ſuperius efficiunt, ſed & immortalem illam cum mortali hoc æternis ſubjiciant pœnis.* Idem quoque ſanctus Doctor alibi hanc eamdem conſiderationem nobis inculcat, quæ vel maximè nobis advertenda eſt, quia ſi corpus in hac vita gaudere & delitiari velit, in maximum id tam ſui quàm animæ præjudicium faciet, quia ſi hæc ad Infernum condemnetur, illud quoque ſuo tempore in eumdem deturbabitur, ut individuam inter ſe per omnem æternitatem ſocietatem habeant: *ſi animam*, inquit, *negligamus, nec corpus ſalvare poterimus, non enim anima pro corpore, ſed corpus pro anima factum eſt, qui ergo quod primum eſt negligit & quod inferius eſt extollit, utrumque corrumpit, qui verò ordinem ſervat, & quod primum eſt, colit, etiamſi negligat quod ſecundum eſt, per primi ſalutem ſalvabitur & ſecundum.*

h. 6. h. ad Roman.

de recup. lapſi.

Parabola quod corpus animam præcipitat in gehennam.

13 In Authore quodam de duobus fratribus legiſſe me memini, quorum unus ſapiens, alter verò delirus erat, quòd dum ſimul in eodem itinere conſtituti ad bivium quoddam perveniſſent, interque ſe de via eligenda deliberarent, ſtultus viam elegerit amœniorem & delitioſiorem: ſapienti verò magis via aſpera placuit & difficilis; Cùmque diu inter ſe concertaſſent, tandem ſapiens, ne fratrem ſuum delirum contriſtaret, ejus voluntati & optioni ceſſit, ſeque ab illo vinci permiſit: Demum verò aliquouſque progreſſi in latrones inciderunt, à quibus apprehenſi in tetrum carcerem fuerunt abducti, tandem verò cùm ad ejus, qui caput & præfectus latronum erat, tribunal educerentur, ſapiens totam culpam in delirum, hic verò in ſapientem conjecit, utpote qui ſanæ rationis judicio præditus à ſtulto ſe vinci & ſuperari permiſit; Judex verò utrumque culpæ reum eſſe pronuntiavit, ſtultum quidem quòd ſe ab eo, qui ſe ſapientior erat, gubernari non permiſerit, ſapientem verò quòd ſano judicio pollens ab eo quem ſtultum eſſe noverat, permiſerit ſeduci. Enim verò tametſi nobis neceſſum non ſit, ut D. Chryſoſtomus ait, *De mendacio adſtruere veritatem*, attamen ex hac fabula utiliſſimam quamdam elicere poſſumus moralitatem; Corpus enim & anima ſunt veluti duo fratres germani, licèt inter ſe conditione valdè inæquales, ſiquidem anima ſapiens eſt; *Spiritus eſt qui vivificat*; Caro verò econtra fatua eſt & ſtolida, *caro non prodeſt quidquam*; anima ratione prædita eſt & intellectu, ideòque per ſanæ rationis diſcurſum ſibi poteſt conſulere: corpus verò inſtar ſtolidi jumenti, inſipiens eſt; Et ideò anima à via ardua & difficili minimè terretur, quia hæc eſt quæ ad Cœlum perducit, *arcta eſt via quæ ducit ad vitam* & ideò temperantiam, mortificationem, pœnitentiam, ſuique ipſius abnegationem, bonorumque terrenorum contemptum eligit & diligit, *Spiritus quidem promptus eſt*: corpus verò aſperioris vitæ arduitatem exhorreſcit: *Caro autem infirma*, & ideò jejuniorum, macerationis carnis, vigiliæ, cuſtodiæ ſenſuum deterrita difficultate, viam eligit delitioſam, amat voluptates, divitias, honores, cunctaſque alias vitæ præſentis commoditates; Dumque inter ſe diù conſertando conflictantur, quia *caro concupiſcit adverſus Spiritum, & Spiritus adverſus carnem*, tandem anima ſe ſuis continuis perſuaſionibus nihil proficere videns, à Corporis importunitate ſuperata, carnem ſuo modo vivere ſinit, illique compatiens fræna laxat; unde fit quòd dum ſimul gradiuntur in latrones & viæ prædones, ideſt, appetitus inordinatos pariter incidant, qui illos vinculis irretitos in captivitatem abducunt: *Funibus peccatorum ſuorum unuſquiſque conſtringitur*; ac tandem dum coram ſupremo judice comparent, ut ſuam quæque pars ſententiam accipiat, ambo ad Infernum condemnantur; anima quidem quia ſe ſuppreſſo rationis lumine à ſenſualitate vinci permiſit: corpus verò, quòd animam aggravarit, ſuiſque affectibus inordinatis ſuppreſſerit, & ideò *corpus & animam perduntur in gehennam.*

Matt. 7. v. 14

Matt. 26. v. 41.

Prov. 5. v. 22.

14 Porrò quòd corpus animam in ruinam & perditionem præcipitet, ipſemet Plinius, quantùmvis gentilis & paganus, clarè agnovit, dum ait: *Peſſimum corporis vas inſtat ut creditor, & ſæpius de die appellat. Hujus gratia præcipuè avaritia expetitur, huic luxuria conditur, huic navigatur ad Phaſim, huic profundi vada exquiruntur, & nemo vilitatem ejus æſtimat conſummationis fœditatem.* Offenſæ etenim quas anima adverſùs Creatorem & Redemptorem ſuum committit, ſuam à ſenſualitate Corporis originem trahunt, & ſolùm ut corpori complaceat, illi indulget; *Corpus quod corrumpitur aggravat animam.*

Plin. l. 26. c. 8.

DISCURSUS XVII.

ARGUMENTUM.

De corpore, quod inimicum eſt animæ, ſemper ſolliciti ſumus, ideòque illud adornare, lavare, cibare, & quando infirmum eſt, induſtriè curare ſtudemus; animam verò in comparatione illius parvi æſtimamus.

THEMA.

Nec facio animam meam pretioſiorem, quàm me. Act. 20. v. 24.

1 HÆc ſancti Apoſtoli proteſtatio, nonnaminem, qui quanto zelo ipſe animarum ſalutem proſecutus fuerit, optimè novit, meritò in haud parvam admirationem rapere poſſet, ſiquidem dicit, quod *non faciat animam ſuam pretioſiorem* quàm ſeipſum; Ergone animam quæ tam opulentus & inæſtimabilis eſt theſaurus, de quo dicitur: *Habemus theſaurum iſtum in vaſis fictilibus*, non majoris facit, quàm corpus quod fictile quoddam vas eſt. *Nec facio animam meam, &c.* Et verò dubium hoc reſolvi nequit, niſi per motum quoddam aliud dubium, illiuſque reſolutionem. Etenim Deus noſter, qui pro ſalute animæ noſtræ fecit quod potuit, ut in ordine ad vitam beatam ejus ſecuritati conſulere poſſemus, nos nihilominùs monet dicens: *Qui odit animam ſuam in hoc mundo, in vitam æternam cuſtodit.* Ergone animam noſtram ex Salvatoris noſtri conſilio, quamdiù in hac vita degimus, odiſſe debemus? Pro reſolutione igitur utriuſque dubii ſciendum nobis eſt, quòd in variis Scripturæ locis, nomine animæ vita hæc præſens & temporalis intelligatur; ac proindè Apoſtolus in præaſſumpti thematis verbis dicens: *Non facio animam meam pretioſiorem quam me*, dicere vult: Non facio ſalutem corporalem pluris, quàm animam meam, unde Interlinearis ita hæc verba explicat: *Vitam quæ inſpiratur ab anima temporaliter, quam pro nihilo ducit, qui æternæ vitæ gaudia expectat*; Eadem gloſſa verba illa: *Quam*

Qui vitam corporalem non æſtimat, animam æſtimat.

2. Cor. 4. v. 7.

Joan. 12. v. 25.

Gloſſ. interl.

Digitized by Google

Quam me de anima explicat, dum ait: *Quam me, id eſt, meam animam.* Idem quoque Chriſtus dicere voluit, dum ait: *Qui odit animam ſuam in hoc mundo, in vitam æternam cuſtodit eam.* Horum enim verborum ſenſus eſt: Qui nullam habet hujus vitæ corporalis rationem, is certè ſe propter vitam beatam & ſempiternam animam plurimi æſtimare clarè oſtendit. Unde Sanctus Auguſtinus ait: *Noli amare in hac vita, ne perdas in æterna vita.*

Jo. 12. v. 25.

S. Aug. in cat. D. Th.

2 De hac igitur deordinatione agendum nobis hic eſt, quæ in potiori Chriſtianorum parte nimiùm prævalet, qui pluris corpus quàm animam faciunt. Qui certè abuſus adeò eſt abominabilis, & indignus, totique humano generi perniſioſus, ut D. Chryſoſtomus vocem ſibi exoptaret ſimilem illi, qua inſonaturus eſt toti mundo Angelus ille in noviſſimi judicii die, ut deteſtabilem hanc abominationem omnibus retro ſæculis exprobrare poſſit. Dicit ergo hic S. Doctor: *Magnopere deplorans confuſam hominum animis dementiam, denſamque ipſis incumbentem caliginem, invenire vellem ſpeculam aliquam excelſam, quæ omnia mihi genera hominum cernenda ſubjiceret; vellem autem & vocem adipiſci, quæ per omnes terminos reſonaret & omnibus qui in terra ſunt, ſufficeret; ſtareque & vociferari, ac Davidica illa voce exclamare: Filii hominum uſquequo gravi corde? quomodo enim non abſurdum eſt in corpore, ſi id qualiſcumque etiam morbus invaſerit, & medicos vocare, & pecunias expendere, & tolerantiam oſtendere, nec prius deſiſtere omnia facere quouſque id, quod nos infeſtat, amoverimus, cum verò anima in ſingulos dies ſtimulatur, præcipitatur, atque omnino ſeipſam perdit, ne brevem quidem habere ſermonem.*

Pluris corpus æſtimatur quàm anima.

Ch. t. 6. ho. de ani. Lab.

3 Ut igitur hanc debiti ordinis inverſionem caveamus, opus eſt, ut idem Sanctus Doctor in alia quadam Homilia ſua ſuper Matthæum notat, ut ex propoſito conſideremus, quòd totum eſſe hominis in anima conſiſtat, corpuſque ſolius ſubſiſtat animæ beneficio; *Subſtantia enim hominis non eſt corpus, ſed anima, hanc enim ſolam Deus ad imaginem ſuam fecit, & hanc diligit, propter hanc fecit & mundum, propter hanc & ipſe Filius Dei venit in mundum.* Quænam igitur eſt ratio, quòd tanti corpus, anima verò tam parvi pendatur?

h. 11. in Mat. Corpus beneficio animæ ſubſiſtit.

4 Devotæ illæ turbæ Redemptori noſtro languidum quemdam & in lecto immobiliter jacentem obtulerunt Paralyticum; ut eum paterna compaſſione motus ſanitati priſtinæ reſtitueret; Cui benigniſſimus Dominus protinùs dixit: *Confide Fili, remittuntur tibi peccata tua.* Verùm dicet hic aliquis, quidnam remiſſioni peccatorum cum paralyſi intereſt? Hic corporis non verò animæ ſanitatem poſtulat, Dominus autem ſolùm animæ, quam remiſſio peccatorum ſpectat, non verò corporis mentionem facit. Nimirùm cœleſtis hic Protomedicus, (qui de ipſo dicit: *Non eſt opus valentibus medicus, ſed malè habentibus*) id utique probè ſciebat, quia tamen omnis illius actio, noſtra debebat eſſe inſtructio, ideò hiſce verbis inſinuare nobis voluit, primariam & maximam curam noſtram ad id contendere debere, ut priùs animæ procuremus ſalutem, utpotè cujus integritas etiam in corporis ſanitatem redundat. Unde doctiſſimus Salmeron ideò id Chriſtum feciſſe dicit: *Ut doceat quanto plus referat curare animam quam corpus, & quam pejus ſit peccatum omni infirmitate, vel etiam ut nobis indicet, quod tamquam peritus medicus prius mali radicem quam malum ipſum è medio tollere voluerit.* Unde ſancta mater Eccleſia in oratione ſecreta Feriæ quartæ poſt Dominicam quartam Quadrageſimæ ita Deum orat: *Supplices te rogamus omnipotens DEUS, ut his ſacrificiis peccata noſtra mundentur, quia tunc nobis tribuis & mentis & corporis ſanitatem.* Et S. Hieron. expreſſiùs ait: *Datur nobis intelligentia propter peccata pleraſque evenire corporum debilitates, & idcirco admittantur prius peccata, ut cauſis debilitatis ablatis ſanitas reſtituatur;* Et ita revera hic accidit, quia protinus ut dixit Dominus: *Remittuntur tibi peccata tua, ſurrexit.* At verò quodnam putas in eo latet myſterium quod paralyticus hic ſibi à Chriſto remiſſionem & indulgentiam plenariam peccatorum ſuorum concedi & impertiri audiens, quam ſuper quemvis theſaurum, & gloria quam ſanitatem corporalem, imò pluſquam omnia hujus terræ & regna & monarchias æſtimare debebat, attamen pro hac gratia ne vel minimo verbo ſeſe exhibuerit gratum? unica hujus cauſa eſt quam S. Petrus Chryſologus in hunc locum aſſignat dicens: *Audit veniam & tacet paralyticus, nec ullam reſpondet gratiam; quia plus corporis quàm animæ tendebat ad curam.*

Chriſtus prius animam ſanat quam corpus.
Mat. 9. v. 2.

Mat. 9. v. 12.

Salm. t. 6. tr. 24.

S. Hier. in Matt. ib.

S. P. Chryſ. ſer. 50.

5 In Actibus Apoſtolorum, ingens populi multitudo ad Petrum adeò prodigioſa miracula operantem, ut vel ſola corporis ſui umbra ad ea edenda ſuffecerit, confluxiſſe, eumque conſtanter inſecutum fuiſſe ſcribitur: Quiſnam obſecro hujus in tanto numero concurrentis populi finis erat? Num fortè ut ejus audirent prædicationem? aut ut veluti clavium poteſtatem ubique circumferens cœlum illis reſeraret? vel ut peccatorum ab eo remiſſionem obtinerent, ſiquidem omnis piaculi ſimè abſolvendi poteſtas in eo perſpicuè relucebat? Nequaquam. Cur ergo? Cauſam textus ſacer ſubindicat; Poſtquam enim dixiſſet: *Multitudo copioſa plebis ab omni Judæa, & Jeruſalem, & maritima, & Tyri, & Sydonis* confeſtim quo fine convenerit, exponit dicens: *ut ſanarentur à languoribus ſuis; Item omnis turba quærebat eum tangere;* quamobrem? quia *virtus de illo exibat & ſanabat omnes.* Quis in tanta hominum multitudine pro animæ ſuæ ſalute ad Chriſtum confugit; unica dumtaxat Maria Magdalena, unicus in monte Calvario cum Chriſto in Cruce actus latro, & alii perpauci.

Pauci curant animæ ſanitatem.

Act. 5. v. 14. & 15.

Luc. 6. v. 17. 18.

6 Hugo Cardinalis ingenioſè obſervat, quòd Spiritus Sanctus Filios Iſrael qui in Ægypto variè multiplicati fuerunt, non homines ſed animas appellet: *Erant igitur omnes animæ eorum, quæ egreſſæ ſunt de fœmore Jacob &c.* Circa quæ verba idem Eminentiſſimus Hugo ita ſcribit: *Dominus homines animas vocat potiùs, quàm corpora, per hoc inſinuans curam animarum potius quàm corporum eſſe gerendam; unde Dominus primo venit propter animas; ſecundò propter corpora reformanda venturus.*

Hug. Card. in Ex. 1. 5. Animæ potior cura habenda.

7 Regum Sapientiſſimus Salomon Chriſti venturi veriſſimus typus: *Ecce pluſquam Salomon hic*, priùs templum futuram Dei domum erexit, in illudque ſumptus incomparabiliter liberaliores majuſque temporis ſpatium impendit, quàm in regium ſuum Palatium quod poſtea pro perſonæ ſuæ regiæ incolatu fabricavit, quod haud dubie eò fine ab ipſo factum eſt (ſiquidem *Omnia in figura contingebant eis*) ut per hoc nobis tacitus inſinuaret, primam curam noſtram habendam eſſet de anima, quæ verum Dei templum eſt: *Templum Dei quod eſtis vos*, ſecundo verò loco corpus curandum eſſe, quod licèt pro brevi tempore, domicilium & habitaculum eſt animæ noſtræ. Etenim eos qui contrarium faciunt D. Chryſoſtomus ſequentibus verbis repræhendit, dicens: *Corpus curabis ut animam perdas? quam præclara eſt nundinatio tua: Corporis conditorem exercebas Deum;* ac demum illam adducit Sancti Apoſtoli Pauli proteſtationem: *Certus ſum quia neque mors, neque vita &c.* dicitque: *Illam non Angeli, non virtutes, non inſtantia, non futura, non alia Creatura à Charitate Chriſti ſeparat, & te cura corporis ad defectionem impellit.*

Matt. 12. 42.

1. Cor. 10. 11

Chryſ. t. 3. ho. 36. in adv. Jud.

Rom. 8. v. 38

8 S. Laurentius Juſtinianus quoque in libello quem de morte ſpirituali animæ compoſuit, illos qui Corpus animæ præhabent, erubeſcere facit, dum ſequentibus verbis illis eorum facinus graphicè impruperat: *Cum juxta humana uſum prudentiæ deteſtabile plurimum ſit, neglectis margaritis & gemmis, lapidum, qui ſternuntur in via, curam gerere, longè reprahenſibilius eſſe arbitror, contempta vita animæ, in ſola corporis incolumitate laborare.*

Sed iniquum prævalet corpus.
S. L. Juſtin. proœ. in lib. de Spir. an. morte.

9 Quiſnam obſecro vitæ ſuæ adeò prodigus inveniri poterit qui juratum hoſtem & traditorem ſuum, à quo ſibi ſimul cum vita facultates omnes & boni nominis ſui exiſtimationem eripiendam eſſe novit, blandè excipiat, & in deliciis & voluptatibus enutrire non vereatur? Maximus inimicus, quem in hac vita ſuſtinere cogimur eſt mortale hoc corpus noſtrum, utpotè quod æternam animæ mortem conciliat, de quo proindè Sanctus Ambroſius unumquemque his verbis admonet: *Non credamus nos huic corpori non miſceamus cum eo animam noſtram; cum amico, inquit, miſce animam tuam non cum inimico, inimicum tibi eſt corpus tuum quod repugnat menti tuæ.* Vultiſne videre quanta ſit hujuſce traditoris ingratitudo? Audite eam paucis quidem, ſed nervoſis verbis expli-

Quod noſtræ repugnat menti ac mortem animæ infert.

S. Ambr. de bon. mort. c. 7.

explicantem Sanctum Ambroſium, dum ait: *Anima vitam corpori tradis, caro autem mortem animæ transfundit.*

S. Bon. l. 7. ſubl. c. 1. Hoſtis hic colitur amatus.

10 Huic à Sancto Ambroſio tradito monito valdè conforme eſt, quod Doctor Seraphicus eadem de re ſcribens aſſerit, Dicit enim: *Habes o anima mea inimicum domeſticum, hoſtem amicum, adverſarium propinquum, qui tibi malum pro bono reddidit, & ſub ſpecie amicitiæ crudelior exiſtens infinitis bonis te privavit. Hic hoſtis eſt caro infelix, multum tibi dilecta, hanc cum paviſti, inimicum peſſimum contra te erexiſti.*

S. Am. t. 1. l. 6. exam. c. 7. Orantus.

11 Quàm nobis eſſe debeat, quando de animæ damno igitur, a corporis noſtri inordinato affectu alienus animus, Sanctus Ambroſius nobis efficaciter inculcare ſatagit; Et quidem circa illa verba: *Faciamus hominem ad imaginem & ſimilitudinem noſtram*, de hoc ſupremo artifice qui animam hoc modo creavit, loquens tale conficit argumentum: *Quis hoc dicit? Nonne Deus qui te fecit? Quid eſt Deus? caro an Spiritus? non caro utique, ſed Spiritus*; Cum igitur homo ad imaginem Dei conditus ſit propter animam, non verò ratione corporis, utrùm inter duo hæc apud nos præcellere & in majori æſtimatione haberi debet, Corpuſne? an verò anima? Non dubito quin niſi ſtolidus cenſeri velis, pro anima ſis pronuntiaturus præcellentiæ ſententiam, atque ideò D. Chryſoſtomus contrarium ſtultè facientes hoc argumento exagitat: *An non abſurdum tantam habere curam rerum corporalium, ut appetente feſto multis ante diebus veſtem è ſcriniis depromptam diligenter appares, emas calceamenta, menſa largior ſplendidiorque paretur, denique variam undique rerum copiam excogites, omnibuſque nudis temetipſum ornes, nitidumque reddas, animæ verò neglectæ ſordentis, fame contabeſcentis nullum habere reſpectum, cum ſola maneat impura, ac corpus nitidum?*

Chryſ. h. 31. ad Philog.

Alitur.

12 Præterea in delicatos exquiſitoſque, quos unuſquiſque quotidie juxta ſtatum & conditionem ſuam corpori ſuo nutriendo præparare ſolet cibos, mentis noſtræ oculos dirigamus: econtra verò conſideremus, quodnam quotidie præparetur & provideatur animæ alimentum. Hugo Cardinalis ſuper illa Pſalmiſtæ verba: *Qui non accepit in vano animam ſuam*; ita ſcibit:. *Corpus nemo accepit in vanum, ſed benè curat illud, animam verò relinquit incultam, aridam, jejunam, & miſeram O rem mirandam!* (exclamat proindè non immeritò D. Chryſoſtomus) *quomodo omnes præſentibus rebus inhiant, & futurarum intelligentiam nunquam accipiunt, ſed ad corporeas quidem voluptates jugiter feruntur, animas verò fame contabeſcere ſinunt.* Quemnam verò animæ cibum eſſe exiſtimas? loquatur hac de re Sanctus Bernardinus: *Gratia Dei*, loquit, *eſt animæ cibus, quæ quanto amplius creſcit, tanto majus deſiderium inardeſcit*; Similiter animæ cibus eſt ſanctiſſimum Altaris ſacramentum, nec non verbum Dei devotè lectum, aut attenta aure auſcultatum: *Non in ſolo pane vivit homo, ſed in omni verbo quod procedit ex ore Dei.* Quàm negligenter autem hæc alimenta ad ſubminiſtrandum aliquem animæ vigorem procurentur;, de hoc S. Ambroſium audiamus ita loquentem: *In homine interiori facti ſumus ad imaginem Dei, in carne autem de limo terræ formati ſumus, & videte fratres, ſi juſtum eſt, ut caro de terra facta interdum bis in die capiat cibum, & anima noſtra imago Dei vix vel poſt plures dies accipiat Dei verbum, cùm tamen expediat nobis, ne amplius Dei imaginem quàm noſtram carnem honorare debeamus, qui enim de ſola carne cogitant; beſtiis & pecoribus ſimiles ſunt, & qui ita agunt, jam in ſe Dei imaginem contriverunt.* Sanctus Baſilius quoque hanc animæ cibandæ curam inſtantiſſimè urget, ſuadetque ut quotieſcumque corpus paſcimus, de anima quoque refocillanda ſerò cogitemus. *Quandocumque*, inquit, *corpus eſurit, & nutrimentum appetit, cogita & animam tuam ſuo tunc cibo neceſſario refocillari velle, & quemadmodum corpus, niſi pane ſuſtentetur, vivere nequit, sic & anima niſi ſpiritualis ſapientiæ alimento reficiatur, mortua eſt.*

Hu. C. in Pſ. 23. 4.

Chry. h. de cant. c. 9.

Animæ cibus gratia & Euchar.

S. Ber. t. 1. D. 5. Epi. ſer. 5. &c.

S. Am. t. 5 ſer. 25. in dom. qu.

S. Baſil. de compunct. ani.

Animæ ornari debet.

13 Quodſi de veſtimentis corporis loqui vellimus, quis eſt qui clarè non videat, quantò major cura adhibeatur in hoc adornando, quam in expolienda & venuſtanda anima noſtra? Sanctus Bernardus inquit: *Cur carnem tuam pretioſis rebus adornas & impinguas, quam poſt paucos dies Vermes devoraturi ſunt in ſepulchro; animam verò tuam non adornas bonis operibus, quæ Deo & Angelis ejus præſentanda eſt in cælis, quare carnem tuam non viſpendis & ei animam tuam præponis?*

S. Ber. c. 7. de dign. an. in med.

Rom. 13. v. 14.

14 Notandum hoc loco eſt, quòd poſtquam nos Apoſtolus, quænam elegans animæ veſtis ſit, docuiſſet, dicendo: *Induimini Dominum Jeſum Chriſtum*, protinus ſubjungat: *Et carnis curam ne feceritis.*

Hiſtoria.

15 In vitis Patrum de ſancto quodam Eremita ſcribitur, quòd cum Cellam ſuam egreſſus fortè fortuito mulierem quamdam elegantiſſimè exornatam habuiſſet obviam, intra ſemetipſum ſuſpirans propriam tacitus reprehenderit animam, dolendo quòd illam non ita adornaſſet virtutibus Chriſtianis, ut Deo magis placere poſſet, ſicut hæc mulier corpus ſuum ſumma cum aſſiduitate compoſuerat, cultiſſimoque mundo muliebri condecorarat, ut placeret hominibus, ſeu potiùs incautas animas ſeduceret.

Phil. Heb. Animæ mundari debet.

16 Philo Hebræus aliam quamdam conſiderationem in hac materia adducit; Dicit enim: *Corpora quidem abluuntur lavacris & purificationibus, affectiones verò animæ, quibus vita ſordidatur, nec volunt, nec curant eluere, & ut candidati templa ſubeant, dant operam diligenter, immaculatis amicti veſtibus, mentem verò maculoſam in ipſa ſacraria penitiſſima inferre non verentur.*

Similitudo.

17 Porrò irreparabilia quæ nobis ipſis conciliamus damna, dum corpori tanta cum ſollicitudine, cum notabili animæ præjudicio proſpicimus ſequenti haud inepta ſimilitudine ſufficienter exprimi poſſe videntur; ſi enim quiſpiam ex febri maligna ad mortem uſque languidus, ingentis ſumptus pacto ſtipendio Chirurgos, Medicos, & Pharmacopolas ſibi conduceret, medicinaſque ſibi pretii inæſtimabilis non alio fine ſibi præparari juberet, quàm ut latens intra venas venenum nutriret, malignisque humoribus à quibus lethifera illa febris vel maximè accenditur, vigorem, majoreſque impetus adſciſcere poſſit, numquid illum fatuum eſſe diceret & planè delirum, utpotè qui toto animi conatu ad mortem ſuſpirat & anhelat? Eadem verò prorſus eſt malorum Chriſtianorum phræneſis, qui nulli rei adeò ſtudiosè incumbunt, quàm ut corpus ſuum deliriarum blandimentis deliniant, ſuæque ſenſualitati ſatisfaciendo & inordinatos appetitus exatiando, peccantes humores fovere & adaugere poſſint, ſiquidem *Corpus quod corrumpitur aggravat animam*, adeòque corpus animam ad interitum protrahit & ad mortem æternam.

Sap. 9. 15.

Corpus curare ſtudemus & non animam.

18 Chriſtus Salvator noſter loquit: *Qui amat animam ſuam, perdet eam*; Quibus in verbis hoc vel maximè mirandum eſt, cur ſcilicet Chriſtus corpus animæ nomine appellare voluerit, ac proindè hujus nomenclaturæ cauſa meritò inveſtiganda venit; Cauſa autem illa præcipuè eſſe poterit, quam venerab. Beda his verbis tangit: *Anima cum carnalia bona adhuc appetit, caro nominatur*; Hoc autem ſuppoſito nova quæſtio exurgit, quidnam Salvator per hoc Conſilium Euangelicum dicere voluerit? ſed audire Sanctum Bernardum optimè ad hoc propoſitum his verbis loquentem: *Probabis Chriſti diſcipulum, eam perdendo ſalubriter, & quidem prudentius eam perdis ut cuſtodias, quas cuſtodis ut perdas, nam qui voluerit animam ſuam ſalvam facere, perdet eam; Quid hic vos dicitis obſervatores ciborum, morum neglectores? audi quid de ipſa Medici noſtri ſentiant; ſapientia, inquiunt, carnis, mors eſt; Item Sapientia carnis, inimica eſt Deo*; utinam pari cura, qua corpus tractamus etiam animæ noſtræ proſpiceremus! Quanta providentia ſeu ut magis propriè loquar, prævidentia circa corporis curam adhibetur; Infirmitates præveniuntur, dum eas contrahendi omnis occaſio præſcinditur; Corpus enim verno tempore ritè purgando, quæ homini accidere poſſent infirmitates per debitam prævidentiam proſpiciuntur: ut verò ut Sanctus Gregorius Nyſſenus optimè ait: *Abſurdum eſt, cum illi, qui corporis valetudinis rationem habent, ſeipſos expurgant ante caniculæ exortum, ne quod humidum in illis eſt, vehementi ipſius ardore corrumpatur, & morbos pariat; eos qui animæ curam gerunt incertum mortis diem antevertere, & ardorem excruciantis illius ignis, qui in æternum comburit.*

Beda ad Theſ. 6.

S. Ber. ſer. 30. in Cant.

Nyſſ. in eos qui acerbè jud. c. fin.

Animæ cura negligitur.

19 Quanta cum celeritate properare jubentur Medici, quando aliquid timetur imminentis morbi principium? quot medicinæ, quantùmvis amaræ, ultro citroque degluriuntur? quot difficiles diætæ medicæ obſervantur, tantùm ut per ſuſpicionem apprehenſo mor-

Digitized by Google

bo omnis amputetur via vel occaſio? Inciſiones, membrorum amputationes, cucurbitæ ignitæ, cunctaque alia tormenta libenter ſuſtinemus, eo tantùm fine ut corporis valetudo ſarta tecta reſtituatur; cùm tamen ut Sanctus Auguſtinus ait: *Non ſint medicamenta iſta, ſed tormenta*: at verò cum anima infirmatur, cum occaſione culpæ commiſſæ lethiferam ſibi adſcivit infirmitatem, ejus remedium & medicina, Confeſſio nimirum ſacramentalis, ſeu ſacramentum Pœnitentiæ, auſteritates corporales, jejunia, orationes, & quævis alia ad reſtituendam ſanitatem opportuna remedia in ſeptimanas menſes, imò & annos ſæpiſſimè ſuſpenduntur & tardantur undè D. Chryſoſtomus ait: *Quam defenſionem habebimus? aut quam veniam? cum corporis ægrotantis, ubi & argentum expendendum eſt, & Medici accerſendi, & dolor magnus perferendus, tantam habeamus curam, animam verò negligamus.* Conſidera diſpendia, quæ pro corporis ſalute recuperanda libenter ſubimus, cum tamen ex altera parte tanta in ſananda anima facilitas adſit; *Præſertim* (inquit proindè idem D. Chryſoſtomus) *neque argentum expenſuri, neque negotium aliis exhibituri, neque dolores ſubituri, ſed abſque his omnibus electione & voluntate ſola omnino corrigere nos ipſi valentes? & exactè ſcientes, quòd niſi id fecerimus extremum luituri ſumus ſupplicium.*

S. Au. l. 22. de civ. Dei c. 10. — Chr. t. 6. h. de pæ.

20 Denique quid infirmus aliquis pro corporis ſalute recuperanda ſuſtineat Sanctus Thomas de Villanova his verbis egregiè deſcribit; *O ſi ſanandis animæ paſſionibus eam adhiberemus curam, quam curandis corporum ægritudinibus adhibemus; quid non ſuſtinet, quid non patitur ægrotus pro recuperanda ſalute? Atroces uſtiones, horribiles inciſiones, amaras potiones, diuturnas inedias faciles reputat, dummodo concupitam recuperet ſanitatem, ſed ſi animæ languor curandus eſt: quicquid injungitur duriſſimum eſt; modico vino abſtinere non ſuſtinet lubricus; exiguo lucro privari non ſuſtinet avarus, ſed modicum humiliari non tolerat ambitioſus, floccipenditur anima perpetua vita, & mortalis corporis amittenda ſalus ſupra modum diligitur.*

S. Th. Vil. ſer. 2. D. 4. Quad.

DISCURSUS XVIII.

ARGUMENTUM.

Anima in bonis hiſce terrenis perditur, dum æterna negliguntur; Reprehenditur quoque modica animæ æſtimatio in comparatione ad alias res temporales.

THEMA.

Stulte, hac nocte animam tuam repetent à te, quæ autem paraſti, cujus erunt? Luc. 12. v. 20.

1 SAlvator noſter in hac de divite ſapientiſſimè concinnata parabola clarè nobis demonſtrat, damnationem miſeræ hujus animæ ſolùm ab affectu nimio, quo bonis hiſce terrenis immerſus erat, ſuam traxiſſe originem, ſiquidem dives ille poſt illatam horreo ſuo diverſi generis ſegetum copiuſiſſimam meſſem hiſce verbis animam ſuam alloquebatur: *Dicam animæ meæ: Anima habes multa bona poſita in annos plurimos, requieſce, comede, bibe, epulare; Dixit autem illi Deus; Stulte &c.* Ubi clarè videtur quòd dives ille mox ut ſe bonis hiſce temporalibus per nimiam animæ ſuæ adhæſionem & applicationem immerſit, mox decretoriam damnationis ſuæ audierit ſententiam, ut exindè perſpicuè intelligeremus, quòd unicus ſcopulus, qui in vaſto hujus vitæ mari multas, imò innumerabiles animas naufragari facit, ſit nimia bonorum temporalium æſtimatio, nimiuſque affectus, quo erga illa magis quàm erga animæ ſalutem ferimur.

Terrenis immerſa anima perditur.

2 Anima corpus hoc noſtrum ita informat & organizat, ut facie præſertim & oculis cœlum verſus ſurſum erectum ſit, quod in aliis animantibus brutis minimè conſpicitur: Idem verò corpus, mox ut anima ab eodem ſeparatur, in terram corruit, & ſuper illius faciem extenditur, nec ſurſum ſe valet erigere. Scitenè cupitis quodnam in eo lateat myſterium? inquit Dionyſius Carthuſianus: *Statura eſt erecta ad innuendum quod anima ejus creata eſt ad contemplandum & diligendum cœleſtia & divina.* Porrò poſt creationem ſuam homo mox jumentis ſimilis effectus eſt; *Cùm in honore eſſet non intellexit, comparatus eſt jumentis*; quænam autem abominandæ hujus metamorphoſeos cauſa fuit: nimirum oculos ſuos à cœlo avertens in pomum conjecit, ſibique è manu ſua amplum illud cœlorum regnum elabi permiſit, pluris tranſitoriam pomi dulcedinem quam Deum fecit; & ideò mirum non eſt quòd nimiam hanc animæ ad terrena adhæſionem in univerſam à ſe deſcendentem progeniem transfunderit: Undè David lamentabatur dicens: *Oculos ſuos ſtatuerunt declinare in terram. Conglutinatus eſt in terra venter eorum*; Et ideò homo bonis hiſce temporalibus tenaciter adeò adhæreſcens dicere poteſt: *Miſer factus ſum & curvatus*, ad terrena nimirum, ut ibidem Hugo Cardinalis ait: tametſi enim terræ corpore tenus affixi non ſunt, affiguntur tamen & tenaciſſimè quidem affectu animi & amore.

Exanime corpus ſe erigere non poteſt. — D. Carth. in c. 2. Gen. — Pſ. 16. v. 11. Pſ. 43. 25. — Pſ. 37. v. Hug. Card.

3 Dives ille animam & ventrem ſuum unam eamdemque rem eſſe credebat, atque ideò ac ſi nulla animam inter & corpus diſtinctio eſſet, dicere audebat: *anima mea comede, bibe, & epulare.* Ubi Sanctus Baſilius ait: *O verba ſtultiſſima, nam ſi porcinam habuiſſes animam, quid aliud ipſi enunciare potuiſſet? Tam improvidus eſt circa bona animæ, ut eſcas corporeas animæ adſcribat.* Nimirum miſer ille veritatem illam non intelligebat, quæ tametſi ſenſualitati corporis ardua eſſe videatur & difficilis, rationi tamen & diſcurſui valdè eſt conſentanea & conformis & ab eodem Sancto his verbis exprimitur: *Anima theſaurus corporis egeſtas eſt, eo enim diſceſſante illam ſumma penuria laborare oportet*; Jure merito idipſum Sanctus Baſilius dicebat, utpotè qui in ſemetipſo illud expertus fuerat, de quo proindè in ſuis lectionibus legimus, quòd *tantum ſpiritu vivens, præter oſſa & pellem, nulla præterea corporis parte conſtare videretur*: Et hinc eſt quòd animam ſuam immaculatam ſemper conſervaverit, ſanctamque effecerit.

S. Baſil. h. 6. de Avar. — Orat. de eo.

4 Anima in pluribus ſacræ Scripturæ locis ſpiritus appellatur: *Exibit ſpiritus ejus & revertetur in terram ſuam; Spiritus quidem promptus eſt, caro autem infirma*, Atque ideò notandum quòd quando Chriſtus octo beatitudines recenſens, primam illarum pauperibus attribuit non ſine cauſa adjunxerit: *Spiritu, Beati pauperes ſpiritu*, ſed per ejuſcemodi pauperes, illos intellexit, qui ſecundùm animam ab omnibus hiſce caducis & terrenis bonis alieni exiſtunt; Undè S. Bern. ait: *Pauperes ſpiritu, i. e. ſpirituali voluntati, ſpirituali intentione, deſiderio ſpirituali.*

Pſ. 145. 4. Spiritu pauperes qui terreno deſpiciunt. — Matt. 5. — S. Bern. ſer. in feſt. om. Sanct.

5 Sanctus Auguſtinus ad hoc ſe reflectit quòd pauper & mendicus Lazarus paupertatis ſuæ præmio fruiturus ab Angelis in Abrahæ ſinum delatus fuerit, cùm tamen nemo ſit qui Abrahamum opulentiſſimum fuiſſe neſciat: *Lazarus pauper fuit, ſed is in cujus ſinum levatus eſt, dives fuit, contigit mors inopem illam; & auferri ab Angelis; quo? in ſinum Abrahæ:* mox verò ſubjungit: *Abraham licet opulentiſſimus fuerit, dives tamen pauper fuit*, quaſi dicere vellet: Magnus hic patriarcha dives ſimul & pauper fuit, idque ut in illo diſceremus, quòd paupertas non in defectu divitiarum conſiſtat, ſed in illarum contemptu, quòdque illas poſſidens animo ſuo illis minimè adhæreat: Unde tandem hanc doctrinam & ſanctitate ſua dignam ſtatuit ſententiam: *Non enim arca ſine nummis, ſed animus pauperem reddit.* Et ideò quod Sanctus Hieronymus de anima carnis affectibus immerſa dicit, nos quoque de eadem anima bonis terræ hujus nimis tenaciter adhæreſcente aſſerere poſſumus; Prædictus enim Sanctus Doctor differentiam quæ eſt inter hæc nomina, *Anima*, & *Spiritus*, examinans, ſequenti illam ſimilitudine declarat, dicens: *Sit, caro terra, anima aurum, ſpiritus ignis vocetur. quamdiu aurum fuerit in terra, perdit vocabulum ſuum, & a terra, cui commixtum eſt, appellatur, cum verò ſeparatum ab humo, auri & nomen & ſpeciem acceperit, aurum quidem dicitur, ſed necdum probatum: Si autem per ignem excoctum fuerit, & purgatum, tunc auri ſplendorem, & ornatus ſui accipit dignitatem*, quæ omnia demum animæ noſtræ applicat mira prorſus cum proportione; Dicit enim: *Ita & anima inter humum & ignem, hoc eſt, inter carnem ſpiritumque ſubſiſtens, quando ſe tradiderit carni, caro dicitur, quando ſpiritui, ſpiritus appellatur*: Et quidem idipſum de terrenis affectibus dicere poſſumus: Sicut enim aurum quamdiu terræ commixtum eſt, auri nomen non habet, ita quoque anima, quamdiu bonis temporalibus & terrenis immerſa conſpicitur, ſpiritus nomen minimè meretur; Et ideò quando anima ſpiri-

S. Aug. ſer. 110. — Luc. 16. 22. — S. Hiero. 9. in c. 5. ad Gal.

tus

S.Ambr. l. 1. de c. ſa. lia.

tus potus quàm cato dici mereatur Sanctus Ambr. his nobis verbis declarat: *Ut poſſit quis dicere*, inquit, *anima mea in manibus meis ſemper erit, non in carne ſit, ſed in ſpiritu: ſed quando hoc fiet? Erit, ſi ſe terrenis non immiſceat.*

Terrenum corpus terrenos affectus animæ communicat.
Tert. de reſ. car. c. 16.

6 Verùm enim verò nequaquam mirandum eſt, quòd anima quamdiu corpori huic agglutinata eſt, bonis hiſce terrenis adhæreſcat, ſiquidem Tertullianus hominem ſignificanter hoc nomine appellat. *Limus titulo hominis inciſus*; Pro cujus nominis meliori intelligentia in memoriam revocandum eſt, ex quanam præcipuè materia fabricatum in principio mundi fuerit corpus humanum; *Formavit igitur Dominus Deus hominem*, inquit ſacer textus, *de limo terræ*, non dicit *de terra*, ſed de *limo* ſeu luto, quòd communiter valdè tenaciter ei, cui conjungitur adhæreſcit; quid igitur mirum ſi anima corpori unita nonnihil de terra participet? Verùm dicet fortaſſe aliquis numquid homo mixtum quoddam eſt ex quatuor elementis compoſitum? Cùr igitur Moyſes ſolùm de terra formatum eſſe aſſerit? Dionyſius Carthuſianus ait: *Non quòd corpus illud non fuerit ex quatuor elementis compoſitum, ſed ideò limum terræ expreſſit, quoniam terra ſecundùm quantitatem abundat in corpore*, ac proindè veriſſimum ſemper eſt, quod Sapiens ait: *Corpus quod corrumpitur, aggravat animam:* Corpus enim quod propter terram adeò in homine prædominantem, ponderoſum adeò eſt & grave, ſuos quoque affectus terrenos etiam animæ quadantenus communicat, à quibus illa deprimitur. Unde Cajetanus ait: *Gravitas corporis humani teſtatur illud eſſe terreſtre.*

Gen. 2. 7.
D. Carth. ibi.

Cajet. ibid.
Anima terrenis immerſa non repræſentat imaginem Dei.
Luc. 15. 8.
Hug. C. ibid.

7 Mulier illa Evangelica, quæ drachmam ſuam perdiderat, ubinam quæſo illam amiſit, niſi inter terræ immunditias & ſordes: At verò *Per drachmam*, ut Hugo Cardinalis ait, *Significatur quælibet anima imagine Dei inſignita*; Sicut enim drachma aut quævis alia moneta impreſſam ſibi Principis, à quo cudi jubetur, defert imaginem, ita anima Creatoris ſui imagine inſignita creata fuit: *Peccator autem*, ut Salmeron ad præſens propoſitum aptiſſimè ait: *recedens à gratia, in quo imago Dei pulvere terrenorum operitur, luto carnis inquinatur*, Dic ſodes, quomodò ſpeculum ſordibus turpiter coinquinatum, ejus qui in illud conſpicit, imaginem referre aut reflectere poterit? Multò minùs anima noſtra per affectum & amorem ſuum bonis terrenis immerſa DEI Creatoris ſui imaginem repræſentare valeat: *Drachma perit*, inquit S. Hieronymus, *ſed in ſtercore invenitur; Ecce ubi anima noſtra à nobis amittatur*; Et ideò S. Bernardinus ut ab uniuſcujuſque hominis anima intelligi poſſit, exclamat dicens: *Erubeſce volutari in cœno, quæ de cœlo es.*

Salm. t. 7. tr. 26.
S. Hier.
S. Ber. ſer. 24. in Cant.

8 Clemens Alexandrinus lib. 4. ſtromatum ait: *Hoc eſt invenire animam, noſſe ſeipſum*. Refert Berchorius, quòd Alexandro Magno præſentata gemma quædam fuerit ea virtute & naturali proprietate prædita, ut in bilancem ſeu libram poſita, cujuſvis alterius rei ponderi, etiam immenſo, imò vaſtiſſimo cuidam monti præponderaret, ita tamen, ut dum eidem gemmæ vel modicum quid pulveris inſpergebatur, ſubitò hanc ſuam miram virtutem amiſerit; quòd ſi verè ita eſt, aptior hac gemmæ animæ noſtræ figura inveniri minimè poterit; Hæc enim à DEO cum tali virtute & valore creata fuit, ut univerſus mundus ei comparatus eidem præponderare non poſſit, prouti in ſequenti Diſcurſu prolixiùs videbimus, imò ut in Diſcurſu II. diximus, ſui pondere & æſtimatione omnia creata in immenſum excedit, quia DEUS ipſe *dedit omnia quæ habuit, & emit eam*; imò ſemetipſum quantus eſt, eidem comparandæ ſuperimpendit: Verumtamen ſi vel minimo pulveris atomo, id eſt, affectu quodam terreno contaminetur, hic ipſam omne pretium amittere facit. Et ideò Eccleſiaſticus ait: *Omnis autem ponderatio, non eſt digna continentis animæ*, In qua ſententia notanda eſt dictio illa, *continentis*, per hanc enim Sapiens vult ſignificare, tunc animam hoc in ſe pondus & pretium habere, quando pura; munda & immaculata eſt, & ideò paulò antè dixerat: *Gratia ſuper gratiam mulier ſancta & pudorata*, tunc enim verè pondus ſanctuarii; id eſt, æſtimationem & valorem quaſi infinitum in ſe continet, quando pura eſt & immaculata.

Berch. in dict. v. 40.
Anima terrenis inquinata pretiū amittit.
Eccl. 26. 9. 20.

9 S. Iſidorus hominis ad quævis alia ſe applicantis, & tantum theſaurum, qualis anima eſt, negligentis dementiam obſtupeſcens, dicit: *O Homo quid miraris ſyderum altitudines, & profunditatem maris? Animi tui abyſſum intra & mirare, ſi potes.* Nos quidem in cœlum oculos noſtros defigimus, ut curſum obſervemus ſtellarum & planetarum, non verò ut conſideremus, quòd cœlum patria noſtra ſit, quòdque non cœleſtis tantùm ſphæræ, ſed & Empyreum creatum ſit in habitaculum, imò & in Paradiſum deliciarum animæ noſtræ; *Non in hoc terræ puncto*, inquit Boetius, *ſed in cœlo propaganda gloria* S. Ignatius Illuſtriſſimæ ſocietatis Jeſu ſanctiſſimus Patriarcha, dum in devota & attenta contemplatione cœlum ex una, terram verò ex altera parte conſideraret, dicebat: *O quàm mihi ſordet terra, dum cœlum aſpicio.* S. Bernardinus delectationem quam anima ex his bonis terrenis concipit, negligendo interea bona illa ob quorum fruitionem creata fuit, conſiderans, exclamat: *O dementia admiratione cœleſtium & terreſtrium digna, quærere ſtabulum & dimittere cœlum.*

S. Iſid. l. 1 de ſumm. bono.
Cœlum eſt patria noſtra.
S. Ber. t. 1. ſer. 51. a. …

10 D. Chryſoſtomus Philoſophum quemdam fuiſſe refert, qui in domum quamdam viri præpotentis auro ubique fulgentem, marmoribus elegantiſſimè incruſtatam, columnis pretioſiſſimis ſuffultam, quaquaverſum paripetaſmatibus tapetibuſque phrygio opere artificioſiſſimè elaboratis veſtitam ingreſſus, videnſque pavimentum inſuper ſtragulis magno pretio æſtimatis, ubique contectum, in faciem exſpuit Domini domus, cumque de hac inurbanitate ab eodem graviter reprehenderetur, confeſtim ſe excuſavit dicendo, *ideo ſe faciem illius hac contumelia affeciſſe, quod nuſquam alibi in domo id facere liceret*, nuſquam enim in hac ubique tam eleganter exornata domo loco invenire potuit viliorem, quàm vultum Domini illam incolentis; Ex qua hiſtoria Sanctus Doctor egregiam elicit moralitatem ad condemnandum illos, qui nulli alteri rei tantam adhibent operam & ſtudium quàm ut bona ſibi terrena acquirant ad delitioſè tractandum corpus, dum in terra pretioſiſſimam illis à Deo inditam animam marcidam & emaciatam prorſus negligunt; *Vide*, inquit, *quàm ſit ridiculus, qui exteriora nimis ſollicitè exornet, & apud omnes qui mentis compotes ſunt eſt contemptibilis; & meritò ſane, nam cum parietes quidem & ſolum, aliaque omnia accuratè exornes animam verò velut pannis obſitam, ſqualentem, jejunantem, plenam vulneribus, ab innumerabilibus canibus laceratam negligas, quodnam ſupplicium non ſuſtinebis.*

Chr. 6 ho. de an. Haſtoni.
Anima ornatus negligitur.

11 Sanctus Baſilius ſuper illa verba Pſalmi: *Quæ utilitas in ſanguine meo dum deſcendo in corruptionem*, ſcribens, conſiderationem quamdam adducit, à præcedenti parum differentem; Dicit enim: *Quid quæſo tantoperè adornas; foveſque quod paulò poſt eſt interiturum? Quid teipſum ſaginas & carnibus gravas, an ignoras, quantò pinguius tibi corpus, tantò graviorem animæ tuæ carcerem conſtituis?* Quòd ſi Regem aliquem inter aulæa regia, & in penetralibus reconditioribus equos, aliaque jumenta aſſervantem, ſibi verò ſtabulum pro ſua manſione eligentem videres, quid diceres; & tamen eadem ſtultitia quotidie à tot committitur Chriſtianis, qui corpori & ſenſibus ſuis exterioribus divitias, delitias, honores, voluptates, omniaque alia hujus vitæ bona accumulant, cùm tamen ob hoc *Comparati ſimus jumentis inſipientibus*, animam verò intra ſtabulum ſqualentem negligunt, ſiquidem hæc in hoc corporis ergaſtulo putredine & immunditiis pleno abſque ulla bonorum auxiliorumque ſpiritualium & æternorum proviſione habitare cogitur; Quòd enim illi commoditates & ſolatia præparentur temporalia, ut potior pars hominum indefeſſo ſtudio ſcit, hoc nihil eſt aliud quàm animam in ſtabulo inter immunditias, & fœtida ſtercora poſitam negligere, ſiquidem de his omnibus Apoſtolus optimè dicit: *Omnia ut ſtercora*, & ideò dum hoc facimus animam adeò nobilem velut brutum & irrationale quoddam animal tractamus, nam ut S. Hieronymus de homine optimè dicit: *Abſque notitia Creatoris ſui homo pecus eſt*, quod aptè verbis illis conſonat: *Homo cùm in honore eſſet, non intellexit, comparatus eſt jumentis inſipientibus*, anima enim dum bonorum ſpiritualium & æternorum conſiderationem ſeponit, in brutum mox pecus turpiter degenerare incipit.

S. Baſil. in Pſ. 29.
Inter immūda relinquitur.
Phil. 3. 8.
S. Hier. ad Heliod.

12 Sanctus Bernardinus in bonis terrenis acquirendis & conſervandis tot circumſpectos, tot Argos inve-

S. Ber. t. 3 ſer. de dig. an. c. 2. ar. 2.

Digitized by Google

niti conſiderans, qui in illis meliori quo poſſunt modo proficere ſatagunt, cùm tamen in rebus ad animam ſpectantibus totidem talpæ ſint, ita de illis ſcribit: *Omnia quæ corporalia ſunt, ſive temporalia, ſi quærit homo, ſemper bona eſſe capit, bona illa poſtulat; ſive panem, ſive vinum; ſive indumentum; ſive aſinum, ſive equum, vel bovem, vel domum; nec tamen curat, ſi anima mala eſt*, aptèque illa Sancti Auguſtini verba adducit, dicentis: *Rogo te, præpone animam tuam caligæ tuæ*; Et quidem ex quo hic domus mentio fit, haud ineptè hic mihi incidunt verba D. Chryoſtomi de eodem propoſito ita ſcribentis: *An non abſurdum eſt, nos domum veterem ruinam meditantem fulcire, pecunias impendentes, fabros accerſentes, denique nihil non facientes: domum autem Dei (nam DEI domus debet eſſe anima) ne vulgari quidem dignari cura.* Idem quoque ſanctus Doctor curam & ſollicitudinem conſiderat, quam mercatores ad augenda mercimonia ſua adhibere ſolent, noſque impensè exhortatur, ut cum non minori ſtudio animas proximorum noſtrorum lucrifacere ſatagamus: *Quare obſecro*, inquit, *ſummo mane cum à domo exieritis, hanc unicam intentionem habetis, & hoc ante omnia ſtudium, ut è periculis aliquem liberare poſſitis*, ubi de animæ, non verò corporis periculis loquitur, prouti ex verbis ejus ſequentibus clarè deducitur: *Multo magis à periculo animæ, quod tentatione Diabolica hominibus inferri ſolet; Si enim mercator ut rem familiarem amplificet, terroris plena maria navigat: ſi opifices, ut rebus ſuis quidquam adjiciant duros tolerant labores, & nos pariter ſaluti noſtræ ſalutem proximorum adjiciamus:* Quibus verbis ſanctus hic Doctor ſaluberrimum nobis tradit documentum, ut ſi in lucris adaugendis ſolliciti eſſe velimus, curam hanc in cumulandis animabus adhibeamus. At verò ſi animam noſtram nullo in pretio habemus, multò minùs de proximorum animabus ſalvandis ſolliciti erimus.

In rebus corporeis Argi, in bonis animæ talpæ ſumus.

Chryſ. c. 2. h. 3. de An.

Ibid. Anima parvi æſtimatur.

13 S. Bernardinus ait. *Tam vilem æſtimat cupidus animam ſuam, quod quandoque pro uno denario dabit eam, imò quod nequius eſt ſæpius pro minus denario, vel pro nihilo; inter vendentes & ementes mendacio pernitioſa quandoque concurrunt, nulla venditione vel emptione completa*; Hujuſque tam parvæ æſtimationis, quam de anima habemus, aliam quamdam rationem hoc argumento adducit. *Terguntur caligæ & ſotulares cum inquinatæ ſunt, & anima multis ſceleribus inquinata ſordeſcit. Si videt armiger equum vulneratum ad mortem, etiamſi ſuus non ſit, dolens atque compatiens, ait: O magnum peccatum, nec tamen dolet, ſi multis peccatis mortalibus anima ſua, vel proximi vulnerata ſit.*

Mat. 15. v. 27. Vilior apud quoſdam quam catelli.

14 Felices utique eſſemus, ſi eadem nobis eſſet de anima, quæ de vili aliquo catello æſtimatio, jam enim æterna ſalus noſtra in ſecuro poſita eſſet; *Catelli edunt de micis quæ cadunt de menſa Dominorum ſuorum*, anima autem noſtra ſæpè contenta eſſet, ſi gaudere poſſet micis, quæ cadunt de menſa ſervi & mancipii ſui, id eſt, corporis; Poſtquàm enim hoc omnia ſua accepit ſolatia, recreationes, quietem, ſtudium, refectiones in menſa, animæ noſtræ abundè ſufficeret, ſi vel modicum tempus adhiberemus in curam & refocillationem illius, tametſi etiam ex viginti quatuor horis, non niſi unica quotidie in illius applicaretur obſequium; Poſtquàm corpus delicatis cibis paſtum eſt ſufficeret animæ, ſi de lautæ menſæ illius reliquiis, deque divitiis quæ ipſi ad delitias ſuas ſuperfluunt, etiam nonnihil inter pauperes diſtribueretur, ſufficeret inquam animæ, ſi aliqua illorum particula Deo aut egenis communicaretur; *Quod ſupereſt date pauperibus*, atque verò neque hanc erga animam noſtram pietatem habemus, id quod in divite illo Epulone adimpletum eſſe clarè videtur, de quo S. Auguſtinus in propoſito de ſtilla aquæ, quam is à Lazaro popoſcit ſcribens, dicit: *Quâ fronte quæris guttam, qui noluiſti porrigere micam? juſtè nunc exigeres, ſi dediſſes.*

S. Aug. ſer. 237 de temp. Luc. 16. 24.

Pſ. 14. v. 3. & 4.

15 Pſalmiſta regius poſtquàm à Deo petiiſſet: *Quis aſcendet in montem Domini, aut quis ſtabit in loco ſancto ejus?* Protinus reſpondet: *Innocens manibus & mundo corde*; At verò quiſnam eſt hanc innocentiam manuum, cum puritate cordis conjungendi aptior modus? *Qui non accepit in vano animam ſuam*; Verùm in quonam conſiſtit hoc quod eſt non accepiſſe in vanum animam ſuam? Albertus Magnus dicit: *Vanum eſt culpa, imò nihil vanius, in vano animam accipit, qui ipſam ad mala perpetranda convertit.* Prætereà juxta expoſitionem S. Hieronymi ab eodem relatam, *In vanum animam accipit, qui anima non utitur ad id, ad quod ipſam accepit*; Citat quoque authoritatem Sancti Bernardi in lib. de diligendo Deo ita ſcribentis: *In vanum accipis rationalem, dum inſtar pecoris ſenſum ſequeris, ratione otioſa.* Dion. Carthuſ. idipſum alio quodam in ſenſu exponit: dum ait: *Qui non neglexit implere id, propter quod anima ſua creata eſt, corporique infuſa.* Hug. Card. Pſalmiſtam ibi agere dicit contra otioſos & negligentes, ad Rom. 8. *Vanitati ſubjecta Creatura.* Richardus Pampolitan. ait: *In vanum accipit qui eam hujus vitæ illecebris ſubdit.* S. Bruno Carthuſianorum Patriarcha dicere voluiſſe inquit: *Si anima ejus aliquid vanitatis ex fragilitate carnis, vel per ſuggeſtionem impulſa cogitavit, in hoc non fuit ei acceptabilis, ut conſentiret, ſed omnino illud reſpuit.* At verò S. Auguſtin. ad propoſitum noſtrum præ cunctis aliis aptiùs reſpondet dicens: *Qui in rebus non permanentibus animam ſuam non deputavit, ſed eam immortalem ſentiens, æternitatem ſtabilem atque immutabilem deſideravit.* Verumtamen ad concludendum Diſcurſum hunc conformiter ad id à quo illum incepimus, Albert. Magnus ait: *Animam in vanum acceperat*, qui dicebat Luc. 16. *Anima mea habes multa bona poſita in annos*, In vanum enim animam ſuam habet, qui eamdem unam cum omnibus affectibus ſuis vanitatibus, id eſt, felicitati temporali immergit, de qua Monarcharum feliciſſimus confitetur dicens: *Vanitas vanitatum & omnia vanitas.*

Alb. M. ib.

Hier.

S. Bern.

D. Carth.

Hug. Card. Rom. 8.

S. Bruno.

S. Aug.

DISCURSUS XIX.

ARGUMENTUM.

Mundus & omnia alia bona creata, in comparatione ad animam pro qua omnia prodigi debent, nihil valent; quæ proindè ſi perdita fuerit, nullum eſt pretium in creatis, quo illa redimi poſſit; Et ideò ſalus illius dubio eventui committi nullatenus debent.

THEMA.

Quid prodeſt homini, ſi mundum univerſum lucretur, anima vero ſuæ detrimentum patiatur? aut quam dabit homo commutationem pro anima ſua. Matth. 16. v. 26.

1 IDem ille Deus, qui mundum univerſum tribus digitis ſuſtinet: *Appendit tribus digitis molem terræ*, eumque ſuper nihilum velut baſim collocavit: *Appendit terram ſuper nihilum*, ſicut pariter totum univerſum ex nihilo produxit, idem inquam & nemo alius valoris & æſtimationis quâ anima reliqua rationalis & Chriſtiana præ toto univerſo pendenda venit, adæquatus Judex eſſe poterit, qui proindè tanquam animæ noſtræ amator zelotypus clarè proteſtatur dicens: *Quid prodeſt homini, ſi mundum univerſum*, &c. Audiamus hac de re S. Laurentium Juſtinianum ita loquentem: *Si pro una tantum anima totum, quod eſt in mundo appendas, aurum, argentum, & cætera metalla, ſardium, topazium, carbunculum, margaritas omnes, prædia, palatia, ſuppellectilem, ipſum mundum, nihil in ejus comparatione dediſti.* Sed quâ ratione idipſum nobis credibile fieri poterit, cùm quotidiana nobis experientia demonſtret, quòd unuſquiſque noſtrum theſauros, gemmas, & monilia, & quicquid pulchri aut boni univerſus mundus habet, longè pluris faciat, quàm animam ſuam? Reſpondet S. Laurentius Juſtinianus: *Sed ex te nequis addiſcere, diſce ab eo qui creavit cælum, terram, maria, & cuncta quæ in eis ſunt, qui noſcit ſingula quanti ſint, quoniam ſingulis impertitus eſt quicquid habent decoris, quicquid virtutis, quicquid æſtimationis & pretii, iſte docebit quanti ſit anima hominis, illum ipſe magni pendit, qui opus ſuum agneſcit: pro eruditione ejus univerſi fecit hanc machinam, ipſiuſque eam ſubjecit imperio, non ut inhæreat illi, fruitionemque captaret ex illa, ſed eruditus per illam, aſcenderet ad notitiam ejus qui fecit omnia.* Ponatis ex una bilancis parte univerſum mun-

Anima omnibus terrenis præponenda. Iſa. 40. 12.

Job 26. 7.

S. L. Juſt. in feſt. S. Th.

Digitized by Google

mundum, cum omnibus ſuis theſauris; delitiis, voluptatibus, honoribus, imò cum omnibus quæ habet aut habuit & ad finem uſque ſæculorum habiturus eſt aut habere poteſt bonis deſiderabilibus, ex altera verò bilancis parte unam duntaxat animam collocate, & ponderate hæc omnia ad invicem, ſed cum pondere ſanctuarii, & unicam illam animam omnibus aliis ex adverſo poſitis longè præponderare invenietis; Undè meritò S. Mennas Ægyptius Martyr ille glorioſiſſimus dicebat: *Neque enim poteſt totus mundus æqua lance expenſus uni comparari animæ*; [S. Ber. c. 3. in medit.] Cujus Sanctus Bernardus efficacem reddit rationem, dum ait; *Totus iſte mundus ad unius animæ pretium æſtimari non poteſt: non enim pro toto mundo Deus animam ſuam dare voluit, quàm pro anima humana dedit; Sublimius ergo eſt animæ pretium, quæ non niſi ſanguine Chriſti redimi potuit, quam ergo commutationem dabis pro anima tua, qui pro nihilo das illam?* Parum nimis etiamnum diximus, ſiquidem anima plus valet, quàm cœlum empyreum, quàm Paradiſus, utpotè qui propter [Anima nobilior quam cœlum.] animam creatus fuit; *Propter quod unumquodque tale, illud magis*, ut habet commune illud Philoſophorum axioma; & ideò ſicut quia corpus eſſe & vitam ſuam ab anima recipit, ideò animam longè excellentiorem vitam eſſe & habere optimè ſequitur, ita quoque quia cœlum empyreum creatum eſt propter animam, ut ſcilicet ſit illius poſt hanc vitam domicilium & palatium, utique ipſa majoris pretii & æſtimationis erit, quàm [S. Ber. t. 2. ſer. 61. ar. 2.] quod ipſius gratia creatum eſt domicilium: *Poſſidete paratum vobis Regnum à conſtitutione mundi*. Undè Sanctus Bernardinus beati illius regni pulchritudinem, immenſitatem, divitiaſque admirans, ſubjungit: *Si eſt tanta Cœli Empyrei magnitudo, virtus, & pulchritudo, quantum in his excedet anima, pro qua factum eſt habitaculum illud?*

[Ut anima ſalvetur relinquenda ſunt omnia.] 2 Atque ideò ut animæ ſecuræ cuſtodiæ conſulamus, in diſcrimine, ſi neceſſum fuerit, relinquendus eſt totus mundus, omniaque deſerenda ſunt, ut animam noſtram ſalvemus. Rex ille Sodomorum, verus ille Dæmonis typus, omnia quidem quæ optare potuit, libens ceſſit, cum hac tamen conditione: [Gen. 14. 21.] *Da mihi animas, cætera tolle tibi*. Similiter Dæmon, ut in Diſcurſu undecimo ſuperiùs videbimus, ut ſolam Chriſti animam lucraretur, omnia illi obtulit quæcumque in vaſta hac mundi machina continentur; Ipſe enim quantum animæ pretium cuncta alia pretio æſtimabilia ſuperexcellat, probiſſimè novit: Ac proindè generoſus quoque nobis induendus eſt animus, dicendumque nobis eſt, dum anima periclitatur: *Da mihi animam, cætera tolle tibi*. Sanctus Paſchaſius verba illa: [S. Paſch.] *Quam dabit homo commutationem pro anima ſua*, benè ponderans, aptiùs ad propoſitum noſtrum loqui non poterat, quàm dum ait: *Aut nulla eſt alia commutatio, aut ea eſt vera & ſola, ut omnia lucra mundi pereant, ſolaque ſalvetur anima.*

[Pſ. 16. v. 8. Hug. Car. ib.] 3 Hugo Cardinalis verba illa Regii Pſalmiſtæ: *Cuſtodi me ut pupillam oculi*, ponderans hanc inde ad noſtram eruditionem elicit moralitatem: *Cuſtodi me ut pupillam oculi, pro qua tuenda ponitur manus, & quicquid poteſt homo, ne lædatur oculus, & eſt ſenſus Cuſtodi me ſic, ut potiùs manus, & corpus, & omnia, quæ habeo, ponam, quàm lædar in anima.*

[Chryſ.] 4 D. Chryſoſtomus obſervat, quod idem Pſalmiſta memoriale, quod in eumdem finem, ut ſcilicet divino auxilio mediante animæ theſaurus cuſtodiatur, Divinæ clementiæ porrexit, ex tribus præcipuè vocabulis concinnaverit: *O Domine libera animam meam; Eripe animam meam; O Domine ſalva animam meam. Vidiſti* [Pſ. 114. v. 4.] *ſapientem animam, quomodo relictis omnibus quæ ad hanc vitam pertinent, unum tantùm petit, ut anima maneat illæſa, & nihil patiatur eorum quæ animam lædant.* Idem quoque Sanctus Doctor in memoriam nobis revocat Euangelicum illud Apoſtolis, & in ipſis pariter omnibus nobis traditum conſilium, ſcilicet: *Eſtote prudentes ſicut* [Matth. 10. 16.] *ſerpentes*, horum enim hæc eſt congenita proprietas, quòd pro capite ſalvando totum corpus periculo exponant: *Quemadmodum enim ille reliquum corpus projicit, ut caput conſervet: ita oportet te quoque alia omnia dare pro ſalute animæ.*

5 Porrò pro hoc ingenti animæ theſauro ſecurè & [Exempla plurima.] extra omne periculum conſervando multi potentiſſimi Reges ſceptra ſua deſeruerunt, & vaſtiſſima reliquerunt regna, regiaque paludamenta in cilicia, magnificaſque regias cum Eremis commutarunt; Pro hujus animæ ſalute tot Eremitæ ſexaginta, imò centum annis aliquando vitam duxerunt in aſpera pœnitentia rigidiſſimam & auſteriſſimam; pro hac tot innumeri Martyres in horrificis crudeliſſimorum tormentorum carnificinis ſuum effuderunt ſanguinem; & quis eſt qui non videat quotidiè multos, qui pro hac anima in optimo ætatis flore, & fortunæ culmine conſtituti, mundum pedibus ſuis ſubſternunt, ſacco cilicino ſe veſtiunt, relictoque ſæculo vivos intra religioſæ vitæ clauſtra ſe ſepeliunt, ut ſoli DEO vivere poſſint? Hæc Chriſti verba: *Quam dabit homo commutationem pro anima ſua?* Cuidam juveni ex nobiliſſima ſtirpe progenito, ſublimique prædito ingenio, dum in univerſitate Pariſienſi ſtudiis operam dabat ab ore Sancti Ignatii Loyolæ ſæpiùs replicata eum in ipſius mente produxere effectum, ut ſubitò ſe DEO totaliter conſecrare ſalutique animæ ſuæ & proximorum ſuorum unicè vacare decreverit, quod certè tali cum fervore præſtitit, ut non ſolùm quoad ſe ad eminentem evectus ſit ſanctitatem, verùm etiam novum quemdam mundum Euangelio, & fidei Chriſtianæ compararit, fuitque is vir ille verè Apoſtolicus Sanctus Franciſcus Xaverius Indiarum inclytus Apoſtolus.

6 In vita Sanctæ Franciſcæ Romanæ legitur, quòd [L. 3. c. 14. In cœlo theſaurizandũ.] in extaſi, ſeu viſione quadam hanc ad ſe cœlitus dilapſa audierit vocem: *DEUS eſt animarum theſaurus, DEI autem theſaurus animæ ſunt*; Valdè igitur rationabile fuit illud Chriſti Redemptoris noſtri conſilium: *Nolite theſaurizare vobis theſauros in terra,* [Matt. 6. v. 19.] *ubi ærugo & tinea demolitur, & ubi fures effodiunt & furantur: theſaurizate autem vobis theſauros in cœlo*. [S. Paſch. ib.] Ubi Sanctus Paſchaſius ait: *Cœlum hoc loco pro æternitate ponitur, terra pro tranſitoriis*. Vult igitur Chriſtus per hoc conſilium nobis ſuadere, ut pro anima theſauros nobis accumulemus in cœlo, ita tamen ut bona & theſauros terræ hujus penitus aſpernemur. [S. Cyr. Al. l. 11. in Gen. c. fin.] Sanctus Cyrillus Alexandrinus ait: *Quæ major elegantiorque merces inveniri poſſet, quàm animam ſuam quiſque ſalvam facere? Sed quòd res excellentiſſima ſit, omnibuſque rebus anteponenda, ipſe Salvator affirmat: Quid enim*, inquit, *proderit homini, ſi totum mundum lucratus fuerit, animæ verò ſuæ detrimentum patiatur? Aut quam dabit homo commutationem pro anima ſua?*

7 Quis adeò reperietur ſtolidus, ut pro ſimplici vitro pretioſum ponet adamantem, aut pro maſſa qua- [Animam cuſtodit qui odit voluptates.] dam plumbi ingentem auri quantitatem, & tamen hæc eſt multorum Chriſtianorum ingens mentis veſania, ut mundum, & temporalia hujus vitæ bona inæſtimabili animæ theſauro præferant. Enim verò quiſquis Euangelium Sancti Joannis legit, prima quidem facie, vel impreſſoris, vel Scriptoris incuria velut errorem quemdam in illud irrepſiſſe exiſtimare poſſet, quod in ejuſdem cap. 12. verſ. 25. legitur, nimirum: [Jo. 12. v. 25.] *Qui amat animam ſuam, perdet eam: & qui odit animam ſuam in hoc mundo, in vitam æternam cuſtodit eam*: Quo enim modo animam odio proſequi poterimus, pro cujus ſalute ipſemet Deus, eamdem morte ſua redempturus, in hanc terram deſcendit? [S. L. Juſt. ſer. 2. in feſt. S. Laur.] Sanctus Laurentius Juſtinianus ait: *Qui malè amat, perdit; & qui benè odit, cuſtodit; nam qui benè odit, hic cuſtodit; & qui malè amat, hic odit*. Non ſimpliciter dicitur; *Qui odit animam ſuam, cuſtodit eam*, ſed cum adjuncto: *Qui odit animam ſuam in hoc mundo, id eſt, voluptatibus & concupiſcentiis & illecebris hujus mundi, ut eas habeat odioſas, crucifigendo carnem ſuam cum vitiis & concupiſcentiis, hic profectò in vitam æternam cuſtodit eam.*

8 Nota eſt quæ inter ſacros Doctores de Salomonis [Qui carnalibus non acquieſcit deſideriis.] Regis æterna ſalute verſatur controverſia; Numeretis velim, ſi poteſtis, delitias, voluptates, honores, obſequia, theſauros, & omnia gaudia, quæ dictus Rex in vita ſua quotidiè habuit, & innumera fuiſſe invenietis; Undè ipſemet fatetur dicens: [Eccl. 2. 10.] *Omnia quæ deſideraverunt oculi mei, non negavi eis*. Sed ſi folium verteritis, ſcriptum invenietis: [Sap. 5. v. 8.] *Quid illi profuit ſuperbia? aut divitiarum jactantia quid contulit illi? tranſierunt omnia illa tanquam umbra; Quid prodeſt homini*

mini ſi univerſum mundum, &c. anima autem, &c. Porrò Sanctus Gregorius circa prælegata Sancti Joannis verba aliam quamdam expoſitionem à jam ſtatim adducta Sancti Laurentii expoſitione parum diverſam his verbis adducit; *Tunc bene animam noſtram odimus, cum ejus carnalibus deſideriis non acquieſcimus, cum appetitum frangimus, cum ejus voluptatibus reluctamur,*

S. Greg. h. 37. in Evang.

Unicam habemus animam perditam recuperare non valemus.

9 *Aut quam dabit homo commutationem pro anima ſua?* Quando res aliqua inæſtimabilis valoris amittitur, vix unquam ad aliam ſimilem recuperandam capaces ſumus, maximè ſi res illa deperdita, Phænici ſimilis exiſtat, quam Philoſophi naturale in toto mundo unicam eſſe afferunt: & ideò ſi animæ jactutam patiamur, per adhibitos omnes cœli terræque theſauros aliam ſimilem recuperare nunquam poſſumus, adeòque jactura hæc nullum tanquam in rebus creatis inveniri poteſt remedium, quia *in Inferno nulla eſt redemptio.* Anima noſtra Phænix quædam eſt, atque ideò Regius Propheta illam *unicam* appellavit: *Erue à framea Deus animam meam, & de manu canis unicam meam.* Ubi Salmerus ait: *Quam vocaverat animam ſuam, vocat unicam ſuam, hoc eſt, propriam, charam, & pretioſam animam.* Hugo Cardinalis dicit: *Unicam meam, animam meam; Unica autem vocatur, quia ſola eſt.* Undè Sancta Therefia illud meditationis punctum ſuis anxiè inculcare ſolebat; *Memento unicam eſſe animam.*

Pſ. 21. v. 20. Sal. t. 10. tr. 8.

Hug. Card.

Profecutio.

10 Pro quibuslibet aliis rebus deperditis in ærariis, vel theſauris principum, facilè inveniri aliquid poterit, ſive illud argentum ſit, ſive aurum, ſive gemmæ, aut aliæ res pretioſæ, quibus recuperari poſſint; Et quidem tametſi nonnunquam recuperatio talis difficilis ſit & ardua, non tamen eſt impoſſibilis; at verò animæ non eſt eadem ratio. Undè Hugo Cardinalis ſuper illa verba: *Non dabit Deo pretium redemptionis animæ ſuæ*, ita ſcribit: *Id eſt, oblationem, pro qua poſſit redimi, quia anima, cujus redemptio eſt ipſe Dei Filius?* Utique ſi pretioſiſſimum Redemptoris ſanguinem pedibus ſacrilegè conculcares, ſi redemptionis tuæ pretium contemptibiliter abjiceres, nulla utique ſive in cœlo, ſive in terra ſatisfactio alia reliqua eſſet, qua noxam illam ſalvare poſſes,

Pſ. 48. v. 9. Hug. Card.

Chr. t. 6. ho. de ea.

11 D. Chryſoſtomus diverſitatem, quæ inter quaſvis alias res temporales & animam intercedit, his verbis conſiderat: *Pecuniam ſi perdideris*, inquit, *dare poteris pecuniam, & ſi domum, ſi mancipia, ſi quodvis aliud eorum, quæ poſſides: Animam vero ſi perdas, aliam reddere animam non poteris, ſed licet vel univerſum mundum habeas, etiam Rex ſis orbis terrarum, licet univerſa quæ ſunt in orbe terrarum, unà cum ipſo orbe terrarum dependeas, non poteris emere unam animam.*

S. L. Juſt. l. 3. de ſp. an. reſ.

12 Porrò hoc animæ pondus, inæſtimabilemque valorem Sanctus Laurentius Juſtinianus paucis quidem, ſed emphaticis verbis hunc in modum trutinat: *Nihil rationabili anima pretioſius*, inquit, *nihilque poſſidendum eſt charius, quæ Dei eſt ornata imagine, Chriſti redempta ſanguine, atque ſanctorum Angelorum felicitate ditanda: hanc quiſque ſemel amiſerit, ulteriùs recuperare non valet, etiam ex ipſa omnium Sanctorum interceſſione.*

S. Ephr. in Prol. de virt.

13 S. Ephrem eamdem, quam ex D. Chryſoſtomo paulò ante attulimus, conſiderationem inculcat, oſtendendo, quomodò in cunctis aliis rebus deperditis aliquis eas recuperandi, vel inæquivalens commutandi modus ſuperſit: at verò *quam dabit homo commutationem pro anima ſua?* En ipſiſſima hujus S. Patris verba: *Non eſt nobis*, inquit, *certamen de pecuniis, quarum jacturam licèt quis fecerit, alias pro illis rurſus comparare ſibi poterit: de anima nobis periculum, quam ſi perdiderimus, non amplius recuperare poterimus*, juxta quod ſcriptum eſt: *Quid prodeſt homini, quod mundum, &c.*

hom. cit. Unicã Deus dedit animã.

14 D. Chryſoſtom. quoque ad hoc inter alia ſe ingenioſè reflectit, quòd nimirum natura unicuique homini duas manus, duos pedes, duos oculos elargita fuerit, ut uno horum membrorum deficiente, aliud minus ipſius ſuppleat; at verò quoad animam non eadem ratio: *Si in corpore*, inquit, *quamvis infinitis coronis redimitus ſis, corpus interim habeas natura morbidum & inſanabile, etiamſi regnum totum impenderis, ut etiam innumerabilia corpora, & urbes, & pecunias adjicias, non poteris corpus corrigere, quantò id magis in anima? Omnia duplicia dedit Deus naturæ noſtræ, duos oculos, duas aures, duas manus, duos pedes, ut ſi alterum horum læſum ſit, per alterum indigentiam relevemus: Animam verò unam nobis dedit, hanc ſi perdiderimus, quonam pacto vivemus?*

3. Reg. 20. 31. Amiſſa recuperari nō poteſt.

15 De ſuperatis à Rege Iſraelis militibus Benadad legimus, quòd ne obtenta contra illos victoria in totalem ipſis cederet Regni Syriæ ruinam, ad Regis Iſrael victoris confugere decreverint clementiam illudque conſilium optimo illis eventu ceſſerit, adeò ut ſpe ſua minimè fuerint deluſi: *Egrediamur ad Regem Iſrael, forſitan ſalvabit animas noſtras:* Hoc autem argumentum adverſus traditam doctrinam illam proficit, quia hi Syriæ milites de corporali ſolùm ſalute procuranda inter ſe conſiliabantur, ubi autem de ſpirituali animæ ſalute agitur, fruſtraneum eſt quòd illa ſemel in morte amiſſa in aliquo eventu fortuito recuperari denuò poſſit: *Forſitan ſalvabit animas noſtras?*

Chryſ. h. 22. in fin. in 2. Cor. Pœnitentia non procraſtinanda.

16 Audite quæſo quid D. Chryſoſtomus illis, qui exemplo nonnullorum, qui in fine vitæ ſuæ pœnitentiam agentes, æternam ſunt aſſecuti ſalutem, permori, pœnitentiam ad ultimos uſque vitæ ſuæ annos differre ſtatuunt, reſpondeat: *Sed multis*, inquit, *dedit DEUS privilegium, ut in ultima ſenectute confiterentur, quid igitur? nunquid & tibi dabit: fortaſſe dicis, inquis: Cur dicis fortaſſè: Contingit aliquando? Cogita quod de anima deliberas. Quid ſi ſpe & fiducia tua fruſtrareris? Quam tunc dabis homo commutationem pro anima ſua?* Huic ſemel amiſſæ, nullum eſt pro recuperatione ſperandum remedium; quamdiu vivimus, quamdiu vita hæc noſtra mortalis continuat, tempus quidem pœnitendi habemus; at verò eo terminato, ſuum quoque ſpes noſtra terminum accepit, Undè Teophylactus ſuper illa verba: *Quam dabit homo commutationem, &c.* ita ſcribit: *In futuro ſæculo non poterit, quis dare commutationem pro anima ſua, hic quidem poteſt dare lachrymas, eleemoſynas & jejunare, illic autem non.*

Theoph. in c. 16. Matth.

S. L. Juſt. de ſp. an. inter.

17 Tandem cum Sancto Laurentio Juſtiniano concludamus, qui ex iiſdem paulò ante allatis rationibus animam noſtram ſuper omnia totius mundi bona æſtimandam eſſe his verbis oſtendit: *Naturalis ingenii hoc cenſura exigit, ut tanto unaquæque res pluris æſtimetur, ac diligentiùs cuſtodiatur, quantò magis eſt proficua, illiuſque amiſſio majorem poſſidenti jacturam facit;* Denique poſtquam damnum in aliis rebus perpeſſum remediabile etiamnum eſſe oſtendiſſet, de anima ſubjungit: *At anima ſi ſemel amittatur, & adverſùm ſe ſententiam damnationis excipiat, ulteriùs recuperari non valet, nec prece, neque pretio, neque alicujus ſuffragio, etiamſi omnis electorum pro eo interpellaret ſocietas.*

TRA-

TRACTATUS VIII.

DE AVARITIA, DIVITIIS,

Felicitate & bonis temporalibus.

DISCURSUS XXXI.

DISCURSUS I. Ex auri natura, quæ nil eſt præter terram; Item ex loco, modo, & qualitate perſonarum, quæ illud effodiunt; necnon gravitate aliiſque illius qualitatibus, divitiarum cupiditas damnoſa & deteſtabilis eſt oſtenditur.

II. Avaritia radix eſt omnis mali, omniſque vitii origo, & maximè odiorum & rixarum etiam inter proximè cognatos, eſtque bellorum, ruinarum publicarum, & cujuſvis alterius exceſſus unica & fundamentalis cauſa.

III. Eadem materia & aſſumptum per varia Sacræ Scripturæ loca, & Sanctorum Patrum ſententias proſequitur.

IV. Hoc vitium ſpecialem Dæmonis laqueum eſſe, eumque in hoc ſpecialiſſimè velut in ſuo centro ſubſiſtere oſtenditur.

V. Divitiæ pondus ſunt, quo animæ in æternæ perditionis barathrum detrahuntur.

VI. Hujus vitæ proſperitates temporales, ut plurimùm ſcopuli ſunt ad quos allidentes animæ in profundum uſque inferni naufragantur; Et ſi quæ in hac vita conceduntur delitiæ & gaudia tormentis compenſantur æternis in vita altera.

VII Divites communiter proclives ſunt ad vitia, & quia terrenorum bonorum abundantia nidus eſt omnis peccati, ideò inter divitias innocentiam conſervare eſt difficillimum.

VIII. Præſentis vitæ proſperitates à Deo nos divertunt & ſeducunt, & ideò magna eſt inter illas, virtutem & perfectionem conſervandi difficultas.

IX. Eadem materia per alia argumenta continuatur.

X. Lapſum in peccata frequentius in felicitatis quàm in adverſitatis ſtatu accid re & conſequenter inter proſpera animæ ſalutem difficiliùs procurari oſtenditur.

XI. Divites avari per divitiarum ſuarum ſtercus Deo abominabiles & hominibus exoſi efficiuntur; Bona quoque temporalia per ſtercus quod Tobiam excæcavit, ſignificari oſtenditur, quia hominem lumine & notitia Dei & cœleſtium bonorum cognitione deſtituunt.

XII. Bona terrena à deſiderio & lucro bonorum cœleſtium nos retrahunt; Et ideò quantò magis homo ab ejuſmodi bonis nudus & alienus exiſtit, tantò magis in bonis cœleſtibus abundat.

XIII. Felicitatem temporalem animæ periculoſam eſſe oſtenditur, utpote per quam ſurdi efficimur, ne vocem Dei audire valeamus; Et ideò ex eo quòd quis in bonis temporalibus abundet, Dei in illum amorem & benevolentiam colligere non poſſumus.

XIV. Per avidam divitiarum concupiſcentiam, affectum, & poſſeſſionem, fides, cultus & notitia Dei plurimùm periclitatur.

XV. Exponuntur myſteria ob quæ avaritia idololatriæ à Spiritu Sancto ſimilis eſſe dicitur, variæ etiam utriuſque adducuntur analogiæ, variaque hujus ſimilitudinis argumenta.

XVI. Ioordinatus erga bona temporalia affectus condemnatur, ſicut & eorumdem bonorum duplex abuſus, dum ſcilicet ex jure inter egenos non diſtribuimus, vel plus æquo æſtimamus & in iis confidimus, cùm ſint temporalia.

XVII. Solo divitiarum deſiderio à cupiditate, non verò earum poſſeſſione culpabiles & vitioſi efficimur; Et ideò ab iis avellendus eſt noſter animus, quod admodum facile nobis erit, ſi vanitatem & exiguam illarum ſubſtantiam conſideremus.

XVIII. Bonorum temporalium ſufficientia homini benè congruit, ſuperfluitas autem illorum condemnatur, niſi inter egenos ea quæ ſuperfluunt, diſtribuantur, ad hoc divites adeò obligantur, ut in caſu quo id facere negligunt, furti efficiantur rei: Nec eſt quòd ſibi per hoc facultates ſuas diminuendas eſſe vereantur, ſiquidem quantò plus de bonis temporalibus pauperibus elargiuntur, tantò ſecuriores evadunt, & magis augentur.

XIX. Bona hæc temporalia indifferentia ſunt ad bonum vel malum, eorum verò utilitas quæ exindè in nos redundare poteſt, à bono illorum uſu dependet, & ideò bonis auxilio ſunt ad ſalutem, ſi in bona opera adhibeantur.

XX. Nimius cordis noſtri erga bona temporalia adhæſionis affectus condemnatur; Et ideò Abraham, Job & alii Sancti, qui ſine ullo divitiarum amore divites fuerunt, conſiderantur; Et ideò bona temporalia ad bona opera, & ad neceſſarium uſum noſtrum applicanda, non verò Deo & ſaluti noſtræ præferenda ſunt.

XXI. Ut erga bona terrena minùs afficiamur, conſiderandum nobis eſt, quòd in hac vita ſimus viatores, vitaque præſens peregrinationi ſimilis exiſtat, id enim fecerunt quotquot inter Sanctos divites fuerunt; Unde variæ etiam peregrinorum conditiones conſiderantur.

XXII. Ut bona terrena contemnamus, opus eſt, ut cordis oculum in bona cœleſtia defigamus.

XXIII. Mundus bona tantùm apparentia non autem vera habet. Sunt enim veluti ſcenæ quædam & imagines bonorum, & ideò poſſeſſores ſuos non ſatiant, nec ſatisfaciunt ipſis.

XXIV. Bona temporalia quantò magis augentur, tantò ſæpè ampliùs deficiunt & amittuntur. Et ideò inſidiæ & pericula varia recenſentur, quibus divites ſubjiciuntur. bonorum temporalium inſtabilitas, & ab uno poſſeſſore ad alium tranſitus manifeſtatur.

XXV. Multæ divitum avarorum ærumnæ & cruciatus conſiderantur; Deus enim bonorum temporalium roſas variarum ſpinarum aculeis & puncturis commiſcuit, ut illa abhorreamus, noſtræque mentis oculos in bona cœleſtia defigamus.

XXVI. In variis proprietatibus ſpinarum quibus divitiæ aſſimilantur, varii deſignantur avaritiæ & bonorum terrenorum effectus.

XXVII. De anxietatibus, inquietudinibus, curis, laboribus & cruciatibus Divitum avarorum.

XXVIII. Agitur hic de avaritiæ inſatiabilitate & rationes nonnullæ adducuntur, ob quas non ſatiatur avarus, nec anima noſtra in quorumcumque bonorum terrenorum poſſeſſione quantùmvis opulenta quieſcit.

XXIX Quantò quis ditior eſt, tantò eſt pauperior, quia avarus nunquam dicit, ſufficit, nec gaudet, aut fruitur ſuis divitiis, cùm ſit ſervus & mancipium illarum, & ab illis velut Dominis ſuis poſſideatur.

XXX. Varii ranguntur effectus avaritiæ, quæ paſſim omnibus, etiam nonnunquam timoratæ conſcientiæ hominibus tenaciter adhæreſcit nec cum ætate ſenili conſeneſcit, ſed adoleſcit potius, quia adeò difficulter eradicatur, ut ſpeciali ad id DEI auxilio opus ſit.

XXXI. Regis Salomonis variæ conſiderantur delitiæ & voluptates, quibus licèt copioſè fruitus fuerit; illas tamen vanitatem vanitatum, & nihilum appellavit; Indeque mundum hunc purum quoddam nihil eſſe probatur.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

Ex auri natura, quæ nil eſt præter terram; Item ex loco, modo, & qualitate perſonarum quæ illud effodiunt; necnon ex gravitate aliiſque illius qualitatibus divitiarum cupiditas damnoſa & deteſtabilis eſſe oſtenditur.

THEMA.

Væ ei, qui multiplicat non ſua? uſquequo & aggravat contra ſe denſum lutum? Habac.2.v.6.

1 DIvitiis, quæ tanta cum violentia & tyrannide cordibus humanis prædominatur, Spiritus Sanctus per os Habacuc Prophetæ loquens, *denſum lutum* appellare non dubitat: Ubi Interlinearis ait: *Divitiæ luto comparantur*; Cujus vilis nomenclaturæ Divitiæ luto compa- rantur.

Alb. Mag. in Hab.

tationem Albertus Magnus aſſignat valdè accommodatam, quia inquit: *Lutum ex terra grave eſt, ex humore immundum eſt & polluens, ex denſitate tenax & detinens:* Eaſdemque qualitates, cupiditati & poſſeſſioni auri pulcherrimè adaptans dicit: *& ita divitiæ gravant, & polluunt, & detinent hominem, ne ad Deum veniat.* D. Chryſologus de Levi, ſive Matthæo Publicano, cui ſedens ad telonium ad Apoſtolatum vocatus fuit, loquens, de hoc divitiarum pondere & gravitate ita ſcribit: *Sedebat utique qui ſtare non poterat, pondere cupiditatis oppreſſus, & ipſa totus conſcientia fraudis incurvus;* Adhæc aurum natura ſua grave & ponderoſum eſſe dicit: *Aurum natura grave, gravius fit avaritia nimis, hinc eſt, quod plus habentem deprimit, quam ferentem, & vehementius aggravat corda, quàm corpora.* Secundò ut Albertus Magnus ait, *divitiæ polluunt:* Ac proindè Eccleſiaſticus miraculi, ſeu prodigii loco habendum eſſe dicit eum, qui cùm ingentes divitias poſſideat; animam tamen immaculatam omniſque labis expertem conſervat, quem proindè beatum ſimpliciter appellat, ſi tamen talis quiſpiam inveniri queat: *Beatus dives, qui inventus eſt ſine macula, & qui poſt aurum non abiit, nec ſperavit in pecunia & theſauris: Quis eſt hic, & laudabimus eum? Fecit enim mirabilia in vita ſua.* Idem quoque Eccleſiaſticus alibi dicit: *Qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea.* Cui textui Sanctus Bernardinus talem adhibet gloſſam, id eſt, *Qui ſubſtantiam temporalem inordinatè dilexerit, coinquinabitur ab ea;* In cujus probationem idem Sanctus ad id ſe reflectit, quòd in metallis quotidiè experimur: *Ad quod oſtendendum,* inquit, *mira ſapientia DEI in pretioſis metallis apertiùs demonſtravit, quando ſtatuit, quòd argentum, cæteraque metalla ſe contingentes etiam corporaliter inquinarent,* propterea Ezechiel ait cap. 7. *Aurum eorum erit in ſterquilinium.* Neque profectò cuipiam mirum videri debet, quòd Habacuc aurum lutum appellet, quando S. Apoſtolus omnia illa, quæ mundus vel maximi æſtimat, qualia ſunt aurum, argentum, gemmæ pretioſæ & ſimilia ſtercoris loco tantùm habent: *Omnia arbitror ut ſtercora.* Et ideò S. Bonaventura jure merito humanam deteſtatur cæcitatem, qua intellectus hominis adeò obſcuratur, & hebetatur, ut aurum tanti æſtimet, tamque ardenter concupiſcat, cùm tamen metallum iſtud in ſubſtantia & realitate ſua aliud nihil ſit, quàm terra; Et ideò idem Seraphicus Doctor, ſuper illo Sapientiæ textu: *Venit in me Spiritus ſapientiæ & præpoſui illam regnis & ſedibus, & divitias nihil eſſe duxi in comparatione illius, nec comparavi illi lapidem pretioſum, quoniam omne aurum in comparatione illius, arena eſt exigua, & tanquam lutum æſtimabitur argentum in conſpectu illius;* Super illo inquam textu locum quemdam adducit S. Bernardi, cujus hæc ab ipſo citantur verba: *Quid eſt aurum niſi terra rubra? exigua, id eſt, parvi ponderis: & tanquam luto: Luto comparatur argentum, quia inquinat manus & animum.* Denique tertia divitiarum conditio eſt, quòd ſua viſcoſitate quaſi *Detinent hominem ne ad DEUM veniat.* Etenim quando volucrum alæ viſco delibutæ ſunt, ſeſe cœlum versùs explicare, aut vibrare non poſſunt; imò volucris à terra ſe vix poteſt erigere, aut elevare; idem quoque animæ accidit, quæ ſi viſco affectus nimii bonis hiſce terrenis affixa fuerit, cœleſtia penitus non quærit. Undè S. Auguſtinus ait: *Amor rerum terrenarum viſcus eſt pennarum ſpiritualium.*

Eccl. 31. v. 8.

Eccl. 13. v. 1.

S. Ber. ſer. 52. art. 2. c. 2.

Ezech. 7. 19.

S. Bonav. c. 7. Sap.

S. Aug. ſer. 33. de s. Dom.

2 Dionyſius Carthuſianus auro proprium eſſe dicit, quòd eum, qui illud inſpicit, in corde lætificet; Et ideò hanc dicit eſſe cauſam cur aurum tantoperè homines alliciat; iiſdemque placeat: *Cum aurum ex ſua natura habeat vim quamdam lætificandi intuentem, ipſa delectatio, quam aliqui habent intuendo, aut cogitando ſuos aureos nummos, conſervat eos in avaritia?* Siquidem ut quotidiana teſtatur experientia, plurimi ſunt huic auri cupiditati adeò immerſi, ut ſi fieri poſſet, omnia in aurum mutari deſiderarent. Contra quos Sanctus Baſilius calamum ſuum acuit, eoſque phreneticis ſimiles eſſe dicit: *Quemadmodum per inſaniam mente moti, res non ut ſunt, ſed pro morbi ſui ratione quævis imaginantur; Sic anima tua ab avaritia poſſeſſa, cuncta aurum, cuncta argentum reſpicit: libentius vides aurum, quam Solem: quæcumque vides, in aurum verti cupis, daſque operam, quoad poſſis & liceat: quid enim rerum non molitis moveſque unius auri gratia; Frumentum tibi in aurum vertitur, vinum in aurum concreſcit, lana ipſa tranſeunt in aurum, omnis mercatura, ſtudium omne tuum, ac ſolertia, conciliat tibi ſuggeritque aurum.*

Dio. Car. c. 2. up. mia et. ſup. con. av.

Aurum in tantum allicit, ut avari deſiderent in aurum converti omnia.

S. Baſ. h. 6. in divitic.

3 Verùm enim verò, quàm veraciter Habacuc de auri cupido, ſeu ut meliùs dicam, de hoc luto ait: *Aggravat contra ſe denſum lutum.* Quot labores, ſudores, curæ, angores, & pericula aurum effodientibus ſunt ſubeunda? Portò de terra è qua metallum iſtud eruitur, Plinius ita ſcribit: *Propè inexpugnabilis, cuneis eam ferreis aggrediuntur, & iiſdem malleis, nihil eo durius putant, niſi quod inter omnia auri fames duriſſima eſt.* Dum huic metallo effodiendo operarii in Aurifodinis dant operam ſæpè in ſilices incidunt, adeò duros & impenetrabiles, ut ad illas comminuendas, aut findendas aceto illis opus ſit pariter & igne: *Hos igne & aceto rumpunt.* Tempus quoque quod laborando inſumunt, donec ad auri venas pertingant, in longum excreſcit, & ſupra omnem modum laborioſum evadit: *Cuniculis per magna ſpatia actis cavantur montes ad lucernarum lumina, eadem menſura vigiliarum eſt, multiſque menſibus non cernitur dies. Arrugias id genus vocant, ſiduntque rimæ ſubito, & opprimunt operarios, ut jam minus temerarium videatur, è profundo maris petere margaritas, tanto nocentiores fecimus terras,* & tamen poſt omnes hoſce labores, ſudores, anxietates & pericula mortis, quæ in hoc labore ſubeunda ſunt, in manibus noſtris præter terram & lutum finaliter non reperimus; Et ideò benè dicitur: *Aggravat contra ſe denſum lutum,* id eſt, ut Dionyſius Carthuſianus ait: *Terrenas divitias; nam aurum & argentum, quid niſi terra alba & rubra? Et ſicut magna eſt vilitas luti, ſic temporales divitiæ à ſpiritualibus viris vilipenduntur.*

Operario à labore in auri fodinis pro exiguo auri luto.

Plin. nat. hiſt. l. 33. c. 4.

Dio. Cart. in Hab.

4 Attrahunt porrò ſimiles avari, & auri inſatiabiles homines ſibi ſimul cum auro, non venas è quibus effoditur, ſed ipſam voraginem inferni, id eſt, omne malum ſibi concillant. Undè D. Chryſologus de illo avaritiæ monſtro ita ſcribit: *Crudelitatis Dominus, ſævus hoſtis eſt, amando lædit, nudat vitando, ipſum etiam captivat aſpectum, fidem frangit, violat affectum, vulnerat charitatem, turbat quietem, adimit innocentiam, docet furtum, ſuadet fraudes, imperat latrocinia; & quid plura? Hoc eſt, quod Apoſtolus dixit. Radix omnium malorum eſt avaritia.*

Avaritiæ effectus.

Chry. ſer. cit.

5 Conſideratione digniſſimum eſt, quòd is, qui opulentiſſimus multarumque Provinciarum Dominus fuit, Job nimirum, Spiritus Sancti inſtinctu de auro ſcripſit, dicens: *Ab Aquilone aurum venit.* Cur enim aurum potiùs à regionibus Aquilonaribus, quam ab aliis mundi partibus provenire dicit, cùm certum eſſe conſtet aurum ex aliis quoque terræ partibus in magna copia ad nos adduci? Myſterium hujus dicti ex illis Jeremiæ Prophetæ verbis deſumi poſſe exiſtimo, quibus dicit: *Ab Aquilone pandetur omne malum:* Undè enim aurum venit, unde pariter omne vitium derivari neceſſum eſt, nam ut Sanctus Gregorius optimè dicit: *Ubi aurum placet, ibi & vitium.* Dic ſodes, ubi nam is qui omnia mali, omniſque vitii author & inventor extitit, ſedem ſuam primitiùs collocavit? Num ad Orientem? Vel ad meridiem, aut Occidentem? Minimè, quin potiùs ipſemet dicit: *Sedebo in lateribus Aquilonis;* Et ideò tametſi omnia vitia laquei ſint Dæmonis, quibus homines involvit, Apoſtolus tamen, ut ſuo loco videbimus, ſolam avaritiam ſpecialiter Dæmonis laqueum ſolemni nomine appellat.

Unde aurū, unde omne vitium.

Job. 37. 22.

Jer. 1. 14.

S. Greg. l. 7. reg. ep. 116.

Iſ. 14. 13.

6 Notandum quoque quòd aurum non ſine ſpeciali myſterio è profundiſſimis terræ viſceribus, haud procul ab inferno diſtantibus erui ſoleat; Hoc enim myſterium, vel ipſe Plinius licèt gentilis fuerit, optimè agnovit, dum ait: *Manus trahuntur ad homines, ut vitium importent;* Et longè ſignificantius myſterium illud D. Chryſologus exponit, dum ait: *Naſcitur in terra profunda, ſectatur ipſa montium fundamenta, perque ima venarum cæcis diſcurrit anfractibus, & dum ſuam ſemper repit ad naturam, cœleſtes animos ad inferna deponit!* Et ideò Salvianus argentum & aurum *divitias infernales* appellat; *Condentes profundis ſpecubus internas opes, ſimul pecuniam ſuam, ac ſpem infodientes, juxta dictum illud Salvatoris: Ubi eſt theſaurus tuus, ibi & cor tuum eſt.* Quaſi dicere vellet, quemadmodum theſaurus in abditiſſimis terræ ſpecubus & cavernis reconditum latet: ita pariter ad eadem loca affectum & cor hominis demer-

Auri gravitas cor hominis ad inferum deprimit.

Plin. ib.

Chryſ. ib.

Salv. l. 3. ad Eccl.

Digitized by Google

Plin. ib.

mergit: *Cæleſtes animos ad inferna deponit*. De auro idem memoratus Plinius dicit: *Quod effoſſum eſt, tunditur, lavatur, uritur*. Ignis enim eſt qui aurum purificat & liquefacit, priuſquàm ærarium tuum locupletare & augere poſſit: Ignis autem iſte præludium nobis exhibet, & occaſionem præbet alterius ignis recogitandi, illius nimirum qui in inferno inextinguibiliter ardet & animas urit; ſiquidem *cæleſtes animos ad inferna deponit*. Item quoque Plinius in proœmio libri 33. mortalium deteſtatur aviditatem, qui divitias adeò ſtudioſè ſectantur, ut ipſas quoque juxta ipſa inferni oſtia quærere & inveſtigare non dubitent: *In viſcera terræ, & in ſedes manium opes quærimus, illa nos ad inferos agunt*? Quidnam à Philoſopho quodam Chriſtiano plenius dici poſſet? Idem denuò in cap. 4. in hujus vitii deteſtationem repetit dicens: *Eò tendit avaritiæ ardor, ut nihil immotum maneat, dum aurum innoteſcat, altiſſimos montes excavat, reverſat, inferos pulſat, imò & premit*. De eodem metallo Sanctus Auguſtinus dicit: *Aurum, cujus inquiſitio damnatos habet*.

L. 33. Proœm.

C. 4. ibid.

S. Aug. ſer. m. in app. de diverſ. ſu Theat. vit. hum. v. aurum. Avarorum figura.

7 In finibus Ægypti qui Æthiopiam & Arabiam reſpiciunt, Regibus in more poſitum eſt, quòd ad fodiendum in aurifodinis illos tantùm deſtinare ſoleant, qui vel in bello velut mancipia capti, vel qui læſæ Majeſtatis rei, vel denique qui ob delicta capitalia mortis condemnati ſunt, qui proinde in manibus pedibuſque ferro onuſti diu noctuque in dictis aurifodinis ſine ulla ipſis indulta requie, aut evadendi ſpe laborare coguntur: Ecquid tibi de hoc infamium foſſorum genere videtur? Numquid verum illos dices eſſe ſymbolum & figuram eorum qui ad infernum ubi *nulla eſt redemptio*, condemnati ſunt? Hi namque etiam in vinculis & compedibus igneis ſemper conſtricti degunt, abſque eò quòd vel unquam etiam ad minimum inſtans reſpirandi eis locus detur: tales quoque aurifodinæ operari avaros præſignant, ut illos benè conſideranti facilè patebit. Undè S. Auguſtin. de auro ſcribit: *Aurum quod ærumna perquirit, quod avaritia cupit, quod ſollicitudo cuſtodit; aurum materia laborum periculoſa poſſidentium, aurum enervatio virtutum, aurum malus Dominus, proditor, ſervus*.

loc. cit.

Plin. l. 33. c. 4. Avari famē ac charitatē deſiderant.

8 Non ſolùm Plinio referente, verùm etiam quotidiana experientia teſte, certum eſt, quòd agri illi, vel campi, in quibus aurum per venas diſpergitur, ſemper ſteriles ſint & infœcundi, & ad fructificandum minimè idonei: *Montes Hiſpaniæ aridi, ſterileſque, & in quibus nihil aliud gignatur; huic bono coguntur fertiles eſſe*. Quod cùm revera ita ſe habeat quis eſt qui non videat hanc individuam avari alicujus proprietatem eſſe quòd ſemper famem & annonæ charitatem deſideret ſaltem ad minus, ſi eam cauſare non poſſit? D. Chryſoſtomus factum aliquod, quod ſuo tempore revera accidit, refert, videlicet quòd tempore cujuſdam univerſalis ſiccitatis & ſolaris ardoris, cœlum adeò, ut ita dicam æneum factum fuerit, ut omnibus paſſim brevi ſecuturam ſignificaret mortem, quæ cauſa fuit, quòd omnes ad placandam concitam in illos Divinam Juſtitiam ad orationis ſuffragia confugere cœperint: *Cujus menſa pluvia supernè decidit: Omnibus igitur celebritatem, & feſtum diem agentibus (quippe qui ab ipſis portis mortis reverterentur) dives quidam triſtis dejecto animo, mœrore tantùm non mortuus obambulat; cùmque multi eum mœroris cauſam rogarent, ne continere quidem mens potuit, ſed cùm tyrannide acerbi illius morbi pungeretur, cauſam in medium protulit: Decies enim mille*, inquit, *frumenti menſuris deinceps quid faciam, non habeo*. Sanctus autem hic Doctor continere ſe valens, impium hunc & inhumanum virum, qui omni cum ſtudio & induſtria divitias ſuas potiùs, quàm ſalutem publicam promovere & adaugere ſatagebat, utpotè qui ne occaſio adaugendi ærarii ſui elaberetur, famis illius anguſtiam continnari deſiderabat, hunc inquam efficaci quadam invectiva his ferè verbis aggredi cœpit: *Quid ais? doles quod non omnes perierint, ut tu aurum accumules*? Non audiſti quid dicat Salomon Proverb. 11. *Qui ad pretium augendum ſervat frumentum, vulgo eſt execrabilis, ſed ob ambulas communis bonorum totius orbis inimicus, & liberalitatis Domini, hoſtis & Mammonæ amicus, atque adeò ſervus*. Pergit ulteriùs idem ſanctus Doctor dicere, impii illius hominis linguam, quæ talem communi bono noxiam protulerat blaſphemiam dignam fuiſſe, quæ

Chryſ. t. 6. h. 15. de avar. Exemplum. 2.

Prov. 11. 26.

eidem ad fauces uſque præſcinderetur, multòque convenientius fuiſſe, ut cor illud ſuffocatum extingueretur, quo eamdem priùs conceperat: *Quid enim poteſt eſſe divite illo miſerius, propterea dolente, & indignante, & periiſſe ſe putante, quòd infinita poſſideat, & quotidiè optante famem, ut aurum ipſi augeatur*?

6 Verumtamen ad propoſitum noſtrum opportuniùs hoc loco mihi incidit Hiſtoria, ſeu ingenioſa fabula quædam, quam me legiſſe memini apud Maſcardum Diſcurſu quinto de menſa Cebetis, quam ipſa revera accidiſſe arbitratur; Dum enim probandum ſibi aſſumpſit, quòd homo etiam in medio puri putati auri poſitus fame emori poſſit, præter id quod Poetæ de Mida fabulari ſolent, ſequentem inſuper Hiſtoriam, ſeu fabulam adducit, quam ipſiuſmet verbis recenſendam eſſe duxi: Tempore Xerxis Regis vir quidam fuit Pitha nomine, qui uxorem habebat ſapientiſſimam, atque ad omnem benevolentiam & humanitatem optimè efformatam; Hic fortuitò in locum quemdam incidens, ubi puriſſimi optimique auri venam prædivitem latere certis ex veſtigiis deprehendebat, omnes conatus ſuos, cunctorumque ſubditorum ſuorum vires, induſtriam & labores tanta cum vehementia in aurum illud ex imis terræ viſceribus eruendum applicuit, ut poſthabitis cunctis ruris domuumque ſuarum negotiis huic uni labori intenti eſſe cogerentur; unde factum eſt quòd omnia non ſolùm tribunalia quieſcerent, verùm etiam agri ſylveſcentes nil niſi lappas, ſentes, & tribulos germinarent, horti quoque & oliveta jumera degenerarent deſerta, vites denique nil niſi otioſos & infœcundos germinarent pampinos, adeòque ubique intra breve tempus tanta unicuique domi invaluit egeſtas, ut mulieres regionis illius lacrymabundæ ad palatium Pythæ turmatim accurrentes à prudente ipſius conjuge opportunum plangentes popoſcerint ſubſidium, id quod ab eadem protinus promiſſum fuit. Accidit autem ut Pythas certa quadam ex neceſſitate, aut voto extimulatus peregrinationis cuidam ad remotum locum inſtituendæ ſe accinxerint; quo è domo ſua abſente, uxor ejus quicquid ferculorum ad lautum aliquod inſtituendum convivium deſiderari poterat, ex mero puroque auro per artifices adhibitos ea qua fieri potuit cum induſtria & ingenio fabricari fecit. Quibus omnibus ritè perfectis, Pythas domum reverſus, Cœnam ſibi apponi poſtulavit; Quapropter ſagaciſſima conjux ejus, ingentem ferculorum apparatum ex auro vivaciſſimè expreſſum menſæ inferri juſſit; quem quidem avarus Princeps primitùs ſumma cum voluptate, & complacentia guſtando probavit, mox tamen famis vehementia extimulatus, veros non fictos, nutritivos non verò aureos ſibi cænaturo cibos popoſcit; unde ſagaciſſima mulier optimam ejus nimium auri inveſtigandi ſtudium & avaritiam reprehendendi occaſionem nacta, his eum verbis aggreſſa fuit: An non vides optime marite, quantam hactenus per exceſſivum illud probroſumque auri accumulandi ſtudium, tibi, ſubditiſque tuis acceſſiveris egeſtatem & univerſalem miſeriam: Ex quo ſubditis tuis à ſummo diluculò in ſeram uſque noctem in plures jam annos auro egerendo à te plus nimium adſtrictis, aratri ſtiva quieſcit, terra paſſim tui ſolius culpa in eam uſque ſterilitatem redacta fuit, ut præ nimia ſui infœcunditate vix pecoribus paſcendo & nutriendis germen illius ſufficiat: Hacque efficaci, licèt brevi invectiva effecit, ut univerſali regionum illarum fami ſolerter pariter & ſuaviter fuerit proviſum; ſiquidem maritus ejus ſtultitiam qua hactenus auri cupiditate poſſeſſus laboraverat, agnoſcens, reſipuit, moreſque priſtinos emendando, bono communi conſulere & proſpicere ſtuduit, Meritò igitur Ariſtoteles 3. lib. Politicorum cap. 6. admirabile illud paradoxum pronuntiavit, quòd ſcilicet divitiæ in civitatibus annonæ parere ſoleant caritatem; quod jam adductum exemplum evidenter ſatis probavit. Hæc omnia ex magno illo oratore dicta ſunt.

Myſt. diſc. 5. Cebetis.

10 Et quidem ſi revera ita eſt, quod ſcilicet aurum in Scythia à feris rapacibus, Gryphonibus nimirum & Leonibus ſervatur, ab iiſdemque feris defendatur & cuſtodiatur, quis eſt qui non cognoſcat, quanta homini in auro acquirendo, in poſſidendo, ac demum in cuſtodiendo pericula occurrant? Meritò igitur Habacuc. inquit: *Agravat contra ſe denſum lutum*. Quot enim homi-

The. vi. h. ibi. Avaris periculis ſubjectis.

homines ſe mortalibus periculis, imò ipſiſmet mortibus exponunt, ut pecuniam ſibi coacervare poſſint? Conceptus quidem poeticus eſt quo aurum ideò impallere dicitur, quia ab omnibus illi inſidiæ ſtruuntur, indubitata tamen veritas eſt, quod à S. Auguſtino nobis inſinuatur, dum ait:

S. Aug. ſer. 20. loc. cit.

Aurum nemo tutum habet, niſi qui ſemper abſcondit, in perniciem Domini fulget, per tenebras quæritur, per tenebras cuſtoditur. Similem ferè conſiderationem Sanctus Baſilius adducit, cum ait:

S. Baſ. h. 7. in div. av.

Gravis profectò inſania, primùm in metallis aurum latitans omni diligentia in lucem proferre, ac ex humo recludere; deinde ſemel effoſſum rurſus in terra occultare. Quid per hoc nobis aliud ſignificatur, quàm timor quo meritò percellimur ob inſidias & pericula quibus ob ardentem hominum erga aurum amorem continuò ſubijicimur? Sanctus Auguſtinus ait:

S. Aug. ſer. 10. in div. av.

Aurum amantes ſe nihil de ſua poſſeſſione permittit, refundens ei reatum ſuum, cui uſum ſuum negat, gravis acquiſitio, ærumnoſa poſſeſſio, ſicut enim avarus aurum tantis cum laboribus ex aurifodinarum antris velut carceribus eximit, ita quoque idem aurum ex antri, ſeu venæ ſuæ tenebris jam erutum, avarum in ſervitutem ſuam redigit, ſuumque mancipium eſſe facit. Idem quoque Sanctus Pater rationem aſſignat, quamobrem illa falli neſcia cœli providentia ab hominum oculis aurum tanta cum induſtria occultarit; Dicit enim: *Quod ita eſt in abſcondito, ut illud videatur providens hominibus natura damnaſſe, nec expoſuiſſe, in lucem rem ſuccenſuram oculos cupidorum, atque ut adjuvaretur paupertas difficultate parandarum divitiarum cum labore fecit quæri, quod noluerat inveniri.*

Hinc divitias terris occludunt.

11 Ejuſdem quoque providentiæ evidens argumentum eſt, quòd aurum non ſolùm ex natura ſua in profundiſſimis & ferè inacceſſibilibus terræ cavernis reclusum lateat, & quaſi incarceratum; Verùm etiam in abditiſſimis ſcriniis ſub centenis & millenis clavibus reconditum hæreat, ne lutum iſtud inſatiabilibus hominum cordibus majori cum violentia prædominari poſſit.

S. Zen. ſer. de avar. inſat.

S. Zeno proindè in ſermone quodam de inſatiabilitate avaritiæ tractans ita ſcribit: *Aurum, argentumque, quòd magno opere eruitur è terræ viſceribus, iterum celari mandatum, res eſt, quam habere falſum eſt gaudium, certiſſimum periculum publicare.*

Tertull. de hab. mul. c. 7. Mos quorundam gentiliũ ex auro cõpedes conficientium.

12 Vetuſtiſſimus autem Tertullianus, ut nobis, qui aurum tanti facimus, quantæ ſit vilitatis & abjectionis oſtendat, idem aurum à nonnullis populis barbaris in malefactorum & criminoſorum hominum catenas & vincula fabricanda adhiberi, his verbis dicit: *Apud barbaros quoſdam, quia vernaculum eſt aurum & copioſum, auro vinctos in ergaſtulis habent, & divitiis malos onerant, tanto locupletiores, quantò nocentiores, aliquando reverà inventum eſt quomodo & aurum non ametur.* Idem quoque alibi in eodem Scriptore legimus, ubi dicit: *Aurum, cujus vos gloria occupat, cuidam genti ad vincula ſervire referunt gentilium litteræ.*

Confirmatur. Herod. l. 3.

13 Herodotus quoque ſuo id teſtimonio confirmat, ſiquidem de Æthiopibus ſcribit, quòd quia magna inter ipſos auri abundantia reperitur, catenas quibus malefactores extremo ſupplicio mox afficiendi innectuntur, ex auro conficere ſoleant; Imò quiſquis hiſtorias diligenter pervolvit, inveniet utique in nonnullis regionibus, ubi magna eſt aurifodinarum frequentia, ferrifodinæ autem vix, vel tardò inveniuntur, ideòque magna eſt ferri penuria, ferrum auro longè pretioſius æſtimetur. Unde Sanctus Bernardus meritò ait:

S. Ber. ſer. 4. de Adv. Pulchra S. Ber. ſententia.

Filii Adam, genus avarum & ambitioſum, audite: Quid vobis cum terrenis divitiis, & gloria temporali, quæ nec vera, nec veſtra ſunt? Aurum & argentum nonne terra eſt rubra & alba, quam ſolus hominum error facit, aut magis reputat pretioſam? Cui ſimile eſt quod D. Chryſologus his verbis dicit:

Chryſ. h. 11. ad pop.

Nec luto meliùs aurum eſſe cogitemus, materia namque pretium non ex natura eſt, ſed ex opinione noſtra; ſi quis enim diligenter inquireret, multò magis auro ferrum neceſſarium, quid dico auri & ferri comparationem? Hi enim vulgares lapides magis neceſſarii ſunt, quàm pretioſi, nam ex his nihil utile fieri poteſt, ex illis verò mihi demonſtrat, quæ de margaritis utilitas iſtis, quinimò quod non inde fiat damnum? etenim ut feras unionem unum innumeri pauperes fame premuntur.

Tertull. l. de pall. c. 5. Pœna quibus avari in hac & altera vita ſubjiciuntur.

14 Verùm quidem eſt, quòd ut Tertullianus obſervat, aurum reſplendens mortalium oculos hebeſcere faciat, dum ad opulentos valdè pretioſoſque adhibetur ornatus; verumtamen ſi ejus videre vis vilitatem, neceſſum eſt, ut ad ejus te natales, unde originem ſuam ſumit, reflectas: *Aurum & argentum Principes materiæ cultus ſingularis, adſint neceſſe eſt, unde ſunt, terra enim planè glorioſior quoniam in maleſtorum metallorum feralibus officinis pœnali opere deplorata, nomen terræ in igne reliquit, atque exinde de tormentis in ornamenta, de ſuppliciis in delitias, de ignominiis in honores metalli refuga mutatur.* Scholiaſtes hujus vetuſti Scriptoris, ſuper illa verba: *feralibus officinis metallorum operibus addicebantur damnati.* Cyprianum citat, eorum, qui in hiſce aurifodinis quotidie laborant, ærumnas hiſce verbis deplorantem:

S. Cyp. l. 4. ep. 77.

Non fovetur in metallis lecto & culcitris corpus, humi jacent fiſſa laboribus viſcera, ſqualent ſine balneis membra, ſitu & ſorde deformia, panis illic exiguus, veſtis algentibus deeſt, ſemitonſi capitis capillus horreſcit. Idem quoque Scoliaſtes ſuper illa Tertulliani verba: *pœnali opere*, inquit; *horribiles carceres, atque funeſtas pœnalis locis tenebras dixit*; Hæ autem ærumnæ quibuſcum aurum è terræ viſceribus effoditur, pœnas indicant, quibus avari & auri cupidi in hac præſenti & futura vita ſubjiciuntur, ac proindè optimè D. Chryſologus nos monet:

Chr. ſer. 22. Theſaurus in cœlum præmittendus.

Mitte & præmitte theſaurum tuum in cœlum, ne cœleſtem animam demergas in terram; cujus rationem aſſignat dicens; quia *Aurum de profundo terræ, anima ab excelſis cœli*; Aurum ex loco qui Inferno proximus & vicinus eſt, eruitur, quam igitur unionem, aut quod vinculum inire poterit cum anima noſtra, quæ ſuos è Cœlo natales habet, & Cœlo poſſidendo creata fuit? *Magnum chaos firmatum eſt inter aurum & hominem.*

h. 7. in div. avar. Apoſtrophe ad avarũ.

15 Sanctus Baſilius avaro homini medicinam exhibere parans, poſtquam multa ab hoc vitio derivantia mala æqua lance ponderaſſet, tandem ad avarum converſus, his eum verbis alloquitur: *Quibus verbis te curabo? quomodò loquar? Regnum Dei non curas, Gehennam non times, quam animæ tuæ medicinam idoneam inveniamus? diſputamus cum eo de lapide infelix homo; pecuniæ naturam aliquantulum inſpice; quid attonitus aurum miraris? Lapis eſt aurum, lapis argentum*; tandem poſt enomeratas varias gemmas lapideſque pretioſos, concludit: *Quia verò hæc omnia aurum ſcilicet, argentum, gemmas & in tenebris abſcondis*, ſignum profectò evidens, quòd illa omnia lucem minimè mereantur, maximè, *quia ſunt opera tenebrarum.*

DISCURSUS II.

ARGUMENTUM.

Avaritia radix eſt omnis mali, omniſque vitii origo, & maximè odiorum & rixarum, etiam inter proximè cognatos, eſtque bellorum, rumarum publicarum, & cujusvis alterius exceſſus unica & fundamentalis cauſa.

THEMA.

Radix omnium malorum eſt cupiditas. 1. Timoth. 6. verſ. 10.

S. Th. 1. 2. q. 84. ar. 1. Quomodò avaritia omnium malorum ſit radix.

1 DOctor Angelicus, quo ſenſu temporalium bonorum cupiditas omnium malorum radix ſit, his verbis declarat: *Ad ſimilitudinem radicis arboris, quæ ex terra trahit alimentum, ſic enim ex amore rerum temporalium omne peccatum procedit*; Hunc tamen explicandi modum non ex propria ſententia, ſed tanquam doctrinam aliorum refert, ſiquidem ipſemet Doctor Angelicus in ea eſt opinione, quòd avaritia radix dicatur omnium peccatorum ad eum modum quem ſervari videmus in radice aliqua arboris, quæ omnibus ramis ſuis alimentum & vigorem ſuum providè ſubminiſtrat: *Videmus enim, quod per divitias homo acquirit facilitatem perpetrandi quodcumque peccatum, & adimplendi deſiderium cujuſcumque peccati, eo quòd ad habenda quæcumque temporalia bona poteſt homo per pecuniam juvari*; juxta illud Eccleſ. 10. *Pecuniæ obediunt omnia.*

Eccl. 10. v. 19.

S. Ambr. ad Tim.

2 S. Ambroſius hæc verba exponens ita ſcribit: *Ideò radix omnium malorum eſt, quia ut deſideria ſua expleat (quod impoſſibile eſt) & maleficia, & homicidia & obſcœnitatem, & quicquid ſceleris eſt, perpetrat.*

S. Bon. t. 6. in dieta sal. c. 6.

3 S. Bonaventura avarum per arboris truncum intel-

ligen-

Digitized by Google

Avaritia omnis vitii inſerta.

ligendum eſſe dicit, quia ſicut hortulanus qui inter alias arbores truncum aliquem habet vividum, eidem quodlibet genus fructuum, aut arborum ſibi magis acceptum pro libito ſuo poteſt inſerere; *Sic Diabolus quando poteſt in corde hominis inſerere avaritiam, vel cupiditatem, omnia vitia inſerit, quia jam habet omnium malorum radicem & principium*; Et ideò quotieſcumque animam aliquam immoderatæ huic divitiarum cupiditati immerſam eſſe videmus, de ea securè dicere poſſumus, quòd ad quævis zizaniorum ſemina recipienda capax ſit & proximè diſpoſita. Audite quonam titulo Caſſiodorus avaritiam indigitet: *Reginam illam*, inquit, *procacium vitiorum avaritiam fuge, cui cuncta crimina deteſtabili devotione famulantur*. Sicut enim materia prima ad quamvis formam recipiendam diſpoſita eſt, ita quoque cor hominis avari aditum præbet, & diſpoſitum eſt ad omne ſcelerum genus.

Caſſ. 12. var. 4.

Theod. ad Tim. Avaritiæ germina.

4 Theodoretus ſuper eadem S. Pauli verba; *Radix omnium malorum eſt cupiditas*, ita ſcribit: *Cædes enim & præſtigia, furta & rapina, fraudes & mendacia, jurisjurandi violatio, & alia genera iniquitatis ex hac radice pullulant*; Quòd ſi enim Spiritus Sanctus de impiis illis hominibus, qui in condignum ſcelerum ſuorum ſupplicium diluvii aquis fuere ſubmerſi, dixit: *Cuncta cogitatio hominis intenta erat ad malum omni tempore*, ex eo dumtaxat, quia luxuriæ & ſpurcitiebus carnalibus ad ſummum dediti erant; *Omnis caro corruperat viam ſuam*, quantò magis id de his qui avaritiæ & pecuniæ adaugendæ ſtudent, dicere licebit? cùm Salvianus divitias *materiam omnium voluptatum* appellare non dubitet? Sanctus Gregorius quoque ab hac avaritiæ radice omnia venenoſa & peſtifera germina pullulare libenter agnoſcit; dum ait: *De avaritia proditio, fraus, fallacia, perjuria, inquietudo, violentia, & contra miſericordiam obdurationes cordis oriuntur*. Præ cæteris autem in quantam vitiorum farraginem ſe avaritia largiſſimè extendat, ingenioſiùs his verbis S. Valerianus inſinuat, dicens: *Nihil eſt malorum quod non cupiditas, aut non concipiat, aut parturiat, aut paſcat, aut nutriat*:

Gen. 6. 5.

Salv. l. 4. ad Eccl. S. Greg. l. 12. mor. c. 17.

S. Val. h. 20. de av.

S. Aſter. h. de avar. Similitudo.

5 S. Aſterius obſervat id, quod in aurifodinis foſſores auri quotidie experiuntur, ſcilicet quòd aurum inſtar arboris cujuſdam radices ſuas longè latèque in varias extendat ſubterraneas propagines: *Sicut enim ii*, inquit, *qui aurum in ſinu viſceribuſque terræ ſcrutantur, auream glebam circa principem & propriam generationis modum cumulatim repoſitum inveniri narrant, & aliquas inde velut venas in longum hinc inde produci, ſic arborum à ſtipite latè ſeſe explicant, ac diffundunt radices; ad eumdem modum imagine non minùs impropria auri & avaritia multa vide germina, multoſque ſurculos una eademque ſtirpe avaritiæ conjunctos*. Vultiſne videre, quàm latè ſchæ radices, earumque propagines extendant, ſeque dilatent? Audite S. Auguſtinum, qui dicit: *An ignoras quod radix omnium malorum avaritia eſt, & ſervitus idololatria, mater uſura, genitrix ſimoniæ, fomes culpæ, æternæ pœnæ via, nutrix gehennæ?*

S. Aug. ſer. 48. ad fratr.

S. Ber. t. 1. ſer. 45. art. 1. c. 3. Anatomia cordis avari.

6 Sanctus Bernardinus cor hominis avari ingreditur, ejuſque appetitus, inordinataſque paſſiones diligenter ſcrutatur, dum ita ſcribit: *In corde avari ſtudioſæ cogitationes paratæ ad decipiendum, circumveniendum, fallendum; fabricantur cavillationes, injuſtitia, calliditates, duplicitates, proditiones, multiplicat mendacia, perjuria frangit promiſſa &c.*

Avar. odiorũ ac rixarum origo. S. Val. ibid.

7 Verùm ut in examinandis peſſimis hujoſce radicis germinibus ordinatè procedamus, æquum non eſt, ut quidnam hac de re S. Valerianus ſentiat, prætereatur, qui ita ſcribit: *Ex hoc fonte*, ſcilicet avaritia, *videmus pullulare odiorum cauſas, hinc evenire criminum pugnas, hinc fraternas acies inſtrui, hinc amicitiarum fœdera diſſipari*. Odia enim inteſtina cor hominis continuò rodentia, ab intereſſe & lucro communiter procedunt; unde digniſſima eſt illa Sancti Auguſtini ſententia: *Venenum Charitatis eſt cupiditas, perfectio nulla cupiditas*. Rixæ enim, diſſenſiones & lites per divitias & frigida illa verba Meum & Tuum primum ac plurimùm aditum inveniunt. Unde D. Chryſoſtomus ait: *Cujus ergo mali illa cauſa non ſunt* (de divitiis loquitur) *Nonnè harum gratia concupiſcimus? nonnè rapimus? nonnè inimicitias ſubimus? nonnè conſerimus rixas? nonnè contentiones perpetuas teximus? Nonnè illa ad mortuos uſque impias extendere manus? Tolle pecuniarum ſtudium, & omnia mala ſublata ſunt*.

S. Aug.

Chryſ. h. 17. in 1. ad Tim.

Abrah. & Loth ſibi invicem . . . gratiæ . . . . quaſi in . . . amore. Gen. 13. 8.

8 Paſtores Abrahæ & Loth inter ſe rixati fuere, totius autem contentionis unica cauſa fuit utriuſque partis prætenſum intereſſe & commodum, quælibet enim pars greges ſuos ad pinguiora paſca agere ſatagebat: *Erat quippè ſubſtantia eorum multa, & nequibant habitare communiter*; Unde S. Patriarcha, ut omnem odii & diſcordiæ amputaret radicem, hanc Loth cognato ſuo optionem dedit: *Ecce univerſa terra coram te eſt, recede à me obſecro, ſi ad ſiniſtram ieris, ego dexteram tenebo, ſi tu dexteram elegeris, ego ad ſiniſtram pergam*. Verùm inquies numquid Abraham juſtè Loth regiones fertiliores & amœniores ſibi vindicaturum eſſe timere poterat? omninò ita eſt, revera enim talem ſibi locum elegit, qui terreſtri cuidam Paradiſo comparari poterat, ſed Abraham id minimè curabat; ipſe enim utpote qui perfectionis viam in omnibus ſectabatur, *ambula coram me & eſto perfectus*, pluris unicum Charitatis fraternæ gradum, quàm omnia mundi regna omneſque theſauros & delitias faciebat: *Non enim poſſunt juſti*, inquit Oleaſter, *lites & contentiones ferre, & malunt de ſua ſubſtantia perdere, quàm contentionibus miſceri: ſenis debuerat eſſe electio, ſed ne iterùm ſuper hac re contenderent, optionem illi dedit, & ceſſit juniori ſenex*, S. Valeriano ait; *armatur vicinitas frequenter ad litem, unde eſt, niſi quia hoc fortè terminos tranſcendere, & ceſpitem juris alieni cogitat occupare*. Hinc verò conſequenter ſubſequitur, quòd ſæpè numero ſanguis fundatur pro ſecundò ſanguine conſervando & manutenendo, id eſt, pro conſervandis facultatibus & bonis, quæ ſecundus ſanguis nominari ſolent. Unde idem S. Valerian. proſequitur, dicens, *armantur ſervi, incitantur propinqui, animatur vino furor conductus, & effuſus ſanguis fit pretium poſſeſſionis; aperitur poſtmodum legibus forum, & dum ultionis locus quæritur, congeminatur homicidium*.

Gen. 17. 1.

Oleaſt. ib.

S. Val. h. cit.

Avar. odii fraterni, ac homicidiorum cauſa.

Animorum unio ex divitiarũ contemptu. Act. 4. 32. Act. 5. 12.

9 Dic quæſo undenam primorum fidelium naſcentis Eccleſiæ illa derivata eſt ſanctitas, & individua animorum unio, de qua S. Lucas teſtimonium perhibet, dicens: *Multitudinis credentium erat cor unum, & anima una; Erant unanimiter omnes*. Non eſt dubium, quin à contemptu derivata fuerit divitiarum, ſiquidem fidei fervore ſucceniſi patrimonia ſua ad pedes attulerunt Apoſtolorum. Unde D. Chryſoſtomus ait: *Quamprimum Apoſtoli verbum pietatis ſeminare cœperunt, annumerata ſunt eis ſtatim tria millia, eratque ipſorum omnium cor & anima una; Et quis tantæ concordiæ auctor? quod illud Charitatis vinculum? opum contemptus, nullus enim ipſorum dicebat ſuum aliquid eſſe ex his, quæ poſſidebant, ſed erant ipſis omnia communia; omnia enim bona ſtatim proveniunt, ubi malorum radix; avaritiam dico, ſublata fuerit; jam frivola illa verba: Meum & Tuum, quæ tot bella mundo invexerunt, ex ſancta illa Eccleſia erant exterminata, inhabitabaturque non aliter terra, quàm ab Angelis cœlum*.

Chryſ. h. 51 ſer. 21.

Avar. fera peſſima ferox facit fratrũ animos naturam mutans. S. Aſter. hoc cit.

10 Sanctus Valerianus loco ſtatim citato ait: *Fraternas acies inſtruit*, quia turpiſſimum & abominandum illud cupiditatis monſtrum, legem naturæ impudenter rumpit, atque in ſanguine proprio cruentatur. S. Aſterius in Homil. de avaritia inquit: *Hinc video filium capiti genitoris imminentem; & abſque ulla vel venerandæ canitiei, vel authoritatis patriæ reverentia longiorem ſenis vitam indignantem*; Et quidem ſi de odio fraterno loqui velimus in Joſepho à fratribus ſuis divendito, evidens habemus exemplum. Unde D. Chryſologus inhumanitatem & barbariem auri his verbis deplorat: *Aurum Patriarcharum ſtirpem; progeniem ſanctam, tantam germanitatis ſingularem coronam adeo corrupit, & adeo totius reddidit pietatis exterrem, ut Joſeph Ægyptiis, fratrem barbaris, innocentem noxiis, ingenuitatem traderet ſervituti*. Ecce tibi quouſque execrabilis & inſatiabilis auri ſitis pertingat, inquit idem Sanctus Pater, nimirum ut etiam germanos fratres in truculentas & indomitas feras convertere poſſit, ut proinde jure meritò fratres Joſeph Patri ſuo dicere potuerint: *Fera peſſima devoravit eum; Sic ſiccavit mentes, ſic corda depreſſit, ſic quod in eis fuerat humani ſenſus ferinam in rabiem commutavit; fera peſſima comedit eum*. At verò notandum eſt, quòd priùs dixerint *vide, utrùm tunica filii tui ſit, an non*, odium namque

Chryſ. ſer. 10.

Gen. 37. 20.

Ibid. v. 32.

Digitized by Google

que illorum in illam uſque rabiem exarſerat, ut illi tamquam fratri prorsùs renuntiarint, nec illum proprio ſuo nomine compellare, aut tamquam ſanguine junctum agnoſcere dignati fuerint: *Vide utrum tunica filii tui ſit*; *Hæc porrò fera peſſima, inſatiabilis auri fames fuit, quæ illos in tantam tranſtulit inhumanitatem*, inquit D. Chryſologus, *ut non offenſam Dei, non ſancti Patris dolorem, non proprii ſanguinis ſenſum meminiſſe permiſerit*. Tandem verò per ſententiam quamdam concludit, per quam avaritiæ naturam præclarè indicat, quæ in eo præcipuè conſiſtit, quod in homine omnes naturæ leges abroget & ſupprimat; *Intuere quid auro gravius, quod cum mores hominum perdit, perdit & naturam*.

Avaritiæ violentiam vide in corde fratris & filii.

11 Filius prodigus à patre quidem ſuo ingenti cum jubilo ſuſceptus fuit, qui lautum mox ei inſtruxit convivium, frater tamen ejus de paterna hac ei exhibita benevolentia contriſtari cœpit, cùm tamen econtra maximam haberet de reditu fratris lætandi rationem maximè, quia ut communis utriuſque genitor dicebat: *Mortuus erat, & revixit*; Ecce tibi vitii hujus ſummam in pectore hominis cupidi & avari etiam fraternæ violentiam, quis ut idem D. Chryſologus ait: *Credidit damnum, qui rediiſſe conſpicit cohæredem*. Imò quiſquis hiſtorias pervolverit, filios quoque hæreditatem paternam expectandi impatientes, in proprios amari parentes ſæpè reperiet. Undè Sanctus Aſterius ait: *Tu iſti ſcelerata avaritia fluctus, tuo impulſu, & incentivo filius parenti inimicitias denunciat*.

Luc. 15. 32.

Chryſ. ſer. 4.

S. Aſter. h. de avar.

12 Præterea Valerianus ubi ſupra ait: *Amicitiarum fœdera diſſipat*; neque enim ſolum privatas, ſed etiam publicas inter Principes ictas confœderationes rumpit, quia lucrum & commodum cauſa eſt bellorum, ruinarumque quæ inter populos, Provincias & Regna ſuſcitarunt. Div. Chryſologus ait: *Quiſquis eſt ab hujus Mammonæ captivitate liber, & pecunia jam crudeli pondere non gravatur, conſiſtat in ſpecula cœleſti, & inde deſpectet. Mammonam mundo, & mundanis tyrannico furore dominantem; Imperat gentibus, jubet regnis; bella mandat, comparat bellatores, ſanguinem vendit, agit mortes, prodit patrias, urbes deſtruit, ſubdit populos, arces urget, vexat cives, foro præſidet, jus delet, fas nefaſque confundit, ad mortes uſque tentando fidem tentat, violat veritatem, famam carpit, honeſtatem diſſipat; ſolvit affectus, innocentiam tollit, pietatem ſepelit, neceſſitudinem ſcindit, amicitiam ſubruit*, ac proindè numquid immane hoc avaritiæ monſtrum jure merito appellari poterit ſtipes & radix univerſalis omnium malorum? *Radix omnium malorum eſt cupiditas*.

Chryſ. ſer. 126.

Avaritia causa multorum malorum.

13 Pharao poſtquàm populum Hebræum in benè ordinatos exercitus diſtributum, ex Ægypto egreſſum numquam in priſtinæ ſervitutis vincula & compedes redire velle, ſeque ab iis hoc modo deluſum eſſe intellexit, ſubitò numeroſiſſimum ex ſubditis ſuis congregavit exercitum, qui etiam omnes ſine ulla difficultate promptè, ac ſollicitè ipſius caſtra fuere ſecuti, tametſi iis uxores, filii, & ſolum patrium cum omnibus quas in illo habebant vitæ commoditatibus, deſerendæ eſſent, optimèque ſcirent varium eſſe belli eventum. Scitiſne cauſam cur tam promptè viam propriam contemnendo, hæc Pharaonis caſtra fuerint ſecuti? Rupertus Abbas Tuitienſis ait: *Tanto ad proſequendum promptiorem Pharao habuit exercitum, quanto inſanius accepiſſent, auro vel argento ſuo ſe eſſe ſpoliatos ab eis, quos dudum libertate ſpoliaverant*. Populus etenim Hebræus pretioſiorem Ægyptiorum ſupellectilem ſub ſpecie mutui ab iis direptam in ſuis habebat manibus; atque inſuper iidem Ægyptii ſe utilibus Hebræorum miniſteriis & obſequiis, quæ in operibus luti & lateris illis præſtabant, privatos eſſe cernebant, ac proindè armis ſuccincti, quibuſvis ſe promptè & libenter expoſuere periculis, nihil enim adeò eſt periculis involutum quod avarus ex motivo lucri quærendi, aut damni recuperandi non libenter aggrediatur, ac proindè Virgilius inquit, *Auri ſacra fames quid non mortalia pectora cogis*? Ob eamdem cauſam quoque avaritia à S. Zenone *ſalutis ſuæ alienæque contemptrix* appellatur, quod nomen in facilitate, qua ſe homines ad prælia adeunda ſine ulla difficultate reſolvunt, veriſſimum eſſe conſpicitur: *Inde eſt*, inquit idem S. Pater, *quod univerſæ nationes mutuis per momenta vulneribus concuſſæ gemant urbes, maria plus prædonibus ſæva ſunt, quam natura*.

Avari ſe pluribus exponunt periculis.

Rup. Abb. l. 2. in Exod. c. 31.

S. Zen. ſer. de avar.

14 D. Chryſoſtomus poſtquàm eam fami divitiarum crudelitatem ineſſe oſtendiſſet, ut non proprii quidem ſanguinis conſortibus parcere norit, mox ſubdit, quòd omni auro & lucro ab hoc mundo ſublato, omnia pariter bella protinus ceſſabunt: *Nonne inter parentes & fratres ſævierunt? nonne jura naturæ, ac præcepta Dei, & omnia prorsùs violarunt? Tolle pecuniarum ſtudium, & omnia mala ſublata ſunt; Conquievit bellum, ceſſavit pugna, inimicitiæ in gratiam redeunt, ſedata ſunt hæreſes & contentiones omnes*.

Chryſ. h. 17. in 1. ad Tim. Omnis mala ſublata, etiæ avaritia ſublata.

15 Deus per os Habacuc Prophetæ univerſum genus humanum ſub ſpecie magnæ cujuſdam multitudinis piſcium in mari hujus mundi natantium introducit, dicens: *Et facies homines quaſi piſces maris*; In mari autem quod piſcibus ſcatet, numquam deſunt piſcatores, qui piſcibus illis per injecta retia & hamos inſidias parent; Et ideò in hoc mari unicus piſcator eſt ille totius humani generis capitalis inimicus Diabolus: *Propter hoc ergo expandit ſagenam ſuam, & ſemper interficere gentes non parcet*. Sed quænam eſt hæc eſca qua infernalis piſcator ad capiendas & piſcandas animas potiſſimùm utitur? Rupertus Abbas ſuper illa verba Habacuc: *Expandit ſagenam ſuam, & ſemper interficere gentes non ceſſat*, ita inquit: *Hæc ſagena eſt aurum & argentum*; Et revera ita eſt, quòd ſi enim rixarum, inimicitiarum, duellorum, ſtragum, præliorum, omnis humani ſanguinis effuſionum cauſam & primam originem diligenter examinaveritis, unicam avaritiam illorum omnium inſtrumentum eſſe & fuiſſe deprehendetis. Unde S. Valerianus ait: *Unde eſt quod videmus inter ſe frequentes armatas ſtare legiones? quid autem aliud eſt, niſi quod aut ille aliena occupare quærit; aut ille occupata cuſtodit?*

Dæmonis ſagena argentū & aurū. Habac. 14.

Ibid. v. 17.

Rup. Ab. l. 2. in Hab. c. 1.

S. Val. h. 20. de avar.

16 Verùm enim verò Sixtus Papa III. vel quiſquis author eſt libri illius, in quo ſub ejus nomine de divitiis diffusè tractatur longum quemdam maiorum culpæ & pœnæ ex vitiata humanæ cupiditatis radice provenientium texit Catalogum dicens: *Quis ſapiens dubitet cupiditatem fontem eſſe omnium malorum, radicem ſcelerum, culparum fomitem, propter quam nec terra, nec maria, nec alius omnino locus, aut ſecurè inhabitatur, aut ſine pavore tranſitur? Hujus concupiſcentiæ cauſa, prædones in fluctibus, in itineribus latrones, in vicis & urbibus fures; propter hanc circumventiones, rapina, mendacia, perjuria, falſa teſtimonia, fraudes, impietates, hujus cauſa innocentium ſanguine quotidiè terra polluitur, ſpoliatur pauper, miſer opprimitur, nec viduis, aut orphanis parcitur, propter hanc omnibus penè momentis lex divina contemnitur; Hujus cauſa nonnumquam expugnatur pudor, caſtitas vincitur, & per illicitas voluptates impudens libido vagatur; Per hanc ſæpe parricidia partim votis, partim operibus perpetrantur*.

Sixt. III. l. de div. Avaritia enarrantur mala.

DISCURSUS III.

ARGUMENTUM.

Ejuſdem materiæ aſſumptum per varia Sacræ Scripturæ loca, & Sanctorum Patrum ſententias proſequitur.

THEMA.

Avaro nihil eſt ſceleſtius. Eccl. 10. v. 9.

Avaritiæ filia omnia ſcelera.

S. Bon. c. 7. l. 3. c. 19.

1 ECcleſiaſticus poſtquàm multa vitioſorum hominum genera diligenter conſideraſſet, tamdem neminem ex omnibus impiis avaro homine nequiorem eſſe dicit. Sanctus Bonaventura de corruptela peccati ſcribens, & hanc aſſumpti thematis textum adducens, mox ſubjungit: *Quia ferè omnia ſcelera per avaritiam perpetrantur*; ac demum ex hac peſſima noverca progenitas recenſet filias, à S. Gregorio lib. 31. Moral. cap. 17. pariter indicatas: *Prima eſt*, inquit, *obduratio cordis, quæ fit omittendo eleemoſynam*; *iſtam filiam vocat Iſidorus inhumanitatem. Secunda eſt violentia, quæ fit nocendo alicui palam per facta mala, quam vocat Iſidorus rapacitatem. Tertia eſt inquietudo, hoc eſt, appetitus lucri. Quarta eſt perjurium, quod ſæpè incipit in eruptione & venditione. Quinta eſt fallacia, quæ fit*

per

per verba decipientis in occulto. Sexta eſt fraus. Septima proditio. Et ideò S. Job divites appellat impios: *Quare ergo impii vivunt, ſublevati ſunt confortatique divitiis?* S. Ambroſius autem divites impios fieri minimè mirandum eſſe dicit, quia promptam habent cupiditatibus & inordinatis deſideriis ſuis ſatisfaciendi commoditatem: *Magna*, inquit, *illecebra delinquendi, eſt rerum affluentia ſecundarum, ſupinat, extollit, oblivionem authoris infundit*.

Job 21. v. 7.
S. Amb. l. 2. de ſer. Job c. 5.

2 S. Iſaias Propheta poſtquàm dixiſſet: *Repleta eſt terra argento & auro, & non eſt finis theſaurorum ejus, & repleta eſt terra ejus equis, & innumerabiles quadrigæ ejus*, quaſi diceret in ipſo quo terra auro & argento abundare cæpit, ſimul etiam repleta eſt equis, curribus, & armis; quia ut in præcedenti diſcurſu diximus, ex avaritia & lucri ſtudio, bella, & contentiones derivantur; verumtamen conſiderabilius eſt, quod ſequitur, nimirum: *Repleta eſt terra ejus idolis, opus manuum ſuarum adoraverunt*. Sed inquies, undenam illa idolorum multitudo proceſſit? num fortè ex argento & auro falſa ſimulachra, Deitateſque prophanæ fabricatæ fuerunt? Oleaſter per hæc idola vitia & ſcelera enormia valdè intelligit: *Solent vitia & peccata in urbes & loca ſimul cum mercibus vehi: quare videmus urbes, in quibus ſunt maxima negotia, totius orbis vitiis abundare*.

Iſa. 2. 47. Ubi avaritia ibi univerſa ſcelera.
Ole. ib.

3 Clemens Alexandrinus ingenioſam quamdam adducit ſimilitudinem, dum divites Ægyptiorum templis ſimiles eſſe dicit, quia ſicut hæc templa magnifica & ſumptuoſa erant, multiſque columnis per nobiliſſimam architecturam in varia loca intus & foris diſtributis ſuſtentabantur; exteriùs quoque variis ſtatuis aliiſque pretioſis ornamentis eleganter exornata erant, cùm tamen intrinſecùs ſerpentes, Crocodili, feles, aliaque animalia immunda & abominabilia adorarentur: ad eumdem quoque modum divites videmus copioſi famulitii obſequiis ſtipatos, honoratos & magnoperè æſtimatos ab omnibus, abundantes in deliciis, in dominiorum poſſeſſione ſublimes, cùm tamen in cordium ſuorum penetralibus, vitiis, affectibus & appetitibus inordinatis totaliter cernantur referti, adeò ut nullum ſit adeò abominabile idolum, quod in cordibus illorum ſuum non inveniat receptaculum. Unde Sanctus Paulinus de avaritia tractans dicit: *Quæ una omnibus armata criminibus, vel ſi ſola nos capiat, & zabulo ad malitiam, & homini ad mortem ſufficit*; quibus in verbis præcipuè huc facit propoſitio illa; *Omnibus armata criminibus*. Similiter in S. Eucherio admirabilem invenio conſiderationem ad præſens propoſitum, ut ſcilicet oſtendatur, quòd cum facultatum augmento, incrementum ſemper fiat culpæ & vitiorum, mirè deſervientem; Dicit enim: *Adeò quadam ſocietas penè etiam nominis duabus his rebus, vitiis & divitiis*. Et ideò Rupert. Abb. in Ecc. lib. 3. dicit: *Plenus divitiis, plenus vitiis*.

Clem. Al. l. 3. pæd. c. 2. Similitudo.
S. Paul. ep. 2.

4 S. Bonavent. nobis hoc vitium velut in triumpho currui triumphali à quatuor rotis agitato impoſitum ob oculos ſtatuit: Dum enim verba illa: *Hi in curribus, & hi in equis*, exponit, ita ſcribit: *Avaritia in curru vehitur, cujus ſunt quatuor rotæ; ſcilicet inhumanitas, puſillanimitas, contemptus Dei, oblivio mortis*; mox quoque quinam ſint equi, hunc currum poſt ſe trahentes, his verbis indicat: *Duo ſunt equi, ſcilicet tenacitas & rapacitas; auriga eſt amor habendi*; quod enim diu ante Doctorem Seraphicum, Doctor quoque mellifluus S. Bernardus ſcripſit in ſerm. 39. in Cantica.

S. Bon. in Pſ. 19. v. 8. Avaritia auriga equi & rotæ.

5 Enim verò duarum illarum infamium Civitatum Sodomæ & Gomorrhæ ſcelera ad illum uſque exceſſum pertigiſſe in Scriptura legimus, ut divina juſtitia eaſdem non jam aqueo, ſed igneo quodam diluvio caſtigandas eſſe cenſuerit, ut hac ratione etiam in hac præſenti vita intolerabilia Inferni incendia prægustarent; Et quidem quod ad ſupremum & execrandiſſimum iniquitatis apicem pertigerit, claris verbis aſſerit Spiritus Sanctus, dum ait: *Homines autem Sodomæ peſſimi erant*; Quanam verò in re ſcelus hoc adeò abominandum poſitum fuerit Chaldæus Interpres his verbis expreſſiùs indicat: *Erant*, inquit, *iniqui cum ſuo Mammona, & peſſimi in corporibus ſuis coram Domino nimis*. Porrò Loth regionem præ cunctis aliis eligens, hoc ſolum motivo ductus fuit, quia ſcilicet inſtar Paradiſi cujuſdam fertilis & amœna erat; In Ezechiele quoque hanc eamdem prævaricationis ſuæ cauſam legimus? *Ecce hæc fuit iniquitas Sodomæ ſororis tuæ, ſuperbia, ſaturitas panis & abundantia*.

Abundantia ſcelerum cauſa.
Gen. 13. 13.
Ezech. 16. 49.

6 In die quoque univerſalis judicii vindicativæ juſtitiæ Dei fulmina tunc præcipuè in homines evibrabuntùr, quando humana malitia ad ſummum uſque gradum pertigerit quando autem hoc futurum ſit, & in quibus ſumma hæc malitia præcipuè conſiſtat, hujus nobis incarnata Sapientia manifeſtum indicium inſinuat, dum ait: *Sicut factum eſt diebus Noe, ita erit & in diebus Filii hominis, Edebant, & bibebant, &c. & venit diluvium & perdidit omnes*; mox quoque de alio Ignis diluvio ſuper Sodomam immiſſo dicit: *Similiter ſicut factum eſt in diebus Loth, edebant & bibebant, emebant & vendebant, &c.* ubi pro indicio ſecuturi ſupplicii negotiationem ſpecificat in qua præcipuum avaritiæ exercitium conſiſtit.

Avaritia ad ſummam malitiæ gradum tendit.
Luc. 17. v. 26. & 27.

7 Eſt quoque ingenioſa illa S. Auguſtini ponderatio qui dicit bona hæc temporalia, quibus avaritia inhiat, *divitias vocat mundus*; ſed turpiter in eo decipitur, nam aurum, id eſt, cùm ad aliorum valorem & pretium æſtimandum nequaquam judex competens exiſtat, multò minùs aptus eſt, aut idoneus ad nomen proprium iiſdem bonis imponendum, multò id accuratiùs facere Salvator noſter potuit, qui illas divitias iniquitatis appellat: *Mammona iniquitatis*; Idem quoque Sanctus Doctor ad intentum ſuum probandum, verba illa Pſalmi 143. adducit, in quo Pſalmiſta longum quemdam proſperitatum mundanarum texens catalogum, de divitibus ita loquitur: *Quorum filii ſicut novella plantationes in juventute ſua; Filiæ eorum compoſitæ circumornatæ ut ſimilitudo templi: promptuaria eorum plena eructantia ex hoc in illud; oves eorum fœtoſæ abundantes in egreſſibus ſuis; boves eorum craſſæ; Non eſt ruina maceriæ, neque tranſitus, neque clamor in plateis eorum, Beatum dixerunt populum, cui hæc ſunt*; at verò advertendum eſt, ut inquit S. Auguſtinus, quòd priùs David hanc à Deo petierit gratiam, ut illorum divitum, utpotè filiorum adulterinorum & ſpuriorum evadere manus poſſet: *Erue me de manu filiorum alienorum, quorum os locutum eſt vanitatem, & dextera eorum dextera iniquitatis. Vide*, inquit, *qualem felicitatem deſcripſit; ſed audi quid ſit, quod propoſuit; filios iniquitatis; Dextera eorum dextera iniquitatis*.

S. Aug. ſer. 11. de ver. Dom.
Pſ. 143. à v. 12 ad 15.
Ibid. v. 11.

8 Michæas Propheta juſtitiam Dei erga avaros exhibitam ſequentibus verbis lamentabiliter exponit, dicens: *Adhuc ignis in domo impii, theſauri iniquitatis, & menſura minor iræ plena: numquid juſtificabo ſtateram impiam, & ſacculi pondera doloſa? In quibus divites ejus repleti ſunt iniquitate, & habitantes in ea loquebantur mendacium, & lingua eorum fraudulenta in ore eorum*. Ecce qualiter avari negotiatores quaquaverſum cincti & ſtipati ſint fraudibus, mendaciis, & omni iniquitate. S. Joannes Damaſcenus proindè ait: *Quis mendacii pater eſt? quis perjurii procurator? nonnè opes? nonnè earum ſtudium?* Sanctus Hieronymus quoque ſuper præcitatum Michææ textum ita ſcribit: *Numquid ignis & domus iniqui theſaurizant theſauros iniquos, & cum injuria iniquitates? ſi juſtificabitur in ſtatera iniquus, & in ſacello pondera fraudulenta? de quibus divitias impietatis ſuæ repleverunt: vultis audire per ſingula quibus malis urbs veſtra plena ſit? Diſcite, menſura major Dei iram provocans, ſtatera fraudulenta, & diverſa pondera, & in alio pondere vendentes, & in alio ementes mercimonia, & ſiquidem pauperes hoc facerent, poterat inopia ſcelus neceſſitate defendere, nunc verò divites ejus non tam divitiis, quam iniquitate pleni ſunt, quia omnes divitiæ dum alios ſpoliant, iniquitate pariuntur, congregationem divitiarum ſequitur mendacium & manus aſſueta theſauros condere, fraudulentam linguam poſſidet*.

Mich. 6. v. 10. Divitiæ iniquitate pariuntur.
S. Jo. Dam. l. 2. c. 17.
S. Hier. in Mich.

9 Zacharias Propheta ſe in viſione quadam amphoram & in medio illius mulierem quamdam ſedentem ſe vidiſſe refert, ſimulque vocem quamdam Angeli percepiſſe dicentem ſibi: *Hæc eſt impietas*; Dicitque ulteriùs quòd Angelus projecit eam in medio amphoræ, & miſit maſſam plumbeam in os ejus; Demùm verò Zacharias levatis in altum oculis vidit, *& ecce duæ mulieres egredientes, & Spiritus in alis earum, & habebat alas quaſi alas milvi, & levaverunt amphoram inter terram*

Avari impii deceptores.
Zach. 5. v. 9. 10. & 12.

Digitized by Google

ram & cælum: Tunc Propheta dixit ad Angelum: *Quò iſta deferunt amphoram? & dixit ad me: ut ædificetur ei domus in terra Sennaar, & ſtabiliatur; & ponatur ibi ſuper baſim ſuam.* S. Bruno Carthuſianæ ſolitudinis Patriarcha in ſermone de contemptu divitiarum, hujuſce viſionis myſterium declarat dicens: *Quid per amphoram niſi avaritia ſignificatur? hic oculus eorum, quorum eorum? eorum videlicet qui eam diligunt in univerſa terra, omnes enim ad eam ſpectant, omnes ad eam tendunt, quoniam ſicut ſcriptum eſt: Pecuniæ obediunt omnia; in hac autem ſedes impietas, quoniam divites & avari, quia miſericordiam & pietatem non habent non ſolùm impii, verùm etiam impietas rectè vocantur.* Paulò poſt idem quoque Sanctus quidnam illæ duæ mulieres, quæ amphoram iſtam in altum extulerunt, ſignificent, declarat, dicens: quòd per illas ſignificentur *ſollicitudo & deceptio, ſemper enim avari ſolliciti ſunt in acquirendo, & deceptores aliena rapiendo, unde & alas milvi habere hæ mulieres dicuntur, quoniam milvus inter cæteras aves rapaciſſimus eſt; ferunt autem hæ mulieres, id eſt, deceptio, & prava ſollicitudo amphoram in terram Sennaar, ſive Babylonis, quia his duobus vitiis divites & avari in perditionem rapiuntur.* Ecce ubinam cupiditas auri & argenti regnet, ſuumque centrum habeat; nimirum in terra Sennaar, id eſt, in Babylonia, quia omnes iniquitates & ſcelera ab hoc vitio ſpecialiſſimè derivantur.

S. Bruno.

10 Sanctus Petrus Damianus peſſimus avaritiæ effectus conſiderans, illa quoque verba ab initio hujus diſcurſus thematis loco aſſumpta: *Avaro nihil eſt ſceleſtius*, in medium adducit, dicitque: *Nihil eſt iniquius quàm amare pecuniam, dura certè & nimis formidoloſa ſententia, ſi enim nihil eſt avaro ſceleſtius, nihil iniquius, non ergo melior parricidis, non præfertur inceſtuoſis, æquatur hæreticis, aſſimilatur idololatris.* Audiatis velim quid Euſebius inter opera Sancti Hieronymi relatus, de ejuſdem Div. Hieronymi morte ad Damaſum Papam ſcribat: *Nonnè*, inquit, *unico credimus damnari homines peccato mortali? ſed ſi hoc inquies, ita eſt, quo modo unus ſalvabitur è centum millibus? ſed quid dives aliud eſt, quàm quoddam peccatorum omnium vas putridum?* Idem quoque Sanctus Hieronymus nullum divitem ab hoc probroſo ſceleſti & impii hominis titulo eximit: *Vera eſt*, inquit, *& Philoſophi quædam ſententia: Omnis dives aut iniquus, aut iniqui hæres.* In Regula Monachorum quoque, cum de paupertate loquitur, repetit idipſum, dicens: *Vulgata ſententia mihi videtur eſſe veriſſima, quod dives aut iniquus, aut iniqui hæres.*

S.P.Dam.l.2. ep.2. Divites iniqui.

h.9. int. ep. S. Hieron.

S.Hier. in Pſ. 83.

12 Tametſi David in illis Pſalmi 71. verbis: *Divitiæ ſi affluant, nolite cor apponere*, nimirum dumtaxat ad bona terrena affectum & animi adhæſionem condemnare videatur, advertendum tamen eſt, quòd immediatè ante jam dixerat: *Verumtamen vani filii hominum, mendaces filii hominum in ſtateris, ut decipiant ipſi de vanitate in idipſum; nolite ſperare in iniquitate, & rapinas nolite concupiſcere*; Et ideò S. Hilarius hunc locum exponens, de divitiis dicit, quòd ſint *per naturam ſui ad omnem iniquitatum neceſſitatem captioſa*; Unde Div. Chryſoſtomus avarorum tranſgreſſionem enumerans ita ſcribit: *Qui pecuniæ amore rapiuntur invidi quoque nequam, multum jurantes, perjuri, temerarii, audaces, maledici, fures, inverecundi, impudentes, ingrati, mala denique omnia ſint neceſſe eſt.*

Pſ.61. v. 11. Avarorum vitia.

S.Hil. ib.

Chr. l. 3. adv. vitu. vi. mon.

12 Naaman Regis Syriæ magnus & fiducialiſſimus amicus, ideòque potens, dives erat, atque ab omnibus honorabatur, verumtamen leproſus erat: *Naaman erat vir magnus apud Dominum ſuum, & honoratus, erat vir fortis, & dives, ſed leproſus.* Quis autem eſt qui lepram peccati ſymbolum eſſe neſciat? *Quia ubi* (inquit S. Anton. de Pad.) *divitiarum & delitiarum affluentia, ibi luxuria lepra. Unde Iſai. cap. 2. cùm præmiſiſſet; Repleta eſt terra argento & auro, & non eſt finis theſaurorum ejus, ſtatim addidit: Et repleta eſt terra equis, id eſt, luxurioſis.*

Divites ſunt luxurioſi. 4.Reg. 5. v. 1.

S. Ant. Pad. D. v. Adv.

Iſa. 2. v. 6.

13 S. Aſterius mare pyratis undique obſeptum, & terram à latronibus & homicidis ubique infeſtatam conſiderans, unicam hujus gravis mali cauſam in ſolam refundit avaritiam: De hac enim loquens, ita ait: *Tu complet terram latronibus & homicidiis, mare pyratis, urbes tumultibus, forum ac tribunalia falſis teſtibus, ſycophantis, proditoribus, advocatis ac judicibus eo propendentibus, quò tu pertraxeris.*

S. Aſter. h. de avar. Homicidia &c.

14 Rupertus Abbas Tuitienſis, ad illa verba Job cap. 12. *Lampas contempta apud cogitationes divitum*, alludens: de divitibus ſub nomine pyratarum ita ſcribit. *Abundant tabernacula prædonum, & audacter provocant Deum, cùm ipſe dederit omnia in manus eorum.* Et iterùm vocat illos idem Ven. Abbas: *Prædones Dei, prædones proximi ſui. Quod prædones Dei fuerint, teſtatur ipſe Deus, dum in Oſee de Synagoga illorum querelam depromens, dicit: Et neſcivit, quia ego dedi frumentum meum in tempore ſuo, & liberabo lanam meam & linum meum: quod proximorum quoque prædones fuerint teſtatur in Iſaia, dicens: vos depaſti eſtis vineam meam, rapina pauperis in domo divitis.* Aurum in virorum etiam fidelium & ſincerorum pectoribus tantam vim & violentiam exercet, ut ea quoque facili negotio expugnet, ſibique ſubjunget. Unde S. Zeno dicit: *Nihil eſt tam ſanctum quod non violari, nihil tam munitum quod non expugnari pecunia poſſit.* Cujus exemplum S. Valerianus in fide conjugali his verbis adducit: *Frequenter conjugalis pudor pecuniæ taxatione vileſcit, & diu incontaminatæ virginitatis laude fulgens, ſub parvo auri pondere proſtituta fidem integritatis amiſit.*

Rup. Ab. l. 1. de Sp. S. c. 11. Job 12. 5. Prædones.

S. Zen. ſer. de avar.

S. Val. h. 10. de avar.

15 S. Patriarcha in benedictionibus ſuis quas filiis ſuis in vicina ſibi morte impertiebatur, Joſepho portionem illam dedit de qua in fine capitis 48. Geneſeos legimus: *Do tibi partem unam*, inquiebat, *extra fratres tuos, quam tuli de manu Amorrhæi in gladio & arcu meo*, id eſt, inquit S. Hieronymus: *Sichimam, quam emi in fortitudine mea*, id eſt, pecunia; ſed quamobrem pecuniæ titulum roboris & fortitudinis attribuit? Nimirum quia aurum & argentum armatis æquivalet exercitibus & validiſſimis arcubus; ſagittis, baliſtis, univerſiſque innumerabilium & formidabilium leonum armis & robori comparandum venit, quia pecunia fortiſſimas & inexpugnabiles civitates expugnat, deque fideliſſimorum generoſorumque virorum cordibus mirabili cum facultate triumphat. Unde S. Valerianus ait: *Hic proditionis arguitur, ille delator alieni criminis accuſatur, quis dubitet, quòd Secretum pectoris oblata pecuniæ pondus irruperit? nihil clauſum conſtat, quod auro argentoque non pateat, nihil occultum quod non pecunia indagante ſit cognitum.*

Pecunia vis & robur.

Gen. 48. v. 22.

S.Hier. in q.

S. Val. ib.

16 Poteſt & alia ratio adduci, cur divitiæ nidus & centrum ſint omnium ſcelerum, quia qui aurum argentumque accumulant, non ob alium finem id ut plurimùm faciunt, quàm ut tantò faciliùs ſecundùm deſideria cordis vivere, voluptatibus & deliriis operam dare, lautè in conviviis & crapulis ſe ingurgitare, aliis per imperia ſupereminere, aut vindictas facere poſſint. Unde S. Hieronymus ait: *Vides homines maria tranſire, ante potentum excubare fores, pati omnia quæ ſeniorum conditio vix patitur, ut divitias congregent, & poſtquam fuerint conſecuti, tradere ſe luxuriæ & voluptatibus, & omni iniquitati.*

Divitiæ iniquitatis centrum.

S.Hier. in Pſ. 83.

DISCURSUS IV.

ARGUMENTUM.

Hoc vitium ſpecialem Dæmonis laqueum eſſe, cumque in hoc ſpecialiſſimè velut in ſuo centro ſubſiſtere, oſtenditur.

THEMA.

Qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem & in laqueum Diaboli. 1. ad Tim. 6. v. 9.

1 Tametſi quidem certum ſit id, quod Eccleſiaſticus ait: *In medio laqueorum ingredieris*, ut proindè S. Antonius Magnus, ut in ejus vita legitur, totum aerem laqueis plenum eſſe conſpexerit, laquei inquam, quos nobis continuò nectit & ſtruit inimicus infernalis, qui in Scriptura *ſpiritualia nequitiæ in cæleſtibus* appellantur; Verumtamen Apoſtolus divitiarum cupiditatem ſpecialiter Dæmonis laqueum eſſe Timotheo diſcipulo ſuo declarat, dicens: *Qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem & in laqueum Diaboli.* Quis noſtrum argentum & aurum, temporaleſque proſperitates; quas tantoperè abſentes concupiſcimus, & in quibus habitis tantoperè nobis complacemus: laqueos eſſe

Eccl. 9. v. 20. Avaritia eſt Dæmonis laqueus.

Eph. 6. v. 12.

cre-

crederet ? Quis non videt, quòd omnes & ſinguli ſe hujus laquei nexibus magis magiſque irretire deſiderent, omnique ſtudio ſatagant ? *Ergone*, inquit Hugo de S. Victore, *laqueus Diaboli ſunt divitiæ hujus mundi? Heu me quàm pauci ſunt, qui volunt ab iſto laqueo liberari? quàm multi ſunt, qui dolent, quod tam parum ſunt irretiti?* Super eodem quoque Apoſtoli textu Hugo Cardinalis ſcribens, admiratur idipſum, dum ait: *Quàm paucos invenimus qui ab hoc laqueo liberari exultant, quàm multos, qui dolent, quòd parum ſibi videntur irretiti; & quantum ipſi poſſunt ſe involvere & intricare laborant?*

Hug. Vict. miſc. 11. l. 2. ſ. 56.

Hug. Card. in 1. Tim. 6.

2 S. Anſelmus autem myſterium nobis declarat, ob quod divitiæ laquei Dæmonis fuerint appellatæ: *Incidunt in laqueum Diaboli*, id eſt, in hoc, *ut conſentiant ſuggeſtioni Diaboli, amando divitias, quarum amorem ille ſuggerit, & illaqueantur ab eo per conſenſum iniquæ perſuaſionis, & per actionem pravitatis*. Ad hoc propoſitum memorandum eſt, quod ut omnibus ex primis Geneſeos capitibus conſtat, ſerpens protoparentum noſtrorum prævaricationem, tamquam illorum illuſor & circumventor ad terram comedendam, indeque ſe nutriendum condemnatus fuerit: *Terram comedes cunctis diebus vitæ tuæ*. At verò dicet aliquis qua ratione Dæmon, qui Spiritus omniſque carnis expers erat, manducare terram poterat? Nimirum *Omnia in figura contingebant*; Deus enim illis verbis indicare voluit, omnes illos in Diaboli cibum & pabulum redigendos eſſe, quotquot per nimium ſuum ad bona terrena affectum iiſdem bonis nimium immergendi eſſent, hoſque ei adeò futuros eſſe gratos & acceptos, ac homini famelico cibus opiparè conditus & præparatus eſſe ſolet. Unde Sanctus Antonius de Padua ait: *De terra avaritiæ dicit Dominus ſerpenti, terram comedes omnibus diebus vitæ tuæ, quia avari cibus ſunt Diaboli*. Idem quoque Sanctus Auguſtinus his verbis ait: *Terram comedes, id eſt, peccatores, quorum corda terrena cupiditate deceperis, vel clarius: cibus tuus erunt peccatores terreni, quorum corda cupiditate plena ſunt, quique oculos ſuos ſtatuerunt declinare in terram*. Rupertus Abbas Tuitienſis ſimiliter ſcribit: *Terram comedes & non cœlum, id eſt, non quorum converſatio in cœlis eſt, ſed qui terrena ſapiunt, illi cibus tuus erunt.*

S. Anſ. in Dæmonis eſſe terreni homines.

Gen. 3. v. 14.

S. Ant. Pad. ſer. in Dom. Paſch.

Rub. Ab. l. 3. in Gen. c. 18.

3 Quòd ii igitur ii, qui avari & bonorum temporalium cupidi ſunt, in cibum & annonam infernalis ſerpentis jam ab ipſo mundi exordio ſunt deſtinati, utique per conſequentiam magis neceſſariam inde colligere licebit avaritiam laqueum ipſius eſſe. Enimverò Ordinis Minorum Sancti Franciſci Annales, & S. Bonaventura in vita S. Patriarchæ ſui factum aliquod referunt, unde claré deducitur, humani generis inimicum animarum prædæ operam dantem hunc laqueum ſpecialiſſimè tendere, eumque ut tantò aptior ſit ad capiendam deſideratam prædam, ſub colore & ſpecie, ſeu larva Charitatis & compaſſionis contegere. Dum enim Sanctus Franciſcus unà cum ſodali ſuo à Civitate Barienſi in Apulia diceſſiſſet, ingens quoddam in via publica repererunt benè fartum marſupium, quod cùm auro argentoque refertum à ſocio ejus crederetur, is Sancto Patriarchæ magnam fecit inſtantiam, licentiamque ſibi ab eo dari popoſcit, illam aperiendi, & quid intus lateret ſtudioſiùs examinandi. Sanctus autem vir Dei, utpote à Deo in hoc caſu ſpecialiter illuminatus, fraudulenti ſerpentis artificium & dolum ſubitò detexit; cui tamen bonus ille Frater, genuinam in loculis pecuniam aſſervari arbitratus, minimè acquievit, dolendumque eſſe dixit, quòd pauperes neglecta illa pecunia defraudarentur, quæ aliàs in magnum illorum ſubſidium erogari potuiſſet. Tunc Sanctus ille Patriarcha, unà cum ſocio, ut turbatum ſodalis ſui animum nonnihil componeret, Dæmoniſque fraudem perſpicuè magis eidem detegeret, retrogreſſi ſunt ad locum, in quo loculos jacere viderant, factaque ab utroque oratione ſanctus vir Dei ſocio ſuo, ut marſupium aperiat & perveſtiget, imperare cœpit: *Oratione præmiſſa, jubet ſocio illam levare: tremefactus frater obſtupuit, diaboli cum jam præſentiens monſtrum, propter obedientiæ tamen mandatum, dubietatem abigens cordis, manum extendit ad burſam, & ecce ſerpens non modicus de burſa exſiliens, ſimulque cum ipſa ſubitò evaneſcens, diabolicam deceptionem fratri monſtravit*. Tunc Sanctus Franciſcus hanc ſanè perſonæ ſuæ dignam protulit ſententiam: *Pecunia ſervis Dei, ò frater, nihil aliud eſt, quàm Diabolus, & coluber venenoſus.*

Ann. VVad. an. 1224. n. 15. S. Bon. c. 5. Franc. c. 7. n. 5. Hiſtoria.

4 Idem quoque S. Antonio Magno accidiſſe legitur, dum enim is perfectionis viam ingreſſus, tanquam deſtinatus à Deo Eremitarum Anachoretarumque Patriarcha in vaſtam ſolitudinem iter ageret, Dæmon ut à via cœpta eum diverteret, atque à ſanctis propoſitis revocaret, quid fecit? vas ingens argenteum in mediam viam abjecit, ut Antonius illac tranſiturus vas illud intuens ineſcaretur, & velut alter Atalanta incœpto curſu ſiſteret. Antonius autem ad dictum locum veniens viſo dicto vaſe argenteo corporis quidem greſſibus ſubſtitit nonnihil, nequaquam verò animus ejus moram admiſit per adhæſionem affectus, quia argentum intuens protinus artificium agnovit tortuoſi ſerpentis illudque declinavit, ſiquidem argentum iſtud torvo vultu reſpiciens, Dæmoni dixit: Diſpereat una tecum argentum iſtud tortuoſe coluber; ad quæ verba fumi inſtar evaneſcens diſparuit, Sanctus autem vir Dei iter ſuum tanquam victor glorioſè proſecutus fuit. Exemplum.

5 Salvator noſter apud S. Lucam de divite quodam refert, quòd quia meſſe quadam copioſiſſima gaviſus fuerat, adeò ut granarium ejus ingentem frugum ſuarum abundantiam capere nequaquam poſſet, granarium priſtinum demoliri, aliudque ampliùs & ſpatioſiùs è fundamentis erigere decreverit: *Cogitabat intra ſe dicens: Quid faciam, quia non habeo ubi congregem fructus meos? Et dixit? Hoc faciam: Deſtruam horrea mea, & majora faciam*. Ubi D. Chryſologus ait; *Interrogantis vox eſt; & quem putas interrogabat iſte? erat in ille alter*. Sed qua ratione id fieri poterat, ut in eo non ſolus ipſe, ſed & cum eo alter adeſſet; Num fortè unum idemque corpus illius à duabus animabus informatur? Nequaquam, benè tamen in ejus anima Dæmon infernalis quieſcere & commorari poterat, qui in ipſo loquebatur: *Ad ejus penetralia jam Diabolus poſſeſſor inſederat, & qui intraverat in cor Judæ, mentis ejus tenebat arcanum*. Sed undenam ſanctus hic Doctor hoc colligere poterat? nimirum ex reſolutione quam fecit: *Deſtruam horrea mea, hinc evidenter apparuit, qui latebat, quia à deſtructione incipit ſemper inimicus.*

In animo avari quieſcit Dæmon.

Luc. 12. v. 17. & 18.

Chryſ. ſer. 104.

6 Verùm enim verò ex quo Judæ proditoris mentionem facere cœpimus, quodnam deſiderari poterat evidentius argumentum, ad colligendum quod Dæmon laqueos ſuos tendat ſuamque ſedem in avaris habeat, quàm ſit id quod in Juda factum eſſe conſpicimus? *Cum Diabolus jam miſiſſet in cor, ut traderet eum Judas*. Diabolus enim in corde Judæ jam poſſeſſionem cœperat, idque ſuis mediante avaritia, in qua adeò erat tenaciter & profundè immerſus, ut Chriſtus eum Dæmonem appellare non dubitaret, quia hoc vitio mediante, quaſi ut ita dicam, in Diabolum transformatus erat; dum enim Apoſtolis ait: *unus ex vobis Diabolus eſt*, de Juda locutus fuit. Et ideò S. Cyrillus Alexandrinus ſuper illa verba: *Et poſt buccellam introivit in eum Satanas*, ita ſcribit; *In uno fixus hærebat, illud ſolummodo volvebat, quomodo pecuniolam ſibi pararet; non ergo ut conſilentem, ſed ut cogitationum ſuarum Dominum in corde Diabolum retinet.*

Probatur in Juda. Jo. 13. v. 2.

Jo. 6. v. 71. S. Cyr. Al. l. 9. in Jo. c. 16. Jo. 13. v. 27.

7 Quodnam in eo myſterium latere exiſtimatis quòd Judas de venia conſequenda deſperans, ideòque manus ſibi violentas inferre volens, ſe non ex rupe quadam præcipitem egerit, vel ferro ſibi in viſcera impacto vitam ademerit; aut alio violentæ mortis genere uſus fuerit, ſed *laqueo ſe ſuſpendit*? Drogo Hoſtienſis ait: *Jamdiu à Chriſto receſſerat, & avaritiæ laqueo ſe ſuſpenderat, ſed quod fecerat in occulto, palam omnibus innotuit, exterioris pœnæ qualitas ſupplicii modum aperuit, quia per quæ quis peccat, per hæc & punitur. Suſpenſus crepuit medius, plenus erat venter, & ruptus eſt uter, crepuit medius, ubi ſedes erat Sathanæ: diffuſa ſunt omnia viſcera ejus, pecunia viſcera ſunt avari, illa diffunduntur, ea perduntur.*

Confirmatur.

Matt. 27. v. 5. Dr. Hoſt. de ſac. D. paſſ.

8 Div. Chryſoſtomus hom. 16. in 1. ad Cor. propoſitionem quamdam habet, cujus veritatem quotidiè experimur. Dicit enim: *An non exiſtimatis cum avaris Diabolum ſimul accumbere?* Fieri etenim videmus & ſæpiſ-

Chr. h. 16. in 1. ad Cor.

Digitized by Google

ſæpiſſimè factum eſſe legimus, quòd quando theſauri eruuntur, rebelles illi Spiritus ſe ſuper illa auri congerie poteſtatem & dominium habere haud obſcurè oſtendere ſoleant, ſiquidem ex omni virium conatu, theſauros illos eruere molientibus ſeſe opponunt, excitando tempeſtates, ingentemque tonitruum, fulminum & turbinum excitando ſtrepitum, ad denotandam, quam ſuper divitias tanta cum aviditate conquiſitas obtineot, tyrannidem. In vita Sancti Odoardi Angliæ Regis legimus, quòd cùm ejus ſubditi propter bella, quæ Rex pater ejus contra Dacos geſſerat, magnoperè ab eodem patre ſuo gravati eſſent exactionibus, earumque executiones miniſtri Odoardi Regis etiamnum proſequerentur: accidit quòd dum pecunia illa ad certum quemdam ad hoc deputatum locum recondita eſſet, ſanctus hic Rex ſuper eadem Dæmonem incubantem viderit, magnaque cum hilaritate ludos & jocos agitantem conſpexerit qui proindè illas deinceps à ſubditis exigi ſeriò prohibuit: *Nihil ſic Diabolo*, inquit idem Div.

Chryſ. h. 13. in Matth. Chryſoſtomus, *hominem ſubjici facit, ut inhiandis opibus, atque habendi amore ſuperari.*

Avari pluris aurū, quàm Deum æſtimant.

9 Enim verò ne Judam præmaturè nimis dimiſiſſe videamur, unicum adhuc circa ipſum ſupereſt conſiderandum, videlicet, quòd is Dæmoni adeò firmiter adſtrictus fuerit, ut quaſi una & eadem res cum Dæmone fuiſſe videatur; unde Chriſtus, qui *ſciebat quid eſſet in homine*, ipſum Diabolum expreſsè nominavit;

hom. 81. in Matth. *unus ex vobis Diabolus eſt*. Div. Chriſoſtomus aliundè quàm tenaciter Judas avaritiæ illaqueatus fuerit, conſiderat, nimirum, quia tametſi incarnata illa Sapientia omnia poſſibilia ad ipſum ab hoc laqueo expediendum & lucrandum media attentarit, omnis tamen ejus conatus caſſus prorsùs & irritus fuit; Ejus namque traditionem anticipatè prævidit, imò hanc illi prætenſi in faciem quaſi prædixit, Diabolum ipſum appellando, minatus eſt ei, perhumaniter & amicè eum excepit, pedes ipſius non minùs quam aliorum lavit, lotoſque exoſculatus eſt & terſit, ſacratiſſimi corporis ſui cibo illum propriis manibus nutrivit, in cœna panem ei condimento ſapidiſſimo intinctum porrexit; in actuali ſui traditione dulciſſimum ei oſculum dedit, amici nomine eum compellavit, interioſecùs in conſcientia ejus atrocis ſui remorſum quemdam valdè vehementem ei impreſſit, ut diceret: *Peccavi, tradens ſanguinem juſtum*; & tamen propter avaritiam, cui velut laqueo irretitus erat, nihil prorsùs hæc omnia ei profuerunt; Unde Sanctus præfatus Doctor occaſionem ſumpſit ſalubriter nos monendi, ut hoc quaſi indiſſolubile vinculum pro viribus ſemper caveamus: *Quotidie ille cum eo erat, qui non habebat, ubi caput reclinaret, & quotidie verbis & operibus inſtituebatur, ut non argentum, non aurum, non duas tunicas habere vellet, & tamen reprimere ſe non potuit, quomodo igitur tu ſperas abſque magna cura & diligenti ſtudio contagionem hujus morbi effugere?* Avarus enim pluris facit aurum, quàm DEUM, pluris Dæmonem cum intereſſe ſuo, quàm animam ejuſque ſalutem æternam æſtimat.

Act. 16. 19. Perſecutio. 10 Sanctus Lucas in Actibus Apoſtolorum refert, quòd dum Sanctus Paulus Philippis in Macedonia moraretur, ipſi adorationem faciendam concedenti, mulier quædam Dæmoniaca occurrerit, quæ quæſtum magnum dominis ſuis divinando præſtabat. Cùmque Paulus Dæmoni imperaret, ut è corpore illo recederet; ſpiritus ille quidem promptè obediens egreſſus eſt, & filiam illam liberam reliquit; At verò parentes & Dominos ejus, à quibus miſera hæc puella dependebat, quid feciſſe exiſtimatis; Num fortè immenſas Sancto Paulo egerint gratias, ſummumque hoc beneficium cum affectu debito agnoſcentes DEO decantarùnt laudes? Nequaquam; Imò verò hi Paulum & Syllam ſodalem ipſius apprehenſos obtulerunt Magiſtratibus, ipſoſque tamquam ſeditioſos, publicæ quietis perturbatores, legibuſque Romanis contrarios accuſarunt, quas accuſationes ut populus intellexit, ad eam devenit animi acerbitatem, ut Magiſtratus ad tumultum illum ſedandum Paulum & Syllam flagellari juſſerit, id quod ſumma cum crudelitate factum fuit, prætērquamquòd inſuper in interiorem carcerem miſſi, pedeſque eorum intra compedes ligneos adſtricti fuerint. Verùm dicat fortaſsè aliquis, numquid Sanctus Paulus hujus puellæ parentes & dominos eo ipſo quo à domo eorum, imò & à ſervis & domeſticis ſuis Dæmonem pepulerat, magno ſibi gratitudinis vinculo obſtrinxerat? Cur igitur illum & ſocium ejus tam contumelioſè tractarunt? Verum quidem hoc eſt, idipſum tamen ab illis nequaquam agnoſci potuit, quin potiùs magno ſe damno affectos eſſe, reputabant, quia Dæmon quo puella iſta aggregatur, toti domui gratus & acceptus erat, eò quòd magni illis lucri cauſa eſſet; atque ideò Apoſtolum inter carceris vincula & compedes tam dirè, tractabant, utpotè qui ab hoc illos laqueo exemerat, quo libenter irretiti erant: *Quæſtum magnum præſtabat Dominis ſuis divinando; videntes autem Domini ejus, quia exivit ſpes quæſtus eorum, apprehendentes Paulum & Syllam produxerunt eos in forum*; Amatur itaque Diabolus & blandè tractatur, ne occaſio lucri depereat, tametſi etiam totus cum eo Infernus domum ingrederetur, econtra verò Apoſtoli perſecutionibus infeſtantur, imò & Chriſtus ipſe ad mortem traditur, quia per illos lucra tolluntur.

11 Similem ferè Hiſtoriam S. Marcus refert, qua non minùs diſertè Dæmonem ſuum in avaris centrum repoſitum habere convincitur: Dum enim Salvator noſter navim, qua vectus fuerat, exſcendens regionem ingreſſus eſſet Geraſenorum, occurrit ei Dæmoniacus quidam (ubi notandum quòd Dæmon ſpecialem in avaris poſſeſſionem habeat, quia in loco erat, in quo vitium iſtud magnoperè dominabatur) qui in ſepulchris continuis dimorabatur, adeòque ſerociebat, ut nulla poſſet adeò valida catena conſtringi, quam non velut tenue quoddam filum in plures partes confringeret, Chriſtumque è longinquo videns tamquam verum Dei Filium profitebatur & adorabat, Chriſto autem Spiritum malignum protinus à corpore hominis exire jubente, is quidem ſubitò parere coactus fuit, cives autem & incolæ regionis illius: *Deprecabantur eum multum, ne expelleret extra regionem*. Sed dicite ſodes, quamobrem, hi Geraſeni id tanta cum ſollicitudine & precum inſtantia à Domino poſtulabant? Vultiſne illius ut cauſam vobis exponam? cauſa unica eaque veriſſima hæc erat; quia Dæmon in illis, utpotè avaritiæ totaliter deditis, tamquam in naturali ſuo centro habitabat, imò non unus dumtaxat, ſed unà cum ipſo integra malignorum ſpirituum legio miſerum hoc corpus poſſidebat: *Legio mihi nomen eſt, quia multi ſumus*. Quia verò in loco illo ingens immundorum animalium grex paſcebatur, ideò priuſquam è corpore illo excederet, facultatem ſibi à Chriſto porcos hoſce ingrediendi indulgeri poſtulabant, *& conceſſit eis Jeſus*; qui confeſtim animalium iſtorum corpora ingreſſi, eadem in mare præcipiti curſu abegerunt, ubi ſubmerſa fuerunt porcorum inibi paſcentium circiter duo millia, quod cum in Civitate illa innotuiſſet, egreſſi ſunt, ut de eventu certiores redderentur, & Dæmoniacum jam Chriſti virtute à ſpiritibus qui illum obſederant, liberum videntes, Dominum quidem debito cultu venerati ſunt, ſimul tamen, ut à finibus ipſorum excederet, enixè rogarunt: *Rogare cœperunt eum, ut diſcederet de finibus eorum*; At verò numquid hæc eorum poſtulatio vobis ſtultitia plena & ab inſana mente procedere videtur? Si enim ipſius admirantur miracula, ſi verè agnoverunt quòd fluctus & procellas maris ſedaret, quòd in infernum abſolutum habebat Dominium, quòd ubique locorum ab infinita cingebatur multitudine, quòd evidentia Divinitatis ſuæ ſigna edebat, cur rogabant eum ut ab illis recederet, potiùs univerſa civitas illum junctis adinvicem viribus & precibus rogare debebant, dicendo: *Deus meus ne elongeris à me, Deus meus in auxilium meum reſpice*, quia ut Pſ. 72. v. 27. dicitur: *Ecce qui elongant ſe à te, peribunt*. Reſponſio autem ad hanc difficultatem in promptu eſt, quia enim ſe illo præſente porcos amiſiſſe & inſuper Dæmonem tot illis lucra conciliantem; ab eis abactum eſſe conſpiciebant, potiùs ipſius præſentia quàm lucro & intereſſe ſuo carere maluerunt, & ideò ſub hac precum forma tacitus dicere voluerunt, recedat à nobis Dei Filius & maneat Dæmon, ut hac ratione lucra noſtra nobis illæſa remaneant. Nam ut Euthym. ait: *Id rogarunt ex timore, ne alios etiam Dæmones ab hominibus ejectos in ipſorum immitteret gregem.*

12 Jam triginta & amplius anni elapſi fuerant, quibus

Margin notes, right column: Avari, lucrū plus curant, quàm Deū. — Marc. 5. v. 10. — Ibid. v. 9. — Ibid. v. 13. — Ibid. v. 16. — Pſ. 70. 12. — Pſ. 72. 27. — Euthym.

Margin note, left column: Hiſtoria.

Avaritia potens Dæmonis telum.

bus Dæmon cum Salvatore noſtro tentando congredi minimè auſus fuerat, donec tandem illum in deſerto poſitum aggredi præſumpſit; at verò quibuſnam illum jaculis impetiiſſe exiſtimatis: Validiſſimis utique: Et primò quidem dixit: *Dic, ut lapides iſti panes fiant*. Secundum verò ictum intulit, dum ait: *Mitte te deorſum*. At verò validiſſimum quod in pharetra ſua habebat jaculum in ultimum uſque locum reſervavit, quorum adverſus ipſum prævalere poſſe omninò credidit. Et quodnam illud fuit? Nimirum avaritiæ telum, dùm omnia totius mundi regna & bona terrena ipſi obtulit dicens: *Hæc omnia tibi dabo, ſi cadens adoraveris me*. Hugo Cardinalis ſuper illud verbum S. Pauli, *incidunt*, dicit, *id eſt, intus cadunt per conſenſum, in tentationem, id eſt, in id de quo Diabolus tentat per divitias*; Juxta illud quod Dæmon ad Chriſtum: *Hæc omnia tibi dabo, ſi procidens in terram adoraveris me. Inter munera iſta, quæ fortuna putatis, inſidiæ ſunt, laquei ſunt, cum retineat & inficiunt*, Sap. 14. *Creatura Dei in odium factæ ſunt, & in tentationem animæ hominum, & in muſcipulam pedibus inſipientium*.

Matt. 4. v. 3.

Hug. Card. in 1. Tim.

Sap. 4. 11.

S. Thom. ib. Avari illaqueati. Cajet.

13 S. Thomas divitias eſſe dicit non habentibus in tentationem, habentibus autem in laqueum, quia non libenter reddunt eas quas auferunt: Quam eamdem rationem Cajetanus quoque adducit, dum ait: *Illaqueantur laqueo penè inſolubili, eò quod obnoxia reſtitutioni tales numquam reſtituunt, ſunt enim velut illaqueati affectu rerum*. En quidem poſtquam corda & animæ avarorum hiſce laqueis irretitæ ſunt, ab eo qui eas illaqueavit, deinceps inſeparabiles eſſe videntur, id eſt, à Dæmone: *Qui congregat theſauros lingua mendacii vanus, & excors eſt, & impingetur ad laqueos mortis*.

Prov. 21. 6.

Hug. Car. ib.

14 Porrò qua ratione divitiæ laquei ſint Diabolici Hugo Cardinalis ſequentibus verbis declarat: *Sunt laquei malè acquirendo per fœnus & rapinam, furtum, fraudem: ſervando ſunt laqueus immiſericordiæ & impietatis, timoris mundani, ſuperbiæ, & perverſæ confidentiæ; in amittendo ſunt laqueus deſperationis, invidiæ, iræ, odii*.

Hiſtoria tragica.

15 De certo quodam avaro referunt hiſtoriæ, quòd cùm inſignem quemdam auri cumulum in rupis cujuſdam loco recondito & ſecreto repoſuiſſet, accidit quòd vir quidam pauper ob ſummam quàm patiebatur egeſtatem deſperabundus, & laqueum quo ſibi vitam abrumperet, manu ſua ferens, in hunc eumdem locum inciderit, cùmque ex certis ſignis theſaurum ibi latere deprehendiſſet, & cœpiſſet fodere, incidit feliciter in reconditum aurei depoſiti theſaurum, quem protinus ex eodem loco ſuſtulit, & in locum theſauri laqueum quem ſecum attulerat, eodem in loco recondidit. Poſt dies autem aliquot dives ille avarus cùm ad repetendum depoſitum acceſſiſſet, illudque ſublatum vidiſſet, obſtupuit primùm, ac quaſi toto corpore obriguit, demùm verò in tantam mentis veſaniam incidit, ut præ deſperatione inventum in loco depoſiti laqueum collo injecerit, ſeque ibidem ſuſpendio ſuffocarit. Quid vobis de tragico hoc caſu videtur? Numquid verè in eo verificatum fuiſſe videmus, quòd ſcilicet *in amittendo ſint laqueus deſperationis*?

In c. 5 Ezech. Laquei Dæmonis avaritiæ.

16 Hugo Cardinalis in cap. 5. Ezechielis dicit, quòd per capillos quæ pars quædam ſunt corporis noſtri ſuperflua bona temporalia & divitiæ ſignificentur; Dicit tamen notandam eſſe magnam inter Capillos M. Magdalenæ & Abſalonis differentiam, quia tametſi illa capillos ſuos valdè prophanaverit, tot animas in laſcivo ejus amore illaqueando, eoſdem tamen etiam tanta cum pietate & devotione in obſequium Redemptoris adhibere noverat, ut & ipſe ejus caperetur amoribus, & cordis ejus præda fieret; De Abſalone autem verè dici poteſt; illum quot ex ejus vertice capilli prominebant, totidem etiam in capite ſuo geſtaſſe laqueos, ex quibus in arbore quercus infami modo ſuſpenſus remanſit. Noſtiſne aliquam hujus differentiæ aſſignare cauſam? Non eſt alia quàm hæc, Quia capilli Abſalonis laquei erant Dæmonis, quia hactenus ſpecialia avaritiæ fomento præbuerant: *Per quæ quis peccat, per hæc torquetur*; Etenim non obſtante quòd tanti Regis filius eſſet, nihilominus capillos ſuos, vel comam capitis ſui detonſam vendebat & in ea negotiabatur: *Ponderabat capillos capitis ſui ducentis ſiclis pondere publico*. Quid magis admirandum audiri poteſt, &c.

DISCURSUS V.

ARGUMENTUM.

Divitiæ pondus in ſe habent, quo animæ in æternæ perditionis barathrum deturbantur.

THEMA.

Qui volunt divites fieri, incidunt in deſideria nociva, quæ mergunt homines in interitum & perditionem. 1. Tim. 6. v. 9.

1 Vita humana in Scriptura Sacra mari aſſimilatur: *Hoc mare magnum & ſpatioſum, &c.* tempeſtates autem & procellæ, quæ animæ comminantur naufragium, vitia ſunt & appetitus inordinati, qui in nobis prædominantur; at verò quænam præcipuè eſt illa procellarum hians vorago, quæ quaſi inevitabiliter ad profundum nos trahit, & periculoſiſſimè naufragari facit? Intemperantia & bonorum temporalium appetitus inordinatus: *Nam qui volunt divites fieri incidunt in tentationem & in laqueum Diaboli, & deſideria multa inutilia, & nociva, quæ mergunt homines in interitum, & perditionem*.

Avaritia mergit in interitum.

2 Ingenioſa eſt illa D. Ambroſii ex antiquis Poetarum fabulis obſervatio, nimirum, quòd Dites ſimul Deus fuerit divitiarum & dominium pariter obtinuerit in Infernum; perque hanc fabulam irrefragabile quamdam nobis dicit inſinuari veritatem, nimirum, quòd divitiarum ſubditi, damnati pariter eo ipſo ſint & reprobati; Ipſum nomen conſidera: *Ditem dicunt gentiles inferorum Præſulem, arbitrum mortis; Ditem appellans & divitem, quod niſi mortem dives inferre non noverit, cui regnum de mortuis, cui ſedes inferi ſint*.

S. Amb. l. de Nab. c. 6. Divites reprobi.

3 Div. Auguſtini ſententia eſt, quam ego, niſi hujus Doctoris cujus tanta eſt penes Eccleſiam authoritas genuina & indubitata doctrina eſſet, hoc loco inſerere non auderem: *Tollite*, inquit, *divitias, & infernus non erit*. Sed numquid quodvis peccatum mortale cauſa eſt quod deturbemur in infernum? Et numquid peccatorum capitalium ſeptem ſunt? Ergo non ſola avaritia infernum cauſabit, ſed etiam ſuperbia, ira, invidia, &c. qua igitur ratione Sanctus hic Doctor aſſerere audet, quòd ignis infernalis ex ſolo divitiarum fomento & pabulo nutriatur & ardeat, adeò ut divitiis ſublatis infernus futurus non ſit? Verumtamen, ſi cuncta vitia accuratè examinaveritis, illa ut plurimùm ex divitiarum cupiditate & avaritia fomentum & originem ſuam habere deprehendetis: *Radix omnium malorum eſt cupiditas*; Sicut enim ſublata & radicitùs evulſa arboris alicujus radice, omnes quoque ejus frondes, flores, & fructus deficiunt. Eodem quoque modo ſublato affectu inordinato ad bona temporalia, animas quoque puras & immaculatas remanere deprehendetis.

S. Aug. ſer. 31. ad frat. Sententia gravis S. Aug.

1. Tim. 6. 10.

4 Verùm enim verò ut Diſcurſus noſter denuò ad verba Sancti Pauli Apoſtoli redeat, quæri hoc loco circa illa verba poteſt, cur Sanctus Paulus de divitiis tractans potiùs & præcisè hac metaphora ſubmerſionis & naufragii uti voluerit, dicendo: *Mergunt homines in interitum*. Pro cujus reſolutione advertendum eſt, quòd quando in tempeſtatibus maritimis periculum eſt ſubmerſionis, aut naufragii, nautæ ſe invicem alligare ſolent rei alicui quam in navi habent, maximè autem alicui tabulæ, vel trabi, aut aſſeri ligno, ſperantes quòd dum huic arctè alligati in ſuperficie natant, tandem aliquando ſalvi ad littus maris ſint perventuri: Quòd ſi verò aliquis ferro, vel maſſæ aureæ, vel argenteæ firmiter ſe aſtringeret, quæ natura ſua fundum petere, nequaquam verò in aquarum ſuperficie natare ſolent, is utique omni foret ſpe periculum evadendi fruſtratus, ſiquidem unà cum illius in fundum uſque demergendus foret; Ad eumdem quoque modum hæc eſt ingens avari præ cæteris peccatoribus infelicitas, quòd ſcilicet ambitioſi adhæreſcant honoribus, dignitatibus; luxurioſi affixi ſint voluptatibus carnis, deliciis; Guloſi crapulæ; Iracundi vindictis; Cùmque hi affectus quantùmvis immoderati ſint, tandem nihilominus ſive per ſeniles ætatis annos, ſive per ilarum continuum uſum, ſive per infirmitates, aut aliud quodvis ſimile accidens moderantur, vel certè totaliter deficiunt, cujus contrarium fit in peccato avaritiæ, utpotè quæ non ſolùm per annos quantùmvis decrepitæ ætatis, verùm etiam per divitiarum incrementum magis ſemper ma-

Omnia vitia ſeneſcunt in homine, ſola avaritia juveneſcit.

Digitized by Google

giſque adaugetur, ac proindè etiam vicinæ mortis tempore avarum non deſerit, ſed æquè firmiter ei adhæreſcit. Undè Hugo Cardinalis ait: *Signanter dicit: Mergunt, quia divites ad modum naufragantium, quod tenent, vix dimittunt.* Et ideò Sanctus Bernardinus Senenſis de avaro quodam refert, quòd cùm morti vicinus eſſet, ſuas ſibi afferri juſſerit pecunias, eaſque cum ſuſpiriis & planctu hunc in modum fuerit allocutus: *O denarii mei! O theſauri mei! En morior, juvate me quaſo, juvate me; relinquamne vos dilecti denarii mei? Tangebat eos, palpabat, deoſculabatur eos, amplexabatur eos: Lamentabatur, denarii mei, heu denarii mei:* Poterat hac affectus tenaci adhæreſcentia alia dari major? & tamen tempeſtas mortis eum conquaſſabat. Et quis tandem finis ejus fuit? *Demum accepto argenteo vaſe, in illud quaſi rabidis morſibus ſtringens, cum Diabolo exſpiravit:* Ac proindè de avaris verè dici poteſt: *Submerſi ſunt quaſi plumbum in aquis vehementibus.*

Hug. Card. in c. 16 Luc.

S. Ber. ſer. 14. a. 4. Hiſtoria.

Exod. 15. 10.

5 Sapienter itaque Divus Chryſologus avarum quemdam monet, ut affectum & cor ſuum non in aurum, ſed in DEUM collocet, eumque his verbis exhortatur: *Mitte & præmitte theſaurum tuum in cælo, ne cæleſtem animam demergat in terram:* Id quod vel Philoſophus ille gentilis intelligebat, qui in naufragii periculo conſtitutus, divitias ſuas in mare projiciens dixit: *Mergo vos ne mergar:* Et quidem ſi verum eſt; ut eſt veriſſimum, quod Sanctus Auguſtinus ait: *Amor meus, pondus meum, eo feror, quocumque feror;* quis non videt, quòd amor & præcipuè ille quo avarus in facultates ſuas fertur, in pondere gravior futurus ſit cunctis aliis affectibus vitioſis, qui tamdem ad infernale barathrum eumdem ſecum protrahat, ſiquidem amor ipſius tali objecto adhæreſcit, quod quavis alia materia eſt ponderoſius, auro videlicet, de quo D. Chryſologus ait: *Aurum natura ſua grave, gravius ſit avaritia nimis.*

Chryſ. ſer. 22. Adhortat. 10.

Ser. 29.

6 Obſervaſtiſne aliquando myſterium, cur DEUS aquas maris rubri ad inſtar marginum cryſtallinorum in altum evexerit, ut populus Iſrael inter utrinque erectos aquarum margines per fundum ejus ſiccis poſſet pedibus pertranſire? Numquid longè celebrius miraculum futurum fuiſſet; ſi liquidum illud elementum in ſuperficie ſolidaſſet, ut tutum ſuper illius verticibus gradienti populo iter præberet, quemadmodum poſt tot ſæcula Sancto Petro, Sancto Franciſco de Paula aliiſque pluribus Sanctis accidiſſe novimus? Cui dubio reſpondetur, obſervando ſimul quòd Iſraelitæ priuſquam ab Ægypto diſcederent, *petierunt ab Ægyptiis vaſa argentea & aurea;* Ac proindè aquæ illæ eos tam immenſo auri & argenti pondere, quo merguntur homines, onuſtos ſuſtinere non poterant; Et porrò Sanctum Petrum tanta cum facilitate in ſuperficie aquarum ambulaſſe nil mirum eſt, ſiquidem ipſe priùs omnium Coapoſtolorum ſuorum nomine proteſtatus fuerat dicens: *Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te;* ideòque cùm ab omni ſe divitiarum pondere exoneraſſet, periculum ſubmerſionis metuere non poterat, Coincidit hæc reſponſio cum eo quod Sanctus Petrus Damianus ait: *Cur filii Iſrael in profundo maris, Petrus verò ſupra mare graditur? Quia Petrus reliquit omnia; illi auri & argenti pondere preſſi ab aquis ſuſtineri non poterant.* Porrò Ægyptii prout in Diſcurſibus præcedentibus conſideravimus tanta cum ſollicitudine & aviditate aurum & argentum ſuum ab Iſraelitis ablatum recuperandi, ſecuti ſunt Pharaonem, ac proindè hoc pondere aggravati *ſubmerſi ſunt quaſi plumbum in aquis.*

Avari ſubmerguntur quaſi plumbum.

Exod. 3. v. 22.

S. P. Dam. ſer. de S. Petro.

7 Avis quæ cœlum verſus evolare contendit, id profectò facere omninò nequit, ſi pedibus illius pondus aliquod grave adhæreſcat, imò ne quidem à terra elevare ſe poterit; Eodem modo, inquit Divus Chryſoſtomus: *Aurum nihil eſt aliud, quàm terra rubra, proindè anima quæ ſe auro argentoque congregando & congerendo, devovit, ab iiſdem ponderibus fuit depreſſa, ad inferiorem locum in æternum crucianda devolvitur.*

Similitudo.

Chryſ. h. 2. de perf. Iſa.

8 Neſcio an unquam ad hanc quæſtionem animum veſtrum intenderitis, quiſnam videlicet ex tota humani generis maſſa, quæ ad innumeros uſque millionum milliones hominum pertinget, primus reprobus fuerit, qui præcipitatus eſt ad infernum? Utique non perjurus aliquis, non adulter, non idololatra, non denique ſuperbus, ſed avarus aliquis, qui *ſtatuerat oculos ſuos declinare in terram.* Cain etenim primus reprobus fuit, & pariter primus fuit qui ædificavit civitatem, ut tantò ſe firmiùs in terra ſtabiliret, de cœlo nihil aut parum ſollicitus. Unde Sanctus Gregorius ait: *Ipſe qui primus in terra fundamentum poſuit, a ſoliditate cæleſtis patriæ alienus fuit;* Ambo quidem fratres Cain & Abel DEO ſacrificia obtulerunt, cum hoc tamen eventus inde ſecuti diſcrimine, quòd *reſpexit Dominus ad Abel & ad munera ejus, ad Cain verò & ad munera illius non reſpexit.* Scitiſne diſcriminis hujus cauſam? Nonnulli ideò DEUM ad Cain non reſpexiſſe ajunt, quia nimirum is diu nimis ſacrificium iſtud negligenter diſtulerat, unde Scriptura ait: *Factum eſt autem poſt multos dies, ut offerret Cain.* Sanctus Ambroſius autem pulchrè advertit Abelum de grege ſuo ſacrificaſſe, Cainum verò non item, ſed tantùm de fructibus terræ obtuliſſe ſacrificium; Animalia autem quæ reſpirant, tantùm terreni non habent, quantum fructus terreſtres, unde & ſacer textus ait: *Erat Cain agricola,* id eſt, ut Gloſſa Interlinearis exponit, *terrenis incumbens;* neque enim ipſe in aliud æquè intentus erat, quam ut ſe in bonis hiſce terrenis æternaret, & locupletem efficeret, ideòque oblatio ejus repudiata fuit. Unde Sanctus Judas Apoſtolus ait: *Væ illis, qui in via Cain abierunt, & errore Balaam mercede effuſi ſunt:* Quibus verbis perſpicuè hoc cupiditatis & avaritiæ vitium redarguit. Imò Cain terrenis rebus adeò addictus, ut cum ei DEUS diceret: *Erit vagus & profugus ſuper terram,* ipſe mox reſponderit: *Ecce me ejicis hodie à facie terræ & à facie tua abſcondar,* quaſi dicere vellet, ex quo deinceps in terra quietus & contentus futurus non ſum, ſimul etiam ex nunc cœlo & cæleſtibus bonis renuntio, *ecce abſcondar à facie tua;* Fecit proindè quod puer aliquis malè contentus facere ſolet, cui ſi pomum auferatur ne damnum inferat, panem quoque protinus à ſe abjicere ſolet, qui ipſi in vitæ nutrimentum datus fuerat; ita enim & hic reprobus fecit, quaſi dicere voluiſſet, ſiquidem tu me pacifica terræ poſſeſſione deſtituis, ego pariter Paradiſo renuntio; neque enim miſer hic homo agnoſcere poterat, quòd hoc, quod eſt miſerabilem illum in terra afficere: *Vagus & profugus eris ſuper terram,* ſingulare quoddam eſſet opus divinæ providentiæ & pietatis, eò ſolùm reſpiciens, ut is ſe emendaret, & ad pœnitentiam reſipiſceret.

Cain reprobus qui nimium terrenis inhiabat.

Pſ. 16. v. 11.

S. Greg. l. 5. mor. c. 3.

Gen. 4. v. 5.

S. Ambr. l. de Cajo, & Abel c. 10.

Gl. Int. in Gen.

Jud. 11.

Gen. 4. v. 12.

Ibid. v. 14.

9 Certum eſt quod iſ, *Væ,* in Sacra Scriptura æternæ ſit damnationis comminatio; Hac autem dictione Spiritus S. de divitibus loquens frequentiſſimè utitur. Sic in Amos dicitur: *Væ qui opulenti eſtis;* Et in Habacuc: *Væ ei qui multiplicat non ſua: Uſquequò & aggravat contra ſe denſum lutum?* Denique apud S. Lucam Chriſtus Redemptor noſter ipſe dicit: *Væ vobis divitibus, væ vobis qui ſaturati eſtis.* Apud Michæam quoque Spiritus Sanctus dicit, quòd ubi ſunt theſauri, ibi quoque ignis ardeat, iſque haud dubiè non alius, quàm infernalis: *Ignis in domo impii, theſauri iniquitatis, in quibus divites ejus repleti ſunt iniquitate.* Superiùs quoque in Diſcurſu primo diximus, venas in quibus aurum & argentum latet pretioſiſſimum inferno valdè eſſe conterminas, ut proindè foſſores auri, vel argenti ſodinas ingredientes vivi in abyſſum uſque terræ deſcendere videantur; Et ideò D. Chryſologus de verbis Redemptoris, quibus S. Matthæum in ſui ſequelam invitabat, ultimum *ſequere me,* ſcribens unumquemque avarum in perſona Salvatoris ita monet: *Me ſequere de ſupernis ad ſuperna tendentem, & non aurum de inferis ad inferna mergentem.* Diximus pariter, quòd ii præcipuè ad auriſodinas pro auro effodiendo deſtinari ſoleant, qui mortis rei ad furcam ſunt condemnati, ad denotandum, quòd metallum iſtud potiſſimùm ſit damnationis, ejuſque æternæ inſtrumentum.

Damnationis cauſa divitiæ.

Amos 6. 1.

Hab. 2. 6.

Luc. 6. 24.

Mich. 6. v. 10.

Chryſol. ſer. 29.

10 D. Petrus Chryſologus in hujus metalli damnis explicandis ſingulariſſimus eſt; Equidem in alio quodam ſermone ingenioſè non minùs, quàm ad præſens propoſitum aptè & utiliter conſiderans quòd Dæmon facta Chriſto omnium regnorum mundi hujus pollicitatione: *Hæc omnia tibi dabo, ſi cadens adoraveris me,*

Ser. 27. Divitiæ decipiunt.

turpem

Digitized by Google

turpem & conſtantem ab eodem Redemptore noſtro paſſus repulſa, paulò poſt in Dæmoniaco illo, qui in ſepulchris morabatur, eidem occurrere non erubuerit: Unde Sanctus hic Doctor interrogat dicens: *Quid eſt tibi Diabole, quòd trina tentatione provocabas ad lapſum quem promiſſione regni, at te adoraret, ſubdolus ambiebas, nunc tremens & miſerandus prolaberis & adoras? Ecce qui honores omnes regni promittebat, & gloriæ, habitare fœtidis corruptione cadaverum reperitur in tumulis? Sic, ſic iſte decipit cum promittit, at ad inferna ſecum protrahat, cùm de ſupernis ſe conſolantes fallax promiſſio illudit.* Quodnam verò in eo putatis latere myſterium, quòd in ſepulchris Dæmon domicilium ſuum fixerit, & non potiùs in Alpium cacuminibus, vel denſis ſylvis, aut aliis locis ſimilibus horridioribus magiſque aſperis? Spiritus Sanctus in S.

Job. 3. 22. S. Greg. l. 5. mor. c. 1.
Job ait; *Effodientes theſaurum gaudent vehementer cùm invenerint ſepulchrum.* Ubi Sanctus Gregorius ait: *Antiqui ſuos mortuos cum divitiis obruebant, inde qui theſaurum quærit, gaudet, cùm ſepulchrum invenerit;* Quid igitur mirum, quòd Dæmon in ſepulchris, ubi aurum eſt, & ubi mors ſimul triumphat, domicilium ſuum fixerit?

Marc. 5. 5. Divitiarum fructus mors.
11 In S. Marco de Dæmoniaco illo legimus: *Semper die, ac nocte in monumentis & in montibus erant;* Dæmones enim theſaurorum cuſtodiæ aſſiſtunt, eò quòd ad animarum damnationem illis abuti ſoleat. S. Petrus quoque Simoni Mago dixit: *Pecunia tua tecum ſit in perditionem.*

Act. 8. 20.
Similiter quidnam de triginta denariis argenteis actum fuit, pro quibus pretioſiſſimus Chriſti ſanguis & vita vendita fuit? Adhibiti ſunt in emptionem ſepulturæ cujuſdam, ſive in agrum comparandum, qui ſepulturæ peregrinorum deſerviebat, ut per hoc indicaretur nobis, fructum avaritiæ mortem eſſe. Unde

S. Val. h. 20. de avar.
S. Valerianus ait: *Ecce quid fructus habet cupiditas, pecunia damnationis ad comparationem ſepulturæ repoſita, hoc eſt funeribus deputata: intelligite ergo, in quo ſtatu ſit culpa cupiditatis, cùm in damnationem venerit pretium redemptionis.*

Avari in inferno ſepulti dicuntur.
12 Chriſtus Redemptor noſter aliàs quidem barathri perditionis ſub titulo, ſeu nomine gehennæ mentionem fecerat, quæ vallis quædam erat horrida, in qua ad idoli Moloch honorem ignis perpetim ardebat, cui illi qui idolo huic devoti erant, eidem filios ſuos ſacrificabant, eodem in igne illos vivos comburendo: Verumtamen ſub hoc titulo pœnarum infernalium atrocitatem minimè ſufficienter ſatis expreſſerat, ac proindè alia quadam vice, dum ad populum verbum faceret, clariorem, magiſque diſtinctam pœnarum infernalium notitiam nobis dare volens, eamdem damnatorum abyſſum proprio ſuo nomine infernum appellavit, ſed qua occaſione id factum fuiſſe exiſtimatis? Num fortè occaſione alicujus blaſphemias evomentis? Vel ut nobis ſupplicium ob oculos poneret alicujus detractoris, vel parricidæ, vel ſacrilegi cujuſdam? Nequaquam, ſed occaſione tali qua de divite quodam avaro loquebatur, quem corpore pariter & anima tenus dicebat ſepultum fuiſſe in inferno:

Luc. 16. v. 22.
Mortuus eſt dives, & ſepultus eſt in inferno: quia ut ſuperiùs diximus, tametſi omnes quoque alii peccatores igne illo crucientur, avarus tamen in eodem ſepultus eſſe dicitur, non tam ideò quòd avaritia huic barathro aſſimiletur, quàm quia cum omnes alii peccatores aliquod à peccatis ſuis reſipiſcendi remedium habeant, avarus tamen à cupiditate ſua etiam in ſenectute, imò & in morte ſua difficillimè divellitur.

Jer. 1. v. 13. S. Greg. l. 16. mor. c. 32. Ignis inferni ſpecialiter pro avaris.
13 Sanctus Gregorius illum Jeremiæ textum: *Ollam ſuccenſam ego video, & faciem ejus a facie Aquilonis:* Nobis in memoriam revocans, ita ſcribit: *Olla ſuccenſa eſt cor humanum ſæcularium curarum ardoribus, deſideriorumque anxietatibus fervens, quæ a facie Aquilonis ſuccenditur, id eſt Diaboli ſuggeſtionibus inflammatur: ipſe enim vocari nomine Aquilonis ſolet, qui dixit: Sedebo in lateribus Aquilonis.* Verùmtamen per ollam hanc accenſam ignem quoque infernalem intelligere poſſumus, qui partes Aquilonares reſpicere dicitur, quia ſupplicium quoddam eſt, iis qui auri argentivè cupidi ſunt, ſpecialiſſimè deſtinatum & præparatum, ſiquidem teſte

Job. 37. 22.
Jobo: *Ab Aquilone aurum veniet.*

S. Aug. c. 4. l. de ſal. doc. 30.
14 S. Auguſtinus avarum barathro perditionis ſimilem eſſe dicit, dum ait: *Avarus vir inferno eſt ſimilis;*

Avari ſimiles inſatiabili inferno.
Infernus enim quantoſcumque devoraverit, numquam dicit, ſatis eſt: ſic etſi omnes theſauri conflaxerint in avarum, numquam ſatiabitur.

Chr. t. 6. h. 13. de avar. Avaris nulla ſpes.
15 Divus Chryſoſtomus rationem aſſignat, cur de ſalute animæ alicujus avari nulla ſpes concipi poſſit? Dicit enim: *Cùm alii dare juſſi aliena rapiamus, quænam quæſo nobis ſalutis ſpes eſt? ſi quod non alueris eſurientem punieris, quam veniam mereberis ſi veſtitum etiam exuiſti?*

Chry. h. 9. in Matth.
16 Virginibus fatuis ante faciem clauſum eſt cœli oſtium, dictumque eſt illis: *Neſcio vos,* unde inquit idem D. Chryſoſtomus: *Hic quippè eſt amor ille teterrimus, qui lampades ſtultarum Virginum extinxit.* Enim verò peſſimum hac in re eſt, quòd venenum illud quod æternam animæ mortem conciliat, etiam cum ſingulari guſtu & voluptate potetur:

S. Aug. ſer. 31. ad fra.
Venenum quis ſumere non poteſt, inquit Sanctus Auguſtinus, *niſi fuerit alicui dulcedine copulatum; ſed commixtum dulcedini faciliter ſumitur; Sic enim qui recipit, moritur, ſic qui divitias amat, dulcedinem videtur guſtare.*

Ser. 35. de vet. Dom.
At verò, inquit alibi idem S. Doctor, *quæ eſt iſta rogo animarum inſania, acquirere aurum, & perdere cœlum?* At verò præ cæteris Sanctus Valerianus efficaciùs tot hominum

S. Val. h. cit.
avarorum deteſtatur ſtultitiam, qui ſe locupletando tot labores ſubeunt, ut eant in infernum, ſuiſque hæredibus divitias, omniſque generis commoditates vitæ hujus congregent: *Derelinquitur,* inquit, *ampliata poſſeſſio, & quamvis ſit in alterius poteſtatem transfuſa, teſtimonium tamen tui ſceleris ſervatura; apud alium facultatum tuarum pompa reſedit, & tecum pœna migravit; ſtultitiæ genus eſt, aliis feciſſe lucrum & ſibi paraſſe ſupplicium.*

DISCURSUS VI.

ARGUMENTUM.

Hujus vitæ proſperitates, ut plurimùm ſcopuli ſunt, ad quos allidentes animæ in profundum uſque Inferni naufragantur; Et ſi quæ in hac vita conceduntur delitiæ & gaudia, tormentis compenſantur æternis in vita altera.

THEMA.

Recordare, quia recepiſti bona in vita tua, & Lazarus ſimiliter mala, nunc autem hic conſolatur, tu vero cruciaris. Luc. c. 16. v. 25.

1 IN hac divitis Epulonis parabola, prouti S. Ambroſius, S. Bonaventura & alii Patres exiſtimant, Salvator noſter, qui eam ore ſuo propoſuit, nobis inſinuatum eſſe voluit, quòd proſperitas bonorum fortunæ, qua homo aliquis in præſenti vita gaudet, ſcopulus ei ſit, ad quem anima ejus alliſa in profundum uſque Inferni infeliciſſimè naufragatur; Atque ideò Salvator noſter Abrahamum primum omnium credentium Patrem, ita hunc divitem Epulonem alloquentem introducit: *Recordare quia recepiſti bona in vita tua,* deſine lamentari quòd in alia vita cruciaris.

2 Sanctus Bernardus medium ſe inter divitem in pœnis hærentem & Abrahamum conſtituens, interrogat:

S. Bernar. in decl. ecce nos rel. om.
Heccine cruciatuum cauſa tota, quòd in hoc ſæculo bona recepit? Ita planè, neque enim ad hoc nos de Paradiſo voluptatis animadverſio divina ejeciſſe videtur, ut ſibi hic Paradiſum adinventio humana pararet. Quæ verba certè, ſi attentiùs conſiderentur, terrore pleniſſima ſunt: *Heccine cruciatuum cauſa tota?* Et tamen veriſſima ſunt, & ratio eſt, quia bona fortuna eſt veluti vinum quoddam forte, & generoſum, cujus fumi caput ſtatim petunt, judicium & rationem pervertunt, atque a vera & recta timoris & legis Dei via aberrare

Ep. 107.
faciunt; Unde idem mellifluus Bernardus alibi inquit: *O ſæculum nequam, quod ſolos tuos ſic ſolet beare amicos, ut DEI facias inimicos.*

2. Reg. 11. 8.
3 Urias Bethſabeæ conjux & maritus tamquam gregarius quidam miles præter lanceam & enſem privatum & proprium, nihil gubernandum habebat, & tamen idem à Davide Rege in curia ejus regia ſumma cum honorificentia exceptus fuit; *Secutaſque eſt eum cibus regius;* cui proindè hos favores & munera regia quilibet commilitonum facilè invidere potuiſſet; Verumtamen omnia hæc regii favoris & benevolentiæ argumenta, vicinæ mortis ejus indicia erant; ſiquidem David omnes hos ei exhibens honores, honori & vitæ ejus ſtruebat inſidias. Eodem prorſus modo cum multa proſper-

rimè degentibus, mundus procedit, dum in hac vita illos exaltat, locupletat, omnibuſque deſiderabilibus gaudiis & cupediis adauget.

S. Ber. in ſer. 3. D. 2. Quad. ar. 5. c. 3. 4 Sanctus Bernardinus ſimilitudinem quamdam à fulgure petitam adducit, quòd quidem ad primum ſui ortum coruſcat & ſplendet, paulò poſt tamen tumultuoſum & formidabile tonitru producit; *Sicut fulgur tonitrua portat, ita proſperitas ſupplicia ſempiterna prænuntiat.*

5 Animæ prædeſtinatæ Chriſti, non verò mundi cibo nutriuntur; Ecquis autem eſt hic Chriſti cibus? *Meus cibus eſt*, inquit Salvator, *ut faciam voluntatem* Jo. 4. v. 34. *ejus qui miſit me*, id eſt, ut paſſar ærumnas, miſerias & anguſtias plurimas ſuſtineam; *In capite libri ſcriptum* Pſ. 39. v. 9. *eſt de me, ut facerem voluntatem tuam, Deus meus volui &c.* Porrò eſca mundi, ſimilis eſt illi; quæ piſcibus, ut capiantur, in aquas projici ſolent; Eadem quoque S. Aug. h. 50. ſimilitudine Sanctus Auguſtinus utitur, ad demonſtrandum quòd hujus ſæculi proſperitates non invidiam mereantur, ſed ingentem compaſſionem: *Noli gaudere*, inquit, *ad piſcem, qui adhuc in eſca ſua exultat, nondum retraxit hamum piſcator*. Videmus quotidiè quòd dum à piſcatore vermiculus, aut alius gratus cibus in aquas cum hamo projicitur, omnes certatim accurrunt, ut illum aliis præripiant, illique qui eum unà cum hamo deglutivit, alii quaſi invideant, ſed immeritò, cùm potiùs eidem compati ſuo modo deberent, quia *nondum retraxit hamum piſcator*, quem ubi retraxerit, cibus ille cauſabitur, ut paulò poſt ex ſuo, cui innatabat, elemento extrahatur agonizans, moxque torrendus, vel aſſandus ſuperimponatur carbonibus: Idem quoque multis accidit, qui in hac præſenti vita pinguibus hæreditatis opulentæ, vel inſignis fortunæ, vel dignitatum, Dominiorum, delitiarum, voluptatum, aliarumque proſperitatum temporalium bolis, juxta cordis ſui votum impinguantur, ſed caveant ſibi talea; *Nondum retraxit hamum piſcator*; ipſi hamum quem unà cum cibo deglutierant intra fauces ſuas habent, nec tamen id advertunt, id quod præcipuum & manifeſtum eſt æternæ reprobationis ſuæ indicium: *recordare quia recepiſti bona in vita tua*; ſed quænam hinc naſcitur conſequentia? *hæc cruciatuum cauſa tota*; Etenim in hac vita gaudere, ad ignem infernalem hominem condemnat: *ſicut piſces capiuntur hamo*, inquit Sapiens Eccl. 9. v. 12. *& ſicut aves laqueo comprehenduntur, ſic capiuntur homines in tempore malo, cum eis extemplo ſupervenerit interitus*; aves enim lætæ prorsùs hinc inde circumvolant, dum eſca ſub laqueo vel reti recondita ſeſe nutriunt; piſces pariter feſtivi in aquis circumnatant, ſeque hamum unà cum injecta aquis eſca deglutiiſſe ignorant, & tantò faciliùs ambo mutti in prædam cedunt: Idem quoque multis in hac vita accidit, qui in hac vita feliciſſimè vivunt, quando enim ſe ſibi in hoc mundo verum quemdam ſtabiliviſſe Paradiſum credunt, quando in proſperrimo humanæ felicitatis ſtatu degunt, rota fortunæ protinus everſa circumvolvitur, Sol ad Occaſum vergit, ipſique ad Infernum ex improviſo aguntur præcipites.

6 Judas cupidiſſimus, & totus quantus avaritiæ immerſus erat, & ne ex defectû pecuniæ occaſionem haberet prævaricandi incarnata ſapientia ipſum ærarium Apoſtolicum ſine ulla rationum reddendarum obligatione in ſuo arbitrio habere voluit, imò & in cœna la- Jo. 13. v. 26. pidiſſimos illi bolos deguſtandos porrexit: *Qui intingit mecum manum; cui intinctum panem porrexero, &c.* Sed Matth. 26. 23. quis tandem vitæ ejus finis fuit? *Suſpenſus crepuit medius.*

7 Plutarchus in vita Cleomenis, apud Reges Ægyptios in more poſitum fuiſſe ſcribit, quòd quotieſcumque alicui miſſum aliquem, ſeu ferculum regium mittebant, is talis infra biduum infallibiliter in patibulo ſuſpendendus fuerit; Et quidem hæc conſuetudo lautum reis ad mortem condemnatis, vel contemnandis inſtaurandi convivium, noſtris quoque temporibus etiamnum uſitata eſt, & fortè ſuam ex ſequenti Sapientis conſilio Prov. 31. v. 6. trahit originem; Dicit enim: *Date ſiceram mœrentibus, & vinum his, qui amaro ſunt animo.*

8 Opportunè hic in memoriam ab unoquoque revocari poterit, ſublimis ille ſtatus Aman ab Aſſuero Rege magnoperè dilecti; Huic enim Regni Satrapæ & Principes omnes obſequebantur & aſſurgebant ubique; inexauſtos ſibi congregaverat theſauros, numeroſa gaudebat ſobole, futura dignitatum divitiarumque ſuarum hæreditate omnibuſque quæ ad felicitatem temporalem optari poterant, ubique affluebant; *Regina quoque Heſther* (ſic ſe pro omnium honorum affluentiumque proſperitatum complemento jactabat) *nullum alium* Eſth. 5. v. 12. *vocavit ad convivium cum Rege, præter me, apud quam etiam cras cum Rege pranſurus ſum*; at verò quod obſtupeſcendum, in hoc convivio, ut omnibus conſtat invenit laqueum quo paulò poſt in eodem patibulo, quod Mardochæo erexerat, ſtrangulandus erat.

9 Iſraelitarum populus quondam carnes à Deo popoſcit, ut ſaturari poſſet, ſed carnes non ovillas, aut bubulas, ſiquidem ingentes ovium greges, boumque armenta plurima ex Ægypto ſecum eduxerat; Unde qui de tribu Juda & Gad oriundi erant, facultatem ſibi concedi petebant eis Jordanem in terra, Jazer & Galaad manendi eò quòd terræ iſtæ paſcuorum fertiliſſimæ erant, ut greges & armenta ſuæ nutrire & paſcere poſſent, adeòque non carnes bubulas, aut ovillas, quibus abundabant, & quas faſtidire cœperant, ſed carnes delicatiores diverſarum volucrum ſibi miniſtrari petebant, has enim præ nimia laſſitudine ſibi per propriam induſtriam minimè aucupari poterant; tamdem verò intentum ſuum aſſequentes, in tanta copia & multitudine, tantaque cum facilitate obtinuerunt coturnices, ut aer præ nimia coturnicum copia & multitudine obfuſcari videretur, eaſdemque pro libitu ſuo ſive magnas, ſive parvas manibus ſuis prenſare poſſent: *Aſcendens* Exod. 16. v. 13. Num. 11. v. 31. *coturnix cooperuit caſtra, ex omni parte caſtrorum per circuitum volabant in aere duobus cubitis altitudine ſuper terram; Surgens ergo populus toto die illo & nocte, ac die altero congregavit coturnicum, qui parum, decem coros: & ſiccaverunt eas per gyrum caſtrorum.* Sed quid tamdem accidit? *Adhuc carnes erant in dentibus eorum, nec defecerat hujuſcemodi cibus, & ecce furor Domini concitatus in populum, percuſſit eum plaga magna nimis, vocatuſque eſt ille locus, Sepulchra concupiſcentiæ: ibi enim ſepelierunt populum, qui deſideraverat.* Hujus quoque hiſtoriæ Pſalmiſta meminit, facta tamen prius multorum beneficiorum eidem populo collatorum, mentione: *Mandavit nubibus deſuper, & januas cœli aperuit, & pluit* Pſ. 77. v. 23. *illis manna ad manducandum, & panem cœli dedit eis; panem Angelorum manducavit homo, cibaria miſit eis in abundantia*; Quid igitur inſuper deſiderare poterant? Carnes deſiderabant, eaſque non vulgares, ſed lautiſſimas, delicatiſſimas: *Tranſtulit igitur Auſtrum de cœlo & induxit in virtute ſua Africum, & pluit ſuper eos, ſicut pulverem carnes, & ſicut arenam maris volatilia pennata; & ceciderunt in medio caſtrorum eorum circa tabernacula eorum, & manducaverunt, & ſaturati ſunt nimis, non ſunt fraudati à deſiderio ſuo.* At verò perfectum hoc deſideriorum ipſorum complementum, mox ſubſecuturi ſupplicii ipſorum præludium quoddam fuit: Undè ſequitur: *Adhuc eſca eorum erant in ore ipſorum, & ira DEI aſcendit ſuper eos, & occidit pingues eorum & electos Iſrael impedivit*, id eſt, preces & orationes electorum in Iſrael ſubmovit, ne ſe pro impetranda ipſi venia apud Deum interponerent, hacque ratione Deus illos majori cum rigore & ſeveritate caſtigare poſſet.

10 Apud Ezechielem Deus ſe vindicativæ juſtitiæ ſuæ enſem contra eos qui à Divina ejus gratia receſſuri ſunt, evaginaturum eſſe his verbis comminatur: *Sed* Ezech. 3. 20. *& ſi converſus juſtus à juſtitia ſua fuerit, & fecerit iniquitatem, ponam offendiculum coram eo, ipſe morietur.* Circa quæ verba quærendum venit, qualenam ſit illud ſupplicii genus, aut verò quodnam ſit illud offendiculum vel lapis offenſionis, quem ſe in via conjecturum eſſe dicit, ut corruat, & moriatur? Vatablus & Rabbi David legunt: *Proſperari eum faciam in divitiis, ac in omnibus viis ſuis in hoc ſæculo*; Unde patet quòd hoc, quod eſt in præſenti vita in cunctis actionibus & conſiliis ſuis proſperam & fœlicem eſſe, ſcopulus quidam ſit, ad quam allidens vitæ humanæ navicula in profundum uſque Inferni naufragatur. Undè Salvianus ait: *Ampla & locuples facultas perditionem inferre dicitur;* Salv. l. 2. ad Eccl. *refugienda eſt itaque ampla poſſeſſione ſequatur profunda perditio.*

11 Loth in diviſione illa, quam cùm Abraha cogna- Gen. 13. v. 10. to ſuo pactus eſt, regiones ſibi Pentapolitanas elegit, eò

quòd

Digitized by Google

quod inſtar deliciosiſſimi cujuſdam Paradiſi fertiles erant, DEUS autem ſuper territorii illius Civitates ignem de cœlo depluit, qui certè quoddam erat Ignis infernalis illis itidem ſuperventuri præludium; Et quidem ad hoc ut juſtus Loth igneam hanc pluviam ſalvus & incolumis evaderet, opus fuit, ut Angelus quidam de cœlo ad eum mitteretur, nec tamen adhuc libenter inde receſſit, ſed ut ſacer textus ait: *Cogebant eum Angeli, ne & tu pariter pereas in ſcelere Civitatis; diſſimulante illo apprehenderunt manum ejus, & manum uxoris, ac duarum filiarum ejus, eò quod parceret Dominus illi, & eduxerunt eum, & poſuerunt extra Civitatem ibique locuti ſunt ad eum: Salva animam tuam:* Ecce tibi qualiter ad hoc ut etiam viri perfecti & ſancti à locis deliciarum exeant, deſerantque Paradiſos terreſtres quos poſſident miraculis opus ſit, ſitque neceſſum ut Angeli cœlitùs miſſi magnam illis inferant violentiam, ut ſupplicia à DEO immittenda evadant, ſimulque cum aliis ſcelerum reis inter cœleſtis ignis flammas non pereant: Rupertus Abbas Tuitienſis de Loth ita ſcribit. *Quamvis comparatione Sodomorum juſtus eſſet, adhuc tamen de perfecta juſtitia minus habens, amœnitate Sodomorum tenebatur, & irriguis Paradiſiacis arvis, & idcirco quaſi non ſatis intelligeret, quod dicebatur, cùm percelleretur nuntio inſtantis periculi, dormitantes oculos, & amore divitiarum preſſos, avertebat à lumine præſenti.* O quàm innumeri ſunt hodie huic Loth ſimiles, qui ignem infernalem nequaquam evadunt, eò quòd in hac vita gaudere & deliciis frui nimium deſiderent, parum de vita futura ſolliciti.

Gen. 19. v. 15.

Rup. Ab. in cit. in cat.

12 Porrò quàm ſit lata via, quæ ad infernum nos conducit, Sanctus Bernardus his verbis optimè conſiderat: *Spatioſa*, inquit, *eſt via quæ ducit ad perditionem, per hanc enim abundantiam deliciarum in bonis deficiunt, & in malis proficiunt multi; defectum bonorum ipſa rerum natura oſtendit, nam ad maturitatem non venit nimia fœcunditas fructuum, & pomerum ſegetem etiam nimia pinguedo deſtruit.*

S. Ber. ſer. 50. n. 2. c. 3.

13 Hi qui navigationis maritimæ artem callent, dicere ſolent, quòd in dulcibus lacuum & fluminum aquis longè periculoſior ſit navigatio, quàm in undis ſalſis & amaris, quia hæ navigiorum pondera ſolidiùs ſuſtinent, ventiſque & abortus procellis validiùs reſiſtunt: Eodem quoque modo dicere poſſumus, quòd qui in mari præſentis vitæ inter adverſa, luctantur, vitiis & tentationibus infernalibus magis reſiſtant, atque ad æternæ beatitudinis littora faciliùs ſecuriuſque appellant; Unde Salvator noſter ait: *Beati qui perſecutionem patiuntur; Beati qui lugent, Beati pauperes;* At verò de animabus, quæ in proſperitatum terrenarum dulcibus aquis navigant, non eſt eadem ratio; Et ideò de illis Salvator noſter ait: *Væ cum benedixerint vobis homines;* numquam verò nec uſquam legimus: *Beati divites*, nam ut Sanctus Bernardus ait: *Difficile eſt, imo impoſſibile, ut præſentibus quis fruatur bonis & futuris, ut hic mentem & illic ventrem impleat, ut de deliciis tranſeat ad delicias, & in cœlo & in terra glorioſus appareat.*

Matth. 5. v. 3.

Luc. 6. v. 26.

S. Ber. c. 45. de Int. dom.

14 Dives ille Epulo in aquis dulcibus navigabat, nam ex luxibus quibus indulgebat, in exceſſivatum divitiarum ejus notitiam facilè devenire licet: *Induebatur purpura & byſſo, & epulabatur quotidiè ſplendidè;* mendicus verò Lazarus inter ſalſas & amaras mendicitatis & ulcerum ſuorum undas fluctuabat, *ulceribus plenus*: & ne quidem de micis que canibus copioſiſſimè dabantur, famem ſuam mitigare poterat; uter verò ex his duobus ad portum pervenit veræ beatitudinis? *Factum eſt ut moreretur mendicus, & portaretur ab Angelis in ſinum Abrahæ; mortuus eſt dives, & ſepultus eſt in infernum.* Ecce tibi qualem vitæ hujus proſperitas terminum aſſequi ſoleat.

15 Nautæ maritimi unanimiter aſſerunt maris ſummam tranquillitatem imminentis tempeſtatis infallibile eſſe indicium. De Sancto Ambroſio legitur, quòd cùm Mediolano huc Romam proficiſcens ad domum quamdam hoſpitii cauſa acceſſerit, in qua Paterfamilias ſe neſcire jactabat, quidnam tribulatio aut adverſitas eſſet, quòd Sanctus Præſul audiens ad comites itineris ſui converſos dixit: *Properè hinc diſcedamus, ne Divina vindicta nos hic obruat, Deus enim non moratur in hiſce ædibus;* Cùmque Epiſcopus vix pedem ſuum inde extuliſſet: Domus tota mox corruit, omneſque domus incolas ſub ejus ruinis miſerè ſepelivit.

16 Qualia exiſtimatis ligna illa futura eſſe, quæ in igne infernali perpetuò ardebunt? Quòd Sancto Joanni Apoſtolo fidem adhibere volumus, ea non ſunt alia, quàm vitæ hujus præſentis deliciæ & gaudia; Dum enim de Babylonica illa meretrice tractat, quæ in poculo ſeu calice aureo voluptatum, theſaurorum, aliorumque hujus vitæ bonorum dulcedinem libandam porrigebat, ita ait: *In poculo quo miſcuit, miſcete illi duplum, quantum glorificavit ſe & in deliciis fuit, tantum date illi tormentum & luctum.* Et quidem ſi intelligere cupiatis, quàm ſit verum quòd magis timenta ſit maris vitæ hujus tranquillitas & proſperitas, quàm impetuoſa tempeſtas, audite hac de re loquentem Sanctum Auguſtinum: *Mundus iſte periculoſior eſt blandus, quàm moleſtus, & magis cavendus, cùm ſe illicit diligi, quàm cum admonet, cogitque contemni:* Job de viro qui placido & tranquillo hujus vitæ mari fruebatur, agens, ita ſcribit: *Quare ergo impii vivunt, ſublevati ſunt, confortatique divitiis? Semen eorum permanet coram eis, propinquorum turba & nepotum in conſpectu eorum, domus eorum ſecuræ ſunt & pacatæ, & non eſt virga DEI ſuper illos; bos eorum concepit, & non abortivit; vacca peperit, & non eſt privata fœtu ſuo, egrediuntur quaſi greges parvuli eorum, & infantes eorum exultant luſibus, tenent tympanum & cytharam, & gaudent ad ſonitum Organi.* Quis verò tamdem omnium harum proſperitatum finis fuit? *Ducunt in bonis dies ſuos, & in puncto ad Infernum deſcendunt.* Verum quidem eſt, quòd ut ſuo loco probabimus, bona quoque temporalia auxilio & ſubſidio eſſe poſſint ad acquirendam æternam ſalutem, cùm in hunc præcipuè finem à DEO nobis concedantur, ut ei illis mediantibus ſtudioſè deſerviant; verùmtamen terribilis valdè eſt illa S. Gregorii ſententia, qua animos noſtros ſuſpenſos & incertos tenet, an data nobis ſint ad ſalutem, an verò ad æternam damnationem: *Admonendi ſunt igitur, qui in hoc mundo proſperantur, ut ſolerter conſiderent, quia præſentis vitæ proſperitas aliquando idcirco datur, ut ad meliorem vitam provocet; aliquando verò ut in inferno pleniùs damnet.*

Apoc. 18. v. 6. & 7.

S. Aug. ep. 144.

Job 21. v. 7.

S. Greg. 3. p. paſt. c. 27.

DISCURSUS VII.

ARGUMENTUM.

Divites communiter proclives ſunt ad vitia, & quia terrenorum bonorum abundantia, nidus eſt omnis peccati, ideò inter divitias innocentiam conſervare difficillimum eſt.

THEMA.

Fili, ne in multis ſint actus tui, & ſi dives fueris, non eris immunis a delicto. Eccl. 11. v. 10.

1 ECcleſiaſticus propoſitionem hanc, quòd ſcilicet divitiæ innocentiam non comitantur, dudum ante à Sapiente didicerat, ſiquidem is in Parabolis ſuis dixerat: *Qui autem feſtinat ditari, non erit innocens.* Interpres Græcus hunc Eccleſiaſtici textum legens, non dicit: *Si dives fueris, ſed ſi multiplicaveris.* Unde Sanctus Gregorius nos monet, dicens: *Profectò qui augere opes ambit, vitare peccatum negligit, & more avium captus, cùm eſcam terrenarum rerum avidè conſpicit, quo ſtranguletur, peccati laqueum non agnoſcit.*

Prov. 28. 20.

S. Greg. Lect. admon. 21.

2 Sanctus ac regius Propheta David de hominibus, omnigena vitiorum pice infectis loquens ait: *Tenuit eos ſuperbia, operti ſunt iniquitate & impietate ſua; Cogitaverunt, & locuti ſunt nequitiam, iniquitatem in excelſo locuti ſunt; poſuerunt in Cœlum os ſuum.* At verò undenam hæc impietas, atque ad omnia iniquitatis genera dilatata & extenſa malitia derivatur? *Prodit quaſi ex adipe*, id eſt ut Hugo Cardinalis ait: *ex abundantia iniquitas eorum*, qui etiam ex hac radice multa peſſima pullulare germina probat, ſimulque eadem enumerat, *qualia ſunt primò ſuperbia, Proverb. 8. opes & ſuperbia. Secundò Oblivio DEI, juxta illud Oſee 13. adimpleti ſunt, & ſaturati, levaverunt cor ſuum, & obliti ſunt mei. Tertiò Contemptus DEI, Job 15. Contra omnipotentem roboratus eſt, pingui cervice armatus eſt. Quartò Ingratitudo, Iſaiæ 45. Accinxi te & non cognoviſti me. Quintò Tranſgreſſio præceptorum DEI,*

Pſ. 72. v. 6.

Hug. Card.

Prov. 8. v. 18.

Oſe. 13. v. 6.

Job 15. v. 25.

Iſa. 45. v. 5.

Digitized by Google

Jer. 1. v. 28.

juxta illud Jerem.5. Impinguati ſunt & dilatati, & præterierunt ſermones meos peſſimè. Sexto luxuria, juxta illud

Jer. 5. v. 7.

Jerem.5. Saturavi eos & mœchati ſunt. Septimo Petulantia, id eſt, in veſtitu & exteriori perſona apparatu inordinata pompa, Deuteron, 32. Incraſſatus eſt dilectus & recalcitravit. Octavo Jurgia & rixa, & prout patet Gen. 13. ex controverſia quam inter ſe paſtores Loth & Abraha habebant pro gregibus. Nono Oppreſſio pauperum, Eccleſiaſtici 13. Venatio Leonis Onager in eremo, ſic paſcua divitum pauperes.

Deut. 32. 15. Gen. 13. v. 7.

Eccl. 13. v. 23.

3 Author Imperfecti promiſſionem illam, qua Dæmon Salvatori noſtro, in caſu quo eum adoraret, omnia regna mundi his verbis pollicitus fuit; *Hæc omnia tibi dabo, ſi cadens adoraveris me*, conſiderans ait. *Dare non poterat omnia, niſi ab omnibus tolleret omnia*. Hæc enim ferè ut plurimùm in eorum, qui divitias ambiunt, animo evenire ſolet inordinatio, quòd cùm illas conſequi nequeant, niſi vel ſpolient alios, vel lites injuſtas contra alios moveant, vel per illicitos contractus uſurarios alios circumveniant, vel per furta & extorſiones aliena rapiant, vel poſſeſſiones ſuas in exteros fines dilatent (quia mundus unus idemque ſemper manet) millenas in proximos machinentur injurias.

Matth. 4. v. 9. Aut. Imp. 25.

4 Samſon poſtquam Problematis à ſe propoſiti reſolutio per uxorem ſuam, cui illam indicarat, nimis præmaturè in vulgus publicata fuiſſet, in viam ſe recipiens triginta viros internecione delevit: *Irruit in eum Spiritus Domini, deſcenditque Aſcalonem, & percuſſit ibi triginta viros, quorum ablatas veſtes dedit iis, qui problema ſolverant.* Sed cur Samſon hoſce problematis expoſitores præmiare volens, illos hiſce à triginta viris occiſis ſublatis veſtibus donavit? num fortè Samſonis fortuna adeò tenuis erat, ut illos ſine hac edita ſtrage, & ſine horum virorum ſpoliis veſtire aut alio præmio honorare non potuerit? *Omnia in figura contingebant*, Per hoc enim factum nobis demonſtratur, quòd mundus adeò ſit inops & egenus, ut neminem veſtire aut locupletare poſſit, niſi alium rebus ſuis exuat, adeòque ſi hic poſſeſſionem quamdam ſibi acquirit, alter eamdem perdat; neceſſum eſt; ſi ille ad hanc vel illam pertigerit hæreditatem, id certè non niſi per alterius mortem fieri potuit; ac proindè quot pupilli, quot viduæ, quot pauperes modicis ſuis fortunæ bonis violenter exuuntur, ut avarus locupletari valeat? Sanctus Aſterius multa hujus vitii mala recenſens dicit: *Avaritia mater inæqualitatis, immiſericors, inhumana, crudelis; per hanc vita mortalium diſpar & diſcors; alii ſatietate nauſeant & opes ſupereffluentes, velut cibum nimium evomunt; alii fame & penuria preſſi in extremo benè diſcrimine verſantur, hi ſub tectis recumbunt auro diſtinctis, & variegatis, domoſque incolunt parvarum inſtar urbium, illi ne duo quidem tigna quibus tegantur, habent*, paulòque poſt ad alia ejuſdem vitii mala ponderanda deſcendit, & ait: *Ab hac eſt, quòd alius contra decorem penè nudus, alius præter innumeras ad uſum corporis veſtes, parietes ipſos purpura velat, pauper ne in lignea quidem menſa confringere panem poteſt, cùm mollis ille & delicatus fulgore latiſſima ex argento menſa, quam opere ductili fieri curavit, mentes & oculos paſcat.* At verò inæqualitas iſta, illa quæ in bonorum temporalium diſtributione committitur injuſtitia, aliqua ſaltem ex parte tolerabilis foret, niſi hæ ſic diſtributæ divitiæ cupiditas & ſuperfluitas illa contra ipſam Dei legem armaretur.

Jud. 14 v. 19.

S. Aſter. h. de av.

4 Sanctus Bonaventura ſuper illa Pſalmiſtæ verba; *Inclina cor meum in teſtimonia tua, & non in avaritiam*, dicit: *Avaritia eſt odienda, cavenda, projicienda, odienda, quia impedit vitam naturæ, cavenda, quia impedit vitam gratiæ, projicienda, quia impedit vitam gloriæ*, Dives avarus animam ſuam velut ad uncum quemdam ſuſpenſam habet, adeò exigui eam æſtimat, quia anima ejus nihil eſt aliud quàm pecunia, *Ubi eſt theſaurus tuus, ibi eſt & cor tuum*, animam ſuam à ventre diverſam eſſe non credit, quia de vita futura nil cogitat, animæque immortalitatem pro fabula habet, unde dives ille Euangelicus animæ ſuæ dicebat: *requieſce, comede, bibe, epulare*. Cui Sanctus Baſilius dicit: *Itane pecuniis es tu, ita bonorum animæ ignarus; ut eam apies carnalibus epulis*; Atque hinc conſequenter fit, quòd dum in hac ignorantiæ obſcuritate procedit in actionibus ſuis, in quodvis profundiſſimum ſcelerum & vitiorum barathrum præcipitem ſe agat. Unde Sanctus Auguſtinus ad avarum quemdam ſe convertens, his eum verbis alloquitur: *Lucra tua cogitas, damna tua non cogitas? de arcas tuas, de corde non plangis? Abundat neſcio quid in arca tua, ſed vide quid imminutum ſit in corde tuo. Scrinia quidem auro adimplentur, at verò conſcientia eo ipſo ab omni Dei timore evacuatur & exinanitur.*

S. Bon. in Pſ. 118. v. 36.

Luc. 12. 19. S. Baſil. h. de div.

S. Aug. enar. in Pſ. 13.

5 D. Chryſoſtomus avari hominis cor examinans, ne vel umbram aut veſtigium pietatis & timoris DEI in eo ſe invenire dicit; utpotè qui de futura vita tam parum curat, ac ſi nulla nobis poſt hanc vitam ſperare liceret: *Neque regni amor eſt illic neque gehennæ metus, non pudor hominum, non miſericordia, non condolentia, ſed impudentia & violentia, & futurorum omnium contemptus, & fabula ipſis verba DEI videntur eſſe*. Idem quoque Sanctus Doctor in Homilia quadam, cujus titulus eſt: Quòd nemo læditur niſi à ſeipſo, avarum quemdam, quo fine divitias ſibi accumulare deſideret, interrogat; num fortè ob delectationem, quam ex conviviis, & quotidiana ciborum lautitie percipis? aut verò ut prompta aliorum obſequia habeas, qui niſi dives eſſes, tibi inſervire non dignarentur? aut verò ut de iis qui te contemnunt, vel contumeliis afficiunt, vindictam capere poſſis, quòd ſine pecunia difficulter fieri poteſt? vel ut omnes metu & reverentia perſonæ tuæ percellantur? *Neque enim alias cauſas afferre poteris, quàm voluptatem, adulationem, terrorem, & ultionem, nam neque ſapientiorem, neque temperantiorem, neque mitiorem, neque prudentiorem omnino divitiæ efficere ſolent, non benignum, non humanum, non iræ potentem, non ventri imperantem, non voluptatibus ſuperiorem, non moderationem docent, non humilitatem, non aliquam aliam virtutis partem in animam inducunt & inferunt*. Eſtque hæc ratio ſanè efficax & evidens argumentum quòd divitiæ ſint incentivum quoddam ad vitium, quia non ſolùm virtutem nobis non inſinuant, verùm inſuper eam, quæ homini ante divitias inerat, penitus ejiciunt: *Non modo*, inquit idem Sanctus Doctor, *non norunt plantare, aut ferere quicquam bonorum, ſed etiam ſi recondita inveniant, vaſtant, impediunt, & ut emarceſcant, efficiunt; quædam enim evellunt, iiſque contraria inducunt, luxum immoderatum, confidentiam importunam, iram injuſtam, arrogantiam, ſuperbiam, amentiam.*

Chryſ. h. 8. in Ep. ...

6 Dionyſius Carthuſianus per adductam Sancti Joannis Climaci authoritatem paucis quidem, ſed valdè ſenſatis verbis, quantus divinæ legis tranſgreſſor ſit homo avarus, inſinuat, dicens: *Vir ille profundi ſenſus Joannes Climacus dicit: avarus eſt voluntatis prævaricator, & ſubſannator Evangelii Domini noſtri JESU Chriſti*: redditque rationem, cur avarus ſpecialiſſimè præ cunctis aliis ſceleribus peccatoribus, quorum in aliis peccatorum ſpeciebus valdè multi ſunt, Euangelium Chriſti deridere & exſibilare dicatur: *quoniam Chriſtus in toto Euangelio verbis & exemplis docuit terrenorum contemptum*.

D. Carth. t. 3. opuſc. ... 6.

7 Sanctus Thomas de Villanova firmiter proindè ſibi perſuaſum habuit, quòd ſi aliquis in hoc mundo daretur tanta proſperitatis abundantia affluens, ut eidem juxta animi ſententiam & votum cuncta feliciſſimè evenirent, futurum ſit omninò, ut talis paulatim vel in brutum vel in Dæmonem degeneraturus eſſet incarnatum; Ecce quàm lubricum Sanctus hic Archipræſul cenſuerit eſſe hunc proſperitatis & felicitatis humanæ ſtatum. Audite ipſiſſima Sancti hic hujus verba formalia: *Da mihi hominem rectum & bonum, cui omnia ſuccedant ad votum, breviſſimo tempore fiet quaſi brutum, vel quaſi Dæmon*; adducitque Salomonem virum à Deo ſapientia ſupernaturali excellenter dotatum in veritatis prætatæ evidens exemplum: *Hic tantus vir*, inquit, *ſuccedentibus proſperis, ex nimio luxu & abundantia temporalium, ſuper omnes homines factus eſt carnalis.*

S. Th. Vill. conc. de S. Quint.

8 David Rex in Pſ. 16. inquit: *adipem ſuum concluſerunt*; & paulò poſt de eiſdem dicit: *Oculos ſuos ſtatuerunt declinare in terram*; inveniuntur enim multi homines adeò incraſſati ut voces inſpirationis divinæ ad corda ſua tranſire nequaquam permittunt: *Incraſſatus, impinguatus, dilatatus, dereliquit DEUM*. Undè etiam ſanctus Bernardinus Senenſis de ejuſcemodi avaris qui ad gulam uſque divitiis ſuis immerſi ſunt, dicit: *Contemptores ſunt omnium inſpirationum, omnium correctionum, & omnium prædicationum ac ſermonum Dei inſenſibiles ac deſpectores facti omnium donorum ejus*, unde Deus

Pſ. 16 v. 10. & 11.

Deut. 32. 15.

S. Ber. ſer. 96. ...

Jer.22.v.21. Jer.c.22.de tali avaro dicit: *Locutus ſum ad te in abundantia tua; dixiſti? Non audiam.*

9 Enimverò ſi verum eſt, uti eſt veriſſimum, quòd in noviſſimi judicii die rigoroſiſſima reddenda ſit de omnibus peccatis ratio, etiam uſque ad minimum aliquod verbum otioſum, valde præſumendum eſt verum

S.Ambr.l.3.ep.19. eſſe, quod ait ſanctus Ambroſius, videlicet quod qui radicem omnium vitiorum, hoc eſt, cupiditatem ab anima ſua reſecaverit, nullo tunc percellendus ſit juſtitiæ Divinæ timore; *Quàm beatus, qui radicem vitiorum reſecare poterit avaritiam, is profectò ſtateram hanc non formidabit;* Et hæc unica cauſa eſt, ob quam experientia teſte religioſi qui paupertatis votum exactè obſervarunt, & alii qui in hac præſenti vita in ſumma egeſtate vixerunt, læti moriantur, non verò item divites, & omnibus rebus proſperis affluentes, de his enim S. Ephrem ait:

S.Ephr.t.de record. mor. Eccl.41. v.1. *Quantò eſt major divitiarum copia, tantò amplius metum mortis auget:* Et in Eccleſiaſtico cap. 41. verſ. 1. dicitur: *O mors, quàm amara eſt memoria tua homini pacem habenti in ſubſtantiis ſuis;* quia quantò alicui copioſiores ſunt divitiæ, tantò regulariter plura magiſque enormia committuntur peccata. Undè quia Pharifæi in tantæ malitiæ barathrum ſe præcipitari permiſerunt, ideò non

Joa.3. v.19. ſolùm ſuos veræ luci clauſerunt oculos: *Lux venit in mundum, ſed dilexerunt magis tenebras, quàm lucem,* verùm etiam crudeliſſimam vero Meſſiæ ſuo necem inferre non dubitarunt, & tamen ut ſacri Interpretes optimè probant & oſtendunt, ſe ipſum agnoviſſe diſſimulare non potuerunt, cujus ratio à ſancto Baſilio ſuper hæc ver-

Luc.20. v.14. S.Baſil. in adm. ad Fili. Spir. ba: *Hic eſt hæres, venite, occidamus eum,* ſcribente, his ce verbis tangitur: *Dominus noſter ac Salvator à corde Phariſæorum volebat pecuniarum amorem excludere, ſed quia illi erant cupidiſſimi, ſalutaria ejus monita deridebant.*

10 Chriſtus Redemptor noſter ipſemet tanquam medicum ad mortales infirmitates noſtras curandas veniſſe

Mat.9.v.2. dicit: *Non eſt opus valentibus Medicus, ſed malè habentibus:* Undè celebris eſt illa Sancti Auguſtini ſententia: *Magnus de cœlo venit Medicus, quia magnus in terris jacebat ægrotus:* Specialiùs tamen Chriſtus ſe ad curandam Hebraiſmi ſalutem de cælis deſcendiſſe declarat, dum

Matt.15.v.24. Sixt.3.l.de div. ait: *Non ſum miſſus, niſi ad oves quæ perierunt domus Iſrael:* Jam verò Sixtus III. vel quiſquis eſt libri illius Author dicit: *Omnium rerum provisans DEUS, in Scripturis ferè omnibus, divitiarum cupiditatem vituperat, atque condemnat, quam dum humani erroris cauſam, nimirum fons ſcientiæ patefecit, quaſi bonus Medicus, qui artis ſuæ peritia cauſas valetudinis aut pepones, aut ficus, aut mala, aut quæcumque pomorum genera noverit, hæc coram ægro quanta poteſt animoſitate vituperat, & ad ejus nititur adducere vituperando faſtidium, ſciens illum ſanare poſſe, ſi inprimis occaſiones infirmitatis abjecerit: ita animarum noſtrarum Medicus peritiſſimus, divitiarum concupiſcentiam quam occaſionem peccatorum noverat, ubique condemnat;* At verò quid accidit? Infirmi phrenetici adverſus Medicum, qui ſalutem illis conferre intendebat, inſanientes furore, mortem illius machinati ſunt, & non ſolùm pro inſtrumento crucifixionis Chriſti avaritia Judæ uſi ſunt, utpotè qui illum pro triginta denariis illis in manus dedit, ſed etiam odio, quo Salvatorem avaritiam illorum reprehendentem proſequebantur, commoti ſunt ad mortem illi in-

Joa.11.v.7. ferendam; Unde in Conciliabulo illo dicebant: *Quid facemus, quia hic homo multa ſigna facit? Venient Romani, & tollent noſtrum locum & gentem,* quia ut S. Auguſtinus circa hæc verba ait: *Temporalia perdere timuerunt:*

Rub.Abb.l.4.in Am.c.9. Rupertus Abbas Tuitienſis in Amos hac de re ita ſcribit: *Avaritia in capite omnium, cujus videlicet avaritiæ crudeliſſima fructus fuit, avaris & impiis ſcelus iſtud, quod taliter Dominum ſuper altare Crucis ſtare fecerunt; nam quotidiè diſputaret contra avaritiam illorum, illud maximè concitaverat eos, quod diutius non ferent pertinaciam avaritiæ propter quam domum Patris, domum orationis, ſpeluncam fecerunt latronum, menſas nummulariorum, & cathedras vendentium columbas vertit.*

Habac.2.v.9. 11 Valdè conſiderabilia ſunt verba illa Habacuc contra avaros: *Væ qui congregat avaritiam malam domus ſuæ, ut ſit in excelſo nidus ejus?* Quiſnam enim eſt hic loquendi modus, quo *avaritiam malam* appellat? ex quo enim avaritia unum eſt ex capitalibus vitiis, opus certè non erat, ut eam inſuper *malam* appellaret: Scio quidem quòd Philoſophus quidam moralis dixerit: *Unius temporis avaritia honeſta eſt;* hic autem Propheta de cupiditate auri & argenti, non verò de temporis accurata ratione loquitur: dicit enim: *Væ qui congregat.* Unde Rupertus Abbas ait: *Quis unquam audivit in ſcripturis avaritiam bonam, ut ex illius oppoſito hic oportuerit dari differentiam hujuſcemodi, dicendo avaritiam malam?* Rup. Abb. l. 2. in Habac.

Pergit idem Venerabili. Abbas ulteriùs exponere, qualiter illa Judaiſmi avaritia mala, imò peſſima fuerit; Dicit enim: *Qualis ergo avaritia fuit, vel eſt Judæi, ut rectè dicatur mala, & adjectio non ſit ſuperflua? nimirum talis, ut totus orbis audivit, quia domum DEI, quæ domus erat, vel eſſe debebat domus orationis, fecit ſpeluncam latronum, & ipſum præterea qui diſputabat contra avaritiam illorum, eumdem interfecit domus Dominum.*

12 Verùm enim verò quia de hac ſacerdotum Hebræorum domum DEI propter lucrum & intereſſe ſuum in ſpeluncam latronum convertentium avaritia mentionem facere cœpimus, vos pariter ad id ponderandum invito, quod in Matthæo circa ſupplicium de ſacri illius Matt.21.12.

loci prophanatoribus ſumptum legimus, nam poſtquam Salvator noſter ementes & vendentes è templo ejecit, & menſas nummulariorum & cathedras vendentium columbas evertit, ſtatim ad eum adducti ſunt cœci, claudi, & alii plures infirmi, ut miraculosè ab eo more ſolito curarentur ab infirmitatibus ſuis: Circa quod Rup. Abbas quærit cur poſt hanc ejectionem Rup. Abb.

vendentium & ementium, non verò ante illam, adducti ſunt ad eum curandi infirmi? Et protinùs reſpondet dicens: *Tunc demum acceſſerunt ad eum cæci & claudi in templo, & curavit eos, non priùs curavit, quàm illos latrocinantes de ſpelunca ejecerit, quia videlicet non vitia curari, nec virtutes poſſunt illuſtrari, niſi priùs Mammon de cordibus ſacerdotum, aut ipſi ſacerdotes cum illo DEO ſuo, de templo Dei fuerint ejecti.* Sciendum eſt enim, quòd acquiſita bona temporalia, ſive illa poſſeſſiones ſint, vel domus, vel cenſus, vel alia ſimilia, *tranſeunt,* ut legiſtæ ajunt, ad hæredem vel *acquirentem, cum onere ſuo.* Divitiæ autem infallibiliter hoc onus ſecum afferunt, quòd animam vel conſcientiam turpiter commaculent & defœdent: Quod ſi mihi non creditis, ſaltem S. Hilar. audite dicentem: S.Hil.can.19. in Matth.

Periculoſa cura eſt velle diteſcere, & grave onus innocentia ſubit incrementis opum occupata; rem enim ſæculi famulus DEI non ſine ſæculi iſtius vitiis aſſequetur.

DISCURSUS VIII.

ARGUMENTUM.

Præſentis vitæ proſperitates à Deo nos divertunt & ſeducunt; & ideò magna eſt inter illas virtutem & perfectionem conſervandi difficultas.

THEMA.

Incraſſati ſunt, & impinguati, & præterierunt ſermones meos peſſimè. Jerem. c.5.v.28.

1 INter alias à Jeremia Propheta recenſitas DEI querelas, una fuit, quòd populus Judaicus ex dono DEI proſperrimè vivens, monita & verba DEI peſſimè deriſerit, & contempſerit: *Præterierunt ſermones meos peſſimè.* Et verò quiſquis humanæ felicitatis ſtatum diligenter examinaverit, utique illum ad peccandum & præcepta Euangelica tranſgrediendum valdè lubricum & facilem eſſe comperiet.

2 Propheta regius, qui unicuique Chriſtiano in ſchola DEI magiſtri loco ſervire poteſt, quique vir ſecundùm cor Dei fuit, ſe inter medias adverſitates converſum eſſe fatetur: *Converſus ſum in ærumna mea dum configitur ſpina:* Ps.31.4.

Econtra verò in favorabili & propitio humanæ felicitatis ſtatu adeò perverſus factus eſt, ut quem antea conſcientia remordebat, quòd ei, cui ad vitæ ſuæ defenſionem caput jure præſcindere poterat, vel ſolam regiæ chlamydis fimbriam præſcidiſſet, is poſtea ad tantam lubricitatem pervenerit, ut innocentis & benè meriti militis cujuſdam homicidium vel necem injuſtè ei à ſe illatam, jocum vel ludum quemdam eſſe putaverit, ut tantò liberiùs conjuge ejus in adulterio abuti & frui poſſet. Unde Sanctus Auguſtinus ait: *In alienum fœminam irruit, temporalium rerum proſperitatibus abreptus.* S.Aug.l.3. de doc. Chr.c.22.

3 Serpens infernalis ad inſtar Prothei cujuſdam (quem Poetæ in varias ſeſe figuras ſeu ſpecies transformare potuiſſe fingunt) in varias quoque formas ſe transfigurare ſtudet: *Transfigurat ſe.* DEUS apud Jerem. dicit; [Jer. 5. 26.] *Inventi ſunt in populo meo impii inſidiantes, quaſi aucupes,* id eſt, Dæmones, quod vel maximè David in ſemetipſo expertus fuit, circa quem Dæmones aucupis ſpeciem & officium aſſumpſerunt, unde ipſe Dæmonibus ait: [Pſ. 10. 1.] *Quomodo dicitis animæ meæ: transmigra in montem ſicut paſſer?* Peritus verò auceps ſclopetum ſuum in aviculam non ſolvit, quamdiu illa per terram ſaltitat, quia in terra ita facilè in eam collimare non poteſt, ideòque expectat, donec ſe à terra in ramum quemdam arboris ſuſtulerit, & tunc ſclopetum in eam expindit: Nullibi invenietis quòd communis humani generis hoſtis Davidem aggredi præſumpſerit, quamdiu in privatæ fortunæ ſtatu ſubſtitit: ſive quando velut paſtorculus gregis ſui curam habuit, ſive quando Saul eumdem continuis perſecutionibus hinc inde agitavit; neque quamdiu in aperto campo inter arma cum hoſte conſeruit, ſed eò uſque expectavit, donec in pacifica regnorum ſuorum poſſeſſione conſiſteret; [2. Reg. 11. 1. Lyran.] *Eo tempore quo ſolent Reges ad bella procedere, remanſit in Jeruſalem; otioſus,* inquit Lyranus, Quando populum jam ſibi ſubjectorum dominio ſine ulla lite, controverſia, aut bello gaudebat, atque in pacifico throno ſuo ſedens omnibus ipſum ſpectantibus, vel nominati audientibus timorem tremoremque incutiebat; tunc & non ante accidit, quòd *vidit mulierem*, eveneruntque ei omnia illa infauſta, quæ deinceps ſecuta fuerunt: In domo Iſai patris ſui degens adeò modeſtus ſemper fuit, ut neque ſe proprio nomine compellari ſuſtinet, ſed dicit: [Pſ. 21. 7.] *Ego autem ſum vermis & non homo, opprobrium hominum & abjectio plebis*, & ad Saülem dicebat: [1. Reg. 24. v. 15.] *perſequeris canem mortuum:* At verò mox ut ad regni imperium ſublimatus fuit, ad oſtentationem potentiæ, divina prohibitione nec quicquam obſtante, univerſum populum ſuum numerare præſumpſit, hacque ratione Dei adverſùs ſe iram, & peſtilentiæ flagellum concitavit. *Plerumque etiam juſtos*, inquit S. Gregorius, [S. Greg. 1. p. paſt. adm. 27.] *dum temporalis potentia ſuſtollit, velut in laqueum culpa comprehendit, David Deo amabilis rectior fuit in ſervitio, quam cum pervenit ad regnum.*

[1. Reg. 9. v. 2.] 4 De Saule ex teſtimonio Spiritus ſancti Scriptura ſacta dicit: *Saul electus & bonus, & non erat de Filiis Iſrael melior illo:* Adeòque humilis fuit, ut quando ſe thronum regium conſenſurum eſſe ex ſolò rumore percepit, dixerit: *Numquid non filius Jemini ego ſum, de minima tribu Iſrael, & cognatio mea noviſſima inter omnes familias de tribu Benjamin?* Imò ad regium thronum quæſitus, ſeſe abſcondit, ne inveniri poſſet: [1. Reg. 10. v. 21.] *Quæſierunt eum, & non eſt inventus*, adeòque opus fuit, ut DEUS illum per miraculum manifeſtaret, atque ad conſcendendum ſolium regium, violenter adſtringeretur; *Conſuluerunt Dominum: utrumnam venturus eſſet illuc, reſponditque Dominus; Ecce abſconditus eſt domi, cucurrerunt, & tulerunt eum inde:* At verò quàm fuit exitus illius, ab ejus ad regnum ingreſſu valdè diverſus? Siquidem ut ſe in imperio & dominio populorum confirmaret & ſtabiliret, quas non injuſtitias, impietates, tyrannides, ſacrilegia per humanam politicam, & Rationem ſtatus commiſit?

[Ph. Abb. l. de dign. Cler. c. 38.] 5 Philippus Abbas ad locum ubi Saul cecidit mortuus, ſe ingenioſè reflectit; locus autem Mons Gelboe fuit, qui illorum ruinam repræſentat, qui in ſublime dignitatum aſcendentes non ſolùm non acquirunt ſpiritum, verùm etiam illum quem de facto habent, amittunt, quia quantò illos inimicus infernalis altiùs ſublimatos eſſe conſpicit, tantò ſagacius, ut illis nocere poſſit, contendit: Etenim *Gelboe idem eſt quod mons lubricus, quia videlicet in ſublimi faſtigio dignitatis non figit greſſus ſtabiles, niſi matura gravitatis ſanctitas.* Idem quoque Abbas Spiritum ſanctum mox ſubjunxiſſe obſervat, quòd in hoc monte generoſiſſimi quique & fortiſſimi ex Iſrael occubuerint: *Ubi ceciderunt fortes Iſrael, quia plerumque qui in plano & humili videbatur ſecuriùs ſtare, & ſtabiliter ambulare, cùm ad arduum & lubricum venerit, adverſario fortiùs impugnanti non reſiſtit, nec perſiſtit in ea, qua cœperat ſanctitate.*

6 Etenim quia montis mentionem facere cœpimus, ſciendum nobis eſt, quòd S. Thom. Aquinas in libro de [S. Th. de erud. Prin. c. 1.] Eruditione Principis optimam aſſignet rationem, quare humanæ dignitatis culmen adeò lubricum ſit & periculoſum: conſiderat enim quòd homo aliud nihil ſit, quàm pulvis & cinis, ac proindè cùm loca alta ventis expoſita ſint, mirum profectò non eſt, quòd homo de diſſipatione & diſperſione ſui periclitetur, quid enim facilius eſt, quàm quòd pulvis in alto poſitus evaneſcat & à vento elationis diſſipetur? *Quid eſt poteſtas culminis; tempeſtas mentis; ſpecialiter perflat ibi Aquilo, juxta verbum Luciferi: Dominans ſedebo in lateribus Aquilonis;* ac proindè clarum eſt, inquit idem Sanctus & Angelicus Doctor, qui primas ſummaſque etiam Prælaturas & dignitates ſemper à ſe repulit, dignitates humanas non ambiendas, ſed timendas & formidandas potiùs eſſe: quia juxta Chriſti conſilium humiles eſſe debemus: *Recumbe in noviſſimo loco; hic eſt locus congruens homini, qui eſt terra & cinis: terra enim non congruit eſſe in alto, quæ eſt infimum elementorum: cineri enim congruit, ne in alto ſit, ne diſpergatur a vento.*

7 In vita S. Vincentii Ferrerii legitur, quòd tametſi Pontifex illum rogaverit, ut Archiepiſcopatum Valentinum, & Purpuram Cardinalitiam acceptaret, utrumque tamen repudiando dixerit: Majoris facio quòd adjuvare poſſim animam aliquam ut egrediatur è ſtatu peccati, quàm ſi omnes mihi dignitates conferantur humanæ. At ne quis eſt qui non videat ſanctum hunc prædicatorem longè faciliùs intentum ſuum aſſequi potuiſſe ſi fuiſſet in dignitate eminenti poſitus, ſiquidem ratione authoritatis, quam præ ſe tuliſſet, majorem conciliaſſet prædicationi verbi Dei fidem & reſpectum, illamque magis effeciſſet æſtimabilem? Sic enim Sanctus Carolus tametſi balbus fuerit, quia tamen Archiepiſcopus & Cardinalis erat, magnæque exemplaritatis, verbo & ſpiritu ſuo majorem fecit in animabus ad Deum convertendis fructum, quàm ſi ſacerdos fuiſſet privatus, verum quidem eſt, quòd ingens quoddam hujus ſæculi prodigium, & divinæ Omnipotentiæ miraculum fuerit, prout ipſemet ait, quòd in culmine humanæ felicitatis poſitus ſpiritum non ſolùm non diminuerit, verùm etiam adauxerit; Unde ſolitus erat dicere, ſpecialem ſibi hac in re à Deo præſtitam fuiſſe gratiam, quòd tantò ardentius ſemper ad perfectionis ſtudium ipſum impulerit, quantò majores ipſi honores, obſequia, divitiæ, aliaque proſperitatis genera conferebantur: Quam proindè ſpecialiſſimam ejus prærogativam ſancta Dei Eccleſia in Bulla quoque Cannizationis ejus notavit hiſce verbis: *Crucifixus mundo maximè blandienti.* Cæterum verò difficillimum eſt, ut proſperitatibus quis in hoc mundo affluat, & ſimul innocenter vivat, & hoc intendebat inſinuare Sanctus Vincentius, tametſi enim & faciliorem & copioſiorem animarum meſſem coacervare potuiſſet in ſtatu ſublimi, quàm in ſtatu mediocri & privato poſitus, attamen ſimul etiam agnoſcebat ſtatus talis lubricitatem, & quàm facilè quis etiam perfectiſſimus in tali conditione poſitus à ſanctitate & virtute deficere poſſit.

8 De Leone legitur, quòd neminem timeat; [Prov. 30. 30.] *Leo fortiſſimus beſtiarum ad nullius pavebit occurſum:* & tamen ſi fides ſancto Antonio adhibenda ſit, ad rotarum ſtrepitum ſubitò expaveſcit. Hic enim ſanctus Eremicola circa illa verba: [S. Ant. Pat. 4. t. 14. cap. 4. §. 3.] *Juſtus ut leo confidens abſque terrore erit:* dicit: *Timet ſtrepitum rotarum:* Rotæ enim quæ ſuſque deque vertuntur, ſiquidem pars quæ nunc cœlum verſus reſpicit, mox terram tangit, eaque quæ nunc terram tangit, cœlum verſus protinùs erigitur, volubiles hujus mundi dignitates & proſperitates temporales ſignificant; *Significant dignitates, honores, & proſperitatem temporalem, quæ appellantur bona fortunæ, quæ ſunt in magna mutatione: electi igitur, etſi leones fortitudine, timent tamen poni, vel ſe reponere in dignitatibus.*

9 Quærit ſanctus Bonaventura uter ſtatus ab homine [S. Bonav. in Eccl. c. 8.] magis deſiderari debeat, an ſtatus adverſitatis, an verò proſperitatis, reſponſuruſque quoad proſperitatem diſtinguit; Si enim ſermo ſit de hominibus timoratis & virtuoſis, *Non eſt utilis*, ſtatus proſperior, *aut quia non proficiunt, aut quia tepeſcunt, aut quia animi eorum decidunt.*

10 S. Gre-

S. Gregorius in 4 Pœn.

10 S. Gregorius qui in ſæculo exiſtens in dignitate poſitus & ditiſſimus erat, tandem omnibus facultatibus ſuis in Eleemoſynam pauperum erogatis in clauſtrum ſe ſubduxit, omniaque dignitatum etiam Eccleſiaſticarum culmina adeò abhorruit, ut in abditas ſylvarum ſpecus & antra ſe receperit, ut ab omnium oculis abſconditus ad Pontificatum rapi non poſſet; Factus autem Pontifex, licèt invitus, ut ſe in priſtina ſanctitatis eminentia etiam in Pontificatu conſervaret, *Servum ſervorum Dei* ſeſe appellavit. Idem quoque in Procemio in quartum Pſalmum Pœnitentialem ita ſcribit: *Admonemur in hoc Pſalmo proſpera metuere, & contra omnem ſæculi felicitatem acriùs vigilare. Quid ſanctior Davide? Qui cùm Saulis perſecutionibus urgeretur, non ſolùm perſequentem occidere non voluit, ſed ipſi perſecutori, cùm ipſum occidere poſſet, pepercit, verùm ubi devictis hoſtibus, preſſuris carnis, homicidium adulterio incautè ſecurus adjecit.*

11 In S. Matthæo de divite quodam & in bonis fortunæ copioſiſſimo juvene legimus, quòd prima quidem facie adoleſcens bonus & virtuoſus, divinæque legis obſervantiſſimus fuerit: Et quidem quòd dives fuerit ex illis verbis clarè deducitur: *Erat habens multas poſ-* Mat.19.v.22. *ſeſſiones*; quòd verò timoratus & conſcientioſus fuerit, ex proprii oris ejus teſtimonio conſtat, quia cùm à Salvatore petiiſſet, *quid faciendo vitam æternam poſſideret*, eique reſponſum fuiſſet: *Serva mandata* ipſe confeſtim (ib.v.16.) ſubjecit: *Omnia hæc cuſtodivi à juventute mea*; Verum- (ib.v.17. ibid.v.20.) tamen contra id quod homo virtuoſus fuerit, eſt quod opponam, quia cùm ulterius interrogaret: *Quid adhuc mihi deeſt?* & Chriſtus ſubjungeret: *Si vis perfectus eſ-* (ib.v.21.) *ſe, vade, vende quæ habes, & da pauperibus, habebis theſaurum in cœlo, veni, & ſequere me*; dicit ſacer textus: *Cùm audiſſet autem adoleſcens verbum, abiit triſtis.* S. Baſilius contra hunc adoleſcentem ſolidè fundatum for- (ib.v.22. S.Baſil.h.7. in div. avar.) mat proceſſum, ipſumque his verbis aggreditur; *Si teneris adhuc in annis (ut affirmas) fraternitatis charitatem, ac tantum præceptum cuſtodiſti, ut ea proximo, quæ tibi ipſi redderes, unde quæſo hæc divitiarum copia? cura namque egenorum, pecuniæ conſumptiva eſt; amans proximum ſicut te ipſum, nihil plus illo poſſidebit; at tu poſſeſſiones multas habere appares: Unde nam hæ; niſi quod propria commoda multorum commodis habes omnino potiora? Quo enim plus opibus creſcis, eo magis à charitate deficis, nam diu iſtam pecuniam aliis communicare cogitaſſes, ſi proximos æquè ac teipſum amaſſes.* Pergit idem S. Doctor ulterius evidenter oſtendere, quòd in corde hujus juvenis exigua erga pauperes charitas & compaſſio fuerit, ſiquidem poſtquam à Salvatore conſilium divitias ſuas in pauperes diſtribuendi ſibi ſuggeri audiſſet, *abiit triſtis*, & dolens eò quòd plus balce ſuas divitias, quàm ſubſidium in proximi neceſſitates conferendum diligeret; id quod S. Anſelmus pariter in eodem juvene redarguit dicens: *Non eſt credendum bonam conſcientiam eum habuiſſe, ſed* (S. Anſ. in Matth.) *mentitum, quando ſe dilectionem proximi confeſſus eſt habuiſſe, non enim verè diligebat proximum, qui doluit de hoc quod ſua dare proximis præcipiebatur.* Quando ex una parte poſitum videbat ſalutare illud Chriſti conſilium; *Si vis perfectus eſſe*, &c. ex altera verò parte ſuas conſiderabat poſſeſſiones & facultates, fortiſſimè ſe hiſce adſtringens illud totaliter deſeruit, exiſtimando verum eſſe, ſicut eſt veriſſimum; quòd nimirum parum ſe invicem compatiatur proſperitas ſive divitiæ, & virtus ſeu perfectio Chriſtiana.

12 S. Job de uno de illorum divitum, quibus omnia ex (Job 15.v.26.) animi ſententia ubique fluunt, ita ſcribit: *Cucurrit adverſus eum erecto collo, & pingui cervice armatus eſt, operuit faciem ejus craſſitudo & de lateribus ejus avaritia dependet.* Ubi S. Greg. ait: *Cervix eſt opulenta ſuperbia, af-* (S Greg. l.12. mor. c.22.) *fluentibus videlicet rebus temporalibus, tumens contra præcepta; pingui cervice ſe contra Deum erigit, qui temporalem abundantiam in ſuperbiam aſſumit.* Paulò poſt verò nobis bonorum temporalium deſcribit qualitates, & effectus quos divitiæ in poſſeſſoribus ſuis operantur; *Habent enim hoc*, inquit, *potentes proprium ut fallacibus divitiis occupati, veras DEI opes negligant, & quanto minus quod verum eſt inquirunt, tanto amplius falſis divitiis extollantur; cura enim multiplex terrenarum rerum, quem occupat, excæcat.*

13 Ozias Rex in principio regni ſui, magnam optimi (2.Paral.26.v.4.&c.) futuri regiminis, ſummæque exemplaritatis ſecuturæ ſpem & fiduciam omnibus ingeſſerat; at verò mox ut generoſum potenſque imperii deliriatum, terrenarumque proſperitatum vinum deguſtavit & bibit, pariter delirare mox cœpit: *Cùm roboratus eſſet, elevatum eſt cor* (Ib.v.16.) *ejus in interitum ſuum, & neglexit Dominum Deum ſuum:* Ubi D. Chryſoſtomus obſervat, quòd Spiritus ſanctus (Chryſ.h.1.de Oz.) non ſolùm ipſum in ſuperbiam elatum fuiſſe dicat, verùm inſuper rationem cur id fecerit, aſſignet *Cùm potens eſſet*, inquit, *elevatum eſt cor ejus: non ferebat principatus magnitudinem, ſed quemadmodum ex edacitate naſcitur ignea inflatio, gignitur febris, deinde ex febri plerumque mors, itidem & hic ex rerum abundantia, nata eſt ſuperbia.*

14 Nazianzenus majori cum facilitate adverſitatum (Naz.or.14.) tempeſtates ſine naufragio ſuſtineri poſſe putat, quàm tranquillitatem proſperitatum, eò quòd in hac evidentiùs & certiùs incurratur naufragandi periculum: *Profectò faciliùs eſſe videtur adverſam fortunam ferre, quàm ſecundam conſervare.* Et ideò ſicut olim illi qui in Germania Rheni littora incolebant, genuinos filios ſuos in eodem flumine experiri & probare ſolebant ad eum ferè modum quo per lapidem Lydium exploratur ingenuitas auri, nam ſubitò ut filii eorum nati erant, eoſdem collotenus in aquas prædictas immergebant, & qui gelido frigori aquæ illius ſalva vita ſuſtinendo pares erant, mox exinde fortis & robuſtæ complexionis argumenta, & futura in bellis & præliis gerendis generoſæ fortitudinis præludia ominabantur: Eodem quoque modo ad probandam animæ alicujus virtutem & Spiritum certius experimentum adhibere non poſſumus, quàm ſi immergatur in aquas non Rheni, ſed Partoli, qui in lecto ex aureis arenis compoſito manare dicitur, id eſt, inter medias delitias honores, aliaſque proſperitates humanas vivere ſinatur, ſi enim Spiritum ſuum etiam in medio illarum conſervat, dicito, id ſignum eſſe ſolidiſſimæ in ipſa latentis virtutis, valdeque (S. Aug. ſer.1. de ver. Dom.) ſtabilis Sanctitatis; nam ut S. Auguſt. ait: *Magna virtutis eſt cum felicitate luctari, magna felicitatis à felicitate non vinci.*

DISCURSUS IX.

ARGUMENTUM.

Difficillimum & periculoſum eſt in ſtatu proſperitatis, innocenter vivere velle.

THEMA.

Divitias ne dederis mihi, tribue tantùm victui meo neceſſaria, ne fortè ſatiatus, illiciar ad negandum, & dicam: quis eſt Dominus? Prov. 30. v. 9.

1 SAlomon poſtquam poſt mortem Davidis Patris ſui ad Regnum Iſrael aſſumptus fuit, Deus illum (3.Reg.3.v.5. 10.v.12.) nocte quadam viſione & apparitione quadam divina dignatus eſt: *Apparuit Dominus Salamoni per ſomnium nocte dicens, Poſtula quod vis, ut dem tibi*, cùmque Salo- (3.Reg.10.v.27.) mon à Deo ſapientiam ad populum ſuum rectè ſanctèque gubernandum petiiſſet, dixit illi Deus: *Dedi tibi cor ſapiens & intelligens in tantum, ut nullus ante te ſimilis tui fuerit, nec poſt te ſurrecturus ſit, ſed & hæc quæ non poſtulaſti dedi tibi, Divitias ſcilicet & gloriam, ut nemo fuerit ſimilis tui in Regibus, cunctis retro diebus*, quod & verè ac realiter præſtitit, nam ubi in cap.10. ejuſdem libri legimus. *Fecit ut tanta eſſet abundantia auri in Jeruſalem, quanta & lapidum.* Sciendum eſt autem, quòd non obſtante quòd Salomon theſauros & divitias minimè deſiderarit, ſed ſatisfactum ſibi fore dixerit, ſi quod ad nudam corporis ſuſtentationem requiritur, Deus illi largiretur, prout ex ipſiuſmet Dei teſtimonio, & propria Salomonis proteſtatione clarè ſatis conſtat; Similiter non obſtante quòd tanta ſapientia infuſa & ſuperhumana à DEO exornatus fuerit, ſibi tamen in humanæ felicitatis culmine poſitus temperare non potuerit, quin potiùs turpiter adeò ceciderit, & naufragatus fuerit, ut S. Gregorius id conſiderans, exclamare coactus fuerit dixeritque: *Quis ergo opes, quis poteſtatem, quis gloriam* (S. Greg.3.p. cur. paſt. adm. 27.) *quærat innoxiè, ſi hæc illi extiterunt noxia, qui hæc habuit non quæſita?*

2 In Eſdra longus quidam immenſorum beneficio- (2.Eſd.9.v.15.) rum, quæ Deus populo ſuo ab Abraha incipiendo exhibuit,

Digitized by Google

buit, texitur Catalogus: Dicit enim ſacer textus: *Poſſederunt domos plenas cunctis bonis, vineas, & oliveta & ligna pomifera multa, & comederunt, & ſaturati ſunt, & impinguati, & abundaverunt in delitiis in bonitate tua magna:* At verò obſerveris velim, quiſnam fuerit infelix ille & perniſioſus ſcopulus, ad quem hæc tranquilla navigatio impegit: *Provocaverunt autem te*, ſubdit idem ſacer textus, *ad iracundiam, & receſſerunt a te, & projecerunt legem tuam poſt terga ſua*, Unde clarè videtur, quòd hoc duo infallibili quaſi nexu ſe mutuò conſequantur, bona temporalia, vel abundantia divitiarum, & divinæ legis tranſgreſſio.

3 In cujus probationem, congruentiſſimam in Iſaja Propheta invenio hiſtoriam, Rabſaces urbem ſanctam gravi & arcta obſidione cinxerat, & quia duos à ſe inſultus ſine ullo ſubſecuto fructu ſactos eſſe conſpexit, ad illos ſibi realiter & effectivè ſubjiciendos, hoc ſtratagema minimè irrito aut caſſo effectu adinvenit; Propius ad Civitatis mœnia accedens ab obſeſſis ad alloquium admitti petiit, iiſque dixit: *Comedite unuſquiſque vineam*
Iſa. 36. v. 16. *ſuam, & unuſquiſque ficum ſuam, donec veniam & tollam vos ad terram, quæ eſt terra veſtra, terram frumenti & vini, terram panum & vinearum*; At verò quænam erat ſtulta hæc Rabſacis præſumptio, ut ſe validam hanc optimèque munitam urbem vanis hiſce promiſſionibus ſubjicere poſſe, ſtultè ſibi auderet promittere? Numquid civibus obſeſſis pro vita, pro honore, pro religione, pro Dei à ſe adeò ſacrilegis blaſphemiis contumeliati honore defendendo ad ultimam uſque ſanguinis guttam pugnare decretum eſſe ſciebat? Hæc omnia nihil illum morabantur, utporè cui optimè perſpectum eſſet, quam violentiam in cordibus humanis, quantumvis conſtantibus, virtuteque munitis exerere conſueverit, humanæ proſperitatis oblatio & promiſſio,
S. Cyr. Al. lib. 1. de adoc. ad pall. nam ut S. Cyrill. Alexandrin. ait: *Illi quibus voluptas perſuaſa eſt, proclives ad quodvis abſonum flagitium prolabuntur.*

4 Quam putatis ob cauſam Deus populo ſuo intra tot annorum ſæcula quibus in Ægypto demorabatur legis tabulas non conſignavit? Aut cur ſaltem illas non diſtulit dare, donec idem populus in terram veniſſet promiſſionis, eo præcipuè tempore, quo Salomon ædificato templo Domini ſumma pace gaudebat? Vel denique cur illas in deſerto, inter Sinai montis vepreta & dumeta dare voluit? Philo Hebræus locum illum ad promulgationem, multòque magis ad obſervantiam legis aptiſſimum fuiſſe dicit, ſiquidem locus ille à delitiis, voluptatibus, gaudiis aliiſque perverſæ vitæ lenociniis longiſſimè aberat; econtra verò in Ægypto *ſedebant*
Exod. 16. v. 3. *ſuper ollas carnium*: terra Chanaan autem fluebat lacte & melle, & in ea unuſquiſque voluptuoſa ſua gaudebat quiete; Atque hinc facilè nobis eſt conjicere, cur Moyſes de monte deſcendens legiſque tabu-
Exod. 32. 19. las in manibus ſuis deferens *projecerit de manu tabulas*; audiebat cantuum ſymphonias, clangores tubarum, ludentium & choreas agentium ſtrepitus & clamores, impoſſibileque eſſe intelligebat, ut lex DEI in medio voluptatis & gaudii mundani obſervaretur.

5 Hugo Cardinalis illa verba: *Erat quidam Regulus*
Hu. C. in c. 4. Jan. 46. *cujus filius infirmabatur Capharnaum*, conſiderans, perque filii illius corporalem infirmitatem, ſpiritualem animæ morbum intelligens ita ſcribit: *Notandum eſt, ubi infirmatur, in Capharnaum, quod interpretatur: villa conſolationis, vel pinguedinis; Et in hoc notatur cauſa morbi, id eſt, peccati, abundantia ſcilicet temporalis.*

6 Conſideraſtiſne aliquando petitionem quam Eli-
4 Reg. 2. v. 9. ſeus ab Elia jamjam in cœlum rapiendo propoſuit dicens: *Oro ut in me fiat Spiritus tuus duplex*; Hæc etenim poſtulatio prima facie audax nimis & præſumptuoſa fuiſſe videtur, quia *non eſt diſcipulus ſuper Magiſtrum*; & tamen ut benè Sanctus Auguſtinus probat, hæc petitio Eliſæi nequaquam reprehenſibilis fuit; Ex quo enim Elias multis à Jezabele, Achabo, falſiſque Prophetis Baaliticis perſecutionibus fuit infeſtatus, & procul ab omni humano conſortio remotus, vaſtas horridaſque longo tempore incoluit ſolitudines, virtutes in ſuo vigore conſervare, ſuumque quotidie Spiritum nobis incrementis adaugere, ei nequaquam difficile fuit aut arduum: at verò Eliſæus qui apud Magnates in reſpectu & veneratione magna eſſe, & in Regum aulis frequenter converſari debebat, Spiritum ſibi duplicem meritò popoſcit. Unde S. Auguſtinus ait: *Eli-* S. Aug. l. 2. de mir. ſac. ſer. c. 16.
ſeus cum magno honore & ſacli dignitate virtutum & Prophetia donum habuit, quod Elias profugus & perſecutus, in montibus & ſpeluncis degens, & ejectus ab hominibus retinebat.

4 Porrò Sancti qui DEI lumine illuſtrati fuere, honores, Imperia, theſauros, cunctaſque alias felicitates temporales pro viribus ſemper declinarunt, aut ſi illas acceptarunt, id ſoli DEI Imperio obedire volentes fecerunt quidem, in illis tamen nunquam ſine timore & tremore fuerunt conſtituti. Unde Sanctus Gregorius ad ſpontaneum Sancti Pauli in mortem ſuam conſenſum, quem hiſce verbis expreſſit: *Ego non ſolum al-* S. Gr. l. 35. mor. c. 15.
ligari, ſed & mori in Jeruſalem paratus ſum pro nomine Jeſu, ſeſe reflectens: ex alia verò quantum Moyſes populi Regimen à DEO ſibi impoſitum acceptare renuerit, conſiderans, ait: *Præeuntis utrorumque Ducum infracta virtute inſtituimur, ut ſi obedientiæ palmam apprehendere veraciter nitimur, proſperis hujus ſæculi ex ſola juſſione, adverſis autem etiam ex devotione militemus.*

8 Sanctus Bernardus ad Eugenium ſcribens, qui ex S. Ber. l. 2. de conſ. c. 12.
clauſtro Claravallenſi ad Vaticani ſublimem verticem tranſierat, ideòque meritò, ne in illa præcelſa dignitate poſitus, aliquam ſui Spiritus pateretur jacturam, ita eum monet: *Blandientibus ſecundis rebus Salomon ex toto deſipuit; facilius invenies qui ſapientiam retinuerunt contraria ſibi fortuna, quàm qui proſpera non perdiderunt*; Demum ad eumdem Pontificem ſe convertens, his ſemetipſum verbis ut alloquatur, rogat: *Abjectus eram in domo Dei mei; quale eſt hoc, de paupere & abjecto levari ſuper gentes & regna? quis ego, aut quæ domus Patris mei, ut ſedeam excelſis ſublimior? Sane qui dixit mihi, Aſcende ſuperius, amicum fore fidit*; quaſi dicere vellet; ut plurimùm ita fieri ſolet, ut dum quis in ſublime evectus, & ea bona temporalia, quæ ambiebat, vel etiam quæ non ambiebat eſt aſſecutus, Deo mox tergum vertere incipiat: *Incraſſatus, impinguatus, dilatatus, dereliquit Deum Factorem ſuum, & receſſit a Deo* Deut. 32. 15.
ſalutari ſuo. Nimirum alludit mellifluus Doctor ad illa ſubmiſſionis pleniſſima verba, quæ Saul dixit, 1. Reg. 9. v. 21.
dum ei ipſius ad regnum nuntiabatur exaltatio; at verò quàm turpiter idem jam in ſupremo dignitatum vertice conſtitutus, Deo ſuo rebellavit & ſuperbivit? Etenim Deus ipſi in eo quod adversùs Amalec gerebat, cruento prælio expreſsè præceperat, ut totum illum po- 1. Reg. 15. v. 3.
pulum ſine ullo cujuſcumque reſpectu internecione non ſolùm totaliter deleret, verùm inſuper caveret, ne quicquam ex ejſdem ſpoliis ſibi vindicatum reſervaret, & tamen prædivitem ex eodem prælio prædam fecit, ipſumque Regem, juſſu Dei occidendum, vita donavit; *quia cupiditate ductus*, inquit Lyranus, *ſperabat ſe habere de Rege magnam redemptionem, vel per eum occulti theſauri revelationem.*

9 Sanctus Bernardus eum, qui in culmine proſperi- S. Ber. ſer. in feſt. S. Hom.
tatum poſitus, innocentiam ſuam & temperantiam ſartam tectam conſervat, Martyrii meritum habere, imò aliquid martyrio pœnoſius & difficilius præſtare dicit: *Nam quod martyrium gravius eſt, quam inter epulas eſurire, inter veſtes multas & pretioſas algere, paupertate premi inter divitias, quas offert mundus, quas oſtendit malignus, quas deſiderat noſter appetitus.*

10 Paterfamilias ille ex Euangelio notiſſimos varios in vineam ſuam conduxit operarios, quorum alios manè ſummo diluculo aſſumpſit, qui toto die ſtrenuè laborarunt, alios verò hora tertia, ſexta, & nona, ultimos denique adveſperaſcente die in vineam ſuam tranſmiſit, e quibus omnibus ii qui manè conducti fuerant, graviter conquerebantur, quòd eadem illis, & ne ullo quidem major daretur pro labore impigro retributio, quàm illis qui breviſſimo tantùm tempore laboraverant: *Murmurabant adverſus Patremfamilias, di-* Mat. 20. v. 11. & 12.
centes: Hi noviſſimi una hora fecerunt, & pares illos nobis feciſti, qui portavimus pondus diei & æſtus? Author Aut. Imp. h. 34.
Imperfecti per primos operarios illos Sanctos intelligendos eſſe dicit, qui vixerunt in lege naturæ & ſcripta: per ultimos autem eos, qui ſub lege vixerunt Euangelica: at verò, ſi ita eſt, qua ratione Abraham aliquis

v. g.

Digitized by Google

v. g. vel Iſaac, vel Jacob, vel David, vel ſimiles alii ſumma ſemper in bonis fortunæ proſperitate affluentes, in honore, & exiſtimatione magna habiti, in delitiis & vitæ commoditatibus enutriti, conqueri potuerunt, ſiquidem de Sanctis legis gratiæ planè conſtet, quòd *lapidati ſunt, ſecti ſunt, in occiſione gladii mortui ſunt*? imò de omnibus univerſim Sanctis canit Sancta Dei Eccleſia: *Omnes Sancti quanta paſſi ſunt tormenta*, hi potiùs majori cum jure dicere poſſunt: *portavimus pondus diei & æſtus*; Verumtamen Chryſoſtomus, vel quiſquis eſt author operis illius, Nequaquam inquit, ita eſt; quia Sancti veteris Teſtamenti, magnum habuerunt fundamentum conquerendi & dicendi: *portavimus pondus diei & æſtus*, quia ſine magno labore fieri nequit, ut quis in culmine felicitatis terrenæ continenter vivat, & ab honoribus, theſauris, & voluptatibus alienus mente permaneat: *Quod martyrium gravius eſt, quàm &c. Tunc mandas in juventute conſtitutus omnibus bonis proſperabatur, qui ergo tunc fuerunt homines, cum majori difficultate & labore juſtitiam ſervaverunt, quia ipſa felicitas mundialium rerum, ſatis impedimento eſt animæ ad juſtitiam faciendam.*

Hebr. 11. v. 37. *Matt. 20. 12.*

11 DEUS olim Ezechieli Prophetæ dixit: *Ut adamantem & ſilicem dedi faciem tuam, ne timeat eos, neque metuas à facie eorum*. Ubi magna obſervanda eſt, quæ adamantem & ſilicem intercedit diſtantia; Etenim adamas gemma quædam eſt magni valoris & pretii, auro inſertus defertur in digitis, & regio diademati innectitur: econtra verò ſilex viis pavimentandis deſervit, & pedibus calcatur; Quis igitur eſt iſte hoc in loco loquendi modus, quo DEUS ſe Ezechieli & adamantis & ſilicis qualitates indidiſſe aſſerit? Nimirum dicere hac phraſi loquendi voluit, ſe datorum eidem Prophetæ virtutem qua ſolidè & in ſtatu honorifico dignitatum, per adamantem ſignificato, & in ſtatu adverſitatum & tribulationum ſignificato per ſilicem, in virtutibus ſubſiſtere poſſit, quia non minori nobis opus eſt ſpiritu, nec minori indigemus auxilio, ne recedamus à perfectione vitæ in ſtatu proſperitatis, quam ærumnarum. Nam ut olim Galba ad Piſonem dixit: *Secundæ res acrioribus ſtimulis animum explorant, quia miſeriæ tolerantur, felicitate corrumpimur*; Utrum ad infernalibus inſultibus reſiſtendum melius ſecuriuſque diceres eſſe munitum, Adamumne an verò Jobum; utique ſine ulla controverſia primum Parentem noſtrum ad hunc finem ſecuriùs armatum fuiſſe affirmabis, utpotè qui impenetrabili innocentiæ & juſtitiæ originalis lorica indutus fuiſſe noſcitur: *Minuiſti eum paulò minus ab Angelis*, DEUS enim in ejus animam omnes gratiarum, virtutum, & donorum, totius denique Paradiſi theſauros larga manu effuderat; & tamen turpiter proſtratus & devictus fuit, cùm tamen Job non obſtante quòd univerſus in ejus perniciem diutiſſimè conjurans Infernus, omnes ad eum dejiciendum conatus adhibuerit, ipſe tamen generosè ſe illi opponens, eumdem glorioſè ſuperavit; Quænam obſecro eſt hujuſce differentiæ cauſa? Audite Sanctum Auguſtinum, qui ait: *Vicit homo in ſtercore, victus eſt in Paradiſo*. Job omni ſubſtantia & facultatibus ſuis exutus erat, ſubditorum ſuorum riſus, fabula, & ludibrium factus fuerat, & ulcerum corporis ſui ſanie toto corpore ſqualens & computreſcens in ſterquilinio ſedebat deſolatus, & tamen in prælio adverſus Luciferum, ſe velut alterum quemdam Herculem eſſe probavit: at verò Protoparens noſter in amœnitate Paradiſi terreſtris, unà cum conjuge ſua, in dominio ſuper cuncta viventia poſitus, omnibus delitiis affluens, eidem ſolidè reſiſtere nequivit, quia ut Sanctus Eucherius ait: *Quantò amœnior ille jucunditatis locus, tantò huc in lapſum pronior fuit*. Undè Rupertus Abbas Adamum in Paradiſo terreſtri velut univerſalem cunctorum viventium Dominum conſiderans, alia verò ex parte in Luciferum in Paradiſo cœleſti conditum oculos dirigens, exclamans dicit: *Magna utriuſque celſitudo, illius in Principatu Angelico, iſtius in propagando genere humano*. Quis autem utriuſque in tam ſublimibus celſiſque honoribus poſiti, finis tandem fuit? *Neuter pondus tanti honoris humiliter ferre potuit*.

Ezech. 3. v. 9. *Pſ. 8. v. 6.* *S. Aug. in Pſ. 47.* *S. Euch. de vit. ſol.* *Rup. Ab. l. 2. de vict. ver. c. 11.*

12 Verùm enimverò ex quo Sancti Jobi mentionem facere cœpimus, opportunè nobis ille cœlitum ſenatorius congreſſus ſeu Parlamentum in cœlis celebratum occurrit, cui omnes cœleſtis curiæ Principes aſſiſtebant, quos inter tenebrarum quoque Princeps ſe inſinuans admiſſus fuit: *Cum veniſſent filii DEI, & ſtarent coram Domino, venit quoque Satan inter eos*. Deus igitur ad hunc humani generis fiſcalem & cenſorem ſe convertens dixit ei: *Numquid conſideraſti ſervum meum Job, quòd non ſit ei ſimilis in terra, vir ſimplex, & rectus & timens DEUM, & recedens à malo?* at verò quantò major DEI in magnificandis Jobi virtutibus voluptas erat, tantò maligni illius ſpiritus rabies major erat; quia verò nihil DEI de Jobo pronuntiato elogio opponere poterat, ſubjunxit: *Nonne tu vallaſti eum ac domum ejus, univerſamque ſubſtantiam per circuitum, operibus manuum ejus benedixiſti, poſſeſſio ejus crevit in terra?* Sed quidnam Dæmon hoc loquendi modo intendebat dicere? Interpres quidam modernus, eum inſinuare voluiſſe dicit, ſe nondum de ejus futura prævaricatione ſpem omnem depoſuiſſe, quoad uſque etiamnum divitiarum copia abundaret: *Quaſi contendat fieri non poſſe, ut tanta Sanctitas, quanta de Job prædicatur, cum tanta divitiarum copia benè conſentiat*: Quia verò paulatim illum tamquam virum optimè fundatum & radicatum in ſanctitate fortunæ bonis ad gratiæ divitias adaugendas uti experiebatur, illum omnibus facultatibus ſubſtantiæ ſuæ ſpoliare, & per viam tribulationis tentare conſtituit.

Job 1. v. 6. *Pined. ib.*

13 Sanctus Petrus Damianus converſionem Sancti Matthæi conſiderans, eumque eo præcipuè tempore à Chriſto ad Apoſtolatum & ſui ſequelam invitatum eſſe intuens, quando mundus eum maximis proſequebatur favoribus, ſive quando Chriſtus eum vidit *ſedentem in telonio*, id eſt, ut Gloſſa Interlinearis ait: *Lucris pertinaciter inhiantem*, vocationem dicti Apoſtoli ſeu ejus converſionem quoddam divinæ ſapientiæ & omnipotentiæ prodigium fuiſſe dicit: *Quis de ſcelerum ſuorum, quantumlibet immanium, deformitate diffidat, cum audit Matthæum venalis lucri quæſtibus inhiantem, non modo repentè vocatum, ſed ad obtinenda duo præcipua miniſteria curiæ cœleſtis adſcitum?* Quibus in verbis advertendum eſt, quòd ſanctus hic Cardinalis non ſolùm hanc vocationem tanquam prodigioſam admiretur, verùm etiam quòd conſideret Chriſtum, ut eum ad ſuam ſequelam efficaciter pertraheret, lucrum ei multò majus quàm cui de facto operam dabat, propoſuiſſe, ſcilicet quòd vocaretur *ad præcipua duo miniſteria curiæ cœleſtis*, quia ad hoc ut quis divitias, lucra, & mundum lenocinantem deſerat, intereſſe aliquod ſeu lucrum majus proponatur neceſſum eſt. Imò ipſemet S. Matthæus in Codice Evangelii ſui longum quemdam miraculorum & prodigiorum à Chriſto patratorum catalogum contexens, ea inter ſuam quoque converſionem & totalem divitiarum theſaurorumque ſuorum contemptum recenſere non dubitavit; Unde Gloſſa ait: *Matthæus vocationem ſuam refert inter miracula; Erat enim Publicanus*, inquit de ipſo Sanctus Laurentius Juſtinianus, *& turpis lucri publicè negotiis intentus, alienus à fide, & à ſacrorum ſegregatus conſortio, temporalia quærens, parvipendenſque cœleſtia*; ut plurimum enim ea ſe mutuò conſequuntur, ut qui erga terram amore propendet, de cœlo parum cogitet vel curet.

S. P. Dam. ſer. 51. *Gloſ. Int.* *Mat. 9. 9.* *Gloſſ. S. L. Juſtin. de S. Matth.*

14 Poſtquam Abraham, ut in libro Geneſeos legitur, per adhibitum exiguum ſervorum ſuorum numerum glorioſam contra quatuor Reges reportaſſe victoriam, Loth cognatum ſuum è manibus eripuiſſet inimicorum ejus, Rex Melchiſedech ei occurrens, myſtica cum panis & vini oblatione honoraſſet, jamque ſine hoſte campum obtinuiſſet, mox nocte ſequenti hanc habuit viſionem: *His itaque tranſactis, factus eſt ſermo Domini ad Abraham per viſionem dicens: Noli timere Abraham, ego protector tuus ſum & merces tua magna nimis*. Ubi meritò quærendum venit, ad quid opus fuerit, ut Abraham à DEO animaretur? quid enim mali timebat? enimverò ſi hanc viſionem ante commiſſum cum hoſtibus ſuis prælium habuit, jam ipſum aliqua ad deponendum metum exhortatione opus habuiſſe, fatendum utique eſſet; Sacer autem textus ait: *His tranſactis*, id eſt, inimicis glorioſè triumphatis. Cajetanus reſpondet, Abrahamum juſtam habuiſſe metuendi cauſam, quia per commiſſum illud prælium

Gen. 15. 1. *Cajet.*

mul-

Digitized by Google

multos exaſperaverat Reges, qui ſuas adversùs ipſum vires & potentiam exſerere & conjungere poterant. *Quia contra Reges Aſſyrios inſurrexerat, qui erant potentes:* at verò Lyranus ad propoſitum noſtrum melius reſpondet dicens: *Metuit ne in hoc accepiſſet totam mercedem juſtitiæ à Domino*; Deus enim ei dixerat: *Ego merces tua magna nimis*, & ideò meritò timebat, ne victoriæ ab inimicis reportatæ, honores item, & alii propitii eventus, à Deo ei pro mercede reputarentur, ac proindè tremebat, ſciebat enim non ſolùm quàm exigua ſibi ſervi Dei, vel anima aliqua timorata in culmine temporalis proſperitatis conſtituta merita comparare, ſed quàm egregia ſibi hactenus comparata amittere poſſit; optimè intelligebat difficultatem, quam is qui in proſperitatibus abundat, in ſe experitur ad conſervandam vitæ ſuæ innocentiam & perfectionem; ob eamdem quoque cauſam DEUS, qui Abrahamum in cunctis actionibus proſperari & felicem fieri deſiderabat in hoc mundo, Divinam ei promiſit aſſiſtentiam ſuam dicens: *Noli timere: Ego protector tuus ſum*.

15 Sancta Dei Eccleſia inter eximia Sancti Caſimiri Regis Poloniæ elogia, illud vel maximè admiratur, quòd videlicèt inter regales delitias Chriſtianam conſervarit innocentiam, idcòque in Oratione feſti ejus dicit: *Deus qui inter regales delitias intactam à mundi illecebris ſpiritum Sancti Caſimiri conſervaſti*: quibus verbis hanc inter tantas delitias innocentiam ſpeciali divinæ omnipotentiæ auxilio attribuit.

DISCURSUS X.

ARGUMENTUM.

Lapſum in peccata frequentiùs in fœlicitatis, quàm in adverſitatis ſtatu accidere, & conſequenter inter proſpera, animæ ſalutem difficiliùs procurari oſtenditur.

THEMA.

Cadent à latere tuo mille, & decem millia à dextris tuis. Pſ. 90. v. 7.

1 PRopheta regius qui in domo Iſai Patris ſui panperculus ovium Paſtor exiſtens, privatum & laborioſum ſtatum deguſtarat, ac demum in Throno Iſraelitico conditionem regiam & felicitatem humanam expertus fuerat, is inquam à ſiniſtris mille, à dextris verò decem millia corruere dicit; ubi Sanctus Bonaventura ait: *Plures vincuntur in proſperitate delitiarum, quàm in adverſitate tentationum juxta quod dicitur in*
S. Bon. in diæt. ſal. t. 10. c. 5. *Pſalmo: Cadent à latere tuo mille, & decem millia à dextris tuis: latus ſiniſtrum ſignificat tentationes Diaboli, dexterum delitias mundi; pauciores ſunt qui cadunt in adverſitate tentationum, & plures qui labuntur in temporalibus abundantiis.*

2 Fabulantur Poetæ gentiles in averni introitu arborem quamdam auream plantatam conſpici, ad quam
Abſ. Ab. ſer. 4. de adv. Dom. fabulam Abſalon Abbas alludere voluit, dum ait: *Quid aliud quæſo per ramum illum aureum, quàm mundi hujus decor & gloria ſignificatur? quæ arbor & in introitu ideò eſſe dicitur, quia per amorem hujus mundi ejus amatores ad Infernum tranſmittuntur.*

3 Maſcardus ſuper menſa Cebetis, in diſcurſu quodam aliam quamdam adducit inventionem poeticam, noſtro propoſito mirabiliter deſervientem. Refert enim quòd Timon homo quondam dives, ſed per continuum virtutis liberalitatis exercitium in ſummam paupertatem dejectus, ad agriculturam deinceps exercendam fuerit coactus, at verò quot è fronte ejus ſtillæ decidebant ſudoris, totidem lamenta & ſuſpiria in cœlum emittebat, Tandem verò Jupiter compaſſione erga ipſum commotus, Plutoni (qui præterquamquòd Deus ſit divitiarum, etiam juxta eoſdem gentiles Poetas aut fabulatores Inferni quoque dominium habere dicitur) præcepit, ut ſumpto ſecum ſufficienti theſauro in terram deſcenderet, & Timonem locupletem & copioſè divitem efficeret; Cui præcepto Pluto poſt varias reluctantias tandem obedierit, Mercurio ſibi in comitem adſcito, itineri ſe quidem accinxit, ſed tardo adeò & lento greſſu, ut tarditatem ejus admirans Mercurius, de ejus cauſa eum ſciſcitatus fuerit; cui Pluto reſpondit; quotieſcumque à Jove ad virum aliquem probum & virtuoſum locupletandum deſtinor, continuò nervos mihi contractos, & ex callo pedes dolentes experior: econtra verò dum à me locupletandus jubetur vir aliquis ſceleratus, eum ipſis ventorum turbinibus de velocitate contendere & certare ſoleo. Ex qua fabula clarè ſatis deducitur, quàm verum ſit, quod Pſalmiſta ait: Pſ. 72. v. 12.
Ecce ipſi peccatores & abundantes in ſæculo obtinuerunt divitias.

4 Plutarchus de Sylla, qui Dictatoris munere functus fuit, ei à quodam æmulo ſuo, quòd vir ſceleratus eſſet, in faciem exprobratum fuiſſe refert, nec aliam hujus convitii aliaram fuiſſe cauſam, quàm quòd dives eſſet, abſque eò quòd ullas à Patre ſuo facultates hæreditaſſet; Et quidem juxta præfatam Pſalmiſtæ ſententiam, ad hoc ei convitium inurendum verè ſuffeciſſet dicere, quòd dives eſſet, bonorumque fortunæ copia abundaret, licèt etiam juſto eas divitias titulo acquiſiviſſet; Id quod Sanctus Hieronymus his verbis confirmat, dicens: *Si quis exiſtimat poſſe ſe verſari in divitiis, & divitiarum vitiis* S. Hier. l. 2. adv. Jovin.
non teneri, ſeipſum decipit. Quis enim promittere ſibi poteſt, quòd picem contrectans ab eadem minimè ſit inquinandus?

5 Salvator noſter in Teſtamento in lecto Crucis à ſe condito animam & ſpiritum ſuum æterno Patri ſuo, Eccleſiam Petro, Matrem ſuam Joanni, Joannem Matri, Nicodemo Corpus ſuum, denique burſam ſeu ærarium in quo Eleemoſynæ & pecuniæ recondebantur, quibuſcum Collegium Apoſtolicum ſuſtentandum erat, in manus Judæ traditoris, viri ſcelerati & reprobi commendavit; adeò divitias viles & indignas eſſe cenſuit, ut illis ex probis neminem onerandum eſſe judicaret: Idemque ut plurimùm etiamnum fieri videmus, quòd ſcilicet bonis temporalibus præſciti potiùs quàm electi abundarent.

6 *Cadent à latere tuo mille & decem millia à dextris tuis;* At verò notandum eſt, quòd priuſquam regius Pro- Pſ. 72. 12.
pheta diceret: *Ecce ipſi peccatores & abundantes in ſæculo obtinuerunt divitias*, prius dixerit: *Quomodo ſcit DEUS? & ſi eſt ſcientia in excelſo?* quaſi diceret; Quænam eſt hæc injuſtitia, quòd mali potiùs, quàm viri honeſti & virtuoſi, mundi hujus bonis gaudeant? Num illud ita fieri DEUS novit? & ſi ſcit, cur illud permittit? Sanctus Ambroſius ait: *Putant enim non eſſe in Deo* S. Amb. l. 3.
ſcientiam, quia peccatores abundant proſperitatibus ſæ- de Interp.
cularibus, ſed patientia DEI non præjudicat veritati, & Job c. 6.
præſentia ejus & providentia hoc ipſo amplius probatur, quod in peccato poſitus, ſucceſſu affluit ſæcularium proſperitatum.

7 Quonam obſecro titulo Sapientia incarnata Dæmonem apud Sanctum Joannem appellat? Principem mundi cum vocat: *Nunc Princeps mundi hujus*; Et Apo- Joa 12. v. 31.
ſtolus Dæmones appellat: *Mundi rectores*; at verò num- Eph. 6. v. 12.
quid veritas eſt fidei quòd *Domini eſt terra, & plenitudo ejus, orbis terrarum* &c. qua igitur ratione Dæmon mundi hujus princeps vocari poterit? Et tamen ſcimus, quòd Dæmon omnia mundi regna Chriſto exhibens, eidem
dixerit: *Hæc omnia tibi dabo; tibi dabo poteſtatem hanc* Mat. 4. v. 9. Luc. 4. v. 6.
univerſam, & gloriam eorum, quia mihi tradita ſunt, & Mald in c. 4.
cui volo, do illa. Maldonatus poteſtatem & dominium, Matth.
quod Dæmon in mundum hunc obtinet, in ordine ad vitia ſe extendere exiſtimat, quæ in majori hominum parte ut plurimum regnant, qui proindè propter eorum culpæ, quo ſunt obnoxii, velut ſervi ejus & man- S. Aug l. 2. de
cipia ei ſubjiciuntur. Sanctus Auguſtinus dicit: *Rebus* ſer. Dom. c. 4.
iſtis terrenis meritò ſuæ perverſitatis eſt propoſitus. Sanctus Cyprianus multis rationibus Dæmonem hujus S. Cypr. ſer.
mundi principem non eſſe probat, quia illum intelli- de jej. & tẽt.
gentiæ Cœleſtes gubernant, Angeli enim ad hunc effectum à DEO ſunt deputati: *Nec cœli, nec terra tu conditor, nec Solem moves, nec curſum das, nec per te movetur firmamentum.* In quonam igitur hic ejus principatus præcipuè conſiſtit? Nimirum in mundi hujus ſcabie, ſanie, & ſordibus, id eſt in voluptatibus, delitiis, divitiis, & proſperitatibus, quorum Dæmon juſto Dei judicio & per altiſſimam ejuſdem Dei providentiam, ut plurimùm diſtributor eſt ordinatus, per hæc enim innumeros ſub ſuam vexillum milites conſcribit, efficiendo ut Chriſto, cujus Euangelium ad excitandum homines, ad amandum cœleſtia, aliud præter odium terræ & mundi hujus, omniumque bonorum ſuorum abominationem non prædicat, rebelles, & obſtreperi fiant.

Digitized by Google

ſiant. Unde S. Cyprianus ait: *Hujus inferioris mundi tua eſt ſcabies, languentis ſunt ulcera; ſi quid vitii eſt, ſi quid corruptelæ, tu diſtemperas fæces, tu verſas fætores;* quaſi dicere vellet, tu in diſtribuenda ſequacibus tuis bona temporalia, felicitateſque terrenas te ingeris, ut illos cadere facias, de quibus bonis Apoſtolus ait: *Omnia arbitror ut ſtercora.* Phil.3.v.8.

8 Virtutes porrò Chriſtianæ tunc in homine ſolidè fundatæ eſſe cenſentur, quando bonis hiſce tranſitoriis minimè innituntur, quia in proſperitatis culmine vel maximè periclitantur & naufragantur; Nam ut Sanctus Bernardus ait: *Quidni periclitetur caſtitas in deliciis, humilitas in divitiis, pietas in negotiis? Fugite de medio Babylonis, fugite, & ſalvate animas veſtras.* S.Ber.ſer. 30. de con. ad cler. In clauſtris autem benè ordinatis, ubi religioſi in ſobrietate vivunt, rudibus & vilibus induti veſtimentis, vigiliiſque orationibus & propriæ carnis mortificationibus ſunt applicati, ubi quoque vota caſtitatis, paupertatis, & obedientiæ rigidè & exactè obſervantur, & veræ radicantur virtutes, hic inquam infernales inſultus, majori qua fieri poteſt, cum animi conſtantia generosè eluduntur & ſuperantur. Undè Salvator noſter Dæmonem ſecum in trigeſimo ætatis anno in certamen deſcendere velle ſciens, pro inſtructione & eruditione noſtra loci in quo certandum erat, & armorum ſibi commodum præſidium eligere voluit, ideòque in deſertum, locum videlicèt à deliciis procul remotum ſe ſubducens, abſtinentia ſe & jejunio armavit. Unde Sanctus Ambroſius ait: *Diabolus in deſerto tentationis ſolida arma non invenit, deeſt illi de Paradiſo amœnitas arborum, deeſt illi conſiliatrix Heva, deeſt illi pomorum ſpecioſa deceptio.* S. Ambr. ſer. 35. Porrò Dæmon tribus præcipuè vicibus cum Chriſto congreſſus fuit, atrocibusque ipſum inſultibus impedivit; Ultimus autem & validiſſimus impetus, bonorum, divitiarum, theſaurorum, aliarumque felicitatum temporalium oblatio fuit, quia ut ait D.Chryſoſtomus, *quaſi omnibus vitiis fortiorem pecuniarum cupiditatem locavit.* Chr. h. 33. in Matt.

9 Sanctus Bernardus ſimiliter majorem illorum numerum eſſe exiſtimat, qui per viam proſperitatis, quàm qui per adverſitatem in perditionis barathrum incidunt: S.Ber.ſer. 8. in D.Pal. *Licet*, inquit, *multos frangat adverſitas, tamen multò plures extollat proſperitas?* In tribulationibus enenim DEO nos recommendamus, atque in divino ſervitio magis ſemper efferveſcimus: *Imple facies eorum ignominia, & quærent nomen tuum Domine;* Pſ.82.v.17. in proſperitatibus verò non item. Pincerna Pharaonis in carcere unà cum Joſeph, conſtitutus magna eidem obtulit, & multa promiſit, ſed parum vel nihil præſtitit: Sed quænam hujuſce mutationis cauſa fuit? *Et tamen*, inquit Sacer textus, *ſuccedentibus proſperis, præpoſitus pincernarum oblitus eſt interpretis ſui.* Gen.40.v.23.

10 Idem quoque Sanctus verba Pſalmi in principio diſcurſus thematis loco propoſita, ſcilicet: *Cadent à latere*, &c. exponens, Davidem per illa dicere voluiſſe inquit: S. Bern. de obit. Malac. *quod multo plures proſperitatis fallacia, quàm adverſitatis flagella dejiciant.* Similiter dum illa verba: *Tranſivimus per ignem & aquam, & eduxiſti nos in refrigerium*, exactiùs ponderat, potiùs ut inter mundi hujus tempeſtates, quàm in tranquillitate & ſerenitate ejuſdem navigemus, his verbis nos monet: *Nemo noſtrum, Chariſſimi, plana mollioris vitæ ſuperficie delectetur, iter illud marinum ſibi commodius arbitretur, magnos hic campus ſcopulos habet, inviſibiles quidem, ſed eo ipſo perículoſiores.* Sen.ep. 94. Seneca quoque ſolo naturæ lumine illuſtratus, inter cætera dicit: *Quaſi iſta inter ſe contraria ſint, bona fortuna & mens bona, ita meliùs in malis ſapimus, ſecunda rectum auferunt.*

11 In civitatibus illis præ ſceleris enormitate infamibus, ſi ſolum Loth exceperis, quemnam alium timore Dei imbutum reperire poteris? Deus quoque Abrahæ ſe placandum fore declaravit, ſi in toto illo numeroſo populo, decem viri juſti & verè virtuoſi deprehenderentur, & tamen patria illa vaſta quædam regio fuit, quinque in ſinu ſuo continens populi frequentia & numeroſitate præclaras civitates. Gen.18.v.32. Ecce tibi evidens argumentum, unde colligere poſſis, quòd ubi proſper & propitius ſpirat ventus, vix unquam ab homine agnoſcatur aut quæratur Deus, quin potiùs ſancta ejus lex ut plurimùm præſumptuosè conculcetur, ut hic videre licet, ubi tota regio ſpeciem præſeferebat cujuſdam Pa- Gen.13.v.10. radiſi terreſtris, Unde Oleaſter ait: *Docet locus iſte, quò terra fuerit uberior, eò & frequentiùs ibi homines deteriores eſſe, fallique eos, qui quod pulchrius & amœnius eſt, eligunt, & ut plurimùm ubi terra delitioſior eſt, cultores vitioſi ſunt.* Oleaſt. Euſebius Emiſſenus quoque quemdam qui proſperiori in hoc mundo fortuna utentes plurimùm ſuſpiciebat, his verbis alloquitur: Euſ.Em.h.in epip. *An tu hunc potentem & felicem vocas, qui in ſuam mortem fortis eſt? Cui proventuum fallax umbra præſentium, æternorum congregat cauſas malorum.* Epictetus Philoſophus moralis quidem, ſed gentilis non ſe ideò dolere ait, quòd Jupiter in bonorum fortunæ diſtributione minimè erga eum liberalis extitiſſet & propitius: Epictet.ap. A.l.3.c.26. *Copioſum*, inquit, *& opulentum me eſſe noluit, & quia non vult voluptatibus deditum vivere, ſed nec Herculi filio ſuo magnas dedit opes.* Quando Apoſtolus nos ad currendum in ſtadio exhortatur, ſimul quoque nos ut ab omni nos gravanti pondere exoneremus invitat, *deponentes omne & circumſtans nos peccatum;* Heb. 12. 1. ſimul cum pondere peccatum conjungit, & protinus ſubdit: *curramus ad propoſitum nobis certamen.* Quodnam verò eſt pondus illud, à quo animam exonerare ab Apoſtolo jubemur? Theophyl. ait: *Terreſtrium negotiorum ſarcinam, & curas illi admixtas, nihil enim aliud ſunt, quàm vana ſarcina.* Theoph.

12 Chriſtus nobis in Sancto Petro, cui claves regni cœlorum conſignarat, oſtendere voluit, quomodò hoc pondus à nobis deponere debeamus: Hic enim dixit. *Ecce nos reliquimus omnia*, ac proindè ad Chriſtum Paradiſi portam liberè & ſecurè ſuper aquas ambulabat. Sanctus Auguſtinus verba illa Sancti Matthæi: Matt.19.v.27. Mat.14.v.30. S.Aug.l.9.de cantico novo.c.2. *Videns ventum validum timuit*, conſiderans ait: *Mare hoc magnum ſeculum, ventus validus, & magna tempeſtas ſua cuique cupiditas.* Jam verò, ſi ita eſt quòd tempeſtates animam mergentes noſtri ſunt appetitus, & cupiditates noſtræ, quis eſt qui non videat & fateri cogatur, quòd felicitates temporales, & bonorum fortunæ anxia cupiditas pluſquam quævis alia tempeſtatum procella navim animæ noſtræ in profundum abripiat, ſiquidem *radix omnium malorum eſt cupiditas?* Idem quoque Sanctus optimum nos modum docet, quo hoc naufragium declinare & evadere poſſimus: 1. Tim. 6. v. 10. *Clamet*, inquit, *in te Petrus, id eſt, imitemur Petrum, qui dixit; Ecce nos reliquimus omnia; Argentum & aurum non eſt mihi.* Mat.19.v.27. Act.3 v.6. *Vide Paulum hoc navigium non ſolùm demonſtrantem, ſed etiam aſcendentem, & quamplurimos invitantem, quando dicebat: Habentes victum & tegumentum, his contenti ſimus.*

13 Magno Moyſes DEI Propheta tenebatur terram Chanaan ingrediendi deſiderio, terram inquam, ad quam tantis cum ſudoribus & defatigationibus, per tot annorum curricula, per vaſtam illam ſolitudinem populum DEI circumduxerat; Exod 33.v.11. & tamen licèt tantus tanque gratus DEI amicus eſſet, ut cum DEO facie ad faciem loqueretur, ſicut amicus loqui ſolet cum amico, poſtquàm id magna cum inſtantia à DEO petiiſſet, favorabile ab eodem referre reſponſum non potuit, & quia eamdem petitionem ingenti cum anxietate iteratò repetierat, tandem ſibi repulſam his verbis dari audivit: *Nequaquam ultra loquaris hac de re ad me.* Deut.3.v.26. Quidnam hic cauſæ latet, inquit Petrus Cellenſis, quòd DEUS ſervo ſuo adeò fideli & benè de ſe merito, gratiam adeò juſtam, æquam ac rationabilem tam conſtanter denegarit? P.Cell l.de pan.c.12. *Hæccine, inquit, eſt illa prædicabilis, & prædicata ubique gentium amicitia ad amicum tuum Moyſem? Taliterne finiuntur promiſſiones tuæ? Itane remunerantur, qui in caſtris tuis uſque ad mortem militant?* Et tamen induci non potuit, ut hanc repulſam à ſequiori in Moyſem affectu derivari crederet, cui licèt per modum tranſeuntis, ipſam quoque divinam faciem ſuam revelarat. Tamdem verò idem venerabilis Author dicit, ideò DEUM noluiſſe, ut Moyſes terram ingrederetur promiſſionis, ut tantò eum ſecuriorem redderet de introitu in terram viventium. Sed quid audio? inquies; Ergone habere aditum in Palæſtinam, vel terram illam poſſidere, quæ lacte ſcaturiebat & melle, cœlum ingredi volenti erat obſtaculo? imò verò inquit Petrus Cellenſis: *Omnipotens & miſericors DEUS idcircò terram morientium negat, quia ad cœlum Moyſi animam ſublevat:* nam quia veriſſimum ſemper eſt axioma illud Apoſtolicum: *Omnia in figura contingebant*, fertiliſſima illa terra, quam ingreſſuri erant ad

ſceptra

Digitized by Google

ſceptra & lauros tractandos, ſtatum ſymbolizabat dignitatum ſeu fellcitatis terrenæ, & ideò DEUS, qui dilectorum ſervorum ſuorum curam ſemper habet, hanc potiſſimùm in eo probavit, quòd eoſdem ne quidem in aliquod felicitatis terrenæ veſtigium vel umbram collocare voluerit.

14 Idem quoque Moyſes dignitatem regiam & quæ illam ſequi ſolent proſperitates, tantoperè abhorruit, ut potiùs eùm viil Hebræorum plebecula ſervitutis compedibus & manicis victus lutum ad lateres faciendos tractare elegerit, quàm ut tempora ſua regio Pharaonis diademate cingi & redimiri permitteret. Cur ita? Ne videlicèt à cœleſti gloria decideret, oculum namque ſuum in Paradiſum defixum ſemper tenebat: *Negavit ſe eſſe*
Hebr. 11. v. 24. *filium filiæ Pharaonis, magis eligens affligi cum populo ſuo, quàm temporalis peccati habere jucunditatem*; Probè namque ſciebat, quàm verum ſit, quòd bona hæc præſentia iter ad veram promiſſionis terram, id eſt, æternam beatitudinem plurimùm retardent.

15 Quando Pharaone cum univerſo exercitu ſuo in mari rubro ſubmerſo, electus DEI populus per fundum ejuſdem maris pedibus ſiccis pertranſibat, quaſi cum violentia quadam ad littora pertrahi videbatur, adeò in proſequendo Palæſtinam verſus itinere ſuo lentus & tardus erat, adeò ut ſacer textus dicat: *Tulit autem Moyſes*
Exod. 15. v. 22. Lyran. *Iſrael de mari rubro*; Ubi Lyranus ait: *Tulit, quia cum quadam violentia & importunitate fecit eos inde recedere.* Sed undenam hæc procedebat violentia? Ex quo adeò prodigioſum conſpexerant miraculum, potiùs in conſectando Angelo, qui illos in columna nubis vel ignis inſtar viæ ducis præcedebat, tantò velociores eſſe debebant, non verò tardo adeò & lento greſſu progredi. Oleaſter tarditatis hujuſce cauſam, cupiditatem ipſorum fuiſſe declarat:
Oleaſt. *Erant enim cupidi & nimis intenti ad ſpolia Ægyptiorum ſubmerſorum colligenda.* Eheu quot hodie ſunt, quibus ſpolia hujus præſentis vitæ (quæ quidam belli campus eſt: *Militia eſt vita hominis ſuper terram*) ſuum ad cœleſtem gloriam directum curſum ſiſtunt! Quot inveniuntur quibus longè acceptius eſt per breve temporis ſpatium felicitate frui terrena, quàm æterna in ſempiternum!

16 Quando increata illa ſapientia Abrahamum in primum credentium elegerat patrem, quodnam primum fuiſſe præceptum exiſtimatis, quo illum obſtrinxerat?
Gen. 12. v. 1. *Egredere*, inquit, *de terra tua, de cognatione tua, de domo patris tui, & veni in terram, quàm monſtrabo tibi.* Hæc autem terra Chanaan verumquoddam beatitudinis ſymbolum erat; Cur autem DEUS Abrahamum à commoditatibus & divitiis domus ſuæ avellere voluerit, priuſquam illum ad terram viventium prædeſtinaret, hujus nobis myſterium D. Chryſoſtomus his verbis
Chr. h. 1. in Matth. egregiè declarat, dicens: *Ut ſciant omnes, quicumque voluerint eſſe filii Abrahæ, & terram hanc vivam promiſſionis accipere, de qua ſcriptum eſt: Credo videre bona Domini in terra viventium; quoniam bona ſua debent contemnere, ſicut Abraham terram ſuam contempſit.*

17 Sanctus Nilus optimè conſiderat, quòd quando navigantes à tempeſtatum procellis agitati & conquaſ-
S. Nilus in Aſcet. ſati, ſe in ſubmerſionis periculo conſtitutos eſſe conſpiciunt, ſarcinas ſuas è navi confeſtim ejiciant, ut vitæ ſecuritati tantò magis conſulere poſſint; idcòque jure merito obſtupeſcit, quòd Chriſtiani in mari hujus mundi in continuo ſalutis animæ ſuæ periculo navigantes, pondera, quibus anima aggravatur, non ſolùm non exonerent, & abs ſe abjiciant, verùm inſuper pondera ponderibus adjiciendo periculum ſuum quotidie majus efficiant & augeſcant, i. e. quòd ad bona terrena acquirenda ſemper aſpirent: *Cur*, inquit, *idem non poteſt Dei timor, quod prodeſt timor maris? illi caduca vitæ cupiditate, aliarum rerum jacturam levem putant, nos qui ad vitam æternam aſpiramus, propter illam nihil, quamvis abjectum contemnimus, ſed malumus ſimul cum onere perire, quàm illo projecto ſalvari.*

18 Sancti Hieronymi ingenio digna eſt illa ponderatio,
S. Hier. in ep. 34. ad Jul. in qua Eliam Prophetam & Carmeli Patriarcham jam in cœlos in curru igneo aſcendentem, pallium ſibi excidere paſſum fuiſſe obſervat, idque non ſine peculiari noſtra inſtructione & documento: *Elias ad cœlorum regna feſtinans, non poteſt ire cum pallio, ſed mundo immundo veſtimenta dimittit.* Affectus amoris noſtri pondus quoddam eſt, qui ſi feratur in Deum, ad ipſum nos, velut ad centrum noſtrum trahit: Si verò ad terram & bona ejus feratur, nos pariter ad terræ centrum, id eſt infernalem abyſſum protrahit.

19 Sanctus Franciſcus de Sales in aureo illo de amore Sales p. 1. l. 12. c. 8. am. div.
DEI libro, Ariſtotelem de certo quodam avium genere, quæ Apodes communi nomine appellantur, ſcribere dicit, quòd tibias habeant valdè breves, pedeſque ab omni virtute aut fortitudine enervatos, ideòque illis haud ſecus ac ſi non haberent, utantur; Unde ſi aliquando in terram ſemel ſe dimittant, ſe denuò ad volandum erigere & expedire nequàquam poſſunt, & ideò vel aucupibus in prædam cedunt, aut crocitando moriuntur, niſi fortè propitius aliquis ventus ſpirare incipiens, Pſ. 43. 25.
eas ad volandum in aera promoveat. *Animæ noſtræ*, inquit Sanctus hic Præſul Genevenſis, *quæ ad gloriam adipiſcendam creatæ ſunt, ſi corde & affectibus ſuis bonis hiſce terrenis adhæreſcant, de futura vita amplius non cogitant, ſed terrenis hiſce proſperitatibus totaliter ſeſe dedunt: Conglutinatus eſt in terra venter eorum*: poteſt tamen valido quodam vento, id eſt vehementi aliquo Spiritus ſancti impulſu eaſdem aſpirare, ut hac ratione anima ab hiſce bonis terrenis expedire ſe valeat, & tunc (licèt hoc DEUS rarò facere ſoleat) eaſdem divitias, vitæ commoditates, delitias, voluptates, Patriam, parentes, amicos, &c. protinus deſerere, ſeſeque claustris mancipare conſpicietis; at verò pauci ſunt tales in ſæcularium hominum comparatione. Optimè igitur Sanctus Hieronymus ad Exuperantium ita ſcribit: S. Hier. l. 1. ep. 29.
Projice ſarcinam ſæculi, & ne quæras divitias, quæ camelorum pravitatibus comparantur; nudus & levis in cœlum evola, ne alas virtutum tuarum auri deprimant pondera.

DISCURSUS XI.

ARGUMENTUM.

Divites avari per divitiarum ſuarum ſtercus DEO abominabiles, & hominibus exoſi efficiuntur; Bona quoque temporalia per ſtercus, quod Tobiam excæcavit, ſignificari oſtenditur, quia hominem lumine & notitia DEI, & cœleſtium bonorum cognitione deſtituunt.

THEMA.

Argentum eorum foras projicietur, & aurum eorum in ſterquilinium erit. Ezech. 7. v. 19.

1 EX hujus aſſumpti thematis verbis clarè ſatis liquet, qua in æſtimatione aurum & argentum apud Deum ſint, utpotè quod cæcos mundanos idololatras efficit: *Argentum eorum foras projicietur, & aurum eorum in ſterquilinium erit.* Ex quo textu B. Petrus Damianus conſequenter deducit, quàm abominabilis B. P. Dam. l. 1. ep. 2.
effrænis divitiarum cupiditas apud DEUM exiſtat: *Nulla ſanè putredo vulneris*, inquit, *in DEI naribus intolerabilius fœtet, quam ſtercus avaritiæ, & cupidus quiſque dum ſordentis pecuniæ quæſtus accumulat, vertens exedram in latrinam, quaſi molem ſtercoris coacervat.* Ad quod probandum præcitatum Ezechielis textum loco thematis aſſumptum adducit in medium, utpotè ex quo puteolentia & fœtor hujus vitii in conſpectu Dei, ſatis convincitur.

2 Duæ illæ germanæ ſorores Martha & Magdalena omnibus modis impedire conabantur, ne Chriſtus ad fratris mortui ſepulchrum propius accederet, ne fœtidum cadaveris illius odorem perciperet. *Quatriduanus eſt, jam fœtet.* Avarus ex æquo abominabilis eſt tam Joa. 11. 39.
apud DEUM, quàm apud homines, ſicut vas ſtercore plenum, vel puteolens ſterquilinium quod aerem inficit contagione, De hoc vitio Sanctus Baſilius ita ſcribit: *Eſt animarum laqueus, mortis hamus, peccati eſca, belli materia; propter opes propinqui, cognati naturam negant, fratres inter ſe digladiantur, loca deſerta graſſatoribus, mare pyratis, civitates calumniatoribus replentur; quis mendacii pater eſt? quis falſa accuſationis miniſter? quis perjurii genitor? nonne divitiæ, ac circa divitias ſtudium?* S. Baſil. h. 7. in div. av.

3 Ve-

Digitized by Google

3 Verùm enimverò ſi tot abominationum graveolentia vos adhuc non offendit, audite ſaltem quid Sanctus Bernardus de uſura primogenita hujus vitii filia dicat, [S. Ber. 1. ſer. 4. & 5.] hoc enim ſi aperta aure auſcultaveritis, fœtorem ejus ad ipſum uſque cœlum ſe extendere dicetis. Hic enim vitium hoc toti ſanctiſſimæ Trinitati opponi affirmat, illudque ſequentibus rationibus probat. Opponitur enim *Primo poteſtati Patris; quia vendit tempus, quod ſolius eſt DEI, & gratis ad vitam hominis eſt conceſſum*, juxta illud: *Non eſt veſtrum noſſe tempora vel momenta, quæ Pater poſuit in ſua poteſtate*; [Act. 1. 7.] Unde hoc *à minori ad majus* efformat argumentum: *ſi igitur non eſt noſtrum noſſe tempora, multo minus eſt noſtrum illud vendere. Secundo adverſatur veritati Filii, quia facit mendacem Chriſtum*; [Joan. 12. 24.] hic enim apud Sanctum Joannem ait: *Niſi granum cadens in terram mortuum fuerit, ipſum ſolum manet*; [1. Cor. 15. 36.] & Sanctus Paulus 1. Cor. 15. ait: *Inſipiens, tu quod ſeminas non vivificatur, niſi prius moriatur, ſed uſura multiplicat granum & denarium abſque eorum morte. Tertiò adverſatur bonitati Spiritus ſancti, qui quidem omnia gratis donat*; Unde Matth. 5. Dei Filius de illo dicit: [Mat. 5. 45.] *Solem ſuum oriri facit ſuper bonos & malos, pluit ſuper juſtos & injuſtos: ſed uſura gratias vendit, nam mutuare ex ſua ſpecie eſt opus gratiæ, quod uſura venale facit*; contra quos Luc. 6. Dominus ait: [Luc. 6. 34.] *Si mutuum datis eis, à quibus ſperatis, quæ eſt vobis gratia? quaſi dicat: Nulla.*

4 Avaritia præ quovis alio peccato, Filium DEI ſuſpendit in patibulo: *Propter ſcelus populi mei percuſſi eum*. [Iſa. 53. 8.] Omnia quidem peccata in eum, ejuſque mortem armata conjurarunt, verumtamen Dux generalis ſacrilegi hujus exercitus, ſine dubio cupiditas argenti & auri fuit, quæ etiam poſt mortem in ipſo ſepulchro ei infeſta fuit, quia milites pecunia corrupti & ſubornati, diſcipulos, ipſis noctu dormientibus, Redemptoris corpus ſuſtuliſſe teſtati fuere. Et quidem præter traditionem Judæ, Chriſtum pro triginta denariis vendentis, ſciendum eſt priùs id, quod Sanctus indicat Auguſt. dicens: [S. Aug. l. 4. de ſer. Dom. c. 30.] *Dominus noſter & Salvator voluit de cordibus Phariſæorum pecuniarum amorem excludere, ſed quia erant cupidiſſimi, ſalutaria Domini verba deridebant*. Deinde quænam poſtea mortis ejdem in trigeſimo tertio ætatis anno illatæ occaſio fuit? hæc nimirum, quia poſt Palmarum abſolutum triumphum templum ingreſſus, ſuique æterni Patris honorem & gloriam zelatus, menſas nummulariorum & negotiantium evertit: ex hoc enim facto animi eorum adeò fuere exaſperati, ut in eadem quoque hebdomada ſine dilatione vociferati fuerint dicentes: *Tolle, tolle, crucifige eum*. Vitium iſtud ſine ullo reſpectu humanam pariter & divinam frangit & violat legem, ipſique Deo necem infert; [S. Leo ſer. 9. de paſſ.] Unde S. Leo Papa inquit: *Non eſt in illo corde juſtitia veſtigium, in quo ſibi avaritia fecit habitaculum*. Quid mirum igitur ſi ita fœteat, quòd Deus per os Ezechielis graveolenti ſterquilinio ſimile eſſe dicit?

5 Sanctus Bonaventura de avaro dicit: *Avaritia facit hominem abominabilem*; [S. Bon. l. 6. in dime. ſal. c. 6.] Unde dicitur in Oſea: *Facti ſunt abominabiles, ſicut ea quæ dilexerunt*. Porrò divitiæ, prouti in Diſcurſu primo vidimus, *lutum* quoddam ſunt; Et in Abacuc cap. 2. verſ. 6. appellantur *ſtercus*; Unde & ſanctus Paulus ait: *Omnia arbitror ut ſtercora*; [Phil. 3. v. 8.] Et Ezechiel ex ſpeciali juſſu DEI teſtatur dicens: *Anima eorum in ſterquilinio erit*. In Annalibus Minorum legitur, [An. 1211. n. 1.] quòd poſtquam S. Franciſcus ſuis ſæpiùs inculcaſſet, ut pecunias omni ſtudio caventes, ne quidem tangere præſumerent, ſed pari quo lutum pretiu æſtimarent, acciderit, quòd frater aliquis in Eccleſia ad pedes cujuſdam Crucifixi quaſdam à devotis aliquibus projectas pecunias fortè fortuitò inveniens, eaſdem apprehenderit, & in ſpecialem quemdam in Eccleſia ad hoc præparatum locum repoſuerit, ne fortè furto ſubreptæ deperirent; qui cùm apud ſanctum Patriarcham hac de re accuſatus, ſuum ſponte confeſſus fuiſſet errorem, is hoc ei præceptum impoſuit, ut ſcilicet pecuniam quam manu ſua attingere præſumpſerat, ori impoſitam foras extra Conventum in aliorum fratrum præſentia in ſtercora Aſini projiceret; inſinuare illis per hoc intendens, quo in pretio & æſtimatione pecuniæ apud illos eſſe deberent: Numquid igitur avari meritò omnibus abominabiles cenſeri debent, de quibus Seraphicus Franciſcus ita ſtatuit, & de quibus ſacer textus ait: *Facti ſunt abominabiles ſicut ea quæ dilexerunt?* Quis hominem ſtercoribus fœdiſſimè conſperſum non abominaretur & fugeret? Subjungit Sanctus Bonaventura: *Non enim mirum eſt, ſi DEUS abominatur avarum, cùm ipſe tantùm DEUM contemnat, quia plus diligit nummum quàm Deum, cujus ſignum eſt, quia pro obolo non veretur mentiri, nec vult dare pauperi pro amore DEI.*

6 Habacuc de auro dicit: *Aggravat contra ſe denſum lutum*, [Habac. 2. 6.] ſed parum omnis dicit, quia potiùs dicere debebat: Congregat contra ſe capitales & in perniciem ejus conjurantes amicos, prout optimè ſanctus Petrus Damianus in Epiſtola quadam notat dicens: [S. P. Dam. l. 2. ep. 2.] *Terribiliter intonant Jacobus comminatur Apoſtolus: Agite nunc divites & plorate, ululantes in miſeriis quæ advenient vobis*; quibus præmiſſis & cauſam ſubjungit: *Divitiæ veſtræ putrefactæ ſunt, veſtimenta veſtra à tineis comeſta ſunt, aurum & argentum veſtrum æruginavit, & ærugo eorum in teſtimonium vobis erit; theſaurizaſtis vobis iram in noviſſimis diebus*. Quæ S. Petri Damiani comminatio optimè contonat cum illo, quod etiam S. Hieronymus in idem propoſitum ſcribit: [S. Hier. in reg. monac.] *Conſcientia peccatorum ſuorum ſuper mortem, ſuper judicium formidabunt, quaſi latrones de carcere, de æternis ſuppliciis ſuſpirabunt.*

7 Quòd ſi examinare inſuper velimus, quàm ſit avarus hominibus abominabilis, audiamus quid hac de re Sanctus Aſterius ſcribat: [S. Aſt. l. de av.] *Avarus*, inquit, *propinquis eſt odioſus, famulis gravis, amicis inutilis, exteris difficilis, & vix affabilis, vicinis moleſtus, uxori malus contubernalis, liberorum parcus, atque ſordibus educator, ſui ipſius malignus curator, noctu, interdiu ſollicitus & cogitabundus*. Didacus Stella, ſimiliter avarum omnibus exoſum eſſe probat, utporè qui omnibus eſt contrarius: [Did. Stel. in c. 16. Luc.] *Avarus*, inquit, *viſceribus charitatis caret, patrem neſcit, fratres ignorat, & propinquos velut extraneos abjicit, unde nemini utilis eſt*: Adhæc ſubjungit, quòd licèt alii peccatores ſibi ipſis plurimùm præjudicent, nulli tamen aliorum injuriam faciant, aut inutiles exiſtant, idque ex variis oſtendit exemplis: *Superbus & arrogans*, inquit, *ampliſſimas ædificat ædes, & ita ædificatores famuloſque alat, neceſſe eſt: Helluo piſtoribus, venatoribus, cauponibus edacitate ſua prodeſt, & ſic aliis emolumento ſunt alii peccatores, quod in divitibus avaris multo aliter ſe habet, nam præter hoc, quod nemini ex uſu ſunt, Reipublicæ ſummè nocere ſolent, frumentum reliquaque neceſſaria aſſervantes, & in tempora cariora reponentes, pauperes affligentes, omneſque ſummis incommodis afficientes.*

8 Sanctus Valerianus avaros quoque ex alio motivo exoſo eſſe dicit: [S. Val. h. 10. de av.] *Vellet unicus eſſe ſi poſſet, modo de Patris morte cogitat, modo de fratris vita ſuſpirat*. Innocentius Papa III. lib. 2. de contemptu mundi, [Inn. III. l. 2. de cont. mu. c. 11.] varios quoque modos adducit, quibus cupidus vir & avarus reus & deteſtabilis, eſſe oſtenditur; dicit enim: *Nec patientibus compatitur, nec miſeris ſubvenit, vel miſeretur, ſed offendit DEUM, ſeipſum, proximum; nam DEO retinet debita, proximo denegat neceſſaria, ſibi ſubtrahit opportuna, DEO ingratus, proximo impius, ſibi crudelis*. Videbitis nonnunquam homines, qui tametſi ab uno polo ad alterum ſuarum dilataverint poſſeſſionum fines, pro uno tamen terræ palmo moleſtantes vicinos, injuſtas moventes lites, rixas, & inimicitias ſuſcitantes, Tribunalia ſuſque deque importunitate ſua vertentes, denique, ut per fas & nefas aſſequantur intentiones, fortiter ſe armantes, & omnia devaſtantes. [Arnob. l. 2. cont. gent.] Unde Arnobius ait: *Quamvis Provincias totas rus faciant unum, pro arbore una, pro ſulco, forum litibus terunt, cum amicis, cum fratribus inexpiabiles ſuſcipiunt ſimultates*. [Chryſ. h. 81. in Mat.] Denique Chryſoſtomus aliam obſervat rationem, ob quam avaritia omnibus eſt exoſa, quia videlicet omnes alios odit & perſequitur: *Omnes homines tam pauperes, quàm divites odio proſequitur; pauperes, ne quid ab eo petant, divites quia quæ illorum ſunt, non poſſidet.*

9 Aliud quoque maximi momenti damnum in hoc temporalium bonorum ſtercore adducere poſſumus, de quibus Apoſtolus ſublimi intellectu ſuo teſti-

mo-

monium perhibet, dicens: *Omnia arbitror ut ſtercora;* nimirum quod hominem tantoperè excæcat, ut per illud omnem cœli lucem qua illuminabatur ſæpiùs, omne judicium, diſcurſum & rectam rationem amittere videatur: Unde fit, quòd avari ſuos in cœlum oculos nunquam erigant: (Pſ. 16.11.) *Oculos ſuos ſtatuerunt declinare in terram;* terram ſemper ſpectant, inclinato ſemper capite incedunt, omnemque affectum & conſilia ſua inſtar brutorum terrenis hiſce immerſa ſemper habent. Dum Sanctus Tobias Senior die quodam ex diurno labore defatigatus in ſtrato ſuo quietem caperet, quædam ſuper capite ejus circumvolitantes hirundines oculos ejus ſuis adeò offenderunt excrementis, ut illum totaliter cæcum effecerint: (Tob. 2.11.) *Contigit ut ex nido hirundinum dormienti illi calida ſtercora inciderent ſuper oculos ejus, fieretque cæcus.* Ubi Sanctus Bonaventura ait: *Tobias dormiens excæcatur per calida ſtercora hirundinum, per quæ fervens cupiditas temporalium* (S. Bon. in ſer. 4. 19 D. 3. Epi.) *ſignificatur: Omnia arbitror ut ſtercora:* At verò idem Seraphicus Doctor cum ſuſpiriis & gemitibus illam deplorat cæcitatem, quæ data opera & voluntariè hodie à tot hominibus avaris ipſimet conciliatur, nec non complacentiam, quam in hoc eodem tam perniciosè excæcante ſtercore habent, quæ tanta eſt, ut ſtercori huic ipſum quoque Chriſtum poſtponere non metuant: *Sed heu, hodie plus diligitur iſtud ſtercus, quam Chriſtus.* (B. Humb. p. 3. 1. 1.) Beatus Humbertus pariformiter ad hoc factum alludens, ad propoſitum noſtrum ita ſcribit: *Tobias excæcatus eſt calidis ſtercoribus hirundinum, ſic ardens amor ad temporalia, quæ Apoſtolus arbitratus eſt ut ſtercora, oculos cordis excæcat;* citatque authoritatem S. Auguſtini in ſuis Confeſſionibus dicentis: *Spargis pœnales cæcitates ſuper illicitas cupiditates,* Item miraculum illud in medium affert, quod à Salvatore noſtro fuit in cæco à nativitate patratum, ſuper cujus oculos CHRISTUS lutum impoſuit: (Joa. 9.15.) *Lutum mihi poſuit ſuper oculos, inſinuans cauſam cæcitatis ſpiritualis eſſe lutum divitiarum;* Unde habetur de avaro Habacuc. 2. *Uſquequò aggravat contra ſe denſum lutum?* Beatus Petrus Damianus in quadam Epiſtola de hoc vitio tractans, de hac (B. P. Dam. l. 1. ep. 15.) cæcitate quoque his verbis loquitur: *Mentes infelicium cæcat, quæ ſcilicet & fidem tollit, & omnium virtutum in eorum cordibus lumen extinguit.* Sanctus Ambroſius (S. Ambr. in feſt. S. Alex.) de Sancto Alexio ſcribens, qui in ſummo deliciarum & commoditatum domus ſuæ culmine conſtitutus, relictis facultatibus & divitiis paternis, in extrema demum egeſtate & mendicitate vixit, ita loquitur: *Cæca eſt avaritia, ſed diverſis fraudum oculata ingeniis, non videt quæ Divinitatis ſunt, ſed cogitat quæ cupiditatis ſunt.* Sanctus Cyprianus quo(S. Cypr. de or. Dom.)que eumdem cæcitatis defectum avaro attribuit, dum enim orationem, quam Salvator noſter ad æternum Patrem ſuum nos quotidie effundere docuit, & præcipuè illam inter alias petitionem: *Ne nos inducas in tentationem, ſed libera nos à malo,* conſiderat, illius pariter moniti Apoſtolici meminit, (1. Tim 6.10.) quo dicitur: *Qui volunt divites fieri incidunt in tentationem, & in laqueum Diaboli,* ac demum ait: *Docet non tantùm contemnendas, ſed & periculoſas eſſe divitias, illic eſſe radicem malorum blandientium, cæcitatem mentis humanæ occulta deceptione fallentium.*

(Pſ. 39.13.) 10 Regius Propheta David Pſalm. 39. ita de ſe conqueritur: *Comprehenderunt me iniquitates meæ, & non potui ut viderem;* quia verò ingens iniquitatum illarum numerus erat; unde dicit: *Comprehenderunt me mala, quorum non eſt numerus,* inter alias iniquitates quibus anima ejus obnoxia erat, avaritiæ quoque immenſam fuiſſe, neceſſum eſt credere, quia *radix omnium malorum eſt cupiditas:* at verò quænam inter has iniquitates & cæcitatem intercedit proportio? Ut proindè dicat: *Non potui ut viderem.* Reſponſio petenda videtur ex verbis ſequentibus, quibus idem Pſalmiſta ait: *Multiplicatæ ſunt ſuper capillos capitis mei, &* (Ibid.) *cor meum dereliquit me;* Et bene imprimis ait: *Multi*(Eccl. 10. 9.)*plicatæ,* quia juxta Eccleſiaſticum: *Avaro nihil eſt ſceleſtius.* Deinde notandum, quòd ut experientia conſtat, quantò capilli capitis ampliùs creſcunt, tantò magis lumen obfuſcant oculorum, niſi præſcindantur, aut ab oculis retorqueantur, ita quoque quantò bona temporalia in capillis denotata ampliùs creſcunt, tantò magis Dei & bonorum æternorum lumen & notitia diminuitur.

11 Deus quondam Ezechieli Prophetæ ad ſe die (Ezech. 5.1.) quodam accerſito præcepit, ut accepta novacula capillos capitis ſui ſibi abraderet, eoſque adhibita juſti ponderis trutina libratos in tres partes æquales divideret, & primam quidem harum partium in medio Civitatis igne ſuccenſam combureret: Secundam verò portionem in minutiſſimas partes diſcinderet: Tertiam denique in ventos diſpergeret. Quo quidem divino præcepto Prophetæ impoſito, quoad ſenſum literalem ſtrages populo immittenda, & quas in ea paſſurus erat, miſeriæ ſignificabantur: quia aliqui eorum in igne perituri erant: alii in minutiſſimas particulas comminuendi: alii denique velut mancipia in captivitatem abducendi erant. In ſenſu autem ſpirituali per capillos bona ſignificantur temporalia, quia ſicuti corpori & vitæ corporali ſuperflui ſunt, non verò eſſentiales, cùm ſint quædam capitis excrementa, ita quoque bona terrena neceſſariam cum vita ſpirituali Chriſtiani hominis & cum anima connexionem non habent: myſterium verò ob quod hi capilli in tres partes dividendi erant, ab Hugone Cardinali his verbis tangitur: (Hu. Card. in Ezech.) *Diviſarum prima pars in ignem, ſecunda in ventum, tertia in gladium traditur, quia divites hujus mundi ſuas divitias expendunt, alii in ignem libidinis, alii in ventum ſuperbiæ, alii in lites & bella.*

12 Quòd ſi certò ſcire vultis an intellectus à cupiditate excæcatus remaneat, audiatis Sanctum Ambroſium (S. Amb. l. 3. ep. 19.) ita loquentem: *Avaritia plerumque ſenſus hebetat humanos, & pervertit opiniones, ut quæſtum pietatem putent.* Unde & Dionyſius Carthuſianus donum ſapientiæ (D. Carth. t. 2. op. min. a. 9.) ab auri ſplendore hebetari dicit: *Inter ſeptem dona Spiritus ſancti, primum & digniſſimum conſiſtit donum ſapientiæ, per quam homo contemplatur DEUM, & ſpiritualia & æterna cum guſtu ſpirituali & ſuavitate interna: huic dono contrariatur ſpecialiter avaritia, quia per eam homo præponit iſta vilia & terrena DEO altiſſimo, ac rebus ſpiritualibus & divinis.* Quòd ſi aliquis vitrum aliquod vulgare & fragile vero & genuino adamanti præferret, iſtum utique cæcum, aut ſano deſtitutum eſſe judicio diceres; Et tamen hæc eſt multorum ſtultitia & cæcitas, quòd bona temporalia & caduca bonis cœleſtibus & ſempiternis anteponant.

13 Sanctus Joannes Damaſcenus adducta Sancti Ba(S. Jo. Dam. l. 3. pa. c. 84.)ſilii authoritate avarorum veſaniam illorum errori ſimilem eſſe dicit, qui dum morbus malignitatem peſtilentialiſſimam attigit, ſanitatem adhuc ſe aſſecuturos eſſe ſperant: *Cùm quis opes iniquis artibus collegit, atque hinc ſibi robur & potentiam conciliari cenſet, ſimilis eſt ægroto in morbi abundantia ſanitatem eſſe ſtatuenti.*

14 Drogo Hoſtienſis Judæ cæcitatem nobis ob ocu(Dr. Hoſt. de ſacr. Do. paſſ. Matt. 27. 3.)los ponit, qui priùs denariis ex traditione acquiſitis de ſecuritate proſpicere voluit; *Retulit triginta argenteos,* nihil de eo curans, ut animam propriam in ſecurum poſſet ſtatum redigere, ſiquidem abiens laqueo ſe ſuſpendit: *Ecce infelix qualiter excæcatus eſt, maluit ſeipſum perdere, quam denarios perire; denarios templo, ſeipſum laqueo addixit.* Id quod diu ante Judam Achitophel quoque feciſſe legitur: (2. Reg. 17. 23.) *Abiit in domum ſuam & in civitatem ſuam, & diſpoſita domo ſua ſuſpendio interiit.* De omnibus ad domum ſuam ſpectantibus ſollicitè cogitavit, ſola anima excepta, utpotè quam ad uncinum ſuſpendiſſe, imò laqueo Dæmonis inſeruiſſe videbatur. S. Bonaventura poſtquam de divitibus avaris dixiſſet: quod ſint *Pleni in arca, vacui in conſcientia,* mox ſubjungit: (S. Bon. ſer. 5. de uno mar.) *quærunt aurum, & acquirant infernum.* Quænam excogitari poteſt cæcitas hac deteſtabilior? Tandem verò ſubjungit: *Nam luna quando verſus terram dicitur eſſe plena, tunc verſus cœlum eſt vacua; & quando verſus terram dicitur eſſe vacua, vel nulla, tunc verſus cœlum dicitur eſſe tota plena; ſic vir ſanctus dum nihil habet in mundo, eſt dives in cœlo:*

Digitized by Google

DISCURSUS XII.

ARGUMENTUM.

Bona terrena à deſiderio & lucro bonorum cœleſtium nos retrahunt; Et ideò quantò magis homo ab ejuſmodi bonis nudus & alienus exiſtit, tantò magis in bonis cœleſtibus abundat.

THEMA.

Defecitque manna, poſtquam comederunt de frugibus terræ. Joſue 5. v. 12.

1 MAnna, utpotè cœlitùs Iſraelitis miſſa annona, bona ſignificabat cœleſtia & æterna, ècontra verò fructus terræ labore & induſtria humana excultæ, ſymbolum erant bonorum, divitiarumque temporalium; Et quia veriſſimum ſemper eſt axioma illud Apoſtoli: *Omnia in figura contingebant illis*, increata Dei ſapientia ita diſpoſuit, ut manna confeſtim in populo ſuo deficeret, quamprimùm ſibi de terreſtribus victualibus proſpicere incipiebat, ut per hoc nobis inſinuaret, quòd quantò vehementior eſt ad bona caduca & terrena animi affectus & amor, tantò majus quoque impedimentum & obſtaculum nos habituri ſimus ad conſiderandum cum fructu vel comparandum bona cœleſtia: *Defecitque manna poſtquam comederunt de frugibus terræ.*

2 In libro numerorum cap. 32. legitur, quòd cùm

Avari Cœlum non requirunt.

Filii Ruben & Gad cum reliquis tribubus in itinere ad terram promiſſionis poſſidendam conſtituti, fertilitatem terræ Jazaer & Galaad & copioſa ibidem paſcua vidiſſent, à Moyſe ibi remanendi & ab aliis tribubus ſe ſequeſtrandi petierint facultatem: *Precamur, ſi invenimus gratiam coram te*, dicebant ad Moyſem, *ut des nobis famulis tuis eam in poſſeſſionem, non facias nos tranſire Jordanem.* Quæ reſolutio haud parum miranda videtur. Numquid enim adeò fuere abjectis animis, ut ad capienda & contrectanda ſceptra & lauro in Paleſtinam concedere minimè curarint? in terram, inquam, talem lacte & melle manantem, Sanctis ipſorum Patriarchis à DEO promiſſam, totque ſæculis ab ipſis deſideratam? *Regio uberrima eſt ad paſtum animalium, & nos ſervi tui habemus jumenta plurima:* Ecce tibi veram & genuinam cauſam, ob quam multi veram promiſſionis terram, ideſt, cœlum floccifaciant, quia nimirum toto ſuo affectu terræ & terrenis adhæreſcunt. Unde Sanctus

Num. 32. v. 5.

S. Greg. l. 17. mor. c. 7.

Gregorius ait: *Qui jumenta plurima poſſident, tranſire Jordanem fugiunt, quia quos multa mundi implicamenta occupant, habitationem cœleſtis patriæ non requirunt.*

3 *Creaſti nos Domine ad te*, inquit DEO Sanctus Auguſtinus; Et D. Chryſoſtomus ait: *Scripturarum lectio cœlorum eſt reſeratio*; Enimverò ſi finem ob quem ſumus conditi, aſſequi velimus, Scripturam Sacram aſſiduè legamus, ut ea quæ in ea docentur ſcire valeamus, ipſa enim clavis eſt Paradiſi, ac proindè cùm quicquid in ea continetur, dictatura ſit Spiritus Sancti, ipſeque conſequenter calamum, quo Pentateuchum conſcripſit, quoad ſingulos in eo contentos apices efformandos direxerit, & inſtruxerit? prima obiecro hujus Sacroſancti voluminis verba nonnihil perſiculatius conſiderare, dicit enim: *In principio creavit DEUS cœlum & terram*, circa quæ verba magnum illud Pici Mirandulani ingenium, dicit: obſerveris velim quòd quando rerum omnium providus Creator DEUS in illa totius univerſi creatione omnibus viventibus proprium & proportionatum aſſignavit locum, avibus nimirum aera, piſcibus maria & alia aquarum fluenta, terram quadrupedibus, ſoli homini in toto hoc univerſo nullum aſſignaverit proprium locum, idque non alio fine, quàm ut exinde intelligeremus, quòd nos Cœlo poſſidendo creati ſimus, & tametſi etiam terræ nobis incolatum aſſignaverit, in illa tamen nos exilium pati, non verò patriam habere voluerit; atque ideò ulteriùs notandum, quòd priùs cœlum empyreum creaverit, utpotè quod noſtrum perpetuum & proprium, imò patrium domicilium eſſe debebat, unde in noviſſimo judicii die electis ſuis dicet: *Poſſidete paratum vobis regnum à conſtitutione mundi.* Tametſi enim Architecti ante omnia, ædificii illius quod erigere moliuntur, fundamenta jacere ſoleant, non tamen hanc fabricandi rationem ſapientia increata in mundi conditione obſervare voluit, hæc enim, de qua in veritate dici poteſt, quòd *omnia in menſura, numero & pondere diſpoſuit*, primùm ædificavit ſibi domum, quia juxta noſtrum intelligendi modum, priùs ſtellatum Cœli Empyrei verticem, futurum ſuum & beatorum peculiare domicilium ædificare, & poſtea vaſtæ mundialis machinæ fundamentum, id eſt, terram jacere voluit: *In principio creavit DEUS cœlum*, & poſtea ſecundo loco *terram*, ut intelligeremus, quòd primò & ante omnia oculos mentis noſtræ, totumque amoris affectum cœlum versùs, & ad bona ejus æterna, pro quibus poſſidendis creati ſumus, dirigere debeamus; Et quidem ne à lenocinatrice, apparente, & vana bonorum terrenorum facie ſeduceremur, diſpoſuit, ut idem Sacri Chroniſtæ calamus, immediatè, & ſine ulla temporis interpoſitione ſubjungeret: *Terra autem erat inanis & vacua, & tenebræ erant ſuper faciem abyſſi.*

Chr. h. 3. in ver. Iſa.

Ad hoc tamen creati.

Gen. 1. v. 1.

Pic. Mir. l. 2. in op. ſex dierum.

Mat. 25. v. 34.

Sap. 11. v. 21.

4 Porrò ſuppoſito, quòd terra totius ſit univerſi fundamentum, obſervandum eſt primò, quòd, ſicut quotidiè videmus, in fundamentis ea quæ ſunt viliſſima reponi ſolent, cæmentum calcis, lapides rudes, abjecti & impoliti, & hi quidem ibi ſine ullo ordine in tenebris condenſati velut abſconditi latent; Obſervandum ſecundò, quòd in medio & velut umbelico terræ infernum, locum damnatorum, collocaverit, ut omnes cogitationum & conſiliorum noſtrorum lineas ab hoc ſubtraheremus & arceremus; Tertiò, terram anguſtam eſſe voluit in comparatione ad Cœlum Empyreum, quod adeò eſt amplum, & in tam vaſta amplitudine extenſum, ut innumeras in eo defixas ſtellas continere valeat, quarum unaquæque, etiam eæ quæ minimæ ſunt, vaſta terræ molle ſunt incomparabiliter majores, imò aliquæ illarum terræ molem centies & ſexageſies magnitudine ſua ſuperant.

Fatui terram diligunt.

5 Et ideò nequaquam hyperbolica quadam exaggeratione dictum eſſe cenſendum eſt id, quod Sanctus Antonius Magnus Monachis ſuis dicere ſolebat: *Nemo cùm deſpexerit mundum, reliquiſſe ſe arbitretur ingentia, quia omnis terra ad infinitatem comparata cœlorum, brevis ac parva eſt.* Meritò proindè miratur Beatus Humbertus homines adeò ſtolidos & fatuos eſſe, quòd cœlo poſthabito, terram diligant, quia naturæ ordinem hic pervertit, qui terram ſuper omnia diligit, quam inter elementa Creator rerum infimam ordinavit.

B. Humb. par. p. l. 2.

Pauperes cœli obtinent.

6 Præterea quinam vel quales ſunt illi cardines de quibus DEUS huic mundo proſpexit? quænam ſunt baſes aut fulcra ejus, quibus innititur ne ſubvertatur? Num fortè, ut vos exiſtimatis, hi ſunt ii qui in hoc mundo divites ſunt, potentes, Reges & Monarchæ, qui mundum hunc gubernant? Minimè gentium, imò verò omninò oppoſitum verum eſt; nam ubi vulgata noſtra legit: *Domini enim ſunt cardines terræ, & poſuit ſuper eos orbem*, alia quædam verſio legit: *Afflicti terræ*; Et ideò Rupertus Abbas Tuitienſis ait: *Super pauperes Deus orbem poſuit; cui conſonans Evangelii veritas, pauperes Spiritu in fundamento beatitudinis collocat, dum octo beatitudines connumeratura, ſic incipit: Beati pauperes Spiritu*; Superbi, elati, divites, avari, conquaſſant mundum, totque multiplicatis gravaminibus, rapinis, gabellis, extorſionibus, bellorum injuriis, totque aliis oppreſſionibus tyrannidem in mundo exercent: pauperes verò ſoli ſunt illi, qui mundum in ſua integritate ſuſtinent, de quibus proindè Apoſtolus ait: *Sicut egentes, multos autem locupletantes, tamquam nihil habentes, & omnia poſſidentes*; quia revera pauperes cœli terræque poſſeſſionem & dominium obtinent.

1. Reg. 2. v. 8.

Rup. Abb. c. 5. in l. 1 Reg.

2. Cor. 6. v. 10.

7 Didacus Stella ut oſtendat, quòd cœlo acquirendo paupertas potiùs & efficaciùs, quàm divitiæ deſerviant, Regis cujuſdam ſimilitudinem adducit, qui domum ſeu Palatium habens, auro, argento, gemmiſque refertiſſimum, aperienti illud totum in eo repoſitum theſaurū promitteret, eoque fine duas porrigeret

D. Stel. in c. 6. Luc.

Proſecutio.

claves, unam auream, alteram verò ferream, è quibus hæc ſola non verò illa eam aperiret, utram ex duabus hiſce clavibus electurus eſſet? Utique niſi inſaniret, ferream relicta aurea arriperet: *Aurea pretioſior, ſed ad reſerandum inutilior, ferrea quamvis vilior tamen præſtantior, quia cum ea aperitur theſaurus*; tandem verò ad beatitudinem & Cœli Empyrei gloriam præfatam applicat ſimilitudinem dicens: *Domus plena theſauris eſt beatitudo; clavis aurea divitiæ ſunt, ferrea, paupertas; utramque porrigit DEUS, utram eliges? nonne potiùs ferream, qua aperitur cœlum?*

Terrenis bonis exutis divites ſunt cœleſtibus.

8 Nota eſt omnibus generoſa illa Alexandri Magni reſolutio, qua, ut Quintus Curtius de eo ſcribit, alium ſibi mundum, id eſt, Indias acquirere volens, pretioſiſſima quæque tum ſua, tum militum ſuorum, ſimul in unum congeſta, igne ſubjecto ſuccendit & incineravit, *ut ita milites ſui paupertate præſenti coacti, virili animo Indiam expugnarent*. Neſcio proindè an ſponſa dolens conqueratur, an verò glorietur gaudedens, quando in Sacris Canticis ait: *Invenerunt me cuſtodes, qui circumeunt civitatem, percuſſerunt me, vulneraverunt me, tulerunt pallium meum?* Etenim hæc ſponſa animam quamdam repræſentat, infirmitatibus, tribulationibus, milleniſque hujus præſentis vitæ anguſtiis oppreſſam, quæ tamen omnia verè ſunt clavis ferrea, quæ Paradiſi æraria aperiebat, nam ut Sanctus Ambroſius præclarè dicit: *Benè tollitur ei pallium, quæ ad Chriſtum propinquat*; quantò enim quis eſt in fortunæ bonis tenuior, tantò conſequenter eſt in theſauris gratiæ copioſior, & hæ veræ ſunt divitiæ, quarum avarè & inſatiabiliter cupidæ eſſe debent fideles animæ.

Cant. 5. v. 7.

S. Ambr. l. 3. de virg.

S. Aug. l. 1. de civ. Dei c. 10.

9 Sanctus Auguſtinus de iis, qui in hac vita omnibus fuerunt terrenis bonis exuti, tractans dicit: *Amiſerunt omnia, numquid fidem? numquid pietatem? numquid interioris hominis bona? Hæ ſunt opes Chriſtianorum, quibus opulentus dicebat Apoſtolus: Eſt autem quæſtus magnus, pietas cum ſufficientia; nihil enim &c.*

1. Tim. 6. v. 6.

Act. 3. v. 6.

10 Sanctus Petrus à paupere quodam ad dandam ei Eleemoſynam rogatus, eidem reſpondit dicens: *Argentum & aurum non eſt mihi, quod autem habeo hoc tibi do; In nomine JESUS Chriſti, ſurge, & ambula*, quod donum utique longè amplius & magnificentius fuit, quàm aurum. Unde S. Cyprianus ait: *Petrus quidem aurum ſibi eſſe & argentum negat, ſed eſſe ſe dicit Chriſti gratia divitem, eſſe fide ejus & virtute locupletem, quibus multa magnalia cum miraculo faceret, quibus ad gratiam gloriæ bonis ſpiritualibus abundaret. Has opes, has divitias poſſidere non poteſt, qui ſe divitem ſæculo mavult eſſe quàm Chriſto.*

S. Cypr. de diſc. & hab. virg.

Pauperes ſunt ſanctiores.

11 Ingenioſa eſt ratio illa, quam Author quidam modernus aſſignat, cur Sancti legis Euangelicæ majori ſint perfectione conſpicui, quàm qui in lege ſcripta, vel in antiquo vixerunt Teſtamento; Hi enim ut Abraham, Iſaac, Jacob, David, & plures alii in bonis fortunæ abundabant, cùm tamen celebriores ſervi Dei ſanctæ legis Euangelicæ, ut plurimùm pauperem vitam duxerint, & ideò his perfectio facilior erat quàm illis; *Curramus*, inquit Apoſtolus ad ſui ſimiles Euangelicæ legis Sanctos, *ad propoſitum nobis certamen*, qui divites, & divitiarum ſuarum pondere prægravati erant, tanta cum agilitate, qua illi qui ab omni erant pondere immunes, currere non poterant. Unde DEUS Abrahæ dixit: *Ambula coram me, & eſto perfectus*. De Davide & Salomone eamdem prorsùs phraſim legimus: *Si ambulaveris in viis meis*, inquit Deus ad Salomonem, *ſicut ambulavit Pater tuus*: at verò quando Filius DEI *Exultavit ut gigas ad currendam viam*, in tugurium quoddam ruſticanum ſuper fœnum recumbens, ad prædicandum, adeundum ſui imitatione & exemplo, perfectum bonorum temporalium contemptum, extunc multi magnis illum fuerunt paſſibus inſecuti; unde dicebat Apoſtolus: *Curſum conſummavi; Omnes quidem currunt, ſic currite ut comprehendatis*: nequaquam verò greſſu lento & tardo gradiebantur.

Heb. 12. v. 1.

Gen. 17. v. 1.

3. Reg. 3. v. 14. Pſ. 18. 6.

2. Tim. 4. v. 7. 1. Cor. 9. v. 24.

12 Verùm objicere quis hactenus dictis poterit, quòd Sanctus Bernardus nos quidem ad mundum fugiendum exhortetur, ita tamen ut ſarcinæ nobiſcum in fuga portandæ non obliviſcamur. *Prudens ergo negotiator, qui videt in divitiis laborem, in honoribus pœnam, invidiam in gloria, facit ſarcinam ſuam, mundi contemptum, & fugit.* Ideòque reſpondeo, verum quidem eſſe Sanctum Bernardum ſarcinæ ſecum aſportandæ mentionem facere, at verò quidnam putas ſarcina iſta, de qua Sanctus Bernardus loquitur, in ſe complectebatur? *Mundi contemptum*; hic autem ad hoc genus currendi agiliores nos & velociores efficit.

S. Ber. ſer. de quinq. negot. Mundi contemptus.

Qui terrenis renuntiat, cœleſtia accipit.

13 Jacob Patriarcha nudus & tremens è domo ſua paterna in Meſopotamiam receſſit, quia Eſau fratris ſui perſecutionem & odium metuebat; Qua occaſione factum eſt, ut dum ſuper nuda terra dormiturus decumberet, eximiam illam valdeque ſingularem à DEO acceperit, viſionem, ſuperioribus retrò ſæculis numquam auditam, aut viſam; Cœlum etenim vidit apertum, & exindè in terram uſque ſe extendentem ſcalam, deſcendenteſque per eam & aſcendentes Angelos conſpexit. Verùm quærere hic nonnemo poſſet, cur DEUS hunc Patriarcham tunc præcipuè, non verò antea ſimili fuerit dignatus favore? Reſponderi poteſt ideò id factum eſſe, quia Sanctus Patriarcha antea ſe per majoratus, dignitates, & primogenituras in terra ſtabilire contendebat, continuò in paternæ domus vivebat commoditatibus & delitiis, atque in Rebeccæ matris ſuæ ſinu dulciter requieſcebat: tunc autem aliud nihil quàm ſolum panem, & corporis tegumentum deſiderabat: *Votum vovit Domino dicens: Si fuerit DEUS mecum; & dederit mihi panem ad veſcendum, & veſtimentum, ad induendum, erit mihi Dominus in DEUM*; Similis quoque à bonis temporalibus poſſidendis aliena mens Sancto Paulo erat, qui proindè omnes hortabatur dicens: *Habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti ſimus*; Tunc igitur Sanctus Patriarcha cœlum patulum vidit, ſibique dicentem vocem percepit: *Ego ſum Dominus Deus Abraham Patris tui, & DEUS Iſaac; terram in qua dormis, tibi dabo, & ſemini tuo, eritque ſemen tuum ſicut pulvis terræ, benedicentur in te & in ſemine tuo cunctæ tribus terræ.* Nimirum tunc Cœli benedictiones recipere meruit, quando terræ hujus bonis renuntiavit.

Gen. 28. v. 20.

1. Tim. 6. v. 8.

S. Aug. in c. 15. Gen.

14 Sanctus Auguſtinus in cap. 15. Geneſeos ſcribens, ſequens movet dubium, cur videlicet DEUS non æquè arboribus & plantis benedixerit, ac aliis Creaturis? Et reſpondet, ideò id DEUM non feciſſe, quia arbores *per fimbrias & radices in lateribus terræ inhærent*. Cùm igitur homines arboribus ſint ſimiles, unde & Philoſophus hominem *arborem inverſam* appellabat; Et Pſalmiſta de eodem dicit: quòd ſit *lignum quod plantatum eſt ſecus decurſus aquarum*; hinc eſt quòd DEUS, arboribus non benedicendo, inſinuare nobis voluerit, ſe benedictiones ſuas cœleſtes nequaquam communicare illis, qui affectibus & cogitationibus ſuis in bonis terrenis immerſi hærent.

Pſ. 1. v. 3.

Terreni cœleſtibus deſtituuntur. Rom. 9. v. 13.

15 Verùm enim verò ut ad Jacobum Patriarcham denuò revertamur, Sanctus Paulus Apoſtolus illum à Deo prædeſtinatum, Eſau verò præſcitum fuiſſe dicit: *Jacob dilexi, Eſau vero odio habui*, nec mirum, quia quando Eſau ſuam eſt impertitus benedictionem, quam ex manibus ejus cum violentia quaſi & expoſtulatione à Deo extorſit, primo loco dixit: *In pinguedine terræ erit benedictio tua*, ad denotandum, quòd qui bonis terrenis perfruitur, ut plurimùm cœleſtibus bonis deſtituatur: econtrà Jacob fratrem Eſau benedicens Deus, primo loco dixit: *De rore cœli &c.* Quia ut Sanctus Gregorius Magnus ait: *Quantum cor hominum terrena deſideria dilatant, tantum ſinus cordis ad ſuſceptionem Spiritus Sancti anguſtatur; intentione animæ ſi exterior evagatio clauditur, interior receſſus aperitur, quia eo in altum creſcere arbor cogitur, quo in ramos diffundi prohibetur*; quantò ampliùs ſe anima aliqua à bonorum temporalium curis & inquietudinibus ſubducit, tantò copioſiùs ſe Spiritus DEI intra eamdem inſinuat; Et ideò in clauſtris & Religionibus benè ordinatis, ubi in ſolitudine & omnimoda à mundo ſequeſtratione vivitur, Divina gratia ampliorem quàm alibi locum habet, ibidemque dona cœleſtia, raptus, extaſes, viſiones & revelationes, & ſimilia dona DEI copioſiùs communicantur.

S. Greg.

Digitized by Google

S. Vict. in c. 1. Apoc.

16 S. Victorinus conſiderans, quòd S. Joannes in Pathmos Inſula ab omni humano conſortio ſequeſtratus, Apocalypſim conſcripſerit, dicit: *Qui internam quietem diligunt, ipſi de inviſibilibus bonis mira cognoſcunt, & quantò ſe à temporalibus ampliùs elongant, tanto magis æternis appropinquant*; Unde S. Philippus Nerius ſæpiùs dicere ſolebat, quòd quantò plus de amore Creaturis attribuitur, tantò ampliùs de eodem amore Deo adimatur.

Creaturas fuge ſi vis Creatorem.

17 In Eſdra legitur, quòd Cyrus Iſraelitas è Babylonica ſervitute dimittere volens, juſſerit inſuper ut quibus in Babylone ſtabiliter remanendi animus eſſet, iis

1. Eſd. 1. v. 4.

qui diſceſſum meditabantur, in pecunia & aliis rebus neceſſariis ſubſidia præberent: *Et omnes reliqui in cunctis locis ubicumque habitant, adjuvent eum viri de loco ſuo argento & auro &c.* Verùm hic exſurgit quæſtio quomodò poſſibile fuerit, quòd aliqui ex populo fuerint, qui cùm Jeroſolymam dilectam & ſanctam patriam ſuam repetere poſſent, Babyloniam non libenter dimiſerint, ut è ſervitutis compedibus erepti & liberati, in priſtinam denuò reſtituerentur libertatem, vel qui non libenter falſis fictiſque numinibus eorumque ſimulachris relictis, veri DEI cultui ſe addixerint? Lyranus

Lyr. ib.

ait: *Illi profectò hoc fecerunt, qui amore bonorum ſibi acquiſitorum tenebantur*. Porrò Creaturæ eo fine nobis meritò ſervire deberent, ut veluti ſcala quædam eſſent, per quas ad Creatorem ipſarum poſſemus aſcendere,

Rom. 1. v. 20

vel ut ſtimulum nobis adderent ad inquirenda bona cœleſtia: *Inviſibilia ipſius à creatura mundi, per ea quæ facta ſunt, intellecta conſpiciuntur, ſempiterna quoque ejus virtus & Divinitas*: At verò quot ſunt homines, qui oculos ſuos in cœlos numquam elevantes, in creaturis velut in ultimo fine ſubſiſtunt, & bona æterna præ hiſce caducis & tranſitoriis nihili faciunt? optimè certè erit nobis, ſi Sancti Auguſtini ſuper illa verba S. Joannis:

S. Aug. in 1. Jo. 2. v. 15.

Omne quod eſt in mundo &c. conſcriptum monitum ſecuti fuerimus; dicit enim: *Fuge creaturas, ſi vis habere Creatorem; omnis creatura vileſcat, ut creator in corde dulceſcat*.

Apoc. 12. v. 1.

18 Nota eſt omnibus viſio illa Sancti Joannis; in qua magnam illam mulierem amictam Sole, ſtellis coronatam, lunamque pedibus ſuis prementem conſpexit. Et

Mundus conculcandus.

quidem indubitatum eſt, planetam illum lunarem verum quoddam viſibilis mundi hujus fuiſſe ſymbolum, utpotè qui ad inſtar lunæ in continua quadam volubilitate conſiſtit. Ac proindè ex hac Apoſtoli viſione docemur, tunc præcipuè animam ſpem quamdam concipere poſſe ſe in cœlis coronandam, illiuſque tabernaculi participem futuram eſſe, de quo dicitur: *In ſole*

Pſ. 18. v. 6.

poſuit tabernaculum ſuum, ſi mundum pedibus noſtris ſubſtraverimus, à nobis velut vilem & abjectum con-

S. Euch. ad Val.

culcandum, nam ut Sanctus Eucherius ait: *Vera beatitudo eſt ſæculi beatitudinem ſpernere, neglectiſque terrenis in divina flagrare*. Quamdiù Iſraelitæ ventrem farina Ægyptiaca repletum habebant, manna deguſtare non poterant, & multò minùs, quando comederunt de frugibus terræ; Gloria enim cœleſtis lauto ſimilis eſt convivio, cui ſi quis aliunde jam ſatiatus accumbat, de cibis illius parum aut nihil deguſtare poterit; Quam ſimilitudinem Didacus Stella his verbis deducit: *Non aliter*

D. Stel. in c. 14. Luc.

quàm ſi quis ad magnum & lautum convivium invitatus mora impatiens vilibus dapibus ſe adeò in principio ingurgitaret, ut poſteà omni edendi appetitu amiſſo, reliqua comedere non poſſet, jam enim inedia ſatisfecerat antequam lautioribus cibis fruitus erat. Hoc contingit quampluribus, qui naturale deſiderium divinorum bonorum, quod DEUS hominibus, quaſi quamdam cœli famem dedit, rebus terrenis tradunt, & ita inebriati bonis temporalibus vivunt, ut æterna cœlorum bona non deſiderent, dicantque: nauſeat anima noſtra ſuper cibo

Num. 21. 5.

iſto leviſſimo, quia carnium Ægyptiarum cupidi ſunt & ſatuti.

DISCURSUS XIII.

ARGUMENTUM.

Felicitatem temporalem animæ periculoſam eſſe oſtenditur, utpotè per quam ſurdi efficimur, ne vocem Dei audire valeamus; Et ideò ex eo quòd quis bonis temporalibus abundet, Dei in illum amorem & benevolentiam colligi neutiquam poſſe.

THEMA.

Incraſſatus eſt dilectus & recalcitravit; incraſſatus, impinguatus, dilatatus, reliquit Deum Factorem ſuum. Deut. 32. v. 15.

1 MOyſes Propheta in Deuteronomio cum ſtupore, ne dicam, an cum furore, ingratitudinem populi Dei, qui tot ab eodem Deo beneficiis cœlitùs datis bonorumque terrenorum abundantia ſuperabundanter locupletatus fuerat, reprehendit dicens: *Conſtituit eum ſuper excelſam terram, ut comederet fructus agrorum, ut ſugeret mel de petra, oleumque de ſaxo duriſſimo; butyrum de armento, & lac de ovibus, cum adipe agnorum, & arietum filiorum Baſan, & hircos cum medullatrici, & ſanguinem uvæ biberet meraciſſimum*; At verò quiſnam tandem hujus fertilitatis, omniumque bonorum licè fragilium & caducorum abundantiæ finis ultimatus extitit, *Incraſſatus eſt dilectus & recalcitravit, dereliquit Deum; in abominationibus ad iracundiam concitaverunt*.

Impii feliciores devotis.

2 Porrò eadem eſſet DEO de nobis conquerendi neceſſitas; ſi enim totam hominum circumſpicimus univerſitatem, multos videbimus homines peſſimos & tamen adeò fortunatos, ut omnia illis pro voto & ani-

Pſ. 10. 3.

mi ſententia feliciſſimè ſuccedant; *Laudatur peccator in deſideriis animæ ſuæ, & iniquus benedicitur*; at verò quònam hæc cum vita impia ſumma conjuncta felicitas ſpectat? Numquid bonum ſignum eſſe cenſebis, ſi equo indomito fræna laxentur, ut pro ſuo poſſit libito diſcurrere & vagari? prout iis fiebat, de quibus DEUS ipſe

Pſ. 80. v. 13.

dicit: *Dimiſi eos ſecundùm deſideria cordis eorum, ibunt in adinventionibus ſuis*; utique ſi ſanè judicare velis, id idem eſſe dices, ac ſi equus effrenis in prærupta ſe præcipitia deturbare, aut homo divinam juſtitiam aſperrimè irritare & exaſperare permitteretur; Unde Pſalmiſta poſtquam dixiſſet; *Laudatur in deſideriis animæ ſuæ*; immediatè ſubjungit: *Exacerbavit Dominum*. At verò DEUS hoc modo ab ejuſmodi exacerbatus, quonam in illos ſupplicio animadvertet? *Secundùm multitudinem iræ ſuæ non quæret*, quaſi diceret, alia illos pœna non mulctabit, quàm permittendo illis deſideria cordis eorum adimplere, & proſperrimè illis omnia in hac vita evenire: unde proſequitur dicendo: *Inquinatæ ſunt viæ illius in omni tempore*; Ubi Sanctus

S. Aug. in Pſ. 80.

Auguſtinus ait: *Multum iraſcitur, dum non requirit, dum quaſi oblivi ſcitur & non attendit*, cujus ratio eſt, quia tamdem aliquando terribilis illa & decretoria audietur ſententia dicentis Judicis: *Quantum ca-*

Ap. 18. v. 7.

vit ſe & in delitiis fuit, tantum date illi tormentum & luctum.

3 Æneas Sylvius refert, quòd cùm in Auſtria Prin-

Hiſtoria immortalitatem animarū probans.

ceps quidam poſt nonaginta tres vitæ ſuæ annos, quibus nil aliud meditatus fuerat, quàm ut tempus ſuum edendo, bibendo, ludendo, venationibus, haſtiludiis, & Theatrorum comœdiis aliiſque recreationibus operam dando conſumeret, qui proindè quid paupertas, infirmitas, tribulatio, aut infelicitas eſſet, prorſus ignorabat, eò quòd vento ſemper propitio vitæ ſuæ cymba vectus fuerat; cùm inquam poſt tot annos vitæ ſuæ mortuus eſſet, ejuſque mors Federico Imperatori nuntiaretur, is Chriſtianiſſimè reſponderit, ex illius Principis morte argumentum quoddam infallibile deſumi poſſe, onde animæ æternitas & immortalitas efficaciter probari poſſit, quia dicebat, ſi verum eſt, quòd DEUS præſentem hunc mundum gubernet, prout veriſſimum unanimiter Philoſophi pariter & Theologi fatentur, & meritò, per neceſſariam inde deducitur conſequentiam, poſt hanc vitam loca aliqua ſupereſſe, in quæ animæ à DEO remittantur, ut benè ab illis in hac vita acta vel geſta remunerentur, vel quæ

Digitized by Google

mala egerunt, condignis ſuppliciis caſtigentur; *Nam hic nec bonis ſua præmia, neque malis ſua ſupplicia reddi videmus.*

S. Bern. in decl. Ecce nos relinq.
4 Sanctus Bernardus ſuper illa verba: *Ecce nos reliquimus omnia*, ſcribens, graviterque illos qui proſperè in hoc mundo degentibus invident, reprehendens dicit: *An tu fortè quos in mundo florere conſpicis, ab auctore mundi diligi putas? Audi quid ſuper hæc Scriptura loquatur: Omnes qui voluerit amicus eſſe hujus mundi, inimicus DEI conſtituitur.*

Felices periculis expoſiti.
5 In hac alma urbe Romana frequens experientia, quæ in magnorum Principum aulis videtur, liquidè teſtatur, quòd dum quis ad dignitatem aliquam valdè ſublimem evehitur, is parentes, amicos & præcipuè nationales ſeu patriotas advocare ſoleat, ut & illi aliqua ſaltem ex parte fortunæ ſuæ participes evadant; Verùm mos iſte à DEI curia valdè alienus eſt; Verum quidem, quòd Joſeph Ægypti totius Vice-Rex factus patrem ſuum unà cum omnibus fratribus & ipſorum familiis ad ſe accerſiverit, hi tamen ad eum acceſſerunt, non ambitione ducti, ut ad ſublimiores poſſent promoveri dignitates, ſed fames eos ad illum inquirendum & ſalutandum coegit, idque vel ex eo verum eſſe clarè videre poſſumus, quòd neminem ex omnibus his proximo ſibi ſanguine conjunctis, ſecum in aula manere juſſerit: *At ille locutus eſt ad fratres ſuos, & ad omnem domum Patris ſui: aſcendam & nuntiabo Pharaoni, dicamque ei: Fratres mei, & domus Patris mei, qui erant in terra Chanaan, venerunt ad me, & ſunt viri Paſtores ovium, curamque habent alendorum gregum*; Imò illos ad ſe vocatos inſtruxit, ut de conditione & habilitate ſua à Rege interrogati, ſe Paſtores eſſe reſponderent; *Cùmque vocaverit vos, & dixerit; Quod eſt opus veſtrum; reſpondebitis: viri paſtores ſumus ſervi tui; hæc autem dicetis, ut habitare poſſitis in Geſſen*. Hic tamen difficultas oboritur, cur ſcilicet Joſeph in tam ſublimi dignitate conſtitutus, adeò ſe profundè demittere & humilliare voluerit, ut univerſæ curiæ Regiæ, ſe paſtoris ovium filium eſſe notum & manifeſtum fieri voluerit? Numquid in tam amplo & potenti regno aliæ honoratiores conditiones & officia ſupererant, ut eos qui totius illius tam inclyti & numeroſiſſimi populi DEI Patriarchæ futuri erant, ad illa promovenda, eoſdem honorum ſuorum participes efficeret? maximè quando totius Ægypti abſolutum Imperium obtinebat; Pharaon enim illi dixerat: *Abſque tuo Imperio non movebit quiſquam manum aut pedem in omni terra Ægypti*. Sed reſpondeo, hæc quidem omnia vera eſſe, poterat enim fratres ſuos variis modis exaltare, locupletes facere & honorare, verumtamen id præcipuè Joſepho curæ fuit, ut virtutem & timorem DEI exactam Divini cultus obſervantiam in illis conſervaret; ſciebat enim per experientiam edoctus, quanta in felicitatis temporalia culmine poſitis occurrere ſolerent pericula, ne in iis verificetur illud: *Incraſſatus* &c.

Gen. 46. v. 31.

Gen. 41. v. 44.

Val. Max. l. 7. c. 2.
6 Refert Valerius Maximus, Cretenſibus olim in more fuiſſe poſitum, ut ei, quem fatali proſequebantur odio, omnia fauſta & ad votum cordis ſui evenientia, ſucceſſuſque felices apprecarentur. *Modeſto voti genere efficaciſſimum ultionis eventum repererunt, inutiliter enim aliquid concupiſcere, & in eo perſeveranter morari, exitio vicina dulcedo eſt*; Ita quoque Sanctus Paulus de ſupplicio à DEO Idololatris illato ſcribens ait: *Propter quod tradidit illos Deus in deſideria cordis eorum*. Quem textum Agellius, cum illis Pſalmiſtæ verbis: *Dimiſi eos ſecundum deſideria cordis eorum &c.* combinans ita ſcribit: *Suis deſideriis traditi ſunt, ſed malo ſuo ſibi, ſuæque voluntati permiſſi, ac peſſima libertate donati, ſuis deſideriis novo ſervitutis genere ſunt mancipati, & eatenus deſideriorum ſuorum longè miſeriori ſervitute devincti.*

Rom. 1. v. 24. Agel. ib.

3. Reg. 19. v. 23. Spiritus Domini ſuper humiles.
7 Saule Rege in venerabilem illum Prophetarum cuneum fortuitò incidente, *Factus eſt etiam ſuper eum Spiritus Domini, & ambulabat ingrediens & prophetabat*; At verò ut quo merito id ei acciderit, melius intelligatur, advertenda eſt quædam intercurrens valdè conſiderabilis circumſtantia; dicit enim Sacer textus: *Expoliavit etiam ipſe ſe veſtimentis ſuis, & prophetavit cum cæteris coram Samuele, & cecidit nudus tota die illa & nocte; unde exivit Proverbium: Num & Saul inter Prophetas? Omnia* autem hæc *in figura contingebant*. Per hoc namque docemur, quòd Spiritus Domini ſuper illos, qui in ſublimi honorum, Dominiorum, aliarumque proſperitatum temporalium gradu collocantur, tunc pridem pedem figere & requieſcere incipiat, quando ſe ſi non in effectu, ſaltem in affectu totaliter exuant à nimia ad temporalia cordis adhæſione & ſtudio: *Exſpoliavit etiam ipſe* &c. mox enim ut ſe denuò regiis veſtibus induit, Spiritus Propheticus ab eo receſſit & diſparuit; at verò quantò illi ſatiùs fuiſſet, ſi nudus ſemper prophetaſſet, quàm quòd regnarit deinceps veſtitus? *Quid prodeſt homini, ſi mundum univerſum lucretur, anima vero ſua detrimentum patiatur.*

Gen. 26. v. 15. Hug. Car. ib. Divitiæ Religioſis noxiæ.
8 Hugo Cardinalis pulchram quamdam adducit, in Geneſim ſcribens, cõſiderationem, Geneſeos enim c. 26. Palæſtini Iſaaco puteos à ſervis patris ſui Abrahæ effoſſos & excavatos invidentes, eoſdem omnes terra impleviſſe dicuntur. Enim verò ut præfatus Cardinalis ait: Per hoſce puteos Sacræ Religiones, ſive Religioſi Ordines intelliguntur, ſiquidem ex illis aquæ ſalutares exhauriuntur ſapientiæ cœleſtis: Per ſervos autem Abrahæ, qui dictos puteos effoderant, earumdem Religionum denotantur primi Fundatores & Patriarchæ: ſed qua ratione hi ſpirituales & myſtici Religionum putei terra adimpleti eſſe dicentur? Nimirum tunc terra opplentur, quando in iis accumulantur divitiæ, quæ ſpiritum & vigorem illis adimunt: *Puteus eſt religio, quam foderunt ſervi Abraham, id eſt, ſervi Chriſti, qui omnes divitias à religione penitus abjecerunt, ſed hunc implent allophyli, id eſt, Dæmones humo, id eſt, divitiis temporalibus*. Unde Sanctus Hieronymus ait: *Religio peperit divitias, quæ ſimul exorta velut ſpina ſuffocaverunt illam.*

Hiſtoria.
9 De Cyro refertur, quòd dum bellicoſas quaſdam ſibi ſubjectas haberet gentes, à quarum ſeditione ſibi haud parum metuebat, neſciretque qua ratione illarum compeſcere inſolentiam, illaſque domare poſſet, ſeque extra omnem rebellionis metum conſtitueret, hoc tandem fuerit conſilio uſus, nimirum iiſdem gentibus ad omnem vitæ libertatem, commoditatem, delitias, voluptatem oſtium pandebat, & unumquemque pro ſuo genio liberè vivere ſinebat, qua ratione ſubitò factum eſt, ut ex leonibus imperterritis in formidoloſos evaſerint cuniculos, ad eum ferè modum, quo delitiæ Capuanæ Hannibalis invictum & formidabilem exercitum prorſus effœminarunt. Eadem ſtratagematis aſtutia inimicus infernalis communiter utitur, dum ſervis DEI ad lapſum offendicula parat, non per peccata gravia; ſcit enim: quòd illi ab ejuſmodi peccatis primitiis committendis abhorreſcant, ſed exhibendo illis divitias, in talem illos collocando ſtatum, in quo commodè, licentioſè, & voluptuoſè inter honores aliaſque proſperitates feliciſſimè vivant, efficiendo ut à ſolita ſolitudine, auſteritate & ſenſuum cuſtodia paulatim remittant; & ſic ſenſim & pedetentim deficiente in illis ſpiritu, viribus ad inſultus illius retundendos neceſſariis proſtratis, eoſdem in evidentibus occaſionibus expoſitos infeliciter vincit & triumphat.

In delitiis tentatio vehementior.
10 De Rege Salomone ex lib. 2. Paralipomenon conſtat, quòd ducentas haſtas aureas & trecenta ſcuta juſſu ſuo fabrefacta, in armamentarium quoddam in delitioſo quodam & amœniſſimo viridario ſituatum recondi fecerit: *Poſuitque ea in armamentario, quod erat conſitum in nemore*. At verò quodnam eſt nemus, vel viridarium inter & armamentarium proportio? Annon nemora & viridaria delitiarum loca ſunt? cùm tamen in armamentariis bellica ſolùm inſtrumenta aſſerventur. Et tamen id Salomonem imprudenter, ſeu caſualiter feciſſe præſumi nequaquam poteſt, utpotè qui tanta ſapientia conſpicuus erat; Potius igitur hæc *omnia in figura contingebant*, ut intelligeremus quòd in locis delitiarum, ubi voluptatibus & recreationibus operam dando, carnis ſenſualitati deſervimus, potiùs quàm in aliis quibuſcumque locis, armis indigeamus, ut inimici infernalia inſultus à nobis repellere & diſſipare valeamus, utpotè qui in locis delitiarum, & inter medias voluptates vehementiſſimi eſſe ſolent; Unde ubi noſtra Vulgata legit: *Plantaverat Dominus Deus Paradiſum voluptatis*, Septuaginta legunt; *Paradiſum in Edem*. Anaſtaſius Sinaita autem *Edem*, idem eſſe dicit,

2. Par. 9. v. 16.

Gen. 2. 8.

eit, quod *inſtamatio carbonum*; ut concupiſcentiam inter gaudia & felicitates temporales ardentiorem, ferventioremque eſſe intelligamus.

Deus potius amittitur quàm divitiæ.

11 Neſcio an aliquando obſervaveritis quòd Deus populum poſt ejus à ſervitute Babylonica liberationem, non tot bonis locupletaverit, quot ei contulerat ante illam; templum enim, quod Salomon ante illam ſervitutem erexat, intra ſeptennium totaliter conſummaverat, locupletius utique & magnificentius fuit ſecundò, cum tamen hoc ſub Zorobabele vix intra quadraginta ſex annos conſummari & perfici potuerit: *Quadraginta & ſex annis ædificatum eſt templum hoc.* Quænam verò eſt ratio, quòd primi templi fabrica in ſeptem annorum ſpatio ad exitum perducta fuerit; ad ſecundi verò templi conſummationem longè plores anni fuerint adhibiti, non utique ideò quòd hoc ſecundum majus fuerit primò, ſed quia poſt ſuum è præfata Babylonica ſervitute reditum, poſt exhauſtas & conſumptas Ægypti divitias pauperes & inopes fuerint: cum è contra in ſæculo Salomonis, argentum in eadem cum ſaxis abundantia eſſet. Div. Chryſoſtomus hunc populum poſt ſuum in Judæam ſive Palæſtinam reditum, ſenſim & paulatim in bonis temporalibus à Deo auctum fuiſſe dicit: *Non ſimul & acervatim dedit eis DEUS bona omnia, ſed ſenſim & paulatim, ne præceleri liberatione à mali ad improbitatem priſtinam recurrerent.* Notandum verò quòd ubi eorumdem Judæorum poſteri progreſſu temporis magnis fuere divitiis locupletati, præ timore ne illas denuò perderent, Chriſto, tametſi tantoperè deſideratus eorum Meſſias eſſet, mortem turpiſſimam inferre non dubitarint: *Si dimittimus eum ſic, venient Romani & tollent locum noſtrum*; Ubi Sanctus Auguſtinus ait: *Temporalia perdere metuerunt*; Ubi enim vel Deum, vel divitias conſervandi optionem habebant, potiùs illum, quàm haſce amittendum eſſe cenſuerunt.

3. Reg. 6. 38. — Joan. 2. 20. — Chr. in Pſ. 46. — S. Aug.

Terrena deſerunt qui Deū volunt.

12 Chriſtus, ut SS. Euangeliſtæ Matthæus, Lucas, & Marcus referunt, Apoſtolis ſuis, ut pulverem à pedibus ſuis excuterent feriò præceperat: at verò quònam hac in re tam exigui momenti Apoſtolis à ſapientia incarnata præſcripta cautela ſpectabat? Quod CHRISTI intererat, ſive Apoſtolorum pedes pulverulenti eſſent, ſive non? *Numquid de bobus cura eſt DEO?* Multò minor Chriſto cura de calceis eſſe debebat, an hi pulvere conſperſi eſſent, vel non; veruntamen Chriſtus hac in re non tam pulverem attendebat, quàm quod in illis latet myſterii; *Omnia in figura contingebant*; *Excutiunt pulverem pedum ſuorum*, inquit Sanctus Hieronymus, *quo ſcilicet nihil munerum terrenorum & ab eis apud ſe manere patiantur.* Ubi notandum, quod Chriſtus dicat, *pedum*, quia de ambobus Apoſtolorum pedibus loquitur, quia dum illos ſibi perfectè uniri deſiderabat, totaliter illos à terrenis rebus alienos & abſtractos eſſe volebat.

Matth. 10. 14. Mar. 6. v. 11. Luc. 9. v. 5. — S. Hier. in c. 25. Ezech.

Pecunias calcant.

13 Ingenioſa eſt illa Contemplativi cujuſdam obſervatio, quòd ſcilicet homini à DEO collatum fuerit omnium rerum creatarum perfectum Dominium, non quidem ut iis per amorem & affectum ſuum adhæreſceret, ſed ut ad ſuam tantùm neceſſitatem earum tantùm frueretur uſura; Undè David quidem dicit: *Omnia ſubjeciſti*, ſed protinùs addit: *ſub pedibus ejus*: Non enim hæc terrena capiti imponenda ſunt, id eſt, non ſunt præter modum æſtimanda; & ideò Filius DEI qui ad reformandos humanæ malitiæ abuſus in hanc terram venerat, cùm univerſale omnium creatorum bonorum dominium ſuis haberet in manibus: *Sciens JESUS, quòd omnia dedit ei Pater in manus, capit lavare pedes diſcipulorum*; iiſdemmet manibus in quibus omnia hæc terrena bona repoſita erant, Apoſtolorum ſuorum pedes lavit, ut hac ratione manus ſuas, & quæ in eis erant bona viſibilia pedibus eorum ſubmittendo, iis inſinuaret, locum & centrum terrenorum ſub eorum pedibus eſſe debere; quod primitivæ Eccleſiæ fideles ab Apoſtolis edocti optimè intellexerunt, qui bona ſua vendentes, exindè conquiſitum pretium ad pedes eorumdem Apoſtolorum ultrò detulerunt; Unde idem S. Doctor ulteriùs ita ſcribit: *Quando Domini noſtri adhuc calebat cruor, & fervebat recens in credentibus fides, vendebant omnes poſſeſſiones ſuas, & pretia earum ad Apoſtolorum deferebant pedes, ut oſtenderent pecunias eſſe calcandas.*

Pſ. 8. v. 8. — Jo. 13. v. 3. & 5. — S. Hier. l. 2. ep. 8. ad Demetr. — Act. 4. 34.

14 Tertullianus quoque de temporis ſui fidelibus ſcribit, illos adeò à bonis temporalibus alienos fuiſſe, ut terram iſtam unico tantùm pede tangere viderentur: *Terram ſuſpenſo pede tenemus*: quia DEO adeò erant firmiter adſtricti, ut potiùs omnes ſuas divitias, imò & vitam ipſam, quàm fidem perdere mallent. S. Bonaventura ad villicum illum, qui tamquam diſſipator ad reddendam villicationis ſuæ rationem à DEO poſtulatus fuerat, reſpiciens, illaque præcipuè verba: *Cùm diſſipaſſet bona ipſius*, conſiderans ait: *Bona temporalia ſunt, ut per hæc acquirantur bona æterna, cùm ergo hæc temporalia ſic habentur, quod propter illa æterna perduntur, tunc abſque dubio diſſipantur.*

Tertull. in Apol. Temporalia data ad æterna acquirenda. — S. Bon. in c. 16. Luc.

Felicitas ſurdam facit animam.

15 Eſt & alius quidam magnæ conſiderationis, valdèque nobis præjudicioſus, qui à felicitate temporali derivatur, effectus, nimirum quòd animam ad DEI voces & inſpirationes ſurdam efficiat. Unde Sanctus Antonius de Padua ait: *Surdus dicitur, quaſi ſordidus, habet enim ſordes in auribus, quibus oppilantur via auditus; ſurdi ſunt avari & uſurarii, quorum aures ſunt obturatæ ſordibus pecuniæ*, juxta illud Pſalmiſtæ: *Furor illis ſecundùm ſimilitudinem ſerpentis, ſicut aſpidis ſurdæ obturantis aures ſuas*; Circa quæ verba idem Sanctus obſervat, quòd ſicut aſpidi proprium eſt, ne vocem incantatoris audiat, unam auriculam terræ firmiter affigat, alteram verò cauda ſua obturet: *Ita infelix avarus tanto dono naturæ & gratiæ ſe privat, qui ne verbum vitæ rapide rapiat, vel ſonum prædicantis hauriat, aures cordis obturat ſcilicet terra, id eſt, amore pecuniæ jam acquiſitæ, & cauda, id eſt, turpi ambitione rei acquirendæ.*

S. Ant. Pad. ſer. in D. 4. Adv.

Avari legum tranſgreſſores.

16 Deus quondam tempore Joſue adeò perfectè obedivit voci hominis, ut per prodigioſum quoddam portentum præcipitem Solis curſum ſubſiſtere fecerit, cùm enim Joſue dixiſſet: *Sol contra Gabaon ne movearis, & Luna contra vallem Ajalon*, mox ſacer textus ſubjungit: *Steteruntque Sol & Luna, obediente DEO voci hominis.* Idem quoque Joſue in urbis Hierichuntinæ excidio cunctis militibus, ne quicquam de civium & urbis illius ſpoliis ſibi uſurpare præſumerent, præcepit, cui tamen eadem cum promptitudine à ſuis obtemperatum non fuit, cùm ſatis conſtet in quale periculum avarus Achan cunctum illum populum conjecerit: Unde Sanctus Ambroſius meritò exclamat, dicens: *Joſue qui potuit Solem ſiſtere ne procederet, avaritiam hominum non potuit ſiſtere ne ſerperet: ad vocem ejus Sol ſtetit, avaritia non ſtetit; Sol obedit voci hominis, jubente Deo, avaritia Dei juſſioni ex contemptu ejuſdem non obtemperat.*

Joſ. 10. v. 12. — Ibid. v. 13. — S. Ambr. l. 2. offic. c. 26.

17 Legatur Prophetæ Balaam hiſtoria, in qua refertur, quòd hic Propheta ad maledicendum populo Dei à Balac pretio inductus, ut ab ea temeritate deſiſteret, neceſſum fuerit, ut Angelus ad illum cœlitùs miſſus coram eo ad viam, qua venturus erat, obſtruendam compareret; imò ut Aſina quædam in humanas articulatas voces prorumpens, eum reprehenderet; & tamen auri cupiditas tanta in eo fuit, ut hæc quoque omnia nihil in ipſo profecerint, ut proindè Philo Hebræus meritò dicat: *Avaritia legum contemptrix eſt; tam ſcilicet humana, quàm divina, ut nihil omninò vereatur propter Deum.* Sanctus Auguſtinus autem ſpecialiùs de hoc Balaam loquens dicit: *Hoc ipſo confundens illam dementiam, quòd prohibitionem Domini per Angelum factam tranſgredi Aſina non auderet, quam ille cupiditate tranſgredi conaretur.*

Num. 22. v. 5. Profecutio. — Phil. de vit. cont. — S. Aug. q. 48.

Divitiæ vitioſæ.

18 Denique populus Dei electus, qui antea coinquinatis in luto manibus, lateres Pharaonis imperio efformabat, ruptis compedibus, confractiſque diræ ſervitutis Ægyptiacæ catenis, in terra promiſſionis ad moderandum regia ſceptra conſedebat, & ſpecialiſſima quadam in columna per diem nubea, per noctem verò ignea, gaudens providentia, annona quadam quotidiè è cœlo ipſi ſubminiſtrata nutriebatur, nihilominùs ut conſtanter progrederetur, nec denuò cepas & alia, quibus in Ægypto comedendis aſſueverat, repeteret, acutiſſimis calcaribus opus habebat, prout ex capite primo libri Deuteronomii clarè ſatis colligitur, ibi namque ſacer Chroniſta, ut eos ad iter proſequendum incitaret, terram promiſſionis ex altera ripa Jordanis ſituatam ejuſque præſtantiam illis deſcribere volens, inter alia non ſine emphaſi dicit: *Ubi auri eſt plurimum*;

Deut. 1. v. 1.

quia enim populus ille avaritiæ plus nimium deditus erat, Spiritui Sancto opportunum viſum eſt dicere, quòd poſt arduum illud difficillimumque per quadraginta annos continuatum iter, tamdem ingreſſuri eſſent terram, in qua auri famem continuam abundè exſatiare poſſent, eò quòd terra illa talis ſit, *ubi auri eſt plurimum*, ut hoc audientes auri deſiderio moti non reverterentur in Ægyptum, ſed conſtanti greſſu iter ſuum proſequerentur. Sed progrediamur ulteriùs, videamuſque quid tamdem, poſtquàm ingentibus ſuerunt theſauris locupletati, circa illos contigerit; dicit igitur ſacer textus: *Incraſſatus eſt, impinguatus, &c. dereliquit Deum, &c.* Neque enim aliquem virtutibus benè munitum eſſe, & in iis proficere velle, homini divi ſufficit, quin potiùs experientia quotidiana teſtatur, quòd quando divitiarum cupiditas cor hominis invaſit, mox divino ſpiritu in eo penitus extincto, omni virtuti obſtruatur aditus, vitiaque illud turmatim ingredi, & poſſidere incipiant. Unde Div. Chryſoſtomus ait: *Tam atrox eſt pecuniarum cupiditas, ut licèt alioquin virtutis ſimus alumni, nihil tamen, divitiarum appetitione impediti, proficere poſſimus, quare non injuria Paulus eam omnium malorum radicem appellavit.*

Chr. h. 64. in Matth.

DISCURSUS XIV.

ARGUMENTUM.

Per avidam divitiarum concupiſcentiam, affectum & poſſeſſionem, fides, cultus, & notitia Dei plurimùm periclitatur.

THEMA.

Radix omnium malorum eſt cupiditas, quam quidam appetentes erraverunt a fide. 1. ad Tim. 6. v. 10.

Cupiditas apoſtatas facit.

1 HIc Apoſtoli textus Gloſſa prorsùs non indiget, ſiquidem apertis verbis cupiditatem multis animabus ſcopulum quemdam adeò periculoſum eſſe aſſerit, ut ad illum allidentes in fide patiantur irreparabile naufragium: *Quam quidam appetentes erraverunt à fide*. Sanctus Ambroſius in ſermone quodam de S. Alexio, hoc S. Pauli teſtimonium adducens, dicit: *Vides ergo quia qui pecuniam appetit, finem perdit, qui aurum redigit, gratiam prodigit, avaritia enim cæcitas eſt, & errorem religionis inducit.* Sanctus Auguſtinus pluribus in locis eamdem de avaris querimoniam habet, innumerabilium etenim animarum deplorat miſeriam, qui aurum pluris, quàm fidem faciunt; imò auri cupiditatem, & fidei ſynceritatem, adeò parum ſe comparari poſſe exiſtimat, ut dicere non vereatur: *Qui aurum non habet fidem habet*. Et reverà ita eſſe experientia comprobat, videmus enim quòd Religioſi, qui, paupertatis voto conſtricti, ab hac auri cupiditate liberi ſunt & immunes, fidei & fidelitatis erga DEUM zeloſiſſimi ſunt promotores & propagatores. Alibi quoque idem ſanctus Doctor avarum quemdam temporalium bonorum ſtudioſum conquiſitorem his verbis alloquitur: *Ut lucrum faceres, DEUM offendiſti; ut augeres pecuniam, fides diminuta eſt, & aurum creſcit; quid perdidiſti? & quod acquiſiſti? quod acquiſiſti, aurum vocatur, quod perdidiſti, fides vocatur; compara fidem auro.*

S. Ambr. ſer. de S. Alex.

S. Aug. ſer. 1. in app. de div.

S. Aug. enar. in Pſ. 133.

Lyr. ib.

2 Lyranus ſuper illa verba Deuteronomii, quæ thematis loco in diſcurſu antecedenti poſita ſuere, ſcribens, authoritatem Authoris cujuſdam ſcitu valdè neceſſariam refert, hiſce verbis: *Refert Magiſter Henricus de Gandavo in ſuo Quodlibeto, quando Conſtantinus dedit Eccleſiæ bona temporalia, vox fertur audita fuiſſe: Hodie cecidit venenum in Eccleſia DEI*, id tamen accidiſſe refert, *propter malorum abuſum*. Quis autem eſt, qui Conſtantinum Magnum fidem & religionem Chriſtianam de interitu periclitantem reſtituiſſe, & ſtabiliviſſe neſciat, & tamen ex altera parte, quando illam bonis temporalibus adauxit, valdèque locupletem fecit, eidem præjudicium quoddam intuliſſe dici poteſt, non quidem ex intentione & culpa ipſius, ſed eorum culpa, qui divitiis illis in pravos fines abutebantur.

S. Leo ſer. 1. de nat. Ap. Pet. & Paul.

3 Unde S. Leo Magnus Papa in ſermone quodam probare nititur, quòd tyrannorum perſecutiones Religionem Chriſtianorum adauxerint potiùs quam diminuerint; cui conſonat celebre illud S. Bernardi teſtimonium, in perſona Eccleſiæ ita loquentis: *Ecce in pace amaritudo mea amariſſima, amara prius in nece martyrum, amarior poſt in conflictu hæreticorum, amariſſima nunc in moribus domeſticorum;* Hæc etenim perſecutio ſæva eſt, non propter ferrum vulneribus illam cruentans, ſed propter argentum & aurum vitiis & peccatis illam defœdans, quia enim inimicus infernalis ab aliquot abhinc ſæculis ſanguinem Chriſtianum effundere non potuit, aliud belli genus excogitavit, ſecundùm ſpeciem quidem exteriorem ſuavius, utpotè quo illam per fœlicitatem & proſperitatem temporalem infeſtat, revera tamen & in ſubſtantia longè pernitioſiùs. Unde idem S. Leo Papa dicit: *Interdictam dolet ſanguinis Chriſtiani effuſionem, & quorum obtinere non poteſt mortem impetit mores;* Demùm verò quali armorum genere in hoc bello utatur, ſequentibus verbis exemplificat: *Terrores proſcriptionum, in avaritia mutat intentionem:* cùm enim antea Chriſtianos per tyrannos velut miniſtros ſuos lapidaret, fideliumque ſubſtantiam & facultates illis eriperet, nunc illos in bonis fortunæ abundare facit, eoſque in negotiationibus, curis, & affectibus terrenis immerſos tenet: *& quos damnis non fregit, cupiditate corrumpit.* Unde Author operis imperfecti Eccleſiam in lucta cum tyrannis ſtabilem & fortem, in proſperitate verò vacillantem admirans ait: *Virtus fides in periculis ſecura eſt, & in ſecuritate periclitatur.*

S. Ber. ſer. 33. in Cant.

Divitiæ Religiones ſundant.

S. Leo ſer. 6. de Epi.

Aut. imp. h. 26. in Matth.

4 Annales Eccleſiaſtici, cùm de Eccleſia Alexandrina ſub Decio Imperatore tractant, referunt quòd in principio perſecutionis hujus Tyranni, multi divites Chriſtiani, ne facultates ſuas amitterent, Chriſtum publicè abnegarint, è contra verò in primitiva Eccleſia immenſus floruerit martyrum numerus, qui pro Chriſti nomine ſanguinem ſuum certatim prodigebant, eò quòd omnes ſuas divitias ad pedes abjeciſſent Apoſtolorum, ſeque cunctis hiſce bonis terrenis exuiſſent. Recordamini utique quòd quando Nabuchodonoſor Rex in proſperitate ſua in ſuperbiam elatus ſe in ſtatua illa aurea à ſe erecta adorari voluit, ſub rigoroſiſſima pœna omnibus & ſingulis, ut ſua genua coram ſtatua illa flecterent, præcipiens, inſuper omnes Satrapas, Principes & Magnates primos in hac adoratione eſſe juſſerit, cum tamen ex praxi quotidiana conſtet, Principes & Magnates tardiſſimè tam manè, quàm per diem ad Eccleſias & ſolemnitates egredi ſolere; econtra verò privatos ad ſimilia Deo præſtanda obſequia, ut plurimum citiſſimè properare: quænam igitur fuit Nabuchodonoſoris Magnatibus id præcipientis intentio? Myſterium, inquit Sanctus Hieronymus, in eo conſiſtit, nimirum communem & plebejam populi multitudinem, potentum Principum & Magnatum exemplo ad idololatrandum inducere voluit; ſiquidem certus eſſe poterat, eos qui in populo ſublimibus dignitatibus præeminerent, ad committendam ſine ulla renitentia idololatriam futuros eſſe promptiſſimos, ne imperia, & quos ſibi collatos adminiſtrabant magiſtratus, & theſauros amittere & cedere cogerentur, quia *Regis ad exemplum totus componitur orbis*. Unde Sanctus Hieronymus ait: *Principes congregantur ad adorandum, ut Principes ſeducantur & gentes, qui enim divites ſunt, & potentes, dum timent carere divitiis, faciliùs ſupplantantur.*

Bar. ann. 253. Citius abnegatur Chriſtus quàm opes.

Dan. 3. v. 5.

S. Hier.

5 Circa eamdem Nabuchodonoſoris ſtatuam Hugo Cardinalis ingenioſam adducit obſervationem, nimirum quòd dum hanc ſtatuam ab omnibus adorari voluit, magnam in illius effectionem auri quantitatem prodegerit, ut inde ſtatua quædam grandis emergeret; ſed cur illum tam immenſam & ex puro ſelectoque auro conflatam ſtatuam ſabricari juſſiſſe exiſtimatis? Numquid ſtatua aliqua mediocris ſtaturæ ſufficere non poterat? Cur igitur in immenſum hunc Coloſſum fundendum tantam in pretioſo hoc metallo impendendo prodigalitatem exercere ſtatuit: *Juſſit fieri ſtatuam auream*, inquit prætatus Cardinalis, *& infinitis ponderis, ut adoraretur faciliùs;* Sciebat enim quòd populus hominem viventem in hac ſtatua adoraturus, religionem veram & cultum DEI ſui viventis & veri abnegare & ejurare debebat, atque ideò ut eum ad hoc ſcelus committendum, & ad hanc imaginem ſuam adorandam tantò faciliùs & efficaciùs permoveret, operæ pretium eſſe duxit, ſi hanc auri maſſam in immenſam uſque ſtaturam adaugeret, ſciebat enim quantam ingens hujus pretioſi metalli quantitas ad avaros à fide orthodoxa ſeducendos, pectoribus illorum vim allatura eſſet: *Quam quidam appetentes erraverunt a fide.* Beatus Petrus Damianus

Hug. Card. in c. 3. Dan. Opes apoſtatas faciunt.

S. P. Dam. l. 1. ep. 2.

Digitized by Google

miunus proindè hoſce avaros gravi quadam invectiva aggrediens, jam adducto ultur Sancti Pauli teſtimonio, ac tamdem Judæ, Balaam Prophetæ & Giezi adducens exempla, ita ait: *Duo Simoniacæ hæreſeos reperiuntur auctores, unus in veteri teſtamento, alter in novo; Giezi donum Spiritus Sancti vendidit, Simon Magus comparare tentavit.*

Hiſtoria.

6 Conſtantinus Imperator Arrianus, ut Catholicos orthodoxos ad finem Arrianam compararet, nequaquam tormentorum carnificina utendum eſſe cenſuit, ſed potiùs illos honorum, deliciarum, divitiarum, & poſſeſſionum terrenarum blandimentis ineſcatos circumvenire & ſeducere molitus eſt. Unde Sanctus Hilarius ſuo tempore de pravo hujus Imperatoris conſilio graviter lamentans, dixit: *Pugnamus contra perſecutorem faventem, contra hoſtem blandientem; non latera vexat, ſed cor occupat, non caput gladio deſecat, ſed animam auro occidit.* Eamdem quoque miſeriam Sanctus Nazianzenus inconſolabiliter deplorat; Quamdiù, inquit hic Sanctus Doctor, in ſtatu quodam moderato degimus, Chriſtianè & in timore DEI vivimus, mox verò ut ſublimes adepti ſumus honores, recalcitramus: *Poſtquàm intraſſati ſumus, recalcitravimus, & poſtquam dilatati ſumus, in arctum reducti ſumus, quamque in perſecutionibus gloriam, patientiamque collegeramus, eam in ſecundis rebus delevimus.*

S. Hil. l. con. Conſt.

Naz. or. in Julian.

Auro probatur cor.

7 Quiſnam obſecro modus, eſt, quo DEUS cor noſtrum, an DEO fidele ſit, communiter examinat? Quidnam quoad hoc quotidiè experimur? Certè non alio modo, quàm quo aurum probari ſolet, DEUS utitur. Hoc autem, ut Hugo Cardinalis præclarè advertit, tribus præcipuè modis probari ſolet, ſcilicet per adhibitum ignem, per lapidem Lydium, & per lutum. Sic quoque DEUS virtutum animæ fidelis DEUM veraciter amantis primò probat per applicatum ignem adverſitatis: *Vaſa figuli probat fornax, & homines juſtos tentatio tribulationis.* Secundò cor hominis fidelis probat per lapidem Lydium, dum homini honores, applauſus, imperia & dominia, aliaſque felicitates temporales copioſiſſimè attribuit. Unde Sapiens ait: *Quomodò probatur in conflatorio argentum, & in fornace aurum, ſic probatur homo ore laudantis.* Et idem Sapiens cap. 17. dicit: *Sicut igne probatur argentum & aurum in camino, ita corda probat Dominus*; De hac auri probatione, de lapide Lydio, qui illam exequitur, id eſt, de gloria & applauſibus humanis Hugo Cardinalis fusè tractans, inter cætera dicit: *Probatio iſta fortior eſt, quàm præcedens; multi enim ignem tribulationis æquanimiter ſuſtinent, qui laudes & vituperia pati neſciunt, ſine elatione vel odio.* Tamdem ad bona temporalia deſcendit, quæ in ſubſtantia nihil ſunt aliud, quàm vile lutum, prout ex ſententia Habacuc Prophetæ in diſcurſu primo fuſiùs oſtendimus; Ubi ſi cor hominis non putreſcit, id eſt, in hoc luto, ſicut nec bonum aurum in luto putreſcit, ſic probatus eſt homo, &c. ſi autem putreſcit, aurum reprobatum eſt. Porrò fideles, inquit idem Hugo, primis ſæculis in igne, id eſt, in ſævis Martyriorum generibus probati fuerunt; poſtea verò perſecutionibus ceſſantibus, multi Confeſſores, licèt ſublimibus præfulſerint honoribus, humiles tamen ſuam in auſteritate, & Pœnitentiæ rigoribus vitam traduxerunt: tempore verò noſtro, in quod fœces ſæculi devenerunt, probatur Eccleſiæ aurum in luto divitiarum.

Eccl. 27. v. 6.

Prov. 27. 21.

Prov. 17. v. 3.

Hug. Card. ibid.

S. Th. Vill. in conc. funeb.

8 S. Thomas de Villanova de ſuis temporibus graviter conqueritur, quibus homines certatim & turmatim felicitatem mundanam omni cum ſtudio & conatu conſectari videntur: *Quanta mala facit proſperitas & abundantia? Proſperitas facit hominem obliviſci Dei ſui, facit eum ſuperbum, facit eum leviſſimum & mundanum. proſperitas facit vitioſum & inertem, contemptorem proximorum, proſperitas replet hominem vitiis & peccatis uſque ad ſummum*; In hac ne umbra quidem, aut veſtigium aliquod fidei, aut characteris Chriſtiani agnoſcitur. Sanctus Ambroſius ſuper illa verba Pſalmi: *Verumtamen univerſa vanitas omnis homo vivens, & quamquam in imagine ambulat homo, tamen vanè conturbatur, theſaurizat & ignorat cui congregabit*, demùm ſubjungit: *Beatus homo qui ad ſimilitudinem DEI per fidem ambulas, beatus qui in te fidem habes beatus ſi avaritiam non haberes.*

Proſperitatis effectus mali.

S. Ambr. in Pſ. 38. v. 7.

Hiſtoria ſacra.

9 In Geneſi admirabilem quamdam, noſtroque propoſito aptè congruentem legimus Hiſtoriam. Etenim adoleſcens ille Sichimitarum Princeps ardenti Dinæ amore captus, poſtquàm eam defloraſſet, nuptias illius vehementer ambiens, rigoroſum quoddam mutandæ religionis, & acerbiſſimi doloris, cultro circumciſionis inferendi, pactum à Dinæ fratribus illi propoſitum, libenter eſt amplexatus: quod tamen in ipſo uſque adeò mirandum non fuit, utpotè qui, ut lucet textus cauſam hujus acceptatæ duræ conditionis reddens ait: *Amabat enim puellam valdè.* At verò quòd populus ei ſubjectus, quem ad eamdem novam religionem amplectendam indocere ſatagebat, non ſolùm adversùs eum rebellando non inſurrexerit, verùm inſuper adeò præcipitanter ad deſerendam religionem ſuam, novumque ritum amplectendum, imò ad pœnoſum circumciſionis vulnus patienter ſuſtinendum, & pericula, quæ poſtea ob id incurrerunt, ſubeunda perſuaſus & inductus fuerit, quænam hujus reſolutionis cauſa aſſignari poterit? Utique enim ad hoc faciendum non voluptas carnalis permovit, ſiquidem hac ſolus ipſorum Princeps fruebatur, ipſi autem illius minimè participes fuerunt, ſed aliud ad illos ad id inducendos efficaciſſimum medium, avaritia videlicet adhibita fuit, utpotè quam non minorem, quàm concupiſcentia carnalis, in corda hominum tyrannidem & violentiam exercere probè noverat: *Negotientur in terra, & exerceant eam,* inquit de filiis & familia Jacob Patriarchæ, *ſubſtantia eorum & pecora, & cuncta quæ poſſident, noſtra erunt; unum eſt, quo differtur tantum bonum, ſi circumcidamus maſculos noſtros*, quod idem erat, ac reverà religionem in alium prorsùs ritum commutare; at verò ut Oleaſter ait, omninò contrarium, ab eo quod ſperaverant, illis accidit; nam *ſæpe accidit, ut ſuis bonis privetur, qui aliena requirit.*

Gen. 34. v. 19.

Oleaſt. ib.

Avarus Deû non curat.

10 Obſervandum quoque hoc loco, quòd poſtquam Apoſtolus dixiſſet: *Quam quidam appetentes erraverunt a fide*, pergit ulteriùs & dicit: *Tu autem, ò homo DEI hæc fuge, non quod alii homines non ſint DEI creaturæ, ſed qui veteres creationis characteres ſervarunt, verè homines DEI vocantur*, quaſi dicere vellet, ad characterem hominis fidelis ſpectat, ut hoc avaritiæ vitium pro viribus fugiat, cùm enim homo ad imaginem & ſimilitudinem Dei creatus ſit, eo id fine factum fuiſſe credere debet, ut Creatorem, non verò creaturam amaret, & agnoſceret: *Ut factorem ſuum*, inquit Sanctus Auguſtinus, *pro imagine cognoſcat, & pro ſimilitudine diligat*; avarus autem, & quævis anima auro & argento affectibus ſuis immerſa hac agnitione ſe privat, dum nil minùs, quàm Deum quærit, vel curat.

S. Aug. l. ſu. ſp. ib. anim.

Oleaſt. in c. 5. Exod.

11 Oleaſter de Pharaone tractans, qui proteſtatus eſt dicendo: *Neſcio Dominum*, ſimulque Salomonis adducens exemplum, qui divitias ſibi à Deo dari renuebat, *ne fortè ſatiatus illicear, & dicam, quis eſt Deus?* ita ſcribit: *Raro qui potentes ſunt, DEUM cognoſcunt, ſed quare hoc? Cum enim hominum conditio ſit DEUM & hominem cognoſcere propter indigentiam, & moleſtatem, qui raro indigent, Deum non cognoſcunt, neque precantur. In labore hominum non ſunt, & cum hominibus non flagellabuntur; Ideo tenuit eos ſuperbia, operti ſunt iniquitate & impietate ſua, prodiit quaſi ex adipe iniquitas eorum, & dixerunt: Quomodò ſcit DEUS, & ſi eſt ſcientia in excelſo?* Vultiſne videre, quònam uſque ſuperbia ipſorum pertingat? Audite Hildebertum dicentem: *Quod homo adulante fortuna demulcetur, & quod hominem pene diffitens æqualem ſe Superis & metitur, & mentitur.*

Profecutio

Hild. ep. 31.

Chr. ſer. 29.

12 Divus Chryſologus proindè Judaici populi cœcitatem, qua oculos, imò & cor ſuum adeò ab auro hebetari & obtuſcari permittit, ut illud pro DEO ſuo adorare non vereatur, his verbis execratur, dum ait: *Aurum Judaicum populum ſic ſuo captivavit affectu, vicit illecebris, ſpecio perdere cœpit, ut hoc eſſe Deum crederent, & Deum verum, Deum tot beneficiis cognitum denegarent.*

S. Aug. l. 7. l. 4. con. Donat. c. 4.

13 Notat S. Auguſtin. quòd tametſi avarus in Sacroſancto lavacro baptiſmatis ablutus fuerit, nequaquam tamen ſibi, ſe templum DEI factum eſſe, perſuadere debeat: *Neque avarus*, inquit, *intus baptizatus fit templum DEI, ſi ab avaritia non receſſerit, qui enim fiunt templum DEI, poſſident utique regnum DEI*; Hoc

autem in avaro non adimpletur, inquit Sanctus Auguſtinus, juxta Sancti Apoſtoli Pauli atteſtationem dicentis: *Neque avari, neque rapaces regnum DEI poſſidebunt;* (S. Aug.) & alibi hoc vitium eodem quo Idololatriam, loco habet & paris malitiæ cum illa reputat, citatque S. Cyprianum lib. 4. epiſt. 2. qui ad Antonianum ſcribens, hunc Apoſtoli ſenſum in hoc ſenſu exponit, dum ait: *Ut eorum peccato, qui tempore perſecutionis, per libellos ſe thurificaturos profeſſi erant, avaros comparare non dubitaret.*

(Avaritia peccatũ graviſſimum.) 14 Extra omnem quidem eſt controverſiam, quòd DEUS noſter in divino ſuo cultu ornatum & ſplendorem requirat congruentem, prout ex fabrica tabernaculi, arcæ, veſtium Sacerdotalium, imò & ipſiuſmet templi perſpicuè ſatis colligitur: Verumtamen ex dubio quodam, quod venerabundus Rupertus Abbas Tuitienſis movet, (Rup. Ab. l. 4. de vic. verb. 24.) inſuper etiam deducitur, quòd ante omnia alia, pietatem, religionem, & fidem requirat, imò argentum & aurum nec quicquam æſtimet, ſi illa ab hac fuerint virtute ſejuncta & ſequeſtrata. Quærit enim præfatus Abbas, cur DEUS qui tres pueros è fornace Babylonica illæſos liberavit, templum pariter non conſervaverit, ne igne conflagraretur: *Non poterat Deus templum ſuum illaſum cuſtodire, qui tres pueros cuſtodivit? planè poterat; ſed erudiendus erat mundus, ut ſciret, quòd DEUS excelſus, non pulchris lapidibus, aureiſque parietibus templi manufacti delectatur, ſed fide, charitate, & mundis cordibus.* Imò aliud valdè conſiderabile motivum paulò poſt ſubjungit dicens: *Ne exiſtimarent homines cupidi, de DEO malè ſentientes, quod eſſet eorum ſimilis, & de religione juſtitiæ nihil curantes, putarent ſe ſatis honorare DEUM muneribus aureis, ſuamque cupiditatem corroborarent quaſi exemplo DEI.* Hanc etenim cupiditatem DEUS adeò exoſam habet, ut nullum opus, quantumvis in ſeipſo ſit virtuoſum & honeſtum, ipſi placeat, aut remuneret, quando in anima illud operantis hanc maculam obſervat. Unde Beatus Petrus Damianus ait: *Sit ergo quilibet caſtus, ſit ſobrius, ſit indigentibus alendi intentus, hoſpitalitati deditus, jejunet, vigilet; ſi tamen avarus eſt totum perdit, ita ut inter omnium criminum reos, nequiorem ſe invenire non poſſit;* Nam ut Sanctus Bernardus in ea eſt opinione, quòd nullum ſit peccatum, quod magis & deteriùs animam coinquinet, illamque DEO abominabiliorem reddat, ac id avaritiæ peccatum præſtat: ſuper omnem peccatum avaritia inquinat animam; Unde & idolorum ſervitus dicitur.

DISCURSUS XV.

ARGUMENTUM.

Exponuntur myſteria, ob quæ avaritia idololatriæ à Spiritu Sancto ſimilis eſſe dicitur; variæ etiam utriuſque adducuntur analogiæ, variaque hujus ſimilitudinis argumenta.

THEMA.

Avarus, quod eſt idolorum ſervitus. Epheſ. 5. v. 5.

(Avari idololatræ.) 1 SPiritus Sanctus pluribus in locis bonorum temporalium cupiditatem execrando idololatriæ nomine indigitat; ſiquidem per Sanctum Paulum ad Epheſios ita ſcribit: *Hoc enim ſcitote intelligentes, quòd omnis fornicator, aut immundus, aut avarus, quod eſt idolorum ſervitus;* (Eph. 5. v. 5.) Et ad Coloſſenſes pariter per eumdem Apoſtolum ita loquitur: *Avaritiam quæ eſt ſimulachrorum ſervitus, propter quæ venit ira DEI ſuper filios incredulitatis.* (Coloſ. 3. v. 5.) In Iſaja legimus: *Repleta eſt terra argento & auro; & non eſt finis theſaurorum ejus;* (Iſa. 2. v. 7.) & protinus ſubjungitur: *Et repleta eſt terra ejus idolis;* Ubi Sanctus Thomas ait: *Hic arguit in eis idololatriæ cultum;* (S. Th. ib.) ubicumque enim theſauri & immenſæ divitiæ reperiuntur, ibi quoque ut plurimùm talium divitiarum poſſeſſores dorſum DEO vertere comperientur.

(S. Ber. t. 2. ſer. 4. art. 2. c. 1.) 2 Sanctus Bernardinus Redemptorem noſtrum per ſapientiam & omnipotentiam ſuam mortalitatem hanc noſtram eo præcipuè fine aſſumpſiſſe conſiderat, ut ex univerſo mundo Idololatriam profligaret: *Sed avaritia impia inter Chriſtianos Idololatriam innovavit & multiplicavit.* (Dæmon in auro & argento adoratur.) Olim Dæmon ſe in lignis, ſaxis, & aliis ſimilibus materiis, ex quibus Idola fabricata erant, adorari curabat, modò autem, inquit præfatus Sanctus, *in argento & auro ſe adorari fecit:* In cujus myſterium Oſeæ cap. 10. dicitur: *Secundùm multitudinem fructus ſui Iſrael,* id eſt, Chriſtiana gens, *multiplicavit ſibi altaria, ſcilicet ad uſuram parata.* Citatque Sanctum Hieronymum in Epiſtola ad Ruſticum ita ſcribentem: *Æſtimatio malè pendere peccatorum leviùs videtur alicui peccare avarus, quàm idololatra; ſed non mediocriter errat, non enim graviùs peccat, qui duo grana thuris projicit ſuper altare Mercurii, quàm qui pecuniam avarè, cupidè, & inutiliter ſervat, & congregat. Ridiculum videtur quòd aliquis judicetur idololatra, quia duo grana thuris offert creaturæ, quæ debuit Deo offerre, & ille non judicetur idololatra, qui totum ſervitium vitæ ſuæ offert creaturæ.*

3 Ad hoc propoſitum aptiſſimè ſervit ingenioſa quædam Sancti Auguſtini libro 7. de Civitate Dei cap. 12. (S. Aug. l. 7. de civ. Dei c. 12.) cujus titulus eſt: *Quod Jupiter etiam pecunia nuncupetur;* Hoc enim loco ita ait: *Pecunia vocatur, quod ejus ſint omnia; O magnam rationem divini nominis. Hoc avaritiæ nomen Jovi impoſuit, ut quiſquis amat pecuniam, non quemlibet DEUM, ſed ipſum Regem omnium ſibi amare videatur.* (Idololatriæ mater opes.) In Oſea illam Ephraim blaſphemiam legimus, (Oſ. 12. v. 8.) per quam DEO à quo infinitis fuerat beneficiis prævenius, dorſum vertere non erubeſcebat. *Et dixit Ephraim: Verumtamen dives effectus ſum, inveni idolum mihi:* Ecce tibi quàm verum ſit, quòd divitiæ in multis avaris genitrix dici poſſint Idololatriæ.

4 Tertullianus per rationem quamdam evidentem, cultum & adorationem, quam aurum ſibi uſurpat, declarare nititur: (Tert. l. 4. con. Marc.) Etenim ipſamet ſapientia incarnata Chriſtus in ratione cultus divitias ſecum comparativè opponit, non quòd cultus ille divitiis jure conveniat, ſed quòd is illis mortalium abuſu deferatur: *Dominatorem totius ſæculi, & injuſtitiæ cultorem nummum ſcimus omnes; duos enim Dominos Chriſtus nominavit, Creatorem & Mammonam.* Nam in Matthæo Chriſtus dicit: *Nemo poteſt duobus Dominis ſervire,* quorum unum Mammonam eſſe dicit. (Matt. 6. v. 24.) In Sancto Luca Divitiæ *Mammona iniquitatis* appellantur, (Luc. 16. v. 9.) nam ut Cajetanus ibidem ait: *Mammona idem ſignificat, quod divitiæ.* (Cajet. ib.) Dionyſius Carthuſianus ait: *Mammona eſt nomen Diaboli, de divitiis malè acquirendis, ſeu expendendis, aut avarè conſervandis, tentantis.* (Dio. Cart. ib.) Sanctus Hieronymus in Iſaiam ait: *Inter Idola, quæ ſunt opera manuum hominum, avaritia condemnatur.* (S. Hier. in Iſ. 2.)

5 Inter alia præcepta, quæ DEUS populo ſuo dedit, unum eſt iſtud: (Lev. 26. 1.) *Non facietis vobis idolum & ſculptile, nec titulos erigetis, nec inſignem lapidem ponetis in terra veſtra, ut adoretis eum.* (Aurum ſeducit.) Heſychius per hunc inſignem lapidem intelligit: *Cumulum auri, aut argenti, aut pretioſorum lapidum, in quibus ſeducuntur avari, ſicut gentiles in Idolis.*

6 Verùm enimverò dicet fortaſsè aliquis, quænam inter Idololatriam & Avaritiam uſpiam inveniri poterit proportio, ut hæc illius nomine vocari poſſit? (Chr. h. 18. ad Eph.) Audite quas multi Sacri Doctores afferunt inter hæc duo vitia analogias & paralleios. Divus Chryſoſtomus verba illa Apoſtoli *avarus, quod eſt idolorum ſervitus,* ponderans, Apoſtolum hic non per exaggerationem & hyperbolem locutum fuiſſe dicit, ſiquidem *deficit à DEO avarus, quemadmodum ſimulachrorum cultor,* id quod per illud Chriſti effatum confirmat, dicentis: *Non poteſtis DEO ſervire & Mammonæ,* ex quo ſequitur quòd *qui Mammonæ ſerviunt ſeipſos extra ſervitutem DEI ejecerunt.*

7 Sapiens in Parabolis ſuis ait: (Prov. 21. 1.) *Cor Regis in manu Domini: quocumque voluerit inclinabit illud;* Aurum verò ſapientiam & omnipotentiam Divinam hac in re æmulatur, (Profecutiō.) quia Eccleſiaſtico teſte: *Multos perdidit aurum & argentum, & uſque ad cor Regis extendit, & convertit;* (Eccl. 8. v. 3.) Unde Ingenioſus quidam Scriptor modernus de auro dicit: *Aurum eſt Monarcha in Imperiis, Imperator in campis, arbiter in litigiis, cotes ferri, flammarum fomes, ſcopulus fidelitatis, affectuum tyrannus, Magnes curarum, fortiſſimarum expugnator urbium, debellator regnorum, mundi triumphator; Aurum eſt, quod innocentiſſimas corrumpit animas, acutiſſimas excæcat oculorum pupillas, juſtiſſimas manus catenis conſtringit, generoſiſſima ſibi corda ſubjugat;* imò ipſimet quoque ſynceriſſimæ ſanctitati bella crudelia movet, & vos etiamnum admiramini, quòd aurum tantoperè æſtimetur, imò adoretur à cæcis mortalibus? Guerricus Abbas,

Guer. Abb. in dm. purif.

Abbas, cujus ſermones operibus Sancti Bernardi inſerti leguntur, ita ſcribit; *Ecce avaritiam idololatriæ comparat, & meritò, quia ſicut uni DEO idololatria nititur auferre gloriam, ne ſolus habeat nomen Deitatis, ita avarus in DEI res ſe extendit, ut ſolus uſurpet, quæ DEUS Omnipotens in uſum plurimorum fecit: utraque DEO inimica, quia negat DEO quæ ſunt ejus.* Sanctus Bernardinus idipſum de uſurariis exemplificando dicit: *Uſurarii tribuunt ipſi Creaturæ; quod ſolùm competit ipſi Creatori; ſicut uſu Idololatræ ſubdunt ſe Idolo, ita avari ſubdunt ſe nummo.*

S. Bern. t. 2. ſer. 43. a. 2. c. 3.

S. Ambr. ad Eph.

Similitudo inter Idololatriam, & avaritiam.

8 Sanctus Ambroſius verba Sancti Apoſtoli in themate hujus diſcurſus propoſita ponderans, rationem aſſignat ſimilitudinis illius, quæ idololatriam inter & avaritiam conſpicitur: *Idololatria Dei honorificentiam uſurpat & vindicat creaturæ, cum in nomine Divinitatis, quod ſoli Conditori competit, participem illi aſſerit ejus facturam; avaritia autem idcircò huic exæquata eſt, quia ſimiliter ea, quæ DEI ſunt, ſibi uſurpat, & recondit avarus.* Pergit paulò poſt de effræni bonorum temporalium cupiditate ulteriùs dicere: *Multos lædit, Creatori ſimiliter inimica, vult enim DEUS, ac jubet de iis, quæ creavit, ſubveniri pauperibus; avaritia contra dicit: Vide an ſine Diabolo poſſit eſſe.* Gentilium Idola tantam præſeferebant cupiditatem, ut ſibi omnia, quæ dari ſibi poterant, & non dabantur, inſatiabiliter concupiſcerent: Et quidem in ſpecie Idolum Bel quanta quotidiè abſumebat & diſſipabat? tales ſunt avari, qui aliis eripere nituntur omnia, quæ poſſunt.

S. Ambr. l. 5. in c. 3. ad Coloſ. Proſecutio.

9 Sanctus Ambroſius in cap. 3. ad Coloſſenſes iteratò dicit: *Sicut Idololatria uni Deo auferre nititur gloriam, ne quod ejus peculiare eſt, ſolus habeat nomen Divinitatis ſibi ſoli condignum, ita & avaritia in Dei ſe res extendit, ut ſi fieri poteſt, unius & ſolus creaturam ejus ſibi uſurpet, quam DEUS communem omnibus fecit; Unde dicit DEUS per Prophetam: Meum eſt aurum, meum eſt argentum.* Ad DEUM nos confugimus, quia ipſe in omnibus providet nobis, cunctamque in eo ſpem ſituatam habemus; avarus autem ſuis tantummodò confidit in divitiis: *Ecce homo, qui non poſuit DEUM Adjutorem ſuum, ſed ſperavit in multitudine divitiarum ſuarum.* Unde & Sanctus Hilarius inquit: *Jam verò quàm infelix fiducia eſt rei inanis; DEUM contemnere habendo aurum, quaſi aurum non ex DEI ſit creaturi.* Is qui luce frui deſiderat, utique non ad ſtellam aliquam, ſed ad Solem ſe recipit, utpotè à quo tamquam à fonte ſtellæ lucem ſuam accipiunt; Hæc autem eſt avarorum deordinatio, quòd in creaturis ſpem ſuam repoſitam habeant, earumque ſubſidio ſolùm innitantur, à creatore ſe avertendo. DEUS nobis, ut totum amorem noſtrum in ipſum transferamus, præcepit: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, &c.* Cupidus autem & avarus totum cor ſuum in auro poſitum habet, Deumque illi, & illud DEO æquale eſſe cenſet, imò plus illud, quàm Deum æſtimat & diligit: *Ubi eſt theſaurus tuus, ibi & cor tuum eſt;* Nam ut D. Nazianzenus ait: *Sicut Ethnicus conſertis manibus ſimulacrum complectitur, ita & avarus aurum januis & repagulis commiſſis, atque illud quaſi ſacrum quoddam donarium attrectare minimè audet.*

Pſ. 51. 9.

S. Hilar. ib.

Naz. or. 40.

Ch. h. 18. ad Eph. Avarus idololatra pejor.

10 Imò Divus Chryſoſtomus avarum idololatra pejorem dicere non dubitat: *Nam idolorum cultores Creaturas DEI adorant,* inquit, *& venerati ſunt, & coluerunt creaturam plus quàm Creatorem: Tu verò tuam ipſius creaturam adoras; avaritiam enim DEUS non creavit, ſed inſatiabilis illa immodeſtia tua eam adinvenit.* Et ideò ſicut Tertullianus Idololatriam *Principale crimen generis humani* appellat, ita quoque Spiritus Sanctus de avaro ait: *Avaro nihil eſt ſceleſtius.* Enim verò ad hoc noſtrum imentum probandum facta quædam ſcripturalia accuratiùs penſitemus.

Tertul. de idol. c. 1.

Eccl. 10. v. 9.

Ch. ſer. 29. Iſraelitæ credebant aurū eſſe Deum.

11 Divus Chryſologus de Idololatria Iſraelis erga vitulum ſcribens, myſtica hæc verba habet: *Aurum Judaicum populum ſic ſuo captivavit affectu, ut eſſe Deum crederent, & Deum verum, Deum tot beneficiis cognitum denegarent.* Quibus in verbis valdè notandum eſt illud ly, *cognitum;* Hic namque populus non ſine cauſa *Iſraelis* nomine inſignitus erat, quod idem ſignificat, quòd *videns Deum*, præ cunctis namque aliis univerſæ terræ populis, veri Dei notitiam habebat, & tamen vitulum iſtum veluti verum Deum adoravit: *Quo-*

Ex. 32. 23.

modo Dei qui ſunt? Enim verò ſacrilegum hujus vituli cultum minutim & particulatim, id eſt, ſecundùm omnes ſuas circumſtantias exactiùs nonnihil conſideremus. Tumultuoſa igitur populi hujus multitudo Aaronem convenit, eique in modo imperativo dixit: *Fac nobis Deos;* Sed quonam ſummus hic Sacerdos, ut petitioni eorum ſatisfaceret, conſilio uſus fuit? *Quibus ego dixi: Quis veſtrum habet aurum?* At verò ex quo populus ille Divina numina, & non fictam, ſed veram quamdam Deitatem ſibi ob oculos poni poſtulabat, qua ratione aurum ad hunc effectum illis præſtandum ſervire poterat? Nimirum probè verum eſſe ſciebat, quod poſtea Pſalmiſta ait: *Simulacra gentium argentum & aurum.* Sanctus Ambroſius autem dicit: *Quo inditio claruit* (quando nimirum pro Idolo fundendo aurum & argentum ab iis poſtulavit) *auri cupiditatem materiam eſſe perfidiæ, & avaritiæ ſtudio ſacrilegia ſolere generari.* At verò dicet non nemo, Aaronem inopportunè videri aurum hoc & argentum ab illis poſtulaſſe, utpotè quod vix, aut non niſi ſumma cum difficultate populus ille extraditurus erat; Quis enim eſt, qui populum hunc avaritiæ ſupra modum deditum fuiſſe neſciat? Verumtamen licèt Aaron ab ipſis ornamenta, quæ tum ipſi, tum uxores & liberi eorum in manibus, brachiis, & auribus ſuis pretioſiſſima deferre ſolebant, poſtulaſſet, ipſi tamen *Tulerunt & dederunt mihi*, inquit Aaron. Mira profectò res, ut Deus illos ab infamis & acerbæ ſervitutis Ægyptiacæ vinculis, compedibus & catenis, quibus conſtricti erant, eriperet, neceſſum ei fuit, ut illos opulentiſſima Ægypti ſuppellectile adaugeret & oneraret, licèt ad terræ promiſſionis Imperia & Sceptra abituri eſſent; Achan ſimiliter adeò divitiarum auri & argenti cupidus erat, ut licèt ei expreſſa DEI de non uſurpandis ſpoliis Hierichuntinis prohibitio perſpicua eſſet, ſciret etiam quòd ſpolia hæc ſibi vendicando, glorioſis obtinendis victoriis impedimentum ſibi, totique exercitui ingens vituperium & confuſionem ſuperinducturus eſſet, ſuam tamen in Hiericho effrænam cupiditatem coercere, aut temperare minimè potuit; quodnam igitur huic populo motivum eſſe potuit, ut tam pretioſis aureis argenteiſque monilibus & ornamentis ſe tanta cum facilitate exuerit, eaque Aaroni libentiſſimè conſignarit? vultiſne ſcire quidnam illos ad hoc permoverit? nimirum ornamenta hæc ſe non perdituros, ſed potiùs meliùs cuſtoditutos & honoraturos eſſe cenſuerunt, quando illa ad conflandum Idolum extradebant, ſiquidem ſe aurum & argentum in conficto illo numine, quod ſomniabant, deinceps adoraturos eſſe ſciebant, Ideòque ſe auro & argento ſuo optimè conſuluiſſe arbitrabantur.

v. 24.

Pſ. 113. v. 4. S. Ambroſ. Apol. David c. 4.

Exod. 32. 24.

12 At verò novum hic mihi circa verba illa ſubnaſcitur dubium: *Projeci illud in ignem, egreſſuſque eſt hic vitulus.* Scire enim perciperem, cur ex hoc tam pretioſo metallo in igne liquefacto potiùs vitulus ille, & non potiùs alia quædam alterius animalis figura egreſſa fuerit? *Egreſſus eſt hic vitulus;* In primis exindè liquet, quòd non obſtante, quòd ex auro illo bovem quemdam conflatum fuiſſe viderent, ipſi tamen eidem velut increatæ Deitati cultum debitum exhibituri, ſua coram illo genua devotiſſimè flexerint: S. Macharius ſenior autem in Homilia quadam notat, quòd *Quodammodò imitatus eſt ignis eorum inclinationem.*

Ibid.

S. Mac. ſenio hom. 12.

13 At verò ex quo unicum tantùm Idolum, nimirum unicus vitulus exindè conflatus fuerat, cur Aaron illis in numero plurali dixit: *Hi ſunt Dii tui?* quia unuſquiſq; in vitulo illo ſuum in particulari Idolum, Numen & Deitatem propriam, aurum videlicet quod unuſquiſque contribuerat, adorabat: *Simulacra gentium argentum & aurum.*

Pſ. 113. 4.

14 Ad hæc, qua ratione de vitulo illo tunc affirmare poterant, ſe per illum ab Ægyptia ſervitute fuiſſe liberatos? Utique ſi hiſtoriam exitus illorum de Ægypto accuratiùs examinemus, illos verum dixiſſe fatendum erit: niſi enim DEUS illos auro & argento Hebræorum ante exitum ditaſſet, utique ex regno illo pedem ſuum nunquam extuliſſent; Imò forſitan aurum, quod pro Idolo conflando contribuerant, illud ipſum fuit, quòd illos ad regnum illud deferendum induxerat.

15 Aliud quoque dubium hoc loco occurrit, nimirum qua ratione poſſibile fuerit, quòd Hebræi, de qui-

bus

Digitized by Google

bus dicitur : *Notuſ in Judæa Deus*, adeò inſenſati eſſe potuerint, ut vitulo aliquam ineſſe crederent Deitatem ? Rupertus Abbas Tuitienſis reſpondet : *Aureus erat ille vitulus, & inde facilè perſuaderi poterat populo quòd eſſet DEUS : quare ? nimirum quia mentes eorum obtinuerat avaritiæ ſpiritus, & ideircò apud cogitationes eorum non parva res erat aurum, multòque plus placebat aſpectibus eorum ; ergò Deus illorum erat aurum, Deus illorum erat Mammon.*

Pſ.75. 2.
Rup. Ab. l.4. in Amos c.9.

16 Verumtamen majorem utique admirationem vobis conciliabit, ſi conſideraveritis qualiter Pluto, qui à Gentilibus colebatur velut divitiarum Deus, apud nos verò Luciſer appellatur, non ſolùm nos per divitias in Idololatriæ ſacrilegia inducere, verùm etiam ipſummet DEI Filium omnium totius mundi regnorum oblatione ei facta in idem ſcelus præcipitem agere poſſe exiſtimarit ; ideò enim dixit : *Hæc omnia tibi dabo, ſi cadens adoraveris me.*

Matth.4.9.
Plutar. in præc.Polit.
Hiſtoria.

17 In Plutarcho pulchram quamdam & huic propoſito opportunè inſervientem eruditionem legimus, dicit enim : *Aurum, in certa templa qui penetrant, relinquunt foris ?* quonam verò myſterio id ab ipſis fieri ſolebat ? Ideò nimirum, quia cùm veriſſimum ſit, quòd *avaritia ſit ſimulacrorum ſervitus*, ſi aurum in talia templa ſubintuliſſent, quaſi aliam quamdam Deitatem, ab eo numine, quòd inibi colebatur, diſtinctam in illa introducendo, unum Idolum cum altero pro ſui cultus proſecutione in certamen & conflictum juriſdictionis provocaſſent, quod ne facerent, templa ingredientes aurum foris relinquebant.

Iſa. 2. v. 18.
Aurum eſt Idolum.

18 Iſaias, qui ob perſpicua eventum novæ legis ab eo conſcripta vaticinia, paſſim Propheta Euangelicus dicitur, in capitulo 2. Propheriæ ſuæ, hæc de Chriſto Domino futura prædixit : *Elevabitur Dominus ſolus in die illa, & Idola penitus conterentur.* Et tamen ſi totum Jeſu Chriſti Euangelium à principio ad finem uſque evolvamus, nuſquam Chriſtum Scribas, Phariſæos, Sacerdotes, vel populum de Idololatria redarguiſſe inveniemus; conſtat quidem, quòd illos de quibuſcumque aliis vitiis reprehenderit, de infidelitate verò non item; quomodò igitur propheticum hoc oraculum adimplebitur ? quænam ſunt Idola, quæ in terram corruerunt ? aut verò ſi corruerunt, ubi & quando id factum fuit ? vultis ſcire ubi & quando id acciderit ? Tunc nimirum, quando manu ſua flagello armata collybiſticas nummulariorum, ſeu prophanatorum templi menſas ſubvertit : *Menſas nummulariorum evertit*, ſiquidem avaritia, ut diximus, *ſimulacrorum eſt ſervitus*. Unde S. Zeno ait : *Aurum argentumque Chriſtiane (ſi vera dicenda ſunt) execraris in ſimulacris ſolis*, quaſi dicere vellet : ergò & execranda ſunt in ſemetipſis, cùm ſint quaſi alia falſa & conficta numina Deitatis. Notandum verò, quòd Chriſtus priùſquam templum ingrederetur, inde priùs omnes ementes & vendentes arrepto flagello pepulerit, ad denotandum, quòd Arca & Dagon, Deus & aurum ſimul conſiſtere non poſſint. Unde S. Ambroſius ait : *Chriſtus de templo ejiciebat nummularios, quia ipſe volebat intrare.*

Matth.21.12.
S.Zen.ſer. de avar. inſat.
S. Amb. l. de Cain. & Ab. c. 4.
Pluris æſtimatus aurū, quam Deus.

19 Imò avaritia tantam adversùs DEUM verum temeritatem exercere non erubuit, ut ipſum pro triginta argenteorum pretio vendendo, omninò ſupplantarit. Quonam verò ex motivo traditor id facere præſumpſit? Nimirum Judas Magdalenam pretioſum illud unguentum ſuper caput Salvatoris liberaliter effundere videns, illudque à ſe venditum non eſſe, & venditi unguenti pretio gaviſum non fuiſſe dolens, ait : *Ut quid perditio hæc, potuit venundari, &c.* Ubi Sanctus Hieronymus ait : *Infelix Judas, damnum quod ex effuſione unguenti ſe feciſſe credebat, vult magiſtri pretio compenſare.* Ecce quòuſque avaritia ſe extendat, nimirum ut ipſummet DEUM ſuæ tyrannidi ſervire faciat, dum triginta argenteos pluris, quàm ipſum Deum, *in quo ſunt omnes theſauri*, in corde ſuo æſtimat.

Matth. 26. v. 8. & 9.
S. Hier. ib.
Proſecutio.

20 Verum ex quo Judas pecuniæ adeò fuit avidus, Sacerdotes autem libenter pro Chriſto habendo quantùmvis ingens pretium ſoluturos, imò totam templi ſupellectilem & univerſum ærarium ſuum in hunc finem erogaturos fuiſſe ſciebat, cur tam exiguam ab ipſis pecuniæ ſummam popoſcit & acceptavit ? Sanctus Hieronymus dicit : *Nec certam tamen poſtulat ſummam, ut ſaltem lucroſa videretur proditio, ſed quaſi vile tradens mancipium, in poteſtate ementium poſuit, quantum vellent dare.* Ecce tibi hic optimè deſcriptam avari hominis conditionem, utpotè qui DEUM tam nihili facit & contemnit, ut pari in pretio DEUM & aurum habeat, imò in majori, quia ne auri acquirendi occaſionem negligat, DEUM pro viliſſimo pretio vendere non dubitat.

Matth. 27.4.

21 Judas quando reatus ſui agnoſcens enormitatem dixit : *Peccavi, tradens ſanguinem juſtum*, dignum DEO conceptum de ipſo minimè habuit, ſiquidem de ejus miſericordia deſperavit : ac verò quo in pretio argentum ex Chriſti venditione acquiſitum habuerit, vel exindè patuit, quia *retulit triginta argenteos Principibus Sacerdotum & ſenioribus* ; Ubi Drogo Hoſtienſis ait : *Vide quàm magni ponderabat eos, non projecit eos in ſterquilinio, ſed in templo ; nimirum talibus ſemper Diis templum ſuum devoverat, avaritia enim ſimulacrorum ſervitus eſt.* Unde de avaris meritò Divus Chryſologus lamentatur his verbis : *Attende quàm ſit pernities iſta fugienda, quæ cùm mores hominum, honeſtatem, vitamque perdiderit, ipſum quoque DEUM voluit homini & contendit auferre, hoc eſt, quod Judam fecit eſſe proditorem, ut hominem cogeret eum negare.*

Dr. Hoſt. de ſacr. D. paſſ.
Chr. 29.

22 Divus Chryſoſtomus ſuper illa verba : *Nemo poteſt duobus Dominis ſervire*, ita ſcribit : *Hoc loco & animo prorſùs toto perhorreſcamus, & corpore, intelligentes iſtud, quod Chriſtum dixiſſe memoravimus, ex adverſo ſcilicet DEUM, aurumque conſiſtere & componi ; ſi igitur iſtud ſono quoque ſermonis horribile eſt, quantò eſt horribilius, cum ipſis operibus tyrannis auri DEI timori præfertur ?* Sanctus Zeno in quodam diſcurſu, cui titulus eſt : *De avaritiæ deteſtabili vitio*, adversùs divites avaros ad ſtellas uſque exclamat, quibus poſtquàm multas ob oculos propoſuiſſet ærumnas, quibus propter accumulatas ſubjiciuntur divitias, tamdem illos de nulla alia re adeò ſollicitos eſſe ſubjungit, quàm ut indignum huic Idololatriæ cultum exhibeant : *Solum colitur, de quo dictum eſt : Idola gentium argentum & aurum, pro quo quis aut jugulatur, aut jugulat.* Sanctus Bernardus hanc quoque Idololatriam in perſonis Deo conſecratis reperiri deplorat, dicens : *Væ, væ, in domo DEI horrendum videmus, quidni ? Idololatras miniſtrantes, mentior, ſi non Idolorum ſervitus avaritia, quod enim quiſque præ cæteris colit, id ſibi Deum conſtituiſſe probatur.*

Ch. 7. 21. in Matth.
Avari Idololatr.
S. Zeno de avar. deteſt. vitio.
S. Bern. in decl. ecce nos reliq.

23 Hugo de Sancto Victore myſterium inquirit, ob quod ipſamet incarnata ſapientia in propria perſona, non ſemel, ſed bis tanto cum impetu & vehementia, vendentes pariter & ementes è templo profligarit, & reſpondet : *Ne miniſtri altaris attendentes lucra, eorum perirentur exemplo, quia Eccleſiaſticos hac peſte faciliùs inſici poſſe ſciebat.*

Hug. Vict. Miſcel. l. 1. tit. 61.
Eccleſiaſtici facilè avaritia inficiuntur.

24 Angelicus Doctor verba illa Geneſeos : *Videntes Filii DEI filias hominum, quòd eſſent pulchræ, acceperunt ſibi in uxores, &c.* conſiderans, ſimulque natos inde fuiſſe gigantes Deo bellum moventes perpendens, eadem verba in ſenſu morali exponit, & dicit, quòd ex quo tempore filii DEI, id eſt, Clerici viderunt filias hominum, id eſt, cenſus & reditus opulentos, Dominiaque temporalia, quæ Abbatiis & Epiſcopatibus annexa ſunt, illas ſibi deſponſare omni ſtudio quæſierunt ; facta autem hac deſponſatione, id eſt, poſtquam facti ſunt Abbates & Epiſcopi, nati ex illis ſunt gigantes, id eſt, gigantæa ex illis nata eſt ſuperbia, qua illis titulis non contenti, Marchionum & Principum ſibi titulos acquiſierunt, quibuſcum cum ipſo DEO concertare non verentur : *In magnis & mirabilibus ſuper ſe ambulantes, qui potiùs videntur Marchiones & Reges, quàm Abbates & Epiſcopi, & ideo non mirum, ſi per hos erigatur imago beſtiæ, & ſtatua Babylonis.*

Gen. 6. 2.
S.Th. ib.

DISCURSUS XVI.

ARGUMENTUM.

Inordinatus erga bona temporalia affectus condemnatur, ſicut & eorumdem bonorum duplex abuſus dum ſcilicèt ea inter egenos non diſtribuimus, vel plus æquo æſtimamus, & in iis velut non perituris confidimus, cùm ſint temporalia & caduca.

THE-

Digitized by Google

THEMA.

Divitiæ ſi affluant, nolite cor apponere. Pſ. 61. v. 11.

Inordinatus divitiarũ affectus condemnatur.

1 PRophetæ regius, qui poſt lapſum immaculatam vitam duxit, licèt ex theſauris, quos pro ædificando templo congregaverat, ſimul eſſet opulentiſſimus & potentiſſimus, hanc nobis ſententiam poſt ſe ſcriptam reliquit, ut oſtenderet, quòd ii quibus Deus in hac vita magnam in bonis fortunæ abundantiam donavit, divites ſimul, & Deo accepti eſſe poſſint, cum hac tamen conditione: *Divitiæ ſi affluant, nolite cor apponere*: Ubi Laurentius Juſtinianus ait: *Non dixit: Nolite habere, ſed nolite cor apponere, non damnat divitias, unde cælum homo meretur, ſed ut cor non apponatur.* Unde Sanctus Thomas Aquinas avaritiam hiſce terminis definivit: *Avaritia quaſi æris aviditas, definitur eſſe immoderatus amor habendi*; non enim divitiarum poſſeſſio condemnatur; ſed immoderatus in earum acquiſitione & conſervatione affectus & cupiditas: *Nolite cor apponere.* Circa quæ verba Dionyſius Carthuſianus ait; *Id eſt, voluntatem veſtram nolite inordinatè affigere, nolite inordinatè amare, retinere, augere, nolite in eis ſuperfluè occupari, videlicet ut cum labore acquirantur, cum timore poſſideantur, cum dolore perdantur, non ergo culpantur divitiæ, ſed inordinatus affectus.*

S. L. Juſt. de lig. vit. c. 4.
S. Th. 2. 2. q. 18. art. 1.
Dio. Cart. ib. in Pſ. 61.

2 Sanctus Bernardus optimè conſiderat, quòd Salvator noſter divitias appellarit Mammonam iniquitatis, dicens: *Facite vobis amicos de Mammona iniquitatis*, hancque hujus epitheti rationem aſſignat: *Dicuntur iniquæ, non propter ſe, ſed propter iniquitatis affectum, qui evenit ex illis, ſicut arbor illa, quæ appellata eſt ſcientia boni & mali, non quod ullam haberet ſcientiam, ſed quod tangentes eam contra præceptum, boni pariter & mali contingeret eſſe ſcientes.* Sanctus Auguſtinus quoque cauſam malitiæ reſpectu divitiarum ſoli voluntati inordinatæ circa divitias, non verò poſſeſſioni illarum attribuit; dum enim verba illa Sancti Pauli: *Qui volunt divites fieri, &c.* conſiderat, ita ſcribit: *Aliud eſt eſſe divitem, aliud velle divitem fieri; video facultates, non interrogo voluptates; hic cupiditas accuſatur, non aurum, non argentum, non divitiæ, ſed cupiditas; nam qui volunt divites fieri, vel qui non curant, vel non ardent cupiditatibus, non avaritiæ facibus accenduntur, ſed divites ſunt, audiant Apoſtolum: Præcipe divitibus hujus mundi; præcipe; Quid? præcipe ante omnia, non ſuperbè ſapere.*

S. Ber. ſer. de vill. iniq.
Luc. 16. 9.
Proſecutio,
S. Aug. ſer. de ver. Dom. c. 9.

3 Sanctus Bernardinus divitem quemdam toto corde divitiis immerſum conſiderat, & contra illum hunc Pſalmi verſum adducens: *Ecce homo qui non poſuit DEUM Adjutorem ſuum, ſed ſperavit in multitudine divitiarum ſuarum*, ita inquit: *Dicent juſti, Ecce, demonſtrativè ad confuſionis exaggerationem; Homo, ab humo, quia ex cupidine quæ terrena dilexit, totus terrenus effectus eſt; qui non poſuit DEUM adjutorem ſuum, ſperando in eo, qui verè, ſicut ait Pſalmus, protector eſt omnium ſperantium in ſe; ſed ſperavit in multitudine divitiarum ſuarum.*

S. Ber. t. 2. ſer. 42. art. 1. c. 2.

4 Enim verò cor eſt in nobis velut primum mobile omnium cogitationum, affectuum, & operationum noſtrarum, ac proindè DEUS animam noſtram ſibi ſoli intentam, non verò ad alia diſſipatam eſſe deſiderans, ſolum ab eo cor expoſcit: *Fili mi, præbe cor tuum mihi*. Avarus autem cor ſuum in facultatibus ſuis poſitum habere dicitur, nihil enim cogitat, nulli rei ſtudet, pro nulla re alia operatur, præterquàm propter ipſas. Unde Sanctus Ambroſius diſcurſum ſuum ad hominem avarum dirigens, ita eum alloquitur: *Aurum quæris aurum deſideras, aurum recondis, omnia aurum vides; aurum tibi vigilanti cogitatio eſt, & ſomnia dormienti; gratius aurum intueris, quam Solem; ipſa ejus oratio & ſupplicatio ad Dominum aurum quærit, & vellet atque optaret, ut omnia ei in aurum converterentur.*

Dives ſemper aurum conſiderat.
Prov. 23. 26.
S. Ambr. ſer. in Dom. 8. Pent.

5 Poſſumus quoque nos ad avaritiæ materiam, ſive objectum reflectere, quod tametſi pretioſum quoddam metallum ſit, ſuos tamen è luto natales habet, quod homini illud tangenti, vel tranſeunti magna cum facilitate adhæreſcit. Unde Sanctus Bonaventura ait: *Limoſa & glutinoſa eſt ſubſtantia hujus mundi, & cor humanum facile opibus frequenter adhæret.* Et ideò idem Seraphicus Doctor, de his quorum corda facultatibus ſuis affixa hærent, illa Pſalmi verba interpretatur: *Quoniam humiliata eſt in pulvere anima noſtra, cõglutinatus eſt in terra venter noſter: unde hæc plus mundi concupiſcentia, quàm ſubſtantia nocet.* Sanctus Thomas de Aquino de malignitate, quæ divitiarum poſſeſſionem vitioſam reddit tractans, ita diſcurrit: *Alio modo poteſt importare immoderantiam* (de avaritia loquitur) *circa interiores affectiones quas quis ad divitias habet, puta quod immoderatè aliquis divitias amet, aut deſideret, aut delectetur in eis, & ſic avaritia eſt peccatum hominis in ſeipſum, quia deordinatur ejus affectus; eſt peccatum in Deum, in quantum homo propter bonum temporale contemnit æternum.* In tantùm enim homo in accumulandis præter fas & nefas divitiis, & ad immergendum amorem & cor ſuum in hæc bona temporalia anxius eſſe ſolet, in quantum de providentia & liberalitate divina diffidit; atque ideò David, poſtquam dixiſſet: *Divitiæ ſi affluant nolite cor apponere*; proſequitur dicens: *Semel locutus eſt DEUS, duo hæc audivi, quia poteſtas DEI eſt, & tibi Domine miſericordia, quia tu reddes unicuique juxta opera ſua.* Circa quæ verba Hugo Cardinalis Davidem Regem hiſce verbis alloquitur: *Quare ita hortaris, ne divitias diligamus? Quia ſcilicet Deus juſtus eſt & miſericors, & ita bonis bona, & malis mala reddet*; Illa quoque verba: *Semel locutus eſt Deus, duo hæc audivi, &c.* declarans dicit: *Id eſt, immutabiliter locutus eſt Deus per Prophetas, per Filium, per Apoſtolos, & in locutione illa duo hæc audivi, quia poteſtas DEI eſt ad puniendum, & miſecordia ad remunerandum unicuique ſecundum opera ſua.* Quòd ſi verò contingeret, quòd bonis in hac vita de bonis temporalibus nihil omnino, vel parum admodum concederet, nequaquam illis ob hoc conquerendum eſſet, quia Deus tam bonos, quàm malos bonis ejuſmodi temporalibus abundare concedit, unde colligitur, quòd bona fortunæ in ſeipſis vera bona non ſint. Unde B. Humbertus ait: *Signum modicæ bonitatis eorum eſt, quod Deus dat ea & amicis ſuis & inimicis; communia enim ſunt & bonis & malis; & plus habent inde mali quàm boni.* Sunt quoque utilia quidem hominibus, non propter ſe, ſed propter bonum eorum uſum, quia ſcilicet homo affectu & corde ab illis alienus eſt: malum verò quod in multis animabus cauſant, in eo conſiſtit, quòd corda eorum qui illa poſſident, in illis totaliter immergant, adeò ut verè dici poſſit: *Ubi eſt theſaurus tuus, ibi eſt & cor tuum*: adeum modum, quo in vita Sancti Antonii de Padua refertur, quòd dum aliquando in divitis cujuſdam & avari hominis exequiis concionaretur, de eodem avaro dixerit; Quemadmodum Chriſtus ait: *Ubi eſt theſaurus tuus, ibi eſt & cor tuum*, ita quoque in hoc præſenti divite adimpletum fuit, ſiquidem quoad uſque vixit, cor ſuum in theſauro ſuo poſitum habebat, ibique illud quoque moriens reliquit, cujus ſi veritatem experiri vultis, ad ſcriniũ, in quo divitias ſuas reconditas habebat, accedite, ibi namq; cor ejus adhuc palpitans inter pecunias ejus reconditum reperietis: abierunt igitur, & miſeri illius avari cor in medio theſauri repererunt.

Corda auro affixa.
S. Bon. in c. 18. Luc.
Pſ. 43. v. 25.
S. Th. 2. 2. q. 118. art. 1.
Hug. Card. in Pſ. 61.
B. Humb. c. 4.

6 Lucas Burgenſis ſuper illum S. Matthæi textum; *Ubi eſt theſaurus tuus, ibi eſt & cor tuum*, ita ſcribit: *Cor pro affectibus cordis & animi ponitur, nam cor noſtrum eſſe alicubi, nihil aliud eſt, quàm curam omnem noſtram, cogitationem, gaudium, fiduciam, ſpem, metum, amorem, totum videlicet animum circa aliquid verſari*: Id quod in avaris quotidiè fieri videtur, qui nihil aliud curant, aut cogitant, quàm qua ratione divitias ſuas accumulare & cuſtodire valeant.

Matth. 6. 21. Luc. Burg. Avari de cogitãt. ... divitiis.

7 De Tobia Seniore ſacer textus ait: *Contigit autem ut quadam die fatigatus à ſepultura veniens in domum ſuam, jactaſſet ſe juxta parietem, & obdormiſſet, & ex nido hirundinum dormienti illi calida ſtercora inciderent ſuper oculos ejus, fieretque cæcus.* Superiùs in Diſcurſu undecimo, per ſtercus iſtud bona temporalia intelligenda eſſe probavimus, utpotè de quibus Apoſtolus ait: *Omnia arbitror ut ſtercora*, hæcq; divites, ut plurimùm Dei, bonorumq; cœleſtium notitia penitus deſtituunt: Quod verò in præfatis Scripturæ verbis, vel maximè propoſito noſtro congruit, eſt quædam Sancti Antonii Paduani obſervatio, ſcilicet quòd ſacer textus quamdam hujus hirundinei ſtercoris circumſtantiam exprimens dicat: *Calida ſtercora*; indeque hanc deducit moralitatem: *Niſi ſint calida, non excæcant, quia niſi cum ardore diligantur, non offendunt.*

Tob. 2. v. 10. Divitiæ quando nocent.
S. Ant. Pad. ſer. in fer. 4. D. 4. quadr.

Gen. 40 v. 5. Nimium ſolliciti de demnoſus.

8 In carcere Pharaonis Regis Ægypti duo ex regiis ſervis ejus detinebantur captivi, pincerna videlicet regius, & magiſter piſtorum; qui ambo Dominum ſuum graviter offenderant; ambo in ſomnia viſionem habuerant, ſed valdè inter ſe differentem, quas Joſephus utrique declarans, primò regiæ gratiæ redintegrationem, alteri verò pœnam capitalem prædixit: cujus porrò præſagii multæ quidem adduci poſſent rationes, verumtamen ea, quæ ad præſens noſtrum propoſitum pro ſenſu morali aptiſſimè quadrat, hæc eſt, quia ſcilicet Pincerna tali fungebatur munere, in cujus executione manus ſuas coinquinare neceſſum non erat, ſiquidem acceptum cyathum diſco imponebat, vinumque ei infuſum Regi bibendum propinabat, quæ omnia ſine ulla manuum ſuarum coinquinatione facillimè facere poterat; Magiſter verò piſtorum non item, hic enim maſſam continuò tractabat, quæ ubi manibus ejus adhæreſcebat, eaſdem farina conſperſas, & non aliter à maſſæ glutine depurare poterat: *Omnia in figura contingebant*. Etenim Hiſtoria hæc monet illos, qui mundas manus non habent, qui terrenis rebus immerſi vivunt, iiſdemque accumulandis continuò ſtudent, monet inquam illos, ut ſibi ab ira DEI & à condemnatione æterna diligenter caveant, eò quòd manus ſuas ſemper immundas habeant; placent enim illis res alienæ, moxque viſas concupiſcunt, rapinas, & extorſiones continuò committunt, ſuntque bona temporalia veluti maſſa quædam, quæ faciliter æquè, ac tenaciter ea tractantibus adhæreſcit. Unde Albertus Magnus

Alb. Mag. in Pſ. 61.

ſuper illa verba Pſalmi in verbis thematis propoſita: *Nolite cor apponere*, hanc gloſſam adjicit: *quaſi dicat, habere non damno, ſed affectum ponere in illis reprobo; hoc enim eſt, quod divites reprobos efficit.*

Mich. Bon. in Pſ. 61.

9 Michael de Ayguanis Bononienſis Carmelitanus, vulgò Author incognitus appellatus, aliam quamdam hiſce verbis adhibet expoſitionem, dum ait: *Non damnat divitias, unde mereamur cœlum, ſed cor appoſitum, quod ſcilicet non expendit, ſed recondit:* Cui conſentit

S. L. Juſt. de lig. vit. c. 4. Divites bona ſua diſpenſent pauperibus.

quod Sanctus Laurentius Juſtinianus ſuper eadem Pſalmi verba dicit: *Cor non apponatur illas recondendo & non erogando*. Pro cujus expoſitionis intelligentia evidentiori, neceſſum eſt, ut ad indubitatum quoddam recurramus principium, quod ab ipſamet Divina providentia obſervatum fuit; Etenim Deus in mundi hujus creatione, bona hæc viſibilia ita creavit, ut omnibus in univerſum ſine ulla differentia diſcretionis communia eſſent, idque de jure gentium, habuitque hæc regula in ſolo ſtatu innocentiæ locum: Poſtea verò voluntate humana introductum eſt jus gentium, quo eadem bona inter homines fuere diviſa, fuitque hæc diviſio à cunctis gentibus acceptata, & ab ipſomet Deo ratihabita & approbata: hæc autem diviſio utique injuſta, legibuſque naturali, divinæ, humanæ & politicæ contraria foret, ſi per hanc diviſionem aliquo ſaltem modo humano generi fuiſſet præjudicatum, ſicut futurum eſſet ſi poſt hanc diviſionem & propter illam contingeret, ut *unus eſuriret, & alter ebrius eſſet*; ac proindè omnia bona & facultates divitum penſione quadam gravata fuerunt, hac nimirum, ut de eo quod ſtatui & neceſſitatibus illorum ſuperfluum eſt, pauperes participent, quod adeò verum eſt, ut Prædicator quidam Apoſtolicus dicere non dubitarit, quòd tametſi bona divitum ſuperflua quoad proprietatem & adminiſtrationem de jure gentium ad proprios illorum poſſeſſores ſpectent, attamen quoad uſum eadem bona de jure naturali verè ſint pauperum, & ad quemcumque per diviſionem ulteriorem tranſeant, cum illo ſemper vinculo & penſione eleemoſynæ ſemper tranſeant. Unde Sanctus Baſilius

S. Baſ. ſer. 2. in div. av.

ait: *Si fateris temporalia bona tibi divinitus proveniſſe, an injuſtus eſt Deus, inæqualiter nobis res diſtribuens? Cur tu abundas, ille verò mendicat? Niſi ut tu bona diſpenſationis merita conſequaris, ille verò patientia bravii decoretur.*

Theod. in 1. Tim. 6. Profeſſio.

10 Theodoretus aptiùs ad intentum noſtrum loqui non poterat, quàm dum illum Apoſtoli textum: *Qui volunt divites fieri, incidunt, &c.* conſiderans dicit: *Non dixit ſimpliciter qui ſunt divites, ſed qui volunt divites fieri; ſi quis enim acceptas à majoribus divitias ex lege divina diſpenſet, liber eſt ab accuſatione*. Fatetur

Dio. Car. in Pſ. 61.

quidem Dionyſius Carthuſianus difficulter fieri poſſe, ut quia ſe per bonorum terrenorum affluentiam & abundantiam decipi, aut ſeduci non permittat, propter quod Salvator ait: *Quàm difficile, qui divitias habent, intrabunt in regnum cœlorum;* Nihilominus textum illum

Job. 36 v. 5.

Jobi adducit dicentis: *Deus potentes non abjicit, cùm & ipſe potens ſit*, atque exindè eodem modo arguit pro

Bellar. in Pſ. 61.

divitibus, dicens: *Sic divites non repellit, cùm ipſe ſit dives, niſi divitiarum abuſi fuerint copia*. Cardinalis Bellarminus idipſum per aptiſſimam quamdam ſimilitudinem exponit, dicens: *Oportet cum affluunt divitiæ, corde immoto & ſtabilito apud Deum diſponere fluxum earum, ut utiliter fluant: quomodò prudens agricola diſponit fluxum aquarum ad irrigandum hortum, ad molam vertendam & alia ejus generis opera, ſed non labitur ipſe cum aquis labentibus.*

Agell. in Pſ. 61. Divitiæ non magni æſtimentur.

11 Agellius ſæpè citatis verbis Pſalmi, aliam attribuit expoſitionem: Notat enim quod in Hebræo idem ſit dicere *Divitiæ ſi affluunt, &c.* ac ſi diceretur: *Opes cujuſcumque diligentia & labore acquiſitæ, ſi hæ multiplicentur & abundent, nolite magni æſtimare, & illis nimium fidere, nam cor apponere alicui rei, eſt illam rem magnam putare*. Quot novimus viros excellentes, qui in culmine divitiarum & temporalium bonorum, quæ poſſidebant, conſtituti, ſanctiſſimè vixerunt! Sed illa majori in pretio, quàm reverà merebantur nequaquam habebant, nec aliter illa quàm in pondere ſanctuarii librabant, quia bonis cœleſtibus ea minimè poſtponebant.

S. Bruno h. de ſanc. Chr. in paup. Ad Dei honorem expendantur.

12 S. Bruno Carthuſiæ fundator S. Paulum dixiſſe obſervat: *Qui volunt divites fieri: Ecce, qui volunt fieri, dixit, non qui ſunt: cupiditatem damnabilem oſtendit non divitias: poſſunt divites eſſe & boni, ſed illi de quibus dicitur: Divitiæ ſi affluant, nolite cor apponere.* Quam eſt à prima ſui fundatione opulentis cenſibus & redditibus cumulata D. Brunonia Carthuſia, nec tamen ob illam divitiarum affluentiam, Carthuſianorum diminuta eſt vitæ perfectio & ſanctitas, quia divitias alio fine non æſtimant, niſi propter bonum illarum uſum & applicationem, dum illas vel diſtribuunt in pauperes, vel in augendum & condecorandum DEI cultum liberaliter impendunt.

Chr. l. 6. ſer. 2. de Job.

13 D. Chryſoſtomus obſervat, quòd Sacra Scriptura quidem longum & ampliſſimum uberrimarum S. Job divitiarum & facultatum catalogum texat, & tamen

Sap. 11 v. 23. Deſiderium ne ſtent divitias.

idem, qui catalogum illum recenſuit, Spiritus Sanctus videlicet ipſemet, ſcribit: *Tamquam momentum ſtateræ, ſic eſt ante te orbis terrarum, & tamquā gutta roris antelucani*. Quo igitur fine Scriptura Sacra tanto cum apparatu hujus viri recenſet, & deprædicat divitias, ſi tam parvi apud Deum fiant? Reſpondet idem D. Chryſoſtomus: *Non Job divitias admiratus, ſed tibi auditori relinquens in objectum ſubſtātiæ multitudinem, quo ſi eumdem videris poſthac univerſis nudatum bonis, minimeque ingemiſcentem, mireris quantis privatus bonis donatorem non contempſerit, neque conditorem maledictis inceſſerit: Hæc itaque ſcripta ſunt, non quo divitias in admiratione habeas, ſed quo juſti conſtantiam patientiamque laudes, atque præ oculis Dei timorem ſemper habeas.*

Job. 31. 24.

14 Idem patientiæ ſpeculum intemeratum dixiſſe legitur: *Si putavi aurum robur meum*. Septuaginta & alii apud Pinedam legunt: *Si poſui aurum in conjugium meum*, quod cum textu illo Davidico optimè concordat, quo in Pſalmo viri divitiis plus æquo dediti *viri*

Pſ. 75. v. 6. Hug. Card.

divitiarum appellantur, ubi Hugo Cardinalis ait: *Viri divitiarum dicuntur, quia ita divitiis adhærent, ſicut uxori, quaſi celebratum ſit matrimonium inter eos & divitias.*

15 Idem quoque patientiſſimus Propheta in eodem loco dicit: *Si lætatus ſum ſuper multis divitiis meis, & quia plurima reperit manus mea.* S. Gregor. inquit, quòd

S. Greg. l. 1. mor. c. 3. Spoliatum Job ſequere.

unum ex argumentis, ex quibus quantum animus ipſius ab omnibus hiſce terrenis bonis alienus & liber fuerit, colligi poteſt, fuerit hoc, quòd ſcilicet omnibus hiſce bonis privatus & ſpoliatus, & totaliter nudus in ſterquilinio poſitus, ne vel minimum ediderit ullius querimoniæ veſtigium: *Numquam ſine dolore amittitur, niſi quod ſine amore poſſidetur*. Job utique jacturam majorem pati non poterat, quàm dum facultates omnes, Dominium, liberos imò & ſalutem corporalem amittebat: *Et nihilominus ſuo jam penè funeri ſuperſtes, hilariter cantat: Sicut Domino placuit, ita factum eſt, ſit nomen Domini benedictum: Subſtantiam ſuam mente reliquerat quam ſine delectatione poſſidebat.*

16 Titel-

Titelm. in Pſ. 61.

16 Titelmanus horum verborum : *Nolite cor apponere, &c.* ſenſum declarans, opinionem quamdam refert, qua dicitur, quòd divitiis affluentibus cor apponere, ſit idem quod in ſtatu proſpero legem Dei prævaricari, propriæque præjudicare ſaluti, aliquid eorum, quæ ad illam conſequendam conducunt, omittendo : *Cor apponit*, inquit, *ſi aliquid agat eorum; quæ ſaluti officiunt, ſive eorum, quæ ſalutaria ſunt, aliqua omittas*, Remigius Altiſiodorenſis, ly, *affluant*, obſervans, hoc avaris præſcribit monitum : *Quod enim affluit, poteſt & effluere, non in eis ſperetis, non ibi figatis cor, ne ſimul effluatis; quod enim affluit, poteſt & effluere*. Ante ipſum verò diu Sanctus Auguſtinus in eumdem ferè ſenſum ſcripſerat : *Noli ibi te figere : non vides, quia ſi ibi cor poſueris & tu flues?*

Rem. Altiſ. in Pſ.

S. Aug. in Pſ. 61.

17 Regius Propheta alio in loco dicit : *In flumine pertranſibunt pede*. At verò dicet forſitan aliquis, quis unquam caſus dari poterit, in quo homo aliquia unico tantùm pede fluvium aliquem tranſilire, aut tranſvadere poſſit? Hugo Cardinalis dicit : *Pede*, inquit, *in ſingulari, quia unum tantùm pedem debemus mergere in aquis hujus fluminis, ut ſumamus de rebus tranſitoriis tantùm ad neceſſitatem, non ad voluptatem*. Aſſignatque idem purpuratus Doctor differentiam, quæ eſt inter mundanos, qui toto corde & affectu ſuo bonis hiſce terrenis immerſi ſunt, & juſtos, qui in tantum illis utuntur, in quantum congruentia ſtatus & neceſſitatis ipſorum exigit : *Hoc autem flumen pertranſeunt mali duobus pedibus, quia accipiunt bona tranſitoria & ad neceſſitatem & ad voluptatem*.

Pſ. 65 v. 8. Ad neceſſitatem utamur tranſitoriis. Hug. Card.

Ut inter alios ſumus,

18 Deus Gedeoni inſignem illam adversùs Madianitas victoriam impertiri volens, hoc ei ſignum dedit, è quo quoſnam in ſuum exercitum ſeligere poſſet proficuos milites, quorum opera in illo erat certamine adhibenda, perſpicuè dignoſceret : *Qui lingua lambuerint aquas ſicut ſolent canes lambere, ſeparabis eos ſeorſum : qui autem curvatis genibus biberint, in altera parte erunt*. Hi autem qui commodè bibebant, genuaque ſua cum qua poterant commoditate flectebant, ut ſe ſuper aquas extenderent, eaſque tantò copioſiùs bibere poſſent, repudiati fuere, electi verò ſunt & probati qui obiter ad inſtar canum undas lambebant : *Omnia in figura contingebant*. Lyranus enim in moralitate, in hanc hiſtoriam ita ſcribit : *Per illos qui biberunt aquas flexo poplite, ſignificantur illi, qui ad hauriendum hujus mundi bona ſunt nimis effuſi, & illi non ſunt apti ad ſequendum Chriſtum : Per illos autem, qui biberunt manu aquam ad os projiciente, ſignificantur illi, qui de bonis hujus mundi accipiunt, quantum ſufficit ad neceſſitatem*. Hi enim ſunt milites ad militiam Chriſtianam aptiſſimi, & adverſus inimicum infernalem inſuperabiles; & ab illis ſolis corona cœleſtis gloriæ acquiritur.

Judic. 7. v. 5.

Lyr. ibid.

DISCURSUS XVIII.

ARGUMENTUM.

Solo divitiarum deſiderio & cupiditate, non verò earum poſſeſſione culpabiles & vitioſi efficimur; Et ideò ab iis avellendus eſt noſter animus, quod admodum nobis facile erit, ſi vanitatem & exiguam illarum ſubſtantiam conſideremus.

THEMA.

Qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem. I. ad Tim. 6. v. 9.

Cupiditas culpabilis,

1 IDemmet Apoſtolus qui eos qui divitiis acquirendis inſudant, in Dæmonis laqueos irretiendos eſſe dicit, in progreſſu ejuſdem Capituli, eos à ſalute æterna minimè alienos, aut extorres eſſe ſimul declarat; ſiquidem his verbis Timotheum ſuum alloquitur : *Divitibus hujus ſæculi præcipe non ſublime ſapere, neque ſperare in incerto divitiarum, ſed in Deo vivo (qui præſtat nobis omnia abundè ad fruendum) benè agere, divites fieri in bonis operibus, facile tribuere, communicare, theſaurizare ſibi fundamentum bonum in futurum, ut apprehendant veram vitam*. Neque aſſumpti thematis verba, ab aliis ſecundo loco adductis inter ſe diſcrepant, quin conſiderandum in utroque textu quomodò loquatur Apoſtolus, dum ait : *Qui volunt divites fieri*. Sixtus III. Papa, vel quiſquis eſt author libri de divitiis, hunc textum citans dicit : *In quibus voluntatem, ni fallor, divitiarum avaritiam nominavit, quæ voluntas tam apud illos, qui nondum divites ſunt, & fieri optant, quàm apud eos, qui jam ſunt, & in eiſdem perſeverare cupiunt, eſſe credenda eſt*. Ex quo loquendi modo clarè deducitur, quòd non ſolùm inordinata divitiarum poſſeſſio condemnetur, verùm etiam ſola illarum cupiditas & aviditas, quam etiam in homine paupere & egeno inveniri poſſe nihil vetat. Unde Sanctus Nilus de hoc vitio tractans ait : *Avarus ille habendus eſt, non qui omninò pecunias habet, ſed qui eas amat, atque adipiſci cupit*. Sanctus Bernardus ſuper illa verba Sancti Petri : *Ecce nos reliquimus omnia*, diffusè ſcribens, ly, *omnia*, notat, & ſubjungit : *Omnia ſanè dixerim, non tantùm poſſeſſiones, ſed & cupiditates, & eas maximè*, moxque aſſerti hujus rationem reddit dicens : *Plus enim concupiſcentia mundi, quàm ſubſtantia nocet, & hæc fugiendarum cauſa divitiarum præcipua eſt, quòd aut vix, aut nunquam ſine amore valeant poſſideri; Limoſa ſiquidem & glutinoſa nimis non modo exterior verùm etiam interior ſubſtantia noſtra videtur, & facilè cor humanum omnibus, quæ frequentat, adhæret*.

Six. 3 Pap. l. de div.

S. Nil de oct. vit. cug.

S. Bern. in decl. cit.

2 Sanctus Bonaventura ejuſdem S. Bernardi authoritatem quamdam ſerm. de converſ. ad Clericos cap. 12. adducit, ubi mellifluus Doctor de bonis hiſce terrenis tractans, ita ſcribit : *Sive amentur, ſive non amentur, non multum expediunt, quia quadam ſui dulcedine cor poſſidentis cito ſubvertunt*. Habet quoque venenum iſtud hanc proprietatem, quòd in ſuis poſſeſſoribus, ut plurimùm febrim quamdam accendat inextinguibilem, quia quantò plus divitiæ creſcunt, tantò minùs quietis & ſatisfactionis in avaris ſecum afferunt, ut adeò Sanctus Auguſtinus hac de re ita ſcribat : *Iſtas terrenas injuſtum eſt putare divitias, quæ non auferunt egeſtatem, tantò enim magis quiſque ardebit egeſtate avaritiæ, quantò magis eas diligens majores habuerit*. Eſt enim, ut ſuo loco videbimus, ſitis quædam illi, qua hydropici vexari ſolent, perſimilis, quia ſemper cum bonorum temporalium incremento magis ſemper augetur & creſcit. Omnes ſacri Doctores in eo unanimiter conveniunt, quòd non divitiarum abundantia, ſed effrænis earum concupiſcentia in æternam nos condemnationem reos agat : *Non cenſus, ſed affectus*, inquit Sanctus Ambroſius, *in crimine eſt, non eos qui habent divitias, ſed eos qui uti his neſciunt, ſententia cœleſtis authoritas condemnat*. Sanctus Auguſtinus quoque lib. 1. de Civitate Dei, illum ad Timotheum textum : *Qui volunt divites fieri, &c.* explicans dicit : *Profectò in divitiis cupiditatem reprehendit, non facultatem*.

S. Bon. t. 6 l. 1. phar. c. 18. Cum opibus creſcit cupiditas.

S. Aug. ſer. 72. in app. de div.

S. Amb l. 5. in Luc. c. 6.

S. Aug. l. de civ. Dei c. 10. l. 1.

3 Beatus Petrus Damianus ſuper verba quædam Eccleſiaſtici cap. 10. quibus dicitur : *Avaro nihil eſt ſceleſtius*, conſiderationem inſtituit, dicit enim. Verum quidem eſt, quòd ex quo Sapiens divitum malitiam adeò fortiter exaggerabat, deſperari potuiſſet ipſorum ſalus, maximè cùm nullum eſſet vitium avaritia ſceleſtius; nihilominùs Damianus ſubjungit : *Ne quis in hoc verbo, quod eſt avarus, dubietatis ſcrupulus poſſet emergere, vigilanter addidit : Nihil iniquius, quam amare pecuniam*; igitur avarum eſſe, nihil eſt aliud, quàm amare pecuniam; ſubjungit autem Eccleſiaſticus : *Hic enim & animam ſuam venalem habet, quoniam in vita ſua projecit intima ſua*. Tunc enim divitiæ ab homine ſancto & virtuoſo innocenter habentur, quando ſine affectu & amore inordinato ab eo poſſidentur. Nam ut Sanctus Auguſtinus ait : *Pecunia à malis malè habetur, & à bonis tanto melius habetur, quantò minùs amatur*. Quis eſt qui Davidis innocentiam ignoret? *Perambulabam*, inquit, *in innocentia cordis mei in medio domus meæ*, & tamen eum pariter opulentiſſimum fuiſſe, vel ex eo conſtat immenſo auri & argenti cumulo, quem pro adorienda templi fabrica ſimul congregarat, & tamen audite quàm fuerit ab iis quoad affectuum alienus, ſiquidem omnibus conſulebat : *Divitiæ ſi affluant, nolite cor apponere : Ego autem pauper ſum*. Objiciat fortè aliquis illum ejus textum : *In via teſtimoniorum tuorum delectatus ſum ſicut in omnibus divitiis*. Ergo aliquam habuit in divitiis delectationem, & conſequenter affectum. Sed ad hunc locum S. Hilarius

S. P. Dam. l. 2. ep. 2 Eccl. 10. v. 9. Pecuniæ amor culpabilis.

S. Aug ep. 54. ad Dioſc. Pſ. 100. v. 2.

Pſ. 64. v. 12.

Pſ. 118. v. 14.

ex

Digitized by Google

S. Hilar. 1 Cor. 1. v. 5.

ex verbis Apoſtoli in 1. Cor. cap. 1. *In omnibus divites facti eſtis, omni verbo, & in omni ſcientia, &c.* reſpondet dicens: *In his ergo dives eſt, & in his delectatur Propheta: cæterùm non eſt æſtimandus ſæcularium opum comparatione delectatus eſſe, qui niſi cum contemptu, atque inopia ſæculi dives in Domino eſſe non potuit.* Vel etiam ad eumdem locum dici poteſt, Davidem dicere voluiſſe ſe parem in divinorum præceptorum obſervantia delectationem & voluptatem habuiſſe, qualem avari experiri ſolent, dum divitias ſuas de novo acquirunt, aut jam acquiſitas ſecurè poſſident.

Super nimia in divitiarū multitudine culpabilis.

4 Optimè ad præſens propoſitum noſtrum, quod ſcilicet bona hujus vitæ in ſeipſis mala non ſint, niſi ſolùm ob noſtram malitiam & illarum abuſum, deſervit obſervatio quædam Sancti Bonaventuræ, qui idipſum ex Geneſi probat, citatque S. Gregor. lib. 10. moral. cap. 17. dicentem: *Non eſt cenſus in crimine, ſed affectus, cuncta enim quæ Deus condidit, bona ſunt;* citat quoque authoritatem S. Auguſtini epiſt. 70. ita nos monentis: *Utaris hoc mundo tamquam non utens, ut ex bonis ejus bona facias; & non malus fias; ne putentur mala, dantur & bonis; ne putentur magna, vel ſumma bona, dantur & malis.* Immoderatus ad hæc bona affectus & animi adhæſio, à voluntate, corde & malitia noſtra derivatur, non verò ex culpa ipſorum. Deus olim, dum ſe totum univerſum diluvio ſubmergere & perdere velle comminaretur, rationem protinus ſubjecit, dicens, *cum vidiſſet terram eſſe corruptam.* Sed dicet aliquis, quòd ſi ſupplicium iſtud in pœnam culpæ irrogabatur à Deo, terra utique per illud caſtigari non debuit, cum illa omnis culpæ committendæ incapax exiſtat; Divus Chryſoſtomus igitur hanc motam difficultatem reſolvit dicens: *Non de terra ſenſibili loquitur, ſed inhabitatores terram vocat.* Sed cur illis terræ nomen attribuit? *Eo quòd terrenis cogitationibus abſumantur.* Sunt multi homines, qui omnem ſpem & fiduciam ſuam in hujus mundi bonis habent repoſitam, abſque eo quòd unquam ſuos in cœlum oculos elevent; de quibus David conqueritur dicens: *Ecce homo qui non poſuit Deum adjutorem ſuum, ſed ſperavit in multitudine divitiarum ſuarum, & prævaluit in vanitate ſua.* Circa quæ verba S. Auguſt. ait: *Non dixit ſcriptura: Ecce homo qui fuit dives, ſed ecce homo; qui non poſuit Deum adjutorem ſuum, ſed ſperavit in multitudine divitiarum ſuarum; non quia habuit divitias, ſed quia in ipſis ſperavit, ideo damnatur, ideò punitur.*

S. Bon. ib.

Gen. 6. v. 11.

Chryſoſt. hom. 22. in Gen.

Pſ. 51. v. 9.

S. Auguſt.

Luc. 12. v. 19.

5 Legatis velim illam Divitis Evangelici hiſtoriam, qui poſt tam abundantem meſſem horreo ſuo illatam, ad ſemetipſum dicebat: *Anima mea habes multa bona, repoſita in annos plurimos.* Quibus in verbis advertendum benè, quòd dives non dicat: *Caro mea, ſed anima mea;* quia erga facultates & poſſeſſiones ſuas adeò ardenti ferebatur affectu, ut illas certo quodam modo in corde & anima ſua circumferre videretur: *Anima magis eſt ubi amat, quàm ubi animat.* Et quidem ſi hujus divitis meſſis non erat in ejus anima, ubinam igitur locorum erat? Neque enim ſegetes in agro reliquerat, ibi enim à temporum injuriis, & furtis latronum periclitari poterant. Neque illas in granarium importarat, ſiquidem ut ea illuc inferre poſſet, dixit: *Deſtruam horrea mea;* non enim tantæ abundantiæ capiendæ ſufficiebat. Non illas in depoſito apud alios habebat, quia nulli eas tutò confidere, aut concredere poterat; igitur illa in mente, in imaginatione, & in corde habebat: *Anima mea habes multa bona.* Et hoc eſt quod hodiè dum multis hominibus accidit, qui ſemper circa bona ſua in imaginatione ſua occupati Chymæras in ſpatio imaginario efformant talium conceptuum, quorum nulla unquam videbitur executio. At verò videre ne deſideratis, quàm tenaciter dives ille divitiis ſuis adhæſerit? Id perſpicuè ex illis verbis colligitur: *Repetent a te animam tuam,* quaſi ad animam illius, bonorum terrenorum fiſco adeò oblinitam ex ejus corpore abſtrahendam, & ſeparandam unus Dæmon minimè ſuffecerit, ſed ingens Dæmonum numerus neceſſarius fuerit.

S. Aug. t. 10. ſer. 110. Hominum cupiditas.

6 Sanctus Auguſtinus cum aliquo, qui in fortunæ bonis minimè abundat, aut copioſus eſt, eadem tamen valdè ardenter deſiderat, ſermonem inſtituit, eidemque præcipitii ſui periculum, id eſt, aviditatem & cupiditatem ejus immoderatam manifeſtè oſtendit, & ob oculos ponit: *Modò,* inquit, *reſpondeat mihi ille pannoſus; videamus, ſi non vult dives fieri; videamus, interrogemus eum, ſi non vult dives fieri, reſpondeat, non mentiatur. Audio linguam, ſed interrogo conſcientiam: Dicat, ſi non vult dives fieri; ſi autem vult, jam incidit in tentationem & deſideria multa & ſtulta & noxia; non enim opes dico, ſed deſideria: Unde? quia vult dives fieri: quid inde? deſideria multa, ſtulta & noxia, quæ mergunt homines in interitum, &c. Vide ubi ſis: quid mihi oſtentas nullas facultates, cum ego convincam tantas cupiditates?* Major pars hominum, qui bonorum terrenorum affectum ſibi prædominari permittunt, ejus eſt genii & indolis, ut ſemper in continuo ſint metu, ne terra ipſis deſit, quam pedibus terant, aut calcent; & ideò illam & illa tanta cum anxietate & ſollicitudine omnique cum ſtudio ſectantur & quærunt.

Dei mira providentia.

7 Supremus rerum omnium artifex in principio mundi tot egregiis donis & muneribus primum hominem adauxerat; inprimis enim illum ad imaginem & ſimilitudinem ſuam formaverat; inveſtituram Dominii in omnes creaturas ei contulerat: *Omnia ſubjeciſti ſub pedibus ejus:* Cœlum quoque Empyreum ei in domicilium fabricaverat, cur igitur non inſuper ei de fructu arboris ſcientiæ boni & mali manducandi facultatem adjecit? cur is qui ſe erga eum tam liberalem in omnibus exhibuerat, manum ejus quoad unicum dumtaxat pomum guſtandum reſtrinxit? Imò cur ei fructum arboris tam rigoroſè, & ſub pœna mortis reatum contrahendi prohibuit? Nimirum ad majus primi hominis bonum hoc fecit, ne ſcilicet corde & affectu ſuo in hæc terrena bona plus æquo & immoderatè nimis immergeretur: *Nolebat ſiquidem Deus,* inquit Nemeſius, *ante conſummationem ſuam homo naturam ſuam dignoſceret, quo minus plurimarum ſe rerum indigentem cognoſcens, corporis neceſſaria procuraret, animæ providentiam relinquens, hac de cauſa vetuit, ne de cognitionis fructu perciperet.*

S. Nem. de nat. c. 1.

8 Deus corpus hoc noſtrum propriis ſuis manibus plaſmare voluit: *Omnia in Sapientia feciſti; Manus tuæ Domine fecerunt me, & plaſmaverunt me totum in circuitu;* at verò obſervaſtiſne aliquando modum, quo idem DEUS cor noſtrum, quod unicum amoris & affectus ſui objectum eſſe volebat: *Præbe fili mi cor tuum mihi,* efformarit? nimirum illud in medio corporis tanquam omnium ſenſuum & operationum noſtrarum primum mobilem repoſuit, eo quoque modo illud formavit, ut ex ea parte qua terram & hæc terrena bona reſpicit, illud ſtrictum, acuminatum, clauſum & anguſtum eſſe voluerit, ex ea verò parte qua cœlum ſuſpicit, apertum eſſet & largum, ut ex hoc unuſquiſque homo intelligeret, quòd ad conſequenda bona cœleſtia, tantumdem affectum, cogitationes, curas, & animi contentionem ditare & ampliare poſſit, quantum ſe quoad bona terrena coercere, moderari, & conſtringere tenetur, ne modum excedat.

Præcipuè in formando hominis corde. Job 10 v. 8.

9 Lactantius Firmianus quoque conſiderat, quòd Deus homini, licèt de terra gravi & ponderoſa corpus ejus plaſmatum ſit, ſtaturam dederit rectam, & cœlum verſus ſe extendentem: *Ut oculi ejus ad cœlum directi, facies ad DEUM ſpectans, vultus cum ſuo parente communis ſit; ut videatur hominem DEUS quaſi porrecta manu allevatum, ex humo ad contemplationem ſui excitaviſſe.* Non enim propter terram, ſed propter cœlum acquirendum & poſſidendum creati ſumus; ac proindè omnis anima a ſemita recta deviat, *incidit in tentationem & in laqueum Diaboli, quæ vult dives fieri.*

Lact. Firm. l. 7. c. 5. Ex ſtatura recta.

10 Seneca ſcribit, quòd natura, (cujus creator, & Pater ille fuit, de quo dicitur: *Ipſe dixit & facta ſunt, ipſe mandavit & creata ſunt;*) omni ſtudio & induſtria illa è medio tollere, vel ſaltem abſcondere & occultare coram oculis noſtris voluerit, quæ nobis ſtimuli & tentationes eſſe poterant ad auri & argenti, ac quarumlibet rerum pretioſarum & æſtimabilium deſiderium & cupiditatem: *Nulli nos vitio natura conciliat, nos illa integros & liberos genuit, nihil quod avaritiam noſtram irritaret, poſuit in aperto, pedibus aurum & argentum ſubjecit calcandum & premendum, quidquid eſt propter quod calcamur & premimur.* Ne auri nos ſplendor irritaret, illud in venis mineralibus & obſcuriſſimis terræ cavernis ad ipſum uſque Infernum proximè accedentibus abſcondit; gemmas pretioſiſſimas in profundo maris, vel

Sen.

Bona terrena quid ſint?

in aliis

in aliis præruptis & inacceſſis locis repoſuit: *Nihil quod avaritiam noſtram irritaret, poſuit in aperto*. Pannos ſericos viliſſimorum vermium partus eſſe voluit; pannos elegantiores & pretioſiores ex ovium lana confici; Zibetta & odoratos muſcos, animalium ut eſſent excrementa ordinavit. Unde etiam Chryſoſtomus ait: *Candore lucentis margaritæ attraheris? cogita maris eſſe aquam; & in ejus finibus antea jacuiſſe dejectam; rapit animum auri fulgor & nitor argenti? cogita & terram & cinerem, & fuiſſe prius, & modò eſſe. Placet pretioſa & ſerica veſtis? ac vermium ille contextus eſt, opinio eſt, & humana præſumptio, nihil habet in ſe naturalis pulchritudinis.*

Chr. h. 17. in 1. ad Tim.

Aug. Maſc. Cap. p. 2. diſc. 5. Nihil æſtimanda.

11 Maſcardus celebris noſtri temporis Orator, de divitiis tractans varia adducit ad illas contemnendas efficaciter urgentia motiva. Et quidem inter alia Ariſtotelem allegat, qui in libro 4. Ethicæ ad populum, quamdam inter divitias, virtutes, honores, & voluptates comparationem inſtituit, ac tandem divitias velut indignas in ultimum locum ablegat. Et quidem ratio quam adducit, efficaciter idipſum convincit, quia tam virtutes, quàm honores & voluptates propter ſeipſas deſiderantur, & voluntatem & appetitum noſtrum aliquo modo ſatiare illique ſatisfacere poſſunt; at verò divitiæ nihil aliud boni in ſe habent, quàm ſolum illarum uſum. Monetæ à vulgi opinione adeò dependent, ut abſque eo, quòd metallum è quo cuſa, vel minimum vitietur, vel perficiatur, ex ſolo Principis nutu & arbitrio plus minuſve valere incipiant; ac proindè olim ex pecorum fiebant corio, poſteà ex ære, demùm ex argento cuſæ fuere. Et quando Lycurgus juſtitiam ab Spartarum Republica exulantem & fugitivam revocare voluit, priùs, ut Plutarchus refert, monetas aureas & argenteas interdici, & ab ejuſdem Reipublicæ finibus proſcribi voluit. Hactenus præfatus author; atque inde colligitur, quòd apud ipſos quoque gentiles, qui animæ in altera vita & in cœleſtium bonorum poſſeſſione immortalitatem minimè credebant, hæc bona, quæ à nobis tanti fiunt, parum aut nihil æſtimata fuerint.

Divites de ſalute dubii.

12 Horrenda protsùs & terrifica ſunt verba illa Apoſtoli: *Qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem & in laqueum Diaboli*. Ex his namque verbis, quilibet in proſperitate optima conſtitutus & radicatus, juſtam capere poteſt de æterna ſua felicitate & ſalute dubitandi occaſionem; Nam ut Sanctus Gregorius optimè advertit: *Sæpè Omnipotens DEUS cum avaræ menti vehementer iraſcitur, prius ei permittit, ad votum cuncta ſuppetere, & poſteà ultionem ſubtrahit, ut pro eis debeat ſupplicia æterna tolerare*. Unde & ſubditur: *Et cùm habuerit quæ concupierat, poſſidere non poterit*.

S. Greg. l. 16. mor. c. 12.

Niſi debitè utantur opibus.

13 Verum quidem eſt, quòd multos ex Patriarchis veteris Teſtamenti inveniamus ditiſſimos, & in cunctis bonis temporalibus ſupra modum proſperè agentes; De Abraha etenim primo omnium credentium Patre legimus: *Erat Abraham dives valdè in poſſeſſione argenti & auri*. Sed audite Sanctum Laurentium Juſtinianum ab omni eum divitiis communiter conſequenti vitio, purgantem, & defendentem: *Cùm locuples eſſet*, inquit, *nequaquam inordinatè divitias dilexit; unumquemque DEUS non ſecundùm affluentiam rerum, ſed ſecundùm inordinatum affectum judicavit; nec diviti obſunt opes, ſi benè utatur, nec pauperem egeſtas commendabilem facit, ſi inter ſordes & inopiam ambire non deſierit. Habeat homo multas facultates, ſi in eis non extollitur, pauper eſt; non habeat aliquid, ſed cupiat & infletur, inter divites & reprobos judicabitur: quia divites & pauperes in corde interrogat Deus, non in arca, & in pecuniis.*

Gen. 13. v. 2. S. L. Juſt. de lig. vit. c. 4.

S. Bon. c. 18. Luc. v. 4.

14 Sanctus Bonaventura proindè illam primæ & æternæ veritatis propoſitionem Chriſti dicentis: *Quàm difficilè, qui pecunias habent, in regnum DEI intrabunt*, ponderans dicit: *Qui pecunias habent, id eſt, cum amore poſſident, & in eis confidunt*; juxta illud Matth. cap. 10. *Quàm difficile eſt confidentes in pecuniis, in regnum introire*. Et Sanctus Bernardinus de divite; illum nequaquam divitem cẽſendum eſſe dicit, qui paupertatem in corde ſuo diligit: *Dives*, inquit, *ſi paupertatem diligit, non eſt dives ſæculi, habet enim talis contemptus etiam in præſenti, quamdam dulcedinem ſuam, quam Dominus*, Matth. 5. *regnum cœlorum vocat, id eſt, participationem cœleſtis regni; ideò dicitur: Beati pauperes Spiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum*; Verumtamen idem Sanctus, paucos ejus virtutis & indolis in hac vita reperiri; eſſetque velut *lilium inter ſpinas*, concludendo aſſerit.

S. Ber. ſer. 6. Sic. 2. c. 1.

Matth. 5. v. 3.

DISCURSUS XVIII.

ARGUMENTUM.

Bonorum temporalium ſufficientia optimè homini congruit, ſuperfluitas autem illorum condemnatur, niſi inter egenos ea quæ ſuperfluunt, diſtribuantur; ad quod faciendum divites adeò obligantur, ut in caſu quo id facere negligunt, furti efficiantur rei. Nec eſt, quòd ſibi per hoc facultates ſuas diminuendas eſſe vereantur, quia quantò plus de bonis temporalibus pauperibus elargimur, tantò facultates noſtræ ſecuriores fiunt, & magis adaugentur.

THEMA.

Divitibus hujus ſæculi præcipe, non ſublime ſapere. 1. Tim. cap. 6. verſ. 17.

Divitiarum radix ſuperbia.

1 INter alia documenta, quæ Sanctus Paulus dilectiſſimo diſcipulo ſuo Timotheo tradidit, unum fuit, quo dives monere jubebatur, ne evaneſceret: Quod Apoſtolicum conſilium Divus Chryſoſtomus ponderans quærit: *Quare non dixit: Divitibus præſentis ſæculi, præcipe non diteſcere, præcipe depauperari, præcipe quæ habent exhaurire, ſed dixit: Præcipe non ſublime ſapere? Novit quod divitiarum radix & materia eſt ſuperbia, & ſi quis modicè vivere ſcierit, non multam earum curam aget*; at verò præter hanc idem Sanctus aliam quamdam ſcitu neceſſariam rationem his verbis adducit: *Novit non prohibitas eſſe divitias, ſi quis in neceſſitate ipſius uſus fuerit*; adducitque ad id clariùs explicandum vini exemplum. Neque enim res mala eſt vinum, benè tamen uſus illius immoderatus, qui ebrietatis cauſa exiſtit: *Ita non mala res divitiæ, ſed mala avaritia, mala cupiditas*. Exceſſus & ſuperfluitas vitioſa eſt, & hæc eſt quæ damnatur.

Chryſoſt. h. 2. ad pop. Antioch.

Superfluitas damnoſa.

2 Sapiens ei, qui in hac vita affluentiam habet proſperitatis, cuique omnia ad votum animi fluunt, hoc præſcribit ſalutare monitum: *Mel inveniſti? comede quod ſufficit tibi, ne fortè ſatiatus evomas illud*; quibus verbis docemur, ut divitiis aliiſque bonis temporalibus in tantum utamur, quantum ſtatus noſtri conditio & convenientia illas requirit; ſatietatem verò & ſuperfluitatem ſemper, utpotè valdè nobis damnoſam caveamus.

Prov. 25. 16.

Neceſſaria à Deo petẽda.

3 Sapientia incarnata in Oratione Dominica, quam nos orare docuit, varias nobis præſcribit petitiones æterno Patri ſuo proponendas, in ea autem petitione in qua bona temporalia poſtulare docemur, mirum eſt valdèque obſervandum, quanta cum parſimonia & frugalitate illam à nobis fieri velit; nihil enim aliud ex cunctis rebus temporalibus nobis petendum præſcribit, quàm *Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie*. Quis id non miretur? Ex quo enim DEUS totum univerſum noſtri gratia formavit: *Omnia ſubjeciſti ſub pedibus ejus*, cur nunc nobis præcipit, ut ſolùm mucidum panis fruſtulum à Patre illo poſtulemus, quem in Cœlis Omnipotentem, & in bonorum ſuorum effuſione liberaliſſimum donatorem invocamus? S. Thomas ait: *Docet nos petere panem tantùm, id eſt, neceſſaria ad præſentem vitam*. Et ideò per hanc petitionem cupiditatem noſtram refrænare, omnemque in accumulandis bonis temporalibus immoderatam ſollicitudinem & anxietatem à nobis amotam eſſe voluit. Addit verò inſuper, *quotidianum & hodie*, ne ſolliciti ſimus de craſtino. S. Auguſtinus dicit: *Nomine panis ſufficientiam vitæ petimus*.

Luc. 11. v. 3.

Pſ. 8. v. 8.

S. Th. ib.

S. Aug. ep. 121. ad Prob. c. 12.

Reprobi abundant divitiis.

4 Deus Pater noſter eſt, nos autem filii ejus, ac proindè confidenter dicimus ei: *Pater noſter qui es in cœlis*; ac proindè tamquam providus Pater bona nobis temporalia parcè admodum & frugaliter impertitur, idque in merum beneficium noſtrum. Sicut enim Pater unà cum multis aliis, quos inter genuinus quoque filius eſt, lauto cuidam convivio aſſidens, ſi quid abſonum, aut indecens in aliis videat, idipſum facilè diſſimulat, oculos tamen ſuos à filio ibidem præſente

Digitized by Google

ſente numquam deflectit, eò quòd ſanitatia ipſius ſit cupidiſſimus, ita quoque bona temporalia, quæ electis nonnumquam tamquam chariſſimis filiis parciſſimè impertitur, reprobis in magna abundantia in hac vita indulget. Sic Regiones Turcarum copioſiores & fertiliores ſunt, quàm plurimæ Chriſtianorum; & infideles in hac vita ſæpè feliciores ſunt, quàm Chriſtiani, cujus ratio eſt, quia nos ad cœleſtem hæreditatem aſpiramus: Ideòque dicimus: *Pater noſter qui es in cœlis; ut ſciamus*, inquit Author Imperfecti, *nos Patrem habere cœleſtem, & erubeſcamus nos terrenis rebus ſubſternere.*

Au Imp. ib.

Differentia inter divites.

5 Ad hoc ut inter divites, illos præciſè diſcernere & agnoſcere valeamus, contra quos cum Sacrum Chriſti Euangelium, tum omnes aliæ leges naturales, divinæ & humanæ vociſerantur & clamant; ſciendum eſt ex eo, quod Sixtus Papa III. ſcribit, tales divites eſſe eos, qui ſuperfluas & ſuperabundanter copioſas divitias poſſidentes, illas omnes ſibi ſolis reſervant, nihilque exindè pauperibus tribuunt; at verò *qui ſuperfluum nihil habuerit, nec dives eſſe jam poterit, quia dives ex ſuperflua poſſidendi nimietate cenſetur.* Hæc autem nimietas numquam ſuperflua eſſe cenſetur, quando idquod ſuperabundat pauperem cibat; ac proindè neceſſum eſt hoc loco doctrinam illam denuò repetere ſuperiùs in Diſc. 16. à nobis traditam, operæ enim pretium eſſe exiſtimo, ſi doctrina illa invincibili quadam authoritate conſolidetur, ut divites eandem auſcultantes, arctè obligatos ſe eſſe ſciant ad expendendum in proximos egenos, quod ſibi ſuperfluum eſſe cernunt; *Quod ſi mihi replicaveris*, inquit Sanctus Baſilius *te nemini irrogare injuriam, ſi facultates & divitias, quæ tua ſunt, retineas, atque conſerves; Protinus reſpondeo? Quæ illa dic mihi tua? Unde accepta hac ad traducendam præſentem hanc vitam invexiſti?* adducitque ad id magis dilucidandum ſequentem ſimilitudinem. *Quòd ſi quis ad theatrum, quod commune eſt omnibus, ingreſſus, poſt occupatum à ſe commodum locum omnes alios, qui poſt ipſum ſupervenirent arcere vellet, ſtultus utique conſeretur ab omnibus, ſuo ipſius uſui adjudicans, quod ad omnium communem uſum proponitur; tales autem divites exiſtunt; communia namque priores cùm obtinuerint, propria faciunt occupando.* Dionyſius Carthuſianus de avaritia tractans, authoritatem citat S. Thomæ dicens: S. Thomas de Aquino ait: *Quamvis bona temporalia ſint poſſidentis quantum ad proprietatem, tamen quantum ad uſum debent eſſe illorum, & illis communicanda ſunt, qui indigent his, quæ poſſidenti ſuperfluunt, & quicquid poſſeſſori ſupereſt, conſideratis condecentia & gravamine ſui ſtatus, debet ad uſus pios convertere.*

Six. 3. de div.

S. Baſ. h. 6. de divitiis.

Dio. Car. tr. 2. op. min. ep. coc. ar. 2. 4.

6 S. Baſilius avarum iterùm interrogat: Unde hæc terrena bona in tanta abundantia accepiſti? *Quòd ſi dixeris: A fortuna, impius profectò cenſeri mereris, utpotè qui principalem donatorem, tuum non agnoſcis, aut te ergà illum, nec quicquam gratum exhibes: Quod ſi ex DEO te illa habere fateris, dic mihi, quamobrem hæc ſortitus es? Non enim injuſtus eſt DEUS, quia ea quæ ſunt ad victum inæqualiter nobis diviſerit*; Et ideò pro concluſione dicit, *DEUS qui juſtus eſt, ita diſpoſuit, ut divites pauperibus divitias ſuas in eorum neceſſitatibus diſtribuant.*

S. Baſ. ib. Divites pauperibus ſuccurrant.

7 Quales autem illæ divitiæ ſint, quæ divites inter pauperes diſtribuere tenentur, Sixtus Papa III. his verbis declarat: *Divitias, non aurum, non argentum, ſed ſupervacuam non neceſſariæ poſſeſſionis affluentiam dico, quæ utrùm ex DEO ſit, quem fontem æquitatis, atque juſtitiæ credi neceſſe eſt, tuo judicio derelinquo; Conſtat enim DEUM prædicta creaſſe pro omnibus, non tamen ut unus infinita poſſidendi affluentia locuples fieret, alius nimia conſlictaretur inopia, ſed ut omnes æquali lance & pari jure poſſiderent, quod æquitatis author indulſerat.*

Sixt. 3. ib. De ſuperfluis.

8 Doctor Angelicus de avaritiæ vitio tractans, bonorum terrenorum exceſſum in primo illius viri capite reponit, dicens: *Avaritia poteſt importare intemperantiam circa res exteriores, immediatè quantum ad acceptionem & conſervationem ipſarum, ut ſcilicet homo plus debito eas acquirat, vel conſervet, & ſecundùm hoc eſt directè peccatum in proximum*; redditque hujus doctrinæ rationem valdè convincentem: *Quia*, inquit, *in exterioribus divitiis non poteſt unus homo ſuperabundare, niſi alteri deficiat, quia bona temporalia non poſſunt ſimul poſſideri à multis.* Deus divites in bonis ſuperabundare fecit, ut ex eo quòd illis ſuperabundanter reliquum eſt, aliorum neceſſitates ſuppleant. Unde S. Apoſtolus ait: *In præſenti tempore veſtra abundantia illorum inopiam ſuppleat, ut & illorum abundantia veſtræ inopiæ ſit ſupplementum, ut fiat æqualitas ſicut ſcriptum eſt: Qui multum non abundavit, & qui modicum non minoravit.*

S. Th. 2. 2. q. 118. a. 1. Proſecutio.

2. Cor. 8. v. 14.

9 Quòd dives aliquis delicatè ſe nutriat, vitæque ſuæ commoditatibus accuratè proſpiciat, ad culpam ei mortalem non imputatur; at verò, ut S. Baſilius his formalibus verbis ait: *Quid miſer judici reſpondebis? parietes veſtis, hominem non veſtis? Equos phaleris ornas, fratrem tuum laceris amictum pannis aſpernaris?* Epulo ille Euangelicus non ideò condemnatus fuit, quòd lautè comederit, ſed quòd Lazarum fame mori permiſerit, menſæ ſuæ reliquias ei denegando; non quòd purpura & byſſo indutus fuerit, ſed quòd nudum, pauperculumque Lazarum præ frigore toto corpore tremulum veſtire neglexerit.

Divites condemnantur, quia pauperes negligūt. S. Baſ. h. 7. in div. av.

10 Lucas Burgenſis ſuper illa verba: *Homo quidam erat dives*, dicit quidem de eodem divite: *Dives de ſuo* (quod habet Auguſtin. ſerm. 19. de verbis Apoſtoli capite 3) *non enim accuſatur rapina, furti, aut alterius injuſtitia.* Veruntamen ut Sanctus Hieronymus à Sancto Bonaventura in hunc locum ſcribente citatus ait: *Aliena rapere convincitur, qui ultra neceſſitatem temporalia habere comprobatur.* Imò quid ad hoc reſponderi poterit, quod S. Ambroſius contra avaros in medium adducit? *Parietes veſtitis auro, homines denudatis; clamat homo nudus, & tu ſollicitus es, quibus marmoribus pavimenta veſtias; pecuniam pauper quærit & non habet, & equus tuus aurum ſub dentibus mandit.*

Luc. 16. v. 19. Luc. Burg.

S. Hier.

S. Ambr. l. de Nabot. c. 13.

11 Sunt nonnulli divites, qui ſe excuſant dicentes, quòd incumbens illis onus ſuperfluitatem bonorum ſuorum inter egenos & pauperes diſpenſandi ſatis agnoſcant, huicque obligationi ſatisfacere decreverint, ubi mortis horam præ foribus eſſe cognoverint; quos Sanctus Baſilius, qui toto ſe pectore illis opponit, graviſſimè reprehendit ſequentibus verbis: *Heu miſer, tu benignus & liberalis hominibus eris, cùm amplius inter homines non ages? cùm te cadaver aſpiciam, tunc fratris amantem appellabo? Dic cujus mercedem temporis potiſſimum expoſces? vitæne an mortis? nam ſi tempore quod ad promerendum datur, in voluptatibus, ac delitiis abſumpto, pauperes nequaquam reſpexiſti, mortuus cujuſnam actionis, aut operis mercedem petiturus es? oſtende opera & tunc primùm mercedem repete, nullus enim poſt mercatum ſolutum negotiatur, nec poſt vitam pietatis laudem præmiumve capiet.*

Divitū calūg excuſatio.

S. Baſ. h. 7. in div. av.

12 Hæc vita data eſt nobis, ut in ea negotiando aliam, quæ immortalitas & æterna eſt, lucremur; Et ideò illa erroris neſcia Cœli providentia, ſapientiſſimè diſpoſuit, ut divites beatam vitam illam bono divitiarum uſu ſibi acquirant. Unde Divus Chryſoſtomus communem rerum omnium Creatorem multas creaturas æqualiter creaſſe conſiderans, ut pari omninò ratione & indifferenter omnibus deſervirent, quales ſunt aer, aqua, ignis, Sol, &c. conſequenter dicit: *Ut igitur ſecurè vivamus, communes facta ſunt nobis vitæ cauſæ; Rurſus ut habeamus coronarum & laudum occaſionem, non communes facta ſunt pecuniæ, ut avaritiam exoſi & juſtitiam ſectantes, noſtra indigentibus erogantes, aliquod peccatorum remedium per hanc viam capiamus.*

Chr. h. 2. ad pop. Ant.

13 Diviti Euangelico non fuit mors ideò intimata, quia ingentem valdèque copioſam horreo ſuo meſſem intulit, quia ad hanc ei pariendam meſſem, non ſolùm ejus aſſidua induſtria & indefeſſus labor, verùm etiam Divina providentia & liberalitas concurrit, Apoſtolo teſte, qui dicit: *Neque qui plantat, neque qui rigat eſt aliquid, ſed qui incrementum dat DEUS.* Cur igitur ita tam repentina æternæ damnationis ſententia ei intimata fuit? *Stulte hac nocte repetent à te animam tuam.* Pro reſponſione obſervandum eſt hoc, quod dixit: *Anima mea habes multa bona repoſita in annos plurimos.* Sed quo fine illa repoſita erant? num fortè, ut neceſſitatibus ſubveniret egenorum? Nequaquam, ſed potiùs ad epulandum & crapulandum: *Comede, bibe, epulare*, meſſem iſtam in granariis ſuis volebat recondere, non verò quod ſibi ſuperfluum erat in pauperes decreverat erogare. In lingua Syriaca *epulare*, idem ſignificat,

Ad luxuriā utuntur opibus.

1. Cor. 3. 7.

quod

Bed. ibid.

quod *oblectare:* At verò Beda ait: *Non in eo reprehenditur, quod terram coluerit, natoſve ex ea fructus collegerit in horrea, ſed quod fructus, quos uberiores ſolito terra protulit, non pauperibus erogare, ſed luxuria impendere ſtuduerit.*

Salv. l. 1. a d Eccl. Cath. Cur Deus divitias det.

14 Salvianus inæqualitatem conſiderat, quæ inter homines videtur, non obſtante quòd omnes ex eadem corrupta Adami maſſa proceſſerint; ac proindè quærit, qualè ſit illud divitum privilegium, quòd illi præ cæteris hominibus tot fuerint bonis temporalibus cumulati? Ac tamdem reſpondet: *Ad hoc DEUS facit homines locupletes, ut bona operatione ſint divites, ut commutent ſcilicet divitias quas acceperunt, in bonis operibus collocantes, DEI opes, quas habent in hoc ſæculo temporarias benè utendo facientes ſempiternas, ac ſic agnoſcentes munera DEI, duplici bono gaudeant, cum qui ſunt divites in hoc ſæculo eſſe quoque divites mereantur in cœlo.*

Cupiditas vermem conſcientiæ generat.

15 Nemo eſt qui ignoret, quid populo DEI in deſerto acciderit, quando manna in deſerto ſuperfluè nimis, & in majori, quàm DEUS ordinaverat menſura, imò ſupra id quod ad ejus ſuſtentationem neceſſarium erat, colligebat; nimirùm id quod ſuperfluum erat confeſtim vermes ſcaturiens, computreſcebat. Quam Hiſtoriam Sanctus

S.P. Dam. ſer. de S. Elev.

Petrus Damianus ad noſtrum propoſitum aptiſſimè adducens ſic loquitur: *Sic nimirum quiſquis ardore cupiditatis incenſus, ut tamquam corpori ſuo alimenta provideat, terrenam ſibi ſubſtantiam theſaurizat, huic ille vermis ebullit, qui conſcientiam fodiat, & arcana pectoris rodat; enim verò ii ſollicitudinum vermes, quos avaritia generat, illos denuò vermes parant, de quibus ſcriptum eſt: Ignis eorum non extinguetur, & vermis eorum non morietur, ut ignis ignem cupiditatis accendat, & vermis ex verme procedat.* Sanctus Auguſtinus ſimiliter ad eamdem Hiſto-

S. Aug. t. 10. ſer. 91. de temp.

riam ſcripturalem alludens, ubi de hoc vitio tractat, pariter oſtendit, quòd ex ipſo ſcaturiant vermes, qui cauſant terribiles conſcientiæ remorſus & corroſiones: *Et tu ergo*, inquit, *ſi propter præſentem vitam tantummodò theſaurizas, & propter amorem ſæculi, continuo vermes ebulliunt.*

Auri qui legem Dei auro præferunt.

16 Opponetis forſitan contra jam traditam doctrinam, Davidis Regis exemplum, qui ingentem & immenſum auri & argenti cumulum congregaſſe legitur, adeò ut talenta auri aſcenderint ad mille ſexcentos & tres milliones, argenti verò talenta attingerint ad plùs quàm ad ducentos octo milliones; ac proindè reſpondeo verum quidem eſſe, ſiquidem Scriptura Sacra idipſum manifeſtè teſtatur. Verumtamen advertendum, quòd Da-

Pſ. 118. v. 72.

vid vir ille erat, qui de ſeipſo ſanctè gloriabatur, dicens: *Bonum mihi lex oris tui ſuper millia auri & argenti;* cir-

S. Amb. octo 8. ibid.

ca quæ verba Sanctus Ambroſius pro inſtructione avarorum dicit: *Non quicumque hoc dicit, imò rarus hoc dicit, id eſt, qui legem DEI auro & argento præfert.* Legem DEI, quæ in charitate fundata conſiſtit, cordi ſuo longè firmiùs & profundiùs infixerat, quàm argentum & aurum; Unde ſatis clarè colligitur, quòd alienis neceſſitatibus ſubſidia ferre numquam intermiſerit. Adhæc ingens ille auri & argenti congregatus cumulus, non erat partus cupiditatis, ſed religionis, pietatis & devotionis erga DEUM effectus, ſiquidem univerſum illud aurum & argentum fabricæ templi deſtinatum erat.

Divitū obligatio ſubveniendi pauperibus.

17 Verùm enim verò ut divites, quibus præter bona, quæ ſtatui ipſorum conveniunt, plura alia ſuperfluunt, ſcire poſſint quàm ſtrictè & ſcrupuloſè Sancti Patres de obligatione exindè pauperum neceſſitatibus ſubveniendi loquantur, auſcultent in primis Sanctum Thomam, ex

Dio. Carth. t. 2. op. min. ar. 5.

quo Dionyſius Carthuſianus ſequentia verba affert: *Avaritia contrariatur juſtitiæ, ſecundum quod avaritia importat immoderatam acceptionem & reſervationem divitiarum, quas homo ultra debitum adipiſcitur, aut conſervat, ſicque avaritia ex ſua natura eſt peccatum mortale, quia ſic ſpectat ad eam res aliorum retinere, aut ſumere;* moxque, cum retinere facultates ſibi ſuperfluas & proximi exindè interitum cauſare, furti ſpecies ſit, rationem aſſignat, dicens: *Eo quod exteriora quantum ad uſum communia ſunt.* Citatque authoritatem SS. Baſilii & Ambroſii unanimi ore & calamo dicentium: *Non minoris eſt criminis habenti, quod ſuum eſt, tollere, quàm cum poſſis & habeas, indigentibus denegare, ideo ſcias te tantorum bona invadere, quantis potes, nec vis præſtare.* Sanctus

S. Bern. in decl. ecce nos, &c.

Bernardus de bonis Eccleſiaſticis in eiſdem ferè terminis clarè loquitur, dicens: *Sanè patrimonia pauperum, facultates Eccleſiarum, & ſacrilega eis crudelitas te ſubripitur, quicquid ſibi miniſtri, & diſpenſatores, non utique Domini, vel poſſeſſores, ultra victum accipiunt & veſtitum.* Alibi quoque idipſum confirmat, poſtquam enim pompam & luxum Cleri deteſtatus fuiſſet, proſequitur

Ep. 2.

dicens: *Denique quicquid præter neceſſarium victum & ſimplicem veſtitum, de altari retines, tuum non eſt, rapina eſt, ſacrilegium eſt.* Sanctus Bernardinus de ſæcu-

S. Ber. ſer. 7. ar. 3. c. 2.

laribus, qui quòd à charitate vacui & inanes ſint, in damnationis periculo conſtituti ſunt, tractans dicit: *Ab hoc dilectionis gradu cum periculo damnationis æternæ deficiunt, qui de temporalibus bonis, quæ habent, & in quibus abundant, populi neceſſitatibus nolunt, & negligunt ſubvenire;* citatque Sanctum Ambroſium, avarum quemdam hominem his verbis alloquentem: *Eſurientium panis eſt, quem tu detines; nudorum indumentum eſt, quod tu recludis; miſerorum redemptio, quam in terram fodis; tantorum igitur te ſcias invadere bona, quantis poſſis præſtare quod velis, id eſt, velle præſtare teneris. Hoc ponderent, qui tot & tam pretioſis veſtibus, jocalibus, & ſuppellectilibus fulciuntur.*

Diſtribuendo lucratur.

18 Verùm enim verò, quia fortè nonnulli ſunt, qui ab hac obligatione adimplenda ideò ſe ſubducunt, quia nimirùm id quod proximis egenis diſpenſant, ſeſe perdere arbitrantur, ideò tales Sanctum Baſilium auſcultent

S. Baſ. h. 7. in div. av.

dicentem: *Mirum, fortaſſe incredibile, quod tibi ſum dicturus, videbitur tamen omni re certius.* Quid igitur Sanctus hic Doctor intendit dicere, quod difficillimum eſſe dicit ad credendum? qualenam illud paradoxum erit? *Diſtributæ opes, ut ipſe teſtatur Dominus, firmiores permanere, amatæ vero, ac cupidius cuſtoditæ, auferri ſolent; ſi aſſervabis, non habebis; ſi diſpergas, invenies.* Idem quoque Sanctus Pater alibi, id eſt, in

Or. 14.

oratione quadam cui Titulus, *de divitiis & paupertate;* idem prorsùs aptiſſima quadam ſimilitudine declarat dicens: *Quemadmodum putei illi, qui identidem exhauriuntur, longè elegantiores cæteris eſſe ſolent: ſic etiam divitiæ illæ, quæ quieſcunt, & reponuntur, nullius uſui exiſtunt; at quæ moventur, & hinc inde tranſeunt, ſummam utilitatem fructumque afferunt.* Audiamus denique pro concluſione, quiſnam ex mente D. Chryſoſtomi di-

Chr. h. 2. 18 Pop. Ant.

ves appellari verè mereatur: *Dives eſt, non qui multa poſſidet, ſed qui multa largitur.*

DISCURSUS XIX.

ARGUMENTUM.

Bona hæc temporalia indifferentia ſunt ad bonum, vel malum, eorum verò utilitas, quæ exindè in nos redundare poteſt, à bono illorum uſu dependet, & ideò bonis auxilio ſunt ad ſalutem, ſi in bona opera adhibeantur.

THEMA.

Subſtantia divitis, urbs fortitudinis ejus. Prov. 10. v. 15.

Divitiarum bonus uſus de ſalute ſecuros reddit.

1 IDemmet veridicus ſapientiæ & veritatis æternæ calamus, qui in tot ſacri voluminis locis divitias deteſtatur & contemnit, in aſſumpti thematis noſtri verbis, eaſdem Civitatem fortem & munitam appellat; Septuaginta enim legunt: *Civitas munita;* nimirùm per hoc nobis inſinuare intendit, quod bonus illarum uſus fideliſque adminiſtratio, nos à communis inimici inſultibus tueatur & defendat, æternamque ſalutem noſtram ſecuriorem reddat.

Cl. Al. pedag. Adjuvant virtutes.

2 Verum quidem eſt, quòd Clemens Alexandrinus divitias fortalitium, ſive arcem vitiorum appellet; ſed videndum eſt qua id occaſione faciat; Prius ergo dicit: *Divitiæ quæ rectè non adminiſtrantur, ſunt arx vitii & ſceleris: contrariorum eſt eadem diſciplina;* & ideò qui illas rectè adminiſtraverit, utique cum ingenti bono & utilitate ſua arcem erigere virtutis & perfectionis. Sanctus Ambroſius teſtatur, quòd Euangelium *non in divitiis crimen, ſed in malè utentibus ponit;* Dum enim eos

S. Ambr. l. 8. in c. 19. Luc.

qui in bonis temporalibus abundant, alloquitur: ita inquit: *Diſcant divites non in facultatibus crimen hærere, ſed in iis qui eis uti neſciunt, nam divitiæ ut impedimenta ſunt improbis, ita bonis ſunt adjumenta virtutis.*

Auxiliū præſtant ad beatitudinem.

3 Quando populus Iſraeliticus in procinctu erat aggrediendi itineris in terram promiſſionis, DEUS, priuſ-

priuſquam duræ illius ſervitutis vincula & compedes ſolveret, Ægyptios ab illis omni opulentiori & pretioſiori ſupellectile ſpoliari, eademque ſpolia in itinere ineundo ab illis circumportari juſſit. Ex quo facto pulchra exſurget conſideratio, maximè ſi hoc combinetur cum alio quod contingit, quando idem populus terram promiſſionis jamjam ingredi parabat; tunc enim Moyſes illis in illa terra aurum multum nimis reperiri inſinuavit: *Hæc ſunt verba* (ita ſacer Chroniſta in principio Deuteronomii loquitur) *quæ locutus eſt Moyſes ad omnem Iſrael: Trans Jordanem in ſolitudine campeſtre inter Pharan, & Thophel, & Laban, & Haſeroth, ubi auri eſt plurimum;* Hac enim combinatione facta quæro, cur Deus tam in egreſſu ex Ægypto, quàm in ingreſſu in terram promiſſionis, in hoc populo divitiis aliis, plùs nimium, per hujus pretioſiſſimi metalli ipſis propoſitam eſcam, cupiditatis ſitim magis magiſque accendere decreverit. In egreſſu enim ab Ægypto jubet DEUS: *Vaſa argentea & aurea poſtulabit mulier à vicina ſua, &c.* In inſtanti verò ingreſſu in terram promiſſam dicit de illa: *Ubi auri eſt plurimum?* *Omnia in figura contingebant.* Deus enim per hoc nobis oſtendere voluit, quod bona hujus mundi, quæ à nobis permagni æſtimantur, ad acquirendam terram viventium, id eſt, cœleſtem beatitudinem, non impedimentum aliquod, ſed potiùs auxilium præſtent, dummodò virtuoſè & ſecundùm dictamen divinæ legis applicentur.

Exod. 3. v. 22.

Deut. 1. 1.

3 Divus Chryſoſtomus eadem utitur diſtinctione, quam Divus Ambroſius ſtatim adduxit: Etenim verum quidem eſſe concedit, quòd à divitiarum cupiditate omne malum derivetur, advertit tamen, quòd *id non tam faciant pecuniæ, ſed mala voluntas ipſis uti neſcientium; fas eſt enim pecuniis ſicut oportet uti, & licet per ipſas regnum cœleſte poſſidere.* Demùm verò rationem cur pecuniæ hominibus non ſubſidium afferant, ſed potiùs offendiculum præbeant, ad quod allidentes in Inferni corruant præcipitium, his verbis aſſignat: *At nunc quæ in uſum pauperum, in noſtrorum remedia peccatorum, ad promerendam gratiam DEI collatæ ſunt nobis, illis nos contra inopum miſeriam, imo contra noſtras animas, in offenſionem divinæ utimur majeſtatis.* Quæ eadem veritas etiam à S. Auguſtino emphaticis hiſce verbis exprimitur: *Non aurum malum eſt, quod DEUS condidit, ſed malus eſt homo avarus, relinquens creatorem converſus ad creaturam.*

Chr. h. 17. in 1 ad Tim. Divitiæ malo ob malum judicantur.

S. Aug. in Pſ. 136.

4 Ex quo omnis Chriſti actio noſtra eſt doctrina & inſtructio, advertendum eſt, quòd Chriſtus vix etiamnum natus, prodigioſa quadam ſtella mediante tres Reges ab Oriente vocarit, ut ingentes ei theſauros tributi loco offerrent: *Apertis theſauris ſuis obtulerunt ei munera, aurum, &c.* Veriſimile autem non eſt, quod ſi incarnata hæc ſapientia aurum ſaluti noſtræ pernitioſum eſſe cenſuiſſet, hoc ſibi tributum obſequii & debitæ recognitionis loco præſentari ſibi minimè paſſus fuiſſet; Veruntamen benè notandum eſt, tres hos Reges non aurum ſolum, ſed incenſum pariter & myrrham ei obtuliſſe. Item aurum ab illis oblatum, aurum fuiſſe probatiſſimum, puriſſimum, ſelectiſſimum, quod in ignem conjectum & probatum, nullius alterius metalli commixtionem ſecum admittit, ad denotandum, quòd ad hoc, ut aurum & divitiæ noſtræ in noſtram nobis utilitatem cedant, nullamque nobis perniciem, aut damnum concilient, neceſſum ſit, ut à nobis acquiſitum ſit, non per fraudes, extorſiones, furta, rapinas, uſuras, vel alios ſimiles iniquos acquirendi modos. Quod verò Reges illi auro myrrham, quæ obſui amaritudinem tribulationes & paupertatem ſignificat, conjunxerint, indicat, quòd ad hoc, ut aurum nobis ad ſalutem noſtram proficiat, in ſublevandas proximorum noſtrorum anguſtias & miſerias impendi debeat. Denique quia per incenſum pietas & religio communiter ſignificatur, tunc aurum noſtrum thuri, ſive incenſo aſſociatur, quando aurum noſtrum ad divini cultus augmentum & ornamentum adhibetur. Unde S. Cyprianus divitem quemdam hiſce verbis alloquitur: *Locupletem ſe dicis & divitem, & utendum putas iis, quæ poſſidere te DEUS voluit; utere, ſed ad res ſalutares; utere, ſed ad bonas artes; utere, ſed ad illa, quæ Deus præcepit, quæ Dominus oſtendit.*

Vel quia per fraudes acquiſita.

Matt. 2. v. 11.

S. Cypr. de diſc. & hab. virg.

5 Tres illi Reges Orientis theſauros ſuos non obſeratos & clauſos habebant, ſicut avari, ſed deferebant apertos: *Apertis theſauris ſuis obtulerunt;* aurum namque ſuum in extremum hujus ſtabuli Bethlehemitici paupertatem ſublevandam impendebant, & erogabant; quo facto omnibus divitibus ſalutare poſt ſe reliquerunt documentum, ut ſcilicet divitias ſuas in pauperum ſubſidium, & in Dei, à quo illas acceperunt, honorem conferant, atque ſervitium.

Divitiæ impendantur in Dei laudem.

6 Obſervandum quoque ſanctos hoſce Reges in tugurio Bethlehemitico manibus auro plenis, genibuſque coram Filio DEI flexis eumdem ſumma cum reverentia adoraſſe: *Procidentes adoraverunt eum:* econtra verò Jeroſolymis Herodem Regem eidem divino Infanti machinatum fuiſſe mortem. Unde obſecro hæc oritur Herodem inter & tres Reges Orientales inclinationis erga divinum hunc puſionem & propenſionis ingens diverſitas? Nimirùm quia Magi aurum quod in manibus ferebant, ante nati Salvatoris projecerunt pedes; Herodes verò quia aurum & theſauros, nec non Regni ſui ſceptrum & diadema amittere metuebat, ideò terrenis hiſce bonis plùs nimium adhæreſcens pluris terram, quàm cœlum in corde ſuo æſtimavit; qui defectus utique non ex auro, ſed ex ejus inſatiabili avaritia procedebat. Unde Sanctus Chryſoſtomus ait: *Illi, ſcilicet Herodi, aſſimilantur, qui Filium Dei conculcant, habentes in ſemetipſis Mammonam;* qui enim velut idololatriæ aurum adorant, hi Deum ſuum pedibus ſuis obſtratum, ignominioſè conculcant. Huc quoque mirè ſervit illa S. Bonaventuræ præclara ſententia: *Creatura non ob aliud pernitioſa eſt amatori, niſi quia præponitur creatori:* Ex ſeipſa autem bona eſt. Supremus ille & Divinus rerum omnium artifex auri & argenti pretioſiſſima metalla ad ſolum produxit Reipublicæ beneficium, ut nimirùm exinde cuſis & conflatis pecuniis ad ſuas quiſque uteretur neceſſitates, victus nimirùm, & veſtitus, & ſi quæ ſunt aliæ ſimiles: Unde qui granis caret, pro illis comparandis dare poteſt argentum, & qui monetam non habet ad comparandam veſtem, frumentum vendit ad congregandam pecuniam, qua ſibi comparare poſſit veſtem, vel aliud quid ſimile æquè ſibi neceſſarium: at verò homo avarus & à cupiditate ſua ſuperatus, ad aviditatis ſuæ fomentum, ad effrænes appetitus ſuos per pompas, luxus, malas ſocietates, ludos, crapulas, ebrietates, variòſque luxuriæ exceſſus turpiter ſatiandos abutitur: cujus abuſus culpa nequaquam in aurum, ſed in malitiam & temeritatem refundenda eſt. Unde Sanctus Bonaventura ait: *Si quæratur, utrùm divitiæ ſint utiles, dico, quod benè utenti utiles ſunt, ſed reſervanti ſunt inutiles: malè utenti damnoſæ: divitiæ congregatæ in malum Domini ſui.*

Divitiarum ut uſus culpabilis.

S. Chryſ. cat. Græc. ad c. 2. Luc.

S. Bon. ſer. 2. in D. 3. Paſt.

S. Bon. in c. 5. Eccl.

7 Advertendum proindè eſt, quòd divitiæ indifferentes ſint, nec ullam poſſeſſoribus ſuis imprimant virtutem, perfectionem, aut ſpiritum, quemadmodum bona ſpiritualia & dona cœleſtia faciunt; atque ideò in tantum bonis proficuæ exiſtunt, in quantum per directionem & rectitudinem voluntatis noſtræ illa ad opera virtuoſa & pia ordinamus. Unde Sanctus Auguſtinus ait: *Bona ſunt divitiæ, bonum eſt aurum, bonum eſt argentum, bona familia poſſeſſiones, omnia iſta bona ſunt, ſed unde facias benè, non quæ te faciant bonum.* Aurum enim, argentum & omnia alia terrena bona, indifferentia ſunt, & ſecundùm quod illis benè, vel malè utimur utilia, vel pernitioſa fiunt. Arca Dei quot non in Philiſthæis, Bethſamitis, & in perſona Ozæ ſtrages cauſavit? Et tamen eadem arca domum Obededom infinitis quaſi benedictionibus cumulavit, adeò ut David exindè motus eamdem ex domo Obededom in ſuum fecerit tranſportari palatium. Culpa ſtragis, quam Philiſthæi & alii perpeſſi fuere, non Arcæ tribuenda eſt, ſed illorum potiùs incredulitati, irreverentiæ & demeritis adſcribenda venit. Quot Reges, Imperatores, Pontifices ſancti fuere inter immenſas, quas poſſiderunt divitias? Igitur non divitiæ in ſeipſis tamquam vitioſæ accuſandæ ſunt, ſed potiùs culpandi illi qui eis abutuntur. Ex eodem prorſus flore Apis mel ſugit, aranea autem venenum colligit. Unde Emblemati cuidam hæc Epigraphe ſubnexa fuit: *Hinc mel, hinc venenum.* Et Sanctus Auguſtinus ait: *Vis videre, quam juſti judicis res eſt aurum, argentum. Avarus inde mi-*

Divitiæ nec bonæ, nec malæ.

S. Aug. ſer. 72. in app. de div.

S. Aug. h. 45. de div.

Digitized by Google

de miſericors adjuvatur, aurum, & argentum, & omnis terrena poſſeſſio, exercitatio humanitatis eſt, & ſupplicium cupiditatis. Quando enim dantur avaro cuipiam, illi fiunt laqueus Dæmonis, ejuſque cupiditatem foventes in Infernum demergunt: Econtra verò ſi vir aliquis temperatus & compaſſionis viſceribus præditus poſſeſſor illarum fiat, is iis ad cœli viam ſibi ſternendam & præ-

Chryſ. ſer. 29. parandam utiliſſimè utitur. Unde D. Chryſologus optimè ait: *Eſt commutatio ſanè una, ſi homo prudens illud antemittat ad cœlum, quàm mittatur ab illo, ut ſtultus in tartarum.*

S. Aug. ib. Ab uſu illarum ſalus aut perditio.

8 Idem Sanctus Auguſtinus ibidem cauſam inquirit, cur DEI providentia omnis erroris neſcia, bona hæc temporalia, non ſolùm bonis, ſed etiam malis in abundantia concedere ſoleat, Et reſpondet: *Si ſolis malis in poteſtate daretur aurum & argentum, rectè putaretur malum: ſi ſolis bonis, rectè putaretur magnum aliquod bonum; Rurſus ſi ſolis malis deeſſet, videretur ſumma beatitudo paupertas: nunc ſi ſcire vis aurum benè haberi poſſe, habent & boni: Si ſcire vis non eos per aurum bonos eſſe, habent & mali;* Ut igitur divitiæ nobis adjumento ſint ad ſalutem, à bono illarum uſu, non verò ab earum id pendet poſſeſſione.

Sen. ep. 73. Cõſirmatur.

9 Seneca ſolo naturæ lumine inſtructus ad hanc veritatem agnoſcendam pertingere potuit, quòd ſcilicet divitiæ ex ſe ipſis nequaquam hoc habeant, quòd homini ad ſalutem utiles ſint, ſed potiùs ex poſſeſſoris bonitate id ſolùm proveniat, cujus hanc aſſignat evidentem rationem: *Aut*, inquit, *iſta bona non ſunt, quæ vocantur, aut homo felicior DEO eſt, quoniam quidem, quæ parata nobis ſunt, non habet in uſu DEUS, nec enim libido ad illum, aut opes: Ergo (quod incredibile eſt) bona DEO deſunt: aut hoc ipſum argumentum eſt, bona non eſſe, quæ DEO deſunt.* Sanctus Ambroſius quoque idem ſe

S. Ambr. l. de Naboth. c. 7. intellexiſſe demonſtrat, ſcilicet quòd bona hæc terrena verè bona non ſint; Fundatque in illis divitis avari verbis: *Anima mea habes multa bona*, circa quæ verba S. Doctor ait: *Neſcit avarus bona, niſi ea, quæ quæſtuoſa ſunt nominare.* Hæc tamen terrena etiam aliquo modo bona vocari poſſe, idem Sanctus concedit, dum ibidem ait: *Sed acquieſco ei, ut bona dicantur, quæ ſunt pecuniaria;* Sed protinùs ſubdit; *Cur ergo de bonis facitis mala, cum de malis bona facere debeatis? Scriptum eſt enim: Facite vobis amicos de Mammona iniquitatis; Ea ergo, qui eis uti ſcit, multa bona ſunt: ei qui illis uti neſcit, rectè mala; Diſperſit dedit pauperibus, juſtitia ejus manet in ſæculum ſæculi.*

10 In hujus porrò veritatis probationem magnum illud patientiæ, & inter divitias ſanctitatis ſpeculum, Jobum inquam nonnihil contemplemus, qui in proſperrimo mundanæ felicitatis ſtatu poſitus, totius contra ſe Inferni commovit invidiam; hic enim ſuſtinere diutiùs non valens, quòd hic inter tantas proſperitates conſtitutus tanta nihilominùs perfectione & ſanctitate reſplenderet, damnumque quod ex hujus ſanctiſſimi viri exemplo in eum redundabat, dum alii quoque divites ad ejus imitationem, innocentiam inter divitias conſervare ſatagebant, probè cognoſcens, omnibus eum ſubſtantiis & facultatibus exuere & ſpoliare ſtuduit; & quo putas fine id facere moliebatur? *Tentat eum pecuniis nudare*, inquit Chryſoſtomus, *quò claris eumdem facinoribus nudet.* Unde iis divitibus, qui Jobi,

Chryſ. ſer. 2. de Job. Abrahæ, aliorumque qui ſimul cum divitiis, quibus coploſè abundabant, eminentem quoque vitæ perfectionem ſibi compararunt, exemplo innixi, divitias ſuas accumulare & adaugere non deſinunt, his verbis reſpondet: *Dicam ego ad te: Fias juxta Job dives, atque ego tibi majores divitias exoptabo: Fias juxta Abraham, atque omnis terra divitias tibi exoptabit.* Idem quoque Chryſoſtomus conſiderans, qualiter aſtutus ille ſerpens infernalis, Jobum innocentia & ſanctitate privare volens, illum omnibus terrenis bonis ſpoliatum, & nudum in ſterquilinium collocarit, dicit: Ecce tibi quàm ſit verum, quòd anima aliqua copioſiſſimis theſauris affluens, ipſiuſmet inimici infernalis teſtimonio & experientia, ſanctiſſima evadere poſſit: *Etenim Diabolus quandoquidem eum diteſcentem eiſdem temporalibus divitiis vidit, atque ex eiſdem æternas ſibi theſaurizare divitias, putavit quod quemadmodum eo diteſcente diteſcebat juſtitia, ſic ad paupertatem redacto, eadem quoque virtus paupercula appareret.*

Manſi Bibl. Præd. Tom. I.

Chryſ. t. 7. ſer. 57. Divitiæ bonæ quibus non ſunt cauſa peccati.

11 Idem D. Chryſoſtomus alibi hæc terrena æqua lance & cum pondere ſanctuarii trutinans, inter illa diſtinguit dicens, aliqua illorum mala eſſe, alia bona, alia verò indifferentia: *Porrò divitiæ, ac paupertas, per ſe neque hoc ſunt, neque illud, ſed pro ratione propoſiti, ac voluntatis eorum, qui utuntur illis, aut hoc, aut illud fiunt.* Quòd ſi enim illis in compaſſionis exercitium uſus fuerit, virtutis & meriti occaſio erunt; ſi verò iis utatur ad augendam cupiditatem, ac ſuperbiam ſuam inevitabile illi conciliabunt damnum: *Verumtamen non ſunt in cauſa divitiæ, ſed is qui ad injuriam divitiis eſt uſus; Bonæ ſunt divitiæ, ſed non ſimpliciter, verùm illi, cui peccatum non eſt.*

H. 2 ad pop. Antioch.

12 Idem quoque Sanctus Doctor cum divite ſermonem inſtituens, divina eum diſpoſitione divitiis affluere dicit: *Divitem te fecit Deus, quid te ipſum pauperem facis? Divitem te fecit Deus, ut egenis auxilieris, ut peccata tua ſolvas per liberalitatem aliis exhibitam:* DEUS nos locupletes efficit, ut ſaluti noſtræ promovendæ ſubſidia præſtet, non verò ut nos exindè de illa adipiſcenda periclitari faciat; noſtra malitia eſt, ſi iis abutamur.

Dio. Car. t. 2. op. min. ar. 2. Noſtra malitia perniciosas facit.

13 Dionyſius Carthuſianus nos ex corpore, & anima compoſitos eſſe, ac proindè duplicis generis bona nobis neceſſaria eſſe conſiderat, terrena videlicet & cœleſtia: terrena ſunt victus, veſtitus, habitatio, pecunia; vel aliud æquivalens: Cœleſtia verò bona, quibus indigemus, ſunt Divina gratia, virtutes Chriſtianæ, & dona Spiritus Sancti: *Sicut anima hominis eſt incomparabiliter nobilior corpore ejus, ſic ſpiritualia bona ſunt ineffabiliter digniora corporalibus bonis; nec corporalia bona ſunt appetenda, aut retinenda, niſi in quantum deſerviunt homini ad virtuosè vivendum, atque ad proficiendum & perſeverandum in DEI amore, in gratia, ac donis Spiritus Sancti, & ad pertingendum ad cœleſtia bona:* Quænam verò in re deordinatio noſtra, & vitium conſiſtat protinùs declarat, dum ait: *Si temporalia plus appetantur, aut copioſius reſerventur, hoc eſt avaritia, quod eſt ſuperfluus amor pecuniæ, & immoderatus appetitus rerum temporalium.* Quòd ſi pecuniæ & monetæ in ſeipſis bonis moribus præjudicium aliquod, vel damnum creſcent, utique Principes & Reſpublicæ, quibus boni communis cuſtodia incumbit, illas non cuderent, ſed potiùs à commercio humano totaliter profligarent; noſtra dumtaxat eſt malitia, quæ illas propter extorſiones, uſuras, & furta, &c. pernicioſas facit. Cæteroquin ut S. Baſi-

S. Baſ. h. 7. de div. & S. Brun. h. de imit. Chryſ. in paup. lius ſcribit: *Ad ſubſidium vitæ, non ad malorum incitamentum pecunia data eſt.* Similiter S. Bruno Carthuſianorum Patriarcha verba illa S. Pauli 1. ad Timoth. 6. *Præcipe divitibus hujus ſæculi non ſublime ſapere, neque ſperare in incerto divitiarum, ſed in DEO vivo*, ponderans dicit: *Divites ſint in operibus bonis, facilè tribuant; ecce iſti ſunt boni divites, qui non ſuperbè ſapiunt; neque ſperant in incerto divitiarum, id eſt, fiduciam ſuam non ponunt in divitiis, quæ ſunt in incerto, quæ hodie habentur, & cras facilè dimitti poſſunt.*

Joan. 10. v. 9. Matth. 19. 24. Divites ſalvari poſſunt.

14 Verba illa Chriſti, qui oſtium eſt Paradiſi: *Ego ſum oſtium, per me ſi quis introierit, ſalvabitur*, dicentis: *Facilius eſt camelum intrare per foramen acus, quàm divitem intrare in regnum cœlorum*, prima quidem facie horriſona & tremenda eſſe videntur; Verumtamen judicium veſtrum eò uſque ſuſpendatis velim, donec propoſitionis hujus intelligatis ſenſum. Et quidem Sanctus

S. Anſel. Anſelmus, Hieroſolymis portam quamdam fuiſſe notat, quæ *foramen acus* paſſim nominari ſolebant, quàm Camelum pertranſire non poterat, niſi depoſito, quo gravabatur onere, genua flecteret; ac proindè dicti hujus ſenſum & myſterium declarans dicit: *Per quam ſignificatur divites non poſſe intrare viam arctam, quæ ducit ad vitam, niſi divitiis, ſaltem non amando depoſitis.* Hoc autem pondus nihil aliud, quàm affectus ad divitias nimis immoderatus: *Amor meus pondus meum.* Notandum verò, quòd CHRISTUS paulò poſt apud homines difficillimum eſſe dicat, ut divites ſalventur: *Apud homines hoc impoſſibile eſt, apud DEUM autem omnia poſſibilia ſunt*, quaſi diceret: per humanam induſtriam & ſine gratia & auxilio divino, hoc eſt difficile, facile autem per auxilium Dei, ſive animæ alicui ardenti charitate.

Si pauperibus ſuccurrant,

15 Porrò in lingua Græca Camelus idem eſt, quòd Canapus, qui difficulter per foramen acus ingreditur, verumtamen non eſt prorsùs impoſſibile, ut per illud ingredia-

gredlatur. Sed quo modo id fiet? Si nimirùm is partiatur, & in ſubtiliſſima fila dividatur. Idem quoque de divitibus dicere poſſumus, ſcilicet quòd ſi divitias ſuas dividant & diſpertiantur inter pauperes, ſecurum ſibi ſternant ad Paradiſum ingreſſum.

S. Ant. Pad. ſer. 2 in Pent.

16 S. Antonius de Padua conceptum quemdam utilem pariter & ingenioſum adducit, cujus etiam S. Bonaventura meminit Tom. 6. in Diæta ſalutis, & poſt ipſum Sanctus Bernardinus ſerm. 50. ar. 2. cap. 1. *Lutum in domo congregatum*, inquit S. Antonius, *fœtorem exhalat, diſperſam terram fœcundat: Sic divitiæ cum congregantur, & maxime de non ſuo, ſed de alieno, peccati & mortis fœtorem generant; ſi vero pauperibus diſperguntur, & propriis Dominis reſtituantur, terram mentis fœcundant & fructificare faciunt.* Sanctus Bernardinus ſterquilinii exemplum adducit, illumque Ezechielis textum: *Aurum eorum erit in ſterquilinium*, ponderans dicit: *Sterquilinium quidem diſperſum utile eſt, agros enim uberes reddit: Congregatum vero non tantùm eſt inutile, magis autem inquinat, & fœtet: ſic divitiæ diſperſa fructiferum reddunt agrum humani cordis, congregata verò amatorem ſuum inquinant.*

S. Ber.

DISCURSUS XX.

ARGUMENTUM,

Nimius cordis noſtri erga bona temporalia adhæſionis affectus condamnatur. Et ideò Abraham, Job, & alii Sancti, qui ſine ullo divitiarum amore divites fuerunt, conſiderantur. Et ideò bona temporalia ad bona opera, & ad neceſſarium uſum noſtrum applicanda, non verè DEO & ſaluti noſtræ præferenda ſunt,

THEMA.

Bona eſt ſubſtantia, cui non eſt peccatum in conſcientia. Eccleſ. c. 13. v. 30.

1 MAgnam divitibus conſolationem afferunt verba illa, quæ Spiritus Sanctus Eccleſiaſtico ad calamum dictavit: *Bona eſt ſubſtantia, cui non eſt peccatum in conſcientia*; quod non ſolùm de illis qui facultates proprias juſtè & licitè poſſident, intelligitur, verùm etiam de omnibus aliis, qui cùm timoratam habeant conſcientiam illis licitè fruuntur, rectèque & conformiter divinæ legi adminiſtrant; iidemque per cupiditatem minimè adhæreſcunt.

2 Sapiens ad bona temporalia utique alludit, quando de melle dicit: *Mel inveniſti, comede quantum ſufficit tibi, ne fortè ſatiatus evomas illud.* Sanctus Auguſtinus modum inſinuat, quo anima aliqua in hoc tranquillo melleoque mari navigans naufragium evadere poſſit: *Supervolemus*, inquit, *terrenis opibus noſtris, in mellis copia non fruſtra pennas non habet apicula, necat enim hærentem.* Nimia enim erga bona temporalia adhæſio & amor damnum animæ infert, eamque impedit, quo minùs ſuum ad DEUM volatum expedire poſſit. Unde Sanctus Marcus Eremita cum advocato quodam circa terrenorum bonorum materiam diſputans, ita eum alloquitur: *Dico tibi, aurum & poſſeſſiones non nocere, ſed inhærentem affectus abuſum eorum.*

Prov. 25. 16.
S. Aug. ep. 112.
Divitiæ non nocent, ſed inordinatus affectus.

S. Mar. Erem. lib. de pœnit.

3 Apoſtolus ad Timotheum de avaris, qui amore facultatibus ſuis adhæreſcunt, ſcribens, dicit: *Qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum Diaboli, & deſideria multa inutilia & nociva, quæ mergunt homines in interitum & perditionem*; Ubi per illa verba: *Volunt divites fieri*, nimiam avarorum adhæſionem & cupiditatem erga divitias condemnare nititur, & quidem tantò tenaciùs tales divitiis adhærent, quantò illis magis proprium eſt, iis corde, amore, & affectu arctiùs alligatos eſſe: *Laqueus in auro*, inquit S. Ambroſius, *viſcus in argento, nexus in prædio, clavus eſt in amore. Dum aurum petimus, ſtrangulamur, dum argentum quærimus, in viſco ejus hæremus, dum prædium invadimus, alligamur*; Virtus autem & meritum noſtrum in eo conſiſtit, ſi videlicet omnibus hiſce terrenis bonis ſuperiores ſimus.

1. Tim. 6. 9.
Cupiditas culpabilis.

S. Ambr. l. de bon. mor. c. 5.

4 DEUS quondam Moyſi præcepit, ut in extremitate veſtis ſummi Sacerdotis poma aliqua granata ſuſpenderentur: *Deorſum vero ad pedes ejuſdem tunicæ per circuitum, quaſi mala punica facies.* Vultiſne ſcire quodnam malogranatorum illorum fuerit myſterium? & cur ad pedes tunicæ illius ſuſpenſa fuerint? Obſervandum eſt igitur, quòd malogranata ad inſtar globi mundialis rotunda ſint, coronamque in vertice deferant, in viſceribus autem innumera grana, in certas claſſes & ordines diſtributa habent; Ac proindè mundum hunc præfigurant, qui variis eſt refertus Provinciis, regnis, & populis; Sacerdotes igitur, qui fidelium debent eſſe ſpeculum, & norma vivendi, hæc malogranata verſus pedes geſtare debent, *deorſum ad pedes*, ut per hoc iis inſinuetur, quo in pretio & æſtimatione bona hæc temporalia, & felicitatem humanam habere debeant. Unde S. Bernardus ait: *Quid ſuavius homini, quàm mundum habere ſub pedibus, nihil in eo videre, quod appetat?*

Exod. 28. v. 33.
Sacerdotes divitias deſpiciunt.

S. Bern.

5 Notum eſt omnibus ſomnium illud quod Joſeph Patriarcha magiſtro piſtorum Pharaonis explicavit: *Vidi ſomnium quod tria caniſtra haberem ſuper caput meum.* Advertendum eſt autem, quòd hæc caniſtra farinæ, & farinæ quidem Ægyptiacæ, non erant in manibus, ſed ſuper caput, id eſt, bona hæc terrena ſuper quævis alia etiam cœleſtia æſtimabantur. Quotieſcumque igitur aliquem farinam Ægypti ſuper caput portantem, id eſt, bona mundi hujus plùs æquo æſtimantem videtis, nullo vobis dono Prophetiæ aut Interprete ad ſomnium iſtud exponendum opus erit, ſed liberè dicetis, talem tandem aliquando æternæ damnationis futurum eſſe reum; *Hæc eſt interpretatio ſomnii: tria caniſtra, tres adhuc dies ſunt, poſt quos auferet Pharao caput tuum, & ſuſpendet te.*

Gen. 40. v. 16.
Qui plus terrena amat quàm Deum, ſepelibus judicandus.

6 Theophylactus rationem aſſignans, cur Publicanus ille ſuos ad cœlum oculos elevare non præſumpſerit: *Nec audebat oculos ad cœlum levare*, inquit, *indignos viſione ſuperna eos (videlicet cœlos) qui maluerunt bona terrena ſpectare & quærere.* Ac proindè quiſquis animo ſuo ab hiſce terrenis alienus eſt, æternorum bonorum ſecum pignus portat. Unde S. Fulgentius, ad quemdam qui relicto mundo, Deo ſe conſecraverat ſcribens ait: *Multum gaudeo quod jam ſæcularis dilectionis nexibus non teneris, & contemnendo calcas, a quo cùm eum diligeres, calcabaris.* S. Baſilius ab Eubulo magiſtro ſuo interrogatus: *Quis eſt mundus?* Reſpondit: *Qui eſt ſupra mundum.* Quanam aucupes aſtutia & induſtria uti conſueviſſe exiſtimas, ut volucres, quæ libertate maxima gaudent, & ut plurimùm cœlum verſus ſubvectæ vivunt, capere poſſint? Nimirùm laqueos tendunt, in eiſque eſcam qua illas maximè delectari norunt, immittere ſolent, ut per hanc ad laqueum ſponte ingrediendum alliciantur: *Creatura Dei in odium facta ſunt, & in tentationem animabus hominum, & in muſcipulam pedibus inſipientium.*

Theoph. in Cat.
Luc. 18. v. 13.

S. Fulg. ep. 6. c. 2. ad Eug.

S. Baſil.

Sap. 14. v. 11.

7 Aviculæ quæ reti illaqueatæ, aut viſco innexæ captæ ſunt, continuò quidem expanſis alis volare nituntur, ſed quò major eſt earum ad volandum conatus, tantò alas ſuas copioſiori viſco imbuunt, & tenacius retinentur & à volatu plùs impediuntur: idem quoque multis accidit animabus, quæ bonis hiſce terrenis debita quidem cum temperantia & ſobrietate frui & gaudere volentes, attamen poſtquam illorum dulcedinem deguſtarunt, tantò deinceps eum affectu illis ſeſe immergunt, ut ab illis ſe expedire aut illa affectu ſuo deſerere numquam poſſint: *incidunt in tentationem & in laqueum Diaboli, & deſideria multa & inutilia, quæ mergunt homines in interitum.* Ac proindè Sanctus Gregorius dicit: *Admonere vos volo, ut relinquatis omnia, ſed non præſumo: ſi ergo cuncta mundi relinquere non poteſtis, ſic tenete quæ hujus mundi ſunt, ut tamen per ea non teneamini in mundo, ut terrena res poſſideatur, non poſſideat: ſit ergo res temporalis in uſu, æterna in deſiderio; ſit res temporalis in itinere, deſideretur æterna in perventione.*

Multi terrenis capiuntur.

1. Tim. 6. 9.

8 Scalam Jacob nonnulli bona hæc terrena præfiguraſſe dicunt: in variis autem gradibus quos in ſe continebat, varii ſtatus præfigurantur. Aliqui enim, ut ipſa conſtat experientia, bona corporis amant, alii animæ bona ſectantur: Inter hos nonnulli delectantur ſcientiis, alii artibus ſe mechanicis applicant, alii vitæ ſe contemplativæ dedunt, alii activæ, alii regimini applicantur publico, alii privatam vitam agunt. In omnibus autem hiſce ſtatibus bona temporalia locum habent, facultates nimirùm, ſanitas corporis, honores, amicitia, patria, imò & regnum cœlorum, & æterna animarum ſalus, ſed ubinam DEO locum ſuum

Solus Deus reſpiciendus.

Digitized by Google

ſuum aſſignabimus? Obſervandum igitur, DEUM ſcalæ bujus ſupremo vertici innixum fuiſſe, ut hinc intelligamus cuncta alia ſub pedibus habenda eſſe, quemadmodum omnes hi gradus ſub pedibus conſiſtunt; at verò DEUS, cœlum, ſalus animæ æternæ in vertice ſcalæ reſpicienda ſunt, quia in omni ſtatu, quantùmvis is proſper ſit, oculus hominis defigendus eſt in divinam legem, in DEI honorem, & in animæ æternam ſalutem: neque enim nobis prohibitum eſt, ut fortunæ bona diligamus & conſectemur, patriam ſcilicet, & amicos, nec ut affectu aliquo proſequamur, vel curemus poſſeſſiones noſtras, palatia noſtra, vel noſtram ſanitatem, hoc enim ſi facere prohiberemur, neceſſariò vel vineæ noſtræ ſylveſcerent, vel domus noſtræ ruinoſæ corruerent, vel horti negligerentur, vel cenſus interirent; ſed quod nobis prohibetur, hoc ſolùm eſt, ne ſcilicet Deum in fundo ſcalæ collocemus, id eſt, ne ipſum hiſce terrenis bonis velut viliorem & indigniorem poſtponamus; ac proinde David optimè dicebat: *Quid mihi eſt in cælo, & à te quid volui ſuper terram? DEUS cordis mei, & pars mea DEUS in æternum.*

Pſ. 72. v. 25. & 26.

Job 31. 24. 9 Rupertus Abbas Tuitienſis ſuper illa verba Jobi: *Si putavi aurum robur meum*, &c. ita ſcribit? *Spem & dilectionem ſuam in ſolius conditoris gratia figens.* Pergit

Rup. Abb. idem Venerabilis Abbas oſtendere, quòd in hoc veri ſervi Dei ab aliis propriè dignoſcantur, ſi nimirùm in culmine divitiarum conſtituti, ab iis tamen nimium affectum retrahentes alieni vivant: *Sancti viri in hujus peregrinationis ærumna, omnem præſentis vitæ copiam deputant, quam & pro amore cæleſtis patrimonii, aut largiendo diſpergunt, aut deſpiciendo deſerunt.*

Chr. ſer. 28. Divitum ſpecula. 10 D. Chryſologus in nonnullos Veteri Teſtamenti inclytos Sanctos, ſupra modum quidem quoad bona temporalia divites, non minùs tamen theſaurorum cœleſtium poſſeſſione opulentos oculum dirigens ait: *Abraham dives, dives Job, David dives, & quid Abraham beatius? quid fortius Job? quid David ſanctius?* imò Abraham in tali conceptu Sanctitatis paſſim apud omnes fuiſſe dicit, ut depoſitum Paradiſi, ubi animæ poſt redemptionem ſuam præſtolabantur gloriam & beatitudinem, ſuum ab ipſo nomen ſortitum fuerit, & ſinu Abrahæ fuerit vulgari nomine appellatum; De Job verò ſcribit: *Job in ipſis divitiarum machinis, Diabolum & ipſe vicit, & nobis vincendi eum reliquit exemplum; Abraham ſic poſſedit divitias, ut eas ſæpe & oblatas contemneret, & calcaret indultas, & ſic diligeret poſſidere divitias, non à divitiis poſſideri; habere eas ad largitatis ma-*

Gen. 13. v. 2. *teriam, non ad cupiditatis incendium: Erat autem dives valdè in poſſeſſione auri & argenti*, aſſerit de ipſo ſacra Scriptura. Verumtamen *non ſibi*, inquit Chryſolo-

Chr. ſer. 121. gus, *ſed pauperibus dives fuit, & opes non habere, ſed erogare geſtivit, magis in ſinum pauperis, quàm in horreis ſuas ſtuduit recondere facultates.* Innocentius III. quoque

Inn. III. l. 2. de cont. mund. c. 15. ad hoſce tres, ſcilicet ad Abrahamum, Jobum & Davidem ſe reflectit dum ait: *Et tamen de Abraham dicit Scriptura: Credidit Abraham DEO, & reputatum eſt illi ad juſtitiam; Et de Job: Non erat ei ſimilis in terra, vir ſimplex, & rectus, & timens DEUM, & recedens à malo: De David: Inveni hominem ſecundum cor meum.* Simul etiam modum declarat, quo tanta ſanctitas cum tantis divitiis compatibilis eſſe potuerit: *Fuerunt*, inquit, *quaſi nihil habentes & omnia poſſidentes*, juxta illud Prophetæ: *Divitiæ ſi affluant, nolite cor apponere: Nos autem ſumus omnia poſſidentes, & quaſi nihil habentes;* Citatque illum Pſalmiſtæ textum: *Divites eguerunt & eſurierunt: facilius invenies, qui diligit divitias & non habeat, quam qui habeat, & non diligat, quia difficile eſt eſſe in igne & non ardere, difficilius eſt poſſidere divitias, & non diligere:* adducitque illam Jeremiæ querimoniam: *A minore uſque ad majorem omnes*

Chr. h. 2. ad pop. Antioc. N. B. *avaritiæ ſtudent.* D. Chryſoſtomus ſpecialiter circa Abraham, illum ſubſtantiæ ſuæ non tam adaugendæ, quàm communicandæ & diſtribuendæ avidiſſimum fuiſſe notat, dum ait: *Egrediens contemplabatur, num alicubi hoſpes, num alicubi pauper, ut paupertatem reſarciret, ut peregrinum exciperet: non auro tectum linivit, ſed apud quercum illam tabernaculum figens, foliorum umbra contentus erat; & tam ſplendidum ipſi erat diverſorium, ut nec Angelos apud ipſum manere puderet.* Sanctus quoque Gregorius nobis demonſtrare nititur, qualiter dictus Patriarcha immenſas divitias ſua in maximum converterit ſanctitatis & perfectionis ſuæ profectum; ait enim: *Dives Abraham fuerat, qui tamen auctori ſuo colloquens*, dicit: *Loquar ad Deum meum, cùm ſim cinis & pulvis:* Ex quibus verbis Sanctus hic Doctor, hujuſmodi deſumit heroici omnium ſubſtantiarum ejus, deſpectus & contemptus argumentum: *Quid iſte divitias ſuas æſtimare noverat, qui ſemetipſum pulverem cineremque penſabat: aut quando hunc res poſſeſſa extollerent, qui de ſe quoque earum videlicet poſſeſſore tam abjecta ſentiret?*

11 Conſiderari quoque hoc loco meretur regnum cœlorum civitati cuidam aſſimilatum fuiſſe, quæ non niſi per externam illatam vim & violentiam rapitur & invaditur: *Regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud.* Et quidem Divus Chryſoſtomus hanc violentam rapinam conſiderans, nos quoque ad eamdem toto corde & affectu conſectandam his verbis exſtimulat: *Rapiamus regnum cælorum, quæ rapina non crimini, ſed laudi datur; crimen eſt, ſi non rapitur; non enim alterius damno diteſcimus, adnitamur ergo.* Modum quoque hanc prædam rapiendi nos docet, eſtque idem ipſe, quem Sancti in hac vita bonis fortunæ à DEO accumulati tenaciſſimè ſervarunt: *Noli aurum rapere, ſed divitias quarum comparatione aurum lutum eſſe apparet. Dic quæſo, auro tibi & plumbo propoſito, utrum potius raperes? nonne aurum? & quomodo poteſt quis rapere, inquit? diſperge quæ habes in manibus, quouſque enim præſentia ſervas, illa rapere non poteris. Propone tibi hominem plenis argento manibus, quoad id tenuerit, numquid aurum rapere poterit, niſi id prius projiciat, & expeditus fiat?* At verò ut S. Gregorius ait: *Admonere vos volo, ut relinquatis omnia, ſed non præſumo.* Quia verò quiſquis in hoc ſæculo vivit, bonis hujus terræ pro ratione ſtatus ſui indiget, quonam hac in re conſilio nobis utendum erit? *Sic tenete quæ hujus mundi ſunt, ut per ea non teneamini in mundo.*

Matt. 11. v. 12. Chr. h. 53. in Joan. Pro mundano cœlum accipe.

S. Grego.

12 Moyſes quondam ſignum aliquod ſibi dari popoſcit, quo mediante ſe divina electione in caput populi conſtitutum eſſe evidenter oſtendere poſſet; Cui Deus reſpondit: *Quid eſt quod tenes in manu tua?* Cui Moyſes inquit: *Virga*, ò Domine (erat enim baculus paſtoralis cui inniti ſolebat) Hanc autem DEUS illum in terram projicere protinùs juſſit: *Projice in terram, & verſa eſt in colubrum, ita ut fugeret Moyſes.* Præcepit igitur ut ſerpentem illum per extremitatem apprehenderet, & ſubitò iterum ad figuram priſtinam virgæ reverſus eſt. Quodnam verò eſt documentum, quod ex hoc facto diſcere poſſumus? Si fortè divitem aliquem interrogaveris: *Quid eſt quod tenes in manu tua?* Reſpondebit utique, Palatia, poſſeſſiones, diverſorum Dominorum ſtatus, quibus velut domus & nobilitatis ſuæ fulcris & columnis innititur, ſeque in ſtatu ſuo conſervare poſſe confidit: Quòd ſi verò DEUS ad cor ejus loquens internas illi ſuggerat & immittat inſpirationes, ut his omnibus ſe exuat & ſpoliet (prout tot quotidiè faciunt, qui Religiones in ſumma paupertate viventes amplexantur) *projice in terram;* invenies profectò, quòd ſi divinum hoc conſilium & inſpirationem executus fuerit, deinceps per lumen & notitiam bonorum cœleſtium, qua illuſtrabitur, nauſeare deinceps bona terrena incipiet, quæ antea tantoperè amaverat; *ita ut fugeret Moyſes*, & divitias illas quas antea tanti fecerat, venenoſiſſimos ſerpentes eſſe fatebitur. At verò quia non omnes Monaſterium ingredi, aut ſolitudines incolere poſſunt, ſed in Ægyptum deſcendere & in ſæculo vitam traducere talibus neceſſum eſt, ac proindè pro convenienti ſtatus ſui ſuſtentatione bonis temporalibus indigent, optimum nos DEUS modum docet, quo in tali caſu uti debeamus; *apprehende caudam ejus:* ſic enim divitiæ illæ ſuſtentantis nos baculi loco inſerviunt, ſi videlicet illas per extremitates ſuas apprehendamus, id eſt, ſi illis ad neceſſitatem, non verò ad ſuperfluitatem utamur; ſi illas animo ab illis prorſus ſoluto & alieno poſſideamus, velut ſtatus noſtri extremè neceſſaria ſubſidia, non verò velut cupiditatis & appetituum noſtrorum fomenta. Baculus nobis pro debilitatis noſtræ ſuſtentaculo ſubſervit, noſque in pedibus ſuſtinet, ne labamur: Divitiæ quoque quamdiù directione legis Divinæ ſubordinantur, & juxta illam adminiſtrantur, in pedibus nos ſuſtinent, ne corruamus, non verò quando nobis occaſio ſunt offendiculi & la-

Terrena nauſeare incipiunt qui cœleſtia guſtant.

Exod. 4. v. 2.

pſus, tunc enim quando nos illis toto corde & affectu innitimur, nos cadere faciunt, de quibus Pſalmiſta ait: *Conglutinatus eſt in terra venter noſter, humiliata eſt in pulvere anima noſtra.* Unde S. Hieronymus: *Sic vivamus tamquam nihil habentes, & omnia poſſidentes; victus & veſtitus divitiæ Chriſtianorum ſunt.*

Pſ. 43. v. 25. S. Hier. l. 2. ep. 2. in fin.

13 Regius Propheta ait: *Quoniam DEUS magnus Dominus, & Rex magnus ſuper omnes Deos, quia in manu ejus ſunt omnes fines terræ.* Sed quinam ſunt hi fines terræ, qui in manu DEI eſſe dicuntur, cùm de DEO dicatur potiùs: *Quoniam Rex omnis terræ Deus?* Sanctus Bruno per fines terræ illos intelligit, qui in terra vivunt quidem, ſed animo ab omnibus terræ bonis prorsùs alieno: *Juſtorum animæ in manu DEI ſunt.* Sed cur fines terræ appellantur? quia *in ſe finiunt terrenitatem.* De iiſdem in libro Sapientiæ dicitur: *Fulgebunt juſti, & tamquam ſcintillæ in arundineto diſcurrent;* Mundus etenim arundineto aſſimilatur, quia exteriùs pulchram præſeferens apparentiam reſplendet, ſicut arundo, cùm tamen intùs ad inſtar ejuſdem arundinis vacuus exiſtat; bona quoque terrena nos delectando ad ſe alliciunt, ſed extrinſecùs tantùm, cùm alias reverâ nos non exſatient, nec quietem & ſatisfactionem animi conferant.

Pſ. 94. 3. Mundus inſtar arundinis. Sap. 3. v. 7.

14 Notanda eſt autem dictio illa *diſcurrent.* Pro cujus intelligentia optimè ſervit, quod Sacer Chroniſta in libro Numerorum refert; poſtquam enim miraculum aquæ ex petra virga Moyſes percuſſa elicitæ recenſuiſſet, pergit referre modum, quo Regem Edom, ut exercitui ſuo per territorium Regni ſui nudum indulgeret tranſitum, rogarat: *Obſecramus ut nobis tranſire liceat per terram tuam. non ibimus per agros, nec per vineas, non bibemus aquas de puteis tuis, ſed gradiemur via publica, nec ad dexteram, nec ad ſiniſtram declinantes.* Quid opus erat, ut cum Rege cum conditionibus adeò arctis & ſtrictis de tranſitu concedendo paciſceretur, inſuper ſpecialius addendo, *tantùm velociter tranſeamus?* neque enim conſtat quòd unquam cum aliis de ſimilibus pactis tanto cum rigore & arctitudine tranſegerit. Lyranus ait, *Rex Edom, Rex terrenus,* & ideò *omnia in figura contingebant;* Etenim anima quæ ad terram promiſſionis, id eſt, cœleſtem gloriam adeundam ſe accinxit, obiter tantùm & tranſeunter hac terra & bonis ejus, quantum ſcilicet neceſſitas & convenientia ſtatus requirit, uti, eademque tranſcurrere debet: *Tantum velociter tranſeamus;* hoc enim eſt quod S. Mater Eccleſia in Collecta Dominicæ Tertiæ poſt Pentecoſten fideles ſuos in hoc ſæculo petere docet, dum ita orat: *Protector omnium in te ſperantium Deus, ſine quo nihil eſt validum, nihil eſt ſanctum, multiplica ſuper nos miſericordiam tuam, ut te rectore, te duce, ſic tranſeamus per bona temporalia, ut non amittamus æterna.*

Obiter terrenis uti debemus. Num. 20. v. 17. Lyran. ibid.

15 Eccleſiaſticus monet dicens: *Comede in lætitia panem tuum, & bibe cum gaudio vinum tuum, quia Deo placent opera tua.* Quæ verba Olympiodorus, quantum ad ſenſum litteralem exponens dicit: *In lætitia & corde bono uti quis dicitur bonis ſibi à Deo conceſſis, cùm modeſtè utitur, & ad Naturæ neceſſitates.* S. Hieronymus quoque ad Demetriadem ita ſcribit: *Veſtri generis eſt habere & calcare divitias.* Imò S. hic Doctor ab omnibus quæ mundus permagni æſtimare ſolet, animo ſuo adeò alienus fuit, ut in fine vitæ S. Pauli Eremitæ, quam ipſe conſcripſit, proteſtari non dubitet, dicens: *Si Dominus optionem daret, multò magis eligerem tunicam Pauli cum meritis ejus, quàm Regum Purpuras cum Regnis ſuis.*

Eccl. 9. v. 7. Terrenis uti debemus prout neceſſe. S. Hier. ep. 8. ad Dem.

16 Laurentius Surius in vita Sancti Severini Archiepiſcopi Colonienſis rem miram refert, videlicet illuſtriſſimum quemdam virum prima die nuptiarum ſuarum ab Angelo, ut ſe ſequeretur, invitatum, acceptata invitatione, ſponſaque ſua pariter & divitiis omnibus quas poſſidebat, relictis, Angelum præeuntem in vaſtam uſque ſolitudinem ſubſecutum; poſtquam verò in eadem in jejunio, mortificatione, & aliis rigidis pœnitentiæ operibus auſteriſſimam duxiſſet vitam, vehemens eumdem incendiſſe deſiderium ſciendi, cuinam in terris viventi Sancto in præmio futurus eſſet coæqualis & ſimilis? Cùmque ei ab Angelo dictum fuiſſet, cum Archiepiſcopo Colonienſi futurum eſſe in præmio parem, ad eum videndum ſe contuliſſe, ac tandem ipſum in Eccleſia habitu Pontificali ſplendidiſſimo indutum, ingentique ſub Miſſæ ſacrificio, Cleri, Principum, ac nobilium corona ſtipatum deprehendiſſe, eumque cùm, Miſſa terminata, unà cum Principibus cæteriſque aulæ Proceribus ſuum vidiſſet petere Palatium, inſecutum fuiſſe, tandemque cùm eum lauto cuidam convivio accumbentem conſpiceret, præ ſumma admiratione attonitum in eas incidiſſe cogitationes, ut ſibi facilè pœnitentiam, qua hactenùs inceſſanter ſe confecerat, DEO minimè acceptam fuiſſe perſuaderet, utpote cui non majus à DEO deſtinatum eſſet præmium, quàm quòd ſimile eſſet præmio illius Epiſcopi, qui in ſumma Eccleſiæ dignitate poſitus vitam ſuam in continuis ageret delitiis: mox verò eumdem ab Angelo cœlitùs miſſo fuiſſe monitum, majori illum affectu adhærere urceolo, quem à cingulo ſuo pendulum ferebat, quàm Sanctus Severinus cunctis afficeretur honoribus, delitiis, & quos poſſidebat palatii ſui theſauros. Cui ſimilis eſt Hiſtoria, quæ in vita S. Gregorii Magni refertur. Denique quàm ingens fuit paupertas, in qua S. Carolus in tanto divitiarum ſuarum theſauro, nec non in ſupremis Eccleſiæ dignitatibus poſitus continuò ſeſe exercuit? tanta nimirùm, ut Bulla Canonizationis ejus eum appellatir: *Hominem mundo maximè blandienti crucifixum, terrena calcantem;* qui proindè cum S. Chryſoſtomo jure merito dicere potuit: *Quicquid delectabile mundus habet, ego rideo, divitias non curo, paupertatem non horreo.* Videatur in Promptuario Sacro Diſcurſus ſeptimus de Sancto Carolo.

Sur. 23. Oct. Hiſtoria. S. Chr. h. 4. ... ep.

DISCURSUS XXI.

ARGUMENTUM.

Ut erga bona terrena minùs efficiamur, conſiderandum nobis eſt, quòd in hac vita ſimus viatores, vitaque præſens peregrinationi ſimilis exiſtat; id enim fecerunt, quotquot inter Sanctos divites fuerunt. Unde variæ etiam peregrinorum conditiones conſiderantur.

THEMA.

Chariſſimi, obſecro vos tamquam advenas & peregrinos, abſtinere vos à carnalibus deſideriis, quæ militant adverſus animam. 1. Petri 2. v. 11.

1 Sanctus Petrus qui omnium aliorum Apoſtolorum nomine Salvatori dixerat: *Ecce nos reliquimus omnia,* fidelibus in principio naſcentis Eccleſiæ, inſignem quamdam traditurus doctrinam, obſecravit illos, ut ſe advenas & peregrinos in hoc mundo eſſe arbitrarentur: *Chariſſimi obſecro vos tamquam advenas & peregrinos abſtinere &c.* Ubi gloſſa ait: *Eo minùs animum terrenis rebus ſuperponite, quo vos patriam in cœlis habere meminiſtis.* Enimverò ſi cor & animum noſtrum ab his terrenis bonis, quæ violentum adeò ſuper nos dominium exercent, avellere & abalienare volumus, neceſſum eſt, ut nos in hoc mundo verè advenas & peregrinos eſſe agnoſcamus.

Totus diſc. circa peregrinationem ad patriam cœleſtem.

2 Sanctus Paulus in Epiſtola ad Hebræos de Sanctis veteris Teſtamenti Patriarchis tractans, dicit: *Confitentes quia peregrini & hoſpites ſunt ſuper terram.* Porrò in diſcurſu præcedenti Abrahamum, Jobum & alios, Sanctos pariter & divites fuiſſe pluribus oſtendimus. Quòd ſi verò fundamentalem rationem ſcire cupitis, qua ratione hi viri ſanctitatem & innocentiam in eo divitiarum ſtatu difficillimam conſervarint, animoque adeò à divitiis alieno & ſoluto vixerint; ecce vobis unicam eamque certiſſimam & indubitatam, quia videlicet ſe in hac peregrinos & advenas eſſe cenſuerant, ac proindè ſubjungit ibidem Sanctus Paulus, *ideò non confunditur Deus vocari eorum.* Quæ verba à Divo Chryſoſtomo hoc modo referuntur: *Hoc Paulus, cum admiraretur, dicebat, quare non erubeſcit Deus vocari Deus ipſorum? non erubeſcit, inquit, Dominus, à ſervis appellationem ſumere.* Siquidem Deus communi nomine appellabatur *Deus Abraham, Deus Iſaac, Deus Jacob, quare non erubeſcit? dic rationem, nimirum ut nos eum imitemur, quia hoſpites, inquit, erant & advenæ:* Verùm enim verò, inquit idem Sanctus Doctor, ob hanc rationem videbatur potiùs Deum erubeſcere & dedignari debuiſſe, ut peregrinorum & viatorum nomine ſe pateretur appellari, cùm hi ut plurimùm in mundi oculis, viles & abjecti homines eſſe cenſeantur; ſed reſpondet, Sanctos præfatos non fuiſſe peregrinos tales, quales illi communiter ſunt, qui ex uno

Hebr. 11. v. 13. Chr. h. 6 de ...

loco

ideo incertis domiciliis peregrinantur, ſuaſque patrias ſedes, in regiones transferunt alienas: *Illi non ſtatarii erant hoſpites, ſed quod orbem univerſum deſpicerent, & parvi facientes terram, ad cæleſtem illam patriam reſpiciebant.*

3 Univerſam Abrahæ vitam diligenter circumſpicite & conſiderate, qui ab increata illa ſapientia, de qua in veritate dicitur: *Omnia in menſura, & numero, & pondere feciſt*; (Sap. 11. v. 21.) ex toto humano genere electus eſt, ut eſſet primus omnium credentium Pater, pariterque ſpeculum, Idæa, & norma omnium electorum Dei. Primum enim Præceptum à Deo illi impoſitum, fuit, ut patriam ſuam deſerens in regiones peregrinaretur, & abiret alienas: (Gen. 12. v. 1.) *Egredere de terra tua, & de cognatione tua, & de domo Patris tui, & veni in terram quam monſtrabo tibi.* Præterea in toto vitæ ſuæ decurſu in tabernaculis demoratus fuit, quæ ab uno loco ad alium transferuntur, ſuntque propria viatorum domicilia. Unde Apoſtolus ait: (Heb. 11. v. 9.) *Fide demoratus eſt in terra repromiſſionis, tamquam in aliena, in caſulis habitando cum Iſaac, exſpectabat enim fundamenta habentem civitatem, cujus artifex & conditor DEUS.* Sanctus Stephanus in celebri illo ſermone, quem ad Synagogam habuit, ait: (Act. 7. 5.) *Non dedit illi hæreditatem in ea, nec paſſum pedis*; cujus rationem ex Apoſtolo retulimus: *Expectabat enim &c.* Verum quidem eſt, quòd in ſolemnem gratiarum actionem varia divino cultui altaria erexerit: at verò ne ſaxum quidem aut lignum movit pro fabricandis muris in propriam habitationem. Unde Author Cat. ait: *Non ædificavit civitatem, nihil hic ſtabile quærit in terra, nihil hic poſſidet, utique peregrinus, ſed futura inquirit.* (Lipp. Gen. 13.) Ipſi quidem & toti ſuæ numeroſiſſimæ progeniei Paleſtina promiſſa fuit; at verò notandum, quòd poſtquam eadem ab Ægyptiæ ſervitutis vinculis erepta fuit, quadraginta continuis annis per deſertum peregrinando ſub tabernaculis commorata fuerit, priuſquam ad Palæſtinam poſſidendam pertingeret, non obſtante quòd longè breviori tempore eò pervenire potuiſſet; ut quid igitur tam diuturna peregrinatione opus fuit? *Omnia in figura contingebant illis.* Illa namque promiſſionis terra cæleſtem præfigurabat gloriam, & ideò per hanc figuram unicuique animæ ad illam aſpiranti inſinuatur, quòd ſi ad illam poſſidendam admitti deſideret, priùs in hac vita tamquam verus viator & peregrinus vivere debeat. Unde Sanctus Bernardus religioſos ſuos exhortando dicebat: (Ber. ad fr. de mont. Dei.) *Obſecro, in peregrinatione hujus ſæculi, in militia hac ſuper terram, ædificemus nobis non domos ad habitandum, ſed tabernacula ad deſerendum, utpote cito inde evocandi, & migraturi in patriam & civitatem noſtram.* Etenim quando hæc terra Abrahæ a Deo promiſſa fuit, dictum eſt, non ſolùm ipſum, ſed cum eo univerſam ſtirpem ejus velut peregrinos in ea perpetim victuros eſſe: *Scito prænoſcens, quod peregrinum futurum ſit ſemen tuum in terra non ſua.* Et ideò quando DEUS iſtum ab Abraha deſcendentem populum, præ cunctis totius univerſi nationibus ad veram ſui notitiam habendam elegit: *Notus in Judæa DEUS*: ipſumque Abrahamum velut ſtipitem & caput illius deſtinavit, ipſum pariter cum tota ſua progenie velut in terra non ſua peregrinari voluit: *peregrinum futurum ſit ſemen tuum*; ideòque ipſum per multa ſæcula in regione quacumque ſtabiliri, & domos ab illis erigi noluit. Cur ita? Nimirùm populus ille, & populus *Iſrael* appellabatur, quod idem eſt, quòd *videns Deum*, & ideò illum non velut in patria domos fabricare, ſed velut peregrinum tabernacula viatorum incolere voluit, ut per hoc inſinuaret, illos de viſione DEI & cæleſti beatitudine ſecuros eſſe, qui ſe peregrinos eſſe reputant, & tamquam tales in hoc mundo vivunt; Unde Sanctus Leo Papa ait: (S. Leo.) *Surſum vocatos animos terrena deſideria non deprimant, ad cæleſtia prælectos peritura non occupent.*

4 Quod ut manifeſtum fiat, dic ſodes, quandonam Jacob Patriarchæ nomen Iſraelis in omnes poſtea Hebræos Iſraelitas appellatos derivatum, impoſitum fuit? num fortè eo tempore, quo in paterna domo commodè & quietè ac ſtabiliter vixit? aut quando in domo Laban ſoceri ſui, Liæ & Racheli nodo maritali adſtrictus laborum & ſudorum ſuorum fructu fuit potitus? Nequaquam, quin potiùs ſi caput 32. Geneſeos legeritis, (Gen. 32. v. 28.) invenietis, tunc eum nobili hoc nomine decoratum fuiſſe, quando velut peregrinus actuali itineri accinctus erat, ut hinc intelligeremus, illos tantùm ſe comprehenſores, & cæleſtis patriæ cives & poſſeſſores futuros eſſe ſperare poſſe, qui ſe in hac terra peregrinos eſſe agnoſcentes, velut perpetui viatores in eadem vivunt.

5 Quamnam Salvator noſter à mortuis reſurgens & gloria præcinctus veſtis formam, veluti immortalitatis ſuæ Symbolum & indicem, ſibi aſſumpſit? Nemo eſt qui neſciat, illum conſeſtim in peregrini habitu diſcipulis apparuiſſe: *Tu ſolus peregrinus es in Jeruſalem?* (Luc. 24. 18.) Quodnam in eo myſterium latere exiſtimatis, quòd glorioſo in corpore reſurgens hoc potius quam alio habitu indutus comparere voluerit? Haymo Halberſtadienſis ait: (Hay. ib.) *In peregrini ſpecie apparuit, ut nos qui membra ejus ſumus, in hac vita peregrinos & advenas nos eſſe ſentiamus.* Aptiùs verò ad intentum noſtrum Hugo Cardinalis ita ſcribit, (Hug. Card. in c. 25. Gen.) *Poſt reſurrectionem peregrinis apparuit, & in forma peregrini; quaſi dicat: ſolis peregrinis apparebo in gloria.* Non ſufficiebat ei quòd habitum peregrini aſſumpſiſſet, verùm etiam in hoc habitu illis præcipuè apparere voluit, qui peregrinabantur, & in actuali itinere poſiti erant; ut inſinuaret, quòd ab illis potiùs quam ab aliis in cæleſti patria revelata facie videndus ſit, qui in hac vita viatores ſeſe agnoſcentes, peregrini more vitam duxerint: *Solis peregrinis apparebo in gloria.*

6 Optimè idipſum conſideratio quædam Sancti Maximi confirmat, (S. Max. de Jud. tradit.) qui optimè ponderat, in quem præcipuè finem pretium ſanguinis Redemptoris, id eſt, triginta argentei, quos Judas proditor Sacerdotibus retulit, dicens: (Mat. 27. v. 4.) *Peccavi tradens ſanguinem juſtum; retulit triginta argenteos &c.* adhibiti fuerint. Etenim Pontificis & Sacerdotes coacto conſilio, ex illis argenteis agrum quemdam emendum eſſe ſtatuerunt, pro ſepeliendis in eo peregrinis: (Matt. 27. 7.) *Emerunt agrum figuli in ſepulturam peregrinorum.* Per hunc autem agrum, ut idem Sanctus Præſul unà cum Sancto Auguſtino probat, (S. Aug. ſer. 48. in app.) idem Chriſtus intelligitur, in quo ii qui hic in terris veluti peregrini vixerunt, ſuaviter requieſcunt; at verò ipſiſſima Sancti Maximi verba audiamus: *Peregrinis, inquit, qui erant ſine domo, ſine patria, & toto orbe exules jactabantur, requies Chriſti ſanguine providetur, ut quibus non eſt in mundo poſſeſſio, ſit in Chriſto Sepultura. Iſtos autem peregrinos, quos eſſe dicimus, niſi devotiſſimos Chriſtianos, qui renunciantes ſæculo, & nihil poſſidentes in mundo, in Chriſti ſanguine requieſcunt? Chriſtianus enim qui mundum non poſſidet, hic totum poſſidet Salvatorem.* Euſebius (ſeu quiſquis eſt Author) ſuper illa verba: (Euſ. ib.) *Ager ſanguinis*, inquit, *merito ager ſanguinis vocatur, qui Chriſti ſanguine comparatur, ager enim iſte terra viventium eſt, in qua qui ſepeliuntur, non moriuntur. Ecce tibi pignus vitæ æternæ quod illi poſſident, qui viatores ſe in hoc mundo eſſe ſcientes, vitam agunt peregrinantium.*

7 Sanctiſſimus Propheta David vir ſecundùm cor Dei fuit, qui *fecit omnes voluntates ejus*; hoc autem meritum aſſecutus eſt, quia dum in ſolio Iſraelis inter affluentes divitiarum theſauros, frequenter de hoſtibus glorioſè reportatos triumphos, & dignitates humanas, imperii populi DEI habenas gubernaret, ab his omnibus mente & animo alieniſſimus non mentiebatur, cùm DEO diceret: *Advena ego ſum apud te & peregrinus.*

8 Quodnam in ſe continet myſterium, quòd David cum vaſtiſſimo gigante Goliath congreſſurus, (Pſ. 38 v. 18.) aliis armis inſtructus non fuerit quam baculo, quem manu ferebat ipſe, qui in vegetiſſimo annorum flore conſiſtens urſos diſcerpſerat & leones? num fortaſſe his armis faciliorem ſe victoriam conſequi poſſe ſpectabat? Imò potiùs ab hac obtinenda baculus ille eum valdè impedire poterat, utpotè qui ad vibrandum è funda in frontem gigantis lapidem utraque manu, eaque benè expedita opus habebat. An verò ideò baculum manu ſua geſtaſſe dicendus erit, quia gigantem illum veluti craſſum & obeſum quemdam canem moloſſum æſtimabat? *Numquid ego canis ſum, quod tu venis ad me cum baculo?* (1 Reg. 17. v. 43.) Sed nec hoc dici poſſe videtur, quia canes viſo baculo magis irritantur, vehementiùſque ferocire incipiunt: Et ideò meliùs, ni fallor, reſpondetur, quòd hæc *Omnia in figura contingebant*; Quiſquis enim cum infernali

Digitized by Google

nali Goliath in certamen deſcendere cupit, velut peregrinus quidam illum adoriatur, utpote cui proprium eſt geſtare in manibus baculum, ſic enim infallibilem ſibi promittere poterit victoriam. Et ideò Sanctus Martinus in hora mortis ſuæ infernalem hunc Philiſthæum aſtantem cernens in hæc verba prorupit: *Quid hic aſtas cruenta beſtia? nihil in me funeſtè reperies:* idque vel maximè, quia licèt in ſummo humanæ dignitatis culmine poſitus, ab ipſis quoque Imperatoribus in ſumma veneratione habitus fuerit, nihilominùs vitam peregrino non abſimilem duxerat, oculiſque in cœlum defixis, ſe etiam in languoris lectulo ad alia objecta à diſcipulis ſuis diverti non patiebatur, ſed dicebat: *Sinite cœlum potius, quàm terram aſpicere, ut ſuo jam iturus ad Dominum Spiritus dirigatur.* Sanctus Baſilius quoque Præfecto ſibi exilium, omniumque bonorum confiſcationem comminanti libera voce reſpondit: *Exilium haud agnoſco, qui nullo loco circumſcriptus ſum, & neque terram hanc quam nunc incolo, meam habeo; univerſam terram Dei eſſe ſcio, cujus ſum advena & peregrinus.*

In lect. San. Mart.

Baſ. ep. 370. v. 31

9 Ex tribus porrò ſignis præcipuè homo aliquis peregrinus eſſe dignoſcitur, ut optimè notat Hugo Cardinalis, ſcilicet ex *lingua, moribus, & affectionibus;* Lingua enim ſtatim an quis Hiſpanus, Gallus, Italus, vel Germanus ſit, manifeſtat: ita quoque ex modo loquendi hominis alicujus Chriſtiani ſubitò agnoſci poteſt, an bonis hujus mundi corde ſuo adhæreſcat, an verò tamquam advena & peregrinus vitam agat. *Loquere ut videam.* Quòd ſi enim quis de humani reſpectus accuratis apicibus, de honoribus, de voluptatibus & divitiis, deque annis vitæ longævis, & terrena felicitate frequenter diſſerat, ſignum eſt evidens, quòd talis in omnibus iſtis affectum & cor ſuum defixum habeat; Unde apud Sanctum Joan. dicitur: *Qui eſt de terra, de terra eſt, & de terra loquitur.* Econtra verò cui in regione valdè longinqua toto vitæ ſuæ tempore demorandum eſt, de illa ſemper loquitur, atque ad ſe in illa ampliandum omnia conſilia ſua dirigit; atque ideò ſi quis de cœlo, de bonis æternis patriæ cœleſtis, deque animæ ſalute frequenter ſermones inſtituat, optimum ſignum eſt, è quo quis certò cognoſcere poteſt, quòd in hoc mundo verè advena ſit & peregrinus. Secundum ſignum ſunt *mores;* quòcumque enim locorum peregrini ſe conferunt, eò etiam communiter mores, uſus, & quas in modo manducandi, veſtiendi, vel converſandi patrias habent conſuetudines, pariter ſecum conferre ſolent, ex quibus è qua unuſquiſque natione oriundus ſit, faciliimè agnoſcitur. Vultiſne igitur ſcire undenam verus & genuinus natus Cœli civis & incola infallibiliter dignoſci poſſit? Apoſtolus dicit: *Jam non eſtis hoſpites & advenæ, ſed eſtis cives Sanctorum & domeſtici DEI;* Undenam Apoſtolus eos verè tales eſſe agnovit? quia paulò ante de iiſdem in mundo peregrinantibus dixerat: *Noſtra converſatio in cœlis eſt,* & exinde ſubintulit: *Jam non eſtis in cœlis hoſpites & advenæ, ſed eſtis cives Sanctorum & domeſtici DEI:* quaſi diceret, ex converſione veſtra, & moribus & habitu veſtro ſatis manifeſtè colligo, quòd hîc ſitis peregrini, in cœlo verò cives & domeſtici, quòdque ad beatam illam patriam iter veſtrum dirigatis. Tertium ſignum unde quis peregrinus eſſe dignoſcitur, ſunt *Affectiones:* quiſquis igitur ad hanc vitam exiguum affectum habet, ſufficienter indicat, quòd amet & tendat ad aliam. Talis erat David, qui ſuſpirans ajebat: *Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus eſt.* Unde Sanctus Auguſtinus Sanctos Patriarchas in tabernaculis continuò viventes conſiderans, ad noſtram inſtructionem dicit: *Ille eſt in tabernaculis, qui ſe eſſe in mundo intelligit peregrinum; ille ſe intelligit peregrinantem, qui ſe videt patriæ ſuſpirantem.*

Ho. Car. in c. 11. Heb.

Joa. 3. v. 31.

Eph. 2. v. 19.

Phil. 3. 20.

Pſ. 119. v. 5.
S. Aug. tr. 28. in Joa.

10 Præter has ab Hugone Cardinali adductas peregrinorum conditiones, alias inſuper in medium afferre poſſumus. Peregrinus enim qui in itinere conſtitutus multos expertus labores & ærumnas, facilè ſe conſolatur, ſperando quòd tandem ulterius procedendo & patiendo, ad viæ ſuæ perventurus ſit terminum, maximè ſi ibi repoſitum ſibi eſſe ſciat lucroſum & opulentum cambium, aut verò ſi pinguem aliquam certò expectet ibi ſe manentem fortunam. Eadem prorſus eſt conſolatio peregrinantium hic in terris Chriſti fidelium, ſi enim hic in continua paupertate, vel diuturnis acerbiſque infirmitatibus, vel perſecutionibus, vel aliis ſimilibus ærumnis miſeram ducant vitam, certi ſunt, quòd tandem in cœleſti patria expectare habeant ineffabile æternæ beatitudinis præmium, quo quas perpeſſi ſunt calamitates, copioſiſſimè remunerabuntur: *Momentaneum hoc & leve tribulationis noſtræ æternum gloriæ pondus operatur in nobis.* Hoc modo ſe Job conſolabatur, dum in ſterquilinio nudus ſedebat: *Scio,* inquit, *quòd redemptor meus vivit, & in noviſſimo die de terra ſurrecturus ſum, & in carne mea videbo Deum Salvatorem meum; Repoſita eſt hæc ſpes mea in ſinu meo.*

2. Cor. 4. v. 17.
Job 19. 25.

11 Peregrinus ſe nequaquam multis ſarcinarum ponderibus aggravat, ut tantò expeditiùs iter ſuum conficere poſſit: Idem quoque facere debet quælibet anima Chriſtiana; abjicienda ſunt omnia terrenorum affectuum pondera: *Amor meus pondus meum;* omnes alii affectus, qui in DEUM & bona cœleſtia non feruntur, pondera ſunt gravia, quæ animam deorſum trahunt & inclinant. Sanctus Bernardus Monachis ſuis rectiſſimam ad Jeroſolymam cœleſtem demonſtrare viam volens, inquit: *Vos tam facili facilitate, quàm facili fœlicitate viam iſtam non ſolum itis, ſed curritis, quia exonerati eſtis & accincti, nihil ponderis ſuper dorſa portantes.* Quotquot pericula & ærumnæ in longo aliquo itinere occurrunt, facilè ab itinerantibus vincuntur, ſperando, quòd tandem ſalvi perventuri ſint ad metam, vel locum deſtinatum, vel redituri iterum ſint in patriam.

S. Ber. ſer. de quadr. debit.

12 In mari hujus mundi etiam quando quietum eſt, & tranquillum, multæ occurrunt tempeſtatum procellæ, nam ut Sanctus Auguſtinus ait: *Mundus iſte periculoſior eſt blandus, quàm moleſtus;* ac proindè in hoc maritimo itinere magna nobis cum cautela & circumſpectione navigandum eſt, cavendumque ne a tot lenocinantibus, noſque ad ſe trahentibus ſyrenis decipiamur, nam ut Nazianzenus benè nos monet: *Quo magis in altum quis pedem ponit, eo magis vertigine laborat & æſtuat.* Quòd ſi verò de occurrentibus in hoc proceloſo mari adverſitatum & tribulationum tempeſtatibus loqui velimus, quantò magis illæ nos infeſtant, tantò ſecurior nobis Paradiſiaci portus aſſecutio efficitur: *Si ſuſtinebimus & conregnabimus.* Hæc enim eſt inter illos, qui ad cœleſtem Patriam proficiſcuntur, & alios qui hîc in terris corporali greſſu peregrinantur, differentia, quòd qui corporalia itinera faciunt per occurrentes adverſitates & infortunia ad aſſequendum viæ terminum non ſolùm non promoventur, ſed etiam adeò impediuntur, ut vel tardiùs vel numquam ad illum pertingant: at verò qui ad cœlum peregrinantur, quantò aſperiora & duriora ſuſtinent, tantò de aſſequendo itineris termino, id eſt, cœleſti patria ſecuriùs & ſolidiùs ſperare poſſunt.

S. Aug. 114.

Naz. or. 34.

2. Tim. 2. 12.

13 Prudentes & circumſpecti peregrini, quidquid in via bonorum temporalium ſibi acquirunt, pro majori ſecuritate ad Patriam tranſmittere ſolent, non verò alibi in itinere diſpoſita relinquunt. Similis quoque eſſe debet in Chriſtianis viatoribus cautela & circumſpectio, ut ſcilicet de lucris ſpiritualibus in via ſibi comparatis, ſalvandis & in ſecuro collocandis ſolliciti ſint. *Opera enim illorum ſequuntur illos. Quia enim,* ut Divus Chryſologus ait, *ibi eſt domus noſtra, id eſt, in cœlo, ibi etiam omnia recondamus, nihil hîc penitus relinquentes, quidquid enim hic dimiſerimus, amittimus.*

Chr. h. 12. in Matt.

14 Viator quantò magis ad viæ ſuæ terminum appropinquat, tantò magis gaudet & exultat, animumque reſumens tantò celeriori greſſu progreditur: Ita quoque anima fidelis, quæ oculos ſuos in cœlum defixos tenet, ad iter ſuum, quantùmvis difficile proſequendum animatur, omniaque obſtacula facilè ſuperat. Sancta illa animalia Ezechieli Prophetæ in viſione exhibita, ad ſimilitudinem fulguris diſcurrebant, quia ſub firmamento propè cœlum empyreum ambulabant, cœlumque ſtellatum capitibus ſuis proximè imminens habebant: *Firmamentum erat imminens capiti eorum.* Eodem modo quiſquis ad aliam vitam expeditè vult ambulare, cor ſuum & oculos ad illam dirigat, ſic enim fiet, ut ſi bona cœleſtia & æterna æqua lance ponderaverit, ad terrena bona parum aut nihil afficiatur.

Ezech. 1. v. 26.

Digitized by Google

DISCURSUS XXII.

ARGUMENTUM.

Ut bona terrena contemnamus, opus eſt, ut cordis noſtri oculum in bona cœleſtia defigamus.

THEMA.

Moyſes grandis factus negavit ſe eſſe filium filiæ Pharaonis, magis eligens affligi cum populo Dei, quàm temporalis peccati habere jucunditatem, majores divitias æſtimans theſauro Ægyptiorum improperium Chriſti, aſpiciebat enim in remunerationem. Ad Hebr. 11. v. 24.

Moyſes de æternis cogitabat, hinc deſpexit terrena.

1 QUiſquis adæquatè & condignè concipere vult, quàm generoſus fuerit hic contemptus, quo Moyſes filiæ Pharaonis hæres fieri aſpernabatur, neceſſariò priùs examinare debet ſervitutem, villipendium & verbera, quibus in eodem regno afficiebatur & flagellabatur univerſus Hebraiſmus, à quibus Moyſes utpotè Pharaonis ex filia adoptivus nepos, liber eſſe poterat, adeò ut loco luti in quo alii Judæi quotidiè cogebantur laborare, ipſe ſceptrum tractare, & loco manicarum ferrearum & compedum ipſe Dominium & Imperium in univerſam Ægyptum exercere potuiſſet, ita enim filia Pharaonis de ipſo ut filio & hærede ſuo futurum eſſe decreverat: *At verò Moyſes negavit ſe eſſe filium filiæ Pharaonis, grandior factus:* Theophyl. legit: *Magnus factus*, id eſt, quando in ſupremo dignitatis vertice erat conſtitutus. Theodoretus legit: *Quando omni deliciarum genere fruebatur.* Vultis autem ſcire, quænam in hoc verbo, *Negavit*, vis lateat? Chryſoſtomus dicit: *Hoc eſt odio adverſatus eſt.* Theophylactus dicit: *Verbum, Negavit, intenſum odium ſignificat, ac propenſam ejus erga regiam Pharaonis abalienationem.* Verùm dicat aliquis; Numquid Moyſi tamquam filio Regis, & tamquam hæreditario Monarchiæ illius Succeſſori omnes regni illius Satrapæ & Principes ad nutum obſequebantur, & ſerviebant? Numquid omnes theſauri, populorum corda, claves & omnis Imperii poteſtas in manu ejus poſita erat? Unde igitur hoc odium, horror ille, & fuga derivabatur, qua ſe in contemptibilem & abominabilem illam Hebraiſmi fæcem ad tractandum lutum, lateres efformandos, & cuſtodienda Madianitarum pecora abjicere ſatagebat? *Magis eligens affligi cum populo ſuo, quàm temporalis peccati habere jucunditatem, majores divitias, &c.* Difficultas hæc ab eodem Paolo verbis hiſce valdè ſignificantibus diſſolvitur: *Aſpiciebat enim in remunerationem.* Quiſquis enim vult terræ hujus bona deſpicere, debet cor & oculos ſuos in cœleſtia bona dirigere; *Cœlo enim propoſito*, inquit, D. Chryſoſtomus, *erat ſupervacaneum admirari regiam Ægypti.* Cui conſonat quod S. Anſelmus his verbis ſcribit: *Minus credidit opibus Ægyptiorum, quia per id æternis divitiis ſe locupletari credebat, ſi pro Chriſto contumelias & opprobria ſuſtineret: idcircò elegit eſſe pauper & deſpicabilis temporaliter apud homines, quia ſurſum cor habebat, & de æternis honoribus cogitabat.*

Theod. ib.

Chr. h. 26. ad Hebr. Theoph.

Chryſ. S. Anſ. ib.

2 Idem Paulus ad Philippenſes ita ſcribit: *Exiſtimo omnia detrimentum eſſe, propter eminentem ſcientiam Jeſu Chriſti Domini mei:* Ingens namque lumen notitiæ Chriſti ſibi comparaverat, ac proindè omnia terræ hujus bona pro nihilo ducebat: *Propter quem omnia detrimentum feci, & arbitror ut ſtercora.* Igitur & honores, dominia, theſauros, Monarchias, & quicquid hic mundus in ſe pulchri continet, ipſe velut vile quoddam reputat ſterquilinium? Sanctus Thomas ſuper illa verba; quæ idem Sanctus Paulus de ſe aſſerit, ſcilicet: *Mihi mundus crucifixus eſt*, ex illis manifeſtum fieri dicit, quàm fuerit ſanctus hic Apoſtolus affectibus & corde ſuo ab omnibus hujus vitæ bonis alienus: *Manifeſtum eſt autem quod mundus, & omnia quæ in mundo ſunt, mortua erant in corde Pauli.* Sanctus Bernardus in ſermone quodam digniſſima hæc Doctoris gentium verba ponderans, in perſona ejuſdem Apoſtoli ita loquitur: *Omnia quæ mundus amat, Crux mihi ſunt, delectationes carnis, honores, divitiæ, vanæ hominum laudes: quæ verò mundus reputat Crucem, illis affixus ſum, illis adhæreo, illa toto amplector affectu.* At verò quid mirum, ſi Apoſtolus omnium illorum quæ mundus vel maximi facit, nauſeam habeat & abominetur, cùm ipſe in tertium uſque cœlum raptus, ſuos in æterna Paradiſi bona oculos immerſerit, ac proindè illa cum caducis terræ bonis comparans jure merito dixerit: *Omnia arbitror ut ſtercora?* Nam ut Sixtus III. Papa ait: *Si verò fidi ſumus cœleſtibus nos remunerandos operibus, faſtidioſa ſit nobis terra poſt cœlum, & omnis temporalis & mundana poſſeſſio ad æternæ illius beatitudinis comparationem, quaſi inutile ſtercorum ſordeat purgamentum.* S. Ignatius Lojola poſtquam in ferventi oratione ſua corde & animo cœleſtia intendiſſet, ad terram & quicquid in ea boni aut pulchri eſt, ſe reflectens dicebat: *O quàm mihi ſordet tellus, dum cœlum aſpicio*, terram enim cum cœlo comparatam velut ſtercus abominabatur.

Phil. 3. v. 8. Item Paulus & alii.

Ibid.

S. Th. ib.

Gal. 6. 14.

S. Ber. ſer. 7. in quadr.

Sixt. III. l. de div.

3 B. Humbertus ad hoc punctum ſe reflectens, de bonis hiſce terrenis dicit: *Reſpectu Dei ſunt quaſi gutta roris.* Sap. 11. *Tamquam momentum ſtateræ ſic eſt ante te orbis terrarum, & tamquam gutta roris antelucani: imò nihil reſpectu Dei.* Jerem. 4. *Aſpexi terram, & ecce vacua erat: reſpectu animæ modica ſunt, quia eam replere non poſſunt: modica etiam reſpectu cœli, ſicut centrum reſpectu circumferentiæ.* Adducit quoque Senecam qui lynceos fidei oculos non habuit, ſuo tamen intellectu mundum dimenſus, adeò illum in comparatione cœli anguſtum eſſe cenſuit, ut dixerit: *Hoc eſt illud punctum quod inter tot gentes ferro & igne dividitur: O quàm ridiculi ſunt mortalium termini:* & poſtquam longum quemdam mariium, Provinciarum & Regnorum texuiſſet Catalogum, attamen de hac quantùmvis vaſta mundi mole tandem ita concludit: *Punctum eſt iſtud, in quo navigatis, in quo bellatis, in quo regna diſponitis.* Alibi quoque idem gentilis Philoſophus ad Aleſandri Macedonis ſe reflectens ignorantiam, eò quòd *Magni* ſibi titulum vindicarit, ita ſcribit: *Infelix ob hoc quod intelligere debeat, falſum ſe gerere cognomen, quis enim eſſe magnus in puſillo poteſt?*

B. Humb. p. 1. l. 1. c. 4.

Sap. 11. v. 23. Terra nihil reſpectu Cœli. Jer. 4. 23.

Sen. l. 1. q. natur.

Sen. ep. 91.

4 S. Bernardinus humanam conſiderans cæcitatem & ignorantiam ab affectu & cupiditate terrenorum bonorum & neglectu cœleſtium provenientem, ait: *Si oculus unius hominis eſſet in ſolo, tota terra, quæ nobis tam immenſa videtur, quaſi breviſſimus punctus appareret: ſic cordi amore divino ſuccenſo, cuncta terrena nihil eſſe videntur, ſed ab his qui ſpirituales oculos ſuos ſtatuerunt declinare in terram, magna æſtimantur, quia lumine ſpiritualis privati ſunt.*

S. Bern. t. 2. ſer. 45. a. 1. c. 2.

5 In diſcurſu præcedenti excrementum hirundinum quo Tobias Senior excæcatus fuit, cupiditatem temporalium bonorum præſignificaſſe diximus, de quibus Sanctus Paulus ait: *Omnia arbitror ut ſtercora*, quia hæc ſæpè lumen DEI, æternorumque bonorum notitiam nobis adimunt, quia *faſcinatio nugacitatis*, vel ut Sanctus Gregorius legit, *Viſitati obſcurat bona*; at verò quonam modo cæcitas hæc felle piſcis adhibito ſanari potuit? Dicit enim ſacer textus: *Tunc ſumens Tobias de felle piſcis linivit eo oculos patris ſui, & ſuſtinuit quaſi dimidiam ferè horam, & cœpit albugo ex oculis ejus, quaſi membrana ovi egredi, quam apprehendens Tobias traxit ab oculis ejus, ſtatimque viſum recepit.* Dicere quidem poſſemus, per hoc inſinuari nobis quòd pro ſalute animæ reſtituenda valdè ſit proficuum fel infirmitatum corporalium adverſitatum & tribulationum, juxta tritam illam Sancti Gregorii Magni ſententiam: *Mala quæ nos hic premunt, ad DEUM ire compellunt.* Sed dicite obſecro, qualiſnam piſcis ille fuerit, qui cæco huic tam ſubitò viſum reſtituit? Franciſcus Valleſius hujus ſpeciei piſcem Callionymum appellari aſſerit, qui à Galleno lib. 10. de ſimplic. Medic. Facult. cap. 10. lucem oculi reſtituendi virtutem habere dicitur; Plinius illum in Græco *Uranuſcopum* vocari dicit, quod idem eſt, quòd *ſpectator cœli*; quod quidem præſenti propoſito confirmando optimè ſervit. Quòd ſi enim oculi alicujus hoc ſtercora coinquinati, viſus lumen amiſerint, id eſt, ſi cor ſuum bonis hiſce terrenis nimiùm immerſerit, nihil eſt certius, quàm quòd ſi talis ſeriò & ſtudioſè bona cœleſtia & æterna contemplatus fuerit, infallibiliter denuò ſit re illuminandus. Unde D. Chryſoſt. ait: *Dulcis præſens vita, & multis plena voluptatibus, non tamen omnibus, ſed iis, qui illi affixi ſunt; ſi quis in cœlum ſuſpexerit, & quæ ibi præclara ſunt, contemplatus fuerit, ſtatim hanc contemnet.*

Animæ viſum terra lutum aufert.

Phil. 3. v. 8.

Sap. 4. v. 12.

Tob. 11. v. 13.

Fran. Vall. Philoſ. ſac. c. 42.

Plin. l. 7. c. 33.

Chr. h. 66. in Jo.

6 Nazianzenus ad idem propoſitum magis dilucidandum, ingenioſam quamdam adducit ſimilitudinem: Hujus namque mundi bona Soli, Lunæ, Stellis, & aliis

Naz. or. quæ dic. princ. ad virg. Similitudo.

Digitized by Google

alijs planetis à piſcibus inter medias maris undas conſpectis aptiſſimè comparat; hæc namque ſidera à piſcibus ipſis aquis ineſſe exiſtimantur, cùm tamen non niſi ſpecies quædam illius intentionalis ſit. Unde verò hæc piſcium deceptio provenit? Inde nimirùm, quia piſces ab hoc elemento egredi, & Solem ac Lunam & cæteros planetas in ſemetipſis prouti revera ſunt, videre non poſſunt. Eodem prorſus modo unica cauſa cur homines hæc bona terrena tanti faciant, hæc eſt, quia affectibus & omnibus ſenſibus ſuis tranſparentibus bonorum tranſitoriorum aquis immerſi vivunt, mentemque ſuam ad contemplanda æterna, quorum hìc in terris vix umbra

S. L. Juſtin. in faſc. div. am. c. 16.

apparet, elevare non poſſunt. Unde S. L. Juſt. ait: *Illos igitur ſolos qui ignorant Deum & futura non prævident, decipit mundus, aureo enim eos inebrians calice, variis donis, pollicitationibuſque deludens ad ſempiternum trahit exitium.*

Vilis eſt mundus.
Joa. 10. v. 9.

7 Sine magna admiratione audiri nequit titulus ille, quem is qui Cœli oſtium ſemetipſum appellat dicens: *Ego ſum oſtium, per me ſi quis introierit ſalvabitur*, gloriæ cœleſti attribuit: dum illum *manſionem* vocat: *In domo Patris mei manſiones multæ ſunt*; de quo beato regno ſimiliter in Baruch dicitur: *O Iſrael, quàm magna eſt domus Domini, & ingens locus poſſeſſionis ejus immenſus eſt, & non habet finem.* Cur enim tanto tamque ineffabili bono tam humile epithetum attribuitur? Iſidorus

Joa. 14. 2.
Bar. 3. 24.

Iſid. Peluſ. l. 2. ep. 65.

Peluſiota dicit: *Illis enim vero manſio eſt, nam præſens tentorium vile eſt, quod ſimul atque compactum & fixum eſt omne, eodem temporis puncto ſolvitur:* quod verum eſſe facilè patebit, ſi bona hæc terrena cum cœleſtium bonorum ſtabilitate & perpetuitate conferantur. Et tamen ut Seneca Philoſophus verbis valdè emphaticis dicit:

Sen. l. 3. nat. qu.

Magna iſta, quia parvi ſumus, vix credimus, multis rebus non ex natura ſua, ſed ex humilitate noſtra magnitudo eſt. Etenim is qui nullas unquam alias domos præter ruſtica tuguria vidit, ejuſmodi caſulas mediocres domos eſſe facilè exiſtimabit, & ideò quia regia & Imperialia Palatia numquam conſpexit, tugurium aliquod ſive hoſpitium privatum magni facit; Sic quoque qui, mentem ſuam ad cœli beatorum immenſitatem & amplitudinem numquam elevat, terræ magnitudinem & excellentiam magno in pretio habet: Moyſes econtra regium Pharaonis palatium contempſit: Sed quando id fecit? *Grandis factus*, id eſt, poſtquam in annis, & multò magis in ſpiritu & perfectione vitæ multum excrevit, ſeu quando oculos mentis ad contemplandam cœleſtis Paradiſi altitudinem lavavit: *Aſpiciebat enim ad remunerationem.*

1. Cor. 14. 20.
Chr. h. 36. ib.

8 Apoſtolus proindè optimè monet: *Nolite pueri effici ſenſibus:* ubi Divus Chryſoſtomus ait: *Parvi enim pueri parva quidem hiantes ore ſtupent & mirantur, verum autem valde magnarum non mirantur admiratione;* Et

Apparens.

ratio eſt, quia nondum habent judicium & experientiam ad hoc requiſitam. Apoſtolus igitur monitos nos eſſe cupit, ne pueros imitemur, qui ambabus manibus pedibuſque per terram reptantes, cœli notitiam nondum habent: ac proindè idem Divus Chryſoſtomus artificium inimici detegens, ſequentibus nos verbis reprehendit: *Ad præſentia inhiamus, nec Diaboli aſtum intelligimus,*

h. 14 ad Rom.

qui per parva magnis nos privat, qui largitur lutum ut aurum rapiat, atque adeo ut cœlum capiat, qui umbram oblectat, ut a veritate deturbet, qui in ſomniis illudit (hoc enim ſunt mundi divitiæ) ut cum dies illuxerit, omnium pauperrimos oſtendat. Ut igitur terrenorum bonorum vanam apparentiam, vanitatem & fallaciam cognoſcamus, eademque deinceps aſpernemur, ecce tibi

2. Cor. 4. 18.

quod Apoſtolus præſcribit, efficax remedium: *Non contemplantibus nobis quæ videntur, ſed quæ non videntur, quæ enim videntur temporalia ſunt, quæ autem non videntur, æterna ſunt.*

Eccl. 2. 14.

9 Conſideraſti ne, aliquando illam Eccleſiaſtici ſententiam: *Sapientis oculi in capite ejus, ſtultus in tenebris*

Contemplabilis.

ambulat? Quis unquam hominem vidit, qui in alia corporis parte, quàm in capite oculos habeat? Utique ſi quis talis à te conſpiceretur, illum monſtrum eſſe diceres. Cur igitur Eccleſiaſticus hanc inter hominem ſapientem & ſtultum aſſignat differentiam, ſiquidem tam unus, quàm alter oculos in capite habet? Reſponderi ad hoc poteſt, quòd ſolum illi oculos in capite habeant, qui illis ad cœlum, bonaque alterius vitæ contemplanda

Col. 3. v. 2.

utuntur; *quæ ſurſum ſunt ſapiunt, non quæ ſuper terram:* E contra verò illi oculos habent in pedibus, qui alia quàm bona terrena non conſiderant, nec aliis ſtudent. Unde Sanctus Baſilius ait: *Cujuſnam oculi ſunt in capite?*

S. Baſil. h. 12. in exam.

Hi in capite illos habent, qui ea contemplantur quæ in ſublimi ſunt; at qui non ad bona quæ in ſublimi ſunt, ſed ad ea quæ in terra reſpectat, is utique defigit, detrahitque oculos in terram. Sanctus Bernardinus hunc textum in fa-

S. Ber. t. 2. ſer. 45. a. 1. c. 2.

vorem noſtrum hoc modo exponit dicens: *In capite, id eſt, ſunt elevati atque locati in capite ſuo Chriſto, non in tranſitoriis bonis, ſtultus, ſcilicet uſurarius in tenebris ambulat, currit ad interitum ſempiternum.* Ut igitur illi qui bonis hiſce terrenis immerſi ſunt, ad bona cœleſtia conſideranda animentur, Sanctus Laurentius

S. L. Juſt. de caſt. con. c. 1.

Juſtinianus hoc illis ſaluberrimum monitum tradit dicens: *Validiſſimum igitur contra præſentis vitæ illecebras medicamentum eſt, futuræ vitæ habere notitiam; abſque æternæ vitæ guſtu & ſcientia, iſtius non habemus contemptum.* Seneca ad Lucilium ita ſcribit: *Melius probas honeſta quàm ſequeris, vides ubi ſit poſita felicitas;*

Sen. ep. 118 ad Lucil.

ſed ad illam pervenire non audes. Philoſophorum quidem gentilium moralium aliqui Beatitudinem in una, alii in alia ſtatuebant: At verò Seneca propiùs & perfectius ſcopum attigit, ſiquidem dixit: *Quid ſit autem quod te impediat, quia parum ipſe deſpicis, dicam, magna hæc eſſe exiſtimas, quæ relicturus es, & cum propoſuiſti tibi illam felicitatem ad quam tranſiturus es, retinet te hujus a qua receſſurus fulgor, tamquam in ſordida & obſcura caſurum: erras mi Lucille, ex hac vita ad illam aſcenditur:* quaſi dicere vellet, ſcala per quam ad vitam ſempiternam & beatam aſcendimus, eſt hujus vitæ præſentis generoſus contemptus, utpotè quam homo potiùs ſomniat, quàm quòd illa revera fruatur & gaudeat. Idem quoque Seneca alibi mirabiliter ad propoſitum noſtrum

Ad Helviam c. 9.

ita loquitur: *Anguſtus animus eſt, quem terrena delectant.* Deus nos ut cœlo non terra portamur, creavit, nimis anguſti cordis eſt, qui terrenis hiſce bonis ſe immergit, & occupat.

Eccl. 16. v. 23.
Cor anguſtū reddens.

10 Eccleſiaſticus ait: *Qui minoratur corde, cogitat ſtulta*, ſeu ut in Græco eſt, *inania*. Quæ verba Gloſſa, Lyranus, Carthuſianus & Janſenius de ſtudio & adhæſione ad bona temporalia explicant. Et quidem Janſenius rationem aſſignat, cur bona iſta corde noſtro inferiora exiſtant; Non enim dicit Sapiens, *Cui exiguum eſt cor, ſed cui minoratur cor.* Creator enim cor nobis indidit immenſum & capax gloriæ ejus, nos autem per affectum ad hæc bona terrena quæ in comparatione bonorum cœleſtium nihil ſunt, illud anguſtiamus.

11 David qui urſos manu ſua diſcerpſerat, dilaniarat leones, qui cum Gigantibus in certamen deſcendere, eoſque in terram glorioſè dejicere non dubitarat, nihilominus formidine plenus erat: ſed à quo trepidabat? Nimirum à culmine felicitatis & proſperitatis humanæ, ſiquidem à cuſtodia ovium ad regimen tranſierat populorum, *Ab altitudine diei timebo.* Timebat Solem quando in meridie ſplendidiſſimus & luminoſiſſimus erat, & tamen in ſuprema dignitate regia ſobriè & temperanter vivere didicerat, ideòque ipſomet Deo teſte in virum qui ſecundùm cor Dei erat, evaſit, bona terrena in pondere ſanctuarii æqua lance trutinare, eaque non plus æquo æſtimare noverat: ſed quo magiſterio uſus hanc ſibi diſciplinam comparavit? nullo alio, quàm quia oculis ſuis in cœlum defixus erat, omnemque ſpem & fiduciam ſuam in DEO collocaverat. Et ideò poſtquam dixiſſet: *Ab altitudine diei timebo*, mox immediatè ſubjunxit: *Ego*

Pſ. 55. 4.

vero in te ſperabo.

Contemplans.
Cœlum tormenta ridet.

12 De Sancta Lucia Virgine & martyre hæc verba pronunciata leguntur: *Tanto pondere fixit eam Spiritus ſanctus, ut virgo Chriſti immobilis permaneret:* In qua Antiphona ſecundùm ſenſum litteralem miraculum illud exprimitur, quod accidit, quando ex juſſu tyranni eam ad proſtibulum ducere volentes, eam à loco in quo ſtabat, quacumque etiam adhibita machina, aut alia excogitabili violentia, dimovere non potuerunt. Dici tamen etiam poteſt quòd pariter conſtans & immobilis fuerit, quoad parentum perſuaſiones, tyranni intentatas minas, mundi lenocinantis blanditias, & atrocitatem tormentorum: at verò undenam hæc tam animi, quàm corporis immobilitas atque conſtantia oriebatur? Vultiſne ſcire quodnam fuerit pondus illud, quod illam in centro ſuo, quod Deus erat, adeò immobiliter fixit & firmavit? *Momentaneum & leve tribulationis noſtræ, æternum*

2. Cor. 4. v. 17.

gloriæ

Digitized by Google

gloriæ pondus operatur in nobis, quando enim oculos & cor noſtrum in Paradiſum defigimus, quando ſtabilem beatitudinis æternitatem contemplamur, nullum qualecumque tormentum pertimeſcitur, nec bona terrena amplius ſapiunt aut appetuntur, Unde S. Gregor. ait: *Si ſemel quiſque ad æterna ſe erigat, atque in his quæ incommutabiliter permanent, oculum cordis figat, propè nihil eſſe conſpicit, quicquid ad finem currit.*

S. Grego. l. 10. mor. c. 12.

Ibi enim veræ gaudia.

13 In magna illa caritatis annona, quæ univerſam penè terram affligebat eo tempore, quo Joſeph Ægypti Salvator vocari meruit, magna erat in Ægypto ex præfati Joſeph ſpeciali providentia & directione frugum quarumlibet abundantia; unde Ægyptii ut alias nationes ad ſe pro frumentis comparandis evocarent, paleas è quibus frumentum excuſſum fuerat, in Nilum conjecerunt, ut ex illis deorſum per varias regiones decurrentibus annonæ in Ægypto reſervatæ omnibus inſinuaretur notitia; *Omnia in figura contingebant*. Etenim Salvator totius mundi per tranſitorias hujus præſentis vitæ aquas, paleas decurrere facit, id eſt, multa nobis bona apparentia, honores, videlicet, divitias, delitias & voluptates ob oculos objicit, ut ex illarum palearum vi attractiva & apparentia permoti, apprehendere & conjicere valeamus, quòd in cœli granario frumentum electorum copioſiſſimè abundet, de quo dicitur: *Triticum autem congregate in horreum meum*. Ibi enim ſunt theſauri, gaudia, & gloriæ ſtabiles ac veræ. Et ideò Sanctus Auguſtinus nos monet dicens: *Ama alteram vitam, & videbis, quòd iſta vita tribulatio eſt, quacumque proſperitate fulgeat, quibuſcumque delitiis ſuperabundet & affluat.*

Luc. 3. 17.

S. Aug. ſup. Pſ. 137.

DISCURSUS XXIII.

ARGUMENTUM.

Mundus bona tantùm apparentia, non autem vera habet: ſunt enim veluti ſcænæ quædam & imagines bonorum, & ideò poſſeſſores ſuos non ſatiant, nec ſatisfaciunt ipſis.

THEMA.

Præterit figura hujus mundi. 1. Corinth. 7. v. 31.

Fallacia mundi deſcribitur.

1 DOctori gentium utpotè in cœlorum Academia edocto & promoto non deerant utique multa alia epitheta, quibus mundi exprimeret vanitatem, & tamen hoc, quod in verbis thematis aſſumpti inſinuatur, uti voluit, utpotè ad eam exprimendam convenientiſſimo, ut conſiderat Theophylactus dicens: *Figuram appellavit, commonefaciens omnes hujus mundi res oculos tantum attingere, oculorum pabulum eſſe, ac ſuperficiem quamdam fluxam*. Statua vel pictura Herculem quemdam, vel Elephantem ſecundùm exteriorem membrorum ſymmetriam & proportionem ad vivum quidem exprimet, vigorem tamen interiorem, oſſium compaginem, vitam, virtutem, ſive Elephantis, ſive Herculis, ſive alterius prophani numinis quod cœca gentilitas adorabat, exprimere nequit, unde ſimiles ſtatuæ vel picturæ deluſiones ſunt oculorum arte efformatæ. Quod idem de hujus vitæ bonis dicere licet, quia ut Tertullianus ait: *Omnia imaginaria in ſæculo, nihil veri*; Gaudia mundanorum, quibus nos illos lætificari credimus, tantùm ſunt apparentia: Divitiæ & honores, quos nos ſuos beatificare poſſeſſores putamus, revera tales non ſunt; Et ideò doctiſſimus Salmeron multa mundo epitheta attribuit, quæ valdè ſignificantia ſunt & myſteriis referta: *Quid*, inquit, *eſt aliud mundus, quàm perſonata quædam pulchritudo, fictus, blandiens & ſardonius riſus, oſculum Judæ, dulce venenum, fallax ſpes, verus dolor, ſcylla & charybdis, mors ſuavis, manifeſtum naufragium, aridum deſertum, inextricabilis labyrinthus, confuſa quædam Babylonia, tenebroſa Ægyptus, immane barathrum, vallis lachrymarum, interior gehenna?*

Theoph. ib.

Tert. de cor. mil. c. 31.

Sal. t. 8. tr. 33.

Proſecutio.

2 Sanctus Propheta David licèt juratus fuerit hoſtis omnium illorum, quæ vanitatem aliquam ſeu diſſolutionem ſecum inferebant, attamen ex quibuſdam illius verbis deduci poſſe videtur, quòd fabulis & comœdiis patulas ſemper aures & oculos præbuerit: *Narraverunt mihi*, inquit, *iniqui fabulationes*; Quòd ſi Pſalterium antiquum, item ſanctum Auguſtinum & ſanctum Proſperum conſulamus, ab illis loco dictionis *fabulationes*, *delectationes* legi comperiemus; at quænam *fabulationes* inter & *delectationes* eſſe poteſt proportio? Magna profectò, ſiquidem, gaudia, voluptates & delitiæ hujus vitæ, ſcænæ quædam ſunt, quia apparentes: non autem veræ & realiter ſubſiſtentes eſſe deprehenduntur. Verum quidem eſt, quòd *non omnes capiunt verbum iſtud*, ac proindè lumine & notitia quadam ſuperiori nobis opus eſt, ut idipſum diſcernere valeamus, ac proindè David ait: *Narraverunt mihi*, mihi inquam qui ad cognoſcendam horum bonorum fallaciam oculos apertos habebam.

Pſ. 118. 85.

3 Tertullianus de ſpectaculis antiquis diſcurrens, quæ ad aliud nobis ordinata erant quàm ad paſcendam ſpectantium curioſitatem, animam Chriſtianam his verbis alloquitur: *Delicatus es o Chriſtiane, ſi & in ſæculo voluptatem concupiſcis, imò nimium ſtultus, ſi hoc exiſtimas voluptatem*. Incarnata ſapientia proindè divitias, & voluptates, non roſas ſed ſpinas appellavit, tametſi nos illos roſarum loco habeamus. Ideò etiam Pſalmiſta de homine dicit: *In imagine pertranſit homo*. Circa quæ verba Interpres quidam optimè ad propoſitum noſtrum ait: *In imagine pertranſiit, id eſt, curſum ſuæ vitæ peragit, nihil percipiens à ſæculo, niſi bonorum imaginem, non veritatem.*

Tert. de ſpect. c. 28.

Luc. 8. v. 14.

Pſ. 38. 7. in. ib.

4 In ſuperioribus diſcurſibus tetigimus verba illa Sapientis, qui ait: *Fulgebunt juſti, & tamquam ſcintillæ in arundineto diſcurrent*. Sed quodnam eſt arundinetum iſtud, in quo juſti diſcurrere dicuntur? Nullum profectò aliud, quàm vita præſens, in qua illuminatiores ſervi DEI cum perfecta animi à bonis terrenis alienatione vivunt, & veluti in curſu quodam ſeu perpetua peregrinatione vitam ſuam agunt, hoc ſolum de hoc mundo ſibi vendicantes, quod ad ipſorum neceſſitatem ſufficit, non verò ad ſuperfluitatem: *Habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti ſimus*, Quodnam verò in eo latet myſterium, quòd Sapiens mundum hunc arundineto ſimilem eſſe dicat? Sanctus Gregorius ait: *Arundinetum vitam ſæcularium appellat, qui more arundinum per temporalem gloriam foris quaſi ad alta proficiunt, ſed intus à ſoliditate veritatis inaneſcunt*, Arundines ſecundum exteriorem quidem apparentiam ſplendent, & oculis placent: in ſubſtantia tamen vacuæ ſunt & inanes, & parum nobis utilitatis afferunt: talia ſunt mundi hujus bona, exteriùs quidem abblandiuntur, ſed deludunt poſſeſſores ſuos, eoſque decipiunt.

Sap. 3. v. 6.

S. Greg. l. 33. mor. c. 3.

5 Seneca rerum illarum quæ oculos & cor noſtrum vel maximè alliciunt & ad ſe trahunt, falſitatem his verbis inſinuat: *Miramur parietes tenui marmore inductos, cùm ſciamus quale ſit abſconditum, & cum auro tecta perfundimus, quid aliud quàm mendacio gaudemus? Scimus enim ſub illo auro fœda ligna latitare*. Videbitis in ſcæna nonneminem regia Chlamyde ſuperbè indutum, qui ſceptrum manu ſua ſuſtinens, ſubditis illum venerantibus, eique obſequioſiſſimè famulantibus, magna cum authoritate & majeſtate imperat; cum tamen hæc omnia mera ſint fictio, quia revera talis pro ratione fortunæ vilis quidam & pauper eſt homo; vos forſitan illum theſauros poſſidere, ſuaque æraria pecuniis referta habere, divitem & potentem eſſe exiſtimabitis, cùm tamen debitum illius credita longiſſimè ſuperet, aut verò ſi divitiis abundat, illorum ſit mancipium, non verò Dominus, ſerviatque potiùs illis, quàm fruatur; De quo proindè Seneca ait: *Magnam pecuniam habet: hominem iſtum judicas? arca eſt: Quis ærario, qui plenos loculos invidet? & iſte quem Dominum pecuniæ æſtimas, pecuniæ loculus eſt, multum habet: utrum avarus, aut prodigus eſt? Si avarus, non habet: ſi prodigus, non habebit: iſte quem beatum credis, ſæpè dolet, ſæpè ſuſpirat: multi illum comitantur? mel muſcæ ſequuntur, cadavera lupi, frumenta formicæ, prædam ſequitur iſta turba, non hominem.*

Sen. ep. 115. Proſecutio

Lib. de rem. fort.

6 De Eſther Regina legitur, quòd *circumdata erat gloria ſua*, duabuſque matronis innixa coram Rege comparuit, *Super unam quidem innitebatur, quaſi præ delitiis, & nimia teneritudine corpus ſuum ferre non ſuſtinens; altera autem famularum ſequebatur Dominam defluentia in humum veſtimenta ſuſtentans*. Quiſquis hanc Reginam modo jam recenſito procedentem vidiſſet, illam utique intrinſecùs optimè credidiſſet contentam, rebuſque ſecundis & ad animi votum fluentibus perfruendo felicem, & tamen Spiritus ſanctus, qui

Eſth. 15. v. 5. & v. 6.

ſeru-

Digitized by Google

ſcrutatur & renes & corda, immediatè ſubjungit: *Ipſa autem roſeo colore vultum perfuſa, & gratis ac nitentibus oculis, triſtem celabat animum, & nimio timore contractum.* Tantum igitur abeſt quòd in illa dignitatis majeſtate poſita hæc Regina animo fuerit quieto & tranquillo, ut etiam cor ejus gelidi cujuſdam timoris glacie obſeptum & cinctum fuerit. Benè igitur Sanct. Cypr. ait: *Suſpirat ille in convivio, bibat licet in gemma, & cum epulis marcidum corpus thorus mollior alto ſinu condiderit, vigilat in pluma, nec intelligit mulier ſpecioſa, ſibi eſſe ſupplicia, auro ſe ligatam teneri.* Qui idem S. Pater quoad illum, qui in hac vita ſenſibus & appetitibus ſuis quævis indulgens, in mundi oculis contentus & quietus apparet, ex illis Jobi verbis: *Tribulatio & anguſtia vallabit eum, ſicut Regem qui præparatur ad prælium*; ſequentem huic propoſito aptiſſimam adducit ſimilitudinem: Quiſquis enim, inquit, in Regem aliquem, potiſſimùm poſt ſe ducentem exercitum, oculos ſuos conjicit, is certè Majeſtatem majorem videre aut imaginari ſibi vix poteſt, ſiquidem illum triginta, aut quadraginta, vel ſexaginta millibus militum, imò & innumeris belli Ducibus, Regnique ſui Principibus quaquaverſum cinctum & circumdatum conſpicit, quorum ſinguli nutibus illius promptiſſimè obediunt, maniſeſtoque ſe mortis periculo pro illo exponere geſtiunt, in illius quoque obſequium tot vident parata armorum aliorumque commeatuum genera, tot equitum phalanges, tot munitionum & fortalitiorum machinas in ejus defenſionem & præſidium promptas & expeditas: & tamen Job de illo dicit. *Tribulatio & anguſtia vallabit eum, quia varius eſt eventus belli*, quia unicus dumtaxat proditor ad integrum quantùmvis invincibilem exercitum diſſipandum & profligandum ſufficit, imò unicus mendaciter divulgatus rumor, vel vanus aliquis perdendæ ſalutis publicæ, vel reputationis, aut regni amittendi incuſſus timor, omnia ſuſque deque evertit. Dicit igitur Job, ſimiles ſunt anguſtiæ, quæ hominem in hac vita proſperum & felicem circumdant. *Dulcedo illius vermes*, inquit idem Sanctus Job alibi; in ſuis namque gaudiis interiùs remorſum ſentiunt & Synderesim conſcientiæ, pericula item æternæ damnationis quibus exponuntur, in mentem occurrunt, nec non invidia, qua ſe ob ſuam felicitatem ab aliis infeſtari conſpiciunt, & præter hæc omnia Divus Chryſoſtomus de divite quodam ait: *Quoniam in majori ſtudio plura habendi vivit, in odium omnium incurrit, & in publicis caſibus inimicus incedit, ita tamen, ut vultu ei homines aſſententur, animo eum oderint.*

S. Cypr. ep. 2.

Job 15. 24.

Job 14. v. 20.

Chr. h. 1. in 1. 4.

Hiſtoria mundi fallaciam denotans.

7 Plutarchus de Hannibale refert, quòd cùm is devicto & deprædato Antiocho, cùm in Cretam cum prædivite præda navigare decreviſſet, ſciretque quantitatem deprædati theſauri jam inter Cretenſes divulgatam eſſe, ut ad ſalvandam ſibi prædam, Cretenſium declinaret ſuſpiciones, ſibique ſtructas inſidias, multa vaſa plumbo deaurato referta in Dianæ templum repoſuerit, & ut ſe per loci Sacri immunitatem, theſauri ſui ſecuritati magis conſulere velle efficaciùs fingeret, ad fores templi cuſtodes milites collocaverit; cùm tamen revera ipſe ingentes quaſdam ſtatuas æneas fabricari aut fundi feciſſet, in earumque vacuitatem, omnem deprædatam à ſe depoſuiſſet pecuniam; unde relictis ante fores templi cuſtodibus, ipſe ſe expanſis velis alto mari committens, ſtatuas pariter & in eis deliteſcentes pecunias ſalvas abduxit. Hæc eſt mundi quoque & ſequacium illius aſtutia, quòd ſcilicet dona quidem liberaliter diſtribuant, ſed plumbea deaurata, multa quoque aliis promittant, multarumque divitiarum ab iis accipiendarum ſpem faciant, in ſubſtantia autem parum aut nihil præſtent; Unde natum eſt tritum illud, ſed verum proverbium: *vaſa ſeu ſcatula depicta.*

Mundus decipit.

8 In ſolemni equeſtri ingreſſu, quem Legati Cæſarei aut Regii hic Romæ facere ſolent, plurimi communiter præmittuntur equi generoſiſſimi, Phaleris undique pretioſiſſimis exornati, qui ſarcinas quaſdam pretioſiſſimis ſtragulis contectas ex utroque latere deferunt, ſed armaria quæ ſarcinæ ſpeciem exhibent, ex vili & carioſo ligno fabricata, & prorſus vacua ſunt, niſi fortè ad firmandum ad latera equi ſarcinarum pondus, gravibus & ponderoſis ſint referta lapidibus. Quot ſunt qui in opinione mundi fortunati & felices reputantur, qui tamen inter omnia palatii obſequia, in penetralibus ſuis ſub negotiorum publicorum, audientiarum, & controverſiarum dirimendarum onere, populorum cenſuræ miſerè ſubjecti, aut certè ob cenſuum ſuorum modicitatem ad munia ſua debito cum decore & gloria ſuſtinenda inhabiles, ingemiſcunt, & profunda ſuſpiria ducunt? *vanitas vanitatum, & omnia vanitas.* Unde Chryſoſt. ait: *Quoniam multæ ſunt rerum facies, multa imagines falſa, quæ decipiunt incautos.*

Chr. h. ad Luc.

9 DEUS apud Ezechielem mundanorum ſuperbiam deteſtans inter cætera ait: *Ornamentum monilium ſuorum in ſuperbiam poſuerunt, & imagines abominationum ſuarum*, quaſi diceret; Divitias quas eis ad uſum & proviſionem neceſſitatis ſuæ elargitus ſum, ad idola fabricanda adhibuerunt, & ſubſtantiæ temporales, quæ eos vel maximè ad gratitudinem debitam provocare debebant, ab illis verſæ ſunt in inſtrumentum offenſæ: Ubi noſtra vulgata legit: *Ornamentum monilium*. Septuaginta legunt: *Electa mundi*. Id verò quod in hoc textu propoſito noſtro vel maximè deſervit, ſunt illa verba: *Imagines abominationum ſuarum & ſimulachrorum* &c. vel ut alii legunt: *Imaginationes*. Statuam illam quæ Nabuchodonoſori in ſomnio repræſentata fuit, inſignioreſque & formidabiliores mundi Monarchias præfigurabat, Daniel ex inſpiratione Divina hoc modo eſt interpretatus: *Ecce quaſi ſtatua una grandis*; cujus interpretationis ratio eſt, quia bona hujus mundi, quæ nos in tanto pretio habemus, ac ſi vaſta Regna & formidabiles Monarchiæ eſſent, non ſolùm veluti ſomnia ſunt, ſed bona inſuper ſunt tantùm apparentia, nihil autem veritatis in ſe habentia, quæ nos decipiunt. Nobis quidem Reges & Principes magnam in ſuis Imperiis & Dominiis Majeſtatem præſeferre videntur, cùm tamen veriſſimum ſit, quod Rex Antigonus filio ſuo dixit: *An neſcis regnum noſtrum ſplendidam eſſe ſervitutem?*

Ezech. 7. 20. Proſecutio.

Dan. 2. 31.

2. Cor. 6. 10.

10 Angelicus Doctor illum Apoſtoli textum: *Quaſi triſtes, ſemper autem gaudentes*, Angelica Gloſſa exponens dicit: *Nota circa præmiſſa, quòd Apoſtolus utitur in præmiſſis miro modo loquendi, nam ipſe quaſi ſemper ponit unum contra unum, & temporale contra ſpirituale, ſed tamen in temporalibus ſemper addit quamdam conditionem, puta, ut, quaſi, ſicut, tamquam, ſed in oppoſito ſpirituali nihil addit; cujus rationem hanc protinus ſubjungit, quia temporalia ſive ſint mala, ſive bona, ſive tranſmutabilia & apparentia, habent tamen ſimilitudinem, vel boni, vel mali; Et ideo dicit: ut ſeductores, & quaſi ignoti, quia non erant in Dei veritate ſic, ſed in opinione hominum, & ſi erant tranſitoria, erant bona aut mala; bona autem ſpiritualia exiſtentia ſunt & vera, & ideò non addit eis conditionem aliquam.*

S. Th. ib.

11 Utiliſſimum proindè eſt illud à S. Anſelmo nobis relictum monitum, quo hortatur nos, ne arridenti nos mundo fidamus, eò quòd riſus illius fallax & apparens tantùm ſit: *ſi mundus, vel aliquid eorum quæ mundi ſunt, ridet tibi, noli arridere illi: certè frater non ridet tibi, in fine riſus tu rideas, ſed ſimulat riſum, ut te irrideat.* Optimum quoque nobis præſcribit præſervatum ſeu antidotum, ut mortiferum ſub mellis ſuavitate abſconditum venenum evadere valeamus: *Eſto dilectiſſime ſemper cautus, ut anticipes eum, & retorqueas fraudem ejus in eum, & cum ille tibi fallaciter ridet, tu veraciter deride eum.*

Adhortatio.

12 Eſt quidam Interpres modernus, qui loco ejus quod in vulgata legitur: *Figura hujus mundi*, legit: *Habitus hujus mundi:* In comœdia enim vel ſcæna dignoſci non poteſt quis Rex vel Princeps ſit, niſi ex habitu, & hic non defertur diutiùs, niſi quòuſque durat comœdia, qua finita, ad figuram & ſimilitudinem quiſque priſtinam denuò revertitur. Sanctus Gregorius Nyſſenus argumentis valdè ſolidis totum hunc mundum in opinionibus poſitum eſſe oſtendit: Dicit enim: *Omnia quibus in hac vita mortalium cura deſtinantur, inanis quædam opinio ſunt, nihilque ſubſiſtens, opinio eſt honor, dignitas, generis claritudo, ſuperbia, elatio, divitiæ, & his ſimilia.* Moralis Seneca ad detegendam rerum mundanarum vanitatem, ſimilitudinem quamdam à priori paſſum differentem adducit, dum enim ſe ad illorum reflectit perſonas, qui paulò ante in Comœdiis Regis vel Imperatoris perſonam repræſentarant, ſimulque illos qui actualiter non ſcænicè, ſed verè regnant, conſiderat,

Mundi vanitas.

S. Gr. Nyſſ. in cant. l. 1.

Sen. ep. 80.

Digitized by Google

rat, dicit: *Nemo ex his, quos purpuratos vides, felix eſt, non magis quàm illi quibus Sceptrum aut Chlamydem in ſcena fabula aſſignant.* Et revera tametſi bona hujus mundi primo quidem aſpectu admirationem & affectum noſtrum ad ſe rapiant, quiſquis tamen illa ex induſtria & data opera conſiderat, inveniet utique quòd magnam quidem præſeferant apparentiam, ſed exiguam ſubſtantiam in ſe habeant.

Job 20. v. 8. S. Ambr. l. de Joſ. c. 6.

13 S. Propheta de gloria mundana loquens dicit: *Velut ſomnium avolans non invenientur*, ac proindè S. Ambroſius dicit: *Omnis potentia ſæculi ſomnium, non veritas eſt, per ſomnium videt ſibi reddi Principatum ſuum*; idque ſcribit agens de ſigno, ex quo Joſeph prognoſticare novit reſtituendum Archipincernæ priſtinum dignitatis locum: tamdem verò idem Sanctus concludit, dicens: *Ita ſunt hujuſmodi homines, qui in hoc ſæculo delectantur ſecundis rebus.*

Quidquid in mundo eſt, ſomnii eſt.

14 Porrò in Sacris litteris duo inveniuntur ſomnia, præ cunctis aliis celeberrima, ſiquidem ſpeciali DEI providentia duobus potentiſſimis terræ Monarchis, Pharaoni ſcilicet, & Nabuchodonoſori immiſſa fuerunt. At verò ſpecialiter notandum eſt, quòd Nabuchodonoſor poſt abſolutum ſomnium, illius adeò oblitus fuerit, ut illud Danieli recenſere, aut ſibi in memoriam revocare minimè potuerit: Econtra verò Pharao Rex Ægypti, perfectiſſimam etiam jam expergefactus habiti ſomnii habuit memoriam, adeò ut illud diſtinctè & ſecundùm omnes illius circumſtantias recenſere potuerit. Nec dubito, quin ſingularis vos teneat cupiditas ſciendi, quænam ſit in utroque ſomnio mirabilis illa diverſitatis ratio, quam proindè breviter & aptiſſimè ad præſens propoſitum noſtrum exponam. Pharaoni ſomnium ſuum à Dei providentia immiſſum fuit ad hoc ut ſaluti publicæ regni ſui proſpiceret, quòd aliàs in illa univerſali terræ ſterilitate, fame perire debuiſſet: at verò Nabuchdonoſor ſtatuam illam ſomniavit, quæ Regna terræ ejuſque præcipuas Monarchias præfigurabat; hæc autem debiliſſimo fundamento, luto videlicet innitebatur, ut Sceptrorum & Monarchiarum denotaret vanitatem, ac proindè DEUS ſpecialiter voluit, ut ſtatua hæc velut ſomnium quoddam ſtatim ab ipſius memoria evaneſceret; ſomnium quoque hoc regna mundi quaſi ſtatuam aliquam repræſentabat, ad denotandum quàm verum ſit, quòd *præterit figura hujus mundi*.

Sur. in vit. S. Sebaſt. Fal. lacia.

15 Laurentius Surius Carthuſianus Colonienſis in vita S. Sebaſtiani Martyris refert, quòd inter alia motiva, quibus glorioſus hic Martyr Sanctos Marcum & Marcellianum in fidei certamine vacillantes hortabatur ad conſtantiam, eos quoque ſequentibus verbis affatus fuerit: *Hæc præſens vita fugaciſſima eſt, & uſque adeò infida, ut nec ſui amatoribus fidem ſervare potuerunt unquam; ab ipſa enim mundi origine in ſe fidentes fefellit, omnes ſui cupidos deluſit, cunctos de ſe præſumentes irriſit, & ita nullum omnino certum reddidit, ut omnibus probetur fuiſſe mentita.* Hugo Cardinalis proſperitatem mundanam oſculo Judæ comparavit, dicens: *O quàm fraudulentum oſculum, quo traditur Jeſus! tale eſt oſculum mundi, illum enim ſolum prodit, quem oſculatur.* Advertamus proindè ad proverbium iſtud quod auribus noſtris ſæpè inſinuat, quo dicitur: *Non omne quod ſplendet, aurum eſt.* Unde S. Auguſtinus monet dicens: *Vincula hujus mundi aſperitatem habent veram, jucunditatem falſam, certum dolorem, incertam voluptatem, durum laborem, timidam quietem, rem plenam miſeria, ſpem beatitudinis inanem*; Et ideò Joab mundi hujus typus fuit, qui Amaſam obvium habens, mox amicabiliter amplexatum oſculatus eſt & ſalutavit, ſed non alio fine, quàm ut necem illi inſerret.

Hug. C. in c. 23. Luc.

S. Aug. ep. 39. ad Top.

S. lib. M. ſer. de S. Nicol.

16 Albertus Magnus miſerabilem Siſaræ, cui lacte ad ſatietatem repleto & dormienti, caput clavo transfixum fuit, cædem referens, ita ſcribit: *Siſara interpretatur equi viſio, & ſignificat tales qui non prævident mortem ſuam, ſed vivunt ſicut equus & mulus, quibus non eſt intellectus: Hos Jael qui interpretatur Aſcendens vita, pallio falſa ſpei operit, & dat eis bibere lac mundanæ voluptatis, & ſic ipſos dormientes clavo perpetuæ mortis perforat & occidit.*

DISCURSUS XXIV.

ARGUMENTUM.

Bona temporalia, quantò magis augentur, tantò ſæpè ampliùs deficiunt & amittuntur; Et ideò inſidiæ, & pericula varia recenſentur, quibus divites ſubjiciuntur; bonorumque temporalium inſtabilitas, & ab uno ad alium poſſeſſorem tranſitus manifeſtatur.

THEMA.

Subſtantia injuſtorum, ſicut fluvius. Ecc. 40. v. 13.

Inn. III. l. 2. de cont. mund. c. 13. Injuſtæ divitiæ diſſipantur.

1 INnocentius Papa III. in libris de contemptu mundi, hunc citatum Eccleſiaſtici textum adducit, ut bonorum & divitiarum hujus vitæ denotet fugacitatem, miramque earum diſperſionem: *Sicut fluvius ſiccabuntur*, inquit, *quia qui malè congregat, citò diſpergit; juſtum judicium, ut quæ de malo proveniunt, ad malum perveniant, ne accedat ad bonum, quod non procedit ex bono.* Rapidus fluvius non ſolùm aquas ſecum rapit, ſed & omnia alia quæ undis ejus imponuntur, ſecum ad mare præcipitanter trajicit: Eodem modo divitiæ injuſtè acquiſitæ ad perditionem currunt, & diſſipantur; quemadmodum evidenter colligitur ex parabola quam Chriſtus de divite illo adducit, qui copioſam horreis ſuis meſſem intulerat. Ex quo facto pariter conſpicitur indubitata veritas axiomatis illius, quod Propheta regius de divite avaro loquens expreſſit, dicens: *Theſaurizat, & ignorat cui congregabit ea*; quia & diviti illi dictum fuit: *Quæ paraſti, cujus erunt?* Verùm quidem eſt, quòd multi per Teſtamentum hæredes inſtituant, vel etiam filii eorum aut propinquiores cognati ab inteſtato ſuccedant; attamen hoc non obſtante verè affirmari poteſt, quòd vel ſic etiam ignorent, cujus futuræ ſint ab illis congregatæ facultates, quia experientia in multis apertè demonſtrat, quòd non ſolùm in ipſorum vita, verùm etiam poſt mortem illorum multi inſurgant creditores & prætendentes, qui illis aut hæredibus lites movent, contractus manifeſtant illicitos, fraudes commiſſas detegunt, emptiones aut venditiones invalidas in medium proferunt, adeò ut divitiæ illorum inter notarios, criminaliſtas, fiſcos, procuratores & advocatos diſtrahantur & diſpergantur, & conſequenter de ipſis verificetur, quòd *relinquant alienis divitias ſuas*; aut verò ſi nonnunquam facultates eorum ſine litibus permaneant, & ad filios aut alios ab inteſtato ſuccedentes hæredes devolvantur, hi talea nihilominùs eaſdem haud alio modo tractent, ac ſi non hæredes, ſed merè extranei eſſent, diſſipando illas contra, vel præter genitorum ſuorum voluntates, eoſque ſine ulla gratitudine & pietate tractando haud ſecùs ac extraneos.

Pſ. 38. v. 7. Luc. 12. v. 20.

Pſ. 48. v. 11.

2 Sapiens dicit: *Alii dividunt propria & ditiores fiunt: alii rapiunt non ſua, & ſemper in egeſtate ſunt.* At verò dicat aliquis, ſi talium divitiæ perinjuſtè partæ accumulantur quotidiè & augentur, quomodò tales in egeſtate permanere dici poſſunt? S. Thom. verba illa in hunc ſenſum exponit: *Alii, ſcilicet Reges, dividunt propria, benefaciendo ſubjectis, & ditiores fiunt: Alii, ſcilicet Tyranni, rapiunt non ſua, & ſemper in egeſtate ſunt. Juſto DEI contingit judicio, ut qui divitias injuſtè congregat, inutiliter eas diſpergat, aut etiam juſtè auferantur ab eis.*

Prov. 11. 24.

S. Th. op. 20. de reg. princ.

3 Obſervandum quoque eſt in parabola de hoc eodem divite, cujus jamjam facta eſt mentio, quòd Deus communiter permittat, ut divitiæ ab avaro cum pauperum præjudicio ſtudioſè accumulatæ, diſperdantur & totaliter deficiant; *Deſtruam horrea mea*, dicebat dives ille, cujus propoſiti ratio erat, quia meſſem illam ſub clavibus ſollicitè cuſtodire, nec ullam inde proximis egenis partem cedere intendebat. In hoc igitur caſu Deus ſpecialiter ita omnia diſponit, ut talia in bonis ejus accidant infortunia, quibus inſatiabilis avaritia illorum manifeſtè puniatur. Unde Sanctus Ambroſius ait: *Deſtruet horrea, qui neſcit ſua frumenta dividere, ſed claudere.* In Aggæo olim prædictum fuit: *Qui mercedes congregavit, miſit eas in ſacculum pertuſum.* Quam eamdem comminationem in Jobo quoque conſcriptam reperimus: *Divitias, quas devoravit, evomet, & de ventre ejus extrahet eas DEUS*; Ubi hoc nomen devoratoris valdè eſt expreſſivum exceſſivæ avaritiæ & cupiditatis, & ideò

Luc. 12. v. 18.

S. Ambr. de Nab. c. 7. Agg. 1. v. 6.

Job 20. 15.

ideò avidos divitiarum denotat, quæ juſto DEI judicio diſperguntur & diſſipantur. Unde Salvianus Epiſcopus Maſſilienſis, de damnis, quæ in avaros redundant, ſcribens ait: *Feraliſſimum morbi genus divitiæ conſervatæ in malum Domini ſui.* *Quot ſunt*, inquit Didacus Stella, *qui divitis mortem expectant & ardenter deſiderant, ut ex divitiis ejus participare poſſint, quod & ipſimet filii moroſa mortis parentum ſuorum frequenter faciunt? Cum ex divitis morte*, inquit idem Stella, *plurimis emolumentum & lucrum proveniat, a plurimis deſideratur & exoptatur.*

Sal. l. 1. ad Eccl.

Did. Stel. in c. 6. Luc.

Quantum opes creſcūt, annorum anni vitæ abbreviantur.

4 Multi ſunt, qui ſibi futurum eſſe perſuadent, ut ſimul cum facultatibus ſibi per fas & nefas acquiſitis, vitam quoque ſibi comparaturi ſint longævam & proſperam, non intelligentes quòd communiter accidere ſoleat omninò contrarium, ſiquidem quantum eædem facultates creſcunt, tantò anni eorum plus diminuuntur & abbreviantur. *Anima mea habes multa bona, repoſita in annos plurimos, requieſce, comede, bibe, & epulare, ſtulte hac nocte repetent à te animam tuam*; Divites enim plùs quàm omnes alii patiuntur inſidias a latronibus, domeſticis, Aſſaſſinis; majoribus ſubjecti ſunt animi perturbationibus propter continuas lites, perſecutiones, inſidias, & alias contradictiones, cùm omnes *per fas & nefas* de ſuis facultatibus participare deſiderent: *Comede, bibe, & epulare*; Quòdſi ad inſtar divitis illius de facultatibus ſuis genialiter vivendo gaudere velint, divitiæ illorum multas eis cauſabunt inordinationes in conviviis ſuperfluis, in crapulis, & ebrietatibus, vel in aliis carnalis vitæ explendis deſideriis. Sæpè etiam accidit ut avarus tyrannus fiat ſui ipſius, dum nimirùm à propria avaritia & cupiditate vinctus & incatenatus ſemetipſum rebus ad ſui ſuſtentationem neceſſariis ultrò citròque privat. Unde D. Chryſoſtomus ait: *Quid avaro ærumnoſius fuerit quando is præterquàm quod animam ſuam perdit, etiam corpus innumerabilibus curis extenuat, etiam alimento & voluptate, & honore, & gloria, propter quam multi imprimis peccant homines, ſeſe defraudat.* Id quod cum illa Innocentii III. atteſtatione concordat, quam ille pariter de avaro perhibet his verbis: *Culam evacuat, ut arcam impleat, corpus extenuat, ut lucrum extendat*; & immediatè poſt locum illum Eccleſiaſtiei à principio hujus diſcurſus Thematis loco aſſumptum adducit: *Porro ſubſtantia injuſtorum, ſicut fluvius ſiccabuntur.*

Chr. t. 6. h. 15. ad pop.

Inn. III. l. 2. c. 13.

S. Bern. t. 2. ſer. 45. a. 1. c. 1. Hiſtoria tragica.

5 Sanctus Bernardinus de avaro quodam refert, quòd cùm ſua armaria auro per uſuram adimplere, ac tum ab omni deinceps uſura deſiſtere decreviſſet, magna eum parſimonia in hunc finem vivere cœperit, continuòque ſe pro pecuniis accumulandis, ſudore fatigarit: at verò eùm ea vix ad medietatem repleſſet, Dæmon metuens, ne poſt repleta armaria ab ipſo deficeret, & meliorem vitam agere inciperet, taliter guttur conſtrinxit, quòd quicquam non poterat deglutire; Denique allatis variis cibis cœpit æger clamare dicens: Crucior, crucior, & morior fame, ſed quia à Diabolo ſtrangulor manducare non poſſum, quo dicto cum Diabolo Spiritum exhalavit, ut verificetur, quod dicitur Eccleſ. 5.

Eccl. 5. v. 9.

Qui amat divitias, fructum non capiet ex eis.

Divitiarum fugacitas.

6 *Sicut fluvius*; Aptiſſima eſt hæc comparatio, ſi divitiarum omniumque aliorum terrenorum bonorum conſideretur inſtabilitas & fugacitas. Unde Chryſoſt. ait: *Fluvialium undarum naturam divitiæ imitantur, quæ ſimul & videntur & labuntur, uno eodemque puncto temporis & tenentur & effluunt.* Indubitata profectò veritas eſt, qua dicitur: *Generatio præterit, & generatio advenit: terra autem in æternum ſtat.* Poſſeſſiones namque, Dominia, territoria, palatia, agri, vineæ ſemper immobiliter exiſtunt & permanent, nunquam enim agri & aliæ poſſeſſiones deficiunt, ſed poſſeſſores & Domini illarum cheu quoties mutantur! S. Ambr. ait: *Quid proſunt innumeræ poſſeſſiones, publica ſunt, non tua; Hodie tu tenes, cras alius; cum tu exieris; alius intrabit; vix moviſti pedem, alius greſſus ſuos inſtituit.* D. Chryſoſt. pariformiter ait: *Sunt plane fugitivæ divitiæ, hodierna die tranſeuntes ad hunc, cras ad illum; neque fugitivæ ſunt tantùm, ſed alios reddunt etiam fugitivos, dum efficiunt, ut ii quibus cuſtodienda commiſſa ſunt ſæpè fugam arripiant.*

Chr. h. 1. in Pſ. 48.

Eccl. 1. v. 4.

S. Ambr. in Pſ. 1.

Chr. in Pſ. 48. ſer. 2.

Plin. l. 21 c. 1.

Flos compa-ratur.

7 Plinius obſervat quod natura flores illos, qui vel maximè oculos alliciunt & capiunt, quam citiſſimè langueſcere & deficere faciat: *Ut in rerum natura, quæ ſpectatiſſimè florent, celerrimè marceſcunt, veluti roſa, lilia, viola, cum alia durent, ita in hominum vita, quæ florentiſſima ſunt, citò vertuntur in diverſum.* Vix Sol in meridie felicitatis humanæ ſplendoris ſui cœpit diffundere radios, quin ſubitò ad inſtabilitatis & mutationum occaſum deflectat. S. Anſelmus ſuper illa verba S. Pauli: *Præterit figura hujus mundi*, valdè efficaci ratione nobis perſuadere nititur, ne mundo ejuſque tam fugacibus & fallacibus bonis adhæreſcamus, *ac ſi apertè diceret: Nolite conſtanter mundum diligere, quando & ipſe non poteſt, quem diligitis, ſtare; incaſſum eos quaſi manentes fingitur, dum fugit ipſe quem amatis.* D. Chryſoſt. de divitiis ita ſcribit: *Fugitivo quovis infideliores ab uno ad alium tranſeunt, numquam apud eumdem ſubſiſtunt, & infinita mala poſſidentibus afferunt.*

1. Cor. 7. v. 31. S. Anſ. ib.

Chr. h. 28 in Gen.

Pſ. 136. v. 1. Divites deplorandi.

8 Regius Propheta David ait: *Super flumina Babylonis illic ſedimus & flevimus.* Valdè conſiderabilis eſt locus ille in quo miſerabiles illi & in ſervitute plurimùm anguſtiati homines ſedebant: *Super flumina Babylonis*; Etenim per Babyloniam mundus intelligitur, per flumina autem quæ continuò defluunt, bonorum mundanorum velocitas & volubilitas; Et ideò mirum non eſt, quòd hi qui fluminis illius ripis aſſident, id eſt, qui bonis hiſce temporalibus immerſi ſunt, plangant & fleant, quia præter ærumnas, quas divitiæ ſecum afferunt, ut Diſcurſu ſequenti videbimus, ipſimet quoque inconſolabiliter deplorari merentur. S. Hilarius ad eadem ſe flumina reflectens, bonorum temporalium in ipſis conſiderat fugacitatem, dicens: *Flent omnes qui ſe captos in Babylone ſentiunt, & ſedent ſuper flumina, omnia enim ſæculi currunt, labuntur, & tranſeunt.*

S. Hil. ib.

Cuncta tranſeunt.

9 Quando Pharao ſomnium illud habuit, in quo ipſi juxta Joſephi interpretationem, abundantia pariter & penuria prædicabatur, quæ Ægypto ſuperventuræ erant, dicit de eo ſacer textus: *Putabat ſe ſtare ſuper fluvium, de quo aſcendebant ſeptem* &c. Ubi Origenes ait: *Qui fluxis rebus, inſtabilibuſque fretus erat, putabat ſe ſtare ſuper flumine, ex quo ea quæ putabantur felicia, aſcendebant, quemadmodum & boves ejus craſſæ ſunt, verum penitus hæ à deterioribus devorantur*; Vult nimirùm Deus, ut intelligamus, quòd in Ægypto, id eſt mundo, omnia quæ tanti æſtimamus bona, ſint tranſitoria, ad inſtar aquarum fluminis alicujus, quæ vix dum apparent, ſimul etiam diſparent & tranſeunt.

Gen. 41. v. 2. Orig. in cat. græc.

Dan. 2. v. 1. Cuncta ſunt ut ſomnia.

10 Daniel qui ſomnium Nabuchodonoſoris interpretatus fuit, quòd ad hoc præcipuè ordinabatur, ut Monarchiæ ipſius repræſentaret inſtabilitatem, utpotè quæ debilibus adeo innitebatur fundamentis, dicit: *In anno ſecundo Regni Nabuchodonoſor vidit ſomnium* &c. Porrò Joſeph Hebræus, Pererius, & alii notant, Nabuchodonoſorem ante ſomnium illud habitum jam regnaſſe annis viginti quinque, cur igitur Spiritus ſanctus dicit: *In anno ſecundo?* Ad denotandum videlicet, quòd dominium illius, quantùmvis potentiſſimum breve admodum, & inſtar ſomnii cujuſdam fuerit: *Mille anni ante oculos tuos, tamquam dies heſterna, quæ præteriit.*

Pſ. 89. v. 4.

Oſe. 10. v. 7. Ut ſpumæ.

11 In Oſea ſcribitur: *Tranſire fecit Samaria Regem ſuum quaſi ſpumam ſuper faciem aquæ*; Circa quæ verba ſcire percuperem, quænam ſit hæc ſpumæ ſuper aquam natantis ſimilitudo? Sciendum eſt igitur, quòd aquæ quantò amplius intumeſcunt, & a lecto ſuo eriguntur (quod communiter per imbres & impetuoſas pluvias ſolet contingere) tantò copioſiores in iis generantur ſpumæ albæ & bulloſæ, quæ faſtum dignitatum & proſperitatis humanæ ſymbolizant, ſicut enim hæ bullæ & ſpumæ vix dum apparent, diſparent etiam, eodem modo felicitas hujus vitæ vix apparere aut conſpicua fieri videtur, cum ecce ſubitò etiam evaneſcit & deficit: *Vidi impium ſuperexaltatum & elevatum; tranſivi, & ecce non erat; quæſivi eum, & non eſt inventus locus ejus.* Unde Sanctus Gregorius ait: *Sic ſpumoſa aquarum bullæ, inchoantibus pluviis excitatæ, ab imis certatim prodeunt, ſed tò celeriùs diſrupta diſpereunt, quo inflata citiùs extenuantur, cumque excreſcunt, ut appareant, creſcendo peragunt, ne ſubſiſtant.* Quot in Samaria Reges creati fuere, qui ſubito, ſaltem decem illorum, unus poſt alterum ſubitò è vivis exceſſerunt?

Pſ. 36. 35.

S. Gr. l. 16. c. 5.

Umbra.

12 David Rex, qui tot victorias & triumphos glorioſè reportavit, quique tot Provincias & Regna ſibi ſubjecit, de annis tamen ſuis, quibus regnavit, loquens ait: *Dies mei ſicut umbra declinaverunt.* Sed cur non potius Solis ſimilitudine uſus fuit, qui adeò in curſu ſuo

Pſ. 101. 12.

ſu ſuo rapidus & velox eſt, ut in unica tantùm hora aliquot milliarium milliones conficiat? Ratio eſſe poteſt prima, quia Sol beneficiorum ſuorum quæ cunctis confert rebus ſublunaribus, aliquod poſt ſe veſtigium relinquit, quia per calorem & benignos influxus ſuos, multos terræ inſerit ſalutiferos partus, herbarum, florum, fructuum, mineralium &c. præterquam quòd clarum ſit axioma illud Philoſophicum: *Sol & homo generant hominem:* Umbra autem nulli benefacit. Secundò quia in umbra præter vanitatem, continua quædam reperitur mutatio & volubilitas, quacum Solis velocitatem longè tranſcurrit: Unde Sanctus Bernardus ait: *Declinaverunt ſicut umbra, quia præterierunt ſine fructu, præterit enim figura hujus mundi:* ſeu ut eſt in Græco: *Decipit;* dum enim nos mundum cum omni felicitate ſua ſtabilem futurum eſſe credimus, miſerè decipimur, quia cuncta continuò tranſeunt. Theodorus Studita ait: *Quid eſt: Præterit figura hujus mundi? id eſt, labitur, præterequirat, nec vel diurnam ſtabilitatem obtinens, ſed qui heri nitidus, hodie ſqualidus, qui heri in re ſplendida, hodie in miſeria eſt; nunc extollitur ille, nunc alter dignitate ruit; hic è paupere fit dives, alius è divite pauper, milleque mutationibus & vicibus ærumnoſa noſtra vita ſubjecta eſt, nihil poſſidens conſtans.* Seneca qui Imperatoribus in hac Romana curia intimus, & volubilitatis fortunæ oculatus teſtis fuit, diù ante ſcripſit dicens: *Quia fragilis & caduca felicitas eſt, & omnis fortunæ blandientis ſpecioſitas, cum periculo vitæ ſine cauſa ſæpè fluit, & ſine ratione deſtituit;* non enim mundus hominem ſolùm deſerit, dignitates & proſperitates transferendo ad alios, verùm etiam ſine cauſa nos in miſeriis conſtitutos deſtituit, *ſine cauſa fluit, ſine ratione deſtituit.*

S. Ber. ſer. 2. in Cant.

Th. ſtu. cath. 3.

Sen. l. 2. cont. 1.

Rota.

13 In curru Ezechielis, in quo proſperitas præfigurabatur humana, *erat rota in medio rotæ, & ſpiritus vitæ erat in rotis.* S. Bernardus in ſermone quem *de fallacia præſentis ſæculi* intitulat, ita hæc de rota ſcribit: *Sicut rota numquam ſtat, ſed perpetua volubilitate circumagitur, ita in hac vita rota nulla ſtabilitas aut ſecuritas reperiri poteſt.* Unde aulicus quidam Principi ſuo unicè charus, ab eodem num contentus viveret, nihilque deſideraret, interrogatus; Reſpondit: contentus quidem vivo, ſed tamen unicum eſt, cujus defectum graviter fero. Princeps cupidus ſciendi quid hoc eſſet, quod adeò deſiderabat, de eo illum ſuſcitatus fuit, cui aulicus reſpondit: Clavum quemdam quæro & habere concupiſco: Princeps myſterium reſponſi hujus non intelligens miratus eſt: Cui aulicus clariori reſponſo ſatisfacere volens dixit; Clavum quemdam deſidero, ut fortunæ rotam ejuſque volubilitatem ſiſtere poſſim, ne ſuſque deque deinceps verteretur. Optimè igitur S. Ambroſius nos monet dicens: *Bona hujus mundi inſtabilia ſunt, & rotarum more cum ipſo ſæculo volvuntur.*

S. Ber. de fal. præſ. ſæc.

S. Ambr. l. de Ab.

14 Nullam tam apud ſacros, quàm prophanos Hiſtoriographos invenio Hiſtoriam, quæ malitiam, inſtabilitatem, & infelicem exitum mundi vivacius exprimere aut repræſentare poſſit, quàm illa, quæ de Abſalone in ſacris litteris recenſetur. Comæ namque ejus aureæ, quæ cariſſimo pretio vendebantur, divitias præſignificabant, Venuſtas autem & ſpecioſitas vultus ejus, voluptates & delectationes carnales quibuſcum tot animæ miſerè irretiuntur; ejus contra patrem rebellio inordinatam præfigurabat ambitionem: Amnonis occiſio, vindictas & odia innuebat: Ficti amplexus aliaque benevolentiæ ſigna, quibuſcum ſubditis omnibus occurrebat, deceptiones, adulationes & ſtratagemata fraudulentorum: at verò quis tandem infelicis hominis iſtius exitus fuit? *Accidit autem, ut occurreret Abſalo ſervis David, ſedens mulo, cùm ingreſſus fuiſſet mulus ſubter condenſam quercum & magnam, adhæſit caput ejus quercui, & illo ſuſpenſo inter cœlum & terram, mulus, cui inſederat, pertranſivit.* Qua de re Drogo Hoſtienſis ſequentem elicit doctrinam, ſcilicet. *Pendet Abſalon per comam capitis ſui, & mulus, cui inſedebat, tranſit, quia mundus tranſit & concupiſcentia ejus.* Et S. Auguſtinus inquit: *Lætitia ſæculi vanitas eſt, cùm magna expectatione ſperatur, ut veniat, & non poteſt teneri cum venerit: iſte dies qui lætus, cras utique non erit, tranſeunt omnia, evolant omnia, & ſicut fumus evaneſcunt.*

2. Reg. 18. 9. Hiſtoria ſacra Vanitatem explicans.

Dr. Hoſt. de ſer. Dom.

S. Aug. t. 2. in Jon.

DISCURSUS XXV.

ARGUMENTUM.

Multæ divitum avarorum ærumnæ & cruciatus conſiderantur: Deus enim bonorum temporalium Roſas, variarum ſpinarum aculeis & puncturis immiſcuit, ut illa abhorreamus, noſtræque mentis oculos in bona cœleſtia defigamus.

THEMA.

Maledicta terra in opere tuo, in laboribus comedes ex ea, ſpinas & tribulos germinabit tibi. Geneſ. 3. v. 18.

1 AD probandum quòd bona temporalia ſint veluti ſpinæ ac tribuli, nullum efformari poteſt argumentum fortius & efficacius, quàm illud quod ex ipſiſmet Altiſſimi ore audivimus, nimirùm quòd terra (cujus partus & fructus ſunt bona temporalia) ad ſpinas & tribulos germinandos à Deo condemnata fuerit. Porrò ad cognoſcendum quòd divitiæ veri ſint terræ partus, & à terra proveniant, S. Bernardin. certum quoddam indicium adducit; Et quidem ſuppoſita veritate textus illius apud Jobum c. 27. in quo dicitur: *Dives cùm dormierit, nihil ſecum auferet, aperiet oculos ſuos & nihil inveniet.* Sequentem idem Sanctus adducit ſimilitudinem, *Si enim videas canem aliquem duos homines inſequentem, & agnoſcere velis uter ex illis canis illius Dominus ſit, id melius experiri non poteris, quàm dum duo illi homines ab invicem ſeparantur: Sic divitiæ temporales, non apparent cujus ſint, hominis, an mundi, ſed cum mundus ab homine ſeparatur, tunc manifeſtè apparet, quod proditor mundus illas non dedit, ſed mutuavit;* Cùm igitur divitiæ & felicitates temporales partus ſint mundi, aliud quàm ſpinæ & tribuli eſſe non poſſunt, ſiquidem ipſe præter ſpinas & tribulos aliud ex ſe non producit: *Maledicta terra in opere tuo, ſpinas & tribulos germinabit tibi, &c.* Ipſemet quoque Salvator noſter in Parabola de ſemine voluptates & divitias hujus mundi ſpinas appellat: *Quod autem in ſpinas cecidit, hi ſunt qui audierunt, & à divitiis & voluptatibus vitæ euntes ſuffocantur.* Unde tametſi tanta affluatis felicitatis humanæ abundantia, quantam habere poteſtis & deſideratis, tamdem nihilominùs ipſam nihil aliud, quàm ſpinas & tribulos eſſe invenietis, quia ut S. Laur. Juſtinianus ait: *Temporalium amor brevis, amarus; & pernitioſus eſt.*

Divitiæ ſpinoſæ à mundo dantur mutuo.

S. Ber. ſer. 50. a. 3. c. 2.

Job 27. v. 19.

Luc. 8. v. 14

S. L. Juſt. de cont. c. 2.

2 Apud probatum quemdam & fide dignum authorem, citatum invenio Senecam Philoſophum tamquam ſequentis ingenioſæ obſervationis primum inventorem; Hic enim moralis Philoſophus ſuper hac dictione *felicitas* ita diſcurrit: *Docet breve eſſe & vanum hoc, quod apud homines felicitas dicitur, unam illius ſyllabam faciliimè accedere.* Hæc autem ſyllaba quæ huic dictioni felicitas accedit, prima eſt, id eſt, *fel*, adeòque hæc dictio *fel*, quæ rem aliquam amariſſimam ſignificat, velut ſyllaba quædam ad hoc nomen *Felicitas* componendum accedit; Quod autem Ly *Fel* in principio hujus nominis *Felicitas* ponatur, profectò indicat nobis, quòd nulla ſit in hoc mundo felicitas, quæ *fel* ſibi conjunctum non habeat. Unde Sanctus Auguſtinus omnes in univerſum homines ad ſe audiendum advocat, eoſque invitat, ut ſinceram illius quod experti fuere, & quotidie experiuntur, veritatem edicant: *Dicant omnes*, inquit, *loquantur cuncti; Surgat venerabilis Pater Adam cum omnibus ſuis filiis, & uno ore loquantur;* Ubi notandum, quòd non unum vel duos, vel centum, ſed totam ab Adam prognatam progeniem advocet, cunctoſque adjuret ut veritatem ſincerè pronuncient: *Dicant utrùm in hac vita gaudium habuerint ſine dolore, pacem ſine diſcordia, quietem ſine metu, ſanitatem ſine infirmitate, lumen ſine tenebris, panem ſine dolore, riſum ſine fletu.* Nulla uſpiam invenietur ſuave fragrans roſa, quæ ſuis non ſit ſpinis circumdata. *O munde immunde*, exclamat idem ſanctus Doctor, *in te habitare & non dolere, impoſſibile eſt; in te ſperare & non timere, vanum eſt; in te tua amare & non periclitari, paradoxum eſt.*

Sen. Felicitas fel habet.

S. Aug. ſer. 32 de ſra.

3 De Jacob Patriarcha, qui adeò à Deo illuminatus fuit, ut ob luminis communicati abundantiam hoc nomen *Iſrael*, quod idem eſt, quòd *videns DEUM*, à Deo illi impoſitum fuerit; De hoc loquam in Geneſi legimus, quòd filiis ſuis, quos in Ægyptum amandabat, parum

Profeſſio.

Gen. 43. v. 11.

parum mellis ſecum in Ægyptum deferre ſuaſerit: *Sumite de optimis terræ fructibus in vaſis veſtris, & deferte viro munera, modicum mellis, &c.* Poſſibile ne igitur eſt, quòd in regno tam fertili & copioſo quòd mundum præfigurabat, mellis ſuavitas defuerit? *Omnia in figura contingebant.* Per hoc enim denotabatur, quòd ſub terrenorum & mundanorum bonorum roſis, meræ lateant punctutæ ſpinarum, nec ulla ſubſit vera lætitia; Nam

S. Aug. in Pſ. 85.

ut Sanctus Auguſtinus optimè dicit: *Quocumque cor ſe converteris in terrenis rebus, amaritudinem invenit: unde dulceſcat non habet, niſi levet ſe ad DEUM.* Enimverò certum eſt quòd poſt peccatum Adæ maledictio DEI in univerſam ſe extenderit Adæ progeniem: *Maledicta terra in opere tuo*, idque non ſolùm verum eſt quoad hanc terram, quam pedibus calcamus, ſed etiam quoad terram corporis noſtri. Cùm igitur maledictio hæc ſit communis omnibus, quomodò fallere poterit in multis, qui in hac vita copioſè abundant benedictionibus & proſperrimè vivunt? Non eſt verum quod præter & contra experientiam afferunt, prouti ex Sancto Auguſtini allato teſtimonio audiſtis; Nullus eſt in toto Mundo, quantùmvis proſperè agat, qui ex omni parte contentus ſit; Nullibi reperietur roſa ſine ſua ſpina: *Nihil ex omni parte beatum.* Conjiciamus oculos cordis in puncturas, quas, quia interiùs in proſperè viventium divitum cordibus tantùm ſentiuntur, oculis cor-

D. Carth. t. 2. op. min. a. 7.

poris conſpicere non poſſumus. De his Dionyſius Carthuſianus ita ſcribit: *Chriſtus divitias vocat ſpinas, quoniam varias curas amaras, timores & ſuſpiciones, inquietudines & occupationes, animam inſtar ſpinarum penetrantes producunt in homine divite & avaro.* Ipſemet

Senec. in conſ. ad Polyb.

quoque Seneca ex ſolo naturali non verò fidei lumine eruditus, de iiſdem ita ſcribit: *Omnia iſta bona, quæ nos ſpecioſa, ſed fallaci voluptate delectant, pecunia, dignitas, potentia, aliaque complura, ad quæ generis humani cæca cupiditas obſtupeſcit, cum labore poſſidentur, cum invidia conſpiciuntur, eoſque ipſos quos exornant, & premunt; plus minantur, quàm proſunt, lubrica & incerta ſunt, numquam benè tenentur;* Numquid hæc omnia vobis ſpinæ, imò & clavi eſſe videntur? Pergit idem Philoſophus oſtendere, quòd ſcopuli quidam ſint, qui naufragari nos faciunt: *Pendemus & fluctuamus & alter in alterum illidimur, & aliquando naufragium facimus.* Limpidas quidem & cryſtallinas tranquilli & quieti maris aquas conſpicimus, at verò illarum amaritudinem & ſalſedinem minimè guſtamus; ſcopulos, ſyrtes & Aquilones, qui illas infeſtant, non videmus.

S. Ambr. l. 6. Hex. c. 8. Magnates loquitur.

4 Sanctus Ambroſius de Magnatibus in hac vita proſperrimè viventibus loquens dicit: *Illud miraris, quòd abundant auro, argento, pecunia? quantis abundant vides, quanti egeant non vides: ſed eburneis lectis accumbere pretioſum putas, & non conſideras pretioſiorem eſſe terram, quæ pauperi thoros graminum ſternit, in quibus dulcis requies, ſuavior eſt ſomnus, quem ille aurea compoſitus ſponda tota pervigil nocte quærit, nec capit.*

S. Ant. Pad. ſer. in O. ſex. Oſe. 10. v. 8.

5 S. Antonius de Padua de Parabola ſeminis tractans, in qua de hiſce ſpinis fit mentio, illum Oſeæ textum adducit: *Lappa & tribulus aſcendet ſuper aras eorum;* Eumque ſic exponit: *Lappa eſt herba quæ adhæret veſtimento: tribulus dicitur à tribulo tribulas, eo quod tribulat dum pungit: Lappa ergo & tribulus ſunt divitiæ hominis, ipſum tribulantes, hæc creſcit ſuper aras eorum, id eſt, corda avarorum.*

S. Aug. t. 9. tr. in 1. Joh. c. 2.

6 S. Auguſtinus tyrannidem cupiditatis quæ divitum corda continuò pungit & lacerat, conſiderans dicit: *O homo qui laboras amando avaritiam, cum labore amatur quod amas, ſine labore amatur Deus: Avaritia juſſura eſt labores, pericula, trituras, tribulationes & obtemperaturus es: quo fine? ut habeas unde impleas arcam, perdas ſecuritatem: impleſti domum, timentur latrones; acquiſiſti aurum, perdidiſti ſomnum.* Tametſi mihi aliquem oſtenderis qui Crœſo ſit ditior, felicior Auguſto, nihilominùs videbis, quòd innumeræ anxietates & ſollicitudines, veluti totidem voraces vultures, cor & mentem ejus continuò dilacerent: Hoc eſt quod ait Chryſoſtomus ita ſcribens: *Do-*

Chr. t. 5. h. 5. de avar.

lens non terram pro ariſtis & fontes pro fluentis, & montes pro lapidibus aurum producere: alterum ſeſe ſucceſſibus crucians, & in communibus bonis animam contrahens, omnem occaſionem averſans, unde argumentum ſumere non licet, omnia perferens, unde vel duos obolos corradere liceat, omnes perosſus pauperes juxta ac divites.

Prov. 1. v. 18.

7 Sapiens divitum aviditatem repreſentat, dum in perſona eorum ita loquitur: *Omnem pretioſam ſubſtantiam reperimus, implebimus domos noſtras ſpoliis;* Et paulò poſt de iiſdem dicit: *Contra ſanguinem ſuum inſidiantur, & moliuntur fraudes contra animas ſuas, ſic ſemita omnis avari;* Ubi S. Hieronymus ait: *Semitas*

S. Hier. ib.

avari dicit ſubtiles ejus cogitationes, quibus ſedulo inquirit, qualiter pecunias augeat, taleſque ſemitæ rapiunt ad interitum animas poſſidentium, id eſt, eorum, qui poſſeſſionibus pecuniarum ultra rationem incumbunt. D. Chry-

Chr. h. 2. ad pop. Antioc.

ſoſtomus de his inquit: *Stratis mollibus jacentes multoties totam noctem ducunt inſomnem; Divitibus in jucunditate & multa ægritudines irruunt.* S. Baſil. ſe hiſce mi-

S. Baſil. h. 6. in divit.

ſeris, tametſi in mari ex butyro & lacte manante natantem viſceroſiſſimè compati dicit: *Quid faciam?* inquit. *Quis non miſereatur ſic miſerè curis obſeſſi? ipſa fertilitate miſer erat, miſerabilis præſentibus & paratis bonis, miſerabilior ob ea, quæ adhuc expectabat, non enim proventus annui fruitionem ei terra ferebat, ſed fletus & ſuſpiria.*

Divitiarum impotentia ac fallacia.

8 Quando avarus in tempore diuturnæ ſiccitatis cœlum æneum factum eſſe, & terræ agros ubique aperto ore hiare conſpicit, adeò ut ne vel unica pluviæ guttula de cœlo decidat, quantum inde non affligitur, maximè dum videt quòd adhibitis etiam cunctis theſauris ſuis efficere nequeat, ut vel unica cœleſtis roris ſtillula in terram deſcendat? Unde Sanctus Baſilius ait: *Fac*

S. Baſ. h. 8. in div. av.

cum tuis opibus omnibus, ut excites nubeculam, ut modicus imber è cœlo deſcendat, at terra fructus coacta reddat. S. Bernardin. divitiarum naturam conſiderans, il-

S. Bern. t. 1. ſer. 50. a. 1. c. 2.

las undequaque ſpinis circumdatis eſſe fatetur: *Conſidera naturam divitiarum, & in eis reperies laborem, timorem & dolorem: laborem in acquirendo, timorem in poſſidendo, & dolorem in relinquendo.* Divus Chryſoſt.

Chr. h. in Pſ. 49.

proindè divitias ſervum appellat traditorem, ſanguinis & mortis Domini ſui ſitibundum & cupidum; *Non errabit*, inquit, *qui divitias ingratum ſervum dixerit, ſanguinis devoratorem & parricidam, quippe quæ Domino pro gratia cædem referant.* Idem quoque Sanctus ali-

h. 2. ad pop. Antioc.

bi dicit: *Nihil divitiis fallacius: hodie tecum & cras contra te, invidorum oculos armant, undique hoſtes ſunt contubernales, inimici domeſtici, & vos poſſidentes teſtes, qui omni modo ipſas infoditis, & abſconditis.* Optarent divites longo ſe tempore vivere poſſe, non tam ut divitiis fruantur, quàm ut eas ſibi accumulent, & tamen inquit S. Baſilius: *Quis pulchritudini, formæque fingen-*

S. Baſ. h. 7. in div. av.

dæ ſtudens, unam vitæ diem ſibi prorogare poterit? Aut cui mors ob divitias pepercit? à quo morbus ob pecuniam abſtinet? Valde propria eſt ſimilitudo illa viperarum quam Divus

Chr. h. 57. in Matt.

Chryſoſt. adducit: *Sicut enim viperæ à propriis partibus dum in lucem prodeunt, in ſuis viſceribus lacerantur; ita quoque cogitationes, conſilia, cura, ſtudium & induſtria avarorum animum illorum ærumnis pœnoſiſſimis dilaniant.* Tales certè iſti fœtus peculiarum ſunt, ut magis miſerorum animas corrodant, quàm illæ feræ alvos parentum ſoleant lacerare.

Deus ſepit viam ſpinis.

9 Verùm quæret hic aliquis, quam ob cauſam Divina & erroris omnis neſcia cœli providentia ita diſpoſuerit, ut inter horum temporalium bonorum roſas tot quotquot ſpinæ ſemper permixtæ reperiantur? Cauſam illius

S. Ber. Sen. t. 2. ſer. 43. a. 2. c. 1.

S. Bernardin. his verbis optimè exponit: *Admiranda*, inquit, *Sapientia Salvatoris, qui videns quod cupidinis via duceret ad hoſpitium infernale, ſi eam dimitteret planam, pulchram, & gratam, fecit ſicut agricola prudens, qui viam per quam neminem vult tranſire, foſſatis præcidit, ac palis in terra confixis, applicatis pungentibus ſpinis illam obſtruit atque munit:* Sic nempe ſapientia Dei in itinere divitiarum poſuit anguſtias multas in eas acquirendo, ſollicitudines & timores in eas conſervando, & dolores plurimos in eas amittendo, ut ſic ſaltem impedirentur homines per talem viam turmatim currere ad infernum. Unde Deus apud Oſeam diviti cuidam avaro dicit: *Se-*

Oſe. 2. v. 6.

piam viam tuam ſpinis.

S. Gr. l. 23. mor. c. 16. Ut citius pergamus ad patriam.

10 S. Gregor. ad eamdem cauſam explicandam, aliam quamdam, non tamen multum abſimilem ſimilitudinem adducit: *Quodſi enim via, per quam ambulamus, delicioſa & jucunda prorſus eſſet,* inquit Sanctus Pontifex, *in itinere magis tardaremur:* Viatoris greſſum tardat pulchritudo itineris, dum delectat: electis ergo ſuis ad ſe pergentibus, Dominus hujus mundi iter aſperum facit, ne dum

quiſ-

Digitized by Google

quiſque vitæ præſentis requie, quaſi amœnitate viæ paſcitur, magis ad eum diu pergere, quàm citiùs pervenire delectet, nedum oblectatur in via, obliviſcatur quod deſiderabit in patria.

Chr. h. 6. ad pop. Ant. Hominum inſania.

11 Similem ferè conſiderationem adducit D. Chryſoſtomus, dum ad noſtram ſe deordinationem & cæcitatem reflectit, qua venenum magis, quàm antidotum amamus, terramque cœlo præferimus: *Adeò cæco noſtri amore furimus, ut pro ſanitate pharmacum, pro termino viam, pro conditore res conditas amemus.* Ut igitur hanc deordinationem & abuſum iſtum adeò nobis præjudicantem impediret, ecce tibi remedium: *Hinc Deus pene cogitur calices ingerere amariores, ne abſynthium pro nectare bibamus, & ne cœlo præferamus terram.* Denique S. Auguſtinus fortiter ſtringens more ſuo adducit argumentum, Dicit enim: *O infelicitas generis humani, amarus eſt mundus, & diligitur, putas, ſi dulcis eſſet, qualiter amaretur: turbatur mundus, & amatur mundus, quid ſi tranquillus eſſet; formoſo quomodo hæreres, qui ſic amplecteris fœdum? flores ejus quomodo colligeres, qui à ſpinis non revocas manus?*

S. Aug. ſer. 3. de temp.

Deus adverſa permittit ut &c.

12 Notum eſt omnibus, Hebræum populum olim unicum quaſi Dei ſcopum fuiſſe, in quem continuis ſuis favoribus collimabat: Siquidem illum illius terræ, quæ ut verum cœleſtis gloriæ & beatitudinis ſymbolum lacte & melle manabat, hæredem & poſſeſſorem inſtituerat; & taman voluit ut tot annis, imò tot ſæculis, veluti vile Ægypti mancipium tyrannidem experiretur Pharaonis in operibus luti, & lateria: *Omnia in figura contingebant*, Deus etenim per infinitam ſapientiam ſuam nos in Ægypto mundi hujus tot ærumnarum puncturas ſuſtinere voluit, ut hac ratione nos ad defigendum in veram promiſſionis terram, Paradiſum videlicet, oculos noſtros tantò fortiùs perurgeret; *Sic enim & Judæis Deus fecit*, inquit, Chryſoſt. *volens enim & illos in reditus cupiditatem inducere* (in Palæſtinam videlicet repetendam) *& ut Ægyptum odiſſent perſuadere, permiſit eos lateritio opere & luto laborare, ut laborum & ærumnæ illius magnitudine cruciati ad Deum reverſionis cauſa clamarent;* Sanctus Doctor autem validum exinde deducit argumentum, & dicit; *Si illi qui de Ægypto egreſſi ſunt, non obſtante quod tantam ibi fuiſſent tyrannidem perpeſſi, nihilominus ſæpius in procinctu fuerunt, dum eſſent in deſerto, repetendi Ægyptum; quantò vehementius idipſum deſideraturi fuiſſent, ſi ibidem urbanè & civiliter tractati & habiti fuiſſent? Meminerunt & priſtinæ ſervitutis, & ad gravem tyrannidem redire feſtinabant: Ne igitur & nos terra affixi & præſentibus, ignorantes torpeamus, & futurorum obliviſcamur, vitam nobis fecit Deus laborioſam.* Unde Richardus à S. Victore ad populum illum alludens aptè ſatis ad propoſitum noſtrum ait: *Sic Iſraelitæ coguntur ab Ægyptiis Ægyptum egredi, quia teſte B. Gregorio, dum mundus tot calamitatibus animum pulſat, nihil aliud, niſi ut non diligatur, clamat.*

Ch. h. 6. cit.

Rich. Vict. p. 1. de grad. ſhu. c. 1.

13 Hugo Cardinalis idem per nutricis cujuſdam ſimilitudinem elucidare contendit, quæ ut infantem facilè ablactet, mammillas amaritudine aſpergere ſolet, ac demum dicit: *Sic Deus nos repellit ab uberibus mundi per appoſitionem amaritudinis, mundus enim iſte, dum tot adverſitatibus ingeminat, quid aliud, quàm ne diligatur, clamat?*

Hug. C. in Pſ. 19.

Similitudo. S. Aug. ſer. 12. de ver. Dom.

14 S. Auguſtinus denique Apoſtolico ſpiritu mundum aggrediens, his eum verbis acerrimè reprehendit: *Quid obſtrepis munde immunde? quid obſtrepis? quid avertere conaris? tenere vis periens, quid faceres, ſi maneres? quem non deciperes dulcis, ſi amarus alimenta mentiris?* Idem quoque alibi dicit: *Abundant mala in mundo, ut non ametur mundus;* Ubi aliud quoque ſubdit efficax argumentum: *Magni*, inquit, *viri, fideles ſancti fuerunt, qui contempſerunt mundum ſpecioſum, nos non poſſumus contemnere nec fœdum?* Idem quoque S. Doctor in Epiſtola quadam motivum quoddam ad mundum nihili faciendum his verbis ſuggerit: *Quantum illi laudandi*, inquit, *atque prædicandi, qui dignati non ſunt, etiam cum mundo florente florere, tantum increpandi & accuſandi ſunt, quos perire cum pereunte delectat:* Numquid is rigidum mereretur ſupplicium, qui poſtquam pulcherrimæ cujuſdam puellæ in flore ætatis conſtitutæ conſervarat honeſtatem, & ad magnum uſque meritum provexerat, demum eum vetula quadam decrepita turpiter peccaret? Mundus jam decrepitam agit ætatem: *Noviſſima hora eſt; præterit figura hujus mundi*, & tamen ita ſtulti ſumus, quòd labenti inhæreamus.

Id. ex ep. 30.

Ep. 45.

1 Joa. 2. 18.

DISCURSUS XXVI.

ARGUMENTUM.

In variis proprietatibus ſpinarum, quibus divitiæ aſſimilantur varii deſignantur avaritiæ, & bonorum terrenorum effectus.

THEMA.

Quod autem in ſpinas cecidit, hi ſunt qui audierunt, & à divitiis ſuffocantur, & non referunt fructum. Luc. 8. v. 14.

1 S. Gregorius in Homilia hujus Euangelii dicit: *Quis mihi unquam crederet, ſi ſpinas divitias interpretari voluiſſem, maximè cum illæ pungant, iſtæ delectent? & tamen ſpinæ ſunt, quæ cogitationum ſuarum punctionibus mentem lacerant, & cum uſque ad peccatum pertrahunt, quaſi inflicto vulnere cruentant.* Et quidem hæc ſpinarum eum divitiis comparatio non à D. Chryſoſtomo aliquo, vel Hieronymo vel Auguſtino, ſed ab ipſamet ſapientia increata Chriſto Magiſtro noſtro in medium adducitur: Ideòque neceſſum eſt, ut quæ in illa latent myſteria penitùs proſequamur.

S. Gregor. Divitiæ ſpinis aſſimilantur.

2 D. Chryſoſtomus inter alios parallelos qui divitias inter & ſpinas inveniuntur, hunc adducit: *Quemadmodum illa cum tanguntur lacerant, ita harum cupiditas*, cupiditas enim, & quæ illam comitatur, anxietas eſt, quæ cor transfigit, & continuò infeſtat & perturbat mentem: *Habentem affligunt, ſecundum illud: peccatori autem dedit afflictionem, & curam ſuperfluam, ut addat & congreget; ſaturitas divitis non ſinit eum dormire, unde quaſi ſuper ſpinas jacet.* S. Baſil. cruciatus & puncturas divitum internas his verbis nobis vivaciter repræſentat: *Non tantùm*, inquit, *eos ob jam parta non exhilarat, verùm ob ea quæ deeſſe videntur cupiditati, potiùs angit, ex quo animæ curis continuè premitur, dum alios ſuperare contendunt; Oportebat illos gaudere & gratos eſſe, quòd tam multis ſunt opulentiores, illi verò mærent ac lugent, quòd ab uno & altero opulentioribus vincuntur.* Quotidie ab extraneorum, & domeſticorum, imò & propriorum filiorum torquentur ſuſpicionibus indeque obortis anxietatibus, ſiquidem hi omnes de avari facultatibus aliquod habere participium anhelant & concupiſcunt: Avarus cum divitiæ ejus mare pererrant, veretur naufragia, pyratas timet, vel improviſas quibus innectantur arenas, aut ſcopulos ad quos allidere poſſunt, vel tempeſtatum quibus jactentur procellas: cum verò in terra vehuntur, militum timet incurſiones, grandines, inundationes, latrones, pluviarum imbres, ferarum inſultus, vel denique improviſa incendiorum aut terræ motuum infortunia. S. Baſilius ait: *Quot ſunt periculis obnoxiæ fruges, antequam domum comportentur? nam & grando ſæpe eliſit atque comminuit, & æſtus ingens è mediis eripuit manibus:* Quòd ſi divitias domi ſuæ cuſtoditas tenet in arca, mox ſuſpectam habet ſervorum, aut furum, vel etiam propriorum filiorum aut filiarum perfidiam & infidelitatem: Si divitiæ ejus in mercimoniis aut negotiationibus hæreant, continuis ſubjacent fraudibus, dolis, uſuris, contractibus illicitis, litibus, & fotieeſſionibus: Nullum habet gaudium de iis quæ poſſidet, quia iis non fruitur; ex iis verò quæ non habet, dolorem ſentit, quia ardenter & anxiè ad eas anhelat & ſuſpirat. S. Ambroſius de divite illo Euangelico dicit: *Quis talem non miſeratur? anguſtatur abundantia, conſtringitur & coanguſtatur ex opulentia, ager ei non tam redditus largiores, quàm gemitus attulit graviores.* Salmeron quoque de hiſce ſpinis ita ſcribit: *Spina crucians, cogitatio eſt comparandi divitias, labor in illis augendis & cumulandis, timor in illis amittendis, dolor in eis expendendis.* Tametſi Aman omnia ad votum fluentia habebat, quæcumque in hoc mundo deſiderare poterat, contentus tamen non erat, eò quòd ſola à Mardochæo ei denegabatur capitis apertio, vel genuum curvatio: *Cum hæc omnia habeam, nihil me habere puto;* Dives etenim avarus talis eſt indolis & naturæ, ut tametſi inexhauſtos nonnunquam poſſideat theſauros, acerbè tamen crucietur ex eò quòd rem aliquam quantùmvis minimam, in quam

Ch. h. 31. in Joa.

S. Bon. in Luc.

S. Baſ. in div. av. h. 7.

S. Baſ. h. 6. in divit.

S. Ambr. ſer. 81.

Salm. t. 7. t. 4.

Eſt. 5. v. 13.

ejus propendet cupiditas, obtinere nequeat. Quidnam Achabo deerat, qui ſumma in regno ſuo pace gaudebat, imperiique ſceptrum proſperrimè moderans, æraria ſua auro referta habebat, & tamen quia vineam Naboth habere non poterat: *Projiciens ſe in lectulum ſuum, avertit faciem ſuam ad parietem, non comedit panem*. Ecce tibi, qualiter hic famelicus ex oppreſſione cordis, quia Naboth opprimere nequibat, dira fame cruciatus moritur;

3. Reg. 21. 4.

Ubi S. Ambroſius ait: *Non manducavit panem ſuum, quoniam quærebat alienum, etenim divites magis alienum panem, quàm ſuum manducant, qui rapiu vivunt*. Hi qui in deſerto de providentia divina diffidentes, contra expreſſum DEI præceptum manna conſervabant, vermes protinùs, non manna inveniebant: *Colligat, quæ ſufficiunt per ſingulos dies; Qui non audierunt eum, ſed dimiſerunt quidam ex eis uſque mane, & ſcatere cæpit vermibus, atque computruit*; Ubi Interlinearis ait: *Malum avaritiæ notatur*: Sed quænam hoc vitium conſequitur pœna aut caſtigatio? *Cui qui ſtudet*, inquit de eodem avaritiæ vitio, *vermibus conſumendus traditur*. Quot avari aſperos ſuſtinent conſcientiæ remorſus? quot cordis palpitationes, ſuſpiciones, timores, ſollicitudines, & anxietates illos diſcruciant? De quibus D. Chryſoſtomus ita ſcribit: *Si intueri volueris animam hominis aurum amantis, invenies eam, ut veſtimentum à decem millibus vermium corroſum, ita eam perforatam undique à ſollicitudinibus*. S. Ephrem de illis qui mortem meditantes, bona hujus vitæ deſpiciunt, tractans, hac phraſi utitur: *Neque audebit theſaurizare inutilia, & congregare manibus infructuoſa, aut potiùs ſupplicia contra ſeipſum*. Sanctus Auguſtinus quoque de eadem cupiditate in iiſdem terminis ſcribit, quòd bona cœleſtia non curans aut quærens, creaturarum ſe prædam efficiat, dorſum obvertendo Creatori: *Omnis terrena poſſeſſio ſupplicium eſt cupiditatis, ut in ipſis bonis crucietur animus, cui vileſcit, qui tanta largitur*. D. Chryſoſtomus pariter de iis qui divitiis accumulandis dant operam, ita ſcribit: *Circumdederunt ſeipſos doloribus multis: vides quid ſignificare voluerit? Spinarum*, inquit, *in morem, quacumque ex parte tangunt, cruentant manum, & vulnera infigunt, quibus enim curis anguntur avari, quibus doloribus cruciantur, quis explicare queat?* S. Gregor. ſupra illum Jobi textum: *Æſtuabit, & omnis dolor irruet in eum*, multas divitum in congregandis & cuſtodiendis facultatibus ærumnas conſiderat, dicens: *Prius dolorem habuit in ipſa ſua concupiſcentia fatigatione, qualiter concupita raperet, quomodò alia blandimentis, alia terroribus auferret; at poſtquam acquiſitis rebus pervenit ad deſiderium, alius hunc dolor fatigat, ut cum ſollicito timore cuſtodiat, quod cum gravi labore meminit acquiſitum: hinc inde inſidiatores metuit, atque ſe hoc perpeti quod ipſe fecit aliis, pertimeſcit: formidat potentiorem alterum, ne hunc ſuſtineat violentum, pauperem verò cum conſpicit, ſuſpicatur furem*.

S. Ambr. l. de Naboth. c. 4.
Exod. 16. 4.
Exod. 16. v. 20.
Interl.
Chr. h. 47. in Matt.
S. Eph. tr. de rec. mort.
S. Aug. ſer. 15. de div.
Chr. h. 17. in 1. ad Tim.
S. Gr. in c. 20. Job.

3. Sub ſpinis, ut per experientiam manifeſtè videmus, venenoſa ſe animalia recipiunt. Unde D. Chryſoſtom. ait: *Ut inter ſpinas feræ, viperæ, ſcorpii deliteſcunt, ita in fraudibus divitiarum*. Idipſum quoque Didacus Stella circa parabolam ſeminis ſcribens ait: *Sicut ſpineta ſuapte natura latibulum omnium reptilium, venenatorumque omnium animalium confugium ſunt, ita divitiæ vitiorum ſunt receptaculum & ſedes*. Sanctus Laurentius Juſtinianus Chriſtum Redemptorem noſtrum ſpinis coronatum conſiderans, ipſum hoc tormentum pro delictis divitum ſuſtinuiſſe dicit: *A divitibus diademate ſpineo coronatur, ſunt enim divitiæ ſpinæ acutiſſimæ, quæ rationale caput hominis pungunt, & perforant, indeque ſanguinem ebullire faciunt copiosè*; Idem quoque Spiritum ſanctum peccatis in Scriptura ſanguinis nomen attribuere obſervat; juxta illud: *Libera me de ſanguinibus DEUS*; ubi ait: *In ſanguine peccatum exprimitur*. Sanctus Antonius de Padua illum Iſaiæ cap. 33. textum: *Spinæ congregatæ comburentur igne*; adducens, dicit: *Spina pungit, & pungendo ſanguinem elicit*. Et verè ita eſt; quot enim divites peccata committunt? quantum ſanguinem ſpinæ iſtæ ex humanis cordibus extrahunt? *Radix omnium malorum eſt cupiditas*. Seneca argutè obſervat, quod ex iiſdem terræ viſceribus, è quibus aurum eruitur, ferrum pariter excavetur: *Video ferrum ex iiſdem viſceribus eſſe prolatum, quibus aurum & argentum, ne aut inſtrumentum in cædes mutuas deeſſet, aut pretium*; quot ſtragum cauſa eſt aurum? S. Ambroſius obſervans quòd animæ aſcendenti in Deum, hæc proponatur quæſtio: *Quæ eſt iſta quæ aſcendit de deſerto?* Rationem pariter aſſignat, cur mundo hoc attribuatur epithetum; Dicit enim: *Deſertus hic terra locus & incultus videtur, ſentibus & ſpinis noſtrorum obſitus delictorum*.

Profecutio.
Chr. h. 23. in Joa.
D. Stel. in Luc.
S. L. Juſt. de triumph. Chr. ag. c. 14.
S. Ant. Pad. fer. 10 Sexa. Iſa. 33. 12.
Sen. l. 2. de ben. c. 10.
S. Ambr. l. de Iſa.
Cant. 8. 5.

4 Spinæ illorum tantùm manus pungunt & feriunt, qui illas fortiter ſtringunt & premunt, manum verò apertam minimè cruentant: Ubi noſtra Vulgata legit: *Quod autem in ſpinas cecidit*, &c. Theophylactus ita legit: *Et quod in ſpinas ſemen exceperat, hic eſt, qui verbum audit, & cura ſæculi hujus & deceptio divitiarum ſuffocat verbum*; Non dixit: *Divitiæ, ſed deceptio divitiarum, divitiæ enim quando diſperduntur, non ſuffocant, ſed creſcere faciunt verbum*. Quòd ſi nonnunquam ſpinæ cum ſtringuntur, interiora carnis penetrant, foras extrahantur neceſſum eſt, ſecus enim intolerabiles provocant dolores: ita quoque ſi furtè anima ſe ab avaritia transfigi permiſerit, niſi æternis velit ſubjacere tormentis, neceſſum eſt ut ſpinam ſibi extrahat & abjiciat, divitiaſque malè partas in miſericordiæ opera diſpergat. Didacus Stella ait: Sicut qui ſpinas laxa tenet manu, non pungitur aculeis, ſin verò manum contrahat, quò magis contrahit, eò magis ſauciatur; Sic divitiæ ſi manibus extenſis, id eſt, liberalibus geras, noxiæ non ſunt, at verò ſi arctiùs & avidiùs utaris & comprimas, mirum eſt, quàm non modo animam, ſed etiam corpus enervent. Mulier illa fortis in Proverbiorum libro, dives erat & pariter ſancta, de illa enim dicitur, quòd fuerit *Mulier timens Dominum*: Et iterum: *Multæ filiæ congregaverunt divitias*: at verò quo modo adeò opulentam ſibi congregavit ſubſtantiam? *Vidit quia bona eſt negotiatio ejus*: at verò nunquid negotiatio iſthæc eam avaritia & lucris, ſicut alios divites aggravat? Videtur enim quòd negotiatio mentem hominis à Deo alienet, unde ubi Vulgata noſtra Davidem dixiſſe refert: Quoniam non cognovi litteraturam, introibo in potentias Domini, alia quædam littera legit: Quoniam non cognovi negotiationem. Pro hujus porrò dubii reſolutione, advertendum eſt, manum hujus mulieris à ſpinis minimè fuiſſe transfixam aut perforatam, quia illas aperta, non verò clauſa manu gerebat & tractabat. Vultis videre quàm patula manus ejus fuerit? *Manum ſuam aperuit inopi & palmas ſuas extendit ad pauperem*.

Profecutio.
Theoph. in c. 13. Mat.
Did. Stel. in c. 8. Luc.
Prov. 31. 30.
v. 29.
Pſ. 70. v. 15. & 16.
Prov. 31. v. 20.

5 Didacus Stella aliam quamdam conſiderat ſpinarum proprietatem: *Quemadmodum difficilis & periculoſus eſt ad ſpinas acceſſus, ita cum divite*. Qui enim ſe in dumetum vel ſpinetum aliquod immittit, veſtes lacerat, manus pungit, & totum corpus malè cruentat; *Sic quoque* (pergit idem Stella ulteriùs dicere) *non eſt bonum ad divites avaros propiùs accedere, vel cum eis negotiationes exercere: Hinc ſunt illæ quotidie miſerorum lachrymæ, quibus ſe paſſim à potentioribus ſpoliatos teſtantur, alius agrum, alius pecus, alius domum ſibi ablatam deplorat; nec eſt in terris judex, qui opem ferat, aut conſolator, qui dolorem levet*. Sicut enim inter omnia arbuſta nullum eſt quod majori cum damno contrectetur, quàm ſpinetum: Ita quoque inter omnes vitioſos nullus eſt Reipublicæ pernitioſior, aut quocum difficilior & periculoſior ſit tractandi & negotiandi modus, quàm cum divite avaro, utpotè qui communiter ſuperbi, elati, contentioſi, fraudolenti, ſubdoli, & crudeles exiſtunt: *Exarſerunt ſicut ignis in ſpinis*.

Did. Stel. Profecutio.
Pſ. 117. 12.

6 Sanctus Bonaventura ſuper illa verba Sancti Lucæ: *Quod autem in ſpinas*, ita ſcribit: *Meritò divitiæ comparantur ſpinis, tum quia fructum non afferunt, tum quia fructum impediunt, Spinæ inter alias arbores ſteriles exiſtunt: ita divitiæ avari ſunt infructuoſæ, & ad nihil aliud, quàm ad cupiditatem ejus nutriendam deſerviunt, frumentum, vinum, & oleum ejus recluſum eſt, nec alio fine iis utitur, quàm ad augendam famem publicam & univerſalem annonæ caritatem*. Cui conſonat id quod ait Chryſoſtomus: *Chriſtus*, inquit, *divitiarum fraudes ſpinas appellat, & meritò; nam quemadmodum ſpinæ ſteriles ſunt, ita & divitiæ*; Aurum & argentum non referunt fructum, ut agri, vineæ, greges faciunt, ſed ad illa multiplicanda avari hominis induſtria requiritur.

S. Bonav. in Luc. Profecutio.
Chr. h. 23. in Joa.

7 Nec tamen prudentis agricolæ induſtria ſpinas omnino

Divitiæ ſpinarum utiles eſſe poſſunt.

ninò inutiles & infructuoſas eſſe ſinit, dum ex illis terram è qua progerminatunt, ſterileſcere videntes, eaſdem eradicant, eaſque ad eoſdem agros à ferarum & latronum incurſionibus cuſtodiendos in ſepes, quibus agri cingantur, fabricandos adhibent: ita quoque tametſi anima aliqua, quæ ſpiritus culturæ totaliter eſt dedita, divitiarum & bonorum temporalium ſpinas domi ſuæ nonnunquam progerminare conſpiciat, ob hoc tamen ager cordis ſui non totaliter in ferendis fructibus ſterileſcit, quin potiùs illis ad majorem ſpiritus cuſtodiam utitur, dum per illas in Eleemoſynas & miſericordiæ opera erogatas ſaluti ſuæ promovendæ cooperatur, non verò in deſideriorum & carnalium appetituum ſuorum ſatisfactionem iiſdem abutitur. Salutiferam porrò hanc induſtriam Sanctus Ambroſius expreſsè indicat, dum ait: *Potes parva pro magnis, caduca pro æternis, theſauros pecuniæ pro theſauris gratiæ vendere; iſti corrumpuntur, illi permanent.*

S. Ambr. l. de Nab. c. 14.

Sed difficile eradicantur.

8 Spinæ difficillimè eradicantur aut evelluntur radicitùs de terra, eò quòd præ cæteris arbuſtis profundiores tenacioreſque radices in terra agant: ita quoque auri & argenti cupiditatem è cordibus humanis eradicare, difficillimum eſt & arduum. Similiter ſpinæ exuruntur, ita quoque ut inordinatus ille cupiditatis affectus è medio cordis evellatur, conſideratione ſeria opus eſt ignis infernalis, vel aliorum damnorum & periculorum rememoratione, quibus divitiæ paſſim videntur ſubjectæ. Sanctus Zeno de avaro inquit: *Iraſcitur Deo, ſi non fias publicis luctibus dives; benè, benè, cum quis quærit aurum, invenit gaudium, inter hæc homo non conſiderat conditionem fragilitatis humanæ, nemo hoſtem, nemo fiſcum, nemo latronem, nemo domeſticum, qui cognitione ſecreti eſt omnium pejor, nemo imminentis Dei judicii flammas, per quas omnes nudi tranſituri ſumus.* Theophylactus in Parabolam de ſemine ſcribens ait: *Sicut ſpina acuta in corpus penetrat, & vix eradicatur, ſic & divitiæ invaleſcentes in animam ingrediuntur, & vix eradicantur*, unicus haſce extirpandi radices, ſeu delitias reprimendi modus eſt ignem conſiderare Inferni, ſeriaque mente revolvere illud Apocalipticum: *Quantum glorificavit ſe & in deliciis fuit, tantum date illi tormentum.*

S. Zeno ſer. de av. det. vitiis.

Th. in c. 13. Matth.

Apoc. 18. v. 7.

Et magno cũ labore acquiruntur.

9 Divitias quoque ſpinas appellare poſſumus ob magnos labores & ſollicitudines quibus acquiruntur; ob pericula quibuſcum cuſtodiuntur, & ob alias millenas ærumnas, quæ illas communiter conſequuntur; Nam ut Sanctus Bernardinus ait: *nuditatem, dejectionem, famem pro acquirendis divitiis tolerant.* Ob ſolius lucri cupiditatem vetedarius per tot pericula diſcurrit, diu noctuque vitam ſuam latronibus exponit; alii ad ipſos uſque inferni limites in aurifodinas ſe demittunt, alii ab uno polo ad alterum trajicientes inter monſtra marina horridaſque aquarum procellas vitam agunt: ac proindè Sanctus Bernardus in ſermone, qui de quinque negotiationibus inſcribitur dicit: *Vide quantum laborem pro perituris divitiis aſſumpſiſti, tranſis maria, & alium tibi orbem aperis, navigando ſecundum Sapientem, tribus digitis diſtans à morte; patriam fugis, relinquis parentes, divelleris ab uxore, filios neſcis, & omnium neceſſitudinum oblitus, quæris ut acquiras, acquiris ut perdas, perdis ut doleas;* Demum cum David exclamat: *Filii hominum uſquequò gravi corde, ut quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium? Quæ eſt iſta dementia filii Adam, circuire maria, perambulare terras, rapi extra mundum, in laboribus plurimis, in vigiliis multis, in jejuniis crebris, in mortibus frequenter?* Tamdem verbis hiſce emphaticis concludit: *Ecce quales divitiæ!* S. Bonaventura ait: *Oportet odiſſe cupiditatem divitiarum, quæ pungunt ad modum ſpinarum.* De divite dicitur: *Sonitus terroris ſemper in auribus, & cùm pax ſit, ille inſidias ſuſpicatur.*

S. Bern. t. 2. ſer. 4. a. 2. c. 1.

S. Ber. ſer. de 5. negot.

S. Bon. in c. 18. Luc.

Job 15. 21.

DISCURSUS XXVII.

ARGUMENTUM.

De anxietatibus, inquietudinibus, curis, laboribus & cruciatibus divitum avarorum.

THEMA.

Cuncti dies ejus doloribus & ærumnis pleni ſunt, nec per noctem mente requieſcit. Eccleſiaſt. 2. v. 23.

Totus diſc. de cuſtodia tentat.

1 PRæcipuum quod Salvator noſter in univerſo Sacroſancto Evangelio ſuo intendit, eſt ut ab omnium fidelium cordibus vitia ſtirpitùs eradicaret, ac proindè ut anxietates & anguſtias quas dives avarus continuò patitur, clariſſimè ob oculos nobis poneret, parabolam quamdam, ſeu ut alii volunt, Hiſtoriam nobis recenſuit eorum, quæ certo cuidam homini acciderunt, qui copioſam horreis ſuis intulerat meſſem: *hominis cujuſdam divitis uberes fructus ager attulit.* Et quidem ut pungentes indicaret ſpinas, quibus continuò transfiguntur avari, Salvator noſter ipſum cogitabundum hæſitaſſe quid faceret: *Cogitabat intra ſe dicens: Quid faciam?* quaſi diceret, ſomnus fugiebat ab oculis ejus, adeòque continuas inter vigilias caſtella in aere, ut dici ſolet, fabricabat, ut ſic verificaretur de eo, quod vir quidam ditiſſimus ſimul & ſapientiſſimus, Salomon nimirum ait: *Dulcis eſt ſomnus operanti, ſaturitas autem divitis non ſinit eum dormire;* Ubi S. Bonaventura ait: *Quia qui multas habet divitias, multas habet curas quæ auferunt ſomnum.*

Luc. 12. v. 16.

v. 17.

Eccl. 5. v. 11.

S. Bon. ib.

2 Iſidorus Peluſiota illos qui divitias ſemper accumulare ſatagunt, vocat homines ad metalla damnatos; cujus nomenclaturæ hæc poteſt aſſignari ratio, dicendo, quòd ſicut illi qui auro & argento eruendo tot inter pericula laborant & ſudant, illo minimè frui aut gaudere ſolent, ſed omnis laboris eorum fructus Principi cedit, ita quoque, ipſamet experientia teſte, qui plurimas congregant divitias rarò illis fruuntur: *Theſaurizant, & ignorant, cui congregabunt ea.* Unde & miſero huic homini gravis illa intentata fuit commioatio: *hac nocte animam tuam repetent à te, quæ autem paraſti cujus erunt?* Imò verò inquit dictus Peluſiota: *avaris gravior pœna infertur, quam ſit illa quam hi luunt, qui ad metalla, quæ atrociſſima pœna eſt, damnati ſunt; nam illis confecto opere, ſomno & quiete frui licet, iis autem, ea ſomni quoque partum velut aggeſta terra obruens, noctu quoque ſæva illa & inhumana edicta proponit.*

Iſid. Pel. l. 11. ep. 113.

Pſ. 38. v. 7.

Luc. 12. v. 20.

3 Seneca à Sancto Bonaventura Tom. 6. lib. 6. Pharetræ cap. 18. citatus, de proſpera & lenocinante fortuna ſcribens dicit: *Res eſt inquieta felicitas.* Sanctus Bernardus pariter in eodem loco allegatus inquit: *Fallax felicitas eſt, major infelicitas.* Et Sanctus Paulus de iis qui ad divitias accumulandas aſpirant dicit: quòd *incidunt in tentationem & in laqueum Diaboli & deſideria multa & nociva, quæ mergunt homines in interitum & perditionem, radix enim omnium malorum eſt cupiditas, quam quidam appetentes erraverunt à fide, & inſeruerunt ſe doloribus multis.* Sanctus Bernardus ſimiliter divitiarum theſauros, tribulationes & anguſtias à poſſeſſoribus ſuis non tam tollere, quàm illas eiſdem adſciſcere dicit: *Hinc divitiarum amor inſatiabilis longè amplius deſiderio torquet animam, quàm refrigerat uſu ſuo, utpotè quarum acquiſitio quidem laboris, poſſeſſio vere timoris, amiſſio plena doloris invenitur.* S. Ambroſius pretioſiſſimum auri metallum æruginem appellat, cùm tamen nec aurum, nec argentum æruginem contrahat; hac autem loquendi ratione, ni fallor, inſinuare vult, quòd ſicut ærugo ferrum arrodit, ita avaritia cor avari exedat & diſcruciet: *ærugo mentis*, inquit, *eſt rei cupiditas familiaris.* Idem quoque S. Doctor ſuper præallegata S. Pauli ad Timotheum verba, de proſperitate & divitiis terrenis dicit: *Nec ad præſens ſecura, quia ſemper cupida, & in futuro damnata.*

Sen. ep. 36.

S. Ber. ſer. 4. in adv.

1. Tim. 6. v. 9.

S. Ber. c. 11. de cSv. ad cler.

S. Ambr. in proœ. Luc.

In 1. Tim. 6.

4 Ingenioſa eſt illa Beati Humberti obſervatio, qui optimè Ephraim & Manaſſem fratres fuiſſe notans, ex horum nominum Ethymologia, hanc ad propoſitum noſtrum deducit moralitatem: *Ephraim & Manaſſe fratres fuerunt; Ephraim fructificans interpretatur, Manaſſe oblivio, quia proficientes in temporalibus DEUM ſolent oblivisci.* Et quidem hæc ſpina quædam eſt, quæ præ quavis alia divitem efficaciſſimè pungere & transfigere deberet, quòd ſcilicet divitiæ efficiant, quòd homo DEO, cui in acceptis referre debet quicquid habet, dorſum vertat.

B. Humb. 2. p. l. 1. c. 1.

5 Sanctus Bonaventura expreſsè ita ſcribit: *Avaritia facit hominem tempeſtuoſum, nunquam enim cupidus,*

S. Bon. t. 6. in diæt. Sal. c. 6.

vel avarus poteſt habere, nec in conſcientia, nec in propria domo pacem; Unde Proverb. 11. dicitur: Conturbat domum ſuam, qui ſectatur avaritiam. Audiamus quid Divus Chryſoſtomus de ſuperbo quodam & elato divite ſcribit: (Cogita quomodò par eſt divitis mentem vexari, cùm gloriam ſe ſupergredientem appetat, cùm à ſervis contemnatur, cum a minoribus ludibrio habeatur, cùm innumeros patiatur opulentiam ſuam accuſantes pariter & calumniantes.) Pergit deinde oſtendere inſidias, quæ avaris ſtruuntur, nec non perſecutiones & malevolentias, quas ſæpè incurrunt. *Neque explicare facile eſt*, inquit, *inimicitias, offenſiones, accuſationes, jacturas, invidentium inſidias, qui poſtquam ipſius divitias ad ſe transferre non potuerint, detrahunt undique, laniant, & innumeras ei tempeſtates concitant.*

Chr. h. 63. ad Ant.

Sen. ep. 8. 6 Seneca ſimilitudinem adducit ab avibus & piſcibus deſumptam, qui ab eſcæ illecebra decepti, in prædam cedunt inſidiatoris; (Ad omne fortuitum bonum ſuſpicioſi pavidique ſubſiſtite. & fera & piſcis ſpe aliqua oblectante decipitur; munera iſta fortunæ putatis? inſidiæ ſunt;) dum enim à piſce eſca deglutitur, hamus in viſcera trajicitur, & ferrum ſentitur. Unde Sanct. Gregorius ait: (Sæpè proponuntur animo cum culpa honores, divitiæ, ſalus & vita temporalis, quæ mens infirma, dum quaſi eſcam videt, & decipulam non videt, pro eſca quam videns appetit, in culpa conſtringitur, quæ non videtur.) Similiter S. Cyprianus nos quoque ne apparentibus hujus mundi bonis nimium fidamus, hortatur dicens: *Arridet, ut ſæviat; blanditur, ut fallat; illicit, ut occidat; extollit, ut deprimat fœnore quodam nocendi, quam fuerat amplior ſumma dignitatis & honorum, tam major exigitur uſura pœnarum.* Verùm enim verò ex quo de divitibus nobis ſpecialiter ſermo eſt, quid de iis Sacri Doctores ſcripſerint, audiamus.

S. Gr. l. 14. mor. c. 7.

S. Cyp. ep. ad Donat.

S. Zeno ſer. de av. 7 Sanctus Zeno in avaritiæ vitium graviter invehens, malitiolam & perverſam ejus naturam ita deſcribit: *Inquieta ſemper exæſtuat, ſævit, pugnat, rapit, congregat, ſervat, ſui tenax, appetens alieni, non ſuo, non alieno, non ipſo orbe contenta; totum poſſidet & de inopia quæritur ſemper: quantum fuerit auctior, fit tantum miſerior.*

Chr. h. 13. in Act. Ap. 8 Divus Chryſoſtomus divitem aptiſſima ſimilitudine Civitati comparat in medio agri ſituatæ, denudatæ mœnibus & propugnaculis, hoſtilium exercituum, ſeratum, latronum incurſionibus & inſidiis ſine ullo ſui præſidio expoſitæ; (Dives quidem nihil aliud mihi eſſe videtur, quam Civitas abſque muris in agro ſita, & undique inſidiantibus expoſita.) Quænam verò illa ſint pericula, quibus dives continuo ſubjicitur, Sanctus Cyprianus ad eumdem ſcribens his verbis deſcribit: (Quibus argenti & auri maximum pondus, hos etiam inter divitias ſuas trepidos, cogitationis internæ ſollicitudo diſcruciat, ne prædo vaſtet, ne percuſſor infeſtet, ne inimica cujuſque locupletioris invidia calumnioſis litibus inquietet, non cibus ſecuro ſomnuſve contingit, ſuſpirat ille in convivio, licèt bibat in gemma, & cum epulis marcidum corpus thorus mollior alto ſinu condiderit, vigilat in pluma, nec intelligit miſer ſpecioſa ſibi eſſe ſupplicia, auro ſe ligatum teneri, poſſideri magis, quàm poſſidere divitias, atque opes.) Sanctus Valerianus homil. 20. de avaris inquit: (Vacillat prædium in colliſione cauſarum, & quod acquiſivit avaritia parentum, perdit cupiditas filiorum.)

S. Cypr. ep. 1. ad Donat.

S. Valer.

S. Baſil. h. 22. in aliq. ſcript. loc. 9 Sanctus Baſilius dicit de avaro: (Non ob ea, quæ poſſidet lætatur, ſed ob ea, quibus caret angitur, neque iis, quæ congregavit fruitur: ſed cupiditate plura conſequendi ſe magis excruciat.) Sed dato caſu, quòd avarus quanta ſibi exoptare poterat facultates & divitias, tandem actualiter aſſequatur, non tamen per hoc ſe ab ærumnis & ſiniſtris eventibus liberum & expeditum reddidit, ſed hi illum inſeparabiliter conſequuntur: Vigiliæ & curæ hinc oriuntur, *inquit*, quantò enim divitiæ magis augeſcunt, tantò plus afferunt curarum. Judex expetitur, & avarus cogitat, ne in jus trahatur, ne Orphanus ſuas lachrymas in foro palam faciat: nocte conſultat, quomodò manè acerbos advocatos quoſdam ſibi præparet, quomodò perſuaſa teſtimonia conducat, quomodò & potentia prævalendo, & in judicio mentiendo pauperem deſtitutum opprimat, & utroique expugnet, & judicem decipiens, & pupillum circumveniens. Canis latrat, avarus putat furem eſſe; mus fortè perſtrepit, & avari cor ſalit, quemlibet vel puerum ſuſpectum habens, filios jam grandes ut inſidiatores aſpicit. Quidquid illi divitiarum acceſſerit, contentus tamen avarus nunquam erit tam de bono dolens, quàm de malo. Sanctus Ambroſius ait: *Elementa concutit, mare ſulcat, terram effodit, cælum votis fatigat, nec ſereno grata, nec nubilo, condemnat proventus, annos, fœtuſque terrarum arguit.* Eamdem conſiderationem Sanctus Aſterius in homilia quadam de avaritia his verbis exprimit: *Si minutula pluvia terram aſpergit, ſublachrymari incipit: Si magna aquæ vis & ſiccitati tollendæ par ingruit, extremus eum luctus occupat.*

S. Amb. l. de Cain. & Ab. c. 5.

S. Aſter. h. de avar.

S. Ber. t. 4. ſer. 26. p. 1. Hiſtoria. 10 Sanctus Bernardinus de avaro quodam Civitatis Ariminenſis incola refert, quòd ex ingenti tritici coacervata quantitate in magna annonæ caritate, nequicquam in uſus publicos diſtrahere, aut vendere volens, caritatem præſentem vehementer adauxerit, adeò ut unicus tritici modius 40. ſolidis venderetur. Et licèt tunc etiam pro ſimili pretio tritici ab eo poſtularetur annona, ſe tamen triticum vænale habere pertinaciter negarit, quippè qui illud eòuſque conſervare decreverat, donec pretium ad 50. ſolidos aſcenderet, ideòque ne quis eum ad venditionem ſollicitaret, relicta civitate ad villam quamdam ſe receperat, ne domi reperiri poſſet: interea tamen quotidiè ab iis qui Arimino venientes illac tranſibant, currens frumenti pretium ſollicitè exquirebat, *& audiens quod dictum eſſet carius, fingebat compati pauperibus ore, ſed corde gaudebat.* Accidit autem, inquit idem Sanctus Pater, quòd duo mercatores, qui ingentem in Apulia frumenti proviſionem ſibi comparaverant, magnam quamdam navim frumento plenam, ad ſublevamen populi Arimenenſis in dictæ Civitatis portum advexerint, & quemlibet frumenti modium pro tribus ſolidis cum dimidio paſſim omnibus venum expoſuerint; quod cùm in tota illa Civitate & in cunctis locis finitimis innotuiſſet, accurrerunt omnes, domibuſque ſuis de ſufficienti mox annona proſpexerunt, feſtivique & Gloriam in excelſis DEO decantantes, domum rediere. Cumque avarus ille aſinos frumentis onuſtos plurimos villam ſuam videret tranſeuntes, reique totius eventum ex variorum relationibus intellexiſſet, *ſtupefactus voce magna exclamavit: Væ mihi, tres ſolidos cum dimidio! Heu mihi ſum deſertus! & ſe ſtringens equitando vadit, dicendo per viam: Heu mihi! Tres ſolidos cum dimidio!* cùmque ab obviis ſalutaretur amicis & notis, hoc ſolùm reſpondebat: *Tres ſolidos cum dimidio!* nec quicquam aliud occurrebat dicendum, præterquam *Tres ſolidos cum dimidio!* Hiſce verbis ſalutabat uxorem, filios, ſervos; Qui eum ab hoc propoſito divertere cupientes, aliud nihil ab eo extorquere potuerunt, quàm verba illa: *Tres ſolidos cum dimidio!* Tandem ſano corde lecto ſe commiſit; uxor morbum ſuſpicata Medicum accerſivit, qui nullum aliud verbum ab eo obtinere potuit, præterquam quod identidem ingeminabat: *Tres ſolidos cum dimidio! ſic dicendo præ dolore crepavit, & Diabolus ejus animam aſportavit*, inquit præfatus Sanctus Pater.

S. Val. h. 20. de av. 11 Sanctus Valerius in Homilia quadam, quæ eſt vigeſima in ordine de avaritia, inquit: *Enumerari non poteſt quantis modis cupiditas ſæviat: ecce ubi teſtamentum profertur, ſtatim de falſitate cogitatur; quæritur quis mutum audierit loquentem, quis mortuum hæredes noverit ordinantem, nec difficile eſt, quod pejus eſt, cuiquam invenire perſonas, aut ſcelere conjunctas, aut pretio comparatas; imitatur hic infelix ſubſcriptionem manus alienæ, ita ſcriptura quam teſtator non inſtituit, cupiditas calamo repentè componit.*

S. Ber. t. 1. ſer. 58. ar. 1. c. 4. 12 Sanctus Bernardinus mundi detegit & arguit errorem, qui avaro perſuadet, quòd poſtquam ſufficientes ſibi pecunias & divitias acquiſierit, demùm vitam acturus ſit quietam & tranquillam, nihilque ampliùs ſit deſideraturus: Et nihilominus ſemper cruciat in labore & ærumna, in vigiliis plurimis, in jejuniis multis, in frigore & nuditate, in mortibus frequenter, illa quæ extrinſecùs ſunt inſtantia, quotidiana ſollicitudo poſſeſſionum, anxietas laborum & cum his omnibus inſatiabilis terrenorum; adducitque illum Eccleſiaſtici textum thematis loco ab initio diſcurſus præſentis propoſitum; *Cunctis dies ejus doloribus, &c.*

S. Ant. Pad. ſer. in D. 4. poſt Paſch. 13 Sanctus Antonius de Padua vitii hujus effectus in tinea adumbrat, eò quòd avaritia cor cupidorum & ava-

rorum

Digitized by Google

rorum corrodendo conſumat: *Ut tinea vermis veſtimenta, ita avaritia*, inquit, *mentem corrodit, unde tinea dicta eſt, eo quòd teneat, & eouſque inſideat, quouſque corrodat; ſic avaritia mentem avari corrodit, ut plena multiplicet, ſed ſecundùm multiplicationem ſuam plus eſuriat.*

S. Aug. t. 10. ſer. 48. ad fr.

14 Sanctus Auguſtinus inquit, avarum nunquam eſſe contentum, quantumvis etiam favorabilis ei ventus arrideat: *O avaritia abyſſus inſatiabilis, quæ nunquam dicis, ſufficit! ſemper fameſcit, ſemper doles, ſemper triſtaris in cunctis; nam ſi Sol quotidie oritur, dolendo dicis, ſiccitas eſt: ſi pluvia deſcendit, omnia periclitari aſſeris: ſi temperiem adeſſe proſpicis, Solem, vel pluviam adeſſe deſiderabis; O peſtilentia interminabilis! O famelica rabies!* Dionyſius Carthuſianus quamdam ex Sancto Bernardo adducit propoſitionem, quæ ab avaris quotidiè practicatur: *Qui amat pecuniam non ſatiatur, qui diligit aurum non quietatur.* Sanctus Bernardinus dicit, quòd ſicut aranea tele ſuum magnis & indefeſſis laboribus contexit, nec tamen conſiderat, quòd hoc faciendo ſe ipſam eviſceret, laborat multum non obſtante quòd labor ejus ſubitò & ex improviſo ſit diſſipandus. Sic conſideret homo quot labores & ærumnas tulerit in divitiis congregandis, & ſæpiùs perituræ ſunt, vel pereunt ſtatim; in deliciis proſequendis, & citò faſtidiunt; in magnificentiis aſſequendis, & citò derelinquunt.

Dio. Car. t. 3. op. min. ar. 7.

S. Ber. t. 3. ſer. 20 D. 16. Pent. ar. 1. c. 2.

S. Amb. l. 2. de off. c. 49.

15 Sanctus Ambroſius ad alias ſe ærumnas reflectit, quæ divitias accumulantes communiter conſequi & comitari ſolent: *Nonnè vanum eſt*, inquit, *ut mercator noctibus, ac diebus conficias iter, quo aggerere poſſit theſauri acervos; merces congreget; conturbetur ad pretium fortè minoris ſi vendat, quàm emerit; aucupetur locorum pretia, & ſubitò aut latrones in ſe invidia famoſa negotiationis excitet, aut non expectatis ſerenioribus flatibus, dum lucrum quærit, in naufragium impatiens moræ incidat.* Pergit ulteriùs avari exponere perturbationem, ob incertum quem facultates ejus habituræ ſunt eventum, ob defectum hæredum, quos futuros eſſe metuit diſſipatores: *An non conturbatur etiam ille vanè, qui ſummo labore coacervat, quod neſcit, cui heredi relinquat? Sæpe quod avarus ſumma congeſſit ſollicitudine, præcipiti effuſione dilapidat heres luxurioſus, & diu quæſita turpis helluo, præſentium cæcus, futuri improvidus, quadam abſorbet voragine.*

Ap. 3. v. 17. S. Bon. in diet. ſalut. 6.

16 Sanctus Bonaventura textum illum Apocal. 3. *Qui dicis, quia dives ſum, & locupletatus, & nullius egeo, & neſcis, quia tu es miſer, & miſerabilis, & pauper, & cæcus, & nudus*, conſiderans, quinque ex illis divitis avari hominis miſerias deducit: *Nota*, inquit, *hic quinque infortunia avari, eſt enim miſer, quia divitias cum labore acquirit; pauper quia cum dolore perdit: Cæcus quia nihil aliud reſpicit; & nudus, quia nihil aliud bonum facit.*

DISCURSUS XXVIII.

ARGUMENTUM.

Agitur hic de avaritiæ inſatiabilitate, & rationes nonnullæ adducuntur, ob quas non ſatiatur avarus, nec anima noſtra in quorumcumque bonorum poſſeſſione, quantùmvis opulenta quieſcit.

THEMA.

Avarus non implebitur pecunia, & qui amat divitias, fructum non capiet ex eis. Eccl. c. 5. v. 9.

Avarus non ſatiatur toc. diſc.

3. Reg. 10. 27.

1 REgum potentiſſimus Salomon ſuo nos exemplo docuit, quòd avarus divitiis ſuis quantùmvis exceſſivis ſatiari nunquam poſſit; nam lib. 3. Reg. cap. 10. de ipſo legitur: *Fecitque ut tanta eſſet abundantia argenti in Jeruſalem, quanta & lapidum*, & tamen de avaris ſui temporis ſcribere non dubitat: *Avarus non implebitur pecunia.* Ideòque Ariſtoteles vitium iſtud *Morbum inſanabilem* appellat. Nazianzenus quoque naturam hujus cupiditatis eſſe dicit, *ut neſciat finem, & cancellos appetendi plura.* Iſaias de divitiarum incredibili abundantia loquens dicit: *Repleta eſt terra argento & auro, & non eſt finis theſaurorum ejus. Non quòd theſauri finem non habeant*, inquit Sanctus Hieronymus, *ſed quòd poſſidentium animus non impleatur.* Primo avaro, qui etiam reproborum primus fuit, nihil omninò deerat eorum, quæ deſiderabat, ſiquidem totius univerſi Dominus erat, cùm Abel frater ejus nihil terrena curans, cor, & animam cœleſtibus bonis immerſiſſet; & tamen S. Zeno dicit: *Miratur orbis vacuus ſe duobus anguſtum.* Imò dicere poterat: Miratur ſe uni etiam homini anguſtum, quia ut jam dictum, Abel terram & terrena nihil faciebat, & tamen univerſa terræ moles ad implendam inſatiabilem Caini cupiditatem minimè ſufficiebat. Unde D. Chryſologus ait: *Fecit invidia, ut mundi tota machina duobus eſſet anguſta fratribus ſolitudo.*

Ariſt. l. 4. Ethic. c. 3. Naz. or. 10.

Iſ. 2. v. 7.

S. Hier. ib.

S. Zen. ſer. de pat.

Chr. ſer. 4.

Prov. 27. 20.

2 Sapiens in Proverbiis ad noſtram doctrinam ita ſcribit: *Infernus & perditio nunquam implentur, ſimiliter & oculi hominum inſatiabiles*; quæ verba de bonorum temporalium aviditate intelliguntur, quæ vocatur concupiſcentia oculorum. Unde Sanctus Auguſtinus ait: *Avarus Inferno eſt ſimilis: Infernus enim quanteſcumque devoraverit nunquam dicit, ſatis eſt, ſic etſi omnes theſauri confluxerint in avarum, nunquam ſatiabitur.* Enim verò quia Inferni hic fit mentio, opportunè quoque avaritiam igni comparare poſſumus, hæc enim eſt hujus elementi proprietas, quòd ſcilicet ſemper magis magiſque creſcat, ſi alia & alia in eum conjiciantur ligna. Beatus Petrus Damianus ait: *Sic ignem ligna non ſatiant, ſic æſtum avaritiæ pecunia cumulata non ſedat, ſed ſicut flamma fomentis extollitur, ita nihilominus avaritia, dum lucra cumulantur, augetur*; imò non ſolùm facultatibus creſcentibus, cupiditas pariter creſcit & augetur, juxta illud Eccleſiaſt. 14. *Inſatiabilis oculus cupidi*, verùm etiam cunctis facultatibus ſublatis, aut pereuntibus, avarus ad novos ſibi cenſus per fas & nefas acquirendos vehementiùs excitatur. Eamdem quoque ignis ſimilitudinem Sanctus Gregorius affert: *Venter iniqui*, inquit, *avaritia eſt*, juxta illud Jobi: *Nec eſt ſatiatus venter ejus, & cùm habuerit, quæ concupierat, poſſidere non poterit.* Cur autem venter iniqui ab eo avaritia vocetur, hujus ille hanc rationem protinus ſubjungit: *Quia in ipſo colligitur, quicquid perverſo deſiderio glutitur, liquet verè quia avaritia deſideratis rebus non extinguitur, ſed augetur, nam more ignis, cùm ligna quæ conſumat acceperit, accreſcit.* Innocent III. ſimiliter avaritiam ignem vocat: *O ignis inextinguibilis*, inquit, *O cupiditas inſatiabilis! quis unquam cupidus primo fuit voto contentus? Cùm adipiſcitur quod optaverat, deſiderat ampliora, ſemper in habendis, & nunquam in habitis finem conſtituit.*

S. Aug. l. de ſal. doc. c. 30.

B. P. Dam. l. 2. ep. 2.

Eccl. 14. v. 9.

S. Greg. l. 16. mor. c. 12. Job. 20. v. 20.

Inn. 3. l. 3. de cont. mund. c. 6.

Dio. Cart. t. 3. op. min. ar. 6 ep. 1. cou. 91.

3 Dionyſius Carthuſianus vitium hoc rabida ferarum fame inſatiabilius & deterius eſſe dicit, cujus mox rationem manifeſtam ſubjungit: *Quæ eſt iſta aviditas avaritiæ, cùm & beſtiæ habeant modum? Beſtiæ enim ſatiatæ, aliam prædam non quærunt, ſed tunc tantùm ad illam anhelant, quando famis eas urget neceſſitas: Tunc rapiunt, quando indigent & fameſcunt; & parcunt prædæ, dum ſenſerint ſatietatem, avaritia verè quantò plura acquirit, tantò plura deſiderat.*

S. Baſ. h. 13. in al. ſcript. loc.

3 Sanctus Baſilius quoque ardentiſſimam divitiarum ſitim nulli rei aptiùs aſſimilari poſſe dicit, quàm igni: *Avaritiæ malum ſtare nequit, aut quieſcere, ſed ignis naturæ ſimile eſt: ignis enim poſtquam incendium attigit, omnem properat abſumere materiam, nec priùs deſiſtere poterit, quàm materia defecerit, avarus autem quid retinere poterit? igne vehementior eſt, omnia continuando finibus ſuis occupat, ea quæ ſunt vicini, ſibi aufert.*

Iſ. 23. v. 4.

S. Amb. l. de Elia c. 19.

5 Non minus apta eſt ad explicandam avari inſatiabilitatem ea, quæ à mari deſumi poteſt ſimilitudo; ſiquidem Mare adeò eſt aquarum recipiendarum avidum, ut licèt omnia ſe illi inſinuantia flumina devoret, nunquam tamen ſatietur. Mirabilis eſt illa ab Iſaia expreſſa proſopopeia qua mare negotiantes Sydonios redarguiſſe dicitur: *Erubeſce Sydon ait mare*: quænam eſt pelagi, ſive Oceani vox, famoſum illud Sydoniorum Emporium reprehendens? Sanctus Ambroſius ait: *Fatigati elementi vox iſta eſt, dicentis: Erubeſce Sydon: hoc eſt meos fluctus negotiator arguis, cùm ſis ipſe fluctibus inquietior: erubeſce, verecundiores venti ſunt, quàm veſtræ cupiditates, illi habent otia ſua, nunquam veſtra quærendi ſtudia feriantur. Quo alio fine Deus aquas maris congregavit, niſi ad incolatum & nutrimentum piſcium?* inquit idem Ambroſius: *Piſcibus dedit, non hominibus perambulare ſemitas maris: ad eſcam tibi mare da-*

re datum eſt, non ad periculum. Deus piſces in falſo illo elemento natitare, ibidemque eos multiplicari & creſcere fecit, ut de victus nobis provideret annona, non verò mare creavit ad tuæ inſatiabilis cupiditatis fomentum. Unde Sanctus ille Doctor meritò exclamans concludit: *O inexplebilis avaritia!*

6 Verùm enim verò quantam diviriarum appetitus in hominibus vim habeat, Sanctus Valerianus obſervat, dum innumeros homines ſeſe manifeſto mortis periculo in mari exponere oſtendit, ubi vita vix digiti ſpatio diſtat à morte, quæ eſt *ultimum terribilium*: *Requiramus*, inquit, *cujus ſit vitium, quod tenus tabulato hominis vita committitur, & dubiis caſibus Pelagi incerta tentatur; nunquam ſe nauta navigio credidiſſet, niſi navigando deſiderium negotiandi cupiditas incitaſſet*. Auſcultemus obſecro, quibus epithetis S. Zeno vitium iſtud proſcindat: *Eſt libido profunda*, inquit, *cupiditas cæca, tempeſtas inſana, rapacitas ſine fine, ſollicitudo ſine requie, ad ſua nunquam perveniens vota, quæ ſatiari non novit*.

S. Val. h. 10. de av.

S. Zen. ſer. de avaritia.

7 Hydropicus continua ardenti, & inextinguibili ſiti vexatur; & tametſi ſitim conſueverimus bibendo extinguere & compeſcere, hydropiſis tamen naturalis conditio ea eſt, quòd poſt ſumptum potum ſitim vehementiùs adaugeat; poſſetne aptiorem ad avaritiæ inſatiabilitatem exprimendam optare comparationem? S. Anton. de Padua ait: (Hydropicus, qui eſt avarus, dicitur, eò quòd ſit avidus auri, & nunquam opibus expleatur:, ſicut corpus aura, ſic avarus auro impletur; eſt enim abyſſus carens fundo ſufficientiæ. Quantò plus corpus aliquod humanum aura, ſive aere fruitur, tantò amplius eumdem deſiderat; talis quoque eſt avari conditio, qui quantò plus poſſidet, tantò ampliùs deſiderat: *Hydropicus quò ampliùs biberit, ampliùs ſitit; & omnis avarus ſitim multiplicat, quia cum ea quæ appetit adeptus fuerit, ad appetenda alia ampliùs anhelat*.) S. Auguſtin. quoque de hac inſatiabilitate in quodam ſermone ita ſcribit: *O rabies omni fine carens! nunquid terra ſuis limitibus terminatur, aqua ſuis finibus limitatur, aer ſuo fine concluditur, cœlum ſuis terminis arctatur, ſola avaritia terminum neſcit; O avare, ſi terra tibi cuncta dat, mare quæris; ſed ſi terra & mare, aerem petis: ſi terram, mare, & aerem poſſederis, adhuc cœlum ambis, & ipſum penetrare affectas: & ſi cœlum penetraveris, adhuc non quieſceres, donec te Deo adæquaveris, vel fueris ſuperior Altiſſimo*.

S. Ant. Pad. ſer. in D. 13. Pent.

S. Aug. t. 10. ſer. 48. ad fr.

8 Ælianus de varia hiſtoria narrat, quòd cùm Darius lecto Epitaphio ſepulchri Semiramidis, quod tale erat: *Si quis Rex pecunia indiget, hoc monumentum diruat*, ſepulchrum illud effodi jubendo, ad ipſa uſque cadaveris oſſa perveniſſet, loco ſperatæ pecuniæ, laminam quamdam hiſce verbis inſcriptam invenerit: *Niſi eſſes inſatiabilis, nunquam ſepulchra mortuorum attigiſſes*. Magnatum cupiditas hodie eò uſque aſcendit, quòd omnia ſubditorum bona ſibi adſciſcant, nulliique rei adeò gnaviter ſtudeant, quàm ut ſubditos ſuos omnigenis omni ex parte intolerabilibus gabellis & oneribus aggravent. Unde ingenioſa eſt illa Oleaſtri circa edictum à Joſepho Ægypti Vice-Rege editum, ſcilicet: *Quintam partem Regi dabitis, quatuor reliquas permitto vobis*, ſcripta obſervatio, dicentis: *O infelicia tempora noſtra, quibus & omnia Domini ſibi volunt, & agricolæ quicquid poſſunt Domino ſuffurantur*; Ut proindè & ipſe gentilis Poeta Virgilius lamentando exclamet: *Auri ſacra fames, quid non mortalia pectora cogis?* S. Zeno in eodem loco de avaritia ita ſcribit: *Fidem frangit, charitatem negligit, juſtitiam negat, jura divina contemnit, orbem totum, ſi poſſit, ut rapiat*. Didacus Stella fabulam Midæ refert, quem Poetæ finxerunt ex nimia auri cupiditate Diis ſupplicaſſe, ut hæc ei indulgeretur gratia, ut quidquid tangeret in pretioſum illud metallum converteretur, *atque illi ejus voluntati fecere ita ſatis, ut cibus quem ſumere volebat, in aurum ſtatim converteretur; ita nimia fame tortus ſtatim perjit*.

Ælian.

Gen. 47. v. 24. Oleaſt. ib.

S. Zen. ib.

Did. Stel. in c. 12. Luc.

9 Moyſes cùm vidiſſet Judæos avaros in vitulo illo erecto aurum, quod ad illud conſtandum contribuerant adorantes, illud in minutiſſimum pulverem redactum, eis ad bibendum propinavit; Ubi S. Bruno ait: *Biberunt aurum Judæi, quia cupidi ſunt & avari*. Idemmet Judæi, ne Chriſtus eorum deinceps reprehenderet avaritiam, eumdem crucifigi fecerunt; & unus ex ipſis eumdem Chriſtum pro triginta argenteis vendidit; quibus proindè jure dici poterat, quod in Pſalmo legimus, nimirum: *De abſconditis tuis adimpletus eſt venter eorum*; Deus etenim pretioſas auri venas ſub terræ profundiſſimis viſceribus abſconditas eſſe voluit; & nos ipſi, prout in quotidiana videmus experientia, pecunias noſtras ut plurimùm in locis ſecretiſſimis abſconditas ſervamus; ac proindè non immeritò ly: *De abſconditis*, de auro & argento interpretari poſſumus. Imò quouſque hæc hominum cupiditas & auri amor pertingat, vel ex eo arguere poſſumus, quod in Joſepho Hebræo Hiſtorico legitur, nam cùm Hebræi per diuturnam Hieroſolymæ obſidionem fame exſtimulati, inimicorum ſe manibus & voluntati cedere cogerentur, aurum ſuum deglutierunt, ut illo inutili corporis pondere depoſito, abs ſe hoſtes projicerent. At verò cùm nonnulli Arabiæ & Soriæ milites, necnon aliqui de exercitu Romanorum conſilium hoc Judæorum explorando penetraſſent, nocte quadam bis millium Judæorum viſcera exenterarunt & perquiſierunt, ut devoratum ab illis aurum invenire poſſent, fuitque hac ratione adimpletum & verificatum illud a Jobo conſcriptum divinum Oraculum: *Divitias quas devoravit, evomet*.

Exod. 32. 20.

S. Brun. apud Godef.

Pſ. 16. 14.

Job. 20. v. 15.

10 Primum homicidium, ſeu potiùs fratricidium cupiditatis & avaritiæ partus fuit, cùm enim Cain ſufferre non poſſet, quòd bona temporalia benigniori à Deo oculo reſpicerentur, ad facinus iſtud perpetrandum excitatus fuit. Inter Abraham & Loth, qui tum quoad ſanguinem, tum quoad virtutem & ſanctitatem proximè cognati erant facili negotio diſcordiæ ſubnaſci potuiſſent, idque propter greges eorum. Inter uxorem & maritum, inter Sampſonem inquam & Daliiam inhumana illa contigit traditio, per quam Dalila Sampſonem in manus inimicorum ejus proditoriè conſignavit. Denique hoc unicum dixiſſe ſufficiat, quòd cùm Chriſtus Redemptor noſter, qui *ſpirituum ponderator eſt, ipſe enim ſciebat, quod eſſet in homine*, utrumque immane facinus tam Judæ, quàm Pilati, id eſt, tam condemnationem Chriſti ad mortem Crucis, à Pilato ex motivo purè politico (*ſi hunc dimittis, non es amicus Cæſaris*) factam, & proditionem Judæ ex ſola avaritia machinatam æqua lance ponderaſſet, tandem pro avaritia pronuntiavit, dicendo: *Qui me tradidit tibi, majus peccatum habet*.

Joan. 19. v. 12. & v. 11.

11 Enimverò, ſi veram cauſam ſcire deſideratis, cur homo avarus nunquam ſatietur lucris, aut partis divitiis acquieſcat? Audite Sanctum Bernardinum ipſiſſimam hujus rationem adducentem in medium, dum ait: *Creſcit amor nummi, quantum ipſa pecunia creſcit, Ratio hæc eſt, quia potus pecunia non ibi eſt, nec ibi ponitur, ubi eſt ſitis avari*. Sicut enim vinum in vaſe ſuo comprehenſum, quantùmvis excellens & generoſum ſit, ſitim tamen Domini ſui nequaquam extinguit, quamdiu in vaſe remanet, niſi bibatur: *Sic pecunia in arca ſitim mentis ſedare non poteſt*: ſitis auri in corde, in mente, ſive in anima reſidet, mens autem ſive anima purus eſt ſpiritus & ſubſtantia intellectualis, eſtque propter ſolum DEUM creata, qui proindè ſolus quoque illam ſatiare & adimplere poteſt: *DEUS meus & omnia*, hæc autem bona temporalia nullam cum ipſa, quæ ſpiritus eſt, proportionem habent. Et ideò Sanctus Bernardus ſuper illa S. Petri verba: *Ecce nos reliquimus omnia*, ſcribens inquit: *Anima rationalis cæteris omnibus occupari poteſt, repleri omnino non poteſt*. Quòd ſi quis diceret mihi, armaria mea ſcientia replere propoſui, intellectum meum duplonibus adimplere ſtatui, te utique in gravi errore conſtitutum eſſe reſponderem, quia ſcientiæ pro ſede ſua intellectum habent, ſicut armaria locus ſunt & cuſtodia duplonum & aliarum pecuniarum. Et ideò *Non impletur avarus pecunia*: Ubi Hugo Cardinalis ait: *Et quid mirum? Quia ipſa arca repletur, ergo anima eadem pecunia repleri non poteſt, impoſſibile enim eſt eodem tempore duo diverſa loca ſimul, & ſemel repleri*. Anima noſtra vaſtiſſima eſt, terra autem minimum quoddam punctum eſt, ac proindè tametſi quis totum mundum poſſideret, ob id tamen minimè contentus erit. Unde Sanctus Auguſtinus avarum hiſce verbis affatur: *Avare, an parum tibi eſt, ſi te impleat ipſe Deus? Deus ſi ad te veniat ſine auro, ſine argento, non vis illum, quid ergo tibi ſufficiet ex omnibus, quæ fecit Deus, cui non ſufficit ipſe Deus?* Idem in Solilo-

S. Bern. c. 2. ſer. 45. ex. a. c. 1.

S. Bern. in decl. Ecce nos relinq.

Hug. Car. ib.

S. Aug. con. 3. in Pſ. 30.

c. 30. ſol.

quiis

quiis ſuis de anima dicit: *Facta eſt capax majeſtatis tuæ, ut à te ſolo, & à nullo alio poſſint impleri*. Innocent. III. avarum interrogat, an ſcire & noſſe cauſam velit, quare nunquam ſatietur per quamvis quantùmcumque magnam pecuniarum congeſtam quantitatem, quam poſſidet: *Vis*, inquit, *O cupide ſcire quare ſemper es vacuus, cur nunquam implearis? Adverte non eſt plena menſura tua, quæ quantùmcumque contineat, adhuc capax eſt amplioris, ſed humanus animus capax eſt Dei, quoniam qui adhæret Deo, unus ſpiritus eſt cum Deo, quantumlibet ergo continens nunquam eſt plenus, niſi Deum habeat, cujus ſemper eſt capax: ſi vis ergo ò cupide ſatiari, deſinas eſſe cupidus*.

Inn. l. 1. de contemp. mun. c. 2.

12 Una ex rationibus ob quam nullus in divitiarum poſſeſſione eſt contentus, nec quietem invenit, imò ex earumdem cupiditate plurimum cruciatur, eſt, quia cùm creatus ſit, ut Deo fruatur, ipſe Deum creaturis poſtponit, ponendo in auro & argento omnem ſuum affectum & amorem, ac proindè Sanctus Auguſtinus meritò dicit: *Cum malis hominibus Deus iſta concedit, oſtendit in eis, quomodò & in ipſis bonis, quæ Deus largitur crucietur animus, cui voluit, qui tanta largitur*. Valdè ad propoſitum noſtrum conſiderabilia ſunt verba illa S. Pauli ad Galatas ſcribentis: *Sed tunc quidem ignorantes Deum, iis qui natura non ſunt Dii ſerviebatis, nunc autem cùm cognoveritis Deum, imò cogniti ſitis à Deo, quomodò convertimini iterum ad infirma & egena elementa, quibus denuò ſervire vultis?* Poſtquàm enim quia Creatorem & bona cœleſtia agnoverit, ac deinùm ſe de novo ad creaturas converterit, ſubitò differentiam inter utrumque agnoſcens videbit, quàm hæc illum ſatiare nequeant, & quàm hæc creata egena exiſtant, atque ideò verba illa: *Cum cognoveritis Deum*, contra opponit verbis illis: *ad infirma & egena elementa*. Sanctus Ignatius poſtquam cœlum in profunda contemplatione reſpexiſſet, dicebat: *O quàm mihi ſordet tellus, dum cœlum aſpicio!* Ubi vulgata noſtra legit: *infirma & egena*, Tertullianus vertit, *mendica*. Hæc igitur eſt cauſa cur mundus capacitatem & appetitum animæ noſtræ, utpotè quæ ad Deum & cœleſtia, ac ſempiterna bona poſſidenda creata eſt, ſatiare & implere non poſſit, quia ut in ſpeciali quodam diſcurſu probabimus, totus mundus quantus eſt, nihilum quoddam eſt, id verò quod nihil eſt, nequit eſſe proportionatus cibus animæ creatæ ad poſſidendum Deum, *in quo ſunt omnes theſauri; Deus meus & omnia*.

S. Aug. ſer. 15. de div.

Gal. 4. v. 8. & 9.

Tert. l. 5 con. Marcion.

DISCURSUS XXIX.

ARGUMENTUM.

Quantò quis ditior eſt, tantò eſt pauperior, quia avarus nunquam dicit, ſufficit, nec gaudet, aut fruitur ſuis divitiis, cùm ſit ſervus & mancipium illarum, & ab illis velut Dominis ſuis poſſideatur.

THEMA.

Eſt quaſi pauper, cùm in multis divitiis ſit. Prov. 13. verſ. 7.

Avari paupe- res.

1 SEntentia hæc Sapientis primo quidem aſpectu paradoxa eſſe videtur, ſiquidem vix caſus dari poteſt, ut quis ingentes poſſideat divitias, & ſimul eodem tempore pauper exiſtat, & tamen propoſitio eſt æternæ veritatis & dictata à Spiritu Sancto: *Eſt quaſi pauper, cùm in multis divitiis ſit*. Etenim tritum eſt axioma: *Semper avarus eget*; & avaris ſæpè improperatur, quòd inter omnes divitias ſuas ne quidem calicem aquæ frigidæ bibere auſint. Et quidem quodnam in eo putatis latere myſterium, quòd dives Epulo ab incarnata Sapientia in Euangelio nobis proponatur velut inter cæteras inferni quas patitur pœnas, tanta tamque ardenti ſiti cruciatus, ut pro illius mitigatione vel unicam aquæ guttulam popoſcerit? Utique id factum eſt ad inſinuandum nobis quàm verum ſit, quòd ſemper *per quæ quis peccat, per hæc & torquebatur*; Avari enim non ſolùm crudeles ſunt in eo, quòd ex ſua ſubſtantia ne minimum quidem ſubſidium pauperibus præbeant, verùm etiam erga ſeipſos à propria cupiditate adeò coarctantur, ut in ſumma divitiarum abundantia ne quidem unicum aquæ calicem ſibi ipſis indulgeant. Unde D. Auguſtinus divitem avarum his verbis affatur: *Et habes & concupiſcis; & plenus es & ſitis; morbus eſt, non opulentia*.

S. Aug. ſer. 5. de ver. Dom.

2 Ad quod probandum opportunè ſervit celebris ille D. Chryſoſtomi locus, qui poſtquam conſideraſſet quòd juvenis ille, qui Chriſti Scholæ ſe adjungere cupiebat, audito Salvatoris de vendendis poſſeſſionibus ſuis ſuggeſto conſilio, *abiit triſtis*, demum ſubjungit dicens: *Nunquam magna voce prædicare ceſſabo, acceſſione pecuniarum cupiditatem habendi magis, atque magis adeò inflammari, ut rerum copia creſcente, paupertas quoque augeatur, nam qui majori deſiderio ardent, egere ſe magis ſentiunt*.

Chr. h. 64. in Matth.

3 Dives ille, qui copioſiſſimam horreis ſuis meſſem intulerat, ſe locum, aut ſitum, in quem reliquos meſſis ſuæ manipulos reconderet, non habere lamentabatur dicens: *Quid faciam, quia non habeo quò congregem fructus meos?* Sed qua ratione fieri poterat, quòd dives ille majorem domum, vel palatiorum, aut granariorum amplitudinem non haberet, aut ſi hæc illi deerant nunquid ſaltem aliorum domos ſibi elocandas conducere poterat? D. Chryſologus ait: *Audiſtis quomodò non habet dives? ecce clamat, non habeo. Verum eſt, quia non habet ſemper, qui quærit ſemper*. Verè enim dives avarus pauper eſt, plura enim ſunt, quæ ipſi deſunt, quàm ſint illa, quæ poſſidet, quia cupiditas ejus ad omnes aliorum ſe facultates extendit. Unde Sanctus Ambroſius ait: *Pauperiorem ſe judicat omnis abundans, quia ſibi deeſſe arbitratur, quicquid ab aliis poſſidetur: toto mundo eges, cujus non capit mundus cupiditates*. Divus Chryſoſtomus poſtquam mala avaritiæ & infelicitatem avari pluribus exaggeraſſet, ſubjungit: *Quid minora percurro? Si regnum orbis invaſerit, cæteris omnibus miſerior tamen eſt, atque pauperior; terrarum peſtis, urbium pernities, ſingulorum calamitas, non enim quæ cæterorum ſunt quaſi ſua tuetur, ſed veluti unus ex multis omnia rapit, pauciora putat cæteris omnibus ſe habere*. Quòd ſi etiam copioſiori gavìſus fuiſſet meſſe, quam tempore Joſeph in primis ſeptem annis Ægyptus habuit, attamen non ſatiaretur, quia ut S. Zeno ait: *Parum putat omne quod naſcitur, cujus abundantiæ deeſſe putat*: Cui ſimile eſt quod S. Job in ſimili propoſito ait: *Cùm ſatiatus fuerit, arctabitur*. S. Gregor. ad divitem illum ſe reflectens, qui ut paulò ante diximus, copioſam horreis ſui meſſem intulerat, & tamen inquieto animo erat, exclamat dicens: *O anguſtia ex ſatietate nata, de ubertate agri anguſtatur animus avari!*

Luc. 12. v. 17.

Chr. ſer. 104.

S. Ambr. l. de Nab. c. 12.

Chr. h. 81. in Matth.

S. Zen. ſer. de dupl. tent. ſpe.

Job. 20. v. 22.

S. Greg. l. 16. mor. c. 12.

4 Sanctus Aſterius quoque obſervat, quòd divitibus inter facultates ſuas ſollicitudines quoque & anguſtiæ creſcere ſoleant ejuſcemodi, quales ut plurimum pauperes premere videmus: *Cùm omnibus abundet*, inquit, *tanquam omnium egenus ingemiſcit, præſentibus non fruitur, quæ abſunt anxiè quæritat, propriis non utitur, & ad aliena oculos adjicit*; Et ideò Sanctus Auguſtinus tunc hominem divitem eſſe probat, quando in cupiditatem ſuam perfectum dominium obtineat, contentus eſt eo quod de facto poſſidet; tunc enim quando nullam in eum avaritia tyrannidem exercet, nihil omninò ſibi deeſſe verè & liberè dicere poterit. Porrò diſcurſus ſancti Doctoris hic eſt: *Quis dicitur dives in hac terra? Quando laudatur dives, quid dicitur? Multum dives eſt, nihil illi deeſt; Laus certò laudantis illa eſt, nam iſta non eſt, cum dicitur: Nihil illi deeſt: attende ſi nihil deeſt; ſi nihil cupit, nihil illi deeſt: ſi autem adhuc cupit majora, quàm quæ habet, adhuc acceſſerunt divitiæ, ut egeſtas creſceret*. Neque ſolùm hic ſanctus Doctor in citatum Pſalmum ſcribens, ſed & alibi eamdem opinionem confirmat, ſiquidem in ſermone 15. de diverſis, in diſcurſibus præcedentibus ſæpiùs allegato, ita ſcribit: *Tanto quiſque magis ardebit egeſtate, quantò magis eas diligens majores habuerit: quomodò ergo ſunt divitiæ, quibus creſcentibus creſcit inopia, quæ amatoribus ſuis, quantò fuerint ampliores, non afferunt ſatietatem, ſed inflammant cupiditatem*.

S. Aſter. h. de avar.

S. Aug. in Pſ. 122. c. 12.

Ser. 15. de div.

5 Divus Chryſoſtomus idem ſcitu valdè neceſſarium punctum conſiderans primò quidem avarorum deplorat miſerias dicens: (Quid avaro fuerit ærumnoſius? quod & vitam ſuam omni morte ærumnoſiorem faciunt, cura & anxietate animi & perpetua vigilia ipſam depaſcente, & paulatim abſumente: Poſteà verò ad propoſitum noſtrum ſubjungit: In lucrando etiamſi omnia omnium acquirant, nullam ſentiunt voluptatem, eò

Chr. t. 6. c. 19. de avar.

quòd plura appetant. *)* Idem quoque Divus Chryſoſtomus alibi regulam quamdam nobis tradit ad diſcernendum divitias, quæ nos contentos & quietos efficiunt, à fallacibus, quæ nos inquietant & minimè ſatiant, aut contentos reddunt, ſiquidem ſuper illum Pſalmiſtæ textum: *Noli timere cùm dives factus fuerit homo*; (non enim divitiis abundare, ſed nolle opibus florere eæ demum divitiæ ſunt: Num illud quod vobis eſt dictum intellexiſtis? Qui vult dives eſſe, poſſeſſionibus eget & pecuniis, qui autem locuples eſſe non cupit, ſemper eſt in abundantiis.) S. Ambroſius pariter ad rapacitatem & inſatiabilitatem avaritiæ ſe reflectens dicit: *Sed quid arbitraris quòd dum vivis, abundas omnibus? O dives, neſcis quàm pauper ſis, quantò plus habueris, tantò plus requiris, & quamquam acquiſieris, tamen tibi adhuc indiges: inflammatur lucro avaritia, non extinguitur.* Idemque declarat pariter & probat Achabi Regis exemplo, qui tametſi Rex eſſet & in ſupremo theſaurorum & felicitatis humanæ culmine conſiſteret, attamen infelicem ſe eſſe reputabat, quia vineam Naboth habere non poterat, de quo ita ſcribit: (Nihil pauper de poſſeſſionibus divitis concupivit, Rex ſibi egere viſus eſt, quia vineam habebat pauper vicinus: Quis igitur tibi pauper videtur? Qui contentus eſt ſuo, an qui concupiſcit alienum? Cenſus abundans nequit avari pectus explere. *)*

Chry. h. in Pſ. 48.

S. Ambr. l. 2. de Nab. c. 2.

6 Severinus Boetius de conſolatione Philoſophiæ ad intentum noſtrum hunc in modum egregiè diſcurrit: *Quid autem tanta fortuna ſtrepitu deſideratis; fugare credo indigentiam copia quæritis atqui hoc vobis in contrarium cedit.* Idque evidenter probat, quia homo dives pro convenienti ſtatus ſui decore conſervando multos debet impendere ſumptus: *Verum illud eſt*, inquit, *permultis indigere eos qui permulta poſſident.* Aulus Gell. lib. 8. idem veriſſimum eſſe & ipſe concludit, dum ait: *Magnam indigentiam naſci non ex inopia magna, ſed ex magna copia, multa enim deſiderari ad multa quæ habes, tuenda.* Omnes etenim ſervi & miniſtri divitis, & quotquot ab eo dependent, ad nihil aliud, quàm ad proprium intereſſe intenti ſunt, ſeque ex Dominorum ſuorum divitiis locupletare ſatagunt, eſtque veriſſimum, quod Sapiens quidam ait: *Quot ſervi, tot hoſtes.* Idipſum quoque B. Humbertus poſt ſe ſcriptum reliquit; Dicit enim: *Divitiæ fallunt, quia promittunt copiam, & faciunt vel augent indigentiam; habent enim defectus ſuos divitiæ, ſicut amator earum, quos defectus ſecum afferunt, cum ad aliquem veniunt*; Citatque illa Senecæ verba ex ejus epiſtola 120. *Pluribus indigent, qui plura poſſident? Avarus non implebitur pecunia, & qui amat divitias, fructum non capiet ex eis; non ſunt ſimul fames divitiarum & ſatietas.* Nam ut S. Bernardus ait: *Non plus ſatiatur cor hominis auro, quàm corpus aura.*

Boet. Sev. l. 2. proſ. 5. c. ſol.

Aul. Gel. l. 8.

B. Humb. p. 2. 2. l. §. 2.

Sen. ep. 120.

S. Bern.

7 Porrò Divitem avarum facultatum ſuarum ſervum & mancipium eſſe, ac proindè ipſum iis non frui, præterquàm quòd quotidiana doceamur experientia, Sancti quoque Patres concorditer docent; Et quidem Innocentius III. Tantali fabulam memorans dicit: *Tantalus ſitit in undis, & avarus eget in opibus cui tantum eſt quod habet, quantum eſt quod non habet, quia nunquam utitur acquiſitis, ſed ſemper inhiat acquirendis:* Unde Sapiens ait: *Eſt quaſi dives cùm nihil habeat, & eſt quaſi pauper cùm in multis divitiis ſit.* Idem Pontifex eodem in libro cap. 8. quod intitulatur de falſo nomine divitiarum, inquit: *Oppoſita ſunt, eſſe divitem & egenum, at opes mundi non auferunt, ſed aſſervant egeſtatem; Magis enim*, inquit Salomon. Eccleſ. 5. *ſufficit modicum pauperi, quàm plurimum diviti.*

Avari facultatum mancipia.

Innoc. 3. l. 2. de cont. mun. c. 12.

Prov. 13. v. 7.

8 Servus Domino ſuo, qui præterquam poſſeſſionum ditiſſimus ſit, æraria ſua inſuper auro referta habet, fideliter inſervit, at verò quia ſervus & mancipium eſt divitiis illius Domini, non eſt vel unius ſolidi bonorum illius Dominus, imò vix nudo pane famem ſuam pellere poteſt, præterquàm quòd ſtramine, vel tabula lignea loco plumei lecti utatur. Quot ſunt avari qui in bonorum temporalium abundantia pertinaciter abſtinendo diram patiuntur famem, eò quòd illaqueati & vinculis quaſi irretiti ſint ab avaritia, quæ illos devorat & totaliter conſumit? Sanctus Antonius de Padua, qui avaros ſemper vehementer exhorruit, de eis dicit: *Avarus eſt pauper, qui non pecuniæ, ſed ipſi pecuniæ imperat; non poſſeſſor eſt, ſed poſſeſſus.* Seneca moralia conſiderans, quòd piſces & feræ decipiantur ab eſca iis in hamo aut reti appoſita, ad illos ſe convertit, qui à bonis temporalibus ſeſe patiuntur ſeduci; quos proindè ita alloquitur: *Munera iſta fortunæ putatis? Inſidiæ ſunt; quiſquis noſtrum tutam agere vitam volet, quantum plurimum poteſt iſta viſcata beneficia devitet, in quibus in hoc quoque miſerrimi fallimur, quod habere nos putamus & habemur.*

S. Ant. Pad. ſer. in D. 2. Trin.

Sen. ep. 8.

9 Quando viri alicujus divitis facultates deſcribere volumus, dicere ſolemus multas habet vir ille facultates, cenſus & redditus habet copioſos; At verò ſi vir ille dives pariter avarus exiſtit, potiùs de illo in veritate dici poteſt, quòd poſſeſſiones poſſideant ipſum, quoque ipſe teneatur adſtrictus & retineatur à cenſibus & redditibus ſuis. D. Chryſoſtomus inter divitem & avarum diſtinguit: *Aliud*, inquit, *avarus, & aliud dives: avarus non eſt divès, avarus multis indiget, avarus cuſtos eſt, non Dominus pecuniarum, ſervus, non poſſeſſor.* Conſonatque hoc Div. Chryſoſtomi dictum cum ſequenti propoſitione S. Auguſtini dicentis: *Illius eſt aurum & argentum, qui novit uti auro & argento.* Idque dicit, quia ſciendum eſt id quod monet D. Chryſoſtomus in quodam ſermone de hac materia, ubi de poſſeſſionibus tractans dicit: *Propterea poſſeſſiones dicuntur, ut nos illas poſſideamus, non illæ nos.*

D. Chr. h. 6. ad pop.

S. Aug. ſer. 15 de div.

Chr. t. 5. ſer. 18.

10 Et quidem ut hanc veritatem intimiùs penetremus, hujus vitii naturam, ſeu potiùs malignitatem ob oculos ponamus neceſſum eſt. Dionyſius Carthuſianus fusè de eo tractans, teſtimonium adducit D. Chryſoſtomi dicentis: *Qui ſervit pecuniæ præſentibus ligatur compedibus & futuris, hujus enim inordinati appetitus adeò fit morigerus ſervus & promptum mancipium, ut in omnibus & per omnia tyrannidi ejus exactè obediat.* Sanctus Ambroſius in lib. de Naboth cap. 14. cui titulus eſt: *Quomodo divites cuſtodes ſint & ſervi divitiarum*, capitulum præfatum hiſce verbis exorditur: *Cuſtos es tuarum, non Dominus facultatum, qui aurum terræ infodis, miniſter utique ejus, non arbiter, ſed ubi theſaurus tuus, ibi & cor tuum, ergo in auro cor tuum infodiſti terra.*

Dio. Cart. t. 3. op. min. ar. con. av. ar. 6.

S. Amb. l. de Nabot. c. 14.

11 Salomon deplorabilem quamdam avari hominis miſeriam his verbis manifeſtat: *Vir cui dedit DEUS divitias & ſubſtantiam, & honorem, & nihil deeſt animæ ſuæ ex omnibus, quæ deſiderat, nec tribuit ei poteſtatem DEUS, ut comedat ex eo*; & protinus ſequentibus immediatè verbis rationem reddit, cur iis non fruatur: *Sed homo extraneus vorabit illud.* Hi enim qui avaro tamquam hæredes ſuccedunt, facultatibus illius genialiter perfruuntur, quia juſto Dei judicio, in illorum ſupplicium & pœnam: *Dimittit eos ſecundùm deſideria cordis eorum, ibunt in adinventionibus ſuis.* Cupiditatem enim ſibi tyrannicè dominari permittunt, à qua ab omni facultatum quas accumularunt, fruitione rigida prohibitione arcentur, huicque pro libito ſuo illis imperanti magis & exactiùs obediunt, quàm ipſimet Deo. Ego quidem idipſum adeò liberè & conſtanter aſſerere non auderem, niſi Sanctus Auguſtinus idipſum ante me claris & perſpicuis verbis aureo calamo ſuo expreſſiſſet; hic enim labores quos avarus propter divitias accumulandas & cuſtodiendas ſuſtinet, cum laboribus quos ſervitium Dei ab unoquoque noſtrum exigit, conferens ita ſcribit: *Quid vis ab avaritia poſſideri? Dura jubet, levia jubeo; Onus ejus grave, ſarcina mea levis eſt; jugum ejus aſperum eſt, jugum meum leve eſt; Noli velle ab avaritia, ut mare tranſeas, & obtemperas; jubet ut te ventis procellisque committas: jubeo ego ut ante oſtium tuum, ex eo quod habes, des pauperi; piger es ad faciendum ante te opus bonum, & ſtrenuus es ad tranſeundum mare; quia avaritia imperat, ſervis; quia DEUS jubet, odiſti.* Idem quoque ſanctus Doctor in alium quemdam Pſalmum ſcribens, id quod paulò ſuperiùs tetigimus, & ipſe his verbis poſt ſe ſcriptum reliquit: *Ille habet aurum*, inquit, *qui novit uti auro, qui autem auro uti non novit, habetur, non habet, poſſidetur, non poſſidet; Eſtote Domini auri & non ſervi, quia & aurum Deus fecit, & te ſuper aurum ipſe fecit.*

Eccl. 6. v. 2.

Ibid.

Pſ. 80. v. 13.

S. Aug. in Pſ. 118.

In enar. in Pſ. 131.

12 Dubium hoc loco non inopportunum moveri poteſt, an major ſit cura & ſollicitudo, quâ avarus aurum in ærarii ſui carcerem conjicit, & ſub multis clavibus recludit & cuſtodit, ut illud ſibi velut mancipium pro libito ſervire faciat; an verò vehementior ſit vio-

Quæſtio.

violentia & tyrannis, quàm idem aurum in cor hominis avari exercet, illum ſibi velut vile mancipium & ſervum ad nutum ſibi ſubjiciendo? Divus Chryſoſtomus de eo qui aurum ſub multis ſeris & vectibus recluſum tenet, ita ſcribit: *Præter hæc vincula cuſtodem quoque carceris aſperum habet, & improbum amorem pecuniæ, quia non patitur eum carcerem iſtum tranſgredi, ſed innumerabiles ipſe ſibi fabricat pedicas, & cuſtodias, oſtia, & vectes, & cùm in interiorem cuſtodiam illum conjecerit, perſuadet, ut delectetur etiam hiſce vinculis.* (Chr. l. 3. ad Demetr.)

13 Sæpius illum Habacuc textum ſuperiùs pondetavimus, in quo de avaro dicitur: *Uſquequò aggravat contra ſe denſum lutum*, vel ut Septuaginta legunt: *Aggravat torquem ſuam graviter*; Verè avarus adſtrictus, vinctus, & ligatus eſt catenis, ſed aureis, ſed argenteis, nec tamen propter hoc ejuſdem auri vinctum mancipium eſſe deſinit. Sanctus Bernardinus textum illum Eccleſiaſtæ: *Nec tribuit Deus poteſtatem ei ut comedat ex eo*, in noſtrum favorem exponit, dum addit: *Scilicet Domina avaritia prohibente; ſed homo extraneus vorabit; Quia proximi conſanguinei, familiares & domeſtici, veluti extranei ad mortem ejus anhelant; ut ejus facultatibus gaudere valeant*; De quibus proindè idem Sanctus exponit textum illum Sancti Matthæi: *Inimici hominis domeſtici ejus*; *Verè*, inquit, *inimici illius ſunt, cùm ſæpe contingat, quòd filii, & cæteri conſanguinei, ne uſurarius reſtituat aliena, malitia, aut violentia impediunt confici teſtamenta, & cautiones debitas fieri.* Pauiò poſt multos hujuſce tyrannidis avaritiæ enumerat effectus: *Præcipiente avaritia*, inquit de avaro, *abſtinet à delicatis cibis, à veſte pretioſa, à quiete, ſomno; ea imperante patrat crudelitates, injuſtitias, exponit ſe laboribus, ærumnis, itineribus, ſæpe periculis fluminum, periculis latronum, periculis ex genere, periculis ex gentibus, periculis in civitate, periculis in ſolitudine, periculis in mari, periculis guerrarum, in fame & ſiti, in jejuniis multis, in frigore & nuditate, in calore & æſtu, in morte frequenter; & quod mirabilius eſt, cogit per obedientiam cum nummis dare animam ſuam in manibus Dæmonum.* (Hab. 2. v. 6. Avari vincti. — S. Ber. t. 2. ſer. 43. ar. 1. c. 2. — Matt. 10. 36. — Ibid. c. 3.)

DISCURSUS XXX.

ARGUMENTUM.

Varii tanguntur effectus avaritiæ, quæ paſſim omnibus etiam nonnunquam timoratæ conſcientiæ hominibus tenaciter adhæreſcit, nec cum ætate ſenili conſeneſcit, ſed adoleſcit potiùs, quia adeò difficulter eradicatur, ut ſpeciali ad id Dei auxilio opus ſit.

THEMA.

Cùm audiſſet adoleſcens verbum, abiit triſtis, erat enim habens multas poſſeſſiones. Matth. 19. v. 22.

Habendi cupiditas innata hominí.

1 EX hac hiſtoria, non verò parabola, Chriſtus Magiſter noſter inſinuare nobis voluit, tenacem illum affectum & adhæreſcentiam ad bona temporalia univerſaliter in hanc corruptam Adamicæ progeniei maſſam impreſſam eſſe, licet in alio plus, in alio minus; Etenim adoleſcens hic Euangelicus, licèt in divinorum præceptorum obſervantia exactus exiſtens ad perfectionis ſtatum ardenter aſpiraret dicens: *Quid adhuc mihi deeſt?* Attamen quando Chriſtum ſibi dicentem audivit: *Si vis perfectus eſſe, vade, vende quæ habes, & da pauperibus, & habebis theſaurum in cœlo, abiit triſtis*; Vel ut Origenes dicit: *Cœpit autem dives ſcalpere caput ſuum, & non placuit ei*; Unde Incarnata Sapientia & Redemptor noſter commodam cœpit occaſionem, ut ad Petrum ſe vertens, diceret ei: *Facilius eſt camelum per foramen acus tranſire, quàm divitem intrare in regnum cœlorum.* Euangeliſta autem hanc adoleſcentis renitentiam ex eo proceſſiſſe dicit: *Erat enim habens multas poſſeſſiones*; Circa quæ verba idem Origenes ait: *Cùm difficultate divellimur à bonis terrenarum divitiarum, magis enim volumus adipiſci etiam ea, quæ malè deſideramus, quam liberari à deſideriis malis.* (Orig. tr. 8. in Matth.)

S. Bon. in c. 13. Luc. v. 11. Avaritia juveneſcit ſemper.

2 S. Bonaventura ſuper illa verba ſcribens: *Nec omninò poterat ſurſum reſpicere* (ubi ſermo eſt de muliere illa, *quæ habebat ſpiritum infirmitatis annis decem & octo*) per hanc infirmitatem vitium avaritiæ interpretatur: *Hæc enim incurvat cor ad temporalia; Oculos ſuos ſtatuerunt declinare in terram: & durat per totum tempus vitæ*: Citatque locum quemdam Sancti Hieronymi, qui etiam à Sancto Bernardino affertur, dicentis: *Cùm alia vitia conſeneſcant, ſola avaritia juveneſcit; ideò quantò homo in avaritia ſenior fit, tantò difficiliùs ab eo diſſolvit ſe.* Citat quoque textum illum Job cap. 18. in quo Baldach de avaro loquens dicit: *Immiſit in rete pedes ſuos, & in maculis ejus ambulat, tenebitur planta illius laqueo*; Circa quæ verba Seraphicus Doctor dicit: *Per plantam extremitas vitæ avari intelligitur, quantò enim cupidus fini vitæ ſuæ propinquior fit, tantò majori cupidine inardeſcit.* (S. Hier. — S. Ber. t. 2. ſer. 43. ar. 3. c. 3. — Job. 18. v. 8.)

3 In vita inſignis illius ſervi DEI Camilli de Lellis, Fundatoris Religionis miniſtrantium infirmis, refertur, nonnullos ex dictæ Religionis Patribus Genuæ Senem quemdam avarum moribundum conveniſſe, ut eum ad felicem mortem diſponerent, qui ſaccum pecuniis plenum in lecto juxta latus ſuum, burſam verò pariter refertam ex brachio ſuſpenſam gerens, à Religioſis præfatis monitus, ut immoderatum erga divitias ſuas affectum exueret, utpotè qui ſecus faciendo damnandus eſſet; pertinaciter eis reſpondit: *Non poſſum vere, non poſſum id facere, nec ad me adhoc inducendum ullum eſt remedium*, & his dictis exſpiravit; nimirum? *Qui ſic vivit, ſic moritur*, ut ad illud propoſitum inquit S. Ambroſius. (Luc. 3. c. 9. Hiſtoria tragica.)

4 Dives ille qui adeò in Lazarum crudelis extitit, in Inferno ab Abraham petebat: *Mitte Lazarum, ut intingat extremum digiti in aquam, & refrigeret linguam meam*; inſuper inſtanter ab eo petebat, ut Lazarus in domum fratrum ſuorum mitteretur, ut ſalutaribus eos monitis imbueret; hancque petitionem ſecunda vice replicavit: At verò ut Cajetanus ibidem notat dicens: *Non proveniunt iſtæ preces ex bono affectu ad ſalutem fratrum, quoniam damnati habent voluntatem firmatam ad malum, ſed proveniunt ex affectu ſuperbiæ*; Malæ namque inclinationes quas homo habuit in vita, ut plurimùm etiam poſt mortem vivæ remanent in animabus damnatis. (Luc. 16. v. 24. — Cajet. ibid.)

5 Populus DEI electus qui ex Ægypto per deſertum peregrinabatur ad terram promiſſionis, populi Chriſti fidelis typus erat, qui per hujus præſentis vitæ deſertum proficiſcitur in terram viventium. Obſervetis autem quàm fuerit populus ille in hoc itinere avaritiæ tenaciſſimè addictus; Ut enim ſileam quod ad hoc, ut populus ille ad ſervitutem Ægyptiam deſerendam induceretur, DEUS illos opulentiſſima totius Regni ſupellectile aurea & argentea onerare debuerit; quis eſt qui neſciat quoties ſumma cum importunitate carnes ſibi miniſtrari poſtulaverit? cum tamen ex cap. 10. Exodi verſ. 26. certò conſtet, quòd greges & armenta ſua ſecum conduxerit: *Cuncti greges pergent nobiſcum, non remanebit ex eis, ungula*; imò Exodi 12. verſ. 32. Pharao ipſis expreſſam greges ſuos conducendi licentiam conceſſiſſe dicitur. *Oves veſtras & armenta, aſſumite*; Et Moyſes expreſsè ſcribit: *Vulgus promiſcuum innumerabile aſcendit cum eis, oves & armenta.* Nec eſt quòd omnia hæc animalia in via mortua fuiſſe quis dicat, quia quando Iſraëlitæ jam terræ promiſſionis viciniores fieri cœperunt, tribus Gad & Ruben inſtanter penès Moyſen & Primores populi ſollicitarunt, ut illis cis Jordanem manſiones ſuas perpetuas liceret erigere, eò quòd regio illa Jordanis optimis & uberrimis abundaret paſcuis, quibus ob pecorum multitudinem, quam ſecum conduxerant, multum indigebant; *habebant pecora multa.* Quæ cùm ita ſe habeant, cur igitur carnes tanta cum inſtantia ſollicitabant, quarum tantam penès ſe habebant proviſionem? Reſponderi quidem poſſet, populum præfatum carnes non vulgares, bovinas & ovinas, ſed delicatas; volatilium ſcilicet, coturnicum & ſimiles poſtulaſſe; ut verò ipſa veritas eſt; quòd quia populus ille avarus erat valdèque cupidus, hinc quia DEUS curam illis quotidiè de victus annona providendi in ſe aſſumpſerat, ut propriis, quæ ſecum habebant pecoribus parcerent & viva retinere poſſent, manna quotidianum faſtidientes, coturnices ſibi dari rogabant. Unde Lyranus ait: *Propter ſuam avaritiam parcebant ſuis animalibus.* (Iſraëlitarum avaritia. — Exod. 10. 26. — Exod. 12. 32. & 38. — Lyr. n. 11.)

6 De duobus eximiis DEI ſervis Abraham & Lot legitur in Sacro textu, quòd *non eos poterat capere terra, ut habitarent ſimul*, quod Sanctus Ambroſius conſiderans ait: *Non capiebat terra, quia divites erant; ſæ-* (Gen. 13. 6. S. Amb. l. 2. de Abrah.)

ſæculares

Digitized by Google

ſæculare vitium, ut divites terra non capiat, nihil enim ſatis eſt divitum cupiditati, quantò ditior quis fuerit, tantò avidior ad poſſidendum. Sed utinam tranſitoriarum divitiarum loco veras ſectarentur! Sanctus Apoſtolus ſciens quòd cor humanum adeò gloriæ cupidum eſſet, ut ſine halitu & ſpe gloriæ vix reſpirare poſſet, homines ad veram gloriam conſectandam hortabatur dicens: *Qui gloriatur, in Domino glorietur:* Ita quoque Sanctus Gregorius quoad divitias dicit; *Si divites eſſe vultis, veras divitias amate.* Sic quoque Salvator noſter, ut avaros inſigne & incomparabile lucrum ſibi comparandi artem edoceret, iiſdem dixit: *Facite vobis ſacculos qui non veteraſcunt;* Ubi Sanctus Petrus Chryſologus ait: *Ecce doces avaritiam, qui cœperas ſuadere contemptum; & qui theſaurizantes corporaliter arguebas, ad totum cupiditatis fomitem, jubet ſacculos ſine fine perquiri;* quia enim cupiditatem homini quaſi inviſceratam eſſe videbat, eamdem ad lucrum quoddam majus, excellentius & ſtabilius excitare voluit; Unde per hanc occaſionem Sanctus Doctor exclamat dicens: *Chriſte quò te pertrahit amor tuorum; ut avarum lucri facias, facis eum quod deſiderat, non quod oportet audire; ſacculos imperas, æternos theſauros, qui non deficiant, vis parari, ut avarus dum conſueta percurrit ad lucra, aut virtutem capiat, aut a virtute capiatur, cura non amittitur, ſed mutatur; Domine tu vidiſti, quia in theſauris tota fides, tota ſpes in ſacculis ſit avari, & ideo imputribiles in cœlo ſacculos vis parari, ut qui te non ſequitur ad cœlum, ſequatur ſaltem ſacculos ſuos.*

1. Cor. 1. 31.
S. Greg.
Luc. 12. 33.
Chryſ. ſer. 25.

7 Valdè conſiderabilia ſunt illa Sancti Zenonis verba, quibus hanc peſtem adeò per totum mundum invaluiſſe aſſerit, ut deinceps jam vitium eſſe non exiſtimetur: *Inextinguibili peſtis incendio totus mundus exarſit, avaritia, ut putatur, crimen eſſe deſiit.* Sanctus Ambroſius pariter illam contagium vocat, quia paſſim per omnes hominum ſtatus & conditiones ſerpendo procedit. Nam factum illud Abrahæ, quando is oblata ſibi his verbis à Rege Sodomorum ſpolia; *Da mihi animas, cætera tolle tibi,* accipere renuens reſpondit: *Levo manum meam ad Dominum DEUM excelſum Poſſeſſorem Cœli & terræ, quòd a filo ſubtegminis uſque ad corrigiam caligæ, non accipiam ex omnibus quæ tua ſunt;* Conſiderans idem Sanctus Ambroſius ait: *quaſi contagium declinat intemperantiæ:* Non ſic avidus & cupidus Saul fecit, qui DEUM & Regnum ſuum pauculis & vilibus Amalecitarum ſcutis poſtpoſuit: Unde Hildebertus ait: *Animi libertatem plures inter tormenta ſervarunt, inter opes autem pauci; miſerabilius cupiditas de Saulo ipſo, quam Saul de Amalech triumphavit, Creatura DEI,* inquit Sapiens, *in odium facta ſunt, & in tentationem animabus hominum, & in muſcipulam pedibus inſipientium.* Hic autem viſcus adeò abſconditur, ut anima periculum in quo verſatur, minimè animadvertat; quia tantùm abeſt, ut bona hæc temporalia fugiat, ut etiam illa ſub prætextu boni ſectetur, dum ſibi perſuadet, quòd alios per divitias ſuas beatificare, vel aliorum inopiam & paupertatem ſublevare, vel decorem Divini cultus adaugere aliquando poterit, in quo tamen valdè fallitur, ſiquidem econtra incentivum illi fiunt ad vitium, à quo dum ſe eximere nititur, affectus vehemens quo divitias proſequitur, adeò illam fortiter impedit, ut illud exequi minimè poſſit, quin potius ad illas magis magiſque accumulandas perurgetur, cupiditateque illas habendi creſcente DEI prorsùs obliviſcitur. Unde David meritò dicebat: *Filii hominum uſquequò gravi corde? ut quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium?* Per hoc namque amoris pondus, quo in facultates ſuas inclinat & propendet, anima impeditur, quò minùs ad DEUM ſe elevare poſſit. Tangit quoque eamdem hanc deordinationem Sanctus Ambroſius dum ait: *Avaritia pervertit opiniones, ut quæſtum pietatem putent.*

S. Zen. ſer. 1. de avar.
S. Ambr. l. 1. de Abrah. c. 3.
Gen. 14. 21.
Hild. t. 3. Bibl. pp. c. 7.
Pſ. 4. v. 3.
S. Amb. ep. 19. l. 3.

8 Salvatore noſtro Samaritanam peccatricem ad ſalutis ſtatum convertere ſatagente, illa cum eo converſari renuit, utpotè cui ex Religionis præſcripto cum ipſo colloqui eſſet vetitum, Dicebat enim: *Quomodo tu, Judæus cum ſis, bibere a me poſcis, quæ ſum mulier Samaritana?* Mox verò ut Chriſtus aquam ſuam ei potandam obtulit, omni ſcrupulo ſepoſito dixit: *Domine da mihi hanc aquam;* Quod utique ex ſolius intereſſe motivo dixit; adeòque; *Quæſtum pietatem putavit;* Apoſtoli quoque Samariæ Civitatem ingreſſi erant, & tametſi populus ex quarto legis ſuæ præcepto cum Hebræis converſari, aut commercia habere ſibi vetitum aſſereret, hoc tamen non obſtante; quicquid illis ad cibum procurandum neceſſarium erat, ſibi ſine nulla populi illius Samaritani contradictione, aut reſiſtentia protinus compararunt. Dicet hic fortaſsè aliquis, ad minus ſummam futuram fuiſſe impietatem, ſi ea quæ ad ſuſtentationem neceſſaria erat, etiam pro oblata pecunia propria ab iis Apoſtolis denegata fuiſſet; at verò ego per ſtatim adducta Sancti Ambroſii verba reſpondeo: *Avaritia pervertit opiniones;* Ubicumque enim in commercium aliquod aliqua intereſſe ſpecies ingreditur, avaritia ſubitò pietatis quodam prætextu palliare ſe novit. Mox ut Samaritana ſe pretioſam hanc aquam habere poſſe intellexit, quam Salvator ei offerebat, honorifico eum titulo honoravit, dicens: *Domine da mihi hanc aquam;* Ubi Sanctus Thomas ait: *Statim cum audit eum ſibi fore utilem, & aquam hanc dare poſſe, Dominum vocat;* quem titulum Salvatori minimè attribuerat, ſed contumelioſè eum alloquebatur dicens: *Tu Judæus cum ſis, bibere à me poſcis, &c.*

Joan. 4. 7. 9.
S. Amb.
S. Th. ib.

9 Paucos admodum invenies, qui ſibi hunc appetitum prædominari non ſinant. Unde Innocentius III. ait: *Facilius invenies, qui diligit divitias & non habet, quàm qui habeat, & non diligat, quia difficile eſt eſſe in igne, & non ardere, difficilius eſt poſſidere divitias & non diligere;* nam Jeremias ait: *A minori uſque ad majorem omnes avaritiæ ſtudent, à Propheta uſque ad Sacerdotem cuncti faciunt dolum.* Alia vitia augeſcente ætate deficiunt; at verò hoc vitium paria accipit cum ætate incrementa: Unde Sanctus Auguſtinus ait: *Omnia in homine ſeneſcunt vitia, ſola avaritia juveneſcit.* Et Sanctus Aſterius inquit: *Interrogabo cujuſmodi fera ſit avaritia, quæ ægrè quos ſemel prehenderit, elabi ſinat, ut vegeta ſemper, ac valida nunquam debilitetur, atque deficiat, ſed cum iis quos ſibi ſubjecerit, conſeneſcat & perennet.* Dionyſius Carthuſianus vitium iſtud in primis ſuis principiis facilius ſuperari poſſe concedit quidem, progreſſu verò temporis minimè id fieri poſſe dicit, cujus hanc aſſignat rationem: *Quia avaritia non eſt hominibus ita connaturalis, ſicut gula & appetitus venereorum, ideo à principio facilius poteſt vitari, quam vitia illa, ſed poſtquam avaritia intromiſſa eſt, & mentem ſemel poſſedit, difficile eſt eam ſuperare & extirpare.* Idem eſtaticus Doctor in principio illius Epiſtolæ, mulierem quamdam in matura jam ætate conſtitutam exhortans, ſibi neceſſum non eſſe dicit, ut illam ludus, choreas, comœdias, aliaſque vanitates ſimiles declinare moneat, ſicut nec ut ab impudicitiæ vitio ſibi caveat, utpote quam in annis periculoſæ juventutis ab omnibus hiſce diſſolutionibus & vitæ lenociniis ſe ſubduxiſſe probè noverit, benè tamen ſibi opus eſſe aſſerit, ut ipſam in ætate ſenili in divitiarum abundantia conſtitutam ab omni avaritiæ materia proſequenda dehortetur; Unde dicit: *Cumque ſenes ſoleant naturaliter eſſe avari, aliqua nunc ſpecialiter contra avaritiam ſcribam.*

Innoc. III. de cont. mund. c. 15. l. 2.
Jer. 6. 13.
S. Aug. t. 10. ſer. 48. ad fr.
S. Aſter. h. de avar.
Dio. Car. t. 2. op. min. ep. de av. ar. 9.

10 Adeò difficulter radix iſta ſtirpitus evellitur, ut Sanctus Ambroſius in ſermone quodam de Sancto Alexio, cùm de Anania & Saphira repentina morte percuſſis tractat, dicere non dubitet: *In Anania Petrus avaritiam ſi potuiſſet corrigere, non puniſſet.* Et tamen hic Petrus ille erat, qui ſola Apoſtolici oris ſui apertione ſemel tria, & paulò poſt quinque obſtinatiſſimorum Hebræorum millia ad fidem CHRISTI converterat, qui ſola corporis ſui umbra innumeros infirmos ſanaverat, qui Cœli & inferni vectes in ſuarum clavium arbitrio repoſitas habebat, nec tamen vitium iſtud in Anania emendare ſe poſſe, ſibi arrogare audebat.

S. Ambr. ſer. de S. Alex.

11 Poſtquam juvenis ille dives & opulentus à CHRISTO triſtis & mœſtus receſſerat: *Abiit triſtis;* Dominus noſter ad Apoſtolos ſe convertens ait; *Amen dico vobis, quia dives difficile intrabit in Regnum cælorum,* & immediatè ſubjunxit dicens: *Facilius eſt camelum, &c.* Ubi Origenes ait: *Oſtendit quoniam ex ſeipſo impoſſibile eſt, camelum per foramen acus tranſire, poſſibile autem quantum ad DEUM; ſic & divitem quantum ad ipſum pertinet, impoſſibile eſt intrare in Regnum cælorum, poſſibile autem quantum ad DEUM;* Petrus autem tunc protinus ad JESUM acceſſit, eique omnium Coapoſtolo-

Orig. tr. 8. in Matth.

ſtolorum nomine dixit: *Ecce nos reliquimus omnia*. Didacus Stella caſum quidem dari poſſe concedit, in quo quis in divitiarum culmine poſitus, earumdem laqueos evadere poſſit: *Verumtamen*, inquit, *hoc rarè continget; quare quemadmodum avibus tutius eſt ad eſcam non accedere, ita hominibus divitiarum non attingere blandimenta*. Demùm verò ſuum ad Apoſtolos diſcurſum dirigens, illos ſpecialiſſimo DEI auxilio, à divitiis illæſos manſiſſe dicit: *Ita & tu tantùm opus, divitias nempè contemnere ſolus facere non poteris, niſi à DEO adjuveris; Ideò non eſt in Pſalmo: Ego me erui à laqueo venantium, & laqueus contritus eſt, cum quò adjutorio? Adjutorium noſtrum in nomine Domini, qui fecit cœlum & terram*. Ac proindè humanæ felicitatis ſtatus omnibus meritò Sanctis maximoperè eſt formidandus.

Did. Stell in c. 18. Luc.

12 Ezechias Rex, ut Iſidorus Peluſiota optimè notat, ut poſt inſignem illam à ſe de inimicis reportatam victoriam, intra modeſtiæ limites ſe contineret, ſpeciali DEI providentia & diſpoſitione gravi quadam ægritudine correptus fuit, à qua cum à DEO liberari poſtulaſſet, gratiam hanc protinus obtinuit, & quidem in hujus alternativæ evidens ſignum hæc illi à Deo optio data fuit: *Vis ut aſcendat umbra decem lineis, an ut revertatur totidem gradibus?* Sapiens hic Rex autem, qui quàm præjudicialis Sol in meridie ſummoque lucis ſuæ apice eſſe ſoleat, probè noverat, utpotè qui ſupremæ felicitatis & proſperitatis Symbolum exiſtit, reſpondit; *Revertatur retrorſum decem gradibus*.

Iſid. Pel. l. 5. ep. 283.

4. Reg. 20. 9.

13 Pſalmiſta regius inquit: *Dominus cuſtodit te, Dominus protectio tua*; at verò quidnam potiſſimum cuſtodiri, aut protegi ejus patrocinio petebat? *Super dexteram tuam*. Cur autem Divinam aſſiſtentiam ſpecialius ſuper dexteram impertiri rogabat? Seu ut S. Auguſtinus ait: *Quid enim dexteram noſtram cuſtodit Deus, & ſiniſtram noſtram non cuſtodit?* Reſpondit idem Sanctus Doctor: *Siniſtra noſtra dicitur, quicquid temporaliter habemus: Dextera noſtra dicitur, quicquid nobis æternum & incommutabile DEUS pollicetur*. Et quidem licèt reſponſio iſthæc nequaquam contemnenda ſit, attamen quia per ſiniſtra ſæpè adverſitates nobis immiſſæ, per dexteram verò hujus vitæ felicitates & proſperitates ſignificantur, juxta illud: *Cadent à latere tuo mille & decem millia à dextris tuis*; ideò Pſalmiſta in hac petitione dicere voluiſſe videtur, quòd minor ſit illorum numerus, qui in ſtatu tribulationis quàm qui in culmine proſperitatis conſtituti damnantur, & ideò à latere, ſcilicet ſiniſtro, tribulationis mille cadere dicuntur, cùm econtra verò à dextris decem millia miſerè corruant; ac proindè meritò dicere poſſumus, quòd quando anima aliqua inter ingentes divitias immaculatè vivere conſpicitur, id ſolius Altiſſimi potenti brachio attribuendum ſit: *Dominus protectio tua ſuper manum dexteram tuam*. Unde Sanctus Carolus Borromæus continuas Deo gratias referre ſolebat, perpetuum, quod Deus in illo operabatur, miraculum probè agnoſcens, dum illum in ſummo felicitatis & proſperitatis humanæ culmine, in Divino ejus ſervitio quotidiè magis magiſque proficere & progredi faciebat. Verè enim hoc in prædicto Sancto Archipræſule inſigne miraculum fuit, cùm cæteroquin honores & bona temporalia tyrannicam adverſùm nos exerceant violentiam ad incantandum & fallendum corda noſtra.

Pſ. 120. v. 5.

S. Auguſt.

Pſ. 90. v. 7.

14 Quærunt nonnulli Expoſitores, cur ſicut Chriſtus Samaritanam ad ſtatum ſalutis revocaturus, longo ſatis tempore juxta puteum demoratus fuit, non etiam in domum Levi pariter ingreſſus fuerit, ut eumdem ad uſurarum quæſtum deſerendum inducere & permovere poſſet? ſiquidem Euangeliſta ipſum obiter à Chriſto vocatum fuiſſe dicit: *Cùm tranſiret dixit illi, veni ſequere me*, D. Chryſologus ait: *Cùm pertranſiret Jeſus; non dixit: Cùm ſtaret ibi, tranſivit & pertranſivit inde Jeſus, ne Matthæus remaneret ibi, tranſivit inde Jeſus, ne Matthæus ibi taliter permaneret*. Difficulter admodum Publicano, ut aurum deſereret, perſuadere potuiſſet, ſi præſente pecunia, cui adeò corde affixus erat, prædicationem ſuam inſtituiſſet; ac proindè prius illum à menſa Collybiſtica, ſeu nummularia ſubduxit, dicens: *Veni, ſequere me*.

Joan. 14. 6.

Matth. 9. v. 9.

Chryſol. ſer. 28.

15 Abulenſis dubium quoddam movet, cur ſcilicet Petrus, Andreas, Jacobus, Joannes, & Matthæus ſpecialiùs in Scriptura ad Apoſtolatum invitati fuiſſe referantur, quàm reliqui Apoſtoli? Et reſpondet: *Quia in iſtorum quinque vocatione fuit aliquid ſpeciale & admiraculum pertinens*. Primi quatuor retia, naves, & piſcationem reliquerunt: Matthæus verò, quod notabilius quid fuit, ipſas quoque promptas & paratas pecunias deſeruit; *quia cùm ſederet in ardoribus avaritiæ, lucra terrena capeans in telonio; Chriſto vocante omnia deſeruit, quæ habebat, & quæ habere poterat, & quod majus eſt, quæ habere cupiebat*; ac proindè Spiritus Sanctus vocationem iſtam, tamquam rem ſtupendam & miraculoſam, præ cæterorum Apoſtolorum vocationibus æternitatis annalibus ſpecialiſſimè inſertam eſſe voluit.

Abul. q. 73. in c. 9. Matt.

16 Origenes de moneta illa à S. Petro, jubente Domino in ore piſcis inventa, indeque erepta, tractans dicit: *Convenienter uti poteris hoc textu adverſus avaros, qui nullam habent in ore ſuo loquelam, niſi pecuniæ; cùm autem videris hujuſmodi hominem ab aliquo Petro correptum, qui abſtulit de ore ejus non ſolum verbum pecuniæ, ſed etiam de toto affectu concupiſcentiam pecuniæ, dices ejuſmodi hominem in mari fuiſſe, & in ſalſis rebus hujus vitæ & in fluctibus ſollicitudinum avaritiæ, & habuiſſe in ore ſuo ſtaterem, quamdiu infidelis extitit & avarus*. Notandum tamen eſt, quòd ut hic avarus, in hoc piſce monetam in ore ſuo bajulante figuratus, reſipiſcens curaretur, præceptum & imperium Dei, ejuſque vicarii interveniens opera omninò fuerit neceſſaria.

Orig. t. 4. c. 17. in Matth.

DISCURSUS XXXI.

ARGUMENTUM.

Regis Salomonis variæ conſiderantur delitiæ & voluptates, quibus licèt copioſè fruitus fuerit, illas tamen vanitatem vanitatum & nihilum appellavit; Indeque mundum hunc purum quoddam nihil eſſe probatur.

THEMA.

Vidi in omnibus vanitatem & nihil. Eccl. 2. v. 11.

1 Regum ſapientiſſimus Salomon cum Regio ſuo Throno in pulpitum, ſeu magiſtralem cathedram mutato, ex Imperatore prædicator factus, de mundanis delitiis, gaudiis & proſperitatibus verba facturus eſſet, poſt adhibitum omnem ſapientiæ & facundiæ ſuæ conatum, aliud non habuit niſi quòd de illis omnibus diceret: *Vanitas vanitatum*. In principio namque libri Eccleſiaſtis ita loquitur: *Vanitas vanitatum, dixit Eccleſiaſtes: Vanitas vanitatum, & omnia vanitas*; in capite autem ſecundo, poſtquam omnium gaudiorum, delitiarum & proſperitatum, quibus perfruitus fuerat, longum quemdam contexuiſſet catalogum; tandem ita concludit: *Vidi in omnibus vanitatem, & afflictionem, & nihil*.

2 Et quidem (quòd valdè mirandum eſt) in capite præcedenti dixerat: *Ego Eccleſiaſtes fui Rex in Jeruſalem*. Mirandum, inquam, hoc eſt, eùm dictio illa, *fui*, præteriti temporis verbum ſit, quòd Salomoni nequaquam convenire videtur; conſtat enim ipſum eo quo hoc ſcripſit tempore, Sceptrum Regni Iſraelitici non ſolùm etiamnum in manibus ejus perſeveraſſe, verùm etiam ipſum illud ad finem uſque vitæ ſuæ abſque ulla interruptione fuiſſe continuatum. Scio quidem non deeſſe aliquos, qui Salomonem in ultimis vitæ ſuæ annis abdicato Regni ſui Diademate & Sceptro, ab imperio ſeſe ſubduxiſſe, vitamque inſtituiſſe privatam, atque ab omnibus Regni moleſtiis curis liberam & vacuam; Quæ tamen opinio nequaquam in veritate ſubſiſtit; ac proindè Hugo à Sancto Victore à Pineda citatus, verba illa hoc modo exponit, ut ſit ſenſus: *Fui, jam non ſum; & ſi ſum, id ipſum jam nihil eſſe cognoſco, quod ſum*. Quod cùm ita ſe habeat, quid igitur mirum, ſi quicquid in hoc mundo boni, aut pulchri expertus eſt, & deguſtavit, merum nihil eſſe apertè proteſtetur? *Verè fide dignus*, inquit Divus Chryſoſtomus; *hic eſt delitiarum accuſator*. Enim verò ſi verba illa à paupere quodam homine & mendico prolata fuiſſent, qui quid divitiæ ſint, aut quas ſecum vitæ commoditates ſubinferant, ignoraret, forſitan contra hoc Eccleſiaſtæ pronuntiatum aliqua in medium adduci poſſet, ob experientiæ defectum, exceptio. Jam verò is,

Hug. Vict. cit. à Pineda ibid.

Chryſ. ho. 32. in S. Luttae.

cujus

Digitized by Google

cujus hæc eſt aſſertio, immenſi cujuſdam theſauri poſſeſſorem fuiſſe conſtat,

Nyſſen. 3 Sanctus Gregorius Nyſſenus ſimiliter optimè obſervat, quòd ſi Apoſtoli hanc nobis annuntiaſſent veritatem, tantam utique fidem eis habituri minimè fuiſſemus, ſiquidem Sanctus Petrus in perſona omnium dixit: *Ecce nos reliquimus omnia*. At verò Salomon adeò pretioſam & pariter copioſam habuit in domo ſua 3.Paral 9.20. Regia ſuppellectilem, ut Scriptura dicat: *Omnia quoque vaſa convivii Regis erant aurea, & vaſa domus ſaltus Libani ex auro puriſſimo*. Eodem quoque tempore quo Salomon Regni ſui Sceptrum moderabatur, argentum Hieroſolymis non majori, quàm ſaxa & lapides 2.Reg.9.27. in pretio erat: *Fecit*, inquit Scriptura Sacra, *ut tanta eſſet abundantia in Jeruſalem argenti, quanta & lapidum*. Adhæc, in tredecim annorum decurſu tria ædificavit ſumptuoſiſſima Palatia, Et quidem ex his illud, quòd à monte Libano, in quo ſituatum fuit, nomen habet, incredibili fuit faſtu & pretio inſtructum, nam ut nonnulli Interpretes in ſuis in Scripturam editis Commentariis aſſerunt, Salomon in ſolas Palatii illius columnas nonaginta ſex milliones adhibuiſſe fer-Eccl.47.20.Σ tur, ut proindè Eccleſiaſticus de illo dicat: *Collegiſti, quaſi aurichalcum aurum*. Præterea, quot, quales, & quanti ejus theſauri fuerint, ex templo quod Hieroſolymis erexit, vaſtiſſima inquam, pretioſiſſima, & prodigioſa illa mole, cui ſimilem Mundus vix unquam vidit, perſpicuè colligitur, ſiquidem præparationes præambulæ & materialia à Patre ejus coacervata, ad 2400. milliones argenti & auri aſcendebant.

4 Præterea ſi ſæpè dicta propoſitio ab homine quodam idiota & ignorante pronuntiata fuiſſet, tanquam ſuſpectam repudiare forſitan quis illam poſſet: jam verò proteſtationem hanc à tali quodam viro factam eſſe conſtat, cui Deus tantam tamque ſublimem ſapientiam infuderat: 3.Reg.3.12. *Dedi tibi cor ſapiens & intelligens, in tantum, ut nullus ante te ſimilis tui fuerit, nec poſt te ſurrecturus ſit*.

5 Quòd ſi Sanctus aliquis Paulus primus Eremita, qui integro ſæcolo velut horridi deſerti incola inter ſtipites, & vaſtæ ſolitudinis arbuſta & dumeta rigidiſſimè vixit, vel alius quiſcumque Sanctus à mundana vivendi conſuetudine alieniſſimus, proteſtatus nobis fuiſſet dicens; *Vidi in omnibus vanitatem & nihil*, tantam utique fidem obtinere minimè potuiſſet, quantam Salomoni inter regales delitias nato & ſemper educato; Etenim hic de Eccl.2.5. ſeipſo in primis dicit: *Plantavi vineas, hortos, & po-*Corn. à Lap. *maria*, plantavit inquam non jam hortos, ſed omnis generis voluptatis Paradiſos, in quibus omnia arborum, herbarum, florum, & fructuum genera, quæ in quovis mundi climate reperiebantur, tranſlata conſpiciebantur, quia *diſputavit ſuper lignis, à cedro, quæ eſt in* 3.Reg.4.33. *Libano, uſque ad hyſſopum quæ egreditur de pariete*. Et ideò Hebræus textus loco illarum dictionum, *hortos & pomaria*, legit *Paradiſos*. Adhæc omnia in dictis hortis nutrivit avium, piſcium, & quadrupedum genera ad hominis recreationem deſervientia. Quòd ſi menſam ejus conſiderare velimus, conſtat ex Scriptura 3.Reg.4.22.& 23. Sacra, quòd *Cibus Salomonis per dies ſingulos triginta cori ſimilæ, & ſexaginta cori farinæ, decem boves pingues, & viginti boves paſcuales, & centum arietes, excepta venatione cervorum, caprearum, & bubalorum avium altilium*. Præter harum autem cantus avium auribus ejus exquiſitiſſimi & ſuaviſſimi ſoſonabant, qui uſpiam in terra audiri poterant, muſicalium inſtrumentorum harmoniæ, & periti vocum humanarum moduli: *Feci mihi cantores & cantatrices*, ubi Pagninus legit: *Diverſa inſtrumenta muſica*; Imò Joſeph Hebræus Organis, & Inſtrumentis muſicis trecenta clectri millia annumerat. Quod veſtimentorum ejus luxum & pompam attinet, ſufficere nobis poterit illud veri Salomonis CHRISTI infallibile teſtimonium, qui venuſtatem, elegantiam & miram odoris fragrantiam qua lilia adornare placuit deſcribere Luc.12.27. volens ait: *Nec Salomon in omni gloria ſua coopertus eſt, ſicut unum ex iſtis*. Quòd ſi famam ejus conſideremus, qua toti mundo celeberrimus extitit, de 3.Reg.10.23. hac Spiritus Sanctus teſtatur dicens: *Magnificatus eſt Rex Salomon ſuper omnes Reges terræ, divitiis & ſapientia, & univerſa terra deſiderabat vultum Salomonis* ac proindè Sabæorum potentiſſimam Reginam, cum innumerabili comitatu, & ingenti pompa, ac faſtu ab ultimis mundi finibus ad ſe evocavit, ut prodigioſam ejus ſapientiam auſcultare poſſet: *Profecta eſt* 3.Reg.10.2. *cum multo comitatu, & camelis portantibus aurum infinitum nimis, & gemmas pretioſas. Veniebant de cunctis populis ad audiendam ſapientiam Salomonis; &* 3.Reg.4.34. *ab univerſis Regibus terræ, qui audiebant ſapientiam ejus*. Si ſermo nobis ſit de mira aulæ ipſius ſumptuoſitate, ſacri Interpretes circa illa verba: *Poſſedi ſervos & ancillas multamque familiam*; hanc ad 48. millenos & ſexcentos aulicos aſcendiſſe dicunt, equi autem quos in ſtabulis ſuis quotidiè nutriebant numerum quadraginta millium adæquabant: *Quadraginta mil-* 3.Reg.4.26. *lia præſepium equorum currilium, & duodecim millium equeſtrium*.

6 Præterea verba illa: *Vidi in omnibus nihil*, nequaquam ab eo dicta fuerunt, qui voluptates & delitias carnis per experientiam nunquam deguſtarat, ſed potiùs ab eo qui ſeptingentas Reginas raræ pulchritudinis & trecentas concubinas lectiſſimas ad arbitrium habebat promptiſſimas; Imò parum nimis eſt, quod in libris Paralipomenon de illo legitur: *Divitias au-* 2.Paral.1.12. *tem, & ſubſtantiam, & gloriam tibi dabo, ita ut nullus in Regibus, nec ante te, nec poſt te fuerit ſimilis tui*, ſiquidem qui æqua trutina verba illa ponderavit: *Omnia* Eccl.2.10. *quæ deſideraverunt oculi mei non negavi eis, nec prohibui cor meum, quin omni voluptate frueretur*, concludet utique, quòd nullum gaudiorum, aut felicitatis genus ſuper terram fingi, aut excogitari poſſit, quo ipſe perfruitus non fuerit, adeò ut ſi aliqua hic in terris dari poſſet vera beatitudo, ad illam ipſe pertigerit; ſiquidem gloriam cœleſtem Sanctus Bernardinus ita definit: *Bea-* S.Bern. de ſerp.bon. *titudo eſt, ubi nihil ſit quod nolis, & ubi totum ſit quod velis*. Hic igitur per experientiam, imò & per dictamen Spiritus Sancti, qui Spiritus eſt veritatis, verè competens, & idoneus Judex, & teſtis concluſionem hanc miram, & magnam pronuntiavit, & ſtabilivit: *Vidi in omnibus vanitatem & nihil*.

7 Verùm enim verò non ſolus Salomon veritati huic teſtimonium perhibuit, ſiquidem & Jeremias Pro- Jer.4.2. phetiæ ſuæ capite 4. poſtquam totam terram per gyrum attentè inſpexiſſet & conſideraſſet, abſorptus in ſpiritu nihil ſe in ea pulchri, aut boni conſpexiſſe aſſeruit: *Aſpexi terram, & ecce vacua erat, & nihil*. Ubi Hugo Cardinalis ait: *Terram, id eſt, tempo-* Hug.Card. ibid. *ralia, quæ revera vacua ſunt & nihil*; idque ex verbis quibuſdam, quæ in principio libri Geneſeos dicuntur probat. Circa quæ obſervandum, quòd Sacer Chroniſta, cui calamus à Divina ſapientia dirigebatur, in Sacroſancti illius voluminis principio, poſtquam mundi creationem recenſuiſſet, & poſt Cœli à ſe factam deſcriptionem, terram quoque verbis ſuis nobis delineare vellet, hiſce eam terminis deſcribit: *Terra autem erat inanis & vacua*. Ubi Aquila legit: *Terra erat vanitas & nihil*: Theodotion verò: *Terra erat inane & nihilum*. Obſecro vos ut feriæ contemplationis veſtræ oculos in omnia ſæcula à principio uſque ad finem mundi defigatis, totque Regna & Monarchias, tot univerſi generis humani theſauros, delitias, voluptates & gaudia penitus conſideretis, ſic enim audacter & liberè concludere poteritis, & dicere: *Vanitas vanitatum*; *Vidi in omnibus vanitatem & nihil*, quia terra hæc ſuis civibus ne dicam, an exulibus, alium fructum dare nequit, quia *terra erat inanis & vacua, inane & nihilum*.

8 Creator noſter vaſtam hanc mundi machinam fabricaturus eamdem ex nihilo produxit. Unde S. Joan- Joan.1.3. nes perſpicuis verbis dicit: *Sine ipſo factum eſt nihil, quod factum eſt*; ſive uti Syriaca, textus Arabicus & Græcus, Chryſoſtomus item, Theophylactus, Nonnus, Euthymius & Leontius, ut Cornelius à Lapide notat, legunt: *Sine ipſo nihil factum eſt, quod factum eſt*; ac proindè cùm mundus univerſam ſuſtentationem ſuam ex nihilo habeat, quid mirum ſi omnia ejus bona nihil eſſe dicantur: *Vidi in omnibus vanitatem & nihil*?

9 Quibus obſecro baſibus, ſeu quibus fundamentis Deus noſter terram hanc inniti voluit? Audite Jobum Job.26.7. dicentem: *Appendit terram ſuper nihilum*. Sapiens in libro Sapientiæ, ingentem hanc mundi machinam ſequentibus indigitat epithetis: *Tamquam momentum* Sap.11.23. *ſtateræ, ſic eſt ante te orbis terrarum, & tamquam gutta roris antelucani, quæ deſcendit in terram*. Verum ex quo

in

Digitized by Google

1. Jo. 2. 16. In epiſtola Sancti Joannis celebrem illam mundi diviſionem habemus: *Omne quod eſt in mundo, concupiſcentia carnis eſt, & concupiſcentia oculorum, & ſuperbia vitæ*, quicquid enim eſt in hoc mundo, vel ad voluptates, vel ad divitias, vel ad honores adæquatè reducitur, ideò ut nihilum hoc in omnibus hujus mundi bonis, ab ignorantia & cæcitate humana tantoperè deſideratis, tantò evidentiùs agnoſcere valeamus, & videre Luc. 5. 5. quanta cum veritate homines, dicere poſſint: *Per totam noctem laborantes nihil cœpimus*, omnia præfata bona per ordinem conſideremus.

10 Et quidem ſi voluptates carnales reſpiciamus, quàm Tertull. de ſpect. c. 28. ſubitò & velociter hæc evaneſcunt? Tertull. ait: *Delicatus es Chriſtiane, ſi & in ſæculo voluptatem concupiſcis*; imò ſemetipſum, eò quòd voluptatem in hoc mundo dari dixerit, protinus corrigit dicens: *Imo nimium ſtultus, ſi hoc exiſtimas voluptatem*. Moralis Seneca ad volupta- Sen. ad Polyb. tum ſe fugacitatem reflectens, illas priùs evanuiſſe, quàm adeptas fuiſſe dicit: *Citò nos omnis voluptas relinquit, quæ fugit, & tranſit, & pene antequam veniat, aufertur*. Qua Chryſ. h. 5. in gen. de re Divus Chryſoſtomus multò meliùs ita ſcribit: *Deliciarum voluptates nondum rectè advenerunt, & dicto citius avolarunt*. In ſpecie verò Tertullianus volupta- Tertull. de hab. mul. tes carnales libidinum vaporata momenta appellat, dum enim de quibuſdam ſcribit, qui pro voluptatibus carnalibus cœlum amittere non dubitant, dicit illos *poſt libidinum vaporata momenta cœlum ſuſpiraſſe*. Neque voluptates carnis ſolùm ſunt momentaneæ, verum inſuper iis deguſtatis nihil præter memoriam & conſcientiæ remorſum graviùs cruciantem, reliquum manet. Roſa à mane ad veſperam uſque totaliter efflorescit, & licèt tunc pulchritudo & fragrantia ejus paulatim evaneſcat, pungentes tamen & acutiſſimæ ſpinæ ejus ſemper manent.

11 *Concupiſcentia oculorum* divitias ſignificat, quæ quàm ſint vanæ ex illis Pſalmi verbis deduci poteſt, qui- Pſ. 75. 6. bus dicitur: *Dormierunt ſomnum ſuum, & nihil invenerunt omnes viri divitiarum in manibus ſuis*. Ubi notandum, quod Pſalmiſta non dicat; *Divites*, ſed *viri divitiarum*, quaſi dicere vellet, de illis loquor, qui multarum divitiarum Domini ſunt & Patroni, qui ingentes ſibi coacervarunt theſauros, in iiſque ſpem & fiduciam ſuam firmiter collocatam habent, & tamen poſtea manus ſuas inani aere plenas, & cæteroquin vacuas eſſe deprehendunt; *Nihil invenerunt in* Hug. Card. ibid. *manibus ſuis*; Quia ut Hugo Cardinalis ait: *Hi cum poſt mortem evigilant, nihil inveniunt in manibus ſuis, unde quod prius habuerunt, percipiunt ſomnium fuiſſe, non veras divitias*. Enim verò hæc veritas paſſim à paucis creditur & recipitur; quia illius veritatem nonniſi poſt mortem evidenter experimur; Verumtamen quot ſunt qui etiamnum in hac vita ſuperſtites illis exuuntur, vel ſaltem illas ad deſideriorum ſuorum conſecutionem minimè proficuas eſſe agnoſcere incipiunt? Job. 27. 19. *Dives cùm dormierit, nihil ſecum auferet, aperiet oculos, & nihil inveniet*; Sapiens omnes mundi theſauros in bilancem quaſi poſitos in pondere ſanctuarii trutinavit, ac demum cathegoricè dixit; *Divitias nihil eſſe du-* Sap. 7. 8. *xi*. Legite primum de Avaritia diſcurſum, & invenieris, qualis ſit auri natura; Etenim tametſi nonnulli opinentur, illud valorem intrinſecum eximium habere, ideòque permagni æſtimandum eſſe, hoc tamen nihil eſt, & modicam, ſeu potiùs nullam in ſe habet veritatis ſubſiſtentiam.

12 *Et ſuperbia vitæ*. Similiter honores & dignitates, Sceptra & Monarchiarum imperia nihil ſunt; *Confidunt* Iſ. 59. 4. *in nihilo*, inquit Iſaias, *& loquuntur vanitates, conceperunt laborem, telas araneæ texuerunt*. Aranea non dormit, nec manducat, ſed tota die & nocte ad rete ſuum conficiendum ſeſe eviſcerat, & quonam fine id illam facere putas? Non alio fine, quàm ut muſcam aliquam capiat. Eadem quoque eſt multorum vanitas, qui toto vitæ ſuæ decurſu deſudant & laborant, ut ad hanc vel illam dignitatem pertingere poſſint; annos, ſubſtantiam & facultates, totum denique ingenium ſuum conſumunt & adhibent, ac tandem dignitatem quamdam ſibi acquirunt, quæ nihil aliud eſt, quàm fumus quidam modicum parens: *Deficientes quemadmodum fumus de-* Pſ. 36. 20. *ficient*, & tunc quidem in maximo ſunt periculo conſtituti, Unde Hugo Cardinalis ait: *Congrua eſt ſimili-* Hug. Card. *tudo, fumus enim quantò magis aſcendit, tantò magis evaneſcit, ſic & ipſi quantò altiùs extolluntur in ſæculo, tantò profundiùs merguntur*.

13 Quonam putas nomine DEUS noſter Provincias & nationes quas mundus tanti æſtimat, per os Iſaiæ appellat? *Ecce*, inquit, *gentes quaſi ſtilla ſitulæ*, Iſ. 40. 15. *& quaſi momentum ſtateræ reputata ſunt: ecce Inſulæ quaſi pulvis exiguus*; *Omnes gentes quaſi non ſint, ſic ſunt coram eo & quaſi nihilum & inane reputatæ ſunt ei*. Obſequia & tributa ſubditorum, exercituum, munitionum, & fortalitiorum urbes cingentium fortitudo & robur, omniſque Magnatum & Principum gloria & felicitas, in fidelitate fundatur ſubditorum, hæc autem ſuam in affectu & amore erga ipſos, qui valdè volubilis & mutabilis eſt, radicem habet, & ideò ex una in aliam tot audiuntur integrorum regnorum rebelliones. Lamentabantur proindè aliqui ex his Monarchis apud Sapientem dicentes: *Quid nobis profuit ſu-* Sap. 5. 8. *perbia, aut divitiarum jactantia*? Hugo autem Cardi- Hug. Card. nalis ex ipſorum ore & perſona reſpondet: *Nihil niſi pœnam & laborem in acquirendo, timorem in poſſidendo, dolorem in deſerendo*. Et quidem idem Sapiens vanitatem ipſorum per quinque potiſſimùm ſimilitudines declarat. Quarum prima eſt umbræ, quæ tranſit & non durat, ſed in continua declinatione & augmento conſiſtit. Secunda eſt Curſoris, qui numquam firmatur. Tertia eſt navis, aquas velociſſimo curſu, nullo ſui poſt ſe relicto veſtigio, decurrentis. Quarta eſt avis tranſvolantis in aere, quæ nullum veſtigium itineris poſt ſe reliquit. Quinta denique eſt ſagittæ perniciosiſſimè in aera vibratæ.

14 Rex Aſſuerus centum viginti ſeptem Provinciis, ab India videlicet uſque in Æthiopiam imperabat, habebatque conjunctiſſimum ſecum aulæ ſuæ Primatem, nomine Aman, qui tametſi ad ſummum uſque humanæ proſperitatis apicem pertigiſſet, quia tamen à Judæo quodam, ut caput ſuum coram eo aperiret, obtinere non potuit, adeò ob id afflictus fuit, ut poſt recenſitum theſaurorum; dignitatum, delitiarum, & dominiorum ſuorum catalogum, tandem in hæc verba concluſerit: *Cùm hæc omnia habeam, nihil me habere pu-* Eſth. 5. 13. *to, quamdiù videro Mardochæum Judæum ſedentem ante fores regias*. Ecce igitur quàm verum ſit omnia hujus mundi bona purum quoddam nihilum eſſe, adeò nimirum, ut etiam qui in hoc mundo ſublimes valdè ſunt, idipſum fateri cogantur, dum vel unica ob reverentiam facta capitis apertio iis abnuitur. Hugo Card. ver- Hug. Card. in c. 1. ſer. Gen. 1. v. 2. ba illa Geneſeos: *Terra autem erat inanis & vacua*, ponderans, de bonis temporalibus dicit. *Quia ſatiare non poſſunt, ideò inania & nihil*. Juſtus Lipſius illa ſibi etiam viventi familiaria verba ſepulchro ſuo inſculpi juſſit, videlicet: *Vis altiore voce me tecum loqui? Humana cuncta, fumus, umbra, vanitas, & ſcenæ imago: Et, verbo ut abſolvam, nihil*.

TRACTATUS IX.

DE BACCHANALIBUS, Spectaculis, Comœdiis, aliiſque ſimilibus diſſolutionibus.

DISCURSUS VIGINTI.

DISCURSUS I. Miniſtris Euangelii curandum eſt, ut Bacchanalia, tamquam ſeminarium omnis peccati abolere poſſint. Oſtenditur etiam quòd Eccleſia tempus illud, quod à Septuageſima ad Quadrageſimam uſque decurrit, planctui & pœnitentiæ deſtinaverit, ac proindè illud in vanis diſſolutionibus tranſigere Chriſtianum hominem minimè decet.

II. Deteſtabilis eſſe oſtenditur error mundanorum hominum, qui ſe per Bacchanalium diſſolutiones ad Quadrageſimalem obſervantiam diſponere volunt; Multæque conſiderantur inordinationes, quæ exindè ſequuntur.

III. Bacchanales diſſolutiones multas ſecum ſubinferunt tranſgreſſiones; Spectacula etiam & Comœdiæ, præcipuè prophanæ, incentivum & inſtrumentum ſunt omnium malorum, utpotè quæ nobis per illas vivaciſſimè & tenaciter imprimuntur.

IV. Oſtenditur, Comœdias prophanas ſpecialem eſſe obſcœnitatis nidum, omniſque impudicitiæ cauſam & originem.

V. Choreas execrabiles eſſe oſtenditur, utpotè quæ honeſtatem offendunt, multorumque malorum cauſa exiſtunt; quas proindè Deus ſummè deteſtatur, prout varia à Deo illis immiſſa ſupplicia comprobant; Dæmon quoque author illarum eſſe declaratur ex nonnullis in hunc finem adductis exemplis.

VI. Exploduntur larvæ, velut Chriſtianis hominibus indignæ, à Dæmone inventæ, à Deo autem variis in occaſionibus graviter punitæ.

VII. Dæmon Bacchanalium author eſſe probatur, qui per illa animas noſtras in æternam perditionem deturbare nititur.

VIII. Bacchanalia reliquiæ & inventiones ſunt hominum Paganorum, quibus olim Baccho divinos cultus exhibebant, ideòque Chriſtianos omninò dedecent.

IX. Pœnæ quas Deus in particulari & in univerſali gaudiis Bacchanalium operam dantibus immiſit, accuratiùs conſiderantur, contra eorumdem ſequaces, qui ex eo culpabiliores exiſtunt, quòd per illa Deo dorſum vertant.

X. Gaudia præſentia ficta tantùm ſunt & apparentia, ſuntque roſæ undequaque multis ſpinis obſeptæ, quæ ſubitò efflóreſcunt.

XI. Bacchanalia ſtultitiæ nomen merentur, ſiquidem per illa judicium rationis amittitur, maximè dum nos à ſequela Chriſti apoſtatare faciunt.

XII. De inſigni illorum lucro, qui hiſce diebus ſe dedicant ſequelæ Chriſti, cujus ſibi gratiam & gloriam conciliant, quique ſe illorum familiarem amicum eſſe comprobat.

XIII. Nonnulla Illuminatiſſimorum virorum adducuntur exempla, qui zeloſos ſe Bacchanalium vanitatum hoſtes eſſe probarunt; Ubi etiam aliqua adducuntur Divinæ complacentiæ ſigna, quæ Deus illis exhibere dignatus eſt, qui hiſce diebus vanitatibus relictis ipſum ſequuntur.

XIV. Deo acceptum & perfectum ſacrificium eſt, à gaudiis & voluptatibus, quas mundus hiſce diebus larga manu diſpenſat, ſe abſtinere, & Chriſti diſciplinæ ſeſe ſubmittere.

XV. Deus illis, qui hiſce diebus amore ſui Bacchanalium recreationibus ſe privant, conſolationem & dulcedinem communicat ſpiritualem.

XVI. Etiam virtuoſis & perfectis pericula Bacchanalium fugienda ſunt, neque de propriis viribus nimium eſt præſumendum, aliàs enim in mediis occaſionibus conſtituti, miſerè corruent.

XVII. Per Chriſti patientis, & morientis conſiderationem lumen acquiritur ad contemnendas voluptates, quæ crucifixionis ejus cauſa fuerunt.

XVIII. Sancta Dei Eccleſia in Euangelio, Chriſti nobis Paſſionem ob oculos ponit, ut per illam à præſentibus nos diſſolutionibus coerceat, eoſque, qui veri Chriſtiani ſunt, exploret.

XIX. De Eutrapelia, id eſt, honeſta recreatione, quæ ſervatis debitis conditionibus virtuti attribuitur.

XX. Univerſalem Bacchanalium torrentem ſine læſione, aut offenſione ſecurè evaſiſſe, ſingulare Dei donum eſt, pro quo Deo gratias agere debemus, ſicut & pro eo, quòd ſufficiens nobis lumen communicarit ad cognoſcendum, quòd gaudia hæc tàmdem in pulvere & cinere terminentur.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

Miniſtris Euangelii curandum eſt, ut Bacchanalia tamquam ſeminarium omnis peccati abolere poſſint. Oſtenditur etiam quòd Eccleſia tempus illud, quod à Septuageſima ad Quadrageſimam uſque decurrit, planctui & pœnitentiæ deſtinaverit, ac proindè illud in vanis diſſolutionibus tranſigere Chriſtianum hominem minimè decet,

THEMA.

Circumdederunt me gemitus mortis, dolores inferni circumdederunt me. Pſal. 17. v. 5.

1 TAmetſi ingens illa S. Caroli paſtoralis, ſanctæque Eccleſiæ DEI adeò utilis ſollicitudo in id præcipuè collimarit, ut à jam ſylveſcente Archidiœceſeos ſuæ vinea multos abuſus, variaque ſcandala extirpare poſſet, præcipuè tamen in habitis à ſe Conciliis Miniſtros Euangelicos vigiles eſſe voluit; ut ſumma cum ſollicitudine Bacchanalium diſſolutiones ab eadem diœceſi ſua profligarent. Unde in capite quodam, cujus titulus eſt: *Officium Concionatoris in perpetuo reprehendendis tollendiſque pravis conſuetudinibus, unde peccandi ſeminaria extant*; ad Bacchanalium laſcivias alludens, hiſce terminis eoſdem adhortatur: *Publicorum peccatorum illecebras, quas homines depravatæ conſuetudinis errore decepti pro nihilo putant, concionator perpetuò reprehendat, atque in ſummum odium adducere contendet, oſtendetque quàm graviter Deum offendant, quàm multa mala, atque adeò publica etiam calamitates, infinitaque detrimenta inde exiſtant*, Et quidem ne de quibus abuſibus & ſcandalis loqui intendat, ambigere poſſimus, ſubjungit: *Spectacula, ludos, ludicraſque res id generis, quæ ab Ethnicorum moribus originem ducunt, & diſciplinæ Chriſtianæ adverſantur, perpetuo deteſtabitur, execrabitur.*

Bacchanalia dehortentur prædicatores.

Act. Eccleſ. Mediol. p. 4. pag. 485.

2 Poſtquam Prophetæ Euangelico labia ejus à Seraphino quodam purificata fuiſſent, ſibi mox dici audivit: *Clama, ne ceſſes, quaſi tuba exalta vocem tuam.* At verò quam putas ob cauſam Deus vocem ejus veluti ſonoram tubam inſonare volebat? Nimirum ut clara hac voce populi illius vitia, & ſcelera eradicare contenderet: *Annuntia populo meo ſcelera eorum, & domui Jacob peccata eorum*, Quis autem eſt, qui diſſolutiones, ſcelera, omneſque humanæ malitiæ exceſſus; occaſione laſcivorum Bacchanaliorum paſſim ubique invaleſcere & inundare non agnoſcat? S. Bernardinus de Senis ſeverum illud Bacchanaliorum flagellum, dicit, quòd hiſce diebus: *Mundo & Diabolo operante, in animam ingrediuntur omnia peccata gaudii humani, & vana lætitia, ſcilicet commeſſationes, ebrietates, luxuriæ, fornicationes, adulteria, prohibiti luſus, choreæ, &c.* Cùm igitur verbum DEI ad vitia, abuſus, ſcandala, cunctoſque alios exceſſus extirpandos à Deo ſit ordinatum, quis eſt qui non videat, quantò magis neceſſaria ſit opera noſtra ad eliminandam & extirpandam Bacchanaliorum prophanitatem, atque licentiam, ut-

Iſ. 58. Non ceſſent clamare, contra ſeminaria omnis mali.

S. Ber. c. 1. ſer. 8. Art. 2. c. 1.

potè

potè quæ omnis peccati, omniſque abominationis unicum eſt ſeminarium?

Septuageſimæ.

Tempus eſt mœſtitiæ, quo caſus humani generis recolendus.

3 Inter cæteros, qui in hunc mundum irrepſerunt, errores, unus hic eſt, quòd quia paulò poſt in decurſu Quadrageſimæ, jejuniis, mortificationi, pœnitentiæ & ſolitudini nobis vacandum eſt, ideò hoc tempus, Quadrageſimale jejunium immediatè præcedens, recreationibus, ludis, ſpectaculis, choreis, commeſſationibus, aliiſque ſimilibus diſſolutionibus & vanitatibus jure merito tranſigendum eſſe cenſeatur. Hoc autem falſum eſt, quia in Dominica Septuageſimæ, in qua mundani Bacchanalibus celebrandis ſe accingere ſolent, ſancta Mater Eccleſiæ longè contrarium nos docet, dum ita canit: *Circumdederunt me gemitus mortis, &c.* Undè Venerab. Ivo Carnotenſis in ſermone de Septuageſima ita ſcribit: *Sub typo univerſi temporis, commendati ſunt nobis ſpecialiter hi ſeptuaginta dies, quibus recitatione lectionum & Canticorum, caſum humani generis recolimus, ut mortalitatis noſtræ dolores attendentes, quotidie doleamus; Unde in introitu hodiernæ Miſſa ſancta Eccleſia per lapſum primi parentis mortem ſibi illatam eſſe deplorat.* Sancta Dei Eccleſia, uti omnes qui *de divinis officiis* tractant, optimè obſervant, in officio divino, & in Miſſa, talibus utitur Pſalmis, Canticis, Antiphonis, & Reſponſoriis, quibus mœſtitia & pœnitentia à nobis obeunda inculcatur; atque ideò etiam ſpecialiter feſtivum illud Alleluja deponere ſolet: *Triſtitiæ tempus exigit* (ſunt verba Rupert. Abbat. Tuitienſis) *ut Alleluja, quod lætantium carmen eſt, intermitteretur.*

Ivo Carn. Epiſc. ſer. in Septuag.

Rup. Abb. de div. off. l. 4. c. 6.

Act. Eccl. Mediolan. pag. 1016.

Septenarius numerus myſticus nobis lamentabilem vitæ curſum, repræſentans.

4 Sanctus Carolus Borromæus, prout infra in progreſſu hujus diſcurſus dicemus, circa hujus temporis Septuageſimæ myſteria explicanda latè diffunditur, ſpecialiter verò ita ad propoſitum noſtrum ſcribit: Sancta Mater Eccleſia nobis infra annum diverſis temporibus, per varia inſtituta, rituum genera & officia divina, ob oculos ponit ordinem & progreſſum, quem Deus, ut humanum genus ſalvaret, atque ad finem ad quem creatus eſt, cœlum nimirum, perduceret, obſervare voluit; Et quidem ut fideles, ſui in terram Adventus & Paſſionis & mortis ſuæ cauſam penitùs intelligant, Septuageſimæ Dominicam celebrandam inſtituit, in qua miſerabilem, qui in terreſtri Paradiſo accidit, Protoparentum noſtrorum lapſum, indeque conſequentes omnes alias calamitates & miſerias, quas ipſi unà cum tota humana progenie contexerunt, nobis ſollicitè repræſentat; Hoc enim fine in lectionibus Matutini Geneſeos recitatur exordium, pientiſſimaque hæc mater toto quo poteſt conatu nos ad deplorandas à nobis per peccatum contractas miſerias inducere ſatagit; ideò enim hanc Dominicam numero, & nomine Septuageſimæ indigitat, non ſolùm quia calamitates, ad quas natura noſtra condemnata fuit, per ſeptuaginta annos, quibus populus DEI in miſerabili illa ſervitute Babylonica crudeliter detentus fuit, præfiguratæ fuerunt, verùm etiam quia numerus ſeptenarius in Sacra Scriptura ærumnoſum hujus vitæ curſum nobis repræſentat, cui demum perfectæ redemptionis Status, in ſtatu univerſalis reſurrectionis in octonario numero ſymbolicè ſignificatæ, feliciter ſuccedit. Totus hic diſcurſus à præfato ſanctiſſimo Cardinali exponitur, atque in claſſicorum Scriptorum opinione fundatur.

Rup. Abb. ib. c. 1.

5 Etenim Rupertus Abbas aſſerit: *Per hos dies ſignificari captivitatem noſtram, qua peregrinamur à Domino in hoc ſæculo.* Hæc autem captivitas & ſervitus in captivitate Babylonica, qua populus Iſrael oppreſſus fuit, olim fuit præfigurata. Unde Durand. in Rationali divinorum officiorum inquit: *Repræſentat ſeptuaginta annos Babylonicæ ſervitutis.* Quod idem Venerab. Abb. Rupert. cap. 3. lib. 4. *De divinis officiis* diu ante in hæc verba ſcripſerat: *Significatum eſt illa ſeptuagenaria captivitate populi DEI, qua realiter ſedit, & flevit ſuper flumina Babylonis.* Et ideò ſancta Eccleſia hoc tempore lapſum primorum Parentum, jacturamque veræ libertatis filiorum DEI, qui per peccatum Dæmoni ſubjecti, ſibique non à terreſtri, ſed cœleſti Paradiſo exilium duriſſimum adſciverunt, ob oculos nobis ponit, ut amaris eamdem lacrymis deploremus: *Septem Dominicas continuè ſequentes* (inquit præfatus Ruper. Abbas (*magnis, ac myſticis officiis inſignes, Septageſimam nominamus, quarum in prima clamat homo à Paradiſi felicitate, & à Creatoris ſui facie projectus: Circumdederunt me gemitus mortis.* Ex illis verò, quæ idem Venerab. Doctor in cap. 6. ejuſdem libri ſcribit, quàm illa, cui homines hiſce diebus vacare ſolent, prophana diſſolutio & vanitas, huic eidem tempori ineptè & impropriè conveniat, clarè liquet, ſiquidem tempus horum dierum, plus quàm aliud quodcumque totius anni, ab Eccleſia planctui, fletui, & pœnitentiæ eſt deſtinatum. Unde vitæ gaudiis per primos parentes perditis, Eccleſia lamentatur dicens: *Circumdederunt me gemitus mortis.* Ivo Epiſc. Carnotenſ. nos quoque circa hoſce Septuageſimæ dies ita monet: *Scientes dilectiſſimi, quia quamdiu ſumus in mundo, peregrinamur à Domino, quotidianis lacrymis oportet nos hujus exilii mala deflere, & ad æternam patriam toto deſiderio anhelare.* Sanctus autem & zeloſus hic Paſtor nos ad plangendum hiſce diebus, non verò ad ridendum invitat: *His diebus ſpecialiùs & propenſiùs, gemitibus & fletibus operam demus, ut ad patriam noſtram, à qua mortifera delectatione corruimus, per amaritudinem cordis & lamenta redeamus.*

Durand. in rat. div. off. l. 6. c. 24. n. 2.

Rup. Abb. l. 4. c. 1.

Hoc tempus deſtinatum fletui.

Rup. Abb. ib. c. 2.

Rup. Abb. ib. c. 6.

Ivo Carn. ib.

Invitamur ad planctum non ad riſum.

Amalar. Fort. c. 1. de Septuag.

6 Amalarius Fortunatus Epiſc. Trevirenſis, de hujus Dominicæ ritibus tractans ita ſcribit: *Ideò author officii noſtri Septuageſimam poſuit in noſtris officiis, ut illo in tempore à delitiis hujus mundi abſtinendo oſtenderemus in noſtra converſatione, qualiter per tempus ſæculi vivere debeant ſubjecti, qui poſt Baptiſmum peccatis ſe alienant à cœleſti Jeruſalem.* Durandus ſimiliter ita ſcribit: *Per hoc tempus* (Septuageſimæ videlicet) *ſignificatur deviatio, exilium, ac tribulatio totius generis humani, ab Adam uſque ad finem mundi, quod quidem exilium ſub revolutione ſeptem dierum peragitur, & ſub ſeptem annorum millibus includitur.* Idem quoque ſupradicta Introitus Miſſæ verba: *Circumdederunt me gemitus mortis, &c.* conſiderans ait: *Ubi confitetur Eccleſia ſe eſſe in pœna, & laboribus inflictis propter peccatum.* Ex quibus omnibus hactenus dictis, & aliis infra dicendis clarum eſt, fideles ab Eccleſia ad plangendum, non verò ad ridendum, ad pœnitentiam, non verò ad ludos, recreationes, larvas & comeſſationes invitari, prout mundani & voluptuoſi homines ſtultè ſibi perſuadere nituntur. Atque ideò: *Amareſcat nobis*, inquit Ivo, *quidquid dulce eſt in rebus ſæculi.*

Duran. ib.

Durand. ib. c. 1. n. 4.

Ivo Carn. ib.

Durand. ib. n. 5.

7 Tantùm abeſt ab eo, quòd tempus iſtud offenſis DEI multiplicandis, frænoque ſenſibus ad omnem libertatem relaxando ſit deſtinatum, ut potius, quemadmodum Durand. ex Evangelio notat, in quo vineæ parabola proponitur, cultura illius animæ Chriſtianæ inſinuetur, ut omnia ex ea vitiorum lolia & ſtipites evellantur & extirpentur: *In vinea animæ ſuæ laboret, abſcindendo vitia & peccata.* In Epiſtola pariter hujus Dominicæ ad curſum, non prophanum & ſæcularem, ſed ſpiritualem incitamur: *Poſtea in ſtadio vitæ præſentis currat per pœnitentiæ opera, deinde viriliter in agone pugnet contra omnia Diaboli tentamenta.* Ac proindè cùm Bacchanalia Dæmonis ſint ſpeciale latibulum, prout inferius ſuo loco probabimus, potiùs hoc tempore nos toto ſtudio & viribus noſtris ab ejus inſidiis ſubducere, non verò illi militare, ejuſque infelicia ſtipendia mereri debemus: *Pugnet contra omnia Diaboli tentamenta, non ſuccumbat.* Hunc autem finem faciliùs conſequemur, ſi Matri noſtræ ad pœnitentiam nos invitanti aures faciles & morigeras præbeamus: *Verum quia non libenter*, inquit Durand. *homo ſuſcipit onus pœnitentiæ, niſi videat præmium, ideò oſtendit præmium*; idque ex Epiſtola præſentis Dominicæ oſtendit, in quo Sanctus Paulus coronæ & pallii mentionem adducit: *Eſt bravium præmium currentium, per quod ſignificatur beatitudo æterna, quod oſtenditur, ut libentius agant homines pœnitentiam, & ut magis fleant peccata ſua*, unde Pſalmiſta ait: *Super flumina Babylonis illic ſedimus, & flevimus.*

Eccleſia pœnitentibus oſtendit præmia.

Pſ. 136. v. 1.

Act. Eccl. Mediol. p. 7. pag. 1016.

8. Verùm enim verò diſcurſum Sancti Caroli denuò reaſſumamus, qui ita ſcribit: Hoc eſt præcipuum inſtitutæ Septuageſimæ myſterium, ut Chriſtiani per lacrymas compunctionis, & vivos pœnitentiæ effectus, ad peccata expianda inducantur, ut hac ratione ſeſe fructuum Redemptionis Chriſti participes efficiant. Unde liquet, quantum populum Chriſtianum, & fidelem dedeceat, quòd ſe his potiùs

diebus

Digitized by Google

diebus, quàm aliàs unquam gaudiis, recreationibus, prophanitatibus, larvis, & Bacchanalibus diſſolutionibus toto conatu impendant. Hoc tempore, quod Quadrageſimam immediatè antecedit, olim Eccleſia magis, quàm unquam aliàs per annum fidelibus DEO reconciliandis operam impendere ſolebat: Unde expreſſum erat præceptum, ut ſeptimana illa, maximè quæ Quadrageſimam immediatè antecedebat, omnes Sacerdotes quibus animarum cura demandata erat, populum ſibi commiſſum congregarent, & reconciliatis Eccleſiaſtica authoritate diſcordibus, auditiſque eorum confeſſionibus, ſalutarem unicuique injungerent pœnitentiam; adeòque tota illius intentio ad hoc unicè dirigebatur, ut omnes ad inchoandam cum fructu Quadrageſimalis jejunii obſervantiam optimè præparati, ac diſpoſiti eſſent. Hi verò qui propter peccata publica graviori indigebant pœnitentia, in principio Quadrageſimæ veſtiti ſacco, nudis pedibus, & demiſſis in terram oculis, publicè in Eccleſia, in conſpectu totius cleri coram Epiſcopo comparebant, qui culpis ipſorum ritè examinatis, poſt multas orationes & lacrymas, conſperſis cinere eorum capitibus, eiſque cilicio indutis cum gemitibus & ſuſpiriis denuntiabat, quòd ſicut Adam olim ex Paradiſo fuit ejectus, ita quoque ab Eccleſia ad perfectam uſque expiationem & reſipiſcentiam proſcriberentur; quibus dictis ſubitò Epiſcopi juſſu foras ire jubebantur, totoque Quadrageſimæ tempore in illo pœnitentiæ ſtatu uſque ad diem Jovis ſanctum perſeverabant, tunc enim ritè expiati relaxabantur. Unde totius Eccleſiæ cunctorumque Chriſtianorum occupationes & exercitia longè diſtabant ab illis, quibus hodie major pars hominum operam ſuam navant; tunc nulli alteri exercitio, quàm pœnitentiæ fovendæ dediti erant, nec quicquam adeò ſtudioſè curabant, quàm ut Deo ſe perfectè reconciliare poſſent: hiſce verò temporibus inimicus infernalis adeò prævaluit, ut diebus hiſce currentibus magis, quàm quovis alio anni tempore, per ant chorearum & comœdiarum laſcivarum, commeſſationum, crapularum, ſpectaculorum, larvarum aliarumque licentioſarum diſſolutionum exceſſus, tantamque peccatorum multiplicitatem & enormitatem, divinam exacerbare juſtitiam non verecundetur.

Septimana ante quadrageſ. in ecclesia quâ qualiter celebrata.

Modo ſit contrarium.

9 Unde de hoc miſerabili, omnique compaſſione digniſſimo tempore verè dici poteſt, quòd ad aliud licèt propoſitum Demetriano olim ſcripſit S. Cyprianus, nimirum: *Conſenſere jura peccatis, & capit licitum eſſe, quod publicum eſt*. Licèt quoque verum ſit haſce diſſolutiones, larvas, aliaſque ſimiles vanitates licitas quidem eſſe declaratas, ſed à Principibus dumtaxat ſæcularibus, non verò ab Eccleſia, quæ potiùs eaſdem deplorat mundus, ipſaque ſæculi corruptio Bacchanalia recreationem quamdam & honeſtam animi exporrectionem vocat, cum tamen citra omne dubium, quoddam ſit omnigenæ iniquitatis ſeminarium; idque verum eſſe, ex illis populo Mediolanenſi à Sancto Carolo porrecti memorialis ſequentibus verbis clarè conjicere licet: Vide nunc ò Mediolanum, turpiſſima adulteriorum, fornicationum, ſtuprorum, homicidiorum, latrociniorum, minarum, diſſolutionum domos paſſim implentium, imò infinitorum aliorum malorum ſemina, hæc enim omnia hoc tempore veluti ſemina effunduntur. Vide exindè natum peſſimum matrimoniorum principium, ab illius ſacramenti & myſteriorum ejus ſanctitate adeò alienum. At verò id quod Sanctiſſimus hic Cardinalis præ cunctis aliis efficaciſſimè inculcat, eſt hujus ſanctiſſimi temporis ad illarum ineptiarum exercitium, nimia incongruentia, quod ſcilicet hoc tempus diſſolutionibus Bacchanalibus impendatur, quod à ritibus ſacris & Sacroſanctis myſteriis Eccleſiaſticis devotioni, pœnitentiæ, & mortificationibus ſpecialiſſimè eſt conſecratum. Hoc temporis ſpatium, inquit Sanctus Carolus, quòd poſt Epiphaniam immediatè ſequitur, tempus eſt ſpecialis devotionis, tum ob recentem ſanctiſſimorum Nativitatis Domini Noſtri Jeſu Chriſti myſteriorum memoriam; tum ob eximia beneficia, favoreſque cœleſtes, quos ex iiſdem univerſus mundus recepit; tum denique quia hoc ſacroſancto tempore, ſacroſanctum illud quadraginta dierum jejunium, à Salvatore noſtro in deſerto, ſubitò poſt receptum in die Epiphaniæ à Joanne baptiſmum, inſtitutum fuit, poſt quod, ut noſtis, tempus ſeptuageſimale continuò ſequitur, tempus, inquam, myſticum, tempus ex doctrina Spiritus Sancti principio pœnitentiæ conſecratum, tempus denique in quo vel maximè mente recolere debemus, quàm fuerit nobis adventus Filii DEI in carnem neceſſarius, ut à miſerabili illo ſtatu, in quem per peccatum prolapſi fueramus, repararemur. Unde ſancta Eccleſia DEI ab hoc tempore veſtibus ſacris utitur lugubrem colorem præſeferentibus, cantica gaudiorum ex parte remittit, intonat Antiphonas mœſtitiæ, taleſque introducit cæremonias & ritus, qui ob oculos nobis ponunt miſerum exilium noſtrum, in quo hoc in mundo viventes verſamur, perpetuam pœnitentiam quam in hac vita agere debemus, lacrymas, jejunia, corporiſque caſtigationes, in quibus miſerabili hac vita durante exerceri & occupari debemus, ut ſalute, libertate, reparatione, aliiſque gratiis, quæ Filius DEI ſecum ex ſinu Patria attulit, gaudere & frui valeamus; Eccleſia mater noſtra hoc tempore per ritus adeò religioſos & pios, voces edit, quæ miſeriam & exilium noſtrum clarè nobis repræſentant, ut ad illud cogitandum, ſæpèque religioſè, & cum fructu animarum noſtrarum meditandum excitemur; *Super flumina Babylonis illic ſedimus & flevimus, cùm recordaremur tui Syon; In ſalicibus in medio ejus ſuſpendimus organa noſtra; Quia illic interrogaverunt nos, qui captivos duxerunt nos: Hymnum cantate nobis de Canticis Syon. Quomodo cantabimus canticum Domini in terra aliena? Si oblitus fuero tui Jeruſalem, oblivioni detur dextera mea; Adhæreat lingua mea faucibus meis ſi non meminero tui, ſi non propoſuero Jeruſalem in principio lætitiæ meæ.* Pergit eodem in loco Sanctus Carolus ponderare ulteriùs, quanta cum temeritate Chriſtiani eo tempore voluptatibus, crapulis, & diſſolutionibus Bacchanalibus omnem prorsùs libertatem indulgeant, quo Eccleſia eoſdem afflictioni & pœnitentiæ deditos videre deſiderat. Hiſce temporibus, inquit Sanctus hic Archipræſul, homines plus quàm aliàs unquam evaneſcunt, ſtulteſcunt, bibuntque ſicut aquam iniquitatem; Hiſce diebus in quævis ſcelera prorumpunt, omnibuſque peccatis fræna laxantes, licitum eſſe cenſent, quicquid, etiam repugnante DEI lege, libet. O rem ſanguineis lacrymis digniſſimam! O miſeriam nimis luctuoſam! Chriſtiani eo ſe tempore crapula ingurgitant, quo Chriſtus jejunat; tunc recreationibus; jocis, choreis, &c. indulgent, quando Chriſtus pro nobis adverſus Sathanam dimicavit; tunc peccatricem carnem ſuam delicatè & voluptuosè nutriunt, cum CHRISTUS ſanctiſſimam carnem ſuam in deſerto afflixit: tunc Dæmoni omnes ſenſuum portas liberè aperiunt, quando ipſe univerſam militiam ſuam adverſus Regnum Chriſti obarmat, imò adverſus ipſum met Chriſtum, licèt nullam in eo partem obtineat, extremas vires ſuas adhibet. Chriſtiani eo tempore ſine menſura rident, quo Sancta Mater Eccleſia amarè plorat: tunc Chriſtiani in conviviis, epulis, & immoderatis menſarum apparatibus excedunt, quando nobis Sancta Mater Eccleſia lamentabilem Protoparentum noſtrorum, noſtramque communem ob oculos ponit ruinam & calamitatem, quam unicum dumtaxat pomum contra expreſſum à DEO primis Parentibus noſtris impoſitum interdictum, guſtando nobis conciliavimus, quæ res profectò unumquemque noſtrum (dummodò vel modicum quid pietatis Chriſtianæ in nobis eſſet) in intimo cordis commovere deberet, Videte mundum univerſum ludis, jocis, ſpectaculis, diſſolutiſque Bacchanalibus totaliter eo tempore deditum, quo voces DEI & Eccleſiæ ipſum ad planctum, lacrymas, luctum, ſaccum denique cilicinium, & cineres invitant. Hoc eſt, de quo DEUS per os Iſaiæ lamentatur, dum ait: *Et vocabit DOMINUS DEUS exercituum in die illa ad fletum, & ad planctum, ad calvitiem, & ad cingulum ſacci, & ecce gaudium, & lætitia, occidere vitulos, jugulare arietes, comedere carnes, & bibere vinum;* quaſi ſe mutuò deteſtabilibus hiſce verbis adhortarentur homines: *Comedamus, & bibamus, cras enim moriemur.*

S. Cypr. De grat. Bacchanalia dicuntur licita, ſed nõ ab Eccleſia.

Act. Eccl. Mediol. pag. 1151. Bacchanaliorum effectus.

Poſt Epiphaniam debet eſſe ſpecialis devotio.

Eccleſia lugubri colore utitur.

Pſalm. 136. v. 1. v. 2. v. 3. v. 4. v. 5. v. 6.

Sed quanta temeritas Chriſtianorum.

Iſ. 22. 12. v. 13.

10 Ete-

Accepto baptiſmate Chriſtus jejunavit.

10 Etenim ſciendum eſt, quòd tempus illud, quod ab Epiphania ad Quadrageſimam uſque decurrit, illud ipſum eſt, quo Chriſtus Magiſter noſter quadraginta diebus, totidemque noctibus in deſerto, ſine ullo cibo deguſtato jejunavit, & in cujus rigoroſiſſimæ abſtinentiæ ultima periodo cum Lucifero prælium iniit, ſiquidem ſubitò ut à Joanne Baptiſta in deſerto baptizatus fuit, *ductus eſt in deſertum à ſpiritu, ut tentaretur à Diabolo*. Et quidem tametſi juſtum omninò & convenientiſſimum eſſet, ut fideles quoque hoc eodem tempore ad CHRISTI imitationem jejunium ſuum quadrageſimale celebrarent, attamen Eccleſia pientiſſima Mater noſtra, humanæ compatiens fragilitati, abſtinentiam hanc ulteriùs in tempus uſque vernum diſtulit & prolongavit, ut hac ratione corpora noſtra minùs paterentur ab inedia, Ergone proindè conveniens erit: inquit Sanctus Carolus in ſua adversùs Bacchanaliſtas invectiva, ut fideles Chriſti ſequaces, & talis fidei profeſſores, quæ longè diverſa nobis dogmata traduntur, hoc tempore magis, quàm quovis alio, crapulæ, commeſſationibus, gaudiis & ſtultitiis Bacchanalibus totaliter dediti exiſtant? Idem quoque Sanctiſſimus Archiepiſcopus & Cardinalis in Concilio Provinciali tertio conſiderans, quòd licèt præſens hoc tempus, tempus ſit propitiationis Divinæ procurandæ, illud tamen per tot abuſus & intolerabiles exceſſus prophanetur, ita loquitur: *Nimis compertum eſt depravatis hic temporibus & moribus, ad choreas, tripudia, ſaltationes, & id genus alia, numquam ferè conveniri ſine multis, & iis quidem graviſſimis DEI offenſionibus, idque tum ob turpes cogitationes, obſcœnè dicta, inhoneſtas actiones, morum corruptelas, & pernicioſas ad omnia opera carnis illecebras illis perpetuo conjunctas; tum propter cædes, rixas, diffidia, ſtupra, adulteria, aliaque mala plurima inde conſequentia quam ſæpiſſimè*. Pergit ulteriùs Sanctus Præſul deteſtari quòd omnes hi exceſſus in Chriſtianiſmo, eo potiſſimum tempore regnent & triumphent, quod ad Divinam juſtitiam placandam, non verò irritandam ſpecialiter inſtitutum fuit: *His tot offenſionibus, & peccatorum ſeminariis locum dari iis præſertim diebus, qui dies propitiationis ſunt*.

Matth. 4. v. 1.

Verùm tempus nobis conceditur.

Invectiva.

Act. Eccl. Mediol. p. 86.

DISCURSUS II.

ARGUMENTUM.

Deteſtabilis eſſe oſtenditur error mundanorum hominum, qui ſe per Bacchanalium diſſolutiones ad Quadrageſimalem obſervantiam diſponere volunt: Multæque conſiderantur inordinationes, quæ exindè ſequuntur.

THEMA.

Tempus flendi, & tempus ridendi: tempus plangendi, & tempus ſaltandi. Eccleſiaſtis 3. verſ. 4.

Primo plangendum, poſtea ridendum.

1 ECcleſiaſtes, qui ſe quondam omnes delicias & voluptates imaginabiles expertum fuiſſe profitetur, tandem reſipiſcens, & meliori menti reſtitutus, juſtum eſſe agnoſcit, ut primus omnium locus mœſtitiæ & planctui detur, ac tum demum riſui & tripudio ſuus quoque locus indulgeatur, ac proindè priùs aſſignat tempus planctui dicens; *Tempus flendi, & tempus ridendi, tempus plangendi, & tempus ſaltandi*, quia veriſſimum ſemper eſt & fuit, veridicum illud Pſalmiſtæ axioma, quo dicitur: *Qui ſeminant in lacrymis, in exultatione metent*; ac proindè Sanctus Hieronymus ſaluberrimè nos monet dicens: *Nunc flendi tempus eſt, in futuro ridendi; Beati enim flentes, quoniam ipſi ridebunt; plangendum eſt in præſenti, ut poſtea ſaltare valeamus illa ſaltatione, qua ſaltavit David ante arcam*. Diabolus igitur & in magnam Chriſtianiſmi perniciem in hominum pectoribus firmiter radicatus error eſt, quo ſibi conveniens eſſe perſuadent, imò licitum, hoc tempore gaudere, tripudiare, crapulari, ridere, eò quòd paulò poſt in Quadrageſima facturi ſint conſuetam in Eccleſia pœnitentiam.

Eccl. 3. v. 4.

Pſ. 125. v. 1. S. Hier. ib.

Rup. Abb. l. 6. in Joan. Joan. 7. v. 6.

2 Rupertus Abbas Tuitienſis verba illa Chriſti apud Joannem: *Tempus meum nondum advenit*. Gloſſa ſua illuſtrans; ad prædictam quoque Eccleſiaſtis propoſitionem: *Tempus flendi, &c.* gloſſandam deſcendit dicens: *Audiant hoc ſtulti, qui concionantem in plateis ſapientiam deſpiciunt, & qui nec aures, nec oculos ſuos habent in capite ſuo, ſed in finibus terræ, non diſcernunt tempora hæc, quod non dixit: Tempus ridendi & tempus flendi, ſed primùm tempus flendi, deinde tempus ridendi, priùs tempus plangendi, & poſtea tempus ſaltandi*. Etenim ſi oculos & aures noſtras in plateas, vicos, fora, theatra extendamus, in veritate dicere poterimus: *Stultorum infinitus eſt numerus; audiant hæc ſtulti. Hæc*, loquit, *tempora quia non diſcernunt, intempeſtivos præripiunt riſus, & immaturis tripudiant, atque laſciviunt ſaltationibus*; ac tandem notabilibus hiſce verbis diſcurſum ſuum concludit dicens; *Neceſſe eſt de riſu ad fletum, de ſaltatione tranſire ad planctum*; id quod in hiſce Bacchanalibus *ad litteram* adimpletur, quia ex quo hominibus vanam hanc lætitiam præmittere placet, ſequitur quòd poſtea neceſſariò illam terminaturi ſint in planctu, quia commiſſa in Bacchanalibus peccata illos neceſſariò plangere facient: *Inter veſtibulum & altare plorabunt Sacerdotes, & dicent: Parce Domine, parce populo tuo; In fletu & planctu ſcindite corda veſtra*.

Ezech. 8. 16.

Finis propter quem Bacchanalia introducta.

3 Enim verò ſi finem, ob quem Bacchanalia per ſcandaloſiſſimum abuſum introducta fuere, indagare velimus, hunc non alium fuiſſe comperiemus, quàm ut homines ſeſe fortificent, ut pœnitentiæ quadrageſimalis rigoribus tantò validiùs reſiſtere poſſint. At verò Sanctus Chryſoſtomus poſtquam idem ferè, licèt ad aliud propoſitum ſibi quærenti, Bacchanaliſtarum nomine reſpondiſſet, dum ait: *Si interrogavero, quam ob cauſam hodie ad balneum curris? Reſpondes, ut mundo corpore jejunium ſuſcipiam; & ſi rurſus quæſiero, quare te inebrias? iterum reſpondes, quoniam jejunium ingreſſurus ſum*. His præmiſſis id reſpondentes ratione quadam efficaciſſima ſtultitiæ convincit & redarguit dicens: *Quomodo verò non abſurdum eſt, puro quidem corpore, impuro autem, ac temulento animo pulcherrimum & honeſtiſſimum jejunium ſuſcipere?* Ita quoque in præſenti caſu noſtro ingens eſt ſtultitia Chriſtianorum, qui impuro & à crapula aggravato corpore, menteque ex laſciviis, choreis, ſpectaculis, aliiſque millenis diſſolutionibus evanida, pœnitentiæ & Sanctitati Quadrageſimali occurrere geſtiunt.

D. Chryſ. t. 6. hom. de jejun. & tempor.

Chriſtiani jure deridentur.

4 Turcæ, Pagani, Hebræi, & Hæretici nos Catholicos jure merito derident, capere non valentes, qua fronte nobis licitum & conveniens eſſe perſuadeamus, quòd priùs hoc tempore in tot ſcelerum & vitiorum luto & cœno, non ex alio motivo circumvolutemur, quàm quia intra paucos dies in limpidis pœnitentiæ aquis mundandi ſumus, quaſi Bacchanalibus nullum fuiſſemus daturi locum, ſi nulla nobis celebranda inſtaret Quadrageſima. Quidnam obſecro de ſapienti quodam viro diceres, qui ſe lavare & mundare volens, priùs manus & faciem, ac totum corpus atramento totaliter defœdaret? utique illum rationis & judicii deliquium pati aſſereres; Et revera ita eſt, & ideò ut in ſpeciali quodam diſcurſu probabimus, Bacchanalia nos recto rationis uſu deſtituunt, adeòque hoc tempore verè, *ſtultorum infinitus eſt numerus*.

Eccl. 1. 15.

Quid ſtupidius quam lautitiis viam ſternere ad jejunia.

Verùm enim verò operæ pretium futurum eſſe judico, ſi de diabolica hac adinventione, qua aſtutiſſimus ſerpens infernalis Chriſtianis neceſſum eſſe perſuadere ſatagit, ut per gaudia & diſſolutiones Bacchanales ad pœnitentiam & quadrageſimale jejunium tranſeant, prolixior quidam à nobis diſcurſus inſtituatur. Enim verò nulla unquam experientia viſum eſt, quòd natura ad formam aliquam introducendam contrarias adhibere ſoleat diſpoſitiones. Verum quidem eſt quod Sanctus Elias Propheta ſuper ligna illa, quæ igne cœlitus à DEO demiſſo unà cum hoſtia conflagrari poſtulabat, aquam ubertim effuderit, quæ igni è diametro adverſatur; hoc tamen ſingulariter petiit ad oſtendendam admirabilem, & ſuper naturalem veri DEI Omnipotentiam; ac proindè idem quoque in rebus moralibus aſſerere poſſumus? Quis enim credat quòd hoc tempore quod ad cineres uſque decurrit, in omni lautitie crapulando viam ſibi ſternere poſſit ad abſtinentiam, & jejunium? vel omnibus DEI offenſis fræna laxando, eaſdem tantò ſecuriùs refrænare poſſit hac Quadrageſima? aut verò oculos comœdiis prophanis paſcendo, aureſque omnigenis ſcurrilitatibus & obſcœnitatibus patulas exhibendo, ad verbum DEI auſcul-

3. Reg. 18.

tamdum ſe diſponere poſſit? Quòd ſi Medici infirmo alicui ad corpus illius à malis humoribus expurgandum, medicinam ordinare volentes, eidem ut per varias inordinationes malum corporis & infirmitatem magis magiſque adaugeret, præſcriberent, utique *Recipe* iſtud ſtultum, non verò medicum eſſe diceretis. Quòd ſi igitur Medici omnem adhibent diligentiam, ut infirmum per bonam diætam & alia præſervativa medicinarum genera præparent; ut tamdem ultimum pharmacum infirmo optatam conferat valetudinem, qua ratione ſanitati animæ conducere exiſtimabitis, ut quæ à malis vitiorum ſuorum humoribus in toto anni decurſu contractis abſtinentia quadrageſimali, veluti medicina quadam ſpirituali purgari debet (*Eccleſiam tuam annua quadrageſimali obſervatione purificas*) ad eamdem efficaciter ſumendam per omnigenas vitæ deordinationes eaſque vitioſiores, quàm ut illas ſalubriter experiri poſſit, humana fragilitas præparetur & diſponatur? Eamdem quoque rationem D. Chryſoſtomus homil. 1. in Geneſim adducit, dum ait; *Nam ſi Medici pharmaca dare volentes, ut putridum & corruptum humorem abigant, à corporali hoc cibo abſtinere præcipiunt, ita ut pharmaci efficacia deſit obſtaculum, & operari, ſuamque vim illud poſſit oſtendere, multo magis nobis ſpirituale hoc remedium, hoc eſt, utilitatem, quæ ex jejunio eſt, ſuſcepturis; tenuitate victus noſtram mentem expurgare, & leviorem reddere convenit.* Subdit idem Sanctus Doctor, verum quidem eſſe quòd hæc ejus propoſitio non ſine gravi admiratione excipietur, quia revera etiam hi qui timoratæ ſunt conſcientiæ, nullum ſibi hoc tempore ſcrupulum ea eo faciunt, quòd ſe hiſce diebus lautioribus, & diuturnioribus prandiis reſtaurent: *Scio equidem*, inquit, *quod multis ea, quæ hodie à nobis dicuntur, mira videntur, ſed obſecro ne conſuetudini temerè ſerviamus, ſed ratione res noſtras inſtituamus.*

D. Chr. ho. 1. in Gen.

6 Audiamus quid de his qui per gulam & voracitatem viam ſibi ad jejunium ſternere volunt, Sanctus Baſilius ſcribat: *Non te*, inquit, *ad jejunii myſterium introducat ebrietas, non eſt per temulentiam aditus ad jejunium, nec ad ſobrietatem per laſciviam; athleta ante certamen exercetur, jejunator ad jejunium temperantia præparatur.*

S. Baſ. h. 1. de jejun.

7 Quòd ſi miles aliquis craſtina die cum valido quodam & exercitato inimico ſuo in duello conflictaturus, hodie eidem arma in manus conſignaret, quibuſcum adversùs ipſum validè decertare poſſet, quid idipſum videns de eo diceres? Omnibus nobis evidenter ſatis & clarè conſtat, corpus noſtrum intra paucos dies jejunio eſſe macerandum, ut tantò magis efficiatur ſpiritui ſubjectum, cur igitur tanta cum induſtria efficere ſatagimus, ut ſpiritui caro prævaleat? Dictio illa *Carnevale*, quæ Italicè idem quod *Bacchanalia* ſignificat, ſecundùm ſuam etymologiam, idem ſignificare videtur, quòd *caro prævalet*; quod mirum non eſt, quia nos inimico noſtro arma ſubminiſtramus, adeòque directè operamur contra conſilium Apoſtoli dicentis: *Non ergo regnet peccatum in veſtro mortali corpore, ut obediatis concupiſcentiis ejus, ſed neque exhibeatis membra veſtra arma iniquitatis peccato.* Porrò convivia, ebrietates, voluptates, & aliæ Bacchanalium diſſolutiones arma ſunt, quibuſcum caro & corpus noſtrum adversùs ſpiritum dimicabit. Qua ratione Ægyptia farina, quæ conſcientiæ noſtræ ſtomachum aggravat, repleti, Angelorum panem deguſtare poterimus? Obſcœnitates, comœdiæ laſcivæ, verba impudica & inhoneſta, utique Evangelii prædicationem nauſeare facient, eſt enim axioma Philoſophicum quòd *intus exiſtens prohibet extraneum*. Quia igitur Dæmon voluptuatiorum mentem, intellectum, & cor per voluptates & cogitationes carnales penitus occupavit, difficulter utique oratio, ſolitudo, & pœnitentia aditum ad illud habere poterunt: *Cur prius recipis temulentiam*, inquit Sanctus Baſilius, *ac Domino ingreſſum præcludis? Cur permittis, ut hoſtis munimenta tua prius occupet? ebrietas non recipit Dominum, ebrietas Spiritum Sanctum propellit.* Idemque Sanctus Pater alibi ſequentem adhibet ſimilitudinem: *Heu quid facis o Homo? nemo qui uxorem caſtam in matrimonium ducturus eſt, pellices ac meretrices præaſſumit, ſecumque habitare facit, nam mulier honeſta ferre non poterit, ut ſcorta una ſecum habitent, Noli igitur & tu, cum inedia corpus tuum macerare vis, ebrietatem prius introducere, ebrietatem inquam, quæ nihil aliud eſt, quàm publicum ſcortum, quam bacchans & furens mulier, ad omne genus turpitudinis prompta, ac parata.* A qua ſimilitudine parum differt illa, quam Divus Chryſoſtomus adhibet in eadem Homilia prima ſuper Geneſim, dum ait, *Quemadmodum caſtam quamdam & ingenuam ſponſam ducturi, thalamis utique tapetibus ornatis, domoque tota purgata, & ingreſſu omnibus inhoneſtis ancillis interdicto, in cubiculum illam introducunt, pari modo vellem etiam vos purificata veſtra mente, valeque deliciis & voracitati dicto, matrem omnium bonorum, & pudicitiæ aliarumque virtutum omnium magiſtram, jejunium, inquam, explicitis veſtramentis finibus ſuſcipere, ut & vos majori fruamini voluptate, & illud congruam vobis ſuam medicinam conferat.*

Amentem miles qui inimico arma præbet.

Rom. 6, v. 12.

Bacchanalia arma ſunt.

S. Baſ. ib. h. 1.

Ebrietas Sp. S. propellit. S Baſ. o. 5. de jejun.

D. Chr. ho. 1. in Gen.

8 Poſſumus quoque hoc loco aliud quoddam inconveniens detegere quod vel ipſa quotidiana experientia nobis redditur manifeſtum. Quemadmodum igitur S. Bernardinus ait: *Quomodo potes eſurire Chriſtum plenus ſiliquis porcorum?* ita quoque mihi ei qui hiſce diebus in vanas diſſolutiones effrænis ſe diffundit dicere licebit, qua ratione Quadrageſimam obſervare poteris, qui ad gulam uſque turpitudinibus & diſſolutionibus Bacchanalibus es imbutus, atque ab illis inordinatæ vitæ exceſſibus adeò debilitatus, ut omnem ad illam benè adimplendam neceſſarium animi corporiſque vigorem amiſeris?

Accommoda quæſtio S. Bernardini.

S. Bern. ep. 2. ad Fulc.

9 Fraudolentus ille coluber optimè novit, quòd plerique fideles bonam & firmam habeant, quadrageſimalem abſtinentiam in debito rigore obſervandi, intentionem, ideòque illos ab hiſce propoſitis non quidem detorquet directè, utpotè qui ſe, tamquam apertum ſalutis noſtræ jejunium, in eo caſu rejiciendum à nobis eſſe, probè novit; Quid igitur facit? Illo temporis ſpatio, quod Quadrageſimam immediatè præcedit fideles tot voluptatibus & delectationibus ſenſualibus immergit & defatigat, ipſorumque ſtomachum tanta farinæ Ægyptiæ abundantia implet & onerat, ut ab omni devotione totalem nauſeam concipiant; efficitque, ut dum ſe per præcedentes crapulas, aliorumque vitiorum exceſſus, quoad ſanitatem debiles eſſe advertunt, in diſpenſationem à jejuno & abſtinentia non ſolùm conſentiant, verum etiam carnes manducandi licentiam ſibi ſtudiosè procurent, vel etiam ad immoderatam crapulam aſſuefacti, adeò ſobrietatem faſtidiant, ut vel rigorem jejunii perſæpè tranſgrediantur, aut verò pondus iſtud non ſine gravi dolore, impatientia aut violentia ſuſtineant. Adhæc in illis ut plurimum verificatur, quod Sanctus Hieronymus ad Lætam his verbis ſcribit; *Sæcularis homo in Quadrageſima ventris ingluviem decoquit, & in cochlearum morem ſucco victitans ſuo, futuris dapibus, ac ſagina aqualiculum paratur.*

Fraus inimici infernalis.

S. Hier. ad Lætam.

10 Apoſtolus quidem dicit: *Hilarem datorem diligit DEUS*, & Pſalmiſta ait: *Voluntariè ſacrificabo tibi*; at verò jejunia, orationes, prædicationum auſcultationes, omniaque alia pœnitentiæ exercitia, ab iis qui Bacchanalibus hiſce immerſi fuerunt, adimplebuntur quidem quod exteriora, ne pœnas & cenſuras tranſgreſſoribus comminatas incurrant, cæterùm corda eorum per amorem & affectum voluptatibus & delectationibus præcedentibus totaliter etiamnum adhæreſcunt.

2. Cor. 9. v. 7. Pſ. 53. v. 8. Ficta ſunt, quæ à Bacchanalis ſiunt in ea.

11 Sapientia incarnata voluptates in Evangelio Sexageſimæ ſpinis ſimiles eſſe dicit: *Quod autem in ſpinas cecidit, hi ſunt qui à voluptatibus vitæ euntes ſuffocantur, & non referunt fructum.* Videri haud immeritò non nemini poſſet, voluptates aptiori ſimilitudine æquiparari potuiſſe roſis; Voluptuoſi namque apud Sapientem dicunt: *Coronemus nos roſis antequam marceſcant*; nec tamen ulla ratione in dubium revocari poteſt, quin comparatio omni ex parte aptiſſima ſit, optimèque proportionata, utpotè quæ ab ipſomet verbo æterno, & increata Patris ſapientia in medium adducta fuit; Habent autem ſpinæ hanc ſibi congenitam proprietatem, quòd omnem meliorem terræ illius, è qua naſcuntur, ſubſtantiam abſorbeant, in maximam boni ſeminis juxta illas germinantis perniciem: Eodem prorſus modo ſpinæ deliciarum & voluptatum Bacchanalium, quæ hoc tempore magis, quàm per totius anni decurſum invaleſcunt, ab animabus fidelium omnem ſpiritum devotionis, ac timo-

Luc. 8. v. 14.

Sap. 2. v. 8.

Bacchanalia ſpinæ, quæ omnem pietatem exſugunt.

ris DEI

Digitized by Google

ris DEI adeò radicitus exſugunt, ut major pars illorum hiſce diebus à via recta mandatorum DEI turpiſſimè aberret.

Bacchan. turpiũ reddunt ad 4a.

12 Fraudolentus quippè ſerpens ſtyglus, ut homines ſeducendi ſecurus, talem intra ſe diſcurſum efformat: Curandum mihi erit, ut ſuum Chriſto debitum primum locum præripiam; ac proindè Chriſtianos prius multis diebus, in vanis diſſolutionibus, & Bacchanalium lenociniis occupatos tenebo, multis illos gulæ, Comœdiarum, ſpectaculorum, ludorum, larvarum, voluptatumque carnalium vinculis involvam; dabo illis ut in omnibus juxta vota ſua omnem ſatisfactionem habeant, etenim omnia hæc in magnum mihi lucrum cedent, jam enim malum à fidelibus patratum erit, & tametſi facturi deinceps ſint pœnitentiam, attamen ad ponendum quoque illi obſtaculum, oec tempus mihi, nec occaſio unquam deerit, nam ut quotidiana docet experientia, potior pars illorum qui hiſce diebus genialiter vivunt, ad Quadrageſimalem obſervantiam inhabiles ſe & impotentes efficiunt.

Venenũ hoc omnib. ſapit.

13 Et quidem quod peſſimum eſt, abuſus iſte adeò ſibi ſtabilem pedem figit, ut ubique terrarum ſerpendo his diebus invaleſcat; & tametſi venenum quoddam ſit, tale tamen venenum eſt, quod omnibus ſummè placet, & à quo pauci admodum abhorrent Sanctus Auguſtinus lib. 2. de Civit. Dei cap. 3. cujus titulus eſt: Intelligant Romani, eos qui ludis obſcœnis coli & honorari geſtiebant, indignus fuiſſe, quia veluti Dii quidam adorarentur, ita ſcribit: *Cùm artem ludicram, ſcenamque totam probro ducerent, genus id hominum non modo honore civium reliquorum carere, ſed etiam tribu moveri notatione cenſoria voluerunt:* At verò ſi comœdos illos infames, boniſque moribus pernicioſos eſſe agnoſcebant, cur illos nihilominus per tempus aliquod admiſerunt, & cum voluptate Comœdias illorum ſpectarunt? Ecce tibi quanto cum damno comediæ, ſcœnæ, ſpectacula homines attrahant, quantaque cum aviditate illa ſpectaturi concurrant; licèt enim damnum illorum evidenter agnoſcatur, non tamen propterea fugiuntur. Alibi quoque idem Sanctus Doctor de ludis Circenſibus ita ſcribit: *Deprecanda eſt miſericordia DEI, ut donet intellectum ad iſta damnanda, & affectum ad fugienda, & miſericordiam ad ignoſcenda.* Porrò Eccleſia Feſta Bacchanalia ſummè abominatur, idcòque illis ſe per leges ea interdicentes, perque alia contraria pietatis exercitia ab illis vanitatibus homioes diverteotia, pro viribus opponit, atque ideò fideles ſuos hiſce diebus ferventiùs quàm aliàs unquam per totum annum, ad opera bona exercenda exhortatur, eſtque erga illos in diſpenſandis Indulgentiarum ſuarum theſauris ſolito liberalior, ſolemnes his diebus inſtituendo orationes, licèt alia ex parte, vanitates illas mundanis permittendo, conniveat. Unde illis qui per hanc Eccleſiæ permiſſionem ſe diſſolutione Bacchanales exercentes tuentur & defendunt, idem reſpondere poſſumus, quod Sanctus Auguſtinus contra Fauſtum his verbis ſcribit: *Aliud eſt quod docemus, aliud quod ſuſtinemus, aliud quod præcipere jubemur, aliud quod compellimur emendare, præcipimur, & donec emendemus, tolerare compellimur.*

S. Aug. l. 2. de Civ. Dei c. 13.

S. Aug. in Pſ. 50.

Niſi ſoli Eccleſiæ.

S. Aug. con. Fauſtum l. 2. c. 21.

Deut. 32. 42. Verbũ Dei Gladius devorans Bacchan.

14 Deus in Deuteronomio dicit: *Gladius meus devorabit carnes*, quæ verba mirum in ſe loquendi modum continent. Quiſnam enim eſt gladius iſte, quem carnes devoraturum eſſe dicit? Si dixiſſet; Ignis illas conſumet, vel feræ illas dilaniabunt & devorabunt, facilè verborum illorum ſenſus intelligeretur; at verò gladius qua ratione carnes, devorare, aut abſorbere poterit? carnes dividere & ſecare gladio competit, non verò devorare illas. Notandum eſt igitur, quòd per gladium hoc loco verbum Dei, & ſalutaris illius prædicatio intelligatur: *Gladium ſpiritus*, inquit Apoſtolus, *quod eſt verbum DEI*; hoc enim Inſtrumentum quoddam eſt ad Bacchanalia devoranda potentiſſimum & efficaciſſimum: *Vivus eſt ſermo DEI & efficax, penetrabilior omni gladio ancipiti*. Unde Sanctus Auguſtinus ait: *Non enim aliter debellaret Dominus orbem terrarum, niſi in carnem veniret gladius veritatis*. Et ideò Sanctus Carolus Boromæus ad eradicandos in Diœceſi ſua Bacchanalium, Chorearum, omniumque aliarum prophanitatum abominandos abuſus, nullis aliis uſus eſt armis, quàm hoc Divini verbi gladio, voce &

Eph. 6. v. 17.

Heb. 4. v. 12.

S. Aug. in Pſ. 44.

ſcripto in ejuſmodi ſtultos graſſatores exſerto & vibrato. Imò dum ex miniſtris ejus non nemo Sancto Cardinali, priuſquam in hiſce ſeptimanis Quadrageſimam immediatè præcedentibus multas devotiones ad Bacchanalia eliminanda præconceptas introduceret, exiguum ad eaſdem populi concurſum ſecuturum, plebemque à ſolitis ſuis recreationibus & jocis per dictas devotiones minimè divertendam eſſe diceret; Sanctus Archipræſul id minimè verum eſſe vivacibus in medium adductis rationibus oſtendit, ideòque ſibi decretum eſſe inquit, quòd ſicut Dæmon adeò eſt ſollicitus, ut homines ad mala facienda invitet, ita ipſe memor eſſe vellit obligationis, quæ ipſum velut bonum Paſtorem urgeret, ut concreditum ſibi gregem ab ejuſmodi noxiis diſſolutionibus impediret, & pro viribus arceret, carnaliumque oblectamentorum loco exercitia & ſolatia gregi ſuo ſpiritualia præpararet. Inſuper adjecit, quòd Exempla bonorum magnam in ſe efficaciam habeant, ut eos qui totaliter depravati non ſunt, ad ea imitanda invitent, ac proindè eò ipſo quòd exercitia ſpiritualia hiſce diebus tractabuntur à bonis, hoc ſaltem obtenturus ſit, ut non omninò mali ad eadem ſectanda facilè ſe induci permittant. Præterea inquit: *Verbum Dei fœcundum ſemper fuit & fructuoſum, ac proinde nequaquam convenit, ut hiſce diebus, quibus Mundus pravis ſuis exemplis prædicando, homines ad mala ſectanda hortatur & invitat: ego à prædicando DEI verbo deſiſtam.* Tandem ait: *Eo tempore, quo multa animæ ad interitum properare, Divinæque iracundiæ flagella à populo provocari conſpiciuntur, bonus & ſollicitus Epiſcopus ad placandum Deum, eumque ad compaſſionem erga peccatores permovendum, ad orationem & pœnitentiam, una cum bonis confugere arctè obligatur.*

L. 7. 17. Vita S. Caroli Giuſſani.

Obligatio Paſtoris diebus Bacchi.

DISCURSUS III.

ARGUMENTUM.

Bacchanales diſſolutiones multas ſecum tranſgreſſiones ſubinferunt. Spectacula etiam & Comœdiæ, præcipuè prophanæ, incentivum, & inſtrumentum ſunt omnium malorum, utpotè quæ nobis per illas vivaciſſimè & tenaciter imprimuntur.

THEMA.

Omnes qui ad ſpectaculum proceſſerant, trucidavit. 2. Machab. 5. verſ. 26.

1 IMpius ille & ſacrilegus Apollonius Hieroſolymam ab Antiocho miſſus, cruentam & crudelem in illis qui ad ſpectaculum confluxerant, ſtragem inſtituit: *Omnes qui ad ſpectaculum &c.* Ubi Lyranus inquit: *Ex hoc videtur quod armationem illam ſimularet fieri ad aliquem ludum exercendum, ut haſtiludium & hujuſmodi, ad quod videndum convenerunt plurimi.* Nos verò à littera ad ſpiritum tranſeuntes liberè affirmare poſſumus, quòd ſpectacula, Comœdiæ, ſimileſque aliæ recreationes, quæ à nobis honeſta oblectamenta, & conſequenter licita eſſe exiſtimantur, animarum ſaluti ut plurimùm valdè pernitioſa exiſtant, æternamque nobis mortem frequenter concilient. Unde D. Chryſologus ait: *Erras o homo, non ſunt hæc ludicra, ſunt crimina, ſatis ſe decipit, qui ſic ſentit.* Gaſpar Manzi in materiis præcipuè legalibus ſæculi noſtri valdè celebris ſcriptor, utpotè qui variis copioſiſque voluminibus Bibliothecas plurimùm adauxit, in Centuria Deciſionum Palatinarum ita ſcribit: *Si quæratur an Bacchanalia & larvati diſcurſus tolerari debeant, ubique locorum reſpondi, quod non, atque ita reſpondebo, quamdiu vixero; Ratio mea fundamentalis eſt, quia omne illud è Republica Chriſtiana tollendum eſt, quod in ſe peccaminoſum eſt, vel occaſionem peccandi, vel ſcandalum præbet, & quod contra legem Divinam & humanam, contra honeſtatem & bonos mores tendit.* Quòd verò diſſolutiones Bacchanales multas DEI offenſas, multaque ſcandala annexa habeant à ſufficienti partium enumeratione probari facilè poteſt.

Bacchanalia animæ pernicioſa.

2. Mach. 5. v. 26. Lyran. ib.

D. Chryſ. ſer. 155.

Gaſp. Man. in Centur. deciſ. Pal. q. 70. n. 21. & 22.

2 Enimverò Agag Amalecitarum Regem, juratum populi DEI inimicum, contra quem Divinæ juſtitiæ gladius Samuele Propheta mediante vindictam ſuam exſeruit, propriiſſimam Bacchanalium figuram extitiſſe, aſſerere poſſumus. De hoc autem Sacra Scriptura dicit: *Oblatus eſt ei Agag pinguiſſimus*, nimirum verus Bacchi

Agag Bacchi typus.

1. Reg. 15. 32.

typus, à quo Bacchanalia nomen ſuum habent, *in fruſta concidit eum Samuel coram Domino*. Quodnam verò in eo latet myſterium, quòd non ſolùm ei necem intuliſſe, verùm etiam corpus ejus in minutas partes conſcindiſſe Propheta Dei dicatur? Nimirum: *Omnia in figura contingebant illis*; per hoc etenim infinitæ & imperſcrutabilis DEI ſapientia inſinuare voluit, Bacchanalia à Prophetis ſuis, id eſt, Miniſtris Euangelicis Divini verbi gladio in minutas comminuenda eſſe partes, id eſt, ab eis irreparabilia damna, vanitatem item & deceptionem, fictionem & abominationem Bacchanalium, quæ cupiditatem & curioſitatem humanam adeò vehementer ad ſe rapiunt, auditoribus ſingularim & per partium ſingularem diſcuſſionem enucleandam eſſe, id quod S. Gregorius in moralibus ſuis forſitan dicere voluit, dum ait: *Sic nimirum Agag pinguiſſimus occiditur, ſi in fruſta dividatur, quia ſenſum carnis cum immundis motibus, tum in corpore, tum in anima, tunc potenter extinguimus, ſi ad ejus ſingulas inſidias ſingulari intentione vigilemus*. In hoc tamen præſenti diſcurſu de Comediis, ſcenis, theatris, atque ſpectaculis tantummodò tractabimus.

S. Greg. l. 6. in 1. Reg. c. 15.

Comœdiæ pernitioſæ.

3 Enim verò Comœdiæ ſi ſecundùm exteriora ſpectentur, bonis moribus nequaquam præjudicare videntur, & tamen illis, prout authoritate tam prophanorum, quàm Sacrorum Scriptorum probabimus, pernitioſiſſima exiſtunt. Et quidem Ariſtoteles Philoſophorum omnium facilè Princeps iis qui regimini & ſaluti Reipublicæ præſunt, hoc ſalutare monitum præſcribit: *Juniores Comœdiarum ſpectatores non ſinat eſſe legiſlator*. Sanctus Auguſtinus de Romanis antiquis Idololatris tractans ita ſcribit: *Dii propter ſedandam corporum peſtilentiam ludos ſibi ſcenicos exhiberi jubeant: Pontifex autem veſter, propter cavendam animorum peſtilentiam ipſam ſcenam conſtrui prohibeat*: ſubditque idem Sanctus Doctor, quòd tametſi Romani ad ſedandam corporum peſtem, ludos ſcenicos permiſerint, per illos tamen peſtilentiam nequaquam ſuppreſſerit, quin potiùs aſtuti ſerpentis, illos ad hanc permiſſionem concitantis intentum fuit, eiſdem aliam quamdam lethaliſſimam animarum pariter & corporum peſtilentiam, morum ſcilicet ingenuorum corruptelam, omnique vitæ contagium irremediabile conciliare. *Neque enim & illa corporum peſtilentia ideo conquievit, quia populo bellicoſo, & ſolis antea ludis Circenſibus aſſueto, ludorum ſcenicorum delicata ſubintravit inſania, ſed aſtutia ſpirituum nefandorum providens, jam peſtilentiam ſine debito ceſſaturam; aliam longè graviorem, qua plurimum gaudet, ex hac occaſione non corporibus, ſed moribus curavit immittere, quæ animos miſerorum tantis obcæcavit tenebris, tanta deformitate fœdavit, ut etiam modo (quod incredibile forſitan erit, ſi à noſtris poſteris audietur) Romana urbe vaſtata, quos peſtilentia iſta poſſedit, atque inde fugientes Carthaginem pervenire potuerunt, in theatris quotidie certatim pro hiſtrionibus inſanirent*. Audite quonam epitheto D. Chryſ. ſpectacula indigitet, dum illa pernitioſam peſtem Civitatum his verbis appellat: *Civitatum peſtem, malorum omnium fontem, peſtilentiæ cathedram*; Quem eumdem titulum Clemens Alexandr. in ſuo Pædagogo multis ante ipſum annis theatro attribuit, dum illud *cathedram peſtilentiæ* vocitat: *Nec ad ſpectacula quidem nos pædagogus deducit, nec inconcinnè ſtadia & theatra, peſtilentiæ cathedram quis vocaverit*. Tertullianus author antiquiſſimus, qui in deteſtationem hujus materiæ integrum quemdam librum compoſuit, iis qui ex Decalogo ſcutum ſibi, unde ſpectacula ab omni reprehenſione tuerentur, formabant dicendo, nullum eſſe in toto Decalogo præceptum, quo theatris aſſiſtere vetaremur, ſicut prohibemur per illa: *Non occides, non furaberis*: Non eſt interdictum, dicebant: *Non ibis in circum, non in theatrum*: his inquam dictus Tertullianus reſpondet dicens: *Sed invenimus ad hanc quoque ſpeciem pertinere illam vocem David: Felix vir qui non abiit in conſilio impiorum, & in via peccatorum non ſtetit, & in cathedra peſtium non ſedit; nam etſi juſtum illum videtur prædicaſſe, quod in concilio & in conſeſſu Judæorum de necando Domino conſultantium non communicavit; late tamen ſemper Scriptura divina dividitur, ubicumque ſecundum præſentis rei ſenſum etiam diſciplina munitur, ut hic quoque non ſit aliena vox à ſpectaculorum indictione*. Idem quoque Author, quàm ſint ſpectacula bonis moribus pernitioſa, & contagii inſtar deteſtabilia & conſequenter fugienda, in progreſſu ejuſdem libri c. 27. his verbis exponit: *Non ergo fugies ſedilia hoſtium Chriſti, illam cathedram peſtilentiarum, ipſumque aerem qui deſuper incubat, ſceleſtis vocibus conſtupratum*: Petrarcha quoque de Theatris tractans, quàm ſint theatra bonis moribus infeſta, & inſtar contagii fugienda ſequentibus verbis indicat: *Duo*, inquit, *loca bonis ſemper adverſa moribus fuiſſe notiſſimum eſt, quo quiſquis malus venerit, redibit peſſimus; nam bonis iter illud ignotum eſt, qui ſi caſu aliquo ignari adeant, contagione non carebunt*. Quòd ſi igitur hæc peſtis etiam illis, qui præter intentionem ſuam ad illa accedunt, tenaciter adhæreſcit, prout Alipio contigiſſe novimus, quantò pernitioſior illis erit, qui illis *data opera* aſſiſtunt? S. Cyprianus ſimiliter morum bonorum peſtem appellat illam quæ in theatris contrahitur: *Adhuc deinde morum quanta labes, quæ probrorum fomenta, quæ alimenta vitiorum, hiſtrionicis geſtibus inquinari?* Idem in Libro quodam, in quo ex profeſſo de ſpectaculis tractat, damna quæ Eccleſiæ conciliarunt, notabilibus hiſce & compaſſionem magnam indicantibus lamentis deplorat, dum ait: *Eouſque enervatus eſt Eccleſiaſticæ diſciplinæ vigor, & ita omnis languore vitiorum præcipitatur in pejus, ut jam non vitiis excuſatio, ſed authoritas deſit*; idque in hujus Tractatus ſeu Libri præfatione ſcribit.

2. Clem. Alexandr. l. 3. pæd. c. 11.

Tertul. de ſpect. c. 3.

Tert. ib. c. 27.

Petrarch. Dial. 30.

S. Cypr. ep. 2. ad Donat.

S. Cypr. de ſpect.

Catholicis prohibita erant.

4 Sciendum quoque eſt, Eccleſiam illis ſæculis theatrorum frequentationem tanto cum rigore condemnaſſe, ut hi qui ſub vexillum Chriſti adſcribi, & ſacroſanctum fidei Catholicæ lavacrum ſuſcipere geſtiebant, in multis particularibus Eccleſiis per inviolabilem promiſſionem his ſe ſpectaculis in perpetuum abrenuntiaturos eſſe proteſtari debuerint, prout plura claſſicorum authorum loca atteſtantur, ampliſſimamque fidem faciunt Annales Eccleſiaſtici. Moralis ille Philoſophus Seneca, qui qualiter omnia urbis Romanæ ſcelera ex unica theatrorum radice derivata fuerint, per experientiam ſui temporis novit, hanc habet propoſitionem: *Nihil eſt tam damnoſum moribus, quàm in aliquo ſpectaculo deſidere*: cujus hanc rationem aſſignat; *tunc enim per voluptatem faciliùs vitia ſubrepunt*. At verò parum nimis dixit, ſi hæc ejus propoſitio cum illa comparetur, quam nobis in alio loco ad idem propoſitum ſcriptam reliquit: Dicit enim ibi: *Cum videris circum, in quo maximam ſui partem populus oſtendit, hoc ſcito, illic tantumdem eſſe vitiorum quantum hominum* (quid ultra dicere potuiſſet?) *faciliùs vitia ſubrepunt*, Tertullianus Deum rogans, ut complacentiam & oblectationem theatrorum à fidelibus ſuis ſubmoveat, hiſce verbis utitur; *Avertat DEUS à ſuis tantam voluptatis exitioſa cupiditatem*.

Annal. an. n. 56. Baro. Sen. ep. 7. Ab his omne malum.

Tert. l. de ſpect. c. 25.

Vitia imprimunt.

5 In ſcenis adulteria, vindictas, fraudes, aliaque ſimilia vitia fingere aut repræſentare adeò damnoſum non eſſet, niſi is qui eas auſcultat, eodem tempore illa interiùs per delectationem imbiberet, & diſceret, eademque memoriæ noſtræ tenaciùs impreſſa remanerent. Unde Lactant. Firmianus ait: *In ſcenis neſcio an ſit corruptela vitioſior, nam ſcenicæ fabulæ de ſtupris Virginum loquuntur, aut amoribus meretricum, & quo magis ſunt eloquentes, qui flagitia illa finxerunt, eò magis ſententiarum elegantiam ſuadent, & faciliùs inhærent audientium memoriæ verſus numeroſi, & ornati*.

Lactant. Firm. l. 6. c. 20.

Nocet lectio laſcivorum, magis tamen ſcena.

6 Joannes Baptiſta Manzini, noſtri temporis Academicus inſignis, in Epiſtola ad Lectorem quam vitæ S. Euſtachii præfixit, ſe à ſcelerato quodam homine, qui ſe in materia laſcivos amores ſpectante Ariſtotelica ſubtilitate præditum eſſe jactabat, audiiſſe refert, quòd cùm honeſtæ cujuſdam puellæ amore teneretur, eoque ſe per apertas ſollicitationes frui poſſe deſperaret, eamdem dolo & aſtutia circumvenire decreviſſet, ideòque oculis ejus librum quemdam de ſenſuali amore tractantem per tertiam manum ſubjeciſſe, idque eventu minimè caſſo & irrito, ſiquidem per varia in libro illo recenſita amoris exempla, ſenſualis amor adeò vehementer ejus ſe cordi inſinuaverat, ut ad illorum ſe exempla componens, ab honeſtiſſimo pudicitiæ ſtato, quem hactenus illibatum conſervarat, ſe protinus perverti & ſeduci permiſerit; Quòd ſi tantum malum obſcœni alicujus libri lectura cauſare prævalet, cogitetis

velim

Digitized by Google

velim quantò vivaciorem & potentiorem imaginativæ & menti ejus impreſſionem cauſatura fuiſſet rei alicujus illicitæ ſcena & realis repræſentatio? Audiamus Sanctum Baſilium hac de re loquentem: *Si igitur*, inquit, *fortaſſis congreſſus, iis qui mulieres aliud agentes intuentur, tantum afferant periculi, quantum faceſſere putas congreſſiones illas, quæ ex induſtria ſuſcipiuntur? Nam intueri eas mulieres, quæ formam ſuam adulterant, quod adoleſcentes ad libidinem provocent, quæque adeò dulces & ſuaves cantilenas edunt, ut poſſint etiam ſolo audita omne æſtrum voluptatis in animos libidinoſorum figere, atque imprimere. Quid igitur dicent, aut quam excuſationem afferent illi, qui ex ejuſcemodi ſpectaculis ingentem cumulum vitiorum congeſſerunt? Licet enim & ſermone & oculis & auditu adulterari, licet etiam vitia corde concipere.*

S. Baſ. orat. 8. de temp. & contin.

7 D. Chryſoſtomus iis qui ideò ſibi Theatris aſiſtere licitum eſſe perſuadent, quia in ſcena mera tantùm figmenta & repræſentationes comicas exhiberi conſtat, ſequentibus verbis reſpondet: *Neque vero iſtud mihi opponas, quòd jam quicquid ibi fit, ſimulatio & fictum argumentum ſit, non etiam veritas rerum, etenim ſimulatio iſta plurimos adulteros fecit, & multas domos ſubvertit, proptereaque maximè gemo, quod tam grande malum hoc, malum eſſe non creditur, ſed quod eſt multo deterrimum, & favor, & clamor, & plauſus adhibetur & riſus.*

D. Chr. h. 6. in Matth. Objectio ſolvitur.

8 Tritum prorsùs, nec tamen unquam ſatis ponderatum, eſt illud Sancti Hieronymi exemplum, qui licèt decrepitus, & à ciliciis, flagellis & jejuniis extenuatus, Scorpionum & ferarum in deſertis latitantium ſocius eſſet, attamen ut ipſemet ad Euſtochium Virginem ſcribit, inſultus evadere non potuit Spiritus fornicationis, qui choreas & tripudia, quæ Romæ in ſua juventute incautè olim viderat, in phantaſmatibus ejus vivaciſſimè repræſentabat. Unde Petrarcha ait: *Multum mali auribus invehitur, ſed multo magis oculis, illis quaſi feneſtris bipatentibus in animam mors irrumpit, nil potentius in memoriam deſcendit, quàm quod viſum ſubit, facilè audita prætervolant, conſpectarum imagines rerum hærent etiam invitis, nec ſe tamen niſi volentibus ingerunt perrarò & perociùs obitura.*

Exemplum.

Petrarc. l. de rem. utriuſq. fort. c. 30.

9 S. Cyprianus ad Donatum de impreſſionibus quas actiones in ſcenis comicis repræſentatæ, menti ſpectantium pertinaciſſimè infigunt, loquens dicit: *Numquam à vi ſenio delicta moriuntur, numquam temporibus crimen obruitur, exemplo fiunt quæ eſſe jam facinora deſtiterunt.* Peſſimum verò eſt, quòd venenum quod mortem animæ concillat, cum riſu & aviditate paſſim excipiatur. Unde S. Valerianus meritò inquit: *Nemo inſidioſis cantibus credat, nec ad illa libidinoſa vocis incitamenta reſpiciat, quæ cum oblectant, ſæviunt; cùm blandiuntur, occidunt.* Lethifera vulnera infligunt quibus animam crudeliter cruentant, & malorum omnium maximum eſt, quòd tametſi æternam damnationem inferant, illa tamen nequaquam ſentiant, quia placent, & hoc eſt quod D. Chryſoſt. amarè deplorat, dum theatrum appellat: *Omnem impudicitiæ Orcheſtram, Babylonicam fornacem, omnino enim velut in fornacem quamdam compellens Diabolus urbem, ſic ab imo ſuccendit, non jam malleolos ſubmittens, veluti barbarus ille tunc temporis, neque naphtam, neque ſtupam, neque picem, ſed his multo pejora; Fornicarios viſus, turpia verba, delibuta membra, atque omnis plenos malitiæ cantus.* Pergit paulò poſt maximum conſiderare damnum quod ſpectacula & comœdias profanas conſequitur; *Hæc*, inquit, *illa pejor, quando quidem ignis deterior, non qui corporis naturam, ſed qui bonam animi depopulatur habitudinem; & quod nocentius eſt, neque ipſi qui comburantur, idipſum ſentiunt, ſi enim ſentirent, non tam effuſum illum in his riſum emitterent.* De omnibus voluptatibus, ſpecialiter verò de iis, quæ tanta cum licentia in Bacchanalibus regnant, affirmari poteſt quod S. Cyprianus ad Donatum de oblectationibus ſcribens ait: *Arridet ut ſæviat, blanditur ut fallat, illicit ut occidat*; Dum enim licentia ſeu potiùs diſſimulatio publica cernitur, qua tantus hominum torrens ſine ullo fræno præcipitanter & certatim ad choreas, comedias, curſus, & ſpectacula confluunt, unuſquiſque malum ſociorum exemplum ſectari licitum putat, exiſtimaturque recreatio id quod revera eſt diſſolutio, hacque ratione cum oblectatione omnia vitia imbibuntur, & præcipuè impudicitiæ, prouti ſequenti diſcurſu fuſiùs exponemus.

S. Cypr. ep. 2.

S. Valer. Cauſ. mel, ep. 2.

D. Chr. c. 1. de Pœnit. h. 8.

S. Cypr. ad Donat. ep. 2.

Manſi Bibl. Præd. Tom. I.

DISCURSUS IV.

ARGUMENTUM.

Oſtenditur Comœdias profanas ſpecialem eſſe obſcœnitatis nidum, omniſque impudicitiæ cauſam, & originem.

THEMA.

Impleta eſt civitas confuſione, & impetum fecerunt uno animo in theatrum. Act. 19. v. 29.

1 FAcilè eſt cauſam intelligere ob quam tota civitas confuſione repletur, & in Babyloniam quamdam tranſmutatur, ſiquidem ſacer textus protinùs ſubjungit. *Impetum fecerunt uno animo in theatrum*; Spectacula enim ſcenæ, & theatra omnium vitiorum, omniumque ſcelerum unicum ſunt ſeminarium, ſpecialiter verò omnis impudicitiæ nidus exiſtunt. Porrò ſciendum eſt, quòd dæmon fidelium animas ſpecialiter ſibi per impudicitiæ vitium vendicet, & in turpem ſervitutem redigat, nam ut S. Aug. ait: *Ubi immunditia eſt corporis, ibi habitatio diabolici ſpiritus, qui maximè gaudet in inquinatione carnis noſtræ.* S. Ambroſ. qui virginitatem illibatam conſervando, fornicationem ſemper veluti peſtem pernicioſiſſimam fugit, ſuper illa Apoſtoli verba: *Fugite fornicationem*; ita ſcribit: *Rectè fugiendam monet fornicationem, per quam filii Dei, filii fiunt diaboli.*

Act. Apoſt. c. 19. v. 29.

S. Aug. ſer. 249. de temp.

S. Ambr. in 1 Cor. c. 6.

2 Certum eſt enim, quòd dæmon in ruinam & præcipitium animarum Chriſtianarum vehementer anhelans (*circuit quærens quem devoret*) Bacchanalia, quibus ritulum hunc attribuit, quo Italicè Carnevale vocantur, ſtudio & data opera inſtituit, ut caro in nobis prævaleat ſpiritui, ut tantò ſibi copioſiorem animarum prædam acquirere poſſit; adhoc autem, ut nos impudicitiæ viſco tantò tenaciùs innectat, inter alia inſtrumenta eo deſervientia, theatrum & ſpectacula, efficaciſſimum eſſe cenſuit; & ideò D. Chryſoſt. in Homilia quadam ad Populum refert qualiter antiquitus illi, qui ſuſcepto regenerationis lavacro ad fidem initiabantur, ſpectaculis ſpeciatim abrenuntiare ſolebant, utpotè quæ verus & ſuavis ſunt dæmonum nidus; dicebant enim inter alia: *Abrenuntio tibi ſatana & pompæ tuæ*, quam propoſitionem paulò poſt clariorem efficit, dum quænam hæc ſatanæ pompa ſit, his verbis declarat: *Pompa ſatanica ſunt theatra.* S. Cypr. ad idem alludens dicit: *Neminem dæmoni perfectè renuntiare, quamdiu ſpectaculorum amicus exiſterit: Impudenter*, inquit, *in Eccleſia dæmonia exorcizat, quorum voluptates in ſpectaculis laudat, & cùm ſemel illis renuntians, reciſa ſit res omnis in baptiſmate, dum poſt Chriſtum ad diaboli ſpectaculum vadit, Chriſto tanquam diabolo renuntiat.* Satis etiam manifeſtè idipſum idem Sanctus Martyr indicat, dum de ſpectaculis, theatris, ſcenis, & comœdiis tractans, inquit: *Sciat hæc omnia inventa Dæmoniorum eſſe.*

1. Pet. 5. 8.

D. Chr. h. 21. ad pop. Ant.

S. Cypr. de ſpect.

3 Eminentiſſimus Cardinalis Baronius Chriſtianos olim à Gentilibus calumniatos fuiſſe refert, quòd velut otioſi, Gens Reipublicæ inutilis eſſent; quos tamen Tertull. confutavit, dum illos militare, laborare, mercimoniis intendere, & cum aliis in rebus licitis & honeſtis, non verò ad vana & vitioſa, qualia ſpectacula ſunt, convenire oſtendit. Etenim tranſgreſſionem antiquæ illius obſervantiæ Chriſtianæ, qua ab ejuſcemodi vanitatibus abſtinere ſolebant, ſummoperè ſemper diſplicuiſſe certiſſimum eſt (hujus enim Decretorum ſynodalium teſtimonia, & habiti à Sanct. Patribus ſermones ampliſſimam fidem faciunt) hoc enim Deus per immiſſa variis temporibus ſupplicia ſufficienter oſtendit. Sic enim mulier quædam ad ſpectacula videnda accedens, inde à diabolo obſeſſa domum rediit, qui in exorciſmo reprehenſus, quod mulierem illam fidelem & Chriſto militantem invadere & ingredi præſumpſiſſet, ſe excuſavit dicendo: *Conſtanter & juſtiſſimè feci, in meo eam inveni*, hæc omnia refert ſupra citatus vetuſtiſſimus Scriptor Tertullian.

Baron. ann. 201. n. 3.

Tert. c. 26. de ſpect.

4 Referamus quid hac de re ſenſerint celebriores Doctores, & illuminatiſſimi præteritorum temporum Sancti Patres. S. Cyrill. Alexandr. ait: *Qui in ſcenis verſantur, & quibus inſatiabilis eſt amor carnis, & quibus impurus idololatriæ error gratus, execrandam vitam ducunt, ac turpiſſimis maculis inquinatam.* Clemens Alexandrinus in ſuo Pœdagogo peſſima hæc theatris aſſiſten-

S. Cyril. Alex. t. 1. l. 14. de ador. Patrum & DD. ſententiæ.

Clem. Alex. l. 3. pædag. c. 11.

aſſiſtentis hominem Collegia confuſione, & conſequenter omnibus malis pleniſſima eſſe notat, dum inquit: *Magna confuſione & iniquitate hi cœtus pleni ſunt; occaſio conventus cauſa eſt turpitudinis, cùm viri & fœminæ mixtim conveniant altera ad alterius ſpectaculum; dum laſciviunt oculi, caleſcunt appetitiones.*

5 Quemnam obſecro Deum tutelarem, quem Gentiles veluti theatris præſidentem venerabantur, fuiſſe exiſtimatis? Num fortè is Jupiter aut Juno, an verò Mercurius, aut Saturnus fuit? Audite Salvianum id paucis verbis, ſed clarè & perſpicuè dicentem: *Colitur*, inquit, *Venus in theatris*. Varro ſolito ingenii ſui acumine ſcenæ ethymologiam his verbis explicat; *Obſcœnum à ſcena*, quaſi diceret obſcœnitas nomen ſuum à ſcena mutuavit. Tertullianus in ſpecie de ſpectaculis & theatro tractans, hunc ſcenæ titulum attribuit: *Theatrum propriè Veneris ſacrarium eſt*.

Sal. l. 6. de provid.

Tertul. de ſpect. c. 10.

6 In ſacriſtiis omnia illa quæ ad Eccleſiæ cultum pertinere dignoſcitur præparari & aſſervari ſolent, ſpecialiter verò Sacerdotes ad Dei honorem ſacrificia oblaturi, & miniſtraturi ſacramenta, ibidem veſtibus ſacris induuntur. Audite autem quonam epitheto Sanctus Auguſtinus ſcœnas & ſpectacula indigitet, dum illa Dæmonum ſacramenta appellare non dubitat: *Jam*, inquit, *quàm latè pateat curioſitas ipſa in ſpectaculis, in theatris, in ſacramentis Diaboli*. Eodem prorſus tempore Baccho & Veneri ſacrificia offeruntur, & victimæ unanimiter ſacrificantur, ſiquidem individui ſodales exiſtunt: *Duo iſta Dæmonia*, inquit Tertullianus, *conjurata & conſpirata inter ſe ſunt ebrietatis & libidinis; Theatrum Veneris, Liberi quoque domus eſt*.

S. Aug. c. 9. in 1. Joan. 2.

Tertul. de ſpect. c. 10.

7 Propriiſſimum quoque & præ aliis propoſito noſtro convenientiſſimum epithetum eſt illud, quod ab eodem authore theatro ingenioſiſſimè imponitur, dum illud *Privatum conſiſtorium impudicitiæ* appellat. Porrò Summus Pontifex & Cardinales in Conſiſtorio ſecreto maximè ardua tractant Eccleſiæ negotia & conſilia, ibi namque Epiſcopi pro Eccleſiarum regimine proponuntur & eliguntur, ſtatuunturque reſolutiones & decreta, bonum Sedis Apoſtolicæ regimen concernentia: Econtra verò in Conſiſtorio Dæmonis, in comœdiis, ſcenis, theatris & ſpectaculis, per ſpecies & perſonas laſcivas, impudicos geſtus, repræſentationes obſcœnas, vehementes ſuggeſtiones, ſtupra tantùm, adulteria, & quævis aliæ enormiſſimæ ſenſualitates ſeminantur. Unde D. Chryſoſtom. ait: *Quod enim lucrum theatra iniquitatis aſcendere, ad communem luxuriæ ſcholam introire, ad publicum incontinentiæ gymnaſium, ſuper cathedram ſedere peſtilentiæ?* Sanctus Baſilius pariter ſcribit: *Communem & publicam deſcenda omnis incontinentiæ officinam iis qui eo provolant conſeſſuri*. Caſſiodorus theatrum ſignificanti quodam titulo appellat, ne dicam, an vituperat, dum eam ſub hoc epitheto deſcribit & nominat, *Evacuatorem honeſtatis*. Sanctus Cyprianus impudicitias quæ ibi repræſentantur, conſiderans dicit: *Exprimunt impudicam Venerem, adulterum Martem, Jovem illum ſuum, non magis regno, quàm vitiis principem, in terrenos amores cum ipſis ſuis fulminibus ardentem, nunc in plumas oloris albeſcere, nunc aureo imbre defluere, nunc in puerorum pubeſcentium raptus miniſtris avibus proſilire*. Quamnam verò inde deducit conſequentiam? Nimirum propoſito noſtro aptiſſimam; Dicit enim: *Quære jam nunc, an poſſit eſſe, qui ſpectat integer, vel pudicus*. Salvianus oculum, non corporis, ſed mentis in geſtus & actus obſcœnos in theatris, triumphantes, dirigens eamdem habet conſiderationem; Dicit enim: *Quis integro verecundiæ ſtatu dicere queat illas rerum turpium imitationes, illas vocum ac verborum obſcœnitates, illas motuum turpitudines, illas geſtuum fœditates? Qui forte ad ſpectaculum purè venerunt, de theatro adulteri revertuntur*. Nec eſt quòd quis dicat, amores & adulteria ibi repræſentata, apparentia tantùm eſſe, non vera, ſiquidem quantumvis apparentia & ficta tantùm ſint, ideò tamen mentibus & cordibus noſtris vulnera & noxias impreſſiones inferre non deſinunt. Unde Commentator Tertulliani in Apologia cap. 38. ait: *Minutius per Cæcilium in Octavio mimum, vel exponit adulteria, vel monſtrat, nunc enervis hiſtrio amorem, dum fingis, infligat*. Adhæc notandum eſt utiliſſimum quoddam D. Chryſoſtomi in

Tert. ib. c. 17.

D. Chr. h. 1 h. 46. de Pœnit.

S. Baſil. h. 4. in Hexa.

Caſſiod. l. 3. ep. 30.

S. Cypr. Ep. 2. ad Donat.

Salvian. l. 6. de Provid.

Multi repræſentantur impudici.

Tert. in Apol. c. 38. Minut. Felix in Oct.

D. Chr. h. 6. de Pœnit.

hac materia monitum; Tametſi enim, inquit Sanctus hic Doctor, ſcena illa ſubitò evaneſcat, & comœdia tamdem finem ſuum dimiſſis ſpectatoribus accipiat, nihilominus, inquit Sanctus: *Deſcendiſti à theatro? Quæ ſpectaſti, ad memoriam recurrunt*; Imò quamdiu vivimus, impura illa phantaſmata nobis impreſſa perſeverant, nobiſque continuum bellum & luctam inferunt, Dæmon enim illa continuò in memoriam & imaginationem revocat, ut ampliùs noceant. *Concurritur*, inquit S. Cyprianus de ſpectaculis & theatris loquens, *in illud pudoris publici lupanarium, ad obſcœnitatis magiſterium*. Clemens Alexandrinus quoque calamum ſuum ad invectivas adversùs haſce diſſolutiones faciendas ſtringit, dum ita ſcribit: *Prohibeantur ſpectacula, quæ nequitia verbiſque obſcœnis & vanis temerè profuſis plena ſunt; quod enim turpe factum non oſtenditur in theatris? Quod autem verbum impudens non proferunt, qui riſum movent ſcurræ & hiſtriones? Qui autem ex vitio quod in ſe eſt, delectationem aliquam perceperunt, evidentes domi imagines imprimunt*.

S. Cypr. de ſpect.

S. Clem. Alexande. l. 6. pæd. c. 11.

8 Enimverò pudicitiam & honeſtatem in theatris communiter periclitari adeò verum eſt, ut leges civiles, ubi de repudianda à marito conjuge ſua tractant, definierint: ut *Nullo modo uxorem expellat, niſi adulteram*: ſed qua ratione illam reverà talem eſſe probabitur? Audite: *Vel theatralibus ſpectaculis, ſe prohibente, gaudentem*: quaſi dicerent, mulier quæ ſpectaculis intereſſe gaudet, & non obſtante mariti prohibitione illa frequentare deſiderat, claram atque perſpicuam marito ſuſpicionem ingerit, qua illam infidelitatis conjugalis redarguere poſſit. Sanctus Cyprianus ad Donatum ita ſcribit: *In theatro conſpicis, quod tibi & dolori ſit & pudori. Delectat in mimis turpitudinum magiſterio, vel quid domi geſſerit recognoſcere, vel quid gerere poſſit, audire. Adulterium diſcitur cum videtur, & lenocinante ad vitia publica fortaſſe ad ſpectaculum matrona proceſſerat, de ſpectaculo revertitur impudica*. Imò non oculi tantùm, ſed & aures ſpecies & imagines obſcœnas menti ingerunt: *Tam quæ videntur, quàm quæ audiuntur* (verba ſunt D. Chryſoſtom.) *magis accendunt, & fornax concupiſcentiarum magis inflammatur*. Lactantius Firmianus ſpectacula, theatra & ſcenas comicas vocabulo quodam circumſcribit, quod earumdem incantationem mirabiliter exprimit. *Maxima*, inquit, *ſunt irritamenta vitiorum, & ad corrumpendos animos potentiſſimè valent*. Arnobius eiſdem titulum quemdam parum à priori differentem imponit, dum illas vocat: *Lenocinia voluptatum*. Chryſoſtomus hiſce eaſdem epithetis honorat, ſeu potiùs infamat, vocat enim illas: *peſſimum locum, plurimorum morborum plenum?* Ibi enim omnia vitia addiſcuntur, & tametſi ibi quoque boni quidpiam addiſci poſſit, nihilominùs quia natura noſtra depravata malo faciliùs adhæreſcit, facilius hoc addiſcitur, & illud negligitur; Prætterquam quòd, ut S. Iſidorus Pelufiota benè notat, Comici bonos nos ducere mores nunquam intendunt: *non ut multi meliores reddantur, ſed ut multi in ſcelus labantur*. S. Cyprianus qualitates & conditiones illorum hoc modo deſcribit: *Evirantur mares, honor omnis, & vigor ſexus enervati corporis decore mollitur, pluſque illi placet, quiſquis virum in fœminam magis fregerit; & laudem conſequitur ex crimine, & peritior, quo turpior judicatur*. D. Chryſoſtomus coram populo Antiocheno prædicans, multa è ſpectaculis derivantia mala eidem repræſentabat, quæ tamen omnia ferè ad honeſtatem & pudicitiam contaminandam ſpectare, ſeu tendere videntur: *In theatra aſcendere, & equorum certamina ſpectare, & aleas tractare, non videtur multis peccatum eſſe manifeſtum, ſed infinita vitæ mala ſolet inferre, etenim in theatris immoratio fornicationem, petulantiam, & omnem incontinentiam peperit, & Circenſium ſpectatio pugnas, convitia, vulnera, juges inimicitias adduxit, & circa aleas, ſtudium, blaſphemias, jacturas, iras, convitia*. Cui conſonat quoque illud quod D. Baſil. his verbis ſcribit: *Quid dicunt, aut quid cauſantur ex his ſpectaculis ubi tot mala congregantur? Nonne ob voluptatem ſe, ac ad excitandam concupiſcentiam ſpectare?* Idem quoque ſanctus Doctor conſiderat, quàm in prophanis hiſce locis laſcivi & obſcœni aſpectus, ſive obtutus locum habeant; Dicit enim: *Si qua forſan* (de mulieribus loquitur) *peccatum corpore vitavere, animo tamen admiſere, quæ quidem*

& vi-

Pudicitia periclitatur.

Ib. l. 8. c. de repud.

S. Cypr. Ep. 2. ad Donat.

D. Chr. h. 54. in Gen.

Lactant. Firm. l. 6. de divin. inſtit. c. 20.

Arnob. l. 4. adv. Gent.

D. Chr. 1 h. 56. de Pœnit.

Iſid. Peluſ. l. 5. Ep. 336.

S. Cypr. ep. 2.

D. Chr. h. 15. ad pop. Ant.

S. Baſil. de ebri. & lux.

Digitized by Google

& viris mihi ſimul dicta monitaque ſint. Vidit ille malè, viſa eſt illa malè. Qui mulierem ad concupiſcendum videris, jam mœchatus eſt in corde ſuo. Si fortuiti occurſus iis, qui obiter mulierculam inſpexerunt, tantum pariunt periculi, quantò majus fuerit cum de induſtria congrediuntur, cum dedita opera mulieres in ebrietate & convivio, omni laſcivo geſtu, ſaltatione, cantu impudico ad libidinem effranos juvenes invitantes, ſpectantur.

NB.

D. Chr. h. 1. de verb. Iſai.

9 D. Chryſoſtomus quantum pro commiſſi ſibi gregis ſpirituali ſalute peſſime hæc zizania eradicare ſerviret, probè cognoſcens, hanc licentiam pluribus in locis deteſtatur, & acriter reprehendit, varia ponderando irreparabilia mala, quæ exinde nata ſunt, derivati: *Illinc*, inquit, *nobis pernitioſas invehuntur exempla, illinc irreligioſæ voces, illinc manuum ineptæ geſticulationes, ac mores incompoſiti, nulla vos enim aque eloquia Dei adducit in contemptum, atque ſpectaculorum quæ illic proponuntur*, Petrarcha de prima theatrorum & ſpectaculorum tractans origine, illa ad virginem circumveniendam & deflorandam inventa eſſe clarè demonſtrat: *Primus Regum veſtrorum Romulus* (de Romanis loquitur) *qui in bis rigidam terrificamque illam Sabinarum pudicitiam circumvenit, etſi utcumque matrimonii honor texit injuriam, at quàm multis hoc poſtmodum, non ad conjugium, ſed ad ſtuprum vagamque licentiam fuit via? Ad ſummum enim hoc teneas velim, pudicitiam ſpectaculi ſæpè ſtratam, ſemper impulſam vidimus*. Idem quoque Scriptor paulò poſt monet, ne nos ſeduci ſinamus ſub colorato prætextu, quòd eventus qui comicè repræſentantur, ficti ſint, & nonnumquam bona in ſe documenta contineant: *Non egetis*, inquit, *præceptoribus; nimis dociles malorum eſtis, plura per vos domi diſcitis, quàm neceſſe eſt*; Præterquàm, inquit idem, quòd etiam ſine ejuſmodi incentivis, valde ad vitium natura noſtra proclives ſimus: *Mens hominis in vitium prona, non urgenda utique, ſed frænanda, ſi ſibi linquitur, ægrè ſtabit, ſi impellitur, præceps ruet*. Eſto etiam quòd repræſentationes illæ comicæ, honeſtæ, ſacræ, & morales exiſtant, attamen ſi mulieres ad eaſdem adhibeantur, numquam ſuo carent periculo. Unde S. Iſidor. ait: *Spectacula, ut opinor, generaliter nominantur voluptates, quæ non per ſemetipſa inquinant, ſed per ea, quæ illic geruntur; dicta ſpectacula, eò quod hominibus publica ibi præbeatur inſpectio*.

Petrarch. Dial. 30. Spectacula inventa ut Virgines deflorentur.

S. Iſid. l. 18. Orig. c. 16.

Lactant. Fir. l. 6. Div. inſt. c. 20.

10 Verum quidem eſt, quod ut Lactantius Firmianus benè obſervat, Philoſophi morales ſcenas comicas minimè deteſtati fuerint. Dicit enim: *Philoſophi cum disertè ad contemptum terreſtrium nos exhortati ſunt, & ad cœli ſpectaculum excitaverunt, tamen ſpectacula hæc publica non contemnunt, itaque his & delectantur, & libenter interſunt*. Attamen non fuit illa communis omnium Philoſophorum, res ut mereotur benè ſecundùm mores æſtimantium, opinio, quia ut præcedenti diſcurſu diximus, maximè illas Seneca eſt execratus; Etenim eſt hic aſtutiſſimi ſerpentis manifeſtus dolus, quòd hiſce diſſolutionibus fidem & authoritatem quamdam interventu virorum cæteroquin ſapientum & prudentum, & ex communi hominum conceptu timoratorum addere ſoleat, faciatque ut repræſentationes iſtæ comicæ illam honeſtatem paſſim ſibi acquirant, ut nullus, qui illis contradicat, in apertum ſe prodere auſit: at verò viſcum & latens venenum communiter abſcondit, tum in iis qui illas recitant & repræſentant, tum in virorum & mulierum promiſcuo concurſu, tum denique in impuris aſpectibus, cunctiſque aliis intercurrentibus vanitatibus & gaudiis, quæ hoc diſſolutionis tempus ſecum afferre conſuevit.

Tert. l. de Spect. c. 8.

11 De hiſce antiquis theatris inquit Tertullianus: *Nam ſæpè cenſores naſcentia cum maximè theatra deſtruebant, moribus conſulentes, quorum ſcilicet periculum ingens de laſcivia prævidebant*. Idemque vetuſtus Scriptor de Pompejo Magno refert. *Itaque Pompejus magnus ſolo theatro ſuo minor, cùm illam arcem omnium turpitudinum extruxiſſet, veritus quandoque memoriæ ſuæ cenſoriam animadverſionem, Veneris ædem ſuperpoſuit, & ad dedicationem edicto populum vocans, non theatrum, ſed Veneris templum nuncupavit, cui ſubjecimus*, inquit, *gradus ſpectaculorum*. Tamdem idem citatus Tertullianus notabilibus hiſce verbis concludit dicens: *Ita damnatum & damnandum opus templi titulo prætexuit, & diſciplinam ſuperſtitione deluſit; ſed Veneri & Libero convenit*. Sanctus Auguſtinus theatra abominans, ita de illis ſcribit: *Caveas turpitudinum, ut publicas flagitiorum profeſſiones*. Sanctus Cyprianus pariter de ſpectaculis tractans, fideles ſui temporis hiſce verbis exhortatur: *Fugienda ſunt iſta Chriſtianis fidelibus, tam vana, tam pernicioſa, tam ſacrilega ſpectacula, & oculi noſtri ſunt & aures cuſtodiendæ*, illiuſque dicti brevem hanc ſubnectit rationem: *Cito in hoc aſſueſcimus, quod audimus, ſcelere*. S. Hil. ſuper illa Pſalmiſtæ verba: *Averte oculos meos ne videant vanitatem*, inquit: *quærendum eſt, quos oculos, & à qua vanitate oret averti; Orat autem & animi & corporis oculos, eos ſcilicet, qui in theatralibus ludis captivi incubant*. Divus Chryſoſtomus damnum quod ab illis contrahitur, irreparabile eſſe exiſtimat, illoſque qui ſe fructum inde reportare poſſe exiſtimant, his verbis confutat: *Ut abſurdam invenias tuorum ſpectaculorum, quibus ſuſpenſus inhias, excuſationem, dicis, te utilitatem capere ex his, ex quibus jacturam pateris irreparabilem*. Tertullianus oculos obſcœnos, qui in theatris maximè locum habent, his verbis mirificè deſcribit: *Inter ſe de commercio ſcintillas libidinum conflabant. Nemo in ſpectaculo ineundo priùs cogitat, niſi videri & videre, Quodſi mihi dixeris*, inquit idem Tertullianus, *Sol, imò etiam ipſe Deus de cœlo ſpectat, nec contaminatur; ſanè Sol & in cloacam radios ſuos defert, nec inquinatur; Ego*, inquit, *argumentum iſtud nihil valere reſpondeo, illudque ex Sineſio Probo, qui dicit; Solaris radius quamvis cœnum contingat, purus, nec inquinatus manet, ego ſi idem fecero, fontibus ac mari opus habebo*; ac proindè quantumcumque homo Sanctus ſit, ſi ſe in theatrorum medio poſuerit, utique conſcientiæ ſuæ mundandæ neceſſitatem habebit. Neque Tertullianus inter ſpectacula honeſta vel profana diſtinguit, ſed indiſtinctè de illis dicit: *Omne ſpectaculum ſine concuſſione ſpiritus non eſt, ubi enim voluptas, ibi & ſtudium, per quod voluptas ſapit*. Moralis Seneca adeò ſolidè in virtute fundatus, de ſemetipſo tamen fatebatur dicens: *Quid me exiſtimas dicere? avarior redeo, ambitioſior, luxurioſior? imò verò crudelior, quàm inter homines fui*. De Fauſtina Imperatrice narratur: *Cùm gladiatores tranſire videret, unius ex his amore ſuccenſa eſt*.

Deheſtatio-nes SS. Patrum.

S. Aug. l. de conſ. Euang. c. 31.
S. Cypr. de ſpect.

S. Hilar. Enarr. in Pſ. 118.

D. Chr. c. 3. h. 1. de verb. Iſai.

Tert. ib. c. 25.

Tert. ib. c. 20.

Sineſius adv. Andronic.

Tert. ib. c. 15.

Sen. ep. 7.

Capitol. in Marc. Ant.

DISCURSUS V.

ARGUMENTUM.

Choreas execrabiles eſſe oſtenditur, utpotè quæ honeſtatem offendunt, multorumque malorum cauſa exiſtunt; quas proindè Deus ſummè deteſtatur, prout varia à Deo illis immiſſa ſupplicia comprobant; Dæmon quoque author illarum eſſe, ex nonnullis in hunc finem adductis exemplis declaratur.

THEMA.

Cùm introiſſet filia Herodiadis, & ſaltaſſet, & placuiſſet Herodi, ſimulque diſcumbentibus; Rex ait puellæ: Pete a me quod vis & dabo tibi, & juravit illi: Marc. 6. v. 22. & 23.

1 IN toto Sacræ Scripturæ volumine vix reperiri poſſe exiſtimo argumentum efficacius ad demonſtrandum damna irreparabilia, quæ Choreæ & tripudia ſecum ſubinferunt, quàm ſit illud, quod in propoſiti thematis verbis adducitur. Etenim Herodiades multo tempore variiſque artibus Herodem inceſtuoſis amoribus implicitum, ſibi arctiùs adſtringere conata fuit; at verò votis ſuis ſe minimè potiri poſſe agnovit, niſi priùs obturaſſet os Præcurſoris Baptiſtæ. Vidit enim quòd Rex reprehenſionibus ejus parulas nimiſque faciles exhiberet aures, utpotè qui eum timebat, multiſque ejus admonitionibus obtemperabat: *Herodes enim metuebat Joannem, ſciens eum virum juſtum & ſanctum, & cuſtodiebat eum, & audito eo multa faciebat, & libenter eum audiebat*. Ubi obſervandum, Euangeliſtam primò dixiſſe: *Herodias inſidiabatur illi, & volebat occidere eum, nec poterat*, quia Rex cuſtodiebat eum, ne inſidiæ, quas laſciva adultera vitæ ejus continuò ſtruebat, ad eum uſque penetrare poſſent. Omnes igitur aditus ad eum ſibi præcluſos eſſe cernens, ut inceſtuoſum cognatum ad inferendam ei necem inclinare poſſet, cùm hactenus ei exhibitas voluptates variaſque amoris fulcra, quibus eum ineſcare ſatagerat, ad intentum ſuum aſſequen-

Saltus abſtulit Joannis caput.

Marc. 6. 20.

Marc. 6. 19.

Manſi Bibl. Præd. Tom. I.

Digitized by Google

dum inefficacia & fruſtranea fuiſſe compertuiſſet. quænam tamdem ultima & potentiſſima machina illa fuit, qua ipſum in ſuum propoſitum violenter pertrahere prævaluit? Certè nulla alia id obtinere potuit, præterquàm filiæ ſuæ artificioſi & ad numeros formati ſaltus & tripudia: *Cum intraſſet filia, &c.* Ubi Sanctus Ambroſius optimè ponderat: *Plus nocuiſſe ſaltationis illecebram, quàm ſacrilegi furoris amentiam.* Andreas verò Cretenſis in hac eadem occaſione exclamat dicens: *O amentiam! ſaltatio adoleſcentulæ Regis capit prudentiam, fracti manuum motus, & pedum celeritas, & membrorum tractus primum & validum Regis ſenſum enervarunt.* Omnia etenim bona Regis propoſita ſubitò evanuerunt, ubi ſaltationis voluptas & lenocinium acceſſit; tripudia enim *validum Regis animum enervarunt*; hi enim meretricii ſaltus, eum in tale precipitium detrubarunt, quod profundius fuit, quàm umquam excogitare potuiſſet qualiſcumque crudelis; dirus, & inhumanus tyrannus, ſiquidem ſaltibus hiſce circumventus, viro ſanctiſſimo & innocentiſſimo, cui ſimilem terra non tulit neque vidit, caput amputari, & diſco impoſitum menſæ inferri juſſit: *Præcepit afferri caput ejus in diſco; Quod omnes barbari horrere conſueverunt*, inquit S. Ambroſius, *inter epulas atque convivia conſummandæ crudelitatis profertur edictum.*

V. 22. S. Amb. l. de virg. And. Cret. apud Sur. in decollat. S. Joan.

S. Amb. l. 3. de virg.

Prohibitæ Choreæ.

2 Et ideò Sanctus Carolus Borromæus peſſimum hoc ſemen in tota ſua Diœceſi ſumma cum ſollicitudine extirpare ſtuduit, ut patet in Actis Eccleſiæ Mediolanenſis, ubi etiam de diligentia in hanc rem à Prædicatore adhibenda tractans, inter alia dicit: *In eo argumento nullum aliud omittet, quo tanta corruptela radicitus extirpetur, choreas, ſaltationes, è quibus mortiferæ cupiditates excitantur.*

Act. Eccl. Mediol. p. 4. pag. 421.

S. Baſil.

3 Sanctus Baſilius in Homilia quadam, cujus titulus eſt: *In ebrietatem & luxum, quibus die Paſchæ populum afflictum vidit*, peſſimæ hujus peſtis incitamenta his verbis deſcribit: *Fœminæ laſcivæ DEI timoris oblitæ, ignis æterni minas nihili pendentes, abjecto ſervitutis Chriſti jugo, capita honeſtis coperta velaminibus impudicè retegentes, DEUM & ejus Angelos deſpicientes, ad marium aſpectus impudentes, diffuſa comis, tunicarum luxum oſtentantes, pedibus geſtientes, ac oculo petulco, riſu laſcivo; ad ſaltationem inſanientes, juventutis intemperantiam in ſe provocantes.* Nec ſine myſterio diſſolutionem hanc tripudiorum & ſaltuum peſtem appellavi, ſiquidem idem Sanctus Pater ulteriùs proſequitur, dum ita ſcribit, *Aerem meretriciis artibus, terram vero pedibus, laſcivè ſaltando contaminavere, inſtar theatri cujuſdam adoleſcentum catervas ſibi circumſiſtentes.*

Sunt ut peſtis.

S. Baſil. ibi.

Cauſa multorum malorum.

4 Ipſa porrò quotidiana experientia ſatis ſuperque verum eſſe teſtatur, quòd ſaltus & tripudia ex ſemetipſis inſipidæ ſunt diſſolutiones, ſiquidem ex concitato pedum motu & agitatione ſecum laſſitudinem magnam ſubinferunt, nec ullam ſenſibus delectationem conciliant, ut aliæ recreationes facere ſolent, ac proindè nihil ſint aliud, quàm meræ Dæmonis adinventiones, ut ſint Impudicitiæ incentiva, eò quòd in illis viri & mulieres ſimul choreas agere ſoleant. Unde Sanctus Ambroſius ait: *Ibi inimica verecundia, illecebra ſuſpecta eſt, ubi comes deliciarum eſt extrema ſaltatio; Nemo, ut dixit quidam ſæcularium Doctor, ſaltat ſobrius, niſi qui inſanit, quod ſi juxta ſapientiam ſæcularem, ſaltationis author eſt aut temulentia, aut dementia, quid Divinarum Scripturarum cautum putamus exemplis, cum Joannes prænuntius Chriſti ſaltatricis optione jugulatus, exemplo ſit plus nocuiſſe ſaltationis illecebram, quàm ſacrilegi furoris amentiam?* Demum verò idem Sanctus Archiepiſcopus ad patres & matres diſcurſum ſuum convertit, illoſque hortatur, ut filios & filias ſuas ſaltationes & tripudia pro virium poſſibilitate fugere doceant: *Videtis quid docere, quid etiam dedocere filias debeatis; ſaltet, ſed adulteræ filia, quæ vero pudica eſt, quæ caſta eſt, filias ſuas religionem doceat, non ſaltationem.*

S. Amb. ib.

Petr. de remed. utriuſque fort. l. 1. Dial. 24. Pudicitia periclitatur.

5 Petrarcha de hac materia tractans; *Choream dicit, Veneris eſſe præludium, libidinum ſtimulum, laxamentum licentiæ, ubi libera manus, liberi oculi, libera voces.* Idem quoque egregius Scriptor aliam quamdam adducit obſervationem, nimirum quòd ſaltationes ut plurimum nocturno tempore, quod impudicitiæ amicum eſt, & plurimum favet, inſtitui ſoleant: *Quibus additur etiam Nox, hoſtis pudicitiæ, & amica ſcelerum; Si libidinem quis tollat, nulla cauſa eſt, cur relinquatur Chorea.* Sanctus Ambroſius idipſum per adductas rationes probat: *An quicquam eſt*, inquit, *tam pronum ad libidinem, quàm inconditis motibus, ea quæ vel natura abſcondit, vel diſciplina velavit, membrorum operta nudare, ludere oculis, rotare cervicem, comam ſpargere? merito inde in injuriam Divinitatis proceditur, quid enim ibi verecundiæ eſſe poteſt, ubi ſaltatur, crepitur, concrepatur?*

Ambr. ib.

Petrarch. ib. Choreæ prodromi obſcœnorum.

6 Aliam quoque idem Petrarcha conſiderationem in medium adducit, dum ait: *Non tam ibi delectatio præſens eſt, quàm ſperata delectationis auſpicium*; Choreæ enim ut plurimum obſcœnorum amorum prodromi exiſtunt. Moxque idem Author objectioni cuidam reſpondet, quia dicere quis poſſet, non omnes Choreas damnandas eſſe, cùm ſæpè viri ſoli inter ſe, aut mulieres ſolæ ſine virorum conſortio Choreas inſtituant, ac proindè ſine ſcandalo fiant; Ad hanc, inquam, objectionem reſpondet: *Illa delectatio quam ſimpliciter & velut innocuè Chorearum appellatione profitemini, & ludi termine crimen obnubitis, etſi enim ſolos inter viros, ſeu ſolas inter fœminas hæc nonnumquam fiant, illic tamen ſeparatim exercentur, quidve congreſſi iterum acturi ſint ſimul, diſcunt, ceu diſcipuli, qui Magiſtro abſente, quid coram verſo loqui debeant, meditantur. Tolle radicitus hanc ſpem ingenioſam atque improbam, tolle libidinem, ſuſtuleris & choream.* Quiſnam obſecro ita ſtultus eſſe, qui corpus cum labore & moleſtia agitando fatigari velit, niſi aliquam oblectationis aut voluptatis futuræ ſpem habeat? *Crede mihi, cum Davide Rege nemo ante Dominum ſaltabit, ne quem fortè ſua uxor irrideat, cùm tamen nullus irrideatur ante Dominum ſaltans.* Conſidera, inquit ulteriùs, hujus carnalis concupiſcentiæ, licèt occultæ, apertas & manifeſtas conjecturas: *Corpus animum tegit, ac detegit manuum jactatio; pes mobilis, oculus vagus, ac petulans, tale aliquid arguunt in animo eſſe, quod non cernitur.* S. Baſilius quoque miſeram, quam in tripudiis patimur, honeſtatis & pudicitiæ jacturam deplorat: *Quas ego ſleam*, inquit, *puellas ne conjugii expertes, an viris conjunctas, Hæ quidem omiſſa virginitate reverſæ ſunt, illæ verò pudicitiam viris minime ſervaverunt.*

S. Baſil. h. de ebr. & lux.

7 Porrò de ſpiritu fornicationis idem aſſerere poſſumus, quod Pſalmiſta ſcribit. *Inflammabit in circuitu inimicos ejus*, quæ verba Sanctus Auguſtinus de tripudiis exponit, ſicut & alia verba: *In circuitu impii ambulant*, quia ſaltando in gyrum proceditur: Dæmon igitur Chorearum author, accendit & inflammat inimicos ſuos, id eſt, animas fideles igne impuri amoris. Verumenimverò notanda ſunt verba illa: *In circuitu impii ambulant*, quia hi qui Choreas & tripudia frequentant, ut plurimum impii ſunt, voluptatibus dediti, atque à DEI timore proſus alieni, de quibus S. Carolus ſcriptum reliquit: Proſcribantur à fidelibus deteſtabilia & pernicioſa tripudia, caſtitati Chriſtianorum morum adeò adverſantia, quæ radices ſunt & cauſæ rixarum, quæſtionum, odiorum, injuriarum, inſolentiarum, vulnerum, mortium, & laſciviæ ſeminaria. Quid plura? à tripudiis & choreis, perpetuæ corporum famæ, facultatum, & ut uno verbo dicam, totius Chriſtianæ diſciplinæ procedunt ruinæ. Et quidem quod Sanctus Archipræſul hic dicit probatione non eget, cùm idipſum reipſa quotidie experiamur; at verò quantum ſaltus hi DEO diſpliceant, hujus nobis evidens argumentum ſubminiſtrant ſupplicia, quæ Divina juſtitia variis temporibus in ejuſmodi tranſgreſſores immiſit.

Impii eas frequentant. Pſ. 96. 3. Pſ. 11. 9.

Act. Eccl. Mediol. pag. 12. 13. Origo ſcelerum.

8 Thomas Cantipratenſis de juvencula quadam villæ cujuſdam in Brabantia incola ejuſmodi laſcivis ſaltibus plurimum dedita, eam in ſaltus & tripudia ſubitò mortuam corruiſſe refert, dumque à Sacerdote illis exequiæ fierent, nigerrimus in Eccleſia taurus apparuit, qui ad feretrum proploquius accedens, cadaver in terram deturbavit, & cornibus pedibuſque, omnibus qui aderant, fruſtra contranitentibus, diſcerpſit, adeò ut Sacerdos in fugam ſe recipere coactus fuerit, qui ſequenti die in Eccleſiam reverſus varias infelicis cadaveris illius partes per templum diſperſas invenit. Similiter de alia quadam Diœceſis Cameracenſis puella ſcribitur, quòd cum multos tripudiis ſuis ad libidinis æſtrum excitaſſet, dum die quadam actualiter ſaltitaret, ab impetuoſo

Th. Cantip. l. 2. Apum p. 31. c. 49. Supplicia choriſantibus immiſſa.

Syl. Hiſt. l. 7. Exem. 8.

petuoſo quodam vento per aerem rapta, variiſque tormentis à Dæmonibus flagellata & percuſſa, tandem in conſpectu totius populi deorſum lapſa, omnes corporis ſui partes convulſas & miſerè dilaniatas ſpectandas exhibuit. Sanctus Antoninus quoque refert, quòd Henrico Imperatore Romani Imperii habenas gubernante, in villa quadam Saxoniæ, in Diœceſi Magdeburgenſi, in Eccleſia quadam Sancto Magno Martyri dedicata, acciderit, quòd dum Sacerdos in vigilia Natalis Domini Miſſæ ſacrificio celebrando inſiſteret, octodecim inſolentes juvenes cùm quindecim mulieribus in Eccleſiæ Cœmeterio, ſaltando & tripudiando inconditis cantibus & clamoribus ſuis Sacerdotem in ſanctiſſimo Miſſæ Sacrificio celebrando adeò impedierint, ut is illis, ut ab ejuſmodi ſcandaloſis petulantiis & diſſolutionibus deſiſterent, indeque actu tum recederent, jubere coactus fuit. Cùm verò Sacerdotis præceptum protervè contemnentes, nequitias ſuas continuarent, *ille amaricatus imprecando dixit: Placeat DEO, & Sancto Magno, ut ita cantantes permaneatis uſque ad annum; Et ita factum eſt, ut toto illo anno ſine intermiſſione aliqua chorizando cantarent; mirabile dictu! toto illo tempore, nec pluvia, nec ros ſuper illos cecidit, ſed nec laſſitudo, nec fames illos affecit, nec veſtimenta, nec calceamenta illorum toto illo tempore attrita ſunt; Anno autem revoluto Heribertus Archiepiſcopus, in cujus Diœceſi hoc mirabile contigit, ad locum veniens, à nodo, quo Sacerdos illos ligaverat, abſolvit, atque ante Altare dictæ Eccleſiæ illos reconciliavit*; Ex his autem mulieribus tres ſubitò mortuæ conciderunt, alii per tres dies & noctes dormierunt, alii ſubitò defecerunt, alii denique in perpetuo tremore ad finem vitæ uſque permanserunt.

S. Antonin. vol. Hiſt. tit. 16. c. 4.

9 Aliud ſimile ſupplicium, quod in oppido quodam Flandriæ contigit in Sylva Hiſtoriali refertur; cùm enim in Feſto Dedicationis Eccleſiæ multi ad ſaltandum conveniſſent, quidam in fiſtula dulce canens ad ſaltus invitabat omnes, adveſperaſcente autem die, cùm ad ſaltus continuandos proclives eſſent, tibicen multos alios ad ſecum pariter tripudiandum, cantuſque obſcænos invitavit; Moxque Cœlum horrendis tempeſtatibus armatum tibicinem fulmine percuſſit, ejuſque brachium quo tibiam ori admovebat, penitus à corpore avulſit, duoque magni canes brachium illud è ſpectantium oculis ſurripuerunt, cùmque reliquum cadaveris in domum ejus intuliſſent, ut ſequenti die illud ſepulturæ mandarent, Parochus hanc Parentibus illius in loco Sacro indulgere conſtanter renuit, cùm illata illi Divinæ juſtitiæ vindicta nimis evidens eſſet. Parentes verò cum poſt inſtantiſſimas preces, & importunas ſollicitationes Sacerdotem à propoſito ſuo dimoviſſent, dum corpus illius in Cœmeterium ad præparatum ſepulturæ locum deportare vellent, illud nuſquam reperire potuerunt. In eadem Hiſtoria aliud quoddam factum huic parum diſſimile recenſetur, quod in Diœceſi Colonienſi contigit; Cum enim aliqui præſtantiſſimum lautèque paratum inſtruxiſſent epulum in præmium & mercedem illius, qui ſaltando artem & induſtriam ſuam magis probaſſet, Sacerdos Curatus ſe illis opponens, à ſaltationibus illos deſiſtere juſſit, Divinum illis, nec diu ſuſpendendum comminando Divinæ juſtitiæ ſupplicium. Cum verò illi ſalutaribus Sacerdotis ſui juſſis & monitis, nec quicquam obtemperarent, accidit illis quod Sacerdos comminatus fuerat: nam Cœlum tonitruis, grandinibus & fulminum ſagittis onuſtum & armatum in illos detonans, tecta dejecit, omneſque ſegetes diſperdidit, ita tamen ut ex hac grandinis ſtrage illi ſolum damna ſentirent, qui ſaltaverant, nec non qui ſaltantibus aſſiſtentes iidem applauſerant.

Syl. Hiſt. l. 2. Exemp. 4.

Ib. Exemp. 5.

10 Porrò Dæmonem Chorearum authorem eſſe in hujus Diſcurſus progreſſu ſæpiùs diximus, idque multis rationibus oſtendere haud erit difficile. D. Chryſoſt. de filia Herodiadis tractans inquit: *Diaboli uſa patrocinio petitionem peregit, ille etenim effecit, ut ipſa ſaltans placeret, ille montem Herodes eripuit, ubi enim ſaltus laſcivus, ibi Diabolus certò adeſt, non enim ad tripudia pedes nobis præbuit Deus, ſed ut modeſtè incedamus, his tripudiis Diabolus ſaltat, his à Dæmonum miniſtris homines decipiuntur.* Alius quidam præſtantis ingenii author, de Choreis ita ſcribit: *Quid eſt Chorea? eſt circulus, cujus centrum eſt Diabolus, & circumferentia omnes Angeli ejus.* Theophylactus de filia Herodiadis ſaltante loquens dicit: *Convivium celebratur, ſaltat per puellam Diabolus.*

D. Chr. h. 49. in Matt. Ubi ſaltus: ibi Diabolus.

Definitio. March. Chrys. in loc. Theol. c. de Chor. Marc. 6. Theophyl.

11 Author quidam antiquus de adoleſcente quodam refert, quòd cùm à primis annis à genitoribus Dei ſervitio per votum dedicatus eſſet, eidem dum orationi inſiſteret, pium quoddam deſiderium in mentem venerit, ſciendi nimirum, quidnam illud eſſet quod hominem ad illud peccatum patrandum allicere poſſet, quo Dei Majeſtas, vel maximè per injuriam conculcaretur; viditque in eadem oratione, quam coram Crucifixo lacrymans fundebat, comparentem in medio conclavis juvenem, coramque eo greſſibus ad numeros artificiosè compoſitis cum aliis ſaltantem; In primo autem gyro dum ante Crucem tranſirent, quilibet illorum qui tripudii conſortes erant, ictum quemdam validum clavis crucifixi impegit; Ad ſecundum verò Choreæ gyrum faciendum revertentes, coronam ſpineam è capite Chriſti raptam pedibus conculcabant; In tertio verò ejuſdem tripudii gyro Chriſtum lacrymantem deridebant; In quarto exſpuebant in ejus faciem; In quinto latus ejus perforabant; In ſexto denique eum blaſphemabant; tunc juvenis ille qui Chorizantium caput erat, ad juvenem illum propiùs accedens, viſionem hanc ei manifeſtiùs declaraturus dixit: *Ego qui ſum princeps Inferni, & chorizationis procurator, ex præcepto veni huc cum miniſtris meis, ut tibi exponam quod rogaſti; prima extenſio brachiorum fit in vituperium extenſionis brachiorum Chriſti; ſecundò per ſertum conculcatio corona Capitis Chriſti; tertiò per cantum vituperatio planctus Chriſti; quartò ſaltus fit in deriſionem; quintò per ornamentum conſpuitur Chriſtus; Sextò per lætitiam cordis, aperitur latus Chriſti. Vide miſer ſaltator, & ignobilis ſaltatrix, quòd pejores eſtis Judæis, qui Chriſtum crucifixerunt, & deriſerunt in terris tranſeuntem, vos autem in dextera Patris in Cœlo regnantem.*

Meſtreth. ſer. de Decoll. S. Joa. Baptiſt. Hiſtoria quod ſaltantes Chriſtum crucifigant.

12 Efficax quoque hujus rei argumentum ſubminiſtrat, quod in Tobia legimus, ibi namque clarè videmus, qua ratione Dæmon omnem ſuum vigorem perdat in illis, qui à ſaltibus & ludis alieni exiſtunt; ſicut è contra mancipia ſua facit illos, qui iiſdem ſunt dediti. Sara filia Raguelis quæ Tobiæ junioris conſors fuit, quot ſponſos à Diabolo ſuffocatos coram oculis ſuis conſpexit; & tamen hic nunquam Tobiæ juniori inſultare præſumpſit, quia is coram Deo proteſtatus dixit: *Tu ſcis quia mundam ſervavi animam meam ab omni concupiſcentia, nunquam cum ludentibus miſcui me, neque cum his qui in levitate ambulant.* De ſaltantibus & tripudiantibus Sanctus Baſilius Magnus ita ſcribit: *Viri ac fœminæ communes conſtituentes Choros, maloque Dæmoni miſeras tradentes animas, ſi ſe invicem libidinum telis confodiunt, atque lacerant, quid mirum?* Regius Pſalmiſta inquit: *Prævenerunt Principes conjuncti pſallentibus, in medio juvencularum tympaniſtriarum*; Ubi ſciendum, quòd ut in libro Eſdræ ſcribitur, populus Dei è ſervitute Babylonica Jeroſolymam revertens, ut laſſitudinem & itineris diuturni labores nonnihil ſublevaret, puellas quaſdam in medium prodire juſſerit, quæ cantionibus ſuavibus, & fortè etiam ſaltibus, ſine ulla tamen obſcœnitate & vanitate factis, recrearent conſortes, & ad itineris reliquum conſtanter perficiendum incitarent. At verò ſpecialiter in his notandum eſt, quòd hoc faciendo Jeroſolymam contendebant; Jubilus earum in eo præcipuè conſiſtebat, quòd Jeroſolymam petentes Babyloniæ terga verterunt; at hodiè cantus, choreæ, tripudia & gaudia populi Chriſtiani, cum ſumma confuſione & ignominia noſtra in eo conſiſtunt, quòd Jeroſolymæ dorſum obvertentes, præcipiti curſu in Babyloniam contendant, infernalem inimicum in hiſce tripudiis ducem habentes & choreæ magiſtrum.

Abſtinentes à ludis Dæmonem vincunt.

Tob. 3. 6. 17.

S. Baſ. h. 14. de ebr. & lux.

Pſ. 67. 26.

1. Eſdr. 2. 65.

13 Thom. Cantipratenſis refert, quòd nobilis quidam in Brabantia miles ſervum quemdam habuerit, ad domus ſuæ cuſtodiam deputatum, qui ut erat Choreis apprimè deditus, quotieſcumque poterat adoleſcentes & puellas pro tripudiis inſtituendis congregabat. Contigit autem quòd Dominus ejus, dum ſervus tibicinem ageret, cæteríque ſaltitarent, Dæmonem quemdam obſervarit, qui totus alacer & lætus unà cum aliis Choreas circum ſervum ſuum agebat: Cumque ſervus

Th. Cantip. l. 2. Apum. c. 2. Hiſtoria.

à Do-

Digitized by Google

à Domino de hac viſione commonefactus, per emendationem pravæ hujus ad tripudia inclinationis reſipiſcere nollet, die quadam funeſta morte ſubitò extinctus fuit.

Hiſt. vit. lib. 2. c. 9.

14 In vita magni illius ſervi Dei Joan. Baptiſtæ Vitelli de Fulginio, qui hiſce noſtris diebus cum magna ſanctitatis fama & opinione mortuus fuit, cujuſque in hiſce noſtris Bacchanalibus conſcriptis Diſcurſibus frequentem mentionem faciemus, ſcribitur, quòd dum Civitas Fulginienſis pro Bacchanalibus ſolemniter celebrandis magnos ſumptuoſoſque apparatus faceret, ipſe ad illa impendienda ferventem inſtituerit orationem, ad quam unà cum ipſo faciendam aliam quamdam animam valdè ſanctam invitaverat, quæ dum oraret, in ſpiritu elevata vidit in principio Choreæ per aulam ſaltantia ſeptem Dæmoniorum capita, quæ tam viris, quàm mulieribus dictis tripudiis operam dantibus, omnigenas ſuggerebant malas cogitationes, quæ illos vel maximè à Deo elongare, & vitiis tenaciùs irretire poterant; Hi quóque Dæmones in medio ipſorum ſpiritus rixarum & homicidiorum immiſerant: at verò quia inter hæc omnia tantò ferventiùs orationi inſiſtebat, vidit quòd in eodem momento quo choreæ inchoabantur, Angelus quidam de Cœlo deſcenderet, qui ſtricto gladio, quem in manibus gerebat, Dæmones in fugam agebat, ſimulque tibicinum inſtrumenta minutim confringebat; Unde corruente theatro omnia in confuſionem converſa fuerunt. Ex quo facto Dæmonem chorearum & tripudiorum originem, authorem, & promotorem eſſe, clarè ſatis colligitur.

DISCURSUS VI.

ARGUMENTUM.

Exploduntur larvæ, velut Chriſtianis hominibus indignæ, à Dæmone inventæ, à Deo autem variis in occaſionibus graviter punitæ.

THEMA.

Uſquequò facies peccatorum ſumitis? Pſ. 81. 2.

Larvæ Dei imaginem ſpurant.

Pſ. 81. 2.

1 SAnctus Rex & Propheta David hunc Chriſtianorum abuſum, facies ſuas applicatis larvis transmutantium, in ſpiritu prophetico prævidiſſe videtur, dum illos in verbis aſſumpti thematis reprehendit dicens: *Uſquequo facies peccatorum ſumitis?* Et quidem tametſi larvæ, prima quidem facie peccati mortalis argui non poſſe, non nemini videri poſſit, experientia tamen quotidiana larvas utplurimùm cum diſſolutione, & verborum obſcœniſſimorum præſumpta licentia, cum ſcurrilitate item & petulantia, cum motibus denique & geſtibus impudicis, aliiſque prophanitatibus ſcandaloſis, boniſque moribus admodum pernicioſis conjunctas eſſe demonſtrat: & ideò Pſalmiſta illas jure merito *facies peccatoris* appellat, quia larvæ utplurimum facies peccatorum hominum diſſolutorum, vitioſorum, ridiculorum, imò Dæmonum quoque facies ſæpiſſimè referunt; ac proindè licèt hoc Bacchanaliorum tempore innumeræ videantur hominum ſtultitiæ quibus, uti probabimus, ſe judicium & diſcurſum rationis amiſiſſe demonſtrant; inter omnes tamen præcipua hæc eſt, quòd imaginem & ſimilitudinem Dei in ſpeciem beſtiæ, ſeu, quod deterius eſt, in Dæmonis figuram commutare non erubeſcant.

S. Ambr. l. 1. de Virg. Fœminæ quibus coloribus facies pingūt.

2 Sanctus Ambroſius pigmenta & fucos quibus fragilis fœmineus ſexus vultum ſuum, judicio quidem ipſarum in melius & in gratiorem ſpeciem transformare ſatagunt, ſupra modum deteſtatur: quid igitur de illorum dicturus eſſet ſtultitia, qui facies ſuas quoad poſſunt, deformare & deturpare nituntur? *Hinc illa naſcuntur incentiva vitiorum, ut quæſitis coloribus ora depingant, quanta hæc amentia effigiem mutare naturæ?*

3 Natura quidem homini ruborem & erubeſcentiam, velut quoddam peccati frænum ingeneravit, hic autem ſub larvis deperditur; Unde nunc vel maximè adimpletur, quod Sapiens lacbrymabundus deplorat, dicens: *qui relinquunt iter rectum, lætantur cùm malè fecerint, & exultant in rebus peſſimis.*

Prov. 2. v. 13. & 14.

4 Chryſologus ad aliud quoddam propoſitum, ſcribit, quod nos quoque in præſentiarum dicere poſſumus, nimirum quòd in Bacchanalibus imitemur adinventiones gentilium: *Factis ſemper eſt æqualis aſſenſus, Apoſtolo probante, cum dicit non ſolùm qui faciunt ea, ſed etiam qui conſentiunt facientibus, & ſi tanta eſt de aſſenſione damnatio, quis ſatis lugeat eos, qui ſimulachra faciunt ſemetipſos? Nonnè iſti amiſerunt imaginem DEI, ſimilitudinem perdiderunt Chriſti?* Perſpicuè Sanctus hic Doctor Chriſtianos quòd imagini Chriſti renuntiarint, convincit, ex eo quòd in gentilium ſimilitudines transfigurentur & transformentur: *Imaginem Dei portare noluit, qui idoli voluerit portare perſonam, qui jocari voluerit cum Diabolo, non poterit gaudere cum Chriſto.*

D. Chryſol. ſer. 155. Chriſtiani imitantur Gentiles.

S. Ephrem. T. 1. de ludicris reb. Signum ſervorum Dei & Diaboli.

5 Sanctus Ephrem Syrus in capite, cui titulus eſt: *Ludicris rebus abſtinendum eſſe Chriſtianis*, ad inſtructionem & confuſionem noſtram dicit: *Ad imaginem Dei formati ſumus, non dedecoremus imaginem ipſius Dei, ſed tamquam milites Chriſti illum ſequamur, illi ſerviamus.* Ecquodnam verò ſignum illud eſt, unde ſervi alicujus Domini, vel milites Ducis alicujus diſcerni aut dignoſci ab aliis poſſunt? numquid id ex Livrea qua veſtiti ſunt, manifeſtè colligitur? Hiſce autem diebus in magnam infelicitatem noſtram inſignia Dæmonis & Chriſti eriguntur, qui ambo ſuos habent ſectatores & miniſtros, at verò ex quonam præcipuè ſigno illi qui ſub Sathanæ vexillo militant dignoſci ab aliis poterunt? *Et viſu*, nimirum *verbo & opere agnoſcuntur*, quia mutant faciem ſuam, veſtitum mentiuntur inſolitum, lingua loquuntur à quovis Chriſtiano homine aliena, imò tales ab aliis æſtimari erubeſcunt, quia tantò unuſquiſque apud ſodalem & contubernalem ſuum majoris æſtimatur, quantò magis hiſce diebus ſtulteſcere, omnique licentiæ & petulantiæ fræna laxare novit.

Tertull. de ſpect. c. 23.

6 Tertullianus inquit: *Jam vero ipſum opus perſonarum quære; an DEO placeat, qui omnem ſimilitudinem vetat fieri, quanto magis imaginis ſuæ? non amat falſum amator veritatis, adulterium eſt apud illum omne quod fingitur.* Quid igitur de illis dicemus, qui ſe differentes & contrarios eſſe fingunt & oſtendunt ab illis, qui erant, quando à Deo creati fuerunt, dum idipſum in contumeliam & offenſam ipſiuſmet Dei fingere non verentur? In dubium utique revocari nequit, quia per larvas aliaque Bacchanalium inſignia, Dæmonis ſe eſſe conteſtentur ſequaces, optimè qui, ut ſuo loco dicemus, in Chriſti contumeliam, Bacchanalium eſt inventor & promotor.

Deut. 22. 5. Præceptum Dei.

7 DEUS in Deuteronomio expreſsè populo ſuo præcepit: *Non induetur mulier veſte virili, nec vir utetur veſte fœminea*; Et licèt in hac nova lege gratiæ exactior eſſe debeat Divinorum præceptorum obſervantia, juxta illud: *Niſi abundaverit juſtitia veſtra plus quam Scribarum & Phariſæorum, non intrabitis in Regnum cœlorum*, attamen experientia teſte, in omnibus plateis, viis, foris, vicis & angulis civitatis tranſgreſſio iſta ſe conſpicuam reddit, quæ indiſſolubili nexu iram & indignationem altiſſimi DEI adjunctam habet: *abominabilis eſt enim*, inquit Sanctus ille Legislator, *apud Deum, qui facit hæc.* Enimverò quòd ſi veſtis genii & inclinationis, ſive bonæ, ſive malæ, manifeſtum eſt indicium, quis dubitat, quin dum ſe quis veluti beſtiam, mulierem, Faunum, Dæmonem, veſtit, vel in quamcumque aliam extravagantem formam commutat, quin non inæqualis ab his fieri poſſit conceptus, quo ipſi earum quas repræſentare intendunt, qualitates & naturas participare credantur; *Uſquequò judicatis iniquitatem, & facies peccatorum ſumitis?*

Matt. 5. 20.

Pſ. 81. 2.

S. Greg. in Dialogis. Hiſtoria.

8 De Totila Rege legitur, quòd ad habendam aliquam ſanctitatis S. Benedicti experientiam, armigerum ſuum ad eum regiis paludamentis indutum, qui ſe Regem fingeret, miſerit: at verò S. Patriarcha ſtratagema ſubitò advertens, eidem dixerit: *Depone fili, quod geris, nam tuum non eſt.* Eodem quoque modo mihi larvato homini dicere liceat: Inventio iſthæc tua non eſt, ſed Dæmonis; Ecce igitur quemnam te larvando imiteris, & cui places aut conſolationem afferas. Audite quidnam Tertullianus de colorum quibus facies fucatur, pigmentis dicat, idem namque mutatis mutandis ad propoſitum noſtrum aſſerere poſſumus. *Quod naſcitur opus DEI eſt, ergo quod fingitur Diaboli negotium eſt*; & paulò poſt iterum ait: *Quantum autem à noſtris*

Tert. de cul. fœm. c. 5.

ſtris

Digitized by Google

ſtris diſciplinis & profeſſionibus aliena ſunt, quàm indigna nomine Chriſtiano, faciem fictam geſtare, quibus ſimplicitas omnis indicitur!

Act. Eccl. Mediol. p. 7 c. 7. Mem. pag. 1151. Larvæ damnantur.

9 Sanctus Carolus in memoriali quod ad populum ſuum Mediolanenſem direxit, hæc verba notabilia ſcribit: Præſcriptæ ſunt in perpetuum omnes larvæ, per quas homines figuram, quam DEUS illis indidit, non ſolùm transformare, ſed & delere ſtudent; imò per quas aliqui in turpi illa ſtultitia eo uſque progrediuntur, ut antiquas in beſtias ſe transformandi metamorphoſes æmulari videantur; ſint etiam præter omnem alium reſpectum maledictæ & execrandæ larvæ, utpotè antiquæ ruinæ noſtræ, quam Dæmon ſerpentis larva contectus, nobis procuravit, nobis refricantes memoriam. Abominabiles larvæ, ſub quibus hominibus verba inhoneſta eloqui, & in geſta & acta impudicitiæ plena prorumpere, fas eſſe videtur. Sceleratæ larvæ impugnatrices honeſtatis & pudicitiæ, gravitatis inimicæ, omniſque cuſtodiæ quam Chriſtiani hominis anima intus foriſque habere debet, extrema ruina. Hæc omnia hactenus ſanctiſſimus Cardinalis, in quibus ſpecialiter noto idem, quod nos ſuperiùs aſſeruimus, nimirum quòd prima larvarum origo primuſque inventor, inimicus noſter infernalis fuerit, tunc præcipuè cum ad Protoparentes decipiendos ſerpentis larvam induit. Adhæc quis eſt qui non videat, quòd in hoc quoque ſe Creatoris ſui ſimiam eſſe probare voluerit, ſiquidem ſicut ille hominem ad imaginem & ſimilitudinem ſuam creavit, ita quoque Dæmon ex altera parte modum nos docet, quo imaginem hanc à nobis Bacchanalium tempore deponere, ſuamque ejus loco ſimilitudinem induere valeamus, dum illos nonnunquam in Dæmonis forma in publicum facit prodire. Et quidem ſi Chriſtus Magiſter noſter traditori ſuo, qui ſcholæ ipſius diſcipulus & Apoſtolus erat, poſtquam in traditionem ordiendam conſenſiſſet, dixit: *Diabolus eſt*: Cur non pariter idem de malis Chriſtianis, qui peccato mortali aditum dederunt, & præcipuè de illis qui Diaboli ſpeciem per larvam induerunt, dicere poterit: *Diaboli ſunt*?

Joa. 6. 71.

Gaſp. Manzius cont. in QQ. Palat. Q. 12. n. 41. NB.

10 Gaſpar Manzi in Quæſtione quadam Deciſionibus Palatinis inſerta, in qua adverſus Bacchanalia fusè invehitur, factum quoddam haud parum curioſum refert; nimirum quòd dum Cardinalis quidam Palatinus, quemdam amicum ſuum qui cæteroquin vir pius, eruditus & digniſſimus erat, in privato conclavi ſuo veſte ſua purpurea, & galero Cardinalitio induiſſet, Summus Pontifex ex improviſo ſupervenerit, & quia hunc virum hoc modo veſtitum deprehendit, *pro pœnitentia ei injunxit, ut Cardinalis eſſet & maneret*. Subjungit autem idem author: *Quàm multi haud gravatè ita luderent, eamdemque pœnitentiam gratanter acciperent? Quidſi autem Dominus DEUS bacchantes in ſuo fictitio furore poſthac perpetuò juberet perſiſtere? Quidſi articulatam vocem in rugitum & boatum mutare, & cum Rege Nabuchodonoſor herbas comedere? Quid ſi venuſtatem ſuam cum deformitate larvæ mutare?*

Idem Gaſpar. Manz. Hiſtoria tragica.

11 Idem quoque de quibuſdam juvenibus Suecis, natalium nobilitate & divitiis conſpicuis, aliam quamdam refert hiſtoriam, nimirum quòd dum hi in veſtimentis ex lana, lino & pice contextis in Chorea, inter præcipuos nobiles viros & domicellas inſtituta, larvati ſaltitarent, lætique & feſtivi Choragos agerent, ex facibus autem quæ ad præbendum Choreizantibus lumen, circumquaque in conclavi tripudii ardebant, favillæ quædam ignis in veſtes illas delapſæ fuiſſent, veſtes illæ pice illitæ in luculentam flammam exarſerint adeò, ut omnes in veſtimentis illis, à quibus flamma prohibente, diſcingi non poterant, totaliter exuſti & concremati fuerint: *Quo animæ abierunt?* Exclamat idem Author; *An ad larvatos & deformes genios, an verò ad ſimulacra ſua deformia?* Et tamdem in hanc notabilem ſententiam concludit: *Deus ſcit, qui pro regula judicandi tenet; qualem te invenio, talem te judico*. Quia hic non videt, quanto cum meliori jure hiſce, in quibus non imaginem & ſimilitudinem tuam, ſed Diaboli livream, ſive gentilitias veſtes inveniebat, dicere potuerit, quod olim fatuis virginibus dictum fuit: *Neſcio vos*.

Mat. 25. 12.

Luc. 10. 17.

12 Septuaginta diſcipuli, ut Sanctus Lucas refert, die quadam ex Miſſionibus ad Salvatorem redeuntes, jactabundi, & alacres cœleſti Magiſtro dixerunt: *Domine etiam Dæmonia ſubjiciuntur nobis*, qui mox reſponſi loco hæc verba reportarunt: *Videbam Sathanam ſicut fulgur de cœlo cadentem*. Apud Sanctum Matthæum alia quædam comminatio refertur, jam relatæ parum diſſimilis; Dicit enim Salvator noſter: *Multi dicent mihi in illa die; Domine Domine, nonnè in nomine tuo prophetavimus, & Dæmonia ejecimus?* Quid verò Chriſtus adhæc reſpondit: *Et tunc confitebor illis, quia nunquam novi vos; Diſcedite à me qui operamini iniquitatem*. Unde ſtringens & validum quoddam argumentum deducere licet, nimirum, quòd ſi illi qui in nomine Chriſti prophetarunt, & ad ejus gloriam Dæmonia ejecerunt, hoc non obſtante à lævi quodam vanitatis vento aſpirati, à Salvatore noſtro tamquam ignoti prorſus rejecti fuerunt, quam ſpem illi habere poterunt, ut à Chriſto tanquam fideles ſervi agnoſcantur, & recipiantur, qui hoc tempore non prophetant, ſed per actus, geſtus, & verba ſacrilega Chriſtum blaſphemant, & prophanant, ſeque per veſtes, livream & imaginem Diaboli portare, & Dæmonis partem ſectari profitentur?

Bacchanalizantes damnantur.

Mat. 7. 22.

Larvati à Deo puniti.

13 Inſtituamus obſecro brevem quamdam recenſionem eorum, qui in veſte aliena larvati exiſtentes ab ultrice DEI juſtitia caſtigati & puniti fuerunt. Rex Achab, qui in bello mutato habitu agnitus non fuit (*Porrò Rex Iſrael mutavit habitum ſuum, & ingreſſus eſt bellum*) pœnam eodem die morte ſua luere debuit. Jeroboam Conjugi ſuæ habitum mutare perſuaſit: *Commuta habitum, ne cognoſcaris, quòd ſis uxor Jeroboam*; Cupiebat enim ut clam ab Ahia Propheta, qualemnam malitia Abiæ exitum habitura eſſet, ediſceret; quæ protinùs mariti conſilium ſecuta fuit; ſed quo putas eventu? *Cùm ergo illa intraret, & diſſimularet ſe eſſe, quæ erat*, acriter illam reprehendens, ſtultitiam ejus illi exprobravit dicens: *Quare aliam te eſſe ſimulas? Ego autem miſſus ſum ad te durus nuncius*, & exinde ſeveriſſima mariti ſupplicia, imminentem quoque Filii ejus mortem, & quantoperè DEUS domui illius iratus eſſet, ſeriatim prædixit. De Saul reprobo pariter legitur, quòd Pythoniſſam mulierem conſulturus abiens veſtes alienas induerit: *Mutavit ergo habitum ſuum, veſtituſque eſt aliis veſtimentis*. Sed quemnam inde fructum retulit? Eodem tempore vicinam mortem ſuam, à regno terreno pariter & cœleſti reprobationem, totius progeniei ſuæ exterminium, & millena alia iræ DEI ſeveriſſima ſupplicia ſibi prædici licèt invitus, audivit. Thamar in capite plateæ mutato habitu ſedens (*mutato habitu ſedit in bivio itineris*) à Juda meretrix æſtimata, tanquam talis cum perpetua ipſius infamia, utpotè nurus ipſius, carnaliter cognita fuit.

3. Reg. 22. 30.

3. Reg. 14. 2.

3. Reg. 14. 5.

Ib. v. 6.

1. Reg. 28. 8.

Gen. 38. 14.

14 Porrò omnium bacchanalium diſſolutionum, prout inferiùs videbimus, aſtutus ſtygiuſque ſerpens author fuit, ſpecialiter verò larvatum, & peregrini veſtium cultus; ſiquidem tametſi quando primitùs in Paradiſo ſerpentis larvam induens directè à DEO punitus non fuerit; attamen ſi benè rem conſideremus, ejus vice ſerpens, velut larva illius, eſt caſtigatus: *Et ait Dominus Deus ad ſerpentem: Quia feciſti hoc, maledictus es inter omnia animantia & beſtias terræ, ſuper pectus tuum gradieris*, &c. quod per ſimilitudinem quamdam, pro meliori intelligentia explicare poſſumus: contingit enim aliquando, ut quando mortis rei juſtitiæ manibus apprehendi non poſſunt, in exemplarem ipſorum pœnam ſtatua illorum loco comburatur: Eodem modo quia Dæmon ampliùs, quàm antea, à Deo maledici aut puniri non potuit, DEUS divinæ juſtitiæ ſuæ gladium, adverſus ſerpentem, utpotè ſimulationis & deceptionis ejus inſtrumentum, ſtrinxit.

Gen. 3. 14.

Hiſtoria.

15 Hiſtoricus quidam caſum qui in Francia in curia Caroli Sexti hujus nominis contigit, refert, ut ſequitur: Dum ſolemnes Principis cujuſdam celebrarentur nuptiæ, Rex unà cum quinque aliis Baronibus, depoſitis conſuetis veſtibus leonis ſpeciem induti in tricliolum ingreſſi ſunt, eùmque frater Regis apprehenſa face ardenti, ut meliùs ſpectra videre poſſet, propiùs acceſſiſſet, ſcintilla quædam de face proſiliens, linum pectioatum, quo toto corpore cooperti erant; concepta flamma ardere cœpit, qua etiam alii appro-

Paul. Æmil. Lib. 10. Hiſt. Franc.

ximan-

ximantes correpti ardere cœperunt, omneſque vivi ſine ullo ereptionis remedio conflagrarunt, & mortui ſunt, uno dumtaxat, ſimul cum Rege, à repentino hoc incendio ſalvato.

DISCURSUS VII.

ARGUMENTUM.

Dæmon bacchanaliorum Author eſſe probatur, qui per illa animas noſtras in æternam damnationem deturbare nititur.

THEMA.

Deſcendit Diabolus ad vos, habens iram magnam, ſciens quoniam modicum tempus habet. Apoc. 12. verſ. 12.

Bacchanalium author Dæmon.

1 AD exprimendam inimici Infernalis ſollicitudinem, qua Chriſtianiſmum ad Bacchanalium diſſolutiones proſequendas provocat, nulla ex toto volumine ſacro ſeligi poterant aptiora verba, quàm ſint illa quæ in aſſumpto hujus diſcurſus themate adducta fuerunt. Etenim dum Quadrageſimam, quæ tempus eſt pœnitentiæ, adeò propinquam eſſe cernit, videtque quàm modicum ſibi tempus ad illius meritum enervandum reliquum ſit, utique non dormit, ſed vehementer iraſcitur & indignatur, omneſque aſtutias & vires ſuas adhibet, ut fideles prævenire, & Bacchanalium filtro faſcinare poſſit, ut in curſu Quadrageſimæ ac omnia opera bona inepti evadant. Et ideò egregius quidam, & de cœlo plurimùm illuminatus Dei ſervus, cujus jam in præcedentibus diſcurſibus mentionem fecimus, nimirum Joannes Baptiſta de Fulginio, Bacchanalium in patria ſua implacabilis perſecutor & hoſtis, hoc tempus ſignificanter vindemiam Dæmonis appellare ſolebat. Sanctus Carolus pariter in Concilio quodam Provinciali ad perpetuam rei memoriam ſcriptum reliquit, quonam epitheto feſtiva hujus temporis gaudia, larvæ, luſus, joci, recreationes & petulantiæ, quibus ſe Chriſtiani hiſce diebus deliniri, decipi, & ſeduci permittunt, appellari debeant, dum omnes illas vanitates *nefarias Sathanæ blanditias* vocat. D. Chryſoſtom. quoque de hiſce licentioſiſſimis totius anni diebus loqui voluiſſe videtur, quando de riſu & jocis ita ſcribit: *Non eſt hoc eorum, qui ad regnum vocati ſunt, quique ſunt in cœleſti illa civitate conſcripti, non eſt ſpiritualia arma geſtantium, quod certè proprium eſt Diabolo militantium; ille enim eſt ille, qui etiam in artem jocos ludoſque digeſſit, ut per hæc ad ſe traheret milites Chriſti, virtutiſque eorum nervos redderet molliores; propterea in urbem etiam theatrum conſtruxit, & illos riſuum, ac turpium voluptatum incentores paravit, & per illorum luem in univerſam urbem talem excitat peſtem.*

L. 2. vitæ Joannis Baptiſt. Vitell.

Act. Eccl. Mediol. Concil. Prov. 5. pag. 56.

D. Chr. h. 6. in Matth.

S. Aug. t. 9. in 1. Joan. 2. Bacchanal. ſunt Dæmonis ſacramenta.

2 S. Auguſtinus theatris, ſpectaculis, cunctiſque aliis diſſolutionibus & petulantiis, quæ hiſce diebus à Chriſtianis exercentur, acutiſſimo ingenio ſuo myſticum quoddam attribuit epithetum, dum illa *Diaboli* appellat *Sacramenta*; quod quidem nomen tametſi ſupra à nobis tactum fuerit, opus tamen eſſe cenſeo, ut deſuper brevem quamdam conſiderationem inſtituamus. Sanctus igitur hic Doctor poſtquam verba illa S. Joannis: *Concupiſcentiam oculorum* explicando, *concupiſcentiam illam ſive deſiderium oculorum* nihil aliud eſſe dixiſſet, quàm *omnem curioſitatem*, protinus ſubjungit: *Jam quam latè pateat curioſitas iſta in ſpectaculis, in theatris, in ſacramentis Diaboli*; At verò quænam eſt nomenclaturæ iſtius ratio? S. Thomas ſacramentum hoc modo definit: Eſt ſignum rei ſacræ, id eſt, gratiæ ſanctificantis hominem; Sacramenta enim à Salvatore noſtro inſtituta ſunt, ut ſint divinæ gratiæ producendæ inſtrumenta ad ſanctificandum animas: At verò ſacramenta diaboli contrarium operantur effectum, ſiquidem eò ſolùm tendunt, ut perdant animas, eaſque gratia & amicitia DEI privent, per voluptates ab ipſo excogitatas, ut conſcientias indiſſolubilibus peccatorum nodis illaqueare poſſit. Sacramenta, in quantum ſacrificia, iram Dei placant; at verò Dæmonis ſacramenta, qualia ſunt Bacchanalia, eamdem magis ſemper irritant. Sacramenta Chriſti Sanctus Auguſtinus portas Paradiſi appellat, *ſine quibus ad vitam, quæ vera eſt vita, non intratur*: At verò hæc Dæmonis ſacramenta, ſcopuli quidam ſunt, procurantes nobis præcipitium inferni; Cujuſmodi ſunt larvæ, comœdiæ, ſpectacula prophana, ſcurrilitates impudicæ, tripudia, choreæ, crapula, ebrietates, & quævis aliæ Bacchanalium turpitudines.

S. Th. p. 3. q. 60. a. 2.

S. Aug. Tr. 120 in Joa.

3 In eadem vita Joannis Baptiſtæ de Fulginio ſcribitur, quòd dum tam ipſe, quàm aliæ quædam Chriſti ancillæ adverſus Bacchanalium vanitates ſeſe per ferventem orationem obarmarent, die quodam, quo hæ diſſolutiones quàm maximè effervescebant, viſa fuerint ſeptem Dæmoniorum capita, quæ ſe ad murum aulæ illius, in qua ſaltus & tripudia inſtituebantur, fortiter alliderant, eò quòd conſilia & propoſita infatuari viderent; imò tanta erat perverſorum illorum rabies & iracundia, ut lapides in pulverem comminuerent: *Deſcendit Diabolus habens iram magnam*. S. Ephrem in capite quodam, cujus titulus eſt: *Quod ludicris rebus abſtinendum ſit Chriſtianis*, ad noſtram inſtructionem inquit: *Ubi Cytharæ, ac chori, ac plauſus manuum, ibi virorum tenebræ, & mulierum perditio, Angelorum triſtitia, & Diaboli feſtum*. Quòdſi Sanctus hic vir idipſum de ſolo quodam vano gaudio & lætitia affirmare non dubitat, jungatis illi alias diſſolutiones, ſcandala, choreas, cantus prophanos, & tot millenos alios exceſſus, & clarè videbitis, quantum hi ſpiritus rebelles hiſce diebus de Chriſtianorum pernitie exultent, ac triumphent.

L. 2. c. 9. vitæ Joan. Bapt. Vitell. Diabolis [illegible]

Apoc. 12. 12. S. Ephr. t. 2.

4 S. Carolus de Septuageſima tractans, populo ſuo in hæc verba ſcribit; Hodie Dominicam Septuageſimæ celebramus, in qua Eccleſia per voces & apparatus ad mœſtitiam compoſitos, in memoriam nobis ruinas & miſerias noſtras revocat, in quas per inſidias quas inimicus infernalis ſerpentis larvam indutus ab ipſo mundi exordio homini ſtruxit, turpiter incidimus; Quid verò Dæmon ab hac die facit? Nihil aliud profectò, quàm ut dum ſancta mater Eccleſia filios ſuos ad luctum invitat, ipſe per mundanas diſſolutas inſolentias eoſdem ſeducat ſibique adſtringat; Ipſe ſicut inimicus eſt Chriſti Domini noſtri, ita quoque noſter eſt hoſtis, qui Chriſtum vitæ profeſſione ſectamur, & velut quidam, ut ita cum ſancto quodam viro loquar, publicus viarum latro, qui in inſidiis conſtitutus aliud non quærit, quàm ut nos omnibus bonis ſpoliare poſſit; proindè vult optimus & benedictus Deus, ut illi tanquam capitali inimico noſtro omnibus viribus, & cum omni ſtudio & induſtria reſiſtamus, ne prætenſam à ſe victoriam contra nos reportare queat. In alio quoque ejuſdem voluminis loco, in memoriali quodam ad populum ſibi ſubditum directo, idem inſinuat, nimirum quòd Dæmon vanitatum omnium Bacchanalium author ſit & inſtrumentum; Unde zeloſiſſimus Paſtor ad gregem ſuum converſus ait: Vide retia inextricabilia, quæ Dæmon inimicus noſter hoc tempore nobis tendit; Vide foſſas peccatorum, in quas tot homines cæco quodam modo præcipites agit; Vide innumerabilium animarum prædam, quam hoc tempore ſibi ſurripit. Quid plura? Vide, vide inquam, quantum hodie Sathanas triumphet, quomodò in hoc populo tuo regnet & tyrannizet, idque non ſolum quoad plebejos toto anno vitæ vanitati deditos, verùm etiam perſæpè quoad illos, qui alio anni tempore bonam habent animæ ſuæ cuſtodiam, & à mundo ſapientes eſſe exiſtimantur. Gaſpar Manzi in præcitatis ſuis Deciſionibus Palatinis, hanc habet obſervationem: *Diabolus*, inquit, *humani generis inſidiator, qui Chriſtum Dominum poſt jejunium tentavit, Chriſtianos ante jejunium omnibus modis à Deo conditore ſuo abducere, præcipites in exitium trahere, & ab inſtituto Eccleſiæ aſtrahere laborat*. Diſcurſus ejus totus inſidioſus eſt, quia alium in eo finem non habet, quàm ut per inordinatam hujus temporis vitam, per crapulam & ebrietates ſtomachi & corporis complexionem ita deſtruat & perdat, ut poſtea etiam ex animo volentes, abſtinentiæ Quadrageſimalis rigorem obſervare minimè valeamus.

Act. Eccl. Mediol. pag. 17.0. Dæmon tot maximè ſe docet hoc tempore.

Act. Eccl. Mediol. p. 7. pag. 115.

Gaſp. Manzi Cent. 1. deciſ. Palat. Q. [illegible]

5 Porrò ſpectacula ſpeciale Diaboli diverſorium & irritamentum eſſe, ſpecialiùs probant multorum claſſicorum Patrum teſtimonia. Sic enim Sanctus Auguſtinus Chriſtianis ſui temporis ſpectaculis aſſiſtentibus his verbis improperat: *Quid tibi cum pompis Diaboli quibus*

Spectacula fugienda.

Digitized by Google

S. Aug. l. 1. de ſymb. ad Cathec. c. 1.
Tert. Apol. c. 36.
Tertul. de ſpect. c. 2.
Salv. l. 6. de Provid.

bus renunciaſti? In multis namque Eccleſiis, ut ſuperiùs diximus, uſitatum erat, ut baptizandi Sathanæ pariter & ſpectaculis renuotiarent; Unde Tertullianus in Apologetico inquit: *Æque ſpectaculis veſtris in tantum renunciamus, in quantum originibus eorum, quas ſcimus de ſuperſtitione conceptas;* Clariùs verò in lib. *de ſpectaculis*, loquitur, dum ait: *Spectacula ſunt Pompa Diaboli, quam in ſignaculo fidei ejuravimus.* Salvianus de eiſdem pariter ita ſcribit: *Spectacula etiam juxta noſtram profeſſionem opera ſunt Diaboli. Quomodo ô Chriſtiane ſpectacula poſt baptiſmum ſequeris, quæ opus Diaboli eſſe confiteris? Renunciaſti ſemel Diabolo, ſemel & ſpectaculis ejus, ac proinde neceſſe eſt prudens & ſciens, dum ad ſpectaculum remeas, ad Diabolum te redire agnoſcas.* S. Cyprianus in eo tractatu, quem contra ſpectacula ſcripſit ſimiliter ita ſcribit: *Græca illa certamina, vel in cantibus, vel in fidibus, vel in vocibus, vel in viribus præſides ſuos habent varia Dæmonia, & quicquid eſt aliud, quod ſpectantium, aut oculos movet, aut delinit aures.* Idem quoque ſanctus Martyr ad Prophetam regium ex inſtinctu pietatis & devotionis coram arca ſaltantem alludens, ſubjungit: *Diabolo artifice ex ſanctis in illicita mutata ſunt;* Cantiones, fidicinia & tripudia, quæ antea in proceſſionibus cultus Dei & Religionis demonſtrationes erant, Diabolus in licentiam & diſſolutionem transformavit.

S. Cypr. de ſpect.
S. Cypr.

6 Divus Chryſologus ad præciſum Præcurſoris caput, nec non ad ſacrilegam inceſtuoſi Hærodis barbariem, qui ſe à ſaltariumcula quadam perverti permiſit, oculum ſuum deflectens, Dæmonem in filia Herodiadis ſaltaſſe dicit: *Serpens tunc latebat in fœmina, quæ repens greſſibus flexuoſis, lethale toto corpore virus effudit, ut diſcumbentium mentes furor, venenum corpora ſauciaret.* Divus Chryſoſtomus de ludis Circenſibus tractans, illoſque qui ut eos ſpectare poſſint, Deo dorſum obvertunt, reprehendens, his verbis illos ad propoſitum noſtrum alloquitur. *Equidem*, inquit, *adductus ſum ad hanc ſermonem, ut homines arguerem ſpectaculorum amantes, qui cum ſpirituale ſalutis ſpectaculum neglectui habeant, corporale nequitiæ curriculum, magis Sathanæ ſtudium, pietati anteponunt;* Ubi notandum quòd jocos, ſpectacula, ſcenas, *Sathanæ ſtudium* appellet.

D. Chr. ſer. 174. In choreis Dæmon.
D. Chr. T. 6. de Circen.

7 Multa leguntur talium hominum exempla, qui hiſce Bacchanalibus inſolentiis immerſi Dæmonis in ſe crudelem tyrannidem experti fuere. Surius in vita Sancti Eligii Epiſcopi refert, quòd dum populo ſuo die quadam prædicans, eidem ut à ſaltibus & tripudiis, cunctiſque aliis prophanitatibus à Dæmone ad præcipitandas in infernum animas adinventis abſtineret, perſuadere conaretur, quidam ex eis Epiſcopum ſe ipſorum petulanti levitati opponentem, diotiùs ſuſtinere non valentes, de inferenda ei nece inter ſe deliberarint. Quod cùm Sanctus hic Præſul martyrii patiendi cupidus audiſſet, cum uno tantùm Diacono & duobus Clericis, ad eam ſe civitatis partem, ubi hi morabantur, contulit, & per medium furibundæ multitudinis pertranſiens, in locum quemdam ſublimiorem & elevatum aſcendit, indeque contra choreas & tripudia miſſa cum energia prædicans, vanitates, Dæmonis inſtrumentum & inventiones eſſe dixit: econtra verò furens plebecula variis eum convitiis & injuriis afficiens, mortem ei, niſi deſiſteret comminabatur, apertè proteſtando, quòd his ſe conſuetis recreationibus & ludis nequaquam paterentur privari. Quare ſanctus hic vir ovium ſuarum emendationem & reſipiſcentiam vehementer deſiderans, Deum enixè rogat, ut ad ſalvandas ipſorum animas, Dæmones ipſorum corpora obſidere & ingredi permitteret; & ſubitò quinquaginta ex illis, qui contra eum conjuraverant, à Dæmone fuerunt obſeſſi, qui omnes furioſè ſalire & ſaltare cœperunt, non obſtante quòd alii flexis coram S. Epiſcopo genibus in terram provoluti eum ſupplices rogarent, ut pro infelici illa hominum obſeſſorum multitudine ſuas apud DEUM preces & orationes interponeret, quibus ipſe reſpondit, admiranda potius & laudanda ab ipſis eſſe juſta DEI judicia, qui in reos juſtis beneque promeritis ſuppliciis ad aliorum exemplum & correctionem animadverteret: *Ad tempus illis traditi ſunt, quos amant; ſentiant magiſtros ſuos, quos colunt;* Unde hi obſeſſi per annum integrum choreas & tripudia ſua hoc modo continuarunt, in cujus fine, recurrente die quo ſaltare cœperant, eoſdem aquæ benedictæ aſperſione abſolvit, & à tripudiis abire juſſit.

Sur. 1. Decemb. Saltantes à Dæmonibus obſeſſi.

8 Aliud quoddam ſimile ſupplicium Annales Eccleſiaſtici referunt, nimirum; deturbatos plures de poteſtate mentis fuiſſe magicis artibus, ac bacchantum veterum more funeſtas choreas agitaſſe, donec ſacris exorciſmis Dæmones ex miſerorum corporibus depulſi ſunt. Modum verò quo à rebellibus hiſce ſpiritibus agitabantur, his verbis recenſent: *Utriuſque ſexus homines illudebantur à Dæmonio, ut tam in domibus, quam in plateis, & Eccleſia ſe invicem manu tenentes, choreas ducerent, & in altum ſaltarent, nomina quædam Dæmoniorum nominantes, nec ullam verecundiam propter adſtantes populos habentes, in fine vero chorizationis ita circa pectoralia torquebantur, ut niſi mappis lineis à ſuis amicis circa medium ventris ſtringerentur, quaſi furioſè clamarent, ſe mori. Tandem Leodii per conjurationes ſumptas de illis, quæ ante baptiſmum in catechiſmo fiunt, à Dæmonio liberabantur, & ſanati dicebant viſos ſe tempore ſaltationis immerſos in fluvium ſanguinis, & propterea ſic in altum ſaltaſſe.*

Annal. Eccl. Raynal. An. 1374 n. 15. Exemplum aliud.

9 Myſticum quoque eſt illud epithetum quod Divus Chryſoſtomus Theatro attribuit, dum illud vocat: *Diabolicam officinam.* In iiſdem Annalibus Eccleſiaſticis refert Baronius, quòd dum Gentiles in urbe Neocæſarienſi pruphano cuidam feſto celebrando inſiſterent, ingens quædam hominum in confinibus habitautium multitudo eò confluxerit, adeò ut dum unus alteri præ nimia populi confluentis denſitate, cedere vix poſſet, Dæmonem, cujus ſolemnitates agebantur, ſupplices interpellarint, ut largiorem illis commodioremque locum indulgeret, alta voce clamantes: *Jupiter fac nobis locum.* Quod cum S. Greg. Thaumaturgo innotuiſſet, ſubitò ad eos miſit qui illis futurum eſſe nomine ejus prædicerent, quòd poſt modicum tempus largiorem & capaciorem eſſent locum habituri, imò voto & deſiderio ipſorum longè ampliorem; unde eodem met die peſtilentialis quædam illis eſt immiſſa mortalitas, quæ cantus ipſorum in planctus ſubitò convertit; tantus enim ex eadem lue morientium numerus fuit, ut vivi mortuis ſepeliendis minimè ſufficerent, nam quotidiè terribilis coram eis figura ſe ſpectandam præbuit, domus autem ad quas propiùs accedebat figura iſta, ſine ullo remedio aut juvamine ſubitò exinaniebantur ab incolentibus illas. Tandem verò ideò ſupplicium iſtud ſibi à Deo immiſſum fuiſſe animadvertentes, quia Dæmonem invocaverant, ad Thaumaturgum accurrerunt, qui flagellum iſtud orationum ſuarum efficacia protinùs amovit, eòſque ad Chriſtianam religionem integerrimè perduxit.

D. Chr. h. 6. in Matt.
Annal. Eccl. Baron. An. 256. n. 1. Peſte puniti qui Dæmonem invocabant.

10 Cùm igitur Dæmon Bacchanalium author exiſtat, ſequitur quòd per hæc nobis propoſita præcipitium noſtrum operetur; Et ideò utplurimum terminus illorum eſt æterna perditio: Quod forſitan S. Apoſtolus dicere voluit, quando ad Philippenſes ita ſcribit. *Multi ambulant, quos ſæpe dicebam vobis (nunc autem & flens dico) inimicos Crucis Chriſti, quorum finis interitus;* Ubi Chryſoſtomus loco dictionis, *interitus*, legit *perditio;* Et quidem ne ulla ſuperſit occaſio dubitandi, de quibus illo loco loqui velit, ideò immediatè poſt ſubjungit: *Quorum Deus venter eſt;* id eſt, qui Bacchum velut Deum colunt & adorant.

Qui Bacch. colunt damnantur.
Phil. 3. 18.

11 Dicite ſodes, cur inter tot arborum & plantarum genera ficus potiſſimum ab illo DEO, qui præ cunctis aliis virtutibus de manſuetudine gloriatur dicens: *Diſcedite à me quia mitis ſum*, maledictionem accepit? Cur non potiùs pinus, vel ulmus, aut alia quædam arbor inutilis hoc maledictionis fulmine percuſſa fuit? Idque eo præcipuè tempore, quod fructibus aperiendis nequaquam à natura deſtinatum erat (*non enim erat tempus ficorum*) Solvit hanc difficultatem S. Bonaventura dicens: *Per fici arborem poteſt intelligi homo deditus dulcedini mundanæ, qui dicitur eſſe ſecus viam, id eſt, in via carnis, non in via ſpiritus.* Per hanc verò viam homo hoc Bacchanaliorum tempore dici poteſt incedere, ac proindè mirum non eſt, ſi Dei ſuper ſe provocet maledictionem.

Dei maledictionem provocant. Mat. 21. v. 19.
Marc 11. v. 13. S. Bon ſer. 1. in D. 7. poſt Pent.

12 Neſcio an aliquando vos ad id reflexeritis, quòd ex tam innumerabili populo, qualis Hebræus erat, in

quo

Digitized by Google

quo virorum bellatorum numerus ſexcenties millenos, citra mulieres & parvulos infantes, tranſcendebat, duo tantùm in terram promiſſionis ingreſſi fuerint, videlicet Joſue & Caleb? Cujus equidem cauſa fuit, vel quia cœleſtem ſive cœlitùs ad illos dilapſam annonam mannæ nauſeando, tanta eum aviditate in vaſta illa ſolitudine carnes appetivere Ægypti; vel quia coram vitulo aureo genua ſua incurvantes idololatriam commiſerunt, in ejuſque honorem poſtquam crapula & ebrietate ſe ingurgitaſſent, ſaltus inſtituerunt & tripudia: *Omnia in figura contingebant illis*; Deus enim per ſupplicium iſtud populo Chriſtiano inſinuare voluit, quòd ſi hoc tempore crapulæ & ebrietate, jocis & ludis, aliiſque ſimilibus inſolentiis operam dederit, aureoque Bacchanaliorum vitulo cultum & obſequium detulerit, ſpem omnem deponere debeat tandem aliquando ingrediendi in terram viventium.

Ad cœlum non pervenient.

13 S. Vincentius Ferrerius in ſermone quodam in Dominicam Quinquageſimæ, de hoc Bacchanalium tempore ita ſcribit: *Eſt tempus hoc tempus deſcendendi de peccato in peccatum, & per conſequens ad infernum*, & ideò dicitur: *Tenent tympanum & cytharam, & ducunt in bonis dies ſuos, & in puncto ad inferna deſcendunt*. S. Ephrem in capite ſuperius citato, cujus titulus eſt: *Quod ludicris rebus abſtinendum eſt Chriſtianis*, locum quemdam propoſito noſtro aptiſſimè inſervientem ex Iſaia Propheta adducit dicens: *Iſaias Propheta, aut potius ipſe Deus per Prophetam ait: Væ iis qui cum tympanis, ac tibiis, & cytharis vinum bibunt?* Id quod hiſce diebus ad litteram practicatur, in quibus Bacchus qui apud Gentiles tamquam Deus vini colebatur, divinos ab innumeris hominibus per tympana, tibias, & cytharas ſortitur honores.

S. Vinc. Ferrer ſer. 3. in Quinq. Infernū viam ingrediūtur.

S. Ephr. c. 1.

14 Hoc tempore præcipuè, inquit S. Carolus Borromæus, Dæmon in cordibus hominum ſupra omnem modum ſuam exercere & dilatare ſolet tyrannidem, unde tandem derivatur id quod idemmet Propheta ſubjungit, quòd ſcilicet infernus os ſuum aperiat & dilatet ad innumerabiles hominum animas devorandas; *Væ qui conſurgitis mane ad ebrietatem ſectandam, & potandum uſque ad veſperam, ut vino æſtuetis; Cythara, & lyra, & tympanum, & tibia, & vinum in conviviis veſtris, & opus Domini non reſpicitis*: Homines hoc tempore non ſolùm opere, ſed & rotundo ore non erubeſcunt dicere: Bene agere, & honeſtè vivere ad Quadrageſimam pertinet, & ideò plerique ad gulam uſque hiſce diebus vanitatibus immerſi conſpiciuntur; ac proindè mirum non eſt quòd Iſaias ſubjungat: *Propterea dilatavit infernus animam ſuam, & aperuit os ſuum abſque ullo termino.*

Act. Eccl. Mediol. pag. 1161.

Iſa 5. v. 11. 12.

Iſa. 5. 14.

15 Meritò igitur D. Chryſologus nos inſtantiſſimè rogat, ut illis qui ad hoc præcipitium rapidiſſimo curſu properant, paternis admonitionibus noſtris ſubveniamus. En ipſiſſima ejus verba: *Si quæ ſunt viſcera pietatis in nobis, ſi qua eſt in nobis contemplatio humanitatis, ſi qua nos habet fraterna ſalutis affectio, abſtrahamus eos, qui ſic ad perditionem currunt, rapiuntur ad mortem, trahuntur ad tartara, feſtini ſunt in gehennam*; Nimirum his verbis de illis loquitur, qui in principio Januarii ad jocos & ludos ſuperſtitioſos & profanos, quos gentiles in Deorum ſuorum honorem inſtituere conſueverant, accurrere eoſque ſpectare non verebantur; Bacchanalia autem, prouti ſequenti diſcurſu dicemus, eorumdem quoque paganorum reliquiæ & inventiones exiſtunt.

Admonitio, D. Chr. ſer. 155.

DISCURSUS VIII.

ARGUMENTUM.

Bacchanalia reliquiæ & inventiones ſunt hominum paganorum, quibus olim Baccho divinos cultus exhibebant, ideòque Chriſtianos omninò dedecent.

THEMA.

Nolite jugum ducere cum infidelibus; quæ conventio Chriſtò ad Belial? aut quæ pars fideli cum infideli? Qui autem conſenſus templo Dei cum idolis? 2. Cor. 6. v. 14.

1 QUòd ſi ſanctus Apoſtolus in diebus ſuis indigniſſimum hunc Bacchanalium abuſum inter Chriſtianos vidiſſet, qui hodie per conſuetudinem velut uſus legitimus invaluit, & annis ſingulis magis magiſque augeſcit, juſtiorem utique habuiſſet de eo lamentandi cauſam, quàm de Corinthiis, dicendique: *Nolite jugum ducere cum infidelibus*, &c. Hunc eumdem textum adducit Sanctus Carolus, ut ſuis Mediolanenſibus, quam hiſce diebus, priùs quàm ipſius opera ſalutaris ejuſdem Eccleſiæ reformatio introducta eſſet, exercere ſolebant, nimiam vivendi licentiam exprobraret; Citatque illam Sancti Ambroſii authoritatem, in qua præfatus Apoſtoli locus his verbis explicatur: *Idoli portio eſt inebriare vino mentem, ventrem cibo diſtendere, ſaltationibus membra torquere, & ita pravis actibus occupari, ut cogaris ignorare quod DEUS eſt*; Moxque prædictum Sancti Apoſtoli locum ſubjungit, in quo præter aſſumpti thematis verba dicitur: *Quæ portio juſtitiæ cum iniquitate? aut quæ ſocietas luci cum tenebris? aut quæ pars fideli cum infideli? qui conſenſus templo Dei cum idolis?* Hæccine filiorum Eccleſiæ, opera eſſe exiſtimatis? Potiùs filiorum nomine indignos eos judicabitis, utporè qui erga benigniſſimam matrem ſuam ſunt ingratiſſimi. Etenim ipſa plangente, illi rident; Eccleſia pro peccatis ipſorum gemente, ipſi triumphant per ſpectacula, per quæ Diabolus de ipſis victor evadit. Dum Eccleſia ſollicitè intenta eſt, ut per Divina officia ſua iram DEI placare poſſit, ipſi in quævis peccata conſentiunt, ut tanto acerbiùs adverſum ſe iram DEI provocent. Dum Eccleſia omnes prophanitates, & ſuperſtitioſos gentilitatis ritus omni ſtudio abolere nititur: Ipſi antiquos & obſoletos gentilium mores ab ipſo mundi exordio ab ipſomet Sathana in aſſumpta ſerpentis larva Protoparentes noſtros miſerè decipiente excogitatos & inventos renovare & reſtabilire ſatagunt. At verò ſicut idem Dæmon per aſſumptam larvam ſerpentis, miſerabilem totius humani generis lapſum cauſavit; ita quoque nunc per larvarum vanitatem & falſitatem mundum in eamdem ruinam præcipitare adlaborat.

Act. Eccl. Mediol. p. 7. pag. 1006.

S. Ambr. ib.

2. Cor. 6. v. 15.

Antiqui mores gentilium renovantur.

2 Idem quoque ſanctiſſimus Cardinalis, in pluribus aliis locis præſentis temporis ſcurrilitates & inſolentias, gentiliſmi reliquias eſſe affirmat; Etenim in memoriali ad populum & Diœceſim ſuam Mediolanenſem directo dicit: Vide his diebus renovationem, memoriam, & imitationem tot prophanitatum & obſcœnorum, ac perverſorum abuſuum, quos ſuperſtitioſus Paganus excogitavit. Videas inquam tot etiamnum inter nos Chriſtianos ſuperſtites vigere errores, prophanoſque ritus, quibus in Sacro Baptiſmi lavacro expreſsè renuntiavimus. Extra omne dubium eſt, quòd, ſicut evidenter probabimus, Bacchanalia ſuum ab Idololatris principium habent & originem, ac conſequenter quòd Chriſtiani eadem hiſce diebus conſectando, imitentur infideles, ſuumque Dæmoni certo quodam modo cultum exhibeant, qui ſub nomine Bacchanalium, ſeu potiùs Bacchi, à quo Bacchanalia nomen obtinuerunt, abſconditur & occultatur. Unde S. Ephrem in ſæpius allegato capite, cui titulus eſt: *Ludicris abſtinendum eſſe Chriſtianis*, ita ſcribit: *Ne decipiamini fratres in Chriſto dilecti, non ſunt iſta Chriſtianorum, ſed Gentium, Deum non habentium.* Bacchanalia appellationem ſuam habent à Baccho, cui gentiles olim ſacrificabant, divinique cultus exhibebant honores, ut præmii loco turpes illis & obſcenæ ab eo indulgerentur voluptates. Et quidem primi, qui ludicra hæc Feſta inſtituerunt, fuere Athenienſes: *Quibus* proindè *ad inſaniam uſque latandi & epulandi conceſſa fuit tanta licentia, ut homines effrænes, & in omnem luxuriam fractos, qui ſolvere repagula modeſtiæ non erubeſcunt, ſoleamus dicere debacchari.*

Act. Eccl. Mediol. p. 7. pag. 1151. Bacch. paganorum reliquiæ.

S. Ephr. c. 1.

3 Alexander ab Alexandro poſtquam multos recenſuiſſet actus obſcœnos, quibus gentiles Bacchi Feſta peragebant, tamdem ita concludit: *Tanta erat temulentia & verborum licentia, ut Marcus Varro, niſi ab amentibus fieri potuiſſe negaret. Quæ Sacra procedente tempore, cùm ex diurnis nocturna fierent, promiſcuis ingenuorum juvenum & fœminarum ſtupris, cum ſtrepitu & ululatu, in omne facinus & libidinem; perpetuo ſenatuſconſulto, non in Urbe modò, ſed per omnem Italiam coercita fuere, maximiſque pœnis prohibitum, ne Romæ Bacchanalia fierent, neve in Italia, cùm in contubernio ſordidiſſimorum pararentur, eſſentque maximorum ſcelerum cauſa & ſeminarium.* Quòd ſi ergo illi qui

Alex. l. 6. Genial. c. 19. A Romanis prohibitæ erant, & à Chriſtianis celebrantur.

in Deum

Digitized by Google

in Deum minimè credebant, neque poſt hujus vitæ curſum vitam præſtolabantur infelicem aut beatam, qui tunc Dæmones, & inter eos præcipuè Bacchum & Venerem, Deorum loco adorabant, pro boni Regiminis regula inſtituenda, hæſce turpes inſolentias & diſſolutiones diſtrictè interdicere opportunum, imò neceſſarium eſſe judicarunt. qua fronte nos, qui Chriſtiani ſumus, cum tanto jubilo & alacritate Baccho litaturi prodimus in campum, illaque feſta velut ſtulti & amentes ſtudioſè proſequimur & continuamus.

Gaſp. Manz. in Cent. dec. Pal. Q. 50. n. 12. Reſuſcitantur.

4 Gaſpar Manzi in quadam Quæſtione, quam adverſùs Bacchanalia inſtituit, poſtquam præallegatas hujuſce inſaniæ retuliſſet à gentilibus per Senatus conſultum factas prohibitiones, pergit dicere: *Verùm quod Pagani ſepelierunt, Chriſtiani reſuſcitarunt, & quidem Dæmonis inſtinctu, eo maximo tempore, quo pietati magis indulgere, & mores ſuos ad legem Chriſti componere deberent.* Clemens Alexadrin. quærit: *Quando id quod in honorem alicujus Idoli ab Ethnicis agitur, à fidelibus Chriſtianis ſpectaculo frequentatur, & Idololatria gentilis aſſeritur, & in contumeliam Dei, religio vera & divina calcatur.* Cui utique reſponderi cum veritate poteſt, quòd execrabilior DEO contumelia per totius anni decurſum irrogari nequeat, quàm ſit illa quæ hiſce diebus ſacrilegè afficitur, in quibus honor & cultus Deo debitus in Bacchum transfertur.

Clem. Alex. l. 2. ſtrom.

5 Sanctus Carolus in loco quodam, ubi miniſtris verbi DEI, ut abuſus & ſcandala his diebus in Chriſtianiſmum introducta acriter reprehendant, inculcare nititur, hoc illos præcipuè prædicare jubet. *Scenica perſonataque actiones, unde tamquam à quodam ſeminario, ſemina malefactorum, ac flagitiorum penè omnium exiſtunt, quàm à Chriſtiana diſciplina officiis horrentes, quàm valdè cum Paganorum inſtitutis convenientes, atque Diaboli aſtu inventa ſint.* S. Cyprianus ad Serpentis infernalis ſe reflectit aſtutiam, qui ab humano genere in Idolis adorari volens, conſequenter illis voluptates, per quas ad id alliciantur, ſubminiſtrare decrevit: *Ita Diabolus artifex, quia Idololatriam per ſe nudam ſciebat horreri, ſpectaculis miſcuit, ut per voluptatem poſſet amari.* Salvianus de ſpectaculis tractans, nos per ea à DEO & Religione ipſius apoſtatare dicit: *In ſpectaculi quædam apoſtaſia fidei eſt;* Quod cum eo conſonat, quod diu ante ipſum ſcripſerat Tertullianus, dum ait: *Præſcripſiſſe debemus, Dæmones ab initio proſpicientes ſibi inter cætera idololatriæ, etiam ſpectaculorum inquinamenta, quibus hominem à DEO avocarent, & ſuo honori obligarent, ejuſmodi quoque artium ingenia inſpiraſſe.* Fideles antiqui, quotieſcumque fidem ſuam publicè proteſtabantur, ſpectaculis quoque abrenuntiare ſolebant; Et ideò Sanctus Auguſtinus ad Chriſtianos ſe convertens, illos Dæmoni hoc verbo *abrenuntio* &c. abjuraſſe ſcribit; ac proindè Tertullianus de ſpectaculis cap. 4. ait: *Cùm aquam ingreſſi, Chriſtianam fidem in legis ſuæ verba profitemur, renuntiaſſe nos Diabolo, & pompæ, & Angelis ejus conteſtamur.* Idemque Sanctus Augu. eodem jam citato loco Chriſtianos his verbis propoſito noſtro apprimè ſervientibus alloquitur: *Renuntiate non ſolum vocibus, ſed etiam moribus, non tantum ſono linguæ, ſed actu vitæ. Scitote vos cum callido, antiquo, & veternoſo inimico ſuſcepiſſe certamen; non in vobis poſt renuntiationem inveniat opera ſua, non jure vos attrahat in ſervitutem.* Simul etiam modum explicat, quo Dæmon ſibi ſuper nos comparavit authoritatem & imperium, eo nimirum aſtu, ut nos in gentilium ritibus, ſpectaculis videlicet & Bacchanalibus communicare faciat: *Fidelis in nomine, aliud demonſtrans in opere, non tenens promiſſionis ſuæ fidem.*

Act. Eccl. Mediol. ubi ſup. Comœdiæ à Diabolo inventæ.

S. Cypr. de ſpect.

Sal. de Gub. Dei. 6.

Tert. de ſpect. c. 11.

His abrenunciabant antiqu. Aug. t. 9. l. 4. c. 1. de Symb. ad Catech.

6 Quamnam exiſtimas eſſe cauſam, quòd promiſſiones DEO ſtipulatas minimè adimpleamus? *Modo ingrediens Eccleſiam orationes fundere, poſt modicum in ſpectaculis cum hiſtrionibus impudicè clamare; quid tibi cum pompis Diaboli, quibus renuntiaſti?* Quibus verbis inconſtantiæ noſtræ cauſam in ſpectacula refundit. Optimè igitur Tertullianus Chriſtianum in theatro conſtitutum cùm vidiſſet, his eum verbis allocutus fuit: *Nemo te cognoſcit Chriſtianum, ſed recogita, quid de te fiat in cœlo, dubitas enim illo momento, quo Diabolus in Eccleſiam furit, omnes Angelos perſpicere de Cœlo, & ſingulos denotare, quis blaſphemiam dixerit, quis audierit, quis linguam, quis aures Diabolo adverſùs Deum miniſtraverit?* Idem Tertullianus prius in alio quodam capite DEUM enixè rogaverat, ut hoc à Chriſtianis ſcandalum, & abuſum illum ſacrilegum avertere dignaretur, ne in theatris unquam conſpiciantur: *Avertat*, inquit, *DEUS à ſuis tantam voluptatis exitioſæ cupiditatem; quale eſt enim de Eccleſia DEI in Diaboli Eccleſiam tendere? de Cœlo (quod ajunt) in cœnum? Illas manus, quas ad DEUM extuleris, poſtmodum laudando Hiſtrionem fatigare?* In promptu quoque eſt prohibitio quædam antiqua miniſtris Sacris inchoata hujus tenoris: *Nullus Sacerdotum in theatrum prodeat, neque cum hiſtrione ullo vel ſaltatore ſit amicitia conjunctus, ad eorumve fores accedat.* S. Ephrem interrogat: *Quis demonſtrare poterit convenire Chriſtianis cytharizare, aut tripudiare, aut tibiis ludere, &c.* Saltem certum eſt, quòd Eccleſia haſce diſſolutiones nequaquam approbet, quin potiùs deteſtetur & reprehendat, unde idem Sanctus ſubdit: *Neque uſquam reperitur, hæc Chriſtianis permiſſa eſſe.*

Tert. lib. c. 25.

Tert. ib. c. 15.

Jul. Imp. in fragm. Sacerdotibus prohibitæ.

S. Ephr. ib.

7 In Eccleſiaſtico dicitur: *Peccator homo vitabit correptionem, & ſecundùm voluntatem ſuam inveniet comparationem.* Multi etenim ex Chriſtianis, licèt aliis temporibus timoratæ conſcientiæ fuerint, hiſce tamen diebus, ſine ullo ſcrupulo Bacchanalium gaudiis ſe aſſociant; quia Diabolus ſingulari in id induſtria incumbit, ut ſapientes quoque, magnaque prudentiæ circumſpectione conſpicui homines Bacchanalium celebrationi ſeſe jungant, ut malum illorum exemplum innumerabiles alios in peccati præcipitium ſeducat: at verò quantoperè ſpectacula, & aliæ prophanitates ſimiles Chriſtianos dedeceant, vel ex hoc ſufficienter agnoſci poteſt, quòd Conſtantinus Magnus poſtquam in fide Chriſti, quam amplexatus fuerat, altiùs non nihil profeciſſet, omnes ludos jocoſque ſæculares, qui ad ejus uſque tempora Romæ ſolemni cum apparatu celebrabantur, edicto Cæſareo totaliter proſcripſerit; Quod, ut Cardinalis Baronius obſervat, tantum Gentilibus dolorem conciliavit, ut publicare non fuerint veriti (inſtigante illos ad hoc Diabolo) ludos illos utpotè Divino nutu atque inſtinctu inſtitutos, abrogari nequaquam poſſe, ſiquidem eo præcipuè fine inchoati fuiſſent, ut per illos varia ab ipſis, peſtilentiæ nimirum, bellorum, aliarumque ærumnarum infortunia arcerentur, quæ aliàs Romæ velut fatalia ſupplicia imminere videbantur; Unde & Zoſimus in ſua Hiſtoria antiquam Romanorum Rempublicam ſola Chriſtianorum culpa illis malis obrutam fuiſſe demonſtrare volens, cauſam illorum Conſtantino Magno attribuit, utporè qui ludorum illorum exercitium è medio ſuſtulit, cùm tamen, ex Hiſtoria Eccleſiaſtica, etiam ſæculis illis, quibus Bacchanalium ludi in pleno vigore erant, mortalitates, aliaſque funeſtos eventus minimè defuiſſe conſtet; imò quando Romani eoſdem ludos ſub Honorio Imperatore è poſtliminio revocarunt, Gothi ſexennio poſt Romam ipſam poſt diuturnam obſidionem occupatam, igne & gladio penitus devaſtarunt, cùm tamé èconitra ſæculū iſtud, in quo ludo proſcripti & aboliti fuerunt, fortunatiſſimum extiterit. Denique Sanct. Sylveſter Papa ludos & jocos illos adeò Chriſtianos dedecere cenſuit, ut in ſynodo ſuo tempore celebrata, Comœdus, & hiſtriones, aut alias ſimiles profeſſiones exercentes, à ſacra Communione arcendos eſſe decretum fuerit; Valentinianus autem illos qui à Republica theatris præfecti fuerant, etiam quando relictis theatris Chriſtiani fieri volebant, ad Sanctum Baptiſmatis Lavacrum non niſi in fine vitæ ipſorum, admittendos eſſe reſcripto publico, Catholico Imperatore, ut Baronius ait, digniſſimo præcipit; cujus ratio fuit, quia Hiſtriones & Comœdi a ſacris Canonibus rigoroſiſſimè prohibebantur, quam proindè profeſſionem omnes qui noſtram profitebantur, dimittere debebant.

Eccl. 32. 21. Multi ſevoti ſeducuntur.

Baron. Ann. 325. n. 13. Divinitus inſtitutos ludos putabant Gentiles.

Baron. An. 324. n. 58. Comœdis denegata communio.

Bar. An. 371. n. 128.

8 Sanctus Ephrem quoque quantum joci & tripudia, aliæque ſimiles diſſolutiones Chriſtianos dedeceant, his verbis inſinuat: *Hodiè, ut videre licet, pſallunt ex ordinatione DEI, & cras ſtudioſè Choreis incumbunt, juxta doctrinam Sathanæ; Hodiè conjunguntur Chriſto, & cras abrenuntiant & abnegant, inhonorantque eum? Hodiè Chriſtiani, & cras Ethnici; Hodiè pii, & cras impii; Hodiè fideles & ſervi Chriſti, & cras apoſtatæ, inimicique DEI; Nolite errare fratres mei, nolite errare: Nullus poteſt duobus Dominis ſervire, ac cum Diabolo Choreas ducere.*

S. Ephr. cit.

9 Unde hiſce temporibus optimè mihi quadrare videtur apta quædam a Petrarcha nonnullis data reſpon-

Petrarch. l. 5. ep. 1 ſer. Senil. ad urb. v.

ſio, qui

Digitized by Google

ſio, qui Papam, ne Avenionem deſereret, Romamque ſe reciperet, dehortabantur, eò quòd cibi & vina Avenionenſia Romanis ſapidiora eſſent, majoremque in ſe ſubſtantiam complecterentur; *Planè*, inquit, *quod de cibis Galliæ deque vinis dixit, ad quamdem, ni fallor, audientium injuriam pertinuit, ita enim Apoſtolicos viros, ceu totidem piſces ac volucres cibi obtentu ineſcaſſe credidit, ac cepiſſe: nimis jam (proh pudor!) hæc per urbem fama vulgata eſt, in eligenda ſancta Eccleſia ſede, voluptatum ac ciborum, atque inprimis vini copiam ad conſilium venire, quaſi non de Chriſtiana religione, ſed de Bacchanalibus conſuletur. Heu mihi, nec auditur Paulus ad Corinthios, imò ad Chriſtianos clamans: Nolite jugum ducere cum infidelibus: Quæ enim participatio juſtitiæ cum iniquitate? aut quæ ſocietas lucis ad tenebras? quæ autem conventio Chriſti ad Belial? quæ proportio Chriſti ad Bacchum? numquid igitur quia Sacrificium Altaris vino eget, Bacchus erit Chriſtianorum Deus? nec jam Chriſti præceptis ac monitis, ſed Bacchi delinimentis furoribuſque parebitur?* Unde Chriſtiani dum in hiſce Bacchanalibus non ex alio capite, quàm quia paulò poſt ingreſſuri ſunt Quadrageſimam, per tantam ſcandalorum publicitatem inſoleſcunt, abuſum committunt adeò execrandum & abominabilem, ut vel ipſoſmet Turcas ſcandalizet, & in admirationem rapiat; Hoc enim S. Vincentius Ferrerius ſerm. 1. in Dom. Quinquageſimæ Valentiæ in Hiſpania revera accidiſſe refert, his verbis: *Homo de Agarenis nuntiis viſitantibus Conventum Majoricarum in die Carnis privii dixit: Per DEUM non eſtis homines boni.*

Scandalizantur Turcæ.
S. Vinc. Fer. ſerm. 1. in Quinq.

10 Sanctus Judas Apoſtolus in Epiſtola ſua Canonica ſui temporis hæreticos deſcribens, eos pariter Chriſtianos, qui hiſce diebus Bacchanalibus vanitatibus turpiſſimis vacant, perfectè delineaſſe videtur; Dicit enim: *Hi ſunt in epulis ſuis maculæ, convivantes ſine timore, ſemetipſos paſcentes*; Paulò ante quoque dixerat: *Sicut Sodoma & Gomorrha & finitimæ civitates ſimili modo exfornicatæ, & abeuntes poſt carnem alteram; Similiter & hi carnem quidem maculant, dominationem autem ſpernunt, Majeſtatem autem blaſphemant*; Homo enim Chriſtianus in decurſu totius anni nullo unquam tempore adeò in crapulis, larvis, aliiſque turpitudinibus inſoleſcit, neque unquam tot contra Deum offenſas & peccata accumulat, ſicut hoc præſenti tempore.

Deus hoc tempore maximè offenditur.
S. Jud. Ap. in Ep. v. 12.
Idem v. 8.
v. 8.

11 S. Auguſtinus illos qui à theatris abſtinent mirè deprædicans, ſimul etiam haud obſcurè quales illi ſint, qui ea frequentant, his verbis inſinuat: *Non vult bonus Chriſtianus ire ſpectare hoc ipſum, quod frenat concupiſcentiam ſuam, ne pergat ad theatrum clamat poſt Chriſtum, alii concurrunt, ſed fortè Pagani, fortè Judæi.*

S. Aug. t. 10. ſerm. 1. in Evang. ſe. cūd. Mat. 16.

12 Tertullianus poſtquam varios ludos, quibus Pagani in falſorum nominum ſuorum honorem Feſta celebrabant, nominatim recenſuiſſet, tamdem ad hominem Chriſtianum ſe convertens, ita eum alloquitur: *Animadverte Chriſtiane, quot nomina immunda poſſederunt circum: aliena eſt tibi religio, quam tot Diabolici ſpiritus occupaverunt.* Quibus addi poteſt, quòd theatra non ſolùm nomina, ſed & facta immunda & impura poſſideant, cùm vix ullum ſit impudicitiæ genus, quod in illis locum ſuum non habeat. Idem quoque in ejuſdem libro cap. 12. de amphitheatro ita ſcribit: *Capitolium omnium Dæmonum templum, tot illic immundi ſpiritus conſiderant, quot homines capit*; ac proindè Theophylus Antiochenus proteſtatur dicens: *Nec ſpectacula ſpectare audemus, ne oculi noſtri inquinentur, & aures noſtræ hauriant prophana.*

Tert. de ſpect. c. 8.
Tert. ib. c. 12.
Theophylus Antiochenus l. 3. ad Autolycum.

DISCURSUS IX.

ARGUMENTUM.

Pœnæ, quas Deus Bacchanalibus laſcivis operam dantibus immiſit, in genere & in ſpecie accuratiùs conſiderantur, contra earumdem ſequaces, qui ex eo culpabiliores exiſtunt, quòd per illas ſe à DEO avertant.

THEMA.

Adhuc carnes erant in dentibus eorum, nec defecerat hujuſcemodi cibus: & ecce furor Domini concitatus in populum, percuſſit eum plaga magna nimis. Num. 11. verſ. 33.

1 POpulus Iſraeliticus quadraginta ſolidis annis per deſertum ad promiſſionis terram proficiſcens, tamdem manna, quo à DEO quotidiè paſcebatur, faſtidiens, carnes anhelare cœpit, quas & protinus in ſumma abundantia conſecutus fuit, at verò bolus ille carnium caro ſatis pretio, ſtrage ſcilicet & irreparabili morte ſuorum illis conſtitit, unde locus, in quo cadavera occiſorum ſepulta fuere, ſepulchra concupiſcentiæ vulgari nomine appellatus fuit; De qua etiam funeſta Hiſtoria Pſalmiſta inquit: *Adhuc eſcæ eorum erant in ore ipſorum, & ira DEI aſcendit ſuper eos, & occidit pingues eorum.* Eodem protius modo populus Chriſtianus ad Judaici populi imitationem & ipſe carnes appetit, ſeque omni conatu & ſtudio Bacchanalium ſpurcitiebus immergit, idque non ex alio motivo, quàm quia paulò poſt pœnitentiæ quadrageſimalis deſertum eſt ingreſſurus: at verò quid fit? dum in ſummo ſunt intemperantiæ exceſſo conſtituti, Eccleſia auribus illius mortis ſententiam intimat, dicens: *Memento homo quia cinis es*; præterquàm, quòd, ut in hoc diſcurſu videbimus, Divina juſtitia illis alia quoque ſupplicia in horum exceſſuum & inſolentiarum Bacchanalium juſtè promeritam pœnam ſæpiſſimè infligat.

Chriſtianis hoc contingit quod Iſraelitis in deſerto.
Pſ. 77. v. 30. & 31.

2 Cajetanus circa hunc Scripturæ locum, argutè notat pœnam, qua hi guloſi epulones à Deo puniti fuerunt, ejuſque qualitatem in eo Scripturæ textu nequaquam expreſsè declarari; Unde ait: *Qualis fuerit hæc pœna, neſcitur; tantum ſcimus quod fuerit percuſſio magna valde populi, & quod percuſſio fuit mortifera, quia hoc ſepultura teſtatur*; nec mirum quia non ſolùm cum appetitu quodam inordinato importunè valdè carnes ſibi dari poſtularunt, verùm etiam annonam Mannæ cœlitùs ipſis quotidiè ſubminiſtratam contempſerunt, & temerè contra illius levitatem cibi murmurarunt: at verò Chriſtiani eodem prorſus modo duplicis delicti rei exiſtunt, quia non ſolùm tantam ſibi ad obſcœnitates & diſſolutiones in tempore Bacchanaliorum committendas arrogant licentiam, verùm etiam ex nimio illarum amore & deſiderio devotionem & pietatem illis diebus totaliter intermittunt, ſeque ut ita dicam, Chriſtianos eſſe prorſus obliviſcuntur.

Cajet. ib.
Duplex peccatum Chriſtianorum.

3 Sapiens in Proverbiis propoſitionem quamdam inter cæteras habet, quæ hiſce diebus maximè præ reliquo anni tempore adimpleri videtur; Dicit enim: *Quaſi per riſum ſtultus operatur ſcelus*; ſiquidem etenim hiſce diebus ſub prætextu lætitiæ & recreationis univerſaliter introductæ & toleratæ, ſine ullo conſcientiæ ſcrupulo millenis iniquitatibus animam ſuam commaculant; at verò illis idem prorſus accidit, quod idem Sapiens capite 14. prædicit, dum ait. *Eſt via, quæ videtur homini juſta*; multi enim ob malum aliorum exemplum, & tolerantiam publicam, licitum ſibi eſſe ducunt, ut voluptatum & delectationum torrentem pleno impetu pro libidine ſequantur, non conſiderantes, quod idem Sapiens conſequenter proteſtetur dicens: *Noviſſima ejus ducunt ad mortem: riſus dolore miſcebitur, & extrema gaudii luctus occupat.*

Sub prætextu lætitiæ peccatur. Prov. 10. 23.
Prov. 14. 12.
v. 12. 13.

4 Cùm Archias Thebarum tyrannus die quodam in numeroſo amicorum ſe recreantium & dulciter converſantium agmine conſtitutus, lætus, feſtivus & hilaris aſſiſteret, littera quædam ad eum delata eſt, in qua ipſe ſecretò monebatur, multos in ipſius necem conjuratos hoſtes, eodem in loco ipſi machinari mortem, ac proindè neceſſum ei eſſe, ut ab eorum inſidiis ſe cautè ſubduceret; cùmque litterarum bajulus inſtaret, litteras ut aperiret, illarumque ſeriem attentè perlegeret, ſollicitaret, is nihilominus earum lectionem uſque & uſque diſtulit; cùmque ulteriùs litteras illas arduum illi ſignificare negotium, ac proindè in mora lectionis magnum ſubeſſe periculum, moneretur; Tyrannus reſpondit: Seria in craſtinum. Sed gravi mulcta moram hanc luere coactus fuit; Siquidem mox ut ab amicis digreſſus fuit, violenta hoſtium ſuorum manu protinus interemptus occubuit. Quot ſunt qui

Vitæ emendatio non differenda in 40.

hiſce

Digitized by Google

hiſce diebus internas à Deo inſpirationes accipiunt, à Prædicatoribus enixè rogantur, monentur ex Librorum ſpiritualium lectione, nec non ab optimis timoratorum hominum exemplis, ut hiſce diebus à mundi univerſali vanitate ſe ſubducant; qui tamen tempus adhuc ſufficiens ſupereſſe reſpondent, quo in imminente Quadrageſimali tempore ſe ab iis ſubtrahere, & bona operare poſſint, nunc tempus eſſe, ut pro communi aliorum more genialiter vivant, quos tamen DEUS in Quadrageſima juſto ſuo judicio à mortali quadam infirmitate corripi, vel occaſione inſolentiarum illius temporis inimicitiæ alicujus graviſſimum ſubire periculum, vel per crapulam ſuam totaliter perdere valetudinem, taliaque experiri diſcrimina permittet, ob quæ tota vita ſua ſuſpirare & gemere cogantur.

Olaus Magnus l. 4. c. 9. Extremo gaudii luctus.

5 Olaus Magnus quibuſdam gelidum ſeptentrionem incolentibus populis, more poſitum eſſe refert, quòd ſeſe invicem recreaturi laura conſueverint inſtituere convivia, iiſque abſolutis inter tibiarum, cytharæ, cymbalorum artificioſos modulos, ſaltus, & tripudia in ſeram uſque noctem continuare, donec viribus Choreas agitando exhauſtis, in terram corruentes, velut mortuos ſe extendant, & gaudiorum loco in planctus & ſuſpiria prorumpant. Idem protsùs eſt apud Chriſtianos Bacchanaliorum finis, poſtquam enim ſe diù crapulis, ſaltibus, tripudiis, aliiſque millenis diſſolutionibus hiſce diebus fatigarunt, tamdem omne ipſorum gaudium in cineribus & planctu miſerè terminatur: *Inter Veſtibulum & Altare plorabunt*, imò ut meliùs dicam, ſæpè ob peccatorum ſuorum multitudinem, vanitates ipſorum planctu æterno terminantur.

Ann. Eccl. Ann. 1151. n. 31. Chorearum Hiſtoria tragica.

6 Annales Eccleſiaſtici de Epiſcopo quodam referunt, quòd is, quia Joannis nomine inſignitus erat, in Feſto S. Joannis Euangeliſtæ, multas fœminas nobiles ad tripudiandum invitare conſueverit, cùmque ipſe in medio illarum diù Choreas velut Choragus duxiſſet, repentè cadens miſerabili morte expiravit, *mortuus non ut Epiſcopus, non ut Sacerdos, ſed veluti hiſtrio, mortuus non in atrio, ſed in theatro, non in loco Sacro, ſed prophano, non in Eccleſia, ſed Chorea.*

Bacchanaliſtarum typus Holofernes.

7 Holofernes verus Bacchanaliſtarum typus fuit, cùm ob ſuam ebrietatem & ſenſualem laſciviam, tum quia ab iiſdem populis, quos ſibi in ſervitutem redegerat, tanto cum gaudio & feſtivitate lætitiæ exceptus fuerat: *Excipientes eum cum coronis & lampadibus, ducentes Choros in tympanis & tibiis.* Hic in textu græco c. 10. ejuſdem libri,

Judith. 3. v. 10.

Judithæ totus feſtivus occurriſſe dicitur: *Exiit in proſcenium, & lampades ardentes præcedentes eum.* Cœnæ quoque una cum Juditha totus lætus & jucundus accubuit; In mediis autem hiſce gaudiis, quibus ſuum cum Juditha ſponſalitium celebrare parabat, quando nil minus cogitabat, mortalem illum in cervice ictum accepit, quo caput ejus à buſto amputatum, totiuſque Hebraiſmi ludibrium factum fuit; Quot ſunt hodie, de quibus pariter hiſce diebus, magno ipſorum, & irreparabili infortunio verificabitur illud Scripturæ:

Prov. 14. 13.

Extrema gaudii luctus occupat? Quot infortunia & miſerabiles clades in medio gaudiorum accidunt, dum minus nihil timebatur? Filia Jepthæ Patri ſuo glorioſè triumphanti fortè fortuito occurrit:

Jud. 11. v. 34. 35.

Occurrit ei unigenita filia ſua cum tympanis & choris, qua viſa ſcidit veſtimenta ſua, & ait: Heu me, filia mea decepiſti me, & ipſa decepta es. Pater enim voto ſe Deo obſtrinxerat, quòd ſi victor è prælio rediret, primum quod ſibi occurreret, ei in Sacrificium offerre vellet; & ecce prima omnium filia ejus ei occurrit, quæ cantibus & tripudiis mortem ſibi præſagiebat: *Riſus dolore miſcebitur.*

Prov. 14. 13.

Philiſthæi.

8 In eodem Judicum libro Bacchanalia recenſentur, quæ Philiſthæi in honorem Dagon Dei ſui celebrabant:

Jud. 16. 23.

Principes Philiſthinorum convenerunt in unum, ut immolarent hoſtias magnificas Dagon Deo ſuo & epularentur.

v. 25.

Lætantes per convivia, ſumptis jam epulis, præceperunt, ut vocaretur Samſon, & luderet ante eos: qui eductus de carcere; ludebat ante eos.

v. 27.

Domus autem erat plena virorum & mulierum, & erant ibi omnes principes Philiſthinorum, ac de tecto & ſolario circiter tria millia utriuſque ſexus ſpectantes ludentem Samſon. Finis autem hujus gaudii, totiuſque illius multitudinis feſtivantis, fuit ſtrages & interitus illorum univerſalis:

v. 30.

Concuſſis columnis, cecidit domus ſuper eos, idque ex ſpeciali diſpoſitione Divina: *invocato Domino*, inquit Sacer textus, *Samſon columnas domus convulſit.*

Manſi Bibl. Præd. Tom. I.

9 Legatur ſolemne illud convivium, quòd Baltbaſar Rex magnificentiſſimè inſtruxit, cui milleni præpotentis regni ſui Principes & Satrapæ cum ingenti concubinarum numero accubuerunt, qui omnes in cymbalis & cytharis atque tripudiis in honorem Beli Dei ſui feſtivas ſolemnitates agebant: Univerſa Babylonia illa nocte unà cum Rege lautiſſimas cœnas præparaverat, tametſi civitas illa à validiſſimis eſſet exercitibus obſeſſa; Sed ecce *riſus dolore miſcebitur*, nam tremendi illi digiti eadem hora in aula ſive triclinio regio apparuerunt, qui Regem toto corpore contremiſcere fecerunt, utpotè cui mortem & Regni ejus prædixerunt interitum, in eadem namque nocte exercitus inimicus victor ingreſſus eſt civitatem, id quod Jeremias vaticinatus fuerat, dum ait: *Et inebriabo Principes ejus, & ſapientes ejus, & duces ejus, & magiſtratus ejus, & fortes ejus, & dormient ſomnum ſempiternum, & non expergiſcentur.* Inter Choreas igitur, cantus, Cytharæ modulos, & crapulas univerſa Chaldæorum Monarchia, quæ quadringentis annis maximæ mundi parti dominata fuerat, miſerè cecidit & interiit.

Babylon. Dan. 5. 9.

Jer. 51. 57. Ebrietas cauſa ſempiterni ſomni.

10 Alibi populus DEI in deſerto vitulum erexit, cique in hilaritate & jucunditate inter ſonos, cantus, ſaltus, & epulas cultum Divinum exhibuit: *Sedit populus manducare & bibere, & ſurrexerunt ludere*, quibus actionibus expreſſum edebant prophanorum Bacchanalium prototypum; *Luſus enim illorum*, ut Sanctus Baſilius inquit, *idololatria erat.* Sed quis tamdem hujus lætitiæ finis? *Tunc Levitæ contra fratres ſeſe armantes, ex eis viginti tria millia ceciderunt, ſic enim manus ſuas*, inquit Hiſtoria, *conſecrarunt.*

Bacch. finis.

S. Baſil. de ebr. & lux.

11 In vita magni illius ſervi DEI Joannis Baptiſtæ de Fulginio refertur, quòd dum ex locis Fulginio circumvicinis tripudia, & alios temporis hujus exceſſus pro viribus zelosè extirpare niteretur, die quodam in ſermone à ſe habito ad harum inſolentiarum deteſtationem auditores ſuos acriter hortatus fuerit, unus autem ex peſſimis hiſce Bacchanalium cultoribus exaſperatus ſine mora in ignominiam & deſpectum viri DEI in domum ſuam cum pluribus aliis abiit, ibique Choreas, aliaſque quæ hoc tempore exerceri paſſim ſolent, petulantias jocoſque inſolenter inſtituit. Sed ecce Divinæ juſtitiæ vindicta in eum animadvertere nequaquam tardavit, ſiquidem dum Choreæ in ſummo fervore agitarentur, eodem temporis momento infelix ille homo à mortali quodam accidente correptus in terram corruit, cùmque ſervus DEI, qui in Eccleſia ſermocinabatur, advocatus ſubitò acceſſiſſet, invenit, quòd *verſa erat in luctum cythara ejus*, acceptaque hac occaſione contra haſce diſſolutiones vehementer, ſummaque cum energia, cum miro animarum ibidem præſentium, & miſeriam hujus hominis ſpectantium, fructu detonuit, poſituſque in oratione, ut idem à ſubitaneo hoc malo ſanus reſurgeret, & facti pœnitens seriò emendaretur, à Deo obtinuit.

Choreizantis ſupplicium.

12 Porrò diſſolutiones haſce Bacchanales DEI in populum Chriſtianum iram provocare, adeò ut in illas per calamitates & ærumnas publicas acerrimè animadvertat, Sanctus Carolus Borromæus pluribus in locis clarè teſtatur, unde adversùs eas hiſce Apoſtoli verbis uti ſolebat: *Nemo vos ſeducat inanibus verbis, propter hæc enim venit ira DEI in filios diffidentiæ; nolite ergo fieri participes eorum.* In memoriali ſuo quod ad Diœceſim ſuam Mediolanenſem direxit, in hæc verba loquitur: Tamdem, tamdem aliquando viſis tot calamitatibus, quas ira DEI per levitates veſtras hiſce diebus irritata, vobis juſtè immittit, ſtatuite in cordibus veſtris firmiter, horum dierum vanitates intermittere, & à vobis proſcribere, tempuſque hoc in orationibus, lachrymis, pœnitentiæ operibus, debitaque pro Divinis beneficiis receptis gratiarum actione impendere: videtis enim, & manibus palpare poteſtis, quòd dies iſti à vobis per levitates veſtras prophanati, tamdem in ſe vim habeant, ut flagella, calamitates, cœlique ſagittas juſto DEI judicio vobis ſuperinducant. Paulò ante enim dixerat, undenam tot ruinæ, tot calamitates, bella & ſeditiones publicæ, fames, terræ motus, peſtes, diluvia, incendia, jacturæ regnorum, populorum ſtrages & neces, rebelliones &c. originaliter procedant, nimirùm ex prodigioſis portentoſiſque horum dierum prophanitatibus. Idem quo-

Act. Eccl. Mediol. pag. 1152. Dei vindicta provocatur per Bacch. Eph. 5. v. 6.

que Sanctiſſ. Cardinalis alibi civitatem Mediolanenſem hiſce verbis cives ſuos alloquentem introducit: Nolite, inquit ſtagnantibus præ lachrymis oculis dilecta patria veſtra, nolite inquam peccatis & ingratitudine veſtra DEO cauſam dare, ut ſuper me, alioſque conciνes veſtros has aliaſque ſimiles, vel etiam alias graviores tribulationes & anguſtias ſuperinducat, quaſi Sanctus Archipræſul dicere vellet, ſi ad licentiam & diſſolutionem priſtinam denuò reverſi fueritis, utique iterata vice, ſi non contagium jam præteritum, certè alia longè graviora ſupplicia vobis immittet; ac proindè inter alias Inſtructiones, quas Prædicatoribus ſuis dederat, una hæc fuit: *Spectacula, ludos, ludicraſque res id generis, quæ ab Ethnicorum moribus originem ducunt, diſciplinæque Chriſtiana adverſantur, perpetuò deteſtabitur, execrabitur, demonſtrabitque publicas ærumnas inde in Chriſtianum populum dimanare.*

Act. Eccl. Mediol. pag. 115.

Ib. p. 485.

13 Porrò deteſtabilis hic abuſus non ſolùm in eo conſiſtit, quòd homines hiſce diebus Bacchanalibus gaudiis ſe dedant, in iiſque recreationem ſuam quærant & ponant, ſed etiam quia id faciendo dorſum Deo vertant, quia impoſſibile eſt, ut homo prius faciat, & alterum omittat; *Nemo poteſt duobus Dominis ſervire*, quod utique veriſſimum eſt, ſi ut Interlinearis notat, ſermo ſit de duobus *inter ſe diſſidentibus*, & ut Dionyſius Carthuſianus ait, *non ſubordinatis, ſed contrariam voluntatem habentibus*. Turpiter utique decipimur, ſi credamus quòd fideles in operibus bonis, quæ hiſce diebus faciunt, meritum aliquod apud Deum habere poſſint, ſi eodem tempore mundi torrentem ſectari licitum eſſe ſibi perſuadeant. Audite quid vir ille Dei illuminatiſſimus S. Ephram in capite illo aliàs ſæpiùs allegato, cui titutus eſt: *Ludicris rebus abſtinendum eſt Chriſtianis*, dicat: *Noli hodie pſallere cum Angelis, & craſtino die in tripudiis eſſe cum Dæmonibus.*

Deo & Baccho famulari non poteſt.

Mat. 6. 24. Interl. o. ib.

Dion. Carth.

S. Ephrem. T. 1.

14 Iſraelitæ iram Dei in ſe provocarunt, non quando prima vice carnes à Deo poſtularunt, ſed quando petitionem iſtam etiam ſecunda vice reiterare præſumpſerunt; Ecquid verò hæc differentia in ſe myſterii continet? In Exodo poſtquam à Deo petierunt carnes, *aſcendens coturnix cooperuit caſtra, mane quoque ros jacuit per circuitus caſtrorum*; In libro Numerorum verò mox ut carnibus quas à DEO petierant, ſatiati eſſent, divinæ vindictæ gladium diſtrictum, in ſe ferociter ſævientem viderunt. Utrobique iidem Hebræi erant, eadem cum arrogantia conqueſti fuerant, eodem modo adversùs divinam providentiam murmuraverant, & tamen utrobique tanta cum diverſitate Deus cum illis procedit, prima enim vice non fuere puniti, benè tamen dum eamdem petitionem ſecunda vice reiterarunt; ſciriſne quænam hujuſce diverſi modi procedendi cauſa fuerit? quando prima vice carnes ſibi dari poſtulabant ſtomachum ſuum etiamnum ſarina Ægyptiaca habebant repletum, nondum manna cœlitus miſſum guſtaverant, & ideò tunc illos non punivit, ſed potiùs miſſo cœlitùs manna ipſos pavit: Quando autem ſecunda vice carnes ſibi dari petierunt, jam diu ante per longum temporis ſpatium cœleſti manna nutriti fuerant, jure merito igitur ſine ulla remiſſione caſtigantur, utpotè qui Angelorum cibum ollis carnium Ægyptiacis arroganter poſtponere non erubuerunt. Eadem prorsùs invenitur hiſce diebus in multis Chriſtianis deordinatio: qui cùm lumen & notitiam DEI ſufficientem habeant, gravitatem quoque offenſarum quibus DEUM ad iracundiam provocant, clarè ſatis agnoſcant, nihilominùs ut tum à reſpectu quodam humano moti, tum ab appetituum ſuorum vehementia ſeducti, libidini ſuæ ſatisfacere poſſint, omni pietati & devotioni nuntium remittere non verentur, & ideò meritò acerbius puniuntur, quam alii ſimplices homines, qui idem quidem hiſce diebus faciunt, eamdem tamen DEI notitiam aut lumen minimè habentes: *Heu, quale eſt*, inquit Tertullianus, *de Eccleſia DEI ad Eccleſiam Diaboli tendere?* Quia Achan in prælio Jerichuntino ſpolia quædam, & quam neſcio auri maſſam ſuſtulerat, totus Iſraeliticus exercitus, in quem aliàs favorabilis victoriæ rota prona erat, hujus unicæ tranſgreſſionis ab Achan commiſſæ causâ, ſumma cum ſeveritate ex juſſu Dei caſtigatus ac punitus fuit. At verò, dicat fortaſſe aliquis; Numquid indiviſibilis militum proprietas eſt furari & rapere? & multò magis ſeſe ex relicta ab inimicis ſpolia locupletare? *Omnia in figura contingebant.* S. Iſidorus ait: *Jericho mundum ſignificat, de anathemate ejus in tabernaculo ſuo abſcondit, qui ſæculares mores Eccleſiæ ſecretis inſerit, qui ſub cultu Dei manens, ſolemnitates ſæculi & ſpectacula diligit.*

Cujus Dei iram provocant pudendè.

Exod. 16. 13. Num. 11. 33.

Tert. de ſpect. c. 25. Joſue 7.

S. Iſid. l. 8. in Joſue à Gloſſa cit.

15 Philiſthæi ſe ab inæſtimabili arcæ theſauro locupletari & adaugeri videntes, eidem in ſumptuoſiſſimo templo ſuo honoratiorem aſſignare locum ſtatuerunt, illam nimirùm proximè juxta Deum ſuum quem colebant, collocando: *ſtatuerunt eam juxta Dagon.* Cornelius à Lapide poſtquam varias circa hoc Idolum opiniones recenſuiſſet, Idolum iſtud Venerem repræſentaſſe cenſet, quam Philiſthæi adorabant: Pagninus legit: *Philiſthiim ruinam ponentes, ruinam portantes*, tametſi enim ipſi per cultum & honorem arcæ exhibitum ſe erga Deum arcæ gratos exhibere voluerint, Ipſa tamen Idolum ipſorum penitus deſtruxit, ipſiſque irreparabilis cujuſdam exterminii & deſolationis cauſa extitit. S. Bonaventura ait: *Dagonem idolum Veneris; Philiſthæi poſuerunt arcam Domini, juxta idolum Veneris Dagonem: ſic mali Sacerdotes, quando ponunt filium Virginis juxta filium Veneris in altari.* Superiùs in progreſſu diſcurſus, eodem tempore quo Philiſthæi jocis, cantibus, conviviis & aliis feſtivis gaudiis arcam honorabant, aulam in qua erant protinus corruiſſe diximus. Sic pariter ſuper fideles Divina cadunt ſupplicia, quando Dagonem & arcam, id eſt, Bacchanalia & Deum ſimul committere, aut conjungere præſumunt, vel quando ſe Chriſti ſectatores & Bacchanalium hoſtes profitere erubeſcunt, ne digito monſtrentur ab aliis.

Deus & Bacchus.

1. Reg. 5. 2.

Corn. à Lap. in c. 5. l. 1. Reg.

S. Bon. in Pſal. 15. Jeſus & venus uniri nõ poſſunt.

DISCURSUS X.

ARGUMENTUM.

Gaudia præſentis vitæ ficta tantùm ſunt & apparentia, & magno pretio conſtant, ſuntque roſæ undequaque multis ſpinis obſeptæ, quæ ſubitò efflorelcunt.

THEMA.

Riſum reputavi errorem; & gaudio dixi: Quid fruſtra deciperis? Eccl. c. 2. v. 2.

1 ILle Monarcharum omnium, qui hactenùs fuerunt, aut deinceps futuri ſunt, potentiſſimus & feliciſſimus, qui de ſemetipſo confeſſus eſt, dicens: *Omnia quæ deſideraverunt oculi mei, non negavit ei*, ille ipſe, inquam, in hilaritate & gaudio meros latere errores & deceptiones agnovit: *riſum reputavi errorem, & gaudio dixi* &c. quæ verba aptiſſima pariter & efficaciſſima ſunt, ut nos ab his inſolentiis & vanitatibus Bacchanalibus, in quibus ab apparentia falſa, quæ nos adeò ad ſe rapit & trahit, ſingulariter deludimur, divertere queant.

Gaudia decipiunt.

Eccl. 2. 10.

2 In Levitico DEUS quondam diſtrictè, ne quis ſibi mel in Sacrificiis offerre præſumeret, præcepit, & tamen mel liquor quidam eſt ſalutaris non minùs quàm grati ſaporis palato: *Nec quicquam mellis adolebitur in ſacrificio Domini.* Circa quam DEI legem Oleaſter acutè obſervat, Dominum illud igne aboleri ſeu comburi noluiſſe, quia tametſi guſtui delectabile ſit, in ignem tamen effuſum fœtorem naribus & graveolentiam conciliat; qui idem Author pariter latens in eo myſterium exprimit dicens: *Nihil magis DEO diſplicet, quàm ſi mali odoris & famæ ſis.* Eſtque huic perſimilis illa interpretatio, quam in Theodoreto hiſce verbis legimus: *Prohibet offerri mel ad Altare, eò quòd apis, ut quidam ferunt, in locis impuris ſedeat, & undecumque efficiendi mellis occaſionem coacervet.* Philo Hebræus de victimis immolandis tractans & ipſe norat, quòd apes ex putrefactis boum cadaveribus naſcantur, licèt ſecundùm uſum naturalem in alvearibus quoque gignantur. Nonnulli tamen in ſenſu allegorico dicunt, quòd quia antiquæ legis Sacrificia, illud quod in monte Calvariæ offerendum erat, ſignificant, per hanc prohibitionem DEUS, ſibi non mellis dulcedinem,

Lev. 2. 11. In ſacrificiis mel prohibitum fuit.

Ole. ib.

Theod. in qq. in Lev.

Philo de victimis.

dinem, ſed acetis & fellis amaritudinem in Crucis ſacrificio reſervatam eſſe, innuere voluerit: Dicere quoque haud ineptè poſſemus ideò hunc liquorem in
Pſ. 50. 19. Job 28. 13.
ſacrificiis vetitum fuiſſe, quia homines voluptatibus & delitiis deditos ſymbolizat, qui proindè inepti ſunt, ut DEO offerantur: *Sacrificium DEO ſpiritus contribulatus; nec invenitur in terra ſuaviter viventium.* Præterea apes, utpote mellis inſtrumenta & opifices, adulationem DEO adeò vehementer exoſam repræſentant, qui licèt in ore verborum habeant dulcedinem, in extremitate tamen corporis aculeum graviter ſaucientem circumferunt. Adhæc conſiderare poſſumus, quia favus mellis ex floribus potiſſimùm componitur & elicitur, ideò mel bonorum propoſitorum quoddam ſit ſymbolum, quæ utplurimùm executioni numquam demandantur, quia flores ſunt, qui in fructus numquam
Cornel. à Lap. in c. 2. Levit. Mel Baccho offerebatur.
erumpunt, eoſque præfigurant, qui benè quidem incipiunt, ſed minimè perſeverant. Verùm enim verò myſterium propoſito noſtro aptiſſimum eſt quod Cornelius à Lapide tangit, videlicet quòd mel antiquitùs Baccho offerri conſueverit. Meritò igitur DEUS noſter, de quo in veritate dici poteſt: *Omnia in ſapientia feciſti*, illud ab oblationibus & ſacrificiis ſuis abolitum & interdictum eſſe voluit, ut exinde univerſus Chriſtianiſmus intelligeret, quòd præ cunctis aliis injuriis quæ ipſi irrogari ſolent, Bacchanalia ſpecialiter
Lyran. in Eccl. 2. 2.
abhorreat. At verò Lyranus ſuper illa Eccleſiaſtici verba: *Riſum reputavi errorem*, addit: *quia convertitur in triſtitiam:* Unde mel ideò in ſacrificiis vetitum fuiſſe dicere poſſumus, quia licet faucibus ſapidum & gratum eſſe videatur, ſtomacho tamen nocivum eſt, quia in eo nutrimentum & excitamentum eſt bilis, & voluptates ad vivum repræſentat, quas licèt mundus in calice aureo liquore ſuavi perfuſas hominibus offerat, intrinſecùs tamen venenum propinare
S. Cyrill. Alex. h. 1. de Feſt. Paſch.
nimis liquidè conſtat; Unde Sanctus Cyrillus Alexandrinus ad noſtram eruditionem ita ſcribit: *Mellis præterea oblationem reſpuit, voluptatis enim hoc quoque ſymbolum eſt, dulcis enim videtur adjuncta unicuique peccare voluptas, ſed exitum bile amariorem ſortitur.*

Amaror dulcedinem mundi. Num. 11. 31. Cajet. ib.
3 Notaſtis ne aliquando ex qua mundi parte DEUS populo Hebræo carnes avidè poſtulanti, de iiſdem proſpexerit? In textu Græco, ut Cajetanus notat, dicitur: *Fecit volare coturnices à mari.* At verò ex quo hæ aves in terra naſcuntur, indeque ſua alimenta accipiunt, nec aquaticæ ſunt, ut multæ aliæ, cur eas è mari Hebræis mittere voluit? Ad denotandum nimirùm, ni fallor, quòd carnea quas effrænis hominum concupiſcentia præcipuè in hiſce diebus Bacchanalibus appetit, amaræ ſint & ſalſæ, magnoque pretio conſtent, nec unquam magna in iis amaritudo deficiat.

Tert. l. 7. de Spect. Deficiunt.
4 Turtullianus de vanis ſpectaculorum & theatrorum, quæ hiſce diebus vel maximè florent & triumphant, recreationibus tractans ita ſcribit: *Sint dulcia licèt & grata & ſimplicia, etiam honeſta quædam, nemo venenum temperat felle & helleboro, ſed conditis pulmentis, & benè ſaporatis, & plurimum dulcibus id mali injicit: ita & Diobolus lethale, quod conficit, rebus DEO gratiſſimis & acceptiſſimis imbuit. Omnia illic ſeu fortia, ſeu honeſta, ſeu ſonora, ſeu canora, ſeu ſubtilia, perindè habe, ac ſi ſtillicidia accipias mellis de libacunculo venenato, nec tanti gulam facias voluptatis, quanti periculum per ſuavitatem.* S. Bernardinus de Senis tamen, dum
S. Ber. t. 1. ſer. 3. a. 1. c. 2.
uſitatam hiſce diebus vivendi licentiam per omnes ſui partes deſcribit, in fine concludendo, Angelum fidelibus ad ea evadenda auxilium præbere aſſerit: *Hæc omnia*, inquit, *Angelus refrænat, illuminat mentem, ut cognoſcant, quod gaudia mundi decipiunt, faſtidiunt, & deficiunt.*

Eglon adumbrat Bacchan. Jud. 3. 17.
5 In Libro Judicum veram & vivam quamdam in Rege Eglonis Bacchanalium effigiem adumbratam reperimus, de quo ſacer textus teſtimonium perhibet dicens: *Erat autem Eglon craſſus nimis;* Hic autem populum DEI velut mancipium, ſibi ſubditum habebat, prout hoc tempore Bacchus facit, qui pariter ob adipem ſuum craſſus eſt & pinguis. Verumtamen quod
Hieron. ib.
vel maximè mirandum venit, eſt Verſio Sancti Hieronymi, qui loco verborum illorum: *Craſſus nimis*, legit: *Exilis valde;* qua enim ratione inter ſe conſentiunt, quòd idemmet uno eodemque tempore ſit *craſſus nimis, & exilis vel macilentus nimis?* Attamen ſi rem meliùs perpendamus, utrumque in Bacchanalium turpitudine adimpleri & verificari videbimus; Hæc enim in apparentia exteriori, in corrupti mundi apprehenſione & opinione, ſatisfactionem, gaudium, & voluptatem hominibus conciliare videntur, cùm tamen in ſubſtantia non ſint talia, ſed multis amaritudinibus conjuncta & ſociata eſſe comperiantur; ac proindè opus eſt, ut illi, qui hiſce diebus Aod officium explent, id eſt, quibus divini verbi gladius vibrandus commiſſus eſt ad inferendam huic craſſo & obeſo monſtro necem, omnem induſtriam adhibeant, mundo fraudes & dolos ejus manifeſtent, dicantque: *Riſum reputavit errorem.*

6 Inter dictionem *letum*, quæ in Latina lingua lætitiam ſignificat, & dictionem *lethum*, quæ mortem denotat, nulla alia eſt, quàm unius litteræ H. quæ aſpiratio quidam eſt, differentia: Unde ingenioſus quidam author ait: *Putas letum, & eſt lethum;* tu quidem lætum illum & jucundum eſſe credis, & tamen revera talis non eſt.
Letum inter & lethum quæ differentia.

7 Scitiſne undenam riſus Sardonicus derivetur, de quo Salvianus de populo Romano, theatro, ſpectaculis, aliiſque vanitatibus dedito loquens, ita ait: *Sardonitis herbis omnem Romanorum populum putes ex ſaturatum, moritur & ridetur;* Eſt enim certa quædam herba venenoſa, quam guſtans morte luere debet, hancque in ſe proprietatem habet, quòd tales in illam deguſtante ſpaſmos cauſet, ut moriens os ſuum eo modo aperiat & expandat, ut omnibus ridere videatur; Quot ſunt hiſce diebus, qui ex hac herba deguſtarunt, id eſt, certi peccati cujuſdam, vel diſſolutionis venenum abſorpſerunt, qui tametſi modò rideant, & jucundi ac hilares exiſtant, attamen intra breve tempus ſe mulctandos & puniendos eſſe pertimeſcunt, aut verò culpæ illius mortalis, quæ illos æternæ mortis reos effecit, gravem interiùs puncturam & remorſum ſentiunt? Forſitan te pomum quoddam ſui pergrato ſapore & colore allicit & ineſcat, & ideò manum tuam ad illud decerpendum extendis, at dum illud dentibus mordere & comminuere incipis, in medio illius vermem, qui illud penitus corroſit & deſtruxit, latentem deprehendis; Unde Job ait: *Dulcedo illius vermes.* Scis, verbi gratia, quòd in mediis iſtis inſolentiis, & amoribus furtivis, his vel illis zelotypas ſuſpiciones commoveris quas mariti nequaquam ſunt diſſimulaturi multas; vel te ad duellum ab inimico provocandum eſſe noſti, & hinc eſt quòd ex una parte zelotypia te infeſtet, ex alia verò parte inimicitia te perturbet, & quietè dormire non permittat: *Suavis eſt homini*, inquit Salomon, *panis mendacii, & poſtea implebitur os ejus calculo*, *id eſt*, inquit Hugo Cardinalis, *amaritudine pœnitentiæ vel gehennæ*, In principio quidem levitates iſtæ nonnihil placent, ſed progreſſu temporis nauſeam & faſtidium pariunt; Et tamen mundani homines vel maximè hoc tempore, licèt vino ebrii ſint, *bibunt ſicut aquam iniquitatem*, ſicut enim aqua quantùmvis multa, magna cum facilitate per fauces in ſtomachum demittitur, ita quoque à talibus Deus hiſce diebus ſine ullo fræno aut retinaculo offenditur. Adhæc propoſitio iſta Scripturæ etiam ex alio capite adimpletur; Aqua enim inſipidum quoddam omniſque ſaporis expers eſt elementum, & ideò dum Scriptura dicit, quòd mundani homines hiſce diebus bibant ſicut aquam iniquitatem, inſinuare velle videtur, quòd hiſce diebus ſine ullo timoris fræno in omnis generis peccata & exceſſus proni ſint, non quia in iis aliquem guſtum aut delectationem percipiant, ſed ut torrentem ſectentur aliorum ſimiliter peccantium, ne ab aliis digito monſtrentur tamquam ſingulariter ſapere volentes, vel quia reſpectus humanos vincere & pedibus ſubſternere neſciunt; Unde Franciſc. Petrarcha de tripudiis & ſaltibus ita ſcribit: *Ex cantu dulcedo aliqua, & ſæpè utilis, ac Sancta percipitur, ex choreis nihil numquam, niſi libidinoſum, mane ſpectaculum honeſtis inviſum oculis.* Sublata enim impudicitia & inhoneſtate, quam in iis affectant, quænam eſſe poteſt recreatio ſtolidior & faſtidioſior, quàm in gyrum circuire, quod adeò eſt laborioſum, ut tandem in fine fateri cogantur, & dicere: *Laſſati ſumus in via iniquitatis?*
Sardonicæ herbæ ſunt Bacchan.
Poma à vermibus corroſa.
Job. 24. 20.
Prov. 20. 17. Hug. Card.
Job 15. 16.
N. B.
Petrarch. l. 1. de remed. utriuſq. fort. Dial. 24.
Sap. 5. 7.

Digitized by Google

Bacch. fungis ſimiles.

8 Ad innuendam & explicandam fallacem Bacchanalium gaudiorum apparentiam, aptiſſimè ſervit illa à fungis deducta ſimilitudo, ſicut enim hi ob gratum quem ex condimentis habent ſaporem, plurimùm appetuntur, cùm tamen ſanitati plurimùm noceant, cùm enim ſpongioſi ſint, faciles quoque ſunt ad venenum contrahendum, ac proindè ad illos manducandos magna opus eſt cautela & circumſpectione; nam ut Plin. de illis ſcribit: *Familias nuper interemere & tota convivia: quæ voluptas tanta ancipitis cibi?*

Plin. l. 22. c. 22.

Voluptates apparentes tantum ſunt.

9 Certiſſimum eſt quòd Bacchanalia quædam ſint ex Gentiliſmo ſuperſtites reliquiæ, & conſequenter Chriſtianis ſint pernicioſiſſima, quot enim mala quovis ſæculo Chriſtianiſmo non attulerunt? ac proindè à ſanctis, qui verum DEI lumen habent in ſumma exſecratione habita fuerint; & ſi quem ſaporem habere videntur, is tamen inſtar veneni noxius & contagioſus exiſtit, quia ut ſupra probavimus, ſerpens ſtygius eorum eſt author, inventor, & promotor. Agedum igitur: *Quæ voluptas tanta ancipitis*, ſeu potiùs, ut liberiùs loquar, *venenati cibi?* In illa namque ſenſuali voluptate pericula incurritis mortalia, zelotypias, ſuſpiciones, infamias, veſtramque in iis reputationem, ſanitatem, imò ſæpiùs vitam ſummo periculo exponitis; ac tandem evidenter cognoſcitis, & manibus quaſi palpatis, quàm verum ſit, quòd Magnus ille monet Gregorius dicens: *Roſa quæ redolet, creſcit cum ſpina quæ pungit.* Quot ſunt qui veſperi ex illis inſolentiis cum animi pœnitudine, defatigatione, dolore, capitis inflammatione, indigeſtione, denique temporis & pecuniarum jactura domum redeunt? *Dulcis videtur adjuncta amaraque peccato voluptas*, inquit Sanctus Cyrillus; Ubi notandum quòd non dicat: *Dulcis eſt adjuncta, ſed videtur adjuncta*, quia voluptas, quæ peccato ineſt, apparens tantùm eſt & ficta, atque ad cor contentandum & demulcendum minimè ſufficit.

S. Greg. Mag.

S. Cyrillus.

Roſa.

10 Facula ardens lucet quidem, ſed ſimul tamen eodem tempore conſumitur, & in fumum abit, qui viſum obfuſcat: *Ipſe ignis propria fomenta conſumit*, inquit S. Bernardus, *nec niſi propria conſumptione fovetur;* Dum enim hiſce recreationibus animum relaxare niteris, quot pericula, quot labores, quot diſpendia non incurris? certè ipſa ſanitas in multis periclitatur & læditur, ac tandem remorſus punctura accedit; Roſa efflorеſcit & deficit, ſpina autem ſemper manet: *Sicut ergo flammæ illius noviſſima fumus occupat & caligo, ſic lætitia res in triſtitiam commutatur.*

S. Ber. de falſ. vitæ.

Idem.

Periculis Plena.

11 Vitulus ille quem filii Iſrael cum tripudiis, cantibus, conviviis, & ludis in deſerto erexerunt, velut figura quædam ad vivum hæc noſtra Bacchanalia repræſentat. Moyſes tabulas legis ſecum ex monte deferens Joſue audivit dicentem: *Ululatus pugnæ auditur in caſtris;* At verò prudens Legiſlator, acutiori auditu præditus, dixit: *Vocem cantantium ego audio.* Expoſitor quidam modernus hæc verba in ſua origine juxta linguam Hebraicam idem ſignificare notat, quòd: *vox, afflictionis & miſeriæ auditur;* at quænam inter afflictiones & recreationes, inter cantus & ſonos, & inter ærumnas & planctus eſſe poteſt proportio? *Riſus dolore miſcebitur.* Serenitas enim iſta cauſa erit periculoſæ cujuſdam diſtillationis, hæc larva & paradoxum veſtimenti genus, cui geſtando non aſſuevisti, catharrum tibi provocabit, qui te oculis cœcutientem, ſeu potiùs cœcum penitùs efficiet; tale enim infortunium nuper inſigni cuidam noſtri temporis viro nobili in manifeſtam Bacchanalis inſolentiæ pœnam accidit. Crapula iſta quot non erit futura origo malorum? Gaudium præſens in alio, quem amicum habere conſueveras, ob zelotypas ſuſpiciones inimicitiam capitalem cauſabit. Comœdia illa prophana, cui cum voluptate aſſiſtis, inextinguibilem in te concupiſcentiæ ignem accendet.

Exod. 32. 17.

Pare in Cſt. Moy. cent. 15. annot. 1.

12 *Ne intuearis vinum, quando flaveſcit, cùm ſplenduerit in vitro color ejus; ingreditur blandè, ſed in noviſſimo mordebit ut coluber, & ſicut regulus venena diffundet.* Voluptates nequaquam conſiderari debent ſecundùm ſpeciem quam habent, dum illis actualiter gaudemus, ſed ſecundùm illam quam præferont, dum finiuntur. Unde Philoſophi monitum eſt: *Voluptates contemplemur non venientes, ſed abeuntes.* Cur licentioſos illos, & inſolentes juvenes roſis potiùs, quàm aliis floribus tempora ſua cingere voluiſſe exiſtimatis? *Coronemus nos roſis.* Antiquus quidam Interpres ab Eminentiſſimo Cardin. Bellarmino inter Scriptores Eccleſiaſticos relatus, hanc illius reddit rationem: *Convenienter dicunt, quòd volunt coronari roſis, quia ſicut roſa inter ſpinas creſcit, ſic & laſcivia mundi non eſt ſine punctura conſcientiæ.* Et quidem potiſſimum malum eſt, quòd voluptatis ſpina non tantùm animam, ſed etiam corpus transfigat, prout quotidiana docet experientia. Unde S. Ambr. de ipſa ita ſcribit: *Venenum in dentibus habet, quibus unuſquiſque ſe eviſcerat luxurioſus, helluo internecat: quantos raperunt vina, diſſolvit ebrietas, diſtendit cruditas?*

Prov. 23. 31. Finis conſiderandus.

Rober. Holcot in Sap. ibid.

Voluptates corpus & animam ſimul transfigunt.

S. Ambr. l. 6. ep. 42. ad Sabin.

13 Seneca tranquilli maris ſimilitudinem adducit: Videbitis enim nonnunquam naves quaſdam liquidum illud elementum ſumma cum jucunditate ſulcantes; At verò mox contrarius quidam exſurgens ventus eaſdem conquaſſando ſubmergit tandem: *Noli huic tranquillitati confidere, momento mare vertitur, eodem loco, ubi luſerunt navigia, ſorbentur.* Viſi ſunt aliquando potentiſſimi Reges ſumma cum ſpectantium voluptate in haſtiludio ſe exercentes, unico infelici haſtæ ictu in terram proſtrati & ex vulnere mortui. Nobilis aliquis fœminea veſte larvatus, dum equo inſidet meticuloſo, ab eodem ex obvio quodam accidente perterrefacto in terram dejicitur, & calcibus ejuſdem cerebrum ejus proteritur. Corruit theatrum & multi in eo exiſtentes ſub pondere ruinarum oppreſſi, mortem pro comœdia inveniunt; vel ob ſiniſtrum quoddam & pungitivum verbum indignatus nonnemo, & ad duellum provocans in eo infeliciter occumbere videtur. Quot ſunt alia ſimilia infortunia inter Bacchanalia, ut plurimùm contingentia, quæ lætos, feſtivos & hilariter ludentes Bacchanaliſtas ex delectatione in ferale feretrum abire faciunt?

Senec. ep. 4. Tranquilli maris ſimilitudo.

14 De B. Henrico Suſone legitur, quòd in Sabbato quod Dominicam Septuageſimæ antecedit, quando Alleluja ab Eccleſia in officio divino intermittitur, & fideles communiter Bacchanalibus celebrandis accinguntur, ipſe ad eadem Bacchanalia ſpiritualiter celebranda ſe præparare ſolebat, & quidem in ſpecie: *Cogitabat primum momentaneam, ac pernicioſam carnalem Bacchanalium voluptatem, atque ut plerique pro brevi delectatione diuturnis implicentur miſeriis.* Petrarcha quoque ad multarum animarum præcipitium, in quod hiſce diebus voluptatum cauſa incidunt, ſeſe reflectens, idem punctum pariter inculcat, dum ait: *Quonam pergis? quis te rapuit impetus, ut ad horam gaudeas, unde ſemper doleas? ne videas ſemel, quod vidiſſe malles pœniteat.*

Bolond 25. Jan. c. 11. Bacch. qualiter ſint celebrata à B. Henr.

Petrarch. ibi c. 30.

15 P. Hieremias Drexelius ex Annalibus ſuæ ſocietatis de juvene quodam Belga, cui nomen Bertrandus Cornelii erat, refert, quòd idem, utpote beſtialem vitam agens, inquietus, & vitioſus, ſuæque patriæ adeò moleſtus, ut pater litium vulgari nomine appellaretur, cùm juvenilibus petulantiis, ludis, jocis, conviviiſque & potationibus totaliter deditus eſſet, circa finem Bacchanaliorum nocte quadam, dum levitates illæ in plateis ſummo in fervore eſſent, è Deo inſtatiùs inſpiratus ab iis confeſtim, velut reſpirare aliquantulùm volens, ſe ſubduxerit, quem ejus ſodales inſequentes, eumque triſtem & melancholicum eſſe obſervantes, exhilarare, moleſtaſque, & anxias ab eo cogitationes pellere ſummo ſtudio conati ſunt, eumque ad choreas & tripudia repetenda vehementer urſerunt. Ipſe autem eis de morte tandem aliquando ſubeunda, de ratione Deo in noviſſimo judicii die reddenda, deque vitæ futuræ felicis, aut damnatæ æternitate ſermocinabatur, quod quidem in principio per jocum ab eo dici credebant; at verò quia paulatim id ab eo ſeria & præſenti mente dici obſervatum eſt, omnes obſtupeſcentes coram eo hæſerunt attoniti. Quibus ille ſibi propoſitum eſſe dixit, vitam in melius commutare, moreſque Chriſtiano homine dignos induere, nullamque benè operandi, cœlumque ſibi comparandi occaſionem negligere; hortatuſque eſt ſodales, ut qui hactenùs ſecuti fuiſſent errantem, pœnitentem quoque imitari non omitterent. Ex nunc ſufficienter & meridiana luce clarius intelligo, & video breviſſimis hiſce momentaneiſque voluptatibus tandem imminere æternitatem; ac proindè vobis omnibus ultimum vale apprecor, moneoque ut deinceps quiſque rebus ſuis proſpiciat. Domum verò revertens, P. Eleutherium Pontanum è Societate JESU ſacerdotem aliàs ſibi familiariter notum,

Drexel. de Æternit. Exemplum.

fur-

Digitized by Google

fortuitò obvium, ut unà ſecum iret rogavit, domique coram eo in genua provolutus inſtantiſſimè ab eo in ſocietatis inſtitutum admitti rogavit & obtinuit, in eoque per triginta quatuor annorum ſpatium vitam quamdam irreprehenſibilem duxit. Utique adoleſcens iſte attentè conſideravit idipſum, quod Sanctus Baſilius diù ante de licentioſis hominibus, maximè iis qui hiſce diebus Bacchanaliorum torrentem ſequuntur, ad noſtram inſtructionem his verbis dixerat: *Itaque inexcuſabiles laſciviæ pœnas apud juſtum DEI judicium quandoque dabant*; quibus in verbis ly illud, *inexcuſabiles*, benè notandum venit, quia ſi brevitatem, vanitatem, & ærumnas, ac maledictiones, quas Bacchanalium voluptates communiter ſecum afferunt, benè & attentè conſideremus, nos illorum vanitatem ſectando inexcuſabiles eſſe facilè deprehendemus. Etenim voluptates & gaudia, quæ nos licèt falsò Bacchanalibus ineſſe ſupponimus, non veras, ſed fictas & falſas eſſe, vel hæc potens ratio ſufficienter probat, quia videlicet, fictis tantùm & apparentibus rebus innituntur. Quòd ſi enim ex haſtiludiis, torneationibus, comœdiis, ſpectaculis, larvis, aliiſque recreationibus, aliquem guſtum & ſatisfactionem videris haurire, noveris omnes haſce læti animi ſignificationes fictas tantùm eſſe, non verò veras; Omnis comœdorum induſtria in eo præcipuè conſiſtit, quòd ſuas perſonas aptè & ad vivum repræſentare, aliosque decipere & illudere poſſint. Turtures mox ut vulturem appropinquantem conſpiciunt, cantillare quidem incipiunt, cantus tamen iſte quidam formidinis effectus eſt, atque indicium, non verò gaudii teſtimonium; Viatores quoque nocte intempeſta per horridas ſylvas ſolitariè ambulantes nonnumquam & ipſi cantant, ſed ut per cantum timorem quo percelluntur, à ſe depellant. Quot hiſce diebus inter homines eſſe putas, qui extrinſecus ſe lætos eſſe ſimulant, vel jucundorum ſe ſocietatibus adjungunt, ut triſtitiam qua cor illorum intus opprimitur, aliquo modo ſublevare & fugare poſſint?

Job. 20. 5.
16 *Gaudium hypocritæ ad inſtar puncti*, inquit Scriptura. Quibus in verbis, gaudium inſtar puncti, id eſt, breve eſſe, ſatis quidem ſufficienter intelligo; at verò difficultas mihi eſt, qua ratione id in Hypocrita verificetur & adimpleatur, qui quoad exteriorem ſpeciem, dum pœnitentiam & mortificationem fingit, melancholicus ſemper eſt, mœſtus, & triſtis? Sciendum igitur eſt, quòd ſeptuaginta legant: *Gaudium impiorum*; horum enim gaudia non ſolùm ſunt brevia, verùm etiam hypocritica, ficta, & falſa.

Venenum in dies magis ſerpens.
17 Hi qui à Stellionis ſive Tarantolæ morſo læſi ſunt, ſaltant, tripudiant, canunt, aliaſque levitatis nugas exercent, & tamen inter ficta hæc illorum gaudia, ad cor ipſorum uſque venenum ſerpere non omittit; Et ideò de Bacchanalibus quoque idem aſſerere poſſumus, quòd licèt ad aliud propoſitum Sanctus Auguſtinus inquit, nimirùm: *Gaudia hæc de tua ægritudine ſunt, non de ſanitate*. Choreæ & larvæ in laſcivi alicujus objecti amati gratiam inſtitutæ fuerunt, cùm tamen virus & venenum culpæ mortalis quotidiè magis magiſque proſerpat, ac proindè qua ratione guſtum aliquem in iis habere poterit, ex quo Dei ſe inimicum eſſe perſpicuè novit? S. Ephrem in capite cui Titulus eſt: *Ludicris rebus abſtinendum eſſe Chriſtianis*, non neminem licentioſorum iſtorum monet dicens: *Unico febris impetu tuæ ſaltationes, atque laſcivia finem capient; una hora te ab iis, quibuſcum tripudiare ſolebas, ſeparabit.*
S. Ephrem c. 1.

DISCURSUS XI.

ARGUMENTUM.

Bacchanalia ſtultitiæ nomen merentur, ſiquidem per illa rationis judicium amittitur, maximè dum nos à ſequela Chriſti apoſtatare faciunt.

THEMA.

Ibunt in adinventionibus ſuis. Pſalm. 80. verſ. 13.

Baccho honor exhibetur Divinus. Pſalm. v. 9. 10.
1 DEUS olim per os Pſalmiſtæ regii populo ſuo, ne alteri Deo quàm ipſi, cultum ullum exhibere præſumerent, diſtrictè præcepit dicens: *Audi populus*

meus & conteſtabor te, Iſrael ſi audieris me, non erit in te Deus recens, neque adorabis Deum alienum. Et tamen populus Chriſtianus hiſce diebus, prout Diſcurſu octavo probavimus, Baccho genua ſua flectere & Bacchanaliorum torrentem conſectari non erubeſcit. Deus quidem talibus improperat dicens: *Ego ſum Dominus Deus tuus*; at verò quia neminem, aut paucos fidelium eſſe videt, qui debitum ei cultum præſtet, & vocem ejus auſcultet; ideò ſoluto fræno ipſos ſecundùm deſideria cordis in præceps currere permittit: *Et non audivit populus* v. 12.
meus vocem meam, & Iſrael non intendit mihi, & di- v. 13.
miſi eos ſecundùm deſideria cordis eorum.

2 In Evangelio Dominicæ Sexageſimæ, inquit de Salvatore noſtro Sanctus Lucas: *Clamabat: qui habet aures* Luc. 8. v. 10.
audiendi audiat, quia Divinum ſemen ſuum in eorum Permittit Deus ſtultitias Bacch.
corda effundere geſtiebat; at verò Dæmon tamquam avis rapax, Bacchanalium inventor, illud continuò ſuffocare nititur: *Venit Diabolus, & tollit verbum de corde eorum, ne credentes ſalvi fiant*; Quid igitur hìc DEUS facit? v. 13.
Dimiſi eos, inquit DEUS, *ſecundùm deſideria cordis eorum*, quaſi dicat: Sinam eos facere quod volunt, & in omnem pro libito diſſolutionem prorumpere: *Ibant in adinventionibus ſuis*, vel ut quidam Interpres exponit: *In ſtultitiis ſuis*; quotquot enim larvas, comœdias, & Apoll. cit. à Lorino in Pſ.
ſimiles alias prophanitates mundani homines in hiſce Bacchanalibus inveniunt & excogitant, meræ ſunt ſtultitiæ & fatuitates, unde author ille legit: *Eant ſuis ſtultitiis obſequentes*. S. Fulgentius legit: *In ſuis voluptatibus*, S. Fulg. l. 2. de remiſſ. pecc. c. 13.
cæci enim peccatores vanitates has inter voluptates & delitias reputant, licèt revera non ſint tales.

3 Etenim de voluptatibus Bacchanalibus verba illa Bacchari idē quod ſtulteſcere.
dicere poſſumus: *Secundùm nomen tuum, ſic & laus tua*, ita tamen ut ly, *laus*, per ironiam accipiatur, certum enim eſt, quòd non veram laudem, ſed vituperium, & deteſtationem mereatur æternam. Cæterùm tempus illud Quadrageſimam immediatè præcedens latinè, *Bacchanalia* appellatur, nomine videlicet quod à verbo *Bacchari* derivatur, quod idem ſignificat, quòd furere & ſtulteſcere. S. Auguſtinus ad Maximum Gram- S. Aug. t. 1. ep. 44.
maticum ſcribens, de antiquis Bacchanalibus ita diſcurrit: *Quid autem dicis, ideo noſtris veſtra Sacra præponi, quod vos publicè colitis Deos, nos autem ſecretioribus conventiculis utimur; primum illud abs te quæro, quomodò oblitus ſit liberum illum, quem paucorum ſacratorum oculis committendum putatis; deinde tu ipſe indicas, nihil aliud te agere voluiſſe, cùm publicam Sacrorum veſtrorum celebrationem commemorares, niſi ut nobis Decuriones, & Primates Civitatis per plateas veſtræ Urbis bacchantes, ac furentes, ante oculos, quaſi ſpectacula poneremus*; at verò quæ ſequuntur verba ad Bacchanalium ſtultitiam & fatuitatem indicandam, propoſito noſtro ſpecialiſſimè congruunt; Dicit enim: *In qua celebratione, ſi à numine inhabitamini, certè videtis, quale illud ſit, quod adimit mentem*.

4 Sancta Mater Eccleſia in Collecta quadam, qua Judicium perturbatur.
in Sabbato Sancto immediatè ante ſecundam Prophetiam utitur, hanc nobis à DEO gratiam poſtulat, ut adverſus voluptatum lenocinia ſolidi & immobiles perſiſtamur: Sed notate ſpecialiter phraſim loquendi, qua utitur: *Da nobis quæſumus*, inquit, *contra oblectamenta peccati mentis ratione perſiſtere*; quia voluptates & delitiæ ad turbandum & obfuſcandum mentis noſtræ judicium, ac diſcurſum plurimùm prævalent, idque hiſce diebus præcipuè, in quibus etiam ſapientioribus & timoratioris conſcientiæ hominibus illis nonnihil indulgere licitum eſſe videtur. Enim verò quiſquis hiſce diebus uſitatas inſolentias benè & in pondere, ac ſiclo Sanctuarii ponderaverit, illas meras ſtultitias eſſe facilè deprehendet: *Ibunt in adinventionibus ſuis, in ſtultitiis ſuis*. Et ideò Gaſpar Manzi aliis ſuis materiis legalibus, Gaſp. Man. in Canc.
quamdam circa hanc materiam inſerit quæſtionem, in Deciſ. Pal. q. 30. n. 17.
qua de Bacchanalibus ſcribens, ſeu potiùs illa deſcribens NB.
ita loquitur: *Unde fit, ut impii ſeſe illis diebus ingurgitent, furentes & inſanientes in publicum prodeant, velut larvati & perſonati per vicos & plateas diſcurrant, ſtultos ex profeſſo agant, deridenda faciant & loquantur, Deo ingrati, naturæ injurii, hominibus moleſti, Diabolo devoti, fatuos & momos repræſentent*. Et ideò obſervavi hactenùs, quòd quiſquis de hujus temporis inſolentiis loquitur, illas delitias, & ſtultitias appellare conſueverit.

Act. Eccl. Mediol. p. 7. pag. 9152. Bacchanalea ſpiritum dehortantur.

5 Sanctus Carolus in memoriali quodam ad populum ſuum directo ita eum alloquitur: *Inter omnes conſolationes, quas mihi, è dilecti filii mei, dare poteſtis, pro omnibus hactenus pro vobis toleratis laboribus & periculis, necnon, & præcipuè quidem, pro illa quam vobis peſtilentiæ tempore exhibui cura, ac ſollicitudine, hanc ſpecialiter à vobis requiro gratiam, quam ego pro ſalute veſtra quàm maximè deſidero, ut ſcilicet profanas Paganiſmi memorias, & reliquias totaliter extinctas, & abolitas videre liceat, quibus Dæmon hiſce temporibus præcipuè utitur, ut corda hominum occupare, & ut ita loquar incantare, eaque adeò infatuare valeat, ut ne quidem etiam illi quos mundus ſapientioribus magiſque piis hujus mundi hominibus annumerat, publicam hujus Bacchanalis ſtultitiæ profeſſionem inſtituere erubeſcant.* Unde de his diebus potiùs, quàm de ullo totius anni tempore illa Sidonii verba dicere poſſumus: *Nullas habenas nulla permittit repagula pudor.* Sanctus Hieronymus in Epiſtola quadam ad Marcellam de ludis & ſpectaculis tractans: *Arena ſævìat*, inquit, *Circus inſaniat.* In vita quoque Sancti Hilarionis hac eadem phraſi loquendi utitur, dum ait: *Non Circi furoribus, non arenæ ſanguine, non theatri luxuria delectabatur.*

Sidon. l. 1. ep. 16.
S. Hieron. ad Marcellam.
Idem in vita S. Hilar.

D. Chr. cit. ab Hugon. in c. 9. Joan.
Etiam ſenes inſaniunt tempore Bacch.

6 Divus Chryſoſtomus ſe haud parum ſcandalizatum ex eo fuiſſe dicit, quòd etiam eos qui ex annorum maturitate, & capillorum canitie majorem præ ſe prudentiam & integritatem ferre meritò debebant, hiſce temporibus in communibus abuſibus ſtulteſcentes conſpexerit: *Video inſanientes non juvenes ſolum, ſed & ſenes, ſuper quibus maximè verecundor.* In Oſeæ prophetia, ſuppliciorum illorum fit mentio, quæ Divinæ juſtitiæ vindicta licentioſis & diſſolutis mundi gaudiis præparare ſatagit; *Et nunc revelabo ſtultitiam ejus in oculis amatorum ejus, & ceſſare faciam omne gaudium ejus.* Ubi, ut vides modernis diſſolutionibus, ſtultitiæ & fatuitatis nomen attribuit.

Oſe. 2. 10. & 11.

S. Amb. l. 3. de virg. Tripudium effeminat.

7 Sanctus Ambroſius de tripudiis tractans ita ſcribit: *Nemo, ut dixit quidam ſæcularium Doctor, ſaltat ſobrius, niſi qui inſanit, quod ſi juxta ſapientiam ſæcularem, ſaltationis author eſt, aut temulentia, aut dementia, quid Divinarum Scripturarum cautum putamus exemplis*, &c. Sanctus Baſilius jejunii laudes præconizare volens, econtra etiam cujus matris tripudium indignus partus exiſtat, his verbis declarat: *Quid tripudium laſcivum à jejunio profectum eſt? Cantilena meretricia mehercule, ſaltationeſque furibunda repentè ex urbe diſcedunt à jejunio, tamquam à judice quodam auſtero fugata & pulſa.* Idem quoque Sanctus Pater comparationem quamdam inter diem jejunii, & Bacchanalia inſtituit, quam etiam ultimo diei Bacchanalium, & diei primo Quadrageſimæ adaptare poſſumus, ut diſſoluti Bacchanaliſtæ ad hanc ſe comparationem reflectentes perſpicere poſſint, quòuſque mundanorum hiſce diebus uſitata ſtultitia progreſſa fuerit; Dicit enim: *Jejunium Civitatis eſt ornamentum, fori tranquillitas, domorum pax, incolumitas facultatum. Vis jejunii videre dignitatem? Confer mihi hodierni diei veſperam cum veſpera craſtini, conſpicies Civitatem è tumultu, ac tempeſtate, mutatam in profundam tranquillitatem, contrariorum enim eſt eadem diſciplina.* Sunt igitur Bacchanalia quædam ſtultitiæ tempeſtas.

S. Baſ. or. 1. de jejun.
S. Baſ. h. 2. de jejun.

Gaſp. Man. ibid. n. 11. Bacchanalia ſtulti idololatriæ.

8 Gaſpar Manzi dicit: *Nihil præſtantius accepit homo à Domino Deo, quam uſum rationis & intellectum, quo à brutis præcipuè differt, atqui hujuſmodi bacchantes & inſanientes, & furentes, uſu rationis quaſi privantur.* Choreis enim, ſpectaculis, cunctiſque aliis diſſolutionibus & turpitudinibus totaliter dediti exiſtunt, licèt ſapientiores illas, ob damna quæ afferunt, ad perpetuam illarum infamiam, contumelioſiſſimis probris & convitioſis nominibus notaſſe ſciant; Dicit enim Sanctus Auguſtinus: *Ludi ſcenici ſpectacula ſunt turpitudinum, & licentia vanitatum.* Sanctus Ephrem Sanctum Paulum ludis Idololatriæ deteſtabile nomen indidiſſe notat: *B. Apoſtolus Paulus Idololatras vocat ludentes*, 1. Cor. 10. cum ait: *Nolite Idololatræ fieri.* Sacer Chroniſta adorationem vituli aurei in deſerto factam deſcripturus hac phraſi loquendi utitur: *Sedit populus manducare & bibere, & ſurrexerunt ludere.* Et quidem licèt verè ludi ſemper quamdam Idololatriæ ſpeciem præſeferant, ut verum tamen fateat, ludi Bacchanales ſpecialiter hoc nomine notari merentur, ſiquidem per illos in ignominiam profeſſionis fidei noſtræ, Dæmoni & Baccho cultus Divini & obſequia exhibentur, adeòque per illos idololatræ efficimur.

S. Aug. de Civit. l. 1. c. 32.
S. Ephr. ib.
1. Cor. 10. v. 7.
Exod. 32. v. 6.

Apoſtaſ.

9 Bacchanalia, ut experientia quotidiana demonſtrat, ſpecies quædam ſunt Apoſtaſiæ Chriſtianorum à Chriſto, major enim pars Chriſtianorum relicto Crucis Chriſti ſigno, ſub Bacchanaliorum vexillo ſe conſcribi faciunt. Unde quod Sanctus Auguſtinus de ſui temporis hominibus lamentatur, nos quoque de temporibus noſtris, hiſce præſertim diebus affirmare poſſumus, dicendo: *Quàm multi baptizati hodie Circum replere, quàm iſtam Baſilicam maluerunt?* Sanctus Baſilius in homilia quadam, quam contra ebrietatem conſcripſit, pariformiter hunc in modum lamentatur dicens; *Moves pedes, & inſanus ſaltas, choreas ducis imprudens, cùm genua ad Dei & Domini noſtri JESU Chriſti cultum flectere oporteat.* Longè acerbiùs illos Sanctus Ephrem reprehendit, hunc illis DEI contemptum, & ab eo naſcentem apoſtaſiam evidenter his verbis demonſtrando: *Hodie, ut videre licet, pſallunt ex ordinatione Dei, & cras ſtudioſè choreis incumbunt, juxta doctrinam Sathanæ; Hodie conjunguntur Chriſto, & cras abrenuntiant, & abnegant, inhonorantque eum.*

S. Aug. in Pſ. 80.
S. Baſ. h. 14. de ebrietate.
S. Ephr. ib.

D. Chr. t. 5. l. ſer. 48.
Deus & Eccleſia deſeritur.

10 Divus Chryſoſtomus ſermonem quemdam conſcripſit, cui titulus eſt iſte; *Sermo ad eos qui conventum Eccleſiæ deſeruerunt*; titulus nimirùm huic noſtro propoſito congruentiſſimus, ſiquidem Chriſtus & Eccleſia nullo unquam tempore adeò deſeritur, ſicut hiſce diebus; In hoc autem ſermone præfatus Sanctus Doctor ita loquitur: *Quis eſt adeò doloris expers, ut non doleat, cùm in ea quæ ad Diabolum pertinent, plus ſtudii conferri cernat? Atqui nulla ſpes veniæ nobis, vel excuſationis reliqua eſſet, ſi vel æquale ſtudium conferretur, cùm autem etiam longè ſuperet, quis nobis defenſionis locus relinquitur? Quotidie nos invitant ſpectacula, nec ullus pigritatur, nullus eſt qui cunctetur, nullus eſt qui negotiorum occupationes obtendat, ſed tamquam expediti, & omni cura ſoluti occurrunt omnes, non canitiem ſenex reveretur, non ardorem naturæ ac libidinis juvenis ſuſpectum habet.* Poſt hæc verò pergit ponderando, quanto cum jubilo ad præcipitium curratur, & econtra quanto cum tædio & nauſea pedem noſtrum ſacris locis inferamus: *Si ad Eccleſiam veniendum ſit*, inquit, *quaſi ex aliquo ſublimi gradu, & honore deſiliendum ſit, ita pigritatur, & torpet, & inflatur, perinde quaſi quippiam fuerit DEO largitus: cum verò properat ad theatrum, ubi ſunt laſciva ſpectacula, non exiſtimat probro ſeipſum afficere.*

Bacch. figura.

11 Quòd ſi quis ante obſidionem Bethuliæ ab Holoferne inchoatam, innumeros è prædicta Urbe erumpentes vidiſſet populos, qui ſummo cum jubilo huic tyranno occurriſſent, ut ſe tyrannidis ejus jugo ultrò citròque ſubjicerent, quid ad hæc dicere, aut cogitare potuiſſet? utique nemo fuiſſet, qui exindè, illos rationis judicium amiſiſſe non ſubintulliſſet? *Tantus metus Provinciis illis incubuit, ut univerſarum urbium habitatores Principes, & honorati ſimul cum populis exirent obviam venienti, excipientes eum cum coronis & lampadibus, ducentes Choros in tympanis & tibiis.* Deſideratiſne expreſſiorem Bacchanaliorum figuram, quæ licèt homines in ſummam animarum pernitiem ebrietati, crapulæ, & luxuriæ turpiter ſubjiciant, omnes tamen Chriſtiani in magnam ſuæ profeſſionis ignominiam, eis lætabundi procedunt obviam, nobiles & divites, principes & plebei ei in tympanis & cytharis, in cantibus, conviviis, tripudiis, comœdiis, aliiſque gaudentis animi ſignificationibus certatim ei occurrunt, non obſtante quòd ipſum nullum alium ſibi præfixum finem habere ſciant, quàm ut fidelium animas, velut mancipia, in ſuam ſervitutem redigat, mortemque illis ſæpè numero temporalem, ſemper autem & infallibiliter æternam inferre poſſit. Divus Chryſoſtomus ab Hugone Cardinali citatus gaudium & exultationem quacum inimico infernali, ſeu potiùs Bacchanalibus occurrimus, his verbis nobis deſcribit: *Si cytharædus, vel ſaltator vos vocaverit, omnes quidem currunt cum ſtudio, & gratiam ei de vocatione ſua dicunt, & diei integri dimidiam partem conſumunt, illi ſoli attendentes: Deo vero per Prophetas & Apoſtolos loquente oſcitamus, ſcalpimus, & multum æſtus videtur eſſe.* Hanc quoque mentis à Deo alienationem Sanctus Ambroſius his verbis obſervat:

Judith. 3. v. 9. & 10.
D. Chr. cit. ab Hug. in c. 9. Joan.
Auditur Comœdus vocans, ſed Deus non.

Alius

Digitized by Google

S. Amb. in Pſ. 118. col. 1114. D. Chr. h. de ver. Joan. Admoratio.

Alius Circenſibus ludis, atque theatralibus ſollicitatus voluptatibus, aut cæteris vanitatibus occupatus, Eccleſiam non frequentat, quænam unquam excogitari poterit major mentis veſania, quàm ſi quis lætabundus ad venenum properet, cœleſte verò manna, non niſi cum nauſea & mentis faſtidio ſumat? aut ſi quis pro Dæmone & Baccho Deum ſtudioſè deſerat? Ac proindè D. Chryſoſtomus, ut populum ſibi commiſſum ab hiſce ludicris vanitatibus avocet & deterreat, his eum verbis gravibus alloquitur: *Proindè frequenter vos hortatus ſum, ne quis eorum qui huc adveniunt, divinaque doctrina fruuntur, quique tremendi, ac myſtici participes ſunt Sacrificii, ad illa iret ſpectacula, ne Divina cum Dæmoniacis miſceret myſteria.*

S. Ber. ſer. 12. de lux. c. 4. Luxurioſi eligunt volutabrum.

12 Sanctus Bernardinus carnalitatem & luxuriam porco aſſimilat, & quidem ſimilitudinis hujus hanc rationem adducit: *Si enim ex una parte videret luti volutabrum, & ex alia lectum roſarum, potius eligeret in volutabro luti revolvi, quam in roſarum lecto: ſic tales immunditiam luxuriæ delitiis paradiſi præponunt.* Sancta Mater Eccleſia hiſce diebus fideles ſuos ad Chriſti ſequelam, per ſolemnes quadraginta horarum indictas preces, per munificam theſaurorum ſpiritualium diſpenſationem, perque ſpiritualium exercitiorum eſcam allicere & invitare ſatagit, & tamen qui in molli roſarum lecto dulciter poſſemus quieſcere, velut immunda animalia in millenarum impuritatum & ſpurcitierum luto inquieti revolvi malumus: *Et ſtulti ea*, inquit interrogativè Sapiens, *quæ ſibi ſunt noxia cupient?* Omnioò ita eſt, quia *ſtultorum infinitus eſt numerus.*

Prov. 1. v. 22. Eccl. 1. v. 15.

D. Chr. h. 17. ad pop. Ad turpia rident.

13 Divus Chryſoſtomus ſtultitiam iſtam exemplificat in illis, qui tum vel maximè, quando illis plangendum eſſet, velut inſani effuſiſſimè rident: *Quando mimi illi, atque ridiculi blaſphemum, ac turpe quid dixerunt, tunc putiſſimum quique ſtolidiores ſolvuntur in riſum, inde applaudentes magis, unde etiam illos lapidibus exagitare debuerant, qui fornacem ignis horribilis ex hujuſmodi voluptate in ſuum ipſorum caput ſuccendunt.*

Pro modico venditur anima.

14 At verò quid de illius eſſes ſtultitia dicturus, qui pro modica pecunia paciſcendo, ſe ea alta quadam rupe præcipitari ſineret? Audite eumdem Divum Chryſoſtomum in alio quodam loco ad eum ſe reflectentem, qui animam ſuam pro modica peculiola Dæmoni donaret: *Circum nequitiæ fontes, hinc nequitiæ radices in Civitate germinaverunt, hinc ſunt qui moribus ipſius crimen afferunt, ſuas voces ſaltantibus vendentes, & tribus obolis ſuam illis ſalutem prodentes*; quot ſunt qui in hæc ſpectacula & comœdias, quæ æternum illis machinantur præcipitium, proprium ſuum peculium prodigè impendunt? Comici pro exiguo lucro animas ſuas Dæmoni vendunt, ſpectatores quoque Dæmoni illos diſperdenti mercedem promptam exſolvunt.

Hiſtoria.

15 De Caligula hiſtoriæ referunt, quòd ſumptuoſo cuidam convivio accumbens effusè ridere cœperit, cumque à circumſtantibus de cauſa adeò effuſi riſus interrogaretur, reſponderit; conſidero quòd per unicum dumtaxat nutum, veſtrum omnium capita ut detruncentur, jubere poſſim; ridebat igitur, quia ſtragem machinari poterat, attamen non ſibi, ſed aliis; incomparabiliter verò major & ab omnibus ridenda ſtultitia eſt, quòd tanto cum jubilo occurramus morti æternæ noſtri ipſius, atque inſuper nonnunquam mortem inferre nitamur corporalem aliis, prout multis ſæpiùs evenit.

Petrarch. l. 2. de remed. utriuſq; fort. l. 1. c. 24.

De choreis & tripudiis Petrarcha ita ſcribit: *Per ſe tota quidem inſulſa res eſt, & plus tædii allatura quam gaudii, nam quid omnino eſt aliud in gyrum volvi, quàm excire vertiginem, & ſine termino viam ire?* Conſideremus larvas & omnes alias hiſce diebus uſitatas levitates & petulantias, & has omnes ſtultorum adinventiones eſſe comperiemus. Sapiens inquit: *Quaſi per riſum ſtultus operatur ſcelus*; quæ propoſitio in Bacchanalibus, ſi unquam alias, verè adimpletur, quia leviculi homines per quamdam effuſi riſus diſſolutionem, & cum jucunditate & hilaritate mentis in multa ſe ſcelera immergere non pertimeſcunt.

Prov. 10. 23.

DISCURSUS XII.

ARGUMENTUM.

De inſigni illorum lucro, qui hiſce diebus ſe dedicant ſequelæ Chriſti, cujus ſibi gratiam & gloriam conciliant, quique ſe familiarem illorum amicum eſſe comprobat.

THEMA.

Vobis datum eſt noſſe myſterium Regni Dei. Luc. 8. verſ. 10.

Segregantes ſe à Bacchanal. multo lucrantur.

1 HÆc verba in Euangelio Dominicæ Sexageſimæ expreſſa, & à Salvatore noſtro ad diſcipulos ſuos directa, nos quoque iis adaptare poſſumus qui hiſce diebus Chriſtum ſequentes, à mundanorum inſanienti multitudine ſe ſegregant, atque ſequeſtrant: *Iſtis enim datum eſt noſſe myſterium Regni Dei*, quia ut Sanctus Apoſtolus Romanos monet, Regnum Dei non in conviviis, ebrietatibus, ſimilibusque aliis diſſolutionibus conſiſtit, ſed in operibus virtuoſis, in pace interiori, & ſpirituali conſolatione: *Non eſt Regnum Dei eſca & potus, ſed juſtitia & pax & gaudium in Spiritu Sancto*. Porrò lucrum & meritum quod ii qui à voluptatibus & diſſolutionibus, maximè verò à theatris & ludis, aliiſque licentioſæ vitæ pravis moribus ſe abſtinent, lucrantur, ipſimet etiam gentiles agnoviſſe videntur. Seneca de ſpectaculis aliiſque prophanitatibus, ad quas univerſa quaſi Roma concurrebat, tractans, in Epiſtola quadam ita ſcribit: *December eſt menſis quo maximè Civitas deſudat; jus luxuriæ publicæ datum eſt, ingenti apparatu ſonant omnia; his maximè diebus animo imperandum eſt, ut tunc voluptatibus ſolus abſtineat, cum in illa omnis turba procubuit. Certiſſimum argumentum firmitatis ſuæ capit, ſi ad blanda & in luxuriam trahentia necit, nec abducitur. Hoc multò fortiùs eſt, ebrio ac vomitante populo ſiccum, ac ſobrium eſſe. Illud temperantiæ, non excerpere ſe, nec inſigni, nec miſceri omnibus, & eadem, ſed non eodem modo facere, licet enim ſine luxuria agere diem feſtum.* Quot Chriſtiani ab hoc gentili Philoſopho condemnabuntur, ii nimirùm, qui ſenſualitati ſuæ omne frœnum laxantes, levitatibus hiſce conſtanti animo non audent reſiſtere, ſed à multitudinis torrente rapi quoque ſe, & ſeduci permittunt? *Licet ſine luxuria agere diem feſtum*. Neque enim adeò ſtoici eſſe debemus, ut neque nos aliquem cedamus honeſtis recreationibus locum, dummodò illæ ſemper cum timore Dei conjunctæ ſint; cùm conſtet quod ipſe quoque Sanctus Apoſtolus ad gaudendum nos invitet: *Gaudete*, inquit, *ſed in Domino*; Et ſtatim ſubdit: *Iterum dico gaudete*, ita tamen, *ut modeſtia veſtra nota ſit omnibus hominibus*. Nam ut infra ſuo loco dicemus, honeſta recreatio Eutrapeliæ, virtus eſt, nec ſuo ſpeciali merito caret.

Luc. 8. v. 10.

Rom. 14. 17.

Senec. ep. 18

NB.

Philip. 4. v. 4. & 5.

2 Sanctus Propheta Job inter alia in prophetia ſua dicit: *Requieſcere cum Regibus & Conſulibus terræ, qui ædificant ſibi ſolitudines*. Utinam eadem Paradiſi, ſive cœlitum mens, cuilibet etiam animæ fideli hiſce diebus ineſſet, ut ſcilicet Dei honorem, ſuamque ſalutem zelando inter Bacchanalium ſtrepitus in ſanctam ſe ſolitudinem recipiens, modeſtiæ Chriſtianæ vacaret & quieti, adeòque Pſalmiſtam imitaretur dicentem: *Quoniam vidi iniquitatem & contradictionem in Civitate, ecce elongavi fugiens, & manſi in ſolitudine; Exſpectabam eum qui ſalvum me fecit à puſillanimitate ſpiritus & tempeſtate*. Verùm enim verò quinam ſunt hi Reges & Conſules terræ, de quibus Job in præcitato loco loquitur? Hi ex mente Sancti Gregorii ſunt Angeli, qui Reges & Conſules appellantur, quia mundi regimen & dominium ſibi à Deo commiſſum obtinent, cuique ex infallibilis providentiæ Divinæ ordine opportunè proſpiciunt. Angelorum igitur imitatores ſunt fideles illi, qui hiſce diebus, quibus ingens perverſorum Chriſtianorum turba, abjecto omni Divinæ & Eccleſiaſticæ legis fræno, ſpretiſque bonorum exemplis, Dæmonis inſignia turmatim ſequitur, Crucis Chriſti Vexillo ſe ſubjiciunt: Hi inquam Spiritus imitantur Angelicos, qui dum ſpiritus rebelles Luciferi partibus adhæreſcebant, in Creatoris & Dei ſui cultu & obſequio immobiles ſemper & conſtantes permanſerunt; Denique Regis gloriæ fideles aulicos ſe eſſe probant, dum Bacchanalium voluptatibus & hilariis renuntiantes,

Job. 3. v. 14. Regnum Dei conſequuntur.

Pſ. 54. v. 18. & 19.

S. Greg. l. 4. mor. c. 17.

ut Deo obſequium & fidelitatem debitam præſtent, appetitus & ſenſualitates ſuas carnales aſſiduè mortificant: *Qui autem ſunt Chriſti*, inquit Sanctus Paulus,

Gal. 5. v. 24.

carnem ſuam crucifixerunt cum vitiis & concupiſcentiis; Ubi etiam fructus carnis & Spiritus latè enumerat dicens: *Manifeſta autem ſunt opera carnis, quæ ſunt im-*

Gal. 5. v. 19.

munditia, fornicatio, impudicitia, luxuria, idolorum

v. 20.
v. 21.

ſervitus, veneficia, inimicitiæ, contentiones, æmulationes, iræ, rixæ, diſſenſiones, ſectæ, invidiæ, homicidia, ebrietates, commeſſationes, & his ſimilia: quæ prædico vobis, ſicut prædixi, quoniam qui talia agunt, Regnum Dei non conſequentur; è contrario ſenſu autem conſequens eſt, quòd illi certò Regnum DEI conſequentur, qui carnem mortificant, & à Bacchanalibus ſe ſubducunt: *Vobis datum eſt noſſe*, &c. Eorum verò,

Gal. 5. v. 22.

qui Bacchanalibus renuntiantes, Chriſtum ſequuntur, ſequentes ab eodem Apoſtolo recenſentur fructus: *Fru-*

v. 23.

ctus autem ſpiritus charitas, gaudium, pax, patientia, benignitas, bonitas, longanimitas, manſuetudo, fides, modeſtia, continentia, caſtitas.

3 Magnum fuit illorum Angelorum præmium, ſupremumque meritum, qui in ſua erga Deum ſuum

Dei commenſales ſunt.

devotione & fidelitate conſtanter perſeverarunt, ac proinde non diſſimilis erit omnium illorum fidelium remuneratio, qui hoc tempore, quo Deus à majori ferè hominum parte turpiter deſeritur, magis quam aliàs tamquam ſuam erga Deum fidelitatem probant: *Vos eſtis*

Luc. 22. v. 28.
Luc. 22. v. 29.

qui permanſiſtis mecum in tentationibus meis, inquit Redemptor noſter Apoſtolis ſuis, *& ego diſpono vobis, ſi-*

v. 30.

cut diſpoſuit mihi Pater meus Regnum, ut edatis, & bibatis ſuper menſam meam in Regno meo. Majores inſultus, atrocioreſque perſecutiones, quas Salvator noſter à Chriſtianis patitur, ſunt illæ, quæ adversùm ipſum hiſce diebus, ab iis moventur, quando omnes illum omni depoſita verecundia imprudenter offendunt; & quidem ut id ipſum cum tantò majori libertate & licentia facere poſſint, larvis facies ſuas contegunt, ut nullus eſſe poſſit erubeſcentiæ & verecundiæ locus: qui verò ab hujus temporis inſolentiis & vanitatibus abſtinent, in ejuſque ſequela etiam hiſce diebus ſtabiles & devoti perſiſtunt, hi ſunt, quos commenſales ſuos futuros eſſe declarat: *His datum eſt noſſe myſterium Regni Dei*, iiſque utpotè in album cœleſtis curiæ ſuæ adſcriptis, partem, ſeu portionem ipſorum aſſignat, *ut edatis & bibatis*, &c.

Berzellai figura abſtinentium.
2. Reg. 19. 35.

4 Berzellai ille Galaadites timoratum quemdam præfigurare videtur Chriſtianum, talem videlicet qui ſe hoc tempore à voluptatum lenociniis minimè ſeduci permittit, ſed cum Berzellai proteſtatur dicens: *Numquid vigent ſenſus mei ad diſcernendum ſuave? aut delectare poteſt ſervum tuum cibus & potus? vel audire poſſum ultra vocem cantorum, aut cantatricum?* Pro cujus figuræ meliori intelligentia ſciendum eſt, optimum hunc virum Davidi & univerſo exercitui ejus, dum propter Abſalonis rebellionem fugitivus moraretur in deſerto, victus annonam in abundantia ſubminiſtraſſe. *Ipſe præbuit alimenta Regi, dum moraretur in caſtris, tra-*

v. 32.
v. 31.

duxit Regem Jordanem, paratus etiam ultra fluvium proſequi eum. Aſt verò quamnam David eidem pro ingenti hac humanitate gratitudinem exhibuit? *Veni mecum*, inquit David, *ut requieſcas ſecurus mecum in Jeruſalem;*

v. 33.
v. 39.

Ad hæc *oſculatus eſt Rex Berzellai & benedixit ei.* Sed quare Rex ille potentiſſimus erga privatum quemdam hominem, tanta oſtendit ſigna benevolentiæ, ut non ſolùm ipſum oſculatus fuerit, verùm etiam ampliſſima obtulerit munera, benedictionem quoque copioſam, & ingentes ei honores detulerit? *Omnia in figura contingebant illis;* Deus namque verus ille David per hanc figuram indicare voluit, quanta ſit futura retributio illorum, qui ipſius partes etiam tunc vel maximè ſequuntur & ſuſtinent, quando Abſalonis perſecutio crudeliſſimè adversùs ipſum ſævit, id eſt, quando Chriſtianiſmus verum Dei Filium, hoc Bacchanaliorum tempore ipſum atrociſſimè offendit; Hos namque condignè præmiaturus ad Hieroſolymam ſupernam & cœleſtem invitat, ut ibidem in molli æternæ beatitudinis lecto ſecuri quieſcere poſſint.

Lib. 1. c. 9. vitæ.
Magna cum ſpe moriuntur.

5 In vita magni illius ſervi Dei Joannis Baptiſtæ de Fulginio legitur, quòd is Fulginii, utpotè in patria ſua, dies hoſce per introducta à ſe varia devotionum genera ſanctificarit, prout aliàs ſæpiùs diximus; ſpecialiter autem ad noſtrum propoſitum confirmandum non ſemel, ſed ſæpiùs proteſtatus fuiſſe dicitur, quòd ex quo per quinquaginta annorum ſpatium vitæ aſtitit Civitatis illius moribundis, hoc ſemper obſervavit, quòd omnes quotquot in die Jovis, qui craſſus, vel pinguis paſſim appellatur, & Dominicam Quinquageſimæ antecedit, poſt ſumptam Sanctiſſimæ Euchariſtiæ Communionem, illo die & aliis ſequentibus, operibus dediti fuerunt devotionis, cum ingenti animæ diſpoſitione, magnaque ſpe propriæ ſalutis ex hac vita in aliam tranſmigrarint.

Latro Cruci-fixus Chriſto præceſſit omnes ſanctos.
Matth. 11. 12.

6 Nemo eſt noſtrum, quem non in magnam rapiat admirationem prærogativa illa boni latronis, qua ipſi à Chriſto conceſſum fuit, ut ante tot Veteris Teſtamenti Patriarchas, ipſumque Præcurſorem, de quo Chriſtus ipſe dixit: *A diebus Joannis Baptiſtæ Regnum Cælorum vim patitur*, ante Sanctum Petrum, cui conſignatæ fuerant claves Regni Cælorum, & ante omnes alios Apoſtolos, alioſque inſignes Deoque ſummè dilectos Sanctos Paradiſum ingredi licuerit. Quænam obſecro fortunatiſſimus hic latro merita habuit, ut dicere potue-

2. Tim. 4. 7.

rit: *Fidem ſervavi, curſum conſummavi, repoſita eſt mihi corona juſtitiæ?* Certè de nullo alio merito nobis conſtat, quam quòd in Cruce paucula hæc verba ad Chriſtum dixerit: *Memento mei, dum veneris in Re-*

Luc. 23. v. 42.

gnum tuum; tunc enim confeſtim hoc à Chriſto reſponſum retulit: *Amen dico tibi, hodie mecum eris in Para-*

v. 43.

diſo. Scitiſne quænam fuerit magni hujus beneficii, quòd omni caret exemplo, latroni huic conceſſi cauſa meritoria? Nulla alia, quàm ea quam modo edicam; Hebræi enim linguis ſuis eum in Crucem affigi curaverunt, eique in Cruce ſuſpenſo certatim inſultabant; Gentiles Pilati milites pedes & manus ejus clavis perforabant; Apoſtolorum autem quidam eum tradiderat, alius trina vice negaverat, alii denique dorſum ei vertentes

Matth. 26. 56.

turpiter eum deſerebant: *Omnes relicto eo fugerunt;* alter latro ejuſdem cum ipſo reatus conſors Dominum ſub-

Luc. 23. v. 48.

ſannabat; Virgo Beatiſſima Mater ejus, & aliæ Mariæ ipſi quidem compatientes deflebant eum; at verò nullus ex omnibus reperiebatur, qui ad ipſum defendendum, ejuſque innocentiam conteſtandam os ſuum aperire audebat, ſolus hic latro cauſam ejus juſtificandi munus ſibi aſſumpſit, dixitque: *Nos quidem juſtè, nam digna factis recipimus, hic autem quid mali fecit?* itaque adeò Redemptori noſtro placuit, quòd videlicet licèt antea impius & latro fuerit, cauſam tamen ejus defendendam eo præcipuè tempore ſibi vendicarit, quo omnes ipſum calumniis & injuriis obruebant, ut ipſum eodem met die, quo in gloriam ſuam ingreſſurus erat, ejuſdem gloriæ conſortem & ſocium habere voluerit, gratiæ abundantiam ei communicando, dando ei lumen & perfectam Chriſti patientis notitiam, actuſque fer-

Eodem modo ſeſe ſequeſtrantes à Bacch.

ventiſſimos fidei, ſpei, amoris, & compunctionis ei infundendo. Enim verò nullus eſt noſtrum, cui probè ſatis non conſtet (prout nos inferiùs in ſpecialibus diſcurſibus videbimus) quòd in hiſce Bacchanalibus Chriſti crucifixio, non quidem à Judæis, ſed à Chriſtianis ſpiritualiter renovetur, quia tanto ſcandalo *rurſum*

Heb. 6. v. 6.

Chriſtum in ſemetipſis crucifigunt, & oſtentui habent. Felices igitur & fortunati ſunt illi, qui hiſce diebus à ſtulta bacchantium turba ſe ſequeſtrant, cauſam DEI contumeliati defendendam ſibi aſſumunt, ejuſque ſequelam & ſocietatem minimè deſerunt; ex hoc enim magnum ſibi gratiæ, & benevolentiæ Chriſti, & multò magis æternæ retributionis pignus ſibi comparant; hoc enim verum aptiſſimumque tempus eſt, quo ſe ſervos fideles, & fidos bonoſque DEI amicos eſſe probent.

Chriſtus ſtrenuè ſequendus.

7 Davidis Abſalonis filii ſui inhumana perſecutione ex improviſo oppreſſus, atque ex urbe Hieroſolyma abire coactus, ex toto populo Ethai fidelem expertus fuit, fidumque miniſtrum & amicum, hic enim ſe illum, quòcumque pergeret, conſtanter ſequi, nec unquam deſerere velle profeſſus eſt, cui cùm ſe afflictus & deſertus Rex, eum pati ſecum pericula expoſitum eſſe pati nolens, oppoſuiſſet, is Regi liberè reſpondit: *Vi-*

2. Reg. 15. 21.

vit Dominus, & vivit Dominus meus Rex, quoniam in quocumque loco fueris Domine mi Rex, ſive in morte, ſive in vita, ibi erit ſervus tuus. Circa quæ verba Theodo-

Theodoret. q. 30.

retus optimè in hunc modum ſcribit: *Hæc ſcripta ſunt ad noſtram doctrinam, ut diſcamus, quod nos oportet in*

rebus

rebus quidem ſecundis verſari cum amicis, ſin autem in res adverſas inciderint, non eos deſerere. Enimverò quòd Chriſtianus aliquis in Quadrageſima ſequatur Chriſtum, tantum in ſe meritum non habet: At verò ſi in fervore hilaritatis & voluptatis Bacchanalibus conjunctæ, cum ludibrio & deriſione conſodalium ſuorum, ab iis ſe ſubducens, illo tempore magis, quàm aliàs in Dei ſervitio conſtans perſeveret, hoc ingens habet meritum conjunctum, per quod ſecurus efficitur, quòd veri Davidis gratiam & benevolentiam in ſummo gradu comparabit.

Bacchanaliſtarum conſortia fugientes, Deo accepti. Tob. 12. v. 13. Tob. 1. v. 4. 8 Conſideraſtiſne aliquando cuinam rei Spiritus Sanctus ſanctitatem illam attribuat, qua Tobias Senior præfulſit, ille, inquam, qui ex ipſiuſmet Spiritus Sancti teſtimonio Deo adeò gratus & acceptus fuit: *Quia acceptus eras Deo, &c.* Dici quidem poſſet, ſanctitatem ejus inde ortum ſuum habuiſſe, quia cùm *eſſet junior omnibus in tribu Nephtali, nihil tamen puerile geſſit in opere.* At verò genuina ſanctitatis ejus cauſa his verbis exprimitur:
v. 5. *Denique cùm irent omnes ad vitulos aureos, quos Jeroboam fecerat Rex Iſrael, hic ſolus fugiebat conſortia omnium;*
v. 6. *Sed pergebat in Jeruſalem ad templum Domini, & ibi adorabat Dominum Deum Iſrael.* Per hoſce Jeroboam vitulos aureos, voluptates & diſſolutiones Bacchanales intelliguntur, in quarum cultu mundani homines genua ſua flectunt: Ac proindè ſi illis ſpretis, mundanorum hiſce diebus abominantes conſortium, Sanctiſſimæ Euchariſtiæ Sacramentum in quadraginta horarum ſolemnibus precibus publicè expoſitum adoraverimus, communionemque ſacram, aliaque exercitia ſpiritualia frequentaverimus, ingenti utique benedictionem cœleſtium abundantia cumulati, Deo gratiſſimi & acceptiſſimi efficiemur.

Declaratur ſimili. 9 Quando Princeps aliquis in ſolemni ſubditorum ſuorum rebellione à ſuis propriis aulicis, dorſum ei in miſeria conſtituto obvertentibus, totaliter derelictus, inter cætera aliquem adeò erga ſe fidum experitur, ut tunc vel maximè ei obſequioſè adhæreat, & in ejus devotione & obedientia conſtanter perſeveret, dici nequit, quantum per hoc ſe erga talem fidelem miniſtrum devinctum agnoſcat, ut omnem ei benevolentiam & gratiam exhibeat, omneſque modos ipſum copioſè remunerandi ſtudioſè exquirat. Idem igitur hiſce diebus fieri exiſtimetis; ſi quis enim hoc tempore quo DEUS quaſi ab omnibus Chriſtianis deſeritur, & per tot offenſarum multiplicitatem offenditur, ſe à rebellium Chriſtianorum diſſolutionibus & petulantiis ſubducat, atque in ejus cultu ardentius, quàm ullo alio anni tempore perſeveret, talis utique gratiam & amicitiam ejus magnoperè ſibi devinctam & obſtrictam habebit. Nam ut Poeta
Poeta. canit: *Tempore felici multi numerantur amici: Dum fortuna perit, nullus amicus erit.* Sic quoque quadrageſimali tempore, in quo Deus in ſummo ab omnibus honore habetur, omnes erga Deum devoti ſunt: At verò in Bacchanalibus, quando Deus ab omnibus ferè Bacchanalibus vanitatibus immerſis deſeritur, tunc fideles, ſinceri, ingenui & veri ſervi DEI quàm maximè probantur, tuncque videtur quinam ſincerè & ſuper omnia Deum diligant, & colant.

Aliud ſimile. 10 Servi alicujus Domini, ſicut & milites hujus, vel illius Ducis, vel Regiminis, ex Livrea, aut veſtimenti, quo induuntur, figura vel colore facilè dignoſcuntur: Sic etiam ſi ſcire velimus quinam ex Chriſtianis veri, fideles, & ſinceri ſervi Dei exiſtant, ad Livream, vel ad veſtimenti genus quo hiſce diebus induuntur, oculos noſtros dirigamus: Si enim illos videamus larvatos per fora publica, velut ſtultos diſcurrere, aut ſi noventur ſpectaculis, vel choreis libenter intereſſe, illos utique non Dei noſtri, ſed Bacchi ſervos eſſe audacter dicere poſſumus: at verò ſi inveniantur hoc tempore in Oratoriis, in Eccleſiis verbum Dei attenta aure auſcultare, Sanctiſſimum Sacramentum devotè adorare, in Confeſſionibus faciendis & percipiendis Communionibus frequentes eſſe, & Bacchanalia non ſolum nihili facere, ſed & abominari eadem, liberè & audacter eos veros Dei ſervos & aulicos eſſe affirmare poteritis. Hæc enim vera ſervorum Chriſti livrea eſt, quam S. Apoſtolus Romanos ſui temporis induere jubebat, dum
Rom. 13. 14. ait: *Induimini Dominum Jeſum Chriſtum.* Sed quanam ratione id fiet? Audite ipſum confeſtim reſpondentem, id alia ratione fieri non poſſe, quam per Bacchanalium contemptum & abominationem: Dicit enim: *& carnis curam ne feceritis.*

11 De Tiberio Imperatore Chriſtiano refert Cardinalis Baronius, quòd cùm à populo more ſolito præſtolaretur in circo, ubi utpotè Juſtiniani nepotis Juſtini partibus addictus, vitæ ejus paraverat indeclinabiles inſidias, is ad fundendas Deo preces Eccleſiam adierit, eiſque finitis ab advocatis ad ſe in eamdem Eccleſiam Patriarcha, Conſulibus, & urbis præfectis in Palatium Cæſareum introductus, Chlamydeque, ac paludamento Imperiali indutus, inter infinitæ multitudinis applauſus in ſolium fuerit collocatus, adeòque ſeditioſi ſpe ſua fruſtrati & deluſi urbe excedere, & in varias mundi partes fugere coacti fuerint: Ecce tibi inſignem fructum, quem reportare ſolent, qui theatra deſerentes, Deo conſtanter his diebus adhærent. Quot ſunt qui recreationibus hiſce nimium addicti ingentem paſſi ſunt regnorum, coronarum & gloriæ jacturam? Econtra verò quot ſunt qui cœleſtis regni poſſeſſionem ſibi ex ea ſolùm cauſa ſtabilierunt, quòd hiſce diebus, vel maximè Deo adhæſerunt? Baron. ann. 582. n. 3. Hiſtoria.

12 In vita ſæpiùs à nobis nominati ſervi Dei Joannis Baptiſtæ de Fulginio declarationem illam legimus, qua ſe in patria ſua hiſce diebus ad majorem Dæmonis confuſionem & ignominiam, vexillum Chriſti erigere, & ſub illud majorem, quem pro viribus poſſet, Chriſtianorum congregare velle numerum publicè, & apertè profeſſus eſt: Cum enim etiamnum juvenis eſſet, ad coætaneos conſodales converſus dixit illis: Satagamus Diabolo hiſce diebus majorem, quàm excogitare poſſumus, deſpectum & opprobrium conciliare, atque hoc fine in Eccleſia Cathedrali in die Jovis craſſo qui Dominicam Quinquageſimæ antecedit, omnes in conſpectu totius populi communicemus, eoque tempore quo Deus à mundo quaſi toto deſeritur, in hoc, inquam, nos mundum & ejus vanitates deſerentes ad Deum accedamus propinquius, ejuſque honorem tueamur. Quod cùm ſtudioſè cum ſuis piis commilitonibus exequeretur, magnam poſt ſe traxit piorum hominum turbam, quæ eamdem ipſorum devotionem imitabatur, atque hæc devotio deinceps non ſolùm in illa Civitate, ſed & in univerſa Italia aucta & amplificata fuit, adeò ut hoc die paſſim Communio quædam Generalis inſtitui, multæque eidem diei, ut majori cum fructu illum in exercitiis pietatis tranſigere poſſint, præparationes præmitti ſoleant. Luc. 1. c. 9. Exemplum Communionem docens.

13 Refert Sanctus Matthæus, quòd poſtquam Salvator inquietos turbulenti maris fluctus & procellas ſedaſſet, è navigio exſcendens terram ingreſſus fuerit Geraſenorum, ibidemque duos obvios habuerit Dæmoniacos, qui è ſepulchris, in quibus morari ſolebant egreſſi, dixerunt ad illum: *Quid nobis, & tibi Jeſu Fili Dei? at quid veniſti huc ante tempus torquere nos?* Ubi oritur quæſtio, quamobrem hi Dæmones è corporibus Dæmoniacorum ſe ante tempus à Chriſto torqueri, lamentati fuerint? Num igitur ante Chriſti adventum à pœnis infernalibus minimè cruciabantur? Utique torquebantur ab iis, quia pœnæ infernales numquam illos deſerunt, ſed illos, ubicumque degunt, inſeparabiliter ſequuntur, verumtamen tormenta iis plurimùm diminui & remittere putabant, quamdiù hac fruebantur conſolatione, quòd videlicet homines illos affligere & torquere poſſent, hac enim ratione malitiæ & invidiæ ſuæ aliqua ſaltem ratione ſatisfaciebant. Verùm ut hiſtoriam iſtam ad noſtrum accommodemus propoſitum, ſciendum eſt, quòd Dæmones numquam per totius anni decurſum magis affligantur, quam in Quadrageſima, quod tempus eſt pœnitentiæ. At verò quando ferventiores Chriſtianos etiam antecedenter ante Quadrageſimam, illis præcipuè diebus quando Dæmones majorem malitiæ ſuæ fructum colligere ſolent, ſe in devotionis operibus exercere, ſuaſque tentationes ſuperare vident, dici nequit, quantum illi torqueantur. Simus igitur deinceps æmuli & imitatores Chriſti, ut rebellibus hiſce ſpiritibus tantò major accreſcat confuſio & ignominia. Diabolus torquetur ab abſtinentib. Matth. 8. 29.

Di-

DISCURSUS XIII.

ARGUMENTUM.

Nonnulla illuminatiſſimorum virorum adducuntur exempla, qui zeloſos ſe Bacchanalium vanitatum hoſtes eſſe probarunt; Ubi etiam aliqua adducuntur Divinæ complacentiæ ſigna, quæ Deus illis exhibere dignatus eſt, qui hiſce diebus vanitatibus illis relictis, ipſum ſequuntur.

THEMA.

Derelinquam mihi in Iſrael ſeptem millia virorum, quorum genua non ſunt incurvata ante Baal. 3. Reg. 19. verſ. 18.

Deus ſelegit aliquos qui Bacchum non colunt.

1 QUando ferventiſſimus ille, zeloque Dei ardens Propheta Elias cultum veri Dei ab univerſo populo Iſraelis ſperni & conculcari; Baal autem ab unoquoque flexis genibus tamquam verum Deum adorari, mœſto animo vidit, Deum ſibi dicentem audivit: *Derelinquam mihi in Iſrael ſeptem millia virorum, quorum genua non ſunt incurvata ante Baal*; quaſi dicere ei voluiſſet. Ne turberis ô Elia, non enim numerus me ſincerè colentium adeò eſt exiguus, uti tu exiſtimas, jam enim ex tanta impiorum hominum fæce multos honorem meum zeloſiſſimè æmulantes mihi ſpecialiter ſelegi, qui impetuoſis inimici infernalis conatibus ſe pro viribus animosè opponant. Enim verò Hiſtoria iſthæc, ni fallor, præſentem vivaciſſimè repræſentat Bacchanalium vanitatem; videri enim haud immeritò poſſet ob nimiam Bacchanaliſtarum multitudinem, omnes quaſi fideles hoc tempore, ſi non ante Baal, ſaltem ante Bacchum genua ſua flectere, & tamen Salvator noſter multos honorem ſuum & cultum zeloſiſſimè proſequentes, ab hac impietate omninò illæſos reſervat & immunes; eoſque tanti æſtimat, ut omnes illos ſigillatim & individualiter quaſi numeratos habeat: *Derelinquam mihi ſeptem millia*; honorificentiſſimum quoque illis titulum attribuat *virorum, vir à virtute*; greſſus item illorum ſtudioſè enumeret, omniaque illorum opera, quæ eo tempore quo à majori Chriſtianorum parte deſeritur, pro ſuo amore exerceant & operantur, magno in pretio habeat, idque ut Cajetanus ait, *ut ſciret Elias, quod non ſolius ipſius curam habeat, ſed etiam tot millium Deum colentium, non idola, ſed ſummum Deum*; Deus etenim liberaliſſimus omnium remunerator operum bonorum, ſpecialem ſibi omnium illorum curam & ſollicitudinem vendicat, qui idolis, id eſt, Bacchanalium voluptatibus & inſolentiis dorſum obvertentes, hiſce diebus Divino ejus ſervitio ſe vel maximè impendunt.

3. Reg. 19. 18.

Cajet. ib.

2 Univerſa lex quam Deus pro æternæ ſalutis aſſecutione homini ſtatuit, in duobus hiſce Polis vertitur & volvitur: *Declina à malo, & fac bonum*; atque ideò felices & fortunati ſunt illi, qui hoc tempore in Chriſtianæ vitæ diſciplina & modeſtia nequicquam relaxantur, quin potiùs in operibus bonis magis magiſque efferveſcunt, optimique Chriſtiani partes perfectiſſimè adimplent, ſiquidem hiſce diebus magis, quàm aliàs unquam in toto anno maximum malum declinandum, id eſt, Bacchanalia inſella, ſiquidem hoc tempus, ut alibi diximus, non immeritò fœcunda *Dæmonis vindemia* appellatur.

Pſ. 36. v. 27. Declina à malo Bacch.

3 Sanctus Franciſcus de Sales hiſce diebus ſe ſubducere, & ſpiritualibus exercitiis incumbere conſueviſſe legitur: *Ut popularis inſolentia, & diſſolutionis, quæ vix impediri poteſt, teſtis non eſſet*. Quamvis etiam idipſum ob rationem aliam ſolitum fuiſſe facere, haud inveriſimiliter credi poſſit, nimirùm quòd hoc tempus, tamquam boni communis commiſſi ſibi populi zeloſiſſimus promotor, ſpecialiſſimè pro ſuis exercitiis ſpiritualibus elegerit, quia ſcivit quid Sanctus Carolus de devotionibus hiſce diebus per ipſum inſtitutis tractans dixerit, videlicet quòd hoc tempore, quo juſta Dei indignatio per nimiam peccatorum multitudinem ſpecialiſſimè contra nos provocatur, ad impetrandam & procurandam nobis Dei miſericordiam, neceſſum ſit, ut ſicut peccata illa ab hominibus piis, Deique honorem zelantibus ſine lachrymis ſanguineis videri, aut intelligi nequeunt, ita quoque quilibet ipſorum ſpiritum & omnem affectum ſuum per charitatem Chriſtianam ad Deum dirigat, eumque inſtantiſſimè oret, ut iis qui hiſce diebus ſimilibus tenebrarum operibus ſe immergunt, lumen ſufficiens indulgeat, ut ab errore ſuo reſipiſcere, ſeque emendare poſſint: aliis verò probis Deumque hiſce diebus verè timentibus, majorem impertiatur gratiam, ut majorem quotidiè in ſanctitate & vera pietate progreſſum faciant.

Vita S. Franc. de Sales. Lib. 5. vit.

Act. Eccleſ. Mediol. p. 7. pag. 1019.

4 Sancta Catharina de Seola, ut in ejus vita legitur, toto hoc durante Bacchanalium tempore, pro majori parte noctis in profunda oratione abſorpta erat; Dato autem ſigno quo aliæ ſorores ad Matutinum decantandum accerſebantur, ipſa licentiam ſibi à DEO dari poſtulabat, ut per modicam quietem membra corporis nonnihil reſtaurare poſſet, hoc enim commodiori tempore fieri non poſſe credebat, quàm illo tempore & hora, qua multi diverſorum ordinum religioſi & religioſæ Deum pſallendo in cordibus ſuis laudabant. Idem quoque multis rimoratis, Deique cultum & honorem zelantibus Chriſtianis dici hoc tempore poſſe videtur: Nunc tempus eſt orandi, DEUM tot peccatorum exceſſibus nobis iratum placandi, tot denique peccata & ſcandala, quibus divina contra nos irritatur juſtitia, bonis operibus compenſandi: Poſtea verò quando inchoante Quadrageſima omnes pœnitentiæ agendæ intenti erunt, tunc potiùs occaſio & tempus nobis aderit, quo aliquod in vitæ rigore, & continuata devotione levamen admittere licebit. Unde Tertull. ut ſui temporis fideles à theatris abſtraheret, hoc illos monito præveniebat: *Sæculum gaudebit, vos triſtes eritis: lugeamus ergo, dum Ethnici gaudent, ut cùm lugere cœperint, gaudeamus & eos, ne forte nunc cum illis gaudentes, tunc quoque jugiter lugeamus*. Et certè ſi nos in hiſce vanæ lætitiæ diebus cordialiter plangentes pœnitentiam faceremus, nobis defutura non eſſet ingens occaſio conſolationis & lætitiæ pro eo tempore, quo mundani peccata commiſſa in jejunio, fletu, & planctu amarè deplorabunt; tunc enim nos ex corde gaudere poſſemus, de obſequiis Deo fideliter præſtitis, de acquiſitis meritorum ingentium manipulis, de majori nobis conciliata Dei gratia & amicitia, de ſuperatis tot Dæmonis laqueis & inſidiis, de liberatione à tot animarum periculis & præcipitiis, in quæ alii hoc tempore infeliciter inciderunt.

S. Catharina Senenſis.

Tertull. de ſpect. c. 28 Lugendum dum alii gaudent.

5 In Chronicis Sancti Franciſci de quodam Patre F. Michaele de Batea magnæ ſanctitatis viro legitur, quòd tantam peccatorum, quæ hiſce diebus liberè committuntur, habuerit diſplicentiam, ut ad locum ubi mulieres ad tripudia & choreas inſtituendas congregatæ erant accedens, unamquamque illarum ſeorſim his verbis fuerit obteſtatus: Quòd ſi mihi, ô benedicta filia, promiſeris, quòd ex puro amore Dei illum per hæc tripudia & alia hujus temporis peccata offendere nolis; viciſſim ſanctè tibi polliceor, quòd te toto hoc anno Deo per orationes ſpecialiſſimè recommendabo; hiſque promiſſis plurimas illarum a vanitatibus illis frequenter abſtraxit. Accidit quoque quòd hiſce diebus ad locum quemdam, qui Calignanum dicitur, ubi varii prophani luſus exercebantur, accedens, in medio ludentium tanto eum fervore in dictorum ludorum deteſtationem prædicaverit, ut multos præſentium non ſolùm pro illo anno, ſed & pro aliis ſequentibus à ſimilibus luſibus ſæcularibus deterruerit.

Part. 3. L. 6. c. 35. Chron. S. Franc. Zelus F. Michaelis de Batea.

6 In vita S. Caroli Borromæi legitur, quòd is in tribus ſeptimanis Quadrageſimam antecedentibus varia inſtituerit exercitia pietatis; ſcilicet in Eccleſia Metropolitana orationem publicam, & ſimiliter omnibus diebus Dominicis & Feſtis, ſub qua oratione Litaniæ & aliæ preces tempore accommodatæ decantabantur, proponebantur puncta orationis mentalis, quæ magno cum fructu fiebat ab omnibus præſentibus. In ſeptimana Septuageſimæ quotidiè à toto Clero & populo Mediolanenſi per ſingulas urbis portas in ſpeciales claſſes diſtributo, proceſſionem quamdam ad ſeptem Eccleſias fieri curabat, ipſomet in ſingulis Eccleſiis contra præſentis temporis vanitates & diſſolutiones, ingenti cum fervore & efficacia prædicante; ſicque verificabatur quod Deus quondam S. Eliæ Prophetæ dixit: *Derelinquam mihi ſeptem millia virorum quorum genua, &c.* Scribit enim hiſtoricus, qui vitam hujus ſanctiſſimi Cardinalis conſcripſit, tantam ad hæce proceſſiones & ſermones

L. 7. c. 7. Gloſſan. S. Car. Borr.

3. Reg. 19. 18.

Digitized by Google

mones in iis habitos confluxiſſe populi multitudinem, ut Eccleſiæ, quantùmvis ampliſſimæ, illam ſufficienter capere minimè poſſent; Ceſſabatque omnis populus illis diebus non ſolùm à ſolitis Bacchanalium ludis, & recreationibus, verùm etiam ab omnibus negotiis propriis, atque commerciis. Præterea ſollicitus hic & zeloſiſſimus Paſtor populum ſibi ſubjectum invitabat, ut ad Communionem ſacram diſtinctis diebus in Eccleſiis ad hoc per ſingulas quatuor urbis regiones deputatis, manu ſua propria illi porrigendam, devotiſſimè ſe præpararet, idque præter Communionem Generalem, quæ in ultima Bacchanalium Dominica, Quadrageſimæ videlicet, quæ quoad devotionem, Dominicæ Paſchalis Reſurrectionis haud abſimilis erat, ab ipſo inſtitui ſolebat. Adhæc ut ſubditis ſuis etiam poſt meridiem utilis cujuſdam exercitii præberet occaſionem, orationem S. Sepulchri quotidiè per omnes tres ſeptimanas prædictas fieri curabat, ſub qua duo excellentiſſimi Oratores, & Prædicatores, qui uſpiam reperiri poterant, ſermocinabantur, quibus ipſemet ſanctus Cardinalis tertium diſcurſum habiturus ſuccedebat, in quo præcedentium prædicatorum diſcurſus recapitulabat, atque mirabili inter ſe concordabat.

Fructus ſubſecutus.

7 Verùm enim verò ut clarè videas, quantùm Deus in ſancti zeli hujus Paſtoris ſubſidium concurrerit, quando ſe Bacchanalium implacabilem inimicum & perſecutorem, acerrimumque vanitatum flagellum eſſe probabat; ſciendum eſt, quòd non ſolùm Diœceſim ſuam quoad Bacchanalium ſuppreſſionem, ad exemplariſſimam quamdam Reformationem perduxerit, verùm etiam talem, ac tantam Deus illi apud omnes conciliavit authoritatem, tamque eximium venerandæ ſanctitatis conceptum cunctorum mentibus impreſſit, ut quando poſt varias longaſque à Gubernatoribus Mediolanenſibus, hic Romæ præſentium dierum diſſolutionem & vitæ licentiam propugnare contendentibus, perpeſſas perſecutiones, & contradictionum ſtrepitus, victor glorioſus ad Eccleſiam ſuam regrediebatur, urbemque Ferrarienſem pertranſiturus erat, Dux dictæ urbis, qui Menſe Februario currente vanitatibus Bacchanalibus more ſolito tranſigendis totus deditus erat, mox ut ſanctum Cardinalem urbi appropinquare intellexit, vexillum, quod in ſignum indultæ licentioſioris vitæ illis diebus publicè erigi ſolebat, è loco ſuo dimoveri, & quoad uſque ſanctus hic Archiepiſcopus in urbe præfata morabatur, omnes larvas, tripudia, aliaſque diſſolutiones ſerio interdicto vetari juſſit. Unde ipſo præſente inſtituta eſt ibi Generalis quædam Communio, poſtquam S. Archiepiſcopus tali cum fructu ad populum peroravit, ut dies illi in quamdam ſeptimanam Sanctam tranſmutati eſſe viderentur. Venetiis pariter (res mira dictu, veriſſima tamen (in tam numeroſa multitudine, quæ aliis temporibus pari cum diſſolutione, qualis aliàs hiſce diebus tantùm uſitari conſuevit, vivere ſolebat; dies Jovis craſſus, qui Dominicam Quadrageſimæ antecedit, in modeſtiam & religioſitatem diei Paſchalis tranſmutatus fuit, adeò ut ne unicus quidem per univerſam urbem larvatus conſpiceretur. Magna quoque cum inſtantia, ut Communionem quamdam generalem eo die inſtitueret, urgebat, quam & matutino tempore ejuſdem diei Jovis celebrem in Eccleſia Patrum Societatis habuit, ubi pariter ad inſtantiam Patriarchæ & Nuntii Apoſtolici, magno cum animarum fructu ſermonem ad populum habuit.

L. 6. c. 3. Giuſſa.

Baron. in Notis ad 1. diem ſan. Martyr. Rom.

8 S. Almachius (cujus in Martyrologio prima die Januarii fit mentio) prout in Notis Cardinalis Baronii legitur, non ſolùm voce, ſed etiam ſanguinis ſui effuſione pernicioſas voluptatum theatricarum flammas extinguere conatus fuit: *Nam Divino afflatus Spiritu, cùm dira ſpectacula edi videret, ſanguinem ſanguine abſtergendum putavit.* Ludi enim agitabantur gladiatorii, in quibus ſanguis fundebatur humanus, ſimulque multi in iis triumphabant exceſſus & ſcandala, quæ ejuſcemodi ſpectaculis ſemper ſolent eſſe conjuncta: *Nec eum fefellit opinio, quid enim cruori martyris inconceſſum, cùm omnia mundentur in ſanguine? Ecce enim quod Imperator legem ſanciendo non valuit perficere; Almachius effundendo ſanguinem impetravit; Unde appoſite ea de cauſa fortè idem à Græcis Telemachus appellatur, paululùm immutato nomine, quòd finem pugnæ illi gladiatoriæ impoſuerit.*

Vita S. Lidvvinæ Virg.

9 In vita Sanctæ Lidvvinæ Virginis legitur, quòd dum hæc patientiſſima Virgo, inſtar Jobi ulceribus pleni & afflicti, variis morbis excruciaretur, audito ingenti quodam diſſolutorum hominum ſtrepitu in plateis hoc Bacchanalium tempore excitato, poſtquam de cauſa illius ſibi adſtantes domeſticos interrogaſſet, eidem reſponſum fuerit, hoſce clamores à nonnullis Bacchanalibus conſuetis, recreationibus operam dantibus, excitari, quòd ipſa audiens zelo reparandi honoris cœleſtis ſponſi ſui, qui illis profanis diebus conculcabatur, mota, eumdem ſponſum ſuum enixè rogavit, ut pro diluendis prophanorum iſtorum hominum offenſis, afflictum corpuſculum ſuum novo quodam & vehementi morbi genere dignaretur exercere; & ecce ſubitò graviſſima quadam infirmitate correpta fuit, quæ acerrimos ei acceſſivit dolores, qui per totam Quadrageſimam uſque ad Paſcha Reſurrectionis ſine ulla intermiſſione continuarunt.

Chron. S. Franciſci l. 10. p. 4 pag. 4.

10 De F. Lupo Prædicatore celeberrimo in Chronicis Sancti Franciſci legitur, quòd dum Valentiæ in Hiſpania hiſce Bacchanaliorum diebus prædicationibus operam daret, diſſolutiones, & petulantias illius temporis videns, multarumque animarum jacturam & perditionem inde conſequentem vivaciſſimè apprehendens, DEI amore accenſus, ſequentem cum ſocio ſuo mortificationem ſubire decreverit. Nam inſtar publicè pœnitentium habitibus laceris miſerè indui, paulatim & pedetentim per plateas gradiebantur, horrendos ejulatus edentes, amariſque lachrymis ea deflentes peccata, quæ iis diebus committebantur, nec non exiguam hominum erga Deum devotionem & reverentiam; ſæpiùs etiam in iiſdem plateis altum clamabant: O Domine miſericordia, miſericordia, nobiſque miſeris peccatoribus dignanter compatere: qui ejulatus & clamores univerſam urbem Valentinam adeò commoverunt, ut Bacchanalia deſerentes cives devotionis exercitiis, Confeſſioni videlicet, & cordis compunctioni, & orationi totaliter ſe dedicarint, haud ſecùs, ac fieri ſolet in Feria ſexta Paraſceves, ad Dominicæ Paſſionis prædicationem.

Curioſum factum S. Jacoponi.

11 Curioſum quoque & memorandum eſt facinus illud, quod de alio quodam religioſo Capuccino legitur, cui nomen erat B. Jacoponus de Todi; Cùm enim frater illius germanus vir nobiliſſimus pariter & opulentiſſimus, ob deſponſatam ſibi uxorem ſolemnes inſtituiſſet nuptias, ipſumque inſtanter rogaſſet, ut ea nuptiarum die ab omni ſe pœnitentia contineret, nec ullos in civitate per devotiones concitaret motus, dictus Jacoponus miſſo ad ſe per fratrem nuntio protinùs reſpondit: Dic fratri meo, quòd quemadmodum frater meus hodie familiam noſtram per ſuam providentiam honorare contendit, ita quoque ego idipſum facturus ſim per meas ſtultitias: quapropter ſe totaliter denudans totum corpus ſuum oleo terebinthino perunxit, ſeque inter plumas varii coloris circumvolvens, ex adhæreſcentibus corpori plumis monſtro quàm homini ſimilior, in ſummo recreationum fervore inter alios larvatos Bacchanaliſtas comparuit; quo viſo ſpectaculo omnes confuſi, ac perterriti diſceſſerunt.

Gen. 29. v. 23. D. Chr. h. 41. in Gen.

12 Divus Chryſoſtomus verba illa Geneſeos: *Accepit Laban Liam filiam ſuam, introduxitque eam ad Jacob*, exponens, inquit: *Vidiſtis, cum quanta olim honeſtate nuptias egerint? Audite qui Sathanicas pompas admiramini: num tunc tibiæ? num tunc cymbala; num tunc choreæ diabolicæ?* Laban quidem de inopinato Jacobi generi ſui è domo ejus diſceſſu conqueſtus dicebat, quòd ſi debita cum licentia ab ipſo receſſiſſet, ipſum utique cum canticis, & cytharis aliquòuſque proſecuturus fuiſſet: *Ut proſequerer te cum gaudio, & canticis, & tympanis, & cytharis*; ſed ut Procopius optimè obſervat, Jacob illa benevolentiæ paternæ ſigna admittere noluit: *Quæ tamen adhibere Labanus cùm vellet, conſtat Jacobum effugiſſe.* Cùm igitur Jacob alio nomine Iſrael, id eſt, videns Deum appellatus fuerit, ideò per hoc factum nobis innuitur, quòd quiſquis lumen, & notitiam Dei habet, profana gaudia, & diſſolutiones pro viribus abominetur, & fugere contendat.

Jacob ſequendus.

Gen. 31. v. 27. Procopius ibid.

Aliud factū B. Jacop. 1. Cor. 3. v. 18.

13 Optimè igitur ſupradictus B. Jacoponus fecit, dum ſalutare illud S. Apoſtoli monitum ſecutus fuit, dicentis: *Si quis videtur inter vos ſapiens eſſe in hoc ſæculo, ſtultus fiat, ut ſit ſapiens? ſapientia enim hujus mundi ſtultitia eſt*

apud

Digitized by Google

apud Deum. Idem quoque cùm tum ex natalium nobilitate, tum ex præſtanti litteratura qua præfulgebat, tum denique ex ea in qua poſitus erat dignitate, in ſumma apud compatriotas ſuos eſſet opinione, ad turbandam Bacchanalium diſſolutionem honoris Dei zelo accenſus, ad cingulum uſque ſe nudavit, aſinique clitellas cervici imponens, fræni autem loco lignum, quo dictum jumentum ſub cauda accingitur, ori ſuo imponens, manibus pedibuſque ad inſtar beſtię rependo ingreſſus eſt locum illum, ſeu forum, in quo Bacchanalis diſſolutionis ſolemnitas quàm maximè efferveſcebat, ut tantò faciliùs eamdem turbare, & de medio tollere poſſet, prout reipſa præſtitit, quia enim omnibus notum erat, ipſum hanc corporis figuram ex ſolo Chriſtianæ mortificationis motivo induiſſe, ut Dei honorem zelaret, non verò ut ſolemnem illam mundi ſtultitiam hoc ſpectaculo promoveret, unus alterum ſine ullo riſu, aut ludibrio illius oborto, imò cum magna cordis compunctione intuitos, relicto foro, abjectiſque larvis in domum quiſque ſuam conceſſit.

14 Porrò opera bona, quæ hiſce prophanis diebus à Chriſti fidelibus fiunt, Deo tantoperè placent, ut illa ſpecialiter in rationes deducat, omneſque qui his diebus ſub Crucis ſuæ vexillo fideliter militant, ſigillatim & exactè enumeret: *Derelinquam mihi ſeptem millia virorum, &c.* Et quidem expreſſum hujus aſſertionis teſtimonium nobis celebris illa, valdèque memorabilis viſio perhibet, quæ S. Gertrudi Virgini à cœleſti ejus Sponſo exhibita fuit, quæ proindè à nobis hoc loco fideliter exactèque recoleri meretur. Huic igitur Sanctiſſimæ Virgini Chriſtus Sponſus ejus in nocte Quinquageſimæ, in throno gloriæ ſuæ magnificè reſidens apparuit, ad cujus pedes S. Joannes Euangeliſta, velut Secretarius ejus, actualiter quædam in libro particulari ſcribens, & annotans ſedebat; Cùmque ſancta hæc Virgo Chriſtum ſciſcitaretur, quidnam eſſet, quod S. Joannes tam ſollicitè, & diligenter annotaret, hoc à Sponſo ſuo reſponſum accepit: Juſſu meo omnia illa deſcribit obſequia, & ſervitia, quæ ab hujus tui Monaſterii ſanctimonialibus mihi hactenus exhibita fuerunt, necnon omnia illa, quæ ab eiſdem duobus hiſce ſequentibus diebus exhibebuntur; eaque hoc præcipuè fine illum ſcribere juſſi, ut ego (cui Pater meus omnem judicandi poteſtatem, & authoritatem tribuit) dum venturus ſum, ut unicuique juxta menſuram bonorum operum ſuorum fideliter retribuam, ſimulque illis menſuram confertam fructuum Paſſionis, & mortis meæ, unde omnia merita humana magnoperè nobilitantur, ſuperaddam; illas cum hac charta coram Patre meo perducere valeam, ut is demum per infinitam paternæ benignitatis ſuæ potentiam, aliam quamdam ſuperfluentem, & coagitatam mercedem pro omnibus illis ſervitiis, & obſequiis mihi in horum dierum atroci perſecutione benignè, & fideliter præſtitis, clementer ſuperaddere dignetur. Cùm enim ego præ cunctis aliis fideliſſimum me eſſe profitear, nequaquam committere poſſum, ut in retributione benefactoribus, fidiſque amicis meis facienda, minùs æquus, aut legalis Davide inveniar, qui tametſi toto tempore vitæ ſuæ in exhibenda erga benefactores, fideleſque amicos ſuos gratitudine nunquam defecerit, attamen in die mortis ſuæ, quando jam diadema, & Sceptrum Regni ſui filio ſuo Salomoni ceſſerat, eidem inſuper præcepit, ut filiis Berzellai, & Galaaditis omnibus modis benefaceret, eoſque velut commenſales perpetuos regiæ menſæ adhibere non omitteret, eò quòd hi cum omni fidelitate, ſinceraque benevolentia, & humanitate ei occurriſſent, quando à facie, & armis Abſalonis filii ſui fuga ſibi cogebatur conſulere. Imò ſicut ſervitium aliquod in adverſitate alteri præſtitum ab omnibus majoris æſtimatur, fortioremque gratitudinis exhibendæ obligationem ſuperinducere cenſetur, quàm quod in proſperitatis tempore exhibetur: ita quoque mihi longè magis illa placet fidelitas, quæ hiſce diebus erga me exercetur, quibus per diverſa, & enormia, quæ ab hominibus committuntur peccata, quàm maximè contemnor, & offendor. Totus hic diſcurſus ab increata, & incarnata Sapientia Sanctæ Gertrudi Virgini propoſitus fuit; Ex quo manifeſtè ingens illa æſtimatio deducitur, quam Deus habet de illis operibus bonis, quæ hiſce prophanis diebus in ejus obſequium, & ſervitium exhibentur.

3. Reg. 19. 18. Viſio S. Gertrudis exhibita.

15 Ac proindè unaquæque anima, quæ hiſce diebus ſuam erga Chriſtum fidelitatem probat, jure merito dicere poteſt: *Tu quidem greſſus meos dinumeraſti*: quòd ſi enim Angelus ille, ut in vitis Patrum legitur, greſſus Sancti illius Monachi, qui ad majorem ſui mortificationem, aquam, quam in vicinia commodè habere poterat, è fonte à cella ſua procul diſſito juſſu Abbatis ſui hauriebat, dinumeraſſe perhibetur; quantò magis Deus hiſce diebus exactiſſimam habebit rationem, numerabitque omnes illos fideles, qui hiſce diebus magis quàm unquam aliàs in divino ipſius obſequio conſtanter, & ſolidè devoti, ac ferventes exiſtunt, dum infiniti alii *bibunt ſicut aquam iniquitatem.*

Job. 14. v. 16. Omnia opera à Deo numerantur.

16 Unaquæque igitur Chriſtum hiſce diebus conſtanter ſequens anima, ad ipſum converſa fidenter dicat: *Perfice greſſus meos in ſemitis tuis, ut non moveantur veſtigia mea*; hoc enim ſi à Chriſto impetraverit, pedibus ejus illud à ſacra ſponſa in Canticis expreſſum encomium attribuere poterit, & dicere: *Quam pulchri ſunt greſſus tui in calceamentis, filia Principis!* Quotquot enim Chriſtianus Deo in hiſce Bacchanalibus declinandis conſtans, & fidelis, impreſſa reliquerit in via Divinorum præceptorum, & conſiliorum ſuorum veſtigia: *Viam mandatorum tuorum cucurri*; tot quoque ſibi reponit futuræ retributionis, æternæ ſecuriſſima indicia, imò pignora, quia Deus fidelitatem iſtam incomparabiliter tunc præcipuè æſtimat, quando Chriſtianis ad ingentem eorumdem confuſionem dici poteſt: *Pedes eorum ad malum currunt; laſſati ſunt in via iniquitatis*; De iis quoque, qui hoc tempore voluptates, quas mundus larga manu offert, contemnunt & deſerunt, verè dici poteſt: *Luna ſub pedibus ejus*; quia ut omnibus paſſim notum eſt, luna propriſſimum eſt vanitatum mundanarum Symbolum. Et ideò quia ut Scriptura dicit: *Stultus ut Luna mutatur*, meritò hoc tempore dici poteſt: *Stultorum infinitus eſt numerus*; ſiquidem homines hiſce diebus tam quoad faciem, ſeu vultum, quam quoad veſtes, & habitus adeò tranſmutantur, ut vix ab aliquo dignoſci poſſint. Quòd ſi autem voluptates mundanas hoc tempore contempſerint, conſequens eſt, ut tandem aliquando coronam ſtellarum duodecim in capite ſuo prætioſam ſecuriſſimè poſſint, *& in capite ejus corona ſtellarum duodecim.*

Job 15. v. 16. Orandum cum Pſalmiſta. Pſ. 16. v. 5.

Cant. 7. v. 1.

Pſ. 118. v. 32.

Prov. 1. v. 16. Sap. 5. v. 7.

Apoc. 12. v. 1.

Eccl. 27. v. 12.

Eccl. 1. 15.

Apoc. 12. v. 1.

DISCURSUS XIV.

ARGUMENTUM.

Acceptum Deo, & perfectum Sacrificium eſt, à gaudiis, & voluptatibus, quas mundus hiſce diebus larga manu diſpenſat, abſtinere, & Chriſti diſciplinæ ſe ſubmittere.

THEMA.

Obſecro vos fratres per miſericordiam Dei, ut exhibeatis corpora veſtra hoſtiam viventem, ſanctam, Deo placentem, rationabile obſequium veſtrum: & nolite conformari huic ſæculo. Ad Rom. 12. v. 1. & 2.

1 SAnctus Paulus Apoſtolus ad Romanos ſcribens, eiſdem magna cum ſollicitudine proprii corporis mortificationem, & voluptatum mundialium omnimodam abnegationem inculcare nitebatur; eò quòd recreationibus, & theatralibus ſpectaculorum gaudiis, aliiſque ſimilibus prophanitatibus valdè deditì erant. Porrò Lyranus verba illa: *Nolite conformari huic ſæculo*, ita quidem exponit, *id eſt, delectabilibus hujus mundi*; clariùs tamen, & ad propoſitum noſtrum convenientiùs verba illa: *Nolite conformari huic ſæculo*, Hugo Cardinalis interpretatur, dum addit, *quia mundus, caro, Dæmon diverſa movent prælia.* Hiſce etenim verbis Bacchanalia, quæ fideles diverſis præliis adoriuntur, ad litteram deſcribere voluiſſe videtur; Horum etenim tempore mundus per ſpectacula, theatra, larvas pluribus nos ſeducere nititur; Caro autem per convivia, ebrietates, commeſſationes, choreas, tripudia, cantus, aliaſque ſimiles obſcœnitates nos extimulare molitur, Quod vero Dæmonem attinet, hoc unicum dixiſſe ſufficiat, quòd præſens Bacchanaliorum tempus: *Dæmonum vindemia*, à Sacris Scriptoribus appelletur. S. Carolus autem in hiſce verbis interdictum quoddam, ſive prohibitionem omnium hujus temporis vanitatum, & diſſolutionum contineri expreſsè declarat. S. Bruno Carthuſianæ ſolitudinis Patriarcha verba illa: *Nolite conformes fieri huic ſæculo*, hac adjuncta Gloſſa illuſtrat: *Ut in aliquo*

Dehortatio.

Rom. 12. v. 2. Lyr. ibid.

Hug. Car. ib.

Act. Eccl. Medi. pag. 1132.

quo obtemperetis oriundo blandienti vobis. Nos ut inæſtimabilia merita illorum, qui Deo placere cupientes, ab omnibus Bacchanaliorum diſſolutionibus abſtinent, ſeſeque ſubducunt, clariùs explicemus, ſub plurium ſacrorum Interpretum fideli directione, & magiſterio, quæ in hiſce verbis latent myſteria, fuſiùs ponderabimus.

Rom. 12. v. 1. Sollicita poſtulatio.

2 Dicit igitur Apoſtolus: *Obſecro vos fratres per miſericordiam Dei*: ubi ſollicita ejus poſtulatio Romanis propoſita, ut videtis, Divinæ miſericordiæ innititur, quaſi dicere vellet, quanto zelo Dei æſtimatis, & deſideratis miſericordiam, & pietatem, tanto cum ardore, cura, & ſollicitudine vos Deo in ſacrificium offerre contendite; ſiquidem id faciendo miſericordiam, & pietatem Dei vobis infallibiliter conciliabitis. Porrò Gloſſa interlinearis ad illa verba: *ut exhibeatis*, addit: *licèt caro repugnet*; In hoc enim tota virtus conſiſtit, ut ſciatis, & poſſitis horum dierum vanitatibus, & diſſolutionibus reſiſtere, neque vos ab iis ſeduci patiamini, ſed in ſequelis Chriſti hiſce diebus conſtanter perſeveretis: *Pereat licèt mundus*. Nunc Bacchanalia aguntur, quæ Italicè Carnevale appellantur, ut alibi diximus, eò quòd caro hiſce diebus omninò ſpiritui prævaleat, ac proindè nunc magni meriti opus erit, ſi vobiſmetipſis violentiam intuleritis, ne illa conſectemini, *licèt caro repugnet*.

Abſtinere à gaudiis ſacrificium eſt. Pſ. 3. v. 25.

3 Unde hanc fortè ob cauſam Eccleſia in Dominica Sexageſimæ, quando Bacchanalia in ſummo conſiſtunt fervore, in ſacro Miſſæ officio hæc verba legit: *Adhæſit in terra venter noſter*, hiſce namque diebus, vel maximè in nobis verificari videntur illa verba: *Quorum Deus venter eſt*; ideòque nobis à Deo ſubveniri poſtulamus, dicentes: *Exurge Domine, adjuva nos, & libera nos*: Sancti Pauli quoque patrocinium, & defenſionem in oratione illius Dominicæ imploramus, qui cum à carne ſua colaphizaretur: *ſtimulus carnis colaphizat me*, per Divinum ſibi exhibitum auxilium victor evaſit; ideò quoque in hac Dominica ſtationem in ejus Baſilica inſtituit. *Obſecro, ut exhibeatis corpora veſtra hoſtiam*; Gloſſa interlinearis dicit: *Hoſtiam in mortificatione carnalem deſideriorum*: Etenim oblatio hujus hoſtiæ, ad quam nos Sanctus Apoſtolus tam ſeriò invitat, in mortificatione, & abſtinentia à quibuſvis Bacchanalium vanitatibus, & in noſtra ab horum dierum ludis, larvis, curſitationibus, & petulantiis execrandis ſequeſtratione præcipuè conſiſtit: *Homo*, inquit Gloſſa ordinaria, *in quantum mundo moritur, ut Deo vivat, Sacrificium eſt, corpus enim noſtrum cum temperantia caſtigamus, ſi hoc propter Deum facimus, Sacrificium eſt*. Quiſquis enim in Bacchanalium fervore temperanter vivit, Sacrificium Deo de ſemetipſo immolat. Porrò Martyrium holocauſtum eſt perfectiſſimum, at vero certum eſt, quòd ut S. Bernardus ait, ſobriè in medio conviviorum vivere, & inter divitias pauperem vitam agere, martyrium quoddam ſit pœnoſiſſimum: *Quod martyrium gravius eſt, quam inter epulas eſurire, inter veſtes multas, & pretioſas algere, paupertate premi inter divitias, quas oſtentat mundus, quas offert malignus, quas deſiderat noſter appetitus?* Quantò igitur magis hoc martyrii præconium vitæ noſtræ attribuere poterimus, ſi in hujus temporis univerſali totius mundi lætitia, à curſibus, theatris, comœdiis, choreis, tripudiis, larvis, imò & à quavis alia quantùmvis honeſta recreatione abſtineamus, & hoc præſertim tempore orationi, verbi Dei aſſiduæ auſcultationi, Sacramentorum frequentationi, aliiſque ſimilibus devotionis, & pietatis operibus operam dederimus? Optimè igitur nos S. Auguſtinus his verbis exhortatur: *Contra mortifera blandimenta luctemur, ſcientes in eo etiam quotidiana martyria Chriſtianis non deeſſe*. Cùm igitur voluptates mundanæ nunc quàm maximè ferveant, & ad quemvis greſſum, ad quemvis oculorum obtutum ſe nobis abundanter, & cumulatim offerant, utique ab illis nunc ſe continere verum quoddam eſt Sacrificium. Divus Chryſoſtomus in oratione quadam, quam in laudem S. Teclæ conſcripſit, propoſitionem illam, quòd ſcilicet voluptatibus oblatis reſiſtere acerbius ſit martyrium, quàm quod à carnificibus ſuſtinetur, fusè probat.

Gloſſ. inter.

Gloſſ. ordin.

S. Ber. ſer. in Feſt. omn. SS.

S. Aug. ſer. 300. de temp. Martyria nunquam deſiſt.

D. Chryſ. or. de S. Tecla.

Philip. 3. 19.

Pſ. 43. v. 26.

2. Cor. 12. v. 7.

Bacch. relinquentes cœleſtes gratias merentur.

4 Statua illa, quam Nabucchodonoſor Rex Babyloniæ adorandam expoſuit, quamdam cum Bacchanalibus, & Baccho proportionem habere videtur; Hunc enim Dæmon hoc tempore fidelibus proponit, ut illum cultu, & obſequiis ſuis proſequantur: Tres autem pueri potiùs ſe inter medias flammas in holocauſtum offerre maluerunt, quàm ſua coram illo Idolo genua flectere; id quod Sanctus Baſilius in iis ſummoperè admiratur, dum ait: *Ad vocem reſonantiam tubæ, fiſtulæ, cytharæ, ſambucæ, pſalterii, ſymphoniæ, omniſque generis muſicorum, populi quidem, & tribus, & linguæ in humum ſeſe demittebant, qui verò longiſſimè erant, nec ſuſtinebant bibere vinum Babylonicum, quique menſæ regalis delitias execrabantur, hi ne prociderunt quidem, nec adorarant imaginem*. Porrò juvenes illi à jejuniis extenuati, à conviviis, & cibo regio abſtemii, in fornace illa ardenti, haud ſecus, ac in Paradiſo quodam, ab ardore Babylonico exempti, cœleſtis roris fruebantur delitiis; ad inſinuandum per hoc nobis (ſiquidem *omnia in figura contingebant*) quòd is, qui Bacchanalibus cultum aliquem deferre detrectat, non ſolùm à flammis eximatur infernalibus, verùm etiam gratias promereatur cœleſtes, eaſque ampliſſimas.

S. Baſ. in c. 3. Iſaiæ.

Cornales oppetitrua permodi.

5 Quando populus Iſraeliticus in deſerto genua ſua coram vitulo aureo flectebat, eumdemque choreis, cantibus, ludis, conviviis, & aliis id generis vanitatibus colebat: *Sedit populus manducare, & bibere, & ſurrexerunt ludere*; Moyſes Divinum cultum proculcatum dolens, ſummoque zelo reſtaurare cupiens, vitulo iſthoc in pulverem minutiſſimè contrito, dixit: *Si quis eſt Domini, jungatur mihi*, id eſt, quiſquis partes DEI ſuſtinere deſiderat, is ſeſe prodat, meque audacter ſequatur; moxque Levitæ ſe Moyſi conjunxerunt, gladiiſque accincti idololatras aggreſſi ſunt, factaque ingenti miſerorum illorum ſacrificulorum ſtrage, hanc à Moyſe glorioſam laudem reportarunt: *Conſecraſtis manus veſtras hodie Domino, ut detur vobis benedictio*. Author Catenæ ſuper illa verba: *Si quis eſt Domini, jungatur mihi*, ita legit: *Si quis eſt pro Domino; quicumque colit Dominum, & vult tueri partes ejus, & non idoli, veniat ad me*. Porrò de Moyſe ibidem ſpecialiter dicitur, quòd Levitas gladium femori accingere præceperit, cùm gladius numquam aliter, quàm ſuper femur accingi conſueverit. Quodnam igitur in hoc præcepto latet myſterium? Sanctus Gregorius ait: *Gladium ſuper femur ponere, eſt prædicationis ſtudium voluptatibus anteferre. Occidat*, inquit Moyſes, *unuſquiſque fratrem, & amicum, & proximum ſuum*. Sanctus Auguſtinus per hoſce fratres, amicos, & proximos noſtros, appetitus noſtros intelligit carnales, qui ad voluptates adeò proclives eſſe noſcuntur: In talia vitia ſævire nos jubet Apoſtolus, cum dicit, *mortificate membra veſtra, quæ ſunt ſuper terram, fornicationem, immunditiam, luxuriam, concupiſcentiam malam, & avaritiam, quæ eſt idolorum ſervitus*. Ne quidem fratribus carnalibus vult, ut parcamus. Et ideò S. Ambroſius ait: *Eſt ille Levita verus ultor, & vindex, qui carnem interimit, ut ſervet ſpiritum*. Illi igitur Levitici ordinis, & Dei cultui dedicati eſſe cenſentur, qui quantum in ipſis eſt, Bacchanalia interimunt, ut ſpiritum ſalvent, & ſequantur, ideòque ut Author Catenæ ait: *Zelo Divino ſe obarmare debent. Vincentes carnis amicitiam zelo Dei*. S. Ambroſius quoque ait: *Quid tam proximum, quàm ſunt paſſiones corporis? eas in ſe Levita bonus interimit ſpiritali gladio*.

Exod. 32. v. 6.

Lipom. ib. Exod. 32. 26.

Exod. 32. 29.

S. Greg. Paſt. p. 3. c. 26. cit. in Cat.

Exod. 32. 27.

S. Aug. l. 22. con. Fauſtum c. 92.

Coloſſ. 3. v. 5.

S. Ambr. ad Romul. ab. in Cat.

Author Catenæ.

Lipom. ib.

S. Ambr. ib.

Licita etiam relinquentes hoſtiam vivam Deo conſecrant.

6 *Hoſtiam viventem*; hoc nomine Sanctus Paulus mortificationem à fidelibus hiſce diebus exerceri ſolitam appellat. Hoſtia ad victima viva, talis autem hoſtia efficimur, quando cum vivaci ſenſualitatis reſiſtentia mortificamur, quod fit dum hiſce diebus, quibus etiam nonnulli Sapientes ſeſe aliqua in re recreare licitum eſſe cenſent, à recreationibus, & voluptatibus prorſus abſtinemus; imò dum (quod multi ferventes, & zeloſi fideles faciunt) non ſolùm ab omnibus gaudiis, & recreationibus etiam honeſtis nos ſubducimus, verùm etiam in exercitiis pietatis, & devotionis quàm maximè efferveſcimus: *Conſecraſtis manus veſtras hodie Domino*, inquit Moyſes ad Levitas, *ut detur vobis benedictio*. Multi ſunt hiſce diebus, qui omnes greſſus, omnia verba, omnes cogitationes, & opera ſua in cultum, & obſequium Dei conſecrant. Tunc enim res aliqua Deo conſecrari dicitur, quando per certos ritus, benedictiones, & cæremonias ſacras ex prophana in ſacram tranſmutatur, quòd illi propriè faciunt, qui ſe per orationes, confeſſiones, communiones, & alia opera bona Deo conſecrant. Sanctus Gregorius de

Exod. 32. 29.

Sancta

Digitized by Google

Sancta Maria Magdalena inquit: *Quot habuit in ſe oblectamenta, tot de ſe invenit holocauſta.* Multi ſunt qui cùm hiſce diebus licitis, & honeſtis recreationibus vacare poſſent, id tamen facere propter Dei amorem omittunt, ſeque nunc vel maximè devotioni totaliter impendunt; poſſent quidem alicui ſpirituali, & morali repræſentationi comicæ aſſiſtere, & tamen hac relicta, ad Verbum DEI devotè ſe recipiunt; Commoditatem quidem in hac vel illa villa, vel horto deliciis honeſtis fruendi habentes, illis ſpretis in Sanctam ſeptem Eccleſiarum viſitatione, ſeu peregrinatione corpus ſuum deſatigare malunt, Poſthabitis comœdiis laſcivis, aliiſque ſcurrilibus petulantiis, librorum ſpiritualium aſſiduæ lectioni vacant; dum choreas ab honeſtis honeſto modo agitatas ſpectare poſſent, Sanctiſſimo Sacramento, ubi illud publicè expoſitum eſſe norunt, devotè viſitare, coramque eo pro præſentis temporis peccatis orare præcupiunt.

O'oſſ. ad Rom.

7 Gloſſa ſuper illa verba: *Hoſtiam viventem*, interrogat: *Quomodo erit corpus hoſtia?* & reſpondet: *Videant quæ recta ſunt oculi, lingua in Dei laudibus, manus in præceptis Dei exerceantur.* D. Chryſoſtomus pariter ait:

D. Chr. h. 20. ad Rom.

Nihil turpe loquatur lingua, & facta eſt oblatio; nihil iniqui committat manus, & facta eſt holocauſtoma.

S. Th. ib. Totus homo Deo conſecrandus.

8 *Hoſtiam ſanctam*; ſcilicet per devotionem, qua corpus noſtrum Dei ſervitio mancipatur. Tunc hoſtia, quam Deo offerimus Sacroſancta victima, & Sacrificium ſanctum erit, quando nos totos, & totaliter Deo conſecraverimus. Idem Sanctus Paulus ad Theſſalonicenſes ſcribens, inquit: *Hæc eſt voluntas Dei, ſanctificatio veſtra*; ut autem exponat, in quonam Sanctificatio hæc conſiſtat, ſubjungit: *Ut abſtineatis vos à fornicatione, non enim vocavit nos Deus in immunditiam, ſed in ſanctificationem.* Interlinearis legit: *Sanctam, in bonis firmam.* Multi quidem ſunt, qui bona ſe, in hac omnibus quaſi communi contagione, non contaminandi propoſita habere; at verò accedit illis, quod Salvator in Evangelio Sexageſimæ prædicit: *Radices non habent; ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt: Venit Diabolus, & tollit verbum de corde eorum, ne credentes ſalvi fiant.* Quamdiù prompta ſe non offert ſeductricis alicujus ſocietatis occaſio, ſe in ſervitio, & ſequela Chriſti conſtanter perſeverare velle oſtendunt; at verò faciliimè pervertuntur, quia ſi tentationi Dæmonis, malorum amicorum, aut perverſorum ſociorum acceſſerit commercium, & conſilium, ſubitò ſe ſeduci permittuntur, ac proindè cœleſtis ille agricola, de verbi ſui, cœleſtiumque inſpirationum ſemine dicit: *Quod autem in bonam terram: hi ſunt, qui in corde bono, & optimo audientes verbum retinent, & fructum afferunt in patientia.*

1 ad Theſſal. 4. v. 3.

v. 7.

Gloſ. Inter.

Luc. 8. v. 13.

v. 12. Societas malorum ſeducit.

v. 15.

Gal. 6. v. 8. Delicia ſunt ſpinæ.

9 Sanctus Apoſtolus ad Galatas ſcribens, inquit: *Quæ ſeminaverit homo, hæc & metet.* Qui voluptatibus, & deliciis vacat, agrum ſuum ſpinis, & tribulis adimplet, ſeminatque zizania, quæ perpetua futura ſunt ignis æterni alimenta: *Quoniam qui ſeminant in carne ſua, de carne & metent corruptionem: qui autem ſeminat in ſpiritu, de ſpiritu metet vitam æternam.* Dionyſius Carthuſianus ly, *ſanctam*; ita exponit, ut idem ſignificet, quòd *carnalibus ſordibus expurgatam*. Notandum eſt autem, quòd Sanctus Apoſtolus ad eoſdem Galatas quoque hæc verba ſcribat: *Sic ſtulti eſtis, ut cum ſpiritu cœperitis, nunc carne conſummemini?* Quæ verba ad literam jure adaptari poſſunt illis, qui in principio quidem Bacchanalium in timore Dei vivere incipiunt, bonumque ſibi formavere propoſitum, in eodem vitæ genere deinceps ſemper continuandi, & tamen in fine tandem ſe miſerè ſeduci permittunt.

Gal. 6. v. 8.

Dio Car. ib. Propoſita cōtinuanda.

Gal. 3. v. [3.]

Opera juſtitiæ ſunt hoſtia Deo placens.

10 *Hoſtiam Deo placentem.* Talis verè eſt mortificatio ſenſualitatis, in qua pii, & devoti Chriſti fideles ſe exercent, hæc enim Sacrificium quoddam eſt, Deo ſupra omnem modum gratum, & acceptum. Dionyſius Carthuſianus verba illa *Deo placentem*, ita gloſſat, id eſt, *ad Dei gloriam ordinatam.* Et talis quoque eſt mortificatio prædicta; hanc enim hiſce diebus, quibus honor Dei à majori Chriſtianorum parte conculcatur, ex zelo honoris Divini ad Dei gloriam defendendam ſpecialiter ordinamus. Unde Divus Thomas Doctor Angelicus, inquit: *Exhibet homo Deo corpus ſuum ut hoſtiam, per hoc quod corpus ſuum exhibet ad opera juſtitiæ, & Divini cultus exequenda.* Ex hoc enim, quòd

Dio. Cart. ib.

S. Th. ibid.

multos videamus hiſce diebus tanta cum ædificatione in orationibus 40. horarum adeò ferventes, in viſitandis hoſpitalibus, in obeunda ſeptem Eccleſiarum laborioſa peregrinatione, in verbo Dei denique devotè auſcultando maximè aſſiduos, Divinam ſupremi Numinis Majeſtatem adeò dignis ſacrificiis coli, & honorari impensè gaudemus: *Talis hoſtia Deo placet*, inquit D. Chryſoſtomus, *quando membra noſtra mortificaverimus.* Obſervat autem idem Sanctus Doctor olim ſpecialem in Sacrificiis offerendis curam adhibitam fuiſſe, ut hoſtiæ offerendæ, mundæ, omniſque maculæ expertes eſſent, atque ideò idem illud os aureum modum præſcribit, quo Sacrificium noſtrum Deo beneplacens efficere valeamus; Dicit enim: *Quoniam membra tua DEO ſunt ſiſtenda, quoniam hoſtia ſunt, omnem ab illis maculam auferto*, modumque quo id conſequi poſſimus, protinus ſubjungit, dicens: *Neque offerri poterit oculus ſcortationi ſerviens, nec pedes claudicantes, theatraque viſitantes, nec venter deliciis ſerviens, voluptatumque deſideria inflammans, nec cor amorem fornicarium fovens, neque lingua turpia loquens.* Cajetanus per *Hoſtiam DEO placentem*, *exercitationem* intelligit *operum, quæ ſecundum ſe grata ſunt Deo.* Sanctus Anſelmus ly, *placentem* idem ſignificare dicit, quòd *virtutum meritis acceptabilem*. Talem autem ſe hoſtiam efficiunt illi, qui dum omnes, vel major hominum pars vitiis, ſenſibus, & carnis laſciviæ omnem indulgent licentiam, non ſolùm à voluptatum torrente ſe ſubducunt, & ab iis abſtinent, verùm etiam illo tempore vel maximè in virtutibus Chriſtianis effervescunt. Hoc enim eſt Sacrificium gratiſſimum, & acceptiſſimum holocauſtum. Nam *hoſtia corporis noſtri*, inquit Sanctus Thomas, *vivit Deo per juſtitiam, & mortificatur concupiſcentiis carnis.*

Membra ſūt mortificanda. D. Chr. h. 20. Rom.

Qualis hoſtia Deo placeat.

Cajet. ib.

S. Anſel. ib.

S. Th. ibid.

11 Enim verò opera noſtra bona, hoc tempore à nobis exercita, Deo ſpecialiſſimè grata, & accepta eſſe, ex multis præmiis, & remunerationibus, quæ Deus iis, qui ipſum hiſce diebus ſequuntur, exhibuit, facilè deducere poſſumus. Etenim in vita egregii illius ſervi Dei Joannis Baptiſtæ de Fulginio inter alia ſcribitur, quòd Joannes Paulus Fiaſtra Urbis Capitaneus poſt ſumptam in die Jovis craſſo, vel pingui vulgariter nominato, Sanctiſſimæ Euchariſtiæ Communionem, à quodam jurato inimico ſuo duobus ſclopeti ictibus impetitus, illæſus remanſerit, imò eadem die in parte quadam corporis periculoſiſſima pugione petitus, ſequenti modo miraculosè liberari meruit; Ad pectus namque parvulum quemdam Crucifixum gerebat ex argento confectum, in quem cum pugionis ictus inſinus fuiſſet, haud ſecùs, ac ſi ipſemet Chriſtus crucifixus, devotionem ejus, cui illis diebus in ejus honorem vacaverat, recompenſare volens, ictum hunc loco ipſius in ſe excepiſſet, nec quicquam ſauciatus fuit.

Lib. 1 c. 9. Hiſtoriæ memorabilis.

12 Obſervaſtiſne aliquando, quonam præcipuè tempore æterna veritas Davidi ſtipulato pacto Regnum ipſius in perpetuum ſtabilire promiſerit? Regnum videlicet illud, de quo Gabriel Archangelus in illa, quam ex Sanctiſſimæ Triadis juſſu executus eſt, legatione loquebatur, dum ait: *Dabit illi Dominus Deus ſedem David Patris ejus, & regnabit in æternum*, Eccleſia nimirùm, quam Chriſtus in Sacroſancta humanitate ſua, ex progenie Davidis aſſumpta, aggreſſus eſt gubernare. Pro meliori igitur hujus intelligentia ſciendum, eximium hoc privilegium tunc præcipuè conceſſum fuiſſe, quando ex ſingulari pietatis, & devotionis impulſu coram arca Dei exultabundus ſaltitavit, indèque à Michol conjuge ſua deriſus, & illuſus fuit; hoc enim tripudium innocens, & ſanctum fuit; *ſaltabat totis viribus ante arcam.* Sannæ autem, & deriſiones quibuſcum ſaltatio iſthæc à Michol excepta fuit, majoris illi fervoris ſtimulos addiderunt, ut obſequium iſtud in mundi quidem oculis vile, & abjectum, imò ludibrioſum, in oculis Dei autem pretioſiſſimum, inæſtimabile, & honorificentiſſimum ſtrenuè proſequeretur dicens: *Ludam, & vilior fiam, plus quam factus ſum.*

Devotionis ſaltus Deo placet.

Luc. 1. v. 32.

2 Reg. 6. v. 14.

v. 21.

13 In vita S. Bernardi legitur, quòd dum aliquando in juventute, præ intenſiſſimo capitis dolore languidus in lecto decumberet, *introductaque eſſet quædam mulier ſuaviter canens, ut poſſet aliquo modo allevare ejus dolorem, protinus juſſerit eam a conſpectu ſuo amoveri.* Quodnam verò fructu mellifluum hunc juvenem contagioſum hoc mulieris iſtius conſortium à ſe pepuliſſe exiſtimatis? nimirum

Alb. Guilel. Hiſtorm.

nimirum

mirùm hic non minùs generoſus, quàm ſtudioſus virtutis actus tantoperè Deo complacuit, ut ſubitò poſt ſugatam mulierem, ſanitatem ſancto juveni reſtituerit: *Ea recedente dolor omnis abſceſſit*.

** Act. Eccl. Mediol. p. 7. Pag. 1152. Mediolani peſtis ceſſavit ſpretis Bacch.*

14 S. Carolus Borromæus in memoriali ad populum ſuum Mediolanenſem directo ſcribit, quòd inter alios fructus, quos Deus per horrendum Mediolanenſi Urbi immiſſum peſtilentiæ flagellum, & clementem illius ab eodem malo liberationem, in illa Urbe producere intendit, hic unicè ab eo deſideratus fuerit, ut videlicet abuſus præteriti (de Bacchanalibus expreſsè loquitur) ubique & totaliter annullentur, & proſcribantur; ſiquidem ad hoc ut ira Dei, & exindè immiſſa flagella abarceantur, ſimulque pro infinitis beneficiis, & gratiis receptis, condignæ gratiarum actiones perſolvantur, unicum remedium eſt, ut quiſque à præſentibus Bacchanalium diſſolutionibus ſe ſubducat, & à familiaribus fieri minimè patiatur. Idem Sanctiſſimus Cardinalis paulò ante magnis Divinam providentiam laudibus deprædicaverat, quòd eo tempore præcisè à gravi illo contagio Urbem Mediolanenſem liberaſſet, quo licentiis, & diſſolutionibus Bacchanalium tempore exerceri ſolitis nuntium totaliter remiſerat; Unde exclamando dicebat: O ſapientia Dei infinita, quàm inveſtigabiles ſunt viæ tuæ, quibus attingis à fine uſque ad finem fortiter, & diſponis omnia ſuaviter! Quænam eſt illa tua ineffabilis providentia, qua noſtram à flagellis iræ tuæ liberationem in illud uſque tempus reſervas, quo eadem ira Dei à prophanitate morum, & peccatorum atrocitate, quàm maximè provocata irritabatur? Hoc præcisè tempore integra huic Urbi obtigit à peſtilentiali contagio liberatio, ut hoc eodem tempore ad reddendas pro beneficio accepto infinitas gratias publicè inſtituerentur, & promulgarentur proceſſiones, & quadraginta horariæ preces, & ſtationes, Conciones frequentes, & alia pietatis officia ſimilia plura. O benedicte Domine Deus meus, aperi huic populo meo oculos, ut perpetuò tum tempus hoc, tum cauſam pariter videat, & obſervet & agnoſcat, ob quam Civitatem iſtam, hoc eodem Bacchanalium tempore, imò & cunctis aliis deinceps futuris temporibus, eximii hujus beneficii memoriam vivam, & recentem habere, indeque natam gratitudinis obligationem agnoſcere voluiſti. Hactenùs verba ſunt Sancti Caroli Cardinalis.

Pag. 115.

Bacchanalia ſpreta Centuplũ ferunt fructum animæ.
Luc. 8. v. 8.

15 Semina illius ab Agricola in agrum ſeminati, cujus in Euangelio Sexageſimæ fit mentio, tres partes, ut ſuperiùs diximus, interierunt, & una tantùm pars fructum centuplicatum peperiſſe dicitur: *Ortum fecit fructum centuplum*. Hæc autem pars illos denotabat Chriſti fideles, qui hujus cœleſtis agricolæ, qui dicit: *Pater meus agricola eſt*, ſanctis inſpirationibus dant locum, & ad illas fructuosè admittendas corda ſua aperiunt; ſuntque illi, *qui in corde bono, & optimo fructum afferunt in patientia*. Semen quidem, dum in terram projicitur, nobis deperire videtur, marceſcit, & inundationibus, glaciei, & nivium rigoribus, aliiſque hyberni temporis injuriis expoſitum eſſe videtur, veniet tamen deinceps tempus meſſis, in quo pro uno grano projecto, centum alia copiosè ſubnaſci videbuntur. Sed quidnam nobis Chriſtus per ſimilitudinem iſtam inſinuare intendit? Nimirùm quòd hiſce quidem diebus illi, qui Chriſtum ſpretis Bacchanalium vanitatibus ſtudiosè ſequuntur, nil aliud experiantur, & probent, quàm gaudiorum præſentium ſubtractionem, ſolitudinem, abſtinentiam, mortificationem, omnimodam à recreationibus, amicis, conviviis, comœdiis, tripudiis, & aliis ſimilibus vanitatibus ſequeſtrationem, hocque ſolùm probamus, quòd ſenſualitati corporis contrarium eſt. Sed ex altera parte non videmus pericula, quæ effugimus, laqueos, quos evadimus, gratias item, quas Divina beneficentia nobis præmii loco præparatas reſervat; bonorum quoque temporalium abundantiam, & proſperitatem. Denique dona perſeverantiæ in bono continentiæ, & ſimiles alias millenas remunerationes, quibus nos liberaliſſimus remunerator noſter ſuo tempore gaudere faciet, quæque abſconditæ nos latent.

Joan. 15. v. 1.
Luc. 8. v. 15.

Mortificati corporis exaudiuntur preces.

16 S. Franciſcus de Aſſiſio aliquando rogatus, ut diceret, quænam oratio Deo acceptior foret? reſpondit: *Illæ preces, quas propria carnis comitatur mortificatio*. Quam reſponſionem pariter ad omnia alia opera bona extendere poſſumus, quæ tunc, vel maximè Deo gratiſſima, & acceptiſſima erunt, liberaliterque remunerabuntur, ſi mortificationi, qua à vanitatibus Bacchanalibus abſtinetur, conjuncta fuerint.

Cajet. ib. Admonitio.

17 *Rationabile obſequium veſtrum*. Cajetanus legendum eſſe cenſet: *Rationabilem cultum*. Quid verò juſtius, aut rationabilius, quàm quod à parte quadam, licèt minima, timoratorum, cultus eo tempore exhibeatur Deo vivo, & verò, quo major pars fidelium genua ſua certatim flectit coram Baccho? Et ideò Divus Chryſologus ſalubriter nos monet, ut ab indigna hac idololatria pro viribus declinemus: *Abſtrahat ergo Pater filium, ſervum Dominus, parens parentem, civem civis, homo hominem, Chriſtianos omnes, qui ſe beſtiis comparaverunt, exæquantur jumentis, aptaverunt pecudibus, Dæmonibus formaverunt*.

D. Chryſol. ſer. 155.

DISCURSUS XV.

ARGUMENTUM.

Deus illis, qui hiſce diebus amore ſui Bacchanalium recreationibus ſe privant, conſolationem, & dulcedinem communicat ſpiritualem.

THEMA.

Qui habet aurem audiat, quid Spiritus dicat Eccleſiis: Vincenti dabo manna abſconditum. Apocal. 2. verſ. 17.

Deus internè ſolatur ſuos.

1 OMnes univerſim fideles hiſce diebus ad porrigendas Spiritui Sancto aures dulciter invitantur, utpotè qui omnibus totius Chriſtianiſſimi Eccleſiis indicat, quòd quiſquis hoc tempore à Bacchanalium voluptatibus ſe abſtrahere, eaſque vincere noverit, conſolationum & gaudiorum cœleſtium manna ſit perfruiturus, nam ut S. Hilarius ait: *Conſolationes non perdimus, ſed mutamus, à corpore ad animam, à ſenſibus ad conſcientiam*. Neque enim credere debemus, quòd Deus ille, qui à S. Paulo: *Deus totius conſolationis* eſſe dicitur, ſequaces ſuos hoc tempore aridos, omniſque ſuavitatis expertes ſit relicturus, nequaquam, *non enim conſolationes, & gaudia noſtra perdimus, ſed mutamus in melius*. Interpres quidam ſuper propoſiti thematis verba ita ſcribit: *Merito ſpernentibus impuras carnis voluptates cœleſtium promittit dulcedinem, & idolothyta comedere nolenti, meliorem cibum pollicetur*.

S. Hilari.
2. Cor. 1. v. 3.
Franc. Ribera in Ap.

Lyran.
Alb. Mag. ib.

2 Lyranus dicit, quòd id quod *vincenti tentationem carnis* promittitur, pari quoque ratione Bacchanalia ſuperanti promittatur. Et Albertus Magnus ſimiliter dicit: *Vincenti deſideria carnis, & dæmonum tentamenta, non vere tantùm pugnanti dabo manna*: Manna inquam, quod omne delectamentum ſuavitatis, omneſque guſtus, & ſapores imaginabiles in ſe complectitur. Et ideò Hugo Card. per manna intelligit, *impinguationem, ſuavitatem dulcedinis internæ: Sicut adipe, & pinguedine repleatur anima mea*. Dionyſ. Carthuſ. *per manna, conſolationem occultam intelligit*.

Hug. Card.
Dio. Cart. ib.

Differũt carnales & ſpirituales delitiæ.

3 In Exodo quamdam propoſito noſtro congruentiſſimam habemus hiſtoriam, utpotè in qua nobis una ex parte hominum mundanorum præfigurantur Bacchanalia: ex alia verò parte ſuarũ guſtus, & ſuavitates indicantur, quas Deus hoc tempore partium ſectatoribus communicare ſolet: *Omnia in figura contingebant illis*. Etenim ex populo Hebræo multi carnes Ægypti ſecum in mente ſua revolvebant, *quando ſedebant ſuper ollas carnium*. Et ideò quia ad terram promiſſionis proficiſcentes, procul ab Ægypto aberant, carnes ſibi à DEO ſubminiſtrari petierunt: *Factum eſt ergo veſpere, & aſcendit coturnix, & cooperuit caſtra*. Et quidem delicatiores illis carnes dari non poterant, nec in majori quantitate, ac perdicum caro illis conceſſa fuit: Ecce tibi carnalium hominum Bacchanalia, ſed caro iſta nimio pretio illis conſtabat, quia *adhuc eſca eorum erant in ore ipſorum, & ira Dei aſcendit ſuper eos*. Vultiſne verò alia ex parte ſpiritualia ſectatorum Dei Bacchanalia intueri? pergit ſacer Chroniſta immediatè poſt, & dicit: *Mane quoque ros jacuit per circuitum caſtrorum; cùmque operuiſſet ſuperficiem terræ, apparuit in ſolitudine minutum*, manna videlicet: Sed cur manna iſtud in ſolitudine eis depluit? Philo Hebræus hac de re ingenioſam quamdam, & moralem adducit obſervationem: *Non ubique apparet*, inquit, *ſed ubi deſertum eſt, vacuum vitiis, & affectibus*. Joan. Gerſon. Cancellarius Pariſienſis, prædicta thematis verba: *Vincenti dabo*

Exod. 6. v. 3.
Exod. 16. 13.
Pſ. 77. v. 30.
Exod. 16. 13.
Philo. Hebr. l. 2. Allegor.

manna.

manna abſconditum, aptiſſimè ad propoſitum noſtrum hunc in modum explicat, id eſt, *contemnenti carnalem conſolationem dabo ſpiritualem*.

Solitariis Deus loquitur. Pſ. 54. v. 10. v. 8. v. 9.

4 Animæ hiſce diebus mundi torrente ſe ſequeſtranti optimè adaptantur verba illa Pſalmiſtæ: *Quoniam vidi iniquitatem, & contradictionem in civitate: Ecce elongavi fugiens, & manſi in ſolitudine: Expectabam eum, qui ſalvum me fecit à tempeſtate*. In ſolitudine enim Deus ſe animæ dilectæ dulcedinem, & ſuavitatem Spiritus communicaturum eſſe pollicetur his verbis: *Ducam eam in ſolitudinem, & ibi loquar ad cor ejus*. Tertullianus ad præſentem mundi vanitatem, dum de theatris, & ſpectaculis tractat, alludens, illoſque qui ab eis ſe ſubducunt, conſiderans, inquit: *Quæ major voluptas, quàm faſtidium ipſius voluptatis?*

Oſee 2. v. 14. Tertull. de ſpect. c. 29.

Pſ. 80. v. 13. Deum timentes conſolantur.

5 David Propheta in Pſal. 80. diſſolutiones nobis hujus temporis proponit, ſimulque eorum, qui hoc tempore divino ſe mancipant ſervitio, indicat remunerationes: Ex una enim parte dicit: *Dimiſi eos ſecundùm deſideria cordis eorum, ibunt in adinventionibus ſuis*, quòd verè hoc tempore facit, quando illis ad omnes diſſolutiones pro libitu conſectandas fræna laxat, unde Complutenſis verſio ita legit: *Dimiſi eos inſanire quantum vellent*. Ex parte verò alia illos, qui hiſce diebus plùs quàm aliàs fidelitatem ſuam Deo probare ſtagunt, digito quaſi ſubindicat, dum ait: *Cibavit eos ex adipe frumenti, de petra melle ſaturavit eos: Dabo manna abſconditum*, quia axioma indubitatum eſt: *Quam magna multitudo dulcedinis tua Domine, quam abſcondiſti*: Sed quibus dulcedo hæc reſervatur? Quinam ſunt illi, qui à dulcedinis ſpiritualis torrente impinguantur? Illi nimirùm, qui Dei timore imbuti ſunt, *quam abſcondiſti timentibus te*; nam ut S. Cyprianus de bono pudicitiæ ſcribens ait: *Nihil animam fidelem ſic delectat, quàm integra immaculati pudoris conſcientia. Voluptatem viciſſe, voluptas eſt maxima, nec alla major eſt victoria, quàm ea, quæ de cupiditatibus refertur. Qui hoſtem vicit, fortior illo fuit, ſed alter qui libidinem repreſſit, ſeipſo fortior fuit: malum omne faciliùs vincitur, quàm voluptas, quia illud quicquid eſt, horridum eſt, hoc blandum eſt*.

Pſ. 80. v. 17. Pſ. 30. v. 20.

S. Cypr. de bono pudicit. n. 38.

Qua major victoria.

Bacchanaliſtæ laſſi ſiunt. Sap. 5. v. 7.

6 Quot ſcandala committunt, in quot ſcopulos, & offendicula licentioſi homines, hoc Bacchanalium tempore offendunt? *Laſſati ſumus in via iniquitatis, & perditionis*, fatentur ipſimet, *ambulavimus vias difficiles, viam autem Domini ignoravimus*, in obſcuro ambulant, imò præcipites cadunt, non verò ſic Chriſti ſequaces, quia: *Pax multa diligentibus legem tuam, & non eſt illis ſcandalum*. Hi enim hiſce diebus divinam legem pleniùs, & perfectiùs, quàm aliàs unquam per totius anni decurſum obſervant, quòd ſi enim lex Dei in duabus præcipuè partibus juſtitiæ Chriſtianæ conſiſtat, nimirum: *Declina à malo, & fac bonum*, quando hi unquam à malo magis recedunt, quàm hoc tempore? Quando operantur virtuoſiùs, quàm in præſenti temporis circumſtantia? Et ideò nunc potiùs, quàm aliàs anima Deum timens dicere poteſt: *In juſtificationibus tuis meditabor*, ſeu ut eſt in Hebræo: *Delitiabor*. Cardinalis Bellarminus legit: *Oblectabo me ipſum*. Nam ut S. Juſtin. Martyr ait: *Quies illis, & ſuaviſſima quadam animi recreatio contingit, qui in eis meditantur*.

Pſ. 118. v. 165.

Pſ. 36. v. 27.

Timorati delectantur.

Pſ. 118. v. 6. Bellarm.

S. Juſtinus Mart. Dial. in Tryph.

Deut. 25. Illis dulciores lacrymæ, quam Bacch.

7 In Deuteronomio dicitur: *Erant Sabbata terræ vobis eſca*. Bacchanalia enim eorum, qui Chriſti partes ſequuntur in eo conſiſtunt, quòd nutriantur & impinguentur in Spiritu, non verò quòd eſcarum ingluvie carnis ventrem diſtendant. S. Ambroſ. inquit: *Epulatoriam, & plenum jucunditatis, & tranquillitatis eſt, requieſcere in Deo, & ejus delectationem videre*. Unde quod hodie in multis timoratæ conſcientiæ fidelibus adimpleri videmus, S. Auguſtinus quoque affirmat, dum ait: *Dulciores ſunt lachrymæ orantium, quàm gaudia theatrorum*.

S. Ambr. de fuga ſæc. c. 8.

Bolland. 25. Jan. c. 1. à cœleſtis vitæ meditanda.

8 P. Bollandus de B. Henrico Suſone refert, quid dictus vir Sanctus, hoc tempore præcipuè fuerit meditatus: *Præludia illa*, inquit, *cœleſtis vitæ meditabatur, ubi Deus cum amicis ſuis in hoc etiam, dum mortali corpore per conſolationes divinas quaſi ludat: moxque quicquid ipſe ejuſmodi expertus eſſet, multa cum gratiarum actione, & laude commemorans, in Deo ac Domino ſuo delectabatur*.

S. Cathar. Sen. deſponſata Chriſto in Bacch.

9 Quodnam tempus cœleſtem ſponſum præcipuè ad inſerendum digito dilectiſſimæ filiæ, & ſponſæ ſuæ S. Catharinæ Senenſis, annulum pronubum elegiſſe exiſtimatis? Utique non aliud, quàm quod in præſenti agimus, ſcilicet diem Jovis, qui craſſus, ſeu pinguis vulgò appellatur. Tunc enim quando ipſa ſe hujus mundi privabat gaudiis, quando ſponſi ſui honorem proculcari videns, corpus ſuum aſperrimè affligebat, tunc Paradiſi torrentes in ſinum animæ ipſius emanare juſſit. En ipſiſſima verba, quibus hoc in ejus vita deſcribitur. Accidit autem, quòd tempore Bacchanaliorum, quo homines omnem ſenſibus carnis indulgere ſolent libertatem: Virgo ſancta pauperculæ cellæ ſuæ incluſa, & in ſemetipſa in ſpiritu recollecta, inter rigoroſa jejunia, vigilias, & orationes aſſiduas, tantæ ſibi à Domino factæ promiſſionis expectans adimpletionem, haſce ad Dominum effuderit pias, & devotas preces: O ſponſe animæ meæ, qui in eo maximè delectatis, quòd Creaturas tuas ſanctas efficias: Tu qui corda immunda purificare non ceſſas: Tu qui leproſo humiliato hiſce verbis tuum auxilium imploranti: Domine ſi vis, potes me mundare, dulciter reſpondiſti: Volo, mundare: dignare obſecro hoc die, in quo totus infernus cum ſequacibus ſuis, membra ſua in operibus carnis confirmare conſpicitur, me quoque inutilem famulam tuam confirmare, in operibus ſpiritus, ut omnis mundana voluptas, in comparatione tui ſpurcitia mihi eſſe videatur, nauſeamque animæ meæ pariat. Quæ verba necnon ardens Catharinæ deſiderium Domino longè fuerunt gratiſſima, in ejuſque rei ſignum de novo eidem apparuit, & his eam verbis fuit affatus. Quoniam tu ò dilecta filia mea hodie mundi contempſiſti vanitates, me ſolùm ſummum æternumque bonum ſollicitè, & ardenter quærendo, omnibuſque carnis voluptatibus ſpretis, hoc tempore quo alii domus tuæ familiares in conviviis ſeſe recreant, cordis tui voluptates in me ſolo reponere voluiſti; ego hodie ſolemne tecum & cum anima tua ſponſalitium inſtituere, teque mihi conſtantiſſima fide, ut aliàs tibi promiſeram, deſponſare decrevi. Et ecce hæc ad illam loquente Domino, ecce ipſamet virgo Virginum Maria cum dilecto diſcipulo S. Joanne Evangeliſta, & S. Paulo Apoſtolo, necnon S. Dominico, & Davide Rege ingreſſa coram ipſa apparuit: Quo regio Pſalte auribus ejus in inſtrumento Muſico ſuaviſſimam melodiam ingeminante, Magna Dei Mater ſacratiſſima manu ſua dexteram Virginis apprehendit, digitumque annularem verſus unigenitum Filium ſuum extendens, precabatur eumdem, ut illam ſibi in ſponſam adoptare dignaretur, moxque annulum quemdam quatuor pretioſis margaritis, & uno adamante inæſtimabilis pretii ornatum produxit, eumque digito annulari dexteræ Virginis inſeruit, Chriſtumque protinus hiſce eam verbis affantem Virgo audivit. Ecce te mihi Creatori, & Salvatori tuo in fide deſponſo, quæ viva ſemper, & intacta in te conſervabitur, donec tibi in perpetuis Paradiſi nuptiis me facie ad faciem videre, meque in æternum frui licebit. Hacque ratione adimpleta eſt illa in Oſea à tot ſæculis, dudum facta promiſſio: *Sponſabo te mihi in fide*, vel ut Chaldæus legit: *Conſolidabo, & ſtabiliam ſedem meam in te*. Deus enim illi animæ, quæ hiſce diebus, quibus anima adultera, & fornicaria non erubeſcit dicere: *Vadam poſt amatores meos*, fidelitatem Deo illibatam obſervat, promittere dignatur, quòd Thronum ſuum in ea ſtabiliet, & conſolidabit.

Lib. 1. c. 19. Pauli Frigerii. Colloquium.

Oſee 2. v. 20.

Oſee 2. v. 5.

10 Venerabilis F. Raymundus, qui S. Catharinæ Senenſis Confeſſarius, & Prior Generalis Religionis ſuæ fuit, ita de hac S. Virgine ſcribit: *Cùm ſæpè illi id oranti, ſæpè etiam reſponderet Dominus: Deſponſabo te mihi in fide, tandem in Bacchanalibus, &c.* moxque ſubdit: *Quia veriſſimè dixit Propheta: Delectare in Domino, & dabit tibi petitiones cordis tui: Chriſtus ei apparuit, &c.*

Exauditur qui in Domino delectatur.

11 In vita S. Gertrudis ſcribitur, quòd quia in Sabbatho Bacchanalium tota in Deum abſorpta, ab omni ſe applicatione exteriori ſequeſtrabat; ideò Deus illam ſumma cum benignitate in ſinum ſuum receperit, ubi tanta cœleſtium conſolationum abundantia fruebatur, ut ſibi planè videretur, quòd ſimul cum Domino ſuo de omnibus cœli, terræque Regnis liberè diſponere poſſet: Ad hæc cœleſtis ejus ſponſus dixit ei: O dilecta mea, tu hodie facta es protectrix mea, ita enim tibi perſuaſum, & decretum eſſe ſcio, quòd ſi ſana eſſes, libenter pro me laboratura eſſes, ut ſecurus efficerer ab iis injuriis, quibus hoc tempore ſpecialiſſimè offendor, ac proindè cùm hodie paſſim ab omnibus repellar, ad te veni, ut meam in te quietem habeam.

Pſ. 36. v. 4.

Lib. 4. c. 15.

Exemplum. 9.

12 De

Cap. 18. n. 12. ibid. 2.

12 De B. Henrico Suſone in eadem ejus vita legitur, quòd inſtanter à Deo ſpiritualia Bacchanalia deguſtare, & participare petierit, renuntiando omnibus illis, quæ mundus tribuit, moxq; in ſuaviſſimam quamdam extaſim raptus: *Videre ſibi viſus eſt Dominum Jeſum intrantem ea forma, qua erat cùm eſſet triginta annorum, ut ipſius expleret deſiderium, & cœleſtia ei Bacchanalia efficeret.*

5.

13 De Sancta Sara, quæ Tobiæ Junioris conjux fuit, legitur, quòd de ſterilitate hactenus perpeſſa à Domino conſolari, & revelari meruerit: At verò undenam conſolatio iſthæc ſuam traxit originem? *Tribus diebus, & tribus noctibus non manducavit, neque bibit; Sed in oratione perſiſtens cum lacrymis deprecabatur Deum dicens: Ad te faciem meam converto, ad te oculos meos dirigo*, ſimulque proteſtata dixit: *Tu ſcis quia numquam concupivi virum, & mundam ſervavi animam meam ab omni concupiſcentia* (id eſt, ut Hugo Card. exponit, *carnali, ſive carnis*) *numquam cum ludentibus miſcui me* (*in choreis*, inquit idem Card.) *neque cum his qui in levitate ambulant participem me præbui*. Qui idem Cardinalis Sanct. citat Gregorium, qui de Virgine quadam refert, quòd in raptu, in cœlis Sanctar. Virginum viderit gloriam, ſibique dici audierit: *Si vis eſſe cum iſtis, non commiſceas te cum ludentibus*. Ad Saram Raphael Archangelus miſſus cœleſtibus eam gratiis, & benedictionibus adimplevit.

Tob. 3. v. 10.

v. 14.

v. 16.

Hug. Card.

Sylv. Hiſt. l. 7. c. 1. n. 5.

14 In Sylva Hiſtoriali de puella quadam legitur, quòd ex quo choreis ſemper valdè addicta fuerat, adeò ut illas frequentiſſimè adire deſiderarit, ſi id ei à parentibus cõceſſum fuiſſet; tandem hanc ſuam in choreas propenſionem Confeſſario manifeſtarit; qui illam interrogavit: quid ſi tibi chorearum voluptas per integrum annum quotidiè continuanda promitteretur, cum ea tamen conditione, ut unica tantùm die ab illis adeundis abſtinendo te mortificares, numquid hanc acceptares conditionem? Cui cùm illa, omninò ſe hanc conditionem libenter admiſſuram eſſe reſpondiſſet; Subjunxit Confeſſarius: Scito igitur, quòd ſi te hiſce tripudiis, quæ in terris inſtituuntur, voluntariè ex mortificatione uno tantùm die privaveris, perpetuis Paradiſi choreis ſemper, & in æternum intereſſe, & aſſiſtere poteris. Ad quod illa ſubintulit, quòd ſi ita ſe res habet, ut aſſeris, libentiſſimè tripudiis terrenis in perpetuum renuntiabo; ac proindè Confeſſarius, ut illam choreas, ac tripudia contemnere doceret, hortatus eſt ut verba illa Jeremiæ frequenti meditatione intra ſe ruminaret: *Ornaberis tympanis tuis, & egredieris in choro ludentium*. Idem ut illa Davidis verba penès ſe ponderaret, dicentis: *Prævenerunt principes conjuncti pſallentibus, in medio juvencularum tympaniſtriarum*; necnon verba illa ex Hymno Virginum: *Quocumque pergis, Virgines ſequuntur, atque laudibus poſt te canentes curſitant, hymnoſque dulces perſonant*, quæ dum hoſce Paradiſi Cantus melodicos, choreas, & gaudia, ſeria meditatione aliquamdiù in mente ſua revolviſſet, ſuam in brevi tempore animam prorsùs immacolatam in cœlum moriens tranſmiſit.

Jerem. 31. 4.

Pſ. 67. v. 26.

S. Ephr. c. 1. Tempore Bacch. pſallendum eſt.

15 S. Ephrem in ſæpiùs citato Capite cujus titulus eſt, *quòd ludicris rebus abſtinendum ſit Chriſtianis*, nos in tempore lætitiæ ad pſallendum, & cantandum invitat, verumtamen ad ſolius Dei honorem; conveniuntque hujus Sancti exhortationes illis præcipuè, qui ante inchoatam Quadrageſimam devotiones haſce ordiuntur: *Ne quæſo fratres mei*, inquit, *ne quæſo ſic dies noſtra conſumamus pœnitentiæ, verùm David Prophetam clamantem, & nos exhortantem audiamus: Venite exultemus Domino, feſtinanſque ſubjungebat: Præoccupemus faciem ejus, in confeſſione, & in Pſalmis jubilemus ei; In Pſalmis*, inquit, *& non in rebus ridiculis; In Pſalmis & non in canticis Dæmoniacis*.

Pſ. 94. v. 2.

Unde gaudia interna.

16 Sancta Mater Eccleſia, ut in primo Diſcurſu probavimus, præſens tempus pœnitentiæ faciendæ deſtinavit; atque ideò licèt mundus tempus hoc vanitatibus, & diſſolutionibus impendat, nos tamen à mundi ſeductrici turba nos ſequeſtrantes, pœnitentiæ tempus in perſolvendis, nunc potiùs quàm alias in totius anni curriculo, Divinis laudibus utiliſſimè anticipemus; neque enim hoc faciendo, jubilo, lætitia, & gaudiis noſtris deſtituemur, prout ei, qui verba illa: *In Pſalmis jubilemus ei*, conſideraverit, facilè liquidum erit; præterquam quòd devotio ex natura ſua ſemper, & præſertim ea, quæ hoc tempore exercetur, lætitiam & gaudium internum conjunctum ſemper habet.

17 B. Henricus Suſo, ut in vita ejus legitur, his diebus à carnibus, & vino abſtinebat, nec tamen rigoroſam hanc abſtinentiam ſuſtinendo, friguſque ingens patiendo, ſua caruit remuneratione, quia *audivit cœleſtem concinicantilenam tanta vocis ſuavitate, ut nulla poſſit cythara eam æquiparare melodiam*. Enim verò quòd ſi ii, qui manna ſpiritus nauſeant, id eſt, qui ne Bacchanalium guſtum turbent, aut inſipidum reddant, in devotione ſua remittunt, & tepidiores fiunt, veritatem dicere vellent, clarum utique nobis teſtimonium perhiberent, quòd illas inter vanitates, & voluptates, ariditates experiantur ſpirituales, eaſque maximas; iiſque devotionis ſenſus, quibus antea gaudebant, penitus amittant: *Defecit manna poſtquàm comederunt de frugibus terræ*. Ubi Dionyſ. Carth. ait: *Signatum eſt, quod divinam, & ſpiritualem conſolationem meretur homo amittere, dum ad exteriora ſolatia vanaque gaudia ſe effundit*.

Ibid. c. 14. Abſtinentia S. Henr. remunerata.

Joſue 5. v. 12. Dion. Carth.

18 Quænam obſecro cauſa eſt, quòd Sancta Mater Eccleſia hiſce diebus in tot Eccleſiis ſolemni cum apparatu ſanctiſſimum Euchariſtiæ exponat ſacramentum? Nimirum cauſa hæc eſt, ne fideles hiſce diebus guſtibus, gaudiis, & conſolationibus ſuis omnimodè deſtituantur, ſpiritualibus tamen, non verò carnalibus: *Vincenti dabo manna abſconditum*. Circa quæ verba Ruper. Abbas Tuitienſ. ait: *Vincere, eſt fornicationes primùm in ſemetipſo per virtutem continentiæ, deinde in aliis per virtutem ſcientiæ deſtruere: Porrò qui hoc modo vincit, ille ſacramentum corporis, & ſanguinis Domini dignè percipit*. Idem quoque de hac victoria tractans, ſubjungit: *Munditiam cordis, & corporis cuſtodienti, dabo panem verum, panem vivum, cujus figura fuit manna*.

Cur Venerabile exponatur tempore Bacch.

Apoc. 2 v. 17. Rup. Abb. ib.

19 Benedictio, quam Jacob Patriarcha Aſer filio ſuo impertitus eſt, hæc fuit: *Pinguis panis ejus, & præbebit delitias Regibus*. Panis autem ille Chriſtus eſt, de quo S. Cyrillus Hieroſolym. ait: *Ipſe eſt panis pinguis, qui mentes fidelium impinguat, atque inhabitat per Spiritum Sanctũ*. Quænam verò hujus panis delitiæ ſint S. Eucherius his verbis declarat, dum ait: *Chriſtus eſt, cujus panis pinguis factus eſt, caro ſcilicet ejus, quæ eſt eſca ſanctorum; iſte præbet delitias, ſapientiæ, virtutum, gratiæ, & verbi Dei*. Rupertus Abbas ait: *Delitias præbebit cœleſtis alimonia, Euchariſtiam porrigendo, id eſt*, inquit Lyranus, *ſacramentum Euchariſtiæ*. Quiſquis enim aliquem Sanctiſſimo Sacramento exhibebit cultum, & obſequium, eoque ſe nutriet, ineffabilium, & incomparabilium delitiarum, & gaudiorum ejus particeps fiet. Advertendum eſt autem, quòd non omnes univerſim, ſed ſoli Reges delitiarum iſtarum futuri ſint participes: Dicitur enim: *Præbebit delitias Regibus*, adeòque illis non omnes indifferenter gaudebunt: At verò quærat hic fortaſsè aliquis, quinam ſunt iſti Reges? ut in horum Regum numerum recenſeamur, in noſtra conſiſtit libera poteſtate. Nam S. Eucherius ly *Regibus*, ita exponit: *ut eos ſignificet, qui ſenſus proprios benè regunt, qui dominantur vitiorum ſuorum, qui caſtigant corpora ſua, & animæ ſua in ſervitutem ſubjiciunt*. Magna profectò excellentiæ prærogativa eſt; cœleſtia & ſpiritualia gaudia participare poſſe, licèt mortificemur, & pœnitentiæ operibus operam demus.

Delitias præbet. Gen. 49. v. 20. S. Cyril. in Cat.

S. Eucher. in Cat.

Rup. Abb. in Gen. Lyran. ib. Reges ſunt qui vitiis dominantur.

20 In reſponſorio quodam, quo Eccleſia in officio Dominicæ Quinquageſimæ utitur, ſacrificii illius mentio fit, quo Abraham ſe ad unigenitum ſuum dilectiſſimum Iſaac immolandum accinxit, idque non alio fine, uti exiſtimo, quàm ut fidelibus ſuis generoſum ſuggerat animum, ut recreationes, vanitates, & gaudia, quæ mundus in hiſce Bacchanalibus offerre, & exhibere ſolet, per ſui mortificationem Deo libenti animo offerre non dubitent. Quis enim eſt qui neſciat, quantum gratiarum, & benedictionum cumulum, magnus ille Patriarcha ex hac tam prompta filii ſui ſibi propoſita immolatione, licèt tandem ſolum arietem obtulerit, à Deo conſecutus fuerit? *Iſaac* porrò in lingua Latina idem ſignificat, quòd *riſus*, atque ideò verbis quoque exprimi nequit, quales & quantæ ſint illæ benedictiones, & gratiæ, quas liberaliſſima Dei manus in illas animas copiosè confert, quæ ſe ex puro Dei amore mundi voluptatibus libenti animo privant; nec tamen per hoc (quod magna conſideratione dignum eſt) noſtro dilecto Iſaac privamur, quinimò Iſaac vivus nobis ſemper ſuperſtes erit, quia *non perdimus delectationem*, inquit S. Hilarius, *ſed mutamus, & mutamus in melius*: ſolus aries qui ſpinis, &

Apparitus ut Iſaac immolandus.

Gen. 22. v. 2.

Gen. 21. v. 12.

Digitized by Google

tribulis hæret implicitus, excoriatur, id eſt, ſolos mortificamus ſenſus, & inordinatos appetitus, qui in periculoſa nos præcipitia agere poſſent, quique multis reſperſi ſunt amaritudinibus, voluptates enim à Chriſto Domino ipſomet jure merito comparantur ſpinis: *Quod autem in ſpinas cecidit, hi ſunt qui à voluptatibus vitæ euntes ſuffocantur.* (Luc 8 v. 14.) Iſaac autem, id eſt, vera gaudia, & conſolationes, quæ cor noſtrum interiùs recreant, & exhilarant, vivus ſemper remanet: *Oblatus Iſaac*, inquit melliſluus Bernardus, *ſacrificatus eſt, non mactatus: & tu ſi vocem Domini audieris, & dicatur tibi, ut offeras Iſaac; ut tuum quodcumque eſt gaudium immoles Deo, fideliter & conſtanter obedire ne timeas, etiā ſi oportuerit ipſum Iſaac jugulari, ſecurus eſto, non Iſaac, ſed aries morietur, non peribit tibi lætitia, ſed contumacia, cujus utique cornua vepribus hærent*: (S. Ber. ſer. Ecce nos reliq. omnia.) Impensè enim gaudebimus, ubi nos Dæmonis evaſiſſe laqueos, tot evaſiſſe pericula, tam copioſam bonorū operum collegiſſe meſſem deprehendemus.

DISCURSUS XVI.

ARGUMENTUM.

Etiam virtuoſis & perfectis pericula Bacchanalium fugienda ſunt, neque de propriis viribus nimium eſt præſumendum, aliàs enim in mediis occaſionibus miſerè corruent.

THEMA.

(v. 6. v. 13.) *Et aliud cecidit ſupra petram, & natum aruit, quia non habebat humorem; Hi ſunt, qui cùm audierint, cum gaudio ſuſcipiunt verbum, & hi radices non habent, & in tempore tentationis recedunt.* Luc. 8. v. 6. & 13.

(Multos bonos inducit Bacchus.) 1 SAncta Mater Eccleſia in eo Euangello, quod in Dominica Sexageſimæ nobis proponit, prudentiſſimè nobis indicat, quòd una pars pretioſi illius ſeminis ab agricola in agrum diſperſi in petram ceciderit, ideòque ex humoris defectu protinùs exaruerit: *Natum aruit, quia non habebat humorem*; (Luc. 8. v. 6.) cujus myſterium Verbum Incarnatum declarare nobis volens, per hanc petram illos denotari aſſerit, qui divinum quidem verbum libenter auſcultant, vel cœleſtes inſpirationes prona mente, & aure percipiunt, vel denique ſancta propoſita facili negotio concipiunt, in illis tamen nequaquam ſolidè, & perſeveranter perſiſtunt, nec profundas in cordibus radices agere permittunt: *Hi ſunt, qui cum audierint, cum gaudio ſuſcipiunt verbum, & hi radices non habent.* (Luc. 8. v. 13.) Hanc autem veritatem quotidiè practicam videmus ab iis, in quibus bona deſideria, & concepta propoſita, tentatione urgente, & in prompta proximaque occaſione ſubitò evaneſcunt: *Ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt.* (Ibid.) Sic multos hodie videmus Chriſtianos, qui in reliquo totius anni curriculo timoratè vivunt, divinamque legem obſervant, & tamen hiſce diebus ſe quoque à præcipiti mundi torrente ſeduci ſinunt, non obſtante quòd bonæ mentis ſint; *cùm audierint, cùm gaudio ſuſcipiunt verbum, ſed radices non habent.* Et ideò quantumvis quis virtuoſus ſit, & in pietate, ac devotione habituatus, Bacchanalium tamen tempore ſe inter pericula, & lubricitates exponere nequaquam debet, de ſe nimium confidendo, aut præſumendo de viribus ſuis, *quia in tempore tentationis recedunt*,

(Exempla malorum alliciunt.) 2 Porrò Bacchanalia Dæmonis vindemiam eſſe ſuperiùs Diſcurſu ſeptimo ſatis probavimus; qua veritate ſuppoſita, tempus idem, tentationis tempus eſſe neceſſariò ſequitur: Et ideò hoc tempore audacter aſſerere poſſumus, quod S. Leo in alia quadam materia ſcribit, (S. Leo ſer. 3. Quad.) nimirum *plena ſunt omnia periculis, plena ſunt laqueis, incitant cupiditates, inſidiantur illecebræ*. Inter omnia tamen majus, & pernitioſius malum eſt, peſſimum, quòd unus alteri hiſce diebus exhibet, exemplum, nam ut Sanctus Cyprianus, *de ſpectaculis* tractans advertit, (S. Cypr. de ſpect.) *nullum malum difficilius extinguitur, quam quod faciles reditus habet, dum & multitudine aſſeritur, & excuſatione blanditur.* Pes in luto ambulans nimis eſt lubricus, & ideò impoſſibile eſt, ut non ſæpè vacillet; ita quoque inter malorum exempla, & occaſiones proximas conſtitutus, non niſi valdè temere de ſe poteſt præſumere. Sanctus Ambroſius de Noe ita ſcribit: (S. Ambr. de Elia & jejun. c. 5. N. B.) *Nudatus eſt Noe quando inebriatus eſt, texit eum pietas filiorum, ſed nudatus erat per ignorantiam, non per intemperantiam.* Etenim Noe qui ex immenſo illo aquarum univerſali diluvio ſalvus & incolumis evaſit, in modico vini vitro naufragatus fuit; adeòque vinum nec ſuo pepercit authori: & tamen adeò apud Deum immaculatus, & ſanctus habitus fuit, ut ipſe ſolus totius humani generis malignitati, in morali bonitatis pondere par fuerit: Unde ſic arguo: Quòd ſi Noe invitus, & ex ignorantia, non verò ex malitia bibendo, inebriatus eſt, quid de illis dicemus, qui voluntariè, & data opera Baccho inſerviendi, occaſionem quærunt, ſibique torrentem mundi in hiſce Bacchanalibus ſequi licitum eſſe, deque corporis viribus præſumendo, ſe nullum culpæ reatum contrahere poſſe exiſtimant?

3 In prato ſpirituali de quodam Anachoreta legitur, quòd cùm ſportas ſuas divenditurus Alaxandriam ingreſſus, (Sophron. prat. ſpirit. c. 194. Exemplum.) juvenem quemdam è taberna publica egredientem obſervaſſet, eumdem ſalutari quadam cum correctione de indignitate facti commonuerit, ab eoque ſequens retulerit reſponſum: *Vade ſenex in viam tuam, DEUS non quærit, niſi cor mundum, & purum.* Ex quo reſponſo optimus Senior obſtupefactus, elevatis in cœlum manibus dixerit: *O Domine DEUS, laus tibi ſit & gloria: Ecce quinquaginta annis in ſolitudine dego, & cor mundum non habeo: Hic verò juvenis in locis diſſolutis frequenter agens, cor purum, & mundum illibatè conſervat.* Idem quoque hiſce diebus plurimis diſſolutis juvenibus aptiſſimè dici poſſet, (Homo quàm fragilis.) multi enim Religioſi in Clauſtris ſtrictiſſimè recluſi, vel ſepulti in Eremis, continuiſque ciliciis, & diſciplinis aſſuefacti, in meditationibus, & contemplationibus continuis abſorpti hærent, & tamen in conſervandis virtutibus mirabiliter laborant, & ſudant; qua igitur ratione fragiles hujus mundi homines in medio ludorum, ſpectaculorum, tripudiorum, conviviorum, variarumque aliarum diſſolutionum poſiti, hiſce diebus ſperare audebunt, quòd inter hæc omnia immaculatos ſe à peccatis conſervare poterunt? Quis Davide circumſpectior fuit & cautior? Quis in tuendo DEI honore ardentior, aut zeloſior extitit? *Inveni virum ſecundum cor meum*, (Act. Apoſt. 13 v. 22.) & tamen unicus incautus è longinquo in mulierem defixus aſpectus, pernitioſiſſimum ei in adulterium, homicidium, & ſcandalum publicum, pronum præparavit ſupplicium: *Audiant*, inquit D. Chryſoſtomus, *qui inſano ſpectaculorum ſtudio tenentur, qui dicunt ſpectamus quidem, ſed ſine detrimento: quid audio? David læſus eſt, & ego tua virtuti confidere queam? Is qui tantam Spiritus gratiam habebat, ſpiculum excepit, & tu in abſurdis ſpectaculis ſauciari te negas? Atqui ille ſcortum non vidit, ſed honeſtam & pudicam fœminam, idque non in theatro, ſed domi; tu verò in theatro cernis, ubi etiam locus ipſe animam ſupplicii ream efficit, nec tantùm cernis, ſed etiam audis improba verba, & meretricias, atque obſcœnas cantiones, omnique ex parte fertur mens tua, per aſpectum nempè ad ea quæ vides, per aures ad ea quæ audis, & dum tot præcipitia ſint, tot corruptela, qui credere queam, te aſſerarum morſibus immunem eſſe? Num tu ſaxum es? Num ferrum? Homo es communi naturæ imbecillitati obnoxius, ignem carpis nec ureris? An iſtud rationi conſentaneum eſt? Lucernam in fœnum pone, & tum aude negare, quod fœnum exuratur: quod porrò fœnum eſt, hoc etiam natura noſtra eſt:* (O. Chryſ. hom. 15. T. 3. De viſibus non præſumendum.) Et quidem tametſi nonnumquam contingere poſſit, quòd tunc damnum minimè ſentiamus, illæ tamen ſpecies memoriæ, & menti noſtræ talia fortiter imprimunt phantaſmata, quæ ſuo tempore crudele nobis bellum movent, haud ita facili negotio componendum. Unde idem Divus Chryſoſtomus de Davide ait: *Vidit, atque oculo vulneratus eſt, & telum excepit.* Cervus à ſagitta ſauciatus ambulat quidem, & ſanus eſſe videtur, & tamen ferrum ſecum defert, quod paulatim eidem mortem affert. Hac eadem occaſione præterire nequeo, quin Epiſtolam illam, quam Sanctus Hieronymus ad Euſtochium virginem conſcripſit, in medium afferam, in qua S. Doctor ita ſcribit: (S. Hier. ep. 22. ad Euſt. Audiatur Hieron.) *O quoties ego ipſe in Eremo conſtitutus, putabam me Romanis intereſſe deliciis! horrebant ſacco membra deformia, & ſqualida cutis ſitum Æthiopicæ carnis obduxerat, quotidie lacrymæ, quotidie gemitus: ille ego qui ob gehennæ metum me carcere damnaveram, Scorpionum tantùm ſocius & ferarum, ſæpe choris intereram puellarum; palle-*

bant

bant ora jejuniis, & mens deſideriis æſtuabat, in frigida carne, & ante hominem ſua jam carne præmortuum, ſola libidinum incendia bulliebant: Jacebam ad pedes Jeſu, rigabam lacrymis, repugnantem carnem inedia ſubjugabam. Quibus ex verbis efficax quoddam valdèque ſtringens licèt argumentum conficere; Qua enim temeritate is qui nec ætatem habet Sancti Hieronymi, nec vitæ ſanctimoniam, qui non inter feras & ſcorpiones habitat in deſertis, ſed cum puellis verſatur in tripudiis, aut lautis accumbit conviviis, aureſque laſcivis porrigit comœdiis, qui corpore, ut Sanctus hic Doctor, non procul à choreis abeſt, ſed corpore & mente in medio illarum verſatur, & choragum agit, qua, inquam, temeritate talis ſperare poteſt, quòd à ſtimulis liberabitur carnis, & velut Salamandra in igne degens, ne quidem à fumo illius ſit obfuſcandus?

Reſponſio B. Ægidii damnans Bacchanaliſtas. 4 In Chronicis Sancti Franciſci in vita B. Ægidii refertur, quòd cum duo Cardinales ejus ſe orationibus commendaturi convenerint, quibus vir Sanctus, ſuas illis orationes minimè neceſſarias eſſe dixit, utpotè quibus perſuaſum eſſet, quòd in mediis deliciis, honoribus & millenis vitæ commoditatibus de ſalute ſua ſecuri eſſe poſſent, cùm tamen ipſe & alii religioſi in continuis paupertatis, mortificationis, abſtinentiæ, & auſteritatis vitæ regularis incommodis, de propria ſalute ſummè timerent, & toto corpore contremiſcerent: Unde ambo ab ipſo ſummè confuſi receſſerunt. Idem quoq; reſponſum aptè congruit illis qui ſe in mediis voluptatibus & diſſolutionibus Bacchanalibus, & incentivis carnis immaculatos conſervare poſſe, temerè confidunt; ii namque homines, qui in vita ſpirituali habituati, firmiterque radicati ſunt, ad innocentiam conſcientiæ conſervandam, ab omnibus peccandi occaſionibus his diebus ſequeſtrati, ſolitariè vivunt, atque in exercitiis devotionis plus, quàm alio anni tempore efferveſcunt, ſæpè labuntur: qua igitur ratione temerarii illi homines ſe eamdem innocentiam inter medias levitates, ludos, choreas, crapulas, comparaturos eſſe ſperant, quàm illi per rigoroſam pœnitentiam, ſolitudinem, orationis aſſiduum exercitium, ſe vix tueri poſſe confidunt?

Luc. Vvading. Anno 1213 n. 19. Efficax Concio S. Franc. 5 Dum Sanctus Franciſcus Anno 1213. propè Caſtellum Montis Leonis conſtitutus, Comitem Montis Feſtri ſe ad haſtiludia, choreas, & jocos prophanos inſtituendos accingere, Comitemque Orlandum Catanium, Caſentini Dynaſtam, eodem quoque properare intellexiſſet, ad ſui ordinis conſodales converſus dixit: *Eamus, & noſtras opponamus arces Dæmonis inſidiis, quas in hujuſmodi jubilationibus ſternere ſolet incautis.* Sanctus enim & Seraphicus hic Pater, utpotè à Deo illuminatus, clarè cognoſcebat, quales ſerpens aſtutus animabus in hujuſmodi vanitatibus texere, & machinari conſueviſſet inſidiarum techinas, ideòque ſe tanta cum ſpiritus efficacia, & verborum energia coram illis prædicare, illiſque ſpectaculis adeò fortiter ſe opponere cœpit, ut Comitem Orlandum ab illis levitatibus converſum adeò arctè ſibi adſtrinxerit, ut ab ejus obedientia & directione deinceps ſemper pependerit; is namque Comes idem ille eſt, qui Sancto Franciſco Alverniam donavit: Thema autem ſermonis quem Sanctus Franciſcus illic habuit, fuere ſequentia verba: *Tantum eſt bonum illud, quod me in futura vita expectat, ut quævis ærumna me jam non cruciet, ſed delectet.*

Gen. 34. v. 1. Curioſa Dina defloratur fuit. 6 Dina filia Jacobi, viri nimirum adeò Sancti, ut Deus illum alio nomine *Iſrael*, quod idem eſt, quòd *videns DEUM*, appellarit, hæc, inquam, occaſione feſtivi cujuſdam gaudii, & chorearum, quas Sichemitæ habituri erant, ſola curioſitate ducta in Sichem conceſſit, ut mores, & ritus mulierum regionis illius videre poſſet. *Egreſſa eſt, ut videret mulieres regionis illius*; quamvis & ex alio motivo eò conceſſerit, ut ſcilicet ſe ex viſu ludorum, & chorearum, quæ in ea gente illa occaſione inſtituebantur, tantiſper recrearet. Unde

Abul. ibid. Abulenſis ait: *Fuit curioſa in videndo, quia videre voluit ornatum terræ illius, & feſta, quæ faciebant; Dicit enim Joſephus, quod illa die erat Feſtum, & congregabantur mulieres regionis illius, & fiebant feſta magna, & gaudia: Dina autem, quia nutrita fuerat in locis paſtoralibus extra civitates, deſiderabat illa die videre feſta.* Sed quem tamdem incauta illa curioſitas ſortita eſt finem? Certè inde turpis ejus defloratio, & totius populi illius ſtrages cruenta ſubſecuta fuit.

7 Tractans Jeremias de Nazaræis, qui apud Hebræorum populum eodem in loco, quo inter nos reformatiores & exemplariores religioſi, paſſim habebantur, ita loquitur: *Candidiores Nazaræi ejus nive, nitidiores lacte, ſapphyro pulchriores*, & tamen paulò poſt eoſdem in titiones inferni commutatos fuiſſe deprehendetis; Dicit enim Propheta: *Denigrata eſt ſuper carbones facies eorum.* Vultiſne ſubitaneæ hujuſce mutationis intelligere cauſam? cauſa unica hæc fuit, quia ſolitudine ſua derelicta, per vicos, & plateas vagari cœperunt: *Non ſunt cogniti in plateis*, quaſi diceret, ſe quidem in bonis propoſitis conſtantiſſimos, & in ſequela Chriſti ſtabiles futuros eſſe jactate non dubitarunt, & tamen in occaſione obvia, primi omnium ad turpes lapſus proni ſunt, & horrenda quævis perpetrant. Habemus hac de re illud à Sancto Auguſtino deſcriptum, omnibuſque manifeſtum Alipii exemplum, præſenti propoſito noſtro convenientiſſimum; ſiquidem hic miram adversùs ludos Circenſes patiebatur antipathiam, animique averſionem: *Cùm illos deteſtaretur & averſaretur*, inquit Sanctus Doctor, poſt prandium verò amici aliqui obvii ad eoſdem illum invitarunt, & recuſantem vehementer, & reſiſtentem familiari violentia duxerunt; quibus, ſe quidem ludis ad inſtar corporis alicujus mortui interfuturum eſſe, reſpondit, & dixit: *Numquid & animum & oculos meos in illa ſpectacula poteſtis intendere? adero itaque abſens, & ſic & vos & illa ſuperabo.* Cujus tamen reſiſtentia nec quicquam profecit, utpotè quem etiam invitum petitionibus ſuis acquieſcere coegerunt, *ſecum idipſum fortè explorare cupientes, utrùm poſſet efficere.* Verumtamen punctum quoddam valdè conſiderabile hoc loco prætereundum non eſt, videlicet qua ratione hi Alipii amici tantam in Alipio à ludis Circenſibus averſionem videntes, illum tamdem theatri voluptatibus, & recreationibus interfuturum eſſe ſperare potuerint? Nimirum hæc eſt tortuoſi illius ſerpentis, Dæmonis videlicet, mira fraudulentia, ut etiam illos ſeducendi, ſibique lucrandi modus aliquis ei non deſit, adeòque veriſſima ſemper eſt illa Sanctorum Auguſtini, & Cypriani propoſitio: *Lubrica eſt illa ſpes, quæ inter fomenta peccati ſalvari ſe ſperat; impoſſibilis liberatio eſt, flammis circumdari, & non ardere.* Ibat Alipius ad loca illa, ubi *fervebant omnia immaniſſimis voluptatibus.* Et quidem clauſis oculis ibat, id eſt, cum firmo illos numquam ad illas ſpectandas aperiendi propoſito; Sed quid tamdem? *Hi radices non habent, ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt; cùm clamor ingens totius populi eum vehementer pulſaſſet, curioſitate victus, & quaſi paratus, quicquid illud eſſet, etiam viſum, contemnere & vincere: aperuit oculos, & percuſſus eſt graviori vulnere in anima, quàm ille in corpore, quem cernere concupivit: ſpectavit, exarſit, abſtulit inde ſecum inſaniam, qua ſtimulabatur redire, non tantum cum illis à quibus prius abſtractus eſt, ſed etiam præ illis, & alios trahens.* Quòd ſi igitur illi, qui cum nauſea, & inviti omninò ad illa theatra accedunt, turpiter cadunt, & ab illis laſciviæ incentivis rapiuntur; quantò magis illis timendum eſt, qui ex curioſitate & concupiſcentia, licèt nullo ſibi malo fine propoſito, eò ſe rapi ſinunt?

De viribus proximis non præſumendum. Thren. 4. v. 7. Ibid. v. 8. S. Aug. l. 6. Conf. c. 8. Exemplum.

8 Gaſpar Manzi in Quæſtionis præallegatæ aliis diſcurſibus refert, quod ſequitur: *Unus diſcipulorum meorum*, inquit, *optimus ſanè juvenis, nihil ſiniſtrè ſuſpicatus, & prorſus nihil mali machinatus, animum tantum in Bacchanalibus relaxare, & pro ſtudiis in Quadrageſima majori cum fervore reaſſumendis, ſeſe recreando aptare volens, in diſcurrentes per plateas incidit, & vitam ſuam miſerè, mater autem ejus præ dolore uſum ferè rationis amiſit.* Ecce tibi igitur pericula, ſive animæ, ſive corporis, & utplurimùm utriuſque partis damna, in quæ miſerimè incidere ſolent. Gaſ. Man. in Cent. deciſ. Palatin. Q. 92. n. 10.

9 Sciendum eſt igitur, quòd objectum præſens, etiam ad eorum, qui in timore DEI ſtabiles ſibi eſſe videntur, animas ſeducendas, ingentem ſibi conjunctam habeat vim & violentiam. Nam ut Gloſſa ſuper illa verba: *Hi radices non habent, & in tempore tentationis recedunt*, ait: *Ubi ſpecies concupiſcibiles eorum obtutibus præſentantur, mox recedit ab eis, quicquid rectè cogitaverant:* Exemplum in Herode accipere licet, utpotè quo nullum hiſce diebus aptiùs adduci poteſt, aut congruentius: *Cum gaudio ſuſcipiebat verbum*, id eſt Baptiſtæ prædicatio- Objecta movent ſenſus. Gloſſ. in Luc. Marci 6. 20.

Digitized by Google

dicationem, quia *libenter eum audiebat*; Nec eſt quòd credatis, quòd verbum DEI per unam ejus aurem ingreſſum, per alteram evolarit, quia ſtudioſè illud adimplevit Jacobi conſilium, quo dicitur:

Jacob. 1. v. 22.

Eſtote factores verbi, & non auditores tantùm, ſiquidem Evangeliſta teſte, *audito eo multa faciebat*; & tamen *radices non habuit, ad tempus credidit, & in tempore tentationis receſſit*; Scitiſne cauſam, ob quam id factum fuit? *Ubi ſpecies cõcupiſcibiles obtutibus repræſentatur* &c. mox bona propoſita evaneſcere incipiunt; quando enim inceſtuoſam adulteram videbat coram ſe poſitam, nec Joannis Baptiſtæ, nec prædicationum ejus ampliùs memor erat, ſed à choreis, tripudiis, cantibus, & cytharæ plectris, aliiſque convivii illius gaudiis & vanitatibus confeſtim adeò captus fuit, ut nulli alteri rei, quàm voluptatibus præſentibus captandis & fruendis intentus eſſet. Baſilius Seleucus ſaltatricem hanc ſequentibus verbis deſcribit:

Baſ. Seleuc. orat. 18.

Herodias autem filia, inquit, *oſtentans habitu matris artes, exactum materna libidinis ſimulachrum, aſpectu impudenti, fracto corpore, anima diffluente, jactis in cœlum manibus, pedes in altum ſubrigebat, habitu feminando ſuam turpitudinem publicabat*.

Marc. 6. v. 20.

Herodes Rex adeò Baptiſtæ devotus erat, ut in ſumma eum veneratione haberet: *Herodes metuebat Joannem, ſciens eum virum juſtum & ſanctum, & cuſtodiebat eum, & audito eo multa faciebat, & libenter eum audiebat. Cuſtodiebat eum*, inquit, id eſt, particulares circa corpus ejus excubias ſtatuebat, ut eum ab Herodiadis mortem ei machinantis, ita & inſidiis tueretur; & tamen quis eſt, qui neſciat, qualiter per unicum ſaltatricis tripudium ineſcatus, præciſum illius caput in medio convivii æſtu, tanta cum inhumanitate & barbarie in diſco adduci juſſerit? Conſiderandum quoque eſt, quòd Sanctus Marcus poſtquam venerationem, qua Herodes Joannem

Marc. 6. v. 21.

proſequebatur, recenſuiſſet, ex peculiari Spiritus Sancti inſtinctu immediatè ſubjungat: *Cùm dies opportunus accidiſſet, Herodes natalis ſui cœnam fecit Principibus,*

v. 22.

& Tribunis, & Primis Galilææ, cumque introiſſet filia ipſius Herodiadis, & ſaltaſſet, & placuiſſet Herodi, ſimulque diſcumbentibus, Rex ait puellæ: Pete à me, quod vis, & dabo tibi. Expreſſioremne Bacchanalium figuram deſideratis? Ecce namque inceſtus, adulteria, ebrietates, crapulas, ſocietates laſcivas, tripudia & choreas; Sed ecce pariter viri alicujus, qui paulò ante verbum Dei libenter & attenta aure auſcultabat, ſanctoque præcurſori devotus erat, horribile præcipitium. Videte

Eccl. 19. 2.

quàm verum ſit illud Sapientis dictum: *Vinum & mulieres apoſtatare faciunt ſapientes*; Ubi notandum eſt verbum illud *Apoſtatare*, per hoc enim lapſus talis alicujus inſinuatur, qui anteà timoratus, juſtus, & virtuoſus extiterat.

Syriaca. Hug. Card.

Syriaca legit: *Laſcivire faciunt cor*: Et Hugo Cardinalis: *Apoſtatare* ita exponit, ut ſit idem *quod jugum Domini abjicere*.

Occaſiones qui fugiunt vinci non poſſunt.

19 Vultiſne ex alia parte ſcire, quinam ſint illi, qui adeò profundas egerunt radices, ut Dæmon bonum ſemen in illis agricolæ manibus reconditum, ab eorum cordibus eradicare non valeat; *Hi radices habent, ad tempus credunt, & in tempore tentationis non recedunt*; Suntque verè tales illi, qui omni cum conatu occaſionem fugiunt peccandi.

S. Hilar. in Pſ. 118. v. 101.

Sanctus Hilarius ſuper illa Pſalmiſtæ verba: *Ab omni via mala prohibui pedes meos, ut cuſtodiam verba tua*, inquit: *Perfecti hæc, & Evangelici viri vox eſt, ab omni ſe malitiæ via abſtinere, & tot ubique occurentibus errorum ſemitis, nulla earum, per quam nequitia adeatur, incedere*; Quibus in verbis Ly, *nulla*, notandum eſt, quia ſerpens aſtutus ſub larva probitatis ſæpè ſe occulit, ne agnoſcatur, cui proinde vel

Ephes. 4. 27. S. Bon. c. 5. Unico aſpectu Diabolus Victor.

minimum ad nos aditum habere ſufficit; atque ideò *nolite locum ullum dare Diabolo*. Sanctus Bonaventura in vita Sancti Franciſci dicit: *Diabolus, ſi de ſuo capillum poteſt habere in homine, cito excreſcere facit in trabem*. Hocque ſtratagemate hiſce potiſſimum diebus utitur; ad imprimendas namque laſcivas illas ſpecies, quibuſcum nos perpetuo bello infeſtare poſſit, unum

D. Chr. h. 3. de Pœnit.

ei verbum obſcœnum, unuſque ſufficit illi laſcivus obtutus. Unde Divus Chryſoſtomus ad cautelam noſtram inquit: *Deſcendiſti a theatro? Quæ ſpectaſti ad memoriam*

Ephes. 5. 15.

recurrunt. Optimum proindè eſt illud Apoſtoli monitum ita nos alloquentis: *Videte fratres, quomodo cautè ambuletis, plena ſunt omnia periculis, plena ſunt laqueis. Quis non id execretur*, inquit Sanctus Cyprianus, *&*

S. Cypr. l. de Habit. Virg. Caſus recordatio cautum.

fugiat, quod aliis fuit exitio? Quis id appetat & aſſumat, quod ad necem alterius pro gladio fuit & telo? Si hauſto poculo moreretur ille, qui biberat, venenum ſcires eſſe quod ille potavit; Si accepto cibo, qui acceperat, interiret, ſcires eſſe lethale, quod acceptum potuit occidere, nec ederes inde, aut biberes, unde interiiſſe alios conſpiceres, nunc quanta ignorantia hæc veri eſt animi, quanta dementia id velle, quod nocuit ſemper, ut noceat, & putare quod inde non pereas, unde alios periiſſe cognoſcas! Omnes probè novimus, tot alios in præcipitia turpiter fuiſſe prolapſos, eò quòd ſe hiſce diebus mundi torrentem ſectantes, manifeſtis ſe expoſuerint peccandi periculis, qua igitur fronte nos in eiſdem occaſionibus poſiti, nos minimè prævaricaturos eſſe ſperare poſſumus? *Quanta dementia id velle* &c.

DISCURSUS XVII.

ARGUMENTUM.

Per Chriſti patientis & morientis conſiderationem, lumen ad illas voluptates contemnendas acquiritur, quæ Crucifixionis ejus cauſa fuerunt.

THEMA.

Fel valet ad ungendos oculos, in quibus fuerit albugo, & ſanabuntur. Tobiæ 6. v. 9.

Cæci homines Bacchanaliorum tempore.

1 CUm Tobias occaſione excrementorum hirundineorum, quæ in oculos ejus inciderant, cæcus tactus fuiſſet, Raphael Archangelus cujus nomen idem, quòd *Medicina DEI* ſignificat, Tobiam juniorem filium ejus fel piſcis illius, quem è fluvio Tygris extra-

Tob. 6. v. 9.

xerat, paternis oculis adhibere juſſerat, tanquam futurum certum contractæ cæcitatis illius remedium. *Fel valet* &c. Porrò Evangelium quod in Dominica Quinquageſimæ occurrit legendum (quo tempore Bacchanalia in ſummo ſolent eſſe fervore) ſimiliter nobis propè Jericho ſedentem quemdam proponit cæcum; *Per*

Orig. in Mat.

Jericho autem, ut Origenes inquit, *intelligitur mundus*, per cæcum verò genus humanum notatur, quod nullo

Joa. 3. v. 20.

totius anni tempore, majoribus eſt peccatorum tenebris obfuſcatum, quàm hiſce diebus; *Qui enim malè agit, odit lucem*; Ipſa autem experientia clarè conſtat, quòd homines hiſce diebus magis quàm unquam aliàs, vitiis ſint carnalibus addicti, ſenſibuſque omnem li-

Alb. Magn. in Luc. 18.

bertatem indulgeant, & ideò hi præcipuè per hunc cæcum intelligendi veniunt, utpote qui, ut Albertus Magnus ait: *Significat eos quos peccata carnis excæcant*;

Tob. 2. v. 11.

Stercora enim, id eſt, voluptates & delitiæ mundanæ carnis in illis lumen turbarunt timoris Dei & rectæ rationis; Vocantur autem *calida ſtercora*, & maximè hiſce diebus nomen illud merentur, quibus mundani in

Eccl. 9. v. 10.

delitiis & voluptatibus, vel maximè effervescunt. De hoc ſtercore Eccleſiaſticus de impia fœmina tractans in-

Phil. 3. v. 8.

quit: *Quaſi ſtercus in via conculcabitur*; De iiſdem quoque ſtercoribus Apoſtolus delitias, & voluptates mundanas deteſtans ait: *Omnia arbitror ut ſtercora, ut Chriſtum lucrifaciam*. At verò quonam modo huic miſerabili cæco lumen reſtitui poterit, ut in viam rectam dirigatur, nec mundi turbam ſequens, in prærupta Inferni præcipitia miſerè corruat? Hoc utique commodiori modo nequaquam fieri poterit, quàm per piſcem illum, quem Tobias junior cœpit, adhibitum,

S. Aug. ſer. 4. in feſt. SS. Apoſt. Petri & Pauli. Tob. 6. v. 8. Vitium videt medicamento Crucifixi.

per quem S. Auguſtinus Redemptorem noſtrum intelligit, dicens: *Eſt Chriſtus piſcis iſte, qui ad Tobiam aſcendit*.

2 Notandum verò eſt, quòd Sanctus Archangelus per hujus piſcis interiora ſive inteſtina viſcera totum Infernum in fugam agi dicat: *Extricat omne genus Dæmoniorum*; Et ideò Sancta Mater Eccleſia in eodem Evangelio Chriſtum nobis in Crucis patibulo exiccatum ob oculos ſtatuit, quia per hoc funeſtum & lamentabile ſpectaculum, omnia à nobis Dæmonia, quæ in hiſce Bacchanalibus in noſtram conjuraſſe videntur

Tob. 6. v. 9. Hug. Card. in Tob.

pernitiem, fugare & abigere intendit: *Fel valet ad ungendos oculos, in quibus fuerit albugo*; Ubi Hugo Cardinalis ait: *Albugo eſt peccati macula, fel Paſſionis amaritudo*; Ad illuminandas ſiquidem hujus cæci denſas tenebras interiores & obſcuritates, nullum eſt remedium aut antidotum potentius, efficacius, aut ſecurius, quàm attenta ac ſeria paſſionis & mortis Chriſti

S. Ber. de interior. domo. c. 38.

conſideratio. Unde Sanctus Bernardus ait: *Quoties te ſentis turpibus cogitationibus pulſari, & ad illicitam delectationem affici, toties pone ante mentis oculos, quomo-*

do

de Chriſtus in Cruce crucifixus eſt pro te. Cùm igitur hoc tempore in fidelibus non ſolùm imaginationes impuræ dominentur, verùm etiam geſtus, verba, repræſentationes comicæ, & actiones laſcivæ & impudicæ prævaleant, ut proindè Bacchanalia Italicè Carnevale appellentur, quaſi in quibus caro ſpiritui totaliter prævaleat, ecce tibi potentiſſimum horum malorum remedium: *Pone ante mentis oculos, quomodo Chriſtus in Cruce crucifixus eſt pro te*.

Act. Eccl. Mediol. p. 7. pag. 1156. Meditatio paſſionis præſervat à peccatis.

3 Sanctus Carolus Borromæus, ut populum ſuum Mediolanenſem à diſſolutionibus, quæ antehac in grege ſuo inundabant, retraheret, in memoriali ſuo ad eumdem populum directo ita ſcribit: Deus recordatus eſt noſtri, quoniam pulvis ſumus, & tamen opus manuum ſuarum, & ideò per gratiam, quæ data eſt nobis, fecit nobiſcum miſericordiam ſuam: quibus verbis ad liberationem à contagione peſtilentiæ, ab ipſo, gregi ſuo impetratam alludit, ac proindè ſubjungit,

Thren. 3. 19.

& aptiùs quidem ad propoſitum: ſimus nos quoque memores ipſius: *Recordare paupertatis & tranſgreſſionis meæ, abſinthii & fellis*, inquit de Cruce Chriſtus; quaſi diceret: Memor eſto Crucis, dolorum, ſpinarum, clavorum, & flagellorum, verberum quoque, & vulnerum, quæ in carne mea perpeſſus ſui, ſanguinis denique quem liberaliter effudi, ut te à Paganiſmi prophanitate, & ab omni alia peccati immunditia eriperem; Recordare igitur ne ad eadem opera denuò redeas, neque de novo, quantum eſt ex parte tua, crucifigas & torqueas.

S. Ber. ſer. 4. in vig. Nat. Pſ. 68. v. 3. Paſſio Chriſti renovatur in dies.

4 Ingenioſa pariter & utilis eſt illa Sancti Bernardi ſuper illa Pſalmiſtæ verba: *Infixus ſum in limo profundi*, facta conſideratio; dicit enim, quòd Chriſtus in hiſce verbis ſe in luto confixum fuiſſe lamentetur, cùm tamen ipſum Crucis ligno clavis affixum eſſe conſtet; cur igitur conqueritur dicens: *Infixus ſum in limo*? Pro reſolutione igitur notandum eſſe dicit, quòd Apoſtolus de peccatoribus loquens ait: *Rurſum crucifigentes ſibimetipſis DEUM*;

Heb. 6. v. 6.

Quotieſcumque enim Deum mortaliter offendimus, toties ipſum, quantum eſt ex parte noſtra, in Cruce configimus; at verò quodnam eſt lutum illud ſive limus, cui Chriſtus ſe confixum eſſe dicit? Limus ille homo eſt carnalis, ſenſualitatiſque luto totaliter immerſus. Unde Sanctus Bernardus: *Fortaſſe*, inquit, *Crux ipſa nos ſumus, cui Chriſtus memoratur infixus, homo enim formam crucis habet, quam ſi manus extenderit, exprimit manifeſtiùs; Limum quidem nos eſſe manifeſtum eſt, quia de limo plaſmati ſumus*. Chriſtus autem ſe in nobis crucifixum eſſe cenſet, quia Apoſtolus ait: *Vos eſtis corpus Chriſti*; Felle ſe & aceto in nobis potatum eſſe reputat, ob dolorem & tormentum, quòd in ebrietatum & crapulatum noſtratum exſolutionem ſuſtinuit; propter cuncta alia peccata, quæ in tot ſcurrilitatibus, obſcœnitatibus, & convitioſis ac detractoriis, proximoſque noſtros pungentibus verbis, per linguam noſtram committimus, ſpinis ac ſentibus ſe transfixum eſſe æſtimat; per roſas denique quibus hoc tempore potiſſimùm, licèt fictis, tempora noſtra cingere ſolemus, oculos ſuos obvelatos eſſe lamentatur; In vultu quoque transformatur & deturpatur, quando nos ad verecundiùs peccandum aſſumptis in facie larvis,

S. Bern.

Pſ. 82. v. 2.

& peregrinis, alteriuſque ſexus induti veſtibus *faciem peccatorum ſumimus*; Lancea latus ejus in haſtiludiis, aliiſque infinitis inde conſequentibus diſſolutionibus transfoditur; ferro manus pedeſque ſuos transfixos, & perforatos eſſe dicit, in choreis, tripudiis, ſaltibus; In comœdiis obſcœnis, & verbis indignis, quæ aerem neſcio quo peſtilentiæ contagio inficere poſſent, eum blaſphemamus & convitiamur, & ideò mirum non eſt,

Pſ. 77. v. 40.

quòd ubi vulgata noſtra legit; *Quoties exacerbaverunt eum*? Hebræus legat: *Crucifixerunt eum*? Tamdem ex exemplo illo, quod in Diſcurſu quinto contra choreas & vana tripudia adduximus, clarè ſatis deduci poteſt, quòd per illa ſpecialiſſimè doloroſiſſima ejus Crucifixio renovetur.

Venus contrariatur crucifixo.

5 Adhæc dicere poſſumus, quòd voluptates & blandimenta carnis præ cunctis aliis peccatis, Chriſti crucifixi doloroſam & amaram Paſſionem mirum in modum adaugeant. Sanctus Paulus Apoſtolus ad Philippenſes ſcribens adversùs certum quemdam abuſum, qui hiſce diebus in majori Chriſtianorum parte cum non exiguo ſcandalo cernitur, his verbis inſurgit: *Multi ambulant*,

Phil. 3. v. 18.

quos ſæpè dicebam vobis (nunc autem & flens dico) inimicos Crucis Chriſti, quorum finis interitus; Per hos autem Crucis Chriſti inimicos illi potiſſimùm intelliguntur, qui hiſce diebus Bacchanalibus, quæ mortem & cineres, ſive illud: *Memento homo quia cinis es*, pro fine ſuo habent, aſſiduè intenti ſunt: horum finis etiam ideò interitus eſt, quia *qui ſeminat in carne, de carne & metet corruptionem*. Et quidem quod Apoſtolus illis præcitatis verbis, de illis qui Bacchanalibus & Baccho cultum deferunt, loqui intendat, in verbis immediatè ſequentibus manifeſtiùs patet, cum de illis ſe loqui dicit, *quorum DEUS venter eſt*. Quodnam inter omnia falſa Paganiſmi numina illud fuit, quod Redemptoris noſtri Crucem tot annis ſubtus terram abſcondere & Chriſtianorum venerationi ſubtrahere præſumpſit? Fecit hoc ſimulachrum Veneris, quæ Bacchi individua ſemper comes eſt; Et ideò Hugo Cardinalis per illos *quorum DEUS venter eſt*, *concupiſcentiam carnis* intelligit: Et hæc Venus hiſce Bacchanalium diebus paſſim ſacrilegè adoratur.

Gal. 6. v. 8.

Phil. 3. v. 19.

Hu. Card. ad Phil. 3 v. 18. Simulachra à Gentilibus poſita.

Gentiles quidem ſuper loco, in quo Præſepium reconditum latebat, Adonem, & in loco Reſurrectionis Dominicæ Jovem ſtatuerunt: at verò in loco in quo Crucis Chriſti patibulum tenebatur abſconditum, ut Sacroſancti illius ligni venerationem penitus abolerent, Veneris collocarunt ſtatuam; Sed cur ſuper locum Crucis Chriſti Veneris ſtatuam erigere voluerunt? nimirum ut intelligeremus nullum eſſe vitium, quod morti & Paſſioni Salvatoris noſtri magis adverſetur, quàm peccatum Carnis, hoc enim Crucem Chriſti execratur, quia *contrariatur eorum carnalitati*, inquit Lyranus, quia pati, & voluptuari directè inter ſe contraria exiſtunt: *Qui ſunt Chriſti*, inquit Apoſtolus, *carnem ſuam crucifixerunt cum vitiis & concupiſcentiis*.

Lyran. ad Phil.

Gal. 5. v. 24. Voluptates carnales ſunt ſpinea corona.

Voluptates noſtræ carnales ſunt illæ, quæ pungentibus ſpinis tempora Chriſti transfixerunt, hæ clavi ſunt, manus pedeſque Chriſti perforantes, nec non flagella, quæ Chriſti humeros crudeliſſimè lacerant; Lancea quidem latus Chriſti transfodit, ſed poſt mortem; ſpinæ autem non ſolùm, ſicut & clavi & flagella, in viventis Chriſti carnem ſævierunt, verùm etiam nobiliſſimam magiſque ſenſitivam corporis Chriſti partem, caput videlicet, innumeris vulneribus cruentarunt; *Plectentes coronam de ſpinis impoſuerunt capiti ejus*;

Mat. 27. v. 29.

Licèt enim omnia peccata in Chriſtum crudeliter ferociant, voluptates tamen carnales eum vivaciſſimè vulnerant, acerbiſſimiſque doloribus afficiunt; Et hæ per ſpinas præfigurantur; Unde Chriſtus quando *Verbum DEI inter ſpinas cecidiſſe* dixit, per ſpinas illas, voluptates noſtras intellexit, dum ſtatim ſubjunxit: *Quod autem in ſpinas cecidit, hi ſunt qui à voluptatibus vitæ euntes ſuffocantur*. Haſce voluptates carnales in maximè ſenſitiva ſacratiſſimi corporis ſui parte, capite nimirum, temporibus, & cerebro, expiare voluit.

Luc. 8.

v. 24.

Oſeæ 2. v. 4. & 5. Chriſti paſſio viam voluptatis ſepit ſpinis.

6 In Oſea legimus: *Filii fornicationum ſunt; Dixit, vadam poſt amatores meos*. Tales quoque Redemptor noſter hiſce diebus plurimos ex Chriſtianis eſſe conſpicit, qui mundi torrentem præcipiti curſu conſectantes, carnali appetitui ſuo plena cum libertate indulgent; ac proindè ut illis viam, quæ ad Inferni præcipitia illos perducit, quoad poſſibile eſt, præcludat, caput ſuum ſpinis coronatum illis opponit, ut dicere videatur: *Propter hoc ecce ego ſepiam viam tuam ſpinis, & ſepiam eam maceria, & ſemitas ſuas non inveniet*;

v. 6.

Quando via aliqua obfirmanda & claudenda eſt, ne omnibus tranſeuntibus pervia ſit, ſepes è ſpineto complexæ, nec non prægrandes lapidum moles adhiberi ſolent: Eodem modo, ſi Salvatoris noſtri animarum noſtrarum ſalutem avidiſſimè deſiderantis, benigniſſimam Providentiam admirari volumus, conſiderandum nobis eſt, qualiter ipſe nos laxato prorsùs omni fræno ad præcipitia properare videns, viam noſtram acutiſſimis hiſce Paſſionis ſuæ ſpinis præcludere & obturare ſtuduerit, amaram ſuam nobis proponendo Paſſionem & mortem: *ſepiam viam tuam ſpinis, & ſepiam eam maceria*, quo maceriæ nomine pariter ad acerbiſſimos Paſſionis ſuæ dolores alludit, unde quod in Canticis dicitur: *In foraminibus petræ, in caverna maceriæ*, de ſacratiſſimis Chriſti vulneribus intelligitur. Horum enim objectu obtinet, quod ſequitur: *Semitas ſuas non inveniet, & ſequetur amatores ſuos, & non apprehendet eos*;

Cant. 2. v. 14.

Oſeæ 2. v. 6. 7.

Sæpè enim Deus facit ut quas in hiſce turpitudinibus quærebamus delectationes, minimè inveniamus, aut ut ſperata mala & ſuſpecta familiaritate & commercio frui minimè concedatur, vel denique dulcedinem voluptatis, cum felle periculorum, vel ſiniſtrorum eventuum, aliorumque infortuniorum ærumnis juſto ſuo judicio commiſcet.

Pater æternus filium crucifixum oſtendit.

7 Verùm enimverò dum hunc Oſeæ textum nonnihil attentiùs apud me conſidero, videre mihi videor æternum Patrem quoque Unigenitum Filium ſuum Crucifixum de cœlo ob oculos nobis ponentem, ut præcipitem effrænium appetituum noſtrorum curſum ſiſtere hoc medio poſſit; nam ut Pſalmiſta ait: *Dominus de cœlo proſpexit ſuper filios hominum, ut videat ſi eſt intelligens, aut requirens DEUM; omnes declinaverunt, ſimul inutiles facti ſunt, non eſt qui faciat bonum, non eſt uſque ad unum*; ac proindè quia univerſum ferè Chriſtianiſmum, Dæmonis vexillum ſectari conſpicit, unumquemque noſtrum his ferè verbis affari videtur: *Sepiam viam tuam ſpinis*; Sed quænam eſt hæc via noſtra? Nulla utique alia quàm Chriſtus, ſiquidem hic ipſemet de ſe ait: *Ego ſum via*. Dicit igitur Pater æternus. Efficiam ut Filium meum ſpinis coronatum, ſentibuſque in capite obſeptum in expiationem voluptatum tuarum reſpicias, ut vel hoc ſpectaculo tanquam fræno ab eorundem exceſſibus retraharis.

Pſ. 13. v. 3. & 3.

Joa. 14. v. 6.

Summum tormentum voluptates noſtræ propinatæ Chriſto in cruce.

8 Quodnam obſecro in eo latet myſterium, quòd ſitibundum Redemptorem noſtrum aceto potare volentes, ſpongiam quamdam aceto felle mixto intinctam hyſſopo circumpoſuerint? Numquid alia quædam arundo, vel aliud inſtrumentum præter hyſſupum haberi non poterat? utique notabilem hanc circumſtantiam S. Joannes non ſine peculiari myſterio nobis recenſere voluit, dum ait: *Vas ergo erat poſitum aceto plenum, illi autem ſpongiam plenam aceto hyſſopo circumponentes, obtulerunt ori ejus*. Enim verò herba hæc calidiſſima eſt, ideòque dici poteſt fuiſſe effrænis concupiſcentiæ noſtræ carnalis peculiare Symbolum; In hac igitur Chriſto acetum bibendum propinarunt, quæ mox ut ori ejus admota fuit, mortem illi acceleravit, fuitque quaſi omnium dolorum hactenus perpeſſorum quoddam quaſi breve compendium, quia dicit S. Joannes: *Cum ergo accepiſſet acetum, dixit: Conſummatum eſt*, quaſi dicere vellet, ex nunc omnes dolores ad ſummum uſque gradum pervenerunt, & ideò mox ſequitur: *Et inclinato capite tradidit ſpiritum*.

Joa. 19. v. 29.

S. Hier. l. 2. adver. Jovin.

9 S. Hier. contra Jovinianum ita ſcribit: *Qui adhæret Domino, unus ſpiritus eſt; quanta felicitas non uxoris ſervum eſſe, ſed Chriſti? ideo ſubdit: pretio magno empti eſtis, nolite fieri ſervi hominum, redempti ſumus pretioſo Chriſti ſanguine, immolatus eſt pro nobis agnus, & aſperſi calidiſſimo rore hyſſopi, omnem pituitam noxiæ voluptatis excoximus*.

Lib. 4. c. 15. Meditatio Paſſionis Chriſti dolorê levat.

10 In Vita S. Gertrudis Chriſtus Redemptor noſter huic Sanctiſſimæ Virgini in Dominica Quinquageſimæ eo modo & forma apparuiſſe legitur, in qua flagellatus & inter duos lictores circumductus fuit, quorum unus ſpinis caput ejus cingere & doloroſiſſimè pungere videbatur; Cùmque S. Virgo funeſtum hoc & lachrymabile ſpectaculum memoria ſua circumferens ad amarum fletum incitata, ſtagnantibus præ lachrymis oculis eum ſciſcitata fuiſſet, an aliquis hunc ejus dolorem mitigandi modus excogitari poſſet, Chriſtus cœleſtis Sponſus ejus ei reſpondit: Quòd ſiquis amaram Paſſionem meam devoto, & amoris pleno corde, ad mentem ſeriò revocaverit, ſeque exindè in corde ſuo compungi ſentiens pro peccatoribus Deum precatus fuerit, is utique ſuaviſſimum afflicto cordi meo emplaſtrum conficiet, quo mediante dolor hic meus mitigari, & lenior ac tolerabilior fieri poſſit, Verum cheu, ex quo nunc omnes Chriſti fideles inter ſe conjuratos Dæmonem ſectari, ſuiſque deſideriis ſine ullo reſpectu ſatisfacere videmus, dicere utique poſſumus, quod S. Bonaventura in ſerm. 1. Quinquageſimæ lachrymantibus oculis alta voce ad omnes Chriſtianos eloquitur, dum ait: *Non Filium Dei rurſus flagellemus per delectationem peccati, quia mitigandus eſt ejus dolor, non amplius renovandus*.

2. Reg. 11. 11. Uriam ſequi debemus.

11 Nobiliſſima fuit illa Uriæ Hethæi à Davide ad dormiendum cum uxore ſua abire juſſi, reſolutio, dicentis: *Arca Dei, & Iſrael, & Juda habitant in papilionibus, & Dominus meus Joab, & ſervi Domini mei ſuper faciem terræ manent, & ego ingrediar domum meam, ut comedam, & bibam, & dormiam cum uxore mea, per ſalutem tuam, & per ſalutem animæ tuæ, non faciam rem hanc*. Verùm cujus mali Urias in eo arguendus fuiſſet, ſi cum uxore ſua in thalamo conjugali quieviſſet & dormiſſet, imò ſi id etiam apertè, & in facie totiùs exercitus feciſſet? Tantane erat illi erga Arcam Dei procul ab eo diſſitam, quæ nudum quoddam erat, multis licèt ritibus & Cæremoniis ſacris DEO conſecratum reverentia & reſpectus? Quid igitur de illis fidelibus dicemus; qui licèt à Matre Eccleſia in hac Dominica Quinquageſimæ Redemptor noſter à flagellis excarnificatus, & à ſpinis, id eſt, à voluptatibus, quæ per ſpinas intelliguntur, transfixus & confoſſus eorum oculis objiciatur, à peccatis ſuis tamen non ſolùm non deſiſtunt, verùm etiam Chriſtum à ſpinis laceratum velut deridentes, tempora ſua roſis, ſi non veris, ſaltem fictis accingere non erubeſcunt, dicentes: *Coronemus nos roſis, antequam marceſcant*? Cùm tamen potiùs cum S. Bernardo dicere deberent: *Deus meus pendet in patibulo, & ego voluptati operam dabo?*

Sap. 2. v. 8.

S. Ber. in ſer. vit. honeſt.

Dæmon fugatus ſanguine Chriſti.

12 Superiùs Bacchanalia inventionem, imò vindemiam Dæmonis eſſe, totumque infernum, hiſce diebus laxatum, in pernitiem noſtram conjuraſſe ſæpiùs diximus, ſed qua ratione & modò illos vincere & profligare poterimus? De S. Edmundo Conturbienſi Epiſcopo refertur, quòd cùm aliquando Dæmonem in virtute ſanguinis Chriſti adjuraſſet, ut qua ratione faciliùs vinci & fugari poſſet, clarè ediceret; *Adjuro te per aſperſionem ſanguinis Chriſti, ut dicas in quo faciliùs te vincere poſſum*, reſponderit Dæmon: *In eo quod nominaſti*.

Bellovac. ſpec. Hiſt.

Ulyſſis fabula pulchrè applicata.

12 Ulyſſes ne à lenocinatricibus Syrenarum cantantium vocibus ſeduceretur, cantionumque lenocinia morte cogeretur luere, ad navigii malum ſive arborem ſe alligari fecit: Qua fabula S. Ambroſius ad utiliſſimum quoddam nobis inculcandum monitum utitur, dum ita ait: *Non corporalibus vinculis ut Ulyſſes, ad arborem alligandus eſt animus, ſed ad crucis ſignum ſpiritualibus nexibus vinciendus, ne laſciviarum moveatur illecebris, curſumque naturæ detorqueat in periculum voluptatis*.

S. Ambr. ſer. 21.

Exemplum.

14 In vita B. Henrici Suſonis inter cætera ſcribitur, quòd quotieſcumque illi nauſeabat cibus, illum in latus Salvatoris reponere, ac demùm eum guſtu, & ſine ullius damni metu comedere ſolitus fuerit. Corrupto quidē & depravato guſtui & palato noſtro Bacchanalia vehementer placent, at verò ſi illorum concipere nauſeam volumus, in latus Salvatoris noſtri eadem intingamus; attentaque mente, quanti voluptates & gaudia noſtra illi conſtiterint, meditemur; Aut verò ſi ad præcipitia currendo cæci ſumus, *fel valet ad ungendos oculos*, &c. Audiamus quàm benè S. Auguſtinus ad cæcitatis & ignorantiæ noſtræ eruditionem & illuminationem hac de re ſcripſerit: *Judæi*, inquit, *de crucifixo obtenebrati ſunt, Chriſtiani vero comedendo Chriſtum illuminantur*. Si verum lumen Dei recipere, noſque in diſciplinam & ſequelam Chriſti jungere volumus, hiſce diebus frequentiùs ad ſacram communionem, nec non ad venerationem & obſequium ſanctiſſimi Sacramenti, ubi publicè expoſitum eſt, accedamus, ſic enim Evangelici hujus cœci imitatores erimus, qui à tumultuante turba increpatus ut taceret, Chriſtique ſanctiſſimum nomen non invocaret, non ſolùm increpantibus minimè acquieſcendo non tacuit, verùm etiam majori cum contentione animi clamando continuavit *Ipſe vero multo magis clamabat: Jeſu Fili David miſerere mei*; Idem quoque nos faciamus, tametſi enim prava aliorum exempla, amici item & ſodales, & tota mundanorum turba, ad univerſales præſentium dierum diſſolutiones nos inceſſanter invitet, nec quicquam inde à bono noſtro propoſito deterreamur, quin potius hiſce diebus potius, quàm alias unquam, conſtantiores ſtabilioreſque nos exhibeamus in divino ſervitio, ſic enim lumen illud nobis comparabimus quo confortati oculos noſtros in eum valeamus defigere, de quo ſcriptum eſt: *Erat lux vera quæ illuminat omnem hominem*; Fiet que ut in nobis adimpleatur, quod de felici hoc cœco Evangelium affirmat, ſcilicet: *Confeſtim vidit, & ſequebatur illum magnificans Deum*.

S. Aug. in Pſ. 33.

Marc. 10. 48.

Joa. 1. 9.

Marc. 10. 52.

DIS-

Digitized by Google

DISCURSUS XVIII.

ARGUMENTUM.

Sancta Dei Eccleſia in Euangelio, Chriſti nobis paſſionem ob oculos ponit, ut per illam à præſentibus nos diſſolutionibus coerceat, eoſque qui veri Chriſtiani ſunt, ritè exploret.

THEMA.

Ecce aſcendimus Jeroſolimam, & conſummabuntur omnia, quæ ſcripta ſunt per Prophetas de filio hominis; Tradetur enim gentibus, & illudetur, & flagellabitur, & conſpuetur. Luc. 18. 31. & 32.

Paſſionem Chriſti Eccleſia proponit ut diſſolutiones coerceat.

1 HAud immeritò prima facie videri non nemini poſſet, quod ſancta mater Eccleſia, licèt per Spiritum ſanctum ſpecialiter & conſtater, dirigatur extra orbitam ſalire videantur, quando in Dominica Quinquageſimæ, in qua univerſus ferè mundus vanis deditus eſt gaudiis, & voluptatibus corporis immerſus, tale fidelibus Euangelium propoſuit, quod meliùs & congruentiùs ſeptimanæ Paſſionis vel hebdomadi ſanctę adaptaretur, quàm Bacchanalibus diebus congrueret; ſiquidem tam ſolemnis & accurata in ea paſſionis & mortis Chriſti mentio fiat. Etenim ut Sapiens ait: *Omnia tempus habent, & ſuis ſpatiis tranſeunt univerſa ſub cœlo; tempus flendi, & tempus ridendi, tempus plangendi, & tempus ſaltandi.* Porrò Quadrageſima tota, & præcipuè Septimana Sancta, tempora ſunt plangendis peccatis, & pœnitentiæ agendæ deſtinata, at verò nunc tempus Bacchanaliorum adeſt, *tempus* videlicet *ridendi, & tempus ſaltandi.* Quænam inveniri proportio poterit inter montem Calvariæ & comica ſeu tragica theatra, inter ſel & laura convivia, inter acetum & ebrietates, ſpinas inter & roſas, clavos itidem & voluptates? Movetur hoc dubium à S. Vincentio Ferrerio ſerm. 1. in Dominicam Quinquageſimæ, ubi ait: *Quæſtio eſt moralis, quare hodie ſancta mater Eccleſia facit mentionem de Chriſti Paſſione, cùm dicat Sapiens: Omnia tempus habent, tempus flendi,* &c. *Omne negotium ipſius opportunitatem habet; Cùm ergo hodie ſit tempus lætitiæ exultationis, quare fit mentio de Chriſti Paſſione, quæ eſt flebilis & triſtis?* Reſpondetque hic vir Sanctus ſequentibus verbis: *Reſpondeo quòd ſancta mater Eccleſia à Spiritu ſancto gubernata & recta, ſciens exceſſum & guloſitatem filiorum ſuorũ quam faciunt his tribus diebus in comedendo & bibendo, ideo cogitavit ponere coram filiis Chriſti Paſſionem, ut fideles reſtringantur à guloſitate, conſiderantes quantum conſtitit peccatum gulæ primorum parentum, non gallinarum & perdicum, ſed unius pomi fructus, eſu commiſſum, quod Filius Dei habuit ſuſpendi in patibulo Crucis.* Et quidem quod Sanctus hic prædicator de gula dixit, nos quoque aliis diſſolutionibus & turpitudinibus Bacchanalibus applicare poſſumus.

Eccl. 3. 1.

Ib. v. 4.

S. Vinc. Ferr. ſerm. 1. in D. Quinquag.

4. Reg. 3. 27.

Meditatione Paſſionis Chriſti fugatur exercitus voluptatum.

2 Dum Rex Moab ſe à trium Regum, Iſrael videlicet, Juda, & Edom, potentiſſimis exercitibus circumſeptum videret, ingentemque paſſus fuiſſet militum ſuorum ſtragem, in arcta obſidione poſitus, in hanc tandem reſolutionem deſcendit, quia filium ſuum unigenitum, qui ei in ſolio regio ſucceſſurus erat, apprehenſum in conſpectu totius hoſtilis exercitus manibus propriis occidit & ſacrificavit, ejuſque triſte cadaver è mœnibus Jeroſolymitanis miſerabiliter ſuſpendit, quo ex facinore victor hoſtium exercitus confuſus, & ex funeſto hoc ſpectaculo ad compaſſionem commotus, obſidionem protinus ſolvere cœpit: *Arripienſque filium ſuum primogenitum, qui regnaturus erat pro eo, obtulit holocauſtum ſuper murum: & facta eſt indignatio magna in Iſrael, ſtatimque receſſerunt ab eo.* Quis hiſce diebus animam Chriſtianam à tribus potentiſſimis hoſtibus, carne videlicet, mundo, & Dæmone arcta obſidione cingi non conſpicit? Hug. Card. ſuper illa Apoſtoli ad Romanos ſcribentis verba, quibus illos à Bacchanalibus divertere & deterrere moliebatur (hoc enim verba ipſius ex mente aliquorum indicare videntur) ſcilicet: *Nolite conformari huic ſæculo,* &c. ita ſcribit: *quia caro, mundus, & Dæmon diverſa movent prælia:* Mundus quidem, dum nos per tot luxus, ludos, jocos, comœdias, crapulas, baſtiludia, ad quamvis vitæ licentiam invitat & exſtimulat: Caro verò dum nobis tot vitæ commoditates, voluptates & delectationes carnales hiſce præſertim diebus ſolito frequentiores ob oculos ponit: Dæmon denique dum tot nos tentationibus his diebus infeſtat, ut in quemvis peccati exceſſum nos corruere faciat. Deus igitur animam hactenus ſibi fidelem, in hiſce certaminibus poſitam è cœlo videns, ejus compaſſione intima permotus, ut fortes hoſce exercitus diſſipet & profliget, eorumque vim & violentiam diſperdat, unigenitum filium ſuum, Crucis trunco confixum, ſibique in ſacrificium pro peccatis noſtris oblatum, atque è muris ſive mœnibus Jeroſolymæ, ab exercitu Babylonico arcta quadam obſidione oppreſſæ, miſerabiliter ſuſpenſum, inimicorum oculis objicit, ut ab his funeſti hujus ſpectaculi aſpectu perterritis deſeratur & liberetur; Nam ut Origenes ad propoſitum noſtrum congruentiſſimè dicit: *Certum eſt, quia ubi mors Chriſti animo circumfertur, non poteſt regnare peccatum; Eſt enim tanta vis Crucis Chriſti, ut ſi illa ante oculos ponatur, nulla concupiſcentia, nulla libido, nullus furor, ſed continuo ad ejus præſentiam totus ille peccati & carnis fugatur exercitus.*

Hug. Card. ad Rom. 12.

Orig. in c. 6. ad Rom.

Matt. 9. v. 20.

Paſſionis meditatio valet contra vitia.

3 Sanctus Matthæus de muliere quadam, quæ duodecim annis continuis doloroſiſſimum & incurabilem ſanguinis fluxum paſſa fuerat; *Et ecce mulier, quæ ſanguinis fluxum patiebatur duodecim annis;* refert, quòd ut ab hac miſeria liberaretur, confidenter ad veſtes Salvatoris contingendas acceſſerit: *Acceſſit retro, & tetigit fimbriam veſtimenti ejus.* Janſenius porrò per hanc ſanguinis fluxum patientem mulierem, gentilitatem intelligit, à qua demum Eccleſia proceſſit: *In qua ſanguinis fluxus, ſuper his, quæ carnis & ſanguinis oblectatione patrantur.* Sanctus Thomas pariter ſcribit: *Patitur fluxum ſanguinis propter fluxum carnalium delectationum.* Eodem quoque malo Eccleſiam in ſuis filiis & fidelibus hoc tempore laborare, & ob Bacchanalium vanitatem, quamdam Gentiliſmi ſpeciem præſeferre videtur, quæ proindè provido conſilio utitur, dum fimbriam Redemptoris contingere ſatagit. Nam ut Sanctus Antonius de Padua ait: *Veſtimentum Chriſti ipſius eſt caro, de qua Iſaia 63. Quare rubrum eſt indumentum tuum? Jeſu torcular, id eſt, preſſuram crucis ſolus ſuſtinuit, in quo veſtimentum ſanguine rubricavit: hujus veſtimenti fimbria eſt ipſa paſſio, quæ animam liberat à peccato, & ſanguinis profluvio, contra enim carnis vitia ſummè valet memoria paſſionis Chriſti.*

Janſen. ib.

S. Th. ſer. in Dom. 23. poſt Pent.

S. Ant. de Pad. in O. 24. poſt Trin.

S. Ber. in Dec. ciam. Erubeſcentiam cauſat.

4 Ac proindè Sanctus Bernardus dum oculos ſuos ad Chriſtum in ligni trunco crucifixum, potarum felle, clavis perforatum, fœdis ſalivis & pretioſo ſanguine madentem, viliſſimæque plebeculæ ludibrium factum dirigit, ad nos ſe convertens, ita nos affatur: *Qui ſuorum delitias ſeu gloriam ſuſtinere queat, nedum audeat quærere?* Et paulò poſt idem Chriſtianis objectum improperium proſequens dicit: *Et hæc intuens qui dicitur Chriſtianus, propriis nihilominus voluptatibus indulgere nullatenus erubeſcis?*

Crudelitas Chriſtianorum gravius crucifigentium Jeſum quam Judæi.

5 Ad hanc Chriſtianorum Redemptorem noſtrum dirè crucifigentium crudelitatem melius intelligendam, neceſſum eſt ut conſideremus Filium Dei in die Veneris ſancto paucis horis in patibulo Crucis pependiſſe ſuſpenſum, idque ex mero amore quo genus humanum proſequebatur, utpotè quod redimere volebat; unde ob hunc amorem inſinuandum per os Zachariæ Prophetæ dicebat: *His plagatus ſum in domo eorum, qui diligebant me;* ideò quoque traditori ſuo dixit: *Quod facis, fac citiùs:* & ob eamdem amoris cauſam alacer planè ac hilaris, ad locum, ubi paſſionem ſuam orſurus erat, conceſſit: *Hymno dicto,* vel ut alii legunt, *cantato:* Hoc verò tempore à Chriſtianis, à fidelibus ſuis per tot ſcelerum exceſſus multis ſeptimanis in Crucem agitur, & in Cruce ignominioſa manere cogitur; Peccata enim noſtra clavi ſunt, quibus Chriſtus crucifigitur: *Propter ſcelus populi mei percuſſi eum;* Et his quidem clavis caro ejus à ſuis configitur: *Si inimicus meus maledixiſſet mihi, ſuſtinuiſſem utique, & ſi is qui oderat me* &c. Ideò quoque S. Auguſt. Chriſtum introducit contra fideles ſuos graviter lamentantem, utpotè qui diriùs & crudeliùs ipſum crucifigunt, quàm olim id Hebræi fecere: *Cur me graviori criminum tuorum Cruce, quàm illa in qua quondam pependeram afflixiſti? Gravior enim apud me peccatorum tuorũ Crux eſt, in qua invitus pendeo, quàm illa, in qua tui miſertus mortem tuam occiſurus aſcendi.*

Zach. 13. 6.

Joa. 13. v. 27.

Mat. 26. 30.

Eſai. 53. 8.

Pſal. 54. 13.

S. Aug. ſe. 13. de diverſ.

aſcendi. Nos Judæos tantoperè deteſtamur, eò quòd Filium DEI in Crucem confixerint, & tamen nobiſmetipſis non indignamur, qui ipſum quotidie, & hiſce præſertim diebus, longè acerbiori & probroſiori morte per noſtras voluptates & diſſolutiones occidere non veremur.

Tert. de ſpect. c. 3. Bachanaliſtæ non minores hoſtes Chriſti quam Judæi. Pſ. 1. v. 1.

6 Tertull. de theatrorum ſpectaculis, aliiſque ludis Bacchanalibus non multum diſſimilibus loquens, illa Pſalmiſtæ verba, in quibus deteſtabilis illius Conciliabuli ad mortem Chriſto machinandam & decernendam congregati fit mentio, nimirum: *Beatus vir qui non abiit in conſilio impiorum, & in via peccatorum non ſtetit, & in cathedra peſtilentiæ non ſedit*, &c. ad præſens propoſitum interpretatur, dum ait: *Ergone nunc minus peccatores, minus hoſtes Chriſti, quàm tunc Judæi? Quicquid & cætera congruunt? Nam apud ſpectacula & in via ſtatur.*

Finis hujus lætitiæ Chriſti Crucifixio.

7 Memor eſto triumphi illius palmarum, in quo cives Jeroſolymitani Chriſto cum virentibus olivarum ramis, ſonoriſque vocibus, cum jubilo & lætitia totque aliis devoti obſequii piis demonſtrationibus, occurrerunt, à quibus tamen Salvator noſter eademmet die circa veſperam ne fruſtrum quidem panis habere potuit, imò eadem ſeptimana probroſiſſimè crucifixus fuit. *Quàm diſſimiles*, inquit Sanctus Bernardus, *rami virentes & Crux? Flores & ſpina? Cui prius ſternebantur veſtimenta aliena, ecce ſuis exuitur*; Ac tandem mellifluus Doctor concludit: *Hic eſt finis tranſitoriæ lætitiæ*. Tot hujus temporis inhoneſtæ converſationes, tot ludi, tot comœdiæ, curſus, larvæ, choreæ, & quævis alia gaudia, quo tandem fine claudunter? In crucifixione Chriſti terminantur: *Hic eſt finis tranſitoriæ lætitiæ*.

S. Ber. ſer. 2. in Palmis.

8 De inſigni illo Dei ſervo Joanne Baptiſta de Fulginio, implacabili illo Bacchanalium hoſte refertur,

In vita ejus. Exempla.

quòd cùm quidam è germanis fratribus ſuis his diebus mortuus fuiſſet, ipſe ſe lætum eſſe oſtenderit, ea præcipue de cauſa, ut cadaver illius publicè expoſitum, multis frænum illis diebus injiceret, quo à peccatis coercerentur, ſperabat enim quòd per hoc ſpectaculum, ſi non plures, ſaltem aliquem à peccato aliquo veniali deterrere poſſet; ſed quænam proportio eſſe poteſt, inter hominem aliquem naturali morte extinctum, & inter Filium Dei propter peccata noſtra in Crucis infami ligno ſuſpenſum? *Fratres*, exclamabat S. Auguſtin. *ut à peccato ſanemur, Chriſtum crucifixum intueamur*. S. Franciſcus quando haſtiludia, ſpectacula, & alias prophanitates in Caſtello Montis leonis præparatas turbare & diſſipare niſus eſt, ut alibi diximus, hoc præcipuè medio uſus fuit, ut ſolemnis ille Ord. S. Franciſci Annaliſta inquit, quòd illis Chriſti paſſionem vivaciter ob oculos repræſentarit, & impreſſerit: *Expenderunt eo tendiſſe ſermonem, ut à feſtis & vana ſæculi lætitia tranſeundum doceret ad Crucis Chriſti perferendas paſſiones*.

S. Aug.

Lud. Wad. An. 1212. n. 30.

Quinam veri ſint Chriſtiani.

8 Propriiſſimum ſignum unde hoc tempore fidelis Chriſti ſectator agnoſci poſſit, hoc eſt, ſi hiſce diebus ſub crucis regio vexillo conſtanter militiam ſuam continuet: *Qui Chriſti ſunt, carnem ſuam crucifixerunt, cum vitiis, & concupiſcentiis ſuis*. Qui enim ſe Chriſtiani nomine inſignitum eſſe gaudet, *Debet ſicut ille ambulavit, & ipſe ambulare*; *Diverſo quippe itinere ambulat*, ut Sanctus Gregorius dicit, *ſi gaudia delectationeſque appetit, cui dux ſuus viam amaritudinis oſtendit*. Quòdſi pictor aliquis virum doloribus plenum delineare volens, caput illius exprimeret ſpinis & tribulis undequaque cinctum, cujus capilli livido ſanguine rigentes, oculi profundati, vultus pallidus, & ſputis defœdatus, ac lividus eſſet, collum vero eboris inſtar candidum, ac cætera totius corporis membra veſte pretioſiſſima auro & gemmis diſtincta, amicta depingeret, ipſum verò Cytharam intra manus illius depictam plectro tangentem, & hilari voce cantantem exprimeret; numquid pictoris illius ſtoliditati & imprudentiæ indignateris? Numquid illum pictorem amentem & delirum eſſe diceres? Utique ſic de illo arbitrateris; Sed audi quid Apoſtolus de nobis Chriſtianis dicat: in primis de Chriſto aſſerit: *Ipſe eſt caput corporis Eccleſiæ*; Sed quænam ſunt huic capiti ſubordinata membra? Nos Chriſtiani membra illius ſumus: *An neſcitis, quoniam corpora veſtra membra ſunt Chriſti?* Quænam igitur eſt illa ſtoliditas noſtra, quòd cùm ſancta mater Eccleſia Chriſtum caput

Gal. 5. 24.

1. Joa. 2. v. 6.

S. Greg. h. 2. in Evang.

Coloſſ. 1. 18.

1. Cor. 6. v. 15.

noſtrum nobis exhibeat ſanguinem & lachrymas manantem. *Cum clamore valido & lachrymis*, flagellatum, ſpinis circumdatum, & felle potatum, nos ſtolidi homines aliud nil quàm voluptates, convivia, & gaudia requiramus & cogitemus?

Hebr. 5. 7. Bacch. figurata ſunt.

9 In Amos Propheta omnia illa prædicta fuiſſe videntur, quæ in hiſce Bacchanalibus accidere ſolent; Primò enim dicitur: *Væ qui laſcivitis in ſtratis veſtris*, ecce voluptates carnales; ſubjungit: *Qui canitis ad vocem pſalterii*; Ecce muſicam, cantus, comœdias; Dicit inſuper: *bibentes vinum in phialis, & optimo unguento delibuti*; Ecce ebrietates, & alias vitæ turpitudines; Denique concludit: *Nihil patiebantur ſuper contritione Joſeph*; ubi per Joſeph Ægypti Salvatorem, mundi Salvator denotatur Crucis patientiſſimus.

Amos 6. v. 4.

v. 5. v. 6.

Hiſtoria applicata Bacchanalibus.

10 Quonam fine Eccleſiam in Dominica Quinquageſimæ veri Joſephi, Chriſti Salvatoris noſtri nimirum, veſtem cruore & ſanguine plenam coram populo Chriſtiano explicare exiſtimatis? Certè non alio quàm ut ea illius aſpectu, quiſnam verus Iſraelita ſit, comprobetur. Nota eſt illa à Tito Livio conſcripta Hiſtoria, quæ Romæ in Tullia Tarquinii ſuperbi impia filia accidit; Cum enim crudelis hæc mulier, cadaver Patris ſui, in via, per quam currus eam vehens trahendus erat, ſuper terræ pavimento miſerabiliter jacere conſpexiſſet, Rhedarius quoque curſum Rhedæ, ne cadaver illud ab equorum calcibus & Rhedæ rotis protereretur, ſtetiſſet, ut aliunde quæſito diverticulo Rhedæ viam ſterneret, impia hæc mulier Rhedarium, quòd currum firmaſſet, graviter reprehenſum, equis ad progrediendum calcar & ſcuticam admovere juſſit, quaſi dicere voluiſſet: Numquid corpus Patris mei retardare poterit curſum itineris mei? Erat immanis hæc mulier dignus Tarquinii ſuperbi fructus; quam profectò multi hiſce diebus ſequuntur, qui præcipitem voluptatum & diſſolutionum Bacchanalium curſum, ſine ullo cujuſcumque reſpectu proſequuntur, tametſi ſe filium Dei peccatis ſuis de novo crucifigere ſciant; qui proindè & ipſi filii ſunt adulteri, & ſpurii, nomineque & charactere Chriſtianorum, nec non filiorum Dei hæreditate prorſus indigni.

11 Quando illa ex ſanguine rigida Joſephi veſtis Jacob Patri ejus exhibita fuit, hic ſubitò in amariſſimas lachrymas prorumpens, paterni amoris teneritudinem oſtendit, idque quia idemmet Jacob *Iſrael* quoque, quod *videns Deum* interpretatur, à Deo appellari meruit. Quiſquis igitur verus Iſraelita, id eſt, verus, & cœlo poſſidendo electus Chriſtianus fuerit, ad hoc Chriſti crucifixi ſpectaculum compungetur, verumque erga cœleſtem hunc Patrem ſuum oſtendet veri filii affectum: *Mundus gaudebit, vos autem contriſtabimini, ſed triſtitia veſtra vertetur in gaudium*.

Electus viſo crucifixo compungetur.

Joa. 16. 20.

12 Memorabile facinus quoddam à pluribus claſſicis, & authenticis Scriptoribus, nominatim verò à Sancto Bernardino de Senis refertur; Hic enim poſtquàm quæſiſſet: *Vis noſſe hanc diſtinctionem filiorum Dei, & Diaboli?* Mox ſubdit: *Audi exemplum*. Vir quidam uxorem cum tribus filiis habebat, quos veros & legitimos filios ſuos eſſe hactenus ſemper exiſtimarat, donec tandem aliquando conjux ejus adultera, ſuam erga maritum bilem evomere volens, apertè ei diceret, quòd ex tribus illis filiis, quos maritus ſuos eſſe hactenus crediderat, duos ex habito cum aliis viris commercio genuiſſet. Cumque maritus eam inſtanter, uter ex tribus illis verus ſuus & naturalis filius eſſet, interrogaſſet, illa hanc ei notitiam dare pertinaciter renuit, & paulò poſt, abſque eo quòd filium legitimum manifeſtaret, mortua fuit. Maritus verò paulò poſt etiam infirmatus teſtamentum condidit, in quo illum hæredem ſuum futurum eſſe declaravit, qui ex tribus illis verus, legitimus, & naturalis filius ejus eſſe probaretur, abſque ſpecifica illius nominatione. Poſt mortem verò hujus, ſinguli hæreditatem tamquam veri filii adire contendentes, ad Judicem concurrerunt, qui ad imitationem Regis Salomonis, ad diſcernẽdum uter illorum verus filius eſſet, hoc medium excogitavit: *Præcepit enim eorum Patrem ad arborem alligari, & quod quilibet eorum fratrum ſagitta impeteret Patrem, ut noſcere poſſet ex jactu, quis verus filius ejus eſſet; Fuit forte memor iſte prudentiæ Salomonis 3. Reg. 3. de meretricibus coram eo contendentibus, tam mirabiliter ex vinculo amoris naturalis*

Exemplum.

S. Bern. t. 1. ſ. 4. a. 3. c. 4.

Digitized by Google

ralis veritatem conjecturantis, & juſtiſſimè judicantis. Primus illorum fratrum ſagittam jacit rectiſſimè quàtum ſapuit, in cadaver Patris defuncti; Secundus toto conamine nititur ſuperare primum; Cùm ad tertium pervenitur, concutiuntur viſcera ejus, titubare incœpit animus ejus, & cor tremuit, negat natura filii vulnerare propriam carnem Patris, horret facinus, pavet vultus, ſtupet ſpiritus, & demum ipſius naturæ vinculo tractus, prælegit potiùs pro hæreditate Patris naturalem dilectionem, quàm ejus ſubſtantiam temporalem, aitque Judici: Date hæreditatem cui dare licet, quia potius eligo illam amittere, quàm meum licèt mortuum vulnerare Patrem. Neſcitur rei veritas, palam fit per naturam, quod abſconditum erat per culpam, manifeſtatur hic eſſe filius verus; & tota hæreditas ejus in manibus relaxatur. Enimverò quis noſtrum eſt, qui non videat Salvatorem noſtrum hiſce diebus vehementiùs, quàm aliàs, lamentari poſſe de fidelibus ſuis dicendo: *Poſuerunt me quaſi ſignum ad ſagittam?* Etenim corpus & ſanguis Chriſti in trunco Crucis publicè expoſitus eſſe cernitur, ſancta quoque mater Eccleſia eos, qui veri filii & ad cœleſtem hæreditatem adeundam prædeſtinati ſint, explorare nititur; Quotquot igitur hiſce diebus gaudiis & recreationibus ſuis, ex vero Dei amore ſe privant, hi veri fideles ſunt: Econtra verò *ecce peccatores paraverunt arcum, paraverunt ſagittas ſuas in pharetra, ut ſagittent*, quia qui hiſce diebus appetitibus ſuis inordinatis omnem libertatem indulgent, qui peccatorum ſuorum jacula ſine ullo filiali reſpectu aut reverentia in pectus Chriſti figunt, hi infallibile in ſe ſignum edunt, è quo agnoſci poſſit, quòd filii ſint adulterii & ſpurii. Non ſic anima illa electa ſeſe, de qua dicitur: *Arcum conteret & confringet arma.* Hi igitur cœli veri declarabuntur hæredes.

Thr. 3. 12.

Pſ. 10. v. 3.

Pſ. 45. 10.

13 Porrò admirabile illud de Iſaac offerendum ſacrificium, cui ſe Abraham accinxerat, typus fuit crucifixionis Criſti, nec non crucifixionis ſpiritualis, quam animæ devotæ hoc tempore ſubeunt, quia verè Deo ſacrificantur; *Qui ſunt Chriſti, carnem ſuam crucifixerunt.* Notat verò Sanctus Bernardus, quòd Abraham tamdem non filium ſuum Iſaac, ſed arietem tantùm jugulaverit, indeque hanc deducit moralitatem: *Tentat te Dominus Deus tuus, nec mactabitur Iſaac, ut opinaris, vivens vivet, ſed elevatus ſuper ligna, ut in ſublime gaudeas, nec in carne propria, ſed in Cruce Domini glorieris, propter quem nimirum crucifixus & ipſe es, ſed crucifixus mundo, nam vivis Deo.*

Devota anima crucifixa eſt mundo.

S. Bern. ſuper Ecce nos reliquimus omnia.

14 Plinius de cane quodam ſcribit, quòd cùm cadaver defuncti Domini ſui in catalecto ſtaret expoſitum, canis iſte prope funus Domini ſine ullius cibi aut potus ſumptione continuas egerit vigilias, & quem ei afferebant cibum, ori Domini ſui admoverit, quaſi ſe inedia conficere volens, ut Dominum paſceret. Cùmque prædictum cadaver in Tiberim conjectum eſſet, idem canis ſe quoque ipſum in eaſdem aquas præcipitanter committens, ne cadaver ab aquis mergeretur, omni conatu illud in ſuperiori aquarum ſuperficie ſuſtentare niſus eſt, Eheu quot hujuſce animalis erga Dominum ſuum quantùmvis mortuum gratitudo damnabit Chriſtianos, quippe qui tametſi Redemptorem ſuum in expiationem voluptatum ſuarum in patibulum Crucis ſuſpenſum eſſe ſciant, & oculis conſpiciant; attamen hiſce diebus crapula ſe magis, quàm aliàs unquam ingurgitant, *& bibunt ſicut aquam iniquitatem!*

Plin. l. 8. c. 40. Ingratitudinem Chriſtianorum canes damnabunt.

15 In vita S. Gertrudis legitur, quòd cùm ipſa in triduo Quinquageſimæ hanc à cœleſti ſponſo ſuo gratiam poſtulaſſet, ut modum ei inſerviendi præſcriberet, quem Deo gratiſſimum eſſe ſciret, Chriſtus ei reſponderit. Tu nullo unquam tempore ſervitium aliquod majus, vel gratius præſtare poteris, quàm ſi per memoriam amaræ paſſionis meæ, patienter qualemcumque ſuſtinueris tribulationem, tibique vim intuleris, ut illa operetis, quæ tuo deſiderio vel maximè ſunt contraria; quiſquis enim hoc in paſſionis meæ memoriam conatus fuerit facere, is utique largifluè ſe à me præmiandum eſſe, ſperare poterit. Ex quibus verbis advertendum nobis eſt, quòd qui propriam ſuam abnegant voluntatem, ſuoſque appetitus mortificant, ut hac ratione ſe pro Chriſti Paſſione gratos exhibeant, hi ipſomet Chriſto teſte ſunt illi, qui gratiſſima ei præſtant obſequia, adeò ut gratiora à debilitate noſtra nunquam requiri poſſint, aut debeant, quique magna mercede ſe dignos efficiunt.

Lib. 4. c. 15. Chriſto gratiſſimum ſervitium, paſſionis meditatio, patientia in adverſis, mortificatio voluntatis.

16 S. Leo, ni fallor, Bacchanalia *ad litteram* optimè deſcribit, dum illa tempus perſecutionis appellat, non quidem à paganis, ſed à Chriſtianis contra Chriſtum excitatæ: *Sicut*, inquit, *totius eſt corporis piè vivere, ita totius eſt temporis Crucem ferre: Unum nomen eſt perſecutionis, ſed non una eſt cauſa certaminis, & plus plerumque periculi eſt in inſidiatore occulto, quàm in hoſte manifeſto; Quoniam non ſolis doloribus corporis, atque ſuppliciis anima fidelis petitur, verùm etiam ſalva incolumitate membrorum gravi morbo urgetur, ſi carnis voluptate mollitur. Sed cum caro concupiſcit adverſus Spiritum, & Spiritus adverſus carnem, præſidio Crucis Chriſti mens rationalis inſtruitur, nec cupiditatibus noxiis illecta conſentit.*

S. Leo ſer. 9. de Quadr.

17 Deus olim ſerpentem æneum, qui Chriſti Crucifixi figura fuit, in palo quodam erigi juſſit, ut omnes qui ex ſerpentinis morſibus accenſi & intoxicati erant, ex hujus ænei ſerpentis aſpectu ſanarentur. Serpentes infernales hoc tempore vel maximè igniti, in noſtram pernitiem venenum ſuum certatim evomere contendunt, laſciviam nimirum, gulam, prophanitatem larvarum, & ſimiles alias carnalis hominis diſſolutiones; quonam verò remedio id obtinebimus, ut ab horum ſerpentum morſibus, venenum prorsùs nullum contrahamus, aut contractum protinùs in nobis curetur? S. Bernardus ait: *Si tentationum ſentis aculeos, exaltatum ſerpentem æneum intuere, & ſuge non tam vulnera, quàm ubera Crucifixi.*

Num. 21. 8. In tentationibus Crucifixus intuendus.

S. Ber. Ep. 55.

DISCURSUS XIX.

ARGUMENTUM.

De Eutrapelia, id eſt, honeſta recreatione, quæ ſervatis debitis conditionibus virtuti attribuitur.

THEMA.

Et juſti epulentur, & exultent in conſpectu Dei, & delectentur in lætitia. Pſ. 67. v. 4.

1 SPiritus Sanctus hoc tempore Chriſti quoque ſervos & ſectatores, Regii Cytharedi miniſterio mediante, ad ſua à ſingulis celebranda Bacchanalia invitat, id eſt, ad lætitiam, feſtiva gaudia, ad epulas & convivia; Dicit etenim Regius Pſaltes nomine Dei: *Et juſti epulentur, & exultent:* non ſufficit ipſi quòd illos epulari jubeat, *Epulentur*, verùm inſuper præcipit ut gaudeant, *& exultent*; Et quidem ut juſti intelligant, quod Deus gaudium & exultationem quamdam exceſſivam ab iis expectet, dicit ulterius: *Et delectentur in lætitia.* Neque verba illa de ſpirituali solùm gaudio explicari debent, verùm etiam de honeſta lætitia & recreatione corporali, quæ communiter ſuum inter virtutes locum obtinet, & Eutrapeliæ nomine appellatur; Nam ut inquit Ariſtoteles: *qui laborant, indigent relaxatione.*

Honeſtæ recreationes virtuoſæ ſunt.

Pſ. 67. v. 4.

2 Angelicus Doctor ſequens movet dubium, videlicet: *Utrum in ludis poſſit eſſe aliqua virtus?* Et reſpondet: *Circa ludos & jocos, qui nonnumquam ad animi ſolamen neceſſarii ſunt, ſi ſecundùm rationem fiat, aliquam virtutem eſſe oportet, quam Eutrapeliam vocant:* Adducit ex S. Auguſtino ſequentia verba: *Volo tamdem tibi parcas, nam ſapientem decet interdum remittere aciem rebus gerendis intentam.* Hunc finem verò conſequi poſſumus, inquit Sanctus Doctor, per verba & actiones ad riſum & lætitiam excitandam ordinatas. Ariſtotel. l. 4. Ethicor. c. 8. de illis qui in hac virtute ſe exercent, dicit: *Flexibili ac verſatili ingenio, qui dicta & facta quædam dextrè ad recreationem animi convertere norunt.* Idipſum S. Aug. ſequenti declarat exemplo: Sicut enim corpus humanum laboribus attritum & oppreſſum, nutrimento & ſomno mediante reſtauratur, ita quoque mens & animus hominis ex continua & vehementi applicatione defatigatus, ſua indiget reſtauratione & ſublevamine, quod in recreatione & jucunditate licita & honeſta conſiſtit. Enim verò quòd homo nonnumquam rationabili & virtuoſa recreatione, & dilatatione animi indigeat, adeò eſt ex mente S. Thomæ certum, ut in Artic. 4. ejuſdem Quæſtionis ſequentem ſtatuerit concluſionem: *Qui in ludo ita deficiunt, quod nec ipſi aliquid ridiculum dicunt, nec faciunt, vel dicentibus & facientibus moleſti ſunt, vitioſi cenſentur.* Qui verò ſunt ejuſcemodi, tamquam inciviles de ruſticitate notantur, & condemnan-

Ariſt. l. 8. Polit. c. 3. S. Th. 2. 2. Q. 168. A. 2.

S. Aug.

Neceſſaria.

Ariſt. l. 4. Eth. c. 8.

S. Aug.

S. Thom.

Digitized by Google

damnantur, redditque aſſerti ſui rationem, quia *contra naturam eſt, quòd aliquis ſe aliis oneroſum exhibeat, dum nihil delectabile exhibet, & etiam eorum delectationes impedit*, quos proindè in hoc puncto tamquam ruſticos duros & aſperos deficere aſſerit.

S. Thom.

3 Sanctus Thomas igitur de recreationibus & ludis dicit: *Ad animi ſolamen neceſſarii ſunt*, quod cum moralis Senecæ doctrina optimè conſentit, qui & ipſe dicit: *Danda eſt remiſſio animis*; & rationem hujus eſſe dicit, quia major à recreatione vigor derivatur; *Meliores, acrioreſque requieti ſurgent*, cavendum tamen eſſe dicit ne illa animi relaxatio, diſſolutio quædam fit, ſed recreatio tantùm, quia hæc menti reſtauratæ majorem ad virtuosè operandum ſubminiſtrat vigorem, *meliores ſurgent*.

Sen. c. 15. de tranquilit.

Ariſt. l. 10. Eth. c. 8. Ad virtutis incrementum quærenda.

4 Salutare pariter eſt illud Ariſtotelis monitum, ejuſque ſapientia & prudentia digniſſimum, quo libro 10. moralium homini ſuadere nititur, ut in ludis recreationem quærat, dummodò id cum virtutis incremento, non verò cum diminutione ejuſdem fiat: *Lude, ut res ſerias deinde agas*. Ac proindè S. Auguſtinus hominem virtuoſum monet, ut recreationibus det operam, eaſque ad finem rectum dirigat, nimirum ut collapſas vires reparet, atque reſtauret: *Memento peregiſſe te aliquid, reſtare aliquid, divertiſſe te ad refectionem, non ad defectionem*; Ac proindè S. Greg. Nyſſenus de corporis noſtri architectura in lib. *de opificio hominis* diſcurrens, honeſtam recreationem, *tempeſtivam remiſſionem* appellat, & *reſtaurationem opportunam*. Plato cauſam edicere rogatus, ob quam feſta & laborum remiſſiones inſtitutæ fuiſſent? Id primò ideò factum fuiſſe reſpondit, ut debitus Deo cultus tribuatur: Secundò verò ad debilitatis humanæ laboribus exhauſtæ reſtaurationem: *Dei genus hominum laboribus natura preſſum miſerati, remiſſionem laborum ipſis ſtatuerunt, ſolemnia videlicet feſta in ipſorum Deorum honorem inſtituta præbentes*. Sanctus Thomas dictum quoddam Sancti Joannis Abbatis à Caſſiano relatum adducit: Cùm enim nonnemo apud ipſum conquereretur, non modicè ſe ex eo, quòd ipſum ſimul cùm diſcipulis ſuis hilarem, jocantem, & ridentem vidiſſet, fuiſſe ſcandalizatum; Sanctus hic Abbas cuidam, quem arcum manu ſua ferentem adeſſe videbat, arcum illum ut tenderet, & ſagittam eidem impoſitam evibraret præcepit: quod cùm iteratis nimium vicibus illum facere juſſiſſet, is tandem impatiens arcum illum ex nimis continuata tenſione & exploſione facilè frangi, chordamque rumpi poſſe reſpondit, niſi nonnumquam aliquamdiu illa nimis vehemens arcus tenſio remitteretur; tunc Abbas ſapienter ſubjunxit: *Similiter animus hominis frangeretur, ſi numquam à ſua intenſione laxaretur*. Cui optimè conſonat illud antiqui & moralis Philoſophi documentum, dicentis: *Sapientia rumpit arcum, ſi non relaxetur*. Demoſthenes quoque de Hercule, ipſum *labores, quos in certaminibus ſubibat, ludicris alleviare ſolitum fuiſſe* dicit. Idem quoque Euripidem introducit, qui Deum quemdam Gentilium eodem fine recreationes admiſiſſe reſtatur: Eumdem Deum inducit, & facit dicentem: *Ludo, & laborum recreat gratiſſima viciſſitudo me*. Plato de Republica ejuſq; miniſtris tractans, ita ſcribit: *Quia ei, qui laborat, neceſſaria eſt requies, & ludus requietis cauſa comparatus eſt, negotiaque cum labore & contentione animi conjuncta ſunt eam ob cauſam jocus adhibendus eſt*. Denique memorabilis eſt illa Plinii propoſitio dicentis: *Nemo mortalium omnibus horis ſapit*; ſicut enim corpus neceſſariò multis horis dormit, ut poſt labores aliqualiter ſublevetur, ita quoque animus aliquot horis quieſcere debet, cùm enim ex luto, non verò ex ferro plaſmati ſimus, neceſſum eſt ut per otium ad negotia diſponamur. Terra quidem in Vere germinat, in æſtate verò & autumno fructus producit, at verò in hyeme prorsùs quieſcit; Et quidem tunc in tantùm à florendo & fructificando remittit, in quantum ad producenda deinceps majori cum vigore & activitate germina ſua diſponitur: *Ut poſt reſpirationem quaſi athleta laſſus certamine, colligat vires, atque ita de integro ad labores anniverſarios redeat, id fit verno æſtivoque tempore, tunc enim tamquam expergefacta è ſomno profundiſſimo, & oculos aperit, & ora patefacta*, inquit Philo.

S. Aug. in Pſ. 34.

S. Gr. Nyſſ. de opific. hum. c. 3.

Plat. l. 3. de leg.

Similitudo.

Laert. in Theoph.

Demoſth. pro Teſ.

Plato l. 8. de Republ. c. 1.

Plin. l. 7. c. 40.

Philo l. quod Deus &c.

5 Verum quidem eſt, quòd, ut Sanctus Thomas notat, ad hoc ut hæc remiſſio & recreatio virtuoſa ſit & honeſta multæ circumſtantiæ intercedere debeant: *Tria tamen videntur eſſe præcipuè cavenda. Primum & principale, quod prædicta delectatio non quæratur in aliquibus operationibus, vel verbis turpibus* &c. Minutius Fœlix in ſpecie de Conviviis tractans inquit, *Convivia non tantùm pudica colimus, ſed & ſobria; nec enim indulgemus epulis, aut convivium mero ducimus, ſed gravitate hilaritatem temperamus, caſto ſermone, corpore caſtiore*.

S. Th. ib. Ut recreatio ſit virtuoſa aliqua ſunt capienda. Minut. Felix in octa.

6 Sancta Cæcilia à Sancta DEI Eccleſia api comparatur: *Cæcilia famula tua, quaſi apis argumentoſa tibi deſervit*. Apum verò hæc eſt proprietas, quòd ex flore mel eliciant, cùm araneæ econtrà ex eodem eliciant & imbibant venenum: eodem quoque modo Sancta hæc Virgo ex cantibus, organis, aliiſque inſtrumentis muſicis, & nuptiarum feſtivis gaudiis, majorem & arctiorem cum Deo unionem, majuſque nitidioris puritatis lumen ſibi comparare novit: *Cantantibus Organis Cæcilia ſoli Domino decantabat dicens: Fiat Domine cor & corpus meum immaculatum*. Hic igitur eſſe debet honeſtæ recreationis finis, ut ſcilicet illa utamur non ut à DEO, rebuſque Divinis divertamur, ſed potiùs ut per illam DEO arctiùs adſtringamur, & cor noſtrum magis purificemus. Sancta hæc Virgo inter ſuaves organi modulos, terribile & horrendum DEI judicium ſemper ob oculos habebat, & per hanc conſiderationem diſſolutionem, quæ inde oriri poterat, temperabat & moderabatur, quæ aliàs magnum animæ ejus præjudicium conciliare poterat: *Fiat cor meum immaculatum, ut non confundar*. Opportunè igitur ad propoſitum noſtrum S. Ambroſius nos monet, dum ait: *Caveamus, ne dum relaxare animum volumus, ſolvamus omnem harmoniam, quaſi concentum quemdam bonorum operum*. Et S. Hilarius ſuper illa Pſalmiſtæ verba: *Exultate ei cum tremore*, dicit: *quia periculoſa ad oblivionem timoris eſſet libera à tremore lætitia*;

Animi relaxatio fiat ut arctius Deo adſtringamur.

S. Ambr. l. 1. off.

S. Hil. in Pſ.

7 S. Thomas, licèt Omniſcius appelletur, eò quòd omnia excellentiſſimè ſciverit & intellexerit, capere tamen Angelico ſuo intellectu non potuit, qualiter is, qui conſcientiam ſuam peccato mortali habet obnoxiam, ridere aut hilaris eſſe queat. Aurea igitur eſt illa S. Gregorii ſententia Hom. 39. in Euangelia dicentis: *Ita eſt agenda lætitia, ut numquam amaritudo ſequentis judicii à memoria recedat*.

Lætandum cum memoria ſequentis judicii.

S. Gr. h. 39. in Euang.

8 Obſervandum quoque eſt, quòd S. Paulus Apoſtolus dum inter alios Spiritus Sancti fructus enumerat gaudium, illud immediatè recenſeat poſt Charitatem, quæ Regina eſt omnium virtutum: *Fructus autem Spiritus*, inquit, *Charitas, gaudium* &c. Ecce quàm neceſſum ſit, ad hoc ut gaudium in nobis ſit verum, minimèque noxium, ut ſemper velut fundamentum & radicem ſpiritus conjunctam habeat charitatem, amorem, & Dei gratiam. Cicero *de officiis* ita ſcribit: *Cum juvenes relaxare animos, & dare ſe jucunditati volent, caveant intemperantiam, meminerint verecundiæ*; Et paulò poſt idem ait: *Ludendi eſt quidam modus retinendus, ut ne nimis omnia profundamus, elatique voluptate in aliquam turpitudinem delabamur*. Salvianus ad propoſitum noſtrum ita diſcurrit: *Quis rogo hic furor eſt, quæ ſtultitia? numquid lætari aſſiduè, & ridere non poſſumus, niſi riſum noſtrum atque lætitiam ſcelus eſſe faciamus? An forte infructuoſum putamus gaudium ſimplex, nec delectat ridere ſine crimine? quis rogo furor eſt? rideamus quæſo quantumlibet, lætemur quantumlibet, dummodo innocenter*. At verò ut idipſum aſſequi valeamus, ad illa thematis propoſiti verba nos reflectamus neceſſum eſt: *Et juſti epulentur, & exultent*; notandum eſt enim quòd ibidem dicat: *Et juſti*; neceſſum eſt enim ut rectam habeamus conſcientiam, ſi veram in nobis habere velimus lætitiam. *Exultent* igitur, ſed in *conſpectu Dei*; numquam ab oculis noſtris evaneſcere debet Divina præſentia. Ad cujus doctrinæ confirmationem obſervandus eſt modus, quo S. Paulus ſuos ad gaudendum invitat: *Gaudete*, inquit, ſed ſtatim ſubjungit: *in Domino ſemper*; Eamdemque invitationem iteratò repetit dicens: *Iterum dico gaudete*, ſed ſtatim addit: *Modeſtia veſtra nota ſit omnibus hominibus*; at verò quonam modo modeſtia hæc in nobis conſervabitur? *Dominus enim propè eſt*, quaſi dicat, conſiderandum vobis eſt, quòd Deus nobis vicinus adſit, qui nos videt, nos auſcultat, & obſervat.

Recreationi juncta ſit Charitas.

Gal. 5. v. 22.

Cicer. l. 1. de off.

Salv. l. 6.

Deus enim ubique præſens eſt.

Phil. 4. v. 4. v. 5.

9 Ve-

Rup. Ab. l. 5. in Gen. c. 28. ac 29. à Deo memoria ſeparari non debet. Gen. 17. v. 1.

9 Venerab. Rupertus Abb. Tuitienſis Deum Abrahæ dixiſſe obſervat: *Ambula coram me & eſto perfectus*, idque tunc præcipuè dixiſſe, quando Iſaaci partus in propinquo erat; ſed cur tunc illum ita affatur? quidnam in eo latet myſterii? *Tunc demum hoc debuit dici*, inquit præfactus Abbas, *ambula coram me & eſto perfectus, quando Iſaac dono Omnipotentis Domini generatio parabatur.* Quid enim hoc nomen Iſaac aliud quàm riſum ſignificat? *riſum fecit mihi DEUS*. Quia igitur Iſaac honeſtam & virtuoſam lætitiam præfigurabat, ideò DEUS qui *Omnia in ſapientia fecit*, meritò Abrahæ dixit: *Ambula coram me*, ut (quia *Omnia in figura contingebant illis*) exinde intelligamus, quòd lætitia, jubilus, ac riſus honeſtus ab actuali præſentiæ Dei memoria numquam ſeparari debeat.

Cic. ibid.

Tullius ex ſolius naturalis luminis dictamine loquens, inquit: *Ipſum genus jocandi ingenuum ac facetum eſſe decet, non profuſum, nec immodeſtum, & ſemper in ipſo joco aliquod probi ingenii lumen eluceat.*

Athen. l. 7.

Athenæus de Gentilibus ita ſcribit: *Cùm ſibi perſuaderent Deos eſſe præſentes, moderatè & temperanter dies feſtos agitabant antiqui.* S. Paulus proindè nos monet dicens: *Sive manducatis, ſive bibitis, omnia in gloriam Dei facite. Videte*, inquit S. Ambroſius, *quale viris Chriſtiani voluit eſſe convivium, ut plus reficiat hominem Dominici nominis frequens invocatio, quàm epularum multiplex & copioſa collatio.*

1. Cor. 10. 31. S. Ambr. l. de Elia c. 21.

Mundi gaudia deficiunt.

10 In Nuptiis Canæ in Galilæa in ipſo convivii fervore vinum defecit, *Deficiente vino*; unde clarè deducitur, gaudia & feſta hujus mundi tunc vel maximè deficere, cum maximè vigere videntur, & quando id futurum eſſe minimè cogitamus aut ſuſpicamur: Quia verò Deus veræ conſolationis ibi præſens aderat, aqua in vinum tranſmutata fuit, & quidem in vinum optimum, quod numquam vigente convivio defecit: *Tu autem ſervaſti bonum vinum uſque adhuc*; Ut intelligamus, quòd in illis conviviis, in illis nuptiis, in illis gaudiis, quibus Deus præſens adeſt, id eſt, in quibus convivæ aut collætantes in Dei gratia & amicitia conſiſtunt, & in quibus Dei offenſa ſtudioſè cavetur, ſed recreatio & gaudium illo tantùm fine aſſumitur, ut per illud tantò in Divino ſervitio ferventiores reddamur, ibi gaudium & lætitia vera & cordialis numquam deficit, ſed ſemper augetur & creſcit. *Tu autem ſervaſti bonum vinum uſque adhuc.*

Joan. 2. v. 3.

v. 10.

In recreationibus circumſpectio neceſſaria. Job 1. v. 5.

11 De S. Job legimus, quòd pro filiis ſuis convivantibus Deo quotidie victimas & ſacrificia offerre conſueverit, adhoc ut convivia & recreationes ſuas ſine ulla Dei offenſa conſummarent: *Cùmque in orbem tranſiſſent dies convivii, mittebat ad eos Job, & ſanctificabat illos, conſurgenſque diluculo, offerebat holocauſta pro ſingulis. Dicebat enim: Ne fortè peccaverint filii mei.* Hæc eſt circumſpectio illa & cautela, quam homines timorati habere debent: econtrà verò illi qui ſine timore & fræno Dei vivunt, in omnibus gaudiis & recreationibus, quantumvis licitis, ſuſpicari & timere debent, ne fortè aliquis interveniat culpæ reatus, ac proindè cum omni cautela procedant.

Similitudo explicans malum quorumdam genium.

12 Philoſophi naturales Aſinum ſylveſtrem ejus naturæ eſſe ſcribunt, quòd ex aquis limpidis & claris bibere nequeat, ideòque priuſquam ex illis bibat, turbat eas, & luto commiſcet, & poſteà os ſuum ſitibundum admovet. Multi quoque diſſoluti, & ſine ulla diſciplina, & timore DEI viventes Chriſtiani, ſimilis prorsùs ſunt indolis & naturæ, qui dum aliquas ſibi indulgere poſſent cum Chriſtiana modeſtia conditas, adeòque licitas recreationes, abſque eo quòd ullum conſcientiæ ſuæ peccati nævum adſciſcerent, illis tamen gaudendi ſeque recreandi modis minimè acquieſcunt, niſi aliquam impudicitiæ circumſtantiam conjunctam habeant; intervenire quidem huic vel illi ſpirituali vel morali repræſentationi comicæ poſſent, ſed non hanc, ſed laſcivam volunt; has quidem vel illas ludentium honeſtè, & modeſtè convivantium converſationes frequentare poſſent, ſed ad choreas, & feſtiva proſtibulorum gaudia, & turpitudines malunt accedere.

Moderata ſit recreatio.

13 Secunda à S. Thoma adducta Eutrapeliæ conditio eſt iſta: *Attendendum, ne totaliter gravitas animæ reſolvatur.* Gaudia enim & recreationes cum moderatione admitti debent; ac proindè S. Greg. Nazianzenus ait: *Non interdictam volo animi relaxationem, ſed immoderationem coerceo.* Id quod Plato per Medicinæ ſimilitudinem declarat, quæ in pondere & menſura accipi debet, niſi ſalutem corporis non tam reſtitutam, quàm totaliter deſtructam, imò mortis quamdam neceſſitatem inde reportare velimus: *Jocus adhibendus eſt, obſervata uſus ejus occaſione, ut tamquam Medicinæ loco adhibeatur.* Verba enim faceta & honeſti joci ſales communiter appellari ſolent, quia ſicut ſal eſt condimentum univerſale ciborum, ita quoque joci & facetiæ honeſtæ, ſingulare quoddam ſunt bonæ converſationis condimentum; at verò neceſſum eſt, ut inſtar ſalis cum convenienti quadam & debita proportione adhibeantur. Unde Ariſtoteles in Ethica ſua inquit: *Parum de delectatione ſufficit ad vitam quaſi pro condimento, ſicut parum de ſale ſufficit in cibo.*

Nazianz. Orat. 6. Plat. l. 8. de Rep. c. 4.

Ariſt. l. 9. Eth. c. 10.

Jud. 7. v. 5. figura.

14 In libro Judicum Gedeoni ad reportandam adversùs Madianitas victoriam certum quemdam militum delectum à Deo præceptum fuiſſe legimus; illi enim qui toto corpore ſuper aquas ſe extendebant, ut commodè & ad ſatietatem uſque bibere poſſent, tamquam ad prælium ineundum & obtinendam victoriam inhabiles, arceri & dimitti: alii verò trecenti, qui obiter tantùm ex vola manus aquam potabant, tamquam idonei milites jubebantur admitti. *Omnia in figura contingebant illis.* Madianitæ enim, qui quondam populum Iſraeliticum à Deo lectum, ad fornicationem, ad cultum Beelphegor, ad carnes obſcœno ipſorum Idolo conſecratas manducandas inſtigarant, Bacchanalium ſectatores præfigurabant, qui ad omnem laſciviam proni *bibunt ſicut aquam iniquitatem*. Totum ſuum finem ultimum in biſce gaudiis repoſitum habent, utpotè Dei penitus obliti, & ſanctis ejus legibus pertinaciter rebelles: at verò veri fideles, qui Madianitarum ſunt victorioſi hoſtes, id eſt, Bacchanalia turbant, & profligant, hi, inquam, velut canes Ægyptii trans Nili littora currentes, vix obiter aliquam aquæ ſtillulam excipiunt, caput verò vel os ſuum aquæ minimè immergunt: virtuosè quidem, & ſine ullo pietatis, & devotionis Dei cultui debitæ damno, aliquam ſibi honeſtæ recreationis ſpeciem indulgent, nequaquam verò ſe communis Bacchanaliſtarum turbæ turpitudinibus, & inſolentiis immergunt, ſed cum moderatione, & Chriſtiana quadam cum modeſtia per aliqualem ætati, conditioni, & ſtatui ipſorum proportionatam recreationem defeſſas animi vires reſtaurare contendunt. Et hæc eſt ſecundo loco à S. Thoma adducta Eutrapeliæ circumſtantia.

Eutrapeliæ conditio alia.

13 *Tertio attendendum eſt*, inquit Angelicus Doctor, *ſicut & in omnibus humanis actibus, ut congruat perſonæ, tempori, & loco, & ſecundum alias circumſtantias debite ordinetur, ut ſcilicet ſit jocus tempore, & homine dignus.* Cui illa Ariſtotelis Stagyritæ verba perfectè conſonant: *Forma*, inquit, *quam hæc virtus ludo infert, eſt congruentia ad perſonam ludentem, tum in ſe ſpectatam ut ejus dignitati non repugnet, tum in ordine ad alios, & ad locum, tempus, & negotium præſens.* Has utique conditiones plurimùm exceſſerunt joci illi, & ſtrepitus, quibuſcum illi non jam honeſtè ſe recreantes, ſed veluti petulantes, & diſſoluti, licèt alioquin nobiles juvenes, Monaſterium Claravallenſe hoc Bacchanalium tempore infeſtare non dubitarunt. Hi etenim fama quidem Sanctitatis, quæ in Sancto Bernardo elucebat attracti, eò venerant, quia tamen Bacchanalia eo tempore paſſim agebantur, circum Eccleſiam Claravallenſem baſtiludia ibidem, ut in loco ſatis capaci, & commodo, inſtituere parabant: quos cùm Sanctus Abbas, ut deſiſterent, inſtanter rogaſſet, nec tamen id ab iis obtinere potuiſſet, operæ pretium ſe facturum eſſe judicavit, ſi eos hauſtu aliquo Cereviſiæ priùs à ſe benedictæ honoraret; quam ut biberunt (licèt enim vinum non fuiſſet, de iis tamen verè dici potuiſſet: *Quia muſto pleni ſunt iſti*) Spiritu infervéſcentes inter ſe de mundi vanitate, periculis, & dolis diſcurrere, & in Dei amore adeò ardere cœperunt, ut ad Monaſterii fores redeuntes habitum religioſum anxiè poſtularint, & in eodem ad finem vitæ uſque ſanctè, & cum ingenti exemplaritate, & perfectione perſeverarint.

Ariſt. lib. 4. Eth. c. 8.

Act. Apoſt. 2. v. 13.

DIS-

Digitized by Google

DISCURSUS XX.

ARGUMENTUM.

Univerſalem Bacchanalium torrentem ſine læſione aut offenſione ſecurè evaſiſſe, ſingulare Dei donum eſt, pro quo Deo gratias agere debemus, ſicut & pro eo, quod ſufficiens nobis lumen communicarit ad cognoſcendum, quòd guadia hæc tamdem in pulvere, & cinere terminentur.

THEMA.

Laudabo nomen tuum aſſiduè, liberaſti me de perditione, & eripuiſti me de tempore iniquo. Eccleſiaſt. 51. v. 15. & 16.

Bacch. ſine peccato tranſacta Deo agenda gratia. Eccl. 51. 15.

1 HÆc laus, & Deo reddita gratiarum actio optimè congruit animæ, quam Deus hiſce diebus per auxilia gratiæ ſuæ à turpi, & ſcandaloſa Bacchanalis vitæ licentia dignanter eripuit: Hæc enim meritò dicere poteſt: *Laudabo nomen tuum aſſiduè.* Eccleſiaſticus etenim præſens hoc Bacchanalium tempus in ſpiritu prophetico prævidiſſe, ideòque in perſona fidelis cujuſpiam à præruptis hujus temporis præcipitiis liberati, hæc verba eloqui videtur, ſiquidem paulò ante dixerat: *Adjutor & protector factus mihi, & liberaſti corpus meum à perditione, à vitio gulæ, & luxuriæ.* Item *à lingua coinquinata*, ideſt, ut Lyranus exponit, *à verbis ſcurrilibus, & immundis.* Denique *à preſſura flammæ incentivorum libidinis.* Juſtum igitur eſt, ut anima talis debitam pro tam grandi beneficio gratitudinem referat, utpotè quæ *in medio ignis non fuit æſtuata, & à preſſura flammæ quæ circumdedit eam.* Quis enim eſt, qui non videat inimicum infernalem hiſce diebus in omnibus locis ſuos habere ad animas deprædandas potentes laqueos? Poteſtque proindè Salvator noſter ad Chriſtianos converſus dicere: *Conjuraſtis omnes adverſùs me, & non eſt qui mihi renunciet*, id quod aliis temporibus lamentari aut conqueri non poteſt, quia tametſi tunc Hebræi, Hæretici, Saraceni, Pagani, Schiſmatici, omnes adversùs ipſum conjurent, fidelem tamen illo tempore cultum exhibet univerſus Chriſtianiſmus. Hiſce autem diebus major fidelium pars Deum deſerit, ut is proindè adversùm nos his verbis lamentari poſſe videatur: *Extraneus factus ſum fratribus meis, & peregrinus filiis matris meæ.*

Eccl. 51. 4. Lyran. ibid. v. 6.

1. Reg. 22. 8.

Pſ. 68. v. 9.

Eccl. 1. 15.

2 Verè nunc dici poteſt: *Stultorum infinitus eſt numerus*, quia unuſquiſque hiſce diebus licitè ſe ſtulteſcere poſſe exiſtimat. Ezechieli à Deo præceptum fuit, ut barbam, & capillos raderet, piloſque abraſos in medio foro publicè ponderaret. Jeremiæ ſimiliter ex Dei præcepto impoſitum fuit, ut veluti mancipium quoddam fugitivum, catenis onuſtus per civitatis plateas hinc indè clamans, & ejulans diſcurreret. Alias quoque ſimiles mortificationes in præclarorum Sanctorum hiſtoriis frequenter legimus, quas certè pauci admodum, quamtumvis in virtutibus ſolidati, & habituati, ex puro Dei amore ſubituri eſſet. Et tamen quàm eſt mundanorum hominum turba in hiſce Bacchanalium diebus depravata! ſiquidem innumeri ſunt Chriſtiani, qui ut aliis ſe ſe aſſocient, & non videantur ſingulares *hodie* ſine erubeſcentia *lætantur cùm malefecerint*, & ſine ullo ætatis, natalium, profeſſionis, & conditionis ſuæ reſpectu, ad inſtar ſtultorum ſe veſtire non verentur.

Ezech. 5. 1. Jerem. 27. 2.

N. B.

Prov. 2. 14.

3 Aptè ad propoſitum noſtrum adaptare poſſumus quod S. Hieron. his verbis contra Jovinianum ſcripſit: *Per quinque ſenſus quaſi per quaſdam feneſtras, vitiorum ad animas introitus eſt; Non poteſt autem Metropolis & arx mentis capi, niſi per portas ejus irruerit hoſtilis exercitus: horum perturbationibus anima prægravatur, & capitur, aſpectu, auditu, odoratu, ſapore, tactu.* Deſcendit autem Sanctus Doctor deindè ad hujus doctrinæ praxim, & de ſpectaculis, & ludis Circenſibus tractando, ait: *Si Circenſibus quiſpiam delectetur, ſi athletarum certamine, ſi hiſtrionum mobilitate, ſi formis mulierum, per oculorum feneſtras, anima capta libertas eſt, & impletur illud propheticum: Mors intravit per feneſtras.* Denique idem Sanctus nullum hac in re ſecurum eſſe poſſe oſtendit, ſiquidem etiam viri prudentiſſimi, & quoad ætatem ac judicium valdè maturi effæminantur: *Comœdorum, mimorumque urbanitatibus, & strophis, & quidquid per aures introiens, virilitatem mentis effæminat.* Nun adimpletur quod Seneca ait: *Nec furtiva jam ſcelera ſunt, præter oculos eunt:* imò homines hodiè ut Sapiens ait: *Exultant in rebus peſſimis.* D. Chryſoſtomus de ſui temporis juvenibus tractans inquit: *Neque verò tantùm à ſpectaculis, ſed etiam à mollibus, & diſſolutis cantilenis abducamus, ne his eorum anima faſcinetur, neque illos ad theatra deducamus, nec ad convivia, & compotationes, ſed cautiùs quàm conclavi abditæ virgines, cuſtodiantur à nobis juvenes.*

S. Hier. lib. 2. cont. Jovin. Vitiorum introitus per quinque ſenſus.

Sen. lib. 3. de ira, cap. 8.

Prov. 2. 14.

D. Chryſ. 1. ho. 1. de Ann.

4 Bacchanalium voluptates, & delectationes contagium quoddam ſecum conjunctum habent, quod magna cum facilitate adhæreſcit, & inficit, & quod omnium malorum maximum eſt, vehementer placet illis qui eo fruuntur; atque ideò cœleſte prorsùs donum eſt, quod in timoratis animabus cernitur, dum à moderni temporis lenociniis, & incentivis non ſolùm prorsùs alieni exiſtunt, verùm inſuper hiſce diebus in DEI ſervitio magis magiſque efferveſcunt; quod utique donum per humanam induſtriam comparari nequaquam poſſet.

Cœleſte Donum Bacch. deſpicere.

S. Aug. ep. 14?

5 Sanctus Auguſtinus in Epiſtola ad zeloſam quandam perſonam illis, qui de præſentis temporis malis conqueruntur, & lamentantur, opportunum quoddam his verbis præſcribit remedium: *Illo ſpiritu vivis*, inquit *quo dictum eſt: Vidi inſenſatos, & tabeſcebam: pia eſt illa triſtitia, & ſi dici poteſt, beata miſeria, vitiis alienis tribulari, non implicari, mœreri non hærere, dolore contrahi, non amore attrahi, hæc eſt perſecutio quam patiuntur, qui volunt in Chriſto piè vivere.* Verùm enim verò conſiderandum hìc eſt, quòd cùm ex eodem prorsùs luto plaſmati ſimus omnes, omnes quoque ad lapſum faciles, & proni ſimus, & ſicut nullum eſt corporale malū à quo quis eximi poſſit, niſi Deus ab eodem illum præſervet, ita quoque nullum eſt peccatum, quod committit unus homo, cui etiam ſubjacere non poſſit alter homo, niſi Deus illum ſpecialiſſima gratia adjuvaret: ac proindè quidam Dei ſervus dixit: *Nihil humani à me alienum puto.* Optimè quoque ad idem propoſitum idem jam citatus D. Auguſtinus ita loquitur: *Ut mutaremur in pejus, noſtra iniquitas fuit; ut mutaremur in melius, non noſtra juſtitia, ſed gratia Dei præſtat: quod ergo in pejus mutati ſumus, nobis imputemus, quod in melius commutamur, Deum laudemus.* Forſitan annis ſequentibus nos quoque Bacchanalium voluptatibus indulgebimus, atque ideò quòd modò ab illis nos contineamus, peculiare Dei donum eſt, cui illud proindè à nobis eſt attribuendum. Moyſes gloriam illam, quæ ob Pharaonis ſubmerſionem Deo debebatur, nequaquam uſurpavit ſibi, ſed dixit: *Cantemus Domino, glorioſè enim magnificatus eſt, equum, & aſcenſorem projecit in mare; Fortitudo mea & laus mea Dominus, & factus eſt mihi in ſalutem.*

Omnes ad lapſum faciles.

S. Aug. in Pſ. 68.

Exod. 15. v. 1. & 2.

3. Reg. 20. 11. Cadere poſſumus æque ac alii.

6 Superbus ille Syriæ Rex Benadad, cum exercitu quodam potentiſſimo, in quo triginta duos Reges numerare poterat, Samariam aggreſſus eſt, jamque ſe civitatem poteſtati ſuæ ſubjecturum, ipſumque Samariæ Regem cum omnibus filiis ſuis captivum abducturum, omnes denique Regni illius theſauros ſibi abſq; eo quòd gladium ſtringeret, comparaturum eſſe certò confidebat; at verò Achab Rex nuntium illi miſit, qui ei diceret: *Ne glorietur accinctus æquè ut diſcinctus, quia varius, & ambiguus valde eſt belli eventus.* Et verè eventus nuntii illius veritatem oſtendit, ſiquidem univerſus Benadad exercitus miſerè deletus fuit. Idem quoque nobiſmetipſis applicare poſſumus, quia licèt per Dei gratiam à Bacchanalium periculis, & præcipitiis procol abſimus, ob hoc tamen nequequam vanè extolli, aliiſque inſultare debemus, quia quo ad uſque prælium durat (*militia eſt vita hominis*) nos æquè faciliter cadere poſſumus, ac ipſi ceciderunt: *Ne glorietur &c.*

2. Cor. 3. v. 4. & 5. Singulare Dei donum eſſe.

7 Ac proindè optimum eſt conſilium, ut iſta D. Pauli verba ſeria mente conſideremus: *Fiduciam talem habemus per Chriſtum ad Deum, non quod ſufficientes ſimus cogitare aliquid ex nobis, quaſi ex nobis, ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt.* Porrò inter alias gratiarum actiones, quas Eccleſiaſticus in eodem aſſumpti thematis loco Deo agit, una hæc eſt: *Liberaſti me ſecundum multitudinem miſericordiæ nominis tui à rugientibus præparatis ad eſcam.* Enimverò Dæmon per totius anni circulū nobis repræſentatur, tamquam *Leo rugiens, quærens quem devoret.* Quia verò hoc tempore omnes ſtygii ſpiritus ex Inferno

Eccl. 51. 4.

Digitized by Google

1 Petr. 5. 8. Inferno emiſſi, & laxati eſſe videntur, Deus ſpeciali-
ter à nobis laudandus venit, eò quòd terribiles ejus un-
gues potentiam, & immanitatem evaſerimus: *Torren-
tem pertranſivit anima noſtra, forſitan pertranſiſſet ani-
ma noſtra aquam intolerabilem*, inquit regius Propheta
Pſ. 123. v. 5. David. Quiſnam verò eſt hic torrens, & quænam aqua
hæc eſt? illa nimirum de qua dicitur: *Bibunt ſicut aquam
iniquitatem*; *Benedictus DEUS qui non dedit nos in ca-
ptionem dentibus eorum*. Quis noſtrum ſufficientes ſibi
v. 6. vires ad reſiſtendum huic torrenti, atque ad nimiam
hanc Bacchanalium inundationem ſuperandam pollice-
ri unquam potuiſſet: *Quis ſtabit mecum adverſus operan-
tes iniquitatem? niſi quia Dominus adjuvit me, paulomi-
Pſ. 93. v. 16. v. 17. v. 18. nus habitaſſet in Inferno anima mea; ſi dicebam, motus
eſt pes meus, miſericordia tua Domine adjuvabat me*.
Quiſnam in medio ſerpentum conſtitutus, promittere
ſibi poterit, quòd nullo ab illis ſit veneno inficiendus, &
tamen hiſce diebus omnes Inferni colubri nos obſidere
videntur. D. Chryſologus de prophanis antiquorum
ludis inquit: *Qui jocari voluerit cum Diabolo, non pote-
D. Chryſ. ſer. 155. rit gaudere cum Chriſto; nemo cum ſerpente ſecurus ludit,
nemo cum Diabolo jocatur impune*; ac proindè ſingulariſ-
ſimum Dei donum eſt, ſi ab hiſce, quibus circumdamur,
flammis illæſi atque immunes maneamus, dicereque poſ-
ſumus conſequenter: *Tranſivimus per ignem, & aquam,
Pſ. 65. v. 12. & eduxiſti nos in refrigerium*.

8 Valdè quidem meritoria, ſummaque laude digna
Bacchanalia ſpiritualia ſuadentur. actio eſt, non ſolùm hiſce diebus à mundana vanitate
totaliter ſe ſequeſtrare, verùm etiam illis vel maximè
Chriſtum per varia pietatis, & devotionis exercitia ſe-
ctari, illudque in nobis adimplere, quod S. Baſilius his
S. Baſ. de ebr. & lux. verbis ſuadet: *Jejunium ebrietatem curet, Pſalmus tur-
pes cantus, lacryma riſum, pro ſaltatione genu Deo fle-
ctatur, pro tripudio pectus pulſetur*. Verumtamen ſe-
riò quoque conſideremus neceſſum eſt, quòd non mi-
nus per totius anni curriculum ex vi juramenti, & pro-
miſſionis in Sacroſancto Baptiſmi Lavacro Deo præ-
ſtitæ, Deo fideles eſſe, ejuſque legem obſervare arctiſ-
ſimè obligemur, quæ in duobus hiſce polis: *Declina à
malo, & fac bonum*, potiſſimè vertitur, neque ab hac
obligatione etiam in hiſce Bacchanalibus, quæ Dæmo-
nis latibulum, & magnus Chriſtianiſmi abuſus dici me-
rentur, eximimur, adeòque ſi in hiſce diebus Chri-
ſtianè viximus *quod debuimus facere fecimus; cùm hæc
Luc. 17. 10. 1. Cor. 3. 7. omnia feceritis, dicite: ſervi inutiles ſumus. Neque qui
plantat eſt aliquid, neque qui rigat, ſed qui incrementum
dat Deus*.

9 Numquam ille qui dixit: *Pater meus agricola eſt*,
Jo. 15. 1. Cœleſtis ſeminatoris opus ſi fructus in nobis. Luc. 8. 5. cœleſtium inſpirationum, & invitationum ſemen in
cunctorum fidelium rationales agros ejicere deſinit, ac
proindè in Dominica Sexageſimæ non ſine myſterio, ſub
Agricolæ ſimilitudine, & parabola introducitur: *Exiit
qui ſeminat ſeminare ſemen ſuum*: at verò quid tamdem
fit? aves rapaces pretioſum hoc ſemen à cordibus noſtris
tollere, & rapere moliuntur: *Venit Diabolus, & tollit
Luc. 8. 12. verbum de corde eorum, ne credentes ſalvi fiant*. Quod
igitur Dæmoni contra nos nequicquam prævaluerit,
divinumque hoc ſemen ad pariendos bonorum operum
fructus, profundas in nobis egerit radices, cœleſtis
hujus ſeminatoris opus eſt.

10 Veram quamdam, ni fallor, Bacchanalium effi-
Bacch. ſecunda. Jud. 3. 17. giem in libro Judicum in Rege Eglon delineatam habe-
mus. *Erat autem Eglon craſſiſſimus*. Hic enim popu-
lum Iſraeli ſuæ tyrannidi habebat ſubjectum, ad eum
modum; quo Bacchus populum Chriſtianum iniquis
legibus ſuis adſtrictum tenet. At verò quonam medio
Iſraelitæ ab hoc jugo liberati, & erepti fuere? Nimirum:
*ſuſcitavit eis Salvatorem vocabulo Aod, qui fecit ſibi
v. 15. gladium ancipitem*. Hic enim coram Eglun comparens
ſe illi dona offerre velle finxit, dixitque ei: *Verbum
Jud. 3. 20. v. 21. v. 22. Dei habeo ad te; extenditque ſiniſtram manum, & tulit
ſicam de dextero femore ſuo, infixitque eam in ventre ejus
tam validè, ut capulus ſequeretur ferrum in vulnere, ac
pinguiſſimo adipe ſtringeretur*. Ecce tibi igitur hic adum-
bratum modum, quo Bacchanalia diſperdi, & è medio
tolli poſſint, nimirum ferro, ſeu enſe verbi Dei: *Gla-
Ephes. 6. 17. dius ſpiritus, quod eſt verbum Dei*. Hunc enim intra
pinguedinem Bacchanalium immittere, & profunda-
Pſ. 84. v. 9. re, id eſt, per ſeriam verbi Dei meditationem necem
ei inferre debemus: *Audiam quid loquatur in me Do-
minus*. Animæ Chriſtianæ cor aperiendum eſt Dei ſan-
ctis inſpirationibus, & conſiliis, *quoniam loquetur pa-
cem in plebem ſuam, & ſuper Sanctos ſuos, & in eos qui
convertuntur ad cor*, vel ut alia quædam verſio legit:
Qui non evertuntur ad ſtultitiam, quod idem eſt, ac
ſi dicat; pacem, & quietem internam communica-
bit illis, qui ſe ab hujus prophani temporis ſtultitia
avertunt.

11 In Apocalyſi grave quoddam improperium illis Gladio Divini verbi.
objicitur, qui doctrinam, & dictamina Balaam ſecta-
bantur, necnon Epiſcopo illi, qui eos caſtigare negle-
xerat. At verò ſpecialiter notandus eſt modus, quo in Apoc. 2. 14.
hac materia loquitur Spiritus Sanctus: *Sed habeo*, in-
quit, *adverſùs te pauca, quia habet illic tenentes doctri-* v. 15.
*nam Balaam, qui docebat Balac mittere ſcandalum co-
ram filiis Iſrael, edere, & fornicari, ita habes, & tu te-
nentes doctrinam Nicolaitarum*. Certum eſt autem, quòd
tam hi, quàm illi, individui Bacchanalium ſequaces fue-
rint, quia omnes carni, & delitiis dediti erant; Statim ve-
rò immediatè Bacchanalia penitùs diſperdendi modum v. 16.
docet, id eſt, per ſeriam adhibitam pœnitentiam: *Pœni-
tentiam age ſi quo minùs veniam tibi citò, & pugnabo cum
illis in gladio oris mei*. Hic autem oris Divini gladius,
aliàs eſſe nequit, quàm prædicatio Evangelica, atque
ideò immediatè ab omnibus audientiam requirit, & at-
tentam auſcultationem: *Qui habet aurem, audiat, quid
ſpiritus dicat Eccleſiis: Vincenti dabo mãna abſconditum*.
Nimirum Spiritus, & cœleſtium conſolationum ſuavita- v. 17.
tem, & dulcedinem illis promittit, qui Bacchanalium
voluptates vincere, & mortificare noverint.

12 Deus olim per os Iſajæ Prophetæ promiſit dicens:
Delectaberis ſuper Domino, & ſuſtollam te ſuper altitudi- Iſ. 58. 14. Cur hoc tempore S. Altaris ſac. exponatur.
*nes terræ, & cibabo te hæreditate Jacob Patris tui, os enim
Domini locutum eſt*. At verò dicat fortaſſe aliquis: Quæ-
nam eſt illa hæreditas Jacob, qua anima fidelis adeò deli-
catè nutrietur? Pro reſponſione igitur legendum vobis
eſt Geneſeos caput 27. ibi namque invenietis, quòd Iſaac Gen. 27. 37.
pater ejus (qui nomine ſuo lætitiam, & gaudium verum
ſubindicat, qui *Iſaac* idem eſt, quòd *riſus*) Jacob filio
ſuo ſequentem aſſignaverit hæreditatem: *Frumento, &
vino ſtabilivi eum*. Hanc autem eximiam hæreditatem
quoque nobis oſtendit hiſce diebus ſancta mater Eccle-
ſia, dum hoc tempore in plurimis locis *frumentum* illud
exponit *electorum*, *& vinum quod lætificat cor hominis*;
idque eo præcipuè fine, ut eos qui erga ſanctiſſimum hoc
ſacramentum devoti ſunt, ſpiritualibus conſolationibus
repleat, atque inſuper ut ex illo hunc fructum valdè con-
ſiderabilem reportent, ut ſcilicet fraudes, & dolos, va-
nitatem item, & finem deplorabilem agnoſcant, in quo
Bacchanalia tamdem determinantur.

13 Opportunè hic mihi Jonas Propheta incidit, qui
Niniven civitatem ampliſſimam ingreſſus (in qua per Bacchanaliſtas cõdemnabunt Niniviti.
totum annum continua celebrabantur Bacchanalia) ela-
ta voce per vicos, & plateas hæc verba clamando inge-
minare cœpit: *Adhuc quadraginta dies, & Ninive ſub-
vertetur*. Factumque eſt, quòd ad haſce hujus miſeri, Jon. 3. 4.
nudipedis, laceri, & è monſtri marini ventre egreſſi
hominis voces, Rex Sardanapalus (licèt adeò eſſet effœ-
minatus, ut muliebri veſte amictus in medio concubi-
narum ſuarum filare non erubuerit, adeòque intempe-
ranti gulæ deditus, ut in continua convivia, comædias,
choreas, & ſimiles vanitates omnes ſuos theſauros ex-
penderit) cilicio aſperrimo ſuper nuda carne contectus,
omnibus ſubditis ſuis, imò & brutis animantibus rigo-
roſo indicto jejunio, caput ſuum cineribus conſperſe-
rit, ejuſque exemplo numeroſiſſimus urbis illius popu-
lus auſteriſſimam amplexatus fuerit pœnitentiam. At ve-
rò quid de populi Chriſtiani cæcitate, & ignorantia di-
cemus? Cui cùm non poſt quadraginta dies, ſed poſt
breviſſimum temporis ſpatium mors intimanda ſit: *Me-
mento homo quia cinis es*, à vanitatibus tamen, & diſſo-
lutionibus Bacchanalibus non tantùm non ceſſat, verùm
potiùs eaſdem adauget, & quantò propinquior eſt illa-
rum terminus, tantò illas magis accelerat: *Viri Ninivi-* Luc. 11. 32.
*tæ ſurgent in judicio cum generatione iſta, & condemna-
bunt eam*. Felices porrò ſunt illi, quibus lumen adeſt, ad
dignoſcendum ſtultitiæ hujus Bacchanalis finem, indè-
que ſpiritualiter proficiunt.

14 Abundans illa ciborum annona, quæ in Babylo-
niæ regno coram Beli idolo quotidie apponi ſolebat; ali- Idolum Bel Bacchi Typus.
quam exprimere videtur cum Baccho ſimilitudinem.
Etenim Babylonii firmiter ſibi unà cum Rege perſua-
ſum

ſum habebant, annonam iſtam quotidie ab hoc Beli idolo abliguriri, cùm tamen idolum illud omnis vitæ ſenſus, ac vegetationis expers eſſet; ut autem rei hujus pateſceſet veritas, ipſeque Rex, & omnes alii hunc errorem ſuum, quo tenebantur, agnoſcere poſſent, Daniel hoc uſus eſt conſilio: *Præcepit Daniel pueris ſuis, & attulerunt cinerem, & cribravit per totum templum coram Rege*, hacque ratione ſacrificiorum Beli detexit impoſturam, qua Belum genialiter adeò crapulati omnibus perſuadere nitebantur. Pari quoque modo ſi & nos fictum, & apparens Bacchanalium gaudium eſſe, experiri volumus, oculos noſtros in illorum finem conjicere debemus, qui alius non eſt, quàm cinis, ſic enim omnes vanitates, & lætitiæ in planctu transſmutabuntur: *In fletu, & planctu ſcindite corda veſtra*. Prætcrquàm quòd illa vivendi inordinatio tales ſæpè conjunctas habet infirmitates, quæ mortem ſpiritualem animæ, & ſæpiſſimè etiam corporis cauſant.

Dan. 14. 13.

Joel. 2. 12. 13.

Bacchi gaudia in cinere terminantur.

15 De Aſa legitur quòd obſcœniſſimum illud Priapi ſimolachrum combuſtum in cineres redegerit: *Simulachrum Priapi omne contrivit, & in fruſta comminuens combuſſit in torrente Cedron*. Ubi S. Hieronym. ait: *Ajunt comminutum clam voluiſſe proiicere, quod Dominus ut patefaceret, in torrente Cedron, ex aqua ignis proceſſit*. Non igitur Deo noſtro ſufficiebat, quòd in minutiſſimas partes comminutum, in aquas projectum fuiſſet, verùm inſuper illud per miraculum comburi voluit; in igne nimirum ex aquis miraculoſè egreſſo. *Omnia in figura contingebant*. Sic enim etiam Eccleſiæ non videtur ſufficere, quòd Bacchanalia ſuum tandem finem accipiant, verùm inſuper illa in pulverem, & cinerem redigere intendit, ut hac ratione omnibus, quis voluptatum, & lætitiæ mundanæ finis ſit, innoteſcat.

2. Paral. 15. v. 16.
S. Hier. T. 3. c. 12.

16 *Sanguiſugæ duæ ſunt filiæ dicentes: Affer, affer*. Porrò in multis Scripturæ locis per ſanguinem peccatum denotatur, carnale præcipuè; Undè David à Deo gratiam libertatis ab impuris ſtimulis carnis poſtulare volens dicebat: *Libera me de ſanguinibus*. Per has igitur ſanguiſugas, quæ ſanguinem bibentes ſatiari nequeunt, carnalis ſenſualitas intelligitur. Quonam verò modo in hiſce animalculis ſanguinis exſugendi appetitus ſiſtitur? Per cinerem id obtinetur: Et ideò ſancta mater Eccleſia ad ſiſtendum præcipitem Bacchanalium curſum cineres adhibet, dum ait: *Memento homo, &c.*

Prov. 30. 15.
Cinis appetitum ſiſtit Bacchi.

Pſ. 50. v. 16.

17 Obſervandum quoque quòd Moyſes vitulum, circa quem Hebræi choreas, crapulas, & alias ſimiles impudicitias exercebant, ut ſacer textus ait: *Arripiens combuſſit, & contrivit uſque ad pulverem, quem ſparſit in aquam, & dedit ex eo potum filiis Iſrael*. Et quidem vitulum hunc Bacchanalium noſtrorum figuram fuiſſe, nullus eſt qui dubitet, quia ante cum *ſedit populus*, velut in Bacchanalibus, *manducare, & bibere, & ſurrexerunt ludere*. At verò ſancta mater Eccleſia prima die Quadrageſimæ exemplo Moyſis illa in pulverem, & cinerem redigit, huncque in aquas lacrymarum à fidelibus pœnitentibus effuſarum: *In fletu, & planctu, diſpergit*, dictumque cinerem, ſi non ad bibendum propinat, ad minus eorum capita, & frontes fidelium tingit, ut quale idolum illud, cui cultum, & obſequium præſtabamus, in rei veritate ſit, perſpicuè intelligamus. Et ſicut ex aqua, & cineribus inter ſe commixtis liquor aliquis conficitur, qui *lixivium* appellatur, quique lini aliarumque rerum ſimilium ſordes perfectè mundat, & purificat: Eodem quoque modo omnes animæ maculæ per veræ cujuſdam compunctionis, & pœnitentiæ aquam, necnon per aſſiduè à nobis meditatæ mortis cineres facili negotio purificantur. Illi verò è contrà qui in hiſce Bacchanalibus non ſolùm coinquinati non ſunt, verùm etiam eo tempore copioſam bonorum operum meſſem ſibi collegerunt, magnam habent cauſam referendi Deo laudes debitas, & gratiarum actiones, dicendo cum Propheta: *Non nobis Domine, non nobis, ſed nomini tuo da gloriam*.

Pulcher conceptus.
Exod. 32. 20.

Pſ. 113. 9.

TRACTATUS X.

DE BEATITUDINE

Seu Gloria Cœleſti.

DISCURSUS TRIGINTA.

Diſcurſus I. Cœleſtis gloria nec verbis exprimi, nec intellectu humano capi poteſt.

II. Cœleſtis Paradiſus pro nobis conditus fuit, utpote ad Cœleſtem gloriam poſſidendam creatis; ideòque ad hanc nos Deus ſuper omnia invitat, licèt nos illam negligamus.

III. De amplitudine, & immenſitate cœli Empyrei, in cujus comparatione terra nonniſi punctum eſt, hæcque differentia ab illo qui cœlum aſpicit, facilè agnoſcitur.

IV. Ex bonorum terrenorum aſpectu, devenitur in notitiam cœleſtium; Unde ſupernæ Jeruſalem pulchritudo, delitiæ, opulentia, elegantia, & lux fuſiùs conſideratur.

V. Beati omnes, utpote coronati Reges, in ſolio Majeſtatis ſedentes, in cœlis potentes erunt.

VI. Tractatur de animarum beatarum, & corporum ipſorum pulchritudine, & de dotibus claritatis, impaſſibilitatis, agilitatis, & ſubtilitatis, quibus corpora adornabuntur, reſtaurabunturque omnes illius defectus.

VII. De gaudio, & lætitia beatorum, qua ex divinæ faciei aſpectu perfundentur, utpotè in qua omnigena pulchritudo videtur; variaque conſiderantur gaudia, quæ ſtabilia ſunt, omniſque triſtitiæ expertia.

VIII. Superabundantes gloriæ cœleſtis delitiæ, ex conſolationibus quas Deus ſervis ſuis etiam inter tormenta, & dolores communicare ſolet, deduci poſſunt: Quilibet Beatus participabit de alterius beati gaudiis, fruetur que & unietur Deo omnis gaudii fonti; Et ideò hic flendum eſt, ut ibi gaudere poſſimus.

IX. Quòd Beatitudo omnia in ſe delitiarum genera includat ex ſimilitudine Mannæ demonſtratur; Et quidem ſi delitiæ cœleſtes cum terrenis conferantur, quantum illæ his ſuperiores ſint facilè videtur.

X. Varii gloriæ accidentalis gradus, variique ex beatitudine procedentes effectus conſiderantur, in qua invenitur quidquid volumus, aut deſideramus.

XI. De Paradiſi gloria ſub ſumptuoſi cujuſdam convivii metaphora, & alluſione diſcurritur.

XII. De unione Beatorum quam habent in cœlis, deque mutua gaudiorum inter ſe participatione tractatur.

XIII. In cœlo omnes Beati unam quaſi voluntatem habent, ex qua in cœleſti Jeruſalem magna inter beatos unio, & concordia derivatur, ad quam amor, & charitas aditum patefacit, & beatificat.

XIV. Quiſquis in cœlum oculum ſuum dirigit, omnia quibus hic in terris fruitur, aut frui poteſt, contemnit, quia in cœlis omne bonum reperitur; Unde quanti valoris unica tantùm torrentis cœlum inundantis ſtilla ſit, ponderatur.

XV. Beatitudo immunis eſt ab omnibus miſeriis, periculis, pœnis, culpis, aliiſque hujus vitæ laboribus; Et ideò beati lætabuntur quòd portum ſecurè teneant, & evaſerint infernum.

XVI. De gaudiorum, quibus beati fruentur, ſtabilitate, quippe quæ nunquam deficient, cùm bona hujus vitæ econtra continuæ mutationi ſint obnoxia.

XVII. Oculi noſtri in cœlum figendi ſunt, ſi bona terrena contemnere velimus.

XVIII. Conſideratio, & ſpes bonorum cœleſtium nobis indicat vanitatem bonorum terrenorum; Ubi agitur contra eos qui de præſentibus tantùm gaudiis cogitant, de futuris nihil curantes.

XIX. Reprehenditur negligentia illorum, qui pluris terram

quam

Digitized by Google

quàm cœlum faciunt, quibus Dæmon, & omne malum communiter prævalere ſolet.

XX. Super illa verba: *Regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud*, variæ expoſitiones adducuntur.

XXI. Quiſquis cœlum aſpicit, jugum legis libenti animo portat; Et ideò Euangelii ſectatores plus patiuntur, quàm qui in antiquo Teſtamento vixerunt, cùm jam apertus ſit Paradiſus, cujus conſideratione omnia facilè ſuſtinentur.

XXII. Mundus favorabilis facilè ab eo contemnitur, cujus oculi in cœleſtem gloriam jugiter diriguntur, libenterque quævis adverſitas toleratur, utpotè quæ ſpe æternæ retributionis ſuavis eſſe videtur.

XXIII. Chriſtus quidem Regnum cœlorum nobis conſignat, ſed cùm eodem onere quocum ille idipſum acquiſivit ideſt, ſub onere Crucis, & Paſſionis, quæ regnum ipſius fuit.

XXIV. Quiſquis ad Paradiſum vult ingredi, priùs per flammivomum ærumnarum, & tribulationum hujus vitæ enſem tranſire debet.

XXV. Paſſionum, & tormentorum libenti animo toleratorum merita, viam ad cœlum complanant, & facilem efficiunt.

XXVI. Variæ gloriæ cœleſtis, & electorum conſiderantur alluſiones, & figuræ, in quibus mentio fit paſſionum ſuſtinendarum. Ubi etiam illorum reprehenditur negligentia, qui cœlum deſerunt, ne pati cogantur.

XXVII. Sola divinorum præceptorum obſervantia ad beatitudinem acquirendam ſufficit, eſtque hæc in nova lege facilior quàm in antiqua, eò quòd in ſola charitate fundata ſit, quæ ſola in cœlos aditum præbet.

XXVIII. Oſtenditur Salvatorem non omnes obligare voluiſſe, ut per eamdem paſſionis viam ad cœlum tranſeant, per quam ipſe illud obtinuit, ſed multas aperuiſſe vias faciles, per quas cujuslibet ſtatus, & profeſſionis homines tranſire poſſunt ad æternam ſalutem.

XXIX. Aditus ad cœlum facilis eſt, cùm Chriſtus illud nobis magna cum aviditate offerat, dicendo: *Regnum Dei intra vos eſt*; Circa quæ verba variæ adducuntur obſervationes.

XXX. A multis parum pro cœlo datur, quia Deus contentus eſt à nobis accipere quod habemus, etiam ſolam bonam voluntatem, ſi plura dare nequeamus, & ideò velut in vehiculo in cœlos proficiſcimur.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

Cœleſtis gloria nec verbis exprimi, nec intellectu humano capi poteſt,

THEMA.

Oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit, quæ præparavit Deus iis qui diligunt illum. 1. Cor. 2. v. 9.

Beatitudo inexplicabilis. 1. Cor. 2. 9.

1 IDemmet Apoſtolus qui in Epiſtola prima ad Corinthios dicit: *Oculus non vidit, quæ Deus* in beatitudine electis *præparavit*, Idem, inquam, in Epiſtola ſecunda ad eoſdem Corinthios de ſemetipſo teſtimonium perhibet dicens: *Scio hominem (ſive in corpore, ſive extra corpus neſcio, Deus ſcit) quoniam raptus eſt in Paradiſum, & audivit arcana verba*; qua igitur ratione ſalva veritate aſſerere poteſt, gloriam humano ſenſui eſſe imperceptibilem, ſi ipſemet in hac vita mortali etiamnum vivens, eo modo ad illam raptus fuit, ut videre & audire illam potuerit: *Vidit, & audivit*? Dico igitur, verum quidem eſſe quòd viderit, & audiverit gloriam Paradiſi, verumtamen non niſi *per modum tranſeuntis*, ut ſcholæ loquuntur, oculos ſuos in divinam eſſentiam defixit; *Audivit* quidem *arcana verba*, ſed *quæ non licet homini loqui*. Etenim à beati illius Regni venuſtate, elegantia, majeſtate, & immenſitate adeò obſtupefactus remanſit, ut veraciter ſe dicere poſſe exiſtimarit: *Nec oculus vidit, nec auris audivit, &c.* quæ verba Doctor Seraphicus conſiderans ait: *Tam ampla, tam alta, tam innumera ſunt illa bona, ut omnem excedant humanum intuitum, humanum auditum, & omnem animi cogitationem.*

2. Cor. 12. 2. 4.

S. Bon. ſer. 2. de Ang.

2 Nota utique eſt hiſtoria illa quæ de S. Auguſtino ſcribitur, hic enim die quadam, dum Tractatum de Beatitudine ſcriberet, ad horam Cōpletorii in extaſim raptus, ſuaviſſimam quamdam vocem audivit; Cùmque cujuſnam hæc vox eſſet, inquiſiſſet? Reſpondit loquens: Ego ſum Hieronymus amicus tuus, qui dū in hac vita etiamnum ſuperſtes eſſet varia tecū circa hāc materiam dubia contulit. Tunc S. Aug. lætus ad eum dixit: Utique ex quo in cœlis vivens omnia clarè, & intuitivè intueris, omnes hactenus inter nos agitatas difficultates reſolvere tibi jam minimè arduum erit: Cui S. Hieronym. ait: Ut uno verbo edicam quod deſideras, opus erit, ut priùs mihi ad ſequentia interrogata reſpondeas: Putaſne totam terræ rotunditatem in uno pugno claudere poteris? Aut univerſam maris aquam in parvo vaſculo coercere? Si autem id impoſſibile eſſe judices, longè impoſſibilius eſſe dico, quòd intellectus aliquis creatus, illius gloriæ, quam Deus diligentibus ſe præparavit, minimam partem capere valeat; & his dictis protinus diſparuit.

S. Aug. Tr. de Beatitud.

Hiſtoria.

S. Jo. Dam. [illegible]

3. S. Jo. Damaſc. efficaciſſimam quamdam rationem adducit, cui meritò omnis intellectus creatus acquieſcere, ſeque ad Beatitudinem comprehendendam inſufficientem eſſe credere debet: Dicit ergo: *Neque verò mirandum eſt, gloriam illam, & lucem, & arcana bona nullis verbis declarari poſſe, neque enim ampla, & eximia eſſent, ſi nos terreni, & mortales, & gravem hanc, & affectionibus obnoxiam carnem geſtantes, ea tum cogitatione percipere, tum verbis exprimere poſſemus.*

S. Aug. ſer. 1. de ver. Apoſt. Beatitudo laudari poteſt non explicari. 1. Cor. 2. v. 9.

4 Poteritne inter omnes ſacros Doctores, Intellectus aliquis ſublimior, aut perſpicacior reperiri, quàm fuit ille S. Auguſt. Hic ſe ex induſtria ad multas S. Pauli propoſitiones interpretandas in pluribus locis accinxit, ſpecialiter verò in duobus, ubi ita ſcribit: *Qualis autem ſit hæc gloria futura, & quibus divitiis floreat, quantoque ſplendore præfulgeat, laudare poſſumus, explicare non poſſumus. Quare? quia legimus: Nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit, quæ præparavit DEUS diligentibus ſe.* Alibi pariter hanc eamdem veritatem tradit his verbis: *Bona regni cœleſtis dicere, vel cogitare, vel intelligere, ut ſunt, nullus poteſt carne veſtitus, multò enim majora & meliora ſunt, quàm cogitantur, & intelliguntur.* Ac tamdem hunc Apoſtoli textum: *Nec oculus, &c.* adducens, illa omnem capacitatem noſtram longè excedere concludit, dicens: *Regnum namque DEI omni fama majus, & omni laude melius, omni ſcientia innumerabilius, omnique gloria putatur excellentius.* Quæ eadem ferè verba meditationum ſuarum cap. 18. iterum repetuntur.

S. Aug. l. 9. de triplici habit. c. 3.

S. Aug. in med. c. 18.

5 Magnificentia, & fruitio animæ cujuſdam beatæ in pacifico Salomonis regno, thronique ejus magnificentia ſymbolicè exprimitur, verè enim ubi talis anima cœlos ingreſſa Deum audiverit illam his verbis invitantem, & dicentem: *Veni electa mea, ponam in te thronum meū*, majori cum jure quàm Regina Saba fateri poterit, & dicere: *Non credebam narrantibus mihi, donec ipſa veni, & vidi oculis meis, & probavi quod media pars mihi nuntiata non fuerit.* S. Bern. de Senis in ſermone quodam de cœlorum Regno prolixè diſcurrēs ita ſcribit: *Sequitur: Quantum eſt illud regnum? hic deficit ſenſus, imaginatio, ratio, intelligentia; Eſt enim magnum longitudine æternitatis interminabilis, latitudine capacitatis incoarctabilis, celſitudine ſublimitatis incomprehenſibilis.*

Offic. Eccleſ. 3. Reg. 10. 7.

S. Bern. ſer. in Dom. 1. poſt Epiph. c. 4.

6 S. Gregorius ſuper illa verba: *Aſcendit ſuper Cherubim, & volavit*, ingenioſam quamdam facit ponderationem, & ad propoſitum noſtrum ita ſcribit. *Cherubim quippe plenitudo ſcientiæ dicitur, proindè ſuper plenitudinē ſcientiæ aſcendiſſe perhibetur, & volaſſe. quia majeſtatis ejus celſitudinem ſcientia nulla comprehendit; volavit igitur, quia longè in altum ab intellectu noſtro ſe rapuit, volavit ſuper pennas ventorum, quia ſcientiam tranſcendit animarum.* Quiſnam obſecro ſapientior fuit Apoſtolo, qui ab ipſomet DEO promotus in Doctorem Gentium, in Cœli Empyrei Academia eruditus, in ſecretiſſima divinorum myſteriorum penetralia introductus, & locupletatus fuit de illo ærario: *In quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ, & ſcientiæ*, & tamèn licèt pulchritudinis, & opulentiæ beati illius regni oculatus teſtis fuerit, apertis verbis proteſtatus eſt, dicens: *Nec oculus vidit, &c.* Quibus omnibus adjungere licet, quod idem Apoſtol. ſubjungit, dicens: *Nobis autem revelavit Deus per Spiritum ſuum. Spiritus enim omnia ſcrutatur, etiam profunda Dei; Quis enim hominum ſcit quæ ſunt hominis, niſi ſpiritus hominis qui in ipſo eſt. Ita & quæ Dei ſunt, nemo cognovit, niſi Spir. Dei.* Hic autem Spiritus Dei, qui per perfectiſſimè habet bonum beatitudinis ſcientiam, S. Paulo infuſus erat, eidemque immortalia illa Beatorum gaudia revelaverat.

Pſ. 17. v. 11. S. Greg. l. 17. mor. c. 15. Beatitudo [illegible]

Coloſſ. 2. v. 3.

1 Cor. 2. v. 10.

v. 11.

7 In S. Joanne Salvator noſter duobus diſcipulis ipſum conſidenter interrogantibus: *Rabbi ubi habitas?* Reſpondiſſe legitur: *Venite, & videte. venerunt & viderunt.* Et quidem nequaquam myſterio vacare credendum eſt, quòd ſapientia illa incarnata in hac forma verborum reſponderit; Siquidem *Omnia in ſapientia fecit.* Beda ait: *Volunt habitaculum noſſe Jeſu, volunt ſibi oſtendi, qualem habitationem habeat Salvator, ut cum illo oſtenderit*,

Jo. 1. v. 38. v. 39.

V. Beda ibid.

Digitized by Google

rit, in quibus Chriſtus habitet, tales ſe exhibeant, in quibus poſſit Dominus habitare; Et dixit eis: Venite & videte. Vultis videre habitaculum meum? Sermone explicari non poteſt, opere demonſtratur.

1. Cor. 2. v. 9.
2. Cor. 13. 12.
Iſa. 64. 4.

8 Certum quidem eſt, quòd Apoſtolus, ut jam diximus in Paradiſum raptus, ibidem beatitudinem, & cœli Empyrei immenſam gloriam oculis ſuis contemplatus fuerit, & tamen cum omni ſua immenſa ſapientia illam nec exprimere, nec adæquatum illius conceptum ſibi formare potuit, *nec in cor hominis aſcendit*, licèt cœleſtem beatitudinem in ejus Epiſtolis copioſiùs declaratam inveniamus, quàm in ullo aliorum Hagiographorum, qui *viderunt per ſpeculum in ænigmate, non autem facie ad faciem.* Imò ſæpiùs ad hoc me reflexi, quòd ſcilicet hic primarius Eccleſiæ Doctor, licèt ab ipſomet Spiritu Sancto immediatè edoctus, & modo quodam inuſitato, & inaudito in cœlum raptus fuerit, quotieſcumque tamen de hac materia tractat, verba Iſajæ, ut ita dicam decopiaſſe & deſcripſiſſe videtur, nam Iſajæ cap. 64. quaſi eadem verba leguntur: *A ſæculo non audierunt, neque auribus perceperunt, oculus non vidit, Deus abſque te, quæ præparaſti expectantibus te.*

Retributio æterna inexplicabilis.
Iſa. 3. 10.
1. Cor. 2. 9.
Boetius.

9 Sciendum quoque eſt quòd idem Propheta Evangelicus, illos qui prò amore Dei in hac vita benè operantur, & laborant, & cum innocentia vivere contendunt, ad conſtantiam animare, & excitare volens, ex ſpeciali Spiritus ſancti inſtinctu hac loquendi phraſi utitur: *Dicite juſto quoniam benè, quoniam fructum adinventionum ſuarum comedet: Væ impio in malum.* Ac proindè quærendum venit, cur Propheta æternam retributionem tanta cum verborum parſimonia circumſcribat, dicendo: *Dicite juſto quoniam bene*, & nihil aliud addendo? At verò ratio eſt eadem, quàm paulò ante tetigimus, quia ſcilicet *nec oculus vidit, nec in cor hominis aſcendit, &c.* illa etenim retributio æterna inexplicabilis, & cuivis intellectui humano quantùmvis etiam clarè à Deo illuſtrato, imperceptibilis eſt, ac proindè indefinitè ait: *Quoniam benè*, quia Beatitudo ſic definitur: *Eſt ſtatus omnium bonorum aggregatione perfectus.* Huic beatitudinis bonorum cumulo adjungatis licèt omnia bona, quæ vobis imaginari aliqua ratione poteſtis, veſter tamen conceptus, veſtraque imaginatio bonorum, quibus beati in æterna beatitudine fruuntur, multiplicitate inferior ſemper erit, atque manebit.

Luc. 11. 27.
Cant. 4. 13.
Beatitudinem Beatiſs. Virgo non explicare potuit.
Luc. 1. 53.
Hug. Card.
Nazianz. Apolog. 1. N. 3.

10 Ipſa quoque ſanctiſſima Dei mater, quæ *ſedes ſapientiæ* appellatur, de cujus utero dicitur: *Beatus venter; Emiſſiones tuæ Paradiſus*, quæ inſuper, ut graviſſimi authores aſſerunt, Deum ipſum ejuſque eſſentiam intuitivè, & revelata facie vidit, in ſuo tamen Virgineo Cantico Beatitudinis bona ſpeciatim exprimere aut explicare minimè præſumpſit, ſed his tantùm verbis illa circumſcripſit: *Eſurientes implevit bonis.* Ubi Hugo Cardinalis ait: *Non dicitur quibus, ut intelligatur omnibus gratia, & gloria, ac ſpiritualis intelligentiæ.* In unum cumulum ſi omnia ſceptra, Coronas, Regna, Monarchias, & quaſcumque excellentias, dignitates, honores, quos mundus unquam habuit, aut ad finem uſque ſæculorum habiturus erit, congregetis, tamdem hæc omnia nullam quamdam, ſive nihilum eſſe deprehendetis, in proportione ad minimum gradum gloriæ cœleſtis; Et ratio eſt, quia *finiti ad infinitum nulla proportio;* Idem quoq; de omni eo dicere licet, quicquid pulchri & boni quis non jam dico invenire, ſed vel imaginari ſibi in bonis hiſce creatis poterit, ſemper enim imaginatio veſtra minor erit eo, quod in cœlis continetur. S. Nazianzenus quoque brevem quidem, ſed valdè gravem habet ſententiam, quæ nobis de bonis immortalibus conceptum quemdam paulò minùs quàm adæquatum exprimit: Dicit enim bona cœleſtia talia eſſe, *quæ neque humanus intellectus pro poteſtate atque arbitrio beatitudinem fingens, unquam informabit.* Forſitan vobis omnes beatos Reges coronatos, Imperatores, & Monarchas eſſe imaginamini? Nimis humilis eſt iſta imaginatio: Aut verò muros illius civitatis Dei ex auro puriſſimo, & pretioſiſſimis adamantibus conſtructos aptaretis? Nimis & hæc phantaſia exigua eſt in proportione ad pulchritudinem, divitias, & pretioſitatem beati illius domicilii; *Neq; pro poteſtate atque arbitrio fingens, unquam informabit.*

Apoc. 2. v. 17.
Beatitudo mannæ comparatur.
Sap. 16. 20. 2.

11 Celebris valdè eſt illa in Apocalypſi, in ordine ad æternam retributionem facta promiſſio; Dicitur enim: *Vincenti dabo manna abſconditum, & dabo illi calculum candidum, & in calculo nomen novum ſcriptum, quod nemo ſcit, niſi qui accipit.* Porrò gloria cœleſtis meritò mannæ comparatur, quæ in Scriptura ſacra panis Angelorum appellatur: *Angelorum eſca nutrivisti populum tuum, panem de cœlo præſtitiſti eis, omne delectamentum in ſe habentem, & omnis ſaporis ſuavitatem, deſerviens uniuſcujuſque voluntati, ad quod quiſque volebat, convertebatur.* Unde ad explicandam cœleſtis gloriæ dulcedinem aptior hac adduci ſimilitudo nequit, quia ut ſuo loco dicemus, in illa habebimus omne id, quòdcumque habere aut deſiderare poſſumus. Neque abs re erit, ſi ex occaſione dulcedinis & ſuavitatis mannæ illius, duce Rupert. Abbate Tuitienſi textum quemdam ex ſacris Canticis ponderabimus, in quo ſancta ſponſa cœleſtis amatoris ſui delineamenta corporis ſigillatim his verbis deſcribit: *Dilectus meus candidus & rubicundus, electus ex millibus. Caput ejus aurum optimum, coma, &c.* dum verò multis corporis ejus partibus enumeratis, ad faciem deſcribendam devenit, nihil aliud dicit, quàm: *Guttur illius ſuaviſſimum, & totus deſiderabilis.* Ubi Rupertus præfatus ait: *Porrò guttur nulli rei ſimile, ſed tantùm ſuaviſſimum dixit.* Caput quidem auro, capillos elatis palmarum frondibus, oculos columbæ, ſuper rivulos aquarum, labia liliis, crura columnis, ſeu baſibus aureis aſſimilat, gutturis verò ſimilitudinem nullam prorſus adducit: quidnam in eo lateret myſterii quod de gutturis dulcedine & ſuavitate agens omnem penitùs ſimilitudinem omittat? *Ut per hoc recogites ineffabilem, atque inæſtimabilem eſſe internam dulcedinem Divinitatis, ut meritò dictum ſit illud, quod Deus diligentibus ſe præparavit: quod nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit.*

Cant. 5. v. 10. 11.
v. 16.
Rup. Ab. l. 5. in Cant. c. 6.
Rup. Abb. ib.
2.

12 At verò ecce tibi aliam quãdam rationem, ob quã beatitudo à ſpiritu ſancto per manna adumbrata fuerit: Etenim populus ille Dei electus poſtquàm prima omninõ vice cœleſtis illius annonæ ſuavitatem, & exquiſitos ſapores guſtavit, adeò ſtupefactus & attonitus hæſit, ut illam dulcedinem neque intellectus capere, nec verbis exprimere valens exclamaverit dicens: *Manhu, quod ſignificat. Quid eſt hoc? ignorabant enim quid eſſet.* Atque ex hiſce admirationis vocibus Mannæ nomen deductum fuit. Divina igitur ſapientia, quemdam dulcedinis, & gaudiorum ineffabilium cœleſtis gloriæ conceptum formare volens, illam in manna præfigurare, & depingere voluit, quia intellectum noſtrum in illam nequaquam ſine admiratione, & ſtupore defigere valemus, utpotè quæ comprehendi, aut exprimi neutiquam poteſt: Unde ſolùm nobis cum admiratione exclamandum eſt: *Quid eſt hoc?* Ac proindè in eodem loco ſequitur: *Dabo illi, &c. quod nemo ſcit, niſi qui accipit.* Circa quæ verba S. Gregorius ait: *Nomen novum in calculo ſcriptum, id eſt, in æterno præmio, notitiam Dei humanis mentibus inuſitatam ſcire nemo poteſt, niſi qui hanc etiam acceperit.* Similiter S. Ambroſius ſuper hunc textum ita ſcribit: *Per calculum, nomenque in eo ſcriptum, poteſt beatitudo cœleſtis patriæ deſignari, ut per calculum cœleſtis patria, per nomen verò in eo ſcriptum, beatitudo cœleſtis patriæ figuretur; Hoc ergo nomen nullus ſcit, niſi qui accipit calculum, quia quanta ſit illa cœleſtis beatitudo, nullus ſcire prævalet, niſi qui ad hanc pervenire meruit, ſicut dicit Iſaias: Oculus non vidit, Deus, abſque te, quæ præparaſti expectantibus te.*

Exod. 16. 15.
S. Greg. l. 19. mor. c. 2.
S. Ambr. c. 3. in Ap. c. 2.
Iſa. 64. v. 4.
Apoſtoli aſcendente Chriſto fixis oculis cœlũ contemplantur. Act. 1. v. 11.
Matt. 6. v. 33.
S. Aug. T. 9. Enar. 2. q. 55.
Jo. 10. 9.

13 In die illo, quo Salvatore noſtro in cœlum triumphaliter aſcendente; cœli ad eum excipiendum aperti fuerunt, Apoſtolique fixis in Cœlum oculis ſtetere attoniti, Angeli juxta illos ſe ſtatuentes, his eos verbis ſunt affati: *Viri Galilæi quid ſtatis aſpicientes in cœlum?* Sed dicite ſodes, quidnam Angelorum intererat, quòd Apoſtoli cœlum poſt tot ſæcula, quibus reclusum fuerat, apertum, ſuumque Magiſtrum, & Dominum, qui illos docuerat: *Primum quærite regnum Dei*, inibi glorioſè recipi videntes, in cœlum iſtud curioſè pariter, & devotè ſuſpexerint? S. Auguſtinus ait: *Quid aliud dixerunt, niſi nullo modo poteſt oculus hominum uſque in illud, penetrare ſecretum, quò ibat Dominus?* Angeli igitur, qui Apoſtolos in contemplanda, clarèque videnda cœli gloria curioſos, valdeque cupidos eſſe notabant, maximè cum is qui de ſemetipſo dixerat: *Ego ſum oſtium, per me*

ſi quis

Digitized by Google

ſi quis introierit, ſalvabitur, per quadraginta dies de beati illius regni delitiis fusè cum illis ſermocinatus fuiſſet: *Per dies quadraginta apparens eis, & loquens de regno Dei*, illos ne tempus fruſtra & inaniter perderent, commoverunt, dicentes: *Quid ſic ſtatis? Nullo modo poteſt oculus hominum in illud penetrare ſecretum.*

Act. 1. v. 3.

14 Verùm enimverò videor mihi, nonneminem audire verba illa Hymni de Aſcenſione Domini objicientem, in quo dicitur: *Quicumque Chriſtum quæritis, oculos in altum tollite, illic licebit viſere ſignum perennis gloriæ.* At verò talis, quiſquis eſt, advertere debet, quòd non dicatur ibi: *Licebit viſere gloriam*, ſed *ſignum gloriæ*. Inter figuram, & figuratum ingens eſt differentia; In illo igitur hymno hoc ſolùm dicitur, quòd quiſquis ſibi de cœlo Empyreo conceptum aliquem formare deſiderat, ſurſum ſuſpicere debeat, & dicere, quòd ſi una tantùm ſtella centies major eſt, quàm ſit tota hujus terræ vaſtiſſima machina, quanta igitur Cœli beatorum vaſtitas erit? Quòd ſi cœlum ſtellatum tot lucidiſſimis ſtellis diſtinctum & ornatum eſt, quantò pulchriores, & lucidiores debent eſſe cœleſtis Paradiſi manſiones? Quòd ſi Sol ille viſibilis totum illuminat univerſum, aureiſque lucis ſuæ radiis benignos influit in hæc ſublunaria influxus, qualis Sol ille futurus erit, qui tribus luminibus in una luce reſplendet?

Differentia. Hymn. Eccl.

15 Salvator noſter apud S. Matthæum docet nos cœleſtem à DEO poſtulare gloriam, dum ait: *Petite & dabitur vobis; quærite & invenietis, pulſate & aperietur vobis*, quidnam verò nobis in Cœlo ſpeciatim petendum ſit, non exprimit neque declarat. Sed numquid aliàs quotidianam nos orationem edocens, nos ita orare præcepit: *Pater noſter qui es in Cœlis; Adveniat regnum tuum?* Cur igitur modò nullam horum facit mentionem? Nulli hoc loco dubitandum eſt, quin Salvator noſter, dum nos petere, quærere, & pulſare jubet, de æterna beatitudine locutus fuerit, jam enim dixerat: *Quærite primùm Regnum DEI.* Item *pulſate*, ſed ubi, niſi ad fores Cœli? *Domine, Domine aperi nobis.* Scire ne cauſam vultis, cur in illis verbis petite, pulſate, quærite, nihil petendum, aut quærendum, aut pulſandum ſpeciatim expreſſerit? Hugo Cardinalis inquit: *Cur dicitur, quærite, pulſate, & petite, & non determinat quid, & ad quid?* Et mox ideò id factum eſſe reſpondet, quia cùm in illis verbis de cœleſti gloria agatur, nulla reperibilis eſt lingua, quæ illam nobis ad ſufficientiam explicare poſſit, licèt etiam ipſummet ſit Verbum æternum, ipſamet increata ſapientia, & illud ipſum, quod futurum eſt beatitudinis noſtræ objectum: *Ad ſignificandum, quod iſtud, quod petitur, quæritur, & ad quod habendum pulſatur, eſt innominabile.*

Verbum increatum ſat explicare non potuit. Matt. 7. v. 7.

Matt. 6. v. 9.

Matt. 6. v. 33.

Matt. 25. 11.

Hug. Card. ibid.

16 Porrò Ethymologia hujuſce dictionis: *Cœlum*, à Sancto Bernardino de Senis hiſce verbis exponitur: *Cœlum, quia celat ſecreta DEI, à celando dicitur.* Cœlum etenim ſuam pulchritudinem, divitias, & gaudia ineffabilia, quibus inundat, non ſolum ab oculis noſtris, ſed & ab intellectu noſtro celat, & abſcondit: *Nec oculus vidit, nec auris audivit, &c.* Fuerunt nonnulli, qui ad cœleſtem gloriam adumbrandam Emblemate uſi ſunt, cujus corpus erat Cœlum quoddam ſtellis, Sole, Luna, aliiſque omnibus elegantiſſimis, & pretioſiſſimis ornamentis mirè adornatum; anima autem dicti Emblematis hac Epigraphe exprimebatur: *Pulchriora latent:* Idem quoque nos in præſenti dicere poſſumus; poſtquam enim de cœleſti gloria multum ſpeculati ſumus; poſtquam de ea ſcripſimus, legimus, diximus, quicquid de ea à nobis ſcribi, legi, aut dici potuit; imò poſtquam imaginationi & deſiderio noſtro, omne quidvis bonum, pulchrum, jucundum, & appetibile quod excogitari poteſt, imaginandi & deſiderandi libertatem indulſimus, tandem liberè dicere poſſumus & debemus, quòd longè plura, nobiliora, & præſtantiora in Cœlis viſuri & poſſeſſuri ſimus, ſiquidem: *Nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit, quæ præparavit &c.*

S. Bern. Sen. de 7. donis Spir. ſan. 3. c. 1. Cœlum celat.

Emblema.

1. Cor. 2. v. 9.

DISCURSUS II.

ARGUMENTUM.

Cœleſtis Paradiſus pro nobis eſt conditus, utpote ad cœleſtem gloriam poſſidendam creatis; Ideòque ad hanc nos DEUS ſuper omnia invitat, licèt nos illam negligamus.

THEMA.

Quærite primùm Regnum Dei. Matt. 6. v. 33.

1 PRimum opus, quod à Divini illius Architecti omnipotenti dextera in totius univerſi creatione emanavit, fuit cœlum Empyreum, domus videlicèt æternæ beatitudinis. Unde ſacer Chroniſta primum Geneſeos caput ab his verbis orditur: *In principio creavit Deus cœlum.* D. Cryſoſt. optimè ponderat, quòd ſapientiſſimus mundi Artifex, mundialem hanc machinam erigendo, omninò contrarium fecerit illius, quod nos hic in terris ædificia erigendo facere ſolemus, ſiquidem nos primò fundamenta jacimus, & poſtea conclavia domus paulatim erigimus: *Deus præter humanum morem, ſuum perficiens ædificium, priùs cœlum extendit, poſtea & terram ſubſternit, prius culmen, poſtea fundamentum.* Et quidem tametſi verum ſit, quòd nos ædificando primò omnium fundamentis effodiendis occupati ſimus, attamen primo omnium loco ad conclavia domus, quæ inhabitaturi ſumus, oculos noſtros convertimus, adeò ut hæc prima ſint in intentione, licèt ultima in executione exiſtant; in tantum enim priùs jacimus fundamenta, in quantum illa univerſam fabricam ſuſtentant. Creator autem noſter *Priùs Cœlum extendit, poſtea & terram ſubſternit*, idque non ſolùm adhoc ut cœlum ſine terra ſubſiſtere poſſe intelligamus, verùm etiam ut primo omnium loco oculum & cor noſtrum ad cœleſtem Paradiſum, tamquam ad domum & habitationem pro nobis fabricatam, dirigendum eſſe ſciamus; ſiquidem terra nobis velut exilium, via, & iter quoddam ad ſupernam patriam poſſidendam aſſignata fuit. Unde Judex ille ſupremus ad electos ſuos dicturus eſt: *Poſſidete paratum vobis Regnum à conſtitutione mundi.*

Primo Cœlum creatum ut illuc cor noſtrum dirigeremus. Gen. 1. v. 1. D. Chryſ. h. 2. in Gen.

Matt. 25. 34.

2 Quando Deus poſt creatum Cœlum Empyreum, fundamentum jecit totius univerſi, jam terra nondum in ſinum ſuo Infernum recludebat, quia eòuſque Lucifer nondum rebellis à Deo defecerat, neque quid peccatum eſſet ullus ſciebat, quod peccatum ſolùm ipſum in profundum abyſſi deturbavit, unde Infernus non eſt pro nobis conditus, benè tamen cœleſtis Paradiſus. Unde S. Auguſtin. inquit. *Conſiderate quid dicturus ſit ad dexteram poſitis; Venite Benedicti, percipite Regnum, quod vobis paratum eſt ab origine mundi: advertite fratres chariſſimi, quia Regnum Cœlorum nobis prædeſtinatum: Gehenna autem non nobis, ſed Diabolo præparata eſt.* Valdè igitur conſideranda ſunt verba illa: *Paratum vobis Regnum*, quia Creator noſter, priuſquam hominem produceret, prius illi palatium, in quo habitaret, præparare, illudque non terram, ſed cœlum eſſe voluit; ac proindè: *In principio creavit Deus cœlum.* Quia verò ita diſpoſuerat, ut priuſquam in cœlos aſſumeretur, demoraretur aliquantiſper in terra, alium quoque eidem in hac eadem terra fabricavit Paradiſum: *Poſuit hominem in Paradiſo quem formaverat*, adeòque à primo ad ultimum hominem ſemper Cœlum ſuſpicere, ſemper deſiderare voluit: *Quærite primùm Regnum Dei:* Nolebat hominem ſtatim ab initio creationis ſuæ Cœli civem eſſe, ſicut ſunt Angeli, ſed poſt aliquod terreni incolatus ſpatium, illum ad Cœlum transferre voluit, ut hac ratione adhuc in terra conſtitutus cor, & oculos ſuos in Cœlum directos haberet.

Poſt terrenum incolatum voluit Deus transferre hominem in Cœlum.

S. Aug. ſerm. 38. de SS. Matt. 25. 34.

Gen. 1. v. 1.

Gen. 2. v. 8 & 15.

Matt. 6. v. 33.

3 *Plantavit Paradiſum voluptatis, in quo poſuit hominem.* Ubi S. Ambroſius ait: *In hoc Paradiſo hominem Deus poſuit, quem plaſmavit, poſuit ſicut Solem in Cœlo, expectantem Regnum Cœlorum.* Homo quidem foris extra Paradiſum, in agro Damaſceno nimirum, formatus fuit, in Paradiſum tamen ſubitò poſt ſuam creationem tranſlatus fuit. Septuaginta legunt: *Sumpſit Dominus Deus hominem*, ut exindè intelligeremus, quantam Deus pro nobis curam habuerit, ut nos deliciarum ſuarum faceret eſſe participes. Quia tamen protoparentes noſtri in tranſgreſſionis ipſorum juſtum ſupplicium è Paradiſo iſto fuere ejecti, hinc benigniſſimus Dominus, ut corde & oculis ad ſupernum & cœleſtem Paradiſum continuò ſuſpirarent, *collocavit ante Paradiſum voluptatis Cherubim.* Sed quo fine? Hunc finem Philo Hebræus exponit his verbis: *Cherubim & igneo gladio convenienter contra Paradiſum habitatio aſſignatur, non tanquam hoſtibus locum oppugnaturis, ſed tamquam familiariſſimis, amiciſſimiſque, ut ex aſpectu, contemplationeque*

Gen. 2. v. 8. Cur Cherubim ante paradiſum collocatus à Deo.

Septuaginta.

Philo l. de Cherub.

mutua, innaſcatur deſiderium maturum, totius Cœli circumferentiam cogitari vult.

Cor animæ in cœlo creatio ac erectio corporis aſpirata. Rup. Ab. l. 2. in Gen. c. 24.

4 Hoc eodem fine Creator noſter motus fuit, quando hominem inter omnia alia viventia vultu in Cœlum erecto plaſmavit, corpuſque noſtrum pariter arboris inſtar ſurſum ferri voluit. Unde Rupertus Abbas Tuit. ait: *Forma corporis in hoc ſolo animante ſurſum caput attollit, cœlum intuetur, terram calcans pedibus, recto pectore incedit, & ſydera vel cœleſtia regna supernè poſitis meditari commonetur oculis.* At verò ſi de anima, quæ ſola eſt quæ corpori vitam tribuit, quæ principalis eſt ſubſtantia & eſſentia hominis, loqui velimus, ubinam illa ſuos habet natales, niſi in Cœlo? nam ut Lactantius Firmianus ait: *Ficto corpore inſpiravit ei animam de vitali fonte ſpiritus ſui, conſtat ex anima & corpore, ideſt, quaſi è cœlo & terra, quandoquidem anima qua vivimus, velut è cœlo oritur à DEO, corpus è terra*; ac proindè S. Leo meritò nos monet dicens: *Surſum vocatos animos terrena deſideria non deprimant, ad cœleſtia prælectos peritura non occupent.* Animæ igitur noſtræ natales conſiderantes, nos in anima noſtra Cœlum portare intelligamus.

Lact. Firm. l. 2. de orig. err. c. 13.

De jure nobis competit cœlum tanquam filiis ejuſdem patris.

5 Quoad uſque vivimus, juſtiorem prætenſionem non habemus, quàm quòd ad beatum illud Regnum continuò aſpiremus. Unde Deus non ſolùm cœlum pro nobis fabricatum eſſe dicit: *Poſſidete paratum vobis Regnum à conſtitutione mundi*, verùm etiam nos æternum Patrem ſuum, in noſtrum quoque Patrem accipere & agnoſcere docuit dicens: *Cum oratis, dicite: Pater noſter qui es in cœlis, adveniat Regnum tuum*, Unde S. Apoſtolus convenienſ efformat argumentum, dum ait: *Si autem filii & hæredes, hæredes quidem Dei, cohæredes autem Chriſti.* Quando principem aliquem in hos vel illos Dominiorū ſtatus, aut Regem in hoc vel illud Regnum hæreditariè ſucceſſiſſe audimus, fortunæ quidem ejus invidere poſſumus, partem verò hæreditatis illius prætendere minimè audemus; at verò quoad beatum illud Regnum ſic ſe res non habet, ad illud namque poſſidendum omnes tanquam ejuſdem Patris filii ex æquo & à pari Jus habemus, Aſpirare ad dominia & regna temporalia *crimen eſt læſæ majeſtatis*, quod capitis pœna luendum venit; at verò quoad Regnum illud beatum, verum eſt omninò contrarium, quia ad Regnum cœlorum non aſpirare, delictum grave eſt, morte æterna, indignatione Dei, & Inferni perpetua pœna luendum, quia ad illud nobis comparandum, omnes poſſibiles conatus adhibere obligamur.

Matt. 25. 34. Matt. 6. v. 9.

Luc 11. v. 2. Rom. 8. v. 17.

S. Ambr. in præfat. ad Pſal. 1. Pſ. 1. v. 1. Hoc præmium nobis proponitur certantibus.

6 Regius Propheta David, ut S. Ambroſius benè obſervat, à Beatitudinis facta mentione Pſalterium ſuum orditur, dum ait: *Beatus vir &c. Quàm aptum, quàm opportunum principium*, inquit Sanctus Ambroſius, *namque ut ii, qui agonis aliquam ſolemnitatem receperint exhibendam, proponere præmium ſolent, jactare coronæ nobilitatem, quo certaturi ſtudio majori conveniant, niſuque propenſiore decertent, ita Dominus noſter JESUS Regni Cœleſtis gloriam, perpetuæ quietis gratiam, vitæ æternæ beatitudinem, ad virtutis humanæ incentiva propoſuit, à præmio cœpit.* Nam Salvator noſter non ſolùm vix etiamnum natus, Angelorum exercitus in terram deſcendere fecit, qui mortalibus gloriam intimarent; verùm etiam prima prædicationis ſuæ verba, primumque thema unde prædicationem ſuam exorſus eſt, fuit cœleſtis Regni annunciatio, idemque thema etiam ſanctiſſimus ejus Præcurſor paulò ante ſuis ad populum ſermonibus habitis præmiſerat; ac proindè mirum non eſt, quòd poſtea nobis inſinuarit dicendo: *Quærite primùm Regnum DEI.*

Matt. 4. v. 17.

Matt. 3. v. 2.

Matt. 6. v. 33. Did. Stell. in c. 12 Lucæ. Verbum quærite à paucis auditur.

7 Haud immeritò Didacus Stella ex illis verbis Dominicæ orationis *Adveniat Regnum tuum*, motivum quoddam magnæ admirationis deſumpſit, dum ait: *Sed non poſſum non homines vehementer mirari, qui cum audiant Chriſtum dicentem: Quærite Regnum Dei, tantæ petitioni aures ſuas obturatas habeant, & frigidi & tepidi ſint.* Salvator noſter adeò anxiè deſiderat, ut regnum ejus ſtudiosè ambiamus & inſectemur, ut quando bonus latro, qui paulò ante unà cum ſocio ſuo, & ſupplicii conſorte, illum conviciis, & blaſphemiis dehoneſtarat, qui innumeris ſceleribus, & iniquitatibus onuſtus erat, verba illa in monte Calvariæ via ore ſuo protulerat: *Memento mei dum veneris in Regnum tuum*, ipſum protinus ſibi reſpondentem audierit, & dicentem: *Hodie mecum eris in Paradiſo.*

Luc. 23. v. 42. Luc. 23. v. 43.

Chriſtus jam glorioſus 40. diebus in terris manſit ad cœleſtis deſiderium.

8 Adhæc licèt corporum glorioſorum proprius locus ſit Cœlum, nihilominus poſtquam in glorioſo corpore à mortuis reſurrexerat, quadraginta diebus in terra ante ſuam in cœlos aſcenſionem commorari voluit, non alio certè fine, quàm ut fidelibus ſuis fervens quoddam cœleſtis gloriæ deſiderium ingereret; *Per dies quadraginta apparens eis, & loquens de Regno DEI.*

Act. 1. v. 3. Euſeb. Emiſſ.

9 Euſebius Emiſſenus inſtructionem obſervat, qua nos Salvator noſter modum Regnum illud poſtulandi docere voluit: *Petite & accipietis: quærite & invenietis: pulſate & aperietur vobis, ideſt, ut petamus orando, quæramus laborando, pulſemus deſiderando, pulſemus proficiendo, pulſemus perſeverando, & in ſpem cœleſtium promiſſorum tanto incitemur ſtudio, tantoque inardeſcamus affectu, ut cum præmiorum dignitate deſideriorum magnitudo concordet.* Quando Salvator noſter per infinitam ſapientiam ſuam orationem compoſuit Dominicam, in ſecunda illius petitione Regnum Cœlorum nos petere docebat: *Adveniat Regnum tuum*, & paulò poſt nos panem ſuſtentationi noſtræ neceſſarium poſtulare præcepit: *Panem noſtrum quotidianum, &c.* Sed quo myſterio ipſum hunc ordinem inter duas haſce petitiones inſtituiſſe exiſtimatis? Nimirum docere nos voluit, ni fallor, quod à nobis menſa delitiarum æternalium primo loco ſpectanda ſit, de qua ipſe ait: *Beatus qui manducabit panem in Regno DEI*, poſtea verò panis hujus vitæ corporali ſuſtentationi neceſſarius quærendus: aut verò per hunc ordinem nobis inſinuare intendit, quòd majorem habere debeamus appetitum beatitudinis, quàm ſit appetitus, quo corpus fertur in alimentum, quod ſuæ conſervationi eſt neceſſarium.

Luc. 11. v. 9. Petendi modus.

Ma 11. 6. v.

Matt. 6. v. 11.

Luc. 14. v. 15.

Appetitus gloriæ laudabilis.

10 Habet portò appetitus famis & ſitis hanc prærogativam, quòd cùm alii appetitus, etiam immoderati abſcondi, vel diſſimulari poſſint, de famis aut ſitis appetitu è contra Philoſophus quidam dicere non dubitarit: *Omnem affectum excludit, in primis vero verecundiam.* Fames immoderata, nec tempus, nec locum, nec perſonas reſpiciens apertè ſe manifeſtat: *Eſurientes implevit bonis.* Fames gloriæ non ſolùm non eſt occultanda, ſed laudabiliſſima ſemper erit, ſi appetitus ejus immoderatior fuerit; Unde Pſalmiſta dicebat: *Satiabor cum apparuerit gloria tua.* Samaritana quæ à principio ſe ad tractandum, & converſandum cum Chriſto invitam oſtendit, dicens: *Quomodo tu Judæus cùm ſis, bibere à me poſcis, quæ ſum mulier Samaritana?* mox ut ſcaturientem divinæ gratiæ aquam ſibi à Chriſto promitti audivit: *Qui biberit ex aqua, quam ego dabo ei, non ſitiet in æternum*, quaſi anxiè cupida, omniſque verecundiæ expers dicere cœpit: *Domine da mihi hanc aquam.* Ubi ut vides, aquam hanc in modo imperativo loquens poſtulavit: *Da mihi*, ad eum modum, quo S. Mater Eccleſia nos gratiam poſtulare docuit, cujus diſpenſator eſt Spiritus Sanctus, dicendo: *Veni Sancte Spiritus, Veni Creator Spiritus &c.* cùm tamen alias divinas perſonas alloquentes verbis deprecatoriis uti ſoleamus, dicendo: *Da quæſumus*, vel alio ſimili modo.

Philoſophus

Luc. 1. v. 53.

Pſ. 16. v. 15.

Jo. 4. v. 9.

Jo. 4. v. 13. Jo. 4. v. 15.

Hymn. Eccl.

S. Vinc. Ferr. ſer. in Feſt. Omn. SS. Exemplum.

11 S. Vinc. Ferrer. refert, quòd cùm quidam eximius Dei ſervus, qui cum magna ſanctitatis opinione ſemper vixerat, ad alteram vitam moriendo tranſiiſſet, vehemens quemdam amicorum ſuorum inceſſerit deſiderium ſciendi, an anima ejus rectà evolaſſet ad cœlum; Cùmque ſuper hoc Dei reſponſum ſibi revelari ardenter petiiſſet, anima dicti ſervi Dei igne circumdata ei apparuit, & terrefacto ex hac apparitione amico ſuo dixit, ſe in purgatorio ad aliquod tempus condemnatam hærere, eò quòd in vita ſua cœli gloriam eo quo par erat, ardenti deſiderio non quæſiſſet, aut deſideraſſet. Non ſic regius Propheta David fecit, qui ad cœleſtem gloriam continuò ex toto Spiritu aſpirabat, ideòque hanc vitam in patientia habebat, dicens ſemper: *Heu mihi quia incolatus meus prolongatus eſt, Fuerunt mihi lacrymæ meæ panes die ac nocte, quando veniam & apparebo ante faciem Dei? ſitivit anima mea ad Deum*; & tamen portæ æternales gloriæ nondum patefactæ erant, ſed animæ etiam ſanctiſſimæ in ſinum Abrahæ deſcendebant.

Pſ. 119. v. 5. Pſ. 41. v. 4.

Pſ. 83. v. 2. v. 3. v. 4. Ad locum naturalis inclinatio.

12 Idem quoque alibi dicit: *Quàm dilecta tabernacula tua Domine virtutum, concupiſcit & deficit anima mea in atria Domini*, & poſtea ſubjungit: *Etenim paſſer invenit ſibi domum, & turtur nidum ſibi, ubi ponat pullos ſuos:* quaſi dicere vellet, hæc animalia ex naturali quodam inſtinctu de nido ſuo ſollicitudinem habent, illumque cum

omni

Digitized by Google

omni induſtria ſua fabricant, ut pullos ſuos in eodem collocare poſſint, & anima quæ cœlo poſſidendo creata eſt, cunctaque opera ſua eò dirigere debet, de illo minimè cogitabit? Abſit: Non ſic à me fiet, quin potiùs ſemper mente mea tecolo: *Altaria tua Domine virtutum, Rex meus & Deus meus! Beati qui habitant in domo tua Domine, in ſecula ſeculorum laudabunt te. Beatus vir, cujus eſt auxilium abs te, aſcenſiones in corde ſuo diſpoſuit.* Et ideò mirum non erat, quòd vir ſecundum cor Dei factus fuerit.

v. 4. v. 5. v. 6. Act. 13. v. 22.

Pſ. 26. v. 4. Sollicitudo David acquirendi beati. S. Bern. Sen. T. 2. ſerm. 64. A. 3. c. 3.

13 In alio quoque Pſalmo idem coronatus Propheta proteſtatur dicens: *Unam petii à Domino, hanc requiram, ut inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ.* Circa quem textum S. Bern. de Senis notat quòd *non ponit ſubſtantivum, non determinat, quam unam petiit, quod utique facit ad myſticè innuendum, quod illud eſt omne bonum, ait enim. Unam petii à Domino, non multas, vel multa, ſciens porrò quod unum eſt neceſſarium.* Idem quoque S. Pater dicti Prophetæ tegit curam & ſollicitudinem conſiderare pergit, qua cœleſtem gloriam ſibi omnibus poſſibilibus modis acquirere conatus fuit: Dicit enim de illo: *Licèt illum nondum habuerit, non tamen deficit, ſed pulſans perſeverat dicens: Hanc requiram Non dicit: Hanc quæram, ſed requiram, in quo notatur perſeverantia in multis operibus bonis; & ſubdit, quæ ſit res illa, dicens: Ut inhabitem in domo Domini, hoc eſt in gloria; omnibus diebus vitæ meæ, ſcil. futura.* Idem quoque ardentiſſimum Prophetæ deſiderium S. Tho. de Villan. his verbis conſiderat: *Sic quoque alius ardebat*, inquit, *qui profuſis lacrymis & gemitibus, jucundam illam ſocietatem ſitientibus, attenuatis oculis, ſuſpicientibus in excelſum, & quotidie cœleſtes illas manſiones à longè ſalutantibus & gliſcentibus, ſicut pullus hirundinis ſic clamat: Educ de carcere Deus animam meam ad confitendum tibi, à te enim quid aliud volui ſuper terram? Unam ſolam petii à te, hanc requiram.* Experientia teſte videmus, quod an aliquis Italus, Germanus, vel Gallus ſit, lingua, mores, diſcurſus, & converſandi ratio lucide demonſtrent; Unde Philoſophus ille olim dicebat: *Loquere, ut te videam. Erat igitur filius legitimus*, inquit de David e Th. de Villanova, *& civis verus Jeruſalem, & ideo ſitit venire ad eam*; qualis enim eſſet, verba ejus evidenter demonſtrabant.

Luc. 10. v. 42.

S. Th. de Vil. nov. de S. Michaele.

Pſ. 141. v. 8. Pſ. 72. v. 25.

Philoſoph.

S. Th. de Vil. nov. ibid.

Beatis obtinendi oratia Deo opus.

14 Enim verò ſi forſitan quæſieris, ubinam locorum regnum iſtud à nobis quæri debeat, quod conſtat multis milliarium millionibus à nobis eſſe remotum? *Quis aſcendet in Cœlum?* Huic ego verbis ipſiuſmet Chriſti Salvatoris noſtri reſpondeo: *Regnum Dei intra vos eſt.* Verùm dices fortaſſe qua ratione fieri poterit, quòd Regnum Cœlorum adeò vaſtum, & immenſum in unica duntaxat anima reperiatur? Ac proindè ſciendum, quòd ſicuti is qui indubitatum jus habet, ut in regno aliquo ſuccedat, Rex communiter vocari ſolet, tametſi Sceptrum Regni illius actualiter non moderetur; ita quoque dici poſſe videtur, quòd is qui gratiam Dei in anima ſua poſſidet, quæ pignus quoddam & ſemen eſt gloriæ, regnum quoque Dei intra ſe habeat. Id quod S. Ambroſ. opportunè confirmat, dum ſuper illa verba: *Adveniat Regnum tuum*, ita ſcribit: *Veniat Regnum tuum, quaſi non venerit, ſed tunc venit Regnum Dei, quando ejus eſtis gratiam conſecuti, ipſe enim ait; Regnum Dei intra vos eſt.* Profectò prima facie accommodatiùs nos in oratione Dominica dicere poſſe videri poſſet, ſi ita oraſſemus: *Veniamus ad Regnum tuum*, quam ſi diceremus: *Adveniat Regnum tuum intra nos*; & tamen is qui *Omnia in ſapientia dixit, & fecit*, optimè nos docuit, quia nos ad gloriam adire nequaquam poſſemus, niſi priùs illa in animam noſtram illaberetur, illamque imbueret, illa, inquam, non in re ipſa ſed in pignore non in flore, vel fructu, ſed in ſemine. Semen autem gloriæ gratia eſt, quæ appellatur gloria inchoata, ſicut gloria gratia conſummata: vel etiam dicere poſſumus, quòd quia adeò in gloria cœleſti acquirenda, & ambienda pigri, deſides, & inertes ſumus, ut opus eſſe videatur, ad hoc ut illa frui poſſimus, ut illa ad nos veniat, nobiſque occurrat, id quod cum illo Apocalypſeos textu optimè conſonat, in quo S. Joannes ſequentem viſionem habuiſſe ſcribitur: *Vidi Jeruſalem novam deſcendentem de Cœlo à Deo, paratam, ſicut ſponſam ornatam*; Etenim quòd in illa viſione Jeroſolyma cœleſtis inſtar elegantiſſimè adornatæ ſponſæ cujuſdam ſe videndam præbuerit, nihil in ſe mirum habet, hoc enim factum fuiſſe dicere poſſumus, ut hac illius ſpecioſitate, & eximio ornatu, major in nobis erga illam excitetur deſiderii ardor, & vehementia affectus: at verò maximè notandus eſt modus, & phraſis illa loquendi, dum ipſamet de Cœlo deſcendiſſe, & hominibus velut obvia occurriſſe dicitur; *deſcendentem de Cœlo*, quod benè cum illis verbis Luc. 10. conſonat, ubi dicitur: *Appropinquavit in vos regnum Dei.* Ad hoc igitur ut nos gloriam Cœleſtem deſideremus, & ad illam conſequendam nos accingamus, opus eſt, ut cœlitùs nobis gratia Dei, dona, & virtutes infundantur, ut in virtute gratiæ ad gloriam conſcendere valeamus; ac proindè Chriſtus non ſine cauſa poſtquam nos ad regnum Dei inquirendum invitaſſet, dicendo: *Primùm quærite Regnum Dei*, immediatè ſubjunxit: *Et juſtitiam ejus*, quia juxta proportionem gratiæ, conſequemur pariter, & gloriam; primò tamen gratiam ſibi quilibet acquirat neceſſum eſt, ac demum gloriam.

Rom. 10. v. 6.

Luc. 17. v. 21.

Matt. 6. v. 10.

S. Ambr. li. 5. de Sacr. c. 4.

Apoc. 21. v. 2.

Luc. 10. v. 9.

Matth. 6. v. 33.

DISCURSUS III.

ARGUMENTUM:

De amplitudine, & immenſitate Cœli Empyrei; in cujus comparatione terra non niſi punctum eſt, id quod ab eo qui cœlum aſpicit, facilè agnoſcitur.

THEMA.

O Iſrael, quàm magna eſt domus DEI, & ingens locus poſſeſſionis ejus! magnus eſt, & non habet finem: excelſus, & immenſus. Baruch. 3. verſ. 24. & 25.

1 DEUS populo ſuo aliquam Regni Cœlorum, quod vaſtum, & interminabile eſt, notitiam communicare volens, hoc admirationis verbo uti voluit, dicendo: *O Iſrael, quàm magna eſt domus Dei!* neque illi ſufficiebat dixiſſe quòd locus ille amplus eſſet, id quod verbis illis, *ingens, & magnus* ſatis explicaverat, verùm inſuper illum quamdam infinitatis præcellentiam in ſe habere aſſerere voluit, dum addit, *non habet finem, excelſus eſt, & immenſus, non* quidem *ſimpliciter*, inquit Lyranus, *quia nulla Creatura ſic eſt immenſa, ſed per comparationem ad nos, qui quantitatem ejus metiri non poſſumus.* Quod Dionyſius Carthuſ. confirmat dum ait: *Immenſus eſt, non penitus infinitè, ſed per Hyperbolem, ad inſinuandum magnitudinem loci.* Alios quidem Cœlos Empyreo inferiores Aſtrologi per perſpicaciſſimi intellectus menſuram, perque Aſtronomicæ artis regulas menſi fuerunt, Cœlorum verò beatorum menſuram minimè, quia locus ille *magnus eſt, & non habet finem*; Unde Jeremias dicit: *Si menſurari potuerint Cœli ſurſum.* Quaſi dicere vellet, qui hoc facere nititur, rem quamdam impoſſibilem facere tentat. S. Bernardinus de Senis de Cœlo Empyreo tractans, inquit: *De hoc Cœlo fides maximè tria docet, ſcilicet magnitudinem, virtutem, & pulchritudinem.* Et quidem quoad capacitatem, & vaſtitatem ejus tale format argumentum: *Cùm ſecundùm magnos Doctores minima ſtella major ſit tota terra, quid erit firmamentum, cùm excedat quaſi in infinitum quamlibet ſtellam? quid erit Empyreum Cœlum, cùm toties ſuperet firmamentum?* *Hinc admiranter* Baruch. 3. *dicitur*: *O Iſrael, quàm magna eſt domus Dei, & ingens locus poſſeſſionis ejus! magnus eſt, & non habet finem.*

Empyreum menſurari non poteſt. Baruch. 3. v. 24.

Baruch. 3. v. 24.

Lyranus.

Dion. Cart.

Baruch. 3. v. 25. Jer. 31. v. 37.

S. Ber. Senen. de omni. di. Bern. ar. 1. c. 1.

Baruch. 3. v. 24.

2 Stellæ fixæ infimæ vel ſextæ magnitudinis decies octies majores ſunt univerſa terra; Stellæ primæ magnitudinis verò amplitudine totius machinæ, & molis vaſtiſſimæ, terræ ſuperiores ſunt centies, & ſepties. Meritò igitur Baruch. de Paradiſo Cœleſti dicit: *Excelſus eſt*, ſiquidem ut Cornelius à Lapide in cap. 4. Geneſ. & ſuper hunc textum ſcribit, ſi homo aliquis ad firmamentum uſque iter à terræ ſuperficie facere volens, per ſpatium duorum millium annorum per directam lineam aſcenderet, & quolibet die centum milliaria conficeret, eò uſque tamen, id eſt, ad firmamentum minimè perveniret, ſiquidem hac ratione triginta ſeptem miliones milliarium completurus eſſet, cum diſtantia, quæ eſt inter terram, & firmamentum, octuaginta milliarium milliones in ſe contineat. Porrò convexum firmamenti continet mille ſeptemdecim milliones milliarium, firmamentum verò à terra octuaginta millionibus diſtat, & à concavo ad convexum ejuſdem ſunt octuaginta milliones;

Diſtantia.

Cor. à Lap. in cap. 4. Gen. & in Baruch.

Digitized by Google

nes, atque ideò is qui in duobus annorum millenariis uſque ad concavum firmamenti aſcendiſſet, ad hoc ut à concavo ad convexum uſque aſcenderet, totidem annorum millibus iterum opus habiturus eſſet; ac tandem ſi per ſpatium quatuor millium annorum cum eadem celeritate ulteriùs aſcenderet, non tamen ad Empyreum uſque pertingere poſſet, ſiquidem hoc longè eſt eminentius: *Numera ſtellas, ſi potes*, inquit Deus ad Abraham, ob incredibilem ſtellarum multitudinem; jam verò ſtellari Cœli minima ſtella, teſte Clavio, octodecies major eſt univerſa terra; cùm igitur in Cœlo ſtellato harum una ab altera in magna diſtantia infixa ſit, & hæ ſtellæ innumerabiles ſint, facilè eſt conjicere inexplicabilem quaſi eſſe firmamenti illius in quo ſtellæ defixæ hærent, vaſtitatem. Ad hæc Cœlum Empyreum ſupra firmamentum pluſquam centum, & ſexaginta millionibus milliarium erigitur, ſiquidem ſupra firmamento eſt Cœlum cryſtallinum, & ſuper hoc poſtea primum mobile volvitur, ac tum demum ſequitur Empyreum.

Gen. 15. v. 5.

Vaſtitas.

3 Enim verò ut de vaſtiſſima, & infinita quaſi hujus Cœli capacitate, & amplitudine, aliquem nobis conceptum formare valeamus, Sanctus Bernardinus à nobis audiendus eſt, qui dicit: *Tanta eſt magnitudo Cœlorum, quod ſi de novo crearet Deus hujuſmodi magnitudinis tot terrarum orbes, quot grana arenæ maris, adhuc non impleretur Empyreum Cœlum.* Eſt & alia Cœli Empyrei vaſtitatem aliquatenus explicandi ratio, quæ in ſequenti ſimilitudine conſiſtit; Quòd ſi enim totius univerſi (quo Europa, Aſia, Africa, America continetur) abſolutus, & independens Monarcha eſſes, omniaque totius mundi Regna, & Provinciæ tributa ſua tibi penderent, numquid contentus futurus eſſes? Neque enim aliud ſupereſſet, quod ulteriùs deſiderare poſſes. Sciendum verò tibi eſt, quòd in Cœlo unuſquiſque beatus ſeorſim tantum beati illius Regni partem ſortietur, quanta eſt præſentis mundi univerſa vaſtiſſima moles, nam ut Sanctus Bernardus à S. Bonaventura citatus unumquemque beatum ad tantum ſpatium dominaturum eſſe dicit in Cœlis, quantum eſt ab Oriente uſque in Occidentem, ſi quilibet beatus partem ſe contingentem vendicare vellet: *Civitas iſta eſt in menſura valdè ſpatioſa, unde dicit Bernardus, quòd ad litteram quilibet Sanctus in Cœlo Empyreo habebit locum ſibi aſſignatum proprium, & ſpeciatim magis ſpatioſum, quam ſit ab Oriente uſque in Occidentem.*

S. Bern. to. 2. ſe. 13 ſort. 2. cap. 4.

Similitudo vaſtitatem explicans.

S. Bern.

4 Eſt enim hæc ſpecialis beati illius regni excellentia, & prærogativa, quòd quantò in illo copioſior eſt Regum, & Monarcharum numerus, ſeu quod idem eſt, quantò major eſt beatorum in Cœlis regnantium multitudo, tantò ampliùs extenditur, & per unumquemque illorum vaſtius, & capacius efficitur, cujus contrarium ſecum affert miſera hic in terris degentium mortalium conditio, ſiquidem horum terrenorum bonorum poſſeſſio tantò efficitur minor, & anguſtior, quantò poſſeſſorum numerus efficitur major. Unde Sanctus Auguſtinus nos ad generoſam mentem concipiendam his verbis animat: *Non tibi ſit anguſta domus ejus, pariter ab omnibus, totum a ſingulis poſſidetur Regnum DEI, creſcente poſſeſſorum numero non minuitur, quia non dividitur, unicuique integrum eſt, quod concorditer habetur à multis.* Sanctus Bernardinus pariformiter ſcribit, quòd ab animarum beatarum, & glorificatarum multitudine gloria non diminuatur, ſed magis potiùs dilatetur: *Eſt etiam*, inquit, *illud regnum magnum latitudine capacitatis, quia licet ibi ſint ex omni populo, tribu, lingua, & natione*, Apocal. 7. *nihil tamen propter hoc anguſtiabitur, ſed potiùs amplíabitur, quia inde cuilibet gloria ſua creſcet. Non coarctabitur multitudine exiſtentium, advenientium, poſſidentium, nec etiam deſiderantium: & hoc totum facit Charitas, qua homo tantum gaudet de bono proximi, quantum de ſuo proprio.*

Creſcente beatorum numero non minuitur poſſeſſio.

S. Aug. ſer. 18 de ver. Dom. c. 17.

S. Bern. ſer. in Dom. 5. poſt Epiph.

Apoc. 7. v. 9.

5 Verùm opponet hic mihi aliquis, quòd Salvator noſter, qui Cœli portam ſe appellavit, Cœlum minutiſſimo ſinapis grano comparaverit: *Simile eſt Regnum Cœlorum grano ſinapis*, cujus ſimilitudinis myſterium ſive cauſam paulò poſt ſubjunxit, dicens: *Quod minimum quidem eſt omnibus ſeminibus*: quomodò ergo Regni hujus adeò immenſa vaſtitas alicui perſuaderi poterit? Enim verò pro reſolutione hujus difficultatis, neceſſum eſt legere quod ſequitur; Dicit igitur Salvator ulteriùs: *Quod accipiens homo ſeminavit in agro ſuo: cum autem creverit, majus eſt omnibus oleribus, & fit arbor, ita ut volucres Cœli veniant, & habitent in ramis ejus.* Verum quidem eſt, quòd Cœlum inſtar grani ſinapis ſit minutiſſimum, ſed ubi? in multorum hominum æſtimatione, quia ſicut nobis illorum granorum atomum è manibus labi facili negotio permittimus, ita quoque multi per ſimilem negligentiam amittunt Paradiſum. Quot enim ſunt, qui propter unicum terræ pugillum, faciliimè renuntiant vaſtæ illi terræ viventium, quæ fluit lacte, & melle retributionis æternæ? *Violabant me ad populum meum, propter pugillum hordei, & fragmen panis.* At verò hi qui in cordis, & mentis ſuæ agro granum iſtud ſerunt aut plantant, id eſt, qui regni illius gloriam ſeria mente meditantur, & conſiderant, perque animi affectus in altum ſeſe ad divina conſideranda erigunt, hi ſupernæ illius Jeruſalem myſteria, venuſtatem, amplitudinem, opulentiam, gaudia, aliaque bona inexplicabilia, & infinita facilè intelligunt.

Parvi æſtimatur. Matth. 13. v. 31.

v. 32.

v. 31.

v. 32.

Ezech. 13. v. 19.

6 *Volucres Cœli*, id eſt, ut Carthuſianus exponit, *animæ contemplantes Cœleſtia*: Cajetanus verò per illas intelligit: *Homines cœleſtis deſiderii, cœleſtis mentis*, in hac arbore nidificant. S. Ignatius Lojola oculorum, imò cordis ſui obtutum in Cœlum dirigens, & ad hæc terrena paulò poſt ſe reflectens, dicebat: *O quàm mihi ſordet tellus, cum Cœlum aſpicio!* Refert quoque S. Gregorius Magnus, quòd dum S. Benedictus nocte quadam profundæ cuidam ardentique orationi operam daret, ſubitò ſibi omnem tenebrarum obſcuritatem evaneſcere ſentiens, ſereniſſimam quamdam lucem, quæ meridianum ſplendorem, & claritatem longè ſuperabat, conſpexerit, & protinus in quodam Solis radio, univerſum mundum in breve quoddam Compendium, & Epitomem redactum, coram ſe intuitus fuerit: *Omnis etiam mundus velut ſub uno Solis radio collectus, ante oculos ejus adductus eſt, qui Venerabilis Pater, dum intentam oculorum aciem in hoc ſplendore coruſcæ lucis infigeret, vidit Germani Capuani Epiſcopi animam in ſphæra ignea ab Angelis in Cœlum ferri.* Cùmque Petrus Diaconus, hujuſce viſionis, in qua totus mundus in radio quodam compendiatus repræſentabatur, myſterium à S. Gregorio ſibi enucleari petiiſſet, Pontifex reſpondit: *Animæ videnti creatorem anguſta eſt omnis creatura, quodlibet enim parum de luce creatoris ſi aſpexerit, breve ei fit omne quod creatum eſt.* Idem quoque ſcribit de Sancto Antonio Magno, qui divinæ contemplationis oculum in bonis Cœleſtibus defixum tenens, omnia terræ hujus bona velut nihilum æſtimabat, unde diſcipulis ſuis dicebat: *Nemo cùm deſpexerit mundum, reliquiſſe ſe arbitretur ingentia, quia omnis terra ad infinitatem comparata cœlorum, brevis ac parva eſt.* Quòd ſi enim oculum noſtrum in terram conſiderandam defigamus, vaſta quidem eſſe videbitur; at verò ſi oculum noſtrum in Cœlum dirigamus, mundus ille nidus quidam eſſe videbitur formicarum.

Dion. Carth. in Matth. Cajet. ibid. S. Ignat. Lojola.

S. Greg. l. 2. Dial. cap. 35. Benedicti terrena deſpicientis.

S. Anton. Mag.

7 Seneca moralis non quidem adeò perſpicaci viſu præditus erat, ut eum eo Cœlum Empyreum penetrare poſſet, ſiquidem ſolus fidei oculus eò poteſt pertingere, & tamen ſequentia verba Chriſtiano Philoſopho digniſſima poſt ſe ſcripta reliquit: *Si quis formicis det intellectum hominis, nonne & illæ unam aream in multas provincias divident? Cùm te in illa verè magna ſuſtuleris, quoties videbis exercitus ſub erectis ire vexillis, & quaſi magnum aliquid agatur, equitem modò ulteriora explorantem, modo è lateribus affuſum, libebit dicere: It nigrum campis agmen, formicarum ille diſcurſus eſt in anguſto laborantium: quid illis, & nobis intereſt, niſi exigui menſura corpuſculi?* Idem quoque moralis Philoſophus progreditur ulteriùs, & dicit, totam hanc mundi machinam noſtris quidem oculis immenſam, in comparatione tamen Cœlorum verè, & in ſubſtantia nihil eſſe aliud quàm punctum, quia tamen, ut diximus, intellectus ſui oculo licèt perſpicaciſſimo Cœlum Empyreum penetrare non potuit, ideò intra ſphæram Philoſophiæ moralis ſubſiſtens, ad ambitioſos mortales qui ad aliud non aſpirant, quàm ut hic in terris dilatare, & extendere ſe poſſint, ſe convertens, ita ſcripſit: *Punctum eſt illud, in quo bellatis, in quo regna diſponitis: ſurſum ingentia ſpatia ſunt, in quorum poſſeſſionem animus admittitur.*

Senec. in Præfat. l. nat. qu. Modica eſt terra in comparatione ad Cœlum, ut formicarum nidus.

8 Ptolomæus celeberrimus Scriptor à Cornelio à Lapide in Cap. 3. Baruch. relatus, totum terræ globum in

com-

Digitized by Google

Ptolom. l. 1. Almageſt. cap. 1. Punctum.

comparatione ad Cœlum ſtellatum non niſi punctum quoddam eſſe tribus rationibus evidenter probat; ac proindè cogitate quàm modica terra eſſe videatur in comparatione ad Cœlum cryſtallinum, & multò magis ad Cœlum Empyreum. Unde Severinus Boetius meritò ſcribit: *In hoc ergo minimo puncti puncto concluſi, de pervulganda fama, de proferendo nomine cogitatis?*

Boet. l. 2. de conſolat. Senec. ubi ſup.

Seneca quoque in loco ſupra citato ait: *Hoc eſt punctum, quod inter tot gentes ferro, & igne dividitur. O quàm ridiculi ſunt mortalium termini!*

S. Ludov. Tholoſ. Epiſcopus. Exemplum. 1.

9 De S. Ludovico Epiſcopo Tholoſano, & Caroli Siciliæ Regis filio, in ejus vita legitur, quòd uno oculo Regnum Patris ſui, altero verò Cœlum intuens, dicere ſolitus fuerit: *Si domum ac paternum Regnum contemplor, parvum eſt contemplanti ingentia illa ſpatia quæ ſurſum ſunt.* Ac proindè ſaluberrimum eſt illud Apoſtoli conſilium dicentis: *Quæ ſurſum ſunt ſapite, non quæ ſuper terram, ubi Chriſtus eſt in dextera Dei ſedens.*

Coloſſ. 3. 1.

2.

10 Eccleſia ſancta Dei S. Hermenegildo Hiſpaniarum Regi, & glorioſiſſimo Chriſti Martyri pulchram, noſtroque propoſito comprimis congruentem adaptat orationem, eique hæc ſequens: *Deus qui B. Hermenegildum Martyrem tuum Cœleſti Regno terrenum poſtponere docuiſti*, illudque verè de hoc glorioſo Martyre dici, præclari diſcurſus, quos intra carceris vincula, & compedes intra ſemetipſum ediſſerebat, perſpicuè teſtantur, quos S. Gregorius in ſuis Dialogis his verbis refert: *Cœpit igitur Hermenegildus Rex juvenis terrenum regnum deſpicere, & forti deſiderio Cœleſte quærere, tantòque ſublimius gloriam tranſeuntis mundi deſpicere, quantò, & religatus agnoverat, nihil fuiſſe, quod potuerat auferri:* Quibus in verbis valdè conſiderabilis eſt dictio illa *Nihil*, quia ſervi DEI, qui divino lumine illuminati, ad penetrandum ipſum Cœli Empyrei convexum lynceos oculos habent, hunc mundum viſibilem in comparatione bonorum Cœleſtium nihil prorſus eſſe facilè intelligunt: *Tamquam momentum ſtateræ*, inquit Monarcharum quos mundus umquam habuit, aut habiturus eſt, feliciſſimus, *ſic eſt ante te orbis terrarum, & tamquam gutta roris antelucani, quæ deſcendit in terram:* In Iſaia pariter legimus: *Ecce gentes quaſi ſtilla ſitulæ, & quaſi momentum ſtateræ reputatæ ſunt: ecce inſulæ quaſi pulvis exiguus*; Ubi Gloſſa ait: *Quaſi momentum ſtateræ quod leviter declinatur, & ſicut gutta roris antelucani, quæ primo aſpectu Solis ſiccatur, vel ſicut ſitulæ ſtilla, ſi fluit, à portante deſpicitur, vel negligitur.* Imò Cicero paganus, qui ad Firmamentum uſque viſu ſuo vix pertingere potuit, in Somnio Scipionis ita ſcribit: *Ipſa terra ita mihi parva viſa eſt, ut me Imperii noſtri, quo quaſi punctum ejus attingimus, pœniteret*; & paulò poſt proſequitur dicens: *Sentio te ſedem etiam nunc hominum contemplari, ac domum, quæ ſi tibi parva, ut eſt, videtur, hæc Cœleſtia ſemper ſpectato, illa humana contemnito.*

S. Greg. l. 3. Dial. c. 31.

Sap. 11. 23.

Iſa. 40. 15.

Gloſſa. Sap. 11. 23.

Cicero in Somn. Scip.

Quibus Cœleſtia ſapiunt mundana deſipiunt. 3

11 Quiſnam umquam majorem evaneſcendi occaſionem habuit Davide in Throno Regio conſidente tot victoriis, & triumphis glorioſis inclyto? Siquidem ad Regium Solium ex ſtatu humili, & depreſſo qualis Paſtorum, & opilionum eſſe ſolet, aſcenderat; & tamen quis illo in tam ſublimi dignitate conſtituto humilior, modeſtior, aut temperantior erat? Hic igitur die quadam Deum his verbis alloquebatur: *Locutus ſum in lingua mea: Notum fac mihi Domine finem meum*; Quibus verbis ſibi à Deo intellectum, & notitiam Gloriæ, quæ hominis ultimus finis eſt, & cujus cauſa homo creatus eſt, communicari deſiderabat. At verò ex hac notitia tandem quidnam in eo conſecutum fuit? Omnium honorum, & dignitatum humanarum generoſus ac heroicus contemptus, unde ſubdit: *Verumtamen univerſa vanitas omnis homo vivens: Subſtantia mea tamquam nihilum ante te; Verumtamen in imagine pertranſit homo*: S. Gregorius ſuper illa Pſalmiſtæ verba: *Verumtamen univerſa vanitas omnis homo vivens*, ita ſcribit: *Æternam patriam contemplatus, & hæc mala penſans in quibus erat, atque illa bona conſiderans, in quibus adhuc non erat, ait: Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus eſt.* Regna quorum pacificum habebat dominium, nihili faciebat, quia cor, & oculos ſuos in Cœlorum Regnum defixos ſemper habebat. Et quidem ſe in bonorum æternorum ſeria contemplatione totaliter abſorptum fuiſſe his verbis inſinuat: *Melior eſt dies una in atriis tuis ſuper millia;*

Pſ. 38. 5.

v. 6.
v. 7.

S. Greg. l. 13. Mor. c. 13.

Pſ. 83. 11.
Ibid. 9. 13.
v. 13.

Manſi Bibl. Præd. Tom. I.

Gratiam, & gloriam dabit Dominus: Non privabit bonis eos qui ambulant in innocentia: Domine virtutum, beatus homo qui ſperat in te; Ubi Theodoretus ait: *Beatum eſſe dicit, & felicem nuncupat, qui omnem præſentis vitæ felicitatem pro nihilo ducit, & ſoli ſpei, quam in Deo fixam habet, fidit, & demum ſalutem, quæ hinc oritur, vindemiat:* Ubi notandum, quòd Theodoretus tunc ſe mundum nihil eſſe cenſerit, poſtquam in Cœlum oculos ſuos levavit: *Omnem præſentis vitæ felicitatem pro nihilo ducit*, ſed quando? *Cum ſoli ſpei, quam in Deo fixam habet fidit.* S. Bonaventura ſuper illa ejuſdem regii Prophetæ verba: *Incola ego ſum in terra*, dicit: *Appetitus Cœleſtium parit contemptum terreſtrium, quibus enim divina ſapiunt, eis mundana deſipiunt.*

Theodoret. in Pſ. 83. v. 13.

S. Bonav. in Pſalt. Pſal. 118. v. 19.

DISCURSUS IV.

ARGUMENTUM.

Ex bonorum terrenorum aſpectu, in cœleſtium notitiam devenitur; Unde ſupernæ Jeruſalem pulchritudo, delitiæ, opulentia, elegantia, & lux fuſiùs conſideratur.

THEMA.

Oſtendit mihi civitatem ſanctam Jeruſalem, deſcendentem de Cœlo à Deo habentem claritatem Dei. Apoc. 21. v. 10.

1 S. Joannes ad Cœlum contuendum viſum omnino accutiſſimum habuit, unde, & pro ſymbolo ſui ſignificativo in ſacris litteris aquilam ſortitus fuit, quæ quondam pro corpore Emblematis aſſumpta, hac epigraphe animabatur: *Profundiſſima quoque*; Ac proindè Cœleſtis Jeroſolymæ ſupremam pulchritudinem deſcribens, nos fallere nequaquam potuit, dum ait: *Venit unus de ſeptem Angelis, & locutus eſt mecum dicens: Veni, & oſtendam tibi ſponſam*, quibus ex verbis gloriam ipſi ſub figura alicujus elegantiſſimè exornatæ ſponſæ exhibitam fuiſſe liquet: *Et ſuſtulit me in ſpiritu:* Nimirum pro duce non ſolùm Angelum quemdam, ſed & Spiritum ſanctum habuit, prout in diſcurſus iſtius progreſſu videbimus, atque ab hoc ei Cœli Empyrei, regni beatorum, quod ſupremus ejuſdem factor dixit *paratum à conſtitutione mundi*, delitiæ, pulchritudo, theſaurus, & gloria delineata fuit. Et quidem ex quo primum, principaliſſimum, digniſſimum, & ſummo, ut ita dicam, ſtudio elaboratum opus, quod increata Dei ſapientia, & omnipotens Altiſſimi dextera in univerſæ mundi machinæ creatione produxit, Paradiſus, ſive Cœlum Empyreum fuit, juxtà illud: *In principio creavit Deus Cœlum*: quid mirum igitur, ſi in hujus Paradiſi fabricam coacervarit, quicquid pulchri divinus ille architectus (de quo dicitur: *Omnia quæcumque voluit fecit, fecit potentiam in brachio ſuo*) facere potuit, ſcivit, aut voluit? Ut proindè meritò dixerit Salvian. *Electorum civitatem, ad cujus ſplendorem, & magnificentiam, æterna ſapientia induſtriam impendit ſuam, ut eſſet theatrum in quo viſendas, potiendaſque proponeret divitias gloriæ, ac magnificentiæ ſuæ.*

Cœli pulchritudo Joanni monſtrata.

Apoc. 21. v. 9.

Gen. 1. v. 1.

Luc. 1. v. 51.

Salvian. l. 9. de pœn. damn. ſup. c. 7.

2 Rex Aſſuerus, qui regnabat ſuper centum viginti ſeptem Provincias, ſumptuoſiſſimum illud præparavit convivium, de quo ſacer chroniſta cum admiratione ita loquitur: *Ut oſtenderet divitias gloriæ regni ſui, & magnitudinem, atque jactantiam potentiæ ſuæ*, ſed *omnia in figura contingebant illis.* De Regina Saba S. Thomas de Villanova ita ſcribit: *Ingreſſa Jeruſalem cum vidiſſet domum ampliſſimam, divitias, & potentiam, & ordinem, & ornatum miniſtrorum, pulchritudinem pincernarum, & principum aſſiſtentium, expavit, & non remanſit in ea ſpiritus præ ſtupore; ſic admirata eſt mortalis mortalem; quid putas faciet anima, quæ ex captivitate Babylonis ſubitò in Cœleſtis Jeruſalem opulentiam rapitur? non principis cujuſpiam terreni, ſed omnipotentis Dei domum, potentiam, miniſterium, divitias, delitias, ornatum, &c.* Nota eſt unicuique illa S. Gregorii de Cœleſti gloria tractantis declaratio, qua dicit: *Cœlorum Regnum idcircò terrenis rebus ſimile dicitur, ut ex his quæ animus novit, ſurgat ad incognita quæ non novit; quatenus exemplo viſibilium ſe ad inviſibilia rapiat, &c.* De Joſepho Ægyptio Vice-Rege legitur, quòd cùm granaria frumentis (intra ſpicas, ut aliqui credunt, reſervatis) referta haberet, ut hujus ſuæ abundantis meſſis, & divitiarum ſuarum aliqualem aliis procul ab Ægypto diſtantibus populis famelicis indicaret notitiam, paleas, & ſtrami-

Bona terrena Cœleſtia docent.

Eſth. 1. v. 4.

S. Thom. de Vil. an. ſer. de S. Michael.

na, è quibus frumentum excuſſum fuerat, ſuper Nili aquas conjecta, deorſum ad alias regiones in magna copia manare fecerit, ut hac ratione illas de annona ſibi maturè ſatis procuranda commonefaceret. Eodem modo nos quoque dicere poſſumus, quòd Deus noſter, ut nos ad pulchritudinem, divitias immenſas bonorum Cœleſtium deſiderandas excitaret, hic in terris, ſive in hac lachrymarum, & miſeriarum valle, bona aliqua apparentia ob oculos ponat, ut ab illorum pulchritudine, & aſpectu, qui appetitum noſtrum adeò proritat, in bonorum immortalium, verorum, & æternorum cognitionem devenire valeamus; hæc enim terrena bona paleæ ſunt, ſi cum Cœleſtibus comparentur: *Triticum autem congregate in horreum meum.*

Luc 3.17. Si tanta felicitas in hac vita reproborum, quanta erit prædeſtinatorum.

3 Quòdſi quiſpiam in magni alicujus Principis palatium ingrediens, in primo aditus limine ſtabula videret ex auro puriſſimo pavimentata, carceres gemmis, & unionibus copioſè diſtinctos, & ornatos, incarceratos denique in medio haſtiludiorum, choreatum, cantuum, conviviorum, & viridariorum poſitos inveniret; quemnam obſecro talis de ipſiuſmet Principis majeſtate, delitiis, divitiarum opulentia, & gaudiorum varietate, deque Palatii ſui conclavibus formaturus eſſet conceptum? Porrò hic mundus viſibilis carcer quidam eſt, in quo tot malefactoribus ad inferni ſupplicia deſtinatis, infallibilis illa Dei providentia tot diſtribuit honores, imperia, theſauros, delitias, voluptates, & alia quæ hic in terris magno in pretio haberi ſolent; unde hunc in modum arguere licet, quòdſi DEUS in hac lachrymarum valle reprobis, & præſcitis tot terrena bona larga manu diſtribuit, quæ tantoperè homines delectant, quodnam ergo, & quale bonum illud erit, quòd liberaliſſimus bonorum operum remunerator electis ſuis reſervavit in Cœlo; Unde S. Auguſtinus ait: *Quid dabit iis, quos prædeſtinavit ad vitam, qui hæc dedit etiam eis, quos prædeſtinavit ad mortem?* Regius Propheta dicit: *Quam bonus Iſrael Deus his qui recto ſunt corde!* Sed unde hanc Dei bonitatem colligere potuit? Ex temporali nimirum reproborum felicitate. *Zelavi ſuper iniquos, pacem peccatorum videns.*

S. Aug. l. 22. de civit. Dei, cap. 24. & Pſ. 72. v. 1.

4 Quòdſi quis in domo quadam prædivite, & opulenta, jumenta confecturis ex ſaccaro conditis nutriri, ex nectare, & ambroſia potari, aurea ex tela confectis ſtragulis cooperiri videret; quantò ſuperbiùs veſtitum, & lautiùs ac delicatiùs crediturus eſſet nutritum illum, qui Dominus, & Patronus eſt domus illius, ejuſque aulæ proceres? Hæc eſt illa conſequentia, quam S. Aug. ad propoſitum noſtrum aptiſſimè deduxit, dum ait: *Si tanta facis nobis in carcere, quid ages in palatio? Si tanta ſolatia in hac die lachrymarum, quanta conferes in die nuptiarum?* Hi ſenſus noſtri, velut jumenta quædam aut mancipia ſunt, corpus verò noſtrum nihil aliud, quàm lutum quoddam animatum, & vivus quidam hujus animæ noſtræ carcer, & ſqualidum ergaſtulum, & tamen Deus noſter hic in terris, in hoc miſeriarum centro, oculo, guſtui, odoratui, tactui, auribus, & toti corpori de tot delitiis, totque aliis blandientibus, & lenocinantibus objectis proſpexit: quænam igitur bona præparaſſe cenſebitur animæ, quam ſibi in beatitudine in dilectam ſponſam elegit?

Pſ. 72. v. 1. Si magna ſunt gaudia in terris, quanta erunt in Cœlo.

S. Aug. in Soliloq. c. 21.

5 Controvertitur inter ſacros expoſitores, an verè in Cœlo Empyreo ſit Palatia, aurum, gemmæ, fontes, arbores, & alia quæ in ſacro Scripturæ textu paſſim recenſentur? Barradius unà cum multis aliis graviſſimis Scriptoribus affirmativam ſententiam ſuſtinet. S. Auguſt. in ea eſt opinione, quòd quotieſcumque ſacra Scriptura, abſque ullo incommodo, intelligi poteſt ſecundùm litteram, ſuſtinendus ſit ſemper ſenſus illius litteralis. Eamdem quoque opinionem refert, & ſequitur, Cornel. à Lapide, dum illud Ly, *Civitas*, conſiderat, Civitas enim eſt mutua civium cohabitatio, nam *Civitas non vocantur horti, & Paradiſi, ſed domus civium; Hinc, & Chriſtus ait* Joan. 14. *In domo Patris mei manſiones multæ ſunt*, aſſerit tamen habitationes illas nequaquam noſtris futuras eſſe ſimiles, nimirum ex lapidibus fabricatas, ut ab aeris injuriis tuti eſſe poſſint: Sed vitreæ erunt, & perlucidæ ad pulchritudinem voluptatis. Et Barradius dicit: *Ampla erunt ædificia ex incorruptibili materia, ipſiſque margaritis pretioſiori ædificata.*

An aurea ſint palatia in Cœlo.

Barrad. to. 3. Lib. c. 3. S. Auguſt.

Corn. à Lap. in cap. 21. Apoc.

Joan. 14. 2.

Barrad. ubi ſup.

Hiſtoria.

6 Celebre eſt factum illud, quod de Troilo Epiſcopo in vita S. Joannis Eleemoſinarii refertur; Cùm enim ad inſtantiam S. Joannis quamdam triginta librarum erogaſſet eleemoſynam, deque illa jam erogata paulò poſt ipſum pœnituiſſet, S. Joannes de pœnitudine hac Troili certior factus, quemdam ad eum ablegavit, qui illi Eleemoſynæ erogatæ quantitatem reſtitueret, dummodo ſcripto ſe Eleemoſynæ jam factæ præmium ipſi cedere velle conteſtaretur. Quod ut à Troilo præſtitum fuit, mox in extaſi quadam ſequentem habuit viſionem; pulcherrimum namque valdèque opulentum in Cœlo vidit palatium, cujus frontiſpicium hanc referebat inſcriptionem: *Hæc eſt domus, in qua Troilus Epiſcopus quieſcet*, qua ex viſione cum impensè admodum lætaretur, ſubitò gravem quemdam vidit virum è Senatorio ordine, magnaque luce conſpicuum, cum variis miniſtris ſuis ad dictum palatium accedentem, quibus ipſe priorem domus inſcriptionem è frontiſpicio abradi, & deleri, in ejuſque locum aliam ſubſtitui præcepit, cujus hic tenor erat: *Hæc eſt domus, quam Joannes Alexandrinus Epiſcopus ſibi triginta librarum pretio comparavit.* Qua ex hiſtoria aliqua prædictæ opinionis probabilitas deduci poſſe videtur; Interim quidquid ſit, certum tamen eſt, quòd hoc nomen *Paradiſus*, quo Cœlum Empyreum paſſim appellatur, delitiarum, & amœnitatis magnæ ſit expreſſivum, ac proindè graves authores hanc tenent opinionem, arbores, frondes, flores, fructus, & fontes, in Cœleſti futuros eſſe Paradiſo, *In die illa*, inquit Iſaias, *erit germen Domini in magnificentia, & gloria, & fructus terræ ſublimis.* In multis quoque Scripturæ locis Cœlum hortus, pomarium appellatur, eò quòd in hiſce locis ſoliti ſimus noſtros recreare ſenſus, oculos nimirum herbarum viriditate, & varietate colorum, guſtum ſapore fructuum, aures cantillantium volucrum harmonia, nares denique fragrantia odorum. Unde B. Laur. Juſt. ait: *Fragrans quoque ſuavitas Cœleſtium odoramentorum mira liquefactione reſpergit odoratum; Hos prælibaverat (tenuiter tamen) qui dicebat: Odor tuus ò Domine excitavit in me concupiſcentias æternas.*

Iſa. 4. v. 2.

S. Laur. Juſt. l. de diſcip. & mon. conv. cap. 23.

7 Theophylus ille qui per modum ludibrii S. Dorotheæ dixit: *Mitte mihi de Paradiſo ſponſi tui mala aut roſas*; ſubitò coram ſe puerum quemdam ſportulam roſis plenam conſpexit: *Ecce puer ante eum apparuit, ferens in orario tria mala optima, & tres roſas*, qui huic incredulo homini dixit: *Virgo Dorothea hæc tibi mittit munera de horto ſponſi ſui.*

Sur. in vit. S. Doroth. Cœli amœnitas.

8 In ſecundis lectionibus Matutini in ſolemnitate omnium Sanctorum, illa Venerabilis Bedæ verba leguntur: *Floribus ejus* (id eſt, horti Civitatis Dei) *nec roſa nec lilia deſunt.* Ita in cap. 22. Apocal. S. Joannes teſtatur dicens: *Oſtendit mihi fluvium aquæ vivæ, ſplendidum tamquam cryſtallum: in medio plateæ ejus, & ex utraque parte fluminis lignum vitæ, afferens fructus*, poſt quæ verba S. Joannes paulò poſt dicit: *Hæc verba fideliſſima ſunt, & vera.* Corn. à Lapide in Geneſim, in opere ſecundæ diei, in ea eſt opinione, quòd in Cœlo Empyreo tempus quoddam vigeat amœniſſimum ratione aeris, & Cœli temperati, omniſque generis delitiis refertum: *Aerem vel ætherem omni rerum ſpecie ornatiſſimum.* De eodem quoque Alcazar pariformiter ita ſcribit: *Atque ut tota Civitas amœniſſimi Paradiſi ſpeciem præſeferat, concipiendæ ſunt viæ omnes laxæ ſatis, & ſpatioſæ, & per omnes copioſos valdè aquæductus deduci ex ipſis fluvii fluentis; atque ad utramque fluminis ripam per omnes civitatis vias arbuſta viridiſſima.* Idem quoque alibi ex authoritate S. Auguſtini, S. Anſelmi, & S. Laur. Juſtiniani ſuſtinet, quòd in Paradiſo amœnæ, & delitioſæ reperiantur arbores, flores, poma, flumina, & omnia alia, quæ hortum aliquem delitioſum, reddere, ſenſibuſque delectationem conciliare poſſunt. Fingat imaginatio, & phantaſia, quicquid in gemmis, delitiis, dignitatibus, Majeſtate, & aliis quibuſcumque placet, denique quicquid boni aut pulchri excogitare poteſt, & valet, utique in Paradiſo Cœleſti reipſa pulcritudinem, venuſtatem, amœnitatem, & divitias reperiet longè majore illis, quas umquam deſiderare, capere, vel imaginari poſſit intellectus humanus, cùm à ſpiritu veritatis ipſomet dictata veritas ſit, quòd *Nec in cor hominis aſcendit, quæ præparavit Deus diligentibus ſe.* Quòdſi vobis imaginemini montes, adamantes, flumina, margaritas, liquidoſque nectaris, & ambroſiæ torrentes, illis utique excellentiora ibidem reperietis; quàm deſiderare aut imaginari vobis poſſi-

Ven. Bed. ſer. 18. de SS. Apoc. 22. v. 2.

Corn. à Lap. in c. 1. Geneſ.

Alcazar. in c. 21. Apoc.

Superat omnia imaginabilia.

1. Cor. 2. v. 9.

poſſitis. S. Bern. ſuper illum Pſalmiſtæ textum: *Quis aſcendet in montem?* poſtquam multa Cœleſtis gloriæ gaudia enumeraſſet, ſubjungit: *Porrò ex his omnibus, & ſi quæ poſſunt ſimiliter deſiderabilia cogitari, una eſt beatitudinis menſura bona, conferta, coagitata, ſupereffluens, ac ſi plurimos montes, alium quidem aureum, alium argenteum, alium ex hyacinthis, & ſmaragdis, atque omnium gemmarum gloria, alium quoque è vermiculo, purpura, & byſſo, cæteriſque ejuſmodi opibus pariter coacervans in unum redigas montem.*

S. Ber. in ſer. V. Pſ. 23. v. 3.

9 Quòdſi ſupernæ illius Jeroſolymæ civitatis DEI fundamenta conſideremus, de iis S. Joannes ita ſcribit: *Fundamenta muri civitatis, omni lapide pretioſo ornata; Fundamentum primum Jaſpis, ſecundum Sapphyrus, tertium Chalcedonius, quartum Smaragdus, quintum Sardonix, ſextum Sardius, ſeptimum Chryſolithus, octavum Berillus, nonum Topazius, decimum Chryſopraſus, undecimum Hyacinthus, duodecimum Ameſhyſtus.* Neque pretioſitas Cœleſtis illius civitatis ſolùm in nova lege gratiæ S. Joanni, verùm etiam in antiquo teſtamento revelata fuiſſe legitur. In Iſaia namque Deus dicit: *Sternam per ordinem lapides tuos, & fundabo te in ſapphyris, & ponam jaſpidem propugnacula tua.* Quotidiana porrò apud nos experientia teſtatur, quòd in fundamentis ædificii alicujus, impoliti, & rudiſſimi lapides conjici ſoleant, quia non videntur; atque ideò ex fundamenti præſtantia facilè valor inæſtimabilis, & incomparabilis pulchritudo murorum civitatis ſanctæ, & penetralium aulæ Cœleſtis conjici poteſt, ſiquidem lapides incultiſſimi, qui in illius fundamenta jaciuntur, tales ſunt, qui apud nos in tanto ſunt pretio, & æſtimatione. *Porta Jeruſalem ex ſapphyro*, dicitur in libro Tobiæ, *& ſmaragdo ædificabuntur, & ex lapide pretioſo omnis circuitus murorum ejus, ex lapide candido, & mundo omnes plateæ ejus ſternentur.* S. Joannes in Paradiſo duodecim portas vidit, eaſque ex gemmis meris, & pretioſiſſimis fabricatas: *Duodecim portæ, duodecim margaritæ ſunt per ſingulas, & ſingulæ portæ erant ex ſingulis margaritis. Plateæ, & muri ejus*, canit ſancta mater Eccleſia, *ex auro puriſſimo, portæ nitent margaritis; Platea civitatis aurum mundum*, inquit S. Joannes, *tamquam vitrum perlucidum.* Aurum quidem inter omnia metalla pretioſiſſimum eſt, at verò ſi inſtar Cryſtalli peſpicuum, clarum, & perlucidum eſſet, quantò oculus noſter abindè in majorem admirationem rapiendus eſſet? Imaginemini vobis, quanta ſit beatæ illius domus opulentia, & præſtantia, cujus plateæ, muri, viæ ex auro puriſſimo pavimentatæ, & fabricatæ dicuntur, & quidem ex auro tam pretioſo, & ſelecto.

Cœli pretioſitas. Apoc. 21. v. 19.

v. 20.

Iſa. 54. v. 11.

Tob. 13. v. 21.

Apoc. 21. v. 21. Hymn. Eccl. Apocal. 21. v. 21.

10 De S. Salvio ſcribitur, quòd cùm poſt quartum diem à mortuis ad vitam rediiſſet, dixerit: *Audite dilectiſſimi, & intelligite, quia nihil eſt quod cernitis in hoc mundo, ſed ſunt, juxta id quod Salomon Propheta cecinit, omnia vanitas.* Interrogatus autem quid vidiſſet, reſpondit. *Cum Solem ac Lunam, nubes, & ſydera ſub pedibus habere putarem, per portam luce iſta clariorem introductus ſum in illud habitaculum, in quo omne pavimentum erat quaſi aurum, argentumque renitens, lux ineffabilis, amplitudo inenarrabilis.* Porrò de luce, & claritate Cœli Empyrei idem Joannes teſtimonium perhibet dicens: *Oſtendit mihi civitatem ſanctam Jeroſalem, habentem claritatem Dei, & lumen ejus ſimile lapidi pretioſo, tamquam lapidi jaſpidis, ſimile cryſtallo. Civitas non eget Sole neque Luna, ut luceant in ea, nam claritas Dei illuminavit illam.* Ubi antiquus quidam Interpres ita ſcribit. *Gloria civitatis melius explicari non potuit, quam ut diceretur claritate Dei illuminari, & agnum lucernam ejus eſſe; Illuſtratio luminarium Cœli non erit neceſſaria beatis in patria, cum corpora eorum clariora ſint futura Sole, & Luna, claritatem omnem à claritate Dei habitura;* Id quod in Iſaia cap. 60. claris verbis exprimitur: *Non erit tibi ampliùs Sol ad lucendum per diem, nec ſplendor Lunæ illuminabit te: ſed erit tibi Dominus in lucem ſempiternam, & Deus tuus in gloriam tuam.* B. Laurentius Juſtinianus de immenſa illa Cœli empyrei claritate ita ſcribit: *Nimia claritate fulgebit, ita ut Solis ſeptiès tranſcendat ſplendorem, non autem lumine ſuo intuentium ſe reverberabit aſpectum.* Sed ineffabili quodam modo confortabit, clarificabitque, nec mirum quia de Deo noſtro dicitur, quòd eſt *Lux vera, quæ illuminat omnem hominem, lucem inhabitat inacceſſibilem.* S. Auguſtinus

Cœli à ſap. 10 c. 21. Apoc. Cœli claritas.

Apoc. 21. v. 10. v. 21. v. 23.

Cel. Den. ib.

Iſa. 60. 19.

B. Laur. Juſt. de diſcipl. & mon. conv. cap. 4.

quoque in ſuis Soliloquiis, verba illa *In lumine tuo videbimus lumen*, conſiderans inquit: *Quale autem lumen? Lumen immenſum, lumen incorporeum, incorruptibile, incomprehenſibile, lumen indeficiens, lumen inextinguibile, lumen inacceſſibile, lumen increatum, lumen veridicum, lumen divinum, quod illuminat oculos Angelorum, quod lætificat juventutem ſanctorum.*

Joan. v. 9. S. Aug. in Soliloq. cap. 36.

11 Neque myſterio vacat, quod lux illa gemmæ pretioſæ aſſimiletur: *Lumen ejus ſimile lapidi pretioſo*, quia tametſi Luna, & Sol illuminet, nonnumquã tamen etiam oculum offendit, & obfuſcat; & juxta Aſtrologorum quorumdam opinionem in majoribus illis luminaribus ſuæ etiam notantur maculæ: at verò lux quæ ex gemma aliqua ſcintillat, non ſolùm nos non offendit, verùm etiam viſum reficit, & confortat: *Non autem lumine ſuo intuentium ſe reverberabit aſpectum*; Luminis illius claritas inalterabilis, & indeficiens erit: *Lux perpetua lucebit ſanctis tuis Domine, & æternitas temporum*; Ac proindè notat. S. Auguſtinus, quòd dum in omnibus ſex diebus mentio fit mane, & veſperis, lucis, & tenebratum in principio mundi: *Factum eſt veſperè, & manè*; in die tamen ſeptimo, qui æternam præfigurabat quietem, nullius veſperis mentio exprimatus.

Ætern. dies. Apoc. 21. v. 11.

Eccleſia.

S. Auguſt.

Gen. 1. v. 5.

12 *Simile Jaſpidi*; De hac eadem gemma dicitur quòd ſit ſimilis cryſtallo; Hæc autem nec rubeum, nec viridem in ſe colorem habet, quia in Cœlo ſpes locum non habet, cujus ſymbolum eſt color viridis, eò quòd ibi jam jucundè poſſidetur, quod anxiè ſperabatur in via; Neque etiam rubeus color in Cœlum admittitur, utpotè qui dolores, & miſerias, ſeu etiam ſanguinem Martyrum repræſentat: *Abſterget Deus omnem lachrymam, &c.* Color etiam cryſtallinus verè lux quædam eſt; Et ideò licèt ſi objectum aliquod per gemmam aliquam cæruleum colorem referentem ſpeculeris, illud non tibi exhibeatur ſicut in ſe eſt, ſed ſub illo colore, qui à gemma oculo imprimitur, non tamen idem eſt de cryſtallo, ſi enim per cryſtallum rem aliquam rubeam intueris, rubeam illam quoque tibi repræſentabit cryſtallus; & flavam, ſi res videnda flavo colore imbuta fuerit; tale quid ſimiliter eſt lumen gloriæ, hoc enim Deum cum omnibus ſuis divinis attributis, ita pulchrum, majeſtoſum, & amabilem, repræſentabit, ſicuti in ſe eſt: *Videbimus eum ſicuti eſt; Videmus nunc per ſpeculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem.*

Deus videbitur ut in ſe eſt.

Apoc. 7. v. 17. & c. 21. v. 4.

1. Jo. 3. 2. 1. Cor. 13. v. 12.

13 In vita S. Cæciliæ refertur quòd cùm martyrii ipſius miniſtri ipſam acriùs reprehenderent, quòd in flore ætatis pulcherrimo conſtituta, ſponſalitii ſui voluptates, divitias, cunctaque alia hujus vitæ bona ſimul & ſemel perdere non dubitaret, ipſa libera voce reſponderit: *Hoc eſt dare lutum, & accipere aurum, dare tabernaculum breve, & miſerabile, & magnam, ſpatioſamque, & amplam domum accipere ex lapidibus pretioſis, & auro ædificatam, dare angulum, tenebroſum locum, & accipere lucidum, Margaritis Cœleſtibus reſplendentem, dare lapidem miſerabilem, quem pedibus conculcatis, & accipere lapidem pretioſum, qui reſplendet in regio diademate.*

Surius in vit. S. Cæciliæ.

DISCURSUS V.

ARGUMENTUM.

Beati omnes, utpotè coronati Reges in ſolio Majeſtatis conſidentes, in Cœlis potentes erunt.

THEMA.

Ambulabunt gentes in lumine tuo, & Reges in ſplendore ortus tui. Iſaiæ 60. v. 3.

1 S. Fulgentius ſuo tempore inclytæ hujus urbis Romanæ (quæ ut egregius quidam Orator ſcribit, nihil eſt aliud quàm parvus quidam mundus, ſicut mundus univerſus aliud non eſt, quàm magna quædam Roma) hujus, inquam, urbis magnificentiam vehementer demiratus, in pulchra hæc verba prorupit: *Quam ſpecioſa eſſe poteſt civitas Cœleſtis, ſi ſic fulget Roma terreſtris? Et ſi in hoc ſæculo datur tanti honoris dignitas diligentibus vanitatem, quãnam præſtabitur Sanctis diligentibus veritatem?* Cineas apud Pyrrhum Regem adeò celebris Orator, ab eodem interrogatus: Quidnam ſibi de Roma viſum fuiſſet? reſpondit: *Regnum ſibi urbem viſam eſſe*: quantò igitur magis idipſum in veritate de Cœleſti Jeroſolyma civitate Dei aſſerere poſſumus, de

S. Fulgent. In cœlo omnes ſunt Reges.

Cin. Orat.

quàm clarum eſt propheticum illud oraculum: *Ambulabunt Reges in ſplendore ortus tui?* Quondnam eſſe poteſt gratioſius glorioſiuſque ſpectaculum, quàm videre innumerabilem quamdam Regum, Imperatorum, Monarcharumque multitudinem? Jeremiam Prophetam quæſo audiamus, qui ſub figura Jeroſolymæ, de Regno Beatitudinis loqui volens, ita diſſerit: *Ingredientur per portas Civitatis hujus Reges, & Principes, ſedentes ſuper ſolium. Quam nobilis ſocietas*, inquit ibi Doctor Seraphicus, *quam glorioſa Civitas illa eſſet, in qua nullus omnino niſi Principes, & Reges habitarent!* Si in Civitate aliqua duos civium milliones numerare, neminem videres alium, quam Principes, Reges, Papas, qualis in tali Regnorum, & Monarchiarum metropoli nobilitas, & magnificentia reluceret? Pergit autem idem S. Bonaventura de Regno Cœlorum ulterius dicere: *Reges utique ſunt, qui de manu ſupremi Imperatoris coronam Regni accipiunt.*

Iſa. 10. v. 3.
Jer. 17. v. 25.
S. Bon. ſer. 2. in feſt. Omn. Sanct.
S. Bon. ibid.

2 Huic quoque veritati Sapiens per quædam verba teſtimonium perhibet, quæ in Sanctorum Martyrum honorem ſæpius a nobis recitantur, ait enim: *Fulgebunt juſti, & tamquam ſcintillæ in arundineto diſcurrent*: paulò poſt verò Beatorum potentiam, & dominium declarare volens ſubjungit: *Judicabunt nationes, & dominabuntur populis.* Similiter David Pater ejus prius hac de re ita ſcripſerat: *Mihi autem nimis honorificati ſunt amici tui Deus, nimis confortatus eſt Principatus eorum.* Ubi notanter dicit: *Nimis confortatus eſt, &c.* Quia ſi Regna terræ hujus conſideremus, ex multis Hiſtoriis clarum eſt, quod Principes cæteroquin potentiſſimi, utpotè multis Regnis dominantes, cum omni theſaurorum ſuorum robore, cum cunctis exercitibus, cum omni denique poteſtate, & conſiliis ſuis, rebelles ſubditos ſuos nonnumquam domare non poſſint, & tamen unus duntaxat è ſpiritibus Angelicis in breviſſimo tempore, nocte quadam centum octuaginta quinque millia inimicorum Dei, & populi ejus circa Jeroſolymam admirabili ſtrage delevit. *Qui vicerit, & cuſtodierit uſque in finem opera mea, dabo illi poteſtatem ſuper gentes, & reges eas in virga ferrea, & tamquam vas figuli confringentur.*

Potentes. Sap. 3. v. 7.
v. 8.
Pſ. 138. v. 17.
Apoc. 2. v. 26. v. 27.

3 Legatur vita Sancti Caſimiri, & contra inimicos regni ſui longè glorioſior in Cœlis quàm in terra fuiſſe reperietur; In ejus namque lectionibus legimus: *Poſt ejus mortem Lithuanicus exercitus exiguus numero, ob ſubitaneam, & inſperatam Moſcis potentiſſime inſtructis irruptionem, voto facto Beato Caſimiro, apparente ipſo in aere quaſi duce prævio, de hoſte ad internecionem deleto victoriam inſignem reportavit. Gladii ancipites in manibus eorum, ad faciendam vindictam in nationibus, increpationes in populis, ad alligandos Reges eorum in compedibus.*

Hiſtoria.
Pſ. 149. v. 6. v. 7. v. 8.

4 Quot inimici exercitus per unius duntaxat Regum, & Monarcharum illorum, qui regnant in Cœlis, patrocinium, & invocationem fuere fugati? quot regna ſubjugata? quot ſubacti Barbari. Sanctus Anſelmus de Beatis, quoad potentiam illorum ita ſcribit: *Præſtabunt virtus, quicumque ſuperaus moverint civibus aſſociari, in tantum ut nullatenus illis quicquam obſiſtere valeat, vel ſi movendo quid aut evertendo voluerint a ſuo ſtatu, quin illico cedat, nec in eo quod dicimus, majore laborabunt conatu, quam nos modo in oculorum noſtrorum motu.*

S. Anſel. l. de ſimilit. c. 52.

5 Qui hic in terris rerum potiuntur Monarchæ limitatam habent potentiam, & authoritatem, neque hanc ulla in re exercere poſſunt, niſi promptam in ſubditis inveniant obedientiam, de illius verò Cœleſtis Paradiſi Regibus, Doctor Angelicus ita ſcribit: *Ibi voluntas cujuſque ſemper, & ubique complebitur, juxta illud Auguſtini: Omnipotentes erunt voluntatis ſuæ, ſicut Deus ſuæ*; & ideò Creaturæ omnes promptiſſimè illis parebunt, & Creatoris, cui ſunt perfectiſſimè uniti, potentiam participantes, quaſi omnipotentes erunt. Pro cujus explicatione Sanctus Anſelmus exemplum adducit Angelorum, dicens: *Sicut Angelis nihil obſiſtit, nec aliquid eos impedire poteſt, nec conſtringere, quin pro velle ſuo cuncta penetrent liberrime, ita non erit aliquod obſtaculum quod nos retardet, nulla clauſula quæ nobis ullatenus obſtet, non elementum, quod nobis ad velle noſtrum promptum omnino non exiet.*

Beatorum authoritas ac creaturarum ſubjectio.
S. Th. opuſc. 63. c. 4.
S. Anſel. ib. c. 52.

6 Porrò Beatos in Cœleſti Paradiſo coronatos eſſe Reges adeò verum, & certum eſt, ut ipſemet Salvator noſter electos in noviſſimo judicii die ad gloriam invitaturus, hanc illis a ſe ſub titulo Regni dari proteſtaturus ſit, & tametſi tunc venturus ſit in forma Judicis, nihilominus cum titulo, poteſtate, & Majeſtate Regis ſit compariturus: *Cum venerit in Majeſtate ſua, tunc dicet Rex his, qui a dextris ejus erunt: Venite Benedicti Patris mei, poſſidete paratum vobis Regnum à conſtitutione mundi.* Ubi, ut vides, gloriam non hæreditatem, non præmium, non pallium aut bravium, ſed regnum appellat, ſicut, & gratiam, quæ ſemen eſt gloriæ: *Regnum Dei intra vos eſt*; quando enim Divinæ ſumus gratiæ poſſeſſores, jus habemus ut regni illius inveſtituram quoque accipiamus, ad cujus poſſeſſionem nobis per ſanguinem Agni aperta via fuit.

Omnes beati coronati ſunt Reges.
Matth. 25. v. 34.
Luc. 17. v. 21.

7 Illi viginti quatuor Senatores, de quibus in Apocalypſi mentio fit, quorum capita Diadematibus redimita erant, his ei verbis applaudebant: *Redemiſti nos Deo in ſanguine tuo ex omni tribu, & lingua, & populo, & natione, & feciſti nos Deo noſtro Regnum, & regnabimus.* Sanctus Antonius de Padua proindè in ſermone quodam inquit: *Percipite Regnum, vos eritis Reges.* Apocal. 5. *Feciſti nos Regnum, ſtudioſam ordinationem, quia hoc Regnum non eſt caſuale, ſed præparatum nobis ab origine mundi, de qua præparatione ſtudioſa loquitur Apoſtolus*, 1. Cor. 2. *& accepit ex Iſaiæ* c. 64. *Nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit, quæ præparavit Deus iis qui diligunt illum.* Quamdiu in hac præſenti vita vivimus, omnes ſubditi ſumus: *Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit*, at verò quando ab hujus corporis carcere ſoluti, & exempti erimus, ſubitò ut regno illi pedem noſtrum intulerimus regio diademate coronabimur: *Ibi nullus alteri ſubjicitur*, inquit Sanctus Thomas, *ibi ceſſabit omnis prælatio, ſed ſoli Deo omnes ſubjecti ſunt*; at verò numquid ſubjectio iſta liberum Domini ſceptrum forſitan impediet? Nullo modo; Et ideò Sanctus Thomas protinus ſubdit: *Cui ſubjici, & ſervire eſt verè regnare*; ſiquidem idem ipſe Rex gloriæ in Paradiſo, non ſolùm voluntatis beatorum promptus erit executor, verùm inſuper illorum miniſterio totus deditus erit: *Tranſiens miniſtrabit illis.*

Soli Deo ſubjecti cum eo Regnantes.
Apoc. 5. v. 9.
S. Anton. de Pad. Ser. 2. poſt Dom. 1. Quadr.
Apoc. 5. v. 10.
1. Cor. 2. v. 9.
Iſa. 64. v. 4.
Rom. 13. v. 1.
S. Th. opuſc. 63. c. 4.
Luc. 12. v. 37.

8 Porrò æterna retributio non ſine myſterio in pluribus Scripturæ locis Coronæ titulo appellatur, vult enim Spiritus Sanctus, ut omnes electorum animas in Paradiſo coronandas eſſe ſciamus; Et hæc eſt ratio, cur circa Beatorum capita coronæ inſtar radii cujuſdam depingi ſoleant. Sanctus Apoſtolus, qui ad Cœlum Empyreum a Deo raptus fuit, Beatitudinem coronæ titulo decoravit: *Repoſita eſt mihi corona juſtitiæ*; Et in Apocalypſi dicitur; *Eſto fidelis uſque ad mortem, & dabo tibi Coronam vitæ, id eſt*, inquit Hugo Cardinalis hæc verba exponens, *vitam interminabilem, vel vitam regalem, quia modo non habemus niſi vitam ſervilem, quia ipſe Dominus erit nobis Corona*; In cujus probationem textum illum Iſaiæ cap. 28. adducit, dicentis: *In die illa erit Dominus corona gloriæ.*

Beatitudo corona nominatur.
2. ad Tim. 4. v. 8.
Apoc. 2. v. 10.
Hug. Car. ib.
Iſa. 28. v. 5.

9 Sapiens de Beatorum gloria tractans, ita illam nobis delineavit: *Juſti in perpetuum vivent, & apud Dominum eſt merces eorum, & cogitatio illorum apud Altiſſimum, ideò accipient regnum decoris, & diadema ſpeciei de manu Domini.* Sanctus Bonaventura huic quoque veritati teſtimonium perhibet, dum omnes beatos velut totidem Reges futuros eſſe dicit: *Omnes Sancti*, inquit, *erunt Reges juxta illam ſæpius allegatam Chriſti invitationem: Venite Benedicti Patris mei, percipite Regnum, quod vobis paratum eſt.* Chriſtus in propria perſona honorabit eos: *Præcinget ſe, & faciet illos diſcumbere, & tranſiens miniſtrabit illis*, ſicut filius Regis conſuevit in propria perſona ſervire, quando vult multum ſuos nobiles honorare. Idem quoque Seraphicus Doctor obſervat, quòd Eccleſia de quolibet Beato cantando dicat: *Poſuiſti in capite ejus coronam de lapide pretioſo*: De hoc quoque lapide pretioſo emptionem illam interpretatur, de qua dicitur: *Simile eſt Regnum Cœlorum homini negotiatori, quærenti bonas margaritas, inventa una pretioſa margarita, abiit, & vendidit omnia, quæ habuit, & emit eam*: Eodem quoque in loco inter coronas diſtinguens ait: *Nota, quod duplex eſt corona, aurea ſcilicet, & aureola. Aurea dicitur præmium ſubſtantiale, quod conſiſtit in tribus, ſcilicet in viſione Dei clariſſima, in fruitione ſuaviſſima, & in recreatione ſecuriſſima, de qua dicitur: Corona aurea ſuper mitram ejus, quæ eſt ornatus Pontificum, quia omnes Sancti non ſolùm erunt Reges omnipotentes ſuæ voluntatis, ſed etiam erunt Sacerdotes, & Pontifices, offerentes*

Sap. 5. v. 16.
Deſcribitur gloria, v. 17.
S. Bonav. in Diæt. ſal. tit. 10. c. 8.
Matth. 25. v. 34.
Luc. 12. v. 37.
S. Bon. in Diæt. ſal. tit. 10. c. 8.
Pſ. 20. v. 4.
Mat. 13. v. 45.
S. Bonav. ibi.
Eccl. 45. v. 14.

Digitized by Google

Apoc. 1. v. 10. *tes Deo ſemper Sacrificium laudis*; *Et ideò dicitur: Feciſti nos Deo noſtro Regnum, & Sacerdotes. Alia corona dicitur Aureola, id eſt, coronula parva*; redditque coronæ hujus rationem, dicendo, quòd ſit gloria quædam ſpecialis accidentalis, quæ Sanctis quibuſdam propter Idem ibid. excellentiora quædam opera communicatur: *Datur tribus generibus operum; Virginibus, & hæc eſt florea; Martyribus, & hæc eſt gemmea; Doctoribus, & hæc eſt ſtellata.*

10 Enim verò præter Diadema, eſt & alia regia co- Beati in thronis ſedebunt. rona in ſignum Majeſtatis, quam in Rege ſolium occupante reveremur; Sanctus quoque in ſolio gloriæ ſeſſuros eſſe legimus: Apoc. 3. v. 21. *Qui vicerit, dabo ei ſedere mecum in throno meo, ſicut & ego vici, & ſedi cum Patre meo in* Gen. 41. v. 43. *throno ejus*. Pharao Joſephum honorare volens: *Fecit eum aſcendere ſuper currum ſuum: uno tantum Regni ſo-* v. 40. *lio te præcedam*; non verò ſic Deus noſter Rex gloriæ, & Cœleſtis Paradiſi Monarcha, is enim apertè dicit: Apoc. 3. v. 21. Dan. 7. v. 9. *Dabo ei ſedere mecum in throno meo*. In prophetia Danielis plures in Cœlo thronos præparatos eſſe legimus: *Aſpiciebam*, inquit Propheta, *donec throni poſiti ſunt, & antiquus dierum ſedit*; cujus ratio eſſe poteſt, quia ſupremus ille Monarcha non ſolùm vult, ut animæ beatæ in eodem ſolio ſuo honorificentiſſimè ſedeant, ſed etiam ut ad inſtar regum quilibet in throno ſuo particulari pari- Rub. Abb. l. 3. cap. 4. ter cum ipſo ſedeat; Unde Rup. Abb. Tuitienſis, ait: *Thronus unus, & plures Throni plures ſunt ſancti.*

11 In glorioſo illo Transfigurati Salvatoris ſpectaculo, in ejus comitatu ſimul Moyſes, & Elias comparentes Ut Reges. viſi fuere, nec tamen eſt, quòd ideò vobis perſuaſum habeatis, quòd ſolum in actu reverentialis obſequii ipſi aſtiterint, quin potius in actuali majeſtate velut reges juxta ipſum fuere viſi; ſiquidem Sanctus Lucas apparitionem, & ſitum illorum deſcribens, non ſine ratione di- Luc. 9. v. 31. S. Th. à Vill. conc. 1. de S. Jo. Bap. xit: *Erant autem Moyſes, & Elias viſi in Majeſtate*. Ingenioſa prorſus eſt illa Sancti Thomæ de Villanova de Sancto Præcurſore ſcribentis ponderatio, quòd ſcilicet poſt laudes quibus Divinus Panegyriſta Præcurſo- Luc. 7. v. 28. rem extulit, mox etiam ſubjunxerit: *Qui minor eſt in Regno Cœlorum, major eſt illo*: Unde hanc deducit conſequentiam: *Quanta eſt illa gloria, quo tendimus, ubi omnium minimus maximo, ſapientia, puritate, virtute, perfe-* Luc. 1. v. 15. *ctione, major eſt? quiſquis maximus habetur, ad illam felicitatem comparatus, velut infantulus reputatur*; Et tamen Sanctus Gabriel de Baptiſta dixerat: *Erit enim magnus coram Domino*. Æterna veritas illum Angeli honorifico titulo exornarat. Denique Synagoga illum in conceptu Filii Dei, & Meſſiæ habebat.

12 Quoad ſanctitatem quoque nulla eſt hic in terra Omnes magni. dignitas aut magnificentia, quæ Beatorum excellentiæ comparari poſſit; etenim nos hic in terris, in comparatione ipſorum, velut Pygmæi quidam ſumus: *Quis* S. Th. de Vill. nov. lib. 1. Cor. 13. v. 11. *Paulo major?* quærit Villanovanus: *Sed quid ait de ſe ipſo: Cum eſſem parvulus loquebar ut parvulus, ſapiebam ut parvulus, cogitabam ut parvulus: Ubi Paulus parvulus eſt, qui dicere audebit: vir ſum ego? Feſtinemus ingredi illam requiem, ubi verè magnus eſt, quiſquis etiam in ea minimus eſt; non mihi cura eſt, Deus meus, quantus futurus ſim apud te in Regno tuo, ſed hoc magis curo, & exopto, ut de Regno tuo ſim, quaſi ad domum tuam pertineo, qualiſcumque fuero magnus ero.*

13 In Apocalypſi dicitur: Apoc. 21. v. 24. *Reges terræ afferent gloriam ſuam, & honorem in illam*; Quem obſecro honorem, aut quam gloriam Magnates, & Potentes mundi hujus Cœleſti Jeroſolymæ afferre poterunt, de quibus Sanctus S. Hieron. Reges terreni coronis carebunt. Hieronymus dicit, quòd contremiſcentes ante Thronum Dei aſtituri ſint? *Potentiſſimi quondam Reges nudo latere palpitabunt*. Enim verò ni fallor Sanctus Joannes bis verbis dicere voluit, quòd Reges, & Monarchæ mundi hujus, ſupremam Beati illius Regni Majeſtatem, & magnificentiam contemplantes, ſuos in cœlos honores ſint repoſituri, id eſt, quòd ſceptris, & coronis terrenis renuntiaturi ſint hic in terris, ut tandem glorioſius, & præcellentius regnare poſſint in Cœlis: *Ambulabunt Reges in ſplendore ortus tui*, inquit Iſaia; Quibus Iſa. 60. v. 3. in verbis myſtica eſſe videtur dictio illa, *ambulabunt*, Gen. 17. v. 1. ſiquidem perfectionis eſt expreſſiva, juxta illud: *Ambula coram me, & eſto perfectus*, atque ideò Propheta vult dicere: Multi reges in hac præſenti vita in luminoſum æternæ beatitudinis Orientem ſuos defigendo cogitatus oculos, ingentibus paſſibus in Sanctitate ambulando proficient, ut ſuo tempore longè pretioſiori corona, nimirum Cœleſtis gloriæ diademate, tempora ſua cingere poſſint; prout fecerunt Sanctus Ludovicus Rex Franciæ, Sanctus Hiſpaniarum Rex Hermenegildus, Sanctus Eduardus Rex Angliæ, Sanctus Caſimirus Rex Poloniæ, Sanctus Emericus Rex Sueciæ, Sanctus Canutus Rex Daniæ: Denique Sancti Carolus Magnus, & Henricus Imperatores, & plures alii ſalutare Severini Boetii conſilium ſecuti dicentis: *Non in hoc terræ puncto, ſed in Cœlo propaganda gloria.* Severin. Boetius.

14 Verùm enimverò quæret fortaſſe aliquis, qua ratione Jeremias Propheta dicere potuerit: *Ingredientur per portas civitatis hujus Reges, & Principes*, cùm in toto octo Beatitudinum numero nulla non ſolùm regum, ſed nec divitiis alicujus aut in hac vita proſperitate aliqua affluentis fiat mentio, ſed tantùm eorum, qui ſuam in afflictionibus, paupertate, & continuis perſecutionibus traduxere vitam: *Beati pauperes, beati qui lugent, beati qui perſecutionem patiuntur*? At verò facilis eſt in promptu reſponſio, ſiquidem omnes electi etiam reges, quamdiu hic in terris vitam degunt, in humilitate, contemptu, & perſecutionibus continuis fluctuant; at verò in vita futura quando remunerandi erunt, ſubitò ut beati illius regni inveſtituram acceperunt, veri reges fiunt, & quantò hic fuere majoribus ærumnis ſubjecti, tantò in Cœlis ampliùs, & magnificentius erit illorum Dominium. Jerem. 17. v. 25. Potentiores in Cœlo futuri. Matth. 5. v. 3. & v. 4. uſque ad v. 10.

15 Sanctus Anſelmus idipſum explicat per ſimilitudinem hominis alicujus, qui in via publica ulceribus plenus, atque ab omnibus derelictus, & contemptus jacet, quem Rex illac pertranſiens non ſolùm levari, & curari jubet, verùm etiam reſtauratum, & divitiis auctum in partem regni ſui clementer aſſumit: *Si curatum, ſuis regalibus ornamentis indutum ſibi præſentari præciperet, ut in regno ſuo filius ſuus a cunctis haberetur, atque in nullo quod imperaret, à quoquam contradiceretur, hæredem ſuum filiique ſui cohæredem conſtitueret, & eum ſuo nomine vocari vellet, nonne diceres hunc magnificè, & inopinatè honorum? Et certè Deus nobis hæc omnia facit; nati enim de putredine carnis, replemur multis miſeriis; vocatos nos nomine ſuo Deos faciet; ipſe enim dicit: Ego dixi, Dii eſtis, & filii excelſi omnes, ſed ipſe Deus Deificans eſt, tu vero Deus Deificatus.* Porrò in noſtra eſt poſitum poteſtate, ut in immortali illo regno corona gloriæ redimiti, de illorum beatorum regum numero cenſeamur; at verò hic in terris res ita ſe non habet, cùm paucis fors iſta contingat, ut regnare, vel Reges, Imperatores, vel Papæ fieri poſſint. Quanta igitur, & quàm longè melior eſt Monarcharum Cœleſtium conditio, & tamen ut ſtatum hunc ſublimem ſortiamur, totum à nobis, & à noſtro arbitrio dependet. Sanctus Hilarius verba illa Pſalmi; *Et nunc Reges intelligite*, explicans dicit: *Alios nobis Reges Evangelia demonſtrant, ſcilicet in quos appropinquavit Regnum Dei, qui regnans in ſe peccatum devicerint, qui ſui ipſius corporis reges ſunt, dominatu ſuo univerſa vitiorum incentiva ſubdentes, hoc enim in nobis eſt Regnum Dei*, adducitque illam Sancti Pauli ad Corinthios ſcribentis authoritatem, in qua dicitur: *Utinam regnetis, ut & nos vobiſcum regnemus; Hoc itaque Regnum Dei eſt, ubi peccatum vincitur, ubi non regnat hoſtis.* Ubi etiam nos regnare poterimus hic ſuperatis vitiis. S. Anſel. c. 66. de ſimil. Pſ. 81. v. 6. S. Hilarius enar. in Pſ. 2. Pſ. 2. v. 10. 1. Cor. 4. v. 8.

DISCURSUS VI.

ARGUMENTUM.

Tractatur de animarum beatarum, & corporum ipſorum pulchritudine, & de dotibus claritatis, impaſſibilitatis, agilitatis, & ſubtilitatis, quibus corpora adornabuntur, reſtaurabunturque omnes eius defectus.

THEMA.

Tunc juſti fulgebunt ſicut Sol in Regno Patris eorum. Matth. 13. v. 43.

1 Gedeon olim ex juſſione Dei militibus ſuis, ut ad tubæ ſonitum vaſa teſtea, quæ deferebant in manibus, confringerent, præcepit, ut lumen in illis abſconditum promicare poſſet: Sed *Omnia in figura contingebant illis*; Nos enim qui *habemus theſaurum iſtum in vaſis fictilibus*, ad ſonitum tubæ judicii particularis uniuſcujuſque noſtrum, per corporis noſtri depoſitionem, vas hoc teſteum, & fictile rumpemus, moxque ſplen- Corpora noſtra reſurgēt veſtita immortalitate. 1. Cor. 4. v. 7.

ſplendor animæ, gloriæ lumine undequaque cinctæ, coploſè promicare incipiet; ad ſonitum verò judicii univerſalis terram hanc quam in morte depoſueramus, reaſſumemus quidem; ſed eo modo quem Apoſtolus his verbis deſcribit: *In momento, in ictu oculi, in novissima tuba: canet enim tuba, & mortui reſurgent incorrupti, & nos immutabimur; oportet enim corruptibile hoc induere incorruptionem, & mortale hoc induere immortalitatem.* Verum quidem eſt, quòd ſecundùm modum diſcurrendi humanum impoſſibile videri poſſit, quòd lutum hoc luce, & immortali veſtiendum ſit claritate, ſiquidem: *Homo putredo, & vermis;* verumtamen ut Sanctus Cyrillus, quo nullus ad propoſitum noſtrum loqui poterat convenientiùs, inquit: *Justi ſplendebunt Sol, & tamquam Luna, ſicut & ſplendor firmamenti: & prævidens iſtam hominum incredulitatem, vermibus parvis lucidum corpus dedit, ut eò ſplenderent, ut ex apparentibus crederetur id, quod expectamus, qui enim partem potuit præſtare, poterit & totum, & qui fecit ut vermis lumine ſplenderet, multo magis hominem juſtum ſplendidum efficiet.*

1. Cor. 15. v. 52. v. 53.
Job. 25. v. 16.
S. Cyrillus Jer. Catech. 18.

2 In officio Aſcenſionis Domini hoc legitur reſponſorium: *Omnis pulchritudo Domini exaltata eſt ſuper ſydera;* Dicitur autem notanter: *Omnis pulchritudo Domini,* quia quicquid in corporibus glorioſis, & multò magis in animabus beatis pulchrum eſt, ſuam non ſolùm originem, ſed & effectum ſuum à glorioſa Chriſti ſortitur humanitate: *Sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes vivificabuntur.* Salvator noſter apud Sanctum Lucam de Beatis dicit: *Erunt æquales Angelis in Cælis,* at verò lux, & claritas etiam unius duntaxat Angeli immenſa eſt: *Poſthæc,* inquit Sanctus Joannes in Apocalypſi, *vidi alium Angelum deſcendentem de Cœlo, habentem poteſtatem magnam, & terra illuminata eſt à gloria ejus.* Idem verò Sanctus Joannes in Epiſtola prima ulteriùs progrediens dicit: *Chariſſimi, nunc filii Dei ſumus, & nondum apparuit quid erimus, ſcimus quoniam cum apparuerit, ſimiles ei erimus;* Pro quorum verborum intelligentia notandum, quòd quando ſerpens infernalis humani generis hoſtis Prothoparentes noſtros adeò à Deo ſublimatos videns, ut illos ad lapſum, & præcipitium inclinaret, & diſponeret, iis dixit: *Eritis ſicut Dii,* id non fecerit, quaſi medium, quo Deo ſimiles fierent, ſuggerere volens, ſed mera Luciferi illis fortunam eorum invidentis fraus, & deceptio fuit; inde enim factum eſt, quòd quidem *Homo cùm in honore eſſet, non intellexit, comparatus eſt jumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis,* non verò Deo, ut ſerpens doloſè promiſerat: at verò poſtquam ſecundus Adam, non terrenus, ſed cœleſtis, in progreſſu ſæculorum de Cœlo deſcendit, ſapienter diſpoſuit, ut homines pœnitentia mediante merita ſibi acquirerent ad gloriam, & in virtute redemptionis ſuæ ſimiles illi in beatitudine fierent, unde Apoſtolus ait: *Nos vero revelata facie gloriam Domini ſpeculantes, in eamdem imaginem transformamur à claritate in claritatem.*

Mediante Redemptione homines poſſunt ſieri gloriam.
1. Cor. 15. v. 22.
Luc. 20. v. 36.
Apoc. 18. v. 1.
1. Jo. 3. v. 2.
Gen. 3. v. 5.
Pſal. 48. v. 13.
2. Cor. 3. v. 18.

3 Enim verò quænam ſit animæ alicujus in gratia exiſtentis pulchritudo, & venuſtas, ex illis verbis deducere poſſumus Pſalmiſtæ dicentis: *Et concupiſcet Rex decorem tuum.* Tanta enim eſt talis animæ pulchritudo, ut Deus ille, qui Paradiſum beatum efficit, incomparabili ejus pulchritudine rapiatur? Unde verbis illis: *Decorem tuum,* Divus Chryſoſtomus hanc gloſſam addit: *Secundùm animam,* ac demum ſubdit: *Ex animæ pulchritudine licet tantum bonum lucrari, quantum poſſidet, qui Deum habet amatorem.* Quia verò gratia ſemen eſt gloriæ, meritò dicere poſſumus, quòd qualis ſemen inter, & fructum, qui ſeminis germen eſt, differentia intercedit, talis quoque differentia ſit inter pulchritudinem animæ viatricis in gratia Dei exiſtentis, & aliam quæ actuali, & perpetua gloria perfruitur: *Nondum apparuit quid erimus,* quia quamdiu anima cum hoc mortalis corporis luto conjuncta eſt, nullum de ejus pulchritudine conceptum facere poſſumus.

Animæ pulchritudo nõ apparet niſi depoſito corpore.
Pſal. 44. v. 12.
D. Chryſ. ib.
1. Jo. 3. v. 2.

4 Sanctus Bonaventura in ſermone quodam de Reſurrectione verba thematis aſſumpti, ſcilicet: *Tunc justi fulgebunt ſicut Sol,* ponderans, in hoc planeta quatuor corporum glorioſorum dotes conſiderat, dicens: *In ſplendore Solis ſignificatur dos claritatis: In perpetuitate Solis; dos impaſſibilitatis; In virtute Solis activa (Sol enim penetrat integrum vitrum) dos ſubtilitatis; In celeritate Solis, dos agilitatis, Sole celeriores erunt Sancti.* Has igitur glorioſi corporis dotes ſigillatim ponderemus; Et primò quidem animarum, & corporum glorificatorum lucem, & claritatem. Enim verò Moyſes Deum in monte Sinai facie ad faciem non viderat, quin potiùs claram Dei viſionem poſtulanti Deus reſpondit: *Poſteriora mea videbis, faciem autem meam videre non poteris,* & tamen ex eo ſolùm, quòd cum Deo locutus fuerat, Filii Iſrael oculos ſuos in ejus faciem nimio ſplendore coruſcam defigere minimè potuerunt, ſed neceſſum fuit, ut Moyſes vultum ſuum velo quodam obtegeret; Unde ſic arguere licet, quòd ſi Moyſes hac mortali carne etiamnum cinctus ex ſolo cum Deo paucis diebus continuato conſortio, & familiari colloquio, tanto ſplendore coruſcavit, quænam erit claritas illa quæ in illam animam copioſiſſimè redundabit, quæ Divino Soli, qui tribus luminibus in una luce reſplendet, intimè conjuncta erit?

S. Bon. ſer. 3. de Reſurr.
Mat. 13. v. 43.
Quatuor glorioſorum corporum dotes.
Exod. 33. v. 23.

5 Neſcio an aliquando ad illum Iſajæ textum vos reflexeritis, in quo dicitur: *Et erit lux Lunæ ſicut lux Solis, & lux ſolis erit ſeptempliciter ſicut lux ſeptem dierum, in die, &c.* In univerſali etenim reſurrectione Luna ad aſpectum corporum beatorum reſurgentium ſcintillabit ſicut lux Solis, & hic radios ſuos ſeptempliciter adaugebit. Sed dicat aliquis; Numquid ex Divinæ Scripturæ oraculo clarum eſt, quod in illa die *Sol obſcurabitur, & Luna non dabit lumen ſuum?* Et ideò reſpondeo, verum quidem eſſe, quòd funeſta hæc ſigna judicium præceſſura ſint, verumtamen Humanitate Chriſti, & luminoſis ac reſplendentibus Beatorum corporibus in medium prodeuntibus, tam exceſſiva lux ex animabus beatis, & corporibus glorioſis redundabit, ut tametſi Sol & Luna ſub Ecclypſeos deliquio deliteſcerent, & Stellæ obſcuratæ eſſent, unicum tantùm corpus unius Beati, ad totum univerſum copioſiùs, quàm à ſole fieri ſolet, illuminandum abundè ſufficeret: Undè ad illa verba quæ Sanctus Lucas de Salvatore noſtro transfigurato ſcribit, ſcilicet: *Reſplenduit facies ejus ſicut Sol,* Gloſſa Interlinearia dicit: *Non habet clarius cui comparet, hoc inſinuans, quod Sole clarior ſit claritas corporis beati.*

Iſa. 30. v. 26.
Corpus beati ſole clarius.
Matt. 24. v. 29.
Mat. 17. v. 2.
Gloſ. inter.

6 Sanctus Vincentius Ferrerius corpus aliquod glorioſum ſepties Sole luminoſius futurum eſſe ſcribit, undè idipſum arguit, quòd nos jam tetigimus, ſcilicet quòd ſi Deus ad mundum illuminandum glorioſo aliquo corpore loco Solis uteretur, hoc majori lumine mundum perfunderet, quàm quo à Sole illuſtratur. Abſit à me, ut exaggerationem Hyperbolicam eſſe dicam, quod hac de re ſcribit Sanctus Auguſtinus, ſi quidem tanti tamque præſtantis Doctoris authoritas venerationem meretur, non verò ventilationem, aut cenſuram; Hic igitur de corpore glorioſo ita ſcribit: *Hujus corporis claritas tantum Solem excedit, quantum Sol in claritate noſtrum corpus præcellit.* Idem quoque rationem exceſſivæ hujus claritatis aſſignat, nimirum quia procedit ab anima, & ideò *hujus corporis claritas eſt tanta, quanta eſt ſpiritus;* tunc etenim de corpore dici non poterit: *Corpus quod corrumpitur, aggravat animam,* ſed potiùs corpus tunc animæ majorem conciliabit pulchritudinem: *Non enim eſt hoc corpus animæ oneri, ſed decori, quod nulla corruptibilis moles aggravat, ſed quod Angelicæ naturæ æqualitas levigat.*

S. Vinc. Fer. ſer. 3. in Dom. in albis.
Anima dabit majorem pulchritudinem.
S. Aug. to. 9. Tract. 3. c. 47.
Ibid c. 46.
Sap. 9. v. 15.

7 S. Bernardinus circa hanc claritatem obſervationem quamdam habet, per quam id quod hactenus de exceſſivo glorioſorum corporum ſplendore diximus, magis roboratur, & eluceſcit, nimirum quod quando Salvator noſter dicit: *Tunc justi fulgebunt ſicut Sol,* non ſit intelligendus de illa luce, quam Sol in præſenti tempore habet, ſed de illa, quam poſt univerſalem reſurrectionem eſt habiturus; quando ſcilicet teſte Iſaia, *erit lux Lunæ ſicut lux Solis, & lux Solis erit ſeptempliciter ſicut lux ſeptem dierum,* citatque Richardum in 4. diſt. 49. dicentem: *quod non ſunt ejuſdem ſpeciei lux elementaris, & lux corporis Cæleſtis.* Idem Sanctus in eodem ſermone dicit: *Dionyſius ſcribens ad Dioſcorum teſtatur dicens, quod Beatitudo non eſt corporum, ſed ab animabus redundat in corpora; ex quo patet quod ſpiritus illuſtratus, & glorificatus viſione lucis æternæ, claritatem ſuo corpori miniſtrabit,* teſte Apoſtolo ad Philipp. 3. dicente: *Salvatorem expectamus Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, qui reformabit corpus humilitatis noſtræ, configuratum corpori claritatis ſuæ.*

S. Bern. to. 2. ſer. 66. art. 3. cap. 2.
Septempliciter fulgent plus quam ſol in mundo ſine.
Mat. 13. v. 43.
Iſa. 30. v. 26.
Richar. in 4. diſtinct. 49.
Dion. ad Dioſcorum.
Philip. 3. v. 20.

8 Scien-

Splendorem temperare poſſunt beati.

8 Sciendum tamen eſt, quòd in corporis glorioſi, & animæ beatificæ poteſtate ſit lucem ſuam temperare, & reſtringere, ne oculum aſpicientis hebetet, & obfuſcet, id quod in monte Thabor factum fuiſſe videtur, ubi in primis Apoſtoli irretortis oculis glorioſum hoc intueri potuerunt ſpectaculum; Deinde lux vultus Chriſti, qui ſolis inſtar reſplenduit, taliter temperata fuit, ut ſe extra montem Thabor minimè extenderit; id quod etiam in aliis apparitionibus factum fuit, in quibus à diſcipulis ſuis poſt Reſurrectionem ſæpiùs viſendum ſe præbuit; ſi enim totam glorificatæ humanitatis ſuæ lucem, quanta quanta eſt, in aera tranſmiſiſſet, non ſolùm terram, ſed & Cœlum inſolita, & admirabili luce, & claritate ſua illuſtraſſet. Et quidem idipſum quod diximus, alia quadam conſideratione evidenter credibile reddere poſſumus; Si enim unicus tantùm Sol in Cœlo ſuo conſtitutus, omnes homines, animalia, & plantas lætificat, vitam & calorem omnibus viventibus ſubminiſtrat, totque alios admirandos hic in terra, quæ vallis eſt lachrymarum, effectus producit; quale gaudium, qualis lux, & claritas in Cœlo Empyreo ex tot innumerabilium animarum beatarum, & glorioſorum corporum conſortio coruſcabit, ubi hæc velut totidem Soles luminoſa erunt, ſuoſque radios in illam Dei civitatem ex auro inſtar cryſtalli colluſtratam, totque inæſtimabilibus, & ſplendentibus gemmis locupletatam effundent?

S. Bern. ſupr. ubi, Corpus beati impaſſibile.

9 *In perpetuitate Solis dos impaſſibilitatis.* Sanctus Bernardinus de hac dote ita ſcribit: *Impaſſibilitas reſultabit ex virtute animæ ſuum corpus potenter retinentis, ita quòd à nullo exteriori agente immutari valebit.* Dicit prætereà, quòd ſi corpus alicujus Beati collocaretur in Inferno, nullam inde paſſurum eſſet læſionem, citatque authoritatem Iſaiæ dicentis: *Aſſument pennas ut aquilæ; volabunt, & non deficient; non laborabunt, ambulabunt, & non deficient;* Ideò in Antiphona de ſanctis Martyribus canitur: *Abſterget Deus omnem lachrymam ab oculis Sanctorum, & jam non erit ampliùs neque luctus, neque clamor, ſed nec ullus dolor;* Non jam ampliùs fami, ſiti, æſtui, frigori, laſſitudini, aut aliis corporis paſſionibus ſubjecti erunt, adeò ut ſi corpus alicujus Beati mare tranſiret, inde non madeſceret, nec ſi per flammas tranſiret, ardorem ſentiret. Et quidem juſtum eſt, ut corpus glorioſum hac impaſſibilitate, & incorruptibilitate prædictum ſit, ad hoc ut ſine intermiſſione Creatori ſuo laudes continuas dicere, & referre poſſit. Sanctus Auguſtinus proindè ait: *Omnia membra, & viſcera incorruptibilis corporis, quæ nunc videmus per uſus neceſſitatis varios diſtributa, quoniam tunc non erit iſta neceſſitas, ſed plena certa, ſecura, ſempiterna felicitas, proficient in laudibus DEI.*

Iſ. 40. v. 31.

Apoc. 7. v. 17. & c. 21. v. 4.

S. Aug. l. 22. de Civit. c. 30.

S. Bon. lib. Soliloquio. Agilitas corporis beati.

10 *In celeritate Solis dos agilitatis.* Doctor Seraphicus inquit: *Tam potentem tunc faciet Deus animam, ut ex ejus Beatitudine pleniſſima redundabit in corpus, ex qua redundantia habebit vigorem impaſſibilitatis, ſplendorem claritatis, aptitudinem ſubtilitatis, promptitudinem agilitatis.* Hinc Beati aſſimilantur Aquilis in agilitate, *ſicut Aquilæ volabunt;* inſtar fulguris ex uno polo diſcurrent ad alterum S. Ber. de illorum velocitate ita ſcribit: *Tanta credenda eſt futura corporum levitas, & agilitas Beatorum, ut poſſint, ſi velint, abſque omni mora, ſeu difficultate ipſam quoque cogitationum noſtrarum ſequi ad omnia velocitatem.* S. Auguſtinus motum hunc ad proportionem animæ agilem futurum eſſe opinatur: *Ubi volet ſpiritus,* inquit, *ibi protinus erit corpus, nec volet aliquid ſpiritus, quod nec ſpiritum poſſit decere, nec corpus.* Idem S. Doctor in lib. de cognitione veræ vitæ ita ſcribit: *Porrò illorum corporum gloria, non ratione, ſed ſola fide eſt contemplanda, erunt quippe illa corpora ut animus agilia, ut Sol perſpicua, quàm citò enim nunc animus ab Oriente in Occidentem cogitatione pervenit, tam citò tunc illud corpus illuc pervenire poterit.*

Iſa. 40. 31.

S. Bern. ſerm. in Feſt. omn. SS.

S. Aug. ib.

S. Aug. T. 9. de cognit. veræ vitæ To. 5. c. 46.

S. Anſel. de ſimil. c. 52. Pſ. 103. 4. Angelis æqualis.

11 S. Anſelmus Angelorum exemplum adducit, de quibus Pſalmiſta ait: *Qui facis Angelos tuos ſpiritus,* dicitque illa nequaquam inferiorem futuram eſſe corporum glorioſorum agilitatem: *In illa beata vita velocitas tanta nos comitabitur, ut ipſis Angelis Dei æquè celeres ſimus futuri, qui à cœlo ad terram, & econverſo dicto citius delabuntur. Hujus velocitatis exemplum in radio Solis licet intueri, qui ſtatim orto Sole in plaga Orientali, pertingit uſque ad ultimum plagæ Occidentalis, ut ex perpendamus non eſſe impoſſibile, quod de noſtra dicimus futura celeritate, præſertim cùm rebus animatis ſoleat ineſſe major velocitas quàm inanimatis.* Adducit quoque viſus noſtri exemplum: *Radius quippe,* inquit, *oculorum noſtrorum in ſublevatione palpebrarum, uſque ad cœlum pertingit, & illuc earum totus in ſemet ac integer redit.* S. Bernardinus in eodem loco de hac dote differens ita ſcribit: *Anima poterit ita velociter corpus movere, quemadmodum ſine corpore poteſt movere ſeipſam.* Citatque S. Auguſtinum lib. 21. de Civitate Dei c. 3. dicentem: *Ubi volet Spiritus, ibi protinus erit corpus.* S. Bonaventura ex eodem S. Auguſtino rationem illius reddit dicens: *Mox ubicumque voluerit animus, ſtatim aderit corpus, inquit Auguſtinus: Sicut enim tunc animus perfectiſſimè obedit creatori, ita corpus promptiſſimè obtemperabit ſuo motori.*

S. Bernardin. ib.

S. Aug. l. 22. de Civit. c. 3.

S. Bonav. in Soliloq.

12 *In virtute Solis activa dos ſubtilitatis;* Et hæc eſt quarta dos corporis glorioſi, de qua S. Auguſtinus in Tractatu de cognitione veræ vitæ ita ſcribit: *Corpus Sanctorum reſurget ſpirituale, quia velocitate, perſpicuitate, levitate ſpiritibus erit æquale, & omne ſolidum erit ei penetrabile, ſicut & corpus Domini lapide clauſo ſurrexit, & januis clauſis intravit.* Corpus enim beati non jam ampliùs vitæ vegetativæ operationibus ſubjectum erit, ſed ad inſtar puri Spiritus *erit corpus ſpirituale,* omne corpus ſolidum penetrabit pro libito, etiamſi ferreum eſſet.

S. Aug. ib. c. 45. Subtilitas corporis glorificati.

13 S. Bernardinus quatuor haſce dotes enumerans, illumque Sapientiæ textum: *Fulgebunt juſti, & tanquam ſcintillæ in arundineto diſcurrent,* adducens, ita ſcribit, *Primò in fulgore deſignatur claritas: Secundò impaſſibilitas denotatur in igne: Tertiò in ſubtilitate ſcintillæ ſubtilitas indicatur: Quartò in diſcurſu poteſt agilitas deſignari.* Citat quoque S. Aug. qui punctum aliquod ab aliis quoque ſanctis Patribus indicatum, his verbis tangit: *Aberit à corporibus noſtris omnis deformitas, omnis tarditas, omnis infirmitas, omnis corruptio per impaſſibilitatem.* Et in alio quodam ſermone poſtquam dixiſſet: *Advertendum eſt etiam quod glorioſum corpus erit viſibile, & inviſibile, ſicut ei placuerit;* ſubjungit: *Omnes deformitates auferrentur ab eis, quia omnes erunt conformes Filio Dei, in ætate & ſimilitudine, in quo nulla deformitas fuit.* S. Auguſtinus ad idem propoſitum ſic meditatur: *Quicquid hic humanis corporibus, vel ferarum morſus, aut improviſi caſus abſtulerint, aut malarum valetudinum genera diverſa decerpſerint, aut humana crudelitas amputaverit, aut ignis, aut qualibet alia res aliquid debilitatis intulerit, aut etiam ſenectus ipſa ſatis oneroſa negaverit, hæc atque his ſimilia corporum damna una ibi reſurrectio reparabit.*

S. Bernardin. t. 2. ſer. 61. a. 1. c. 1. Omnes deformitates auferet reſurrectio.

S. Aug.

S. Ber. t. 2. ſer. 66. a. 3. c. 2.

S. Aug. in Medit. c. 17.

DISCURSUS VII.

ARGUMENTUM.

De gaudio, & lætitia beatorum, quæ ex divinæ faciei aſpectu perfundentur, utpotè in qua omnigena pulchritudo videtur, variaque conſiderantur gaudia, quæ ſtabilia ſunt, omniſque triſtitiæ expertia.

THEMA.

Intra in gaudium Domini tui. Matth. 25 v. 21.

1 ANgelicus Doctor circa hæc thematis verba dubium quoddam movet, nimirum cur increata & incarnata ſapientia potiùs dixerit: *Intra in gaudium Domini tui,* quàm: *Accipe gaudium?* Cui hac adhibita diſtinctione reſpondet: *Quod eſt in aliquo, continetur ab illo, & continens majus eſt; Quando ergo gaudium eſt de aliquo quod minus eſt, quàm cor tuum, tunc gaudium intrat in cor tuum. Sed Deus major eſt corde, ideo qui gaudet de Deo intrat in gaudium.* Cajetanus tamen aptiùs ad propoſitum loquitur, dum ad gaudiorum cœleſtium æternæ beatitudinis immenſitatem ſeſe reflectens, inquit: *Tam magnum eſt gaudium cœleſtis patriæ de Deo, ut non poſſit concludi in homine, & ideo homo intrat in gaudium illud incomprehenſibile, & non intrat gaudium illud in hominem, velut comprehenſum ab homine;* Anima etenim revelata facie unum illum intuebitur, qui Paradiſum lætificat, & electos beatos efficit. Unde S. Auguſtinus dicit: *Hæc eſt plena beatitudo, & tota glorificatio hominis, videre faciem Dei ſui, videre eum, qui fecit cœlum & terram, videre eum, qui fecit eum, qui ſalvavit eum, qui glorificavit eum, videbit eum cognoſcendo, amabit diligendo, laudabit poſſidendo.* Ab hac autem cognitione, ab hac poſſeſſione, & amore, lætitia quædam & gaudium infinitum in eum derivabitur, ac proindè S. Bernardus, qui & mellifluus dicitur, hunc in

S. Th. in Mat. ib. Mat. 25. 21. Beatorum magnum gaudium ex viſione beatifica.

Cajet. ib.

S. Aug. T. 9. Solil. c. 36.

S. Bern. Medit. c. 4.

modum

Digitized by Google

modum meditatur: *Delectabilis eſt ad videndum, ſuavis ad habendum, dulcis ad perfruendum*. Angelicus quoque Doctor de beatitudine diſſerens, exceſſivum hoc gaudium, quod animæ in continua illa, nec unquam intermiſſa, aut interrupta Dei viſione communicabitur, ſequentibus verbis explicare ſatagit: *Ibi*, inquit, *anima valde delectabitur in continua viſione delectabilis vultus Dei, de qua dicit Gloſſa ſuper Pſalmum, quod viſione nihil delectabilius, quia ſemper amabunt, quem ſemper videbunt; In ea tanta eſt delectatio, quòd, teſte Auguſtino, ſi poſſent mali, mallent eſſe in pœnis, & Deum videre, quam eſſe extra pœnas, & Deum non videre, illa enim facies delectabiliter mirabilis eſt, & plena gratiarum*. Et quidem quotidiana in nobis experientia verum eſſe competimus, quòd dum rem aliquam raræ pulchritudinis videmus, & multò magis dum eamdem ut propriam poſſidemus, miram inde delectationem, & voluptatem capiamus; Ac proindè quis gaudium, & delectationem illam pro dignitate explicare poterit, quam beati deguſtabunt, indeficienter videndo faciem illam, quæ gaudium eſt cœleſtis Paradiſi, ſimulque fruendo illo omnium ſpirituum Angelicorum, animarumque glorificatarum incomparabili ſplendore & pulchritudine, nam ut S. Bonavent. ait: *In cœleſti patria corda beatorum ſibi invicem in claritate lucent, & puritate tranſlucent, ibi uniuſcujuſque vultus aſpicitur*. Quamvis omnis noſtra delectatio ſpecialiſſimè in Dei clara viſione conſiſtat, ut proindè David meritò dicat: *Exquiſivit te facies mea, faciem tuam Domine requiram*; Et S. Auguſtinus: *In qua ſola conſiſtit tota gloria ſempiterna beatorum, quam quidem videre vita æterna eſt, & gloria ſempiterna ſanctorum*. O quàm ſibi complacet oculus noſter varia videndo objecta, quæ illum in rebus viſibilibus alliciunt, tametſi non aliunde, quàm ex luto, & vili quatuor elementorum materia ſint compoſita? quantam experimur, favum mellis guſtando, dulcedinem, & ſuavitatem, tametſi illud à minimis animalculis, apibus ſcilicet, congregatum coaleſcat? Quantum hæremus attoniti, dum ſuavem aliquem ſymphoniæ concentum, & vocum, ac Inſtrumentorum muſicorum harmoniam auſcultamus? *Cogitemus igitur*, inquit S. Auguſt. *quale & quantum electorum ſit unicum & ſingulare gaudium, illud ſcilicet ſummum bonum, quod vita, lux, Beatitudo, ſapientia, & æternitas eſt*. Porrò primus, & præcipuus hujus gaudii fons in Divinæ eſſentiæ, trium perſonarum, potentiæ Patris, ſapientiæ Filii, & bonitatis Spiritus ſancti clara viſione conſiſtit: ibi enim videbimus, qua ratione Pater ab æterno generet filium, ſuam ei communicando ſubſtantiam; & ambo, Pater ſcilicet & filius, tamquam unum principium æternum ſpirent Spiritum Sanctum, divinam ei communicando eſſentiam ſuam, & tamen in qualibet trium perſonarum omnis remaneat perfectio. *Ibi videbitur*, ut S. Auguſt. ait, *tranquilla jucunditas, jucunda felicitas, felix æternitas, æterna beatitudo, & beata Trinitas, & Trinitatis unitas, & unitatis Deitas, & Deitatis beata viſio, quæ eſt gaudium Domini Dei tui*.

S. Th. opuſc. 63. c. 10.

S. Bon. in Solil.

Pſ. 26. v. 8. S. Aug. ib.

S. Aug. in Medit. c. 26.

S. Aug. in Solil. c. 35.

2 D. Chryſol. in illa tam amabili promiſſione: *Complacuit Patri veſtro dare vobis regnum*, ſpecialiter ponderat verbum illud: *Complacuit*; & dicit, non ſolùm Patri, ſed conjunctim omnibus tribus divinis perſonis perplacet, quòd de illarum gaudiis immenſis participemus: *Quod autem non dixit: Placuit, ſed complacuit, munus edocet Trinitatis, quia quod erga nos Filio placuit, hoc complacuit Trinitati*. Omnes enim tres illæ divinæ perſonæ mirè gaudent, ſibique complacent in eo, quòd animæ noſtræ in lucidiſſimum divinæ eſſentiæ ſuæ ſpeculum ſuos poſſint defigere obtutus, nobiſque omnes Paradiſi theſauri, & gaudia communicentur.

Luc. 12. v. 32. D. Chr. ſer. 23. Deus complacentiam habet de beatitudine noſtra.

3 Enimverò ſacri Doctores multa animæ gaudia, quibus in cœlis perfundetur, recenſent? Doctor Seraphicus dicit: *Triplex gaudium illos beatos Spiritus lætificat & delectat: Gaudent delectabiliter in perfecta & clariſſima divinæ claritatis contemplatione; gaudent dulciter in melliflua, & ſuaviſſima divinæ bonitatis deguſtatione: gaudent ſempiternaliter in tranquilla, & ſecuriſſima Divinæ Majeſtatis retentione*. Porrò ad proportionem cognitionis ipſius Dei, quam anima in cœlis habebit, amor quoque ejuſdem animæ accendetur, & juxta menſuram amoris creſcet in anima delectatio, & gaudium, ac proindè cùm cognitio futura ſit clara & relevata: *Videmus nunc per ſpeculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem*, conſequens eſt ut amor beatarum animarum ſit ardentiſſimus, nec non & jubilus gaudii ex amore boni illius infiniti conſurgens, omninò tranſcendens.

Sicut ardentiſſimus beatorum eſt amor, ita eſt & gaudiū inexplicabile.

S. Bon. in Solil.

1. Cor. 13. 12.

4 Nos quidem in tantum ad rem aliquam diligendam movemur, in quantum eſt pulchra, & bona, ſeu in quantum nobis utilis eſt, noſque delectat, ac proindè cùm in Deo omnis bonitas, omnis utilitas, omniſque pulchritudo reperiatur, illum utique amabimus, illoque gaudebimus, & fruemur in infinitum, juxta infinitæ amabilitatis ſuæ proportionem; *Tanta autem eſt in Deo jucunditas, & amabilitas*, inquit S. Thomas, *ut cognitus ab anima ſtatim ipſam ad ſe trahat, eamque vehementer in ſe abſorbeat, ad ſimilitudinem adamantis, qui virtute ſua fortiter ferrum ad ſe trahit*. Idem quoque Angelicus Doctor modum nobis declarat, quo anima beata Deo unitur, unde demum gaudium, delectatio & fruitio beatitudinis procedit: *Fruitio*, inquit, *eſt delectatio proveniens ex conjunctione intellectus, & affectus in Deum, cùm enim anima figit intellectum in æternitatem, immenſitatem, omnipotentiam, ſapientiam, largitatem, bonitatem, charitatem, nobilitatem Dei &c. ſtatim affectus animæ delectatur ſingulis intellectis*.

Dei amabilitas trahit ad amorem.

S. Th. opuſc. 63.

Ib. c. 8.

5 S. Antonius de Padua in ſer. quodam varia quoque beatitudinis gaudia enumerat; *Primum gaudium à dexteris eſt de jucunda Angelorum ſocietate, quando inter Sanctos tanta erit charitas ut gaudium ſingulorum ſit omnium commune*. Neque enim anima glorificata ſolùm in gaudium Domini ſui intrabit: *Intra in gaudium Domini tui*, verùm etiam in gaudia ingredietur omnium Beatorum, cunctorumque Angelorum in genere, & in ſpecie. *Secundum de Beatitudine, & ſtola propria animæ, quando lætitia ſempiterna erit ſuper caput eorum, & gaudium, & lætitiam obtinebunt. Iſa. 58. Implebit ſplendoribus animam tuam. Tertium de Reſurrectionis expectatione, quando in terra ſua duplicia poſſidebunt. Quartum de admirabili Chriſti hominis fraternitate, quando carnem illam glorioſam oculo ad oculum videbimus, quando poterimus eum vocare fratrem, & dicere os meum, & caro mea*; Adducitque authoritatem S. Bernardi dicentis: *Plenum prorſus omnis ſuavitatis dulcedine hominem videre hominis conditorem, hoc gaudium ſpeciale præ Angelis habebimus. Quintum de manifeſta Trinitatis cognitione. Sextum de horum omnium æterna, & ſecura poſſeſſione: Gaudium veſtrum nemo tollet à vobis. Apocal. 3. Foras non egredietur ampliùs*.

S. Ant. de Padua ſer. 1. de uno mart. Varia beatorum gaudia.

Matth. 25. 21.

Iſa. 58. 11. Iſa. 61. 7.

S. Bern.

Joan. 16. 22. Apoc. 3. 12.

6 S. Thomas quoque punctum illud tetigit; nimirum quòd in animam beatam tranſmittendum ſit omnium Angelorum aliorumque cœlituum gaudium. *Non ſolùm autem delectatur in ſingulis, quæ in Deo ſunt, imo etiam fruitur Deo in ſingulis Angelis, & Sanctis, juxta illud Iſa. c. 60. Tunc videbis & afflues, & mirabitur, & dilatabitur cor tuum; Videbis intellectu divinam naturam, & divina opera; & afflues delitiando in ſingulis, & mirabitur cor tuum Trinitatem in unitate, & unitatem in Trinitate, & ſingula opera divina, & quomodo in ſingulis ipſe ſit totus: Et dilatabitur cor tuum ad ſuſcipiendum Trinitatem, cum omni quod habet, & poteſt*.

S. Th. ib.

Iſa. 60. 5.

7 In Apocalypſi celebris illa S. Joanni facta apparitio his verbis deſcribitur: *Signum magnum apparuit in cœlo: Mulier amicta Sole, & Luna ſub pedibus ejus, & in capite ejus corona ſtellarum duodecim*. Per hanc verò Sole amictam mulierem, animam beatam intelligere poſſumus, quæ in Sole poſuit tabernaculum ſuum, quia illi luci intimè conjungitur & unitur, quæ tribus luminibus in una luce reſplendet. Per Lunam ſub pedibus calcatam, omnium rerum terrenarum contemptus deſignatur, quia qui terram calcat, cœlum attingit. Denique per coronam ſtellarum duodecim, Diadema gloriæ ſymbolicè exprimitur, in quo Albertus Magnus totidem obſervat gaudia, quot fuerunt in illa corona ſcintillantes ſtellæ: *Perennitas duodecim gaudiorum*, inquit B. Albertus, *his deſignatur, quorum unum eſt de viſione Divinitatis: aliud de viſione humanitatis: Tertium de loci ſpecioſitate: Quartum de ſpatioſitate: Quintum de ſocietate hominum: Sextum de ſocietate Angelorum: Septimum de pulchritudine Creaturarum, Octavum de ſtabilitate earum: Nonum de pœnarum evaſione: Decimum de inferni clauſione: Undecimum de ſtola animæ. Duodecimum de ſtola corporis*. Præter hæc autem gaudia multa conſiderat, & breviter enumerat dicens: *Vel ſic accipiuntur duodecim gaudia: plena co-*

Apoc. 12. 1.

Anima ſole amicta & 12. ſtellis diverſorum gaudiorum coronata.

Alb. Magn. ib.

Digitized by Google

na cognitio, plena dilectio, firma comprehenſio, claritas corporis, impaſſibilitas, ſubtilitas, agilitas, pacis tranquillitas, grata ſocietas, loci amœnitas, plena ſecuritas, plena ſocietas.

S. Ber. Sen. t. 2. ſer. 41. c. ult. Joan. 16. v. 24. Ibi perfectū gaudium.

8 S. Bernardin. de Senis ad illa verba ſe reflectit, quibus Salvator noſter diſcipulos ſuos ſic allocutus fuit: *Petite & accipietis ut gaudium veſtrum ſit plenum*; *Petite*, inquit, nimirum regnum cœlorum, de quo alibi dixit: *Primum quærite regnum Dei*: In hoc namque ſolo gaudii & exultationis plenitudo reperitur: *Ut gaudium veſtrum ſit plenum*, *quod erit gloria ſempiterna, quod quidem propter tria plenum nominatur; Primò quia adimplebit totum animi appetitum*, de quo Propheta ait: *Adimplebis me lætitia cum vultu tuo; Secundò quia conſiſtit in viſione, fruitione, & poſſeſſione pleniſſimi, & conſumati boni, quod eſt Deus trinus & unus*; de quo immenſo, & infinito bono intelligendum eſſe dicit textum illum Exodi cap. 33. *Ego oſtendam tibi omne bonum*: *Tertiò quia tale, & tantum gaudium omnino inamiſſibile eſt*; Unde Joan. 16. dicit diſcipulis ſuis: *Et gaudium veſtrum nemo tollet à vobis*. Etenim nulla hic in terris eſt ſerenitas, quæ ſuam non patiatur nubeculam, nulla roſa eſt, quæ ſpinas ſuas non habeat; *Riſus dolore miſcebitur*; *Extrema gaudii luctus occupat*. At verò non ſic eſt in cœlo; *Ut gaudium veſtrum ſit plenum*.

Mat. 6. v. 33. Joan. 16. 24. Pſ. 15. 11. Exod. 33. 19. Joan. 16. 22. Prov. 14. 13. Ibid. Joan. 16. 24.

Mundi gaudia minuta.

9 Apoſtoli Chriſto immediatè poſt ſuam reſurrectionem favum mellis obtulerunt, in quo quidem magna eſt ſuavitas, ſed ſimul etiam in eo eſt ceræ inſipiditas, utpotè quæ quoddam eſt apum excrementum. Eodem modo gaudia mundi ſecum quidem delectationem aliquam afferunt, ita tamen ut ſemper aliqua animi amaritudine permixta ſint. Sunt quidem hæc gaudia mel quoddam dulce, ſed in faucibus leonis poſitum, qui primò dilaniandus eſt, priuſquam mellis dulcedine frui liceat; Mel quoddam ſunt, ſed in apice haſtæ reconditum, quæ mundanos ſæpè ad mortem temporalem, & nonnumquam ad æternam mortem perducunt; Sunt Roſæ, ſed ſpinis circumdatæ, quia inter illa conſtituti ſæpè cogimur experiri remorſum, & ſynderesim malæ conſcientiæ, non verò talia ſunt gaudia beatorum in cœlis. Unde S. Bernardinus ait: *Non favum mellis, ſed puriſſimum, & liquidiſſimum mel repoſuit nobis Dominus, ipſam planè lætitiam, gloriam, pacem, voluptatem, amœnitatem, felicitatem, jucunditatem, exultationem*. Gaudent quidem homines, inquit mellifluus Bernardus in pompis, faſtu, conviviis, delitiis, facultatibus, at verò ſemper verum eſſe compertiunt, quòd *extrema gaudii luctus occupat*; Sunt gaudia mundi, velut cereus quidam albus, qui ardet, reſplendet, & tenebras diſſipat, ſed ſimul eodem tempore conſumitur, & ad finem properat; non verò talia ſunt Paradiſi gaudia, utpotè quæ indeficientia ſunt, & numquam finem accipiunt: *Gaudium veſtrum nemo tollet à vobis*.

Jud. 14. 8. 1. Reg. 14. 27. S. Ber. ſer. de fallacia proſperitatis mun. Prov. 14. 13. Joan. 16. 22.

In cœlo ſiniſtra nulla. Matt. 20. 21. v. 22.

10 Acceſſit quondam ad Salvatorem mater ſanctorum Jacobi & Joannis, & ſuppliciter eum rogavit: *Dic ut ſedeant hi duo filii mei, unus ad dexteram tuam, & unus ad ſiniſtram*, cui jure meritò ab eodem Salvatore protinus reſponſum fuit: *Neſcitis quid petatis*. Verùm dicet fortaſſe aliquis; Cur Chriſtus hos diſcipulos & matrem eorum reprehendit & ignorantiæ redarguit, qui aliàs ab ejus ore verba hæc audierant: *Primum quærite regnum Dei*? Numquid illos in oratione Dominica petere docuerat: *Adveniat regnum tuum*? Cur igitur nunc illos rejicit, dicens: *Neſcitis quid petatis*? Nimirum errorem in quo hærebant, è mentibus illorum tollere voluit, ſiquidem ipſi in beato cœlorum regno, etiam ſiniſtram reperiri credebant, in quo tamen graviter errabant, nequaquam enim ibi ſiniſtra locum habet, ſed ſolus & merus ibi dexteræ locus reperitur, nullum eſt ibi triſtitiæ genus, ſed ſolum gaudium & mera lætitia, *Delectationes in dextera tua uſque in finem*. Ibi lætitia eſt ſine melancholia, tranquillitas ſine turbatione, divitiæ ſine jactura, honores ſine periculis, ſanitas ſine indiſpoſitione, abundantia ſine paupertate, vita ſine morte, felicitas ſine miſeria; Econtra verò in hac lachrymarum valle, nullus unquam Sol ſine ſua Ecclipſi naſcitur, nulla dies ſine nocte oritur; *Omnis creatura vanitati ſubjecta eſt*.

Matt. 6. 33. Matt. 6. 10. Pſ. 15. v. 11. Ad Rom. 8. v. 20.

DISCURSUS VIII.

ARGUMENTUM.

Superabundantes Gloriæ cœleſtis delitiæ, ex conſolationibus, quas Deus ſervis ſuis etiam inter dolores & tormenta communicare ſolet, deduci poſſunt; Quilibet beatus participabit de alterius beati gaudiis, frueturque & unietur Deo omnis gaudii fonti. Et ideo hic flendum eſt, ut ibi gaudere poſſimus.

THEMA.

Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ, & torrente voluptatis tuæ potabis eos: quoniam apud te eſt fons vitæ, & in lumine tuo videbimus lumen. Pſ. 35. v. 9. & 10.

In cœlo erit riſus cordis. Job 8. v. 21.

1 DUbitatum eſt aliquando, an riſus in cœlo locum habeat? Sed facilis eſt pro parte affirmante reſponſio, cùm apud Jobum legatur expreſsè: *Donec impleatur riſu os tuum, & labia tua jubilo*; Ubi Sanctus Gregorius ait: *Os juſtorum tunc riſu replebitur, cum eorum corda finitis peregrinationum fletibus, æterna lætitiæ exultatione ſatiabuntur. De hoc riſu diſcipulis Veritas dicit: Mundus gaudebit, vos autem contriſtabimini, ſed triſtitia veſtra vertetur in gaudium. De hoc riſu Sapiens loqui intendit, quando dicit: Ridebit in die noviſſimo*. Advertendum tamen eſt, riſum quem inter beatos locum habiturum eſſe diximus, non corporalem futurum eſſe, ſed ſpiritualem; Unde idem Sanctus Pontifex ait: *Non autem tunc riſus erit corporis, ſed cordis, riſus enim tunc corporis de laſcivia diſſolutionis, riſus autem cordis nunc de lætitia naſcetur ſecuritatis*. Mox verò quidnam per jubilum intelligatur, declarat dicens: *Jubilum verò dicimus, cum tantam lætitiam corde concipimus, quantam ſermonis efficacia non explemus, & tamen mentis exultatio hoc quod ſermone non explicat, ore ſonat: Benè autem os riſu impleri dicitur, & labia jubilo, quia in æterna patria, cum juſtorum mens in exultatione rapitur, lingua in cantum laudis elevatur*.

S. Greg. l. 8. mor. c. 31. Joa. 16. 20. Prov. 31. 25.

S. Thom. Quodl. 11. Q. 9. A. 6. Idem opuſc. 63. c. 3. Quanta illic gaudia.

2 S. Thomas de Aquino in eadem eſt opinione, quòd ſcilicet in cœleſti patria riſus non deerit, qui proindè in eodem Jobi textu fundatur. In Opuſculo autem 63. qualia futura ſint animæ beatæ incomprehenſibilia gaudia, his verbis declarat: *Ceſſante verò omni delectione circa creaturas in futuro, introducet Dominus Jeſus fidelem animam in delectationem totius Creatoris*, per illud verbum Pſal. 36. *Delectare in Domino & dabit tibi petitiones cordis tui*; Ac demum inter delectationem terrenam & cœleſtem diſtinguit dicens: *Delectatio hic eſt tam modica, quod tota intrat in animam, illic verò tanta eſt, quod non poteſt tota in animam intrare, ſed anima intrabit in illam*; Juxta illud Auguſtini: *Non totum gaudium intrabit in gaudentes, ſed toti gaudentes intrabunt in gaudium*.

Pſ. 36. 4.

S. Petr. Dam. l. 7. Ep. ult. Solemnitas unica.

3 Beatus Petrus Damianus optimè conſiderat, quòd feſta & ſolemnitates quas hic in terris celebramus, inter ſe diviſæ ſint, quia dum una celebratur, non celebratur alia, cujus contrarium fit in cœlo; unde dicit: *Illic autem omnium ſolemnitatum ſemper eſt coacervata lætitia, quia illic præſentes aſſiſtunt, quæ ſolemnitatum ſunt proculdubio cauſa*. S. Bernardus de ſuperna illa civitate cœleſti loquens, nihil in ea præter merum gaudium atque lætitiam eſſe concludit: *O civitas cœleſtis, manſio ſecuritatis; patria fertilis, & ampla, totum continens quod delectat*. S. Auguſtinus poſtquam in exponendum animarum beatarum gaudium fusè ſe extendiſſet, tandem dicit: *Nondum ergo cogitavi aut dixi Domine, quantum gaudebunt electi tui, utique tantum gaudebunt, quantum amabunt; tantum amabunt, quantum cognoſcent, & quantum te Domine cognoſcent, quantum te amabunt? Certè nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit in hac vita, quantum te cognoſcent, & amabunt in illa vita*; Amor igitur intenſus erit juxta proportionem cognitionis; unde ſicut hæc perfecta erit, ita amor quoque immenſus, & gaudium, ac voluptas interminabilis erit.

S. Ber. Med. c. 9. S. Aug. in manuali c. ult.

Futura gaudia aliqualiter nobis adumbrata.

4 Porrò voluptates, quæ nos mortales homines hic in terris quàm maximè alliciunt, ſunt gaudia ſponſalitiorum, & nuptiarum; Ac proindè Spiritus Sanctus non ſine myſterio hac utitur ſimilitudine, ut aliqua ſaltem ex parte cœleſtia nobis explicet gaudia. *Ut ex his*

quæ

S. Greg.

quæ animus novit, inquit Sanctus Gregorius, *ſurgat ad incognita, quæ non novit, quatenus exemplo viſibilium ſe ad inviſibilia rapiat: Venerunt nuptiæ Agni, & uxor ejus præparavit ſe: Vidi civitatem ſanctam Jeruſalem deſcendentem de cælo, ſicut ſponſam ornatam viro ſuo; Simile eſt regnum cælorum homini Regi, qui fecit nuptias filio ſuo.*

Apoc. 19. 7. Apoc. 21. 2. Matth. 22. 2.

S. Anſel. l. de ſimil. c. 47.

5 S. Anſelmus in libro de ſimilitudinibus, de ſuperabundanti Paradiſi gloria & lætitia tractans, ita ſcribit: *Delectatio quædam ineffabilis bonos inebriabit, & inæſtimabili dulcedine ſua, totos eos innarrabili exundantia ſatiavit; quid dixi totos? Oculi, aures, nares, os, manus, pedes, guttur, cor, jecur, pulmo, oſſa, medulla, exta etiam ipſa; & cuncta ſigillatim ſingulaque membra eorum in communi tam mirabili delectationis, & dulcedinis ſenſu replebuntur, ut verè totus homo de torrente voluptatis Dei potetur.*

Si tribulationis tempore electis tanta eſt conſolatio: quanta futura? Card. Bellar. Pſ. 30. 20. 2 Cor. 7. 4.

6 Enimverò ſi in hac lachrymarum valle multæ animæ electæ in medio tribulationum, & ærumnarum, inexplicabiles ſæpè conſolationes experiuntur, quanta igitur gaudia illorum erunt, qui in ſinu ſanctiſſimæ Triadis ſuaviter requieſcunt? Cardinalis Bellarminus ſuper illa verba Pſalmiſtæ: *Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ Domine, quam abſcondiſti timentibus te!* textum illum Apoſtoli: *Superabundo gaudio in omni tribulatione*, ponderans, ſequens efficaciſſimum conficit argumentum: *Si tempore tribulationis tanta eſt multitudo dulcedinis in corde militantis, quanta erit tempore gloriæ in corde triumphantis?* Si miles in medio prælii totus cruentus, & vulneribus ſaucius adeò eſt hilaris & lætus, quale gaudium habiturus erit dum trophæa apprehendet, & collectis ſpoliis, currui triumphali impoſitus glorioſè circumvehetur? *Quantò majus periculum*, inquit Sanctus Auguſtinus, *fert in prælio miles, tantò majus eſt gaudium in triumpho.*

S. Aug. l. 8. Conf. c. 3.

Idem.

7 Numquam Martyres in ſqualidis carceribus marceſcentes, vel flagellis, equuleis, cataſtis, feris, flammis, aliorumque crudeliſſimorum tormentorum carnificinis cruciati, auditi ſunt dixiſſe: *Satis eſt*, id quod tamen ſæpius clamarunt, poſtquam in mediis tormentis & cruciatibus, unica tantum cœleſtium conſolationum ſtilla fuere perfuſi: quòd ſi igitur in mediis ferarum faucibus adeò jubilarunt, quænam illorum erunt gaudia, poſtquam inſerti fuerint choris Angelorum? *Si adeo eſt dulce florere pro te*, inquit S. Bernardus, *quàm dulce erit gaudere de te?* Idem mellifluus Doctor in ſermone quodam ſuper Cantica, Martyris cujuſdam inter medios Carnificinæ dolores poſiti, mirum nobis jubilum his verbis deſcribit: *Stat Martyr tripudians & triumphans, toto licèt lacero corpore, & rimante latera ferro, non modo fortiter, ſed & alacriter ſacrum è carne ſua circumſpicit ebullire cruorem.* Si S. Laurentius vivis & ardentibus carbonibus in craticula ſuper impoſitus, haud ſecus ac ſi lautiſſimo cuidam accumberet convivio, adeò feſtivè jubilabat dicens: *Has epulas ego ſemper optavi*, quid illum facturum eſſe dicemus quando *Exultabunt ſancti in gloria, lætabuntur in cubilibus ſuis?*

S. Ber. de Scala Clauſtr.

S. Ber. ſer. 61. in Cant.

Pſ. 149. 5.

Probatur.

8 S. Petrus in monte Tabor Magiſtrum ſuum à gloria transfiguratum conſpiciens, ex glorioſo illo ſpectaculo raptus, & ab exceſſivo quodam gaudio totaliter abſorptus exclamabit dicens: *Bonum eſt nos hic eſſe*, cùm tamen diſcurſus, quem tres illæ ſanctiſſimæ perſonæ, Chriſtus, Moyſes, & Elias inter ſe miſcebant, verteretur circa ignominiam, deriſiones, flagella, ſpinas, clavos, & crucis patibulum, quod Salvator noſter in Calvario monte ſubiturus erat: *Dicebant de exceſſu ejus, quem completurus erat in Jeruſalem.* Nimirum ut S. Auguſtinus de Sancto Petro inquit: *Unam ſtillam dulcedinis ille guſtavit, & omnem aliam faſtidivit dulcedinem, quid putas dixiſſet, ſi magnam illam multitudinem dulcedinis Divinitatis guſtaſſet, quam abſcondiſti timentibus te.*

Luc. 9. 33.

Luc. 9. 31. S. Aug. in Solil. c. 22.

Contemnitur terra & quidquid extra Deum.

9 S. Matthæus poſtquam à Chriſto vocatus fuit, divitias & theſauros, quos congregaverat, tanto cum gaudio deſeruit, ſeque Chriſti diſciplinæ ſubmiſit, licèt ab ea, non niſi paupertas, nuditas, & rerum terrenarum contemptus, in continuo haberetur exercitio, ut in ſignum jubilantis animi, feſtivum domui ſuæ diem indixerit, in eoque Chriſtum ſumptuoſo quodam exceperit convivio: ſcitiſne jubili hujus cauſam? Sanctus Ambroſius ait: *Qui domicilio Chriſtum recipit interno, maximis delectationibus exuberantium paſcitur voluptatum.* Econtra verò ideò nobis placent mundana gaudia, quia ad cœleſtia gaudia mentem noſtram vix unquam extollimus. Non ſic Sanctus Auguſtinus qui ait: *Quicquid præter Deum eſt, dulce non eſt; Quicquid mihi vult dare Dominus meus, auferat totum & ſe mihi det;* Quibus verbis Sanctus Doctor clarè inſinuat, quòd convivia, ludos, converſationes, theſauros, delitias, & omnia alia delectabilia, quæ mundus iſte largiri poteſt, quæque triginta trium annorum ſpatio ſatis ſuperque deguſtarat: nihili faciat, poſtquam conſolationes ſpiritus deguſtare cœpit, & tamen haſce in mortalis corporis anguſto carcere deguſtarat: quid igitur in animabus beatorum immenſum illud cœleſtium gaudiorum diluvium faciet; quod electos omnes in civitate Dei inundabit? *Si tanta facis nobis in carcere, quid ages in palatio? Torrente voluptatis tuæ potabis.* Quot Reges & Monarchæ mundum deſeruerunt illis oblandientem, ex quo vel unicam cœleſtis mannæ micam deguſtare cœperunt?

S. Ambr. l. 5. in Luc.

S. Aug. in Pſ. 26.

Pſ. 35. v. 9.

Si Philoſophus cum jubilo moritur, quali cum gaudio moriatur juſtus.

10 Porrò ingens hoc gaudium incredibiliter augebit Angelorum conſortium, & multitudo infinita omnium aliorum Sanctorum. Enimverò de gentili Philoſopho quodam referunt hiſtoriæ, quòd dum is morti vicinus eſſet, ſummo cum gaudio ſe ex hac vita migrare profeſſus fuerit, eò quòd ex nunc ad Campos Eliſeos magis appropinquaret, ubi multorum doctrina, & ſcientiarum fama illuſtrium virorum daretur frui conſortio, ubi Homerum inter Poetas, inter Philoſophos Pythagoram, Salluſtium inter hiſtoricos, ad quotidianam admittere poſſit converſationem; quod quidem tametſi potiùs quoddam morientis hominis delirium, quàm ſapientis hominis prudens effatum cenſeri debeat; attamen majori cum fundamento veritatis, majorique cum conſolatione juſti morientes lætari poſſunt, eò quòd in cœlo illis frui dabitur Angelicorum ſpirituum ſocietate, totque aliarum beatarum animarum conſortio, & in ſinu DEI delitiantes, de gloria, voluptatibus & gaudiis infinitis omnium Sanctorum in genere, & ſingulorum individualiter magnoperè participabunt: Quòd ſi hic in terris centies milleni Imperatores eſſent, quorum ſinguli cum Auguſto de felicitate contendere poſſent, atque in omnium horum felicitate notabilem partem haberes, quanto id te afficeret gaudio? Jam verò ut S. Anſelmus ait: *Ad cumulum Beatitudinis ſuæ aliud habebit, unde magis poſſit gaudere, quia enim quiſque ſicut ſe alterum amabit, patet quia ſic de illius felicitate, ut de ſua gaudebit: O quot igitur & quanta gaudia quiſque obtinebit, qui de tot, & tantis beatitudinibus Sanctorum jubilabit? Quod ſi tantum de aliis, quos ut ſe diliget, gaudebit, quantum de Deo, quem ſupra ſe diliget, exultabit? Gaudium erit ei intus & extra, gaudium ſurſum, & deorſum, ubique gaudium plenum.*

S. Anſ. l. de ſimilit. c. 71.

11 S. Auguſtinus ſimili ferè modo diſcurrit, dum ait: Quòd ſi amicum aliquem amares ſicut temetipſum, de illius bono utique tantumdem quantum de tuo proprio gaviſurus eſſes; Si verò plures amicos pari à te amore dilectos, parique felicitate affluentes haberes, utique ad numerum illorum, quorum bonum æquè æſtimas, ac tuum proprium, tuum quoque adaugeretur gaudium; Unde S. Doctor tandem his verbis concludit: *Ergo quid erit in illa perfecta charitate innumerabilium beatorum Angelorum, & hominum, ubi nullus diliget alium minùs, quàm ſeipſum? non enim aliter gaudebit unuſquiſque pro ſingulis, aliis quàm pro ſeipſo; ſi ergo cor hominis de tanto bono ſuo vix gaudium ſuum capiet, quomodo capax erit tot, & tantorum gaudiorum? & utique quantum quiſque diligit aliquem, tantum de bono ejus gaudet.* Quid igitur mirum ſi inter tot & tàm inexhauſta gaudia in cœleſti Paradiſo aliud nihil, quàm continuum & perpetuum *Alleluja* decantetur: *Per vicos ejus, Alleluja cantabitur.* Et in Apocalypſi: *Alleluja, laus & gloria; Iterum dixerunt Alleluja; Amen Alleluja.*

S. Aug. in Man. c. 35. Beati participant de aliorū beatorum gaudiis.

Tob. 13. 22. Apoc. 19. v. 3. & 4.

Deo fruuntur.

12 Gaudium hoc & ſuavitas iſta fruitio vocatur, quæ ingens quædam Beatitudinis pars eſt, imò in qua ut ex Sancto Bernardino colligitur, Beatitudo conſiſtit, de qua idem Sanctus ita ſcribit: *Hanc quidem ſuavitatem quidam vocant fruitionem, quæ nihil aliud eſt, quàm ſummo bono clarè viſo, & certè poſſeſſo, propter*

S. Bern. T. 1. ſer. 66. A. 3. c. 2.

ſeipſum

S.Th.opuſc. 63. c. 1.
S.Aug. lib. de Trinit.

ſeipſum perfecto amoris vinculo inhærere. S.Thomas S. Auguſtinum citat in libro de Trinit. dicentem: *Quicquid amabitur aderit, & ſummus Deus ſummum bonum erit, adque fruendum amantibus præſto erit. O quanta jucunditas ex Dei præſentia, ubi tanta eſt ex Dei memoria in hac vita! Ego dixi Dii eſtis, & filii excelſi omnes.* Ecce tibi quouſque unio animæ beatæ cum Deo pertingere poſſit.

S.Bern. l. de dilig. Deo. Similitudinibus declaratur.

13 Sanctus Bernardus à Sancto Bonaventura Tract. 6. de ſeptem donis Spiritus Sancti cap.11. citatus haſce adducit ſimilitudines: *Quomodo ſtilla aquæ modica multo infuſa vino puro à ſe deficere tota videtur, & ſaporem vini induit & colorem; & quomodo ferrum candens ignitum, ſimillimum igni fit, priſtina, propriaque forma exutum; Et quomodo Solis luce aer perfuſus, in eamdem transformatur luminis claritatem, adeout non tam illuminatus, quàm ipſum lumen eſſe videatur: Sic omnem tunc in Sanctis humanam affectionem, quodam ineffabili modo neceſſe erit à ſemetipſa liquefacere, atque in DEI penitus transfundi voluntatem.* Idem quoque de gaudio, & delectatione cœleſti dicere poſſumus. Idem Sanctus Bernardus in ſuis Meditationibus, ſtrictiſſimam animæ beatæ cum Deo unionem paucis verbis expreſſit; Etenim de æterna retributione ita ſcribit: *Præmium eſt videre Deum, vivere cum Deo, vivere de Deo, eſſe cum Deo, eſſe in Deo, qui erit omnia in omnibus.*

S.Bern. Medit.4.

S.Bonav.in Diæt.Salut.tit. 10. c.2.
Pſ.81. 6.
Qualiter beati ſeruntur Dii.

14 Doctor Seraphicus ad ſupremam illam Divinitatis & Filiationis Altiſſimi dignitatem, quæ Beatis communicabitur, ſe reflectens, ita ſcribit: *Omnes erunt Dii ſicut dicitur in Pſalmo: Ego dixi Dii eſtis, & filii excelſi omnes; Et hoc quia Divinitas erit in Sanctis ex multitudine vel magnitudine dilectionis, quæ transformat amantem in amatum.* Anima igitur beati illo Deo fruetur, qui à Sancto Paulo appellatur: *Deus totius conſolationis*; idemque Deus adeò totus ipſius erit, ac ſi nulli alteri communicaretur.

2. Cor. 1. 3.

S.Th. ubi ſup. c.4. Angelicus Doctor docet.

15 S. Thomas Aquinas, qui oculum, & intellectum Angelicum ſortitus fuit, cuique ab Ipſiſſima æterna Veritate dictum eſt: *Bene ſcripſiſti de me Thoma*, qui proindè præ cunctis aliis Scriptoribus in hac materia de beatitudine fidem apud nos meretur, ita ſcribit: *Deus Pater dicet unicuique fideli: Fili tu mecum ſemper es, & omnia mea tua ſunt, ideoque omnes electi ſiunt Dii, juxta id quod in Pſ.81. dicitur: Ego dixi Dii eſtis; Hæc unio fidelis animæ ad Deum fit per Dei Filium, quia ideo naturam aſſumpſit humanam, ut per eumdem tranſiret ad unionem Divinam; Hanc unionem Filius Dei impetravit in oratione devotiſſima dicens ad Patrem: ſicut tu Pater in me, & ego in te ita & ipſi in nobis unum ſint; Et iterum: Ego in eis, & tu in me.* Ut autem ad hæc gaudia pertingere valeamus; Ecce tibi viam planam, regiam, & ſecuram, nimirum *Beati qui lugent, quoniam ipſi conſolabuntur.* Nam ut B. Petrus Damianus ait: *Momentaneo riſu perpetuus fletus emitur, & temporali fletu perpetua lætitia comparatur.* S.Baſilius quoque ſuper illa verba: *Gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus*, ita ſcribit: *Apoſtolus ut cum flentibus fleamus permittit, quod hujuſmodi lacrymæ ſint ſeminarium quoddam, ac fœnus, quibus æternum illud gaudium increſcit quotidie, & cumulatur.*

Luc.15. 31.
Pſ.81. v.6.
Joan.17. 21.
Joan.17. 23.
Hic flendum ut ſibi gaudere poſſimus.
Mat. 5. 5.
S.P.Dam. l. 5. Ep. 2.
S.Baſ. h.4. de Grat. act.
Rom.12. 15.

DISCURSUS IX.

ARGUMENTUM.

Quòd Beatitudo omnia in ſe delitiarum genera includat, ex ſimilitudine Mannæ demonſtratur; Et quidem ſi delitiæ cœleſtes cum terrenis conferantur, quantum illæ his ſuperiores ſint facilè, videtur.

THEMA.

Vincenti dabo Manna abſconditum. Apoc.2.v.17.

Similitudo inter manna & beatitudinem.
Boet. de Conſol. Philoſ.l.3. proſ.2.

1 NUlla inveniri poteſt aptior, & per omnia conſonantior ſimilitudo, quàm ſit illa, quæ manna inter & Beatitudinem reperitur. Etenim celebris eſt illa, quam Boetius tradit, Beatitudinis ſeu gloriæ cœleſtis definitio; Dicit enim: *Eſt bonum, quo adepto, nihil ulterius deſiderari queat, quod quidem eſt ſummum omnium bonorum, cunctaque inter ſe continens bona; liquet igitur eſſe Beatitudinem ſtatum omnium bonorum aggregatione perfectum.* Ad eumdem modum Sapiens de manna dicit, quòd omnes in ſe deſiderabiliores ſapores, & ciborum guſtus in ſe comprehenderit: *Angelorum eſca nutriviſti populum tuum; & paratum panem de Cœlo præſtitiſti eis ſine labore, omne delectamentum in ſe habentem; ſubſtantiam enim tua dulcedinem tuam, quam in filios habes, oſtendebat; & deſerviens uniuſcujuſque voluntati, ad quod quiſque volebat, convertebatur.* Sanctus Bonaventura eamdem Beatitudinem ſub aliis terminis definit; Dicit enim: *Beatitudo eſt Divinæ dulcedinis inebriatio ſine fine.* Omnes ſapores, quos quantùmvis exquiſitus Iſraelitarum appetitus deſiderare, invenire, aut imaginari ſibi poterat, in Manna reperiebantur: De Beatitudine quoque S. Auguſtinus atteſtatur dicens: *Nihil in Regno Dei deſideratur, quod non inveniatur: at in Inferno nihil invenitur, quod deſideratur; In Regno Dei nihil invenitur, niſi quod placet, & delectat, & ſatiat.* Quòd ſi Iſraelita deſideraſſet piſcem, aut ſturnionem, aut lac, aut mel, vel melonem, id totum in hoc cœleſti cibo, quoad ſaporem præſto fuiſſet: *Deſerviens uniuſcujuſque voluntati, ad quod quiſque volebat, convertebatur*: De Beatitudine pariter idem S. Auguſtinus in perſona Divini & cœleſtis remuneratoris loquens dicit: *Ego ero quæcumque ab hominibus honeſte deſiderantur, & vita, & ſalus, & victus, & copia, & honor, & gloria, & pax, & omnia bona; ſic enim & illud rectè intelligitur, quod ait Apoſtolus, ut ſit DEUS omnia in omnibus, ipſe finis erit deſideriorum noſtrorum, qui ſine fine videbitur, ſine faſtidio amabitur, ſine fatigatione laudabitur.* De Manna Sanctus Cyprianus teſtatur dicens: *Hic panis omnium carnalium ſaporum irritamenta, & omnium exſuperat dulcedinum voluptates.*

Sap.16. 20.
S.Bon p.2. ſtimuli. am. c.13.
S.Aug T.9.
Sap.16. 21.
S.Aug. Lib. de Civit. c.30.
S.Cypr. de Cœn. Dom.

2 De Manna dicitur: *Panem Angelorum manducavit homo*, ſed quis eſt hic Angelorum panis, quo ſimul cum natura Angelica, pariter & humana nutrietur? Ille omnium, qui de ſeipſo dixit: *Ego ſum panis vivus, qui de Cœlo deſcendi; Beatus qui manducabit panem in Regno Dei*; Denique panis ille, *in quem deſiderant Angeli proſpicere.* Quiſquis voluptates, quas homo ex bonis hiſce viſibilibus recipit, ritè examinaverit, fatebitur utique incomparabiliter ſuperiora eſſe bonorum inviſibilium, & cœleſtium gaudia, delitias, & voluptates.

Pſ.77. 25.
Joan.6. v.41.
Luc.14 15.
1.Petr.1. 12.

3 In Geneſi dicitur: *Plantaverat autem Dominus Deus Paradiſum voluptatis à principio, in quo poſuit hominem, quem formaverat*; Quòd ſi igitur Deus homini adeò delitioſum & amœnum Paradiſum in terra formavit, qualis igitur erit Paradiſus ille Cœleſtis, tum Angelis, quam humanæ naturæ communis: S. Bernardinus de Senis ſer.7. A.3.c.3. de Cœlo Empyreo dicit: *Dicitur Paradiſus à dulcedinis ſuavitate.* Huc quoque ſervit illud à S. Bonaventura formatum argumentum, quo dicit: *Si ſic delectat aſpectus hortorum, ſi ſic ſuavitas liliorum, roſarum, & violarum, ſi ſic amœnitas agrorum florentium, ſi ſic pulchritudo ſtellarum, quantum credis, delectat cernere ſummum bonum, pulchritudinem omnium ſæculorum, & pulchritudinis omne principium.*

Gen.2. 8.
Si delitiæ terreſtres conferantur cum cœleſtibus quantùm hæc excedit.
S.Bern Sen. ſe.7 A.3. c.3.
S.Bonav ſer. 2 de Aſcenſ.
Conſideratio horti, Firmamentum.

4 Doctor Seraphicus ad firmamentum oculos elevans, pulchritudinem, ornatum, varietatem, & ſymmetriam ſtellarum, planetarum, luminarium denique majorum, & minorum conſiderat, ac demum perſpicacia intellectus ſui Cœlum Empyreum penetrans exclamat: *Dulce lumen, & delectabile eſt oculis videre Solem; & ſi ſic delectat creatum hunc videre Solem, quid delectationis putas illis eſſe, qui creantem intuentur Solem?*

5 S.Ambroſius ſuper illa verba Apoſtoli ad Romanos: *Revelatur enim ira Dei de Cœlo, ſuper omnem impietatem & injuſtitiam hominum eorum, qui veritatem Dei in injuſtitia detinent*, ſcribens, Deum illis, qui ideò in ipſum non credunt, nec eum agnoſcunt, quia ſe ad Cœlum contemplandum nequaquam erigunt, juſtè indignari dicit, eò quòd fabrica illius, ad Deum, qualis eſt, agnoſcendum abundè ſufficiat: *Ex ipſa enim Cœli fabrica iratur, illis Deus videtur; idcirco enim tam pulchra aſtra condidit, ut ex iis, quantus, & quàm admirabilis Creator eorum eſt, poſſit agnoſci, & ſolus adorari*; *Unde ſcriptum eſt: Cœli enarrant gloriam Dei, & opera manuum ejus annuntiat firmamentum.* Idem quoque S. Ambroſius, ſuper ejuſdem Pauli verba quæ ſequuntur: *Quia quod notum eſt Dei, manifeſtum eſt in illis*, ita ſcribit: *Notitia Dei manifeſta eſt ex mundi fabrica, ut enim Deus,*

S.Ambr. in Rom.1.18.
Pſ.18. v.2.
Rom.1. 19.

qui

Digitized by Google

qui natura inviſibilis eſt, etiam viſibilibus poſſet ſciri, opus factum eſt ab eo, quod opificem viſibilitate ſua manifeſtaret.

Muſica & aviū cantus.

6 Magnam nos ex modulatis avium cantibus, ex vocum muſicalium & Inſtrumentorum harmonia, benéque regulatis ſymphoniis percipimus delectationem; Et ideò Sanctus Bonaventura exindè ita arguit: *Multum demulces auditum cantus aviculatum, multum melodia hominum, plurimum harmonia inſtrumentorum muſicalium: Ergo quid faciet melodia tantorum Sanctorum, & innumerabilium Angelorum?* Sanctus Franciſcus Aſſiſias exceſſiva quadam melancholia oppreſſus in lecto decumbens, rogavit Fratrem Pacificum, ut Aſſiſium abiens, quemdam ſui ordinis Religioſum, qui perfectus cytharædus erat, ad ſe accerſeret, ad hoc ut ex cytharæ ſono modulato, nonnihil ſublevaretur. Cui Frater Pacificus, multos exindè ſcandalizandos fore reſpondit, ac proindè monuit, ut meliori uſus conſilio, ad Deum potiùs ſe toto corde converteret, ſic enim futurum eſſe ajebat, ut pro moleſtæ illius triſtitiæ mitigatione ſolatium aliquod perciperet. Cui conſilio cùm Seraphicus Pater morem gerere vellet, contigit, ut dum Sanctus vir Dei, ad ſublevamen iſtud implorandum, ſuam in Deum mentem elevaret, protinus Angelus quidam cytharam artificioſo plectro pulſans, coram viro DEI compareret, qui dum vix primæ Chordæ plectrum ſuum admoviſſet, Seraphicus Franciſcus mox ſe tanto jubilo, adeòque immenſa lætitia demulceri & perfundi ſenſit, ut eum ne ſecundam Chordam tangeret, impensè rogarit, timens ne præ nimia ſuavitate & infinita dulcedine qua interiùs afficiebatur, ſpiritum exhalaret, unde ad infinitum hunc jubilum, quem in corde ſuo perſentiſcebat, temperandum, Crucem quamdam vicinam amplexatus, Paſſionem Redemptoris noſtri menti ſuæ vivaciſſimè impreſſit.

Deus ærumnas, non verò cœleſtes ſuavitates.
Pſ. 79. v. 6.
Pſ. 35. v. 10.

7 Porrò Deus animabus electis ærumnas, tribulationes, & adverſitates in certa quadam menſura immittere quidem ſolet, juxta illud: *Potum dabis nobis, in lachrymis, in menſura*; non verò item cœleſtes mentis dulcedines menſuratim communicat, quin potiùs *inebriabuntur ab ubertate domus tuæ, & torrente voluptatis tuæ potabis eos.* Quot Sancti fuerunt, qui præ nimia illis à Deo communicata cœleſti conſolatione, eidem dicere perſæpè ſolebant: *Satis eſt Domine: ſatis eſt:* quique dum Paradiſi dulcedo mentis ſimul infundebatur, præ nimia ſuavitate deficientes, in mentis deliquium inciderunt? Exemplo nobis ſit Franciſcus Xaverius, &

Luc. 2. cap. 6. n. 2.

Philippus Neri, in quorum poſtremo, ut in ejus vita legitur, ad litteram adimplebatur, quod S. Apoſtolus de

2. Cor. 7. 4.

ſeipſo ait: *Repletus ſum conſolatione, ſuperabundo gaudio,* quotquot enim cum illo familiariter converſabantur

S. Ephrem.

quotidiè, illum jure merito cum S. Ephrem dicere potuiſſe affirmabant: *Contine Domine undas gratiæ tuæ, & recede à me, quia non poſſum ſuſtinere magnitudinem dulcedinis tuæ.*

S. Bon. ib. Conſiderantur hominū dona à Deo accepta.

8 S. Bonaventura aliam habet propoſito noſtro congruentem obſervationem; Ita enim ſcribit: *Si ſic poteſt delectare Platonis muſica, ſi ſic eloquentia Demoſthenis, ſi ſic Rhetorica Ciceronis, ſi ſic ſapientia Salomonis, quæ à finibus terræ homines ad ſe traxit, quid erit audire Divinam ſapientiam, quæ ſapientiam omnibus iſtis dedit?* Adducit verba Reginæ Salomonis, de ſervis Salomonis Re-

3. Reg. 10. 8.

gis dicentis: *Beati viri tui, & beati ſervi tui, qui ſtant coram te ſemper, & audiunt ſapientiam tuam.*

Sap. 16. v. 21.

9 De Manna Iſraelitarum dicit Scriptura Divina: *Ad quod quiſque volebat, convertebatur,* de Beatitudine

S. Anſel. in Proſ. c. 24. In beatitudine omnia ſunt.

autem Sanctus Anſelmus inquit: *Qui tanto bono fruetur, quicquid volet, erit, & quicquid nolet, non erit.* Non erat Iſraelitis cœleſte Manna guſtantibus neceſſum, ut ſtudioſè, & cum labore carnes, farinas, piſces, poma, fructus, mellis facies, perdices, vel alios exquiſitiores cibos perquirerent, & inveſtigarent, quia cœleſte illud Manna, omnium bonorum ferculorum, omnium carnium cujuſcumque generis, omnium denique delitioſiſſimorum fructuum ſapores in ſe continebat. Eodem modo,

S. Anſ. ib. S. Bon. in Soliloquio. Mat. 13. 43. Luc. 20. 36.

idem S. Anſelmus à S. Bonaventura in ſoliloquio circa finem citatus, unumquemque noſtrum his verbis alloquitur: *Cur per multa vagaris, quærendo bona creata? Ama unum in quo ſunt omnia; ſi delectat pulchritudo, Fulgebunt juſti ſicut Sol; ſi libertas, aut fortitudo, ſimiles erunt Angelis Dei in Cœlo; ſi longa & ſalubris vita, Eſt ibi ſanitas æterna; ſi ſatietas, aut ebrietas, Satiabuntur de gloria, & inebriabuntur ab ubertate domus Dei; ſi melodia, ibi canunt Angeli; ſi ſocietas & amicitia, ibi eſt beatorum ſocietas, & una omnium voluntas; ſi honores & divitiæ, Gloria & divitiæ in domo ejus; ſi ſecuritas & certitudo, ibi omnium temporum æterna longitudo.*

Iſa. 45. 17. Pſ. 35. 10.
Pſ. 111.
S. Bon. Tr. 6. de 7 donis Spir. ſan. cap. 11.

Idem S. Bonaventura Tr. 6. de ſeptem donis Spiritus Sancti cap. 11. citat S. Auguſtinum de gloria Paradiſi dicentem: *Ibi nihil, quod amabitur, deerit, nihil deſiderabitur, quod non adſit.*

S. Thom. Terrena vitiant palatum noſtrū.

10 S. Thomas de Aquino demonſtrare volens, quòd voluptates terrenæ palatum noſtrum adeò vitient, ut cœleſtia guſtare non valeamus, hanc mannæ adhibet ſimilitudinem, & dicit: *Quod autem, ex delectatione creaturarum, anima impediatur à delectatione Creatoris, hoc præfiguratum eſt in Judæis, quibus nequaquam dedit Manna, durante farina circa quadraginta dies, quam tulerant ex Ægypto, qua ceſſante præſtitit eis panem de Cœlo, habentem in ſe omne delectamentum, & omnem ſaporem ſuavitatis, & uniuſcujuſque voluntati deſerviens;* Tandem verò exclamando concludit: *Eia quanta erit delectatio in Creatore, qui tantam delectationem poſuerat in pane!*

Axioma. Conſiderantur voluptates terrenæ & delectabilia bona.

11 Axioma eſt Philoſophicum: *Propter quod unumquodque tale, & illud magis*; Et ideò ſi Luna reſplendet, ſi ſcintillant Stellæ, Sol utique longè illis luminoſior erit, utpote qui tam illi, quàm hiſce omnem lucem ſuam communicavit. Quòd ſi mortales, in hiſce rebus creatis ex corruptibili quatuor elementorum maſſa compoſitis, tantam voluptatem percipiunt, quantò major voluptas, & gaudium ab eo in illos redundabit, qui hæc omnia quæ in creaturis alliciunt & placent, communicavit? Audite hac de re S. Auguſtinum ita meditantem:

S. Aug. in Med. c. 18.

Si ſingula bona delectabilia ſunt, cogita mente, vide quàm delectabile ſit illud bonum, quod continet jucunditatem omnium bonorum, & non qualem in rebus creatis ſumus experti, ſed tanto differentem, quantum differt Creator à creatura; Inſuper Sanctus Doctor, ut nobis, quantò bona celeſtis Paradiſi delectabiliora ſint bonis terrenis, firmiter perſuadeat, à minori ad majus hoc modo arguit: *Si enim eſt bona vita creata, quàm bona eſt vita creatrix? Si jucunda eſt ſalus facta, quam jucunda eſt ſalus, quæ fecit ſalutem? Si multæ & magna ſunt delectationes in rebus delectabilibus, qualis, & quanta eſt delectatio in illo, qui fecit omnia delectabilia? O qui hoc bono fruetur, quid illi erit, & quid illi non erit?*

S. Bern. de tripl. gen. bonorum.

S. Bernardus in ſermone quodam, cui titulus eſt: *De triplici genere bonorum*, de Beatitudine inquit: *Beatitudo eſt, ubi nihil ſit quod nolis, & ubi totum ſit, quod velis*; Ratio autem cur anima in Cœlo id totum habitura ſit, quod volet, eſt, quia ibi Deum poſſidebit, in quo ſunt omnia bona: *Deus meus & omnia*; ac

S. Aug. l. de Spir. & anim. c. 57.

proindè S. Auguſtinus, vel quiſquis Author ille ſit, dicit: *Quid ibi deeſſe poteſt, ubi Deus eſt, cui nihil deeſt?* idem quoque Sanctus Doctor alibi nos inadvertentiæ, vel ignorantiæ redarguit, dicitque ſe capere non poſſe, cur ad voluptates, & delectationes captandas, ad creaturas convertamur, cùm in Deo Creatore vera, æterna, & infinita gaudia invenire valeamus:

S. Aug. in Man. c. 34.

Cur ergo per multa vagaris homuncio, quærendo bona animæ tuæ, & corporis tui? Ama unum bonum, in quo ſunt omnia bona, & ſufficit. Quid deſideras anima mea? Ibi eſt, ibi eſt, quicquid amatis, quicquid deſideratis; ſi delectat pulchritudo, Fulgebunt

Matt. 13. 43. Luc. 20. v. 36. Iſai. 45. 17. Sap. 5. v. 16.

juſti ſicut Sol; Si velocitas, aut fortitudo, aut libertas corporis, cui nihil obſiſtere poſſit, erunt ſimiles Angelis Dei; Si longa & ſalubris vita; Ibi erit ſana æternitas, & æterna

Pſ. 36. v. 39. Pſ. 16. v. 15. Pſ. 35. 10.

ſanitas, quia juſti in perpetuum vivent, & ſalus juſtorum à Domino; ſi ſatietas, ſatiabuntur, cùm apparuerit gloria tua; ſi ebrietas, inebriabuntur ad ubertate domus tuæ; ſi melodia, Ibi Angeli concinunt ſine fine Deo; ſi qualibet ſunt immunda, ſed munda voluptas, Torrente voluptatis ſuæ potabit eos Dominus; ſi ſapientia, ipſa Dei ſapientia oſtendet ſeipſam illis; ſi amicitia, diligent Deum plus quam ſeipſos, & Deus illos pluſquam illi ſeipſos, quia illi illum & ſe, & invicem per illum, & ille ſe, & illos per ſeipſum; ſi concordia, omnibus una erit voluntas, quia nulla in illis erit, niſi Dei ſumma voluntas; ſi poteſtas, omnipotentes erunt ſuæ voluntatis, ut Deus ſuæ; ſi honor & divitiæ, ſervos ſuos bonos & fideles ſupra multa conſtituet, imo Dei & Dii vocabuntur, & erunt, ubi erit unicus, ejus ibi erunt & illi heredes quidem Dei, coheredes autem Chriſti; ſi vera ſecuritas, certè ita certi erunt ſe, non ſua ſponte illud amiſſuros, nec dilectorem Deum, illud dilectoribus ſuis invitis ablaturum,

turum, nec aliquid Deo potentius, Deum & illos ſeparaturum.

12 Idem quoque Sanctus Doctor in ſoliloquiis ſuis, alia nobis motiva, ut ad agnitionem ineffabilium gaudiorum, quibus animæ beatæ perfruuntur, pertingere valeamus, inſinuat, reflectendo ſe ad voluptates, gaudia, & delectationes, quas ſenſibus corporis noſtri (quod quòadúſque vivimus, nihil eſt aliud, quàm carcer quidam animæ obſcurus & anguſtus) hîc in terris conceſſit; Dicit enim; *Si mi Domine pro hoc corpore ignobili, & corruptibili, tam magna, & innumera beneficia præſtas è Cœlo, ex aere, a terra, & mari, à luce & tenebris, a colore & umbra, rore & imbre, ventis & pluviis, volucribus & piſcibus, beſtiis & arboribus, & multiplicitate herbarum & germinum terræ, cunctarum Creaturarum tuarum miniſterio, nobis ſucceſſivè per ſua tempora miniſtrantium, ut alleves faſtidium noſtrum: qualia quæſo, & quam magna & innumerabilia erunt bona illa, quæ præparaſti diligentibus te, in illa cœleſti patria, ubi te videbimus facie ad faciem? Si tanta facis nobis in carcere, quid agis in palatio?*

13 Idem quoque Sanctus Præſul bona illa conſiderat, quæ hic in terris indifferentia ſunt, nimirùm voluptates, & gaudia, illa quibus etiam reprobi gaudent, licèt inimici Dei exiſtant, indeque tranſit ad ponderandas conſolationes, & gaudia incomprehenſibilia electorum: *Cùm enim ſint hæc omnia valde bona, & delectabilia, quæ bonis pariterque malis communia tradidiſti, qualia futura ſunt illa, quæ ſolis bonis recondidiſti? ſi tam innumera & varia dona tua, quæ nunc amicis pariter tribuis, & inimicis, quàm magna & innumerabilia, quàm dulcia & delectabilia, quæ ſolis tuis es largiturus amicis? ſi tanta ſolatia in hac die lachrymarum, quanta conferes in die nuptiarum? ſi tanta delectabilia continet carcer, quanta quæſo continet patria?* Hugo Cardinalis verba illa: *Manna abſconditum* conſiderans, illa idem ſignificare dicit, quòd *ſuavitatem dulcedinis æternæ*; Seque ad Ly: *Manhu, quid eſt hoc?* reflectens dicit: *Sancti æterna beatitudine recepti, præ dulcedine domus Dei inebriati, quàm plurimùm mirabuntur.*

Hug. Card. in Apocal. Exod. 16. 15.

DISCURSUS X.

ARGUMENTUM.

Varii Gloriæ accidentalis gradus, variique ex beatitudine procedentes effectus conſiderantur, in qua invenitur, quicquid volumus, aut deſideramus.

THEMA.

Implebit ſplendoribus animam tuam. Iſai. 58. v. 11.

Varii beatorum gradus. Iſai. 58. 11.

1 LUmen gloriæ quod in animabus beatificatis ſcintillabit, adeò clarum & ſplendidum jubar erit, ut inde varii gaudiorum bonorumque immortalium ſplendores ſint emicaturi: *Implebit ſplendoribus animam tuam.* Porrò S. Bonaventura myſticam illam coronæ duodecim ſtellarum viſionem, ex S. Bernardo ita ad præſens propoſitum noſtrum exponit: *Bernardus in ſermone dicit* (verba ſunt Doctoris Seraphici) *quod illæ ſtellæ duodecim ſignificant plenam perfectionem, quæ Beatis in patria debetur. Prima ſtella, inquit Bernardus, eſt memoria ſine oblivione. Secunda ratio ſine omni errore. Tertia voluntas ſine omni perturbatione. Quarta impaſſibilitas moriendi, quia reſurget corpus incorruptibile. Quinta claritas, quia configuramur claritati Chriſti corporaliter. Sexta agilitas, ut corpus ſit agile ſecundùm agilitatem mentis. Septima eſt ſubtilitas, ut corpus noſtrum penetret omnia corpora: Octava eſt, ut quilibet diligat alterum, ſicut ſeipſum. Nona eſt, videre quòd proximus quilibet diligit ipſum, ſicut ſeipſum. Decima eſt, Deum perfectè diligere, & plus quam ſeipſum. Undecima eſt, diligere ſeipſum tantummodò propter Deum. Duodecima eſt, videre Deum ſe diligentem, pluſquam ille homo diligat ſe ipſum.*

S. Bonav. Tr. 6. de 7. donis Spir. ſan. c. 11. S. Ber. in ſer.

2 Valdè conſiderabile eſt Ly illud, *implebit*, quia anima copioſiſſimè repleta erit, omnibus illis bonis, quibus omnipotentia, magnificentia, & amor infinitus Creatoris creaturam aliquam implere poterit. Et ideò S. Thomas de Villanova ait: *Oculi tui videbunt Jeruſalem, habitationem opulentam, id eſt, omnibus divitiis & deliciis refertam, omnibus gaudiis & ſuavitatibus plenam, omnibus denique bonis, quæ deſiderari poſſunt, abundantiſſimè ſuperfluentem.* S. Aug. horum immortalium bonorum immenſitatem, & magnificentiam contemplans, tandem illa omni capacitate & imaginatione ſuperiora eſſe concludit dicens: *Regnum Dei plenum eſt lucis, ac pacis, charitatis & patientiæ, honeſtatis & gloriæ; dulcedinis & dilectionis, lætitiæ & beatitudinis perennis, & omnis boni & ineffabilis, quod nec dici, nec cogitari poteſt.* Alibi quoque idipſum confirmat, ſcilicet, quòd in Paradiſo longè ampliùs reperturi ſimus omni eo, quod mente noſtra concipere poſſumus; *Quin quantùmcumque ſibi mens humana exaggeravit bonum, quoad Deus eſt, minùs agit, & valdè infra eſt, & neceſſe eſt, plus inveniat adeptio, quàm formabat cogitatio.*

Omnia imaginatione ſuperiora.

Iſai. 33. 20. S. Thom. de Villan. ſer. de S. Mich.

S. Aug. c. 18. Medit.

S. Aug. de verb. Ap.

3 Regius Propheta David ad æternam retributionem, licèt è longinquo, reſpiciens, ad Deum converſus dixit: *Adimplebis me lætitia cum vultu tuo, uſque in finem;* Ubi S. Auguſtinus ait: *Horum verborum multum ponderandus eſt ſenſus; Dicit enim: Adimplebis; non tantum gaudio pleni erimus, ſed adimpleti.* Doctor Seraphicus ſuper illa verba Pſalmi: *Vivet anima mea*, animam beatam conſiderans dicit: *Anima beata erit magnificata, inebriata, impinguata, quoniam animæ potentiam retentivam magnificabit Divinæ poteſtatis immenſitas; potentiam animæ apprehenſivam inebriabit Divinæ Veritatis incomprehenſibilitas; potentiam animæ appetitivam impinguabit Divinæ bonitatis ineffabilitas.*

Pſ. 15. 11. His adimplebuntur omnes beati.

Pſ. 118. 175. S. Bon. in Pſ. A. 2.

4 S. Bernardus in ſermone *de triplici genere bonorum*, in animabus glorificatis perfectiſſimam notat omnium Divinorum myſteriorum ſapientiam, & intelligentiam: *Nihil nos latebit*, inquit, *& ecce ſapientia, quâ curioſitas hominis ſatietur. O ſapientia quâ tunc omnia, quæ in Cœlo & in terra ſunt, perfectiſſimè cognoſcemus!* Eodem modo S. Anſelmus electos omnium ſcibilium perfectiſſimam ſcientiam habituros eſſe affirmat: *Sapientia*, inquit, *quam homines in hac vita non inutiliter amant, tanta in futura vita bonis erit, ut eorum, quæ ſcire voluerint, nihil ſit quod ignorent: Tunc juſti cuncta ſcient, quæ Deus fecit ſcienda, tam ea quæ præterita ſunt, quàm ea, quæ poſtmodum ſunt futura.*

S. Ber. ſer. de tripl. genere bonor. Cur. dos ſcient.

S. Anſel. l. de ſimilit. c. 59.

5 Adhæc in Paradiſo verè quodam fruemur immarceſcibili, Unde in Beatos redundabit juventus quædam, & ſanitas per omnem æternitatem florida. Unde Petrus Damianus ait: *Hinc florida juventutis æterna viriditas, hinc venuſtas eſt pulchritudinis, & indeficiens vigor incolumitatis.* Sanctus Bonaventura in delicioſa beati illius Paradiſi amœnitate, duodecim notat Beatitudinis fructus, quos ſigillatim hoc modo enumerat: *Primus ſanitas abſque infirmitate. Secundus juventus ſine ſenectute. Tertius ſatietas ſine faſtidio. Quartus libertas ſine ſervitute. Quintus pulchritudo abſque deformitate. Sextus impaſſibilitas, vel immortalitas. Septimus abundantia ſine indigentia. Octavus Pax ſine perturbatione. Nonus ſecuritas abſque timore. Decimus cognitio abſque ignorantia. Undecimus Gloria ſine ignominia. Duodecimus gaudium ſine triſtitia.* Pergit deinde idem Seraphicus Doctor cauſas exponere lætitiæ illius, qua in Cœlis Beati perfundentur, ſine ulla triſtitiæ admixtione, illarumque ſex ſpecialem recenſet: Scilicet *loci amœnitas quam poſſidebunt; Jucunda ſocietas in qua regnabunt; Corporis glorificatio quam habebunt; Mundus quem contempſerunt; Infernus quem evaſerunt.*

S. Petr. Dam. l. 7. Ep. ult.

S. Bonav. in Diæt. ſal. tit. 10. 12. beatitudinis fructus.

6 Sanctus Anſelmus integrum quemdam texit bonorum catalogum, quæ à nobis in hac vita, vel maximè deſiderantur, & anxiè quæruntur, quæque in beata illa Civitate in longè eminentiori gradu electis communicabuntur: *Partes*, inquit, *Beatitudinis ſunt; Pulchritudo, agilitas, fortitudo, libertas, ſanitas, voluptas, longævitas, ſapientia, amicitia, concordia, honor, poteſtas, ſecuritas, gaudium. Iſta, ut æſtimo, ſunt quæ propter ſe, & propter quæ alia quæque, ab hominibus appetuntur.* Nullus unquam homo in præſenti hac vita inventus eſt, nec invenietur deinceps, quamdiù mundus durabit, qui quantùmvis in hac vita felix fuerit, ſuo ſtatu integrè & perfectè contentus fuerit, & ratio eſt, quia ſolus Creator animam à ſe conditam ſatiare & replere poteſt: *Creaſti nos Domine ad te, & inquietum eſt cor noſtrum, donec requieſcat in te.* In ſolo igitur Deo vera, itaque omnia deſiderabilia, imò & poſſibilia bona inveniemus; Et ideò S. Bonaventura ait: *In ipſo autem ſolo Deo, cùm ſit ſummum, infinitum bonum, jucundiſſimum*

S. Anſ. l. de ſimil. c. 48.

Alii adhuc beatitudinis fructus.

Solus Deus cor hominis ſatiat.

S. Bon. ſer. 7. de SS. Apoſt.

mum & æternum, quieſcit humanum deſiderium, & in nullo alio ſit quietum. Unde S. Bernardus in ſuis meditationibus dicit: quòd anima Deum poſſidens, nihil ulteriùs deſiderare queat, quia in ipſo omnia bona invenit: *Ubi eſt ſummum bonum, ibi eſt ſumma felicitas, ſumma jucunditas, vera libertas, perfecta charitas, & ſecura æternitas; ibi eſt vera lætitia, plena ſcientia, omnis pulchritudo, & omnis beatitudo. Eſt ibi pax, pietas, bonitas, lux, virtus, honeſtas, gaudia, lætitia, dulcedo, vita perennis, gloria, laus, requies, amor, & concordia dulcis.*

S. Ber. Med. c. 4.

Mat. 13. 44. Beatitudo omnium deſiderabilium cumulus.

7 Quodnam in eo latere putatis myſterium, quòd Cœlum theſauro ſimile eſſe dicatur: *Simile eſt Regnum Cœlorum theſauro,* nec tamen quibuſnam ex bonis theſaurus iſte congregatus ſit, ſpecificetur? Porrò Scriptura Divina alibi clarè ſatis indicat, de quibus theſauris Spiritus Sanctus loqui velit; Dicit enim Pſalmiſta: *Qui producit ventos de theſauris ſuis.* Et apud Jobum dicitur: *Numquid ingreſſus es theſauros nivis? aut theſauros grandinis aſpexiſti?* Apoſtolus quoque Divinam ſapientiam ſub theſauri nomine expreſſit, dum ab illo vocatur: *Theſaurus ſapientiæ & ſcientiæ Dei;* In hoc autem præcitato loco non exprimitur, quibuſnam ex pretioſis rebus aggregatus fuerit, an ſcilicet fuerit ex auro, vel argento, vel gemmis, vel alia quadam magni pretii, & valoris materia, ſeu metallo accumulatus. Scirene cupitis, quænam mihi hujus ratio eſſe videatur? Hæc videlicet, quia cum eo in loco theſauri nomine beatitudinem Chriſtus adumbrare voluerit, ideò illam theſaurum ſimpliciter abſque expreſſione materiæ, è qua congregatus ſit, appellavit, ut indicaret, quòd Beatitudo quidam ſit omnium bonorum deſiderabilium cumulus, quia ſicut qui theſaurum poſſidet, in eo ſimul habet quidquid voluptatum, divitiarum, & deliciarum, aliorumque terrenorum bonorum deſiderare, aut optare poſſit; ita quoque qui Beatitudinem aſſecutus eſt, in ea omnia deſiderabilia poſſidebit: *Omnia quæcumque voluit Dominus fecit in cœlo & in terra, in mari, & in omnibus abyſſis.*

Pſ. 134. v. 7. Job. 38. v. 22.

Coloſſ. 2. v. 3.

Pſ. 134. 6.

9 S. Anſelmus animam beatam hac prærogativa gaudere dicit, quòd poſſit omnia, quæcumque voluerit, tam hic in terra, quàm in cœlo: *Sic etiam,* inquit, *beatus quicquid volet, hoc erit in cœlo & in terra, & quicquid nolet, non erit in cœlo, nec in terra.* Voluntas enim beati, Dei voluntati perfectè conjuncta erit, & hæc viciſſim voluntati animæ glorificatæ per omnia ſe conformabit, eamque adimplere ſataget; Dicit enim Pſalmiſta: *Voluntatem timentium ſe faciet,* quantò magis illorum, qui ſecum perfectè ſunt uniti & voluntate concordes: *Manet in me, & ego in eo?* Idem velle & nolle habet cum ipſo Deo. Unde S. Laurentius Juſt. ait: *In illa cœleſti patria quicquid amabitur aderit, nec deſiderabitur, quod non aderit, omne quod ibi erit, bonum erit, ac etiam beatiſſimum & æternum.*

S. Anſel. Ep. 2. ad Hugon. Beati idem velle & nolle habent cum Deo.

Pſ. 144. 19.

Joa. 15. v. 5.

S. L. Juſt. de lig. vit. c. 7. Luc. 12. 37.

10 Enimverò verbum hoc ultimum Juſtiniani contradicere aliquo modo videtur parabolæ à Salvatore noſtro apud S. Lucam propoſitæ, in qua dicitur: *Beati ſervi illi, quos cùm venerit Dominus invenerit vigilantes: Amen dico vobis, quod præcinget ſe, & faciet illos diſcumbere, & tranſiens miniſtrabit illis.* Pro cujus loci intelligentia ſupponendum tamquam certum, quòd in illis verbis agatur de gloria, quæ in ſacra Scriptura ſæpè ſub ſymbolo convivii inſinuatur; Dicit autem inprimis: *Faciet illos,* ſcilicet beatos, *diſcumbere,* quibus verbis ad Veterum alludit conſuetudinem, qui dum cœnabant, in lectis ad illum finem factis decumbere, & jacere ſolebant: Prætérquam quòd etiam verbum illud *diſcumbere* animæ beatæ ſignificet quietem. *Exultabunt Sancti in gloria, lætabuntur in cubilibus ſuis. Amodo jam dicit Spiritus, ut requieſcant à laboribus ſuis.* Deinde dicit: *Tranſiens miniſtrabit illis:* Quibus verbis indicat, quòd ſupremus Rex gloriæ in illo convivio, de quo in ſequenti diſcurſu fuſiùs diſcurremus, inſtar ſervi miniſtrare nequaquam dedignabitur. At verò quænam eſt cauſa, quòd Salvator dixerit: *Tranſiens miniſtrabit illis?* Potiùs enim dicendum videbatur: *Stans miniſtrabit illis,* ſiquidem eſſentialis, & ſuper quaſvis alias maximè æſtimanda beatitudinis prærogativa eſt, quòd ſit ſtabilis, permanens, & perpetua; Unde & S. Laur. Juſt. loco ſtatim citato dicit: *Omne quod ibi erit, bonum erit & æternum.* Verum quidem eſt, quòd huic Ly *Tranſiens* patrocinari videatur quod de Moyſe & Elia in Scriptura ſacra legitur; Cùm enim Moyſes hanc à Deo gratiam poſtularet: *Oſtende mihi faciem tuam,* Deus illi reſpondit; *Oſtendam tibi omne bonum,* & quidem ut ad hanc gratiam recipiendam diſponeretur, Deus illi præcepit: *Stabis ſupra petram, cùmque tranſierit gloria mea, ponam te in foramine petræ;* ubi notanter dicitur: *Tranſierit gloria mea.* Simile quid etiam S. Eliæ Prophetæ accidit, cui Dominus dixit: *Egredere & ſta in monte coram Domino, & ecce Dominus tranſit.* Verumtamen ad hæc duo ſcripturæ loca facilis eſt reſponſio: Cum enim Deus in utroque loco cum iis ageret qui puri viatores erant, ideò illis ex mera quidem liberalitate cum iis diſpenſare voluit, ut aliquem cœleſtis gloriæ prægustum experiri poſſent, ſed *per modum tranſeuntis,* ut ſcholæ loquuntur: At verò in caſu de quo Chriſtus in parabola loquitur, ſupponitur, quòd convivæ, quibus cœlorum Rex tranſiens miniſtraturus eſt, veri ſint comprehenſores, ſiquidem ut diximus, in illa parabola de æterna beatitudine ſermo eſt. Vera igitur & ſolida ad hanc difficultatem reſponſio eſt, quòd Beatitudo quidem eſſentialis, quæ in clara Dei viſione conſiſtit, ſtabilis ſit, fixa, immobilis & immutabilis: *Ego dixi in abundantia mea: Non movebor in æternum:* At verò gloria, quæ accidentalis dicitur, in continuo augmento conſiſtit, ſiquidem Deus animabus Beatis ſemper novas communicat revelationes, nova gaudia, novas illuſtrationes, & cum hoc Beatorum incremento, novus quoque unicuique animæ accreſcit jubilus. Et hæc cauſa eſt cur divinus remunerator in parabola in continuo tranſitu verſari dicatur.

Eſſentialis gloria ſtabilis, accidentalis autem in augmento continuo.

Pſal. 149. v. 5. Apoc. 14. 13.

Exod. 33. v. 18 v. 19.

4. Reg. 19. 11.

11 S. Joannis in Apocalypſi flumen quoddam aquæ vivæ de throno Dei emanantis oſtenſum fuit, à cujus fluminis utraque parte lignum vitæ cernebatur, quod per menſes ſingulos duodecim proferebat fructus: *Ex utraque parte fluminis lignum vitæ, afferens fructus duodecim, per menſes ſingulos reddens fructum ſuum.* Porrò per hace juxta flumen illud (de quo dicitur: *Fluminis impetus lætificat civitatem Dei*) plantatas arbores, Beati æterna vita perfruentes denotantur, per fructus verò, qui per ſingulos menſes producebantur, gaudium & gloria accidentalis intelligitur; Et ideò S. Bernardus in ſermone quodam, prædicta verba: *Tranſiens miniſtrabit illis,* exponens dicit: *Tranſiens quippe miniſtrabit, novas utique & nobis inexpertas delitias manifeſta ſua contemplationis, ad eum ferè modum, quo in lauto quodam & ſumptuoſo convivio nova ſemper, & magis magiſque exquiſita dapes, & fercula ſubinferri ſolent.*

Profectio.

Apoc. 22. v. 2.

Pſ. 45. v. 5.

S. Ber. ſer. 4. in feſt. omn. SS.

12 Enimverò varii hujus gloriæ gradus à ſanctis Patribus afferuntur in medium, *quantumvis viderent tunc per ſpeculum in ænigmate.* S. Bonaventura ait: *O anima, quantum putas gaudent & lætantur, qui illud æternitatis ſpeculum jugiter contemplantur.* Idem Seraphicus Doctor Tract. 6. c. 11. S. Bernardum citat dicentem: *Deus bonum infinitum communicat ſe omnibus incolis illius regni, & convivis illius menſæ, quantum quilibet capax eſt; Unde ipſe implebit ſenſus interiores maximis delectationibus, erit enim Deus ſpeculum viſui, cythara auditui, mel guſtui, balſamum olfactui, flos delectabilis tactui.* Idem quoque S. Bonaventura corporum noſtrorum glorificatorum gaudium & gloriam è ſacroſanctæ Chriſti humanitatis fruitione procedentem, conſiderat his verbis: *Beatitudo animæ eſt in viſione Dei, ſed beatitudo corporis ſubſtantia eſt in viſione corporis Chriſti.*

Beatorum ſenſus implebuntur delectationibus.
S. Bonav. in Solil.
Idem Tr. 6. de 7. donis Spir. ſanct. c. 11.
S. Ber. ſer. 33. in Cant.

S. Bonav. ſer. 11. de SS. Apoſt.

13 Anima beata a Pſalmiſta in ſpecie Reginæ cujuſque ſpecioſiſſimæ & ornatiſſimæ a dextera DEI conſiſtentis deſcribitur, dum de illa ait: *Aſtitit Regina à dextris tuis in veſtitu deaurato, circumdata varietate;* Ubi S. Laurent. Juſt. inquit: *Meritò illa anima in cœlo varietate veſtita eſſe perhibetur, quæ quoad vixit in carne, cum utriuſque hominis laboribus ac ſudoribus, per pietatis opera ſobriè, temperanter, juſtèque vivendo, multiplicium virtutum ſibi compoſuit indumentum: talibus ornamentis cœleſtis ſponſi affectus allicitur, qui non in ſericis cooperimentis, non in deauratis veſtibus, non in gemmis, vel pretioſis monilibus delectatur; ſed in puritate animæ, in cordis humilitate, ex ſinceritate fidei, in nitore conſcientiæ, in ſpei longanimitate, in rectitudine mentis, in promptitudine obedientiæ, in fervore charitatis, in magnanimitate tolerantia adverſorum, in deſpectu mundi, in contemptu ſui, in proximi dilectione non ficta, in aſſiduitate orationis, in miſerorum compaſſione, in unitate Spiritus, & indiſſolubili vinculo pacis.* Inter omnia autem hæc orna-

Ornamenta animarum.

S. L. Ju. de ſpi. Anim. int. l. 2. c. fin.

Digitized by Google

ornamenta, Regina pompam ſuam, non ſine corona & diademate regio, exhibet, quia ut S. Bonaventura ait: *Deus in patria regnare facit & coronat*, dicens illud: *Per me Reges regnant; regnantes autem coronas habent in capitibus*, citatque Richardum de S. Victore, qui lib. 2. ſuper Apocalypſim c. 1. dicit: *Coronas habent in capitibus ob gloriæ decorem, & regni cœleſtis infinitatem*; Mentionem quoque facit coronæ illius ex duodecim ſtellis concinnatæ, eamque exponens dicit: *Habuit duodecim ſtellas, id eſt, univerſalem perfectionem, nam ſecundum Richardum rotunditas coronæ ſignificat illius regni æternitatem, & præclaritas ſtellarum numero duodecim, ſignat beatorum omnium æterni regni infinitatem.*

S. Bonav. T. 4. de 7. donis Spir. ſanct. c. 11. Rich. de S. Vict. l. 2. in Apoc. c. 1.

14 Porrò Beatæ animæ palatium quod incolit, variis in Scriptura ſacra nominibus appellatur; Aliquando enim dicitur *tabernaculum*: *Quàm dilecta tabernacula tua, Domine virtutum!* Aliquando *atrium*: *Defecit anima mea in atria Domini*; Nonnumquam habitatio ſeu domus: *Etenim paſſer invenit ſibi domum*; Subinde nidus: *Et turtur nidum*; Interdum altare: *Altaria tua Domine virtutum*. Quorum omnium nominum Albertus Magnus declarat myſterium, dum ait: *In tabernaculo jucunditas; in atrio latitudo; in domo ſecuritas: in nido ſuavitas: in altari notatur loci illius ſanctitas*. S. Auguſtinus cœleſtem illam patriam conſiderans inquit: *Ibi totum negotium noſtrum non erit niſi laudare Deum, & frui Deo: & quid aliud quæramus, ubi ſolus ſufficit, per quem facta ſunt omnia? Habitabimur & habitabimus: ſubjicientur illi omnia, ut ſit Deus omnia in omnibus: Beati ergo qui habitant in domo tua Domine: Unde beati? Habendo aurum? habendo argentum, numeroſam familiam, multiplicem prolem? Unde beati? Beati qui habitant in domo tua, in ſæcula ſæculorum laudabunt te: Hoc uno beati otioſo negotio.*

Palatium diverſimodè deſcribitur. Pſ. 83. v. 1. v. 3. v. 4. Ibid. v. 4. Alb. Mag. ib. S. Aug. T. 9. in Pſ. 83. Pſ. 83. v. 5.

DISCURSUS XI.

ARGUMENTUM.

Paradiſi gloria ſub ſumptuoſi cujuſdam convivii metaphora, & alluſione deſcribitur.

THEMA.

Ego diſpono vobis ſicut diſpoſuit mihi Pater meus regnum, ut edatis, & bibatis ſuper menſam meam in regno meo. Luc. 22. verſ. 29. & 30.

1 SPiritus Sanctus cœleſtis Paradiſi gloriam omnem primò quidem ſub convivii ſymbolo in Iſaia delineavit, dum ait: *Et faciet Dominus exercituum omnibus populis in monte hoc convivium pinguium, convivium vindemiæ, pinguium medullatorum*. At verò Salvator noſter in verbis aſſumpti thematis æternam beatitudinem ſub lautiſſimæ cujuſdam menſæ ſymbolo longè clariùs repræſentavit. Et quidem ſi ejus, qui hoc convivium inſtruxit, potentiam, magnificentiam, & liberalitatem conſideremus, inveniemus quòd ipſemet Dei Filius ſe convivii illius architriclinum futurum eſſe profiteatur: *Ego diſpono*, quòd optimè cum aliis ejuſdem Evangeliſtæ verbis conſonat, dicentis: *Tranſiens miniſtrabit illis*. Quando vir aliquis privatus convivium aliquod inſtituit, tametſi illud magnis ſumptibus apparaverit, nullam tamen apud alios æſtimationem ſortietur: At verò ſi Rex aliquis Aſſuero in potentia ſimilis, qui centum viginti ſeptem Provinciis imperabat, illud inſtrueret, longè major illius apud omnes erit æſtimatio: *Fecit grande convivium cunctis Principibus, ut oſtenderet divitias gloriæ regni ſui*. At verò quænam inter terræ Monarcham, & gloriæ Dominum, de quo dicitur: *Domini eſt terra, & plenitudo ejus, orbis terrarum, & univerſi qui habitant in eo*, eſſe poteſt proportio?

Iſ. 25. v. 6. Beati hujus convivii architriclinus erit Chriſtus. Luc. 22. 29. Luc. 12. 37. Eſth. 1. v. 3. Pſ. 23. v. 1.

2 Facile quidem eſt, ut viri Principes, divites, & potentes lautiſſimum aliquod convivium apparent, ſiquidem multos ſtipendiatos ſervos, & miniſtros habent, varias variorum piſcium piſcinas, & vivaria obtinent, Venationes ferarum ipſis ſolis reſervantur, & interdicuntur aliis; vina, fructus, varias confecturas, & omnes alios cibos exquiſitiſſimos, illique climati, in quo vivunt, omninò ignotos, ex uno polo ad alium pro libito ſuo magnis ſumptibus, ut alii tranſmittant, jubere poſſunt: At verò quantò major eſt hujus cœleſtis architriclini in apparando hoc convivio facilitas, ſiquidem: *Aperit manum ſuam, & implet omne animal benedictione*? Populum quidem Iſraeliticum per quadraginta annos cibo aliquo nutrivit, qui omnes in ſe ſapores imaginabiles continebat: At verò in cœlis omnes beatos ex ſuimetipſius ſubſtantia nutrit, & ſuſtentat: *Panem Angelorum manducavit homo*. Poſtquam uno ſolùm verbo agris indidiſſet fertilitatem, fœcunditatem plantis, generoſitatem vitis, carnibus ſaporem, maturitatem, & amabilitatem fructibus, eodem quoque verbo hæc omnia per ſex millenos, & ampliùs annos conſervavit, ut ſic ab illo quotidianus omnium viventium dependeat victus: *Omnia à te expectant, ut des illis eſcam in tempore*. Pari autem facilitate convivium aliquod inſtituere poterit lautius longè, & ſumptuoſius.

Quam lautè donandus ſit convivium. Pſ. 144. v. 16. Pſ. 77. v. 25. Pſ. 103. v. 27.

3 Quòd ſi in palatio aliquo jumenta, canes, & viliſſima quævis animalia, ambroſia, & nectare potari videres, cibari pane ſaccaro condito, numquid exindè Dominum palatii iſtius longè delicatioribus epulis paſcendum eſſe conjiceres? Deus autem corporibus, & ſenſibus noſtris, vili inquam huic jumento, in cibum, & alimentum ſubminiſtrat, quicquid bonæ, & ſapidæ volucris per aera volitat, quicquid in liquido elemento natat, quicquid delicati germinis terra producit, quicquid in delicatiſſimum dapum compoſitione humana induſtria adinvenire prævalet, & has quidem delicias in hoc anguſto carcere, ſive in miſerabili iſto exilio nobis præbet: quantò igitur magis credendum eſt nobis, quòd illa Altiſſima providentia, & infinita magnificentia in cœleſtium deliciarum Paradiſo animæ beatæ, ſponſæ, & conſorti ſuæ, convivium præparatura ſit longè nobilius, & latius, habito ſcilicet ad eum cui præparatur reſpectu, ne ſponſa ab eo pari loco, quo vile jumentum, haberi videatur?

Proſecutio.

4 Haud immeritò Sanctus Bonaventura exclamat, dicens: *O qualis refectio, ubi dapifer Chriſtus, pincerna Spiritus Sanctus, & certe Pater hoſpes largiſſimus!* In convivio regio, quicquid præſtans, aut pretioſum, quicquid bonum, ſapidum, aut delicatum natura ſubminiſtrare valet, ſtudioſè congregatur, quia omnia quaſi elementa veluti tributaria concurrunt in accumulandis piſcibus, avibus, carnibus ferinis, fructibus, cunctiſque aliis, quæ palato magis placent, aut ſapore ſuo gulam provitare poſſunt: atque ideò cœleſtis gloria in ſumptuoſo quodam convivio præfiguratur, quia hæc totum illud in ſe continet, quicquid Deus, qui unicum eſt beatitudinis objectum, bonitatis, pulchritudinis, pretioſitatis, aut deliciarum unquam creavit. Et ideò ſicut de convivio Aſſueri ſacer textus dicit: *Ut oſtenderet magnitudinem, atque jactantiam potentiæ ſuæ*: Ita quoque de illo cœleſti, ac divino convivio Regius Propheta inquit: *Gloriam regni tui dicent, & potentiam tuam loquentur: ut notam faciant filiis hominum potentiam tuam, & gloriam magnificentiæ regni tui. regnum tuum, regnum omnium ſæculorum, & dominatio tua in omni generatione, & generationem.*

Proſecutio. S. Bon. T. 6. 7. don. Sp. S. c. 11. Eſth. 1. v. 4. Pſ. 144. v. 11. v. 12. Pſ. 144. v. 13.

5 S. Thom. de Villanova in ſermone quodam de S. Ildefonſo ſupremam hujus Archidapiferi, qui hanc gloriæ menſam nobis inſtaurabit, dignitatem admirans dicit: *Præcinget ſe, & faciet illos diſcumbere: multum eſt hoc ad quodcumque famuli meritum, ut cum Domino ſuo ad menſam ſedeat, neque ſolum hoc, ſed ut ſuus ei Dominus ſuccinctus miniſtret, qualis honor ad menſam una cum Deo, & cœleſtibus ſedere principibus?* Sanctus Apoſtolus, qui hujus rei in cœlo oculatus teſtis fuit, de nobiliſſimo hoc menſæ cœleſtis miniſtro dicit: *Sedet ad dexteram majeſtatis in excelſis*, & tamen illic ipſe de ſe dicit: *Tranſiens miniſtrabit illis.*

S. Th. à Vill. ſer. de S. Ildephonſo. Luc. 12. v. 37. Convivii hujus Dapifer Deus. Hebr. 1. v. 3. Luc. 12. v. 37.

6 Valdè conſiderabile eſt verbum illud, *Diſpono*. Etenim convivium, quod non eſt benè diſpoſitum, & ordinatum, nauſeam generat, & confuſionem. Qualis convivii alicujus diſpoſitio, & magnificentia futura eſſet, ſi Rex aliquis, vel Monarcha magnus Dapiferatus miniſterii intelligentiſſimus, ipſe Dapifer, & convivii moderator eſſet? Hugo Cardinalis igitur benè ait: *Ordinata ferculorum diſpoſitio tangitur in hoc verbo, diſpono*. In dubium revocari nequit, quin Dapifer ille magnam habiturus ſit quoad ſuavitatem, & lautitiem ferculorum procurandam ſollicitudinem,

Proſecutio. Hug. Card. in Luc.

Sap. 8. v. 1.
Prov. 9. v. 1. 2.

cùm de hac divina Sapientia dicatur, quòd *diſponit omnia ſuaviter*. Et hæc eſt eadem illa increata Sapientia, de qua legimus: *Sapientia ædificavit ſibi domum, immolavit victimas ſuas, miſcuit vinum, & propoſuit menſam ſuam.*

Convivii hujus cibus oppetitum ſatiens Deus erit.
Luc. 22. v. 30.
Alb. Mag. in Luc.

7 Ponderari etiam merentur verba illa: *Menſam meam*, quia Salvator noſter in verbis thematis apud S. Lucam, non ſine myſterio illa repetit, dicens: *Ut edatis, & bibatis ſuper menſam meam*; ſiquidem ut Albertus Magnus notat: *Dicitur menſa plena, & ornata exhibitio Deitatis ad fruendum.* Neſcio, an aliquando obſervaveritis, quòd incarnata Sapientia, quænam menſæ illius futuræ ſint dapes, nequaquam ſpecificet, aut declaret, cùm tamen ſcriptura quoad convivium Abrahæ, necnon patris filii prodigi, & plurium aliorum ferculorum, quæ in menſam illata fuerunt, punctualiſſimam mentionem faciat. Sciſne quidnam quoad hanc conviviorum deſcriptorum differentiam reſpondeti poſſit? Nimirùm, quòd per hanc menſam viſio beatifica intelligatur, quæ tot tantaſque in ſe delicias complectitur, ut imperceptibiles

1. Cor. 2. v. 9.

ſint, humanoque intellectui inexplicabiles: *Nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit, quæ præparavit Deus his, qui diligunt illum.* Et ideò qui huic menſæ, tamquam convivæ accumbunt, appetitum

S. Aug. 1. 9. de civ. Dei. c. 47.

ſuum integerrimè ſatiant: *Si autem*, ut S. Auguſt. ait: *Quicquam minus, quam ſummum bonum in præmium acciperent, adhuc plus appeterent, & conſequens eſſet, quod plenum gaudium non haberent; ſed cum conſtet eos plenum gaudium habere, neceſſario ſequitur eos ſummum bonum Deum habere, id eſt, de ejus affluentia, & plenitudine omnium bonorum abundare.*

S. Th. à Vill. ſer. cit.
Deus ipſe miniſtrabit cibos pro merito cujuſque.

8 Porrò qua ratione intelligi debeat, quòd ſummus cœlorum Rex huic menſæ miniſtret, S. Thomas de Villanova his verbis declarat: *Præcinxit autem ſe Dominus ad menſam iſtam, non ad ſerviendum, ſicut in cœnam ultimam, quando lavit pedes diſcipulorum; Tempus enim ſerviendi jam tranſiit, non tam humilitatis ſervum, ſed Majeſtatis Dominum ſe præbet in cœlis, & tamen quicquid ad illam menſam beatorum apponitur obſonii, totum ex illo refertiſſimo divinitatis cellario propinatur, ideo miniſtrare dicitur, non quia recumbentibus ſerviat, ſed quia dulciſſimos ſingulis cibos, pro merito cujuſque, manu ſua proponat.* Et Sanctus Bonaventura ait: *Chriſtus miniſtrat cibum, dum ſemetipſo convivantes reficit: Spiritus Sanctus potum propinat, cum ſuis donis convivantes potat, & inebriat.*

Magnificum eſt convivium ex accumbentium dignitate.

9 Convivium aliquod ſupra modum ſumptuoſum, & nobile eſſe ex accumbentium dignitate, & magnificentia æſtimatur. Unde ſi omnes Reges, & Monarchæ totius mundi ſimul juncti uni, & eidem menſæ accumberent, procul dubio menſa illa ab omnibus valdè, & ſplendida eſſe crederetur: Jam verò, uti in Diſcurſu quinto ſuperiùs fusè probavimus, in cœleſti gloria omnes beati Reges, Imperatores, & Monarchæ erunt, coronis, & diadematibus regiis redimiti: Ibi reſidebunt Throni, Dominationes, Principatus, Poteſtates, Cherubini, & Seraphini.

Convivæ dulciter quieſcent.

10 Obſervanda quoque ſunt verba illa: *Faciet illos diſcumbere.* Etenim apud antiquos uſitatum erat, quòd propè menſam jacerent, in lectis namque ad hunc effectum factis procumbentes manducabant. Qua in re animæ beatæ æterna requies denotatur: Unde hæc requies homini ex hac vita migranti his verbis annuntiatur: *Requiem æternam dona eis Domine.* Richardus de S. Victo-

Rich. de S. Vict. p. 2. in Cant. c. 10.
Cant. 3. v. 7.
Job. 3. v. 17.

re ſuper illa verba Canticorum: *Lectulum Salomonis*, &c. dicit: *Quæ quies lectulus dicitur, quia in illa ab omni inquietudine, & labore hujus vitæ pauſatur; in illa quieſcunt, qui hic pro Deo laboraverunt; ibi enim, ut in Job legitur, requieſcunt feſſi labore, illic æterna quies reficit, & remunerat, quos hic labor præceptorum, & virtutum perfectio fatigabat.*

S. Th. de Vill. ſer. de S. Mich.
Pſ. 35. v. 9.
Beatitudo ſola ſatiat.

11 Quod ad ſatietatem attinet, quæ in animam beatam ab hac menſa redundat, de hac Sanctus Thomas Villanovanus ita ſcribit: *Torrente voluptatis tuæ potabis eos, inebriabuntur ab ubertate domus tuæ; Mira affluentia, quæ tantum exercituum tantarum principum, tot ſæculis, imò in ſæculorum ſæcula affluentiſſimè paſcat, & reficit, neque unquam deficit, ſed ſemper abundat, & ſuperabundat.* Quantumcunque appetitus noſter vehemens ſit, & avidus, certum tamen eſt, quòd nihil adeò exquiſitum hic in terris appetere poſſit, quin id quo in cœlis fruitur, omni imaginatione, & deſiderio noſtro præſtantius ſit, & excellentius. Unde Sanctus

S. Aug. in Medit. c. 18.

Auguſtinus jure merito ait: *Cur per multa vagaris, quærendo bona corporis, & animæ noſtræ? Amemus unum bonum, in quo ſunt omnia bona, & ſufficit: Quid enim amas o caro? Quid deſideras o anima? Ibi enim eſt quicquid amas, quicquid deſideras.* David quondam pauper paſtoreulus erat, ejuſque generoſitas animum ei ſuggeſſit, ut contra Goliath dimicare, eumque glorioſè proſternere non dubitarit, & per hoc cum tanta ſua gloria Regnum Iſraeliticum ſibi ſtabiliverit, cùmque ab univerſo populo velut triumphator glorioſè exciperetur, ob hoc tamen nequaquam contentus remanſit. Factus eſt gener Regis, nec hoc ei ſuffecit. Poſt Saulis mortem ſolium Regium conſcendit, in eoque per innumerabiles victorias, multorumque ſtatuum, & regnorum acquiſitionem illuſtris evaſit, & tamen in omnibus hiſce honoribus, theſauris, & proſperitatibus humanis, cor ejus minimè contentum fuit; ſiqui-

Pſ. 16. v. 15.

dem proteſtatus eſt dicens: *Satiabor*, quaſi hactenus numquam ſatur fuerit; Sed quando? *Cum apparuerit gloria tua.* Solùm in illis æternalium deliciarum menſa anima ſatiari poteſt: Enim verò homo tunc ſatur eſſe dicitur, quando nihil eſt, quòd ejus appetitus ultra deſideret. In homine autem multæ ſunt potentiæ, quarum quælibet vehementi appetitu urgetur, qui hic in terris numquam expletur: Imaginatio numquam dicit, ſufficit; auditus nova ſemper percipere deſiderat; Oculus quò plus viderit, tantò plura objecta nova, & rara

Eccl. 1. v. 8.

videre concupiſcit: *Non ſaturatur oculus viſu, nec auris auditu adimpletur.* Cùm igitur idipſum in potentiis ſenſitivis manibus noſtris veluti palpemus, quid de animæ potentiis dicendum erit? Quantum intellectus appetitum habebit? Quantam voluntas famem patietur? Solùm in hac menſa ſatiari poterimus, quia ibi erunt theſauri, honores, voluptates, & quicquid intellectus tam humanus, quam Angelicus valet excogitare, aut apprehendere; Ibi erit Sapientia, Dominium,

S. Ber. ſer. 31. in Cant.

æternitas, immutabilitas: *Quis igitur*, inquit Sanctus Bernardus, *non illuc vehementer cupiat paſci?* Ejuſque rationem reddit, breviter quidem, ſed valdè ſignificanter, dum ait: *Dulce pabulum, Verbum*, *Beatus*, inquit

Luc. 14. 15.
Hug. Card.

Verbum hoc incarnatum apud S. Lucam, *qui manducabit panem in regno Dei.* Ubi Hugo Cardinalis ait: *Hoc eſt manducare, ipſum videre facie ad faciem, & contemplari*; Memoria in infinito illo Divinitatis pelago abſorbebitur, omniumque ærumnarum præteritarum obliviſcetur, aut ſi memoriæ quidpiam ſupererit, id totum inſuum ad laudes, & gratias Deo referendas deſerviet, ſive ad majus vehementioris jubili motivum:

Pſ. 144. 7.

Memoriam abundantiæ ſuavitatis tuæ eructabunt, & juſtitia tua exultabunt. Intellectus lumine gloriæ illuſtratus videbit, quomodò Pater ab æterno generet Filium, & ambo producant Spiritum Sanctum, & qualiter hi tres unus ſolus, immenſus, incomprehenſibilis, infinitus, æternus Deus ſint, Videbit omnes divinas perfectiones, ſapientiam, bonitatem, omnipotentiam, immenſitatem, amorem, immortalitatem, providentiam; Videbit incarnationem Verbi, & omnia alia humanæ redemptionis opera; Ibi ceſſabit omnis fides, quia quòd hactenus crediderat, ibi apertè videbit, Spes item deficiet, quia de facto anima aſſecuta erit, quod ſperaverat, intuebitur impenetrabilium Divinitatis judiciorum abyſſum; Videbit media, quibus altiſſima Dei Sapientia uſa fuit, ut illum prædeſtinaret ad gloriam, faceretque cœleſtis gloriæ commenſalem; Videbit pericula, quæ evaſit, & auxilia efficacia, quæ Deus illi ſubminiſtravit; Denique videbit Deum facie ad faciem,

S. Th. opuſc. 63.

adeòque perfectè ſatiabitur, quia ut Doctor Angelicus ait: *Illa beatitudo conſiſtit in Dei cognitione, dilectione, fruitione, unione, laude, gratiarum actione, & congratulatione.*

Vnica guttula beatitudinis guſtata guſtum ſæculi tollit.
S. Bonav. ſoliloq.

12 Adeò perfectè appetitus animæ ſatiabitur, ut unica tantùm copioſi illius torrentis beatitudinis æternæ ſcintilla, ad creandam in illo omnium voluptatum, & gaudiorum mundi hujus nauſeam, abundè ſufficeret. Nam ut Sanctus Bonaventura ait: *Si vel una mica, quæ cadit de menſa Domini tui in hoc convivio, aperto mentis ore ſumpſiſſes, puto quod hanc peregrinationem ex tunc impatienter tolerares; puto, ſi unam guttam potus*

ejus

Digitized by Google

ejus deguſtaſſes, omnem hujus ſæculi dulcedinem faſtidires. De hac menſa etiam Richardus à S. Victore, ad verba Jobi, & Davidis alludens ita ſcribit: *Hujus menſa requiet, ut in Job legitur, plena eſt pinguedine, perfectè ſatiat, ſicut dicit Propheta: Satiabor cùm apparuerit gloria tua; eſt enim ibi ſatietas ſine faſtidio.*

Rich. à S. Vict. p. 2. in Cant. c. 10.
Pſ. 16. 15.

13 Sanctus Bernardinus illam Beatitudinem: *Beati qui eſuriunt, & ſitiunt juſtitiam*, declarans, illum Eccleſiaſtici textum citat: *Qui edunt me adhuc eſurient, & qui bibunt me, adhuc ſitient.* Simulque modum, quo hæc fames, & ſitis intelligenda ſit exponit, dicens: *Eſurient, & ſitient non pro indigentia rei abſentis, ſed pro complacentia rei præſentis; Habet ſemper jucundiſſimam ſatietatem, quæ non generat faſtidium, & ideo ſemper in uniformi accenſione amantis, deſiderium tenet; Ex his clareſcere poteſt, quòd quantò beatus in beatitudine glorioſior, atque ampliùs ſaturatus, & inebriatus eſt, tantò magis eſurit, nam quanto plus delectatur in DEO, tanto plus deſiderat in eo, & de eo delectari.*

S. Bern. Sen. ſer. 5. in 8. beat. ar. 3. Eccl. 24. 29. Matth. 5. v. 6. Quomodo beati eſuriant.

14 In conviviis immoderatis mundi hujus, ſtomachus commoniter expetitur indigeſtiones, dolores acerbiſſimos, nauſeam, & alia corporis incommoda, de hoc autem Beatus Petrus Damianus ait: *Illic vitæ fontem, & ſitientes hauriunt, & haurientes ſitiunt, quia ibi non poteſt, vel aviditas paſſionem gignere, vel ſatietas faſtidire.* Unde licèt Salvator noſter de Angelis dicat: *Angeli eorum ſemper vident faciem Patris mei;* attamen Sanctus Petrus de iiſdem ait: *In quem deſiderant Angeli proſpicere;* ex quo liquet, quòd etiam dum vident, adhuc videre deſiderent. Qua de re Gloſſa ait: *Contemplatio divinæ præſentiæ, ita Angelos beatificat, ut & ſemper viſa gloria ejus ſatientur, & ſemper ejus dulcedinem quaſi novam inſatiabiliter eſuriant.* Eodem quoque modo S. Auguſtinus meditatur dicens: *Eſt in eis deſiderium viſionis Dei cum ſatietate, & ſatietas cum deſiderio, in quibus nec deſiderium pœnam generat, nec ſatietas faſtidium parit.*

Profecutio.
S. P. Dam. l. 2. ep. ult.
Matth. 18. 10. 1. Petr. 1. 12.
Gloſſ. in ep. Petri.
S. Aug. in Medit. c. 2.

15 Convivia noſtra cum illo cœleſtis gloriæ magnifico convivio in hoc conveniunt, quòd ad hoc ut magis convivam delectent, neceſſum ſit, ut ad illa quis famelicus, & ſitibundus accedat: *Ego ſitienti dabo de fonte aquæ vitæ gratis: qui vicerit, poſſidebit hæc.* Sic quoque Beatiſſima Virgo in ſuo Cantico ait: *Eſurientes implevit bonis.* Denique Diogenes cuidam frugaliter nimis cœnanti dixiſſe legitur: *Hoc modo nequaquam cœnares, ſi pari cum frugalitate pranſus fuiſſes.* Illi igitur in Paradiſo cœleſti hoc convivio fruuntur, qui hic in terris multum laborarunt, quique famelici, abſtinentes, & ab omnibus terrenis bonis ſobrii fuerunt. Richardus de S. Victore ſuper præfatum Apocalypſeos textum ita ſcribit: *Bona cœleſtia ſitit, qui ea totis præcordiis ſitit, & concupiſcit. Deus quippe ſitienti de fonte aquæ vivæ dat, quia anima, quæ ad illum ardenter ſuſpirat, cœleſtibus bonis ſe minimè fraudat, gratis etenim fons aquæ vivæ datur, quia per gratiam divinam ſupernæ plenitudinis nobis bonum confertur. Qui vicerit, id eſt, hoſtem antiquum, mundum, vitium, poſſidebit hæc; Quæ ? quæ oculus non vidit, nec auris, &c. & quæ propter immenſitatem nequeunt comprehendi, propter æternitatem finiri, propter bonitatem æſtimari.*

Ad convivium hoc admittuntur ſobrii à terrenis. Apoc. 21. 6. Luc. 1. 53.
Rich. de S. Vict. p. 2. 10 Apoc. 1. 7 c. 1.

DISCURSUS XII.

ARGUMENTUM.

De unione Beatorum quam habent in cœlis, deque mutua gaudiorum inter ſe participatione tractatur.

THEMA.

Emiſſiones tuæ Paradiſus malorum punicorum. Cant. 4. verſ. 13.

Beatorum in cœlis unio.

1 COmparatio hæc qua Paradiſus cœleſtis malo punico aſſimilatur, prima quidem facie nonnemini valde impropria, & incongrua videri poſſet: quòd ſi enim Spiritus Sanctus Regnum cœlorum Monarchiæ alicui, vel ampliſſimo Regno comparans, nimis modicè de eo loqui videtur, quantò magis comparatio iſta impropria, & minùs apta cenſenda erit, quâ malo grana-

to, vel punico ſimile eſſe dicitur? *Emiſſiones tuæ Paradiſus malorum punicorum.* S. Anton. de Padua difficultatem iſtam hiſce verbis reſolvit: *In malo granato triumphantis Eccleſiæ unitas, & præmiorum diverſitas deſignatur: Malogranata dicuntur, eo quòd intùs habent granaolentia, & ſicut in ipſis omnia grana latent ſub uno cortice, & tamen quælibet grana habent pro ſe diſtinctas cellas, ſic in vita æterna omnes Sancti habebunt unam gloriam, & unuſquiſque ſecundum proprium laborem magis, vel minùs recipiet mercedem.* Unde ipſe Chriſtus dicit Joan. 14. *In domo Patris mei manſiones multæ ſunt.*

Cant. 4. v. 13. S. Anton. de Pa. in Dom. 2. poſt Trin.
Joan. 14. 2.

2 In eodem Canticorum capite Spiritus Sanctus paulò ante dixerat: *Sicut fragmen mali punici, ita genæ tuæ, abſque eo quod intrinſecùs latet;* quibus verbis cœleſtis Jeroſolymæ, ſive Eccleſiæ triumphantis genas fragmini mali punici ſimiles eſſe dicit. Portò inter omnes fructus nullus eſt, qui ſicut hoc pomum, coronam ſive diadema regium in vertice ſuo habeat. Sic quoque priori in Diſcurſu quinto oſtendimus, in Cœlo nulli ſunt alii, quàm meri Reges, & capita coronata: Prætetea malum granatum, innumerabilia in ſe, eaque rubicantia complectitur grana, admirabili ſymmetria inter ſe unita, & concordia, quia amor Regni cœleſtis animas beatas mirabiliter inter ſe conjungit, & unit.

Cant. 4. 3. Amor animas mirabiliter conjungit.

3 Hugo de Sancto Victore ſuper illa Apoſtoli verba, quibus ſub ſymbolo variorum graduum lucis, de præmiorum, & graduum gloriæ varietate diſſerit, dubium quoddam movet dicens: *In diſpari claritate erit par gaudium, quæritur, ſi diſpar claritas, quomodo gaudium par poſſit eſſe? nonnè juxta quantitatem claritatis erit quantitas gaudii?* Sanctus Paulus dicit: *Alia claritas Solis, alia claritas Lunæ, & alia claritas Stellarum. Stella enim à Stella differt in claritate.* Ex quo igitur unus ad ſublimiorem gloriæ gradum exaltandus erit quàm alter, quomodò par utriuſque gaudium eſſe poterit? Si à magno illo Patrefamilias omnibus in vinea laborantibus idem ſtipendium exſolvitur, quomodò inter laborantes inæqualitas eſſe poterit? *Si idem nummus omnibus dabitur, quomodo diſpar claritas? Si par gaudium erit, ergo gaudium Petri erit gaudium Martini.* Tandem verò ad difficultatem hanc per ſequentem diſtinctionem reſpondet, dicens: *Aliud eſt gaudium experientiæ, aliud voluntatis: at gaudium Petri remunerationis eſt, & experientiæ, Martini verò non experientiæ, ſed affectus eſt, tantum cum placet illi bonum Petri, quantum ipſi Petro, non tamen in ſe ſentit, & experitur tantam beatitudinem, quam Petrus ſentit.* Tandem concludit probando, quòd Beatitudo in animabus glorificatis in quantitate differat, licèt quoad qualitatem eadem ſit, idque ſequentia oſtendit ſimilitudine: *Velut ego de ſanitate alicujus convaleſcentis ex infirmitate, tantum gaudeo, quantum ipſe, affectu, etſi non experientia, quia ſanitatem in me non ſentio, quam ille experitur.*

Hug. de S. Vict. in An. eloc. q. 156. Par erit gaudium.
1. Cor. 15. 41.

4 Sciendum igitur eſt, quòd fundamenta Civitatis Dei ſint amor, charitas, dilectio. Unde Seraphicus Doctor ait: *Superna Civitas; quia fundata eſt in Charitate, quæ origo ad æterna, in æternis quieſcit, & in eis Beatitudinem ponit.* Hæc autem charitas, & amor, qui in Cœlis indeficienter exardeſcit, illam operatur unionem, & mutuam gaudiorum participationem, & communionem in ſpiritibus, & animabus beatis. Unde idem citat Sanctum Auguſtinum dicentem: *Quoniam Deus Charitas eſt, per Charitatem fit, ut quod habent ſinguli, commune ſit omnibus, ſic enim quiſque etiam ipſe habet, quia amat in altero, quod ipſe non habet.*

S. Bonav. in Pronum. in Eccle. Charitas hanc operatur unionem.
S. Bon. in c. 14. Joan. col. 63.

5 Pro meliori hujus doctrinæ intelligentia, Parabolam filii prodigi omnino accuratiùs examinemus; In ea namque dicitur, quòd quando frater natu major domum reverſus jubilum, & lætitiam audivit, quam Pater, & tota domus de reditu diſcoli, licèt tunc intimè pœnitentis, fratris ſui conceperant, & quæ ob eandem inſtituerant feſta, graviter apud Patrem ſuum lamentari cœperit dicens: *Numquam dediſti mihi hœdum, &c.* Cui protinus Pater reſpondit: *Fili tu ſemper mecum es, & omnia tua ſunt.* At verò ſi ita eſt, quòd omnia, quæ Pater poſſidebat, etiam hujus filii natu majoris propria bona fuerint, quo jure igitur Pater ſine filii ſui beneplacito in convivium illud magnificum, cujus idem filius particeps non erat, ſubſtantiam utri-

Beatis omnia ſunt communia.
Luc. 15. 29. v. 31.

que communi conſortio propriam expendit; maximè cùm filius alter degener, & prodigus jam ſuam ſubſtantiæ portionem accepiſſet, & prodigè cum meretricibus diſſipaſſet? Imò dato etiam caſu, quòd Pater ad hanc ſine conſenſu filii liberalitatem exercendam jus aliquod habuerit, jam malè dixiſſe videtur: *Omnia mea tua ſunt*. Sanctus Auguſtinus ad myſterium recurrens, dubium hoc ita reſolvit: *Quid ſibi vult omnia mea tua ſunt, quaſi non ſint, & fratris? Sed ſic à perfectis, & immortalibus filiis habentur omnia, ut ſint, & omnium ſingula, & omnia ſingulorum*. De primis illis fidelibus S. Lucas in Actis Apoſtolorum ſcribit, illos adeò indiſſolubili perfectæ charitatis vinculo inter ſe conjunctos fuiſſe, ut *Multitudinis credentium eſſet cor unum, & anima una*; Et alibi: *Erant omnes pariter; Et habebant omnia communia*.

S. Aug. l. 2. q. Evang. 33.

Act. 4. 32. Act. 2. 1. v. 45.

6 Quicquid igitur gloriæ ſodalibus in Paradiſo accedit, & accreſcit, hoc totum in ſingulorum cedit augmentum: *Omnes ſcripti hæredes ſumus*, inquit Sanctus Ambroſius, *non proportione, ſed pro univerſitate: Novum Teſtamentum, & ſinguli adeunt, & omnes poſſident, nec minuitur hæredi, quicquid ab hæredibus vindicatur, manet emolumentum integrum, & eo magis ſingulis creſcit, quo pluribus fuerit acquiſitum*. Idem quoque punctum Sanctus Auguſtinus tangit, dum de Beatitudine ſub hæreditatis allegoria diſſerit: *Hæreditas, in qua cohæredes Chriſti ſumus, non multitudine minuitur filiorum, nec fit anguſtior numeroſitate cohæredum, ſed tanta eſt multis, quanta paucis, tanta ſingulis, quanta omnibus*.

Hæreditas illorum creſcit.

S. Amb. in Pſ. 118. oct. 14.

S. Aug. ſer. 119. de temp.

7 Pater cœleſtis latronem, & peccatricem Magdalenam, item Joannem Baptiſtam, & Sanctum Franciſcum in Cœlum recepit, & unicuique eorum in primo in Cœlos ingreſſu dixit: *Omnia mea tua ſunt*, licèt gradus gloriæ plùs minùſve eminentiores fuerint, juxta merita ſingulorum, ultimus tamen Beatus in Paradiſo fruetur Beatitudine ſupremi, ac ſi ejus propria eſſet. Unde Sanctus Bernardinus de anima beata ſcribit: *Sentiet de quolibet beato ſingularem odoris fragrantiam, proindè Apocalypſi 5. dicitur, quod ſinguli Beati habebant cytharas, & phialas aureas plenas odoramentorum: Secundo delectabitur de illius voce, quia de quolibet Beato percipiet varietatem vocis, ſcilicet in cantu. Apocalypſi 14. Poſt hæc audivi vocem turbarum multarum dicentium in Cœlo Alleluja, nam ſecundùm Hieronymum Ita eſt unum de decem nominibus Dei; Delectabitur de illius ſplendore; Delectabitur de illius pulchritudine, & colore*. Sanctus Laurentius Juſtinianus hujus mutuæ gaudiorum communionis, quam Beati inter ſe habebunt, hanc reddit rationem dicens: *Tanta vis in illa cœleſti pace nos ſociat, ut quod in ſe quiſque non accepit, hoc ſe accepiſſe in altero exultet: Una cunctis erit Beatitudo lætitiæ, quamvis non una ſit omnibus ſublimitas vitæ*.

Quilibet de alterius perfectione gaudet.

S. Ber. Sen. t. 2. ſer. 66. ar. 2. c. 3.

S. Laur. Juſt. de ligno vit. c. 7.

8 In corpore humano omnia membra adeò ſunt inter ſe concordia, & pacifica, ut unum de alterius bono congaudeat, tametſi in operibus, & in gradu valdè inter ſe differant, licèt etiam caput majoris æſtimetur, quàm pedes. Unde Sanctus Anſelmus in libro de ſimilitudinibus dicit: *Quantum quiſque ſeipſum, tantum, & tamdiu diliget alterum, nec enim video, quomodo aliter eſſe poſſit, præſertim cum omnes unum corpus Chriſti ſint, & Chriſtus, qui eſt ipſa pax, ſit omnium caput, nec minori ſeſe affectu complectantur, quam membra unius corporis ſibi invicem copulantur*. In corpore humano oculus tam eſt contentus videndo, quàm intellectus eſſe poſſit in ſpeculando; una pars corporis, alteri nobilitatem ſuam præcellentiorem non invidet, neque ob id rixas inter ſe habent, aut diſſenſiones; anima enim, quæ omnia membra informat, una eſt, & ſola, eademque in pedibus, in cerebro, in brachiis, & in corde: Tota in toto, & tota in qualibet parte, pes non minùs æſtimat, quòd tota anima ſit in ipſo, quam caput æſtimare poſſit, quòd ſit in illo, licèt in hoc nobiliores, & præclariores exerceat operationes: ita anima aliqua beata tantumdem ſe Deum poſſidere æſtimabit, licèt ſit in infimo Angelorum Choro conſtituta, quantum illa, quæ inter Seraphicos Charitatis ardores conflagrare conſpicietur; De ipſo gaudebit, ipſoque fruetur tanquam totaliter ſuo, haud ſecus, ac ſi nullus eo præter ipſam frueretur; Et tametſi multos Beatos ad ſublimiſſimos Beatitudinis gradus elevatos conſpiciat, illis tamen non invidebit, ſeu potiùs de illorum felicitate gaudebit, haud ſecus, ac ſi præmium, & remuneratio propria eſſet, ad eum modum quo manus contenta eſt, quòd ſit manus, nec oculo, vel cordi minimum invidet. Unde Sanctus Auguſtinus ait: *Id etiam Beata Civitas illa magnum in ſe bonum videbit, quod nulli ſuperiori ullus inferior invidebit, ſicut nunc non invident Archangelis Angeli cæteri, tamquam nollet eſſe unuſquiſque, quod non accepit, quamvis ſit pacatiſſimo concordiæ vinculo ei, qui accepit, obſtrictus, quam nec in corpore vult oculus eſſe, qui eſt digitus, cùm membrum utrumque contineat totius corporis pacata compago*.

Inferior non invidebit ſuperiori.

S. Anſel. l. de ſimilit. c. 62.

S. Aug. l. 22. de Civ. c. 30.

9 Sanctus Bonaventura ex Sancti Anſelmi libro de ſimilitudinibus capite 59. ſequentia verba citat: *Ibi a ſingulis omnes, ibi ab omnibus ſinguli cognoſcentur, nec quemquam latebit, qua patria, qua gente, qua ſtirpe quis conditus ſit*. Demùm verò ad propoſitum noſtrum deſcendens, hujuſque inter Beatos concordiæ, & conformitatis rationem reddens, ſubjungit: *Ibi erit tam perfecta, & beata Charitas juſtorum, quod unuſquiſque tantum diliget proximum ſuum, quantum ſeipſum, ex quo illud ineſtimabile ſequetur bonum, quod ita unuſquiſque de alterius bono, vel gaudio gaudebit, ſicut de merito proprio; proinde cum inenarrabilis ſit numerus electorum, qui putas narrare ſufficiat gaudium Beatorum?* Deindè idem Sanctus circa gradus gloriæ plus minùſve eminentes diſtinguit, & qualiter intelligendi ſint, explicat: *Quamvis ibi pro differentia meritorum quædam data ſint excellenter, nihil tamen ibi ex ineſtimabili Divinæ pietatis immenſitate, ſecundùm Gregorium poſſidetur ſingulariter*. Et profectò punctum iſtud ſumma eſt conſideratione dignum: Quantum enim is hic in terris ſe felicem eſſe arbitraretur, qui omnium litteratorum gauderet, & frueretur ſapientia, potentia omnium Principum, divitiis omnium divitum, omnium denique feliciſſimorum hujus mundi hominum voluptatibus, deliciis, & gaudiis perfectè communicaret: *Omnia ſunt omnibus communia*, loquit de bonis cœleſtibus: *Ibi virgo gaudebit de ſancta viduitatis merito: Ibi vidua exultabit de caſtæ virginitatis privilegio: Ibi Confeſſor de Martyris jucundabitur triumpho: Ibi Martyr tripudiabit de Confeſſorum bravio: Ibi Propheta laudabit de Patriarcharum pia converſatione: Ibi Patriarcha exultabit de Prophetarum fide: Ibi Apoſtoli, & Angeli gaudebunt de merito omnium inferiorum; Ibi omnes inferiores lætabuntur de gloria, & corona ſuperiorum*.

S. Bon. in ſoliloq.

S. Anſel. l. de ſimilit. c. 59.

Beatorum concordia.

S. Greg.

10 Bonus quidem latro Cœlo non intulit merita Virginitatis, Martyrii, Doctoratus, aut Apoſtolatus, quia aliud de illo nihil ſcimus, niſi quòd in Monte Calvario in breviſſimo temporis ſpatio dixit, & fecit: idemque ex Hiſtoriis de aliis multis verum eſt, at verò num propter hoc ipſorum gloria in Paradiſo imperfecta erit? Nequaquam; quin potiùs audite quali conſolatione Seraphicus Doctor illos, qui ejuſcemodi ſunt, confortet: *Id quod tibi in te defuerit, illa cœleſtis, & divina Beatorum ſocietas Charitate mutua adimplebit, quia unuſquiſque habebit ibi in proximo, quod ſibi deficit in merito proprio*.

Quod defuerit alicui in meritis, mutua ſocietas adimplebit.

S. Bon. ſer. 2. de Aug.

11 Sanctus Bruno Carthuſianorum Patriarcha paulò ante adductam producit membrorum unius, & ejuſdem corporis ſimilitudinem, & dicit: *Uniuſcujuſque gloria omnium communiter gaudium, & lætitia erit; qualis enim nunc concordia eſt inter omnia membra corporis noſtri, talis erit inter omnia membra ſuperna illius Civitatis*. Enim verò cauſa unica, cur hic inter nos tam facilè exurgat invidia, eſt, quia cùm mundus tam ſit bonorum inops, unuſquiſque bona illius ſibi optaret, ne dum alium illis inſtructum eſſe videt, ipſe iis carere cogatur, & hinc invidiæ motus oritur. In cœleſti Regno autem, ut Hugo de Sancto Victore ſcribit: *Nullus inferior nulli majori invidebit; Nec majus gaudium ſuperioris ſibi deſiderabit: unuſquiſque tantum habebit, quantum volet, alioquin non eſſet Beatus*.

S. Bon. ſer. 6. de Confeſſ. Similitudo.

Hug. de S. Vict. in ſoliloq. q. 36.

12 Inter nos diſcordiæ, lites, inquietudines, & ſollicitudines, quæ nos conturbant, ex cupiditate derivantur, propter *meum & tuum*; at verò, ut Sanctus Thomas de Villanova ait: *Non eſt ibi diſcordia, non diſſenſio, non jurgia, non lites, quia non eſt ibi meum & tuum, ſed omnia communia*, citatque verba illa Salvatoris, in quibus de ſuperna Jeruſalem agitur, de qua

Ob hæreditatem diſcordia erit nulla.

S. Th. de Villa Conc. in Dn. Quinquag.

ſcrip-

Digitized by Google

ſcriptum eſt: *Cujus participatio ejus in idipſum: Non partitur, non dividitur hæreditas illa in hæredes, ſed tota eſt omnium, & tota cujuslibet eſt*; adducit quoque ſimilitudinem lucis, cui proprium eſt illuminare ſingulos ſicut omnes, & omnes tanquam ſingulos: *Sicut Sol iſte*, inquit, *quem vides, ſic omnium eſt, quòd totus eſt tuus, nihil de illo partitur, ſed totus te calefacit, & illum; ſic tuum hortum implet arboribus, & floribus, quaſi ſolum impleret, atque alium nullum.*

S. Anſel. l. de ſimilit. c. 64. Quilibet beatus contentus erit.

13 Sanctus Anſelmus dubium quoddam movet, & reſolvit, quòd magnæ eſt conſiderationis; ſuppoſito enim quòd Beati in Cœlis ſint omnipotentes, omniaque poſſint, quæ volunt, occurrere poſſet caſus, quòd anima aliqua beata, quæ æterna ſua remuneratione in infimo choro gaudet, deſideret pari in loco cum Sancto Franciſco in choro Seraphinorum conſiſtere, ut tantò Deo vicinior eſſe, tantòque vehementior Charitatis ardore erga illum flagrare poſſet; moxque ſubjungit: *Reſpondeo, quia ſi etiam B. Petro in gloria par eſſe volueris, eris, in gloria dico, quia ut Petrus ſis in perſona, velle non poteris, quia pulcherrimam illius corporis compoſitionem, quam in hoc conſpiceres violari, plus omni commodo amabis*; prout in ſimilitudine corporis humani videre licet, in quo cùm multa ſint, & varia membra, unumquodque ſua in corpore ſituatione contentum eſt: *Nec enim in corpore humano, vel pes loco, aut officio manus, vel manus pedis fungi exoptat, aut os, vel naſus, ubi oculi ſunt, aut oculi ubi os, aut naſus, relictis ſedibus cupiunt transferri, aut ſi transferrentur, convenienter, & ſine injuria, non id paterentur; eodem modo in illa admirabili, & glorificata diſpoſitione, & æquè diſpoſita glorificatione beata Civitatis Dei, ita quiſque quod adeptus fuerit, amabit, ut ſtatum ſuum potiori gradu immutari non velit: quare? quia cuique ſatis erit ſua felicitas, & beatitudo ſibi pro meritis ſuis miſericorditer impertita.*

DISCURSUS XIII.

ARGUMENTUM.

In cœlo omnes beati unam quaſi voluntatem habent, ex qua in cœleſti Jeruſalem magna inter Beatos unio, & concordia derivatur, ad quam Charitas aditum patefacit, & beatificat.

THEMA.

Jeruſalem quæ ædificatur ut civitas, cujus participatio ejus in idipſum. Pſal. 121. verſ. 3.

Beati unius ſunt voluntatis.

1 REgius Pſaltes de cœleſti Jeroſolyma diſſerens, inter alias prærogativas illius quas deſcribit, hanc veluti valdè particularem adducit: *Cujus participatio ejus in idipſum.* S. Bruno Carthuſianæ ſolitudinis fundator, & Princeps de Paradiſo diſcurrens horum verborum proindè memor, dicit: *Hæc eſt illa Jeruſalem, quæ ſicut ſcriptum eſt, ædificatur ut Civitas, cujus participatio ejus in idipſum, quibus eſt cor unum, & anima una.* Nulli etenim dubium eſſe poteſt, quin illis verbis Pſalmiſta de Civitate Dei ſuperna loqui intendat; ſiquidem in principio Pſalmi ita loquitur: *Lætatus ſum in his, quæ dicta ſunt mihi, in domum Domini ibimus; ſtantes erant pedes noſtri in atriis tuis Jeruſalem*; ubi benè dicit, *ſtantes erant pedes, &c.* Quia alibi quàm in Cœlo beatorum pes noſter firmiter ſtare, aut ſtabiliri non poteſt; valdè enim conſiderabilis regni illius præcellentia eſt, quòd omnibus illius civibus, & incolis unica tantùm ſit voluntas, eaque divinæ voluntati perfectè conformata: Regna autem temporalia in ſeipſis diviſa in ruinam abeunt, quando plures cum authoritate ſuprema, & independente illius præſunt dominio, quia *Nec Regna ferre ſocium, nec tæda ſciunt*, ut Poeta ille cecinit; voluntates enim plurium gubernantium raro ad invicem conformantur, atque ideò, ut ex tali regimine diſſenſiones emergant, neceſſum eſt; in regno verò beatitudinis æternæ non item; ibi enim ut Sanctus Auguſtinus ait: *Omnipotentes erunt ſuæ voluntatis, ut Deus ſuæ, unde ſicut Deus poterit quod volet per ſeipſum, ita poterunt illi quod volent, Beati autem aliud non volunt, niſi quod volet Deus, hic autem illorum ſe voluntati adaptabit.*

S. Brun. de laud. Eccl. c. 6.

Pſ. 121. 1.

v. 2.

Sen. in Agamem.

S. Aug. in Man. c. 34.

Proſecutio.

2 S. Joannes in Apocalypſi vidit viginti quatuor Seniores, omnes quidem regio diademate coronatos, eadem tamen diademata ad pedes agni projicientes, ad demonſtrandam ſubjectionem, & dependentiam ſui erga ipſum, quia *omnibus erit una voluntas*, ut Sanctus Anſelmus ait: *Quaſi nulla eſſet illis, niſi Dei voluntas; ideò erit omnibus plena concordia, & ideò ſicut illi nolunt aliud, quàm quod ille, ita ille volet, quicquid volent illi, & ideo filii Dei, & Dii vocabuntur.* Sanctus Auguſtinus quoque de illius Civitatis Dei civibus diſſerens, hanc præcipuè in iis unionem, & voluntatum concordiam obſervat: *Erit illius Civitatis, & una in omnibus, & inſeparabilis in ſingulis voluntas.*

S. Anſelm. in Proſ. Log. c. 24.

S. Aug. l. 22. de Civ. c. 30.

Beatorum concordia.

Ezech. 1. 1.

3 Ezechiel Propheta Babylonicæ ſervitutis tempore juxta fluvium Chobar conſtitutus, Cœlos aperiri vidit: *Aperti ſunt cœli, & vidi viſiones Dei*; ſed quodnam illi in hac viſione exhibitum fuit ſpectaculum? *Nubes magna, & ignis involvens, & ſplendor in circuitu ejus, & de medio ejus, quaſi ſpecies electri: & in medio ejus ſimilitudo quatuor animalium, & hic aſpectus eorum, ſimilitudo hominis in eis: quatuor facies uni, & quatuor pennæ uni.* Hæ autem quatuor animalium facies ab invicem differentes, imò omninò inter ſe contrariæ erant, quia Aquila velox eſt, Bos verò piger, & tardus, Leo terribilis, & ferox eſt, Homo verò mitis, & manſuetus, & tamen omnia hæc animalia pariter ambulabant, atque ad collum currui, qui gloriam præfigurabat, ſubmittendum omninò inter ſe concordia erant: *Unumquodque eorum coram facie ſua ambulabat, ubi erat impetus ſpiritus gradiebantur: quòcumque ibat ſpiritus, illic eunte ſpiritu & rotæ pariter elevabantur, ſequentes eum, ſpiritus enim vitæ erat in rotis; Cum euntibus ibant, & cum ſtantibus ſtabant, & cum elevatis à terra pariter elevabantur & rotæ.* Ecce tibi ad vivum delineatam effigiem, & ſymbolum illius, quod in cœleſti regno ſuccedit: Licèt enim omnes animæ, quæ ad illud ſubvectæ, & ingreſſæ ſunt, collectæ ſint ex populis, & nationibus, inter ſe nonnumquam magnoperè diſſidentibus, & quoad mores, genios, ritus, ætates, ſexus, profeſſiones, & conditiones omninò contrariis; attamen omnes illæ animæ glorificatæ inter ſe uniformes, & concordes ſunt, & ſicut unius regni, ita quoque unius voluntatis pacifici concives exiſtunt. Unde dicunt: *Redemiſti nos DEO in ſanguine tuo ex omni tribu, & lingua, & populo, & natione, & feciſti nos Deo noſtro regnum, & regnabimus.* Dicit ulteriùs Ezechiel: *Totum corpus oculis plenum in circuitu.* Quodnam obſecro in eo latet myſterium, quòd corpus horum animalium, undique oculis plenum à Propheta viſum fuerit? Nimirùm eò hæc viſio ſpectabat, ut nobis per hanc inſinuaretur, quòd Beati in cœlis ad inſtar oculorum inter ſe conjuncti ſint, animiſque concordes, unde Sanctus Anſelmus ait: *Corpus, & anima cujuſque Sancti, concordia tantæ erunt, quantæ in præſenti ſunt oculi noſtri; ſicut enim oculus unus verti non poteſt, quo non vertatur, & alius, ſed in eamdem partem ſemper volvuntur, ſic etiam corpus, & anima, vel ſocietas illa juſtorum nihil poterunt velle diverſum, ſed eamdem ſemper voluntatem habebunt.*

Ezech. 1. 4

Ezech. 1. 5. 6

Ezech. 1. 12.

Ezech. 1. 20.

Ezech. 1. 21.

Apoc. 5. 9.

Ezech. 1. 18.

S. Anſel. l. de ſimilit. c. 62.

4 S. Joannes in Apocalypſi oculos ſuos ad cœleſtis illius Jeroſolymæ portas dirigens, dicit quòd à ſe viſæ fuerint, *ab Oriente portæ tres, & ab Aquilone portæ tres, & ab Auſtro portæ tres, & ab Occaſu portæ tres:* At verò quibuſnam ex lapidibus portæ hæ fabricatæ erant? Num fortè ex Alabaſtro, Jaſpide, Rubinis, vel Adamantibus? Nequaquam, ſed *duodecim portæ, duodecim margaritæ ſunt per ſingulas, & ſingulæ portæ erant ex ſingulis margaritis, & platea civitatis aurum mundum*, imò paulò ante dixerat, quòd *menſus fuerit civitatem de arundine aurea.* At verò cùm aurum charitatis, & amoris Dei ſit ſymbolum, mirum non eſt, quòd hoc potiùs metallum, quàm quodvis aliud in illo regno beatitudinis emicare, illudque locupletare conſpiciatur, ſed quænam obſecro eſt margaritas inter, & Paradiſi portas proportio? S. Bruno inquit: *Habebat portas duodecim ſingulas ex ſingulis compoſitas margaritis*; margaritæ autem proprium ſunt lachrymarum *ſymbolum*; & ideò benè ex his portæ conſtructæ eſſe dicuntur, quis enim eſt qui neſciat, quòd per undas lachrymarum, & planctum ad Paradiſi littora feliciter appellamus? Hæ autem margaritæ non in cœlo, ſed foris extra illud, & in ingreſſu cœli viſæ ſunt, quia intra Cœli penetralia ne umbra quidem triſtitiæ, aut planctus admittitur: *Abſterget Deus omnem lachrymam ab oculis eorum, & jam non*

Ibi abſterſæ ſunt lachrymæ per quas cœlum lucrati ſunt.

Apoc. 21. 13.

Apoc. 21. 21.

S. Bruno.

Apoc. 21. 4.

Digitized by Google

erit amplius, neque luctus, neque clamor, ſed nec ullus dolor. Verumtamen tanti lachrymarum æſtimatur valor, & pretium, ut illas Deus in primo ſupernæ Jeroſolymæ aditu velut margaritas, & cœli fores emicare, & conſpici voluerit: *Beati qui lugent*. Et Petrus Cellenſis lib. 1. de Panibus cap. 2. de unda lachrymarum ait; *Aqua hæc aut facit, aut invenit Paradiſum*.

Matth. 5. 5. Petr. Cellen. l. 2. de Pan. c. 2.

Animæ quæ cœlum ingredi cupiunt, ad inſtar nitidæ ſint margaritæ.

5 Conſiderari quoque hoc loco meretur differentia, quæ eſt inter margaritas, & alias gemmas, & lapides pretioſos; Hi enim ſcalpello opus habent, & expoliri debent, poſtquam è terræ viſceribus eruti ſunt. Quantus enim non adhibetur labor, ad perficiendum, & expoliendum aliquem Adamantem, Jaſpidem, vel alias gemmas ſimiles? Sola margarita eo modo, quo ex aquis marinis extrahitur, ad exornandas regum Coronas apta eſt, & idonea, omnemque ab ipſis primis natalibus ſuis perfectionem ſecum affert, tales autem eſſe quoque debent animæ, quæ Paradiſum ingredi volunt, ſcalpello indigere minimè debent: quia *Non intrabit in eam aliquid coinquinatum*; ideòque neceſſariò mundæ, puræ, nitidæ, atque ab omni culpæ nævo expurgatæ eſſe debent.

Apoc. 21. 27.

Cur cœlorũ portæ ex margaritis fabricatæ.

6 Dici quoque poteſt portas Cœlorum non ex ſmaragdis, vel aliis ſimilibus lapidibus pretioſis, ſed ex margaritis fabricatas, & ornatas eſſe, ad inſinuandum, illos præcipuè, qui divinis inſpirationibus fideliter correſpondent, illiſque morem gerunt, mereri ut ad gloriam pervium liceat, & aditum habeant, quia conchæ marinæ ejus ſunt naturæ, quòd ſe ad rorem cœleſtem avidè excipiendum ſponte propria aperiant, illumque hauſtum, & imbibitum in margaritas in ſinu ſuo conſolident; unde margaritæ illas animas præfigurant, quæ gratiæ tamquam ſemini gloriæ, ſine ulla mora, aut dilatione correſpondent, & cooperantur: Talis margarita ſponſa cœleſtis fuit, cui ſponſus ait: *Aperi mihi ſoror mea ſponſa, quia caput meum plenum eſt rore*. Tales animæ ſunt, quæ portas Cœli exornant, quia rori, id eſt, gratiæ cœleſti ſinum ſuum patulum ſponte, imò avidè exhibent.

Cant. 5. 2.

7 Præterea notandum eſt, quòd aliæ gemmæ natales ſuos habeant, vel inter ſaxa, vel in terræ profundis cavernis, vel in undis maris: at verò licèt concha, quæ margaritæ mater eſt, aquis innatet, ipſa tamen margarita ex rore, qui cœlitùs in concham irroratur, producitur, Cœlique ei major ſocietas eſt, quàm maris; ideòque mirum non eſt, quòd in Paradiſi portis margarita potiùs, quàm quævis alia gemma conſpecta fuerit, quia illæ ſolùm animæ aditum in cœleſtem gloriam habent, quæ cœlum potius, quam terram diligunt, quæque ea *quæ ſurſum ſunt ſapiunt, non quæ ſuper terram*.

Coloſſ. 3. v. 2. & 3.

Hymn. Eccl.

8 Enim verò eſt & aliud myſterium, propter quod Portæ Cœli ex margaritis conſtructæ eſſe dicuntur, quia Jeroſolyma cœleſtis dicta eſt *Pacis viſio: Urbs beata Jeruſalem, dicta Pacis viſio:* Margarita autem & ipſa, Pacis, concordiæ, & unionis expreſſiva eſt; ſiquidem latino ſermone appellatur *Unio*. Et ut alibi probavimus hæc unio, conformitas, & concordia in Cœlis vel maximè viget, adeò ut Beatus Petrus Damianus dicere non dubitet: *Illic omnium mentes in mutuæ amoris unione conflata, nulla invicem varietate diſſentiunt, ſed in communi voluntatis ſtudio omnes unanimiter fæderantur*.

S. Petr. Dam. l. 7. ep. ult.

S. Bruno de confeſſ. ler. 8.

9 Sanctus Bruno ad explicandam Beatorum in voluntate concordiam, ſimilitudinem adducit corporis humani, cujus membra inter ſe adeò concordia ſunt, ut omnes uni, & eidem ſubordinentur, & pareant voluntatis imperio: *Uniuſcujuſque gloria*, inquit, *omnium communiter gaudium, & lætitia erit, qualis enim nunc concordia eſt inter omnia membra corporis noſtri, talis erit inter omnia membra illius ſupernæ Civitatis*. Tametſi enim omnes regnaturi ſint, futurique omnipotentes, & liberi in exercitio propriæ voluntatis, unius tamen voluntas ab alterius voluntate minimè diſcrepabit, quia omnes animis conjuncti, & concordes erunt ad volendum, quod Deus volet, & quod unuſquiſque in particulari volet, erit pariter in univerſali velle omnium ſimul; nam ut Sanctus Anſelmus ait: *Nullus ibi volet, niſi quod Deus, & quod volet unus, hoc volent omnes, & quod volet unus, vel omnes, hoc ipſum volet Deus*. Unde hanc ad propoſitum noſtrum deducit conſequentiam: *Sic ſinguli erunt perfecti Reges, quia quod ſinguli volent, hoc erit*. Hinc demùm inter illos ſpiritus, & animas glorificatas perfectiſſima quædam naſcitur voluntatum unio, atque concordia, adeò ut idem Sanctus Anſelmus dicat: *Regnare in Cœlo non eſt aliud, quam ſic glutinari cum Deo, & cum omnibus Sanctis Angelis, & hominibus per dilectionem in unam voluntatem, ut omnes utantur ſimul una poteſtate*.

S. Anſel. ep. 2. ad Hugon.

S. Anſel. ib.

10 Ex hac autem voluntatum conformitate imperturbabilis quædam ſequitur Pax, & concordia, de qua Sanctus Bernardinus ita ſcribit: *In Regno Dei eſt omnimoda Pax, & concordia, in Regno DEI eſt omnimoda quietatio quoad ſeipſum, quilibet enim eſt contentus eo quod habet, nec ampliùs deſiderat, minimus enim Paradiſi nollet effici ſicut Beata Virgo*. Sanctus Bernardus de beatis illis civibus ita meditatur. *Una erit omnium lingua, jubilatio indefeſſa, unus affectus. Angelorum, & hominum unum erit gaudium, unum colloquium, unum convivium*. Eamdem quoque conſiderationem Sanctus Baſilius exprimit, dum ait. *Nulla ibi lis, nulla contentio, nulla controverſia*. Nulli ibi ſunt expertes in Intellectu, quia Beati perfectiſſimam habent notitiam, & lumen veritatis, omnes ſe Divinæ voluntati conformant, maximè cùm cor, & voluntatem habeant eodem Divino amore accenſam, & inflammatam; Charitas enim quaſi vinculum quoddam erit; quod illos ad invicem ſtringit, & unit; hæc vera eſt trutina, & pondus Beatitudinis, ad cujus proportionem, & menſuram Deus pariter animabus, & ſpiritibus beatis communicatur. Unde Innocentius III. Pontifex ait: *Non in ſublimitate graduum, ſed in amplitudine Charitatis acquiritur Regnum Dei, apud quem non gradus elegantior, ſed vita melioris actio comprobatur*.

S. Bern. Sen. ſer. in die 1. poſt Epiph. c. 3.

S. Bern. in Medit. c. 4.

S. Baſ. in Con. ſtit. Monaſt. c. 19.

Innoc. 3. l. 1. Reg. 11. ep. 140.

11 Celebris eſt textus ille Sancti Apoſtoli ad Corinthios dicentis: *Si linguis hominum loquar, & Angelorum, Charitatem autem non habeam, &c.* Deferantur licèt in Cœlos virginitas, converſio animarum, eleemoſynæ, jejunia, eremitoria, martyria, & quævis alia, quæ animam virtuoſam, perfectam, & ſanctam facere prævalet, ſi non ſimul eo amorem, & charitatem ſecum deferat, aditum in Cœlos ſe habituram eſſe temerè præſumit, & ſperat. Unde Sanctus Laurentius Juſtinianus ait: *Eo quiſque in illa Cœlorum regione erit beatior, quo fuerit in Charitate perfectior; Charitas quippè æquitatis ſtatera eſt, in qua appenduntur merita ſingulorum, per quam homo fit proximus Deo*.

1. Cor. 13. 1.

S. Lau. Juſt. de caſt. con. c. 5.

12 Fundamenta, ut vidimus, ſuſtentant ædificium, illiſque deficientibus domus ſolo tenus corruit; Cuinam igitur baſi Jeruſalyma cœleſtis (*Urbs beata Jeruſalem, dicta pacis viſio, quæ conſtruitur in Cœlis vivis ex lapidibus*) cui inquam illa innititur? in quo fundamento quieſcit? Sanctus Bonaventura ait: *Superna Civitas fundata eſt in Charitate*. Calx hic in terris ex lapidibus in fornace ignis excoquitur, hæcque eſt, quæ lapides ædificii inter ſe committit, & unit: Civitas quoque Dei *conſtruitur in Cœlis vivis ex lapidibus*. Sed quænam eſt calx illa, quæ vivos hoſce lapides inter ſe ſtringit, & unit? Nulla alia profectò, quàm amor Dei, & perfecta Charitas.

S. Bonav. præcon. in Eccleſ.

13 Sanctus Auguſtinus opportunè pro noſtro propoſito conſiderat, quòd in nocte feliciſſimæ Nativitatis Domini Noſtri exercitus Angelorum de Cœlo deſcenderit, ac primò quidem gloriam Deo, deindè verò pacem his, qui bonæ eſſent voluntatis, præconizarit: *Gloria in excelſis DEO, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis*. Quænam verò ſit hæc bona voluntas, idem Sanctus Doctor his verbis declarat: *Audi clamantes Angelos, in terra pax hominibus bonæ voluntatis, totum habet, qui bonam voluntatem habet, ipſa eſt, quæ poteſt ſufficere, ſi cætera non ſint, ſi autem ſola deſit, nihil prodeſt, quicquid habitum fuerit*. Demum verò idem Sanctus Pater per bonam voluntatem Charitatem intelligendam eſſe definit.

S. Aug. t. 10. hom. 8.

Luc. 2, 14.

14 Richardus à Sancto Victore reciprocum, qui Deum inter, & Beatos verſatur, amorem his verbis, hiſque affectibus nobis delineare contendit: *Quis cogitare ſufficiat illum mutuum amorem Salvatoris, & Salvatorum, & quomodo diligat, quos tam pretioſo pretio redemit, quomodo illorum ſaluti congaudeat, quomodò ipſi eum diligant, & in ejus amore requieſcant, & in eo gaudeant, per quem ſe redemptos, & ad requiem tranſlatos ſciunt, & ſemper vident?* Gaudium, & lætitia, quæ magna felicitatis, & Beatitudinis cœleſtis pars quædam

Rich. de S. Vict. p. 2. in Cant. c. 10.

Digitized by Google

dam eſt, ſuam in amore menſuram habebit. Unde Seraphicus Doctor ait: *Tantum gaudebunt, quantum amabunt, tantum amabunt, quantum videbunt*; ac proindè cùm Charitas adaugenda ſit in Beatis juxta proportionem viſionis Dei, facilè eſt conjicere, quanta Charitas in æterna Beatitudine habitura ſit incrementa.

S. Bon. in ſoliloq.

15 Sanctus Bernardinus ſuper illa Pſalmiſtæ verba: *Gloriabuntur in te omnes, qui diligunt nomen tuum*; Dicit: *In his verbis tria myſteria per ordinem de anima deſcribuntur; In primo ſtatus ejus natura: Omnes; In ſecundo ſtatus ejus gratia, ibi: Qui diligunt nomen tuum; In tertio ſtatus ejus gloria, ibi; Gloriabuntur in te.* Ubi notandum quòd Pſalmiſta non dicat, illos gloria cœleſti decorandos eſſe, qui atrocia pro Chriſto ſuſtinuerunt martyria, nec qui ſe vivos quaſi in antris deſerti ſepelierunt, aut qui omnes facultates diſtribuerunt inter pauperes, ſed dicat: *Gloriabuntur in te omnes, qui diligunt nomen tuum*, quod optimè cum celebri illa S. Pauli ſententia conſonat, dicentis: *Oculus non vidit, nec auris audivit, &c. quæ præparavit DEUS iis.* Quibus? num fortè virginibus? Aut certè humilibus? Nequaquam, ſed iis, *qui diligunt illum.* Nam ut Sanctus Bernardus ait: *Summum bonum diligere, ſumma eſt beatitudo: Quanto quiſque Deum ampliùs dilexerit, tanto magis beatus erit.* Quantò anima majori, & clariori illuſtrata fuerit lumine gloriæ, mentiſque oculos profundiùs in divinam defixerit eſſentiam, tantò erit majori beatitudine adaucta: ſed de eo quod ad hæc à nobis requiritur, audiamus S. Auguſtinum dicentem: *Et erit tunc quantò quis ampliùs alio hic obediens DEO fuit, tantò ampliorem illic mercedem accipiet, quantoque hic ampliùs DEUM amavit, tanto propius eum videbit.* Veſtis etenim nuptialis, quæ ad accumbendum illi convivio à nobis requiritur, charitas eſt, hæc, inquam, teſſera eſt Regni cœleſtis. De qua proindè Sanctus Laurentius Juſtinianus ita ſcribit: *Signaculum eſt, ſine quo nullus ingreditur; Sola eſt dilectio, quæ diſcernit inter filios DEI, & filios Diaboli.* Alibi pariter idem Sanctus Patriarcha, charitatem clavem Regni appellat: *Clavis eſt Regni.*

S. Bern. c. 1. ſer. 62. Pſ. 5. 13. — Pſ. 5. v. 12. — 1. Cor. 2. 9. — S. Bern. de modo bene viv. ſer. 5. — S. Aug. t. 9. l. de vanit. ſæc. — S. Lau. Juſt. lig. vit. c. 1. S. Laur. Juſt. de caſt. connub. c. 18.

16 Digna D. Chryſoſtomi ſpiritu eſt exhortatio, qua nos ad properandum in illam beatam patriam, his verbis excitat: *Verum regnum iſtud eſt, poſſe nos optima vita propitium, & clementem nobis facere Deum, ut enim gehennam timere non debemus propter ignem illum inextinguibilem, & pœnas terribiles, & perpetuos cruciatus, ſed quia offendimus tam bonum Dominum, & ab illius gratia ſumus alieni, ita & ad regnum nobis feſtinandum, non niſi propter amorem in illum, ut ejus gratia fruamur.*

D. Chr. t. 2. h. 34. in Gen.

17 Porrò mundus iſte, ut in Diſcurſu tertio hujus tractatus probavimus, in comparatione ad Cœlum Empyreum, nidus quidam eſt formicarum, noſtraque anima intra hujus luti anguſtias recluſa, & conſtricta tenetur. Quòd ſi autem nos dilatare nonnihil velimus, DEUM ex toto corde noſtro amemus, charitatis namque munus eſt haſce noſtras dilatare, & ampliare anguſtias. Sanctus Auguſtinus quærit: *Quare omnes laboramus, niſi quia ſumus homines mortales, fragiles, infirmi, lutea vaſa portantes, quæ faciunt invicem anguſtias?* Sanctus Paulus nos ſimiles eſſe dicit vaſis teſtaceis, ſive fictilibus, quorum unum alterum in officina hac figuli graviter opprimit: *Sed ſi anguſtantur vaſa carnis*, loquit Sanctus Auguſtinus, *dilatentur ſpatia charitatis*; hæc enim majoris minoriſve latitudinis in ſuperna illa civitate habendæ menſura erit. Unde idem Sanctus Doctor alibi, de cœleſtibus illis incolis ita ſcribit: *Poſſident Jeruſalem cœleſtem ſine anguſtia, ſine preſſura, ſine diverſitate, & diviſione limitum: Omnes habeant eam, & ſinguli habent totam, non anguſtat frater fratrem: Quia amor, charitas, unio, quæ eſt inter ipſos omnia bona communia efficit; & ideo de ſuperna illa civitate dicitur, quod ſit civitas, cujus participatio ejus in idipſum.*

S. Aug. ſer. 16. de ver. Dom. — S. Aug. in Pſ. 83.

DISCURSUS XIV.

ARGUMENTUM.

Quiſquis in cœlum oculum ſuum dirigit, omnia quibus hic in terra fruitur, aut frui poteſt, facilè contemnit, quia in cœlis omne bonum reperitur. Unde quanti valoris unica tantùm torrentis cœlum inundantis ſtilla ſit, ponderatur.

THEMA.

Melior eſt dies una in atriis tuis ſuper millia. Pſal. 83. verſ. 11.

1 PRopheta regius, qui è ſtatu plebejo, & ſervili ad purpuram, à cuſtodia ovium ad regimen populorum tranſierat, quique per annos plurimos in omni felicitatis humanæ genere proſperatus, à mundi Potentatibus in veneratione habitus, multis theſauris adauctus, plurimiſque victoriis, & triumphis glorioſus fuerat, dum mentis ſuæ oculos in cœleſtis Jeroſolymæ delitias, & gaudia, quantùmvis longè ab eo diſtantia dirigeret, dixit: *Melior eſt dies una in atriis tuis ſuper millia.* Et quidem illum ibi de Paradiſo cœleſti loqui in dubium revocari nequit; ſiquidem eumdem Pſalmum hiſce verbis exorſus fuit: *Quàm dilecta tabernacula tua Domine! Beati qui habitant in domo tua Domine, in ſecula ſeculorum laudabunt te.* Porrò ad formandum nobis dignum de cœleſti gloria conceptum, oculos noſtros primò in cœlum ad cœleſtia bona contemplanda elevare, ac tum demùm illa cum terrenis bonis conferre debemus, ſic enim hæc omnia purum quoddam nihil eſſe, facilè deprehendemus.

Pſ. 83. 11. — Pſ. 83. 2. v. 5.

2 Job potens, & dives erat in hoc ſæculo, multorumque ſubditorum gubernator & Dominus, omnigena felicitate, & proſperitate à Deo cumulatus, adeò ut Divina Scriptura de illo dicat: *Erat vir ille magnus inter omnes Orientales*; & tamen Caput 37. exorditur hiſce verbis: *Super hoc expavit cor meum, & emotum eſt de loco ſuo.* Ubi S. Gregorius ad propoſitum noſtrum inquit: *Locus humani cordis eſt delectatio vitæ præſentis, ſed cum divina aſpiratione tangitur locus noſtri cordis, fit amor æternitatis, conſideratione igitur æternæ patriæ de loco ſuo animus movetur, quia derelictis infimis, in ſupernis cogitationibus ponitur.*

Job 1. v. 3. — Job 37. v. 1. S. Greg. l. 27. mor. c. 9.

3 S. Bernardus in ætate juvenili, & florida, opulentiſſima domo paterna derelicta, ad clauſtra ſe Claravallenſia recipiens, alios quoque fratres ſuos ad ejuſdem clauſtri ſolitudinem exemplo ſuo invitavit, qui quidem omnem ſuam hæreditatem, quæ ampliſſima erat, fratri ſuo Nicardo natu minori relinquere ſtatuebant dicentes: *Eja Nicarde! ad te ſolum reſpicit omnis terra poſſeſſionis noſtræ.* At verò puer ille ſenili cum maturitate fratribus ſuis reſpondit dicens: *Vobis ergo cœlum, & mihi terra? Non ex æquo diviſio hæc facta eſt*; cui reſponſo conſtanter inſiſtens mundum deſeruit, ut Deum ſibi compararet amicum, quia *qui contempſerit ſecularia*, inquit S. Ambroſius, *ipſe merebitur ſempiterna.*

Guil. Abb. in vit. S. Ber. l. 1. c. 3. — S. Ambr. l. 5. in Luc. c. 6.

4 Salvator noſter Regnum cœlorum homini negotiatori ſimile eſſe dixit, qui pro margarita quadam comparanda totam ſuam ſubſtantiam impendit: *Simile eſt Regnum cœlorum homini negotiatori, quærenti bonas margaritas: Inventa autem una pretioſa margarita, abiit, & vendidit omnia quæ habuit, & emit eam.* Euſebius Gallicanus negotiatoris hujus prudentiam, & circumſpectionem valdè commendat, licèt aliis videri poſſit ipſum ſtultè egiſſe, dum pro una margarita emenda omnes ſuas facultates erogavit: *Callidus negotiator eſt, quod ex his, quæ diu poſſidere non poteſt, tale aliquid emit, quod numquam amittere timeat, & in quo univerſa poſſideat.* Sanctus Gregorius pariter hanc emptionem margaritæ multum commendat, ſimulque ad bonorum æternorum acquiſitionem alludit, pro quibus meritò eroganda, & deſpicienda ſunt bona terrena: *Omnia vendens emit, quia qui cœleſtis vitæ dulcedinem, in quantum poſſibilitas admittit, perfectè cognoverit, ea quæ in terrenis amaverat, libenter cuncta dereli-*

Matth. 13. 45. — Euſeb. Gallic. h. 1. in Nativit. Virg. — S. Greg. h. 11. in Evang.

Digitized by Google

relinquit: in comparatione ejus vileſcunt omnia, deſerit habita, congregata diſpergit:

D. Chryſ. t. 5. h. de inan. glor. cupid.

5 D. Chryſoſtomus, ut apertè nobis oſtendat, quòd in tantùm nos terrena diligamus, in quantum bona cœleſtia oblivioni tradimus, aptiſſimam hanc producit ſimilitudinem: *Nam quemadmodum is, qui fœminam quampiam adamaverit, alia viſa, quæ pulchritudine priorem excedat, illa intermiſſa pro hac deperibit, ſic terrena gloriæ ſectatores, ut primùm divina illuxerit, eam facile contemnent.* S. Auguſtinus multorum fidelium

S. Aug. t. 9. de trip. hab. tr. 24. c. 3.

deteſtatus ſtultitiam, qui hujus vitæ fallacem & fugacem gloriam ſectantur, veram & immortalem Paradiſi gloriam nauſeantes: *Quid ſtultius, quid inſanius eſt, quam umbra, & imagine, & ſimilitudine veræ gloriæ, & veræ delectationis, veræ pulchritudinis, veri decoris, veri honoris, more infantium decipi, & ſuperari, & ipſam gloriam non quærere, non deſiderare? Quis imaginem auri in aqua ipſo auro neglecto eligeret, & non ſtatim à cunctis fatuus, & inſanus crederetur? Quis orbem Solis in ſpeculo redditum, vel in qualibet materia formatum plus diligeret, quam ipſum Solem, & non ab omnibus derideretur? Sic irridendus, ſic æſtimandus eſt quiſquis mundi hujus caducam fragilitatem, & inutilem carnis voluptatem diligit, quærit, contendit, æterna gloria contempta, & neglectis regni cœleſtis ineffabilibus gaudiis.* Quidnam obſecro appetitus noſter deſiderare unquam poterit, quod in cœlo non habeatur? Melliſluus Bernardus de Deo noſtro, qui unicum eſt beatitudinis noſtræ objectum, dicit: *Ipſe per ſe placet, & per ſe ſufficit ad meritum, ſufficit ad præmium, nec extra illum quidquam quæritur, quia totum in illo invenitur, quicquid deſideratur: ſemper libet eum aſpicere, ſemper habere, ſemper in illo delectari, & illo perfrui.* Quòd ſi enim ſalutem deſideratis: *Apud te eſt fons vitæ: Placebo Domino in regione vivorum.* Si gaudium, & omnis appetitus veſtri ſatietas delectat: *Satiabor*, dicebat David, *cum apparuerit gloria tua.* Si Harmonia vos afficit: Angelicæ Hierarchiæ inceſſabili voce proclamant: *Sanctus, Sanctus, Sanctus.* Si Sapientiæ avidi eſtis: *In quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ, & ſcientiæ.* Si Dominium, & Poteſtatis excellentiam ambitis: *Introibo in potentias Domini: Feciſti nos Deo noſtro regnum, & regnabimus.* Si lauta convivia deſideratis: *Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ, & torrente voluptatis tuæ potabis eos.* Si divitias quæritis, ibi omnes animarum beatarum theſauri ſimul ſunt congregati. Si grata vobis arridet ſocietas, & converſatio: Ibi converſatio noſtra ſemper, & in perpetuum erit cum Angelis, & Archangelis, cum Thronis, & Dominationibus, cumque omni militia cœleſtis exercitus. Verum quidem eſt, quòd in Apocalypſi legamus: *Requiem non habebant die, ac nocte:* Verumtamen ex alia quoque parte verum eſt, quòd animæ electæ ex hujus vitæ carcere egredienti, requies his verbis ab Eccleſia denuntiari ſoleat: *Requieſcat in pace: Amodò jam dicit Spiritus, ut requieſcant à laboribus ſuis.*

S. Bern. in c. Medit. c. 4. — Pſ. 35. 10. — Pſ. 114. 9. — Pſ. 16. 15. — In Præfat. — Coloſſ. 2. 3. — Pſ. 70. 16. — Apoc. 5. 10. — Pſ. 35. 9. — Apoc. 4. 8. — Apoc. 14. 13.

2. Cor. 4. 17.

6 Objiciet fortaſſe aliquis, quòd Apoſtolus gloriam cœleſtem pondus æternum appellet: *Æternum gloriæ pondus;* Is verò, qui gravi pondere onuſtus eſt, requiem habere nequit. Sed facilis, & in promptu eſt reſponſio; nam verum hoc quidem eſt de pondere terreno, non verò de cœleſti pondere, hoc enim quidem eſt æternum pondus, ſed gloriæ. Sed dices: quænam beatis eſſe poteſt requies, qui numquam quieſcunt, utpotè qui *inceſſabili voce proclamant Sanctus, Sanctus, Sanctus?* Reſpondeo: Beati in cœlis laudando, magnificando Deum, reddendiſque Deo gratiis, & laudibus non quieſcunt.

Pſ. 29. 7. — Alb. Mag. in Pſ. 1. 2. 3.

7 Quicquid mundus in ſe boni, aut pulchri complectitur, brevi deficit, & finem habet; at verò David inquit: *Ego dixi in abundantia mea: Non movebor in æternum.* Quinque ſunt præcipuè, ut Albertus Magnus notat, quæ animam quamdam beatam efficiunt: *Primum, ut quod vult habeat,* nam ut Sanctus Auguſtinus de *Beata vita*, inquit: *Miſeri ſunt, qui non habent quod volunt: Secundum, ut tantum bonum velint,* nam ut idem Sanctus Auguſtinus ſcribit: *Ajunt eſſe beatos, qui vivunt, ut ipſi volunt, id quidem falſum eſt, velle enim quod non decet, idipſum miſerrimum eſt: Tertium eſt, ut poteſtas ſatiandi deſiderium ſit in voluntate, plena ſatietas animorum eſt in vita beata: Quartum eſt, ut ipſum bonum ſit ſatians, ſit ſemper manſurum, ideò mundana non poſſunt facere beatum.* 1. Joan. 2. *Tranſit mundus, & concupiſcentia ejus, ſed ille ſolum non tranſit, apud quem non eſt tranſmutatio, nec viciſſitudinis obumbratio: Quintum eſt ſecuritas non amittendi illud bonum.* Ac proindè David de illa Jeroſolyma non terrena, ſed cœleſti ſapienter dixit: *Stantes erant pedes noſtri, in atriis tuis Jeruſalem.*

1. Jo. 2. v. 17. — Jacob. 1. 17. — Pſ. 121. v. 6.

Apoc. 5. 10.

8 In Apocalypſi electorum animæ inter cætera beneficia, pro quibus DEO gratias, & laudes referunt, hoc quoque recenſent: *Feciſti nos Deo noſtro regnum, & regnabimus.* Sed qua ratione intelligendum eſt, quòd ſe regnum Dei factos, & inſuper regnaturos eſſe aſſerant? Si quis mihi diceret: Urbs Athenienſis facta eſt regnum, eritque Rex, & regnabit, improprium utique hunc loquendi modum eſſe dicerem; ſiquidem non regnum, ſed Rex imperat, & gubernat. Advertendum igitur eſt, quòd valdè differat modus loquendi cœli, à conſuetudine loquendi terræ hujus: Animæ etenim beatæ, futuræ ſunt regnum, quia in illis Deus regnabit, quia Deus in illis omnes ſuas delitias, imò & centrum ſuum habet: *Delitiæ meæ eſſe cum filiis hominum.* Ac proindè in illas omnes cœleſtis Paradiſi theſauros effundet: *Erit Deus omnia in omnibus.* In hac vita Deus inter electos ſuos dona ſua diviſit: Abrahamo fidei prærogativam donavit: Jacobo in laboribus fortitudinem, & conſtantiam: Jobo patientiam: Moyſi manſuetudinem: Davidi humilitatem: Eliæ legis Dei zelum, &c. *Diviſiones gratiarum ſunt*, inquit S. Paulus, huic enim donum Prophetiæ, alteri miraculorum donum conceſſit: *Nihil ex omni parte beatum;* quamdiù ſcilicet hæc præſens vita durabit, non verò ſic in beata, & æterna vita erit: Job enim non ſolum patientiæ meritum habebit, ſed & omnium aliarum virtutum, quæ in aliis mirabiliter relucent: *Erit Deus omnia in omnibus.* Quòd ſi aliquis veſtrum interrogaretur, quantum velles eſſe Deo in hac vita gratus, & acceptus? Reſponderet utique quantum S. Franciſcus, vel ſimilis aliquis Sanctus: At verò quilibet Beatus in cœlo, non minus gratus Deo erit, quàm fuerit Sanctus Franciſcus, vel S. Dominicus, vel S. Joannes Baptiſta, vel S. Petrus, quia omnia gaudia accidentalia adeò omnibus communicabuntur, ut omnibus communia eſſe videantur: *Si ergo*, inquit Sanctus Anſelmus, *homo de tanto bono ſuo vix capiet gaudium ſuum, quomodo capax erit tot, & tantorum gaudiorum?*

Prov. 8. 31. — 1. Cor. 12. 4. — S. Anſel. l. proſ. c. 25.

9 DEUS olim Iſraelitas ex illo uvæ botro; quem exploratores miſſi è terra promiſſionis ſecum attulerant, in cognitionem fertilitatis terræ illius devenire voluit: *Fluminis impetus lætificat civitatem Dei: Torrente voluptatis tuæ potabis eos.* Quòd ſi in rudem aliquam gaudiorum cœleſtium notitiam devenire volumus, unicam tantùm torrentis illius, qui Paradiſum inundabit, ſtillam in pondere ſanctuarii punderemus. P. Franciſcus Arias ſpiritualis vitæ Magiſter eximius ſcribit, quòd ſi aliquis ſanctus mille annis vixiſſet, & quolibet illorum annorum die pro DEI amore omnia paſſus fuiſſet tormenta, quibus ſancti Martyres excruciati fuere; ſi omnia toleraſſet ſuppliciorum genera, quibus omnes homines ad finem uſque ſæculorum fuerunt ſubjecti, & in omnium illorum millium annorum fine DEUS illum in cœlum juberet aſcendere, eique faciem ſuam intuitivè videndam exhiberet, eaque ipſum per unius duntaxat Ave Maria ſpatium perfrui ſineret, fateretur utique, & cum veritate ſe abundanter remuneratum, omneſque quas ſuſtinuit, amaras paſſiones copiosè recompenſatas eſſe, imò majus ſe præmium accepiſſe affirmaret, quàm unquam per illa tormenta fuiſſet promeritus. Contexatis velim longum quemdam jejuniorum, ſolitudinum, orationum, eleemoſynarum, auſteritatum corporalium, Martyriorum, omniumque illarum Paſſionum, quas paſſi ſunt Apoſtoli, Martyres, Confeſſores, Virgines, & omnes alii à principio mundi uſque ad finem, catalogum, & haud dubiè hæc omnia in comparatione unius tantùm ſtillæ torrentis illius immortalis nihil eſſe dicetis. Sanctus Paulus Apoſtolus oculatus cœlorum ſpeculator, & teſtis fuit, qui proindè dixit: *Non ſunt condignæ paſſiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur*

Pſ. 45. 5. — Pſ. 35. 9. — Arias p. 1. tr. 3. c. 12. — Rom. 8. 18.

Digitized by Google

labitur in nobis. Obſervate benè verba illa, *hujus temporis;* quia ſi ab eo momento, quo tempus principium ſuum habuit, illudque à creatione hujus univerſi, uſque ad noviſſimum finalis judicii diem tranſcurrendo, numeraveritis, ſi poteſtis, omnes paſſiones, quas unquam illo tempore homines ſuſtinuerunt, ea quocumque genere tormentorum, liberè & abſque metu contradictionis alicujus dicere poteritis: *Non ſunt condigna ad futuram gloriam paſſiones hujus temporis*. Unde Euſebius inquit: *Non valent vitæ præſentis obſequia æternæ vitæ gaudiis compenſari, laceſſant licèt membra vigiliis, palleſcant licèt jejuniis, non erunt tamen digna paſſiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis*. Ac tamdem notabilibus hiſce verbis totum diſcurſum ſuum concludit: *Futura beatitudo acquiri poteſt, æſtimari non poteſt*. Quòd ſi dixeritis etiam Sanctos quoad vixerunt in obſcuro tenebrarum ambulaſſe: *Videmus nunc per ſpeculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem*, adeòque in hac æſtimatione decipi potuiſſe; attamen certum eſt, quòd ejuſmodi deceptionem Sanctus Paulus ſaltem paſſus non fuerit, qui dicit: *Veniam ad viſiones, & revelationes Domini: Scio hominem in Chriſto raptum uſque ad tertium cœlum; Et ſcio hujuſmodi hominem, quoniam raptus eſt in Paradiſum, & audivit arcana verba*. Sed quid dicam? tametſi etiam errore deluſi fuiſſent omnes homines, non tamen Filius Dei Sapientia Patris, qui experttiſſimus negotiator fuit, errare, aut decipi poterat: Hic enim *idoneus ſui operis æſtimator*, ut Sanctus Ambroſius ait, de ſemetipſo ait: *Nonne oportuit pati Chriſtum, & ita intrare in gloriam ſuam?* Hic inquam negotiator prudentiſſimus: *Dedit omnia ſua, & comparavit eam*. At verò, inquies, numquid anima Chriſti à primo Conceptionis ſuæ inſtanti beata erat? Omninò talis erat, & tamen pati, & dolores immenſos ſuſtinere voluit, ut corporis ſui gloriam inſuper acquirere poſſet. Si peritiſſimus aliquis gemmarius, ad hoc ut adamantem aliquem ſibi comparare poſſet, omnes alias quas habet gemmas prodigeret, cunctaſque poſſeſſiones ſuas divenderet, quantùmvis hæ valoris, & pretii inæſtimabilis eſſent, numquid gemmam illam ineffabilis, & incomprehenſibilis pretii eſſe diceres? Incarnata autem Sapientia pro gloria corporis ſui (quam ſolus ipſe condignè æſtimare poterat) dedit omnia quæ habuit, animam, carnem, ſanguinem, vitam, & honorem, quia *Cum ſceleratis reputatus eſt*, imò quicquid dolorum in paſſione ſua ſuſtinuit; Factuſque eſt adeò pauper, ut *Non habuerit, ubi caput reclinaret*. Verùm obſervandum quoque eſt, quòd CHRISTUS dixerit: *Et ita intrare in gloriam ſuam:* Dicere enim quis poſſet: ſi gloria hæc ſua erat, cur igitur illam emit? Imò cur illam tam caro pretio emere voluit? Pro intelligentia ſequens ſimilitudo ſervire poterit: ſi enim nobilis quiſpiam poſtquam palatium aliquod pretio unius integri millionis emiſſet, nihilominùs illud non emptum, ſed à venditore dono ſibi liberaliter datum eſſe cenſeret, utique talis æſtimationem illius palatii majori, & evidentiori argumento exprimere non poſſet. Idem quoque hic in præſenti propoſito à Chriſto factum fuiſſe cogita: Gloria enim Cœleſtis Chriſto tamquam unigenito, & naturali DEI Filio debebatur mille titulis, & tamen illam ſibi cum tanta ſui complacentia cariſſimo pretio emit. Sciſne cur id fecerit? Nimirùm ut exinde cognoſceremus, quàm ſit illa pretioſa, & inæſtimabilis. At verò dices: Cur Chriſtus ait: *Oportuit pati?* Ergone poſſibile eſt quòd Chriſtus aliquam patiendi, & moriendi neceſſitatem habuerit? Imò verò *oportet*, ſuppoſito videlicet divinæ diſpoſitionis decreto. Poterat prudens ille negotiator palatium illud, vel gemmam illam quinquaginta ſcutorum millibus emere, & tamen in illius emptionem integrum millionem exſolvit, ut hac ratione immenſum, & infinitum illius valorem inſinuaret: Eodem modo poterat Salvator noſter per unicam guttam, non jam dico ſanguinis, ſed ſudoris, imò per unicam lachrymæ ſtillam, per unicum ſuſpirium gloriam Cœleſtem toti generi humano, imò millenis mundis emere; quòd verò torrentem integrum ſacratiſſimi ſanguinis ſui effuderit, quòd triginta trium annorum iliadem vitæ pœnoſiſſimæ duxerit, per hoc ſignificare nobis voluit, quòd gloriam in ſumma habeat æſtimatione, utpotè de qua ſemper verum erit dicere: *Acquiri poteſt, æſtimari non poteſt*.

Euſ. Em. h. 3. ad Monach.
1. Cor. 13. 12.
2. Cor. 12. v. 1. 2. 3. & 4.
S. Ambr. l. 7. in Luc. c. 12.
Luc. 24. 26.
Mat. 13. v. 46.
Iſa. 53. 12.
Luc. 9. v. 58.
Luc. 24. v. 26.

10 S. Auguſtinus à S. Bernardino Tom. 1. ſer. 62. ar. 3. cap. 3. citatus, tametſi ad ingenerandum nobis dignum Beatitudinis conceptum præclarè loquatur, nimis tamen parum dixit, dum ait: *Tanta eſt pulchritudo juſtitiæ, tanta eſt jucunditas lucis æternæ, hoc eſt, incommutabilis veritatis, & ſapientiæ, ut etiamſi non liceret amplius in ea manere, quàm unius diei hora, propter hoc ſolum innumerabiles anni hujus vitæ, pleni deliciis, & circumfluentia bonorum temporalium rectè, & meritò contemnerentur*. Tanta enim eſt æternæ beatitudinis ſuavitas, & dulcedo, ut anima aliqua etiam leviter huic immerſa, nullas ſenſura eſſet pœnas infernales, licèt in medio atrocitatis illarum poſita foret. Unde S. Thomas de Villanova authoritati S. Auguſtini innixus dicit: *In ea tanta eſt delectatio, quod teſte Auguſtino, ſi poſſent mali, mallent eſſe in pœnis, & Deum videre, quam eſſe extra pœnas, & DEUM non videre: Illa enim facies delectabiliter mirabilis eſt, & plena gratiarum: itaque omnis pœna eorum citiùs deleretur ex intuitu faciei, quàm una ſcintilla in medio maris extingueretur*. In qua etiam opinione ſunt non ſolùm Doctor Angelicus, verùm etiam Seraphicus, qui verba illa: *Beati oculi qui vident quæ vos videtis*, adducens, ſubjungit: *Ejus viſio tam jucunda eſt, quòd ſi quis in inferno exiſteret, & DEUM videret, nullum omnino dolorem ſentiret, quia dolorem magnum magna delectatio abſorberet*.

S. Aug. l. de moribus.
S. Th. Conc. c. 3. cap. 5.
S. Bon. ſer. 7. de Apoſt.
Luc. 10. v. 23.

11 Neſcio an non vobis videbor per exaggerationem, & hyperbolicè loqui velle, ſi dixero, quòd unica tantùm torrentis illius beati, qui DEI civitatem inundat, guttula ad infernum in verum quemdam Paradiſum commutandum ſufficeret, ſi illam eò penetrare poſſe contingeret. Exemplum in Epulone habemus, qui in tormentorum abyſſo poſitus, Abrahamum ut Lazarum ad ſe mitteret, obnixè rogavit: *Ut intingat extremum digiti ſui in aquam, & refrigeret linguam meam*. Sanctus Gregorius Nyſſenus modicam hanc, adeòque limitatam, & reſtrictam hujus divitis Epulonis petitionem conſiderans, præ ſtupore, & admiratione quærit, cur dives ille non petierit, ut Lazarus juberetur totum brachium, vel totam manum, vel ſaltem ad minus totum digitum in beatum illud Cœleſtis nectaris flumen immittere, ut tantò copioſius reficeretur? Cur ſolùm extremum digiti ab eo intingi petit? Num fortè timebat, ne ſicut ipſemet petitam à Lazaro micam panis eidem negaverat, ita quoque Lazarus pari cum paritate duritiem hanc compenſaturus eſſet? Aut fortè non audebat plùs petere, remordente illum tenacitatis ſuæ conſcientia? His adde quod experientia doceat, quòd modicum aquæ in ardentes flammas conjectum, earumdem ardorem potiùs augeat, quàm diminuat; Unde fabris ferrariis in more poſitum eſt, quòd ad incendendum carbonum ignitorum ardorem, modico illos aquæ rore, ſeu paucis guttulis conſpergere ſoleant. Unde dives epulo ſtillam tantùm aquæ poſcendo, potiùs cruciatus ſui poſtulaſſe videtur augmentum, quam refrigerium. Verum enimverò omne quoad difficultatem propoſitam ceſſat dubium, ſi conſideretur, quòd in ſinu Abrahæ non aquæ elementares præſto fuerint, neque dives hic reprobus haſce ab Abraha ſibi manibus Lazari impertiri popoſcerit, ſed potius ſtillam aliquam illius nectaris, & ambroſiæ, quæ in Cœleſti Paradiſo ubertim manare noſcitur. Unde Greg. Nyſſenus ait: *Guttam aliquam ex pelago bonorum, quibus ſancti affluunt, & abundant ad ſui gloriam, deſiderat*. Similiter D. Chryſologus dicit: *Sitit itaque guttam, qui vini lacus, cum pauper ſitiret, effudit, & ſtilla digiti extremi credit gehennæ flammas extinguere*. Satis enim ſibi perſuaſum habebat, firmiterque credebat, quòd vel unica tantùm guttula fluminis, illius, de quo dicitur: *Fluminis impetus lætificat civitatem Dei*, ad ignem inferni vel extinguendum, vel ad eumdem in Paradiſum convertendum abundè ſufficeret. Nec profectò ſtolidè, ſive ſine ſufficienti rationis fundamento diſcurrebat, quia eadem, ut ita dicam, eſt proportio gloriæ ad pœnam, quæ eſt gratiæ ad culpam; Unde ſicut minimus juſtificantis gratiæ gradus ad innumeras, eaſque enormiſſimas culpas delendas ſufficit, ita quoque minima ſtilla, ſeu minimus gradus beatitudinis ad pœnas, & tormenta infinita deſtruenda ſufficiens erit. Et quidem non ſolus Nyſſenus hanc veritatem aſſerit, ſiquidem etiam S. Auguſtinus eidem ſententiæ ſubſcribit, cujus hæc ſunt propriiſſima verba: *Tan-*

Luc. 16. v. 24.
S. Greg. Nyſſ. de Reſur. cat. & an.
S. Greg. Nyſſ. ibid.
D. Chryſ. ſer. 124.
Pſ. 45. 5.
S. Aug. ſer. 8. de Tranſfig.

Tanta eſt dulcedo futuræ gloriæ, quòd ſi una ſtilla in infernum defflueret, totam damnatorum amaritudinem indulcoraret. Quidſi una ſtilla mellis Oceano injecta ſalſas illius aquas in nectar verum, & ambroſiam converteret, quid diceres? Si igitur una gutta è Cœleſti torrente decidua ad Infernum in Paradiſum tranſmutandum ſufficit, quale erit animæ illius gaudium, quæ in ipſo dulcedinis, & ſuavitatis Cœleſtis pelago largiſluè natabit: *Dominus diluvium inhabitare facit, & ſedebit Dominus Rex in æternum.*

Pſ. 28. 10.

DISCURSUS XV.

ARGUMENTUM.

Beatitudo ab omnibus miſeriis, periculis, pœnis, culpis, aliiſque hujus vitæ laboribus immunis eſt. Et ideò Beati lætabuntur, quòd portum ſecurè teneant, & evaſerint infernum.

THEMA.

Abſterget Deus omnem lachrymam ab oculis eorum. Apoc. 7. v. 17.

S. Bon. par. 3. ſtimuli am. cap. 10.
Matth. 5. 5. Apoc. 7. 17. & Apoc. 21. 4.

1 S. Bonaventura manum Dei conſiderans, qua Deus lachrymas electorum in hac valle lachrymarum effuſas (*Beati qui lugent*) ab eorum maxillis deterget, ſuper illa verba: *Abſterget Deus omnem lachrymam ab oculis eorum*, ita ſcribit: *Felices lachrymæ, quas manus creditoris abſterget!* Philoſophi naturales de monte Olympo ſcribunt, quòd in ſupremo ejus vertice, qui ipſis quoque nubibus ſuperior eſt, ob miram ſitus illius eminentiam, & altitudinem, per totum annum nec ventorum procellæ, nec grandinis imbres, nec pluviarum undæ videantur, ſed ſumma ibi ſit aeris quies, & tranquillitas, ac proindè imperturbabilem illam Cœli beatorum aliqua ex parte præfigurat ſerenitatem, & perpetuam quietem, de qua S. Auguſtinus ita ſcribit: *Ibi dolor numquam ſentitur, ibi gemitus numquam auditur, ibi triſte nihil videtur, ibi malum nullum timetur.* De eadem expreſſiùs Iſaiæ cap. 4. dicitur: *Et tabernaculum erit in umbraculum diei ab æſtu, & in ſecuritatem, & abſconſionem à turbine, & à pluvia.*

S. Aug. to. 9. Solil. c. 35.
Iſa. 4. v. 6.

2 Neſcio, an aliquando obſervaveritis, quòd S. Joannes in Apocalypſi ſupernam Jeroſolymam deſcribens, poſtquam ejus fundamenta, muros, vicos, & plateas, portas denique, latitudinem, & divitias ejus, & omnes alias illius partes minutim, & punctualiſſimè delineaſſet, ſubjunxerit: *Et templum non vidi in ea.* Quòdſi divina Sapientia, templum adeò ſumptuoſum in Jeroſolyma terreſtri erigi voluit, cur is de quo ſcriptum eſt: *Ecce pluſquam Salomon hic*, non ſimile templum in Cœleſti Jeruſalem erigi diſpoſuit, maximè cùm non minor in Cœlis, quàm in terris ſit templi neceſſitas? Templa enim ad orandum, & laudandum Deum eriguntur: *Dominus in templo ſancto ſuo, Dominus in Cœlo ſedes ejus:* Ubi autem Deus ſanctiùs, & perfectiùs adoratur, & magnificatur, quàm in Cœleſti Paradiſo? Verumtamen reſponſionis loco ſervire poteſt, quod S. Joannes immediatè ſubjungit: *Dominus Deus Omnipotens templum illius eſt, & agnus;* Circa quæ verba Didacus Stella ait: *Deus eſt templum ſuorum amicorum, non eſt Sol, quia ipſe Deus qui claritas eſt infinita, eam illuminat; & lampas ardens agnus immaculatus Chriſtus: Portæ ejus ex margaritis confectæ, & numquam clauduntur, quia nullus timor inimicorum.* Quamvis & aliud ſubeſſe videatur myſterium, cur in Paradiſo Cœleſti nullum ſit templum, quia ſi finis ob quem templa communiter erigi ſolent, attentè conſideretur, clarè templa in Cœleſti gloria inutilia, & ſuperflua eſſe conſpicietur. Deus enim dum templum à Salomone erectum conſecraretur, & dedicationis illius ageretur dies; ad illud recurrendum eſſe dixit in cunctis occurrentibus, & urgentibus neceſſitatibus, ad impetrandam peccatorum veniam, & remiſſionem, ad implorandam tempore calamitatum, peſtilentiæ, bellorum, famis, & ſimilium ærumnarum divinam pietatem, & clementiam. At verò in Cœlis, in æterna illa beatitudine ſtatum quemdam omnium bonorum imaginabilium aggregatione perfectiſſimum poſſidebimus, ibi vitam vivemus omni ex parte beatam, ibi ab omnibus malis procul remoti, imò ipſorum percipiendorum incapaces erimus, ſive illa pœnæ ſint, ſive culpæ. Et ideò Romani, quando à bellorum tumultibus liberi erant, templum Jani, quem velut Deum pacis colebant, obſerare conſueverant, per hoc inſinuare volentes, ex tunc nequaquam opus eſſe ut ad Deum pro pace, & tranquillitate obtinenda funderentur preces, ſiquidem illa jam feliciſſimè frui licebat.

Apoc. 21. v. 22.
Mat. 12. v. 42.
Pſ. 10. 5.
Apoc. 21. v. 22.
Did. Stell. in c. 21. Luc.

3 Albertus Magnus ſuper illum Apocalypſeos textum: *Amodo jam dicit Spiritus, ut requieſcant à laboribus ſuis,* &c. ita ſcribit: *Conſiſtit Beatitudo Sanctorum in duobus, in carentia mali, quod ibi inſinuatur, quia amodo jam dicit ſpiritus, ut requieſcant à laboribus; In adeptione boni, quod ibi inſinuatur: Opera enim illorum ſequuntur illos. In primo notantur tria: Primum eſt laboris modicitas: Amodo. Secundum eſt quietis infinitas: Requieſcant. Tertium ordo laboris ad quietem: à laboribus ſuis, id eſt, poſt labores ſuos. Amodo, id eſt, à præſenti tempore; Unde datur intelligi laboris modicitas,* quia Sap. 3. *In paucis vexati in multis benè diſponentur; Jam dicit Spiritus, id eſt, tota Trinitas Deus, ut requieſcant regno interminabili, & æterna.* Job 11. *Requieſces, & non erit qui exterreat.*

Alb. Mag. in Apoc. c. 14. v. 13.
Sap. 3. v. 5.
Job 11. v. 19.

4 Anima quæ ab omni culpæ, & pœnæ nævo purgata eſt, ad Cœleſtem invitatur regiam, ut ibidem gloriæ diademate coronetur: *Tota pulchra es amica mea, & macula non eſt in te; Veni de Libano ſponſa mea, veni de Libano, veni coronaberis de capite Amana, de vertice Sanir, & Hermon, de cubilibus Leonum, de montibus Pardorum.* Circa quæ verba ſcire omninò percuperem, qualiſnam ſit hæc corona, qua animæ beatæ decorabuntur, quæque ex jugis Alpium, ex nidis Leonum, & montibus Pardorum contexta eſſe dicitur, cùm tamen feræ iſtæ ob ſui ferociam horrificæ eſſe ſoleant? Per verba illa ſponſus Cœleſtis aliquid aliud nihil inſinuare voluit, quàm quòd gemmæ, quæ Cœleſtis Paradiſi diademata condecorabunt, non ſint futuræ aliæ, quàm gaudium illud, & cordis jubilus, quo animæ illæ vel ex eo præſertim motivo perfundentur, quòd inimicorum infernalium evaſerint tyrannidem, ab aſtuti ſerpentis laqueis ſe exſolverint, atque ab hujus tam periculoſæ, & lachrymabilis vitæ periculis, miſeriis, & ærumnis feliciſſimè fuerint ereptæ. *Opportuna poſt triſtitiam gaudium ſubit,* inquit Sanctus Bernardus: *Poſt laborem quies, poſt naufragium portus. Placet cunctis ſecuritas, ſed ei magis qui timuit: jucunda omnibus lux, ſed evadenti de poteſtate tenebrarum jucundior: tranſiſſe de morte ad vitam vitæ gratiam duplicat.* Et quidem ſi quot mala ſint, à quibus in Cœlo liberi erimus, cognoſcere aut ſcire vultis, uno verbo ſcire ſufficiat, quod S. Auguſtinus ait: *Intra in gaudium ſine triſtitia, quod continet æternam lætitiam, ubi erit omne bonum, & non erit aliquod malum. Ubi erit, quicquid voles, & non erit, quicquid noles.*

Ab omnibus malis in Cœlo liberi erimus.
Cant. 4. v. 7. & 8.
S. Bern. ſer. 48. in Cant.
S. Aug. in ſolil. c. 35.

5 In Exodo duos Sacræ Scripturæ textus invenio, quorum unus alteri prima facie contrarius eſſe videtur; Nam in dicti libri cap. 3. viſio illa quam Moyſes in monte Horeb habuit, deſcribitur, in qua Deus Prophetæ in rubo apparens, eidem dixit: *Ne appropies huc, ſolve calceamentum de pedibus tuis.* Econtra verò in ejuſdem libri cap. 12. quando idem Moyſes in procinctu erat, ut ex Ægypto in terram promiſſionis diſcederet, Deus hoc Hebræis præceptum impoſuit: *Calceamenta habebitis in pedibus veſtris.* Quodnam obſecro eſt hujus tantæ diſparitatis myſterium? Notandum proindè eſt, quòd ipſemet Deus rationem aſſignare videatur, cur Moyſes ſe diſcalceare juſſus fuerit: *Solve calceamentum de pedibus tuis, locus enim, in quo ſtas, terra ſancta eſt;* Unde viſio illa Moyſis, gloriam Cœleſtem præfigurabat: *Vadam, & videbo viſionem hanc magnam.* Ubinam autem vera reperitur ſanctitas? Num fortè hic in terris? nequaquam, niſi fortè in typo quodam, & figura; vera autem, & perfecta Sanctitas, ſine ullo culpæ aut pœnæ nævo in Cœlo tantùm eſt; Ibi ſolùm *Nihil coinquinatum introibit:* Hoc propriè eſt *ſpeculum ſine macula;* Et ideò hic ſe Moyſes diſcalceare jubetur; quod pariter Joſue in ſimili quadam viſione fuit impoſitum: *Solve calceamentum de pedibus tuis, locus enim, in quo ſtas, ſanctus eſt.* Quænam verò ratio eſt, quòd ſuper illa terra nudis tantum pedibus ambulare licebat, cùm tamen per deſertum econtra calceati ire jubeantur? Ratio hæc eſt, quia cùm deſertum vitam præfiguraret præ-

Præcipuè à Dæmone.
Exod. 3. v. 5.
Exo. 12. v. 11.
Exod. 3. v. 5.
Exod. 3. v. 3.
Apoc. 21. v. 27.
Sap. 7. v. 26.
Exod. 3. v. 5.

ſen-

ſentem, in qua ad viventium terram peregrinando ambulamus, in quolibet ferè greſſu in ſpinam aliquam incidimus, aut tribulos, quibus pedes noſtri graviter cruentari, & lædi poſſent, & ideò cum magna cautela, & circumſpectione ire debemus, quod periculum in Cœlo, utpotè terra ſancta, ceſſat. Unde ſanctus Gaudentius ait: *Calceamenta in terra ſancta decernuntur eſſe ſolvenda, in illa enim non ſunt tribuli, & ſpinæ, in qua non ſunt ſcorpii, & ſerpentes, quippè ibi Diabolus cum cæteris immundis ſpiritibus non accedet.*

S. Gaudentius.

6 Sanctus Antonius de Padua ſuper illa Jobi verba: *Repoſita eſt hæc ſpes mea in ſinu meo*, ponderationem quamdam habet huic noſtro propoſito percommodam; Dicit enim: *Sinus eſt receptaculum aliquod, & portus, & ſignificat quietem vitæ æternæ, in quem ſancti de tempeſtate hujus mundi liberati, quaſi in quiete portus recipiuntur*; adducitque aliam quamdam pueri alicujus ſimilitudinem, qui in ſinu genitricis ſuæ omnem ſuam invenit conſolationem: *Vel ſicut*, inquit, *filius parvulus plorans revertitur ad ſinum matris, & ipſa blandiens ejus lachrymas tergit, ſic ſancti de hujus mundi ploratu ad ſinum gloriæ revertentur, in qua Deus abſterget omnem lachrymam.*

S. Ant. de Pad. in Dom. 4. poſt Trin.

7 Sanctus Antonius in viſione quadam aerem ubique laqueis plenum conſpexit. Talis eſt hæc vita, quæ ideò tentatio, & militia appellatur: In hoc mundo enim, qui miſerabilis quædam lacrymarum vallis eſt quot non occurrunt nobis fortunæ, naturæ, culpæ, & pœnæ peſſima offendicula, ad quæ miſerè impingimus? Non verò ſic in beata illa patria erit, de qua Sanctus Bernardus optimè dicit: *Tuta habitatio Paradiſus*; in hunc enim Cœleſtem Paradiſum tortuoſus ille coluber nullum habere poteſt aditum, & conſequenter rebelles Angeli ſi in Cœlo manſiſſent, numquam utique prævaricati fuiſſent, quia eò *Nihil coinquinatum intrabit*. Hoc namque Paradiſus Cœleſtis privilegium ſemper habuit, & uſque habebit, quòd ſcilicet ſit ſolius gratiæ, gloriæ, ſanctitatis, & innocentiæ receptaculum. Sanctus Auguſtinus proinde ſub portus metaphora ita loquitur: *Adduc me ad portum felicitatis æternæ. Qui de periculo maris hujus educti ad te DEUM portum tutiſſimum pervenire meruere: O vere felices qui de pelago ad littus, de exilio ad patriam, de carcere ad palatium pervenerunt, optata jam quiete beati!* Mundus enim, ſive vita hæc mortalis in mari ſignificantur: *Hoc mare magnum*, & quot non occurrunt in eo contrarii eventus? quot ſcopuli? quot procellæ, & tempeſtates? quot fluxus, & refluxus? imo in quot non incidimus ſyrenes lenocinatrices, quæ mortem nobis machinantur? at verò *Tuta habitatio Paradiſus*; *Ubi non erit hoſtis impugnans*, inquit ideò S. Auguſtinus, *nec ulla illecebra, ſed ſumma, & certa ſecuritas, ſecura tranquillitas, tranquilla jucunditas, jucunda felicitas.* In libris de civitate Dei, idipſum confirmat; De illa namque civitate, ejuſque prærogativis ibi ſcribens, ait: *Ab omni malo liberata, & impleta omni bono, fruens indeficienter æternorum jucunditate gaudiorum, oblita culparum, oblita pœnarum.* S. Petrus Damianus gaudia beatorum pura futura eſſe conſiderat, cumque nulla triſtitia permixta, ſiquidem ibi perpetua quædam ſerenitas erit, perturbationum nubibus, & nebulis nequaquam ſubjecta: *Ubi ſic præſentibus quique gaudiis ſunt repleti, ut de futura numquam ſint adverſitate ſolliciti.* Seraphicus Doctor pariter dicit: *Ibi omnis ſecuritas, liberi erimus ab omni injuria, violentia, culpa & miſeria.* S. Auguſtinus in manuali inquit: *Nullo mortis metu anima beata afficitur, tranquilla eſt & ſecura, jam non timet hoſtem nec mortem, non eſt ibi malus, neque malitia, non eſt adverſarius, & impugnans, non eſt illa privati illecebra, nulla eſt ibi indigentia.*

In Cœlo nihil nos offendet.
S. Ber. ſer. 33. in Cant.
Apoc. 21. v. 27.
S. Aug. in ſolil. c. 35.
Pſ. 103. v. 25.
S. Aug. l. 22. Civ. c. 30.
S. Petr. Dam. l. 7. Ep. ult.
S. Bonav. p. 3. ſtim. am. cap. 20.
S. Auguſt. in Man. c. 6.

8 Eſt & alia valdè memorabilis felicitas, qua in æterna Beatitudine perfruemur. S. Thomas de Villanova ad illa verba Apocalypſeos ſe reflectens, ubi dicitur quod aurum mundum, quo civitas illa Cœleſtis obtegetur, ſimile futurum ſit vitreo mundo, ita ſcribit: *Civitas illa auro mundo ſimilis vitro mundo deſcribitur à Joanne, quia civium Cœleſtium corda, & charitate fulgent, & puritate tranſlucent*; In hoc verò mundo aliud non videtur prætereàquam duplicitates animi, fictiones, hypocriſes, doli, fraudes, & deceptiones: *Non ibi fraus, non hypocriſis, non dolus, & ſimulata dilectio, ut decipiant de vanitate in idipſum, ſicut hic, ſed ibi intima cordis patent, ut ſunt.* Sanctus Auguſtinus cap. 18. Meditat. inquit: *Ubi veritas regnat, ibi nec fallit quiſquam, nec fallitur; Ibi ita patebunt ſingulorum ſingulis mentes, ſicut corporalibus oculis ſubjacent facies corporales.* Quàm ſunt hominum promiſſiones, & ſpes humanæ fallaces? *Nolite confidere in principibus, in filiis hominum, in quibus non eſt ſalus; Fidelis autem Deus, quia ſermo noſter, qui fit apud vos, non eſt in illo Eſt, & Non.* Unde de Dei promiſſis certi ſumus, imò longè plùs conſecuturi ſumus eo, quod aliàs ſperaveramus.

S. Thom. de Villan. ſer. de S. Mich. in Cœlo fictio nulla.
Pſ. 61. v. 10.
S. Auguſt. in Med. c. 18.
Pſal. 145. v. 2.
2. Cor. 1. v. 18.

9 Hæc vita quam in hac miſeriarum valle agimus, quàm eſt inops, & egena? *Nulla eſt ibi indigentia*, inquit Sanctus Gregorius Nyſſenus, *multæ res ſunt, quarum participes ſumus, ut temporis, ut aeris, ut loci, cibique ac potus, ut tegumentorum, & Solis, lucernarumque, ut aliarum rerum multarum ad uſum vitæ neceſſariarum, quarum rerum nulla Deus eſt; Beatitudo vero quæ expectatur, nullius quidem harum rerum egena eſt, omnia autem nobis, locoque omnium erit Divina Natura, ad omnem uſum, ad neceſſitatem illius vitæ ſeſe convenienter, & aptè impartiens.* Nulla hìc inter nos Roſa reperitur, quæ ſuis non ſit circumdata ſpinis, nulla ſerenitas, quæ ſuis non obfuſcetur nubibus; in Paradiſo verò Cœleſti non item, quia ut Sanctus Auguſtinus ait: *Quid hac vita beatius? ubi non eſt paupertatis metus, non ægritudinis imbecillitas, ibi nemo læditur, nemo iraſcitur, nemo invidet, cupiditas nulla inardeſcit, nullum cibi deſiderium, nulla honoris aut poteſtatis pulſat ambitio, nullus ibi Diaboli metus, inſidiæ Dæmonum nullæ, terror gehennæ procul, mors neque corporis, nec animæ, ſed immortalitatis munere jucunda vita.* Idem quoque ſanctus Doctor in Meditationibus ſuis ita ſcribit: *Cujus humana ſubſtantia ad Conditoris ſui ſimilitudinem ſublimata, omnia bona quæ naturaliter accepta corruperat peccando, mutabuntur in melius, id eſt, intellectus ſine errore, memoria ſine oblivione, cogitatio ſine pervagatione, charitas ſine ſimulatione, ſenſus ſine offenſione, incolumitas ſine debilitatione, ſalus ſine dolore, vita ſine morte, facilitas ſine impedimento, ſaturitas ſine faſtidio.*

S. Greg. Nyſſ. de an. & reſur. indigentia nulla.
S. Auguſt. in Man. c. 17.
S. Auguſt. in Med. c. 18.

10 Sanctus Bernardus ſerenitatem Cœleſtis gloriæ adeò imperturbabilem eſſe aſſerit, ut neque à pœnarum infernalium, quas reprobi ſuſtinent, atrocitate vel minimum obfuſcari poſſit: *Abſit autem*, inquit, *ut vel eos, qui ignibus æternis, cum Diabolo, & Angelis ejus deputandi ſunt, plangat & defleat in illa Civitate, quam fluminis impetus lætificat, cujus & diligit Dominus portas ſuper omnia tabernacula Jacob, quod videlicet in tabernaculis, & ſi quando gaudet de victoria, laborat tamen in pugna, & plerumque periclitatur de vita, in illa autem patria nulla prorſus admittatur adverſitas, ſive triſtitia, quemadmodum de illa canit: ſicut lætantium omnium noſtrum habitatio eſt in te.* Similiter Sanctus Auguſtinus de illa beata vita ſic ſcribit: *O vita vitalis, vita ſempiterna, & ſempiterne beata! Ubi gaudium ſine mœrore, requies ſine labore, dignitas ſine tremore, opes ſine amiſſione, ſanitas ſine languore, abundantia ſine defectione, vita ſine morte, perpetuitas ſine corruptione, Beatitudo ſine calamitate.* Pſalmiſta non de Jeroſolyma terreſtri, in qua ipſe regnabat, ſed de Cœleſti ita canit: *Lauda Jeruſalem Dominum, lauda DEUM tuum Sion; Quoniam confortavit ſeras portarum tuarum, benedixit filiis tuis in te, qui poſuit fines tuos pacem.* Ubi Sanctus Auguſtinus ait: *Vera pax ibi eſt, ubi nihil adverſi, nec a ſeipſo, nec ab alio quiſquam patietur.* Angelicus Doctor pariter in quodam opuſculo ſuo, de Beatitudine inquit: *Ubi nemo turbat alium, ſed ſedebit, dicit Dominus per Iſaiam, populus meus in pulchritudine pacis, quoniam teſte Pſal. 147. confortavit ſeras portarum Jeruſalem, & benedixit filiis ſuis in ea.* Et quidem meritò regni Pſaltes illam Dei civitatem ad laudes concinendas invitavit dicens: *Lauda Jeruſalem Dominum, lauda DEUM tuum Sion*; neque in tota illa Civitate aliud officium reperitur, niſi laus, & benedictio Creatoris; *Illuc enim aſcenderunt tribus, tribus Domini*, non certè ad aliud, niſi *ad confitendum nomini Domini*. O quanta cum irreverentia hìc in terris nomen Domini a mortalibus nominatur, imò maledicitur, & blaſphematur! *Humanorum pectorum*, inquit S. Aug. *tanta erit ibi, & tam perfecta munditia, ut habeant unde mundati DEO gratias agant, non unde offenſi antiquis ſordibus peccatorum erubeſcant.* Idem quoque ſanctus Doctor in ſolilo-

S. Bern. de diligen. Deo in fine. Triſtitia nulla.
Pſ. 86. v. 7.
S. Auguſt. in Man. c. 7.
Pſal. 147. v. 12. v. 13.
S. Aug. de Civit. Dei l. 22. cap. 30.
S. Thom. in opuſc. de Beatit.
S. Thom. de Villan. ſer. de S. Mich.
Iſ. 32. v. 18.
Pſ. 121. v. 2.
S. Auguſt. in Med. c. 18.
S. Aug. in ſolil. c. 35.

lloquiis ſolis alias ejuſdem Cœleſtis domicilii prærogativas nobis deſcribit dicens: *Ibi lætitia ſine triſtitia, ſalus ſine dolore, via ſine labore, lux ſine tenebris, vita ſine morte, omne bonum ſine omni malo. Ubi juventus numquam ſeneſcit, ubi vita terminum neſcit, ubi decor numquam palleſcit, ubi amor numquam tepeſcit, ubi ſanitas numquam marceſcit, ubi gaudium numquam decreſcit. Deeſt illic ignorantia*, inquit Beatus Petrus Damianus, *deeſt impoſſibilitas, quia in ſapientia, cui uniti ſunt, omnia ſciunt, in Omnipotente omnia poſſunt.*

S. P. Dam. l. 7. Ep. ult.

Omniũ erit malorum oblivio.

11 Conſolationem, & gaudium ipſorum augebit ſecuritas, qua ſe offenſæ DEI ſubjiciendos non eſſe certò ſciunt, ſicut nec ulli generi culpæ, ſeque omnia pericula evaſiſſe mitè gaudebunt: Richardus de ſancto Victore inquit: *Quantæ reminiſcentur periculorum, & miſeria, quam evaſerunt, tantæ exultantes dicent: Torrentem pertranſivit anima noſtra, aquam intolerabilem; & laudantes DEUM ſubjungent: Benedictus Dominus, qui non dedit nos in captionem dentibus eorum, ſcilicet Dæmonum, de laqueo quorum venantium animæ eorum ereptæ ſunt, & contritus eſt laqueus, quia ceſſavit tentatio.* Unde quilibet Beatus dicere poterit: *Oblivisci me fecit DEUS omnium laborum meorum:* Quando enim ad regium illum Thronum aſſumptus fuerit omnes miſerias, ærumnas, & dolores perpeſſus è memoria deponet. Chriſtus poſt reſurrectionem ſuam de atrociſſimis Paſſionis ſuæ tormentis biduò ante perpeſſis interrogatus, reſpondit: *Quæ?* quaſi reſurrectionis ſuæ gloria omnium illorum totaliter aboleviſſet memoriam. Sanctus Paulus vix unicam beati illius torrentis Civitatem illam inundantis ſtillam deguſtarat, quando protinus dicebat: *Sive in corpore, ſive extra corpus neſcio; ſuperabundo gaudio in omni tribulatione.*

Rich. à S. Vict. p. 2. in Cant. c. 10. Pſal. 123. v. 5. v. 6. v. 7.

Gen. 41. v. 51.

Luc. 24. v. 19.

2. Cor. 12. v. 2. 2. Cor. 7. 4.

12 Sanctus Anſelmus dicit, quod etiam transgreſſiones noſtræ in Cœlis à nobis in memoriam revocatæ, ad majus laudandi DEUM, & Divinæ miſericordiæ gratias agendi motivum deſervient: *Ut in laudibus illius æternaliter jucunderis, ſemper de quanta miſeria ſis erutus, ut puto, coram habebis; cùm ergo ſingulorum conſcientia ſingulis pateant, fateri audeo, ea quoque peccata cunctis electorum patere, pro quorum curatione tu DEO gratioſus exiſtes aſſiduè, non ad tuam confuſionem, ſed ad magnam DEI miſericordiam, ejuſque glorificationem, tuamque congratulationem.*

S. Anſel. l. de ſimilit. c. 70.

Beatorum peccata patebunt cunctis ad Dei majorem gloriam.

13 Quæri hoc loco haud inopportunè poterit, an Beati etiam aliquam habituri ſint pœnarum infernalium notitiam. Chryſoſtomus ſuper illa verba: *Magnum Chaos firmatum eſt, ut hi qui volunt huc tranſire, &c.* affirmare videtur; Dicit enim: *Videre poſſumus, tranſire non poſſumus, nos videmus quid fugerimus, & vos videtis quid perdideritis, & noſtra gaudia cumulant veſtra tormenta, & veſtra tormenta cumulant noſtra gaudia.* Sanctus Bernardinus illa verba Pſalmi: *Lætabitur juſtus cùm viderit vindictam*, huic eidem propoſito adaptat; Dicit enim, ſenſum illorum verborum eſſe: *Lætabitur juſtus cùm viderit vindictam, ſcilicet ſuper damnatos, juſtiſſimè exerceri; gaudebunt quoque quia conſpicient ſe ex Dei miſericordia à talibus tormentis liberatos, ideo exultabunt dicentes illud Propheticum; Anima noſtra erepta eſt de laqueo venantium.* Dicet pariter tunc anima beata: *Niſi quia Dominus adjuvit me, paulominùs habitaſſet in Inferno anima mea;* Sic quoque in Iſaia dicitur: *Egredientur, & videbunt cadavera virorum, qui prævaricati ſunt in me.* In eamdem quoque opinionem S. Joannes concurrere videtur, qui in Apocalypſi ſcribit: *Fumus tormentorum eorum aſcendet in ſæcula ſæculorum.*

Damnatorũ pœnæ augebunt Beat. gloriam.
D. Chr. in Luc. 16.

S. Bern. Sen. to. 3. ſer. 64. art. 3. c. 3. Pſ. 57. 11.

Pſ. 123. v. 7. Pſ. 93. v. 17. Iſa. 66. v. 24.

Apoc. 14. v. 11.

14 Verùm dicet fortaſſe aliquis, quamnam intolerabilis illa puteolentia, & fœtor, Paradiſo ineffabilium deliciarum loco conſolationem afferre poterit? Verum quidem eſt, quòd quando Iſraelitæ Ægyptios in mari rubro ſubmerſos, eorumque cadavera ad littus projecta, & diſperſa viderunt, tametſi illa enormiter fœterent, ipſi tamen jubilantes, & exultabundi dixerint: *Cantemus Domino, glorioſè enim magnificatus eſt, Equum, & aſcenſorem projecit in mare; fortitudo mea, & laus mea Dominus, & factus eſt mihi in ſalutem.* Sed fœtor ille ad beatum illud viridarium, ubi omnia liliis, & roſis ſuaviſſimè fragrant, pertingere non poterit: *Magnum Chaos firmatum eſt*, Dico igitur, quòd tametſi hoc verum ſit, attamen grata illa memoria, qua ſe in virtute gratiæ, & Omnipotentis dexteræ Dei ab illa abyſſo liberatos eſſe recordabuntur, linguam eorum ad cantum, ad laudes, & gratias Deo pro tanto beneficio inceſſanter reddendas, ſemper faciet eſſe expeditam: Unde ſanctus Auguſt. lib. 20. de Civitate Dei c. 22. cujus hic eſt titulus: *Qualis futura ſit egreſſio Sanctorum ad videndas pœnas malorum:* dicit: *Egredientur per ſcientiam, &* paulò poſt ſubdit: *Qui erunt in pœnis, quid agatur intùs in gaudio Domini neſcient, qui verò erunt in illo gaudio, quid agatur foris in illis tenebris exterioribus, ſcient*, idque eo præcipuè fine, ut divinam pietatem perpetuò laudent, & magnificent.

Exod. 15. v. 1. v. 2.

S. Aug. l. 20. de Civ. c. 22.

DISCURSUS XVI.

ARGUMENTUM.

De gaudiorum, quibus Beati fruentur, ſtabilitate, quippè quæ numquam deficient, cùm bona hujus vitæ econtra continuæ mutationi ſint obnoxia.

THEMA.

Ego autem dixi in abundantia mea: Non movebor in æternum. Pſal. 29. v. 7.

1 Regius Propheta Cœleſtis Jeroſolymæ gloriam, cum Jeroſolyma illa in qua ipſe velut Rex gubernabat, collatam contemplans, in ſpiritu abſorptus dixit: *Ego autem dixi in abundantia mea: Non movebor in æternum.* Quaſi dicere vellet: Magnificentia, Regna, & diademata mundi hujus citò tranſeunt; Cœleſtis gloria autem ſtabilis eſt; *Quia in illa Beatitudine*, ut Sanctus Auguſtinus ait, *quod ſemel adipiſcitur, ſemper tenetur.* Idem quoque ſanctus Doctor aſibi, in Meditationibus ſuis differentiam, quæ verſatur inter bona quæ Deus in hac vita tribuit, & inter illa quæ largitur in altera, his verbis aſſignat: *Quæ dat in præſenti temporalia ſunt, quæ autem in futuro ſæculo ſe promittit ſuis daturum, æterna ſunt. Temporalia bona difficilè acquiruntur, & acquiſita facilè dilabuntur, & quæ habita ſunt, cum gravi ſollicitudine cuſtodiuntur, & cum dolore amittuntur, & amiſſa cum gravi labore recuperantur: futuri autem ſæculi bona numquam amittuntur, cum gaudio, & quiete poſſidentur, cum ſemel quis acceperit, ita ſecurus erit, ſe ea numquam amiſſurum, ſicut certus eſt, vel erit, ſe numquam velle amittere.* Idque adeò verum eſt, ut nullus futurus eſſet beatus, niſi ſecurus pariter eſſet, ſe æternam felicitatem numquam poſſe in æternum amittere. Unde Sanctus Bernardinus authoritatem quamdam Sancti Auguſtini lib. 13. de Trinit. capite 8. citans dicit: *Impoſſibile eſt, aliquem eſſe beatum, niſi ſit ſecurus de ſua Beatitudinis perpetuitate.* Nam ut Danielis cap. 7. ubi de beato illo Regno fit mentio, ſcribitur: *Poteſtas ejus poteſtas æterna, quæ non auferetur, & Regnum ejus, quod non corrumpetur:* quæ verba Sanctus Bernardinus citans, ſubjungit: *Non enim corruptibile eſt in ſe, ſeu ab intra;* ac proindè notat, quòd Sanctus Petrus Paradiſum Cœleſtem *gloriam immarceſcibilem* appellarit: *Poteſtas Regni ejus eſt æterna, quia nihil habet ſupra ſe, & cui nulla poteſt fieri violentia.* Sanctus Bonaventura Cæſarium citat: & poſtquam dixiſſet: *Beatam vitam faciliùs eſt conſequi quàm enarrare*, mox infinitorum, & immortalium illorum bonorum ſtabilitatem his verbis oſtendit: *Cujus curſus ſine termino, uſus ſine faſtidio, refectio ſine cibo, ſub antiquis perpetuiſque gaudiis ſemper nova jucunditas, & ſine timore amittendi continuata felicitas.*

Beatitudo ſtabilis.

Pſ. 29. v. 7.

S. Aug. l. 3. de Symb. ad Catech. c. 11. 12. 20.
S. Aug. Med. cap. 26.

S. Bern. to. 2. ſer. 64. art. 3. cap. 3.

Dan. 7. v. 14.

S. Ber. ſer. in Dom. ult. poſt Epiph. cap. 4.

S. Bonav. in ſolil.

2 Sanctus Joannes ſupernam illam Jeroſolymam ſub duplici nobis ſpecie repræſentat, nimirùm ſub figura quadrata, & in ſpecie Civitatis noviter ædificatæ; *Et Civitas in quadro poſita eſt.* Tota mundi hujus moles in figura ſphærica, & rotunda ſubſiſtit, prout videre eſt in Mappa mundi; Cur igitur Civitas Cœleſtis Jeroſolymæ in forma adeò diverſa, quadrata videlicet conſpicitur? Myſterium hujus ſanctus Bonaventura declarat dicens: *Quadrum figurat ſoliditatem, & ſecuritatem illius Regni Cœleſtis.* Sanctus Joannes in ejuſdem libris cap. 21. ſcribit: *Et vidi Cœlum novum; & vidi Sanctam Civitatem Jeruſalem novam.* Quis hanc Cœli no-

In primævo juvenæ ſe.

Apoc. 21. v. 16.

S. Bonav. in Diet. ſal. Lect. 10. cap. 5.

Apoc. 21. v. 1.

vita-

vitatem à Sancto Joanne conſpectum non admiretur vehementer? Quomodò enim Cœlum novum eſſe poteſt, quod jam ante quinquies millenos, & ampliùs annos ante tempora S. Joannis fabricatum fuerat, maximè cùm Cœlum inter omnia opera quæ omnipotens DEI dextera creavit, omnium ſit antiquiſſimum; ſiquidem *In principio creavit Deus Cœlum*? Ad hoc poteſt reſponderi, illam rem vetuſtam eſſe, & appellari, quæ poſtquam producta eſt, primitivam ſuam amittit pulchritudinem, ſive quæ à primævo ſuo flore, & vigore defecit; Cœleſtis autem Paradiſus per omnem æternitatem in primævo ſuo vigore ſemper permanſit, & porrò permanebit. Hic in terris flores citò langueſcunt, non ſic flores illi qui in horto deliciarum æternalium progerminant: Quem proindè S. Petrus meritò appellat: *Hæreditatem incorruptibilem, & immarceſcibilem conſervatam in Cœlis*; Et iterùm ait: *Percipietis immarceſcibilem gloriæ Coronam.*

Gen. 1. v. 1. — 1. Petr. 1. 4. — 1. Petr. 5. 4.

Beati omnes in Christi ſunt, & eodem etate.

3 Et hæc eſt ratio, cur in Cœlis quid ſit conſeneſcentia aut vetuſtas, penitùs ignoretur: Unde Angeli qui ante ſexies millenos, & ampliùs annos creati fuere, juvenes nihilominùs ſemper pingi ſolent, numquam verò barbati, unde apud Iſaiam dicitur: *Non erit ibi ampliùs infans dierum, & ſenex*, quia tametſi multi juvenes pariter, & ſenex ex hac vita in æternam beatitudinem poſſidendam commigrent, mox tamen ut in eamdem recipiuntur, omnes ætatem Chriſti protinùs induunt, & velut coætanei fieri videntur, ut hac ratione feliciſſimum ſtatum in omnem æternitatem firmiter ſtabiliant: *Donec occurramus omnes in virum perfectum, in menſuram ætatis plenitudinis Chriſti.*

Iſa. 65. 20. — Epheſ. 4. v. 13.

Marc. 16. v. 5. Beatitudo ſenectutem neſcit.

4 S. Marcus refert, quòd tres Mariæ poſtquam ad Chriſti ſepulchrum acceſſiſſent: *Introeuntes in monumentum viderunt juvenem*; at verò dicat fortaſſe nonnemo, numquid convenientiùs Angelus in ſpecie viri ſenis apparuiſſet, maximè cùm illi cum matronis honeſtiſſimis tractandum eſſet; Nequaquam, reſpondet Chryſologus, ſed ſpecies hæc juvenilis magnum in ſe continet myſterium; *viderunt juvenem, ut cernerent noſtræ Reſurrectionis ætatem; vident juvenem, quia neſcit reſurrectio ſenectutem, neque ætates recipit æterna perfectio.*

D. Chryſol. ſer. 83.

Gen. 47. v. 9. Orig. ho. 15. in Gen. Non ſubjicitur ætatis defectui.

5 Jacob Patriarcha à Pharaone, quot annos haberet, interrogatus, reſpondit: *Dies peregrinationis vitæ meæ centum viginti annorum.* Circa quæ verba Origenes ingenioſè obſervat, quòd Spiritus Sanctus cum magna circumſpectione Patriarcham illum in hac occaſione non Iſraelis nomine, ſed Jacobi appellarit: *Et dixit Jacob, Jacob qui dixit ad Pharaònem, quia parvi, & peſſimi ſunt dies vitæ ſuæ, quod utique numquam diceret Iſrael.* Jacob enim idem ſignificat, quòd *ſupplantator*, ideòque hominem viatorem repræſentabat, qui ætatis, & annorum viciſſitudinibus noſcitur eſſe ſubjectus: *Iſrael* autem idem ſignificat, quòd *videns Deum*, ideòque comprehenſoris eſt ſymbolum, qui ætatis defectui minimè ſubjicitur.

Gen. 47. v. 9.

Stabilis eſt.

6 Controvertitur inter Doctores, an Beati in Cœlis ſeſſuri ſint, an verò in pedes erecti ſtabunt, quia utrumque de Chriſto legimus: Dicit enim S. Marcus: *Aſſumptus eſt in Cœlum, & ſedet à dextris Dei*; S. Stephanus autem illum in Cœlo ſtantem conſpexit: *video, &c. Jeſum ſtantem à dextris Dei.* Verumtamen convenientius dicendum videtur, quòd Beati in Cœlis ſedebunt, quia nomen ſeſſionis potiùs quàm ſtationis honorem, & præeminentiam denotat; unde & beatis in Scriptura ſacra ſeſſio promittitur: *ſedebitis, & vos &c.* idque in ſignum ſummi honoris, qui illis in Cœlo exhibebitur; ſicut enim permagni hic in terris æſtimatur, ſi ſubditus aliquis in præſentia Regum vel Imperatorum ſedere ab illis jubeatur, ita quoque Chriſtus Apoſtolis ſuis in incomparabilium meritorum ſuorum remunerationem dixit; *ſedebitis & vos ſuper ſedes duodecim, &c.* vel etiam dicere poſſumus, quòd ſeſſio iſta denotet Beatitudinis electorum ſtabilitatem, æternorumque bonorum cum quiete, gaudio, ac omnimoda ſatisfactione permanentiam. Verum quidem eſt, quòd de Seraphinis in Iſaia dicatur: *Seraphim ſtabant*, attamen non minùs verum eſt eoſdem pariter viſos fuiſſe alatos: *Sex alæ uni, &c.* Quarum alarum occaſione opportunè hic mihi dubium quoddam incidit à S. Bernardo propoſitum; Ita enim ſcribit: *Ergone etiam cum hyems tranſierit, & ſedebit Rex ſuper ſolium, volandum adhuc erit & ipſis Seraphim, ut poſſint diverſis occurrere neceſſitatibus diverſorum, ab imminentibus liberare periculis, opem ferre laborantibus, in tribulatione poſitos conſolari? Abſit, ut in illo Beatitudinis Regno neceſſitas, aut periculum, aut labor, aut tribulatio ſit, cui oporteat ſubvenire. Ad quid ergo tunc alæ? Credo autem ſicut in ſtatione (ſtabant) immutabilitatem, ſic & in volatu alacritatem promitti, ne videlicet inſenſibilis quædam, & quaſi lapidea ſtabilitas æſtimetur.*

Marc. 16. v. 19. — Act. 7. v. 55. — Mat. 19. v. 28. — Iſa. 6. v. 2. ibi. — S. Bern. ſer. 4. de verb. Iſa.

7 S. Ambroſius ſuper illa Pſalmiſtæ verba: *Non movebor in æternum*, ita ſcribit: *ſemel in patriam receptus, lubricum non debet habere veſtigium, ſed tenere ſtatus proprii firmamentum.* Hocque unicum motivum fuit, cur David Rex in ſupremo honorum, Dominiorum, theſaurorum, & triumphorum Jeroſolymitanorum culmine poſitus, numquam contentus, aut quietus extiterit, ſed corde ad Jeruſalem Cœleſtem converſus, & bonorum immortalium illius ſtabilem permanentiam conſiderans exclamarit: *Stantes erant pedes noſtri in atriis tuis Jeruſalem, Jeruſalem quæ ædificatur ut civitas, cujus participatio ejus in idipſum.* S. Bernardinus ſuper illa verba Pſalmi: *In pace in idipſum dormiam, & requieſcam*, inquit: *Quæ pax eſt in idipſum, id eſt immutabilis? pax enim præſentis temporis non eſt in idipſum, quia ſæpè mutatur, & variatur.*

S. Amb. in Pſ. 29. — Pſ. 29. v. 7. — Profecutio. — Pſ. 121. v. 2. — S. Bernardin. to. 1. ſer. 56. ar. 3. c. 1. — Pſ. 4. v. 9. — Iſa. 33. v. 20.

8 Deus olim apud Iſaiam promiſit dicens: *oculi tui videbunt Jeruſalem habitationem opulentam, tabernaculum quod nequaquam transferri poterit, nec auferentur clavi ejus in ſempiternum, & omnes funiculi ejus non rumpentur*, quaſi dicere vellet; Nullum erit periculum, ob quod timeri poſſit, ne hoc tabernaculum tranſportetur, quia fundamenta ejus nimis fixa, & ſtabilita ſunt in æternitate; unde S. Bonaventura ait: *Beatitudo noſtra eſt per bonorum poſſeſſorum interminabilem durationem; ſtatus enim hic finiri poteſt, beatus non eſt, ſed miſeriæ ſubjacet; cum igitur interminabilitas non poſſit haberi, niſi à fonte immortalitatis, in eo ſolo beatificatur; Ideo dicitur: Beati qui habitant in domo tua Domine, in ſæcula ſæculorum laudabunt te, quia erit eorum lætitia ſempiterna.* S. Bernardinus eamdem ferè habet conſiderationem, dum ait: *Deum quem anima cognovit ſummum bonum, poſſidebit ſummè charum, atque omnes alias Creaturas in Deo: Tunc profectò qualibet anima dicere poterit illud* Cant. 3. *Tenui eum nec dimittam.*

Profecutio. — S. Bon. prooem. in Eccl. — Pſ. 83. v. 5. — Iſa. 35. v. 10. — S. Bern. ibid. — Can. 3. v. 4.

Beatitudinis abundantia ac ſtabilitas.

9 His tamen quæ hactenùs quoad hanc bonorum Cœleſtium, & immortalium permanentiam, & ſtabilitatem diximus, opponi poteſt, quòd ſcilicet eadem bona nobis per modum rei alicujus tranſeuntis, & fluentis, non verò ſtabiliter permanentis in Scriptura ſacra repræſententur: Dicitur enim in Pſalmo: *Fluminis impetus lætificat civitatem Dei; Torrente voluptatis tuæ potabis eos*; Et in Apocalypſi dicitur: *Et oſtendit mihi fluvium aquæ vivæ.* Sed facilis eſt reſponſio ſi conſideretur, quòd in illis locis fluminis, & torrentis nomine, gaudiorum, & delectationum beatarum deſcribatur abundantia: *Ecce ego declinabo ſuper eam quaſi fluvium pacis, & quaſi torrentem inundantem gloriam*; quamvis & notandum ſit, quòd in illo textu Apocalypſeos dicatur: *oſtendit mihi fluvium aquæ vivæ, ſplendidum tamquam cryſtallum*: In cryſtallo claritas eſt ſimul, & firmitas; in flumine igitur immortalium bonorum denotatur abundantia, ſtabilitas autem in cryſtallo.

Pſal. 45. v. 5. — Pſ. 35. v. 9. — Apoc. 22. v. 1. — Iſa. 66. v. 12. — Apoc. 22. v. 1.

10 Fieri nequit, ut ſine admiratione quis legat, quòd ex ſpeciali impulſu Spiritus Sancti S. Lucas dicit, dum S. Petrum de ignorantia notare non veretur; Dum enim S. Petrus divini Magiſtri ſui admirabilem transfigurationem, & gloriam conſpexiſſet, dixiſſetque: *Faciamus hic tria tabernacula; Bonum eſt nos hic eſſe*; ſubdit Evangeliſta, quòd S. Petrus id locutus fuerit *neſciens quid diceret.* Sed quomodò de S. Petro dici poteſt, quòd neſcierit quid diceret, quando illum claves ſcientiæ, & ſapientiæ divinæ habuiſſe conſtat, qui proinde è Cathedra ſua in finem uſque ſæculorum univerſam Eccleſiam de veritatibus fidei erudire, & docere debebat? S. Antonius de Padua errorem S. Petri in eo ſtetiſſe dicit; *Quia tabernaculum eſt manſio tranſmutabilis, firmam autem habitationem Deo facere oportet, Deo autem competit æterna.* Dicendum igitur, quòd ideò S. Petrus *neſciebat quid diceret*, quia quando de gloria Cœleſti agebatur, ipſe de tabernaculis conſtruendis ſollicitus erat, quæ ex uno loco moventur ad alium. Longè aliam in hac materia mentem habebat illa à Deo dilecta, &

Luc. 9. 33. — S. Ant. de Pad. in Dom. 2. Quadr.

præcle-

Digitized by Google

Cant. 1. v. 16.

prælecta anima; quæ dicebat: *Tigna domorum noſtrarum Cedrina, laquearia noſtra Cypreſſina.* Tabernacula extemporanea quædam ſunt tentoria, quæ facillimè, & velociter diſſolvuntur, cùm tamen ècontra tentoria, & Tabernacula Cœleſtia trabibus innitantur Cypreſſinis, & Cedrinis incorruptibilibus, nec tinearum corroſioni ſubjectis.

Penes de ſtatu gratiæ ſecuri.
1. Cor. 10. v. 12.

11 Una ex majoribus hujus præſentis vitæ miſeriis hæc eſt, quòd ſcilicet quamdiù in hoc mortali corpore vivimus, de ſtatu gratiæ ſecuri eſſe nequeamus. Unde Apoſtolus monet dicens: *Qui ſtat, videat ne cadat.* Quamdiù enim quis viator eſt, ſecurus eſſe nequit, quia ſemper à recta via, & ſemita declinare poteſt, non verò ſic erit nobiſcum poſtquam in patriam appulerimus: Ibi enim quilibet beatus ſecurè dicere poteſt: *Non movebor in æternum*; in præſenti autem vita valet monitum illud Apoſtoli: *Cum metu, & tremore ſalutem veſtram operamini.* D. Chryſol. ſuper illa ſymboli verba: *Aſcendit in Cœlos*, dicit: *Aſcendit, non ut ſe referret in Cœlum, qui ſemper manſit in Cœlo, ſed ut te perferret, quem taliter vinctum abſolvit, & ſubtraxit inferno. Intellige unde, & ubi homo per Deum ſis levatus, ut eſſes in Cœleſtibus ſtabulis, qui eras lubricus.*

Pſal. 29. 7.
Phil. 2. 12.
D. Chryſol. ſer. 59.

Similitudo.

12 De Corallo naturales Philoſophi ſcribunt, quòd quamdiù eſt in mari poſitum, unde ſuam trahit originem, arbuſtulum ſic tenerum, flexibile, ac facilè frangatur; Cùm tamen mox ut è mari foras extrahitur, inſtar lapidis ſolidetur, & indureſcat, nec amplius flecti ſe patiatur, colorem quoque viridem pallidiuſculum in rubicundum protinùs tranſmutet: eodem quoque modo de nobis loqui poſſumus, quamdiù enim in mari hujus mundi conſtituti ſumus, continuis lapſibus, iiſque periculoſis ſubjicimur, continuam contra noſmetipſos luctam experimur, & prævaricari facilè poſſumus: At verò ex hujus maris undis extracti, & in aliam vitam tranſlati, in amore Dei ſolidi, & conſtantes efficimur, atque in Beatitudine immutabilem quemdam ſtatum nobis comparamus. Unde S. Bonaventura ait: *De hujus Regni, & convivii æternitate ducit Auguſtinus: O vita vitalis, dulcis, & amabilis, ubi ſumma ſecuritas, ſecura tranquillitas, tranquilla jucunditas, jucunda felicitas, felix æternitas, æterna beatitudo, & beata vita ſine fine!* quæ omnia deſumpta ſunt ex S. Auguſtino in ejus Meditationibus, ubi ſubjungit: *Ubi amor eſt perfectus, timor nullus, dies æternus, alacer motus, & unus omnium Spiritus de contemplatione Dei ſui, ac de ſua cum illo permanſione ſecurus*; Et paulò poſt, inquit: *Ubi beatus nullus ejicitur; ubi nullus miſer admittitur.*

S. Bon. tr. 6. de 7. donis Spir. S. c. 10.
S. Auguſt. in Med. c. 16.

Job. 1. v. 1.

13 Inter alias hujus miſerabilis vitæ noſtræ miſerias, quas S. Job deplorat, una hæc eſt: *Homo natus de muliere, brevi vivens tempore, repletur multis miſeriis; Qui quaſi flos egreditur, & conteritur, & fugit velut umbra, & numquam in eodem ſtatu permanet*; Continuam namque in ætate, in vultu, in valetudine, in aliis naturæ, & fortunæ bonis inſtabilitatem, & mutationem hic in terris cernimus. Unde S. Anſelmus ait: *In hac vita nihil quis poteſt habere, unde ſecurus valeat eſſe; ſub eodem enim momento pauper ex divite, mortuus ex vivo poteſt exiſtere*; Econtra verò de anima beata idem ſcribit: *Quicquid voluerit habebit, & nihil ex eo ſe amiſſurum timebit.* Hanc quoque mutabilitatem D. Chryſoſtomus verbis conſiderat: *Velut ſomnium ſunt omnia ſenſibilia, & generationi ſuppoſita ſunt, & corruptioni, licet enim corporis fortitudinem habeamus, ipſam dejicit ægritudo, lætitiam excipit tribulatio, pulchritudini ſuccedit ſenectus; Si menſa lauta fruamur, ſuperveniens veſper voluptatem diſſolvit, & præſentia ſunt aranea imbecilliora, & ſomniis fallaciora.*

v. 2.
Nulli mutationi ſubjecti.
S. Anſel. l. de ſimil. c. 69.
D. Chryſ. 10. 1. ho. 77.

Felicitas terrena inſtabilis ſecus Cœleſtis.
Pſ. 144. v. 13.

14 Nihil adeò mortales ambire ſolent, quàm Regna, & Sceptra, eò quòd Reges in ſupremo humanæ felicitatis imaginabilis apice collocati eſſe creduntur; et verò quænam eſt hic in terris quantùmvis potens, & formidabilis Monarchia, quæ in temporis procinctu non vacillaverit? Soli Cœlorum Regno hanc Deus prærogativam reſervavit, quòd ſtabile ſit, & immobile, nullique mutationi, niſi quæ ad melius eſſe contendit, ſubjectum: *Regnum tuum, Regnum omnium ſæculorum, & dominatio tua in omni generatione, & generationem.* Hoc motivo tot Reges moti fuere, ut Regnis, & coronis ſuis ſpretis, & poſthabitis, vivos ſe in arctis regularis vitæ clauſtris ſepelirent, & ſceptrorum loco arreptis diſciplinis in carnem propriam ſævierint. Sanctiſſimus ille Rex Franciæ Ludovicus IX. Emblema ſibi formaverat, quod ſemper ob oculos poſitum ſpeculabatur, Coronam videlicet in aere ſuſpenſam, & ad Cœlos elevatam, cum hoc ſubjecto ſymbolo ſeu Epigraphe: *Volo ſolidum, perenne.* Princeps quidam potentiſſimus à quodam ſibi unicè charo interrogatus, an in hac dignitate, in qua planè independens erat à quovis alio, ad cujus oris imperium populus obediebat, contentus viveret, adeòque nihil ulteriùs deſideraret? Reſpondit ſe ad quietis animi ſui complementum aliud nihil deſiderare, nec ulla re indigere, quàm clavo quodam, cùmque circumſtantes hoc Principis dictum admirabundi exciperent, reſponſi hujus illis mox declaravit myſterium, videlicet eo ſibi neceſſarium eſſe clavum, ut illo fortunæ rotam, ne deinceps volvatur, & invertatur, figere, & ſtabiliter ſiſtere poſſet. Et verè ita eſt, nam felicitas terrena, quantumvis excellens ſit, & magna, inſtabilis eſt, & defectibilis, & finem habet. De S. Hermenegildo Hiſpaniarum Rege S. Gregorius Papa ſcribit: *Cœpit itaque Hermenegildus Rex juvenis terrenum Regnum deſpicere, & forti deſiderio Cœleſte quærere*; Sed quodnam erat hujus tam heroici contemptus motivum? *Tantòque ſublimius gloriam tranſeuntis mundi deſpicere, quanto, & relegatus agnoverat nihil fuiſſe quod potuerit auferri.*

S. Greg. l. 3. Dial. c. 31.

Profectio.

15 Omnes in Cœlo rutilantes ſtellæ ſimul cum primo mobili continuò ab Occidente moventur ad Orientem, ſola excepta ſtella polari, quæ numquam abſconditur, nec unquam ab oculis noſtris diſparet, licèt aliæ ſuas habeant in aſcenſu, & deſcenſu, in ortu, & occaſu viciſſitudines. Similis quoque eſt Sceptrorum, Regnorum cunctarumque aliarum felicitatum terrenarum periodus, Floret enim hoc ſæculo hic, vel ille Principatus, qui tamen in ſequenti ſæculo iterùm miſerè ſuccumbet; Hodie Regnum illud floridum eſt, & in ſumma proſperitate conſtitutum, quod tamen paucis poſt diebus diſſipatum videbis, & miſerè deſtructum; Non verò res ita ſe habet in Regno Cœlorum: ſiquidem nullus unquam erit, qui Coronam, & diadema gloriæ ab eorum vertice eripere poſſit: *Regnum tuum Regnum omnium ſæculorum. In æternum exultabunt, & habitabis in eis, & gloriabuntur in te.* Pſ. 5. v. 12.

Pſ. 144. v. 13.
Pſ. 5. v. 12.

1. Cor. 4. v. 17.
Beatitudo nulli mutabilitati ſubjecta.

16 Apoſtolus Cœleſtem gloriam *æternum pondus* quoddam appellat: *Supra modum in ſublimitate æternum, gloriæ pondus operatur in nobis.* Quis hic non miretur quòd Apoſtolus Beatitudinem pondus appellare non dubitet, cum tamen inſeparabilis illa ſit ponderis proprietas, quòd aggravare, & deprimere ſoleat? *Semper* inquit Job dolens, *quaſi tumentes ſuper me fluctus timui Deum, & pondus ejus ferre non potui.* Reſpondet Theophylactus, Apoſtolum hyperbolico hoc loquendi modo gloriæ nobis explicare voluiſſe immenſitatem: *Gloria æterna eſt, & pondus habet, hoc eſt, magnitudinem excellenter excellentem, hoc enim eſt quod ait per hyperbolem ad hyperbolem*: Sic enim qui ad ſolium Imperiale, vel ad thronum Pontificium evectus eſt, lamentari ſolet, dicendo; magnum humeris meis pondus, & onus impoſitum ſuit, non obſtante quòd ad ſummum, & deſideratiſſimum terrenæ felicitatis culmen aſcenderit. Eodem modo Hugo Cardinalis inquit: *Pondus gloriæ hoc dicit, quia in ſe tanta eſt, quod homo in ſe eam ſuſtinere non poſſet, niſi Domino favente; In lumine tuo videbimus lumen.* Gloſſa autem alium modum nomen hoc explicandi ingreditur, quia dicit Apoſtolum illis verbis ad invicem opponere voluiſſe infelicitates, quas Beati evaſerunt, & gaudia Cœleſtia, in quorum ſunt poſſeſſionem ingreſſi: *Quod momentaneum, & leve tribulationis æternum gloriæ pondus operatur.* Illi enim quod in hac vita momentaneum eſt, correſpondet æternum, ei quod inconſtans eſt, leve, quodque inſtar folii cujuſdam citò movetur, pondus correſpondet, quòd immobilitatem quamdam ſecum ſubinfert, denique tribulationi correſpondet gloria. Cajetanus aliam reddit rationem dicens: *Quemadmodum leve vocat, quod parvi penditur, ita pondus appellat, quod magni penditur*: Lyranus ſimiliter dicit, vocatur *pondus ratione pretioſitatis.* Cajetanus verò inſuper dicit, quòd ſicut res aliqua inconſtans, & facilè mobilis levis appellatur, ita ponderis nomine res aliqua ſtabilis, & immobilis vocari ſoleat, & talis eſt gloria Paradiſi, quæ permanens

Job. 13. v. 21.
Theophyl. l. 2. c. 4.
Hug. Car. ib.
Gloſſ. or. ib.
Pſ. 35. v. 10.
Cajet.
Lyran.

manens eſt, & perpetua, nullique mutabilitati ſubjecta. Lyranus ait: *Pondus gloriæ quietat appetitum totaliter in Deo, ſicut pondus quietat grave in centro*; Sicut enim centrum eſt immobile, ita & beatitudo, quæ centrum eſt animæ (*creaſti nos Domine ad te, & inquietum eſt cor noſtrum, donec requieſcat in te*) ſtabilis eſt, & fixa: *Ego dixi in abundantia mea; Non movebor in æternum*.

Lyran.
Pſal. 29. v. 7.

DISCURSUS XVII.

ARGUMENTUM.

Oculi noſtri in Cœlum à nobis dirigendi ſunt, ſi bona terrena contemnere velimus.

THEMA.

Cor ſapientis in dextera ejus, & cor ſtulti in ſiniſtra illius. Eccleſ. cap. 10. v. 2.

Cor ſtulti in bonis tranſitoriis.

1 QUòd ſi quis Anatomiſtas de hac Eccleſiaſtis propoſitione, ejuſque veritate conſuleret, miraretur utique quòd vir aliquis adeò ſapiens, qualis Salomon fuit, aſſerere non dubitet, quòd cor ſapientis in dextera conſiſtat, ſtultus verò cor ſuum in ſiniſtra corporis parte habeat, quis enim eſt qui eamdem in omnibus corporibus humanis ſymmetriam, & architecturam inveniri neſciat? Et ideò pro hujus loci myſteriorumque ejus intelligentia, non ad Anatomiſtas naturæ, ſed ad Anatomiſtas gratiæ, hoc eſt, myſteria ſpiritualia recurrendum eſt. S. Antonius de Padua in quodam ſerm. ſuo dicit: *Cor ſapientis in dextera ejus, id eſt, in æternis, cor ſtulti in ſiniſtra illius, id eſt, in bonis tranſitoriis.*

S. Ant. de Pa. ſer. in Fer. 4. Cin.

Prædicatores de Beat. prædicent ſæpius.

2 Quando Redemptor noſter poſt reſurrectionem ſuam diſcipulis ſuis ad mare Tyberiadis, ubi piſcationi operam dabant, apparuit, ad dexteram navigii illos retia ſua ejicere juſſit, de bona illos piſcatione faciens eſſe ſecuros: *Mittite in dexteram navigii rete, & invenietis*: Quodnam obſecro huic Chriſti juſſui ſubeſt myſterium, quòd in dextero potiùs, quàm ſiniſtro navigii latere, major reperienda dicatur piſcium quantitas? Et verè ita factum eſt, *quia jam non valebant illud trahere præ multitudine piſcium*. Enim verò ſub hiſtoriæ illius littera ſequens latet myſterium; Per piſcationem enim prædicatio figurabatur Euangelii: *Faciam vos fieri piſcatores hominum*; Per dexteram æterna Beatitudo denotabatur: *Delectationes in dextera tua uſque in finem*. Dum igitur Chriſtus dicit: *Mittite in dexteram navigii rete*, prædicatores Apoſtolicos, qualiter ſe in procurando animarum lucro gerere debeant, monere voluit, nimirum ut prædicationis ſuæ retia ad dexteram protendere ſatagant, id eſt, gloriam, & beatitudinem Paradiſi auditoribus ſuis frequenter inculcent, ſic enim eximium animarum fructum ſperare poterunt.

Joan. 21. 6.
Joan. 21. 6.
Matt. 4. v. 19.
Pſ. 15. v. 11.
Jo. 21. 6.

Profecutio.
Matt. 13. v. 52.

3 Eiſdem quoque Apoſtulis Salvator noſter in S. Matthæo hanc ſimilitudinem propoſuit, dicens: *Omnis ſcriba doctus in Regno Cœlorum, ſimilis eſt homini Patrifamilias, qui profert de theſauro ſuo nova, & vetera*. Circa quæ verba Hugo Cardinalis per hunc Scribam, Prædicatorem Euangelicùm interpretatur, per Regnum Cœlorum verò Eccleſiam, per theſaurum denique Chriſti ſcientiam, & doctrinam: *De theſauro, de ſcientia ſua: theſaurus deſiderabilis requieſcit in ore ſapientis, profert nova, & vetera*. Prædicator itaque Euangelicus omne ſtudium, facundiam, & efficaciam ſuam ad pœnas infernales, & Paradiſi gloriam inculcandas adhibere debet, quia juxta eumdem Hugonem *per nova, & vetera, promiſſa, & mina intelliguntur*.

Hug Car. ib.
Prov. 21. v. 20.

Ap. 4. v. 5.

4 In Apocalypſi inquit S. Joannes: *Exibant fulgura, tonitrua, & voces*: Sed undenam hæc fulgura, & tonitrua homines perterrentia proceſſiſſe exiſtimas? *De throno*. Quando enim Chriſtus vel in throno Majeſtatis, vel ad dexteram Patris glorioſus ſedens, vel tamquam liberaliſſimus electarum animarum remunerator, aut verò ut implacabilis quidam Judex Chriſtiano auditorio ſeriò proponitur, jam prædicator auditorum animas valido quaſi tonitrui ictu percutiens glorioſè triumphat. Sanctus Gregorius ſuper eadem verba Chriſti Matth. 13. diu ante Hugonem Cardinalem ita ſcripſit: *Intelligi valet, quia non de his qui fuerant, ſed de his qui eſſe in Eccleſia poterant, loquebatur, qui tunc nova, & vetera proferunt, cùm utriuſque teſtamenti prædicamento vocibus, & moribus loquuntur*. Demum verò ad noſtrum propoſitum deſcendens prædicta Chriſti verba alio quodam ſenſu jam dictis conformi exponit dicens: *Vetuſtum humani generis fuit, ad inferni clauſtra deſcendere, pro peccatis ſuis æterna ſupplicia tolerare, cui per mediatoris adventum novum aliquid acceſſit, ut ſi hìc rectè ſtudeat vivere, Cœlorum regna valeat penetrare*: Ac tamdem per notabilem quamdam ſententiam omnium Prædicatorum Euangelicorum cordibus meritò inſculpendam concludit dicens: *Ille in ſancta Eccleſia doctus Prædicator eſt, qui, & nova ſcit proferre de ſuavitate Regni, & vetuſta dicere de terrore ſupplicii, ut vel ſupplicia terreant, quos præmia non invitant*. Notandum verò eſt, quòd Salvator noſter priùs dicat *Nova*, & poſteà ſecundò loco ſubdit *Vetera*, ut ſciamus quòd multò majus malum ſit privari gloria, quàm ad infernum condemnari: Ita enim ad noſtram doctrinam D. Chryſoſtomus optimè notat, dum ait: *Sunt quidam abſurdi judicii, qui dumtaxat amant effugiſſe gehennam; contra ego multò durius eſſe tormentum quoddam aſſero, quàm gehenna eſt, hoc eſt, non aſſecutum eſſe tantam gloriam, & illinc elapſum eſſe, nec opiner quidem tanto dolore lugendum de malis gehennæ, quàm neceſſum eſt caſum deplorare, quòd de Cœlis excidimus, qui eſt nimirum cruciatus omnium duriſſimus*.

Ibid.
Profecutio.

S. Greg. h. 11. in Euang.

D. Chryſ. 1. ad Theod. Lapſ.

5 Verùm enim verò, ut ad diſcurſum noſtrum quoad dexteram denuò redeamus, unà mecum velim ad verba illa è ſacris Canticis deprompta vos reflectatis, quibus anima electa Cœleſti ſponſo ſuo dicit: *Læva ejus ſub capite meo, & dextera illius amplexabitur me*: In his namque verbis lævam ſub capite poſitam, dexteram verò ſponſam blandè amplexantem invenimus; Et quidem notandum, quòd dicat *ſub capite*, non verò *ſupra caput*, adeòque manum ſuam aſcondat, & occultet: quidnam in eo latet myſterii? S. Gregorius ait: *Per lævam ſponſi vita præſens, per dexteram verò vita æterna deſignatur; per caput autem ſponſæ, mens, qua animæ principatur, aſſumitur, ſed læva ſponſi ſub capite ſponſæ eſſe dicitur, & dextera ejus amplexatur eam, quia vitam corporalem ſub mente ſua ſemper ponit, vitam verò æternam, ut omnimodo amplexetur, concupiſcit; Hæc quippè quæ videt, magnanimiter mente ſublimi conculcat, officiis Cœleſtibus ſeſe occupat, hæc neceſſitate tolerat, ad illa ſummo deſiderio, quaſi brachio dextero ſponſi adſtricta ſuſpirat*.

Cant. 2. 6.
S. Greg. ibid.

Matt. 18 v. 9.
Terrena projicienda.

6 In S. Matthæo Magiſter noſter Cœleſtis dicit: *Si oculus tuus ſcandalizat te, erue eum, & projice abs te, bonum tibi eſt, cum uno oculo vitam intrare, quàm duos oculos habentem mitti in gehennam ignis*. At verò dic ſodes, numquid Beatitudo in viſione Dei conſiſtit? Quòd ſi ita eſt, igitur non ſolùm duos oculos habere, ſed planè Argum eſſe expedientius eſt: Cur igitur Salvator noſter unum oculum eruere, & abjicere ſuadet? Et quiſnam oculus ille projiciendus erit? Num fortè dexter? Nequaquam, ſed ſiniſter, id eſt amor honorum terrenorum, & vehemens ad illa affectus, quia Cœlum nemo acquirere valebit, qui terram dilexerit, non verò calcaverit.

Richar. de S. Vict. p. 2. in Cant. c. 9.

7 Richardi de S. Victore nobilis illa doctrina eſt, quòd videlicet contemptus bonorum terrenorum in nobis augeatur juxta proportionem notitiæ, quam de bonis Cœleſtibus habemus: *Quantum*, inquit, *æterna cognoſcimus, tantum tranſitoria deſpicimus, & damnamus hoc eſt enim illa pretioſa margarita, quam qui invenit, quæ priùs amaverat, libenter cuncta derelinquit*. Ad illa quoque Canticorum verba: *Quæ eſt iſta quæ aſcendit per deſertum, ſicut virgula fumi, ex aromatibus myrrhæ, & thuris?* ſeſe reflectens, quidnam per myrrham, quid verò per thus intelligendum ſit pariter exponit dicens: *Myrrham cremat anima, cùm terrenas delectationes contemnit; thus verò cum ſuperna deſiderat, & quærit*. Zachæus bonis temporalibus toto corde ſuo, & ad gulam uſque immerſus, notitiam aliquam Filii Dei habere deſiderabat: *Hic Princeps erat Publicanorum, & ipſe dives, & quærebat videre Jeſum quis eſſet*; Sed quonam tamdem modo ad Chriſti notitiam, & agnitionem pervenit? *Præcurrens aſcendit in arborem Sycomorum, ut videret eum*; Moxque ut ſe à terra elevavit, Filium Dei videre, & agnoſcere meruit: *Suſpiciens Jeſus vidit illum, & dixit ad eum; Zachæe feſtinans deſcende, quia hodie in domo tua oportet me manere*. Ubi S. Ambroſius ait? *Nemo fa-*

Cant. 3. v. 6.

Zachæus Chriſtum vidit poſtquam à terra ſe elevavit.

Luc. 19. v. 2.
v. 4.
v. 5.

S. Ambr. ib.

Manſi Bibl. Præd. Tom. I.

cile Jeſum videt, nemo poteſt Jeſum videre conſtitutus in terra. Poſtquàm verò Jeſum intra domus ſuæ hoſpitium accepit, mox omnes theſauros ſuos mente ſua deſpexit, & deſeruit.

Apoc. 12. v. 1. Ubi mentis oculus in Cœlum defigitur, terra deſpicitur.

8 In Apocalypſi admirabilis illa viſio his verbis ex parte refertur: *Signum magnum apparuit in Cœlo, mulier amicta Sole, & Luna ſub pedibus ejus*. Quando enim oculus animæ, id eſt, mens, & intellectus noſter in Cœli gloriam defigitur, jam omnis hujus vitæ felicitas deſpicitur Luna pedibus ſubſternitur, omnis denique mundi vanitas, velut lutum contemnitur: *Luna ſub pedibus ejus*.

Pſal. 23. 3. S. Valer. ho. 3. Terrena deponant qui ad futura feſtinant.

9 David nobis Cœlum per montis cujuſdam eminentiam affabrè delineat, dum ait: *Quis aſcendet in montem Domini?* Ac proindè S. Valerian. in Homilia quæ *De arcta, & anguſta via* intitulatur, dicit: *Liberum, & exutum omnibus impedimentis illum eſſe convenit, qui iter ardui montis aggreditur, exonerandum corpus eſt ſæcularibus deſideriis impeditum*.

Luc. Burg. ib.

10 Certiſſimum eſt, quòd cœna illa magna, cujus apud S. Lucam fit mentio, expreſſa ſit æternæ beatitudinis figura; Unde Lucas Burgenſis ait: *Convivium vocat, quia mentes hominum dulciſſima Dei viſione ſatiabit; Cœnam autem potiùs, quàm prandium, quia in fine vitæ ſit exhibebitur, ut nulla alia refectio ſit eam ſatiatura*. Sed quidnam in eo eſt myſterii, quòd ad hanc cœnam convivæ tales advocentur, qui velut otioſi juxta ſepes, aut in viis publicis divagabantur? *Exi in vias & ſepes, & compelle intrare*; S. Ambroſius ait: *Quòd hi videlicet apti ſint Regno Cœlorum, qui nullis præſentium cupiditatibus occupati, ad futura feſtinent*.

Luc. 14. v. 23. S. Ambr. in Luc. c. 15.

Homo otiose Deū non videbit. Ex. 33. v. 20. Ibid. v. 20.

11 Deus olim Moyſi ſervo ſuo divinam faciem ſuam, quæ præcipuum eſt Beatitudinis objectum, videre deſideranti, reſpondit: *Non poteris videre faciem meam*, & protinus rationem ſubjungit dicens: *Non enim videbit me homo*. Sed numquid plurimi ſunt in Cœlo homines qui Deum facie ad faciem vident? Aut verò ſoli forſitan Angeli viſione Dei fruuntur? Pro intelligentia notandum, quòd non ſine myſterio dicatur: *Non videbit me homo*, quia quòaduſque homines ſumus, id eſt, hoc corporis luto veſtiti, vel ut meliùs dicam, huic terræ (quia homo ſuam à terra derivationem habet, Homo ab humo) affixi fuerimus, ad Cœlum aſcendere minimè valebimus.

Deut. 4. v. 24. Exod. 3. 5.

S. Ambr. in Pſ. 118. oct. 8. Exod. 7. 1.

12 Quando Moyſes rubu ardenti, in quo Deus erat, qui *ignis conſumens eſt*, appropinquare voluit, vocem quamdam audivit ſibi dicentem: *Solve calceamentum de pedibus tuis*. Ubi S. Ambroſius ait: *Illud utique calceamentum, quod ex Ægypto detulerat; Nondum ei dictum erat: Faciam te in Deum Regi Pharaoni, adhuc homo erat, proceſſu ei debebatur, ut in Deum fieret, & ideo dictum eſt ei: Solve calceamentum; De homine dixit*. D. Chryſologus egregiè ad hoc propoſitum ita ſcribit: *Homo ex terrena vilitate concretus, dum terrenam labem vincit, dum ſanguinis ſtimulos frangit, dum carnis exſuperat paſſiones, tranſcendis Cœlum, ad ipſam Deitatis pervolat ſedem*. Quonam in conceptu S. Paulus mundum habebat? In eo nimirum, ut diceret: *Mihi mundus crucifixus eſt, omnia arbitror ut ſtercora*: Ac proinde nil mirum, quòd etiamnum vivens ad Cœleſtem raptus fuerit Paradiſum. Unde idem D. Chryſologus de eodem ſancto Apoſtolo ita ſcribit: *Dum terram vincit, intravit Cœlum, & tranſivit alium, & uſque ad tertiam meruit pervenire: & juſtè, nam priùs conſcendere debet Cœlos, qui ſic, & verbo, & exemplo homines penetrare docait Cœlos: Erit, erit major Cœlo, qui vixerit ſicut docuit Paulus*.

D. Chryſ. ſer. 110. Terram qui vicerit, Cœlū intrabit.

Galat. 6. v. 14. 2. Cor. 12. v. 4.

D. Chryſ.

Luc. 13. 11. S. Greg. hom. 31. in Euang.

13 De miſerabili illa, & incurvata muliere dicitur *Erat inclinata, nec omnino poterat ſurſum reſpicere*; Ubi S. Gregorius in ſenſu morali ita inquit: *Omnis peccator terrena cogitans, Cœleſtia non requirens, ſurſum reſpicere non valet, quia dum deſideria inferiora ſequitur, à mentis ſuæ rectitudine curvatur*. Speciali Dei aſſiſtentia, & directione nobis opus eſt, ut in hoc itinere non deviemus: Unde ſancta mater Eccleſia in collecta, ſive oratione quadam, ita nos orare docet: *Multiplica ſuper nos miſericordiam tuam, ut te rectore, te duce, ſic tranſeamus per bona temporalia, ut non amittamus æterna. Contemplationem Cœleſtium perdens*, inquit S. Gregorius Magnus, *ſi ſola terrais neceſſaria homo cogitaret, incurvatus, & humiliatus eſſet, ſed tamen uſquequaque non eſſet*, idque dicit occaſione verborum illorum Pſalmiſtæ dicentis: *Humiliatus ſum uſquequaque. Quem ergo à ſupernis cogitationibus non ſolùm neceſſitas dejicit, non ſolùm incurvatus, ſed uſquequaque incurvatus eſt*; & paulò poſt ſubjungit: *Terram ſemper intuetur qui curvus eſt, & quo pretio ſit redemptus non meminit, qui ima quærit*.

Orat. Dom. 3. poſt Pentec.

Pſ. 118. v. 107.

Oculi à terrenis puri Deum videbunt.

14 Quando oculus noſter purus eſt, viſum habet acutiorem, ſed minimus quiſquis pulveris nævus viſum noſtrum obfuſcat, turbat: Eodem modo quantò anima aliqua à terrenarum rerum affectibus purior eſt, eaſque magis contemnit, tantò conſtantiùs oculum mentis in viſione beatifica exacuit: econtra verò terrenarum rerum pulvis intellectum noſtrum adeò obtenebrat, ut in Deum defigi nequaquam poſſit. S. Antonius de Padua proinde dicit: *Beati oculi mundi corde, qui vident Jeſum Chriſtum. Unde Job 42. Nunc oculus meus videt te. Beati oculi quos ſtercus divitiarum non excæcat, nec lippitudo ſollicitudinum obnubilat, quia ipſi vident Dei Filium involutum panniculo, reclinatum in præſepio*. In Nativitate Chriſti apertum eſt Cœlum, quando Angeli Cœleſtem illam hymnodiam: *Gloria in altiſſimis Deo*, intonabant: At verò ipſe Rex gloriæ, in fœno nudus jacebat. Unde S. Laurentius Juſtinianus ſcribit: *Juſtè namque (ſi fas eſt dicere) contemnentibus mundum largitur Cœlum, totum quod poſſideat, dantibus eis, ad fruitionem perennis gloriæ tribuatur, qui omnia poſſidet*.

S. Ant. de Pad. in Dom. 13. poſt Trin. Job 42. 5.

Luc. 2. v. 7.

v. 4. S. Laur. Juſt. in ſolemn. omn. SS.

Conſideratio Cœleſtium efficaciter movet ad contemnendum terrena.

15 Enim verò anima aliqua Chriſtiana varia quidem habere poteſt motiva ad contemnenda hujus vitæ bona, eaque omnia efficacia, & potentia, at profectò nullum inveniri ad hunc effectum poterit efficacius, quàm ſi cor ſuum erigat ad conſideranda bona cœleſtia, eaque ſempiterna, quæ numquam deficiunt. Digniſſima eſt illa S. Bernardini Senenſis ſententia, ut ſeriò ab omnibus ponderetur: *Nec aliquid tantum valet ad ſpernendum præſentem vanitatem, quàm cogitare jugiter æternitatem*. S. Thomas de Villanova in ſerm. de S. Michaele Archangelo nos unico dumtaxat ſupremæ illius lucis radio illuſtrari exoptat, exiſtimans omninò, quòd unica ſolùm ignis illius quo Seraphini in Cœlis ardent, ſcintilla, ad bona illa terrena toto corde ſpernenda abundè ſufficeret: *O ſi vel tenuiſſimo lucis ſuæ radio*, inquit, *mentis noſtræ oculos illius Cœleſtis gloriæ, quo tendimus, immarceſcibilis claritas, vel quaſi ſubitum fulgur raptim perſtringeret, quomodò raperet ad ſe animas noſtras? Quanto illius deſiderio flagraremus? Quibus vocibus, & affectibus cum Propheta clamaremus: Quis deducet me in civitatem munitam? Quis deducet me uſque in Idumæam? Sic æſtuabat ille, qui illius deſiderio totus abſorptus dicebat: Ingrediatur putredo in oſſibus meis, & ſubter me ſcateat, ut requieſcam in die tribulationis, & aſcendam ad populum accinctum noſtrum, populum fulgidum, decorum, nobilem, beatum, & glorioſum, populum hilarem, feſtivum, & jucundum, cujus eſt Dominus ejus*.

S. Bernard. in Do. 5. Epiph. c. 4.

S. Th. de Vill. de S. Mich.

Pſal. 59. v. 11.

Habac. 3. v. 16

DISCURSUS XVIII.

ARGUMENTUM.

Conſideratio, & ſpes bonorum Cœleſtium nobis indicat vanitatem bonorum terrenorum; Ubi agitur contra eos, qui de præſentibus tantùm gaudiis cogitant, de futuris nihil curantes.

THEMA.

Quæ ſurſum ſunt quærite, ubi Chriſtus eſt in dextera Dei ſedens; Quæ ſurſum ſunt ſapite, non quæ ſuper terram. Ad Coloſſ. 3. v. 1. & 2.

1 NEmo nos ad terram, & terrena contemnenda, & inquirendum Cœlum efficaciùs hortari poterat S. Paulo Apoſtolo, utpotè qui penetravit Cœlos, cuique in ipſam Cœli pulchritudinem, & Majeſtatem ſuos defigere oculos licuit. Et quidem, ut benè Theopylactus notat, Apoſtolus non erat contentus, quòd nos ad bona Cœleſtia requirenda hortatus fuiſſet, ſed ſubjunxit inſuper: *Ubi Chriſtus eſt ad dexteram Dei Patris ſedens: Non contentus fuit ſuperna dicere, neque ubi Chriſtus eſt ſed adjecit: In dextera Dei ſedens, ut magis à terra animum noſtrum abducat*. Addit Apoſtolus: *quæ ſurſum ſunt*

Theoph. ib. Coloſſ. 3. 1.

Coloſſ. 3. 2.

Digitized by Google

ſunt ſapit: De hac autem ſuperna ſapientia, quæ nobis jubente Apoſtolo ſpecialiter inquirenda eſt, S. Jacobus Apoſtolus loquitur, dum ait: *Quæ autem deſurſum eſt Sapientia*. Et S. Anſelmus ſuper illa verba: *Quæ ſurſum ſunt ſapite*, dicit: *Sapite, id eſt, habete ſapientiam de Cœleſtibus, & æternis, non de temporalibus, & caducis.*

Jacob. 3. 17. S. Anſel. in ca. 3. Coloſſ.

2 Eccleſiaſtes propoſitionem quamdam habet primo aſpectu captu valdè difficilem; Dicit enim: *Sapientis oculi in capite ejus, ſtultus in tenebris ambulat.* Enimverò quis unquam hominem aliquem vidit, qui oculos in alia parte corporis habuerit, quàm in capite, imò homines etiam ſtolidiſſimi in capite oculos ferunt; Cur igitur dicit: *Sapientis oculi in capite ejus?* S. Baſilius ad intentum noſtrum optimè reſpondet; Dum enim primò quæſiiſſet: *Cujuſnam oculi non ſunt in capite?* Mox ſubjunxit: *In capite oculos habent, qui ea contemplantur quæ in ſublimi ſunt, nam qui non ad bona quæ in ſublimi ſunt, ſed quæ in terra, reſpectat, is utique defigit detrahitve oculos in terra.* Quòdſi aliquem in bonis Cœleſtibus experiri guſtum volumus, neceſſum eſt ut quantum hoc deſideramus, tantam de bonis terrenis concipiamus nauſeam; Nam ut S. Anſelmus ait: *Si terrena vobis dulcia non fuerint, tunc Cœleſtium dulcedinem guſtare poteritis: ſi terrenas concupiſcentias non habueritis, tunc Cœleſtibus gaudiis inhiare valebitis.*

Eccl. 2. 14. Tres ex homines oculos habent in pedibus.
S. Baſil. hom. 12. in Hexam. vel. fin.
S. Anſel. lib. 8.

3 Omnibus paſſim nota eſt admirabilis illa Ezechielis Prophetæ viſio currus illius, quem trahebant quatuor animalia facie multum differentia, ſcilicet aquila, bos, leo, & homo. At verò quonam modo fieri poterat ut hæc animalia pari paſſu, & greſſu, velocitate aut tarditate ſimul ambularent? Aquila in volatibus ſuis velociſſima eſt, bos è contra ingreſſibus ſuis ſupra modum piger, & tardus. Pro reſolutione ſciendum, quòd currus ille cœleſtis, Paradiſi gloriam præfigurarit, ac proindè cùm ſplendor electri, gemmarum, auri denique, & argenti in hæc animalia quæ oculis undique plena erant, radios ſuos diffuderit, mirum non eſt, quòd etiam bos adeò piger, & tardus, qui in nulla re alia, quàm in terra occanda, & aranda continuò laborat, inſtar aquilæ volarit; Nam ut Gloſſa ſuper illa verba: *Fruſtra jacitur rete antè oculos pennatorum*, optimè dicit: *Laqueos Diaboli facilè evadit in terris, qui ſemper oculos habet in cœlis.* Eodem modo, & nos dicere poſſumus, quòd quantùmcumque homo aliquis in bonis operibus piger ſit, & tardus, quantùmcumque etiam bonis terrenis affectus, & immerſus fuerit; ſi tamen oculos ad cœlum direxerit, inſtar aquilæ elevabitur, & pari cum ipſa velocitate volabit, ad eum ferè modum quo hæc animalia oculos, quibus plena erant, in cœlum dirigendo, hoc obtinebant, quòd *ubi erat impetus ſpiritus, illuc gradiebantur.* Vultiſne ut plura, & excellentiora vobis dicam? Bos ille non ſolùm velocitate, & agilitate curſus aſſecutus eſt aquilæ volatum, verùm etiam tranſmutatus eſt in Angelum, ſive Cherubinum, ſiquidem in cap. 10. ejuſdem Ezechielis ubi eadem animalia recenſentur nulla fit bovis mentio, ſed loco ejus Cherubim ſubſtitutus repetitur: *Facies una, facies Cherubim.* Nec eſt quòd dicas viſionem illius capitis diverſam omninò eſſe à prima, quia idemmet Propheta Ezechiel expreſsè dicit: *Ipſum eſt animal, quod videram juxta fluvium Chobar.* Et revera ita fit: Homines enim terræ culturæ totaliter dediti, boniſque hiſce terrenis immerſi, quando *ſapiunt quæ ſurſum ſunt*, in bonis hiſce terrenis nauſeam concipientes, colla ſua jugo legis Dei libenter ſubmittunt, diviniqne ſervitii ſui curſum expeditè perficiunt. Quòd igitur bos convertatur in Angelum non eſt adeò mirandum, quando, ut S. Ezechiel Propheta dicit: *Firmamentum erat imminens capiti eorum:* Cœlum ſtellatum ſive Firmamentum cervicibus bovis imminebat. Et ut idem Ezechiel cap. 1. dicit: *Aperti ſunt cœli, & vidi viſiones*, quomodò igitur bos piger, & tardus manere poterat?

Homo quantumcumque piger, oculos tamen in cœlum dirigens, inſtar aquilæ elevabitur.
Prov. 1. 17. Gloſſ. ibid.
Ezech. 1. 12. Ex bove fit Angelus.
Ezech. 10. 14.
v. 15.
Ezech. 1. 26.
Ezech. 1. 1.

4 Quòd ſi enim bravium currentibus equis propoſitum, animalibus illis omnis rationis, & diſcurſus expertibus acutiſſima addit calcaria, quibus excitata non currunt, ſed volare videntur, ut præ cunctis aliis perveniant ad metam, & bravium illis propoſitum aſſequi, & lucrari poſſint; quomodò anima aliqua ad gloriam adipiſcendam creata, & tot ſtimulis ad Cœlum invitata, à ſua non evigilabit pigritia, aut per æternæ retributionis aſpectum à terra ſe non expediet, & volabit ad cœlum? Undenam obſecro procedebat, quòd primi fideles adeò à terrenis alieni, & expediti fuerint, ut certatim divitias, & patrimonia ad pedes detulerint Apoſtolorum? num fortè non ex eadem nobiſcum progenie deſcenderant, & geniti fuerant, de quibus David dicit? *Conglutinatus eſt in terra venter eorum?* Imò verò multi ex ipſis de numero illorum fortſitan erant, qui ex motivo avaritiæ Filio Dei mortem machinati fuerant, ne aliquod lucris ipſorum obſtaculum ponere ampliùs poſſet, & tamen, ut D. Chryſoſtomus ait: *Gaudebant, & exultabant, cùm opes offerrent, maxima lucrari ſeſe putantes, maximaque Charitatis eſſe arbitrabantur, ſi eas ab ipſis recipere dignarentur Apoſtoli, & quaſi hi qui ad magnos quoſdam magiſtratus accerſiti, regias ſemper inhabitaturi civitates, omnem ſubſtantiam ſuam in pecuniam commutant, & ſic illò migrant, ita planè, & tunc faciebant homines illi.* Sed quodnam ad id faciendum motivum illorum erat? *Ad Cœlum vocati*, inquit D. Chryſoſtomus, *& ad ſupernam metropolim, & regnum, quod illic eſt, nam perſuaſum habentes illic eſſe patriam, omni ſubſtantia ſua in pecuniam commutata, ipſam per Apoſtolorum manus illò præmiſerunt.* Non eſt quidem dubitandum, quin etiamnum tunc in primorum illorum efferveſcentium Chriſtianorum cordibus, ſanguis Agni immaculati in monte Calvariæ coram oculis ipſorum coplosè effuſus ebulliens efferbuerit; attamen ſciendum inſuper eſt, quòd pariter in Aſcenſione Salvatoris quando. *Videntibus illis elevatus eſt*, cœlum apertum conſpexerint, ideòque ſpem firmam illuc, quò caput principiumque ipſorum præceſſerat, ſe quoque perventuros aliquando eſſe conceperint. Et hoc præcipuum quoddam illis motivum fuit, ut tam promptis animis bona illa terrena contempſerint, quæ aliàs hic in terris tanti æſtimari ſolent.

Primi fideles ſubſtantiam ſuam poſuere ad pedes Apoſtolorum, ad cœlum vocati.
Pſ. 43. 25.
D. Chryſ. t. 5. ſer. 12.
D. Chryſ.
Act. Ap. 1. 19.

5 S. Barnabas qui priùs unus ex ſeptuaginta duobus diſcipulis fuit, ad plurium aliorum exemplum, cunctas poſſeſſiones ſuas divendidit, pretiumque illarum inter pauperes liberaliter diſpenſavit, retenta tamen ſibi portione quadam ad ſui alimoniam ſufficiente, ſed & hanc poſteà divendidit, indeque comparatum pretium ad pedes Apoſtolorum depoſuit; ſed quando id fecit? poſt Chriſti in Cœlos Aſcenſionem, quando Cœlis apertis cor, & oculos ſuos in æterna illa bona direxit. Porrò quòd Sanctus Gregorius de hujus vitæ malis, & ærumnis ſcripſit, nos quoque de bonis ejuſdem vitæ aſſerere poſſumus, ſcilicet quòd illa in pondere ſanctuarii trutinare, & quanti valeant, aut quantum ponderis in ſe habeant, verè agnoſcere non poſſimus, niſi ex altera libræ parte bona cœleſtia, & ſempiterna æqua lance ponderemus: *Neque enim quis præſentis vitæ mala* (adde: Nec bona) *ſicut ſunt conſpicere valet, ſi bona æternæ patriæ per contemplationis guſtum contingere necdum valet.* Quiſquis enim in beatam illam patriam oculos dirigit, de hoc exilio non ingemiſcere aut ſuſpirare non poteſt: *Beatus vir cujus eſt auxilium abs te, aſcenſiones in corde ſuo diſpoſuit, in valle lacrymarum.* David inter omnes theſauros ſuos quibus abundabat, inter omnes victorias, & triumphos ſuos continere ſe non potuit, quin diceret: *Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus eſt! quando veniam, & apparebo ante faciem Dei? Fuerunt mihi lacrymæ, &c.* Ubi Theodoretus ait: *Qui aſcenſiones in corde ſuo admiſit, & legislatoris benedictionem eſt adeptus, non riſui, deliciiſque, ſed luctui, & lachrymis ſeipſum dat, ex hoc corpore liberari cupiens.*

Idem fecit S. Barnabas.
S. Greg. l. 19. mor. c. 8.
Pſ. 83. 6.
Pſ. 119. 5. Pſ. 41. 3. Pſ. 41. 4.
Teod. ibid. in Pſ. 83.

6 Quamnam putatis fuiſſe cauſam, quòd Sanctus Petrus a Sancto Luca arguatur ignorantiæ, *Neſciens quid diceret*, quando dixit: *Si vis faciamus hic tria tabernacula?* Sanctus Remigius ait: *Erravit Petrus, qui Regnum Cœlorum voluit, ut conſtitueretur in terra, quod Dominus promiſerat dare in Cœlo.* Etenim bona vera, ſtabilia, & immortalia in Cœlis, non verò in terra quærenda ſunt, hìc enim nec ſunt, nec eſſe poſſunt. Ingenioſa eſt illa Hugonis Cardinalis ſuper textum Apoſtoli ad Coloſſenſes obſervatio. *Quæ ſurſum ſunt quærite, non quæ ſuper terram, id eſt terrena quæ ſuperficialia ſunt; Non dicit quæ ſunt in terra, ſed quæ ſuper terram; qui enim conſiderat terram interius, vel corporis*

Luca 9. 33.
S. Remig. ib. Stabilia ſunt in cœlo.
Hug. Card. ad Coloſ. Coloſ. 3. 1.

Digitized by Google

poris ſui, vel terrenorum abundantiam, quàm labilis, quàm fallibilis, quàm caduca, talis benè ſaperet cœleſtia, quia non eſt dubium quin ei deſiperent iſta terrena; ſed omnes ferè conſiderant ea quæ ſunt ſuper terram, ideſt ſuperficialia terræ, ſcilicet delectationes, & jucunditates quæ apparent eſſe in terrenis, ideſt, ſapit eis terra, & lingunt pulverem ſicut ſerpens.

Pſ. 103. 25. Ut felicitatis portū attingamus, oculos in cœlū levemus.

7 Mundus hic in ſcriptura mari aſſimilatur; *Hoc mare magnum, & ſpatioſum*. In hoc autem mari lenocinatrices, & verè ſeductrices Syrenæ cantant, magnaque ſæpè humanæ felicitatis ſerenitas, & tranquillitas affulget: verumtamen ne in vaſto hoc pelago perdamur, aut naufragemur, optimum nobis Baſilius Seleucus præſcribit remedium, nimirum ut oculos noſtros non in maris undas, ſed ad ſtellas, & ad Cœlum ſublevemus: *Longa maria traſicientibus, ad curſum regendum pro teſſera ſunt aſtrorum undequaque ſplendentium monitiones, & gubernator incumbens gubernaculo, tollit in Cœlum oculos, aſtrorum motibus aurigans navim, curſumque per mare Cœleſti lumine contorquens, fertur in portum.*

S. Baſil Sel. orat. 8.

Hebr. 6. 19. Teod. in c. 6. Hebr. Hebr. 6. 20.

8 Theodoretus verba illa Apoſtoli: *Confugimus ad tenendam propoſitam ſpem, quam ſicut anchoram habemus animæ tutam ac firmam, & incedentem uſque ad interiora velaminis, ubi præcurſor pro nobis introivit Jeſus,* hæc, inquam, verba exponens ſequentem anchoræ adducit ſimilitudinem; Dicit enim: *velamen Cœlum vocavit, regnum enim Cœlorum ſe Dominus daturum eſſe pollicitus eſt iis, qui in ipſum crediderint; Illa, inquit, bona ſperamus, hanc ſpem tenemus, velut ſacram anchoram; anchora enim in profundo abſcondita non ſinit, ut noſtra anima conquaſſentur.* Cauſa autem cur in hoc mundi pelago multæ animæ ſubmerguntur, eſt, quia propitiam Spiritus Sancti auram non habent, bonorumque Cœleſtium totaliter obliti, aut certè immemores vivunt. Saoctus Thomas de Villanova, Sanctum Bernardum citans, ita ſcribit: *Filios Babylonis non delectant cantica Sion; O quàm rarus hodie qui optet diſſolvi, & eſſe cum Chriſto! qui dicat: Heu mihi quia incolatus meus prolongatus eſt! imo qui vocatus ad Cœlum, non exeat cum triſtitia! unde tanta tepiditas in orando, tanta negligentia in operando, tam modica reſiſtentia in reſiſtendo, niſi ex hac oblivione?* citatque illum locum Pſal. 138. *Si oblitus fuero tui Jeruſalem, oblivioni detur dextera mea. Adhæreat lingua mea faucibus meis, ſi non meminero tui. Ita eſt, & lingua adhæret in orando, & manus torpet in operando, ſi adeſt oblivio præmii ad excitandum deſiderium, & torpentes affectus.* Jeremias Propheta quoque dicit: *Deſolatione deſolata eſt univerſa terra, quia non eſt qui recogitet.* Et ideò valdè modicus eſt electorum numerus, ac proindè Sanctus Jaonnes Climacus ait: *Precare Deum, ut ſis e numero paucorum: rarum eſt, quod bonum, eſt proindè pauci cœlum ingrediuntur.*

Spes anchora eſt.

Cauſa cur multæ animæ naufragentur.

S. Th. à Villan. ſer. de S. Michaele. Pſ. 119. 5.

Pſ. 138. 5. Pſ. 136. 6.

Jerem. 12. 11. S. Jo. Clim. Schol. ad Scal. Parad. gr. 19. Hæreditas noſtra in cœlo.

9 Deus olim tunc vel maximè populum Iſraeliticum hæreditate terrena, divitiarumque, ac bonorum temporalium poſſeſſione exuit, & exterorum Principum poteſtati ſubjectos, ad bonorum fortunæ egeſtatem redegit, quando jam in procinctu erat, ut deſcenderet in terram, & Paradiſum conſequenter aperiret: *Conſequens erat*, inquit Origenes, *ut hæreditate regni Cœlorum patefacta, hæreditas terrena ceſſaret*; & paulò poſt inquit: *Miſericordia Dei hæreditas terrena nobis ſublata eſt, ut hæreditatem quæramus in Cœlis.*

Orig. h. 17. in Joſ.

Rex Babil. reſipuit dum oculos in cœlum levavit. Dan. 4. 31.

10 Nabuchodonoſor Rex, qui ſe contra ſupremam Dei altiſſimi majeſtatem erigere non erubuit, & ut communem cum beſtiis vitam ageret condemnatus fuit, quandonam reſipuit, ſeque emendare cœpit? Scriptura ſacra idipſum clarè indicat, dum ait: *Igitur poſt finem dierum, ego Nabuchodonoſor oculos meos ad Cœlum levavi, & ſenſus meus redditus eſt mihi, & Altiſſimo benedixi.* Cum primùm ad Cœlum oculos ſuos levavit, mox Monarchiæ ſuæ vanitatem animadvertere cœpit: *Viventem in ſempiternum laudavi, & glorificavi; quia poteſtas ejus poteſtas ſempiterna, & regnum ejus in generationem, & generationem*: antea, priuſquam ſuos in cœlum oculos extuliſſet, adeò ſuperbus, & arrogans fuerat, ut neminem præter ſe Cœli terræque Dominum eſſe crederet, unde S. Hieron. ait: *Niſi oculos levaſſet ad cœlum, ſenſum priſtinum non recepiſſet*; imò niſi cor ſuum ad Deum erexiſſet, veluti beſtia quædam ſemper remanſiſſet, ejuſque ſuperbia majoribus in dies aucta fuiſſet incrementis.

S. Hieron. ib.

Præſentia homines ſeducunt. S. Ambr. in Pſ. 1.

11 Præcipuus multarum animarum, quæ Inferno in prædam cedunt, error hic eſt, quòd ſe ad Inviſibilia minimè reflectentes, à præſentium bonorum amabilitate ſeſe ſeduci permittunt: nam ut Sanctus Ambroſius ait: *Allicit homines magis dulce peccati, quod ad præſens influit, & impinguat videntis affectum, quàm triſte virtutis, quæ fidei ſpem, velut quodam cortice amari laboris involvit.* Idem quoque alibi ſimiliter ita ſcribit: *Raro quamvis excelſa virtus futuris commutat præſentia: difficile quippè videtur hominibus, ut ſpem periculis emat, damnoque præſentium futura lucrum mercentur ætatis.* Contra hos ſuum quoque calamum Sanctus Hieronymus exacuit, dum ita ſcribit. *Delicatus es frater ſi hic vis gaudere cum ſæculo, & ibi regnare cum Chriſto.* Sanctus Gregorius illum Hieremiæ textum adducit: *Omnis homo qui comederit uvam acerbam, obſtupeſcent dentes ejus: quid namque Uva acerba niſi peccatum eſt? Uva quippè acerba eſt fructus ante tempus, quiſquis enim præſentis vitæ delectationibus ſatiari deſiderat, quaſi fructus ante tempus comedere feſtinat.* Sanctus Gregorius Nazianzenus ex Sancto Cypriano hæc verba tranſcripſit: *Admonet ne patriam negemus, ne facultates, & copias, ne ſpes, & potentiam, aut aliud quidpiam eorum, quæ humi ſtrata, & caduca ſunt, veritati, præmiiſque illis, quæ virtutis cauſa periculum adeuntibus in Cœlo recondita ſunt, anteponamus; hanc enim negotiationem omnium præſtantiſſimam eſſe, quâ exigui ſanguinis pretio Cœleſte regnum emitur, ac brevia, & fragilia bona cum ſempiterna gloria commutantur.*

S. Ambr. l. 9. in Luc. 2.

S. Hier. in Reg. monaſtic. c. 19. S. Greg. l. 15. mor. c. 15. Jerem. 31. 30.

Naz. orat. 18.

1. Cor. 11. 19. D. Chr. l. 3. ſerm. 11.

12 Divus Chryſoſtomus ſuper illa Apoſtoli verba: *Oportet hæreſes eſſe*, longum quemdam texit diſcurſum, in cujus progreſſu illorum detegit ſtultitiam, qui in hac præſenti vita divitias, & gaudia ſibi accumulare, iiſque frui volunt, neſcientes quid illis tandem obventurum ſit in alia vita: *Eſt autem extrema ſtultitia relinquere aliquid rerum noſtrarum in hoc loco, nobis paulo poſt etiam hinc emigraturis, quicquid enim relinquitur in dominum cedit.* Idem quoque alibi inquit: *Hoſpes es hic, & peregrinus, patriam habes in cœlis, illuc omnia tranſmitte, qui enim ſpe bona alitur, & de futuris confidit, hic jam regnum guſtavit, nihil enim tantum animam reparare conſuevit, & meliorem facere, quàm bona futurorum ſpes.*

D. Chryſ. ho. 2. ad pop.

De futuris bonis multi non cogitāt. Pſ. 4. v. 3.

13 Sanctus Rex, & Propheta David die quodam ex ſpiritu, & zelo quodam, qui corde ipſius, utpotè cum Divino corde conjunctiſſimo, digniſſimus erat, alta voce prædicare cœpit, & dicere: *Filii hominum uſquequo gravi corde? ut quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium?* Moxque gravem hanc ſubjunxit exhortationem: *Sacrificate ſacrificium juſtitiæ, & ſperate in Domino.* At verò quidnam ei a majori auditorum ſuorum parte reſponſum fuiſſe exiſtimatis: *Multi dicunt: Quis oſtendit nobis bona?* quaſi diceret, multi ſe mihi benè illos monenti oppoſuerunt, dicendo, quòd bona cœleſtia, quæ ego illis promittebam, futura eſſent, & à ſpe majori ex parte dependerent, nec oculis humanis unquam fuiſſent ſubjecta, unde ſic contra eum arguebant: Ergò ne tibi perſuades, quòd nos propter bona, quæ procul à nobis remota, & merè futura ſunt, quorum proindè ambiguus eſt eventus, paſſuri ſimus, ut bonis quibus in præſenti, & actualiter gaudemus, & fruimur, nos deſtituamur, & privemur? nam ut Sanctus Gregorius ab Hugone Cardinali citatus, ſuper prædicta Pſalmiſtæ verba dicit: *Carnalium mentes bona penſare non valent, niſi quæ carnaliter vident.* Et quidem hoc eſt præcipuum offendiculum, quod etiam hiſce noſtris temporibus multos turpiter cadere facit. Quot enim ſunt hodie, qui dum ſimilia illis de bonis cœleſtibus proponuntur, clam in corde ſuo dicere non verentur: *Non eſt agnitus qui ſit reverſus ab inferis; Cœlum Cœli Domino, terram autem dedit filiis hominum; circa Cardines Cœli perambulat, nec noſtra conſiderat.* Hæ, & ſimiles aliæ ſunt multorum nomine tenus tantummodò fidelium Chriſtianorum blaſphemiæ, qui fidei oculum in futura, & cœleſtia bona minimè defigunt, nec unquam de illis cogitant,

v. 6.

v. 6.

S. Greg. Hug. Card.

Sap. 2. v. 1. Pſ. 113. 16. Job. 22. 14.

[illegible] vel

vel quia illa non credunt, aut verò ſi credunt, à præſentium bonorum oblectatione ſeduci ſe permittunt. Porrò quinam illi ſint, qui ſapientiam ſuam circa terram, & terrena potiſſimùm exercent, Sanctus Thomas his verbis declarat: *Sapit quæ ſunt ſuper terram, qui ſecundùm terrena bona omnia ordinat, & judicat, judicans ea ſumma bona.* In hac quoque materia valdè conſiderabilia ſunt verba illa S. Iſidori dicentis: *Omnis ars ſæculi hujus ſtrenuos amatores habet, & ad exequendum promptiſſimos,* cujus hanc aſſignat rationem, *quia præſentem habet operis ſui remuneratorem*; at verò de Deo noſtro ſubjungit: *pleroſque habet ſectatores languidos, tepidos, pigritiæ inertia congelatos; hoc proinde fit, quòd labor eorum non pro præſenti, ſed pro futura remuneratione defertur.*

S. Th. ad Coloſſ. 3.

S. Iſid. l. 2. de ſummo bono c. 10.

DISCURSUS XIX.

ARGUMENTUM.

Reprehenditur negligentia illorum, qui pluris terram, quàm Cœlum faciunt, quibus Dæmon, & omne malum communiter prævalere ſolet.

THEMA.

Qui eſt de terra, de terra eſt, & de terra loquitur. Joa. 3. verſ. 31.

Prognoſtica electorum & præſcitorum.

1 EXperientia quotidiana docet, quòd homines communiter ex lingua, moribus, inclinationibus, & propriis conſuetudinibus ſuis inter ſe dignoſcantur: ac proindè pari modò ſi experientiam capere velis, an anima aliqua ad cœlum poſſidendum à Deo electa ſit, an verò ſit præſcita, & reprobata ad implendum Infernum, conſidera ubi talis anima cor, affectum, linguam, & propenſiones ſuas inclinatas habeat: *Qui eſt de terra, de terra eſt.* Quot videmus quotidie homines qui oculos ſuos ne ſemel quidem ad Cœlum elevant, nec unquam de futura vita cogitant, ſed *ſtatuerunt oculos ſuos declinare in terram*? Veri Iſraelitæ, qui filiorum Dei genuinum characterem animabus ſuis impreſſum deferebant, etiam quo tempore ſub ſervitute Babylonica ingemiſcebant, licèt corpore tenus in Babylonia coercerentur, corde tamen, & animo in Sion demorabantur, ac Jeroſolymam civitatem ſanctam continuò ſuſpirabant: *Super flumina Babylonis illic ſedimus, & flevimus, cùm recordaremur tui Sion*; imò à Babyloniis ad ipſorum cantica concinendo exſtimulati; juxta illud: *Illic interrogaverunt nos, qui captivos duxerunt nos, verba cantionum; Et qui abduxerunt nos, Hymnum cantate nobis de Canticis Sion*, liberè reſponderunt; *Quomodo cantabimus canticum Domini in terra aliena*? Illi propriè ad Jeroſolymam cœleſtem, tamquam futuri incolæ ejus pertinere dignoſcuntur, qui tametſi in hujus corrupti, & depravati mundi triſti Babylonia detineantur captivi, deſideriis tamen, affectibus, & operationibus ſuis in cœlo verſantur. Ii qui ex Hebræis ad ollas Ægyptias, & ad Ægyptum repetendam quotidie anhelabant, in deſerto diſperſi manſerunt, neque promiſſionis terræ pedem ſuum unquam intulerunt: *Omnia in figura contingebant illis*, ac proindè ii pariter qui in hac præſenti vita numquam de vera terra promiſſionis, ſeu vita bona cogitant, ſed cor, & animum in Ægypto mundi hujus defixum habent, ſignum de ſe prognoſticum edunt, unde illos nunquam Cœlo pedem illaturos eſſe dignoſci poſſit.

Jo. 3. 31.

Pſ. 16. 11.

Pſ. 136. 1.

v. 3.

Sen. l. 4. nat. qq. q. 2.

Multi ſunt modo Ægyptii qui nunquam in cœlum elevant oculos.

2 Seneca de Ægyptiis ſcribit: *Nemo aratorum Cœlum aſpicit*, quaſi diceret, inter agricolas Ægyptios nullus eſt, qui ut terram fructiferam, & fertilem efficiat, oculorum ſuorum palpebras vel ſemel in Cœlum levet, cujus ratio eſt, quia illi nullas à cœlo pluvias expectant, ſed omnem ſpem ſuam in aquis Nili repoſitam habent, quibuſcum agri certo, & ſtatuto anni tempore inundantur, ut fructus copioſos parere poſſint. Eheu quot hodiè reperiuntur Ægyptii, qui oculos ſuos numquam ſurſum elevant! ſed *ſtatuerunt oculos ſuos declinare in terram*, eò quòd omnem ſpei ſuæ eventum, omniaque quæ deſiderant bona, à terra, & à præſenti vita ſperant, & expectant. Non ſic agebat Daniel, qui tametſi in Babylonia in aula Regis moraretur, nihilominus trina vice quotidie feneſtras aperiebat, ut ſi non oculo, ob nimiam diſtantiam, ſaltem cordi ſuo liberam daret verſus Jeroſolymam civitatem ſanctam, evolandi facultatem.

Pſ. 16. v. 11.

Eſſe qui pluris porcos quàm ſalutem æſtimant.

3 Refert S. Matthæus, quòd poſtquàm Salvator noſter horridam illam maris tranquillaſſet tempeſtatem, Geraſenorumque regionem ingreſſus fuiſſet, duos obvios habuerit Dæmoniacos. Cùmque corpora eorum inſidentes Spiritus ſe ad hoſpitia ſua deſerenda conſtringendos eſſe prævidiſſent. *Dæmones rogabant eum dicentes: ſi ejicis nos hinc, mitte nos in gregem porcorum. Et ait illis: Ite; at illi exeuntes abierunt in porcos, & ecce impetu abiit totus grex per præceps in mare, & mortui ſunt in aquis.* Cùmque ſubmerſionis hujuſcemodi porcorum fama in civitate innotuiſſet, ſubjungit Evangeliſta: *Et ecce tota Civitas exiit obviam Jeſu.* Sed quo fine? num fortè ut adorarent eum, vel ut pro fugatis ab ipſorum finibus Dæmoniis, debitas ei gratias referrent, aut verò ut pro animarum ſuarum ſalute aliquam ab eo gratiam depoſcerent, ob manifeſta quæ in eo manifeſtè relucebant Divinitatis veſtigia? Minimè; ſed audite quid ab eo popoſcerint: *Et viſo eo, rogabant, ut tranſiret à finibus eorum.* Ergone deſiderabant, ut Dei Filius procul ab illis diſcederet, cùm tamen Pſalmiſta dicat: *Ecce qui elongant ſe à te, peribunt; Mihi autem adhærere Deo bonum eſt*? aut verò ex quodam humilitatis inſtinctu id à Chriſto petierunt, quomodò S. Petrus alibi dixerat: *Exi à me Domine, quia peccator ſum*? Nequaquam hæc eorum mens fuit, ſed quia magnam in hiſce porcis ſubmerſis jacturam paſſi fuerant, Salvatorem à ſe nitebantur repellere, quia pluris porcos, quàm ipſum Dei filium, & propriam ſalutem æſtimabant. At verò quoddam in eo ſubeſt myſterium, quòd potiùs in hæc immunda animalia, quam in alia corpora aſtutus ille ſerpens, de quo dici poteſt. *Serpens erat callidior cunctis animantibus terræ*, immitti petierit? Pro reſponſione ſervit quod Plutarchus de natura, & proprietatibus horum animalium his verbis ſcribit: ſcilicet: *Oculorum porcorum ita inflexam eſſe aciem atque dejectam, ut rem unquam nullam ſupernam perſpiciant, neque ſuſpiciant cœlum*; ac proindè dici poteſt, Dæmones in illis ſpeciale quietis ſuæ centrum habere, qui bonis hiſce terrenis corde immerſi ſunt, qui de cœleſtibus nunquam cogitant, qui pluris brutales ſuos appetitus, quàm Deum cum univerſo ſuo cœlorum regno æſtimant, qui denique *ſtatuerunt oculos ſuos declinare in terram.*

Matth. 8. 31. v. 32.

v. 34.

Matth. 8. 34.

Pſ. 72. 27. v. 28.

Luc. 5. 8.

Gen. 3. 1.

Plutar. de qq. Conviv. l. 5. c. 5.

Pſ. 16. 11.

Majorem adhibent curam in quirendis aſinis, quàm cœleſtibus.

4 Saul licèt à Deo ſingulari quodam modo ad thronum Iſraeliticum promotus fuerit, nihilominùs tamdem non ſolùm à Regno Iſraelis, verùm etiam à cœleſti regno reprobatus fuit. Sed quonam ejus demerito, aut culpa hoc ei infortunium ingens accidit? Utique culpa ejus non una tantùm, ſed multiplex fuit; ſpeciatim verò gravem hanc Dei adverſus ipſum indignationem provocavit inſignis illa, quam Deo exhibere non erubuit, inobedientia, dum majori cum ſollicitudine regnum ſuum per politicam ſtatus rationem ſtabilire, quàm Dei præcepta adimplere curavit; D. Gregorius Nazianzenus autem conſiderat in eo, quòd à primis diebus priùſquam in Regem unctus eſſet, immoderatum hunc erga bona terrena affectum in ſe prodiderit, quia ut è ſacro textu colligitur, in inquirendis amiſſis patris ſui aſinis eo tempore, quo de corona regia capiti ejus imponenda ſeriò agebatur, ſupra modum anxius, & ſollicitus fuit: *Patris aſinos quærens regnum invenit, pluſque in ea re, quam obiter agebat, quam in ea quæ præcipuè ipſi curæ erat, lucri fecit.* Quot ſunt eheu hiſce diebus, qui majorem in inquirendis aſinis, quàm in regno aliquo acquirendo, curam, & anxietatem exhibent? *Me dereliquerunt fontem aquæ vivæ, & foderunt ſibi ciſternas diſſipatas.*

1. Reg. 9. 3.

S. Greg. Naz. orat. 20 de Laud. Baſil.

Jer. 2. 13.

5 Deus olim populo ſuo, quoad piſces qui manducati poterant, hanc Regulam præſcripſit: *Omne quod habet pinnulas, & ſquamas, tam in mari, quàm in fluminibus, & ſtagnis comedetis; quicquid autem pinnulas, & ſquamas non habet, eorum quæ in aquis moventur, & vivunt, abominabile vobis execrandumque erit; Numquid de bobus cura eſt Deo?* inquit Apoſtolus, multò igitur minor illi de piſcibus cura erit; quid enim Dei referebat, ſive piſces ſquamas habeant, vel non habeant, ut ob eorum defectum vel præſentiam, illorum eſum

Levit. 11. 9. v. 10.

1. Cor. 9. 9.

vel prohibuerit, vel indulſerit? Sanctus Gregorius ait: *Piſces qui pinnulas non habent, ab eſu fidelis populi prohibentur; piſces quippè qui pinnulas ſquamarum habent, daro etiam ſaltus ſuper aquas ſolent, quid ergo pinnatis piſcibus, niſi electa anima ſignificantur, quæ profectò ſola in cœleſte Eccleſiæ corpus tranſeunt, quæ modo virtutum pinnulis fultæ, ſaltus dare per Cœleſte deſiderium ſciunt?*

S. Greg. hom. 31. in Evang.

6 Tyrannus ille infernalis apud Jobum ſub ſpecie *Behemoth* deſcribitur; cujus hæc natura à ſacro textu traditur, quòd *ſub umbra dormit in ſecreto calami, & in locis humentibus*. Circa quæ verba Sanctus Gregorius ait: *Dormire in ſanctorum mentibus non poteſt, quia etſi quando ſe in eis ad brevem momentum collocat, ipſe eum deſideriorum, & cœleſtium æſtus fatigat, & quaſi toties, ut recedat, pungitur, quoties ab eis amore intimo ad æterna ſuſpiratur: tanta eum voces excitant, quanta ex illorum mentibus ſancta cogitationes ad cœlum clamant.* Tunc igitur inimicus infernalis in anima dormit, ſuamque habet dulcem, & imperturbatam quietem, quando illam bonis hiſce terrenis indormiſcentem, cœleſtiumque oblitam eſſe conſpicit.

Job 40. 16.
S. Greg. l. 33. mor. c. 3.

7 S. Thomas de Villanova rationem aſſignat, cur diſcurſus Prædicatoris, in quo de Paradiſi gloria tractatur, nullam in auſcultantibus impreſſionem faciat. Dicit: *Ideo in corde carnali non fit impreſſio, neque ſigillatio illius tanti boni, præpediente duritia peccatorum, aut, quod abſit, quia non ſumus cives illius civitatis, & ideo non poſſumus inclinari naturaliter in illam; unuſquiſque enim ad ſuam patriam naturaliter inclinatur.* Eſt in majori parte fidelium lethargus quidam, ſive ut meliùs dicam, ſpeciale quoddam delirium, quod omnes illos diſcurſu, & uſu rationis privat, & paſſim quotidie invaleſcere videtur, & in eo præcipuè conſiſtit, quòd tanta cum facilitate ſe pro unico terræ pugillo univerſo Cœlorum regno privari patiantur; veruntamen infirmitas hæc mortalis originaliter ab ipſis protoparentibus ad nos uſque derivata fuit: *Hoſtis enim offert pomum, & ſubripit Paradiſum.* Quot ſunt hodie, qui viliſſimum aliquod intereſſe ſeu lucrum, voluptatem aliquam momentaneam, vanamque, & fugacem mundi gloriam longè majori in pretio habeot, quàm bonorum immortalium æternitatem, & delitioſiſſimi cujuſdam Paradiſi conſecutionem? Nullus eſt, qui Eſau ſtultum, valdeque ſtolidum fuiſſe non cenſeat, eò quòd pro una offa lentium Jacob fratri ſuo nobilem ſuam vendiderit primogenituram: *En morior, quid mihi proderunt primogenita mea*; Sed quot hodie ſunt Chriſtiani, qui pro turpi, & ſordida voluptatula quadam Diabolo excellentiſſimum jus illud vendunt, quod habent ad regnum Cœlorum? *Hoſtis offert pomum, & ſubripit Paradiſum.*

S. Th. de Villan. Conc. 10 Quinquag. Cur multorum prædicatio non fructificat.
Gen. 25. 32.

8 Titus Boſtrenſis verba illa filii prodigi jam reſipiſcentis, quibus eum Patrem ſuum eſt allocutus, nimirum: *Peccavi in cœlum, & coram te*, conſiderans, hunc ſenſum illa habere dicit: *Derelinquendo cœleſtia peccavi in ea, præferens ipſis voluntatem contemptibilem: quemadmodum in aurum peccare dicitur, qui illi plumbum præfert, ita in cœlum peccat, qui illi terrena præponit. Merito igitur tales alloquendi ſunt verbis illis, quibus Deus noſter per os Iſaiæ Prophetæ populum ſuum ad Babyloniam deſerendam exſtimulare voluit: Egredimini de Babylone, fugite à Chaldæis*; necnon verbis illis ejuſdem DEI noſtri apud Jeremiam: *Egredimini de medio ejus populus meus, ut ſalvet unuſquiſque animam ſuam ab ira furoris Domini.* Valdè enim divina juſtitia adversùs illos irritatur, qui plus ſervitutem diligunt, quàm libertatem; plus amant Babylonem, quàm Jeroſolymam, plus Nabuchodonoſorem, quàm Deum: *Audite Cœli* (his verbis Iſaias Prophetiam ſuam exorditur), *& auribus percipe terra; Væ genti peccatrici, populo gravi iniquitate, ſemini nequam, filiis ſceleratis!* Sed cur tot illos indignis improperiis vituperat? *Dereliquerunt Dominum.*

Tit. Boſtr. in Cat. Græc. Patr.
Luc. 15. 18.
Deus averſatur eos qui terrena diligunt præ cœleſtibus.
Iſ. 48. 20.
Jer. 51. 45.
Iſa. 1.

9 Ab hac Cœli oblivione omne malum derivatur; *ubi illius Beatitudinis oblivio inciderit*, inquit S. Thomas de Villanova, *& manus hæret, & lingua balbutit; illius quippè memoria, & operi ſolertiam, & verbo facundiam præſtat, qui enim præmii obliviſcitur, lente movetur ad opus.* Quando Chriſtus in procinctu erat ut in cœlum ipſe aſcenderet (prout ex officio Aſcenſionis Domini colligitur) ad ſuos converſus, ita eos affatus eſt: *Aſcendo ad Patrem meum, & Patrem veſtrum; Deum meum & Deum veſtrum*; nimirum verbis illis indicare nobis voluit, nos fratres ejus eſſe, & cohæredes, ſeque paternæ hæreditatis adire poſſeſſionem, ibidem nos expectando tamquam ſuos cohæredes.

Præmii oblivio pigros facit operarios.
S. Th. Villan. in Conc. ſup.
Jo. 20. 17.

10 In oratione Dominica inter cætera Dominus hoc quoque nos petere docuit: *Adveniat regnum tuum*: ſed qualis eſt hæc tam iners petitio? Nam fortè Paradiſus cœleſtis tam vile quoddam regnum eſt, ut niſi propria ſponte ad nos ultro citroque veniat, à nobis aliqua cum ſollicitudine procurari, & acquiri non mereatur, ut proindè velit, ut hoc tantum petamus: *Adveniat regnum tuum*? Salvator noſter hoc modo hanc petitionem à nobis fieri voluit, quia optimè negligentiam, & inertiam noſtram noverat, quæ tanta eſt, ut regnum Dei à nobis minimè quæreretur, niſi illud ultro citroque, ab homine licèt minimè quæſitum, eidem occurreret, quamvis nec hoc ad noſtrum erga cœleſtem gloriam excitandum deſiderium ſufficiat, adeò ſumus illius penitus obliti. Pauci ſunt qui Samaritanæ in ſe indolem exprimant, quæ mox ut audivit dici: *Aqua quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ ſalientis in vitam æternam*: ſubitò dixit: *Domine da mihi hanc aquam; reliquit ergo ſibi hydriam ſuam.* Ubi S. Auguſtinus dicit: *Projecit ergo hydriam ſuam Samaritana, quæ jam non uſui, ſed oneri fuit, avidè quippè deſiderabat aqua illa ſatiari.*

Matt. 6. 10. Hominum inertia in quærendo cœlo.
Jo. 4. 14. v. 15.
S. Aug. t. 15. in Joan.

10 Scitiſne quònam nos Deus noſter remiſerit, ut fervens aliquod bonorum immortalium deſiderium in nobis poſſet excitare? Non aliò quàm ad formicam: *vade ad formicam o piger*; Ubi Sanctus Hieronymus ait: *Formica dicitur ſtrenuus quiſque, & providus operarius qui in præſenti vita velut in æſtate, fructus juſtitiæ, quos internum recipiat, ſibi recondit; ſi tantillum animal principe carens, & rationis expers, natura duce, ſibi providet impoſterum, multamagis tu ad imaginem Dei conditus, ad videndam ejus gloriam vocatus, Doctorum magiſterio adjutus, ipſum conditorem habens Ducem, debes in præſenti bonorum operum fructus congregare, quibus in æternum vivas in futuro. Hoc etenim vita iddeo meſſi comparatur, & æſtati, quod nunc inter ardores tentationum tempus eſt colligendi futurorum merita præmiorum: at dies judicii hyemis aſſimilatur rigoribus, quia tunc nimirum nulla relinquitur facultas pro vita laborandi, ſed tantum cogitur quis de horreo priſca actionis, quod recondidit, proferre; unde & Dominus præcipit dicens: Orate, ut non fiat fuga veſtra in hyeme, vel ſabbato; Hyeme enim facultas, ſabbato licentia juxta legem deeſt fructus vitæ colligendi, ac penuriam fugiendi perpetuam.*

Quos formica docet.
Prov. 6. 6.
S. Hieron.
Matt. 24. 20.

11 S. Bernardus ſe noſtram in cœlo nobis acquirendo negligentiam capere non poſſe fatetur, maximè cum Deus id à nobis adeò anxiè, & ſollicitè requirat, ut primum quod in totius univerſi architectura condidit, cœlum Empyreum fuerit, futurum nimirum animarum noſtrarum, poſtquàm beatificatæ fuerint, perpetuum habitaculum: *Poſſidete paratum vobis Regnum à conſtitutione mundi; Dignum namque eſt, & omnino exigit æquitatis ratio, ut quibus à conſtitutione mundi regnum paratur, ipſi etiam ſeſe regno parare non negligant, ne parato regno inveniantur forſan, qui regnaturi fuerant, imparati: ſic enim legimus de cœna quadam, dicente Domino: Quoniam quidem cœna parata eſt, ſed qui vocati erant, non fuerunt digni.*

S. Bern. de diligendo Deo ſerm. in tot Tribulat.
Matt. 25. 34.
Matt. 22. 8.

12 S. Antonius de Padua ingenioſam facit reflexionem ſuper illo Chriſti monito, quo nos cohortatus fuit, ut in Cœlo, non verò in terra theſaurizaremus: *Theſaurizate vobis theſauros in cœlo.* Et quidem præcipuè illud Ly *vobis* obſervat: *Theſaurizate vobis, & non mihi, quia Deo nihil prodeſt.* Job 12. *Quid prodeſt ei ſi juſtus fueris? Aut quid confers ei, ſi immaculata fuerit vita tua?* Pſal. 10. *Bonorum noſtrorum non indiges, theſauros, ideſt multitudinem meritorum in cœlo, quia locus verus, & proprius theſauri, non eſt terra, ſed cœlum.* Quando in terra theſaurus aliquis reperitur, ſubitò inde eruitur, quia locus theſaurorum proprius non eſt terra, licèt in medio illius mineralia gignantur, ſed informia. Unde Dionyſius Carthuſianus ait: *Theſaurizate vobis theſauros in cœlo, ideſt, cumulum operum meritorum in cœlo, ideſt, ad hunc finem, ut ad cœleſtem perducamini manſionem.*

S. Ant. Pad. ſer. in Fer. 4. Cin.
Matt. 6. 20.
Job 12. 3.
Pſ. 15. 2.
Dion. Cart. ibid.

13 In

Digitized by Google

2 Paralip. 3. v. 9. 13 In cap. 2. Paralipom. de ſtructura templi, de ſanctuario, & pretioſiſſimis illius ornatibus tractatur, & inter cætera dicitur: *Sed & clavos fecit aureos*: Et pariter de his clavis aureis lib. 3. Reg. cap. 16. fit mentio: 3. Reg. 6. 21. *Domum quoque ante oraculum operuit auro puriſſimo, & affixit laminas clavis aureis*. Quidnam in clavis illis aureis ſubeſt myſterii? Idem ipſe Salomon, qui ordinem totius illius fabricæ præſcripſit, in Eccleſiaſte dicit: Eccl. 12. 11. *Verba ſapientum ſicut ſtimuli, & quaſi clavi in altum defixi, quæ per magiſtrorum conſilium data ſunt à paſtore uno*. V. Bed. l. de templo c. 18. Sed audiamus quidnam Venerab. Beda hac de re dicat: *Clavi aurei quibus erant affixæ laminæ, ipſa ſunt promiſſa æternæ claritatis, per quæ in exercitio ſtudioque virtutis ne deficiamus, donante Chriſti gratia continemur*. Hi clavi, ſive infallibilia hæc æternæ veritatis promiſſa, ſolidos, & conſtantes nos reddere debent, ne ad hujus vitæ gaudia declinemus, & inflectamur. Hæc, inquam nobis eſſe debent velut totidem calcaria, quibus ad indefeſsè Cœlum versùs ambulandum, ad pellendum negligentiæ, & ſocordiæ noſtræ lethargum excitemur.

DISCURSUS XX.

ARGUMENTUM.

Super illa verba: *Regnum Cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud*, variæ expoſitiones adducuntur.

THEMA.

Regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud. Matth. 11. v. 12.

1 SAnctus Bernardinus, felix & fauſtum illud nuntium, quo Regnum cælorum vim pati, & violenti illud rapere dicuntur, numquam hactenus uſque S. Bern. t. 1. ſer. 46. Vim patitur cœlum. ad feliciſſimum Chriſti adventum mundo innotuiſſe obſervat: *Audi vocem exultationis*, inquit, *vocem miræ jucunditatis, quod antea celaverat Deus, tacuerat Angelus, latuerat Patriarchas, Prophetæ non dixerant, Præcurſor Chriſti tranſierat; Sed Matth. 11. aperiens os ſuum Rex Cælorum, & Dominus Angelorum ait: A diebus Joannis Baptiſtæ uſque nunc, regnum cælorum vim pa-* Matt. 11. 12. *titur, & violenti rapiunt illud. O inexplicabilis jucunditas! O incogitabilis ſuavitas! O inſatiabilis aviditas; regnum vim pati, & violentia rapi*. Enimverò ſanctus hic Divini verbi Prædicator ſe capere non poſſe fatetur, qua ratione regnum aliquod adeò altum, ſublime, & inacceſſibile per illatam ei violentiam infeſtari, & diripi poſſit: *Quomodo poſſunt hæc fieri? Regnum tam altum, tam magnum, tam incomprehenſibile bonum vim pati, violentia rapi? O Deus, quid eſt hoc?*

2 S. Anſelmus hunc textum expoſuit in favorem gentilium, quales nos Chriſtiani fuimus, quibus hoc reS. Anſel. in Matt. ibid. Vis hæc pœnitentia eſt. gnum, id eſt, Eccleſia tam militans quàm triumphans Synagogæ ablata, data fuit, idque per ſequentem declarat ſimilitudinem: *Si aliquod regnum extraneis daretur, & filiis regni auferretur, violentia eſſe videretur; Similiter Phariſæi, & Scribæ, qui in conſpectu hominum juſti apparebant, filii regni cælorum videbantur, publicani verò, & peccatores quaſi à regno longè erant*. Verumtamen ſi ad verba antecedentia reſpiciamus, Redemptorem violentiæ nomine hoc loco pœnitentiam intelligere voluiſſe comperiemus, hæc enim eſt, quæ vim cœlo infert: *A diebus Joannis Baptiſtæ uſque nunc* Matt. 11. 12. *Regnum cælorum vim patitur*, quia in principio prædicationis ſuæ, Regnum hoc annuntiare cæpit cohortando pariter ad pœnitentiam: Matt. 3. 2. *Pœnitentiam agite, appropinquavit enim regnum cælorum; Quia qui peccatoribus* S. Greg. h. 20. *pœnitentiam indixit*, inquit S. Gregorius Papa, *quid aliud, quàm Regno cælorum vim facere docuit? Regnum cælorum rapi vult noſtris fletibus*, quod noſtris meritis non debetur.

Proſecutio. 3 Xerxes Rex Perſarum ingens illud incredibileque facinus attentaſſe legitur, ut videlicet duas illas mundi partes adeò inter ſe diſtantes, quaſq; Natura ab invicem diviſerat, Aſiam videlicet, & Europam inter ſe uniret, & conjungeret: Hoc enim fine pontem quemdam in fundo maris fundavit, quem *Helleſpontum* nominari voluit, adeò longum, ut ab una mundi parte ad alteram liberum impertiretur tranſitum, ut hac ratione inter Aſiaticos, & Europæos populos communia vigerent commercia, leges item, & mores inter ſe confunderentur. O quanta erat, antequam Joannes Baptiſta in terris viſus fuiſſet, quàmque infinita Cœlum Empy- Iſa. 55. 9. Luc. 16. 26. reum inter, & terram diſtantia? *Sicut exaltantur cæli à terra, ſic exaltatæ ſunt viæ meæ à viis veſtris; Magnum chaos firmatum erat inter nos*. Quis autem alius modum, pontem hunc, ſuper quo feliciſſimè ad littora uſque tranſiur Paradiſi, fundandi adinvenit, quàm Joannes Baptiſta, qui ex inſtinctu Chriſti tamquam ejus præcurſor pœnitentiam annuntiavit, qua ad cœlum perducimur? *Pœnitentiam agite, appropinquavit enim regnum cælorum*.

4 S. Joannes quondam hanc viſionem habuit: *Ecce* Proſecutio. Apoc. 4. 2. *ſedes poſita erat in cœlo, & ſupra ſedem ſedens*. Demum verò viſionis narrationem proſequens paulò poſt dicit: *Et in conſpectu ſedis tamquam mare vitreum*; adeò- v. 6. que quiſquis ad magnificum hunc thronum pertingere, in eoque Deum videre, & cum illo uniri cupiebat, neceſſariò mare hoc trajicere debebat; quod equidem aliud non præfigurabat, quàm pœnitentiam: *Magna* Thren. 2. 13. Dion. Carth. ibid. *velut mare contritio tua*; Unde Dionyſius Carthuſianus ait: *Impoſſibile eſt, ut anima poſt peccatum ad thronum gloriæ perveniat, niſi mare pænitentiæ navigando pervaſerit*.

5 Rupertus Tuitienſis Abbas notat, quòd Salvator noſter à Phariſæis quoad regnum cælorum interrogatus: Rup. Ab. l. 9. de glor. & hon. filii hominis. Luc. 17. 20. v. 21. Matt. 3. 2. *Quando venit Regnum Dei?* Reſponderit: *Non venit regnum Dei cum obſervatione, neque dicent. Ecce hìc aut illic; Ecce enim regnum Dei intra vos eſt. Plus aliquid hic dixit*, inquit idem Rupertus, *attamen ad idem reſpicit, cùm enim prædicaret dicens: Pœnitentiam agite, appropinquabit enim regnum cælorum; profectò neſcientes myſterium regni Dei ſæpè quærebant, ſæpius inter ſe conferebant, ubinam eſſet, aut quando veniret, proinde ipſe volens eos ſcire, quia regnum Dei præſentia eſſet adventus ipſius Regis Chriſti, & quod in illud regnum introire hoc eſſet pœnitentiam agere, ſecundum prædicationem vel teſtimonium Joannis Baptiſtæ, & illic interrogatus à Phariſæis dixit: Ecce enim regnum Dei intra vos eſt, & hic* Luc. 17. 21. *cogitationibus turbarum reſpondens: A diebus, inquit, Joannis Baptiſtæ regnum cælorum vim patitur, & vio-* Matth. 11. 12. *lenti rapiunt illud, ac ſi diceret, non ſicut olim, ita & nunc regnum Dei, ſive regnum cælorum de longinquo venturum expectatur, ſed jam venit, jam intra vos eſt, ita ut apprehendi poſſit, jamque manu apprehenditur, manu rapitur, vim patiens à violentis, id eſt à peccatoribus pœnitentibus*.

6 Verumtamen quædam hìc adversùs jam dicta fieri poſſet objectio, quia in eodem Evangeliſta ſancto Mat- Cœlo vim faciunt lacrymæ. Matt. 18. 1. v. 2. v. 3. thæo diſcipuli ad Chriſtum acceſſiſſe leguntur, & quæſiiſſe: *Quis putas major eſt in regno cælorum? Et advocans Jeſus parvulum ſtatuit eum in medio eorum, & dixit: Amen, Amen dico vobis: Niſi efficiamini ſicut parvuli, non intrabitis in regnum cælorum*. At verò qualem pueri cœlo inferre poterunt violentiam? Divus Chryſologus D. Chryſ. ſ. 25. Matt. 18. 3. dicit: *Verum ſi regni quod promittis puſillis, deſideras noſſe qualitatem; ipſe aperit ſic dicendo: Sinite parvulos venire ad me, talium eſt enim regnum cælorum: eſſe in cælo mirum eſt, in cælo vivere eſt majeſtatis, jam regnare in cælo, quantum ſit, ſenſus deſinit æſtimare mortalis, & tamen homo, quod æſtimare non potes, percepiſti*. At verò huic quoque difficultati alia inſuper adhiberi poteſt reſponſio. Etenim quando pueri à nutrice, à matre, vel ab aliis aliquid violenter extorquere volunt, importunè flere incipiunt, adeòque in fletu omnem vim ſuam conſtituunt: Et hoc fortè eſt, quod S. Ambroſius ſuper hæc verba: *Vim facientes diripiunt illud*, dicere S. Ambr. T. 5. ſer. 5. Matt. 11. 12. voluit, dum ait: *Vim facimus Domino non compellendo, ſed flendo. O beata violentia, quæ non indignatione percutitur, ſed miſericordia condonatur! Beata, inquam, violentia, quæ vim patientis bonitatem elicit, & utilitatem tribuit inferenti! quiſquis violentior Chriſto fuerit, religioſior habebitur à Chriſto*.

7 S. Auguſtinus in ſermone quodam, de hujus propoſitionis intelligentia diffusè tractans, per hanc violen- S. Auguſt. in Append. de diver. ſer. 76. Quinam cœlum violenter diripiant. tiam bellum quoddam intelligendum eſſe dicit, quod nobiſmetipſis à nobis indicendum eſt, ut de paſſionibus & inordinatis appetitibus noſtris victoriam glorioſè re-

portemus: *Novimus quia familiariter mens humana in diverſis hujus mundi illecebris, & concupiſcentiis devicta, fugit laborem, expetit voluptatem, & vix adducitur, ut conſuetudinem à ſe vitæ prioris excludat; ſed cum cœperit cogitare ultimi diei neceſſitatem, ac futuri judicii pondus, incitata, & ſtimulata vel ſpe præmii, vel timore ſupplicii, voluntarium bellum indicit paſſionibus, & vim facit priſtinis ſuis deſideriis, & violenter ſe vincere ipſa contendit, non enim ſine violentia fieri poteſt, ut de abundantia & delitiis, ad famem, & ſitim, & abſtinentiam tranſeat, & crucem, ut ſomno prius atque otio amicam carnem, contritione vigiliiſque conficiat; non, inquam, ſine violentia fieri poteſt, ut unuſquiſque iracundiam patientia, ſuperbiam humilitate commutet, amore paupertatis divitiarum ac ſufficientia affluentiam ſuperet, vinolentiam ſobrietate, luxuriam caſtitate condemnet, & homo ſubito in virum transformetur perfectum, & quodammodo alter reddatur ex altero: & ſic à talibus per violentiam regnum cœlorum diripitur.* Sic illi, qui vivos ſeſe in clauſtris regularibus ſepeliunt, in eiſque perfectioni Chriſtianæ acquirendæ continuam navant operam, hoſce ſenſus, & appetitus, qui inceſſanter nos infeſtant, & in noſtram perniciem contra nos militant, obſidione arctiſſima cingunt: *Unde bella in vobis*, quærit Sanctus Jacobus Apoſtolus, *nonne hinc? ex concupiſcentiis veſtris, quæ militant in membris veſtris?*

Jacob 4. 1.

Qui ergo victoriam reportare, ingentemque, & prædivitem regni cœlorum prædam ſibi comparare deſiderat, huic opus eſt ut ſemetipſum vincat, & ſuperet, propriiſque ſenſibus violentiam inferat, id quod adeò verum eſt, ut ſine hac virtute mortificationis, non ſolùm ad beatitudinem non pertingere, verùm etiam ſine illa mentem, & cor noſtrum ad bona illa cœleſtia, & immortalia elevare penitus non poſſimus:

Rich. de S. Vict. de cont. ſtipp.

Numquam affectus noſter, inquit Richardus à S. Victore, *ad deſiderium æternorum accenditur, nec intellectus ad cœleſtium contemplationem perfectè acuitur, niſi cura carnis, etiam in licitis, & neceſſariis, frequenter, & fortiter repellatur.* Sola vitia, & culpæ noſtri ſunt inimici, qui nos ab ingreſſu cœlorum arcent, & impediunt. Hæ autem in corde, ſive in voluntate noſtra ſedem ſuam habent.

Matt. 15. 19.

De corde exeunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falſa teſtimonia, &c. Senſus noſtri ſunt Interpretes, & Procuratores peccati, hoc autem eſt inimicus, contra quem pugnare, quemque vincere debimus, quia:

Apoc. 21. 27.

Nihil coinquinatum intrat in Regnum Cœlorum. Hoc autem non niſi mortificatione tam interna, quàm externa mediante conſequemur.

D. Chryſ. ſer. 39.
Violentia ad vincendum hoſtem noſtrum opus eſt.

8 D. Chryſologus ait: *Tolerabilis eſt hoſtis cum muros arietat extrinſecus, cum foris poſitus cedit aliquando conflictui, cui verò intus eſt inimicus, hic ſe oppreſſum ſentit, ſe captivum deplorat.* Hic igitur violentia opus eſt ad vincendum ſeipſum, & totaliter quidem vincendum, ſi quidem omnium inimicorum noſtrorum maximus corpus noſtrum eſt, ſeu potiùs nos ipſi noſtrimetipſius acerrimi, & perniciosiſſimi hoſtes ſumus, ac proindè in cœleſtem Jeruſalem, ſeu viſionem pacis pedem noſtrum inferre non poſſumus, niſi prius nobiſmetipſis hanc vim, & violentiam inferamus, nam *violenti rapiunt illud, idem eſt*, ut ait S. Anſelmus, *quod qui violenter domant carnem ſuam.* S. Ambroſius ſimiliter inquit:

Matt. 11. 12.
S. Anſel. in Matt. ib.
S. Ambr. l. 5. in Luc. c. 7.

Vis igitur menti affertur humanæ, quæ diverſis illecebris delinita, laborem fugit, voluptatem expetit, cum vel metu ſupplicii coercita, vel præmio provocata vincere ipſa ſe nititur. Idem quoque alibi de corporis caſtigatione tractans inquit: *Ut autem his armis uti in vi inferenda poſſimus, antè corporibus noſtris vim quodammodo faciamus, expugnemus membrum vitia, prius ipſi regnare debemus in nobis, ut regnum poſſimus diripere Salvatoris.*

S. Ambr. T. 5. ſer. 5.

Cant. 4. 8.
Profectio.

9 In ſacris Canticis ſponſum dixiſſe legimus: *Veni de Libano, veni, coronaberis.* At verò quibus meritis hæc anima obtinuit, ut pretioſo hoc diademate coronaretur? Ubi ſunt certamina, & luctæ, vel victoriæ, quas de hoſtibus reportavit? Numquid Sanctus Paulus ait:

2. Tim. 2. 5.

Non coronabitur, niſi qui legitimè certaverit? Ubi igitur, vel quando, vel contra quem certavit? Num forte de monte in vallis planitiem deſcendere, certare ipſius fuit? Dicit enim ſponſus: *Veni de Libano.* S. Bruno Carthuſianus ait: *Ipſum venire certare eſt, neque enim ei facilo fuit patriam parentesque relinquere, pristinos mores, antiquam converſationem deſerere.* Et ideò ad hoc ut quis ſponte ſua deſerat, quæ placent, & delectant, virtute opus eſt, ſibique ipſi ab homine violentia inferenda eſt.

S. Bruno ibi. in Cant.

Matt. 11.
Arma ſunt opera bona

10 *Vim patitur, & violenti rapiunt.* Enimverò ut quis regnum aliquod armata manu invadere poſſit, magna militum, & expertorum belli Ducum copia opus eſt, multæ requiruntur munitiones, annonæ, & theſaurorum abundantia eſt neceſſaria, prouti inter nos quotidiana docet experientia; ac proindè audire quænam ad invadendum regnum cœlorum requirantur militiæ ſpiritualis præparamenta, hæc enim Sanctus Ambroſius optimè exponit, dum ait: *Aggredimur Chriſtum non ferro, non fuſte, non ſaxo, sed manſuetudine, bonis operibus, caſtitate; hæc ſunt arma fidei noſtræ quibus in congreſſione certamus: Ut autem his armis uti in vi inferenda poſſimus, ante corporibus noſtris vim quodammodo faciamus.* Idem quoque ſanctus Pater alibi, dum verba illa: *Regnum cœlorum vim patitur*, exponit, ita ſcribit:

S. Ambr. ſer. 16.

S. Ambr. T. 5. ſer. 5.

Aggredimur in itinere Dominum (ſiquidem ipſe eſt via), & more latronum ſuis eum ſpoliare nitimur, cupimus illi auferre regnum, theſaurum, & vitam, ſed ille tam dives, & largus eſt, ut non abnuat, non reſiſtat, & cum omnia dederit, nihilominus omnia ipſe poſſideat. Non rapitur hoc regnum cœlorum per inſidias, nec fraudes, & proditiones, ſed pugnemus neceſſum eſt: *Regnum cœlorum vim patitur.* Eſt enim arx quædam ſeu fortalitium, quod alia via comparari nequit, quàm per viam ſudoris, laboris, certaminis, & illatæ violentiæ: *Violenti rapiunt illud*: ſed quænam eſt hæc violentia: *Aggredimur non ferro, ſed bonis operibus. Quis aſcendet in montem Domini, aut quis ſtabit in loco ſancto ejus? Innocens manibus, & mundo corde, qui non accepit in vano animam ſuam, nec juravit in dolo proximo ſuo.*

Pſ. 23. v. 3. v. 4.

Pſ. 14. 1.

Domine quis habitabit in tabernaculo tuo? Aut quis requieſcet in monte ſancto tuo? Qui ingreditur ſine macula, & operatur juſtitiam? Qui loquitur veritatem in corde ſuo, qui non egit dolum in lingua ſua, nec fecit proximo ſuo malum, & opprobrium non accepit, &c. Scrutemini, & perſcrutemini, volvatis, & revolvatis hoc univerſam ſacram Scripturam, nuſquam tamen regnum cœlorum aliter acquiri poſſe invenietis, quàm per merita, & opera virtuoſa, & ſancta:

v. 2. & 3.

Apoc. 14. 13.
S. Anſel. in Matth. ibid.

Opera enim illorum ſequuntur illos. Unde Sanctus Anſelmus ait. *Regnum cœlorum vim patitur, quando à peccatoribus benè operantibus rapitur.*

Cum violentia dimicandum.
Mich. 2. 13.

11 *Vim patitur, & violenti rapiunt.* Duce Chriſto, & ſub regio ſanctæ Crucis labaro conſcripti, & immatriculati fortalitium iſtud per varios aſſultus aggredimur; Nam quia, ut apud Michæam dicitur: *Aſcendet enim pandens iter ante eos, divident, & tranſibunt portam, & ingredientur per eam*, Filius Dei per triumphalem Aſcenſionem ſuam viam ad Paradiſum cœleſtem aperuit; multi vulneribus, cruentis præliis, imò & acerbiſſimæ morti, generoſo lubentique animo occurrerunt, ſeque ultro citroque ingeſſerunt, ut beati hujus regni poſſeſſionem capere, ſeu potiùs rapere poſſent. Sanctus Hieronymus ſuper prædicta Michææ verba ita ſcribit:

S. Hier. in Mich.

Quia Angeli, ſive Pater, & Spiritus Sanctus diviſerunt, quod videbatur obſtare, & fecerunt viam volentibus ingredi, & quia aperto itinere invaſerunt iter, non ſolùm ingreſſi ſunt portam, ſed & tranſierunt per eam. Propheta prædictus paulò ante dixerat:

Mich. 2. 12.
S. Hieron.

Tumultuabunt à multitudine hominum; Pro quibus verbis Sanctus Hieronymus ex verſione Septuaginta legit: *Exſilient ex hominibus*, id eſt, ut idem Sanctus Doctor ibidem exponit: *Tranſcendent humanæ conditionis ſtatum, exſilient ex hominibus.* Illi enim qui Cœlorum amore ac deſiderio capti, beato huic regno acquirendo cor, & animum efficaciter applicant, certando, patiendo, ac tormenta acerbiſſima ſuſtinendo, humana conditione ſe ſuperiores eſſe evidenter probant: *Violenti rapiunt. Vim faciamus regno cœlorum*, inquit Sanctus Ambroſius, *omnis enim qui vim facit, vehementi ſtudio properat, non torpentis leneſcit affectu.*

S. Ambr. l. 8. in Luc. 16 ps.

Conſiderandus eſt illius noſter.

12 Quando Civitas aliqua armata, & violenta manu expugnanda eſt, jamque dies inſultui faciendo eſt deſignatus, Dux belli generaliſſimus, una cum cæteris militiæ capitibus, præcipuiſque Officialibus, & Baronibus,

bus, primi ſunt qui in hoſtem penetrant, & mœnia adoriuntur, ut aliis cor, & animum generoſum, & intrepidum ſuggerant. Sic Rex Abimelech, ut Sichimitarum turrim, in qua ſe fortiter communieraot, expugnaret: *Aſcendit in montem Selmon cum omni populo ſuo, & arrepta ſecuri præcidit arboris ramum, impoſitumque ferens humero, dixit ad ſocios: Quod me videtis facere, cito facite. Igitur certatim ramos de arboribus præcidentes ſequebantur Ducem.* Quænam poſſet in toto veteri Teſtamento reperiri figura, in qua id quod in expugnando poſt mortem, & Paſſionem Chriſti regno cœlorum accidit, clariùs, & convenientiùs exprimatur, quàm in iſta? Quis ex toto genere humano adeò fuiſſet magnanimus, ut Paradiſo cœleſti per tot ſæcula univerſo generi humano inexpugnabili, ſcalas admovere, eaſque conſcendere auſus fuiſſet? Nullus profectò. Tamdem igitur Rex gloriæ impoſita humeris ſuis ponderoſiſſima Cruce ad ſuos converſus eiſdem dixit: *Quod me videtis facere, cito facite: Qui vult venire poſt me, tollat crucem ſuam, & ſequatur me.* Quo exemplo præmiſſo, quot fuere innumeri homines qui impoſita ſibi Cruce cœlo vim intulerunt, cœloque conſcendendo admoverunt perfectioris vitæ ſcalam, eamque generosè aſcenderunt? *Certatim ramos præcidentes ſequebantur Ducem.* Quot martyres, quot tenellæ virgunculæ certatim morti occurrerunt, haud ſecus ac ſi ituræ fuiſſent ad nuptias? Adeò ut, quod S. Leo notat, tyranni deluſi remanſerint: *Neſcientes Eccleſiam Dei per furorem ſuæ crudelitatis augeri, quoniam in ſuppliciis, & mortibus beatorum martyrum, qui putabantur minus numero, multiplicabantur exemplo.*

Jud. 9. 48.
v. 49.
Matt. 16. 24.
Jud. 9. 49.
S. Leo ſer. 6. de Epiph.

13 S. Auguſtinus in libris Confeſſionum ſuarum in cap. cui titulus eſt: *De lucta ſpiritus, & carnis*, tractans de malis, ſuperatuque difficilibus vitiorum habitibus, multarum tenellarum Virginum, aliorumque innumerabilium, qui candoris ſui lilium illibatum conſervarunt, generoſo exemplo animum ſuum erigit, dicens: *Ibi tot pueri, & puellæ, ibi juventus multa, & omnis ætas, & graves viduæ, & Virgines anus, & omnibus ipſa continentia nequaquam ſterilis, ſed fœcunda mater filiorum gaudiorum, de marito te, Domine, & irridebat me irriſione exhortatoria, quaſi diceret: Tu non poteris, quod iſti, & iſtæ? An vero iſti, & iſtæ in ſemetipſis poſſunt, ac non in Domino Deo ſuo?* Ex quo igitur tenellæ Virgines, & pueri imbelles, ac inexperti juvenes tam generoſo, & impavido animo cœlum per ſcalas virtutum conſcenderunt, quid nos trepidamus? Legatur liber ſecundus Machabæorum, & videbitur quàm fuerint ſeptem illi fratres, ad expugnandum certatim per diriſſima perpeſſa ſupplicia cœlum, fortes, & intrepidi. Similiter ſancta illa Symphoriani mater, metuens, ne ſanctus adoleſcentulus ad ſtricti gladii fulgorem trepidaret, exclamare cœpit: *Nate, nate, memento æternæ vitæ, cœlum ſuſpice, & ibi regnantem intuere, tibi enim vita non eripitur, ſed mutatur in melius: & ſic fortiter Jeſu Chriſto cauſa carnifici collum præbuit.*

S. Aug. l. 8. Conf. c. 11. Ad pugnam allicit multorum exemplum.

DISCURSUS XXI.

ARGUMENTUM.

Quiſquis in cœlum aſpicit, jugum legis libenti animo portat: Et ideò Evangelii ſectatores plus patiuntur, quàm qui in antiquo Teſtamento vixerunt, cùm jam apertus ſit Paradiſus, cujus conſideratione omnia facilè ſuſtinentur.

THEMA.

Id quod in præſenti eſt momentaneum, & leve tribulationis noſtræ, in ſublimitate æternum gloriæ pondus operatur: non contemplantibus nobis quæ videntur, ſed quæ non videntur. 2. Cor. 4. 17. & 18.

1 OBſervandum eſt quòd Apoſtolus hiſce verbis brevitatem paſſionum vitæ præſentis, futurorum gaudiorum contra opponat brevitati, ſimulque nos eodem tempore ad cor, & oculos noſtros in cœlum extollendos paternè invitet: *Non contemplantibus nobis quæ videntur, ſed quæ non videntur.* S. Aug. in Pſ. 93. ita ſcribit: *Attendis te hic habere laborem, ſed attende qualem ille requiem pollicetur: numquid cogitare poteris? Si illam poſſes cogitare, videres te nihil laborare ad compenſationem; Audi eum, qui illud ex parte cernebat, qui dixit: Nunc ſcio ex parte. Quid ait Apoſtolus? Etenim quod eſt ad præſens temporale, & leve tribulationis noſtræ, juxta incredibilē modum æternum gloriæ pondus operatur nobis. Quid eſt, æternum gloriæ pondus operatur nobis? Quibus operatur? Non reſpicientibus quæ videntur, ſed quæ non videntur, quæ enim videntur temporalia ſunt, quæ autem non videntur æterna.* Quiſnam nobis de infinita Paradiſi gloria adæquatam magis notitiam dare potuit S. Paulo Apoſtolo? Qui in cœlum Empyreum raptus, *de viſu oculorum* eamdem licèt *per modum tranſeuntis*, fuit contemplatus. Hic igitur omne id quod in hac vita ſuſtinetur, *momētaneum, & leve tribulationis* appellat, licèt idipſum in ejus perſona valdè multum fuerit, quia facta comparatione ſui ad omnes alios Apoſtolos, dixit de ſe: *Abundantiùs illis omnibus laboravi.* Quod verum eſſe, evidentiùs ex illis ejuſdem Epiſtolæ verbis apparet: *In laboribus plurimis, in carceribus abundantius, &c.*

Qui cœlum reſpicit huic levis eſt tribulatio.
2. Cor. 4. 8.
S. Aug. in Pſ. 93.
2. Cor. 4. 17.
1. Cor. 15. 10.
2. Cor. 11. 23.

2 S. Petrus Apoſtolus de præceptorum adimpletione tractans, legem Domini antè felicem Chriſti adventum grave jugum, & pondus ingens fuiſſe dicit: *Intolerabile jugum, quod neque Patres noſtri, neque nos portare potuimus.* Et tamen alia ex parte, ex indubitato æternæ veritatis teſtimonio conſtat nobis contrarium; Dicit enim Salvator noſter: *Jugum meum ſuave eſt, & onus meum leve; Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati eſtis, & ego reficiam vos.* Undenam quæſo hæc differentia procedit? Num fortè ex præceptorum legis Moſaicæ multiplicitate? Aut verò quia illa non conferebat eam adimplere volentibus, gratiam, nec ulla auxilia ſubminiſtrabat? Aptior noſtroque propoſito convenientior ad hanc difficultatem reſpōdendi modus eſt, ideò ſcilicet legem Moyſis grave jugum fuiſſe, quia in veteri lege cœleſtis Paradiſus nondum erat apertus, Cum majori enim animoſitate operatur quis, quando præmium laboris adeò nobis vicinum eſt, ut facialiter videatur. Unde S. Joannes Baptiſta mundo voluptatibus, & deliciis aſſuefacto, Pœnitentiam adeò auditui faſtidioſam, & in executione difficilem proponere, & inculcare volens, ſimul etiam eodem tempore, Regnum cœlorum vicinum eſſe affirmavit: *Pœnitentiam agite, appropinquavit enim regnum cœlorum.* Sic quoque incarnata Sapientia in prædicationis Evangelicæ exordio, utrumque, ſcilicet Pœnitentiæ agendæ neceſſitatem, & Regni cœlorum vicinitatem, ſimul conjunxit, quando ſemen legis novæ, & gratiæ ſpargere cœpit.

Lex Moyſis ideò erat gravis quia cœlum nondum erat apertum.
Act. A. 15. 10.
Matt. 11. 30. ibid. v. 28.
Matt. 3. 2 & Matt. 4. 17.

4 Obſervandum eſt, quòd ex quatuor illis animalibus, quorum Ezechiel Propheta meminit, unicum tantùm fuerit, quòd collum jugo ferendo aptum, & idoneum habebat, bos videlicet: Aquila enim, leo, & homo natura ſua ad jugum ferendum omninò ſunt inhabiles, imò & alieni. Imò notandum eſt inſuper, quòd tametſi Bos natura ſua tardiſſimus ſit, nihilominus eamdem cum aquila velocitatem, & agilitatem, imò & alas pennatas induerit: *Ubi erat impetus ſpiritus, illic gradiebantur.* Quia ubi cœli aperti conſpiciuntur, cervices quantùmvis duræ, obſtreperæ, & recalcitrantes Divinæ legis jugo facilè, & libenti animo ſubiiciuntur; illique qui alias ab omni ſunt mortificatione maximè alieni, & in Divino ſervitio pigerrimi, & tepidiſſimi, difficillimis maximèque arduis pœnitentiæ, & mortificationis operibus ſeſe accingunt, idque quia aperti ſunt cœli. Unde & Ezechiel priuſquam myſtici illius currus mentionem faceret, cœlum ſibi apertum vidit: *Et vidi viſiones Dei.*

Lex gratiæ jugum facit leve.
Ezech. 1. 12.
Ezech. 1. 1.

4 Regius Propheta David in throno Iſrael, mediaſque inter delicias poſitus, *potuit tranſgredi, & non eſt tranſgreſſus, facere mala, & non fecit.* Sed cur adeò perfectè, & fideliter appetitus ſuos ſuppreſſit, collumque ſuum unà cum ſublimis Imperii ſui ſceptro, & independenti qua præfulgebat authoritate, Divinæ legis jugo ſubjecit? Quia ad cœlum ſive ad æternam retributionem oculos ſuos levavit; Unde ait: *Inclinavi cor meum ad faciendas juſtificationes tuas in æternum propter retributionem;* Nam ut S. Auguſtinus ait: *Omne opus leve fieri ſolet, cum ejus præmium cogitatur, & ſpes præmii ſolatium eſt laboris.*

Eccl. 31. 10.
Ob cœli præmium.
Pſ. 118. 112.
S. Aug. ep. 143 ad Dom.

5 Salvator noſter aliquando ad Apoſtolos ſuos converſus, eiſdem dixit: *Niſi abundaverit juſtitia veſtra pluſquam ſcribarum, & Phariſæorum, non intrabitis in* regnum

Matt. 5. 20. Propter cœ-

Digitized by Google

Ideò pænitentes multi ſolitudinem elegerunt.

regnum cælorum. At verò dicet fortaſſe aliquis, numquid idem cœleſtis Paradiſus, idemque præmium æternum omnibus fidelibus ex æquo præparatum fuit? cur igitur in diſcipulis ſcholæ ſuæ Chriſtus majorem requiſivit perfectionem, quàm in aliis? Num fortè Chriſtus acceptor perſonarum fuit? D. Chryſoſtomus, ni fallor, dubium iſtud reſolvit, dum ad Chriſtum ſe convertens, ita eum alloquitur: *Plus à me laboris exigis? Quare? Num una cum illis non ſum natura? Numquid ſum homo ſimilis illis? Quare nobis labores addidiſti? Quare majores deſudationes exquiris? Occurrit objectioni, regnum cælorum proferens:* Notandum enim eſt, quòd eodem prorſus tempore, quo dixit: *Niſi abundaverit juſtitia veſtra pluſquam Scribarum, & Phariſæorum*; ſimul etiam regni cœlorum paulò poſt aperiendi mētionem fecerit; *Majora*, inquit, *præmia defero, dicens labores, dicens certamina, dicens extenſionem legis, & præmiorum meminit. Nequaquam enim Palæſtinam do, neque terram fluentem lacte, & melle, ſed ipſum vobis cælum defero.* Via etiamnum felix fortunatumque nuntium de Chriſti in terra deſcenſu (in quo juxta votum ſanctorum Patrum dicentium: *Utinam diſrumperes cælos, & deſcenderes*, aperti ſunt cœli) hìc in mundo ad nos delatum fuit, cum ecce ſanctiſſimus Chriſti præcurſor pariter, ut diximus, annuntiavit nobis: *Pænitentiam agite, appropinquavit enim regnum cælorum.* Ipſe præcurſor Chriſti primus fuit, qui etiamnum infantulus exiſtens in ferarum latibulis vivum ſe ſepelivit, & ſcorpionum, ac ſerpentium ſe ſocium fecit. Unde Chriſtus meritò dixit: *A diebus Joannis Baptiſtæ regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud.* Univerſus Judææ populus ad illum accedens deſerta replevit, è contra verò civitates Judææ ab incolis exinanitæ, in deſerta commutatæ fuerunt ob confluentem in deſertum Joannis hominum multitudinem, ut à Joanne Baptiſmatis undis tingerentur, ejuſque prædicationes auſcultarent: In denſis ſolitudinis illius ſylvis primi aptabantur lapides fundamentales, qui in cœleſtis Jeroſolymæ fundamenta conjiciendi erant, quales fuere Andreas, Petrus, Philippus, Jacobus, & alii. At verò poſtquàm cœlorum januæ in Aſcenſione Domini patefactæ ſunt, tunc mirabiliter auctus eſt pœnitentium numerus, qui ad S. Marci prædicationem converſi, & Eremitæ facti, Ægypti ſolitudines, & horridas ſylvas impleverunt, quique, ut ſanctus Hieronymus notat, conjectis in cœleſtem Jeroſolymam oculis, ſolitudinum illarum rigores, cilicia, jejunia, aliaſque ſimiles auſteritates in ſuavitate ſpiritus ſuſtinentes longævam ſibi vitam compararunt: De quibus omnibus S. Hieronymus inquit: *O ſolitudo in qua illi naſcuntur lapides, de quibus in Apocalypſi civitas magni Regis exſtruitur.*

D. Chryſ. ho. 56. de pœnit. c. 8.

Iſa. 64. 1.

Matt. 3. 2.
Matt. 4. 17.

Matt. 11. 12.

S. Hier. ep. 1. ad Heliod.

Plures ſunt paſſi fideles in lege gratiæ quàm in lege ſcripta.

6 Legatis abhinc præcedentium quinque millium annorum Hiſtorias, & ſolùm Eliam, & Eliſeum cum aliquorum Prophetarum non adeò numeroſo grege in Carmelo habitantes invenietis: at verò poſtquam in Aſcenſione Domini cœli aperti fuere, quot ſylvæ, quot antra, & ſpecus, quot ſolitudines, & deſerta loca ab innumerabili Anachoretarum, & Monachorum multitudine per omnes totius Chriſtianiſmi partes fuere ſanctificata? quot fuere qui non retia lacera, non ruinoſas naviculas, ut Apoſtoli, ſed coronas deſeruerunt, & ſceptra imperialia? Quantò plus fideles novæ legis in perpeſſis tormentis excelluerunt præ cunctis aliis etiam ſanctis, qui legis naturæ, vel ſcriptæ tempore vixerunt in ſæculis antiquis? Compareris velim, qui in utriuſque Teſtamenti ſtatu excellentiores fuere, & me vera dixiſſe ſine ullo dubio deprehenderis.

Hic leviçus eſt jugum.
Gen. 49. 14. v. 15.

7 In Geneſi inter alias benedictiones, quibus S. Patriarcha Jacob filios ſuos cumulate voluit, hæc quoque reperitur: *Iſſachar aſinus fortis accubans inter terminos vidit requiem, & ſuppoſuit humerum ſuum ad portandum.* Sed quodnam eſt jumentum illud, quod ea ſpe captandæ aliquando quietis dorſum ſuum cuivis quantumcumque gravi, & ponderoſo oneri liberè ac libenti animo ſuppoſuit? S. Gregorius ad propoſitum noſtrum reſpondet: *Inter terminos accubare eſt præſtolato mundi fine requieſcere, nihilque de his quæ nunc in medio verſantur, quærere, ſed ultima deſiderare.* Per jumentum verò hoc loco Gentilitas intelligitur, quæ poſtquam in locum repudiatæ Synagogæ ſubſtituta, & ad notitiam, & ſequelam Chriſti vocata fuit, auditis Chriſti promiſſionibus, conſpectiſque apertis Cælorum foribus, cuilibet etiam graviſſimo, ac intolerabili oneri humeros ſuos ſubjicere non dubitavit: *Et fortis aſinus*, inquit idem S. Gregorius, *requiem ac terram optimam videt, cum ſimplex gentilitas idcirco ſe ad robur boni operis erigit, quia ad æterna vitæ patriam tendit; Quæ ad portandum onus humerum ſupponit, quia conſpecta ſuperna requie, præceptis etiam gravibus in operatione ſe ſubjicit, & quicquid intolerabile puſillanimitas aſſerit, hoc ei leve ac facile ſpes remunerationis oſtendit.*

S. Greg. l. 1. mor. c. 8.

Ob promiſſa cœli gloria.

8 Jacob paternæ domus delitiis aſſuefactus, non verò ut Eſau frater ejus in venationis difficillimis laboribus exercitatus, poſtquàm per artificioſum illud cunctiſque notum ſtratagema, Patris ſui benedictionem cum tanta fratris ſui jactura præoccupaſſet, indeque fratris ſui ſuper ſe ad mortem uſque provocaſſet vindictam, à matre ſua perſuaſus in Meſopotamiam conceſſit, idque ſine ullo viatici, aut annonæ proviſione nam prolixo itineri conficiendo neceſſaria, ut proindè poſtea dixerit: *In baculo meo tranſivi Jordanem iſtum.* Et prima quidem nocte ſuper nuda humo, ac ſub dio, in aperto aere duriſſimo lapide cervicalis loco capiti ſuppoſito cubavit; adhæc longum illi iter in regionem longinquam, ignotam, idolorum cultui deditam, in magna rerum omnium egeſtate, interque continuos mortis timores à furibundo, & irato fratre necem illius machinante incuſſos, conficiendum erat, ac tandem terminatis itineris laboribus panem ſuum in ſudore vultus, magniſque laboribus luctari debebat, & dura pati: *Die noctuque æſtu urebar, & gelu, fugiebatque ſomnus ab oculis meis.* Deus igitur ut illum ad hanc tam longam, & ærumnoſam malorum, & miſeriarum Iliadem ſuſtinendam animaret, cordiſque ſuggereret generoſitatem, quid fecit? Cœlum ei apertum, & myſticam illam à cœlo in terram uſq; protenſam ſcalam, in qua Angeli aſcendebant, & deſcendebant, ob oculos poſuit, & videndam præbuit, ex qua cœleſti viſione adeò eximium percepit ſolatium, ut reliquum ardui, & ærumnoſi hujus itineris facili negotio conficere potuerit. Optimè igitur S. Baſilius filium quemdam ſuum ſpiritualem his verbis admonuit: *ſemper cor tuum promiſſa cæleſtia meditetur, ut ipſa te ad virtutis viam provocent.*

Gen. 32. 10.

Gen. 31. 40.

S. Baſ. admonit. ad fil. ſpiritualem.

Tribus Apoſtolis ut fortius adverſa tolerarent oſtenſa eſt transfiguratio.
V. Beda.

9 Quonam fine Salvatorem noſtrum in monte Thabor illum cœleſtis gloriæ, qua anima ejus fruebatur, radium in corpus ſuum derivare voluiſſe exiſtimatis adeò præfulgidum, ut à tribus illis Apoſtolis viſus fuerit Solis inſtar luminoſus, & cœleſti gloria conſpicuus? V. Beda ait: *Pia proviſione factum eſt, ut contemplatione ſemper manentis gaudii ad breve tempus delibata, fortius adverſa tolerarent.* Ex his namque tribus Apoſtolis primus, ſcil. Jacobus, pro fidei confeſſione martyrium ſubire; S. Joannes Paſſioni Redemptoris noſtri in monte Calvariæ præſens aſſiſtere; tertius denique, S. Petrus videlicet, claves cœli moderari, omneſque Chriſti ſequaces tamquam caput Eccleſiæ ad patiendum, & moriendum pro fide animare, & excitare debebat; ac proindè meritò illis primò cœlum, licèt clauſis quaſi oculis, ut ita dicam, conſpiciendum præbuit, ut tantò magis intrepidi ad quævis ſupplicia, conſtantioreſque evaderent.

Ob contemplatam cœli gloriam multi martyrium ſubiere.
Iſa. 63. 1.

10 Poſtquàm Salvator noſter in die triumphalis Aſcenſionis ſuæ ſanguine tinctus Cœlos ante Apoſtolorum oculos apertos (Angelis pro ſtupore attonitis, & quærentibus: *Quis eſt iſte qui venit de Edom tinctis veſtibus de Boſra?*) ingreſſus fuit, mirum fuit, quot ex Evangelii ſequacibus, in ſtrictos ſe Tyrannorum enſes ultro citroque ingeſſerint, quot ſanguinis humani torrentes ex amore pro fidei noſtræ confirmatione effuſi fuerint, quot ſancti Confeſſores ardentiſſima charitate, & in arcta pœnitentia Deo inſervierint; id quod nequaquam fieri potuiſſet, niſi tam ſancti Martyres in crudeliſſimorum tormentorum ſuorum carnificina, quàm ſancti Confeſſores in tanta rigoroſiſſimę pœnitentiæ ſuæ auſteritate cœlum ſibi ob oculos poſitum continua conſideratione contemplati fuiſſent.

David expoſuit ſe morti periculo, & Goliath aggreſſus est ob præmium.

11 Quando ſuperbus ille Goliath univerſum Iſraelis exercitum ad duellum ſecum ineundum provocavit, omnes ad inſtar folii cujuſdam vento hinc inde agitati contremiſcebant, nec ullus eorum ſe hujus Coloſſi, qui inſtar Chalibei montis conſpiciebatur, faſtui, & arrogantiæ opponere, aut ad particulare cum ipſo certamen ineundum offerre audebat, donec à Saule facinus hoc adorienti ingens quoddam decerneretur præmium, tunc

enim

Digitized by Google

enim vilis quidam paſtorculus præmii hujus cupidior exſtimulatus in medium prodiit, cùmque interrogaſſet: *Quid dabitur viro qui percuſſerit, &c.* & præmii intellexiſſet præſtantiam, Gigantem hunc aggreſſus glorioſam de illo in nomine Domini reportavit victoriam, cujus in Scriptura Sacra non una, ſed frequens fit mentio; nimirum conſideratio præmii ipſum animavit, & incredibilem animi ſuggeſſit vigorem; ſciebat enim quòd victor contra hunc Coloſſum exiſtens, è pecudum ſtabulo ad regia tranſiturus eſſet palatia, & ex pauperculo ovium paſtore futurus eſſet gener Regis; unde arguere poſſumus, & dicere, quòd ſi ſpes retributionis cujuſdam adeò modicæ, huic juveni animum inſerere potuit adeò generoſum, ut vitam ſuam evidentiſſimo mortis periculo exponere non dubitarit, qualis erit illa animi generoſitas, quæ inſerenda eſt animæ cuipiam fideli ad adeundum quævis mortis pericula, conſideranti quòd in propinquo ei ſit merces regni cœlorum?

1. Reg. 17. 25.

12 Sanctus Hieronymus ad Ruſticum ſcribens, poſtquàm illi ad agendam vitam quamdam perfectam, varia præſcripſiſſet ſalutaria monita, tandem notabilibus hiſce verbis diſcurſum ſuum concludit: *Si habes ſubſtantiam, vende, & da pauperibus; ſi non habes grandi onere liberatus es, nudum Chriſtum nudus ſequere*, ac demùm ad propoſitum noſtrum ſubjungit: *Durum, grande, difficile eſt, ſed magna ſunt præmia.* Quotieſcumque igitur macerandа eſt caro noſtra jejuniis, diſciplinis, ciliciis, deneganda ſunt illi voluptates, lectus mollis, aut delicatus veſtitus, mentem noſtram ad id erigere debemus, quod D. Chryſoſtomus his verbis inſinuat: *Largiſſimam profectò mercedem pro contempta temporali voluptate capiemus, atque ipſe ad tuam animam loquere: Triſtaris quia te corporis voluptate defraudo? ſed lætare potiùs, quia tibi cœlorum regna provideo.* In ſtolam gloriæ mutabuntur rigida cilicia: *Conſcidiſti ſaccum meum, & circumdediſti me lætitia.*

S. Hier. l. 2. ep. 13. Illi in vis aſ corporis maceratio.

D. Chryſ.

Pſ. 29. 12.

13 Hac conſideratione exſtimulatus regius Pſalmiſta, purpuras cum ſaccis generosè commutabat: *Secundùm multitudinem dolorum meorum in corde meo, conſolationes tuæ lætificaverunt animam meam.* In illos nectaris, & ambroſiæ torrentes, qui Civitatem Dei copiosè inundant, ſuos conjiciens oculos, in ſuis ſe conſolabatur jejuniis, abſtinentiis, auſteritatibus, mortificationibus, aliiſque vitæ auſteritatibus, quas libenter, & promptè ſuſtinebat. Ejus quidem inimici ex invidia, & malignitate ſua moti illum pro viribus calumniari ſtudebant: *Inſurrexerunt in me teſtes iniqui, & mentita eſt iniquitas ſibi*, ſed quonam utebatur remedio, ut inter haſce calumnias, de quibus Sapiens ait: *Calumnia conturbat ſapientem, & perdit robur cordis illius*, ſolidus, & conſtans perſeveraret, ſeque ab illis defenderet? Certè non alio, quàm ſeria hujus verſus repetitione: *Credo videre bona Domini in terra viventium*; ac tandem ſeipſum ad animi conſtantiam, & fortitudinem excitans ſubjungebat: *Expecta Dominum, viriliter age, confortetur cor tuum, & ſuſtine Dominum.* Huc etiam ſpectat illa S. Auguſtini præclara ſententia dicentis: *Si vis ſuſtinere laborem, attende mercedem; cùm attenderis quid ſis accepturus, omnia tibi erunt vilia, quæ pateris, nec digna æſtimabis, pro quibus illud ſuſcipias.*

Imò omnia ſunt levia. Pſ. 93. 19.

Pſ. 26. 12.

Eccl. 7. 8.

Pſ. 26. 13.

v. 14.

S. Aug. in Pſ. 39. Conc. 2.

14 *In Speculo Exemplorum* refertur, quòd juvenis quidam nobilibus natalibus ortundus, domique à pueritia in delitiis enutritus, ex ſpeciali Dei, ipſum interiùs in anima exſtimulantis, inſtinctu, religionem ingreſſus fuerit S. Franciſci; at verò intra paucos dies à Dæmone acriter tentatus, in gravi fuerit Dæmonis ſuggeſtionibus conſentiendi periculo, jam enim magnam rudis illius habitus conceperat nauſeam, adeò ut ſibi intra viliſſimum quemdam ſaccum conſtrictus, & illigatus eſſe videretur. Nocte autem, quæ diem illum, in quo dimiſſo habitu clauſtrum deſerere decreverat, anteibat, Eccleſiam pertranſiens, & ante Altare Sanctiſſimi Sacramenti conſtitutus, in ſpiritu elevatus ſequentem habuit viſionem; Innumerabilem namque beatorum conſpexit multitudinem, qui bini, & bini proceſſionaliter, ſplendidiſſimo ex jaſpide veſtiti, in manibus autem, pedibus, vultibus, & aliis corporis partibus Sole lumінoſiores, & Angelorum modulantium ſuaviſſima melodia ſtipati gradiebantur. Inter omnes autem hoſce Beatos, duo erant agmen illud claudentes, qui omnes alios elegantia, majeſtate, & luminis ſplendore longè excellebant, quos unus tandem ultimo in loco ſequebatur, qui tamquam recenter eorum glorioſo conſortio adjunctus, ab omnibus honorari, atq; ad gloriam quamdam eminentem ſublimari videbatur. Cùmque juvenis ille proceſſionis hujuſce myſterium ab illis interrogare diù non auderet, tandem reſumpto animo, ab illis qui inter eos ſibi viciniores erant, proceſſionis prædictæ myſterium ſibi enodari poſtulavit; qui ſereno vultu ipſum reſpicientes dixerunt ei: Omnes nos Fratres Minores ſumus, qui è Paradiſo in hunc locum venimus: Ipſo autem, quinam illi duo ultimi eſſent, interrogante, dixerunt: Duo noviſſimi ſunt S. Franciſcus, & S. Antonius de Padua, qui autem illos ſolitariè ſequitur, eſt anima fratris illius paulò ante in hoc loco mortui quàm in Cœlum deducturi, in hunc locum DEO permittente deſcendimus, eò quòd ad finem vitæ uſque in Religione, & operibus bonis perſeveravit, cunctiſq; Dæmonis, ipſum à propoſito ſancto ſeducere conantis, tentationibus viriliter reſtiterit. Adhæc ſubjunxerunt, veſtes illas luminoſas, valdèque opulentas, quibus amicti conſpiciebantur, illis datas eſſe in præmium rudis illius, & aſperi regularis ſui habitus, quem tot annis patienter detulerant, ſeque ad eminentiſſimos gloriæ gradus exaltatos eſſe dixerunt ob inſignia mortificationis, paupertatis, caſtitatis, & obedientiæ, aliarumque auſteritatum merita; ac tandem ad hunc juvenem ſe vertentes dixerunt ei: Ne tibi durum, aut grave eſſe videatur, hunc habitum diutiùs, & ad finem uſque vitæ tuæ conſtanter deferre, quia ſi in hac ſacra veſte, & religione perſeveraveris, etiam tu huic Proceſſioni haud dubiè annumeraberis; hiſque dictis tota viſio evanuit: neque ille alio ſtimulo opus habuit, ut à cœpta ſua iniqua reſolutione deſiſteret; ſiquidem ab hoc tam grato ſpectaculo adeò conſolatus permanſit, ut ex illa hora ad finem vitæ uſque, in vita religioſa novo cum fervore reinchoanda, continuare, & perſeverare decreverit. S. Gregorius, qui ante Pontificatum per multos annos Monachus exiſtens, vitam religioſam valdè, & auſteram egit, ita hac de re ſcribit: *Mala vitæ præſentis tantò duriùs animus ſentit, quantò penſare bonum, quod ſequitur, negligit, & quia non vult præmia conſiderare, quæ reſtant, gravia æſtimat eſſe, quæ tolerat.*

Spec. Exempl.

S. Greg. l. 12. Mor. c. 12.

DISCURSUS XXII.

ARGUMENTUM.

Mundus favorabilis facilè ab eo contemnitur, cujus oculi in cœleſtem gloriam jugiter diriguntur, libenterque quævis adverſitas toleratur, utpotè quæ ſpe æternæ retributionis ſuavis eſſe videtur.

THEMA.

Exiſtimo, quòd non ſunt condignæ paſſiones hujus temporis, ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis. Roman. 8. v. 18.

1 S. Paulus non ex levibus ad id conjecturis motus eſt, ut omnia hujus vitæ tormenta nullam cum gloria proportionem habere aſſereret; cùm enim ad tertium uſque cœlum, quod Empyreum eſt, & ſedes beatitudinis, raptus fuerit, aſſertionis ſuæ teſtis oculatus eſſe meruit; ac proindè valdè conſiderabile, & myſticum eſt verbum illud, *Exiſtimo*, hoc enim judicium indicat certum, & cum veritate conjunctum. Veriſſimum igitur eſt, quòd quiſquis cor, & animum in gaudium, & bona immortalia dirigit, facili negotio omnia bona, & felicitates hujus vitæ contemnet, & abjiciet; econtra verò omnibus ærumnis, & paſſionibus vitæ præſentis libenter ſe ſubjiciet, imò omni cum generoſitate, & gaudio illis obviam occurret, & excipiet, veriſſimum eſſe ſciens, quòd, *Non ſunt condignæ paſſiones hujus temporis, &c.*

Omnia contemnit, qui cœlum conſiderat.

2 Quis generoſum illum, & heroicum primi credentium Patris Abrahæ animum non admiretur, quo patriam, parentes, & omnes paternæ domus divitias tanta cum promptitudine deſeruit, ut velut peregrinus, & errabundus in patriam alienam, ſibique incognitam abiret, quò ad unicam duntaxat vocantis Dei vocem miſſus fuerat? Sed quid mirum eſt, ſi idipſum fecerit, quia à Deo audire meruit, *Ego ero merces tua magna nimis*; atque ab eo invitabatur, de quo dicitur: *Domini eſt terra, & plenitudo ejus*; cuique in pollicitata ei terra promiſſionis ſecuriſſimum cœleſtis gloriæ elargi-

Abraham adverſa non metuit, habens pro mercede Deum.

Gen. 15. 1.

Pſ. 23. 1.

Digitized by Google

eargiebatur pignus; ſiquidem *omnia in figura contingebant illis*, *&c.* S. Gregorius in ſuis moralibus ait: *Si ſemel quiſque ad æterna ſe erigat, atque in his, quæ incommutabiliter permanent, oculum cordis defigat, propè nihil eſſe conſpicit, quicquid ad finem currit.* Et ideò quid mirum eſt, ſi Abraham inter miſerias, & ærumnas ſibi obvias velut peregrinus vivat, imò cunctis adverſitatibus, & periculis libenti animo occurrat? ſiquidem dum mentis occulum benè operando in æternam retributionem defigit, nullam ſibi obviam adverſitatem gravem ſibi eſſe deprehendit; nam ut S. Thomas de Villanova optimè ait: *Momentum tibi erit vita præſens, ſi oculum dirigas ad æternum præmium. Tranſit citò quod cruciat, permanet in æternum quod coronat.*

S. Greg. l. 10. mor. c. 12.

S. Th. Vill. in Conc. ſun.

Nec Moyſ.

3 Moyſes regiam purpuram in ſaccum ſervilem, poteſtatemque regiam cum ſervitute libenter commutavit, melius ſibique utilius eſſe exiſtimans, ſi cum vili Hebraiſmi plebecula in conficiendis è luto lateribus divexaretur, quàm ſi glorioſo Dominii ſui ſceptro regna, & ſubjectos ſibi populos gubernaret. Nec eſt, quòd perſuadetis vobis Davidem idipſum in ætate juvenili, & minimè conſiſtente, omniſque conſilii inope feciſſe: nequaquam enim ita eſt, ſed in ætate matura idipſum præſtitit. Dicit enim Sanctus Apoſtolus: *Moyſes grandis effectus, negavit ſe eſſe filiam filiæ Pharaonis, magis eligens affligi cum populo Dei, quam temporalis peccati habere jucunditatem, majores divitias æſtimans theſauro Ægyptiorum, improperium Chriſti.* Sed quo motivo idipſum facere ſtatuerat: Motivum hoc ſanctus Apoſtolus immediatè ſubjungit, dum ait: *Aſpiciebat enim in remunerationem. Negavit*, inquit Chryſoſtomus, *hoc eſt, odit, averſatus eſt; cœlo enim propoſito, ſupervacaneum erat admirari regiam Ægypti.*

Hebr. 11. v. 24. v. 25. v. 26.

Hebr. 11. 26. D. Chr. h. 26. ad Hebr. Pſ. 68. 10.

S. Ambr. in Pſ. 118. Oct. 5.

4 Sanctus Ambroſius verba illa Davidis: *Tu ſcis opprobrium meum* exponens, ſubjungit loco gloſſæ: *Quamquam iſtud opprobrium Chriſti ſit, quod non eſt virum opprobrium, ſed gloria DEI.* Demum verò ad Moyſem deſcendens, & prædicta Apoſtoli verba gloſſans ita ſcribit: *Hoc opprobrium theſauris Ægypti Moyſes prætulit, majus æſtimans theſauris Ægypti opprobrium Chriſti: ſi opprobrium tuum gloria eſt Domine JESU, quanta eſt gloria tua? Tua igitur gloriæ participatione quid erimus, cujus ſumus opprobrio glorioſi?* Omnia hujus vitæ improperia, gloriæ cenſebat eſſe trophæa, eò quòd ad gloriam cooperarentur æternam. Quiſquis enim in pondere ſanctuarii bona, & felicitatem hujus vitæ vult revocare ad trutinam, neceſſariò oculos ſuos elevare debet ad bona vitæ futuræ, & ad cœleſtem gloriam. Unde Sanctus Ambroſius ſuper illa verba Pſalmi: *Vidi impium exaltatum, tranſivi, & ecce non erat*, ita ſcribit: *Hoc eſt vidi eum ſuperexaltatum in ſæculo: antequam conſiderarem, quia nihil eſt ſæculum: ubi autem tranſivi mente ſupra mundum, vidi, quia jam non erat, qui ante erat ſuperexaltatus in hoc mundo; tranſi à præſentibus ad ea, quæ futura ſunt, & tranſibunt tibi præſentia.*

Pſ. 36. 35. S. Ambr. in Pſ. 36.

Daniel.

5 Obſervatiſne aliquando luctam illam, quam Daniel quondam in animo ſuo ſuſtinuit? Obtinebat is apud Darium tantam ſui æſtimationem, ut ab eo ad primam poſt Regem dignitatem evectus eſſet: *Cogitabat conſtituere eum ſuper omne regnum*, quod adeò amplum erat, ut in centum viginti ſeptem divideretur diſtinctas, magnaſque Provincias; & tamen quando ſibi deliberandum erat, an obedire vellet edicto regio, pro cujus obſervantia æmuli ejus acriter inſtabant, an verò ſpreto Regis edicto, Deum ſuum vivum, & verum adorare; potiùs Regis gratiam, & favorem amittere, & leonibus in prædam cedere, quàm Deum vivum, & verum deſerere elegit: at verò unde illi ſubnata eſt generoſa hæc ancipitis animi reſolutio? Sanctus Hieronymus dicit: *Daniel Regis juſſa contemnens, & in Deo habens fiduciam, non erat in humili loco, ſed in excelſo, & feneſtras aperit contra Jeruſalem, ubi viſio pacis.* In illa namque terreſtri Jeroſolyma cœleſtem agnoſcebat, & per immortalis illius Regni conſiderationem, quodvis aliud contemnebat regnum terrenum.

Dan. 6. 4.

S. Hieron. ib.

Imò omnes electi.

6 Aptior propoſito noſtro ſimilitudo adduci nequit, quàm ſit illa, qua Job cap. 7. prophetiæ ſuæ utitur, dum ait: *Sicut dies mercenarii dies ejus; ſicut mercenarius præſtolatur finem operis ſui.* Quæ verba egregiè à S. Gregorio conſiderantur, quia ſicut mercenarius agricola omnibus aeris injuriis expoſitus arat, occat, fodit, ſudat, & laborat, nec eum toto die hoſce labores continuare piget, quia ad mercedem, quam ex diurno labore ſibi comparat, cor, & animum ſuum directum habet: *Sic electi quique, dum mundi hujus adverſa patiuntur, cum inhoneſtates, contumelias, rerum damna, cruciatus corporis tolerant, eſſe gravia quibus exercentur penſant; ſed cum mentis oculum ad æternæ patriæ conſiderationem tendunt, ex comparatione præmii, quàm ſit leve, quod patiuntur, inveniunt*; adducitque egregium Sancti Pauli Apoſtoli exemplum, qui in cunctis ærumnis ſuis, quas innumeras patiebatur, jucundum ſe ſemper, & conſtantem exhibuit: *ſemper ſeipſo robuſtior contra adverſa erigitur, quia nimirum finem ſui operis, ſicut mercenarius, præſtolatur.* Examinans deindè Apoſtoli miſerias, & paſſiones, quas ipſemet Sanctus Paulus in epiſtola prima ad Corinth. cap. 11. recenſet, concludit: *Sed quomodo remunerationis linteo ſudores tanti laboris tergat, ipſe denuntiat dicens: Non ſunt condignæ paſſiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis: dum profectum remunerationis conſiderat, vile æſtimat quod penè deficiens laborat.*

Job. 7. 1. v. 2.

S. Greg. l. 8. mor. c. 5.

Rom. 8. 1.

Quibus jugū ſuave ob præmii ſpē.

7 Salvator noſter Matth. cap. 7. claris verbis viam cœli laborioſam, & ſemitam illius anguſtam, multiſque ſpinis, tribulis, & ſentibus repletam, & impeditam eſſe dicit: *Quàm anguſta porta, & arcta via eſt, quæ ducit ad vitam, & pauci ſunt, qui inveniunt eam!* & tamen idem Dominus noſter inferiùs cap. 11. ex alia parte dicit: *Jugum meum ſuave eſt, & onus meum leve*, qui ambo textus inter ſe contrarii eſſe videntur; & quiſnam erit illos inter ſe conciliandi modus? Audite Euthymium dicentem: *Onus præceptorum leve ob ſpem æternorum bonorum, virtus quidem gravis eſt ob laborum moleſtiam, levis autem propter retributionem.* Et Sanctus Auguſtinus inquit: *Noli eſſe piger in labore breviter, & gaudebis inceſſabiliter, æternam vitam tibi daturus eſt Deus, cogita quanto labore emenda ſit.* Quot ſunt, qui in Clauſtris, & Eremis inter diſciplinas, jejunia, cilicia, aliosque humanæ debilitati, & fragilitati intolerabiles rigores, vitam auſteriſſimam ducunt? qua autem ratione cum tanta conſtantia in eadem vita perſeverant? Non alia, quàm ſolius præmii, & bravii conſideratione: *Illi quidem*, inquit S. Paulus de luctatoribus, *ut corruptibilem coronam accipiant, nos autem incorruptam. In excelſis*, inquit Iſaias, *habitabit, munimenta ſaxorum ſublimitas ejus, panis ei datus eſt, aquæ ejus fideles ſunt.* Ubi S. Gregorius ait: *Nam quo altiùs in æternorum civium viſione ſuſpenditur, eo & ſibi fortior, & aliis utilior invenitur.*

Matt. 7. 14.

Matt. 11. 30.

Euthym. ib.

S. Aug. in Pſ. 91.

1. Cor. 9. 25.

Iſ. 33. 16.

S. Greg. in I. 1. Reg. c. 9.

8 Rupertus Abbas Tuitienſis illam omnibus notiſſimam Jacob Patriarchæ hiſtoriam, per omnes illius conſiderat circumſtantias; qualiter nimirum ſolus è domo paterna egreſſus in Meſopotamiam abierit, & myſticam cœli aperti, & ſcalæ à terra in cœlum protenſæ, Angelorumque in ea aſcendentium, deſcendentiumque viſionem obviam habuerit: *Hunc imitantur*, inquit Rupertus, *quicumque depoſitis ſæculi oneribus, nudi & expediti ad deſtinatum tendunt locum, vigilantque, & in omnibus laborant, & ſobrii ſunt, nihil ſe ſcire judicantes, niſi Chriſtum Jeſum, & hunc crucifixum; & cum Apoſtolo dicentes: Non habemus hic manentem civitatem, ſed futuram inquirimus, illis porta hæc aperitur, & aſcendentibus ſcala hæc erigitur.* Quiſquis ſanctorum Martyrum, Confeſſorum, omniumque aliorum Heroum vitas legit, qui per arctam, & ſtrictam perfectionis viam ambularunt, facilè videre poteſt, qualiter adimpletum in illis fuerit illud Sapientis pronuntiatum: *Non contriſtabit juſtum, quicquid acciderit ei.* S. Gregorius textum illum Jobi; *Salvum faciet egenum de gladio oris eorum, & de manu violenti pauperem*, exponens, ſenſum illius eſſe dicit, ac ſi apertè diceretur: ſic in ſe Deus mentes hominum ſolidat, ut eas ad perpetrandam nequitiam, nec blandimenta ſuaſionum pertrahant, nec dolores ſuppliciorum frangant; rationemque hujus indifferentiæ, & conſtantiæ tam in continentia inter proſpera, quàm in patientia inter adverſa, illam aſſignat: *Spes quippè in æternitatem animam erigit, & idcirco nulla mala exteriùs, quæ tolerat, ſentit.*

Rup. Ab. l. 7. in Gen. c. 31. Spes præmii animum erigit.

Hebr. 13. 14.

Prov. 12. 21. Job. 5. 15. S. Greg. l. 6. mor. c. 13.

Adverſa, & pericula deſpicit, qui cœla reſpicit.

9 Ad Sanctiſſimum Carmeli Patriarcham Eliam Prophetam currus quidam igneus cœlitùs demiſſus fuit, in quo non per terram, ſed per aera vehendus erat;

unde

Digitized by Google

unde mirum eſt, quòd nullum ſibi à flammis adeò voracibus pertinuerit periculum, nec lapſum è curru, aut præcipitium, aut currus everſionem, maximè quando nullus eum gubernans aderat auriga; imò ipſe gaudens, & alacer currum hunc ingreſſus eſt. Undenam ſancto huic Prophetæ hæc tanta animoſitas? S. Baſilius dicit: *Currus, equoſque igneos ad ſe venientes minimè expavit, verùm itineris ſuperni deſiderio incenſus, contra formidoloſa eſt auſus, ac hilaris, gaudenſque flammantes aſcendit currus.* Quando enim oculus hominis in cœlum erigitur, omne obvium periculum, aut occurrens adverſitas deſpicitur, quia *Non ſunt condigna paſſiones, &c. Nec valent vitæ præſentis obſequia*, inquit Euſebius Emiſſenus, *æterna vitæ gaudiis compenſari: laſſeſcant licèt membra vigiliis, palleſcant licèt ora jejuniis, non erunt tamen condignæ paſſiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis.*

S. Baſ. h. 13.
Rom. 8. 8.
Euſ. Emiſſ. h. 5. ad Mon.
Ubi voluptatum cui tormenta.

10 Salvator noſter amaram Paſſionem ſuam, quæ omnium Martyrum qui fuerunt, & ad finem uſque ſæculorum futuri ſunt acerbiſſima tormenta longè ſuperat, cyathum ſive calicem appellavit, dum ait: *Poteſtis bibere calicem, quem ego bibiturus ſum?* Eamdem enim proportionem, quam calix habet comparatus cum flumine, & torrente, paſſiones hujus vitæ cum æternis bonis collatæ pariter habere noſcuntur; hæc enim bona in Scriptura Sacra nobis ſæpiùs ſub fluminis aut torrentis nomine repræſentantur: *Fluminis impetus lætificat civitatem Dei; Torrente voluptatis tuæ potabis eos.*

Matth. 20. 22.
Pſ. 45. 5.
Pſ. 35. 9.

11 Ut Deus Iſraelitis olim ad terram promiſſionis lacte, & melle manantem ſibi comparandam animos erigeret, adduci coram illis curavit botrum quemdam prægrandem ex vecte ſuſpenſum: ita quoque ſancta Mater Eccleſia, ut aliquam fidelibus ſuis cœleſtis gloriæ notitiam communicare poſſit, iiſdem quotidie in feſtis, quæ per annum celebrat; multorum ſanctorum proponit gloriam, qua perfruuntur in cœlis, ſimulque illorum commemorat tormenta, quæ in ſuis ſuſtinuere Martyriis. Qua de re S. Bernardus ita ſcribit: *Fidelis quippè ſermo, & omni acceptione dignus, ut quos ſolemni veneratione proſequimur, etiam ſimili converſatione ſequamur; quos beatiſſimos prædicamus, ad eorum beatitudinem tota aviditate curramus, nec parum ſanè fructuoſa invenitur memoria feſtiva ſanctorum, languorem, teporem, erroremque depellens, cùm eorum interceſſione juvetur infirmitas noſtra, conſideratione beatitudinis excitetur negligentia noſtra.* At verò longè melius ad propoſitum noſtrum, finem quem ſibi Eccleſia in eo propoſitum habet, Euſebius Emiſſenus his verbis deſcribit: *Ut intelligamus quanti debeat deſiderari vita illa, quam per cruciatus, per vulnera, per intolerandos labores videmus inquiri, quam cognoſcimus pretio ſanguinis comparari.*

Eccleſia Martyrum proponit tormenta, & gloriam ad ſequelam.
S. Bern. ſerm. de ſol. omn. SS.
Euſ. Emiſſ. h. de nat. Apoſt. Petri, & Pauli.

12 Stygius ille Inferni Tyrannus omnem quidem poſſibilem conatum ſuum ad Jobum torquendum, & affligendum adhibuit, at verò ipſe inſtar Margeſiæ cautis, immobilis, conſtans & patiens permanſit. Sciſtiſne quænam hujus conſtantiæ ipſius cauſa fuerit? Audite ipſummet hanc explicantem: *In carne mea videbo Deum meum; quem viſurus ſum ego ipſe, & oculi mei conſpecturi ſunt.* Utique ſæpiùs ſequentem viatoris illius audiſtis ſimilitudinem, qui dum ad opulentam quamdam Civitatem debiti cujuſdam exigendi, vel bonam quamdam litteram Cambialem exigendi cauſa proficiſcitur, in omnibus occurrentibus itineris moleſtiis ſe per hujus accipiendæ pecuniæ infallibilem ſpem unicè ſolatur, & erigit. Ita quoque Job in prædictis verbis dicere velle videtur: licèt quòaduique viator ſum, & ad Jeroſolymam cœleſtem contendo multis infeſter ærumnis, & adverſitatibus; attamen in his omnibus unicè me conſolatur ſolida, quam in ſinu cordis mei foveo, ſpes æternæ retributionis: *Repoſita eſt hæc ſpes mea in ſinu meo.*

Spes æternæ retributionis ſolatur in adverſis.
Job 19. 26.
Job 19. 27.

13 Quònam in eo reconditum eſſe putatis myſterium, quòd Sacra Scriptura de magno illo patientiæ ſpeculo, Jobo videlicet, expreſsè dicat, quòd *in ſterquilinio ſedens teſta ſaniem radebat?* cur non potiùs lana, vel lino uſus eſt, vel alio quodam mitiori inſtrumento? teſta enim dolorem ejus potiùs adauxit, quàm mitigavit, aut depulit. Pro reſponſione autem obſervandum, quòd quia teſta terra quædam in igne excocta erat, & indurata, veriſimile ſit, quòd per hanc teſtam ignem æternum ſibi in memoriam revocarit, hacque ratione medium ſe inter ſpem præmii, & timorem Inferni conſtituerit, dicendo: *Hìc ure, hìc ſeca, ut in æternum parcas;* ſicque fortis, & conſtans permanens ſe à Diabolo tentatore minimè ſeduci permiſerit.

Job. 2. 8.

14 Tempore Diocletiani Imperatoris contigit, quòd dum miles quidam Martyres ſæviſſima tormenta, & cruciatus exceſſivos cum ingenti cordis jubilo patienter ſuſtinere conſpiceret, ipſoſque interrogaret, undenam in tanta ſuppliciorum acerbitate tantum derivaretur gaudium, unus illorum ei reſponderit: *Ex gloria, quam nobis Dominus promiſit.* Cùmque ille ulteriùs, quænam illa gloria eſſet, quam ſibi promiſſam expectabant, ſciſcitaretur, reſponderit Martyr: *Nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit, &c.* Moxque ſola illa æternæ mercedis commemoratio tantam vim in animo Adriani (hoc enim militis nomen erat) obtinuit, ut protinùs ad Chriſti ſe fidem converterit, fortiterq; ac generosè Martyrium ſuſtinuerit.

Hiſtoria.
1. Cor. 2. 9.

15 S. Cyrillus Alexandrinus ad illa Pſalmi verba: *In ſervum venundatus eſt Joſeph: humiliaverunt in compedibus pedes ejus, ferrum pertranſiit animam ejus*, ſe reflectens, optimè conſiderat, quòd poſtquàm regius Pſaltes omnes hujus ſancti juvenis miſerias, & tribulationes ſigillatim, & præcipuè illam cum Potiphatis uxore habitam luctam, ſibique à muliere inuſtam impoſturam, ejuſque erga Dominum ſuum fidelitatem recenſuiſſet; tamdem quoque modum inſinuet, quo tantam ſibi animi generoſitatem, & vigorem compararat, ut in ſua innocentia conſtanter perſiſtere, omnemque à famæ ſuæ integritate maculam avertere, ac tamdem carceris ærumnas patienter ſuſtinere potuerit. Modus autem iſte hiſce verbis inſinuatur: *Eloquium Domini inflammavit eum;* ſpem namque firmam conceperat, tamdem præ foribus eſſe tempus illud, in quo oſtenſum ei in ſomnio præſagium adimplendum eſſet, nimirum, quòd à vinculis carceris tranſiturus eſſet ad ſceptrum. Unde ſic licet arguere: Quòd ſi Joſeph ob ſpem adeò remotam, & terrena tantùm reſpicientem in terri, & obſcuri carceris compedibus, & vinculis continere ſe potuit, quænam ab animabus fidelium patienter, & animosè non ſuſtinebuntur tormenta, & adverſitates, ut ad gloriam pervenire æternam poſſit? *Nihil crus ſentit in nervo*, inquit Tertull. *dum animus eſt in cœlo.*

S. Cyr. Alex. l. 4. de ador. ad fin. Pſ. 104. 17. & 18.
Pſ. 104. 19.
Tertull. l. ad Martyr. c. 2.

16 D. Chryſologus ſuper illa Chriſti verba: *Nolite timere puſillus grex, quia complacuit Patri veſtro dare vobis regnum*, egregiè obſervat, quòd Salvator noſter ut ab Apoſtolis omnem, quo in venturis perſecutionibus, & crudeliſſimorum ſuppliciorum carnificinis percelli potuiſſent, metum depelleret, regni cœlorum illis gloriam promiſerit: *Hinc eſt*, inquit, *quòd diſcipulis ſuis Chriſtus regnum ponit in præmio, ut in certamine non cedant periculis, non timori. Pericula deſpicit, qui tendit ad regnum.*

Luc. 12. 32.
D. Chr. ſer. 22.
Chriſtus Apoſtolis regnum promiſit ne cederent tormentis.

17 Generoſa illa Macchabæorum martyrum mater filium ſuum ultimum modo aliquo periculoſiori, quàm alios fratres ſuos à Tyranno infeſtari videns; (ſiquidem non ſolùm comminabatur tormenta, ſed & honores, theſauros, dignitates, ac felicitates humanas, ſi ad ejus ſe nutum flecti pateretur, offerebat) ut fortem, & conſtantem eum efficeret, dixit eidem: *Peto nate, ut aſpicias ad cœlum, ita fiet, ut non timeas carnificem iſtum.* Ubi Dionyſius Carthuſianus ait: *Ex hoc concipies tantum timorem; delectationem, & venerationem ad proprium creatorem, ut non timeas carnificem iſtum.*

Macchabæorum mater filio.
2. Mach. 7. 28.
Dio. Cart. ib.

18 In Hymno quodam de ſanctis Martyribus ſancta canit Mater Eccleſia: *Traduntur igni Martyres, & beſtiarum dentibus, armata ſævit ungulis tortoris inſani manus. Nudata pendent viſcera, ſanguis ſacratus funditur, ſed permanent immobiles.* Sed unde mira hæc conſtantia, & heroica fortitudo derivatur? Num fortè ab illorum inſenſibilitate, & ſtupiditate? Nequaquam; Sed ſolùm ex directis martyrii tempore in cœlum oculis: *Sed permanent immobiles vitæ perennis gloria*, vel ut alii legunt, *gratia.*

Hinc Martyrii conſtantia.

19 S. Dorothea Tyranno dixit: *Imus per has pœnas breves, & exiles ad Paradiſum deliciarum, ubi ſunt poma miræ pulchritudinis, roſæ, lilia.* Unde Ezechielis 28. dicitur: *In deliciis Paradiſi Dei.*

Sur. in vit. S. Dorotheæ.
Ezech. 28. 13.

Quan-

[*Laurentio tormenta ſuavia fuerunt & jucunda.*] 20 Quando coram invicto illo Dei athleta, & Levita Laurentio, cuncta adducta fuere ſuppliciorum tormenta, dicenti ſibi: *Tota hæc nox expendetur in ſuppliciis*, ipſe cum ingenti lætitia cordis reſpondit: *Has epulas ego ſemper optavi*. At verò quidnam illud erat, quod hoſce ignitos carbones, craticulam candentem, ungulas, equuleos, ei tamquam ſapidiſſimas, ſuaviſſimaſque dapes, ejus palato adeò dulces reddidit? Laurentius orabat dicens: *Gratias tibi ago Domine, quia januas tuas ingredi merui*. Siquidem tametſi corpore tenus inter ſupplicia conſiſteret, quoad animam tamen jam cœlum ipſum ingreſſus fuerat.

[*Hiſtoria 40. Martyrum.*] 21 Quo tempore glorioſi illi quadraginta Martyres intra gelidum quemdam lacum projecti, in unum cum illius aquis gelu coaluerant; quidam è militibus, qui ad cuſtodiam lacus velut miniſter juſtitiæ, carnifex, & idololatra propè illos conſtitutus erat, Angelos cum triginta novem coronis de cœlo deſcendentes conſpiciens, ſimulque unum ex illa Martyrum caterva dolore victum è lacu illo egreſſum eſſe conſiderans, coram cæteris commilitionibus à ſe protinus à ſomno excitatis, veſtibus ſe indilatè exuens, ſe quoque Chriſtianum eſſe confeſſus eſt, patiendi quidem, & pro Chriſto moriendi avidus, avidiori tamen deſiderio coronam apoſtatæ illius à Martyrio deficientis hæreditare deſiderans. Meritò igitur Seraphicus Pater Franciſcus, qui Religionem quamdam adeò auſteram, & rigidam in Eccleſia Dei fundavit, ſæpius dicere, & identidem repetere ſolebat: *Tantum eſt bonum, quod me expectat, ut nulla ſit pœna, quæ me non delectet*.

[*Stephano dulces erant lapides.*] 22 Memores utique eſtis illius, quod de ſanctiſſimo Prothomartyre ab Eccleſia refertur; illa etenim in Antiphona quadam ita de illo canit: *Lapides torrentis illi dulces fuerunt*; ſiquidem intra ſaxorum dulcitiem mel, imò ſuavitatem reperit Paradiſi, adeò ut de eo dici poſſit, quòd Deus noſter *de petra melle ſaturavit eum*. [*Pſ. 80. 17. Euſeb. Emiſſ. h. de Prothomart.*] Unde Euſebius Emiſſenus ſuper illa verba: *Ecce video cælos apertos, & Jeſum ſtantem*, dicit: [*Act. Ap. 7. 55.*] *Juſte incunctanter offert ſanguinem, qui præ oculis habet regem ſuum, ſimul & bravium, & filium hominis à dextris ſtantem Dei; dignè patentibus cæli portis comparatur cælum, bella deſudant, ac ſic dum occupatur in ſtupere, ac amore cæleſtium, meritò ingruentium non turbatur duro imbre ſaxorum*. Eodem modo Sanctus Ambroſius [*S. Ambr. Ep. 30.*] in Epiſtola quadam ita ſcribit: *Quæ juxta pedes ſunt, & infima iſta, ac ſeipſum Stephanus deſpiciebat, ita ut etiam lapidum propterea non ſentiret ictus, non conſideraret corporis vulnera*. Quòd ſi verò hujus tam inſignis tolerantiæ originem noſſe deſideratis, attendite quid idem ſanctus Epiſcopus ſubjungat: *Oculis Chriſto affixus, & illi inhærens*. Unde Prothomartyr dicebat: *Ecce video cælos apertos, & Jeſum ſtantem*. Ubi [*Euſeb. ib. V. Beda. Gloſſa.*] Euſebius Emiſſenus ait: *Vides quod ſpectantis intuitus armat conſtantiam triumphantis*. Beda à Gloſſa citatus ait; *Ad confirmandam Martyris patientiam, cælum panditur*. Sanctus Gregorius rationem aſſignat laudabiliſſimæ [*S. Greg. Lib. Mor. in c. 35. Job.*] illius conſuetudinis recitandi ſeptem horas Canonicas, quæ pro majori ſui parte de nocte recitari ſolent: *Carmen in nocte*, inquit, *eſt lætitia in tribulatione, quia etſi preſſuris temporalibus affligimur, ſpe tamen de æternitate gaudemus*. Sanctus Hieronymus Heliodorum [*S. Hier. L. Ep. 6.*] ad vitam exhortans ſolitariam, ita ad eumdem ſcribit: *Paupertatem times? Sed beatos Chriſtus pauperes appellat: Labore terreris? At nemo athleta ſine ſudore coronatur: De cibo cogitas? Sed fides famem non timet: Super nudam metuis humum exeſa jejuniis membra collidere? Sed Dominus tecum jacet: Squalidi capitis horret inculta cæſaries? Sed caput tuum Chriſtus eſt: Infinita Eremi vaſtitas te terret? Sed tu Paradiſum mente deambula*. Ac demùm ad propoſitum noſtrum ita concludit: *Ad cuncta audias Apoſtolum reſpondentem:* [*Rom. 8. 18.*] *Non ſunt condigna Paſſiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis*.

DISCURSUS XXIII.

ARGUMENTUM.

Chriſtus quidem Regnum cœlorum nobis conſignat, ſed cum eodem onere quo cum ille idipſum à Patre ſuo accepit, id eſt, ſub onere Crucis, & Paſſionis, quæ regnum ipſius fuit.

THEMA.

Vos eſtis qui permanſiſtis mecum in tentationibus meis, & ego diſpono vobis ſicut diſpoſuit mihi Pater meus Regnum. Luc. 22. v. 28. & 29.

1 Oborta inter Apoſtolos de primatu contentione: *Facta eſt autem contentio inter eos, quis eorum videretur eſſe major*, ſapiens Magiſter noſter Chriſtus, [*Luc. 22. 24.*] ut Cajetanus notat, *retrahit eos ab ambitione ex præmio præparato eis in cæleſti gloria, ut non ſolùm ex tanti temporis merito, ſed ex præparato tam excelſo præmio* [*Cajet. ibid.*] *erubeſcant ambire*. Advertendum tamen eſt, quonam modo Chriſtus eis beati illius regni inveſtituram, & poſſeſſionem promiſerit: *Diſpono vobis ſicut diſpoſuit mihi Pater meus Regnum*. [*Luc. 22. 29.*] Ubi ponderanda ſunt verba illa. *Sicut diſpoſuit mihi Pater*. Ruper. Abbas inquit: *Hoc jus legale eſt apud cæleſtem Regem, ut ſicut ipſi diſpoſuit Pater regnum, ita nobis diſponat præmium, permanentibus cùm illo in tentationibus ejus*. [*Rup. Abb. in Sap. 5.*]

2 Trita in jure Regula eſt, quòd hæres poſſeſſionis alicujus, majus in illam jus habere nequeat, quàm teſtator habuerit: Ac proindè cùm Chriſtus diſcipulis ſuis, [*Cœlum qui ingredi cupit onus Chriſti patiat.*] & conſequenter nobis omnibus, ſub iiſdem oneribus, & obligationibus regnum ſuum relinquat, quibuſcum ipſe illud ab æterno Patre ſuo accepit, conſequens eſt, quòd ſi in ſupernæ illius hæreditatis poſſeſſionem ſubingredi volumus, onera quoque, & obligationes illius adimplere neceſſariò debeamus. Unde idem Cajetanus verba illa: *Diſpono vobis, &c.* ita explicat: *Similes mihi diſpono vos futuros in regno, qui perſeveraſtis mecum in afflictionibus*. Priùs enim Apoſtolis dixit: *Vos eſtis qui permanſiſtis mecum in tentationibus meis*; & poſteà ſubdit: *Et ego diſpono vobis regnum*. Sic enim ipſemet quoque Dei filius de ſe ipſo dixit: *Nonnè oportuit pati Chriſtum, & ita intrare in gloriam ſuam?* [*Luc. 24. 26.*]

3 S. Bonaventura ſuper propoſiti thematis verba textum illum S. Pauli adducit 2. Timoth. 2. dicentis: [*S. Bon. in Luc. 2. Tim. 2. 11.*] *Fidelis ſermo, nam ſi commortui ſumus, & convivemus; Si ſuſtinebimus, & conregnabimus; & particeps in tribulatione, & regno*. Et ſubdit: *Pater diſpoſuit filio, quod perveniret ad exaltationem per humiliationem*; Unde [*v. 12. Apoc. 1. 9.*] ipſemet filius dixit: *Nonnè hæc oportuit pati Chriſtum, &c.* Et Paulus ait: *Humiliavit ſemetipſum factus obediens uſque ad mortem, mortem autem Crucis, propter* [*Luc. 24. 26.*] *quod & Deus exaltavit illum, &c.* ac tamdem S. Doctor concludit: *Sic & filius diſponit nobis eodem modo*. [*Philip. 2. 8.*]

4 S. Ambroſius in ea eſt opinione, quòd quando Deus ſe Moyſi in ſpineto, ſive rubo ſpinoſo videndum exhibuit, myſterium incarnationis nobis licèt à longè [*S. Amb. c. 5. in c. 6.*] præfigurare voluerit: *Per rubum Chriſtum intelligendum exiſtimo, ſecundùm quod homo eſt, flamma verò rubi ejus Divinitatem figuravit*. [*Chriſtus ſemper in pœna fuit.*] Quo ſuppoſito quærendum venit, cur Deus non potiùs in alia quadam arbore, vel planta nobiliori, verbi gratia Platano, Cedro, vel alia ſimili apparere voluerit? Cur videri voluit intra denſum quoddam dumetum ſpinis, & ſentibus undique obſeptum? Cur non potiùs ſe roſas inter, & flores conſpiciendum exhibuit? Ipſe quidem lilio comparatur: *Sicut lilium*, ſed *inter ſpinas* conſtituto. Un- [*Cant. 2. 2. S. Bon. ſer. 3. de Paſſ.*] de Seraphicus Doctor ait: *Volve & revolve vitam boni Jeſu, non invenies eum niſi in Cruce, ex quo enim carnem aſſumpſit, ſemper in pœna fuit*. A primo inſtanti, quo Filius Dei hac ſe mortalitate noſtra veſtivit, nuſquam illum alibi, quàm inter ſpinas invenienius.

5 Gabriel Archangelus, quando ſuam ad Beatiſſimam [*Ab ærumnis ſumpſit exordium.*] Virginem executus eſt legationem, de expreſſo ſupremi Conſiſtorii ſanctiſſimæ Triados ordine eidem inter alia exponere debuit ſequentia: *Dabit illi Dominus* [*Luc. 1. 32.*] *ſedem David Patris ejus, & regnabit*. At verò qua ratione Regnum Davidis ſuam ſumpſit originem? *Convenerunt ad eum omnes, qui erant in anguſtia conſtituti, & factus eſt eorum Princeps*. Ab ærumnis [*1. Reg. 22. 2.*] igitur ſuum ſumpſit exordium: Vita autem Chriſti à quo principio primùm cæpit? *In capite libri ſcriptum eſt de me, ut facerem voluntatem tuam, Deus meus volui*; [*Hebr. 10. 7. Pſ. 39. 9.*] Hic autem liber eſt idem ille, de quo ſcribitur: *Liber generationis Jeſu Chriſti filii David*. Chriſtus [*Matth. 1. 1. Pſ. 87. 16.*] ipſe per os Davidis ait: *Pauper ſum ego, & in laboribus a juventute mea*; Chaldæus vertit: *Expirans ab adoleſcentia mea*; Alii legunt: *Moriens, moribundus, agonizans penè mortuus a puero*.

6 Enim

S. Th. Vill. Conc. 1. de Annunt. Luc. 1. 32. His per totā vitam ſubjectus erat.

6 Enim verò S. Thomas de Villanova quærit, qualisnam ſit iſta promiſſio: *Dabit illi Dominus Deus ſedem David patris ejus, & regnabit*? Ubi eſt Angele promiſſio tua? Ubi ſedes, & gloria Regni? Et poſtquàm aliquòuſque diſcurriſſet de anguſtiis, & miſeriis, quibus Chriſtus à primo Conceptionis ſuæ inſtanti per totam vitam ſuam ſubjectus fuit, tandem ad Mariam Virginem ſe convertens, ita eam affatur: *Non aſpicis caput diademate Regis ornatum? Titulum non conſpicis regali è throno pendentem? Non audis multorum Regem acclamantium voces? Sceptrum non diſcernis potenti manu defixum?* Ecce quibus meritis æternus Pater Filium ſuum ad Regnum Cœlorum evexerit; Voluit illum primò in terra habere regnum quoddam, ſed regnum ærumnatum, adverſitatum, miſeriatum: *Dabit illi Dominus ſedem*, ſed *David*. Conſtat verò, quòd quando David à Saule ad mortem conquiſitus ſe in ſpeluncam odollam recepit, multi ad eum homines confugerint debitis ſupra vires onuſti, & perſecutionibus vexati, qui illum ſibi in Principem, & caput ſuum aſſumentes, ſub ejus ſtipendio deinceps militarunt. Similiter Chriſtus priuſquàm in Cœlis ad dexteram collocaretur Patris ſui æterni in medio gentis tribulatæ, & afflictæ conſtitutus reperitur, hoc eſt in medio claudorum, paraclyticorum, Dæmoniacorum, ſurdorum, mutorum, aures ſuas ſolis miſerabilium perſonarum lamentis, & ejulatibus porrigebat apertas.

Luc. 1. 32.

S. Bern. de Paſſ. c. 3. Mar. 15. 32. Cœlum per Crucem aperitur.

7 Sanctus Bernardus blaſphemas incredulorum Hebræorum voces conſiderat, quibus ipſi in Cruce pendenti improperando acclamabant: *Si Rex Iſrael eſt, deſcendat de Cruce, & credimus ei*. Haſque ipſorum vociſerationes à Dæmone adinventas eſſe exiſtimat; Dicit enim: *Quid conſequentia videtur habere: Ut deſcendat, ſi Rex Iſrael eſt, & non magis aſcendat? Sic non meminiſti ſerpens antique, quàm confuſus abſceſſeris olim, cum dicere præſumpſiſſes: mitte te deorſum; Hæc omnia tibi dabo, ſi cadens adoraveris me? Sic tibi Judæa excidit, quod audiſti, quia Dominus regnavit à ligno, ut Regem abneges, quia manet in ligno? Meritò igitur titulum Regni Præſes gentilis inſcripſit in ligno, nec potuit Judæus (ut voluit) corrumpere tituli inſcriptionem; Deſcendat, ſi Rex Iſrael eſt, imo titulum Regni non deſerat*. Ecce tibi ubinam titulus Regni ipſius affixus hæreat, in cruce nimirum. Crux unica clavis fuit, qua cœlum aperuit, quod aliàs à die, quo ab omnipotenti DEI dextra fabricatum fuit, univerſo generi humano firmiter obſeratum, & clauſum permanſit. Primus, qui illud aperuit, Redemptor noſter fuit, ſed vulneribus ſaucius: *Quis eſt iſte, qui venit de Edom tinctis veſtibus de Boſra? Oportuit pati Chriſtum*. Ecce tibi Chriſtum patientem: *& ita intrare in gloriam*. Ecce tibi apertum cœlum, ſed per Crucis patibulum.

Matth. 4. 9.

Iſa. 63. 1. Luc. 24. 26.

Proſecutio.

8 Ingenioſa eſt illa Sancti Ambroſii obſervatio, quòd videlicet ſupernus artifex cœlum in figura Crucis fabricare voluerit, quaſi inſinuare nobis volens, quòd inveſtitura, & poſſeſſio Regni hujus non niſi patiendo obtineatur: *Cœlum quoque ipſum hujus ſigni figura diſpoſitum eſt, nam cum quatuor partibus, hoc eſt, Oriente, & Occidente, Meridiano, & Septemtrione diſtinguatur, quatuor quaſi Crucis angulis continetur*.

9 Obſervaſtiſne aliquando, quòd eodem tempore quo Propheta Euangelicus, Chriſtum à teneris infantiæ annis Crucis patibulum in humeris ſuis portaſſe ſcribit, ſimul etiam eidem Regni, & Imperii titulum attribuat, Unde Sanctus Bernardus ſuper illa verba: *Parvulus datus eſt nobis; Factus eſt principatus ſuper humerum ejus*, dicit: *Crucem, quam imperii nomine ſignificavit, Nativitati ſtatim adjungit, quia ſtatim a Nativitatis exordio, paſſio Crucis ſimul exorta eſt*.

Iſa. 9. v. 6.

Crux principatum ſignificat.

10 Etenim in celebri illa Hiſtoria, quæ circa duos illos fratres germanos Zebedæi filios accidit, propoſitionis, ſive argumenti hujus veritatem mirabiliter adimpletam eſſe cernimus. Cùm enim cœleſtis Magiſter unà cum diſcipulis ſuis Civitati ſanctæ appropinquaſſet, dixit illis: *Ecce aſcendimus Jeroſolymam, & filius hominis tradetur Principibus ſacerdotum, & Scribis, & condemnabunt eum morte. Et tradetur gentibus ad illudendum, & flagellandum, & crucifigendum*; mox Euangeliſta non ſine myſterio ſubjungit: *Tunc acceſſit ad eum mater filiorum Zebedæi*, id eſt, novit optimè uti oblata ſibi occaſione: *Tunc*, ideſt, in illa rerum circumſtantia prodiit mater illa pro ambitioſis filiis ſuis ſupplicans, & petens: *Dic ut ſedeant hi duo filii mei, unus ad dexteram tuam, & alter ad ſiniſtram in regno tuo*. Mira res! Chriſtus de patibulis loquitur, non de thronis; de clavis: non de ſceptris; de purpura, ſed lacera, obſoleta, & ridicula; de corona, & diademate, ſed ex ſpinis, & ſentibus plexo: quomodò igitur, aut qua fronte mulier iſta prodire audet in publicum, ut primas regni ſedes filiis ſuis depoſcat, quando *Filius hominis non habet, ubi caput reclinet*? Baſilius Seleucus ait: *Antevertit, ut apparet, latronis voces mulier, ille in Cruce orationes fundebat: Memento mei dum veneris in regnum tuum; hæc autem crucem pro regno ſupplicabat*. Veriſſimum namque eſſe intelligebat, quod poſteà dixerunt S. Joannes: *Particeps in tribulatione, & regno*; & S. Paulus: *Si ſuſtinebimus, & conregnabimus*. Idem Baſilius loco citato ait: *Vis mulieris fidem cernere? Supplicationis quære tempus; quando libellum ſupplicem offert? Quod poſtulationis tempus? Crux erat parata*. Et hæc regnum eſt Chriſti: *Dominus regnavit à ligno*, inquit Propheta regius. Et S. Iſaias inquit: *Factus eſt principatus ſuper humerum ejus*. Quod S. Auguſtinus conſiderans ita ſcribit: *Chriſtus principatum ſuper humerum habuit, quando Crucem in Montem Calvariæ portavit. Nec incongruè Crux ſignificat principatum, quia per ipſam & Diabolus vincitur, & mors ſuperatur, & totus mundus ad Chriſti notitiam, & gratiam revocatur*.

Matth. 20. 18. v. 19.

v. 20.

v. 21.

Matth. 8. 20. Baſ. Seleuc. or. 24.

Luc. 23. 42.

Apoc. 1. 9. 2. Tim. 2. 12.

Iſ. 9. v. 7. Aug. ſer. 72. de temp.

11 Dubitari haud immeritò poteſt, an quando Chriſtus diſcipulis ſuis dixit: *Diſpono vobis Regnum*, de cœlorum Regno locutus fuerit, an verò de regno crucis ſuæ, ſuorumque tormentorum? Item, an mater filiorum Zebedæi primas Regni Chriſti ſedes poſtulans, de Regno Cœlorum, an verò de Crucis regno intelligenda ſit? At verò quia Chriſtus primò de Crucis patibulo, & univerſa paſſione ſua locutus fuit, conſequens eſſe videtur, ut mater poſtea filiis primas regni ſedes poſtulans, de regno Crucis intelligenda ſit. Veruntamen advertendum eſt, quòd Chriſtus matri huic reſponderit: *Neſcitis quid petatis*. Quomodò autem incarnata Sapientia illis in hac petitione exprobrare poteſt ignorantiam, quando ipſamet in oratione Quotidiana, ſive Dominicana, ita à nobis petendum eſſe docuit: *Adveniat regnum tuum*? Si dixiſſet: *Neſcitis quomodo petatis*, faciliùs intelligi potuiſſet, quia petebant in hoc regno ſedes ad dexteram, & ſiniſtram, cum tamen in ſiniſtra nullæ ſint ſedes. Jam verò non hoc modo reſpondit, ſed dixit: *Neſcitis quid petatis*; nimirum reprehendere illos voluit, quia Cœlum ſine Cruce, ſine Paſſione, ſine labore conati ſunt adipiſci, quo modo nullus illud adipiſci poterit. Verum quidem eſt, quòd Chriſtus præter orationem Dominicam, inſuper juſſerit, dicens: *Primum quærite regnum Dei*; veruntamen obſervandum eſt, quod addat: *Et juſtitiam ejus*, quaſi dicere vellet: quærite quàm poteſtis ſtudioſiſſimè regnum cœlorum, veruntamen non ſine merito virtutum perfectionis, & ſanctitatis. Similiter verùm quidem eſt, quòd nos regnum illud beatum in oratione Dominica petere juſſerit: *Adveniat regnum tuum*. Attamen ſimul etiam nos docuit, ut priuſquam illud peteremus, orationem iſtam ab hoc titulo ordiremur, dicentes: *Pater noſter, qui es in cœlis*, quibus verbis nos obligat, ut priùſquam ſequentia petamus, vitam filio dignam agamus, curemuſque, ne ſimus degeneres filii. Secundò priùſquam petamus: *Adveniat regnum tuum*, vult ut nomen ipſius ſanctificemus: *Sanctificetur nomen tuum*, quod non fit niſi per opera ſancta, & Dei filiis digna.

Luc. 22. 29. Cœlum ſine cruce, & operibus bonis non obtinetur.

Matth. 20. 22.

Matth. 6. 10.

Matth. 6. 33.

v. 10.

v. 9.

v. 6.

12 Præterea incauta hæc mulier dicebat: *Dic ut ſedeant*, non intelligens quòd priùſquam regnare poſſimus in cœlo, opus ſit, ut priùs patiamur, & affligamur in terra. Unde Baſil. Seleucus in perſona Salvatoris ait: *Si leproſus curationem quærit, virtutem exero; ſi mortuum è tumulo reſurgere neceſſum eſt, poteſtatem expromo; quòd ſi thronum quis petat, fuſum proprietate verborum ſudorem teſtibus repoſco*; ac proinde ſumma cum providentia illis reſpondit: *Non eſt meum dare vobis*, quia thronus per labores, & ſudores acquiriri debet, quemadmodum facturus ſum ego: *Poteſtis bibere calicem, quem ego bibiturus ſum?*

Matth. 20. 21. Proſecutio.

Baſ. Seleuc. orat. 24.

Matth. 20. 23.

v. 22.

13 Propheta regius die quadam contra nonnullos, ad hæreditatem, & poſſeſſionem gloriæ ſine laboribus, & ſudoribus ingredi prætendentes, armatus, &

Proſecutio.

ſpeciali

Digitized by Google

ſpeciali zelo tactus dixit: *Qui dixerunt: Hereditate poſſideamus ſanctuarium Dei, Deus meus pone illos ut rotam, & ſicut ſtipulam ante faciem venti.* Albertus Magnus ſuper illa verba: *Ego diſpono vobis;* &c. hanc adjicit paraphraſim: *Ego, cujus eſt hæreditas, diſpono omni jure teſtationis, vobis, qui ſic mecum permanſiſtis.* Verùm quidem eſt, quòd Paradiſum vobis per modum hæreditatis relinquo, verumtamen ponderanda eſt conditio, & onus, ſub quo hæreditatem illam vobis deſtino. Non enim aliter hanc vobis aſſigno, quàm cum hoc titulo, & onere: *Sicut diſpoſuit mihi Pater meus.* Ubi Oleaſter quærit; *Quomodo diſpoſuit tibi Pater regnum tuum, dic nobis bone Jeſu?* Et mox reſpondens: *Per calicem,* loquit, *paſſionis.* Meritò igitur à duobus illis diſcipulis Jacobo, & Joanne petiit, an huic Calici Paſſionis ſua quoque labia admovere, eumque ad fundum uſque exhaurire poſſent: dicere enim volebat, quòd ſi hoc facere non renuatis, ſpes quoque vobis eſſe poterit, ut & mecum regnetis.

v. 14. — Alb. Mag. in Luc. — Oleaſt. in c. 9. If.

Sub onere Crucis Chriſtus nos conſtituit cœli hæredes.

14 Verumtamen ulteriùs advertendum eſt, quòd Chriſtus iiſdem diſcipulis dixerit: *Sedere ad dexteram meam, vel ſiniſtram, non eſt meum dare vobis, ſed quibus paratum eſt a Patre meo.* Quibus verbis objicere quis poſſet; Numquid conſtat, quòd paulò poſt Chriſtus in Monte Calvariæ ad unam duntaxat vocem unius latronis dicentis: *Memento mei, dum veneris in Regnum tuum:* abundantia pietatis ſuæ merita ſupplicis exceſſit, & vota; ſiquidem protinùs illi reſpondit: *Amen dico tibi, hodie mecum eris in Paradiſo?* quomodo igitur nunc dicit: *Non eſt meum dare vobis?* Numquid alibi dixerat: *Ego ſum oſtium, per me ſi quis introierit, ſalvabitur?* Numquid item electis dicturus eſt: *Venite benedicti Patris mei, poſſidete paratum vobis Regnum?* Reſpondet idemmet Baſilius: *Non eſt meum dare. Cur? quia remuneratio accipientis meritum ſequitur, non ſolam facultatem dantis: thronus laborum præmium eſt;* atque ideò quando Chriſtus Regnum ſuum Apoſtolis cum titulo hæreditatis ceſſit, primò hujus teſtamentariæ diſpoſitionis, & inſtitutionis hæredis cauſam reddidit, dicendo: *Vos eſtis qui permanſiſtis mecum in tentationibus meis,* ac tum demùm ſubjunxit: *Diſpono vobis, ſicut diſpoſuit mihi Pater meus regnum,* quaſi diceret: Cum iiſdem conditionibus, cum eodem onere, cum quo Pater meus regnum illud mihi contulit, eo quoque vobis chariſſimis, & benè meritis diſcipulis meis eamdem hereditatem dono.

Luc. 23. 43. — Matth. 20. 23. — Joan. 10. 9. — Matth. 25. 34. — Baſ. Seleu. di. — Luc. 22. 28. — v. 29.

Proſecutio.

15 Quòd ſi alicui pannum aliquem ſericum emere volenti, mercator eumdem in eodem divenderet pretio, quo illum paulò ante propriis filiis divendiderat; numquid talis mercatoris ſinceritatem, & inſignem erga ſe affectum grata deberet mente agnoſcere? Hic autem eſt caſus noſter in ipſis terminis, de quo agimus: *Diſpono vobis, ſicut diſpoſuit mihi Pater meus regnum; Nonnè oportuit pati Chriſtum, & ita intrare in gloriam ſuam?* Quanti cœlorum regnum diſcipulis ſuis conſtitit, qui ipſum in omnibus tentationibus ſuis aſſociarunt? Deus illis quos maximè amat, & æſtimat, quibuſque ſummè benefacere contendit, majorem communiter patiendi, & ærumnandi occaſionem ſubminiſtrat. Unde Sanctus Bonaventura ait: *Valor gloriæ cœleſtis attenditur in hoc, quòd ita caro pretio Deus vendidit ſuis amicis.* Conſtitit enim Petro martyrium Crucis; Paulo decollationem capitis. Eſt autem veriſſimum, & certum, quòd Deus non decipiet unum amicorum ſuorum; & quod plus eſt, ipſe Chriſtus emit gloriam illam pro amicis ſub tormento, & ignominia Crucis: Eſt enim certiſſimum, quòd Deus Pater unigenitum Filium ſuum in emendo illo regno minimè decipiet. Cùm ergo illud regnum tantùm conſtiterit Filio DEI, & ejus aliis amicis, certum eſt, quòd res maxima, & valoris impretiabilis eſt. Audiamus S. Auguſtinum hac de re ſcribentem: *Regnum per ligni guſtum amiſſum eſt, & iterum per lignum quæſitum eſt: Dominus enim regnavit à ligno.*

S. Bon. in Diæt. ſal. tit. 10 c. 2. — S. Aug. t. 44. p. 2. q. ex vet. teſt. q. 8.

DISCURSUS XXIV.

ARGUMENTUM.

Quiſquis ad Paradiſum vult ingredi, prius per flammivomum ærumnarum, & tribulationum vitæ hujus enſem tranſire debet.

THEMA.

Collocavit ante Paradiſum voluptatis Cherubim, & flammeum gladium. Gen. 3. verſ. 24.

Omnes oportet tranſire per tribulationũ ſemmas, qui cœlum cupiut.

1 ERat Paradiſus terreſtris in ſtatu innocentiæ quoddam cœleſtis Paradiſi depoſitum, ipſaſque æternæ beatitudinis delitias aliqua ſaltem ex parte præfigurabat: Ac proindè, ut omnibus notum eſt, Deus ante illum quemdam ex Angelis conſtituit Seraphinum, flammeum manu ſua vibrantem gladium, ut cuſtodiret illum, ut per hoc intelligeremus, (quia *omnia in figura contingebant*) quòd qui ad beata illa littora feliciter tranſmigrare deſiderat, neceſſum illi ſit, ut priùs per ignem, id eſt, per adverſitates; afflictiones, & ærumnas hujus vitæ generoſo animo pertranſeat. Unde Sanctus Bernardinus ait: *Nullus poteſt intrare in regnum, niſi tranſeat per flammeum gladium, atque verſatilem, qui poſitus eſt ad cuſtodiam ligni vitæ, ſed hoc nullus poteſt facere, niſi per patientiam in tribulatione, gladius enim flammeus, atque verſatilis tribulatio eſt affligens animam, & corpus;* *Et ideo dicit Apoſtolus Act.* 14. *Per multas tribulationes oportet nos intrare in Regnum Dei.* Hugo Cardinal. pariter per flammeum glaudium tribulationem intelligit: *Flammeus gladius,* inquit, *tribulationes, & dolores, & labores hujus vitæ ſignificat, quibus nos hic exercemur.* Ad idem Sanctus Ambroſius alludens ita ſcribit: *Omnes oportet per ignem probari, quicumque ad Paradiſum redire deſiderant, non enim otioſè ſcriptum eſt, quod ejectis Adam, & Eva de Paradiſi ſede, poſuit Deus in exitu Paradiſi gladium igneum verſatilem. Omnes oportet tranſire per flammas, ſive ille Joannes Evangeliſta ſit, quem ita dilexit Dominus, ut de eo diceret ad Petrum: Sic eum volo manere, quid ad te? Tu me ſequere. De morte ejus aliqui dubitaverunt, de tranſitu per ignem dubitare non poſſumus, quia in Paradiſo eſt. Sive ille ſit Petrus, qui claves accepit Regni Cælorum.* Omnes ſancti tranſierunt per ignem adverſitatum. Unde canunt: *Tranſivimus per ignem, & aquam, & eduxiſti nos in refrigerium.*

S. Bern. Sen. ſerm. 1. dom. 1. poſt Epiph. c. 1. — Act. 14. 21. — Hug. Car. ib. — S. Ambr. in Pſ. 118. ſer. 20. — Jo. 21. 22. — Pſ. 65. 12.

Chriſti in paſſione ſocius Diſmas gloriæ quoque ſocius fuit.

2 Primus qui Paradiſum hactenus à die ſuæ creationis clauſum ingreſſus fuit, eſt Verbum incarnatum Chriſtus Jeſus Dei Filius. Quis autem primus fuit, qui in ejus ſocietate illuc pariter penetravit? Num fortè Adam, Abel, Abraham, Moyſes, Petrus, Baptiſta Joannes, aut ſanctiſſima ejus Mater? Minimè, ſed latro aliquis, & infamis ſicarius, cui dictum eſt: *Hodie mecum eris in Paradiſo.* At verò, quibus meritis ad ſummam hanc felicitatem ei pertingere licuit? Non ob alia merita, quàm quia paſſus eſt ſimul cum Redemptore, eique intimè compaſſus fuit. Unde S. Bernardinus ait: *Numquid ille ſocium paſſionis à communione gloriæ patietur arceri? Denique uſque adeo dedignatur Paſſionis ſuæ conſortem, & in regnum mittere ſecum, ut in Cruce confitens latro eadem die cum eo fuerit in Paradiſo.* De aliis verò electis, quos æterna beatitudine indubitanter frui, fides ipſa nos docet, quot eorum cruciatus, aut adverſitates ab ipſis patienter tolleratas in vitis, & actis eorum non legimus? *Omnes Sancti quanta paſſi ſunt tormenta; Ecce per totum mundum,* inquit Euſebius Emiſſenus, *in ſanctis Apoſtolis, atque Martyribus, felicitati adverſitas viam fecit; ſaluti perditio militavit, & oſtium dum vitæ claudit, gloriæ patefecit.*

Luc. 23. 43. — S. Bern. ſer. de ver. 16. — Euſeb. Emiſ. h. de S. Eph. & Alexand. L. 2. vit. c. 20. n. 12.

Pulchrum S. Philip. Nerii dictum.

3 Inter alia S. Philippi Nerii præclarè, & ſapienter dicta, quæ in ejus vita leguntur, hoc unum fuit, quo ſolitus erat dicere, in hac vita nullum dari purgatorium, ſed vel infernum, vel Paradiſum, qui enim tribulationem cum patientia ſuſtinet, habet Paradiſum, qui verò eam hoc modo non ſuffert, Infernum poſſidet.

4 La-

Digitized by Google

Lact. Firm. Divin. Inſtit. l. 7. c. 5. Sine labore gloria non obtinetur.

4 Lactantius Firmianus optimè conſiderat, quòd licèt Deus adeò ſe erga hominem benignum, & propitium exhibuerit, ut in eum ad Imaginem, & ſimilitudinem ſuam à ſe creatum, pretioſiſſimos quoſque cœli theſauros infuderit; ex altera tamen parte corpus illi dederit corruptibile, milleniſque miſeriis, & ærumnis ſubjectum. Sed quonam fine id eum feciſſe exiſtimas? *Ut proponeret homini virtutem, id eſt, tolerantiam malorum.* Sed qua utilitate id fecit? *Per quam poſſit gloriam immortalem adipiſci, ne immortalitas homini ſine ulla difficultate conſtaret.* Et quidem horum ultimorum verborum Euſebius Emiſſenus rationem aſſignat, dicens: *Non vult*

Euſeb. Emiſſ. h. 3. ad Mon.

Deus bona ſua nimia inveniendi facilitate viloſcere: pretioſa, & concupiſcibilis merces cupidum amatorem, & avidum negotiatorem requirit. Quid avari continuò laborando non ſuſtinent, ut opulentas ſibi facultates congregare valeant? Et cœlum nobis acquirere volemus quietè, & ſuaviter dormiendo?

Pro ſocordibus, cœlum non præparatum.

5 Scala illa in qua S. Patriarcha Jacob Angelos vidit aſcendentes, & deſcendentes, ſemper à nobis ob oculos, & in admiratione haberi meretur. Et quidem ut ſacer Chroniſta refert, mox ut S. Patriarcha prædictus illam vidit, totus perterrefactus, & contremiſcens dixit: *Quàm terribilis eſt locus iſte!* Scio nonnullos eſſe, qui per hanc ſcalam vitam perfectam ſecundùm varios ſuos gradus præfigurari exiſtimant, de qua myſtica ſcala dicitur: *Ibunt de virtute in virtutem, videbitur Deus Deorum in Sion.* Verumtamen negari etiam vix poteſt, quin eadem ſcala ſymbolum fuerit æternæ beatitudinis, quia Jacob, qui alio nomine *Iſrael*, id eſt, *videns Deum* appellatur, claris verbis dixit: *Non eſt hic aliud, niſi domus Dei, & porta cœli.* At verò fortaſsè objicies: ſi ita eſt, cur igitur ad cœli aperti, & immortalium bonorum, quæ in eo ſunt, aſpectum S. Patriarcha tantoperè contremiſcit? *Pavenſque ait: Quàm terribilis, &c.* Obſervandum eſt, quòd Jacob erat dormiens, inde quia cœlum nequaquam pigris, & ſocordibus Endymionibus præparatum eſſe optimè noverat, ſed potius neceſſarium eſſe, ut quis per ſcalam vitæ laborioſæ, & arduæ ſurſum ſemper aſcendere contendat, ideò ob ſomnolentiam ſuam timet, & formidat. Nam ut benè S. Gregor. Magnus: *Delectat magnitudo præmiorum; non deterreat certamen laborum.* Porrò Deus huic ſcalæ innixus, Verbum incarnatum in patibulo Crucis ſuſpenſum præfigurabat. Nam ut S. Auguſtinus ait: *Scalæ incumbere eſt in ligno pendere.* Unde D. Chryſoſtomus verba illa ponderans: *Nonne oportuit pati Chriſtum, & ita intrare in gloriam ſuam?* hiſce nos verbis alloquitur: *Chriſtus intravit in gloriam ſuam per paſſionem, & tu vis intrare in alienam ſine cruce?*

Gen. 28, 17. — Pſ. 83, 8. — Gen. 28, 17. — Gen. 28, 17. — S. Aug. ib. — Luc. 24, 26.

Crucem ſuſportet qui beari cupit. Luc. 14, 27. S. Th. de Vill. de uno Mar. Conc. 3. mod.

6 Evangelica veritas eſt, quòd nullus electorum aditum in cœlum habere poſſit, niſi priùs crucem ſuam portaverit. *Qui non bajulat crucem ſuam, non poteſt meus eſſe diſcipulus.* At verò S. Thomas de Villanuva notat, Chriſtum non præcepiſſe, ut ſuæ crucis lignum humeris noſtris impoſitum circumferamus, neque enim humeri noſtri ad illud portandum ſufficerent; unde non dixit: *Tollat crucem meam, ſed ſuam: Tollat crucem ſuam, nam meam non poterit, graviſſima eſt enim, quam nullus puri hominis humerus portare ſuſtineat.* Idem quoque Sanctus Archipræſul multas diſtinguit cruces, inter quas tamen unam his verbis inſinuat: *Age pœnitentiam pro peccatis tuis, & ſufficis mihi, jejuna, plora, vigila, affige modicum carnem tuam, & ſatis mihi eſt.*

Hug. Car. ib. — Gen. 3, 24.

7 Hugo Cardinalis circa verba aſſumpti thematis noſtri obſervat, quòd Moyſes non dicat *flammam, & gladium, ſed flammeum gladium.* Unde ſequentem elicit moralem doctrinam: *Qui enim ad Paradiſum redeunt, neceſſe eſt, ut igne Spiritus Sancti omnes concupiſcentias hujus vitæ exurant, & gladio verbi Dei omnia noxia præcidant.*

S. Laur. Juſt. ſer. in ſol. omn. ſanct. Cœleſtis coronæ gemmæ ſunt virtutes & tribulationes. 2. Cor. 6. v. 4. v. 5. v. 5. v. 6. v. 7. v. 8. v. 9. v. 10.

8 Sanctus Laurentius Juſtinianus duce S. Paulo, utpotè oculato cœleſtis gloriæ teſte, pretioſitatem nobis deſcribit gemmarum illarum, quæ in cœlis Sanctorum Diademata locupletant, & exornant! *Qualis eorum, dum peregrinarentur in corpore, extiterit converſatio, Apoſtolus exhortando manifeſtat dicens: Exhibeamus nos ſicut Dei miniſtros in multa patientia, in tribulationibus, in neceſſitatibus, in anguſtiis, in plagis, in carceribus, in ſeditionibus, in vigiliis, in jejuniis, in caſtitate, in ſcientia, in longanimitate, in ſuavitate, in Spiritu Sancto, in charitate non ficta, in verbo veritatis, in virtute Dei, per gloriam & ignobilitatem, per infamiam & bonam famam, ut ſeductores & veraces, quaſi morientes, & ecce vivimus, ut caſtigati & non mortificati, quaſi triſtes, ſemper autem gaudentes, tanquam nihil habentes, & omnia poſſidentes.* Ac tandem hæſce omnes virtutes cœleſtium coronarum pretioſas gemmas eſſe his verbis concludit: *Hujuſmodi virtutum gemmis fabricata eſt corona ſanctorum.*

Sur. 7. April.

9 De S. Hermanno Canonico Steinfeldenſi Ordinis Præmonſtratenſis in ejus vita apud Surium legimus, quòd *multigena ei Dominus flagella adhibuit, ut omnigenis poſtea in cœlo gaudiis afficeretur.*

In vit. S. Liduinæ Virg. Hiſtoria. 2.

10 De S. Liduina in ejus vita ſcribitur, quòd cùm per triginta octo annos gravi quadam infirmitate afflicta fuiſſet, jamque ardenter coronam deſideraret martyrii, ei in extaſi quædam inæſtimabilis valore corona exhibita fuerit, cujus ſertum, ſeu circulus, nondum ex integro perfectus, & abſolutus erat; cùmque hanc ſibi præparatam eſſe intelligeret, inſtanter à Deo acerbiora ſibi immitti petierit, ut hac ratione neceſſarius ad eamdem coronam perficiendam gemmarum numerus conſummaretur, quæ in re à divino ejus ſponſo exaudita fuit; ſiquidem Deus permiſit, ut à nonnullis militibus per improperia, verbera, contumelias, variaſque alias injurias dirè tractaretur, quæ omnia cùm ab illa conſtanti, & heroico animo ſumma cum patientia tolerata fuiſſent, Angelus quidam Sole ſplendidiore ei apparuit dicens: *Salve chariſſima ſoror, ecce nunc abſoluta eſt corona, quam nuper imperfectam vidiſti, ludibria, & vulnera corpori tuo impoſita fuere gemmæ, quas in illa corona, & adeſſe vidiſti, & deeſſe.*

S. Antoninus. 2.

11 S. Antoninus refert de S. Dominico, quòd Sanctus hic Patriarcha die quadam mulierem quamdam ex virtute non minus, quàm ex nomine *Bonam* appellatam, in turri quadam juxta portam S. Joannis in Laterano viſitans, eamdem pectus ulceratum, & vermibus ſcatens habentem, proque Chriſto ditiora pati magnoperè deſiderantem invenerit; quod admirans S. Dominicus inſtanter unum de illis vermibus ſibi dari ab ea petiit, qui ex ulceribus ſerpentes nonnunquam in ſinum ejus decidebant, quos ipſa aliàs recolligens ulceribus ſuis denuò reimmiſit; tandem verò poſtquam variis modis ſancti hujus petitioni reſtitiſſet, precibus ejus victa unum illorum ei donavit, cum hoc tamen pacto, ut eumdem mox ei reſtitueret: accidit autem ut ſubitò, poſtquam ſanctus vir Dei vermem iſtum in manibus ſuis habuit, in gemmam pretioſiſſimam tranſmutatus fuerit; cùmque a circumſtantibus S. Patriarcha, ne vermem hunc transformatum mulieri reſtitueret, ardenter rogaretur, ipſa verò reſtitutionem amaris lacrymis urgeret, tandem lacrymis ejus ſuperatus gemmam mulieri reddidit, & reſtituta in priſtinam denuò vermis ſpeciem reverſa fuit.

D. Chr. h. 8. de Laud. Pauli. Tribulationes pignus beatitudinis.

12 Divus Chryſoſtomus de S. Paulo Apoſtolo ita ſcribit. *Livoribus quos ei verba ſæpius inferebant, quaſi quibuſdam gloriabatur coronis.* Unde & Deus noſter, poſtquam Sanctum Paulum ex perſecutore feciſſet Apoſtolum, vas electionis, & Doctorem gentium, ac demùm in ipſum ruerit rapuiſſet Paradiſum, ibidemque illum in ſecretiſſima divinæ ſapientiæ penetralia admiſiſſet, totum quoque mundum, & qui tunc in eo erant homines, & qui deinceps in finem uſque ſæculorum in eodem futuri erant, expreſsè ſcire voluit, quòd hoc gloriæ pignus, illa quoque electio, & prædeſtinatio ad æternam beatitudinem, & ad tam eminentem, & ſublimem in cœlis gradum habendum, in nullo alio merito fundetur, quàm in paſſionibus, perſecutionibus, ærumnis, & adverſitatibus, quas pro Chriſti nomine perpeſſurus erat, ut ſcilicet hæc ab illis Divinis favoribus coronarentur: *Ego oſtendam illi, quanta oporteat eum pro nomine meo pati.* Et ideò D. Chryſoſtomus, qui ut ex tot librorum ſuorum locis patet, ſummus hujus ſancti Apoſtoli cultor, & venerator extitit, ſe Paulo non tam propter raptum ejus ad tertium cœlum, quàm propter catenas, quibus pro Chriſti nomine vinctus, & onuſtus fuerat, invidere dicebat: *Non tam beatum exiſtimo, quod raptus ſit in Paradiſum, quàm quod conjectus ſit in carcerem: non tam cenſeo beatum, quod raptus ſit ad tertium cœlum, quàm eum cenſeo beatum propter vincula.* In tribulationibus enim, & ad-

Act. Ap. 9. 16. D. Chr. h. 8. ad Ephes.

verſitatibus, quæ pro Dei gloriæ, & fidei confeſſione libenter ſuſtinentur, indubitatum quoddam beatitudinis pignus habemus; dicente S. Bernardo: *In tribulatione ſpes gloriæ, & ipſa in tribulatione gloria continetur; ſicut ſpes fructus in ſemine, ſic & ipſa inſtar fructus in ſemine eſt. In hunc modum etiam modò regnum Dei intra nos eſt; theſaurus ingens in fictili vaſe, in agro vili eſt, ſed abſconditum: felix, qui ibi invenerit illum.* Pergit deindè idem mellifluus Doctor oſtendere, quòd fidei oculus hunc inveniat theſaurum, non ſecundùm exteriorem apparentiam judicando, ſed conſiderando id quod non apparet: *Quàm veraciter hunc theſaurum invenerat, quem volebat invenire & ab aliis, qui dicebant: Momentaneum hoc, & leve tribulationis noſtræ ſupra modum in ſublimitate æternum pondus gloriæ operatur in nobis; Non dixit: remunerabitur; ſed æternum gloriæ pondus operatur in nobis. Latet gloria, fratres mei, abſcondita nobis eſt in tribulatione, in momentaneo hoc latet æternitas; in hoc levi pondus ſublime, & ſupra modum.*

S. Ber. ſer. 17. ſuper Pſ. Qui habitat.

2. Cor. 4. 7.

13 Eo anno, quo Sanctarum Perpetuæ, & Felicitatis Martyrium conſummatum fuit, id eſt, paulò antequam paterentur, prout Annales Eccleſiaſtici fidem faciunt, S. Perpetua varias viſiones habuit, prout S. Auguſtinus, & Tertullianus ſcribunt. Et quidem inter alia ſcalam quamdam vidit auream ad cœlum uſque ſe protendentem, ex utroque latere, dextero ſcilicet, & ſiniſtro, enſibus, & cultris plenam, adeòque anguſtam, ut unus tantùm, idemque parvus eam aſcendere poſſet: ad pedem ſcalæ horribilis quidam erat draco, qui omnibus aſcendere volentibus terrorem incutiebat; vidit autem in eadem ſcala Satyrum, unum ex ſodalibus ſuis, qui aſcendendo, alios, ut ſequerentur, nec quicquam timerent, exhortabatur; quando enim præmium ob oculos conſpicitur, & mens in cœlum dirigitur, nullum eſt periculum, quòd non generoſo animo ſuperetur.

Baron. Ann. 205.

14 Audiamus, qua ratione Sanctus Auguſtinus animum ſuum ad generosè patiendum, & ſuſtinendum in ſemetipſo excitarit: *O anima mea, ſi quotidie oporteret nos tormenta perferre, ſi ipſam gehennam longo tempore tolerare, ut Chriſtum in gloria ſua poſſemus videre, nonnè dignum eſt pati omne, quod triſte eſt, ut tanti boni, tantæque gloriæ participes haberemur? Inſidientur ergo Dæmones, frangant corpus jejunia, labores gravent, vigiliæ exſiccent, frigus incurvet, calor urat, caput doleat, pectus ardeat, infletur ſtomachus, palleſcat vultus, deficiat in dolore vita mea, & anni mei in gemitibus, ingrediatur putredo in oſſibus meis, & ſubter me ſcateat.* Ego tamen, concludit S. Auguſtinus, ſuſpirabo, & anhelabo, ut magis pati, & tribulari poſſim; ſed quo fine? *Ut requieſcam in die tribulationis, & aſcendam ad populum accinctum noſtrum.*

S. Aug. in Med. c. 5. Adhortatio ad patienter ſuſtinendum adverſa. Pſ. 30. 11. Abac. 3. 16.

Abac. 3. 16.

15 Quis eſt qui neſciat, quòd priuſquam ſervi Dei in Eccleſia militante per ſolemnem canonizationem in Catalogum recenſeantur Sanctorum, priùs multi formari ſoleant proceſſus de eorum Paſſionibus, & Martyriis, quæ ſuſtinuerunt? Unde & Div. Chryſoſtomus ait: *Martyres cùm beatos vocamus, ex Vulneribus primum beatificamus, & tum ex præmiis: ex plagis, & mox ex coronis repoſitis.*

D. Chr. de op. Anon.

16 Iſidorus Peluſiota rationem aſſignat, cur nonnulli juſtorum, & electorum Dei in hac vita multis tribulationibus exagitentur, alii verò è contra à DEO nonnumquam ſummè honorentur, & in proſperitate vitam ſuam agant. Dicit enim: *Quod juſti viri, atque omni virtutum genere florentes, multas hic acerbitates pertulerint, hoc paratas ipſis in altero ævo coronas indicat: quod verò nonnulli quoque ex ipſis honore affecti fuerint, hoc ob eos, qui peccato delectantur, factum eſt, ne ſcilicet virtutem calamitatum cauſam eſſe arbitrantes, eam effuſo curſu fugiant.* Quamvis etiam verum ſit, quòd dum in felicitatis humanæ culmine conſtituti, in innocentia Chriſtiana, & continentia, ac temperantia vitam hanc tranſigimus, ſua quoque nobis pœna, & patientiæ exercendæ occaſio non deſit. Unde S. Bernardus ait: *Quod Martyrium gravius eſt, quàm inter epulas eſurire, inter veſtes multas, & pretioſas algere, paupertate premi inter divitias, quas offert mundus, quas oſtentat malignus, quas deſiderat noſter appetitus?*

Iſidor. Peluſ. l. 3. ep. 191. Deo electos quoſdā cruciat, alios honorat.

S. Bern. ſer. in feſt. omn. Sanct.

17 Sciendum tamen eſt, quòd ad hoc ut ad Paradiſi littora feliciter pertingamus, via omninò contraria progrediendum ſit nobis, longèque ab ea diverſa, quàm nautæ deſiderant, ut ad portum pervenire poſſint; hi enim vento propitio, quiete, & tranquillitate maris opus habent; è contra verò venti impetuoſi, tempeſtatum procellæ, aliaque ſimilia infortunia illos de naufragio ſuſtinendo periclitari faciunt. Nos autem ut portum feliciter aſſequamur, & de cœlo habendo reddamur ſecuri, tempeſtatibus, id eſt tribulationibus, ærumnis, afflictionibus valdè indigemus, dicente Apoſtolo: *Quod in præſenti momentaneum eſt, & leve tribulationis noſtræ, ſupramodum in ſublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis.*

Crux & tribulatio ſecura ad cœlum via.

2. Cor. 4. 17.

18 Rupertus Abbas Tuitienſis, dum perſecutiones, quibus Laban Jacob Patriarcham exagitans, illum pariter unà cum tota ſua familia à maledicta domo Labani, in qua Idola adorabantur, liberavit, conſiderat, hac utitur ſimilitudine: *Nihilominus, & ipſis conjugibus in idipſum bonum cooperata eſt inclementia Patris, hoc vento adverſo navigium feliciter impellente ultrò portum aſpiciunt.* Sic quoque in Iſaia legimus: *Coronans coronabit tribulatione, quaſi pilam mittet te in terram latam, & ſpatioſam, ibi morieris, & ibi erit currus gloriæ tuæ.*

Rup. Ab. l. 9. in Gen. c. 9.

Iſ. 22. 18. Proſperitas ad infernum ducit.

19 Epulo ventum quidem propitium habebat, quia *erat dives, induebatur purpura, & byſſo, epulabatur quotidie ſplendidè*, ſed qualem tamdem proſpera hæc navigatio finem accepit? *Mortuus eſt dives, & ſepultus eſt in inferno.* Sanctus Bernardus in declarationibus ſuper illa verba: *Ecce nos relinquimus omnia*, illa Abrahæ verba: *Recepiſti bona in vita tua*, conſiderans dicit: *Hæc cruciatuum cauſa tota, quod in hoc ſæculo bona recepit.* E contra verò Lazarus mendicus erat, ulceribuſque plenus, adeò ut ipſi quoque canes ejus moverentur compaſſione, ejuſque ulcera lingerent, denique famem ſuam, ne quidem ex micis è divitis menſa deciduis mitigare concedebatur: Ecce tibi adverſitatum, & miſeriarum ingentem procellam, & tempeſtatem; verumtamen his non obſtantibus, ſed potiùs navigium ſuum promoventibus, Paradiſi portum feliciter eſt aſſecutus: *Factum eſt, ut moreretur mendicus, & portaretur ab Angelis in ſinum Abrahæ.* Unde Sanctus Auguſtinus ait: *Promiſit nobis à labore requiem, à ſervitute libertatem, à timore ſecuritatem, a mœrore conſolationem, à morte reſurrectionem, a reſurrectione plenum gaudium, ſummum gaudium, & indeficiens.*

Luc. 16. 19.

Luc. 16. 22.

Matth. 19. 27. Luc. 16. 25.

Luc. 16. 22. S. Aug. in Medit. c. 17.

DISCURSUS XXV.

ARGUMENTUM.

Paſſionum, & tormentorum libenti animo toleratorum merita, viam ad cœlum complanant, & facilem efficiunt.

THEMA.

Fidelis ſermo: ſi ſuſtinebimus, & conregnabimus. 2. Timot. 2. verſ. 12.

1 VAldè conſiderabilis eſt illa Apoſtoli proteſtatio, qua dicit: *Fidelis ſermo*; per hanc enim inſinuat, ſe in ſubſequentibus verbis nos nequaquam decipere, ſed veridicè loqui, tamquam æternæ, & infallibilis veritatis, & veracitatis teſtem; ac proindè non eſt quòd contriſtemur, dum nos in varias adverſitates redigi videmus, cùm axioma illud Apoſtoli omninò indubitatum ſit: *Si ſuſtinebimus, & conregnabimus*: priùs ergo præcedere debet patientia in univerſis, & poſtea infallibiliter ſuccedet beati illius regni æterna poſſeſſio.

Crucem ſuccedit beatitudo.

2. Tim. 2. 12.

2 Deus primum hominem à ſe conditum vix etiamnum in Paradiſum terreſtrem tranſtulerat, cùm ecce illi de omni fructu comedendi licentiam dedit, ſolo excepto fructu arboris ſcientiæ boni, & mali: *De ligno autem ſcientiæ boni, & mali ne comedas*; imò quoad uſque in illo delitiarum loco, Paradiſo videlicet commorabantur, nolebat ut ad hoc pomum manum ſuam extenderent, aut de illo veſcerentur: noſtin' prohibitionis hujus aſſignare myſterium? Hugo Cardinalis ait: *Signanter dictum eſt, boni & mali, quia qui hic bonum experiri volunt, in futuro malum experientur; unde mali comedunt lignum ſcientiæ boni & mali, ſed ſancti viri è converſo comedunt lignum ſcientiæ mali & boni.* Electi priùs hujus vitæ tribulationes, & adverſa deguſtant, ut demum cœli poſſeſſionem accipiant; non verò ſic reprobi, qui in hac præſenti vita gaudere

Electi modò guſtant mala, ut accipiant bona.

Gen. 2. 17.

Hug. Card. in Gen.

Digitized by Google

dere volunt, ad futuram verò vitam minimè reſpiciunt, ac proinde à Paradiſo exulare in perpetuum debent, quia *per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei*. Pro cujus veritatis probatione aliam quamdam figuram ejuſdem libri Geneſeos conſiderare poſſumus.

Act. Ap. 14. 21.

Gen. 2. 5.
Non tribulationum præcedere debet dies æternitatum.

3 Nam in principio creationis mundi, dum Moyſes principium primi diei à Deo producti deſcribit, inquit: *Factum eſt veſpere, & mane dies unus*; quibus verbis principium diei à veſpera deſumptum eſſe inſinuat: econtra verò dies noſtri à diluculo matutino, id eſt à Solis in Horizonte noſtro ortu ſuum deſumunt exordium, quod quoddam eſt humanæ felicitatis ſymbolum; in Calendario Dei autem contrarium obſervatur, in eo namque veſpere & mane diem conſtituunt; adeòque veſpere, ſive ſolis occaſus principium eſt diei: *Ad veſperum demorabitur fletus*. Optimum ſignum eſt, quando homo non multum gaudet, aut ridet, ſed flet, ſed ſuſtinet, & patitur in hac vita: *Beati qui lugent, quoniam ipſi conſolabuntur*; *Multæ tribulationes juſtorum*.

Ps. 29. 6.
Matth. 5. 5.
Ps. 33. 20.

Cur Deus juſtos tribulari permittat.

4 At verò dicet fortaſſe aliquis, quòd ſi fideles Dei ſervi, qui in via divinorum præceptorum, & conſiliorum ſuorum fideliter, & inoffenſo pede ambulant, Deo adeò ſunt chari, grati, & accepti, cur illos tot moleſtiis, & anguſtiis, & perſecutionibus infeſtari permittit? Didimus reſpondet: *Permittit Deus juſtum à pluribus affligi, ut illi gloria, quæ tribulationum magnitudine comparatur, ſtabilitatis occaſionem præbeat*. Tribulatio enim tranſitoria quidem eſt, brevis eſt, & obiter tranſvolat, æternæ tamen beatitudinis in nobis operatur ſtabilitatem, & permanentiam. *Dei ineffabilis, & immenſa bonitas*, inquit S. Auguſtinus, *etiam hoc providit, ut laboris quidem tempus, & agonis non extenderet, nec longum faceret aut æternum, ſed breve, & ut ita dicam momentaneum*. In hac quidem vita Deus nos ſudoribus, perſecutionibus, paupertate, ignominia, & ærumnis exercet, verumtamen in altera vita his omnibus ſceptra, coronæ, throni, & immenſa gloria correſpondent, & hæc quidem citò finirentur, meritorum verò præmia ſine fine durarent.

Dydimus in Cat. Græc. in Ps. 5.
S. Aug. ſer. 3. de Sanctis.

Tribulatio brevi ſub..., præmiis æternum.

5 In diſcurſu quidem præcedenti gladium flammeum, quo Cherubinus ad Paradiſi cuſtodiam inſtructus erat, illarum Paſſionum, & afflictionum, per quas in cœleſtem Paradiſum introire volens tranſire debet, ſymbolum fuiſſe oſtendimus; verumtamen notandum eſt, quòd gladius iſte vocetur: *flammeus atque verſatilis*, quia omnes pœnæ, & tribulationes hujus vitæ amovibiles ſunt, & deficiunt, mortificationes quoque, jejunia, cilicia, vigiliæ, paupertas, perſecutiones &c. tandem aliquando finem ſuum accipiunt, & ideò *momentaneum tribulationis* appellantur: præmium verò nullum unquam habiturum eſt finem. Unde S. Auguſtinus ait: *Qualis miſericordia Dei? non dicit: decies centena millia annorum labora; non dicit: Vel mille annos labora, cum vivis, labora in paucis annis, inde jam requies erit, & finem non habebit: Momentaneum hoc &c. Ecce quantum pretium damus, quodammodò unam ſiliquam ad accipiendos theſauros ſempiternos*.

Gen. 3. 24.
S. Aug. in Ps. 93.

Mundani roſis brevi decidentibus coronantur. Sap. 2. 8.

6 Coronæ quibuſcum mundanorum tempora cinguntur, roſeæ ſunt: *Coronemus nos roſis*; at verò benè advertendum eſt, quòd iidem mundani protinus ſubjungant: *antequam marceſcant*; quia hic in terris, tam voluptates & delitiæ, quam tribulationes, & adverſitates citò tranſeunt: at verò Beatorum coronæ non ſunt ex floribus contextæ, ſed aureæ ſunt, gemmiſque pretioſis diſtinctæ & exornatæ; Et tametſi per ignem, per malleos per forcipes, per ſcalpella variarum contradictionum, & moleſtiarum tranſire debeant, priuſquam perficiantur; *hoc tamen pro certo habet omnis qui te colit, quòd vita ejus, ſi in probatione fuerit, coronabitur*.

Tob. 3. 21.

Prius fel guſtandum.

7 Salvator noſter nullibi mel comediſſe legitur, niſi poſt ſuam Reſurrectionem, ut Apoſtolis ſuis ſpecimen aliquod daret, ex quo agnoſcere poſſent, quòd reſurrexiſſet ad gloriam immortalem: *Obtulerunt ei partem piſcis aſſi, & favum mellis, & cùm manducaſſet coram eis*? ſcitiſne cauſam cur Salvator hujus cibi ſuavitatem non citiùs, priuſquam ſcilicet reſurgeret à mortuis, deguſtare voluerit? Tertullianus inquit: *Favos poſt fella guſtavit, nec antea Rex gloriæ à cœlitibus ſalutatus eſt, quàm Rex Judæorum proſcriptus in Cruce*; Cùm enim omnis Chriſti actio noſtrarum ſit operationum norma, & inſtructio, per hoc nobis ſignificare voluit, in hac vita gaudiorum mel nobis nequaquam delibandum eſſe, ſed potiùs fel afflictionum, dummodò veram promiſſionis terram, lac, & mel conſolationum æternarum indeficienter ſcaturientem, nobis comparare ſit animus; interea tamen grave nobis nequaquam videri debet hìc brevi tempore pati, & affligi, ut per integram quamdam æternitatem gaudere valeamus; terra enim promiſſionis juxta tritum illud Apoſtoli axioma: *Omnia in figura contingebant illis*, veram terram viventium, ſive vitam beatam præfigurabat.

Luc. 24. 42.
Tert. l. de Coron. mil. c. 14.

Anguſtiatos Iſraelitas Deus liberavit.
Exod. 3. 7.

8 Quandonam Deus olim poſt tot ſæcula motus eſt, ut populo ſuo ad exeundum de Ægypto viam commonſtraret; Tunc nimirum quando Deus, ut Moyſes familiaris ipſius amicus ſcribit, dicere verè poterat: *Vidi afflictionem populi mei in Ægypto, & clamorem ejus audivi, propter duritiam eorum, qui præſunt operibus*, tunc & non citiùs eos in poſſeſſionem Palæſtinæ immittere contendit, quando vel maximè anguſtiatus, & oppreſſus ingemiſcebat, ut veriſſimum eſſe intelligeremus, quòd *ſi ſuſtinebimus & conregnabimus*.

2. Tim. 2. 12.

His manna dedit amaritudine excruciatis.
Exod. 15. 23.

9 Similiter quando Deus populo ſuo Manna, quod gloriæ ſymbolum eſt, ut in diſcurſu nono vidimus, ſubminiſtrare voluit, id non fecit, niſi poſtquam aquarum Mara ſalſedine, & amaritudine aliquandiu excruciatus fuit: *Venerunt in Mara, nec poterant bibere aquas de Mara, eò quod eſſent amara*, quia ut Poeta ille olim cecinit: *Dulcia non meruit, qui non guſtavit amara*. Verùm enimverò ex quo aquarum mentionem facere cœpimus, opportunè mihi incidit, quòd Jeroſolyma cœleſtis aquis illam lætificantibus inundari dicatur: *Fluminis impetus lætificat civitatem Dei*: *Torrente voluptatis tuæ potabis eos*; verumtamen intellectu difficile videtur, quòd in cœlo beatorum aquarum flumina manare dicantur; In paradiſo quidem terreſtri quatuor flumina perpetuo curſu manaſſe conſtat; at quo fine in cœlis aquis opus habebunt? Quando Pſalmiſta dicit: *Et aquæ omnes quæ ſuper cœlos ſunt, laudent nomen Domini*, de cœlo Cryſtallino intelligendus eſſe creditur. Venerabilis Beda ſimiliter ſuper illa verba: *Fiat firmamentum*, cœli firmamentum à principio ex aquarum maſſa quadam formatum fuiſſe exiſtimat. Verumtamen in ſenſu accommodatitio dicere poſſumus, quòd etiam cœleſtis Jeroſolyma multis abundabit aquis, id eſt, multarum animarum, quæ in hac vita ſub adverſitatibus, & tribulationibus corporalibus ingemuerunt, repleta erit jubilo, & lætitia, ſicut enim tribulationes ſymbolizantur in aquis, juxta illud: *Intraverunt aquæ uſque ad animam meam*; & iterum: *Aquæ multæ non potuerunt extinguere charitatem*, ita quoque cœleſtium conſolationum ſymbolum quæ dici poſſunt, quæ in iis qui in hac vita afflicti & tribulati fuerunt, ſingulariter redundabunt, ut dicere poſſint: *Secundùm multitudinem dolorum meorum in corde meo, conſolationes tuæ lætificaverunt animam meam*.

Ps. 45. v. 5.
Ps. 35. 9.
Ps. 148. v. 4.
Gen. 1. 6.
Ps. 68. 2.
Cant. 8. 7.
Ps. 93. 19.

Per multas tribulationes in cœlū perveniunt.
Apoc. 7. 17.
Act. 14. 21.

10 Sanctus Joannes in Apocalypſi ingentem quamdam, & quaſi innumerabilem vidit hominum agnum ſequentium multitudinem; cui interroganti quinam, & quales ii eſſent, reſponſum eſt: *Hi ſunt, qui venerunt ex magna tribulatione, & laverunt ſtolas ſuas in ſanguine agni, ideo ſunt ante thronum Dei*. Ex quo manifeſtum eſt, *nos per multas tribulationes introire in Regnum Dei oportere*, ſicut Apoſtoli Paulus & Barnabas in Actibus Apoſtolicis Diſcipulos Chriſti Lyſtrenſes, Iconienſes, & Antiochenos ſolatio confirmaverunt in ſpe, ut & ipſi per quotidianam pœnitentiam ſtolas ſuas ſanguine agni lavarent, & per patientiam eventum liberationis, ac cœleſte palmarium præſtolarentur, cùm Deus ſuos non æternum in inquietudinibus relinquat, ſed aliquando in ipſorum auxilium intendat, æternaque miſeratione colligat.

Ps. 114. 4.
S. Hieron.
Has ſancti & electi quærunt.

11 Sanctus Hieronymus ad illa Pſalmiſtæ verba: *Tribulationem, & dolorem inveni*, ſe reflectens, ultimum verbum, *Inveni*, ſpecialiter ponderat: Dicit enim quòd ſi Pſalmiſta dixiſſet: Tribulatio, & dolor invenerunt, & aggreſſi ſunt me, facile quidem intelli-

Digitized by Google

telligi potuiſſet, jam verò econtra ſe tribulationem, & dolorem inveniſſe dicit, cùm tamen nihil inveniatur, niſi quod quæritur: quis autem ſapiens tribulationem quærat? Reſpondet tamen veriſſimum eſſe, quòd David tribulationem quæſiverit, quia Sanctus non quærit requiem, ſed tribulationem, novit enim quoniam *tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationem, probatio vero ſpem, ſpes autem non confundit*. Et ideò *proteſtor*, inquit S. Hieronym. *quod in hac vita nequaquam quæram requiem, ſed afflictiones & anguſtias! ut tanto ſim de gaudiis alterius vitæ ſecurior: Propterea nunc amaritudinem ſuſtineo, ut poſtea dulciora promerear.*

Rom. 5. 3.

12 Sanctus Petrus à S. Luca Euangeliſta ignorantiæ redargutus fuit, quando in Transfiguratione Chriſti dixit: *Faciamus hic tria tabernacula, Bonum eſt nos hic eſſe*, cùm tamen D. Chryſoſtomus illum vocet: *Totius orbis magiſtrum*, & Sanctus Dionyſius Areopagita: *Antiquiſſimum Theologorum culmen*, quomodò igitur Euangeliſta de ipſo dicit, quòd hæc verba locutus fuerit, *neſciens quid diceret*? Sanct. Leo Papa Petrum faſcinatum fuiſſe dicit ab illa elegantiſſima ſpecie gloriæ, quæ in veſtimentis, & in vultu Magiſtri ſui reſplendebat, abſque eo quòd cogitaret, neceſſum eſſe pati, & affligi priùs, quàm in illius gloriæ poſſeſſionem ſubingredi poſſet: *Licèt non oporteret de beatitudinis promiſſionibus dubitari, intelligeremus tamen, inter tentationes hujus vitæ prius nobis tolerantiam poſtulandam eſſe, quàm gloriam, quia tempora paſſionis non poteſt felicitas prævenire regnandi*; Et ideò nos Sanctus Bernardus hiſce calcaribus ad patiendum exſtimulat dicens; *Prælibemus primitias gloriæ, glorie mur in ſpe gloriæ magni Dei, non ſolùm autem, ſed ut dicam expreſſius, gloriemur in tribulatione, in ea ſiquidem ſpes gloriæ eſt*; Clarum etenim eſt illud Sancti Pauli teſtimonium: *Tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationem, probatio vero ſpem, ſpes autem non confundit*, juxta enim menſuram afflictionum patienter toleratarum creſcet quoque ſecuritas, & gradus plus minuſve ſublimis gloriæ, nam ut S. Gregorius ait; *Tanto in Deum ſpes ſolidior ſurgit, quanto pro illo quiſque graviora pertulerit.*

In tribulationibus gloriantur. Luc. 9. 33. D. Chr. 10 3. ad Tim. S. Dion. Areop. de Div. nom. Luc. 9. 33. S. Leo de Transfigur. S. Ber. ſer. 17 ſupr. Pſ. Qui habitat. Rom. 5. 3. S. Gr. l. 10. mor. c. 24.

13 Magna illa Cœna, cujus Sanctus Lucas cap. 14. meminit, figura eſt gloriæ cœleſtis, unde Lyranus dicit: *Fecit cœnam, id eſt, ſtatuit cœleſtem beatitudinem*; at quinam Cœnæ illius fuerunt commenſales? *Pauperes, & debiles, & cæcos, & claudos introduc huc, & ait ſervus: Domine factum eſt ut imperaſti*; Igitur omnes illi qui ſumptuoſo huic convivio accubuerunt, meri fuerunt homines anguſtiati, & afflicti. *Et adhuc locus eſt*, inquit ſervus; Sed quoſnam pro hoc loco adimplendo Dominus de novo advocati juſſit? *Ait Dominus ſervo: Exi in vias, & ſepes, & compelle intrare, ut impleatur domus mea*; ſed quinam alii in ſepibus, & viis publicis morati ſolent, quàm homines tribulati, pauperes, & mendici? hos igitur Dominus advocari voluit; unde dicitur: *Beati pauperes, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum*; *Eſurientes replet bonis; faſtidioſos divites dimittens inanes*; & Dionyſius Carthuſianus ait: *Per vices eos intellige, qui in adverſitatibus premebantur*. Nota autem quòd Dominus ſervo ſuo dixerit: *Compelle intrare*; Eſt enim celebris illa Magni Gregorii ſententia: *Mala quæ nos hic premunt ad Deum ire compellunt*; Et Gloſſa ſuper hoc textu clariùs dicit: *Qui enim hujus mundi adverſitatibus fracti ad DEUM amare redeunt, atque a præſentis vitæ deſideriis corriguntur, illi non niſi compulſi intrant.*

Luc 14. 16. Lyran. ib. Luc. 14 21. v 22. v. 22. v. 23. Matth. 5. 3. Luc. 1. 53. Dion. Chart. ibid. Luc 14. 23. S. Greg. Gloſſa ib.

14 Moyſi Divinam faciem, quæ viſionis Beatificæ objectum eſt, videre cupienti reſponſum fuit: *Videbis poſteriora mea*. Conſtans verò Theologorum eſt opinio, Moyſem etiamnum viventem, haud ſecus ac Apoſtolum, *per modum tranſeuntis* Divinam vidiſſe eſſentiam, quia in eodem capite dicitur: *Cùm tranſibit gloria mea, ponam te in foramine petræ*. Quænam verò, aut qualis petra hæc perforata erat? Sanctus Paulus inquit: *Petra autem erat Chriſtus*: id eſt, Redemptor noſter vulneribus laceratus, & ſaucius, Moyſi enim Incarnationis, & Paſſionis Chriſti myſterium revelatum, fuit, unde deinceps in monte Thaboris in ejus ſocietatem admiſſus fuit; quando ſacratiſſima Chriſti humanitas glorioſa ſcintillavit, quo tempore de ejus quoque Paſſione, & morte agebatur. Voluit igitur Deus, ut quo tempore Paradiſum penetrans, licèt per modum tranſeuntis, & obiter Divinam videbat eſſentiam, dorſum ejus flagellis cruciatum, & excarnificatum intueretur, indeque hanc eſſe ad illam viſionem pertingendi viam, intelligeret; nam ut S. Bernardus ait: *Poſteriora ipſius in pallore auri, quæ fuſcam non erubuit crucis, viſionem Paſſionis non horruit, livorem vulnerum non refugit*. In hiſce vulneribus ſponſa requieſcet, quæ animæ electæ ſymbolum eſt: *Columba mea in foraminibus petræ.*

Moyſis paſſionis Chriſti Myſterium revelatum. Exod. 33. 23. Exod. 33. 22. 1. Cor. 10. 4. S. Ber. ſer. 61. in Cant. Cant. 2. 14.

15 Verùm ex quo de auro, & dorſo mentionem fecimus, à propoſito noſtro alienum non erit, ſi locum quemdam ex Pſalmo 67. ponderaverimus, ubi David columbam quamdam in hunc modum deſcribit: *Pennæ columbæ deargentatæ, & poſteriora dorſi ejus in pallore auri*. Hugo de S. Victore circa hunc locum ſcribens, valdè miratur, quòd aurum iſtud in nulla alia corporis parte, quàm in dorſo viſum fuerit, cur non potiùs in pectore, vel in capite, aut in aliis membris exhibebatur? Sexus fœmineus vanitati plurimùm intentus aurum ad collum, vel ad aures ſuſpendere ſolet, vel etiam digitos annulis aureis adornat; quis autem illud umquam viſus eſt portare in humeris? Portò myſterium, quod Hugo ex hiſce verbis elicit, propoſito noſtro aptiſſimè congruit: *In dorſo*, inquit, *ſolent onera portari, & per hoc eadem poſſunt operum labores deſignari: per poſteriora vero dorſi deſignatur expectatio præmii, poſt tolerantiā ſiquidem præſentium laborum, in futuro ſubſequi credimus juſtis meritorum præmia, & hoc in pallore auri eſſe credimus*; pondera enim & onera tribulationum, infirmitatum, laborum, & omnium hujus vitæ ærumnarum *æternum gloriæ pondus operantur in nobis*. S. Baſilius ad illud Apoſtoli conſilium ſe reflectit, quo Apoſtolus ſuadet *flere cum flentibus*, & dicit: *Apoſtolus, ut cum flentibus fleamus permittit, quod hujuſmodi lachrymæ ſunt ſementum quoddam, ac fœnus, quibus internum illud gaudium creſcit quotidiè, & cumulatur.*

Poſt laborē præmium. Pſ. 67. 14. Hugo de S. Vict. ib. 2. Cor. 4. 17. S. Baſil. h. 4. de grat. act. Rom 12. 15.

16 David Rex in extaſim raptus, in perſona DEI dicit: *Sacrificium laudis honorificabit me*, & mox immediatè ſubjungit: *Et illic iter quo oſtendam illi ſalutare Dei*. Quodnam obſecro eſt ſacrificium iſtud, quod planam, ſecuram, & regiam ad Paradiſum viam ſternere dicitur? Sanctus Paulus oblationem corporum noſtrorum, prout per mortificationem, jejunia, cilicia, flagella, aliaſque carnis macerationes extenuata ſunt, ſacrificium appellat: *Obſecro vos, ut exhibeatis corpora veſtra Hoſtiam viventem, ſanctam, Deo placentem*. S. Joannes in Apocalypſi dicit: *Ecce Agnus ſtabat ſupra montem Syon, & cum eo centum quadraginta quatuor millia, & audivi vocem; & vocem quam audivi, ſicut cytharædorum*. S. Anſelmus ait: *id eſt mortificationem oſtendentium, & cytharizantium in cytharis ſuis, ſcilicet proprias carnes ſuas affligentium hi ſequuntur agnum, ſeu imitantur Chriſtum, quocumque ierit*. Per hoc ſacrificium, quod laudis appellatur, id eſt, Deo ſummè gratum, & acceptum, hoc conſequimur, ut via nobis ad cœlum aperiatur: *Illic iter quo oſtendam illi ſalutare Dei. In hoc ſacrificio*, inquit Caſſiodorus, *eſt iter, id eſt, via ad Deum.*

Pſ. 49. v. 23. Gratum Deo ſacrificium corpus mortificatum. Rom. 12. 1. Apoc. 14. 1. v. 2. S. Anſ. in Ap. Apoc. 14. 4. Pſ. 49 23. Caſſiod. in Pſ.

17 Sanctus Bernardinus de Senis Etymologiam nobis Cœli Empyrei inſinuat dicens: *Dicitur Empyreum, à Pyr, quod eſt ignis, propter ſimilitudinem Charitatis*, Quis autem eſt, qui ignem quoque tribulationum Symbolum eſſe ignoret? Unde electi Deum laudabunt, dicentes: *Tranſivimus per ignem, & aquam, & eduxiſti nos in refrigerium. Quod ſi quotidie foret millies moriendum*, inquit Divus Chryſoſtomus, *ſi gehennam, tormentaque omnia conveniret ſuſtinere, ut videre poſſet Chriſtum venientem in gloria ſua, & adſcribi ordini ſanctorum, nonne illa omnia ferenda eſſent?* Idem quoquæ alibi nos monet ne deſtituamur animo, dum ſervos Dei tribulationibus hinc inde exagitari conſpicimus: *ſiquidem videris*, inquit, *virtutis ſtudioſum, innumeris tamen affligi moleſtiis, beatum hunc puta, ut qui commiſſa peccata hic diluat, & illic paratam habeat mercedem.*

S. Ber. ſen. de mun. cord. ſer. 7. A. 3. c. 3. Pſ. 65. 12. D. Chryſ. T. 4. ad Theod. D. Chr. orat. 3. de Lazar.

DIS-

Digitized by Google

DISCURSUS XXVI.

ARGUMENTUM.

Variæ gloriæ cœleſtis, & electorum conſiderantur alluſiones, & figuræ, in quibus paſſionum ſuſtinendarum fit mentio; ubi etiam illorum reprehenditur negligentia, qui Cœlum deſerunt, ne pati cogantur.

THEMA.

Triticum autem congregate in horreum meum. Matth. 13. v.30.

S. Th. opuſc. 58. c. 20. Tribulatio. Libet ſignificare elect.

1 MOvet Angelicus Doctor inter alia Quæſtionem, cur Sapientia incarnata Eccleſiæ corpus ſuum ſub ſpecie panis triticei relinquere voluerit, adeò ut nulla alia materia conſecrationis capax exiſtat. Et reſpondet: *Ex hoc quod Dominus dicit ſe granum frumenti, habet Eccleſia, quod ſub nulla alia ſpecie conſecrat corpus Chriſti*; ac proinde ob eamdem cauſam nos quoque aſſerere poſſumus, hanc eſſe rationem, cur electi per frumentum ſive triticum intelligantur, ſicut per paleas reprobi, utpote *quos prædeſtinavit conformes fieri imaginis filii ſui*: Lyranus verò ad propoſitum noſtrum dicit: *Triticum, id eſt, fideles in area hujus mundi mihi contritos, & flagellatos.* Quòd ſi enim omnes electorum & prædeſtinatorum ad gloriam metaphoras, figuras, & alluſiones examinare voluerimus, illos ſemper per Tau tribulationis, & adverſitatis ſignatos eſſe comperiemus.

Rom. 8. 29. Lyran. ib.

Zach. 9. 17. Electi dicuntur frumentum.

2 Dicuntur igitur inprimis: *Frumentum electorum*: per quot trituras, & flagellationes, ac ex agitationes frumentum tranſire debet, priuſquam ex illo panis fiat: inprimis enim ſepelitur ſub terra, ibique corrumpitur, & marceſcit, quando germinans in herbam excreſcit, animalibus cedit in pabulum, vel falce demetitur, quando creſcit in altum pariter incurvatur, eſtque ventis, pluviis, nivibus, glaciei, grandini, & ardentiſſimis Solis æſtibus continuò expoſitum, ferro præſcinditur, in faſces, & manipulos conſtringitur, nodoſis virgis, & baculis flagellatur, ſaccis velut carceribus includitur, & ſi inde ad molendinum portandum exiſtimatur, ponderoſiſſimo molari lapidi ſubjicitur & in farinam redigitur, quæ tandem aquis ſubacta & in maſſam quamdam redacta, furno ardenti immittitur, & fit panis, qui demum cultello, vel dentibus in minutas partes dividitur. Euſebius Emiſſenus ait: *Solita purgantis ſollicitudine præparatum, in candidam ſpeciem molarum labore perficitur, ac per aquam; & per ignem in unius panis ſubſtantiam congregatur.* Quodnam proinde expreſſius inveniri poteſt ſymbolum electorum? de quibus Apoſtolus ait: *Obturaverunt ora leonum, extinxerunt impetum ignis, effugerunt aciem gladii, alii diſtenti ſunt, alii ludibria, & verbera experti, inſuper & vincula & carceres, lapidati ſunt, ſecti ſunt, tentati ſunt, in occiſione gladii mortui ſunt, circuierunt in melotis, in pellibus caprinis, egentes, anguſtiati, afflicti, in ſolitudinibus errantes, in montibus, & ſpeluncis, & cavernis terræ.*

Euſ. Emiſſ. h. 5. de Paſch.

Hebr. 11. 33. v. 34. v. 36. v. 37.

Similitudine declaratur. S. L. Juſt. de inter. Conflictu c. 2.

3 Porrò ut in perfectam utilitatis tribulationum, & adverſitatum notitiam pervenire poſſimus, S. Laurentius Juſt. ſequentem aptiſſimam adducit ſimilitudinem: *Trituratur terra, & vomere ſcinditur, ut germinet; univerſa potantur arbores, ut fœcunditate ſua alimoniam hominibus ſubminiſtrent: in vite inutiles purgantur racemi ut uberiorem fructum exhibeant: ſic & ab adverſariis veritatis juſti opprimuntur, & tacent; temporalium damna patiuntur, & diligunt; calumniantur, & obſequia impendunt; benefaciunt odientibus; pro perſecutoribus orant; ſe corporis Chriſti membra eſſe fatentur, conſorteſque ſanctorum, qui mala perferendo, coronam gloriæ perceperunt.*

Pſ. 83. 1. Beati ad torcularia vocantur.

4 Pſalmo 83. hic titulus: *Pro torcularibus*, non ſine myſterio præfigitur; at verò inquies forſitan, ex quo in dicto Pſalmo præcipuè de Paradiſi gloria tractatur, ut patet ex illis verbis à quibus dictus Pſalmus incipitur: *Quam dilecta tabernacula tua, Domine virtutum &c.* hic titulus adeò aptè nequaquam illi conveniens, quænam namque eſt inter torcular, & beatorum gaudia proportio? Obſervandum eſt igitur, quòd torcular quædam ſit paſſionum & ærumnarum figura, unde Chriſtus de Paſſione ſua loquens dicit: *Torcular calcavi ſolus*, ubi nomine torcularis Crucem ſuam intelligit. S. Auguſtinus dicit: *Uva, & oliva quamdiu pendent in fructetis ſuis, libero aere perfruuntur, & nec uva vinum eſt, nec oliva oleum ante preſſuram: ſic ſunt & homines, quos prædeſtinavit Deus ante ſæcula conformes fieri imaginis Filii ſui, qui præcipuè in Paſſione magnus botrus expreſſus eſt.* Paulò poſt verò unumquemque ad afflictiones patienter ferendas extimulat: *Accedens quiſque*, inquit, *ad ſervitutem DEI, ad torcularia ſe veniſſe cognoſcat, contribulabitur, conteretur, comprimetur, non ut in hoc ſæculo pereat, ſed ut in apotheca Dei defluat.*

Pſ. 83. 3.

Iſa. 63. 3.

S. Aug. in Pſ. ib.

Per multas tribulationes cœlum obtinetur. Apoc. 19. 8.

5 Conſideraſtiſne aliquando qualeſnam ſint habitus quibus Beati à S. Joanne viſi fuere induti? Vidit Agnum veſtitum byſſo ſubtili pariter, & candido, & ait: *Hæ ſunt juſtificationes ſanctorum: Datum eſt illi, ut cooperiat ſe byſſino ſplendenti, & candido; Byſſinum enim juſtificationes ſunt ſanctorum.* Tales pariter ſunt aliorum beatorum ſtolæ; *Amicti ſtolis albis ſequuntur agnum.* At verò dic ſodes, numquid ad dandam pulchritudinis, & opulentiæ, regni illius immortalis, & beati perfectam notitiam, congruentius fuiſſet, ſi ſancti huic Apoſtolo exhibiti fuiſſent ut aureis veſtibus, iiſdemque margaritis, & gemmis pretioſis phrygio opere diſtinctis & ornatis induti? Nequicquam ſiquidem Intentum Spiritus ſancti in ſcriptura ſacra hoc fuit, ut videlicet ſimul modum indicaret, quo ſancti hiſce ſtolis albis ſe adornarunt. Etenim quidnam myſterii in hac veſte linea contineatur, Origenes his verbis declarat: *ſicut*, inquit, *multo labore linum fit candidum, ita multis tribulationibus ad apicem animæ perducuntur.* Numerate, obſecro, labores, & vexationes quaſi innumeras, per quas linum pertranſire debet, priuſquam ad candidam, & nitidam veſtem aliquam conficiendam adhiberi valeat. Primò enim in campo aperto ſeminatum, omnes aeris ſuſtinet injurias, quas paulò ante circa frumentum enumeravimus; quando in meſſe colligitur, non demetitur falce, ſed radicitus evellitur, ac ſic eradicatum in aquas ſtagnantes projicitur, ut computreſcat, ibidemque ſaxis ponderoſiſſimis opprimitur, & conculcatur, indeque ereptum ardentiſſimo Soli exſiccandum exponitur, deinde cùm non niſi pelle, & nervis conſtat, inter duo ligna mittitur, ut quicquid duri in eo eſt, totaliter emolleſcat, & confringatur, ut ſolum linum ſine cortice ſuperſit; tunc demum in pectinibus acutiſſimis ex ferro, & chalybe confectis carminatur, & diſcriminatur, tandem & eo tela linea conficitur, diſcinditur, & variis acuum punctutis transfigitur; *Sic quoque omnes ſancti, quanta paſſi ſunt tormenta?* nunquid igitur ſtola hæc, & veſtis linea, qua cœleſtis Paradiſi incolæ amiciuntur, aptiſſimè illis quadrare, & adaptari videtur: Multis enim tribulationibus ad apicem animæ perducuntur. Legatis velim vitas illorum ſanctorum, quos ſancta mater Eccleſia Paradiſi gloria, & gaudiis perfrui declaravit, & videbitis per quot tranſierint labores, & ærumnas, priuſquam illis hac ſtola gloriæ contegi concederetur.

Orig. h. 6. in Ier.

Proſecutio.

6 Eccleſia in hymno quodam canere ſolet: *Urbs beata Jeruſalem, dicta pacis viſio, quæ conſtruitur in cœlis vivis ex lapidibus.* Significantur igitur electi quoque per petras, ex quibus cœleſtis Jeroſolyma fabricatur; at verò audiatis, ſi placet, verba quæ ſequuntur: *Tunſionibus, preſſuris expoliti lapides, ſuis coaptantur locis*; quot tunſiones, & percuſſiones lapis aliquis ſuſtinere debet, donec quadretur, & expoliatur, ad connectendam pulchræ alicujus faciei, & aſpectus ſtructuram? non verò ſic fit circa ſaxa rudia, quæ ſine ulla politura, aut ordine fundamentis injiciuntur. Et ideò nec reprobi tot exercentur adverſitatibus ſicut electi, hi enim quia in Civitate DEI pro inſigni illius ornamento ſervire debent, ideò hic in terris tunſionibus, preſſuris, & inciſionibus opus habent, ut expoliti lapides fiant; nam in templo illo beato (*in templo ejus omnes dicent gloriam*) *malleus, & omne ferramentum non ſunt audita, cum ædificaretur*, ſiquidem ibi *abſterget Deus omnem lachrymam ab oculis ſanctorum, & jam non*

Pſ. 28. v. 9. 3 Reg. 6. 7. Apoc. 7. 17. & c. 20. v. 4.

non erit amplius, neque luctus, neque clamor, ſed nec ullus dolor.

Proſecutio. 1.Cor. 9. 24. v.25.

7 Adhæc cœleſtis gloria, etiam in ſcriptura ſacra, ſæpè ſub bravii ſymbolo proponitur: *Neſcitis, quod ii qui in ſtadio currunt, omnes quidem currunt, ſed unus accipit bravium? ſic currite ut comprehendatis; Omnis autem qui in agone contendit, ab omnibus ſe abſtinet, & illi quidem ut corruptibilem coronam accipiunt, nos autem incorruptam; Ego igitur ſic curro, non quaſi in incertum: ſic pugno non quaſi aerem verberans, ſed caſtigo corpus meum, & in ſervitutem redigo.* Prælia autem pericula, labores, & ſudores, imò etiam ſæpè ſanguinis effuſionem, & vulnera ſecum conjuncta habent: *Non coronabitur, niſi qui legitimè certaverit*; Et Nazianzenus ait; *Corona in eos comparantur, qui certamine congrediuntur, non qui ſurſum ſedent velut ſpectatores.* Sanctus Irenæus quoque ad propoſitum noſtrum dixit: *Qua corona his debetur, qui eam ut victores in certamine conſecuti ſunt*; Et poſtquam prædictam Apoſtoli ſententiam: *Non coronabitur &c.* adduxiſſet, ſubjungit: *Bonus agoniſta adhortatur, ut coronemur, & pretioſam arbitremur coronam, videlicet quæ per agonem nobis acquiritur, & quanto per agonem nobis advenit, tanto eſt pretioſior.*

v. 26. v.27.

2.Tim.2.5. S.Greg. Naz. Or. 1. in Julian. S. Irenæus l.2. adv. hæreſ. c.72.

Proſecutio. Matth.25.33.

8 Prædeſtinati ad gloriam præelecti ſimiliter in ovibus deſignantur: *Statuet quidem oves à dextris ſuis.* Quis autem adeò eſt officii Eccleſiaſtici Divini imperitus, qui neſciat quòd Eccleſia in Hymno de ſanctis Martyribus, qui in ſuppliciorum carnificina ſanguinem ſuum effuderunt, ad oves alludendo dicat: *Caduntur gladiis more bidentium, non murmur reſonat, non querimonia, ſed corde tacito mens benè conſcia conſervat patientiam.* Oves in agris herbas ſalitas amant, & ſeligunt, in quibus ut plurimùm Salpetræ reperitur, libenter etiam amara arborum folia deguſtant: ita quoque anima prædeſtinata tantò evadet purior, majoremque ſibi gloriam comparabit, quantò in conſectanda afflictionum amaritudine ſtudioſior fuerit, atque avidior: *Tantò ſit rationalis anima purgatior*, inquit S. Leo, *quantò fuerit ſubſtantia carnis afflictior.* Unde Chriſtus ipſe ad patibulum Crucis deductus, in Iſaia ovi ad macellum ductæ aſſimilatur: *Sicut ovis ad occiſionem ducetur, & non aperuit os ſuum.* Oves enim homines inter adverſa patientes ſignificant, qui inter vulnera, & mortes invicta patientia ſuam exhibent manſuetudinem.

S. Leo ſer 1. de jejun. Iſ.53.7.

Pſ 26 13.

9 Felix quoque terra Viventium in promiſſionis terra exprimitur: *Credo videre bona Domini in terra Viventium*: Conſtat autem quòd priuſquam populus Iſrael vel palmum aliquem in dicta promiſſionis terra ſibi vindicare poſſet, priùs tot annis mortis periculis continuò expoſiti, vix unquam arma à manibus deponere, aut à viris, & laboribus liberi, aut ſecuri eſſe potuerint. Verum quidem eſt, quòd terra illa lacte, & melle inundaſſe dicatur, verumtamen quod ad lac attinet, quid hoc aliud eſt, quàm ſanguis iterata in uberibus concoctione purificatus? mel autem quædam eſt apum compoſitio, hæ autem præter ſuavitatem liquoris quem operosè congregant, & conficiunt, conjunctum quoque ſibi habent aculeum quo pungunt, ut exinde intelligamus, neminem ad beatitudinis dulcedinem deguſtandam pertingere poſſe, niſi priùs labia ejus ærumnarum, & adverſitatum conſpergantur amaritudine. Undè de B. Ægidio, qui unus fuit ex primis ſodalibus S. Franciſci, legitur, quòd à nonnullis Cardinalibus, ut pro illis oraret rogatus, ſuis illos orationibus minimè indignos eſſe reſponderit, utporè qui majorem futuræ ſalutis ipſorum fiduciam haberent, quàm ipſemet: *vos in tantis opibus, honoribus, & proſperis ſucceſſibus putatis ſalvos fore, cùm ego in miſeria, & rebus duris atque adverſis, me damnatum iri formidem.*

Serm. 13. Apoc. Hiſtoria.

Operarii mercedem accipiunt. Matth 20.1. Mat.20. 8.

10 Cœleſtis quoque gloria à ſcriptura ſacra in denario vineæ laboratoribus erogato haud obſcurè, aut incongruè repræſentatur: *ſimile eſt regnum cœlorum homini Patrifamilias, qui exiit primo mane conducere operarios in vineam ſuam.* At verò, ad propoſitum noſtrum benè obſervandum eſt, quòd quo tempore merces operariis exſolvenda erat, Dominus villico ſuo dixerit: *Voca operarios, & redde illis mercedem ſuam*; neque enim ii operarii manibus ad cingulum, aut ſinum poſitis otiabantur, ſed *portavimus*, dicebant, *pondus diei & æſtus.* Nos autem quid aliud, quàm *mercenarii ſumus?* inquit Divus Chryſoſtomus, *mercenarium ſine opere eſſe non poteſt*: Et Sanctus Gregorius ait: *Homo naſcitur ad laborem, ut avis ad volatum, quia inde mens ad ſumma volat, unde caro durius laborat.* Sanctus Hieronymus quoque dicit: *Proverbium eſt: Anima operantium impinguabitur, quia qui piis pro Domino laboribus inſudant, cœleſti & immarceſcibili poſt labores corona donabuntur.* Dionyſius Carthuſianus ſuper illa verba: *Ex denario diurno*: dicit: *Dicitur diurnus, quia propter eum quotidie laboratur, & quotidie ingredientibus regnum cœleſte confertur.* De hac vinea idem Euangeliſta capite ſequenti dicit: *Sepem circumdedit ei, & fodit in ea torcular.* Igitur etiam in hac vinea ſepes, id eſt, ſpinæ inveniuntur, nec non & torcular, tam verò per hoc, quàm per ſpinas Paſſio & mors Redemptoris figurantur. S. Thomas per hoc torcular intelligit Martyres, qui pro fide ſanguinem fuderunt, id quod etiam S. Anſelmus confirmat, dum obſervat quòd in Pſalterio tres Pſalmi inſtituientur: *Pro torcularibus, id eſt, poſuit in ea tales viros, qui parati eſſent torqueri in nomine Chriſti.*

Mat.20 v 12.

D.Chr.cit.ab Hug. Car.ib. S.Gr l 7. mor c 6. Job 5 v.7. Prov.13. 4. S. Hier.

Dio.Cart.ib.

Mat.21. 33.

S.Th. ib.

Pſ.80.1.

11 Præterea conſiderandum eſt; quòd Salvator noſter ſemetipſum Paradiſi portam, ſive oſtium appellarit: *Ego ſum oſtium, per me ſi quis introierit ſalvabitur.* Quis autem eſt qui neſciat, quòd ipſe Dominus noſter apertis verbis nobis dicat: *Intrate per anguſtam portam, quàm anguſta porta, & arcta via eſt, quæ ducit ad vitam?* Conſequens igitur eſt, quòd cùm Redemptor noſter ſpinis redimitus, clavis transfixus, felleque potatus fuerit, noſtræ quoque fauces amaricati, noſque ſpinis ejus pungi debeamus, ut dicere quilibet noſtrum poſſit: *Particeps in tribulatione & regno.* Enimverò S. Bartholomæus in hujus portæ anguſtiis pellem ſuam exuere, & poſt ſe relinquere debuit, & multi alii ſubſtantiis, & facultatibus ſuis denudati fuere: *Ecce nos reliquimus omnia.*

Qui Chriſti ſequitur in tribulatione ſequetur in regno. Jo.10 9. Mat.7.13. 14.

Apoc. 1 9.

Mat.19.27.

12 Sapiens pariter electos in auro repræſentat, dum ait: *Æſtimata eſt afflictio exitus illorum, coram hominibus tormenta paſſi ſunt. Deus tentavit eos, tamquam aurum in fornace probavit illos, & quaſi holocauſti hoſtiam accepit illos*; Ignis igitur qui aurum probat, & mallei qui illud contundunt & percutiunt, juſtorum indicant magnanimam patientiam, quæ in eo vel maximè inſinuatur, quòd ut Tertullianus inquit, *aurum percuſſum ſilet*, non tinnit ut argentum, & alia metalla; Aurum quoque in eo, quòd colorem pallidum habet, jejunia, rigores, & pœnitentias ſignificat, quibus palleſcunt animæ electæ, quæ ad perfectionem vitæ, & cœleſtem beatitudinem magnis paſſibus ire contendunt.

Sap.3.2. v.4. v.5. v.6. Electi auro ſimiles.

13 Ex hactenus igitur dictis occaſio mihi ſubminiſtratur minimè hoc loco negligenda; graviter in illos Chriſti fideles invehendi, qui cœleſtis gloriæ obliti, ne carnem, quam nimium diligunt, affligant, aut moleſtia afficiant, Crucis, & pœnitentiæ viam perhorreſcunt: Contra quos Sanctus Bernardus ſuper illa Canticorum verba: *Trahe me poſt te*, ita ſcribit: *Quàm pauci poſt te Domine Jeſu ire volunt, cùm tamen ad te pervenire nemo ſit qui nolit, hoc ſcientibus cunctis, quia delectationes in dextera tua uſque in finem, & propterea volunt omnes te frui, ſed non ita & imitari: conregnare cupiunt, ſed non compati.* In librum Judicum legitur, quòd Iſraelitæ quinque ſelectos milites ad civitatem Lais explorandam deſtinarint, qui terram illam fertilem eſſe conſiderantes, ad ſuos reverſi, aliis militibus ad terram illam invadendam, ſuique juris faciendam animos addiderunt, hiſque illos verbis fuere affati: *Surgite, aſcendamus ad eos, vidimus enim terram valdè opulentam, & uberem: nolite negligere, nolite ceſſare, eamus & poſſideamus eam, nullus erit labor.* Eodem quoque modo ſi & nos à pigritie noſtra excitari, & expergiſieri volumus, oculum mentis noſtræ, id eſt, intellectum per ſeriam quamdam contemplationem in bona illa æterna deſignamus; quod ſi fecerimus: *Nullus erit labor*, imò omnes conatus noſter levis; & ſuavis eſſe videbitur. Nemo quidem eſt, cui Paradiſus cœleſtis non placeat, quique illum non ardenter deſideret, cur autem tam pauci ſunt, qui illum adipiſcuntur? Sanctus Antonius de Padua ſuper illa verba: *Dico autem vobis,*

Invectiva in Chriſtianos molles.

S.Ber. ſer.21. in Cant. Cant.1.3.

Jud.18. 9.

S.Ant Pad. in O 13. poſt Pent.

Digitized by Google

Luc.10. 24.

bis, quod multi Reges, & Propheta voluerint videre quæ vos videtis, ita ſcribit: *In Prophetis Prælati Eccleſiæ, in Regibus Principes hujus ſæculi deſignantur, tam illi, quàm iſti volunt videre Chriſtum in cœlo, ſed nolunt videre ſuſpenſum in Patibulo, volunt gaudere cum Chriſto, ſed in cœlo, & in mundo regnare. Iſti dicunt cum Balaam Num.23. Moriatur anima mea morte juſtorum; Iſti volunt videre gloriam Divinitatis, quam viderunt Apoſtoli, ſed nolunt ſuſtinere ignominiam Paſſionis, & paupertatem Chriſti, quam ſuſtinuerunt ipſius Diſcipuli.*

Num.23.10.

Pulchra ſimilitudo. Prov. 13. 4. S. Hier.

14 Sapiens haſce animas, quæ de ultimo fine numquam cogitant, earumque deſidiam, & negligentiam his verbis deſcribit: *Vult, & non vult piger*: Ubi Sanctus Hieronymus inquit: *Rectè pigri Vocabulo denotatur, qui vult regnare cum Domino, & non pati pro eo: delectant præmia cum pollicentur, deterrent certamina cum jubentur*. Didacus Stella ingenioſam quamdam Regis cujuſdam adducit ſimilitudinem, qui armarium quoddam auro, & gemmis pretioſis refertiſſimum habens, ei qui illud aperuerit ingentia dona promittit, ſimulque eo fine duas claves offert, quarum una ferrea eſt, aurea altera, cum hac tamen inter ambas illas differentia, quòd ſola ferrea aperiat, alia verò minimè. Utram illarum clavium electurus eſſes? Utique expedientius foret, ſi manum tuam ad ferream clavem accipiendam extenderes: *Aurea quidem pretioſior eſt, ſed ad reſerandum inutilior, ferrea quamvis vilior ſit, præſtantior eſt, quia cum ea aperitur theſaurus: ſic domus plena theſauris eſt gloria, & beatitudo, quia Gloria & divitiæ in domo ejus: Clavis aurea divitiæ ſunt temporales, ferrea paupertas, has duas claves porrigit tibi Deus; Utram illarum eliges? nonne potiùs ferream, qua aperitur cœlum?* Divus Chryſoſtomus quoque in hac materia ſtringens quoddam, & efficax conficit argumentum; Dicit enim, quòd ſi uni ex nobis totius mundi promitteretur dominium, quot non paſſurus eſſes, & libentiſſimè quidem, labores, & ſudores, quàm futurus eſſes in perpeſſis injuriis, & contumeliis patiens? *Obdura igitur & nunc, non regni terreni, ſed cœleſtis cauſa, non ut veſte aurea, ſed immortalitate indutus recipias & gloriam, quantam eos, qui in cœlis degunt, habere conſentaneum eſt.*

Did. Stella in c.4. Luc.

Pſ.111.3.

D. Chr. T.4. Ep.4. ad vid.

DISCURSUS XXVII.

ARGUMENTUM.

Sola divinorum præceptorum obſervantia ad Beatitudinem acquirendam ſufficit; eiſque hæc in nova lege facilior, quàm in antiqua, eò quòd in ſola charitate fundata ſit, quæ ſola in cœlos aditum præbet.

THEMA.

Si vis ad vitam ingredi, ſerva mandata. Matth. 19. verſ.17.

Pſ.32.6. Jo.10. 9. Mat.19.16.

1 DEus ille, de quo ſcribitur: *Verbo Domini cœli firmati ſunt*, qui & de ſeipſo dicit: *Per me ſi quis introierit, ſalvabitur*, is, inquam, dum quondam interrogaretur: *Magiſter bone, quid boni faciam ut habeam vitam æternam?* brevibus quidem, ſed gravibus verbis reſpondit: *Si vis ad vitam ingredi, ſerva mandata*. Regnum etenim cœlorum in noſtra poſitum eſt voluntate: *ſi vis*. Unde S. Thomas Doctor Angelicus à ſorore ſua requiſitus, ut pro aſſecuranda ejus ſalute, & vitæ ſanctitate faciliùs aſſequenda, breve aliquod ipſi præſcribat ſpiritualis vitæ exercitium; cùmque eidem hunc in finem utilia quædam præſcripſiſſet monita, ipſaque inſtantiùs à fratre ſuo poſtularet, ut omiſſis variorum præceptorum ambagibus breve quoddam, & compendioſum ſalutis comparandæ documentum ei præſcriberet, ſanctus Doctor eidem unico verbo id fieri poſſe reſpondit, nimirum *Volendo*. Is enim qui tamquam vitæ æternæ Dominus de eadem abſolutè valet diſponere, illius acquiſitionem in arbitrio, & voluntate noſtra poſuit dicens: *Si vis ad vitam ingredi, ſerva mandata*. Et quidem præcepta, quæ Deus nobis obſervanda propoſuit, non ad ejus propriam ordinantur utilitatem: *Dixi Domino: Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non eges*, ſed potiùs ad utilitatem diriguntur noſtram, ut ſcilicet ab ipſo remuneremur, cœleſtiſque regni ipſius efficiamur participes; Id quod S. Hieronymus ſemper novit; ut ad Celantiam ſcribens, omnibus divinæ legis tranſgreſſoribus ſequentibus verbis improperaret: *Quid verò unquam tam ſuperbum, quid verùm tam ingratum videri poteſt, quàm adverſus ejus vivere voluntatem, à quo ipſum vivere acceperis? quàm illius præcepta deſpicere, qui ideo aliquid imperat, ut cauſas habeat remunerandi? neque enim obſequii noſtri Deus indiget, ſed nos illius indigemus imperio, mandata ejus deſiderabilia ſuper aurum, & lapidem pretioſum multum, dulciora ſuper mel, & favum, quoniam in cuſtodiendis illis retributio multa*. Quantum nobis lux placet, & utilis eſt, tantum quoque lex nobis grata & accepta eſſe debet: *Præceptum Domini lucidum, illuminans oculos*, inquit Pſalmiſta; Et Sapiens filio ſuo dicit; *Mandatum lucerna eſt, & lex lux, & via vita*. Quid autem in eo difficultatis eſt, aut moleſtiæ, quòd lucem ſequamur? *Lex Domini immaculata convertens animas, teſtimonium Domini fidele, ſapientiam præſtans parvulis: Juſtitia Domini rectæ, lætificantes corda*. Eo ipſo quo homo immaculatam habet animam, Paradiſum cœleſtem in manu ſua habet; hæc autem animæ munditiæ, & innocentia Divinæ legis obſervantia conciliatur: *A mandatis tuis intellexi, propterea odivi omnem viam iniquitatis.*

Qui vult Dei præcepta ſervare cœlum accipere poteſt.

Matth.19.17.

Pſ.15.2.

S.Hier. l.2. Ep.10.

Pſ.18.9.11. Pſ.18.12.

Pſ.18.9. Prov.6.23.

Pſ.18. v.8. v.9.

Pſ.118.104.

2 Albertus Magnus verba illa apud Sanctum Lucam; *Quid faciendo vitam æternam poſſidebo?* ponderans dicit: *Radix immortalitatis cuſtodia eſt legum divinarum*, juxta illud Sapientis: *Cuſtodia legum conſummatio eſt incorruptionis*; Et ideò anima quæ irreprehenſibilis, & immaculata eſſe deſiderat, Divinam legem zeloſè, & ſollicitè cuſtodiat. Propheta regius inquit: *Beati omnes qui timent Dominum*, ſed unde quis conjicere poterit, quòd timor Dei alicui inſit, ac proinde beatus dici poſſit? ex verbis immediatè ſequentibus: *Qui ambulant in viis ejus*. *In veritate comperi*, inquit S.Petrus *quia non eſt perſonarum acceptor Deus, ſed in omni gente qui timet Deum, & operatur juſtitiam, acceptus eſt illi*, Theodoretus ſuper præcedentia Pſalmi verba inquit: *Tacitè oſtendit divinus ſermo divini timoris characterem, dum infert: Qui ambulant in viis ejus, non enim omnis qui dicit: Domine, Domine, intrabit in regnum cœlorum, ſed qui facit voluntatem Patris mei, qui in cœlis eſt*. Hæc autem Dei voluntas, in Divina ejus lege exprimitur: *In lege Domini voluntas ejus*; proprium eorum eſt, qui Deum timent, à Divinis viis haudquaquam deflectere, ſed in ipſis continuò iter facere. Idem quoque ſuper illa verba: *Beati immaculati in via, qui ambulant in lege Domini*, dicit: *Eos beatos eſſe ait, qui regiam incedunt viam, non deflectendo: qui ambulant in lege Domini, qui enim ſecundum hanc vivunt, reprehendi minimè poſſunt, viam namque vitam vocat.*

Obſervantia præceptorū. Luc.10.25. Alb.Mag. in c.10. Luc.

Sap.6.19. Pſ.127. v.1. Actor.10. 34.

Theodor. in Pſ.ib. Matth.7.21.

Pſ.1.2.

Pſ.118.1.

3 Didacus Stella Deum legem ſuam nobis dando, magnum nobis contuliſſe beneficium conſiderat, quia ſi Princeps aliquis ſubdito ſuo promitteret, quòd voluntatem ſuam facienti partem dominii dare, illam verò negligenti mortem inferre vellet; quanto cum ſtudio talis curaturus eſſet, ut minimum Domini ſui nutum accuratiſſimè obſervaret, & adimpleret, talis autem promiſſionis excellentia nobis obtigit, DEUS enim legem ſuam nobis imponendo, indubitatè futurum promiſit, quòd eamdem adimplendo cœleſte regnum ſuum præmii loco reportaturi ſimus. *Si vis ad vitam ingredi, ſerva mandata*; quis igitur noſtrum, niſi amens ſit; nutus Divinæ legis ſollicitè non attendet, eamque accuratè adimplere non curabit, ut infinitum illud nobis promiſſum bonum, æternam ſcilicet beatitudinem, ſive regnum cœlorum conſequi poſſit? *Inclinavi cor meum ad faciendas juſtificationes tuas in æternum*, dicebat David, *propter retributionem.*

Did. Stella in c.2. Luc. Deus cœlum promiſit mandata cuſtodientib.

Matt.19.17.

Pſ.118.112.

4 Nec eſt quòd objicias D. Petrum divinam legem onus quoddam inſupportabile nominaſſe: *Jugum quod neque Patres noſtri, neque nos portare potuimus*, ſiquidem Apoſtolum illis verbis de lege Moſaica locutum fuiſſe conſtat, quæ ſexcenta tredecim præcepta partim judicialia, partim cæremonialia, partim legalia, & moralia in ſe complectebatur. De hoc jugo Sanctus Auguſtinus loquens, illud *ſarcinam innumerabilium obſervationum* appellavit; Et alibi dicit: *Remotis innumerabilibus, & multiplicibus ſacramentis, quibus Judaicus populus premebatur*. Etenim in nova lege gratiæ beni-

Onus leve eſt Chriſti lex. Act.15.10.

S.Aug. ſer.9. de verb. Dom. & Ep.ad Rom.

gniſſimus Salvator Paradiſum nobis aperire, eòque ducentem viam facilem, & ſuavem reddere volens, innumera illa veteris legis præcepta in unum tantummodò dilectionis mandatum reſtrinxit: *Plenitudo legis eſt dilectio*. De veteri lege Sanctus Bernardus ait: *Grave jugum legis, quia vile præmium ejus, terra nimirum in promiſſione*: Nondum enim cœlum apertum erat, & ideò exactis legis illius obſervatoribus Deus regnum cœlorum claris, & apertis verbis non promittebat, ſed bona tantùm pollicebatur terrena.

Rom.13.10. S.Ber. ſer.30. in Cant.

Profecutio. Iſa. 10. 27.

5 De nova lege gratiæ Propheta Euangelicus vaticinatus eſt dicens: *In illa die computreſcet jugum à facie olei*; Ubi per oleum charitatem intelligit, quia ſicut hic liquor omnibus aliis ſupernatat, ita inter omnes alias virtutes amor Dei ſuperexcellit: *Major autem horum eſt Charitas*; ac proindè Iſaias dicere vult, jugum divinæ legis in nova gratiæ lege futurum eſſe ſuave; atque ad portandum leve, & facilè. Unde Salvator noſter Hebræos his verbis invitabat: *Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati eſtis, & ego reficiam vos; Tollite jugum meum ſuper vos, jugum enim meum ſuave eſt, & onus meum leve*: Quin tota lex Euangelica in amando conſiſtit: *Qui amat autem, non laborat*: Hanc Chriſtianorum prærogativam regius Propheta David in ſpiritu Prophetico prævidens, dicebat: *Latum mandatum tuum nimis; ambulabam in latitudine, quia mandata tua exquiſivi*; Charitatis enim proprium eſt dilatare. Sanctus Gregorius Nyſſenus inquit: *Jumentum Chriſti ſimus, induamus vincula charitatis, tale jugum ne detrectemus, ſuave eſt, leve eſt, ſubeuntis cervicem non atterit, ſed demulcet*. Lex ſcripta in tabulis lapideis inciſa fuit ad inſinuandam ejus duritiem: Lex autem Euangelica inſcripta eſt cordibus humanis, idque digito ipſius Dei, qui eſt Spiritus Sanctus: *Auferam*, inquit Deus apud Ezechielem, *cor lapideum de carne veſtra, & dabo vobis cor carneum, & Spiritum meum ponam in medio veſtri*, moxque finem, ob quem Spiritus Sanctus nobis infuſus eſt, exprimere volens, ſubjungit: *Et faciam, ut in præceptis meis ambuletis, quia charitas DEI diffuſa eſt in cordibus noſtris*, quæ quamdiu in cordibus noſtris inardeſcit, divinorum præceptorum adimpletionem ſuavem, & facilem reddit, quia, ut diximus, *plenitudo legis eſt dilectio*.

1.Cor.13.13. Matth.11.28. v.29. Pſ.118. 96. Pſ.118. 45. S.Gr.Nyſſ.de perfectione amanda. Ezech.36.26. 27. Rom.5.5. Rom.13.10.

6 S. Bernardus hanc Euangelicæ legis adimpletionem ſequenti ſimilitudine declarat dicens: *Lex Chriſti onus eſt allevians, & à jugo liberans, ſimile pennis avium, quæ corpulentiorem reddunt ſubſtantiam, & agiliorem*. Enimverò pennæ oculis noſtris gravare avem, & onerare pondere ſuo videntur, cùm tamen omnino ipſi ſint adjutorio, quia expeditiorem, & agiliorem faciunt ipſius volatum: Eodem modo præcepta divina prima quidem facie humanæ debilitati gravia, & oneroſa eſſe videntur, cùm tamen revera talia non ſint, quia pennæ, ſive plumæ divinæ gratiæ ſuavem, & facilem efficiunt illorum obſervationem.

S.Ber. Ep.72. Lex Chriſti ſimilis avis pennis.

7 Referunt Sacræ Scripturæ paginæ, quòd quando David arcam è domo Obededom in ſuum fecit reportari palatium, Levitæ, qui illam humeris ſuis ſuſtentabant, ſpecialiter à Deo fuerint adjuti: *Cùmque adjuviſſet Deus Levitas, qui portabant arcam*. Ubi Lyra ita ſcribit: *Hebræi dicunt, quod iſtud adjutorium intelligitur per hoc, quod arca portabat ſeipſam; Levitæ portitores ejus nullum pondus ſentiebant. Omnia in figura contingebant*. Etenim in concavitate arcæ decem præcepta moralia, quæ etiam nos Chriſtiani obſervamus, continebantur, & ideò per hoc nobis a Deo inſinuatur, quòd nos ab eo ad hoc onus portandum per divinam ejus gratiam mirabiliter adjuvemur, quæ in antiqua lege non conferebatur, licèt abundanter communicetur in nova; nam ut S. Joannes loquit: *De plenitudine ejus*, ſcilicet legis novæ, *nos omnes accepimus, & gratiam pro gratia*. Nec mirum, quia *lex per Moyſem data eſt, gratia per Jeſum Chriſtum facta eſt*. Lex quidem ea, quæ exequenda, aut declinanda erant, præſcribebat, nec tamen hominibus ad id faciendum virtutem ullam ſubminiſtrabat: Unde Sanctus Auguſtinus ait: *Lex data eſt, ut gratia quæreretur; gratia data eſt, ut lex impleretur*.

Gratia Dei nos adjuvat. 1.Paral.15 26. Jo.1.16. v.17. S.Aug.l.de Spir.& Lit. c.19.

8 Et ideò Sanctus Thomas de Villanova optimè notat, quòd Deus viam ad beatum regnum ſuum charitate mediante valdè facilem, & planam reddiderit: *Quàm levis & facilis eſt aſcenſus ad tantam gloriam!* adducitque textum illum è ſacris Canticis, in quo de Salomone dicitur: *Ferculum fecit ſibi Rex Salomon de lignis Libani, columnas ejus fecit argenteas, reclinatorium aureum, aſcenſum purpureum: media charitate conſtravit, propter filias Jeruſalem*; Ubi per columnas argenteas, prophetas, & Apoſtolos intelligit; *Reclinatorium aureum eſt ſinus patris, in quo quieſcit cum Sanctis ſuis; Aſcenſus purpureus ex ſanguine; ſic ipſe aſcendit; Tradetur enim gentibus ad illudendum, & flagellandum, ſic & aſcenderunt Apoſtoli, & Martyres. O Domine quàm pulchrum eſt ferculum! ſed aſcenſus arduus, quis aſcendet per illum? ſed noli diffidere, nam media charitate conſtravit propter filias Jeruſalem tenellas & delicatas, ſanguinem in charitatem, crucem in amorem commutavit*. Deinceps enim iſta non vivimus tempora, (ſaltem in hiſce Chriſtianiſmi partibus) in quibus fideles ad Martyrium quæruntur, ſed pro pretio gloriæ cœleſtis comparandæ ſufficit illi divinæ legis, præceptorumque ſuorum perfecta obſervantia, quæ omnia in ejus amore fundantur: *Non exigitur hodie à te, ò Chriſtiane, mors, aut ſanguis, non ſupplicia; ama, & regna; quid facilius quam amare? O quàm conſtrata eſt via, & quàm plana? ut diligendo pervenias, quò pervenit Laurentius patiendo*. Hæc eſt via illa regia, quam nobis monſtravit Apoſtolus, quando dixit: *Adhuc excellentiorem vobis viam demonſtro*; num forſitan acclivis, & ardua eſt via iſta? Sanctus Auguſt. ſuper illa verba: *Poſuiſti in loco ſpatioſo pedes meos*, dicit, *Certè anguſta via eſt, ſed quibus? Laboranti anguſta eſt; amanti lata eſt*. Quòd ſi quis diceret tibi: Si in cœlum intrare deſideras, neceſſum eſt, ut vivum te inter denſæ alicujus ſilvæ latebras ſepelias, ut ſine intermiſſione in pane & aqua jejunando vivas, ut ſuper nuda carne hiſpido veſtiaris cilicio, ut inter nives & glacies toto corpore nudus contremiſcas, ut ad vehementiſſimos Solis ardores torrearis; hæc omnia ſine ullo deberes facere faſtidio, non ſolùm ne cœleſtem Paradiſum amitteres, ſed etiam ne inexplicabilia inferni tormenta ſuſtinere cogereris. Jam verò nihil horum à te exigitur, non vult Deus, ut tanti tibi conſtet gloria cœleſtis: *Si vis ad vitam ingredi, ſerva mandata*. Et quis eſt, qui neſciat, quàm ſit facilis omnium illorum adimpletio: *Diliges Dominum Deum tuum; Diliges proximum tuum; in his duobus mandatis univerſa lex pendet*.

S. Th. Vil. Conc. in D. Quinquag. Cant.3.9. Ad comparandam gloriam ſufficit obſervantia mandatorũ. 1.Cor.12.31. S. Aug.in Pſ.30. Matth.19.17. Mat.22.v.37. 39 & 40.

9 Pro quibuſnam beatum illud Cœlorum Regnum fabricatum eſſe exiſtimas? Num fortè illis tantùm, qui pro fidei defenſione ſudarunt ſanguinem? aut illis tantùm, qui virginitatis lilium ſemper illibatum conſervarunt? aut qui multas animarum myriades, ad ſalutem converterunt æternam? Veriſſimum quidem eſſe dubitari nequit, quòd hos omnes valdè intenſi cœleſtis beatitudinis gradus exſpectent; verumtamen Apoſtolus ille, qui ad tertium uſque cœlum raptus, oculatus cœleſtium rerum à ſe viſarum teſtis eſt, de illa ita ſcribit: *Oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit, quæ præparavit Deus*. Sed quibus? *his, qui diligunt illum*, adeò ut S. Thomas firmiter hanc ſtatuat concluſionem: *Qui plus diligit, majorem locum habebit*.

Deum diligentes eũ conſequentur. 1.Cor.2.9. S. Th. in 2 ep. c. 14. ſol.

10 In finali judicio Judex ſupremus electos ad dexteram vocans, & reprobans præſcitos, in proceſſu, & examine nullam faciet aliorum operum bonorum mentionem, præterquam operum miſericordiæ dumtaxat; ibi enim nulla fiet mentio converſionum, quibus tot Sancti tot animas Paganiſmi tenebris, quibus involutæ erant, eruerunt. Non adducentur in medium tot ſuppliciorum carnificinæ, quas Sancti Martyres generoſo animo ſuperarunt; non Eremi, aut ſolitudines, quas tot præclari Confeſſores incoluerunt. At verò cur ſola ibidem charitatis opera recenſebuntur? quia nimirum, ut habet tritus ille Apoſtoli textus: *Si linguis hominum loquar & Angelorum, charitatem autem non habeam, &c.* Nullum opus, quantumvis heroicum illud ſit & ſanctum, alicujus valet, niſi fuerit vero Dei amore informatum. Hic ſolus eſt, qui aditum indulget in Regnum cœlorum, ut omnium reproborum ora maledica obmuteſcere faciat; hi enim aliàs facilè ſe excuſare poſſent, dicendo, ſe carere ſcientia ad animarum converſionem neceſſaria, vel complexione ni-

Profecutio. 1.Cor.13.1. Nemo ſe excuſare poteſt à dilectione.

mis

Digitized by Google

mis debiles ſe eſſe, quàm ut poſſint longa exercere jejunia; pecunias ſibi deeſſe ad faciendas eleemoſynas, & feſta celebranda, aut ad faciendas orationes tempus illis minimè ſuppetere; at verò *non eſt, qui ſe abſcondat à*

Pſ. 18. 7.
Hu. Card. ibi.
Janſ. c. 187.
Conc.

calore ejus, nec eſt, qui poſſit ſe excuſare, quin eum diligere non poſſit, inquit Hugo Cardinalis Janſenius ait: *De quibus nemo ſe facilè excuſare poteſt, hujuſmodi dilectionis enumerat opera, quæ omnibus competere poſſunt.* Paulus

Paul. de Pal. in Matth.

de Palatio ſuper Matthæum ait: *Nec audire pigeat cauſam, cur Dominus ſolam charitatem, & miſericordiam delegit, cui poſſeſſionem regni tribueret; cauſa eſt, quia nemo aſcendit in cœlum, niſi qui deſcendit de cœlo; at ſola charitas deduxit Chriſtum ad nos, igitur ſola charitas efferet nos ad Chriſtum.*

D. Chryſ. ſer. 98.
Chriſtus in campo adiiti ſapiunt.

11 Divus Chryſologus obſtupeſcit, quòd increata Sapientia dubia hæreat, & perplexa quoad id, cui Regnum cœlorum comparandum veniat: *Audiſtis quemadmodum grano ſinapis tota Regni cœleſtis comparata eſt magnitudo; Sic enim ait Dominus: Cui eſt ſimile Regnum DEI? & cui ſimile æſtimabo illud? Cùm dicit, cui eſt ſimile? quaſi quærentis indicat, & producit affectum; Et ille ſolus, Verbum, ſcientiæ fons, dicendi flumen, qui omnium corda rigat, ſenſus aperit, ingenium dilatat, in inveniendâ ſimilitudine nunc laborat? ſed quid invenerit,*

Mat. 13. 31.

audiamus: Simile eſt, inquit, Regnum cœlorum grano ſinapis; quærens in cœlo, & in terra nil invenit, niſi granum ſinapis, in quo potentiam totam ſupernæ dominationis includat, & illud Regnum ſingularitate potens, æternitate felix, Divinitate fulgens, diffuſum toto cœlo, tota terra dilatatum, in grani ſinapis coarctat, & includat anguſtias? Quodnam igitur eſt hujuſce ſimilitudinis myſterium,

S. Aug. ſer. 81. in Append.

quà Sapientia increata adeò minuto grano cœleſtem comparat Paradiſum? Sanctus Auguſt. de ſinape ſcribit: *Cibum flammei ſaporis exhalat, & tanto ferveris calore ſuccenditur, ut mirum ſit, in tam frivolis tantum ignem*

Alb. Mag. ib.

fuiſſe concluſum. Albertus Magnus ſuper hanc parabolam ſcribens, de hoc ſemine dicit: *Eſt vaporativum per ſpiritus charitatem.* Cùm itaque charitatis, & amoris Dei quidam ſit typus, mirum non eſt, quòd univerſum cœlorum Regnum tam modico grano ſimile eſſe dicatur; quia minimus charitatis gradus ſufficit ad conſtituendum aliquem poſſeſſorem æternæ beatitudinis; & hoc eſt, quod Salvator noſter dicere voluit, quando ait: *Regnum Dei intra vos eſt.*

Luc. 17. 21.

12 Sanctus Thomas ad mendicum Lazarum ſe reflectit, de quo S. Lucas ait: *Cupiens ſaturari de micis, quæ*

S. Th. in Cat. in Luc. 16.

cadebant de menſa divitis, quaſi dicat, inquit Angelicus Doctor, *quod projicis de menſa, hoc præbe in eleemoſynam,*

Cœlum vili venditur pretio.

fac damno lucrum. Etenim ſi id ipſum, quod alias tanquam vile, & lautæ menſæ tuæ ſuperfluum abjicis, ex motivo compaſſionis pauperi erogaveris, æternam tibi retributionem exindè comparare poteris. *Qui dederit eſurienti panem*, inquit Chryſologus, *habet poſt regnum: negabit ſibi fontem vitæ, ſitienti aquæ calicem qui negarit, amore pauperis Deus ſuum Regnum vendit, & ut emere illud omnis homo poſſit, fragmentum panis poſuit in pretium, quia vult habere omnes, qui tantum petit pretii, quantum hominem ſcit habere, Deus Regnum ſuum fragmento panis vendit, quis excuſare poterit non ementem, quem tanta vilitas venditionis accuſat?*

13 In S. Marco deſcribitur illa ab æterna, & pri-

Profecturio.
Marci 9. 40.

ma Veritate facta promiſſio: *Quiſquis potum dederit vobis calicem aquæ in nomine meo, amen dico vobis, non perdet mercedem ſuam.* In Sancto Matthæo eadem quidem propoſitio adducitur, ſed additur inſuper: *Cali-*

Mat. 10. 42.

cem aquæ frigidæ tantum. Ad quidnam obſecro illa hujus circumſtantiæ expreſſio deſervit? quid refert, an aqua frigida ſit, vel non? Sanctus Leo ait: *Qui ſitienti pauperi calicem aquæ frigidæ miniſtrarit, mercedem eſt ſui operis adepturus, tanta ſervis ſuis, Domino ad obtinendum*

S. Leo ſer. 6. de Quadr.

Regnum ſuum præparante compendia, ut etiam præbitio aquæ, cujus uſus gratuitus atque communis eſt, præmio non careret, quod ne ulla intercluderet difficultas, de aqua frigida forma eſt propoſita pietatis, ne putaret ſe mercede cariturum, cui de calefactione poini lignorum impendium defuiſſet. de quo tamen calice non fruſtra admonet Dominus, ut in nomine ipſius præbeatur, quia hæc quæ per ſe ſunt vilia, fides efficit pretioſa, vel addere poſſumus: *Charitas efficit pretioſa.*

DISCURSUS XXVIII.

ARGUMENTUM.

Oſtenditur, Salvatorem non omnes obligare voluiſſe, ut per eamdem paſſionis viam Cœlum tranſeant, per quam illud ipſe obtinuit, ſed multas aperuiſſe vias faciles, per quas cujuslibet ſtatus, & conditionis homines tranſire poſſunt ad æternam ſalutem.

THEMA.

In domo Patris mei manſiones multæ ſunt. Joan. 14. verſ. 2.

1 Circa horum verborum legitimam intelligentiam ſciendum eſt, quòd Chriſtus Apoſtolis ſuis priùs dixerit: *Non turbetur cor veſtrum*; ac demum ſubjunxerit: *In domo Patris mei manſiones multæ ſunt.*

In cœlum per viam crucis ivit Jeſus.
Joa. 14. 2.

At verò quænam Apoſtolis eſſe potuit contriſtandi occaſio, quando Redemptor noſter illis aliud nihil dixerat, unde contriſtari poſſent, quàm: *Vado parare vobis locum*, quod idem erat, ut Cardinalis Toletus ex-

Joa. 14. 2.

ponit, quòd *aperire januam cœli?* Pro cujus difficultatis elucidatione ſciendum eſt, quod hiſce verbis: *Vado parare, &c.* ut idem Cardinalis ſubjungit, alia quidem adhibere poſſit explicatio, ut videlicet eumdem ſenſum habeant, ac ſi diceretur: *Vado ſolvere pretium manſionum, ſeu vado ad crucem; Nonne enim oportuit pati Chriſtum, & ita intrare in gloriam ſuam?* quod coincidit cum Gloſſa S. Thomæ Aquinatis dicentis: *Vado, demonſtrando eis viam ad locum eundi?* unde Michæas prædixit: *Aſcendit pandes iter ante eos*; quando enim hæc verba dixit, jam properabat ad Crucem.

Tolet. ib.

Luc. 24. 26.

S. Th. in Joa.
Mich. 2. 13.

2 Porrò idem cœleſtis Magiſter alia quadam vice præſentibus Apoſtolis dixit: *Amen dico vobis, quia dives difficile intrabit in Regnum cœlorum; facilius eſt Camelum per foramen acus tranſire, quàm divitem intrare in Regnum cœlorum*; quâ terribili ſententia percepta, mutuò ſe aſpicientes dixerunt: *Quis ergo poterit ſalvus eſſe?* at verò numquid Petrus omnium Coapoſtolorum nomine dixerat: *Ecce nos reliquimus omnia?* Quomodò igitur verba Salvatoris illa metum aliquem periclitandi à ſalute injicere poterant? Dicendum igitur, quòd non tam ex propriæ perditionis metu hoc dixerint, quàm ex charitate erga proximos extimulati petierint: *Quis ergo poterit ſalvus eſſe?* Idem ergo in præſenti occaſione aſſerere poſſumus, quòd tametſi quoad ſeipſos Diſcipuli ad CHRISTUM in crucem uſque conſectandum prompti fuerint, hæc tamen crucis via ipſis quoad multarum animarum ſalutem valdè difficilis, & ardua viſa fuerit, utpotè quæ tanto ſpiritu, tantaque virtute præditæ non erant, ac proindè benigniſſimus Salvator illos conſolaturus dixit illis: *Non turbetur cor veſtrum: In domo Patris mei manſiones multæ ſunt*, quaſi diceret: Non deſunt multæ aliæ viæ, per quas ad domum æterni Patris mei, in qua multæ manſiones ſunt, perveniri poſſit.

Mat. 19. 23. & 24.
Præter viam crucis aliæ ſunt viæ in cœlum.
v. 25.
Mat. 19. 27.

Joan. 14. 2.

3 Sanctus Thomas pro horum verborum: *In domo Patris &c.* explicatione dicit: *Sciendum, quod cum uniuſcujuſque domus ſit, in qua habitat, illa dicitur Domus Dei, in qua habitat Deus; Deus autem habitat in Sanctis: Quod ipſe Deus ſit Domus, habetur 2. Cor. 5. Domum habemus à Deo non manufactam &c. & hæc domus eſt gloria, quæ Deus eſt; manſiones multæ ſunt, id eſt, diverſæ participationes beatitudinis ipſius, quia qui plus diligit, & plus cognoſcit, majorem locum habebit; Diverſæ ergo participationes divinæ cognitionis, & fruitionis, ſunt diverſæ manſiones.* Amor enim, & charitas plus, vel minus intenſa, nobis in illo regno proportionaliter thronos gloriæ præparant plus, minùſve ſublimes; Hujus autem amoris ſtatus quilibet hominum, omniſque vocatio capax exiſtit.

S. Th. ib.
Diverſa participationes beatitudinis juxta intenſionem charitatis.

4 Sanctus Auguſt. ſuper illa verba: *Si abiero, & præparavero vobis locum*, dicit: *Deſiderium dilectionis, præparatio eſt manſionis*; Solum enim Deum amandi, & proximo Deo gratos efficiendi deſiderium, ad æternas illic manſiones præparandas ſufficit. Non ſolùm in eremis, in equuleis, in cataſtis, in clauſtris regularibus,

S. Aug. ibi. Joan. 14. 3.

Deum

Deum amandi, noſtramque erga ipſum charitatem demonſtrandi occaſio adeſt, verùm etiam in omni tempore, in omni loco, in omni ætate, in omni profeſſione: *Non eſt qui ſe abſcondat a calore ejus.*

Pſ. 18. v. 7. Pulcher conceptus.

5 Idem quoque argumentum ſequentis figuræ confirmabit elucidatio; Quippe Ægyptus quidam mundi typus erat, ſicut terra promiſſionis cœli; populus Iſrael autem figurabat electos; quem populum è duræ ſervitutis vinculis ereptum, ſiccis pedibus mare rubrum tranſvagare fecit, adeò ut non tam mare, quàm floridum quemdam hortum tranſire videretur; Siquidem populo Iſraelitico tranſeunte, diverſa florum genera è fundo maris progerminare conſpiciebantur: *In mari rubro via ſine impedimento, & campus germinans de profundo.* Cur, obſecro, fundus maris, quem Iſraelitæ pertranſierunt, vireſcens floridúſque præter omnem rerum ordinem apparuit? Nimirum ne Iſraelitæ viſis utrimque maris rubri undis in montium morem intumeſcentibus, pavore nimio conſternarentur. *Omnia in figura contingebant illis*; virga etenim Moyſis, quæ populo per mare rubrum iter pervium fecit, crucem Chriſti deſignat, quæ viam nobis reſerat Paradiſi, unde de cruce canit S. Mater Eccleſia, quòd fuerit *in virga Moyſi primitus præfigurata.* Hæc autem crucis via meritò unumquemque deterrere potuiſſet, quò minùs illam quis ingredi auderet, nam ut ſuper illa Redemptoris noſtri verba: *Ego ſum via*, Hugo Cardinalis inquit: *Via hæc dicitur ferrata pro clavis crucis; ſignata pro ipſa cruce, ut omnibus appareat, ſicut ponuntur cruces in capitibus viarum; etiam dicitur lapidea, pro lapidibus quos in Chriſtum projecerunt*, ac proindè ne via hæc nimium difficilis, & ardua, via clavis, ſpinis, flagellis, aliiſque tormentis pleniſſima, Chriſti fidelibus nimium terrorem incuteret, Deus hoc paſſionis ſuæ mare rubrum, quod nobis tranſvadandum eſt, flores allicientes, & recreantes progerminare voluit, dicens: *Non turbetur cor veſtrum*; vos crucem intuemini horridam, ſed conſiderate pendentem in illa Redemptorem, qui de ſeipſo dicit: *Ego flos campi*, quique non ſine myſterio hunc cruci ſuæ titulum inſcribi voluit: *Jeſus Nazarenus*, quod idem eſt ac: *Salvator floribus.*

Sap. 19. 7. — Jo. 14. 6. Hug. Car. ib. — Joa. 14. 1. — Cant. 2. 1.

In quolo diverſi ſunt beati. Luc. 9. 23.

6 Verum quidem eſt, quòd Chriſtus unicuique noſtrum crucem bajulandam imponit, dum ait: *Qui vult venire poſt me, tollat crucem*; Notandum tamen eſt, quòd non dicat. *Tollat crucem meam, ſed ſuam*, ut benè Sanct. Thomas de Villanova obſervat, dum ait: *Non meam injungo, ait Dominus: ſed tollat ſuam, levem, & facilem.* Venerabilis Beda in cœleſtem illum & immarceſcibilem hortum oculos dirigens, floridáſque illius areolas conſiderans, ait: *Floribus ejus nec roſa, nec lilia deſunt; in cœleſtibus caſtris pax, & arces habent flores ſuos.* Non omnes quotquot in cœlo ſunt illibati flores, ſanguinis purpura tinctæ roſæ ſunt, ſunt etiam ibi lilia, ſunt Hyacinthi, ſunt violæ, quia non omnes Cœlites Martyres ſunt, ſunt & Confeſſores, ſunt virgines, imò ſunt, in deliciis continuò nati, & educati, Reges, & Principes.

S. Th. Villan. Conc. 3. de uno Mart. — V. Beda ſer. 18. de SS.

7 Hugo Cardinalis ſuper illa verba: *Ego flos campi*, optimè notat, quòd Salvator noſter non dicat: *Ego ſum flos in horto clauſus, & cuſtoditus*, ſed *Ego flos campi*, id eſt, publico omnium fidelium uſui expoſitus, imò *que nihil eſt magis expoſitum*, quia *vult omnes ſalvos fieri*, quantum eſt ex parte ſua: Omnibus univerſim, in omni ætate, in omni tempore, in omni ſtatu, & conditione, odorandus & carpendus proponitur, & nulli prorſus abſconditur. Advertit idem Hugo Cardinalis inſuper, quòd non ſpecificet, qualis flos ſit, an Roſa, vel Narciſſus, vel Lilium, aut Viola, &c. *Quia non unice modo floret in Campo Eccleſiæ, ſed, ut ita dicam, rubet in Martyribus, candet in Virginibus, viret in Confeſſoribus, pallet in Pœnitentibus.*

Cant. 2. 1. Hug. Card. in Cant. Chriſtus in nominatus flos eſt. — Hu. Card. ib.

Viæ diverſæ in cœlum. Pſ. 103. 25. — Pſ. 135. 13. — Dio. Cart. in Pſ.

8 Verùm enimverò ut ad mare denuò revertamur, quod ſæculi, & vitæ præſentis ſymbolum eſt, utpotè per quam tranſimus ad æternam: *Hoc mare magnum & ſpatioſum*; ſciendum eſt ſecundò, quòd Pſalmiſta apertis verbis dicat, per virgam Moyſis non unam, ſed plures vias, eaſque omnes floridas apertas fuiſſe: *Qui diviſit mare rubrum in diviſiones.* Cur verò non unam tantùm, eamque ſatis amplam, & ſpatioſam omnibus ſimul tranſeuntibus aperuit? Multorum eſt opinio, quam etiam expreſsè Dionyſius Carthuſianus profitetur, duodecim vias apertas fuiſſe, ut unicuique ex duodecim tribubus ſpecialis ſemita præſto eſſet; Per quod non aliud inſinuatur, quàm quòd per mare rubrum Paſſionis Chriſti, quod per myſticam Crucis ſuæ virgam diviſum, & apertum fuit, electis non una, ſed diverſæ viæ, & ſemitæ perambulandæ aperiantur, ut tantò faciliùs veram promiſſionis terram ingredi valeant. Unde Hugo Cardinalis ait: *Hoc dividit Deus in diviſiones, quia facit de mundo tranſire ad cœlum, diverſis, & variis modis*; Sicut ſunt varii in Eccleſia ſtatus, Conjugalis videlicet, vidualis, virginalis, & religioſus; ſunt item vocationes in ea diverſæ, Prælatorum, ſubditorum, & plurium aliorum cujuslibet profeſſionis, & ordinis, qui omnes, & ſinguli, ſingulas quoque vias ſuas habent, per quas æternam ingrediantur beatitudinem.

Hu. Card. in Pſal.

9 *Vult omnes ſalvos fieri*, inquit de Salvatore noſtro S. Apoſtolus, *Voluntate ſcilicet antecedenti, non conſequenti*, ut ſcholæ loquuntur, ac proindè *Regnum cœlorum ſagenæ ſimile eſſe dicit, ex omni genere piſcium congreganti.* Poſtquam Salvator noſter poſt paſſionem ſuam Diſcipulis ſuis dixiſſet: *Mittite in dexteram navigii rete, aſcendit Simon Petrus, & traxit rete in terram plenum magnis piſcibus, centum quinquaginta tribus*, quo numero omnes principaliores piſcium ſpecies denotantur, ut ait Sanctus Hieron. quia tot præciſè ſunt piſcium ſpecies, & non plures; Erat autem piſcatio iſthæc præludium quoddam ejus capturæ, ſive piſcationis, qua Apoſtoli, mediante prædicatione ſua, ex omnibus populis, ætatibus, conditionibus, ſexibus, & profeſſionibus hominum, innumeras erant capturi animas. *Nihil remanſit incaptum*, inquit S. Hieronymus, *dum & nobiles, & ignobiles, divites, & pauperes, & omne genus hominum de mari hujus ſæculi extrahitur ad ſalutem.*

1. Tim. 2. 4. Quod omne genus hominum intrare poteſt. Matt. 13. 47. — Joa. 21. v. 6. v. 11. — S. Hieron. in Ezech. c. 47.

10 Obſervaſtiſne aliquando quinam magnæ illius Cœnæ præparatæ Commenſales, & Convivæ extiterint? Lucas Burgenſis de hac Cœna dicit: *Convivium idcirco vocat, quia mentes hominum dulciſſima Dei viſione ſatiabit.* Qualitatem autem convivantium Chriſtus illis verbis inſinuat: *Exi in vias, & plateas civitatis, & pauperes, ac debiles, & cæcos, & claudos introduc huc*; at verò quidnam hæ viæ, & plateæ, è quibus Cœnam hanc degustaturi congregantur, ſignificare putas? nimirum quia in viis & plateis omnis generis homines congregantur, ideò myſticè innuitur, quòd huic menſæ in cœlo ingens quædam hominum multitudo ex omni hominum genere congregata accumbet. Similis quoque commiſſio in illa huic perſimili parabola nuptiarum à Rege data fuit, dum ait: *Ite ad exitus viarum, & quoſcumque inveneritis, vocate ad nuptias*; ubi Author imperfecti ait: *Viæ ſunt omnes profeſſiones hujus mundi, ut puta Philoſophia, militia, & hujuſmodi; Dicit ergo: Ite ad exitus viarum, ut cujuslibet conditionis homines vocent.*

Omnis conditionis homines ad epulum vocantur. Luc. Burg. ib. Luc. 14. 21. — Matt. 22. 9. Auth. imperfecti.

11 Quando Præcurſor Chriſti in deſerto regnum Cœlorum vicinum eſſe annuntiabat dicens: *Pœnitentiam agite, appropinquavit enim regnum cœlorum*, cujuslibet ſtatus, & conditionis homines ad eum concurrebant; Dicit enim Sanctus Matthæus: *Tunc exibat ad eum Jeroſolyma, & omnis Judæa, & omnis regio circa Jordanem, & baptizabantur*; *Interrogabant autem eum*, ut S. Lucas ſcribit, *& milites dicentes: Quid faciemus, & nos?* Ecquid verò Præcurſorem reſpondiſſe exiſtimatis? num fortaſſe illos à ſe repulit, illoſque dedignatus eſt audire, prout fortè facere potuiſſet, eò quòd ut Poeta canit:

Nulla fides pietaſque viris, qui caſtra ſequuntur?

Abſit, ut hoc faceret, quinimò & ipſis Cœlum apertum eſſe oſtendit; *Et ait illis: Neminem concutiatis, neque calumniam faciatis, & contenti eſtote ſtipendiis veſtris.*

Omnibus apertum eſt cœlum. Mat. 3. v. 2. — Mat. 3. 5. — Luc. 3. 14. — Luc. 3. 14.

12 Prætereà, ſi claré videre vultis, qualiter Chriſtus nullum prorſus hominum genus à Cœlorum regno excludat, obſervetis velim, quibus alluſionibus utatur, quotieſcumque in Eccleſiæ ſuæ annalibus aliquam beati, & immortalis regni ſui ſimilitudinem deſcribere voluit. *Simile factum eſt regnum cœlorum homini, qui ſeminavit bonum ſemen in agro ſuo*: Ecce tibi ab Agricola deſumptam ſimilitudinem. *Simile eſt regnum cœlorum fermento, quod acceptum mulier abſcondit in farinæ ſatis*: Ecce tibi qualiter nec mulierem panibus pinſendis operam dantem à Cœlo excludat. *Simile factum eſt regnum Cœlorum theſauro, quem qui invenit homo, abſcondit*: Ecce qua-

Probatur ſcripturæ locis. Matt. 13. 24. — Matt. 13. 33. — v. 44. v. 45.

qualiter & divites debita adhibita cautela cœleſti gloria ſe dignos efficere poſſint. *Simile eſt regnum Cœlorum homini negotiatori:* Igitur & mercatores modum habent, quo ſalvari poſſint. Matt. 22. 2. *Simile eſt regnum Cœlorum homini Regi, qui fecit nuptias filio ſuo:* Igitur & ii qui Regnis, & Provinciis præſunt, & ſceptra tractant, etiam inter nuptias regnum iſtud comparare poſſunt.

13 Huc quoque ſpectat, quòd quando ſupremo Apoſtolorum Petro, cui claves conſignatæ fuerunt regni Cœlorum, ingens illud cœlitùs dimiſſum linteum immundis animalibus plenum in exſtaſi monſtratum fuit, ipſomet dicente: Act. 11. 5. *Ego eram in civitate Joppe orans, & vidi in exceſſu mentis viſionem, deſcendens vas quoddam velut linteum magnum, quatuor initiis ſubmitti de Cœlo, & venit uſque ad me.* Finis viſionis illius unicus hic erat, ut ſcilicet claviger æthereus ex hac viſione doceretur, quòd nulli quantùmvis enormi peccatori janua regni cœleſtis obſervanda vel claudenda ſit, dummodò talis ad veram, & ſynceram redeat pœnitentiam: Act. 11. 6. & 7. *Intuens conſiderabam, & vidi quadrupedia terræ, & beſtias, reptilia, & volatilia Cœli; audivi autem vocem dicentem mihi: Surge Petre, occide, & manduca.* Quod cùm Petrus facere detrectaret, eamdem vocem idem omnino præcipientem binis terniſve aliis repetitis vicibus diſtinctè audivit: *Hoc autem factum eſt per ter, & recepta ſunt omnia rurſum in Cœlo.* Act. 11. 10. Qua viſione habita, relicta urbe Joppe, Cæſaream verſus ſe recepit, claves Cœli veluti manu ſua ad eumdem locum ſecum deferens, ut iiſdem illud cuidam viro, qui profeſſione miles, religione verò paganus, & gentilis erat, aperiret, prout & fecit, quando eumdem una cum tota familia baptiſmatis unda abluit. Unde hac occaſione in magnæ hujuſce veritatis teſtimonium *Aperiens Petrus os ſuum* (velut ex cathedra loquens) *dixit: In veritate comperi, quia non eſt perſonarum acceptor Deus, ſed in omni gente, qui timet eum, & operatur juſtitiam, acceptus eſt illi.* Act. 10. 34. v. 35.

14 Enimverò cùm omnis Chriſti actio, noſtra ſit inſtructio, ipſomet de ſe dicente: Jo. 14. 6. Jo. 10. 9. *Ego ſum via, veritas, & vita. Ego ſum oſtium, per me ſi quis introierit, ſalvabitur,* Chriſtus nullum reſpuit ſtatum. advertendum eſt, quòd ipſe Dominus noſter in vita ſua per triginta tres annos omnis ſtatus, ætatis, & conditionis homines converſatione ſua ſanctificare voluerit, ut per hoc nobis omnes Cœli poſſidendi capaces eſſe, ſignificaret. Sic enim incarnari voluit ex virgine quadam, oſtendendo per hoc quantoperè ſtatum virginalem ſuper omnes alios ſtatus diligat. Hanc autem virginem nexu conjugali S. Joſepho adſtringi voluit, ad inſinuandum, quòd ſibi nequaquam ſtatus diſpliceat conjugalis. Duodennis exiſtens in medio Doctorum diſputationibus aſſiſtere, aliàs quoque ſæpius cum Scribis, & Phariſæis, ac legis Doctoribus familiariter converſari voluit, ut ſtudia litterarum, & ſcientias debita cum moderatione, Rom. 12. 3. non plus ſapiendo, quàm oportet ſapere, acquiſitas approbaret. Item in ſtabulo inter paſtores naſci, eiſdemque gaudioſum feliciſſimæ nativitatis ſuæ nuntium præ cunctis aliis annuntiari voluit, ut oſtenderet, ſe hujus ſtatus laboribus deditì paupertatem, & ſimplicitatem nequaquam deſpicere: Jo. 15. 1. *Pater meus agricola eſt.* In officina ſancti Joſeph aliquot annis dictum nutritium ſuum laborando adjuvit, adimplendo illud Davidis effatum: *Labores manuum tuarum, quia manducabis, beatus es, & benè tibi erit;* Ps. 127. 2. ut hac ratione artiſtarum, ſive Mechanicorum vocationem ſanctificaret. Prætereà cum Principibus Synagogæ ſæpius fuit converſatus, ut Regibus, Magnatibus, Potentatibus, aliiſque in hoc ſæculo honoratis viris ſpem daret ſalutis. Fidem laudavit Centurionis, in ejuſque domum ingredi non fuit dedignatus, ut inde cognoſceremus, quòd quælibet hominis profeſſio, quantùmvis etiam ſit periculoſa, ſe per divinæ gratiæ ſubſidium, & aſſiſtentiam ad gloriam habilitare queat. Quiſnam primus fuit, qui Chriſto Cœlum Empyreum ingredienti comitatum præbuit? Certum eſt, quòd id latro quidam præſtiterit, is videlicet, cui Chriſtus in Cruce dixerat: Luc. 23. 43. *Amen dico tibi: Hodie mecum eris in Paradiſo.*

15 Quando David Rex poſt devictos Amalecitas victor in Siceleg rediit, orta eſt inter milites qui ad ſarcinarum cuſtodiam remanſerant, & alios qui cruento illi prælio interfuerant, gravis de ſpoliorum participatione controverſia, hiſce nimirum adverſus illos prætendentibus, nullam illis ex partis ſpoliis partem deberi: Omnibus æqualiter Jarta æqualitatem Chriſtiani dividet præmia. *Reſpondenſque omnis vir peſſimus, & iniquus de viris, qui fuerant cum David, dixit: Quia non venerunt nobiſcum non dabimus eis quicquam de præda, ſed ſufficiat unicuique uxor ſua, & filii.* David autem juſtus Princeps, ambabus partibus ritè auditis, controverſiam prædictam in favorem determinavit illorum, qui ad ſarcinarum, & hoſpitiorum cuſtodiam remanſerant: 1. Reg. 30. 22. *Dixit autem David: Non ſic facietis fratres mei de his, quæ tradidit vobis Dominus, æqua enim pars erit deſcendentis ad prælium, & remanentis ad ſarcinas, & ſimiliter divident.* 1. Reg. 30. 23. v. 24. Origenes hiſtoriam hanc noſtro propoſito applicans conſiderat, quòd illi, qui Davidem ad prælium fuere ſecuti, Orig. ho. 25. in Num. religioſos ſignificent, qui mortificationis ferrum in ſeipſos vertentes, implacabile ſibi ipſis bellum indicunt, aut verò gladium Verbi Dei vibrantes multas animas convertunt, atque ab inimico infernali liberant, cum inferno continuò præliantur, necnon adversùs mundi illecebras, & allicientes blanditias. Per illos verò, qui domi ad ſarcinarum cuſtodiam remanſerunt, ſæculares intelligit, quibus ob vocationem ſuam bonis hiſce temporalibus ſeſe applicare incumbit. Terminato prælio, id eſt, poſt vitæ hujus, quæ *militia eſt ſuper terram,* Job 7. 1. conſummationem, religioſi fortè ſe ſolos ſpoliorum æternæ beatitudinis participes futuros eſſe crederent, ſed ſe deceptos eſſe experientur, ſiquidem Deus verus David declarabit: *æqua pars erit &c.* Et ratio eſt, quia amor Dei adeò intenſus eſſe, adeòque vehementer ardere poteſt ſub purpura, & paludamento regio, quàm ſub vili aliquo ſacco & cilicio. Quot enim Cardinales, Reges, Imperatores, & ſummi Pontifices in ſupremo honorum, theſaurorum, & terrenæ felicitatis culmine poſiti Sancti fuere?

16 Deus Moyſi Tabernaculum in hanc formam facere præcepit, dicens: Exod. 26. 1. *Tabernaculum ita facies; Cortinas de byſſo, & Hyacintho, ac purpura, coccoque bis tincto, facies & ſaga cilicina ad operiendum tectum Tabernaculi.* Tam Religioſis, quam ſæcularibus, apertum eſt cœlum. Ecce qualiter in Tabernaculo Dei tam chlamydes regiæ, veſtes phrygiatæ, purpuræ, gemmæ, quàm rudes ſacci, & cilicia inveniantur, ad denotandum, quòd in cœlo (quia *omnia in figura contingebant*) non ſolùm religioſi regnent, verùm etiam ſæculares, illi nimirum, qui in mundo regnarunt. Unde David, qui Rex erat, die quadam ad Deum ſe vertens, curioſè eumdem interrogavit dicens: Ps. 14. 1. *Domine quis habitabit in tabernaculo tuo, aut quis requieſcet in monte ſancto tuo?* Et quid ipſi reſponſi loco repoſitum fuiſſe exiſtimatis? Num fortè Spiritus Sanctus illos ſolùm in monte ſancto quieturos eſſe dixit, qui vitam ſuam cum filiis Prophetarum in Carmeli rigoribus tranſegerunt? aut verò qui veſtiti Ephod in templo ejus miniſtrarunt? Nequaquam, inquit Spiritus Sanctus, ita erit, ſed in cœleſte tabernaculum admittetur omnis ille, *qui ingreditur ſine macula, & operatur juſtitiam; Qui loquitur veritatem in corde ſuo, qui non egit dolum in lingua ſua, nec fecit proximo ſuo malum.* v. 2. & 3. Hujus autem faciendi omnes capaces ſunt, cujuſcumque ſint ſtatus.

17 S. Apoſtolus dilecto ſuo Timotheo ita inter alia ſcribit: Devotè vivere ubique poſſumus. 1. ad Tim. 2. v. 8. *Volo viros orare in omni loco, levantes puras manus ſine ira, & diſceptatione.* In qualibet verò Academia, in qualibet officina, in qualibet platea, in quovis agro cor, & mentem ad Deum elevare, eamdemque divino ejus amore accendere poſſumus, hocque facientes, ſequetur inſuper, quòd puras manus habebimus, id eſt, quòd vitam agemus immaculatam, & irreprehenſibilem: 1. ad Tim. 2. v. 8. *Levantes puras manus ſine ira, ſine diſceptatione;* pacem denique, & charitatem ubique amare, & fovere poſſumus: Matt. 5. 9. *Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur.*

DISCURSUS XXX.

ARGUMENTUM.

Aditus ad cœlum facilis eſt, cùm Chriſtus illud nobis magna cum aviditate offerat dicendo: *Regnum Dei intra vos eſt.* Circa quæ verba variæ adducuntur obſervationes.

THE-

THEMA.

Ecce Regnum Dei intra vos eſt. Luc. 17. 21.

Chriſtus nos cohæredes fecit ſui regni. Luc. 17. 21.

1 SAlvator noſter, qui, ut Angelicus Doctor de illo ſcribit: *ſe regnans dat in præmium*, felicius nuntium nobis inſinuare non poterat, quàm dum nobis claris verbis: *Regnum Dei intra nos eſſe*, affirmavit: *Ecce regnum Dei intra vos eſt*. Obſervaſtiſne aliquando quanta cum aviditate Deus ſemper ad hoc inclinatus fuerit, ut nos gloriæ faceret participes? Terreni Reges non compatiuntur ſecum unius, ejuſdemque Regni, vel Dominii conſortes, ſed potiùs illos ſemper, quoad poſſunt, excludunt: Quia *Regnum non capit duos*. Filii quoque ab eodem Patre progeniti, licèt inter ſe germani ſint fratres, in adeunda tamen hæreditate paterna ſoli ſemper eſſe mallent, ut potentiores, opulentioreſque evadant: at verò Salvator ad cœleſte Regnum ſuum aſcendens, nos omnes non ſine myſterio fratres appellavit, dum ait: *Aſcendo ad Patrem meum, & Patrem veſtrum*; *ſi filii, & hæredes, hæredes quidem Dei, cohæredes autem Chriſti*; nam ut S. Cyprianus ait: *Hæc gloriam unigeniti dilecti accumulat, quod beatitudinis ſuæ non patitur ſolitariam eſſe magnitudinem, ſed addidit fratres, non qui minuant quaſi in plures diviſam excellentiam, ſed altitudinem divitiarum exornent participes*.

Jo. 20. 17. Rom. 8. 17. S. Cypr. ſer. de Aſcenſ.

Apertum eſt oſtium cœli.

2 Quando Martyrum primicerius Stephanus ſuum inter ſaxa pro Chriſto effudit ſanguinem, Chriſtus aperta cœleſtis Paradiſi janua obviam ei proceſſit: *Intendens in cœlum, vidit gloriam Dei. Ecce video cœlos apertos, & Jeſum ſtantem*; ubi B. Petrus Damianus ait: *Movet me hæc intentio, quæ de cordis puritate transfuſa vim facit cœlis, & ad ipſius Divinitatis conſiſtorium penetrat, & attingit; cœli aperiuntur, gloria Dei videtur*. Sanctus Joannes quoque ſe cœlum etiam ſe apertum vidiſſe, atque ut illuc aſcenderet, invitatum fuiſſe teſtatur, dum ait: *Ecce oſtium apertum in cœlo, & vox prima, quam audivi, tanquam tubæ loquentis mecum, dicens: Aſcende huc, & oſtendam tibi*.

Act. 7. 55. S. Petr. Dam. ſer. de S. Stephano.

Apoc. 4. 1.

Cœlo deſiderare poſſumus.

3 Salvator noſter per orationem quotidianam à ſe nobis traditam orandi modum docere volens, inter alias petitiones, hanc quoque nos Deo proponere voluit: *Adveniat regnum tuum*; non jubet ut dicamus: *veniamus & nos in regnum tuum*, ſed veniat regnum tuum ad nos, quaſi Paradiſus cœleſtis majori flagret deſiderio, ut ad nos veniat, quàm nos in illud ingredi, illoque gaudere, & perfrui deſideremus. Et revera S. Joannes in Apocalypſi Jeroſolymam cœleſtem ſicut ſponſam egregiè ornatam de cœlo deſcendentem conſpexit, ut a nobis videretur, noſque exceſſiva, & ſupereminenti pulchritudine ſua in ſui deſiderium pelliceret: *Vidi Jeruſalem deſcendentem de cœlo, à Deo paratam, ſicut ſponſam ornatam viro ſuo*. At verò inquies fortaſſe; ſi vera eſt illa propoſitio: *ſi vis aptè nubere, nube pari*, qua ratione igitur cum gloria deſponſari poterimus, inter quam, & nos tanta eſt diſparitas? Reſpondeo igitur, priuſquam nos gloriæ deſponſemur, ipſa nos priùs mira venuſtate adornat, ſuiſque theſauris nos locupletat.

Matt. 6. 10.

Apoc. 21. 2.

S. Ambr. T. 5. ſe. c. 4. Apoc. 4. 11.

4 S. Ambroſius ſuper illa verba: *Dignus es, Domine Deus, accipere gloriam, & honorem, & virtutem*, quærit, qua ratione Deus à nobis gloriam recipere poteſt, quandoquidem nos hanc ab illo recipere debeamus, qui dicit: *ſine me nihil poteſtis facere*? Si Sancti ſine Deo nihil poſſunt facere, quid poſſunt dare illi? Et reſpondet: *Dat Deus Sanctis ſuis, unde ipſos remuneret; regnum namque cœlorum Deus promiſit Sanctis ſuis, attamen ſi pretium bonorum operum pro eo dederint, & quia electi hoc pretium non habent, niſi ab ipſo accipiant, ipſe dat pretium, unde ab ipſo emant vitam æternam*. Deus noſter itaque nobis dat gratiam, qua mediante digni efficimur; juxta menſuram quippe gratiæ, gloria pariter confertur, hancque gratiam Deus de Cœlo in animas noſtras ſumma cum abundantia depluit. Ideòque verificatur, quòd *Regnum Dei intra nos eſt*, id eſt, ut Hugo Cardinalis exponit: *Regnum gratiæ*. Hoc etenim regnum nunquam nobis deeſſe poteſt, quia axioma theologicum eſt: *Facienti quod in ſe eſt, Deus non denegat gratiam*.

Jo. 15. 5. Deus ad gloriam dat gratiam.

Hug. Card. in Luc. Luc. 17. 21.

5 Doctor Angelicus ſuper illa verba: *In domo Patris mei manſiones multæ ſunt*, ſequentem adducit ſimilitudinem. Dicit enim: Idem eſt, quod omnes beati vident, & quo omnes fruuntur, ſed diverſimodè videbitur, & amabitur; ſimile eſt, ac ſi aliquis præberet alicui fontem, ut ad libitum omnes biberent, de quo, qui majus vas haberet, plus acciperet, qui minus, minùs; unus fons ex parte ſua eſt, ſed non eadem menſura recipientium. In nobis poſitum eſt, quòd ingens ad hunc fontem vas deferamus, quia *eſurientes implevit bonis*; *ſitientes venite ad aquas*. Mulier illa Samaritana ſubitò ut audivit Chriſtum dicentem: *Qui biberit ex hac aqua, quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ ſalientis in vitam æternam*, protinus ex muliere fornicaria effecta eſt ſancta, dixitque: *Domine da mihi hanc aquam, ut non ſitiam iterum*; *Reliquit ergo hydriam mulier*. Ubi S. Auguſtinus inquit: *Projecit ergo hydriam ſuam Samaritana, quæ jam non uſui, ſed oneri fuit, avida quippe deſiderabat aqua illa ſatiari*. Et quia ſalutarem hanc aquam in cor, & animam ſuam imbiberat, *ideo projecit hydriam*.

S. Thom. in Joan. 14. Joan. 14. 2. Diverſimodè.

Luc. 1. 53. Iſa. 55. 1.

Jo. 4. 14.

Jo. 4. 15. Jo. 4. 28. S. Aug. ſ. 15. in Joan.

6 Iſajas Propheta de Legis Euangelicæ ſtatu tractans, æternamque beatitudinem adumbrare volens ita ſcribit: *Et erit in noviſſimis diebus præparatus mons domus Domini in vertice montium, & elevabitur ſuper omnes colles*, id eſt, ad Cœlum Empyreum, quod omnibus Cœlis ſuperius exiſtit: at verò notetis velim, qualem ingreſſi ſint viam, qui eò aſcenſuri erant: *Fluent ad eum omnes gentes*; ſi dixiſſet: *Aſcendent*, facili negotio intelligi potuiſſet; jam verò dicit *fluent*, quod indicat torrentem quemdam deorſum fluentem. Rupertus Abbas Tuitienſis, Spiritum Sanctum hiſce verbis magnam facilitatem indicare voluiſſe dicit, qua animæ in nova Lege Euangelica gratiæ in cœlum aſcendere poterunt: *fluent, id eſt, plano itinere ibant*; ſicut enim aqua deorſum quaſi ad centrum ſuum facillimè labitur, ita quoque vult dicere: animæ modo quodam facillimo ad Cœlum conſcendent.

Facilis ad cœlum aditus. Iſa. 2. 2.

Iſa. 2. 2.

Rup. Ab. l. 9. c. 12. in Iſa.

7 Chriſtus Apoſtolis ſuis præcepit, ut regnum cœlorum in propinquo nobis adeſſe prædicarent: *Euntes autem prædicate dicentes, quia appropinquavit regnum cœlorum*; at verò ex quo regnum cœlorum immobiliter ſubſiſtit, qua ratione nobis propinquius fieri dici poteſt? adhæc cum univerſa terræ machina in comparatione ad cœlum Empyreum, arenæ granum quoddam ſit valdè exiguum, dicere quòd regnum cœlorum terræ appropinquet, idem eſt, ac ſi diceretur, quòd ſol alicui ignis ſcintillæ, vel mare modico alicui rivulo appropinquet. Cui difficultati non niſi per aſſumpti thematis verba reſponderi poteſt: *Regnum Dei intra vos eſt*; id eſt, ut S. Bonav. ait: *per divinæ gratiæ oblationem*, quæ quidem facta fuit in adventu Chriſti; unde ſancta mater Eccleſia in Epiſtola primæ Miſſæ Nativitatis Chriſti utitur verbis illis Apoſtoli ad Titum: *Apparuit gratia Salvatoris noſtri omnibus hominibus*. Etenim animæ electorum quando in veteri Teſtamento migrabant è corporibus, non ſolùm in cœlum non aſcendebant, quin potiùs deſcendebant in centrum uſque terræ, ſive in ſinu Abrahæ; cum tamen in Lege gratiæ, mox ut à corpore ſolutæ ſunt, dummodò purgatæ inveniantur, in cœlum recta demigrant, adeòque *regnum Dei intra nos eſt*, dum in gratia, & amicitia Dei conſtituti ſumus.

Per Dei gratiam. Matt. 10. 7.

Luc. 17. 21. S. Bonav. in Luc.

Tit. 2. 11.

Luc. 17. 21.

8 Didacus Stella verba illa ſancti Lucæ: *pervenit in vos regnum Dei*, ponderans, hanc affert ſimilitudinem: *In hoc præcipuè regnum Dei eſt mirabile*, inquit: *nam quando quis in extera proficiſcitur regna, dicitur abiiſſe in regnum Franciæ, vel in aliud quodvis, non tamen rectè diceretur veniſſe regnum Franciæ in illum: verùm cùm regnum Dei prius in hominem veniat, quàm homo in illud ingrediatur, optimè dicitur ad nos veniſſe regnum DEI: tunc enim regnat in homine, cum homo ſuſcepit illud per fidem, & charitatem*.

Matt. 12. 28. Did. Stella in c. 1. Luc.

9 Terreni quidem Reges potentia ſua mediante in ſubditos imperium obtinent, rarò tamen in voluntates eorum dominium habent, *raro, aut nunquam eorum voluntatibus dominatur, ſed modus, quo nobis DEUS dominatur, eſt totum ſibi ſubjicere hominem, & in animam per amorem ſeſe intromittere*; adeòque quando DEUS eſt in corde, & anima noſtra, in eadem Paradiſum, qui regnum ejus eſt, habere dicimur: *Regnum DEI intra nos eſt*, ſiquidem ipſe eſt, qui beatum efficit ipſummet Paradiſum; *in quem deſiderant Angeli proſpicere*.

Diverſæ explicationes thematis.

Luc. 17. 21.

1. Petr. 1. 12.

Digitized by Google

10 V. Beda ſuper illa verba: *Regnum Dei intra vos eſt*, inquit: *Regnum Dei ſeipſum dicit*; ac proindè animæ illæ electæ dicebant: *Feciſti nos Deo noſtro regnum, & regnabimus*; quo ſenſu etiam Stella concludit dicens: *Quapropter regnum Dei priùs ad nos venit, quàm nos deveniamus ad illud, quoniam Dominus, qui eſt regnum noſtrum, bonum noſtrum, & hæreditas noſtra, venit ad nos, & habitat in nobis per gratiam, & à nobis diligitur per charitatem.*

V. Beda in Luc.

Apoc. 5. 10. Did. Stella ibid.

11 Similiter quando ſacratiſſimo Chriſti corpore cibamur, in veritate tunc dicere poſſumus: *Regnum Dei intra nos eſt*, non ſolùm, quia *Chriſtus ſumitur, & futuræ gloriæ nobis pignus datur*, verùm etiam quia ipſe eſt ipſiſſimum regnum beatum, ad quod aſpiramus. Unde Clemens Alexandrinus de hoc Sacramento tractans, hoc illud epitheto circumſcribit: *Regno DEI dignè deguſtato.*

Clem. Alex. l. 1. pedag. c. 6.

12 Sanctus Paulus ad Romanos ſcribens, in quo regnum DEI conſiſtat, optimè explicat, dum ait: *Non eſt regnum DEI eſca, & potus, ſed juſtitia, & pax, & gaudium in Spiritu Sancto; juſtiſſima eſt omnis virtus*, inquit Divus Chryſoſtomus. Et quidem ſicut hæ, & omnes virtutes Chriſtianæ in noſtra ſunt facultate, dommodò ſeriò illas velimus, ita quoque ab illis in nos bonæ conſcientiæ quies derivatur, & gaudium Spiritus Sancti.

Rom. 14. 17.

D. Chryſ. ho. 8. in Matt.

13 S. Auguſtinus *de cognitione veræ vitæ*, inquit: *Regnum cœlorum, id eſt, juſtorum, non urbium mœnia, non poſſeſſionum prædia, non auri, vel gemmarum copia, non ſuppellex varia, ſed juſtitia, & pax, & omnimoda gloria in pleno gaudio creditur, quod de viſione æternæ charitatis, & de ſocietate Angelorum, & Sanctorum habetur*; idque ſanctus Doctor exinde probat, quia ſi Deum haberemus nobiſcum, illum intuendo facie ad faciem, haberemus utique in nobis Paradiſum, unde in tantum in hac vita Beatitudine non gaudemus, in quantum, quoadusque vivimus, clara hac Dei viſione privati ſumus: *idcirco nunc extra Deum, vel extra regnum cœlorum eſſe dicimur, quia hac viſione privamur.*

S. Aug. T. 9. c. 44.

14 Idem quoque ſanctus Doctor in ſerm. quodam illam orationis quotidianæ petitionem: *Adveniat regnum tuum*, ponderans dicit: *Tunc venit regnum Dei, quando eſtis gratiam ejus conſecuti, ipſe enim ait: Regnum Dei intra vos eſt.* Feliciſſimum hocce nuntium non eſt annuntiatum Veteris Teſtamenti fidelibus, ſed Legis Evangelicæ, & gratiæ conſortibus, quia Sacramenta, per quæ divina gratia confertur, à Chriſto fuerunt inſtituta. Albertus Magnus in Commentariis ſuper Joannem, gloſſans hunc textum: *Quò ego vado ſcitis, & viam ſcitis*, dicit: *Viam ſcitis, quia ego ſum oſtium, & via; non eſt alia via ad beatitudinem, niſi ego in ſacramentis, quæ perfeci, & verbis, quæ docui, & exemplis, quæ præbui; per me ſi quis introierit, ſalvabitur, & paſcua inveniet.*

Matt. 6. 10. S. Aug. ſer. 9. in Append. de diverſ.

Alb. M. in c. 14. in Joan. Jo. 14. 4.

15 *Regnum Dei intra vos eſt*, id eſt, ut Hugo Cardinalis declarat, *bona conſcientia*; quando enim homo animam puram, & immaculatam habet conſcientiam, quam nullius culpæ remorſus diſcruciat, *Regnum Dei in manu ſua repoſitum habet: Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt.* Doctor Angelicus, poſtquam determinaſſet in viſione Dei beatitudinem noſtram conſiſtere, protinus ſubjungit: *Ad hanc diſponitur homo per munditiam*; ac proindè Pſalmiſta ait: *Beati immaculati in via, qui ambulant in Lege Domini; quanto enim quis habet cor* (inquit ſanctus Thomas) *magis elevatum à terrenis, tanto magis, & perfectiùs Deum videbit.*

Luc. 17. 21. Hug. Card. in D. Luc.

Matt. 5. 8.

Pſ. 118. 1.

16 In Hiſtoria ſancti Ludovici Regis Franciæ ſignum notatur, è quo in primis hujus ſancti Principis, teneriſque annis clarè ſatis dignoſci poterat, ipſum potiùs ad cœleſte, quàm ad terrenum regnum aſpirare: *Statim à primis annis magnam cœpit futuri ejus veri regni, id eſt, ſanctitatis ſpem omnibus præbere Ludovicus, adeò ut nullum in vita ſua lethale ſcelus unquam admiſiſſe exiſtimetur.* Sanctus Auguſtinus ſuper allegata Pſalmiſtæ verba, ſcilicet: *Beati immaculati in via*, &c. ita ſcribit: *at quid ergo nobiſcum agitur, ut velimus, quod nolle non poſſumus, niſi quia omnes quidem beatitudinem concupiſcunt, ſed quomodo ad eam perveniatur, plurimi neſciunt? ideoque hoc docet iſte, qui dicit. Beati immaculati in via, qui ambulant in lege Domini; tanquam diceret, ſcio quid velis; Beatitudinem quæris; ſi ergo vis eſſe beatus, eſto*

S. Th. in c. 14. Joan.

Clichtoveus. Qui vult eſſe beatus ſit vitæ immaculatæ.

S. Aug. in Pſ. 118. conc. 1. Pſ. 118. 1.

immaculatus; ſed ubi erit quiſque immaculatus, niſi in via? in qua via, niſi in lege Domini? Beatus vir, inquit alibi Sapiens, *qui inventus eſt ſine macula.* Sanctus Bernardus lib. de Conſcientia cap. 4 ait: *Futuræ beatitudinis non eſt utilius remedium, nec certius teſtimonium, quàm bona conſcientia.* At verò ubinam invenitur homo ille, qui intra triginta, quadraginta, ſexaginta annorum decurſum immaculatus, omniſque labis prorſus expers conſtanter vivere poſſit? *Ecce enim in iniquitatibus conceptus ſum, & in peccatis concepit me mater mea: ſi dixerimus, quoniam peccatum non habemus*, inquit ſanctus Joannes, *ipſi nos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt*; at verò quidnam quoad hoc per Chriſti redemptionem lucrati ſumus? *Sanguis JESU Chriſti emundat nos ab omni peccato*; hujus autem ſanguinis pretium ſunt ſacramenta, quæ nos mundant, & immaculatos efficiunt.

Eccl. 31. 8.

Sacramenta nos mundãt. Pſ. 50. 7.

1. Jo. 1. 8.

1. Jo. 1. 6.

17 Præterquam quòd B. Chryſologus aliud nobis peccata diluendi remedium innuit, illorum videlicèt ex vero Dei amore deteſtationem: *Tenera militia*, inquit, *delicatus conflictus eſt, amore ſolo de cunctis criminibus deportare victoriam.* Conſiderate igitur quàm facilem nobis Deus noſter Cœli viam reddiderit, quando etiam peccata, (quæ ſcopuli ſunt periculoſiſſimi, ad quos navis animæ noſtræ allidens, in perditionis pelago facilè naufragatur) per ferventis contritionis actus deteſtata, ad conſcendendum in Paradiſum ſcalæ loco deſerviunt. S. Hieronymus ſuper illa Pſalmiſtæ verba: *Benedictus Dominus die quotidie, proſperum iter faciet nobis Deus ſalutarium noſtrorum; Deus noſter, Deus ſalvos faciendi*; dicit: *Proſperum iter, quia ab ipſo ſalvamur; proſperum iter faciet nobis Deus ſalutarium noſtrorum; ſecurus eſto peccator, Deus adjuvat nos, & cooperatur nobis; ſalutarium noſtrorum, benè dixit pluraliter ſalutarium, quòd quanta peccata commiſimus, tot & ſalutes habemus.* At verò inquies forſitan, numquid peccata nobis aperiunt Infernum? quomodò igitur nobis aperire cœlum poſſunt? Sanctus Auguſtinus ad hoc reſpondet dicens: *De vitiis noſtris ſcalam nobis facimus, ſi vitia ipſa calcamus: elevabunt nos, ſi fuerint infra nos.*

O. Chryſ. ſer. 94.

Vitia conculcata ſcalæ loco deſerviunt in Paradiſum.

S. Hieron. in Pſ. 67. 20. Pſ. 67. 20.

S. Aug. ſerm. 176 de temp.

18 *Regnum Dei intra vos eſt*, inquit ſanctus Cyrillus, *in veſtris affectibus, & in poteſtate veſtra eſt id capere; eſt enim quilibet homo juſtificatus per fidem Chriſti, & virtutibus ornatus regnum poteſt obtinere cœlorum.* Terrenorum regnorum acquiſitio ardua eſt, & difficilis, imò nonnunquam impoſſibilis, at verò Regnum cœlorum ab unoquoque comparari poteſt; ſinit enim ſe facilè vinci, imò ut paulò ante diximus, ultro citroque ſe unicuique noſtrum offert: *Regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud.* O quantò faciliùs cœli quàm terræ gloria acquiritur? Hæc etenim à voluntate noſtra non dependet, imò nec à meritis noſtris aliquando, ſed potius à fortuna, ab alterius diſpoſitione; ambitio, induſtria, & labor ad illud acquirendum non ſemper juvat, non verò ſic ſe res habet, quod attinet ad æternæ gloriæ conſecutionem. S. Valerianus in Homilia quadam, quæ de arcta & anguſta via intitulatur, inquit: *Facilem ſe volentibus præſtat*; ſed quando? *ſi non aut vanitas impediat, aut fallax hujuſmodi ornatus obſiſtat.* Superbi quidem mundi gloriam ſtudioſè ſectantur, ſed ſæpè, imò ut plurimum, eamdem non aſſequuntur. Cœleſtem verò gloriam ſectantur humiles, nec unquam irrito effectu; nam, ut ſanctus Bernardus ait. *Arcta eſt janua regni cœlorum, nec recipit niſi parvos, tumidi repellantur.* Longè autem faciliùs eſt humilem velle eſſe, & ab aliis contemni, quàm ab aliis in veneratione, & reverentia haberi velle, quia illud in noſtra poſitum eſt voluntate, hoc in aliena, & ideò inter octo beatitudines nulla eſt, in qua dicatur: Beati qui ad theſauros, ad imperia, ad voluptates aſpirant, & anhelant, benè tamen dicitur: *Beati pauperes, Beati mites, Beati qui perſecutionem patiuntur, Beati mundo corde, Beati qui lugent.* Valdè enim durum nobis fuiſſet, ſi ad cœleſtem gloriam adipiſcendam tale quid à nobis poſtulaſſet, quod in uniuſcujuſque noſtrum non fuiſſet poteſtate, aut voluntate; pauper verò contemptus, mitis, tribulatus, quilibet eſſe poteſt.

S. Cyrill. in Cat. S. Tho.

Cœleſtis gloria facilè acquiri poteſt.

Matt. 11. 12.

S. Valerian. ho. 2.

S. Bern. de Paſſ. c. 17.

Matt. 5. 3. &c.

19 S. Bernardinus in ſer. *de Paupertate*, in Prœmio Apologum quemdam adducit Patris cujuſdam, qui duas habebat filias, aliam facie valdè decoram, turpem verò valdèque deformem alteram, quarum primam quidem ſinguli procabantur, aliam verò nemo non abominabatur;

S. Bern. ſerm. de paup. in prœmio. Pulcher apologus.

batur; qua de re cum hæc apud Patrem querula voce lamentaretur, Pater ut eam conſolaretur, bono eamdem animo eſſe juſſit, ſubdens, quòd primæ nullam aſſignaſſet dotem, ipſi verò, ideſt deformi, omnes ſuas facultates feciſſet dotales, tametſi hæ regnum facilè adæquarent. Moxque prædictum Apologum in ſenſu morali explicans, per Patrem, Deum intelligit, per filiam verò apparenter ſpecioſam, proſperitatem mundanam, per deformem verò, paupertatem exponit: Hanc turpem filiam qui acceperit in uxorem, promittit ei Deus Regnum ſuum, dicens: *Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt Regnum cœlorum*. Quantò autem facilius eſt unicuique paupertatem profiteri, quàm divitem eſſe?

Matt. 5. 3.

Humilitate obtinetur cœlum. Matt. 20. 22. Marc. 2. 24.

20 Quando duo illi ambitioſi fratres primas à Chriſto Regni ſui ſedes poſtularunt, Salvator eis reſpondit: *Neſcitis, quid petatis*. Et quidem tametſi reliqui petitionem iſtam animis non admodum æquis auſcultarint, & proindè S. Euangeliſta dicat: *Audientes decem indignati ſunt de duobus; facta eſt contentio inter eos, quis eorum videretur eſſe major; &c.* Sapientiſſimus tamen eorum Magiſter, ut hanc in illis febrim, de qua Sanctus Ambroſius ait: *Febris noſtra ambitio eſt*, optimo adhibito remedio curaret, optimè illis, quantò regna terrena præ cœleſtibus Regnis difficiliùs acquirantur, ſequentibus verbis declaravit, dum ait: *Scitis, quia Principes gentium dominantur eorum, &c. non ita erit inter vos, ſed quicumque voluerit inter vos major fieri, ſit veſter miniſter*, Ubi Lyranus ait: *Quia regnum terrenum acquiritur per ambitionem, & poteſtatem, ſed Regnum meum per humilitatem*.

S. Ambr. l. 4. in c. 4. Luc.

Luc. 22. 25. Matt. 20. 25. & 26.

Lyran. ib.

S. Laur. Juſt. de obed. c. 16. Sui contemptus charitas, &c.

21 Sanctus Laurentius Juſtinianus tria beatitudinis ſemina eſſe dicit, quorum primum eſt ſui ipſius contemptus: *Æternitatis ſemina ſunt hæc: Contemptus ſui, charitatis donum, operum Chriſti guſtus*; è quibus contemptus noſtri ipſius in noſtra eſt facultate, & libertate poſitus, ſicut etiam amare Deum, eique in præſtitis ipſi ſervitiis placere. S. Ambroſius cæcos illos, claudos, debiles, pauperes ad accubitum ſumptuoſæ illius Cœnæ, quæ gloriæ ſymbolum erat, invitatos fuiſſe conſiderans, dicit: *Quo oſtenditur nobis, vel quòd nullum debilitas corporis excludat à regno, rariùſque delinquat, cui occaſio deſit peccandi*.

S. Ambr. in c. 15. Luc.

S. Laur. Juſt. de inſtit. Reg. Prælat. c. 26. Quibus promiſſum ſit cœlum.

22 S. Laurentius Juſtinianus egregium quemdam format diſcurſum, è quo omnes illos, quibus Salvator Regnum cœleſte promiſit, magnam illud conſequendi facilitatem habere evidenter deducitur, dicit enim inter alia: *Promiſit Dominus cœlorum Regnum non divitibus, ſed pauperibus; non dominantibus, ſed mitibus; non ventris voluptatibus deditis, ſed juſtitiam eſurientibus, & ſitientibus; non gaudentibus, ſed lugentibus; non obſcœnis cogitationibus involutis, ſed corde mundis; non rixantibus, & ſuperbis, ſed pacificis; non temporali felicitate florentibus, ſed propter juſtitiam, & Domini noſtri Jeſu Chriſti dilectionem perſecutionem patientibus*. Qui regna mundi moderatur, opus habet, ut ſuſtineatur fidelitate populorum ſubditorum, patriæ & Provinciarum magnis gravaminibus, theſauris, fortificationibus, munitionibus, annonæ copioſa proviſione, & pluribus aliis, quæ magnam in ſe arduitatem, & difficultatem habent, quales difficultates in Regno Dei acquirendo, & conſervando minimè occurrunt.

Pſ. 149. 9. Teodor. in Pſ. 150.

Pſ. 149. 5.

Pſ. 83. 6.

Alb. M. ibid.

Iſa. 14. 14.

Luc. 17. 21.

23 Theodoretus ſuper illum Pſalmi verſiculum: *Gloria hæc eſt omnibus Sanctis ejus*, dicit: *Gloria mater eſt Sanctitas*; Sanctitas enim, & virtutes Chriſtianæ ſolùm requiruntur, ut quis in ſtabilem Regni illius beati poſſeſſionem immittatur, in quo *exultabunt Sancti in gloria, lætabuntur in cubilibus ſuis*. *Beatus vir*, inquit alibi idem Pſalmiſta, *cujus eſt auxilium abs te, aſcenſiones in corde diſpoſuit*. Ubi Albertus M. inquit: *In corde ſignanter dicit, ad excludendos illos, qui non volunt intus aſcendere gradibus virtutum, ſed exteriùs cum Diabolo gradibus dignitatum, Iſaiæ 13. Aſcendam in cœlo, ſimilis ero altiſſimo*. Scalæ igitur, & gradus, quibuſcum anima in Paradiſum cœleſtem aſcendere debet, non ſunt alii, quàm virtutes Chriſtianæ, ex quibus in corde hominis ſcala quædam fabricanda eſt, quæ in cœlum uſque ſeſe protendat, ut proindè de illis verè dici poſſit: *Regnum Dei intra vos eſt*.

DISCURSUS XXX.

ARGUMENTUM.

A multis parum pro cœlo datur, quia Deus contentus eſt à nobis accipere, quod habemus, etiam ſolam bonam voluntatem, & ideò velut in vehiculo in cœlum proficiſcimur.

THEMA.

Pro nihilo ſalvos facies illos. Pſal. 55. v. 8.

Beatitudo facilè à nobis comparari poteſt.

1 Sanctus Propheta David, qui eximium quoddam fuit divinæ Sapientiæ oraculum, & vir ſecundùm cor Dei, in ſpiritu raptus, quanta cum facilitate, & cum quàm exiguo pretio cœleſtis beatitudo à nobis comparari poſſit, conſiderans, dixit: *Pro nihilo ſalvos facies illos*, quod cum alio quodam ab ipſo pariter perhibito teſtimonio optimè conſonat, in quo dicit: *Pro nihilo habuerunt terram deſiderabilem*. D. Cryſoſt. ad vilitatem pretii ſe reflectens, ſub quo cœleſtis ille, & prudentiſſimus negotiator Regnum cœlorum nobis vendit: *Simile eſt regnum cœlorum homini negotiatori*, dicit: *Ecce & nunc tibi vendit Regnum cœlorum*, ſimulque oſtendit negotiatorem hunc contentum eſſe, ut pro illo accipiat hoc ſolum, quod habemus: *Si non habes obulum*, inquit, *unde emas, eme gemitu: pro fragmento panis cœlorum Regnum tibi retribuit; Ecce clamat Propheta, dicens: Quis vult emere vitam? Quis eſt homo, qui vult vitam, diligit dies videre bonos? non habentes*, inquit, *argentum, abſque argento tollite. Quid enim quærit à nobis Deus? Non habes*, inquit, *pecuniam, non compunctionem, non luctum, non aliud quid eorum, quæ quæruntur? prohibe linguam tuam à malo, & labia tua ne loquantur dolum, & in ſalutem tibi ſufficiet*.

Pſ. 55. 8. Pſ. 105. 24.

D. Chryſ. t. 1. hom. 77. Matt. 13. 45.

Pſ. 33. 13.

Pſ. 33. 14.

Hoc pretiū nobis Chriſtus comparavit.

2 Sancta Mater Eccleſia in quadam Antiphona ita canit: *O admirabile commercium, Creator generis &c.* Audite, quæſo, cum qua induſtria opulentus ille è Cœlo deſcendens negotiator ſalutem noſtram mercari, & comparare ſategerit. E Paradiſo ſecum in hanc exterminii terram attulit, quod ibi nullo pretio adhibito haberi non poterat, ſecumque in cœlos advexit, quod ibi rarum erat, nec uſpiam videre, aut videri hactenus licuerat; Nullæ in Paradiſo cœleſti hactenus hominum animæ viſæ fuerant, ac proindè eas ſecum in cœleſtem gloriam adduxit. In terra nulla merita erant, quibus cœleſtem gloriam mercari poſſemus, ac proindè his ipſe terram mirè locupletavit. In cœlo nullus erat hominum, qui cœleſti frueretur gloria: Nobis autem extrema erat egeſtas divinæ ipſius gratiæ, qua eamdem promereri poſſemus. Noſtram igitur aſſumpturus carnem, de cœlo deſcendit, ut per dolores, & tormenta amariſſimæ Paſſionis, ingentem compararet meritorum cumulum, eumque nobis liberaliter conferret, veluti Regni ſui à nobis comparandi pretium. S. Auguſt. inquit: *Deus propoſui venale Regnum cœlorum; Dicis illi: Quantum valet? Pretium ipſius labor eſt, at verò quia ſempiterna requies eſt, ubi inveniri poterit æquale pretium? æterno certè labore digna eſt æterna quies comparari, ſed ſi ſemper laborares, nunquam ad requiem pervenires; digna eſt quidem emi labore perpetuo, ſed & neceſſe eſt, ut labore temporali ematur; certè tantus debuit eſſe, id eſt, ſempiternus labor, pro requie ſempiterna*. Progreditur idem ſanctus Doctor ulterius admirando miram cœleſtis remuneratoris liberalitatem, dum oſtendit, quòd pro paucis, & modicis laboribus, nobis poſſeſſionem, & inveſtituram tribuit regni æterni, & cœleſtis; adducenſque celebrem illum S. Pauli textum: *Momentaneum, & leve tribulationis noſtræ æternum gloriæ pondus operatur in nobis*, mox ſubdit: *Ecce quantum pretium damus; quodammodo unam ſiliquam ad accipiendos theſauros ſempiternos*.

S. Aug. in Pſ. 93. Quomodo cum labore emi poſſit.

2. Cor. 4. 17.

Profecutio.

3 Negotiatores mundani quoad poſſunt, lucris augendis intenti ſunt, ut divites evadant: Deus verò non item, quin potiùs totum lucrum ex hac ſpirituali negotiatione emergens, in noſtram cedere deſiderat utilitatem: *De plenitudine ejus omnes accepimus; Exinanivit ſemetipſum*; ac proindè D. Chryſoſtomus nos in perſona Dei hunc in modum alloquitur: *Pretium non appono, ne objicias inopiam; quanti potes, tanti eme; habes obolum, eme*

Jo. 1. 16. Phil. 2. 7. D. Chryſ. ho. 32. ad pop.

Digitized by Google

eme cœlum; non habes obolum, da calicem aquæ frigidæ: da panem, & accipe Paradiſum. Deus in divenditione Paradiſi, ad eum ſe modum habuiſſe videtur, quo mercatores in nundinis merces ſuas vendere ſolent; in principio etenim nundinarum omnia caro pretio divendunt, quæ tandem in fine pro levi pecunia dimittunt. Quando Chriſtus in die Aſcenſionis cœli officinam prima vice aperuit, primis ſæculis illam ſequentibus magna fidelium pars ſub perſecutionum, ſolitudinum, martyriorum pretio æternam ſibi beatitudinem comparare non dubitavit; tunc in Ægypto vaſtæ pro Chriſto incolebantur horridorum deſertorum ſolitudines, ferventiſſimi Chriſtiani tunc in equuleis extendi, uncinis, & pectinibus ferreis dilaniari, feris objici, ab iiſdemque devorari ſe permittebant: Poſtea verò ceſſantibus perſecutionibus faciliori, & planiori via cœlum ſunt ingreſſi, in quiete contemplationis cœleſtium dulciter conquieſcendo, aut fervidos charitatis actus exercendo, aut verò virtutum Chriſtianarum praxi, & ſtudio aſſiduam operam impendendo.

Pro eo quod habes Deus cœlum vendit. S. Aug. in Pſ. 111.

4 S. Auguſtinus valdè miratur, quòd Salvator noſter hominibus tam liberaliter condeſcendat, unum idemque regnum, quod uni ſub rigoroſiſſimo pretio divendidit, alteri veluti pro nihilo liberaliter dando: *Quid autem fratres potentius*, inquit, *quàm ut regnum cœlorum non ſolùm Zachæus emat dimidio rerum ſuarum, ſed & vidua duobus minutis, & tantumdem ibi uterque poſſideant? Quid potentius, quàm ut idem regnum, & theſauris diviti, & calice aquæ frigidæ pauperi valeat?* S. Bernardus quoque pro conſolatione noſtra ſcribit: *Regnum Dei tantum valet, quantum habes.* Tribus illis Regibus ſeu Magis Orientalibus, auro, incenſo, & myrrha conſtitit: Viduæ Sareptanæ, unico tantùm farinæ pugillo: Marthæ, liberali quodam prandio: Magdalenæ, unguento pretioſo: Joſepho ab Arimathæa, accommodato in uſum Chriſti mortui ſepulchro: Samaritano, modico oleo quod ejus, qui ex Jeruſalem in Jericho deſcendens, in latrones inciderat, vulneribus infudit. Unde S. Laurentius Juſtinianus ait: *Venalis quippe eſt illa Beatitudo cœleſtis, & tanti valet, quantum quis poteſt expendere. Hanc per egenorum ſuſceptionem ſibi vendicavit Abraham, Job per miſerorum compaſſionem, Tobis per defunctorum exequias, Zachæus per diſtributionem dimidii bonorum ſuorum, vidua duobus minutis, alii vero pro calice aquæ frigidæ.* Imò dato etiam caſu quòd nec tantillum præſto ſit, quod erogare poſſis, Deus etiam ſolam erga pauperem cordis compaſſionem, pro cœlo tibi vendendo acceptat: Unde D. Chryſoſtomus ait: *Da indigenti, ſi minus habueris, vel ſuſpirium; ſi profers, omne tribuiſti, nam inſomnis ille oculus videt, te dediſſe, quod habueras.* Etenim Deus cor, & voluntatem noſtram gratiſſimi muneris loco ſuſcipit, ac proindè S. Auguſtinus ait: *Deus coronat bonam voluntatem, quando non invenit facultatem.* Ven. Beda ſimiliter ait: *Regnum cœleſte aliud non quærit pretium, quàm teipſum, tantum valet, quantum es tu, te da, & habebis illud. Quid turbaris de pretio? Chriſtus ſemetipſum tradidit, ut acquireret te in regnum Deo Patri, ita & tu te ipſum da, ut ſis regnum ejus, ac non regnet peccatum in mortali tuo corpore, ſed ſpiritus in acquiſitionem vitæ.* Deus cor, intentionem, amoremque noſtrum libenter tamquam dona gratiſſima ſuſcipit: *Nullus parvus eſt cenſus*, inquit S. Leo, *cùm magnus eſt animus, nec de rei familiaris modo menſura miſerationis pendet, aut pietatis: nunquam merito cares etiam in tenui facultate, bona voluntatis opulentia.*

S. Bern. ſer. 8. de modo bene viv.

S. Laur. Juſtinian. l. 2. ſpir. an. & reſ.

D. Chryſ. ho. 7. de pœn. ad fin.

S. Aug. in Pſ. 105. ſer. 18. de Sanctis. V. Beda.

S. Leo ſer 2. de Quadr.

Nullus tam pauper, qui emere non poſſit. Exod 25. 4.

5 In Exodo inter auri, argenti, purpuræ, gemmarumque pretioſas oblationes, pili quoque caprarum, licèt viles ſint, connumerabantur: *Pilos caprarum, pelleſque arietum.* Pari quoque modo pauperes ruſtici pro patientia, paupertate & laboribus, quos in hac vita ſuſtinuerunt, pari in cœlis præmio remunerabuntur, quo multæ animæ, quæ in hac vita ſublimibus Eccleſiæ miniſteriis ſuam impenderunt induſtriam; unde S. Iſidorus Agricola in cœlo cum multis ſanctis Epiſcopis par erit in præmio. Ac proindè nullus adeò eſt egenus, & pauper, quantumvis mendicus ſit, qui non habeat unde regnum Dei comparare ſibi poſſit: Inveniuntur quidem nonnunquam mendici, qui ne micam quidem panis ad ſui refectionem habent: at verò nullus hominum adeò eſt deſolatus, qui monetam non habeat ad comparandam ſibi celeſtem gloriam. Cujus evidens in Lazaro habemus exemplum, cui quantumvis pauperrimo, & afflictiſſimo, ſolemnes in cœlo ab Angelis celebratæ fuerunt exequiæ, ſuaque mendicitate comparavit ſibi regnum cœlorum. Liberalitati enim, & magnificentiæ illius, qui abſolutus eſt Dominus Paradiſi, abundè ſufficit, ſi demus quod habemus. Qua in re nonnullos imitari videtur creditores, qui ut à moroſis debitoribus tandem ſolutionem expeditam obtineant, acceptant quicquid apud illum inveniunt; unde ſi debitor dixerit: Non ſunt mihi ullæ pecuniæ; creditor juxta pecuniæ debitæ quantitatem, granum ſe libenter acceptaturum eſſe reſpondebit; ſi non habeat grana, acceptabit ligna; ſi ligna deſint, acquieſcet fœno; ſi fœno careat, tanta fimenti, aut ſterquilinii quantitate contentus erit. Eodem quoque modo in caſu noſtro diſcurrere poſſumus; Salvator etenim à divitibus pro pretio gloriæ pecunias poſtulat in Eleemoſynas erogatas; cui non eſt facultas diſpenſandi nummos, corpus ſuum per diſciplinas, & cilicia affligat; qui verò corporis auſteritates ob nimiam debilitatem ſuſtinere nequit, lucro animarum ſe conſecret, qui neque ad hoc faciendum talentum à Deo habet, in operibus miſericordiæ corporalibus ſeſe exerceat; qui infirmus eſt, tribulationem à Deo ſibi immiſſam patienter ſuſtineat, divinæque obſequatur voluntati; ſi contemnatur, aut afficiatur opprobriis, gaudens Deum benedicat, & collaudet, qui pro ejus amore patiendi occaſionem ei tribuit: quòd ſi etiam nudus cum Jobo redigatur in ſterquilinium, roget Deum, ut peccata offenſæ, & injuriæ, quibus illum adverſum ſe irritavit, illius miſeriæ intuitu condonet, ſic enim peccata noſtra nobis ad cœlum conſcenſuris ſcalæ loco deſervient, dummodo pro illis pœniteamus, & emendemur. S. Auguſtinus dicit: *Nec multum exæſtuet de re magna propter pretii magnitudinem: tantum valet, quantum habet: noli quærere, quia habes, ſed qualis ſis; ſed malus ſum, inquies, & fortè me non accipiet, te dando illi, bonus eris.* D. Chryſol. de Eleemoſyna tractans ita nos monet: *Da terram pauperi, ut accipias regnum.* S. Auguſtinus poſtquam Zachæum dimidio divitiarum, viduam verò duobus minutis gloriam ſibi comparaſſe oſtendiſſet, pergit dicendo: *Et duobus nummis valet; ſi terrebat te pretium, quod dedit Zachæus, conſoletur te hoc pretium, quod dedit hæc vidua; plus addo chariſſimi; valet & vilius, vilior eſt calix aquæ frigidæ, vilior eſt ſola bona voluntas.* D. Chryſolog. divitem Epulonem ſalvandum fuiſſe cenſet, ſi ex motivo compaſſionis vel unicam micam panis, aut verò aquæ guttulam Lazaro mendico erogaſſet: *Qui ſitis extremi digiti guttam, quam ſi vel ſolam dediſſes pauperi, non ſitires.*

S. Auguſt. in Pſ. 91.

D. Chryſ. ſer. 8 de jejun. & eleem.

S. Aug. tr. 10. hom. 8.

D. Chryſ. ſer. 122.

6 Verùm enimverò quid ſi tibi Paradiſi vias adeò faciles, & expeditas eſſe oſtenderem, ut quaſi in vehiculo ad cœlum contendere videamur, quid diceres? Iſajas Propheta de nova lege Evangelica vaticinatus prædixit: *Et dicam: viam facite, præbete iter, auferte offendicula de via populi mei.* At verò quonam fine haſce vias adeò ſollicitè accomodari, & ab omnibus offendiculis, & impedimentis expedire debuiſſe putas? Audite quid in ſacris Canticis, de ſponſa, quæ Eccleſiæ ſymbolum eſt, dicatur à ſponſo: *Anima mea conturbavit me propter quadrigas Aminadab:* Pagninus legit: *Anima mea poſuit me, ut quadriga populi mei.* Pro cujus loci intelligentia ſciendum, quòd Aminadab eo tempore, quo Hebræi egrediebantur de Ægypto, princeps tribus Judæ fuerit adeò magnanimus, & generoſus, ut, dum omnes aliæ tribus Iſrael ad maris rubri, conſpectum trepidantes titubarent, viamque maris rubri, illis divinitus apertam, ingredi non auderent, Princeps jam dictus concitatis quadrigæ ſuæ equis primus omnium viam maris apertam ingreſſus fuerit, hacque ratione omnes ad idem iter proſequendum provocarit, unde tribus Juda, propter generoſum hoc facinus, inter omnes alias primatum, & regnum accipere promeruit. Sancta igitur mater noſtra Eccleſia in ſponſa præfigurata, ad hanc quadrigam Aminadab alludens, ſe à ſponſo ſuo Chriſto electam eſſe gloriatur, ut velut currus, ſeu vehiculum quoddam Chriſti fidelibus deſerviret, in quo ſuum ad cœlum, per terram promiſſam præſignatum, iter abſolverent. Unde Philo Carpathius ait: *Currus vel quadriga Eccleſiam ipſam poſitam dicit, ut ſe veluti piam matrem ac ſanctiſſimam, vehiculum, quo plures convehantur ad patriam, eſſe intelligit*, quaſi dicere vellet: Eccleſia per ſacramenta, ſa-

Eccleſia nos in cœlum vehit. Iſa. 57. 14.

Cant 6. 11. Sanctus Pagninus.

Philo Carpath. in Cant.

ta, ſa-

Digitized by Google

ta, ſacrificia, orationes, heroica ſanctorum exempla, plurimaque ſimilia auxilia ſpiritualia, per viam faciliſſimam, & ab omni impedimento expeditam, ad cœleſtem nos Paradiſum commodiſſimè, velut in ſuavi vehiculo perducit, id quod, ni fallor, Propheta Euangelicus de fidelibus legis gratiæ tempore viventibus loquens, illis verbis prædicere voluit, dum ait: *Annuntiabunt gloriam meam gentibus, & adducent omnes fratres veſtros de cunctis gentibus donum Domino, in equis, & in quadrigis, & in lecticis, & in mulis, & in carrucis, ad montem ſanctum meum Jeruſalem.*

Iſa.66.18.20.

S. Bonav. ſer. 4. de Aſcenſ. Currus per quem in cœlum vehimur deſcribitur. Pſ.23.v.3.4.

7 S. Bonav. in ſer. 4. de *Aſcenſione Domini* currum hunc ſequentibus verbis deſcribit: *Currus*, inquit, *ſunt boni fructus, & ſtatus bonorum hominum: Aſcendunt ergo quidam in curru conjugali, quidam in viduali, quidam in virginali, ſed quatuor rotæ neceſſariæ ſunt in curru ad aſcendendum, de quibus Pſalmiſta ait: Quis aſcendet in montem Domini? Certè innocens manibus; Ecce una rota: Et mundo corde; Ecce alia rota: Qui non accepit in vano animam ſuam; Ecce tertia: Nec juravit in dolo proximo ſuo; Ecce quarta.* Illi homines, qui cœli totaliter obliti vivunt, laborant, & ſudant, quia per vias arduas, moleſtas, & difficiles ambulant, ideòque dicunt: *Laſſati ſumus in via iniquitatis, ambulavimus vias difficiles*; non verò ſic illi pro acquirenda vita æterna vivunt, & operantur. Hinc eſt quòd magnus ille Angliæ Cancellarius Thomas Morus, qui ſub impio Rege Henrico VIII. pro fidei orthodoxæ confeſſione ſanguinem ſuum fudit, dicere ſolebat, quòd ſi homines medietatem laboris, & ſudoris illius, quo ſibi Infernum comparant, cœlo emendo impenderent, facili negotio utique illud obtinerent.

Sap.5.7.

8 Habemus in ſcriptura ſacra Hiſtoriam quamdam propoſito noſtro convincendo aptiſſimam, quæ digna eſt, ut ab omnibus ſeriò ponderetur: Dicit igitur S. Lucas: *Factum eſt, ut moreretur mendicus, & portaretur ab Angelis in ſinum Abrahæ.* Quidnam obſecro pauper hic Lazarus bonorum operum fecerat, ut bajulis Angelorum manibus, in nobilem hunc quietis locum deportaretur? S. Catharina, ut cœleſtem ſibi gloriam acquireret, quinquaginta Philoſophos ad Chriſtum converterat, virginalis candoris ſui lilium illibatum ab omni carnis ſpurcitia conſervarat, Divini ſponſi ſui per Maximinum contumeliati honorem heroicè defenderat, in crudeliſſima ſuppliciorum ſuorum carnificina ad ultimum uſque ſpiritu conſtans ſemper permanſerat: at verò quænam pauper hic mendicus pro divino ſervitio præclara opera patrarat, ut glorioſum iſtud mereretur Angelorum ipſum bajulantium obſequium? Certè de nullo alio conſtat, quàm quòd in mendicitate, & extrema egeſtate ſua ſine ullis lamentis patiens ſemper permanſerit. O quot hodie ſunt homines, qui velut in vehiculo ingrederentur! nam ut S. Bonaventura ait: *Perfectius eſt adverſa tolerare patienter, quàm bonis operibus inſudare. Angelis ſuis Deus mandavit de te, ut cuſtodiant te in omnibus viis tuis; In manibus portabunt te, ne unquam offendas ad lapidem pedem tuum.* Pauper hic mendicus adeò languidus, & ex paupertate extenuatus erat, ut propterea ne in via ad cœlum defatigaretur, Angeli ad eum portandum certatim accurrerint: *Factum eſt, ut portaretur ab Angelis.* Ubi Chryſoſt. ait: *Ne fortè ambulans laboraret.*

Proſecutio.

Luc.16.22.

S. Bonav. Pſ.90.11. v.12.

9 Verùm enimverò hactenus à nobis dictis una difficultas obſiſtere, & contrariari videtur, nimirum quòd ante Paradiſum terreſtrem, qui cœleſtis ſymbolum eſt, Deus collocavit Cherubim, & flammeum gladium: videtur igitur, quòd ingreſſus in Paradiſum non ſit adeò facilis. Veruntamen omnis hæc vana formido facilè diſpellitur, ſi verſio Oleaſtri conſideretur; Hic enim legit: *Collocavit Cherubim puerum.* Ecce quàm ſit nobis in Paradiſum cœleſtem facilis aditus, quando nobis cum puero januam ejus obſervante negotium futurum erit. Putarunt Doctores Hebræorum, hujuſmodi Cherubim eſſe ad modum puerorum. Salvator noſter proindè ait: *Niſi efficiamini ſicut parvuli non intrabitis in regnum cœlorum:* non exigit à nobis fortium Heroum facinora, ſed puerilem quamdam innocentiam, & ſimplicitatem. Unde S. Hilarius ait: *Non niſi reverſos in naturam puerorum introire regnum cœlorum, Dominus docet, id eſt, per ſimplicitatem puerilem. Hi Patrem ſequuntur, matrem amant, proximo velle malum neſciunt, curam opum negligunt, non inſoleſcunt, non oderunt, non mentiuntur, & hæc omnium affectionum aſſumpta nobis, & conſuetudo, & voluntas cœlorum iter pervium præſtat.* Quæ ſequuntur ſummæ conſolationis verba, ſunt ex Gregorio M. deprompta, qui dicit: *Exteriora noſtra Domino quamlibet parva ſufficiunt, cor namque, & non ſubſtantiam penſat, nec perpendit, quantum in ejus ſacrificio, ſed ex quanto proferatur.* Cujus rei in S. Petro, & Andrea manifeſtum habemus exemplum, qui beati illius regni profeſſionem, propter lacera quædam retia, & carie exeſam naviculam relictam, acceperunt; unde idem S. Pontifex ſubjungit ſequentia: *Æſtimationem quippè pretii rectè non habet; ſed tantum regnum Dei valet, quantum habes; valuit namque Zachæo dimidium ſubſtantiæ, valuit Petro, & Andreæ dimiſſis retibus, & navi; valuit viduæ duobus minutis; valuit alteri calicem aquæ frigidæ; penſate fratres, quid vilius cum emitur, quid charius cum poſſidetur; ſed fortaſſe nec calix aquæ frigidæ ſuppetit, qui indigenti præbeatur: etiam tunc ſecuritatem nobis promittit ſermo divinus; Redemptore etenim nato cœli cives oſtenſi ſunt, qui clamarent: Gloria in excelſis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis; ante Dei namque oculos, numquam eſt vacua manus à munere, ſi fuerit arca cordis repleta bona voluntate.* Numquid igitur Propheta meritò ait: *Pro nihilo ſalvos facies illos? Pro nihilo habuerunt terram deſiderabilem?* Et S. Bernard. *Pro nihilo gloriam ſempiternam adepti ſunt?*

D. Chryſ. Conc. 1. de Laz. Facilis in cœlum aditus.

Gen.3.24. Oleaſter ib.

Matt.18.3.

S. Hilar. Can. 18. in Matt.

S. Greg. ho. 5.

Pſ.55.8. Pſ.105.24. S. Bern. de paupert. ſer. 1. ſ. 2. c. 2.

10 Veruntamen certum eſt, quòd nonnullis æterna beatitudo caro ſatis pretio conſtitit, ac proindè S. Bonaventura ex S. Bernardo *in ſententiis*, quatuor diſtinguit perſonarum genera, quæ beatum illud regnum poſſidere noſcuntur: *Alii*, inquit, *violenter rapiunt, alii mercantur, alii furantur, alii compelluntur. Illi rapiunt, qui relinquunt omnia, & ſequuntur Chriſtum; mercantur, qui dant temporalia, & accipiunt æterna, furantur, qui bona occultè faciunt, & laudem humanam vitantes, ſolo divino teſtimonio ſunt contenti; compelluntur intrare pauperes, quos hic ignis paupertatis, Deo diſpenſante, probat, ne in futuro igne judicii damnabiliter premat.*

S. Bonav. in c. 14. Luc.

TRACTATUS XI.

DE BLASPHEMIA.

DISCURSUS TREDECIM.

DIſcurſus I. Adducuntur nonnullæ definitiones, & diſtinctiones Blaſphemiæ, quæ valdè aggravatur per vilitatem blaſphemantis, & Majeſtatem injuria affectam, quæ Deus ipſe eſt, utpotè qui directè offenditur à blaſphemante.

II. Blaſphemi linguam ſuam in cœlum ponere, & contra Deum ſe erigere non dubitant; ac proindè ab eo miraculosè in lingua ſæpè caſtigati ſunt, cujus varia adducuntur exempla.

III. Per varias ſententias, & ſanctorum Patrum authoritates, hujus peccati aliis omnibus deterioris gravitas conſideratur, & nonnulla blaſphemis à Deo immiſſa ſupplicia recenſentur.

IV. Blaſphemia in multis ſcripturæ locis præ horrore non nominatur expreſsè, ſed circumſcribitur; oſtenditur etiam, quòd animalia bruta plus Deum venerentur, quàm homines, licèt Deus horum, in lege Evangelica præcipuè, Pater, & benefactor exiſtat.

V. Deus ſe blaſphemis implacabilem exhibet, nec ullus pro illis mediator aut interceſſor exiſtit, & ideò ut plurimùm impœnitentes moriuntur, ſuæque reprobationis ſignum in ſemetipſis manifeſtum deferunt. Nonnulla etiam adducuntur eorum exempla, qui pro blaſphemis intercedere, aut ſe interponere noluerunt.

VI. Blaſphemia modicæ in Deum fidei indicium eſt, utpotè quæ fidei opponitur; ac proindè Concilia, & Summi Pontifices atroces contra illam pœnas ſtatuerunt, Divinaque juſtitia per miraculosè illis immiſſa ſupplicia acriter in eos animadvertit.

VII. Blaſphemia idioma eſt Dæmonis, & damnatorum, quo eodem idiomate Antichriſtus filius perditionis loquetur; adducuntur etiam nonnulla blaſphemorum exempla, quos Dæmon è medio ſuſtulit.

VIII. Blaſphemare eſt filium Dei de novo flagellare, & crucifigere, eſtque peccatum longè gravius illo, quod Judæi commiſerunt.

IX. Varia conſiderantur in pœnam blaſphemiarum immiſſa ſupplicia, & maximè variæ exercituum ſtrages. Duodecim quoque enumerantur maledictiones in hoſce ſacrilegos pronuntiatæ.

X. Blaſphemiæ varias populis ſuperinducunt calamitates publicas, ſuntque multorum infortuniorum cauſa.

XI. Sacra Concilia blaſphemiam funditùs eradicare ſatagunt; idemque Patres familias, Epiſcopi, & Principes facere debent. Recenſentur item pœnæ contra illos, qui blaſphemos accuſare, & punire negligunt, nec non & meritum, ac lucrum eorum qui condignè eoſdem caſtigant.

XII. Proprias diſſimulare injurias, virtutis opus eſt, eas verò quæ Deo irrogantur, diſſimulare impietas eſt. Et ideò ſi Deo cum ingenti commodo noſtro placere volumus, à blaſphemis alieni, & averſi eſſe, eoſque corrigere debemus.

XIII. Blaſphemiæ in ipſos blaſphemos recidunt; ubi perſtringuntur qui in adverſis Deo maledicunt, cùm benedicere deberent, variaque ſuppliciorum in ſacrilegos iſtos recenſentur exempla.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

Adducuntur nonnullæ definitiones, & diſtinctiones Blaſphemiæ, quæ valdè aggravatur per vilitatem blaſphemantis, & Majeſtatem injuria affectam, quæ Deus ipſe eſt, utpotè qui à blaſphemo directè offenditur.

THEMA.

Quis eſt, qui loquitur blaſphemias? Luc. 5. v. 21.

Blaſphemiæ definitio.

1 QUòd ſi blaſphemiæ enormem malitiam, & gravitatem in pondere ſanctuarii trutinare ſit animus, pro majori illius intelligentia, definitiones ejus à ſacris Doctoribus traditæ prius à nobis neceſſariò penetrandæ erunt, ut vel ſic accuratè diſcernere valeamus, *Quid ſi quis loquitur blaſphemias?* In primis igitur Sanctus Auguſtinus dicit: *Eſt autem blaſphemia, cùm aliqua mala dicuntur de bonis; itaque jam vulgò blaſphemia non accipitur, niſi mala verba de Deo dicere. De hominibus namque dubitari poteſt, Deus verò ſine controverſia bonus eſt.* Cui ſententiæ inhærens Valentia dicit, quòd conſiderata Etymologia hujus nominis, *blaſphemia appellari poteſt quodcumque maledictum, quo detrahatur de dignitate, & honore alterius;* ſubdit tamen communiter hoc nomine ſolam maledicentiam, & improperium contra Deum pronuntiatum importari. Cajetanus in cap. 4. Levitici dicit: *Maledictio, & deſpectio divini nominis blaſphemia eſt.* Suarez Angelici Doctoris authoritati innixus, inquit: *Blaſphemiam importare quamdam derogationem alicujus excellentis bonitatis, præcipue divinæ:* aſſerit item alios opinari per hanc dictionem, *Blaſphemia*, intelligi omnem maledicentiam, omnemque ſermonem injurioſum, & imprecatorium, poſſeque extendi, tam quoad Deum, quàm quoad creaturas. Veruntamen in quantum Blaſphemia ſignificat *ſacrilegam infamationem*, clarum eſt, quòd ſolùm de contumelia contra Deum, & ſanctos, aliaſque res ſacras, & ad Divinum ejus cultum ſpectantes, explicari debeat. Unde concludit: *Uſu receptum eſt, ut blaſphemia ad derogationem divini honoris, ac bonitatis applicata ſit.* Citatque eodem loco Hugonem de Sancto Victore, dicentem: *Blaſphemiam eſſe cum quadam probroſa irreligioſitate, & diminutione honoris divini, vituperium, ac convicium.* Seraphicus Doctor tres modos declarat, quibus aliquis blaſphemiam committere poſſit, ſcilicet, *vel cùm attribuitur Deo, quod ſibi non convenit, vel cùm removetur ab eo, quod ſibi convenit, vel cùm creaturæ attribuitur, quod propriè Deo convenit.*

Luc. 5. 21. S. Aug. l. 2. de mor. Manich. c. 11.

Valent. T. 3. diſp. 1. q. 13. pun. 1.

Cajet. in ca. 24. Levit. Suar. t. 1. l. 1. de indig. c. 4.

Hugo de S. Vict. lib. de fruct. carn. & ſpir. c. 6.

S. Bonav. in c. 5. Luc.

2 Suarez definit blaſphemiam, quòd ſit *verbum maledictionis, convicii, ſeu contumeliæ in Deum;* ſimulque illam diſtinguit in eam quæ profertur lingua, & in aliam quæ interiùs in corde concipitur: *Eſt autem duplex verbum*, inquit, *mentale, & ſenſibile, ſive externum: utroque poteſt blaſphemari Deus, ſicut poteſt etiam mente, & ore laudari.* Frequenter etiam injuriæ, & blaſphemiæ in Deum proferuntur à multis, qui anguſtias patiuntur, & perſecutiones, etiam nonnunquam innocenter, & hi communiter Deum juſtum non eſſe, vel ſuas illorum precibus aures minimè præbere credunt. Et hæc eſt blaſphemia hæreticalis, niſi ab inconſideratione, & vehementi impatientiæ, aut iracundiæ impetu excuſetur.

Suarez ibid. Blaſphemiæ indeſcriptio alia.

3 Sanctus Bonaventura aliud quoddam blaſphemiæ genus tangit, quod committitur *per locutionem probroſam, ſicut quando qui loquitur de membris Chriſti interioribus, blaſphemat peſſimè, etiamſi verum dicat, & Chriſtum deſpicit ex eo quod humilis fuit.* Eſt quoque blaſphemia, quando aliquis mente ſua hoc vel illud improperium Deo minimè convenire cognoſcit, adeòque ſe improperium illud exprimendo falſum dicere novit, & tamen ut Deum inhonoret, in illam contumeliam prorumpit, ac proindè Suarez: *Non ſumitur maledictio tantum pro imprecatione alicujus mali, ſed in univerſum pro locutione cujuſcumque mali, juxta illud Pſal. 77. Et malè locuti ſunt de Deo: Numquid poterit Deus parare menſam in deſerto?* ſic etiam impii homines frequenter dicunt: Impoſſibile eſt quòd Deus id facere poſſit; vel faciam hoc etiam invito Deo, vel in contemptum Dei. Suarez autem ex prædictis Pſalmiſtæ verbis, blaſphemiam eſſe arguit, ſi quis potentiam, ſapientiam, vel bonitatem, aut quodvis aliud attribu-

S. Bonav. t. 7. ſer. 3. decem præceptis. Diſtinctio.

Suar. ib. n. 8.

Pſ. 77. 9.

Suarez ca. 5. n. 5. ib.

Digitized by Google

tum Divinum in dubium revocare præſumat. His addit, pariterque deteſtatur alium quemdam blaſphemandi modum per verba optandi, aut deſiderandi, aut imprecandi Deo malum aliquod, vel carentiam alicujus boni.

4 Quia verò blaſphemia non ſolùm contra Deum militat, verùm etiam contra ſanctiſſimam ejus matrem, & alios electos Dei ſervos, ideò circa ſanctos hiſce verbis diſcurrit: *Sancti ex vi ſui ſtatus habent quaſi intrinſecam habitudinem ad Deum, & ideò ſi contumelia afficiantur, injuria tranſit in Deum ipſum, etiamſi hoc formaliter non intendatur, vel illa habitudo expreſsè non conſideretur, ſicut conſiderari poſſit, & deberet:* unde S. Thomas ait:

S. Th. 2. 2. qu. 13. a. 1.

Sicut Deus in ſanctis ſuis laudatur, in quantum laudantur opera quæ Deus in Sanctis efficit, ita & blaſphemia quæ fit in ſanctos, ex conſequenti in Deum redundat. Quia verò objicere quis poſſet, pari quoque ratione futuram eſſe blaſphemiam, ſi quis contumeliam aliquam proferat contra quamvis aliam creaturam, ideò cum eodem Sancto Thoma reſpondetur: *Maledicere rebus irrationalibus, in quantum ſunt creaturæ, eſſe peccatum blaſphemiæ.*

Temeritas blaſphemantium. Luc. 5. 21. Job. 25. 6. Eccl. 10. 9.

5 Valdè conſiderabilia, ſeriaque, & attenta reflexione digna ſunt verba aſſumpti thematis noſtri: *Quis eſt qui loquitur blaſphemias?* Ex hac namque conſideratione gravitas peccati blaſphemiæ optimè intelligitur. Vis igitur ſcire quiſnam ille ſit? *Homo putredo, & filius hominis vermis; Quid ſuperbis terra, & cinis?* Quænam eſt inverecunda illa temeritas hominis, ut injuriari auſit ſupremam illam majeſtatem: *Quam laudant Angeli, adorant Dominationes, tremunt Poteſtates?* De qua temeritate Sanctus Judas Apoſtolus lamentatur, dum ait: *Majeſtatem blaſphemant,* ubi Lyranus

Lyran. ib.

ait: *id eſt, Sanctam Trinitatem, quia blaſphemia eorum contra Chriſtum redundat in totam Trinitatem.* Pergit vero Sanctus Thaddæus Apoſtolus efficax quoddam ſubnectere motivum abominandi hoc adeò enorme delictum, dum ſequens validiſſimum conficit argumentum dicens: *Cùm Michael Archangelus cum Diabolo diſputans altercaretur de Moyſis corpore, non eſt auſus judicium inferre blaſphemiæ, ſed dixit: Imperet tibi Dominus.*

Judæ 9.

Enimverò hujus cum Diabolo exortæ altercationis cauſa erat, quia nimirum Sanctus Michael honorem, & cultum Deo debitum, qui penès Hebræos poſt Moyſis mortem ex eo, quòd Diabolus totus ad hoc conabatur, ut Hebræi mortui Moyſis cadaver velut numen divinum adorarent, admodum periclitabatur, defendere geſtiebat; hoc namque fine, ut videlicet imminens Hebræorum offendiculum è medio tolleret, cadaver illud clam Diabolo in loco quodam abditiſſimo abſcondit. Et quidem tametſi Sanctus Michael juſtiſſimam Dæmonem in hac altercatione injuriandi, & maledicendi haberet rationem, nihilominus ne per umbram quidem verbum aliquod maledicentiæ in ipſum proferre præſumpſit; unde evidentem hanc licet deducere conſequentiam. Quòd ſi is qui cœleſtis militiæ Princeps eſt, pro divini honoris defenſione inimico Dei non fuit auſus maledicere, qua fronte homo, viliſſimus ille terræ vermiculus, tantis à Deo beneficiis cumulatus, eumdem optimum Deum cum tanto honoris, & reverentiæ ei debitæ præjudicio blaſphemare, & execrari, eique maledicere audebit?

S. Hieron. in c. 3. Gal. Proſecutio.

6 Optimè Sanctus Hieronymus notat, quanta cum circumſpectione, & cautela Deus cum homine, qui ejus eſt creatura, Deique mancipatui mille titulis ſubjecta, & propter injurias quibus Deus ab eadem continuò laceſſitur, quovis diriſſimo ſupplicio digna, proceſſerit ſemper. Dicit enim: *Audaci pede ad hoc procedo certamen, ut ad libros provocem; Nullo loco ſcriptum, à Deo quemquam eſſe maledictum, & ubicumque maledictio ponitur, nunquam Dei nomen adjunctum,* idque exemplificat in ſerpente, cui dixit: *Maledictus es ſuper omnia animantia, & beſtias terræ.* Caino dixit: *Maledictus ſuper terram.* Ad Chanaam ait: *Maledictus Chanaam.* Et alibi: *Maledictus furor eorum.* Protoparenti dixit: *Maledicta terra in opere tuo. Et ſic deinceps,* inquit Sanctus Doctor, *fiat omnium in Deuteronomio, & aliis libris ſacris deſcriptarum maledictionum exactus quidam catalogus, ſic enim in nulla earum Dei nomen additum fuiſſe deprehendetur; non enim dicitur, quod*

Gen. 3. 14. Gen. 4. 11. Gen. 9. 25. Gen. 49. 7. Gen. 3. 17.

Deus ipſemet alicui creaturæ maledixerit: in tantum ut etiam ipſe Satan, cùm de Job polliceretur, quod ſi grandibus preſſus eſſet anguſtiis, blaſphemaret, à meliori parte hoc ſignificaverit dicens: Niſi te benedixerit in faciem. Solus homo, qui eſt quidam luti pugillus, & vas ſtercorum, Deo infinitæ majeſtatis, & bonitatis maledicere non erubeſcit.

Job. 1. 11.

7 Porrò *peccatum,* ut Doctor Angelicus ait, *habet quamdam infinitatem ex infinitate Divinæ Majeſtatis, tanto enim offenſa eſt gravior, quanto major eſt ille in quem delinquitur.* Licèt enim ſuprema Altiſſimi majeſtas per quamlibet culpam mortalem graviter offendatur, majori tamen cum impudentia, & irreverentia per blaſphemiam irritatur. Qua de re Sanctus Bernardinus ingenioſam quamdam, & utilem habet reflexionem, dicit enim: *In omnibus aliis peccatis, quæ fiunt maximè contra proximum, nullus intendit divinam offenſam, neque intendit ſe vindicare de Deo, ſive committat homicidium, ſive furtum, ſive adulterium, ſive quod ſimile crimen; imò potius cuperet homo hujuſmodi operari ita quod non offenderet Deum; in blaſphemia autem intendit homo directè offenſam Dei, & de ipſo ſe vindicare, qui nullam commiſit, neque committere poteſt culpam.*

S. Th. 3. p. q. 1. art. 2. Blaſphemia graviſſima eſt culpa. S. Bern. t. 1. ſer. 41. a. c. 1.

8 Offenſa, inquit idem Sanctus Pater, aggravatur plurimum ex vilitate offendentis, & per relationem perſonæ quæ offenditur, & injuriatur; quantò enim hæc in ſublimiori dignitate poſita eſt, tantò quoque proportionaliter magis creſcit gravitas injuriæ, & offenſæ; unde licèt graviter peccet, qui aliquem Regis ſubditum injuria, & contumelia afficit, magis tamen peccabit ſi nobilem quemdam ejuſdem Regis militem aggrediatur. Denique maximè peccabit, ſi intimo cuidam Regis conſiliario injurius fuerit: *Gravius inſuper cum in filium Regis, ſed graviſſimè cùm in perſonam Regis; ſic in peccato blaſphemiæ; In aliis peccatis contra proximum fit convicium contra ipſum creatorem, ſed quantum creator excedit alias creaturas, tantum blaſphemia excedit alia peccata.*

Art. 2. c. 3. Proſecutio.

9 Continget nonnunquam, ſubditum quemdam adeò eſſe temerarium, ut in facie Principis ſui legem ejus prævaricari auſit, qua v. g. princeps ſub pœna indignationis ſuæ, vel ſub aliis arbitrio ſuo reſervatis pœnis pugionem, aut ſclopetum publicè aut ſecretò deferri prohibetur: at verò ſi ſubditus in hoc minimè quieſceret, ſed inſuper enſem ſuum, vel pugionem ad inferendam Principi ſuo necem, ſtringere præſumeret, quanto ille futurus eſſet dignus ſupplicio? Quam ſimilitudinem Sanctus Joannes Damaſcenus adducit citatus à S. Baſilio inſuper dicente: *Qui peccat, legem quidem violat; at qui blaſphemat, adverſus ipſum divinum numen impietatem admittit.*

Proſecutio. S. Jo. Dam. l. 1. paral. c. 3.

10 Et proindè quia peccatum hoc immediatè contra Deum militat, eſtque crimen læſæ majeſtatis *in primo capite,* Deus quoque ipſemet per ſeveriſſima ſupplicia in id committentes directè ſolet animadvertere: cujus inter plurima alia manifeſtum habemus exemplum in Levitico, ubi inprimis ſacer Chroniſta dicit: *Cum blaſphemaſſet nomen, & maledixiſſet ei, adductus eſt ad Moyſen.* Quibus in verbis ſingulariter notandum, qualiter Chroniſta ſacrilegam impii illius viri blaſphemiam circumſcripſerit, non enim nominatur Deus, ſed tantùm dicit: *Cùm blaſphemaſſet nomen,* non exprimendo eum, cujus nomen erat, quia peccatum hoc adeò horrendum eſt, ut aures exhorreſcant illud auſcultando: at verò quonam conſilio Moyſes ad illum condignè caſtigandum uſus fuit? *Miſerunt eum in carcerem, donec noſſent, quid juberet Dominus.* Sed nunquid omnes reos in quacumque cauſa, etiam Religionis, abſolvendi, vel condemnandi ſupremam poteſtatem habebat? cur igitur cœlitùs à Deo expectavit ſententiam & ad condemnationem? Quia ſupplicium blaſphemiæ *immediatè,* & directè divinæ juſtitiæ graviter læſæ, & injuriatæ reſervatur: *Qui locutus eſt ad eum dicens: educ blaſphemum, &c.* ubi S. Bernardus ait: *Tantò gravius blaſphemia peccatum eſt, quantò immediatius offendit Deum;* qui, & authoritatem, & doctrinam adducit S. Thomæ, qui Deum variis modis offendi poſſe ſcribit; *Primo, quantum ad ſuas Creaturas, ſcilicet in homicidiis, furtis, adulteriis, & ſimilibus. Secundo, quantum ad ſuam familiam ſpiritualem. Tertio, quantum*

Proſecutio. Levit. 24. 11. v. 12. v. 14. S. Ber. ſer. cit. art. 1. cap. 4.

Digitized by Google

tum ad perſonam velatam. Quarto, quantum ad naturam aſſumptam. Quinto, quantum ad Naturam Divinam. Etenim qui furatur, inquit hic ſanctus, qui committit fornicationem, vel homicidium, Deum in ſubditis ſuis malè tractat; qui verò Martyribus, Apoſtolis, aliiſque familiaribus Dei amicis necem infert, gravius illum offendit. Denique qui ſacratiſſimum ejus corpus ſumptum pedibus ſuis protereret, & conculcaret, præcedentibus longè abominabiliorem Deo inferret injuriam: *ſed qui offendunt Deum quantum ad Naturam Divinam, graviſſimè peccant, quod faciunt blaſphemantes, nam Blaſphemia eſt peccatum immediatum contra Deum*. Et ideò, ut paulò ante diximus, Moyſes quoad blaſphemum illum, non conſuluit conſilium ſuum cum ſenioribus, neque cauſam illius ad Magiſtratus inferiores remiſit, multò minus ipſemet per ſe immediatè illam decidere auſus fuit: ſcitiſne cur adeò timidè contra hoc vitium proceſſerit? Cauſa illius hæc eſt, nondum enim eò uſque increata Dei Sapientia contra blaſphemos legem aliquam, ſeu modum procedendi condiderat, quaſi ſibi non exiſtimans, quòd lingua aliqua, non ſolùm Diabolica, ſed multò minus humana adeò futura eſſet temeraria, ut Deo, & Creatori ſuo maledicere præſumeret. Ita reſpondet Procopius in Gloſſa ubi dicit: *lex nulla poſita fuerat, qua plecterentur blaſphemi, Deo ipſo differente illam pœnam, at exemplo horrendo eam pœnam ſanciret*; atque ideò quia divina juſtitia immediatè ab illo contempta fuerat, ab illa quoque ſola juſta expectabatur criminis illius puniendi deciſiva ſententia, ſiquidem *Delicta quis intelligit?* ſolus ergo Deus culpæ hujus gravitatem ponderare poterat, de quo ſcriptura ait: *Tu autem judicas juſte*; unde Moyſes in hac occaſione dicere voluiſſe videtur, quod in alia quadam conjunctura Job dixit: *Si fortitudo quæritur, robuſtiſſimus eſt: ſi æquitas judicii, nemo audet pro me teſtimonium dicere*; atque ideò ipſe modum ſciet, quo puniendi ſunt illi qui ipſum blaſphemiis afficiunt, juſtamque noverit pronuntiare ſententiam.

Procop. in Gloſſ. in Levit. c. 24.
Pſal. 18. v. 13.
Jer. 11. v. 20.
Job. 9. v. 19.

11 In Annalibus Eccleſiaſticis refertur, quòd cùm Conſtantinopoli ex Arianæ ſectæ hæreticis, qui SS. Trinitatis jurati hoſtes erant, unus, cui nomen Olympius, in balneo corpus ſuum ablueus impias contra eamdem, & horrendas blaſphemias evomuiſſet, confeſtim in rabiem actus ſemetipſum unguibus miſerabiliter dilaniarit, & paulò poſt ſacrilegam animam ad infernum tranſmiſerit. Alius quoque ſcriptor memorabilem quemdam caſum recenſet, qui in Regno Hiſpaniarum contigit circa quemdam, qui poſtquam omnia quæ habebat ludendo perdidiſſet, Deum inſtanter rogavit, ut pro jactura ſua reparanda, gratiam ſuam impertiretur. At verò quia fortuna illi totaliter adverſante, ludus ſemper de malo devolvebatur in pejus, pecuniis ludo penitus amiſſis, tamdem veſtes quoque ſuas ejuſdem ludi exponebat diſcrimini, ac demum veſtibus denudatus domum repetiit, ibidemque aſſumptis armis, & conſcenſo equo in forum conceſſit, ubi coram multis alta voce exclamavit, & ait: *ſi quis eſt amicus, & fidelis Dei, qui dicat Deum eſſe aliquid, vadat, & ſe armet, & congrediatur mecum in nomine Dei ſui, & ego ipſum occidam ſine Deo, & intelliget, quòd nullus Deus ſit*; ad quam propoſitionem omnes quidem exhorreſcentes, præ nimio ſtupore hærere attoniti; nullus tamen ex omnibus erat, qui deteſtabile facinus iſtud, ejuſque inverecundam temeritatem ei improperare auderet. *Sed cui non reſpondit homo, protinus Deus reſpondit, nam qui olim flagellaverat Pharaonem ſe potentiæ ſuæ opponentem, non urſis & leonibus, ſed ranis, & muſcis, immiſit Deus huic veſano unam muſcam, licèt eſſet tempus hyemis, quæ eum in facie ſic invaſit, & ſic inter faciem, & galeam ſe opponens, aculeis ſuis graviter eum læſit, ita quod oportuit galeam deponere, & ad terram projicere: at ubi muſca liberum habuit acceſſum, ſic eum in facie feriebat, quod ſe defendere non valens, de equo ad terram cecidit, faciem verſus terram firmans, ut poſſet ſe tueri à muſca, quæ etiam ibi fortiter eum invaſit, nec ceſſavit, quouſque publicè blaſphemiam, quam ore prophano protulerat, omnibus audientibus cum cordis gemitu revocavit*. En exemplum horribile, quod omnes ſibi documento ducere deberent. Quis tantam moleſtiam æquo animo, & ſedato tolerare poſſet, ne vindice hac moleſtia perſentiſceret iram divinam, quæ magis intus tenellulam conſcientiam divexat, ut præ animi confuſione, & cordis anguſtia quò ſe vertat, neſciat.

Baron. an. 404. n. 34. Hiſtoria.
Unger. Minor. ſer. in Explic. Symboli in Gem. Fides.

12 De alio quoque blaſphemo refertur, quòd cùm in villa quadam Terræ Laboris in Regno Neapolitano ſituatæ, in die ſancto Paraſceves duo, quorum unus Chriſtianus, alter Judæus erat, taxillis luderent, & Judæus magnam pecuniæ ſummam perdidiſſet, hic Chriſtum horrendum in modum blaſphemare cœperit; cùmque ludum repetere volens taxillos apprehendere niteretur, ſubitò nervi manuum ejus contracti fuerunt; quare magis indignatus manibus hoc modo contractis menſam luſoriam in terram dejicere contendit, majori cum impetu blaſphemias contra Chriſtum, ejuſque ſanctiſſimam matrem multiplicando; at verò confeſtim ſuper temerarium hunc hominem divina vindicta animadvertere cœpit, ſiquidem ſubverſis in capite oculis protinus in terram corruit mortuus: *Chriſtianus colluſor illius pavore nimio in amentiam verſus elanguit, & miſeram vitam morte miſera finivit*.

Th. Cantip. l. 2. Apo. c. 49. part. 6. Hiſtoria.

DISCURSUS II.

ARGUMENTUM.

Blaſphemi linguam ſuam in Cœlum ponere, & contra Deum ſe erigere non dubitant; ac proinde miraculosè ab eodem Deo in lingua ſæpè caſtigati ſunt, cujus varia adducuntur exempla.

THEMA.

Poſuerunt in Cœlum os ſuum, & lingua eorum tranſivit in terra. Pſ. 72. v. 9.

1 PRopheta regius de blaſphemis in præcitato Pſalmo loquens, eoſdem tamquam perditæ ſalutis homines, impietatibus, & ſacrilegiis, aliiſque iniquitatibus, & exceſſibus immerſos deſcribit: *Tenuit eos ſuperbia, operti ſunt iniquitate, & impietate ſua; prodiit quaſi ex adipe iniquitas eorum: cogitaverunt, & locuti ſunt nequitiam*, ac tamdem maximum quod ſit iniquitatum ipſorum explicaturus, ad eam uſque malitiam eos perveniſſe dicit, ut linguam ſuam in Cœlum ponere non formidarint: *Iniquitatem in excelſo locuti ſunt; Poſuerunt in Cœlum os ſuum, & lingua eorum tranſivit in terra*. S. Ephrem hæc verba adducens ſubjungit: *& audes aperire audacter os tuum, & in Cœlum verba emittere, juramenta, atque blaſphemias? & non times, ne fortè falx ignea, quam Propheta vidit, demoretur in domo tua?* Lorinus ait: *De Deo paſſim hæc verba explanant, de quo impii blaſphemant ſermones contra excelſum. Poſuerunt in Cœlum os ſuum, id eſt*, inquit Hugo Cardinalis, *contra Deum, & Cœleſtia*. Daniel Propheta Antichriſti tyrannidem prædicens, inter alios ejus intolerabiles exceſſus, hunc quoque enumerat: *Sermones contra excelſum loquetur, & ſanctos Altiſſimi conteret, blaſphemando nimirum*, loquit idem doctiſſimus Cardinalis, hoc enim propriè eſt in Cœlum os ſuum ponere: *Et lingua eorum tranſivit uſque ad Cœlum, ſic blaſphemando in excelſo; Ecce peccatum læſæ majeſtatis, vel blaſphemia*.

Blaſphemi in Cœlū linguā ponunt. Pſ. 72. v. 6.
v. 8.
v. 9.
S. Ephrem. to. 1. Pa. Ep. 43.
Lorin. ibid.
Hug. Car. ib.

2 S. Hieronymus nullum delictum blaſphemia execrabilius eſſe dicit: *Nihil horribilius blaſphemia, quæ ponit in Cœlum os ſuum; omne quippe peccatum comparatum blaſphemiæ levius eſt*. Nec mirum, quia, ut ait Rupertus, irreverentia ſanctiſſimo nomini Dei irrogata contrariatur, & repugnat Charitati, & amori Dei; quantò igitur eidem charitati magis adverſabitur, eidem nomini, & Deo ipſi irrogata injuria, & contumelia? *Reverentia nomen Dei dignum non æſtimare, ubicumque fuerit invocatum, dilectioni Dei omnino eſt adverſum*: at verò certiſſimum eſt, quòd peccatum aliquod tantò ſit enormius, quantò ampliùs Charitati opponitur.

S. Hier. in c. 18. Iſa.
Blaſph. charitati opponitur magis.
Rup. Abb. in Gloſſ. ad cap. 20. Exod.

3 D. Chryſoſtomus indecentiam, & enormitatem hujus peccati ex proverbio quodam deducit, quo uti ſolemus, quando quis de aliis cum exigua reverentia, & reſpectu loquendo, linguam ſuam exerit; Dicit enim: *Neſcitis quis ſit Deus, & quali debeat ore vocari? quod ſi de ſtudioſo quidem viro malè loquamur, dicimus: Os tuum ablue, & ita commemora: nunc vero nomen ſuper omne nomen venerandum, quod audientes Dæmones horrent*

Chryſoſt. Hom. 26. ad pop.
Hujus peccati gravitas.

Ee 2 teme-

Digitized by Google

temerariè circumferimus? Hæc ſatis congruenter menti ſanctæ Scripturæ, & aureæ veritati Cœleſti, quæ os blaſphemum, & cor impium cohibere, & reprimere deberent, ne SS. Dei nomen profaneretur execrandis verbis blaſphemis.

Pſ. 54. v. 13. v. 4.

4 Deus per os Pſalmiſtæ lamentatur dicens: *Si inimicus meus maledixiſſet mihi, ſuſtinuiſſem utique, & ſi is qui oderat me, ſuper me magna locutus fuiſſet: tu verò homo unanimis, qui ſimul mecum dulces capiebas cibos, &c.* quod utique quærimonium longè majori jure de Chriſtiano blaſphemo pronuntiare Deus poſſet; Quòd enim Hebræus aliquis, vel Hæreticus, vel idololatra, aut Mahumeticæ ſuperſtitioni addictus, Deum blaſphemet, eique maledicat, mirum non eſt; at verò quòd Chriſtianus aliquis tot beneficiis cumulatus, imò ſacratiſſimo ejus corpore toties nutritus, lingua ſua, à carnium Agni immaculati contactu toties conſecrata, blaſphemias adverſus ipſum, & improperia evomat, quid non jam dici, ſed excogitari poteſt execrabilius, horrendius, & iniquius? ac proindè immediatè ſubjungit; *Veniat mors ſuper illos, & deſcendant in Infernum viventes, quoniam nequitia in habitaculis eorum in medio eorum.*

Præcipuè ſi à Catholico ſiat blaſph.

Pſ. 54. v. 16.

S. Bern. to. 1. ſer. 41. art. 1. cap. 1.

Turcorum reverentia erga Deum & B. V.

5 S. Bernardinus Senenſis in quodam ſermone ſuo hæc verba habet: *Mahometus infideliſſimus canis in Alcherano ſuo præcepit, quod quicumque Deum, & Chriſtum, & etiam B. Virginem blaſphemaret, medius divideretur. Retulit mihi quidam frater de ordine ſocius noſter, unum Saracenum in terra ſancta graviter fuiſſe punitum ab officiali Pagano, eo quod verbum inhoneſtum contra Virginem protuliſſet.* Quanta igitur Chriſtianiſſimi indignitas erit, quòd minorem Turcis reverentiam, & reſpectum Deo, & Beatiſſimæ Virgini deferat. Idem Sanctus Bernardinus in aliis quidem peccatis aliquod gaudii, aut voluptatis motivum ineſſe poſſe dicit, in blaſphemia verò minimè, *propterea*, inquit, *Richardus de S. Victore ait: ſceleratiſſimum genus peccati eſt, quando quis in Dei vituperium delectatur.*

Rich. de S. Vict. cit. à S. Bern. ib. ar. 1. c. 2.

Michael Dæmoni nullã dixit Blaſphemiam.

6 S. Michael Archangelus, prout in diſcurſu præcedente diximus, in cauſa adeò ardua, qualis erat defenſio, & zelus honoris Dei, & Religionis, ac cultus divini in populo Hebræo conſervatio, contra nequam illum ſpiritum, Luciferum inquam, in verbum aliquod injurioſum prorumpere auſus non fuit: *Non eſt auſus judicium inferre blaſphemiæ*, ubi Gloſſa interlinearis inquit: *Vos non debetis blaſphemare, quia nec Michael auſus eſt judicium inferre blaſphemiæ.* Quod idem met argumentum Gloſſa ordinaria in forma magis conſpicua, & convenienter his verbis proponit: *Quia ſi Michael Archangelus Diabolo ſibi adverſanti blaſphemiam dicere noluit, ſed modeſtè cum ſermone coercuit, quantò magis hominibus omnis blaſphemia eſt cavenda, & maxime in Creatorem?* Eſtque hoc argumentum prorſus irrefragabile; Neque enim Angelus os ſuum in Infernum ponere præſumpſit, ut injuriaretur Diabolum: & nos viliſſimi terræ vermiculi adeò præſumptuoſi, & arrogantes erimus, ut ad blaſphemandum, & contumeliandum ſacratiſſimum, & venerabiliſſimum Dei, & ſanctorum ſuorum nomen, linguam noſtram in Cœlum mittere non dubitemus?

Jud. v. 9. Gloſ. interl.

Gloſ. ord.

Communis ac frequens multorum Blaſphemia.

7 In Prophetia Malachiæ blaſphemia quædam memoratur, quæ in multorum ore valdè frequens eſſe ſolet, eorum præcipuè, qui cum in tribulationibus, & adverſitatibus ſuis impatientes ſint, & deſperabundi, contra Deum velut injuſtum obmurmurant, & lamentantur dicentes: *Nec noſtra conſiderat, circa cardines Cœli ambulat:* Deum enim nullam harum rerum ſublunarium providentiam habere exiſtimant, eò quòd per experientiam quotidie videant, quòd *alius autem eſurit, alius autem ebrius eſt.* Hanc autem blaſphemiam idem Propheta omnipotenti Deo, qui tribus digitis mundum univerſum ſuſtentat, adeò ponderoſam, gravem, & portatu difficilem eſſe dicit, ut Deus per os ipſius meritò conqueratur dicens: *Laborare feciſtis Dominum in ſermonibus veſtris, & dixiſtis: In quo eum fecimus laborare? in eo quod dicitis: Omnis qui facit malum, bonus eſt in conſpectu Domini, & tales ei placent; aut certè ubi eſt Deus judicii?* Hi tales os ſuum in Cœlum ponere volunt, Divinorum ſcrutando judiciorum abyſſum, non intelligentes, quòd Deus electis tribulationes immittat, ut Cœlum lucrentur: reprobos verò in hac vita gaudere permittat, eò quòd deinceps ſemper ſine intermiſſione torquendi ſint in Inferno; *Ducunt in bonis dies ſuos, & in puncto ad Inferna deſcendunt.* Hæ, & aliæ ſimiles blaſphemiæ Deo adeò diſplicent, ut eum laborare, & quaſi ſudare faciant; Unde Iſaiæ 43. dicit: *Præbuiſti mihi laborem in iniquitatibus tuis.* Si enim Deus alicujus foret fatigationis capax, utique ſimiles blaſphemias ſuſtinendo, intolerabiliter defatigandus, & moleſtias paſſurus eſſet.

Job. 22. v. 14.

1. Cor. 11. v. 21.

Mal. 2. 17.

Job. 21. v. 13.

Iſ. 43. v. 24.

8 Alii apud eumdem Iſaiam non minus blaſphemè lamentabantur dicentes: *Quare jejunavimus, & non aſpexiſti? humiliavimus animas noſtras, & neſciſti?* Cur obſecro hi tales jejunia ſua, aliaſque vitæ ſuæ rigores caſſos, & irritos apud Deum eſſe exiſtimabant? audite rationem ipſorum; *percutitis pugno impiè*; ſunt etenim certi quidam deſperati homines, qui Cœlo quaſi leges præſcribere, aut cum eo contendere, imò ipſimet Deo bellum indicere volunt, ejuſque infallibilem providentiam negligentiæ, & juſtitiam illius iniquitatis arguere non erubeſcunt, quando non omnia illis ad nutum voluntatis ſuccedunt: Hi tales, quicquid boni egerint, Deo grati, & accepti nunquam eſſe poterunt, imò graviſſimè communiter à Deo puniuntur. Tales erant illi increduli Hebræi, qui deficiente illa, quam ſecum tulerant, Ægypti annona, non habentes undè viverent, aut ſe ſuſtentarent: *malè locuti ſunt de Deo, & dixerunt: Numquid poterit Deus parare menſam in deſerto?* quæ blaſphemia cor Dei ſauciavit, unde & Pſalmiſta paulò ante dixerat: *In ira excitaverunt Excelſum*, ac proinde ultrix Dei vindicta protinus ſuper illos deſcendit: *Audivit Dominus, & ignis accenſus eſt in Jacob, & ira aſcendit in Iſrael*, quia qui adeò ſunt temerarii, ut os ſuum in Cœlum ponere non vereantur, divinum ſubitò experiuntur ſupplicium; Unde Eccleſiaſticus dicit: *Qui in altum mittit lapidem, ſuper caput ejus cadet*, quaſi dicat: quiſquis cum Deo contenderit, caput ſuum ad cerebri excuſſionem uſque collidet. Id quod Plutarchus practica quadam ſimilitudine aptiſſimè exponit, dum ait: *Jaculum ſi in ſolidum aliquod ceciderit, nonnunquam in mittentem retorquetur: ita convitium in fortem, & conſtantem virum tortum, recidit in convitium facientem;* Et quidem ſi id ipſum in hominibus virtuoſis locum habet, quantò magis in Deo? ac proindè David immediatè ſubdit: *Et lingua eorum tranſivit in terra.*

Iſ. 58. v. 3. Quidam Dei blaſphemãt quando non omnia ad nutum ſuccedunt.

Pſ. 77. v. 19.

Pſ. 77. v. 17.

Pſ. 77. v. 21.

Eccleſ. 27. v. 28.

Plutar. in moral. ibid.

Pſal. 72. v. 9.

9 S. Ephrem contra blaſphemos honorem Dei zelans, poſtquam dixiſſet: *Non times, ne fortè falx ignea, quam Propheta vidit, demoretur in domo tua?* mox ſubjungit: *donec ex ea qua ſub Cœlo eſt, te excidat ac deleat, dum ſic audes aperire adverſus Deum omnipotentem, in quem Angeli, Archangeli, Cherubim, ac Seraphim non audent oculos conjicere, ſed cum timore ac tremore aſſiſtunt collaudantes formidabile, & glorioſum, atque honorabile nomen ejus;* nam David olim Dei in linguas blaſphematrices vindicativam juſtitiam his verbis prædixit: *Diſperdat Dominus univerſa labia doloſa, & linguam magniloquam; qui dixerunt: linguam noſtram magnificabimus, labia noſtra à nobis ſunt* (audite inſignem Blaſphemiam) *quis noſter Dominus eſt?* Superbi enim Deum tenuebant agnoſcere.

S. Ephr. to. 2. p. 5. Paræn. 41. Quos Deus diſperdet.

Pſ. 11. v. 4. 5.

10 In libris Machabæorum refertur, quòd poſtquàm Demetrius in Regnum ſubingreſſus per Bacchidem, & Alcimum, Judam Machabæum pro viribus quantum potuit, ſed cum exiguo fructu exagitaſſet, iterata vice adverſus eum Nicanorem in campum emiſerit, qui omnes quidem conatus ſuos in hoc adhibuit, ut victor evaderet, at verò Judas cum ſequacibus ſuis, in potentiſſimum Cœlorum ſubſidium, & auxilium confiſus, certam ſibi promiſit victoriam; Deo enim non tam ſupplicavit, quàm abſolutè imperavit dicens: *Fac vindictam in homine iſto, & exercitu ejus, & cadant in gladio.* Sed dicite Judæi, ſi noſtis, quanam præcipuè in re ejus tam viva fundabatur fiducia? Audite id exponentem Judam, dum ait: *Memento blaſphemias eorum, & ne dederis eis, ut permaneant.* Judas Deum memorari petiit, qualiter blaſphemiæ Sennacherib per adeò evidens miraculum Divina manu ſua caſtigatæ fuerint, ſimulque ut eodem ſupplicio in illa velit occaſione in idem peccatum animadvertere: *Sic contere exercitum iſtum in conſpectu tuo hodie, & ſciant cæteri,* quia

Nicanoris blaſphemia ac ſuperbia.

1. Machab. 7. v. 38.

Ibid.

1. Machab. 7. v. 42.

quia malè locutus eſt ſuper ſancta tua. Imò Joſ. Hebr. Judam hiſce verbis exercitum ſuum animaſſe ſcribit: *Quouſque otio torpemus, & non procedimus ad bellum, ſumentes ultionem de blaſphemo illo? Quis eſt canis ille mortuus, & abjectus, qui audet approbria dicere, in eum, qui eſt robur, & decor Iſraelis? Proficiſcens itaque venit contra Nicanorem in ira, & zelo magno, Judas apprehendit eum, percuſſitque gladio ſuo, & diſſecuit in duas partes, dejiciens ipſo ictu in terram.* Scriptura verò dicit: *Contrita ſunt caſtra Nicanoris, & cecidit ipſe primus in prælio, & proſtraverunt non minus triginta quinque millia.* Sed quænam fuit hæc divinam juſtitiam adeò irritans blaſphemia? Pro hujus evidentia majori ſciendum eſt quòd, ut in ultimo hujus hiſtoriæ capitulo legitur, poſtquam Nicanor Judæ in die Sabbati bellum movere decreviſſet, eique à nonnullis Judæis ipſum ſequentibus dictum fuiſſet: *Ne ita ferociter, & barbarè feceris, ſed honorem tribue diei ſanctificationis, & honora eum qui univerſa conſpicit;* ſuperbus, & elatione tumidus Nicanor eos interrogavit; *Si eſt potens in Cœlo, qui imperavit agi diem Sabbati?* cui cùm reſpondiſſent: *Eſt Dominus vivus ipſe in Cœlo potens, qui juſſit agi ſeptimum diem,* ſacrilegus blaſphemator reſpondit, *Et ego potens ſum ſuper terram, qui impero ſumi arma, & negotia Regis impleri.*

Joſeph. Heb. l.3 Hiſt.c. 22. cit. à Giall.

2 Machab. 7. v.43.

2. Machab. 15. v.2.

v. 3.

v. 4.

v. 5.

11 Job cap. 15. blaſphemum hunc Nicanorem hiſce verbis aggredi velle videtur: *Docuit iniquitas tua os tuum, & imitaris linguam blaſphemantium: condemnabit te os tuum, & non ego, labia tua reſpondebunt tibi.* Sed audiatis velim, qualenam fuerit linguæ Nicanoris irrogatum ſupplicium. Judas Machabæus huic blaſphemo humerum & caput amputari juſſit, & utrumque membrum in Civitatem ſanctam deportari fecit; quò cùm perveniſſet, coram convocatis ſacerdotibus, & urbis illius præſidiariis militibus: *Oſtenſo capite Nicanoris, & manu nefaria, quam extendens contra domum ſanctam omnipotentis Dei magnificè gloriatus eſt, linguam etiam impii Nicanoris præciſam juſſit particulatim avibus dari, manum autem dementis contra templum ſuſpendi;* ubi Dionyſius Carthuſianus ait: *Juſſit avibus dari ad comedendum propter blaſphemias per linguam ejus prolatas: manum autem dementis contra templum ſuſpendi, id eſt, dexteram inſenſati, ac blaſphemi amputatam, juſſit ex oppoſito templi ſuſpendi, eo quod dexteram extendendo, comminatus erat, quod templum ipſum deſtrueret.*

Job. 15. v. 5. v.6.

Supplicium Nicanoris blaſphemi.

2.Machab.15. v.32. v.33.

D.Carthuſ. ibid.

12 De Blaſphematoribus verificatur quod Pſalmiſta olim de Judæis dixit: *Exacuerunt ut gladium linguas ſuas, intenderunt arcum rem amaram;* at verò tandem quid factum eſt? *Sagittæ parvulorum factæ ſunt plagæ eorum?* Sagittæ enim quæ hoſtiliter contra Cœlum evibrantur, revertentes aut reſilientes, blaſphemantium linguas recidunt, id quod variis poteſt probari exemplis: *Poſuerunt in Cœlum os ſuum, & lingua eorum tranſivit in terra.* Etenim in Annalibus Ciſtercienſibus legitur, quòd dum in procinctu eſſet, ut corpus B. Joannis de monte mirabili ad locum aliquem honorificentiorem transferretur, latomus quidam, ſeu lapicida oſſa ipſius arcæ cuidam imponenda eſſe intelligens, illa potiùs canibus ad corrodendum exponenda, & projicienda eſſe dixit: quod audientes circumſtantes ipſum quidem reprehenderunt, immittendumque illi cœlitus ſupplicium comminati ſunt, ſed ſine ullo emendationis fructu ſubſecuto: Eadem igitur nocte, *Divina manus, qua dictam blaſphemiam præterire noluit impunitam, in membro quo peccaverat, eum graviſſimè flagellavit; os enim ejus per quod blaſphemaverat, in alteram partem deformiter eſt tranſverſum, etiam intuitu ſuo propemodum luce privatus.*

Pſal.63.v.4.

v. 8.

Pſal.72.v.9.
Anna.Ciſter. 120.ca.1 n.4.

Aliud ſupplicium cujuſdam blaſphemi.

13 In hiſtoriis virorum illuſtrium ejuſdem ordinis Ciſtercienſis, Abbas Gherebaldus quemdam inverecundum Beatiſſimæ Virginis blaſphematorem Dæmonis poteſtati traditum fuiſſe refert, qui idem inſuper *duriſſima paſſione diu vexatus atque diſtortus eſt, ita ut oculis everſis, & facie tota enormiter intumeſcente, linguam ardentem, atque ejectam longiùs ab ore porrigeret: qui cum ita fuiſſet longo, & horrendo tormento excruciatus, tandem miſerabilem animam Dæmoniacis ſpiritibus reddidit, linguamque effrænem quam extraxerat, nec in morte retraxit.*

In hiſt. de vi. illuſt. Ord.Ciſterc.

Aliud.

Jer.9.v.3.

14 Porrò apud Jeremiam Prophetam lingua blaſphematrix arcui aſſimilatur: *Extenderunt linguam ſuam, quaſi arcum,* ubi S. Hieronymus ait: *Vide quàm horribile ſcelus ſit blaſphemia, quaſi arcus in Deum intenditur lingua. Intenderunt arcum ſuum,* blaſphemi videlicet: ſed quo eventu id fecerunt; *Gladius eorum intrat in corda eorum, & arcus illorum confringitur;* Mala etenim quibus Deum injuriantur, ſuper linguam, & fauces ipſorum recidunt, prout ex ſequentibus hiſtoriis clarè ſatis videre licet. Etenim dum poſt demolitum quoddam in Flandria Ordinis Sancti Franciſci Monaſterium, dum multæ ſanctorum ſtatuæ igne conflagrante abſumerentur, unus illorum ſacrilegorum in ſtatuam quamdam S. Antonii incidens, poſtquam variis illam contumeliis affeciſſet, tandem in execranda hæc verba prorupit: *Si quam vim aut virtutem habet, declaretur;* & ecce protinus ignis è ſtatua illa egreſſus, eumdem viventem totaliter combuſſit. In ejuſdem lib.c.29. & 30. narratur, quòd dum hæreticus quidam ejuſdem ſancti ſtatuam ad ignem comburendam deportaret, eidem ludibrioſè dixerit: *Antoni, Antoni, ut quidem ſoles in mortale genus deſævire, eoſque miſerè uſtulare, at ubi nunc vires illa?* Et ecce ſubitò lingua illius peſte correpta eſt, ac demum paulo poſt eum tota familia ſua igne peſtilentiæ conſumptus eſt, idque P. Coſterus refert in Conc. Dom 3. Quadrageſimæ. Scribitur & aliud quoddam miraculum, quod anno 1588. accidit circa quemdam virum diſcolum, & perditum, qui poſtquam mulierem quamdam Hebræam nocte quadam cum ipſa fornicando ſeduxiſſet, Cœlum fulminibus armatum fulgurando, grandinando, & tempeſtates excitando furere cœpit, miſera muliere, licèt Hebræa eſſet, altum vociferante: *Virgo Maria fer opem;* at vir ferus & impius: *Tace ſis ſtulta,* inquit, *auxilium ullum ferre poteſt Maria? Abſcidit ad extremam vocem fulmen ſubitum, quod intonuit, & adhuc loquentem evellit ab amplexu muliercula; reperiunt hominem hianti ore, ſine ullis dentibus, ſine lingua.*

S.Hier. ib.

Pſ.63.v.4.

Pſ.36.v. 15.

Tilm. Bredenb. l.3 Coll.cap.27. Hiſtoria eſt quoque a [illegible] uſque dep.

In Peloc.in ſuit Babyl. cap 6
Fran. Benzon.an. 1589.

15 Eminentiſſimus Cardinalis Baronius in Annalibus Eccleſiaſticis refert, quòd cùm Gororanes Rex Perſarum ſub imperio Teodoſii urbem Imperatoris nomine nuncupatam obſidione cinxiſſet, & multa inſtrumenta bellica ad urbes capiendas accommodata ad murum applicaſſet, ſolus Eunomius illius urbis Epiſcopus ei reſtitit. Cùm enim duces noſtri præliari contra hoſtes renuerent, & obſeſſis opem ferre non auderent, iſte Epiſcopus ſe hoſtibus opponendo urbem ſervavit incolumem. Nam cùm unus ex Regulis barbaris conſuetam blaſphemiam in Deum jaceret, & in mortem Rhabſacis, & Senacherib verba execrabilia funderet, furoreque incitatus minaretur, ſe ſacroſanctum Dei templum incendio vaſtaturum; Vir Dei ſanctus tantam inſolentiam ferre non valens, baliſtam Thomæ Apoſtoli nomine inſcriptam ad pinnas muri ſtatui, & ingentem lapidem in ea imponi, atque in blaſphematorem exonerari fecit; hacque ratione non ſolùm vultus ejus dilaceratus, ſed & toto per terram ejus cerebro caput penitus diſruptum fuit; unde Rex timore perculſus, & perterrefactus obſidionem ſolvit, ſeque à Romanis ſuperatum confeſſus, firmam cum iiſdem pacem pactus fuit. Similiter Neſtorius Hæreſiarcha, qui horrendas in magnam Dei matrem blaſphemias evomuerat, linguam ſuam à vermibus devoratam debiti ſupplicii loco reportavit. Sic quoque Hieronymus Bulſecus Medicus in vita Calvini cap. 22. *Hæreſiarcham verminoſum ad extremum ſpiritum cruciatum fuiſſe* ſcribit.

Ann.422. nu. 26.

16 Nicephorus, & Theodoretus de Juliano Apoſtatæ Juliani patruo referunt, quòd quia is in ſocietate Felicis, & Elpidii Quæſtorum imperialium in primarium urbis Antiochenæ templum ad illud deprædandum, & congregandas ex opulenta illius ſuppellectile pecunias, ingreſſus dixit: *Ecce qualibus vaſis Mariæ filius in divina re peragenda colitur;* Julianus tali fuerit infirmitate percuſſus, ut vermes ex ejus infirmitate ad eum devorandum ſubnaſcentes, ejus corpori eò uſque adhæſerint, donec corpus ejus totaliter eſſet putrefactum; Felix autem omnem quaſi corporis ſui ſanguinem ex ore evomuerit; Elpidius de tyrannide ad quam aſpirabat, convictus, ſuam ignominioſiſſimè clauſerit vitam.

Niceph.l.10. cap.29.
Theodoret. l.3.c.13.

17 Narrat quoque circa annum 1380. P. Jeremias

Digitized by Google

Jer. Drexel. p. 1. c. 7.

Drexelius, quod in ſtratagemate quodam, quo nonnemo ex militiæ commendantibus oppidum Hallenſe ſui juris facere machinabatur, miles quidam hæreticus Beatam Virginem, cujus in eodem loco, ob quamdam ejus imaginem miraculoſam in maxima devotione ibidem habitam, magna erat religionis reverentia, & affectus, blaſphemarit, ejuſque ſtatuam inde ſublatam Bruxellas deportare, ibidemque incinerare decreverit, cui temerario in juſtam blaſphemiæ ſuæ vindictam ab ictu globi è baliſta ejaculati os unà cum mento avulſum fuit, ipſeque paulò poſt miſerrimè vitam ſuam finivit.

S. Bern. to. 1. ſer. 42. ar. 1. c. 3. Halloren.

18 S. Bernardinus varia blaſphemis à Deo irrogata ſupplicia refert, in ſpecie verò quoad illos, qui in lingua à Deo puniti fuerunt, de nauta quodam his verbis refert: *Nauta quoque qui blaſphemavit Deum, cum in natando expertus eſſet, ſubito ſubmerſus eſt, quem frater ejus invenit in littore illæſo corpore, ſed radicitus avulſa lingua, & conſumpta.*

B. Petr. Dam. c. 3. Epiſt. 15.

19 B. Petrus Damianus pariter de quodam impio, rixiſque dedito Clerico refert, quòd cùm tempore diem, & horam præſignaſſet, in qua cum quodam hoſte ſuo, qui nonnullas beneficii ſui poſſeſſiones uſurpabat, manus conſerere decreverat, acciderit, quòd manè Miſſæ audiendæ aſſiſtens, verbaque illa audiens: *Omnis qui ſe exaltat humiliabitur, & qui ſe humiliat exaltabitur;* illico hìc Clericus *converſus, in hanc ſacrilegam vocem protervus eruperit: Hæc ſententia vera non eſt, nam ſi ego me meis adverſariis humiliter inclinaſſem, hodiè tot poſſeſſionum copias, atque clientum non haberem.* Cùmque in eodem loco ab adverſario Clerici miſſus nuntius alterum de Clerici propoſito informaturus, præſens adeſſet, hancque à Clerico prolatam blaſphemiam ei à quo miſſus fuerat, referret, mox *ille plaudens in Domino lætus efficitur, atque ad ſpem proculdubio obtinendæ victoriæ milites co-*

Matt. 23. v. 12.

hortatur. Pridie verò quàm manus conſerturi ad invicem erant, Deus blaſphemum iſtum caſtigare volens, jumentum ejus quemdam ſalis modium in via obvium habere permiſit, quem cùm avidè abligurliſſet, ſitibundus equus, ad copioſum quemdam aquarum rivum perveniens, ut ſe in torrentem illum mergeret, ſitimque ſuam mitigaret, frænum Clerico è manibus avulſit: *Ille verò dum ea manu, qua ſcutum tenebat, cum jumento confligit, hoſtilibus jaculis faciem coactus exponit, & ecce repentè gladius os ejus fulminis more transfigit, ſicque reprobus vitam ſuam ſine conclusit. O quam congruè in illa pertulit corporis parte vindictam, qua nigri fellis in Dominum vomuerat blaſphe-*

Pſ. 56. v. 5.

miam! Et cum Propheta de talibus dicat: Filii hominum, dentes eorum arma, & ſagitta, & lingua eorum gladius acutus; qui linguam ſuam, & dentes adverſus Deum gladii more vibravit, dignè per eadem membra materiales pœnas exſolvit. Nicephorus, & Evagrius Juſtinum I. anno primo Imperii ſui ſtatuiſſe ſcribunt, ut blaſphemo convicto lingua evelleretur radicitùs.

DISCURSUS III.

ARGUMENTUM.

Per varias ſententias, & Sanctorum Patrum authoritates, hujus peccati aliis omnibus deterioris gravitas conſideratur, & nonnulla blaſphemis à Deo immiſſa ſupplicia recenſentur.

THEMA.

Blaſphemia tollatur à vobis cum omni malitia. Ad Epheſ. 4. v. 31.

Blaſphemia deterior aliis peccatis.

1 UT blaſphemiæ malitia, & gravitas æqua lance ponderetur, hoc unicum dicere ſufficiat, quòd cum omni malitia conjuncta ſit, quòdque cunctis aliis iniquitatibus multum præponderet: *Blaſphemia cum omni malitia.* Et quidem ne fortè nobis perſuaderemus, propoſitionem iſtam citrà omnem advertentiam à calamo Apoſtoli adeò in ſcribendo circumſpecti, & providi emanaſſe, ſciendum nobis eſt, quòd idem Apoſtolus pariter ad Coloſſenſes ita ſcribat: *Deponite*

Coloſſ. 3. v. 8.

iram, indignationem, malitiam, blaſphemiam; ubi notandum eſt, quòd in hiſce ultimis verbis Apoſtolus primò malitiæ in genere mentionem faciat, & poſtea ſubjungat blaſphemiam; tamquam omnis malitiæ primiceriam.

Nil prius illa.

2 Ad intelligendam porrò blaſphemiæ malitiam, obſervandum quoque eſt, qualiter Iſajas de blaſphemis loquatur; Etenim primò præmittit: *Væ genti peccatrici, populo gravi iniquitate, ſemini nequam, filiis ſceleratis, dereliquerunt Dominum.* Sed quinam ſunt hi ſacrilegi, impietate pleni, & ſcelerati? Certè de nullo alio ſceleratorum genere ibi Propheta loquitur, quàm de blaſphemis: *Blaſphemaverunt ſanctum Iſrael, abalienati ſunt retrorſum.* Unde D. Chryſoſtomus in hujus execrabilis culpæ deteſtationem, in ſuis ad populum Antiochenum habitis Homiliis, his eum verbis alloquitur: *Nullum gratiarum actioni par bonum, quemadmodum blaſphemia pejus nihil.*

Iſa. 1. v. 4.

Iſa. 1. v. 4. D. Chryſ. Ho. 1. ad pop.

Eccl. 10. v. 15. Superbus in blaſph. conſiſtit.

3 *Initium omnis peccati eſt ſuperbia,* inquit Eccleſiaſticus, quia ſuperbia, & faſtus Luciferi omnium peccatorum, omniumque offenſarum Deo irrogatarum, prima radix, & origo fuit; at verò in quonam præcipuè hoc peccatum ſuperbiæ conſiſtit, quod cuncta alia peccata poſt ſe in conſequentiam trahit? Non in alio, quàm in blaſphemando Deum conſiſtit: Blaſphemus namque ſpiritus ille cum ſuprema Dei Majeſtate, eamdem ſummè aſpernando, de ſolio certare non erubuit; unde Iſaias ad Luciferum ſe vertens inquit: *Cui exprobraſti? & quem blaſphemaſti? & ſuper quem exaltaſti vocem, & levaſti altitudinem oculorum tuorum?*

Iſa. 37. v. 23.

S. Thom. 2. 2. qu. 13. art. 2. Levit. 24. v. 16.

4 Angelicus Doctor blaſphemiam peccatum mortale eſſe, extra omnem controverſiam poſitum eſſe dicit, juxta illud Levitici: *Qui blaſphemaverit nomen Domini, morte moriatur,* pœna enim mortis non infertur, niſi pro peccato mortali; idemque ſequenti probat ratione: *Peccatum mortale eſt, per quod homo ſeparatur a primo principio ſpiritualis vitæ, quod eſt charitas Dei; unde quæcumque charitati repugnant, ex ſuo genere ſunt peccata mortalia; blaſphemia autem ſecundum genus ſuum repugnat Charitati Divinæ, quia derogat divinæ Bonitati, quod eſt objectum charitatis.* Valentia hanc habet obſervationem: *Notandum,* inquit, *quando pleno aliquis animadvertit verba aliqua pertinere ad blaſphemiam, neque tamen abſtinet ab illis, ſemper eſſe peccatum mortale ex ſententia D. Thomæ;* ac demum ex propria opinione ſubjungit, in hoc peccato parvitatem, & modicitatem materiæ minimè excuſare: *Neque arbitror in hac parte excuſare à mortali parvitatem materiæ.*

Blaſph. peccatum eſt mortale.

Valentia t. 3. diſp. 2. qu. 13. punct. 1.

5 Deus Opt. Max. dum apud Iſajam nomen ſuum blaſphematum eſſe graviter conqueritur, ſimulque tempus aliquando venturum eſſe comminatur, quo idipſum annunciaturus, & vindicaturus ſit, audite quibus ad id effandum verbis utatur: *Dominatores ejus inique agunt, dicit Dominus, & jugiter tota die nomen meum blaſphematur: propter hoc ſciet populus meus nomen meum in die illa.* Enimverò quod circa illa verba vel maximè propoſito noſtro deſervit, eſt obſervatio quædam, quam circa illa facit Hugo Cardinalis, dum ait: *Dominatores ejus inique agunt, non dicit: inique dicunt, ſed agunt, & jugiter tota die nomen meum blaſphematur inter gentes per vos, id eſt, per opera veſtra.* Tametſi enim blaſphemia, ut plurimum, lingua evomatur, vel etiam per conceptum internum enuntietur, ejus tamen malitia cunctis aliis peccatis exterioribus longè præponderat: *Non dicit, inique dicunt, ſed agunt.*

Iſa. 52. v. 5.

v. 6.

Hug. Card. in 2. Tim. 3.

S. Ephrem t. 3. in Teſtam.

6 *Intolerabilis, & vitanda,* inquit S. Ephrem, *ſummoperè iniquitas eſt in Deum blaſphemia, cujus vos eſcam, atque illecebras fugite apertè, ô mei diſcipuli;* Ac proindè is qui in deſerto blaſphemaverat, poſitus in carcere, quoad ſupplicium ſubeundum Dei ſolius arbitrium, & beneplacitum ordinem expectare debuit, quia tametſi Moyſes, & Magiſtratus illum condemnare potuiſſent, nihilominus, quia in rebus graviſſimis ad divinæ Sapientiæ oraculum recurrere ſolebant, ſuum potiùs in hujus peccati ſupplicio decernendo ſuſpendere voluerunt judicium; unde Abulenſis ait: *Poſuit in carcerem, quoadusque peteretur à Deo quid agendum eſſet; nam in omnibus cauſis magnis conſulebatur Deus; Moyſes non dubitabat de morte, quoniam blaſphemia eſt de maximis peccatis, ſed de genere mortis.*

Abul. ibid.

3. Reg. 21. v. 10.

7 Quando Jezabel totaliter in corde ſuo innocentem Nabothi ſanguinem fundere decreverat, atrociùs contra

ipſum

ipſum per omnem ſuam aſtutiam muliebrem, & authoritatem invenire, & excogitare delictum non poterat, quam blaſphemiam, quia tametſi ipſi crimen læſæ Majeſtatis imponere potuiſſet, ſciebat tamen quòd ob nullum delictum adeò eſſet populo futurus exoſus, adeòque declarandus reus, & culpabilis, quàm ſi ipſum blaſphemiæ reum eſſe convinceret. Unde S. Bonaventura ait: *Videtur quod majus peccatum nequiverit excogitare iniquiſſima Jezabel*; probè namque ex præſcripto divinæ juſtitiæ ordine intelligebat, quòd ad hujus exceſſus ſupplicium ſine ulla perſonarum diſcretione procederetur: *Lapidibus*, inquit ſacer textus, *opprimet eum omnis multitudo, ſive ille civis, ſive peregrinus fuerit*; adeòque nullus ſive ad nobilitatem, ſive ad divitias, ſive ad authoritatem habebatur reſpectus.

S. Bon. ſ. 7. in Bibl. paup. cap. 23.
Levit. 24. v. 16.

8 Ex eo quoque quòd condemnatio alicujus blaſphemi ad pœnam, non à Moyſe, nec ab Hebraiſmi Magiſtratibus, Senioribus, vel Conciliis fiebat, ſed directè, & immediatè à divinæ juſtitiæ ſignatura promulgabatur, talis in eo populo erga hoc peccatum horror impreſſus remanſit, ut, quotieſcumque blaſphemiam aliquam pronuntiari audiebant, in illius deteſtationem veſtes à capite ad pedes uſque dilacerare ſoliti fuerint, prouti in multis veteris Teſtamenti locis apertè legitur. Imo licèt S. Stephanus ex patratis in Judæa miraculis ubique clarus eſſet, quia *faciebat prodigia, & ſigna magna in populo*. Licèt etiam ob vitam immaculatam quam ducebat, in magna apud omnes æſtimatione eſſet, nihilominus ob ſolam blaſphemiæ ſuſpicionem omnes unanimiter ad lapides advolarunt, ut eum lapidando horrenda morte occiderent; imò tametſi Chriſtus defenſor ejus vultum ejus reſplendere faceret, ſicut faciem alicujus Angeli: *Intuentes eum omnes qui ſedebant in Concilio, viderunt faciem ejus tamquam faciem Angeli*; ob hoc tamen ab hujus calumniæ pœna evadere nequaquam potuit; quin & *Saulus nimius æmulator exiſtens paternarum traditionum*, ut S. Auguſtinus ſcribit, ut illum per omnium Judæorum lapidantium manus lapidare poſſet, omnium lapidantium veſtimenta tempore lapidationis cuſtodivit.

Act. Apoſt. 6. v. 8.
Act. Apoſt. 6. v. 15.
Gal. 1. v. 14.

9 Stephanum quoque ob præſumptam blaſphemiam lapidare volentes, non intra civitatem, ſed foris huic ſupplicio ſubjecerunt: *Ejicientes eum extra civitatem*, nam & in Levitico à Deo ordinatum fuit: *Educ blaſphemum extra caſtra*; ubi Oleaſter ait: *Non ſolum eſt indignus vivere inter pios; ſed nec etiam mori inter eos, ideo extra caſtra ejici à Domino præcipitur*; ut de blaſphemo olim dici potuerit, quod Iſaias de Aſſyriorum Rege loquens inquit: *Tu autem projectus es de ſepulchro tuo, tanquam ſtirps abominabilis, ut veſtimentum occiſorum, qui confoſſi ſunt gladio, qui deſcenderunt ad lapides ſepulchri, velut cadaver conculcatum. Adverte*, inquit Oleaſter, *quod non excuſavit illum a morte, quod calore iracundiæ blaſphemaverit, ut ſcias tales debere acriter puniri.*

Act. Apoſt. 7. v. 57.
Levit. 24. v. 14.
Oleaſt. ibid.
Iſa. 14. v. 19.

10 S. Hieronymus ſuper illa verba: *Maledictus omnis, qui pendet in ligno*; illum Deuter. 21. textum juxta Symmachi lectionem adducit: *Si autem fuerit homini peccatum ad judicium mortis, & occiſus fuerit, & ſuſpenderis eum ſuper lignum, non pernoctabit cadaver ipſius ſuper lignum, ſed ſepultura ſepelies eum in die ipſa, quia propter blaſphemiam Dei ſuſpenſus eſt, & non contaminabis terram tuam, quam Dominus Deus tuus dabit tibi ad hæreditatem*. Blaſphemi enim deteſtandi, & abominabiles ſunt, dignique qui ab omnibus vitentur tam in vita, quàm poſt mortem.

S. Hieron. in cap. 3. Gal.
Deut. 21. v. 23.

11 S. Ephrem zelo Eliano ſuccenſus ori blaſphemo peccatum ſuum his verbis improperat: *Non metuis, ne fortè ignis de Cælo deſcendat, & devoret te, qui ſic os adverſus Omnipotentem aperis? neque vereris, ne fortè terra ſub te diſrumpatur, & te abſorbeat? Ne decipiaris o homo; impoſſibile enim eſt manus effugere Creatoris; audi eum qui dicit: Blaſphemantes rationem reddent Deo, qui paratus eſt judicare vivos, & mortuos*. Seneca refert, quòd ex quo milites Caji Imperatoris Deos minimè experti fuerant propitios, ſe de iis vindicare volentes, jacula, & ſagittas adverſus Cœlum ejacularint, quæ tamen in ſagittarios recidentes plurimos eorum gravibus vulneribus ſauciarunt. Audite verò quo nomine S. Vincentius Ferrerius blaſphemias appellarit, dum ait: *Sagittæ toxicæ ſunt blaſphemiæ*; hæ autem in ipſos blaſphemos recidunt, irreparabilemque, & æternam illis mortem conciliant; ut proindè dicere poſſint: *Opprobria exprobrantium tibi ceciderunt ſuper nos.*

S. Ephr. to. 1. parœn. n. 43.
Senec. l. 1. de ira.
S. Vinc. Ferr. ſer. 1. in Dom. Adv.
Pſ. 68. v. 10.

12 Pater Hieremias Drexelius refert, quòd cùm anno 1585. in civitate Burgenſi Eliſabetha Bleſlina in die ſacratiſſimi Corporis Chriſti, unà cum marito ſuo, matre item, & ancilla in Eccleſiam S. Severi filiolum ſuum in ulnis deferens, ingreſſa fuiſſet, quemdam verbum Dei publicè ex pulpito declamantem audiens eum deriſerit. Concione verò finita, dum Parochus ejuſdem loci ſacrum Miſſæ officium exordiretur, ipſa ritus Miſſæ, & ceremonias ſacras pari riſu proſequens dixit: Accedamus propinquiùs, & ſpectemus ſtulti illius Presbyteri ſuperſtitioſas geſticulationes; Et ecce mox ut ad altare propiùs acceſſit, ſubitaneo fulmine percuſſa, ſine ulla pueruli, quem in ulnis portabat, læſione, in terram ad pedes Gubernatoris civitatis illius concidit; Mater autem ejus, quæ blaſphemiæ conſors fuerat, muta facta in amentiam incidit, magnamque ſanguinis copiam ex ore, & naribus ejecit.

Hier. Drex. de ling. deſid. c. 14. n. 3.

13 De Alphonſo Hiſpaniarum Rege, & perito Aſtrologo legitur, quòd ob ſcientiam Aſtrologiſtæ, quam perfectè callebat, elatus die quadam dixerit: Quòd ſi ego in principio creationis mundi Deo adfuiſſem præſens, omnia utique nunc in meliori ordine ſubſiſterent: *Voluiſſet omnia melius ordinare, & diſponere, ſi ipſe Deus fuiſſet*. Factum eſt autem, quòd nocte ſubſequenti palatium ejus ex vehementiſſimo turbine, cui tonitrua, fulgura, & fulminum ſagittæ conjunctæ erant, conquaſſatum, ab igne accenſum fuerit, qui omnem palatii pretioſam ſupellectilem conſumpſit, in quo etiam incendio uxor ejus, & filii concremati perierunt, ipſo ſolo, & nudo fugiente, quippè qui à Deo cordialiter commiſſæ blaſphemiæ veniam deprecans, per divinam miſericordiam vitam ſalvavit.

Roderic. Sātius p. Hiſt. Hiſp. c. 5.

14 Idem Drexelius refert, quòd dum die quadam Catholicus quidam, & Hæreticus Geneva Loſannam iter facerent, Catholicus aera fulmine percelli, & ſagittas hinc inde è Cœlo vibrari videns, ſigno crucis ſe munierit, quod hæreticus videns ironicè interrogavit: quid faceret? an fortè muſcas abigeret? Et ecce vix blaſphema hæc verba ore ſuo protulerat, quando ira Dei protinus fulmen in eum direxit, quo totus conflagravit, ſine ullo Catholici nocumento: *Sagittæ parvulorum factæ ſunt plagæ eorum, & infirmatæ ſunt contra eum linguæ eorum*. Nec mirum eſt, quòd divina juſtitia toties contra ſacrilegos, & temerarios illos vindicem gladium ſuum ſtrinxerit, ſiquidem peccatum hoc adeò eſt abominabile, ut quòcumque oculos noſtros deflectimus, execrabilibus illud titulis deteſtatum ſemper fuiſſe inveniamus. Pius V. in Bulla 3. cujus initium eſt: *Cùm primum Apoſtolatus officium*, &c. in progreſſu ejuſdem §. 10. inquit: *Ad abolendum verò nefarium, & execrabile blaſphemiæ ſcelus*. S. Joannes Climacus de hoc peſſimo ſemine ita ſcribit: *Pernitioſæ ſtirpis, & parentis pernitioſiſſimam ſobolem eſſe ſupra demonſtratum eſt, execratæ ſuperbiæ infandam blaſphemiæ prolem*. D. Chryſoſtomus quoque in ejus deteſtationem nullum dari peccatum gravius, & enormius aſſerit: *Non eſt, non eſt hoc peccato ullum deterius, ſed neque par, nam in eo & acceſſio omnium malorum eſt, omniſque confuſio, inexpiabile ſupplicium, & intolerabilis pœna*. Lyranus de illo blaſphemo loquens, quem Deus puniendum extra caſtra duci juſſit illis verbis: *Educ extra caſtra*, hanc gloſſam ſubnectit, *tanquam omnibus execrabilem, & abominabilem*. Dionyſius Carthuſianus eadem verba ita gloſſat: *Extra habitacula, ſeu tentoria populi, tanquàm indignum mori, ac vivere in medio plebis Deum colentis.*

Pſ. 63. v. 8.
Bullar. Bull. 3. Pii V.
S. Joan. Clim. in ſcal. Par. gr. 22.
D. Chryſ. t. 1. Orat. 2. De fato, & Provid.
Lyran. in Levit.
Levit. 24. v. 14.
Dion. Carth. ibid.

15 Poſtquam S. Matthæus Evangeliſta, quibus modis ſacrilegi illi Filium Dei in monte Calvariæ blaſphemarint, recenſuiſſet dicendo: *Prætereuntes blaſphemabant eum, moventes capita ſua, & dicentes: Vah! qui deſtruis templum Dei, & in triduo illud reædificas, ſalva temetipſum: Si Filius Dei es, deſcende de cruce: Similiter & Principes Sacerdotum illudentes cum Scribis, & Senioribus dicebant: Alios ſalvos fecit, ſeipſum non poteſt ſalvum facere, ſi Rex Iſrael eſt, deſcendat de cruce; idipſum autem & latrones qui crucifixi erant cum*

Mat. 27. v. 39. 40.
v. 41.
v. 42.
v. 44.

eo, improperabant ei; Idem Evangeliſta immediatè poſt prolatas hasce blaſphemias, ſine ullius alterius hiſtoriæ intermixtione ſubjungit: *Tenebræ factæ ſunt ſuper univerſam terram*; [v. 45.] ubi meritò quærere non nemo poteſt, cur Sol non potiùs radios ſuos retraxerit, quando oculi veri Solis juſtitiæ in Prætorio velati fuere? aut verò quando ſex mille, & amplius, flagellorum crudeles ictus ſacratiſſimo ejus dorſo fuere inflicti? cur non ſurrexerunt tenebræ, quando ipſum coronarunt ſpinis, vel clavis in crucis patibulo fixerunt? Audite S. Anſelmum hujus rei myſterium explicantem, dicit enim: *Videtur mihi Sol radios ſuos retraxiſſe, ne videret ſuum Dominum pendentem in cruce, aut ne impii blaſphemantes fruerentur ſua luce.* [S. Anſelm. in Matth. ibid.]

16 Enimverò ut execrabilis hujus delicti gravitas penitiùs cognoſcatur, neceſſum eſt, ut infinitam, quam de ſuprema Altiſſimi Majeſtate in corde noſtro habere debemus, venerationem, & reverentiam debitam æqua lance ponderemus: Deus enim eſt, *quem Cherubim, & Seraphim inceſſabili voce proclamant: Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus Sabaoth; plena eſt omnis terra gloria ejus.* [Iſa. 6. v. 3.] Qua igitur fronte fœdiſſimum lutum, homo ſcilicet, Majeſtatem illam improperii verbis deridere, aut contumeliari audebit? Quanta eſt differentia inter offendere formicam aliquam, & offendere hominem? item quantò acerbiùs caſtigari meretur, qui non ſervum aliquem, ſed potentem Regem, & Monarcham aliquem offendit? Quis igitur adeò cæcutit, ut non videat, quantum illius adaugeatur temeritas, qui Deum illum injuria afficere non veretur, in cujus fœmore ſcriptum eſt: *Rex Regum, & Dominus dominantium*? [Apo. 19. v. 16.] S. Michael contumelioſis verbis Dæmonem compellare non præſumpſit, eò quòd in ipſo naturam conſpiceret Angelicam, licèt culpa, & nequitiæ ipſius contaminatam; unde Gloſſa hanc deducit conſequentiam: *Hic declarat*, inquit, *quod blaſphemia ſit valde grave peccatum, per hoc quod Michael non fuit auſus blaſphemare dæmonem propter ejus naturam bonam, & per hoc patet, quod blaſphemare Deum, cujus natura eſt excellentior in infinitum, eſt graviſſimum peccatum.* [Gloſſ. ibid.] Idem quoque Dionyſius Carthuſianus notat, dum ait: *Propter naturam Diaboli bonam, in qua ſimilitudo Dei reſplendet, propter quod ſecundum ſe contemnenda non fuit, ſed dixit Diabolo: Imperet tibi Dominus, ideſt, modeſto verbo coercuit dæmonem.* [Judæ v. 9. Dion. Carthuſ. ibid.] Idem quoque Carthuſianus aliud factum ſimile adducit, quod Zacharias Propheta deſcribit, quando nimirum Angelus ille inimico infernali Jeſu Sacerdoti filio Joſedech ſe opponenti dixit: *Increpet Dominus in te Sathan*; [Zach. 3. v. 2.] unde hanc deducit conſequentiam: quòd Chriſto inferre blaſphemiam ſit incomparabiliter gravius, in quantum ipſe Deus eſt. Suarez per authoritatem S. Auguſtini lib. contra mendacium cap. 19. peccatum blaſphemiæ haud dubiè perjurio pejus eſſe dicit: [Suar. de Relig. lib. 1. de Irrelig. ca. 3. num. 13.] *Ideo*, inquit, *pejus eſt blaſphemare, quàm pejerare, quoniam pejerando falſa rei adhibetur teſtis Deus, blaſphemando autem de ipſo falſa dicuntur Deo.*

17 Didacus Stella ad oſtendendam culpæ hujus enormitatem, aliam reflexionem adducit; dicit enim: [Did. Stella in Luc. cap. 5.] *Ideo latro latrocinando Deo infert injuriam, quia ſervorum ſuorum facultates deprædatur, vel damnificat: Sed blaſphemus in illud bonum divinum, qui Deus eſt, contumeliam infert, ideo maxime diſplicet Deo peccatum blaſphemiæ.* Blaſphemi valdè ſunt aliis peccatoribus diſſimiles, hi enim etiam quidem Deum offendunt, ſed contra intentionem ſuam, quia latro vellet, & optaret ſe bona alterius furari poſſe, abſque eo, quòd legem Dei: *Non furaberis* tranſgrederetur. Similiter homo carnalis ſenſualitatibus ſuis carnalibus ſe oblectari cuperet, ſed diſplicet ei, quod à Deo præceptum ſit: *Non mœchaberis.* At verò blaſphemi *ex propoſito, & induſtria ipſum Deum tranſgrediuntur: Alii peccatores appetunt delectationes, honores, vel aliud quidpiam mundi, & vellent, ſi poſſent, his bonis frui ſine Dei offenſa, ſed blaſphemus multo aliter, quia conſulto, & præmeditatè contra Deum inſurgit*, Similem conſiderationem diu ante ipſum adduxit S. Bernardinus, dum ait: [S. Ber. tom. 4. ſer. 33. a. princip. parte.] *Omnia alia peccata videntur procedere partim ex fragilitate, & infirmitate humanæ naturæ, partim ex ignorantia, ſed illud peccatum blaſphemiæ procedit ex propria malitia, & quanto eſt major perſona offenſa, tantò major eſt culpa, & plus creſcit malitia culpæ; & ſic blaſphemia continet in ſe majorem malitiam aliis peccatis, & nullum eſt peccatum, quod habeat in ſe tantam iniquitatem, ſicuti blaſphemia.* Paulò poſt verò ad complementum malitiæ illius ſubjungit: *Alterat omnem virtutem, quia injuriatur Deum, in quo conſiſtit omnis bonitas virtutis.* Idem quoque ſanctus Pater in alio quodam ſermone contra [S. Bern. to. 3. ſer. 41. art. 1. cap. 3.] idem peccatum, blaſphemiam contra primæ tabulæ præcepta militare dicit: *Peccatum blaſphemiæ eſt contra præceptum primæ tabulæ, homicidii ſecundæ*, unde blaſphemiam homicidio execrabilius peccatum eſſe colligit. Idem quoque Sanctus hanc culpam ex alio quodam motivo aggravat dicens: *Peccatum tanto majus, & gravius eſt, quanto minus motivum habet; ſi juvenis, & ſenex adulterium perpetrant, plus in hoc peccaret ſenex: in cæteris peccatis aliquod eſt motivum ad peccandum inducens, ſicut in ſuperbia excellentiam dignitatis, in luxuria delectatio carnis, in gula guſtus, in avaritia pecunia; in blaſphemia autem nullum eſt motivum, quia nulla eſt ibi delectatio ad blaſphemandum inducens.* Magnus ille Pariſienſis Univerſitatis Cancellarius Gerſon, de hac materia tractans ita ſcribit: [Gerſon c. 4. Conſid. 2.] *Peccatum blaſphemiæ ex ſe pejus eſt, atque horribilius, quàm furari alteri, aut comedere carnes die Veneris, vel in Quadrageſima.*

DISCURSUS IV.

ARGUMENTUM.

Blaſphemia in multis Scripturæ locis præ horrore non nominatur expreſsè, ſed circumſcribitur. Oſtenditur etiam, quòd animalia bruta plus Deum venerentur, quàm homines, licèt Deus hominum, in lege Evangelica præcipuè, Pater, & Benefactor ſit.

THEMA.

Eſt & alia loquela contraria morti, non inveniatur in hæreditate Jacob, Eccl. c. 23. v. 15.

1 Eccleſiaſticus de blaſphemia tractans, eamdem expreſsè non nominat, ſed circum locutione adhibita deſcribit tantùm, cujus ratio eſt, quia linguam humanam peſſimo hoc vocabulo contaminari nequaquam convenit: *Nec nominetur in vobis.* [Epheſ. 5. v. 3.] Huncque ſtylum Spiritus ſanctus in ſacra Scriptura variis in occaſionibus obſervavit, quando de hoc vitio differendum erat. Hugo Cardinalis ait: [Hug. Car. ib.] *Hic prohibet author blaſphemias, improperia, quæ ſunt loquela impiorum, loquela dæmonum eſt lingua blaſphemia*; Et ideò non meretur nominari, quia *horrent aures.*

2 Impia illa, & ſacrilega Jezabel, quæ Baal loco Dei ſui adorabat, quantumvis impia, & petulans fuerit, Naboth tamen Deo maledixiſſe, aut injuria eum affeciſſe affirmare non audebat: *Benedixit Deum, & Regem*; [3. Reg. 21. v. 10.] ubi S. Ambroſius ait: *Ne divinum maledicti nomen offendat, & ſermonis ipſo lædatur ſono, benedictum pro maledicto locatur.* [S. Ambr. l. de Naboth c. 4. Dion. Carth. in c. 24. Lev. Job. 1. v. 11.] Dionyſius Carthuſianus ait: *Tam enorme crimen eſt maledicere Deo, ut Scriptura in aliis locis horreat illud exprimere, atque ob id per bonum contrarium illi deſignet, ut in Job: Niſi in faciem benedixerit tibi.* Videtur Spiritus ſanctus quodammodo metuere, ne delictum hoc nominatim, & apertè exprimendo, divinum calamum ſcribæ velociter ſcribentis commaculet: Cæterum textus ille Job in catena Græcorum Patrum hoc modo exponitur: [Cat. Græc. Patr.] *Niſi in faciem benedixerit tibi, id eſt, ſi non te maledictis palam tunc inceſſat, & audacia contra te elatus linguam exacuerit.* Olympiodorus dicit: [Olympiodorus.] *Scriptura pro blaſphemabit, honeſtiori uſa vocabulo, dixit: Benedicet*, afferique jam allatum Naboth exemplum. Dydimus ait: [Dydimus.] Dicit, *benedicet, ne vocem aſperiorem proferret*; Macula enim, qua blaſphemia (etiamſi cor ad illam evomendam non concurrat) labia blaſphemi coinquinat, & velut peſtis quædam inficit, adeò eſt abominabilis, ut nec dæmon illam uſurpare præſumat, id quod Gloſſa perſpicuis verbis declarat, dum ait: *Qui maledicunt, etſi non ex corde, non ex voto, vel animo iniquo, immunditiam tamen labiorum (ſecundum Iſaiæ verbum) & inquinamenta oris incurrunt.* [Gloſſ. in c. 24. Levit.] D. Chryſoſtomus quoque de Job loquens dicit: [D. Chryſ. ho. 4. de patient. Job.] *Benedixerit, id eſt, maledixerit, etenim ſcriptura benedictis maledicta velavit.* Uxor

deni-

deniqne Jobi maritum ſuum ad blaſphemandum exſti-
mulare volens, blaſphemiæ nomen proprio vocabulo
Job 1. v. 9. exprimere non præſumpſit, ſed dixit ei: *Benedic Deo*,
& morere.

3 Deus apud Iſaiam Cœlum, & terram ad ſe atten-
Iſa. 1. v. 2. ta aure auſcultandum invitat, dicens: *Audite Cœli*,
& auribus percipe terra, quoniam Dominus locutus eſt;
Ibid. ſed quidnam erat, de quo ad ſtellas uſque Cœlorum adeò
graviter lamentatus fuit? *Filios enutrivi, & exaltavi*,
v. 3. *ipſi autem ſpreverunt me: Cognovit bos poſſeſſorem ſuum*,
*& aſinus præſepe Domini ſui, Iſrael autem me non co-
gnovit*: at verò quidnam eſt illud quod Iſrael commi-
ſerat, unde illum ſe non agnoſcere arguere poterat?
quid fecit? num fortè illum offendit, quia bonis abute-
batur terrenis, quæ Deus illi in tanta abundantia con-
tulerat? aut verò quia coram falſis numinibus genua
curvaverat, vel quia ſacrificiis abolitis, clauſoque
templo, divinus ejus cultus poſthabebatur? Mini-
mè gentium, ſed potiùs audite quas contra populum
illum, tamquam omnis iniquitatis reum, fulminavit
comminationes: *Væ genti peccatrici, populo gravi ini-
Iſa. 1. v. 4. quitate, ſemini nequam, filiis ſceleratis, blaſphemave-
runt ſanctum Iſrael*. Graviter igitur illis improperat,
quòd animalia bruta majorem communi ipſorum
Creatori reverentiam, & reſpectum exhibeant, quàm
ipſi, quia jumenta, canes, imò & ferociſſimæ feræ,
quæ in clauſtris ad hoc deputatis à Domino ſuo alun-
tur, ei qui illas nutrit, & ſuſtentat, nequaquam inſul-
tant, quin potiùs omni ferocitate depoſita, erga bene-
factores manſuetas ſe exhibent, ſolus autem homo
Creatorem, Conſervatorem, ſummumque Benefa-
ctorem ſuum continuis laceſſere injuriis non ceſſat:
*Quodnam verò dari poteſt majus argumentum mali-
tiæ, quàm ab eo deficere qui bonus eſt?* inquit S. Ba-
S. Baſil. in c. 1. Iſa. ſilius: *Quæ aſquam gravior exſuperantia malignita-
tis, quàm eam exaſperare, quo nihil melius?* Paulò
poſt verò idem ſanctus Pater homini tot à Deo benefi-
ciis cumulato exiguum, quem erga Deum habet reſpe-
ctum, his verbis improperare pergit, dicens: *Planè
intolerabilis eſt odio dignus, qui ad id honoris faſtigium
evectus eſt, ut conſors fieret Cœleſtium bonorum, & ne
ſic quidem perſeverat in charitate erga tanti beneficii
S. Hier. in Apol. ad Ruffin. l. 1. authorem*. Nobiliſſima eſt illa D. Hieronymi ſenten-
tia, qua nobis finem, ob quem à Deo conditi ſumus,
ob oculos ponit; Dicit enim: *Ad benedicendum, &
non ad maledicendum creati ſumus*. Angeli quotidie
Deum benedicere, ejus laudes decantare non ceſſant;
Dan. 3. v. 58. *Benedicite Deum omnes Angeli ejus*; neque omnes
aliæ creaturæ inſenſibiles, & irrationabiles alteri ei
ſtudent, aut ad aliud nituntur, quàm ut Deum quo-
Dan. 3. v. 57. tidie collaudent: *Benedicite omnia opera Domini Do-
mino*.

4 S. Joannes in Apocalypſi omnes creaturas ſupre-
mo Cœlorum Monarchæ benedictionum, laudum,
& gratiarum tributum ſubmiſſiſſimè exſolvere vidit:
Apoc. 5. v. 13. *Et omnem creaturam quæ in Cœlo eſt, & ſuper
terram, & ſub terra, & quæ ſunt in mari, & quæ in
eo, & omnes audivi dicentes: Sedenti in throno, &
Agno, benedictio, & honor, & gloria, & poteſtas in
ſæcula ſæculorum, Amen*. Ac proinde quis non miretur,
quòd ſolus homo ſanguine Agni immaculati redemptus,
ad illam uſque arrogantiam, & impudentiam pertin-
gere poſſit, ut Deum ſuum injuriis onerare, eique ma-
ledicere auſit? Certè blaſphemorum nullus unquam
Orationem Dominicam ſine verecundia, aut ſalva
veritate recitare poterit; qua enim fronte is dicere
Matth. 6. v. 9. poterit: *Pater noſter qui es in Cœlis, ſanctificetur no-
men tuum? Si ergo Pater ego ſum* (replicare illi Deus
Malac. 1. v. 6. meritò poterit) *Ubi eſt honor meus?* Sanctiſſimum Dei
nomen injuriis laceſſere, & blaſphemare utique non
eſt ſanctificare illud, ſed idem ſacrilegè prophanare,
& conculcare. Enimverò, inquit ſanctus Bernardi-
S. Bern. t. 2. ſer. 41. art. 2. cap. 3. nus: *Quis magis ingratus eſt Deo de beneficio ſpecialiter
ſibi collato præ cæteris creaturis, ſcilicet loquela, & lin-
gua, quàm blaſphemator nominis Dei? qui tum dicere
Pſ. 33. v. 2. debeat cum Propheta: Benedicam Dominum in omni tem-
pore, ſemper laus ejus in ore meo, Dominum ſuo ore fœ-
tido maledicit. Omnes enim creaturæ, & qualibet ſuo
modo, ſollicitè laudent Deum, & benedicunt potentiam,
ſapientiam, & clementiam Salvatoris*.

5 In Cantico trium puerorum Sol, Luna, Stellæ,
Cœli, virtutes ſupernæ, pluviæ, roris antelucani
guttæ, nives, glacies, grandines, lux, tenebræ, dies,
nox, aves, piſces, herbæ, quadrupedia, & omnia alia
animalia ad laudes Creatori ſuo perſolvendas invitan-
tur: *Omnes Creaturæ nunquam ceſſant à laude Creato-
ris*, inquit S. Bernardinus, *excepto maledicto blaſphe-
matore*. Hanc ſuam deteſtabilem ingratitudinem am-
pliùs blaſphemus aggravat, dum membra Filii DEI,
quibuſcum ab inferno redemptus eſt, per contemptum
formalem, & irreverentiam aſpernatur, & quaſi pe-
dibus conculcat; *Ingratus etiam de immenſo beneficio
Incarnationis, nam membra illa humana infirmitatis quæ
pro ſalute noſtra aſſumpſit Dei filius, blaſphemus nominat
ad contumeliam, quaſi non ſatis afflictus fuerit Chriſtus
pro ſua, & aliorum ſalute ab impietate Judaica; propterea
compleat contumelias ejus*.

6 Author quidam, qui vixit circa annum 1516. mo- Paulus Vvan ſer. 68.
rales quoſdam edidit ſermones à Poſſevino relatos, in
quibus in hujus peſſimæ, & ad ignem æternum deſti-
natæ Zizaniæ deteſtationem varia nobis, eaque effi-
cacia, motiva ſubminiſtrat; Dicit enim? *Grave uti-
que eſt peccatum, dum homo membro illo*, ſcilicet lin-
gua, *DEUM inhonorat, in quo eum præ cæteris crea-
turis honoravit, ut ſcilicet mentis conceptum loquendo
exprimeret, & ideo frequenter tales malè moriuntur*;
nam ubi vulgata noſtra, ut in principio hujus diſcurſus
diximus, legit: *Eſt loquela contraria morti*, in Græco Eccleſ. 23. v. 13.
legitur: *circumveſtita morte, tota obvoluta, compre-
henſa, & quaſi poſſeſſa à morte*; quæ verba nonnulli
expoſitores, inter quos etiam prædictus author exiſtit,
ita declarant: *Aliquando ſubitò puniuntur: patet de
quodam milite, qui dum per oculos Dei juraret: oculus
proprius de capite exiluit, & ſuper aleam cecidit*. Pau-
lò poſt in eodem ſermone ſequentes habet conſideratio-
nes: *Patet*, inquit, *quod blaſphemantes Deum pejores
ſunt beſtiis, canibus, & aliis, canes enim non mordent
dominos ſuos, licèt ab eis lædantur, ſed blaſphemus eo-
dem ore, quo Dei beneficium percipit; & bibendo vinum,
Deum blaſphemat*; Unde Deus apud Pſalmiſtam lamen- Pſ. 34 v. 12.
tatur dicens: *Retribuebant mihi mala pro bonis*. Imò
ſubjungit: omnes aliæ creaturæ Deum ſuum laudant:
*Aqua in continuo curſu, arbores ſe erigendo, & fructum
dando, aves cantando, Sol lucendo; ſed blaſphemus eo-
dem membro Deum inhonorat, in quo præ cæteris anima-
libus Deus eum honoravit*; nam ut Ariſtoteles inquit, &
ipſamet docet experientia: *Nullum animal habet natu-
raliter ſermonem, niſi homo; & hoc ut DEUM laudaret:
contrarium facit blaſphemus*. Theodoſius Imperator ex
ſolo hoc gratitudinis motivo perſuaſus olim fuit, ut in
fidei noſtræ beneficium faceret, quod hìc ſubjungo.
Cùm enim ab Occidente in Orientem, Amphilochius
ſuppliciter ab eo petiit, ne Arianos in ſubjectis ſibi civi-
tatibus toleraret, qui tamen hanc Epiſcopi petitionem
nimis ſeveram eſſe exiſtimans, illius executionem aliquò
uſque diſtulit. Epiſcopus verò ad eum permovendum
hac uſus eſt occaſione, cùm enim ſolitam Imperatori re-
verentiam exhibiturus eum viſitaret, Arcadium filium
ejus jam à Patre ejus deſtinatum Cæſarem, ſine ullo ho-
noris ſigno pertranſiit, qua de inurbanitate cum Theo-
doſius Epiſcopum reprehenderet, his Imperatorem ver-
bis Epiſcopus affatus eſt: *Sufficit Filio proprius honor*; Hiſt. Trip. l. 9. c. 15.
cumque hoc reſponſo offenſum Imperatorem adverteret,
*occaſionem nactus, magno clamore dixit: Vides Impera-
tor, quemadmodum filio tuo contumeliam non pateris irro-
gari, crede etiam omnium Deum ſic abominari eos, qui
ipſius Unigenitum Filium blaſphemare contendunt, &
velut ingratos circa Salvatorem, & benefactorem ha-
bere ſemper odio*. Quæ verba pium Principem per-
moverunt, ut zelum Epiſcopi admirans edictum pro-
mulgarit, quo perfidorum illorum conciliabula ſeriò
prohibuit.

7 Aliud quoque ad unumquemque ab hoc peccato
deterrendum efficaciſſimum motivum in ſancto Bernar- S. Bern. t. 2. ſer. 41 art. 3. cap. 1.
dino legimus; Dicit enim ſanctus hic Pater, quòd ſi
honor, & reverentia erga proprios genitores adeo uni-
cuique homini ab omni lege naturali, poſitiva, humana,
& divina ſub graviſſimis pœnis præcipitur; quantò ma-
gis unumquemque urgere debet reverentia erga illum Exod. 21. v. 17.
Patrem, *ex quo omnis paternitas in Cœlo, & in terra* Prov. 30. v. 11.
*nominatur? Hoc ſcelus eſt in Cœleſtem Patrem, & ideo
dignum æterna morte. Qui maledixerit Patri, aut* Lyran. in c. 24. Levit.
matri,

matri, morte moriatur. Blaſphemi ſunt de peſſima illa progenie, de qua Sapiens ait: *Eſt generatio, quæ Patri maledicit.* Lyranus rationem reddens, cur is, qui in deſerto blaſphemaverat, in carcerem conjectus fuerit, ut ab ore Dei juſtum illi crimini expectaretur ſupplicium, dicit, nequaquam quoad ipſum controverſum fuiſſe, an blaſphemus ille mortis reus eſſet, ſiquidem
Exod.21.v.17. Exod. 21. perſpicuis verbis dicitur: *Qui maledixerit Patri, morte moriatur:* multò fortiùs incurritur hæc pœna pro maledictione Dei, qui eſt Pater omnium per creationem. Eccleſiaſticus, illum qui Patrem deſerit
Eccleſ.3. v. 18. Corn. à Lap. infamem eſſe, declarat, dum cap. 3. ait: *Quàm malæ famæ eſt, qui derelinquit Patrem!* In Græco, ut Cornelius à Lapide refert, legitur: *Quam execrabilis, ſeu quam infamis eſt!* Editio Romana ex Græco legit: *Tamquam blaſphemus eſt, qui derelinquit Patrem*, adeòque Spiritus in eadem claſſe eum qui blaſphemat, collocat cum illo, qui Patrem ſuum deſerit. Syriaca legit: *Blaſphemat, qui ſpernit Patrem ſuum.* Ac proinde ſi id quoad Patrem naturalem verum eſt, quantò majoris culpæ reatu obnoxius erit, qui Patrem Cœleſtem contempſerit? Idem quoque argumentum Malachias Pro-
Malac.1. v.6. pheta format, dum in perſona Dei ait: *Filius honorat patrem, & ſervus Dominum ſuum; ſi ergo Pater ego ſum, ubi eſt honor meus? Et ſi Dominus ego ſum, ubi eſt timor meus?* Verum quidem eſt, quòd à parentibus nanciſcamur vitam, bonam inſtructionem, alimenta, & quicquid hic in terris bonorum poſſidemus, ſed quis non videt, majoribus nos à Patre noſtro Cœleſti affectos eſſe beneficiis, utpotè qui non ſolùm de nobis, ſed & de pa-
Jac.1. v.17. rentibus noſtris curam gerit: *A quo omne datum optimum, & omne donum perfectum.*

8 Venerabilis Pemen Abbas quemdam diſcipulorum ſuorum, qui frequentibus à ſpiritu blaſphemiæ pulſabatur tentationibus, docuit, ut tentatus ſemper diceret: *Vellem quidem blaſphemare, ſed non habeo cauſam blaſphemandi DEUM.* Quando ille Senecio Polycarpus ſollicitabatur à Tyranno, ut ſi vitæ ſuæ conſulere vellet, CHRISTUM blaſphemaret, animosè reſpondit: Jam octoginta ſex anni elapſi ſunt, quibus CHRISTO meo inſervio, nec tamen unquam mali quidpiam ab illo recepi, imò multis iiſque præclaris bonis de manu ipſius auctus ſum, qua igitur ratione illum, prout tu, ò Proconſul, à me fieri deſideras, blaſphemare, illique maledicere potero, qui tot mihi beneficia præſtitit, qui me creavit, & hactenus adeò benignè conſervavit? qua fronte tam bono DEO, & Domino ingratus eſſe potero? Cajetanus circa illam,
Cajet. ibid. Patrem maledicentibus à Deo intentatam comminationem ita ſcribit: *Punitur autem contumelia in parentes morte, quemadmodum & blaſphemia DEI; Et eſt ratio legis, quia nec DEO, nec parentibus poſſumus reddere æquale; conſideravit enim, quod quemadmodum Parentes in hoc conveniunt cum Deo, ita pœna contumeliæ in parentes conveniat cum pœna contumeliæ in Deum.*

Eccl.23. v.15. Hug.Car.ibi. 9 *Non inveniatur in hæreditate Jacob*, inquit Eccleſiaſticus, id eſt, ut Hugo Cardinalis exponit, *Non inveniatur blaſphemus in Eccleſia militante*, ſiquidem per hanc hæreditatem Eccleſia intelligitur, teſte Gabriele Archangelo, qui Beatiſſimæ Virgini MARIÆ, in nomine Conciſtorii ſupremi Sanctiſſimæ Triadis, virginei uteri ſui floridiſſimum germen in domo Jacob, id eſt, in Eccleſia militante, ſemper regnaturum eſſe promiſit dicens: *Regnabit in domo Jacob in*
Luc.1. v.32. *æternum.* Voluit igitur Spiritus Sanctus per os Eccleſiaſtici oſtendere, quantum diſconveniat, & dedeceat, ſi maledicta hæc zizania in medio reperiantur tritici boni Chriſtianiſmi; undè & ipſe Deus lamentatur dicens: *Si inimicus meus maledixiſſet mihi, ſuſti-*
Pſ.54. v.13. *nuiſſem utique.*

D. Chryſ. t.1. orat. 2. de fato, & provid. 10 Divus Chryſoſtomus ad pœnam, parentes ſuos maledicentibus in prælegato Exodi 21. capite impoſitam, ſe reflectens, illam in antiquo teſtamento ſtatutam eſſe dicit: *Quando non abſoluta Reſpublica, & formæ perfectio, quando Divinitatis inductio fuit, quando puerilia præcepta, quando lac, quando pædagogus, quando lucerna, figura, & umbra: Quid igitur dicemus de his, qui nunc in gratia, & rerum ipſarum veritate, & tanta in cognitione ſunt, non Patri, aut matri maledicentibus, ſed ipſi univerſitatis rerum Deo? quo enim ſupplicio excipientur? qualis animadverſio? quis igneus amnis? quis vermis ſempiternus? quæ tenebræ exteriores, quæ vincula, qui ſtridor, quis ploratus ſcelerum magnitudini ſatis eſſe poſſit? omnes cruciatus, qui nunc ſunt, quique futuri ſunt, minores juſto ſunt, animo ita affecto, ac eouſque improbitatis prolapſo.* Non erat in veteri teſtamento hominibus tantum lumen, tantaque Dei notitia, nec tanta divinorum beneficiorum abundantia in genus humanum profuſa erat: at verò poſtquam Deus ad redemptionem noſtram filium ſuum nobis dedit, *quomodo non etiam cum illo omnia nobis dona-*
vit? Quando in deſerto adverſus illum, qui blaſphemaverat, promulgata fuit condemnatio, dicit Moyſes: Rom.8. v.32.
Cumque blaſphemaſſet nomen, & maledixiſſet ei; ubi Levit.24. v.11. Gloſſ. in Luc.1. v.31.
Gloſſa ait: *Notandum, quod non determinat, quod, vel cujus nomen, adhuc enim nomen Chriſti ignotum erat, de quo Gabriel: Et vocabitur nomen ejus Jeſus:* De quo nomine Paulus: *Dedit ei nomen, quod eſt ſuper omne nomen, ut in nomine Jeſu omne genuflectatur Cœleſtium terreſtrium, & inferorum.* Quiſquis hoc nomen Phil.2. v.9.
vilipendit, non eſt quòd ſperet ſalutem, aut in divinæ gratiæ aſſiſtentiam, & patrocinium confidat, ſiquidem Deus expreſsè, ſe iis tantùm propitium futurum eſſe proteſtatur, qui nomen ejus reverenter agnoſcunt: *Protegam eum, quoniam cognovit nomen meum.* Pſal.90. v.14.
D. Chryſoſtomus adverſus blaſphemos dicit: *Deus* D. Chryſ. hom. 3. de Lazaro.
præcepit, ut inimicos tuos diligas, tu vero Deum te amantem averſaris? Deus juſſit, ut conviciis inſectantibus benignè loquaris, malè dicentibus benedicas, tu vero illi benefacienti, & tui curam agenti maledicis, cum nulla in re læſus ſis:

11 Refert B. Petrus Damianus de duobus impiis, & B. Petr. Damian. l. 2. Ep.17.
ſceleratis viris, quòd dum in Comitatu Bononienſi duo eidem menſæ accumbentes genialiter epularentur, unus illorum gallum aſſum menſæ illatum in minutas partes diviſerit, ſingulaſque delicato embammate ſuperinfuderit, quòd alter commenſalis videns, dum juxta timoratorum hominum piam conſuetudinem cibum benedicere, actiſque Deo, & Sanctis gratiis, & laudibus eo frui debuiſſet, ipſe è contra blaſphemando os ſuum in Cœlo poſuit, ſiquidem ad convivantem, & menſæ conſortem ſe convertens eidem dixit: *Profectò Compater ſic explicuiſti Gallum, ut ipſe ſanctus Petrus, etiamſi velit, redintegrare non poſſit.* Quod alter audiens cum applauſu, ut blaſphemiam blaſphemiæ reponeret, ſubjunxit: *Plane non modo Beatus Petrus, ſed & ſi ipſe Chriſtus imperet, gallus hic perpetuò non reſurget. Ad hanc vocem repente, & gallus vivus, & plumis undique coopertus exſilmit, alas percuſſit, & cecinit, plumas concuſſit, totumque liquamen ſuper eos, qui conveſcebantur, aſperſit, illico ſacrilegium blaſphemiæ, temeritatis digna pœna ſequitur ultionis, nam & in aſperſione piperis lepra percuſſi ſunt, quam videlicet plagam non modo ipſi uſque ad obitum pertulerunt, ſed & poſteris ſuis in omnes generationes velut quoddam hæreditariam reliquerunt; unde factum eſt, ut in famulatum ſubalti ſint ſanctæ Bononienſis Eccleſiæ, quæ videlicet Beati Petri Apoſtoli eſt inſignita vocabulo, quorum progenies, ut Relator aſſerit, hucuſque leproſa, hoc illationis canone cenſita eſt, ut ex operibus manuum ſuarum inferant Eccleſiæ capiſteria; ſic, ſic nimirum duplici pœna lepræ ſimul, & ſervitutis addicti ſuppliciis, inſtruunt alios, ut jam temere de divina potentia non loquantur, & gallus qui dudum arguerat Petrum in terra negantem, tunc probavit Petrum cum eo, quem negaverat, in cœlo regnantem.*

12 Gloſſa in cap. 13. Levitici ita ſcribit: *Eſt lepra,* Gloſſ. in c.13. Levit. Matt.12.
quæ omnino mundari non poteſt, & ideo extra caſtra pellenda, hoc eſt, crimen blaſphemiæ, quod in Spiritum Sanctum committitur, de quo dicitur: Qui peccat in Spiritum Sanctum, non remittetur ei. S. Ephrem hominis in Deum v.31. S. Ephr. Paræn. 40.
benefactorem ſuum maledici, & contumelioſi ingratitudinem deteſtatur dicens: *Quouſque tandem exacerbamus eum, qui tanta nobis bona donavit? Qui pulverem è terra capiens formavit hominem, & ſpiravit in eum ſpiritum vitæ? qui cuncta ſubjecit ſub pedibus ſuis, & nos dormientes cuſtodit, & excitatos protegit, & eſurientes nutrit, & nudos veſtit, puſillanimes conſolatur, corripit, & miſeretur, qui etiam filium ſuum unigenitum pro omnium vita tradidit?*

DIS-

Digitized by Google

DISCURSUS V.

ARGUMENTUM.

Deus ſe blaſphemis implacabilem exhibet, nec ullus pro illis mediator, aut interceſſor exiſtit, & ideò ut plurimum impœnitentes moriuntur, ſuæque reprobationis ſignum in ſeipſis manifeſtum deferunt. Nonnulla etiam adducuntur eorum exempla, qui pro blaſphemis intercedere, aut ſe interponere noluerunt.

THEMA.

Spiritus autem blaſphemia non remittetur, Matth. 12. verſ. 31.

1 BLaſphemiam peccatum irremiſſibile eſſe, ipſamet prima, & æterna veritas, quæ nec mentiri, nec fallere poteſt, in Euangelio ad perpetuam rei memoriam ore ſuo proprio pronuntiavit; quod tamen ita intelligendum eſt, quòd videlicet non niſi ſumma cum difficultate remittatur. Hoc enim ſenſu Richardus de S. Victore de hac materia ſcribens, hunc locum de blaſphemia, & injuria Deo illata exponit.

2 S. Joannes in Apocalypſi, ſe ab Angelo quodam his
Apoc.17. 1. verbis invitatum eſſe ſcribit: *Veni, oſtendam tibi damnationem meretricis magnæ*, moxque ſe in ſpiritu in deſertum quoddam raptum fuiſſe dicit, in quo ſequens
v.3. hoc funeſtum ſpectaculum ei exhibitum fuit: *Vidi mulierem ſedentem ſuper beſtiam coccineam, plenam nominibus blaſphemiæ, habentem capita ſeptem, & cornua de-*
S. Ber.2.1.ſer. 41.a.1.c.3. *cem*. Circa quæ verba Bernardinus ait: *Qui ex conſuetudine mala, & habitu impietatis blaſphemat, blaſphematoris ſortitur nomen, qui merito deſignatur per coccineam beſtiam, de qua Apocal. 7. ſcriptum eſt: vidi mulierem ſedentem &c.* In qua ſententia ſpecialiter notanda ſunt verba illa: *Qui ex conſuetudine mala*, his enim innuitur, non eſſe adeò culpabilem illum, qui ex inadvertentia, inconſideratè, & præter expreſſam volunta-
Gloſſ. in c. 24. Levit. Lev.24. 15. tem, ac tarò in hoc peccatum prorumpit. Unde & Gloſſa ſuper cap. 24. Levitici verba: *Homo qui maledixerit Deo, peccatum accipiet*, dicit: *Blaſphemia quæ ſcienter committetur, maxima pœna vindicabitur; unde qui peccaverit in Spiritum Sanctum, non dimittetur ei, id eſt, qui in ſcientia blaſphemaverit, quæ eſt donum Spiritus Sancti*.

3 Idem Sanctus Joannes in eadem Apocalypſi cap. 13. aliam quamdam viſionem prædictæ perſimilem ha-
Apoc.13. 1. buit: Dicit enim: *Et vidi de mari beſtiam aſcendentem, habentem capita ſeptem, & cornua decem, ſuper cornua ejus decem diademata, & ſuper capita ejus nomina blaſphemiæ*; Et paulò poſt idem Joannes, beſtiam illam numquam os ſuum aperuiſſe dicit, niſi pariter blaſ-
v.5. v.6. phemaret: *Et datum eſt ei os loquens blaſphemias, & aperuit os ſuum in blaſphemias ad Deum, blaſphemare nomen ejus, & tabernaculum ejus, & eos qui in cœlo habitant*. Hæc autem beſtia impios quoſdam repræſentat, qui beſtialem vitam agunt, qui ſunt feroces, truculenti, ſanguinarii, & inhumani, ac proinde beſtiæ nomine jure appellari merentur; hi vix unquam os ſuum, niſi cum Divini nominis irreverentia, & contumelia, aperiunt. Talis Beſtia Goliath fuit, qui horrendas adverſus Deum Iſrael blaſphemias evomuit, de quo proinde David vir ille illuminatus, & ſecundùm cor Dei ait: *Leonem, &*
4.Reg.17. 36. *urſum interfeci ego ſervus tuus, erit igitur Philiſthæus hic incircumciſus, quaſi unus ex eis*; meritò autem blaſphe-
Theod.Q.40. mum hunc Goliath inter beſtias reponit, quia ut Theodoretus ait: *nihil differt à beſtia, qui vivit in impietate*. Tales quoque beſtiæ hiſce noſtris temporibus ſunt multi milites, qui vix unquam os ſuum aperiunt, quin pariter in horrendas contra Deum, & Sanctos contumelias, & blaſphemias prorumpant. Septem autem capita blaſphemiis plena, ſeptem denotant vitia capitalia, quæ peccatum iſtud communiter conſequuntur. Notanter verò dicit Apoſtolus in ſequentibus, quòd nomina omnium illorum, qui beſtiam hanc adorabant, in li-
Apoc.13.8. bro vitæ nequaquam deſcripta fuerint: *Et adoraverunt eam omnes qui inhabitant terram, quorum non ſunt ſcripta nomina in libro vitæ Agni, qui occiſus eſt ab origine mundi*; tales enim redemptionis & pretioſi ſanguinis ab Agno divino effuſi nequaquam efficiuntur efficaciter participes; unde blaſphemia magnum, & evidens eſt reprobationis ſignum in homine Chriſtiano: Is enim qui claves cœli ſibi conſignatas in manibus defert, ex cathedra loquens, ita definit: *Nec enim aliud nomen eſt ſub cœlo datum hominibus, in quo oporteat nos ſalvos fieri*; Act. Ap. 4.12.
blaſphemi autem ſanctum hoc Dei nomen aſpernantur, & conculcant, nec nomen hoc ſaluti eorum profuturum eſſe credunt. Et quia ſacratiſſimum corpus, & ſanguinem Salvatoris, à quibus vitam recipere poſſent, tot contumeliis, & injuriis afficiunt, medicinamque animæ in venenum convertunt, ideò ut plurimùm, teſte quotidiana experientia, velut corporis & ſanguinis CHRISTI communione indigni, ſine hoc ſacramento percepto moriuntur, vel quia ſacrum viaticum tardiùs affertur, vel quia DEUS permittit, ut nullus inveniatur Sacerdos, qui illud miniſtret, ſicque in ipſis infeliciter morientibus Divina illa comminatio adimpletur: *Ego quoque in interitu veſtro ſubſannabo*. Unde Hugo Prov.1.26.
Cardinalis ſuper illa verba Apoſtoli 2. ad Timotheum c. Hug.Card in 2.Tim.3. 2.
3. v. 2. *Elati, ſuperbi, blaſphemi, parentibus non obedientes &c.* inquit: *à ſuperbia blaſphemia, à blaſphemia deſperatio*.

4 Eliphaz Jobum in deſperationis barathrum cor- Job 15. 5. & 6.
ruiſſe, adeòque Dei inimicum eſſe credebat, eò quòd, obliquo licèt judicio, ipſum contra DEUM blaſphemaſſe, exiſtimabat: *Docuit iniquitas tua os tuum, & imitaris linguam blaſphemantium, condemnabit te os tuum*, quibus ex verbis liquet ipſum hujuſmodi penès ſe formaſſe diſcurſum: Deus neminem ſuorum derelinquere ſolet; hic autem à DEO derelictus eſſe cernitur; credere igitur oportet, ipſum blaſphemaſſe, hacque DEO irrogata injuria, ejuſdem DEI ſuper ſe provocaſſe indignationem; unde dixit Jobo: *Voca ergo, ſi eſt,* Bulduc. in Job. Job 5. 1.
qui tibi reſpondeat, & ad aliquem Sanctorum convertere, quaſi diceret: Ex quo Deum, & Sanctos blaſphemando offendiſti, cura, ut invenias ex Sanctis aliquem, qui pro te apud DEUM interceſſor exiſtat. Imò hac de Jobo præſumpta blaſphemia ſuppoſita, ipſum quoque quorumlibet aliorum ſcelerum reum eſſe credebat. Unde Interpres quidam verba illa: *imitaris linguam blaſphemantium*, ita explicat: *Exponit his verbis, quid ſpecialiter ſub generali iniquitatis nomine dicere intenderit, quia nomine iniquitatis, ex vi vocis originalis, ſignificatur maxima animi perverſitas*.

5 S. Bonav. verba illa Heli Sacerdotis ad filios ſuos: *ſi* S.Bon. t.7. in Bibl. paup. c.21.
peccaverit vir in virum, placari ei poteſt Dominus: ſi autem 1.Reg.2. 25.
in Dominum peccaverit, quis orabit pro eo? optimè ad propoſitum noſtrum adaptat; Quòd ſi enim quis criminis læſæ majeſtatis *in primo capite* reus factus fuerit, eò quòd directè in vitam ipſiuſmet Principis iniqua fuerit conſilia machinatus, quis ſe pro reo interponere audebit? Venerabilis Beda de blaſphemis ita ſcribit: *De his dictum videri* V. Beda l. 1. in Job.
poteſt: Qui pœnitentiam negant de maximis noxis non pœnitendo, de quibus dicitur: Impius cùm venerit in profundum malorum, contemnet: ſecundùm hoc ergo Domini di- Prov.18.3.
ctum ſunt delicta, quæ illic donanda ſint, ubi & indelebile peccatum blaſphemia ſpiritus nominatur; non enim diceret Deus: Hoc peccatum non remittetur, ſi aliqua peccata Matt.12.32.
non remitterentur illic.

6 Advertendum quoque eſt pro præſenti propoſito, quòd tametſi Spiritus Sanctus in primis libri Sapientiæ lineis dicat: *ſentite de Domino in bonitate*: imò paulò Sap.1.v. 1. & 6.
poſt ſubjungat: *benignus eſt enim Spiritus Sapientiæ*, nihilominus hac bonitate, benignitate, & miſericordia Dei non obſtante, pergit idem Spiritus Sanctus dicere: v.6.
Non liberabit maledicum à labiis ſuis; at verò dicat aliquis, nunquid idem Spiritus Sanctus dicit: *Dives in om-* Rom.10. 12.
nes, qui invocant illum? Cui reſpondeo, verum quidem id eſſe, veruntamen notandum eſt, quòd ſolùm dicat: *Dives in omnes, qui invocant illum, non verò qui blaſphe-* Rom.10.13. Pſ.72.v.1.
mant. Imò pergit idem Apoſtolus dicere: *Omnis quicumque invocaverit nomen Domini, ſalvus erit*. Pſalmiſta pariter dicit quidem: *Quàm bonus Iſrael Deus!* ſed protinùs ſubjungit: *his qui recto ſunt corde*, non verò malignis, qui ſanctiſſimo Dei nomini maledicunt. Lyra- Lyr. in Sap. Sap.1.6.
nus verba illa: *Non liberabit maledicum à labiis ſuis*, ita exponit; *id eſt, à blaſphemiis labiorum motu perpetratis*. In Græco loco *Ly: Maledicum*, legitur: *Blaſphemum*; In Syriaco legitur: *Non juſtificat populum blaſphemantem*.

7 Oculum quæſo veſtrum in Antiochum dirigentes, 2.Mach.9. 13. & ſeqq.
eundem pro illo tempore conſiderate, quo compunctus,

& con-

Digitized by Google

& contritus, ut videbatur, ad templum ſanctum Jeroſolymitanum ſe convertens, ferventiſſima Deum oratione interpellabat;

2.Mach.9.13.

Dicit enim ſacer textus: *quod promiſerit ſe Templum ſanctum, quod prius exſpoliaverat, optimis donis ornaturum, & ſancta vaſa multiplicaturum, & pertinentes ad ſacrificia ſumptus de redditibus ſuis præſtaturum; ſuper hac, & Judeum ſe futurum, & omnem locum terræ perambulaturum, & prædicaturum Dei poteſtatem.* Hæc, inquam, erant promiſſa, quæ verbo Regio eotam Deo ſtipulabatur, & tamen dicit Spiritus Sanctus: *Orabat autem hic ſceleſtus Dominum, à quo non eſſet miſericordiam conſecuturus*; cujus ratio eſt, quia tametſi Deus pro aliis peccatis facilè placetur, tamen quoad blaſphemiæ peccatum implacabilem ſe, & inexorabilem oſtendit.

Joſeph. Heb. l.1. Jud. c.12.

Refert autem Joſeph Hebræus, quòd dum exercitum ſuum contra Jeroſolymam ordinaret, & diſponeret, elato corde dixerit: *Quis poterit ſtare contra faciem meam? nonne mare, & arida in poteſtate mea ſunt, ut pro arbitrio meo commutem creaturas eorum? vertam mare in terram, & terram in mare*; at verò quid tandem ei evenit? Dum currus, cui inſidebat, ante Elephantem quemdam tranſiret, hic elatæ vocis ſuæ ſtridore, equos ejus terrore perculſos in fugam convertit, qua in fuga à curru everſo corruens Antiochus gravi obeſi corporis colliſione in membris convulſus fuit, *ita ut* ex plagis acceptis *de corpore impii vermes ſcaturirent*, & hoc quidem juſto Dei judicio ei accidit; merebatur enim ut vilis tectæ vermis qui ſe contra Altiſſimi Majeſtatem armare temerè præſumpſerat, ad faſtum illius reprimendum, in condignum ſupplicium vermes carnifices, & mortis ſuæ inſtrumenti haberet.

2.Mach.9.9.

8 Refert quidam Scriptor, quòd Alvarado Regio Hiſpaniarum miniſtro, in prælio cum Xaliſce populis habito, mortuo, Beatrix de Cuena uxor illius in blaſphemas voces eruperit, dicendo: Nullam in DEO eſſe omnipotentiam, unde ſubitanea quædam tempeſtas oborta è vicino monte diluvio quodam civitatem à marito ipſius ædificatam inundavit, quòd prægrandia ſecum à monte divulſa ſaxa rapiens in domum, in qua blaſphemiam illam, in cujus pœnam univerſa civitas ſubverſa remanſit, evomuerat, ingenti cum impetu alliſit, ſoloque tenus eamdem ſubvertit. Quod verò vel maximè ad propoſitum noſtrum facit, eſt, quòd præfatus author ſcribat, quòd blaſphema hæc mulier imminentem domus ſuæ ruinam videns, *ſaniori exinde mente concepta, precibus malum, quod imminebat, à domo ſua avertere quidem conabatur*, ſed in caſſum, ſiquidem diluvium captata ſecum ſaxa in domo illidens *eamdem oppreſſit, totamque civitatem momento evertit.*

S.Gr. Turon. l.4. Hiſt. Franc. c.16.

9 Similiter ut S. Gregorius Turonenſis ſcribit, mox ut certus quidam vir ferox, & truculentus ſanctos Chriſti Confeſſores Martinum, & Martialem nullum fiſco lucrum attuliſſe blaſphemè dixerat, *ſtatim percuſſus à virtute confeſſorum, ſurdus, & mutus effectus, amens mortuus eſt, venitque miſer ad Baſilicam S. Martini*, inquit author, *celebravit vigilias, dedit munera, ſed eum non reſpexit virtus conſueta.*

Theod.l.1. Hiſt. Eccl. c. 10. & 12.

10 Refert Theodoretus, quòd Præfectus quidam Orientalis Juliani Apoſtatæ juſſu, in Eccleſiam quamdam, ut eam vaſis ſacris ſpoliaret, ingreſſus, ſuam ante altare majus ejuſdem Eccleſiæ urinam emiſerit, quem Sacerdos videos acriterque reprehendens, inſignem ab eo colaphum retulit, juſſuſque eſt tacere eò quòd jam deſolata omninò eſſet Chriſtiana religio, & maledicta; vix blaſphemiam hanc compleverat, cùm ecce à morbo quodam percuſſus fuit, qui inteſtina illius devorans ex ore ſtercora exonerabat. Porrò uxor ejus, quæ Chriſtiana erat, omnem movit lapidem, ut eum ad culpæ ſuæ perduceret agnitionem, Antiochi exemplum ob oculos ei conjiciens; at parum profecit, ſiquidem tametſi conjugis ſuæ hortamentis locum dare conaretur, attamen Deus, *qui ſcrutatur renes & corda*, conatum hunc à mortis formidine potius, quàm ex vera pœnitentia, & ſincero vitam ſuam emendandi propoſito derivari cognoſcens, ipſum nequaquam exaudivit, ſed infeliciter mori fecit.

Lev.24.15.

11 Dicit Scriptura: *Homo qui maledixerit Deo ſuo, portabit peccatum ſuum, & qui blaſphemaverit nomen Domini, morte moriatur.* Sed quoduam in eo latet myſterium, quòd Scriptura blaſphemum peccatum ſuum portaturum eſſe dicat? nimirum eo loquendi modo vult inſinuare, quòd illud ad ſepulturam uſque abſque ulla ſpe emendationis ſit continuaturus; & impœnitens moriturus. Porrò Sanctus Bernardinus ex Hugone de Sancto Victore rationem aſſignat, cur peccatum hoc non æquè facilem, ſicut alia peccata, remiſſionem, & veniam obtineat; quia dictus Venerab. Hugo de hoc peccato loquens ait: *eo quod hoc malum nihil in ſe habet excuſationis, non meretur habere executionem remiſſionis.* Ubi notanda eſt dictio illa *executionem remiſſionis*, quia tametſi Deus nonnumquam ad placandum, concedendamque ei commiſſarum in ſe culparum remiſſionem promptus eſſet, juſto tamen judicio ſuo permittit, ne blaſphemus prompta hac ejus voluntate utatur, quin potiùs ad recidivam ſubitò redeat; Idem Sanctus Prædicator in alio ejuſdem ſermonis articulo textum quemdam Sancti Joannis adducit dicens: *Spiritus blaſphemia non remittetur, id eſt, vix remittitur, ideò vocatur peccatum ad mortem. Unde 1. Joan. 5. dicitur: Eſt peccatum ad mortem, non dico, ut pro eo quis roget, id eſt, quilibet, quia neceſſe eſt, ut magni meriti ſit, qui hujus ſceleris remiſſionem impetrare valet, cujus ratio eſt, quia tanta cæcitate obtenebratur mens talis, maximè judicio Dei, in puncto mortis, quòd peccatum ſuum nullo modo cognoſcere poteſt, unde pervenire ad veram pœnitentiam poſſit, juxta illud Levitici c.20. Qui maledixerit Patri, id eſt, Chriſto & Deo, vel matri, id eſt, Virgini, vel Eccleſiæ triumphanti, extinguetur lumen ejus in mediis tenebris, id eſt, in puncto mortis.* In alio quoque ſermone, qui eſt in Tom. B. ſermo 33. idem Sanctus textum illum S. Matthæi: *Non remittetur ei, neque in hoc ſæculo, neque in futuro*, ponderans ait: *Quia propter ejus ingratitudinem in puncto mortis non recordatur pœnitendi ſe, & iſto modo remanet damnatus, quia eſt extra gratiam Dei, & eſt peccatum in Spiritu Sancto.*

S.Ber.tr. 3.c. 3.ib.

S Ber.t.4.ſer. 33.a.p. princ. Mat.12.31.

1.Joa.5.15.

Lev.20.9.

S.Ber.t.4.ſer. 33. Matt.12.31.

S.Jo Clim in Scal. Par.gr.23.

12 Sanctus Joannes Climacus à ſcala, & gradibus, quibus in cœleſtem Paradiſum conſcenditur, blaſphemos excludit, ſequenti ductus ratione: *Quia ſæpenumero non paucis uſuvenit, ut in ultimam deſperationem omni ſalutis ſpe ſublata inciderent; non ſecus enim, ac peredo lignum, ita ſpem omnem blaſphemia impia abſumit.* Albertus Magnus optimè obſervat, quod ſanctus Matthæus Chriſtum è domo, in qua injuriis affectus fuerat, ut videre eſt cap.13. egreſſum fuiſſe in principio ſequentis capitis dicat: *Exiens Jeſus de domo. Exitu ſuo*, ut Albertus Magnus ait, *blaſphemos oſtendens eſſe derelinquendos, juxta illud Num.16. Recedite de tabernaculis hominum impiorum.* Hi enim non quidem ſufficientibus, ſed efficacibus divinæ gratiæ auxiliis deſtitui merentur, ſiquidem divina liberalitas hæc iis, qui Deo vel maximè placent, non verò iis, qui ſanctiſſimum ejus nomen contemnunt, conferre conſuevit.

Mat 13 v.1.

Num.16:6.

13 Obſervaſtiſne unquam, quiſnam primus inter homines blaſphemus fuerit? Certè non alius, quàm primus omnium hominum reprobus, qui dixit: *Major eſt iniquitas mea, quàm ut veniam merear*, quod quidem dicendo licèt falſum dixerit, veriſſimum tamen eſt, quòd ſi peccatum aliquod daretur inexpiabile, & irremiſſibile, id certè aliud futurum non eſſet, quàm blaſphemia, utpotè quæ character quidam eſt, & ſignum infallibile quaſi hominis præſciti. Author imperfecti ad hoc propoſitum ſequentem affert ſimilitudinem: *Si quis lupum cooperiat pelle ovina, quomodo cognoſcas illum, niſi aut per vocem, aut per actum? Ovis inclinata deorſum balat, lupus in aera convertit caput ſuum contra cœlum, & ſic ululat; qui ergo ſecundum Deum vocem humilitatis, & confeſſionis emittit, ovis eſt, qui vero adverſus veritatem turpiter blaſphemiis ululat contra Deum, lupus eſt, ſicut dicit Propheta de illis: Iniquitatem in excelſo locuti ſunt; poſuerunt in cœlum os ſuum.* Sic quoque ex loquela facilè dignoſcitur, an quis Germanus, Gallus, Græcus, Hiſpanus, vel Italus exiſtat.

Gen.4.13.

Auth.imp.h. 19.

Pſ.72.v.8. 9.

14 In diſcurſu præcedenti verba illa Eccleſiaſtici: *Eſt & alia loquela contraria morti*, de blaſphemia ab Interpretibus exponi diximus; Et quidem non ſine myſterio peccatum iſtud hoc titulo appellatur, quia ex loquendi modo in notitiam hominis blaſphemi devenitur, ſimulque agnoſcitur, quòd *ſecundum præ-*

Eccl.23.

ſentem

Digitized by Google

ſentem juſtitiam ſit reprobus, ac proinde blaſphemo dici poteſt: *Loquela tua manifeſtum te facit.* DEUS (Mat. 16. 73.) olim eum, qui in deſerto blaſphemaverat, velut mortis reum lapidari præcepit; nec mirum, quia, ut Lyranus (Lyran. in c. 24. Lev.) dicit, *blaſphemia meretur mortem gehennæ, & etiam naturæ, nam blaſphemus in lege præcipitur lapidari.* Magna etenim, ut Didacus Stella (Did. Stell. in c. 3. Luc.) obſervat, inter blaſphemiæ crimen, & alia peccata eſt differentia: *blaſphemus contumeliam infert ipſi Deo, cùm alii peccatores contumeliam faciant in rebus ſuis.* Magnum diſcrimen eſt inter ſubditum, qui ab obſervantia legis Principis alicujus ſe ſubducit, vel alicui privato homini contumeliam inurit, & alium, qui vel infamando, vel mortaliter lædendo ipſimet Principi manus injicit violentas; ac proinde S. Joannes (1. Joa. 5. 16.) de hoc delicto dicit: *Eſt peccatum ad mortem, non pro illo dico ut roget quis,* quaſi dicat: Nemo ſe apud Deum pro hoc blaſphemiæ peccato velut mediatorem interponat, quia Deus huic peccato implacabilem ſe exhibet; ac proinde ne quidem ipſa Clementiſſima Virgo Deipara, quæ *refugium eſt peccatorum*, pro hiſce ſacrilegis advocatam ſe exhibere dignatur.

(Luc. 23. 40.) 15 Ex duobus illis famoſis latronibus, qui eorumdem erant criminum rei: *in eadem damnatione es*, quique Chriſto crucifixo æquè vicini in crucibus ſuis hærebant, illique ſanguini, qui in ſalutem, & redemptionem peccatorum etiam obſtinatiſſimorum tanta cum aviditate bulliebat æquè proximi erant, unus ex ſanguine illo vitam conſecutus eſt æternam, alter verò nullum illius in ſe effectum ſenſit. Sed quænam fuit hujus in duobus hiſce latronibus diverſitatis ratio? Scio equidem multorum opinionem eſſe, quòd quia bonus latro ex illa crucis Chriſti parte crucifixus pendebat, in qua Beatiſſima Virgo, quæ *refugium eſt peccatorum*, ſubſiſtebat, ideò ipſa pro ejus converſione apud filium ſuum interceſſerit; at verò cur eadem ſanctiſſima Virgo, cujus interceſſio adeò eſt liberalis, & efficax; ut etiam alteri latroni reprobo pœnitentiæ donum facili negotio impetrare potuiſſet, non pariter illi latroni patrocinata fuit? Ideò id facere omiſit, quia is non merebatur, ut patrocinio ejus frueretur, ſiquidem is unà cum aliis filium ejus pariter blaſphemavit: *unus* (Luc. 23. 39.) *autem ex his qui pendebant, latronibus, blaſphemabat eum dicens: ſi tu es Chriſtus, ſalvum fac temetipſum, & nos:* alter (v. 40. v. 41.) verò non item, quin potiùs: *reſpondens autem alter increpabat eum dicens: Neque tu times Deum, qui in eadem damnatione es? nos quidem juſtè, nam digna factis recipimus, hic verò nihil mali geſſit*, atque ideò patrocinium Mariæ jure promeruit, quia tametſi ipſe quoque ante blaſphemaſſet, hoc tamen eo tempore factum eſt, quo lumen, & notitiam Dei non habebat: protinus verò ut eum cognovit, blaſphemiam in eum evomere tantopere exhorruit, ut ad conſodalem ſuum aſperè reprehendendum zelo ſe ardentiſſimo obarmarit.

(Annal. Eccl. Rayn. Ann. 1402. n. 10.) 16 Neque deſunt plura eorum exempla, qui vel ſe pro eximendis blaſphemis à dignè promeritis ſuppliciis interponere, aut pro illis intervenire renuerunt, aut allatas ab aliis in illorum favorem interceſſiones non admiſerunt. Et quidem in primis Rupertus Imperator, & Rex Romanorum electus, qui rectam pro ſeipſo conſcientiam, incorruptam verò pro commiſſo ſibi populo zelabat juſtitiam, cùm civitates Imperiales in negotiis Reipublicæ viſitaret, civitatem Spirenſem ingreſſus eſt, idque juxta uſum Imperii cum non modico proſcriptorum, & à civitate exulantium comitatu, utpote qui ſub ſpe obtinendæ gratiæ per preces intraturi Imperatoris, ſe eidem civitatem intranti junxerant. Conſulatu igitur accerſito Rex omnium, qui ſub ſua tutela civitatem intraverant, cauſas demeritorum volebat audire. Tandem verò potiores civitatis, & adjacentium partium amici interceſſerunt pro quodam de Spira nato, ut ſecurus deinceps manere poſſet; volente autem religioſo Principe omnino exilii ipſius cauſam ſcire, dictum eſt, quòd in ludo quodam blaſphemaſſet Deum non ſemel, ſed ſæpè. Tunc Rex zelo divini honoris motus ſubintulit: *Rogamina fundenda pro omnibus aliis, iſto dempto: Alii enim in homines peccaverunt, atque ideo ſupplex peto, ut hominibus talibus parcere velitis, pro iſto verò, qui Deum blaſphemavit, & in Creatorem ſuum verus ſua ira retorſit, nihil intercede.*

(In Theatro vitæ hum.) 17 Anno 1509. accidit Argentinæ, quòd Senatus pro tribunali ſedens judicium ferre debuerit quoad duos milites urbis præſidiarios, quorum unus armis ſuis Gubernatorem ſuum graviter data opera offenderat, alter verò enormes in Deum blaſphemias evomuerat; Et quidem unus illorum multos pro ſe ſuique liberatione habebat advocatos, alter verò neminem habebat, qui in ejus defenſionem os ſuum aperiret: *Pro ille ob ſpectatam fortitudinem Optimi quique intercedebant, pro hoc nulli; Senatus prudens indignum ratus violatorem Dei meliori conditione eſſe, quàm calumniatorem hominis, cauſa cognitione, quibus oportuit, demandata, ubi blaſphemiam horrendam, licèt ab ebrio, & emota mentis homine admiſſam cognovit, plus divinæ majeſtati, quàm humanæ gratiæ, & interceſſioni tribuendum ratus, ſupplicio capitali, extracta per cervicem lingua, blaſphemum affecit.*

18 Michael de Barro Navarræus Ordinis S. Jacobi nobilis Eques de Rege ſuo optimè meritus, ſemel tantùm (Florem de orig. hær. l. 5. c. 6.) *per vitam Dei* publicè jurans, triginta & uno diebus in carcerem compactus fuit; Cùmque de gravi nimis pœna, qua mulctabatur, apud Regem conquereretur, *Rex filium ſuum ſe ipſi in ſocium additurum reſpondit, qui catenarum pondus dimidiatum cum ipſo ferret, ita enim de ſe meritum eſſe, ut libenter ipſum juvare velit, hac verà in re nullam aliam gratificandi rationem diſpicere.* Ac proinde carcerem quidem in gratiam illius nonnihil ornamentis apparari fecit, at verò compedes, & catenas ab ipſo tollere renuit.

19 Cùm Sanctus Ludovicus Rex Franciæ (ut in Annalibus Eccleſiaſticis legitur) (Ann. Eccl. Rayn. 1267. n. 63.) edicto publico ſanciviſſet, ut cuilibet nomen Dei blaſphemanti ignito ferro in labiis ſtigma inureretur, accidit, ut, poſtquam civis quidam Pariſinus hujus pœnæ reatum incurriſſet, multi pro illius ab hac pœna exemptione intercederent, *quem Rex juſtus abſque miſericordia cauterizari præcepit in labiis ferro candenti, in peccati ſui memoriam ſempiternam, & in aliorum exemplum.* Non defuere quidem multi etiam ſecundùm mundum ſapientes viri, qui S. Regem, velut nimis crudelem, & rigidum cenſurarent, at verò S. Rex veriſſimum eſſe ſciens, quod ait Chriſtus: *Beati eſtis cum maledixerint vobis homines, & dixerint omne malum, propter me,* (Mat. 5. 11.) hanc protulit regia majeſtate ſua dignam ſententiam, videlicet *quod deſiderabat potiùs ſimile cauterium ſibi in labiis eſſe inuſtum, & quoad viveret, talem indecentiam ſuſtinere, dummodo hujuſmodi pernitioſum vitium de regno ſuo penitus tolleretur.* De Philippo pariter Franciæ Rege legimus, (Vinc. in ſpec. Hiſt.) quòd quotieſcumque aliquos in tabernis, vel etiam in bello milites blaſphemias protuliſſe audiebat, illos protinus ſubmergi juſſerit, hancque legem in Regno ſuo perpetuo & inviolabiliter obſervari voluit; *Et de hoc edictum poſteris firmiter tenendum reliquit ante mortem.*

DISCURSUS VI.

ARGUMENTUM.

Blaſphemia modicæ in Deum fidei indicium eſt, utpotè quæ fidei opponitur; ac proinde Concilia, & Summi Pontifices atroces contra illam pœnas ſtatuerunt, Divinaque juſtitia per miraculosè illis immiſſa ſupplicia acriter in eos animadvertit.

THEMA.

Blaſphemaverunt ſanctum Iſrael, abalienati ſunt retrorſum, dereliquerunt Dominum, Iſai. c. 1. verſ. 4.

1 VAldè conſiderabilis eſt illa Dei lamentatio, in qua poſtquam ſe ab hominibus blaſphemiis oneratum fuiſſe conqueſtus eſſet, mox quoque illos ſibi dorſum obvertentes, à divino ejus cultu abalienatos, & ad idololatriam converſos eſſe lamentatur; id quod Jeremias clariùs his verbis expreſſit: *Dicentes ligno: Pater meus tu es, & lapidi: tu me genuiſti, verterunt ad me tergum.* In Eſdra pariter dicitur: *Et quidem cùm feciſſent ſibi vitulum conflatilem, & dixiſſent: Iſte eſt Deus tuus, qui eduxit te de Ægypto, feceruntque blaſphemias magnas:* Ex quo, apoſtaſiam à vero Deo, hæreſim, & infidelitatem, blaſphemiæ filias, & fœtus eſſe deducitur. Sanctus Apoſtolus, ſe quidem blaſphemum fuiſſe fatetur, ſed pro eo tempore, quo Eccleſiæ & Evangelii hoſtis, & perſecutor erat; unde ad Timotheum ſcribens dicit: (1. Tim. 1. 13.)

Qui

Digitized by Google

Qui primus blaſphemus fui, & perſecutor, & contumelioſus, ſed miſericordiam Dei conſecutus ſum, quia ignorans feci in incredulitate. In fine autem illius capitis Timotheo dilectiſſimo diſcipulo ſuo dicit: *Habeas fidem, & bonam conſcientiam, quam quidam repellentes circa fidem naufragaverunt, ex quibus eſt Hymeneus, & Alexander, quos tradidi Sathanæ, ut diſcant non blaſphemare.* Ubi notandum, quòd primò quoad impios illos præmittat naufragium fidei, & omnimodam conſcientiæ proſcriptionem, poſteà verò illos blaſphemaſſe dicat, quia is, qui aliquem blaſphemias evomentem audit, nequaquam temerarium facit judicium, ſi eumdem pariter apoſtatam, & fidei rebellem factum eſſe æſtimet.

1.Tim. 1. 19. v. 20.

2 S. Thomas in ſumma ſua quærit: *Utrum peccatum blaſphemiæ ſit maximum peccatum?* citatque textum illum Iſaiæ cap. 18. *Ad populum terribilem &c.* Ubi Gloſſa ait: *Omne peccatum blaſphemiæ comparatum levius eſt*, cujus rationem reddit Doctor Angelicus dicens: *Dicendum quòd ſicut blaſphemia opponitur confeſſioni fidei, & ideo habet in ſe gravitatem infidelitatis, & aggravatur peccatum, ſi superveniat deteſtatio voluntatis, & adhuc magis, ſi prorumpat in verba.* S. Bernardinus in ſermone quodam blaſphemiæ enormitatem deteſtans, ob eamdem rationem eamdem omnibus aliis peccatis graviorem, & deteriorem eſſe cenſet, quia ſcilicet ad infidelitatem accedit, illiuſque malitiam participat: *Gravitas iſtius peccati eſt digniſſima punitio, quia omnia alia peccata videntur minoris ponderis, quàm blaſphemia, quia in ſe continet infidelitatem, & infidelitas continet in ſe omne peccatum.*

S.Tho.2.2. qu. 13. ar. 3. Iſa. 18. 2.
S. Bern. t. 4. ſer. 13. a. p. princ.

3 Primum peccatum blaſphemiæ, quod unquam poſt bis millenos, quadringentos, & ampliùs annos in mundo auditum fuit, tempore Moyſis in deſerto commiſſum fuit; nuſquam enim ſacra Scriptura abominabilis illius peccati meminit, niſi tunc, ac proinde illud ipſum cum omnibus ſuis circumſtantiis recenſet: *Ecce egreſſus filius mulieris Iſraelitidis, quem pepererat de viro Ægyptio*; Ubi Rabanus ait: *Iſte qui licèt matre Iſraelitide, Ægyptio tamen progenitus eſt patre, exiit, & nominans nomen maledixit, de quo ego puto, quòd niſi exiiſſet, non litigaſſet adverſus verum Iſraelitam, nec nominans maledixiſſet; Exiit enim à veritate, exiit à timore Dei, à fide, à charitate, quomodo ſi per hæc quis exeat de caſtris Eccleſiæ.* Enimverò non ſine myſterio homo ille ex matre muliere Iſraelitide, ex patre verò Ægyptio progenitus eſſe dicitur, quia tametſi multi veræ Eccleſiæ filii exiſtant, per blaſphemiam tamen ſe ex Ægypto procedere probant, utpotè ubi Deus non cognoſcitur, ſed contemnitur.

Lev. 24. 10. Raban. l. 6. in Lev. c. 4.

4 Neque etiam myſterio vacat illa in ſacrilego blaſphematore lapidando & caſtigando à Deo ordinata cæremonia: *Ponant omnes, qui audierant, manus ſuas ſuper caput ejus*: ubi idem Rabanus ait: *Oſtendentes per caput, quia caput viri Chriſtus, caput Chriſti Deus eſt, quia qui filium blaſphemat, & Patrem in illo blaſphemavit.* Sanctus Judas Apoſtolus in Epiſtola, quam adverſus nonnullos hæreticos conſcripſit, dicit: *Subintroierunt enim quidam homines (qui olim præſcripti ſunt in hoc judicio) impii, Dei noſtri gratiam transferentes in luxuriam, & ſolum Dominatorem, & Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum abnegantes*; paulò poſt verò eos, qui Deum abnegarunt, & in infidelitatem prolapſi fuerant, hæreſeos quoque infami ſtigmate ſignatos fuiſſe dicit; ſubdit verò: *Dominatione ſpernunt, majeſtatem blaſphemant*, & paulò poſt: *Hi autem quæcumque quidem ignorant, blaſphemant.* Unde omnes illos, qui adeò faciliter & temerè in blaſphemias prorumpunt, lumen & notitiam Dei pariter amittere colligitur, quia certum eſt, quòd unuſquiſque juxta proportionem luminis, & notitiæ, quam habet de Deo, plus quoque minuſve Deum veneretur, & honoret: Unde Angeli, qui minus lumen habent, quàm Dominationes, Deum laudare dicuntur: *quem laudant Angeli*; Dominationes verò adorant: denique Poteſtates, quæ Deo præ cæteris omnibus Angelis viciniores ſunt, contremiſcunt: *tremunt poteſtates*; unde clariſſimum argumentum, unde quis aliquem à Dei notitia remotiſſimum eſſe colligere poteſt, eſt ſi illum Deum contemnere, & vilipendere videat; quales S. Judas *velut irrationabilia pecora* eſſe dicit: S. Thomas de ejuſmodi impiis dicit: *Ex his patet, quòd hæretici damnabuntur, qui carnem maculant per luxuriam, dominationem ſpernunt per ſuperbiam, majeſtatem blaſphemant per doctrinam erroneam.*

Luc. 24. 14. Raban. ibid. 1. Cor. 11. 3.
Judæ v. 4.
Judæ v. 8. 10.
S. Th. ibi.

4 Similiter Sanctus Ephrem calamum ſuum adverſus blaſphemos ſtringens, & acuens, poſtquam dixiſſet: *In Deum univerſorum apoſtaſiam is prædicat, qui blaſphemiis effertur, & fundamentum verbi fidei emovet*, paulò poſt in eadem materia ſubjungit; *ubi Angeli, fortitudine & virtute cùm ſint majores, non portant adverſus ſe execrabile judicium; hi verò velut irrationabilia pecora, naturaliter in captionem, & in perniciem in his quæ ignorant blaſphemantes, in corruptione ſua peribunt, percipientes mercedem injuſtitiæ.* Origenes pariter blaſphemos communiter à fide deviare, & Eccleſiæ rebelles fieri dicit: Unde verba illa Pſalmiſtæ: *ut quid deſtruxiſti maceriem ejus, & vindemiant eam omnes, qui prætergrediuntur viam?* cum illis Matthæi verbis: *Prætereuntes blaſphemabant eum*, ingenioſè combinans dicit: *Nemo ſtatus Jeſum blaſphemat, neque rectè inceaens: Tranſeuntes blaſphemabant eum; & ſicut in græce habetur: prætereuntes, qui etiam maceriæ vineæ diſſoluta à Deo, vindemiant eos, qui remanſerunt; ſcriptum eſt enim: Ut quid poſuiſti maceriem ejus, & vindemiant eam omnes, qui prætereunt viam? quandiu ergo quis non præterivit viam, neque declinavit à via, ſtans dicere poteſt Deo: Statuiſti ſupra petram pedes meos, & non blaſphemat Jeſum: ſi autem ceciderit, aut præterierit, vel tranſierit, vel declinaverit, tunc eum blaſphemat.*

S. Ephr. t. 4. Paræn. 43.
Orig. Tr. 35. in Matth. Pſ. 79. 13.
Mat. 27. 39.
Pſ. 39. 3.

5 Et quidem hæc eſt ratio, cur tam Concilia, quàm Summi Pontifices, ad evellendam ex agro Eccleſiæ maledictam hanc zizaniam, fidemque, & cultum divinum perpetim conſervandum, & ſuſtentandum, tam atroces pœnas, & ſupplicia contra blaſphemos quovis tempore tanta cum ſollicitudine decreverint. In Concilio Lateranenſi hæc verba leguntur: *Ad abolendam execrabilem blaſphemiam, quæ in maximum Divini Numinis, & Sanctorum contemptum ſupra modum invaluit, ſtatuimus, ut, quicumque Deo palam, ſeu publicè maledixerit, contumelioſiſque, atque obſcænis verbis Dominum Jeſum Chriſtum, vel Virginem Mariam expreſſè blaſphemaverit, &c.* tamdem verò hanc illis pœnam ſtatuit, ut, ſi blaſphemator publicum adminiſtret officium, ejus emolumentis per integrum trimeſtre deſtituatur, quam quidem pœnam ſolùm pro iis, qui prima vel ſecunda vice blaſphemaverint, decernit: at verò ſi idem crimen tertia quoque vice committere præſumpſerit, *ipſo facto* à tali officio depoſitus eſſe declaratur. Si verò Clericus, vel Sacerdos de hoc crimine convictus fuerit, fructus unius anni omnium beneficiorum ſuorum perdere jubetur, idque pro prima vice: ſi verò ſecunda vice eodem ſe crimine commacularit; ſi unicum ſolummodò beneficium poſſederit, illo privetur: ſi verò plura beneficia habuerit, ab Epiſcopo ad unum illorum pro libito deſerendum adſtringatur: ſi tertia vice recidivus fiat, *ipſo facto* omnibus beneficiis privetur, atque ad alia deinceps obtinenda inhabilis declaretur, adeò ut eadem ab aliis impetrari, & poſſideri valeant. Quòd ſi verò blaſphemator ſæcularis fuerit, tunc ſi fuerit nobilis, pro prima vice viginti quinque ducatorum mulcta afficiatur, ſecunda autem vice quinquaginta perdere cogatur, tertia autem vice omni nobilitatis honore privandus eſſe decernitur: ſi autem blaſphemus plebejus fuerit, carceri mancipetur, idemque ſi deinceps duabus vicibus blaſphemaſſe convictus fuerit, impoſita in ejus capite infami mitra, tota die per civitatem circumducatur, ac tamdem velut ſpectaculum publicum, ante Eccleſiæ majoris fores in conſpectu omnium exponatur: *Si verò pluries in hoc ipſum peccatum lapſus fuerit, ad perpetuos carceres, vel triremes damnetur, ad judicis deputati arbitrium.*

Conc. Later. ſub Leon. X. ſeſſ. 9.

6 Julius III. Tom. 1. Bullarii in Bulla 23. quæ incipit: *Noviſſimè*, dicit: *Nihil eſt quod animum noſtrum magis exulceret, & confodiat, quàm horribilis, atque impia, & Chriſtianis auribus intolerabilis divini nominis blaſphemia, cùm audivimus ſacratiſſimum DEI, & Jeſu Chriſti Domini noſtri nomen, quod ſuper omne nomen cæleſtia venerantur, terreſtria adorant, inferna contremiſcunt (quod ne temerè quidem à quopiam propter ejus ſublimitatem, ac majeſtatem uſurpandum ſit) paſſim*

Bullar. t. 1. noviſſ. Bulla 23. Julii 3.

pra-

Digitized by Google

pravorum, efferatorumque hominum vocibus ſcindi &c. ut minime mirandum ſit, ſi a Chriſtianis populis, in tantis calamitatibus conſtitutis, divina iracundia flagella non amoveantur. Pœna autem qua divites mulctat, eſt quadraginta ſcutorum aureorum, pauperes verò decem pendere, & ſi in ære id facere nequeant, corporaliter puniri jubentur, idque pro prima vice: ſi verò ſecunda vice idem crimen attentare præſumpſerint, pœnam duplicandam eſſe ſtatuit: *Inſuper incurrant infamiam, & inhabilitatem ad beneficia quæcumque, ad gradus, dignitates, & honores obtinendos: vilibus convictis perfodiatur lingua*; Neque enim vel in ipſis ſummis Sacerdotibus in condignè puniendo tanto crimine, ulla debet eſſe circa delinquentes compaſſio, aut lenitas ulla, ſiquidem de injuriis, & contumeliis Deo irrogantis vindicandis, & puniendis agitur.

7 Sic enim in libris Machabæorum Sacerdotes ſe in templo coram Domino poſuiſſe leguntur, ad requirendum à Deo condignum hujus criminis ſupplicium, at-
2 Mach. 7. 36. v. 37. que vindictam: *Et intraverunt Sacerdotes, & ſteterunt ante faciem altaris & templi, & flentes dixerunt: Tu Domine elegiſti domum iſtam, ad invocandum nomen*
v. 38. *tuum in ea, ut eſſet domus orationis, & obſecrationis populo tuo, fac vindictam in homine iſto*; at verò dicat fortaſſe aliquis: Numquid proprium Sacerdotum munus eſt Deum iratum placare, vel populi ædificationem curare, non verò ſupplicia, & divinæ juſtitiæ fulmina adverſus quemcumque enormem peccatorem expoſcere? Noluit enim Deus, ut in templi ædificatione ullus audiretur ferri ſtrepitus, ad inſinuandum quòd Eccleſiaſtici mites, & manſueti eſſe debeant; licita quidem illis eſt juſta in oppreſſionibus defenſio, ſed non vindicta: Et tamen hi Sacerdotes dicunt: *Fac vindictam*: Scitiſne cauſam? Negotium illis erat, non de vindicandis injuriis propriis, ſed iis, quæ in Divini cultus, & religionis contemptu, & prophanatione ipſimet Divinæ Majeſtati irrogatæ fuerant, in quo caſu etiam Sacerdotes, & Eccleſiaſtici, per pœnas, & ſupplicia obtinere ſe debent, & enſem ſpiritualem ipſis concreditum, ex divini honoris tuendi zelo fortiter ſtringere. Dicunt igitur hi Sacerdotes: *Fac vindictam in homine iſto, & exercitu ejus, & cadant in gladio, memento blaſphemias eorum, & ne dederis eis, ut permaneant, ut ſciant cæteri, quia malè locutus eſt ſuper ſancta tua*.

8 Memorandum eſt hoc loco præceptum, quod Holofernes pro Ninivitica expeditione ſua a Nabuchodonoſore rege acceperat: *Præceperat illi Nabuchodonoſor*
Judith. 3. 13. *Rex, ut omnes Deos terræ exterminaret, videlicet ut ipſe ſolus diceretur Deus*; quæ quidem regia commiſſio quoad falſorum Deorum exterminium convenientiſſima erat, at verò quòd ſe veluti Deum adorari præciperet, arrogans nimis temeritas erat. Similiter & Holofernes Achior potentiam veri Dei Iſrael magnificanti dixit: *Ut oſtendam tibi, quoniam non eſt DEUS*
Judith. 6. 2. *niſi Nabuchodonoſor &c.* at verò Divina juſtitia ad ſuperbum, & temerarium hunc blaſphematorem puniendum, ſe non jam acceptis è cœli armamentario fulminibus obarmavit, ſed manum fœmineam, ſoli fuſo tractando aſſuetam adhibuit, quæ proinde generoſa mulier ſancto quodam zelo ſuccenſa hìce Deum ver-
Judith. 9. 11. bis ſupplex allocuta fuit: *Erige brachium tuum, & alliſe virtutem illorum, cadat virtus eorum in iracundia tua, qui promittunt ſe violare ſancta tua, & polluere tabernaculum nominis tui, & dejicere gladio ſuo*
v. 12. *cornu altaris tui, fac Domine, ut gladio proprio ejus ſuperbia amputetur*.

9 Nec deſunt plurium hæreticorum, & infidelium
Jerem. Drexel c. 14. n. 3. de ling. deridente. exempla, qui adverſus Petri petram contendere, & certare volentes, capita ſua alliſdendo contregerunt, & conquaſſarunt. Sic enim P. Hieremias Drexelius refert, quod anno 1583. Noveſi in Diœceſi Colonienſi mulier quædam hæretica, ſed occulta, interrogata cur unà cum aliis non frequentaret Eccleſiam, & officia divina? per ludibrium reſpondit: adeò alta, & ſublimis eſt illius fabrica, ut de illius ruina vix in ea ſecuri eſſe poſſimus, accidit autem eodem tempore, quòd ibidem Monaſterium quoddam Religioſorum extra urbis mœnia ſituatum demoliretur, aliud in urbe in ſitu quodam commodiori, & ſecuriori reædificaturum, quod prædicta mulier videns, ex petulantia quadam hæretica ſe gaudere dixit, quòd ad illud uſque tempus vitam ſuam produxiſſet, quo Papiſtarum Eccleſias devaſtari, & ſolo tenus everti videre liceret; & ecce dum prædictam monaſterii demolitionem jucundo vultu ſpectat, columna quædam in ipſam collapſa eamdem oppreſſit, & totaliter contrivit, aliis aſtantibus nec quicquam læſis.

10 In Annalibus Eccleſiaſticis ex Thoma VValdenſi Carmelitano oculato teſte refertur, quòd jam me- Ann. Eccl. An. 1396. n. 17.
moratus præclarus Eccleſiæ, & Fidei pugil propriis oculis quemdam viderit hæreticum, qui cùm veram, & realem Chriſti in ſanctiſſimo altaris Sacramento præſentiam credere nollet, ab Epiſcopo illum reverenter adorare juſſus, dixerit: *vere dignior eſt aranea revereri*, dicitque præfatus VValdenſis, qui idipſum Londini in Eccleſia cathedrali S. Pauli vidit, quòd dum Archiepiſcopus Cantuarienſis ipſum ad ſaniorem fidem apprehendendam fruſtra, & incaſſum hortaretur, divina juſtitia vindex debitum huic temerario homini immiſerit ſupplicium; nam *ſtatim de alto culmine tecti deſcendens ingens, & horrenda viſu aranea, ad os blaſphemi pervenit, & dum loqueretur, ut intraret per polluta labia ſollicitè procuravit, & multorum manibus vix potuit prohiberi*. Unde Epiſcopus occaſione hac uſus, hanc divinæ juſtitiæ demonſtrationem populo manifeſtavit; *Nec mora, qui pretioſiſſimæ carni agni prælegit araneam, peccatricem carnem ſuam flammis devorandam amiſit*.

11 In eiſdem Annalibus ex Matthæo Pariſio refer-
tur, quòd cùm Simon Churnajus, vir ob inſignem litteraturam apud omnes in ſumma æſtimatione, & reve- An. Rayn. 1201. n. 36.
rentia habitus, magnis precibus ferventer rogaretur, ut materias theologicas à ſe ſcriptas aliis traderet cuſtodiendas, ne deperirent, id facere non ſolùm renuerit, verùm etiam, quia *ſcientia inflat, elatus, & major ſibi factus oculis ſublevatis temerè ſolutus in cachinnum dixerit: O Jeſule, Jeſule, quantum in hac quæſtione confirmavi legem tuam, & exaltavi, profectò ſi malignando, & adverſando vellem, fortioribus argumentis, & rationibus ſcirem illam infirmare. Hoc dicto elinguis factus penitus obmutuit, non tantum mutus, ſed & idiota, & ridiculè infatuatus, factus eſt in ſibilum, & deriſum omnibus.* Non minor fuit alterius cujuſdam ſacrilegi arrogantia, cujus in iiſdem Annalibus fit mentio, ſicut & apud Thomam Cantipratenſem l. 2. c. 48. & affertur à Drexelio c. 8. p. 1. *de lingua deridente*.

12 Anno 1239. Simon de Tornaco Doctor pariter Pa-
riſianus, vir magnæ doctrinæ, & famæ, ſed non minus Rayn. Ann. 1239 n. 17.
inverecundus, & impius, dicere non erubuit, tres præcipuè doctrina ſua totum ſibi ſubjugaſſe mundum, Moyſen ſcilicet, Chriſtum, & Mahometum; Moyſes enim, inquit, delirare fecit Hebræos, Chriſtus Chriſtianos, Mahometus verò Gentiles, & Paganos; moxque his dictis in terram corruens, oculoſque in fronte in diverſa conturquens, bovis inſtar horrendos mugitus edidit, domumque ſuam delatus, & in lecto poſitus, omnis litteraturæ memoriam, ad uſque Alphabetum pueris tradi ſolitum, amiſit, & in evidentius Divinæ juſtitiæ teſtimonium, datum ei fuit, ut cæteroquin mutus concubinæ ſuæ Adelheidis nomen ante mortem ſuam ſæpius inclamaret, Divinique nominis, & numinis penitus oblitus, intra triduum veluti beſtia infelicem animam exhalaret.

13 Refert Baronius de Libanio Sophiſta, qui San-
cti Gregorii Nazianzeni Magiſter fuit, de quo etiam Baro. Ann. 363 n. 32.
Theodoretus lib. 3. cap. 18. ſcribit, quòd Juliani Apoſtatæ amicus, & ſectator exiſtens, Chriſtianorum quemdam ſibi familiariter notum per ludibrium, quid filius fabri, id eſt, Chriſtus faceret, interrogarit; cui ille id, quod poſtea revera accidit, protinus reſpondit, videlicet: Deus hujus univerſi Creator, quem tu per ludibrium fabri filium appellas, Juliano feretrum, in quo mox moriturus collocabitur, fabricat; factumque eſt, ut paulò poſt Julianum peſſima morte defunctum fuiſſe nunciaretur; nam ex vulnere lethifero, quo ab inviſibili manu ſauciatus fuerat, effluentem ſanguinem vola manus excipiens cœlum verſus projecit, ad ultimum uſque ſpiritum blaſphema voce dicendo: *Viciſti Galilæe*.

14 In ejuſdem Annalibus a Raynaldo Oderico præcla-
ro ſtudio, & feliciter continuatis refertur, quòd lusor Ann. Eccl. Rayn. 1583. n. 10.
quidam poſtquam omnem ſubſtantiam ſuam aleis ludendo amiſiſſet, primò quidem cum ſociis rixatus va-

rias in illos injurias, ac demum horrendas in Deum effuriverit blaſphemias, moxque, ut oonnulli referunt, comminatus eſt primò ſibi occurrenti ſacræ Imagini, quòd jacturæ ſuæ luitura eſſet pœnas, tametſi illa ipſam Chriſti crucifixi ſimilitudinem referret. Et quidem impium hoc propoſitum majori cum impietate executurus, relictis ſociis colluſoribus, urbe egreſſus ad ſacellum quoddam, quod inter Eccleſiam S. Albani, & aliam B. Virginis titulo condecoratam interjacet, pervenit, ubi Imaginem Crucifixi diſſecuit, nec non Divæ Virginis, aliorumque Sanctorum ſigno Crucis aſtantium ſtatuis, cæſim & punctim pleraque vulnera inflixit: Ea quibus imaginibus, tametſi ligneæ eſſent, ingens ſanguinis copia effluxit. Ipſe autem ſacrilegus ſacrarum imaginum temerator in flagranti crimine deprehenſus, & ad Magiſtratum perductus, de ejuſdem ordine & juſſu vivus combuſtus fuit. Enimverò D. Chryſoſtomus non tantopere admirandum eſſe dicit, quòd infideles, & pagani Deos ſuos verbis, aut factis injurioſis malè, & irreverenter tractent; ſiquidem illos nil præter ligna, lapides, aut metala quædam eſſe ſciunt: *Atqui infideles, & in ligna, ac lapides inhiantes, eaque venerantes, hoc laborare morbo minimè mirandum*; at verò quis Deum illum injuriis, & contumeliis afficere præſumat, *qui reſpicit terram, & facit eam tremere*? qua ratione talis non timet, & toto corpore contremiſcit, dum impudico, & petulanti ore profert contumeliam? Utique hoc faciendo, clarum & manifeſtum crudelitatis ſuæ interioris ſignum edit. Refert Paulus Diaconus, quòd dum Olympios Epiſcopus Arrianus in balneo exiſtens, ſanctiſſimam Trinitatem blaſphemiis horrendis impeteret, ſubitò doloribus atrociſſimis correptus, & tribus in anima fulminibus, ut ſibi videbatur, vulneratus, infeliciſſimè mortuus fuerit.

D. Chryſ. t. 1. or. 2. de fato & provid.

Pſ. 103. 32.

Paul. Diac. L. 15. in Anaſtaſ.

DISCURSUS VII.

ARGUMENTUM.

Blaſphemia idioma eſt Dæmonis, & damnatorum, quo eodem idiomate Antichriſtus filius perditionis loquetur; adducuntur etiam nonnullorum blaſphemorum exempla, quos Dæmon è medio ſuſtulit.

THEMA.

Vidi mulierem ſedentem ſuper beſtiam coccineam, plenam nominibus blaſphemiæ. Apoc. 17. v. 3.

1 SCiendum eſt, quòd in hac mulieris ſuper beſtiam ſedentis viſione, quam S. Joannes habuit, animæ cujuſdam damnatæ ei exhibitum fuerit Hieroglyphicum; unde Angelus ei dixit: *Veni, oſtendam tibi damnationem meretricis magnæ*; vel etiam mulier illa, ut Doctor Angelicus interpretatur, quamdam præfigurat reproborum multitudinem: *Per mulierem*, inquit Angelicus, *intellige multitudinem impiorum, mollem ad mala, & alios emollientem, ſedentem, quia ſedet in Diabolo, quaſi in ſede ſua; ſuper beſtiam, id eſt, ſuper Diabolum; coccineam, id eſt, ſanguineam in ſe, & in ſuis, quia Diabolus plenus eſt peccatis, quæ per ſanguinem ſignantur; nominibus blaſphemiæ, per hæc ſignificatur, quod Diabolus plenus eſt in ſe, & in ſuis ad inventionem blaſphemiarum.*

Apoc. 17. 2.

S. Th. ib.

2 Author quidam antiquus in ſermone quodam de blaſphemia, hoc vitium peculiarem eſſe dicit Diaboli, & damnatorum linguam, & idioma; *Blaſphemia eſt peccatum Diabolicum, loquela infernalis: Sicut enim Spiritus Sanctus loquitur per bonos, ita Diabolus per blaſphemos.* Porrò primus in cœlo Lucifer blaſphemavit: *Ero ſimilis Altiſſimo; Ego feci memetipſum*, prima quoque blaſphemia, quæ hic in terris audita fuit, ab eodem hujus tortuoſi ſerpentis venenoſo ore prodiit, quando Hevæ dixit: *Scit Deus, quod in quacumque hora comederitis ex eo*, id eſt, pomo vetito, *aperientur oculi veſtri, & eritis ſicut Dii ſcientes bonum, & malum*: quibus verbis Deum ſimul, & ſemel mendacem, & invidum eſſe aſſeruit, Evæque pariter, illam divinorum poſſe attributorum participem fieri, perſuaſit.

Mag. Paulus VVan. ſer. 68.

Iſa. 14. 14.

Gen. 3. 5.

3 S. Bernardinus blaſphemi ingratitudinem deteſtabilem exponens, linguam ejus linguam Diabolicam appellat: *O lingua Diabolica*, inquit, *quid poteſt te inducere ad blaſphemandum Deum tuum, qui te plaſmavit, in quo ſummum bonum tuum conſiſtit, qui te cum pretioſo ſuo ſanguine redemit?* Quiſnam majus motivum habuit Lucifer, ut ſe erga Creatorem ſuum gratum eſſe teſtaretur? *Lucifer qui mane oriebaris*. Erat enim totius cœli pulcherrimus, & venuſtiſſimus Angelus, in quem ingenti cum abundantia omnes gratiæ, & gloriæ theſauros effuderat, & tamen adverſus eumdem blaſphemias evomere non dubitavit. Idem quoque maledictum idioma ſequacibus ſuis Apoſtatis Angelis inſinuavit, idemque cunctis aliis, quos ex humana progenie ſibi comparare ſatagit, imprimere conatur.

S. Bern. t. 4. ſer. 33. i. p. princ.

Iſa. 14. 12.

4 Sanctus Propheta Job olim lamentabatur dicens; *Derelicta ſunt tantummodo labia circa dentes meos*; at verò quiſnam hujus lamenti ſenſus ſit, non ſatis liquidè patet; Quo enim fine Diabolus illum toto corpore ſaucians, labia ſola intacta reliquit? Num fortè id ex quodam compaſſionis motivo fecit, ut ſcilicet inter tot plagas ſibi inflictas, fauces, labia, & linguam liberam, & illæſam haberet, ut expeditè loqui, ſuoſque conceptus enuntiare poſſet, magnum enim in infirmitate ſolatium eſt, lamentari poſſe, & cruciatus internos, aliaque omnia malorum ſymptomata Medicis poſſe exprimere? num igitur hæc illæſi labii ipſi relicti cauſa fuit? *A planta pedis uſque ad verticem non erat in eo ſanitas*; cur igitur non quoque linguam vermibus, & fauces putredine adimplevit? Sanctus Hieronymus inquit; *Labia tantùm inter ora, ad hoc Diabolus reliquit, ut haberet Job poſitus in tormentis, quibus poſſet facilè blaſphemare*. Diabolus enim omnes ſuas adhibuit aſtutias, omnibuſque viribus ſuis uſus eſt, ut illum ad blaſphemandum pellicere poſſet; Etenim blaſphemia, ut plurimùm, ex deſperatione procedit; hæc autem in cruciatibus, & tormẽtis atrociſſimis ſine ullo ſublevamine iteratis, & multiplicatis, qualia ipſi innumera inflixerat, fomẽtum ſuum potiſſimè poſitum habet; Imò amicos ejus, & ſpecialiter uxorem, ut eum ad blaſphemandum inducerent, inſtigavit; Dixit enim uxor ejus: *Benedic Deo, & morere*, quod idem erat, ac ſi dixiſſet: Blaſphema, ut vel ſic mortis non tam corporalis, ſed ſpiritualis, & æternæ rea efficeretur. Unde ubi vulgata noſtra legit: *Benedic Deo*, ſeptuaginta vertunt: *Dic aliqua verba contra Deum*. Sanctus Gaudentius in præfatione in Exodum, legit: *Dic aliquem ſermonem contra Deum*. Origenes inquit: *Fecerant tria cornua nequiſſimi Dæmones, omnes pariter adverſus Job dimicantes; ſolus Diabolus, qui eſt in iniquitate maximus, præſens Jobo erat, ſollicitè obſervans infelix, quomodo blaſphemiæ ſermonem ex juſti illius ore potuiſſet audire*. Potuiſſet equidem totum in ejus perniciem infernum laxare, verùm prout *ſerpens callidior erat*, ut eum in omnis iniquitatis barathrum præcipitem ageret, melius medium eſſe cenſuit, ſi illum ad aliquod blaſphemiæ verbum enuntiandum inducere poſſet, quamvis hoc ejus conſilium in Jobo effectum ſortitum fuerit omninò contrarium, quia quantò magis torquebatur Job corde, lamentabilia nuntia ſubindè audiendo, tanto plus torquebatur Diabolus, ea quæ volebat, vel deſiderabat, id eſt Dei blaſphemiam, ab eo non audiendo.

Job. 19. 20.

Job 2. 7.

S. Hieron. ib.

Job 2. 9.

S. Gaud. in præf. ant. Exod.

Gen. 3. 1.

5 Sanctus Bernardinus de hoc peſſimo, & abominabili ſemine dicit: *Nihil horribilius blaſphemia, quæ ponit os in cœlum. O rabidi canes, & Diabolici homines! O incarnati Dæmones!* appellat autem blaſphemos Dæmones incarnatos, quia blaſphemia lingua, ſeu idioma eſt inferni, & ſpirituum rebellium; unde Interlinearis ſuper verba illa ſancti Judæ: *Majeſtatem autem blaſphemant*, addit, *ſicut Angeli Apoſtatæ*. Gerſon quoque expreſsè dicit: *Eſt idioma infernalis inimici, & damnatorum*. Et ideò David de blaſphemis loquens dum ait: *Si inimicus meus maledixiſſet mihi, ſuſtinuiſſem utique*, cõdignum illis & proportionatum paulò poſt comminatur ſupplicium; ſed quantum illud eſſe exiſtimas? ut ſcilicet in infernum mittantur, cujus linguam loquuntur: *Veniat mors ſuper illos, & deſcendant in infernum viventes*. Hoc Dathan, & Abiron per adeò horribile prodigium accidit, dum in abyſſum ignis inſtri, vivi à terra abſorpti ſunt: *Diſrupta eſt ter-*

S. Ber. t. 2. ſer. 41. a. 1. c. 4.

Interlin. in Jud. Judæ v. 8.

Gerſon. t. 4. Confid. 2.

Pſ. 54. 13.

Pſ. 54. 16.

Num. 16 v. 31. & 32.

Digitized by Google

eſt terra ſub pedibus eorum, & aperiens os ſuum devoravit illos, deſcenderuntque vivi in infernum; ſed quodnam erat eorum delictum, quo adeò memorabile ſibi ſupplicium conciliarunt? [v. 30.] nimirùm Sacer Chroniſta poſtquam dixiſſet: *Deſcenderunt viventes in infernum*, immediatè ſubjungit: *Scietis, quod blaſphemaverint Dominum*; ex quo enim idioma loquebantur Inferni, illos diutiùs in terra commorari conveniens nequaquam erat. [S. Ambr. Ep. 82.] S. Ambroſius ait: *Immugiens terra in medio plebis ſcinditur, aperitur in profundo ſinus, abripiuntur noxii, & ita ab omnibus mundi hujus ablegantur elementis, ut nec aerem hauſtu, nec cælum viſu, nec mare tactu, nec terram tentaminarent ſepulchro*. Blaſphemi enim omnibus creaturis rationalibus, ſenſibilibus, & inſenſatis in odio ſunt, & horrore, ſed non Dæmonibus; hi enim illos tamquam ſuos concives, unius cum ipſis linguæ conſortes recipiunt, non tamen illis ablandiendo, ſed atrociter torquendo.

6 Benigniſſimus Salvator noſter multoties manſuetudinis virtutem Diſcipulis ſuis docendo inculcarat, [Mat. 11. v. 29.] proprioque exemplo exercuerat, unde ait: *Diſcite à me, quia mitis ſum*; In variis quoque occaſionibus multos ſibi contumelioſè irrogatos contemptus diſſimulaverat; & tamen ut liquet ex c. 8. ſancti Joannis, incrudelis [Jo. 8. 44.] Hebræis dixit: *Vos ex patre Diabolo eſtis*; at verò ex quo illi ſe Abrahæ filios, & poſteros eſſe gloriabantur, cur illos Salvator noſter hoc tam acerbo licèt condigno improperio, ad impatientiam provocat? Ratio eſt, quia blaſphemaverant, ac proindè juſtam habebat cauſam, ut illos Diaboli filios eſſe diceret; propriiſſimum namque ſignum, unde filii Diaboli dignoſcuntur, eſt blaſphemia, quæ nequaquam diſſimulanda eſt, ſed acriter reprehendenda, & punienda.

7 Æthna flammas, & ignem continuò evomit, quia intus ſulphure plenus exiſtit; talis Æthna eſt vir blaſphemus, dum enim ex ejus ore blaſphemiam prodire auditis, liberè dicatis, illum intus igne infernali plenum, [Pſ. 82. 13. v. 14. v. 15.] & reproborum turbæ meritò annumerandum eſſe; *Qui dixerunt: Hæreditate poſſideamus Sanctuarium Dei; Deus meus pone illos ut rotam, & ſicut ſtipulam ante faciem venti; Sicut ignis qui comburit ſylvam, & ſicut flamma comburens montes*.

8 Sanctus Bernardinus ait: [S. Ber. t. 1. ſer. 41. a. 3. c. 1.] *Solet homo, ex qua patria ſit, ad loquelam cognoſci*, & ideò cùm cœleſtis Patriæ loquela ſit benedicere, & laudare Deum: [Pſ. 83. 5.] *Beati qui habitant in domo tua Domine, in ſæcula ſæculorum laudabunt te*, ita quoque ſi hic in terris quiſnam cœleſtis paradiſi civis ſit, agnoſcere velimus, oculum veſtrum eo præcipuè tempore in hominem conjicite, quo in paupertatis, infirmitatis, vel aliarum adverſitatum poſitus eſt miſeriis, & anguſtiis, ſi enim tunc Deum laudet & benedicat, ſignum eſt quòd cœleſtis Patriota ſit, & pertineat ad cœlum: *Mundialis regio ſuos etiam cives habet, ex ſermonibus cognoſcendos; Superbi enim loquuntur de faſtu ſæculi, & honoribus mundi; luxurioſi de vanitatibus, & laſciviis; avari de lucris, 4. Joa. 4. De mundo ſunt, & ideo de* [1. Jon. 4. 5. Jon. 3. 31.] *mundo loquuntur, Joan. 3. Qui de terra eſt, de terra loquitur; Infernalis autem patria etiam nunc in mundo multos concives habet; ſermo autem infernalis nihil aliud eſt, quàm blaſphemiæ, & maledictiones Dei, & Virginis, & omnium Sanctorum*. Blaſphemi igitur, quia jam ſcripti ſunt in libro æternæ perditionis, ideò jam aſſueſcunt loquelæ officio, quod facturi ſunt in inferno. Denique Sanctus hic Pater de blaſphemis idem dici poſſe ait, quod Petro dictum eſt, quando Chriſtum negavit: *Cuilibet veſtrûm dici poteſt*, inquit, *quod* [Matth. 26. 73.] *Matth. 26. dictum eſt Petro: Verè & tu ex illis es, nam loquela tua manifeſtum te facit; Omnes namque blaſphemorum linguæ, Dæmonum fiſtula, vel ora ſunt, de quibus Pſalmiſta ait: Quorum os* [Pſ. 13. 3.] *maledictione, & amaritudine plenum eſt*.

9 [2. Theſſ. 2. 3.] Antichriſtus primogenitus eſt Diaboli filius, de quo Apoſtolus ait: *Homo peccati, filius perditionis*; hic autem non niſi in blaſphemias os ſuum aperiet. [Alb. Mag. ib.] Albertus Magnus per beſtiam illam de mari aſcendentem, de [Apoc. 13. 1.] qua Apoc. c. 13. mentio fit, Antichriſtum intelligendum eſſe dicit: *Antichriſtum ad modum beſtiæ ſævientem*; Hæc autem beſtia ſeptem habebat capita, eaque omnia blaſ- [Apoc. 13. 5. 6.] phemiarum nominibus plena: *Datum eſt ei os loquens blaſphemias: Aperuit os ſuum in blaſphemias ad Deum*; ubi Sacer quidam interpres ait: [Anbert. ib.] *Blaſphemias profert in vocibus, quia & his nominibus titulatur in ſuis capitibus, ut omni ex parte damnatus ille homo oſtendatur blaſphemus*. Sanctus Ambroſius à Gloſſa citatus, ad diademata, [S. Ambr. in Gloſſ.] quæ hæc beſtia in cornibus deferebat, ſe his verbis reflectit? *In capitibus ſeptem diademata, per quæ omnes reprobos intelligit: Hæc autem beſtia non in capitibus, ſed in decem cornibus decem diademata habuiſſe deſcribitur, ideòque per decem cornua gentes, quas ſibi Antichriſtus ſubjugaturus eſt, deſignantur; ſeptem vero capita, ſeptem principalia vitia*; Et quidem gemmæ, quibus hæc diademata exornantur, & locupletantur, blaſphemiæ ſunt, utpotè quæ velut gemmæ apud Luciferum, & omnes ejus ſequaces, in magno pretio habentur.

10 Abulenſis de eo qui in deſerto tamquam primus [Abulenſis.] blaſphemator lapidatus fuit, Hebræorum opinionem fuiſſe refert, illum de Tribu Dan fuiſſe progenitum, ex parte ſtirpis maternæ: aliunde verò certum eſt, ex eadem quoque tribu naſciturum eſſe Antichriſtum. Prætereà notandum venit, blaſphemum illum nec verè Hebræum fuiſſe, nec Paganum, ſed ex patre Ægyptio, matre autem Hebræa fuiſſe procreatum; ex quo etiam capite Interpres quidam, filium perditionis per eumdem præfiguratum fuiſſe conjicit: *Jurgator ille, nec gentilis, nec Judæus, Antichriſtum ſignificat de Eccleſiaſticis parentibus naſciturum, cujus in Deum blaſphemiæ apud Danielem leguntur*. [Rudolph. in Gloſſ.] Ex textu quodam Apocalyptico quoque colligitur, quòd ubi Antichriſtus ad ſummum iniquitatis, & impietatis ſuæ culmen pertigerit, tunc ad blaſphemandum os ſuum ſit aperturus; Qualitatem verò blaſphemiarum quas evomet, S. Ambroſius his verbis deſcribit: [S. Ambr. in Apoc. c. 13.] *Aperiet autem os ſuum ad blaſphemandum, Deum Patrem videlicet, & Filium, & Spiritum Sanctum; blaſphemabit & nomen Dei, dicens Chriſtum non eſſe Deum, blaſphemabit etiam tabernaculum Dei, id eſt, Eccleſiam Dei, dicens: Nihil prodeſſe fidelibus Religionem Chriſtianam, ſed interitum magis afferre, quàm ſalutem*.

11 Ad hoc verò ut non prorumpamus in blaſphemias, præcipitemque linguam noſtram reſtrænemus, D. Chryſoſtomus optimum nobis inſinuat his verbis remedium; [D. Chr. h. 2. de Lazaro.] Dicit enim: *Ex conſuetudine frequenter impetu rapitur lingua, ut perverſum illud verbum ſonet; verùm cùm huc rapietur, priuſquam verbum effuderit, commorde illam utique dentibus acriter. Præſtat, illam nunc fluere ſanguinem, quam tunc concupiſcere guttam, nec impetrare poſſe refrigerium: præſtat, illam temporarium facere dolorem, quàm tunc perenniter & immortalibus malis cruciari*. Joannes Caſſianus inferni pœnas deſcribens, de blaſphe- [Joan. Caſſia. in Coel. Theol. p. 3.] mis inquit: *Ibi dracones blaſphemantium labia vorant, & regulus diris morſibus miſerorum pectora lacerat*. [Mich. Ayg. in Pſ. 113. Pſ. 113. 17.] Michael de Ayguanis de Bononia Carmelitanus, vulgò Incognitus appellatus, ſuper illa Pſalmiſtæ verba: *Non mortui laudabunt te Domine, neque omnes qui deſcendunt in infernum*, dicit: Exiſtentes enim in inferno Deum non laudant, ſed præ doloribus linguas ſuas mordentes ipſum blaſphemant, de quibus dicitur Apocal. 16. [Apoc. 16. 10.] *Quod manducaverunt linguas ſuas præ dolore, & blaſphemaverunt Deum cæli*.

12 Doctor Angelicus de hac materia in Artic. 4. tra- [S. Th. 2. 2. q. 13. a. 4. Apoc. 9. 9.] ctans, eumdem Apocalypſeos textum adducit, illaque verba: *æſtuaverunt homines æſtu magno*, Gloſſamque citat dicentem: *Quod in inferno poſiti, quamvis ſciant ſe pro meritis puniri, dolebunt tamen, quod Deus tantam potentiam habeat, quod plagas eis inferat*: At verò quas in cœlum evomunt blaſphemias, in inferni abyſſum remiſſæ, in eoſdem ſacrilegos blaſphematores iterum recidunt. Apud S. Jobum de Dæmone dicitur: *De ore ejus lampades proce-* [Job 41. 10.] *dunt, ſicut tædæ ignis accenſæ*. Ubi S. Hieronymus ait: [S. Hieron. ib.] *Alii legunt: Faculæ ardentes, ſcilicet omnes impii, & blaſphemi os Diaboli ſunt, de quibus ſub equorum ſimilitudine in Apocalypſi dicitur: De ore eorum exit ignis, fumus, &* [Apoc. 9. 17.] *ſulphur, hoc eſt verba blaſphemiæ*. Idem ſanctus Doctor ſuper illa verba: *Flamma de ore ejus egreditur*, dicit: *Alii* [Job 41. 12.] *legunt: Globatur, hoc eſt pœna blaſphemiarum*.

13 Et quidem tametſi Deus utplurimùm blaſphemorum ſupplicia, & pœnas in infernum uſque differat, multa tamen habemus exempla, in quibus Dæmonem etiam in hac vita in eis poſſeſſionem, & dominium apprehendiſſe, clarè videmus. Eſt etenim celebris illa hiſtoria, quam S. Gregorius Papa de ſexennali quodam [S. Gr. l. 4. Dial. c. 18.] puero recenſet, qui jam à pueritiæ teneritudine blaſphemare didicerat: *Quodam die cùm blaſphemaret, & eſſet in ſinu Patris, raptus eſt a Dæmonibus, & portatus in infernum*. Sanctus Bernardinus duo facta valdè horrenda [S. Ber. t. 2. ſer. 45. a. 3. princ.]

 refert,

Digitized by Google

refert, quorum unum eo tempore contigit, quando Florentini, & Mediolanenſes armis inter ſe præliabantur; dum enim in caſtello quodam in alpibus, quæ Ubaldinorum appellantur, ſituato, miles quidam ludendo in blaſphemias prorumperet, Diaboli in viſibili ſpecie advenientes illum ſecum rapere moliebantur, qui ſociis ſuis tenaciter apprehenſis fortiter adhæreſcens, ab iiſdem omni adhibita vi è Dæmonum manibus ereptus evaſit. At verò dum ſequenti die de novo cum ſociis ſuis ludendo, eaſdem blaſphemias in Deum, & Sanctos reiteraret, circa meridiem *Diaboli viſibiliter ceperunt eum, & portaverunt eum per aera, omnibus ipſum videntibus, & per ſpatium unius miliaris cadebat una caliga, & per aliud ſpatium ſubtilaris, & per aliud veſtis, & ſic de aliis*, dicitque idem Sanctus. *Unde dum ego F. Bernardinus eſſem Florentiæ in loco, qui dicitur Sancta Maria de Buſco, venerunt duo Fratres pro parte R.P.F. Joannis Dominici Cardinalis, quos mittebat ad illud caſtrum, cauſa videndi iſtud*

Ibid. ſer. 33. c. ead. *prodigium*. In eodem ſermone refert, quòd digniſſimus quidam in Sacra Theologia Magiſter ſibi narrarit, ſe in Como oculis propriis vidiſſe, quòd faber quidam ferrarius, qui enormis blaſphemator erat, à Dæmone per capillos capitis apprehenſus, ex officina ſua raptatus, & ab omnium oculis ſublatus fuerit: *Cum una die blaſphemaret in ſua apotheca, Diabolus traxit illum per capillos in aera, uſque ad grondam domus, & tenebat ipſum pendulum, donec religioſa perſona venerunt, qui cum aqua ſancta, & orationibus communientes effecerunt, ut confitendo reatum*

S. Ber. t. 1. ſer. 41. a. 3. c. 3. *ſuum, & pœnitendo depoſitus fuerit*. Idem quoque in alio, duo alia refert exempla: *Miles quidam in Diœceſi Rhemenſi, cum quadam die ludendo in cœna blaſphemaret Deum, ſtatim percuſſus caduco morbo coram aſtantibus cadens, per totam ſequentem diem horribiliter ſe diſcerpens, & ad terram allidens, & ex ore ſpumam evomens, miſerabilem animam exſpirando Diabolo commendavit. Alius quoque poſtquam Beatiſſimam Virginem in variis ſuis ſacratiſſimi corporis partibus blaſphemaſſet, membra illa in corpore ſuo amittens, demum deſperatus ventre crepuit, & infelicem animam in manus Diaboli exhalavit.*

14 Quam ob cauſam Judam Machabæum præcepiſſe exiſtimatis, ut blaſphematrix Nicanoris lingua è faucibus evulſa, volucribus cœli devoranda objiceretur? cur non potiùs illam à vermibus conſumi permiſit? aut verò acubus transfigi, vel alia ſimili atroci pœna affici juſſit?

Lyran. ibi. Lyranus ait: *Id factum eſſe propter blaſphemiam ab eo prolatam; pro hoc autem quod fuit præciſa, & particulatim avibus data, ſignificatur quod anima blaſphemi ſit à Dæmonibus graviter punienda, qui nominantur aves*, ut videre eſt Matth. 13. in Parabola ſeminantis ſemen in agro

Mat. 13. 4. Luc. 8. 5. ſuo, quarum unam partem *volucres cœli comederunt*, id eſt, ut ipſemet Salvator exponit, Dæmones, hi enim in linguam blaſphematricem jus quæſitum habent.

15 In Speculo Hiſtoriali de cive quodam blaſphemiis

Vinc. in ſpec. Hiſt. aſſueto legimus, quòd cùm ludendo multas amiſiſſet pecunias, adeò ut non niſi unica ipſi moneta ſuperſtes fuerit, Chriſtum, & beatiſſimam ejus matrem blaſphemare, & Dæmonem invocare cœperit, qui comparens, ipſum, quid à ſe deſideraret fieri, interrogavit, cui ille deſperatus dixit: Accipe ſimul cum hac moneta corpus, & animam meam, quæ tui deinceps juris eſſe volo. Diabolus moneta accepta abivit: at verò ſequenti diluculo, aliis pluribus Dæmonibus aſſociatus ei denuò comparens dixit ad eum: Tu me ex nunc tamquam dominum tuum ſequere; cùmque blaſphemus ille bidui dilationem petiiſſet, ſimulque obtinuiſſet, accidit, ut mulier quædam pro amore Dei aliquam ab eo eleemoſynam poſceret; cui impius, ſibi nihil deinceps cum Deo negotii ampliùs eſſe reſpondit, ac proindè ſi quam ab illo expectaret eleemoſynam, illam in nomine Dæmonis à ſe poſcere juſſit: Quæ horrendum hocce reſponſum ad vicinos ſuos detulit, qui miſerabilis viri illius perditioni intimè compatientes, omnem adhibuerunt induſtriam, ut illum ad veram vitæ ſuperioris perducerent pœnitudinem, vitæque emendationem, & ſeriam reſipiſcentiam, ſed incaſſum, ſiquidem miſer ille non jam deinceps reſipiſcendi, aut pœnitendi tempus ſupereſſe dixit: quo dicto protinùs comparentes viſibiliter Dæmones, eum coram aſtantium oculis ſuſtulerunt è medio.

DISCURSUS VIII.

ARGUMENTUM.

Blaſphemare eſt, Filium Dei de novo flagellare, & crucifigere, eſtque peccatum longè graviùs illo, quod Judæi commiſerunt.

THEMA.

Prætereuntes blaſphemabant eum. Matt. 27. v. 39.

1 Inter alios acerbiſſimos dolores, quos Filius Dei in Monte Calvariæ pro nobis ſuſtinuit, haud dubiè annumerandæ quoque ſunt blaſphemiæ, & contumeliæ, quibus illum longè crudeliùs transfixerunt Judæi, quam carnifices illum clavis transfodere potuerunt, hi enim ſolùm corpus ſauciarunt, hæ verò animam transfixerunt; longèque pœnoſior eſt honoris contumeliatio, magiſque intima cordis penetrat, quàm carnis cruciatus. *Honorem meum alteri non dabo*, præterquam quòd valdè probabile ſit, quòd Chriſtus ſe deinceps ab impiis quovis retrò tempore eodem modo maledicendum, & contumeliandum eſſe prævidens, valdè ex perceptis blaſphemiis afflictus fuerit, utpotè in quibus certo quodam modo Paſſionem ſuam continuandam eſſe ſciebat; & hoc fortè eſt, quod Chriſtus in lamentatione ſua dicere voluit, qua in Pſ. 68. de Crucifixionis ſuæ ſuppliciis, & doloribus loquens, inter cætera dicit: *Super dolorem vulnerum* Pſ. 68. v. 27.
meorum addiderunt. Etenim ſi tormenta, quibus Redemptor noſter in Paſſione ſua cruciatus fuit, conſideremus, illa quidem conſiſtebant in ſpinis, flagellis, clavis, aliiſque ſimilibus inſtrumentis, quibus horrendis in corpore ſuo vulneribus ſauciatus fuit: At verò quod ſuper hæc omnia vel maximum illi dolorem intulit, fuit tormentum illud, quod præter plagas, & vulnera corporalia in animo ſuo perſenſit; quod utique aliundè derivari non potuit, quàm ex horrendis contra eum prolatis blaſphemiis, unde conquerebatur, dicens: *Omnes videntes me*, Pſ. 21. 8. Matth. 27. 40.
deriſerunt me, locuti ſunt labiis, & moverunt caput; Dicebant enim: *Vah qui deſtruis templum Dei, & in tri-* Pſ. 21. 9.
duo reædificas; Si Filius Dei eſt, deſcendat de cruce; ſperavit in Domino, eripiat eum, ſalvum faciat eum. Hæc ludibria, & blaſphemiæ acerbiùs ipſum transfigebant, quam clavi, vel lancea.

2 Sanctus Bernardus contra illos, qui alios verbis de- S. Ber. ſer. 2. de Converſ. S. Pauli.
riſoriis à Chriſti ſequela retrahere, & ſeducere ſatagunt, ita ſcribit: *Horrendum penitus ſacrilegium, quod & ipſorum videtur excedere facinus, qui Domino Majeſtatis manus ſacrilegas injecerunt*. Enim verò idem in præſenti caſu noſtro dicere poſſe videmur, ſcilicet quòd blaſphemi vulnera longè dolentiora, & acerbiora infligant, quàm per ſpinas, flagella, & clavos ei infixere carnifices. Nam in lingua Hebræa, teſte Oleaſtro hujus linguæ Oleaſt. in c. 1. Gen.
peritiſſimo, *blaſphemare*, idem ſignificat, quod *ſcindere*, vel *perforare*: *Vocat autem Hebraiſmus blaſphemare, ſcindere, vel perforare, ſeu dividere, quod blaſphemans habeat ſe ad modum ſcindentis, ſeu percutientis Dominum, cum nomen ejus benedictum blaſphemat*. Et ideò tametſi omnia peccata Deum offendant, hoc tamen præ cunctis aliis vivaciſſimè ſentit.

3 Eccleſiaſticus injuriam blaſphemia, vel contumelia Eccl. 26. 9.
illatam, *flagellum linguæ* appellat, quia flagellum non ſolùm percuſſiones, & verbera ſecum ſubinfert, verùm inſuper gravem annexam habet ignominiam, cùm ſit proprium mancipiorum ſupplicium. Eodem modo injuria non ſolùm ſenſum offendit; ſed etiam, & longè quidem acerbiùs, mentem; ac proindè increduli Hebræi cum aliis apud Jeremiam congregatis, ſimul contra Redemptorem
noſtrum dicere potuiſſe videntur: *Venite, percutiamus* Jerem. 18. 18.
eum lingua, quaſi dicerent: ſinamus, ut miniſtri Pilati illum flagellis, & colaphis onerent, ut tempora ipſius ſentibus, & ſpinis transfigant, ut manus ejus, & pedes clavis acutis perforent, ac demùm in crucis ligno ſtiuum ſuſpendant, nos intereà adverſus ipſum rabiem, & furorem noſtrum aperrimè evomere non deſinamus: *Venite, percutiamus eum lingua*; ac proindè: *Prætereuntes* Matth. 27. 39.
blaſphemabant eum.

4 Job qui Chriſti patientis figura fuit, licèt remota, non tam de plagis acceptis, quàm de blaſphemiis, quas omnes adverſus eum certatim evomebant, lamentatur dicens: *Uſquequo affligitis animam meam, &* Job. 19. 2. Orig. ibid.
atteritis me ſermonibus? quibus verbis Origenes, Jobum

magis

Digitized by Google

magis de hiſce maledictionibus, quàm de acerbiſſimorum cruciatuum ſuorum carnificina, conqueſtum fuiſſe exiſtimat, quia *ſæpenumero, quæ corporis cruciamenta toleravit, non paſſus eſt verba*. Contumeliæ enim oſſium medullas penetrabant, prout ex verbo illo, *atteritis*, clarè deducitur. Chriſtus quoque apud Jeremiam cap. 20. [Jer. 20. 7. & 8.] lamentans ait: *Factus ſum in deriſum tota die, omnes ſubſannant me.* Qualiter autem ludibria hæc cor ejus vulneratint, ex ipſiuſmet ore audite: [Jerem. 20. 9.] *Factus eſt in corde meo*, inquit; *quaſi ignis exæſtuans, clauſuſque in oſſibus meis, & defeci, ferre non ſuſtinens*; quaſi diceret: Non tam crux, clavi, flagella, quàm Judæorum, quibus tanta contuleram beneficia, blaſphemiæ, ludibria, deriſiones, improperia mortem mihi accelerarunt: [v. 10.] *Defeci, ferre non ſuſtinens, audivi enim contumelias multorum.* Idipſum Pſalmiſta quoque inſinuare voluit, quando in perſona Salvatoris de ejus paſſione loquens, poſtquam dixiſſet: [Pſ. 34. 16.] *Congregata ſunt ſuper me flagella*, paulò poſt ſubjungit: *Tentaverunt me, ſubſannaverunt me ſubſannatione, frenduerunt ſuper me dentibus ſuis*; quæ opprobria, & deriſiones adeò cor ejus contorſerunt, ut ex tunc æterno Patri ſuo ſe recommendans dixerit; [Matth. 27. 46.] *Deus Deus meus, ut quid dereliquiſti me?* Siquidem ut paulò ante ex Jeremia diximus: [Jerem. 20. 10.] *Defeci, ferre non ſuſtinens*. Et ideò hæc deriſiones, & improperantibus Judæorum inſultus necem ei intulerunt; unde per os ejuſdem Pſalmiſtæ pergit dicere: [Pſ. 34. 17.] *Domine quando reſpicies? reſtitue animam meam à malignitate eorum*, Ubi noſtra vulgata apud Zachariam legit: [Zach. 12. 10.] *Aſpicient ad me, quem confixerunt*; ſeptuaginta legunt: *Pro eo quod inſultaverunt*, adeòque Spiritus Sanctus inſultare Filio Dei idem exiſtimat, quod eum cruci affigere.

[S. Bonav. in Pharetr. l. 3.] 5 Sanctus Bonaventura, Filium Dei non minùs per impiorum blaſphemias flagellatum fuiſſe exiſtimat, quàm dum in Prætorio Pilati ad columnam alligatus, flagellorum percuſſionibus cruentatus fuit; adducitque authoritatem S. Auguſtini tract. 10. ſuper Joannem dicentis: *Flagellatus eſt Chriſtus flagellis Judæorum, ſed non minùs flagellatur blaſphemiis falſorum Chriſtianorum.* Porrò inter alia tormenta, quibus, ut Sanctus Lucas refert, [Luc. 22. 63. & 64.] Redemptorem noſtrum in doloroſiſſima illa Paſſionis ſuæ nocte afflixerunt, *unum fuit, quia illudebant ei cædentes, & percutiebant faciem ejus*, quem crudelem Judæorum inſultum Job prædixerat, dum ait: [Job. 16. 11.] *Exprobrantes percuſſerunt maxillam meam*; ubi Hugo Cardinalis [Hug. Card.] ait: *Myſtice colaphi, & ſputa Judæorum, ſignificant blaſphemias, & opprobria falſorum Chriſtianorum, quibus inceſſantes Deum inhonorant.* Unde V. Beda ait: [V. Beda.] *Qui tunc cæſus colaphis Judæorum, nunc cæditur blaſphemiis falſorum Chriſtianorum, & qui conſputus eſt ſalivis infidelium, nunc veſanis opprobriis fidelium exhonoratur.*

6 Advertenda quoque eſt ad propoſitum noſtrum ſpectans doctrina quædam Oleaſtri ſuper illa verba cap. 24. [Oleaſt. in c. 24. Levit.] [Levit. 24. 10.] Levitici: *Maledixit filius mulieris, &c.* dicit enim quòd licèt ly, *Maledicere*, in lingua Hebræa in propria ſignificatione idem ſit, quod *maledicere*, ipſe tamen eamdem vocem diverſam aliam ſignificationem habere probabiliùs exiſtimet: *Video tamen propriam ejus ſignificationem eſſe, perforare*; idque variis exemplis confirmat, ac proindè legit: *Perforavit nomen, & deſpexit, & ſenſus eſt; Filius mulieris Iſraelitidis habuit ſe ad modum perforantis nomen Domini, ſcilicet blaſphemando:* Imò ſubſtitui etiam poſſe ly, *malleavit nomen Domini, ſcilicet deſpiciendo*; adducit quoque illum Zachariæ textum: *Aſpicient ad me, quem confixerunt*; ſcilicet blaſphemiis ſuis. In eodem capite ſuper illa verba; [Matth. 12. 10.] [Levit. 24. 16.] *Qui blaſphemaverit*, dicit idem Author: *Poſſet etiam verti: Qui perforaverit, ſeu pupugerit.* In quo eodem capite quoad mores hanc deducit conſequentiam: *Ubi expende quantum malum ſit blaſphemia, quæ eſt perforare quantum in ſe eſt nomen Domini, & quaſi pungere*; ac proindè Sanctus Bernardinus [S Ber. t. 1. ſer. 41. ar. 1. c. 3.] blaſphemos non ſine myſterio Redemptoris noſtri traditores appellat: *O anima maledicta! O proditores, & occiſores Majeſtatis Divinæ!*

[Nazian. or. 3. cont. Julian.] 7 Commentator Nazianzeni calamum ſuum adversùs Julianum Apoſtatam exacuens, & ad ejus contra Chriſtum, & fidem Catholicam ſacrilegè pronunciatas blaſphemias alludens, ita ſcribit: *Ergo erat etiam Herodes puerorum carnifex, Chriſti perſecutor, extitit autem etiam poſt ipſum Julianus ejuſdem perſecutor, impias, & contumelioſas voces adverſus eum effundens, & adverſus ipſius hæreditatem furens.* Demum verò ad propoſitum noſtrum dicit: *Ac poſt Pilatum Chriſticidam, Chriſticidæ enim ſunt omnes, qui impie, & contumelioſè adversùs eum debacchantur.* Hanc quoque myſticam Redemptoris noſtri lacerationem, & crucifixionem ingenioſus Tertullianus adversùs Marcionem Hæreticum, his verbis ad vivum exprimit: [Tert. l. 2. c. 1. cont. Marc.] *Deus omnipotens blaſphemiis lancinatur*, Blaſphemator ad hoc quidem modo pertingere nequit, ut manus ſuas in ſanguine Filii Dei cruentet; verumtamen ictus illos, quos in corpus illius impaſſibile, & glorioſum impingere nequit, lingua ſua in eum vibrat, dum eum in honore, & reſpectu, ei infinitis titulis debito, ſacrilegè dilacerat.

8 Theodoretus de eo, qui ob blaſphemias prolatas in [Theod. in c. 24. Levit.] deſerto lapidatus eſt, tractans, ita ſcribit: *Merito hiſce de blaſphemia legibus homicidii legem aptavit, quia blaſphemator, cùm Deum interficere non poſſit, lingua ferit.* Ac proindè Sanctus Bernardinus Chriſto hæc Jeremiæ [S. Ber. ſer. cit. ar. 1. c. 4.] verba adaptat: *Heu, heu me! cùm quotidie per Jerem.* [Thren. 3. 12.] *Threnorum 3. conqueratur Dominus: Poſuerunt me quaſi ſignum ad ſagittam.* Idem in alio capite blaſphemiam, gladium ancipitem appellat: *Patet*, inquit, *quòd grave eſt blaſphemare Deum, cùm lingua blaſphemantis efficitur quaſi gladius cor Dei penetrans, & enſis undique Deum ſcindens*, juxta illud Pſalmiſtæ: [Pſ. 58. 8.] *Gladius in labiis eorum, quoniam quis audivit?* & quamquam Deus ſit immortalis, nihilominùs ex parte malitiæ eorum, non deeſt cauſa, & conatus ad occidendum Deum. Quòd [Hebr. 6. 6.] ſi enim Apoſtolus de impiis in genere dixit: *Rurſus crucifigentes ſibimetipſis Filium Dei*, quantò magis idipſum de blaſphemantibus dici verè poterit? Item ſi peccatum nihil eſt aliud, quàm quædam à Deo facta averſio, quiſnam à Deo ſe magis avertit, & obverſo dorſo ab illo recedit, quàm blaſphemus?

9 Angelicus Doctor naturam hujus peccati expo- [S. Th. 2. 2. q. 13. art. 1.] nens, ita ſcribit: *Nomen blaſphemia importare videtur quamdam derogationem alicujus excellentis bonitatis, & præcipuè Divinæ: quicumque negat aliquid de Deo, quod ei convenit, vel aſſerit de eo, quòd ei non convenit, derogat Divinæ bonitati.* Sanctus Bonaventura Gloſſam in [S. Bonav. l. 1. in Pharetra] Pſ. 68. teſtem adducens, blaſphemiæ crimen gravius, & enormius eſſe aſſerit ipſamet actuali Chriſti crucifixione: *Gravius peccat*, inquit, *contemptor ſedentis in cœlo Majeſtatis, quàm crucifixor ambulantis in terra paupertatis.* Idipſum quoque multis in medium adductis rationibus probare conatus eſt S. Bernardinus, oſtendendo, eos qui [S. Ber. t. 1. ſer. 41. ar. 2. c. 3.] blaſphemant, Judæis longè deteriores eſſe, licèt hi Chriſtum in crucem egerint. Primò quidem, quia hi Chriſtum in crucem egerunt, & dirè tractarunt, dum mortalis etiamnum eſſet, & in ſtatu abjecto, paupere, & vili nobiſcum viveret: at verò blaſphemans illum in cœlis glorioſè regnantem injuria afficit; adducitque quamdam ex Alexandro de Ales petitam rationem, qui ait: *Fit major injuria ratione majoris ſtatus, ſtatus autem regnantis in cœlis eſt major ipſius regnantis in terris.* Secunda ratio illius eſt: *Judæi hoc fecerunt ex ignorantia; ſi cognoviſſent, numquam Dominum gloriæ crucifixiſſent*, 1. *Corinth.* 2. *Blaſphemus au-* [1. Cor. 2. 8.] *tem hoc perpetrat ex malitia.* Tertia, eaque præcedentibus non minus efficax eſt: *Judæi non promiſerunt ei fidem, blaſphemi autem in Baptiſmate promiſerunt, & in Chriſmate confirmaverunt*, ac proindè Deum illis apud Iſaiam improperare dicit: *Væ genti peccatrici, populo gravi iniquitate, ſemini nequam, filiis ſceleratis, dereliquerunt Deum, blaſphemaverunt ſanctum Iſrael.* Idem [Iſ. 1. v. 4.] quoque ſanctus Pater in cap. 4. ſequenti ejuſdem ſermonis, multis oſtendere nititur differentiam, quæ intercedit inter filios Dei, & filios Diaboli: [S. Ber. ib. c. 4.] *Nam veri filii tolerare non poſſunt, quod verus pater eorum immaniter à blaſphemantibus ſagittetur, de quo filii Diaboli minimè curant. O cor lapideum, & ferreum, imo durius omni duriſſimo adamante, tolerare poſſe blaſphemias Domini Dei! Vis noſſe hanc diſtinctionem filiorum Dei, & diaboli? audi exemplum ad hoc propoſitum valde notabile.* Refertur enim, maritum quemdam ex conjuge ſua tres, ut ipſe quidem credebat, procreaſſe filios; Conjux verò hæc die quodam marito ſuo vehementer indignans, in majorem ejus confuſionem ex tribus hiſce filiis, quos omnes ſuos eſſe exiſtimabat, duos ſpurios, & illegitimos eſſe dixit, nec tamen, quinam illi eſſent, ſpecificare voluit quoadusque vixit: Mortua autem uxore, paulò

Digitized by Google

poſt pater quoque ad mortem uſque infirmatus, deque filiorum legitimitate ambiguus, teſtamentum condidit, in quo omnium facultatum ſuarum illum conſtituit futurum hæredem, qui ex tribus illis legitimus, & naturalis filius ejus eſſet, cæteros penitus exhæredando, nec tamen quiſnam ille eſſet, ſpecificando, aut diſtinguendo. Mortuo igitur patre ſubitò inter illos nata eſt controverſia, quiſnam eorum paternam aditurus eſſet hæreditatem, quolibet eorum ſe legitimum mortui illius patris filium eſſe prætendente: Judex verò filiis prædictis per judicii ſtrepitum coram ſe contendentibus (ut quiſnam filius eſſet naturalis, & legitimus certò experiri poſſet) præcepit, ut mortui patris, & teſtatoris cadaver ad arborem quamdam firmiter alligaretur, *& ut quilibet eorum fratrum ſagitta impeteret Patrem, ut noſcere poſſet ex jactu, quis verus filius ejus eſſet; fuit forte memor iſte prudentia*
3. Reg. 3. 26. *Salomonis*, 3. *Reg*. 3. *de meretricibus coram eo contendentibus, tam mirabiliter ex vinculo amoris veritatem conjecturantis, & juſtè judicantis: Primus illorum fratrum ſagittam jacit rectiſſimè quantum ſapit, in cadaver patris defuncti: ſecundus toto conamine nititur ſuperare primum; cum ad tertium pervenitur, concutiuntur viſcera ejus, titubare incœpit animus ejus, & cor tremuit; negat natura filii vulnerare propriam carnem patris, horret facinus, pavet vulnus, ſtupet ſpiritus, & demum ipſius naturæ vinculo tractus, prælegit potius hæreditate patris naturalem dilectionem, quàm ejus ſubſtantiam temporalem, atque judici dixit: Date hæreditatem, cui dare libet, quia potius eligo illam amittere, quam meum, licèt mortuum, vulnerare patrem. Neſcitur res veritas, palam fit per naturam, quod abſconditum erat per culpam: manifeſtatur hic eſſe filius verus, & tota hæreditas ejus in manibus relaxatur*. Hocque factum idem Sanctus applicat omnibus illis, qui Filium Dei pro animarum noſtrarum ſalute in crucis ligno exanguem pendentem, blaſphemiis ſuis lancinare, & ſagittare exhorreſcunt: *Quis*, inquit, *corde ſenſatus, & in zelo Dei vivus, cùm ſentit Deum, vel Virginem blaſphemari, non confodiatur gladio doloris intrinſecùs, & ſi non valet manu ulciſci Dominum, non clamet corde, & ore, clamore valido, & lachrymis uſque ad cœlum*?

10 Negari etenim non poteſt, quin is, qui blaſphemat, quantum in ipſo eſt, per verba ſua contumelioſa, ſagittas, & jacula ex oris ſui pharetra in Redemptorem noſtrum
Tho. Cantipr. l. 2. Apum c. 49. p. 9. 10. evibret. Sic enim Thomas Cantipratenſis refert, quòd dum Lovanii in Brabantia civis quidam timoratæ conſcientiæ manè in die Veneris ſancto ad templum properans, ante tabernam quamdam tranſeundo, diſſolutos quoſdam juvenes audiret ludentes, Deumque enormiter blaſphemantes, viderit pariter in platea, quam pertranſibat, multos homines, ex compaſſione miſerabilis cujuſdam hominis graviter ſauciati, ignoti tamen, amarè plorantes; eùmque circumſtantes, quiſnam crimen illud commiſiſſet ſciſcitaretur, reſponderunt, id à juvenibus illis patratum, Deumque in taberna ſine intermiſſione blaſphemantibus, fuiſſe patratum; ad quos proindè ingreſſus, execrabile hoc facinus acerrimè illis improperavit, qui tamen id à ſe minimè factum eſſe conſtanter aſſeverarunt, falſamque hanc de illis conceptam opinionem efficacibus rationibus à ſe nixi ſunt propulſare, utpotè qui nec verbis, nec factis illi homini ſaucio moleſtiam ullam intuliſſent; quia verò egreſſi, ut vulneratum hunc hominem viderent, & criminis authorem ab eodem explorarent, ipſum diſparuiſſe invenerunt, idem Author in hæc verba concludit: *Converſi ſinguli ad ſeipſos animadverterunt, blaſphemiis ſuis rurſus Chriſtum Dominum contumeliis affectum, rurſus improperiis cruciatum*.

11 Judæi in obſervantia Sabbati adeò exacti erant, ut etiam illud ad ſuperſtitionem uſque obſervarent, & tamen ſepoſito omni quoad Sabbatum reſpectu, aut religione, in eodem necem procurarunt, & intulerunt Chriſto, de quo pleno ore faſſi fuerant: *Hic homo multa ſigna* Joan. 11. 47.
facit; & tamen: *Erat magnus dies ille Sabbati*. Verum Joan. 19. 31.
quidem eſt, quòd idipſum invidiæ ſtimulis agitati fecerint; nihilominùs veriſimile eſt, multos quoque inter illos, qui Chriſti necem machinabantur, ab omni fuiſſe paſſione immunes, qui proindè ex ſolius blaſphemiæ ab ipſo, ut credebant, prolatæ ſuſpicione (hanc enim illi tamquam mortis inferendæ culpam objiciebant) inducti ſunt, ut ſepoſita omni diei Sabbati religione, nec diem, nec Paſchatis ſolemnitatem, nec famam ſanctitatis, miraculorum, prophetiæ, &c. quæ penès populum clareſcebat, conſiderarent; ſiquidem ad obfuſcandum bonum hominis nomen, quantumcumque illud ſit, ſola blaſphemiæ umbra ſufficit: *Quid adhuc egemus teſtibus? blaſphemavit*; Matt. 26. 65.
quaſi dicerent: Eſto ſit ita, quòd videlicet ſit ſanctus, miracula patrarit, futura tamquam Propheta prædixerit, mortuos ſuſcitarit; ſi blaſphemavit, hoc ad illum in cæteris etiam planè irreprehenſibilem, crucifigendum, & atrociſſimæ mortis reum pronuntiandum ſufficit, adeòque ſola blaſphemiæ ſuſpicio mortis Chriſti cauſa fuit.

12 Supremus ille Judex in noviſſimi judicii die ſeveriorem ſe, & implacabiliorem blaſphemis exhibebit, quàm quibuslibet aliis peccatoribus, ſiquidem ut in Apocalypſi legitur, in prima ſui comparitione, primi, adverſus quos acutiſſimas vindicativæ ſuæ juſtitiæ ſagittas emiſſurus eſt, erunt ii, qui illum blaſphemiis impetiverunt: *Ecce venit cum nubibus, & videbit eum omnis oculus, & qui eum pupugerunt*, ſiquidem ut paulò ante ex ſententia Oleaſtri diximus, *pungere, & transfigere* Filium Dei, idem eſt, quòd illum *blaſphemare*. S. Joannes poſt enarratam Redemptoris Crucifixionem, textus illius Zachariæ meminit, in quo dicitur: *Videbunt, in quem transfixerunt*. Hi igitur, qui illum transfixerunt, ſunt illi, qui illum blaſphemiis ſuis dehoneſtarunt, & hi primi erunt, contra quos judicii ſui proceſſum inſtituet, ſive primi, in quos ſagittæ, quas in cœlum evibrarunt, denuò recident. Apoc. 1. 7.

13 In Crucifixione Redemptoris terribilis ille terræ motus accidit, ex quo montes rupti, ſciſſæ petræ, monumenta aperta, & ſol lugubri chlamyde opertus fuit, quaſi omnes creaturæ armare ſe voluiſſent ad vindicandas Creatori ſuo illatas injurias; ac proindè optimè S. Ephrem blaſphemum monet, ut & ipſe pariter timeat, S. Ephr. t. 2. Paræn. 43.
& contremiſcat: *Deſine o homo, ne idem ſermo, quem contemnis, flamma fiat in ore tuo, & tuam linguam comburat; nam ſi homo hominis pugnam ſuſcitans, etiam pace jam facta, in conſpectum ejus prodire erubeſcit, quomodo tu hodie in mundo conſiſtens, & cras tribunali ipſius præſentandus, audes talia eloqui? & non metuis, ne fortè ignis deſcendat de cœlo, & devoret te, dum ſic os adverſus Omnipotentem aperis? neque vereris, ne fortè terra ſub te repente diſrumpatur, & te abſorbeat? Ne decipiaris o homo, impoſſibile eſt enim manus effugere Creatoris noſtri; audi eum qui dicit: Blaſphemantes rationem reddent Deo, qui paratus eſt judicare vivos, & mortuos*.

DISCURSUS IX.

ARGUMENTUM.

Varia conſiderantur in pœnam blaſphemiarum immiſſa ſupplicia, & maximè variæ exercituum ſtrages; Duodecim quoque enumerantur maledictiones in hoſce ſacrilegos pronuntiatæ.

THEMA.

Qui blaſphemaverit nomen Domini, morte moriatur.
Levit. cap. 24. v. 16.

1 A Signatura Juſtitiæ cœlorum inappellabilis contra blaſphemos promulgata eſt ſententia, eademque hic in terris tribunalium mundanorum ſtatutis, & decretis inſerta fuit, ſiquidem in arrogantes temerarios illos, qui fœtido ore ſuo Altiſſimi Majeſtatem contumeliis onerare non erubeſcunt, ſeveriſſimæ ſancitæ ſunt pœnæ; non enim lex Moſaica tantùm, ſed & Evangelica, blaſphemum æternæ mortis reum eſſe pronuntiavit, ac tamdem Principes tam Eccleſiaſtici, quàm ſæculares ſeveris legibus, & pœnis in hoſce ſacrilegos ſemper animadverterunt. Per totū diſcurſū enarrantur ſupplicia blaſphemantiū.

2 Sanctus Cyrillus de antiqua lege ſcribit: *Inevitabile ſupplicium Moſaica Lex iis irrogat, qui in univerſi Deum blaſphemant; Et ſanè Ægyptiæ filium in eremo Deus obrui lapidibus ab univerſa Synagoga præcipit, quod nomen nominaſſet, ut ſcriptum eſt, & aliquid nefandum dicere auſus eſſet*. Etenim Moyſes pœnam impio illi blaſphemo debitam, nequaquam per ſemetipſum decidere, ſed potiùs à Deo determinandam expectare voluit, de quo Pſalmiſta ait: *Juſtus es Domine, & rectum judicium tuum*, ne forſitan dubitare quis poſſet, an ſtatura blaſphemis pœna per æquitatem ponderata fuiſſet judicii ſapientiæ illius, de qua Sapiens ait: *Omnia in menſura, & numero, & pondere diſpoſuiſti*. Cajetanus hanc S. Cyr. Alex. t. 1. Dial. de SS. Trin. Pſ. 118. 137. Sap. 11. 21. Cajet. in Levit.

DEI

Digitized by Google

DEI contempti honorem zelantem condemnationis ſententiam ponderans, ait: *Ecce divini juris decretum de pœna blaſphemi, & utinam hodie ſervaretur, quando jam blaſphemare licet impunè, non ſolùm in iracundia (ut iſte litigando blaſphemaverat) ſed etiam colloquendo quietè.* Verumtamen clarè ſatis conjicere licet, quòd ex quo is, qui legem DEI blaſphemando tranſgreditur, pœna mortis corporalis afficiendus eſſe decernitur, longè irremiſſibilior ei infligenda ſit æternæ mortis condemnatio. Idem quoque purpuratus Doctor benè notat, quod Moyſes notanter expreſſerit, quòd blaſphemus ille in jurgio, & litigio conſtitutus Deo maledixerit: *Significanter deſcribitur iſte lapidatus ob blaſphemiam in jurgio, divina ſententia, ut hinc intelligeremus, multò magis puniendos, qui quieto animo blaſphemant.* Ab eodem Authore in Poſtilla notatur, quòd ad inferendam reis mortem quatuor præcipuè ſuppliciorum genera uſitata fuerint, vel enim occumbere debebant lapidatione, vel igne cremabantur, vel ſtrangulabantur laqueo, vel denique capita eorum amputabantur gladio; atque ex quatuor his mortis generibus, inquit idem Cajetanus, primum quod blaſphemis ſtatutum erat, cæteris erat acerbius, ut ex atrocitate ſupplicii colligeretur enormitas peccati.

3 Enim verò, ſi quantum lex naturæ blaſphemiam abhorruerit, conſiderare velimus, utique illam, & ab hac mortis ſupplicio dignam judicatam fuiſſe reperiemus, maximè ſi verba illa, quibus uxor Jobi illum ad maledicendum Deo inſtigare ſatagebat, ponderaverimus; Dicebat enim illa: *Benedic Deo, & morere*; ubi Lorinus ait: *Hortata eſt uxor benedicere, id eſt, maledicere Deo, & mori.* Sed inquies, qua ratione peſſima hæc mulier erga ſanctum hunc virum adeò malè affecta eſſe poterat, ut illum ad conciliandam ſibi mortem inſtigaret? Nimirùm idipſum ei ad aliquod dolorum ſuorum ſublevamen ſuggerebat, unam ei mortem tolerabiliorem futuram eſſe exiſtimans, quàm ſi in tribulatione illa continua poſitus mortes experiri cogeretur innumeras: *Hoc eſt*, inquit præcitatus Lorinus, *ut eo peccato provocaret in ſe Deum, ſicque ab eo interfectus morte faceret miſeriarum compendium.* Et quidem in hanc ipſe ſententiam D. Chryſoſtomum adducit, & alios. Apollinarius in Catena Græcorum Patrum, in eadem eſt opinione, dum ita ſcribit: *Affinitate hac attingit Diabolum, qua prava hac narratione futurorum ſpem viro præcedere conatur, dum inquit: Blaſphemia tibi mortem accerſe*; Et paulò poſt ſubjungit: *Tu vero, qua de blaſphemia fuerit mulieri ſententia, vide, quod ſcilicet ad repentinam mortem conciliandam ſola ſufficeret.*

Lorinus in Act. Apoſt. c. 6. v. 13.

Apollinar. in Cat. Græc. Patr.

4 Sanctus Baſilius in eadem Catena allegatus, mulierem hanc operæ pretium ſe facturum eſſe exiſtimaſſe dicit, ſi per blaſphemiam, ad quam inſtigabat, divinam viro ſuo iram conciliaret, ut vel hac ratione tandem ad miſeriarum ſuarum finem, & terminum pertingere poſſet: *Apertè*, inquit, *viro ſuadebat rectius, & utilius futurum illi, ſi verborum impietate Dei mucronem, qui illum exſcindat de terra, exacueret, quam ſi malorum tolerantia certaminum gravem moleſtiam tum ſibi, tum conjugi produceret.*

S. Baſ. in Cat. ib.

5 Mirum Eccleſiaſticus blaſphemiæ epithetum attribuit: Quodnam verò eſt illud? *Eſt alia loquela*, inquit, *contraria morti, non inveniatur in hereditate Jacob.* Paulò ante de juramento locutus fuerat, hìc verò de maledictione Dei ſermonem inſtituit, licèt illam nominatim non exprimat: Complutenſis legit: *Eſt ſermo veſtitus morte.* Tigurina legit: *Sermo morte obvolutus.* Verumtamen quocumque modo verba hæc interpretati fuerimus, ſive de morte corporali, ſive de ſpirituali, ſemper id, quod veritati conſonum eſt, affirmabimus, quia per hoc peccatum mors æterna ſemper, & infallibiliter accerſitur, & ſæpènumero etiam ex juſto Dei judicio mortis temporalis, & corporalis reatus conciliatur, prout multis accidiſſe novimus. Hugo Cardinalis de blaſphemia dicit: *Talis loquela eſt in morte loquentis, hoc eſt, peccatum in Spiritum Sanctum.* Quis eſt ita in Scriptura Sacra imperitus, qui neſciat, quòd quia Pharao execrabilem illam contumeliam contra Divinam Omnipotentiam evomuit, dicens: *Quis eſt Dominus, ut audiam vocem ejus? neſcio Dominum*, præter decem plagas, quibus a Deo percuſſus fuit, inſuper cum univerſo exercitu ſuo in mari rubro ſubmerſus interierit?

Eccl. 23. 15.

Tigurina.

Hug. Car. ib.

Exod. 5. 2.

6 Interlinearis ſuper epiſtolam S. Judæ Apoſtoli commentandum, peccatum ſuam in ſuperbia, & elatione animi radicem habere dicit: *Blaſphemabant ex ſuperbia.* Ac proindè ſuperbo Holoferni altum, præter Regem ſuum, Deum agnoſcere detrectanti, fæminili dextera, quæ fuſo tractando aſſueverat, tanta cum ſuperbi hujus Thraſonis confuſione, & ignominia, caput à buſto amputari fecit. Rabſacea nimio faſtu turgidus, numeroſiſſimo, quem habebat, exercitu ſuo civitatem ſanctam, & univerſum pariter Iſraelis populum ſimul, & ſemel deglutire parabat; ac proindè ad Jeroſolymam converſus dicebat: *Quod ſi dixeritis mihi: In Domino Deo noſtro habemus fiduciam, nonne iſte eſt, cujus abſtulit Ezechias excelſa?* Cùmque ſanctus Rex Ezechias ob contumelioſos in Divinam Majeſtatem jactatos blaſphemiarum inſultus contriſtatus, ad Dei honorem defendendum ſe accinxiſſet, dicit paulò poſt Spiritus Sanctus: *Cùmque diluculo ſurrexiſſet, vidit omnia corpora mortuorum.* Deſcendens enim de cœlo Angelus Domini una nocte centum octoginta quinque millium cæſorum militum horrendam, & miſerabilem ſtragem inſtituit. Unde Sanctus Cyrillus Alexandrinus ſuper illa verba: *Et ſurrexit, & vidit omnia cadavera mortuorum*, dicit: *Hi pietatis ſunt fructus, hæc eorum, qui blaſphemas in Deum voces non ferunt, merces.* Sanctus Bonaventura idem exemplum adducens dicit: *Cùm Judæos invaderet, & Regem blaſphemaret, in ipſa nocte Angelus Domini occidit centum octoginta quinque millia virorum, & Regem ipſum cum paucis fugientem in ſuis curribus, manu filiorum in templo Neſroch Dei ſui occidit.* Herodotus in hiſtoria ſua, occiſorum per manum Angeli militum ſcuta, & arcus a muribus ſylveſtribus miraculosè corroſa, Regis autem à filiis trucidati capillos, & barbam ad majorem ejus ignominiam, & infamiam raſam fuiſſe, atque in ſtatuæ cujuſdam ipſum repræſentantis manus murem quemdam inſeruiſſe, dicit, cum hac ei ſubnexa inſcriptione: *In me quiſquis intuitus fuerit, pius eſto.*

Interlin. in ep. Judæ.

4. Reg. 18. 22.

4. Reg. 19. 35.

S. Cyr. Alex. lib. de ador. ad Theodor.

S. Bon. ſer. de SS. Apoſt.

Herod. l. 2. Hiſtor.

7 Dixit quondam Propheta ille ad Regem Achab, futurum fore ut Benadad eum iterata vice anno ſequenti cum potentiſſimo exercitu adoriretur, ſimulque monuit, ne ob id quidquam formidaret: *Vade, & confortare, & ſcito, & vide quid facias, ſequenti enim anno Rex Syriæ aſcendet contra te.* At verò quidnam Achabo infallibilis victoriæ ſpem ſuggerere poterat, ut proindè omnem metum deponere juberetur, licèt anno præcedenti armorum Syriæ potentiam ſatis expertus fuiſſet? Dixit Michæas ab Achab: *Servi Regis Syriæ dixerunt ei: Dii montium ſunt Dii eorum, ideo ſuperaverunt nos, ſed melius eſt, ut pugnemus contra eos in campeſtribus.* Nimirùm exiſtimavit Propheta, nec immeritò, Deum ad honorem ſuum, à ſervis Regis Syriæ graviter læſum, defendendum, ſumendamque de atroci ſibi illata contumelia condignam vindictam, magnoperè obligari. Nec eum ſua feſellit opinio; nam mox *accedens unus vir Dei, dixit ad Regem Iſrael*, quando ſcilicet in adeundi certaminis procinctu erat: *Hæc dicit Dominus: Quia dixerunt Syri: Deus montium eſt Dominus, & non eſt Deus vallium, dabo omnem multitudinem hanc grandem in manu tua, quia ego ſum Dominus.* At verò quis, aut qualiſnam erat ille, cui Deus hanc promittebat victoriam? utique Rex quidam divinæ ejus legi, & voluntati rebellis, & obſtreperus, Achab videlicet impius, & ſacrilegus. Et ratio cur hunc impium Regem hac tam inſigni victoria honorare voluerit, hæc eſt, quia Deus nullum habebat ad ejus demerita, & ſcelera reſpectum, ſed potiùs injurias ſibi per Syrorum blaſphemias illatas vindicare ſtatuerat; ac proindè hinc haud obſcurè colligere licet, quòd ex quo auxilia ſua illis, qui ea minimè merentur, impertiri dignatur, longè efficaciora præſtiturus ſit illis, qui debita cum devotione, & fiducia invocant illum, ſeque per ſanctæ legis ſuæ obſervantiam ad illa accipienda dignos efficiunt. Porrò Author quidam obſervat, quòd ex blaſphemia Sennacherib, non ſolùm univerſale totius exercitus ipſis exterminium, eique à propriis filiis illata mors, verùm etiam potentis adeò, & formidabilis Aſſyriorum Monarchiæ ſubverſio, variæ quoque Provinciarum, & Regnorum diviſiones ſubſecutæ fuerint, adeò ut deinceps non niſi meros Dominia ipſius Tyrannos habuerint.

3. Reg. 20. 22.

3. Reg. 20. 23.

3. Reg. 20. 28.

8 Ubi vulgata noſtra in Epiſtola Jacobi legit: *Blaſphemaverunt ſanctum Iſrael*, in Hebræo dictio quæ-

Iſa. 1. v. 4.

dam eſt idem ſignificans, quòd *ad iracundiam concitarunt*, quia peccatum iſtud omnes cœleſtis armamentarii ſagittas, & fulmina in ſe evocat. Unde ſeptuaginta legunt: *Ad iracundiam concitaſtis ſanctum Iſrael*. Et ideò Judæi, quando Salvatori non ſolùm blaſphemo ore dicere

Joan. 8. 48. non erubuerunt: *Nonne benè dicimus nos, quia Samaritanus es tu, & dæmonium habes?* verùm inſuper ſacrilegas manus lapidibus in eumdem projiciendis armarunt, juſto Dei judicio fuere prometiri, ut Romani in juſtum ſacrilegæ tranſgreſſionis ipſorum ſupplicium, Jeroſolymis ne lapidem quidem relinquerent ſuper lapidem:

Luc. 19. 44. *Circumdabunt te inimici tui vallo, non relinquent in te lapidem ſuper lapidem*. Similiter quando temerarius ille Nicanor templo Dei totale comminando exterminium, dixit;

2. Mach. 15. 3. *Si Deus in cœlis potens eſt, me quoque in terra omnipotentem eſſe reipſa demonſtrabo*, Judas Macchabæus Deo

2. Mach. 15. v. 22. v. 23. ſupplex factus eſt, & dixit: *Tu Domine, qui miſiſti Angelum tuum ſub Ezechia Rege Juda, & interfeciſti de caſtris Sennacherib centum octoginta quinque millia; &*

v. 24. *nunc Dominator cœlorum mitte Angelum tuum bonum ante nos in timore, & tremore magnitudinis brachii tui, ut metuant, qui cum blaſphemia veniunt adverſus ſanctum*

v. 30. *populum tuum: proſtraverunt non minus triginta*

v. 33. *quinque millia: præcepit Judas, caput Nicanoris, & manum cum humero abſciſſam Jeroſolymam perferri; linguam præciſam juſſit particulatim avibus dari.*

Drexel. p. 1. c. 6. 9 Refert Pater Jeremias Drexelius, quòd magnanimus ille, ſummaque militari experientia præditus miles Oliverius Trempellius Bruxellis, exiſtens anno ſalutis 1580. Urbis Hallenſis obſidionem machinatus fuerit, huicque ſe facinori tantò majori cum audacia, & arrogantia accinxerit, quantò plures è civitatibus confinibus in ſuam redegerat poteſtatem, quantòque certior erat, quòd ad urbis illius defenſionem vix quadraginta præſidiarii milites reperirentur, iique omnes inexperti, & imbelles. Cùmque primo obſidionis die è circumvallationis lineis depulſi ejus milites fuiſſent, ipſe bellico uſus ſtratagemate in primis ſe ſoluta obſidione recedere velle finxit, quaſi de loco invadendo, aut armis ſuis ſubjugando deſperans; at verò congregatis ex vicinis locis præſidiariis, cum ingenti milite ex improviſo ad obſidionem proſequendam reverſus eſt, eùmque ſub crepuſculum veſpertinum diei ſequentis, applicatis ad mœnia ſcalis, aliiſque ordinatis inſtrumentis bellicis, inſultum facturus, de victoria, & urbe capienda certum ſe eſſe credidit, quidam militum ſuorum nomine Joannes Schivvichius, ſe mulierculæ Hallenſi (hoc nomine Beatam Virginem Mariam, quæ Hallis mirificè colitur, contumelioſè appellabat) propriis manibus nares præſcindere velle per ludibrium jactitavit; at vero blaſphemiæ ſuæ pœnam protinùs luere debuit, ſiquidem dum ad Hallenſis oppidi valla perurgeret, evibratus è ſclopeto globus naſum ei penitùs ſuſtulit, adeòque ad majorem ejus ignominiam ſupervivens, unicuique ludibrio erat. Quiſquis enim illum videbat, illum deridendo dicebat: Hallam abito, ut naſum tibi ademptum recipias.

S. Greg. Turon. l. 2. Hiſt. Franc. c. 7. 10 Sanctus Gregorius Turonenſis refert, quòd cùm Urbs Aurelianenſis à Gothis arcta obſidione cincta eſſet, & Anianus Epiſcopus loci illius, unà cum univerſo Clero pro cœleſti ſubſidio impetrando mœnia obambularet, ſacerdos quidam, qui penès hoſtem captivus detinebatur, idipſum audiens, ſancto Epiſcopo, nihil ipſum contra hoſtem obtenturum eſſe dixit, cantando, utporè qui armis, non cantibus fugandus eſſet; id quidem alibi quoque cantando tentatum fuiſſe, ſed effectu prorſus irrito, atque inani. Quæ verba cœlum aure minimè ſurda percipiens, contumeliam hanc morte ſubitanea mulctavit.

Drexel. de lingua deridente c. 14. n. 3. 11 Refert P. Jeremias Drexelius, Danos Anno ſalutis 845. quando Chriſtiana nondum fide initiati erant, univerſam Franciam pervagatos, urbe Rhotomagenſi capta, ipſam quoque Civitatem Pariſienſem armis ſuis ſubjugatam ingreſſos fuiſſe, ubi poſtquam Sancti Germani Monaſterium omnibus rebus ſpoliaſſent, tandem pacis articulis cum Carolo Rege pactis, ſe ad inferenda Regno illi damna numquam redituros eſſe jurarunt. Regenerius autem Dux exercitus illius præcipuus, dum ſe Pariſios ſubjugaſſe, & Monaſterium illud deprædatum fuiſſe, inaniter gloriaretur, inter cætera, Pariſiis mortuos vivis longè robuſtiores eſſe dixit; ſiquidem à nemine majorem expertus fuiſſet reſiſtentiam, quàm à ſene illo decrepito Germano. Et ſubitò his dictis, toto corpore contremiſcere, intumeſcere, & per terram ſe volvendo repere cœpit, altumque vociferari, & dicere: Germanus hìc adeſt, qui baculo ſuo me percutit. Et licèt Chriſtianam ſe Religionem amplecti, & in ſancti illius Epiſcopi honorem ſtatuam quamdam argenteam corporis ſui pondus adæquantem erigere velle promiſiſſet, exaudiri tamen nequaquam meruit, ſed miſerabiliter expiravit.

12 In Annalibus Eccleſiaſticis de Baſilio Imperatore ſcribitur, quòd cùm per cujuſdam Andreæ belli, & exercitus ſui primarii Ducis, & eximia pietate conſpicui viri manum, eximiam contra Saracenos Tharſis regnantes obtinuiſſet victoriam, ſequentis tenoris ad jam dictum Ducem miſſa fuerit littera: Scito, quòd experientiam facere decreverim, an filius Mariæ, ejuſque pater tibi auxiliaturi ſint; ſiquidem proxima diebus unà cum toto exercitu meo, vires tuas explorabo. Quam blaſphemam epiſtolam præfatus belli Dux, ad quamdam Beatiſſimæ Virginis imaginem ſuſpendens, dixit ei: Ecce ò Deipara Virgo, & tu vere, & vive Dei, & æterni Patris Fili, ecce inquam, quænam Barbarus iſte adverſùs ſanctum nomen tuum, & fidelem populum tuum exprobrarit, & ſuperbè effutierit. Hiſque dictis unà cum univerſo exercitu ſuo Tharſum concedens, hoſtemque in prælium provocatum, commiſſa cruenta utrinque pugna, feliciter proſtravit, & quidem impius ille, ſacrileguſque blaſphemator primus omnium cecidit. Baron. ann. 886. n. 7.

13 In iiſdem Annalibus, quos Odericus Raynaldus feliciter eſt proſecutus, circa annum 1209. ſcribitur, quòd An. Rayn. an. 1209. n. 22. poſtquam Crucesignati conſilio, & auxilio Innocentii Papæ III. à Francia fulſulti, ad Biterras caſtra defixiſſent, eamdem urbem Biterrenſem ipſo die Sanctæ Mariæ Magdalenæ ſacro, in ſuam redegerint poteſtatem, ubi dictus Raynaldus ex Cæſario Heiſterbacenſi ita exclamat: *O juſtiſſima divinæ diſpenſationis menſura! Dicebant Hæretici, Beatam Mariam Magdalenam fuiſſe Chriſti concubinam, propterea in Eccleſia ipſius, quæ erat in civitate, cives Biterrenſes Dominum ſuum occiderant, Epiſcopo ſuo dentes confregerant. Meritò igitur in illius feſtivitate capti ſunt, & deſtructi, de qua contumelioſa tot dixerant.*

14 In iiſdem Annalibus circa annum ſalutis 1239. refertur, quòd verani nonnulli Federici II. Imperatoris ſectatores, præterquam quòd Gregorio Papæ IX. hìc Romæ graviter detraxiſſent, inſuper cùm in feſti Aſſumptæ in Cœlum Virginis pervigilio Salvatoris imago per urbem ex antiquo more circumlata eſſet, atque in atrio Eccleſiæ Sanctæ Mariæ Novæ reponeretur, ſe nullum alium Salvatorem, quam Imperatorem agnoſcere, blaſphemis vocibus exclamarint; de qua blaſphemia vitæ dicti Gregorii Papæ ſcriptor ſequentia ſubjunxit: *Blaſphemis quibuſdam ſacrilega voce clamantibus: Ecce Salvator, venit Imperator; turris in ignominiam Sponſæ Chriſti* (in quodam Frangipanenſium territorio) *de ſanguine pauperum, & lachrymis viduarum è vicino erecta, mox everſa funditus, blaſphemantium multitudinem judicio divinæ ultionis oppreſſit, ut quaſi non ſuſtinens Salvatoris injuriam inſenſibilis creatura, Creatori de hoſtium vindicta ſerviret, & elementa muta cognoſcerent, quem rationale animal non cognovit, ac injuriam in ſuo ſuſceptam Vicario Salvator ipſe non videretur tranſire inultam.* Rayn. anno 1239. n.

15 In libro Tobiæ Divinum quoddam, atrocemque Tob. 13. 16. comminationem contra blaſphemos fulminans, recenſetur Oraculum: *Maledicti erunt, qui contempſerint te, & condemnati erunt omnes, qui blaſphemaverint te*. S. Bernardinus duodecim enumerat maledictiones, quibus ſacrilegi iſti ſubjacebunt, eaſque ex Pſ. 68. adducit, S. Bern. t. 3. ſer. 41. ar. 3. c. 2. quarum prima eſt: *Fiat menſa eorum coram ipſis in laqueum*, quæ verba hoc modo declarat, *id eſt, cibos, & potus tranſeuntes per illud maledictum os, & gulam, coram* Pſ. 68. v. 23. *impiis in laqueum fient, ſcilicet ſuffocationis, & culpæ*. Secunda maledictio eſt: *In retributionem, id eſt, Creaturæ omnes eis maledicent*, tam eæ, quæ in terra, quàm quæ in cœlo, & inferno ſunt, tam ſenſibiles, quàm inſenſibiles, & irrationales; idque in condignam blaſphemiæ pœnam, qua communem omnium Creatorem injuria afficere non dubitarunt. Tertia maledictio eſt: *In ſcandalum, ſcilicet commenſalium ſuorum, vel omnium cœleſtium, qui indignantur, & ſcandalizantur, quod cibos, & potus; qui ſunt creatura Dei, tranſeant per illud iniquum os*. Quarta eſt: *Obſcurentur oculi eorum,* v. 24. *ne videant, ſcilicet ſpiritualia, cæci mente, neque corporalia,*

Digitized by Google

lia, caci corpore. Quinta maledictio eſt: *Dorſum eorum ſemper incurva; dorſum, ubi renes, & affectus eorum ſunt, ſemper incurva, hoc eſt, in peccatorum ruinam.* Sexta
v. 25. maledictio eſt: *Effunde ſuper eos iram tuam*, ad inſtar bullientis aquæ, quæ animalibus immundis ſuperinfunditur, ut pili eorumdem radantur. Septima à præcedenti parum differt: *Furor iræ tuæ comprehendat eos*, quia ſcilicet ſicut fur comprehendentur inter anguſtias deſperatæ
v. 26. *mortis*. Octava imprecatio eſt: *Fiat habitatio eorum de-*
S. Bern. *ſerta*, id quod Sanctus Bernardinus litteraliter adimpleri dicit, *cùm moriantur, & relinquant alienis domos, & divitias ſuas.* Nona maledictio eſt: *Et in tabernaculis eorum non ſit qui inhabitet*, quia communiter illos conſequitur mortalitas in filiis, & aliis ad eorum familiam pertinentibus, cujus maledictionis rationem Pſalmiſta protinùs ſubjungit dicens: *Quoniam quem tu Domine percuſ-*
v. 27. *ſiſti, perſecuti ſunt*, id eſt, ut Sanctus Bernardinus ait, *in Paſſione, juxta illud Iſaia 53. Propter ſcelus populi mei*
Iſ. 53. 8. *percuſſi eum, dicit Dominus, perſecuti ſunt, ſcilicet blaſ-*
Pſ. 68. 28. *phemiis, & ſuper dolorem vulnerum meorum addiderunt, videlicet, ut prædictum eſt, graviùs offendendo, quàm Judæi.* Decima quæ blaſphemis immittitur, maledictio eſt, quòd illos iniquitatibus cumulatim adaugeat: *Appone iniquitatem ſuper iniquitatem eorum, id eſt, permitte Domine, ut veniant de iniquitate ad iniquitatem,*
Pſ. 34. 6. *ſicut Pſalmiſta ait: Fiat via illorum tenebræ, & lubricum, & Angelus Domini perſequens eos.* Undecima continet in ſe comminationem jacturæ omnium operum
Pſ. 69. 28. bonorum: *Et non intrent in juſtitiam tuam, id eſt, amittant omnia opera bona.* Ultima ſe habet in ordine
v. 29. ad æternam reprobationem: *Deleantur de libro viventium, & cum juſtis non ſcribantur, id eſt, & in cœlo appareant de libro vitæ.*

16 Enim verò quotidiana nos ſemper experientia docet, quòd potior impiorum iſtorum blaſphemantium pars igne pereat, qui quoddam eſt ſecuturi ignis inferna-
Baron. anno 768. lis præludium. Etenim in Baronio de Conſtantino Copronymo Imperatore, forinſecùs quidem quoad habitum Chriſtiano, intrinſecùs verò Judæo, legitur, quòd juratus fuerit Beatiſſimæ Virginis inimicus, ne quidem in neceſſitatibus invocari volebat, illam aſſerendo, nullam conferre poſſe invocantibus eam ſubſidium, quamque honore quidem dignam fuiſſe dicebat, quamdiu Chriſtum in utero ſuo ferebat, non verò poſtquam Chriſtum è caſtis viſceribus ſuis enixa fuit, utpotè quæ tunc aliis mulieribus nihil ab illo credebatur eſſe dignior, aut me-
Tilm. Bredenb. l. 7. Collat. ſac. c. 55. lior. Hic autem Anno ſalutis 775. talem vitæ ſuæ finem habuit; nimirùm moriendo lamentabiliter clamavit dicens: *Vivens adhuc igni ſum inextinguibili traditus.* Unde opinionem ſuam retractavit, Beatamque Virginem velut Dei Matrem honorari præcepit. Alius quidam Author de auriga quodam, qui viatores Pariſiis ad S. Dionyſium in curru ſuo vehere ſolebat, refert, quòd dum ad quamvis obviam minimam occaſionem blaſphemaret, flamma quædam cœlitùs delapſa ipſum invadens, ipſum abſque ulla viatorum læſione vivum combuſſerit.

DISCURSUS X.

ARGUMENTUM.

Blaſphemiæ varias populis ſuperinducunt calamitates publicas, ſuntque multorum infortuniorum cauſa.

THEMA.

Fructum eorum de terra perdes, quoniam declinaverunt in te mala. Pſ. 20. verſ. 11. & 12.

Blaſphemi tripliciter puniuntur. Pſ. 20. 9. & 10.
1 POſtquam Pſalmiſta regius ultricem ſuper inimicos ſuos Dei manum invocaſſet dicens: *Inveniatur manus tua omnibus inimicis tuis, dextera tua inveniat omnes, qui te oderunt; Pones eos ut clibanum ignis in tempore vultus tui, Dominus in ira ſua conturbabit eos, & devorabit eos ignis*, demùm varias refert calamitates, quæ impios illos manent, per quos ex mente Sancti Ber-
S. Ber. t. 1. ſer. 46. in princ. nardini blaſphemi ſpecialiter intelliguntur: *Audi quid contra eos Pſal. 20. dicatur: Fructum eorum de terra perdes, & ſemen eorum à filiis hominum, quoniam declinaverunt in te mala: in quibus verbis tres maledictionum ſpecies annuntiat Propheta omnibus blaſphematoribus ex ore Dei; Prima eſt maledictionum æternalium. Fructum eorum de terra perdes; Secunda temporalium: Et ſemen eorum à filiis hominum; Tertia maledictionum ſpiritualium; Quoniam declinaverunt in te mala; quæ omnia propter hoc ad litteram ſuper Judæos miſit Deus, juſtè enim tales, & conſimiles ſceleſti homines maledictionibus replentur à Deo.*

2 Julius III. Pontifex Max. peccatum hoc in quadam Auliar. nov. t. 1. Bull. 23.
Bulla ſua deteſtans, debitaſque temerariis tranſgreſſoribus pœnas imponens, blaſphemias tot calamitatum, & Blaſph. cauſa calamitatū.
miſeriarum, quibus populi affliguntur, unicam cauſam eſſe aſſerit: *Ut minimè mirandum ſit*, inquit, *ſi à Chriſtianis populis in tantis calamitatibus conſtitutis, divinæ iracundiæ flagella non amoveantur.*

3 Juſtinianus Imp. in Authentica: *Ut non luxurientur* Juſtin. Imp. Auth. ut non lux. ho. Novell. 77.
homines, Novell. 77. maledictiones contra Deum blaſphemo ore pronuntiatas magna cum ſollicitudine prohi- Non manet impunita.
bet, ejuſque mox cauſam ſubdit dicens: *Si enim contra homines facta blaſphemia impunita non relinquuntur, multò magis, qui ipſum Deum blaſphemant, digni ſunt ſupplitia ſuſtinere, propter tua enim delicta, & fames, & terræ motus, & peſtilentiæ fiunt.* Dum Princeps aliquis à ſubdito ſuo injuriis laceſſitur, bonorum confiſcatione, imò & morte talis pœnam luere debet. Quòd ſi verò injuria ab alto procedat, videlicet ab alio quodam Principe, ad illam condigna vindicta diluendam armantur confeſtim ſubditi, potentesque congregantur exercitus; quantò igitur magis timendum nobis erit, ne Deus noſter propter injurias, & blaſphemias ab hominibus viliſſimis terræ vermiculis eidem illatas, juſtè indignatus, ſuas contra nos creaturas ad arma compellat: *Armabit creaturam* Sap. 5. 18.
ad ultionem; cruenta excitando bella, famemque, ſterilitatem, peſtilentiam, aliaque ſimilia illis infortunia, & ærumnas immittendo? Ac proindè ſupra memoratus Imperator rationem reddere volens, cur tot contra blaſphemiæ peccatum pœnas decernat, id ſe non ſolùm ob Dei contumeliati honorem defendendum feciſſe dicit, verum etiam, ut flagella, & calamitates publicas à Republica amoveat: *Præcipimus profectò regiæ civitatis ultimis ſubdere ſupplicis, ut non ex contemptu talium inveniatur, & Civitas, & Reſpublica per hos impios actus lædi.*

4 Enim verò, quòd blaſphemiæ præcipua cauſa ſint, Hinc flagella Dei.
cur tot calamitates, & flagella populos opprimant, Joan- Gerſ. t. 4. conſid. 4.
nes Gerſon Cancellarius Pariſienſis his verbis manifeſtè declarat: *Peccatum blaſphemiæ eſt magna cauſa peſtilentiarum, bellorum, famis, & aliarum tribulationum in Chriſtianitate, & ſpecialiter in nobili Regno Galliæ.* Idemque ulteriùs pergit dicendo, quòd tametſi regnum iſtud Chriſtianiſſimi nobile nomen obtineat, in eo tamen plùs, quàm in aliis mundi regnis, peccatum iſtud radices firmiores habeat *in magnam ſuam infamiam, atque evidens damnum, & deſolationem.*

5 Sanctus Bernardinus cauſas inveſtigans, cur Deus S. Ber. t. 2. ſer. 18. a. 1. c. 1.
ad terram variis modis caſtigandam Divinæ iræ ſuæ fulmina in eamdem tam frequentes immittat, primo loco blaſphemiam adducit, idque ex claro quodam textu Iſajæ cap. 1. convincit: ibi namque poſtquam dixiſſet: Iſa. 1. 4.
Blaſphemaverunt ſanctum Iſrael, immediatè ſubjungit v. 5. v. 6.
dicens: *Super quo percutiam vos ultra addentes prævaricationem? Omne caput languidum, & omne cor mæ-* v. 7.
rens, à planta pedis uſque ad verticem, non eſt in eo ſanitas; vulnus, & livor, & plaga tumens, terra veſtra deſerta, civitates veſtræ ſuccenſæ igni, regionem veſtram coram vobis alieni devorant, & deſolabitur ſicut in vaſtitate hoſtili, & derelinquetur filia Sion ſicut umbraculum in vinea. Quòd ſi quis per exactam notitiam ea, quæ v. 8.
Deus habet Divinæ juſtitiæ ſuæ motiva penetrare poſſet, ob quæ tot provinciarum exterminia, quæ hiſce diebus oculis noſtris perſpicimus, permittit; is utique illa ſuam ex blaſphemiæ horrore originem, & cauſam trahere intelligere poſſet. S. Valerianus inquit: *Hoc ha-* S. Valer. h. 5. de otio inſolentia.
bet ſemper lingua malitioſa commercium, ut lites ferat, odia moveat, mortes acquirat, ita in hoc loco Salomone Eccl. 28. v. 16.
dicente: lingua multos conturbavit pacem habentes; imò v. 17.
quod vel maximè propoſito noſtro deſervit, id eſt, quod ſtatim ibidem ſequitur: *Civitates deſtruxit, & domos effodit.* Meritò proindè Div. Chryſoſtomus popu- D. Chr. h. 2. ad pop. Antioch.
lum ſuum Antiochenum ad blaſphematricem linguam coercendam, & refrænandam hortatur, ut innumerabilium malorum, quæ in illius pœnam cum extremo populorum exterminio immittuntur, ora, imò voragines occludere valeat: *Obſtruamus eorum ora tamquam fontes*

mortiferos, occludamus, & penitus evaneſcant mala, quæ civitates comprehenderunt.

Blaſphemi ab urbe proſcribantur.

6 Sciendum verò eſt, quòd idem S. Doctor in eadem Homilia, paulò ante Antiochenos inſuper hortatus fuerit, ut ſacrilegos illos, & impios blaſphemantes ſumma cum ſeveritate caſtigent, à civitatibus expellant, & in exilium proſcribant: *Sed & aliam à vobis nunc mercedem exegi; fortè noſtis, & meminiſtis? quæ vere erat merces? Civitatis blaſphematores punire, & caſtigare, Deum contumelia afficientes; non ex meipſo talia dixiſſe arbitror, ſed Deum talia prævidentem in mentem noſtram verba miſiſſe.* Ex hiſtoriis namque conſtat, urbem Antiochenam hujus S. Doctoris tempore ob multas calamitates, & immiſſas ærumnas ſupra modum afflictam fuiſſe, atque ideò tamquam ſanctus, & ſollicitus Paſtor mox ſubjungit, quòd ſi nos blaſphemos maturè ſatis ab hujus urbis incolatu ejeciſſemus, utique præſentes nos anguſtiæ minimè premerent: *Si enim talia auſos puniſſemus, non talia nunc accidiſſent, quæ acciderunt. Ecce crimen à paucis commiſſum eſt, & culpa communis efficitur; ecce propter illos nunc omnes paveſcimus, & ab illis patratorum pœnas ipſi ſuſtinemus*, Pergit ulteriùs S. Doctor, & numquam ſe deſtitiſſe dicit monendo eos, ut blaſphemi rigido punirentur exilio, & proſcriptione perpetua: *Clamare, & conteſtari non deſtiti: blaſphemantium furorem puniamus, ſi hoc facientes mori oporteat, magnum nobis hoc afferret lucrum, ne communem Deum contumeliis affici negligamus, magnum civitati malum pariet talia deſpicere, hæc prædicebam, hæc nunc acciderunt.*

Ne propter hos omnes affliguntur incolæ.

7 Ob læſæ Majeſtatis crimen in præjudicium vitæ Principis alicujus commiſſum, non ſolùm delinquentes principales puniuntur, verùm etiam exilio mulctantur, & extirpantur illorum familiæ, ſolo tenus eorum quoque domus devaſtantur, & ſcinduntur; cùm igitur blaſphemiæ crimina ſint læſæ Majeſtatis contra Deum immediatè, & in ſemetipſo contumelioſum commiſſa, mirum non eſt, ſi eodem quoque modo non ſolùm rei immediati, & principales caſtigentur, verùm etiam debita ipſis ſupplicia per ærumnas, & calamitates univerſales in populum concivem, & civitates, quas incolunt, redundent.

Contra blaſph. certa victoria.

8 S. Ezechias Rex, utpotè à Deo magnoperè illuminatus, mox ut horrendam Sennacherib blaſphemiam audivit, certam contra ipſum obtinendam victoriam in manu ſua ſe habere exiſtimavit, neque tam Jeroſolymæ fortificationibus, munitionibus, victualium annonæ, militumque ſuorum generoſitati innixus eſt, quàm indubitatæ ſpei, quam de Deo protinùs concepit, qua futurum eſſe confidit, quòd Deus honorem ſuum ab inimico ſuo Sennacherib enormiſſimè læſum defenſurus eſſet, vindicando illatas ſibi per blaſphemiam graviſſimas injurias.

S. Cyr. Alex. l. de fide ad Theod.

Unde S. Cyrillus Alexandrinus ait: *Convitia in Deum detorta ægerrimè ferens Rex, eaque ſi diſſimularentur, capiendæ civitatis cauſam eſſe poſſe piè, prudenterque conſiderans, & ſe nihilominus ab ipſo blaſphemarum vocum crimine exſolvere percupiens, de repente conſciſſa veſte in domum Dei aſcendit, precibuſque, quibus potuit, iræ divinæ ſe oppoſuit.* Sciebat enim, quòd eo ipſo, quo de illatis Deo injuriis intrinſecum cordis exteriùs teſtaretur dolorem, Divinamque ejus juſtitiam ad injurias illas debitè mulctandas imploraret, conſequens futurum eſſet totius hoſtilis exercitus infallibile exterminium.

Conc. Epheſ. Oecumen. p. 1. c. 4.

Concilium quoque Epheſinum eadem præcitata S. Cyrilli verba adducit, dum de hac materia tractans utilitates enarrare nititur, quas injurias Deo illatas rigidè vindicando conſequimur.

An. Reyn. 1445 n. 17. Hiſtoria.

9 De Marco Epheſino Hæreſiarcha, & blaſphematore peſſimo, qui diſponente Deo in diſputatione quadam convictus, & confuſus præ rabie crepavit, & cum blaſphemum os ſuum conſpurcaſſet ſtercore, ad inſtar Arrii cum ſtercore animam effudit, notabilis quædam Hiſtoriæ ad præſens propoſitum optimè deſerviens circumſtantia ſcribitur, nimirùm: *Creditus eſt hic vir impius extremi Græcorum excidii author, cum ii ob ſchiſma deſerti à Deo in Turcicam ſervitutem ſint addicti.*

Iſ. 52. v. 3. v. 4. v. 5.

Iſaias Propheta de mancipatu, & ſervitute Iſraelitici populi loquens, dicit: *Venundati eſtis; in Ægyptum deſcendit populus meus in principio, ut colonus eſſet ibi. Dominatores ejus iniquè agunt, dicit Dominus*; cauſam verò, unde hæc ſervitus, & tyrannia derivabatur, demonſtraturus, ſubjungit dicens: *Et jugiter nomen meum tota die blaſphematur.* Eumdem verò populum ſuum à prædictæ ſervitutis jugo liberaturus, eumdem populum ſanctiſſimi nominis ſui dignitatem agniturum eſſe dicit: *Propter hoc ſciet populus meus nomen meum in die illa, quia ipſe, qui loquebar, ecce adſum.* v. 6.

Ipſi namque ſanctiſſimum Jeſu nomen imponendum erat, ipſe enim ſalvum fecit populum ſuum, facietque deinceps per devotam ejuſdem ſanctiſſimi nominis venerationem, & religioſum obſequium.

Drexel. p. 1. c. 7. Hiſtoria.

10 Narrat Drexelius, quòd Batavi, poſtquam Sacriſtiam Beatiſſimæ Virginis Sichemenſis deprædati fuerunt, multas deinceps valdè præcipuas amiſerint civitates, Oſtendam nimirùm, & Bredam; multaque alia infauſta, & funeſta illis acciderint. Et quidem hoc loco ſileri non debet, quòd ex prædonum illorum numero unus fuerit, qui equo cæco inſidens per ludibrium dixit: Eja Maria nunc miracula faciendi tempus adeſt, ſi potes, huic equo meo viſum reſtituas; quibus verbis dictis, equo quidem oculorum lumen reſtitutum fuit, ipſe autem blaſphemus prædo penitus excæcatus remanſit, in mulctam criminis, quo Deiparam Virginem ipſe deriſerat.

Blaſph. effectus calamitatum.

11 Enim verò in libro 2. Regum evidens quoddam habemus teſtimonium, ex quo manifeſtè videre licet, quòd infortunia tam privata, quàm publica effectus ſint blaſphemiarum, & injuriarum, quibus ſuprema illa Majeſtas ignominioſè afficitur. Nathan enim ex ſpeciali Dei juſſu Davidi dixit: *Suſcitabo ſuper te malum de domo tua, non recedet gladius de domo tua uſque in ſempiternum, filius qui natus eſt tibi, morte morietur*; unde autem cuncta hæc flagella derivata fuerint, clarè ſatis indicatur, dum ſubditur: *Quoniam blaſphemare feciſti inimicos Domini.*

2. Reg. 12. 11. v. 14.

Lipom. in c. 20 Exod. Exod. 20. 7.

12 Author Catenæ illa Exodi verba gloſſando: *Non aſſumes nomen Domini Dei tui in vanum, nec enim habebit Dominus inſontem eum, qui aſſumpſerit nomen Dei ſui fruſtra*, ad cœlum uſque ſæculi ſui lamentatur abuſum, quo ſanctiſſimum Dei nomen, non jam dico blaſphematur, ſed exiguo cum reſpectu, & reverentia profertur: *Quis ſatis enumerare, & plangere valeas*, inquit, *peſſimos mores, & eloquia noſtri ſæculi? ut ſi aliud crimen noſtrum nullum extaret (quæ tamen maxima ſunt ſine numero) unicum illud blaſphemandi, & pejerandi nefas ſufficeret involvere nos dignè omnibus, & majoribus malis, & calamitatibus, ac miſeriis, quibus meritò noſtro ſæculo premimur, & prememur, ſicut captum eſt, pergere voluerimus*; ac proindè ſi hæ calamitates iis, qui Dei nomen modica cum reverentia proferunt, irrogantur in pœnam, quid iis continget, qui illud blaſphemando tanta cum contumelia dehoneſtant?

Tob. 1. 21.

13 Tobias clarè nobis indicat, quòd ingens illa ab Angelo centum octoginta quinque millium militum illorum facta ſtrages, non tam pro urbis Jeroſolymitanæ conſervatione, vel pro defenſione populi Judæorum, aut pro tutando templo, vel religione, & cultu ejus in ſancta illa civitate ſuſtinendo, quàm ad vindicandam horrendam Sennacherib blaſphemiam potiſſimùm inſtituta fuerit: *Cùm reverſus eſſet Rex Sennacherib fugiens à Judæa, plagam quam circa eum fecerat Deus propter blaſphemiam ſuam.* Blaſphemia igitur hujus in Deum increduli Regis, caro ſatis pretio ipſi conſtitit, quia eamdem tam florid i exercitus ſtrage, tot Provinciarum ingenti cum labore comparatarum jactura, denique violenta, & ignominioſa morte ſua luere debuit.

Lev. 24. 14.

14 Deus olim Moyſi præcepit dicens: *Educ blaſphemum extra caſtra, & ponant omnes, qui audierunt, manus ſuper caput ejus, & lapidet eum populus univerſus.* Sed cur illum extra caſtra educi voluit? De S. Stephano quoque legimus, quòd eum lapidandum è civitate ejecerint: *Ejicientes eum extra civitatem lapidabant, ne illam*, ut Cornelius à Lapide inquit, *ſua blaſphemia contaminaret.*

Act. Ap. 7. 57. Corn. à Lap. Blaſph. Civitatibus calamitates inducit.

Blaſphemia enim ſcelus quoddam eſt adeò horrendum, ut divinæ iracundiæ flagella civitatibus ſuperinducat, atque ideò blaſphemi velut morticinium quoddam è civitatibus ejiciebantur, tamquam hominum conſortio indigni, & Reipubl. pernicioſiſſimi. Quòd verò Deus inſuper cunctos capiti ipſius malefactoris manus imponere juſſerit, id fecit eo fine, ut hoc ritu ſe nullam in illa blaſphemia partem, aut conſortium habere proteſtarentur, & conſequenter ſe juſtificarent, ſeque ab hoc ſupplicio, quod blaſphemus meritus fuerat, indemnes efficerent, illudque ſolius ipſius capiti imponerent: Dicit inſuper ſacer textus: *Lapidet eum omnis populus, cujus*

Levit. 24. 14.

cauſa

Digitized by Google

Abul. ib. q. 11. *cauſa videtur eſſe*, inquit Abulenſis, *quia illud peccatum eſt publicum, ſcilicet quòd qui committit illud peccatum, in communitatem peccet, cum publicè offendat Deum, & Dominum communitatis*. Idem quoque Doctor plures alias rationes conſiderat, ob quas omnes blaſphemum lapidare juſſi fuerint; quarum prima eſt, quia ille Deum communem Creatorem, cui unuſquiſque honorem debet, & reverentiam, blaſphemando, omnibus injuriam intulerat. Secunda eſt, quia lapidatio illa ſpecies quædam erat cultus, quem omnes unanimiter Deo exhibebant, *nam erant omnes ſubditi Deo, & tenebantur honorare eum, ideo ad omnes pertinebat ulciſci injurias Deo illatas*. Tertia ratio cæteris potentior hæc eſt: *Ut, cùm venirent omnes ad blaſphemum lapidandum, viderent atrocitatem mortis, & quod nulla miſericordia habebatur cum eo, qui talia commiſerat; ideò videntes omnes timerent talia committere, quod non fieret, ſi pauci viderent iſtas executiones pœnarum*. Prædictis rationibus aliam quoque ad præſens propoſitum haud parum deſervientem adjungere poſſumus; quia enim blaſphemiæ divinæ iracundiæ flagella è cœlo ſuper nos provocant, hæcque nonnunquam ob miſerias, & calamitates publicas ipſis quoque innocentibus immitti ſoleant, ideò ut ſe ab illis, quantum eis poſſibile erat, eximerent, juſtum erat, ut hoc actu ſe blaſphemias execrari, & abominari proteſtarentur, quas adeò rigidè, & ſeverè caſtigabant. Oleaſter inquit: *Super caput ejus deberent mali ab omnibus, qui eos malos noverunt, deſignari, & quaſi oſtendi; ubi etiam docemur, mundi expiationem eſſe malorum occiſionem*.

Oleaſt. ib. 7.

Euſeb. Hiſt. Eccl. Hiſtoria.

15 Euſebius in Hiſtoria Eccleſiaſtica Maximiani Imperatoris odium, quo Chriſtianos proſequebatur, tantum fuiſſe refert, ut multas adversùs Chriſtum componi fecerit blaſphemias, eaſdemque ſcholarum didaſcalis, ſeu ludimagiſtris dari, & diſtribui præceperit, ut ſcholares eaſdem edocti, ad majus fidei noſtræ ludibrium per vicos, & plateas publicas decantarent, ut tantò firmiùs teneræ illius ætatis menti, & memoriæ imprimerentur: at verò per ſævam adeò peſtilentiam punitus fuit, ut mortuorum cadavera ob nimiam illorum multitudinem inſepulta remanſerint, ita tamen, quòd nullus Chriſtianorum eadem infectus fuerit; ipſe quoque Imperator oculorum lumine orbatus, & rabie plenus caput ſuum columnæ ſæpiùs, validèque allidens, totus deſperatus necem ſibimetipſi intulit.

Ezech. 28. 7.

16 In Ezechiele ſequentia verba leguntur: *Hæc dicit Dominus: eò quòd elevatum eſt cor tuum, ut cor Dei, idcirco ecce ego adducam ſuper te alienos robuſtiſſimos gentium, & nudabunt gladios ſuos ſuper pulchritudinem ſapientiæ tuæ, & pollueut decorem tuum*. Ecce quem tandem finem injuriæ illæ habeant, quæ adverſus cœlum evomuntur, tela enim hæc in cœlum evibrata in terram denuò recidunt, ſiquidem divina juſtitia blaſphemias illas implacabilibus, & irreconciliabilibus bellis caſtigat, & punit. Robertus Rex Franciæ pacem publicam in regnis ſuis pro virium ſuarum poſſibilitate conſervare ſatagebat, eoque fine devotiſſimas coram Crucifixo quodam preces effundebat: *In proœmio pragmaticæ Sanctionis narratur, quòd Roberto Regi Francorum filio Capeti in urbe Aureliæ pro pace regni ſui oranti, Crucifixus non ſine ingenti prodigio, & ingenti miraculo reſpondit: Non habiturum pacem in regno, donec blaſphemias extirparet*. Tempeſtates, grandines, ſterilitates, omniaque alia ejuſdem generis infortunia veri ſunt peſſimæ hujus zizaniæ fructus. Unde in Apocalypſi dicitur: *Et blaſphemaverunt homines Deum propter blaſphemiam grandinis, quoniam magna facta eſt, & vehementer*. S. Ambroſius hunc textum exponens, fortè linguæ blaſphematrici frænum injicit, dum ait: *Quis in illo tam diſtricto juſtorum judicio blaſphemare Deum audebit? ſed blaſphemare dicuntur, quia blaſphemiæ reproborum, quas modo in corde tegunt, cunctis manifeſtabuntur*. Blaſphemi ad blaſphemandum in ſempiternum inter damnatos ſe præparant, ſuique blaſphemiis non ſolùm ſibimetipſis miſeriarum, & calamitatum irreparabilium fabri exiſtunt, verùm etiam omnibus aliis, in quos ipſorum rigidæ pœnæ, & ſupplicia redundant.

Lorin. in c. 24. Levit.

Apoc. 16. 21.

2, Ambr. ib.

DISCURSUS XI.

ARGUMENTUM.

Sacra Concilia blaſphemiam funditùs eradicare ſatagunt; idemque Patresfamilias, Epiſcopi, & Principes facere debent. Recenſentur item pœnæ contra illos ſtatutæ, qui blaſphemos accuſare, & punire negligunt; nec non meritum, ac lucrum eorum, qui condignè eoſdem caſtigant.

THEMA.

Tradidi Satanæ, ut diſcant non blaſphemare. 1. Timoth. 1. verſ. 20.

1 S. Paulus Apoſtolus Divini nominis, & honoris zeloſiſſimus defenſor nonnullos, qui in fide Chriſti naufragium fecerant, Hymenæum videlicet, & Alexandrum, Satanæ poteſtati tradidit, ut ab hiſce miniſtris tartareis cruciati diſcerent deinceps ab omni blaſphemia abſtinere: *Circa fidem naufragaverunt, ex quibus eſt Hymenæus, & Alexander, quos tradidit Satanæ, ut diſcant non blaſphemare*; ubi S. Ambroſius ait: *Traditio autem hæc eſt, qua commotus Apoſtolus blaſphemiis eorum, ſententiam protulit in eos, Diabolus autem qui ad hoc eſt paratus, ut averſos à Deo accipiat in poteſtatem, ſententia corripuit eos, ut intelligerent, hac cauſa ſe pœnis adſtringi, quia blaſphemaverant*. Etenim tametſi implacabilis ille humani generis inimicus nullum loquendi genus libentiùs audiat, quàm blaſphemias; ſiquidem ut in Diſcurſu 7. diximus, hæc eſt lingua, ſeu idioma, quo in inferno loquuntur; nihilominus etiam in hac vita à divina juſtitia ad blaſphemos caſtigandos eſt deputatus; unde Theodoretus ait: *Tradidit eos diabolo, non ut bonorum magiſtro, ſed ut ſævo carnifici, & ideo non dixit, ut doceret, ſed ut diſcant non blaſphemare; ab Eccleſiaſtico enim corpore ſeparati, & divina gratia nudati ab adverſarios crudeliter flagellabantur*.

Contra blaſp. Pauli zelus.

1. Tim. 1. v. 19. & 20. S. Ambr. ib.

Theodor. ib.

2 Omnes Principes tam Eccleſiaſtici, quàm Sæculares, omni poſſibili induſtria, & diligentia peſſimam hanc zizaniam radicitùs extirpare contenderunt. Abulenſis de blaſphemo illo, qui in deſerto DEO maledixerat, cujus Levitici capite 24. fit mentio, tractans, cauſam ejus Moyſi commiſſam fuiſſe conſiderat, eò quòd graviorum cauſarum judicium, ejus reſervatum fuiſſet arbitrio: *Quamquam eſſent alii judices*, inquit, *ſolum judicabant de rebus parvis, Moyſes de magnis, Exodi 18. Quicquid majus fuerit, referant ad te, judicium autem de blaſphemia erat maximum judicium*; hoc enim crimen tanti erat momenti, ut Moyſes ad ferendam de illo ſententiam, divini oraculi votum deſideraret, atque ad ſignaturam juſtitiæ increatæ Sapientiæ confugerit. Doctiſſimus quoque Salmeron de hoc delicto agens, inquit: *Quo crimine nullum erat apud Judæos capitalius, nec apud populum atrocius*.

Moyſi, & cauſis per totum diſc. Abulen. in c. 24. Levit.

Exod. 18. 22.

Salm. t. 12. tr. 13.

3 Sola blaſphemiæ ſuſpicio, vel umbra, quam de Chriſto conceperant, in cauſa fuit, quòd licèt populus, & turbæ paulò ante, id eſt, eadem ſeptimana, ipſum in die Palmarum, tamquam verum Meſſiam triumphali pompa recepiſſent, attamen poſtea contra ipſum conclamarint dicentes: *Tolle, tolle, crucifige eum*, ejuſque cauſa ad Concilium delata fuerit, in quo decidebatur: *Quid adhuc egemus teſtibus? ecce nunc audiſtis blaſphemiam*; quodque non populare vulgus, & idiotæ, ſed Concilia, Sapientes, Seniores, Scribæ, Sacerdotes, & Pontifices pro hoc crimine caſtigando ſimul convenerint.

Joan. 19. 15.

Marc. 14. 64.

4 In ſecundo Concilio Provinciali à Sancto Carolo Borromæo celebrato, decretum quoddam reperitur, quod eſt tertium in ordine his verbis conceptum: *Ut deteſtabile blaſphemiæ ſcelus, quam diligentiſſimè fieri poteſt, tollatur: præter ea, quæ ſuperiori Concilio decreta ſunt, id Epiſcopi ſtudeant, ut in ſua quiſque Urbe, & Diœceſi, hominum, qui zelo religionis accenſi ſint, ſodalitatem Dei nominis inſtituant*. In primo autem Concilio ita ſtatutum fuiſſe legimus: *Blaſphemiæ impudentia, & impietas eo prolapſa eſt, ut in ea coercenda vix ſatis diligentiæ adhiberi poſſe videatur: itaque Sacris Canonibus, & Pontificum decretis, maximè verò his, quæ Leo X. in Lateranenſi Concilio decrevit, innixi, hæc mandamus, &c.* Paulò poſt verò ad demonſtrandam, quam in hac peſte extinguenda habebat, curam, & ſollicitudinem, Magiſtratus publicos, & Principes ſæculares, ut omnem poſſibilem

Act. Eccl. Mediol. Concil. Prov. 2. Decret. 3.

Concil. Provinc. 1.

cona-

Digitized by Google

conatum, & induſtriam ad eam proſcribendam adhibeant, Invitat: *Principes, & Magiſtratus per Dei gloriam, quam blaſphemia maximè violavit, obſecramus, ut hæc omnia diligentiſſimè ſervare ſtudeant, uberrimam pia curæ mercedem à Deo expectantes.* In Bulla quadam Julii III. blaſphemia peſtis probroſo nomine appellatur: *Inſuper ne ſacrilega, & mortifera hæc peſtis, ſi lateat, minus curari, vel præcidi poſſit, &c.*

Jul. III. c. 1. Bullar. nov. Bulla 23.

5 Epiſcopi, omneſque ſuperiores Eccleſiaſtici, capita item familiarũ, & omnes alii, qui ſuperioritate polleant, ad emendandos contumelioſos Divini nominis prophanatores, omnem ſuam induſtriam, & authoritatem impendere debent; nam ut Sanctus Bernardinus de Senis, de iis, qui ad blaſphemos invigilare eoſque caſtigare obligantur, dicit: *Primo blaſphemantium genitores, qui non corrigunt filios, os in tantam iniquitatem laxantes, quos ſi quandoque Dei judicio perdunt, nil mirum, cùm eos nutriant ad utrorumque perditionem, cùm eos non corrigant in hujuſmodi ſceleribus delinquentes. Secundò ſunt in hoc participes, blaſphemare in domo propria permittentes.*

S. Bern. t. 1. ſer. 41. ar. 3. c. 4.

6 Sacer Chroniſta Moyſes primi illius blaſphemantis progeniem, & majores exactiſſimè his verbis refert: *Filius mulieris Iſraelitidis, quem pepererat de viro Ægyptio inter filios Iſrael, vocabatur mater ejus Salumith, filia Dabri de tribu Dan*, quæ tam accurata parentum deſcriptio utique non vacat myſterio, quia, ni fallor, Spiritus Sanctus genitores illius de mala ejus educatione redarguere intendebat, quia ſi illum, quando cum prima vice, ſeu in primis annis Dei nomen prophanantem audierunt, debita eum ſeveritate caſtigaſſent, in hoc ſcelere continuando utique progreſſus non fuiſſet. In libro Job cap. 1. legitur, quòd ſanctus hic vir, *conſurgens diluculo, offerebat holocauſta pro ſingulis* (id eſt, pro unoquoque filiorum, & filiarum) *ne fortè peccaverint filii mei, & benedixerint Deo in cordibus ſuis*; ſed qua ratione fieri poterat, ut id timeret, quandoquidem illos in timore DEI pro parte ſua ſtudioſè ſemper educaverat? verumtamen licèt hoc verum ſit, ex progreſſu tamen hiſtoriæ clarè ſatis deducitur, quòd propria ejus uxor in blaſphemias eruperit, dicens ei: *Benedic Deo, & morere*: ac proindè juſtam habebat timendi occaſionem, ne fortè illis aliquid picis hujus ex parte matris adhæreſceret; atque ideò continua pro illis ſacrificia Deo offerebat, ne ab hoc malo animæ illorum coinquinarentur.

Levit. 24. 10. v. 11.

Job. 1. 5.

Job. 2. 9.

7 In ſexto Concilio Provinciali Sanctus Carolus Epiſcopis impoſuit, dicens: *Illud vero etiam maximè Epiſcopus cum militum præfectis valde agat, ut à blaſphemiis omnino abſtineant, quas radicitus extirpare ille conetur, cùm militis Chriſtiani officium proprium ſit, etiam ſanguinis profuſione tueri gloriam Dei, ſine cujus Divina ope nihil reliquum militi Chriſtiano eſt, quod glorioſum eſſe poſſit.* Idem quoque ſanctus Cardinalis, & Archiepiſcopus, dum de enormioribus peccatis mentionem facit, quorum reprehendendorum, & extirpandorum prædicatores ſummam curam gerere debent, primò loco blaſphemiam ponit: *Mala quidem vitia, ac peccata, quæ Concionator tollere ſtudebit, permulta ſunt, ſed quæ contra legis divinæ præcepta committuntur, quæque eripere omni perpetuo prædicationis officio contendet, hæc frequentiora ſunt, deteſtabile blaſphemiæ ſcelus, & nefaria maledicta, quæ in Deum, Sanctoſque conjiciuntur.*

Act. Eccl. Mediol. Conc. Prov. 6. c. 37.

Ibid. p. 4. pag. 484.

8 Execrabiles ſemper, & abominabiles fuerunt ii, qui os ſuum in cœlum temerè immittere non erubeſcunt. Plato, qui Divini titulum ſibi acquiſivit, in Legibus ſuis inter cætera ita decernit: *Primo cavendum eſt, ne quid in Deum, aut verbo, aut opere aliquando peccemus; deinde, ne quid adverſus divinos homines*, qui profectò ſi fidei lumine illuſtratus fuiſſet, melius, & Chriſtiano homine dignius nihil dicere potuiſſet. Primitivæ Eccleſiæ fideles iis, qui inter ipſos divites, aut potentes erant, ſpecialem ſemper honorem exhibere ſolebant, quos tamen Sanctus Jacobus Apoſtolus hoc honore indignos fuiſſe proteſtatur, utpotè qui blaſphemabant Deum: *Nonnè divites per potentiam opprimunt vos, & ipſi trahunt vos ad judicia? Nonnè ipſi blaſphemabant bonum nomen, quod invocatum eſt ſuper vos?* per quod motivum illos ad prædictos contemnendos, denegandumque illis omnem honorem, inducere voluit; Et quidem tametſi verum ſit, quòd S. Paulus dicat: *Cui honorem, honorem*, hæc tamen verba non de illis intellecta eſſe voluit, qui erga Deum contumelioſi erant, quia honorari nequaquam meretur, qui debitum Deo honorem non defert; unde blaſphemi à Magiſtratibus infames, honorumque incapaces eſſe declarantur, officiiſque publicis exui jubentur.

Plato l. 7. de Legib.

Jac. 2. v. 6. v. 7.

Rom. 13. v. 7.

9 In Annalibus Eccleſiaſticis legimus, quòd S. Ludovicus Rex verè Chriſtianiſſimus inter alia monita, quæ filio ſuo, qui regno ſucceſſurus erat, ſpecialiter commendata eſſe voluit, unum hoc fuerit: *Maximè autem nullum verbum blaſphemiæ de Deo ſive de Sanctis patiaris dici ab aliquo, quin vindictam de eo fieri facias.* Et paulò poſt vitæ ejus hiſtoria ibidem num. 17. repetit, ſanctum hunc Regem eidem filio ſuo de novo, ſingulari cum anxietate animi, & ſollicitudine dixiſſe: *Labora, quod omne peccatum de terra tua removeatur, maximè autem blaſphemia.* Sanctus Antoninus de eodem ſancto Rege ſummum Pontificem Innocentium IV. in Concilio Lugdunenſi viſitante ita, ſcribit: *Dilatationes fidei ardenti deſiderio cupiebat, unde tamquam Zelator fidei, cum Concilium fuit celebratum Lugduni per Innocentium IV. contra Fridericum II. Imperatorem, viſitans Papam, obtulit ſe, & regnum in adjutorium Eccleſiæ, & omnes adverſarios Eccleſiæ; Hic etiam fieri fecit edictum contra blaſphemantes nomen Domini, & Virginis gloriam, adjiciens pœnam igniti cauterii in fronte.*

Ann. Eccl. Rayn. 1270. n. 15.

S. Anton. 3. p. Hiſtor. tit. 19. c. 9. §. 4.

10 Principes qui ſtatus, & dominia ſua tranquilla, & florida conſervare ſatagunt, ut hunc finem tantò certiùs, & ſecuriùs aſſequi valeant, Dei per maledicta contumeliati honorem per illata rigida blaſphemis ſupplicia tueri, & defendere omnibus modis nituntur. Unde S. Auguſtinus promulgatum à Nabuchodonoſore contra illos edictum, qui Deum Iſrael blaſphemare præſumerent, qui per prodigioſum adeò miraculum tres pueros in ardenti fornace illæſos conſervarat, commemorans, ita ſcribit: *Quomodo Reges Domino ſerviunt in timore, niſi ea quæ contra Domini juſſa fiunt, religioſa ſeveritate prohibendo atque plectendo? aliter enim ſervit, quia homo eſt, aliter etiam quia Rex eſt, quia homo eſt, ſervit ei vivendo fideliter; quia etiam Rex eſt, ſervit Leges juſta præcipientes, & contraria prohibentes ſanciendo.* Idem quoque ſanctus Doctor poſtquam ad id probandum exempla adduxiſſet Ezechiæ Regis, qui idololatrarum templa pariter, & Deorum ſimulachra demolitus fuit; Joſiæ item, & Regis Ninive, qui populum ſuum ad pœnitentiam ſuo exemplo perduxit, Darii denique qui Zelum in Danielis poteſtatem conſtituit, tandem concludit dicens: *In hoc ergo ſerviunt Domino Reges, cum ea faciunt ad ſerviendum illi, quæ non poſſunt facere niſi Reges.* Privati adeò facilè blaſphemantium temeritatem reprimere, & caſtigare nequeunt, quemadmodum Reges, & Principes, qui longas manus habent. Et ideò ſi hi honoris Dei Zelum demonſtrent, ſi blaſphemantibus indignentur, illoſque puniant, venenoſam hanc ſementem à ſubditis ſuis faciliſſimo negotio extirpabunt. De eodem Nabuchodonoſore alibi legimus: *Miraculo ſalutis trium puerorum commotus atque mutatus, pro veritate contra errorem edictum propoſuit, ut quicumque blaſphemarent Deum Sidrach, Miſach, & Abdenago, ut interitum irent, & domus eorum in diſperſionem: & non vultis, ut aliquid tale contra vos jubeant Imperatores Chriſtiani, cum ſciant à vobis in eis, quos rebaptizatis, Chriſtum exſufflari?* Apud Auguſtinum quoque alibi, id eſt, in quodam ejus Tractatu ſuper Joannem, zelum ejus clarè legimus, quo Principibus, blaſphemis rigida ſupplicia inferenda eſſe, perſuadere conatus fuit, ad hoc ut pacem in Eccleſia permanem conſervent: *Mirantur*, inquit, *quia commoventur poteſtates Chriſtianæ adverſus deteſtandos diſſipatores Eccleſiæ; non ergo moverentur, & quomodo redderent rationem de imperio ſuo Deo? intendat Charitas veſtra quod dicam, quia pertinet hoc ad Reges ſæculi Chriſtianos, ut temporibus ſuis peccare nolint in matrem ſuam Eccleſiam, unde ſpiritualiter nati ſunt.* Tandem ex prædicto ſuperiùs Nabuchodonoſoris decreto, omnibus populis, cunctiſque cujuſcumque ſtatus, conditionis, & profeſſionis hominibus propoſito, quo Deum Iſrael blaſphemare prohibebantur, concludit: *Ecce quomodo ſævit Rex alienigena ne blaſphemetur Deus Iſrael, & nolunt ut ſæviant Reges Chriſtiani, quia Chriſtus exſufflatur, à quo non tres pueri, ſed orbis terrarum cum ipſis Regibus à Gehennali igne liberatur.*

S. Aug. Ep. 56. cit. à Gloſſa c. 3. Dan.

Decretum 23. qu. 5. c. 38.

S. Aug. tr. 10. in Joan.

11 Valdè acriter Sacri Canones, & Leges reprehendunt omnes illos judices, Magiſtratus, & quoſvis alios, qui in peſtifera hac zizania eradicanda negligentes exiſtunt.

Contra Blaſph. leges Canonicæ.

Digitized by Google

Concil. Lateran. ſeſſ. 9. ſub Leone X.

ſtunt. In Concilio Lateranenſi ſub Leone X habito dicitur: *Statuimus etiam ut ſæculares judices, qui contra tales blaſphemia convictos non animadverterint, eoſque juſtis pœnis minimè affecerint; quantum in eis fuerit, quaſi eidem ſceleri obnoxii, eiſdem quoque pœnis ſubjiciantur; qui verò in illis inquirendis puniendiſque diligentes, & ſeveri fuerint, qualibet vice decem annorum indulgentiam conſequantur.* S. Bernardinus quoque eos qui in hiſce transgreſſoribus puniendis negligentes exiſtunt, graviter his verbis reprehendit: *Participes*, inquit, *ſunt Prælati, & animarum Rectores* (intellige tam quoad culpam, quàm quoad pœnam) *qui ſi in correptione hujus ſceleris ſunt negligentes, Judæis ſunt deteriores, qui audita blaſphemia lapidabant blaſphemantem; ſi hoc agere non poterant, aures obturabant, veſtes ſcindebant. In hoc ſcelere participes ſunt Domini, & regimina Civitatum habentes, de correctione hujus vitii non curantes; quid enim ſi in terra ſua Idololatriam ſuſtinerent, nonne æſtimaretur horrendum? & tamen blaſphemia in hoc deterior eſt, quia Idololatria honorem ſuum Deo aufert, ſed ultra hoc blaſphemia contumeliam infert.* In Bulla Julii III. cujus paulò ante facta eſt mentio, in ſupplicium, & pœnam illorum, qui blaſphemantes auſcultant, & cum eis diſſimulant, ita decernitur: *Si conſtiterit aliquem ſcientem noluiſſe denuntiare, cujuſcumque fuerit ſtatus, dignitatis, & conditionis, præter ultionem divinæ juſtitiæ, quam ei annuntiamus, & præter culpam mortalem, quam incurret ob inobedientiam, & neglectum honorem Dei, punientur eiſmet pœnis, quibus blaſphemi, & ſic eos mulctari præcipimus.*

S. Bern. ib.

Julii III. Bulla in cætera.

12 Enimverò ſi lucrum, & meritum conſideremus quod ſibi comparant, qui Dei contumeliati honorem defendunt, nullum futurum eſſe exiſtimo adeò abjecti animi, qui ſe adversùs hoſce impios ſancto quodam zelo obarmaturus non ſit: Nam ut Hugo Cardinalis inquit: *Juſtum eſt, ut, qui piè Deum colunt, ejus injurias non contemnent: Unde Moyſes trucidatis idololatris dixit interfectoribus: Conſecraſtis hodie manus veſtras Deo.* D. Chryſoſtomus ferventiſſimum Joannis Baptiſtæ in Herode reprehendendo zelum conſiderans, inquit: *Non audiſti quid Joannes fecerit? Tyrannum vidit, hominem nuptiarum legem ſubvertentem, & cum fiducia in medio foro dicit: non licet tibi habere uxorem Philippi fratris tui; ego autem non ad tyrannum te duxi, neque ad judicem, neque pro nuptiis illegitimis, neque pro ſervis contumelia affectis, ſed pro furore in Dominum, æqualem ut caſtiges depoſco. Nunc verò ſaltem conſervum vel æqualem corrige, & ſi mori opus ſit, caſtigare fratrem ne torpeas:* En lucrum quod inde comparabimus, infinitum erit: *Martyrium tibi hoc eſt, quoniam & Joannes Martyr fuit.*

Hug. Card. in c. 24. Levit.

13 Cùm Machabæi certum quamdam civitatem arcta obſidione cinxiſſent, *hi qui intus erant loci firmitate confiſi, ſupra modum maledicebant, & ſermones nefandos jactabant;* Et quidem credibile eſt, illos horrendas in Deum Iſraelis evomuiſſe blaſphemias, quia hiſtoria ulteriùs dicit: *Viginti juvenes, ex his qui cum Machabæo erant, accenſi animo propter blaſphemiam, viriliter acceſſerunt ad murum, & feroci animo incedentes aſcendebant;* Zelus enim Dei contumeliati honorem defendendi, animi, & cordis vigorem ſuggerit, & volvit invictum. Tamdem verò caput iſtud his verbis concluditur: *In hymnis, & confeſſionibus benedicebant Dominum, qui magna fecit in Iſrael, & victoriam dedit illis.*

2. Mach. 10. v. 34.

v. 35.

v. 38.

14 In Annalibus Eccleſiaſticis de S. Ludovico Rege Franciæ legimus, quòd cum vaſtiſſimam Civitatem ſuam Pariſienſem, Regni ſui metropolim, ingenti cum beneficentia magnificatam illuſtraſſet, à quolibet civium innumeris proſecutus fuerit benedictionibus, quòd pius Rex reſciens, reſpondit, *quod majorem mercedem à Domino expectabat pro maledictionibus, quas occaſione illius cæteris incurrerat, quàm pro benedictionibus, quas habebat pro illo beneficio generali.*

Ann. Eccl. Rayn. ad a. 1267. n. 3.

15 S. Bernardinus præ cunctis aliis lucrum, quod à fidelibus, & maximè à judicibus, & Rebuſpublicis hac de cauſa comparatur, æqua rationis bilance trutinat, dum ait: *O quot denarios lucrari poſſent puniendo blaſphemos, cum Dei, & ſui magno honore, & lucro ſanctiſſimo, & benedicto; teneo namque certiſſima fide, quod nullum temporale lucrum in eorum manus obvenit gratius, quàm ex ſollicita, & juſta punitione iſtius ſceleris.* Idem quoque hanc in blaſphemos animadverſionem alia quadam non minus efficaci ratione urget; nimirùm quia Judices in exordio ſui muneris juramento ſe adſtringunt, quòd velint obſervari ſtatuta, & leges, quæ blaſphemantibus pœnas, & ſupplicia imponunt; *quapropter*, inquit, *toties perjuri ſunt contra Deum, quoties negligunt hujuſmodi extirpare, vel refrænare peccatum, quod ſi fecerint, ex hoc honorabiliores redduntur apud Deum, tam copioſè merentur, credo pluſquam Dominicum adeundo ſepulchrum, denarioſque ex parte eorum benedictos copioſe lucrantur. O ſtabile lucrum, & a tota Cœleſti curia benedictum! O denarii juſti, per quos tota injuſtitia, & iniquitas refrænatur!*

S. Bern. ibid.

DISCURSUS XII.

ARGUMENTUM.

Proprias diſſimulare injurias virtutis opus eſt, eas, verò quæ Deo irrogantur, diſſimulare, impietas eſt. Et ideò ſi Deo cum ingenti commodo noſtro placere volumus, à blaſphemiis alieni, & averſi eſſe, eaſque corrigere debemus.

THEMA.

Princeps ſacerdotum ſcidit veſtimenta ſua, dicens: Blaſphemavit, Matth. 26. v. 65.

1 ZElus defendendi nominis Dei contumeliati populo Hebraico adeò vehementer impreſſus erat, ut ad indicandam inde conceptam triſtitiam veſtes ſuas à capite ad calces uſque lacerare conſueverint, idque non tantùm penès privatos homines in uſu erat, verùm etiam apud Reges & Pontifices. Ezechias Rex mox ut blaſphemias, quas Rabſaces contra Deum, & templum ſanctum ejus evomuerat, audivit: *Sciſſit veſtimenta ſua, & obvolutus eſt ſacco;* ubi Procopius ait: *Mos erat Judæis, ſi quas in Deum blaſphemias audiviſſent, veſtes ſuas lacerare:* idque ex eo præcipuè myſterio faciebant, quia *ita ſuis ſe purgati criminibus arbitrabantur, ſi audita in Deum blaſphemia, ſuas veſtes laceraſſent, quod & hic etiam faciebant, tamquam impiorum verborum ex auditione facti participes, vel propter factam Deo contumeliam.*

Judæi audita blaſph. ſcindunt veſtimenta.

Iſa. 37. v. 1. Procop. ib.

2 Novarinus Concilium Sinedrin in cap. 7. citat, quòd de judicibus blaſphemos condemnantibus ita ſcribit: *Judices ſtant erecti, veſteſque diſcerpunt non reſarciendas;* Et quidem erecto in pedes corpore conſiſtunt in ſignum reverentiæ, quam Divino exhibent cultui, & honori: Veſtium verò dilaceratio, ſummi doloris interni ſignum eſt, quem ex ſupremæ illius Majeſtatis contumelia percipiunt. Unde, & Cornelius à Lapide ſuper illa verba Actuum Apoſtolicorum: *Conſciſſis tunicis*, dicit, *ut hoc ſigno ſibi cor intimo dolore tangi, & quaſi ſcindi teſtarentur, ac blaſphemiam cum blaſphemo dignam eſſe, quæ planè dirumperetur, & diffunderentur, veſtes frequentius ſcindebant à collo ſecundùm humeros uſque ad pectus, ubi eſt cor, & doloris ſenſus.* Imò licèt adeò tenaces, & avari eſſent, attamen ad conteſtandum horrorem, quo injurioſa contra Deum verba proferri audientes percellebantur, veſtes ſuas totaliter diſperdendo, damnum ſibi conciliatum minimè curabant: *Veſtes diſcerpunt non reſarciendas:* E contra verò S. Bernardinus multos dicit eſſe Chriſtianos, qui Judæis longè ſint pejores. *Deteriores ſunt ipſis Judæis, quibus in conſuetudine poſitum erat, quod audita blaſphemia ſibi aures obturabant*, juxta illud Actuum Apoſtolicorum c. 7. *continuerunt aures ſuas;* Ubi interlinearis addit, *ne ſcilicet blaſphemiam audirent.*

Novarin. Schediaſ. 19. c. 26. n. 129

Corn. à Lap. ibid Act. 16. v. 24

S. Ber. t. 1 ſer. 41 art. 1. c. 3. Chriſtiani Judæis pejores.

Act. Ap. 7. v. 56.

Pſ. 144. v. 9.

3 Deus noſter, de quo ſcribitur: *Miſerationes ejus ſuper omnia opera ejus*, à Moyſe, viro, ipſomet ſpiritu Sancto teſte, præ cunctis hominibus, manſuetiſſimo, interrogatus, qua ratione ſibi contra blaſphemum illum, cujus in libro Numerorum fit mentio, procedendum eſſet, non obſtante quòd illa contumelia prima fuiſſet, quam unquam ab aliquo Hebræorum acceperat, ac proindè aliquali remiſſione, & indulgentia digna eſſet, nihilominùs rigoroſæ juſtitiæ enſem contra eumdem ſtringi juſſit; Ait enim Deus: *Ponant illi qui audierunt manus ſuas ſuper caput ejus, & lapidet eum populus univerſus;* Hæc namque manuum ſuper caput rei impoſitio, erat quædam debiti ſupplicii reo acta imprecatio, ut Carthuſianus inquit: *Ut Zelo juſtitiæ imprecentur ei debitam pœnam.* Oleaſter legit: *Conjungant omnes qui audierunt, manus ſuas ſuper caput ejus.* Sicut quando offerebatur victima, manus ſuper eam imponere ſolebant, veluti ſi offerens ſe quidem mor-

Vindictoomnibus commiſſa in blaſphem.

Lev. 24. v. 10.

Dion. Carth. ibid. Oleaſter.

Digitized by Google

mortis reum eſſe proteſtaretur, Dei autem miſericordia reatum ſuum in victimam animalis illius tranſlatum eſſe: *Proteſtando ſe morte dignum, & Dei miſericordia ſuam mortem commutatam in pecudem; ita etiam audientes blaſphemiam, & ferentes, digni erant morte, ſed Domini miſericordia ſuum tenebat authorem blaſphemia, qui pro omnibus Deo immolabatur.* Quòd ſi quæſierit, inquit idem Oleaſter, cur Deus ad hujus blaſphemi ſupplicium exequendum, tunc non deputatos adhibuerit juſtitiæ miniſtros, ſed potius illud ab univerſo populo executioni demandari præceperit: *Crediderim omnibus committi vindictam*, reſpondet, *ne poſtmodum quis è populo auderet blaſphemare, & vereretur ipſe facere, quod in alio ſe vindicaſſe noviſſet.* Salvianus rationem quamdam affert huic jam allatæ non multum diſſimilem; Dicit enim: *Punitus ſub teſtimonio eſt, ut damnare ſcilicet reum videretur juſtitia, non poteſtas, exemplo ſcilicet ad cunctorum emendationem proficiente, ut nequis poſtea admitteret, quod omnis in uno populus vindicaſſet.*

Salv. l. 3. de Provid.

Chriſtus mitis propter blaſph. fit leo. Mat. 11. v. 29. Iſa. 42. v. 3.

4 Tametſi Chriſtus poſtquam mortali hac carne noſtra veſtitus fuit, manſuetudinem ſuper cunctas alias virtutes in ſe oſtentarit, dicendo: *Diſcite à me quia mitis ſum.* unde & Iſaias prædixerat; *Calamum quaſſatum non conteret, & linum fumigans non extinguet*, attamen ubi de injuriis agebatur, quæ Divinitati inferebantur, ipſum ex miti agno in furibundum quaſi Leonem commutatum videmus, prout cernere licuit in templo, ubi dexteram ſuam flagello armavit. In deſerto quoque ad duos primos à Dæmone tentatore factos inſultus imperturbabilis ſtetit, nimirùm quando Diabolus ei lapides in panes tranſmutandos obtulit, & quando ipſum ad ſe è pinnaculo templi deturbandum inſtigavit, non verò item, quando illum, ut ſe veluti Deum adoraret, inducere voluit:

Auth. imperf. hom. 7. Matth. 4. v. 3.

Unde Author imperfecti ait: *Cum Chriſtus in prima tentatione paſſus fuiſſet tentationis injuriam dicente ſibi Diabolo: Si filius Dei es, dic ut lapides iſti panes fiant, non eſt exaſperatus, nec in increpationem, vel abjectionem ejus eſt excitatus, ſed ſuſtinuit, & mitis permanſit; ſimiliter & in ſecunda, quamvis eſſet injuriatus; Nunc autem quando Diabolus quæſivit ſibi fieri à Chriſto, quod ſoli Deo fieri debebat, exaſperatus eſt, & iratus eſt, & increpuit eum, & repulit dicens: vade retro Satanas:*

v. 10.

Unde idem Author utiliſſimum quoddam deducit documentum, ſcilicet *ut nos exemplo illius diſcamus, noſtras quidem injurias illatas ab impiis, ſive in dicto, ſive in facto, magnanimiter ſuſtinere, Dei autem injurias, & contemptum, nec uſque ad auditum ſufferre, quoniam in propriis injuriis eſſe quempiam patientem laudabile eſt, injurias autem Dei diſſimulare, nimis eſt impium.*

Job patiens ob blaſph. exaſperatus.

5 Oculos quæſo veſtros in Jobum conjicite in ſterquilinio ulceribus plenum conſidentem, jactura facultatum filiorumque ſuorum ad imam paupertatem redactum, millenis chariſſimorum amicorum ſuorum injuriis calumniatum, & irritatum, ſemper tamen patientiſſimum, & in mentis ſuæ quiete imperturbatum; & tamen idem illud patientiæ ſpeculum, mox ut uxoris ſuæ blaſphemias audivit, ſuam quodammodò viſus eſt ſolidam patientiam amiſiſſe, quia ſcilicet per hanc non ipſe in perſona ſua, ſed Deus offendebatur: Hoc eſt quod S. Baſilius de eodem Jobo dicit: *Ira & indignatione plenus, Leone impetuoſior extitit, non propter mala quæ patiebatur, ſed propter ea quæ illa Diabolicè ſuadebat.* Putredo vermes, ulcera, ſpaſmi, in comparatione verborum blaſphemiæ, ipſi deliciæ, lilia, & roſæ eſſe videbantur: *Cùm ea verba ſtomachum Job moviſſent? id quod ſuperiora mala minimè facere poterant? pleno iracundiæ vultu, trucique aſpectu, ad uxorem tamquam ad hoſtem, converſus, priuſquam os aperuiſſet, ſolo vultu machinas ejus repulit.*

S. Baſil. in Cat. Patr. Græc.

S. Bern. to. 1. ſer. 41. ar. 3. c. quinti. Blaſphemos non corrigentes participes fiunt.

6 S. Bernardinus, eum qui blaſphemiam auſcultans eamdem non abominatur, culpæ & reatus blaſphemiæ participem fieri exiſtimavit: *Participes fiunt in hoc blaſphemantibus aſſiſtentes, ſi non obviant huic ſceleri, quantum poſſunt licitè, & quantum expoſtulat regula diſcretionis, & charitas correctionis:* citatque quoddam S. Hieronymi teſtimonium, in quadam Epiſtolarum ſuarum dicentis: *Sicut ad proprias injurias patientes eſſe debemus, ita ſi aliquem viderimus erga Deum ore ſacrilego blaſphemantem, illic patientiam tenere non debemus, ſed reſiſtere ſacrilego, os blaſphemum veritatis reſponſione damnare.*

Dion. Carth. in c. 24. Lev.

Dionyſius Carthuſianus eamdem conſiderationem habet, quòd ſcilicet inſignis ſit actus virtutis, offenſas nobis directè irrogatas patienter tolerare, ſumma verò ſit impietas diſſimulare Dei contumelias: *Etſi pium ſit*, inquit, *propriam æquanimiter ferre injuriam, impium tamen eſt Dei injuriam, præſertim blaſphemiam, diſſimulare aut ſuſtinere, imo cùm homo debeat Deum incomparabiliter plus quam ſe ipſum, & cætera cuncta, diligere, Zelum ſuum debet in tali caſu pro Deo demonſtrare.*

7 Sic videmus, viros ſumma virtute, & manſuetudine præditos, quotieſcumque de honore Dei zelando aut defendendo agebatur, furibundos ſeſe exhibuiſſe Leones: Exempla.
Sic Phinees correpto ferro cruentam ſtragem fecit. Elias non ſolùm verbis deriſoriis Prophetas Baal deluſit, verum etiam eoſdem populo dilacerandos tradidit. Sanctus Petrus Simoni Mago ſe opponens, eumdem deorſum præcipitem egit; Sic S. Paulus contra Elimam dimicavit: Sanctus Irenæus contra Valentinum; Tertullianus contra Marcionem; S. Hieronymus contra Jovinianum, & Vigilantium; Sanctus Auguſtinus contra Fauſtum; S. Baſilius contra Eunomium; S. Athanaſius contra Arrianos; Nazianzenus contra Julianum: Et ſic per Hiſtorias ſacras diſcurrendo dicendum de cæteris: quia ut Salvator noſter ait: *Qui non eſt mecum, contra me eſt, & qui non colligit mecum, diſpergit.* Luc. 11. v. 23.
Non ſufficit ergo dumtaxat dicere, quòd blaſphemiam non approbes, aut quòd tibi diſpliceat, ſed tunc id verè te facere ſignificabis, ſi dum illam coercere, aut caſtigare vales, idipſum cum egregio animi ardore exequatis: *Qui non zelat, non amat;* Undenam enim amorem verum dignoſcere poterô? *Probatio dilectionis, exhibitio eſt operis.*

8 Didacus Stella conſiderat, quòd quando ſcribæ, & Phariſæi, qui Chriſti Divinitatem minimè credebant, Salvatorem audierunt Paralytico dicentem: *Remittuntur tibi peccata tua*, dixerint: *Quis eſt hic, qui loquitur blaſphemias?* tametſi enim in judicio Divinitatis ob notitiæ fidei defectum erraverint, ardentem nihilominùs demonſtrabant Zelum, qui cor ipſorum in furorem adegit, quando Divinitatem per blaſphemiam contumeliari audiebant; Unde idem Stella ad noſtram eruditionem hoc ſubinfert documentum: *Exemplo Phariſæorum*, inquit, *oportet nos omnibus modis abominari blaſphemos, & gloriam, quæ ſolius Dei eſt, alteri non dare: Phariſæi blaſphemiam accuſant, ubi non eſt, nos verò impiiſſimos blaſphemos accuſare pudet.*

Didac. Stella in c. 5. Luc. &. Luc. 5. v. 20. v. 21.

9 Porrò Chriſtianus qui offenſam Dei in blaſphemo ſine ullo indignationis motu diſſimulat, meritò ab irrationali quadam beſtiola ad erubeſcentiam confundi debet; Refert enim Luduvicus Epiſcopus Tudenſis, Fratrem Eliam qui S. Franciſco in Generalatu ordinis Minorum ſucceſſit, ſequentem caſum retuliſſe, qui Laudæ revera accidit; Ibi namque in Hoſpitali quodam hæreticus quidam, licèt ignotus, ad mortem uſque infirmabatur, quem proindè ſacerdos ut ſacro ſe viatico armaret, hortatus fuit, cui hæreticus cum ſuſpiriis reſpondit: *Ecquis dabit mihi corpus Chriſti, ut accipiam, & adorem?* cui ſacerdos, ſacellanum illud confeſtim allaturum eſſe reſpondit: cui infirmus replicavit: *Apage ſis, Presbyter non deferet corpus Dominicum, ſed panem toſtum*, & ecce eodem, quo hæc dicebat, momento Cattus quidam, qui alias cicur, & domeſticus fuerat, in gulam temerarii illius inſilivit, dentibuſque, & unguibus illum miſerè diſcerpere cœpit, adeò ut ſumma cum difficultate Cattum iſtum ab illo avellere poſſent. Quo miraculo circumſtantes animati, infirmo enixè conati ſunt perſuadere, ut Chriſti in hoc Sanctiſſimo Sacramento præſentiam crederet, ſuamque hæreſim deteſtans abjuraret, eò vel maximè quòd jam oculis conſpexiſſet, qualiter ſe beſtiola iſta ad inſultum in communem ſui, & ipſius creatorem ab ipſo temerè factum, vindicandum armaſſet: Quibus ille, Cattum illum utique antea ferocem, & rabidum fuiſſe reſpondit: ubi verò ab illis rei veritatem percepiſſet, quòd ſcilicet numquam ferociſſet, quin potiùs hactenus ſemper unicuique familiaris, & blandus exiſtens, hanc ſuam ferociam, & rabiem tamquam inſtrumentum ab ultrice divina juſtitia aſſumptum exercuit, infirmus etiamnum, licèt in ſua contumacia perſeverans, ſubticuit: Cùm verò ſacerdos paulò poſt ad eum accedens, hortaretur eum, ut ſe ad ſaniorem fidem converteret, ille verò de novo blaſphemaret, & in ſacerdotis faciem conſpueret, Cattus ille protinùs reverſus, eum, ut antea, crudeliter invaſit, unguibuſque atrociter in collo, &

Ludov. Tuden. Lib. adv. Albig. c. 14. Hiſtoriam.

faciē

Digitized by Google

facie diſcerpſit, cumque quaſi ad mortis anguſtias reduxit: qui tamen à circumſtantibus coercitus, & ne deinceps ipſum lædere poſſet, videreturque num infirmus ad ſanitatem rediturus eſſet mentem, caveæ incluſus fuit: interea blaſphemus ille deſperatus, & obſtinatus mortuus eſt; cùmque ſua catto reſtitueretur libertas, ea hoſpitali ad agrum properavit, in quem cadaver impii illius projectum fuerat, ibique clamoribus, & ejulatibus aera replens, tandem & ipſe mortuus eſt. Dicite ſodes, quot futuri ſunt, qui in noviſſimo judicii die ab hac beſtiola condemnabuntur, maximè inter Chriſtianos, qui tantis à Deo, cujus imaginem in nobis impreſſam gerimus, beneficiis cumulati ſunt, & tamen honorem illum, quem ipſæ quoque irrationales beſtiæ tanta cum anxietate, & conatu defendunt, defendere negligunt? In libro, qui Pratum floridum intitulatur, ſcribitur, quòd in partibus Vaſconiæ duo laniones in blaſphemiis quotidianis habituati,

Pratum Florid. p. 1. l. 5. cap. 6.

Corpus Chriſti frequenter per diem ex contemptu nominare conſueverint, cùmque ambo die quadam à ſuis inimicis ad mortem uſque ſanciati eſſent, omnes regionis illius canes certatim ad eos accurrentes, utrumque aggreſſi, corpora illorum dilaniarunt, & in minutas partes diſcerpſerunt.

10 Alius quidam author de hæretica quadam muliere ex partibus Hollandiæ oriunda refert, quòd cùm evidenti ſalutis periculo parturiens à vicinis mulieribus moneretur, ut ſe Beatiſſimæ Virgini Deiparæ recommendaret, ipſa, utpotè Anabaptiſtarum hæreſi imbuta, dixit nequaquam ad hoc ſe induci paſſuram eſſe, ut ſe protectioni cujuſdam ſuculæ committeret. Mira profectò res, ſed vera, Deus enim in hujus tam execrabilis blaſphemiæ vindictam diſpoſuit, ut eadem mulier veluti ſus quædam multos porcos mortuos parturiret.

Tilm. Bredenb. l. col. lat. ſacr. c. 19.

11 Revocandum eſt hoc loco in memoriam, quantoperè olim Abiſai efferbuerit, ſeu ut meliùs dicam ferocierit, ad ſumendam de iis injuriis, & contumeliis vindictam, quas Semei David irrogarat, tametſi ipſi perſpectum eſſet, Deum hasce injurias Davidi in majus ipſius bonum irrogari permiſiſſe: Dixit enim David Abiſai; *Dominus præcepit illi ut malediceret*, cùm Abiſai quæreret: *Quare maledicit canis hic mortuus Domino meo Regi?* Nobis autem in manifeſtè conſtat, quòd Deus blaſphemorum arrogantiam, & temeritatem adeò impiam non ſolùm non permittat, ſed potiùs deteſtetur, & abominetur; Imò præcepit nobis, ut honoris ſui defenſionem toto zelo proſequeremur, delinquentesque debitis mulctaremus ſuppliciis.

Abiſai fervor contra Semei.

2. Reg. 16. v. 10. v. 9.

12 In Levitico dicitur: *Et anima cùm peccaverit, & audierit vocem jurantis, & ipſe teſtis vel vidit, vel cognovit, ſi non indicaverit, portabit iniquitatem ſuam*; Ubi Oleaſter ait: *Aliqui ex Hebræis hoc intelligunt de maledicente, ſeu blaſphemante nomen Domini, qui niſi annuntiaverit, portabit iniquitatem*, quaſi dicere vellet, talis, & malitiæ, & iniquitatis blaſphemantis particeps erit, & debiti eidem ſupplicii: quia ut Gerſon ſcribit: *Peccatum blaſphemiæ cadit omnino ſuper eos, qui ipſum audiunt libenter, vel qui irrident, vel quando non ponant impedimentum unaquæque perſona ſecundùm poſſe ſuum, & ſcire ſuum.*

Levit. 5. v. 1.

Oleaſter ibi.

Gerſ. tom. 4. Conſid. 6.

13 S. Bernardinus rationem quamdam convincentem, quæ a minori ad majus procedit, affert in medium; Dicit enim: *O nefanda crudelitas, creatorem noſtrum, & Dei matrem in laribus propriis ſinere illis linguis maledictis ſic crudeliter laniari! Quis namque ſapiens, & timens Deum permitteret, cùm perturbare poſſet, alicui ſancto viro contumeliam fieri in propria domo? quantò minus Deo, & Salvatori noſtro, & ſanctis cum Chriſto jam beatis? Quis ſuſtinere poſſet, quòd coram eo aliquod convitium, vel vituperium contra proprium Patrem impingeretur? Non enim poſſunt proprios Dominos diligentes, de eis aliquod audire ſiniſtrum, quantò minus ſuſtinere debent de Domino Dominantium, & Rege Regum?* Et ideo Tertullianus in ea eſt opinione, quòd Angeli blaſphemias audientes, de Cœlo proſpiciant, ut videant, quiſnam ſit temerarius ille, qui illos ad zelandum Dei honorem excitat: *Dubitas, illo momento omnes Angelos proſpicere de Cœlo, & ſingulos denotare, quis blaſphemiam dixerit, quis linguam, quis aures Diabolo adversùs Deum adminiſtraverit?*

S. Bern. to. 1. ſer. 41. art. 1. cap. 4. Blaſph. debet corrigi.

Tertul. l. de ſpectac.

14 Paradiſus Cœleſtis poſt tot ſæcula, à quibus poſt ſui creationem clauſus fuit, tandem latroni cuidam apertus fuiſſe legitur, ſiquidem poſt quinquies millenos, & ampliùs annos, ab illo Deo, qui ſe Cœli oſtium vocat, audita eſt vox illa: *Hodie mecum eris in Paradiſo*. At verò quonam merito publicus hic viarum prædator hanc ſibi a Deo gratiam promeruit? num fortè quia in Redemptoris pro nobis patientis ſocietate fuit? aut quia ea die mortuus, quo ſanguis filii Dei pro humana Redemptione effuſus fuit, optatiſſimam hanc fortunam habuit, ut præ cæteris infiniti valoris ipſius particeps fieret? at verò ſi ita eſt, cur non etiam malus eumdem effectum participavit, de quo ſacer textus aſſerit, quòd *in eadem damnatione erat?* Audite, quæ ambos hosce latrones intercedit, differentia: *Unus autem ex illis qui pendebant, latronibus, blaſphemabat eum dicens: ſi tu es Chriſtus, ſalvum fac temetipſum & nos*; nequaquam enim merebatur, ut Agni immaculati pro nobis occiſi ſanguine madefieret, quando actualiter eumdem blaſphemabat. E contra verò alter, quia Salvatorem ab iis opprobriis, quibus ejus in patibulo ſocius ipſi improperabat, defendendo, ſuum erga Chriſtum defendendum zelum demonſtrabat, dicens: *Neque tu times Deum, qui in eadem damnatione es; nos quidem juſtè, nam digna factis recipimus, hic autem quid mali fecit?* juſtè audire meruit: *Amen dico tibi: Hodie mecum eris in Paradiſo.*

Ideò Diſmas Cœlum accepit.

Luc. 23. v. 43.

Luc. 23. 40. v. 39.

Luc. 23. v. 40.

v. 43.

15 *Corripere* idem eſt, quod *cor rapere*; ideòque nil mirum eſt, quòd illa a juſto latrone impio, & blaſphemanti ſodali ſuo facta exprobratio & correctio, cor Redemptoris noſtri, ut ita loquar, ſibi quaſi rapuerit, ſiquidem *impunè* non ſolùm ipſe, ſed omnes alii *prætereuntes blaſphemabant*; neque ut alias blaſphemiis auditis fieri ſolebat, præ nimia blaſphemiæ diſplicentia veſtes ſuas lacerabant, ſed potiùs gaudebant, & exultabant videntes, quòd non corpus ſolum, ſed & honorem, & exiſtimationem ejus dilacerarent.

Cor Chriſto rapuit corrigendo blaſph.

Mat. 27. v. 39.

16 D. Chryſoſtomus Hom. 2. ad populum Antiochenum ad hanc correctionem nos exhortatur dicens: *Sufficit unus homo zelo fidei ſuccenſus, totum corrigere populum: Cùm verò non unus tantum, nec duo, vel tres, ſed tanta ſit multitudo, quæ negligentium curam poſſit attingere, non aliunde, ſed per torporem veſtrum, neque per impotentiam plures pereunt, & labuntur.* Idem quoque rationem quamdam id efficaciter perſuadentem, adducit; Dicit enim: *Rixas ex plateis ſuſcitatas audientes, protinùs accurrimus, ut eas compeſcamus, aut in duellum mutuum ſe provocantes, reconciliemus; Imo ſi jumentum aliquod ſub onere ſuccumbat, & corruat, prompti ſumus, ut ejus Domino ad illud erigendum opem feramus: Fratrum verò pereuntium curam habemus nullam; aſinus eſt blaſphemus iracundiæ pondus non ferens; cecidit? accede, excita, & per verba, & per facta, & per lenitatem, & vehementiam varia ſit medicina.*

D. Chryſ. t. 1. Ho. 2. ad pop. Ad corrigendum adhortamur.

17 Audite autem ſi placet, quodnam ſit eorum qui hac in re Zelum ſuum conteſtantur, egregium lucrum, S. Bernardinus ait: *Juſtè quidem penſari poteſt, quòd glorioſa Virgo, cæterique Sancti Cœleſtes, apud Deum pias effundant preces pro ſolerti officiali contra blaſphemos* (quod idem de perſonis privatis affirmari poſſe videtur) *cùm tantum horreant, Deum, & ſua nomina blaſphemari; propterea denarii quos ex blaſphemorum punitione officiales lucrantur, mammona iniquitatis nuncupari poſſunt, ad quos lucrandum hortatur Dominus, dicens: Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, ut, cùm defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula; amicos, id eſt, Cœleſtes ſanctos; de mammona iniquitatis, id eſt, condemnate blaſphemos, ut vobis denarios ex ſua patrata iniquitate dent; nec aurum deeſt, ſi ut dictum eſt, ex orationibus ſanctorum ſuorum ſubſtantia conſervatur; ſed quod maximè eſt eis neceſſarium, quodammodo æterna gloria promittatur, quia a Domino ſubinfertur; ut, cùm defeceritis, ſcilicet per corporalem mortem, recipiant vos æterni cives in æterna tabernacula Regni Cœlorum.* Idem quoque S. Pater ad Prælatos in puniendis blaſphemiis negligentes, converſus, ita illos alloquitur: *O ſi percuterentur inſignia, & arma veſtra, o quot inquiſitiones, quot examinationes fierent!* quòd ſi hoc ipſum ad inquirendum, & puniendum blaſphemum fieret, quantò magis, &c.

S. Bern. ib. ar. 3. cap. 4. Lucrum.

Luc. 16. v. 9.

S. Bernard. ar. 2. cap. 3.

Di-

DISCURSUS XIII.

ARGUMENTUM.

Blaſphemiæ in ipſos blaſphemos recidunt; ubi perſtringuntur, qui in adverſis Deo maledicunt, cùm benedicere deberent, variaque ſuppliciorum in ſacrilegos iſtos recenſentur exempla.

THEMA.

Qui in altum mittit lapidem, ſuper caput ejus cadet. Eccleſ. 27. v. 28.

Blaſph. à Deo puniuntur.

1 PEr quotidianam experientiam videmus, quòd lapides in ſublime ex funda evibrari, majori cum præcipitio recidant in projicientem: Eodem modo quiſquis verba contumelioſa, & probroſa in Cœlum evomit, ab iiſdem ut plurimùm ſeveriori pœnæ ſubjicitur, id quod D. Chryſoſtomus in quadam Homilia ſua *de incomprahenſibili Dei natura*, ſuper illo textu: *Qui blaſphemant, ipſi lædunt ſalutem, & perimunt*, latiùs deducit, dum ait: *Veriſſima namque illius ſententia eſt, qui de blaſphemis inquit hominibus: lapidem qui ſurſum jacit in excelſum, in ſuum caput jacit; quemadmodum enim qui lapidem illo jaculatur, corpus Cœleſte non attingere, nedum lacerare poteſt, plagam autem ſuo capite excipit, cùm lapis eodem, unde jaculatus eſt, redeat; ita qui beatam illam blaſphemat ſubſtantiam, ut numquam offendere eam poteſt, cùm longe potior atque excelſior ſit, quam ut affici aliquo poſſit detrimento, ſic ferrum adverſus animam ſuam acuit, & parat, cùm ſe ingratum Domino bene merenti exhibet.* Porrò Deus olim blaſphemantem lapidibus opprimi juſſit: *Lapidet eum populus*, & meritò quidem, quia ut Procopius à Gloſſa alligatus ait; *quia is erat quaſi lapis, lapidibus meritò obruitur.*

D. Chryſ. ho. 1. de incomp. Dei natura.

Levit. 24. v. 14. Procopius in Gloſſ.

Act. Eccl. Mediol. p. 4. cap. 360. concil. Prov. 1. p. 1. c. 12.

2 S. Carolus Borromæus in Concilio Provinciali 3. blaſphemos publicos, qui ad pœnitentiam ſe reduci non ſinunt, ſepultura Eccleſiaſtica privari præcepit: Et in Concilio Provinciali primo ſequens decretum condidit: *Blaſphemi ſemel ad pœnitentiam, & communionem admiſſi, ſi poſtea eos in eodem luto peccatorum hærere cognitum ſit, amplius ad ſacram communionem non recipiantur, niſi poſtea vitam, & mores emendaſſe perſpexerint:* Quam eis pœnam meritò impoſuit, cùm æquum non ſit, nec conveniens, ut ſacratiſſimum, & venerabiliſſimum corpus filii Dei, quem *adorant Dominationes, tremunt poteſtates*, temerariæ ejuſmodi linguæ imponatur, quæ cum contumeliis, & injuriis onerare præſumpſit.

Communione non digni.

Matth. 6. v. 9. D. Chryſ. ho. cit. Divinas recipiunt maledictiones.

3 Deus nobis linguam eo fine dedit, ut venerabiliſſimum ejus nomen ſanctificemus: *Sanctificetur nomen tuum*; ac proindè D. Chryſoſtomus monet dicens: *Invocemus Deum, quem illi maledictis laceſcunt, nos omni laude proſequamur, & honore, rogemuſque ut linguam ad dicendum pleniùs, & mentem ad intelligendum certiùs excitet; cauſam enim illius agimus, pro ejuſque gloria laboramus, vel ut veriùs loquar, pro ſalute noſtra contendimus, Deum namque nemo quiſquam eſt, qui vel contemnendo obfuſcet, vel commendando reddat illuſtriorem: manet ille quidem ſemper in ſuo eodem ſtatu cum gloria, neque laudibus amplificandus, neque maledictis minuendus*; ac tandem concludit, quòd qui Deum laudibus, & benedictionibus extollit, ab ipſo viciſſim benedictionibus repleatur; ècontra verò qui eum vituperat, & blaſphemat, divinas quoque maledictiones ſibi conciliet: *Qui in altum mittit, &c.*

Dion. Carth. in c. 20. Exo. v. 7.

4 Dionyſius Carthuſianus verba illa Exodi: *Non aſſumes nomen Domini Dei tui in vanum*, exponens, dicit: *Decet, ut numquam ſine reverentia, & cordis attentione Deum nominemus, aut etiam nominari audiamus.* Quid igitur dicemus de illis, qui eum non ſolùm non venerantur, aut honorant, verum inſuper ei maledicunt? Quot ſunt, qui dum Principis ſui, vel ſummi Pontificis, nomen nominatur, magnam illi reverentiam exhibent? *Deum verò*, inquit D. Chryſoſtomus, *tam continuè, tamquam nihil vocas? in orationibus voca, voca eum ad amici beneficium, voca ad animæ tuæ ſalutem, tunc aderit, tunc eum lætificabis, nunc autem irritas.* Et hoc quidem os illud aureum de irreverentia nominis Dei dicit, non de blaſphemia, ac proindè proſequitur dicendo: *Et tu quidem ſi cujus ſine honoris titulo memineris venerabilis viri, contumelia facta eſt, Deum autem circumfers importunè in ſermonibus tuis.* Idem quoque ſanctus in Homilia 2.

D. Chryſ. Ho. 67. ad pop. Ant.

D. Chryſ. ho. 2. ad pop. Ant.

ad populum Antiochenum, in deteſtationem blaſphemorum ardentiſſimum ſuum Zelum demonſtrat, dum ab eodem populo ſolùm horum ſacrilegorum condignam punitionem, in prædicationum ſuarum pretium, & remunerationem expoſcit dicens: *Unam à vobis omnibus petere volo retributionem pro concione hac, atque ſermone, ut in Civitate blaſphemantes mihi caſtigetis, & ſi quempiam in bivio, & foro Deum blaſphemantem audieris, accede, increpa, & ſi verbera infligere oporteat, ne recuſes, ipſius faciem alapa percute, contere os ipſius, percuſſione manum tuam ſanctifica; & ſi illi accuſaverint, & ſi in judicium traxerint, ſequere, & ſi pœnam judex pro tribunali repoſcerit, dic cum libertate, quod Angelorum Regem blaſphemavit; ſi enim Reges terræ blaſphemantem puniri oportet, multo magis illum contumelia afficientes.*

In adverſis noli Deum blaſphemare.

5 Experientia quotidiana teſtatur, quòd adverſitates nobis invitis immiſſæ, cauſæ eſſe ſoleant blaſphemiarum, quia in contradictionibus paupertatis, perſecutionum, infirmitatum, jacturæ facultatum, aliiſque ſimilibus adverſis, lingua noſtra per impatientiam, & furorem inſtigata, ad maledicendum Deo, & ſanctis ejus moveri ſoleat; contra quos idem D. Chryſoſtomus variis in locis mirabiliter diſcurrit. Et quidem Tom. 7. Conc. 3. de Lazaro inquit: *Quid facis, o homo, in beneficum, in proviſorem, in tui curam agentem, in ſeveriorem convicia jaciens? nec te ſentis in præcipitium abripi, teque ipſum in extremi exitii barathrum dejicere? num enim ſi blaſphemiam proferas, leniorem reddis morbum? exacerbas potiùs illum, ac moleſtiorem reddis cruciatum; propter hoc enim Diabolus innumeras impingit moleſtias, ut in illud barathrum te præcipitet.* Conſiderat etenim ſanctus, quòd aſtutus ſerpens, dum nos in anguſtiis poſitos in deſperationem, & impatientiam adigi videt, tantò magis humorem hunc peccantem in nobis adaugere contendat, blaſphemiaſque à nobis multiplicari faciat: è contra verò dum nos tribulationem ſuſcipere videt cum patientia, & gratiarum actione erga Deum, à nobis procul recedens malum non aggravat, ne in nobis patientiæ, & conformitatis voluntatis noſtræ cum divino velle meritum, ſibi verò damnum, quòd ex jactura animæ noſtræ patitur, magis adaugeat: eſt enim Dæmon ex hac parte cani ſimilis, qui dum ſub menſa aliquid cibi ſibi porrigendum expectans, aliquid à quodam menſæ accumbentium accipit, ab illo non recedit; at verò ſi cibus ſemel, bis, terve illi ſollicitanti denegetur, recedit, nec ampliùs comparet: *Itidem & Diabolus jugiter nobis inhiat, ſi quod blaſphemum verbum ipſi, ceu cani projiciamus, hoc accepto rurſus aggreditur, quod ſi perſeveraveris gratias agere, jugulaveris illum fame, celeriterque abegeris, & aufugere coegeris.*

D. Chryſ. Tom. 7. conc. 3. de Lazaro.

Proſecutio.

6 At verò, inquit D. Chryſoſtomus, fortaſſe dices, dolores, & mala quæ pateris, adeò vehementer te torquere, ut os tuum à latrantis coercere, & in patientia ſolidè perſiſtere nequeas: at verò ſciendum tibi eſt, quòd à me nequaquam prohibearis loqui, aut dolores tuos lamentis conteſtari, ſed ſolùm ne in doloribus conſtitutus, in blaſphemias erumpas, hoc eſt quod tibi prohibetur: *volo te*, inquit S. Doctor, *pro blaſphemia loqui gratiarum actionem, pro verbis indignationis, verba boni omnis. Confitere Domino, clama vehementer obſecrando, clama vehementer glorificando: ſic tibi & morbus redditur levior, diſcedente quidem Diabolo propter tuam gratiarum actionem, Dei verò auxilio accedente; nam ſi blaſphemias effuderis, pariter, & Dei auxilium ſubmoviſti, & Diabolum adverſus temetipſum reddidiſti ſæviorem, & teipſum magis involviſti doloribus.*

Multi blaſph. non ob hoc puniuntur, ut gratias agant in adverſitate.

7 Idem quoque S. Archipræſul quærit, utrum ex his duobus facilliùs ſit, an Deo in adverſis gratias reddere eumque laudare, an verò Deo maledicere? Et reſpondet, faciliùs eſſe gratias agere, quàm maledicere, quia ſi Deo maledixeris, qui te auſcultant, ſive ii parentes, aut amici ſint, ſive quiſcumque alius, ſtatim tui efficiuntur inimici, prætérquamquod de ſalute animæ tuæ mortaliter periclitèris; at verò ſi in adverſis, infracto, & conſtanti animo perſtiteris, coronas tibi immortales comparabis, teque æterna remuneratione dignum efficies. Ac demum ſubjungit: *Cur igitur quod utile eſt, quod facile, quod jucundum omittens, id quod lædit, quod contriſtat, quod tabefacit, illius loco ſectaris?* Evidentibus quoque rationibus adverſitates blaſphemiarum cauſam eſſe demonſtrat, idque ex ſolius malæ voluntatis noſtræ perverſitate, non verò ex adverſitatum natura, quia multi ſunt

qui

Digitized by Google

qui in paupertate, aliiſque adverſis conſtituti, Deo arctiùs adſtringuntur. E contra verò alii perſæpè reperiuntur, qui in culmine felicitatis, & deliciarum poſiti, adversùs Cœlum blaſphemias continuò evomunt. Denique rationem reddit, cur alii puniantur in hac vita præſenti, aliorum verò pœna in alteram uſque vitam reſervetur: *Omnes*, inquit, *ſumus obnoxii pœnis; ſi nullus hic puniretur, plures redderentur ſocordiores, multique dicerent, non eſſe providentiam; etenim ſi cum nunc videant, multos improbos puniri, multas ejuſmodi blaſphemias evomunt; ſi ne hæc quidem eſſet, quidnam dicerent? ad quod malitiæ genus non raperentur? Has ob res Deus alios quidem hic punit, alios non punit. Punit quidem aliquos, excidens illorum vitiam, pœnamque illis reddens leviorem, aut etiam in totum liberans illos, & eos qui perverse vivunt, caſtigatiores reddens hac punitione: alios vero rurſus non punit, ut ſi reſipiſcentes ſibi ipſis caverint, ac Dei benignitatem reveriti fuerint, & hic liberarentur à pœna, & illic à ſupplicio: ſin perſtiterint nihilo meliores facti lenitate Dei, qui mala noſtra diù tolerat, majorem ſuſtineant cruciatum, propter inſignem eorum contemptum.* Mirum igitur nequaquam eſt, ſi multi blaſphemi in hac vita, nec ab humana, nec à Divina juſtitia caſtigentur, quia Deus tantò acerbius ipſis in futura vita reſervat ſupplicium, & tarditatem ſupplicii gravitate compenſat.

Antiochi blaſph. ſupplicium.

8 Verùm enim verò ut diſcurſus noſter denuò ad utiliſſimum iſtud redeat punctum, quod antea tetigimus, ſcilicet, in adverſis Deum nequaquam laceſſendum blaſphemiis, ſeu benedictionibus, laudibus, & gratiarum actionibus demulcendum, noſtramque cum divinæ voluntatis arbitrio conformandam voluntatem; quid dicemus, ſi nobis ob oculos poſitus fuerit impius ille Antiochus? *Is qui ſibi videbatur etiam fluctibus maris imperare,* [2. Macch. 9. v. 8.] *ſupra humanum modum ſuperbia repletus, & montium altitudines in ſtatera appendere, nunc humiliatus ad terram in geſtatorio portabatur, manifeſtam Dei virtutem in ſemetipſo conteſtans, ita ut de corpore impii vermes ſcaturirent, odore etiam illius, & fœtore exercitus gravaretur.* [v. 9.] Quòd ſi illud ſuperbiæ monſtrum prius contra Deum Iſraeli blaſphemaverat, multò magis igitur nunc videri potuiſſet, ſuam in ſimiles contra Deum evomendas blaſphemias laxatutus fuiſſe linguam ſacrilegam, cum ſub tot adverſis ingemiſceret, & tamen audite ſodes in quænam tunc verba proruperit: *Juſtum eſt*, inquit, *ſubditum eſſe Deo, & mortalem non paria Deo ſentire.* [v. 12.] Imò vovebat, ſe Jeroſolymam à jugu ſuo exempturum eſſe, locupletaturum ærarii ſuis donis templum, pro ſacrificiis ære ſuo procuraturum victimas, ac tandem Religionem Judaicam mox eſſe amplexaturum; at verò ut jacet textus ait: *Orabat hic ſceleſtus Dominum, à quo non eſſet miſericordiam conſecuturus:* [v. 13.] nimirum non merebatur exaudiri à Deo, qui in templo, ubi omnes ejus conatus felices ſuerant ſortiti exitus, toties ſacrilego ore ſuo in enormes valdè blaſphemias proruperat. Quamvis per hoc quoque nobis aliundè inſinuetur, etiam illos, qui in ſupremo ſunt felicitatis apice conſtituti, licèt in blaſphemiis habituati ſint, ab illis tamen ſe continere poſſe.

Marc. 1. v. 24. Beonaris Lazari gloria.

9 Sed quin de hominibus loquor? etiam ab ipſomet Dæmone exemplum ſumere licet, de quo apud S. Marcum ſcribitur quòd dum per Chriſti Domini præſentiam torqueretur; *veniſti perdere nos?* eidem dixerit: *Scio quis ſis, Sanctus Dei;* ad confuſionem nimirùm Chriſtianorum, qui in adverſitatibus conſtituti, Deum vel maximè ad indignationem irritant. Et quidem mendicus ille Lazarus, qui ab Angelis in ſinum Abrahæ certatim delatus fuit, ex hoc ſolum motivo in Scriptura Sacra ab æterna, & incarnata veritate ad perpetuam rei memoriam canonizatus fuit, quia non conſtat uſpiam, quòd ex hujus in tot lamis, ſitis, nuditatis, paupertatis, frigoris, ulcerum, cunctarumque aliarum deſolationum ærumnis conſtituti hominis ore, vel minimum blaſphemiæ, aut impatientiæ verbum unquam prolatum fuerit: Unde Theophylactus ait. *Num igitur Lazarus in tantis malis blaſphemabat? num conviciabatur? num providentiam Dei reprehendebat? nihil horum, ſed fortis erat.* [Theophyl. in Lucam.] Undenam verò vetuſtus hic ſcriptor id conjicere poterat? nimirùm quia Evangelium nullam hac de re mentionem fecit, cùm tamen ſi tale quid ab eo commiſſum fuiſſet, ſcriptura ſacra aliquam illius mentionem feciſſet: Imò tametſi verum ſit, quòd homines ſimilibus ærumnis divexati, ut plurimum de Deo, ejuſque divina providentia conqueri, aut lamentari ſoleant, attamen ſi Lazarus in hiſce miſeriis conſtitutus in Cœlum maledicus fuiſſet, hoc utique ad corporis ipſius exequias, & funeralia celebranda, atque ad animam ejus velut in triumphali curru in Paradiſi depoſitum deportandam, nunquam tot Angelorum exercitus expediviſſet. Unde ex hoc unico motivo Theophylactus Lazari ab hoc vitio immunitatem concludit, dicens: *Propterea quod Angeli illum mortuum ſuſceperunt, nam ſi obmurmurator fuiſſet, & blaſphemus, neutiquam tantum honorem fuiſſet conſecutus, & Angelorum comitatu ſtipatus.*

10 Verùm enim verò ſi illam Eccleſiaſtici comminationem: *Qui in altum mittit lapidem*, ad litteram verificatam videre volumus, ex multiplicium ſuppliciorum ſerie, blaſphemos ut plurimùm malo vitam ſuam fine clauſiſſe, juſtamque blaſphemiæ ſuæ pœnam ſemper reportaſſe deprehendemus. Et quidem ſi de impoſitis huic ſceleri à viris principibus ſuppliciis nobis ſermo ſit, præter ſuperiùs enarratas factas in illos acerbiſſimas animadverſiones; Nicolaus Boerius titulo *de Maleficis, & Blaſphemiis*, leges Regni Galliarum ita circa hoc diſpoſuiſſe ſcribit, ut, qui prima vice in blaſphemiam aliquam prorumperet, per jejunium in pane, & aqua puniretur per menſem, & in hujus menſis decurſu pariter à Prima uſque ad Nonam publicè expoſitus in loco publico conſiſteret, data unicuique libera facultate levatas è terra ſordes in ejus faciem conjiciendi. Secunda autem vice labium ejus ſuperiùs in die publici mercatus præcindi jubebant, ut hac ratione ſuperiori truncato labio dentes ejus denudati conſpicerentur. Tertia autem vice labium ejus inferius eodem modo in conſpectu omnium detruncandum eſſe decernebant. Denique quarta vice lingua è faucibus extracta amputari jubebatur.

Eccl. 27. v. 28. Blaſph. impoſita ſupplicia.

Nicol. Boerius deci. 301.

11 Cœleſtis autem Juſtitiæ Signatura temerarios hoſce ſacrilegos variis quoque modis punire conſuevit. Et quidem in Sophronii Prato florido de mortione quodam, cui nomen Gajanus erat, refertur, quòd dum Heliopoli in Phœnicia Deiparam in publico theatro verbis ridiculis blaſphemaſſet, ſanctiſſima Virgo apparens ei dixerit: *Noli quæſo, noli ita lædere animam tuam:* ille verò rurſùs deteriùs illam blaſphemabat; Cùmque Deipara de novo eidem apparuiſſet, ut eum ad ſaniora conſilia capeſſenda hortaretur, ſacrilegus autem in ſua impietate perſiſteret, ipſa iteratò eidem in meridie dormienti apparens, nec tamen minimum ei verbum dicens: *Digito ſignavit ejus manus, & pedes: evigilans autem invenit ſe truncatum manibus, & pedibus, & ita infelix, ut truncus inutilis jacens, confitebatur omnibus, cujus rei gratia, & quomodo hoc paſſus eſſet.*

Sophron. in Prato Spir. cp. 47. Hiſtoriæ.

12 Viglegas in vita S. Alexandri Papæ refert, quòd Aurelianus Præfectus Romanus minimè contentus, quòd Alexandro Papæ necem intuliſſet, dum ſacrum ejus cadaver ad majorem illius ignominiam, & contemptum blaſphemaret, multiſque opprobriis afficeret, confeſtim à Deo punitus fuerit, ſiquidem virga quædam ignea cœlitus in ipſum cecidit, eodemque tempore vocem quamdam ſibi decentem audivit: Accipe, ò Aureliane, condignum impietatis tuæ præmium; unde ſubitò in terram velut mortuus corruit, & horribiliter clamans poſt multos deſperationis actus animam ſuam Diabolo tradendam exhalavit.

Viglegas in vit. Alex. Papæ.

13 De Herode Aſcalonita conſtat, quòd dum nimium elatus contra ipſiſſimam ſupremam Altiſſimi Majeſtatem blaſphemias evomeret in partibus ſecretis percuſſus, vivus à vermibus devoratus fuerit. Idem quoque Antiocho impio blaſphematori accidit. De Hunnerico Vvandalorum Rege Arriano idem ſupplicii genus ſumptum fuiſſe legitur, cujus omnes corporis partes putrefactos vermes, & ſaniem copioſè ſcaturiebant. Neſtorius hæreſiarcha, qui contra Beatam Virginem adeò horrendè blaſphemavit, in lingua punitus fuit, utpotè quæ ipſo etiamnum vivente à vermibus conſumpta eſt.

Joſeph Hebr. l. 7. Antiq. Jud. c. 8.

Vict. Utic. l. 1. perſec. Vvand.

14 Refert P. Hieremias Drexelius, quòd Auguſtæ Vindelicorum cùm in Eccleſia S. Salvatoris expoſito Sanctiſſimo Sacramento indictæ eſſent preces quadraginta horarum ad implorandam divinam opem contra tunc imminentem peſtilentiam, Lutheranus quidam illic tranſiens interrogarit, quid ibi ageretur; qui reſponſo accepto, cùm preces illas, necnon & alios ritus Chriſtiano-Catholicos derideret, vix domum ſuam ingreſſus eſt, cum ecce à peſte correptus fuit, omnibus

Jerem. Drexel. de ling. damnan. cap. 14. n. 1.

aliis

Digitized by Google

aliis domus ſuæ familiaribus, aliiſque vicinis ſuis illæſis remanentibus,

Vvading. an.1243. n.3. 15 In Annalibus ordinis S. Franciſci, inter inſignea B. Luchefii Tertii ord. ejuſdem S. Franciſci eximii religioſi virtutes ibi relatas legimus, quòd cùm diverſos infirmos, alios ex humeris à tergo ſuſpenſos, alios brachiis complexos ſimul, & ſemel portaret, alios denique manu ſua duceret, hocque pondere onuſtus diſſoluto cuidam, & perditæ ſalutis juveni occurriſſet, dicenti ſibi: Quodnam eſt onus iſtud quod portas? an Diabolum humeris tuis inſidentem non vides? *Ad tantam inſipientiam vir ſanctus illachrymatus, reſpondit: O miſer, & miſerabilis, mihi Diabolus nequaquam inſidet, ſed Chriſtus in ſuis pauperibus, qui dixit: Amen dico vobis, quamdiù uni ex fratribus meis minimis feciſtis, mihi feciſtis. Sancti hujus verba ſecuta eſt Dei virtus, & ultio; Blaſphemus ſtatim obmutuit, qui manum Altiſſimi recognoſcens, in lachrymas, & penitentiam fuſus, quibus potuit ſignis opem Dei ſupplex implorat: & gratia ei impetrata, dixit ei: Eſto tui cuſtos, ne pejus tibi contingat, nec deinceps offendas Deum factis, aut verbis.*

Vvading. an.1243. n.3. 16 In iiſdem Annalibus de quodam Armando Roſſo ſcribitur, quòd cùm hic ab hæreſi ſeductus, Caroli Archidiaconi ob religionem orthodoxam occiſi, à quo ipſe Armandus in cauſa ejuſdem fidei ſæpiùs inquiſitus, & caſtigatus fuerat, mortem audiviſſet, mox auditus fuerit in ſequentia blaſphema verba prorumpere: *Avinione nunc vadam, & videbo ſi hic ſcriptor loquax, & ineptiſſimus vir potuerit mori; qui veniens, & videns ſanctum Archidiaconum in ſuo ſanguine volutatum, pede percuſſit eum dicens: Jace ruſtice loquax, nunc loquere ſi potes, mox ulcere inſanabili in eadem tibia eſt percuſſus.*

17 In alio quodam ſcriptore legimus, quòd cùm ex duobus luſoribus unus, qui ſua ludendo perdiderat, varias contra Deum blaſphemias effutiiſſet, colluſor id ipſum audiens, ei dixerit, quòd modum efficaciter blaſphemandi ignoraret, ac proindè ipſum docere volens, horrendas contra Deum, & ſanctiſſimam ejus matrem evomuerit blaſphemias: Et ecce ſubitò vox quædam audita fuit hæc verba articulatè pronuntians: Hactenùs illatam mihi injuriam diſſimulavi, at verò nunc, quia de honore matris meæ agitur, vindictam differre nequeo: & confeſtim in eodem loco ab inviſibili manu ferro transfoſſus animam exhalavit. Cæſar. Heiſterb. l. 7. Hiſt. c. 44.

18 In eadem Hiſtoria de nobili quodam legitur, quòd dum longo tempore aerem quotidiè turbari, novamque imminere tempeſtatem vidiſſet, impatiens, & furore plenus dixerit: Ecce de novo Diabolus iſte ſe prodere incipit; Qui vix blaſphemum hoc verbum finierat, cùm ecce filius ejus inter manus nutricis poſitus fulminis ſagitta percuſſus interiit, nutrice prorſus illæſa remanente; eodem quoque fulmine quædam ejus ædificia conquaſſata corruerunt, omniaque ejus armenta, & ovium gregea diſperſi fuerunt. Ibid. l. 4. Hiſt. c. 21.

19 Verumtamen longè atrociori ſupplicio in juvenem quemdam Mediolanenſem animadverſum fuit, Guiliel. Vald. l. 1 Itin. vitæ c. 21. qui cum ſuo contubernali ſæpiùs rixatus, eumdem tandem in duellum provocavit; cùmque inter duellandum Beatam Virginem blaſphemaret, Divina juſtitia in juſtum talis blaſphemiæ ſupplicium diſpoſuit, ut adverſarii ſui enſis in fauces ejus penetraret, & linguam ei radicitus evelleret, ut ſic verificaretur illud Jobi dicentis: Job. 15. v. 6. *Condemnabit te os tuum, & non ego, & labia tua reſpondebunt tibi.*

R. P. JOSEPHI

MANSI

LOCUPLETISSIMÆ

BIBLIOTHECÆ

MORALIS PRÆDICABILIS

Pars Altera Tomi Primi.

Digitized by Google

Digitized by Google

TRACTATUS XII.

DE CALUMNIIS.

DISCURSUS SEPTEM.

Diſcurſus I. Calumniæ viros etiam ſapientes, & perfectiſſimos perſæpè turbant, & totaliter ſubvertunt.

II. Calumnia cor vulnerat, idque ex factis nonnullis B. Henrici Suſonis, & quibuſdam Scripturæ Exemplis probatur. Conſiderantur etiam mala quædam, quæ ab illa derivantur. Denique Diabolus primus illius author eſſe oſtenditur, utpotè cujus nomen idem ſignificat, quod calumniator.

III. De virtute, merito, & æterna remuneratione eorum, qui calumnias fortiter, & patienter ſufferunt.

IV. Juſti ſpecialiter à calumniis infeſtantur, idque plurium Sanctorum, imò & ipſiuſmet Chriſti Domini exemplis probatur.

V. Deum calumnias, earumque falſitatem detegere probatur, multorumque Sanctorum, nec non Chriſti Domini exemplis oſtenditur.

VI. Explicantur pœnæ, & ſupplicia, quæ Deus calumniatoribus variis temporibus intulit.

VII. Adducuntur nonnulli ſancti, qui inter Calumnias patientes fuerunt. Alii quoque, qui ab iiſdem fuere liberati. Inter Calumnias bona conſcientia magnum præbet ſolatium. Modi quoque explicantur, quibus ingens ex calumniis comparari poteſt meritum.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

Calumniæ viros etiam ſapientes, & perfectiſſimos ſæpè turbant, & totaliter ſubvertunt.

THEMA.

Calumnia conturbat ſapientem. Eccleſ. 7. verſ. 8.

Calum. juſtos perturbat.

1 IDemmet ſapiens, qui paulò ante in Parabolis ſuis virum juſtum nulla ex re contriſtari, aut quicquam timere juſſit, dicendo: *Non contriſtabit juſtum quicquid ei acciderit*, nunc de Calumnia loquens, illam adeò potentem eſſe dicit, ut ad virum juſtum perturbandum, eique omnem animum, virtutem, & ſpiritum eripiendum prævalere poſſit; Dicit enim: *Calumnia conturbat ſapientem, & perdet robur cordis illius.*

Eccl. 7. v. 8.

S. Bonav. in ſpeculo animæ.

2 Doctor Seraphicus peſſimam calumniæ zizaniam his verbis definit: *Calumnia eſt falſi criminis impoſitio, & eſt manifeſtè mortale, quia eſt pernitioſum mendacium, & procedit ex odio, & quia injuſtitia reperitur ibidem.* Similiter Doctor Angelicus ita eam deſcribit: *Calumniatur, qui ex malitia in falſam accuſationem prorumpit.* Ubi notandum eſt ly illud, *Ex malitia*, quia ſi quis alicui rem falſam cum infamia conjunctam imputaret, quam tamen veram eſſe crederet, talis materialiter tantùm calumniaretur, non verò formaliter. Hæc autem talis eſt naturæ, tantumque in ſe pondus continet, ut ſæpè etiam iis, qui firmamentum velut Atlantes ſuſtentant, inſupportabilis fiat. Invenientur ſæpè inter ſacros Heroes aliqui, qui licèt in certaminibus cum mundi blanditie, Lenocinis ſenſualitatis, cum ſpiritibus tartareis, cum Tyrannis crudeliſſimis habitis glorioſè triumphaverint, tamdem nihilominus ſub calumniarum, falſarumque impoſturarum impetu miſerè vacillant, & ſuccumbunt.

S. Tom. 2. 2. q. 68. art. 3. Calumn. definitio.

3 Eccleſiaſticus, vir nimirum tanta virtute, & ſanctitate conſpicuus, proteſtatur dicens: *A tribus timuit cor meum; Delaturam civitatis, & collectionem populi, calumniam mendacem, ſuper mortem omnia gravia.* Ubi juxta Cornelii à Lapide expoſitionem, ly *delatura* idem eſt, quòd imputatio criminis alicujus publica ab integra aliqua civitate viro alicui innocenti impoſita, & cum ipſius gravi injuria ſiniſtrè ſuſcitata, per quam ei, qui minimè reus eſt, atrox aliquod delictum imponitur. Collectio, & ſeditio populi eſt, quando vir aliquis ſine ullo prævio *juridicè* inſtituto examine ad necem poſtulatur. Calumnia verò eſt, quando quis proximo ſuo innocenti, juridicè per falſa teſtimonia mortem machinatur, reum illum, & infamem declarando; qui caſus realiter in Suſanna, & Naboth accidit, utrique enim injurioſè, & ſine ulla juſtitia, aut ratione crimina peſſima impacta fuerunt. Dicit verò Eccleſiaſticus: *ſuper mortem omnia gravia*, quia honor viri, bonaque ejus exiſtimatio, quæ per calumniam, falſamque impoſturam magnoperè periclitatur, à viris honoratis longè majoris, quàm ipſamet vita æſtimatur. Et ideò Cornelius à Lapide dicit, quòd verba illa ſapientis: *Conturbat ſapientem, propriè ſignificent idem, quod dedecorat, ingloriumfacit, dehoneſtat, obſcurat.*

Eccl. 26. v. 5. v. 6. v. 7.

Horruit Calumnias Eccleſiaſt.

Eccl. 26. v. 7.

4 David porrò vir erat generoſiſſimus, adeò ut in annis ſuis juvenilibus dilaniarit urſos, & Leones occiderit; invictum quoque animi ſui robur ſatis manifeſtè probavit, dum ingentem illum coloſſum, & velut montem ex carne, & oſſibus compoſitum, Goliath inquam, glorioſè proſtravit, ac proindè nullo percellebatur timore, licèt omnes adversùs ipſum conjuraſſent mundi exercitus, aut furiæ infernales ipſum laceſſere niterentur, unde ait: *ſi conſiſtant adversùm me caſtra, non timebit cor meum: ſi exurgat adverſus me prælium, in hoc ego ſperabo*: & tamen adeò ad calumnias cohorruit, ut haud immeritò ſe ab illis in tranſgreſſionis divinorum præceptorum barathrum præcipitandum eſſe formidarit, unde Deum rogavit dicens: *Redime me à calumniis hominum*: ſed quo fine id tanta cum animi anxietate à Deo petiit? *ut cuſtodiam mandata: Non tradas me calumniantibus me: ſuſcipe ſervum tuum in bonum, non calumnientur me ſuperbi.* S. Ambroſius hujus à Davide factæ deprecationis rationem reddit, dicens: *Qui enim opprimitur calumnia, non facilè poteſt cuſtodire mandata divina; triſtitiæ neceſſe eſt plerumque, aut timori cedat, & affligatur, vel metu calumniæ, vel dolore.*

David.

Pſ. 26. v. 8.

Pſ. 118. v. 134. v. 121. 122.

S. Ambr. in Pſ. 118. v. 134.

5 Sanctus Petrus Martyr furibundis obſtinatorum hæreticorum inſultibus invicto ſemper pectore reſtiterat, dura adversùs Infernum certamina ſuſtinuerat, per tot adeò heroicos mortificationum, & macerationum corporalium actus frequentes de ſemetipſo reportarat victorias, & tamen amariſſimum calumniæ illius bolum, quæ ipſi à calumniatore quodam materiali potiùs, quàm formali, ſine ulla malitia, ſed potiùs ex vitæ regularis zelo innſta fuerat, aliquanto tempore deglutire non potuit. Nam, ut ex hiſtoria ipſius paſſim omnibus nota conſtat, cum S. Catharina,

Exemplum de S. Petro Mart.

S. Agnes, & S. Cæcilia ipſum aliquando in oratione abſorptum in propria ipſius cellula viſitarent, voce adeò ſonora cum ipſo loquebantur, ut à quodam cellam ejus pertranſeunte Religioſo diſtinctè audiri potuerint, qui proindè S. Petrum aliis quibuſdam mulieribus in cella ejus aſſociatum eſſe credens, ſanctum virum Dei in Capitulo publico accuſavit, & aſperè reprehendit: Cui accuſationi Sanct. Petrus dona Cæleſtia manifeſtare nolens aliud nihil reſpondit, quàm quòd ſe gravem profiteretur eſſe peccatorem. Superior autem id per inconſiderationem potiùs, quàm per malitiam ſactum fuiſſe credens, juxta regulæ rigorem minimè quidem eum illo proceſſit, nihilominùs ſanctus vir Dei paſſim apud omnes hac macula, & labe deſœdatus, in Conventu Jeſi in carcerem conjectus fuit, ubi licèt in virtutibus, & maximè in conformatione voluntatis ſuæ cum divina habituatus eſſet, licèt etiam ad quaſvia corporis macerationes, & mortificationes aſperrimas jugiter anhelaret, nihilominùs graviter de hac ei impacta calumnia lamentatus, & conqueſtus fuit, nam *conturbat calumnia ſapientem*, id eſt, ut multi ſacri interpretes exponunt: *Dolore afficit*, *affligit*, *cruciat*; unde quia ſibi videbatur, quòd Chriſtus ejus minimè juſtificaret innocentiam, coram crucifixo quodam plorans dixit: Cur me injuſtam hanc calumniam ſine cauſa patiente, nihil, O Domine, loqueris? Jam aliquot captivitatis meæ elapſi ſunt menſes, & tamen tu juſtificationem meam, & cauſæ meæ patrocinium tibi minimè vendicas? Cur me hanc infamiam tantò tempore ſine ulla mea culpa ſuſtinere permittis? Cui Chriſtus è cruce reſpondit: Et ego, O Petre, quod peccatum commiſi, ob quod in hoc patibulum configi meruerim? Meo velim exemplo deinceps in obviis tibi ærumnis patiens eſſe diſcas, utpotè quæ meis æquiparari nequaquam poſſunt: Quibus ex verbis vir Dei conſolatus pariter, & confuſus semanſit, de hoc ſibi propinato calice ſe unquam conqueſtum fuiſſe erubeſcens, ideòque deinceps omnia adverſa ex puro Dei amore patienter tolerare conſtituit, ſimulque ſe derivatam in ipſum ex hac calumnia confuſionem, & erubeſcentiam pro omnibus mundi hujus ſceptris, & regnis commutare nolle eſt proteſtatus.

Eccl. 7. v. 8.

5. S. Baſilius Magnus in Epiſtola ad Patrophylum Epiſcopum infinitum ſuum prodit dolorem, quo cor ſuum ex ea calumnia ſauciatum fuiſſe dicit, quæ eum ſecretæ cujuſdam cum hæreticis intelligentiæ reum eſſe dicebat: *Ad tam inopinam, & ſubitam immutationem animo perculſus, nec reſpondere quidem poteram, palpitabat enim mihi cor, & lingua me deſtruebat, manus ſtupebat, & planè patiebar, quod animo ſolet parum fortis accidere.* Unde ubi noſtra vulgata legit: *Calumnia conturbat ſapientem*, ſeptuaginta legunt: *Calumnia circumfert ſapientem*; Pagninus, *Inſanire facit*: Tigurina, *Ad inſaniam adiget*: Aquila, *Seducet*: Chaldæus, *Decipiet*.

S. Baſil. Epiſt. 80.

6 Job quidem nobis à ſpiritu ſancto velut ſpeculum quoddam, & Idæa patientiæ proponitur, utpotè quæ in eo admirabiliter ſemper præfulſit, maximè verò in totali facultatum ſuarum jactura, in ruina domus, in filiorum ſtrage, in totius corporis continuato ulcere, & putrefactione, ſiquidem *a planta pedis uſque ad verticem non erat in eo ſanitas*, denique in improperiis ipſiuſmet conjugis ſuæ: at verò, ut D. Chryſoſtomus ſapienter notat, quando ſe ab amicis ſuis calumniis impeti audivit, tunc ipſius quodammodo evanuiſſe patientia videtur. *Ubi verò exprobrare ſibi amicos, atque inſultare vidit, & malignam de ſe exiſtimationem facere, & dicere quod talia propter peccata pateretur, & malitiæ ſua ſolveret ultionem, tunc demum turbatus eſt vir ille maximus, fortiſſimus.*

Job, & alii qui in ſuem diſc. recenſentur.

Job 2. v. 7.

D. Chryſ. ho. 35. in Matth.

7 Sara Raguelis filia, quæ junioris Tobiæ conjux fuit, ſeptem ſibi ſponſos repentina morte conſequenter eripi conſpexit, idque opera ſpiritus cujuſdam tartarei, cui *Aſmodæus* nomen erat: *Tradita fuerat ſeptem viris, & Dæmonium nomine Aſmodæus occiderat eos, mox ut ingreſſi fuiſſent ad eam*; & tamen inter omnea haſce infelicitates, & funeſtos caſus conſtans permanſit, Divinæque voluntati acquievit; at verò quando temeraria, & calumnioſa ancilla ejus, ei quòd ſponſis ſuis mortem intuliſſet, temerè nimis exprobavit (poſtquam enim illam juſtè reprehendiſſet, dixit ei: *Nunquid & occidere me vis, ſicut jam occidiſti ſeptem viros?*) ex tunc continere ſe non potuit, quin intimè contriſtaretur, & doleret: *Ad hanc vocem perrexit in ſuperius cubiculum domus ſuæ, & tribus diebus, & tribus noctibus non manducavit, neque bibit.*

Tob. 3. v. 8.

v. 10.

Ibid.

8 Notandum quoque, quòd poſtquàm Eccleſiaſtes caput quartum libri ſui hiſce verbis exorſus fuiſſet: *Verti me ad alia, & vidi calumnias, quæ ſub ſole geruntur*, progrediatur dicendo: *Lacrymas innocentium, & neminem conſolatorem, nec poſſe reſiſtere eorum violentiæ cunctorum auxilio deſtitutos.* Apoſtolus itidem ad Corinthios ſcribens dicit; *Tentatio vos non apprehendat, niſi humana; fidelis autem Deus eſt, qui non patietur vos tentari ſupra id quod poteſtis.* Equidem quidnam Apoſtolus his verbis dicere voluerit, non ſatis intelligo, quænam enim illa eſt tentatio, quæ adverſus genus humanum directa non ſit? ni fallor tamen, Apoſtolus his verbis dicere voluiſſe videtur, dari nimirùm certum quoddam genus tentationum, quod vires humanas longè exſuperet, pro quo conſequenter ſuperanda opus ſit ſpiritu pluſquam humano. Unde S. Ambroſius ſuper illa verba: *Libera me à calumniis hominum*, dicit: *Non unum genus eſt noſtræ afflictionis, eſt tentatio, & eſt calumnia, ſed tentatio levior, calumnia gravior, ſiquidem tentatio non poteſt eſſe calumnia, calumnia in ſe & tentationem habet; eſt humana tentatio, quam ferre poſſumus, calumnia autem gravis eſt.* Dicere igitur Apoſtolus voluiſſe videtur, quòd aliæ quidem tentationes intra humanæ debilitatis ſphæram tolerabiles ſint, calumnia verò non item; *Et ideo Dominus*, ſubjungit idem ſanctus Mediolanenſis Archipræſul, *quæ ſunt graviora ſuſcepit, & calumniis appetitus, ſilentium detulit triumphale*; nimirum exemplo ſuo demonſtrare voluit, quòd inter calumnias non exaſperari, aut contriſtari, divinum quid potiùs, quàm humanum in ſe contineat, quia *calumnia conturbat ſapientem*.

Eccl. 4. v. 1.

1. Cor. 10. v. 13.

S. Ambr. in in Pſ. 118 oct. 17.

Pſ. 118. v. 134.

9 Nemo eſt adeò rerum imperitus, cui eximia illa Moyſis mititas, & manſuetudo non ſit perſpecta: *Erat Moyſes vir mitiſſimus ſuper omnes homines, qui morabantur in terra.* Et tamen quando à Chore, Dathan, & Abiron atrocem illam paſſus eſt calumniam, quaſi ſibi principatum populi, Aaroni autem fratri ſuo ſummum ſacerdotium ambiviſſet: *Vexatus eſt propter eos, quia exacerbaverunt ſpiritum ejus*; nec continere ſe potuit, quin indignatione motus lamentaretur coram Domino, & humanum ſe pati ſenſum oſtenderet: *Iratus Moyſes valdè, ait ad Dominum: Ne reſpicias ſacrificia eorum; tu ſcis quod ne Aſellum quidem unquam acceperim ab eis, nec afflixerim quempiam eorum.* Titelmanus ſuper Eccleſiaſten hoc Moyſis exemplum in medium adducens dicit: *Ecce quomodo conturbatur à calumnia is, cui teſtimonium perhibet ſcriptura, quod vir mitiſſimus erat ſuper omnes habitantes in terra; ſed & alias populi murmurantis adverſus ſe, & Deum, calumnia eo adductus eſt, ut quaſi cum Deo contendere videretur, dicens: Cur afflixiſti ſervum tuum, quare non invenit gratiam coram te?* Demum verò illa Pſalmiſtæ verba: *Exacerbaverunt ſpiritum ejus*, ad propoſitum noſtrum explicans dicit: *quod ipſius ſpiritum exacerbaverint, ſua nimirum murmuratione contra Deum, & calumnia contra Moyſen.*

Num. 12. v. 3.

Pſ. 105. v. 32.

Num. 16. v. 15.

Titelman. in Eccleſiaſten.

10 Tametſi Jeremias Propheta adeò mitis, & manſuetus extiterit, mox tamen ut hanc ab Hebræis paſſus eſt calumniam, quia eum populi ſui traditorem eſſe, & Chaldæorum partes ſectari inſimularunt, ſiquidem urbis ſanctæ prædicebat exterminium; continere ſe nequivit, quin de eis indignatus diceret: *Factus ſum in deriſum, tota die omnes ſubſannant me*, quibus verbis ſe unicum improperiorum ipſorum ſcopum, & ſignum factum eſſe lamentabatur.

Jer. 7. v. 7.

11 In annalibus Eccleſiaſticis de S. Narciſſo Epiſcopo Hieroſolymitano refertur, quòd injurioſè à tribus viris peſſimis, & perditis, qui ejus correctiones ſuſtinere non valentes, eum ab eo ſe caſtigandos eſſe metuerent, de enormi quodam delicto calumnioſè accuſatus fuerit, quòd iidem cum juramento de S. Epiſcopo aſſeverabant. Unus namque illorum dixit: ſi aſſertum ipſius delictum verè ab eo commiſſum non eſt, ſaxit Deus ut ab igne miſerè conſumar. Alter quoque ſubjunxit: quòd ſi ego mendacium in hac aſſertione edico, rogo Deum, ut corpus meum à turpi quodam malo ſenſim conſumatur. Permittat Deus, inquit tertius, ut protinus occulorum lumine orbatus excæcer, ſi ita non eſt,

Baron. ann. 199. 7. De Vindicta calumn.

ut

ut dico. Et quidem tametſi nemo impoſturæ huic fidem adhiberet ob notam omnibus Epiſcopi puritatem, & ſanctitatem, ipſe tamen teipſa oſtendit, quàm verùm ſit, quod ſapiens ait: *Calumnia conturbat ſapientem*, quia calumniam hanc æquanimiter ſufferre non valens, ab hominum oculis ſe ſubducens, in procul remotam quamdam ab hominum acceſſu ſe contulit ſolitudinem, ubi multis annis vitam ſolitariam duxit, abſque eo quòd ulli hominum locus moræ ipſius notus eſſet. At verò Epiſcopus vix etiamnum ab urbe ſancta receſſerat, cùm ecce ira Dei protinus corripuit calumniatores, ſiquidem primus per dilapſum cœlitus ignem cum univerſa familia ſua conflagravit. Secundus à turpi quodam malo protinus correptus, à capite ad calces uſque infectus fuit. Tertius verò ob viſa collegarum ſuorum ſupplicia perterrefactus, impoſturam confitendo delictum detexit, adeòque de commiſſo crimine compunctus fuit, ut amarè, & inconſolabiliter lacrymando oculorum ſuorum lumen amiſerit.

12 Impius quidam Alexandri Magni paraſitus nonnullis perverſæ ſectæ ſuæ hominibus ſolitus erat dicere: *Quodlibet crimen in quemvis intendite, ut maximè enim ſanetur vulnus qui læſus eſt, manet tamen cicatrix*; calumnia etenim numquam adeò integre, ac perfectè purgari, & dilui poteſt, quin ſemper aliqua infamiæ præcedentis remaneat ſuſpicio, atque memoria. Alius quidam dicebat: *Rapite, ſpoliate tam amicos, quàm inimicos, nam ut qui ſpoliati ſunt, ſic agunt apud Principem, ut reſtituere cogamur, ſemper tamen aliqua prædæ portio remanebit apud nos.* Ad hæc, quotquot ſunt virtuoſi, & perfectionem zelantes homines, quando ſe falſo diffamari, & calumniari audiunt, hoc inſuper conſiderant, quòd eo ipſo honor quoque Dei enormiter lædatur; utpotè cui per exactam divinæ legis obſervantiam intimè ſunt conjuncti, atque ideò non contriſtari, aut non affligi non poſſunt, non ſolùm proter reſpectum ad ſe, verùm etiam propter injuriam, & contumeliam Dei.

DISCURSUS II.

ARGUMENTUM.

Calumnia cor vulnerat calumniati, idque ex factis nonnulli B. Henrici Suſonis, & quibuſdam Scripturæ exemplis probatur. Conſiderantur etiam mala quædam, quæ ab illa derivantur. Denique Diabolus primus illius author eſſe oſtenditur, utpotè cujus nomen idem ſignificat, quòd calumniator.

THEMA.

Calumnia conturbat ſapientem, & perdet robur cordis illius. Eccleſiaſt. 7. v. 8.

Calumnia virtuoſos infeſtat. S.Greg.Thaumat. 1 ECcleſiaſtes non ſolùm calumniam ad ſapientem turbandum ſufficere dicit, verùm inſuper ſubjungit: *Et perdet robur cordis illius.* Quæ verba à S. Gregorio Thaumaturgo benè ponderata, idem ſignificant, ac ſi diceret: *Generoſam illam, ac denſam virtutum ſylvam extirpare molitur*; calumnia enim ut plurimum perſonas virtutum, & meritorum divites quàm maximè infeſtat, illaſque inæſtimabilibus hiſce theſauris ſpoliare contendit: *Eſt & alia miſeria in humanis, ſummum hoc malum calumniæ, quæ ſapientum maximè animabus inſidiatur*, Socrates quoque ait: *Calumnia, & invidia alios multos viros bonos peremit hactenus, & arbitror perimet.* Tigurina legit: *Calumnia frangit cor ſapientis præclaris dotibus ornatum*; quod non ita intelligendum eſt, quaſi illud totaliter dejiciat, & proſternat, ſed quòd illud concutiendo magno periculo exponat. Unde David de divina providentia ſe non nihil cooqueri poſſe putabat, quando videbat quòd juſtitia vindicativa juſtas impiis non infligeret pœnas, dum adverſus innocentes prevalebant: *Mei autem pænè moti ſunt pedes, pæne effuſi ſunt greſſus mei, zelavi ſuper iniques pacem peccatorum videns.*

Socrates in Appol. apud Platon. Tigurina.

Pſ.72.2.3.

Titelm. in Eccleſiaſt. Et tranquillum cor inquietat. 2 Titelmannus ſuper hunc Eccleſiaſtis textum ita ſcribit: *Si de perfectè ſapiente, & in ſapientia ſtabilito intelligamus, conturbatio illa non dejiciens, ſed tantum vexans, & affligens accipietur: perdere dicitur calumnia robur cordis illius, non quòd in totum auferat, ſed quoniam conturbat, & quaſi infirmat ad tempus vigorem, & tranquillam diſpoſitionem cordis ejus.*

3 In vita B. Henrici Suſonis legitur, quòd coram certo quodam crucifixo, juxta quem multa vota ex cera facta, plurimæque candelæ ſuſpenſæ hærebant, orationem ſuam ſolitus fuerit facere, cumque tam vota, quàm candelæ die quadam ſimul, & ſemel furto ſublatæ fuiſſent, tota culpa in virum Dei conjecta fuit, eaque tantò videbatur in eo certior, quando puella quædam ſeptennis, ſe huic ab ipſo patrato furto præſentem fuiſſe ajebat. Porrò fama hæc, ſeu potiùs infamia ſancti, in tantum divulgata fuit, ut omnes adverſum ipſum tumultuantes, ſeveram de ipſo pœnam ſumendam eſſe ſtatuerint. Dicit autem Hiſtoria: *Ut hæc ille percepit, valdè extimuit, licèt planè innocentem ſe noſſet, atque alto cordis gemitu dixit ad Deum: Quandoquidem me pati neceſſe eſt mi Domine, ſi Cruces ejuſmodi mihi evenire permitteres, quæ me non dehoneſtarent, ferrem eas equidem patiens, ac lubens, at quæ ea te permittente mihi accidunt, quæ meam extinguunt famam, mihique acerbiſſima ſunt.* Non obſtante igitur, quòd auſteriſſimas faceret pœnitentias, quodque in virtutibus ſolidè ſtabilitus ad patiendum pro amore Dei ſui anhelaret, nihilominus prout ex hac hiſtoria, & aliis quas infra referemus, clarè liquet, in patientia ſolidè conſiſtere non poterat, ſed ad ſtellas uſque lamentans conquerebatur. Bollandus T.2.21.Ja. c.15.n.64. Exemplum 1.

4 In territorio quodam valdè populoſo crucifixus quidam oſtendebatur lapideus, veram Chriſti, ut ajebant, ſtatuam perfectè referens, ad quam, quia in die quodam Quadrageſimæ ſanguinem manare videbatur, appropinquans ſanguinem digito ſuo abſterſit, eumdemque multis in teſtimonium monſtravit; cùmque populus ad miraculum iſtud videndum ingenti numero concurriſſet, mox à malignis calumniatoribus vox publica paſſim divulgata eſt, figmentum hoc ex ſua inventione excogitatum fuiſſe eo fine, ut auram ſibi popularem acquireret, genteſque colligeret ad congregandam, & accumulandam ſibi in ſatisfactionem avaritiæ ſuæ eleemoſynam; peſſimuſque hic de perſona ejus formatus conceptus adeò prævaluit, ut non obſtante evidenti ipſius innocentia fugerit; cùmque ad inferendam ei necem, eum ubique quærendo inſectarentur, nec tamen aſſequi poſſent, ut eum quovis modo poteſtatis ſuæ facerent, ingens eum adducentibus conſtituerunt præmium, ut ſeveriſſimum de eo ſumerent puniendo ſupplicium: ſanctus autem vir Dei ad inſtar alterius Publicani præ nimia verecundia, & confuſione *nec audebat oculos ad cœlum levare.* Neque hic impoſturæ adverſus eum adductæ ſteterunt, quibus Deus illum affligere, & exercere diſpoſuerat; dum Luc. 18.13. enim in Germaniam inferiorem, ubi Capitulum Provinciale celebrandum erat, concederet, duo Religioſi ſui ordinis ſcientia, & æſtimatione apud homines conſpicui, ipſum calumniati ſunt: *calumnia* autem *conturbat ſapientem, & perdit robur cordis illius*, quis enim cum univerſis Inferni furiis dimicare auſit? Et Eccl.7.8. ideò audite quanto ad hæce calumnias timore perculſus contremuerit: *Adductus eſt corde tremulo ad judicium, & inter alia multa etiam eo nomine delatus eſt, quod (ut ipſi ajebant) libros hæreſi infectos conficeret, quibus omnis circumquaque regio depravaretur, hac de cauſa acriter objurgatus eſt, multaſque ei minas intentarunt*, fuitque adeò vehemens animi, & cordis ejus afflictio, ut ardentiſſima quadam febre cum acerbiſſimis ſymptomatibus conjuncta correptus, ad extremum uſque vitæ perductus fuerit, *perdidit robur cordis ſui*, ſiquidem ad Deum converſus dixit: *O Deus juſtiſſime, qui exhauſtum corpus meum tam intolerabili prægravaſti dolore, & cordis penetralia ingenti probro, ac ignominia afflixiſti, adeo ut jam totum me foris, & intus vehemens angor occupet, quando tamdem, Pater piiſſime, ſatis tibi afflictus videbor? quando tamdem percutere deſines?*

5 Alia quadam vice nova quædam contra eumdem Ibid.n.57. 58 virum Dei impoſtura ſparſa fuit, qua venenum ab ipſo hominibus propinari falsò dicebatur, ſiquidem multi lis in locis toxico infecti moriebantur, nemo tamen ſceleris hujus author ſciri, aut deprehendi poterat. Qua fama B. Henricus perculſus fugit, hacque fuga violen-

Digitized by Google

tam hominibus ſuſpicionem ingerebat, ut apparenter ſaltem criminis illius reus cenſeri poſſet. Nonnulli ipſum in Rheni flumine ſubmergere volebant, quibus tamen ſe alii opponebant dicentes: *Nam flumen omne impurus hic latro inficiet: ſanius eſt, ut flammis exuratur.* At Ruſticus quidam præ cæteris audentior, atque ferocior, arrepta haſta in conſpectum populi prodiens dixit: *Nulla poterit hæreticus iſte probroſiori morte affici, quàm ſi hac eum haſta medium transfigam, perinde ac configi ſolent bufones.* Enimverò adſtantium nullus ad innocentia viri defenſionem os ſuum aperire audebat, populi adverſus eum tumultuantis furiam nimium formidantes; cùm verò noctis crepuſculum invaleſceret, neſcio quomodo ab oculis eorum declinans, ſubque denſam quamdam ſepem ſe ſubducens, hiſce Deum verbis alloqui cœpit: Oculos tumeſcentes ad cœleſtem Patrem erigens, ait: *O Pater indulgentiſſime, quando tandem miſero feres auxilium his in anguſtiis laboranti? In præmortuo corde meo nulla vivendi ſpes reliqua eſt, prorſus jam emoriendum mihi, ſive in aquas demerſo, ſive flammis conflagranti, ſive lancea confixo.* Dumque hæc ſuſpiria, & gemitus ſacerdos quidam haud procul abſens audiiſſet, ipſum in domum ſuam recepit, interque denſas noctis tenebras opem ipſi tulit, ut ab hac ſe indignatione ſubducere, perque fugam iſtam iram hanc popularem evadere poſſet. Ex quibus impoſturis evidenter licet colligere, quàm verùm ſit, quòd *calumnia conturbat ſapientem, & perdet robur cordis illius.*

Jo. Ferrus in Eccl.
6 Commentator quidam operus ſuper hæc Eccleſiaſtis verba ſcribit: *Hoc dicto docet Salomon, pleraque vitia in nobis latere, quæ tamen habita opportunitate ſe produnt, non enim ſine cauſa dictum eſt: Cor hominis inſcrutabile.* Item: *Nemo ſcit quid ſit in homine, niſi ſpiritus*

Jer. 17. 9. Calumnia ſufferri neguit.
hominis, imò homo ſeipſum neſcit, videtur ſibi probus, ſed habita occaſione cadit, videtur patiens, multa etiam poteſt ſufferre, præter calumniam, hic ſe prodit natura. Quem nobis daturi eſtis in adimpletione præceptorum, conſiliorumq; evangelicorum zelantiorem Paulo Apoſtolo? Salvator noſter apud Sanct. Matthæum modum præſcripſit à ſequacibus ſuis, dum ab aliis contumelias, & calumnias patiuntur, obſervandum: *Ego autem dico*

Matt. 5. 39.
vobis, inquit: *Noli reſiſtere malo, ſed ſi quis te percuſſerit in dexteram maxillam tuam, præbe illi & alteram;* fieri ne poteſt ut Sanctus Apoſtolus iſtud Salvatoris præceptum ignoraverit? Nequaquam: cor igitur ex juſſu Ananiæ ſummi ſacerdotis alapa percuſſus, indignabundus reſpondit: *Percutiet te Deus paries dealbate?* Sci-

Act. 23. 3.
tiſne hujus in Apoſtolo impatientiæ cauſam? non id ſeciſſe credendus eſt, quòd non libenter hanc contumeliam, & injuriam pro Chriſti amore ſuſtinuerit, imò illas pati unicè deſiderabat, quod verum eſſe comperietis, ſi ſecundæ Epiſtolæ ad Corinthios cap. 11. attentè legeritis; in hac autem occaſione, de qua loquimur, oſtendere nobis ipſe voluit, quàm vera ſit illa ſapientis ſententia, qua dicit: *Calumnia conturbat ſapien-*

Eccl. 7. 8.
tem, & perdet robur cordis illius. Hic enim de calumnia, & impoſtura ipſi negotium erat, qua à perſecutoribus ſuis, & ipſomet ſummo ſacerdote ſautore ipſorum affectus fuerat, ac proinde patiens eſſe non potuit, licèt idem ille eſſet, qui de ſeipſo proteſtatus fue-

2. Cor. 7. 4. Jo. Ferrus ib.
rat: *Superabundo gaudio in omni tribulatione.* Unde ſupradictus Commentator dicit: *Hic vides quanta peſtis ſit calumniator, ut non abs re Diabolus dictus ſit calumniator.*

Potens ad dejiciendum.
7 Ad oſtendendum, quàm ſit calumnia ad animam aliquam, quantumvis illa perfecta ſit, & ſancta, dejiciendam potens machina, efficacius argumentum adduci nequit, quàm ſi oſtendatur, quòd hoſtis ille tartareus ad omnia vitia attentanda inſtigator inceſſabilis, non ſibi vendicarit nomen ſuperbi, guloſi, fornicatoris, aut homicidæ, ſed calumniatoris. Primus enim, &

Calumniæ author Dæmon.
præcipuus calumniæ inventor, & author fuit ſerpens ille Diabolicus, qui apud protoparentes noſtros Deo invidiæ crimen falsò imputavit, quia illis gloriam, & omne bonum ipſorum dicebat invidere, & ideò eſum fructus arboris ſcientiæ boni, & mali illis interdixiſſe: *Cur præcepit vobis Deus, ut non comederetis de omni ligno*

Gen. 3. 1. v. 5.
Paradiſi? ſcit Deus quod in quocunque die comederitis ex eo, aperientur oculi veſtri, & eritis ſicut Dii, ſcientes bonum, & malum.

8 S. Auguſtinus ſuper illa verba Pſalmiſtæ: *Et humiliabit calumniatorem*, dicit: *Nullus melius quàm Diabolus hic calumniator agnoſcitur: calumnia ejus eſt. Numquid gratis Job colit Deum?* Aptiùs verò ad propoſitum noſtrum Euthymius inquit: *Calumniatorem, Diabolum nimirum, qui Deum ipſum primà calumniatus eſt, invidiosè illum vetuiſſe aſſerens, ne homines de ligno ſumerent, & qui nunc paſſim etiam omnes calumniatur, unde juxta nominis Etymologiam verè ac propriè Diabolus nuncupatur, idem enim eſt græcis diabolus, quod latinis calumniator.* S. Aug. in Pſ. 71. v. 4. Job 1. 9. Euthym. ib.

9 Scipio denominatus eſt Africanus eò quòd Africam ſubjugaſſet, eodem modo dicere poſſumus, quòd Dæmon calumniator appelletur, quia nimirum per impoſturas, & falſas accuſationes in multis cæteroquin exemplaribus, rigorem, ſpiritum, & confidentiam in Deum tollere, vel ſaltem magna ex parte perdere nititur: *Perdet robur cordis illius*, id eſt, ut Lyranus ait, *conſtantiam virtutum, ſi multum invaleſcat; quaſi dicat: propter hoc ſapiens debet ſe armare contra impetum hujus invaleſcentiæ, ad quod maximè facit divinum adjutorium per orationem;* ac proindè advertendum eſt, quòd immediatè poſt orationis mentionem faciat: *Melior eſt finis orationis, quàm principium.* Hugo Cardinalis verba illa: *Perdet robur cordis illius* ita explicat: *id eſt, virtutem fiduciæ, & magnanimitatis ejus; dum enim conſiderat, tot calumnias juſtis, & innocentibus irrogari; & ſe non poſſe reſiſtere, & Deum non ſtatim ſubvenire, deficit in ſeipſo.* Eccl. 7. 8. Lyran. in Eccleſiaſt. Eccl. 7. 9. Hug. Card. in Eccl.

10 Et quidem tantò eſt calumnia formidabilior, quantò certius eſt, quòd non ſolùm corpus ſaucier, mortalibus illudve perſæpè involvendo periculis; ſed longè damnoſius honorem viri, & reputationem, quæ ſuper omnia hujus mundi bona æſtimanda venit. Unde cùm Theotidas enſem ſuum ſuper ſilice vertendo, & revertendo limaret, & acueret, interrogatus, an acies enſis ad vulnerandum valida eſſet, meritò reſpondit: validior calumnia: *Gladium in cote ſubigens; cum interrogaretur, acutuſne eſſet, reſpondit: acutior quàm calumnia.* Plutarch. in Apop. Lac. p. 221. c.

11 Inter alia peſſima infortunia, & maledictiones, Divinæ legis tranſgreſſoribus in libro Deuteronomii imprecatas, una eſt valdè conſiderabilis, & magni ponderis; dicitur enim: *Omni tempore calumniam ſuſtineas, & opprimaris violentia, nec habeas qui liberet te.* Et paulo poſt repetit: *ſis ſemper calumniam ſuſtinens.* Moyſes calumniæ nomen oppreſſionis attribuit, dicens: *Non facies calumniam proximo tuo, nec vi opprimes eum.* Spiritus ſanctus per os ejuſdem ſapientis in Proverbiis illam ſub hiſce terminis circumſcribit: *Jaculum, & gladius, & ſagitta acuta homo, qui loquitur contra proximum ſuum falſum teſtimonium.* Deut. 28. 29. v. 31. Levit. 19. 13. Prov. 25. 18.

12 Ubi vulgata noſtra legit: *Perdet robur cordis illius*, Interlinearis Gloſſæ loco adducit: *Refrigeſcet Charitas multorum*, quod optimè cum illa expoſitione S. Bonav. conſonat dicentis: *Perdet robur cordis, id eſt, fortitudinem Charitatis;* cùm enim vigor, virtus, robur, vel etiam ſanctitas, & perfectio animæ in Charitate conſiſtat, hæc autem inter calumnias plurimum periclitetur, meritò ſapiens dicit, quòd *calumnia perdet robur cordis illius.* Unde niſi Deus noſtri ſibi vendicet protectionem, noſque defendat, de calumniatoribus, aut vindictam ſumat, aut ſupplicia decernat, ſancti, quantumcumque etiam ſint virtuoſi, contriſtantur; & tametſi interius multos eliciant manſuetudinis actus, ſuiſque calumniatoribus ex corde ignoſcant, nihilominus quis in re adeò delicata, tantique pretii, quanti honor eſt, & reputatio, læſos ſe eſſe conſpiciunt, ſemper aliquis juſti doloris, & indignationis ſenſus reliquus manet, ſuſcitaturque adverſus calumniatores facili negotio aliqualis animi rancor, & amaritudo; nam ut D. Chryſoſtomus ſcribit: *ſicut benedicere, & laudare amicitiæ principium eſt, ſic & maledicere, & calumniari inimicitiæ, & odii, & injuriarum, atque infinitarum diſcordiarum materia.* Interlinear. S. Bonav. ib. Calumnia Charitatem minuit. D. Chryſoſt. 1. 26 ad pop. Patientiam; d. ſcit holis d. t. 1. 25 Jun. c. 16. n. 110.

13 Verùm enimverò ut diſcurſus hic noſter ad eundem B. Henricum Suſonem denuò redeat, ſciendum eſt, quòd die quodam poſt diluculum matutinum viſionem quamdam habuerit, quaſi in loco quodam, ubi inchoandum erat Divinum officium, conſtitutus audiſſet, quòd officium cantaretur de communi Martyrum, licet feſtum

Digitized by Google

ſtum Martyris ea die non occurreret, ipſoque Clericos munere ſatagente, ut officii qualitatem mutarent, ſiquidem dies ille nullius Martyris feſtivitati ſacer eſſet, tale à quodam ſibi ignoto reſponſum retulit: *Etiam hodie Deus ſuos habet martyres, tu præpares te.* Unde novas ſibi adverſitates præparari intelligens, totus corde contremuit, aitque: *Eheu pie Jeſu, rurſuſne Cruces ferendæ ſunt?* Hæc autem crux in nova quadam impoſtura, & calumnia conſiſtebat, quæ ei à malevolis præparabatur, fuitque talis. Cùm enim converſionis animarum ſe ſemper avidum oſtenderet, petulans quædam, & verſipellis mulier ad eum acceſſit, *cor lupinum ſub honeſtæ, ut videbatur, converſationis tegmine gerens*, quæ malitiam ſuam adeò diſſimulare noverat, ut ſanctus nihil de ipſa ſuſpicari poſſet. Quia verò mulier illa paulò ante in turpe carnis peccatum lapſa pepererat, innocentem virum Dei hujuſce prolis Patrem eſſe inſimulare volebat, prouti poſtea reipſa fecit. Cùm enim B. Henricus ejus audiſſet Confeſſionem præter ſalutaria monita, quæ ei ſub confeſſione ſuggerebat, egregia quoque vitæ temporalis ei procuravit ſubſidia, idque eo potiſſimùm fine, ut illam hac ratione à turpia vitæ conſuetudine penitus aliquandu diverteret, quam tamen ipſa etiam dum hiſce ſibi procuratis fueretur ſubſidiis, pluſquam aliàs unquam continuabat; quod ſanctus tamdem intelligens, ſequidem id ſcire diſſimulavit, ſubſidia tamen temporalia, quę antea illi ſubminiſtraverat, ſubtraxit; quod peſſima illa mulier videns, ſancto viro Dei, ipſum hanc erga illam aliquamdiu uſitatam duritiem, & inhumanitatem, inſigni pœna luiturum eſſe indicari fecit; *nam ſi emolumentis, quæ ex ipſo caperet, fraudaretur, ipſum pœnas luiturum, daturamque ſe ei puerulum, quem ex ſæculari viro haberet, cujus ipſum vellet genitorem affirmare, atque eo ipſo tantam ſe illi ignominiæ notam inuſturam, ut ubivis locorum peſſimè diffamaretur, Calumnia conturbat ſapientem, & perdet robur cordis illius.* Hiſtoria autem vitæ ipſius factum iſtud ulteriùs proſequens, dicit: *Satis ille his verbis conſternatus fuit, ſtanſque ſecum tacitus, ex imo ingemiſcens pectore, intra ſe dixit: Anguſtiæ mihi ſunt undique, & quo me vertam, ignoro. Si enim hoc egero, væ mihi eſt; ſi autem non egero, iterum væ mihi eſt, atque ita totum me anguſtiæ obſident, ut obruere me poſſint.* Cùm verò B. Henricus peſſimæ huic, & malignanti furiæ infernali conſuetam negaret eleemoſynam, ipſa confeſtim eumdem ubique, & maximè apud Religioſos diffamare cœpit, puerum hunc naturalem Henrici prolem eſſe affirmando: *Id medullas cordis, & animæ ejus penetrabat, ibatque in ſeipſo tabeſcens præ miſeria, & anguſtiis, duxitque noctes inſomnes, & moleſtos dies, breviſque ſomnus ejus terroribus permixtus erat; ſuſpexit ergo lamentabili vultu, & profundis ſuſpiriis ad Deum, & ait: En adeſt, Domine, tempus illud miſerabile, adeſt hora mea, quinam potero immenſas cordis mei preſſuras perpeti.* Cùmque coram Deo multùm lamentatus fuiſſet de infamia, quæ reſpectu ipſius licèt innoxii in Dominicanam religionem redundabat, tamdem ſubjunxit: *O anguſtias cordis mei!* Amici quoq; coram quibus pro aliquo anguſtiarum ſuarum ſublevamine ſe lamentando latiùs aperiebat, pluſquam ullus aliorum ſcandalizati, amicitiæq; ejus renuntiantes, turpe hoc dilectum ei exprobrabant, dicitque Hiſtoria: *Ea verba per intimas cordis ejus medullas ferebantur &c.* Ex iis igitur quæ hactenus adduximus, perſpicuè videtur, quantum calumnia cor viri, quantumvis ille magnanimus, & conſtans ſit, perturbet, & exanimet; Verè igitur ſapiens dicit: *Calumnia conturbat ſapientem, & perdet robur cordis illius*, id eſt, ut Dion. Carthuſ. exponit, *patientiam ejus de icies.*

Dion. Carth.

DISCURSUS III.

ARGUMENTUM.

De virtute, merito, & æterna remuneratione eorum, qui calumnias fortiter, & patienter ſuſtinent.

THEMA:

Beati eſtis cùm maledixerint vobis, & dixerint omne malum adverſus vos, mentientes propter me. Matt. c. 5. verſ. 11.

1 Salvator noſter apud Sanctum Matthæum in principio cap. 5. de modo ad regnum cœlorum perveniendi diſſerens, in octo à ſe recenſitis beatitudinibus varias ad cœlum vias nobis demonſtrat: *Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum: Beati mites? Beati qui lugent: Beati qui eſuriunt, & ſitiunt juſtitiam: Beati miſericordes: Beati mundo corde: Beati pacifici: Beati qui perſecutionem patiuntur.* Obſervandum verò eſt, quòd dum de calumniis, & impoſturis ejus amore patienter tolerandis diſſerere cœpit, ad Apoſtolos ſe convertens, cum iis ſolis locutus fuerit: priùs enim loquebatur ad turbas: *Videns Jeſus turbas, aſcendit in montem*, adeòque de beatitudinibus diſſerens convertit ſe ad populum: at verò quando de virtute quadam adeò heroica, qualis eſt tolerantia, & patientia conſtans ſub injuſtis calumniis exhibita, loquendi phraſi mutata, ſolos ſcholæ ſuæ diſcipulos eſt allocutus. Unde Sanctus Thomas ait: *Inſtruxit generaliter de iis quæ erant perfectionis, hic ſermonem ad diſcipulos dirigit, dicens: Beati eſtis cùm maledixerint, &c.* quaſi illis dicere voluiſſet: Calumnias patienter ſuſtinere, ex eiſque fructum reportare, non eſt cujuslibet, ſed illorum dumtaxat, qui in ſtatu perfectionis conſiſtunt; unde eiſdem ſubjunxit: *Gaudete, & exultate, quoniam merces veſtra copioſa eſt in cœlis.*

Beati qui patienter Calumnias ſuſtinent. Matt. 5. 3. & ſeqq.

v. 1.

S. Thom. in Matt.

Matt. 5. 11.

v. 12.

2 Dionyſius Carthuſianus ſuper illa verba: *Mentientes propter me*, hanc adjicit gloſſam: *Varia crimina vobis imponendo, non veraciter, ſed mentientes, id eſt, mendaciter vos accuſantes;* ex qua oppoſitione perſpicuè colligitur, quòd eo loco Salvator noſter de impoſturis, & calumniis loqui intendat, quas ultimo loco repoſuit, per hoc indicare volens, quòd eminentia perfectionis in hac tolerantia, & patientia ſub calumniis amore Dei exercitata ſpecialiſſimè conſiſtat. Nec ſine myſterio, de calumniarum patienti tolerantia loquens, mentionem facit beatitudinis: *Beati eſtis*, & repetit: *merces veſtra copioſa eſt in Cœlis*; quia ut Rabanus ab Hugone Cardinali, & S. Thoma citatus notat: *Neſcio quis noſtrûm hoc implere poſſit, ut laceretur opprobriis fama noſtra, & nos in Domino exultemus, hoc qui vanam ſectatur gloriam, implere non poteſt*, quaſi vellet dicere: ad hoc ut quis in hac calumniarum tentatione poſitus, conſtans perſeveret, & non labatur, alia quàm Regni Cœlorum promiſſa remuneratio minimè ſufficit.

Dion. Carth. in c. 5. Matt.

Matt. 5. 12.

Hug. Card. ibid.

3 Interpres quidam modernus hanc Chriſti promiſſionem benè ponderans, ita ſcribit: *Summa beatitudo eſt, pro Chriſto, pietate, & virtute, patienter, & generoſiſſimè & hilariter ferre calumnias, in hoc ſitus eſt apex divinæ, Chriſtianæque virtutis, ac perfectionis*, adducitque ſancti ſui Fundatoris exemplum, qui in Conſtitutionibus ſocietatis *Regul. 11. Summarii Conſt.* hanc ſuis calumniarum ſufferentiam imponit, eò quòd in virtute illius Chriſto Salvatori noſtro verè conformemur.

Corn. à Lap. ibid. Chriſto conformantur.

4 Certus quidam ſacer interpres ingenioſè obſervat, quòd Aaron Moyſem rogans, ne ob calumniam ei ab Aarone, & Maria ſorore ejus impoſitam indignaretur, eumdem fratrem ſuum Dominum appellarit: *Ait ad Moyſen: obſecro Domine mi, ne imponat nobis hoc peccatum, quod ſtultè commiſimus*; quonam quæſo myſterio eum tunc pridem, & non antea in tot aliis occaſionibus, in quibus opera adeò heroica patraverat, Domini nomine honorare voluit? Reſpondetque idem interpres: *Homine ſit major, qui calumniantium linguas ſuſtinet.*

Novarin. ib. Hominibus majores.

Num. 12. 11.

5 S. Hieronymus ab æmulis ſuis graviter calumniatus fuit, quòd cum Paula, & Melania, quas in via ſpiritus, & perfectionis inſtruebat, commercium haberet haud ſatis honeſtum. Auſcultemus obſecro hunc ſanctum Doctorem in quadam Epiſtola ſua ita ſcribentem: *Maleficum quidam me garriunt, titulum fidei ſervus agnoſco, Magum vocant & Dominum meum Judæi, ſeductor & Apoſtolus dictus eſt; tentatio me non apprehendat niſi humana*; quaſi dicere vellet: calumnia tentatio quæ-

L. 1. Epiſt. 4. Aſellæ. Virtute pollent Divina.

quædam eſt, quæ vires humanas longè excedit; unde colligitur, eum qui intèr calumnias conſtans eſt, & nec quicquam movetur, virtute divina ſe pollere demonſtret. S. Hieronymus de promiſſione Salvatoris, iis qui inter calumnias patientes ſunt, facta, loquens dicit: *Quotam partem anguſtiarum perpeſſus ſum, qui Cruci militò? infamiam falſi nominis imputarunt, ſed ſcio per bonam, & malam famam perveniri ad regna cælorum*; indubitata enim promiſſio eſt, qua dicitur: *Merces veſtra copioſa eſt in cœlis.*

Vita l. 1. c. 8. Paul. Friger. Exemplum.

6 In vita S. Catharinæ Senenſis legitur, quòd dum ſancta hæc virgo infirmæ cuidam mulieri inſerviret, quæ gangrena laborabat in pectore, quæ eam ſenſim devorabat, adeòque intolerabilem exhalabat fœtorem, ut nullus vicinius ei appropinquare poſſet; ſancta hæc virguncula charitate & compaſſione mota, ei nihilominus die, ac nocte per multa obſequiorum genera inſervierit indeſeſsè, adeò etiam ut os ſuum per egregiam, & heroicam mortificationem puteolenti, & fœtidiſſimæ huic plagæ infixerit: at verò Dæmon inſignem hujus virginis virtutem tolerare non volens, infirmam hanc mulierem ad Sanctam de inhoneſtate, & impudicitia calumniandam fortiter inſtigavit; quæ proindè Catharinam impudicam, & laſcivam mulierem eſſe per totam civitatem divulgavit, adeòque accuſationes ſuas probabilitate quadam coloravit, ut calumnia illa etiam ſui monaſterii ſororibus haud incredibilis appareret: *Beati eſtis cùm maledixerint*, &c. Porrò ſancta virgo tametſi ab hac macula profundè in corde ſuo vulnerata eſſet, eidem tamen ſuæ calumniatrici infirmæ, omni cum poſſibili punctualitate, & charitate deſervire non deſtitit; at verò quia *calumnia conturbat ſapientem*, ſancta virgo cellam ſuam ingreſſa ad orationem ſe accinxit, in eaque coram cœleſti ſponſo amicabiliter, quòd ſuam non defendiſſet in gravi hac calumnia innocentiam, conqueſta fuit, cui proindè in eodem temporis momento Dominus viſibiliter apparuit, in dextera coronam ferens auream pretioſis gemmis, & margaritis præclarè ornatam, in ſiniſtra verò aliam ex acutiſſimis ſpinis intèr ſe complexis intextam, eique dixit: Scito, ò filia mea dilectiſſima, te diverſis temporibus ambabus hiſce coronis coronandam eſſe; verumtamen ex nunc alterutram ex illis, quæ magis tibi placuerit, eligito, libera enim tibi alterutrius illarum datur optio, & electio: cogita verò, quòd ſi in hoc mundo coronam tibi ſpineam elegeris, aureum hoc diadema tibi reſervabitur in altera vita (ecce tibi quàm verùm ſit, quod Chriſtus ait, *Merces veſtra copioſa eſt in cœlis*) quòd ſi verò manum tuam in hoc præſenti tempore ad coronam extenderis auream, ſpineam utique habebis poſt mortem. Sancta igitur virgo coronam ſibi ſpineam ingenti cum aviditate elegit, eamque apprehendens, tanta cum violentia capiti ſuo adſtrinxit, ut interiùs à puncturis transfixa, dolorem per multos dies ſenſerit atrociſſimum. Obſervandum eſt autem, quòd receptus in Eccleſia uſus ſit, ſanctam hanc virginem repræſentandi veluti cinctam in capite corona ſeu ſerto ſpineo, ut per hoc nobis inſinuetur, quòd inter cætera glorioſa hujus virginis merita, heroica illa inter calumnias exhibita æquanimitas, & patientia præſtantiſſimum ſit, quodque ſanctam hac virginem vel maximè glorioſam reddidit, atque conſpicuam, quæ etiam paulò poſt cum immortali gloria ſua, ab hac impoſtura, & calumnia juſtificata, & purgata fuit.

S. Jo. Clim. in Scal. Parad. gr. 4. de obed. n. 37.

7 S. Joannes Climacus *in ſcala Paradiſi* Monachum quemdam diuturno tempore aſperrimis calumniis impugnatum fuiſſe ſcribit, quas tamen cum generoſa quadam conſtantia æquanimiter toleravit: ſed audite quanto id cum lucro ſuo fecerit: *Hic generoſus Abacyrus*, inquit prædictus Climacus, *bienniò poſtquam adveneram, exceſſit è vita, patres jam jam è vita abiturus intermorituris vocibus allocutus: Grates, grates Domino, & vobis, a quibus ſalutis mea cauſa à Dæmonum inſultibus decem ecce, & ſeptem annos liber fui*; cauſa autem, cur à Dæmonis tentationibus exemptus, & meritis plenus tantò cum jubilo mortuus fuerit, hæc unica fuit, quia videlicet per quindecim annorum curricula, horrendis calumniis fuerit impetitus: *In memoria æterna erit juſtus*, inquit Pſalmiſta; ſed quam ob cauſam tam conſtans ejus erit memoria? *Ab auditione mala non timebit.*

Pſ. 111. 7.

8 Ex quadam S. Ambroſii gloſſa, quam affert ſuper Epiſtolam 2. ad Timoth. cap. 4. clarè ſatis deducitur, magnum futuræ requiei æternæ, & retributionis cœleſtis pignus in noviſſimo judicii die habituros illos, qui in ſuſtinendis patienter impiorum perſecutionibus, & calumniis conſtantes fuerint. Sanctus enim Archipræſul ſuper illa Apoſtoli verba: *In prima mea defenſione nemo mihi adfuit*, ita ſcribit: *Preſſuras, & tribulationes ſibi illatas defenſionem ſuam nuncupat; paſſio enim Chriſtianis vita eſt, & perſecutio defenſio, perſecutio enim illata pro juſtitia, defendet illum in die judicii, reos conſtituens perfidos.* Legatis Apocalypſeos cap. 2. & de Epiſcopo illo Smyrnenſis ſcriptum invenietis: *Scio tribulationem tuam, blaſphemari ab his, qui ſe dicunt Judæos eſſe, & non ſunt, ſed ſunt Synagoga Satanæ*; ubi Angelicus Doctor legit: *Diffamationem ſuſtinet, quod eſt pati blaſphemiam*; quo ſenſu etiam Sanctus Paulus dicit: *Blaſphemamur, & obſecramus*, ubi D. Chryſoſtomus inquit: *Nemo poteſt dicere, quod hæc ægrè feramus, aut perſequentes accuſemus, contrariis enim qui nos calumniantur, remuneramur.* At verò ad præfatum Epiſcopum ut redeamus, dicite ſodes, quodnam, vel quale fuit præmium illud, quod ei pro exercita in calumniis conſtantia, promiſſum fuit? *Nibil horum timeas, quæ paſſurus es, ecce miſſurus eſt Diabolus aliquos ex vobis in carcerem, ut tentemini, & habebitis tribulationem diebus decem. Eſto fidelis uſque ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ.*

Conſtantibus in calumniis patienter ſuſtinendis cœlum promittitur.

2. Tim. 4. 16. S. Ambr. ib.

Apoc. 2. 9.

S. Thom. ib. 1. Cor. 4. 13. D. Chryſ. ib.

Apoc. 2. 10.

9 Legatur obſecro certamen illud mirabile, quod Joſeph cum impudica Putipharis conjuge ſubiit. Etenim hæc ejus Domina, & patrona erat, ipſe verò ſervus, & mancipium ejus, & tamen licèt pudicitiæ ſuæ theſaurum illæſum, & illibatum conſervaſſet, iniquè à Domina ſua calumniis graviſſimis commaculatus fuit, ipſe verò quia ab impoſtura Dominæ ſuæ ſe non defendit, ſed potiùs eamdem per tot annos generoſa cum æquanimitate toleravit, tandem loco præmii ad Ægypti ſolium regium promoveri meruit. Qualiſnam fuit illa benedictio, quam Pater ejus illi impertitus fuit? *Sedit in forti arcus ejus, & diſſoluta ſunt vincula brachiorum, & manuum illius*; ubi Chaldæus legit: *Poſitum eſt aurum ſuper brachia ejus*; ſed qua ratione factum eſt quòd digiti, & brachia ipſius, auro contecta fuerint? Cajetanus ait: *Herus, & Domina ſagittaverunt Joſeph, ſagittis infamiæ, & cruciatus, ſed ipſe fortiter reſtitit in arcu ſuo, ita quod immotus fuit animus ejus; hujuſmodi enim arcu pugnavit cum Domina ſua, & inde ſecutum eſt, quod brachia illius ornata ſunt auro*, quaſi dicere vellet: Non ob merita conſervatæ, & defenſæ caſtitatis, ſed propter æquanimitatem, & patientiam, qua in calumnia illa diſſimulanda uſus fuit, ad regnum eſt ſublimatus.

Gen. 49. 24.

Chaldæus.

Cajet. ibid.

10 Advertendum quoque eſt, quòd de eodem Joſeph calumniato, quando tamquam laſcivus adulter in ſqualido carcere ſub catenis, compedibus, & manicis ferreis ingemiſcebat, ſacer textus dicat: *Dominus erat cum illo.* Potiùs contrarium aſſerendum fuiſſe videbatur, ſiquidem Deus per tot annos illum à falſa hac impoſtura nequaquam purgavit, aut exemit; & tamen veriſimile eſt, quòd Deus ſemper illi adſtiterit, nec unquam deſeruerit, ſiquidem ſacer textus ait; *Deſcenditque cum illo in foveam, & in vinculis non dereliquit eum.* Scitiſne cauſam cur illi à calumnia tutatus minimè fuerit? Nimirum ex quo illum ad regnum cœlorum prædeſtinare, ſimulque in terris ad coronas, & ſceptra ſublimare voluit, viam illi pariter demonſtravit, qua ad illa omnia pervenitur; nimirum æquanimem calumniarum tolerantiam: *Beati eſtis cum maledixerint &c. quoniam merces &c.* unde in libro Sapientiæ de eodem Joſeph dicitur: *Venditum juſtum non dereliquit, ſed à peccatoribus liberavit eum, deſcenditque cum illo in foveam, & in vinculis non dereliquit illum, donec afferret illi ſceptrum regni, & potentiam adverſus eos, qui eum deprimebant, & mendaces oſtendit, qui maculaverunt illum, & dedit illi claritatem æternam*; ubi vulgata noſtra legit: *Dominus erat cum illo*, Chaldæus legit: *Verbum Domini erat in auxilium ejus*, id quod cum illis verbis conſonat, quibus dicitur: *Eloquium Domini inflammavit eum.* Joſeph Hiſtoricus Hebræus de eodem Joſeph Patriarcha ita ſcribit: *Vinculorum neceſſitatem tacitus una ſpe conſolabatur, nimirum Deum potentiorem eſſe his, qui ſe vinxerant, cujus providentiam eſt expertus.*

Hic Deus eſſe ſiſtit.

Gen. 39. 2.

Sap. 10. 13.

v. 13. v. 14.

Pſ. 104. 19.

Joſ. Hebr. l. 3. Antiqu.

Benedict.

11 Quænam calumnia magis temeraria uſpiam excogitari poterit, quàm fuerit illa, quam Semei Davidi impingere conatus fuit? Conſtat enim, Davidem non ſolùm nullius ex ſtirpe Saulis effudiſſe ſanguinem, verum inſuper ab hoc invido perſæpè ad necem fuiſſe quæſitum, & deſtinatum: *Mittebat lapides contra David: ita loquebatur Semei cùm malediceret Regi: Egredere, egredere vir ſanguinum, vir Belial: reddidit tibi Dominus univerſum ſanguinem domus Saul, quoniam invaſiſti Regnum pro eo.* Omnes quidem Davidem circumdantes, & defendentes armati exercitus in procinctu erant, ut temerarium hunc calumniatorem minutim diſcerperent; at David id eis prohibuit: *Beati eſtis cùm maledixerint &c. Dimittite eum ut maledicat, Dominus enim præcepit ei, ut malediceret; Dimittite eum ut maledicat*; at verò quamnam David ex hac tolerantia ſperabat remunerationem? *Si fortè reſpiciat Dominus afflictionem meam, & reddat mihi Dominus bonum pro maledictione hac.* Ubi D. Chryſoſtomus ait: *David omittens cuncta, quæ pertulit, pro maledicto patienter audito vicem à Domino repoſcebat.*

2. Reg. 16. 6. v. 7. v. 8. — v. 10. — v. 12. — D. Chryſ. h. 15. in Matt.

Quot calumnias perpeſſus S. Hier.

12 Quot, & quàm atroces S. Hieronymus in vita ſua ſuſtinuit calumnias? In Epiſtola 77. ſe Sabellianum proclamatum fuiſſe ſcribit, unde & Monachi illum tanquam talem ex Eremo proſcribere, & exturbare volebant. Calumnioſa de ipſo fama divulgata paſſim fuit, ipſum hæreticum eſſe Manichæum, eò quòd contra Jovinianum ſcripſiſſet, qui virginitatem pari cum nuptiis loco habebat; imò objiciebatur illi, quòd cum Manichæis Matrimonium contemneret, & condemnaret. Imò calumniæ adverſus ipſum excogitatæ eò uſque excreverunt, ut famæ, & opinioni ipſius apud Siricium Papam multum ademptum fuerit. Præterea à Luthero proclamatus eſt Arrianus. De invidia quoque à multis notatus fuit, deque ipſo licèt falsò ſequentia ſcribuntur: *Hieronymus quidam Presbyter habitabat in illis locis, qui in ſermone Romano magnæ erat virtute ornatus, & præclaro ingenio, ſed tanta fuit ejus invidia, ut ab eo obrueretur virtus doctrinæ; cum ergo multis diebus cum eo verſatus eſſet S. Poſſidonius, dixit mihi in aurem: Ingenua quidem Paula, quæ ejus curam gerit, præmorietur, libera ab ejus invidia; ut autem arbitror, propter hunc virum non habitabit vir ſanctus in his locis, ſed ejus pervadet invidia vel uſque ad proprium fratrem.*

Pallad. c. 83. Lauſiac.

13 Dionyſius Carthuſianus aliam de eodem S. Hieronymo refert hiſtoriam, à nemine, quòd ſciam aliorum relatam, ac proindè illius fides eſto penes authorem, magnæ cæteroquin exiſtimationis virum. Sermone igitur primo de Sanct. Hieronymo refert, quòd ex quo ſanctus hic Eccleſiæ Doctor, dum Romæ doceret, obſervantiæ, diſciplinæ, & reformationis Eccleſiaſticæ ardentiſſimus zelator ſemper fuerat, nec non in delinquentium pœnis procurandis admodùm ſeverus, Cleri contra ſe odium excitarit. Quia verò etiamnum juvenis ob ſcientiæ, & exemplaritatis ſuæ merita Presbyter Cardinalis fuerat ordinatus, mortuo Summo Pontifice, cùm *ſummo Pontificatu dignus ab omnibus acclamaretur, præfati æmuli ejus juxta lectulum ipſius veſtem poſuerunt fœmineam, quam ipſe more ſolito ad matutinum ſurgens ſine advertentia induit, ſicque Eccleſiam introivit; quo viſu impii irriſerunt, & expulerunt, tamquam qui fœminam habuiſſet in lecto; hoc idem teſtatur Sanctus Euſebius ejus diſcipulus, in Epiſtola de morte ipſius*; at verò quodnam vindictæ genus ſanctum hunc Doctorem de hac tam ignominioſa, ſibi impoſita calumnia, ſumpſiſſe exiſtimas? *Beati eſtis cùm maledixerint, &c.* nimirum probè intelligebat, quanti ponderis ſit illa à Chriſto facta promiſſio, & quantum illis afferatur emolumentum, & lucrum, qui cum heroica patientia atroces ſibi illatas calumnias æquanimiter ſuſtinent, & diſſimulant. Idem verò Dionyſius Carthuſianus in ſua paulò ante relata hiſtoria ulteriùs progrediens, dicit: *Hieronymus verò impiiſſimis illis compatiens, & cuncta patientiſſimè ferens, ad Beatiſſimum, atque doctiſſimum Præſulem Gregorium Nazianzenum profectus eſt.* Tamdem cùm idem Dionyſius, ſanctum hunc Doctorem multas quoque alias calumnias, & impoſturas æquanimiter ſuſtinuiſſe, pluribus expoſuiſſet, in hæc verba concludit: *Teſte Sancto Euſebio, dixit: Gratias ago DEO meo, quia dignus habitus ſum, ut odiat me mundus, maleficum me eſſe garriens, ſcio enim ad æternam perveniri gloriam per infamiam.*

Dion. Carth. ſerm. 1. de S. Hier. — Proſecutio.

14 Salvator noſter de ſemetipſo ait: *Ego ſum via*, & ideò errare aut deviare à Cœlo non poſſumus, ſi quoad uſque tamquam viatores ad Cœleſtem patriam properamus, per Chriſti veſtigia, & ſemitas progreſſi fuerimus. Sanctus Auguſtinus ſuper illa verba: *Non calumnientur me ſuperbi*, de cruce Redemptoris Noſtri dicit: *Hanc invenientes ſalutiferam crucem, omne calumniantium ſuperborum virus expellimus.* Chriſtus enim quoad uſque nobiſcum hic in terris vixit, & præcipuè in paſſione, & morte ſua falſis calumniis, & accuſationibus impetitus, rarò ſe defendit, adeò ut ejus hac in re taciturnitas Pilatum in non modicam rapuerit admirationem: *Et non reſpondit ei verbum, ita ut miraretur Præſes vehementer*; apertè namque illa de quibus Hebræi eum accuſabant, evidentem in ſe falſitatem continere videbat, à quibus ſe proindè faciliſſimo negotio purgare poterat. S. Paſchaſius inquit: *Mirabatur conſtantiam ejus, fortior namque erat in eo virtus, quàm humana natura in ſe habeat, & ideò poterat non ſolùm admirari Pilatus, verùm etiam vehementer, quoniam taceret, ſine ulla defenſione ſua.*

Jo. 14. 6. Tacendum cum Chriſto. — Pſ. 118. 122. — S. Aug. ſer. 26. in Pſ. 118. — S. Paſchaſ. lib.

15 Tertullianus proindè ſuam Hebraiſmo improperat cæcitatem, ſiquidem ex hac tolerantia ipſum verè Deum eſſe agnoſcere poterat: *Hinc vel maximè Pharisæi Dominum cognoſcere debuiſtis; patientiam hujuſmodi nemo hominum perpetraret.* Sanctus Leo pariter in quodam ſermone de Paſſione ſimilem habet conſiderationem; Dicit enim: *Perducto JESU ad Caipham, quo Scribæ, & omnis Sacerdotalis ordo convenerat, falſa adverſus Dominum teſtimonia quærebantur, ſed inter inconditas, & diſſonas voces, hoc JESUS mirabiliter elegerat, ut taceret*, quaſi diceret: Illud ejus ſilentium, illa ejus ab accuſationibus ſtudioſè intermiſſa purgatio, & defenſio, & majoribus ejus prodigiis unum erat, quod ſingulari cum myſterio elegerat, ut ſuam virtutem omni humana conditione ſuperiorem eſſe oſtenderet: *Hoc JESUS mirabiliter elegerat, ut taceret.* Sanctus Auguſtinus ſuper illa Pſalmiſtæ verba: *Propter te ſuſtinui opprobrium*, textum hunc de calumniis noſtrum amore ad noſtram inſtructionem toleratis explicat, dicens: *Ideò prior ille ſuſtinuit opprobria, ut nos ſuſtinere diſceremus*; notatq; quòd Chriſtus cum bona veritate dixerit: *Venit Princeps mundi hujus, & in me non habet quidquam; Dictus eſt peccator, dictus eſt inimicus, dictus eſt Beelzebub, dictus eſt inſanus; tu dignare ſervo audire pro meritis tuis, quod Dominus audivit nullis meritis ſuis; ille venit, ut tibi præberet exemplum; quaſi gratis hoc fecerit, ſi tu non proficis, quare enim ille audivit, niſi ut tu cùm audires, non deficeres? ecce tu audis, & deficis, fruſtra ergo ille audivit, non enim propter ſe, ſed propter te audivit.*

Tertull. l. de patient. c. 3. Hanc ſequere. — S. Leo ſer. 6. de Paſſ. — S. Aug. Enar. in Pſalm. 68. conc. 8. — Joan. 14. 30.

DISCURSUS IV.

ARGUMENTUM.

Juſti ſpecialiter à calumniis infeſtantur, idque plurium Sanctorum, imò & ipſiuſmet Chriſti Domini exemplo comprobatur.

THEMA.

Calumniam ſuſtinent filii Iſrael. Jerem. 50. v. 33.

1 IPſa nos experientia per omnia ſæcula docuit, quòd peſſima calumniæ zizania inimici infernalis opera ut plurimùm in agrum tritico ſeminatum ſpargatur, ſicut & ſagitta ex intentione arcum laxantis in partem metæ albam evibratur; id eſt, in eum in quo innocentia, & ſanctæ ac immaculatæ vitæ candor viget, calumnia communiter effunditur; unde Sapiens ait: *Calumnia conturbat ſapientem.* David *vir erat ſecundùm cor Dei*, ac proindè meta fuit, in quem maligni homines impoſturarum ſuarum tela ejaculabant; Atque ideò petebat: *Redime me à calumniis hominum; ubique et calumniantium inſidiæ*, inquit S. Hilarius. De S. Jobo ipſamet æterna veritas teſtimonium perhibet, quòd in univerſa terra nullus ei in ſanctitate ſimilis extiterit, & ideò, inquit S. Auguſtinus, tot fuit calumniarum nævis denigratus. *Calumnia ejus eſt*, id eſt, Dæmonis: *Numquid gratis Job colit Deum?* quot alias falſas impoſturas ipſimet quoque amici ejus illi impegerunt?

Diſcurſus hic exemplo SS. habet. — Eccl. 7. 8. Pſ. 118. 134. — S. Hilar. in Pſ. 118. — S. Aug. in Pſ. 71. v. 4. Job 1. 9.

2 Invi-

Digitized by Google

Petrus Bleſ. Epiſt. 89. 2 Invidia ut plurimùm calumniæ mater eſt, quæ aliorum ſe virtuti, & meritò ſemper opponit. Petrus Bleſenſis de falſis accuſationibus, ob quas Guilielmus Clienſis ab Epiſcopatu depoſitus fuit, diſſerens, ita ſcribit: *Præſens eram, vobiſque prædixeram, qualiter æmuli veſtri* Dion. or. 37. *jam contra vos arma iniquitatis, ut invidiæ fornace conflabant*. Dion. inquit: *Nemini eorum, qui cum gloria vixerunt, licuiſſe effugere calumniæ terminum*. S. Cyprianus S. Cyp. ep. 52. Antoninum monuit, ne calumniis contra S. Cornelium ſparſis, aures benignas præberet, cujus ad martyrium præparationem commendans, ita ad propoſitum noſtrum diſſerit: *Quod autem quædam de illo inhoneſta, & maligna jactantur, nolo mireris, cùm ſcias hoc eſſe opus ſemper Diaboli, ut ſervos Dei mendacio laceret, & opinionibus falſis glorioſum nomen infamet, ut, qui conſcientiæ ſuæ luce clareſcunt, alienis rumoribus ſordidentur.*

S. Greg. l. 2. Indict. 10. Epiſt. 24. 3 Sanctus Gregorius de calumniis Lerno Epiſcopo impoſitis, quæ diligenter examinatæ, falſæ inventæ fuerunt, diſſerens, ſubjungit: *Habet hoc proprium antiqui hoſtis invidia, ut, quos in pravorum actuum perpetratione Deo ſibi reſiſtente decipere non valet, opiniones eorum falſas ad præſens ſimulando dilaceret*. In duobus libellis, quorum unus Joannem Diaconum, alter Iſaacium Epiſcopum authorem habebat, variæ contra D. D. Chryſ. Ep. 125. Chryſoſtomum excogitatæ calumniæ continebantur, nimirum in primo viginti novem, in ſecundo verò octodecim, & tamen ſanctus hic Pater fidei, & Eccleſiæ Catholicæ inſuperabilis Atlas, irreprehenſibilis, & ab omni quarumvis minimò culpæ nævo immunis erat. Idem Sanctus Doctor in Epiſtola quadam ita de ſe ſcribit: *Criminentur me cum muliere concubuiſſe, exuite corpus meum, & membrorum meorum mortificationem reperietis*.

4 Sanctus Gregorius Conſtantinum Mediolanenſem Epiſcopum, qui falſis impoſturis à diverſis lace- S. Greg. l. 6. Indict. 15. Ep. 14. rabatur, conſolari volens, pulchram hanc adducit ſimilitudinem: *Sic namque in corporali prælio fieri ſolet, ut is qui in certamine vexillum portat, ipſum hoſtis vehementer impetat, quatenus ſi ipſe, qui à cæteris attenditur, vulnus accepit, multitudo omnis citiùs diſperſa capiatur*.

5 Sanctus Athanaſius Epiſcopus, & Catholicæ religionis propugnator acerrimus, ab Arrianis curioſiſſimo, & calumniandi avidiſſimo oculo conſideratus fuit, & incredibile eſt, quot, & quàm execrabilibus calumniis ab illis diſcerptus fuerit. Falsò ei imputarunt, quòd partes ſequeretur Magnentii Tyranni, qui Conſtantem Imperatorem occiderat; eique ſimul Tyranno ex pacto mutuo mortem machinatus fuiſſet, item quòd virgini cuidam vim intuliſſet. Denique, quòd Arſenium Epiſcopum occidiſſet, multaſque alias ſimiles calumnias, quas, ne prolixiores ſimus, referre omittimus. Enimverò operæ pretium fore exiſtimamus, ſi plurium aliorum ſervorum Dei ſanctitate inſignium, de gravibus delictis falsò, & per calumniam accuſatorum, brevem quemdam hic ſubnectamus catalogum.

6 Sanctus Ætherius Epiſcopus cujuſdam ingrati Clerici opera, quem ſæpiùs ex gravibus miſeriis liberarat, S. Greg. Tur. l. 6. hiſt. Franc. c. 36. nec non ope cujuſdam mitram ambientis Archidiaconi, de habito cum impudica quadam fœmina carnali commercio accuſatus fuit, qui & teſtificabantur, *vidiſſe ſe mulierem è cubiculo egredi, ipſamque ab hoc dimiſiſſe, dum ad Epiſcopum feſtinarent*; unde in ſqualidum conjectus carcerem, catenis gravibus conſtrictus fuit, donec per miraculum aperto carcere, fuga ſe inde proripuit.

7 Sanctus Angelus Martyr Religionis Carmelitanæ clariſſimum Sydus, cujus feſtivitas in diem quintum Maii incidit, dum Berengarii viri potentis publicum inceſtum reprehendiſſet, hoc ab eodem reſponſum retulit: *Hypocrita triſtis, & homo Diabolicus, mentiens de omnibus*, à quo etiam deinceps graviſſimè diffamatus fuit, ipſum verò Deus mirabiliter protexit.

8 Sanctus Thomas Epiſcopus Cantuarienſis in die Natalis Domini juſſo Henrici II. Anglorum Regis in Eccleſia eſt trucidatus, quem dictus Rex calumniabatur, quaſi contra publicam Regni ſalutem conjuraſſet, licèt revera nullam aliam ob cauſam mortem hanc paſſus fuerit, quàm quòd huic ſacrilego Regi in immunitatis Eccleſiaſticæ præjudicium cedere, & adhærere noluerit. Imò hiſce noſtris temporibus Angli apoſtatæ, & hæretici eumdem Sanctum Archiepiſcopum Calendario ſub titulo Traditoris inſerere non erubeſcunt.

9 Sancto Arnulpho Metenſi Epiſcopo calumnioſè imputatum fuit, quòd minùs honeſtum cum Regina habuiſſet commercium, quam ſub prætextu capiendi in rebus arduis ab illo conſilii, nocturno tempore ad ejus lectum ſæpiùs acceſſiſſe dicebant: at verò Deus malignos hoſce falſarios condignis pœnis mulctavit, eorum comburendo veſtes igne tali, quem nulla affuſæ aquæ copia extinguere poterat. Noddus autem, qui hujus calumniæ author fuerat, maligna fraude illius detecta, per manum Carnificis morte mulctatus fuit.

10 S. Auguſtinus de Etii hæreſi accuſatus fuit. Et S. Proſper multas alias contra ipſum divulgatas refert calumnias, quas multi maligni, & ignorantes doctrinæ ſuæ hoſtes excogitarunt, quas omnes dictus Poſſidonius in libro cui titulus eſt: *De obiectionibus Gallorum*, graviter confutat.

11 S. Gregorius Nazianzenus traductus fuit, quaſi Orat. 27. Cathedram Conſtantinopolitanam, ad quam per illatam ei vim promotus fuit, ambitioſè affectaſſet. In eadem quoque Orationem de alia quadam ſe calumnia juſtificat, & purgat, dum ait: *In gratiam tum veritate redeant, qui nos alienam uxorem expetiviſſe ajunt, cùm ne propriam quidem habere voluerimus*.

12 Sanctus Franciſcus de Paula, ſuperioris ſæculi verus Thaumaturgus, ut prodigioſa quæ patrabat, miracula ab hominum oculis abſconderet, herbas, pulveres, & unguenta ad curandas infirmitates adhibere ſolebat. Quia verò ad majorem ejus gloriam divina diſpoſitione ſæpè contingebat, ut, priuſquam hæc media applicarentur, jam abſoluta eſſent, & completa miracula, quidam ordinis Minorum Religioſus prædicator, omnia quæ per virtutem Dei fiebant mirabilia, figmenta eſſe credere cœpit, qui proindè ſanctum hunc Patriarcham velut hypocritam contempſit, & tamquam talem utique etiam in pulpito publicè divulgavit; quòd quia Sanctus Franciſcus patienter, & ſine ulla indignatione pertulit, temerarius vir ille ſemper inſolentior evaſit. Deus autem ſancti hujus viri innocentiam declarare volens, ejus animo ſuggeſſit, ut in teſtimonium, & expreſſionem innocentiæ ejus, in manibus ſuis nudis carbones ignitos, & accenſos publicè deferret, quod ut calumniator vidit, totus compunctus ad ejus ſe pedes proſtravit, ab impacta illi calumnia eum defendendo, reſtituendoque ſamam ejus, quam antea calumnioſè traduxerat.

13 Sanctus Dionyſius Alexandrinus tamquam fidelis Arrianorum ſectator, & cultor accuſatus fuit: cui etiam calumniæ ipſemet Gennadius ſe ſubſcripſiſſe, & conſenſiſſe viſus fuit, tametſi invictum illud fidei Catholicæ propugnaculum Sanctus Athanaſius, meram ab æmulis ejus impactam teſtetur fuiſſe calumniam. Literæ quoque Valentiniani primi Imperatoris Sancto Damaſo Papę adulterii crimen imputatum fuiſſe teſtantur, quod tamen meram fuiſſe calumniam. S. Hieronymus in Epiſtola ſua, quæ in ordine quinquageſima eſt, teſtatur, ipſumque illibatam ſemper in vita ſua ſervaſſe virginitatem perhibet, quæ macula eidem à ſchiſmaticis inuſta fuit.

14 Metaphraſtes ad diem 11. Decembris de Sancto Daniele Stylita, & diſcipulis ejus, Hæreticos publicam de illis ſamam divulgaſſe refert, quòd laſcivæ cuidam mulieri, cui Batiana nomen erat, mortem intuliſſent; eò quòd à malignis illis ſubornata fuiſſet, ut diceret, quòd Stylita illam ſollicitaſſet, ut per ſcalas columnæ ſuæ appoſitas ſurſum ad eum aſcenderet, ad explendam ſuam eum eadem libidinem, quodque illa idipſum ei denegante, ne ejus, & diſcipulorum ſuorum divulgaret intemperantiam, illam tentaſſent occidere. Deus autem acerbiſſima illam pœna mulctavit, ſiquidem Dæmoni in prædam data fuit, donec facinus illud meram quamdam ab æmulis machinatam impoſturam eſſe confiteretur. Alia quadam vice ab homine quodam temerario, tamquam ſi guloſus eſſet, & in ſpecie tantùm externa abſtinentiam fingeret, traductus fuit, in cujus rei argumentum piſcem aſſum, quem attulerat, populo exhibens dixit: en hos, & alios cibos in abſcondito devorat;

vorat: poſtquàm verò de piſce hoc conjugi, & filiis ſuis aliiſque qui cum ipſo erant, diſtribuiſſet, Dæmon omnium illorum corpora ingreſſus eſt, donec ad Sancti viri orationes confugientes, liberati fuere, pro quo beneficio argenteam quamdam ipſius imaginem in gratiarum actionem templo Sancti Michaelis intulerunt.

15 Sanctus Cyrillus Alexandrinus, qui in defenſione Incarnationis contra Neſtorium indefeſſus erat, tamquam ſi Apollinariſta eſſet, traductus fuit, quæ calumnia adeò contra ipſum prævaluit, ut à Neſtorianorum conciliabulo depoſitus, & Epheſi in Arctam cuſtodiam miſſus, per 12. Capitulorum à Neſtorianis impugnatorum declarationem, & per ſcriptam ad Theodoſium Apologiam, ſuam conteſtari innocentiam coactus fuerit.

16 S. Cornelius Papa à Novato, & Novatiano calumniam injuſtam accepit, quaſi iis qui idolis ſacrificaverant, adhæſiſſet, cujus S. Cyprianus in Epiſt. 52. nu. 33. mentionem facit, ubi dicitur ſanctum hunc Pontifi-
S. Cyp. ep. 52 cem de eo quòd illis Epiſcopis adhæſiſſet, mendaciter fuiſſe infamatum, hocque ei à ſchiſmaticis imputatum fuiſſe aſſeritur.

17 S. Cæſarius Diaconus pro Mago habitus, & tanquam talis à Luxurio conſulari infamatus fuit, & quia ad ipſius orationes falſum quoddam ſimulachrum corruit, Firminumque oppreſſit, de ſancto viro ſupplicium ſumpturus, univerſam civitatem congregavit, aſſerens, quòd per Cæſarii incantationes templum illud corruerit. Sanctus autem Cæſarius ſe defendit, illudque potentia veri Dei accidiſſe monſtravit. Idem quoque de crimine proditionis infamatus fuit, utpotè qui civitatem, & regnum Arelatenſe Burgundionibus tradere voluiſſet, cùm tamen & Cyprianus è contra de eo ſic ſcribat: *Cùm Paſtor vigilantiſſimus flexis genibus pacem gentium, urbium tranquillitatem diebus, & noctibus à Domino precaretur; quare magis etiam credendum eſt Diabolo inſtigante in ſancti viri exitium barbaram ferocitatem incitatam eſſe,*

18 Sanctus Baſilius præterquam, ut ſuperiùs diximus, de hæreſi accuſatus fuerit, inſuper etiam traductus eſt, quaſi ſibi reſcriptum Neocæſarienſe per ambitionem, & arrogantiam procuraſſet, cùm tamen ipſe in Epiſt. 64. ſuam oſtendendo quoad hoc factam reluctantiam, & vim à Clero, & populo ſibi illatam ab hac ſe labe egregiè juſtificet, & defendat: *Quomodo qui tum cum vocabar, non obedivi, nunc citrà vocationem me ipſum intrudere conatus eſſem? quomodo conſectarer, & ambirem jam calumniantes, cùm aliquando laudantes me, & celebrantes fugerim?*

19 S. Lucianus Martyr, & Presbyter Antiochenus eruditiſſimus, eò quòd ſe Sabellio oppoſuiſſet, impoſturam ſuſtinuit, quaſi Arrianus eſſet, cùm tamen S. Athanaſius ipſum tamquam eximium ſanctæ Religionis noſtræ zelatorem laudarit.

20 S. Lupus apud Theodoricum Regem accuſatus fuit, quaſi Veroſiam ferventiſſimam Dei famulam affectu proſequeretur minus honeſto. Qua de re cùm Sanctus moneretur, per illud dictum Euangelicum reſpondit: *Beati eritis cum maledixerint vobis homines, & dixerint omne malum adverſum vos mentientes*, prætereaque ſubjunxit: *Nihil nocent homini dicta aliorum, quem propria non maculat conſcientia:* imò ſubitò per evidentia quæ patrabat miracula, plenè ſe innocentem ab hac labe oſtendit.

21 S. Macharius Alexandrinus lib. 5. vitæ Patrum libello 15. n. 25. de ſemetipſo ſcribit, infamatum ſe fuiſſe quaſi juvenculam quandam conſtupraſſet, ac proinde cum puella, fœtum quem ex alio conceperat, ipſi attribueret, receptis ob hoc à parentibus, & aliis loci illius incolis variis plagis, & moleſtiis patienter tuliſſe illatam ſibi calumniam; accidiſſe autem, quòd dum laſcivæ hujus meretriculæ partus appropinquaret; doloreſque partus ingentes per multos dies illam diſcruciarent, nec tamen parere poſſet, id ſibi in pœnam à Deo impoſitum fuiſſe cogitans, errorem ſuum agnoverit, ſanctiſque ab omni ſiniſtra ſuſpicione liber, & immunis remanſerit.

22 S. Sylverius Papa, & Martyr quòd per viam Simoniæ ad Papatum promotus fuerit, traductus fuit, de eo namque Anaſtaſius ſequentia ſcripta reliquit. *Sylverius levatus eſt à Tyranno Theodoto, ſine liberatione decreti, qui Theodatus corruptus pecunia dato, talem timorem indixit Clero, ut qui non conſentirent in ejus ordinationem, gladio punirentur*; qui idem electionem ejuſdem Pontificis ob metum ſchiſmatis confirmatam fuiſſe ſubjungit. Hoc tamen falſiſſimum eſſe ex eo vel maximè apparet, quòd Liberatus Carthaginenſis illius temporis ſcriptor de illo ſcribit, hic namque cap. 22. *Breviarii* expreſsè dicit, quod electio ejus à Clero facta fuerit, nulla prorſus Simoniæ facta mentione. Et verè qua fronte Sylverius Vigilium de Simonia damnare aut arguere potuiſſet, ſi ipſemet ab eadem fuiſſet pice turpiter coinquinatus? Demum Anaſtaſium in inſerendis in ſcripta falſis, & ab adverſariis excogitatis impoſturis nimis facilem, in eiſque admittendis nimis credulum fuiſſe concludit.

23 S. Malachias Epiſcopus Hyberniæ, cujus ſanctam vitam S. Bernardus cum admiratione conſcripſit, à viro quodam ei ingratiſſimo veluti mendax, falſus, & injuſtiſſimus accuſatus, & communi nomine per improperium Simius ab eo appellatus fuit, qui protinus eodem die cœlitus fuit punitus; ſiquidem à Dæmone poſſeſſus, ab eoque in ignem conjectus, vel impulſus fuit, è quo ſemiuſtus, & delirus ereptus fuit: licèt verò ſancti viri precibus ſanum rationis judicium ipſi fuerit reſtitutum, juſto tamen Dei judicio ad mortem uſque à Dæmone poſſeſſus remanſit.

24 Sanctus Meletius omnium ferè Græcorum encomiis inſignis, ab Arrianis per calumniam tamquam Sabellianus à ſede ſua expulſus fuit. Hoc autem eidem calumnioſè impoſitum fuiſſe, in ſcriptis ſuis teſtantur Nyſſenus, Chryſoſtomus, Nazianzenus, Baſilius, & multi alii.

25 S. Melchiades Papa diffamatus eſt tamquam Idololatra. In cujus tamen defenſionem ſcripſit S. Auguſti- S. Aug. l. 3. Petilac. Do-
nus, falſam hanc accuſationem ab eo depellendo, idque nato de unico baptiſmo
in *lib. contra Petilianum Donatiſtam de unico baptiſmo* c. 16.
cap. 16.

26 S. Methodio Epiſcopo Conſtantinopolitano, utpotè ſacras imagines debita veneratione colenti, ab impio Theophilo Iconomacho Idololatriæ crimen imputatum fuit, & tamquam talis poſtquam primo aſperrimè flagellatus fuiſſet, una cum duobus latronibus intra ſepulturam quamdam recluſus fuit; quia enim ſacrilegi hæretici illi imagines ſacras Idola vocabant, ideo ipſum illas colentem Idololatram dixerunt.

27 Porrò hujuſce veritatis, quòd ſcilicet Diabolus peſtiferam hanc zizaniam ſeminato optimo tritico interſerat, idest, ſanctiſſimos viros falſiſſimis hiſce calumniis impetat, innumera poſſemus exempla adducere. Enimverò ut ſuperiùs diximus, *Diabolus*, idem ſignificat, quod *calumniator*, de illo autem Chriſtus diſcipulis ſuis dixit: *Ecce Satanas expetivit, ut cribra-* Luc. 22. 31.
ret vos ſicut triticum; quod quidem verè in ipſis ad litteram adimpletum fuit, ſiquidem increмoнe dictu eſt, quot ipſi ab hominibus calumnias perpeſſi fuerint. Et quidem ut cætera omittam, ipſamet die qua ſuper-
veniente in ipſos Spiritu Sancto repleti ſunt, illos ebrios, Act. 2. 13.
& vino nimio madentes Judæi appellarunt: *Muſto pleni ſunt iſti*. Imò ipſemet Chriſtus quantis fuit enormibus criminibus innocenter traductus? *Blaſphemavit*, inquit
ſummus Pontifex, *quid adhuc egemus teſtibus? ecce nunc* Matt. 26. 65.
audiſtis blaſphemiam? quæ eadem impoſtura mortem illi cauſavit, nec tamen quicquam blaſphemum locutus fuerat, ſed cùm ipſe prima, & æterna veritas eſſet, ſe
filium Dei eſſe teſtificatus eſt. Alia quoque calumnia Luc. 11. 15.
ipſi illata fuit, quando dixerunt: *In Beelzebub principe*
Dæmoniorum eiicit dæmonia. Imò ut S. Marcus ait: *Scri-* Marc. 3. 22.
bæ qui ab Jeroſolymis deſcenderant, dicebant, quoniam S. Cypr. l. de
Beelzebub habet, & quia in Principe Dæmoniorum eiicit Idolol. vanit.
Dæmonia. S. Cyprianus lib. de Idolorum vanitate de Chriſto inquit: *Judæi qui illum crediderunt hominem tantum de humilitate carnis, & corporis, exiſtimabant Magum de licentia poteſtatis*. Idem quoque ſanctus ulteriùs hanc unicam ſuæ ad mortem condemnationis cauſam fuiſſe dicit. Ad hæc principes Synagogæ, Magiſtratus, totiuſque Hebraiſmi primores aliam coram Præſide Judææ adverſus Salvatorem attulerunt impoſturam, di-
centes: *Hunc invenimus ſubvertentem gentem noſtram,* Luc. 23. 2.
& prohibentem tributa dari Cæſari, & dicentem ſe Chriſtum Regem eſſe, & tamen quam id à veritate alienum fuerit,

fuerit, omnibus conſtat, ſiquidem ipſemet Salvator coram eodem Judice expreſsè declaravit, quoad hoc punctum dicens: *Regnum meum non eſt de hoc mundo.* (Jo. 18. 36.) unde ipſemet Judex fateri coactus, quòd hanc ei calumniam ex mera impoſuiſſent invidia: *Sciebat enim quòd per invidiam tradidiſſent eum.* (Matt. 27. 18.) Eſtque hoc ipſum ingens ſolatium illis, qui falſis gravantur accuſationibus, dum videlicet Chriſtum, ejuſque chariſſimos diſcipulos per eamdem viam proceſſiſſe conſiderant: *A Chriſto dicti ſumus Chriſtiani, nonne ea via qua Chriſto ambulavit, & nos debemus ambulare? Non eſt major ſervus Domino.* (Jo. 13. 16.)

DISCURSUS V.

ARGUMENTUM.

Deum calumnias, earumque falſitatem communiter detegere, & manifeſtare conſoeviſſe probatur, multorumque ſanctorum, nec non Chriſti Domini exemplis oſtenditur.

THEMA.

Salvos faciet filios pauperum. Pſ. 71. v. 4.

(Diſcurſus per ſe clarus) 1 His verbis Pſalmiſta ſtipulata promiſſione pollicetur, quòd Deus ſervos ſuos, eorumque innocentiam à calumniatoribus certò ſit liberaturus, ac proindè immediatè ſubjungit: *Et humiliabit calumniatorem.* (Haymo ibid.) Haymo Halberſtadienſis per *filios pauperum* intelligit *imitatores Apoſtolorum*; quam eamdem expoſitionem etiam habet Sanctus Remigius. (S. Ber. ſer. 17. in Cant.) S. Bernardus in ſermone quodam ſuper Cantica ad hunc Pſalmiſtæ locum alludens ita ſcribit: *Ubique & ſemper judicabit Dominus populos, & humiliabit calumniatorem; ubique & ſemper defenſabit ſuos, propulſabit nocentes, & tollet virgam peccatorum deſuper ſortem juſtorum, ut non extendant juſti ad iniquitatem manus ſuas.*

2 Nota eſt unicuique illa caſtiſſimæ Suſannæ hiſtoria, cui, dum effræni ſeniorum illorum Judicum libidini conſentire nollet, ſenes illi hanc intulerunt calumniam, quòd ſcilicet cum juvene quodam dimiſſis ancillis, & pediſſequis ſuis, ſe commiſcendo thorum conjugalem violaſſet, hujuſque ſe occulatos teſtes eſſe affirmabant, utpotè qui juvenem ab eorum ſe conſpectu fuga ſe proripientem conſpexiſſent. Quorum verbis populus nimium credulus, fidem adhibens, eamdem juxta leges jam mortis ſententia condemnaverant; dumque in procinctu eſſent, ut eam lapidarent, ipſe omnem ſuam fiduciam in Deum reponens, *& flens ſuſpexit ad Cœlum, erat enim cor ejus fiduciam habens in Domino.* (Dan. 13. 35.) Sciebat enim, Deum nequaquam permiſſurum, ut fidelitate ab ipſa ſuperaretur, ac proindè, cùm illa ad offenſam Dei reſpiciens, inſignem hanc præmiſiſſet proteſtationem: *Melius eſt mihi abſque opere incidere in manus veſtras, quam peccare in conſpectu Domini,* (v. 23.) juſtum quoque erat, ut DEUS ad ejus conſervandum honorem reſpiciens, ejus tutandi curam haberet, ſcire namque debebat, quòd poſteà ad gloriam ejus dixit Divus Chryſoſtomus: *Suſanna aſpernabatur, quod audiebat, quia timebat eum quem nihil latebat, falſi enim teſtes poſſunt lædere famam, non occidere conſcientiam.* (D. Chryſ. ho. de Suſan.) Et ideò Suſanna cauſam ſuam non peroravit, aut tutata eſt verbis, quia adverſarios ſe nimium potentes habere, illoſque verbis minimè credulos futuros eſſe ſciebat. Origenes de Redemptore noſtro loquens, qui impoſitas ſibi calumnias prudenti ſilentio diluit, inquit: *Majus eſt liberè, & fortiter ſilere, quam defendere ſe ſine ullo Propheta, ut non humiliemur à teſtibus falſis,* (Orig. hom. 35 in Matt.) & calumniatoribus improbis.

3 Nonnulli haud immeritò obſervant, & cauſam inquirunt, cur Naboth os ſuum non aperuerit, neque cauſam ſuam per preces, & ſupplicationes divinæ juſtitiæ tribunali recommendaverit, cùm Suſanna è contra dixerit: *DEUS æterne qui abſconditorum es cognitor, qui noſti omnia antequam fiant, tu ſcis, quoniam falſum teſtimonium tulerunt contra me, & ecce morior, cum nihil horum fecerim.* (Dan. 13. 42. v. 43.) Reſponderque Deum in duabus hiſce perſonis duos demonſtrare voluiſſe calumnias patientium effectus, aliqui enim ſe Deo recommendant, in eumque ſolùm totaliter confidunt, ſiquidem *ſalvos faciet filios pauperum.* Ita Suſanna fecit. Alii verò calumnias patienter, & ſine querela, aut lamento ſuſtinent, *& in ſilentio, & ſpe eſt fortitudo eorum,* (Iſa. 30. 15.) talis fuit innocens Naboth, qui tyrannidem Jezabelis adeò violentam eſſe dicebat, ut nullus apud eam ſe defendendi locus ſibi reliquus eſſet; *erat cor ejus fiduciam habens in Domino. Ad te Domine levavi animam meam,* dicebat David, *Deus meus in te confido non erubeſcam; oculi mei ſemper ad Dominum, quoniam ipſe evellet de laqueo pedes meos.* (Pſ. 24. 1. v. 2. v. 15.) Interlinearis ſuper illa: *Qua flens ſuſpexit ad Cœlum,* ait: *quaſi diceret: Ad te levavi oculos meos, qui habitas in Cœlis.* (Interlin.) Lyranus ait: *Quia aliunde non poterat habere auxilium, & proprium eſt Divinitatis ſuccurrere in caſibus deſperatis,* (Lyranus. Pſ. 122. 1.) quales ſunt calumniæ, quæ firmiter pedem fixerunt; quia enim inter calumnias nonnumquam parum abeſt, quin in deſperationem redigamur, DEUS communiter manifeſtata veritate, calumnias depellit: *Salvos faciet filios pauperum.* Spiritus Sanctus enim, qui Spiritus eſt veritatis, accuſationum falſitatem aperiendo, innocentum ſe exhibet defenſorem, unde ſacra Scriptura dicit: *Suſcitavit Dominus Spiritum Sanctum pueri junioris;* (Dan. 13. 45) ubi Gloſſa interlinearis dicit: *Non dedit, quia jam in eo erat, ſed propter ætatis infirmitatem quieſcebat, nec opera demonſtrabat, ſed occaſione data ſuſcitavit pro ſancta fœmina;* (Interlin. Dan.) ut calumniatorum technas detegeret. Unde Gloſſa ait: *Stupet populus pro judicio repentino, revocatur ad dicta, falſos teſtes pavor invadit, gemit diabolus, quod ipſius commenta nudantur, gaudent Angeli de pudoris integritate comperta, & quòd defendatur in terris veritas fatigata.* (Gloſſa.)

4 Regius Propheta David, qui in pluribus Pſalterii ſui locis, ſe innumeris calumniis impetitum fuiſſe lamentatur, divinæ juſtitiæ ſignaturam ad ſui defenſionem his verbis implorat: *Judica me Deus, & diſcerne cauſam meam de gente non ſancta, ab homine iniquo, & doloſo erue me, quia tu es Deus fortitudo mea. Emitte lucem tuam, & veritatem tuam.* (Pſ. 42. 1. v. 2. v. 3.)

5 Phariſæi Apoſtolicum calumniabantur Collegium, quòd non jejunaret; at verò providus illorum Magiſter, qui *ſalvos facit filios pauperum,* id eſt, ut Richardus interpretatur, *imitatores Apoſtolorum,* (Richard. Pamph. in Pſal.) innocentiam ipſorum defendere non diſtulit; ſiquidem malignis illis calumniatoribus vitam illorum perpetuam quamdam abſtinentiam oſtendit, utpotè quibus ad famem pellendam, ſpicas in agris decerpere neceſſum fuit, adeòque factis, non verò verbis, illos ab hac calumnia purgavit.

6 Eccleſiaſtici cap. 51. elegans illa, & efficax Jeſu filii Sidrach oratio deſcribitur, ex qua eximia illius erga Divinam Majeſtatem gratitudo egregiè relucet, eò quòd calumniatum falſitatem detegendo, ipſum à congeſtis in eum impoſturis clementer, & provide defendiſſet: *Confitebor tibi Domine Rex,* inquit, *& collaudabo te Deum Salvatorem meum, confitebor nomini tuo, quoniam adjutor, & protector factus es mihi, & liberaſti corpus meum à perditione;* (Eccleſ. 51. v. 1. v. 2. v. 3.) ipſum verò ibi de calumniis loqui, quas patiebatur, verbis ſequentibus declarat, *à laqueo linguæ iniquæ, & à labiis operantium mendacium;* (v. 6.) & paulo poſt dicit: *In medio ignis non ſum æſtuatus;* quibus verbis peſtilentialem hanc zizaniam ignem appellat. Sanctus Joannes Damaſcenus de calumnia diſſerens, dicit: (S. Joan. Damaſc. Paral. l. 1. c. 91.) *Quid calumnia pejus fingi queat? auditorum enim aures delinit, atque eorum animos ſtupore afficit, eoſque qui malis tamquam prædæ cupiam imminent, ferinos reddit.*

7 Nec mirum, quòd ſanctus hic Pater calumniam tantoperè deteſtetur; ſiquidem in ejus vita memorabile quodam factum ei accidiſſe legitur. Cum enim Leo Iſauricus Imperator Orientis, in truculenta ſua perſecutione imagines ſacras ſeveriſſimis edictis prohibuiſſet, Sanctus Joannes Damaſcenus multas contra eum litteras ſcripſit, cœleſti ſapientia adeò refertas, ut cœlitus miſſæ fuiſſe crederentur, eaſque per varia loca diſpergi procuravit, quibus veluti aggeribus, magnam illius perſecutionis procellam, & furiam cobibuit. Quia verò ſanctus hic vir Imperii ſui ſubditus non erat, ideòque de ipſo deſideratam vindictam ſumere non potuit; Imperator furore, & rabie adverſus Sanctum concepta, plenus, quamdam manu ipſius conſcriptam litteram habere curavit, quam acceptam falſariis quibuſdam ad imitandum ejus characterem conſignavit, ſubque hoc excogitato ſtratagemate, nomine Sancti Joannis fictam quamdam litteram, quaſi ad ſe directam

exa-

Digitized by Google

ea arari fecit, hujus ferè tenoris. Cùm ambo Chriſtiani, & ejuſdem religionis conſortes ſimus, mihique ſpes ſit non vulgaris à tua Majeſtate me aliquando liberaliter remunerandum eſſe, operæ pretium mihi viſum eſt, haſce ad te ſupplices litteras mittere, te etiam, atque etiam obteſtando, ut civitati Damaſcenæ, ab exiguo militum præſidio cuſtoditæ, & in ſumma pace extra omnem mali imminentis ſuſpicionem viventi, clementer compati digneris; ſiquidem facillimo negotio eamdem in tuam poteſtatem redigere poteris, ſi occultè ad eam capiendam gentem armatam eò ſubmiſeris, ego enim, qui magnam in illius, & totius regni gubernatione partem habeo, ad hoc tam glorioſum, & ſanctum opus libenter auxiliando, & traditionem urgendo ſuccurram: hancque litteram à ſe confictam impiiſſimus Imperator Principi Damaſceno tranſmiſit, dicendo ei, quòd niſi tantus pacis, & promiſſionis ſuæ verbo regio factæ amicus eſſet, hanc ſibi ſuggeſtam opportunam ipſum ſubjugandi occaſionem minimè neglecturus fuiſſet: nunc verò decretum quidem ſibi eſſe, pactis inter eos hactenus capitulationibus conſtanter inſiſtere, verumtamen diſplicere ſibi vehementer, quòd perfidos adeò habeat domeſticos, qui ipſum vendere, ſuiſque eamete dominiis contendunt, prout ex littera quadam ad ſe per aliquem ſuorum ſcripta latiùs videre poſſet. Princeps igitur Sancto Joanni, qui Damaſci gubernator erat, ad ſe accerſito, miſſam ad ſe à Leone Imperatore litteram legendam exhibens, eum an ne litteræ iſtius character ſuus eſſet, interrogavit; qui Principi, videri quidem ſuum eſſe characterem, tametſi re vera ſuus non ſit, reſpondit. Tunc Barbarus abſq; ullo ulteriori reſponſo, aut examine manum ejus dexteram amputari, atque ad quodam in publico foro erectum patibulum configi juſſit. Sanctus igitur ſubitò, unde hæc ei impoſtura, irrogata fuiſſet, animadvertens, cognovit quòd Leo, dum ipſum unguibus, & dentibus ſuis dilaniare, & comminuere non poterat, per hanc aſtutè excogitatam calumniam, bellum ei inferendo in vulpem commutatus eſſet, cæterùm in Deum confidit, qui *judicabit pauperes populi, & ſalvos faciet filios pauperum*, ab eoque ſibi amputatam manum reſtituendam eſſe non dubitavit, utpotè quam ad majorem ejus gloriam, honorem illius defendendo, adhibuerat, quæque ſicut priùs atramento, ita poſteà ſanguine ſanctam ejus fidem confeſſa fuerat. Cùm igitur Principem nonnihil placatum eſſe intellexiſſet, ſupplex ab eo manum ſuam ab infami illo loco tolli, ſibique reſtitui poſtulavit, ut eam terræ mandare valens, aliquod ignominiæ ſuæ ſublevamen perſentiſceret. Cui cùm Princeps acquieviſſet, Sanctus oratorium ſuum ingreſſus, ſe coram quadam Beatiſſimæ Virginis imagine cùm ingenti affectu, copioſiſque lacrymis proſtravit, manuq; ad brachium admota, ab ea, ut manus brachio ſicut antea vitaliter conjungeretur, humillimè petit. Beatiſſima Virgo igitur hanc ei manum, ob ſuarum ſuiq; filii imaginum defenſum honorem, amputatam eſſe, illumque eamdem ſibi nullo alio fine reſtitui deſiderare ſciens, quàm ut ambobus tanto fideliùs, utriuſq; præſtare poſſet obſequium, ei dormienti apparuit, & dixit: Eſto jam ſanus, compone hymnos, & laudes meas deſcribe; qui mox, ut à ſomno expergefactus fuit, manum ſuam brachio ſolidiùs, & fortius, quàm unquam aliàs conjunctam eſſe deprehendit. Quo viſo miraculo increduli Saraceni, novam falſamq; ei denuò texere cœperunt calumniam; Siquidem Principi Damaſci, juſtitiam ab ejus miniſtris minimè circa ipſum ritè executioni demandatam fuiſſe perſuadebant, eò quòd manus in foro patibulo affixa, non ejus, ſed perditi cujuſdam mancipii fuiſſet; unde protinus ſanctum Patrem accerſiri fecit, & ea modico quodam ſigno, quòd Deus in teſtimonium miraculi, & infidelium confuſionem, in illa manus cum brachio conjunctione relinquere voluit, illam revera præciſam fuiſſe perſpicuè agnoſci potuit. Unde Barbarus hic Tyrannus à Sancto miraculum circa ſe à Deo patratum intelligens, de viri Dei innocentia, & impii, ac ſacrilegi Imperatoris impoſtura certior factus, ſanctum hunc Patrem, quantum aliàs unquam, honorari decrevit, qui tamen, ut Deo totaliter ſerviret, ab hominum ſe oculis ſubduxit, & ejus, qui *ſalvos facit filios pauperum*, obſequiis ſe mancipavit.

Pſ. 71. v. 4.

Bolland. 1. Febr. 8 De S. Hildegarde, quæ Ruperti Comitis Palatini conjux fuit, refertur, quòd dum hic Princeps in venatione totam noctem tranſegiſſet, illuceſcente die maturè ſatis domum reverſus, mulierem quamdam, quid rerum circa conjugem ſuam actum fuiſſet, interrogavit: cui illa reſpondit: Id agere, quod impudicæ, ac libidinoſæ ſolent, viro abſente totas noctes adulteris obſequi; atque audacter fidei adſtruendæ oculos oppignorat, bis certè ſpectaſſe flagitium, niſi fortaſsè beſtiam ſe fuiſſe, aut ſtatuam credat, cùm iſta vidit. Comes furibundus, hancque calumniam tantò firmiùs credens, quantò ei ad cubile pulſanti tardiùs aperiebatur, Sanctam pedibus crudeliter conculcatam, è feneſtra in profundum quodàm præcipitium deturbavit, unàque cum illa ancillam ejus, quæ Dominæ ſuæ innocentiam ſtrenuè, fideliterque defendebat. Ivere ambæ præcipites, ſed innocuæ, Angelorum miniſterio inter prerupta petrarum locatæ, & ſuaviſſimo concentu recreatæ; id ubi è feneſtra Comes aſpexit, ad ſumendam de perjura accuſatrice vindictam proſilit, velut illa jam graves (heu) Deo ſolvet at pœnas, nam non ipſa ſolùm, ſed & vacca, mulctrum, ſedile, lac quoque, eodem omnia quo priùs ſitu, figura, colore, in ſaxa penitùs obdoruerant, ajunt ita etiam nunc perſtare.

9 In Prato florido ex S. Cyrilli Patriarchæ Jeroſolymitani relatione habetur, quòd Sabinianus hæreticus, poſt mortem S. Hieronymi, libellum quemdam multis conſperſum erroribus à ſe conſcriptum, ſub nomine S. Doctoris in lucem ediderit, unde ingens inter Catholicos nata eſt confuſio. Huic autem ſacrilego Sylvanus Epiſcopus Nazarenſis ſe oppoſuit, multis probans argumentis, Sabinianum falſarium, & impoſtorem libri hujus eſſe authorem, ſeque paratum futurum promiſit ad mortem ſubeundam, niſi ſequenti die cœlitus miſſo ſigno, librum hunc S. Hieronymi nequaquam eſſe doceretur. Quo audito mirè hæreticus lætitia geſtire cæpit, ſperans ſignum illud nequaquam exhibendum, adeòque Sylvanum decapitandum fore; Die ſequenti adveniente, Sylvanus ad mortem ſe obtulit, jamque lictor exemptum gladium extento brachio in cervicem ejus impingere paratus erat, quando ecce S. Hieronymus viſibiliter in aere apparuit, qui lictorem cohibuit, & ad Sabinianum converſus, ejus illi calumnias, & falſitates acriter exprobravit, diſparente autem S. Doctore, caput hæretici detruncatum ab omnibus viſum fuit, cunctis verò, qua id ratione factum fuiſſet, ignorantibus. Prat. Flor. 1 p.c. 17.

10 Idem quoque S. Hieronymus in quadam Epiſtolarum ſuarum, aliud ſimile refert miraculum, de muliere quadam, quæ cùm Vercellis, de adulterii reatu à marito accuſata fuiſſet, complex prætenſus juvenis violentiæ tormentorum cedens, ea quæ minimè contigerant, confeſſus unà cum muliere iſta, ad eamdem fuit pœnam condemnatus; mulier autem in innocentia ſua Dei protectioni confiſa, velut alia quædam Suſanna, cœleſte imploravit auxilium, dicens: *Tu teſtis es Domine Jeſu, cui occultum nihil eſt, qui es ſcrutator renis, & cordis, non ideo me negare velle ne peream, ſed ideo mentiri nolle ne peccem*. Cùmque lictor ſæpiùs ultimum ei gladii ictum impingere viſus fuiſſet, obrigeſcente brachio illius, nihil efficere potuit: *Prorogo*, inquit S. Hieronymus, *quæ eſt iſta ſecuritas? impudentem non timet mortem, lætatur percuſſa, carnifex pallet*; moxq; S. Doctor S. Suſannæ ſubnectit mentionem, dicens: *Hic Suſanna nobilis fide omnium ſubeat mentibus, quæ iniquo damnata judicio, Spiritu Sancto puerum replente ſalvata eſt; Ecce non diſpar in utraque miſericordia Domini; illa liberata per judicem, ne iret ad gladium, hæc à Judice damnata, abſoluta per gladium eſt*. S. Hier. epiſt. 49. ad Innoc.

11 In vita S. Brigidæ de S. Patritio narratur, quòd cùm die quodam in plurium Epiſcoporum ſocietate ſederet, impudica quædam fœmina coram hoc venerabili cœtu comparuerit, quæ infantulum in brachiis ſuſtinens, hunc Epiſcopi cujuſdam, qui S. Patritii quondam diſcipulus fuerat, & Broon appellabatur, filium eſſe conteſtabatur: quod cum Epiſcopus ille negaret, Epiſcopi præſentes, quòd S. Brigidam ob mirabilia, quæ fecerat, permagni facerent, ab ea, ut hanc ipſa controverſiam dirimeret, enixè rogarunt: *Dixit autem Brigida ad illam: de quo concepiſti infantem hunc? illa reſpondit, de Epiſcopo Broon. Brigida dixit: Non ſic exiſtimo. Tunc Brigida ad S. Patritium ſe humilians dixit: Pater tuum eſt hanc quæſtionem ſolvere*. In hoc tamen Bolland. 1. Febr.

humi-

humilitatis conflictu S. Brigida S. Patritio cedere, & veritatem à fœmina extorquere debuit: *Sancta igitur Brigida ſignans os illius fœminæ ſigno Crucis Chriſti; ſtatim intumuit totum caput ejus cum lingua, ſed nec illa pœnituit: tunc Brigida linguam infantis benedixit, dicens ei: Quis eſt pater tuus? Ille reſpondit ambulans: Non eſt Epiſcopus Broon pater meus, ſed quidam homo, qui ſedet in parte Concilii ultimus, ac turpis, viliſque.* Alia exempla ſimilia de iis, qui poſt acceptas calumnias miraculosè defenſi, & purgati fuere, paſſim apud Hiſtoricos leguntur.

Sophron. in Prat. ſpir. c. 114. 12 Sophronius in Prato ſpirituali refert, quòd cùm ſanctus Daniel Abbas die quadam pro ſportis quibuſdam vendendis civitatem ingreſſus fuiſſet, à juvene quodam rogatus fuerit, ut pro conjuge ſua, quæ ſterilis erat, orationem ad Deum fuſurus, domum tantiſper dignaretur ingredi, quod cùm ille feciſſet, fœcundata muliere, mox à malignis falsè fuit de inhoneſto cum prædicta muliere habito carnali commercio accuſatus, quòdque fœtus ab ea conceptus non mariti, ſed ipſius eſſet: quod cùm ſanctus vir Dei percepiſſet, ut ab hac ſe calumnia liberaret, ad civitatem ſe recipiens, domum illam ingreſſus eſt, in quo calumniatores ſuos præſentes eſſe ſciebat, in eorumque præſentia infantulum à quindecim diebus natum, quis pater ipſius eſſet, interrogavit; qui mox tenellum brachiolum verſus genitorem ibi præſentem extendens, articulata voce dixit, ab hoc ſum generatus, & non ab alio.

Baron. ann. 699. 13 In Annalibus Eccleſiaſticis de S. Sergio Papa legitur, quòd cùm à nonnullis æmulis ſuis paſſim divulgaretur, quemdam ex inceſtu natum infantulum, ſanctiſſimi, & innocentiſſimi hujus Pontificis eſſe filium, S. Althelmus Epiſcopus Schireburgenſis, tunc Romæ præſens, ut ſanctum Pontificem ab hac impoſtura eximeret, infantem novem, & non plures ab ortu ſuo dies babentem interrogavit, num Sergius Pater ejus eſſet, qui promptiſſima voce reſpondit: *Nihil Sergio cum fœmineo ſexu eſſe commercii*; nimirum *ſalvos facit Deus filios pauperum.*

14 In vita S. Caroli Borromæi ſcribitur, quòd cùm is poſt improviſam Federici Comitis fratris ſui mortem, reformationibus inſtituendis, & vitæ exemplaris, & perfectæ rigoribus plus ſolito deditus eſſet, ac proindè cum Patre ſuo ſpirituali, qui tunc P. Joannes Baptiſta Ribera è Societate Jeſu erat, frequentiùs tractaret, nonnulli ejus aulici hanc ſolitudinem tolerare non valentes, præter alias, quas huic ſervo Dei inferebant injurias, calumniati ſunt eum quaſi quemdam Dominæ Virginiæ de Ruvere defuncti fratris conjugis viduæ ephebum ad inhoneſta ſollicitaſſet; quod idem juvenis ille ab eis ſubornatus fatebatur, & parum aberat, quin S. Cardinalis ipſemet huic calumniæ fidem adhibuiſſet: at verò poſt diligentem factam rei perquiſitionem, de Patris illius innocentia certior factus eſt, cui deinceps ſummo affectu conjunctus permanſit.

Hiſt. l. 1. p. 1. n. 50. & ſeqq. Joan. 15. 15 Porrò S. Ignatius inſtitutæ à ſe Societatis Patribus dicere potuit: *Si me perſecuti ſunt, & vos perſequentur*; ſiquidem in Hiſtoria Societatis de ipſo legitur, quòd cùm Romæ hæreſiarcham quemdam, qui coram numeroſo auditorum concurſu prædicabat, poſt exhibitam illi, licèt fruſtra, ſecretam correctionem, detexiſſet, jamque ſanctus vir Dei errores, & zizania, quæ ſeminabat, publicè deteſtaretur, hic in vindictam exaſperatus ſanctum accuſavit, quaſi è diverſis mundi partibus, tanquam hæreticus proſcriptus fuiſſet, & ad hoc probandum multa falſa congeſſit teſtimonia: Deus quidem S. Ignatium intolerantia calumniæ iſtius, ad tempus ali-

Pſ. 9. 10. & 11. quod exerceri permiſit; at verò cùm veriſſimum ſit, quòd Deus verus ſit *adjutor in tribulationibus, in tribulatione; Et ſperent in te, qui noverunt nomen tuum, quoniam non dereliquis ſperantes in te*; hinc altiſſima, & infallibilis Dei providentia diſpoſuit, ut quo die cauſa ipſius hìc Romæ decidenda erat, in eamdem hanc almam urbem ex diverſis mundi partibus, ex Hiſpania nimirum Francia, & Venetiis iidem appellerent judices, à quibus in materia fidei inquiſitus, abſolutus, & innocens declaratus fuerat, qui omnes de doctrinæ ipſius integritate, & ardenti zelo ſalutis animarum, de vitæ ejus exemplaritate, & ſanctitate, deque miris animarum converſionibus per ipſium patratis, indubitatam fidem faciebant, malignoſque impoſtores de calumniæ convincebant falſitate, unde cum ſumma ipſius gloria per ſententiam Judicis liberatus fuit.

DISCURSUS VI.

ARGUMENTUM.

Explicantur pœnæ, & ſupplicia, quæ Deus variis temporibus calumniatoribus inflixit.

THEMA.

Humiliabit calumniatorem. Pſ. 71. verſ. 4.

1 IDemmet cœleſte oraculum, quod ſe innocentes calumniis oppreſſos defenſurum, atq; à falſis impoſturis liberaturum eſſe promiſit, pariter ſe impoſtorem humiliaturum, & puniturum pollicetur, dum ait: *Salvos facies filios pauperum, & humiliabit calumniatorem.* S. Remig. ib.
S. Remigius ſuper hunc Pſalmi verſiculum dicit: *Calumniator eſt, qui alienam innocentiam nititur ducere in* Albert. Mag.
culpam, exquiſita aliqua doloſitate, & machinata aliqua calliditate; Humiliabit, inquit Albertus Magnus, *in* Deut. 19. 18. & 19.
præſenti ejus potentiam debilitando, & ipſum vulnerando.

2 In Deuteronomio tale Deus decretum condidit: *Cùm diligentiſſimè perſcrutantes invenerint falſum teſtem dixiſſe contra fratrem ſuum mendacium, reddent ei ſicut fratri ſuo facere cogitavit.* Divina etenim juſtitia ſæpè permittit, ut ſupplicia, & ignominiæ, quas maligni & invidi calumniatores calumniam patientibus procurare nituntur, ſuper ipſomet recidant impoſturarum authores. Hanc namque veritatem in libidinoſis illis ſenibus Suſannam calumniantibus adimpletam fuiſſe novimus, unde doctiſſimus Salmeron ea de re ita ſcribit: *Si quis diffamatus ſit citra culpam ſuam, pœna infamiæ* Salm. t. 7. tr. 20. n. 3.
redit in caput calumniatorum, quemadmodum recidit in Presbyteros, qui injuſtè accuſaverunt de violata pudicitia Suſannam.

3 Pſalmiſta David ſpecialiter eo fine, ut ab impoſtoribus liber evadat, Deo ſe recommendat dicens: *Salvum me fac Domine, quoniam diminutæ ſunt veritates à* Pſ. 11. 2.
filiis hominum, labia doloſa in corde, & corde locuti ſunt, v. 3.
diſperdat Dominus univerſa labia doloſa; expreſſiùs verò juxta Chryſoſtomum, Spiritus Sanctus calumnia- D. Chr. ibi.
toribus ſupplicium comminatur, dum ait: *Tota die injuſtitiam cogitavit lingua tua*; ubi notandum, quòd di-
cat: *Cogitavit*, quia ut calumnia aliqua veriſimilitu- Pſ. 51. 4.
dinem aliquam in ſe contineat, & faciliorem penès audientes fidem inveniat, neceſſum eſt, ut ex induſtria componatur, fabricetur, & debitis ſuis coloribus imbuatur, ut credibilis videatur, ac proindè dicitur: *Inju-* v. 6.
ſtitiam cogitavit lingua, dilexiſti omnia verba præcipitationis, lingua doloſa; at verò audi, quale illi commine- v. 7.
tur ſupplicium: *Propterea Deus deſtruet te in finem, evellet te, & emigrabit te de tabernaculo tuo, & radicem tuam de terra viventium*; quæ verba D. Chryſoſt. de calumniatoribus interpretatur, dum ait: *Quorum numerum augebat Doeg, cum falſo ſermone, atque calumnia uſus ſacerdotes Dei obtruncavit; Verùm quenam divinitas eum pœna conſecutura ſit, præſens ſermo docet, veluti ad eum, qui in iniquitate potens ſit, loquens: Propterea Deus deſtruet te in finem; Juxta Symmachum: Deſtruet te, & abradet te de tentorio tuo, & eradicabit te de terra viventium in perpetuum.* Dicit igitur S. Doctor, verba hæc quoad ſenſum litteralem ad Doeg directa fuiſſe, quia tametſi nativitate Syrus eſſet, in medio tamen Hebræi populi converſabatur, & habitabat, utpotè qui ex aulicorum Saulis Regis numero unus erat, ac proindè unà cum cæteris Saulis miniſtris, ut veriſimile eſt, ad templum, vel ad quemcumque alium locum, ubi debitus vero Deo cultus exhibebatur, ſimul conveniebat. Quoad ſenſum verò moralem, *dicta ſunt etiam ad quemlibet hominem, qui improbitate potens eſt, ac lingua loco gladii ad animarum perniciem abutitur, quem velut amaram, & peſtiferam quamdam radicem animarum agricola evellet, etiamſi ad breve aliquod temporis ſpatium in Dei tabernaculo, ipſiuſque Eccleſia confixus eſſe videatur. Exciſus hujuſmodi homo, proculque à ſanctorum tabernaculo abjectus, miſerandum ſpectaculum præbebit ad intuentium utilitatem, & caſtigationem.*

4 Idem Propheta David ſe inter calumnias vix ſubſiſtere potuiſſe fatetur, quando calumniatores non ita Pſ. 72. 2.
ſubitò à Deo caſtigari videbat: *Mei autem penè moti ſunt pedes, penè effuſi ſunt greſſus mei, quia zelavi ſuper iniquos, pacem peccatorum videns*; quibus verbis de v. 3.
illis loqui intendit, qui peſſimam hanc calumniæ infa-
niam

Digitized by Google

niam inter alios ſpargebant, prout ex verbis ſequentibus deducitur: *Cogitaverunt, & locuti ſunt nequitiam*; quia calumnia priùs cogitando, & confingendo componitur, & poſtea in publicum ſpargitur; at verò quis tamdem finis illorum fuerit, velim obſervare: *Facti
v. 8.
ſunt in deſolationem, ſubito defecerunt, perierunt propter
v. 19.
Titelman. in Pſ. 71. n. 4.
iniquitatem ſuam.* Titelmannus ſuper illa verba, quæ à principio ex Pſalmiſta citavimus, Iſaiam cap. 14. adducens ait; *De calumniatore autem ſubditur: Et interire faciam in fame radicem tuam, & reliquias tuas interficiam.*

5 Invidi illi Satrapæ, & Conſiliarii Danieli multas apud Regem calumnias affinxerunt, quibus eumdem eò uſque redegerunt, ut tamdem juſſu regio in lacum Leonum conjectus fuerit. Verumtamen quia veriſſimum eſt, quòd *Deus ſalvos faciet filios pauperum, & humiliabit calumniatorem*, in eodem inter famelicorum Leonum dentes illæſus remanſit: *Deus miſit Angelum
Iſ. 14. v. 30.
ſuum*, inquit Daniel, *& concluſit ora leonum, & non nocuerunt mihi, quia coram eo juſtitia inventa eſt in me, ſed & coram te, Rex, delictum non feci.* Quodnam verò fuit invidorum calumniantium ſupplicium? *Interire
Daniel. 6. 22.
Iſ. 14. 30.
Daniel. 6. 23.
v. 24.
faciam radicem tuam, & reliquias tuas interficiam; Danielem præcepit, educi de lacu, eductuſque eſt, & nulla læſio inventa eſt in eo: jubente autem Rege adducti ſunt viri illi, qui accuſaverant Danielem, & in lacum miſſi ſunt ipſi, & filii, & uxores eorum, & non pervenerunt uſque ad pavimentum laci, donec arriperent eos leones, & omnia oſſa eorum comminuerunt.* Sic & omnes calumniatores, aut malè perierunt, aut mala, quæ aliis cogitarunt, in ipſorum capita reciderunt, ſecundùm tritum proverbium, malum conſilium conſultori peſſimum, quod & ſequens Amani Judeorum hoſtis hiſtoria luculenter declarat.

6 Aman populum Hebræorum apud Regem Aſſuerum, multis calumniis traduxerat, tamdemque ab eo obtinuit, ut poſt confiſcata omnia ipſorum bona, in ore gladii interfici juberentur: *Eſt populus per omnes Pro-
Eſther. 3. v. 8.
vincias Regni tui diſperſus, & a ſe mutuo ſeparatus, novis utens legibus, & ceremoniis, & regis ſcita contemnens.* Ecce tibi calumnias: *Et optimè noſti, quod non ex-
v. 9.
pediat Regno tuo, ut inſoleſcat per licentiam: ſi tibi placet, decerne, ut pereat, & decem millia talentorum adjiciam arariis gaza tua.* Jam verò ejus quoque audite ſupplicium: *Suſpenſus eſt Aman in patibulo, ip-
Eſther. 9. v. 25.
ſum, & filios ejus affixerunt Cruci*; nimirum divina diſponente juſtitia factum eſt, ut non ſolùm ipſe, ſed & progenies ejus extirparetur, & eradicaretur de mundo.

7 Achabi voluntatem ingens vineam Naboth ſibi adſciſcendi inceſſit deſiderium, & quia eamdem pro voto habere non potuit, contriſtatus eſt, & præ doloris magnitudine in lecto decubuit; quod Jezabel Regina audiens, Regi vineam infra paucos dies manibus ejus conſignandam eſſe promiſit. Accepto igitur Sigillo Regio, ſequentis tenoris litteram concipi, & exarari fecit: *Præ-
3. Reg. 21. v. 9.
v. 10.
dicate jejunium, & ſedere facite Naboth inter primos populi, & ſubmittite duos viros Belial contra eum, & falſum teſtimonium dicant; Benedixit Deum, & Regem: & educite eum, & lapidate, ſicq; moriatur.* Quæ juſſa impia, & barbara mox executioni mandata fuerunt. Sed quid
v. 19.
tamdem evenit? *Humiliabit calumniatorem.* Dei enim juſſu Elias coram Achab comparens, dixit ei: *Occidiſti,
v. 21.
inſuper & poſſediſti; In loco hoc, in quo linxerunt canes ſanguinem Naboth, lambent quoque ſanguinem tuum, demetiam poſteriora tua, & interficiam de Achab mingentem ad parietem, & clauſum, & ultimum in Iſrael, ſed
v. 23.
& de Jezabel locutus eſt Dominus: Canes comedent Jezabel in agro Jezrabel.*

8 Annales Eccleſiaſtici de S. Stephano Epiſcopo
Baron. ann. 761. n. 8. & ſeqq.
Conſtantinopolitano referunt, ei à quodam diſcipulo ſuo, cui Caliſtus nomen erat, hanc injuſtam fuiſſe calumniam, quòd ſcilicet illicita conſuetudine cum Anna moniali uſus fuiſſet; cùmque turpis hæc accuſatio coram Conſtantino Copronymo Imperatore contra eum allata eſſet, dictaque ſanctimonialis rigido ſubjiceretur examini, illa intrepidè hunc in modum reſpondit: Ecce tibi, ò Imperator, corpus meum, ſi libet ferro, igne, & aſperis verberibus illud affligito, donec animam exhalaverim, nec tamen ab Anna unquam aliud, præterquam veritatem audire licebit: certa ſum, quòd vir ille ſanctus ſit, & juſtus, quia magnam animæ meæ ſalutem attulit. Sacrilegus itaque hic Princeps illam in obſcurum quemdam, & ſqualidum carcerem conjectam minis, & pollicitationibus, ut ſanctum Epiſcopum de ſacrilego concubitu accuſaret, inducere conatus fuit, cùmque nihil proficeret, illam coram ſe adduci, & lacerari juſſit, niſi ſancti viri incontinentiam publicè fateretur; ipſa verò ad imitationem Chriſti tacente, Imperator tanto fuit furore accenſus, ut ipſam tamquam infamem meretricem, à quatuor viris diù plumbatis cædi fecerit, inter quæ verbera, aliud ex ejus ore non prodiit, præterquam hæc verba: *Non novi hominem quemadmodum ipſe ait, non novi, Domine miſerere.* Juſſu autem Imperatoris, vilis quædam ancilla prodiit, quæ ſputis ipſius faciem turpiter defædabat, & hæc ipſa erat, quæ hanc ſancto Epiſcopo calumniam machinata fuerat. At verò *cognoſcetur Dominus judicia faciens*; Pſ. 9. v. 17.
ſiquidem à juſto Dei judicio ſe ſubducere non potuit, quia poſtquam deinceps maritata eſſet, in juſtum perfidiæ ſuæ præmium, duos gemellos peperit, qui ſub media nocte materna ubera furioſo ore apprehendentes, eadem horrendum in modum mordendo diſcerpſerunt, avidèque manducarunt, & eadem nocte occiderunt; ſed & ambo hi viperini fœtus ſimul cum matre miſerè interierunt.

9 In eiſdem Annalibus ſcribitur, quòd dum S. Gregorius Thaumaturgus die quodam cum nonnullis diſputaret, fœmina quædam impudica, ingenti cum audacia, & inverecunda temeritate, in medium prodierit, ab æmulis ſuis pretio ad hoc conducta (ſiquidem viri hujus ſanctitas, tacita quædam erat illorum reprehenſio, ideòque ipſe illis erat velut ſpina in oculis) & in conſpectu omnium meretriciam ab eo mercedem inverecundè popoſcit, utpotè ſibi ab eo, ob turpe cum ipſa habitum commercium debitam; ſanctus autem vir Dei abſque ulla ſui turbatione, nulloque in innocentiæ ſuæ defenſionem prolato verbo, quidam familiarium ſuorum poſtulatam pecuniam ei quantociùs, ut expediret præcepit, ne ejus importunitate turbaretur cœpta diſputatio: ut verò: *Deus humiliabit calumniatricem.* Vix enim ipſa numeratum ei pretium in manus acceperat, cum ecce Dæmon corpus ejus ingreſſus, adeò eam in conſpectu omnium ferociter torſit, ut imminentem ei in mortem evaſum non fuiſſet, niſi caſtiſſimus Gregorius ſuas pro illa apud Deum preces interpoſuiſſet.

10 Notiſſimum quoque eſt, quod in aula regia Eliſabethæ Reginæ Luſitaniæ accidit; Cùm enim invidus quidam impoſtor unum ex ephebis collegam ſuum apud Regem calumnioſè accuſaſſet, quòd minùs honeſtum cum ſancta Regina commercium haberet, Rex nimium credulus Carbonariis quibuſdam præcepit, ut miſſum ad illos diluculò ſequenti ephebum iſtum in ignem injicerent, & vivum concremarent, ac proindè altero die mane eidem commiſſionem quamdam apud prædictos Carbonarios citò expediendam impoſuit, qui in via, ut Miſſæ ſacrificio auſcultando aſſiſtere poſſet, aliquantiſper moram traxit. Intereà verò Rex exitum hujus rei reſpicere percupiens, hujus ephebi accuſati æmulum, & calumniatorem, ſumma cum celeritate ad dictos Carbonarios dimiſit, ut ab iis, an regia juſſa complevíſſent, requireret, qui illum eſſe credentes, circa quem regium præceptum exequendum erat, eumdem apprehenderunt, & quamvis ſumma vi renitentem, & recalcitrantem in ignem conjecerunt. Quo facto ſupervenit ephebus innocens, quem Carbonarii rogarunt, ut ad Regem reverſus, eidem commiſſionem ejus executioni datam eſſe nuntiaret. Rex idipſum ab hoc ephebo audiens præ admiratione attonitus hæſit, indeque Reginæ, & Ephebi innocentiam manifeſtè conjecit, Divinumque juſtum ſupplicium ſuper æmulum calumniatorem æquiſſimè cecidiſſe agnovit. Ecce igitur, quàm verum ſit, quod de impoſtoribus Deus ſtatuit: *Reddent ei ſicut fratri ſuo face-* Deut. 19. 19.
re cogitavit.

11 Quòd ſi aliquis cum igne pugnare, flammaſque ignis manibus ſuis percutere contenderet, quid de eo dicturus eſſes? utique talis majorem ab igne, quàm ignis ab illo offenſam reportaturus eſſet. Audite Divum Chryſoſtomum, idipſum luculentiùs exponentem; Di- D. Chryſ. ho. 43. in Matth.
cit enim: *Inſidiator, & calumniator ſeipſum priùs interficit*;

Digitized by Google

ficit; ſiquidem qui ignem tangit, ſeipſum comburit, & qui adamantem percutit, ſeipſum lædit, & qui adverſus ſtimulos calcitrat, ſeipſum cruentat; tale quiddam eſt, qui injuriam pati, & generosè ferre novit, & adamas, & ſtimuli, & ignis: qui verò injuriam inferre meditatur, quovis luto imbecilior eſt.

Baron. an. 433. n. 31. 12 In Annalibus Eccleſiaſticis Romæ Concilium quoddam ſuper perſona Sixti III. celebratum fuiſſe legitur, cui cauſam dedit Anicius Baſſus quondam Conſul Romanus, qui dictum Sergium falsò calumniatus eſt, quaſi cuidam Deo ſacratæ Virgini feciſſet injuriam, quam cauſam dictus Pontifex à ſynodo quadam, cui quinquaginta ſex Epiſcopi intererant, ventilari voluit. In hac autem Synodo, Sixtus declaratus eſt innocens, Baſſus calumniator autem, condemnatus, & excommunicatus fuit. Cùmque Valentinianus, & Placidia bona ejus confiſcaſſent, Ipſe intra tres menſes miſerabiliter mortuus eſt.

Nic. Hiſt. Eccl. l. 14. c. 51. 13 Nicephorus recenſet, quòd cùm quidam S. Simeonis amicus famulam quamdam ab alio cõſtupratam haberet, ipſaque gravida partui vicina eſſet, domino illius jubente ancillæ, ut à quo concepiſſet clarè ediceret, ipſa Simeonem accuſaverit, Illumque fœtus hujus Patrem juramento affirmarit, multoſq; ad idipſum probandum teſtes adduci poſſe, dixerit. Quod cùm ad S. Simeonem delatum fuiſſet, ipſe totam hanc famam, veluti fabulam deriſit, ſe quidem hominem aliis ſimilem eſſe dixit, nihilominus intelligens, quòd ſi calumniam hanc veram eſſe affirmaret, fama ejus plurimùm periclitatura eſſet, eamdem Deo cordiali affectu recommendavit; ſed audite quomodò Deus humiliaverit calumniatricem. Etenim ipſa tempore partus, quem longo tempore difficillimum habebat, in atrociſſimis doloribus eòuique permanſit, donec viri ſancti innocentiam, veri autem genitoris manifeſtaret reatum.

S. Greg. Turon. l. 2. Hiſt. Franc. c. 1. 14 Portò quid S. Britio viro ſanctiſſimo, qui S. Martino in Epiſcopatu ſucceſſit, acciderit, vitæ ejus refert hiſtoria. Hic namq; falsò introductus fuit, quaſi filium quemdam ex illa genuiſſet muliere, quæ cubicularia domus ſuæ lintea abluebat, hæcq; opinio adeò altas in populi Turonenſis mente egit radices, ut parum abfuerit, quin ſanctum Epiſcopum lapidaſſent. Cùm igitur ob hanc ſibi innocenti impoſitam calumniam affligeretur, neſciretq; quo modo ſe efficaciter ab hac impoſtura purgare poſſet, Infantem coram ſe adduci præcepit, quem ex ſe genitum eſſe dicebant, eiq; ex parte Dei imperavit, ut ſi ipſe pater ejus eſſet, id coram omnibus liberè ediceret; Infans autem, qui triginta ſolùm ab ortu dies numerare poterat, alta voce Britium nequaquam Patrem ſuum eſſe reſpondit. Quia verò huic tam conſpicuo prodigio populus fidem non habebat, ipſe acceptos intra veſtem ſuam Carbones, ad uſq; ſepulchrum S. Martini detulit, ubi ad eos, qui hactenus eum perſecuti fuerunt, converſus, iiſdem dixit: *Quemadmodum hæ veſtes à Carbonibus ignitis, nihil læſæ, aut amburſta fuerunt, ita quoque corpus meum ab illicito concubitu maculatum non fuit:*

Sur. in vit. 23. Nov. 15 Verùm enim verò præ cunctis aliis impoſturia artificioſior illa fuit, quam adverſus ſanctum Epiſcopum Agrigentinum, Gregorium nomine, machinati fuero æmuli ipſius, qui ſicut communi populi conſenſu ad munus Paſtorale aſſumptus fuerat, ita quoq; illud per vitæ ſuæ ſanctiſſimæ exemplaritatem, multorumq; miraculorum ſplendorem, egregiè illuſtrabat. Verumtamen hæc ejus electio in Sabino, & Creſcentino, qui eamdem dignitatem prætendebant, eamq; à populo ſibi oblatam obtinuerant, tametſi, quod ad eamdem S. Gregorius divina revelatione promotus fuiſſet, Cathedræ illius poſſeſſionem nunquam acceperant, magnam excitavit invidiam, qui ut ſanctum Virum è Cathedra ſua exturbarent, malignam hanc, & horrendam confixerunt impoſturam. Cùm enim ſervos ejus domeſticos ingenti illis data pecuniæ ſumma ad partes ſuas adſciviſſent, ſancto Epiſcopo in Eccleſia orationi incumbente, famoſam quamdam, & infamem illius Civitatis meretricem in Epiſcopi lectum introduxerunt; Cùmque Epiſcopus ad cameram ſuam reverſus eoſdem pro more ſuo ſecum retineret, donec pro Matutino dicendo ſub noctem conſuetum campanæ ſignum daretur, ſtructam ſibi Calumniæ machinam minimè advertens, pro dicendo unà cum Clero divino officio, itcata vice in Eccleſiam deſcendit, illoque expleto, Epiſcopo cum copioſo ſacerdotum, aliorumque familiarium comitatu ad cubile ſuum revertente, duo ex illis, qui ejus perſecutores erant, impudicæ huic fœminæ è lecto egrediendi ſignum dederunt, qua è lecto prodeunte, ſanctus Epiſcopus ad hoc ſpectaculum totus impalluit, omneſque circumſtantes impoſturam hanc ignorantes, ſeque mutuò præ admiratione reſpicientes, inhorruerunt; maligni autem impoſtores cum aſſeclis ſuis, Epiſcopum multis in eum jactatis contumeliis, & injuriis aggreſſi, eum publicè tamquam fornicatium, ſacrilegum, ſcandaloſum, magno cum clamore, & ſtrepitu convitiati ſunt, eumque ſumma cum ignominia traxerunt ad carceres, inito tamen priùs cum dicta meretrice pacto, ut illum ab ineunte nocte uſque ad tempus illud, quo ad Matutinum dicendum ad Eccleſiam deſcenderat, turpe ſecum habuiſſe commercium, teſtificaretur. Deus autem ad Epiſcopum in carcere vinculis oneratum, & compedibus adſtrictum, Angelum ſuum cœlitus ad eum confortandum ſubmiſit, qui ſublatis à pedibus ejus compedibus, carcerem ei aperuit; quo miraculo à multis conſpecto, plurimi ad pedes ejus lachrymabundi accurrerunt. Quo non obſtante, Epiſcopus à duobus illis calumniatoribus, apud urbis Agrigentinæ Gubernatorem accuſatus fuit, ut ſeverum de ipſo ſtatueret ſupplicium; qui dum laſcivam hanc fœminam examinaret, ipſa verò impoſitam Epiſcopo calumniam confirmaret, Dæmon mulierem illam protinùs poſſidere cœpit. Quia verò maligni impoſtores, hoc Sanctum Gregorium per Dæmoniacas incantationes feciſſe calumniabantur, dictus Gubernator Epiſcopi cauſam ad ſummum Pontificem remiſit, qui de ejus innocentia minimè informatus, & aſperrimè contra eum ob criminis indignitatem indignatus, eum denuò vinculis oneratum in carcerem remiſit; at verò ſequenti nocte ſancti Apoſtoli Petrus, & Paulus Gregorium in carcere viſitantes, omnia ejus vincula, quibus tenebatur adſtrictus, ruperunt; præterquam quod in carcere illo his, & aliis viſionibus cœleſtibus conſolatus, multa alia patraverit miracula. Tandem verò cauſa ejus coram Papa diſcuſſa, juſtificata fuit Epiſcopi innocentia, impudica verò, & ſubornata mulier à Dæmone poſſeſſa orationibus ſervi Dei liberata fuit, poſtquàm tamen priùs in præſentia centum, & quinquaginta Epiſcoporum, crimen ſuum faſſa fuiſſet: *Humiliabit calumniatorem; Salvos faciet filios pauperum.* Creſcentinus autem, & Sabinus, juxta illud in Jeremia prædictum, & interminatum calumniatoribus ſupplicium, ſcilicet: *Denigrata eſt ſuper carbones facies eorum*, vultibus ſuis nigri facti ſunt, ſicut carbones, eorumq; labia adeò compreſſa manſerunt, ut ne verbum quidem effari poſſent, atque deinceps in conſpectu totius mundi, cum perpetua ipſorum infamia exoſi, & horribiles manſerunt. Thren. 4.

16 Refert Theodoretus de Palladio magnæ, & conſpicuæ auſteritatis viro, quòd cùm in Eremo quadam, opulento cuidam, & mercimoniis tractandis aptiſſimo territorio contigua, pœnitentiam ageret, latro aliquis certo cuidam mercatori prædiviti necem intulerit, & ſublatis ei omnibus, quas ſecum habebat, pecuniis, occiſi cadaver ad limina Eremitorii, quod ſanctus hic Eremita incolebat, ſecretò depoſuerit: demùm verò patratum homicidium, velut ſi ab illius reatu innocens eſſet, paſſim divulgarit, illudq; Palladio velut homicidæ attribuerit: qui proindè unà cum miniſtris juſtitiæ ad ejus Eremitorium acceſſit, & in carcerem deduci fecit. Cum verò ad tugurium Eremitæ accedentes, fores illius dirupiſſent, & in terram demoliti fuiſſent, jamq; in procinctu eſſent, ut eum captivum abducerent; ſanctus vir Dei ad orationem confugiens, Deum, ut ejus innocentiam defenderet, eumq; qui criminis reus eſſet, detegeret, inſtanter rogavit; Demùm verò oratione expleta ſurgens, & una mortui manu apprehenſa, ipſumq; ipſum de terra nonnihil elevans, dixit ei. Tu, ò cadaver, tametſi mortuum ſis, & vita carens, eum qui te occidit, manifeſta, meque ab hac calumnia libera. Ad quæ verba cadaver ſublevato capite oculos ſuos aperiens, circumquaque circumſpexit, ipſumque malefactorem digito demonſtrans, dixit: *Peſſimus vir* Theodor. in vit. Patrum.

iſte

Digitized by Google

iſte eſt homicida meus; cujus dum perveſtigarent, & examinarent veſtes; ſub illis cultrum oblongum ſanguine cruentum invenerunt, qui tamdem examinatus, & convictus per juſtitiam publicam occiſus eſt; Palladius autem ab omnibus in majori, quàm anteà reverentia, & æſtimatione habitus fuit.

Baron. ann. 356. n. 5.

17 In Annalibus Eccleſiaſticis legitur, quòd cùm Legati Synodi ad Conſtantium Imperatorem miſſi, inter quos Euphrates Epiſcopus Colonienſis unus erat, Antiochiam veniſſent, Stephanus Arrianus illius Civitatis Epiſcopus, in feſto Paſchatis ex aliorum hæreticorum conſilio nocturno tempore meretricem quamdam ad hunc Epiſcopum introduxerit, quæ cùm Epiſcopum Senem videret decrepitum, incondita voce clamare cœpit, licèt illam, ut taceret, & Euphratem babiti ſecum carnalis commercii calumnia aſpergeret, rogaſſent. Die autem ſequenti Stephanus Epiſcopus Arrianus, id quod factum fuiſſe calumniabatur, paſſim publicavit, & concurrente populo, cauſa hæc judicio commiſſa fuit, detectaque impoſtura, qua ſacrilegus ille legatum diffamare parabat, ab Epiſcopatu ſuo depoſitus, & in ejus locum Leontius Eunuchus, quantùmvis Arrianus, ſubſtitutus fuit: Conſtantius verò Imperator oppoſitiones ab Hæreticis adverſus Catholicos factas, meras fuiſſe calumnias intelligens, ſubitò Presbyteros, & Diaconos, qui in Armeniam relegati fuerant, redire juſſit, atque inſuper, ne in Alexandria Presbyteri, & omnes alii à ſancto Athanaſio dependentes, perſecutionibus infeſtarentur, præcepit, ipſumque Athanaſium poſt decem menſes ab exilio revocavit.

DISCURSUS VII.

ARGUMENTUM.

Adducuntur nonnulli Sancti, qui mira inter calumnias præfulſere patientia; Alii quoque qui ab iiſdem fuere liberati; Oſtenditur etiam, quòd inter calumnias bona conſcientia magnum præbeat ſolatium: Modi quoque explicantur, quibus ingens ex calumniis meritum comparari poteſt.

THEMA.

Redime me à calumniis hominum, ut cuſtodiam mandata tua. Pſalm. 118. verſ. 134.

1 REgius Prophera David; hanc à Deo expetiit gratiam, ut à calumniis, & impoſturis, quibus aggravabatur, juſtificari, & liberari poſſet, ut ab iis liber, & immunis divinam ejus legem exactiſſimè obſervare poſſet, unde dicebat: *Redime me à calumniis hominum, ut cuſtodiam mandata tua.* Verumtamen mihi quoad hoc videtur Joſeph Patriarcha præferendus Davidi, utpotè qui ab adultera falsò accuſatus ſe juſtificare, aut defendere noluit, ſed potiùs calumnioſam impoſturam patienter tolerando, medium adinvenit, quo homini in via perfectionis magnis paſſibus licet proficere; & ad eminentem ſanctitatis gradum pervenire. Unde D. Chryſoſtomus de eo ita ſcribit: *Obtinet apud eum* (id eſt, apud Pucipharem Dominum ſuum) *locum falſitas, veritas exulat; in cuſtodiam innocens, quia reus eſſe noluit, religatur; cur in innocentiam graſſaris importuna tentatio? cur appetis juſtum? cur ſanctum perſequeris? Joſeph enim innocentia reus eſt, non culpa; caſtitate, non adulterio offendit, cuſtoditi pudoris, non violati hoſtis eſt. Vim paſſus eſt ipſe, non fecit, injuriam accepit, non irrogavit; peccavit, quia peccare noluit, non quia peccavit; quinimò pœnam meruit, quia peccare pertimuit; eat licet in carcerem juſtus, conjiciatur in vincula, in cuſtodiam religetur, injuria injurioſi eſt, non innocentis, pœna lædentis eſt, non læſi: ſupplicium ſi merui, patior, ſi non merui ille patitur, qui irrogavit; reus quem peccatum, non pœna caſtigat, ſpectat ſuum ſupplicium.* Detur mihi aliquis, qui ſine cauſa, aut culpa ſua calumniam patitur, & ego de illo mox pronuntiabo, quòd apud Deum nihil perdat, nec animam ſuam apud eumdem amittit, vel deſtruit, ſed lucratur potiùs illam, & perficit.

D. Chr. or. de Joſeph.

2 Sanctus Auguſtinus ſuper propoſiti thematis verba ita arguit: *Si vera illi homines crimina objiciunt, non calumniantur, ſi falſa, quid eſt, quod ſe redimi deſiderat à calumniis, id eſt, à criminibus falſis, quæ illi nocere non poſſunt*; ac demùm idem ſanctus Doctor ad inſtructionem, & conſolationem noſtram ita concludit: *Crimen quippè falſum, quod eſt calumnia, reum non facit hominem, niſi apud judicem hominem: ubi autem Deus judex eſt, nullus falſo crimine læditur, quia non cui objicitur, ſed objicienti potiùs imputatur.* Quàm obſecto ſe Joſeph coram toto mundo in omnibus ſæculis glorioſum reddidit, quia impoſturam illam tanta cum generoſitate portavit? Coronam, univerſam Ægyptum, & cœlum pec hanc ſibi vendicavit. Et Deus ipſe rependendum illi injuriæ debitum ſupplicium, adeò ſibi cordi duxit, ut ſeptennalem, & ingentem immiſerit annonæ caritatem, quæ tot populos oppreſſit. Unde Author imperfecti ait: *Qui quaſi maleficus in carcere fuerat, quaſi Propheta eductus eſt, in unius pueri vindictam totus mundus flagellatus eſt.*

S. Aug. ſer. 23. in Pſ. 118.

Auth. imper. h. 25. in Mat.

3 Petrus Bleſenſis S. Thomam Cantuarienſem unicum ſcopum fuiſſe ſcribit, in quem malevolorum, Regi perſecutori ejus adhærentium, calumniæ collimabant, & tamen: *Quicquid machinabatur ad ejus infamiam humana malitia, eidem convertebat Dominus ad coronam.* Viri enim ſapientes non adeò faciles ſunt ad adhibendam calumniis fidem: *Qui citò credit, levis eſt corde; nolite ante tempus judicare, quoadusque veniat Dominus, qui & illuminabit abſcondita tenebrarum, & manifeſtabit conſilia cordium.* Et S. Joannes Damaſcenus dicit: *Qui inſigni animi prudentia præditi ſunt, calumniam potiùs, quàm ei, qui calumniis expetitus eſt, infeſtos ſe præbent, ei videlicet ſuccenſentes, ac per objurgationis impetum os obſtruentes, quoad evidenti teſtimonio fidem dictis ſuis aſtruxerit.*

Petr. Bleſenſis ep. 41.

Eccl. 19. 4.

1. Cor. 4. 5.

S. Joan. Damaſc. paral. l. 1. c. 91.

4 Divus Chryſoſtomus de Suſanna differens, ita ſcribit: *Poſſunt accuſatores falſi facere malam famam, ſed non interficere conſcientiam; calumniam optimè refutavit, qui ei reſiſtit innocentia.* Habeatis licèt decem contra vos teſtes, qui illatam vobis impoſturam confirment; ſi tamen bonam habueritis conſcientiam in favorem veſtrum, longè majorem in veſtri defenſionem habebitis teſtium numerum, nam ut dicitur: *Conſcientia mille teſtes.* Cùm apud Pelopidam generoſus quidam, & magnanimus miles accuſatus eſſet, quòd ejus famam calumniis dilaceraſſet, Pelopida accuſatori reſpondit: *Equidem facta ejus reſpicio, verba autem non audivi.*

D. Chr. h. de Suſanna.

Apud Stobæ. ſer. 42.

5 Præclarè D. Chryſoſtomus advertit, quòd Salvator noſter non ſolùm illos beatos appellet, qui ſui cauſa malitioſorum hominum maledictionibus, & detrectationibus infeſtantur; Verùm inſuper miſerabiles, & infelices vocet illos, qui laudantur ab hominibus, aut applauſum ab illis accipiunt: *Væ vobis cùm benedixerint vobis homines*; quia ſi homo juſtus ab omnibus reverendus, & laudandus ſempec eſſet, neminem autem, qui eum calumniaretur, haberet, meritò aliqualem ſibi ſuperbiæ ſtimulum timere poſſet, hoc enim impoſſibile eſt, cum virtute viventibus, cunctorum ore benedici, imò experientia demonſtrat, quòd ut plurimum, *omnes qui piè volunt vivere in Chriſto Jeſu, perſecutionem patientur.* Quid igitur ſervo Dei in hoc falſorum accuſationum certamine facere convenit? Inquit D. Chryſoſtomus: *Reſplende fulgore vitæ, & maledicos omnes contemne*; vivamus igitur, & operemur taliter, ut nulla calumniatoribus noſtris fides adhibeatur. Cato cuidam indicanti ſibi aliquem, qui de ipſo calumnias ſpargeret, reſpondit: *Ego ita vivam, ut nemo illi credat.* Et ideò Sanctus Auguſtinus in Epiſtola quadam ad Secundinum ita ſcribit. *Senti de Auguſtino, quod libet, ſola coram Deo conſcientia me non accuſet.* Ideò etiam Chriſtus Apoſtolos ſuos monuit, ut vitam ducerent omninò irreprehenſibilem, hac enim ratione illos ſecuros eſſe poſſe, quòd omnes calumnias, & impoſturas contra ipſos excogitatas, ſint evacuaturi: *Irreprehenſibilem igitur etiam hominibus præſtate vitam*, inquit in perſona Salvatoris Divus Auguſtinus, *ut nullam in vobis verum celorem accuſationes inveniant: ſequetur illud, ut etiamſi innumeri accuſare cupiant, nullus unquam infuſcare vos poſſit.*

D. Chr. h. 15. in Matth.

Luc. 6. 26.

2. Tim. 3. 12.

S. Aug. ad Secundinum.

6 In Chronicis S. Franciſci de B. Fratre Junipero legitur, quòd cùm Dæmon ipſum pro viribus, quantum poterat, perſequeretur, ipſam quoque vitam ei eripere non ſemel molitus fuerit, eoque fine ſequentes ei laqueos tetendit: *In agris Romanis magna tyrannide graſſabatur ingens prædo, Nicolaus nomine, fortis viribus, munito caſtro imperterritus, & optimi equi velocitate confiſus; in ſpe-*

Summæ Patientiæ. Exemplum.

Luc. Vvading. ann. 1258. n. 15.

ctro nocturno ei perſuaſam, fraterculum quemdam veſte lacera citò in caſtrum venturum, qui vel ipſum Dominum, vel equum ſummè charum ſubula confodiat: expergefactus ſomnium non omninò neglexit, ſed anxius expendit; cum ſuperveniens in agricola ſpecie Diabolus plenam ei, rei fidem impreſſit, quæ nocturnas ſpecies corroboravit. Dixit enim ei malignus hic ſpiritus, traditorem quemdam, veſte paupercula, & lacera amictum, venturum, eumque cum ſubula vulneraturum eſſe, qui ſecum Chalybem habeat ad ignem accendendum, quo caſtrum ejus conflagret; unde tyrannus ille, in quovis caſtri loco excubitores, de omnibus ſignis, ex quibus traditor agnoſcendus erat, optimè informatos, diſtribuit; tandem: *Indit candidè nihil mali premeditatus in illorum manus Juniperus*; qui ſubulam quidem ſecum tulit, ut ſandalia in caſu neceſſitatis reficere poſſet; Chalybem quoque habebat, & ſilicem, ut ſi neceſſitas ita expoſceret, ignem ad ſe calefaciendum accendere poſſet. Sicarius autem prædictus, ut criminis veritatem fateri cogeretur, in equuleo eum extendi juſſit, ubi interrogatus, quis eſſet? ſe gravem peccatorem eſſe, reſpondit: Interrogatus; an ille cum intentione caſtellum igne conflagrandi veniſſet? reſpondit, *ſceleſtiſſimum ſe eſſe proditorem*: Interrogatus, an intentio ipſius fuerit ſubula Dominum caſtelli vulnerare, vitamque ei eripere? dixit: *Hoc, & pejora ſe facturum, ſi malo ſuo genio à Domino derelinqueretur*. Adſtrictus demum, ut diceret, unde veniſſet, aut à quo miſſus eſſet, ſæpiùs reſpondit: *Laudetur Dominus Jeſus Chriſtus*. Atrocia inſuper ei tormenta inflixerunt, ut diceret, & fateretur, quod de eo ſuſpicabantur; ipſe autem in repetendis iterùm, iterùmque divinis laudibus, generosè perſiſtebat: Tamdem ad patibulum condemnatus erat, ita ut caudæ equinæ alligatus, eò raptaretur: *Dum duceretur, alacriter Deum laudabat, & ſtimulos, quâ poterat arte, addebat caballo, ut velociùs accederet ad locum ſupplicii. forte fortuna prætereuntem cognovit quædam muliercula, quæ feſtina ad cœnobium fratrum extra caſtrum perrexit, ad monitum ingentis periculi Juniperi; ſupervenit etiam alius petiturus à Guardiano Confeſſarium, qui proditorem ad benè moriendum excitaret. Abierunt confeſtim duo ex fratribus, qui Juniperum agnoverunt, amoto velamine, quo jam ſuſpendendi faciem conſexerant; petierunt, ut differretur executio latæ ſententiæ, donec Dominum informarent; Cui cùm rem narrarent, hominemque incuſarent, quod perfectiſſimum fratrem, & ſanctiſſimum virum voluerit interficere, totus pavens, & timens inquit, verè nunc ſcio malorum meorum culmen expleri, & Deum juſte de me vindictam ſumpturum, quia hominem adeo ſanctum dire tribulavi: prophetizavit ſibi malum, nam poſt paucos dies fœdè eum adverſarii dilaniarunt, & caſtrum diripuerunt*; adeòque in hac Hiſtoria ad litteram adimpletum fuit oraculum illud Davidicum, quo dicitur; *Judicabit pauperes populi, & ſalvos faciet filios pauperum, & humiliabit calumniatorem*. Sanctus Remigius per *filios pauperum*, intelligit, *imitatores Apoſtolorum*. *Per calumniatorem*. Dionyſius Carthuſianus, *intelligit omnem perſecutorem juſtorum, omnemque tyrannum Eccleſiæ*; verè hic *ſalvum fecit filium pauperis*, quia Juniperus Sancti Franciſci, qui altiſſimam profitetur paupertatem, filius erat: *Per calumniatorem* verò Sanctus Hieronymus *Diabolum* intelligit, hic quippè confuſus remanſit, ſiquidem ſancto huic Dei ſervo per heroicum factum iſtud, tum in cœlo, tum in terra, major ejus aucta eſt gloria: *Frater Juniperus iis diebus, quibus apud eos commoratus eſt, hominem valdè dilexit, ſæpius viſitavit, munuſculis à piis viris acceptis frequenter affecit, aſſeverans, nullum meliorem alibi inveniſſe amicum: ille verò erubeſcens de facto, ubi obvium habebat Juniperum, genuflexus errati veniam petebat.*

Pſ. 71. 4.
S. Remig. ib.
Dio. Cart. in Pſ. 71.
S. Hieron.

Pro calumniatoribus orandum. Matth. 5. 44.
Matth. 5. 9.

7 Porrò hanc, quam Juniperus de perſecutore ſuo ſumpſit vindictam, à Chriſto didicit, qui hoc nobis conſilium ſuggerit: *Orate pro perſequentibus, & calumniantibus vos*; idque omnium primus executioni mandavit, de Chriſto enim ſcribitur; *Et cum inde tranſiſſet, venit in Synagogam eorum*. Pro cujus intelligentia notandum, quòd Salvator noſter paulò ante culpatus, aut reprehenſus fuerit, quòd diſcipuli ſegetum ſpicas decerperent; & tametſi denuò novos ſibi laqueos tendi ſciret, attamen bonum pro malo reddere non deſiterit, dum Synagogam Hebræorum ingreſſus, eos erudivit? *Hæc eſt vera lætitia*, inquit Sanctus Franciſcus ad F. Leonem, *ſi calumniis, probris, verberibus afflicti, hæc omnia amore Chriſti libenter toleremus*. D. Chryſoſtomus ait: *Sicut voluptas non in ciborum apparatu, ſed in comedentium affectu ſita eſt, hoc & de contumelia dico, quòd contumelia non à contumeliantium ſententia, ſed à patientium affectu conſtituitur, vel deſtruitur, v. g. multa quidem infanda, atque nefanda contumelioſè egit; ſi contumelias deriſeris, ſi verba non ſuſceperis, & vulnere ſuperior ſis, contumeliam non ei paſſus*.

D. Chr. h. 2. ad pop.

Calumnia innocentib. non nocet.
Eccl. 51. v. 6.
Exod. 3. v. 5.

8 In libro Exodi, prodigioſi illius ignis fit mentio, qui intra rubum ardebat quidem, ſed eum non comburebat; talis ignis eſt ira, & indignatio, & impoſtura invidorum, quæ inſtar ignis famam, honorem, & exiſtimationem ſervorum Dei comburere quidem, & perdere nituntur, ſed caſſo, & irrito eventu: *In medio ignis non ſum æſtuatus*, inquit Eccleſiaſticus: *Locus in quo ſtas, terra ſancta eſt*; quando enim anima innocentiam conjunctam habet, vitamque agit irreprehenſibilem, impoſtura calumniantium, vel non creditur, vel citò detegitur ejus falſitas, ut nocere non poſſit. In metallis politis, & lævigatis, & maximè in pretioſis, auro ſcilicet, vel argento, ærugo non tam facilè adhæreſcit: Unde Tullii ſententia eſt: *Ut ignis in aquam conjectus ſtatim reſtinguitur, ſic falſum crimen in vitam caſtam nihil obtinet*.

Baron. ann. 841 n. 1. Hiſtoria quod fama quærenque defendenda.

9 Refert Cardinalis Baronius, quòd cùm Joannes hæreticus Iconoclaſta, à ſede Conſtantinopolitana depoſitus eſſet, ipſe unà cum Arſabet patritio fratre ſuo, & nonnullis aliis, ut in perniciem Catholicorum, Sancti Methodii novelli Patriarchæ Conſtantinopolitani famam commaculare poſſent, laſcivam quamdam fœminam promiſſa pecunia induxerunt, ut eum de turpi impudicitia accuſaret. De qua accuſatione Judices, & præcipuè Manuelus Dux generalis exercitus, & Principis Infantis tutor conſtitutus, indignati ſunt, videntes, quòd unius cauſa multi Catholici innocentes periclitaturi eſſent, quod etiam S. Methodius conſiderans, ut tanto ſcandalo obviaret, poſtpoſita propria verecundia, veſtes ſuas levavit, & ſecretas quaſdam, & verecundas corporis ſui partes; in conſpectu omnium detexit, quæ per infirmitatem omnis ſenſus expertes erant, quo facto innocentiam ſuam manifeſtavit, condemnavitque calumniatorum malignitatem, & turpe mendacium: ubi enim non propria tantùm, ſed etiam aliorum fama, & exiſtimatio periclitatur, & boni publici ratio intercedit, neceſſaria eſt famæ defenſio.

Defenſio ſit modeſta.
1. Reg. 1. 16.
D. Chr. de ſide Ann.
1. Reg. 1. 17.

10 Anna Elcanæ conjux ſanctiſſima, ab Heli ſummo ſacerdote per calumniam de ebrietate notabatur, quæ, quod hac in re bona quoque fama conjugis ſui periclitabatur, protinus ſe defendit; ſed vide quanta cum modeſtia idipſum fecerit? *Ne reputes*, inquit, *ancillam tuam, quaſi unam de filiabus Belial, &c.* ubi ut Divus Chryſoſtomus benè obſervat, *mulier ex accuſatore fecit patronum; tanta res eſt humanitas, ac manſuetudo pro contumelia; copioſo accepto viatico diſceſſit, eumque nacta eſt propugnatorem, & interceſſorem, quem habuit objurgatorem*. Dixit enim ad ipſam Heli: *Vade in pace, & Deus Iſrael det tibi petitionem tuam, quam rogaſti eum*.

D. Chr. h. 15. in Matth. Non vindicantes calumniarum, tres hoſtes ſuperant.
Eccl. 7. 8.

11 Idem quoque conſiderat, quòd quando inter calumniatorum impoſturas ſine vindicta ſolidè, & conſtanter ſubſiſtimus, ipſimet calumniatores virtutem noſtram admirentur: *Nam illi quoque ipſi, qui hoc publicè faciunt, invidentes, apud conſcientiam tamen ſuam admirabuntur vos, atque ſuſpicient, ſicut è regione vitioſos quoque adulatorio ſermone demulcent, ſed eoſdem in ſecreto mentis accuſant*. Magnum edimus ſolidæ virtutis ſpecimen, dum calumniis exagitati non iraſcimur, hoc enim facientes tribus reſiſtimus inimicis, iiſque omnibus fortiſſimis. Mundo videlicet, qui noſtram nititur deſtruere famam; & exiſtimationem. Dæmoni, qui nos ſtudet inducere in deſperationem, noſtramque nobis eripere patientiam, charitatem, & manſuetudinem, quia *calumnia conturbat ſapientem*. Carni denique, quia hæc nos exſtimulat ad vindictam, maximè dum falſitatem, & malignitatem adeò deteſtabilem, & intolerabilem videmus. *Fieri*

qui-

Digitized by Google

quidem neqait, inquit Divus Chryſoſtomus, *ut qui virtutem diligenter exequitur, nuſquam plurimos habeat inimicos*; verumtamen hic majoris nobis erunt gloriæ authores, *quandoquidem clarius illorum occaſione virtus reſplendeat*.

12 Quando Salvator noſter à Judæis calumnias accepit, dicentibus: *Samaritanus es tu, & Dæmonium habes*, non obſtante quod dixerit: *Diſcite à me, quia mitis ſum*, ab hac tamen calumnia purgare ſe voluit; cùm enim Evangelium mundo annuntiaturus eſſet, nequaquam conveniebat, ut malam de ipſo homines opinionem conciperent, ut Schiſmaticus eſſe crederetur, quales Samaritani erant; neque conveniens erat, ut miracula Mariæ Virgini attribuerentur, quæ eò fine operabatur, ut doctrinæ, & prædicationi ſuæ fidem conciliaret.

Joan. 8. 48.

Chriſtus à calumnia ſe purgat.

13 Divus Gregorius Papa, ut Baronius ſcribit, de commercio minus honeſto ipſi cum Mathilde Comitiſſa intercedente, inſimulatus fuit: quia enim hæc multa Eccleſiæ dominia donaverat, ipſique ſummo Pontifici in multis honorificis obſequiis devotiſſimè inſerviebat, Clerici, quibus tunc interdictum erat matrimonium, contra ſanctum Pontificem exaſperati obſtrepebant, hacque illum macula aſpergere moliebantur, at verò nullam impoſtura hæc habebat ſubſiſtentiam; ſiquidem Benno Cardinalis ſchiſmaticus quoad hoc punctum, ne quidem os ſuum aperire præſumebat, prout aliàs in multis capitibus fecerat, ſciens quòd nullam hac in re uſpiam fidem habiturus eſſet, unde ſubitò omnis hæc calumnia evanuit; ſiquidem, ut quidam illius tempore Author ſcribit, in celebratiſſima illa civitate, in tanto præſentium Prælatorum, aliorumque aulicorum Pontificem continuò circumdantium numero, factum aliquod ſimile occultari minimè potuiſſet; præterquam quòd miracula, quæ Gregorius frequenter operabatur; item honoris Dei, & obſervantiæ legum Eccleſiaſticarum zelus, quo dictus Pontifex inceſſanter ardebat, evidens coram toto mundo integritatis ipſius teſtimonium ediderant.

Baron. ann. 1074 n. 14. Calumnia tacitè conteſcit, ſi in innocentes facta.

14 In vitis Patrum duæ notabiles hiſtoriæ in hac calumniarum promotione leguntur; Etenim Monachus quidam, qui in ſæculo uxorem, & filios habuerat, unam filiarum ſuarum ſub habitu virili Monaſterium ingredi permiſit, quæ habitu monaſtico virili proprio induta, Smaragdi nomen ſortita fuit: cùmque à Monachis in agro pro Monaſterii ſervitio laborantibus, grave quoddam fornicationis peccatum commiſſum fuiſſet, ipſaque mulier fornicaria gravida eſſet, hujus peccati reatus Fratri Smaragdo, qui anteà Marina vocabatur, impoſitus fuit. Ille autem de eo coram Abbate accuſatus, aliud nihil, quàm gravem ſe peccatorem eſſe, reſpondit; unde è Conventu ejectus, auſteriſſimam ante Monaſterii fores egit pœnitentiam, donec ab omnibus Monaſterii fratribus ad compaſſionem commotis, ad communem cum cæteris convictum admiſſus fuit. Poſt mortem verò impoſita ei calumnia manifeſtè detecta fuit, nam dum eum muliebrem ſexum ſub virili monaſtico habitu occultaſſe deprehenderunt, cuncti ejus admirati ſunt patientiam; ipſa verò ſub nomine Sanctæ Marinæ Romano Martyrologio, & Sanctorum catalogo inſeri meruit.

In vitis Patrum. Hiſtoria.

15 In eodem libro de Sancta Eugenia legimus, quòd clam è domo patris ſui Præfecti Alexandrini in habitu ſervi alicujus fugiens, in Monaſterium quoddam ſe receperit, ut eidem in habitu virili famularetur; cùmque per virtutes eximias conſpicuam ſe, valdèque ſpectabilem omnibus effeciſſet, accidit, quòd poſtquam valdè præcipuam Dominam Alexandrinam, Melaniam nomine, priſtinæ valetudini miraculosè reſtituiſſet, hæc impuro erga illam, quàm in diverſo à ſe ſexu poſitam arbitrabatur, amore ſuccenſa fuit; videns autem quòd poſt ingentes, importunas, ſæpiùſque iteratas ſollicitationes, ſuum aſſequi intentum non poſſet, amore in odium mutato, eamdem de intentata ſibi violentia apud Præfectum accuſavit. Quo verò tempore ei ſupplicium pro prætenſi criminis caſtigatione parabatur, à nonnullis Monachis aſſociata remanſit, ipſa autem Præfecto, qui Pater ejus erat, ſe mulierem, & filiam ejus eſſe manifeſtavit, unde accuſationis falſitas cum perpetua Melaniæ ignominia continuò evanuit, ſanctitaſque vitæ Sanctæ Eugeniæ omnibus innotuit, *& fit tota Alexandrina civitas, quaſi una Eccleſia*.

Hiſtoria.

16 In Martyrologio Romano ad diem quintum Januarii, mentio fit Sanctæ Apollinaris Virginis, quæ Anthemii viri nobilitate, patritiaque, & ſenatoria dignitate illuſtris viri, filia erat. Sancta hæc verò, poſtquam ſacra loca viſitaſſet, ad faciendam rigidiſſimam pœnitentiam in deſertum quoddam ſe ſubduxit, ſumptoque Dorothei nomine, in virili habitu Eunuchum ſe eſſe finxit. Cùm verò Pater ejus filiam quamdam à Dæmone obſeſſam, & energumenam haberet, ſanctique Dorothei vitæ ſanctitas iis in locis celebris admodum eſſet, ad ſanctos illos Monachos, qui Eremum illam incolebant, pro liberatione filiæ ſuæ impetranda ſubmiſit, qui Dorotheum illuc deſtinarunt, à quo fuſis ad Deum precibus liberata fuit. Quia verò filia hæc domum reverſa deprehendebatur eſſe gravida, Pater ejus, Dorotheum carnale cum ipſa commercium habuiſſe ſuſpicatus, in carcerem illum conjecit. Qui ut & ſuſpicione, & ignominia hac ſe liberaret, operæ pretium duxit, ſi ſubtracta larva, ſub qua hactenus mundum deriſerat, quis revera eſſet, ſcilicet mulier, & dicti Patris germana filia, manifeſtè demonſtraret.

Deus mirè liberat à calumniis.

17 In lectionibus Sancti Stanislai Martyris, de Boleslao Rege truculentiſſimo, ob ſcandaloſam ejus libidinem ab eo reprehenſam illius perſecutore, legimus ſequentia: *In ſolemni regni conventu Stanislaum per calumniam in judicium coram ſe vocari curat, tamquam pagum occuparet, quem Eccleſia ſua nomine emerat. Quod cum neque tabulis probare poſſet, & teſtes veritatem dicere timerent, ſpondet Epiſcopus, ſe pagi venditorem, qui triennio ante obierat, intra tres dies in judicium adducturum*; quod & ab illo verè præſtitum fuit, expleto namque in fuſis orationibus, & celebratis jejuniis triduo, poſt Miſſæ ſacrificium celebratum accedit ad ſepulchrum: *Petrum è ſepulchro ſurgere jubet, qui ſtatim redivivus: Epiſcopum ad regium tribunal euntem ſequitur, ibique Rege, & cæteris ſtupore attonitis, de agro à ſe vendito, & pretio ſibi ritè ab Epiſcopo perſoluto, teſtimonium dicit*. Sic Deus ſemper ſuos à calumniantium inſidiis, & maledictis eruere, & expedire conſuevit, modò à tergo poſt ipſum non abierint, è contra verò ejus ſo Protectioni ardentibus precibus commiſerint, firmiſſimaque ſpe ejus auxilium, & liberationem ſine murmuratione expectaverint. Et quia omnia Divinæ liberationis exempla eorum, qui è calumniatorum retibus erepti ſunt, quorumque innocentia mirandis modis patefacta ad calumniantium confuſionem fuit, recenſere poſſet? tempus, & charta mihi deficeret. Igitur hunc tractatum ſequentibus adhuc duabus hiſtoriolis finiam, quarum una de S. Antonio Paduano, altera de Montano Archiepiſcopo Toletano, hunc diſcurſum, ac totum tractatum claudent.

18 In vita S. Antonii de Padua habemus, quòd cùm ipſe patrem ob inventum in ejus horto pueri alicujus nuper occiſi, ibidemque ſepulti cadaver, de homicidio commiſſo accuſatum, & in carceres conjectum in ſpiritu prævidiſſet, ſumma cum celeritate ad domum ſe paternam tranſtulerit, ibidemque reſuſcitatum à ſe puerum adſtrinxerit, ut patrem ſuum ab hoc reatu innocentem eſſe publicè ediceret, eumque ab hac calumnia liberaret; qui poſtquam juſſis Sancti Antonii ſatisfeciſſet, recepta ab eodem ſancto peccatorum ſuorum abſolutione, ad ſepulchrum ſuum rediens denuò mortuus eſt.

Hiſtoria. Surius in vit. S. Antonii.

19 Joannes Vaſæus in Chronicis Hiſpaniarum circa annum quingenteſimum trigeſimum de Montano Archiepiſcopo Toletano refert, quòd cùm calumnioſè de ipſo, quòd certæ cujuſdam fœminæ honeſtatem tentaſſet, publica voce ſpargeretur, Deum enixè obſecrarit, ut ab hac ipſum calumnia liberum, & immunem faceret; qui mox poſt acceptam à Deo inſpirationem, exemptos ab igne carbones etiamnum ardentes veſtibus ſuis ſuperimpoſuit, in iiſdemque per totum ſpatium, quo Miſſam celebravit, immotos reliquit: quo viſo calumniatrix fœmina intimè compuncta, famam hanc meram impoſturam eſſe in conſpectu totius populi manifeſtavit.

Joan. Vaſæus Chron. Hiſp. ann. 530.

DE CARNIS VITIO,

Sive de Luxuria, Senſualitate, Voluptatibus, deque fugiendis hujus vitii occaſionibus.

DISCURSUS TRIGINTAQUINQUE.

Diſcurſus I. Carnis vitium generico nomine malitia nominatur, eò quod origo, & cauſa ſit omnium malorum, ſuoſque ſectatores in quemvis enormem exceſſum præcipitet.

II. Conſiderantur alia mala, & damna, quæ à carnali concupiſcentia derivantur, peſſimique illius effectus, & indicia declarantur.

III. Sub alluſione ignis, & proprietatum ipſius varii vitii carnalia recenſentur effectus, quod inſtar flammæ omnes virtutes, & bonorum operum merita devorat, & conſumit.

IV. Vitium Carnis à Deo nos ſeparat, ejuſque notitia, & lumine; nec non omni vero ſpiritu, & devotione nos privat.

V. De connexione, quàm carnis vitium cum idololatria habet, quia potens eſt medium ad procurandam in nobis apoſtaſiam à fide.

VI. Carnis vitium origo, & cauſa eſt hæreſum; ſiquidem carnales homines ab hoc vitio ſeducti, in multos labuntur errores.

VII. Carnales homines, nidus, & centrum ſunt Dæmonis, qui immunditia gaudet, noſque ad ſe præcipuè per voluptates carnis attrahere ſtudet.

VIII. Homines carnales inter alios peccatores, maximè à Dæmone poſſidentur, & ab eo malè tractantur.

IX. Vitium carnis in Scriptura Sacra Inferni nomine appellatur, quis ſectatores ſuos irreparabiliter ad æternam perditionem perducit.

X. Vitium carnis venenum æternæ mortis ſub dulcedine abſcondit voluptatis, quæ omnem nobis ad beatam vitam aditum intercludit.

XI. De ſeveritate divini judicii contra homines carnales, & ſuppliciis, & pœnis, quas à Deo implacabili ipſorum Judice reportabunt.

XII. Hoc carnis vitium cauſa eſt exterminii populorum, & calamitatum publicarum origo, ubi adducuntur nonnulla ſuppliciorum exempla, quæ Deus perſonis particularibus immiſit.

XIII. Sub alluſione contagionis, & peſtilentiæ, variæ in hujus vitii deteſtationem fiunt conſiderationes.

XIV. Voluptates carnales hominem debilitant, eique vitam abbreviant, ſæpèque cauſant, ut in infirmitates, & pericula mortalia incidat.

XV. De injuria graviſſima, quæ Deo per fornicationem irrogatur, dum ipſe laſcivæ alicui fœminæ poſthabetur, cui membra Chriſti, id eſt, corpora noſtra in prædam miſerè cedunt.

XVI. Circa deformitatem, & immunditiam carnalis concupiſcentiæ, variæ conſiderationes inſtituuntur.

XVII. Carnis vitium excæcat intellectum, nobiſque judicium, & diſcurſum eripiendo, beſtiis nos ſimiles efficit.

XVIII. De concupiſcentia carnali ſub analogia laqueorum, & retium diſſeritur, illamque hominem carnalem ſervum, & mancipium efficere oſtenditur.

XIX. Vitium carnis intellectum, mentem, & animam noſtram adeò abſorbet, ut illam de nulla re alia, quàm de voluptate, & libidine ſua explenda cogitare permittat.

XX. Multæ conſiderantur difficultates, quæ in hominibus carnalibus ad pœnitentiam inducendis occurrunt; unde pœnitentia, quæ in illis ſæpè reperitur, inſtabilis eſt, & infirma.

XXI. Incauta cum mulieribus converſatio mortifera eſt, & cauſa multorum malorum, eſtque ſpeciale Dæmonis inſtrumentum; Ubi etiam quantum hic ſexus facere, & obtinere prævalet, oſtenditur.

XXII. Quàm debilior hic ſexus illecebroſus, & periculoſus ſit oſtenditur, ſiquidem in ipſius conſortio etiam viri conſtantiſſimi periclitantur.

XXIII. Quàm periculoſa ſit viri cum muliere frequens converſatio, per exemplum Adæ ab Eva ad prævaricationem circa pomum vetitum inducti, oſtenditur.

XXIV. Viri etiam ſanctiſſimi in carnis vitium prolapſi ſunt, qui proindè hoc certamen aggredi ſemper timent, & ideò quoad hoc fugiendum eſt omne periculum, cumque omni circumſpectione procedendum.

XXV. Sub metaphora ſpinarum, quibus carnis voluptates à Salvatore aſſimilantur, Roſam delectationis carnalis multis anxietatum, periculorum, aliorumque faſtidiorum ſpinis circumdatam eſſe, oſtenditur.

XXVI. Delectationes carnales cum dulcedine ſua conjunctam habent magnam amaritudinem, ſiquidem carnalibus hominibus remorſum, & triſtitiam conciliant.

XXVII. Concupiſcentiam carnalem inſatiabilem, brevemque, & momentaneam ejus delectationem eſſe, ideòque pœnarum æternarum pretio minimè comparari debere, oſtenditur.

XXVIII. Ad reſtinguendum luxuriæ ignem ſingulare remedium eſt, ignem cogitare, & infernum.

XXIX. Meditatio ſepulchri, quod carnem noſtram in putredinem, vermes, & cinerem redigit, ad deteſtandam omnem delectationem carnalem omnipotens eſt remedium.

XXX. Carnalem concupiſcentiam fugere non ſufficit, niſi ſimul etiam fugiantur occaſiones, & pericula, quæ illius ſunt incentivum, vel fomentum.

XXXI. Proſequitur Author probare, impoſſibile eſſe, ut quis ſe in ignem occaſionis ingerat, & incendium non concipiat: variæ etiam adducuntur rationes, ob quas fugienda ſunt omnia pericula.

XXXII. In certamine contra vitium carnis fugere debemus, ſi de victoria obtinenda, & de Dei aſſiſtentia ſecuri eſſe volumus. Referuntur etiam quorumdam cautelæ, qui etiam poſt mortem occaſionibus ſe exponere detrectarunt.

XXXIII. Ad hoc ut quis ſe à vitio carnis præſervet, neceſſum eſt, ut ad ea loca, in quibus lapſus eſt aliàs, numquam redeat, eò quòd in iis facilis ſit relapſus.

XXXIV. De circumſpectione, qua viri etiam illuminatiſſimi uſi ſunt in evitandis periculis, & occaſionibus ſenſualitatis, quorum nonnulla afferuntur exempla.

XXXV. Judith prolixè defenditur, oſtendendo quòd in heroico illo facinore, quo necem Holoferni intulit, impudicitiæ periculo, aut occaſioni ſe non expoſuerit.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

Carnis vitium generico nomine malitia nominatur, eò quòd origo, & cauſa ſit omnium malorum, ſuoſque ſectatores in quemvis enormem exceſſum præcipitet.

THEMA.

Vidit Deus, quòd multa malitia hominum eſſet in terra, & cuncta cogitatio hominum intenta eſſet ad malum, pœnituit eum, quod hominem feciſſet. Geneſ. 6. v. 5. & 6.

1 Moyſes in cap. 6. Geneſeos toti mundo cauſam manifeſtare volens diluvii, quo divina juſtitia genus humanum ad fauces uſque impudiciæ cœno immerſum caſtigare decrevit, vitium iſtud duobus epithetis, malitiæ nimirum, & mali in genere nominibus, appellare voluit: *videns, quod multa malitia hominum eſſet in terra, & cuncta cogitatio hominum intenta eſſet ad malum*, ubi Septuaginta legunt: *Videns DEUS, quia multiplicatæ ſunt malitiæ hominum ſuper terram, & unuſquiſque cogitat in corde ſuo ſuper mala.* Luxoria generatrix à malitia dicitur.

2 Sed dices, Ergone in illo tam corrupto ſæculo ſolum vitium carnis, & non potiùs omnia ſcelera inundarunt, in quo dici poterat: *Dominus de cœlo proſpexit ſuper filios hominum, ut videat, ſi eſt intelligens, aut requirens Deum, omnes declinaverunt?* Numquid enim tunc *omnis caro corruperat viam ſuam?* Veruntamen ceſſat omnis difficultas, ſi conſideretur, quòd hoc peccatum carnis, de quo in præſenti loquitur, generico malitiæ, & mali no- Pſ. 13. 2. & 1. Gen 6. 12. Origo omnium peccatorum.

li no-

Digitized by Google

li nomine appelletur, quia hoc, uti videbimus, centrum eſt omnis iniquitatis, & ob peſſimas, quas poſt ſe trahit, conſequentias, eſt inter omnia alia peccata peſſimum; cùm nullus ſit exceſſus, quantùmvis enormis, in quem non præcipitetur is, qui hoc vitio eſt coinquinatus.

Rich. de S. Vict. p. 2. in Apoc. c. 1.

3 Richard. de S. Victore inquit: *Malitia, & corruptio totius animi ſpirituale eſt vitium, & ſpiritualium fons, & origo vitiorum. Sunt ergo duo maxima vitia malorum omnium cauſa, malitia, & luxuria, intus eſt malitia foris eſt luxuria, malitia in corde, luxuria in carne.* Porrò carnis vitium à Spiritu ſancto malitiæ nomine appellari, ex quodam Eccleſiaſtis textu evidenter deducitur, quia Regi Salomoni, qui huic vitio maximè deditus erat, dum poſtea, ut ex eodem libro non obſcurè colligitur de eodem pœnitens reſipuit, hoc conſilium præſcripſit: *Amove malitiam à carne tua; adoleſcentia enim, & voluptas vana ſunt.*

Salomon hoc vitio deditus reſipiſcens dat Conſilium.

Matth. 6. 13.

4 Patres Græci Chryſoſtomus, Gregorius Nyſſenus, & Theophylactus ultimam orationis Dominicæ petitionem ita exponunt: *Libera nos à malo* Dæmonis. Alii per hoc malum omnia illa intelligunt, quæ nos ad offenſam Dei inducere poſſunt. Sanctus Auguſtinus autem, de voluptatibus carnis interpretatur; Et ſimiliter Hugo de Sancto Victore ita ſcribit: *Hæc eſt ſeptima petitio, quæ contra vitium luxuriæ opponitur: ecce ad te clamamus captivi, qui te contempſimus liberi; Libera nos à malo; malum eſt hoc Domine, non ſicut cætera mala, crudeliùs perſequitur, profundiùs nocet, efficacius lædit.* Similem ſapientiam, qualem increata, & Divina Sapientia Salomoni contulit, nullus unquam habuit, neque in omnibus futuris ſæculis habebit; hic igitur hoc ſuo ſublimiſſimo intellectu curioſiſſimè inveſtigavit, quodnam ſit maximum malum ſuper terram: ac tandem mulierem tale malum eſſe concludit, utpotè quæ concupiſcentiæ carnalis eſca eſt, & fomentum. Sanctus Hieronymus ait: *Circuivi ego & cor meum, ut cognoſcerem, Symmachus interpretatus eſt dicens; pertranſivi univerſa ſenſu meò, ſcire, & diſcere, & inveſtigare; quia igitur ſupra Eccleſiaſtes dixerat, omnia ſe in ſapientia pertentaſſe, & quanto plus eam inquiſierit, tanto illam longius refugiſſe, nunc ait, etiam illud in ſua ſe quæſiſſe ſapientia, quod in rebus humanis malum univerſa antecedat mala, & quæ res impietatis, ſtultitia, erroris, vecordia teneat principatum; & dicit ſe omnium malorum caput mulierem reperiſſe*; at verò quia Sanct. Hieronymus verebatur, ne fortè alicujus hæc legentis animus in fide hujus veritatis hæſitaret, ideò ad majorem ejuſdem corroborationem ſubjungit, dicens: *Ne putemus temerè hanc Salomonem de omni genere mulierum protuliſſe ſententiam: quòd expertus eſt, loquitur.*

S. Aug. ep. 121.
Hug. de S. Vict. l. 2. Alleg. c. 14.

Luxuria & mulier malum.

S. Hier. in Eccl. 7. 26.

Zach. 5. 7. v. 8.

5 Zacharias Propheta hanc inter alias habuit viſionem: *Ecce talentum plumbi portabatur, & ecce mulier una ſedens in medio amphoræ, & dixit: Hæc eſt impietas.* Ecce tibi conjunctam cum muliere impietatem, & iniquitatem; nam Septuaginta legunt: *Hæc eſt iniquitas.* S. Cyrillus Alexandrinus inquit: *Omnis iniquitas non aliter committitur, niſi voluptate; pingitur ergo, & congruenter valde, ſub mulieris ſpecie iniquitas.* At verò quid hac de re S. Hieronymus dicat: audiamus: *Cæterum, inquit, juxta intelligentiam ſpiritualem, omne generaliter peccatum mulierem nominamus, & iniquitatem, quæ ſub ſpecie mulieris ſedet in Zacharia ſuper talentum plumbi.*

Mulieri conjuncta eſt impietas.
S. Cyrill. Al. ibid.

S. Hieron. in Cap. 7. Eccl.

Iſa. 33. 15.
Cœlum intrant qui mulierem nõ concupiſcunt.

6 Iſaias poſtquam pœnarum infernalium repræſentaſſet atrocitatem, declarare volens, cuinam aditus in cœlum pateat, dicit: *Qui ambulat in juſtitiis, & loquitur veritatem, qui projicit avaritiam, qui obturat aures ſuas ne audiat ſanguinem, & claudit oculos ſuos ne videat malum, iſte in excelſis habitabit.* Porrò ultima hæc verba aliquam in ſe difficultatem continere videntur, quia ad evadendum inimici inſidiantis laqueos, potiùs neceſſum eſſe videtur, ut quis oculos apertos habeat, & circumquaque reſpicere poſſit. Lyranus dubium hoc ſolvit dicens: *ne videat malum, id eſt, mulierem alienam ad concupiſcendum.*

Lyr. ib.

7 Obſervaſtiſne aliquando illum loquendi modum, quo caſtiſſimus Joſeph uſus fuit, ad declinandum dominæ ſuæ eum ad adulterium provocantis inſultum? *Quomodo*, inquit, *poſſum hoc malum facere?* nimirum

Gen. 39. 9.

adulterium, ad quod provocabatur, hoc generico mali nomine ſubindicat. Hugo Cardinalis ſuper Iſaiam inquit: *Per hoc excluditur luxuria, quæ frequenter ex aſpectibus, & nutibus oculorum contrahitur.* Olympiodorus in principio Capitis 12. Eccleſiaſtis de Salomone ita ſcribit: *Malignitatem carnis accipit pro omni peccato; nam & Apoſtolus opera carnis vocat opera peccati, præcipua vero malignitas carnis, eſt ipſa libido.*

Hug. Cardin. Iſai.

Olympiod. c. 12. Eccl.

8 Salvator noſter laſcivæ illi mulieri Samaritanæ omnes manifeſtaverat commiſſas fornicationes, indeque factum eſt, quòd illa reſipuerit, atque ad Civitatem accurrens, clamare cœperit: *Venite, & videte hominem, qui dixit mihi quæcumque feci.* Legatis obſecro Evangelium, in quo diſcurſus Chriſtum inter, & ipſam habitus minutatim deſcribitur, & ibi Chriſtum ſolum impudicitiæ peccatum ipſi detexiſſe invenietis. Unde D. Chryſoſtomus ait: *Vide mulieris ſapientiam, vide meretricis probitatem; unum tantùm ei dixit ſcortationis peccatum Chriſtus, & illa, relicta hydria, accurrit ad urbem dicens: Venite, & videte hominem, qui dixit mihi omnia*; nimirum D. Chryſoſtomus vult dicere, quòd ſapiens hæc mulier, eo ipſo quòd Chriſtum ſibi omnes admiſſas fornicationes, & ſenſualitates detexiſſe audiebat, aliarum quoque iniquitatum ſe ream eſſe intellexerit.

In luxurioſo omnia peccata probantur.
Joa. 4. v. 19. Uſque ad finem diſcurſus.

D. Chr. t. 6. Orat. de Samarit.

9 Sanctus Antonius de Padua, titulum quo Spiritus Sanctus mulierem quamdam fornicariam appellat, egregiè conſiderat, dum ait: *Iſta mulier fornicaria, Babylon magna, Satanæ Synagoga, carnalium turba circumdatur, & ornatur.* Equidem eo ipſo quòd Babylonia quædam eſſe dicitur, omnium quoque ſcelerum centrum, ipſam eſſe inſinuatur. Idem quoque hujus dictionis, *Pellex*, etymologiam obſervat, dum ait: *Peccator à pellice, id eſt meretrice, vocatus, quaſi pellicator, quod nomen antiquitus flagitioſorum fuit, poſt vero tranſivit in appellationem omnium iniquorum, peccato ſiquidem fornicationis plus, quàm alio vitio, mundus eſt coinquinatus.*

S. Ant. de Pad. in O. 3. poſt Paſcha.

S. Ant. de Pad. in D. 4. poſt Paſc.

10 Moyſes in eodem capite 6. Geneſeos, hoc carnis vitium per totum mundum paſſim diſperſum eſſe innuere volens, hac loquendi phraſi utitur: *Corrupta eſt, terra coram Deo, & repleta eſt iniquitate:* Ex quibus verbis D. Chryſoſtomus rationem colligit, cur concupiſcentia carnalis, malitiæ, & iniquitatis nomine indicetur: *Ex hoc enim malo opere*, inquit, *quaſi ex fonte quodam multa etiam alia ſuboriebantur peccata, & ideo dicit: malitia hominum, nam ubi ſcortatio, & luxuria, veriſimile eſt, & ebrietatem, & crapulam, & magnam injuſtitiam, & avaritiam, & innumera alia naſci mala*, Sanctus Apoſtolus ad Galatas ſcribit: *Manifeſta ſunt autem opera carnis, quæ ſunt fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria.* Ubi notandum quales ſint hujus peſtiferæ arboris fructus; *Idolorum ſervitus, veneficia, inimicitiæ, contentiones, æmulationes, rixæ, diſſenſiones, ſectæ invidiæ, homicidia, ebrietates, commeſſationes*, ubi & tacitè innuit, multa quoque alia peſſima germina exinde pullulare, quæ ſub ſilentio pertranſit, dum ait: *& his ſimilia.*

Gen. 6. 11.

D. Chr. h. 22.

Gal. 5. 19.

v. 20.
v. 21.

11 Audite quale epithetum Euſebius Cæſarienſis libidini attribuat; eam namque vocat: *Hydram multorum capitum.* Clemens Alexandrinus alium ſimilem titulum eidem ingenioſè imponit, dicens: *Voluptas eſt vitii metropolis.* Sanctus Bernardus de curru luxuriæ, quæ in inferni prærupta nos præcipites agit, diſſerens ait: *Luxuria vero currus, quadriga nihilominus volvitur vitiorum, ingluvie videlicet ventris, libidine coitus, mollitie veſtium, otii ſoporiſque reſolutione; trahitur equis æquè duobus, proſperitate vitæ, & rerum abundantia, & qui his præſident duo, ignavia torpor, & infida ſecuritas.* Sanctus Bonaventura autem, ex quadam authoritate Sancti Auguſtini ita ait: *Libido dicitur cauſa omnis peccati, ſicut ait Auguſtinus, & hoc propter delectationem creaturæ, quæ inordinatam trahit animam, & avertit à ſummo bono.* Sancti quoque Caſſiani authoritatem adducit dicentis: *Radix omnis peccati luxuria eſt*: redditque mox rationem, *quia carnales delectationes nobis ſunt naturales, ad naturalia autem prompti ſumus, & difficulter reſiſtimus.* Cui concordat, quod S. Thom. ait: *Vitium capitale eſt, quod habet finem multum appetibilem, ita quod ejus appetitu homo procedat ad multa peccata perpetranda.*

Euſeb. l. 7. præpar. Evang.
Clement. Alex. l. 7. Adv.
S. Ber. ſer. 39. in Cant.

S. Bonav. in Comp. Theol. T. 7. l. 3. c. 13.

S. Th. 2. 2. Q. 153. ar. 4.

Digitized by Google

Delectatio autem, & voluptas habet vim attractivam valdè vehementem, atque ideò homines etiam probiſſimos ſeducit, & decipit. Sanctus Ambroſius quoque, luxuriam omnium vitiorum ſeminarium eſſe ſcribit: *Luxuria ſeminarium, & origo vitiorum eſt*. S. Joannes Climacus eamdem concluſionem ſtabiliendo, dicit: *Procreatrix omnium malorum eſt luxuria*. Quòd ſi mihi, ſuperbiam omnium malorum originem, & primum principium eſſe objeceris, reſpondebo tibi cum Iſidoro: *Ex culpa ſuperbiæ plerumque in abominandam carnis immunditiam itur. Libidinis namque immunditiam de animi occulta conſtat ſuperbia, exemplo primi hominis, qui mox ut per ſuperbiam contra Deum tumuit, ſtatim carnis libidinem ſenſit.*

S. Ambr. l. de Elia & jejun. c. 19. S. Jo. Clim. in Scal. Par. gr. 26. n. 38. S. Iſidor. l. 2. ſent. c. 39.

12 In illo Euangelico divite, quem carnalem fuiſſe in dubium revocari nequit, valdè notabiles ſunt multæ iniquitates; In illo namque inprimis cupiditas ſupra modum prævaluit: *Habes multa bona repoſita in annos plurimos*. Otium ejus, & deſidia in illo verbo, *requieſce*, inſinuatur. Ebrietas in illo verbo: *Bibe*. Luxuria ex illo verbo: *epulare* conjicitur, quia ſciendum eſt, quòd in Græco loco hujus verbi, *epulare*, legatur, *oblectare*; vide igitur quàm verum ſit, quòd voluptas carnalis omnia alia peccata poſt ſe trahat. Legatis velim in libro Sapientiæ illas diſſolutorum, perditorumque hominum damnabiles inſolentias; Dicunt enim: *Venite, fruamur bonis, vino pretioſo, & unguento nos impleamus, coronemus nos roſis, antequam marceſcant*; at verò ſcire ne deſideratis, undenam hæc vivendi licentiæ derivetur? *Nullum pratum ſit, quod non pertranſeat luxuria noſtra, nemo noſtrum exors ſit luxuriæ noſtræ.*

Luc. 12. 19. Sap. 2. 6. & 7. v. 8.

13 Sanctus Joannes omnium malorum, quæ in hac reperiuntur lachrymarum valle (ſiquidem *comprehenderunt nos mala, quorum non eſt numerus*:) breve quoddam compendium inſtituens, ad tria præcipuè capita eadem reducit, dicit enim: *Omne quod eſt in mundo, concupiſcentia carnis eſt, & concupiſcentia oculorum, & ſuperbia vitæ*. Sanctus Paulus Apoſtolus quoque dicit: *Radix omnium malorum eſt cupiditas*; quis autem eſt qui hoc vitium per antonomaſiam concupiſcentiam appellari ignoret? oportet quòd in omnibus peccatis partem ſuam, & locum habet. Ingenioſa fuit illa S. Zenonis obſervatio, quòd ſcilicet huic vitio dediti, non ſine myſterio eidem vitio hoc nomen, *Cupido*, impoſuerint: *Cupido vocari à luxurioſis ſibi cultoribus cœpit*. Unde meritò dicere poſſumus: *Radix omnium malorum eſt cupido*. Et quidem tametſi nobis neceſſum non ſit, de mendacio adſtruere veritatem, attamen ex fabulis poeticis multas veritates Chriſtianas confirmari videmus. Finxerunt itaque Poetæ, quòd Pandora, ex vaſe quodam quod in manu ſua portabat, omnia in terram mala effuderit, quia de ſexu debiliori dici poteſt, quòd omnis mali cauſa ſit, & hactenus extiterit; unde Nazianzenus ait: *Pandoræ quippè filiæ ſunt, proceres omnes mulierculæ, perfrictæque frontis.*

Pſ. 39. 13. 1. Joa. 2. 16. 1. Tim. 6. 10. S. Zeno l. 1. fide &c. ſer. 2. Nazianz. adv. mulieres.

14 Porrò peccatum hoc omnium aliorum ſentinam eſſe, adeò eſt verum, ut à ſacris Doctoribus appellari ſoleat maximum, & peſſimum; ſic in Jobo dicitur: *Si deceptum eſt cor meum ſuper muliere, ſcortum alterius ſit uxor mea, hoc enim nefas eſt, & iniquitas maxima*. D. Chryſoſtomus de filiis Jacob, ſororem ipſorum à Sichemitarum Principe conſtupratam eſſe reſcientibus, ita ſcribit: *Contriſtati ſunt, & rem intolerabilem eſſe putaverunt, & graviſſimam. Vides filiorum continentiam*, inquit Sanctus, *quomodo turpitudinem maximam hoc factum reputabant?* S. Cyrillus Alexandrinus ad hunc ſcopulum declinandum nos exhortans, eumdem hiſce verbis deſcribit: *Agè igitur, luxuriam quidem peſſimum malorum vincamus*. Idem quoque alibi hujuſce rationem reddere voluiſſe videtur, quando ait: *Illi quibus voluptas perſuaſa eſt, proclives in quodvis abſonum vitium prolabuntur.*

Job 31. v. 9. v. 11. D. Chr. h. 59. in Gen. S. Cyr. Alex. h. 9. de Feſt. Paſch. S. Cyril. in Dial. de ador. ad Pallad.

15 Varias reperio expoſitiones celebris illius textus apud Iſaiam: *Sirenes in delubris voluptatum*: Septuaginta vertunt: *Struthiones*. Enimverò ingens inter Sirenes, & Struthiones eſt differentia, verumtamen ſi naturalem horum animalium inſtinctum conſideraveritis, quòd ſcilicet ſtomachum adeò calidum habeant, ut omnia, etiam chalybem, & ferrum, digerere valeant, ac proindè non immeritò homines carnales ad vivum repræſentant, qui ſtomachum animæ, id eſt, conſcientiam habent ad quemvis exceſſum digerendum, aptiſſimam; *illi quibus voluptas &c.* Enimverò magnam hoc peccatum in ſe malitiam habet; unde Abimelech, quantùmvis gentilis, adulterium, ad quod committendum ſe licèt ignoranter, accingebat, vocabat *Peccatum grande*. In Propheta Oſea vocatur peccatum *profundum, profundè peccaverunt*; In Hebræo legitur: *Corrupti ſunt.*

Iſa 13. 22. Gen. 20. 9. Oſe 9. 9.

16 Tertullianus modum conſiderat, quo æterna ſapientia præceptum non fornicandi inter alia Decalogi præcepta inſeruit: *Non occides; Non mœchaberis; Non furtum facies; Inter duos apices facinorum eminentiſſimos, digna conſedit Mœchia. Quæ erit talibus lateribus incluſa, talibus coſtis circumfulta?* Sanctus Thomas de Villa Nova nullum inter omnes ſceleratos, ad quodvis exceſſuum genus committendum, promptiorem eſſe exiſtimat, quàm ſit homo carnalis: *Nullus ad Dei contemptum promptior, nullus ad malum perpetrandum audacior, nullus ad perſiſtendum in peccato tenacior*. Tametſi enim verum ſit, quòd in cunctis Dei inimicis, ad illum offendendum animoſis, ad litteram adimpleatur, quòd *non eſt Deus in conſpectu ejus, inquinatæ ſunt viæ illius in omni tempore*; attamen de hominibus carnalibus magis *ad litteram* verificatur, quia continuò, & ſine ulla intermiſſione nulli alteri operam, & cogitationes ſuas impendunt, quàm ut Deum offendant: *Cuncta hominis cogitatio intenta ad malum omni tempore*; præterquam quod Spiritus ſanctus hoc verbo *coinquinare*, in ſcriptura ſacra tunc vel maximè utatur, quando de carnis peccato loquitur: *Hi ſunt, qui cum mulieribus non ſunt coinquinati.*

Tert. l. de pudicitia. Luc. 18. 20. S. Th. à Villa Nov. Conc. 2. de S. Ildefonſo. Pſ. 10. 5. Gen. 6. 5.

17 Oleaſter de populo Iſraelitico fornicante diſſerens, ait; *Sunt vitia quædam ſic colligata, ut quàm primùm unum admittas, aliud te invadere neceſſum ſit; trahit luxuria, & libidinis ardor ad omnia, quæ vult, etiamſi maxima vitia ſint, & peccata*. Divus Chryſologus ad execrandum Herodis exceſſum ſe reflectens, ait: *Auditis, quanta ſit nata de voluptate crudelitas, de libidine impietas; allatum eſt caput ejus in diſco, in arenam vertitur domus, menſa migrat in caveam, fiunt de pranſoribus ſpectatores, furore mutatur convivium, fit cibus cædes, finis tranſit in ſanguinem, in ortus exhibetur occaſus, intrat beſtia, non puella*. Petr. Bleſenſis multa ab hoc vitio originaria delicta recenſet, dicens: *Quid eſt ardor illa concupiſcentiæ, qui aurum veſtrum vertit in ſcoriam, niſi mors animæ, tranſgreſſionis mater, magiſtra nocendi, primipilaria iniquitatis, auriga malitiæ, ſicaria virtutum, ſeditionis origo, & fovea ſcandalorum?* Hanc Petri Bleſenſis orationem comprobant omnes hiſtoriæ, tum ſacræ, tum profanæ, tam Græcæ, quàm Latinæ. Quæ cauſa fuit belli Trojani, quæ cauſa exturbationis Tarquiniorum, quæ cauſa excidii Sodomitici, quæ cauſa Benjamiticæ Tribus exterminii, niſi hæc unica ſcortatoria impuritas, quæ reliqua mala ab auctore neceſſita ſecum traxit, ſicut & nos in diſcurſu ſequenti, & 12. mala, & damna à venerea iſta concupiſcentia derivata explicabimus, iſtamque Bleſenſis ſententiam ſtabiliemus? Omnia quidem peccata *tenebræ* appellantur: *Abjiciamus opera tenebrarum*, nullum verò peccatum magis tenebras quærit, & diligit, quàm vitium carnis. Audite Sanctum Bernardinum, qui allegans Sanctum Bernardum, de luxuria dicit: *Eſt ſitis ebria, delectatio momentanea, amaritudo æterna, lucem odit; tenebras appetit, velamen quærit, ſenſus hebetat*. D. Chryſoſtomus ſimiliter ait: *Voluptas, fornax ſcelerum, fodina nequitiæ, alveus vitiorum, philtrum improbitatis*. Et Hugo de Sancto Victore dicit: *Omnis ſocietas mulierum, gluten eſt delictorum.*

Oleaſter in Numer. c. 25. v. 2. D. Chr. ſer. 127. Petr. Bleſ. in Opuſc. Luxuria omnium malorum cauſa. Rom. 13. 12. S. Bern. 1. ſer. 18. a. 2. c. 2. D. Chr. h. 15. ad pop. Hug. de S. Vict. l. 2. Miſcel. tit. 158.

DISCURSUS II.

ARGUMENTUM.

Conſiderantur alia mala, & damna, quæ à carnali concupiſcentia derivantur, peſſimique illius effectus, & indicia.

THEMA.

Concupiſcentia cum conceperit, parit peccatum. Jacob. 1. verſ. 15.

1 VIde, quàm indignus, & peſtilentialis ſit concupiſcentiæ carnalis partus: *Concupiſcentia cum conceperit, parit peccatum*. Sanctus Zeno de laudibus pudicitiæ, & luxuriæ deteſtabili fructu diſſerens, de

S. Zeno l. 1. ſer. 7.

hac

Digitized by Google

hac inquit: *Hac per momenta etiam paris omne, quod malum eſt, & peperit omne, quod pejus*. Sanctus Bonaventura luxuriam hoc modo definit: *Luxuria eſt libidinoſa voluptatis appetitus; Luxuria eſt concupiſcentia nimia experiendæ voluptatis*. Sanctus Thomas de luxurioſo tractans, eumdem ex authoritate Sancti Iſidori hiſce delineamentis deſcribit: *Dicendum eſt, quòd ſicut Iſidorus dicit in libro Etymologiarum, luxurioſus aliquis dicitur, quaſi ſolutus in voluptates, maximè autem voluptates venereæ animum hominis ſolvunt, & ideò circa voluptates venereas maximè luxuria conſideratur*. Sanctus Bonaventura authoritatem citat Sancti Gregorii Moralis, qui hujus peſſimæ novercæ partus enumerat, dicens: *Filiæ luxuriæ ſunt octo, ſcilicet cæcitas mentis, inconſideratio, inconſtantia, præcipitatio, amor ſui, odium Dei, affectus præſentis ſæculi, horror, ſive deſperatio futuri*, malas quoque & pernitioſas harum filiarum qualitates declarat, dum ait: *Cæcitas mentis eſt, voluntas faſtidiens, & deſpiciens ſuperiora, & ſpiritualia*, prout ſuo loco infrà videbimus; unde in luxurioſo divinum illud impletur Oraculum: *Non permanebit ſpiritus meus in homine, quia caro eſt*. *Inconſideratio eſt, voluntas prævidere renuens agenda inferiora*. Carnis enim vitium mentem & intellectum hominis adeò abſorbet, ut nihil aliud cogitet, aut curet, quàm appetitus concupiſcibilis plenam ſatisfactionem. *Inconſtantia eſt, voluntas libidine carnis confracta, ſtatum ſuum tenere non valens*, unde luxurioſus alio nomine *Lubricus* appellatur, quia luxurioſi ſunt inſtabiles. *Præcipitatio eſt, voluntas aggrediens quælibet impetuoſè*: experientia namque nos docet, quòd paſſio hæc adeò vehemens ſit, ut oculum ad inde emergentia præcipitia minimè deflectat, dummodò exſatiari, & expleri poſſit. *Amor ſui eſt voluntas affectione carnis imbuta, ſibi propter ſe ſuper omnia adhærens*. *Odium Dei eſt voluntas, Deum tamquam impedimentum propriæ voluntatis carnalis, vel voluptatis deteſtans*. *Affectus præſentis ſæculi eſt voluntas, præſens ſæculum ſemper manere deſiderans, propter fruitionem voluptatis carnis*. *Deſperatio, ſive horror futuri ſæculi eſt voluntas voluptate præſenti cæcata, de æterna jucunditate deſperans*.

S. Bonav. Cent. p. 1. ſect. 24.
S. Th. 2. 2. q. 153. ar. 1.
S. Iſid. lib. Etymolog.
S. Gr. l. 31. Mor. c. 17. Ar. à S. Bonav. l. d.
Luxuriæ octo filiæ deſcribuntur.
Gen. 6. 3.

2 Idem Sanctus Bonaventura alibi haſce filias recenſens, aliam diverſam, quoad illas, affert expoſitionem. *Eſt enim prima*, inquit, *cæcitas mentis, quia jucundum Auguſtinum, in opere luxuriæ tota ratio abſorbetur*. *Secunda inconſideratio, ſcilicet mortis, & inferni*. *Tertia inconſtantia, ſcilicet ad cogitandum, deſiderandumque nunc iſtud, nunc illud*. *Quarta amor ſui; quo ſcilicet quis deſiderat longam vitam, ad hoc ut expleat voluptatem ſuam*. *Quinta præcipitatio, qua quis præcipitanter irruit ad peccandum, exponens ſe periculo mortis propter luxuriam*. *Sexta odium Dei, quia Deus abſtrahit ſe ab eis, & punit eos, qui ſequuntur carnis delicias*. *Septima affectus præſentis ſæculi, ſcilicet appetitus honorum, divitiarum, ſanitatis, fortitudinis, & hujuſmodi, per quæ luxurioſus finem ſuum conſequitur*. *Octava eſt deſperatio futuri ſæculi, quæ eſt diffidentia gloriæ, ac veniæ conſequendæ*.

S. Bon. in Comp. Th. c. 7. l. 3 c. 21. Alia deſcriptio.

3 S. Bernardinus optimè conſiderat, quantum peccatum hoc rectitudini omnis legis, & benè regulatæ totius univerſi providentiæ, adverſetur. Etenim de Creatore noſtro dicit: *Per creaturam ſpiritualem regit corporalem, per creaturam nobilem ignobilem, per Angelos movet cælos, per cælos movet inferiora, per principes, & Reges regit populares: in luxurioſo pervertitur hoc dominium, quia cum anima deberet carnem regere, totus homo pervertitur, & homo efficitur caro, juxta illud Geneſeos: Non permanebit ſpiritus meus in homine, quia caro eſt*.

S. Ber. t. 3. ſerm. 12.
Luxurioſus omnia pervertit.
Gen. 6. 3.

4 Job de adulterio diſſerens, dicit, quòd ſit *nefas, & iniquitas maxima*; Ubi Titelmannus ait: *Meritò quidem & execrandum, & deteſtandum hoc eſt adulterii vitium, eſt enim nefas maximum, divinæ, & naturali legi maximè adverſum, & maxima iniquitas adverſus proximum, quoniam nulla injuſtitia tam graviter nocet, aut tam grave damnum infert proximo, ut iſta, quæ id, quod in omnibus bonis externis reputatur maximum bonum, hominis aufert, & violat*. S. Bernardinus concupiſcentiam carnalem his verbis deſcribit: *Eſt luxuria, ex immundis deſideriis vehemens lubrica mentis & carnis proſtitutio*. Ubi notandum venit ly illud, *vehemens*; quia nullus in homine eſt appetitus vehementior, & impetuoſior iſto ſenſu, quia aliquam cum igne connexionem habet, quod elementum activum eſt, & in continuo motu exiſtens

Job 31. 11. Titelmannus ibid.
Adulterium maximum peccatum.
S. Ber. t. 3. ſer. de ſpir. relig. ar. 3 c. 7.

numquam quieſcit. Sanctus Zeno dicit: *Laſcivia non linguæ, non auribus, non oculis parcens, jocatur, ſperat, ambit, obſequitur, zelatur, inſanit, armatur precibus, armatur & ira; Similiter nonnumquam vi extorquens, quod blandimentis impetrare non potuit*. Valdè ingenioſa eſt illa ponderatio, quam ad propoſitum noſtrum affert Thomas Cantipratenſis his verbis: *In libro de animalibus Ariſtoteles dicit, quòd nullum ejicit ſemen extra niſi homo, & in hoc ordinationi naturæ contrarius eſt, plus quàm pecus; peccatum contra naturam tantum malum eſſe dixit. Hieronymus, ut pro eo filius Dei multo tempore diſtulerit incarnari*.

S. Zeno ib.
Th. Cantipr. l. 2 Apum, cap. 30. n. 7.
Pluris & vitium contra naturam.

5 Sanctus Bonaventura damna conſiderat, quæ luxuria ſecum in conſequentiam trahit, dicit enim: *Damna luxuriæ ſunt ſex. Primò hominem ducit ad maximam paupertatem, aufert gratiam, & gloriam, & propriam ſubſtantiam. Secundò dejicit in peſſimam ſervitutem, facit quod vilior, & turpior pars quæ eſt in homino, dominetur ei. Tertiò projicit hominem in maximam vilitatem, quia hominem qui ſimilis eſt Deo, & Angelis, facit eſſe parem brutis. Quartò privat hominem omni ratione, ſicut animalia bruta turpiter infatuat. Quintò aciter mortificat, occidit morte culpæ, infamiæ, gehennæ. Sextè fortiter illaqueat*. Jacob Ruben filio ſuo dixit: *Effuſus es ſicut aqua, non creſcas, quia aſcendiſti cubile patris tui*: at verò quænam eſt inter effuſionem inſipidi hujus elementi, & commiſſum à Ruben inceſtum proportio? Hæc nimirum, quia ſicut aqua dum è vaſe maximè vitreo effunditur, nihil in eo relinquit odoris, ſaporis, aut ſubſtantiæ, ita quoque hoc carnis vitium, omnia bona ab homine tollit, judicium videlicet, rationem, prudentiam, ſpiritum, famam, facultates, ſanitatem, conſcientiam, imò etiam per ſæpè vitam. Dicit enim Sapiens: *Qui nutrit ſcortum, perdit ſubſtantiam*, & ideò Terentius laſcivam fœminam *Fundi calamitatem* appellat. Tribus Ruben, non ſicut aliæ tribus in numero, divitiis, & gloria temporali profecit, quia hæc eſt laſcivorum hominum pœna, quòd res eorum quotidie in pejus ruant.

S. Bonav. in Dieta ſalut. Tit. 1 c. 9.
Luxuriæ damna.
Gen. 49. 4.
Omnia tollit luxuria.
Prov. 29. 3.

6 Non eſt hoc loco prætereunda viſio illa, quam Pharao de ſeptem vaccis ad Nili ripam paſcentibus habuit, quæ *pulchræ nimis, & obeſis carnibus erant; & ecce has ſequebantur aliæ ſeptem, in tantum deformes, & macilentæ, ut nunquam tales in terra Ægypti viderim, quæ devoratis, & conſumptis prioribus, nullum ſaturitatis dedere veſtigium, ſed ſimili macie, & ſqualore torpebant*. *Omnia in figura contingebant illi*: In Ægypto namque hujus mundi, vaccæ tenues, & macilentæ devorant craſſas, & obeſas, dum laſcivæ mulieres proficiunt, & ditantur in pecunia, munuſculis, aliiſque bonis terrenis, quæ de illorum manibus accipiunt, qui in illarum inhoneſta ſocietate turpes appetitus ſuos exſatiant, & explent, quia *qui nutrit ſcortum, perdit ſubſtantiam*. At verò putatiſne, quòd mulieres iſtæ propter hoc impinguentur, incraſſentur: & diteſcant? Nequaquam, imò *nullum ſaturitatis dedere veſtigium*, ſed potiùs, ut plurimùm in ſtatu miſerabili egeſtatis moriuntur. Mulier illa Samaritana, prout Chriſtus illi improperat, quinque viros habuerat, qui pudicitiæ ejus inſidiati fuerant, & tamen adeò erat miſerabilis, & egena, ut in ipſa meridie ipſamet in propria perſona, è civitate ad hauriendam è puteo aquam exire, & hoc fine funem, ſitulam, & hydriam ſecum deferre debuerit; & hydria quidem non ænea, ſed fictilis, & vilis erat, ſiquidem Evangeliſta dicit: *Reliquit hydriam*, quod non feciſſet, ſi pretii alicujus hydria illa fuiſſet.

Subſtantiam aufert.
Gen. 41. 18. v. 19. & v. 20.
Prov. 29. 3.
Joan. 4. 8.
v. 28.

7 *Et ecce talentum plumbi portabatur*, inquit Zacharias, *& ecce mulier una ſedens in medio amphoræ*: ecce tibi quale fuerit mulieris iſtius aurum, argentum, & monilia; Plumbum videlicet erat theſaurus ipſius: *Ecce talentum plumbi*, quid vilius? *Quin etiam divinus Zacharias vidit peccatum ſpeciem mulieris referens, nam ex voluptate, ut ex muliere plura peccata naſcuntur*. Plumbum igitur ſolum theſauri loco habebat, quia per quotidianam experientiam videmus, quòd non obſtante quocumque lucro, quod inhoneſtæ ejuſcemodi mulieres, ex opere ſuo meretricio ſibi acquirunt, tamdem nihilominus in extremam redigantur miſeriam. Enimverò quòd mulieres impudicæ, non ſolùm cum omnibus ſuis divitiis, quas à laſcivis juvenibus lucrantur, depauperentur, verum etiam tamdem in ſummam redigan-

Zach. 5. 7.
Theodor. In extremâ redigas miſeriam.

tur miſeriam, exemplum filii prodigi manifeſtè oſtendit, de quo ſcribitur: *Diſſipavit ſubſtantiam ſuam vivendò luxurioſè.*

Luc. 15. 13.

8 Præter hæc verò adhuc alia damna à ſacris Doctoribus enumerantur. Hugo enim à Sancto Victore dicit: *Luxuria gratuita tollit, animam inficit, corpori morbum paralyſis ingerit, & cæcitatem oculis, corpus inquinat, famam deflorat, pecuniam tollit, inimica eſt proximo, fœtet DEO, placet Diabolo, odibilis Angelis, ejus ignis deſcendit in Infernum, fumus ejus vindictam petens aſcendit in cœlum.* Euſebius in quadam Epiſtola ad Damaſum Papam, de morte Sancti Hieronymi ſcribens, de hoc vitio ait: *Corpus debilitat, & quaſi ſemper ipſum morte deſtruit, famam denigrat, marſupia evacuat, furtas inſtruit, homicidia cauſat, memoriam hebetat, cor aufert, oculos utriuſque hominis cæcat, & præ cæteris iram Dei provocat. Pro nullo alio reatu tam manifeſtam juſtitiam exercuit Deus ſine miſericordia, quàm pro iſto.*

Hug. de S. Vict. de inſt. mon. l. 4. c. 10. Graviſſima damna luxuriæ.

Euſ. Ep. ad Damaſ.

9 Quando Joab in obſidione *Rabba*, cum univerſo exercitu in pejorem quotidie fortunam laberetur, David hoc accepto nuntio, eidem ſuo Duci ſignificari præcepit dicens: *Hæc dices Joab, non te frangat iſta res, varius enim eventus eſt belli, nunc hunc, & nunc illum conſumit gladius.* Circa quæ Davidis verba quærendum venit, qua ratione fieri potuerit, quòd Rex ille in aliis quibuſcumque bellicis eventibus triumphare, & hoſtem ſuum ſternere, & vincere aſſuetus, in præſenti occaſione non ſolùm perpeſſam militum ſuorum jacturam nihili fecerit, verùm etiam honorem, & reputationem ſuam, & armorum ſuorum contempſerit; quin potiùs, ac ſi res ludicra fuiſſet, reſponderit Joab: *Non te frangat res iſta?* Scitiſne cur id fecerit? Nimirum David illo tempore adulterio, & voluptatibus cum Bethſabea habitia immerſus, poſtquam audivit à nuntio, quòd in eodem prælio, in quo hanc ſtragem perpeſſus fuerat, Urias quoque Bethſabeæ maritus occubuiſſet (*quin etiam ſervus tuus Urias Hethæus mortuus eſt, & dixit David ad nuntium &c.*) videretque quòd illo mortuo ſine ullo impedimento, aut reſiſtentia Bethſabeæ amplexibus frui poterat, parum de hac ſtrage curavit, quia carnalibus hominibus proprium eſt, quòd dummodo voluptatibus indulgere illis liceat, nihili faciant, ſi corruat mundus, ſi populi rebelles fiant, ſi bella ſuſcitentur, aut effuſi innoxii ſanguinis rivi coploſè fluant. Sic Herodes pro unico impudicæ mulierculæ tripudio dimidium Regni ſui ſponte obtulit: *Licèt dimidium Regni mei petieris, dabo tibi.*

Luxurioſi non curant damna.

2. Reg. 11. 25.

2. Reg. 11. 21.

Marc. 6. 23.

10 Idem quoque David qui de ſemetipſo dixerat: *Memento Domine David, & omnis manſuetudinis ejus,* ut injuriam legatis ſuis ab Ammonitis illatam vindicaret, adverſus eos armatus ſumma cum ſeveritate, & rigore extremo proceſſit, civitatem in acie gladii invaſit, *prædam aſportavit multam, populum quoque ejus adducens ſervavit, & circumegit ſuper eos ferrata carpenta, diviſitque cultris, & traduxit in typo laterum: ſic fecit univerſis civitatibus filiorum Ammon;* ſed qua ratione fieri potuit, ut Rex ille adeò mitis in tam aſperum, cunctiſque ſæculis inauditum ſupplicium prorumperet? Non eſt quòd illud miremini, ſed potiùs ad tempus in quo furor ille accidit, vos nonnihil reflectite; hoc enim tunc faciebat, quando illicitis cum Bethſabæa fruebatur amoribus, & amplexibus, & adulterii voluptatibus immerſus erat. Quò non ſeduxit ille cum Herodiade continuatus inceſtus Herodem Regem ſacrilegum, adeò licèt erga Joannem Baptiſtam devotum, & venerabundum, ut Sanctus Marcus de eo dicat: *Libenter eum audiebat, & audito eo multa faciebat, cuſtodiebat eum:* euſque illum ferocitatis adegit, ut *præciperit amputari caput ejus, & afferri in diſco.* Ubi Sanctus Ambroſius ait: *Hoc crudelitatis ferculum debebatur, quo inſatiata epulis feritas veſceretur.* David in detruncando limbo veſtimenti Saulis, quem ad propriam defenſionem tuta conſcientia trucidare poterat, ſcrupuloſus, & anxius hærebat: *Percuſſit cor ſuum David eò quòd abſcidiſſet oram chlamydis Saul:* & tamen poſtea ſine ullo remorſu conſcientiæ innocentem, & fideliſſimus ſibi Uriam in acie prælii exponi, & miſerè trucidari juſſit. Scitiſne cauſam? *Factus eſt in morte Uriæ crudeliter rigidus, qui in appetitu fœminæ fuit enormiter flexus, & qui prius ferire deprehenſum perſecutorem noluit, poſt devotum militem extinxit,* inquit Sanctus Gregorius.

Pſ. 131. 1. Lux. feroces facit homines.

2. Reg. 12. v. 30. & 31.

Marc. 6. 20. v. 27.

S. Amb. l. 3. de Virg.

1. Reg. 24. 6.

S. Greg. l. 1. Paſt. c. 2.

11 S. Zeno in tractatu quodam, quem *de tribus virtutibus Theologicis* conſcripſit, inquit: *Eſt: & alius amor ſanè ſaluti noſtræ contrarius, cui rectè hominis forma tribuitur; quia temporalis, ac fragilis eſſe cognoſcitur. Ideò lineamento puerili depingitur, quòd ejus laſciva lubricitat, nec annis ſenilibus temperatur. Ideò nudus, quia voluntas ejus eſt turpitudo. Ideò pennatus, quia in omnia quæcumque conceperit, velociter ruit. Ideo telis facibuſque inſtructus, quod illicitis ardoribus ſemper conjunctus eſt gladius. Ideò autem cæcus, quia cùm exarſerit, non voluntatem conſiderat, non formam, non ſexum; non gradum, non ſacroſanctum illum ſaltem ſanæ pietatis affectum.* Idem quodque ſanctus varios effectus demonſtrare pergit, qui ab hac effreni luxuriæ concupiſcentia derivantur: *Hic ubique fertur inſanus, promittit, fallit, dat, tollit, nunc triſtis, nunc humilis, nunc elatus, nunc ebrius, nunc jejunus, nunc accuſator, nunc reus. Jocatur, ludit, pallet, tabet, ſuſpirat, celat, obſequitur, aut imperat, aut decipit, pejuſque blanditur, quàm furit.* Rabanus Tom. 3. lib. 3. in c. cui titulus eſt: *Quibus poſſit indiciis cognoſci luxurioſus* ex illis ſignis eum dignoſci poſſe ſcribit: *Quibus eſt vita luxurioſa, & impudica, frequenter verba vana, & falſa loquuntur, vagari oculos ſemper per formas ſpecioſas permittunt: pompatico, & illecebroſo greſſu incedunt, laſciviam diligunt, verba multiplicant, gulæ concupiſcentias ſectantur, ebrietatem diligunt, lites, & iras non devitant, avaritiam, & philargyriam non refrenant, otioſitatem amant, inter eos, qui de caſtitate, & continentia loquuntur, tacent.*

S. Zeno. Luxuriæ effectus.

Raban. T. 3. l. 3. c. 47. Lux. indicia certa.

12 Ingenioſa eſt illa Ruperti Abbatis Tuitienſis conſideratio, dicentis, verba illa quæ Jacob de Joſeph filio ſuo dixerat, *Fera peſſima devoravit,* quodammodò, licèt in diverſo ſenſu, verificata fuiſſe; Nam ſe ad Dominam Joſephi, quæ ad libidinem ſecum explendam illum provocabat, reflectens vicit: *Atque in hunc modum non longè à vero fuit, quod dixit Pater Iſrael: Fera peſſima comedit eum, beſtia devoravit Joſeph, revera namque beſtia, vel fera peſſima, fuit et mulier illa libidine ſaucia.* Sanctus Laurentius Juſtinianus de luxuria dicit: *Quid autem de proprio & pernicioſo carnis amore dicendum eſt, cùm ipſa ex ſui natura ſpiritui inimica ſit? ſemper enim contraria ſuæ ſaluti concupiſcit. Si nutritur, impinguata, & incraſſata recalcitrat, ſi inedia, & laboribus atteritur, murmurat, ſi pretioſis induitur veſtibus, extollitur; Blanditiis feræ manſueſcunt ſylveſtres, hæc autem protervior efficitur.* Meritò igitur concupiſcentia noſtra carnalis quacumque fera ferocior, & perniciosior dici poteſt.

Rub. Ab. l. 8. in Gen. c. 11. Caro fera peſſima.

Gen. 37. v. 20.

B. Laur. Juſtin. de diſcipl. & perf. mon. Conv. c. 4.

DISCURSUS III.

ARGUMENTUM.

Sub alluſione ignis, & proprietatum ipſius, varii vitii carnalis recenſentur effectus, quod inſtar flammæ omnes virtutes, & bonorum operum merita devorat, & conſumit.

THEMA.

Ignis eſt uſque ad perditionem devorans, & omnia eradicans genimina, Job c. 31. v. 12.

1 S. Job de Carnis vitio diſſerens, idipſum ignem vocat, qui carnalem hominem conſumit, & devorat: *Ignis eſt uſque ad perditionem devorans;* Etenim inter hoc elementum, & vitium iſtud multæ ſunt analogiæ, & proportiones. Sanctus Hieronymus dicit: *Scintilla res parva eſt, & penè dum cernitur, non videtur; ſed ſi fomitem comprehenderit, & nutrimenta ſui, quamvis parvus ignis, mœnia, urbes, latiſſimos ſaltus, regioneſque conſumit.*

Luxuria ignis conſumens.

S. Hieron. l. 3. ad Gal. c. 6.

2 P. Famianus Strada, *in ſuis Proluſionibus Accademicis lib. 2. Proluſ. 2.* refert, quòd cùm in urbe Nicoſienſi, quæ totius Regni Cypri primaria, & à Muſtafa expugnata, civitas ſive Metropolis eſt, puella quædam unicam duntaxat ignis ſcintillam in munitionem pulveris tormentarii immiſiſſet, univerſum quoque potentiſſimum illius exercitum igne conflagravit. Idem quoque de hoc carnalis concupiſcentiæ igne dici poteſt, unica tantùm ſcintilla, unicus obtutus impurus, unicum verbum, vel geſtus aliquis nonnumquam ad accen-

P. Fam. Strada l. 2. Prol. Acad. 2. Unica ſcintilla accendit.

Digitized by Google

accendendum ignem quemdam inextinguibilem ſufficit, qui prodromus eſt ad infernum. Unica ſolùm ſcintilla ad fomitem accendendum ſufficit, dum is ſatis fuerit diſpoſitus, & ſiccus: *ita quoque*, inquit Divus Chryſoſtomus, *voluptates ſi juventutem aggreſſa fuerint, tum verè ignis cum igne miſcebitur, ſtipula cum fornace jungetur: colloquium mulieris*, ecce tibi favillam, *quaſi ignis exardeſcit*, ecce tibi flammam ſuccenſam; verba ſunt Eccleſiaſtici. Doctor Angelicus totum quaſi mundum ab hoc incendio ardere dicit, ſiquidem ubi vulgata noſtra in Epiſtola 1. Joannis legit: *Totus mundus in maligno poſitus eſt*, ipſe ad propoſitum noſtrum illa verba exponit dicens: *Id eſt, in mala igne poſitus eſt, ſcilicet libidinis, & peccati, & maximè in igne triplici, ſcilicet luxuriæ, de qua Job 31. dicitur: Ignis eſt, uſque ad conſummationem devorans.*

D. Chr. de S. Thecla. Eccl. 9. 12. S. Thom. 1. Joan. 5. 18. Job 31. v. 12.

3 Etymologia vitii luxuriæ ſuam ab igne originem deducit, quia *luxuria* idem ſignificare videtur, quod *lux urens*. Sanctus Auguſtinus rationem reddere volens, cur mundus in fine ſæculorum potiùs ab igne deſolandus, & conſumendus ſit, quàm ab aliqua alia creatura, ideò id futurum eſſe dicit, quia in carnalis concupiſcentiæ flammis continuò exarſit: *Totus mundus in igne poſitus eſt*, conveniens igitur erat, ut ſupplicium huic igni correſponderet per ejuſdem elementi incendium. *Significatum eſt in fine ſæculi per ignem, judicandos eſſe carnales.*

Luxuriens mundus igne conſumetur. S. Aug. l. 16. de civ. c. 24. 1. Joan. 5. v. 19.

4 Thomas Cantipratenſis de carnali quodam, & laſcivo viro refert, quòd dum per viride pratum quodam deambularet, omne gramen, ſeu herba, quam pedibus ſuis attingebat, exſiccata, & areſacta mox fuerit. *Invenit veſtigia præeuntis in gramine quaſi igne centalia manifeſtiſſimè palluiſſe.* Idem quoque in eodem capite ſibi à perſona quadam, quæ hujus rei oculatus, & fidelis teſtis eſt, relatum fuiſſe ſubjungit, *ſe vidiſſe locum in gramine, ubi de veſpere quidam Clerici hoc vitio infecti conſederant, de mane omnibus circum locis abundantiſſimo rore infuſis, ſine ullo rore, quaſi ſceleris conſcium, ſicciſſimum remanſiſſe.*

Th. Cantipr. l. 2. Apum. c. 30. n. 10. NB.

5 Ingenioſus eſt ille Clementis Romani conceptus, per quem rationem reddit, cur increata, & incarnata Dei Sapientia, de qua verè dici debet: *Omnia in ſapientia feciſti*, Sacroſanctum Baptiſmatis lavacrum potiùs in elemento aquæ inſtituerit, quàm in alia quapiam materia; Dicit enim ideò id factum eſſe: *Ut in aqua regenerati, ignem vetuſtæ nativitatis extinguerent; Prima enim noſtra nativitas, per ignem concupiſcentiæ deſcendit, & ideò diſpenſatione divina, ſecunda hæc per aquam introducitur, ut reſtinguat ignis naturam; porrò de quolibet homine dici poteſt, Nec eſt qui ſe abſcondat à calore ejus.* Solus Dei Filius per naturam, & ſanctiſſima ejus mater per gratiam, fuerunt ab hoc fomite immunes, & exempti, cæterorum nullus eſt, qui ab hoc igne aliquo modo, vel non arſerit, vel non caleſactus, vel ad minus fumigatus, aut uſtulatus non fuerit. Seneca inquit: *Nullum ſine igne fulmen venit, ſed hoc propriè igneum dicimus, quod manifeſta ardoris veſtigia imprimit, quid aut urit, aut infuſcat.* Idem quoque huic carnalis concupiſcentiæ igni adaptare poſſumus; vel enim hic viſcera noſtra depaſcit, & conſumit, vel inflammat, vel infuſcat.

Clem. Rom. l. 9. Recogn. Baptiſmus ad extinguendum luxuriæ ignem, à quo liber nemo niſi Jeſus per naturam, Maria per gratiam. Pſ. 18 v. 7. Senec. l. 9. natur. c. 40.

6 Thomas de Villanova laſcivum hominem per Salamandram præfigurari dicit, quam Scriptores in igne nutriri, & vivere aſſerunt: *Totus à peſtifero illo igne devoratus eſt*, inquit de laſcivo, *nec illum quicquam præter flammas cogitare permittit, in igne ſolum veluti Salamandra nutritur.* In libro Job ſcribitur: *Aſpergatur in tabernaculo ejus ſulphur*; Quænam verò, dicit aliquis, eſt hæc ceremonia, qua hominis carnalibus voluptatibus dediti habitatio ſulphure, quod fœtet, perfumari jubetur? Myſterium hujuſce juſſionis pulchrè nobis explicat Sanctus Gregorius, dum ait: *Sulphur quid aliud, quàm fomentum ignis eſt? quod tamen ſic ignem nutrit, ut fœtorem graviſſimum exhalet; quid itaque in ſulphure, niſi peccatum carnis accipimus? quod dum per verſis cogitationibus, quaſi quibuſdam fœtoribus mentem replet, æterna ei incendia præparat.*

S. Th. à Vill. Conc. 2. de S. Ildefon. Job 18. 15. S. Gr. l. 14. mor. c. 10.

7 Origenes, ut quantam hæc flamma, hocque concupiſcentiæ incendium, in corpora noſtra tyrannidem exerceat, clariùs demonſtret, conſiderationem quamdam valdè efficacem adducit; ad id namque quod Loth accidiſſe legitur, ſe reflectit, qui poſtquam ſulphureum Sodomæ ignem evaſiſſet, tamdem in ſulphure longè fœtidiori, id eſt, in funeſto illo cum propriis filiabus commiſſo inceſtu exarſit, & conflagravit, unde dicit præfatus Origenes: *Uritur ille flammis mulierum, quem ſulphurea flamma non uſſit.* Sanctus Auguſtinus illum Sapientis textum adducit, in quo dicitur: *Numquid abſcendere poteſt homo ignem in ſinu ſuo, ut veſtimenta illius non ardeant? Sic qui ingreditur ad mulierem proximi ſui*, quaſi dicere Sapiens vellet, quòd ſicut veſtes illius, qui ignem in ſinu ſuo defert, irreparabiliter comburuntur, eodem modo is qui converſatur ſæpè cum muliere aliena, impudicitiæ, & libidinis igne infallibiliter ardere incipiet. Idem quoque S. Doctor urbem Carthaginenſem appellat *ſartaginem flagitioſorum amorum*, quaſi dicere vellet, ſicut in ſartagine igne mediante cibi coquuntur; ſic quoque civitas Carthaginenſis pro majori ſui parte igne luxuriæ, velut in ſartagine poſita, frigebatur. *In proprio adipe*, inquit, S. Cypr. *frixæ libidines bullient, & inter ſartagines flammeas miſerabilia corpora cremabuntur.*

Orig. l. 5. in Gen. Loth Sulphuream non uſſit flamma, libidinis tamen. S. Aug. ſerm. 219. de temp. Prov. 6. 27. S. Aug. l. 2. Conf. c. 1. S. Cypr. de Aſcenſ.

8 Salvianus de Africa, quæ uſque ad fauces luxuriæ cœno immerſa erat, diſſerens, ita ſcribit: *Quis neſcit Africam totam obſcœnis libidinum tædis ſemper arſiſſe? non ut terram, ac ſedem hominum, ſed ut Æthnam puter impudicarum fuiſſe flammarum.* Illis quoque ſæculis, in quibus *omnis caro corruperat viam ſuam*, totus mundus ampla quædam, & immenſa factus eſt fornax hujus ignis; ſed quonam modo divina juſtitia, ad hunc ignem extinguendum uſa fuit? Nimirum ad illum extinguendum opus fuit, ut apertis cœlorum cataractis univerſale quoddam è cœlis demitteretur diluvium aquarum, quæ ad tantam uſque altitudinem excreverunt, ut quadraginta cubitis altiſſimorum montium vertice excederent. Sanctus Franciſcus ſe ab hac impudica flamma invitum licèt, incaleſcere ſentiens, ad illam ſupprimendam opportuno remedio uſus eſt nivium, in quibus ſe eò uſque volutavit, donec ignem iſtum in corpore ſuo deferbuiſſe, & extinctum eſſe ſentiret. Sanctus Bernardus quoque eo fine, aquas gelidas ingreſſus fuit.

Salvian. l. 9. de Provid. Gen. 6. 12. Ad extinguendum hunc ignem diluvium miſſum. SS. exempla.

9 Porrò ut quis hujus elementi calorem non ſentiat, nullum eſt certius remedium, quàm ab eo procul recedere, cùm impoſſibile ſit, ut is non ardeat, & comburatur, qui ignem attrectat. Eodem modo, ut quis ab hoc libidinis peccato ſe expediat, nullum eſt potentius, aut ſecurius remedium, quàm ſi quis à lubrico fœmineo ſexu procul recedat, eumque pro viribus evitet. Hugo Cardin. ſuper præcitata proverbiorum verba: *Numquid poteſt homo abſcondere ignem, &c.* ita ſcribit: *Ignem in ſinu abſcondit, qui mulieri libenter loquitur; ſuper prunas habitat, qui affectus ſuos in ſpeciem mulieris figit.*

Optimum remedium fuga. Hug. Card. Prov. 6. 27.

10 Sanctus Antiochus lucernæ ſimilitudinem adducit, dum ita ſcribit: *Quemadmodum ſplendorem lucernæ alit oleum, ſic & colloquium mulieris ignem reaccendit voluptatis. Utique ſcintilla diutiùs ſi immoretur adhærens paleis, erumpit in flammam, ſic memoria cujuſpiam muliercula, ſi vel tantillum duret, incendium excitat concupiſcentiæ.* S. Hieronymus ad Oceanum, quoad vitam clericalem inhoneſtè tranſigendam, & præcipuè quoad huic ſtatui annexam continentiam ſalutaria monita tranſmiſit, inter cætera verò ita ſcribit: *Nocivum genus eſt fœmina, cùm proximat, ſtipula incendit ignem, flammigero igne percutit fœmina conſcientiam pariter habitantis.* Ideò Eccleſiaſticus monet dicens: *In medio mulierum noli commorari.* Hugo Cardinalis rationem reddit, cur mulieres inſtar ignis fugiendæ ſint, dicens: *Noli commorari, niſi velis comburi, ſpecies enim mulierum, & eloquium, & geſtus, & ornatus, & quicquid in eis eſt, flamma eſt ignis.*

S. Antioch. Hom. 17. S. Hieron. ad Ocean. Eccl. 42. 12. Hug. Card.

11 Didacus Stella hoc vitium haud ſecus, ac ignem inferni deteſtatur, dum ait: *Eſt quidam ignis infernalis, cujus gula eſt materia, turpitudo flamma, immunditia cinis, infamia fumus, tormentum finis.* Salvianus de nefando Pentapolitano populo deſoluto, & igne, & ſulphure cœlitus de lapſo incinerato diſſerens, ait: *Diu profectò flagitioſiſſimus ille populus Sodomæ ignem illum accenderat, quo peribat, & ideò completis iniquitatibus ſui arſit flammis criminum ſuorum, tam malè enim de Deo meruit, ut gehennam, quæ in futuro judicio datur, etiam in hoc ſæculo ſuſtineret.*

Did. Stel. in c. 15. Luc. Libido ignis infernalis. Salv. l. 4. de Provid.

12 S. An-

Digitized by Google

S. Ant. de Pad. D. 4. poſt Paſch. Laſcivus ollæ bulliens.

12 S. Antonius de Padua hominem carnalem, laſcivis immerſum, ollæ bullienti ſimilem eſſe dicit: *Faciunt ſicut olla poſita ſuper ignem, quæ ſpumam emittit. Olla eſt cor peccatoris, in quo eſt aqua concupiſcentiæ carnalis, cui ſupponitur ignis diabolica ſuggeſtionis, & ſic deſpumat luxuriam ſua confuſionis.*

S. Nil. de octo vitiis affect.

S. Nilus facilius eſſe dicit ab igne ſe ſubducere, quàm à voluptatibus declinare, cujus in *Orat. 2. de luxuria* efficacem rationem adducit, dùm ita ſcribit: *Ad ignem potius ardentem, quam ad mulierem appropinqua, nam ſi ad ignem acceſſeris, dolore affectus celeriter reſilies, at ſi fœmina verbis incenſus fueris, haud ita facilè recedes*; Fœmina enim ignis quidam eſt, à quo libenter iocaleſcimus, tametſi anima iode conſumatur, & ardeat. *Ad has prunas*, inquit Hugo Cardioalis, *multi ſe calefaciunt.*

NB. Hu. Card. ib.

Iſai. 50. 11.

13 Apud Iſajam dicitur: *Ecce vos omnes accendentes ignem, accincti flammis, ambulate in lumine ignis veſtri, & in flammis quas ſuccendiſtis.* Quot ſunt, qui inſtar puerorum, per medias obſcœnorum amorum ſuorum flammas deambulant, gaudent, & delitiantur? At verò Sanctum Ambroſium de luxuria diſſerentem, velim audiamus, qui dicit: *Tranſiliamus ergo eam, ne nobis dicatur: Ambulate in igne flammæ veſtræ, quam accendiſtis; quoniam ſicut ille, qui alligat ignem in ſinu, veſtimenta comburet, ſic qui ambulat per ignem, pedes comburat neceſſe eſt, quoniam ſcriptum eſt: Ambulabit quis ſuper carbones ignis, pedes autem non comburet? Gravis ignis eſt, & ideò non non demus illi alimenta luxuriæ, paſcitur libido conviviis, nutritur divitiis, vino accenditur, ebrietate flammatur.*

S. Ambr. l. 1. de Pœnit.

Nutrimenta libidinis.

S. Pet. Dam. opuſc. 13. de perf. Mon. c. 5.

15 B. Petrus Damianus de nonnullis, quibus in venuſtiſſimo ætatis flore in venis bullierat ſanguis, diſſerens, ita ſcribit: *Fervent, fervent in oſſibus bella, & tamquam vagus Veſuvius, vel Æthna, vaporati corporis veſtri caminus flammarum globos eructat.* Quæ verba unicuique carnali homini adaptare poſſumus, qui in mediis obſcœni amoris ſui flammis poſitus, ludit, jocatur, & gaudet. Verè de his dici poteſt illud Micheæ 1. v. 9. *Deſperata eſt plaga ejus.* Et Jerem. 30. v. 12. *Inſanabilis fractura tua, peſſima plaga tua.* Corporis vulnera propter effluentem ſaniem, propter putredinem, & contagionis periculum exhorreſcimus; at verò hic ignis qui animam noſtram devorat, & conſumit, amatur, quæritur, ſuſpiratur, in ſinu adſtringitur, atque ideò ejus plaga incurabilis exiſtit.

Mich. 1. 9. Jer. 30 v. 12. Libidinis ignis amatur.

S. Aug. in Pſ. 57. Hic ignis animam conſumit.

15 Sanctus Auguſtinus qui uſque ad trigeſimum tertium ætatis ſuæ annum inſtar Salamandræ in medio hujus pernicioſi ignis vixit, ſuper Pſ. 57. ita ſcribit: *Concupiſcentia mala quaſi ardor eſt ignis, ignis conſumit veſtem, libido adulteris non conſumit animam? De cogitatu adulterii cùm loqueretur Scriptura, ait: Alligabit quis ignem in ſinu ſuo, & veſtimenta ſua non comburet? Geſtis in ſinu prunas, perforatur tunica, geſtas in corde adulterium, & integra eſt anima?*

Et omnes virtutes. S. Th. à Villa Nov. ib. Job 31. 12.

16 Experientia docet, quòd quiſquis ad ignem proximè accedit, ab illo conſumatur, ac devoretur. Sanctus Thomas de Villanova, verba illa: *Omnia eradicans genimina*, declarans ait: *Nihil in homine quem poſſidet, ignis hic relinquit inuſtum, etſi fuerit quiſpiam in juventute ſua omnium virtutum decore præfulgidus, & veluti Paradiſus Dei, vernantibus undique, & fragantibus gratiarum liliis dealbetur, ſi ſemel intima ejus hic penetraverit vagus, totum funditus eruit, totum abſumit, totum redigit in favillam, ex amœno Paradiſo in deſertum horridum, & ex Angelo reducit in beluam.* Sanct. Bernardus hic eſt audiendus, qui dicit: *Omnes animæ virtutes corrumpit.* Sanctus Gregorius in Jobum commentans, eamdem à Thoma de Villanova adductam tradit expoſitionem: *Omnia eradicans genimina*, Ita ſcribit: *Quia nimirum reatus hujus facineris non ſolùm uſque ad inquinationem maculat, ſed uſque ad perditionem vorat, & quia quamvis alia fuerint opera bona, ſi luxuriæ ſcelus non abluitur, immenſitate hujus criminis obruuntur.* Oblituſne es ejus, quod filio prodigo accidit? *Poſtquam omnia conſumpſiſſet, facta eſt fames, &c.* id eſt, ut S. Ambroſius ait: *Fames non epularum, ſed bonorum operum, atque virtutum.* S. Antonius de Padua de eodem inquit: *Dicitur quod iſte diſſipavit bona ſua. O quot cum iſtis mulieribus bona ſua diſſipant & conſumunt!*

S. Ber. de inter. Dom. c. 29.

S. Greg. l. 2. mor. c. 9.

Luc. 15. 14. S. Ambr. l. 7. in Luc. c. 15.

S. Ant. de Pad. Sabb. poſt Dom. 2. Quadr.

Cum luxuria nulla virtus.

17 Et quidem parum futurum eſſet, ſi bona tantùm diſſiparentur temporalia, at verò quod peſſimum eſt, omnia bonorum operum merita dilapidantur, amittuntur dona, virtutes, & gratia, & quidquid in vita ſua boni fecerunt, miſerè prodigitur. Hugo Cardinalis verba illa: *Diſſipavit ſubſtantiam ſuam vivendo luxurioſe*, ita explicat, ut ſenſus ſit; *ratione, memoria & ingenio, cæteriſque naturæ dotibus ſibi traditis, abuſus eſt. Quanto pernitioſior cæteris ſit luxuria*, inquit Villanovanus, *ex hoc poteris comprehendere, quia nullum ſecum commorari bonum, nullam ſecum compatitur adeſſe virtutem. Dedit ærugini fructus eorum*, loquit Pſalmiſta; Quænam verò eſt hæc ærugo, quæ totam meſſem & omnes ejus fructus devorat? Sanctus Hieronymus ait: *Ærugo libido eſt, hæc omnia bona diſperdit, omnia eradicant genimina: O luxuria peſſima virtutum deſtructio.* Lamentatur Sanctus Auguſtinus, *Charitatis diminutio! ſi luxuriari volueritis, nunquam charitatem habere poteritis: charitas enim eſt virtus, quæ conſummatio, & perfectio aliarum virtutum dicitur, ſic & luxuria deſtructio, nam nulla virtus, nulla bonitas, nulla ſapientia cum luxuria ſtare poteſt, nulla juſtitia, ſed omnis perverſitas in ea regnat.*

Hug. ib.

S. Th. à Vill. nov. ib.

Pſ. 77. 47.

S. Hieron. ib.

S. Aug. ſer. 47 ad Frat.

DISCURSUS IV.

ARGUMENTUM.

Vitium carnis à Deo nos ſeparat, ejuſque notitia, & lumine, nec non omni vero ſpiritu, & devotione nos privat.

THEMA.

Dixit Deus: Non permanebit Spiritus meus in homine, quia caro eſt. Gen. c. 6. v. 3.

1 CReator noſter, ut Sacer Chroniſta ſcribit, *Vidit cuncta quæ fecerat, & erant valde bona*; Et quidem tametſi poſt productum ex nihilo univerſum, præcipuè verò Microcoſmum, id eſt, parvum hominis mundum, cunctas quæ à ſapientiſſima, & potentiſſima illius dextera emanarant, creaturas approbarit, in iiſque mirè ſibi complacuerit, nihilominus paulò poſt ipſum dixiſſe legimus; *Pœnitet me feciſſe, non permanebit ſpiritus meus in homine*, cujus rationem mox reddit ſequentibus verbis, dum ſubjungit: *Quia caro ſunt.* Jam enim homo ſe delitiis, & voluptatibus carnalibus immerſerat, ac proindè ab eo qui puriſſimus ſpiritus eſt, derelinqui merebatur. Porrò ſicut anima vitam corpori præſtat, ita quoque ſpiritus, & gratia divina animam vivificat, & tamen hic ſpiritus per peccatum carnis amittitur. *Vita carnis tuæ anima eſt*, inquit Sanctus Auguſtinus, *vita animæ tuæ Deus eſt, quomodo moritur caro amiſſa anima, ſic moritur anima amiſſo Deo, qui eſt vita ejus*, hæc autem vita, & hic ſpiritus (*ſpiritus eſt qui vivificat*) amittitur per vitium carnis; *Non permanebit ſpiritus meus in homine, quia caro eſt.* Sanctus Ambroſius ait: *Non permanebit inquit Deus, ſpiritus meus in hominibus, quia carnes ſunt; quo oſtendit Deus, quia carnali immunditia, gravioris labe peccati, gratia ſpiritualis avertitur.* Optimè hæc veritas conſonat cum illa à Paſchaſio Tyranno Sanct. Luciæ facta comminatione, quæ cùm proteſtata fuiſſet dicendo: *Caſtè viventes templum ſunt Spiritus Sancti*, reſpondit ſacrilegus: *Jubebo te ad lupanar duci, ut te Spiritus Sanctus deſerat.* Tritum eſt illud axioma Apoſtoli dicentis: *Caro concupiſcit adverſus ſpiritum, & ſpiritus adverſus carnem*; Et ideò ſi in hoc conflictu caro prævaleat, conſequens eſt, ut ſpiritus in fugam mittatur, utpotè qui cum hoc carnis vitio omninò eſt incompatibilis. Unde idem Apoſtolus ad Galatas ita ſcribit: *Sed quomodo tunc is, qui ſecundum carnem natus fuerat, perſequebatur eum, qui ſecundum ſpiritum, ita & nunc.* Ubi per Iſmael caro figurabatur, per Iſaac ſpiritus, per Satani virtus, quam illa ſecum compati nequit. S. Thomas de Villa nova inquit: *Si quis illecebroſis turpitudinibus ſordidatur, in hunc ſpiritus Dei non intrat, quoniam puritatis amator eſt.* Pſalmiſta loquit: *Ignis accenſus eſt in Jacob, quia non crediderunt in Deo*; hic autem ignis carnalitas eſt; unde Hugo Cardinalis inquit; *Ignis peccati, ſcilicet luxuria, de quo Job 31. Ignis eſt, uſque ad conſumptionem devorans, & omnia eradicans, quia ut dicit S. Gregorius, cum luxuria ſemel mentem invaſerit, nullum bonum cogitare permittit.*

Gen. 1. 31. Carnis vitio Deus amittitur.

Gen. 6.

v. 3.

S. Aug. t. 47. in Joan.

Joa. 6. 64.

S. Amb. l. de init. c. 3.

Gal. 5. 17.

Gal. 4. v. 29.

S. Th. Vill. ſer. de Pentec.

Pſ. 77. 21.

Hu. Card. Job 31. 12.

2 Porrò ut conſtat, populus Dei electus *Iſrael* vocabatur,

Pſ. 73. 2.

Digitized by Google

batur, quod idem eſt quòd *videns Deum*, ac proindè *Iſraelita*, quaſi *videntes Deum*: *Notus in Judea Deus, in Iſrael magnum nomen ejus*: & tamen quis eſt qui neſciat, quantum per hoc peccatum à lumine, & notitia Dei declinarint? ac proindè Iſaias in principio Prophetiæ ſuæ ſtupefactus cœlum pariter, & terram ſo unam ſecum admirationem invitabat. *Deus Judaicum populum*, inquit S. Zeno, *luxuria aſtu exuberante corruptum, publica increpatione confutat, cœlum terramque teſtes citat, ut exaggeret crimen, filios appellat, ut abdicatos; exaltatos, ut ruina timeatur; ſpretores ſui, ut impios monſtret*. S. Cyr. Iſraelitas in Ægypto ad ollas carnium ſedentes conſiderans, inquit: *Cum per multa tempora inter Ægyptios verſati eſſent Iſraelitæ, & nullum eſſet peccati genus, in quod lapſi non eſſent, cùmque voluptatibus illi regioni propriis oblectarentur, non ignorabat Moyſes, ſegniores ea de cauſa factos eſſe*. S. Bernardinus qui, utpotè doni virginitatis inſignis cultor, vitium huic virtuti contrarium ſummè deteſtabatur, ita ſcribit; *Per luxuriam homo impeditur redire ad Deum, quia anima non poteſt redire, & amare ſine cognitione, juxta illud Auguſtini: Inviſa diligere poſſumus, incognita nequaquam, ſed luxuria carnalis deſtruit cognitionem*; ad eum ferè modum, quo nebula in aere impedit claritatem ſolis. Sanctus Thomas de Villa nova in ſermone de Sancta Dorothea inquit: *Quis conſenſus Spiritui Dei cum libidine? aut quæ convenientia ſapientiæ ad illecebram? non immittet Deus pretioſiſſimum, puriſſimumque ſpiritus ſui liquorem in vas inquinatum: atras nubes radius ſolaris non penetrat*.

Libido Dei notitiam aufert.
S. Zeno l. 3. ſer. 35.
S. Cyrill. Alex. l. 2. de ador.
S. Bern. t. 4. ſer. 21. de Luxur.
S. Th. Vill. ſer. de S. Dor.

3 Obſervanda eſt hoc loco ad propoſitum noſtrum parabola illa nuptiarum, quibus illi aſſiſtere renuerunt, qui amore, & affectu ſuo terrenarum rerum fruitioni, & gaudiis immerſi erant: *Illi autem neglexerunt*: illi enim revera cœleſte manna nauſeant, qui ſtomachum ſuum ſarina Ægyptiaca plenum habent, quique recordantur, jugiter ſe aliquando ſediſſe *ſuper ollas carnium*. Albertus Magnus ait: *Neglexerunt, non curantes epulas ſpirituales, delitiis carnis reſoluti*.

Libidinoſi nauſeant Cœleſtia.
Matth. 22. 5.
Alb. Mag. ib.

4 Ponderati quoque meretur, quod ſemini illius prati, quod inter ſpinas ſuffocatum interiit, accidiſſe in Euangelio refertur: *Semen eſt verbum Dei*. Devotio enim, ſpiritus, pietas, & timor Dei inter carnis voluptates, & delectationes planè amittuntur: *Quod autem in ſpinas cecidit, hi ſunt qui à voluptatibus vitæ euntes ſuffocantur, & non referunt fructum*. Porrò ſimilitudo, quæ ſpinas inter, & carnis voluptates verſatur, in hoc dici poteſt conſiſtere; ſpinæ enim meliorem, magiſque ſubſtantioſum terræ humorem imbibunt, ſterilemque, & infœcundum bono ſemini relinquunt; ita pariter voluptates carnis intellectum, affectum, aliaſque animæ potentias adeò abſorbent, ſibique attrahunt, ut pro applicatione ſui, ad res divinas omninò ſteriles remaneant, naturam noſtram corruptam, ad voluptates totaliter inclinant, ideòque à corporis maceratione, à jejuniis, diſciplinis, oratione, ſolitudine, aliiſque pietatis exercitiis horrorem, & averſationem concipiunt, omniaque bona propoſita deſerunt; onde ſequitur, quòd ut S. Philippus Nerius dicebat, quantum amoris creaturæ, quàm amamus, tribuitur, tantumdem poſtea Creatori ſubtrahatur.

Luc. 8. 13.
Luc. 8. 15.

5 S. Iſidorus ſtultitiam cujuſdam hominis redarguit, qui Deum rogabat dicendo: *Confige timore tuo carnes meas*, idque eo tempore, quo ad indulgendum corpori ſuo omnem laſciviam eſt proclivis. *Quæ eſt hæc amentia, quòd cùm carnem tuam crapula, & aſſidua ebrietate pinguefacias, ac ſagines, ignemque igni addas, & nullam non voluptatis viam novam rimeris, & libidinem ſopitam quoque excites, & inſtiges ultro, tamen in precibus dicere auſis: Confige timore tuo carnes meas? Nam ei quidem qui jejuniis, & humicubationibus, & per vigilias carnem ſuam tabefacit, & ſpiritus habenis obſequentem ipſam exhibet, aptiſſima conveniens tiſſimaque eſt hæc precatio; qui verò id, quod tu facis, ita parat, & aſſuefacit carnem, ut luxuria exultet, quique luxurioſas commeſſationes, & temulentiam perpetuò affectatur, unde voluptates ebulliunt, ei non modo non convenit iſta precatio, verùm etiam ludibrii, imò plena periculi eſt*.

S. Iſid. Pel. l. 4. Ep. 9.
Pſ. 118. 120.

6 *Qui autem in carne ſunt*, inquit Apoſtolus in Epiſtola ad Romanos, *Deo placere non poſſunt*: ubi Theophylactus ait: *Affectus carnis mors; affectus ſpiritus vita; Affectus carnis inimicitia eſt ad Deum*. Notandum verò; Apoſtolum in hiſce verbis non loqui de corpore, & de carne, qua ſumus veſtiti, ſed de vita carnali, quam ducimus: *Non ſubſtantiam carnis, ſed craſſam, & carnalem vitam, & quæ totum hominem carnem efficit, ſic nominat*; *Deus hoc ſenſu in Veteri Teſtamento inquit: Non permanebit Spiritus meus in his, quia caro ſunt*. S. Bernardinus de luxurioſo inquit, ipſum nequaquam dicere poſſe: *Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua, ſuper mel ori meo*, idque per hoc, quod quotidie practicatur, oſtendit; *Elevatur corpus Chriſti in Eccleſia, & ſit ibi amaſia luxurioſi, potiùs reſpicit ibi amaſiam, quàm Corpus Chriſti pretioſum; ſimiliter ſi prædices Prædicator, & ſit ibi amans, & amat, nihil horum, quæ de Paradiſi delitiis dicuntur, audietur ab eis*.

Rom. 8. 8.
Theophyl.
Libidinoſi Deo placere non poſſunt.
S. Bern. t. 4. ſer. 21.
Pſ. 118. 103.
NB.

7 De Præcurſore Chriſtus loquens, dicit, quòd ſit *Vox clamantis in deſerto*; ut verò cur hæc ſonora Spiritus Sancti tuba, quæ prædicatione ſua aſpides ſurdas, in cœleſtes transmutabat Angelos, cur, inquam, non potiùs in ampliſſima Jeroſolymorum civitate reſonabat, ubi ingens erat populi, verbo divino extremè indigentis multitudo? Scitiſne, cur id factum fuerit? Si Jeroſolymis prædicaſſet, utique velut in deſerto quodam prædicaturus, laborque ejus inutilis, & infructuoſus futurus fuiſſet, quia

Matth. 3. v. 3.
Jeroſolymis commune carnis vitiū.

Regis ad exemplum totus componitur orbis.

Rex autem Herodes inceſtuoſæ Herodiadi omninò deditus erat, & ideò vitium carnis in ea civitate, adeò pervulgatum, & ſolemne erat, ut etiam nobiliſſimæ mulieres, hoc ſe vitio commaculare, & famoſæ meretrices fieri non erubeſcerent, prout videre licèt in nobiliſſima illa Magdalena, quæ licèt diverſorum caſtellorum Domina eſſet, tamen erat publica, & famoſa *in civitate peccatrix*; ubi autem hoc vitium invaluit, omnis ibi affectus, omne deſiderium, omniſque animi applicatio ita abſorbetur, ut nec Dei, nec animæ, ſed ſolius libidinis explendæ habeatur ratio: *Quod autem in ſpinas &c. non referunt fructum*.

Luc. 7. v. 36.
Luc. 8. v. 15.

8 Theophylactus ſuper illa verba Apoſtoli ad Epheſios: *In deſideriis carnis noſtræ facientes voluntates carnis, & cogitationum*, ita ſcribit: *Porro quod carnem non accuſet planè oſtendit; cum enim dixiſſet: facientes voluntates carnis, ſubjungit: Et cogitationum, hoc eſt, nihil ſpirituale ſentientes*. Quiſquis enim carnis vitio deditus eſſe incipit, ſimul & ſemel ſpiritui renunciat: *Carnalis homo*, inquit S. Joannes Damaſcenus, *mentem ad contemplationem minimè excitatam habens, vel potiùs etiam in carnis affectu, tanquam in carne defoſſam gerens, ſpirituale veritatis lumen proſpicere nequit*. Sicut enim ſpinæ radios Solis, aerem, rorem, aliaſque ſalutares, & benignas cœli influentias impediunt, ne ſemen in agro fœcundetur, eodem modo voluptates, & delitiæ carnales animam, & cor hominis carnalis impediunt, ne gratiæ dona, conſolationes ſpirituales, devotio, tanquam ros quidam cœleſtis penetrare valeat. Unde Beatus Laurentius Juſtin. dicit: *Ipſa quoque voluptates animæ impediunt ſalutem, oblivionem Dei inducunt, à ſapientia mentem retrahunt, ſterilitatem bonorum operum inferunt, auferunt animi virilitatem, hominem impatientem faciunt, & ſpiritualibus delitiis cor privant*.

Theophyl. Epheſ. 2. v. 3.
Omni devotione privat libido.
S. Jo. Damaſ. Parall. l. 3. c. 66.
S. Lau. Juſt. in l. de lig. vit.

9 D. Chryſoſtomus ad illud Apoſtoli Theſſalonicenſibus tranſcriptum monitum ſe reflectens, in quo dicit: *Spiritum nolite extinguere*, hæc verba habet: *Quoniam nox eſt, & in hac nocte ambulamus, dedit nobis Deus præclaram lampadem, ut quæ Spiritus Sancti gratiam in animis noſtris accenderet; ſed hanc lucem alii quidem acceptam, ſplendidiorem fecerunt, latam, & hilarem, ut Petrus, & Paulus, & omnes illi Sancti; alii etiam extinxerunt, ut ille qui in Corintho eſt ſcortatus. Propterea dicit Paulus: Spiritum nolite extinguere, hoc eſt, gratiam, ita enim mos eſt ei vocare gratiam ſpiritus, eam autem extinguit vita immunda*.

D. Chryſoſt. Hom. 11. in 1. ad Theſſ. c. 5.
1. Theſſ. 5. 19.
Spiritum S. extinguit.

10 S. Th. de Villanova, Deum parcum, & avarum eſſe obſervat in donis ſuis erogandis iis, qui voluptati etiam licitæ vacant, quales ſunt conjugati, citatque authoritatem S. Hieron. dicentis: *Propheteas Domini conjugatos tempore conjugalis amplexus Spiritus Domini non tangebat, non quia vitiabi aderat culpa, ſed quia ſpirituali non congruis ſplendori carnis obſcœna voluptas*. Quoties impudica illa mulier Dalila ex Samſonis ore elicere tentavit, in quonam præcipuè ejus fortitudo conſiſteret? verumtamen ſæpius repulſam paſſa nihil obtinuit: At verò quan-

S. Thom. Villan. ſer. 2. de S. Ildeph.
Dona ejus aufert.
Jud. 16. v. 15. v. 20.

Digitized by Google

quando *eum dormire fecit ſuper genua ſua, & in ſinu ſuo reclinare caput, vocavit tonſorem, & raſit ſeptem crines capitis ejus; & cœpit abigere eum, & à ſe repellere;* & mox Philiſtæi accurrerunt, ut eum ligarent, dumque ſe priſtina præditum fortitudine credidit, ea ſe deſtitutum eſſe animadvertit, *neſciens quod receſſiſſet ab eo Dominus.* Porrò capilli bona denotant deſideria, (præcipuè capilli Nazaræorum, qui ſpeciali quodam ritu Deo conſecrati erant) hos autem capillos Dalila, id eſt, affectio carnalis reſcindit, quia omnem bonam cogitationem, orationem, meditationem, devotionem, omnemque ad exercitia ſpiritualia applicationem ab homine tollit: Gen.6.5. *Cuncta cogitatio cordis intenta ad malum omni tempore;* Carnalis enim homo omnem ſuum amorem, omnemque mentis applicationem, objecto quod diligit, immobiliter affigit. Unde S. Iſidorus Peluſ. ad Zoſimum ita ſcribit: S.Iſid. Peluſ. l.1.Ep.135. *Cùm libido, & corporis robur, & animi vires dejiciat, & adimat, eumque qui hoc vitio captus eſt, omnibus illudendum, & irridendum proponat, quemadmodum excæcatus Samſon docet; eo quod in voluntariam captivitatem accerſis, nec naturale robur illæſum, atque integrum ſervas, verum vitioſis affectionibus conficiendum te ultro præbes, & Deum qui in vita tua, ubi caput reclinet, non habet, mœrore afficis, & nos qui pro tua ſalute vota facimus, oppugnas, & injuriam tibi ipſi infers, dum ſalutaria medicamenta repudias?* Samſon in primis vitæ ſuæ crepundiis Spiritum Dei in poteſtate ſua habuit: *Cœpit Spiritus Domini eſſe cum eo: Irruit in Samſon Spiritus Domini;* Jud.13.25. Jud.14.6. Idque Spiritus Sanctus in pluribus locis ſæpius repetit, & tamen una muliercula ipſum tanta cum ignominia, & damno ſuo, hoc Spiritu privavit: Gen.6.3. *Non permanebit Spiritus meus in homine, quia caro eſt:* Unde per ſeptem hoſce capillos, ſeptem quoque Spiritus Sancti dona intelligere poſſumus, quia unà cum hoc Sanctiſſimo Spiritu omnis quoque alia ejus communicatio pariter amittitur.

Rich. de S. Vict. in Pl.2. 11 Richardus de S. Victore dictum illud Sapientiæ: Sap.1.v.5. *Spiritus Sanctus auferet ſe à cogitationibus, quæ ſunt ſine intellectu,* ponderans, ita diſcurrit: *Quid fiet de his cogitationibus, quas admittere non poſſumus ſine turpi, & illecebroſo affectu, ſi ab his ſe aufert Spiritus Sanctus, quæ ſunt ſine intellectu?* S. Auguſtinus *de divortio animæ à Deo* differens, hac loquendi phraſi utitur: S.Aug.l.4. Conf.c.6. *Fornicatur anima, cum avertitur à te;* quaſi per hunc loquendi modum dicere vellet, nullum peccatum eſſe inter omnia alia, quod fortiùs animam à Deo ſeparet, & divellat, quàm hoc fornicationis peccatum. Daniel de duobus illis libidinoſis ſenioribus populi judicibus, qui ſe ab affectum carnali turpiter ſeduci permiſerunt differens, ait: Dan.13.8.9. Luxurioſi de ſolis voluptatibus cogitant. *Exarſerunt in concupiſcentiam ejus, & everterunt ſenſum ſuum, & declinaverunt oculos ſuos, ut non viderent cœlum, neque recordarentur judiciorum ſuorum.* Carnales enim, qui in hac vita voluptatibus indulgent, de nulla alia re, quàm de his cogitant, & ne quidem oculorum ſuorum palpebras ad cœlum attollunt, deque fine ſuo nec quicquam ſolliciti exiſtunt.

Jud.5.23. 12 In Cantico Deboræ Angelus Domini ſuper Meroz maledictionem imprecatos fuiſſe legitur: *Maledicite terra Meroz, dixit Angelus Domini, maledicite habitatoribus ejus, quia non venerunt ad auxilium Domini.* Raban.l.1.in lib.Jud. Rabanus hæc verba in ſenſu morali exponens, ad propoſitum noſtrum ita ſcribit: *Quid per terram Meroz intelligitur? Meroz enim aqua Sacramentorum interpretatur. Ipſi non venerunt ad auxilium Domini, in adjutorium fortiſſimorum ejus, quando Apoſtolis prædicantibus in toto orbe Evangelium credere nolebant, nec verbum DEI recipere conſentiebant, & ideo in voluptatibus ſuis corrupti, & abominabiles facti ſunt.*

DISCURSUS V.

ARGUMENTUM.

De connexione, quam carnis vitium habet cum Idololatria, quia potens eſt medium ad procurandum in nobis Apoſtaſiam à Fide.

THEMA.

Quomodò facta eſt meretrix Civitas fidelis? Iſa. cap.1. verſ.21.

1 PRopheta Evangelicus Jeroſolymam de Idololatria redarguere volens, eamdem meretricem appellat, uſitata namque in multis Scripturæ locis phraſis eſt, quod infidelitatem, & cultum Idolorum ſub hoc infami nomine deſcribat. In Apocal. c.17. celebris eſt illa viſio, in qua inter cætera dicitur: Apoc.17.1. *Oſtendam tibi damnationem meretricis magnæ;* per hanc verò meretricem, Babyloniam intelligi paulò poſt declarat, dum ait: *Babylon magna mater fornicationum.* v.5. Per hanc autem Babyloniam Roma intelligebatur, quæ tunc totius mundi, & omnis Idololatriæ caput erat, de qua S. Leo ait: S.Leo ſer. 1. in Nat. Apoſtol. Petri, & Pauli. *Cum penè omnibus dominaretur gentibus, omnium gentium ſerviebat erroribus, & magnam ſibi videbatur aſſumpſiſſe religionem, quia nullam reſpuebat falſitatem.* At verò, quodnam in eo latet myſterium, quod Idololatria infami hoc meretricia nomine indigitetur? Quænam inter falſorum numinum cultum, & voluptates carnales reperitur proportio? Adæquatam ad hoc quæſitum reſponſionem eſſe exiſtimo, ſi ideò hoc ei turpe nomen inditi dicatur, quia vitium hoc nos ad dorſum Deo obvertendum, & ad creaturam loco Creatoris adorandam inducit.

2 Sanctus Antonius de Padua, dicit: S.Ant. de Pad. in Dom. poſt Paſch. Fornicatio Idololatriæ cauſa. *Debemus fugere fornicationem, quia dicit Dominus in Pſ.80. Si audieris me, non erit in te Deus recens, neque adorabis Deum alienum. Deus alienus hominem à Deo alienans eſt luxuria,* adducitque illud ex lib. Numer. cap. 25. exemplum, quando ſcilicet populus Iſraeliticus cum mulieribus Moabiticis, & Madianitis fornicatus, earum quoque Deos pariter adorare cœpit. Apud Oſeam, Deus de populo ſuo propter ejus Idololatriam graviter conqueritur; hocque ejus lamentum his verbis deſcribitur: *Filii fornicationum ſunt, fornicata eſt mater eorum, dixit: vadam poſt amatores meos.* Oſe.2.4. v.5. Quæ verba Rupertus hac Gloſſa illuſtrat: Rup. Abb. l. 1. in Oſe. *Amatores Dæmones, quos in idolis colit, humani generis inimicos, ſtultiſſimo errore vocans amatores ſuos, me contemnens verum Deum.*

3 S. Joannes Damaſcenus de Monacho quodam refert, S.Jo.Dam. l. 3.Paral.c.28. Apoſtaſia. quòd dum à carnali concupiſcentia ſeductus, die quodam per quemdam Ægypti vicum deambulando, quamdam ſacrificuli cujuſdam Idololatræ filiam aſpexiſſet, ejus amore protinus captus, eam ſibi in ſponſam dari poſtulavit, qui ſe hac de re priùs Deum ſuum conſulere velle reſpondit; qui dæmone conſultus, an monachi hujus deſiderio conſentiendum eſſet, *Dæmon è* falſo illo ſimulachro *reſpondens dixit: Per me tibi licet, hoc tamen lege, ut Deum ſuum, ac Baptiſmum, ac monaſticam profeſſionem abjuret:* cùmque ad infelicem hunc hominem, reſponſo accepto, rediret, reſponſi ſeriem eidem per ordinem recenſuit. Monachus autem propoſitis ſibi conditionibus acquieſcens, à Deo, Religione, & fide apoſtatavit, *& protinus columbam ex ipſius ore excedentem, atque in cœlum evolantem vidit.*

4 S. Macharius de Chriſtiano quodam refert, qui cùm pro fidei orthodoxæ confeſſione, in plurium atrociſſimorum ſuppliciorum carnificina conſtans permanſiſſet, Hiſtoria. tamdem ad carcerem reductus, cùm ei mulier quædam in cuſtodiam, & vulnerum ſuorum curationem aſſignata fuiſſet, ejus blanditiis, & verborum lenociniis reſiſtere non valens, tamdem in profundum fœdæ laſciviæ, & idololatriæ barathrum infeliciter incidit. Audiamus, obſecro, quidnam S. Ambroſius in hujus vitii deteſtationem ſcribat: S.Ambroſ. in Pſ.118. *Ut plurimos, inquit, à martyrii conſummatione ſæpè revocavit. Denique ſæpè cognovimus, quoniam quem formidoloſa carnificum pompa non terruit, nec diviſi lateris ſulcus infregit, nec ardentes laminæ à triumphalis fortitudinis vigore abducere potuerunt, eum inter ſacra jam præmia conſtitutum, uxor teneræ ſobolis oblatione, miſerabilis unius lachrymæ miſeratione decepit.*

5 Antiochus, populum Judaicum ad Paganiſmum ſeducere, atque ad apoſtatandum à veri Dei religione inclinare volens, hunc modum adinvenit: Incipientes luxuria à fide deviare incipiunt. 2.Mach.6.1. *Miſit ſenem quemdam Antiochenum, qui compelleret Judæos, ut ſe transferrent à patriis, & Dei legibus, contaminare etiam quod in Je-*

Digitized by Google

in Jeroſolymis erat , templum , & cognominare Jovis Olympii; at verò obſervetis velim, quid inſuper, adjunxerit: *templum luxuria, & commeſſationibus gentium erat plenum, & ſcortantium cum meretricibus, ſacratiſque*

v. 2.

ædibus mulieres ſe ultro ingerebant. Et ideò ſententia eſt S. Ambroſii dicentis: *Ubi cœperit quis luxuriari, incipit deviare à vera fide*. Jeremias de oblationibus, quas ſacrilegi homines falſis ſuis numinibus litare ſolebant, diſſerens inquit: *Mulieres conſpergunt adipem, ut faciant placentas Reginæ cœli, & libent Diis alienis, & me ad iracundiam provocent*; ecce tibi quàm verum ſit, quòd lubricus hic ſexus præcipuum ſit Idololatriæ introducendæ inſtrumentum. Unde Sanctus Epiphanius ait: *Quamobrem hujus ſectæ mulieres illud demum offerendum fortunæ poculum inſtaverant, ac Dæmoni non DEO menſam inſtruunt, uti ſcriptum eſt, ac cibis impiis veſcuntur, id quod ſacræ litteræ teſtantur Jerem. 7. verſ. 15. Mulieres ſubigunt farina, & filii colligunt ligna, ut faciant placentas militiæ cœli.*

v. 4.

S. Ambr. ep. 42. l. 1.

Jer. 7. 18.

Epiph. c. 2. l. 3 adv. Hær.

S. Th. Villan. de S. Ildeph.

6 S. Thomas de Villanova de libidinoſo quodam diſſerens inquit: *Libidinoſus utique abſorptus eſt in libidinem, neque Deum, neque Sanctos reveretur, & diligit.*

S. Bern. t. 4. ſer. 11. Exemplum.

S. Bern. de S. Chryſantho martyre, Polemii Alexandrini nobiliſſimi viri filio, in hac alma urbe magnoperè æſtimato juvene, egregium quoddam facinus refert. Hic enim Chriſtianus factus, fidem Chriſti publicè annuntiabat, quod cum in Patris ſui notitiam deveniſſet, hic timens, ne ob id facultates ſuas pariter, & filium ob tyrannorum perſecutionem amitteret, filium ſuum in obſcurum carcerem conjectum, pane tantùm, & aqua nutriri juſſit: cùm verò per hoc nihil proficeret, quin potiùs filius ejus conſtantior Chriſti confeſſor per hanc patris ſui ſævitiem evaderet, hoc Patri à certo quodam viro propoſitum eſt conſilium: *Si filium tuum ab hac uſurpatione conaris eripere, magis eum deliciis, & voluptatibus occupa, & cujuſcumque elegantiſſimæ atque prudentiſſimæ puellæ conjugio trade, & cum didicerit eſſe maritus, oblivi-ſcetur eſſe Chriſtianus. Audiens hoc Pater, jubet ſericis veſtibus ſtrata parari, ipſum quoque conferens de ſqualida habitatione, veſtibus fecit pretioſis indui, & ponere eum in triclinio, elegit quinque pulcherrimas virgines ex ancillis ſuis, & accuratis veſtibus, & ornamentis compoſuit, & cum Chryſantho poſuit, & comminatus eſt eis: niſi vos veſtris locis, & amplexibus eum revocaveritis ab intentione Chriſtianitatis, faciam vos diverſis interimi ſuppliciis.* Quonam verò armaturæ genere ſanctum hunc juvenem in hoc periculoſo certamine uſum fuiſſe exiſtimatis? *Jacebat in oratione immobilis, & oſcula earum quaſi viperas ſpernens, clamabat ad Dominum dicens: Exurge Domine, adjuva me*; adversùs omnes hos ſibi intentatos muliercularum inſultus, ſcutum ſibi aſſumpſit orationis, & omnes illarum conatus glorioſè devicit. Ex quo facto clarè videtur, in quod periculum deferendæ fidei, oblectamenta carnis animam hominis inducant.

Libido per ſe modum ad Apoſtaſiam.

S. Cyril. Alex. ho. 6. de Feſt. Paſch.
Ad Idololatriam efficax.

7 S. Cyrillus Alex. concluſionem hanc tamquam indubitatam firmiter ſtatuit, quòd ſcilicet impudicitia ſola Idololatriam in hunc mundum invexit: *Nempe voluptatis libido*, inquit, *nec aliud quicquam Idololatriæ morbum effecit*. Cùm ſanctiſſimus ille juvenis Joſaphat in Religione Chriſtiana ſolidè conſtans perſiſteret, Rex verò Pater ejus, ut eum Apoſtatam efficeret, & ad Idololatriam revocaret, omnis generis impedimenta, & offendicula excogitare niteretur; Tenda hoc ei conſilium ſuggeſſit, ut ſcilicet pulcherrimarum virginum conſortium ei adjungeret, ſic enim futurum eſſe, ut animus ejus paulatim labefactatus emolleſceret: at verò Joſaphat in hoc prælio conſtitutus, ut Damaſcenus inquit, omnes illatum illecebroſos conatus generosè elidere novit:

S. Jo. Dam. Hiſt. c. 30.

Nam amorem amari, hoc eſt, impudico divinum opponit, ſibique pulchritudinem illam omni ſermone præſtantiorem, quam pura animæ in Chriſti ſponſi nuptiis, ex quibus illi, qui nuptialem tunicam conſpurcarint, ejicientur, habitura ſunt, in memoriam revocat. Poſt multos, eoſque omnes potentiſſimos inſultus ſuperatos, aſtutiſſimus ſerpens, qui ſe illum in Apoſtaſiam à fide deturbaturum eſſe ſperabat, cordi juvenis deſiderium quoddam ingeſſit, ut virginem quamdam, inter omnes quæ ad illum pervertendum introductæ fuerant, pulcherrimam, eamque Regis cujuſdam filiam, licèt in ſervitutem à patre ejus ſubactam, Chriſto lucrifacere poſſet, (*quam Pater, ut eximia pulchritudine præditam, ad labefactandum, & dejiciendum filii animum miſerat.*) Sanctus igitur juvenis erga hanc virginem compaſſione commotus, ad eam in fidei Chriſtianæ dogmatibus catechizandam ſe accingebat, quia verò *rem hanc Diabolicum commentum eſſe minimè advertebat, ſtatim improbus ſpiritus mulieri in mentem immittit, ut fraudis laqueos explicaret, ac Deo charam illam animam in libidinis foveam præcipitem traheret*. Quare ipſa ſe ſancti lavacri cupidam quidem eſſe dixit, cum hac tamen conditione, ut is ſe illi per nodum conjugalem indiſſolubiliter adſtringeret: Quod cùm Joſaphat ſe facere haudquaquam poſſe diceret, ipſa efficaciſſimis ei rationibus gratiſſimum ab ipſo obſequium DEO præſtandum eſſe oſtendit, ſi ei ſe per matrimonii vinculum copularet, tum quod hac ratione eam ad fidem converſam Chriſto lucraretur, tum quod matrimonium à Chriſto inſtitutum Sacramentum eſſet, hancque diſcurſum per varias rationes, & adducta plurima Scripturæ loca confirmabat: *His verbis utens, eumque demulcens, ac retia, ac laqueos ipſi, tum à dextris, tum à ſiniſtris, undique nectens, animi ipſius turrim labefactare incipiebat. Vitii autem ſator, atque proborum virorum hoſtis, labantem ipſius animum conſpiciens, ſtatim peſtiferos ſpiritus, qui una cum ipſo aderant, appellat: Cernite, inquit, quonam pacto puella illa ea perficere contendat, quæ nobis perfici nequiverunt.* Jam igitur inexpugnabilis illa arx mentis Joſaphat nutabat, quando Deus quemdam illi ſupernæ lucis radium immiſit, eoque mediante illi antiqui adverſarii technas, & fraudes detexit, eumque cunctis Diabolicis inſidiis ſuperiorem, & glorioſum victorem effecit.

8 Quod ſi quis, quantum carnis vitium animæ cujpiam quantùmvis ſapienti, & circumſpectæ prædominetur, ut eamdem in peccatum infidelitatis prolabi faciat, perſpicuè agnoſcere deſiderat, ſapientiſſimum omnium hominum, qui unquam in terris fuerunt, aut futuris ſæculis erunt, conſideret: Nam *Salomon immoderato uſu, & aſſiduitate mulierum*, inquit Sanctus Antonius de Padua, *ad hoc uſque perductus eſt, ut templum idolis fabricaret, qui prius templum DEO conſtruxerat*. Etenim nullum uſpiam repetietis hominem, qui majori cum induſtria, & conatu, cultum veri Dei per ritus, & ceremonias ſacras promoverit, aut qui majori cum magnificentia, ſumptuumque impendio templa in ejus honorem erexerit, & tamen per lubricitatem carnis ad idololatrandum permotus fuit. Idipſum Sanctus Gregorius diu ante benè animadverterat, dum ait: *Qui prius templum DEO conſtruxerat aſſiduitate libidinis, etiam perfidiæ ſubſtratus, idolis conſtruere templa non timuit*. Unde Sanctus Ambroſ. monet, dicens: *Sæpè illecebra mulieris decepit etiam fortes maſculos, & eos à religione fecit deficere, & ideo tu vel amorem, vel errorem cave.*

Salomon libidine ductus ad Idololatriam.

S. An. de Pad. ſer. in Dom. 14. poſt Trin.

S. Greg. l. 13. mor. c. 13.

S. Ambr. l. de Abr. c. 19.

9 De quonam alio, quàm carnali homine, Sanctum Paulum loqui voluiſſe exiſtimatis, quando dixit: *Quorum DEUS venter eſt*? Hic enim alium DEUM non habet, quàm ventris, & corporis ſui voluptatem; ac proindè Sanctus Gregorius Nyſſenus de virginitate diſſerens ait: *periculum non leve eſt, ne voluptatum uſu quaſi eſca deceptus, nihil aliud in bonis eſſe putes, quam illud, quod cum ſuavitate quadam carnis percipitur ſenſibus*. Sanctus Zeno de laudibus pudicitiæ, & impudicitiæ enormitate loquens, hæc dicit: *In idolis Dea eſt, in cultoribus eorum miniſtra*. Idem quoque Sanctus de Venere, quæ idem eſt, quod impudicitia, & à Gentilibus tamquam Dea adoratur, inquit: *Diaboli eſt mancipium, ejus enim poſſidet regnum, nam Deos ipſa genuit, ipſa intulit mundo, per quos, aut in quibus Diabolus colitur. Ipſa Jovem innumerabilibus, variis, magniſque criminibus maximum fecit, Ipſa Herculem novella deterior facibus libidinum turpiter vicit, quem terribilis turba monſtrorum ſuperare non potuit*, Adducit ejuſdem Veneris exemplum, de qua ſubjungens ait: *Ad exprimendam vim impudicitiæ viſa ſunt neceſſaria, ut ſciat unuſquiſque, ad Idololatriam pertinere luxuriam.*

Phil. 3. 19
Libidinoſis Deus venter eſt.

S. Greg. Nyſſ. de virgi. c. 8.
S. Zeno l. 1. ſer. 7.

10 Sanctus Auguſtinus circa Salomonem quæſtionem movet dicens: *Salomon vir tanta ſapientiæ, nunquidnam credendum eſt, quòd in ſimulachrorum cultu crediderit aliquid utilitatis? ſed mulierum amori ad hoc malum trahenti reſiſtere non valuit, faciens, quod ſciebat non eſſe faciendum, ne ſuas quibus deperibat, atque diffluebat, mortiferas delitias contriſtaret*. Idem Sanctus Do-

S. Aug. T. 3. l. 11 de Gen. ad lit. c. 42.
Salomon à fœminis ad Idololatriam inductus.

Digitized by Google

TRACTATUS XIII.

DE CARNIS VITIO,

Sive de Luxuria, Senſualitate, Voluptatibus, deque fugiendis hujus vitii occaſionibus.

DISCURSUS TRIGINTAQUINQUE.

DIſcurſus I. Carnis vitium generico nomine malitia nominatus, eò quòd origo, & cauſa ſit omnium malorum, ſuoſque ſectatores in quemvis enormem exceſſum præcipitet.

II. Conſiderantur alia mala, & damna, quæ à carnali concupiſcentia derivantur, peſſimique illius effectus, & indicia declarantur.

III. Sub alluſione ignis, & proprietatum ipſius varii vitii carnalis recenſentur effectus, quod inſtar flammæ omnes virtutes, & bonorum operum merita devorat, & conſumit.

IV. Vitium Carnis à Deo nos ſeparat, ejuſque notitia, & lumine; nec non omni vero ſpiritu, & devotione nos privat.

V. De connexione, quàm carnis vitium cum idololatria habet, quia potens eſt medium ad procurandam in nobis apoſtaſiam à fide.

VI. Carnis vitium origo, & cauſa eſt hæreſum; ſiquidem carnales homines ab hoc vitio ſeducti, in multos labuntur errores.

VII. Carnales homines, nidus, & centrum ſunt Dæmonis, qui immunditia gaudet, noſque ad ſe præcipuè per voluptates carnis attrahere ſtudet.

VIII. Homines carnales inter alios peccatores, maximè à Dæmone poſſidentur, & ab eo malè tractantur.

IX. Vitium carnis in Scriptura Sacra Inferni nomine appellatur, quia ſectatores ſuos irreparabiliter ad æternam perditionem perducit.

X. Vitium carnis venenum æternæ mortis ſub dulcedine abſcondit voluptatis, quæ omnem nobis ad beatam vitam aditum intercludit.

XI. De ſeveritate divini judicii contra homines carnales, & ſuppliciis, & pœnis, quas à Deo implacabili ipſorum Judice reportabunt.

XII. Hoc carnis vitium cauſa eſt exterminii populorum, & calamitatum publicarum origo, ubi adducuntur nonnulla ſuppliciorum exempla, quæ Deus perſonis particularibus immiſit.

XIII. Sub alluſione contagionis, & peſtilentiæ, variæ in hujus vitii deteſtationem fiunt conſiderationes.

XIV. Voluptates carnales hominem debilitant, eique vitam abbreviant, ſæpèque cauſant, ut in infirmitates, & pericula mortalia incidat.

XV. De injuria graviſſima, quæ Deo per fornicationem irrogatur, dum ipſe laſcivæ alicui fœminæ poſthabetur, cui membra Chriſti, id eſt, corpora noſtra in prædam miſerè cedunt.

XVI. Circa deformitatem, & immunditiam carnalis concupiſcentiæ, variæ conſiderationes inſtituuntur.

XVII. Carnis vitium excæcat intellectum, nobiſque judicium, & diſcurſum eripiendo, beſtiis nos ſimiles efficit.

XVIII. De concupiſcentia carnali ſub analogia laqueorum, & retium diſſeritur, illamque hominem carnalem ſervum, & mancipium efficere oſtenditur.

XIX. Vitium carnis intellectum, mentem, & animam noſtram adeò abſorbet, ut illam de nulla re alia, quàm de voluptate, & libidine ſua explenda cogitare permittat.

XX. Multæ conſiderantur difficultates, quæ in hominibus carnalibus ad pœnitentiam inducendis occurrunt; unde pœnitentia, quæ in illis ſæpè reperitur, inſtabilis eſt, & infirma.

XXI. Incauta cum mulieribus converſatio mortifera eſt, & cauſa multorum malorum, eſtque ſpeciale Dæmonis inſtrumentum; Ubi etiam quantum hic ſexus facere, & obtinere prævalet, oſtenditur.

XXII. Quàm debilior hic ſexus illecebroſus, & periculoſus ſit oſtenditur; ſiquidem in ipſius conſortio etiam viri conſtantiſſimi periclitantur.

XXIII. Quàm periculoſa ſit viri cum muliere frequens converſatio, per exemplum Adæ ab Eva ad prævaricationem circa pomum vetitum inducti, oſtenditur.

XXIV. Viri etiam ſanctiſſimi in carnis vitium prolapſi ſunt, qui proindè hoc certamen aggredi ſemper timent, & ideò quoad hoc fugiendum eſt omne periculum, cumque omni circumſpectione procedendum.

XXV. Sub metaphora ſpinarum, quibus carnis voluptates à Salvatore aſſimilantur, Roſam delectationis carnalis multis anxietatum, periculorum, aliorumque faſtidiorum ſpinis circumdatam eſſe, oſtenditur.

XXVI. Delectationes carnales cum dulcedine ſua conjunctam habent magnam amaritudinem, ſiquidem carnalibus hominibus remorſum, & triſtitiam conciliant.

XXVII. Concupiſcentiam carnalem inſatiabilem, brevemque, & momentaneam ejus delectationem eſſe, ideòque pœnarum æternarum pretio minimè comparari debere, oſtenditur.

XXVIII. Ad reſtinguendum luxuriæ ignem ſingulare remedium eſt, ignem cogitare, & infernum.

XXIX. Meditatio ſepulchri, quod carnem noſtram in putredinem, vermes, & cinerem redigit, ad deteſtandam omnem delectationem carnalem omnipotens eſt remedium.

XXX. Carnalem concupiſcentiam fugere non ſufficit, niſi ſimul etiam fugiantur occaſiones, & pericula, quæ illius ſunt incentivum, vel fomentum.

XXXI. Proſequitur Author probare, impoſſibile eſſe, ut quis ſe in ignem occaſionis ingerat, & incendium non concipiat: variæ etiam adducuntur rationes, ob quas fugienda ſunt omnia pericula.

XXXII. In certamine contra vitium carnis fugere debemus, ſi de victoria obtinenda, & de Dei aſſiſtentia ſecuri eſſe velimus. Referuntur etiam quorumdam cautelæ, qui etiam poſt mortem occaſionibus ſe exponere detrectarunt.

XXXIII. Ad hoc ut quis ſe à vitio carnis præſervet, neceſſum eſt, ut ad ea loca, in quibus lapſus eſt aliàs, numquam redeat, eò quòd in iis facilis ſit relapſus.

XXXIV. De circumſpectione, qua viri etiam illuminatiſſimi uſi ſunt in evitandis periculis, & occaſionibus ſenſualitatis, quorum nonnulla afferuntur exempla.

XXXV. Judith prolixè defenditur, oſtendendo quòd in heroico illo facinore, quo necem Holoferni intulit, impudicitiæ periculo, aut occaſioni ſe non expoſuerit.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

Carnis vitium generico nomine malitia nominatur, eò quòd origo, & cauſa ſit omnium malorum, ſuoſque ſectatores in quemvis enormem exceſſum præcipitet.

THEMA.

Vidit Deus, quòd multa malitia hominum eſſet in terra, & cuncta cogitatio hominum intenta eſſet ad malum, pœnituit eum, quod hominem feciſſet. Geneſ.6. v.5. & 6.

1 MOyſes in cap.6. Geneſeos toti mundo cauſam manifeſtare volens diluvii, quo divina juſtitia genus humanum ad fauces uſque impudiciæ cœno immerſum caſtigare decrevit, vitium iſtud duobus epithetis, malitiæ nimirum, & mali in genere nominibus, appellare voluit: *videns, quod multa malitia hominum eſſet in terra, & cuncta cogitatio hominum intenta eſſet ad malum*, ubi Septuaginta legunt: *Videns DEUS, quia multiplicata ſunt malitia hominum ſuper terram, & unuſquiſque cogitat in corde ſuo ſuper mala.* Luxuria generico malitiæ dicitur.

2 Sed dices, Ergone in illo tam corrupto ſæculo ſolum vitium carnis, & non potiùs omnia ſcelera inundarunt, in quo dici poterat: *Dominus de cœlo proſpexit ſuper filios hominum, ut videat, ſi eſt intelligens, aut requirens Deum, omnes declinaverunt?* Pſ.13.2. & 3. Numquid enim tunc *omnis caro corruperat viam ſuam?* Verumtamen ceſſat omnis Gen.6.12. difficultas, ſi conſideretur, quòd hoc peccatum carnis, Origo omnium peccatorum. de quo in præſenti loquitur, generico malitiæ, & mali no-

li nomine appelletur, quia hoc, uti videbimus, centrum eſt omnis iniquitatis, & ob peſſimas, quas poſt ſe trahit, conſequentias, eſt inter omnia alia peccata peſſimum; cùm nullus ſit exceſſus, quantùmvis enormis, in quem non præcipitetur is, qui hoc vitio eſt coinquinatus.

Rich. de S. Vict. p. 2. in Apoc. c. 1.

3 Richard. de S. Victore inquit: *Malitia, & corruptio totius animi ſpirituale eſt vitium, & ſpiritualium ſons, & origo vitiorum. Sunt ergo duo maxima vitia malorum omnium cauſa, malitia, & luxuria, intus eſt malitia foris eſt luxuria, malitia in corde, luxuria in carne.* Porrò carnis vitium à Spiritu ſancto malitiæ nomine appellari, ex quodam Eccleſiaſtis textu evidenter deducitur, quia Regi Salomoni, qui huic vitio maximè deditus erat, dum poſtea, ut ex eodem libro non obſcurè colligitur de eodem pœnitens reſipuit, hoc conſilium præſcripſit: *Amove malitiam à carne tua; adoleſcentia enim, & voluptas vana ſunt.*

Salomon huic vitio deditus reſipiſcens dat Conſilium.

Matth. 6. 13.

4 Patres Græci Chryſoſtomus, Gregorius Nyſſenus, & Theophylactus ultimam orationis Dominicæ petitionem ita exponunt: *Libera nos à malo* Dæmonis. Alii per hoc malum omnia illa intelligunt, quæ nos ad offenſam Dei inducere poſſunt. Sanctus Auguſtinus autem, de voluptatibus carnis interpretatur; Et ſimiliter Hugo de Sancto Victore ita ſcribit: *Hæc eſt ſeptima petitio, quæ contra vitium luxuriæ opponitur: ecce ad te clamamus captivi, qui te contempſimus liberi; Libera nos à malo; malum eſt hoc Domine, non ſicut cætera mala, crudeliùs perſequitur, profundiùs nocet, efficaciùs lædit.* Similem ſapientiam, qualem increata, & Divina Sapientia Salomoni contulit, nullus unquam habuit, neque in omnibus futuris ſæculis habebit; hic igitur hoc ſuo ſublimiſſimo intellectu curioſiſſimè inveſtigavit, quodnam ſit maximum malum ſuper terram: ac tandem mulierem tale malum eſſe concludit, utpotè quæ concupiſcentiæ carnalis eſca eſt, & fomentum. Sanctus Hieronymus ait: *Circuivi ego & cor meum, ut cognoſcerem, Symmachus interpretatus eſt dicens; pertranſivi univerſa ſenſu meò, ſcire, & diſcere, & inveſtigare; quia igitur ſupra Eccleſiaſtes dixerat, omnia ſe in ſapientia pertentaſſe, & quanto plus eam inquiſierit, tanto illam longius refugiſſe, nunc ait, etiam illud in ſua ſe quæſiſſe ſapientia, quòd in rebus humanis malum univerſa antecedat mala, & quæ res impietatis, ſtultitiæ, erroris, vecordiæ teneat principatum; & dicit ſe omnium malorum caput mulierem reperiſſe*; at verò quia Sanct. Hieronymus verebatur, ne fortè alicujus hæc legentis animus in fide hujus veritatis hæſitaret, ideò ad majorem ejuſdem corroborationem ſubjungit, dicens: *Ne putemus temerè hanc Salomonem de omni genere mulierum protuliſſe ſententiam: quòd expertus eſt, loquitur.*

S. Aug. ep. 121.
Hug. de S. Vict. l. 2. Alleg. c. 14.

Luxuria & mulier malum.

S. Hier. in Eccl. 7. 26.

Zach. 5. 7. v. 8.

5 Zacharias Propheta hanc inter alias habuit viſionem: *Ecce talentum plumbi portabatur, & ecce mulier una ſedens in medio amphora, & dixit: Hæc eſt impietas.* Ecce tibi conjunctam cum muliere impietatem, & iniquitatem; nam Septuaginta legunt: *Hæc eſt iniquitas.* S. Cyrillus Alexandrinus inquit: *Omnis iniquitas non aliter committitur, niſi voluptate; pingitur ergo, & congruenter valde ſub mulieris ſpecie iniquitas.* At verò quid hac de re S. Hieronymus dicat: audiamus: *Cæterum, inquit, juxta intelligentiam ſpiritualem, omne generaliter peccatum mulierem nominamus, & iniquitatem, quæ ſub ſpecie mulieris ſedet in Zacharia ſuper talentum plumbi.*

Mulieri conjuncta eſt impietas.
S. Cyrill. Al. ibid.

S. Hieron. in Cap. 7. Eccl.

Iſa. 33. 15.
Cœlum intrant qui mulieres nō concupiſcunt.

6 Iſaias poſtquam pœnarum infernalium repræſentaſſet atrocitatem, declarare volens, cuinam aditus in cœlum pateat, dicit: *Qui ambulat in juſtitiis, & loquitur veritatem, qui projicit avaritiam, qui obturat aures ſuas ne audiat ſanguinem, & claudit oculos ſuos ne videat malum, iſte in excelſis habitabit.* Porrò ultima hæc verba aliquam in ſe difficultatem continere videntur, quia ad evadendum inimici inſidiantis laqueos, potiùs neceſſum eſſe videtur, ut quis oculos apertos habeat, & circumquaque reſpicere poſſit. Lyranus dubium hoc ſolvit dicens: *ne videat malum, id eſt, mulierem alienam ad concupiſcendum.*

Lyr. ib.

7 Obſervaſtiſne aliquando illum loquendi modum, quo caſtiſſimus Joſeph uſus fuit, ad declinandum dominæ ſuæ eum ad adulterium provocantis inſultum? *Quomodo*, loquit, *poſſum hoc malum facere?* nimirum adulterium, ad quod provocabatur, hoc generico mali nomine ſubindicat. Hugo Cardinalis ſuper Iſaiam inquit: *Per hoc excluditur luxuria, quæ frequenter ex aſpectibus, & nutibus oculorum contrahitur.* Olympiodorus in principio Capitis 12. Eccleſiaſtis de Salomone ita ſcribit: *Malignitatem carnis accipit pro omni peccato; nam & Apoſtolus opera carnis vocat opera peccati, præcipua vero malignitas carnis, eſt ipſa libido.*

Gen. 39. 9.

Hug. Card. in Iſa.

Olympiod. c. 12. Eccl.

8 Salvator noſter laſciviæ illi mulieri Samaritanæ omnes manifeſtaverat commiſſas fornicationes, indeque factum eſt, quòd illa reſipuerit, atque ad Civitatem accurrens, clamare cœperit: *Venite, & videte hominem, qui dixit mihi quæcumque feci.* Legatis obſecro Evangelium, in quo diſcurſus Chriſtum inter, & ipſam habitus minutatim deſcribitur, & ibi Chriſtum ſolum impudicitiæ peccatum ipſi detexiſſe invenietis. Unde D. Chryſoſtomus ait: *Vide mulieris ſapientiam, vide meretricis probitatem; unum tantùm ei dixit ſcortationis peccatum Chriſtus, & illa, relicta hydria, accurrit ad urbem dicens: Venite, & videte hominem, qui dixit mihi omnia*; nimirum D. Chryſoſtomus vult dicere, quòd ſapiens hæc mulier, eo ipſo quòd Chriſtum ſibi omnes admiſſas fornicationes, & ſenſualitates detexiſſe audiebat, aliarumque quoque iniquitatum ſe ream eſſe intellexerit.

In luxurioſo omnia peccata probantur.
Joa. 4. v. 29.
Uſque ad finem diſcurſus.

D. Chr. t. 6. Orat. de Samarit.

9 Sanctus Antonius de Padua, titulum quo Spiritus Sanctus mulierem quamdam fornicariam appellat, egregiè conſiderat, dum ait: *Iſta mulier fornicaria, Babylon magna, Satanæ Synagoga, carneolium turba circumdatur, & ornatur.* Equidem eo ipſo quòd Babylonia quædam eſſe dicitur, omnium quoque ſcelerum centrum, ipſam eſſe inſinuatur. Idem quoque hujus dictionis, *Pellex*, etymologiam obſervat, dum ait: *Peccator à pellice, id eſt meretrice, vocatus, quaſi pellicator, quod nomen antiquitus flagitioſorum fuit, poſt vero tranſivit in appellationem omnium iniquorum, peccato ſiquidem fornicationis plus, quàm alio vitio, mundus eſt coinquinatus.*

S. Ant. de Pad. in D. 3. poſt Paſcha.

S. Ant. de Pad. in D. 4. poſt Paſc.

10 Moyſes in eodem capite 6. Geneſeos, hoc carnis vitium per totum mundum paſſim diſperſum eſſe innuere volens, hac loquendi phraſi utitur: *Corrupta eſt, terra coram Deo, & repleta eſt iniquitate:* Ex quibus verbis D. Chryſoſtomus rationem colligit, cur concupiſcentia carnalis, malitiæ, & iniquitatis nomine indicetur: *Ex hoc enim malo opere*, inquit, *quaſi ex fonte quodam multa etiam alia ſuboriebantur peccata, & ideo dicit: malitia hominum, nam ubi ſcortatio, & luxuria, veriſimile eſt, & ebrietatem, & crapulam, & magnam injuſtitiam, & avaritiam, & innumera alia naſci mala*, Sanctus Apoſtolus ad Galatas ſcribit: *Manifeſta ſunt autem opera carnis, quæ ſunt fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria.* Ubi notandum quales ſint hujus peſtiferæ arboris fructus; *Idolorum ſervitus, veneficia, inimicitiæ, contentiones, æmulationes, rixæ, diſſenſiones, ſectæ invidia, homicidia, ebrietates, commeſſationes*, ubi & tacitè innuit, multa quoque alia peſſima germina exinde pullulare, quæ ſub ſilentio pertranſit, dum ait: *& his ſimilia.*

Gen. 6. 11.

D. Chr. h. 22.

Gal. 5. 19.

v. 20.
v. 21.

11 Audite quale epithetum Euſebius Cæſarienſis libidini attribuat; eam namque vocat: *Hydram multorum capitum.* Clemens Alexandrinus alium ſimilem titulum eidem ingenioſè imponit, dicens: *Voluptas eſt vitiis metropolis.* Sanctus Bernardus de curru luxuriæ, quæ in inferni prærupta nos præcipites agit, differens ait: *Luxuria vero currus, quadriga nihilominus volvitur vitiorum, ingluvie videlicet ventris, libidine coitus, mollitie veſtium, otii ſoporiſque reſolutione; trahitur equis æquè duobus, proſperitate vitæ, & rerum abundantia, & qui his præſident duo, ignavia torpor, & infida ſecuritas.* Sanctus Bonaventura autem, ex quadam authoritate Sancti Auguſtini ita ait: *Libido dicitur cauſa omnis peccati, ſicut ait Auguſtinus, & hoc propter delectationem creaturæ, quæ inordinatam trahit animam, & avertit à ſummo bono.* Sancti quoque Caſſiani authoritatem adducit dicentis: *Radix omnis peccati luxuria eſt:* redditque mox rationem, *quia carnales delectationes nobis ſunt naturales, ad naturalia autem prompti ſumus, & difficulter reſiſtimus.* Cui concordat, quod S. Thom. ait: *Vitium capitale eſt, quod habet finem multum appetibilem, ita quod ejus appetitu homo procedat ad multa peccata perpetranda.*

Euſeb. l. 7. præpar. Euang.
Clement. Alex. l. 7. Aſtr.
S. Ber. ſer. 39. in Cant.

S. Bonav. in Comp. Theol. T. 7. l. 3. c. 13.

S. Th. 2. 2. Q. 153. ar. 4.

Delectatio autem, & voluptas habet vim attractivam valdè vehementem, atque ideò homines etiam probiſſimos ſeducit, & decipit. Sanctus Ambroſius quoque, luxuriam omnium vitiorum ſeminarium eſſe ſcribit: *Luxuria ſeminarium, & origo vitiorum eſt*. S. Joannes Climacus eamdem concluſionem ſtabiliendo, dicit: *Procreatrix omnium malorum eſt luxuria*. Quòd ſi mihi, ſuperbiam omnium malorum originem, & primum principium eſſe objeceris, reſpondebo tibi cum Iſidoro: *Ex culpa ſuperbiæ plerumque in abominandam carnis immunditiam itur. Libidinis naſci immunditiam de animi occulta conſtat ſuperbia, exemplo primi hominis, qui mox ut per ſuperbiam contra Deum tumuit, ſtatim carnis libidinem ſenſit.*

S. Ambr. l. de Elia & jejun. c. 19.
S. Jo. Clim. in Scal. Parad. 26 n. 18.
S. Iſidor l. 2. ſent. c. 39.

12 In illo Evangelico divite, quem carnalem fuiſſe in dubium revocari nequit, valdè notabiles ſunt multæ iniquitates; In illo namque inprimis cupiditas ſupra modum prævaluit: *Habes multa bona repoſita in annos plurimos*. Otium ejus, & deſidia in illo verbo, *requieſce*, inſinuatur. Ebrietas in illo verbo: *Bibe*. Luxuria ex illo verbo: *epulare* conjicitur, quia ſciendum eſt, quòd in Græco loco hujus verbi, *epulare*, legatur, *oblectare*; vide igitur quam verum ſit, quòd voluptas carnalis omnia alia peccata poſt ſe trahat. Legatis velim in libro Sapientiæ illas diſſolutorum, perditurumque hominum damnabiles inſolentias; Dicunt enim: *Venite, fruamur bonis, vino pretioſo, & unguente nos impleamus, coronemus nos roſis, antequam marceſcant*; at verò ſcire ne deſideratis, undenam hæc vivendi licentiæ derivetur? *Nullum pratum ſit, quod non pertranſeat luxuria noſtra, nemo noſtrum exors ſit luxuriæ noſtræ.*

Luc. 12. 19.
Sap. 2. 6. & 7. v. 8.

13 Sanctus Joannes omnium malorum, quæ in hac reperiuntur lachrymarum valle (ſiquidem *comprehenderunt nos mala, quorum non eſt numerus*:) breve quoddam compendium inſtituens, ad tria præcipuè capita eadem reducit, dicit enim: *Omne quod eſt in mundo, concupiſcentia carnis eſt, & concupiſcentia oculorum, & ſuperbia vitæ*. Sanctus Paulus Apoſtolus quoque dicit: *Radix omnium malorum eſt cupiditas*; quis autem eſt qui hoc vitium per antonomaſiam concupiſcentiam appellari ignoret? utpote quod in omnibus peccatis partem ſuam, & locum habet. Ingenioſa fuit illa S. Zenonis obſervatio, quòd ſcilicet huic vitio dederi, non ſine myſterio eidem vitio hoc nomen, *Cupido*, impoſuerint: *Cupido vocari à luxurioſis ſibi cultoribus cœpit*. Unde meritò dicere poſſumus: *Radix omnium malorum eſt cupido*. Et quidem tametſi nobis neceſſum non ſit, de mendacio adſtruere veritatem, attamen ex fabulis poeticis multas veritates Chriſtianas confirmari videmus. Finxerunt itaque Poetæ, quòd Pandora, ex vaſe quodam quod in manu ſua portabat, omnia in terram mala effuderit, quia de ſexu debiliori dici poteſt, quòd omnis mali cauſa ſit, & hactenus exiſterit; unde Nazianzenus ait: *Pandoræ quippe filiæ ſunt, proceres omnes muliercula, perfrictaque frontis.*

Pſ. 39. 13.
1. Joa. 2. 16.
1. Tim. 6. 10.
S. Zeno l. 1. ſide &c. ſer. 2.
Nazianz. adv. mulie. 103.

14 Porrò peccatum hoc omnium aliorum ſeminam eſſe, adeò eſt verum, ut à ſacris Doctoribus appellari ſoleat maximum, & peſſimum; ſic in Jobo dicitur: *Si deceptum eſt cor meum ſuper muliere, ſcortum alterius ſit uxor mea, hoc enim nefas eſt, & iniquitas maxima*. D. Chryſoſtomus de filiis Jacob, ſororem ipſorum à Sichemitarum Principe conſtupratam eſſe reſcientibus, ita ſcribit: *Contriſtati ſunt, & rem intolerabilem eſſe putaverunt, & graviſſimam. Vides filiorum continentiam*, inquit Sanctus, *quomodo turpitudinem maximam hoc factum reputabant*? S. Cyrillus Alexandrinus ad hunc ſcopulum declinandum nos exhortans, eumdem hiſce verbis deſcribit: *Age igitur, luxuriam quidem peſſimum malorum vincamus*. Idem quoque alibi hujuſce rationem reddere voluiſſe videtur, quando ait: *Illi quibus voluptas perſuaſa eſt, proclives in quodvis abſonum vitium prolabuntur.*

Job 31. v. 9. v. 10.
D. Chr. h. 59. in Gen.
S. Cyr. Alex. h. 9. de Feſt. Paſch.
S. Cyril. in Dial. de ador. ad Pallad.

15 Varias reperio expoſitiones celebris illius textus apud Iſaiam: *Sirenes in delubris voluptatum*: Septuaginta vertunt: *Struthiones*. Enimverò ingens inter Sirenes, & Struthiones eſt differentia, verumtamen ſi naturalem horum animalium inſtinctum conſideraveritis, quòd ſcilicet ſtomachum adeò calidum habeant, ut omnia, etiam chalybem, & ferrum, digerere valeant, ac proinde non immeritò homines carnales ad vivum repræſentant, qui ſtomachum animæ, id eſt, conſcientiam habent ad quemvis exceſſum digerendum, aptiſſimam; *illi quibus voluptas &c.* Enimverò magnam hoc peccatum in ſe malitiam habet; unde Abimelech, quantùmvis gentilis, adulterium, ad quod committendum ſe, licèt ignoranter, accingebat, vocabat *Peccatum grande*. In Propheta Oſea vocatur peccatum *profundum*, *profundè peccaverunt*; In Hebræo legitur: *Corrupti ſunt.*

Iſa 13. 22.
Gen. 20. 9.
Oſe 9. 9.

16 Tertullianus modum conſiderat, quo æterna ſapientia præceptum non fornicandi inter alia Decalogi præcepta inſeruit: *Non occides; Non mœchaberis; Non furtum facies; Inter duos apices facinorum eminentiſſimos, digna conſedit Mœchia. Quæ erit talibus lateribus incluſa, talibus coſtis circumfulta*? Sanctus Thomas de Villa Nova nullum inter omnes ſceleratos, ad quodvis exceſſuum genus committendum, promptiorem eſſe exiſtimat, quàm ſit homo carnalis: *Nullus ad Dei contemptum promptior, nullus ad malum perpetrandum audacior, nullus ad perſiſtendum in peccato tenacior*. Tametſi enim verum ſit, quòd in cunctis Dei inimicis, ad illum offendendum animoſis, ad litteram adimpleatur, quòd *non eſt Deus in conſpectu ejus, inquinata ſunt viæ illius in omni tempore*; attamen de hominibus carnalibus magis ad litteram verificatur, quia continuò, & ſine ulla intermiſſione nulli alteri operam, & cogitationes ſuas impendunt, quàm ut Deum offendant: *Cuncta hominis cogitatio intenta ad malum omni tempore*; præterquam quod Spiritus ſanctus hoc verbo *coinquinare*, in ſcriptura ſacra tunc vel maximè utatur, quando de carnis peccato loquitur: *Hi ſunt, qui cum mulieribus non ſunt coinquinati.*

Tert. l. de pudicitia.
Luc. 18. 20.
S. Th. à Villa Nov. Conc. 2. de S. Ildefonſo.
Pſ. 10. 5.
Gen. 6. 5.

17 Oleaſter de populo Iſraelitico fornicante differens, ait; *Sunt vitia quædam ſic colligata, ut quam primum unam admittat, alia de te invadere neceſſum ſit; trahit luxuria, & libidinis ardor ad omnia, quæ vult, etiamſi maxima vitia ſint, & peccata*. Divus Chryſologus ad execrandum Herodis exceſſum ſe reflectens, ait: *Auditis, quanta ſit nata de voluptate crudelitas, de libidine impietas; allatum eſt caput ejus in diſco, in arenam vertitur domus, menſa migrat in caveam, fiunt de pranſoribus ſpectatores, furore mutatur convivium, fit cibus cædes, finis tranſit in ſanguinem, in ortus exhibetur occaſus, intrat beſtia, non puella*. Petr. Bleſenſis multa ab hoc vitio originaria delicta recenſet, dicens: *Quid eſt ardor illa concupiſcentiæ, qui aurum veſtrum vertit in ſcoriam, niſi mors animæ, tranſgreſſionis mater, magiſtra nocendi, primipilaria iniquitatis, auriga malitiæ, ſicaria virtutum, ſeditionis origo, & fovea ſcandalorum*? Hanc Petri Bleſenſis orationem comprobant omnes hiſtoriæ, tum ſacræ, tum profanæ, tam Græcæ, quàm Latinæ. Quæ cauſa fuit belli Trojani, quæ cauſa exturbationis Tarquiniorum, quæ cauſa excidii Sodomitici, quæ cauſa Benjamiticæ Tribus exterminii, niſi hæc unica ſcortatoria impuritas, quæ reliqua mala ab auctore recenſita ſecum traxit, ſicut & nos in diſcurſu ſequenti, & 12. mala, & damna à venerea illa concupiſcentia derivata explicabimus, iſtamque Bleſenſis ſententiam ſtabilicimus? Omnia quidem peccata *tenebræ* appellantur: *Abjiciamus opera tenebrarum*, nullum verò peccatum magis tenebras quærit, & diligit, quàm vitium carnis. Audite Sanctum Bernardinum, qui allegans Sanctum Bernardum, de luxuria dicit: *Eſt ſitis ebria, delectatio momentanea, amaritudo æterna, lucem odit; tenebras appetit, velamen quærit, ſenſus hebetat*. D. Chryſoſtomus ſimiliter ait: *Voluptas, fornax ſcelerum, fodina nequitiæ, alveus vitiorum, philtrum improbitatis*. Et Hugo de Sancto Victore dicit: *Omnis ſocietas mulierum, gluten eſt delictorum.*

Oleaſter in Numer. c. 25. v. 2.
D. Chr. ſer. 127.
Petr. Bleſ. in Opuſc.
Luxuria omnium malorum cauſa.
Rom. 13. 12.
S. Bern. t. ſer. 18. a. 2. c. 2.
D. Chr. h. 11. ad pop.
Hug. de S. Vict. l. 1. Miſcel. tit. 198.

DISCURSUS II.

ARGUMENTUM.

Conſiderantur alia mala, & damna, quæ à carnali concupiſcentia derivantur, peſſimique illius effectus, & indicia.

THEMA.

Concupiſcentia cùm conceperit, parit peccatum. Jacob. 1. verſ. 15.

1 Vide, quàm indignus, & peſtilentialis ſit concupiſcentiæ carnalis partus: *Concupiſcentia cùm conceperit, parit peccatum*. Sanctus Zeno de laudibus pudicitiæ, & luxuriæ deteſtabili fructu differens, de

S. Zeno l. 1. ſer. 7.

hac

hac inquit: *Hac per momenta etiam parit omne, quod malum eſt, & peperit omne, quod pejus.* Sanctus Bonaventura luxuriam hoc modo definit: *Luxuria eſt libidinoſa voluptatis appetitus; Luxuria eſt concupiſcentia nimia experiendæ voluptatis.* Sanctus Thomas de luxurioſo tractans, eumdem ex authoritate Sancti Iſidori hiſce delineamentis deſcribit: *Dicendum eſt, quòd ſicut Iſidorus dicit in libro Etymologiarum, luxurioſus aliquis dicitur, quaſi ſolutus in voluptates, maximè autem voluptates venereæ animam hominis ſolvunt, & ideò circa voluptates venereas maximè luxuria conſideratur.*

S. Bonav. Cent. 1. p. 2. ſect. 24.
S. Th. 2. 2. q. 153. ar. 1.
S. Iſid. lib. Etymolog.

Sanctus Bonaventura authoritatem citat Sancti Gregorii Moralis, qui hujus peſſimæ novercæ partus enumerat, dicens: *Filiæ luxuriæ ſunt octo, ſcilicet cæcitas mentis, inconſideratio, inconſtantia, præcipitatio, amor ſui, odium Dei, affectus præſentis ſæculi, horror, ſive deſperatio futuri*, malas quoque & pernitioſas harum filiarum qualitates declarat, dum ait: *Cæcitas mentis eſt, voluntas faſtidiens, & deſpiciens ſuperiora, & ſpiritualia*, prout ſuo loco infrà videbimus; unde in luxurioſo divinum illud impletur Oraculum: *Non permanebit ſpiritus meus in homine, quia caro eſt. Inconſideratio eſt, voluntas prævidere renuens agenda inferiora.* Carnis enim vitium mentem & intellectum hominis adeò abſorbet, ut nihil aliud cogitet, aut curet, quàm appetitus concupiſcibilis plenam ſatisfactionem. *Inconſtantia eſt, voluntas libidine carnis confracta, ſtatum ſuum tenere non valens*, unde luxurioſus alio nomine *Lubricus* appellatur, quia luxurioſi ſunt inſtabiles. *Præcipitatio eſt, voluntas aggrediens qualibet impetuoſè*: experientia namque nos docet, quòd paſſio hæc adeò vehemens ſit, ut oculum ad inde emergentia præcipitia minimè deflectat, dummodò exſatiari, & expleri poſſit. *Amor ſui eſt voluntas affectione carnis imbuta, ſibi propter ſe ſuper omnia adhærens. Odium Dei eſt voluntas, Deum tamquam impedimentum propriæ voluntatis carnalis, vel voluptatis deteſtans. Affectus præſentis ſæculi eſt voluntas, præſens ſæculum ſemper manere deſiderans, propter fruitionem voluptatis carnis. Deſperatio, ſive horror futuri ſæculi eſt voluntas voluptate præſenti cæcata, de æterna jucunditate deſperans.*

S. Gr. l. 31. Mor. c. 17. At à S. Bonav. l. d.
Luxuriæ octo hìc deſcribuntur.
Gen. 6. 3.

2 Idem Sanctus Bonaventura alibi haſce filias recenſens, aliam diverſam, quoad illas, affert expoſitionem. *Eſt enim prima*, inquit, *cæcitas mentis, quia juxta Auguſtinum, in opere luxuriæ tota ratio abſorbetur. Secunda inconſideratio, ſcilicet mortis, & inferni. Tertia inconſtantia, ſcilicet ad cogitandum, deſiderandumque nunc iſtud, nunc illud. Quarta amor ſui; quo ſcilicet quis deſiderat longam vitam, ad hoc ut expleat voluptatem ſuam. Quinta præcipitatio, qua quis præcipitanter irruit ad peccandum, exponens ſe periculo mortis propter luxuriam. Sexta odium Dei, quia Deus abſtrahit ſe ab eis, & punit eos, qui ſequuntur carnis delicias. Septima affectus præſentis ſæculi, ſcilicet appetitus honorum, divitiarum, ſanitatis, fortitudinis, & hujuſmodi, per quæ luxurioſus finem ſuum conſequitur. Octava eſt deſperatio futuri ſæculi, quæ eſt diffidentia gloriæ, ac veniæ conſequendæ.*

S. Bon. in Comp. Th. l. 3. c. 21. Alia deſcriptio.

3 S. Bernardinus optimè conſiderat, quantum peccatum hoc rectitudini omnis legis, & benè regulatæ totius univerſi providentiæ, adverſetur. Etenim de Creatore noſtro dicit: *Per creaturam ſpiritualem regit corporalem, per creaturam nobilem ignobilem, per Angelos movet cælos, per cælos movet inferiora, per principes, & Reges regit populares: in luxurioſo pervertitur hoc dominium, quia cum anima deberet carnem regere, totus homo pervertitur, & homo efficitur caro, juxta illud Geneſeos: Non permanebit ſpiritus meus in homine, quia caro eſt.*

S. Ber. t. 3. ſerm. 32. Luxurioſus omnia pervertit.
Gen. 6. 3.

4 Job de adulterio diſſerens, dicit, quòd ſit *nefas, & iniquitas maxima*; Ubi Titelmannus ait: *Meritò quidem & execrandum, & deteſtandum hoc eſt adulterii vitium, eſt enim nefas maximum, divinæ, & naturali legi maximè adverſum, & maxima iniquitas adverſus proximum, quoniam nulla injuſtitia tam graviter nocet, aut tam grave damnum infert proximo, ut iſta, quæ id, quod in omnibus bonis externis reputatur maximum bonum, hominis aufert, & violat.* S. Bernardinus concupiſcentiam carnalem his verbis deſcribit: *Eſt luxuria, ex immundis deſideriis vehemens lubricamentis & carnis proſtitutio.* Ubi notandum venit ly illud, *vehemens*; quia nullus in homine eſt appetitus vehementior, & impetuoſior iſto ſenſu, quia aliquam cum igne connexionem habet, quod elementum activum eſt, & in continuo motu exiſtens numquam quieſcit. Sanctus Zeno dicit: *Laſcivia non linguis, non auribus, non oculis parcens, jocatur, ſperat, ambit, obſequitur, zelatur, inſanit, armatur precibus, armatur & ira; Similiter nonnumquam vi extorquens, quod blandimentis impetrare non potuit.* Valdè ingenioſa eſt illa ponderatio, quam ad propoſitum noſtrum affert Thomas Cantipratenſis his verbis: *In libro de animalibus Ariſtoteles dicit, quòd nullum ejicit ſemen extra niſi homo, & in hoc ordinationi naturæ contrarius eſt, plus quàm pecus; peccatum contra naturam tantum malum eſſe dixit. Hieronymus, ut pro eo filius Dei multo tempore diſtulerit incarnari.*

Job 31. 11. Titelmannus ibid. Adulterium maximum peccatum.
S. Ber. t. 3. ſer. de ſpir. malig. ar. 3. c. 7.
S. Zeno ib.
Th. Cantipr. l. 2. Apum. cap. 30. n. 7. Plus & vitium contra naturam.

5 Sanctus Bonaventura damna conſiderat, quæ luxuria ſecum in conſequentiam trahit, dicit enim: *Damna luxuriæ ſunt ſex. Primò hominem ducit ad maximam paupertatem, aufert gratiam, & gloriam, & propriam ſubſtantiam. Secundò dejicit in peſſimam ſervitutem, facit quòd vilior, & turpior pars quæ eſt in homine, dominetur ei. Tertiò projicit hominem in maximam vilitatem, quia hominem qui ſimilis eſt Deo, & Angelis, facit eſſe parem brutis. Quartò privat hominem omni ratione, ſicut animalia bruta turpiter infatuat. Quintò aciter mortificat, occidit morte culpæ, infamiæ, gehennæ. Sextò fortiter illaqueat.* Jacob Ruben filio ſuo dixit: *Effuſus es ſicut aqua, non creſcas, quia aſcendiſti cubile patris tui*: at verò quænam eſt inter effuſionem inſipidi hujus elementi, & commiſſum à Ruben inceſtum proportio? Hæc nimirum, quia ſicut aqua dum è vaſe maximè vitreo effunditur, nihil in eo relinquit odoris, ſaporis, aut ſubſtantiæ, ita quoque hoc carnis vitium, omnia bona ab homine tollit, judicium videlicet, rationem, prudentiam, ſpiritum, famam, facultates, ſanitatem, conſcientiam, imò etiam per ſæpè vitam. Dicit enim Sapiens: *Qui nutrit ſcortum, perdit ſubſtantiam*, & ideò Terentius laſcivam fœminam *Fundi calamitatem* appellat. Tribus Ruben, non ſicut aliæ tribus in numero, divitiis, & gloria temporali profecit, quia hæc eſt laſcivorum hominum pœna, quòd res eorum quotidie in pejus ruant.

S. Bonav. in Dieta ſalut. Tit. 1. c. 9. Luxuriæ damna.
Gen. 49. 4.
Omnia tollit luxuria.
Prov. 29. 3.

6 Non eſt hoc loco prætereunda viſio illa, quam Pharao de ſeptem vaccis ad Nili ripam paſcentibus habuit, quæ *pulchræ nimis, & obeſis carnibus erant, & ecce has ſequebantur aliæ ſeptem, in tantum deformes, & macilentæ, ut nunquam tales in terra Ægypti viderim, quæ devoratis, & conſumptis prioribus, nullum ſaturitatis dedere veſtigium, ſed ſimili macie, & ſqualore torpebant. Omnia in figura contingebant illi*: In Ægypto namque hujus mundi, vaccæ tenues, & macilentæ devorant craſſas, & obeſas, dum laſcivæ mulieres proficiunt, & ditantur in pecunia, munuſculis, aliiſque bonis terrenis, quæ de illorum manibus accipiunt, qui in illarum inhoneſta ſocietate turpes appetitus ſuos exſatiant, & explent, quia *qui nutrit ſcortum, perdit ſubſtantiam*. At verò putatiſne, quòd mulieres iſtæ propter hoc impinguentur, incraſſentur: & diteſcant? Nequaquam, imò *nullum ſaturitatis dedere veſtigium*, ſed potiùs, ut plurimùm in ſtatu miſerabili egeſtatis moriuntur. Mulier illa Samaritana, prout Chriſtus illi improperarat, quinque viros habuerat, qui pudicitiæ ejus inſidiati fuerant, & tamen adeò erat miſerabilis, & egena, ut in ipſa meridie ipſamet in propria perſona, è civitate ad hauriendam è puteo aquam exire, & hoc fine funem, ſitulam, & hydriam ſecum deferre debuerit; & hydria quidem non ænea, ſed fictilis, & vilis erat, ſiquidem Euangeliſta dicit: *Reliquit hydriam*, quod non feciſſet, ſi pretii alicujus hydria illa fuiſſet.

Subſtantiam aufert. Gen. 41. 18. 3. 19. & 3. 20.
Prov. 29. 3.
Joan. 4. 8.
v. 28.

7 *Et ecce talentum plumbi portabatur*, inquit Zacharias, *& ecce mulier una ſedens in medio amphoræ*: ecce tibi quale fuerit mulieris iſtius aurum, argentum, & monilia; Plumbum videlicet erat theſaurus ipſius: *Ecce talentum plumbi*, quid vilius? *Quin etiam divinus Zacharias vidit peccatum ſpeciem mulieris referens, nam ex voluptate, ut ex muliere plura peccata naſcuntur.* Plumbum igitur ſolum theſauri loco habebat, quia per quotidianam experientiam videmus, quòd non obſtante quocumque lucro, quod inhoneſtæ ejuſcemodi mulieres, ex opere ſuo meretricio ſibi acquirunt, tamdem nihilominus in extremam redigantur miſeriam. Enimverò quòd mulieres impudicæ, non ſolùm cum omnibus ſuis divitiis, quas à laſcivis juvenibus lucrantur, depauperentur, verum etiam tamdem in ſummam redigan-

Zach. 5. 7.
Theodor. In extremã redigit miſeriam.

Digitized by Google

tur miſeriam, exemplum filii prodigi manifeſtè oſtendit, de quo ſcribitur: *Diſſipavit ſubſtantiam ſuam vivendò luxurioſè.*

Luc. 15. 13.

8 Præter hæc verò adhuc alia damna à ſacris Doctoribus enumerantur. Hugo enim à Sancto Victore dicit: *Luxuria gratuita tollit, animam inficit, corpori morbum paralyſis ingerit, & cæcitatem oculis, corpus inquinat, famam deflorat, pecuniam tollit, inimica eſt proximo, favet DEO, placet Diabolo, odibilis Angelis, ejus ignis deſcendit in Infernum, fumus ejus vindictam petens aſcendit in cœlum.* Euſebius in quadam Epiſtola ad Damaſum Papam, de morte Sancti Hieronymi ſcribens, de hoc vitio ait: *Corpus debilitat, & quaſi ſemper ipſum morte deſtruit, famam denigrat, marſupia evacuat, furtas inſtruit, homicidia cauſat, memoriam hebetat, cor aufert, oculos utriuſque hominis cæcat, & præ cæteris iram Dei provocat. Pro nullo alio reatu tam manifeſtam juſtitiam exercuit Deus ſine miſericordia, quàm pro iſto.*

Hug. de S. Vict. de inſt. mon. l. 4 c. 10. Graviſſima damna luxuriæ.

Euſ. Ep. ad Damaſ.

9 Quando Joab in obſidione *Rabba*, cum univerſo exercitu in pejorem quotidie fortunam laberetur, David hoc accepto nuntio, eidem ſuo Duci ſignificati præcepit dicens: *Hæc dices Joab, non te frangat iſta res, varius enim eventus eſt belli, nunc hunc, & nunc illum conſumit gladius.* Circa quæ Davidis verba quærendum venit, qua ratione fieri potuerit, quòd Rex ille in aliis quibuſcumque bellicis eventibus triumphare, & hoſtem ſuum ſternere, & vincere aſſuetus, in præſenti occaſione non ſolùm perpeſſam militum ſuorum jacturam nihili fecerit, verùm etiam honorem, & reputationem ſuam, & armorum ſuorum contempſerit; quin potiùs, ac ſi res judicta fuiſſet, reſponderit Joab: *Non te frangat res iſta?* Scitiſne cur id fecerit? Nimirum David illo tempore adulterio, & voluptatibus cum Bethſabea habitis immerſus, poſtquam audivit à nuntio, quòd in eodem prælio, in quo hanc ſtragem perpeſſus fuerat, Urias quoque Bethſabeæ maritus occubuiſſet (*quin etiam ſervus tuus Urias Hethæus mortuus eſt, & dixit David ad nuntium &c.*) videretque quòd illo mortuo ſine ullo impedimento, aut reſiſtentia Bethſabeæ amplexibus frui poterat, parum de hac ſtrage curavit, quia carnalibus hominibus proprium eſt, quòd dummodo voluptatibus indulgere illis liceat, nihili faciant; ſi corruat mundus, ſi populi rebelles fiant, ſi bella ſuſcitentur, aut effuſi innoxii ſanguinis rivi coploſè fluant. Sic Herodes pro unico impudicæ mulierculæ tripudio dimidium Regni ſui ſponte obtulit: *Licèt dimidium Regni mei petieris, dabo tibi.*

Luxuriosi non curant damna.

2. Reg. 11. 25.

2. Reg. 11. 21.

Marc. 6. 23.

10 Idem quoque David qui de ſemetipſo dixerat: *Memento Domine David, & omnis manſuetudinis ejus*, ut injuriam legatis ſuis ab Ammonitis illatam vindicaret, adverſus eos armatus ſumma cum ſeveritate, & rigore extremo proceſſit, civitatem in acie gladii invaſit, *prædam aſportavit multam, populum quoque ejus adducens ſervavit, & circumegit ſuper eos ferrata carpenta, diviſitque cultris, & traduxit in typo laterum: ſic fecit univerſis civitatibus filiorum Ammon*; ſed qua ratione fieri potuit, ut Rex ille adeò mitis in tam aſperum, cunctiſque ſæculis inauditum ſupplicium prorumperet? Non eſt quòd illud miremini, ſed potiùs ad tempus in quo furor ille accidit, vos nonnihil reflectite; hoc enim tunc faciebat, quando illicitis cum Bethſabæa fruebatur amoribus, & amplexibus, & adulterii voluptatibus immerſus erat. Quò non ſeduxit ille cum Herodiade continuatus inceſtus Herodem Regem ſacrilegum, adeò licèt erga Joannem Baptiſtam devotum, & venerabundum, ut Sanctus Marcus de eo dicat: *Libenter eum audiebat, & audito eo multa faciebat, cuſtodiebat eum*, euſque illum ferocitatis adegit, ut *præceperit amputari caput ejus, & afferri in diſco.* Ubi Sanctus Ambroſius ait: *Hoc crudelitati ferculum debebatur, quo inſatiata epulis feritas veſceretur.* David in detruncando limbo veſtimenti Saulis, quem ad propriam defenſionem tuta conſcientia trucidare poterat, ſcrupuloſus, & anxius hærebat: *Percuſſit cor ſuum David eo quòd abſcidiſſet oram chlamydis Saul*: & tamen poſtea ſine ullo remorſu conſcientiæ innocentem, & fideliſſimus ſibi Uriam in acie prælii exponi, & miſerè trucidari juſſit. Scitiſne cauſam? *Factus eſt in morte Uriæ crudeliter rigidus, qui in appetitu fœminæ fuit enormiter flexus, & qui prius ferire deprehenſum perſecutorem noluit, poſt devotum militem extinxit*, inquit Sanctus Gregorius.

Pſ. 131. 1. Lux. ferocem facit homines.

2. Reg. 12. v. 30. & 31.

Marc. 6. 20. v. 27.

S. Amb. l. 3. de Virg.

1. Reg. 24. 6.

S. Greg. l. 2. Paſt. c. 2.

11 S. Zeno in tractatu quodam, quem *de tribus virtutibus Theologicis* conſcripſit, inquit *Eſt: & alius amor ſanè ſaluti noſtræ contrarius, cui rectè hominis forma tribuitur; quia temporalis, ac fragilis eſſe cognoſcitur. Ideò lineamento puerili depingitur, quòd ejus laſciva lubricitas, nec annis ſenilibus temperatur. Ideò nudus, quia voluntas ejus eſt turpitudo. Ideò pennatus, quia in omnia quæcumque conceperit, velociter ruit. Ideò telis facibuſque inſtructus, quod illicitis ardoribus ſemper conjunctus eſt gladius. Ideò autem cæcus, quia cùm exarſerit, non voluntatem conſiderat, non formam, non ſexum, non gradum, non ſacroſanctum illum ſaltem ſanæ pietatis affectum.* Idem quoque ſanctus varios effectus demonſtrare pergit, qui ab hac effreni luxuriæ concupiſcentia derivantur: *Hic ubique fertur inſanus, promittit, fallit, dat, tollit, nunc triſtis, nunc humilis, nunc elatus, nunc ebrius, nunc jejunus, nunc accuſator, nunc reus. Jocatur, ludit, pallet, tabet, ſuſpirat, celat, obſequitur, aut imperat, aut decipit, pejuſque blanditur, quàm furit.* Rabanus Tom. 3. lib. 3. in c. cui titulus eſt: *Quibus poſſit indiciis cognoſci luxurioſus* ex illis ſignis eum dignoſci poſſe ſcribit: *Quibus eſt vita luxurioſa, & impudica, frequenter verba vana, & falſa loquuntur, vagari oculos ſemper per formas ſpecioſas permittunt: pompatico, & illecebroſo greſſu incedunt, laſciviam diligunt, verba multiplicant, gulæ concupiſcentias ſectantur, ebrietatem diligunt, lites, & iras non devitant, avaritiam, & philargyriam non refrenant, otioſitatem amant, inter eos, qui de caſtitate, & continentia loquuntur, tacent.*

S. Zeno. Luxuriæ effectus.

Raban. T. 3. l. 3. c. 27. Lux. indicia certa.

12 Ingenioſa eſt illa Ruperti Abbatis Tuitienſis conſideratio, dicentis, verba illa quæ Jacob de Joſeph filio ſuo dixerat, *Fera peſſima devoravit*, quodammodo, licèt in diverſo ſenſu, verificata fuiſſe; Nam ſe ad Dominam Joſephi, quæ ad libidinem ſecum expiendam illum provocabat, reflectens vicit: *Atque in hunc modum non longè à vero fuit, quod dixit Pater Iſrael: Fera peſſima comedit eum, beſtia devoravit Joſeph, revera namque beſtia, vel fera peſſima, fuit ei mulier illa libidine ſaucia.* Sanctus Laurentius Juſtinianus de luxuria dicit: *Quid autem de proprio & pernicioſo carnis amore dicendum eſt, cùm ipſa ex ſui natura ſpiritui inimica ſit? ſemper enim contraria ſuæ ſaluti concupiſcit. Si nutritur, impinguata, & incraſſata recalcitrat, ſi inedia, & laboribus atteritur, murmurat, ſi pretioſis induitur veſtibus, extollitur; Blanditiis feræ manſueſcunt ſylveſtres, hæc autem protervior efficitur.* Meritò igitur concupiſcentia noſtra carnalis quacumque fera ferocior, & pernicioſior dici poteſt.

Rub. Ab. l. 8. in Gen. 34. Caro fera peſſima.

Gen. 37. v. 20.

B. Laur. Juſtin. de diſcipl. & perf. mon. Conv. c. 4.

DISCURSUS III.

ARGUMENTUM.

Sub alluſione ignis, & proprietatum ipſius, varii vitii carnalis recenſentur effectus, quod inſtar flammæ omnes virtutes, & bonorum operum merita devorat, & conſumit.

THEMA.

Ignis eſt uſque ad perditionem devorans, & omnia eradicans genimina, Job c. 31: v. 12.

1 S. Job de Carnis vitio diſſerens, idipſum ignem vocat, qui carnalem hominem conſumit, & devorat: *Ignis eſt uſque ad perditionem devorans*; Etenim inter hoc elementum, & vitium iſtud multæ ſunt analogiæ, & proportiones. Sanctus Hieronymus dicit: *Scintilla res parva eſt, & pene dum cernitur, non videtur; ſed ſi fomitem comprehenderit, & nutrimenta ſua, quamvis parvus ignis, mœnia, urbes, latiſſimos ſaltus, regioneſque conſumit.*

Luxuria ignis conſumens.

S. Hieron. l. 3. ad Gal. c. 6.

2 P. Famianus Strada, *in ſuis Proluſionibus Accademicis lib. 2. Proluſ. 2.* refert, quòd cùm in urbe Nicoſienſi, quæ totius Regni Cypri primaria, & à Muſtafa expugnata, civitas ſive Metropolis eſt, puella quædam unicam duntaxat ignis ſcintillam in munitionem pulveris tormentarii immiſiſſet, univerſum quoque potentiſſimum illius exercitum igne conflagravit. Idem quoque de hoc carnalis concupiſcentiæ igne dici poteſt, unica tantùm ſcintilla, unicus obtutus impurus, unicum verbum, vel geſtus aliquis nonnumquam ad accen-

P. Fam. Strada l. 2. Prol. Acad. 2. Unica ſcintilla accendit.

Digitized by Google

accendendum ignem quemdam inextinguibilem ſufficit, qui prodromus eſt ad infernum. Unica ſolùm ſcintilla ad fomitem accendendum ſufficit, dum is ſatis fuerit diſpoſitus, & ſiccus: *ita quoque*, inquit Divus Chryſoſtomus, *voluptates ſi juventutem aggreſſa fuerint, tum verè ignis cum igne miſcebitur, ſtipula cum fornace jungetur: colloquium mulieris*, ecce tibi favillam, *quaſi ignis exardeſcit*, ecce tibi flammam ſuccenſam; verba ſunt Eccleſiaſtici. Doctor Angelicus totum quaſi mundum ab hoc incendio ardere dicit, ſiquidem ubi vulgata noſtra in Epiſtola 1. Joannis legit: *Totus mundus in maligno poſitus eſt*, ipſe ad propoſitum noſtrum illa verba exponit dicens: *Id eſt, in malo igne poſitus eſt, ſcilicet libidinis, & peccati, & maximè in igne triplici, ſcilicet luxuriæ, de qua Job 31. dicitur: Ignis eſt, uſque ad conſummationem devorans.*

D. Chr. &c S. Thecla.
Eccl. 9. 12.
S. Th. ib.
1. Joa. 5. 18.
Job 31. v. 12.

3 Etymologia vitii luxuriæ ſuam ab igne originem deducit, quia *luxuria* idem ſignificare videtur, quod *lux arens*. Sanctus Auguſtinus rationem reddere volens, cur mundus in fine ſæculorum potiùs ab igne deſolandus, & conſumendus ſit, quàm ab aliqua alia creatura, ideò id futurum eſſe dicit, quia in carnalis concupiſcentiæ flammis continuò exarſit: *Totus mundus in igne poſitus eſt*, conveniens igitur erat, ut ſupplicium huic igni correſponderet per ejuſdem elementi incendium. *Significatum eſt in fine ſæculi per ignem, judicandos eſſe carnales.*

Luxurioſo mundus igne conſumetur.
S. Aug. l. 16. de civ. c. 24.
1. Joa. 5. v. 19.

4 Thomas Cantipratenſis de carnali quodam, & laſcivo viro refert, quòd dum per viride pratum quoddam deambularet, omne gramen, ſeu herba, quam pedibus ſuis attingebat, exſiccata, & areſacta mox fuerit. *Invenit veſtigia præeuntis in gramine quaſi igne contacta manifeſtiſſimè palluiſſe.* Idem quoque in eodem capite ſibi à perſona quadam, quæ hujus rei oculatus, & fidelis teſtis eſt, relatum fuiſſe ſubjungit, *ſe vidiſſe locum in gramine, ubi de veſpere quidam Clerici hoc vitio infecti conſederant, de mane omnibus circum locis abundantiſſimo rore infuſis, ſine ullo rore, quaſi ſceleris conſcium, ſicciſſimum remanſiſſe.*

Th. Cantipr. l. 2. Apum c. 30. n. 10.
NB.

5 Ingenioſus eſt ille Clementis Romani conceptus, per quem rationem reddit, cur increata, & incarnata Dei Sapientia, de qua verè dici debet: *Omnia in ſapientia feciſti*, Sacroſanctum Baptiſmatis lavacrum potiùs in elemento aquæ inſtituerit, quàm in alia quapiam materia; Dicit enim ideò id factum eſſe: *Ut in aqua regenerati, ignem vetuſtæ nativitatis extinguerent; Prima enim noſtra nativitas, per ignem concupiſcentiæ deſcendit, & ideò diſpenſatione divina, ſecunda hæc per aquam introducitur, ut reſtinguat ignis naturam*; porrò de quolibet homine dici poteſt, *Nec eſt qui ſe abſcondat à calore ejus.* Solus Dei Filius per naturam, & ſanctiſſima ejus mater per gratiam, fuerunt ab hoc fomite immunes, & exempti, cæterorum nullus eſt, qui ab hoc igne aliquo modo, vel non arſerit, vel non calefactus, vel ad minus fumigatus, aut uſtulatus non fuerit. Seneca inquit: *Nullum ſine igne fulmen venit, ſed hoc propriè igneum dicimus, quod manifeſta ardoris veſtigia imprimit, quòd aut urit, aut infuſcat.* Idem quoque huic carnalis concupiſcentiæ igni adaptare poſſumus; vel enim hic viſcera noſtra depaſcit, & conſumit, vel inflammat, vel infuſcat.

Clem. Rom. l. 9. Recogn. Baptiſmus ad extinguendum fomitem ignem, quo liber nemo niſi Jeſus per naturam. Maria per gratiam.
Ps. 18. 7.
Senec. l. 2. natur. c. 40.

6 Thomas de Villanova laſcivum hominem per Salamandram præfigurari dicit, quam Scriptores in igne nutriri, & vivere aſſerunt: *Totus à peſtifero illo igne devoratus eſt*, inquit de laſcivo, *nec illum quicquam præter flammas cogitare permittit, in igne ſolum veluti Salamandra nutritur.* In libro Job ſcribitur: *Aſpergatur in tabernaculo ejus ſulphur*; Quænam verò, dicit aliquis, eſt hæc ceremonia, qua hominis carnalibus voluptatibus dediti habitatio ſulphure, quod fœtet, perfumari jubetur? Myſterium hujuſce juſſionis pulchrè nobis explicat Sanctus Gregorius, dum ait: *Sulphur quid aliud, quàm fomentum ignis eſt? quod tamen ſic ignem nutrit, ut fœtorem graviſſimum exhalet; quid itaque in ſulphure, niſi peccatum carnis accipimus? quod dum per perverſas cogitationibus, quaſi quibuſdam fœtoribus mentem replet, æternos incendia præparat.*

S. Th. à Vill. Conc. 2. de S. Ildefon.
Job 18. 15.
S. Gr. l. 14. moral. c. 10.

7 Origenes, ut quantam hæc flamma, hocque concupiſcentiæ incendium, in corpora noſtra tyrannidem exerceat, clariùs demonſtret, conſiderationem quamdam valdè efficacem adducit; ad id namque quod Loth accidiſſe legitur, ſe reflectit, qui poſtquam ſulphureum Sodomæ ignem evaſiſſet, tandem in ſulphure longè fœtidiori, id eſt, in funeſto illo cum propriis filiabus commiſſo inceſtu exarſit, & conflagravit, unde dicit præfatus Origenes: *Uritur ille flammis mulierum, quem ſulphurea flamma non uſſit.* Sanctus Auguſtinus illum Sapientis textum adducit, in quo dicitur: *Numquid abſcondere poteſt homo ignem in ſinu ſuo, ut veſtimenta illius non ardeant? Sic qui ingreditur ad mulierem proximi ſui*, quaſi dicere Sapiens vellet, quòd ſicut veſtes illius, qui ignem in ſinu ſuo defert, irreparabiliter comburuntur, eodem modo is qui converſatur ſæpè cum muliere aliena, impudicitiæ, & libidinis igne infallibiliter ardere incipiet. Idem quoque S. Doctor urbem Carthaginenſem appellat *ſartaginem flagitioſorum amorum*, quaſi dicere vellet, ſicut in ſartagine igne mediante cibi coquuntur; ſic quoque civitas Carthaginenſis pro majori ſui parte igne luxuriæ, velut in ſartagine poſita, frigebatur. *In proprio adipe*, inquit, S. Cypr. *frixæ libidines bullient, & inter ſartagines flammeas miſerabilia corpora cremabuntur.*

Orig. l. 5. in Gen.
Loth Sulphurea non uſſit Sodoma, libidinis tamen.
S. Aug. ſerm. 3. 9. de temp. Prov. 6. 27.
S. Aug. l. 3. Conf. c. 1.
S. Cypr. de Aſcenſ.

8 Salvianus de Africà, quæ uſque ad fauces luxuriæ cœno immerſa erat, diſſerens, ita ſcribit: *Quis neſcit Africam totam obſcœnis libidinum tædis ſemper arſiſſe? non ut terram, ac ſedem hominum, ſed ut Æthnam putes impudicarum fuiſſe flammarum.* Illis quoque ſæculis, in quibus *omnis caro corruperat viam ſuam*, totus mundus ampla quædam, & immenſa factus eſt fornax hujus ignis; ſed quonam modo divina juſtitia, ad hunc ignem extinguendum uſa fuit? Nimirum ad illum extinguendum opus fuit, ut apertis cœlorum cataractis univerſale quoddam è cœlis demitteretur diluvium aquarum, quæ ad tantam uſque altitudinem excreverunt, ut quadraginta cubitis altiſſimorum montium vertice excederent. Sanctus Franciſcus ſe ab hac impudica flamma invitum licèt, incaleſcere ſentiens, ad illam ſupprimendam opportuno remedio uſus eſt nivium, in quibus ſe eò uſque volutavit, donec ignem iſtum in corpore ſuo deſerbuiſſe, & extinctum eſſe ſentiret. Sanctus Bernardus quoque eo fine, aquas gelidas ingreſſus fuit.

Salvian. l. 9. de Provid.
Gen. 6. 12. Ad extinguendum hunc ignem diluvium miſſum.
SS. exempla.

9 Porrò ut quis hujus elementi calorem non ſentiat, nullum eſt certius remedium, quàm ab eo procul recedere, cùm impoſſibile ſit, ut is non ardeat, & comburatur, qui ignem attrectat. Eodem modo, ut quis ab hoc libidinis peccato ſe expediat, nullum eſt potentius, aut ſecurius remedium, quàm ſi quis à lubrico fœmineo ſexu procul recedat, eumque pro viribus evitet. Hugo Cardin. ſuper præcitata proverbiorum verba: *Numquid poteſt homo abſcondere ignem, &c.* ita ſcribit: *Ignem in ſinu abſcondit, qui mulieri libenter loquitur; ſuper prunas habitat, qui affectus ſuos in ſpeciem mulieris figit.*

Optimum remedium fuga.
Hug. Card. Prov. 6. 27.

10 Sanctus Antiochus lucernæ ſimilitudinem adducit, dum ita ſcribit: *Quemadmodum ſplendorem lucernæ alit oleum, ſic & colloquium mulieris ignem reaccendit voluptatis. Utique ſcintilla diutiùs ſi immoretur adhærens paleis, erumpit in flammam, ſic memoria cujuſpiam mulierculæ, ſi vel tantillum duret, incendium excitat concupiſcentiæ.* S. Hieronymus ad Oceanum, quoad vitam clericalem inhoneſtè tranſigendam, & præcipuè quoad huic ſtatui annexam continentiam ſalutaria monita tranſmiſit, inter cætera verò ita ſcribit: *Nocivum genus eſt fœmina, cùm proximat, ſtipula incendit ignem, flammigero igne percutit fœmina conſcientiam pariter habitantis.* Ideò Eccleſiaſticus monet dicens: *In medio mulierum noli commorari.* Hugo Cardinalis rationem reddit, cur mulieres inſtar ignis fugiendæ ſint, dicens: *Noli commorari, niſi velis comburi, ſpecies enim mulierum, & eloquium, & geſtus, & ornatus, & quicquid in eis eſt, flamma eſt ignis.*

S. Antioch. Hom. 17.
S. Hieron. ad Ocean.
Eccl. 42. 12.
Hug. Card.

11 Didacus Stella hoc vitium haud ſecus, ac ignem inferni deteſtatur, dum ait: *Eſt quidam ignis infernalis, cujus gula eſt materia, turpitudo flamma, immunditia cinis, infamia fumus, tormentum finis.* Salvianus de nefando Pentapolitano populo deſoluto, & igne, & ſulphure cœlitus delapſo incinerato diſſerens, ait: *Diu profectò flagitioſiſſimus ille populus Sodomæ ignem illum accenderat, quo peribat, & ideò completis iniquitatibus ſui arſit flammis criminum ſuorum, tam malè enim de Deo meruit, ut gehennam, quæ in futuro judicio datur, etiam in hoc ſæculo ſuſtineret.*

Did. Stel. in c. 15. Luc. Libido ignis infernalis.
Salv. l. 9. de Provid.

12 S. An-

Digitized by Google

S. Ant. de Pad. D. 4. poſt Paſch. Laſcivus olla bulliens.

12 S. Antonius de Padua hominem carnalem, laſcivis immenſum, ollæ bullienti ſimilem eſſe dicit: *Faciunt ſicut olla poſita ſuper ignem, quæ ſpumam emittit. Olla eſt cor peccatoris, in quo eſt aqua concupiſcentiæ carnalis, cui ſupponitur ignis diabolicæ ſuggeſtionis, & ſic deſpumat luxuriam ſuæ confuſionis.*

S. Nil. de octo vitiis affect.

S. Nilus facilius eſſe dicit ab igne ſe ſubducere, quàm à voluptatibus declinare, cujus in *Orat. a. de luxuria* efficacem rationem adducit, dùm ita ſcribit: *Ad ignem potius ardentem, quam ad mulierem appropinqua, nam ſi ad ignem acceſſeris, dolore affectus celeriter reſilies, at ſi fœmina verbis incenſus fueris, haud ita facilè recedes*; Fœmina enim ignis quidam eſt, à quo libenter incaleſcimus, tametſi anima inde conſumatur, & ardeat. *Ad has prunas*, inquit Hugo Cardinalis, *multi ſe calefaciunt.*

NB. Hu. Card. ib.

Iſai. 50. 11.

13 Apud Iſajam dicitur: *Ecce vos omnes accendentes ignem, accincti flammis, ambulate in lumine ignis veſtri, & in flammis quas ſuccendiſtis.* Quot ſunt, qui inſtar puerorum, per medias obſcœnorum amorum ſuorum flammas deambulant, gaudent, & delitiantur? At verò Sanctum Ambroſium de luxuria differentem, velim audiamus, qui dicit: *Tranſiliamus ergo eam, ne nobis dicatur: Ambulate in igne flammæ veſtræ, quam accendiſtis; quoniam ſicut ille, qui alligat ignem in ſinu, veſtimenta comburet, ſic qui ambulat per ignem, pedes comburat neceſſe eſt, quoniam ſcriptum eſt: Ambulabit quis ſuper carbones ignis, pedes autem non comburet? Gravis ignis eſt, & ideò non demus illi alimenta luxuriæ, paſcitur libido conviviis, nutritur divitiis, vino accenditur, ebrietate flammatur.*

S. Ambr. l. 1. de Pœnit.

Nutrimenta libidinis.

S. Pet. Dam. opuſc. 17. de perf. Mon. c. 1

15 B. Petrus Damianus de nonnullis, quibus in venuſtiſſimo ætatis flore in venis bulliebat ſanguis, differens, ita ſcribit: *Fervent, fervent in oſſibus bella, & tamquam vagus Veſuvius, vel Æthna, vaporati corporis veſtri caminus flammarum globos eructat.* Quæ verba unicuique carnali homini adaptare poſſumus, qui in mediis obſcœni amoris ſui flammis poſitus, ludit, jocatur, & gaudet. Verè de his dici poteſt illud Micheæ 1. v. 9. *Deſperata eſt plaga ejus.* Et Jerem. 30. v. 12. *Inſanabilis fractura tua, peſſima plaga tua.* Corporis vulnera propter effluentem ſaniem, propter putredinem, & contagionis pericula exhorreſcimus; at verò hic ignis qui animam noſtram devorat, & conſumit, amatur, quæritur, ſuſpiratur, in ſinu adſtringitur, atque ideò ejus plaga incurabilis exiſtit.

Mich. 1. 9. Jer. 30. v. 12. Libidinis ignis amatur.

S. Aug. in Pſ. 57. Hic ignis animam conſumit.

15 Sanctus Auguſtinus qui uſque ad trigeſimum tertium ætatis ſuæ annum inſtar Salamandræ in medio hujus perniitioſi ignis vixit, ſuper Pſ. 57. ita ſcribit: *Concupiſcentia mala quaſi ardor eſt ignis, ignis conſumit veſtem, libido adulterii non conſumit animam? De cogitatu adulterii cùm loqueretur Scriptura, ait: Alligabit quis ignem in ſinu ſuo, & veſtimenta ſua non comburet? Geſtas in ſinu prunas, perforatur tunica, geſtas in corde adulterium, & integra eſt anima?*

Et omnes virtutes. S. Th. à Villa Nov. ib. Job 31. 12.

16 Experientia docet, quòd quiſquis ad ignem proximè accedit, ab illo conſumatur, ac devoretur. Sanctus Thomas de Villanova, verba illa: *Omnia eradicans genimina*, declarans ait: *Nihil in homine quem poſſidet, ignis hic relinquit inuſtum, etſi fuerit quiſpiam in juventute ſua omnium virtutum decore præfulgidus, & veluti Paradiſus Dei, vernantibus undique, & fragantibus gratiarum liliis dealbetur, ſi ſemel intima ejus hic penetraverit rogus, totum funditus eruit, totum abſumit, totum redigit in favillam, ex amœno Paradiſo in deſertum horridum, & ex Angelo reducit in beluam.* Sanct. Bernardus hìc eſt audiendus, qui dicit: *Omnes animæ virtutes corrumpit.* Sanctus Gregorius in Jobum commentans, eamdem à Thoma de Villanova adductam tradit expoſitionem: *Omnia eradicans genimina*, ita ſcribit: *Quia nimirum reatus hujus facinoris non ſolùm uſque ad inquinationem maculat, ſed uſque ad perditionem vorat, & quia quamvis alia fuerint opera bona, ſi luxuriæ ſcelus non abluitur, immenſitate hujus criminis obruuntur.* Oblituſne es ejus, quod filio prodigo accidit? *Poſtquam omnia conſumpſiſſet, facta eſt fames, &c.* id eſt, ut S. Ambroſius ait: *Fames non epularum, ſed bonorum operum, atque virtutum.* S. Antonius de Padua de eodem inquit: *Dicitur quòd iſte diſſipavit bona ſua. O quot cum iſtis mulieribus bona ſua diſſipant & conſumunt!*

S. Ber. de interi. Dom. c. 19. S. Greg. l. 21. mor. c. 9.

Luc. 15. 14. S. Ambr. l. 7. in Luc. c. 15.

S. Ant. de Pad. Sabb. poſt Dom. 2. Quadr.

Cum luxuria nulla virtus.

17 Et quidem parum futurum eſſet, ſi bona tantùm diſſiparentur temporalia, at verò quod peſſimum eſt, omnia bonorum operum merita dilapidantur, amittuntur dona, virtutes, & gratia, & quidquid in vita ſua boni fecerunt, miſerè prodigitur. Hugo Cardinalis verba illa: *Diſſipavit ſubſtantiam ſuam vivendo luxurioſe*, ita explicat, ut ſenſus ſit: *ratione, memoria & ingenio, cæteriſque naturæ dotibus ſibi traditis, abuſus eſt. Quanto perniitioſior cæteris ſit luxuria*, inquit Villanovanus, *ex hoc poteris comprehendere, quia nullum ſecum commorari bonum, nullam ſecum compatitur adeſſe virtutem. Dedit ærugini fructus eorum*, inquit Pſalmiſta; Quænam verò eſt hæc ærugo, quæ totam meſſem & omnes ejus fructus devorat? Sanctus Hieronymus ait: *Ærugo libido eſt, hæc omnia bona diſperdit, omnia eradicans genimina: O luxuria peſſima virtutum deſtructio.* Lamentatur Sanctus Auguſtinus, *Charitatis diminutio! ſi luxuriari volueritis, nunquam charitatem habere poteritis: charitas enim eſt virtus, quæ conſummatio, & perfectio aliarum virtutum dicitur, ſic & luxuria deſtructio, nam nulla virtus, nulla bonitas, nulla ſapientia cum luxuria ſtare poteſt, nulla juſtitia, ſed omnis perverſitas in ea regnat.*

Hug. ib.

S. Th. à Vill. nov. ib.

Pſ. 77. 47.

S. Hieron. ib.

S. Aug. ſer. 47 ad Frat.

DISCURSUS IV.

ARGUMENTUM.

Vitium carnis à Deo nos ſeparat, ejuſque notitia, & lumine, nec non omni vero ſpiritu, & devotione nos privat.

THEMA.

Dixit Deus: Non permanebit Spiritus meus in homine, quia caro eſt. Gen. c. 6. v. 3.

1 CReator noſter, ut Sacer Chroniſta ſcribit, *Vidit cuncta quæ fecerat, & erant valdè bona*; Et quidem tametſi poſt productum ex nihilo univerſum, præcipuè verò Microcoſmum, id eſt, parvum hominis mundum, cunctas quæ à ſapientiſſima, & potentiſſima illius dextera emanarant, creaturas approbarit, in iiſque mirè ſibi complacuerit, nihilominus paulò poſt ipſum dixiſſe legimus; *Pœnitet me feciſſe, non permanebit ſpiritus meus in homine*, cujus rationem mox reddit ſequentibus verbis, dum ſubjungit: *Quia caro ſunt.* Jam enim homo ſe deliciis, & voluptatibus carnalibus immerſerat, ac proindè ab eo qui puriſſimus ſpiritus eſt, derelinqui merebatur. Porrò ſicut anima vitam corpori præſtat, ita quoque ſpiritus, & gratia divina animam vivificat, & tamen hic ſpiritus per peccatum carnis amittitur. *Vita carnis tuæ anima eſt*, inquit Sanctus Auguſtinus, *vita animæ tuæ Deus eſt, quomodo moritur caro amiſſa anima, ſic moritur anima amiſſo Deo, qui eſt vita ejus*; hæc autem vita, & hic ſpiritus (*ſpiritus eſt qui vivificat*) amittitur per vitium carnis; *Non permanebit ſpiritus meus in homine, quia caro eſt.* Sanctus Ambroſius ait: *Non permanebit, inquit Deus, ſpiritus meus in hominibus, quia carnes ſunt; quo oſtendit Deus, quia carnali immunditia, gravioris labe peccati, gratia ſpiritualis avertitur.* Optimè hæc veritas conſonat cum illa à Paſchaſio Tyranno Sanct. Luciæ facta comminatione, quæ cùm proteſtata fuiſſet dicendo: *Caſtè viventes templum ſunt Spiritus Sancti*, reſpondit ſacrilegus: *Jubebo te ad lupanar duci, ut te Spiritus Sanctus deſerat.* Tritum eſt illud axioma Apoſtoli dicentis: *Caro concupiſcit adverſus ſpiritum, & ſpiritus adverſus carnem*; Et ideò ſi in hoc conflictu caro prævaleat, conſequens eſt, ut ſpiritus in fugam mittatur, utpotè qui cum hoc carnis vitio omninò eſt incompatibilis. Unde idem Apoſtolus ad Galatas ita ſcribit: *Sed quomodo tunc is, qui ſecundum carnem natus fuerat, perſequebatur eum, qui ſecundum ſpiritum, ita & nunc.* Ubi per Iſmael caro figurabatur, per Iſaac ſpiritus, per Satam virtus, quam illa ſecum compati nequit. S. Thomas de Villa nova inquit: *Si quis illecebroſis turpitudinibus ſordidatur, in hunc ſpiritus Dei non intrat, quoniam puritatis amator eſt.* Pſalmiſta inquit: *Ignis accenſus eſt in Jacob, quia non crediderunt in Deo*; hic autem ignis carnalitas eſt; unde Hugo Cardinalis inquit; *Ignis peccati, ſcilicet luxuria, de quo Job 31. Ignis eſt, uſque ad conſumptionem devorans, & omnia eradicans, quia ut dicit S. Gregorius, cum luxuria ſemel mentem invaſerit, nullum bonum cogitare permittit.*

Gen. 1. 31. Carnis vitio Deus offenditur.

Gen. 6.

v. 3.

S. Aug. t. 47. in Joan.

Joan. 6. 64.

S. Amb. l. de fuga ſæc. c. 3.

Gal. 5. 17.

Gal. 4. v. 29.

S. Th. Vill. ſer. de Pentec.

Pſ. 77. 21.

Hu. Card. Job 31. 12.

2 Porrò ut conſtat, populus Dei electus *Iſrael* vocabatur,

Pſ. 72. 2.

Digitized by Google

batur, quod idem eſt quòd *videns Deum*, ac proindè *Iſraelita*, quaſi *videntes Deum*: *Notus in Judæa Deus, in Iſrael magnum nomen ejus*: & tamen quis eſt qui neſciat, quantum per hoc peccatum à lumine, & notitia Dei declinarint? ac proindè Iſaias in principio Prophetiæ ſuæ ſtupefactus cœlum pariter, & terram in unam ſecum admirationem invitabat. *Deus Judaicum populum*, inquit S. Zeno, *luxuria æſtu exuberante corruptum, publica increpatione confutat, cœlum terramque teſtes citat, ut exaggeret crimen, filios appellat, ut abdicatos; exaltatos, ut ruina timeatur; ſpretores ſui, ut impios monſtret*. S. Cyr. Iſraelitas in Ægypto ad ollas carnium ſedentes conſiderans, inquit: *Cum per multa tempora inter Ægyptios verſati eſſent Iſraelitæ, & nullum eſſet peccati genus, in quod lapſi non eſſent, cùmque voluptatibus illi regioni propriis oblectarentur, non ignorabat Moyſes, ſegniores ea de cauſa factos eſſe*. S. Bernardinus qui, utpotè doni virginitatis inſignis cultor, vitium huic virtuti contrarium ſummè deteſtabatur, ita ſcribit; *Per luxuriam homo impeditur redire ad Deum, quia anima non poteſt redire, & amare ſine cognitione, juxta illud Auguſtini: Inviſa diligere poſſumus, incognita nequaquam, ſed luxuria carnalis deſtruit cognitionem*; ad eum ferè modum, quo nebula in aere impedit claritatem ſolis. Sanctus Thomas de Villa nova in ſermone de Sancta Dorothea inquit: *Quis conſenſus Spiritui Dei cum libidine? aut quæ convenientia ſapientiæ ad illecebram? non immittet Deus pretioſiſſimum, puriſſimumque ſpiritus ſui liquorem in vas inquinatum: atras nubes radius ſolaris non penetrat*.

Libido Dei notitiam aufert. — *S. Zeno l. 3. ſer. 15.* — *S. Cyrill. Alex. l. 2. de ador.* — *S. Bern. t. 4. ſer. 31. de Luxur.* — *S. Th. Vill. er. de S. Dor.*

3 Obſervanda eſt hoc loco ad propoſitum noſtrum parabola illa nuptiarum, quibus illi aſſiſtere renuerunt, qui amore, & affectu ſuo terrenarum rerum fruitioni, & gaudiis immerſi erant: *Illi autem neglexerunt*: illi enim revera cœleſte manna nauſeant, qui ſtomachum ſuum ſarina Ægyptiaca plenum habent, quique recordantur, jugiter ſe aliquando ſediſſe *ſuper ollas carnium*. Albertus Magnus ait: *Neglexerunt, non curantes epulas ſpirituales, delitiis carnis reſoluti*.

Libidinoſi nauſeant Cœleſtia. — *Matth. 22. 5.* — *Alb. Mag. ib.*

4 Ponderari quoque meretur, quod ſemini illius patri, quod inter ſpinas ſuffocatum interiit, accidiſſe in Euangelio refertur: *Semen eſt verbum Dei*. Devotio enim, ſpiritus, pietas, & timor Dei inter carnis voluptates, & delectationes planè amittuntur: *Quod autem in ſpinas cecidit, hi ſunt qui à voluptatibus vitæ euntes ſuffocantur, & non referunt fructum*. Porrò ſimilitudo, quæ ſpinas inter, & carnis voluptates verſatur, in hoc dici poteſt conſiſtere; ſpinæ enim meliorem, magiſque ſubſtantioſum terræ humorem imbibunt, ſterilemque, & infœcundum bono ſemini relinquunt; ita pariter voluptates carnis intellectum, affectum, aliaſque animæ potentias adeò abſorbent, ſibique attrahunt, ut pro applicatione ſui, ad res divinas omninò ſteriles remaneant, naturam noſtram corruptam, ad voluptates totaliter inclinant, ideòque à corporis maceratione, à jejuniis, diſciplinis, oratione, ſolitudine, aliiſque pietatis exercitiis horrorem, & averſationem concipiunt, omniaque bona propoſita deſerunt; unde ſequitur, quòd ut S. Philippus Nerius dicebat, quantum amoris creaturæ, quàm amamus, tribuitur, tantumdem poſtea Creatori ſubtrahatur.

Luc. 8. 11. — *Luc. 8. 15.*

5 S. Iſidorus ſtultitiam cujuſdam hominis redarguit, qui Deum rogabat dicendo: *Confige timore tuo carnes meas*, idque eo tempore, quo ad indulgendum corpori ſuo omnem laſcivium eſt proclivis. *Quæ eſt hæc amentia, quòd cùm carnem tuam crapula, & aſſidua ebrietate pinguefacias, ac ſagines, ignemque igni addas, & nullam non voluptatis viam novam rimeris, & libidinem ſopitam quoque excites, & inſtiges ultro, tamen in precibus dicere auſis: Confige timore tuo carnes meas? Nam ei quidem qui jejuniis, & humicubationibus, & per vigilias carnem ſuam tabefacit, & ſpiritus habenis obſequentem ipſam exhibet, aptiſſima convenientiſſimaque eſt hæc precatio; qui verò id, quod tu facis, ita parat, & aſſuefacit carnem, ut luxuria exultet, quique luxurioſas commeſſationes, & temulentiam perpetuò aſſectatur, unde voluptates ebulliunt, ei non modo non convenit iſta precatio, verum etiam ludibrii, imò plena periculi eſt*.

S. Iſid. Pel. l. 4. ep. 4. Pſ. 118. 120.

6 *Qui autem in carne ſunt*, inquit Apoſtolus in Epiſtola ad Romanos, *Deo placere non poſſunt*: ubi Theophylactus ait: *Affectus carnis mors; affectus ſpiritus vita; Affectus carnis inimicitia eſt ad Deum*. Notandum verò; Apoſtolum in hiſce verbis non loqui de corpore, & de carne, qua ſumus veſtiti, ſed de vita carnali, quam ducimus: *Non ſubſtantiam carnis, ſed craſſam, & carnalem vitam, & quæ totum hominem carnem efficit, ſic nominat; Deus hoc ſenſu in Veteri Teſtamento inquit: Non permanebit Spiritus meus in his, quia caro ſunt*. S. Bernardinus de luxurioſo inquit, ipſum nequaquam dicere poſſe: *Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua, ſuper mel ori meo*, idque per hoc, quod quotidie practicatur, oſtendit; *Elevatur corpus Chriſti in Eccleſia, & ſit ibi amaſia luxurioſi, potiùs reſpicit ibi amaſiam, quàm Corpus Chriſti pretioſum; ſimiliter ſi prædicet Prædicator, & ſit ibi amans, & amat, nihil horum, quæ de Paradiſi delitiis dicuntur, audietur ab eis*.

Rom. 8. 8. — *Theophyl.* — *Libidinoſi Deo placere non poſſunt.* — *S. Bern. t. 4. ſer. 31. Pſ. 118. 103.* — *NB.*

7 De Præcurſore Chriſtus loquens, dicit, quòd ſit *Vox clamantis in deſerto*; at verò cur hæc ſonora Spiritus Sancti tuba, quæ prædicatione ſua aſpides ſurdas, in cœleſtes tranſmutabat Angelos, cur, inquam, non potiùs in ampliſſima Jeroſolymorum civitate reſonabat, ubi ingens erat populi, verbo divino extremè indigentis multitudo? Scitiſne, cur id factum fuerit? Si Jeroſolymis prædicaſſet, utique velut in deſerto quodam prædicaturus, laborque ejus inutilis, & infructuoſus futurus fuiſſet, quia

Regis ad exemplum totus componitur orbis.

Rex autem Herodes inceſtuoſæ Herodiadi omninò deditus erat, & ideò vitium carnis in ea civitate, adeò pervulgatum, & ſolemne erat, ut etiam nobiliſſimæ mulieres, hoc ſe vitio commaculare, & famoſæ meretrices fieri non erubeſcerent, prout videre licèt in nobiliſſima illa Magdalena, quæ licèt diverſorum caſtellorum Domina eſſet, tamen erat publica, & famoſa *in civitate peccatrix*; ubi autem hoc vitium invaluit, omnis ibi affectus, omne deſiderium, omniſque animi applicatio ita abſorbetur, ut nec Dei, nec animæ, ſed ſolius libidinis explendæ habeatur ratio: *Quod autem in ſpinas &c. non referunt fructum*.

Matth. 3. v. 3. — *Jeroſolymis commune carnis vitium.* — *Luc. 7. v. 36.* — *Luc. 8. v. 15.*

8 Theophylactus ſuper illa verba Apoſtoli ad Epheſios: *In deſideriis carnis noſtræ facientes voluntates carnis, & cogitationum*, ita ſcribit: *Porro quod carnem non accuſet planè oſtendit; cum enim dixiſſet: facientes voluntates carnis, ſubjungit: Et cogitationum, hoc eſt, nihil ſpirituale ſentientes*. Quiſquis enim carnis vitio deditus eſſe incipit, ſimul & ſemel ſpiritui renunciat: *Carnalis homo*, inquit S. Joannes Damaſcenus, *mentem ad contemplationem minimè excitatam habens, vel potius etiam in carnis affectu, tanquam in carne defoſſam gerens, ſpiritualis veritatis lumen proſpicere nequit*. Sicut enim ſpinæ radios Solis, aerem, rorem, aliaſque ſalutares, & benignas cœli influentias impediunt, ne ſemen in agro fœcundetur, eodem modo voluptates, & delitiæ carnales animam, & cor hominis carnalis impediunt, ne gratiæ dona, conſolationes ſpirituales, devotio, tamquam ros quidam cœleſtis penetrare valeat. Unde Beatus Laurentius Juſtin. dicit: *Ipſa quoque voluptates animæ impediunt ſalutem, oblivionem Dei inducunt, à ſapientia mentem retrahunt, ſterilitatem bonorum operum inferunt, auferunt animi virilitatem, hominem impatientem faciunt, & ſpiritualibus delitiis cor privant*.

Theophyl. Epheſ. 2 v. 3. Omni devotione privat libido. — *S. Jo. Damaſ. Paral. l. 3. c. 66.* — *S. L. Juſt. in l. de lig. vit.*

9 D. Chryſoſtomus ad illud Apoſtoli Theſſalonicenſibus tranſcriptum monitum ſe reflectens, in quo dicit: *Spiritum nolite extinguere*, hæc verba habet: *Quoniam nox eſt, & in hac nocte ambulamus, dedit nobis Deus præclaram lampadem, ut qui Spiritus Sancti gratiam in animis noſtris accenderet; ſed hanc lucem alii quidem acceptam, ſplendidiorem fecerunt, latam, & hilarem, ut Petrus, & Paulus, & omnes illi Sancti; alii etiam extinxerunt, ut ille qui in Corintho eſt ſcortatus. Propterea dicit Paulus: Spiritum nolite extinguere, hoc eſt, gratiam, ita enim mos eſt ei vocare gratiam ſpiritus, eam autem extinguit vita immunda*.

D. Chryſoſt. Hom. 1. in 1. ad Theſſ. c. 5. — *1. Theſſ. 5. 19.* — *Spiritum S. extinguit.*

10 S. Th. de Villanova, Deum parcum, & avarum eſſe obſervat in donis ſuis erogandis iis, qui voluptati etiam licitæ vacant, quales ſunt conjugati, citatque authoritatem S. Hieron. dicentis: *Prophetas Dominus conjugatos tempore conjugalis amplexus Spiritus Domini non tangebat, non quia vitæ ibi aderat culpa, ſed quia ſpirituali non congruit ſplendori carnis obſcœna voluptas*. Quoties impudica illa mulier Dalila ex Samſonis ore elicere tentavit, in quonam præcipuè ejus fortitudo conſiſteret? verumtamen ſæpius repulſam paſſa nihil obtinuit: At verò

S. Thom. Villan. ſer. 1. de S. Ildeph. — *Dona ejus aufert.* — *Jud. 16. v. 19. v. 20.*

quan-

Digitized by Google

in Jeruſolymis erat, templum, & cognominare Jovis Olympii; at verò obſerveti velim, quid inſuper, adjunxerit: *templum luxuria, & commeſſationibus gentium erat plenum, & ſcortantium cum meretricibus, ſacratiſque ædibus mulieres ſe ultro ingerebant*. Et ideò ſententia eſt S. Ambroſii dicentis: *Ubi cœperit quis luxuriari, incipit deviare à vera fide*. Jeremias de oblationibus, quas ſacrilegi homines falſis ſuis numinibus litare ſolebant, diſſerens inquit: *Mulieres conſpergunt adipem, ut faciant placentas Reginæ cœli, & libent Diis alienis, & me ad iracundiam provocent*; ecce tibi quàm verum ſit, quòd lubricus hic ſexus præcipuum ſit Idololatriæ introducendæ inſtrumentorum. Unde Sanctus Epiphanius ait: *Quamobrem hujus ſectæ mulieres illud demum offerendum fortunæ poculum inſtaurerant, ac Dæmoni non DEO menſam inſtruunt, uti ſcriptum eſt, ac cibis impiis veſcuntur, id quod ſacra littera teſtantur Jerem. 7. verſ. 15. Mulieres ſubigunt farina, & filii colligunt ligna, ut faciant placentas militiæ cœli*.

v. 2.
v. 4.
S. Ambr. ep. 40. l. 1.
Jer. 7. 18.
Epiph. c. 2. l. 9. od. 7. Hær.

6 S. Thomas de Villanova de libidinoſo quodam diſſerens inquit: *Libidinoſus utique abſorptus eſt in libidinem, neque Deum, neque Sanctos reveretur, & diligit*. S. Bern. de S. Chryſantho martyre, Polemii Alexandrini nobiliſſimi viri filio, in hac alma urbe magnoperè æſtimato juvene, egregium quoddam facinus refert. Hic enim Chriſtianus factus, fidem Chriſti publicè annuntiabat, quod cum in Patris ſui notitiam deveniſſet, hic timens, ne ob id facultates ſuas pariter, & filium ob tyrannorum perſecutionem amitteret, filium ſuum in obſcurum carcerem conjectum, pane tantùm, & aqua nutriri juſſit: cùm verò per hoc nihil proficeret, quin potiùs filius ejus conſtantior Chriſti confeſſor per hanc patris ſui ſævitiem evaderet, hoc Patri à certo quodam viro propoſitum eſt conſilium: *Si filium tuum ab hac uſurpatione conaris eripere, magis eum deliciis, & voluptatibus occupa, & cujuſcumque elegantiſſimæ atque prudentiſſimæ puella conjugio trade, & cum didicerit eſſe maritus, obliviſcetur eſſe Chriſtianus. Audiens hoc Pater, jubet ſericis veſtibus ſtrata parari, ipſum quoque conferens de ſqualida habitatione, veſtibus fecit pretioſis indui, & ponere eum in triclinio, elegit quinque pulcherrimas virgines ex ancillis ſuis, & accuratis veſtibus, & ornamentis compoſuit, & cum Chryſantho poſuit, & comminatus eſt eis: niſi vos veſtris locis, & amplexibus eum revocaveritis ab intentione Chriſtianitatis, faciam vos diverſis interimi ſuppliciis*. Quonam verò armaturæ genere ſanctum hunc juvenem in hoc periculoſo certamine uſum fuiſſe exiſtimatis? *Jacebat in oratione immobilis, & oſcula earum quaſi viperas ſpernens, clamabat ad Dominum dicens: Exurge Domine, adjuva me*; adverſùs omnes hos ſibi intentatos muliercularum inſultus, ſcutum ſibi aſſumpſit orationis, & omnes illarum conatus glorioſè devicit. Ex quo facto clarè videtur, in quod periculum deferendæ fidei, oblectamenta carnis animam hominis inducant.

S. Th. Villan. de S. Ildeph.
S. Bern. t. 4. ſer. 15.
Exemplum.
Libido per ſe medium ad Apoſtaſiam.

7 S. Cyrillus Alex. concluſionem hanc tamquam indubitatam firmiter ſtatuit, quòd ſcilicet impudicitia ſola Idololatriam in hunc mundum invexit: *Nempe voluptatis libido*, inquit, *nec aliud quicquam Idololatriæ morbum effecit*. Cùm ſanctiſſimus ille juvenis Joſaphat in Religione Chriſtiana ſolidè conſtans perſiſteret, Rex verò Pater ejus, ut eum Apoſtatam efficeret, & ad Idololatriam revocaret, omnis generis impedimenta, & offendicula excogitare niteretur; Tenda hoc ei conſilium ſuggeſſit, ut ſcilicet pulcherrimarum virginum conſortium ei adjungeret, ſic enim futurum eſſe, ut animus ejus paulatim labefactatus emolleſceret: at verò Joſaphat in hoc prælio conſtitutus, ut Damaſcenus inquit, omnes illarum illecebroſos conatus generosè elidere novit: *Nam amorem amari, hoc eſt, impudico divinum opponit, ſibique pulchritudinem illam omni ſermone præſtantiorem, quam puræ animæ in Chriſti ſponſi nuptiis, ex quibus illi, qui nuptialem tunicam conſpurcarint, ejicientur, habituræ ſunt, in memoriam revocat*. Poſt multos, eoſque omnes potentiſſimos inſultus ſuperatos, aſtutiſſimus ſerpens, qui ſe illum in Apoſtaſiam à fide deturbaturum eſſe ſperabat, cordi juvenis deſiderium quoddam ingeſſit, ut virginem quamdam, inter omnes quæ ad illum pervertendum introductæ fuerant, pulcherrimam, eamque Regis cujuſdam filiam, licèt in ſervitutem à patre ejus ſubactam, Chriſto lucrifacere poſſet, (*quam Pater, ut eximia pulchritudine præditam, ad labefactandum, & dejiciendum filii animum miſerat*.) Sanctus igitur juvenis erga hanc virginem compaſſione commotus, ad eam in fidei Chriſtianæ dogmatibus catechizandam ſe accingebat, quia verò *rem hanc Diabolicum commentum eſſe minimè advertebat, ſtatim improbus ſpiritus mulieri in mentem immittit, ut fraudis laqueos explicaret, ac Deo charam illam animam in libidinis foveam præcipitem traheret*. Quare ipſa ſe ſancti lavacri cupidam quidem eſſe dixit, cum hac tamen conditione, ut is ſe illi per nodum conjugalem indiſſolubiliter adſtringeret: Quod cùm Joſaphat ſe facere haudquaquam poſſe diceret, ipſa efficaciſſimis ei rationibus gratiſſimum ab ipſo obſequium DEO præſtandum eſſe oſtendit, ſi ei ſe per matrimonii vinculum copularet, tum quod hac ratione eam ad fidem converſam Chriſto lucraretur, tum quod matrimonium à Chriſto inſtitutum Sacramentum eſſet, huncque diſcurſum per varias rationes, & adducta pluríma Scripturæ loca confirmabat: *His verbis utens, eumque demulcens, ac retia, ac laqueos ipſi, tum à dextris, tum à ſiniſtris, undique nectens, animi ipſius turrim labefactare incipiebat. Vitii autem ſator, atque proborum virorum hoſtis, labantem ipſius animum conſpiciens, ſtatim peſtiferos ſpiritus, qui una cum ipſo aderant, appellat: Cernite, inquit, quonam pacto puella illa ea perficere contendat, quæ nobis perfici nequiverunt*. Jam igitur inexpugnabilis illa arx mentis Joſaphat nutabat, quando Deus quemdam illi ſupernæ lucis radium immiſit, eoque mediante illi antiqui adverſarii technas, & fraudes detexit, eumque cunctis Diabolicis inſidiis ſuperiorem, & glorioſum victorem effecit.

S. Cyril. Alex. ho. 6. de Feſt. Paſch.
Ad Idololatriam efficax.
S. Jo. Dam. Hiſt. c. 30.

8 Quod ſi quis, quantum carnis vitium animæ cujpiam quantùmvis ſapienti, & circumſpectæ prædominetur, ut eamdem in peccatum infidelitatis prolabi faciat, perſpicuè agnoſcere deſiderat, ſapientiſſimum omnium hominum, qui unquam in terris fuerunt, aut futuris ſæculis erunt, conſideret: Nam *Salomon immoderato uſu, & aſſiduitate mulierum*, inquit Sanctus Antonius de Padua, *ad hoc uſque perductus eſt, ut templum idolis fabricaret, qui prius templum DEO conſtruxerat*. Etenim nullum uſpiam reperietis hominem, qui majori cum induſtria, & conatu, cultum veri Dei per ritus, & ceremonias ſacras promoverit, aut qui majori cum magnificentia, ſumptuumque impendio templa in ejus honorem erexerit, & tamen per lubricitatem carnis ad idololatrandum permotus fuit. Idipſum Sanctus Gregorius diu ante benè animadverterat, dum ait: *Qui prius templum DEO conſtruxerat, aſſiduitate libidinis, etiam perfidia ſubſtratus, idolis conſtruere templa non timuit*. Unde Sanctus Ambroſ. monet, dicens: *Sæpè illecebra mulieris decepit etiam fortes maſculos, & eos à religione fecit deficere, & ideo tu vel amorem, vel errorem cave*.

Salomon libidine ductus ad Idololatriam.
S. An. de Pad. ſer. in Dom. 14. poſt Trin.
S. Greg. l. 13. mor. c. 13.
S. Ambr. l. de Abr. c. 19.

9 De quonam alio, quàm carnali homine, Sanctum Paulum loqui voluiſſe exiſtimatis, quando dixit: *Quorum DEUS venter eſt*? Hic enim alium DEUM non habet, quàm ventris, & corporis ſui voluptatem; ac proindè Sanctus Gregorius Nyſſenus de virginitate diſſerens ait: *periculum non leve eſt, ne voluptatum uſu quaſi eſca deceptus, nihil aliud in bonis eſſe putet, quam illud, quod cum ſuavitate quadam carnis percipitur ſenſibus*. Sanctus Zeno de laudibus pudicitiæ, & impudicitiæ enormitate loquens, hæc dicit: *In idolis Dea eſt, in cultoribus eorum miniſtra*. Idem quoque Sanctus de Venere, quæ idem eſt, quod impudicitia, & à Gentilibus tamquam Dea adoratur, inquit: *Diaboli eſt mancipium, ejus enim poſſidet regnum, nam Deos ipſa genuit, ipſa intulit mundo, per quos, aut in quibus Diabolus colitur. Ipſa Jovem innumerabilibus, variis, magniſque criminibus maximum fecit, Ipſa Herculem novellæ deterior facibus libidinum turpiter vicit, quem terribilis turba monſtrorum ſuperare non potuit*. Adducit ejuſdem Veneris exemplum, de qua ſubjungens ait: *Ad exprimendam vim impudicitiæ viſa ſunt neceſſaria, ut ſcias unuſquiſque, ad Idololatriam pertinere luxuriam*.

Phil. 3. 19.
Libidinoſis Deus venter eſt.
S. Greg. Nyſſ. de virgi. c. 8.
S. Zeno l. 1. ſer. 7.

10 Sanctus Auguſtinus circa Salomonem quæſtionem movet dicens: *Salomon vir tanta ſapientiæ, numquidnam credendum eſt, quòd in ſimulachrorum cultu crediderit aliquid utilitatis? ſed mulierum amori ad hoc malum trahenti reſiſtere non valuit, faciens, quod ſciebat non eſſe faciendum, ne ſuas quibus deperibat, atque diffluebat, mortiferas delitias contriſtaret*. Idem Sanctus

S. Aug. T. 3. l. 11. de Gen. ad lit. c. 42.
Salomon à feminis ad Idololatriam inductus.

Do-

Doctor idipſum alibi reperit, Aaronis adducens exemplum. *Sicut enim*, inquit, *Aaron erranti populo ad idolum fabricandum non conſenſit inductus, ſed ceſſit obſtrictus; nec Salomonem credibile eſt errore putaſſe idolis eſſe ſerviendum, ſed blanditiis fœmineis ad illa ſacrilegia fuiſſe compulſum.* Apud Gentiles namque falſos Deos ſuos per aliquot obſcænitatis actus honorare in uſu poſitum erat.

Libidinis morbi meno deteſtatur. Jud.6.25.

11 Quando Deus Gedeonem ad Idololatriam, quæ in populo Iſraelitico multum invaluerat, diſſipandam elegit, hoc illi præceptum impoſuit: *Deſtrues aram Baal, quæ eſt patris tui, & nemus, quod circa aram eſt, ſuccende.* Circa quæ verba Abulenſis dicit, antiquos circa templa, & altaria Deorum ſuorum, denſas foliſos fuiſſe plantare arbores, ut ſub illis ſe poſt ſacrificia ſua oblata ſubducentes, ſub earumdem umbra in omnibus ſe turpiſſimæ libidinis actibus polluerent: *Ut expletis ſacrificiis vacarent libidini inter ipſas arbores, & hoc maxime in ſacrificio Priapi.* Et hæc cauſa eſt, cur Deus in Deuteronomio præceperit, ne quis juxta altaria in ejus honorem erecta, arbores plantare præſumeret, ut videlicet per hoc, quantum divinus ejus cultus vel minimam hujus vitii umbram deteſtetur, oſtenderet.

Abu.lib.q.34.

Hiſtor. ſacra nu.12.docet: ad Apoſtaſiā inducere luxuriam.

12 Celebris eſt hiſtoria illa, quæ in Lib. Numer. cap. 23. recenſetur. Etenim ſacrilegus Balaam, ad hoc ut populus Hebræorum à Deo vero abalienaretur, & relicto Deo ſuo tantò faciliùs diſſipari, & ſuperari poſſet, hoc Moabitis, & Madianitis conſilium ſuggeſſit, ut expoſitis in eorum libidinem mulieribus ſuis, eas ad fornicandum cum illis inducerent. At verò dicat aliquis, qua ratione illis perſuaderi potuit, ut ad mulieres ſuas publicè in proſtibulo exponendas adeò prompti efficerentur? & hoc quidem indiſcretioni exercitus cujuſdam, qui ex Ægypto veniens vili ſervitutis, & circumciſionis cauterio, & ſignaculo notatus erat? Ergone fieri potuit, ut non abhorrerent populum illum, qui manus ſuas etiamnum luto Ægyptiaco coinquinatas habebat, & paulò ante ſub Ægyptiorum virga, & baculo educatus fuerat? Bella eo præcipuè fine inchoari, & excitari ſolent, ut honor, & æſtimatio publica conſervetur, non verò ultro citroque prodigatur. Et quidem, quod maximè mirandum venit, hoc etiam quod mulieres illæ, quæ Hebræis proſtituendæ erant, non viles, & plebejæ, ſed nobiliſſimæ, maximèque conſpicuæ erant, eæque non caſualiter, ſed ex deliberato Optimatum conſilio, & regii præcepti authoritate proſtituebantur. Ergone facultates, vitam, & domicilium ſuum pluris faciebant, quàm honorem? Scitiſne quid ad hoc reſponderi poſſit? Nimirum falſorum Deorum ſuorum cultum propriæ æſtimationi longè præferebant, credentes quòd illos per hæc ſacrilega, & abominanda impudicitiæ ſacrificia maximoperè honoraturi eſſent, & ideò eminentiſſimam virtutum omnium, Religionem videlicet, ſibi objecti loco ob oculos ſtatuentes, filiarum, uxorumque ſuarum honeſtatem, & pudicitiam publicè proſtituebant. Verumtamen cum hac lege mulierum pudicitiam prodigebant, ut priùs fornicarii, & adulteri de cibis Diis ſuis oblatis, & conſecratis comederent, eorumque ſimulacbra adorarent, ac demum veri Dei cultum, & religionem abjurarent, & renegarent. Probè namque Gentiles noverant, quantum hæc fræni ad omnem impuritatem committendam relaxatio falſis fictiſque numinibus ipſorum placeret, ſiquidem per hoc Infantes Deorum ſuorum libidines imitabantur; quia ſi Jupiter, Saturnus, Neptunus, Venus, Vulcanus, & omnes alii Dii benè examinentur per conſcriptas de illis veterum hiſtorias, adulteriis, aliiſque ſimilibus, imò pejoribus ſordibus ad gulam uſque immerſi comperientur.

13 Eadem Madianitarum hiſtoria etiam in Apocalypſi his verbis inſinuatur: *Habes illic tenentes doctrinam Balaam, qui docebat Balac mittere ſcandalum coram filiis Iſrael, edere, & fornicari*, id eſt, ut inquit Hugo Cardinalis, *edere de ſacrificiis idolorum, id eſt, de his quæ ſunt idolis immolata.* Baſilius Seleucus filios Seth, à mulieribus de progenie Cain deſcendentibus ſeductos, comparat cum populo Iſraelitico fornicante cum Madianitis; unde ait: *Quod & Iſraeli poſtea contigit, nam cum Madianitas acies deviciſſent, capti ſunt amore muliebri, & in pretium intemperantiæ, idolorum veneratio ab iis repoſcebatur*, Sanctus Ephrem in hujus prævaricationis deteſtationem ita ſcribit: *Noſſe cupis quàm gravis, & periculoſa ſit fornicatio? Quos occidere nequiverunt in eremo morſus ſerpentum, hos Madianitarum fornicatio proſtravit, & per fornicationem etiam idolorum victimam comedere non recuſarunt.* Oleaſter ex hac hiſtoria ſequentem elicit moralitatem: *Etſi*, inquit, *omni tempore ſervus DEI debet fornicationum, & vitia alia, quantum poteſt, vitare, & ſibi proſpicere, tunc tamen maximè, cum ſibi offertur occaſio peccandi. Sunt enim multi viri religioſi, qui religioſiſſime agunt, dum ſeſe illis nulla offert peccandi occaſio, qui facile nulla occaſione cadunt.*

Apo c.2.14.

Hug.Cardin. Baſil.Seleuc. orat.5.

S.Ephrem. Paræn.37.c.9.

Oleaſt. ibid. Omnis occaſio vitanda, non ſemper principiat.

DISCURSUS VI.

ARGUMENTUM.

Carnis vitium origo, & cauſa eſt hæreſum, ſiquidem carnales homines ab hoc vitio ſeducti in multos labuntur errores.

THEMA.

Mulieres apoſtatare faciant ſapientes. Eccleſiaſt. 19. verſ. 2.

1 CONcupiſcentia carnalis, ipſamet æterna Veritate teſte, ut Eccleſiaſticus ait, certiſſimum cauſat fidei naufragium: *Mulieres apoſtatare faciunt.* S. Ambroſius in quadam Epiſtola ſua ſcribit, quòd Hebræi ſe in pœnam peccatorum ſuorum à DEO derelictos, ac proindè ab inimicis ſuis ſuperatos ſemper videntes, ad Ægyptios confugere tentarint, ut per eoſdem ab Aſſyriis defenderentur, nec intellexerint, quòd longè ſalubrioris conſilii ad DEUM, & divinum ejus cultum confugere potuiſſent? unde indignata ipſis divina juſtitia inſinuavit iiſdem, *vanam ſpem gerere, qui offenſam Domini putaverunt majori peccato levandam, cum illi ipſi vincendi forent, in quorum auxiliis populus Judæorum confideret. Hoc ſecundùm hiſtoriam*, inquit Sanctus Ambroſius. Id verò quod vel maximè propoſito noſtro deſervit, eſt moralis ad illam hiſtoriam alluſio, ſiquidem *omnia in figura contingebant illis. In Ægyptiis igitur confidit, qui luxuriis deditus eſt, mancipatus laſciviæ, nemo autem ſe luxui committit, niſi qui recedit à præceptis veri DEI: ubi autem quis cœperit luxuriari, incipit deviare à fide vera, ita duo committit maxima crimina; opprobria carnis, & mentis ſacrilegia. Ergo qui non ſequitur Dominum Deum ſuum, ingurgitat ſe luxuria ac libidini, qui autem ſe ingurgitaverit atque immerſerit hujuſmodi volutabris, perfidiæ laqueos incurrit.* Hanc autem veritatem per ejuſdem populi Hebræi prævaricationem probat, qui tametſi in Ægypto per tot annos in cultu veri Dei conſtans perſtiterit, in deſerto tamen coram vitulo aureo genua ſua ſacrilegè curvare non erubuit, & religioni antiquæ dorſum turpiter obverit, idque, ut idem Sanctus Doctor dicit, quia *ſedit populus manducare, & bibere.* Idem hic glorioſus Eccleſiæ Magiſter, qui in virginitatis dono adeò inſignis fuit, omni quidem ſtudio S. Auguſtinum ad fidem Catholicam comparare conatus eſt, eumdem tamen ad Eccleſiæ gremium reducere nunquam potuit, niſi poſtquam illum priùs è carnalis laſciviæ luto efficaciter extraxit.

Libido cauſa hæreſis. S. Ambr. l. 4. Ep.10.

Exod.32.6. S. Aug. prius à libidine extractus, poſtea ad fidem converſus.

2 Ubi ſacer textus, dicit: *Surrexerunt ludere*, ſacri Expoſitores per hunc ludum, impudicitiæ peccatum intelligendum eſſe cenſent, & ideò mirum non eſt, quòd mox quoque in Idololatriam prolapſi fuerint. Obſervaſtiſne aliquando, ex quanam materia Aaron Bovem illum ab Hebræis poſtea adorandum fabricefecerit? utique ex auro factum eſſe dicetis, ſed qualenam erat aurum illud? num fortè illud erat, quod ex Ægyptiaca ſuppellectile mutuata ſecum ſuſtulerant? aut verò ex moneta aurea congregatum erat? Neutrum profectò iſtorum in hunc bovem conflandum adhibitum fuerat, quin potiùs Aaronis audiatis præceptum, dicentis: *Tollite inaures aureas de uxorum, & filiarum veſtrarum auribus, & afferte ad me, quas cùm accepiſſet formavit opere fuſorio, & fecit ex eis vitulum conflatilem.* Ecce igitur qualiter fœmineus hic ſexus ex inauribus, & ornatibus ſuis fabricaverit

Exod.32.2. 3.4. Mulieres apoſtatare faciunt etiam ſapientes.

Idolo-

Idololatriam; etenim veriſſimum eſt, quòd *mulieres apoſtatare faciunt*, non ſolùm homines indoctos, & plebejos, verùm etiam ipſoſmet *ſapientes*.

3 Sapiens circa cautelam hujus debilioris ſexus, & converſationem cum illo, præclara nobis monita ſubminiſtrat. Et quidem in Proverbiis, dicit: *Numquid poteſt homo abſcondere ignem in ſinu ſuo, ut veſtimenta illius non ardeant?* Quod verò propoſito noſtro vel maximè inſervit, eſt obſervatio Hug. Card. qui per ignem intelligit *meretricis, vel hæretici confabulationem*; circa quæ verba ſpecialiter notandum, quòd dictus Cardinalis non ſine myſterio, ſimul cum hæretico mulierem impudicam adjunxerit.

Prov.6.27.

Hugo Card. ibid.

4 Porrò per filios DEI, de quibus Geneſeos capit. 6. fit mentio, illi qui ex progenie Seth progeniti erant, intelliguntur, utpotè qui veri DEI cultui omnino dediti erant, qui tamen ab elegantia, & ſpecioſitate mulierum ex ſtirpe Cain reprobi deſcendentium, ſeducti fuerunt. Unde Vatablus ait: *Per filios DEI, homines DEUM agnoſcentes interpretantur, id eſt, filios Seth.* Qui idem mox addit: *Non tantum hic notatur libido, ſed etiam impuritas, & irreligio eorum, qui defecerant à moribus Patrum, qui præponebant pulchritudinem corporis pulchritudini animi, filias hominum, id eſt, mulieres à Religione abhorrentes.* Audite obſecro, quanam loquendi phraſi Baſilius Seleucus de Herodiade inceſtuoſa, quæ caput Præcurſoris amputari procuravit, diſſerens, uſus fuerit, dicit enim: *Herodiadis tripudium nobis hodie invulgat Evangeliorum vox, & atheam mulierum illarum publicitùs pandit inſaniam.* Athelſtæ enim ut plurimùm carnales exiſtunt, nec Deum eſſe credunt, & minùs cogitant.

Filii Dei à mulieribus ſeducti.

In ſcholiis Vatab.

Baſil. Seleuc. orat. 8

5 Sancta illa mulier, uxor Tobiæ, olim innocentiſſimè gloriabatur dicens: *Tu ſcis Domine, quia numquam concupivi virum, & mundam ſervavi animam meam ab omni concupiſcentia, nunquam cum ludentibus miſcui me.* Et quidem quod ad ultima hujuſce ſanctæ gloriationis verba attinet, ſicut non defuere Authores, qui ludum, quem Iſmael cum Iſaac habebat, de variis luxuriæ ſpeciebus, in quibus Iſmael Iſaacum erudire ſatagebat, interpretandum eſſe cenſuerunt, ita quoque ſancta hæc mulier in hiſce verbis per ludum hunc, à quo ſe ſemper abſtemiam fuiſſe gloriabatur, ad peccatum carnis alludere voluiſſe cenſenda eſt. Sanctus Hieronymus ſuper illa Jeremiæ verba: *Non ſedi cum Concilio ludentium*, de hiſce ludentibus ita ſcribit: *DEUS præſtet nobis non ſedere in Concilio ludentium, & eorum, qui futura non cogitant.* Etenim laſcivi, & carnales homines ut plurimum non credunt, neque aliud cogitationibus ſuis verſant, quàm carnis voluptates, prout ex libri Sapientiæ cap. 2. colligitur, ubi dicunt: *Coronemus nos roſis, &c.* quòd ſi enim totum illud caput à principio ad finem uſque legeritis, invenietis, quòd Juſtitiam divinam punitivam, DEUM, aut vitam futuram dari minime credebant; unde Gloſſa ait: *Vox hæc perditorum eſt, qui tanquam bruta animalia, quæ præſentia ſunt, amant, & futura deſpiciunt; nec poſt hanc vitam requiem æternam ſperant, unde non ſecus ac ipſi athei ſubdunt: venite ergo, & fruamur bonis;* illos autem carnis voluptatibus pariter immerſos fuiſſe in dubium revocari nequit, quia inter alia expreſsè quoque dicebant: *Nullum pratum ſit, quod non pertranſeat luxuria noſtra.*

Tob.3.16. Luxurioſi futura non credunt.

S. Hieron. lib. Jerem. c.15.17.

Sap.2.8.

Gloſſa.

Athei ſunt.

Sap.2.6.

v.8.

6 Ipſimet Angeli, qui juſſu DEI in Sodomorum Civitatem deſcenderunt, à laſcivorum, & carnalium hominum, urbem illam incolentium, inſultibus nequaquam fuerunt exempti, quia qui huic vitio dediti ſunt, nec DEUM, nec cœlites timent, nulliquc rei, ſive in Cœlo illa ſit, ſive in terris, aliquem deferunt reſpectum, ſed huic uni ſolùm intenti ſunt, ut beſtialibus appetitibus ſuis ſatisfacere poſſint. Athei enim ſunt, fideſque illorum domus ſuæ tectum minimè tranſcendit credendo.

Luxurioſi neminem timent.

7 Sanctus Auguſtinus in Homilia quadam ſuper Apocalypſim, de beſtia illa, cui Sanctus Joannes meretricem inſedere vidit, ita ſcribit: *Beſtia corpus eſt impiorum, & ſignificat perfidiam hæreticorum*; ecce tibi qualiter hæreticorum perfidia cum muliere impudica ſemper conjuncta ſit.

S. Aug. T.9. Hom. 13. in Apoc.

8 Sanctus Paulus carnis partus enumerans dicit: *Manifeſta autem ſunt opera carnis, quæ ſunt fornicatio, impudicitia, luxuria, idolorum ſervitus*; at verò quidnam idolorum cultui cum concupiſcentia carnali negotii intercedit? Sanctus Anſelmus ait: *Idolorum quoque ſervitus inter opera carnis numeratur, quia nonnunquam ob amorem mulierum committitur, ſicut à Salomone propter alienigenas mulieres, vel à filiis Iſrael in Sethim per filias Madian.*

Gal.5.19.

S. Anſelm.

9 Eccleſiaſticus monet dicens: *ne reſpicias mulierem alieni viri, & ne ſcruteris ancillam ejus*; ſuper quæ verba Rabanus Maurus Archiepiſcopus Moguntinus ita ſcribit: *Mulier quoque alieni viri eſt doctrina prava hæretici, qui alienus fide, & religione eſt à conſortio DEI, & ſocietate fidelium; hanc ergo prohibet Sapientia reſpicere, hoc eſt, ejus eloquentiam amare: ancilla vero ejus cupiditas eſt carnalis, quæ ſubjectè debuit ſpiritus imperio*; ecce qualiter caro in eamdem recenſitionis ſeriem cum doctrina hæretica collocetur. Et ideò Sanctus Epiphanius, qui hæreticorum malleus fuit, inter alia ita ſcribit: *Omnis hæreſis mala mulier eſt.* Habemus quoque in libro 3. Reg. cap. 11. infallibile illud; quia ab ore Dei pronuntiatum, oraculum: *Non ingrediemini ad eas, certiſſimè enim avertent corda veſtra.* Et S. Ephrem nos pariter monet dicens: *Devita, frater chariſſime, conſuetudinem hominum hæreticorum, ac libidinoſorum, nihil fidele loquentium.*

Eccl.41.27. Raban. T.3 l.9. in Eccl. c. 1.

Hæretici, & libidinoſi vitandi.

S. Epiph. [illegible] 3. Reg. 11. 2.

S. Ephrem. t. 1. c. 8. de virt.

10 Enimverò quòd ſi ſpecimen aliquod habere vultis, ex quo quantum Tyrannis hujus vitii, religioni, & fidei præjudicium afferat, agnoſcere valeatis, id quod juniori Sichimitarum Principi accidit, ſeria mente conſideretis: hic enim ardenti Dinæ amore captus fuit, *adamavit eam, & rapuit, & dormivit cum illa, vi opprimens virginem, & conglutinata eſt anima ejus cum ea.* Quia verò ad hoc, ut ſe maritali vinculo cum ea copulare poſſet, patris, fratrumque ipſius requirebatur conſenſus, ideò hunc ab eis poſtulatum, hac ſub conditione obtinuit: *Circumcidatur in vobis omnis maſculini ſexus, tunc dabimus: ſi autem circumcidi nolueritis, tollemus filiam noſtram, & recedemus. Placuit oblatio eorum Hemor, & Sichem filio ejus.* Sed numquid Hemor, & filius ejus ſuſpicari poterant, ne fortè ſub hac tam ultronea oblatione dolus aliquis, & fraus lateret, per quam ad ultimas uſque extremitates, & totalem gentis ſuæ ruinam adigerentur? Præterquam enim quòd carnis ſuæ circumciſio cum ingenti non ſuo tantùm, ſed & totius populi ſui tormento, eoque acerbiſſimo conjuncta erat, inſuper per hanc circumciſionem, religionem ſuam, quam profitebantur, & Deorum ſuorum cultum ſupplantabant; & tamen ſacer textus inquit: *Nec diſtulit adoleſcens, quin ſtatim quod petebatur, expleret.* Cur igitur in tanti ponderis reſolutionem tam ſubitò conſenſit? Nimirum: *amabat enim puellam valdè.* Et ideò *abuti mallebat fidei ſacramento*, inquit Author Catenæ, *quàm carere ſua libidine.*

Libido quouſque pertrahat.

Gen.34.2.

Gen.34.15.

v.18.

Lippom. in Cat.

11 Quando Abraham una cum dilecta conjuge ſua in Geran, in aula Abimelech Regis commorabatur, hoc ſibi judicium, & quidem minimè temerarium formavit: *Cogitavi mecum dicens: forſitan non eſt timor DEI in loco iſto*, vel ut Septuaginta legunt: *Forſitan non eſt cultus DEI.* At verò undenam providens vir ille hoc ſuſpicari, aut colligere poterat, quod ſcilicet in palatio iſto religio, vel cultus veri DEI abeſſet? Jam ex Sancti Ambroſii doctrina audivimus, *quod ubi cœperit quis luxuriari, incipit deviare à vera fide.* Et ideò quia Abraham ſciebat, quòd Rex, & Regni ſui Proceres viri eſſent carnis vitio, & laſciviæ totaliter dediti, non ſine cauſa verebatur, ne, ſicut poſtea reipſa fecerunt, caſtiſſimæ conjugis ſuæ pudicitiæ inſidiarentur, ideòque minimè errabat dicendo: *Non eſt cultus DEI in loco iſto.*

Ubi luxuria ibi cultus Dei non eſt. Gen.20.

12 Optimè Sanctus Hieronymus obſervat, numquam inventum eſſe aliquem hæreticum ſine alicujus laſcivæ, & impudicæ fœminæ conſortio, & fomento. In Proverbiis enim dicitur: *Ecce occurrit illi mulier ornatu meretricio.* Circa quæ verba Rabanus, per mulierem hanc ornatu meretricio indutam, hæreſim præfiguratam fuiſſe, dicit: *In quo hæretica pravitas denotatur*, quod clarius ex ſequentibus patebit exemplis: ſic enim Simon Magus, ad peſſimam zizaniam

S. Hieron. ad Cteſiph. adv. Pelag.

Prov.7.10.

Raban. l.2. c. in Eccl. c. 19. Hæretici non ſine impudica fœmina.

zaniam ſuam diſſeminandam, Helena meretrices uſus fuit, Nicolaus Antiochenus integrum circumducebat impudicarum mulierum exercitum. Marcion, ut Romanorum animos ad falſam doctrinam ſuam recipiendam diſponeret, impudicam quamdam fœminam huc Romam præmiſit. Montanus Priſſam, & Maximillam opulentas fœminas adhibuit. Apelles puellam quamdam Philomenam nomine, à Dæmone obſeſſam, priùs quidem Prophetiſſam, poſtea verò meretricem, & concubinam, in adjutorium ſibi aſſumpſit.

Baron. a. 464. n. 6. Hiſtoria probantes hæreticarū libidinem.

13 Cardinalis Baronius de Gnoſticis ſcribit, quòd jejunia abhorreant, crapulæ, & commeſſationibus vacent, promiſcuum habeant mulierum uſum, obſcæniſſimaſque congregationes inſtituant. Sanctus Epiphanius quoque non ſine nauſea refert de iiſdem, quòd ſi mulierem aliquam ſectæ ipſorum conſortem parere contingat, mox natum puſionem accipiant, & ſimul congregati eumdem in mortario minutim contundant, carnibuſque, & ſanguini mel, piper, & alia ingredientia odoriſera admiſceant, demum verò facta oratione, perfectum ſe Paſcha celebraſſe exiſtiment.

14 Notabile quoddam, & obſervatione dignum facinus Annales Eccleſiaſtici de Zenone Primo Imperatore referunt, nimirum hunc poſita omni verecundia, ad quamvis enormiſſimam impudicitiam etiam in publico committendam, fuiſſe proniſſimum; at verò quid de hoc turpi Sardanapalo, inquit Baronius, aliud expectari poterat, qui pariter hæreticorum ſibi protectionem vendicabat, ab exilio revocando Petrum Fullonem? Arius, ut Chriſtianiſmum univerſum ſeduceret, priùs furorem Imperatoris partibus ſuis adſciſcere conatus fuit. Donatus univerſam Africam ad errores ſuos pertracturus, Lucillæ divitias auxiliares ſibi fecit. In Hiſpanis Agape ſeduxit Elpidium, qui ſucceſſorem habuit Priſcillianum, ex Mago ſacrilego Epiſcopum factum.

15 Enricus Octavus Rex Angliæ pro Religionis Catholicæ defenſione, libros a ſe conſcriptos, in lucem ediderat, eumque Fidei Zelum de ſe comprobarat, ut à Summis Pontificibus *Defenſoris Eccleſiæ* titulum ſortitus fuerit, & tamen poſteà ſimul cum univerſo Regno in profundum Hæreſeos barathrum lapſus fuit, idque, ut Annam Bolenam, quæ mulier obſcæna, & deformis erat, repudiata Catharina Regina, quacum viginti annis in matrimonio vivendo, honeſtas aliquot proles genuerat, in conjugium ducere poſſet: cùmque hac in re Summi Pontificis conſenſum obtinere non poſſet, factus eſt Catholicorum omnium perſecutor truculentiſſimus.

Rayn. a. 1408. n. 3. & 4.

16 In iiſdem Annalibus Eccleſiaſticis alia quædam à VVicleph in eodem Regno excitata hæreſis refertur, quæ matrimonium Virginitati longè præferebat, aſſerendo quòd *Eccleſia nihil eſt aliud, quàm Synagoga Sathanæ; Meretricios concubitus, ut licitos laudare non perhorruere*. In eodem ſæculo alius quidam hæreticus nomine Guillelmus VVicleph vixit, qui inter alios, quos profitebatur, errores, caſtitatem è medio tollere, & abrogare moliebatur, ſeque doctiſſimo Thomæ VValdenſi, illius temporis conſtantiſſimo hæreticorum malleo, opponens, *contendebat, libertatem Chriſtianam indicto Sacerdotibus cœlibatu labefactari*. Unde Thomas VValdenſis præfatus, *Jam*, inquit, *poteſtis videre, qualiter abutuntur libertatis agnomine, & glorianıur inſimul de actibus ſuis. Audiunt Apoſtolum dicentem eis: vos in libertatem vocati eſtis, fratres: non autem audiunt eum canentem: Tantum ne libertatem in occaſionem detis carnis*. Meritò igitur Rupertus Abbas lib. 4. in Eccleſ. ait: *Quot hæreſes notant, illos notat etiam nomen mulieris*.

Rayn. a. 1412. n. 3.

Bolland. 5. Febr. n. 32.

17 P. Bollandus in vita viginti ſex Martyrum in Japonia crucifixorum refert, Taycoſamam Imperatorem proteſtatum fuiſſe, facilè ſe quoque collum ſuum fidei Chriſtianæ ſubmiſſurum, dummodò ſibi deinde conſuetis ſuis voluptatibus carnalibus uti, & vacare liceret.

18 In vita Sancti Franciſci Saleſii legitur, quòd cùm is, Clemente VIII. Pontifice Maximo ſuadente, Genevam ſe non ſine ingenti vitæ diſcrimine contuliſſet, ut Bedam ab hæreſi converſum, Eccleſiæ Catholicæ denuo recuperaret, jamque illum habito cum eo diſcurſu ſatis prolixo convictum, incratus fuiſſet, nunquam tamen ad hoc illum permovere potuerit, ut pedem ſuum è civitate Genevenſi efferret: cùmque Sanctus Præſul hanc ejus pertinaciam vehementer miraretur, Beda in ſui excuſationem juvenculam quamdam, quæ uxor ejus erat, coram ſancto Epiſcopo prodire juſſit, dixitque ei: *Ecce obſtaculum, quo ego retineor!* Hic etenim eſt hæreticorum ſtylus ordinarius, quòd carnalium voluptatum viſco inſeparabiliter innectant illos, quos erroribus ſuis illaqueant, prout in hoc Hereſiarcha perſpicuè videtur, cujus licèt intellectus veritatibus fidei noſtræ illuſtratus, & convictus fuiſſet, voluntas tamen ad fidem orthodoxam profitendam moveri non poterat, eò quòd profundè nimis luto, & viſco carnis infixus hæreret.

Quare multi non convertantur.

19 Jaſon ſuos ad ritum gentilem ſeducere, illoſque ad apoſtatandum à vero Deo permovere volens, ſecuriorem ad hoc modum invenire ſe non poſſe cenſuit, quàm ſi tales erigeret ſcholas, in quibus juventus omnis generis ſpurcities carnales edoceretur; *conſtituit*, inquit ſacer textus, *Ephebiam ſibi conſtituere*, id eſt lupanar, ut Lyranus ait. Quamprimùm enim quiſpiam vitiis carnalibus deditus eſſe incipit, ſubitò à Deo ſe ſubducit, eumque contemnit.

2. Mach. 4. 9.

20 Quis eſt qui ſuperſtitiones, magias, incantationes, veneficia, & alia ejuſdem generis diabolica præſtigia, quæ fidei noſtræ venenum ſunt, ſuam ab hoc vitio originem habere neſciat? Pro cujus tamen majori evidentia notandum, quòd Apoſtolus poſtquam dixiſſet: *Manifeſta ſunt opera carnis, quæ ſunt fornicatio, &c.* inter alia quoque ejuſcemodi opera Idolorum recenſuiſſet ſervitutem, mox ſubjungat *veneficia*, ubi Sanctus Anſelmus notat dicens: *Sed & veneficia, id eſt, inherbationes, & venenorum confectiones, ſæpè fieri ſolent ob fornicationem, & libidinoſum amorem*. Multi enim qui intentum ſuum in voluptatibus conſectandis, per media humana aſſequi nequeunt, ad ſuperſtitiones, ad veneficia, & ad Dæmonem confugiunt. Gentiles quidem Dæmonem adorant, eique neceſſitates ſuas recommendant, illum tamen verè Dæmonem, & inimicum ipſorum eſſe, minimè agnoſcunt: Chriſtiani autem eum quoque ut talem probè agnoſcentes, ut ejus opera, & interventu deſideratis carnis oblectationibus tandem potiri queant, ad ipſum confugiunt, auxiliumque ejus implorant. In Apocalypſi quoque dicitur: *Foris canes, & venefici, & impudici*. Ecce tibi qualiter laſcivi, & venefici inter ſe quodam quaſi neceſſitudinis vinculo conjuncti ſint.

Omnia vitia à libidine.

Gal. 5. 19.

S. Anſelm.

Error libidinoſorū tantus quod dæmonis implorent auxilium.

Apoc. 22. 15.

21 In Annalibus Eccleſiaſticis ſequens Hiſtoria deſcribitur: *In Galliis Gulielmus Edelinus, inter Theologos emeritus, Prior Sancti Germani in Laya, magicæ impietatis crimine à cenſoribus fidei damnatus eſt. Is ob laxatas libidini habenas, in tantum ſcelus lapſum ſe confeſſus eſt, furentemque impudicitiæ facibus, ad ſatiandas cupiditates quoties luberet, à maligno ſpiritu ad magorum cœtum perduci ſolitum, & cacodæmonem arietis ſpecie indutum adoraſſe, ut illuſtris fœminæ amoribus, Dæmonis ope, potiretur*. Eodemque in loco hæreſis cujuſdam, Faſcinariorum condictæ, ſeqq. verbis fit mentio: *Non immeritò creditur, quod Dæmones, qui hæreſim, & ſectam abominabilem (Jaquerius in Flag. Faſcin. Delrio Diſquiſit. Magic. lib. quinto ſect. 4.) Faſcinariorum erexerunt, induxerunt aſſertores ad credendum, & pertinaciter aſſeverandum, quòd ea, quæ per maleficos faſcinarios fiunt in cultu Dæmonum, non ſunt niſi illuſiones dormientium*: adductoque prædicto exemplo, ſubjungitur ibidem: *Dæmonem coluit apparentem quandoque in forma hominis, quandoque in forma hirci, ubi abnegavit Deum, & fidem Catholicam, beatamque Virginem, & Crucem*.

Rayn. a. 1453. n. 20. Hiſtoria.

22 Optimè Sanctus Joannes Climacus notat, quòd dum alii peccatores DEUM offendunt, dici ſoleat: *ſeducti ſunt, vel ſunt decepti*; at verò dum aliquis homo carnalis prævaricatur, dicere ſolemus: *Talis eſt lapſus in peccatum carnis. Non ſine gemitu, & dolore exclamamus: Ille cecidit. Piſcis ſolerter declinat hamum, & anima voluptatibus dedita, religioſam quietem. Quando Diabolus duos aliquos inter ſe turpis amoris vinculo vult colligare, explorata utriuſque natura, inde ſubjicere faces*

S. Joan. Clim. gr. 15. n. 24. Quæſtio. Quodnam ſit graviſſimum peccatum.

ince-

Digitized by Google

incipit. Solent ii, qui voluptatibus capiuntur, erga alios affectu duci, aliorum mala miſereri, miſericordia tangi, collacbrymari, aliis blandiri; quibus verò caſtimonia cordi eſt, nullis hujuſmodi ſenſibus afficiuntur. Fuit è ſapientibus, & eruditis, qui mihi hanc ancipitem, & ſane gravem, ac difficilem quæſtionem propoſuit, Quod, inquit, genus peccati, excepta cæde, & negatione DEI, eſt reliquis omnibus gravius? Meque eum, qui in hæreſim prolapſus eſt, reſpondente; quomodo ergo, inquit, Eccleſia Catholica hæreticos, poſtquam hæreſim ſuam ipſorum ſincera confeſſione damnarunt, ſtatim ad myſteriorum participationem admittit, illum autem, qui ſe fornicatum confitetur, & à peccato deſiſtit, poſtquam veniam impertivit, ad tempus, & annos tamen à ſacroſanctis, & immaculatis Euchariſtiæ myſteriis, uti Apoſtolorum decreta præſcribunt, arcet? Hic me ad dubietatem hanc horrente, & attonito, quæſtio quoque in medio hæſit, nec ſoluta eſt.

Rayn. a. 1341. n. 60. In Eccleſiaſticis quàm deteſtabilis libido.

23 Porrò quantum hoc carnis vitium in Eccleſiaſticis deteſtabile ſit, ex quodam Armenorum errore perſpicuè colligitur. Hi namque in ea opinione firmiter perſiſtebant, quòd Eccleſiaſticos publicam, & privatam fornicationem committens, conſecrandi amiſſa poteſtate, deinceps ad ſacramenta conficienda aptus non ſit: E contra verò ſi idem fieret Apoſtata, hæreticus, Judæus, vel Mahometanus, ſufficere credebant, ſi talis ageret pœnitentiam, nec quicquam aliud requiri, ut talis ad gremium redeat Eccleſiæ.

S. Amb. l. 7. in Luc. c. 15. 13.

24 Sanctus Ambroſius ſoper illa verba: *Peregrè profectus eſt in regionem longinquam*, ita ſcribit: *Quid longinquius quàm à ſe recedere, nec regionibus, ſed moribus ſeparari; ſtudiis diſcretum eſſe, non terris, & quaſi interfuſo luxuria ſæcularis æſtu, divortia habere ſanctorum.*

DISCURSUS VII.

ARGUMENTUM.

Carnales homines nidus, & centrum ſunt Dæmonis, qui immunditia gaudet, noſque ad ſe præcipuè per voluptates carnis attrahere ſtudet.

THEMA.

Dæmones autem rogabant eum dicentes: ſi ejicis nos hinc, mitte nos in gregem porcorum. Et ait illis: Ite. Matt. 8. v. 31. & 32.

Luxurioſos Dæmones ingrediuntur.

1 EX hac non prophana, ſed Evangelica hiſtoria, clarè deducitur, quòd anima impura, carnalis, & immunda, verus ut Dæmonis nidus: ſicut enim lineæ ad centrum ſuum tendunt, ita tartarei ſpiritus ad cor aliquod obſcœnum, & laſcivum, velut ad proprium centrum aſpirant, & inclinant: *Dæmones autem rogabant, &c.* Verumtamen notandum, quòd Salvator noſter in eorum ſupplicationem conſentire dignatus fuerit: *Et ait illis: Ite;* Idque præcipuè ad noſtram eruditionem, & utilitatem, ut intelligamus relationem, quæ intercedit inter Dæmonem, & carnale peccatum: *Ingrediuntur autem Dæmones porcos*, inquit Euthymius; *eos videlicet, qui irrationabiliter converſantur, & in cœno voluptatum volutantur, ac illos in perditionem præcipitant.*

Euthym. ib. S. Bern. ſer. de S. Benedicto. Libidinoſis dominatur Dæmon.

2 Sanctus Bernardus obſervat, quòd Dæmon, qui ſpiritus eſt fornicationis, carnali homini adeò inviſceratur, ut parum abſit, quin Dæmoniacus efficiatur: *Sicut caro porcina cum comeditur, noſtra adhæret carni, ut jam ſit una caro, ſic transgreſſor præcepti Dominici, ſpurcos ſibi faciat ſpiritus, & adhærendo eis, unus cum eis efficitur Dæmon;* quod quidem ſi in omnibus univerſim transgreſſoribus adimpleatur, quantò magis in homine immundo, & libidinoſo? De hoc enim idem mellifluus Doctor dicit: *Libidinoſis plus dominatur.*

S. Iſid. lib. 2. Sent. c. 39.

Huic conſonat, quod Sanctus Iſidorus ſcribit: *Magis per carnis luxuriam humanum genus ſubditur Diabolo, quàm per cætera vitia; cum enim ille variis tentamentis illectos homines conetur pervertere, magis tamen mœchandi deſiderium ſuggerit, quia utrumque ſexum in hoc vitio amplius ægrotare intendit.* Sanctus Ambroſius

S. Ambr. l. 6. in Luc. c. 8.

conſiderat, quòd porci, poſtquam Dæmones eorum ingreſſi ſunt corpora, ſemetipſos ſubmerſerint, indeque hanc elicit doctrinam moralem: *Videmus*, inquit, *quia homo ipſe ſibi eſt auctor ærumnæ, nam niſi quis porci more vixiſſet, numquam accepiſſet in eum Diabolus poteſtatem.*

Luc. 15. 13.

v. 15. Dæmones paſcuntur à libidinoſis.

3 Adoleſcens ille non minùs diſſolutus quàm libidinoſus, qui è domo paterna diſceſſit, *profectus in regionem longinquam, ibi diſſipavit ſubſtantiam ſuam vivendo luxurioſè; adhæſit uni civium regionis illius, & miſit illum in villam ſuam, ut paſceret porcos.* Quiſnam obſecro, vel qualis fuit ille civis regionis illius? Chryſologus Dæmonem fuiſſe dicit. At verò quamobrem

D. Chryſ. ſer. 5.

immunda hæc animalia ipſi paſcenda commiſit? cur non potiùs jumenta, pecora, vel boves? Secundùm allegoriam per hunc prodigum, idem Doctor Gentiliſmum præfiguratum fuiſſe dicit: *Hinc eſt, quòd adhærebat primario regionis illius, à quo mittebatur in iſtud ſæculum, hoc eſt, in unam multarum ſuperſtitionum villam, ut paſceret porcos, id eſt, Dæmones, qui dicunt Domino: ſi ejicis nos, mitte nos in porcos: ut paſceret dæmones thure, victimis, ſanguine, falſarum reſponſionum mercedem pro tali labore inde relaturus.* Homo ille immundus, qualis prodigus erat, non ſine myſterio porcos paſcebat, quia Dæmones in his figurati (ſiquidem ſpiritus appellantur immundi:

Luc. 11. 24.

Cum immundus ſpiritus exierit ab homine) tunc paſcuntur, & ſaginantur, quando in nobis quoad ſuggeſtiones, & tentationes carnis, fidelem correſpondentiam, & promptum conſenſum inveniunt.

Lib. grata victima Diabolo.

4 Revocanda hic in memoriam eſt hiſtoria illa ſacrilegi Antiochi, quando pro viribus ſanctæ matris Machabææ filios ad carnes porcinas manducandas inducere contendit. Rupertus Abbas Tuitienſis ipſorum in perferendis ſuppliciis, & martyriis admiratur conſtantiam, & dicit: *Illæ carnes non ſolum porcinæ, verùm etiam immolatitiæ erant, id eſt, Dæmonibus oblatæ fuerant.*

Rup. Ab. l. 9. de vict. verb. c. 30.

Ex quibus verbis clarè colligitur, quòd Dæmones ſpecialem in eo complacentiam habeant, ſi videlicet immundorum ipſis animalium carnes offerantur, quia laſcivi, & libidinoſi plurimum illis arrident. Et ideò Antiochus, id eſt, Lucifer cunctorum Dæmonum caput, omnibus nos modis inducere conatur, ut veſcamur carnibus porcinis, id eſt, vitam ducamus luxurioſam.

Habac. 1. 15.

5 Habacuc Propheta de rete Dæmonis, quo cum in hujus mundi mari piſcatur, diſſerens ait: *totum in hamo ſublevavit, traxit illud in ſagena ſua, & congregavit in rete ſuum.* Sanctus Bonaventura in quodam ſermone inquit: *Hamus Diaboli eſt reatus æternæ mortis, quem abſcondit ſub eſca momentaneæ voluptatis.*

S. Bonav. ſer. 2. in Fer. 4. Pent.

Quod quidem veriſſimum eſt, revera enim ipſe nos carnali delectatione ineſcat, verumtamen nos quoque eodem tempore ipſi pabulum præbemus, ſiquidem ipſe ſaginatur luxuriis noſtris.

B. Petr. Dam. c. 2. op. 18. Dæmon vulpi ſimilis.

6 Beatus Petrus Damianus, vulpem expreſſam Dæmonis figuram eſſe dicit, cujus proinde hanc tradit eſſe proprietatem: *Dum ſe mortuam fingit, mortem volucribus veraciter ingerit, nam dum eſurit, & anxie requirenti, quod comedat, non occurrit, quærit, ubi ſit rubra terra, & dum reperit, toto corpore in ea provolvitur, ut quaſi caro nuda, & cruenta videatur; mox ſeſe in terram quaſi mortuam projicit, flatum intra ſe reprimit, ut non reſpiret, dumque hoc modo cruenta videtur, & turgida, ab incautis volucribus non dubitatur extincta; deſcendunt itaque, ut eam comedant, ſed illa repente proſiliens, arripit, eaſque veraciter devorat, quas ad ſe devorandum fallaciter invitabat.* Hancque vulpis aſtutiam tartareo ſerpenti, invido pariter, & aſtuto, egregiè adaptat, dicens: *Hujus deceptor antiquus ſpecimen exprimit, qui carnalia lucra quærentibus, ſe quaſi mortuum fingit, illiſque opera ſua tamquam membra ſua, quibus veſcantur, exponit; Manifeſta enim ſunt opera carnis, quæ ſunt, dicit Apoſtolus, fornicatio, immunditia, luxuria, &c. Hæc planè ſunt antiqui ſpiritus viſcera, hæc reproborum, & carnaliter viventium quotidiana ſunt alimenta, ad hæc dum perditi quique velut eſurientes inhiant, eos malignus ſpiritus tamquam volucres vulpes doloſa deglutit, eoſque in ſui corporis viſcera trajicit.*

Libido incantat.

7 Nota eſt illa vulgaris, & famoſa Syrenarum fabula, de quibus Poetæ fingunt, quòd cùm venuſtiſſimum, & fœminilem præ ſe vultum ferant, viatores cantibus, & harmoniis ſuis adeò rapiant, & incantent, ut velut immobiles maneant, nec navim ſuam ulteriùs progredi ſinant; at verò ii, qui in navigio ſunt, ſuavi ſopore præ nimia harmoniæ dulcedine ſopiti, ipſis in prædam fiunt, devoranturque ab illis. Ad hoc forſitan Iſajas hiſce verbis alludit, dum ait: *Syrenes in delubris voluptatis*. Juxta Divi Hieronymi verſionem, *Syrenes* idem ſignificat, quòd *Dæmones*. En tibi haſce Syrenes inter medias carnis delectationes, & voluptates conſtitutas, in delubris voluptatis. Sanctus Hieronymus namque dicit: *Has Dæmones, aut monſtra quædam, vel certè dracones magnos interpretati ſumus*. Hæ Syrenes per delitias, & voluptates carnis incantat, ut animas noſtras voluptati carnali immerſas, devorare queant.

Iſa. 13. 22. S. Hieron.

Vehementior poſſio hominis.

8 Siſara, qui ſe contra populum DEI armis accinxit, dum illum ore poculo lacteo immerſum conſidero, mihi inimicum noſtrum infernalem ad vivum repræſentare videtur, hic enim ad inſtar ſerpentis, ſub prato viridi, & jucundo gramine ſe abſcondit. Et ideò Rupertus Abbas dicit: *Siſara hoſtem humani generis nomine ipſo ſignificat*. Sanct. Thomas D. Angelicus utiliſſimam quamdam ex S. Iſidoro propoſitionem adducit; ſic enim ſcribit: *Iſidorus dicit in libro de ſummo bono, quod magis per carnis luxoriam humanum genus ſubdatur Diabolo, quàm per aliquid aliud, quia ſcilicet difficilius eſt vehementiam vincere hujuſmodi paſſionis*.

Rup. Abb. in Jud. c. 6. S. Th. 2. 2. q. 154. a. 3.

9 Sanctus Ambroſius hominem carnalem cum Diabolo, arcto cognationis, aut parentelæ vinculo, tamquam ejus filium adſtrictum eſſe dicit; nam ſuper illa Pauli verba: *Fugite fornicationem*, cauſam ejus reddere volens, dicit: *Rectè fugiendam monet fornicationem, per quam filii DEI fiunt filii Diaboli*. Etenim parentibus proprium eſt, filiis abblandiri, eoſque alere? Idem Diabolus quoque cum illis, qui concupiſcentiæ carnali immerſi exiſtunt, facit, his namque de illecebris allicientibus, & delectationibus abundè proſpicit, ipſorum amoribus correſpondere ſatagit, in continuis gaudiis, quoad fieri poteſt, ipſos vivere procurat, licèt alia ex parte verum ſit, quòd *quantùm in deliciis fuit, tantùm dabitur illi tormentum, & luctus*.

S. Ambr. l. 2. de Abr. c. 4.

1 Cor. 6. 18. Libidinoſi fiunt filii diaboli.

Apoc. 18. 7.

10 Ezechiel Propheta de pulchritudine Luciferi loquens, dicit: *Omne lignum Paradiſi Dei non eſt aſſimilatum illi, & pulchritudinis ejus*, & paulò poſt ſubjungit: *Et æmulata ſunt eum omnia ligna voluptatis, quæ erant in Paradiſo Dei*. Ecce quàm verùm ſit, quòd voluptas, & delectatio carnalis centrum ſit Dæmonis, quòdque ſequaces illius, eum in hoc imitentur, & æmulentur. Nam dicit: *ligna voluptatis*, non verò *ligna regionis*, quia voluptas eſt attractitia ipſius.

Ezech. 31. 8. Centrum.

11 Job ſub titulo Behemot de Dæmone loquitur, oſtenditque quinam lectus quietis ejus exiſtat: *Sub umbra dormit in ſecreto calami, in locis humentibus*. Enimverò ſcire hoc loco percuperem, qualis hujus loci, in quo Dæmon quieſcit, & dulciter dormit, ſit jucunditas, & amœnitas? Sed ecce ſanctus Antonius de Padua omne nobis quoad hoc dubium eximit; dicit enim *In locis humentibus, id eſt, in conſcientia, quæ prius fuerit humida per immunditiam, ſuaviter obdormiſcit, & dulciter quieſcit*. Idem quoque ſanctus Antonius ſuper illa Salvatoris noſtri verba apud Sanctum Lucam: *Cùm immundus ſpiritus exierit ab homine, ambulat per loca inaquoſa, quærens requiem, & non inveniens, dicit; Revertar in domum meam, unde exivi*, ita ſcribit: *Sed nota, quod in aridis non invenit requiem, quia ibi non poteſt figere pedem ſuum*. Quando columba, quæ ſymbolum eſt caſtitatis, à Noe poſt diluvium, ut in Geneſi ſcribitur, emiſſa fuit, non invenit, ubi pedunculos ſuos figeret, ideòque ad arcam reverſa eſt, ut per hoc ſignificetur, quòd illi, qui honeſtatis, & pudicitiæ cultores, & zelatores ſunt, omnem fugiant immunditiæ contrahendæ occaſionem, & periculum; non verò ſic corvus, per quem Dæmon, & homo carnalis figuratur; hic enim ad nihil aliud intentus eſt, quàm ad quærendas, & devorandas carnes, quas inveniens iis affixus hæret, & in luto quoque ipſo quieſcit. Albertus Magnus quoque in Lucam ſuper illa verba: *Loca inaquoſa*, dicit: *Hoc eſt, à concupiſcentia humore arida*.

Job 40. 16. Lectus.

S. Ant. de Pad. ſer. in Dom. 3. Quad.

Luc. 11. 24.

Alb. Mag. in Luc.

12 Zacharias viſionem quamdam ſibi à Deo factam recenſens, dicit: *Et ecce talentum plumbi portabatur, & ecce mulier una ſedens in medio amphoræ*. Quænam verò hæc mulier erat, quæ tanta cum commoditate ſedebat, & portabatur? *Portabatur, & ecce mulier una ſedens*. Sanctus Hieronymus dicit: *Diabolum mulierem accipimus*. Sed quid Dæmoni, qui deformis, & impurus eſt ſpiritus, cum muliere, quæ pulchra quædam eſca eſt, & ad carnem proclivis, ſpiritus verò inimica exiſtit, intercedit negotii? Ecce tibi myſterium. Dæmon enim velut in ſuo centro quieſcit, quando huic ſexui, qui luxuriæ fomentum eſt, dominatur, & pro ſuo arbitrio imperat. Audite quonam titulo Divus Chryſoſtomus mulierem indigitet: Appellat eam *antiquum Diaboli organum*. Quando inexpugnabilem illam primi hominis arcem (de quo ſcribitur: *Minuiſti eum paulo minus ab Angelis, gloria & honore coronaſti eum, & conſtituiſti eum ſuper opera manuum tuarum*) demoliri voluit, non adhibuit ad hoc facinus perpetrandum furias infernales, non armavit tenebrarum exercitus, una tantùm mulier ad hoc opus abſolvendum ipſi videbatur ſufficere: *Fœmineis magis illecebris, quàm ſuis commiſit venenum*. Verum quidem eſt, quòd ad hoc opus ſerpentem, ſeu potiùs quamdam larvam ſerpentis adhibuerit, verumtamen is, qui munitiſſimam hanc arcem demolitus eſt, & terræ æquavit, non ſerpens, non Diabolus, ſed mulier ſola fuit.

Zach. 5. 7. Mulier inſtrumentum Diaboli.

S. Hier. in c. 7. Eccl.

D. Chryſ ho. 3. de patient. Job.

Pſ. 8. 6.

Probatur.

13 Sanctus Damaſcenus quærit: *Quid eſt mulier?* Et reſpondet: *Cauſa Diaboli*, quaſi dicere vellet, mulier ſola in cauſa fuit, quòd omnium primò in terris compareret; poſtquam enim de Cœlo in abyſſum præcipitatus fuit, ibi arctè recluſus permanſit. Ad hæc idem Sanctus, mulierem lectum quemdam eſſe dicit, in quo Diabolus ſuaviter quieſcit: *Requies ſerpentis, Diaboli conſolatio*.

S. Joan. Dam. Paral. c. 76. Cõſirmatur.

14 Magnanimus ille Aſſyriorum Dux Rabſaces, propè mœnia urbis Jeroſolymitanæ conſiſtens, ad populum DEI alta voce clamavit: *Comedite unuſquiſque vineam ſuam, & unuſquiſque ficum ſuam*. Quæ verba Hugo Cardinalis in ſenſu myſtico exponens, dicit: *Suadet Diabolus unicuique comedere vineam ſuam, id eſt, inebriationem temporalis jucunditatis, & ficum, id eſt, delectationem carnalis voluptatis*. Idem purpuratus Doctor ſuper prædicta Chriſti verba apud ſanctum Lucam: *Perambulans per loca inaquoſa, quærens requiem, & non inveniens dicit: Revertar in domum meam, unde exivi*, ita ſcribit: *Diabolus dicitur habitare in locis humidis, quod ad myſticum ſenſum referendum eſt, ut per hoc ſignificetur, quod habitat in mollibus, id eſt, per humorem luxuriæ defluentibus*. In cujus expoſitionis confirmationem, illum ſuperiùs à nobis allegatum Jobi textum cap. 40. & Ezechielis cap. 29. adducit, ubi dicitur: *Draco magne, qui cubas in medio fluminum*.

Dæmon allicit ad libid. Iſa. 36. 16.

Hugo Card. Lev. 11. 24.

Hugo Card. Luc. 11. 24.

Ezech. 29. 3.

15 DEUS noſter per Pſalmiſtam de populo ſuo graviter lamentatur, quòd in offerendis Dæmoni in ſacrificium filiis ſuis adeò facilis fuerit, cum tamen ex altera parte erga ipſum adeò fuerit parcus: *Immolaverunt filios ſuos, & filias ſuas Dæmoniis, id eſt*, ut Sanctus Hieronymus exponit, *ſenſus, & animas ſuas*. Verùm aliam quamdam ſacri cujuſdam expoſitoris interpretationem audite: *Merito et in nonnullis Aphricæ partibus, à parentibus immolantur infantes, blanditiis, & oſculo comprimente vagitum, ne flebilis hoſtia immolaretur*. Hoc enim eſt mirum Dæmonis artificium, quòd animas, & corda noſtra ſibi in ſacrificium offerri faciat, ut in inextinguibili inferni igne perpetuò ardeant, *ubi erit fletus, & ſtridor dentium*; verùm omne id præſtat *blanditiis, & oſculo comprimente vagitum*, id eſt, abſcondendo, & occultando pœnas, quas unà cum delectationibus, voluptatibus, & gaudiis, quibus caro fruitur, tandem aliquando ſunt toleraturi.

Pſ. 105. 37. S. Hieron. Cor Dæmoni offertur ſub. Minut. Felix.

Matt. 8. 12.

16 Salomon, qui ab experientia voluptatum carnalium de iis ſecurè loquitur, capite ſeptimo Proverbiorum, blandimentorum illecebras, quibus Dæmon victimas, quas ſibi proferri procurat, afficere

Mulieres arma ſunt Dæmonum.

ſolet,

Digitized by Google

Prov. 7. 13. ſolet, his verbis deſcribit: *Apprehenſum deoſculatur ju-*
v. 16. *venem, & procaci vultu blanditur dicens: Intexui lectu-*
v. 17. *lum meum, ſtravi tapetibus pictis ex Ægypto, aſperſi cubi-*
v. 18. *le meum myrrha: Veni inebriemur uberibus, & fruamur*
v. 21. *cupitis amplexibus, irretivit eum, & blanditiis labio-*
v. 22. *rum traxit, ſtatim eam ſequitur, quaſi bos ductus ad vi-*
v. 23. *ctimam, & quaſi agnus laſciviens, & ignorans quòd ad vincula ſtultus trahatur, donec transfigat ſagitta jecur ejus, velut ſi avis feſtinet ad laqueum, & neſcit quòd de periculo animæ illius agitur.* Sanctus Bonaventura vehementer miratur, quòd omnes tantoperè baliſtas metuant, quæ corpus feriunt, nec tamen ulla ratione illas formident, quibus Diabolus animas vulnerat, & ſæpè etiam animum: *Arma Diaboli ſunt mulieres, ſunt baliſtæ Diaboli de longe inſigentes, fatuus eſt luxurioſus qui non curat hoſtem ſuum fugere, ſed attendit pulchritudinem baliſtæ.*

S. Bonav. in Dieta Salut. c. 9.

S. Baſ. ho. 53. Dæmon inſidiatur.

17 Sanctus Baſilius ſub alluſione ab aſſaſſinis deſumpta, de inimici infernalis inſultibus optimè diſcurrit. Nam in Homilia, cui titulus eſt: *Non adhærendum rebus ſæcularibus*, ita ſcribit: *Quemadmodum perverſi quidam, & ſubdoli homines, quorum ſtudium eſt, & propoſitum, ex alterum bonis diteſcere, eam tamen potentiam non habent, ut aperta violentia utantur, vias inſidioſè obſidere ſolent, & ſi locum aliquem circa illas, aut convallibus profundis interruptum, aut dumorum denſitate obſcurum viderint, in illum ſeſe abdunt, & hujuſmodi velamento viarum circumquaque conſpectum, ne prævideantur, amoliti, ex inopinato illos adoriuntur; ne quiſquam eorum laqueos periculoſos videre prius queat, quam in illos incidat: ita & Sathan infenſus nobis, & antiquus hoſtis, mundanarum oblectationum umbris ſeſe inſinuans, quo periculo ſe circa vitæ hujus viam latrones occulere ſolent, & latibula præbere inſidiarum; inde improviſos nobis perditionis laqueos obſternit.* Divus Chryſoſtomus pariter nos hortatur, ut laqueos, quos ſerpens aſtutus ad quemvis greſſum noſtrum tendit, & in quibus voluptatum eſcam cautè adaptat, diligenter proſpiciamus, & quoad poſſumus, declinemus: *Multa ibi opus eſt*, inquit, *conſideratione, & diligenti ſcrutatione, ſicut enim pueri terræ laqueos*, ſic Diabolus vitæ voluptatibus peccata circumtexit.

D. Chryſ. ho. 36. ad pop.

DISCURSUS IX.

ARGUMENTUM.

Homines carnales inter alios peccatores maximè à Dæmone poſſidentur, & ab eo malè tractantur.

THEMA.

Cùm immundus ſpiritus exierit ab homine, ambulat per loca inaquoſa, quærens requiem, & non inveniens, dicit: Revertar in domum meam, unde exivi. Luc. 22. v. 24.

In carnales revertitur Dæmon.

1 TAmetſi ſpiritus fornicationis, qui vulgari nomine *ſpiritus immundus* appellatur, eò quòd nobis cogitationes immundas immittat, & ad obſcœna opera perpetranda inſtiget, nonnumquam ob veram peccatricis animæ pœnitentiam, ab eadem fugiat, non tamen ob id quieſcit, & ab ea perſequenda deſiſtit, quin potiùs ad eamdem infeſtandam revertitur, ut tantò ſe tenaciùs eidem inſinuet. Unde Lyranus prædicta verba ita exponit: *Cùm immundus ſpiritus, id eſt, peccati carnalis appetitus, exierit per virtutem pœnitentiæ, tunc ſi in ipſam regredi poſſit, aſſumit ſeptem alios ſpiritus ſecum, nequiores ſe, & ingreſſi habitant ibi, & fiunt noviſſima hominis illius pejora prioribus.*

Lyran. ib.

Tenacius poſſidet.

2 Enimverò ſi univerſam peccatorum turbam diligenter examinemus, inveniemus utique, quòd Dæmon hominem carnis vitio deditum, præ cunctis aliis peccatoribus tenaciùs poſſideat, graviori ſervitute premat, majoremque tyrannidem in eum exerceat. Sanctus Gregorius ſuper illum textum. 1. Reg. c. 7. *Auferte Deos alienos de medio veſtri*, ita ſcribit: *Sunt nonnulli qui non operatione mundi, ſed infirmitate cordis, uſu fœdantur pravæ cogitationis. Bona quidem inceſſanter faciunt, ſed cogitare reproba numquam prætermittunt; quia vero tot in eorum cordibus Dæmonia requieſcunt, quot deſideria immunda, auferre de medio ſui alienos DEOS inſtanter admonentur.* Ex qua tanti Doctores ſententia tale licet formare argumentum; ſi quot cogitationes immundæ in animam irrepunt, totidem Diaboli mentem noſtram occupant, quantò magis maligni ſpiritus animam ſerviliter ſupplantabunt, ſi deſideria operibus quoque immundis, & ſenſualibus fuerint conjuncta? Sanctus Bernardinus dicit: *Non eſt aliquod vitium, per quod mundus tantùm ſubjiciatur Diabolo; hoc peccatum lætificat infernum, & quaſi totum mundum trahit ad ſupplicium. Hic cadit exemplum de conſilio Luciferi, in quo Dæmones per totum mundum diſperſi referebant mala, quæ commiſerant, & omnes percutiebantur: ſolus Dæmon, qui per quadraginta annos monachum ad luxuriam provocaverat, fuit à Lucifero coronatus.*

1. Reg. 7. 3. S. Greg. in 1. 3. in 1. Reg. c. 7.

S. Bern. T. 4. ſer. 21. de Lux.

N. B.

3 In Hiſtoria Tobiæ cap. 6. refertur, quòd Sara filia Raguelis, à parentibus ſeptem ſucceſſivè ſponſis nuptui fuerit tradita: *Tradita eſt ſeptem viris, & mortui ſunt*, inquit Tobias Junior ad Raphaelem Archangelum, *ſed hoc audivi, quia Dæmonium occidit eos, timeo ergo, ne fortè & mihi hæc eveniant*; at verò ex reſponſo, quod dictus Archangelus ſubjunxit, clarè deducitur, quòd Diabolus illis dumtaxat prævalent, qui luxuriam ſibi prædominari permittunt: *Tunc Angelus Raphael dixit ei: Audi me, & oſtendam tibi qui ſunt, quibus prævalere poteſt Dæmonium: Hi namque qui conjugium ita ſuſcipiunt, ut DEUM à ſe, & à ſua mente excludant, & ſuæ libidini ita vacent, ſicut equus, & mulus, quibus non eſt intellectus, habet poteſtatem Dæmonium ſuper eos.* Unde ſic licet arguere: quòd ſi Diabolus prævalet illis, qui ſibi mutuo vinculo matrimoniali adſtringuntur, licito quidem, ſed tamen eo præcipuè fine contracto, ut carnali ſuo appetitui ſatisfaciant, abſque eo quòd ſuam in DEUM mentem extollant; quantò igitur magis Dæmoni ſubjicientur illi, qui amoribus furtivis, fornicationibus, adulteriis, inceſtibus, ſacrilegiis, aliiſque contra naturam committendis peccatis vacant: *Qui ſe voluptatibus mancipat*, inquit Divus Chryſoſtomus, *is revera Dæmonibus familiariter utitur, eorum inſaniam æmulatur*. De Dæmone Job ait: *Leo ſicut bos comedet paleas*, & Sanctus Petrus de Sathana dicit: *Tamquam Leo rugiens circuit, quærens quem devoret.* At verò quænam eſt hæc palea, quam ſicut bos comedere dicitur? Sanctus Gregorius ſuper illa verba: *Leo ſicut bos comedet paleas*, dicit, *Quid autem fœni, & palearum nomine, niſi carnalium vita ſignatur, de qua per Prophetam dicitur: Omnis caro fœnum?* Optimè Dæmon novit, quàm ſit nobis inviſceratus ille carnalis voluptatis prurítus, ac proindè huic carni noſtræ, tamquam parti debiliori, omnes ſuas tentationum machinas admovet: *Scit adverſarius ille noſter, quanta ſit vis hujus cupiditatis, quam quidam neceſſitatem dicere maluerunt, eamque à recto, & bono ad malum, & pravum transfert; illicita enim deſideria immittit, ut aliena contaminent, quibus habere propria ſine delicto licet. Oculis objicit irritabiles formas, ſuggerit fomenta.*

Tob. 6. 16. In Luxurioſos Dæmon habet Dominium. v. 15.

v. 16.

v. 17.

D. Chryſ. ho. 68. de peccatis to. 1.

Job 40. 10. 1. Pet. 5. 8. S. Greg. l. 32. mor. c. 20.

Lact. Firm. l. 3. c. 23.

4 Sanctus Gregorius locum illum Jobi, in quo ignis è Cœlo delapſus greges ſuos conſumpſiſſe dicitur, in ſenſu morali exponens dicit: *Quia ergo ab aeris poteſtatibus contra cogitationum noſtrarum munditiam flamma livoris irruit, de Cœlo ignis ad oves venit; ſæpe enim mundas mentis noſtræ cogitationes ardore libidinis accendunt, & quaſi igne oves concremant, dum caſtos motus animi, luxuriæ tentatione perturbant, qui ignis DEI dicitur, quia etſi non faciente DEO, tamen permittente generatur.*

S. Greg. lib. 2. mor. c. 25. Permittit Deus tentationes.

5 Sanctus Iſidorus in Sententiis ſuis unam habet, in qua ingentem, quo Dæmon libidinoſos, & ſuperbos proſequitur, amorem inſinuat: dicit enim: *Luxurioſis atque ſuperbis Dæmones plùs fautores exiſtunt, dumque in cæteris vitiis ſpiritus maligni deſerviant, his tamen majori familiaritate junguntur, eiſque ampliùs juxta deſiderium famulantur*; adducitque illum Sancti Jobi textum, in quo Propheta in Perſona Dei de Diabolo ſub titulo Behemot loquens, de eo dicit: *Sub umbra dormit in ſecreto calami, in locis humentibus.* Ubi *per calamum*, inquit, *inanis ſuperbia, per loca vero humentia, carnis demonſtratur luxuria; Per hæc enim duo vitia Diabolus humanum poſſidet genus, vel dum mentem in ſuperbiam erigit, vel dum per luxuriam carnem corrumpit.*

S. Iſid. lib. 2. ſen. 1. c. 19. Superbis, & luxur. Dæmon magis famulatur.

Job 40. 16.

Ii 2 6 Refert

Drexel. l. 2. §. 1. Hiſtoria. 6 Refert Pater Jeremias Drexellus, virum quemdam carnis turpi vitio totaliter deditum in Auſtriæ metropoli urbe Viennenſi nocturno tempore à Dæmone è lecto, & camera ſubreptum, in viri cujuſdam præcipui ſtabulum fuiſſe projectum. Cùmque ſervi ejuſdem viri, equos in eodem ſtabulo conſtitutos inſolito quodam more perſtrepentes, & recalcitrantes audiſſent, eòque velociſſimè, ut ſtrepitum, & tumultum equorum compeſcerent, accurrerent, Dæmon conatum ſuum detectum, & manifeſtum eſſe videns, unà cum præda ſua ſubitò avolavit, eumque in vas quoddam atramento plenum, dignum videlicet adeò deformis, peſſimique hominis illius balneum, injecit, ac demum ab hoc quoque loco exemptum, ad hoſpitale, ut ibi curaretur, tranſportatus fuit.

Rayn. a. 1452. nu. 36. 7 In Annalibus Eccleſiaſticis viſionem quamdam Dionyſio Carthuſiano pro defuncto quodam Epiſcopo orationi incumbenti factam legimus: *Cum enim pro eo in cella vigilans oraret, a duobus deterritus gygantea formæ ſpiritibus, vidit ante ſe adductum ſqualidum, tetrum, ardentibus flammis circumſeptum, fumoque oppletum. Cui dixerunt: Ecce pro quo oras; intuens autem illum Dionyſius diligenter, vidit circa ventrem, & genitalia ejus immenſum agmen ſerpentum, & bufonum, qui miſerum corrodebant;* ei quoque cauſa mox declarata fuit, ob quam ſerpentes illam corporis partem præcipuè occupabant, ipſeque Dæmonibus miſerè in prædam ceſſerat, nimirùm, *quia fuerat in vita in concupiſcentiis fæminarum, monialium, virginumque ſtuprator.*

S. Bern. ſer. 4. de luxur. 8 Sanctus Bernardinus authoritati Sancti Hieronymi innixus, hoc carnis vitium *Dæmonis viſcum* appellat: Poſtquam enim dixiſſet: *Converſatio viri cum muliere maximè fugienda, nam Eccl. 42. dicitur: In medio mulierum noli commorari, de veſtimentis enim procedit tinea, & de muliere iniquitas viri.* Poſtea ſubdit: *Et Hieronymus ait: Ego judico, ſi cum viris fæmina habitant, non deerit viſcarium Diaboli.* S. Gregorius de Jobi peſſima conjuge, quam aſtutus ſerpens ideò in vivis conſervavit, ut ea tamquam potentiſſima ad eum infeſtandum, & impugnandum machina uti poſſet, diſſerens, ita de ipſa ſcribit: *Cum ſuadere uxor ad maledicendum nititur, quia carnales quique intra ſanctam Eccleſiam adjutores callidi tentatoris exiſtunt, quæ enim eum ad maledicendum provocat, vitam carnalium deſignat.* S. Antonius de Padua ad mulieres Moabitides, & Madianitides, quæ populum Dei induxerunt ad fornicandum, ſe reflectens, inquit: *Filiæ Moab ſunt gula, & luxuria, quæ ſunt ex patre Diabolo, cum quibus fornicatus eſt populus, & comedunt, & adorant Deos alienos ſuos, quia luxuriæ ſunt deditæ.*

Eccl. 42. 12. Fæminæ ſunt viſcus Diaboli.

S. Greg. l. 6. in Job c. 1.

S. Anton. de Pad. in Do. 4. poſt Paſcha.

Rayn. Ann. 1345. n. 88. 9 In Annalibus Eccleſiaſticis de Petro Diaz Civitatenſi in Hiſpania Epiſcopo, carnis vitio quòad uſque vixerat deditiſſimo, ſcribitur, quòd cùm morbo lethali eſſet implicitus, quamquam à cubiculario ob ſpectra Dæmonum ipſius animæ inſidiantium viſa, ut facta confeſſione crimina expiaret, moneretur, ipſe tamen ejus conſilia deriſerit. Demum ut convinceretur non inania fuiſſe ſomnia, cùm cubicularius à quodam Religioſo Franciſcano per objectam ſibi ſpeciem ſollicitare juberetur Epiſcopum ad pœnitentiam, illeque ſignum poſceret, *juſſus digitum in ardentis picis cacabum Epiſcopo morituro paratum immittere, mox aduſtum extraxit, eoque impœnitentem convicit, uſſitque ut Sacerdotem vocaret: ſed extorta Confeſſio parum valebat,* eò quòd ex ſervili quodam timore facta fuiſſet. Cum verò ſic mortuus delatus eſſet ad templum, quarto poſt die ſepulchro mandandus, è feretro caput erexit, ſeque ob improbè actam vitam ad divinum tribunal raptum defixis horrore ſpectatoribus enarrat, & cruciatibus æternis damnatum; ob ſuum tamen ſingulare in S. Franciſcum ſtudium, illius precibus Deum flexum ad miſericordiam, ut ad vitam revocaretur, peracta diebus viginti ſcelerum pœnitentia iterùm moriturus. Sunt quidem hæc exempla admodum rara, verumtamen clarè ſatis nobis, quàm inextricabilibus Dæmonis retibus anima voluptatibus carnis dedita, per hoc vitium innectatur, demonſtrat.

S. Ambr. in Pſ. 118. Oct. 16. 1. Cor. 7. v. 5. Tentatio major circa ſenſum. 10 S. Ambroſius inquit: *Auctorem incontinentiæ Diabolum eſſe, Apoſtolus docet: Ne tentet, inquit, vos Sathanas per incontinentiam veſtram.* Tametſi enim Diabolus nos quoque in omnibus aliis peccatorum generibus tenet, in hoc tamen peccatum ſollicitandum plus operæ, & induſtriæ impendit, quàm ad omnia alia peccata ſua committenda, quia ad hoc peccatum perſuadendum faciliorem in nobis invenit facilitatem, & correſpondentiam; inimicum enim noſtrum domi habemus, ſcilicet corpus noſtrum, ſive, qui in eo latet, ſtimulum, & fomitem carnis, qui cum Dæmone perpetuò colludit, & conſpirat. *Adulterium qui facit,* inquit idem Sanctus, *Diaboli portio eſt.*

11 De hoc infernali monſtro S. Job ait: *Fortitudo ejus in lumbis ejus, & fortitudo illius in umbilico ventris ejus.* Enim verò ſi immenſæ hujus beſtiæ fortitudinem in pedibus, vel unguibus, vel in dentibus oris, aut in vultus ferocitate, ſive in ſtatura conſiſtere dixiſſet, faciliùs intelligi potuiſſet, nunc verò quæ fortitudo umbilico, vel lumbis ineſſe poterit? Verumtamen facilis eſt myſterii hujus intelligentia, ſi ad ſenſum moralem recurramus; Per has enim corporis partes, ſcilicet lumbos, & ventris umbilicum, concupiſcentia carnalis intelligitur, & per hanc Dæmon fortis evadit, & ad hanc promovendam omnes vires ſuas impendit. Unde S. Gregorius ait: *Fortitudo ejus in lumbis ſuis, & virtus illius in umbilico ventris ſui, quia nimirum ejus propriè corpus ſiunt, qui ſuggeſtionum turpium blandimentis decepti, ei per luxuriæ fluxa ſuccumbunt.*

Job 40. v. 11. Fortitudo Dæmonis ex concupiſcentia carnali.

S. Greg. l. 32. mor. cap. 12.

Rayn. Ann. 1382. n. 17. Hiſtoria. 12 In Annalibus Eccleſiaſticis de Zaviſſa Cracovienſi Epiſcopo legitur, quòd dum in quadam villa, ſeu prædio ſuo, cuidam virgini loci illius vim inferre conaretur, ut ejus pudicitiam contemeraret, confeſtim cecidérit mortuus; cùmque cadaver illius cum ſolemni pompa ad Eccleſiam Cathedralem ſub noctem ſepeliendum deferretur, funeſtus eventus ſequens ibidem accidit: *Ferunt enim, auditos ſtrepitus, & hinnitus equorum diſcurrentium, Dæmonumque voces vociferantium; Proficiſcamur meretricatum.*

Euſeb. Ep. ad Damaſ. Pharao typus Dæmonis. 13 Euſebius in Epiſtola quadam ad S. Damaſum de morte S. Hieronymi ita ſcribit: *Enſis Diaboli luxuria. Heu quot illa interfecit romphæa! non eſt aliud peccatum, quo toties Diabolus victor exiſtat.* Porrò Pharao verus inimici infernalis typus fuit; hic autem miniſtris ſuis ſolum ſexum fœmineum, maribus omnibus in aquis ſubmerſis, reſervare præcepit: *Quicquid fæminei ſexus reſervate;* ſolus etenim hic ſexus ad diſperdendum populum Dei electum ſufficit. Fuit quoque idem adverſarius noſter à Chriſto Domino in volucribus illis bonum ſemen devorantibus, præfiguratus: *Aliud cecidit ſecus viam, & conculcatum eſt, & volucres cœli comederunt illud.* Demum verò idem Salvator noſter declarare volens, quinam per volucres illas voraces, & rapaces intelligantur, inquit: *Qui autem ſecus viam, hi ſunt qui audiunt, deinde venit Diabolus, & tollit verbum de corde eorum, ne credentes ſalvi fiant.* Ubi S. Antonius de Padua ita ſcribit: *Dæmones dicuntur volucres, propter ſuperbiam; Cœli id eſt, aeris in quo habitant, hi comedunt, & rapiunt ſemen de corde luxurioſi, ne fructificet.* Unde Oſe. 7. *Alieni comederunt robur ejus, id eſt, Dæmones comederunt verbi Dei virtutem.*

Exod. 1. v. 22.

Luc. 8. v. 5. in lux. nil fructificat. v. 12.

S. Anton. de Pad. in Dom. ſexag.

Oſe. 7. v. 9.

D. Chryſ. ſer. de peccat. & Phariſ. Ad reſipiſcendum gratia ſpecialis opus. Joan. 6. v. 41. Matth. 15. v. 22. 14 D. Chryſoſtomus ſubtiliter obſervat differentiam, quæ eſt inter Cananæam, & Magdalenam, illa namque ſolùm micas panis, quæ cadebant ſub menſam Chriſti, pro filia ſua à dæmonio vexata petebat, adeòque illi ſufficiebat vel unica mica panis illius, qui de ſe ipſo dixit: *Ego ſum panis vivus qui de Cœlo deſcendi,* ut Dæmonem filiam ſuam peſſimè vexantem (*Filia mea malè à Dæmonio vexatur*) pellere, & in fugam agere poſſet. At verò Magdalena ſe Chriſto, menſæ Phariſæi accumbenti, adjunxit; non ſufficiebat illi panis mica, quia à ſeptem Dæmoniis vexabatur, Qualis verò Magdalena, *de qua ſeptem Dæmonia ejecerat,* aut cujus conditionis erat? *Et ecce mulier quæ erat in civitate peccatrix;* ad hanc ergo ad bonam frugem perducendam, Chriſti omnipotentia opus erat, quia cùm mulier peccatrix, ſive meretrix eſſet, nimium erat à Dæmonio illaqueata. *Cernens in menſa Dominum, non quæſivit, ſicut Cananæa micas, ſed ipſum panem vitæ amplexata eſt. Cananæa pro filia à Dæmone vexata interpellabat, & dum ſe ipſam canis nomine interpellari audiret, micas de menſa cadentes petiit, hæc vero non filiam a Dæmonio vexatam habebat, ſed totum corpus laſcivia Dæmoniaca deditum.*

Marc. 16. v. 9. Luc. 7. v. 37.

S. Hieron. ad Ocean. 15 S. Hieronymus ad Oceanum de vita clericali diſſerens,

Digitized by Google

minæ? quid ſunt.
Eccl. 21. v. 2.

fereos, ait: *Janua Diaboli, via iniquitatis, ſcorpionis percuſſio, nocivumque genus eſt fœmina, cùm proximat ſtipula, incendit ignem*. Eccleſiaſticus ait: *Quaſi à facie colubri fuge peccata*; Sed cur potiùs illa fugere ſuadet, quaſi à facie ſerpentis, quàm ſicut à facie Urſi, vel Tygridis, vel Leonis? S. Antonius de Padua dicit: *In colubro luxuria deſignatur; Coluber enim dictus eſt eo, quod colat umbras, vel quod ſit lubricoſus; Cervum fugit, Leonem interficit, & ſignificat luxuriam, quæ colit umbras, id eſt, habitat in illis, qui ſunt umbroſi, id eſt, tepidi & otioſi*. Ecce tibi ſerpentis infernalis cum hoc vitio indiſſolubilem conjunctionem, neque enim unus ab alio ſeparatur.

S. Anton. de Pad. in Dom. 12. poſt Trin.

Hug. Card. in Prov. 7. v. 27. Converſatio nociva.

16 Hugo Cardinalis ſuper illum Sapientis textum ſcribens, in quo hominem concupiſcentiæ carnalis igne ſuccenſum, ei qui prunas ardentes in ſuo ſinu defert, comparat, dicens: *Ignem in ſinu abſcondit, qui mulieri libenter loquitur: Super prunas ambulat, qui affectus ſuos in ſpeciem mulieris figit, ad has prunas multi: ſe calefaciunt, cum Petro Chriſtum negantes*. Quiſnam verò ille eſt qui hos carbones accendit? Audite: *Has prunas accendit Diabolus ſuggeſtionibus pravis*. Job 41. *Halitus ejus prunas ardere facit*. Idem quoque Sapiens c. 7. illum qui inſano laſcivæ mulieris amore captus eſt: ſimilem eſſe dicit bovi, qui ad victimam ducitur: *Quaſi bos ductus ad victimam*; ſed in cujus honorem hæc hoſtia immolatur? num forte Dei? minimè gentium, Igitur victima hæc ad Dæmonia honorem dirigitur: Unde Tertullianus ait: *Ipſa etiam proſtibula publicæ libidinis hoſtia*.

Job 41. v. 12.

Prov. 7. v. 22.

Tertull. l. de ſpect. c. 19.

Hug. de S. Vict. l. 1. Miſcell. 2. 2. 19.

17 Audiatis velim quonam titulo Hugo de S. Victore illam Chriſto præſentatam adulteram appellet? *Venit ergo Jeſus, & ita ſe omni manſuetudine exhibuit, ut peccatricem animam ſeptem Dæmonis adulteram, de manibus lapidantium eriperet*. Ubi notandum eſt Ly illud: *ſeptem Dæmonis*, quia anima laſciva magis quàm quævis alia anima impia, à Dæmonis poſſidetur.

B. Laur. Juſtin. de triumph. Chriſt. agon. c. 13. Per mulierem Dæmon vicit multos.

18 B. Laurentius Juſtinianus optimè notat, Luciferum pro omnibus magis arduis facinoribus feliciter exequendo Pilatum, conjuge ejus mediante, à morte communis omnium Redemptoris decernenda dimovere tentavit: *Proinde ut illius poſſet impedire agonem, ad conſueta excurrit muliebria arma, cum quibus olim ſtrenuiſſimos debellaverat Duces. Adam quippè de Paradiſi amœnitate dejecit. Loth in filiarum compulit ſtuprum. Samſon in manu Philiſtiim dedit; David in adulterii, atque homicidii crimen induxit; Salomonem etiam ſapientia perdita, alienigenarum Deos thurificare coegit; Apoſtolorum noviſſime Principem in Magiſtri negatione proſtravit; hominum quoque redemptio mediante Pilati uxore, ne fieret, laboravit*.

S. Ephrem ſer. Paræn. in illud Attende tibi. Dæmon odit omnes.

19 S. Ephrem optimè nos monet, ut dum Diabolus per carnis voluptates nobis abblanditur, minimè id ex aliquo erga nos amoris affectu fieri exiſtimemus, ſiquidem ſemper, & indeſinenter implacabili nos odio proſequitur: *Doloſè quippe ad breve tempus diligit, & mox deſerit, meretricique immundæ ſimilis, quæ cùm ſubſtantiam, & vires alicujus abſumpſerit, averſari, atque odiſſe incipit. Quis igitur non deploret? nam & inimicus noſter, ubi vires noſtras, & tempus in ſuis immunditiis, fœdiſque concupiſcentiis prodegerit, atque conſumpſerit, tunc à nobis recedit propter odium, quod in nos habet, numquam enim impuriſſimus ille ac fraudulentiſſimus nos dilexit*.

S. Bern. ſer. de S. Andr. Crux fuga tentationes.

20 S. Bernardus delectationum nobis à Diabolo procuratarum fugam inſinuat, dum ait: *Voluptatibus irretire laborat, & in his includit multitudinem copioſam eorum, quæ in terra repunt, aut volitant juxta eum*. Modum verò, quo ejus laquei à nobis ſunt fugiendi, ibidem quoque nobis indicat dicens: *Sit ergo gaudium in tribulatione, & jam non habet malignus unde alliciat, non habet unde dejiciat. Nihil proficiet inimicus in eo, quem Crux Chriſti delectat, ſi carnalem ſuggeſſerit delectationem*.

DISCURSUS IX.

ARGUMENTUM.

Vitium carnis in Scriptura ſacra inferni nomine appellatur, quia ſectatores ſuos irreparabiliter ad æternam perditionem perducit.

THEMA:

Via inferni domus ejus, penetrantes in interiora mortis, Prov. c. 7. v. 27.

Deteſtatur Spir. S. infernalem luxur.

1 Spiritus Sanctus, qui peccatum carnis ſuper alia quævis peccata abominatur, & exhorreſcit, laſcivæ mulieris domum, in pluribus Scripturæ locis inferni nomine compellat: *Via inferni domus ejus, penetrantes in interiora mortis*, Prov. c. 7. Et in eodem lib. c. 2. de impudica fœmina jam dixerat: *Pacti Dei ſui oblita eſt, inclinata eſt enim ad mortem domus ejus, & ad inferos ſemita ipſius*. S. Auguſtinus quoque in ſermone quodam hanc ignis infernalis, & fœminæ impudicæ miram connexionem obſervat, dum ait: *Infernum, & amorem mulieris rectè conjungit Scriptura*.

S. Aug. ſer. 107. de temp.

Oſe. 13. v. 14. S. Hieron. Laſciva mulier inferno ſimilis.

2 Deus apud Oſeam dicit: *De manu mortis liberabo eos, de morte redimam eos*. S. Hieronymus ex verſione ſeptuaginta interpretum legit: *De manu inferni liberabo eos*. Verùm enim verò quis unquam aliquem inferni flammas evaſiſſe audivit? imò certum eſt, quòd in *inferno nulla eſt redemptio*. Sciendum eſt igitur, quòd ſanctus hic Doctor, poſtquam Deum hiſce verbis redemptionem, qua Filius ejus unigenitus nos à mortis, & inferni reatu liberaturus erat, prædicere voluiſſe demonſtraſſet, ſtatim immediatè ſubjungit dicens: *Sive Propheta intelligens fragilitatem ſuam, & conditionem carnis humanæ, Conſolatio, ait, abſcondita eſt ab oculis meis, ut ſit ſenſus: Non valeo conſolari; quicquid mente concepero, dolorem meum non poteſt mitigare: cerneis chariſſima inter ſe nomina morte ſejungi; ipſe inquit infernus inter fratres dividit; quicquid igitur ſeparat fratres, infernus eſt appellandus, & maximè mulier meretrix*.

Oſe. 13. v. 14.

Probat hoc David.

3 Regius Propheta David Deo ſæpiùs in Pſalmis ob animæ ſuæ ab inferno liberationem à Deo factam, gratias agit: *Domine eduxiſti ab inferno animam meam*; Et alibi dicit: *Confitebor tibi Domine Deus meus in toto corde meo, & glorificabo nomen tuum in æternum, quia miſericordia tua magna eſt ſuper me. Eruiſti animam meam ex inferno inferiori*. At verò quiſnam eſt hic inferior infernus, à quo ſe liberatum eſſe, cum tam exaggerata gratiarum actione memorat? certè nullus alius, quàm adulterium cum Berſabea commiſſum, cui eouſque cum ſcandalo publico immerſus fuerat, donec juſſu Dei à Nathan reprehenderetur: *Mens libidinis igne ſuccenſa*, inquit B. Petrus Damianus, *nonne tibi videtur infernus, in quo videlicet, & Diabolus habitat, & concupiſcentiarum ignis æſtuare non ceſſat?* Demum verò inordinatorum paſſionum, & appetituum carnalium tyrannidem proſequendo dicit: *Hæc itaque flebilis anima gehenna facta eſt, tartarus, & infernus*.

Pſ. 29. v. 4. v. 12.

v. 13.

B. Petr. Damian. l. 2. Epiſt. 1.

Luxurioſi in puncto damnantur.

4 Enimverò quia hic gehennæ mentionem facere cœpimus, ſciendum eſt, quòd Salvator noſter inferno novum titulum attribuendo, eumdem infernum, Gehennam appellaverit, prouti ex multis Evangeliis locis clarè liquet; verumtamen neſcio, an aliis unquam obſervaveritis, undenam hoc nomen Gehenna originem ſuam trahat? Paulus de Palatio, vallem quamdam valdè delitioſam, & amœnam fuiſſe ſcribit, Hinon appellatam, in qua gentiles filios, & filias ſuas in Idoli Moloch honorem vivos concremabant; ne autem parentes ex lamentis, & vociferationibus ardentium puerorum affligerentur, in uſu poſitum erat, ut actualis hujus tyrannidis tempore, inſtrumenta muſicalia inſonarent, ipſaque aera implerentur cantibus: *Dum puer ardebat, ſaltabant adſtantes, & percutiebant tympana*. Jure igitur merito increata illa Sapientia nomen hujus vallis abyſſo infernali impoſuit, non ſolùm propter ignem ibi ardentem, verùm etiam quia ibi, ſicut in poriori parte hominum voluptatibus carnalibus deditorum, illud Jobi adimpletur oraculum: *Tenent tympanum, & cytharam, gaudent ad ſonitum organi, ducunt in bonis dies ſuos, & in puncto ad inferna deſcendunt*.

Paul. de Palat. in Matth. 5. v. 22.

Job 21. v. 12. v. 13.

Inferno ſimiles.

5 Præterea ſciendum eſt, hoc Idolum Moloch, cui filios ſuos ſacrificabant, obſcœnum quoddam fuiſſe ſimulachrum, quod ſpectantes non ad devotionem, ſed ad libidinem provocabat, prouti Cornelius à Lapide optimè probat. Unde colligitur quòd Deus ille, de quo cum veritate dicitur: *Omnia in ſapientia feciſti*, meritò infernum hujus loci nomine appellarit,

Corn. à Lap. in c. 18. Levit. v. 21.

tit, qui libidinis fomentum, & incentivum erat, quia anima carnis vitio dedita *gehenna facta eſt, tartarus, & infernus*.

Guerric. Abb. in die Purificat. Libido eſt ignis infernalis.

6 Guerricus Abbas in ſermone quodam de impudicitiæ peccato ita ſcribit: *Hæc eſt illa peſtis, quæ ignem infernalem in corpus humanum accendit; De his duobus ignibus gehennæ, & luxuriæ, habemus authoritatem Scripturæ:* quaſi diceret, vitium iſtud ignem quemdam eſſe, & quidem ignem infernalem, non eſt aliqua ingenii ſubtilitate confictum, vel tantùm per Sanctorum Patrum atteſtationes nobis traditum, ſed veridica id aſſerit Spiritus Sancti ſententia. Etenim de igne luxuriæ ait Scriptura: *Adulterantes quaſi clibanus ſuccenſus à coquente;* de igne gehennæ dicit: *Pone eos ut clibanum ignis in tempore vultus tui, hoc eſt, judicis, ut intùs ardeant; Dominus in ira conturbabit eos dicens: Diſcedite à me operarii iniquitatis, & devorabit eos ignis extremus infernalis, quem accenderunt per luxuriæ fœda opera.*

Of. 7. v. 4. Pſ. 20. v. 10. Pſal. 6. v. 9.

L. 1. cap. 9. vitæ Camilli de Lellis. Hiſtoria.

7 In vita inſignis ſervi Dei Camilli de Lellis horrendus quidam caſus refertur; Dum enim mulier quædam in domo concubinarii agonizaret, alta voce clamare cœpit: Ardeo, ardeo! oculiſque, & vultu ſe horrenda quædam objecta conſpicere monſtrabat, dumque ſolutis, & veluti totidem ſerpentes erigentibus ſe comæ ſuæ capillis, horrendos ederet ululatus, clamaretque identidem: Ardeo, ardeo! infeliciter mortua eſt, moxque de ventre ejus globus quidam carneus ſpiſſus ad inſtar ignis egredi viſus fuit; nec mirum, nam ut S. Zeno ait: *Sator iſte carnalis deſiderii, furorque libidinis temporalis, æternum gehennæ ignem, & ultricium flammarum promulgavit incendia.*

S. Zeno ſer. 10.

S. Aug. Pſ. 44. poſt princ. Pſ. 49. v. 3. S. Auguſt. in Pſal. 29. v. 4.

8 S. Auguſtinus carnalem, valdèque laſcivum quemdam hominem alloquens, ait: *Amplexaris peccata tua, & delitias carnis tuæ? ſtipulatus ad te congeris, veniet ad te ignis; ignis in conſpectu ejus exardeſcet.* Idem quoque ſanctus Doctor verba illa Davidis: *Eduxiſti ab inferno animam meam*, de peccato carnali exponit dicens: *Reduxiſti ab inferis animam meam; ſalvum me feciſti à conditione profundæ cæcitatis, atque infimi limi corruptibilis carnis.* Sanctus Bernardus in ſermone, in quo ordinem, & modum tradit benè vivendi, dicit: *Audi Beati Iſidori verba: Fornicatione coinquinari deterius eſt omni peccato? Fornicatio major eſt omnibus peccatis? Luxuria perducit homines ad pœnas inferni; Luxuria mergit hominem in infernum; Luxuria mittit hominem ad tartarum.* Unde Origenes mulieri hunc titulum attribuit: *Mulier caput peccati, arma Diaboli, expulſio Paradiſi.* S. Joannes Damaſcenus autem quid amplius dicit, dum mulierem eſſe dicit *ſceptrum inferni concupiſcentiæ præceps:* Etenim nullum eſt peccatum, quod majus habeat in hominem dominium, ſceptrumque imperii in abyſſo perditionis potentiùs gubernet, quam hoc carnalis concupiſcentiæ peccatum.

S. Bern. ſer. 23 de modo benè vivendi.

Orig. Ho. 7. in Matt.

S. Joan. Dam. Paral. c. 76.

9 S. Bonaventura de luxuria differens, nonnullas adducit analogias, ob quas luxuria inferno comparanda venit: *Comparatur gehennæ*, inquit, *nam in gehenna ſunt ſpecialiter tria; Ignis ardens, vermis rodens, & ſulphur fœtens; ſic in peccato luxuriæ eſt ignis concupiſcentiæ, vermis, ſcilicet remorſus conſcientiæ; & ſulphur, ſcilicet fumus: & ideo qui eſt in peccato luxuriæ, jam quodammodo eſt in ſupplicio gehennæ:* adducitque illum S. Matthæi textum, in quo Salvator noſter melius eſſe dicit, unam corporis partem amittere, quàm cum integro corpore, & anima intrare in infernum, ac proindè carnalem hominem his verbis alloquitur: *Expedit tibi, ò luxurioſe, ut pereat unum membrum, ſcilicet illud viliſſimum, & innominandum, quàm totum corpus tuum mittatur in gehennam.*

S. Bonav. in Diæt. ſalut. Tit. 2. c. 9. Tria ſunt in luxuria.

10 Nullum eſt peccatum, quod majorem ſecum remorſum ſubinferat, quàm delectatio carnalis, unde de illa dici poteſt: *Dulcedo illius vermes.* Peccatum carnis eſt velut roſa quædam, quæ undique cingitur ſpinis, ut ſuo loco diximus; quod verò remorſum malæ conſcientiæ attinet, de hoc trita eſt illa S. Bernardi propoſitio, dicentis: *Infernus quidam rea conſcientia eſt.* Qui ſemel infernum ingreſſus eſt, nunquam deinceps egreditur, quia *in inferno nulla eſt redemptio; non eſt agnitus, qui ſit reverſus ab inferis;* Idem verò laſcivam aliquam fœminam impuro amore depereuntibus evenire, Salomon atteſtatur dicens: *Ad inferos ſemita ipſius, omnes qui ingrediuntur ad eam, non revertentur.* Idem quoque Salomon, meretricem profundæ cuidam foſſæ vel puteo ſimilem eſſe dicit: *Fovea profunda os alienæ, cui iratus eſt Dominus, incidet in eam.* Et in capite ſequenti pariter inquit: *Fovea profunda eſt meretrix, & puteus anguſtus;* ſicut enim is qui in profundum, & anguſtum quemdam puteum lapſus eſt, ſumma cum difficultate, & labore inde extrahitur, ita quoque par, imò major eſt difficultas, in liberanda anima aliqua, quæ in baratrum corruit luxuriæ.

Job. 24. v. 20. Luxuria difficulter reſurgit.

Sap. 2. v. 1.

Prov. 2. v. 18.

Prov. 22. v. 14. Prov. 23. v. 27.

11 S. Epiphanius docere nos volens, quàm unuſquiſque vir à fragili, ac lubrico fœmineo ſexu alienus eſſe debeat, ita ſcribit: *Noli o Iſrael mulieri fidem adhibere, revoca te à pravæ mulieris conſilio, ſiquidem mulier pretioſas virorum animas capiat, quibus pedes earum, quibuſcum conſueſcit, poſt mortem ad inferos deducunt.*

S. Epiph. to. 2. l. 3. adv. hæreſ. Adhortatio.

12 Numquid aliquando obſervaſtis, quo titulo ſupremus Judex reprobos compellaturus ſit, quando eoſdem in perditionis barathrum præcipitando, eiſdem dicet: *Diſcedite à me maledicti in ignem æternum?* nimirùm hædos vocabit illos: *Statuet hædos à ſiniſtris;* cur non potiùs eos, Lupos, Leones, tygrides, aſpides, aut dracones appellabit? cur præciſe hædos? Ad dubium iſtud optimè Sanctus Thomas reſpondet; *Quia hædus eſt animal ſemper fervens ad coitum luxurioſum.* Lucas Brugenſis pariter in ſenſu litterali verſatiſſimus, dicit: *Hædos vocat propter laſciviam, præſertim verò vitæ immunditiam, nec malè additur, quod hircus præcipitiis gaudet.* Homo carnalis pariter præcipitio carnali ſemper imminet.

Inter hædos luxurioſi. Mat. 25. v. 41. v. 33.

S. Th. in c. 25. Matth. Lucas Brug.

13 S. Propheta Jeremias laſcivum hominem effræni equo aſſimilat, qui excuſſo fræno per prærupta ad præcipitium ſponte properat: En verba ipſiſſima Prophetæ dicentis: *Mœchati ſunt, & in domo meretricis luxuriabuntur, equi amatores facti ſunt.* Sanctus Cyrillus Alexandrinus verba illa Exodi: *Equum, & aſcenſorem projecit in mare*, ponderans, ad propoſitum noſtrum dicit: *Glorioſè magnificatus eſt, equum & aſcenſorem projecit in mare, multiplex, & belluinum eſt, quod appetitionis impetu fertur, vitam una cum auriga qui aſcenderat, & habenas laxarat voluptatibus, in mare projecit.*

Equis ſimiles. Jer. 29. v. 23.

S. Cyril Alex. in Exod. Exod. 15. v. 1.

14 Apud Sanctum Lucam de dæmoniaco illo dicitur: *Habebat dæmonium jam temporibus multis;* Et tamen nuſquam reperitur, quòd toto illo tempore, quo miſer hic homo a Dæmone poſſeſſus fuerat, unquam illum præcipitare tentaverit; quodnam igitur in eo latet myſterium, quòd mox ut hi ſpiritus ab hoc miſero homine juſſu Chriſti expulſi, & immunda porcorum corpora ex ejuſdem Chriſti permiſſione ingreſſi fuerant eoſdem porcos protinùs in profundum aquarum ſubmerſerint? Nimirum hi porci carnalium hominum figura erant, hi autem, ut ſupra probavimus, nidus & centrum ſunt Dæmonum, qui aliud non deſiderant, aut moliuntur, quam ut luxurioſos in abyſſum præcipitent. *Ingrediuntur Dæmones porcos*, inquit Euthymius, *eos videlicet, qui in cœno voluptatum volutantur.* Sed quo fine id faciunt? *Ut illos in perditionem præcipitent.* Hugo Cardinalis ſuper illum Iſaiæ textum: *Sicut impetus aquarum multarum inundantium*, dicit: *Contra luxuriam hoc dicit, quæ plures ſubmergit, quàm aliud peccatum.*

Luc. 8. v. 27. Lux. Dæmon præcipitat.

Euthym. ibi

Hug. Card. Iſa. 28 v. 2.

15 Terribilis admodum eſt illa Sancti Remigii propoſitio, & mirum non eſſet, ſi illa benè ponderata, ſanguinem in venis illorum congelari faceret, qui carnis vitio dediti ſunt; dicit enim: *Demptis parvulis, ex adultis pauci propter hoc vitium ſalvantur;* qui idem hujus dicti ſui protinus ſubjungit rationem: *nam alia vitia forinſecus ſunt, hæc autem peſtis connaturalis eſt.* Ideò Apoſtoli monitum eſt dicentis: *Debitores ſumus non carni, ut ſecundum carnem vivamus, ſi enim ſecundum carnem vixeritis, moriemini.* Ubi de morte animæ, non verò corporis loquitur, quia hanc etiam illi incurrunt, qui ſecundum ſpiritum, non verò ſecundum carnem vivunt; *Si ſecundum carnem vixeritis, moriemini*, & ideò certum eſt, quòd carnales pernicioſiſſimo curſu ad mortem properent æternam.

S. Remig. in c. 1. ad Rom. Plurimi ſunt damnati propter lib.

Rom. 8. v. 12. v. 13.

16 Idem Sanctus Paulus Apoſtolus ad Hebræos ſcribens, poſtquam longum contexuiſſet multorum catalogum, qui in Vet. Teſtamento fidei merito ſalutem conſecuti ſunt; tamdem veluti divinæ Omnipotentiæ

Prodigium ſi laſcivus ſalvatur.

prodi-

Heb. 11. v. 31.

prodigium commemorat, quòd *fide Rahab meretrix non perierit cum incredulis;* & oſtendere volens hoc verè inauditum eſſe portentum, ſubjungit: *Et quid adhuc dicam?* quaſi dicere vellet, quando laſcivam hanc mulierem etiam ſalutem conſecutam eſſe aſſerui, nihil amplius, aut portentoſius dicere poſſum: *Et quid adhuc dicam?* etenim deitas, & miſericordia ſublimiùs magnificari nequit.

v. 32.

S. Aug. ſer. 249. de temp. Caſtos ignis non lædit.

17 Sanctus Auguſtinus in laudem caſtitatis ita ſcribit: *Ipſa ſola eſt, quæ mundas mentes hominum præſtat videre Deum; unde ipſa veritas ait: Beati mundo corde quoniam ipſi Deum videbunt; ac ſi è contrario diceret; Illi verò miſeri ſunt, quorum corda ſunt carnali concupiſcentia polluta, quia æternas merguntur in pœnas.* Adhæc, illos qui puri ſunt, & continentes, ignis ne quidem fumo aliquo obfuſcare, multò minùs lædere audet, prout in S. Joanne in ferventis olei dolium ingreſſo perſpicuè videtur, quem nec ignis, nec oleum bulliens quicquam lædere potuit, quin potiùs vegetior, & pulchrior exinde egreſſus eſt, quàm illuc intraverat, idque quia *virgo ab ipſo electus, virgo in ævum permanſit.*

Euſeb. Emiſſ. Hom. 3. de Epiph. Probatur.

18 Euſebius Emiſſenus de fornace Babylonica ita ſcribit: *In illos ſævis æſtibus nil nocebit, quos ante libidinum flamma non attigit; & quibus puritas contulit reverentiam, inferre neſciret rationabilis ardor injuriam, alioquin iram fugiens, vaporibus viam facit, & quia non inveniet, ubi neceſſe habeat exercere judicium, ſponte præbebit obſequium.* Demum verò poſtquam tres illos juvenes ex eo commendaſſet, quòd ſcilicet caſtitati, & munditiæ carnis ſemper ſtuduerint; tandem deſcendit ad referendum, quòd illis in flammis Babylonicis evenit miraculum; *Ecce,* inquit, *horrendum neſcio quid: anhelantes globi, & per quadraginta cubitus ebullientes, extrinſecùs ſæviunt; intrinſecùs parcunt, extra fornacem ſapiens ignis iraſcitur, & intus in fornace famulatur.* Idemmet elementum foris furibundum, omnes comburit, quos invenit ſacrilegi Regis miniſtros, intùs verò tribus pueris devotum ſe exhibet, & obſequioſum, in frigidum ipſis, & delicioſum rorem tranſmutando ardorem. Et quodnam hujus fuiſſe exiſtimatis myſterium? Nimirùm *quanta caſtis corporibus reverentia debeatur, arbiter ignis agnoſcit.* Non verò ſic agit, cum ſibi cum libidinoſis intercedit negotium, imò verò illos ignis etiam in hac vita anticipatè apprehendit, & conſumit. S. Iſidorus Peluſiota dicit: *Libidinoſum hujus vitæ incendium ad fornacem illam tendit,* prout videre licuit factum circa infames illas Sodomæ, & Gomorrhæ civitates, quas cœlitùs dilapſus ignis devoravit. Hugo Cardinalis de muliere, quæ fomentum, & incentivum eſt libidinis, diſſerens ait: *Quicquid in ea, flamma eſt ignis, ſpeciem mulieris alienæ multi admirati, reprobi facti ſunt.*

S. Iſid. Peluſ. l. 1. Ep. 413.

Hugo Card. in c. 42. Eccl.

DISCURSUS X.

ARGUMENTUM.

Vitium carnis venenum æternæ mortis ſub dulcedine abſcondit voluptatis, quæ omnem nobis ad beatam vitam aditum intercludit.

THEMA.

Ne intuearis vinum quando flaveſcit, cùm ſplenduerit in vitro color ejus: ingreditur blande, ſed in noviſſimo mordebit ut coluber, & ſicut regulus venena diffundet, Prov. 23. v. 31. & 32.

Libidinis eſt conſiderandus finis.

1 SAlomon in præcitato in verbis Thematis capite, de muliere laſciva, & meretrice diſſerens, ait: *Fovea profunda eſt meretrix, inſidiatur in via quaſi latro;* quia verò per experientiam vidit, quòd id ipſum à majori hominum parte non credatur, nec timeatur, imò plerique inter voluptatum blanditias, & lenocinia gaudeant, iiſque ſtudioſè oblectentur, ab hoc illos errore per propoſitam ſimilitudinem eximere voluit, dicendo: *Ne intuearis, &c.* Voluptas quidem in ſuis principiis mirè placet, quia per illam cordis deſideria complentur; & homo carnalibus ſuis propenſionibus ſatisfacit; at verò non initium, ſed finis voluptatis conſiderandus eſt oculo mentis, quia *in noviſſimo mordebit ut coluber.*

Manſi Bibl. Præd. Tom. I.

Animæ inferunt mortem.

2 In libro Judicum, Jahelem Siſaræ ſitienti lac loco aquæ ſuppoſuiſſe legimus; ſed conſidera, quo fine id ipſum fecerit. Certè non alio, quàm ut ei ſoporem conciliaret, ac tandem dormientis tempora crudeliter clavo transfigeret: *Aquam petenti lac dedit, & in phiala Principum obtulit butyrum ſiniſtram manum miſit ad clavum, & dexteram ad fabrorum malleos, percuſſitque Siſaram, quærens in capite vulneri locum, & tempora validè perforans.* Idem quoque majori hominum parti à lenocinante mulierum ſexu accidit; Dicit enim quævis laſciva mulier lenoni eam concupiſcenti: *Intra ad me, Domine mi, intra, ne timeas;* quot verò ſunt, qui non cum timore, ſed cum lætitia, & jubilo ingrediuntur, ſeque ob inventam hanc, & ſponte oblatam carnalis peccati committendi occaſionem, felices exiſtimant? at verò dum ſe lactis ſuavitatem, id eſt, carnis delectationem guſtaturos eſſe ſperant, clavum ab adverſaria ſibi infixum eſſe experiuntur, non ſolùm in corde per remorſum, & vermem malæ conſcientiæ, verùm etiam frequenter in corpore, & anima ſimul, per conciliatam ſibi mortem temporalem pariter, & æternam.

Jud. 5. v. 25. v. 26.

Jud. 4. v. 18.

Febris eſt libido.

3 Experientia quotidiana nos docet, quòd dum febricitans aliquis in vehementiſſimis caniculæ ardoribus, intrinſecùs in corpore ardet, is pro hujus interni ardoris aliquantula mitigatione, aquæ vel vini ex circumpoſita nive vel glacie frigefacti, hauſtulum aliquem ſibi porrigi deſideret, poſtulet, & identidem rogando extorqueat; cui ſi ipſi ex indiſcreta charitate indulgeatur, ipſe quidem eumdem ſumma cum voluptate admotis aridis labris exhaurit, & avidè abſorbet; at verò paulò poſt febrim, qua ardet, tantò in ſe vehementiùs accendit, adeò ut per hunc frigidæ aquæ potum, mortem confeſtim acceleret, & ſepulchrum inveniat. *Febris noſtra,* inquit S. Ambroſius, *libido eſt,* quæ quidem continuò nos extimulando urget, ut febricitanti palato, carni amoris igne exæſtuanti, libidinoſis, & impuris appetitibus, & deſideriis, per amati objecti correſpondentiam, & frequentationem ſatisfiat; at verò quis tandem indulti voluptatis eſt finis? Audite S. Baſilium hac de re egregiè his verbis diſcurrentem: *Voluptas nutrix eſt æterni vermis, quæ ad tempus delinit quidem ipſa fruentem, verùm poſtea felle amariores retributiones facit.* Euſebius Emiſſenus idipſum ſimilitudine melleæ dulcedinis explicat, qua labra phialæ illius imbui ſolent, in qua potio aliqua medicinalis, & amara, valdèque faſtidioſa propinatur, ut prælibata hac dulcedine, potio illa tantò avidiùs epotetur: *Ita & Diabolus per rerum carnalium concupiſcentias, & illicitas voluptates, extrinſecus blanditur, intrinſecus inſidiatur, interficit ſpiritum, dum oblectat affectum: modo delectat peccare, ſed poſtmodum non delectabit ardere.*

S. Ambr. l. 4. in Luc. c. 4.

S. Baſil. Hom. in exhort. ad Bapt.

S. Euſeb. Emiſſ. Hom. 3. de Epiph.

Mortem inferunt.

4 S. Iſaias Propheta diſſolutos quoſdam cum gaudio ſe voluptatibus carnis oblectantes, pœnas verò quas ex illis ſibi conciliant, minimè conſiderantes, ob oculos nobis ponit contemplandos, dum ait: *Ecce gaudium & lætitia, occidere vitulos, & jugulare arietes, comedere carnes, bibere vinum;* at verò quid inde conſequitur? *Comedamus & bibamus, cras enim moriemur.* Quid ſtultius?

Iſa. 22. v. 13.

Æternam. S. Ant. de Pad. in Dom. 10. poſt Trin.

5 In dubium revocari nequit, quin Syrenes verum ſint voluptatum ſymbolum; de his autem S. Antonius de Padua ita ſcribit: *Syrenes, ut fertur, ſunt animalia mortifera in mari, quæ à capite uſque ad umbilicum figuras humanas habent, partes uſque ad pedes, volatiles, dulciſſimum melodiæ cantum, vel carmen canunt, ita ut per ſuavitatem vocis homines à longè navigantes ad ſe trahant, & gravi ſomno ſopitos dilaniant: Secundum veritatem meretrices ſunt, quæ tranſeuntes ad ſe ad egeſtatem deducunt. Alas & ungulas habuiſſe feruntur, quia amor luxuriæ volat, & vulnerat.* Cantus lenocinantes ſunt incantationes, quæ tamen æternam nobis mortem adſciſcunt.

Apoc. 10. v. 10.

Libidinis breve gaudium.

6 S. Joannes Apoſtolus dicit, librum ſibi ab Angelo datum eſſe, ut illum manducaret: *Accepi librum de manu Angeli, & devoravi illum.* Sed quis inde natus eſt effectus? *Erat in ore meo tamquam mel dulce, & cùm devoraſſem eum, amaricatus eſt venter meus.* Sic quoque carnalis quidem homo delectationibus carnis cum gaudio fruitur, appetitum, & deſideria ſua adimplet;

Digitized by Google

ſed gaudium breve eſt, paulò enim poſt, ubi momentanea voluptatis dulcedo tranſierit, ſentiet amariſſimum conſcientiæ remorſum, quia: *Momentaneum quod delectat, æternum quod cruciat*; paulò poſt offenſæ Dei apprehendit gravitatem, periculum vitæ, & famæ jacturam amariſſima mente recogitat: *O quam acerbus fructus luxuriæ*, inquit S. Ambroſius, *amarior felle, crudelior gladio, acutior, & penetrabilior eſt quovis ferro; hoc enim vitam hominis eripere corporalium, non verò æternaliter ferire, & ſauciare poteſt animam, pronti voluptas facit.*

S. Ambr. de exhort. ad virg.

7 Per quotidianam videmus experientiam, quòd qui à Tarantola ſauciatus eſt, à ſaltando, & tripudiando numquam ceſſet; quod quidem alii videntes, lætitiæ incredibilis ſignum eſſe credere poſſent, cùm tamen actiones illas veneni vehementiſſimi in illorum membris proſerpentis ſignum eſſe, certiſſimum ſit, quod demum cordis regionem invadens, imminentis mortis eſt prognoſticum. Idem quoque carnalis peccati venenum paſſim operatur. Unde S. Hieronymus in Epiſtola ad Euſtochium virginem ita ſcribit: *Quid mihi, & voluptati, quæ brevi perit? quid cum hoc dulci, & mortifero carmine Syrenarum?* Quibus verbis cantus, dulcedinem, & Syrenas, in uno eodemque cum morte vinculo conſtringit.

Libido Tarantolæ venenum.

S. Hieron. Ep. 22. c. 27.

8 Ubi vulgata noſtra legit: *Quoniam humiliaſti nos in loco afflictionum.* S. Ambroſius ex verſione Aquilæ traducit hoc modo; *Quoniam humiliaſti nos in loco Syrenum*; dicit enim: *Pulchrè Aquila interpretatio, quemadmodum intelligere debeamus locum afflictionis, expreſſit, dicendo; Quoniam humiliaſti nos in loco Syrenum.* Hiſtoria, ſeu potiùs fabula paſſim omnibus nota eſt, & à nobis ex mente, & verbis S. Antonii de Padua paulò ante relata. Pergit ulteriùs idem S. Archiepiſcopus Mediolanenſis, & dicit: *Cùm gratiam vocis ſequerentur, ſcopuloſo in loco naufragium facere ſolitos vetuſtas poſteris tradidit; earum autem interpretatio hæc eſt, ut vocis voluptas, ita ſæculi voluptas nos quadam carnali adulatione delectat, ut decipiat.* Denique in præfatione libri 4. ſuper Lucam idem S. Doctor ſe ad hujus fabulæ myſteria moralia fuſiùs explicanda accingens dicit: *Quid ſibi vult puellarum figura, niſi evirata voluptatis illecebra, quæ conſtantiam captæ mentis effaminat? Quæ autem illa vada, niſi noſtræ ſcopuli ſunt ſalutis? Nihil enim tam cæcum, quam ſæcularis ſuavitatis periculum, quæ dum mulcet animum, vitam obruit.*

Pſ. 43. v. 20. S. Ambr. Syrenum Cantus.

S. Ambr. Præfat. l. 4. in Luc.

9 Poetæ de certo quodam viro, nomine Glauco, fabulantur, quòd muſculum perſequens, in amplum vas mellis plenum inciderit, ibidemque ſuffocatus interierit. Verum quidem eſt, quòd ut D. Chryſoſtomus inquit, veritates Evangelicas per fabulas, & figmenta Poetarum probare minimè conveniat, ne videamur velle de *mendacio adſtruere veritatem*: attamen de Jonatha legimus, quòd dixerit: *Guſtans guſtavi in ſummitate virgæ, quæ erat in manu mea, paululum mellis, & ecce morior.* Quot ſunt hodie huic Jonathæ ſimiles, qui ob modicam delectationem carnalem, mortem temporalem pariter, & ſempiternam incurrunt? Unde B. Laurentius Juſtinianus ait: *Omnes blanditiæ, venena; cuncta delectationis pocula, mortalia, vitaque illius ſempiterna mors.* S. Nilus de formoſo, & florido quodam vulto, qui venuſtate ſua rapit, & allicit, ita ſcribit: *Florida facies telum venenatum eſt, animam ſauciat, ac in ipſa venenum inficit, quoque diutiùs immoratur, eo majorem ſaniem efficit.*

Jonath. mel.

D. Chryſ. h. 1. in Matth.

1. Reg. 14. v. 43.

B. Laur. Juſt. de ligno vitæ, c. 1. S. Nilus de octo vitioſ. cogit.

10 Ingenioſa eſt ſimilitudo illa quam S. Auguſtinus affert, à ſcorpione deducta, hic enim ſuaviter intoxicat, & dum amplectitur, mordet, & venenum infundit: *Quod autem dixit cruciatus eorum, ſicut cruciatus ſcorpii, cum percutit hominem, hoc tunc fit, quando Diabolus luxurioſis hominibus per vitia, & peccata in modum ſcorpii venena propinat*; per blanditiarum carnalium illecebras, & ſuaves amplexus igitur, æternæ perditionis venenum imbibitur. S. Hieronymus in Epiſtola ad Oceanum, de muliere ita ſcribit: *Flammigero igne percutit fœmina conſcientiam pariter habitantis, exurit fundamenta montium.* Hugo de S. Victore mulierem vermis inſtar eſſe dicit, qui delicatè ſe inſinuat, ac tandem rodit, & mordet; *Vermis carnis eſt luxuria, qui ingreditur blandiendo, mordet rodendo, transforat delectando.*

S. Aug. t. 9. in Apoc. h. 7. Scorpioni & vermi ſimiles.

S. Hieron. in Ep. ad Oceanum.

Hug. de S. Vict. Miſcel. tit. l. 1. Tit. 39.

11 S. Paulus mulierem quamdam in ſtatu viduali poſitam monet, ut ſi caſtè, & continenter vivere velit, delectationes diligentiſſimè fugiat, illiuſque rationem hanc affert, quia ſecùs faciendo conciliabit ſibi mortem: *Quæ in deliciis eſt, vivens mortua eſt*; qui certè loquendi modus valdè peregrinus eſt, potiùs enim videbatur dicendum, quòd delitiæ, & voluptates hujus vitæ, annos vitæ noſtræ prolongent: Notandum tamen eſt, Apoſtolum hìc non de morte temporali, ſed de æterna loqui, quia *vita in delitiis, mors*, inquit S. Bernardus.

Libidinoſi mortui dicendi.

1. Tim. 5. v. 6.

S. Ber. ſer. 48.

12 Apud S. Lucam avari illius divitis, qui in lacu butyro, & lacte redundante natabat, miſerabilis legitur exitus; Circa quam hiſtoriam Theophylactus occupatus, his eumdem divitem verbis alloquitur: *Euge quales animæ tuæ affectiones, nam comedere, & bibere, irrationalis animæ bonum eſt. Igitur cum etiam ipſe talem animam ſortitus ſis, meritò illi hæc tribuis; Rationalis vero animæ bonum eſt intelligere, ratiocinari, lætari in lege Dei, & bonis cogitationibus; non ſufficit autem tibi comedere, & bibere, o ſtulte, ſed & abominabilem voluptatem, & turpiſſimam quæ hanc conſequitur, voluptatem animo imperas? Claré enim Dominus per hoc quod dicit; Lætare, affectiones declaravit libidinoſas, quæ ſatietatem ciborum, & potuum comitantur.* Libidinoſi enim de præſenti ſolum vita cogitant, aliam poſt hanc ſupereſſe vitam minimè credentes, dumque hoc faciunt, æternæ damnationi viciniſſimi exiſtunt: *Stulte hac nocte repetent à te animam tuam.* S. Bernardus verba illa S. Pauli: *Non eſt Regnum Dei eſca, & potus*, conſiderans, dicit: *O delicate qui delitiis, & divitiis circumfuſus, confuſionem expectas, & mortem.* Et ideò S. Auguſtinus cauſam perditionis æternæ, non animæ, ſed corpori, & carni noſtræ attribuit, dum ait: *Caro noſtra eſt, quæ nos demergit in foveam, caro data eſt nobis quaſi animæ bellum, quæ ſi mortificetur, perducit ad vitam, ſi nutriatur, præparat ad bellum. O caro beſtia crudelis quid habes quod gravas animam, quæ nihil deſideraſſet, niſi Deo ſervire, ſi tibi juncta non fuiſſet? Tu autem miſera non ſolum teipſam occidis, ſed & animam necas.* Unde anima noſtra idem corpori noſtro exprobrare poſſe videtur, quòd Eſther Aman improperaſſe legitur: *Hoſtis, & inimicus noſter peſſimus iſte eſt Aman*; Sapientis namque ſententia eſt: *Corpus quod corrumpitur, aggravat animam.*

Theoph. ibi. Hanc tolem credunt vitã.

Luc. 12. v. 20. S. Bern. d. 3. v. ſer. 19. Rom. 14. v. 17. S. Aug. de ſpir. c. 64. Carnis vel ū.

Eſther 7. v. 6. Sap. 9. v. 15.

13 Scribitur quòd mulier quædam Ægyptia, eò quòd parvulum quemdam crocodilum penès ſe educabat, à vulgo felix, & beata exiſtimata fuerit, eò quòd domi ſuæ educaret numen divinum: (tale enim Ægyptii eſſe credebant crocodilum, utpotè quem veluti Deum adorabant) filius quoque hujus mulieris cum hoc crocodilo quotidiè familiariter jocaretur, & luderet; accidit autem, quòd bellua hæc creſcentibus annis adultior facta, ad congenitam ſibi ſævitiem rediens, eumdem filium conſuetis ludis cum eodem jocantem, eumdem immaniter occiderit, & dilaniarit; hæc fuit gratitudo, quam benefactrici, & nutrici ſuæ exhibuit. Idem quoque nobis accidit, qui infeſtiſſimum animæ noſtræ inimicum (quia *caro concupiſcit adverſus ſpiritum*) delicatè nutrimus, eique abblandimur: verumtamen cavere vobis, quia *qui delicatè nutrit ſervum ſuum, poſtea ſentiet eum contumacem.* Nec eſt, quod perſuadeatis vobis, quòd corpus animam diligat, ſiquidem flocci facit, ſi ipſum ad mortem æternam condemnet, dummodò ipſum voluptatibus, & delectationibus ſuis perfrui poſſit: *Hoc autem ſcitote intelligentes*, inquit Apoſtolus, *quod omnis fornicator, aut immundus non habet hæreditatem in Regno Chriſti, & Dei; Nemo vos ſeducat inanibus verbis, propter hæc enim venit ira Dei.* S. Joannes quoque in Apocalypſi foras pelli vidit: *Foris canes, & venefici, & impudici.*

Non delicate nutriendo caro.

Gal. 5. v. 17.

Prov. 29. v. 21.

Epheſ. 5. v. 5. v. 6.

Apoc. 22. v. 15.

14 Sacer textus filiorum Heli cum mulieribus cultui tabernaculi conſecratis ſcortantium execranda ſacrilegia recenſens, inquit: *Dormiebant cum mulieribus, quæ obſervabant ad oſtium tabernaculi*; ex quibus verbis S. Gregorius ſequentem adducit moralitatem: *Mulieres quippe meretrices ſunt concupiſcentiæ ſæculares, quæ benè ad tabernaculi oſtium obſervare perhibentur, quia ad introitum Regni Cœleſtis tendentibus, inſidiantur.*

Libido à cultu Dei. 1. Reg. 2. v. 22.

S. Greg. l. 2. c. 3. in Reg.

15 S. Petrus de hæreticis quibuſdam, quos ſimul carnales futuros, multoſque habituros eſſe Sectatores prædicebat: *Multi ſequentur eorum luxurias*, differens, ſectam illorum ſectam perditionis appellat: *Introducent*

1. Petr. 2. v. 2. Hæreſis perditionis Secta ... profitentur.

ſectas

Digitized by Google

ſectas perditionis; carnales enim magis quàm quilibet alii peccatores, ad æternam perditionem properant, unde Cornelius à Lapide pro Ly *luxurias* eo loco, ex Græco legit *perditiones*. Complutenſes verò vertunt, *petulantias*: neque id mirum eſt, quia vitium iſtud ignis eſt uſque ad perditionem devorans.

S. Iſid. Peluſ. l. 1. Ep. 184. Similitudo.

16 S. Iſidorus Peluſiota, ut carnalium hominum præcipitium indicaret, hac utitur ſimilitudine: *Qui carnis illiberali mancipatus eſt vitio*, inquit, (*ut craſſiore utar exemplo*) *non abſimilis eſt auriga, qui curru excidit raptatus à jumentis, nec ab illo ſolutus, ſed jugo implicatus, ſocordiæ dans juſtas pœnas*.

S. Ant. de Pad. in Fer. 2. Poſt ſion. Libido animam deformat.

17 S. Antonius de Padua voluptates carnis aquis aſſimilat nos ſubmergentibus: *Delectationes*, inquit, *mundanæ ſunt aquæ periculoſæ, quæ demergere habent animam, & ideo delectatio dicit: Si quis ſitit in mare, id eſt, in amaritudine culpæ, tandem habebit amaritudinem pœnæ; hæc autem eſt aqua, quam Diabolus miſit poſt mulierem*, Apoc. 12. *vide figuram*; *Hic nempè fluvius eſt delectationis mundanæ memoria, & ideo benè poſt mulierem mittitur*. Aſſignat inſuper idem Sanctus rationem, cur hoc vitium fornicatio appelletur: *Dicitur*, inquit, *fornicatio, quaſi formæ necatio, id eſt, animæ ad ſimilitudinem Dei formatæ mortificatio*.

Apoc. 12. v. 15.

S. Ant. de Pad. in Dom. 4. poſt Paſcha.

1. Cor. 15. v. 50. Perſeverantes in Lib. damnabuntur.

18 Venerabilis Beda ſuper illa verba Apoſtoli ad Corinthios: *Caro, & ſanguis Regnum Dei non poſſidebunt*, inquit: *In carne, & ſanguine, venerem, & libidinem, id eſt, opera carnis ſignificat*. Inſuper explicat qualiter prædicta Apoſtoli verba non ſic intelligi debeant, ac ſi caro, vel ſanguis nullum ſint habitura beatitudinis participium, ſed potiùs de illis intelligenda ſint, qui in hac vita peccatis carnalibus totaliter dediti exiſtunt. *Non ſic accipiendum eſt, quaſi carnis non ſit futura ſubſtantia, ſed carnis, & ſanguinis nomine ipſam corruptionem carnis, & ſanguinis intelligendum eſt, Apoſtolum nuncupaſſe, quæ utique in regno illo non erit, ubi caro incorruptibilis erit; quamvis & aliter poſſit intelligi, ut carnem, & ſanguinem opera carnis dixiſſe, accipiamus Apoſtolum, & eos Regnum Dei non poſſeſſuros, qui perſeveranter iſta dilexerint*.

Libido quaſi Ille mater.

19 S. Joannes Climacus in gradibus ſcalæ ad Paradiſum nos perducentis, dicit: *Procreatrix omnium malorum eſt luxuria & malitia, quibus obnoxius numquam videbit Dominum*. In annotationibus ad eumdem gradum in eodem loco hæc verba leguntur: *Concupiſcentia ratione deſtituta voluptatem parit, nec ſinit animam, aut ſalvari, aut cum Deo conjungi*. In gradu 15. ejuſdem ſcalæ mortem quamdam nobis inviſceratam eſſe oſtendit, carnalem videlicet concupiſcentiam: *Eſt quædam mors in nobis, & ruinæ exitialis cauſa, quam habemus in nobis, & nobiſcum in corpore ſemper circumferimus, præſertim in juventutis ardore. Hanc tamen meam inimicam, & amicam Beatus Paulus mortem appellat. Quis, inquit, liberabit me de corpore mortis hujus?* Hoc autem nomine concupiſcentiam appellat, quæ niſi dometur, aut refrænetur, in æternam nos mortem præcipitat. In Commentario ſuper eumdem authorem dicitur: *Luxuria propriè ruina, ſeu caſus appellatur*.

Scholiaſt. ib.

S. Jo. Climac. ib. grad. 15.

Rom. 7. v. 24.

Schol. 14. ibi.

S. Bern. t. 3. ſer. de Regn. Cœl. c. 5. Rationes cur à Cœlo excludet lib.

20 S. Bernardinus cauſam reddit, cur hoc peccatum nos Regni Cœleſtis adeundi incapaces efficiat. *Eſt triplex ratio*, inquit, *Prima quia Regnum Dei eſt mundiſſimum, carnalis autem immundus. Secunda quia Regnum Dei eſt incorruptibile, carnalis autem corruptibilis, quia amans corruptiones corruptibilis eſt, ſed corruptio non poſſidet incorruptionem. Tertia quia illud eſt ordinatiſſimum, carnalis inordinatiſſimus*. S. Ambroſius verba illa Dei in Geneſi relata: *Omnis caro corruperat viam ſuam*, conſiderans, ita ſcribit: *Pulchrè ait, quia homo viam naturæ ſuæ corrupit, nam via ſua in Paradiſo erat in illo beatitudinum tramite*. S. Ephrem ad propoſitum noſtrum ſtringens, & fortè format argumentum: *Fugis chariſſime eos*, inquit, *qui jaculis petunt corpus? At fuge potius illos, qui in animam ſagittas jaculant. Fugis ſerpentem mordentem corpus? At fuge magis mulierem, quæ animam mordet*. S. Bonaventura ſuper illum textum Eccleſiaſtis: *Inveni amariorem morte mulierem*, ad idem probandum aliam quamdam adducit authoritatem Eccleſiaſtici cap. 9. ubi dicitur: *Propter ſpeciem mulieris multi perierunt. Fovea profunda eſt os alienæ*, inquit Sapiens, *cui iratus eſt Dominus, incidet in eam*; Quæ verba venerabilis Beda exponens dicit:

S. Ambr. de Noe & arca, cap. 5.

S. Ephr. t. 3. de timore Dei.

S. Bonav. in Eccl. cap. 7. v. 27.

Eccl. 9. v. 9. Prov. 22. v. 14.

V. Beda ibid.

Qui verba vel oſcula meretricis libenter amplectitur, quaſi januam jam gehennalem pulſat abyſſi, citòque mergitur, ſi pedem cautus non retrahit.

DISCURSUS XI.

ARGUMENTUM.

De ſeveritate Divini judicii contra homines carnales, & de ſuppliciis & pœnis, quas à Deo implacabili ipſorum Judice reportabunt.

THEMA.

Fornicatores, & adulteros judicabit Deus, Ad Hebr. 13. v. 4.

Deus judex ſeverus in libidinoſos.

1 TAmetſi unigenitus Dei Filius in noviſſimo judicii die, quando tamquam ſeveriſſimus, & inappellabilis Judex in tremendo, & formidabili throno ſuo ſedebit, rigidiſſimum de cunctis impiis ſumpturus ſit ſupplicium; attamen S. Paulus Apoſtolus in præcitati thematis verbis clarè, & perſpicuè nobis indicat, quòd divinæ juſtitiæ ſuæ enſem ſpecialiſſimè vibraturus ſit adversùs fornicatores, & adulteros, omneſque illos, qui impudicam, & impuram vitam egerunt.

S. Th. de Vill. Nov. Fer. 4. poſt Dom. 1. Quadr. Probatur.

2 S. Thomas de Villanova ingenioſè, & ſubtiliter obſervat, quòd Sanctus Apoſtolus ut plurimùm quando de hoc vitio loquitur, ſimul quoque indignantis Dei iram, & vindictam ſubjungat: *Apoſtolus*, inquit, *hujus ſecreti conſcius, quoties ferè hujus piaculi mentionem facit, divinam quoque commemorat iram, ut timore vindictæ ab hoc crimine homines arceantur*. Sic enim in Epiſtola prima ad Theſſalonicenſes dicit: *Hæc eſt voluntas Dei ſanctificatio veſtra, ut abſtineatis vos à fornicatione; ut ſciat unuſquiſque veſtrum vas ſuum poſſidere in ſanctificatione & honore; non in paſſione deſiderii, ſicut & gentes, quæ ignorant Deum*; Et paulò poſt ſubjungit: *Quoniam vindex eſt Dominus de his omnibus, non enim vocavit nos Deus in immunditiam, ſed in ſanctificationem*. Ad Coloſſenſes pariter ſcribit: *Mortificate ergo membra, quæ ſunt ſuper terram, fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiſcentiam malam, propter quæ venit ira Dei*. Ad Epheſios quoque dicit: *Scitote, intelligentes, quod omnis fornicator aut immundus non habet hæreditatem in Regno Chriſti & Dei, propter hæc enim venit ira Dei in filios diffidentiæ*. Unde idem Sanctus Archiepiſcopus poſt citatos hoſce textus exclamat: *Quid terribilius? ſequitur: Nemo vos ſeducat inanibus verbis, ſcilicet; quod peccata hæc facilia ſint, & levia, propter hæc enim venit ira Dei in filios diffidentiæ, id eſt, perditionis*.

1. Theſſ. 4. v. 3. 4. v. 5.

v. 6.

Coloſſ. 3. v. 5.

Epheſ. 5. v. 5.

v. 6.

Iſa. 65. v. 3. Luxur. Dei iram provoc.

3 Deus noſter apud Iſajam, ſe graviſſimè ad iram provocatum, & irritatum eſſe declarat dicens: *Populus qui ad iracundiam provocat me ante faciem meam ſemper*: hujuſque iracundiæ motivum mox ſubjungit, dum ait: *Qui immolat in hortis*; At verò quodnam in eo peccatum ſubeſt, quòd in horto ſua immolaverit ſacrificia? S. Hieronymus, Deum de illa idololatria conqueſtum eſſe dicit, quæ luxuriam pariter conjunctam habuerit: *Ne quid vero deeſſet ſacrilegio, immolabant in hortis, jungentes idololatriæ luxuriam*.

S. Hieron. ib. Libidinoſis denegatur miſericordia. Epheſ. 2. v. 4.

4 Certum quidem eſt, quòd Deus inter omnia ſua divina attributa maximo in pretio habeat miſericordiam: *Deus qui dives eſt in miſericordia; an divitias bonitatis ejus contemnis?* hanc tamen miſericordiam, quam erga omnes, etiam peccatores exercet, ſolis denegat laſcivis, & luxurioſis. Opportunè ad hoc propoſitum ſervit præceptum illud, quod Deus impoſuit, dum ait: *Sume tibi uxorem fornicationem*; quia etenim *omnia in figura contingebant illis*, præcepti hujus allegoria ad gentilitatem alludit, quæ Eccleſiæ jungenda, & deſponſanda erat. Habuit autem Oſeas ex matrimonio filium quemdam, cui nomen *Jezrahel* impoſuit; huic verò cum ſucceſſiſſet filia, Deum ſpecialiter, quo nomine hæc appellanda eſſet, interrogavit; cui Deus reſpondit: *Voca nomen ejus, abſque miſericordia*; Sed quònam hic Dei furor reſpicit? quodnam in hoc Dei reſponſo latet myſterium? *Quia non adjiciam ultra miſereri Domui Iſrael*. Divus Chryſoſtomus in Homilia quadam de pœnitentia nos monet dicens: *Vide ne te tradat adverſarius judici, & judex ultricibus poteſtatibus, & conjiciaris in carcerem, in tenebras exteriores, donec reddas*

Oſe. 1. v. 2.

v. 4.

v. 6.

D. Chryſoſt. Hom. 77. t. 1. de Pœnit. Matth. 5. v. 25.

ulti-

ultimum quadrantem, non tantùm de actionibus, verùm & de cogitationibus judicandus; tunc cognoſcemus, quàm ſit amara voluptas, cum re ipſa experiemur, quanta nobis ſit amaritudinis miniſtra.

Iſa. 5. v. 14. Infernus ipſis apertus. v. 16. S. Cyrill. Alex. l. 1. in Iſa. l. 1. Orat. 3.

3 Apud Iſaiam infernus apertus eſſe, & Deus in magnificato throno conſedere dicitur: *Dilatavit infernus animam ſuam, & aperuit os ſuum abſque ullo termino, & deſcendentem fortes ejus, & populus ejus, & ſublimes; Et exaltabitur Dominus exercituum in judicio.* S. Cyrillus Alexandrinus legit: *Extolletur Dominus Sabaoth in judicio; Extolletur*, inquit S. Doctor, *in judicio & juſtitia, cum recte ſuo, & ſacroſancto calculo, in populum ſuperbum, & voluptuarium animadvertet; Proinde averſari laſciviam, carniſque libidines inutiles, vel potius impuriſſimas quàm longiſſimè profligare ſtudeamus, ne contra inſultet nobis infernus inexplebilis.*

Eccl. 11. v. 8. Dehortatio. v. 9.

6 Eccleſiaſtis cap. 11. Salomon poſtquam carnis voluptatibus ſupra modum deditus fuiſſet, tandem reſipiſcens ait: *Si annis multis vixerit homo, & in his omnibus lætatus fuerit, meminiſſe debet tenebroſi temporis;* Demum verò per ironiam ſubjungit: *Lætare ergo juvenis in adoleſcentia tua, ambula in viis cordis tui, & in intuitu oculorum tuorum.* At verò quid tandem inde fiet? Nimirùm ſeveriſſimum ſubſequitur Dei judicium; idemque illum exhortatur, ut concupiſcentiam carnalem reprimendo, & coercendo, iram, indeque manantia ſupplicia, & caſtigationes Dei à ſemetipſo divertat: *Aufer iram à corde tuo, & amove malitiam à carne tua.*

v. 10.

Deus libidinoſos ſeverè punit. Amos 2, 13.

7 Notatu digna eſt ſimilitudo illa, qua Spiritus Sanctus ad oſtendendam hujus contra carnales inſtituendi judicii divini ſeveritatem utitur; In Amos etenim hæc comminatio legitur: *Ecce ego ſtridebo ſuper vos, ſicut ſtridet plauſtrum onuſtum fœno.* Circa hæc enim verba quærendum venit, quænam ſit ratio, quòd Deus comminetur ſe ſimilem editurum ſtridorem, qualem edere ſolet plauſtrum, vel quadriga aliqua fœno graviter onuſta? cur non potiùs plauſtrum hoc alia materia onuſtum eſſe dicit? Cur non dicit onuſtum ferro, marmore, ligno? Cur præcisè fœno plauſtrum hoc onuſtum eſſe dicit? Ratio illius hæc eſt, quia exprimere vult Deus ſuum adversùs carnales homines conceptum furorem, qui in fœno figuratur: *Omnis caro fœnum.* Ubi S. Gregorius ait: *Quia enim fœnum eſt vita carnalium, ſicut ſcriptum eſt: Omnis caro fœnum; In eo quòd Dominus per vitam carnalium patitur, more plauſtri fœnum ſe portare teſtatur, cujus ſub fœni onere ſtridere, eſt pondera, & iniquitates peccantium cum querela tolerare.* Periæpè quidem Dei miſericordia alios peccatores diſſimulat, eorumque peccata ſe parum quaſi curare oſtendit; at verò hoc carnis peccatum numquam ſine gravi contra nos concepta indignatione in nobis eſſe conſpicit, ideò illud ſæpè etiam hic in præſenti vita punit.

Iſa. 40. v. 6. S. Greg. l. 32. mor. c. 6.

1. Reg. 15. v. 2. Odit Deus libidinoſos.

8 Deus 1. Reg. cap. 15. dicit: *Recenſui quæcumque fecit Amalec Iſraeli.* Enim verò cùm certum ſit, Deum noſtrum multas alias in opprobrium populi ſui ab aliis quoque nationibus recepiſſe injurias, cur tantum adverſus ſolos Amalecitas, maximè poſt tot elapſa ſæcula, furorem exhibet, deque illis ſpeciatim tam ſeveram ſumit vindictam? Reſpondet S. Gregorius, Deum ſpecialiter ſe Amalecitis iratum exhibuiſſe, ad denotandum quàm vehementer ſe ab hominibus carnalibus irritatum eſſe cenſeat; *Quid eſt quòd Amalecitarum opera recenſentur, niſi quia luxuriæ inquinamenta valde Deo odibilia ſunt?*

S. Greg. l. 6. in 1. Reg. 14.

Libidinoſi Deo permittente vincuntur.

9 Omnibus paſſim nota eſt hiſtoria illa quæ in libro Num. cap. 24. recenſetur. Etenim Rex Balac inſtanter apud Balaam Pſeudoprophetam precibus contendit, ut ad maledicendum populum Iſraeliticum, quem multis victoriis inclytum invido oculo conſpexerat, ſeſe accingeret. At verò quia ſacrilegus ille idipſum, Deo rem Iſraelitarum aliter diſponente, exequi non poterat, aliud molitus eſt conſilium, illud videlicet, quod in ejuſdem libri cap. 31. & in Apoc. cap. 2. exprimitur, nimirum Regi ſuaſit, ut magis illecebroſas quas invenire uſpiam poterat, publicè exponeret mulieres, ut earum lenociniis ſeducti Iſraelitæ ad fornicationem, ac demum ad idololatriam inducerentur, ut hac ratione Deus Iſraelem in tanti ſceleris commiſſi vindictam tandem prorſus deſereret, ſuoque patrocinio deſtitueret: *Et initiati ſunt Beelphegor*, inquit Pſalmiſta, *& comederunt ſacrificia mortuorum.* Hoc igitur peſſimo conſilio in executionem protinùs deducto, major Iſraelitici exercitus pars in tantum fornicationis ardorem exarſit, ut tandem Deus in eoſdem divinæ vindictæ ſuæ enſem acriter ſtrinxerit, prout legitur Num. cap. 25. & Mich. cap. 6. Origenes circa hanc hiſtoriam, finem, quo Balaam ad conſilium iſtud Balac Regi ſuggerendum motus fuit, hunc fuiſſe dicit; *Populus hic non propriis viribus, ſed Deum colendo vincit, & pudicitiam conſervando; ſi vis eum vincere, primo eorum pudicitiam deiice, & ſponte vincentur;* Ac proindè ut ſuper hunc exercitum cæteroquin victorioſum iram, & furorem Dei deſcendere faceret, meliori ſe medio Balaam uti non poſſe cenſuit, quàm ſi illum luxuriæ peccatis immergeret.

Num. 25. v. 3. Pſ. 105. v. 28. Orig. Hom. 20. in Num.

10 Jezabel improba illa mulier non ſolùm idololatriæ, ſed etiam impudicitiæ, & carnis laſciviæ dedita erat, ſiquidem; ut facer textus de ipſa teſtatur: *Depinxit oculos ſtibio, & ornavit caput ſuum, & reſpexit per feneſtram;* nimirùm hiſce ornatibus, & ad faciem venuſtandam adhibitis pigmentis, Jehu in obſcœnos pellicere amores nitebatur: At ſubitò ſuper eam divinum irruit ſupplicium, ſiquidem idem ſtybio, & ceruſſa fucatus vultus ejus, à canibus in agro devoratus, & dilaniatus fuit: *Præcipitate eam deorſum;* ſicque adimpletum fuit magni illius Eliæ Prophetæ vaticinium: *Erunt carnes Jezabel ſicut ſtercus ſuper faciem terræ.* Nam ut Eccleſiaſticus de laſciva muliere prædixerat: *Quaſi ſtercus in via conculcabitur*, & 4. Reg. 9. *Adhuc fornicationes Jezabel matris ſuæ, & veneficia ejus multa vigent.*

Laſciviæ Jezabel ſupplicium. 4. Reg. 9. v. 30. v. 33. 3. Reg. 21. v. 23. Eccl. 9. v. 10. 4. Reg. 9. v. 22.

11 Huc quoque ſpectat illud de infamibus Sodomæ, & Gomorrhæ civitatibus à Deo ſumptum ſupplicium; *Dominus pluit ſuper Sodomam, & Gomorrham ſulphur, & ignem à Domino de Cœlo.* Quinam verò eſt hic loquendi modus, quo Deus ipſe ſulphur iſtud ſuper generationem hanc peſſimam depluere dicitur: *Dominus pluit;* cùm tamen in libro Sapientiæ dicatur: *Armabit creaturam ad ultionem inimicorum.* Audite Innocentium III. egregiè id exponentem: *Noluit Dominus cuiquam Angelorum vel hominum executionem hujus pœnæ committere, ſed ſibimetipſi vindictam hujus ſceleris reſervavit, ſecundùm illud: Mea eſt ultio, & ego retribuam; ac proindè Moſes dicit: Pluit Dominus à Domino, videlicet à ſeipſo, ſulphur, & ignem; ſulphur ſuper fœtorem luxuriæ; ignem ſuper ardorem libidinis, quatenus pœna ſimilis eſſe culpæ; Nec miſiſſe dicitur, ſed pluiſſe, quatenus ipſo verbo magnitudinem, & abundantiam pœnæ notaret.*

Sodomitarum. Gen. 19. v. 24. Sap. 5. v. 18. Innoc. 3. l. de con. 15. c. 45. Deut. 32. v. 35. Gen. 19. v. 24.

12 Duo atrociſſima ſupplicia, quæ furens Dei juſtitia huic mundo unquam intulit, aut in finem uſque ſæculorum immiſſura eſt, ob ſolum hoc peccatum carnis partim immiſit, partim verò in fine mundi immittet. Primum namque fuit univerſale totius mundi diluvium, quo Deus mundum hunc punivit, eò quòd *omnis caro corruperat viam ſuam:* ſimiliter in finali judicio totus mundus ex igneo quodam diluvio miſerè conflagrabit, pariter in pœnam luxurioſorum. Et quidem circa diluvium, quod Noe Patriarchæ tempore accidit, conſiderari poteſt cum S. Bernardino, quòd poſt peccatum ſuperbiæ, & rebellionem ab Angelicis ſpiritibus factam, duæ adhuc tertiæ partes, id eſt, infinita Angelorum multitudo Deo conjuncta, & extra lapſus periculum conſervata, in cœlis permanſerit: at verò per peccatum luxuriæ genus humanum univerſum, ſi unicam duntaxat familiam ex octo, & non pluribus animabus conſtantem exceperis, totaliter deperiit. *De nullo peccato*, inquit Sanctus Hieronymus, *legitur dixiſſe Deum, quod pœnituit ſe feciſſe hominem, niſi de peccato carnis, pro quo totum mundum diluvio delevit.* Porrò licèt Noe unà cum domeſticis ſuis evaſerit, illos tamen diluvii tempore continentes, & caſtè vivere voluit; ac proindè ſpeciatim eis præcepit: *Ingredieris arcam tu, & filii tui;* quibus Arcam ingreſſis, mulieribus quoque ut ſeorſim ingrederentur præcepit; unde ſubditur: *uxor tua, & uxores filiorum tuorum.* Unde S. Joannes Damaſcenus inquit: *ſeparavit eos ab uxoribus, ut cum caſtitate pelagus, & illud commune naufragium evitarent:* quaſi dicere vellet, quòd hi octo, ſi in arca conſtituti diluvium evadere vellent, neceſſariò toto eo tempore conjugalem conſervare caſtitatem debuerint. Alterum verò diluvium igneum Deus pariter ad caſtigandos carnis

Supplicia plurima propter libidinem. Gen. 6. v. 12. S. Bern. to. 1. ſerm. 11. art. Gen. 6. v. 18. S. Jo. Damaſc. l. 4. de f. o. c. 25. In Arca caſtitas ſervari debuit.

Digitized by Google

nis vitio deditos, qui voluptates pluſquam Deum amant, adhibebit: *Hoc ſcitote*, inquit Sanctus Paulus ad Timotheum, *quòd in noviſſimis diebus inſtabunt tempora periculoſa, erunt homines ſemetipſos amantes, incontinentes, voluptatum amatores magis quam Dei*. Salvator noſter quoque apud S. Lucam ait: *Sicut factum eſt in diebus Noe, ita erit adventus filii hominis*: Unde Theophylactus inquit: *Inſinuatur per exempla diluvii, & Sodomiticì incendii, quod cum venerit Antichriſtus, illicitæ voluptates in hominibus increſcent, & diſſoluti erunt delitiis vacantes*.

2. Tim. 3. v. 1. v. 2. v. 4. Luc. 17. v. 26.

Corn. à Lap. in c. 18. Gen.

13 Cornelius à Lapide quamdam à ſancta Chriſtina habitam viſionem refert, in qua ipſi totum hoc univerſum peccato mollitiei infectum oſtendebatur videbatque quòd DEUS in pœnam peccatorum, iſtorum atrociſſima humano generi immitteret ſupplicia, propter quæ ipſa variis ſe cruciatibus conficiebat, ut ea mitigaret, vel omninò revocari faceret. Alius quidam Author refert, *ex Conrado Clingio, ſive relatione, ſive experientia acceptum, quod ii, qui tot annis quot Chriſtus vixit, in hoc pollutionis peccato perſeverant, ſint incurabiles, & quaſi deſperatæ ſalutis, niſi mira, rara, & extraordinaria Dei gratia ei ſuccurrat*. S. Bonaventura oſtendere volens, quantum ſibi carnales homines in Chriſti judicis tremendo judicio timere habeant, ita ſcribit: *Inter omnes peccatores luxurioſus veniet ad judicium pauperrimus, nam ipſe vendidit, & deſtruxit quicquid habebat, ſcilicet Deum & Sanctos, animam, famam, gloriam, ſubſtantiam, & gratiam*.

Notatu digna.

Joan. Ben. in Sum. Caſuū ad 6. Dec. præc.

S. Bonav. in Diæta ſalut. l. c. 9.

14 Et porrò quando DEUS nonnumquam peccatores carnales non immediatè punit, æſtimandum hoc eſt majoris ſeveritatis futuræ indicium. Sic enim Deus apud Ezechielem populo ſuo improperat dicens: *Ædificaſti tibi lupanar, & feciſti tibi proſtibulum in cunctis plateis, ad omne caput viæ ædificaſti ſignum proſtitutionis tuæ*. Et quis hîc Deum in peſſimos hoſce tranſgreſſores iræ ſuæ fulmina ſubitò evibraturum eſſe non crederet? & tamen Deus poſtquam in hujus capitis progreſſu, innumerabilium peccatorum recenſuiſſet catalogum, dicit: *Requieſcet indignatio mea in te, & auferetur zelus meus à te, & quieſcam, nec iraſcar ampliùs*. At vero num vos idipſum fortè placatæ divinæ juſtitiæ ſignum fuiſſe exiſtimatis? Audite S. Hieronymum dicentem: *Grandis offenſa eſt, hominem permitti ſceleribus, & peccatis ſuis, magna ira Dei eſt, non iraſci*.

Dei major ira ſi non punit.

Ezech. 16. v. 24. v. 25.

Ibid. v. 42.

S. Hieron. ib.

15 Verumtamen pœna carnalibus hominibus debita, velox eſſe, & minimè tardare ſolet: ad cujus probationem S. Bernardinus textum illum Jer. cap. 7. adducit, in quo Deus dilectiſſimis ſervis ſuis manus quaſi ligat, ne ad ipſum pro his, & ſimilibus peccatis placandum, in orationibus illas levare poſſint. Dicit enim: *Tu ergo noli orare pro populo hoc, nec aſſumas pro eis laudem, & orationem, & non obſiſtas mihi, quia non exaudiam te*; quibus verbis, ut S. Bernardus præfatus ait, Deus ſe pro peccato nefando implacabilem, & inexurabilem eſſe oſtendit, ac proindè notat, quòd Propheta ulteriùs progrediatur dicendo: *Hæc dicit Dominus Deus: Ecce furor meus, & indignatio mea conflatur ſuper locum iſtum, ſuper viros, & ſuper jumenta, & ſuper lignum regionis, & ſuper fruges terræ, & ſuccendetur, & non extinguetur*. Unde ſatis videtur, unde flagella, quæ civitates, & populos pereuiunt, deriventur.

Inexorabilis pœnas mittit.

S. Bern. to. 2. ſerm. 18. ar. 3. cap. 1.

Jer. 7. v. 16.

Ibid. v. 20.

16 Maledictum Noe filium, petulantem, & laſcivum fuiſſe, negari nequit, quippè qui etiam uſque ad detectam nuditatem, patrem ſuum deriſit; De hoc autem Divus Chryſoſtomus ita ſcribit: *Et vidit Cham pater ille Chanaan nuditatem patris ſui. Propterea enim ut diſcas, jam pridem, & ab initio eum corruptæ mentis fuiſſe, non ſimpliciter dicit Scriptura: Vidit nuditatem patris ſui; ſed quid? Et vidit Cham pater Chanaan. Quare, dic mihi, & hoc loco filiis vocabulum aſſignat? ut diſcas illum fuiſſe intemperantem, & incontinentem, & mente, quæ in tanta turbatione procreandæ proli vacavit, eadem etiam nunc in contumeliam patris prorupit*: Ipſe igitur pater Chananæorum, populi à DEO maledicti, & reprobati, qui divinæ juſtitiæ fulmina ſuper ſe provocavit, à Noe, ad hoc ut fratrum ſuorum ſervus fieret, condemnari meruit, & ut uno verbo dicam, æternam ſecum maledictionem ſubiuſtulit.

Libidinoſus Cham maledictus.

D. Chryſ. ho. 29. in Gen.

Gen. 9. v. 22.

17 Neſcio, an ſubinde obſervaveritis hanc inter homines carnales, & alios tranſgreſſores differentiam, quòd DEUS aliis legem Dei prævaricantibus pro futuro tempore comminetur ſupplicium: *Accipiet armaturam zelus illius; armabit creaturam ad ultionem*. At verò carnales etiam in hac præſenti vita, & tempore ſeverè caſtiget. Sic in Apocalypſi dicitur: *Et Angelo Pergami Eccleſiæ ſcribe: Hæc dicit, qui habet rompheam utraque parte acutam* (habet, dicit, non verò habebit) *Scio ubi habitas, ubi ſedes eſt Sathanæ*; In præſenti tempore dicit, quòd gladius ex utraque parte acutus vibretur, quia ibi de gente luxurioſa, & laſciva ſermo eſt, prout patet ex verbis: *Habes ibi tenentes doctrinam Balaam, qui docebat Balac mittere ſcandalum, coram filiis Iſrael, edere, & fornicari: ita habes & tu tenentes doctrinam Nicolaitarum*.

Luxur. hic, & ibi puniuntur.

Sap. 5. 18.

Apoc. 2. v. 12. v. 13.

v. 14.

v. 15.

18 Refert Laertius, quòd cùm Biantes cum magno ſui damno in hominum laſcivorum ſocietate navigaret, navis impetuoſa maris tempeſtate agitata, eos in manifeſtum conjecerit naufragii, & ſubmerſionis periculum? dumque hi viri in tanto diſcrimine poſiti, altis vocibus, & clamoribus falſos Deos ſuos in ſubſidium ſibi depoſcerent, Philoſophus his eos verbis fuerit affatus: *Sileto, ne Dii vos homines inverecundos hic navigare ſentiant*. Tametſi enim falſa gentilium numina, Jupiter ſcilicet, Mercurius, Vulcanus, & Venus impudicitiæ operam, & ipſi dederint, attamen Philoſophus iſte illos adverſus pudicitiæ temeratores, ſeveros vindices futuros eſſe exiſtimabat. Quiſnam tandem prodigi illius filii, qui *omnem ſubſtantiam ſuam cum meretricibus conſumpſerat*, finis fuit? *Ego autem hic fame pereo*: ad eam namque fuerat redactus penuriam, ut ne glandibus quidem unà cum porcis famem pellere poſſet.

Laert. l. 1. c. 6.

Luc. 15. v. 17.

19 In Annalibus Eccleſiaſticis de Davide Roberti Scotiæ Regis filio ſcribitur, quòd cùm in omne genus effrænis libidinis ſe demerſiſſet, à Patre ſuo in poteſtatem Patrui ſui traditus fuerit, ut ab eo hæc ejus vivendi licentia, & laſcivia reprimeretur, qui eum adeò durè tractavit, *ut miſerando mortis genere in vinculis perierit; nam patruus nepotis non emendandi, ſed perdendi cupidus, ut ſolium regium tandem occuparet, fame illum enecare conſtituit, cujus ſortis miſertæ duæ mulieres, cum illius famem levare niterentur, à Tyrannorum affectæ ſunt. Earum altera, ut ingenioſa miſericordia eſt, clam fruſtula panis per anguſtulum foramen immittebat in carcerem: altera expreſſum mammillis lac per canalem in moribundi adoleſcentis regii os fundebat. Denique omni ſolatio deſtitutus, cùm fœdiſſima quæque abſumpſiſſet, digitos arroſit*. Demum verò Hiſtoricus concludit: *Triſte poſteris plexa, permittente Deo, laſciviæ documentum daturus*.

Rayn. Ann. 1402. n. 2. Hiſtoria.

DISCURSUS XII.

ARGUMENTUM.

Hoc carnis vitium cauſa eſt exterminii populorum, & calamitatum publicarum origo; ubi adducuntur nonnulla ſuppliciorum exempla, quæ Deus perſonis particularibus immiſit.

THEMA.

Pete à me quodvis, & dabo tibi, & juravit ille, quia quicquid petieris, dabo tibi, licèt dimidium Regni mei, Marci 6. v. 22. & 23.

1 HErodes inceſtui cum Herodiade adeò implicitus, adeòque à tripudiis, & ſaltibus filiæ ejus ineſcatus erat, ut eidem ſub juramento, quicquid à ſe poſtularet, daturum ſe eſſe promiſerit, licèt etiam Regni ſui dimidium peritura eſſet: *Quicquid petieris dabo tibi, licèt dimidium Regni mei*. Ecce tibi clarum argumentum, unde perſpicuè colligere licet, qualiter ex ſola hujus vitii culpa, potentiſſima regna, & dominia in totalem redigantur deſolationem, & ruinam. DEUS olim per Amos Prophetam comminatus fuit dicens: *Væ qui dormitis in lectis eburneis, & laſcivitis in ſtratis veſtris, qui comeditis agnum de grege, & vitulos de medio armenti, qui canitis ad vocem pſalterii; juravit Dominus DEUS, in anima ſua dicit Dominus Deus exercituum; tradam civitatem cum habitatoribus ſuis*. Ecce tibi cauſam, cur Deus ſæpè civitatibus, & populis atrocia flagella immittat: *quod ſi reliqui fuerint decem viri in domo una, & ipſi morientur*.

Deſolatio Regnorum ex luxu.

Marc. 6. v. 23.

Amos 6. v. 4.

v. 5. v. 8.

v. 9.

Digitized by Google

Supplicium Davidis.

a Poſtquam David in profundum adulterii barathrum turpiter, & ſcandaloſè lapſus fuiſſet, DEUS illum ob id caſtigare volens, miſit ad eum Nathan, ut reprehenderet eum, eique juſſu, & nomine Dei juſtum, quod promeritus fuerat, ſupplicium intimaret; ſed quodnam illud fuit? (2. Reg. 12. v. 2.) *Ecce ego ſuſcitabo ſuper te malum de domo tua*, nimirùm Abſalonis filii ſui rebellionem, in qua concitata in populo ſeditione, cum tanta Regni, & Davidis ſtrage, adversùs patrem ſuum arma induit: (Ibid. v. 10.) *Non recedet gladius de domo tua, uſque in ſempiternum, eo quòd toleris uxorem Uriæ Hethæi.*

Pulchritudo luxuriæ incendium.

3 Ingenioſa pariter, & utilis eſt illa Anthoria cujuſdam circa commiſſionem Samueli impoſitam obſervatio, ex hac namque commiſſione, domum Iſai ingredi juſſus fuit, ut unum filiorum ejus in Regem conſecraret: (1. Reg. 16. 1.) *Mittam te ad Iſai Bethlehemitem, providi enim in filiis ejus mihi Regem*. Porrò multi Iſai filii erant, nec tamen uter ex omnibus illis ungendus eſſet, ei ſpecificaverat; (Ibid. v. 5.) *Sanctificavit ergo Iſai & filios ejus, & vocavit eos ad ſacrificium; cùmque ingreſſi eſſent, vidit Eliab, & ait: Num coram Domino eſt Chriſtus ejus? & dixit* (v. 6.) *Dominus ad Samuelem: Ne reſpicias vultum ejus, neque altitudinem ſtaturæ ejus, quoniam abjeci eum.* (v. 7.) Quando quis aliquem altæ, & benè proportionatæ ſtaturæ hominem videt, dicere communiter ſolet: *Facies digna imperio*; ideòque meritò hic quæri poteſt, inquit præfatus Author, cur Deus hunc Eliab à Sceptro, & dominio Iſraelis repudiavit, qui vir erat tam procera, & pulchra ſtatura, & facie conſpicuus? Et reſpondet, quòd ſicut experientia quotidiana demonſtrat, pulchritudo carnalis concupiſcentiæ incendium eſſe ſoleat, idcòque in eo, qui in Regem ungendus erat, periculoſa fuerit, quia quando pulchritudo in Rege concurrit, facilè in illicitos amores puellas etiam honeſtas pellicere valebit; dumque carnis illecebris deditus eſſe incipit, etiam ſubditum ſibi populum, exinde ſcandalizatum, in ſimile exemplum pravum imitandum pertrahit, unde poſtea Reipublicæ ruina, & deſolatio conſequitur, dum pravum ejuſmodi Regis exemplum, à Deo per immiſſa flagella punitum, ſubditorum cauſat deſolationem, & exterminium.

Salvian. l. 7. de Provid. Hiſpani ob lib. ſubjugati.

4 Salvianus de infallibili Dei providentia, divinoque ejus judicio diſſerens, idem refert, quod etiam à Baronio ſub annum 409. n. 29. his verbis deſcribitur: *Dupliciter in illa Hiſpanorum captivitate Deus noſter voluit, quantùm, & odiſſet libidinem, & diligeret caſtitatem, cùm & VVandalos ob ſolam vel maximè pudicitiam illis ſuperponeret: Hiſpanos ob ſolam vel maximè impudicitiam ſubjugaret. Infirmiſſimis hoſtibus cuncta tradidit ut, oſtenderet ſcilicet, non vires valere, ſed cauſam, neque tunc ignaviſſimorum quorumdam hoſtium fortitudine obrui, ſed ſola vitiorum impuritate.*

Iſraelitæ.

5 Populus Iſraeliticus, qui victorioſis armis ſuis vaſtiſſimæ terræ Chanaan populos debellaverat, ſe poſtea ſub eorumdem jugo, velut ſervum & mancipium, ingemiſcentem conſpexit: Audiatis velim hujus miſeriæ cauſam: (Jud. 3. v. 6.) *Duxerant uxores filias eorum, ipſique filias ſuas filiis eorum tradiderunt*; Paulò poſt verò lacer textus ait: (Ibid. v. 8.) *Iratus contra Iſrael Dominus, tradidit eos in manus Chuſan Raſathaim Regis Meſopotamiæ, ſervieruntque ei octo annis.*

6 Contribulium tribus Simeon numerus, prout in libri Num. cap. 1. legitur, (Num. 1. v. 22.) aſcendebat ad 59300. & tamen iidem, prout videre eſt in eodem libro cap. 26. v. 14. quoad numerum poſtea ſupra modum fuere diminuti, ſiquidem ibi illorum tantum recenſentur 22200. (Num. 26. 14. Pluſima pars.) At verò ſcitiſne hujuſce diminutionis aſſignare cauſam? Ad hæc modica illis aſſignata fuit hæreditatis portio: *Fuit enim hæreditas eorum in medio poſſeſſionis filiorum Juda*. Imò Abulenſis ſcribit: (De tribu Simeon occiſa. Joſue 19. 1. Abul. ib. q. 1.) *Erant filii Simeon pauci, nec fuit aliqua tribus tam pauca multitudinis, imò nulla ferè fuit, quæ non eſſet quaſi dupla in multitudine ad tribum Simeon, quia in ea fuerunt ſolùm viginti duo millia virorum, & ducenti: aliæ autem tribus erant magnæ multitudinis, ſicut tribus Juda, quæ habuit ſeptuaginta millia virorum, & quingentos, uti patet Num. 1.* (Num. 1. 26.) Quid ad hæc omnia reſponderi poterit? Num fortè tribus hæc Simeon præ cæteris tribubus linguam ſuam in deſerto ad detrahendum divinæ providentiæ magis laxavit, ideòque à ſerpentum linguis plurimi illorum intoxicati, & accenſi perierunt? Aut forſitan ex tribu Simeon plures fuere, qui ſuam coram vitulo aureo genua flexerant, ut proinde in eadem tribu major à Levitis ſtrages facta fuerit? *Hoc autem dicunt fuiſſe, quia in Belſethim, quando fornicatus eſt Iſrael cum filiabus Mohabitarum, & Madianitarum, occiſa ſunt viginti quatuor millia virorum*, nam, ut ex Numerorum cap. 25. colligitur, major pars occiſorum ex hac tribu fuiſſe creditur: *ſatis eſt probabile, quia Princeps tribus iſtius fuit, quem transfodit Phinees*. Idem quoque Doctor obſervat, (Abulenſ.) quòd in Deut. cap. 33. mentio fiat totidem benedictionum, quot ibi tribus præſentes aderant, ideſt, undecim, *quia non benedicitur tribus Simeon*, inquit: Benedictio autem in Veteri Teſtamento fœcunditatis indicium erat. Ratio autem hujus eſſe poteſt, quia Simeon, à quo hæc tribus propriam ſuam habuit originem, fuit ille, qui de vendendo Joſeph fratre ſuo potiſſimùm tractavit, aſperioremque ſe contra eum exhibuit; à quo proindè in Ægypto in carcere inter catenas detentus fuit, cæteris fratribus cum annona ſibi comparata in Chanaan remiſſis, prout Geneſeos cap. 42. legitur. Veruntamen Abulenſis aliam, & propoſito magis congruam rationem adducit, dicens: *Sed alia ratio eſt fortior, ſcilicet paulò ante, quia in eadem manſione, ubi tunc Iſrael, tribus Simeon fornicata fuerat cum Madianitis, & Moabitis, & Princeps illius coram toto populo hoc fecit ad injuriam Moyſi.*

Baſil. Seleuc. orat. 28. Civitates in deſerta rediguntur.

7 Baſilius Seleucus obſervat, quòd dum ſanctiſſimus Præcurſor Domini, honeſtatis, & pudicitiæ zelotes, in Eremo habitans, inceſtum audiſſet ab Herode perpetim continuatum, Jeroſolymam acceſſerit, & tametſi in medio populoſiſſimæ illius civitatis conſtitutus eſſet, nihilominùs haud ſecùs ac ſi adhuc in ſuo Eremo fuiſſet, clamaverit: *Ego vox clamantis in deſerto*: (Joan. 1. 23.) Quam olim vocem in Eremo emiſerat, repetebat: *vox clamantis in deſerto*. At verò numquid in loco ab infinita hominum multitudine habitato, imò in aula, & palatio regio ſe conſtitutum eſſe ſciebat, cur igitur phraſim, & modum loquendi non mutavit? Ratio illius hæc eſt, quia impudicitiæ, & luxuriæ peccatum reprehenſurus, in civitatem illam venerat, hujus autem vitii proprium eſt, quòd civitates populoſas, ex civium numero frequentiſſimas, in deſertum redigere ſoleat; id quod ſpecialiter, & nominatim in Babylonia accidit, hæc ut in Apocalyſi legitur, inſignem quamdam valdéque formoſam meretricem præfigurabat: *Babylon magna, mater fornicationum*; quando enim Balthaſar in concubinarum ſuarum contubernio crapulabatur, prout in Danielis prophetia habemus, ex ipſa hora Babylon ab exercitu hoſtili in ultimum exterminium, & deſolationem redacta fuit.

Lux. ſuppliciorum origo.

8 Nec eſt quod dicas, per hujus peccati exercitium magis augeri, & multiplicari populum, ſiquidem experientia in cunctis retro ſæculis potiùs demonſtravit contrarium; præterquam quòd Deus hoc peccato exaſperatus, in illius pœnam, populis per peſtem, famem, bellum, & alia flagella, totalem immittere deſolationem, & radicitus gentes extirpare ſoleat. Unde Theodoretus (Theod. in Oſe. 7. v. 4.) ſuper illum Oſeæ textum: *Omnes adulterantes quaſi clibanus ſuccenſus*, dicit: *quaſi clibanus ardens in devaſtationem flamma, id eſt, libidinum ignis hoſtilem flammam in eos refert.*

S. Zeno l. 2. ſer. 7. Regnorum exterminiũ.

9 S. Zeno *de pudicitiæ laudibus, & impudicitiæ deteſtabilis fructu*, diſſerens, inter alia mala, quæ ab hac peſte inferuntur, hoc quoque recenſet, quòd *hæc ſæpe indicat quietis gentibus bellum, hæc aliquoties robuſta regna ſubvertit*. Et quidem memorabilius hujus rei exemplum deſiderare non poſſumus, quàm quod de Principe Sichem legitur, qui per ſtuprum Dinæ, cauſa fuit exterminii, & deſolationis omnium Sichemitarum. Legatis Geneſeos caput 34. & invenietis, quòd Sichem princeps junior Dinæ amore captus, (Hiſtor. ſacra.) *rapuit, & dormivit cum illa*; (Gen. 34. v. 2.) nec tamen ſe erga Dinam eo modo habuit, quo Amnon erga Thamar ſororem ſuam, hic enim poſt expletam cum dicta ſorore ſua libidinem, (2. Reg. 13. 15.) *exoſam habuit odio magno nimis, ita ut majus eſſet odium, quo oderat eam, amore quo ante dilexerat*; De hoc autem Principe dicitur, quòd poſtquam corpore Dinæ fruitus fuiſſet, *conglutinata eſt anima ejus cum ea*, unde eam ſibi à fratri-

Gen. 34. 5. fratribus ejus in ſponſam dari, & pro ea habenda omnibus ſe conditionibus ſubmiſit, quæ ab illo poſtulatæ fuerant, quantùmvis duris admodum, & aſperis, nimirùm ut ſe cum univerſo populo circumcidi faceret, atque inſuper religionem mutaret; quo tamen non obſtante, Deus per ſuam providentiam, & juſtitiam ipſum cum univerſa illa civitate, in ore gladii necari voluit: *Hemor, & Sichem pariter necaverunt, & interfectis omnibus depopulati ſunt urbem*. Certum porrò eſt, filios Jacob, utpotè qui paſtores ovium erant, excellentiùs pro ſorore ipſorum ſponſalitium, & connubium adoptare nequiviſſe, quàm ſi eam Principi tali in conjugem darent, in cujus ſtam, & dominio ipſi advenæ erant; maximè quando idem Princeps cum omnibus ſubditis in gratiam ſponſæ ſuæ, in eorum religionem; & veri Dei cultum, circumciſione mediante, concedebat, & tamen hanc de eo ſumpſerunt vindictam, & aſperrimum ſupplicium, quia Deus inde ejus adversùs carnales homines furorem, & indignationem agnoſci volebat. *Hæc robuſta regna ſubvertit. Vidiſti quomodò filius Hemor*, inquit D. Chryſoſtomus, *ſuam concupiſcentiam, opere complens, fit patri, & toti civitati perditionis author?*

Gen. 34. 26.

D. Chry. h. 15.

Omnia mala ex lux.

10 Rex Geraræ Abimelech, mox ut Saram marito junctam eſſe intellexit, eamdem intactam reliquit, & circa mediam noctem Abrahæ reſtituit, imò eumdem quòd ſororem ſuam eſſe dixiſſet, conjugium verò diſſimulaſſet, graviter reprehendit; ſpecialiter verò improperii hujus verba notanda ſunt, utpotè haud parum huic propoſito noſtro conſentanea: *Quid feciſti nobis? quid peccavimus in te, quia induxiſti ſuper me, & ſuper regnum meum peccatum grande?* Quantùmvis enim idololatra eſſet, ſolo tamen naturali lumine illuſtratus probè ſatis cognoſcebat, quòd flagella, & calamitates publicæ propter hoc carnis peccatum regnis, & populis immitti ſoleant. Ex hac quoque hiſtoria clarè ſatis liquet, populum Amalec huic vitio ſupra modum fuiſſe addictum, ſiquidem vix mulier aliqua extranea, in ipſorum regionem pedem intulerat, cum ecce ſubito ejus pudicitiæ, & honeſtati inſidias ſtruere parabant; Et ideò quid mirum ſi populus ille famis, & ſterilitatis flagello à Deo percuſſus fuerit. Meritò igitur S. Auguſtinus in ſermone quodam exclamat; *O luxuria! per te pax deſtructa eſt, per te homicidium factum eſt, per te civitates combuſtæ ſunt, per te omnia ferè mala facta ſunt.*

Gen. 20. 9.

S. Aug. ſer. 47. ad Fratr.

Rayn. Ann. 1272. n. 37. Everſio civitatum.

11 Annales Eccleſiaſtici circa annum 1272. ſub Gregorio X. referunt, quòd dictus Pontifex præterquam, quòd Thomam ex Conſentina Archiepiſcopali ſede, ad Patriarchalem Jeroſolymitanam tranſlatum tranſmiſſo ad ipſum Patriarchali pallio honorarit, inſuper etiam hæc ei ſalutis monita tranſcripſerit: *Religioſiſſimè imperavit, ut Chriſtianos Syros à vitiis abduceret, ne in ſe divinas iras, extremumque exitium verterent, cùm familiare ob oculos exciſa Antiochiæ exemplum verſaretur, quam non hoſtium potentia, ſed effuſa libido everterat.* Eidem quoque dictus Pontifex ſequentia ſcripſit: *Nec te latet, qualiter per voluptuoſos vitiorum ſervos, & ſervituti carnis expoſitos, motus ſequentes ipſius, ſic ibi divinæ majeſtatis oculi offenduntur, quod variæ terræ partium illarum, ſicut Antiochia, ac aliorum plurium locorum teſtatur deſtructio, manibus inimicorum expoſita in everſionem, & ipſarum incolæ in excidium devenerant.*

S. Bern. T. 2. ſer. 18. a. 2. c. 2. Nah. 3. v. 1. Ibid. v. 4. De calamitatibus immiſſis propter lux. Ibid. v. 2. & 3.

12 S. Bernardinus ad hoc propoſitum illum Nahum Prophetæ textum citat, in quo dicitur: *Væ civitas ſanguinum*, id eſt, carnalium delectationum; Et ſequitur, *Corruent in corporibus ſuis, propter multitudinem fornicationum*. Idem quoque Propheta poſt haſce comminationes adductas, multa recenſet infortunia, & calamitates publicas, quæ ex hoc carnis vitio dimanant; dicit enim: *Vox flagelli, & vox impetus rotæ, & equi frementis, & micantis gladii, & fulgurantis haſtæ, & multitudinis interfectæ, nec eſt finis cadaverum*.

S. Th. Villan. Fer. 4 poſt D. 1. Quadr.

13 S. Thomas de Villanova in hujus vitii deteſtationem ita ſcribit: *inquiramus quidnam divinæ erga populum indignationis cauſa extiterit, ut civitatem opulentiſſimam, & omnium illuſtriſſimam, & maximam ſubvertere cogitaret; de hoc ſcriptura nihil ferè commemorat, ſolùm autem, quia aſcendit malitia ejus coram me: ſed quænam fuerit iſta, non declarat; Exiſtimo autem fuiſſe virulentam carnis laſciviam, hoc luxuriæ facinus à Deo atrociori vindicta adeò punitum legimus.*

14 Verùm enim verò præter calamitates publicas, & univerſales à Deo propter hoc peccatum immiſſas, multas quoque allegare poſſumus particulares, & privatas. Quod attinet ad ruinas, quæ in pœnam impudicitiæ, ad omnes extenſæ fuerunt, ſufficit ſi ad id nos reflectamus, quod Didacus Stella dicit: *Cauſa*, inquit, *hujus inviſi peccati, demolitus eſt Deus orbem univerſum aquis diluvii*; Et paulò poſt ſubjungit: *Omnia majora ſupplicia, quæ legimus Deum hominibus inflixiſſe, in hoc extiterunt peccatum. Tantum Deus odit hoc vitium, ut Chriſtus Salvator noſter omnia ferè peccata in ſuo collegio permiſerit, uno excepto, videlicet luxuriæ.* Nunc igitur ad ſupplicia, & pœnas particularibus in hoc vitio tranſgreſſoribus inflictas deſcendamus.

Solum carnis vitium in ſuo Collegio non permiſit Chriſtus.

Did. Stel. in c. 6. Luc.

15 Equidem primo loco caſus quidam occurrit funeſtus, qui in Hiſpania celebri cuidam Prædicatori accidit, qui cùm illuſtris cujuſdam, valdèque conſpicui equitis domeſticus eſſet, conjugis ejus amore accenſus, illam ſæpiùs ad illicitos ſollicitare concubitus non erubuit; quem licèt illa conſtanter à ſe repelleret, ille tamen à ſollicitationum ſuarum violentia ob id minimè deſtitit. Illa laſcivum hunc Prædicatorem decipere volens, omnia quæ hactenùs ipſum, & illam interceſſerant, marito aperuit, de cujus conſenſu pariter, & conſilio, certam huic lubrico viro horam, & locum deſignavit, in quo nocturno tempore diù concupitis illius frui amplexibus poſſet; dumque circa illud tempus, & locum maritus cum bono numero armatorum ſervorum ſuorum ſcortatorem hunc in cubiculo vicino præſtolaretur, tamdem ſacrilegus ille veſte ſæculari indutus, enſeque, & pugione accinctus, & armatus advenit, & deſignatum locum ingreſſum uxor equitis in camdem Cameram ſecuta fuit; dumque vim illi inferre vellet, ipſa quidem pactis inter ſe, & maritum nutibus, & ſignis maritum, & armatos, ut accelerarent ingredi, advocavit, ſed nemine illorum accurrente, ipſa unguibus, dentibus, & calcibus omnem ei violentiam intulit, ut ab ejus ſe manibus proripere poſſet: adverſò cùm reſiſtere non valens, ad fœmur ejus pugionem ſuſpenſum vidiſſet, eumdem è vagina clam extractum lateri ejus infixit, & occidit. Cùmque hoc pacto ab ejus ſe violentia feliciter expediviſſet, ad cameram, in qua juxta condictum maritus cum ſervis ſuis armatis ſacrilegum expectare debebant, accurrens, ipſos immobiliter ſtantes, & mortuo potiùs, quàm vivo ſimiles invenit; cùmque eorum auribus alta voce inclamaſſet, eorumque corpora hinc inde moveret, truderet, convelleret, nec tamen minimum vitæ ſignum in illis adverteret, magiam in hac re intercedere ſuſpicata eſt, nec fruſtra. Ad mortui igitur cadaver reverſa, illud per nonnullos in forum publicum, relicto in vulnere ferro, deportari fecit. Viſo autem à Curia, & agnito corpore, Gubernator loci illius Priorem Conventus illius, ad cujus familiam peſſimus hic religioſus ſpectabat, conveniens, totum ei rei geſtæ eventum à capite ad calcem uſque diſtinctè recenſuit. Ingredientes igitur cellam ejus, faculam quamdam ſub obſcuro, & quaſi mortuo lumine juxta caminum ardentem repererunt; eaque extincta mox maritus, & ſervi ejus velut è profundo quodam lethargo evigilarunt: ambo conjuges coram Judice, qui cadaver ſacrilegi in prophanum quemdam locum ſepeliri juſſit, totam rei geſtæ hiſtoriam ſeriatim expoſuerunt.

Delrio de Magia l. 4. p. 1. Hiſtoria [illegible] 2.

16 In Vita S. Gallæ refert P. Bollandus, à dicta Sancta lubricum quemdam Diaconum graviter reprehenſum fuiſſe, eò quòd cujuſdam ancillæ ſuæ honeſtati, & pudicitiæ continuò inſidiaretur, quod tamen ille obſtinatè negavit; At verò *cùm multa excuſatione Diaconus id denegaſſet, etiam & ſacramenta probaſſet, egreſſus foras ſuadente immundo ſpiritu, in loco quo ſolebat ſancta, ac beatiſſima Galla requieſcere, poſt orationem adulterium cum ipſa puella exercuit, unde egreſſus cum quaſi latus pergeret, flamma deſcendente de cœlo in modum lamiæ exuſtus eſt.*

2. Bolland. in vita S. Gallæ n. 5.

17 Abſalon qui paulò ante in conſpectu totius Jeroſolymæ cum uxore Patris ſui carnale habuerat commercium, nonobſtante edicto, quo David Abſalonem ſervari in vivis juſſerat, *Servate mihi puerum Abſalon*, divina tamen diſponente juſtitia, quæ tantum peccatum 2 Reg. 18. 5.

3.

Digitized by Google

dignè caſtigari, & nequaquam inultum relinqui volebat, à Joab tribus lanceis transfixus fuit, cadavere ejus ad quercum per capillos adhæreſcente in exemplum, & terrorem publicum relicto. Et benè ad quercum ſuſpenſus remanſit, quæ immundis animalibus, carnales homines præfigurantibus alimenta miniſtrat.

4 Jo. Manlius T. 2. Collect.

18 Joannes Manlius Norimbergenſis ſequentem caſum refert prorſus horribilem. Cùm enim Scholaris quidam ex habito cum vidua quadam carnali commercio ſuſcepiſſet filium, iſque Baptiſmi ſuſcipiendi cauſa delatus eſſet ad Eccleſiam, Parocho parentum nomina exquirente, nutrice verò ea edere detrectante, ſine Baptiſmo ſuſcepto, non ſine ingenti utriuſque Parentis ignominia, relatus eſt matri; quæ contremiſcens, ſuumque delictum in famam publicam abiturum eſſe formidans, ſine Baptiſmi lavacro acceptio ſtrangulavit infantulum, injectaque collo ſuo reſti ſemetipſam ſuſpendio enecavit; ſcholaris autem utriuſque mortis ſe reum eſſe agnoſcens, infixo in pectus ſuum ferro, vitam ſibi propria manu ademit. Quæ funeſta fama cum ad Parochi aures perveniſſet, hic ſe infantem ſine Baptiſmo domum remittendo, funeſtis his eventibus cauſam dediſſe conſiderans, laqueumque collo ſuo inſerens, deſperabundus vitam finivit. Tandem Author hujus hiſtoriæ ita concludit: *Ergo oremus, & vigilemus; Sathan non dormit; mille talia committuntur, ſed tecta, ſub tempore ſuo tamen in lucem eruenda.*

5 Drexel. Nicet. l. 2. 6. 13. 14.

19 P. Hieremias Drexelius ſcribit, quòd Lubecæ, quæ primaria eſt civitas Saxoniæ, Matrona quædam, quæ Conſulis ejuſdem conjux erat, tres pepererit filios, eoſque omnes infeliciſſima tamdem morte extinctos: Primus namque ex lepra mortuus eſt: Secundus in aquis fuit ſubmerſus: Tertius verò violentas ſibimetipſi manus inferens miſerè occubuit: Hujus verò deſperationis occaſio fuit, quæ ſequitur; Erat enim juvenis ille aſpectu, & facie pulcherrimus, ingenioſus, dives, & elegantibus ſemper veſtimentis indutus, ſed laſcivus valdè, & lubricus. Poſt varios impudicitiæ exceſſus, in cujuſdam fœminæ manus incidit, quæ omnium illius civitatis mulierum pulcherrima eſſe credebatur, quæ tam inſano juvenem hunc amore ſibi adſtrinxit, ut quocumque ad eum divertendum adhibito remedio, ab illa divelli neutiquam potuerit, adeòque cum ad hoc nec facultatum ſuarum juvaret diſpendium, nec ſanitatis jactura, nec enormis famæ, & exiſtimationis læſio, nec animæ manifeſta periclitatio, tamdem in extremam redactus eſt paupertatem. Cùmque mater ejus, eum per maternam benignitatem, ab hoc præcipitio revocare poſſe ſperans, eidem pecunias largiendo perſæpè ſubveniret, nec tamen quicquam hoc medio ab ipſo obtinere poſſet, tamdem manus ſuas arctè claudens, eumdem prorſùs deſeruit. Unde laſcivus hic juvenis exaſperatus, matrem pugnis, & calcibus aggrediens, & indignè tractans, mortem ei comminatus eſt, niſi more ſolito largiretur pecunias: quæ proindè cùm exceſſum hunc impietatis filii ſui neque parentibus, multò minùs Magiſtratui manifeſtare auderet, timens ne filius extremo afficeretur ſupplicio: ex altera verò ſe patre continuò, ſub filii cultro vel enſe conſtitutam cerneret, pecunias ei dare continuavit: at verò quia *juſtus Dominus juſtitias dilexit*, ideò Deus totam hanc rem toti Civitati notam, ac manifeſtam fieri voluit; Eaque notitia habita, parentes infelici huic juveni interdixerunt, ne ad domum matris ſuæ unquam accedere præſumeret. Ipſe verò poſt divulgatum delictum ſuum præ verecundia confuſus, unà cum peſſimo illo ſcorto publicum proſtibulum inhabitare cœpit, ubi conſumptis veſtibus, pecuniis, ſanitateque deperdita, ſe lacerum, nudum, fame pereuntem, omnibuſque exoſum, & abominabilem factum eſſe cernens, præ deſperatione cor ſibi infixo ferro transfigens miſerrimè occubuit.

DISCURSUS XIII.

ARGUMENTUM.

Sub alluſione Contagionis, & peſtilentiæ, variæ in hujus vitii deteſtationem fiunt conſiderationes.

THEMA.

Beatus vir, qui in Cathedra peſtilentiæ non ſedit. Pſal. 1. verſ. 1.

1 Regius Propheta David felicem, & beatum cenſuit virum illum, qui carnalis concupiſcentiæ peſtilentiam declinare, & fugere novit; ſiquidem vitium illud prouti in præſenti diſcurſu examinabimus, magnam habet cum hoc vitio cognationem, & ſimilitudinem. Cajetanus expoſitionem S. Hieronymi ſequens, legit: *in Cathedra deriſorum*; Et quinam illi ſint declarat, dicens: *Sunt illi qui poſt hanc vitam dicent de ſanctis, ut habetur Sapient. 5. Hi ſunt, quos aliquando habuimus in deriſum &c. Nos inſenſati vitam illorum æſtimabamus inſaniam*, Si autem vitam, & mores illorum ſcire deſideratis, illos ad gulam uſque cœno voluptatum, & obſcœnorum amorum immerſos eſſe reperietis, prouti ex ejuſdem libri cap. 2. perſpicuè videtur, ubi dicunt: *Nullum pratum ſit, quod non pertranſeat luxuria noſtra, nemo noſtrum exors ſit luxuria.* David igitur beatum illum eſſe cenſet, qui non ſolùm non converſatur cum illis, ſed qui eoſdem etiam pro viribus declinat, & fugit.

Beatus qui fugit lux. peſtem.

Cajet. ib.

Sap. 5. 3. 8. & 4.

Sap. 2. 8.

2 Sanctus Cyprianus, vel quiſquis eſt libri illius author, impudicitiam ſub nomine peſtis deſcribit, cum ait: *De Carbonibus ſcintilla diſſiliunt, de ferro rubigo naſcitur, morbos aſpides ſibilant, & mulier fundit concupiſcentiæ peſtilentiam.* Sanctus Petrus Chryſologus, de ſaltibus, & tripudiis quæ hujus vitii eſca, & fomentum ſunt, diſſerens, illa quoque peſtem appellare non dubitat, dum ait: *Fulgetur ſaltatricum peſtis.* Baſilius Seleucienſ. eumdem quoque titulum illi attribuit, verumtamen myſticum quoddam adjectivum illi ſuperadjungit, dum tripudia *Peſtem vivacem* cognominat; nec immeritò, quia licèt peſtis vulgaris, eos quos invadit, communiter occidat, hoc tamen peccatum licèt quidem animæ mortem conciliet, non tamen corpori, licèt illud ipſum plurimùm debilitet: vel etiam idem Baſilius per hoc adjectivum, *Vivacem*, inſinuare vult, quòd ſit viva quædam peſtis, quia ſuum à nobis vigorem accipit, qui vires illi ſubminiſtramus, dum illud non ſolùm libenter admittimus, ſed omni ſtudio, & magno noſtro diſpendio ſectamur, & quærimus. S. Ambroſius quoque ait: *Qui non ſequitur Dominum Deum ſuum, ingurgitat ſe luxuriæ, ac libidini, peſtiferis corporis paſſionibus.*

S. Cypr. de ſingul. Cler.

D. Chryſol. ſer. 137. Luxur. vocat peſtem.

Baſil. Seleuc. or. 5.

S. Ambr. l. 6. Ep. 26.

3 P. Bollandus in vita S. Antonini Abbatis Surrentini de Archipresbytero quodam refert, quòd in pœnam laſcivæ vitæ ſuæ a Deo contagioſa quadam, & peſtilentiali peſte percuſſus fuerit; *Horridiſſimam Elephantiæ lepram contraxit, adeo ut in totius corporis ſuperficie, ne unum quidem naturalis coloris ſignum notare potuiſſet, omnes eum fugiebant, cuncti præ contagii timore vitabant.* Cumque omnia humanorum remediorum genera fruſtra tentaſſet, tamdem ad hunc ſanctum Abbatem confugit, qui eum nocte quadam in ſomnis curavit: at verò notate diligenter, quid ei dixerit: *Sanus factus es: jam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat: Cohibe vagam mentem, adſtringe lubricam juventutem, abjice voluptatem prævaricatricem, & averte oculos tuos, ne videant vanitatem.*

Bolland. 14. Febr. c. 6. n. 20. Hiſtoria.

4 Quiſquis modum quo contagium in locis frequentiori incolarum numero habitatis proſerpere, & dilatari ſolet, penitùs examinaverit, id ut plurimùm, non tam ex hæreditatis adeundæ cupiditate, quàm ex vitio carnis fieri comperiet. Sic enim hic Romæ, ut omnibus manifeſtum eſt, peſtis à ligula quadam ſerica, juveni cuidam Neapolitano ab amaſia ſua, quæ Neapoli ex peſtilentia mortua fuerit, una cum annulo tranſmiſſa, originem ſuam habuit, quaſi divina juſtitia indicare voluiſſet, quòd iræ ſuæ flagella, & præcipuè illud, quo per peſtilentiam ferimur, ſupplicium quoddam ſit, ſeu pœna, qua contagio Luxuriæ caſtigatur.

Peſtis eſt ſupplicium luxur.

5 Hie-

Libido eſt febris maligna.

5 Hieronymus Fracaſtorius Medicus inſignis, contagioſorum morborum naturam explicans, febrim malignam nihil aliud eſſe dicit, quàm malum quoddam ex profunda ſordidaque putrefactione oriundum, quæ quoddam in ſe contineat acutiſſimæ contagionis ſeminarium; indeque peſtiferum eſſe dicit. Qua certè definitione Concupiſcentia carnalis ad vivum depingitur, utpotè quæ ſordida quædam & ex putrefactione oriunda febris eſt, teſte Sancto Ambroſio, qui dicit: *Febris noſtra libido eſt:* eſtque omnium origo ſcelerum, prout in diſcurſu primo hujus Tractatus prolixiùs probavimus, tantòque ampliùs formidanda, quantò magis placet, quia maligna febris omni arte, & induſtria poſſibili curatur, & pellitur. De qua proindè Sanctus Bernardus ait: *Hæc peſtis, quo præ cæteris vitiis eſt mihi familiarior, eò ad nocendum proclivior, & ad repellendum difficilior, nam cum eam repellere volo, volenti mihi ſe ingerit.* Modum quoque quo venenum iſtud venas ingreditur, hancque peſtilentialem febrim accendit, obſervat, dum ait: *Subtiliter intrat, & mentem occupat, & niſi ſubitò repellatur, allicit, & incendit, & quaſi virus peſtilentiæ, per totum corpus paulatim ſe diffundit.*

S. Ambr. l. 4. in Luc. c. 4.

S. Ber. de inter. dom. c. 15.

Libido veneno ſimilis.

6 Serpentem aliquem, vel viperam propter violentem veneni in ipſo præſentiam, abhorremus, amicum verò contagione laborantem non fugimus, ſed blandè, benevolèque amplectimur, & oſculamur, idque faciendo venenum inadvertenter, ob periculi ignorantiam, contrahimus: eadem quoque eſt facilitatis ratio, qua peccati carnalis venenum contrahimus, dum enim intellectus, affectus, & cor noſtrum objecto amato tenaciter adhæreſcit, de periculo, aut culpa quæ contrahitur, minimè cogitamus, aut de iis cavendis ſolliciti ſumus, ſed gaudendo, & ridendo venenum imbibimus.

S. Nilus or. 2. de Luxur.

7 S. Nilus poſtquam nobis fœminei ſexus delineaſſet lenocinia atque illecebras, ſubjungit: *His veluti hamis, atque eſca ad mortem raperis imprudens.* S. Bernardus quoque in præcitato capite dicit: *Hac peſte cum adſtrictus teneor, divelli ab ea vix poſſum, quoniam ſtimulos ejus confiteri, aut neſcio, aut erubeſco, tam ſubtiles, & turpes ſunt. Adde, tam ſunt difficulter declinabiles;* quia carnalitas peſtis quædam eſt, cujus malignitas, & damna non apprehenduntur, peſtis quædam eſt, quam ſtudioſè quærimus, quam habitam dulciter fovemus, ſollicitè nutrimus, imò inter homines carnales ille felicior æſtimatur, qui plùs illius particeps eſſe poteſt. Seneca quoque moralis ille Philoſophus luxuriam circumſcribit, dicens: *In venerem, ac libidinem projectorum inhoneſta labes eſt.*

S. Ber. lib. Paſſ.

Seneca de brevit. vitæ c. 6.

Nazian. adv. mulier.

8 In Commentario Nazianzeni legimus ſequentia: *Pandora puellæ nomen eſt, apud Heſiodum in libro, qui inſcribitur, Opera, & dies, ſic dicta, quod Dii omnes donum aliquod in eam contuliſſent. Hanc ob cœleſtem ignem a Prometheo ſuſceptum, è cœlo in terram demiſſam fuiſſe Poeta ille fingit, ut homines philtris ſuis, ac fucis in exitium impelleret, de ea enim hæc Jovis ad Prometheum verba ſunt.*

At tibi pro flamma dabitur, vir ſubdole, peſtis
Grata tamen miſeris, proprium qui pectore cæco
Exitium, & mortem malè ſana mente fovebunt.

Aſpectus fugiendi, & colloquia formarum allicientiâ. Thom. 2. opuſc. S. Franciſci Collat. 6.

9 S. Franciſcus ſuis proſpicere volens, ne in hujus illecebroſi ſexus periculis conſtituti ſuccumberent, hæc eis verba ſalutaris moniti, & doctrinæ loco poſt ſe ſcripta reliquit: *Mulierum familiaritates, colloquia, & aſpectus, quæ multis occaſio ſunt ruinæ, eo ſollicitius evitare debemus, quo ſæpius per hujuſmodi videmus debilem frangi, & fortem ſpiritum infirmari. Harum contagionem evadere converſantem cum eis, niſi probatiſſimum virum, tam facile judico, quam juxta ſcripturam in igne ambulare, & non comburere plantas: Non enim ſecurum puto earum formarum introrſus haurire imagines, quæ poſſunt, aut indomitæ carnis reſuſcitare igniculum, aut pudicæ mentis maculare nitorem.* S. Anſelmus poſtquam fidem in hoc vitio valdè periclitari oſtendiſſet, eò quòd ſenſualis, & carnalis homo ſuperſtitionibus quoque, magiis, & veneficiis deditus eſſe ſoleat, tandem his verbis concludit: *In his omnibus apparet, quàm magnum, & principale vitium ſit fornicatio, de qua tot monſtrifera peſtes prodeunt.* S. Greg. textum illum Jobi exponens, in quo luxuria ignis comparatur, qui carnalem hominem totaliter conſumit: *Ignis eſt uſque ad perditionem devorans*, inquit, *Nulla ante omnipotentis Dei oculos juſtitiæ pietatiſque ſunt opera, quæ corruptionis contagio monſtrantur immunda.* Sanct. Thomas de Villanova de carnali homine differens, hoc epitheto contagionis utitur, dum ait: *Effugit omnem iniquitatem ſpiritus Dei, & ſicut ſcriptum eſt: a ſuperveniente iniquitate corripitur, ſed ab hoc fœdo turpique contagio ampliùs elongatur propterea, quòd præter ipſam criminis deformitatem annexam habeat turpitudinem.*

S. Anſel. ad Gal. 5.

S. Greg. l. 21. c. 9. Job 31. 12.

S. Thom. Villan. ſer. 2. de S. Ildeph.

Fuga ſuadetur.

10 Porrò ſicut ad evitandum contagium, nullum eſt certius, probatiuſve medium, quàm ut quis ſe à perſonarum, vel rerum hujus contagii veneno infectarum commercio ſubducat, ita quoque qui concupiſcentiæ carnalis contagio non vult contaminari, omnem cum periculoſo hoc ſexu converſandi occaſionem, & periculum etiam remotum ſtudioſè declinet, & fugiat. Et ideò S. Bonaventura familiaritatem mulierum, etiam ſpiritualium, vocat, *periculoſam peſtem, quæ non melius, quàm fugiendo vitatur.*

S. Bon. de modo conf. c. 14.

Occaſio & perſona fugienda.

11 Peſtis nullum habet perſonarum reſpectum, quantùmcumque etiam illæ ſint Sanctæ; ita quoque carnalis peccati viſcus viris quoque perfectiſſimis facilè adhæreſcit, niſi à converſatione cum mulieribus ſe contineant aſſiduè. Per quotidianam experientiam videmus, quòd tametſi aliquis nonnumquam robuſtæ ſit complexionis, ſit etiam ab omnibus malignis, & ad putredinem tendentibus humoribus perfectè purgatus, ſi tamen cum peſtiferis propinquiùs ore ad os converſando eorum halitum concipiat, paulatim ſibi quoque adſciſcat venenum: *eodem modo*, inquit Sanctus Bonaventura, *ſatis poſſet quis hac ſagitta percuſſus ſe jejuniis, vigiliis, ac diſciplinis affligere, & orare, quod ſi non fugiat perſonam, & omnem occaſionem, numquam curabitur ab illo morbo, ſed magis augebitur illud vulnus;* Unde conſilium nobis proponit S. Hieronymi ad Oceanum ita ſcribentis: *fœminam quam vides benè converſantem, mente dilige, non frequentia corporali, quia initium libidinis eſt in viſitatione mulierum, & mundus cum mulieribus non melius vincitur, quàm fugiendo, quia cæteris vitiis, & morbis quis poteſt reſiſtere, huic tamen non poteſt niſi per fugam.*

S. Bon. ib.

S. Hier. ad Ocean.

12 P. Bollandus refert de Sancto Gilberto, quòd dum poſt ſuſceptam à ſe curam animarum, die quodam unà cum ſuo Capellano in domo cujuſdam Parochiani ſui hoſpitaretur, *cumque forma filia hoſpitis, quæ ei ſedulò miniſtravit, occulta utrique ſubreperet contagio, viſum eſt Gilberto in ſomnis, quod manum ſuam in ſinum prædicta puella injeciſſet, nec inde eam extrahere poſſet: vir igitur caſtiſſimus vehementer expaveſcens, à loco illo velociter ſe tranſtulit.*

Bolland. 4. Febr. n. 2. Hiſtoria.

13 Aliud quoddam magnæ virtutis viri, qui tot annis, tantaque cum laude Societatem Jeſu univerſam gubernavit, occurrit exemplum, ex quo quid illis, qui nullum hanc peſtem fugiendi modum invenire valent, ut hanc contagionem non contrahant, ſeque ab illis, qui eos miris modis, & technis inficere parant, eximere poſſint, agendum ſit, ediſcere poſſumus. Etenim P. Rho de Claudio Aquaviva Religionis ſuæ Præpoſito Generali refert, quòd dum ab illuſtri quadam, valdèque præcipua fœmina, quæ ſe ſebricitantem ſimulavit, vocatus, ad eam acceſſiſſet, hæc omnibus pediſſequis, & ancillis ſuis è cubili in quo jacebat, dimiſſis, ut ſanctum hunc virum ad libidinem incitaret, corpus ſuum inverecundè nudavit, tum verò *ardentibus verbis Claudium aggreſſa, preces, blanditias, minas, Satana erudiente, miſcuit; validis machinis petebatur, & grandis erat tentatio homini, cui aut libidinis, aut calumniæ flammis eſſet conflagrandum. Sed utroque ex periculo emerſit, conſilio tam in ſpeciem fœdo, quam exitu ſalutari; ſcaphium conſpicatus, invadit, hauſtiſque manu alvi purgamentis os inungit, atque attonita ad oſcula, ad amplexus, ſi teterrimi odoris gravitas, & ſordium inquinamenta arrident contemptim increpitans, objectavit,* hacque adinventione adhibita glorioſam reportavit victoriam.

Rho. var. virt. l. 7. de temp. c. 1 §. 4.

14 Sanctus Thomas de Villanova in ſupra citato ſermone pariter Luxuriam peſtem appellat, & aliàs de carnali homine ſenſibus, & affectibus carnis illecebris totaliter immerſo differens, ita loquitur: *Totus a peſtifero illo igne devoratus eſt.* Eheu quanta cum facilitate peſtilentiæ contrahitur contagium! unica veſtis lacinia, unicus halitus, vel contactus, imò unicum filum ad infectionem hominis abundè ſufficit: Quamnam putas eſſe cauſam, quæ Joſephum movit, ut

S. Th. Vill. Conc. 2. de S. Ildephonſo.

Libido inficit.

intra

intra manus Dominæ ſuæ pallium; ab eadem apprehenſum, relinqueret, cùm tamen ipſa per hoc ſuam tantò ſpecioſiùs colorare calumniam potuerit? *relicto in manu ejus pallio fugit, & egreſſus eſt foras*. Sanctus Ambroſius dicit: *Reliquit tamquam non ſua, quæ adultera ſuis manibus detinebat, & aliena judicavit, quæ tactu impudica potuerant comprehendi; contagium judicavit, ſi diutiùs moraretur, ne per manus adulteræ libidinis incentiva tranſirent*. Sed quid eſt, quòd cùm Joſeph Dominæ ſuæ tam heroicè reſtiterit, Deus nihilominùs permiſit, ut tanta eum facilitate excogitata in Joſephum calumnia ab Eunucho crederetur? Scitiſne cauſam? Nimirùm quia Domina ejus pallium Eunucho monſtravit; ubi enim de carnis laſcivia agitur, etiam mendaciis faciliima fides adhibetur, quia *ut plurimum nemo mundus à ſorde*; & ideò ſolæ ſuſpiciones evidentium probationum loco habentur; dum enim Juvenis aliquis ſolus cum ſola deprehenditur, præter laſciviam vix aliud poteſt præſumi. Sanctus Bernardus de detractione ait: *Unus eſt qui loquitur, & unum tantùm verbum profert, & tamen illud unum verbum, in momento multitudinis audientium aures inficit, animas interficit*. Unum dumtaxat filium peſtilentiæ veneno imbutum, ad integræ alicujus Provinciæ, vel Regni crudelem contagionem ſufficit: Eodem quoque modo unus tantum laſcivus geſtus, unicum obſcœnum verbum, vel unicus laſcivus obtutus, ad inficiendam contagione laſciviæ integram multitudinem affatim ſatis eſſe videmus.

Gen. 39. 12.
S. Ambr. l. de Joſeph c. 5.
Mendaciis creditur ubi de laſcivia agitur.
S. Ber. ſer. 20. in Cant.

15 In libro Geneſeos legimus, quòd cùm poſt obtentam ab Abrahamo inſignem illam victoriam, per quam Loth cognatum ſuum liberavit, omnia illi in eo prælio obtenta ſpolia oblata fuiſſent, reſponderit: *A filo ſubtegminis, uſque ad corrigiam caligæ, non accipiam ex omnibus quæ tua ſunt*. Circa quæ verba quæri meritò poteſt, cur tam liberalem prædam offerentibus, adeò rigoroſè reſponderit? Numquid enim expedientius fuiſſet, ſi ad reſpondendum munificentiæ, & urbanitati, honeſtatis cauſa vel modicum aliquid ſaltem ex oblatis ſibi ſpoliis acceptaſſet? Minimè; quin potiùs phraſi loquendi ipſius, *A filo ſubtegminis*, myſtica erat: ex quo enim ſpolia illa à Rege Sodomorum, ejuſque ſubditis carnali turpitudini dediiſſimis oblata, contagioſa erant, jure merito, & non ſine cauſa, ne minimum quidem rerum illarum filum accipere voluit. Unde S. Ambroſius ait: *Quaſi contagium declinat intemperantiæ, quaſi labem refugit corporalium ſenſuum*.

Libido quam contagioſa.
Gen. 14. 23.
S. Ambr. l. 2. de Abr. c. 8.

16 Optimè Sanctus Gregorius rigidum illud à Deo Sauli impoſitum præceptum conſiderat, quo ipſum contra Amalec ſe armare, omneſque etiam lactantes in ore gladii intertimere, nec quicquam ex devicti hoſtis ſpoliis ſibi retinere, ſed igne cuncta conflagrare juſſit. Dicit enim ſanctiſſimus hic Pontifex: *Quis eſt hic qui parcit Amalec, niſi qui aut in cogitatione, aut in ore, aut in carne Laſciviæ aliquid retinet? Nam plerique turpitudinis opera non exercent, ſed linguam à turpi locutione non prohibent. Plerique per opus luxuriam vitant, per cogitationem non vitant. Quidam nihil turpe agunt, ſed quod actu refugiunt, corde concupiſcunt. Parcit ergo Amalec, qui blandimenta laſciviæ, aut in locutione, aut per intentionem, aut per cogitationem retinet. Dicit itaque: Non parcas ei, quia de tam nequiſſimo vitio nihil accendi debes in mente, nihil permitti ardere opere; Dicat ergo: Non parcas ei, ut omnes libidinoſi motus, omnes obſcœna locutiones prorſus perimantur in corpore; Dicit ergo. Non concupiſces ipſius aliquid, ut penitus eradicetur à cogitatione. Quid enim eſt libido, niſi ignis? Et quid de carne, & mente exorta virtutes, niſi flores? quid item turpes cogitationes, niſi paleæ? Quis etiam neſciat, quia ſi in paleis ignis negligenter extinguitur, ex parva ſcintilla quæ remanet, omnes paleæ accenduntur? Qui ergo virtutum flores in mente non vult exurere, ita debet Libidinis ignem extinguere, ut per tenuem ſcintillam numquam poſſit ardere*.

S. Gr. l. 6. in 1. Reg. c. 15. Quæ vere continenda dicendus.

17 Peſtilentialis contagio nemini parcit, nec pauperibus, nec divitibus, nec Principibus, nec ſubditis, nec impiis, nec ſanctis, nec ſenibus, nec juvenibus, ſed indifferenter omnes aggreditur. Idem quoque facit peccati carnalis contagium, nullus quamdiu hic eſt indutus mortali corpore, ab illius contagione eximitur. Unde Sanctus Bernardus ait: *Non aſpernatur tuguria, non reveretur palatia, utinam ſola cœnobia fugiat. Adjuva me Domine Deus meus, ut huic tam peſtifero, & mortifero vitio reſiſtere poſſim*. Sanctus Zeno hoc toti mundo dominari aſſerit, dicens: *Veneris ejus quotidie totus exæſtuat mundus, peſtiferiſque voluptatibus ita corrupta ſunt omnia, ut quicquid in eo geritur, non debere diligi à nobis ſacris vocibus dum jubetur, rectè Sapientibus execrabiles eſſe videatur*. Sanctus Thomas à Villanova, ad veritatem magnæ hujus propoſitionis probandam, authoritatem adducit Sancti Remigii in præcedentibus diſcurſibus à nobis allegatam, dicentis: *Demptis parvulis, ex adultis propter hoc vitium pauci ſalvantur*. Eſt enim peſtis quædam, quæ majorem humani generis partem devorat, & conſumit, unde ſubdit: *adeo hæc peſtis graſſatur in genus humanum*. Audiamus Salomonem hac de re in libro Eccleſiaſtis ita loquentem: *Virum de mille unum reperi, mulierem ex omnibus non inveni. Hyperbole eſt*, inquit circa illa verba Sanctus Bonaventura, *& vult dicere, quod pauciſſimos invenit viros, in quibus concupiſcentia non regnaret, ſed ipſe mulieres nullas invenit, nec mirum, quia brevis omnis malitia ſuper malitiam mulierum*. In libro Joſue quemdam habemus ſcripturæ textum, præſenti propoſito noſtro valdè accommodatum: Ibi etenim dicitur: *Eduxerunt Rahab, & parentes ejus, fratres quoque, & cunctam ſuppellectilem, ac cognationem illius, & extra caſtra Iſrael manere fecerunt*. Circa quæ verba quæſtio exſurgit, quamobrem Iſraelitæ Rahab adeò procul à populo Iſrael ſeparaverint, cum tamen ipſa viam tot obtinendis victoriis, & poſſeſſioni terræ promiſſæ aperuerit? Pro hujus difficultatis enodatione revocandum eſt hîc in memoriam, quòd Joſue de ipſa militibus ſuis dixerit: *Ingredimini domum mulieris meretricis, & producite illam*. In Deuteronomio quoque Deus præceperat, dicens: *Non erit meretrix de filiabus Iſrael, nec ſcortator*. Ac proindè peſtem hanc procul extra caſtra Iſrael ablegavit, ne exercitum ſuum inficeret; ſiquidem *caſtra* à dictione *caſtra* appellationem ſuam habent. At verò dicet fortaſſe aliquis: Numquid ipſa jam diſpoſita erat, ut proximè ad cultum veri Dei, & religionem Hebraicam tranſiret? Cui id quidem verum eſſe reſpondeo: Veruntamen prudentiſſimè Joſue diſpoſuit, ut priuſquam meretrix illa ad Hebræorum tranſiret commercium, prius aliquam, ut ita dicam, faceret ratione contagionis ſuæ quarantenam, id eſt, priùs ab omni ſe purificaret hujus contagionis ſuſpicione. Saluberrimum namque, valdeque notandum eſt illud Sancti Cypriani monitum, dicentis: *Separamini, obſecro, ſeparamini à contagione peſtifera, minus enim voluptatibus ſtimulatur, qui non eſt, ubi eſt frequentia voluptatum*.

Libido peſtis eſt nemini parcens.
S. Ber. de inter. domo c. 29.
S. Zeno l. 1. de fide, ſpe, & char. ſer. 2.
S. Th. Vill. ibi.
Eccl. 7. 29.
S. Bon. ib.
Joſue 7. v. 24.
Joſue 6. 22.
Deut. 23. 17.
S. Cypr. de ſing. Cler. n. 14.

DISCURSUS XIV.

ARGUMENTUM.

Voluptates carnales hominem debilitant, eique vitam abbreviant, ſæpèque infirmitates, & pericula mortalia cauſant.

THEMA.

Inclinata eſt ad mortem domus ejus. Proverb. 2. verſic. 18.

1 QUotidiana nos experientia docet, nullum affectum cordibus humanis fortiùs per naturam impreſſum eſſe, quam longævæ vitæ deſiderium; & tamen delectatio carnalis adeò hominem voluptates, & delicias ſectantem, excæcat, ut vitam ſibi abbreviare, & præcipitanter ad mortem currere non timeat, dummodò appetitus ſui rabiem exſatiare, & explere poſſit. Salomon, qui, utpotè illecebroſo ſexui fœmineo ſupra modum deditus, ſeptingentas ſibi Reginas, & trecentas concubinas induſtriè elegit, de laſciva fœmina dicit: *Inclinata eſt ad mortem domus ejus*; Ubi Gloſſa addit: *Omnis converſatio adulteræ ad interitum ducit*: Chaldaica legit: *Quoniam in fovea mortis eſt domus ejus*; infames etenim meretrices plurimos ante tempus in ſepulchri foveam protrubant. *Viæ inferorum domus ejus*, inquit Sanctus Ambroſius, *deducentes in ſeceſſum mortis*. Nimirum Sacer textus, ad uſum antiquum alludit, juxta quem proſtibula ſolùm in locis ſubterraneis, in cavernis, & latibulis erigi ſolebant; *Fovea profunda eſt meretrix*, ipſarum namque domus mor-

Luxuria vitam abbreviat.
3. Reg. 11. 3.
Gloſſ. in Prov.
S. Amb. l. 1. de Cain. c. 5.
Prov. 23. 27.

tuo-

Digitized by Google

tuorum monumentis, & ſepulchris vicinæ ſunt, prouti idipſum Cornelius à Lapide, ex multis doctrinarum authoritatibus, & præcipuè ex textu quodam Jeremiæ c.2. latiùs declarat; Ibi namque Septuaginta verba illa de muliere impudica intelligunt: *Vide vias tuas in ſepulchris multitudinis*. Cajetanus legit: *Quia inclinavit ad mortem domum ſuam, & ad mortuos vias ſuas*. Et ſubjungit: *Quàm magnum ſit malum, quod evadit filius, evadendo ab hujuſmodi mulieribus, deſcribitur à domo, & viis mortiferis, & nomine domus intelligitur delectatio*.

Corn. à Lap.
Cajet. ibid.

2 Plutarchus Libitinam, id eſt Venerem, olim veluti rerum funeralium Deam, omnibus in veneratione fuiſſe ſcribit: *A libendo libentina dicta*, inquit Varro. D. Chryſoſtomus mulierem ſepulchrum dealbatum appellat, dum ait: *Quid eſt mulier ſpecioſa? eſt ſepulchrum dealbatum*. Idemmet Salomon, qui majori Sapientia, ſublimiorique intellectu, quàm ullus unquam hominum qui fuerunt, ſunt, vel erunt, a Deo dotatus fuit, dicit: *Luſtravi univerſa animo meo, ut ſcirem, & conſiderarem*: & poſtquàm omnia accurato mentis oculo perluſtraſſet, inquit, *Inveni amariorem morte mulierem*, adeòque ex mente ipſius, non ſolùm verum eſt mortis inſtrumentum, verùm etiam ipſa morte longè eſt deterior, & abominabilior, quia vitam homini eripit temporalem pariter, & æternam: *Corpus, & animam perdis*.

Plutar. in Probl.
D. Chr. h. in Pſ. 50.
Eccl. 7. 26. v. 27.
Corpus, & anima per mulierem perditur.

3 Legatur ejuſdem libri Proverbiorum c. 5. ubi Sapiés ſalutaria valdè pro meretricium declinando proſtibulo tradit documenta, *Pedes ejus*, ſcilicet meretricis, *deſcendunt in mortem; & ad inferos greſſus illius penetrant, per ſemitam vitæ non ambulant, ne appropinques foribus domus ejus; ne des annos tuos crudeli, ne fortè impleantur extranei viribus tuis, & gemas in noviſſimis, quando conſumpſeris carnes tuas, & corpus tuum*; Qui enim huic vitio dediti ſunt, vires ſuas corporales debilitant, extenuando ſpiritus vitales, multarum corporis partium uſu ſe privant, quæ aliàs per dictos ſpiritus reſtaurantur; Similiter, ut naturales Philoſophi aſſerunt, cerebrum, cor, hepar, ſtomachus per hoc peccatum enervantur, cùm tamen omnes hæ partes eæ ſint, quæ reliquis corporis membris vigorem ſubminiſtrant, & nutrimentum.

Prov. c. 5. v. 6. v. 8. v. 9. v. 11.
Vires debilitantur.

4 Cornelius à Lapide ex inſigniorum Medicorum authoritate de libidinoſis aſſerit, quòd *laborant cerebro, puta morbo commitiali, ſiuntque epileptici, ut experientia conſtat; Quare libidinem non aliud eſſe, quàm parvam Epilepſiam dixit ſophiſta Abderites apud Clementem Alexandrinum lib. 2. Pædag. cap.* 10. Celebris eſt illa D. Gregorii Magni ſententia dicentis: *Plerumque accepta ſalus per vitia carnis expenditur*. Paralyticus ille, qui in lecto decumbens Chriſto præſentatus fuit, ut ſanitate ab eo donaretur, primò à Salvatore noſtro ſibi dici audivit: *Remittuntur tibi peccata tua*: & poſtea: *Surge tolle lectum tuum*; Bono etenim Medico ſolemne eſt ſemper priùs cauſam, & radicem morbi ſupplantare, & poſteà illa ſublata, ſanitati reſtituendæ operam ſuam impendere. At verò quænam fuerunt illa hujus langueſcentis hominis peccata? Exiſtimo præcipuum fuiſſe luxuriæ peccatum. Nam venerabilis Beda dicit: *Curatio paralyſis hujus, ſalvationem deſignat animæ poſt diuturnam illecebra carnalis inertiam*. Interlinearis per hunc paraliticum, *animam illecebris carnis reſolutam* intelligit S. Iſidorus *de continentia* tractans, hanc inter alias ſcriptam reliquit ſententiam: *Caſtitas eſt ſecuritas mentis, ſanitas corporis; Unde & aliquos Gentilium Gymnicos legimus perpetuam Veneris abſtinentiam exercuiſſe, ne virtutem libidine frangerent; luxurioſa namque vita citò carnem debilitat, fractamque celeriter ducit ad ſenectutem*.

Corn. à Lap. c. 5.
Luxur. diverſos cauſat morbos.
D. Greg. l. 9. Poſt. ad mor. 1.
Matth. 9. 2. c. 5.
V. Bed. h. in Dom. 19. poſt Trin.
S. Iſid. l. 2. ſent. c. 40.

5 In parabola de ſemine, & ſeminatore, voluptates per ſpinas ſignificatæ fuere; *Quod autem in ſpinas cecidit, hi ſunt qui à voluptatibus vitæ ſuffocantur*; Sed poteſtne ſimilitudo aliqua excogitari magis diſparata, aut impropria, quàm ſit iſta? Mundani quidem illi homines tempora ſua coronare volebant, ſed corona ex roſis confecta, non verò ex ſpinis, *Coronemus nos roſis, antequam marceſcant*, & tamen D. Chryſoſt. inquit: *Ne mireris, ſi nomine ſpinarum delicias appellavit, acerbiſſimos dolores, tam animæ, quàm corpori inferentes*. Quis eſt qui non videat, quòd illi, qui corpus ſuum delicatè nutriunt, voluptatibuſque carnalibus ſe totaliter mancipant, morbis incurabilibus, continuis infirmitatibus, ſpaſmis, aliiſque id generis cruciatibus pluſquam alii ſubjaceant? *Quemadmodum acuti vepres, undecumque capiuntur, atque conſtringuntur, manus cruentant, eodem modo deliciæ, pedibus, manibus, capiti, oculis omnibus ſimiliter membris efficiunt*.

Luc. 8. 14.
Dolores inferunt.
D. Chr. h. 45. in Matth.

6 S. Ambr. voluptatem ſerpenti ſimilem eſſe dicit: *Venenum in dētibus habet, quibus unuſquiſque ſe eviſcerat luxurioſus*. Laſcivus eodem tempore, quo carnalibus ſuis appetitibus exſatiandis dat operam, eviſceratur totaliter, ſed non apprehēdit, quòd per ejuſmodi voluptates, mortales ſibi infirmitates adſciſcat, quod roſa effloreſcente, & emarcida, ſola ſibi ſpina futura ſit reliqua, quæ corpus ſimul, & animam ejus transfigat, & ſauciet. S. Hieron. in Epiſtola quadam adversùs Sabinianum ſcribit: *Servis libidini, & quaſi pinguis Hoſtia in mortem propriam ſaginaris*. S. Cyrill. carnales homines viperis aſſimilans, ingenioſum quemdam adducit apologum, dicens: *Furibundæ viperæ ad coitum properanti, Elephas obvius quæſivit ab ea, & dixit: Quò ſic effrenato paſſu properas? at illa: Anhelo Venereæ ſuavitatis ad gaudium; quo audito caſtus, & prudēs Elephas, ejus non minùs deceptioni, quàm lethiferæ furioſitati compaſſus, illico ſic locutus eſt, dicens: ſcio certè, quòd furibunda luxuria oculos non habet, & ob hoc nequis videre, quò ruas, nimirum ad occaſum amariſſimæ vitæ tendis, ad baſium mortis amariſſimæ proficiſceris. Quid enim eſt coitus, niſi delicioſa pernities, more latens, venenoſitas blandiens?* Et quidem hæc viperæ ſimilitudo magis propria, & aptior eſſe nequit, quia tametſi aliquam in concipiendo voluptatem percipiat, nimis tamen magno pretio illi partus ejus conſtat, ſiquidem fœtus ejus, ſui in lucem exitus impatientes, ventrem ejus corrodendo, eamdem occidunt. Unde non nemo viperam pro corpore Emblematis aſſumpſit, illudque hoc ſubjecto ſymbolo animavit: *Et perit, & parit*. S. Th. de Villanova in D. 4. poſt Paſcha, de luxuria ita ſcribit: *Vipera venenoſa eſt, prona ſemper ad malum*. Idem quoque mulieres quotidie experiuntur, dum gaudia quæ concipiendo perceperunt, acerbiſſimis partus doloribus compenſare coguntur. Pulpo piſcis, ut Pierius refert, peccati carnis ſymbolum eſt; Hic enim, ut Ælianus ſcribit, coeundo non deſiſtit, donec moriatur, & ab iis piſcibus devoretur, quos antea ipſe devoraverat; hocq; idem erat myſterium ejus, quod veteres ſub Veneris ſtatuā inſculpi faciebant: nimirum: *unuſquiſque ſe eviſcerat luxurioſus*.

S. Ambr. l. 6. Ep. 47. ad Sabin. Eviſcerat.
S. Hier. l. 2. Ep. 48.
S. Cyr. l. 4. Apol. mor. c. 9.
Pierius l. 27.
Ælian. l. 6. c. 18.

7 Pineda ſuper textum illum paulò antè allegatum, ſcilicet illa verba: *Inveni amariorem morte mulierem*, citat Ætii authoritatem, in qua multa, recenſentur mala, quibus ſubjacet luxurioſus; qualia ſunt: *Ex ſolutio virium cruditates ſtomachi, ſenſuum hebetudo, tremor, & dolor articulorum, & dolor renum, cerebri, capitis; dolor laterum, illum, cordis, hepatis, pulmonis, dentium; oris graveolentia: alopecia, id eſt, capillorum defluxio, palpebrarum demiſſio, cæcitas, ſputum ſanguinis, ulcera, febris hectica, phtyſis, apoplexia, paralypſis, epilepſia, fœda ſcabies, atque omnia mala*.

Pineda in Eccl. c. 7. n. 27
Eccl. 7. 27.
Infirmitates luxur. recenſentur.

8 Apud Iſaiam multi laſcivi, & impii homines inter ſe convenientes conſpirabant, ſeque mutuò ad laxanda carnalibus voluptatibus fræna hortabantur, dicentes: *Ecce gaudium, & lætitiam, occidere vitulos, jugulare arietes, comedere carnes, bibere vinum, comedamus, & bibamus*: conſtat verò, quòd ad gulam, & ebrietatem carnalis ſemper conſequi ſoleat concupiſcentia; at quinam tandem harum voluptatum pro libitu admiſſarum exitus fuit? *Cras enim moriemur*; Ecce tibi infelices, qui ab ejuſmodi delectationibus carnalibus conſequi ſolent, fructus. Unde S. Ambr. ait: *Luxurioſi quid ſibi ſperent, audiamus; inducit eos Iſajas Propheta dicentes: manducemus, & bibamus, cras enim moriemur; meritòque exclamat: Ululate naves Carthaginis, quia perierunt, & amplius non erunt: quod eſt dictum de viſione Tyri, quam luxurioſam urbem fuiſſe cognovimus*. Sic Samſon, qui invincibili quadam fortitudine præditus erat, ſiquidem in maxilla aſini, nulliſque aliis adhibitis armis, integros ipſe ſolus fundebat, & diſſipabat exercitus, in ſinu Dalilæ totaliter emarcuit, & elanguit; audite quid de eo Sacer textus ſcribat: *Defecit anima ejus, & ad mortem uſque laſſata eſt*. Divus Chryſoſtomus quoque ad prædicta Iſaiæ verba: *Comedamus &c.* hanc habet reflexionem: *Hæc*, inquit, *verba ſunt deliciarum, libidinoſæ intemperantiæ; Comedamus, & bibamus, cras enim moriemur; non cras, ſed quando hæc dicitis, jam eſtis mortui*.

Iſai. 22. 13.
Finis luxur. mors.
Ibid.
S. Ambr. l. de Elia, & jejun. c. 19.
Jud. 16. 16.
D. Chr. h. 2. ad Coloſſ.

9 Romani ante templum Deæ Libitinæ, id eſt Veneris, res ad mortuorum funeralia ſpectantes vendere ſolebant, hæc enim, ut diximus, illis pariter, & ut Dea volup-

Lib. ſepulturæ acceleret.

Google

voluptatum, & ut Dea rerum ad exequias pertinentium, in honore, & veneratione eſſe ſolebat: quo ritu manifeſtè, illam ſimul cum voluptatibus acceleratam quoque illis adſciſcere ſepulturam, indicabant. Unde Sanctus Bernardus libidinem faci ardenti comparat, quæ eodem tempore quo illuminat, pariter conſumitur: *Ipſe ignis*, inquit, *propria fomenta conſumit, nec niſi ipſa conſumptione fovetur*. Quàm igitur ſtultus eſt, qui felicem ſe arbitratur, quòd libidini pro libitu vacare, & tantò tempore ſuſpiratam, tandem nanciſci poſſit voluptatem, & mortalia quibus ſe exponit pericula, incurabileſque quas inde ſibi adſciſcit infirmitates, minimè advertit.

S. Ber. ſer. de ſolicitu vitæ.

10 S. Auguſtinus ad præſens propoſitum piſcem conſiderat, qui licèt unà cum eſca deglutierit hamum, certiſſimum imminentis ſibi mortis inſtrumentum, ſaltat nihilominùs, & in aquis totus alacer, jucundus, & feſtivus, ſumma cum vicinorum piſcium invidia circumnatare pergit; at verò idem Sanctus Doctor monet: *Noli gaudere ad piſcem, qui in eſca ſua adhuc exultat, nondum traxit hamum piſcator, nam ille jam habet hamum in faucibus*. Multi ſunt, qui laſcivo alicui juveni, illicitis amoribus indulgenti, invident, eumque felicem eſſe arbitrantur, quòd tandem ad concupitos diu pervenerit amaſiæ ſuæ amplexus; nec tamen vident, quòd; vel alius ejuſdem amaſiæ cultor, & amator, vel maritus illius, aut frater, vel cognatus, ex zelo honoris, aut ea Zelotypiæ ſtimulo adacti, paulò poſt adulteri illius cor, & viſcera pugione, vel enſe ſit transfixurus; aut verò non attendunt, quòd carnalis illa voluptas paulò poſt in viſceribus ejus febrim quamdam accenſura ſit malignam, ea cujus vehementia, & incurabilitate mox deferendus ſit ad tumulum. Piſcis ubi ſuam cum hamo deglutivit eſcam, cum ecce à piſcatore foras protractus, confeſtim palpitans cernitur, & agonizans, ac demum in carbonibus ignitis aſſus. Quot videntur quotidie laſcivorum exempla, qui quos venabantur furtivos amores, indeque conſequentes delectationes aſſecuti, & detecti, è laſcivæ mulieris domo confeſtim, & ſine dilatione tranſeunt ad Infernum? *Inclinata eſt ad mortem domus ejus, & ad inferos ſemita ipſius*: quaſi diceret vellet Spiritus Sanctus; Omnes meretriciæ domus muri, & parietes ruinam meditantur, ut illam frequentanti inferant mortem, laſcivumque juvenem ſub ruderibus ſuis quaſi vivum ſepeliant. Unde S. Hieronym. ſuper illa verba Ezechielis: *Feciſti tibi lupanar*, advertit, quòd Symmachus, ſicut & Aquila ab ipſo citati, loco illius dictionis *Lupanar*, legant *foveam, vel defoſſam ſpecum, & tenebricoſam*: perque hanc lectionis diverſitatem haud obſcurè ſignificetur, quòd qui illa loca frequentat, vadat ad foſſam, ſeu ſepulchrum, ſibique abbreviet vitam.

S. Aug. in Pſalm. 91. S ſimilitudo.

Prov. 2. 8.

Ezech. 16. 24. S. Hier. in Ezech. 16. 24.

11 S. Bonaventura per Abimelech, hominem luxurioſum intelligens, dicit: *Veniens ad oppidum appropinquavit ad turrim, & ecce una mulier fragmen molæ deſuper caput ejus jaciens, confregit caput ejus, cerebrumque effudit: Abimelech ille nimis appropinquans ad turrim, eſt homo luxurioſus incautè appropinquans ad mulierem: fragmen molæ, quod mulier jecit, & Abimelech interfecit, eſt tentatio, quæ à muliere procedit, & luxurioſum interficit*.

S. Bon. in Diæta ſalut. T. 1. c. 9. Jud. 9. v. 52. & 53. Figura.

12 Veritas eſt certiſſima, quam ipſa quoque experientia quotidiana confirmat, quòd expletio libidinis, enervet, & debilitet corpus. *Populus filiorum Iſrael*, inquit Pharao, *fortior nobis eſt*; Enimverò certum eſt, populum Hebræum in armorum uſu minimè fuiſſe exercitatum, nec cibis delicatis enutritum, quin potiùs fornacum laboribus continuò fuiſſe ſubjectum? *In operibus luti, & lateris*, quibus utique ſummè exhauriendi, extenuandi, & debilitandi erant: at verò audite Lyranum dicentem: *Ægyptii luxurioſi erant, & inordinatè viventes & ex hoc fiebant debiliores in corporibus, & minus apti ad productionem prolis: filii autem Iſrael contrario modo viventes, erant fortiores in corporibus*. S. Bernard. ait; *Luxuria exhaurit, & enervat omnes corporis, & animæ vires*; adducitque filii prodigi exemplum, de quo S. Lucas ait: *diſſipavit omnem ſubſtantiam ſuam vivendo luxurioſè*, id eſt rationem, tempus, facultatem, materiam, & corpus.

Vires debilitat.

Exod. 1. 9.

Exod. 1. 14.

Lyr. ib.

S. Ber. t. 1. ſer. 24. & 1. c. 2. Luc. 15. 13.

13 Hugo Cardinalis ſuper illa verba Exodi: *Ædificaverunt urbes tabernaculorum Pharaoni, Phitom, & Rammeſſes*, inquit, quod Ly, *Rammeſſes* interpretatur *commotio tinea, vel malitia diſcurrens*, & ſignificat luxuriam: mox hujus ſimilitudinis aſſignans rationem dicit: *Sicut tinea de carne exorta, carnem conſumit*. Tinea enim eumdem pannum, è quo naſcitur, devorat, & conſumit, ita pariter voluptas carnalis è carne noſtra naſcitur, eamque deſtruit, & diſperdit: nam *luxuria carnem debilitat*, inquit S. Bernardus, *fractamque celeriter ducit ad ſenectutem*. S. Bernardinus eumdem Exodi textum adducens ait: *Rammeſſes interpretatur commotio tineæ, per tineam enim, quæ de veſte naſcitur, & illam conſumit, deſignatur illecebra carnis, quæ de carne naſcitur, & illam conſumit, non tantùm in futuro per gehennam, ſed etiam in præſenti per multiplicem culpam, & pœnam*.

Hu. Car. in c. 1. & 11. Exod. 1. 11. Libido tineæ ſimilis.

S. Ber. ſer. 22. de modo bene viv. S. Bern. T. 1. ſer. 52. a. 1. c. 1.

14 Amor carnalis vehemens amatorem extenuat, prout videre eſt in Amon, qui furtivo amore Thamar ſororem ſuam deperibat: *ita ut deperiret illam valde, ita ut propter amorem ejus ægrotaret*. Unde Carthuſianus ibidem ſcribit: *corporalem inducit languorem, imò aliquando mortem*, prout liquet in præfecti Romani filio, qui S. Agnetis virginis amore exæſtuabat. Et ideò S. Iſidorus Peluſiota inquit: *Corporis robur, & animi virtutem aufert petulantia, ſeu libido, eumque qui hac irretitus eſt, & captus, omnium ludibrio, & irriſioni facit obnoxium*. S. Antonius de Padua in ſerm. quodam de cineribus ait: *Secundo tangit tineam, hoc eſt, laſciviam, quæ ſicut divitias, perſonam, & animas conſumit, ſic laſcivia gratiam*. Notandum verò eſt, quòd Eccleſia ad coercendam luxuriam, quæ Bacchanaliorum tempore vel maximè viget, & invaleſcit, cinerem adhibere ſoleat, eoque libidinoſi faciem tingendo, mortem ei proponat, dicens: *Memento homo quia cinis es*; quia carnales homines præ cunctis aliis peccatoribus velociùs rediguntur in pulverem, citiùſque properant ad mortem, unde S. Iſidorus Peluſiota in eadem citata Epiſtola ad Zoſimum ait: *Nec naturale robur illæſum, atque integrum ſervas, verùm vitioſis affectionibus conficiendum ultro præbes*. S. Petrus in Epiſtola ſecunda de nonnullis hæreticis diſſerens, quos naviculam, cujus remoni ipſe præſidebat, turbaturos eſſe prævidebat, inquit: *Introducent ſectas perditionis*: quod autem iis verbis de luxurioſis loquatur, ſequentibus verbis ſubindicat, dum ait: *& multi ſequentur eorum luxurias*. Maximè verò ad propoſitum notanda ſunt verba ſtatim ſequentia, videlicet: *Superinducentes ſibi celerem perditionem*, quia Deus in pœnam hujus peccati juſto ſuo judicio permittit, ut ſubitò tranſgreſſores iſti ſalutem corporalem amittant, abbreviando eorum vitam, quæ communiter in optimo ætatis flore ab illis abſolvitur. Et ideò Didacus Stella de hoc vitio ait: *Illud eſt corporis perditio, vitæ coarctatio*.

Infirmitatem & mortem cauſat. 2. Reg. 13. v. 2. Dion. Carth. ibid.

S. Iſid. Peluſ. l. 1. ep. 235.

S. Ant. de Pad. in die Ciner.

S. Iſid. Pel. l. 1. Ep. 151.

2. Petr. 2. 1.

v. 2.

Ibid.

Did. Stell. in c. 15. Luc.

DISCURSUS XV.

ARGUMENTUM.

De injuria graviſſima, quæ Deo per fornicationem infertur, dum ipſe Deus laſcivæ alicui fœminæ poſthabetur, cui membra Chriſti, id eſt, corpora noſtra, in prædam miſerè cedunt.

THEMA.

Neſcitis quoniam corpora veſtra membra ſunt Chriſti? tollens ergo membra Chriſti, faciam membra meretricis? 1. Cor. 6. v. 15.

1 Sanctus Bernardus in carnalis concupiſcentiæ deteſtationem, ſequentem habet valde conſiderabilem ſententiam; dicit enim: *Inter cætera ſeptem vitia fornicatio maximum ſcelus eſt, quia per carnis immunditiam templum Dei violat, & tollens membrum Chriſti, facit membrum meretricis; Luxuria inimica eſt Deo*. Quam doctrinam mellifluus hic Doctor ab Apoſtolo in propoſiti thematis verbis didicit, ex quibus infinita quædam deducitur injuria, quam homo, viliſſimus ille terræ vermiculus, Deo ſupremæ Majeſtatis irrogare non erubeſcit.

S. Ber. ſer. 21. de modo bene vivendi. Fornica io ſummam eſt... Dei templum violans.

2 Verùm enimverò, ut gravitatem peccati fornicationis, quo Salvator noſter tantoperè offenditur, diſtinctiùs intelligamus, neceſſum, ut primò hoc jaciamus fundamentum, quod ſcilicet: *Membra noſtra ſint membra Chriſti*; Etenim in controverſiam vocari nequit, quin omnes fideles corpus quoddam Eccleſiæ myſticum

Probatur.

myſticum conſtituant, cujus caput eſt Chriſtus; Nam ut Venerabilis Beda ait *corpora noſtra membra eſſe Chriſti dixit, quoniam Chriſtus caput noſtrum eſt, eò quòd homo factus eſt propter nos, corpus autem ejus Eccleſia eſt.* Pergit idem Venerabilis Author ulterius, & dicit, quòd ſi Chriſtus ſolam ſibi aſſumpſiſſet animam humanam, ſolæ animæ futuræ fuiſſent ejus membra; *Quia verò corpus ſuſcepit, per quod etiam caput eſt nobis, qui ex corpore, & anima conſtamus, profectè illius membra ſunt & corpora noſtra*; nimirum probare vult Beda, quòd ad Deum non ſolùm quoad animam ſpectemus, verum etiam quantum ad corpus, quod animæ organum exiſtit.

V. Beda ib.

3 Angelicus Doctor hujus nobis veritatis intelligentiam quoque fortiter inculcat, dum id nobis ſollicitè perſuadere nititur, ne corpus noſtrum temerè prophanemus, firmiter credentes, quòd illud non noſtrum, ſed Dei ſit proprium. *Neſcitis*, inquit Sanctus Paulus, *quoniam &c. quaſi dicat: Non debetis neſcire, quia quicumque eſtis regenerati in Chriſto, membra Chriſti eſtis effecti*; Neque enim Deus ſolam ſpiraculo oris ſui nobis animā infudit: *Inſpiravit in faciem ejus ſpiraculum vitæ*, verùm etiam hoc corpus noſtrum propriis manibus plaſmavit, & Sacroſancti baptiſmatis ſanctificavit Lavacro, utpote pretioſiſſimi Sanguinis ſui pretio; Et ideò S. Paulus ait: *Vos eſtis corpus Chriſti, & membra de membro.* Idem quoque Sanctus Doctor in ſumma ſua, ejuſdem S. Apoſtoli textum illum adducit, in quo inæſtimabilis, quo nos ſibi comparavit, pretii mentionem facit: *Contra luxuriam Apoſtolus loquens dicit: Empti eſtis pretio magno*, ſed quam inde Apoſtolus deducit conſequentiam? *Glorificate, & portate Deum in corpore veſtro.* Ex eo ergo quòd aliquis inordinatè ſuo corpore abutitur per luxuriam, injuriam facit Deo, qui eſt principalis Dominus corporis noſtri: ubi benè nobis advertenda, & conſideranda ſunt verba illa poſtrema, quibus ad depellendam a nobis omnem ignorantiam, Deum corporis noſtri proprietarium Dominum eſſe dicit. Theodoretus verba illa: *Neſcitis quoniam &c.* exponens dicit: *Scelus valde auxit, membra noſtra, membra Chriſti appellans non ampliùs, inquit, ſua ſunt, ſed Chriſti.* D. Chryſoſtomus ad veritatis hujus majorem elucidationem, ſequentem adhibet ſimilitudinem: ſicut enim, inquit, ſi Pater aliquis filiam ſuam, ſub pacto pretio conſtuprandam exponeret, Filius autem Regis, filiæ illius amore captus eamdem non ſolum ſoluto pretio à proſtibulo redimeret verùm etiam illam ſibi in ſponſam, & conjugem adoptaret, pater talis hanc filiam, non jam ampliùs ſub ſua juriſdictione poſitam haberet, ſed filius ille regius, utpote cujus jam facta eſt ſponſa conjux: *ſic quoque res noſtra ſe habet* (ſunt ipſiſſima Sancti Doctoris verba) *carnem noſtram mercede locavimus Diabolo, ſævo Lenoni; videns Chriſtus, eam liberavit, & eripuit, non eſt ergo ampliùs ſui juris, ſed illius qui liberavit.* Unde idem Sanctus utiliſſimam quamdam ſubinfert doctrinam, nimirum, quòd nos corpus noſtrũ turpi, & fœtido libidinis luto conſpurcantes, non tam nobis, quam Chriſto injuriam adſciſcamus, cujus egregiam quamdam rationem ſubnectit, dicens: *Membra eſtis Chriſti, templum eſtis ſpiritus, ne ſitis ergo membra meretricis, non enim corpus veſtrum probro afficitur, non eſt enim corpus veſtrum, ſed Chriſti.* Et ideò efficaciſſimum eſt illud venerabilis Bedæ motivum dicentis: *Si ergo unuſquiſque cupiens fornicari vileſcat, vileſcat ſibi, & in ſe ipſe contemnat ſeipſum, ſaltem in ſe non contemnat Chriſtum.* Impius aliquis Chriſtianus, qui voluptatibus vacans, corpus ſuum turpiter coinquinat, dicere quidem poteſt: *Nihil ſum; omnis caro fœnum*: at verò ego tibi reſpondeo, inquit idem S. Doctor: *ſed corpus tuum membrum eſt Chriſti. Quo ibas, redi; quo te tamquam præcipitare cupiebas, abi; Parce in te Chriſto, agnoſce in te Chriſtum.* Similem quamdam ponderationem adducit D. Chryſoſtomus, dum ait: *Reverere eum, qui te inhabitat, is eſt enim Paracletus; formida eum, qui eſt tibi conglutinatus, eſt enim Chriſtus.* Dato enim, & non conceſſo, quòd proprietarius corporis tui Dominus eſſes, nihilominus ex quo noſti, quòd velut hoſpes in te inhabitet Dei filius, & Spiritus Sanctus, reverentiam illis debitam, & reſpectum deferre deberes. Revera autem caro iſta, qua amictus es, tui juris non eſt, ſed DEI, hoc enim verba aſſumpti thematis adeò perſpicuè indicant, ut nulla protſus gloſſa

S. Thom. ib. inculcat veritatem iſt.

Gen. 2. 7.

1. Cor. 12. 27.
S. Thom. 2. 2. q. 153. a. 3.

1. Cor. 6. 20.

Theodor. in 1. Cor. 6.
Membra non noſtra, ſed Chriſti.
D. Chryſoſt. Hom. 18. in 1. ad Cor.

Corpus Chriſti Probro afficitur.

V. Beda ib.

D. Chryſoſt. ibid.

indigeant: *Neſcitis quoniam corpora veſtra membra ſunt Chriſti?* Ac proindè Sanctus Doctor illo ſuppoſito, ita arguit, *ſi eſt alienum corpus, non eſt in veſtra poteſtate probro illud, & injuria afficere, maximè tum ſit Dominicum, neque polluere, & inquinare templum ſpiritus. Si quis enim privatam domum ingreſſus, cùm eam ſit ludificatus, & probro, & injuria affeceris, extremum luet ſupplicium; qui Regis templum latronis feceris receptaculum, cogita quot mala ſis paſſurus.*

4 Sanctus Anſelmus hæc eadem Apoſtoli verba exponens, per hujus reſpectus, & reverentiæ Chriſto debitæ conſiderationem, continentiæ virtutem nobis perſuadere nititur, dum ait: *Propter Chriſti reverentiam, cujus membrum eſt corpus ejus, contineat ſe ab hac turpitudine, magnam enim injuriam, magnumque contemptum Chriſto faciet, ſi eo meretricem prætuleris, ſeparans ſe à Deo, & adhærens ſcorto.* Mittatis velim in bilancem, & in pondere ſanctuarii trutinetis, ex una quidem parte Dei Filium, & Spiritum Sanctum, qui hujus noſtri corporis hoſpites, imò Domini exiſtunt, ex alia verò parte laſcivum aliquod ponatis ſcortum, *quod tamquam ſtercus conculcatur*, & invenietis utiq; quàm gravis Filio Dei, & Spiritui Sancto inferatur injuria, dum hi tam vili ſcorto poſthabeantur: *Magnum contemptum Chriſto faciet &c. Hæc corpora veſtra, dicit idem Apoſtolus* (verba ſunt venerabilis Bedæ) *templum eſſe in nobis Spiritus Sancti, quem habemus à Deo; Propter corpus Chriſti, corpora noſtra membra ſunt Chriſti.*

S. Anſelm. ib.
Injuria infertur Filio, & Spir. ...

V. Beda ib.

5 Imò ad hoc ut inter ipſum, & corpora noſtra tantò arctior, & intimior exſurgeret unio, Sanctiſſimi Corporis ſui, ſub ſpecie cibi, & potus, inſtituit Sacramentum, ut hac ratione caro noſtra una eademque res cum ipſo fieret: *Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, in me manet, & ego in illo.* Inde derivata eſt dictio illa, *Communio*, quæ idem ſignificat, quòd *communis quædam unio*: ut indicetur, quòd per ſacratiſſimi corporis ſui ſumptionem, quædam inter corpus Chriſti, & corpora noſtra arctiſſima unio exſurgat. *Manducat, & bibit corpus, & ſanguinem Redemptoris ſui* inquit S. Bern. *& transformatur in naturam cibi, quem manducavit; Corpus enim Chriſti manducare, nihil eſt aliud, quam Corpus Chriſti effici.* Sanctus Cyrillus Alexandrinus ad hanc unionem explicandam, ſequentem adducit ſimilitudinem: *Sicuti enim ſi quis liquefactæ ceræ aliam ceram infuderis, alteram cum altera per totum commiſceat, neceſſum eſt; ſic qui carnem & ſanguinem Domini recipit, cum ipſo ita conjungitur, ut Chriſtus in ipſo, & ipſe in Chriſto inveniatur.* Cùm igitur filius Dei qui, *ſpeculum eſt ſine macula, candor Lucis æternæ, & vinum germinans virgines*, ſanctiſſimum corporis ſui Sacramentum eo potiſſimùm fine inſtituerit, ut ſe tantò indiſſolubiliori nexu corpori noſtro adſtringeret, quænam illi major inferri contumelia poterit, quàm ſi illud per carnalem cum meretrice factam copulam, turpiter profanemus?

Eucharistia unit hominem cum Chriſto.
Jo. 6. 55.

S. Bern. de Nat. & dign. divin. amo. c. 13.
S. Cyrill. Alex. l. 4. in Joan. c. 17.

Sap. 7. 26.

6 Quòd ſi Regina aliqua viliſſimum quemdam ſervum, & mancipium ſuum ſibi adoptaſſet in ſponſum; ille verò propter turpem quamdam, & infamem meretricem, illam repudiaret, & è thoro ſuo expelleret, quodnon talis ingratus nequam mereretur ſupplicium? hic autem caſus in præſenti propoſito noſtro reipſa contingit, nam ut Theodoretus aſſumptis thematis verba explicando, dicit: *Neſcitis quod tamquam Sponſa Sponſo Chriſto conjuncti eſtis?* Quinam verò nos ſumus, ſi cum Deo noſtro, qui infinitæ Majeſtatis Dominus eſt comparemur? Utique viliſſimi vermes, nedum mancipia, & ſervi; & tamen hic Deus nobiſcum ſponſalitium inire non verecundatur; *Sponſabo te mihi in fide*; *Tollens ergo membra Chriſti, faciam membra meretricis?* Numquid ſcimus veriſſimam eſſe illam S. Pauli doctrinam, quòd ſcilicet conjuges *ſui corporis poteſtatem non habeant?*

Ingratitudo hominum.

Theod. ib.

Oſee 2. 20.
1. Cor. 6. 15.

1. Cor. 7. 4.

7 Hugo Cardinalis ex verbis aſſumpti thematis noſtri, hanc deducit conſequentiam: *Membra ſunt Chriſti, ideo in maximo ſunt honore habenda*; adducitque verba illa Apoſtoli ad Theſſalonicenſes, quibus, quænam ſit in ordine ad corporum noſtrorum ſanctificationem Dei voluntas, his verbis declarat: *Hæc eſt voluntas*

Hug. Card. ibid.
Pulchra conſideratio.
1. Theſſ. 4. v. 3. & 4.

Digitized by Google

ſumas Dei ſanctificatio veſtra, ut ſciat unuſquiſque vas ſuum poſſidere in honore; ejuſque hanc efficacem addocit rationem: *Quia ſi prophanum eſſet, reliquias Sanctorum inquinare, multo magis membra Chriſti, & corpora noſtra ſunt membra Chriſti.* Quòd ſi enim ſuſpenſam deferres in collo tuo quamdam ſacratiſſimo Chriſti ſanguine refertam ampullam, quàm non adhibiturus eſſes induſtriam, ne eumdem in proſtibulo aliquo contumelia vel minima afficeres? Jam verò numquid Catholica veritas eſt, quòd immaculati agni pretioſiſſimo ſanguine ablutus ſis, & irrigatus? Numquid membra tua, vera Chriſti membra ſunt? *Qualis ille Dominus*, inquit Venerabilis Beda, *qui ſervos ſuos facit fratres ſuos, niſi faceret membra ſua?* Ac tamdem hanc ex dictis deducit Concluſionem: *Itane tanta dignitas valuit, quia tam benignè præſtita eſt? Honor ei tribuatur; Propter inhabitantem ſpiritum Chriſti, corpora noſtra templum ſunt Spiritus Sancti. Quid horum in te contemnis? Chriſtum, cujus membrum es? an Spiritum Sanctum, cujus templum es?*

V. Beda ib.

8 Sanctus Auguſtinus auditores ſuos in quodam ſermone ad virtutem exhortans continentiæ, hæc eis motiva proponit: *Illicitum*, inquit, *amorem cavete; Membra Chriſti eſtis, & corpus Chriſti eſtis: Audite Apoſtolum, & terreamini; non potuit enim gravius dicere, non potuit vehementiùs, non potuit acriùs deterrere Chriſtianos ab amore fornicationum, niſi ubi dicit: Tollens ergo membra Chriſti, faciam membra meretricis? ut autem hoc diceret, ſuperius ait: Neſcitis, quia qui adhæret meretrici, unum corpus efficitur?* Et alibi temerariis illis, qui ſe excuſare nituntur dicendo, dum carnalibus voluptatibus vacamus, dum per amores laſcivos, meretricibus adhæremus, nemini injuriam facimus: *Cùm ad meretricem eo, cui facio quod pati nolo?* reſpondet Sanctus Auguſtinus: *Imo quod gravius eſt, ipſi DEO injuriam, & contumeliam infert; intelligat Sanctitas veſtra; etenim quod fieri tibi non vis, alii ne feceris, ad duo præcepta pertinet: quomodò pertinet ad duo præcepta? ſi homini non feceris, quod pati non vis ab homine, ad proximi præceptum pertinet, ad dilectionem proximi; ſi autem quod non vis pati ab homine, ipſi Deo vis facere, quid eſt hoc? non facis alteri, quod pati non vis? Charior tibi factus eſt homo, quàm Deus? Ergo quomodo injuriam facio, inquis, ipſi Deo? Corrumpis te ipſum; & unde injuriam facio Deo, quia corrumpo me ipſum? unde facit tibi injuriam, qui voluerit forte lapidare tuam tabulam pictam, in qua tabula, tua imago eſt, in domo tua inaniter poſita ad vanum honorem tuum, nec ſentiens, nec loquens, nec videns? ſi quis illam lapidet, nonne in te eſſe contumeliam factam attendis? Cum vere imaginem Dei, quod es tu, corrumpis in te per fornicationes, & per diffluentias libidinis; attendis quia ad nullius uxorem acceſſiſti, & non attendis per libidines, & illicitas fornicationes, cujus imaginem violaſti?*

S. Aug. ſer. 52. de temp.
Exhortatio.
1. Cor. 6. 15.
S. Aug. l. de dec. chord. c. 10.

9 Valdè conſiderabilis eſt illa Sancti Pauli inductio, qua dicit: *Membra Chriſti, faciam membra meretricis?* Neque enim diſparata magis diſtantia dari poſſe videtur. Salmeron hæc verba exponens, ſenſum Apoſtoli eſſe aſſerit, ac ſi diceret: *Si te commiſces meretrici, membratim, quantum in te eſt, diſcerpis Chriſtum.* Enim verò corpora ex pluribus motivis Dei ſervitio deputata ſunt: *Non ergo regnet peccatum*, inquit Sanctus Paulus ad Romanos, *in veſtro mortali corpore, ut obediatis concupiſcentiis ejus, ſed neque exhibeatis membra veſtra arma iniquitatis peccato, ſed exhibete vos Deo.* Quæ verba cum illo argumento coincidunt, quod Dionyſius Carthuſianus format, dum ait: *Tollens ergo, id eſt, aſſumens, ſeu divino cultui auferens membra Chriſti, id eſt, corpus meum, & alterius quem ad voluptatem adduco? Abſit, ut rem adeo impiam agam.* Quam ſententiam ipſum à S. Thoma Aquinate hauſiſſe exiſtimo, qui diu ante ipſum ita ſcripſerat: *Tollens ergo membra, &c. ſubtrahens ſervitio Chriſti, cui debent deputari, faciam eadem membra meretricis eſſe fornicando? Abſit, hoc enim horrendum eſt ſacrilegium.* Quidnam juris, aut quod motivum habemus, ut id quod ad Chriſtum pertinet, cùm ſumma ejuſdem contumelia, ignominia, & offenſa, eidem auferamus? Sanctus Anſelmus ait: *Neque enim tollere membra ſua Chriſto debeo, & dare meretrici.* Porrò corpus hoc noſtrum propter animam plaſmatum fuit, hæc autem non ſolum a Deo creata, ſed & ſanguine filii Dei redempta eſt: *Empti eſtis pretio magno.* Corporis plaſma ab ipſo Deo factum eſt: *Manus tuæ Domine fecerunt me*, illiuſque dominium ſibi reſervare voluit: *Neſcitis quoniam corpora veſtra membra ſunt Chriſti?* At verò ut Sanctus Anſelmus ait: *Non poſſunt ſimul eſſe, & membra Chriſti, & membra meretricis, ſed deſinunt eſſe membra Chriſti, ubi adhærent meretrici. An neſcitis*, inquit Apoſtolus, *quoniam qui adhæret meretrici, unum corpus efficitur; Erunt enim*, inquit, *duo in carne una.* Cujus Sanctus Auguſtinus ſequentem aſſignat rationem: *Sicut una fit caro in permixtione licita viri, & uxoris, ſic una fit caro in permixtione illicita meretricis, & amatoris.* Et Sanct. Anſelmus ait: *Fornicatio enim ambos unum facit, ut quomodo in natura, ſic in macula unum ſint, dum per illam nequiſſimæ voluptatis adhæſionem, duo unum corpus efficiuntur, id eſt, in eodem ſcelere uniuntur.*

1. Cor. 6. 15.
Salmer. t. 14. diſp. 9.
Rom. 6. v. 12. & 13.
Dio Cart. in 1. Cor. 6. 15.
S. Th. ib.
S. Anſelm.
1. Cor. 6. 20.
Job 10. 8.
1. Cor. 6. 15.
S. Anſelm.
1. Cor. 6. 16.
Gen. 2. 24.
S. Auguſt.
S. Anſelm.

10 Verùm enim verò auſcultemus obſecro, quàm terribilem Sanctus Auguſtinus ex Apoſtoli præmiſſis deducat conſequentiam: *Cùm ergo una ſit caro*, inquit, *illud te terreat, illud exhorreas, quod addidit: Tollens ergo membra Chriſti: Membra Chriſti in te, Chriſtiane, attende, noli in altero, in te attende membra Chriſti, qui emptus es ſanguine Chriſti; Tollens ergo membra Chriſti, faciam membra meretricis? Hoc qui non horret, Deo horret.*

Sententia terribilis.
1. Cor. 6. 15.

11 Sanctus Bernardinus de hac luxuriæ materia diſcurrens, textum adducit Sancti Pauli 1. Cor. 3. *Templum Dei Sanctum eſt, quod eſtis vos*; citatque teſtimonium Gloſſæ dicentis: *Quilibet fidelis templum eſt Spiritus Sancti Baptiſmo dicatum; unde plus diligit Deus unum tale templum ſpirituale, quàm omnia temporalia templa mundi, cùm pro omnibus mundi templis reparandis, incarnatus, peregrinus, & paſſus non fuiſſet Chriſtus.* Citat item Pſal. 73. ubi Pſalmiſta his verbis lamentatur: *Incenderunt igni ſanctuarium tuum.* Et ſubjungit: *In ſpiritu Pſalmiſta contemplans præſens tempus, in quo carnales mulieres cum meretriciis ornamentis accedunt ad ſacratiſſima loca, & incendunt ſpiritualia templa Dei, & animas, atque materialia templa prophanant; clamore ſpirituali has apud Deum accuſabat dicens: Incenderunt igni ſanctuarium tuum in terra, id eſt, animas juvenum illas in Eccleſiis inſpicientium; polluerunt tabernaculum nominis tui, id eſt, Eccleſiam conſecratam.*

1. Cor. 3. 17.
S. Ber. t. 1. ſer. 47. a. 1. c. 1.
Propter templa ſpiritualia Chriſtus paſſus.
Pſ. 73. v. 7.
Mulierū impudicus ornatus habetur.

12 Theophylactus quoque pulchrè, quanto cum horrore quilibet Chriſtianus fornicationem exhorreſcere debeat, oſtendit; Dum enim verba illa: *Tollens ergo membra Chriſti, faciam membra meretricis? Abſit*; exponit, ſubjungit: *Non dixit: copulabo ſcorto, verùm quod eſt multo horribilius; faciam membra ſcorti? quis enim non exterreatur? quis non horreat, ſi audiat membra Chriſti avelli, fierique ſcorti membra?*

Theophyl.
1. Cor. 6. 15.

13 Sanctus Hieronymus ad Euſtochium virginem ita ſcribit: *Cave obſecro, ne poſt Trinitatis hoſpitium, ibi Dæmones ſaltent, & ſyrenes nidificent*; quibus verbis de periclitante quadam virgine ſcribit: Notandum verò, quòd animam, & corpus illius virginis vocet: *Trinitatis hoſpitium*, quod tamen in domum convertitur meretricis, quæ ut diſcurſu nono oſtendimus, idem eſt, quod infernus.

S. Hier. ep. 22. n. 9.
Anima hoſpitium SS. Trinitatis.

14 Sanctus Bernardinus de luxurioſis, verba illa Pſalmi exponit: *Deus, venerunt gentes in hæreditatem tuam, polluerunt templum ſanctum tuum*, id eſt, corpus noſtrum, quod ejus eſt templum; ac proinde præfatus Sanctus dicit: *Si non parcis tibi propter te, vel propter te tibi, propter Deum, qui ſe fecit Dominum, parce.* Tertullianus quoque dicit: *Effeminatione violatur Majeſtas, & Divinitas conſtupratur.*

S. Bern. t. ſer. 21. de Luxur.
Tertull. Apol. c. 21.

DISCURSUS XVI.

ARGUMENTUM.

Circa deformitatem, & immunditiam carnalis concupiſcentiæ, variæ conſiderationes inſtituuntur.

THE-

Digitized by Google

THEMA.

Qui adulter eſt, turpitudinem, & ignominiam congregat ſibi, & opprobrium illius non delebitur. Prov. 6. verſ. 32. & 33.

Libido none-nam habet infamiam.

1 INter alia argumenta, ob quæ carnale vitium præ cunctis aliis peccatis abominari debemus, non eſt infimum, quod ab ignominia, & infamia, quam inſeparabiliter annexam habet, peti ſolet. Unde Salomon, qui ad fauces uſq; ſe hujus carnalitatis barathro immerſit, dicit: *Qui adulter eſt, turpitudinem, &c.* Audite quid Sanctus Hieronymus de hoc Rege; qui cæteroquin ſapiens, hac tamen ſe immunditia turpiter coinquinavit, ſcribere non dubitet: *Sol hominum*, inquit, *Salomon, theſaurus delitiarum Dei, ſapientiæ ſingulare domicilium, craſſæ tenebrarum fuſcatus atramento, lucem animæ ſuæ, gloriam domus ſuæ, odorem famæ ſuæ amiſit amore mulierum, & poſtremo curvatus coram Baalim, ex Eccleſiaſte Domini, mutatus eſt in membrum Zabuli.* Cæteri quoque Sancti Doctores in attribuendis huic vitio vituperii, infamiæ, & abominabilis deformitatis, & immunditiei Epithetis, unanimiter conveniunt.

S. Hier. ep. Vol. ad Ruff.

2 Sanctus Cyprianus *de bonis pudicitiæ* diſſerens, de hoc peccato, quod dictæ virtuti è diametro opponitur, dicit: *Impudicitia ſemper deteſtanda, obſcænum ludibrium reddens miniſtris ſuis, nec corporibus parcens, nec animis.* S. Ephrem modum nos docet, quo ſpiritum fornicationis ſuis nos ſuggeſtionibus moleſtantem fugare valeamus, dicit enim: *Dic ſuggerenti tibi concupiſcentias ſordidas, & immundas: O veritatis inimice, ut tu deſiderio tuo ſatisfacias, ego dedecore, & ignominia afficiar? Vade ad tui ſimiles, impudicos, & laſcivos.* Idem quoque Sanctus Pater, mentionem faciens petitionis Dæmonis illius, qui è corpore humano cum ſociis Spiritibus ejiciendus, in gregem quemdam porcorum ingrediendi licentiam à Chriſto poſtulavit, ita inquit: *Porcorum gregem depopoſciſti tibi; Demergere in mare cum ipſis, non me amplius tibi ſervum habebis.*

S. Cypr. de bono pudic.

S. Ephr. Paren. 17. c. 9. Id illud attende tibi.

Forma præſcribitur fugandi libid.

3 Sanctus Bernardinus, hominem laſcivum porco animali immundiſſimo ſimilem eſſe dicit, ob ſequentem rationem: *Luxurioſus*, inquit, *comparatur porco, ſi enim ex una parte videret luti volutabrum, & ex alia parte lectum roſarum poſitum, eligeret in volutabro luti reſolvi, quàm in roſarum lecto; ſic tales immunditiam luxuriæ deliciis paradiſi præponunt.* Eccleſiaſticus de meretrice diſſerens, perſpicuis verbis ait: *Omnis mulier, quæ eſt fornicaria, quaſi ſtercus in via conculcabitur.* Uniſquiſque enim licitum ſibi eſſe putat, eamdem verbis, & geſtibus ludibrioſis, & ſoiamibus deridere, contumeliari, atque contemnere.

S. Ber. t. 4. ſer. 21. Laſcivus porco ſimilis.

Eccl. 9. 10.

4 Sanctus Antonius de Padua in ſermone quodam illa Pſalmiſtæ verba: *Diſperierunt in Endor, facti ſunt ut ſtercus terræ* exponens ait: *In Endor, qui interpretatur ignis generationis, in ardore luxuriæ, facti ſunt ut ſtercus*, quia fornicarii ab omnibus digito in plateis demonſtrantur. Unde unica mulier laſciva, & inhoneſta, ad domum aliquam cæteroquin honoratam, & nobilem, per multa ſæcula infamandam abundè ſufficit, ideòque Sanctus Cyprianus de impudicitia tractans, meritò talem mulierem, aut juvenem laſcivum vocat: *Contumeliam generis.*

S. Ant. de Pad. in Dom. ſept. Pſ. 82. 11. Ab omnibus indigitatur.

S. Cypr. ib.

5 Sanctus Gregorius Nyſſenus de laudibus virginitatis ſcribens, illos qui ab honeſtate vitæ deviantes, carnis vitio ſe dedunt, per omnes affectus ſuos in vituperium, & ignominiam degenerare dicit: *Qui animi firmitate deſeritur, voluptatiſque affectu facile vincitur, in ignominioſas affectiones, ac lapſus incidit.* S. Zeno de pudicitia, & impudicitia loquens, idemmet punctum tangit. Imò de carnali homine dicit, quòd quantùmvis indignum quid facere, aut pati non erubeſcat, dummodò carnalibus appetitibus ſuis ſatisfacere poſſit: *Nihil prorſus exiſtimat turpe, nec pati, nec facere, dummodò in affectu conata ſuccedant.* Unde memorabilis eſt illa Ciceronis ſententia: *Graves Dominæ cogitationum libidines infinita quadam cogunt, atque imperant, quæ expleri, atque exaturari nullo modo poſſunt.* Sic Sardanapalus, licèt regia dignitate præfulgidus eſſet, ut ſuas cum mulieribus libidines explere poſſet, inter mulierenlarum filantium turbas ſimul & ipſe filare non erubeſcebat, quod idem Herculem feciſſe fabulantur Poetæ.

S. Greg. Nyſſ. de Virg. c. 8. Indecentia facere non erubeſcit.

S. Zeno l. 1. ſer. 7.

6 Sanctus Thomas de Villanova abominabilem, & infamem hujus vitii deformitatem hiſce verbis deſcribit: *Nihil libidine periculoſius, nihil obſcænius, nihil abjectius, nihil turpius, neque vilius; quantùmcumque enim ſplendidè, prudenter, & juſtè in cæteris omnibus te geras ſi carneis his, momentaneis, & immundis voluptatibus demerſus ſordidaris, parva tibi gloria erit, nec ſolum inglorius, ſed & ſtultus, ignavus, immundus, imprudens, & inanis inter probos reputaberis viros.*

S. Th. Villan. Conc. 2. de S. Ildeph. Deſpectus.

7 In Joele Propheta dicitur: *Computruerunt jumenta in ſtercore ſuo.* Quæ verba Sanctus Bernardinus, Gloſſæ authoritatem citans, de luxurioſis intelligenda eſſe dicit, qui ad inſtar jumentorum in propriæ immunditiei ſterquilinio jacent, ibique vitam ſuam ignominioſè claudunt, quia ſicut vixerunt, ita & moriuntur: *Gloſſa eſt, Homines in fœtore luxuriæ vitam finire.*

Joelis 1. 17. S. Bern. ib. Ignominiosè moriunt.

8 Sanctus Hieronymus varia diſtinguit lepræ genera, ac tamdem ad carnalis concupiſcentiæ lepram deſcendens dicit: *Eſt hoc vitium lepra florens, hoc eſt toto corpore decurrens, & mundana vitæ voluptas, quæ quaſi candida, & florens exiſtimatur.* Hæc autem lepra hoc ſibi peculiare habet, quod tametſi fœtida, & abominabilis exiſtat, nihilominùs is, qui ei eſt obnoxius, illam gratam, & acceptam habet, imò ſi illam non habeat, omni cum ſtudio, & induſtria eamdem habere contendit, minimè conſiderans, quòd illum lepra hæc, & in anima, & in corpore irreparabiliter contaminet.

S. Hier. t. 9. ſer. de div. gen. lepræ. Libido lepra grata.

9 Petrus Bleſenſis objectum hujus vitii, necnon metallum, unde voluptates, & delectationes fabrefiunt, his verbis conſiderat: *Noviſſima carnis noſtræ ſunt quinque: Materia vilis, actus humilis, ingreſſus flebilis, ſtatus difficilis, egreſſus horribilis. De vilitate materiæ audi Philoſophum, qui Tyranno interroganti, quid fui? quid ſum? quid ero? ſufficientes ſingulis reſpondet: Vile ſperma, vas ſtercorum, eſca vermium.*

Petr. Bleſ. ſer. 13. in Quadr. Deſcriptio vilitatis humanæ.

10 Sanctus Hieronymus illud quondam populo in Deuteronomio à Deo datum præceptum conſiderat, quod dicitur: *Non offeres mercedem proſtibuli, aut pretium canis in domo Domini Dei tui.* Enim verò, quænam eſt inter canem, & meretricem proportio, ut ſapiens hanc cum illo combinare non dubitet? Reſpondet idem Sanctus: *Pulcher canis, & meretrix comparantur, quia utrumque animal pronum eſt ad libidinem.* Viliſſimum itaque animal, canis ſcilicet, meretrici velut comes adjungitur, cujus nomine ſe Abner ab Iboſeth contumelioſè appellatum fuiſſe lamentatur, dum ut ſcriptura dicit: *iratus nimis propter verba Iboſeth, ait: Numquid caput canis ego ſum?*

S. Hier. in c. 65 Is. Deut. 23. 18. Canis, ſcorto libidinoſo ad libid. pronus.

2. Reg. 3. 8.

11 Idem Sanctus Hieronymus Pſalmiſtam de flagellis Ægypti diſſerentem, & præcipuè verba illa: *Venit Cœnomyia, & Ciniſes*, exponens, per hæc tam vilia animalia, quæ putreolentibus morticinis, ſive mortuorum animalium cadaveribus, haud ſecus ac odoriferis roſis, & floribus, tantum inſidere ſolent, libidinoſos intelligendos eſſe dicit: *Cœnomyia canina muſca, quæ in cœno volutatur, luxuriam indicat.*

S. Hier. Pſ. 104. 31. Comparatio.

12 Ingenioſa quoque eſt illa hominis laſcivi cum ebrio inſtituta comparatio: Sicut enim ebrii hominis intellectus, & ratio totaliter abſorpta eſt, adeò ut quantùmvis indignum, & probroſum actum committere non erubeſcat; ſiquidem inter illud, quod convenit, vel diſconvenit, diſcernere nequit, ita & luxurioſus. Unde Iſaac præsbyter ait: *Sicut nobilis homo cum in ebrietate obliviſcitur ſuæ nobilitatis, ſtatus ejus exhonoratur; & irridetur pretioſitas ejus propter alienas cogitationes, quæ ſupervenerunt eidem, vani virtute: ita caſtitas ſacri viri turbatur ab incauta muliercula locutione, & eradicatur ab illa omne ſuſtentaculum laudabilis ſtatus ſui.*

Iſaac Presb. de cont. mundi.

13 Sanctus Bernardinus in ſermone quodam contra Luxuriam, ad imprimendum nobis de deformitate hujus vitii, ejuſque turpitudine condignum conceptum multa præclara dicit: illum namque Geneſeos adducit textum, in quo dicitur: *Non permanebit ſpiritus meus in homine, quia caro eſt*, ſimulque ſuper illum textum Sancti Pauli 1. ad Corinth. 6. *Qui fornicatur, in corpus ſuum peccat*, Gloſſam citat dicentem: *Fornicationis in opere totus homo abſorbetur à carne, ut jam dici non poſſit animus ſuus eſſe, ſed ſimul totus homo poſſit dici caro.* Et ideò dicunt alii Doctores, *quod ſunt aliqui Dæmones*,

S. Ber. t. 4. ſer. 21.

Gen. 6. 3.

1. Cor 6. 18. Dæmones aliqui de lux. tentare dedignantur.

qui memores ſuæ antiquæ nobilitatis, tentare de luxuria dedignantur; Et eſt ſignum ad hoc, quòd Lucifer tentans Dominum, non dicitur eum tentaſſe de vitio carnis.

Exod. 9.25.

14 In Exodo dicitur: *Percuſſit grando in omni terra Ægypti cuncta, quæ fuerunt in agris, &c.* Rupertus Abbas autem flagellum hoc peccato immunditiei correſpondere exiſtimat. Unde dicit: *Quæ ſit ira Dei, quæ de cælo ſuper impiſtatem revelatur, quæque hic per grandinem, & ignem deſignatur, terribiliter exprimitur, cùm protinus ſubditur; Propter quod tradidit illos Deus in deſideria cordis eorum, in immunditiam, &c. Grando hæc, & ignis iſte cunctam herbam agri percuſſit, & omne lignum regionis contrivit, quia videlicet hæc prædicta eſt ignominia ſecundùm Apoſtolum, cunctam humanæ ſubſtantiæ pulchritudinem cæleſti irâ in vaſi ira injectam polluit, univerſam rationalis Creaturæ dignitatem omninò deſtruit.* Et ideò Sanctus Ephrem monet dicens: *Fuge carnalem voluptatem, quippe cujus fructus, pudoris, atque infamia fructus.* Quòd ſi quis oculis omnes fines terræ, etiam ſecretiora laſcivorum, & carnalium hominum latibuls, pervidere, & penetrare poſſet, quot viſurus eſſet horrendas turpitudines non ſolùm executione, ſed & imaginatione omninò indignas? Audiamos Sanctum Cyprianum, qui dicit: *O ſi poſſis in illa ſublimi ſpecula conſtitutus, oculos tuos inferere ſecretis, recludere cubiculorum obductas fores, & conſcientia hominum penetralia occulta reſerare, aſpicies ab impudicis geri, quod nec poſſit aſpicere frons pudica: videns, quod crimen ſit & videre.*

Rup. Ab. l. 2. in Exod. c. 37. Libido omnia deſtruit.

S. Ephr. Serm. 42.

NB.

S. Cypr. ep. 2. ad Don.

1. Cor. 6. 18. Animæ ſit ſoro corporis.

15 Neſcio, an vos aliquando reflexeritis ad illa Sancti Pauli verba 1. ad Corinth 6. *Qui fornicatur, in corpus ſuum peccat.* Enim verò certum eſt, quòd corpus, & caro culpam non contrahat, imò nec contrahere poſſit, ſed anima ſola peccet; quomodò igitur Apoſtolus, fornicarium in corpus ſuum peccare dicit? *In corpus ſuum peccat*; quod omninò ipſimet Apoſtolo adverſatur, qui paulò ante dixerat: *Omne peccatum quodcumque fecerit homo, extra corpus ſuum eſt.* Reſponderi poteſt, hominem laſcivum, & carnalem meram carnem, & merum corpus eſſe, & nihil amplius, quis vivit haud ſecus, ac ſi non haberet animam. Unde Spiritus Sanctus de illa hominum generatione differens, quæ tempore diluvii carnalitati, & luxuriæ penitus immerſa erat, illam non immeritò carnem appellavit: *Non permanebit ſpiritus meus in homine, quia caro ſunt.* Sanctus Bruno Carthuſianæ ſolitudinis Patriarcha, verba illa ita explicat: *Intra corpus ſuum peccat, quia ipſa anima tranſit ex actu in ipſam carnalitatem.* Unde in illis verbis anima nomine carnis appellatur, eò quòd tota facta ſit carnalis.

1. Cor. 6. 18.

Gen. 6. 3. S. Brun. ibid.

Marcus Erem. Libidinis, & corporis unio deſcribitur.

16 Sanctus Marcus Eremita ſtrictiſſimam quamdam, & inſeparabilem unionem, quam ſenſualitas cum corpore habet, his verbis inſinuat: *Si pulchritudinem mulieris conſpexerit carnali cupiditate, mox vulneratus eſt, & ita poſtmodum ſuſceptiva memoria per formationem conceptuum, pronamque meditationem depingit interius imagines eorum, quæ cum affectu, & libenter conſpecta ſunt, eaque ratione, ſpiritibus malignis operam dantibus, miſerum, & affectibus adhuc deditum animum inquinat. Quod ſupereſt caro, ſi pinguis, ſi juvenilis, ſi humidior fuerit, hujuſmodi memoriis ab affectu quamprimùm excitata, mota pro libidine, verſatur circa ea, quæ reperit, in eis exercens immunditias, interdum in ſomniis, quandoque inter vigilandum.*

Pſ. 50. 5. Pſ. 37. 8. Libido corpus, & animam maculat.

17 David poſt adulterium commiſſum lamentabatur, dicens: *Peccatum meum contra me eſt ſemper*, quod alii quidem interpretantur de tormentis conſcientiæ cauteriatæ, quibus animus Davidis miris modis vexatus torquebatur, eique ſine intermiſſione ob oculos verſabatur, tum Urias occiſus, tum Bethſabea, in cujus impuros, ac adulterinos amores ipſe deſcenderat, qui aliquando ipſum delectabant, aliquando cruciabant, cùm ipſius animum divinus aliquis afflatus excitabat, aut legis maledictio premebat, diaboluſque miris cogitationibus dilacerabat, adeò ut inveterſverint oſſa tacentis, & die, ac nocte gravata fuerit ſuper eum manus Domini, & converſus ſit in ærumna ſua, dum configitur ſpina, donec tandem delictum ſuum cognitum fecit Domino, & injuſtitiam ſuam non abſcondit, dixitque, *confitebor adverſùm me injuſtitiam meam Domino.* Sed præterea & dicti ejus hæc poteſt dari ratio, quia alibi dixerat: *quoniam lumbi mei impleti ſunt illuſionibus.* Sanctus Baſilius in tractatu, quem *de vera virginitate* compoſuit, de voluptatibus carnalibus tractans, eaſdem per omnes corporis ſenſus dilatari oſtendit: *Voluptas cùm una generaliter ſit, veluti fons quidam à carne profluit, atque in quinos ſenſus, veluti in rivos quinque diſtributa, per hoc ad ſenſibilia ab intimis fluit, quorum quilibet per propriam organi ſui feneſtram, fluentum ſuum ſenſibile quod offenderit, vehementer immittens, quæquid propinquum fuerit, correptum, ad ſe pertrahit, carnalique limo adimplens, ac torrentis inſtar.* In aliis peccatis ſola commaculatur anima: At in hoc ipſum quoque corpus cum ſenſibus ſuis corporalibus, necnon potentiis interioribus conſpurcatur, quia voluptas carnalis abſorbet intellectum; affectum, voluntatem, & memoriam per præteritarum voluptatum reminiſcentiam ad ſe trahit, ipſaque anima pariter in illis delectationibus præteritis immergitur, fingitque, illas ſibi eſſe præſentes: *Cuncta cogitatio hominis intenta ad malum omni tempore.* Unde Sanctus Joannes Climacus ait: *Peccatum quod peccare ſoles homo, extra corpus eſt, ſolus autem luxurioſus in ſuum corpus peccat, inde accidit, quod per obſcænı humoris fluxionem caro ipſa inquinetur, quod aliis in peccatis fieri non poteſt.* Coinquinat, inquam, peccatum hoc corpus illud, quod per Sacroſanctum Lavacrum in ſpirituali regeneratione per ſanguinem Redemptoris purificatum, perque Sanctiſſimum Altaris Sacramentum nutritum, ac demùm inæſtimabili paſſionis filii Dei pretio redemptum fuit.

Pſ. 37. 8.

S. Baſ. de vera virginit.

Gen. 6. 5. S. Joan. Clim. gr. 15. n. 43.

18 Sanctus Ambroſius verba illa: *Qui fornicatur, in corpus ſuum peccat*, exponens inquit: *Omne peccatum quodcumque fecerit homo extra corpus eſt, quia cætera peccata, etſi per corpus generantur, non tamen animam ita carnali concupiſcentiæ faciunt obſtrictam, & obnoxiam, quemadmodum commiſceri facit animam cum ipſo corpore uſus libidinis, agens in opere carnalis fornicationis quia in tantum agglutinatur anima corpori, ut in ipſo momento nihil aliud cogitare homini liceat.* Similiter dici poteſt, quòd homo carnalis in corpus ſuum peccet, quia per hujus vitii exercitium ad motus, & ſtimulos carnis, ad ſomnia, & illuſiones obſcænas, ad phantaſmata laſciva movetur, fitque ſervus, & mancipium ſpiritus fornicationis. Unde ulteriùs colligitur, quòd laſcivus, nec ſeipſum, nec objectum, cujus illicitis amoribus exæſtuat, verè diligat. Non quidem hoc, quia eo ipſo, quo hoc in peccatum inducit, illius vituperium, & animæ ejus perditionem velle convincitur; qualis autem hic affectus, vel amor eſt? potiùs odium dici meretur; ob eamdem rationem convincitur non diligere ſemetipſum, utpotè qui *corpus, & animam propriam perdit in gehennam.*

S. Ambr. in 1. Cor. 7. 16. Qualiter libidinoſus in corpus ſuũ peccet.

19 Conſideratione digna eſt illa Sancti Pauli doctrina, dicentis: *Qui autem in carne ſunt, Deo placere non poſſunt.* Tametſi enim omnia peccata coram Deo abominanda ſint, eique placere non poſſint, attamen ſuper quævis alia peccata, Deus vitium iſtud ſupra modum deteſtatur, quia deformitate ſua ei directè oppoitur, qui de eo titulo maximè gloriatur, quòd videlicet ſit: *Candor lucis æternæ, & ſpeculum ſine macula.* De nullo alio peccatore Deus unquam dixiſſe legitur, quòd ipſum de carnali homine dixiſſe conſtat. De his enim ait, *Pœnitet, me feciſſe eos.* Erubeſcit enim Deus quodammodò, ſe hominem creaſſe, dum eum turpi huic vitio adeò vehementer deditum eſſe conſpicit.

Rom. 8. 8. Libido maxime Deo diſplicet.

Sap. 7. 26.

Gen. 6. 7.

20 Verumtamen advertendum, quòd vitium hoc in iis præcipuè ſpecialiter diſpliceat, qui divino ejus ſervitio dedicati ſunt. Quodnam in eo putaris latere myſterium, quòd Deus mel, liquorem adeò ſuavem, & ſalutiferum, atque à virginibus fabrefactum, in ſacrificium ſibi offerri prohibuerit? maximè cùm cera, quæ ex melle naſcitur, & mellis pars quædam eſt, in Dei honorem licitè, & laudabiliter ardeat. Variæ quidem hujus prohibitionis aſſignari poſſunt cauſæ, verumtamen illam, quæ noſtro propoſito quàm maximè adaptatur, tangit Sanctus Petrus Damianus, qui in melle voluptatem carnalem ſymbolizari aſſerit: *Per quod intelligitur, quod his, qui Deo vita ſua ſacrificium offerunt, nullam Deus carnalem vult ineſſe dulcedinem, nihil in eis vivere, quod ad carnalem pertineat voluptatem.* Oleaſter pariter ſuper idem Levitici Caput obſervat, quòd cùm oblatio ſacrificii conctemari debuerit, huic autem

In conſecratis divino ſervitio lib. deteſtabilis.

S. Petr. Dam. lect. 4.

Oleaſt. in c. 2. Levit.

liquori

liquori proprium ſit, quòd in ignem effuſum gravem excitare fœtorem ſoleat, ideò ab altari liquor ille mellis proſcriptus fuerit: *Fortè ideo, quia combuſtum nullum emittit odorem, ſed fœtorem potius.* His, qui Deo viciniùs, ſeu propinquiùs ſerviendo approximare debent, ſtudioſè cavendum eſt, ne malum ſui odorem de ſe ſpargant, quia Deus valdè hunc abominatur. Unde diſpoſuit, ut Apoſtolus in miniſtrorum ſuorum perſona ſcriberet: *Chriſti bonus odor ſumus.*

Robert. Holcot in Sap. lect. 101. Hujuſmodi fœtorem, nec Dæmon ſuſtinere potuit.

21 Refert ſcriptor quidam, in ſuis in librum ſapientiæ conſcriptis lectionibus, de quodam Necromantico, quòd cum more ſuo ſolito Dæmonem invocaſſet, videretque quòd poſt toties iteratas incantationes, minimè compareret, de Dæmonis perfidia graviter fuerit conqueſtus: Cùmque Dæmon tandem quidem apparuiſſet, ita tamen, ut procul ab eo remotus ſubſiſteret, Necromanticus cauſam moræ, necnon cur non propinquiùs ad illum accederet, ſciſcitatus fuit: cui Dæmon reſpondit: *Fœtor luxuriæ tuæ non permittit accedere;* magus namque ille paulò ante cum meretrice quadam turpe habuerat carnis commercium. Nam ut paulò ante ex ſententia Sancti Bernardini diximus, ſunt aliqui ſpirituum rebellium, qui ob naturæ ſuæ congenitam nobilitatem, hujus vitii ſordibus ſe immiſcere dedignantur.

In lect. S. Phil. Nerii. Exemplum.

22 De multis Sanctis, ſpeciatim verò de Sancto Philippo Nerio legimus, quòd quando obvium aliquem habebat hoc turpi peccato obnoxium, nares ſuas per admotum ſtrophiolum obturare ſolitus fuerit: *Virginitatem perpetuo illibatam ſervavit, idque aſſecutus eſt, ut eos, qui puritatem colerent, ex odore, quos verò ſecus, ex fœtore dignoſceret.*

Vitii turpitudo magis deſcribitur. Gen. 8. 9.

23 Ideò etiam Spiritus Sanctus, qui eſt columba illa, quæ omnia in terræ facie ſpurca, & ſordidata videns, *non invenit, ubi requieſceret pes ejus*, vitium hoc in Sacra Scriptura nominare erubeſcit; de quo etiam Apoſtolus monet: *Nec nominetur in vobis.* Ecce etenim, quàm cautè, & circumſpectè de ſordido hoc peccato loquatur: *Non permanebit ſpiritus meus in homine, quia caro eſt; cuncta cogitatio hominis intenta erat ad malum.* Et apud Jeremiam: *Equi amatores unuſquiſque ad uxorem proximi hinniebat.* Nimirum candidiſſimas alias ſuas in hoc luto coinquinare, & defœdare timebat: in Daniele quoque ſcribitur: *Quia non eſſet inventa in ea res turpis.* Ad Epheſ. cap. 5. v. 4. peccatum hoc *turpitudo* appellatur. Et ad Romanos: *Quem fructum habuiſtis tunc in illis, in quibus nunc erubeſcitis?* Cum igitur tam turpis, obſcæna, & nefanda res ſit hoc carnis vitium, in mollitie, execranda delectatione, venerea titillatione, ſcortatione, adulterio, aliiſque hujus peccati ſpeciebus, quas nec nominare libuit Spiritui Sancto, ut paulò ante audivimus, nullum non lapideum animus Chriſtianus moveat, ut omnibus mentis, & animæ viribus contra hoc vitium belligeret: ecquid dicam belligeret? corrigo meam ſententiam, & dico, fugiat ab hoc ſecundùm illud Pauli gentium Doctoris, cum inquit: *Reſiſtite peccatis, ſed à ſcortatione fugite.* Fuga optimum contra idem remedium, & cùm fugiatur, non faciliè te deprehendet, licèt te inſequatur. Sicut in exemplo Joſephi videre eſt, qui non diù luctatus eſt, & in arena decertavit, ſed fugit etiam cum damno ſui pallii, quod uxori adulteræ Domini ſui reliquit, ſicut ſacer Chroniſta ſcribit: *Accidit autem quadam die, ut intraret Joſeph domum, & operis quidpiam abſque arbitris faceret, & illa apprehenſa lacinia veſtimenti ejus diceret, dormi mecum, qui relicto in manu ejus pallio fugit, & egreſſus eſt foras.*

Eph. 5. 3. — Gen. 6. 3. — Jerem. 5. 8. — Dan. 13. 63. — Ad Eph. 5. 4. — Rom. 6. 21. — Gen. 39. 11. 12.

DISCURSUS XVII.

ARGUMENTUM.

Carnis vitium excœcat intellectum, omneque judicium, & diſcurſum nobis eripiendo, beſtiis ſimiles efficit.

THEMA.

Percuſſerat cæcitate à minimo uſque ad maximum. Gen. 19. verſ. 11.

Libidinoſi ſunt cæci.

1 Circa hæc aſſumpti thematis verba, non inopportunum nobis naſcitur dubium, cur ſcilicet divina juſtitia ſcelerum ultrix, quæ nihil ſine myſterio, & cauſa operatur, ut cives Sodomiticos, qui ut Angelis à Loth hoſpitio receptis violentiam inferrent, in procinctu erant, debito ſupplicio caſtigaret, eos potiùs cæcitate percutere, quàm alteri alicui ſeveriori ſupplicio ſubjicere diſpoſuerit? cur non potiùs iræ ſuæ fulmina in eos de cœlo vibravit? cur terræ, ut eos aperto ſub pedibus ore, ſicut Dathan, & Abyron, deliciens, in infernum vivos deglutiendos præcipitaret, non imperavit? Reſpondet S. Ambroſius: *Illud hic oſtenditur, quod cæca eſt omnis libido, & ante ſe non videt*, cùm enim veriſſimum ſemper ſit illud Apoſtoli axioma: *Omnia in figura contingebant*, divina ſapientia ad noſtram eruditionem indicare nobis voluit, quòd peccatum carnis cæcitatem in animam inducat, in corporali illa Sodomitarum cæcitate præfiguratam. Sanctus Auguſtinus dicit, quòd Græci ſignificantiùs, & cùm majori emphaſi legant: *Evidentia quæ faciat non videri, non omnia, ſed quod non eſt opus.*

S. Ambr. in Cat. Lypom. — S. Aug. lib. quæſt. in Gen.

Lypom. ib.

2 Author Catenæ Græcæ dicit: *Cæcitas mentis, & corporis, ſequela eſt immoderatæ libidinis, obtuſitas, & inſania, contemptus Dei, jactura animæ, famæ, & rerum omnium.* Verè oculis orbatum, & multò magis intellectu deſtitutus cenſendus eſt, quiſquis tot irreparabilia mala luxuriam conſequentia, vel non videt, vel certè non curat. Ariſtoteles veteres Venerem amentiæ præfectam appellaſſe, ſcribit. Ideò Cupidinem oculo tenus velatum depingebant; Minervam verò, & Muſas, quas ſumma ſapientia dotatas eſſe fingebant, antiquitas velut virgines venerari conſueverat.

Amentes. — Ariſt. l. 2. Rhet. c. 24.

Dæmon primo eruit oculos.

3 Quotidiana nos experientia docet, quòd dum corvus in morticinium aliquod, ſeu mortuæ beſtiæ cadaver incidit, primò omnium oculos ei eruere, & devorare incipiat. Unde Hugo de S. Victore per adductam Sancti Iſidori authoritatem ita ſcribit: *Corvus primùm in cadaveribus oculos petit; Corvus autem eſt Diabolus qui in cadaveribus primo oculum petit, quia in hominibus carnalibus intellectum diſcretionis extinguit, & ſic per oculum cerebrum extrahit; quia extincto diſcretionis intellectu, ſenſum mentis evertit.*

Hug. de S. Vict. roſtr. mon. l. de beſt. c. 31.

Exod. 10. 22. Libido mentem cœcat.

4 Inter alia flagella, quibus Deus Ægyptum caſtigavit, etiam tenebræ connumerantur: *Factæ ſunt tenebræ horribiles in univerſa terra Ægypti, tribus diebus nemo vidit fratrem ſuum.* Hæc autem plaga, juxta quorumdam ſacrorum interpretum expoſitionem, nono Decalogi præcepto reſpondebat, quo uxorem alterius concupiſcere prohibemur. Sed quænam eſt inter hanc tenebrarum obſcuritatem, & jam dictum præceptum proportio? S. Proſper ait: *Quid ergo deterius concupiſcentia mala, quæ ita totam excæcat mentem, ut non tantum timorem Dei, quantum etiam ipſas pœnas legum, infamemque mortem oblivioni dans, nihil in mœchi remaneat luminis, quàm non totum occupent ferales tenebræ.* Quam veritatem D. Chryſoſtomus in eo, quod Sodomitis accidit, exemplificat, hi enim, ut diximus, fuere excæcati: *Mentis eorum oculus excæcatus erat, propter hoc & viſu privati ſunt, ut diſcant, quod nihil ſibi proſunt corporales oculi, ſi oculi mentis fuerint excæcati.* Enimverò in hac cæcitate poſiti cæcos ſe eſſe non animadvertebant, quia proprium carnalium hominum ſupplicium, & pœna eſt, quòd diſcurſum, inſtinctum rationis, & judicium imperceptibiliter perdant, ideòque ſe illis deſtitutos eſſe minimè advertant. Unde Sanctus Ambroſius ait: *Dum in quadam ſumus delinquendi libidine, nebulis quibuſdam inſipientiæ mens obducitur, & fumo quodam iniquitatis oculi ejus caligant, ne videat eorum, quæ concupiſcit, deformitatem.*

S. Proſp. p. 1. c. 12. — D. Chr. h. 43. in Gen. Oculi corporis non proſunt ſine oculis mentis. — S. Ambr. l. 2. de Mer. c. 1.

5 Sanctus Bernardinus ex S. Auguſtino ſimilitudinem quamdam affert à præcedenti parum diverſam: *Luxuria carnalis*, inquit, *deſtruit cognitionem, ſicut nebula in aere impedit claritatem ſolis.* Ignis quoque affert exemplum, dicens: *Sicut fumus reſolvitur ab igne, & totam domum obtenebrat, & denigrat, ita ab igne concupiſcentiæ reſolvitur fumus, qui obnubilat rationem.*

S. Bern. t. 4. Ser. 21. c. 4. Similitudines.

6 Clemens Alexandrinus dicit, quòd ſicut vapores, & exhalationes terreſtres cœli ſerenitatem obumbrant, dieique claritatem obfuſcant, ita quoque inordinati appetitus noſtri, qui ab hac carne, & corpore noſtro inſurgunt, mentem, intellectum, & judicium in nobis adeò obtenebrant, ut veritatem, rationem, & convenientiam diſcernere non poſſint: *Quemadmo-*

Clem. Alex. l. 2. Strom.

dum exhalationes, quæ à terra, & ex lacunis, & voraginibus oriuntur, conflantur in caliginem, & umbroſam virriginem, ita etiam carnalium cupiditatum vapores malam animæ inurunt habitudinem. Unde veriſſima eſt illa S. Gregorii Magni ſententia, dicentis: *Cæcitas ſpecialiter libidinoſis adſcribitur, quia nulla ſunt vitia, quæ ſpiſſiores tenebras menti ingerant, quàm libido.*

Cæcitas adſcribitur libidinoſis ſpecialiter. S. Greg. l. 6 in l. 1. Reg. c. 15. S. Nilus de 8. vitioſ. cogitat.

7 Sanctus Nilus de corvo infernali ſimiliter ſcribit, quòd ante omnia in carnali homine oculos impetat: *Cum omnes Dæmones, tum is potiſſimum, qui libidini præeſt, primum id ſtudet, ut menti, hoc eſt principi animæ parti, tenebras offundat.* Rupertus Abbas Tuitienſis ad Ægyptiacas ſe tenebras reflectens, moralitatem quamdam præcedenti perſimilem inde elicit: *Quid magis, quàm concupiſcentia oculus totum hominem obſcurat: Lucerna corporis tui, inquit Dominus, eſt oculus tuus; ſi oculus tuus fuerit ſimplex, totum corpus tuum lucidum erit, ſi autem nequam fuerit, etiam corpus tuum tenebricoſum erit; Vide ergo, ne lumen quod in te eſt, tenebræ ſint; quid tenebroſius oculo nequam, cum videt mulierem ad concupiſcendum eam?*

Rup. in Exod. l. 2. c. 49. Matth. 6. 23. Luc. 11. 34. v. 35.

8 Sanctus Antonius de Padua ſcribit: *Luxurioſus eſt cæcus, qui viſu gratiæ caret, ſcilicet utroque oculo, id eſt, ratione, & intellectu.* Idem quoque in alio quodam ſermone Tobiæ ea hirundinum ſtercore, in ejus oculos illapſo, excæcati hiſtoriam adducit: *Contigit autem, ut jactaſſet ſe juxta parietem, & obdormiſſet, & ex nido hirundinum dormienti illi calida ſtercora inciderent ſuper oculos ejus, fieretque cæcus. Paries eſt carnis voluptas, nam ut inquit ſapiens: Sicut enim in pariete lapis lapidi ſuperponitur, & cæmento conglutinatur, ſic in carnis voluptate peccatum viſus, peccato auditus, & peccatum auditus, peccato guſtus, & ſic de ſingulis conjungitur, & cæmento malæ conſuetudinis tenaciter colligatur, & ſic obdormit negligentia torpore diſſolutus, & fit ſtercoriʒatio hirundinum ſuper oculos dormientis.*

S. Ant. de Pad. in Dom. 2. poſt. Trin. S. Anton. de Pad. in Quinq. Tob. 2. 10. v. 11.

9 Eccleſiaſticus de impudica fœmina dicit: *Quaſi ſtercus in via conculcabitur*; hoc autem ſtercus innumerabiles animas excæcat, ut eaſdem in exteriores tenebras præcipitet. Divus Chryſoſtomus quoque ait: *Quando ab impudica libidine capta fuerit anima, ſicut nubes, & caligo corporis oculis, ita cùm illa eripuerit mentem, & perſpiciendi facultatem, nihil ſinit videre ulterius, non præcipitium, non gehennam, non timorem.* Et ideò reprobi illi, qui in Inferno ingenuè tamdem de ſe fatebuntur, dicentes: *Ergo erravimus a via veritatis*; ſimul quoque liberè eodem tempore addent, *& juſtitiæ lumen non luxit nobis, & ſol intelligentiæ non eſt ortus nobis.* Quòd ſi autem ſcire deſideretis, quinam aut quales illi fuerint, legatis libri ejuſdem cap. 2. ubi dixiſſe feruntur: *Nullum pratum ſit, quod non pertranſeat luxuria noſtra, nemo noſtrum exors ſit luxuriæ.*

Eccl. 9. 10. Libidinoſi nil vident amplius. D. Chryſ. hom. 15. ad Co. Sap. 5. 6. Sap. 2. 8.

10 David quondam lamentabatur, dicens: *Dereliquit me virtus mea, & lumen oculorum meorum, & ipſum nō eſt mecum*; ſed dicat aliquis. Quis unquam Davidem oculis laboraſſe legit, vel audivit? Reſpondeo igitur: David de oculo animæ loquebatur, id eſt, de intellectu per adulterium obfuſcato. Quando Samſon à Philiſtæis in vinculis tenebatur, prima pœna, quam ei intulerunt, hæc fuit, quia *ſtatim eruerunt oculos ejus*, per quod innuebatur, quòd poſtquàm inimicus infernalis nos laſcivis Daliiæ illaqueavit amoribus, primum quod deindè facit, eſt quòd laſcivo tali homini diſcurſum, & rationis judicium auferat: Ecce tibi oraculi Prophetici comminationem: *Obſcurentur oculi eorum, ne videant, & dorſum eorum ſemper incurva.* Ubi Hugo Cardinalis ait: *Primùm excæcat Diabolus, ne cognoſcant viam veritatis, vel lucem, quod ſignificatum eſt per hoc, quod Philiſtiim excæcaverunt Samſonem.*

Pſ. 37. 11. Intellectus excæcatur libid. Jud. 16. 21. Pſ. 68. 24. Hug. Card. ibid.

11 Ab hac intellectus cæcitate ſequitur id, quod Oſeas ait: *Fornicatio, & vinum, & ebrietas auferunt cor.* Fornicatius enim judicium, rationem, & diſcurſum amittit; nam ut Sanctus Hieronymus ſuper citatum textum ait: *Fornicatio, & voluptas pervertit ſenſum, animumque debilitat, & de rationali homine brutum efficit animal.* Sanctus Thomas de Villanova hoc vitium deteſtando, in ejus vituperium ait: *Reddit hominem penitus brutalem, rationem alienat, intellectum obnubilat, ſenſus hebetat, brutum facit ex homine.* In eodem Oſeæ cap. 3. legimus: *Et dixit Dominus ad me: Adhuc vade, & dilige mulierem dilectam amico, & adulteram.* Et ſubdit: *Et fodi eam mihi quindecim argenteis, & coro hordei, & dimidio coro hordei.* Sed quærendum hìc venit, quidnam in eo lateat myſterii, quòd adultera cum hordeo aſſocietur? Cur non cum tritico, vel alia frugum annona? Nimirum pabulum hoc jumentorum eſt proprium. Et ideò Philo ait: *Plus adhibetur hordeacea, quo ſigno ſubnuitur, adulteram nihil differre a beſtiis.*

Brutalis homo efficitur. Oſee 4. 11. S. Hier. ib. S. Thom. Villanov. de S. Ildephon. Oſee 3. 1. v. 2. Philo l. de ſpec. leg. 1. 5. v. 15.

12 Deus ob idem myſterium innuendum præcepit, ut mulier poſt commiſſum adulterium, hanc pro criminis ſui expiatione faceret oblationem: *Offeres oblationem pro illa decimam partem ſati farinæ hordeaceæ*; ut nimirum intelligeremus, adulteros, & carnales homines equis, & jumentis ſimiles eſſe: *Sicut equus, & mulus, quibus non eſt intellectus.*

Equus & jumentum. Num. 5. 15. Pſ. 31. 9.

13 Poſtquàm ſtygius ille ſerpens protoparentes noſtros ad eſum pomi vetiti extimulaſſet, ad hanc fuit pœnam condemnatus, ut ſuper ventrem ſuum graderetur: *Super pectus tuum gradieris.* At verò, ſi hoc illi in pœnam impoſitum fuit, videtur utique, pœnam hanc nimis exilem fuiſſe, potius enim condemnandus videri poterat in hanc ſententiæ formam: *Super caput tuum gradieris.* Cur igitur ſuper ventrem repere jubetur? Septuaginta legunt: *Super pectus, & ventrem*, Quia enim ſerpens carnalis hominis ſymbolum eſt, ad gradiendum ſuper pectus condemnatus fuit, quia *de corde exeunt cogitationes malæ, adulteria, fornicationes.* Item condemnatus fuit, ut ſuper ventrem graderetur, quia hìc verum luxuriæ centrum eſt. Unde Philo ait: *Super pectus, & ventrem tuum gradieris, circa has enim partes ſtabulatur affectus hic.* Ecce tibi rationem, cur Deus in hac condemnationis ſententia ventris mentionem fecerit, quia hic eſt hominum carnalium Deus: *Quorum Deus venter eſt.* Carnales enim homines hujus appetitum, non verò rationem, diſcurſum, aut rationem ſequuntur, hæc enim ſuam in capite ſedem habent. Unde idem Philo ait: *Quando quæres, o anima, quam regionem voluptas ſortita ſit, ne ſpectes capitis locum, qui rationis eſt, ibi non invenies eam, reſiſtit enim huic affectui ratio, nec poteſt cohabitare.* Et ideò Sanctus Paulinus libidinem *intemperantiæ cæcitatem* appellat.

Vultur libidinoſorum Deus. Gen. 3. 14. Matth. 15. 19. Philo l. 2. Alleg. Phil. 3. 19. Philo ibid. S. Paulin. Epiſt. 1.

14 Drogo Hoſtienſis Salvatorem noſtrum tanto erga naturam humanam amore exæſtuantem in Samſone præfiguratum fuiſſe agnoſcens, ait: *Amaſti mulierem non amantem te, ſed perſequentem, ut propter amorem ejus ſapientia tua ſtulteſceres.* Sanctus Auguſtinus inquit: *Non poteſt ſtare voluptas corporis cum cognitione, quæ mentibus pudicis ſeſe maximè accommodat.* Clemens Alexandrinus adducta ſimilitudine cadaveris cujuſdam, quod expers eſt animæ, dicit: *Qui fornicatur, Deo eſt omnino mortuus, & a ratione tamquam a ſpiritu, ut cadaver relictus eſt.*

Drogo de ſer. Dom. Paſſ. N. B. S. Aug. l. 4. con. Julian. Clem. Alex. l. 2. Pædag. cap. 10.

15 Sanctus Bernardinus rationem aſſignans, cur carnales homines ab æterna ſint beatitudine excludendi, dicit: *Illa curia cæleſtis, ne diminuta remaneat, debet repleri per creaturas rationabiles; luxuria autem inter alia peccata, maximè deſtruit rationem, & per peccatum luxuriæ maximè adoptio patriæ cæleſtis impeditur, quia per luxuriam homo efficitur beſtia, & beſtiæ non ſunt factæ ad habendam vitam æternam.* Sanctus Antonius de Padua textum illum Iſaiæ cap. 24. *Ideoque inſanient cultores ejus, & relinquetur homines pauci*, de luxorioſis explicans ait: *Inſanient peccato luxuriæ, quæ eſt inſania, & mentis amentia.*

S. Bern. t. 2. ſer. de luxur. Libid. ut beſtiæ non ſalvantur. S. Anton. de Pad. in ſup.

16 Caſſiodorus textum illum Pſalmi: *Supercecidit ignis, & non viderunt ſolem*, explicans, dicit: *Ignem dicit malæ mentis ardorem, quem in hoc ſæculo cæcatis mentibus hauſerunt.* Pergit idem Caſſiodorus oſtendere, qualiter hic carnalis concupiſcentiæ ignis, omnis luminis, & notitiæ ingens ſit obſtaculum. Sic enim, inquit, Herodes propter unicum ab inceſtuoſæ Herodiadis filia exhibitum tripudium, & ſaltatiunculam, adeò faſcinatus, & mentis inops factus fuit, ut eidem dimidium regni ſui offerre non dubitaverit: *Tantùs principatum ſuum faciebat*, inquit Divus Chryſoſtomus, *adeo voluptate captus erat, ut tripudiis regna concederet.* Suetonius de viliſſimo quodam gladiatore refert, quòd cum Fauſtina Imperatrix illius amore capta fuiſſet, hancque ob cauſam ab Imperatricis cognatis miles ille, ſeu gladiator, occiſus occubuiſſet: Imperatrix in-

Caſſiod. ib. Pſ. 57. 9. Lib. judicii excæcat. D. Chr. hom. 49. in Matth.

tellecto

Digitized by Google

tellecto mortis ejus nuntio, pediſſequas ſuas hiſce precibus adjuraverit: *Propinate mihi paululum ſanguinis ejus.*

Beſtialem facit hominem. V Beda h. in Dom. 17 poſt Trinit.

17 Apud Sanctum Lucam coram Salvatore hydropicus quidam præſentatus fuit, de quo Venerab. Beda ait: *Rectè comparatur ei, quem luxus carnalium voluptatum exuberans aggravat.* Obſervandum eſt autem, quòd incarnata Sapientia Chriſtus in eadem hiſtoria non ſine cauſa adduxerit quamdam à bove, & aſino in puteum lapſo petitam ſimilitudinem: *Cujus veſtrum aſinus, aut bos,* quaſi per hoc indicare voluiſſet, quòd ſtoliditas, ſive beſtialitas, & luxuria correlativè ſe habeant ad invicem: *Comparatus eſt jumentis inſipientibus.*

Luc. 14. 5.

Pſ. 48. 21.

Euſeb. Ep. ad Dam. Virginitatis laus & Libidinis peſſum.

18 Euſebius in epiſtola quadam ad Sanctum Damaſum, de morte Sancti Hieronymi ſcribens, inter cætera ait: *Fugite luxuriam, nam ſicut virginitas hominem æquat Angelis, imò plus eum facit, quàm Angelum, ita luxuria hominem quaſi beſtificat, & ut ita dicam, multò pejorem beſtia ipſum facit. De nullo alio peccato legitur dixiſſe DEUM, ſe pœnitere feciſſe hominem.*

Cur tempore diluvii omnis caro demerſa. Gen. 6. 17.

19 Quando divina juſtitia in procinctu erat, ut ad puniendum hoc carnis peccatum iræ ſuæ fulmina per univerſale quoddam diluvium in terram evibraret, Moyſes Deum dixiſſe refert: *Adducam aquas diluvii, & interficiam omnem carnem.* At verò ea quo bruta animantia, quæ erant ſuper terram, nullam in hoc peccato culpam habebant, cur igitur & illa ſubmergi jubentur? hoc enim verbum illud: *Omnem carnem,* innuere videtur. Reſpondet Sanctus Chryſoſtomus, omnes illius temporis in bruta animantia fuiſſe tranſmutatos, *quia cum à ſua dignitate, qua brutis præfuerunt, excidere: dignum eſt, ut inter illos, & iſta nulla ſit pœnarum differentia.*

D. Chryſ. ib.

S. Cyr. Alex. l. de Adorat. Libido omni judicio privat.

20 Sanctus Cyrillus Alexandrinus dicit: *Voluptas affulgens præſtigiis ſuis faſcinat mentem, eòque paulatim deducit, ut arbitremur jam nullius momenti eſſe divinæ legis violationem.* Videmus enim quotidie, nullum inter omnes peccatores de peccato ſuo ita ſe jactare; aut poſt commiſſum peccatum hilariorem, & magis contentum eſſe, quàm ſit laſcivus, poſtquàm appetitus ſuos cum impudica aliqua muliere explevit: *Lætantur cum malè fecerint, & exultant in rebus peſſimis.*

Prov. 2. 14.

S. Bern. t. 3. ſer. de deſid. vitæ. ar. 3. c. 2.

Sanctus Bernardinus rationem reddit, cur hoc vitium ſpecialiùs omni nos privet diſcurſo, & judicio: *Ratio maximè propter luxuriam aufertur, quia in actibus venereis ſecundum Auguſtinum, ratio a delectatione carnali ita abſorbetur, quod impoſſibile eſt aliquid intelligere,* prout videre eſt, inquit, Danielis cap. 13. in duobus illis ſenioribus Suſannam depereuntibus, qui ſe impudicis amoribus ſuis faſcinatos, judicium, & rationem amiſiſſe nimis evidenter demonſtrarunt: *De hoc patet exemplum,* inquit, *Danielis 13. de inveteratis ſenibus, qui in Suſanna concupiſcentiam exarſerunt;* & ſic ablata ratione, remanet in homine tantum, quod eſt beſtiale. Unde Pſalmiſta loco paulò ante citato benè dicit: *Supercecidit ignis, & non viderunt ſolem,* id eſt, intellectus obfuſcatur, & obtenebratur per hoc vitium: *Sapientia per luxuriam diſſipatur; quia concupiſcentiæ venereorum hominem faciunt inſanire, proindè Propheta inquit: Supercecidit ignis, & non viderunt ſolem.* Titus Boſtrenſis ſuper illa verba de filio prodigo à Chriſto dicta: *Diſſipavit ſubſtantiam ſuam,* dicit, *id eſt, intellectum rectum, veritatis notitiam, genitoris memoriam.* Libidinoſus ad nihil aliud oculos ſuos dirigit, niſi ad voluptates; cæterùm jacturam famæ, & reputationis, facultatum, ſanitatis, denique animæ ſuæ minimè conſiderat: Flocci facit monita majorum, amicorum conſilia, pœnas legum, comminationes ſuperiorum, excutit jugum obedientiæ paternæ, & quorumcumque Principum, ut inſtar effrænis equi fræna ſibi laxare poſſit. Et ideò Sanctus Bernardinus ait: *Naturale eſt, quia luxurioſa, & laſciva vita obtenebrans intellectum, ſapientia, & providis conſiliis privet; rarò vel numquam reperitur, ut homo carnalis, laſcivus, aut luxurioſus ſanis conſiliis ſit.*

Dan. 13. 8

Pſ. 57. 9. Titus Boſtr. ibid.

S. Bern. t. 2. ſer. 28. a. 2. cap. 3.

DISCURSUS XVIII.

ARGUMENTUM.

De concupiſcentia carnali ſub analogia laqueorum, & retium diſſeritur, illamque hominem carnalem, ſervum, & mancipium efficere oſtenditur.

THEMA.

Irretivit eum; eam ſequitur bos ductus ad victimam, & quaſi agnus laſciviens, & neſciens, quòd ad vincula ſtultus trahatur. Proverb. cap. 7. verſ. 21. & 22.

Libidinoſi retibus & laqueis capti ſunt.

1 LAſcivus præda eſt retium, & laqueorum à laſciva fœmina, ad eum capiendum, protenſorum, fitque carnalium appetituum ſuorum ſervus, & mancipium: *Irretivit eum,* ſequitur *quaſi bos: Irretivit, id eſt,* ut Lyranus exponit, *concupiſcentiæ paſſioni quaſi reti involvit.* Dionyſius Carthuſianus mulierem laſcivam *laqueum* appellat: *Illaqueavit juvenem libidinoſum.* Eccleſiaſtes, qui pariter Proverbiorum author eſt, id eſt Salomon de meretrice, inquit: *Inveni amariorem morte mulierem, quæ laqueus venatorum eſt, & ſagena cor ejus, vincula ſunt manus illius.* Quibus verbis confirmat idipſum, quod in Proverbiis dixerat. Sanctus Nilus poſtquam mulierum blandimenta delineaſſet, tandem ait: *His veluti hamis, atque eſca ad mortem raperis imprudens, his retibus, & variis plagis captus, traheris ad interitum: cave, ne te blandis ſermonibus irretiant.* Theodorus Studita ſimiliter voluptates carnis, *retia Dæmonis* vocat dum ait: *Quid voluptatem jucundam arbitramur, quæ dolor ſit revera mortifer? nam quidem voluptas hamus eſt Diaboli, inextincti ignis ſuſcitabulum, & tamen rapimur ad eam quaſi dediticii ſervi.* Sanctus Bonaventura Eccleſiaſtem exponens, dicit: *Laqueus eſt venatorum, id eſt, Dæmonum, qui venantur animas hominum, illaqueat verbis, & aſpectibus, illaqueat pulchritudine faciei.* Abſalon Abbas voluptatem flori comparat, cujus foliis venenum inſidet: *Quod ſi ſub flore iſto quandoque venenum expertus es, cave tibi, & ſollicitus eſto, ne quid deterius contingat.* Affert quoque in medium ſimilitudinem retis, in quo capiuntur piſces: *Quia & piſciculi curioſiùs eſcas declinant, in quibus quandoque fallacis hami cauterium comprehenderunt:* Sanctus Hieronymus de voluptatibus carnalibus diſſerens, ait: *Circumdati retibus voluptatum, eſſe nos liberos arbitramur?* Alibi quoque idem Sanctus eadem loquendi phraſi utitur, dum ait: *Cum inciderunt in laqueos feralium voluptatum, ſicut aves aucupis fraude captivæ, quæ quo magis conantur evadere, eo ſe in profundiores ſinu retis immergunt.*

Lyran. ib. Dion. Carth. ib.

Eccl. 7. 27.

S. Nilus orat. 2. de Luxur.

Theod. Stud. ſer. 26.

S. Bonav. in Eccleſ.

Abſalon Abb. ſer. 18. in feſt. S. Aug.

S. Hieron. l. 2. con. Jovian. c. 2.

S. Hier. t. 9. Ep. ad am. ægro.

Avibus ſimiles viſco captæ.

2 Quando avis, quæ in viſcum incidit, captam ſe eſſe ſentit, evadere quidem hinc inde millies nititur, nec tamen videt, quòd per illas alarum concuſſiones, & agitationes plumarum, ſe viſco tantò tenacius innectat. Idem quoque ei accidit, poſtquam rete ingreſſa fuit, tunc enim inde ſe quidem proripere nititur, ſed quantò id impenſiùs facere conatur, tantò pluribus ipſa vinculis, & funibus implicatur. Idem quoque circa hominem carnalem contingit, quia tametſi nonnumquam bonam habeat voluntatem, qua vellet deinceps non ampliùs per hoc peccatum offendere Deum, & ſeipſum, nihilominus *quo magis conantur evadere, &c.* Sanctus Joannes Damaſcenus quærit: *Quid eſt mulier?* & reſpondet: *Laqueus comptus, & homines in voluptatem elliciens.*

S. Jo. Dam. l. Parał. c. 76.

S. Baſil. l. Regul. interr. 17. Libido hamus eſt.

3 Sanctus Baſilius in Regulis ſuis de voluptatibus tractans, ita ſcribit: *Voluptas nihil aliud eſt, quàm eſca illa maligna, per quam nos homines ad peccatum valdè proclives ſumus; ab ea omnis anima non ſecus atque ab hamo quodam ad exitium protrahitur.* In hamo quidem eſca videtur, quæ irritat appetitum, ſed latens ſub ea ferrum non apparet: eodem modo ſub voluptate, quæ ſenſibilis, & illecebroſa eſt, mora æterna occultatur, imò nonnumquam etiam corporalis, ratione periculorum, quæ in furtivis amoribus quàm maximè, & facillimè occurrunt. Sanctus Ambroſius mulierum illecebroſarum eſcam deſcribens, inquit: *Sermonibus adoritur gratioſis, faciens juvenum volare corda, domi inquieta, in plateis vaga, oſculis prodiga, pudore vilis,*

S. Ambr. l. 1. de Abel & Cain c. 4. Mul. et hami eſca.

amictu

Digitized by Google

amictu dives, genis picta; hæc eſt ab hamo pendens eſca.

Eccl. 7. 19. Mulieres ſunt inſtrumenta Venatoria. 4 Ubi vulgata noſtra legit: *Laqueus Venatorum eſt:* Chaldæus legit: *Retia, & offendicula ſunt in corde ejus.* Pineda dicit, quòd hoc verbum in Originali ſignificet, *omnia Venatoria inſtrumenta, quibus vel feræ capiuntur, vel piſces, vel aves, vel homines.* Et ſubjungit: N.B. *Quid enim vel mari, vel terra, aut æthere tutum à fœmineis venabulis, illecebris, & tendiculis? aut quid in illo unquam elemento viventibus noxius, & inimicitius?*

Raban. c. 6. l. 3. de pœnis ſatisfacien. c. 48. Evadendi præſcribitur modus. 5 Rabanus Maurus Archiepiſcopus Moguntinus modum hoſce laqueos, & hamos evadendi inſinuans, dicit: *Qui plenè vult ſuggeſtionem hujus Diabolicæ calliditatis extinguere, primum recordationem omnium fœminarum de corde ſuo expellere feſtinet, earumque conſortium, quibuſcumque congruis poteſt modis, effugiat.* Adducitque authoritatem Sancti Ambroſii dicentis: *Si intraveris in Caſtellum, ne appropinques mulieribus, & ne demoreris in ſermonibus apud illas, quomodo enim ſi quis deglutiat hamum, ſic atrahitur anima tua.*

Rup. Abb. l. 4 in Eccleſiaſten. Homo facilè capitur, difficulter ſolvitur. 6 Poſtquam Rupertus Abbas Tuitienſis difficile admodum eſſe oſtendiſſet, ſe ab hiſce laqueis ſubducere, in quibus Samſon, & Salomon corruerunt, tandem de Davide ſubjungit: *Et David, qui fuit ſecundum cor Dei, laqueo muliebri captus eſt, ſed liberatus canit:* Pſ. 123. 7. *Anima noſtra ſicut paſſer erepta eſt de laqueo venantium: mollitie ſexus* (inquit de muliere) *muliebris abuſa in nos, laqueos, rete, & vincula nectit.* Euſeb. ad Dam. Euſebius in Epiſtola illa, quam ad Sanctum Damaſum de morte S. Hieronymi ſcripſit; ita loquitur: *In hoc rete Diaboli ſi quis capiatur, non citò ſolvitur.*

7 Hugo Cardinalis per hoſce Venatores laqueos tendentes, ut nos capiant, Spiritus infernales intelligit: Hug. Card. in Eccl. c. 7. v. 27. Omnia membra mulierum laquei ſunt. *Hunc laqueum tendunt Dæmones ad capiendas animas inſipientium, ubicumque mulierem præparant, & exornari, & præparari, & oſtentari procurant. Nec eſt una mulier, unus laqueus, imò quot membra membrorum ornamenta habent, tot laqueos habent, ita ut à planta pedis uſque ad verticem non ſit in ea videre, niſi laqueos.* Demùm illa verba: *Sagena cor ejus*, exponens, in quonam ſimilitudo conſiſtat, declarat, dicens: *Quia ſicut ſagena totum fluvium occupat, & nullus piſcis effugit, ſic cor mulieris totum vicum, vel civitatem, vel regionem, in qua habitat, occupat, & omnes capit voluntate, & deſiderio, licèt multi effugiant ipſam, nullus tamen* Mulieres, & bonos, & malos capere cupiunt. *effugit cor ejus.*

8 Notandum verò eſt, quòd non ſolùm dicat, quòd mulier laqueus ſit: *Laqueus Venatorum*, qui tenditur in terra; verùm inſuper addit, quòd ſit rete, quod ad piſces capiendos per mare extenditur: *Sagena cor ejus.* Enimverò ex iis creaturis, quæ ex aquis producta fuerunt, una pars in eiſdem aquis remanſit, piſces videlicet, in quibus reprobi ſignantur, quia piſces Deus à ſacrificiis excluſit: alia verò pars ſunt aves, per quas boni denotantur, qui affectibus ſuis ad bona cœleſtia ſe ſubvehunt. Salomon igitur dicere vult, quòd hic ſexus omnibus tam bonis, quàm malis inſidietur, qui etiam bonos nonnumquam retibus ſuis involvit.

Libidinoſi ſiunt ſervi. 9 *Ignorans quod ad vincula ſtultus trahatur.* Luxurioſus enim ſervitutem, imò vilem manciporum conditionem ſibi adſciſcit. Eccleſiaſtes poſtquam de laſciva muliere dixiſſet: Eccl. 7. 27. *Laqueus Venatorum eſt, ſagena cor ejus*, ſubjungit protinus: *Vincula ſunt manus illius.* S. Iſid. Peluſ. l. 1. Ep. 155. Sanctus Iſidorus Peluſiota ait: *Eum, qui hoc vitio captus eſt; omnibus illudendum, & irridendum propinat, quemadmodum excæcatus Samſon docet, ecquid tu voluntariam captivitatem accerſis?* S. Hier. lib. Sanctus Hieronymus libidinoſos, ſervos, & mancipia vocat: *Liberos tu judicas, quos voluptates barbaræ devinxerunt? non habent catenam, ſed eos luxuria feroci mordacitate vinculis tenet.* Sanctus Cyprianus *de bono pudicitiæ* diſſerens, S. Cypr. de bono pudicit. vitiumque ei contrarium deteſtans, inquit: *Debellatis propriis moribus, totum hominem ſub triumphum libidinis mittit, blanda prius, ut plus noceat.* Herodes in tantum inceſtuoſorum appetituum ſuorum ſervus factus fuerat, ut pluris unicum laſcivæ puellæ ſaltantis tripudium, quàm regni ſui dimidium æſtimarit. At verò impudica ſaltatrix non ambiebat ſceptra, ſed caput illius, qui impuros matris ſuæ nitebatur impedire amores: *Volo, ut protinus des mihi in diſco caput Joannis* Marc. 6. 25. *Baptiſtæ.* Quibus in verbis præcipuè obſervandus eſt illius importunus petendi modus, tanta enim cum imperioſitate præcipit, ac ſi non Regem, ſed viliſſimum ſervum, imò mancipium alloqueretur: *Volo, ut protinus.* Etenim verbum hoc, *volo*, eſt perſonæ alicujus cum authoritate præcipientis. Experientia etenim docet, quòd mulier impudica in virum carnalem imperium obtineat; ſiquidem hic libenter facit omnia, quæ illi vel maximè placere novit. Sanctus Gregorius Naziazenus inter alios infames titulos, quibuſcum peccatum iſtud deteſtatur, unus eſt, quo illud *limoſam* Nazianz. adv. corum. *catenam* appellat.

10 Rabſaces, quo tempore Jeroſolyma validiſſimo Et ſubditi ſiunt etiam nolentes. centum octuaginta quinque millium bellatorum exercitu arctiſſima cingebatur obſidione, advocato ad ſe ſuper mœnia civitatis Hebræorum populo perſuadere nitebatur, ut omni metu depoſito, *comederet unuſquiſque de vinea ſua, & de ficu ſua*, nec enſem in defenſionem Ezechiæ Regis apprehendendo, vitæ periculo ſe exponerent, 4. Reg. 18. 31. eiſdemque ex parte Regis ſui futurum promittebat, ut in terram fructiferam, & fertilem vini, terram panis, & vinearum, terram olivarum, & olei, & mellis, &c. abducendi eſſent. At verò, ut Sanctus Cyrillus Alexandrinus advertit: *Rabſaces quidem indulgere illis præſentem voluptatem,* S. Cyr. Alex. l. de adorat. *eique ſe adjecturum pollicebatur, ſi ad Babylonios defeciſſent; at illi cùm ſaperent, minimè id ſibi perſuaderi paſſi ſunt.* Ratio verò hujus, cur ſcilicet hoc Rabſacis conſilium non admiſerint, quam Sanctus Cyrillus affert, præſenti propoſito noſtro optimè deſervit. *Qui enim mundanas voluptates volens ſectatur*, inquit, *eum vel nolentem oportet in ſervitutem incidere, & in captivorum numero cenſeri.*

11 Sanctus Nilus de libidine ita ſcribit: S. Nilus de 8. vitiof. Cogit. Vincti. *Libido tum animam emollit, & inficit, ipſiuſque principatum in turpem ſervitutem transfert, tum corporis vigorem labefactat.* Rupertus Abbas eidem vitio vinculorum nomen Rup. Abb. l. 4 in Eccleſiaſten. attribuit: *Non eſt vinculum, ſeu gluten ullum tenacius, quam amor mulieris.* Vinculi hujus arctitudo ex parabola illa Evangelica, quam Sanctus Lucas deſcribit, optimè colligitur: Omnes enim alii, quotquot ad cœnam invitati ad eam tamen accedere renuebant, ſub honeſto ſaltem prætextu ſe, quo minùs ad illam accederent, excuſatunt: at verò is, qui uxorem duxerat, impoſſi- Luc. 14. 20. bilitatem allegavit: *Uxorem duxi, & ideo non poſſum venire.* Homo enim carnalis pedes ſuos intra arctos indiſ- Rup. Abb. l. ſolubilis cujuſdam ſervitutis compedes vinctos habet, & ideò nequit venire. Ideò de Samſone Rupertus Abbas ait: *Samſon, quem laqueo Dalila conſtrinxit, & vinculis,*

12 Sanctus Auguſtinus valdè compatitur certo cui- S. Aug. ſer. 243 de tem. Hiſtoria. dam viro, qui cùm nuper fuiſſet plurimorum in aliquo exercitu victor, tandem illicitis amoribus vacans, à muliere victus, & ab eadem in turpem erat ſervitutem redactus: *Verè dolendum eſt, & lugendum, ut ille, qui decem adverſarios vicit, ab una muliere ſuperetur, & qui tot inimicos occidit in corpore, ab una puella jugületur in corde: verè nimis grave malum eſt, ut vir fortis, qui ferro non vincitur, libidine ſuperetur, & cum mollia, aut blanda ſubvertant, quem dura non ſuperant; & qui eſſe captivus, vel ſervus hominibus dedignatur, ſervus eſſe peccati mereatur, cùm indignius ſit mente ſervire, quam corpore.*

13 Utique aliquando obſervaveritis id, quod Sacer Chroniſta Moyſes de Joſepho à Domina ſua ad Laſciviens dominum perdit. turpia ſollicitato, ſcribit. S. Zeno lib. 1. ſerm. 7. *de Pudicitia*, de ipſo ait: *Quem Domini ſui uxor pejus amare cœperat, quam oderant fratres.* Cùm verò turpibus Dominæ ſuæ deſideriis acquieſcere nollet, hanc ſuæ in pudicitia cuſtodienda obſtinatæ voluntatis edidit ratio- Geneſ. 38. v. 8. nem: *Ecce Dominus meus omnibus mihi traditis, igno-* v. 9. *rat quid habeat in domo ſua, nec quidquam eſt, quod non in mea ſit poteſtate, præter te, quæ uxor ejus es.* Circa quæ verba quærendum venit, quidnam in eo lateat myſterii, quòd cùm maritum Dominum, & patronum ſuum appellaverit; *Ecce Dominus meus;* ad uxorem ejus tamen, quæ pariter Joſephi domina erat, deſcendens, ipſam non dominam ſuam vocet, ſed illam à ſe v. 9. repellendo ei dicat: *Quæ uxor ejus es?* Verumtamen facilis ad hoc, & perſpicua in promptu eſt reſponſio: Huic namque, quantùmvis illuſtri mulieri, Dominæ titulus minimè conveniebat tunc, quando magis quàm

unquam

Digitized by Google

unquam aliàs turpium appetituum ſuorum ſerva, & mancipium erat, maximè quando parata erat ſe illi ſubſternere turpiter, qui ejus mancipium, & ſervus erat, licèt ob generoſam hanc repulſam, qua Dominam à ſe coercebat, Domini nomen verè meritus fuerit, utpotè qui ſibimetipſi imperare, & dominari ſciebat, de quo proindè S. Auguſtinus ait: *Magnus planè vir, qui venditus tunc ſervire neſcivit.*

S. Aug. ſer. 53 de temp. Sebaſtianus apud Majol. 3. ſ coll. 2. Hiſtoria.

14 De Nino Babyloniorum Rege ſcribitur, quòd Semiramis concubina ejus (quæ ingens in ipſum obtinebat dominium, adeò ut Rex promptiſſimè facere ſolitus fuerit, quicquid huic concubinæ liberet) ſæpiùs ab illo unam rem ſpecialiſſimè ab ea deſideratam inſtantiſſimè poſtularit, nimirum ut loco Nini Imperium Babyloniæ unico dumtaxat die pro ſuo libitu modo ſuo gubernare ſibi liceret; Rex igitur, qui Semiramide nihil charius habebat, omnibus ejus parere imperiis ſub pœna mortis præcepit. Quo regis juſſu paſſim divulgato, ipſa ſatellitibus, & Juſtitiæ miniſtris undique ſtipata, thronum regium conſcendere cœpit; & primis quidem diebus multa, ſed exigui momenti, negotia ſtatuit, paulatim verò majora, & magis ardua præcipiens, promptam confeſtim ab omnibus habuit obedientiam. Tamdem verò Regem vinctum coram ſe adduci, & necari juſſit, quod pariter executioni protinùs demandatum eſt, hacque via ipſa, nemine contradicente, totius Regni poſſeſſionem accepit. Ecce tibi, qualiter laſcivus hic Rex non ſolùm concubinæ ſuæ ſervus, & mancipium, ſed & victima carnificis manu ſacrificata factus fuerit. Similiter Samſon, qui priùs maxilla aſini dumtaxat armatus, multa Philiſtæorum millia diſſipavit, poſteà per Dalilam ad inſtar jumenti ad vertendam molam adhibitus fuit:

Hugo Card. Eccl. 7. 27. Cur manus fœminæ vincula. S. Amb. l. de Pœnit. c. 15.

15 Hugo Cardinalis rationem aſſignat, cur Salomon manus fœminæ vincula appellet: *Vincula ſunt manus illius.* Quemcumque enim mulier amplectitur, non amplexatus, ſed captivus, & vinculatus potiùs debet dici. Sanctus Ambroſius de verbis mulieris dicit: *Verba petulantis mulieris, cupiditatum ſunt retia, manus ejus, amoris nodus eſt.* Sanctus Nilus pariter dicit: *Pravæ cupiditates catenæ ſunt inſolubiles.* Eccleſiaſticus quoque monet: *Poſt concupiſcentias tuas non eas, & a voluntate tua avertere, ſi præſtes animæ tuæ concupiſcentias ejus, faciet te in gaudium inimicis tuis.* Inimici autem noſtri ſunt ſenſus, & appetitus noſtri carnales, qui niſi refrænentur, ſervos & mancipia nos faciunt.

S. Nilus in Inſt. Monaſt. Eccl. 18. 30.

Quando Adam dominium perdiderit.

16 Protoparentes noſtri à Deo per verbum illud, *Dominamini*, univerſæ naturæ creatæ inveſtituram, & dominium acceperant, unde cuncta illis animantia obediebant, & ſubjecta erant; at verò ſubitò ſcena hæc inverſa fuit; ſiquidem dominium iſtud paulò poſt adeò miſerè amiſerunt, ut ipſi unà cum tota illorum poſterorum progenie feris ſubjecti fuerint ab eiſdem devorandi. Vultis autem cauſam ſcire, propter quam jus iſtud amiſerunt? Hildebertus ait: *Omnia erant ſubjecta, quamdiu Adam mulieri ſubjectus non fuit, cui poſtquam malè morigeratus fuit, cœpit eſſe non ſuus, & tot Dominis ſervire, quot oſtiis.* Porrò Eva Adæ ſubjecta eſſe debebat; at verò poſtquàm hic inordinato erga Evam amore ſeductus, huic ſe ſubjecit, dominio quod in animalia obtinuerat, amiſſo, ex Domino factus eſt ſervus.

Hildebert. Ep. 56.

Hug. de S. Vict. l. 2. c. 14. Alleg. Matth. in Laſcivia conſtringit.

17 Hugo de Sancto Victore ad illa verba orationis Dominicæ ſe reflectens, dicit: *Ecce ad te clamamus captivi, qui te contempſimus liberi; Ecce qualem Dominum contempſimus: Ecce quali Tyranno ſervivimus. Turpitudo captivos nos tenet, ut confundatur præſumptio noſtra.* Sanctus Joannes Climacus Sancti Pauli de hoc corpore noſtro rationi, & ſpiritui recalcitrante loquentis, mentionem faciens dicit: *Hanc carnem meam inimicam, & amicam Beatus Paulus mortem appellavit: Quis, inquit, liberabit me de corpore mortis hujus? Alius porro Theologus* (de Nazianzeno loquitur) *eamdem vitioſam, & ancillam nocturnam vocat.* Sanctus Auguſtinus de catena illa qua ligatus, & fortiter conſtrictus hærebat, loquens dicit: *Velle meum tenebat inimicus, & inde mihi catenam fecerat, & conſtrinxerat me.* Hanc autem catenam, libidinis peccatum fuiſſe, ex verbis mox ſequentibus ſatis clarè deducitur; ſubjungit enim: *Quippè ex voluntate perverſa facta eſt libido, & dum ſervitur libidini facta eſt conſuetudo, dum conſuetudini non reſiſtitur, facta eſt neceſſitas.*

S. Joan. Clim. in ſcal. Par. gr. 15. Rom. 7. 24.

S. Auguſt. l. 8. Conf. c. 5. cor. 7.

Libidinis catena deſcribitur.

DISCURSUS XIX.

ARGUMENTUM.

Vitium carnis intellectum, mentem, & animam noſtram adeò abſorbet, ut illam de nulla re alia, quàm de voluptate, & libidine ſua explenda, cogitare permittat.

THEMA.

Videns autem Deus, quòd cuncta cogitatio cordis intenta eſſet ad malum omni tempore, pœnituit eum quod hominem feciſſet in terra. Geneſ. cap. 6. v. 5. & 6.

S. Aug. l. de Spir. & anima. Creatus eſt homo ut Deum diligat.

1 Sanctus Auguſtinus finem inveſtigando, ob quem Creator noſter nos ad imaginem, & ſimilitudinem ſuam formarit, tamdem id factum eſſe dixit, ut eum agnoſceremus, & amaremus: *Ut factorem ſuum pro imagine cognoſcat, & pro ſimilitudine diligat;* ac proindè nequaquam mirandum eſt, quòd dum divinus ille artifex Deus videt, quàm parum hunc à ſe intentum finem aſſequatur, dum ingratus homo toto affectu, & amore, non ad ſuum Creatorem, ſed ad viliſſimam creaturam convertitur, quòd, inquam, hoc videns pœniteat, ſe hominem feciſſe: *Videns autem Deus, quod cuncta cogitatio cordis intenta eſſet ad malum omni tempore.* Ubi ly *malum;* ad verba illa alludit: *Videntes filii DEI filias hominum, quod eſſent pulchræ, acceperunt ſibi.* Ubi Dionyſius Carthuſianus ait: *Intelliguntur filiæ natæ ex ſemine Cain, quæ erant laſcivæ, & pulchræ.* Et hæ tales mulieres intelliguntur per malum, ad quod cogitatio cordis humani omni tempore intenta eſſe dicitur, nam ut in Diſcurſu primo probavimus, mulier quoddam eſt omnis malitiæ breve compendium. Unde de Thoma Mauro magno Regni Anglicani Cancellario, qui pro defenſione Eccleſiæ, & fidei Catholicæ ſub impio Rege Henrico VIII. martyrium generosè ſuſtinuit, refertur, quòd interrogatus à quodam, cur tam parvæ ſtaturæ mulierem ſibi in uxorem ſumpſiſſet, per jocum facetè reſponderit, *ſe à malis liberè, & prudenter elegiſſe minimum.*

Sed hęc ad malum cogitatio cuncta. Dion. Cart.

Corn. à Lap.

Luxurioſi ex propoſito peccant. Theod. q. 47. in Gen.

4 Enim verò verba illa: *Cuncta cogitatio cordis intenta ad malum,* nonnihil maturiùs, & exactiùs ponderemus. Theodoretus inquit: *Hoc animadvertendum eſt, quod divinus ſermo non ſimpliciter eorum peccatum damnat, ſed cura, & ſtudio quæſitam iniquitatem reprehendit: Hoc enim ſignificat quod ait: Uniſquiſque meditatur in corde ſuo ſtudiosè ad mala peragenda univerſos dies.* Notandum verò eſt verbum illud: *Cuncta cogitatio;* hoc enim, ut Dionyſius Carthuſianus exponit, idem ſignificat, quòd *indeſinenter, excogitabant ſtudiosè, qualiter poſſent ad libitum delectari, ex propoſito, ex certa malitia, non ex ignorantia, & infirmitate, ſeu paſſione ſolummodò peccaverunt, quemadmodum ſcriptum eſt de quibuſdam: Scrutati ſunt iniquitates.* Similem conſiderationem Divus Chryſoſtomus diu ante ſuper eadem verba: *Cuncta cogitatio, &c.* habuit, dum ait: *Magna hujus verbi emphaſis, & vis eſt: Verbum, cogitans, multum habet momenti, non enim ex ſubreptione hoc illis accidit, ſed in corde cogitant, & hæc per ſingulas horas volvunt; In his ſtudium ſuum collocant, & neque ſemel, & iterum, vel fortuitò ſupplantati à peccato, à malitia ſibi temperant, ſed diligenter eam exercent;* Etenim per experientiam quotidianam videmus, eos qui delectationibus carnalibus immerſi ſunt; ſenſibus, & potentiis ſuis adeò eſſe abſorptos, ut nihil cogitent, nulli rei ſtudeant, nihil operentur, quod ad ejuſmodi voluptates captandas, & explendas non dirigatur: ſi pedes ſuos ad ambulandum movent, ad dilectæ domum eorum diriguntur greſſus: Cum oculos levant, objectum amatum quærunt, & deſiderant aſpicere: ſi dormiunt, de illo ſolo ſomniant: *Cuncta cogitatio intenta, &c. Qui ægrè ferunt,* inquit Theodoretus, *oblatam ſibi eſſe peccandi occaſionem, à nequitia tamen victi per mentis ignaviam poſteà dolent, & lugent, mediocrem quamdam aliquatenus habent excuſationem. Qui verò declinant prorſus ad intemperantiam, & malitiam, ſubſervire facientes affectibus rationem, ut*

Dion. Carth. ibid.

Pſ. 63 v. 7. D. Chryſoſt. h. 22. in Gen.

Carnales ſunt ſenſibus privati.

Theod. ibid.

etiam

etiam excogitent alias nequitiæ ideas, & hoc non ſemel, aut bis, ſed per totam vitam, qua venia digni ſunt?

Concupiſcentiæ fomes nobis connaturalis.

3 Equidem tantum abeſt, quòd homo carnalis de peccato ſuo doleat, aut illud deploret, ut potiùs dum illud committendi proximam eſt occaſionem aſſecutus, vel maximè lætetur, & gaudeat, modoſque illud continuandi, & in eo perſeverandi ſtudioſè excogitet. Enimverò hanc in vitiis carnis infelicitatem habemus, quam in aliis vitiis non reperimus, videlicet, quòd vitium iſtud valdè nobis ſit connaturale, quod non eſt in aliis vitiis. Unde S. Gregorius in Catena dicit: *In iniquitate concepti, & in delicto editi, per inſita corruptionis moleſtias, pugnam nobiſcum huc deferimus, quam cum labore vincamus.* Naturaliter nobis hic prutitus carnis, & hoc incentivum, quod fomes concupiſcentiæ paſſim appellatur, inſitum eſt: *Nec eſt qui ſe abſcondat à calore ejus. Unde per Moyſem Dominus dicit*, inquit S. Gregorius, *ſenſus, & cogitatio humani cordis prona eſt in malum ab adoleſcentia ſua; Corruptionis namque malum, quod unuſquiſque noſtrum ab ortu deſideriorum carnalium ſumpſit, in provectu ætatis exercet, & niſi hoc citiùs divina formidinis manus reprimat, omne conditæ naturæ bonum, repentè culpa in profundum vorat.*

S. Greg. l. 18. mor. c. 18.

Pſ. 15. v. 9. Gen. 6. v. 5.

Luxurioſi deliberatè peccant.

4 Myſterio non vacat modus ille, quo Moyſes utitur, ut carnalium hominum malitiam, illis verbis inſinuatam: *Videns quod cuncta cogitatio, &c.* ad vivum nobis ob oculos ponat, neque enim ſolùm vult dicere, quòd omnes actiones, & operationes externæ ad explendum voluptates carnales tendant, verùm etiam omnes operationes animæ interiores; Dicitur ergo in primis, *videns*, id eſt, ut S. Thomas ait, *non tantum exteriora mala opera, ſed interiores cogitationes, & internos motus animorum; unde ſequitur: quod cuncta cogitatio hominis intenta eſſet ad malum*; ubi Abulenſis dicit: *Hic demonſtratur eorum perfecta malitia, quia non ſolum mala iſta faciebant ex aliqua cauſa extrinſeca alliciente, vel fortiter inducente, ſed etiam ex intentione judicante, & voluntate deliberante.*

S. Tho. ibid.

Abulen. ibid.

Idiota c. 34. De amore Divin.

Luxuria effectus.

5 Idiota in libro, quem *de amore Dei* compoſuit, caput quoddam habet, cui titulus eſt, *de amore perverſo mulierum*, in quo dicit: *Amor carnalis inſatiabilis eſt, extinctus reaccenditur, & poſt copiam rurſus inops fit, animumque virilem effeminat, & præter paſſionem quam ſuſtinet, nihil ſinit aliud cogitare, quia rationis oblivio eſt.*

S. Thom. 2. 2. q. 153. art. 5.

Luxuriæ filiæ.

6 S. Thomas in quodam articulo deordinationem oſtendit potentiarum interiorem, quam es hoc peccato contraxerunt: *Per vitium luxuriæ*, inquit, *maximè appetitus inferior, ſcilicet concupiſcibilis, vehementer intendit ſuo objecto, ſcilicet delectabili, propter vehementiam paſſionis, & delectationis, & ideo conſequens eſt, quod per luxuriam maximè ſuperiores vires deordinentur, ſcilicet ratio, & voluntas. Sunt autem rationis quatuor actus in agendis; Primò, ſimplex intelligentia, quæ apprehendit aliquem finem ut bonum, & hic actus impeditur per luxuriam*; Et ideò Daniel duobus illis Judicibus ſenibus libidinoſis dixit: *Species decepit te, & concupiſcentia ſubvertit cor tuum*, utpotè quæ cæcitatem in mentem, & intellectum inducit, prout in Diſc. 17. probavimus. *Secundus actus eſt conſilium de his, quæ ſunt agenda propter finem, & hic etiam impeditur per concupiſcentiam luxuriæ.* Nam ut Terentius author gentilis de luxuria inquit: *Quæ res in ſe neque conſilium, neque modum ullum habet, eam conſilio regere non potes*: & hinc naſcitur præcipitatio, quæ conſilii ſubtractionem importat. *Tertius actus eſt judicium de agendis, & hic etiam impeditur per luxuriam*; unde Daniel de prædictis laſcivis ſenibus loquens dicit: *Averterunt ſenſum ſuum, ut non recordarentur judiciorum juſtorum*; Et hinc derivatur inconſideratio. *Quartus autem actus eſt præceptum rationis de agendo, qui etiam impeditur per luxuriam, in quantum ſcilicet homo impeditur ex impetu concupiſcentiæ, ne exequatur id, quod decrevit eſſe faciendum*; Citatque eumdem Terentium in Eunucho, qui cuidam qui amaſiæ ſuæ renuntiare ſtatuerat, reſpondit: *Hæc verba una falſa lacrymula reſtinguet.*

Dan. 13. v. 56.

Dan. 13. v. 9.

Carnales nil aliud cogitent quam de concupiſcentia ſua.

7 Ratio autem efficaciſſimè, & quaſi palpabiliter probans, quòd homo carnalis neque de Deo, neque de ſalute æterna, neque de quavis alia re cogitet, præterquam de reperiendis, & explendis voluptatibus carnis, hæc eſt, quia anima talis hominis in carnem quodammodo degeneravit: *Quia in tantum*, ut S. Ambroſius ait, *agglutinatur anima corpori, ut in ipſo momento nihil aliud cogitare homini liceat, aut intendere, quia ipſam mentem captivam ſubdit ipſa ſubmerſio, & abſorbitio libidinis, & concupiſcentiæ carnalis.* Atque ideò Spiritus Sanctus de homine, pro eo tempore, & ſtatu in quo totos libidini deditus erat, locuturus, non ſine myſterio hominem carnem appellat, dicens: *Omnis caro corruperat viam ſuam*, non dicit: *Omnis homo*; *Non permanebit ſpiritus meus in homine quia caro eſt*, quibus ultimis verbis diſtinctiùs de carnali homine ſe loqui indicat. Et quidem certum eſt, quòd ibi non de ſolo corpore loquatur, hoc enim in dubium revocari nequit, ſed ſpecialiter de anima loquitur, quia hæc omnes potentias ſuas ad concupiſcentiam carnalem converterat: *Cuncta cogitatio, &c.* Ideò S. Epiphanius ſcribit: *Qui ſcortationem operatur, caro factus eſt, non ſolùm ipſa caro, ſed omnia, & anima, & alia caro fiunt; adhærens enim ſcorto, caro factus eſt, & cùm ſit carnalis, caro omnino vocatur.* Ubi Vulgata noſtra legit: *Quia caro eſt*, D. Chryſoſtomus vertit: *Eo quod ipſi carnes ſint, hoc eſt, quod carnalibus operibus ſeipſos totos dedunt, & animæ ſubſtantia abutuntur, & quaſi ſola carne circumdati, anima carerent, ſic vitam ſuam abſumunt. Perpetuus enim ſcripturæ mos eſt, carnem vocare carnales, ſicut & virtute præſtantes, carnis expertes nominat*, quemadmodum *Paulus dicit: Vos autem non eſtis in carne, non quòd non carne circumdati eſſent, ſed quia carne circumdati, ſuperiores erant carnalibus affectionibus, & ſenſibus: nam ſicut iſtis dicebat: Vos autem non eſtis in carne, eo quod carnalia deſpiciebant, ita & de illis dicitur, quod ſint carnes, eo quod carnalibus rebus continuo ſint occupati.*

S. Ambr. in 1. Cor. 6.

Geneſ. 6. v. 12. Gen. 6. v. 3.

S. Epiph. Hæreſ. 66.

D. Chryſoſt. hom. 22. in Gen.

Rom. 8. v. 9.

Apud luxurioſos ... Luc. 8. v. 7.

v. 11.

v. 14.

8 Memores eſtote parabolæ, quam Chriſtus de ſeminatore, & ſemine propoſuit, cujus una pars in ſpinas cecidit; *Et aliud cecidit inter ſpinas, & ſimul exorta ſpinæ ſuffocaverunt illud.* Per hoc ſemen Dominus noſter, qui hanc parabolam compoſuit, verbum Dei intelligit, ſive devotionem, & pietatem Chriſtianam: *Semen eſt verbum Dei*; per ſpinas gaudia, & voluptates intelliguntur: *Quod autem in ſpinas cecidit, hi ſunt, qui audierunt, & à voluptatibus vitæ euntes ſuffocantur, & non referunt fructum*: dato enim caſu, quòd bona aliqua inſpiratio, vel ſenſus aliquis devotionis homini alicui carnali aſpiretur, hunc tamen in eodem inefficacem eſſe, & ſine ullo effectu aut fructu manere ſemper videbitis, *quia ſimul exortæ ſpinæ ſuffocabunt*; cujus ratio eſt, quia hoc vitium rationem, intellectum, memoriam, & voluntatis ad meliora propenſionem, totaliter abſorbet: *Cuncta cogitatio illius intenta ad malum omni tempore*, non ſolùm quando in lecto molli, & plumeo jacet, nec ſolùm dum lautis accumbit conviviis, aut dum choreis, ludis, jocis, aliiſque ſimilibus recreationibus præſens aſſiſtit, verùm etiam in Eccleſia; dum Miſſam aut verbum Dei auſcultat, dum orationi incumbit, vel libros devotos pervolvit, ab illicc cogitationibus laſcivis, deſideriis turpibus, & objecti amati memoria continuò ſe infeſtari, & agitari ſentit: *Cuncta cogitatio hominis intenta ad malum omni tempore.* Unde *notandum eſt*, inquit D. Chryſoſtomus, *quod exponens Dominus dicit, quia voluptates ſuffocant verbum; ſuffocant enim, quia importunis cogitationibus ſuis guttur mentis ſtrangulant, & dum bonum deſiderium intrare ad cor non ſinunt, quaſi aditum flatus vitalis necant.*

D. Chryſoſt. Hom. 13.

Did. Stella in Luc. c. 15. Luxuria omnia bona conſumit.

9 Didacus Stella in Lucam verba illa Salvatoris de filio prodigo dicta ponderans, ſcilicet, *Diſſipavit ſubſtantiam ſuam vivendo luxurioſè*: eadem in ſenſu morali ad præſens propoſitum noſtrum aptiſſimè explicat, dicens: *Omnia bona diſſipavit in luxuria, quod quidem vitium conſumit omnia bona gratiæ, & naturæ, quia naturales vires corporis enervat, rationem turbat, & ingenium hebetat, pecunia, honore, bonis temporalibus, & quod plus eſt, ſeipſo ſpoliat; Ideò Salomon ait: Qui nutrit ſcortum, perdit ſubſtantiam.* Homo enim laſcivus tanta tenacitate, & vehementia objecto amato adhæreſcit, ut nihil cogitet, quàm hoc, non operatur, niſi ut illi per omnia placeat, omnia ejus conſilia, omnes labores, ſudores, & actiones eò dumtaxat diriguntur, ut objecti amati affectum lucrari poſſit, & ad nihil aliud.

Luc. 15. v. 13.

Prov. 29. v. 3.

10 Porrò

Et deſideria Cœleſtia.

10 Porrò hanc amoris carnalis paſſionem Spiritus Sanctus vivaciùs exprimere non poterat, quàm in Sichem pro eo tempore, quando Dinæ pudicitiam violaverat; poſt hoc namque peccatum cum Dina commiſſum, dicit de eo Spiritus Sanctus: *Conglutinata eſt anima ejus cum ea*; *Id eſt*, inquit Abulenſis, *totaliter adhæſit anima ejus animæ Dinæ, eam ardentiſſimo amore, & inordinato amando; taliter enim incidit forma Dinæ in apprehenſionem Sichem, quod incurrit amorem fortiſſimum, qui dicitur amor hereos, eſt enim paſſio fortis, de qua multa medici, in qua etiam, ſi amans careat amato, ad inſaniam verti poteſt*. Celeberrimum eſt axioma illud quo dicitur: *Anima magis eſt ubi amat, quàm ubi animat*; ac proindè cùm laſcivi amantis anima per potentiarum ſuarum exercitium tranſmiſſa, & tranſfuſa ſit in perſonam amatam, conſequens eſt, ut nullum nobis pro Deo, & bonis æternis ſectandis reliquum ſit deſiderium: *Cuncta cogitatio intenta &c.*

Gen. 34 v. 3. Abulen. ibi.

Luxurioſus ebrio ſimilis & ſine corde eſt. Prov. 23. v. 31. v. 33.

11 Non caret myſterio illa à Salomone amoris carnalis cum ebrietate facta combinatio, dum ait: *Ne intuearis vinum dum flaveſcit*, & protinùs ſubdit: *Oculi tui videbunt extraneas, & cor tuum loquetur perverſa*; ſicut enim vinum nimis copiosè potatum ſenſus turbat, obfuſcat rationem, intellectum ſopit, totumque hominem ſui ipſius impotentem efficit, ita quoque amor carnalis vehemens idem prorsùs præſtat officium: *Fornicatio, & vinum, & ebrietas auferunt cor*. Notanter non dicit, quòd auferant memoriam, vel intellectum obtenebrent, vel rapiant voluntatem, ſed clarè dicit, quòd cor auferant, quod primum mobile eſt omnium operationum noſtrarum, tam intellectualium, quàm corporalium.

Oſ. 4. v. 11.

Laſcivia animum obruit. Iſid. Clar. t. 2. Hom. 103.

12 *Cuncta cogitatio hominis intenta ad malũ*; ubi benè notandum eſt Ly *cuncta*: Nam ut Iſidorus clarius ſcribit: *Nihil ita obruit animum, ut laſcivia carnis*; Non enim id avaritia facit, quia tantum abeſt, ut hæc intellectum abſorbeat, avarumque imprudentem efficiat, ut potiùs de avaris dicat Chriſtus: *Filii hujus ſeculi ſunt prudentiores filiis lucis*: avari omnque ad ſua lucra captanda ſagaces fiunt, & aſtuti; idem quoque in ambitioſis fieri videmus, ut enim deſideratos ſibi honores acquirant, omni torpore depoſito lynceos ſibi oculos aſſumunt? *at quiſquis laſcivus ſe, & carnis vitiis dedit, & illud naturæ acumen, quo ſceleſti etiam homines uti conſueverunt, etiam amittit*: Unde Sanct. Franciſcus ait: *Maximus hominis inimicus eſt caro, nihil recogitare novit malorum, ut doleat, nihil, ut timeat, prævidere*. Et S. Joannes Climacus ait: *Luxuria omnes ſenſus, & facultates corporis, & animæ a vi abducit, & immutat*.

Luc. 16. v. 8.

S. Franc. opuſ. Orat. 7.

S. Joan. Clim. gr. 15. Schol. 26.

13 *Pœnituit eum, quòd hominem feciſſet in terra*. Ingenioſa non minùs, quàm curioſa eſt illa Authoris cujuſdam horum verborum expoſitio; Dicit enim, Creatorem noſtrum dicere voluiſſe: *Pœna me tenet, mihi incumbit ſuſtinere pœnam, pœnitentiam agere pro homine, quem creavi*; *Non poteſt hic calix tranſire, niſi bibam illum*: quaſi ab illa hora, in principio quaſi mundi prædicere voluiſſet, ſe aliquando amariſſimum mortis, & paſſionis ſuæ calicem, eo præcipuè fine bibiturum eſſe, ut nos ab hoc carnali peccato expiaret, haud ſecus ac ſi hoc præ cunctis aliis crucifixionis, & mortis ſuæ cauſa futurum eſſet. Et ideò non abſimilis elegantiæ ingenium quiddam notavit, non ſine myſterio Salvatorem noſtrum in die Veneris pati voluiſſe, eò quòd hic Veneri ſpecialiter dedicatus eſſet, ut per hoc inſinuaret, quòd pateretur ad abolenda peccata, quorum patrandorum unica Venus eſt inſtrumentum.

Gen. 6. v. 6. Ber. in Alleg. Gotfred. Tolm.

Mat. 26. v. 42. Pati voluit Chriſtus in die Veneris ne Venus regnaret.

14 Apud Iſaiam Deus lamentatur dicens: *Populum meum exactores ſui ſpoliaverunt, & mulieres dominatæ ſunt eis*. Super quæ verba Rupertus Abbas quærit: *Qui exactores iſti, & mulieres? Exactores propter rapacitatem, mulieres propter paſſivam, & Sodomiticam libidinem. Exactores iſti, mulieres iſtæ, Scribæ, & Phariſæi fuerunt, qui turpis lucri gratia, ut acciperent decimas, & primitias, unde libidines ſuas explerent, populo perſuaſerunt, ut crucifigerent Dei filium*. Ecce igitur quàm verum ſit, quòd vitium hoc filium Dei in cruce ſuſpenderit.

Iſa. 3 v. 12.

Rub. Abb. l. 1. in Iſa. c. 12. Venus crucifixit Chriſtum.

15 Ad hæc dici poteſt, quòd ſicut Dæmon per mulierem effecit, ut Petrus negaret Chriſtum, ita quoque mundum univerſum per uxorem Pilati privare voluerit ſummo illo bono reſtaurationis, & redemptionis generis humani, & conſequenter morte ipſius Redemptoris. Clemens Alexandrinus, dum illos qui ſpiritui fornicationis ſtrenuè reſiſtunt, laudare nititur, dicit: *Qui autem Dei Creatura reſiſtunt per ſpecioſam illam continentiam, illa quoque dicunt, quæ ad Salomonem dicta ſunt, quorum priùs meminimus*; *Habentur autem, ut exiſtimo, in Evangelio ſecundùm Ægyptios, dicunt enim ipſum dixiſſe ſervatorem: veni ad diſſolvendum opera fœminæ, fœminæ quidem cupiditatis*.

Dæmon per mulierem impedire voluit redemptionem.

Clem. Alex. l. 3. Strom.

DISCURSUS XX.

ARGUMENTUM.

Multæ conſiderantur difficultates, quæ in hominibus carnalibus ad pœnitentiam inducendis occurrunt; unde pœnitentia, quæ in illis ſæpè reperitur, inſtabilis eſt, & infirma.

THEMA.

Non dabunt cogitationes ſuas, ut revertantur ad Deum ſuum, quia ſpiritus fornicationum in medio eorum, Oſee 5. v. 4.

1 HOc Oſeæ Prophetæ oraculum clarè nobis difficultatem, ne dicam impoſſibilitatem, indicat, reducendi carnales homines ad pœnitentiam, & utili in vitæ emendatione perſiſtere, & perſeverare valeant: *Non dabunt cogitationes ſuas, ut revertantur ad Deum ſuum, id eſt, ut agant pœnitentiam*; ut S. Hieronymus interpretatur; redditque Propheta hujuſce obſtinationis ipſorum rationem, dicens: *Quia ſpiritus fornicationum in medio eorum, qui eos excæcat*, inquit Interlinearis. Etenim inter omnia peccata nullum eſt, quod pœnitentiæ magis contrarietur, aut opponatur, quàm vitium carnis. Unde in Apocalypſi dicitur: *Et dedit illi tempus, ut pœnitentiam ageret, & non vult pœnitere à fornicatione ſua*. Unde quando *omnis caro corruperat viam ſuam*, divina juſtitia univerſo generi humano comminata fuit dicens: *Non permanebit ſpiritus meus in homine, quia caro eſt*, quod utique acerbiſſimum ſupplicii genus erat, quod divina juſtitia ultrix infligere poterat; nam ut Sanctus Baſilius ait: *Nulla atrocior pœna, cæteras omnes vincit calamitas hæc, deſeri à Deo*; & tamen quingenti adhuc anni poſt hæc effluxerunt, quibus illi profuſam, & invetecundam libidinem ſuam etiamnum continuarunt, licèt illis in pœnam illius univerſale intimaverit diluvium, & centum annorum ſpatio arca à Noe fabricata fuerit, quo tempore Noe utique illos continuò, & ſine intermiſſione reprehendit, & ut in viam ſalutis perduceret, atrociora ſupplicia comminatus fuit, ſed nihil prorſus à pertinaci hoc peccatorum genere obtinere potuit.

Luxurioſi difficile convertuntur.

S. Hier. ib.

Interl.

Apoc. 2. v. 21.

S. Baſil. in c. 2. Iſa.

2 S. Ambroſius ſuper illa verba: *Corrupit omnis caro viam ſuam*, notat, quòd ante diluvium aquarum præceſſit aliud carnalitatis, & libidinis inundans diluvium: *Itaque caro cauſa fuit corrumpendæ etiam animæ, quæ velut origo, & locus eſt quidam voluptatis, ex qua velut à fonte prorumpunt concupiſcentiarum malarumque paſſionum flumina, latèque exundant*. Vultiſne igitur cauſam ſcire, cur Noe nullum ex prædicatione ſua fructum reportarit? Audite Eccleſiaſticum, qui ingenuam hujus reddit rationem, dum ait: *Verbum ſapiens audivit luxurioſus, diſplicebit illi, & projicet illud poſt tergum ſuum*. Una pars ſeminis illius, ab Agricola parabolico in agrum diſperſi, inter ſpinas cecidit: *Et aliud cecidit inter ſpinas, & ſimul exortæ ſpinæ ſuffocaverunt illud*; *Semen eſt verbum Dei*; per ſpinas autem quæ verbum Dei ſuffocant, id eſt, illud infructuoſum, & inutile reddunt, voluptates, & delectationes carnales intelliguntur: *Quod autem in ſpinas cecidit, hi ſunt, qui audierunt, & à voluptatibus vitæ euntes ſuffocantur, & non referunt fructum*. Sonora illa Spiritus Sancti tuba (de præcurſore, qui æterni Verbi vox erat, loquor) ab Herode libenter, & cum non modico profectu auſcultabatur: *Libenter eum audiebat, & audito eo multa faciebat, ſciens eum virum ſanctum*; at verò poſtquam turpi illo inceſtus probro inquinare ſe cœpit, tametſi Sanctiſſimus Baptiſta, ad eum ex hoc barathro eripiendum, deſerta eremo ſua, Jeroſolymam ingreſſus fuiſſet, ibidemque ipſas quoque viperas, *Genimina viperarum*, convertiſſet ad pœnitentiam, nihilominus velut in deſer-

S. Ambr. l. de Noe, & arca cap. 3.

Prædicationes non audiunt.

Eccli. 21. v. 18.

Luc. 8. v. 7.

v. 15.

Marc. 6. v. 20.

Luc. 3. v. 7.

to

Digitized by Google

to prædicante viſus eſt; nam vox ejus, quæ auribus Herodis continuò inſonabat dicendo: *Non licet tibi habere uxorem fratris tui*, non ſolùm ad aures ejus aditum habere nequivit, verùm etiam ob illam caput ſuum amiſit.

Marc. 6. v. 18.

Paulus Sergium convertit, non verò Felicem lacivum.

3 S. Paulus Apoſtolus, cui ſancta mater Eccleſia converſionem totius mundi ad fidem attribuit, poſtquam coram Felice Præſide, mirabili cum energia prædicando, multa eſſentialia puncta tetigiſſet, quæ adamantina, & chalybea pectora emollire potuiſſent, ſcilicet extremum judicii diem, divinam juſtitiam malorum vindicem, caſtitatis virtutem, &c. dictus quidem Præſes toto corpore contremuit; *Tremefactus Felix*, verumtamen nullum ab eo fructum, aut à mala, & turpi vita reſipiſcentiam obtinere potuit, licèt in Sergio Paulo Proconſule copioſum fructum produxerit, utpotè qui non obſtante, quòd totus adversùs eum infernus, ab Elyma Mago commotus, pro viribus conjuraſſet, ab infidelitate, impiaque vita ſua converſus fuit. Undenam verò hæc in duobus hiſce naſcebatur differentia fructus? numquid idem Gentium Doctor erat, qui utrique prædicabat? numquid ambo Gentiles erant, eidemque converſionis difficultati ſubjacebant? Nimirum *verbum ſapiens audivit luxurioſus, & diſplicebit illi*. Felix namque turpibus Druſillæ amoribus implicabatur, quæ ad eum in hoc laſcivo, ac turpi amore conſtanter coercendum, plus facere prævaluit, quàm totus infernus adversùs Paulum Sergium efficere potuerit.

Act. 24. v. 25.

Eccl. 21. v. 18.

Laſcivi impœnitentes.

4 Imò ipſemet Salvator noſter expreſsè teſtatur, homines illis ſæculis, in quibus voluptates carnales paſſim apud omnes omni ſoluto fræno prævalebant, viventes, numquam ad pœnitentiam revocandos eſſe, ſed ad ultimum uſque diem interitus ſui in carnalium voluptatum ſuarum turpi cæno eſſe perſeveraturos, licèt etiam ipſemet Noe ipſis prædicaret, horrendaſque intentaret comminationes: *Sicut factum eſt in diebus Noe, edebant, & bibebant, uxores ducebant, & dabantur, ad nuptias, uſque in diem qua intravit Noe in arcam, & venit diluvium*. Unde D. Chryſoſtomus ait: *Vidiſti ſtupidas, & ſenſu carentes animas? nihil eorum capiunt, quæ ſpiritus ſunt, nullis moventur monitis, perinde ac ſi rationis expertes ſint*.

Luc. 17. v. 27.

D. Chryſ. ho. 2. in Gen.

Drexel. in Salom. Hiſtoria.

5 Pater Hieremias Drexelius refert, quòd Sacerdos quidam omnem poſſibilem adhibuerit conatum, ut libidinoſum quemdam ad ſeriam induceret pœnitudinem, ac reſipiſcentiam; & primò quidem blandis illum, ac Charitatem ſpirantibus aggreſſus ſit admonitionibus; cùmque ſe per haſce nihil ab hoc laſcivo homine obtinere poſſe cerneret, divinam illi propoſuerit juſtitiam, peccati illius rigidiſſimam ultricem, demum verò illi proteſtatus ſit, ſe illi è Cœlo peccatorum veniam nequaquam promittere, aut ſacramentalem ei abſolutionem dare poſſe; unde infelix homo obmuteſcens, plangere, & poſt ſingultus reſpondere cœpit, dicens: Pater mi, licèt inferni portas apertas, & Dæmones ad me rapiendum in procinctu ſtantes viderem, attamen in prompta, & proxima peccati illius committendi occaſione conſtitutus, ab hocce peccato me continere nequaquam poſſem, licèt certò, & evidenter, me ſubitò poſt commiſſum peccatum in ignem æternum præcipitandum eſſe, ſcirem.

In laſcivis omnino admonitio infructuoſa.

6 Obſervaſtiſne aliquando, quidnam circa degenerem illum filium prodigum acciderit? De illo namque Evangeliſta Lucas quidem refert, quòd auſu temerario ad Patrem ſuum dicere non erubuerit: *Pater, da mihi portionem ſubſtantiæ, quæ me contingit*: verumtamen patrem ejus huic illius petitioni reluctatum fuiſſe, aut eum corripuiſſe, nuſquam invenietis, cum tamen paternus amor ab eo omninò poſcere debuiſſet, ut vel fundatam aliquam id petendi cauſam ab eo ſciſcitaretur, vel eum, ut ab hac temeritate deſiſteret, hortaretur, vel eum reprehenderet, vel denique paternis conatibus reſiſtentem penitus à ſe repelleret; ſed nihil horum feciſſe legitur. Cur ita? Verùm quidem eſt, & domus ſuæ, & filii bono expediens fuiſſet, ſi Pater eum ab hac petitione continuanda deterruiſſet, verumtamen ex alia parte prudentiſſimus Pater filium ſuum turpibus amoribus deditum eſſe, & conſequenter monitionibus, conſiliis, minis, & pœnis paternis nullum ab eo locum dandum eſſe prævidens, patris circa eum officium exercere noluit, ſciens, ſe oleum, & operam omnem in illo perditurum eſſe.

Luc. 15. v. 12.

7 S. Cyprianus *de impudicitia* diſſerens, eam vocat *Matrem impœnitentiæ, ruinam melioris ætatis*. Unum ex majoribus obſtaculis, unde S. Auguſtini impediebatur converſio, licèt ad eam multos in ſe experiretur ſtimulos, & calcaria, erat, quia ſe continenter vivere poſſe diffidebat: *Deſcendentem quaſi furtim vellicantes* (voluptates nimirum prætcritæ) *ut reſpicerem retardabant, tamen me cunctantem abripere, atque excutere ab eis, cùm diceret mihi conſuetudo violenta, putaſne ſine iſtis poteris*.

S. Cypr. de bono Pudic.

S. Auguſt. l. 8. Conf. c. 11. de reſipiſ. incip.

8 S. Ambroſius, id quod experientia quotidiana veriſſimum eſſe docet, his verbis confirmat: *Plerique luxuriam corporis nec albentis erubuere canitie, & uſque ad ſenectutis ætatem, vitam produxere maculoſam*. Unde S. Bonaventura, luxurioſum corvo ſimilem eſſe dicit, qui hanc proprietatem habet, quòd fœtentibus beſtiarum cadaveribus, & morticinis libenter inſideat, iiſque cum voluptate paſcatur: *Comparatur luxurioſus corvo, qui cadaveribus adhæſit; ſic facit luxurioſus, quia dimiſſa arca continentiæ, & caſtitatis, adhæret cadaveribus, id eſt, delectationibus immundis*. Ad hæc quænam corvi vox, eſt ſeu cantus? *Cras, cras*; Idem quoque eſt carnalium hominum loquendi modus, præcipuè dum ad pœnitentiam invitantur, quam de die in diem differre ſolent: *Non dabunt cogitationes ſuas, ut revertantur ad Deum ſuum, quia ſpiritus fornicationum in medio eorum, & Dominum non cognoverunt*. In quem textum Hugo Cardinalis inquit: *Ecce, quot mala facit luxuria, ex quo enim ſpiritus fornicationis poſſedit cor, ſtatim recedit cogitatio Dei*. Qua igitur ratione poſſibile erit, ut cor hominis carnalis ad pœnitentiam reducatur, ſeque ad Deum convertat, quando eumdem minimè cognoſcit? *Voluntas enim non fertur in incognitum*. Quiſnam verò carnalis viri Deus eſt? Apoſtolus dicit: *Quorum Deus venter eſt*. Sanctus Thomas de Villa Nova ait: *Avaros, ſuperbos, invidos, iracundos plures devotos invenies, & licèt peccatores, tamen pii, & qui in Deum, & ſanctos ejus piam, & devotam habeant affectionem: Libidinoſus utique abſorptus eſt in libidinem, neque Deum, neque ſanctos reveretur, & diligit, nulla in eo devotionis ſcintilla, nullum ſpiritualis amoris veſtigium*.

S. Ambr. in Pſal.

Corvis ſimiles.

S. Bonav. in Dietæſal. c. 9.

Oſee c. 5. v. 4.

Hug. Card. ib.

Qui diſcreſcuntur.

Phil. 3. v. 19.

S. Thom. de Villa Nov. Conc. 2. de S. Ildephonſo.

Nec SS. diliguut.

9 Petrus Berchorius memorabile in ſuo Reductorio refert Curati cujuſdam exemplum, qui licèt animarum cura onuſtus eſſet, longo tamen tempore domi ſuæ laſcivam quamdam foveat, & detinuerat mulierem; cùmque morti vicinus exiſtens, à quodam, ut ſcortum hoc è domo ſua dimitteret, moneretur, ſiquidem Medicorum judicio ultra triduum vivere non poſſet, is tale ab eo reſponſum retulit: Mulierem hanc toto vitæ meæ decurſu domi meæ habui, eamque mihi ſemper fidelem eſſe comperi, ac proinde Deum mihi maledicturum eſſe vereor, ſi eamdem hiſce mihi reſiduis ſolius tridui diebus ingratus dimitero. Verè igitur S. Joannes Damaſcenus ait: *Nonnullos novi, qui cum in juvenili ætate ad libidinem prolapſi eſſent, ad ipſam uſque canitiem mali conſuetudine detenti, in peccato perſtiterunt*. Sic de Eduardo III. Angliæ Rege ſcribitur, quod ne quidem in decrepita ſenectute, & ultima infirmitate concubinam ſuam à ſe demittere voluerit: *Illa infanda meretrix Alicia Peeres, quæ cuncta quæ chariora ſunt medio tempore ſemper ſuggeſſit eidem, nihil omnino tractans aut tractari permittens de animæ ſuæ ſalute, ſed ei jugiter ſanitatem corporis promittens*.

Berchor. in Reduct. mor. Hiſtoria.

S. Jo. Damaſ. l. 3. Parall. c. 18.

Rayn. ann. 1377.

10 Conſiderabilis eſt illa reſponſio, quam is qui ad cœnam magnam invitatus fuerat, ſubintulit: *Uxorem duxi, & ideo non poſſum venire*. Per hanc namque cœnam haud immeritò bonam quamdam, & innocuam conſcientiam intelligere poſſumus, de qua Sapiens ait: *Secura mens quaſi juge convivium*. Per eum verò qui uxorem duxerat, vir quilibet carnalis intelligendus venit. Unde S. Bonaventura ait: *Hæc eſt concupiſcentia carnis, de qua Eccleſiaſtes: Inveni amariorem morte mulierem, quæ laqueus venatorum eſt, dicitur uxor, propter vehementem libidinis adhæſionem*. Notandum verò, quòd alii duo, qui pariter invitati fuerant, civiliter reſponderint: *Rogo te, habe me excuſatum*: hic

Laſcivi contemnunt Deum.

Luc. 14. v. 20.

Prov. 15. v. 15.

S. Bonav. in Luc.

Luc. 14. v. 18.

autem

autem uxoratus aperto ore, & inverecunda fronte dixit: *Non poſſum venire*. *Per quem*, ut Janſenius ait: *accipiuntur, qui voluptati carnis operam dant*. Et meritò quidem hoc modo reſpondit, ut huic myſticæ cœnæ accumbendi non tam difficultatem, quàm impoſſibilitatem hoc ſuo reſponſo innueret: *Ut intelligamus, mihi ita obruere animam, ut laſciviam carnis, quæ faſtidium imo oblivionem parit rerum divinarum*.

Janſen. Conc. Evag. c. 91.

11 Cardinalis Cajetanus circa hunc locivilem hominem aliam quamdam habet utiliſſimam conſiderationem, videlicet, quòd invitatus ille matrimonii vinculo adſtrictus fuerit, & conſequenter voluptates quibus potiebatur, licitæ extiterint: *Carnalibus delectationibus, licitis tamen ſubjectus, non rogat iſte, ſed impotentiam veniendi pro ratione affert, quia animus carnalibus delectationibus deditus, tam eſt a ratione alienus, at non roget rationem ſui haberi, omnino elongatur à ſpiritualibus, hoc enim ſonat: Et ideo non poſſum venire*. Ut Oſeas inquit: *Spiritus fornicationum in medio eorum, & ideo Dominum non cognoverunt*. Unde melliſluus Bernardus ad Deum ſe vertens ait: *Scio, quoniam ſi mentem meam cogitatione immunda polluero, tibi qui munditiæ authores, placere non poſſum*. Quòd ſi verò Cœleſtibus accumbere nuptiis, aut Cœleſti ſponſo placere non poteſt, quiſquis cor ſuum cogitatione aut deſiderio immundo contaminaverit, quantò magis abinde repelletur, & exterminabitur, qui cogitatione ſua unà cum mente carnem quoque vel corpus ſuum prophanaverit? Unde S. Bonaventura hanc parabolam exponens, dicit: *Inter alios qui vocati fuerunt ad magnam cœnam, nec iverunt, ille qui uxorem duxit, non petiit ſe excuſatum haberi, per quod patere poteſt, quam longè ſunt à cœna Dei luxurioſi homines, ut immundi, ſi ducere uxorem ita hominem implicat, & involvit, quod quaſi nihil aliud cogitare poſſunt*. S. Antonius de Padua quoque in quodam ſermone ſuper hoc Evangelium quærit: *Quare duo primi rogaverunt excuſationem, tertius vero non? Ad quod dicitur, quòd voluptas carnis ita detinet hominem in deliciis, quod nec ad delicias æternas venter deſiderat, nec excuſari curat, & per hoc patet, quod Deum non diligat*.

Cajet. ibid. Libido recenset ab æterna deleſtiis.

Oſe. 5. v. 4.

S. Bern. de interi. dom. c. 39.

S. Bonav. t. 9. in Bibl. paup. c. 9.

S. Ant. de Pad. in Dom. 2. poſt Trin.

12 David Rex ſequentem à Deo poſtulavit gratiam dicens: *De neceſſitatibus meis eripe me*: quibus verbis, niſi fallor, de mala conſuetudine liberari poſtulabat, quam per adulterii peccatum aliquamdiu continuatum infeliciter contraxerat; Hanc enim in hoc peccati genere delinquendi conſuetudinem, neceſſitateos appellabat.

Pſ. 24. v. 17. Conſuetudo malo neceſſitas hominē.

13 Obſervat Laertius, quòd omnes Philoſophorum ſectæ ita ſe ad invicem habebant, quòd ſectarii unius illa relicta facilè ad aliam tranſire ſoliti fuerint, ſola excepta ſecta Epicuræorum, qui in carnis voluptatibus finem ſuum ultimum repoſitum habebant; hi enim ſectæ ſuæ adeò tenaciter adhærebant, ut vix eorum aliquis ad aliam ſectam tranſire conſueverit, idque ex ea præcipuè ratione, quia carnis delectationes adeò tenaci viſco, & compedibus pedes eorum irretiebant, ut illis ad aliam ſectam tranſitus quaſi impoſſibilis eſſe videretur. Unde Hugo Cardinalis hoc vitium *quaſi gluten* quoddam eſſe dicebat, pro cujus confirmatione verba illa Geneſ. 34. adducit quibus de Principe Sichem dicitur: *Conglutinata eſt anima ejus cum ea*, ac proindè dicit idem Hugo, *carnalis homo cum Davide dicere poteſt: Infixus ſum in limo profundo, & non eſt ſubſtantia, id eſt, virtus exeundi*.

A libidine ad continentiam vix unus tranſit.

Hug. Car. ib. Geneſ. 34. v. 3.

Pſ. 68. v. 3.

14 Et ideò, ut innumerabilis quidam populus à Pharaonis compedibus efficaciter eximeretur, Deo ſufficere videbatur, ſi duo fratres, Moyſes videlicet, & Aaron mitterentur: at verò ut unicus Loth, cum familia ſua, cæteroquin innocentes, ſed in Sodoma commorantes ab incendio Sodomæ ſalvarentur, duo Angeli plus nimium habebant, quod ſuaderent, aut ad abeundum compellerent. Moyſes, & Aaron ſufficiebant, ut obſtinatum illum, & pertinacem Regem ad dandam Hebræorum populo abeundi licentiam permoverent: at verò ut Loth è Sodoma egrederetur, duo Angeli, quavis etiam coactione adhibita vix ſufficiebant: *Diſſimulante illo, apprehenderunt manum ejus*.

Angeli Loth ad egreſſum Sodoma coëgerunt.

Gen. 19. v. 16.

15 Ingenioſa eſt illa S. Hieronymi ponderatio, qua ſe ad pernitiem, & damnum quod hoc vitium præ cunctis aliis homini conciliat, reflectens, dicit: *Cætera peccata poſt factum pœnitudinem habent, & licèt inviteant, tamen mordet conſcientia: voluptas ſola, & libido, etiam in ipſo tempore pœnitendi, præteritos ſtimulos patitur, titillationem carnis, & incentiva peccandi, ut per hæc quæ corrigi cupimus cogitando, rurſus ſit materia delinquendi*. Unde David lamentabatur dicens: *Peccatum meum contra me eſt ſemper*. Eas namque voluptates quas ante triginta annos habitas memoria recolit, vis imaginativa vehemens animo repræſentat veluti præſentes, in iiſque appetitus ſenſitivus mirè complacet. Cui accedit, quòd Dæmon obſcœna phantaſmata ſubminiſtrare nitatur, adeò ut vel ipſe ſanctus David magnam in ſe expertus fuerit eadem abigendi, & fugandi difficultatem, unde dicebat: *Lavabo per ſingulas noctes lectum meum, lachrymis meis ſtratum meum rigabo*. Alia autem peccata, non cum tanta vehementia memoriæ, cordi, affectui, & amori noſtro adhæreſcunt.

S. Hier. l. 3. Ep. 147. ad Amand. Libidinis vehementia.

Pſ. 50. v. 5.

Pſ. 6. v. 7.

16 Quòd ſi verò nonnunquam contingat, quòd homo carnalis pœnitentiam agere incipiat, illa tamen ut plurimùm inſtabilis eſſe conſpicitur, nec diu duratura. Audite, quanam loquendi phraſi nobis S. Petrus Apoſtolus adulteros deſcribere ſatagat: *Oculos*, inquit, *habentes plenos adulterii, & inceſſabilis delicti, pellicientes animas inſtabiles*: In qua Apoſtoli ſententia ſpecialiter notanda ſunt ultima verba, quibus laſcivos in ſuis adulteriis fixos, ſtabiles, & perſeverantes, in bonis propoſitis autem inſtabiles eſſe dicit, quia magna cum facilitate ad peccata ſemel deteſtata, redeunt; ſicut enim *cum immundus ſpiritus exierit ab homine, &c.* nullam immundus hic ſpiritus invenit requiem, donec revertatur, unde digreſſus fuerat; ita quoque multis accidit, qui tametſi peccatum iſtud nonnunquam confeſſi fuerint, à voluptatum præteritarum memoria de novo ſtimulati non requieſcunt, donec in infamem domum denuò ingrediantur, quam antea propter pœnitentiam dimiſerant.

Hominem facit inſtabilem.

2. Petr. 2. v. 14.

Luc. 11. v. 24.

17 Quando Salvator noſter adulteram illam, quam Pharisæi ab eo condemnari deſiderabant, coram ſe poſitam vidit: *Se inclinans, ſcribebat in terra*. Quidnam verò Dominus noſter ſcripſerit, Evangeliſta non exprimit. Porrò Deum olim ſupradictam, Non adulterandi legem digito ſuo in monte Sinai ſcripſiſſe, ex fide jam novimus quidem, ſed in tabulis lapideis ſcriptura iſta efformata fuit; nunc igitur iterata vice Characteres pulveri impreſſit, qui merum eſt venti ludibrium. Hugo Cardinalis inquit: *Dicunt alii, quod ſecundò ſcripſit pœnitentiam mulieris*: at verò dicite ſodes, quamobrem Chriſtus ſcripturam hanc ſuam pulveri impreſſit: ad inſinuandum nimirum quàm ſit labilis, inconſtans, & inſtabilis pœnitentia, quæ fit ab hominibus carnalibus.

Libidinoſorum inconſtantiam Chriſtus monſtravit in terra ſcribens.

Jo. 8. v. 8.

Hug. Car. ib.

18 *Radix tua, & generatio tua de terra Chanaam*, inquit Ezechiel. Ubi Hugo Cardinalis ait: *Chanaam interpretatur commutatus, vel commutatio, & ſignificat inſtabiles*; radix autem quæ facit homines eſſe de terra Chanaam eſt luxuria, quæ facit hominem inſtabilem; De iſtis inſtabilibus dicitur Proverb. 31. *Syndonem fecit & vendidit, & cingulum tradidit Chananæo, id eſt, mortificationem carnis, & continentiam verbo, & exemplo exhibuit homini inſtabili, & luxurioſo*.

Ezec. 16. v. 3.

Prov. 31. v. 24.

19 In lib. 3. Reg. cap. 21. legitur, quòd ſacrilegus ille Achab pœnitens *ſcidit veſtimenta ſua, operuit cilicio carnem ſuam, jejunavit, & dormivit in ſacco, & ambulavit demiſſo capite*; imò Deus ipſe tunc Eliæ dixit: *Nonne vidiſti coram me humiliatum Achab?* Et tamen in Capite ſequenti, Achabum unicum duntaxat in aula ſuâ Dei prophetam, eumque ipſi Achab exoſum, & ab eo perſecutionibus infeſtatum habuiſſe legimus; unde ad Joſaphat Regem ait: *Remanſit vir unus, per quem poſſumus interrogare Dominum, ſed ego odi eum*; Eratque hic Michæas Propheta. At verò inquies fortaſſe, undenam hæc orta fuit mutatio? qua ratione adeò ſubitò tergum Deo obvertere potuit? Veruntamen facilis, & prompta eſt ad hoc quæſitum reſponſio, ſi conſideretis, Achabum proximam ſibi habuiſſe Jezabelem, laſcivam illam mulierem, hæc enim eſt quæ ſuis ipſum verborum lenociniis, & illecebris totaliter pervertit.

3. Reg. 21. v. 27.

v. 29.

3. Reg. 22. v. 8.

20 Sanctus Dominicus, ut in ejus vita legitur, famoſam

Hiſtoria.

Digitized by Google

moſam quamdam convertit meretricem, in urbe Florentina, *Benedictam* nomine, quæ poſtquàm à viro Dei ſanctu ad pœnitentiam perducta eſſet, ab eodem ſuppliciter petiit, ut ſuas pro ſalute animæ ipſius ad Deum, ejuſque ſanctiſſimam matrem preces effunderet, ab iiſque id ei concedi peteret, quod ei futurum eſſe expedientium noſſent. Fuſas autem pro ipſa ad Deum oratione, multi in ejus corpus ſubitò ingreſſi ſunt Dæmones, qui acerbiſſimis eam doloribus cruciarunt, adeò que de illa dici potuit, quod de Magdalena; *De qua ſeptem Dæmonia ejecerat.* At verò cur hi ſpiritus corpus illius ingreſſi fuere? nimirum eamdem ob cauſam, ob quam Sanct. Paulus de fornicario illo ait: *Judicavi tradere eum Satanæ, in interitum carnis*, ob majus illius bonum, & efficacem illius emendationem, *ut ſpiritus ſalvus fiat in die Domini noſtri.* Interea verò S. Dominicus in Hiſpaniam abiit, indeque poſt annum Florentiam reverſus, cum ingentes quos tempore abſentis S. Dominici perpeſſa fuerat, dolores intellexiſſet, compaſſione erga ipſam commotus, impoſita ei Roſarii quotidie per quadringenta quinquaginta Ave Maria recitandi obligatione, per Crucis ſignum ei impreſſum, eam confeſtim à quadringentis quinquaginta ſpiritibus immundis liberavit; quàm quidem obligationem ipſa aliquanto tempore adimplevit, paulò poſt tamen in vitam ſuam priſtinam denuò turpiter relapſa fuit. Qua de re ſanctus Patriarcha hic Romæ conſtitutus, certior factus, Florentiam repetiit, poſtque ferventiſſimas ad Deum fuſas orationes, vitæ ejus efficacem emendationem, & veram reſipiſcentiam ei obtinuit; verumtamen à Dæmonibus denuò obſeſſa permanſit, ita tamen ut per ſancti hujus viri Dei viſiones, revelationes, & interceſſiones, nec non ſpeciale Beatiſſimæ Virginis patrocinium, peccatorum ei remiſſionem impetrarit. Verumtamen rara admodum ſunt ejuſcemodi exempla.

Marc. 16. v. 9.
1. Cor. 5. v. 5.

DISCURSUS XXI.

ARGUMENTUM.

Incauta cum mulieribus converſatio mortifera eſt, & multorum malorum cauſa: eſtque ſpeciale Dæmonis inſtrumentum: ubi etiam quantum hic ſexus facere, & obtinere prævaleat, oſtenditur.

Mulier præparata ad capiendas animas. Prov. 7. v. 10.

1 S. Antonius de Padua in ſermone quodam hujus textus Proverbiorum mentionem faciens, per mulierem hanc illaqueandis animabus intentam, luxuriam in genere intelligit: *Mulier, id eſt ſenſualitas, pretioſam animam viri rapit.* S. Nilus mulierem cum ſerpente comparat, ſicut enim hic, cùm poteſt, veneno ſuo nos inficit, ita quoque hic ſexus, cum occaſionem habet, mortis venenum nobis inſtillat: *Par eſt ſerpentis, & libidinis indulgentia, nam ut occaſionem invenerint, mortem ſtatim afferunt.* S. Auguſtinus laſcivum hominem generoſo cuidam athletæ aſſimilat, qui poſt illatam inimicis ſuis capitalem ſtragem, & internecionem, poſteà captivæ mulieris amoribus inescatus, ſemetipſum mortis condemnat: *Et illud quale eſt, quod aliquoties vir fortiſſimus procedens ad prælium, fortè non minùs decem inimicos occiderit, & ex ipſa victoria aliquam puellam de præda accipiens, dum cum illa per adulterium fungitur, anima ſua peccati gladio interficitur. Et videte quantum malum ſit, ut aliquis crudelior exiſtat in ſe, ſuam animam occidendo per luxuriam, magis quàm per carnalem victoriam adverſariorum corpora trucidando.*

S. Ant. de Pad. Dom. 2. poſt Pent. 4. Quadr.
S. Nilus de octo vitioſ. cogit. Mulieres ſerpentibus ſimiles.
S. Aug. ſer. 243. de temp.

2 Idem quoque ſanctus Doctor eidem vulnerum, & mortis Analogiæ inſiſtens, in alio quodam ſermone eorum deſcribit ſtultitiam, qui ætati ac tempori nimium confidentes, ita ſecum ſtatuunt: volo in hac ætate, & occaſione indulgere libidini, poſteà verò opportunam facere pœnitentiam: *Sed dicet aliquis*, inquit, *Homo juvenis ſum, facio quod me delectat, & poſtea pœnitentiam ago; Hoc eſt dicere: percutio me gladio crudeli; & poſteà ad medicum vado, & neſcit quod in unius horæ puncto vulnus accipitur, & vix longo tempore ad ſanitatem priſtinam revocatur; qui enim adulterans dicit, ſe poſtea pœnitentiam acturum, quare non timet, ne eum ſubitum periculum ſuperveniens rapiat, & pereat illi delectatio, & ſuccedat illi damnatio? Et de infelici libidine credendum eſt illud, quod Propheta dixit: Quomodo confractus eſt malleus univerſæ terræ?*

S. Aug. ſer. 253. de temp. Stultis Libid. longinquio.
Jer. 50. v. 23.

3 In Amos Propheta æternæ mortis ſententia carnalibus hominibus decernitur: *Qui ſeparati eſtis in diem malum, qui dormitis in lectis eburneis.* Ubi S. Hieronymus ait: *Qui deliciis, & luxuria vacant, dormiunt in lectis eburneis, hoc eſt mortui animalis, & immundis adhærent oſſibus, & quia pulchra videntur vitia, & præſenti nitore delectant, ibi requieſcunt.*

Amos 6. v. 3.
S. Hieron.

4 S. Joannes Damaſcenus de converſatione cum mulieribus dicit, quòd ſit *Mortifera converſatio, atque confabulatio.* S. Fulgentius decollationem Baptiſtæ ab Herode imperatam deteſtans, ita ſcribit: *Producitur laſciva carnifex fœmina, quæ Prophetam non gladio, ſed ſaltatione proſternat. Molli puella greſſu procedit in medium, homicidium petitura, & adultero placitura.*

S. Jo. Damaſ. l. Parall. cap. 76.
S. Fulg. ſer. in Decoll. S. Joan. Bapt.

5 Rabanus Maurus, de S. Petro in nocte Paſſionis Chriſti in atrio Caiphæ commorante diſcurrens, quærit; Numquid innumeroſa illa ſummi ſacerdotis aula viri deerant, qui S. Petrum Redemptoris diſcipulum, & ſequacem eſſe agnoſcerent, ut proindè ad hunc effectum ancilla quædam oſtiaria in medium prodire debuerit; *Acceſſit ad eum una ancilla? Quid ſibi vult, quod prima eum prodit ancilla, cùm viri utique eum magis potuerint cognoſcere?* Et ad propoſitum noſtrum ideò id factum eſſe reſpondet: *Ut iſte ſexus peccaſſe in necem Domini videretur, & iſte ſexus redimeretur per paſſionem Domini.*

Raban. l. 7. in Matth. Cur Petrum ancilla prodit. Matt. 26. v. 69.

6 S. Hieronymus ad Oceanum *de vita Clericorum* ſcribens, eidem quantum mulieres Clericis cavendæ ſit, his verbis oſtendit: *Præcipuè illud reor attentius tibi eſſe providendum, quia prima tentamenta ſunt Clericorum, mulierum frequentes exceſſus; iſte ſexus reprehenſibiles exhibet Clericos. Quid tibi revera cum fœminis, qui ad altare cum Domino fabularis? Te cuncti in publico, te in agro ruſtici, aratores, ac vinitores quotidie graviter lacerabunt, ſi contra diſpoſitum fidei cum fœminis habitare contendis, & quia, ut arbitror, concupiſcis irreprehenſibilis inveniri, teſtimonio bono utere. Numquid in Choro Apoſtolorum fœminæ affuerunt? Prohibe, tecum virgines morari, etiam quæ de genere tuo ſunt.*

S. Hieron. ep. ad Ocean. Clerici vitent mulieres.

7 Periculoſum eſt hujuſce ſexus conſortium: *Mulieris mortifera converſatio*; neque enim illius conſortium periculoſum eſt tantum quoad animam, verùm etiam quòd corpus non caret periculo, ſiquidem quotidiana videmus experientia, quòd à peccatu carnis multæ infirmitates ſuam trahant originem, præterquam quòd major inimicitiarum, rixarum, duellorum, homicidiorum, ſtragum pars ab amoribus derivetur furtivis.

Ob periculoſum conſortium.

8 S. Anaſtaſius Nicenus de muliere ita ſcribit: *Quid eſt mulier? cordis lancea, Sanctorum calumnia, quies ſerpentis, fornax ſuccenſa, os effrænatum, dux tenebrarum, magiſtra delictorum, veſtita vipera, domus tempeſtas, viri naufragium, immitis fera.* Origenes pariter in ejuſdem ſexus deteſtationem ita ſcribit: *Et ecce mulier, caput peccati, arma Diaboli, expulſio Paradiſi, delicti mater, corruptio legis antiquæ.* Sanctus Macarius hæc omnia monachis ſuis, per ſimilitudinem ignis in medio ſtraminis poſiti, demonſtrat, qui illud confeſtim ſuccendendo conſumit: *Ut enim ſi paleis immoretur ignis, excitat flammam, ſic memoria mulieris permanens, ſuccendit concupiſcentiam.*

Mulierum definitio. S. Anaſtaſ. Nic. t. 8. Bibl. vet. Patr. p. c. 61. § omnis. Orig. Hom. 9. in Matth. S. Macar. Ep. ad Monac.

9 Unde inimicus noſter tartareus inter omnes has machinas, nullam habet ad expugnandum quodcumque quantùmvis inexpugnabile fortalitium, fortiorem aut ſecuriorem, quàm ſit mulier. Et ideò S. Bonaventura mulieres *caſtra Dæmonis* appellat, in quibus ſua ab eo vexilla figuntur: *Mulieres ſunt caſtra in quibus Diabolus ponit vexilla; luxurioſus nimis appropinquat ad caſtra, ubi videt arma Diaboli, quia non cavet.* Ad hæc vexillorum irritamenta unuſquiſque ultro citroque accurrit, licèt ſe inde vulnerandum eſſe ſciat, eò quòd inde conſequens mors multum ab unoquoque amatur: *Percutitur, & jaculatur, tantùm tactus eſt pulchritudine vexillorum.* Quemnam Creator noſter finem ſibi propoſitum habuit, quando mulierem produxit? Deus ipſe ad hoc reſpondet, dum ait: *Non eſt bonum, hominem eſſe ſolum,*

Mulieres caſtra ſunt Dæmonis. S. Bonav. in Diæt. ſal. t. 1. cap. 9.

Geneſ. 2. v. 18.

ſolum, faciamus ei adjutorium ſimile ſibi: at verò invidus ſerpens ſtygius inter virum, & mulierem ſe medium poſuit, & amoris ac inordinatæ concupiſcentiæ venenum in ambos diſperſit. Unde Sanctus Cyprianus ait: *Fecit quidem viro Dominus mulierem adjutricem, ſed ſerpentis invidia perſonam aſſumpſit hoſtilem:* mox ſequens valdè efficax ſubnectit argumentum: *Quòd ſi illa,* inquit, *de viro ſuo nata, uſque hodie ipſum cui jungitur, tentat, quanto magis illa, quæ copulatur nulla lege conjuncta? Si illi qui duo ſunt in carne una concreti, tentationibus mutuis invicem pugnant, quid facient hi, qui in una carne nec juncti, nec nati ſunt?*

S. Cypr. de diſciplina Cler.

S. Jo. Damaſ. ibid. Diaboli retia ſunt mulieres.

10 Quærit Sanct. Joannes Damaſcenus: *Quid eſt mulier?* moxque ſibi ipſi reſpondet: *cauſa Diaboli*, quaſi diceret: Mulieres in cauſa ſunt, cur mundus Diaboli aliquam habeat notitiam, & cur Diabolus nos tentare præſumat: *Requies ſerpentis, Diaboli conſolatio:* Quæ ultima verba ſuo non vacant myſterio, vult enim Damaſcenus per illa nobis inſinuare, quòd Dæmon ſpecialem ex hoc ſexu capiat conſolationem; cùm enim omne Dæmonis gaudium in animabus hominum deprædandis, & ſeducendi conſiſtat, mulieres ei, velut retia, & laquei ipſius, opportunè inſerviunt: *Mulier præparata ad capiendas animas:* at verò haud ſecus ac ſi Damaſceno viſum fuiſſet, ſe parum nimis de mulieris malitia elocutum fuiſſe, de eadem muliere ulteriùs dicit, quòd ſit *officina Dæmonum*. Imò Tertullianus mulieri quoad malitiam ſupra Dæmonem primatum attribuere velle videtur, Dæmon enim Adamum ad prævaricandom tentare, aut allicere non præſumpſit, quod tamen mulier efficaciſſimè præſtitit; ac proinde his eam verbis alloquitur: *Tu es Diaboli janua, tu es divinæ legis prima deſertrix, tu es quæ eum ſuaſiſti, quem Diabolus aggredi non valuit,*

Prov. 7. v. 10.

Officina. Tertull. de Hab. mul. c. 21.

Audaciores Dæmone.

S. Jo. Damaſ. in Hiſt. Joſaphat cap. 30. Hiſtoria proponi.

11 S. Joannes Damaſcenus in hiſtoria S. Joſaphat Regis refert, quòd cùm pater ejus omnia media ad filium ſuum à ſancta, & orthodoxa fide avertendum in vanum adhibuiſſet, tandem Teudæ præcepetit, ut ad conſequendum in Joſaphat filio ſuo deſideratum intentum, illecebroſas magno ſtudio quæreret mulieres ſpecioſiſſimis vultibus, moribuſque elegantiſſimis ornatas, filiumque in medium illarum collocaret, futurum fore ſibi promittens, ut per illarum converſationem, & blanditias juvenis animus facilè occuparetur. Et quidem ad faciendam huic conſilio majorem fidem, regius Pater ſequentem de Rege quodam recenſuit hiſtoriam; Cùm enim Rex ille multis votis, & ſuſpitiis deſideratum nactus eſſet filium, Medicique ea unanimi ſententia eidem prædixiſſent, filium hunc infallibiliter excæcandum fore, ſi intra duodecim annorum decurium, ſolem vel ignem conſpecturus eſſet, in ſpecu quadam ſubterranea conclave nitidum fabricari fecit, in eoque filium ſuum unà cum nutricibus incluſit, effecitque, ut toto illo annorum ſpatio ab omni eſſet lucis acceſſu benè cuſtoditus. Completis autem duodecim annis, ipſum foras in apertam lucem prodire juſſit, & quia in tota vita ſua nihil unquam ex omnibus rebus mundi hujus viderat, in vaſtam quamdam aulam ipſum introduci, *eique omnia juxta ſuum quodque genus exhiberi, ac demonſtrari jubet, viros nimirum in uno loco, in alio fœminas, aliunde aurum, alia ex parte argentum, uniones, & lapides exquiſiti pretii, veſtes opulentas & elegantes, currus inſigni pulchritudine cum regiis equis aureo fræno inſtructis, auleiſque purpureis, ac ſeſſoribus armatis; boum item armenta, & pecudum greges, atque ut ſummatim dicam, omnia certo ordine puero demonſtrabat. Percontante autem eo, quonam ſingula res nomine appellarentur, Regis ſatellites ac ſtipatores uniuſcujuſque rei nomen exponebant. Cùm autem mulierum nomen ſcire cuperet, ut Regis armiger, lepidè ac feſtive Dæmones eas appellari, dixit, à quibus hominum mentes in errorem traherentur; Pueri autem pectus earum amore, atque cupiditate vehementius, quam ullius alius rei deſiderio illectus, ac delinitus eſt. Cùm igitur omnibus rebus peragratis, ad Regem eum adduxiſſent, ac Rex ex ipſo, quidnam, ex omnibus rebus, quas vidiſſet, ipſi magis arrideret, quæſiviſſet; Quid, inquit, aliud, quàm Dæmones illi, qui homines in fraudem inducunt? Neque enim ullius rei ex his omnibus quas hodierno die vidi, perinde atque eorum amore animus meus incenſus eſt. Atque hunc pueri ſermonem Rex ille admiratus eſt, quamque violenta atque tyrannica res fœmina eſſet, huic judicavit.* Qua hiſtoria completè enarrata, Teuda Regi patri Joſaphat, dixit: *Quocirca tu quoque, non ulla alia ratione quàm iſta, te filium tuum in poteſtatem redacturum putes;* Quare conſilium iſtud executus eſt, parumque abfuit, quin ſanctus juvenis mulieribus iſtis in prædam infeliciter ceſſiſſet, niſi Deus illi cœlitùs potens valdèque admirandum ſubmiſiſſet ſubſidium.

S. Bon. ibid. Mulier eſt gladius Diaboli.

S. Lauren. Juſtin. de triumph. Chriſt. agone c. 8. Quo multi corruerunt.

12 *Mulier compta, & pulchra,* inquit Sanctus Bonaventura, *cum ſuis ornamentis eſt gladius Diaboli benè ſcindens, & benè limatus, luxurioſus eſt tantum infatuatus, & attentus circa pulchritudinem iſtius gladii, quod non curat fugere ictum inimici ſui.* B. Laurentius Juſtinianus de Sancto Petro Divinum magiſtrum ſuum negante, ita ſcribit: *Nam ſenſualitas rationi, & caro ſpiritui dominata eſt, propterea negavit eum coram omnibus dicens; Mulier, non ſum: quo dicto exiit foras ante atrium, & ſubitò gallus cantavit; Et mulier quæ malè ſuadendo Adam de Paradiſo expulit, Apoſtolorum Principem tentando de atrio ejecit. Sexus hic muliebris ſemper ſuſpectus eſt, illo frequentiſſimè abutitur Diabolus. Quantos robuſtiſſimos talis fœmineis proſtravit viros? quot ab initio ſæculi damnavit fraudibus mulierum? Non armatos advocavit milites, ut debellaret Apoſtolum: Unius muliercula lingua, Chriſtianæ militiæ devicit ducem. Quid de membris inferioribus ſperare poterat Belial, quando Eccleſiæ principem ſic leviter ſuperavit?* Quòd ſi igitur mulier lingua ſua tantum facere prævalet in rebus indifferentibus, quantò plus facere poterit, quando ad impudicitiam provocativa eſt non ſolùm verbis, ſed etiam factorum blanditiis, & illecebris?

Propter mulieres diluvium Deus miſit intrinſecè dolens. Gen. 6. v. 6.

13 Conſiderabilia ſunt verba illa, quibus Moyſes Deum introducit, ob ruinas orbi condito per ſexum muliebrem illatas, lamentantem, dum enim Divina ejus juſtitia vindictæ fulminibus obarmata, univerſale quoddam diluvium toti humano generi immittere decreviſſet, dicit Sacer textus: *Tactus dolore cordis intrinſecus;* Sed numquid ſuffeciſſet dicere *dolore cordis*, ut proindè addat, *intrinſecus?* Pagninus legit: *Doluit in corde ſuo;* Lipomanus vertit: *contriſtatus eſt in corde ſuo;* In Hebræo dictio quædam eſt, idem ſignificans, quòd *contriſtari, anguſtiari, angi:* Et hoc quidem de Deo illo dicitur, qui vocatur: *Deus totius conſolationis;* de illo, inquam, qui eſt, & in quo conſiſtit unicum Beatitudinis noſtræ gaudium: *Intra in gaudium Domini tui.*

2. Cor. 1. v. 3. Matt. 25. v. 21.

Ira, Odium, & laſcivia graviora ſunt peccata.

14 Sancta mater Eccleſia in Litaniis, poſtquam primò à Deo ab omni peccato, & offenſa Dei in genere ſe liberari poſtulavit dicendo: *Ab omni malo, ab omni peccato libera nos Domine*, tandem à duobus præcipuè peccatis in ſpecie liberari poſcit, utpotè quæ majorem in humano corde tyrannidem exercent, Deoque, de quo ſcribitur: *Deus charitas eſt*, ſummè abominabilia exiſtunt, videlicet à peccato odii, & à peccato amoris inordinati: *Ab ira, & odio, & omni mala voluntate;* & poſtea immediatè ſubjungit: *A ſpiritu fornicationis libera nos Domine.*

1. Joan. 4. v. 8.

Contra luxuriam dupliciter pugnandum.

15 In prælio illo, quod Hebræorum populum, & Amalec interceſſit, præterquamquòd milites Hebræi ſtrictis in hoſtem enſibus irruentes, eum pro viribus delere contenderent, Moyſes inſuper ſuas ad Cœlum manus protendiſſe legitur, cùm tamen in aliis præliis nuſquam arma ſpiritualia ſimul cum temporalibus adhibita fuiſſe conſtet; quònam igitur ſpectat hæc illius prælii ab aliis alibi habitis conflictibus hìc relucens differentia? Cur ſpecialiter pugnantibus contra Amalech opus eſt armis non minùs ſpiritualibus, quàm temporalibus? S. Gregorius id optimè explicat dicens: *Quid eſt autem, quod contra alios ſolis armis pugnabat Moyſes, contra Amalec verò non ſolis armis, ſed etiam virtute orationis? Profectò magnum certamen fornicationis oſtenditur, quod tanta virtute, tanta difficultate ſuperatur. Arma igitur exercitus, oratio intenſiſſima neceſſaria eſt; arma quidem neceſſaria ſunt, quia qui contra fornicationem pugnare volunt, vincere nequeunt, ſi non ceteris virtutibus muniuntur;* Quia ut benè D. Chryſoſtomus ponderat, caro implacabile, continuum, & ſine intermiſſione, quavis hora, imò quovis momento, nobis bellum movet: *Virgo quocumque*

S. Greg. l. 6. c. 2. in 1 Reg. c. 15.

D. Chryſ. H. 9. de Pœnit.

abjorit, inimicum portat ad bellum, neque veſperi permittit reſpirare, non nocte, non diluculo, non meridie, ſed bellatur ſemper.

S. Hieron. Eccl. 7. v. 17. Bona mulier Phœnice rarior.

16 S. Hieronymus ſuper illa verba Eccleſiaſtis: *Inveni amariorem morte mulierem*, ita de hoc fœmineo ſexu ſcribit: *Sed & hoc ait: Requiſivit anima mea, an recta mulier inveniatur, & cum vix paucos de viris bonis invenerim, (ita de mille unum potuerim invenire) mulierem bonam omnino invenire non potui, omnes enim me ad luxuriam, & non ad virtutem deduxerunt, & quia appoſitum eſt cor hominum diligenter ad malitiam ab adoleſcentia ſua, & pene omnes offenderunt Deum, in hac ruina generis humani facilior ad caſum eſt mulier.*

Mulieres ſuis blanditiis omnia obtinent.

17 Enimverò ſi quis eam, quam ſexus fœmineus in cor humanum, & virile exercet tyrannidem, exactiùs ponderare voluerit, illam Exodi cap. 30. conſideret hiſtoriam. Cùm enim Deus populum Hebræum ad diſcedendum ex Ægypto paratum, argento, & auro, aliaque ſuppellectile Ægyptiorum pretioſiſſima locupletare decreviſſet, dixit eis: *Cum egrediemini, non exibitis vacui, ſed poſtulabit mulier a vicina ſua, & ab hoſpita ſua, vaſa argentea & aurea, & veſtes, ponetiſque ea ſuper filios, & ſuper filias veſtras, & ſpoliabitis Ægyptum;*

Exod. 3. v. 21. & 22.

Id quod protinus, ut in cap. 11. legitur, executioni demandatum fuit; Sed quæro hìc, qua ratione poſſibile fuerit, quòd Ægyptii ad exuendum ſe divitiis pretioſiſſimis, adeò faciles fuerint, ut eaſdem quoque populo in ſervitutem ipſorum redacto, iiſque quàm maximè inviſo, variiſque hactenus perſecutionibus ab iiſdem, & moleſtiis divexato, extradere non dubitarint, maximè quando communis de iis fama, nedum ſuſpicio, circumvolitabat, eos in procinctu eſſe ut abirent, numquam denuo in Ægyptum reverſuri? Reſponſio in promptu eſt, & facilis, nimirum quia pretioſa quæque Ægyptiorum à mulieribus poſtulata fuere, quarum ſexus potens admodum eſt, ut obtinere, & extorquere poſſit, quicquid eidem placuerit: *Poſtulabit mulier; Quod per mulieres perfectum eſt*, inquit S. Cyrillus Alexandrinus, *ſuſurrationi enim is ſexus eſt, & loquacitati aptiſſimus, & ad ſtruendas fraudes fallaciſſimus.*

S. Cyrill. Alex. l. 2. de adorat.

S. Iſid. Peluſ. l. 2. Ep. 62. Omnes mulieres timendæ.

18 S. Iſidorus Peluſiota in Epiſtola ad Paulum presbyterum ſupra dicit: *Lectione didici, Regem quemdam cum Epheſiam ſacerdotem, cujus incredibilis quædam ac ſingularis pulchritudo erat, conſpexiſſet, ſtatim ex Epheſina urbe digreſſum eſſe, illud videlicet metuentem, ne præter voluntatem nefarii aliquid admittere cogeretur; atque ita Perſarum Regem Cyrum, Pantheam, quæ admiranda quadam, & incomparabili formæ elegantia eſſe ferebatur, ne videre quidem ſuſtinuiſſe:* Imò timenda nobis mulier eſt, non ſolum quando ſpecioſa eſt, verùm etiam quando deformis eſt, omniſque pulchritudinis expers, nam ut Sanct. Cyprianus, vel quiſquis illius libri author eſt, ait: *Cupidini nulla deformitas, nulla deſpectio faſtidita, vel vilis exiſtit, ſed Diabolus pingens ſpecioſum efficit, quicquid fœdum, & horridum fuerit.*

S. Cypr. de Sing. Cler.

DISCURSUS XXII.

ARGUMENTUM.

Quàm debilior hìc ſexus illecebroſus, & periculoſus ſit, oſtenditur, ſiquidem in ipſius conſortio etiam viri conſtantiſſimi periclitantur.

THEMA.

Numquid poteſt homo abſcondere ignem in ſinu ſuo, ut veſtimenta illius non ardeant? aut ambulare ſuper prunas, ut non comburantur plantæ ejus? ſic qui ingreditur ad mulierem, Proverb. 6. v. 27. & 28.

Ex mulieris conſortio animæ periculum.

1 ENimverò quantum ex lubrico cum muliere habito conſortio, tum animæ, tum corpori periculum immineat, Sapiens Rex Salomon aptiori ſimilitudine indicare non poterat, quàm ea quæ ab igne deſumitur: *Numquid poteſt homo, &c.* ubi S. Ambroſius ita ſcribit: *In ſtipulam ignis oſiliens inhæret, ac permanet, donec omne quod corripuit, abſumat: ita vel exigua ſcintilla peccati, ſi quo vitiorum ſomite fuerit excitata, incendium grande excitat.* Porrò peccatum carnis, prout in Diſcurſu 3. probavimus, ſimilitudinem eſt elemento ignis, ideòque in quocumque peccatum iſtud, imò vel unica tantùm mali hujus ignis ſcintilla excitata fuerit, ad ingens non ſolùm in anima, ſed etiam in corpore excitandum concupiſcentiæ incendium, ſufficit.

S. Ambr. in pſ. 1.

Hug. Car. ib. Igni comparatur.

2 Hugo Cardinalis per veſtes quæ flammam concipiunt, corporis noſtri membra intelligenda eſſe dicit: *Veſtimenta, id eſt, corpus quod eſt veſtis animæ*: ſicut igitur naturaliter impoſſibile eſt, quòd ignis in veſtimenta incidens, eadem non accendat, & comburat, eodem quoque modo corpus noſtrum, ipſamet experientia teſte, adeò eſt ad hunc appetitum concupiſcibilem, & ſenſualem proclive, ut difficillimum ſit efficere, ut illud in præſentia objecti amati, & concupiti, non ardeat: quòd ſi verò in certo aliquo caſu ſecus fiat, inquit Dionyſius Carthuſianus, miraculum eſt Hiſtoriis meritò inſerendum.

Dion. Cart.

Facile hominem accendit libido.

3 Igni marmora, ferrum, Chalybs, & metalla quævis duriſſima faciliimè cedunt: ſic quoque huic vitio etiam illi perſæpè victas manus præbent, qui aliis temporibus in Dei amore, & divinæ legis obſervantia tenaciſſimi, & conſtantiſſimi fuiſſe noſcuntur. Geneſ. cap. 19. Sodoma ab ingenti ignis & ſulphuris incendio conflagraſſe legitur, poſtquam priùs à pejore quodam, & voraciori igne ſuccenſa fuiſſet, de quo Salvianus ita ſcribit: *flagitioſiſſimus ille populus Sodomæ illum ignem accenderat, quo peribat;* Neque ulla ratione mihi admirationem mereri videtur, quòd Loth incendium iſtud evaſerit, hujus enim rei cauſa iidem Angeli ad illum deſcenderant, cum expreſſo juſſu Divino, ne Sodomam accenderent, donec ille priùs inde migraſſet; unde unus Angelorum illorum qui illum per manum ducebat, ait: *Non potero facere quidquam, donec ingrediaris illuc:* hoc potiùs ſummoperè mirandum venit, quomodò Loth tot annis ab igne concupiſcentiæ illæſus manere potuerit; cùm Pſalmiſta dicat: *Cum perverſo perverteris*: & Sapiens: *Numquid poteſt homo abſcondere, &c.* Facilis tamen, & prompta ad hoc erit reſponſio, ſi reflectere velimus ad cautelam, ad ſequeſtrationem, curam, & circumſpectionem, quacum in loco iſto demorabatur; Etenim ubinam illum Angelos inveniſſe putas, cum Sodomam venerunt? *Venerunt duo Angeli*, inquit ſacer textus, *Sodomam veſpere, & ſedente Loth in foribus civitatis, qui cùm vidiſſet eos, ſurrexit, & ivit obviam eis;* procul à pice ſe elongarat, ne contaminaretur ab eo: *ſedente in foribus civitatis.* Manifeſtum quoque illibatæ continentiæ ejus indicium fuit, quòd Angeli caſtitatem ſummè zelantes, amici ejus fuerint, ſuamque in ejus domo præ cunctis aliis hoſpitium accipere voluerint. *Eſſe in urbe nolebat*, dicitur in Catena Græca, ideòque quamdiu ab horum carnalium hominum conſortio procul aberat, procul quoque ab eo periculum uſtionis erat, at verò ut ad domus ſuæ domeſticum ignem propinquiùs acceſſit, mox ab eodem faſcinatus (nam ut Eccleſiaſticus ait: *Vinum, & mulieres apoſtatare faciunt*) cum propriis filiabus ſuis inceſtum commiſit. Et quidem licèt filias haſce in Sodoma ne vel minimo ignis illius fumo obfuſcatas fuiſſe, multò minùs illo Sodomæ luculento incendio exarſiſſe ſciamus, nihilominus poſtquam matre mortua ſolæ cum ſolo patre demoratæ fuere, turpiter prævaricari non dubitarunt. Imò inceſtui temerariam quamdam junxerunt jactantiam; id quod ſcriptor quidam ſuper illa verba Iſajæ cap. 3. *Peccatum ſuum quaſi Sodoma prædicaverunt*, optimè notat dicens: *Hauſit procul dubio major filia a Sodomitanis moribus pluſculum, ut quibus perquàm familiare erat ſcelus adeo non obtegere, ut etiam jactantius prædicarent.* Tametſi enim nonnunquam contingat, quòd quis cum libidinoſis converſando, ad tempus aliquod continenter vivat, illa tamen mala viſu exempla imbibuntur, malumque illud ſemen adeò tenaciter imprimitur, ut poſtea ſuo tempore progerminare in malorum operum fructus conſpiciatur.

Geneſ. 19. v. 22.

Pſ. 17. v. 27.

Geneſ. 19. v. 1.

Euſeb. in Cat.

Eccleſ. 19. v. 2.

Homer. in c. 3 Iſa. v. 9.

Propè mulierem nemo ſecurus.

4 Quiſnam adeò futuris eſſet temerarius, qui ſibi, ſe propè viperam quamdam illæſum dormire poſſe, promittere auderet; Hac ſimilitudine S. Hieronymus de utiliſſima hac materia diſſerens utitur, dum *De vitando ſuſpecto contubernio* ait: *Cur in ea verſaris domo, in qua neceſſe habes aut perire, aut vincere? quis juxta viperam*

S. Hier. l. 4. ep. 47.

Digitized by Google

peram ſecurus dormit? quæ etſi non percutiat, certè ſollicitat. P. Bollandus de ſancto quodam Eremita cui Sorus nomen erat, refert, quòd certa quædam mulier quæ ante cellæ ipſius oſtiolum ſcopare ſolebat, frequentem ab eo Eleemoſynam accipere conſueverit, quam tamen ipſe nunquam conſpexerat, aut minimo verbo allocutus fuerat? verumtamen quia verebatur, ne fortè Cellam ingrediens, aut ex eadem egrediens eidem obviaret, ejuſque videndæ occaſionem acciperet, seriò illi, ne deinceps ad cellæ ſuæ oſtium appropinquare præſumeret, præcepit. Quo audito mulier, ademptam ſibi conſuetam Eleemoſynam eſſe videns, exaſperata obedire noluit, ſed importuno ante cellam Eremitæ ex citato frequenti ſtrepitu conſuetum ab eo exegit Eleemoſynæ ſtipendium; Sanctus verò Dei ſervus ingenti cum zelo omne fæminei ſexus periculum à ſe abigere, & arcere, illiuſque mulieris petulantiam corrigere, & caſtigare volens, ſputum è ſancto ore egerens, oculo mulieris injecit: Quam Eremitæ generoſam actionem Deus approbare volens, effecit ut *ſtatim divino nutu cæca effecta ſit, domumque regreſſa cunctos ſuæ domus municipes ex una parte capitis, qua & ipſa erat, reperit cæcos, & ut fertur tam beſtiæ quàm volucres in illa domo manentes, hujuſmodi cautione uſque in hodiernum diem mulctata ſunt.*

Bolland. in vita S. Sori Eremitæ. Febr. c. 4. n. 17. Hiſtoria.

5 S. Apoſtolus ad Corinthios ait: *Habemus theſaurum iſtum in vaſis fictilibus;* at verò quiſnam eſt ille theſaurus, qui in fragili iſto, & fictili vaſe recluditur? Is certè alius eſſe nequit, quàm continentia, quæ in corpore iſto, ſeu fragili carnis noſtræ luto, & cetera, illæſa conſervatur, de quo theſauro Eccleſiaſticus teſtatur dicens: *Omnis autem ponderatio non eſt digna continentis animæ.* Quodnam verò nobis ad hunc theſaurum cuſtodiendum adhiberi debet remedium? S. Gregorius inquit: *Maligni ſpiritus iter noſtrum quaſi quidam latrunculi obſident; Deprædari ergo deſiderat, qui theſaurum publicè portat in via:* ac proindè opus eſt, ut cautè, & circumſpectè procedamus. Quot enim ſunt qui ut carnem ſuam vincant, motuſque ſenſuales reprimant, ſeque à ſpiritus fornicationis ſuggeſtionibus eximant, cilicio ſe veſtiunt, diſciplinis ad ſanguinem uſque ſe cruentant, ab omni ſe humano commercio ſequeſtrant, corpus per jejunia, & abſtinentias macerant, & tamen intentum à ſe finem non niſi ſumma cum difficultate, imò ne vel ſic quidem aſſequuntur? qua igitur fronte is qui quotidie aſſiſtit conviviis, ludis, choreis, aliiſque ſimilibus ſe recreat oblectationibus, promittere ſibi audebit, quod inter hæc omnia caſtus manſurus ſit, & continens?

2 Cor. 4. v. 7. Continentia theſaurus eſt in vaſe fictili.

Eccleſ. 6. v. 15. Eccleſ. 26. v. 20. S. Greg. Hom. 11. in Evang. Locus Convivii periclitatus.

6 D. Chryſoſtomus proindè ait: *Admiranda virtutis affectus eſt his; qui lapidibus cohabitant, non hominibus, & tu quidem fortè non credis ob magnam tuam continentiam; ego autem audivi multos dicentes, quòd etiam multi apud lapides, & ſtatuas aliquid paſſi ſunt. Quòd ſi tantum valuit dura effigies, quantam operabitur inſaniam in effigie pulchra tenerum corpus?*

D. Chryſ. in cont. Concub. Si ſtatuæ alliciant quomodo non ipſum corpus.

7 In prato ſpirituali ſententioſum quoddam legimus ſenioris cujuſdam Anachoretæ dictum, quo diſcipulos ſuos hunc in modum alloquitur: *Filioli, ſal ex aqua eſt, & ſi appropinquaverit aqua, continuò ſolvitur & deficit, ita vir ex muliere eſt, unde ſi familiari nimis converſatione ſe miſcuerint, facilè in alterius laqueos trahuntur.* Metaphraſtes in vita S. Onuphrii, & Paphnutii de Timotheo quodam refert, quòd dum in quodam Thebaidis monaſterio habitaret, ibidemque ad habendum in oratione arctiorem cum Deo unionem, auſteriſſimam, & ſolitariam duceret vitam, inter cætera corporis exercitia effigiebus formandis dederit operam, ut ex conflata inde pecunia eleemoſynam erogare poſſet; quem ut tortuoſus coluber deciperet, hunc adinvenit ei inſidiandi modum, quem ipſemet Monachus his verbis refert: *Cum ſubjiſſet mentem cujuſdam Monachæ memoria, quæ apud me fuerat, jubens parvum aliquod opus, effeci, ut ea ad me rediret, quo factum eſt, ut liberè inter nos locuti ſimus, ſimul quoque habitaverimus, & poſtremo, quod graviſſimum eſt, iniquitatem peperimus, & ſex menſes in peccato manſerimus.*

Prat. ſpirit. c. 219.

Metaphr. in vita S. Onuphrii. Hiſtoria.

8 Poſtquam S. Anna Samuelis mater hunc à Deo filium obtinuit, cumque tabernaculi cultui dedicavit, puer ille nuſquam pedem ſuum matris domi intuliſſe legitur; at verò, inquit S. Hieronymus, ſcitiſne cauſam cur ſanctus hic Propheta adeò à frequentanda matris domo abſtinens fuerit? nimirum ex quo hic filius à Deo deſtinatus fuerat, ut Propheta fieret, nolebat ipſa, ut in domo illa is commercium aliquod haberet, in qua ipſa aliam à Deo ſobolem ſuſpicabat: *Anna filium quem Deo voverat, poſtquam obtulit in tabernaculo, numquam amplius recepit, indecens arbitrata, ut futurus Propheta in ejus domo creſceret, quæ adhuc alios habere filios cupiebat.*

Deo oblatus Samuel nunquam domum matris ingreſſus. S. Hier. ad Lætam. Ep. 7.

9 Audite quale B. Laurentius Juſtinianus præſcripſerit cuſtodiendæ pudicitiæ remedium; Dicit enim, ad laſciviam evitandam nullum eſſe medium potentius, quàm *Evitatio opportunitatis peccandi, ſcilicet perſonæ, loci, & temporis; ante ignem namque conſiſtens (etiam ſi frigidus ſit) aliquando diſſolvitur, ſæpè familiaritas implicavit, ſæpè occaſionem peccandi dedit, & quos voluptas non potuit in primordio, aſſiduitas poſtea ſuperavit.*

B. Laur. Juſt. in lig. vit. cap. 5. Remedium.

10 D. Chryſoſtomus, ut nobis hanc muliebris conſortii fugam tantò efficaciùs perſuadeat, mentibuſque noſtris tenaciter imprimat, optima quadam, noſtroque propoſito valdè conſentanea utitur ſimilitudine dum ait: *Nihil adeò contendendum, & curandum eſt, quàm ut juvenes caſti ſint, & pudici, hæc enim maximè perturbatio illi ætati moleſtiam exhibet, & quod in lucernis agimus, hoc & erga liberos obſervemus: Certè ſæpè numero ancillam admonemus, quæ lucernam accendit, ne ſe in eum locum transferat, in quo ſtipula aut fœnum fuerit, aut aliquid ejuſmodi, ne fortè nobis inſciis excidat ſcintilla, quæ materiam illam corripiens totam domum incendat: eamdem quoque ſollicitudinem erga liberos impendamus, ne vultus eorum illuc traducamus, ubi laſcivæ ſunt famulæ, ubi luxurioſæ puellæ, ubi petulantes ancillæ, ſed jubeamus illis ac denuntiemus, ut neque in conſpectum, neque in ſermonis congreſſum cum juvenibus veniat, ne qua inde ſcintilla excidens totam puerili animam incendat, & irreparabilem illi calamitatem importet.*

Mulieres fugere. D. Chryſ. 1. 2. Hom. 1. de Anna.

11 S. Joannes Damaſcenus de ſpiritu fornicationis differens, per adductam infirmi alicujus ſimilitudinem oſtendere nobis nititur, neceſſarium nobis eſſe ad continentiæ cuſtodiam, ut quàm procul fieri poteſt, omnem hujus vitii occaſionem, & incentivum fugiamus; Dicit enim: *Sicut plerumque certa ægritudine laborantibus utile eſt, ut cibi noxii ne oculorum quidem ipſorum obtutibus offerantur, nequod aſpectus occaſione deſiderium eis lethale gignatur; ita plurimum confert ad depellendum hunc ſpecialiter morbum quies ac ſolitudo, ut mens ægra, minimè diverſis figuris occupata, concupiſcentiæ fomitem radicitus poſſit eruere.*

S. Jo. Damaſ. l. 6. c. 2. Allicientem ſaxum non aſpicere.

12 Saluberrimum quoque eſt illud Eccleſiaſtici monitum dicentis: *In medio mulierum noli commorari, de veſtimentis enim procedit tinea, & à muliere iniquitas viri.* Ubi Paulus de Palatio ait: *Ut naturale eſt oriri ex veſte tineam, ita ex fœmina viri concupiſcentiam: tibi nihil tale volenti naſcitur ex fœmina deſiderium.* Unde multi hac in re graviter errant, dum de voluntate ſua nimiam ſibi ſecuritatem promittunt, & præſumunt. Dicunt enim: tametſi in hoc vel illo periculo, in hac vel illa occaſione poſitus eſſem, certus ſum quòd minimè conſenſurus ſim: nec tamen conſiderant, quòd concupiſcentia carnalis naturaliter delectationem, & complacentiam etiam cum violentia quadam ad ſe trahat, quodque impoſſibile, ſit eſcam igni approximantem aliquod non concipere incendium: *Nihil tale volenti, imò repugnanti, &c.* S. Gregorius ſuper illum textum: *Conſumentur velut à tinea,* ita ſcribit: *Tinea de veſte naſcitur, & eamdem veſtem de qua oritur, oriendo corrumpit. Quaſi quædam vero veſtis animæ caro eſt, ſed hæc nimirum veſtis habet tineam ſuam, quia ab ipſa carnalis tentatio oritur, ex qua laceratur, quaſi enim quadam ſua tinea veſtis noſtra conſumitur, cum caro corruptibilis tentationem gignit, & per hanc ad interitum pervenit.*

Eccleſ. 42. v. 12. Paul. de Palat. ibid. Præſumptio aliquorum.

S. Greg. l. 5. mor. c. 28. Job 4. 19.

13 Poſtquam Eccleſiaſticus nos ad fugiendam mulierum converſationem hortatus fuiſſet, immediatè ſubjungit: *Melior eſt iniquitas viri, quàm mulier benefaciens,* id eſt, ut Hugo Cardinalis exponit, *ad cohabitandam, quaſi dicat: Melius eſt habitare cum viro iniquo, quàm cum muliere bona, & pulchra.* Alius quidam interpres hanc illius reddidit rationem: *Melius eſt,* inquit, *verſari cum homine iniquo, quàm cum fœmina blanda; illius enim* ini-

Cohabitatio periculoſa.

Eccl. 42. 14. Hug. Cardin. ibid.

Paul. de Palat. ibid.

iniquitas te ejicit, & avocat à ſe: at hujus blandimenta trahunt, & provocant ad ſe; iniquum virum omnes oderunt, blandam fœminam vix eſt qui non amet.

S.Ber.ſer. 65. in Cant. Non cognoſcere familiarem mulierem miraculum.

14 S.Bern. hanc propoſitionem confirmans, majus miraculum eſſe dicit, cum muliere aliqua familiariter, & ſemper convivere, nec tamen illam unquam carnaliter cognoſcere, quàm ſit mortuum ad vitam revocare: *Cum fœmina ſemper eſſe, & non cognoſcere fœminam, nonne plus eſt, quàm mortuum ſuſcitare?* Unde ſubdit: *Quod minus eſt, non potes, & quod majus eſt, vis credam tibi; quotidie latus tuum ad latus juvenculæ eſt in menſa, lectus tuus ad lectum ejus in camera, oculi tui ad illius oculos in colloquio, manus tuæ ad manus illius in opere, & continens vis putari?*

Ælian. lib. 12. var. c. 41. Mulierum robur.

15 Ælianus Milonem Crotoniatam invictæ fortitudinis fuiſſe refert: *Nemo adverſariorum malum, quod in manu tenebat, erigere potuit, amaſia ejus nullo negotio eximebat.* Samſon quoque robuſtus, & inſuperabilis erat, ſed quamdiu inita Dalilæ manus, & ſinum non quieſcebat.

Gen. 6. 2. Si Angeli eſſent corporei periclitarentur.

16 *Videntes filii Dei filias hominum, quòd eſſent pulchræ, acceperunt ſibi in uxores,* Vatablus legit: *Conſideraverunt:* Aquila vertit: *Filii Deorum filias hominum.* Verſio quædam antiqua à moderno quodam Interprete citata legit: *Videntes Angeli Dei.* Verus autem textus hujus ſenſus eſt, quòd filii Seth, Deum cæteroquin timentes, & vitam in carne humana ducentes angelicam, poſtquam in muliere ex progenie Caini deſcendentes ſuos defixiſſent oculos, cum iiſque familiariter converſati fuiſſent, tametſi ab earum matrimoniis lege prohiberentur, illas tamen amarunt, ſibique in uxores acceperunt. Verumtamen idem Haye authoritatem quamdam

Haye ibid.

citat S. Juſtini M. in priori Apologia pro Chriſtianis, qui de Angelis ex Dei providentia ad mundi gubernationem deſtinatis ita ſcribit: *Victi fœminarum amore ſuſceperunt progeniem*; citat inſuper authoritatem quamdam Clem. Alexand. l. 3. ſtromatum dicentis: *Cùm verò Angeli quoque fuiſſent incontinentes, victi cupiditate huc è cœlo deſcenderunt.* Enimverò tametſi hæ opiniones cum veriori, & ſaniori doctrina minimè conſentiant, eò quòd Angelos incorporeos hujus culpæ incapaces eſſe nemo dubitet; attamen nobis inſinuant quantam delectationes carnales, & illecebroſus ille ſexus tyrannidem in ſe contineat, quando viri ſanctiſſimi, & doctiſſimi in ea fuerunt opinione, quòd etiam Angeli inter libidinis incentiva poſiti, tetro hoc libidinis igne adurendi eſſent, deque continentia periclitarentur.

DISCURSUS XXIII.

ARGUMENTUM.

Quàm periculoſa ſit viri cum mulieribus frequens converſatio, per exemplum Adæ ab Eva ad prævaricandam pomi vetiti legem inducti, oſtenditur.

THEMA.

Tulit de fructu illius, & comedit, deditque viro ſuo qui comedit. Gen. 3. v. 6.

Eva Adamum ſeduxit.

1 Sanctus Apoſtolus, in Epiſtola prima ad Timotheum, dicit: *Adam non eſt ſeductus, mulier autem ſeducta in prævaricatione fuit.* Etenim cum à ſerpente ſe ſeduci permiſit, fallacibus ejus credendo promiſſionibus, ſeque per pomi vetiti manducationem, ſcientiam, & ſimilitudinem divinam ſibi comparaturam eſſe ſperans. Adam verò tale ſibi mendacium perſuaderi non permiſit: *Adam non eſt ſeductus.* At verò cur igitur interdictum altiſſimi tanta cum facilitate prævaricatus fuit, quando ſe indignationem Dei ſe incurſurum, amiſſurum omnes Cœli inæſtimabiles theſauros, atque à Paradiſo terreſtri pariter, & cœleſti exulem ſe futurum eſſe non ignorabat? Celebris eſt illa S. Auguſtini reſponſio, ſcilicet idipſum feciſſe, ut Evam ſuam non contriſtaret. Ecce igitur quàm ſit ſexus iſte ad proſternendas quoque ſolidiſſimas firmamenti columnas omnipotens, & validus: *Dedit viro ſuo, qui comedit.*

S.Bonav. de mod. Confeſſ. c. 14.

Unde S. Bonaventura ex authoritate S.Hieronymi dicit: *Si mulier potuit vincere eum, qui jam erat in Paradiſo, non eſt mirum, ſi eos impediat, qui nondum ad Paradiſum pervenerunt.*

Conſortium periculoſum.

2 Porrò ſupremus ille artifex, poſtquam mulierem ex coſta viri formavit, *in locum coſtæ*, ut ſacer textus inquit, *replevit carnem pro ea;* ſed cur non potiùs locum hunc coſtæ in corpore viri vacuum reliquit? aut verò numquid in locum exceptæ coſtæ aliam ſimilem de novo producere poterat? cur ſitum illum igitur carne tenera, & molli adimplere voluit: *Omnia in figura contingebant.* Voluit igitur Deus, ut per hoc quilibet homo ab ipſis naturæ humanæ primis crepundiis certum eſſe intelligeret, quòd per hujus debilis ſexus conſortium, omnes ad reſiſtendum illecebris ejus vires, omnis vigor, & virtus in homine protinus amittatur.

Unde hominis fragilitas.

3 Pſalmiſta in Pſalm. 138. humanam fragilitatem ad trangreſſiones nimis labilem, & facilem deplorans, ad Adamum protoparentem noſtrum alludit, qui poſt commiſſum peccatum, ſe ab oculis Dei, fruſtraneo licèt conatu, abſcondere contendit, ideòque dicit: *Non eſt*

Pſ. 138. 15.

occultatum os meum à te, quod feciſti in occulto; at verò quodnam in hiſce verbis ad divinam juſtitiam mitigandam continetur motivum? S. Iſidorus Peluſiota in

S. Iſid. Peluſ. l. 1. ep. 390.

Epiſtola quadam ad Dydimum, hæc verba conſiderans ait? *Tranſgreſſionis primi parentis cauſam magnus ille David in Pſalterio canens, atque ad eam condonandam facilem ac placidum Dominum reddens, & inevitabilem Dei cognitionem eſſe ſignificavit, & Adami poſt lapſum candorem animique probitatem declaravit, his verbis utens: Non eſt occultatum os meum à te, quod feciſti in occulto, perindè ac ſi diceret: Non te fugit uxoris meæ lapſus, quam ex oſſe meo, cùm me ſomno gravi oppreſſiſſes, occultè condidiſti?* quaſi Adamum excuſando dicere vellet: Lubricitas mulieris illius, quam lateri meo junxiſti, omnem mihi enervavit vigorem, atque ideò compaſſione dignus ſum: *Imperfectum meum viderunt oculi*

Pſ. 138. 16.

tui. Etenim coſtam ſolidam, & fortem eripuiſti mihi, & in locum ejus carnem mollem, teneram, fragilem, & lubricam collocaſti, & ideò latere te non poteſt imbecillitas, & fragilitas mea. *Tu ſcis figmentum meum.*

Pſ. 102. 14. Gen. 3. 12.

Mulier quam dediſti mihi ſociam, dedit mihi de ligno, & comedi.

Cur Adam non tentatus à ſerpente.

4 Quòd ſi curioſitas inquirat, cur aſtutiſſimus Lucifer non Adamum, ſed Evam tentando aggreſſus fuerit, maximè cùm totius humani generis ruina, non ab hac, ſed ab illo dependeret. Reſpondeo id illum feciſſe, quia ſciebat, quòd Adamum difficillimè ſeducere poſſet, tametſi etiam totius Inferni vires contra ipſum laxaſſet, ſubitò tamen ut mulierem ex ejus coſta formatam, eidem in ſociam à Deo datam fuiſſe vidit, ſecuram ſibi promiſit victoriam, quia vulnus minimè caſſum ei ſe infligere poſſe conſpexit: at verò ſi pari cum curioſitate inquiras, qua ratione fieri potuerit, quòd mulier illa ſe ab horrido quodam animali, quale ſerpens eſt, ſeduci permiſerit? Sciendum tibi eſſe dico, ſerpentem illum ex probatorum expoſitorum ſententia, fœminei ſeu virginalis vultus ſibi aſſumpſiſſe ſpeciem. Etenim Abulenſis dicit: *Quia ſciebat,*

Abulenſis.

virum prudentiorem, & conſtantiorem eſſe, timens ne ejus primus conatus incaſſum eſſet, fœminam primò aggreſſus eſt, citatque Authorem Hiſtoriæ Scholaſticæ, qui aſſerit, *quod ille ſerpens habuit vultum virgineum, ut magis Evæ complaceret:* adeòque hujus aſſerti veritate ſuppoſita, mulier de primo ad ultimum, omnis mali etiam

S. Aug. l. 4. l. 11. de Gen. ad lit. c. 42.

apud Evam perpetrati inſtrumentum fuit, licèt ſub fictæ mulieris larva perſonata. Cæteroquin Sanctus Auguſtinus de Adamo ſcribit: *Hoc mirum, ſi homo ſpiritali mente præditus credere potuiſſet:* Impoſſibile enim erat, quòd Adamus per intelligentiam perfectiſſimam, qua præditus erat, perſuaderi potuiſſet, ut ſe pomum aliquod dentibus maſticando, DEO ſimilem, ſeu parem, fieri poſſe crederet; ſed quid accidit? *At quia hoc credere ipſe non poſſet, propterea mulier addita eſt, quæ parvi intellectus eſſet, & adhuc fortaſſe ſecundum ſenſum carnis, non ſecundum ſpiritum mentis viveret.*

S. Ambr. in Pſ. 118 octon. 15. Pſ. 118. 113. Virum Dei ab Eva Adamum profligavit.

5 Sanctus Ambroſius, dum illa Pſalmi verba explicans: *Iniquos odio habui, & legem tuam dilexi,* declarare vult, qua ratione præceptum illud Evangelicum intelligendum ſit, quo Chriſtum ſequi volentes, Patrem, & matrem odio habere jubentur, ita in perſona Chriſti ſcribit: *Non neceſſitudinum inteſtina bella mandavi, ſed illecebram ſuſpectam habui. An non jure ſuſpectam, cum ſer-*

Digitized by Google

ſerpens ille callidus, & aſtutus ad conſtruendas nequitiæ ſuæ artes, quo incorrupta ac rudis natura dote fundatum primogeniti Adæ labefactaret affectum, fœmineis magis illecebris, quàm ſuis commiſit venenum? Itaque fœminæ virum, quem ſerpens tentare non eſt auſus, cibo oris, & vi amoris inflexum, molli quadam conciliatricula uxoria ſedulitatis affectione traduxit. Imò idem Sanctus Præſul his aliam quamdam ingenioſam obſervationem adjungit, conſiderans, quòd Adam tunc, cum ab Eva tentabatur, minus habuerit ei complacendi motivum, quia *adhuc Eva liberos non habebat, quorum gratia uti dulcis ad amorem, ita eſſet facilis ad lapſum.*

Rup. Abb. l. 4. in Eccl. In periculis & non verſamus.

6 Rupertus Abbas Tuitienſis hanc ponit interrogationem: *Quis amaritudinem non guſtavit mulieris? Evam Diabolus ſeduxit in Paradiſo, atque per eam protoplaſtus expulſus eſt.* Quòd ſi protoparentes noſtri hoc in Paradiſo non ſuſtinuerunt periculum, ubi tot ſuſtentabantur aſſiſtentiæ DEI ſpecialis, gratiæque, & amicitiæ ejus auxiliis, quis noſtrum huic ſexui fidere poterit, qui illis tam præclaris ſubſidiis caremus, & in mediis periculis leonis illius poſiti ſumus, qui *circuit quærens quem devoret,* qui concupiſcentiæ carnalis flammas tentationum ſuarum flabello in nobis continuò adauget?

1. Petr. 5. 8.

S. Ambr. l. 3. ep. 25. Voluptas de paradiſo ejecit.

7 Sanctus Ambroſius voluptatum deteſtationem nobis imprimere volens, primorum parentum noſtrorum exemplo oſtendit, quòd voluptates nos expellant ex Paradiſo: *Serpentis inſidiis, atque illecebris infuſam Adæ, atque Evæ voluptatem docet ſcriptura, ſiquidem ipſe ſerpens voluptas ſit, & ideò varia, ac lubrica, & velut veneno quodam corruptelarum infecta paſſiones, voluptates ſint. Appetentia voluptatis conſtat deceptum Adam excidiſſe mandato Dei, & fructu gratiæ, quomodo igitur voluptas ad Paradiſum revocare nos poteſt, quæ ſola nos Paradiſo exuit?*

S. Bern. ſer. 26. in parvis. Mulierum amor major quàm Dei. Gen. 3. 17.

8 Sanctus Bernardus nobis indicat, quale fuerit Adæ in illo eidem per pomum intentato certamine periculum: Peccavit nimis, inquit, diligendo uxorem, non quia ejus voluntatem fecit, ſed quia eam voluntati prætulit divinæ; unde & à Domino ei dictum eſt: *Pro eo quod obediſti voci uxoris tuæ pluſquam meæ; maledicta terra in opere tuo, &c.* Tantum igitur amor carnalis in pectore humano facere prævalet, ut ad complacendum mulieri, quæ amatur, amari DEI, & omni legi ipſius renunciet, adeòque voluntatem objecti amati adimplendo, in Idololatriam corruat. Unde Sanctus Ambroſius ait: *Per virum, & mulierem caro ejecta eſt de Paradiſo:* quæ eadem propoſitio de pluribus verificatur, nimirum, quòd per mulieres de Paradiſo eliminentur.

S. Ambr. l. 3. ep. 25.

Cur Eva inſtrumentum præcipitii. Gen. 2. 18. S. Anaſtaſ. Sinait. l. 9. in Hexam. S. Aug. 10 Cat. Lipom.

9 Conſiderari hoc loco meretur varia illa, & diverſimoda ſacrorum interpretum verborum illorum Geneſeos expoſitio, quæ Deus mulierem producturus dixiſſe legitur, nimirum: *Non eſt bonum hominem eſſe ſolum, faciamus ei adjutorium ſimile ſibi.* Anaſtaſius Sinaita enim exiſtimat, Deum in hiſce verbis alludere ad figuratum, id eſt, ad unionem, quæ inter Chriſtum, & Eccleſiam facienda erat. Sanctus Auguſtinus inquit: *Si quæritur, ad quam rem fieri oportuerit hoc adjutorium, nihil aliud probabiliter occurrit, quàm propter filios procreandos, ſicut adjutorium ſemini terra eſt.* Sanctus Ambroſius verò ſe intelligere, aut capere non poſſe profitetur, qua ratione epithetum iſtud mulieri dari poſſit, ut dicatur *adjutorium*, ſiquidem ipſa hominem potiùs juvat, & promovet ad lapſum: *Si viro culpæ eſt autrix mulier, quemadmodum pro bono videtur adjecta?* Quis enim non videt, mulierem viro ut plurimùm inſtrumentum eſſe ad præcipitium? Verumtamen auſcultetis velim, qualiter Cajetanus hunc textum ex Hebræo vertat: *Faciam ei auxilium contra ipſum;* cui conſonat Aquila, qui ita legit: *Faciamus ei adjutorium ex adverſo ejus.* Verùm dicat hic non immeritò quiſpiam: Ex quo Creator noſter homini adeò benè affectus erat, ut illum propriis manibus plaſmare, ſuoque ſpiritu, & flatu oris ſui vivificare dignatus fuerit, quomodò eſt poſſibile, quòd ejus lateri Evam jungere voluerit, tamquam offendiculum ad lapſum? Pro cujus difficultatis enodatione notandum, quòd quando Deus dixit: *Faciamus ei adjutorium ſimile ſibi,* locutus fuerit in ſtatu innocentiæ, quando homo juſtitiæ originalis

S. Ambr. ib. cit. Gen. 2. 18.

Cajet. ibid.

Gen. 2. 18.

Manſi Bibl. Præd. Tom. I.

pretioſa chlamyde etiamnum indutus erat: at verò quando idem homo affectum ſuum ex propria culpa diſordinavit, creaturam plus amando quàm Creatorem, ex tunc in hujus culpæ pœnam, & ſupplicium ei impoſuit, ut mulier non ſolum ipſi, ſed & univerſæ progeniei ipſius inſtrumentum eſſet præcipitii: *Quomodo illa adjutrix,* inquit etiam Divus Chryſoſtomus, *quæ tanta virum tranquillitate privavit? quæ de admirabili illo Paradiſi ſtatu deturbavit, & in hujus vitæ perturbationem impulit? quomodo adjutrix, quæ virum morti ſubjecit?*

D. Chryſ. l. de Virg. c. 46.

Dæmon uxorem Job reliquit ut vinceret.

10 Lucifer, poſtquam obtenta à DEO Jobum impugnandi licentia, univerſum Infernum in ejus excitaſſet, laxaſſetque perniciem, vidiſſetque omnes ſuos conatus caſſos eſſe, & irritos, pro ultimo in ipſum vibrando telo ſibi reſervavit mulierem, ſive uxorem ejus, ſiquidem frequenti experientia hunc ſexum propoſito ſuo efficaciſſimè deſerviviſſe didicerat, & certè parum abfuit, quin Jobo blaſphemiam ejus audienti, ſuam diripuiſſet, & proſtraſſet patientiam, qua ſola hactenus contra Diabolum victor evaſerat. At verò notetis velim, quid S. Bonaventura citans S. Auguſtin. lib. de *patientia* cap. 16. hac de re ſcribat: *Diabolus,* inquit, *uxorem Job, cum etiam filios abſtuliſſet, tamquam nocendi imperitus reliquerat, quia quantum eſſet neceſſaria tentatori, jam in Eva didicerat, ſed modo alterum Adam, quem per mulierem caperet, non invenerat, cautior fuit Job in doloribus, quam Adam in nemoribus.*

S. Bonav. l. Phar. c. 8.

S. Ambroſ. ſer. 19. Ubi mulier ibi Dæmon victor.

11 Notat S. Ambroſius, eumdem quidem luciferum cum utroque Adamo, primo ſcilicet, & ſecundo, ſingulari certamine fuiſſe congreſſum, verumtamen cum hoc ſequenti diſcrimine: *Videte,* inquit, *rem miram; In Paradiſo cum Adam Diabolus decertat: in deſerto cum Chriſto Diabolus dimicat; ubicumque inſidiatur homini, ubique congreditur, ſed ubi mulierem invenit, vincit.* Quòd ſi illum per Jobi mulierem nihil contra eumdem profeciſſe dixeris; reſpondeo, id mirum non eſſe, quia hæc Jobum offendit ſedentem in ſterquilinio *à planta pedis uſque ad verticem non erat in eo ſanitas.* Contra ipſum per mulierem exploſa baliſta patientiæ ipſius vallum rumpere, aut diſſipare non potuit, quia carnem ſuam vermibus plenam eſſe agnovit: *Putredini dixi, Pater meus es, & mater mea, & ſoror mea vermibus.*

Job 2. 7. Job in ſterquilinio victor.

Job 17. 14.

Heva ſerpens interpretatur.

12 Sanctus Epiphanius hanc circa Evam habet obſervationem: *Eva citra aſpirationem Hebraïs mulierem, cum aſpiratione ſerpentem ſignificat,* quia ſi Evæ nomen ſine aſpiratione, id eſt ſine H. exprimamus, nomen ejus idem ſonat quod *mulier,* ſi autem litteram H. adjungamus ſignificat *ſerpentem.* Nec immeritò, hujus namque diverſæ ſignificationis myſterium in eo, ni fallor, conſiſtit, ut per hanc innuatur nobis, mulierem velut ſerpentem fugiendam eſſe, hoc enim nomine mulier à pluribus graviſſimis authoribus appellatur, uti in Diſcurſu XXI. diximus, ac proinde cum eodem horrore, quo cum ſerpente familiariter agere exhorreſcimus, nobis quoque converſandum eſt cum mulieribus. Porrò hoſtis noſter tartareus in ſerpentem ſe transformavit, non tam ut terreret, ſed ut Evæ lenocinaretur, ſiquidem ſerpens venenoſus non erat; cum pari quoque cautela nobis ab hoc ſexu cavere debemus, cogitantes quòd hic per ſuas illecebras bellum nobis intentet, mortiferumque peccati venenum nobis infundat.

Rup. Ab. l. 3. in Gen. c. 19. Libido venenum occultat.

13 Rupertus Abbas Tuitienſis ait: *Conſtat autem, quòd ſubdolus Diabolus in ſerpente mulieri non tanquam armatus adverſarius occurrit, ſed tanquam fidus conſiliarius lateri ejus in via ſeſe adjunxit.* Serpens namque ſe Evæ in bonum ejus cooperari velle ſimulans, eamdem ſeduxit, ipſa verò ut conjugem ſuum bonorum à ſerpente ſibi per hujus pomi eſum promiſſorum participem faceret, pomum illi porrexit, quod Adam, *ne contriſtaret delicias ſuas,* accepit & comedit, adeòque ambo per eſcam boni apparentis, iram & indignationem Dei, tum ſibi, tum poſteris ſuis graviſſimam conciliarunt: ita quoque in carnis voluptatibus accidere ſolet, ſub eſca namque delectationis quæ placet, & arridet, venenum occultatur, quod mortem infert.

S. Ephr. t. 2. c. 2. in Paræn. Parabola.

14 S. Ephrem hiſtoriam quamdam refert de duobus, qui ad civitatem quamdam triginta ſtadiis diſtantem properantes, poſtquam trium ſtadiorum iter confeciſſent, ad delicioſum quemdam, & amœnum pervenere locum, ubi limpidiſſimos aquæ naturaliter ſcaturientis

latices, aliaſque ſimiles invenerunt delicias; nec tamen inter hæc oblectamenta ambo ejuſdem erant ſententiæ, unus enim iter ſuum ulteriùs proſequi, alter verò ibidem ſubſiſtere decreverat; cùmque primus poſt aliquantulam moram ibi habitam inde diſcedere pararet, ex ſuavi fagorum nemoris illius umbra egreſſus, Solis vehementem ardorem metuens, retrorſum reverti cum ſtatuiſſet, ex oppoſito ſui feram quamdam egredientem, ſibique occurrentem conſpexit, quæ ipſum, quantumvis obnitentem, & reluctantem, in ſpeluncam ſuam violenter protraxit: alter verò ſanus, & incolumis ad præfixum, & deſideratum à ſe terminum feliciter pervenit. Tamdem S. Ephrem, ut parabolæ hujus explicationem ederet, rogatus, reſpondit: Per duos hoſce viatores, illos præfigurari, qui ſe ſpiritualis vitæ devotioni addicere volentes, bonis quidem principiis propoſitum ſuum exequuntur, quos tamen antiqui ſerpentis aſtutia à benè cœptis divertere nititur; at verò quonam ſpeciali modo id facere conſuevit? *Inſtar ſævientis feræ peccatum egrediens apprehendit eum, ſicut ſcriptum eſt*. Quodnam verò eſt peccatum iſtud, ſeu fera illa? voluptas carnalis, *nam concupiſcentia, cùm conceperit, parit peccatum, peccatum verò, cùm conſummatum fuerit, generat mortem*. Et S. Baſilius pariter dicit: *Voluptas eſt veluti quidam hamus Diaboli, ad perniciem nos trahens; Voluptas mater eſt, peccatum autem ſtimulus mortis eſt*. S. Cyrillus Alexandrinus de Dæmone ita ſcribit: *Cùm invidiæ, & peccati eſſet inventor, non ſibi ceſſandum putavit, quo minus circa terrenum animal, id eſt, hominem, aliquid experiretur, tum dolo, & artibus eum aggreſſus, ad inobedientiam eum protraxit*. Dum verò huic prædæ capiendæ inſidias pararet, in hamum vel laqueum ſuum varia eſcarum genera immittere poterat; ſed quanam ſpecialiſſimè tamquam ad intentum ſuum aſſequendum efficaciori uſus eſt, ad hominem deprædandum? *Muliere*, inquit præfatus Sanctus Cyrillus, *pro inſtrumento ſuæ calliditatis uſus eſt*. S. Auguſtinus pariter ait: *Tamquam inſtrumento abutens fallacia, ſermocinatus eſt fœminæ*.

Jac. 1. 15.
S. Baſ. tr. 4. de Pœnit.
S. Cyril. Alex. l. de adorat.
S. Aug. l. 14. de Civ. c. 11.

15 B. Franciſcus Saleſius, ut nos faciat apprehendere periculum, in quod incidimus, quando cum hoc muliebri ſexu familiariter converſamur, id quod Evæ accidiſſe ſcriptura refert, in medium adducit, adhibita tamen ſimilitudine infirmi cujuſdam: cui medicus v. g. melonem, vel alios fructus expreſsè prohibuit; verumtamen tantus eſt erga melonem illum deſiderii pruritus, ut ſi illum non manducare liceat, ſaltem licitum ſibi eſſe perſuadeat, illum in conſpectu ſuo ſemper habere, item ob oblectamentum odoris ejus percipiendum, naribus illum frequenter admovere, & tractare, ac verſare manibus, donec tamdem appetitus illum eòuſque extimulet, ut parum quoque ex eo guſtet, ex eoque morſu, vel bolo mortem ſibi conciliet. Ita protoparentibus noſtris accidit, quibus Deus pomum prohibuit: Eva autem licèt in principio ex eo non guſtaret, ob complacentiam tamen illius, adeò vehemens pomi illius appetitus eam inceſſit, ut nunquam ab illius aſpectu oculos ſuos averterit, & quia ſaporem pomi illius colori, & pulchritudini exteriori conformem eſſe credebat, appetitus erga illud eòuſque excrevit, ut illud decerptum, & ori admotum guſtaverit, maritoque pariter guſtandum tradiderit: ſic quoque multi ſunt, qui firmum ſibi faciunt peccati hujus vel illius, pro viribus deinceps declinandi, propoſitum, at verò licere ſibi putant, ut à tali v. g. amaſia litteras amatorias recipiant, & viciſſim ſimiles ad eamdem mittant, munera à tam bona, & amica manu miſſa retineant, & continuò contemplanda ſibi ob oculos ponant, eamdem amaſiam, licèt de longinquo, blando tamen, & ad amorem provocandum compoſito vultu, ſalutent, hæcque quotidie exercent, donec tandem *qui amat periculum pereat in illo*.

B. Franc. Sal. prax. ſpirit. d. 1. c. 7.

16 Guilielmus Peraldus laſcivos qui inter virum, & fœminam miſcentur, diſcurſus, *ſputa Diaboli* appellat, & tamen hi non diſplicent laſcivis, quin potiùs ſummè illos oblectant. Quod enim diligimus objectum, nos contriſtare nequit; imò licèt nonnunquam bonam habeas intentionem, & propoſitum talia colloquia, & conſortia declinandi, attamen ubi fueris in præſentanea occaſione poſitum, objectum tibi dilectum à te repellere non valebis. Sanctus Auguſtinus de Adamo dicit: *Poſteaquam de ligno prohibito ſeducta mulier manducavit, eique, id eſt, Adamo dedit, ut ſimul ederet; noluit eam contriſtare*. Et paulò poſt inquit: *Nondum carnis victus concupiſcentia, quam nondum ſenſerat in reſiſtente lege membrorum legi mentis ſuæ, ſed amicabili quadam benevolentia qua plerumque fit, ut offendatur DEUS, ne homo ex amico fiat inimicus*. Nec eſt, quòd quis in excuſationem Evæ dicat, illam non quæſiviſſe data opera tentatorem, ſed hunc ſectatum fuiſſe illam, quia ut Lippomanus prudenter ponderat, ſerpentis diſcurſum audiens *tacere debebat mulier, & protinus indicare marito*.

Guilielm. Peraldus. Objecta movent ſenſus.
S. Aug. l. 11. ſup. Gen. ad litt. c. 42. [illegible]
Lippom. ib.

17 Obſervaſtis ne aliquando, quonam præcipuè tempore uſus conjugalis ſuum habuerit exordium? *Poſt Paradiſi amiſſionem, tunc primum ejus rei venereæ capit*. Adam verò tunc Paradiſum amiſit, quando mulierē Deo prætulit: *Adam autem cognovit Evam; Ab initio virginitatis palmam principatus accepit*.

Quando cœperit Venus. D. Chryſ. ho. 18. in Gen. Gen. 4. 1.

18 Sanctus Auguſtinus quoque conſiderationem quamdam habet ei, quam paulò ante ex Sancto Ambroſio adduximus, valdè ſimilem, ſiquidem Jobum, & Adamum ad ſe invicem comparans, dicit de Jobo: *Cùm ſederet in ſtercore putris vermibus, diabolum vicit*; non verò ſic Adamus, ſed hic *lapſus eſt ab illa immortalitate, ab illa beatitudine*. Verumtamen Jobum ab Adam deſcendiſſe notat, unde ait. *Ipſe Adam, & in Job ipſe, quia de genere ipſius Job. Ergo Adamo victus in Paradiſo, vicit in ſtercore*; quænam verò eſt hujuſce differentiæ cauſa? *In Paradiſo cùm eſſet; audivit perſuaſionem mulieris, quam illi immiſerat diabolus: In ſtercore autem cùm eſſet, ait Evæ: Tamquam una ex inſipientibus mulieribus locuta es*.

S. Aug. in Jo. T. 4. c. 2.

DISCURSUS XXIV.

ARGUMENTUM.

Viri etiam ſanctiſſimi in carnis vitium prolapſi ſunt, qui proindè hoc certamen aggredi ſemper timent, & ideò quoad hoc fugiendum eſt omne periculum, cumque omni circumſpectione vivendum.

THEMA.

Miſſis itaque David nuntiis tulit eam, quæ cùm ingreſſa eſſet ad illum, dormivit cum ea. 2. Reg. 11. verſ. 4.

1 SAnctus Auguſtinus, Davidem in adulterium prolabentem conſiderans, priuſquam in Commentario Pſalmi 50. ad factum ipſum enarrandum procederet, multas, eaſque notabiliſſimas, conſiderat circumſtantias. Dicit enim: *Betſabea erat mulier, uxor aliena; cum dolore quid dicemus, & tremore, ſed tamen DEUS noluit taceri, quod voluit ſcribi. Dicam ergo, non quod volo, ſed quod cogor; dicam, non exhortans ad imitationem, ſed inſtruens ad timorem. Hujus mulieris, uxoris alienæ, pulchritudine captus Rex, & Propheta David, ex cujus ſemine ſecundùm carnem Dominus venturus erat, adulteravit*. Unde ni fallor, efficaciter inferre poſſumus, arguendo illos, qui nimium ſibi de ſua virtute, & probitate confidunt, quòd ſi David *vir ſecundum cor DEI* in profundum adeò barathrum prolapſus eſt, non eſt quòd ſibi quiſpiam, quantumcunque is ſanctus ſit, nimium de ſanctitate ſua confidat. Divus Chryſoſtomus quoque eum, qui nimium de ſe confiſus, in quævis obvia etiam lubrica objecta oculos ſuos defigere non formidat, qui proindè de eorum ſe numero cenſet, qui dicunt: *Spectantes quidem ſumus, ſed ſine detrimento*, ſequenti indiſſolubili argumento fortiter ſtringit, dicit enim: *Quid audio? David læſus eſt, & tu non læderis? ille læſus eſt, & ego tua virtute confidere queam?* E contra verò Sanctus Auguſtinus poſtquam lapſum Davidis recenſuiſſet, eos qui non ſunt ad erigendus in objecta obvia oculos nimium faciles, ſequentibus verbis commendat: *Reprimunt*, inquit, *oculos à petulantia; non ſe facile adjungunt, non ſe miſcent mulieribus alienis, non levant oculos facile ad aliena mœnia, ad aliena ſolaria; de longè enim vidit David illam, in qua captus eſt; mulier longè, libido prope*. Idem quoque alibi in quodam ſermone illorum reprehendit temeritatem, qui in propria virtute confiſi, liberè nimis cum mulieribus converſantur, & dicit:

S. Auguſt. in Pſ. 50. De ſanctitate nemo præſumat.
Lapſus eſt David.
D. Chryſ. in Pſ. 5.
S. Aug. ib.
S. Aug. ſerm. 250. de temp.

Digitized by Google

dicit: *Inhoneſta familiaritas fugienda eſt, quia ſine ulla dubitatione, qui familiaritatem non vult vitare ſuſpectam, citò labitur in ruinam.*

Eccl. 47. 21. Ignom.

2 Eccleſiaſticus de Salomone differens, illum per impudicitiæ maculam gloriam ſuam denigraſſe his verbis notat: *Inclinaſti fœmora tua mulieribus, dediſti maculam in gloria tua.* Ubi Vatablus legit: *Vinci te corpore tuo paſſus es.* Alii vertunt: *Acclinaſti tua illa mulieribus, & redactum eſt in alienam poteſtatem corpus tuum.*

Vatablus. Salomon.

Sanctus Hieronymus, poſtquam hujus tam prodigiosè ſapientis viri in ſacrificando in gratiam concubinarum ſuarum idolis, templiſque iiſdem erectis commiſſum exceſſum graviter ponderaſſet, hæc verba notatu digna ſubjungit: *Ex Eccleſiaſte Domini, mutatus eſt in membrum zabuli, ut adhuc graviori videretur detrudi præcipitio, quàm Phœbus in caſu Phaetontis, qui de Apolline Jovis, factus eſt paſtor Admeti. Amice, ſi non es ſapientior Salomone (quod nemo eſt) non es major, quàm qui poteſt faſcinari à fœmina; oculos tuos aperi, & vide:* quaſi diceret, aperi oculos non tantùm corporis, ſed & animæ, & mentis, id eſt, cum multa circumſpectione, & cautela procede.

S. Hieron. in Epiſt. Valent. ad Ruffinum.

3 Sanctus Auguſtinus aliquorum reprehendit præſumptionem, qui hoc monitum nihil curantes, nimium de ſe confiſi in quaſvis obvias occaſiones liberè nimis ſe exponunt. Dicit enim: *Sed fortè negligens quiſque, & minùs de anima ſua ſollicitus reſpondet, & dicit: Ecce ego, & familiaritatem habeo mulierum extranearum, & tamen caſtitatis ornamenta cuſtodio.* Hanc autem præſumptionem, quam talis de ſeipſo habet, S. Auguſtinus minimè approbans, dicit: *Infelix eſt, & nimium periculoſa iſta præſumptio, multi enim dum ſe putabant vincere, victi ſunt.*

S. Aug. lib. Reprehenſio.

4 Sanctus Laurentius Juſtinianus illud Apoſtoli lamentum adducit, quo in Epiſtola ad Romanos dolenter ita loquitur: *Non enim quod volo bonum, hoc ago, ſed quod odi malum, illud facio; ſcio enim quia non habitat in me, hoc eſt, in carne mea, bonum, nam velle adjacet mihi, perficere autem bonum, non invenio; non enim quod volo bonum, hoc facio, ſed quod nolo malum, hoc ago:* Unde Sanctus Juſtinianus ſequens valdè ſtringens format argumentum: *Si conflictum hunc patiebatur in ſe Apoſtolus, qui uſque ad tertium cœlum raptus, arcana, quæ homini loqui minime licebat, fuerat contemplatus, quid nos miſeri de nobis exiſtimare debemus, quos ira ſuperat, livor occidit, inflat ſuperbia, captivat ambitio, inflammat libido, vincit gula, cupiditas excæcat, & principandi deſideria premunt? Si certabat electionis vas, carnem ſuam diverſimode affligens, ne ſpiritus noceret, quid nos acturi ſumus? qualiter in ſtadio adverſùs carnis concupiſcentias dimicaverit audi. Caſtigo corpus meum, & in ſervitutem redigo.* Quòd ſi S. Paulus hoc carnis certamen cum tremore formidans, carnem ſuam macerat, & caſtigat, quantò magis trepidandum eſt ei, qui ſpiritu Apoſtolico caret, imò inter delicias, & voluptates verſatur, & quotidie in medias ſeſe ultro ac temere ingerit libidinis exercendæ occaſiones, & incentiva concupiſcentiæ?

S. Laur. Juſt. de inter. conflictu c. 3. Rom. 7. 15. v. 18. 19. Pugnare debuit Paulus adverſus concupiſcentias.

1. Cor 9. 27.

5 Sanctus Franciſcus à ſodali ſuo, cur virginem quamdam devotam, ipſum in ejus infirmitate viſitantem, non reſpexiſſet, interrogatus: *Percontanti ſocio, cur non reſpexerit virginem quamdam nobilem, ægrotum charitative viſitantem, & humiliter in infirmitate miniſtrantem, reſpondit: Quis non debet timere ſponſam Chriſti? quæ ſi oculis pudicis prædicatur, magis in ſua caſtitate confirmatur; Me in facie illa viderit, non ego illam,* Thomas Cantipratenſis, poſtquam periculum oſtendiſſet, quod etiam viris ſumma virtute, & perfectione conſpicuis à mulieribus imminet, tandem ſubjungit: *Ecce quid eſt quod audiſti; ſi in viridi ligno hæc facta ſunt, in arido quid fiet? Ignis eſt mulier, & ignis uſque ad conſumptionem devorans, quid autem de ſe juvenes ſentiant, neſcio, ego autem jam ſexaginta annorum ſum; unò minus, & undique perſtrepentibus malis caſum adhuc lubricitatis perhorreſco.*

S. Fran. Apopht. 31. c. 3. Lubricorum ſeverſit ſimili.

Th. Cantipr. l. 2. Apum c. 30. n. 46.

6 Amos cap. 7. hæc verba leguntur: *Hæc oſtendit mihi Dominus, & ecce Dominus ſtans ſuper murum litum, & in manu ejus trulla cæmentarii.* Sanctus Hieronymus cum Septuaginta legit: *Et ecce vir ſtabat ſuper murum adamantinum, & in manu ejus adamas.* Idemque Sanctus Doctor eodem loco pariter, quiſnam ille ſit, qui huic muro inſiſtit, & quinam hi adamantes ſint, his verbis declarat: *Qui ſtat ſuper murum adamantinum, id eſt, ſuper ſanctos ſuos quibus donavit, ut adamantes vocentur, & à nullo ſuperati dicerent: Quis nos ſeparabit à charitate Chriſti? tribulatio? an anguſtia? an perſecutio? an fames? an nuditas? an periculum? an gladius? Et iterum: Certus ſum, quia neque mors, neque vita, neque Angeli, neque principatus, neque inſtantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia, poterit nos ſeparare à charitate DEI, quæ eſt in Chriſto Jeſu Domino noſtro. Petrus quoque, qui erat fortiſſimus adamas, portæ inferorum non prævaluerunt adverſùm eum.* At verò undenam fortitudo iſta, & tranſcendens virtus derivatur? *Hic vir, & Dominus, qui ſtat ſuper murum adamantinum, habet in manu ſua adamantem, qui niſi DEI teneatur manu; & illius valletur auxilio, omnem perdit fortitudinem, dicente Domino in Evangelio: Nemo poteſt rapere de manu patris mei:* & in tantum robuſtus eſt, *ut dicatur ad eum: Si tranſieris per ignem flamma non comburet te, quantoque magis tentationibus ceditur, tantò fortior fit.* Hic autem adamas cum omni invicto robore ſuo, tametſi in manu DEI ſit, nihilominus, ut Sanctus Hieronymus ait, rumpi & frangi poteſt; ſed quonam modo id fiet? Audiamus, & toto corpore contremiſcamus: *Cùmque à nullo ſuperari queat; ſola mortifera libidinis calore diſſolvitur: hæc enim ſanguinis hircorum, & ipſius hirci dicitur eſſe natura, ut ſit ad libidinem calidiſſimus, & quod ignis edomare nequeat, ſolus illius diſſolvat cruor.* Unde Sanctus Laurentius Juſtinianus plures ejuſmodi ſolidiſſimos adamantes hujus ſanguinis calore fractos, & comminutos fuiſſe teſtatus, dum ait: *O quanti poſt laudabilem converſationem, frequentes orationes, arcta jejunia, diutiſſimam eremi habitationem, cibi potuſque parcitatem, ducti ſpiritu fornicationis, deſerta & cœnobia relinquentes, atque rejecto ſanctæ religionis habitu, laxantes fræna intemperantiæ, gulæ, obſcœnis, & impudicis luxuriæ actibus ſe immergentes, duplici interitu perierunt? Iſtam igitur animæ mortem illi rationabiliter evadere poterunt, qui ipſius occaſiones fugiunt, principiis tentationis reſiſtunt, carnis deſideria frangunt, corporis abhorrent otium, corporis reſolutionem recogitant, & præcipuè cordis humilitatem poſſidere conantur.*

Amos 7. 7. S. Hier. ibid. Sancti adamantibus ſimiles.

Jo. 10. 28. Libidine et hirci ſanguine domari poſſunt.

S. Laur. Juſt. de ſpirit. animæ interitu.

Remedia.

7 Memoranda ſunt illa Sancti Ambroſii verba quibus de Samſone loquitur, qui ſolus ſeſe formidandis exercitibus oppoſuit, eoſque fugavit, & ſtravit, Leonum quoque fauces diſrupit, & laniavit, & tamen poſtea uni mulierculæ turpiter in prædam ceſſit; ſic enim ait: *Samſon validus, & fortis Leonem ſuffocavit, ſed amorem ſuum ſuffocare non potuit, vincula ſolvit hoſtium, ſed ſuarum non ſolvit nexus cupiditatum, meſſes incendit alienas, & unius ipſe mulieris accenſus igniculo, meſſes ſuæ virtutis amiſit.* Unicus capillus virtutis, & fortitudinis ipſius baſis erat, quo præciſo omne robur ſuum amiſit, inimicorumque ſuorum præda factus eſt. In hac namque carnis pugna ſpiritui fornicationis ſufficit, ſi à nobis unicum pilum, id eſt, unicum actum, vel geſtum, vel verbum, vel impurum carnis deſiderium obtinere poſſit: *Ex nimia ſecuritate,* inquit S. Franciſcus, *minus cavetur hoſtis, & diabolus ſi de ſuo capillum poteſt habere in homine, citò excreſcere facit in trabem.*

S. Amb. Apolog. de David. Fortiſſimus à muliere victus.

T. 3. opuſc. S. Franc. collat. 6.

8 Rupertus Abbas Tuitienſis audacter aſſerit, neminem unquam fuiſſe ex hominibus, quantùmvis is doctus, & ſapiens fuerit, qui hujus ſexus laqueos à ſe avertere, & arcere potuerit, & ideò cuilibet homini, quamdiu hac carne mortali veſtitus eſt, per conſequentiam neceſſariam cum fomite concupiſcentiæ decertandum eſſe dicit: *Quis ſapiens, quis ſanctus, quis fortis laqueos mulieris evaſit; Sapiens fuit Salomon, fortiſſimus Samſon, neque tamen retia mulieris evaſerunt; Et David, qui fuit ſecundùm cor DEI, laqueo muliebri captus eſt, ſed liberatus canit: Anima noſtra ſicut paſſer erepta eſt de laqueo venantium.* Quis populus erga DEUM devotior, magis erga divinum cultum conſecratus fuit populo Hebræorum, & tamen ſervierunt Diis alienis, cujus idem Author rationem aſſignat dicens: *Contra præceptum duxerunt uxores filias Chananæorum, ipſique filias ſuas eorum filiis tradiderunt, unde & accidit, ut per mulieres ſubverſi*

Rup. Ab. l. 4. in Eccleſ. Cuilibet certandum.

Pſal. 123. 7.

Rup. l. 2. de vict. verb. c. 21.

facerent malum in conſpectu Domini , ſerviendo Diis alienis.

Per libidinē multi cecidere. 2 Reg. 1. 21. S. Gregor. ib.

9 Neſcio, an aliquando reflexeritis ad maledictionem illam, quam David montibus Gelboe imprecatus fuit, dicens: *Montes Gelboe nec ros , nec pluvia veniant ſuper vos , ubi ceciderunt fortes Iſrael.* Ubi S. Gregorius dicit: *Eheu quàm verum , quid ſibi vult Gelboe ? Fluxas devorans , hic eſt luxuria uſque ad perditionem devorans, & omnia eradicans gemmina. O quot fortes Iſrael hic ceciderunt!*

S. Hieron. ep. 22. Prælia carnis continua.

10 Saoctus Hieronymus in Epiſtola ad Euſtochiam virginem prælia recenſet carnis , quæ ipſe in ætate etiam decrepita ſuſtinuiſſe, & de quibus triumphaſſe ſe dicit: *Horrebant ſacco membra deformia, & ſqualida cutis ſitum æthyopicæ carnis obduxerat, mens deſideriis æſtuabat in frigido corpore , & ante hominem ſua jam carne præmortuum, ſola libidinum incendia bulliebant.* Indeque conſequentiam deducit adversùs illas virgines , quæ etiam inter delicias ſe continentiam ſervare poſſe confidunt. Dicit enim: *Si autem hoc ſuſtinent illi , qui exeſo corpore ſolis cogitationibus oppugnantur, quid patitur puella quæ deliciis fruitur?*

Baron. Ann. 389 n. 14. Exemplum.

11 De Sancto Gregorio Nazianzeno referunt Annales Eccleſiaſtici , quòd etiam in ſua ſenectute ſe turpibus tentationibus frequenter infeſtari conqueſtus fuerit, adeò ut coactus fuerit ſuſtinere vel invitus, quod generosè ſuperaverat in ætatis ſuæ annis floridioribus . Ad ardentes verò hoſce ſtimulos reprimendos , copioſiſſimas quotidiè fundebat lachrymas, vigiliiſque , orationibus , jejuniis , aliiſque auſteritatibus continuò ſe exercebat , fœminarum aſpectum intereà pro viribus fugiendo , & ſæpè ſæpius quadraginta dierum continuum obſervando ſilentium.

1. Cor. 10. 27.

12 Sanctus Paulus ad Corinthios ſcribens, hanc illis indulget licentiam : *Si quis vocat vos infidelium , & vultis ire , omne quod vobis apponitur manducate , nihil interrogantes propter conſcientiam .* E contra verò in ejuſdem Epiſtolæ cap. quinto , dixit : *Nunc autem ſcripſi vobis , non commiſceri , ſi is qui frater nominatur , eſt fornicator , cum hujuſcemodi nec cibum ſumere .* Ergone Sanctus Paulus magis timet , majorique cum zelo prohibet converſationem cum fornicariis , quàm cum idololatris , faciliùſque pudicitiam quàm fidei puritatem contaminari poſſe cenſet? Ingenioſa eſt ſimilitudo illa, quam Sanct. Nilus adducit, dicens : *Navis tempeſtate jactata portum quærit, & viri pudici anima expetit ſolitudinem ; ut enim illa fluctus maris naufragium minitantes fugit, ita hæc mulierum aſpectus , perniciem afferentes , vitat .* Viſorum namque objectorum phantaſmata, & ſpecies impreſſæ, ſunt veluti tempeſtuoſi maris fluctuantes undæ , quæ mentem noſtram continuò agitant, continuumque cogitationum, delectationum, imaginationum , & ſomniorum fluxum, & refluxum cauſantes, navim animæ inter continuas procellas jactatam tenent, æternæque damnationis naufragio , vel ſaltem metui illius ſubjiciunt ; nam ut idem S. Nilus dicit : *Facies mulieris exornata quavis procella pernicioſior eſt.*

1. Cor. 5. 11. Mulieris facies procellis perniculoſior.

S. Nilus in 2

Hugo de S. Vict. l. 2. Miſc. c. 98.

13 Hugo de Sancto Victore mulierum converſationem nobis diſſuadens , dicit : *Noli ire ad colloquium mulieris , ne ſis ſeparatus à regno DEI , & ne velis dicere: Loquor cum muliere , & mundus ſum .* Quàm ſollicitè monitum hoc antiqui Eremitæ obſervatint, ſequens docebit hiſtoria: Refert enim P. Bollandus de Piore Eremita, quem Sanctus Antonius à juvenilibus annis in Monachiſmi propoſito proſequendo ſtabiliverat , quamvis dum vigeſimum quintum ætatis attigiſſet annum, relicto S. Antonio in ſecretiorem de illius licentia , & ſub ejus directione conceſſerit eremum; refert, inquam , quòd ſoror ipſius vidua effecta , duos filios ſuus juvenes ad Piorem avunculum ſuum ſalutandum dimiſerit . Qui ad ipſum accedentes, matris ei indicarunt deſiderium , quo illum priuſquam ipſa moreretur, videre cupiebat . Qui cùm petitionis ſuæ ab illo paſſi eſſent repulſam , ad Sanct. Antonium confugerunt, eique cauſam ſui ad avunculum ſuum adventus expoſuerant; Sanctus igitur Abbas Piori Abbati ad ſe accerſito præcepit , dicens: *Vade ut videat te ſoror tua . Tunc aſſumpſit ſecum alium monachum , & perrexit ad locum , & domum ſororis ſuæ , &*

Bolland. in vita S. Antoni c. 4. c. 6. Exemplum.

In Apophth. PP. l. 4. de cont.

ſtans foris propè januam atrii , clauſis oculis , ne videret ſororem ſuam, ſtetit. Illa autem veniens projecit ſe ad pedes ejus ; Dicit ei Pior; Ecce ego ſum frater tuus , vide ergo me quantum volueris , & poſt hoc ſtatim reverſus eſt ad eremum in cellulam ſuam.

14 In vitis Patrum , de alio quodam monacho pariter ſcribitur, quòd dum cùm matre ſua, quæ decrepita vetula erat, pariter iter faceret, & ad flumen quoddam perveniſſent, mater quæ ſine ope filii illud tranſire non valebat, manum ſibi à filio porrigi petiit, quam cum ille pallio coopertam matri dediſſet, mater factum hoc admirans, cauſam illius ab eo ſciſcitata eſt, cui ille ideò ſe manum obvolviſſe reſpondit , *quia corpus mulieris ignis eſt* . Optimè igitur Sanct. Nilus ad noſtram eruditionem hac de re ita ſcribit : *Ut rubus in ſolitudine ab ignis flamma non eſt combuſtus , ſic homo caſtus à mulierum convictu recedens , ardore libidinis non exuritur.*

S. Nilus orat. de Luxur.

DISCURSUS XXV.

ARGUMENTUM.

Sub metaphora ſpinarum , quibus carnis voluptates à Salvatore aſſimilantur, Roſam delectationis carnalis, multis anxietatum, periculorum , aliorumque faſtidiorum ſpinis circumdatam eſſe , oſtenditur.

THEMA.

Quod autem in ſpinas cecidit , hi ſunt , qui à voluptatibus vitæ euntes ſuffocantur , Luc. cap. 8. verſ. 15.

Lib. de ſpinis cruentans.

1 DElectationes, & voluptates carnis, ſpinis ſimiles eſſe, ipſamet ſapientia incarnata , quæ nec errare, nec mentiri, nec falli, aut fallere poteſt, ore ſuo manifeſtè declarat, dum ait: *Quod autem in ſpinas cecidit, hi ſunt, &c.* Unde Tertullianus ait : *Delicatus nimium ſtultus , ſi hoc exiſtimas voluptatem , &c.* Enimverò ſi quis ſpinarum reſpiciat radices, illas quidem delicatas, molles, & glabras eſſe deprehendet , & tamen ab his pungentes, & aculeati progerminantur frutices; eodem modo convivia, choreæ, ludi , recreationes , ſuſpectæ converſationes , carnalem hominem quidem oblectant, at verò ex his omnibus mortales tam in corpus, quàm in animam derivantur puncturæ, ut proinde D. Chryſoſtom. dicat *Ne mireris ſi nomine ſpinarum delicias appellavit , acerbiſſimos dolores tam animæ quam corpori inferentes.*

Tertull. de ſpectac. c. 28.

D. Chryſ. ho. 45. in Matt.

Plato apud ... Apologus.

2 Ingenioſus eſt ille à Platone conſcriptus apologus, quo voluptatem , & dolorem inter ſe quondam coram Jove contendiſſe aſſerit, qui utroſque inter ſe per mutuam concordiam conjungere omni quidam ſtudio, & authoritate interpoſita conatus fuit , quia tamen omne ejus molimen quoad hoc caſſum, & irritum fuit, utraque per catenam adamantinam adeò inter ſe arctè ad invicem cupulavit , ut nunquam ab invicem ſejungi, aut ſequeſtrari queant; id quod Sapiens aptiſſimè confirmat, dum ait : *Riſus dolore miſcebitur , extrema gaudii luctus occupat.*

Prov. 14. 13.

Voluptatum fallacia.

3 Pulchra quoque eſt illa, inſignis cujuſdam authoris obſervatio, videlicet quòd dictio *lætum* , quæ *gaudium* ſignificat, & dictio *lethum* , quæ *mortem* denotat, nullam aliam inter ſe differentiam habeant, quàm unicam dumtaxat aſpirationis literam H. *Putas lætum, & eſt lethum.* Unde Boetius Severinus de voluptatum fallacitate diſſerens , ita ſcribit : *Quid autem de corporis voluptatibus loquar , quarum appetentia quidem plena eſt anxietatis , ſatietas vero pœnitentiæ? quantos illæ morbos , quam intolerabiles labores, quaſi quemdam fructum nequitiæ, fruentium ſolent referre corporibus? quarum motus quid habeat jucunditatis , ignoro. Triſtes vero eſſe voluptatum exitus, quiſquis reminiſci libidinum ſuarum volet, intelliget.*

Boetius Severinus l. 3. de Conſol. Phil. proſ. 7.

4 S. Ephrem, non quidem ſicut Plato inſeparabilem illam doloris cum voluptate unionem poſuit, ſed dolorem voluptatis partum eſſe conſiderat ; Dicit enim : *Ante voluptatem quippe concupiſcentia , poſt voluptatem autem dolor ; perpende animo , quod voluptatem dolor conſequatur.*

S. Ephr. T. 2. Paræn.

5 Hi

Digitized by Google

Sapient. 2. 8. 9.

5 Hi qui apud Sapientem his ſeſe mutuò verbis alloquebantur: *Nullum pratum ſit, quod non pertranſeat luxuria noſtra, nemo noſtrum exors ſit luxuriæ noſtræ*; iidemque quoque eodem momento, roſis tempora ſua redimibant: *Coronemus nos roſis*. Quæro igitur, quodnam in eo lateat myſterium, quòd roſis potiùs quàm aliis floribus ſeſe coronare decreverint? Multa hujus aſſignari poſſunt myſteria. Forſitan enim ideò idipſum fecerunt, quia nullus eſt flos, qui citiùs langueſcat, quàm roſa, ideò notanter illi qui roſis ſe coronare volebant, acceleraſſe inſinuantur, *antequam marceſcant*; vix enim illuceſcente aurora, frigiduſculo rore aſperſa roſa ſinum ſuum naſcenti ſoli aperit, cum ecce in meridie ab ejuſdem ſolis ardentibus radiis percuſſa impalleſcit, & circa veſperam foliis ſuis paulatim dilabentibus exuitur. *Omnia in figura contingebant*, Infallibilis igitur DEI providentia ſapienter diſpoſuit, ut roſis ſe potiùs quàm aliis floribus coronarent, ut exindè fugacitas denotetur carnalium voluptatum. Unde vetuſtus quidam author dicit: *Convenienter dicunt, quòd volunt coronari roſis, ad ſciendum, quòd omnis mundi laſcivia brevis eſt, & tranſitoria*. Lorinus verò obſervat, quòd in Græco non legatur, *Roſis*, ſed *roſarum caliculis, aut baccis*, id eſt, non roſis apertis, ſed etiamnum clauſis; hiſce enim celeriter ſe coronare moliebantur, ob metum quem habeant, ne deficerent. Sanctus Baſilius ait: *Florida quidem eſt roſa, ſed mihi triſtitiam infligit, nam quotieſcumque florem hunc video, peccati mei admoneor, propter quod terra, ut ſpinas ac tribulos proferret, condemnata eſt*. Demum verò ad propoſitum noſtrum ſubjungit: *Et hic quidem tranſitoria ac brevis momenti vernorum florum gratia, adhuc deſideranter deſtituit, nondum enim ab illorum collectione domum reverſi ſumus, & ecce in ipſis adhuc manibus noſtris conſtituti marceſcunt*. Et ideò voluptatum carnalium brevitatem ad vivum repræſentant, ſiquidem *momentaneum quod delectat*.

Rob. Holco. in Sapient.

Lorin. ib.

S. Baſ. hom. de Parad.

Libido anxietatibus circumdata.

6 Latet & aliud ſub roſis myſterium, ſiquidem licèt roſa in unius diei decurſu citiſſimè defloreſcat, ſpinæ tamen quæ illam cingunt, continuò remanent. Unde Poeta ille cecinit:

Eſt roſa flos veneris, venerisque ſimillima flori,
Quod cruciat longum eſt, quod placet exiguum.

S. Greg.

Et Sanctus Gregorius ait: *Roſa quæ redolet, creſcit cum ſpina quæ pungit*; tametſi enim voluptates carnales prima facie roſæ eſſe videantur, innumeris tamen ſunt pungentiſſimis ſpinis circumdatæ: *Quæ poteſt illic eſſe voluptas*, inquit Divus Chryſoſtomus, *ubi metus, ubi diſcrimen, ubi periculum, ubi tantorum malorum expectatio, ubi tribunalia, ubi accuſationes, ubi judicis ira?* Leges etenim tam humanæ, quàm divinæ ſeſe per pœnas, & ſupplicia amoribus illicitis, & furtivis, adulteriis, & inceſtibus, aliiſque impudicitiæ ſpeciebus opponunt. Idem quoque Robertus Holcot citatus ſuper librum Sapientiæ dicit: *Roſa inter ſpinas creſcit, ſic & laſcivia mundi non eſt ſine punctura conſcientiæ*. Neque enim homo carnalis ſuas poteſt explere libidines, quin præterquam quòd conſcientiam ſibi interiùs à puncturis mortalibus tranſadigi ſentiat, inſuper mutuis anxietates, ſuſpiciones, zelotypias, pericula, diſpendia, denique imminentis ſibi infamiæ, infirmitatis, inimicorum, aliorumque ſimilium in ſe metum non experiatur. Apud Sanctum Joannem Damaſcenum de voluptatibus carnis differentem, hæc verba leguntur: *Mendaces, ſubdolæ meritò dicuntur, nam voluptatum præ ſe ferunt ſpeciem, & ſuis titillant animum illecebris, ſed demum pœnitudinem, & amaritudinem graviſſimam inducunt*. Unde voluptates apibus ſimiles eſſe dicit, quæ dum mel fabricant, feriunt aculeo: *More apum, quæ primo mel diffundunt, & protinus aculeo pungunt*.

D. Chryſoſto. 3. de virg. Iſa.

Rob. Holcot. ib.

S. Joan. Dam. L. 1. orth. fidei c. 13. in Com.

Gen. 3. 17.

Rob. Ab. l. 6 de Div. offic. c. 36. v. 16.

7 Deus olim poſt peccatum primorum parentum, terræ maledicens ait: *Maledicta terra in opere tuo, ſpinas & tribulos germinabit tibi*. Sed quænam eſt hæc terra, aut quales ſunt ſpinæ iſtæ, quæ ex illa illo producendæ erant, Rupertus Abbas Tuitienſis inquit: *Cui terræ? ſcilicet mulieri, multiplicabo, inquit, ærumnas tuas, & conceptus tuos. Multiplices itaque conceptus de terra carnis, quæ propter ſuperbiam, quâ Divinitatem appetivit, luxuriæ ſubjecta eſt, tamquam tribulorum, & ſpinarum denſitas excreverunt ſuper numerum*.

Job 30. 4. S. Ant. Pad. in Domin. Quinq. Libidinis ſpinoſa ſunt gaudia.

8 *Radix juniperorum*, inquit Sanctus Job, *erat cibus eorum*: quæ verba ex mente Sanct. Antun. de Padua, luxurioſis adaptare poſſumus; Dicit enim hic Sanctus: *Nota quòd radix juniperi eſt dulcis, & comeſtibilis, ſed habet ſpinas pro foliis: ſic luxuriæ delectatio, quæ eſt cibus carnalis, in præſenti videtur dulcis, ſed in fine parturit punctiones æternæ mortis*. Neque laſcivus haſce puncturas ſolùm in altera vita experitur, ſed etiam in vita præſenti. Quot enim labores ab illis devorandi ſunt, priuſquam ad voluptatem deſideratam pertingere poſſint? quot annis illa inveſtigatur? cum quantis faſtidiis; cum quot periculis illam ſectantur? chalybeis, & ferreis loricis induti carnales ejuſmodi homines, noctes integras ducunt inſomnes; in viis publicis variis aeris injuriis expoſiti, in continuo ſunt metu, ne prodantur, & ſummo cum vituperio, & honoris diſpendio ducantur ad carceres, vel etiam vulnerentur, aut occidantur à corrivalibus ſuis, eidem ſcorto inhiantibus, ve ab illis, quorum uxoribus, & thori conjugalis honeſtati clam inſidiantur; quot funeſti caſus in hac materia quotidie audiuntur? Albertus Magnus ad juniperum illum, ſub quo Elias à perſecutione Jezabelis fugiens dulciter quievit, alludens; hanc inde elicit moralitatem: *Per juniperum, quæ ſpinas habet pro foliis, & tamen projicit umbram, intelligitur pungitiva ſeculi delectatio. Ille igitur dormit ſub umbra juniperi, qui putat quietem, & delectationem invenire in ſpinoſis gaudiis hujus ſeculi*.

Alb. M. ſer. in Dom. 4. Quadr.

Libidinoſi ſtomachum habere debent Struthionis. Iſa. 13. 21.

9 Iſaias exterminium à Medis Babyloniæ inferendum prædicere volens, talem civitati illi comminatur deſolationem, ut paulatim futura ſit Struthionum receptaculum; *Habitabunt ibi Struthiones, & Syrenes in delubris voluptatum*; ubi Chaldæus legit: *Dracones in palatiis deliciarum*. Septuaginta vertunt: *Ericium*. At verò quænam eſt draconibus, ericiis, & ſtruthionibus, cum Syrenibus intra delubra vel templa voluptatum, & deliciarum commorantibus, proportio? Pro reſolutione ſciendum eſt, quòd Babylonia luxuriæ ſpecialiter dedita fuerit, prout in diſcurſibus præcedentibus fuſiùs oſtendimus; hinc igitur verum eſt, quòd Syrenum ibi audientur cantus, id eſt, carnales homines voluptatibus potientur laſcivis, ſed in ſocietate draconum, qui mortiferum ſpirant venenum, in conſortio ſtruthionum, qui ſtomachum habent digerentem ferrum; in contubernio ericiorum, qui plumarum loco, ſpinas acutas toto corpore habent; ut vel hinc intelligamus, quòd ad hoc ut carnales homines laſcivis delectationibus ſuis potiri poſſint, opus ſit, ut bolos ſæpè numero digerant amariſſimos, & duriſſimos; quòd nulla reperiatur roſa, quæ innumeris non ſit cincta ſpinis.

Laſcivorum conſcientiæ remorſus eſt.

10 Antiqui vitium carnis velut Chymæram quamdam depingere ſolebant; quæ caput habebat leonis, qui totus eſt igneus, ad denotandum vehementem laſcivi impetum; corpus verò capræ, quæ animal eſt valdè luxurioſum; denique caudam Draconis, quia in venenum mortiferum definit omnis exitus voluptatum. Ericius viſus eſt in templis ſive delubris Syrenarum, & voluptatum: *Ericium in delubris voluptatis*: quia inter omnes qui in offenſam Dei armantur, vir laſcivus plures quàm omnes alii, ſentit acerbiſſimorum remorſuum puncturas. David poſt adulterium hanc puncturam ſentiens, & remorſus ampliùs tolerare nequiens, ad veram & ſalutarem perductus eſt pœnitentiam: *Converſus ſum in ærumna mea, dum configitur ſpina*; ubi Theod. ait: *Spinam peccatum nominavit, tamquam inutile germen, & ad pungendum natum*.

Pſ. 31. 4. Judicium remorſuum.

S. Ambr. l. 4. in Luc. c. 4.

11 Sanctus Ambroſius voluptates carnis *Clavos* appellat, quæ per malæ conſcientiæ remorſus, cor tranſfigunt hominis carnalis: *Quaſi clavis quibuſdam ſuffigitur anima, corporis voluptatibus*. Ubi notandum eſt, quòd libidinoſi, & diſſoluti illi juvenes, de quibus in libro Sapientiæ fit mentio, poſtquam inter ſeſe invicem hoc conſilium decreviſſent, dicentes: *Coronemus nos roſis, antequam marceſcant, nullum pratum ſit, quod non pertranſeat luxuria noſtra*, pariter inter ſe concluſerint: *opprimamus, circumveniamus juſtum*. Sed quam ob cauſam ita ſtatuebant? quid illis hi boni, & juſti

Sap. 2. 8.

homi-

Digitized by Google

v. 12.

homines mali fecerant? *Quia contrarius eſt operibus noſtris*. Quinimò potiùs omninò contrarium dicere debuiſſent; juſti enim licèt omnino contrariam haberent vivendi rationem, malos tamen in vita ſua impia minimè impediebant. Ex quo enim juſti caſtè, & continenter vivunt, adeòque procul ab illis objectis, quæ laſcivi inſano amore deperibant, recedunt, impudici illi homines nullam pati poterant ab illis zelotypiam, eùm juſti illos, quominùs deſideriis ſui plenè frui poſſint, minimè impediant. At verò nequaquam ita ſe res habet, replicabant laſcivi, quin potiùs illa juſti honeſtas, pudicitia, ſolitudo, cuſtodia ſenſuum, & continentia nobis eſt velut ſpina in oculis, & velut clavus quidam cor noſtrum tranſadigens, ſiquidem virtuoſa hæc illorum vita impudicitiam nobis noſtram continuò exprobrare non ceſſat: *Improperat nobis peccata legis, & diffamat in nos peccata diſciplinæ noſtræ*. Laſcivi igitur inter medias voluptatum ſuarum roſas, correctionum, & cenſurarum vitæ ſuæ, quas à vita juſtorum fieri apprehendunt, interiùs in animo ſentiunt puncturas, vel ſaltem, ne vitæ illorum impuritas coram honeſto mundo innoteſcat, formidant.

Ibid.

Hugo de S. Vict. l. 1. Miſcell. c. 98. Mulier Dæmonis viſcus.

ra Hugo de Sancto Victore, de muliere differens, ait: *Aculeus peccati facta eſt fœmina, omnis ſocietas mulierum tamquam viſco nectit cantu ſuo, de quo Diabolus ſatiatur*. Nimirum mulierem appellat aculeum & viſcum, cui proprium eſt aves capere, & innectere ad mortem. Cardanus, Fenellam Reginam Nemetho Regi Scotiæ pomum quoddam aureum porrexiſſe ſcribit, ea ratione intus elaboratum, ut quicumque illud contingeret, pluribus ſagittis ab eo evibratis configeretur, unde protinus ut Rex præfatus illud tetigit, variis confectus lethalibus vulneribus, occubuit mortuus: tuique pomum iſtud vera quædam eſt voluptatum figura, hæ enim ſunt veluti pomum quoddam *pulchrum oculis, aſpectuque delectabile*: at verò quot cor illius, qui illud contrectat, configitur jaculis? Hac de re in Diſcurſu X. fuſiùs egimus.

Cardan. l. 9. de rerum var. n. 16. Libidinis figura.

Gen. 3. 6.

S. Baſil. in Conſtit. Monaſt. c. 6. Evadendi modus.

13 Sanctus Baſilius anxietates, & bellum animi inteſtinum, puncturaſque harum ſpinarum, optimè notat, pariterque pulchrum illas evadendi modum nobis præſcribens, ait: *Non in eo tantùm laborandum nobis eſt, ut motus animi in cogitando moderemur, ſed quo ad fieri poſſit, ab earum etiam rerum congreſſu longiſſimè fugiendum eſt comprimis, quæcumque in conſpectu nobis adducta, refricata libidinum memoria, conſilium, rationiſque vim nobis perturbant, bellaque, & ſollicitos in animo angores cient; etenim bellum, quod præter voluntatem noſtram incidat, nobis excipere fortaſſe neceſſarium ſit, ipſum verò aliquem ſibi voluntarii creare, ſumma ſtultitia eſt*.

Cur Deus Laſcivorum viam ſpinis ſepiat.

14 Spinæ, ut omnibus conſtat, non ſicut aliæ arbores ſerviunt, ut ex illis ligna fabrilia, oſtia, verbi gratia, tabulæ, trabes, &c. fiant, ſed dumeta, in quibus ſpinæ naſcuntur, in ignem conjiciuntur. Idem quoque laſcivis, & carnalibus accidit, utpote lignis ad infernum deſtinatis: Benè tamen ad ſepes faciendas conducunt. Et ideò ſciendum eſt, quòd DEUS carnalis hominis lubricitati compatiens, eò quòd tam propero greſſu ad profundum æternæ damnationis barathrum acceleret; per Oſeam Prophetam eidem dicat: *Sepiam viam tuam ſpinis*, quaſi diceret: Ex quo te præcipiti curſu, ſenſibus tuis omnem libertatem genialiter indulgendo, ad infernum properare video, ego ut te coercere, & in curſu ſiſtere poſſim, *ſepiam viam tuam ſpinis*. At verò dicet aliquis, quid faciendo viam lubrici DEUS ſpinis ſepire dicitur? Eſtne fortaſſe ſenſus ille, quòd laſcivum à perditionis barathro per indultas voluptates, quæ, ut diximus, ſpinæ ſunt, avertere conetur? Abſit; ſed hoc tantùm vult dicere, Menti, & cordi tuo puncturas, anxietates, pericula, & damna firmiter imprimam, & inculcabo, quæ voluptati inſeparabiliter conjuncta eſſe ſolent, ut te illas abhorrere, & deteſtari faciam; unde Sanctus Auguſtinus ait: *Ideò DEUS felicitatibus terrenis amaritudines miſcet, ut illa quæratur felicitas, cujus dulcedo non eſt fallax*. Imò in illum Pſalmi verſiculum: *Cor meum conturbatum eſt in me*, adhuc meliùs dicit: *Mundus te turbat, & amatur, quid faceres, ſi tranquillus eſſet?* Modò carnalium voluptatum roſas tot ſpinis ſeptas tanta cum aviditate carpimus, quantò igitur avidiùs illas inquireremus, ſi ſpinis nequaquam ſeptæ eſſent.

Oſee 2. 6.

S. Aug. ſer. 29.

S. Aug. Pſal. 37. v. 11.

D. P. Benedictus per ſpinas Victor.

15 Areſius de Sancti Benedicti generoſo facinore differens, qui ſe carnis tentationibus infeſtatum, inter ſpinas quaqua verſum volvit; & revolvit, hunc in modum diſcurrit: Tarpeja à Sabinis, ad tradendum illis urbis Romæ Capitolium, ſollicitata, ſub hoc pacto eorum deſiderio ſatisfacturam ſe eſſe promiſit, ut omnes ſibi uxorum, & filiarum ſuarum ſibi darent armillas: dum autem haſce facta, & completa jam Capitolii traditione acceptura eùjam illis ſtaret, eaſdem tanto cum impetu, & copia in illam conjecerunt, ut ſub illis extincta, & ſepulta fuerit. Eodem quoque modo caro Sancti Benedicti hanc cum ſpiritu fornicationis capitulationem pepigerat, quòd ſcilicet ipſum, & animæ ipſius arcem ejus poteſtati ſubjicere vellet, dummodo ei mercedis loco ſpinas, id eſt, delicias, & voluptates, quot, & quantas deſiderare poſſet, indulgere vellet. Quod ſanctus hic Patriarcha traditionis conſilium in ſemetipſo animadvertens, nudum corpus ſuum in ſpinas conjecit, illudque hinc inde volvendo, & circumvolvendo, mille puncturis confectum miſerè cruentavit, quaſi dicere voluiſſet: Ex quo ſpinas deſideraſti, inter illas ad libitum tuum volvaris, & revolvaris; hacque ratione caro una cum rebellibus, & inordinatis appetitibus ſuis ſuffocata fuit, animus verò ejus glorioſè victor evaſit.

DISCURSUS XXVI.

ARGUMENTUM.

Delectationes carnales dulcedini ſuæ magnam conjunctam habent amaritudinem, ſiquidem carnalibus hominibus remorſum, & triſtitiam magnam conciliant.

THEMA.

Aſperſi cubile meum myrrha, & Aloe. Prov. cap. 7. verſ. 17.

Libidinoſorum dulcedo amaritudine plena.

1 INter alia amoris philtra, quibus laſciva illa mulier adoleſcentes in ſuum amorem pellicere conabatur, Salomon Rex odores quoque recenſet, dum in ejus perſona dicit: *Aſperſi cubile meum, &c.* ubi Vatablus legit: *Cubile meum odoratum reddidi*; ſic quoque in 2. libro Paralipomenon de Aſa defuncto legimus: *Poſuerunt eum ſuper lectum ſuum plenum aromatibus, & unguentis meretriciis*. Et tamen cum omni hac unguentorum ſuorum fragrantia, difficulter bonum odorem edere, aut fragrare de ſe poterit illa, de qua veridicus Spiritus Sancti calamus ſcribit: *Quaſi ſtercus in via conculcabitur*. Id verò, quod in hoc aſſumpto themate vel maximè propoſito noſtro deſervit, hoc eſt, quòd videlicet non ſine myſterio ad procurandos hoſce odores, myrrham adhibuerit, & aloe, ex utraque parte amariſſima; ut vel hinc veriſſimum eſſe intelligeremus, quod Salomon experientia edoctus teſtatur, dum ait: *Inveni amariorem morte mulierem*. Et Proverb. cap. 5. Idipſum confirmat, dum ita nos monet: *Ne attendas fallaciæ mulieris; favus enim diſtillans labia meretricis, & nitidius oleo guttur ejus, noviſſima autem illius amara quaſi abſynthium*. Hugo Cardinalis autem ſuper illa verba *Amariorem morte mulierem*, inquit: *Mulier morte amarior eſt carnalis voluptas*.

Vatablus. 2. Paral. 16. 14.

Eccl. 9. 10.

Eccl. 7. 27. Prov. 5. 3. 4.

Hugo Card. in Eccl.

Libidinis ſuavitas conjunctam habet amaritudinem. Lib. 11. c. 6.

2 Mel quidem faucibus ob ſuavitatis ſaporem mirè placet, ſed accipienti per magni conſtat, quot enim puncturis ſauciatur, priuſquam illud ex alvearibus eruere poſſit? Plinius de apibus refert, quòd hæ circum alvearia ſua amariſſimarum herbarum ſuccos aſpergere ſoleant, ne animal quodcumque in illa penetrare, & mel ab iis laborioſè præparatum devorare auſit. Unde ſatis manifeſtè colligitur, ipſæmet apes, quæ mel componunt, fellis quoque nonnumquam guſtare debere amaritudinem: *Omnia in figura*; ſiquidem per hoc nobis inſinuatur, quòd voluptatum ſuavitas miſeriarum, & ærumnarum amaritudinem ſemper conjunctam habeat. Imò Sanctus Baſilius ait: *Oblectatio corporea voluptatis, plus doloris habet, quàm jucunditatis*.

S. Baſ. ho. in Pſ. 11.

3 Priuſquam Samſon mel deguſtare poſſet, priùs cum

leone

Luxur. amœno ſit patrimonio exhauſto. Jud. 14. 4.

leone luctari; vitamque ſuam evidenti periculo exponere debuit. Et tamen ſacer textus loquit: *De comedente exivit cibus, & de forti egreſſa eſt dulcedo*. Ubi notandum eſt Ly illud: *Egreſſa*, neque enim voluptas in eo, à quo percipitur, remanet, ſed in momento tranſit, prout in ſequenti diſcurſu latiùs probabimus.

S. Ephr. T. 1. c. 1 de pugna carnis.

Sanctus Ephrem illud paulò antè ex Proverbiorum cap. 5. citatum Sapientis conſilium, ex Septuaginta alio modo legit; dicit enim. *Audi eum, qui ait Proverb. 5. juxta Septuaginta: Mel diſtillas à labiis fornicaria, qua ad tempus impinguat fauces tuas, poſtea verò felle amariorem invenies, & acutam magis gladio ancipiti.*

S. Ambr. in Pſ. 118. 9. Pſ. 118. 65.

Sanctus Ambroſius ſuper illa verba Pſalmiſtæ: *Jucunditatem feciſti cum ſervo tuo Domine*, ita ſcribit: *Luxuries videtur eſſe jucunda, ſed exhauſto ſit amara patrimonio. Dulcis libido cum fervet, ſed eadem horrida, & execranda dum proditur; ſuaves epulæ cum ſumuntur, ſed fætida dum egeruntur.*

Eccl. 7. 27.

Ubi noſtra vulgata legit: *Inveni amariorem morte mulierem*. Caldæus verò vertit: *Inveni ego rem, quæ amara eſt ſuper hominem magis quam amaritudo diei mortis.*

Libidinis ſymbolum.

4 Referunt Scriptores, apud nonnullas gentes in more poſitum eſſe, quòd defunctorum cadavera melle condire, & imbalſamare ſoleant. Ita enim teſte Homero lib. decimo Iliad. Hercules fecit in Patroli exequiis.

Alex. ab Alex. l. 3. c. 2.

Alexander ab Alexandro Aſſyrios, mortuos ſuos in melle ſepelire conſueviſſe; refert. Quis verò eſt, qui id non miretur, cùm aliunde omnibus paſſim gentibus uſitatum eſſe conſtet, quòd defunctorum corpora myrrha condire ſoleant, utpote cui proprium eſt, quòd cadavera ab omni putrefactione conſervet? quæ autem inter mel dulce, & myrrham amaram poteſt eſſe proportio? Ecce tibi hic vivaciter expreſſum voluptatis verum ſymbolum, quæ animabus pariter, & corporibus mortem affert, & ſapit quidem, ac placet in ſuis principiis, ſed paulò poſt amaritudo ejus protinus ſe prodit. In faucibus, & palato mellis quidem ſuavitas percipitur, ſed mox ut ad ſtomachum pertingit; in bilem; & fel convertitur.

Euſeb. Emiſ. ho. 3. de Epiph.

Euſebius Emiſſenus ad id meliùs, declarandum ſimilitudinem adducit eorum, qui labra vaſis, in quo epotandum venenum clauditur, ſaccari aut mellis dulcedine imbuunt, ut tantò faciliùs abſorbeatur venenum: *Virus amaritudinis obſcurant fraude dulcedinis, mel eſt quod aſcendit in labia, fel eſt quòd deſcendit in viſcera.*

Libidinis dulcedo qualis. S. Aug. h. 47. ad Frat.

5 Vultiſne evidenter videre, quàm verum ſit, quòd voluptas fel ſit, & venenum mortiferum? audite Sanctum Auguſtinum hac de re ab experientia diſcurrentem, qui idipſum triginta tribus annis pro experimento comprobavit. Dicit enim hic Sanctus Doctor. *O luxuria peſſima, virtutum deſtructio, vitiorum augmentatio, charitatis diminutio, burſarum evacuatio, dulcis es, ſed ecce omnis dulcedo in amaritudinem mox grandem convertitur.*

S. Ant. Pad. in Quinq.

6 Sanctus Antonius de Padua, hiſtoriam adducit Tobiæ de felle piſcis illuminati: *Caro*, inquit, *piſcis eſt dulcis, fel eſt amarum, quo ſi caro piſcis reſpergitur, tota in amaritudinem convertitur. Caro piſcis eſt delectatio luxuriæ, ſed intus latens amaritudo mortis æternæ.*

Amb. Calep. Aliud luxur. ſymbolum.

7 Ambroſius Calepinus, de certo quodam flumine ita ſcribit: *Hypanis fluvius Scythiæ ex magna palude profluens ſapore dulciſſimo, donec ad quadrageſimum milliare miſcetur ei exiguus fonticulus, qui ſua amaritudine totum corrumpit Hypanim.* Quodnam excogitari poteſt voluptatis carnalis aptius ſymbolum? Ut enim illa turbetur, & amareſcat, vel unica ſufficit ſuſpicio, unicus vanus timor, unicum verbum, vel inexpectatus geſtus.

Tullius pro Cœlio.

Veriſſima proinde eſt illa, Tullii ſententia: *In omnibus voluptatibus faſtidium finitimum.*

Oſeæ 1. 3. S. Hier. ib.

8 Apud Oſeam dicitur: *Accepit Gomer filiam Debelaim*; ubi Sanctus Hieronymus inquit: *Debelaim alii amaritudinem interpretantur, filia voluptatis eſt Gomer.*

Alb. Picus Mirand. Boetius l. 3. de cõſ. Phil. Proſ. 7. Luxur. exitus cruciatuſ.

Picus Mirandulanus citat ex Boetio Severino lib. 3. de Conſolat. Philoſoph. Proſa 7. hæc verba: *Quid enim optabile in voluptatibus, quæ dum quæruntur fatigant, cum acquiruntur infatuant, cum amittuntur excruciant?* Idem quoque ex Sancto Hieronymo hanc citat propoſitionem: *Libido tranſacta ſemper ſui relinquit pœnitudinem.* Græcorum proverbium eſt: *Voluptatis ſoror eſt triſtitia*.

Seneca l. 9. nat. c. 4. n. 13.

Conſiderabiles quoque ſunt illæ Senecæ ponderationes, qui hoc vitium febrim quandam eſſe aſſerit: *Febris eſt, & quidem eò acrior, quòd non tactu venarum, nec in cute effuſo calore deprehenditur, ſed cor ipſum excoquit luxuria; invictum malum, & ex molli fluidoque durum ac patiens.* Quot ſubeuntur labores, quot curæ, quot laborioſæ vigiliæ ſuſtinentur, priuſquam laſcivus deſideratam voluptatem aſſequatur? poſtquam verò illam deguſtavit, confeſtim ſui pœnitudinem, & nauſeam ſecum ſubinfert.

Nauſeam.

Id quod in Amnon poſt Thamar ſororem ſuam defloratam clarè videtur; unde Lyranus de illo ſic ſcribit: *Si quæratur quare David coegit Amnon ad accipiendam uxorem Thamar, patet reſponſio, quia propter odium contra eam conceptam probabile erat, quòd interfeciſſet eam.*

Lyran. ibid. Odium.

Clem. Alex. l. 2. Pædag. c. 10.

9 Clementis Alexandrini ſententia eſt: *Amantium corda volatilia ſunt, amoriſque irritamenta extinguuntur ſæpè pœnitentia, amorque ſæpè vertitur in odium, quando reprehenſionem ſenſerit ſatietas*:

S. Zeno l. 1. de Fide, Spe, & Charit. ſer. 2.

S. Zeno quoque de pudicitia diſſerens, ait: *Vultis ſcire quod malum ſit? In ipſo fructu ſuo etiam ipſe ſe odit.*

Prov. 24. 31. Hug. Car. ib.

Hugo Cardinalis in ipſa verba Sapientis: *Et ecce totum repleverant urticæ*, voluptates carnales urticis ſimiles eſſe dicit, unde prædicta verba ſic gloſſat: *id eſt incentiva libidinis*. Incentiva enim hujus vitii delectabilia, gaudioſa, placentia, & ſuavia ſunt, & ideò cum ſudoribus, diſpendiis, & periculis ſtudioſè quæruntur; at verò in ſua ſubſtantia revera nil niſi lappæ, ſpinæ, urticæ ſunt. Has urticas B. Benedictus urticis evulſit, recolens in eremo formam mulieris, quam Romæ viderat.

Mœrorem. Boetius ib.

10 Commentator Boetii in hujus vitii deteſtationem ita ſcribit: *Quid alios referam innumerabiles morbos, ſupplicia luxuriæ? Voluptati mœrorem ſuccedere, cum norunt omnes, tum maximè libidinoſi, nam teſte Philoſopho: Omne animal à coitu triſte eſt:* Citatque teſtimonium Senecæ ad Lucilium ita ſcribentis: *Voluptates præcipuè extirpa, inter res viliſſimas habe, quæ latronum more, in hoc nos amplectuntur, ut ſtrangulent.*

Ariſtoteles, Val. Max.

Ariſtotelis quoque authoritatem allegat: *Ariſtotelis, teſte Valerio Maximo, utiliſſimum eſt præceptum, ut voluptates abeuntes conſideremus, quas quidam ſic oſtendendo minuit, feſſas enim, pœnitentiæque plenas animis noſtris ſubjicit, quominùs cupidè repetantur.*

Inquietitudinem.

11 Deus homini carnali majus ſupplicium irrogare nequit, quàm ſi illum laxatis frænis libidini ſuæ ſatisfacere, & ſervire permittat: *Sævus criminum ſtimulus libido eſt*, inquit S. Ambroſius, *quæ numquam manere quietum patitur affectum, nocte fervet, die anhelat, de ſomno excitat, à negotio abducit, à ratione revocat, aufert conſilium, amantes inquietat, lapſos inclinat, caſtis inſidiatur patiendo inflammatur, uſque accenditur.*

S. Amb. l. 5. de Abel, & Cain. c. 5. S. Ant. h. 18.

S. Antonius in Homilia quadam dicit: *Apprehenſio vultus fœminei, initio ſtatim neſcio quam ingerit cordi hominis turbulentam intemperiem.*

S. Cypr. de bono pudic.

S. Cyprianus, dum de bonis pudicitiæ diſſerit, pariter ad vitium huic contrarium deſcendit; unde de libidine dicit, quòd ſit *blanda prius, ut plus noceat, dum placet, exhauriens rem cum pudore, hoſtis continentiæ, frequenter perveniens ad ſanguinem, cupiditatum infeſta rabies.* Cor etenim hominis carnalis eſt veluti turbulentum mare quoddam continuo fluxui, & refluxui inordinatorum appetituum ſubjectum, qui ipſum quieſcere non ſinunt.

Pſ. 80. 12. Libid. ſupplicium. v. 13.

12 Deus olim de populo ſuo conquerebatur, quòd inobediens ei ſit, & rebellis: *Non audivit populus meus vocem meam, & Iſrael non intendit mihi*; at verò quonam deinceps rebellionem hanc ſupplicio caſtigavit? *Dimiſi eos ſecundum deſideria cordis eorum, ibunt in adinventionibus ſuis*: Quæ verba S. Paulus de cogitationibus immundis explicare velle videtur, ſiquidem ad Romanos ſcribens dixit: *Propter quod tradidit illos Deus in deſideria cordis eorum*; Equidem ut ſciamus qualia ſint illa deſideria, ſubjungit: *in immunditiam, ut contumeliis afficiant corpora ſua in ſemetipſis.*

Rom. 1. 24.

Dom. Sot. ib.

Dominicus Sotus inquit: *Nullum potuit acerbius patibulum decerni, quàm quòd in propria traderentur deſideria, atque ea immunda.* Homo enim laſcivus eſt velut equus quidam indomitus, qui in præcipitia velociter proripitur.

S. Ambr. l. 2. de virg.

Unde S. Ambroſius ait: *Qui dominari neſcis cupiditatibus, ut quaſi equus raptatur indomitus, volvitur, obteritur, laniatur, affligitur.*

Digitized by Google

S. Anton. de Pad. in Dom. 4. poſt Paſch.

gitur. Et S. Antonius de Pad. dicit : *Fluctus feri maris ſunt luxurioſi, fluctus dicti, eò quod flatibus ventorum agitati, diverſis cogitationibus fluctuant, & in ſua animæ confuſionem luxuriam deſpumant.*

S. Laur. Juſt. de inter. conflictu c. 3.

13 S. Laurentius Juſtinianus *De interiori conflictu*, hunc fluxum, & refluxum in corde luxurioſi his verbis deſcribit: *Laborioſa prorſus*, inquit, *& ad ſuperandum difficilis eſt carnalis illecebra, quæ die noctuque ſpiritui infeſta ſentitur, foris habet cui adhæreat, & contra quem ſæviat intus, propagatur in carne, coaleſcit in tempore, enutritur in vitiis, neglecta roboratur, & dum dominatur interimit, numquam rationis legibus, numquam ſuperata quieſcit, ſemper floret, ſemper viget, ſerpit continuò ut cancer, ſævit ut ignis, rapit ut leo, tumet ut coluber, inſidiatur ut latro, cœno volutatur ut aper, ſat numquam dicit ut infernus; inflammat totum corpus nativitatis inflammata à gehenna, libidinum pruritus excitat, concupiſcentias movet, fugat prudentiam, caſtitatem impugnat.*

Conſcientiæ remorſus.

D. Chryſ. in Pſ. 84.

14 Verumtamen quod hominem carnalem ex omnibus ſuppliciis, quæ patitur, magis excruciat; eſt internus conſcientiæ remorſus, de quo D. Chryſoſtomus ait: *Poſtquam libidinis voluptas parum ceſſerit, conſcientiæ accuſatio invadit, nudam rationem flagellans.* Ubi notandum eſt illud Ly *nudam*, quia poſt conſummatam voluptatem ſola remanet verecundia, & confuſio; voluptas præteriit, & cor interiùs delictum ſuum recogitans, illud à ſe minimè commiſſum fuiſſe vellet, vellet abolere illud, & non poteſt, timetque ne aliis manifeſtetur, & publicum fiat. Unde ſicut major dari nequit contumelia, & erubeſcendi cauſa, quàm quod quis cogatur in præſentia uniuſcujuſque videri nudus, *talis quoque eſt*, inquit D. Chryſoſtomus, *ignominia, & ſupplicium hominis carnalis.*

S. Laur. Juſt. de lig. vitæ c. 4. Voluptas quod damni afferat.

15 S. Laurentius de laſcivis ait: *Serviunt voluptatibus, non fruuntur, flagellantur ab iis, non oblectantur, & mala ſua (quod malorum eſt ultimum) amant.* Ubi notandum eſt verbum illud, *flagellantur*: ſicut enim flagella non ſolùm inferunt livorem, & pœnam, verùm etiam dedecus, & ignominiam: ita luxuria non ſolùm corpus, & animam damnificat, mentemque perturbat, & inquietat, verùm etiam dedecus, & infamiam ut plurimum conciliat. S. Joan. Damaſcenus citans S. Baſilium *in exhort. ad Baptiſ.* inquit: *Voluptas Diaboli hamus eſt ad exitium trahens; voluptas peccati mater eſt; voluptas ſempiterni vermis nutrix, quæ eum, qui ſe fruitur, ad aliquod tempus delinit, poſt autem felle amarius digeritur.* S. Bernardus in ſermone quodam faculæ ſimilitudinem adducit, quæ ardet quidem, & ſplendet, ſed in fumum reſolvitur: *Sicut ergò flamma illius noviſſima fumus occupat, & caligò, ſic lætitia rei in triſtitiam commutatur.*

S. Joan. Damaſc. l. 3 Parall. 3 p. c. 28.

S. Bern. de fallac. vitæ.

D. Chryſ. h. 4. de verb. Iſai. Conſcientia redarguit ſemper.

16 Divus Chryſoſtomus conſiderat, quòd licèt nonnumquam caſus dari poſſit, in quo ab homine carnali omnis excludatur jam ſtatim dictorum malorum timor, & periculum temporale; ideòque poſſit in talibus circumſtantiis voluptate ſine omni turbatione frui, nec metuere, quòd furtivi illius amores aliis innoteſcant, non tamen propter hoc ab omni remorſu futurus ſit liber: *Quin potius ſi tollantur hæc omnia, ponamus, nulli notum eſſe flagitium, præterquam ipſi viro, & mulieri, quam adulteravit, quomodò feret conſcientiam redarguentem, acerbam & amarulentam accuſationem ubique ſecum ferens?*

D. Chryſ. de S. Thecla. Voluptas crudelis eſt carnifex.

17 Idem Divus Chryſoſtomus de ſancta Thecla diſſerens, voluptates carnales carnificibus ſimiles eſſe dicit: *Sunt*, inquit, *crudeliores quidam carnifices corporis voluptates, imo vero carnificibus crudeliores, nam vinculis torquent non manufactis, per oculos animam vulnerant, aſpero flagello intellectum flagellant.*

Job. 15. 16.

18 De impiis apud Jobum dicitur: *Bibunt quaſi aquam iniquitatem*; quaſi diceret, eadem facilitate qua cyathus aquæ epotatur, eadem impii ad omne genus iniquitatis proclives exiſtunt. Magis tamen propriè in hiſce verbis, ni fallor, ad hominem carnalem alluditur; ſiquidem de illo verum eſt dicere, quòd ſicut aqua inſulſa eſt, & totaliter inſipida: eodem modo carnales homines ſæpè fornicationis peccata committunt, non tam propter delectationem, quàm ut torrentem ſequantur, & malum exemplum aliorum, vel a malo habitu per iteratos actus acquiſito ſeducti; vel quia ſe ab impudicarum mulierum conſortio divellere non poſſunt.

S. Ber. ſer. 59. in Cant. Vulnerat ſemper.

19 S. Bernardus animam caſtam turturi ſimilem eſſe dicit, quia hæc quando à compare ſuo viduata eſt, numquam in ramo vireſcentis arboris quieſcit: *Quem tempore viduitatis ſuæ numquam in viridi ramo reſidentem proſpicies, ut ab eo diſcas, voluptatum virentia velut virulenta vitare*; ubi, ut vides, voluptates virulentas appellat, ſiquidem etiam mundani homines fateri coguntur, quòd etiam voluptatibus ſuæ non deſint ærumnæ; ſiquidem Cupido tenſum ſemper arcum habet, & paratas ſagittas, quibus non ſolùm animas, ſed & corpora laſcivorum cruentat. Unde Spiritus Sanctus duorum illorum Senum Suſannam depereuntium, laſcivum amorem deſcribere volens, dicit: *Erant ambo vulnerati amore ejus.*

Dan. 13. 10.

Gen. 2. 8. Septuaginta. Volup. ac carnis numquam ſine ſpinis.

20 Ubi vulgata noſtra legit: *Plantaverat Dominus Paradiſum voluptatis*: Septuaginta legunt *in Eden*; nec ſine myſterio, quia ut Anaſtaſius Sinaita inquit: *Eden idem ſignificat, quod ſanguinolentæ deliciæ*, ſed quamnam deliciæ cum ſanguine relationem habent? Eamdem videlicet, quam roſæ cum ſpinis; ſicut enim roſa non decerpitur, quin manus decerpentis pungatur, ita quoque voluptates carnis ſine ærumnarum ſumptu non guſtantur. Et ideò Sanctus Gregorius ſuper illa verba, *Veſtimentum mixtum ſanguine erit in combuſtionem*, dicit: *Sanguine veſtimentum miſcere, eſt, deſideriis carnalibus corpus coinquinare.*

S. Greg. l. 9. Mor. c. 19. Iſa. 9. v. 5.

Rup. Tuit. l. 4. in Eccl. Eccl. 7. 26. Mulier herba eſt Sardonia.

21 Rupertus Abbas Tuitienſis conſiderat, quòd Eccleſiaſtes priùs dixerit: *Luſtravi univerſa animo meo, ut ſcirem, & conſiderarem, & quærerem, & inveni amariorem morte mulierem*; unde obſervat, quòd Sapiens ille *ſcit, conſiderat, inquirit, ſenſu, arte, ſive labore*, & tamen poſtea concludat: *Nihil eſſe in omnibus rebus gravius morte, & tamen morte eſt gravior amaritudo mulieris.* Herba Sardonica valdè eſt noxia, & venenoſa, adeò ut qui illam manducat, moriatur, ita tamen, ut ſpeciem ridentis habeat; onde ortum eſt proverbium iſtud: *Riſus Sardonicus.* Idem verò Rupertus ait: *Fœmina mala vivit amarior Sardoniis herbis; comedens Sardonias herbas moritur ridens, quis ridendo moritur, niſi qui amat, ſive amatur? Sardonia herba occidit ſolùm corpus comedentis, mulier amara corpus, & animam venenat amantis.*

Rup. Abb. ib.

S. Baſ. l. in c. 1. Iſa.

22 S. Baſilius cœpas, & allia, quibus Hebræi avidè inhiabant, etiam quando cœleſti manna paſcebantur, deteſtans ait: *Revera voluptates corporeæ ſimiles ſunt cæpis, & alliis, multum enim pungitiva acrimonia, & irritamenti ſuggerunt, inamœnam verò graveolentiam, & vix eluibilem immittunt iis, quorum voragini ſe ſemel ingeſſerint, plurimum lacrymarum conciliant ſuis affectatoribus.* Adultera, ut D. Chryſoſtomus ait, quemlibet timet: *Omnia pavet adultera, metuit umbras, parietes, famulos, vicinos, hoſtes, amicos,*

D. Chr. ho. 2. de ver. Iſa.

DISCURSUS XXVII.

ARGUMENTUM.

Concupiſcentiam carnalem inſatiabilem, brevemque, & momentaneam ejus delectationem eſſe, ideòque pœnarum æternarum pretio minimè comparari debere, oſtenditur.

THEMA.

Nullum pratum ſit, quod non pertranſeat luxuria noſtra. Sapient. 2. verſ. 8.

Luxur. inſatiabilitas.

1 Libidinoſi illi, qui apud Sapientem accelerabant: ut roſis tempora ſua cingerent, priuſquam marceſcant: *Coronemus nos roſis, ut ſic ornati mulieribus magis complaceamus*: iidem, ut Dionyſius Carthuſianus ait, inquiunt: *Nullum pratum ſit, quod non pertranſeat luxuria noſtra*; ac proindè in duobus hiſce Scripturæ locis combinatis ad invicem duæ nobis carnalium hominum miſeriæ inſinuantur, ſcilicet carnales ſuos appetitus adimplendi inſatiabilitas, unde dicunt: *Nullum pratum ſit, quod non pertranſeat luxuria noſtra*; ad omnem namque impudicitiam anhelant, & ſuſpirant, nec tamen unquam ſatiantur: omnia prata perarrare volunt: *Nullum pratum ſit, quod non pertranſeat luxuria noſtra*; ideòque omnigenas voluptates tentare, & experiri conantur: altera voluptuoſorum miſeria eſt, quòd illorum voluptates inſtabiles ſint, tranſitoriæ, & momentaneæ, ſintque velut pratum quoddam floridum, & vireſcens, manè arrident, & veſperi in

Dionyſ. Carth. ib.

fœnum

Digitized by Google

fœnum aridum degenerant. Primo igitur loco inſatiabilitatem hujus vitii ponderemus, & poſteà voluptatum ſuarum inſtabilitatem.

Oſee 4. 10.
S. Hieron. ib.

2 Apud Oſeam prædicitur: *Et comedent, & non ſaturabuntur; fornicati ſunt, & non ceſſaverunt*: ſuper quæ verba S. Hieronymus ita ſcribit: *Voluptas inſatiabilis eſt, & quantò magis capitur, tantò plus utentibus ſe famem creat; fornicati ſunt, & non ceſſaverunt*: cujus rationem idem S. Doctor aſſignat, dicens: *Vires in fornicatione deficiunt, & fornicandi deſiderium non quieſcit*: Eodem modo, ut Albertus Magnus inquit: *Libido inexplebilis eſt etiam viribus deficientibus*. Rupertus Abbas ſuper hunc textum ita ſcribit: *Luxuria cum hominem imbuerit, numquam dicit, ſufficit: & licet ad horam extinguatur ſitis ejus, ſtatim exardeſcit; ait ergo: Fornicati ſunt, & non ceſſaverunt, nam & uſque ad decrepitam ſenectutem in cœno libidinis computruerunt*.

Alb. Mag. ib.
Rup. Abb. l. 2. in Oſe. ib.

Hydropiſi ſimilis.
Luc. 14 v. 2.
Gloſſa.

3 Unde mortalis hæc impudicitiæ infirmitas hydropiſi aſſimilatur: *Ecce homo quidam hydropicus erat ante illum*; ubi Gloſſa ait: *Eſt proprium hydropici, quantò plus bibit, tantò plus ſitit, & ideo comparatur ei, quem fluxus carnalium voluptatum exuberans aggravat*. Hugo Cardinalis ſuper illa verba Geneſeos: *Biennium enim eſt, quod fames eſſe cœpit*, in ſenſu morali famem hanc à manducato in Paradiſo pomo vetito ſuam originem derivare dicit; Hæc autem fames non ſatiatur, ſed in omnibus Adæ poſteris ſenſim creſcente ætate magis, magiſque augetur: *Quia ſæculi voluptates non ſatiant, ſed eſuriem provocant*. Tritiſſima enim ſunt illa Poetæ verba: *Quo plus ſunt pota, plus ſitiuntur aquæ*: Qui per aquas ſenſualitas, ſive luxuria intelligitur. Porrò hydropiſis à nimio humore aqueo cauſatur, ac proinde idem Hugo verba illa: *Forſitan aqua abſorbuiſſet nos*, exponens dicit: *Per aquam poteſt intelligi carnalis voluptas, quæ multos abſorbet*. Quòd ſi verò febricitans aliquis in ſummo febris æſtu poculum aqua nivibus infrigidata plenum exhauſerit, per hoc ſitim ſuam non extinguet, ſed magis accendet, ad eum modum, quo faber ferarius aquam in caminum ſuum conſpergens, flammam augeſcere facit. Dicit autem S. Ambroſius: *Febris noſtra luxuria eſt, febris noſtra libido eſt*. Deus quidem nonnumquam permittit, ut libidinem quis ſuam expleat, cum hac tamen pœna, ut numquam illam ad ſaturitatem uſque repleat, & extinet appetitum, ut ampliùs ſitire, aut deſiderare deſinat; unde apud Jeremiam comminatur: *In calore eorum ponam potus eorum*. Cui veritati Sanctus Gaudentius teſtimonium perhibet, dicens. *Stupri aſſiduitas luxuriam carnis non prohibet, ſed accendit, dicente Propheta: Omnes fornicantes, velut ardens clybanus corda eorum*. Audiamus hac de re Auguſtinum, qui libidinem ſuam ſibi quidem prævalere permiſit, ita tamen, ut eamdem numquam ſatiarit: *Velle meum*, inquit, *tenebat inimicus, & inde mihi catenam fecerat; quippè ex voluntate perverſa facta eſt libido, & dum ſervitur libidini, facta eſt conſuetudo, ac dum conſuetudini non reſiſtitur; facta eſt neceſſitas*.

Hug. Car. ib. Gen. 45. 6.
Sæculi voluptates non ſatiant.
Hug. Car. ib. Pſ. 123. 4.
S. Ambr. l. 4. in Luc. 4.
Nec libido.
Jer. 51. 39.
S. Gaud. t. 1. 13. ad Neoph. in Bibl. t. 2.
Oſee 7. 4.

Sed magis accendit.

4 Multa à ſacris interpretibus adducuntur myſteria, ob quæ divina Sapientia uxorem Loth punire volens, in ſalis potius quam alterius materiæ ſtatuam, eam transformavit. Pro præſenti verò propoſito ſequens ſufficiat reſponſio: Quia enim mulier iſta è Sodoma egrediebatur: dici poteſt, quòd eum, qui carnis vitio immerſus eſt, præfiguraverit: hic enim aquam ſalſam bibere cenſendus eſt, ac proindè ſicut ſalis, quò plus bibit, tantò magis ſitim ſuam accendit; ad eumdem quoque modum homo carnalis, quantò magis carnalibus appetitibus obſequitur, tantò vehementiùs ad novas delectationes carnis appetendas accenditur: *Quo plus ſunt pota, plus ſitiuntur aquæ*; atque ideò mulier iſta potiùs in ſalis, quàm in alterius materiæ ſtatuam, transformata fuit. Salomon quantumvis tanta ſapientia à DEO dotatus, divinoque cultui toto animi conatu deditus fuerit, nihilominus poſtquam ſemel in hoc laſciviæ barathrum præcipitatus fuiſſet, numquam ſaturari potuit, neque ad inſatiabilem ejus appetitum compeſcendum populi ſui mulieres ei ſufficiebant, ſed contra legem Dei, id expreſsè prohibentem, mulieres quoque alienigenas ſuperinduxit, quia aquam ſalſam bibebat. Aſſuerus quoque, qui centum viginti ſeptem ſceptro ſuo moderabatur Provincias, quadringentas nutriviſſe legitur concubinas. Darius verò trecentas ſexaginta quinque ad libidinem ſuam explendam promptas habebat. Imò quis unquam ex Turcarum Imperatoribus ad illum Gynæcei ſui numerum pertigit, quem à Salomone ad libidinem ſuam explendam delectum fuiſſe, Spiritus Sanctus veridico calamo ſuo nobis deſcribit; ſiquidem is eum ſeptingentas refert habuiſſe Reginas, & trecentas concubinas, nec tamen adhuc ſatiari potuit; ſiquidem ipſemet fatetur, dicens: *Sanguiſugæ duæ ſunt filiæ, dicentes: Affer, affer: tria ſunt inſaturabilia, infernus, & os vulvæ, & terra, quæ non ſatiatur aqua*. Arabicus verò vertit, *amor mulieris*.

Salomonis Concubinæ.
Aſſueri.
Prov. 30. 15. & 16.

Euſeb. Emiſ. h. 3. de Epiph.
Luxur. non ſatiat.

5 Euſebius Emiſſenus in quadam homilia dicit: *De luxuria creſcit illecebra, & pereuntem perditio plus delectat, quia voluptas tranſacta non ſatiat, ſed ſuo uſu magis exercetur vitiorum cupiditas, quam finitur, ac ſolum ſectatorem ſuum nunquam conſumit*. Sanctus Zeno de laudibus *pudicitiæ* diſſerens, in deteſtationem luxuriæ inquit: *Libidinum commutatione varia gaudet ſemper, & pœnitet, ad ſatietatem nunquam lubrica utilitate perveniens*. Experientia quoque quotidiana nobis clarè demonſtrat, quòd multi ad turpem ſuam explendam libidinem, per plateas vagentur, variaſque perſcrutentur proſtibulorum domos, & poſtquam ſuam quoad potuerint explerint libidinem, non tamen ob id caro eorum ſatiata dicat, ſufficit, ſed quotidiè nova ſibi ſcorta perquirant, de quibus dici poteſt illud Pſalmi: *Famem patientur, ut canes, & circuibunt civitatem*.

S. Zeno l. 2. ſer. 7.
Pſ. 58. 7 & 15.

2 Petri 2. 14.
Inexplebilis ſitis.

6 Sanctus Petrus de laſcivis hominibus loquens, dicit: Quòd ſint *luxuriantes oculos habentes plenos adulterii, & inceſſabilis delicti*; quia carnalis homo nunquam deſiſtit, niſi fortè caro, & corpus ejus ei deficiant: *Nunquam ſatiatur, & extincta reaccenditur*, inquit de libidine Sanctus Bernardinus, *uſu creſcit, & deficit, nec rationi paret, quæ impetu ducitur*. Item quoque in Sancto Ambroſio legimus, quia ait: *Uſu accenditur, nullus peccandi modus, & inexplebilis ſcelerum ſitis ſine morte amantis extingui non poteſt*. Verumtamen nimis parum dixit, quia etiam poſt mortem ſitis illa non deſinit, ſemper enim carnalis homo deſiderat objectum amatum, etiam mortuum, ſemper de illo cogitat, ſibique illud præſens eſſe fingit per imaginationem, complaceatque ſibi laſcivus in ſomniis illius, & illuſionibus nocturnis. *Inexplebilis ſitis*. Idem quoque Sanctus Præſul ſuper Lucam de filio prodigo fameſcente, *Cœpit egere*, ſcribens, hanc ad propoſitum noſtrum inde eruit moralitatem: *Egere ideo cœpit, & famem pati, quia nihil prodigæ ſatis eſt voluptati*. S. Ephrem exhortans nos, ut adverſus turpes ſpiritus fornicationis inſultus viriliter decertemus, hac phraſi loquendi utitur: *Reſiſte urenti concupiſcentiæ, ut flammam quæ nunquam extinguitur, effugere queas*. Quæ ultima verba, licèt de igne infernali intelligi queant, alium tamen ſenſum quoque habere poſſunt, intelligendo illa de extinguibili hujus vitii igne, qui nunquam ſaturatur.

S. Ber. t. 2. ſer. 19. ar. 1. c. 2.
S. Ambr. l. 1. de Abel. & Cain c. 15.
S. Ambr. l. 7. in Luc. c. 15.
Luc. 15. 14.
S. Ephr. t. 3. de Pug. cum. c. 4.

Luxur. brevitas.
Sap. 2. 8.

7 Alia conditio, quam concupiſcentiam, & voluptatem carnalem habere diximus, eſt momentanea illius brevitas: *Nullum pratum ſit, quod non pertranſeat luxuria noſtra*; ubi notandum eſt, quòd Sapiens de voluptate carnali loquens, utatur hoc verbo: *Pertranſeat*; quod ſonat, per modum tranſeuntis hanc voluptatem ſe habere, non verò permanentis: *Coronemus nos roſis antequam marceſcant, utamur creatura tamquam in juventute celeriter, non prætereat nos flos temporis*. Ad idem quoque propoſitum valdè myſtica ſunt illa Tertulliani verba, dicentis: *Qui cogitabant interdum, unde cecidiſſent, & poſt libidinum vaporata momenta cœlum ſuſpirabant*. *Mundus tranſit*, inquit S. Joannes, *& concupiſcentia ejus*. Et Boetius in Poematibus ſuis dicit:

ibid. v. 6. & 7.
Tertull. de habit. mul. c. 1.
1. Joan. 2. 17.
Boet. de conſ. Phil. Met. 7.

Habet hoc omnis voluptas
Stimulis agit furentes,
Apiumque par volatum
Ubi grata mella fudit
Fugit, & nimis tenaci
Ferit icta corda morſu.

Fugacitas.
S. Aug. ſer. 5. de Nat. Dom. c. 4.

8 Nihil eſt voluptate carnis fugacius; Unde digna ſunt illa Sancti Auguſtini verba, quæ conſiderentur: *Delectatio occidit, & præteriit, vulneravit, & tran-*

Digitized by Google

tranſivit, miſerum fecit, & abiit, infelicem reddidit, & reliquie. Et verò quamobrem carnem fœno comparari exiſtimas? *Omnis caro fænum.* Ratio eſt, quia *hodie eſt, & cras in clibanum mittitur.* Quòd ſi matutino tempore prata perambulans contempleris, illa omni ex parte germinantia, & florida eſſe conſpicies, quæ tamen eadem, ſi veſperi repetas, in fœnile quoddam converſa eſſe reperies. Unde D. Chryſoſtomus hom. 45. in Joannem, inquit: *Quænam quæſo voluptatum utilitas? hodie ſunt, & cras elabuntur; hodie flos pulcherrimus, cras aridus pulvis.*

Iſa. 40. 6. — Luc. 12. 28.

9 In Euangelio Joannis dicitur: *Nuptiæ factæ ſunt in Cana Galileæ.* Sed cur potiùs eo in loco, & non alibi? Nimirum ad denotandum, quòd nuptiæ, & voluptates carnis fugaces exiſtant: *Galilæa* enim *Tranſmigratio interpretatur*, inquit Lytanus. S. Leo quoque voluptates veloces, & breves appellat: *Brevia, & caduca ſunt terrenarum gaudia voluptatum, quæ ad æternitatem vocatos à ſemitis vitæ conantur avertere.* Sanctus Auguſtinus voluptati velut alas affigens, eamdem ſignificanter *volaticam* appellat, dum quemvis Chriſtianum hiſce verbis alloquitur: *Non vocatus es ad felicitatem terrenam, ſed cœleſtem; non ad temporales ſucceſſus, & proſperitatem volaticam, & tranſitoriam, ſed ad æternam cum Angelis vitam.* Quibus in verbis ſpecialiter notandum, quòd felicitatem mundanam *volaticam* vocet, cùm tamen divitiæ, dignitates, & delitiæ ſæpè per multorum annorum decurſum ſtabiles eſſe videantur; quantò igitur majori cum jure voluptates carnis hoc nomine merebuntur inſigni, quæ in momento tranſeunt, & roſæ ſimiles exiſtunt, de quaſuperiùs ex mente Sancti Baſilii diximus: *Nondum ab illarum collectione domum reverſi ſumus, & ecce in ipſis adhuc manibus noſtris marceſcunt?*

Joan. 2. 1. Inſtabilitas. — Lytan ib. — S. Leo ſer. 2. in anniv. de Aſſumpt. — S. Aug. ſerm. 116. de diverſ. — S. Baſ. h. de Parad.

10 Ingenioſum eſt illud epithetum, quo S. Chryſologus ad noſtrum propoſitum utitur, dùm ait: *Devictis voluptatum ſpumis.* Videbitis nonnumquam in quodam aquatum gurgite candidas, & tumidas aquæ ſpumas, ſed ſubitò diſparent, & evaneſcunt. Addit inſuper: *Superatis vitiorum fluctibus.* Unde autem via extolluntur in altum, cum ecce ſubitò ſublidere conſpiciuntur, nec ullam habent ſoliditatem, & ſubſiſtentiam. Sanctus Gregorius ait: *Quiſquis carnalibus deſideriis anhelat, quid aliud, quàm vermem amat?* Cujus ſententiæ occaſione, incidit mihi hædera illa, quæ Jonam ab ardentiſſimis ſolis radiis per umbram defendit. Quæ quidem ſicut ſubitò excrevit, ita quoque pari eum velocitate exaruit: ſed qua ratione id contingit: *Paravit Deus vermem aſſenſu diluculi, & percuſſit hæderam, & exaruit.* Hugo Cardinalis ſuper illa verba Pſalmiſtæ: *Lætabitur juſtus in Domino*, ſubjungit: *Non in via præſentis jucunditatis, non in Jonæ hædera, quæ ſub una nocte nata, ſub una nocte periit.* Porrò ſiccitatis hujus artifex vermis fuit, qui partus eſt corporis, quia ex carne naſcitur, dum putreſcit, & corrumpitur, ac proindè voluptatem carnis repræſentat, quæ omnem quam inde habemus, fruitionem inturbidat, & deſinere facit, nam ut Sanctus Bernardus *de interiori domo*, dicit: *Mala conſcientia voluptatum aſſiduus vermis eſt.* Chryſoſtomus ad hanc fugacitatem ſe reflectens dicit: *Delitiarum voluptates nondum rectè advenerunt, & dicto citiùs avolarunt.* Seneca ad Polybium ſcribit: *Citè nos omnis voluptas relinquit, quæ fluit, & tranſit, & penè antequam veniat, aufertur.* Sanctus Bernardus quoque alibi dicit: *Quàm fallax, & deluſoria ſit illa pernicioſa felicitas, quam plerique in carnis voluptate conſtituunt, in libro Sapientiæ legitur inceſſanter, dum citò præterit, quod delectat, & permanet ſine fine, quod cruciat: ſed de talibus lugendum potiùs cenſeo, quàm loquendum.* Sanctus Propheta Job dicit: *Gaudium hypocritæ ad inſtar puncti*, vel ut Cajetanus ea Hebræo vertit; *Gaudium impiorum.* Ubi Dionyſius Charthuſianus ait: *Omnis delectatio carnalium, velut imperceptibile punctum, celerrimumque momentum eſt reſpectu infernalium æternalium acerbiſſimorum ſuppliciorum, momentaneum quod delectat in mundo, æternum quod cruciat in inferno.* Imò & Tullius author gentilis ait: *Amores celeriter defloreſcunt.*

S. Chr. ſer. 8. Spumis aſſimulatur. — S. Greg. l. 16. mor. c. 19. — Jonæ hædera. — Jonæ 4. 7. Hugo Card. in Pſ. 63. 11. — S. Ber. de int. Dom. — D. Chr. h. 9. in Geneſ. — Seneca ad Polyb. — S. Bern. de charit. c. 25. — Job 20. 5. — Dio. Cart. ib. — Tullius pro Cælio.

11 Audiamus hac de re, quæ Sancti Patres carnalibus hominibus objiciunt improperia. Hi enim capere non poſſunt, quòd homo à voluptatibus ita fallenetur, ut pro breviſſima delectatione ſeſe pœnis ſempiternis adjicere non formidet. Sanctus Bernardus inquit: *Quid vilius, o nobilis, creatura, imago Dei, Creatoris ſimilitudo, quàm carnem tuam illecebris carnalibus deturpare? & pro brevi voluptate, torrentem perdere voluptatum?* Sanctus Auguſtinus pariter hiſce verbis eoſdem exagitat: *Quanta iniquitas, quanta perverſitas eſt, ut animam quam Chriſtus ſuo ſanguine redemit, luxurioſus quiſque, propter unius momenti delectationem libidinis, Diabolo peſſimo inimico ſuo vendat?* Sanctus Bernardus delectationes hujuſmodi *dulcedines horarias, & momentaneas* appellat: *Poſt dulcedines horarias, & momentaneas ſuavitates, ad ſempiternas amaritudines deferuntur. Tranſit jucunditas numquam reditura, remanet anxietas non receſſura.* S. Auguſtinus quoque in eodem ſermone dicit: *Quod putatur dulce modo ſatis eſſe in brevitate temporum, quàm amarum erit in ignem æternum; quàm gravi, & perpetua pœna punienda erit brevitas delectationis?* Sanctus Epiphanius nos monere volens, ne ab hujus illecebroſi ſeaus dulcedine nos decipi ſinamus, hanc aſſignat rationem: *Mel enim è labiis meretricis deſtillat, quod breviſſimo tempore guttur tuum leniens, poſtea felle amarius invenies.* Hugo Cardinalis ſuper illa verba: *Inveni amariorem morte mulierem*, hanc illius dicti adducit rationem: *Cum mors tantum ſeparet animam à corpore, mulier ſeparat Deum ab anima, & ita aufert ab anima dulcedinem vitæ ſpiritualis. Amaritudo mortis momentanea eſt, amaritudo mulieris æterna, & ideo major.* Plutarchus hanc Lyſimachi recenſet lamentationem: *Cum inter Gethas ſiti conſtrictus ſeſe pariter, atque exercitum hoſtibus dediſſet, deindè frigidam bibiſſet aquam; Dii boni, inquit, quam brevis voluptatis cauſa magnam depoſui felicitatem?* S. Auguſtinus laſcivum alloquens dicit; *Tibine amarum videtur dulcedinem dimittere voluptatis, & bibere calicem mortificationis, & macerationis corporalis? Potio iſta ſi amara eſt, accipiatur, quia in periculo ſunt viſcera; amara eſt, bibatur, melior eſt modica amaritudo in faucibus, quàm æternum tormentum in viſceribus.* Idem quoque S. Doctor in Tractatu quodam, cui titulus eſt: *De conflictu vitiorum, & virtutum*, ita ſcribit: *O quam parva eſt concubitus hora, qua perditur vita æterna, quod ergo emolumentum affert corpori, quodque tribuis lucrum, quod tam citè ducit animam ad tartarum.*

Apoſtrophe. — S. Ber. de 7. grad. Conf. — S. Aug. de honeſt. mulier. c. 3. — S. Bern. in ſent. — S. Aug. ſer. 7. de temp. — S. Epiph. l. 3. adv. hæreſ. — Hug. Card. Sap. 2. 8. — Plutarch. l. de tuenda valet. — S. Aug. de 7. Charidis c. 9 l. 9. — S. Aug. t. 9. tr. 19.

DISCURSUS XXVIII.

ARGUMENTUM.

Ad reſtinguendum luxuriæ ignem ſingulare remedium eſt, ignem cogitare, & infernum.

THEMA.

Vindicta carnis, ignis, & vermis. Eccl. 7. v. 19.

1 SAlvator noſter, ut in Sancto Marco legitur, laſcivo homini hoc unicum præſcripſit antidotum, ut ſcilicet inter medios libidinis ardores, pœnas memoraretur æternas: *Quod ſi oculus tuus ſcandalizat te, ejice eum, bonum tibi eſt luſcum introire in regnum Dei, quàm duos oculos habentem mitti in gehennam ignis, ubi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur*; quibus verbis carnalem hominem Dominum noſtrum erudire voluiſſe manifeſtum eſt, quia oculi ſunt duces ad committendas fornicationes, adulteria, & ad quævis alias carnis voluptates conſectandas, unde Sanctus Petrus laſcivos dicit habere *oculos plenos adulterii.* Quibus proindè, ut ab hoc vitio deterreantur, unicum hoc ſufficit remedium, ſi videlicet monitum hoc Eccleſiaſtici conſiderent: *Vindicta carnis, ignis, & vermis.* Unde Sanctus Ephrem ait: *Quando efformare tentationem Dæmon inceperit, & in mente tua, & cogitatione depingere pulchritudinem mulieris, quam aliquando conſpexiſti, vel quid ſimilium, tibi adducito in medium timorem DEI, & memineris illorum, qui in ſepulchro dormiunt, cogita diem tui hinc exitus, conſidera formidandam, & tremendam vocem: Diſcedite à me maledicti? conſidera vermem non quieſcentem.* Ideò etiam Sanctus Job de pœnis infernalibus diſſerens, ait: *Uſque ad inferos peccatum illius, dulcedo illius vermes*; quia voluptates, & delectationes carnales vermem parient inextinguibilem, qui vulturis inſtar, cor, & conſcientiam malam voluptuoſi hominis corrodet. Cujus vermis Chriſtus

Luxuriæ remedium. Marc. 9. 46. — S. Ephr. Parœn. 57. t. 2. — Job 24. 9. 20.

in præ-

Digitized by Google

in præfato capite Marci trinam facit mentionem, illumque ſemper igni, & flammæ infernali aſſociat: Marc. 9. 34. *Ubi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur.*

2 In vita S. Antonii à S. Athanaſio deſcripta legitur, S. Athan. c. 4. vit. S. Anton. Recordatio gehennæ. quòd ſpiritus fornicationis cum omnibus aſſeclis ſuis in immaculato Antonii corde concupiſcentiæ carnalis flammam pro viribus excitare conatus fuerit, ſed fruſtra: *Per noctes in pulchræ mulieris vertebatur ornatum, nulla omittens figmenta laſciviæ.* Sed quonam Sanctus hic Abbas ad turpia illa à ſe depellenda phantaſmata utebatur remedio? *Hic ultrices gehennæ flammas, & dolorem vermium recordans, ingeſta ſibi libidini opponebat.*

3 P. Rho in ſuis variarum virtutum hiſtoriis, de Ca- P. Rho var. virt. hiſt. l. 7. c. 1. § 11. Exemplum 1. puccino quodam, cui nomen erat Laurentius Fucci, refert, quòd quia is Forolivii gravibus invectivis contra peccatum carnis detonarat, hinc quædam impiorum, & laſcivorum hominum fæx, quæ inter ſe contra ipſum conjurarat, nocte quadam in conclave, in quo ipſe concionum ſtudio incumbebat, conductam quamdam introduxerint meretricem, quæ eum ad carnis peccatum ſollicitaret: ſed quibuſnam armis defenſivis ipſum in periculoſo illo certamine uſum fuiſſe exiſtimatis? *Ubi flammam circa ſe animadvertit, libris intentus, immotuſque ac ſi nihil acturus eſſet, ſcorto ne quidem appellato, digitum lucernæ flammæ admovet, conſtanterque in illa habet, donec caro difflueret, incredibili animi pariterque corporis patientia.* Nimirum illo medicorum aphoriſmo uti voluit, quo dicitur: *Ignis igni remedio eſt.* Cui conſonat illud S. Bern. ſer. 25. de modo benè vivendi. S. Bernardi effatum, quod *in libro de modo benè vivendi*, his verbis tradit: *Ardor gehennæ extinguat in te ardorem luxuriæ, major ardor minorem ardorem ſuperet, ſtridor flammarum horribilis amorem depellat libidinis.*

4 Similis huic hiſtoria de S. Martiniano Martyre le- Ribad. in vita S. Martiniani. 2. gitur, qui poſtquam viginti quinque annis in deſerto commoratus fuerat, ibidemque pluribus patratis miraculis, & obtentis adversùs commune humani generis inimicum, qui ſæpiùs cum ipſo viritim decertaverat, glorioſis victoriis inſigniter effulſerat, cùm in urbe Cæſarienſi die quodam de eminenti ipſius, tanquam divini potiùs, quàm humani viri, ſanctitate ſermo haberetur, publica quædam meretrix, Zoe nomine, ſe illum laqueis ſuis irretituram eſſe, coram omnibus jactabat, dicens: Nequaquam in ipſo caſtitatem ejus illibatam mirandam eſſe, utpote qui nullas in deſerto mulieres unquam conſpexerat, cæterum verò infallibiliter ad carnis lapſum flectendum, ſi ipſa ſe coram oculis ejus ſpectandam ſiſteret. Domum itaque abiens, omni ſe veſtimentorum ornatu pretioſo exuit, eumdemque concinnè complicans, in ſarcinulam compegit; aſſumptaque rudi quadam vitili veſte, ſuccinctiſque craſſo fune renibus, ad ſolitudinem illam, in qua Martinianus demorabatur, ſe recepit, ubi cùm ſub noctis crepuſculum appuliſſet, flebili voce, ut ſibi compateretur, rogavit, utpotè quæ peregrina exiſtens, à rectæ viæ tramite aberraſſet, nunc verò ob continuum pluviarum imbrem, & denſas noctis tenebras, à feris ſe devorandam eſſe metueret. Quibus verbis Martinianus commotus, eam in tugurioli ſui hoſpitium benignè excepit, Deo interea ſe efficaciter commendans, ut ſibi aſſiſtere, ſeque ab omni fraudulenta tortuoſi ſerpentis aſtutia protegere non dedignaretur. Accenſoque igne illam aſſidere juſſit, & appoſitis reliduis ſibi dactilis quibuſdam refecit, juſſitque ut alterius diei ſummo diluculo ad reliquum itineris conficiendum ſe accingeret, ipſe verò in aliud quoddam tugurii ſui cubile concedens, totam noctem in oratione, & Pſalmis inſomnem tranſegit, licèt non ſine variis ei à Dæmone, quoad ſuſceptam hoſpitem, ſuggeſtis impuris cogitationibus: Exurgente verò aurora Sanct. Eremita è cella ſua egreſſus, ut eam dimitteret, ipſam pretioſis veſtibus, & mundo muliebri eleganter ornatam, ſibique læto, & blando vultu arridentem conſpiciens, ipſam phantaſma quoddam eſſe ſoſpicati, & metuere cœpit: ideò quænam eſſet, percunctabatur, quæ ſe eamdem eſſe, quæ heri in veſte vili, & abjecta ab eo hoſpitio excepta fuerat, ipſique gratias actura pariter eas verborum, obtutuum, & geſtuum illecebras adhibuit, ut Sanctus ad eam propinquiùs conſiderandam accedens, manus ejus non ſine ſenſualitatis titillatione, & pruritu contrectarit, ſoteriùſque in peccatum cum ea committendum conſenſerit, priùs tamen eremitorium egreſſus, ut videret, ſi forſitan viatorem conſpiceret, per quem flagitium detegeretur, interiùs confeſtim cœleſtem quemdam ſenſit impulſum, qui ei evidens oſtendebat præcipitium, quod ei imminebat: quo agnito periculo, pœnitens cellam ſuam reingreſſus eſt, & quia *ignis igni remedio eſt*, accenſum ex ſarmentis ſubitaneum ignem nudis pedibus ingreſſus eſt, in eoque permanſit, donec bona pars corporis ab igne ambuſta eſſet, ac demùm poſt aliquod temporis ſpatium his verbis ſe allocutus eſt: Quid tibi videtur Martiniane? tibine hic ignis commodus, & tolerabilis eſſe videtur, etiam cum modico illum tempore paſſus fueris? Quòd ſi igitur te ignem inferni in ſempiternum æquanimiter ſuſtinere potes, accede ad mulierem hanc, quæ via eſt, ut ad illum pervenias. Recordare ſupplicii æterni, & vermis, qui nunquam moritur, nec non ſtridoris dentium, & ululatuum, qui ibi ſine fine audientur. Denique Dæmoniorum, qui inibi animabus cruciandis nunquam fatigabuntur. Quibus dictis, in ignem denuò inſilivit, ut vehementiùs arderet, rogans Deum, ut peccaminoſum illius peccati committendi à ſe admiſſum conſenſum ei miſericorditer ignoſceret. Quo viſo ſpectaculo, Zoe detractas ſibi pretioſas veſtes in eumdem ignem projecit comburendas, veſtibuſque priſtinis peregrinæ pœnitentis induta, cum ſingultibus, & largo lacrymarum imbre, ſibi ad illam laſcivam vitam nunquam quoad viveret, reverti propoſuit. Unde ex Sancti illius Eremitæ conſilio, in Bethlehem profecta eſt, ibique in Monaſterio quodam benignè ſuſcepta, vitam auſteriſſimam, & ſanctiſſimam duxit, multiſque patratis miraculis vitam clauſit: *Ecce igitur vos omnes*, inquit Iſaias, *accendentes ignem, accincti flammis, ambulate in* Iſ. 50. 11. *lumine ignis veſtri, & in flammis quas ſuccendiſtis.* Quotieſcunque enim ab igne carnalis concupiſcentiæ nos ſuccenſos eſſe ſentimus, ex conſiderato igne infernali, animabus noſtris lucem quamdam accendere poſſumus, quo concupiſcentiæ ignem evadere valeamus, & ideò ſi culpam adeò illecebroſam, & lenocinatricem evitare velimus, ad pœnam ignis æterni animum noſtrum dirigemus: *Gehennæ ignem*, inquit Div. Chryſoſtomus, D. Chr. de reparat. lapſi. *flammis libidinis oppone, ut ignis igne extinguatur.*

5 Thomas Cantipratenſis de inſigni quodam Præ- Th. Cantipr. l. 2. c. 40. n. 42. 3. dicatore Hiſpano Ordinis Prædicatorum, qui Sancti Dominici in propaganda ejus nomine Religione magnus coadjutor exiſtens, *Opinione Sanctitatis, & gratia acceptiſſimus erat Regi Caſtellæ, & nobilibus univerſis*, refert, quòd meretrix quædam Regi, & regni proceribus, de hoc pientiſſimo viro dixerit, illum revera tanta ſanctitate nequaquam eſſe conſpicuum, quantam ipſi de eo, & alii paſſim præſumerent. Quod ut re ipſa verum eſſe oſtenderet, in ipſorum præſentia ſe illum intra illecebrarum ſuarum laqueos irretituram, & lapſum ejus certò procuraturam eſſe promiſit. Cùmque Rex illam acriter reprehenderet, ipſa tantò ardentiùs, ſe ſub reatu mortis obeundæ ſi falleret, verborum ſuorum fidem, & experientiam præſtituram eſſe promiſit. Ac tandem technarum ſuarum fraudes hunc in modum machinata fuit. Die quodam cum vir Dei in maximis prædicationis ſuæ conſiſteret ardoribus, ipſa in conſpectu totius populi ad ejus ſe pedes, velut altera Magdalena pœnitens, proſtravit, lacrymiſque madeſcens, ſingultibus, & ejulatibus replevit templum. Quod ſanctus Prædicator ille ſummo cum gaudio videns, ex compaſſione, animique teneritudine amarè flevit & ipſe, auditaque per multos dies ejus confeſſione, veſtes, & mores laſcivos eam deponere fecit: *Simulata in omnibus humilitate, & obedientia per multos circuitus flexuoſos, quos antiquo ſerpente docente tentaverat, ad illud tandem mundi ſui doli tendiculum convertit ingenium. Flevit diebus multos, nec ullam lacrymarum cauſam extorquere potuit vir beatus, donec illa promitteret, ut erat innocentiſſimè ſimplex, in ſubventionem ſalutis illius totaliter ſe daturum. Ad hanc itaque vocem meretrix cum clamore valido, & lacrymis: O Deus, inquit, omnipotens, ubi hæc miſerrima meruit, ut pro voto tantum ſervum tuum in ſalutem meam ad omnem libitum obtinerem? Et ille: Audacter, inquit, pete quod vis, & fiet. Et illa; Verè, inquit, nunc ſcio, quia mei miſertus eſt Deus. Unum reſtat, quo peracto, parata ſum & in mortem, & in pœnam ire, & quacum-*

que

Digitized by Google

que præceperis, experiri. Cui ille: *Quid eſt hoc? inquit; Et illa inclinato vultu ſuſpirans, quæ nihil minus, quàm meretrix viliſſima putaretur: Verecundor, inquit, dicere, quod tamen vita comite vitare non poſſum; Niſi enim vice ſola tuo fruar concubitu, meæ ſalutis, aut vitæ ſpes eſſe non poteſt. Mox ille dolum viperæ mentis intelligens: Nec hoc, inquit, fruſtraberis, eſto erecta. Et his dictis aſſignavit ei locum, quo ſummo manè eum ſolum poſt dies quatuor inveniret. Intermediis igitur his diebus vir. Beatus in oratione continuus pernoctabat, mulier verò Regi, & ſuis, quid actum ſit, occultè indicat, jubens eos ſuum introitum obſervare. Quid plura? Stupefacto Rege cum ſuis, quid futurum ſit, præſtolatur. Sanctus vir Dei à media nocte, ad inſtar lecti ex carbonibus ignem in cella paraverat. Manè ergo pulſante ad oſtium muliere, intromiſit eam, baculoque confricans ignem, ut magis igneſceret, mox ſuper vivos carbones ſe depoſuit, dicens: Ecce lectus tali opere dignus, hic cuba mecum, alium non habebis. Hoc ut vidit mulier, quaſi mortua cecidit; milites verè Regis ex inſidiis irruentes, beatum Virum ſine adustione aliqua corporis, aut veſtis, in mediis ignibus, mulierem autem irrigidatam ad parietem quaſi mortuam invenerunt. Horrere igitur, & admiratione confuſi, flexis genibus rogant, ab igne ſurgere ſanctum Virum, & ſtultis ſuis præſumptionibus indulgere. Quo facto, extrahunt cum furore miſerrimam, & niſi beatus ille inſtantiſſimè fuiſſet ei in præſidio, illam ſtatim, jubente Rege, ignibus concremaſſent*. Benè igitur S. Iſidorus luxurioſis ineul-

S. Iſid. l 2. Synonym. cat, dicens: *Propone tibi adverſus præſentes carnis ardores, futuri ſupplicii ignes, ſuperet æſtum libidinis recordatio æterni judicii, memoria ardoris gehennæ, ardorem excludat luxuriæ; fornicationis pœnam metus gravioris ſupplicii vincat, fortior dolorem minorem exceperit*.

4. 6 Dæmon inſigni innumerabilium animarum lucro, quas Seraphicus Franciſcus Deo lucrabatur, invidens, laſcivam quamdam fœminam extimulavit, ut Sanctum Franciſcum ad carnis lubricitatem pelliceret. Cui Sanctus, ſe illi conſenſum ſuum daturum eſſe ſpopondit, cum hoc tamen pacto, ut penès ipſum ſtaret lecti locum, & qualitatem eligendi poteſtas; ac proindè ſuper pavimentum accenſos fecit ſpargi carbones, ſeque illis ſine ulla corporis, imò nec veſtium læſione, ſuperimpoſuit, invitando fœminam tentatricem, ut ſi luberet, in eodem ſecum concumberet; quo miraculo mulier illa compuncta, & converſa eſt ad pœnitentiam. Unde conſilium Rabani eſt: *Cùm cœperit anima ad delectatio-*

Raban. l. 6. l. 3. pœn. ſat. c. 17. *nem carnis inclinari, oportet timorem judicii ad mentem reducere, pœnaſque infernalium, ubi nemo niſi obnoxii retruduntur*.

P. Rho lib. c. 2. §. 13. 7 P. Rho de Antonio Caraffa, qui poſtea factus eſt Cardinalis, refert, quòd in ſua juventute, ſe in hoc moleſto laſcivientis carnis bello generosè geſſerit, cùm enim nonnulli in ejus cameram pulcherrimam quandam in ejus abſentia introduxiſſent mulierem, eique ingens decreviſſent præmium, ſi juvenem in ſuam pelliceret libidinem; ille autem mox, ut cameram ingreſſus ſcortum hoc vidiſſet, ſervos advocavit, qui tamen etiam à facinoris illius authoribus juſſi fuerunt, Domino vocanti nequicquam reſpondere. Quare caſtus adoleſcens, ſe intra cameram eum impudica hac fœmina recluſum videns, peſſimum caſtitati ſuæ inſidiantium ſubodoratus conſilium, recordatuſque pridiè in eadem camera ignem extructum fuiſſe, nil dubitans ex præcedentis diei igne aliquas adhuc ſuperfuturas reliquias, *ad illum accurrit, batilleque uſus ingenti cineris nube, atque ardentium adhuc prunarum grandine petulantis, ac cœptis inſtantis mulieris os, crines, ſinum implet, ac ſemiuſtulatam egregiè fugat. Meruit caſtiſſimus adoleſcens divinorum librorum ſcientia poſtea inclareſcere*.

6, 8 In vita Sanctæ Brigidæ, de quadam ejus pediſſequa legitur, quòd cùm impudico erga juvenem quendam amore exarſiſſet, cum eodem de conventu quodam certa noctis hora inſtituendo pepigerit, cùmque illa ad prædictam horam in loco condicto venire non potuiſſet, eò quòd ſe è camera Sanctæ Brigidæ, non niſi eadem dormiente, proripere non auderet, contigit quòd in illa dilationis mora, qua amaſius illam expectabat, ipſa à Deo in mente ſua ab appetitibus ſuis turbata, per cœleſtis gratiæ radium illuminata fuerit, atque ad ingens infernalis ignis ſibi accerſendi periculum, in quod ſe exponebat, ſeriò reflexerit, cùmque ad probandum, an ignis infernalis ardorem tolerare poſſet, pedem ſuum lumini ardentis candelæ proximè admoviſſet, magnum & intolerabilem illum dolorem ſufferre nequaquam ſuſtinens, ſenſit, fornicationis tentationem paulatim à ſua vehementia deſiſtere, ac tandem perfectè reſipuit. Sancta Brigida, quæ hæc omnia in ſpiritu prævideret, diluculò ſequenti pediſſequæ ſuæ ad ſe accerſitæ cuncta ſeriatim recenſuit, dixitque Deum in generoſæ hujus actionis mercedem hanc illi deinceps perennem indulſiſſe gratiam, ut reliquo totius vitæ ſuæ tempore nullos unquam carnis ſtimulos pateretur, eamque inſuper à pœnis inferni exemptam declaraſſe; moxque illa pedem ſuum ab ardentis candelæ lumine vehementer læſum, adeò perfectè deprehendit ſanatum, ut ne ullum quidem in eo præcedentis læſionis ſupereſſet veſtigium.

9 Didacus Stella proindè aptè ad propoſitum no- Did. Stell. in Luc. c. 15.
ſtrum loquitur, dum ait: *Durum fortaſsè tibi videbitur tentationi reſiſtere, durius tamen mitti in ignem ſempiternum videri debet: Qui non caverit ab igne luxuriæ, ignem inferni cavere non poterit*.

10 S. Paulus in Epiſtola ad Corinthios conquerebatur, dicens: *Datus eſt mihi ſtimulus carnis meæ*. Et ut ideò 2. Cor. 12. v. 7.
ab his ſtimulis, & motibus carnis, quos invitus ſufferebat, liberari poſſet, inceſſanter Deum rogavit: *Propter quod* v. 8.
ter Dominum rogavi, nec tamen eum quidpiam à Deo obtinuiſſe conſtat, ſed Deus illi reſpondit: *Sufficit tibi gratia mea*. Sciſne hujus rei myſterium? nimirum anti- v. 9.
dotum quoddam habebat, & antidotum potentiſſimum. Quodnam illud? Nimirum S. Paulus continuò ſibi è la- Contra lux. antidotum gehennæ meditatio.
tere aſſiſtentem videbat Angelum Sathanæ, adeòque oculus ſuos in ignem gehennæ ſemper defixos habebat: *Angelus Sathanæ colaphizat me*; idque ad eum in pudicitia conſtantem conſervandum, & ne laſciviæ ullum con- v. 7.
ſenſum præberet, abundè ſufficiebat.

11 Chriſtus inquit: *Sint lumbi veſtri præcincti*: Ubi S. Luc. 12. 35.
Gregorius ait: *Lumbos præcingimus, cum carnis luxuriam* S. Greg. h. 13. in Evang.
per continentiam coarctamus; veruntamen ad virtutem Luc. 12. 35.
hanc continentiæ illibatè in nobis conſervandam, immediatè adjungit: *Et lucernæ ardentes in manibus veſtris*.
Ecce tibi unionem ignis ardentis. S. Ephrem in quodam S. Ephr. ſer. Paræn.
ſermone, cui titulus eſt: *Attende tibi*, hoc nobis tradit conſilium: *Dum flamma concupiſcentiæ ureris, revoca tibi in mentem ignem inextinguibilem, ac vermem numquam ceſſaturum, & è veſtigio membrorum extinguetur incendium*.

12 S. Gregorius textum illum Deuteronomii: *De vinea* Deut. 32. 32. S. Greg. l. 4. c. 4. in 1. Reg. c. 9.
Sodomorum uva fellis, &c. adducens, per vineam hanc, delectationem carnis intelligit, quæ ad ignem nos pertrahit: *Unde aptè nimis ejuſdem vineæ fructus exponens, uvam fellis, & botrum amariſſimum dixit: Uva quippè in viſu eſt, fel in ſapore, viſum oblectans, guſtum amaricans, quia nimirum reprobæ menti valde placet, quod concupiſcit, ſed in æterna pœna, quod ſibi modo eſt dulce, amareſcit*.

13 In Annalibus Eccleſiaſticis de Rege quodam Na- Rayn. ann. 1387. n. 10 Hiſtoria tragica.
varræ, qui Carolus Malus vocabatur, hæc verba leguntur: *Ferunt, dum fractas nimiis libidinibus corporis vires vini ſtillati perfuſione recreare nitebatur, correpto lintea caſu rapido, flamma tortum fuiſſe, atque inter magnos cruciatus æterna, incendia prægustaſſe*.

14 In Exodo ſequens præceptum à Deo duobus fra- Exod. 9. 8. Luxurioſi incendium habent in corpore, & anima.
tribus datum fuiſſe traditur: *Tollite plenas manus cineris de camino, & ſpargat illum Moyſes in cœlum coram Pharaone, ſitque pulvis ſuper omnem terram Ægypti, erunt enim in hominibus, & jumentis ulcera, & veſicæ turgentes*. v. 9.
Rupertus Abbas in ea eſt opinione, quòd plaga iſta ſepti- Rup. Abb. l. 1. in Exod. c. 36.
mo præcepto correſponderit; *Non mœchaberis*; quiſquis enim illud tranſgreditur, ignem ſecum portat: *Tollitur, & ſpargitur in cœlum cinis de camino, fiuntque ulcera veſicarum turgentium de jumentis, & hominibus, quia rapitur mœchus de perpetrati adulterii incendio ad cœleſte judicium, & æterna pœna turgens, totuſque ulceroſus, ſempiternum in anima, & corpore portat incendium*.

15 In libro ſecundo Paralipomenon de ſimulachro 2. Paral. 15. 16. Luxuria ignea est.
Priapi dicitur, quòd *omne contrivit, & in fruſta comminuens, combuſſit in torrente Cedron*, At verò numquid illud in pulverem redegiſſe ſufficiebat? Cur igitur illud inſuper igne combuſtum fuit? Nimirum quia tale ſimulachrum erat, quod peccatum carnale repræſentabat, ad quod exſcindendum, & abolendum, nullum eſt poten-

tius

Digitized by Google

tius medium, quàm ignis. Sciendum verò eſt, quòd ut ſcribit S. Hieronymus, *Ajunt, comminutum clam voluiſſe projicere, quod Dominus ut patefaceret, in torrente Cedron ex aqua ignis proceſſit*. Hoc etenim vitium ignis quidam eſt, cujus pabulum, & alimentum eſt gula, & ebrietas, flamma turpitudo, cinis immunditia, ſcintillæ obtutus, & verba laſciva, fumus denique infamia.

S. Hier. c. 3. ezech. in Pat.

16 B. Petrus Damianus de B. Dominico Loricato diſſerens, poſtquam auſteritates illius corporales in Epiſtola quadam receoſuiſſet, ſubjungit: *Eant nunc, qui carnis ſuæ delectantur illecebris, medullas abſorbeant voluptatum, & occiſionis victimæ ad æternum nutriantur incendium*.

S. Petr. Dam. l. 2. ep. 19.

DISCURSUS XXIX.

ARGUMENTUM.

Meditatio ſepulchri, quod carnem noſtram in putredinem, vermes, & cinerem redigit, ad deteſtandam omnem delectationem carnalem, omnipotens eſt remedium.

THEMA.

Vocatuſque eſt ille locus, ſepulchra concupiſcentiæ. Num. cap. 11. v. 34.

Luxur. remediū, meditatio ſepulchri. Num. 11. 33. Lyran. in hib.

1 CUm populus ille guloſus, recordatus qualiter in Ægypto *ſedebat ſuper ollas carnium*, manna faſtidiens, carnes appetiviſſet; Deus quidem has illis in abundantia ſubminiſtravit; at verò caro illis hæ carnes pretio ſteterunt, quia *ecce furor Domini concitatus in populum percuſſit eum plaga magna nimis*. Lyranus inquit: *Percutiebantur igne gehennali*; unde formare licet argumentum à minori ad majus; ſi hi, qui carnes animalium ad ſui nutrimentum appetunt, igne infernali ſunt caſtigati, quantò magis homines carnales rei erunt gehennæ ignis, qui contra omnem legem divinam, & humanam, carnalibus, & impudicis voluptatibus ſaturari appetunt? Quod verò nobis in præſenti diſcurſu vel maximè ponderandum venit, hoc ſolùm eſt, quòd ad carnalem concupiſcentiam reprimendam, tumulos, ſepulchra, & mortuorum feretra aſpicere ſufficiat, noſtriſque non tam corporis, quàm animæ oculis putredinem illam objiciamus, in quam corporis noſtri metallum convertitur; ſic enim perfectè cognoſcemus, quodnam, vel quale ſit laſcivi amoris noſtri objectum.

S. Ephr. t. 3. Defunctorū recordatio.

2 S. Ephrem in ſermone quodam, cujus titulus eſt: *In eos, qui in Chriſto obdormierunt*, ſuadet ut mente noſtra homines recolamus defunctos, qui noſtri fuerunt in voluptatibus laſcivis practicandis complices, & ſodales: *Hic qui veſtros ante oculos in ſepulchro cernitur pulvis, iſte quem conſpicitis cinis, hic fœtor, illa putrefacta oſſa, immundi hi vermes, corpora quæ concupiſcebatis olim, hic cinis, illa eſt caro, quam complectebamini*. Non eſt nobis reſpicienda Jezabel, quando mundo ſuo muliebri ad ſtuporem exornata, fucata facie, ut Regem Jehu ad illicitos seducat amores, proſpicit per feneſtram: *Jezabel introitu ejus audito, depinxit oculos ſuos ſtibio, & ornavit caput ſuum, & reſpexit per feneſtram*; quia ab hac apparentia exteriori nimis facilè nos decipi, & ſeduci permittimus: ſed conſideranda nobis eſt eadem, quando in agro Jezrahelis, ſive ut vult Abulenſis, in eodem loco, in quem aliàs communiter delitiandi cauſa divertere ſolebat, velut quoddam graviter olens morticinium jacet à canibus dilaniata: *In agro Jezrabel comedent canes carnem Jezabel, & erunt carnes Jezabel ſicut ſtercus ſuper faciem terræ, ita ut prætereuntes dicant: Haccine eſt illa Jezabel?* Quando enim Jehu illam præcipitari juſſerat, eamdem ſepulturæ mandare volebat, inquit ſacer textus: *Cùm iſſent, ut ſepelirent eam, non invenerunt niſi calvariam, & pedes, & ſummas manus*. Inſpiciatis, obſecro, ſepulchrum amaſiæ veſtræ, & conſiderate illud benè, quod ex dilectæ veſtræ cadavere reliquum reperietis? Certus enim ſum, quòd attoniti dicetis: *Haccine eſt illa Jezabel, &c.*

4. Reg. 9. 30. v. 35. v. 37.

Oſſium ex cadaveribus cōſideratio.

3 Speculum aliquod faciei applicare ſimpliciter, ſyncerè, & ſine fuco videre vos facite vultus veſtri deformitatem; ſi quæ illi ineſt. Si enim illud inſpiciatis, non adulabitur, nec mentietur. Quando objectum aliquod amatum aſpicitis, ſenſus lenocinator, & fraudulentus vos decipit. Si autem ſyncerum, & veridicum deſideretis ſpeculum, ſepulchrum inſpicite, ibi enim clarè, & ſecundùm veritatem videbitis, quale ſit objectum illud, quod dum viveret, adorabatis. Hoc eſt, quòd Sanctus Ephrem nos monet, dum ait: *Inclinemus nos ad ſepulchra, & conditionis noſtræ occulta perſpiciamus, ex cadaveribus permixtos oſſium acervos, craniaque carnibus exuta cum reliquis oſſibus cernemus, & hæc conſiderantes, noſmetipſos in illis velut in ſpeculo contemplabimur. Ubi juventutis flos, & pulchritudo? Ubi venuſtus ille genarum color? Hæc nobiſcum cogitantes, carnis deſideria fugiamus.*

S. Ephr. s. 40. de vit. ſpirit.

4 Sancta Mater Eccleſia, præcipitem in nobis luxuriæ curſum (qui tempore Bacchanalium, quod *Carnevale* appellatur, quia caro in eo tempore prævalet, quàm maximè inundat,) reprimere volens, in die Cinerum fidelibus ſepulchra aperta, cineribus plena, ob oculos ponit, ut curſum illum ſiſtere poſſit, dicitque: *Memento homo, quia cinis es*. Hæc eſt prima prædicatio, in qua nobis mortis vicinæ, putredinis, & vermium fortem apprehenſionem imprimere nititur, ut ad reliquas conciones Quadrageſimales cum fructu, & devotione auſcultandas tantò magis diſponamur.

Ex mortalitate.

SGma Pred. in v Moir. 21. n. 103.

5 De quodam adoleſcente, Bononiæ litteris operam dante, voluptatibuſque, & amoribus laſcivis totaliter dedito, ſcribitur, quòd cùm Religioſum quemdam patriotam ſuum ad ſe viſitandi cauſa venturum fore intellexiſſet, eum quidem perhumaniter, magnaque cum benevolentia exceperit, ſimul tamen, ut in diſcurſu ſuo ab omni ſpirituali materia abſtineret, obnixè rogarit; à qua proindè religioſus ille, ut patriotæ morem gereret, pro tunc quidem abſtinuit; verumtamen poſtquam viſo omni delitiarum ejus apparatu, maximè verò molli lecto, ſuperbiſque lectiſterniis conſpectis, jam in procinctu eſſet, ut abiret, pauca quidem, ſed magnam in ſe energiam habentia verba protulit, dicens: Obſecro ut lecti illius ſemper memor eſſe velis, quem tibi Deus per Iſaiam infallibiliter promittit, dicens: *Subter te ſternetur tinea, & operimentum tuum erunt vermes*, quæ ſententia huic laſcivo juveni adeò tenaciter impreſſa remanſit, ut protinus carnalibus voluptatibus abdicatis, paupertatem, & auſteritatem amplexus fuerit religioſam.

Exemplum.

Iſa. 14. 11.

6 Apud Ezechielem de luxurioſis quibuſdam dicitur: *Ecce mulieres ſedebant plangentes Adonidem*; propè has autem viſi fuerunt viginti quinque, qui dorſa ſuo templo obvertebant: *Dorſa habentes contra templum Domini*. Vultiſne cauſam ſcire, cur hi templo dorſum verterint? *Faciem habebant ad Orientem*; quòd ſi ſibi propoſitum habuiſſent Occidentem, id eſt, finem in quo omnes voluptates terminantur, utique Deo hoc modo rebelles nequaquam fuiſſent.

Ezech. 8. 14. v. 16. v. 16.

7 In Canticis Sponſus Sponſam ſuam peramanter rogat, ut ei aperiat: *Aperi mihi ſoror mea*; quæ animam præfigurabat deſtinatam, & invitatam ad divinum cum ipſo contrahendum ſponſalitium. Hæc autem ſe excuſare cœpit dicendo: *Expoliavi me tunica mea, quomodo induar illa? Lavi pedes meos, quomodo inquinabo illos?* Nimirum ignava in molli voluptatum lecto cubabat; ideòque cœleſtibus ejus vocationibus, & invitamentis reſpondere, aut locum dare neglexit; & tamen paulò poſt hoc non obſtante dicitur: *Surrexi, ut aperirem dilecto meo*; at verò undenam ortum ſuum in illa habuit hæc tam repentina mutatio? Obſervandum, quòd ſacer textus de ipſa dicit: *Manus meæ ſtillaverunt myrrham*: Myrrha enim condimentum eſt mortuorum. Enim verò quando anima aliqua in mollibus, & delicatis voluptatum plumis ſe volvens, Dei oblitavit, ut ab hoc lethargo evigilare poſſit, neceſſum eſt, ut in feretro cadaver illius, quem vel quam carnaliter deperibat, ſeriò aſpiciat, conſideret horridum ejus vultum, & carnes, quæ ipſum antea rapiebant, nunc rigeſcentes, & frigidas, hoc enim faciendo, indubitatè à præcipiti inordinatorum appetituum ſuorum curſu deſiſtet.

Cant. 5. 2. Cadaver aſpicere luxur. remedium.

v. 3. v. 5. v. 5.

8 B. Petrus Damianus rationem aſſignat, cur ſepulchrum quoddam, in quo ſpectabilis quædam Domina, quæ ingenti cum luxu vixerat, depoſita erat, multo tempore intolerabilem de ſe fœtorem ſpiraverit? Dicit enim: *Enim vero fratres cùm me, cur id fieret, inquiſiſſent, quid mihi videbatur, expoſui. Hoc inquam, ut opinor, ad ſalutem veſtram divinitus agitur, ut in uno illo corpore, quod tam pulchrum venuſtumque vidiſtis, quid etiam de cæteris mulieribus in tentatione luxuriæ ſentiri debeat, liquidò colligatis, quia caro illa, & tunc putredo veraciter erat, cum ad ſe ſpectandum lubricos intuentium oculos provocabat, quid enim tunc fuerit, nunc evidenter oſtendit. Et qualibet hominis caro, quæ nunc virere conſpicitur, nequaquam de*

B. Pet. Dam. l. 7. ad ſuæ. princip.

Google

ſe poſt obitum putredinem generat, ſed qua ſemper fuerat tunc, ſe tantummodo putredinem manifeſtè declarat.

P. Rho varr. hiſt. l. 3. c. 5 § 4. Exemplum. 8.

9 P. Rho factum quoddam refert, quod tempore Philippi II. Hiſpaniarum Regis accidit. Cùm enim Rex ille plateam quamdam tranſiret, mulierem quamdam, quæ ſinum diſcoopertum habebat, conſpexit, & quantum ſecundùm exteriorem conjici poterat, ex eo aſpectu complacentiam aliquam habere videbatur; quod non nemo ex aulicis ſuis advertens, mulierem illam convenit, eamque ſecum in palatium regium introduxit. Cùmque mulier illa interrogaſſet, in quanam corporis ſui parte Princeps ſibi complacuiſſet? In pectore, reſpondit ille: *Ubi nives pectoris, & mammarum ebur audivit arriſiſſe. Hic ego*, inquit, *compta mox adero, & hac ipſa pars mundo, atque arte muliebri creſcet ad pulchritudinem, & ſimul ſe in cubiculum abdit. Ibi ferventi latice pectus, & mammas perfundens, quicquid Regis animum corrupiſſe indignabatur, generoſa corrumpit, ac præclarè victrix in aulam progrediens, nudato pectore, cujus jam formam detexerat, lenonem increpuit: Haccine tam fœda corporis ſpecies Regis oculos allicit? Nec plura opus fuit dicere; perierant nives, quibus frigidior abiit ſtupri conciliator, ſe, artemque ſuam victam eſſe confeſſus.*

S. Iſid. Peluſ. l. 1. ep. 11. 5.

10 Simile facinus diù ante S. Iſidorus Peluſiota de juvene quodam laſciviæ nimia dedito recenſuit, qui cùm venuſtiſſimam quandam virginem curioſiùs aſpexiſſet, mox tanto ejus amore ardere cœpit, ut nullam ad ejus amore fruendum omiſerit induſtriam, vel artem: *Quo cupiditate frueretur, nullam non machinam movit.* Verùm honeſtiſſima puella nullum ei aditum, aut occaſionem indulſit: *Illa principio quidem ejus poſtulatum repudiavit, nam & nobilis, & caſta erat, ſeque & animam, & corpus ab omni libidine intactam ſervaturam eſſe Chriſto promiſerat; ut autem certior facta eſt, eum propterea furore, ac rabie præcipitem agi, rationem excogitavit, per quam, & pudicitiam ſuam retineret, & ipſius ignem extingueret. Attonſo enim, vel ut meliùs loquar, abraſo omni crinium ſuorum ornatu, & elegantia, facieque ſua cinere aqua permixto delibuta, eum ad ſe accivit, eique cùm ingreſſus eſſet, dixit: Tune hanc deformitatem amas? Ille verò tanquam ex furore revocatus, non modò libidinis ignem extinxit, verùm etiam ingenti poſtea caſtitatis amore flagravit.* Quòd ſi igitur duæ hæ mulieres unam dumtaxat corporis ſui partem deformando, carnalem in aliis concupiſcentiam extinguere potuerunt, quantò magis ejuſdem carnis fætidæ, & in ſepulchro à vermibus devoratæ putredo eumdem operabitur effectum.

S. Petr. Dam. l. 6. ep. 28. 3.

11 Beatus Petrus Damianus in epiſtola quam ad Marinum Monachum ſcripſit, de cautela qua ſpiritum fornicationis inimicum noſtrum fugere debemus, diſſerens, ita ſcribit: *Abigendis excogitationibus ſollicitus ſemper invigila, quia non enixiùs expedit, carnem ab illecebra tentationę reprimere, quam mentem quoque à turpium cogitationum phantaſmate cuſtodire. Novi fratrem in Chriſto, qui diſtrictam hanc mentis ſuæ regulam jugi, ac pervigili ſervat intuitu, ut quotieſcumque libidinis ſuggeſtio ſubrepit, mox cogitationi ſua velut expeditus ad proficiſcendum dicat: Eamus, inquit, ad aream illico, omnia cœmeteria, ac ſepulturas imaginando perluſtrans, putreſcentium virus, ſaniemque cadaverum, ſcatentes quoque vermes, & fœtentium pus carnium curioſo rimatur intuitu; cùmque conſiderat, quia olim carnes illæ in ſua viriditate florentes his ſubjacuere moleſtiis, corpus etiam ſuum paulò poſt futurum eſſe non ambigit, quod illas eſſe jam cernit. Compendium dat luxuria, qui præbet oculum corruptela, nec eſt libidinis diverſorium, in qua verſatur mente ſepulchrum.*

4.

12 Celebre eſt exemplum illud, quod in vitis SS. Patrum Eremitarum legitur. Etenim Monachus quidam cùm erga mulierem quamdam, quam in ſæculo ardenter dilexerat, gravibus infeſtaretur tentationibus, & motibus carnis, ut eoſdem ſe reprimere, & efficaciter compeſcere poſſet, præter arctiſſimam ſolitudinem, continuas adhibuit orationes, jejunia, cilicia, diſciplinas, & alias corporis macerationes; quia verò hiſce omnibus adverſus ſpiritum fornicationis, nec quicquam ſe proficere experiebatur, aliundè verò mulierem hanc mortuam, & ſepultam eſſe intellexerat, clam omnibus ad illius ſeſe contulit ſepulchrum, indeque vermes, pulverem, & cadaveris exeſi ſaniem ad cellam ſuam deferens, in illis mulierem, de qua fortiter adeò tentabatur, attentè conſiderabat, hacque ratione omnem in ſe repreſſit concupiſcentiam, victoque per illud medium Dæmone, veriſſimum eſſe cognovit, quòd *compendium det luxuria, qui præbet oculum corruptela, nec ſit libidini diverſorium, in qua verſatur mente ſepulchrum.*

13 Sanctus Auguſtinus ſolidos triginta tres annos in impudicitiæ turpi luto immerſus fuit, eratque hoc unicus, & inſuperabilis difficilioris; & tardioris converſionis ſuæ obex, quia videlicet, ſe continenter vivere poſſe, quaſi deſperabat; ſed quænam, aut qualis anchora illa fuit, quæ navem hanc in omnibus hiſce carnalium tentationum proceloſis tempeſtatibus immobilem conſervabat? Ipſemet idipſum in libris Confeſſionum declarat, dum loquit: *Nec me revocabat à profundiore voluptatum carnalium gurgite, niſi metus mortis, & futuri judicii tui.* Optimè igitur Sanctus Gregorius nos monet, dicens: *Caro cum concupiſcitur, penſetur quid ſit exanimis, & intelligetur, quid amatur.* — S. Aug. l. 6. Conf. c. ult. Luxur. remedium meditatio mortis, & Judicii. — S. Greg. l. 16. mor. c. 4.

14 Sanctus Tobias junior, quando ex Raphaelis Archangeli conſilio ſe per vinculum conjugale Saræ filiæ Raguelis (cui ſeptem mariti ſucceſſivè, priuſquam cum illis copulata fuiſſet, mortui fuerant) adſtrinxerat, audita hac prædeceſſorum ſuorum ſtrage, ab omni voluptate, & actu conjugali ſibi temperans, totam noctem in oratione conſumpſit; parentes autem ſponſæ, priuſquam camera neo-ſponſorum aperiretur, certam arbitrantes Tobiæ mortem, jam ſepulchrum aperuerant: *Cùmque paraſſent foſſam, reverſus, Raguel ad uxorem ſuam dixit ei: Mitte unam ex ancillis tuis, & videat ſi mortuus ſit, ut ſepelliam eum.* Ex qua hiſtoria clarè colligitur, quantum piis timoratiſque hominibus conferat meditatio mortis. Veriſimile namque eſt, quòd Tobias junior ad ſeptem ſponſorum ipſum in eodem matrimonio antecedentium funeſtam mortem ſe reflexerit, eò quòd propè ipſum ſepulti, & jam in cineres redacti eſſent, quodque adipiſum ei loco fræni deſervierit, ad moderandum juvenilis laſciviæ impetum, ordinandumque in bonum finem contractum à ſe matrimonium: *Oportune itaque*, inquit Sanctus Ambroſius, *quem memoria mortis à carnali copula retraxerat, vivus invenitur, ut diſcamus nullo ſalubriori remedio carnalia coerceri, quàm ſepulchro.* — Mortis meditatio proficua. — Tob. 8. v. 13. & 14. — S. Ambr.

15 Sanctus Gregorius illa Jobi verba: *Dulcedo illius vermes*, exponens, ita ſcribit: *Poteſt quoque apertius carnis nomine caro deſignari; unde & ſuperius dicitur; Homo putredo, & filius hominis vermis: Luxurioſi igitur cujuslibet, atque carnis voluptatibus dediti, quanta ſit cæcitas, demonſtratur, cum dicitur: Dulcedo illius vermes, quid namque caro, niſi putredo, & vermis eſt? Et quiſquis carnalibus deſideriis anhelat, quid aliud, quàm vermem amat? quæ enim ſit carnis ſubſtantia, teſtantur ſepulchra. Quis parentum, quis amicorum fidelium quamlibet dilecti ſui tangere carnem ſcaturientem vermibus poteſt?* Concludit tamdem præfatus ſanctiſſimus Pontifex, ſeriam horum vermium conſiderationem, infallibile, & ſecurum eſſe edomandæ, & reprimendæ carnalis concupiſcentiæ noſtræ antidotum: *Nil quippè ſic ad edomandum deſideriorum carnalium appetitum valet, quàm ut unuſquiſque hoc, quod vivum diligit, quale ſit mortuum penſet.* — Job 24. 20. S. Greg. l. 16. mor. c. ult. Job. 25. 6.

16 Berchorius ſcribit, in nonnullis Liciæ montibus, qui Ephestii dicuntur, certum quoddam ignis genus repetiri, qui omnia devorat, & conſumit, etiam lapides, neque aqua extingui valet, ſed tunc ſolùm extinguitur, quando terra, aut fœnum ipſi ſuperinjicitur, teſte Plinio libro 2. hiſtoriæ naturalis in fine. Qualenam deſiderare poteſtis ignis libidinis aptiùs ſymbolum, utpotè cui proprium eſt, omnes virtutes, omnem gratiam, omne meritum, euncta denique naturæ, & fortunæ bona conſumere? *Ignis eſt uſque ad perditionem devorans, omnia eradicans genimina.* Imò ipſos quoque conſumit lapides, & duriſſimas petras, id eſt, viros in perfectione conſtantiſſimos, & ſolidiſſimos, quales fuerunt Samſon, David, Salomon; nec quicquam hunc ignem extinguere prævalet, quia divitiæ, dominia, ſanitas, & fortunæ proſperitas illum potiùs magis, magiſque accendit, ſæpè etiam ſapientia, pietas, timor Dei, ſpiritualis vita ad hunc effectum extio- — Berchorius v. luxuria. Luxuriæ ſymbolum. — Job. 31. 12.

Digitized by Google

tinguendi illius ignis pertingere nequenur. At verò ſi homo ad conſiderandam terram ſepulcbri, aut cinerem, & pulverem, in quem hæc caro, quæ tantoperè amatur, tamdem reducetur, feriò ſe applicaverit, ſi firmites ſecogitet, quòd *omnis caro ſit fœnum*, jam facili negotio extinguetur: *Nil quippe ſic ad edomandum; &c.*

Alb. Mag. ſer. 4. Quadr. 3 Reg. 19. 4. 5. Sepulchri conſideratio tres vincit fortiſſimos noſtros hoſtes.

17 Albertus Magnus illam Sancti Eliæ Prophetæ hiſtoriam conſiderans, quando à facie Jezabelis fugiens, & ſub junipero requieſcens, ad caput ſuum ſubcineritium panem conſpexit, hanc inde deducit moralitatem: *Ille dormit ſub umbra juniperi, qui putat quietem invenire in ſpinoſis gaudiis hujus ſaculi*. Demùm verò etiam ſequentia verba explicans, dicit: *Ad caput, in quo eſt memoria, id eſt, ut recogitet, ſe ſubitò in cinerem reverſurum*. Hæc meditatio ad fugiendam Jezabelem, id eſt; delectationem carnalem; abundè ſufficit. Notandum verò eſt, quòd poſtquam ſacer textus hanc Eliæ fugam à facie Jezabel, & pane hoc ſubcineritio ei ſubminiſtratam refectionem recenſuiſſet, ipſum ſpeluncam quamdam ingreſſum fuiſſe referat (quæ tunc idem erat, quòd ſepultura, prout ex pluribus Geneſeos locis clarè deducitur:) *Manſit in ſpelunca*, ibidemque ventum quemdam impetuoſum perſenſit: *Spiritus grandis, & fortis*: Poſteà verò ingentem terræ commotionem, terræ motui non multum abſimilem: *Et poſt ſpiritum commotio*: Tamdem verò in fine ignem conſpexit: *Et poſt commotionem ignis*; Quæ *omnia utique in figura contingebant*; Ut ſcilicet per hoc inſtrueremur, quòd actualis ſepulcbri conſideratio tres fortiſſimos hoſtes noſtros, quibuſcum nobis confligendum eſt; glorioſè devincat, ſuperbiam videlicet, in vento denotatam; Guloſitatem, & ingluviem, quæ terram ſuſque deque invertens, in commotione deſignatur, & carnalem concupiſcentiam, in igne ſignificatam.

v. 9. v. 11.

v. 11. v. 12.

DISCURSUS XXX.
ARGUMENTUM.

Carnalem concupiſcentiam fugere non ſufficit, niſi ſimul etiam fugiantur occaſiones, & pericula, quæ illius ſunt incentivum, & fomentum.

THEMA.

Non ergo regnet peccatum in veſtro mortali corpore; ut obediatis concupiſcentiis ejus, ſed neque exhibeatis membra veſtra arma iniquitatis peccato. Ad Rom. 6. verſ. 12. & 13.

Luxuriæ occaſiones fugiendæ.

1 EOdem in loco, ubi Sanctus Paulus nos ad fugiendam pro viribus carnalem concupiſcentiam hortatur, dicens: *Non ergo regnet peccatum in veſtro corpore, ut obediatis concupiſcentiis ejus*; nos pariter modum edocet, quo id à nobis fieri poſſit, ut continenti maneamus, dum nobis ſenſuum noſtrorum cuſtodiam, occaſionumque, & periculorum fugam nobis ſuadet: *Sed neque exhibeatis membra veſtra arma iniquitatis peccato*. Porrò arma, quibus ſpiritus fornicationis adverſum nos fortis efficitur, ſunt ſenſus noſtri corporales fræno mortificationis deſtituti, oculus vagus in reſpiciendis objectis, maximè concupiſcibilibus, lingua ad verba obſcœna proferenda lubrica, pedes ad frequentandum domos ſuſpectas veloces; aures ad auſcultandos diſcurſus laſcivos patulæ, corpus delicatè nutritum, & inter plumarum, & veſtium mollitiem ſuaviter habitum. Verſio Syriaca legit: *Nec etiam paraveritis membra veſtra, arma iniquitatis peccati*. Sanctus Ambroſius *de pœnitentia* tractans dicit: *Paſcitur libido conviviis, nutritur deliciis; vino accenditur, ebrietate inflammatur*. Et ſuper aſſumpti thematis textum ait: *Oſtendit Diabolum noſtris nos jaculis impugnare, occaſio enim datur illi per noſtra peccata*. Etenim tunc nos Diabolus tentat, quando nos hanc, vel illam plateam ſæpiùs obambulare videt, aut dum in hac, vel in illa converſatione ſuſpecta poſitos conſpicit, vel quando nos potiùs dici parte feneſtræ affixos eſſe animadvertit: *Non exhibeatis membra veſtra arma peccati, id eſt*, ut S. Thomas ait, *fomiti peccati*. Fomes autem peccati eſt occaſio, & commoditas peccandi.

S. Ambr. l. de Pœnit. c. 14.

S. Ambr. ad Rom.

S. Th. ib.

Pſal. 100. 2. Lapſus eſt David ob oculos non cuſtoditos.

2 Sanctus Propheta David ſanctè gloriabatur: *Perambulabam in innocentia cordis mei in medio domus meæ*: & tamen ipſum in adulterium cum Berſabea turpiſſimè lapſum eſſe novimus. Sciſne hujus lapſus ſui cauſam? Præbuerat *arma iniquitatis peccato*; ſed quænam hæc arma fuerunt? Nimirum oculus non benè cuſtoditus; *Viditque mulierem lavantem ſe*; otioſus ſitus, & proſpectus per conclavis ſui feneſtram, oculi ſui retrahendi, & mortificandi neglectus; unde deinceps cautior factus hanc à Deo gratiam popoſcit: *Viam iniquitatis amove à me*. Quibus verbis non ſolùm à peccato liberari, ſed etiam à via, quæ eum ad peccandum inducere poterat, dimoveri poſtulabat. In hiſce autem adductis Pſalmiſtæ verbis ſpecialiter notanda eſt phraſis, in qua loquitur, dicit enim: *Viam iniquitatis amove à me*. Circa quæ verba citatus ab Agellio Origenes obſervat, quòd *non ait*: *Me amove à via iniquitatis, ſed illam à me*; quòd ſi dixiſſet: *Amove me à via iniquitatis*, faciliè mens ejus intelligi potuiſſet; at verò dicendo, *viam amove*, rem valdè difficilem poſtulare videtur, ad eum ferè modum, quo ſi is, qui in domo aliqua peccatum grave commiſit, à Deo domum illam dirui, muroſque ejus à fundamentis ſubverti poſtularet, rem profectò arduam petere videretur; & tamen David à Deo tanto lumine illuſtratus, non ſine myſterio petitionem ſuam ſub hiſce terminis Deo propoſuit, quia probè ſciebat, quantam in nobis fomes, & occaſio peccati violentiam exerceat, quamdiù enim domus illa ſalva ſubſiſtit, memoria nobis delectationem, quam in eadem ſæpiùs habuit, in mentem revocat, ſenſus & caro ad eam denuò repetendam nos extimulat; unde ad hoc, ut talis à peccato revocetur, expediens foret, ut domus illa à fundamentis deſolaretur, & ſubverteretur, adeò ut ne minimum illius veſtigium ſupereſſet; ſiquidem naturam babemus nimis pronam, & facilem ad patrandum malum; de qua proindè Divus Chryſoſtomus haud immeritò dicit, quòd ſit *ad peccatum lubrica, & ad malitiam prona*. Unde idem David alibi Deo proteſtatur, dicens: *Ab omni via mala prohibui pedes meos, ut cuſtodiam verba tua*. Lorinus legit: *Ab omni via declivi, & præcipiti*. Aquila vertit: *Conſtrinxi pedes meos*. Quod idem punctum Sanctus Carolus Borromæus ſuis pro viribus inculcabat, ſolitus ſæpè dicere; In tantùm nos homines boni ſumus, in quantum nulla ſe nobis offert occaſio, ut malè fiamus, & quidem ſi nec tunc ob fragilitatem nobis innatam, nonniſi ſumma cum difficultate nos continere poſſumus, quin ſæpiùs labamur, quid facturi eſſemus, ſi vel mala ſocietas, vel converſatio ſuſpecta, & periculoſa, vel perverſa, & lubrica vicinia, aut familiaritas, vel tempus aliquod ad peccandum commodum, vel locus opportunus, ſæpè etiam multæ ex his ſimul conjunctæ circumſtantiæ ad vim nobis inferendam, noſque extimulando occurrerent?

2. Reg. 11. v. 2.

Pſ. 118. 29.

D. Chryſoſt. h. 3. de Orat. Pſ. 118. 101.

Lorinus ib.

Labuntur multi quia ſe offert occaſio. Gen. 3. v. 1.

3 Primum peccatum, quod omnibus aliis barathrum aperuit, pro incentivo, & fomite occaſionem habuit; Dæmon enim forma ſerpentis indutus, interrogavit Evam? *Cur præcepit, &c.* Cui illa reſpondit: Ex omnibus fructibus Paradiſi comedendi illis datam eſſe facultatem, ſolo excepto pomo arboris ſcientiæ, &c. Ubi notandum, quòd tametſi illis ſolùm prohibitum fueſit de pomo illo edere, aut guſtare, illa tamen ad obediendum Deo adeò prompta, & reſoluta fuit, ut dixerit: *Ne comederemus, & ne tangeremus, &c.* Hanc enim non tangendi circumſtantiam ipſa adjecit, quia non ſolùm de fructu illo non manducare, ſed ne quidem illud tangere volebat. Aſtutus verò ſerpens nequaquam verum eſſe aſſeruit, quòd comedendo de pomo accerſuri ſibi eſſent mortem, quin potiùs eo ſolum fine hanc illis prohibitionem intimatam fuiſſe, ne forrè ex illo comedendo, ſapientiæ, & Divinitatis ſupremi Numinis efficerentur participes. Quo certo ſtimulo nullus ad perſuadendam præcepti tranſgreſſionem excogitari poterat potentior alius, & tamen Evam ad pomum manum ſuam uſque ad illud tempus extendiſſe nuſquam legimus videns igitur Lucifer, hactenus irritos fuiſſe omnes ſuos conatus, ultimum, & potentiſſimum ictum ei imprimere voluit; quis nam verò ille fuit? Pomum ei lapidiſſimum, & colore delectabile, & pulchrum ob oculos ſtatuit: *Vidit igitur mulier, quod bonum eſſet lignum ad veſcendum, & pulchrum oculis, aſpectuque delectabile, & tulit, & comedit*. Experientia nos per omnia ſæcula ſuperiora docuit, quòd multi Dæmonis ſuggeſtionibus, perſuaſionibus parentum, amicorum

v. 3.

v. 6.

blandimentis, & laſcivæ caſuis amuribus diuturno quidem tempure debitè reſtiterint, qui tamen mox, ut in occaſione poſiti fuere, promptamque habuere commoditatem, ſine ulla facta reſiſtentia fuere prolapſi.

Nazaræis prohibita cur fuerint expreſſe de uva.

4 Sacer textus regulas, quas Deus Nazaræis, reformatiſſimos horum temporum religioſos præfigurantibus, præſcripſit, recenſens, illis inter alia præceptum fuiſſe dicit: *Acetum ex vino, & quicquid de uva exprimitur, non bibent, uvas recentes ſiccaſque non comedent, quicquid ex vinea eſſe poteſt ab uva paſſa uſque ad acinum.* Prohibitum illis erat bibere vinum, *vinum in quo eſt luxuria*, ad hoc verò, ut ab illo tantu arctiùs abſtinerent, totum hoc illis pariter prohibitum eſſe voluit, quod illis vinum in memoriam revocare poterat, ideòque illis prohibitum fuit acetum, muſtum, uvæ recentes, imò & uva paſſa, & acini; idque *quia* ut Dionyſius Carthuſianus inquit, *in talibus eſt aliquid de vini vigore, & ad vini potum alliciuntur*; quia enim Deus illos in hac vini abſtinentia exactos eſſe voluit; ideò omnem illis etiam minimam, & remotiſſimam vini appetendi occaſionem adimere voluit, ne vini aliqua memoria, aut appetentia ipſorum animis occurreret.

Dionyſ. Carthuſ.

Occaſio omnis amovenda.

5 Verum quidem eſt, quòd Deus prohibuit: *Non concupiſces, non mœchaberis*; nos pariter appetituum noſtrorum Dominos eſſe voluerit, ideòque ſenſuum uſum nobis non prohibuerit: verumtamen ſi hic, vel ille oculorum curioſus obtutus, vel verbum inconſideratè prolatum, tibi incentivum præbere poteſt ad libidinem: *Quicquid ex uva exprimitur, non bibas*, auferenda, & amovenda à nobis eſt omnis; quantùmvis etiam diſtans occaſio: *Lubrica eſt illa ſpes*, inquit S. Cyprianus, vel quiſquis eſt author tractatus illius, *qua inter fomenta peccati ſalvari ſe ſperat*. Sexus fœmineus debilis eſt, ideòque facillimè inclinatur; unde Author imperfecti ait: *Sexus mulierum incautus, & mollis eſt; incautus quidem, quia non omnia, qua videt, aut audit, cum ſapientia, & ratione conſiderat: mollis autem, quia facilè flectitur de bono ad malum. Hæc præmiſimus, ut oſtendamus mulieres incautas, & faciles.* Et hinc fit, quòd vir aliquis in occaſione proxima conſtitutus, facilem in illis inveniat conſenſum, & reſiſtentiam modicam.

S. Cypr. de Sing. Cler. c.9.

Auth. imp Hom 44.

6 Sanctus Hilarius ad verba illa Pſalmiſtæ ſuperiùs citata, ſcilicet: *Ab omni via mala prohibui pedes meos, ut cuſtodiam verba tua*, ſe reflectens, dicit: *Perfecta hæc, & Evangelici viri vox eſt, ab omni ſe malitia via abſtinere, ut tot ubique concurrentibus erroris ſemitis, nulla earum teneatur, per quam nequitia videatur incedere.* Ubi notandum ly illud, *Nulla*, quia omni concupiſcentiæ incentivo via præſcindenda eſt, ſive illud ſint verba obſcœna, ſive aſpectus curioſi, ſive litteræ amatoriæ, ſive munuſcula, ſive miſſa nuntia, ſive faciei penès ſe conſervatæ effigies, ſivæ quæcumque alia ſimilia. Unde graviter errant multi, qui ſufficere putant, quòd quia fortiſſimum habeat propoſitum tentationi nequaquam conſentiendi, quæcumque illa, aut quantùmvis vehemens ſit, hoc enim nequaquam ſufficit, niſi etiam propoſitum iſtud ſe extendat ad fugiendas omnes peccandi occaſiones, & pericula.

S. Hilar. in Pſ.118. ſer. Incentiva, & pericula.

7 Stephanus Cantuarienſis prudenter duos inter ſe textus confert, & combinat, quorum unus eſt ille Eccleſiaſtici 17. v. 23. *Avertere ab injuſtitia tua, & nimis odito execrationem*: alter verò eſt hic Geneſeos cap. 19. v. 17. *Nec ſtes in omni circa regione*, & dicit: *Quidam peccatum oderunt; ſed non nimis, quia peccata fiunt, ſed occaſiones ſequuntur. Avertere ab injuſtitia tua*; quem finem aſſequemur deteſtando peccata præterita mediante confeſſione; ad hoc verò, ut ad idipſum denuò non revertamur, *nimis odito execrationem*; quodnam verò eſt ſignum, unde perfectum peccati odium conjicere poſſumus; nimirum ſi deteſtemus converſationem illam, quæ nobis lapſus noſtri occaſio fuit, ſimiliter ſi domum, in qua peccavimus, & plateam, quæ ad eamdem nos ducit, abominemur; unde David ad hoc, ut ab omni peccato ſe cautè cuſtodiret, dicit: quòd *odivit omnem viam iniquitatis.*

Steph Cant. in Alleg. Goſſip Eccl.17 23. Gen. 19 17. Fugienda item converſatio.

Eccl. 119.

8 In antiqua lege circa ſacrificia, quæ pro peccatis offerenda erant, præſcriptum fuit: *Pellem vero, & omnes carnes, cum capite, & pedibus, & inteſtinis, & fimo, & reliquo corpore, efferet extra caſtra in locum mundum. Omnia hæc in figura ordinabantur*; Per hæc enim omnia indicabatur, quòd quiſquis perfectè pro peccatis commiſſis placare intendit divinam juſtitiam, neceſſariò non ſolùm à peccatis, ſed & ab omnibus illorum recommittendorum periculis recedere debeat; unde Lyranus in ſenſu morali dicit: *Quia peccator debet eſſe elongatus de cætero non ſolùm a peccato, ſed etiam ab occaſionibus ejus.*

Pſ 118. 104. Lev.4. 2.11. 12. ſimò omnis occaſio.

9 Nonnulli etiam ingenioſè potiùs quàm ſolidè cauſam aſſignant differentiæ illius, quæ interceſſit inter duos illos Pharaonis miniſtros aulicos, quos in eodem carcere cum Joſepho captivos habebat, quorum uni gratiæ regiæ redintegrationem, alteri verò patibulum prædixit, cùm tamen unius ejuſdemque Principis ſervi, & ab eodem ſententiati fuerint, ut meritò mirum ſit, cur adeò diſſimile utrique augurium pronuntiarit. Verumtamen pro reſolutione notandum, quòd pincerna regius, priuſquam in gratiam reſtitueretur, dixerit: *Videbam coram me vitem*: Magiſter verò piſtorum, priuſquam ad patibulum raptaretur, dixerit: *Videbam tria caniſtra ſuper caput meum*. Ille vitem procul à ſe poſitam viderat, hic verò farinam capiti ſuo ſuperimpoſitam conſpexerat. Farina enim ei, quem tangit, tenaciter adhæreſcit, adeò ut ſemper aliquid illius in veſtibus reliquum remaneat; qui proindè figuram referebat eorum, qui peccatum deteſtantur, non tamen ita, quin ſemper aliquis ad illud affectus ſuperſit, qui ſolus, ut ad inferni patibulum condemnentur, nec unquam in gratiam Regis gloriæ readmittantur, abundè ſufficit.

Et affectus.

Gen.40.9.

v.16.

10 Advertendum eſt enim, quòd Eccleſiaſticus, poſtquam periculorum nobis fugam ſuaſiſſet, dicendo: *Qui amat periculum, peribit in illo*, confeſtim ſubjungit: *Cor ingrediens duas vias, non habebit ſucceſſus*; quibus verbis ad illos utique alludit, qui ſimul, & ſpiritus, & carnis partes ſequi, & tueri ſatagunt, ex una namque parte confitentur quidem, ſeque fornicationis peccatum nunquam recommiſſuros eſſe firmiter ſtatuerunt, nec tamen interea illam plateam, in qua amaſia fomes peccari habitat, vitant, feneſtræ in perpetuo otio, & curioſitate affixi eſſe, ſuſpectam illam continuare converſationem, nunquam deſinunt, hacque ratione pericula peccatorum, in quæ aliàs turpiter lapſi fuerant, minimè fugiunt. Et ideò quotquot tales ſunt, certò ſibi perſuadeant, quòd nunquam in æternum optatos ſint habituri ſucceſſus: *Cor ingrediens duas vias, non habebit ſucceſſus.*

Periculum Eccl.3 27.28.

11 Per experientiam quotidianam multos eſſe videmus, qui largas quidem tribuunt eleemoſynas, conciones quoque, confeſſiones, communiones, & orationes ſæpè frequentant, & tamen his non obſtantibus, à carnis ſtimulis quotidie ferè exagitantur. Scitiſne hujus rei cauſam? Nulla profectò hujus mali alia cauſa eſt, quàm quia peccati occaſionem non ſatis declinarunt; ſiquidem dum hæc bona opera faciunt, ſuam pariter curioſitatem feneſtris continuò otioſè affixi paſcere, & oculorum, & cordis ſui delitias blandè ſalutare non deſinunt, nec turpibus ſuggeſtionibus fortiter ſatis, & generoſè reſiſtunt.

Occaſio.

12 Quando Jacob olim è domo Laban ſoceri ſui receſſerat, hic protinus illum ingenti cum rabie, & furore inſecutus fuit, ſed quo motivo id illum feciſſe exiſtimatis? Numquid Jacobo licebat ire, quò volebat? Utique, quia Labani ſoceri ſui gener quidem erat, non tamen illius erat mancipium; verumtamen memorandum eſt, quod quia Rachel uxor ejus, omnia patris ſui idola aurea, & argentea ſecum abſtulerat, latrocinium hoc paterno huic furori, & rabiei, qua Jacobum perſequebatur, cauſam dederit. Sic quoque multi ſunt, qui ſe per viam ſacramentalis confeſſionis ſemetipſos à Dæmonis laqueis, & catenis expediviſſe exiſtimant, cum tamen plus ſolito ab eodem moleſtentur. Cur ita? Nimirum idola ſecum deferunt, etiam poſt confeſſionem, inordinatum affectum, cui olim impliciti fuerant, etiamnum continuant, eamdem domum, in qua antea lapſi fuere, frequentare non deſinunt: *Nolite locum dare Diabolo*. Ideòque hæc ſola cauſa ſpiritui fornicationis, ut ad turpia illos ſollicitet, abundè ſufficit.

Geneſ.31 19. Affectus inordinatus.

Epheſ.4. 27.

13 Quænam cauſa eſt, quòd licèt columbæ alarum velocitate omnibus aliis volucribus rapacibus, & falconi-

Voluntarium periculum peccati cauſa.

Digitized by Google

eonibus præſertim, longè præſtent, ab illis tamen rapiantur, & devorentur? Nimirum, quia vanitate ſua excitatæ per aera gyrando, & regyrando, ſuperbè oberrant, cum ecce vultures, & falcones volatum earum conſiderantes, earque invadendi commoditatem explorantes, ſagittæ inſtar eaſdem invadunt, & dilaniant. Eodem modo quot hodie ſunt animæ, cæteroquin ſimplices, & candidæ, quæ ſolùm à reſpectibus humanis permotæ, ut idem facere videantur, quod alii ejuſdem ætatis, & conditionis faciunt, & ne velut ſingulares digito monſtrentur, velut columbæ plateas etiam de incolarum impudicitia notatas, & infames oberrant, eaque ſolùm de cauſa, quia ſe periculo laſciviæ voluntariè exponunt, ſpiritui fornicationis tamdem miſerabiliter in prædam cedunt.

Exod. 12. 15. Occaſio proxima removeri debet.

14 In Exodo Deus populo Iſraelitico hoc præceptum impoſuit: *Septem diebus azyma comedetis, in die primo non erit fermentum in domibus veſtris, quicumque comederit fermentatum, peribit anima illa de Iſrael.* Sed dicat aliquis: Numquid ſufficiebat dicere: *Fermentum non comedetis*; vel ſaltem intimare pœnam tranſgredienti ſtatutam, dicendo: *Peribit anima illa*, abſque eo, quod adderetur inſuper: *Non erit in domibus veſtris*? Jam antea ſub pœna mortis prohibitum fuerat, ne fermentum comederetur, cur igitur nunc iterùm ſub eadem pœna prohibetur, ne illud in domibus ſuis Iſraelitæ aſſervent? Audiamus ad id reſpondentem Rupertum Abbatem Tuitienſem: *In die primo non erit fermentum in domibus veſtris, ne dum præſens eſt, faciliùs quis poſſit in prævaricationem labi.* Sic quoque videbis nonnumquam, quòd carnalis quidam homo, qui turpem hactenus vitam duxit, ad pedes Confeſſarii ſe proſternens, ſuam cum ſingultibus, lacrymis, & ſignis contritionis faciat confeſſionem, firma quoque ſibi faciat propoſita, numquam ampliùs redeundi ad vomitum, & tamen à Sacerdote non recipiat abſolutionem. Cur autem ei, qui validè confeſſus eſt, abſolutio denegatur? ſcitiſne cauſam? cauſa hujus unica eſt, quia in domo ejus propria, vel aliena, occaſio proxima peccandi ſublata non eſt, id eſt, ſcortum, vel concubina non dimittitur; firmum quidem habet propoſitum illam non ſollicitandi ampliùs, ſed hoc minimè ſufficit: *Lubrica eſt illa ſpes, quæ inter fomenta peccati ſalvari ſe ſperat.* Deo nequaquam ſufficit, decretam eſſe tranſgreſſori pœnam, aut conditum eſſe rigoroſum de fermento non comedendo præceptum, ſed ut de præcepti obſervantia infallibili ſecurus ſit, vult, ut nullum in domibus fermentum ſuperſit. Cæteroquin etiam viri perfectiſſimi, in mediis occaſionibus proximis poſiti, ſæpè labuntur: *Nemo diù tutus eſt, periculo proximus*, inquit S. Cyprianus, *nemo*, inquit, *tutus eſt*, quilquis etiam ille ſit.

Rup. Abb. l. 2. in Exod. c. 13.

Quamdiù concubinas abſolutio neganda.

S. Cypr. ep. 62.

15 Paulo ante, quid in prævaricatione vetiti pomi acciderit, tetigimus, nimirum quòd Eva à Deo ſibi, & marito præceptum fuiſſe dixit, de fructu ſcientiæ boni, & mali, nec comedendi, nec tangendi illum; & quidem licèt Sacra Scriptura hanc ultimam de non tangendo pomo circumſtantiam non habeat; nihilominus tamen, ut Hugo Cardinalis benè advertit: *Forte Adam exponens mandatum Domini mulieri, dixit: Ne tangeret illud lignum, quia ex tactu facilis ſit caſus in guſtum*; nimirum Protoparens noſter Evæ, & omnibus nobis ex ea deſcendentibus indicare voluit, quòd non ſolùm culpam, ſed & omne illius incentivum ſollicitè cavere debeamus, quamvis ipſemet hoc documentum in ſemetipſo exercere, & practicare neglexerit, idque ſolùm ideò, quia ut ex mente Sancti Auguſtini ſuperiùs diximus, Adam lenocinatricem conſortem ſuam contriſtare non præſumpſit.

Incentiva cavere debemus.

Hug. Car. ib.

Gen. 3. v. 3.

16 Romani, qui in peritia militari, & regimine politico expertiſſimi erant, olim cum nullo inimicorum pacem inire ſolebant, quamdiu hoſtis armatus erat, unde qui cum Romanis de pace tractare volebat, huic neceſſariò omnia armorum genera deponenda erant. Eodem modo ad propoſitum noſtrum dicere poſſumus, qui Deum ſibi reconciliare, & ſtabilem cum eo pacem inire cupit, priùs omnibus armis renuntiare, & cedere debet, id eſt, priùs omnes occaſiones, & incentiva peccandi à ſe arcere debet: *Deponat arma iniquitatis peccati*, nuntium ſuſpectæ illi converſationi remittat, feneſtram claudat, comburat amatorias litteras, abjicat amaſiorum effigies: *Incerta victoria eſt*, inquit S. Cyprianus, *inter hoſtilia arma pugnare.*

S. Cypr. de ſing. Cler.

17 Deus olim Sauli præceperat, ut omnes Amalecitas deleret, adeò ut neque fœminis, etiam lactentibus, & brutis animalibus parceret, imò veſtes eorum, & quæcumque alia pretioſa igne conſumeret. At verò dicat aliquis, ex quo Deus Amalecitis iratus erat, quidnam bruta culpæ commiſerant, ut hæc unà cum illis occidi, & diſperdi juberentur? Et quidem per præceptum adeò rigidum, ut quia Saul huic divino præcepto non obedivit, terreno pariter, & cœleſti regno exutus fuerit? Reſponderi poteſt, quòd licèt prædicta Amalecitarum ſuppellex, & irrationabiles beſtiæ nullum apud Deum demeritum habuerint, attamen quia hæ iis, qui DEO rebelles fuerant, ab obſequiis erant, ideò ipſas iiſdem cum rebellibus ſubjectas eſſe voluerit ſuppliciis. Vel etiam dici poteſt, quòd Amalec typus fuerit vitii carnalis, *Agag pinguiſſimus* autem, Rex omnium carnalium dici poſſit, quem Deus, cum omnibus ſubditis ſuis, ſeveriſſimo præcepto interimi juſſit, ut exinde pro nobis hanc colligere poſſemus doctrinam, & inſtructionem, quòd licèt cum iis, illiſve perſonis converſari, ex ſe indifferens ſit, attamen ſi talis converſatio ſtimulus ſit ad committendam Dei offenſam, omninò nobis fugienda ſit. Ideò enim Divina juſtitia Amalec cum toto grege ſuo occidi præcipit, ut inde diſcamus, quòd non ſolùm curandum nobis ſit, ut pereat peccatum, verùm etiam omne id, quod peccato ſervivit, ſive illud fecerit peccatum fovendo, ſive peccanti memoriam, aut præteritam delectationem nobis in mentem revocando. Et quidem niſi id præſtiterimus, periclitabimur omninò, ne à Dei Regno penitus aliquando excludamur.

1. Reg. 15. 32.

DISCURSUS XXXI.

ARGUMENTUM.

Hoc diſcurſu Author pergit probando impoſſibile eſſe, ut quis ſe in ignem occaſionis ingerat, & ab igne eodem non corripiatur: variæ etiam adducuntur rationes, ob quas fugienda ſunt omnia pericula.

THEMA.

Numquid poteſt homo abſcondere ignem in ſinu ſuo, ut veſtimenta illius non ardeant? Prov. 6. 27.

1 QUi Hiſtorias, aut geſta Martyrum legit, ſciet utique, quòd Deus in multis ſervorum ſuorum illud inter cætera frequenter ediderit miraculum, ut ardentes in veſtibus prunas, ſine earumdem veſtium minima læſione, portarint, vel nudis plantis ſuper vivis carbonibus, ſine ulla corporis læſione, inceſſerint. De tribus quoque pueris in fornace Babylonica, *Non tetigit eos omninò ignis, neque contriſtavit, nec quicquam moleſtiæ intulit*: ſed quis eſt, qui uſpiam in hiſtoriis invenerit, quòd is, qui ſine ulla neceſſitate ignem carnalis concupiſcentiæ, id eſt, occaſionem illius, & præcipuè periculoſam cum laſcivis mulieribus converſationem ingreſſus eſt, exindè illæſus exierit: *Numquid poteſt homo abſcondere ignem in ſinu ſuo, ut veſtimenta illius non ardeant?* quærit Sapiens, *aut ambulare ſuper prunas, ut non comburantur plantæ ejus? ſic qui ingreditur ad mulierem.* Circa quæ verba Sanctus Auguſtinus ait: *Concupiſcentia mala quaſi ardor eſt, ignis conſumit veſtem, libido adulterii non conſumet animam? De cogitatu adulterii dum loqueretur Scriptura, ait: Alligabit quis ignem in ſinu ſuo, & veſtimenta ſua non comburet? Geſtas in ſinu prunas, perforatur tunica, geſtas in corde adulterium, & integra eſt anima?* Habet portò ignis ille concupiſcentiæ majorem vim, & potentiam in animam, quàm habeat in corpus ignis noſter elementaris: De hoc enim conſtat ex hiſtoriis, quod membris, & veſtimentis noſtris nonnumquam pepercerit; at verò de illo S. Cyprianus inquit: *Impoſſibilis liberatio eſt, flammis circumdari, nec ardere, quod Salomon non negat dicens: Quis alligabit in ſinu ſuo ignem, & non comburet?* Et ideò ſi contrarium eveniat, prodigium hoc adeò rarum eſt, ut DEUS illud, quotieſcumque accidit, ad perpetuam rei memoriam annalibus æternitatis inſcribi voluerit.

Concupiſcentia ignis eſt animam comburens.

Dan. 3. 50.

S. Aug. in Pſ. 57.

S. Cypr. de ſing. Cler. n. 9.

2 Etenim in Chronicis ſancti Dominici de Joanne Salernitano ſcribitur, quòd dum Florentiæ moraretur, mulier quædam ejus amore ſuccenſa, infirmam ſe eſſe ſimulans, illum ad ſe acceſſiri fecerit ſub ſimulato confeſſio-

Ant. Sen. in Chronic. Fr. Præd.

Exemplum rarum.

ſeſſio-

feſſionis ei faciendæ prætextu; Quo in certamine optimus hic religioſus minimè ſuccubuit, ſed glorioſam victoriam reportavit; Verùmtamen victor, ad monaſterium reverſus, in corde ſuo dicens: *Secretum meum mihi*, de eo quod ipſi acciderat, ne verbo quidem minimo mentionem fecit: Verumtamen quia, ut in libro Tobiæ ſcribitur: *Sacramentum Regis abſcondere bonum eſt, opera autem Dei revelare, & confiteri honorificum eſt*; divina diſponente Sapientia accidit, quòd ipſemet inimicus infernalis, qui in laſciva illa fœmina, ad illum tentandum unicum inſtrumentum fuerat, actionem hanc adeò eximiam, atque præclaram toti mundo manifeſtarit, quia dum in prædicta civitate certus quidam vir exorcizaretur, Dæmon; ſe numquam ab ejus viri corpore egreſſurum eſſe proteſtatus eſt, niſi vir ille eò veniret, ipſumque foras eliminaret, qui in medio ardentium flammarum poſitus minimè exarſit: *Niſi ille adveniret, qui in igne fuerat; nec tamen erat combuſtus.*

Iſa. 24. 16.

Tob. 12. 7.

B. Petr. Dam. l. 1. ep. 18. Similitudo docet occaſiones fugere.

3 Enimverò quomodò ignis ille incentivum præſtet illi, qui ad eum propinquius accedit, Beatus Petrus Damianus nobili quadam eruditione ſignificat, dum rem hanc ponderando ita ſcribit. *In quodam monte Orientis lapides ſunt igniferi, qui maſculus, & fœmina nuncupantur, & dicuntur Pyroboli, qui nimirum cum a ſe invicem procul ſunt, non accenduntur, ſi verò fœmina appropinquaverit maſculo, protinus ex eis ignis egreditur, ita ut omnia, quæ circa montem ſunt, flammis vaporantibus exurantur: Ab ipſis ergo lapidibus edocemur, ut ſi conſumi libidinis incendio nolumus, muliebris aſpectus ſpeciem declinemus, ne de conſpecta forma flamma proſiliat, quæ in nobis non montis, ſed mentis fruteta pervadat.* Quando ſtramen ſiccum eſt, faciliimè ignis eidem proximior factus adhæreſcit; Quam ſimilitudinem Chryſologus adducit, ut quàm pernitioſa hæc flamma iis ſit, qui ad carnis incentiva propinquiùs temerè nimis accedit, exponat; Dicit enim: *Quòd ignis arida ſegeti, hoc vitia corpori ſunt humano, quæ ſola ſecurius ſeparatione vincuntur, necantur ignorantia; & neſcita feliciter evaneſcunt.*

Chryſ. ſer. 10.

Ex periculis quantumvis remotum.

4 In Deuteronomio Hebræorum populo præceptum fuit, ut à Gentilium ſimulachris, eorumque cultu adeò exactè abſtinerent, ut illa ubicumque locorum invenirentur, non ſolùm igne diſperderent, verum etiam metalla, ex quibus fuſa erant, nequaquam concupiſcerent. *Sculptilia eorum igne combures; non concupiſces argentum, & aurum, de quibus facta ſunt, neque aſſumas ex eis tibi quicquam, ne offendas, propterea quia abominatio eſt Domini DEI tui.* Sed quænam ratio eſt, quòd DEUS, aurum, & argentum, ex quibus ſimulachra illa conflata fuerant, ab Hebræis nequaquam uſurpari voluerit, ſed potiùs illa diſperdi, & projici juſſerit? Conſtat enim ex Scriptura ſacra, licitum fuiſſe Hebræis, ut Gentilium uterentur facultatibus, agris videlicet, vineis, domibus, & victualibus eorum; cur igitur non etiam pretioſo hoc metallo, ex idolorum ſuorum deſtructione comparato, uti poterant? Scitiſne, quidnam ad hanc quæſtionem reſponderi poſſit? In Diſcurſibus præcedentibus fusè monſtratum fuit, quòd magna pars numinum, quæ à Gentilibus adorabantur, quibuſque præcunctis aliis religioſum cultum exhibebant, talibus ſimulachris repræſentabantur, quæ ad libidinem invitabant, eamque in eorumdem cultoribus mirè fovebant, prout ex pluribus ſacræ Scripturæ locis clarè ſatis deducitur; at verò ubicumque de hoc vitio agitur, Divina providentia, quæ *in ſua diſpoſitione non fallitur*, ſapientiſſimè præcepit, ut omnis occaſio, omne periculum quamtùmvis remotum, omnis memoria, omneque vel minimum illius veſtigium è medio tollatur, ac proinde eadem intentione materia horum ſimulachrorum, quantumvis pretioſa ſit, totaliter diſperdi, & abjici jubetur.

Deut. 7. 25.

Radicem quoque ex qua pullulat libido.

5 In Exodo legitur, quòd Moyſes ſancto quodam zelo armatus, minimè contentus fuerit, quòd apprehenſum vitulum aureum in minutiſſimas particulas comminuerit, verùm inſuper in ignem conjectum, & in minutiſſimum pulverem redactum, in aquis diſperſerit, ut omnis illius deperiret ſubſtantia, & memoria: *Arripienſque vitulum, quem fecerant, combuſſit, & contrivit uſque ad pulverem, quem ſparſit in aquam.* Ubi Oleaſter ait: *Adverto prudentiam, prius in peccatum, quàm in peccatores ſævit, ut peccati radicem prius extirparet.* Etenim radix mali è medio tollenda eſt, ad eum modum, quo malæ alicujus herbæ radix penitus evellitur ab eo, qui ne ulteriùs progerminet, efficere nititur; atque ideò Moyſi vitulum ſe confregiſſe minimè ſufficiebat, niſi etiam materiam, è qua conflatus erat, in pulverem redigeret, ejuſque naturam adeò mutaret, ne metallum iſtud novo vitulo fundendo ſervire, illiuſque idololatriam Hebræis in memoriam revocare poſſet.

Exod. 32. 20. Oleaſter.

6 *Sedit populus manducare, & bibere, & ſurrexerunt ludere*, inquit Scriptura ſacra; Per hunc verò ludum, juxta communem opinionem, intelliguntur ſaltus, choreæ, & aliæ id genus impudicitiæ, quæ pro ſui incentivo crapulam habent. Ad hæc, aurum illud, ut alibi ſuo loco ponderavimus, ex quo vitulus ille conflatus fuerat, ex ornamentis mulierum deſumptus fuerat: *Tollite inaures aureas de uxorum veſtrarum auribus*; ac proinde Moyſes ſano cum conſilio idolum hoc deſtruere, & velut ad nihilum redigere voluit, ut hinc diſceremus, quòd ad tentationes carnalis concupiſcentiæ, illiuſque occaſiones è medio tollendas, omnia perdenda, & deſtruenda ſint, quæ etiam remotè præteritarum voluptatum, & delectationum olim habitarum memoriam renovare poſſunt: *Moyſes comminuit vituli caput*, inquit Sanctus Ambroſius; *illudque in pulverem redegit, ut omnia impietatis aboleret veſtigia*; vel potiùs ad propoſitum noſtrum, *ut omnia laſciva aboleret veſtigia*; vel ut interpres quidam modernus ait: *ut ſignificaret, ne pulverem quidem peccati in homine remanere debere, ſed omnia conſumi oportere; quod quando homo non facit, ſed aliquas occaſiones relinquit, arbitrans, illas parum nocere poſſe, quia minima ſunt, ex illis occaſionem, & audaciam accipit Diabolus, ut redeat.* Comburendæ igitur ſunt, tum illæ amaſii, vel amaſiæ iconicæ, & pictæ effigies, quas amoris illiciti continuandi cauſa tecum portas, abjicienda ſunt munuſcula, quibus amor ille fovetur, abolendæ ſunt illæ hinc inde conſcriptæ amatoriæ litteræ, quia quodlibet horum ſufficit ad retinendum penes nos ſpiritum fornicationis vigilem, & ſollicitum, ad ſuſcitandam in nobis, ſive vigilantibus, ſive dormientibus, præteritarum voluptatum memoriam.

Exod. 32. 6. Omnis denique incentiva deſtruere debemus.

v. 2.

S. Ambr. ad Romul.

7 Quiſnam obſecro ſenſus eſt verborum illorum Pſalmiſtæ: *In matutino interficiebam omnes peccatores terræ, ut diſperderem de civitate Domini omnes operantes iniquitatem?* Quanam ratione finem hunc conſequi poterat? *Quomodo unus interficere poterat*, quærit Sanctus Ambroſius, *omnes peccatores terræ?* Et reſpondet, per hoſce peccatores terræ, vitia intelligenda eſſe, quibus mane, ſummo diluculo, id eſt, in ipſorum primis principiis omnem viam præſcindebat, ſubmovendo omnia peccatorum incentiva, & occaſiones: *ſed ſi conſideres juſtum*, inquit, *cui nox præceſſit; dies autem appropinquavit, potes videre, quomodo exoriento Sole juſtitiæ, de luce vigilans interficiat omnia fomenta delictorum.*

Pſ. 100. 8. Principiis obſtare.

S. Amb. ib.

8 Præcepit olim Deus in Exodo, ne in montem Sinai aſcendere præſumerent; ut autem idipſum tantò efficaciùs aſſequeretur, inſuper, ne ad fines, vel ad radices montis illius propiùs accederent, diſtrictè præcepit: *Cavete, ne aſcendatis in montem, nec tangatis fines illius, omnis qui tetigerit montem, morte morietur.* Unde Oleaſter hanc elicit moralitatem: *Pulchram ſic habent admonitionem Prælati, ut cum velint præcepta ſua à ſubditis ſervari, prohibeant initia tranſgreſſionum.* In ſenſu quoque accommodatitio dici poteſt, quòd ſicut DEUS, ut ſecutus eſſet, quòd populus montem minimè aſcenderet, propinquiorum inſuper ad radices montis acceſſum prohibuit; ad eumdem quoque modum, ad cavendum ne ampliùs in peccatum carnis, ſemel à te commiſſum relabaris, non ſolùm Deus non vult, ut domum illam, in qua peccaſti, ampliùs ingrediaris, verum etiam, ſi poſſibile ſit, ut ne quidem plateam, in qua ſituata eſt domus, deinceps pertranſeas.

Propinqua fugere.

Exod. 19. 12.

Oleaſter ib.

9 Apud S. Matthæum Chriſtus ſuadet dicens: *Quòd ſi oculus tuus dexter ſcandalizat te, erue eum, & projice abs te, expedit enim tibi, ut pereat unum membrorum tuorum, quam totum corpus tuum mittatur in gehennam.* Quod præceptum ſive conſilium Chriſti, utique in ſenſu litterali nequaquam intelligendum eſt, ſed recurrendum eſt ad myſterium. Gloſſa autem ait: *Quia non ſolùm peccata vitanda ſunt, ſed & occaſiones peccatorum tollendæ.*

Matt. 5. 29.

Et occaſionum.

Gloſſa ib.

10 In

Digitized by Google

Rodicee.

10 In Deuteronomio Deus Hebræis præcepit, ut ſi egreſſi ad prælium ſuum ſtraviſſent inimicum, & inter alia ſpolia mulierem aliquam eximia pulchritudine conſpicuam accepiſſent, priuſquam illam ſibi in uxorem adoptarent, & matrimonio jungerent, eidem in domum ſuam conductæ, omnes raderent capillos, unguiculos præciderent, veſteſque, quibus captivitatis tempore induta erat, eidem detraherent. Quæ *omnia in figura contingebant*; nam ut Gloſſa dicit, per hanc mulierem animam peccatricem intelligendam eſſe, quæ *pulchra eſt ratione imaginis, ſed captiva ratione criminis*; Hanc Deus in ſponſam ſuam deſiderat: *Sponſabo te mihi*; Veruntamen veſtes, quibuſcum capta eſt; deponat neceſſum eſt: *Oportet ut deponat veſtes, in quibus capta eſt, id eſt, vitia, & peccata præterita*. Neque hoc etiamnum ſufficit, quin etiam ongues, & capilli ei præſcindi debent, id eſt, peccatorum circumſtantias aggravantes deponat, & peccati occaſiones caveat, quod faciet, ſi huic, vel illi converſationi ſuſpectæ nuntium remittat, ſi cum peccati complice non ampliùs commercium habeat, ſi feneſtris affixa deinceps non fuerit.

Oſee 2. 19.

S. Bern ſer. 2. de Aſſumpt. Similitudo.

11 Sanctus Bernardus id explicat per ſimilitudinem arboris, quam qui ſubiatam vult, ferrum admovere ſolet ad radices: *Periculum ſi volumus declinare, ſecurim ponamus neceſſe eſt ad radices arborum, non ad ramos*. Quiſquis enim peccatum carnale, ſibi per diuturnam quamdam conſuetudinem quaſi inviſceratum, extirpare ſatagit, ei nequaquam ſufficit, quod illud confiteatur, de illo doleat, & pro illo pœnitentiam agat; verùm inſuper ſi in vitæ emendatione ſtabilis eſſe cupit, opus eſt, ut omnes ſibi adimat occaſiones, quæ anſam ei præbere poſſunt, ne ad priſtinam denuo cum laſciva muliere familiaritatem redeat, tunc enim verè radix excinditur, quando omnis per litteras, nuntios, nutus; vel proſpectus correſpondentia tollitur: nam ut S. Nilus ait: *Florent olera prope aquam ſata, & libidinis ſemina familiaritate mulierum excitantur*.

S. Nil. or. 1.

David periculo cautior factus.

12 In ultimo prælio, quòd David cum Philiſthæis interceſſit, Gygantem quemdam adverſarium habuit, qui plus ipſi faceſſivit negotii, quàm Goliath olim fecerat, eò quòd jam juvenilium annorum, & virilitatis robur in ipſo defeciſſet, unde parum aberat, quin infeliciter eò in prælio occubuiſſet. Quod conſiliatii ſtatus videntes, conſiderantesque periculum, in quo fuerat, ſuppliciter eum rogaverunt, ne deinceps in propria perſona in prælium deſcenderet: Cùmque David precibus eorum obſiſteret, illi verò econtra varia motiva, & rationes ad eum permovendum adducentes, Regem in ſuo propoſito obſtinatè perſeverantem conſpicerent: *Tunc*, inquit Sacer textus, *juraverunt viri David dicentes, jam non egredieris nobiſcum in bellum, ne extinguas lucernam Iſrael*. At verò dicite lodes; Quidnam Davidem permovere poterat, ut fidorum Conſiliariorum ſuorum precibus, & efficacibus adductia rationibus minimè acquieſcens, vitam ſuam invito omni popolo ſuo, manifeſto periculo exponeret? Pro hujus dubii reſolutione, neceſſum eſt revocare in memoriam, in quibus circumſtantiis David poſitus fuerit, quando in funeſtum illud adulterii lapſus eſt barathrum: Nimirum, *Eo tempore, quo ſolent Reges ad bella procedere, remanſit in Jeruſalem*: In hoc igitur periculum, factus jam cautior, ſe deinceps immittere noluit, quin potiùs omnem occaſionem fugiendo vitam ſuam, potiùs periclitari, quàm honeſtatem, & pudicitiam contaminare maluit.

2. Reg. 21. 17.

2. Reg 11. 1.

S. Cyp. de ſingul. Cler. num. 16. Præſumptuoſi multi ſe periculo exponunt.

13 Audiamus, quid Author libri *de ſingularitate Clericorum* hac de re ad propoſitum noſtrum dicat, poſtquam enim difficillimum eſſe dixiſſet, in conſortio mulierum caſtitatem ſervare illibatam, ſubjungit: *Difficilè quis venenum bibet, & vivet. Verendum eſt dormienti in ripa, ne cadat*. Quis eſt, qui non videat, in manifeſto eum poſitum eſſe in fluminis gurgites incidendi periculo, qui in ripa fluminis dormiens, in lecto ſuo ſuaviter ſe quieſcere credit? Divus Chryſoſtomus quoque aliam parum ab hac diverſam ſimilitudinem adducit ejus, qui in extremis præcipitii oris ambulare geſtit: *Juxta præcipitium vadens, quamvis non decidat, tremit tamen, & ſæpènumero ab ipſo ſubverſus tremore decidit: ita & non procul peccata fugiens, ſed ſecus ipſa vadens, cum timore vivit, & in ipſa labitur ſæpius* Tertullianus de

D. Chr. h. 15. ad pop.

Tert. de pudicitia c. 10.

Pudicitia diſſerens, ludum illum noſtris quoque diebus uſitatum, in aere ſuper fune ſaltantium, conſiderat, quorum vulgaris finis præcipitium eſſe ſolet; ac demum ad eos, qui in virtute, ſeu potiùs in propria præſumptione, & arrogantia ſua confiſi, pudicitiam ſuam gravi periculo proſtituunt, diſcurſum ſuum dirigens, inquit: *Age tu funambule pudicitiæ, & caſtitatis, qui tenuiſſimum filum pendenti veſtigio ingrederis, carnem ſpiritu librans, animam fide moderans*.

14 Moralis Philoſophus Seneca dicit: *Nè in ſicco quidem ſatis firmiter ſtas, quid in lubrico?* Sancti viri, dum ex neceſſitate auxiliandi, & ſublevandi animas, cum mulieribus converſari coguntur, timent, & contremiſcunt, ac proindè ciliciis, jejuniis, & orationibus ſe obarmantes: ſolùm hujus vitii nomen abhorrent, qua igitur fronte nos, qui mentem laſcivia contaminatam habemus, qui ad carnis ſtimulos, & motus habendos adeò faciles ſumus, qui auxiliis gratiæ caremus, nos voluntariè, imò, & temerariè in medias lubrici hujus peccati occaſiones proſtituere præſumemus? Optimè ſanè S. Cyprianus nos monet, dum in quadam Epiſtola ita ſcribit: *Liberanda, & violenter eripienda eſt de periculoſis locis navis, ne inter ſcopulos, & ſaxa frangatur, extrahenda eſt velociter de incendio ſarcina, priuſquam à flammis ſupervenientibus crematur. Nec evadere Diabolum ſervus Dei poteris, qui ſe Diaboli laqueis implicaverit*. Laquei autem aſtuti hujus ſerpentis ſunt, laſcivi obtutus, verba obſcæna, lubricæ converſationes, litteræ amatoriæ &c. quæ omnia, & alia ſimilia incentiva quiſquis non fugit, in eadem retia de novo incidat neceſſum eſt.

Sen. Ep. 117. Devoti lubricitatem conſiderant.

S. Cypr. Ep. 62.

15 Quando Moyſes à Pharaone, qui Dæmonis typum gerit, populo ſuo dari petiit, ad ſacrificium DEO offerendum, egrediendi licentiam, ſignanter, & cum inſigni myſterio dixit: *Ut eamus viam trium dierum in ſolitudinem, & ſacrificemus Domino DEO noſtro*; Sed cur integri tridui ſpatium, ad ſacrificium offerendum, ſibi indulgeri poſtulat? Cauſam hujus Oleaſter innuit dicens: *Neque ſat eſt ei, qui DEO vult ſacrificare, recedere à malis, niſi ab eis ſe curet elongare via trium dierum*. Non ſufficit, quòd quis DEO, & Confeſſario vicem DEI obtinenti promittat, ſe hanc, vel illam familiaritatem peccaminoſam deſerere velle, verùm inſuper requiritur, ut ad aſſecurandam promiſſionis adimpletionem ab eadem, ſi fieri poteſt, itinere trium dierum recedat, tunc enim carnalis homo ſperare poterit, quod à ſervitute Pharaonis tartarei, & à contrectandi concupiſcentiæ luti neceſſitate, paulatim ſit eximendus: *In operibus luti &c.*

Pharao. Dæmonis typus.

Exod. 5. 3.

Oleaſt.

Exod. 1. 14.

DISCURSUS XXXII.

ARGUMENTUM.

In certamine contra vitium carnis fugere debemus, ſi de victoria obtinenda, & de Dei aſſiſtentia ſecuri eſſe velimus. Referuntur etiam quorumdam cautelæ, qui etiam poſt mortem occaſionibus ſe exponere detrectarunt.

THEMA.

Fugite fornicationem. 1. Cor. 6. v. 18.

1 SAnctus Anſelmus hoc Sancti Pauli conſilium, ſive præceptum fornicationem fugiendi, Chriſtianis impoſitum conſiderans, ad noſtram inſtructionem ita ſcribit: *Cùm aliis vitiis poteſt expectari conflictus, hæc fugienda eſt, quia aliter melius vinci non poteſt*. Sanctus Cyprianus de hac materia tractans, noſque ad timendum potiùs, quàm ad confidendum de nobis animare volens, ait: *Expedit plus benè timere, quàm male de ſe fidere; & utilius eſt, ut infirmum ſe homo cognoſcat, ut fortis exiſtat, quàm fortis videri velit, & infirmus emergat*. Et paulò poſt ſubdit: *Inæſtimabilis pietas, ut timendo fœminarum blandimenta, vincamus*.

S. Anſ. ib. Fuga vincitur libido.

S. Cypr. de ſing. Cler. n. 10.

2 Refert Sanctus Bernardinus, quod cum die quodam ſimul congregati eſſent Frater Ægidius Aſſiſinas, Frater Simeon, Frat. Ruffinus, & F. Juniperus, interque ſe collationem facerent ſpiritualem, Frater Ægidius illos interrogaſſet: *Quid feciſtis vos cum tentationibus carnis?* Cui Fr. Simeon, ſe hujus peccati turpitudinem, & deformitatem conſideraſſe, ex eaque meditatione ſe ad illud efficaciter deteſtandum motum fuiſ-

S. Ber. t. 4. ſer. 20. de lux.

fuiſſe, reſpondet. Frater Ruffinus dixit: Ego me in terram proſterno, DEIque, & ſanctiſſimæ matris ejus auxilium, & clementiam, per ferventem quamdam orationem eouſqoe imploro, donec ab iis liberatum me eſſe ſentiam. Frater Juniperus reſpondit: quando ſuggeſtiones diabolicas appropiaquare experior, portas cordis mei per ſanctas meditationes claudere, animæque fortalitio bonam adhibere cuſtodiam ſatago, ne inimicus illud uſpiam ſubingredi, aut contra illud prævalere poſſit: *Cùm illa ſuggeſtiones oſtium cordis, quaſi pulſando percutiunt; ego reſpondeo ad intus: pro te nullatenus reſerata erit: Extra, extra, quia hoſpitium captum eſt, & ideò huc recipi non poteſtis, & ſic numquam intrare permitto.* Tamdem Frater Ægidius ſuum quoque conſilium ſubjunxit, dicens: *Tecum Frater Junipere teneo, quia cum illo peccato tutiùs, & diſtinctiùs pugnatur fugiendo, ubi ab intus eſt provocatio carnis, appetitus ab extra, per ſenſus ſentitur tantus, & tam fortis hoſtium exercitus, nam aliter eſt tibi fortis pugna, & rara victoria.*

Eccl. 3. 27. Sic Joſeph vicit.

2 Eccleſiaſticus dicit? *Qui amat periculum, peribit in illo.* Et revera ita eſt; Quiſquis enim inimicum ſuum fugere valens, & tamen in viribus ſuis confiſus eumdem eum ſummo ſui diſcrimine aggreditur, securè peribit. Unde Dionyſius Carthuſianus ait: *Qui amat periculi occaſionem, incurret damnationem, nec poteſt peccata evadere, qui non curat vitiorum occaſiones effugere.* Quando Putiphatis uxor Joſephum aggrediebatur pro committendo adulterio, videns ipſe, pallium ſuum ab ea apprehendi, is eo in manibus adulteræ relicto, in fugam ſe recepit; ſed numquid Joſeph muliere iſta robuſtior erat? cur igitur non potiùs cum illa luctatus eſt, ut pallium ſuum è manibus illius eriperet, ſed potiùs relicto in manu ejus pallio fugit, & egreſſus eſt foras? Reſpondeo, optime feciſſe Joſephum, quòd etiam relicto pallio fuga ſe ſalvarit: quia in hoc caſtitatis prælio nequaquam facienda eſt experientia virium noſtrarum invadendo hoſtem, ſed omnis hoc in prælio fortitudo noſtra in fuga conſiſtit, ſiquidem fugiendo reparatur victoria: Unde Interpres quidam ait: *Joſeph relinquit in manu mulieris pallium, & egreditur foras, quoniam virilis animus non præbet carnali concupiſcentia conſenſum, ſed fugit omnes occaſiones peccati.*

Dion. Carth. ibid.

Gen. 39. 12.

Vitalis ib.

4 Nec eſt, quòd quis hanc fugam ignaviæ, aut effœminato, & imbelli animo attribuat; quia ſola hæc fuga honorifica eſt, & glorioſa, ſiquidem per hanc homo infernum vincit, & ſemetipſum. Unde Pſalmiſta ait: *Dediſti metuentibus te ſignificationem, ut fugiant a facie arcus.* Ubi Flaminius Nobilis, & alii legunt: *Dediſti metuentibus te ſignum, vexillum ad extollendum,* quaſi Pſalmiſta diceret: tunc in hoc carnis prælio victorioſe eriguntur vexilla, quando quis in periculis laſciviæ poſitus, prælium declinando fugit, & ideò ubi vulgata noſtra legit: *ut fugiant à facie arcus,* legunt alii: *à facie Dæmonum, Mundi, & carnis &c.*

Honorifica eſt hæc fuga.

Pſ. 59. 6.

4 Idem quoque Pſalmiſta alibi DEUM his verbis alloquitur: *DEUS vitam meam annuntiavi tibi, poſuiſti lachrymas meas in conſpectu tuo, ſicut & in promiſſione tua, tunc convertentur inimici mei retrorſum.* Ubi de illis loquitur perſecutionibus, quas ſibi ab inimicis ſuis illatas, DEO auxiliante, evaſerat. Sciendum verò eſt, quòd verſio Flaminii Nobilis legat: *Poſuiſti fugas meas in conſpectu tuo,* quaſi dicere vellet Pſalmiſta: Per fugam meam inimicos meos in fugam converti; ſubdit enim: *Tunc convertentur inimici mei retrorſum.* Sic fugiendo Saulem, quem per modum inculpatæ tutelæ occidere poterat, regium ſibi diadema acquiſivit, perque manſuetudinem ſuam, ſemetipſum pariter, & inimicos ſuos ſuperavit. Longè tamen aptiùs hæc verba propoſito noſtro adaptare poſſumus, quia vitium carnis, cunctaſque illius occaſiones, & pericula fugiendo, idipſum infallibiliter glorioſè ſuperamus, animæque, & corporis noſtri ſecuritati optimè conſulimus. Siquidem: *Qui ſeminat in carne, de carne metet corruptionem.*

Pſ. 55. 9. v. 24.

Carnem ſuperamus fugiendo.

Gal. 6. 8.

6 Nota eſt illa Curiatiorum, & Horatiorum, adverſus ſe invicem præliantium, hiſtoria; Cùm enim duo Romani occiſi fuiſſent, alius qui ſolus ſuperſtes remanſerat, treſque inimicos viventes habebat, ut tres illos vinceret hoc uſus eſt ſtratagemate, quòd ſe fugam capeſſere ſimularit: *Unus ſolummodo ſuperſtes erat, qui fugam capeſſens, non pugna, ſed curſu reſtituit rem, & fortunam Roma dignam, quam dimicando penè perdiderat, fecit fugiendo.* Quoties experimur, quòd dum in hoc tentationis certamine poſiti, nimium de nobis confidendo, tentationibus illis nequaquam conſenſuros nos eſſe credimus, contrarium nihilominus nobis eveniat? Et ideò nolite deinceps nimium præſumere de vobiſmetipſis, ſed fuga ſaluti veſtræ conſulite, ſi vincere vultis.

Tit. Livius Decad. l. 1. c. 5. Vincere qui volit, fugiat.

7 *DEUS DOMINUS fortitudo mea,* inquit Habacuc cap. 3. v. 19. *& ponet pedes meos quaſi cervorum, & ſuper excelſa mea deducet me victor,* quaſi diceret: Quidquid roboris in hoc prælio carnis in me cernitur, hoc totum in me à Deo derivatur: *DEUS fortitudo mea*: Verumtamen hoc ſub tali nobis pacto, & conditione præſtat, ut non alio modo, quàm fugiendo, contra hoſtem certemus; *Et ponet pedes meos quaſi cervorum.* Alibi quoque dicit: *DEUS noſter refugium, & virtus,* pariter junguntur, & aſſociantur, virtus ſcilicet, ſive Aſſiſtentia DEI. & refugium noſtrum, quo ad illum fugientes recurrimus, quia tunc nos in ipſo refugium habituros, & virtutibus neceſſariis obarmandos eſſe ſperare poſſumus, quando fugimus. Sic populo Hebræo tunc in columna nubea, & ignea aſtitit, & pro eodem adverſus Pharaonem, & univerſum Ægyptum pugnavit, quando à facie Pharaonis ex Ægypto fuga ſe proripuit: *Nuntiatum eſt Regi Ægyptiorum, quod fugiſſet populus.*

Abac. 3. 19. Deus fortitudinem tribuit, per fugam.

Pſ. 45. 1.

Exod. 14. 5.

8 Sanctus Ambroſius ad illa Pſalmiſtæ verba: *Ab omni via mala prohibui pedes meos,* ſe reflectens, illiſque contra opponens alia hæc verba: *Qui eripuit pedes meos à lapſu,* dicit, ideò Davidem meruiſſe, ut omnes à Dæmone illi præparatos laqueos evaderet, quia non ſolùm peccata, ſed omnes illorum committendorum occaſiones, & pericula ſtrenuè fugerat, unde nos quoque ad idipſum faciendum his verbis hortatur: *Prohibe ergo pedes tuos, ne cadas, ſunt enim non ſolùm criminum, ſed etiam infirmitatis pedes, & videndum ne cadas, & videris tibi forſitan benè ſtare, ſed dicit tibi Paulus; Et tu, qui ſtas, vide ne cadas.* Quonam verò modo DOMINUS nobis aſſiſtat, declarat, dum ait: *Sed ita eruit DOMINUS pedes tuos ab omni lapſu, ſi cognoverit, quod tu prohibeas pedes tuos à lapſu;* adducitque ipſiuſmet Davidis exemplum dicens: *Ideò hoc meruit David, ut DEUS à lapſu pedes ejus erueret, quoniam pedes ſuos ipſe prohibebat, ne præcipiti atque incauto peccatorum laberentur veſtigio.*

Pſ. 118. 01. S. Ambr. in Pſ. 118. octon. 13. Pſ. 55. 13. Vitium carnis ſic eo tem & Deus præſervat.

9 In vita Beati Fratris Rurgeri de Provincia refertur, quòd cùm ipſe puriſſimus eſſet per carnis integritatem, neque in vultum etiam matris ſuæ, licèt decrepitæ, conſpicere auderet, interrogatus, cur hoc faceret, reſponderit: Quando homo ex ſe facit quicquid poteſt, & peccatorum fugit occaſiones, tunc quoque DEUS ex parte ſua facit, ut ipſum à peccato præſervet: at verò quando homo ſe peccati occaſioni ultro citroque exponit, & maximè illius, ad quod ſe vel maximè inclinatum eſſe novit, juſtum eſt, ut DEUS quoque ipſum aſſiſtentia ſua deſtituat, & viribus ſuis illum relinquat, quibus ne per unicum ſolum momentum illis reſiſtere valet.

NB Hiſt. FF. Min. p. 2. l. 4. 32. Hiſſona.

10 Conſiderabile eſt, quod in Lazari reſuſcitatione accidiſſe legitur, quia incarnata Sapientia illum reſuſcitare noluit, niſi protinus poſt reſuſcitationem è ſepulchro egrederetur, & egredienti omnia vincula, quibus ligatus fuerat, confeſtim ſolverentur. Audiamus, quidnam hac de re uterque ſanctiſſimus Thomas, Aquinas ſcilicet, & Villanovanus, ſcribant: Etenim primus dicit. *Datur per hoc intelligi, quod Chriſtus vocat peccatores foras exire de converſatione peccati:* Alter pariter dicit, quòd CHRISTUS peccatorem docere voluit, quòd quando Lazaro dixit: *Exi foras,* id intelligendum ſit, *ut exeat non ſolummodo à delicto, ſed etiam ab occaſione.* Multi quidem ſunt qui peccatum ad tempus aliquod deſerunt, non tamen propoſitum habent, illud numquam denuò reiterandi: *Quidam cum peccatis etiam propoſitum peccandi reliquiſſe ſibi videntur, ſed occaſiones delinquendi non fugiunt, hi non ſuſcitantur, quia non omnia foras exeunt;* Ad-

Non ſolum delictum, ſed & occaſio fugienda.

S. Th. in Ioa. S. Th. Vill. Conc. in Fer. 6. poſt Do. 4. Quadr.

ducit-

Google

ducitque illam Loth hiſtoriam, quem ſanctum virum Angeli non ſolùm è Sodoma, ſed & ex omnibus finibus ejus eduxerunt, eique ne in loco aliqua, ad civitatem illam ſpectante, regione deinceps moraretur, præceperunt: *Eduxerunt eum, & poſuerunt extra civitatem;* Gen. 19. *Locuti ſunt ad eum dicentes: ſalva animam tuam, noli reſpicere poſt tergum, ne ſtes in omni circa regione, ſed in monte ſalvum te fac, ne & tu ſimul pereas;* Unde Villanovanus hoc ad propoſitum noſtrum deducit documentum: *Typicè per hæc deſignantes,* (Angeli videlicet) S. Th. Vill. *ut, qui divinam ultionem evadere procurat, exeat è peccato, exeat è peccati ſuburbio, id eſt, propoſito, exeat à peccati regione, id eſt, occaſione.* Idem quoque Sanctus Archipræſul Confeſſariis inculcat, ne hoſce fœtentes, S. Th. Vill. id eſt, carnales in peccatis ſuis habituatos peccatores abſolvant, niſi priùs è monumento perfectè egreſſi fuerint, id eſt, omnem peccati reiterandi occaſionem proximam totaliter ſubmoverint: *Cavete, ne eum in ſepulchro ſolvatis, prius exeat, ut ſolvatur; Numquid narrabit aliquis in ſepulchro miſericordiam tuam, aut* Pſ. 87. 12. *veritatem tuam in perditione? Numquid mortuis facies mirabilia, aut medici ſuſcitabunt, & confitebuntur* v. 11. *tibi?*

11 Verùm enimverò et quo ſepulchri, & defunctorum mentionem aliquam facere cœpimus, extra orbitam me abiturum non eſſe confido, ſi oſtendero quòd in Conceptus concionatorius. hac lubrica carnalitatis materia, viri ſanctiſſimi, & illuminatiſſimi poſt ipſam quoque mortem ſibi metuiſſe videantur. Et quidem in primis, ut in Geneſi legitur, cum Sara in ætate 127. annorum in Arbea Hebronis diem ſuum obiiſſet, Abraham maritus ejus, utpotè in regione illa advena, & peregrinus, locum ſibi à filiis Seth concedi petiit, in quo dilectæ conjugis ſuæ corpuſculum condere, & ſepelire poſſet: qui cùm ſepulchra ſua eidem perbenignè, & humaniter obtuliſſent, ut de illis, velut abſolutus eorumdem Dominus, pro libitu ſuo diſponeret; Abraham ad illos dixit: *Si placet animæ* Gen. 23. 8. v. 6. *veſtræ, ut ſepeliam mortuum meum, audite me, & intercedite pro me apud Ephron filium Seor, ut det mihi ſpeluncam duplicem, quam habet in extrema parte agri ſui.* Circa quam hiſtoriam quærendum venit, cur ſanctus Patriarcha monumentum aliquod in duo velut conclavia diſtinctum ab hiſce hominibus poſtulaverit? Lyranus ait: *Duplex vocatum, quod unum in ſummitate caverna, alterum verò in fundo eſſet.* Gloſſa rationem dup- Lyr. ib. licis hujus in uno monumento diſtincti cubilis hanc aſſignat: *ut ſeorſim in altero viri, in altero verò conderentur* Gloſſa. *mulieres.* Unde clarè deducitur, quod Sanctus Patriarcha Abraham etiam in ipſis frigidis Cœmeterii cineribus aliquam concupiſcentiæ ſcintillam ſuſcitari poſſe timuerit, quamdiu utriuſque ſexus cadavera in uno loco, ſine loculorum diviſione ſimul conjuncta jacerent.

11 Legimus; in Hiſpania palatium regium, in quo Bzov. l. 6. c. 11. in Evang. Hiſtoria. Sancia Regina, virgo, dum viveret, devotiſſima, demorabatur, Eccleſiæ ſancti Iſidori devotiſſimæ conjunctum erat, ac proindè præfata Sancia è quadam regii conclavis ſui feneſtra verſus illam Eccleſiæ partem, in qua ſacer cinerum, & oſſium Sancti illius theſaurus publicæ venerationi expoſitus detinebatur, proſpiciendo, frequentes orationes ad Sanctum fundebat; Qui tandem die quadam totus luminoſus dictæ virgini apparuit, eique ut habitationis ſuæ conclavia, ad alium quemdam palatii locum à templo prædicto magis remotum transferret, præcepit, dicens: *Quamvis enim virginitatis voto te DEO ſacraveris, & ego DEO devotas ſemper dilexerim fœminas, tamen nunquam acceptam habui earum mecum diuturnam reſidentiam corporalem.* Ex qua hiſtoria ſequens à minori ad majus deductum formare licèt argumentum; Etenim Sanctus Iſidorus, tamquam verus in cœlis comprehenſor, in eo erat ſtatu, in quo peccare nequaquam poterat, vitam quoque hìc in terris duxerat innocentiſſimam, & continuato ſemper conſcientiæ candore valdè conſpicuam, corpus quoque ejus jam de facto in cineres redactum erat, & tamen innocentem quamdam, DEO conſecratam, altiſſimiſque orationis perfectioniſque donis egregiè, & ſublimiter dotatam virginem, in tanta etiam ab ipſo diſtantia remotam, ſe timere clarè demonſtrat: quo igitur timore percellendi ſunt homines mundani, qui turpitudini appetituum ſuorum, omnem præſtare ſatisfactionem conſueverunt; quando ſe in mediis concupiſcentiæ carnalis occaſionibus incentivis illecebroſis poſitos eſſe, ſuæque carni omne ſe frænum laxare conſiderat? *Si hæc in arido, quid in viridi?*

13 In vita magni illius ſervi DEI Joannis Baptiſtæ de Fulginio ſcribitur, quòd mulier quædam ætate matura, & probatiſſima exemplaritate celebris, parvam quamdam crucem argenteam, ſacris reliquiis refertam, quam ſervus DEI ad collum ſuum ſuſpenſam geſtare conſueverat, ab ipſo poſtulaverit, & acceperit; Quam ille poſt aliquod tempus ſibi à præfata fœmina reſtitutam, ad parietem ex clavo ſuſpenſam ſemper reliquit. Cùmque ab aliquo amicorum ſuorum, cur illam deinceps non amplius ex collo, ut conſueverat, ſuſpenſam portaret, interrogaretur, ideò ſe id omittere reſpondit, quod crux illa aliquamdiu in fœminæ alicujus manibus hæſiſſet. Quod tametſi verum eſſet, verum tamen inſuper erat, quòd mulier illa maturæ ætatis, inſigniſque exempli, & devotionis fuerit; Materia quoque parvulæ hujus crucis, quæ argentum erat, ab illa macula, & labe, quam is metuebat, contaminari non poterat: *Eloquia DOMINI, eloquia caſta, argentum igne examinatum?* quod proinde proprium quoddam Pſ. 11. 7. eſt pudicitiæ ſymbolum. Cineres quoque, & oſſa, quæ in hac cruce claudebantur, arida, & ſanctorum hominum oſſa erant, à quibus non ſolùm mali nihil metuendum, verùm potiùs plurima erant ſperanda bona; ipſemet denique ſervus DEI octogenarius erat, & virginitatis dono à DEO præclarè dotatus: quid igitur in ejus excuſationem reſponderi poterit, quo minùs crucem hanc ad pectus deinceps geſtare voluerit? Certum porrò eſt, quòd idem DEI ſervus, etiamnum vivens, paſſim ab omnibus Beatus appellari meruerit, fuerit item vir ſapiens, circumſpectus, & honeſtatis zelantiſſimus, ac proindè ſine myſterio idipſum eum feciſſe nequaquam credi, aut exiſtimari poſſit. Timebat igitur, ne ſi crucem hanc ad collum deferret ſuſpenſam, ſpiritus fornicationis aliquam in eo ad minus ſuſcitaret fœminei ſexus memoriam; unde videtur mihi, ipſum per hoc dicere voluiſſe: *Domum meam non modò crimine, ſed etiam criminis ſuſpicione carere oportet.*

Joſeph quidem pallium ſuum in manibus Dominæ ſuæ, quæ adultera erat, reliquit, *ne per manus adulteræ libidinis incentiva tranſirent*, ut inquit Sanctus Ambro- S. Ambr. ſius: mulier autem illa Fulginas honeſtiſſima erat, & tamen crucem, quam illius manus tetigerant, hic ſervus DEI juxta corpus ſuum deferre renuebat. Ecce cum quanta cautela, & circumſpectione ſervi Dei, in hac materia proceſſerint, etiam ii, qui illuminatiſſimi, ſanctiſſimique fuere.

14 Sanctus Joannis Damaſcenus in operibus ſuis, maximè ubi de religioſorum inſtructione tractat, ita S. Joan. Damaſc. collat. 19 de fin. Cœnob. c. 16. ſcribit: *Nam quemadmodum corpori uſus libidinis, carniſque vicinitas, ita etiam menti memoria ejus penitus ſubtrahenda, ſatis enim pernicioſum eſt adhuc infirmis ægriſque pectoribus, vel tenuiſſimam recordationem hujus paſſionis admittere, ita ut nonnunquam eis etiam ſub recordatione ſanctarum fœminarum, velut ſub ſacra lectionis hiſtoria, noxiæ titillationis ſtimulus excitetur.*

16 Quis unquam purior, ſanctior, & in amore Dei, Etiam ſancti tentati fuere. S. Franciſc. T. 1 Opuſc. Apoph. 11. *Qui candor eſt lucis æternæ*, ardentior Sancto Franciſco fuit? Et tamen ſpiritus fornicationis illum quoque ſubinde infeſtabat, maximè in primis converſionis ſuæ annis; In ejus namque opuſculis ſequentia leguntur: *Circa converſionis ſuæ primordia tempore hyemali in foveam plenam glacie ſeipſum plerumque mergebat, ut domeſticum ſibi hoſtem perfectè ſubjiceret, & candidum veſtimentum pudoris à voluptatis incendio præſervaret, cujus veluti rationem reddens, ſociis dixit: Tolerabilius viro ſpirituali eſt, incomparabiliter magnum ſuſtinere frigus in carne, quàm ardorem carnalis libidinis, vel modicum ſentire in mente;* quod idem eſt cum eo, quod S. Bon. c. 5. in ejus vita à Sancto Bonaventura conſcripta legitur.

DIS-

Digitized by Google

DISCURSUS XXXIII.

ARGUMENTUM.

Ad hoc, ut quis ſe à vitio carnis præſervet, neceſſum eſt, ut ad ea loca, in quibus lapſus eſt aliàs, numquam redeat, eò quòd in iis facilis ſit relapſus.

THEMA.

Halitus ejus prunas ardere facit; Job.41.v.12.

1 SAnctus Job de Dæmone ſub nomine Balenæ, vel ceti loquens, dicit: *Halitus ejus prunas ardere facit*, id eſt, ut Lyranus explicat, *ita magnus eſt, & calidus, quòd poſſit accendere prunas, & loquitur hic de ceto ad modum ſufflatoris magni, quo ſucceditur ignis in magna fornace*. Jamverò ut S. Joannes inquit: *Totus mundus in maligno poſitus eſt*; quæ verba Hugo Cardinalis, Dionyſius Carthuſianus, & Gloſſa de Dæmone interpretantur, ut ſenſus ſit, totus mundus in manu Dæmonis poſitus eſt, de quo in eadem Epiſtola dicitur: *Et malignus non tangit eum*: D. Thomas autem Ly *in maligno* ita exponit, ut idem ſit, quòd *in malo igne*, totus enim mundus quaſi igne infernali ardet, & ſpecialiter maligno hoc concupiſcentiæ igne; unde gloſſa ait: *Quid prunas, niſi ſuccenſas in concupiſcentiis reproborum mentes, appellat?*

Lyr. ib. — 1. Joa. 5. 19. Hug. Card. Dio. Carth. Gloſ. c. 17. — D. Thom. — Gloſſa ib.

2 Sciendum verò eſt, quod Septuaginta legant: *Carbones*; At verò quænam ligna inter, & carbones differentia? Hæc nimirum, quia ligna non ita facilè accenduntur, & flammam concipiunt, ſicut carbones; Hi enim aliàs ignem experti ſunt, quia in igne fuerunt, ac proinde hoc loquendi modo, niſi fallor, Spiritus Sanctus facilitatem ingentem explicare voluit, qua ſpiritus fornicationis in nobis concupiſcentiam carnalem denuo reaccendit: *Halitus ejus ardere facit*, id eſt, quilibet minimus ejus flatus, vel quævis minima occaſio ad ignem hunc accendendum ſufficit, & quidem in iis præcipuè, qui antea hoc igne aliquando exarſerunt, vel uſtulati fuere. Et hæc eadem fortè fuit Cardinalis Cajetani opinio, qui inquit: *Juxta Hebræos habetur: Flatus ejus carbones, hoc eſt, diſpoſitos ad ignem cujuſvis concupiſcentiæ accendere*; ubi benè notandum eſt Ly illud, *Diſpoſitos*, quia Dæmon ignem hunc concupiſcentiæ non pari cum facilitate accendit in illis animabus, in quibus ignis iſte numquam hactenus exarſit, quàm in carbonibus, id eſt, in illis, qui per longum temporis ſpatium in hoc carnis peccato habituati fuere, vel aliàs illi fuere dediti; Et ratio eſt, quia licèt totus ignis poſteà mediante confeſſione, contritione, & pœnitentia fuerit extinctus, attamen remanent in illis certæ quædam malæ inclinationes, vel habitus pravi, vel ſuggeſtiones impuræ, vel præteritarum voluptatum memoria; Et ideò ad hanc flammam de novo reaccendendam, vel unicus halitus, ſeu flatus, id eſt, quævis minima occaſio v. g. littera aliqua amatoria, laſcivus obtutus, vel ſalutatiuncula amaſiæ nutu facta, vel aliud quid ſimile ſufficit: *Halitus ejus carbones ardere facit, diſpoſitos ſcilicet ad ignem concupiſcentiæ concipiendum*.

Relapſus facilis. — Cajetan.

3 Enimverò ſignificantior, aut aptior ſimilitudo ad id explicandum adduci nequit, quàm ſit illa, quam Divus Chryſologus de occaſionibus diſſerens adducit, dum illas *fumantes occaſiones* appellat: *Fumantes occaſiones incendere*. At verò dices fortaſſe, quænam eſt fumum inter, & luxuriam proportio? Potiùs epithetum iſtud ſuperbiæ attribuendum eſſe videbatur. Verumtamen Sanctus hic Pater optimè *occaſiones fumantes* vocavit; Hujus enim appellationis energiam facilè apprehenderetis, ſi conſideretis candelam aliquam, cujus lumen jam extinctum fuit, ita tamen ut ignis lychno adhærens non totaliter extinctus ſit, ſed fumum aliquem etiamnum edat, ſi enim ſuper hunc fumum ardens alterius candelæ lumen tenueris, videbis quòd lumen candelæ extinctæ ſubitò, etiamſi nonnihil diſtet, de novo iterum reaccendatur. Idem quoque in hoc concupiſcentiæ igne contingit, tametſi enim hic nonnunquam ad tempus extinctus ſit, attamen in homine, qui tali igne nuper arſerat, fumus malæ conſuetudinis, reminiſcentiæ voluptatum præteritarum, amicitiæ, ſeu amoris, vel etiam propenſionis ab objectum amatum, etiamnum perſeverat, & ideò quævis minima occaſio ad ignem hunc in illo reaccendendum ſufficit.

Similitudo. — Chryſol. ſer. 116.

4 *Quaſi à facie colubri fuge peccata*, loquit Eccleſiaſticus, *& ſi acceſſeris ad illa, ſuſcipient te*. Videri nonnemini poſſet, quòd Sapiens ad deterrendam ab hoc monſtro animam, aptiùs ad propoſitum locutus fuiſſet, ſi peccatum ad inſtar tygridis, vel leonis, aut draconis cujuſdam deſcripſiſſet, videmus enim quod licèt colubri homines facilè mordeant, facilè quoque ab iiſdem pedibus proterantur, & occidantur; ac proindè idem Eccleſiaſticus in ſequentibus verbis de malitia peccati diſſerens ait: *Dentes leonis dentes ejus, interficientes animas hominum*. Verumtamen Sapiens optimè, & non ſine magno myſterio, peccatum fugiendum eſſe dicit potiùs quaſi ſerpentem, quàm ſicut quodvis aliud animal noxium, & truculentum; & ratio eſt, quia inter ſerpentem, & alias feras hæc intercedit differentia, quod hæ quando lactentes ſunt, cicurari, & domeſticari poſſint, non item ſerpentes, qui quantùmvis parvuli ſint, ſemper tamen ſuum habent venenum: ita quoque dicere poſſumus, quòd peccatum quodcumque, quantumvis modicum ſit, ſuum tamen venenum ſemper conjunctum habeat, maximè carnis peccatum, unicum namque deſiderium, unicus tactus, vel oſculum inhoneſtum, ſufficiens eſt materia ad conſtituendum mortale peccatum; nam ut Divus Gregorius Nazianzenus ait: *Scintilla parva magnas flammas excitat, ac viperinum ſemen haud rarò necat, ob idque noxam quamlibet parvam fuge, nam parva primùm ſit licet, creſcit tamen*. Non ſolùm ignis, ſed & fumus cavendus eſt, nam *flamma fumo eſt proxima*, ut inquit Plautus; Ex fumo quoque devenitur in notitiam ignis; ex unico incauto aſpectu, ex uno turpi geſtu, aut verbo obſcœno, inextinguibilis accenditur libidinis ardor. Sed ad ſerpentem denuo revertamur; cujus hæc eſt proprietas, quod quo caput ſuum immittere poteſt, eò quoque reſiduum corporis facilè ingrediatur. Sic quoque quando ſpiritus fornicationis efficere poteſt, quòd ejus ſuggeſtio aditum aliquem, quantùmvis modicum, ad cor noſtrum habere poſſit, ſive per cogitationem, ſive per actum aliquem complacentiæ, ſive per incautum obtutum oculorum, vel per aliud quid ſimile, mox in illud paulatim univerſa illius ſeſe inſinuat malitia.

Eccl. 21. 2. Hoc peccatū fugiendum quaſi ſerpens. — v. 4. — Nazianz. in Tetraſt.

5 Verum enimverò Galfridus optimè notat, quod nobis nequaquam ſufficere debeat, quod mortum fugerimus ſerpentis, verùm etiam cavendum nobis eſt, ne illum tangamus, aut familiariter nimis cum illo agamus: *imò etiam non ſufficiat tactum evadere, ſed etiam acceſſum; parum eſt ſerpentis non ſentire contagium, periculoſum eſt vel habere vicinum*. Non ſufficit, quod is, qui ad peccatum proclivis eſt, peccatum fornicationis opere ipſo committere nolit, verum inſuper opus eſt, ut ſi ſe ab illo velit conſervare illæſum, nullam prorſus in domo aliqua ſuſpecta familiaritatem habeat, neque eidem domui habitatione vicinum exiſtere. Unde idem Author hac de re ita diſcurrit: *Non dicas: Quid mihi nocet, ſi proximus eſt coluber? tantum, & me non mordeat, & occidat; imò verò quod de colubro non diceres, non dixeris de peccato, ne accidentis lenocinia feras, ſed ut fugeres à facie colubri etiam longè poſiti, ſic multo magis à peccato, & faceres, hoc, ſi tibi charior foret anima vita, quam corporis*.

Galfred in Alleg. ſuper Eccleſ. Imò omnis ejus occaſio.

6 Eſt inſuper alia ratio, cur Sapiens peccatum inſtar ſerpentis fugiendum eſſe ſuadeat. Sciendum eſt enim, quòd ſerpens dum occiditur, tale nihilominus in ſe temperamentum habeat, ut membra à capite reciſſa per aliquod temporis ſpatium etiamnum ſaliant, ſeque agitent haud ſecus, ac ſi adhuc viverent, quia talis in membris illis remanet calor, qui ad ejuſmodi motus ſufficiat. Eodem igitur modo Eccleſiaſticus peccatum haud ſecus, ac ſerpentem, fugiendum eſſe monet, maximè peccatum carnis, quod uti in diſcurſibus præcedentibus fusè oſtendimus, in ſerpente præfiguratur, quia licèt nonnunquam per Confeſſionem Sacramentalem mortificetur, vivæ tamen remanent etiamnum malæ inclinationes, appetitus inordinati, affectus item, & propenſiones in idem vitium, ac proindè facilè denuò in illud reincidemus, niſi occaſiones, & incentiva ſtudioſi-

Semper enim malæ inclinationes vivunt.

Digitized by Google

dioſiſſimè caveamus. Unde advertendum eſt, quòd Sapiens antequam hanc ſerpentis ſimilitudinem adducat, priùs in principio Capitis nos moneat, dicens: *Fili peccaſti? non adjicias iterum:* quaſi dicat: Cave, ne ad eadem te ingeras pericula, aut ad eoſdem ſcopulos denuo allidaris.

Eccl. 21. 1.

7 Chriſtus Dominus de finalis judicii horrore diſſerens, conſulit nobis dicens: *Qui in Judæa ſunt, fugiant ad montes, & qui in tecto, non deſcendat tollere aliquid de domo ſua; & qui in agro, non revertatur tollere tunicam ſuam;* Ubi Gloſſa interlinearis ad propoſitum noſtrum dicit: *Qui excedit carnem animo, non redeat ad aliquos actus priſtinæ converſationis;* Non redeat ampliùs ad domum illam, in qua lapſus eſt, tametſi ibi theſauros reliquerit; Ne iterum converſetur cum perſona illa, quæ ei offendiculi occaſio fuit: *Fugiant ad montes;* elongetur quantum potuerit; *Non revertatur tollere tunicam ſuam;* hoc eſt, ut Gloſſa ibi ait, *Iterum involvi quibus exutus eſt.*

Matth. 24. v. 16. 17. 18.
Gloſ. interlin. ibid.
Noli redire ad loca ubi lapſus es.
Gloſ. ord. ib.

8 Neſcio, an aliquando conſideraveritis id, quod in Samaritanæ, & Magdalenæ (quæ ambæ peccato carnis turpiter immerſæ fuerunt) converſione contigiſſe legitur. Etenim verum quidem eſt, quòd Samaritana ad Chriſtum acceſſerit, ſed in loco aperto, in agro, quo multi ad hauriendam aquam convenire ſolebant; Et tamen Apoſtoli *mirabantur, quia cum muliere loquebatur:* Chriſtus verò non convenit illam in Samaria in domo propria, neque ibi illam convertit ad pœnitentiam. Idem quoque circa Magdalenam factum eſt; Chriſtus enim in Phariſæi domum ſe contulit, ubi illam in prandio expectare volebat. Sed cur non potiùs in ipſiuſmet Magdalenæ domum conceſſit? Num fortè ſe ibi contaminandum eſſe metuebat? At verò Solis radii nullam contrahunt labem, licèt in plateæ ſtercora, & ſordes ſeſe extendant. Utique proſtibulum Magdalenæ multo faciliùs, & efficacius commutari potuiſſet in ſanctuarium per Chriſti præſentiam, quàm per Agnetis alicujus, vel Luciæ aſpectum. Cur igitur Magdalenam in domo ejus propria non convenit? Non deſunt qui dicant, Chriſtum Magdalenam in domo Phariſæi, non verò in domo propria alloqui voluiſſe, ut per hoc omnem malignis Phariſæis occaſionem tolleret, ſiniſtræ circa ipſum concipiendæ ſuſpicionis, aut effutiendæ in ipſum calumniæ, quia jam aliàs ad hoc faciendum proni nimis, & faciles erant, dicendo: *Cum Publicanis, & peccatoribus manducat.* Quæ ratio licèt ſatis ſit ſolida, multò tamen ſolidior, & efficacior eſt ſequens ratio, nimirum volebat Chriſtus in perſona Magdalenæ nobis ſpeculum, & normam veræ pœnitentiæ, & reſipiſcentiæ à peccato carnali ob oculos ponere; Meritò igitur divina, & incarnata Sapientia diſpoſuit, ut illa à vita laſciva ſe ad Chriſtum convertere volens, è domo ſua egrederetur, nec unquam eò denuò rediret, ut exinde diſceremus, quòd dum ab hoc peccato convertimur, omne incentivum, omnemque ſtimulum, tam lubrici peccati deſerere debeamus. Quòd ſi porrò Chriſtus hanc peccatricem in domo ejus propria convertiſſet, ipſaque in eadem domo permanſiſſet, non nemo fortitan ipſam Benefactorem, & Redemptorem ſuum numquam ſecutam fuiſſe, & conſequenter in peccatis ſuis perſeveraſſe, credere potuiſſet, utpotè quæ etiamnum inter medias flammas, id eſt, in medio innumerabilium concupiſcentiæ ſuæ incentivorum permanſiſſet; quot enim in ejus domo conſpiciebantur laſcivorum nobilium juvenum vivæ effigies, monilium diverſa genera, veſtium ornamenta, munuſculorum pretioſi apparatus, litterarum ab amaſiis ejus ſcriptarum faſciculi, tot erant laſciviæ inceſſanter continuandæ proritamenta: Præterquam quòd ipſemet locus continuam in illa præteritarum voluptatum memoriam, & complacentiam excitare potuiſſet. *Lubrica autem eſt illa ſpes, quæ inter fomenta peccati ſalvari ſe ſperat.*

Voluptatum memoriam, ac complacentiã locus excitat.
Joa. 4. v. 27.
Matt. 9. 11.

9 Celebris eſt illa Sancti Petri Apoſtoli hiſtoria, in qua dicitur, quòd poſtquam cœleſtem magiſtrum ſuum ob metum ſibi ab ancilla quadam oſtiaria incuſſum, abnegaſſet: *Egreſſus foras flevit amarè.* Porrò videri nonnemini poſſet, Sanctum Petrum convenientius facturum fuiſſe, ſi peccatum ſuum in præſentia eorumdem, quos per hoc ſcandalizaverat, deploraſſet, & deteſtatus fuiſſet: cur igitur ab eorum ſocietate egreſſus fuiſſe dicitur, ut fleret peccatum ſuum? Sanctus Leo, Sanctum Petrum ad deteſtandum peccatum ſuum in atrium Pontificis regredi noluiſſe dicit, propter metum quem habebat, ne fortè iteratè caderet, nimirum ſcopulum illum evitare voluit, ad quem fragilis navicula ejus alliſa, tantoperè periclitata fuerat: *Propter cadendi periculum*, inquit Sanctus Pontifex. Etenim cunctis fidelibus, tamquam caput univerſalis Eccleſiæ, hoc poſt ſe relinquere voluit documentum, ne ad eadem loca, in quibus ſemel miſerè lapſi fuerunt, iterata vice redire præſumant, etiam ex intentione faciendæ ibidem pro peccatis ibi commiſſis pœnitentiæ.

Petr. egreſſus eſt ac flevit, ne iterum caderet.
Luc. 22. 62.
S. Leo ſer. 9. de Paſſ.

10 Verùm enim verò in hac egreſſione Petri nova ſeſe prodiit difficultas. Eo ipſo enim quo Petrus egreſſus eſt atrium Pontificis Caiphæ, ſimul etiam ab oculo, & præſentia Chriſti recedebat: *Converſus Dominus reſpexit Petrum, & flevit,* ubi Beda ait: *Reſpicere ejus, miſereri eſt.* Meliùs igitur Petrus in atriu Pontificis etiam flens remanſiſſet, quàm quòd inde fuerit egreſſus. Reſpondeo, argumentum hoc efficaciſſimum eſſe ad demonſtrandum, quantum illa fugere debeamus pericula, in quibus antea infeliciter lapſi ſumus: Verum quidem eſt, quòd in atrio Caiphæ mala aderat lictorum, & ſatellitum ſocietas, verumtamen aderat ibidem quoque optatiſſima ſocietas, & præſentia Salvatoris, qui Petrum tam benigno oculo reſpiciebat, & tamen hanc libenter dimiſit: *Exivit foras,* ut peccandi occaſionem, & periculum declinaret. Noluit omnino malum hoc nobis relinquere exemplum, incautè ad ea loca redeundi, vel in iis commorandi, ubi priùs peccavimus, licèt etiam nos in illis locis ſpecialibus Chriſti auxiliis corroborandos eſſe crederemus. Noluit in pravo illo perverſorum hominum conſortio permanere, ubi aliàs Divinum ſuum Magiſtrum, ejuſque fidem, quam de eo profitebatur tueri, & defendere, ardentemque pœnitentiam in reparationem ſcandali à ſe dati, coram omnibus agere poterat, quia relapſum ſuum timebat, *cadendi periculum.*

Relinquendo & ipſum ſuum Magiſtrum.
Luc. 22. 61.
V. Beda ib.

11 Adhæc obſervandum eſt, quòd dum egrederetur, ne verbum quidem locutus fuerit, ſed *egreſſus foras flevit,* cùm tamen verbis, & perjuriis contra Chriſtum delictum ſuum commiſerit. Poterat enim videri conveniens, ut ſaltem ſe excuſaret dicendo: Quicquid Chriſtum negando dixi, ex mortis metu à me dictum fuit, non verò quaſi de Chriſti Divinitate dubitaverim, quem DEI Filium eſſe jam dudum cœleſti revelatione didici: Sanctus Ambroſius *de Pœnitentia* diſſerens, ad hoc dubium reſpondet, dicens: *Et ideo Petrus jam non utitur ſermone, quo fefellerat, quo peccaverat.* Enimverò quando Chriſtus Petro, quòd illum abnegaturus eſſet, prædicebat, ipſe protinus reſpondit: *Nequaquam id à me fiet, quin potius paratum ſum tecum & in mortem ire.* Cùmque Chriſtus iterata vice illi diceret: *Priuſquam Gallus cantet*, tu non ſemel tantùm, ſed *ter me negabis*: ipſe denuò obſtinatè reſpondit: Nequaquam id faciam: *At ille ampliùs loquebatur.* Quando cum miniſtris Pontificis, & ancilla oſtiaria loqui cœpit, ſtatim in deteſtabile illud negationis Chriſti peccatum incidit: Meritò igitur nunc ad emendandam prævaricationem ſuam, ne verbum minimum proferre, ſed amaris lacrhymis eamdem abſtergere, & abluere voluit, ut nos hoc ſuo facto doceret, quòd in ſtatu pœnitentię omnino contrariam viam ingredi debeamus illi, in qua antea lapſi ſumus.

Contraria ineunda eſt via ne relabamur.
S. Ambr. ſer. 57. de pœnit.
Luc. 22. 33.
Marc. 14. 30. 31.

12 Ex quo de Sancto Petro jam loqui cœpimus, incidit mihi ad præſens propoſitum valdè opportunè, quòd quando Sanctus Petrus in ſqualido carcere vinculis, & catenis ponderoſiſſimis onuſtus jacebat, Angelus Domini, qui ad eum è catenis, & carceris cuſtodia liberandum venerat, ei præcepit, dicens: *Calcea te caligas tuas.* Sed inquies, quid opus erat, ut Sanctus Petrus in tam urgenti neceſſitate, ubi ſumma celeritate opus erat, tempus calceando perderet? Nimirum per hoc ille *magni conſilii Angelus* nobis in Petro (qui ut priùs jacebat vinculi conſtrictus, figura erat peccatoris, ſicut poſtea à vinculis ſolutus, typum referebat veri pœnitentis) utile hoc tradere voluit documentum, quod ſcilicèt ad hoc ut in carcerem peccati non ampliùs redeamus, ſubmovenda ſit omnis quantùmvis etiam minima peccandi occaſiu. Et quidem ſpecialiter notandus eſt modus, quem Sanctus Lucas in hac hiſtoria conſcriben-

Imo, & ipſa civitas deſerenda.
Act. 12. 8.

benda obſervavit: *Tranſeuntes autem*, inquit, *primam, & ſecundam caſtudiam, venerunt ad portam ferream, qua ducit ad civitatem, qua ultru aperta eſt eis, & exeuntes proceſſerunt vicum unum, & continuò diſceſſit Angelus ab eo.* Cùm ecce Sanctus Petrus intrepidè dixit: *Nunc ſcio verè, quia miſit Dominus Angelum ſuum, & eripuit me.* Tunc videlicet, & non anteà ſe à Tyranni furore liberum eſſe agnovit, quando pertranſita prima, & ſecunda cuſtodia egreſſus fuit per portam ferream, quæ ducit ad civitatem, ac demum vicum unum proceſſerat; ut exindè intelligamus, ſæpè nequaquam ſufficere, quòd in Confeſſionali ad pedes Confeſſarii confractæ fuerint peccatorum catenæ, niſi etiam ſimul perverſa illa conſuetudo, & habitus malus peccandi eradicetur, aut niſi à domo illa, in qua eſt proxima peccandi occaſio prompta ſemper, & parata, recedat, & fortè hoc quoque nonnunquam non ſufficit, niſi planè etiam ipſam deſerat civitatem. Moxque ut ab omnis peccandi periculis ſe expediverit, tunc verè cum Petro dicere poterit: *Nunc ſcio vere, quia miſit &c.*

v. 10. — v. 11.

Prov. 1. 15. Salonas ib. Ibi enim damò laqueos tendit.

13 Sapiens in Proverbiis monet, dicens: *Fili mi ne ambules cum eis, probibe pedem tuum à ſemitis eorum.* Ubi ut recentior quidam Interpres benè obſervat, dictio Hebræa, quæ dictioni, *ſemitis*, in Latino reſpondet, talem viam præcisè denotat, quæ in ſylvis aliàs à feris calcata, & trita fuit, prout ex earumdem veſtigiis agnoſcitur, ex quorum aſpectu venatoris in feræ notitiam venientes, eamdem poſtea facilè retibus ſuis irretire poſſunt. Eodem modo Dæmon tamquam expertus, & prudens venator, loca, perſonas, tempus, & omnia alia quæ ad peccatum carnale incentiva miniſtrarunt, diligenter explorat, ibique ſuos tendit laqueos, ut nos in illa converſatione, in illo ludo, vel in illo convivio, aut in domo illa nos relabi faciat, ubi nos aliàs voluptati indulſiſſe novit.

Gen. 12. 4. Exemplum accipe in Abraham.

14 In Geneſi dicitur: *Egreſſuſque eſt Abraham, ſicut præceperat ei Dominus.* Enimverò DEUM illi, ne rediret, præcepiſſe, ex nullo Scripturæ veteris loco conſtat, ſolùm ei exitum à DEO præceptum fuiſſe ex jam dictis verbis clarè liquet, quia unicuique innatus eſt amor patriæ, parentum, amicorum, divitiarumque propriarum, & ideò ad illa deſerenda ſpeciali præcepto opus fuit. Verumtamen licèt Abrahæ reditus ad illum locum minimè prohibitus fuerit, ipſe tamen eò unde receſſerat, pedem ſuum numquam ampliùs reintulit, nam ut Sanctus Petrus Damianus de ipſo teſtatur: *Poſtmodam nequaquam rediit ad certamina Chaldæorum.* Nimirum tamquam futurus pater credentium, exemplum nobis, & documentum tradere voluit, ut cognoſceremus, quòd quando DEUS nos ſemel è Chaldæa egredi fecit, ubi ignis veluti verus DEUS adorabatur, id eſt, quando ſemel ab incendio ignis amoris carnalis, quem carnales homines veluti Deum adorant, erepti ſumus, numquam ampliùs in idem periculum nos ingerere, ſed potiùs pro viribus fugere debeamus.

S. Pet. Dam. ſer. de S. Alexand.

Et Loth.

Gen. 19. 17.

v. 21.

15 Huc quoque ſpectat illa Loth hiſtoria, qui poſtquam ex Dei præcepto è Sodoma, & omnibus finibus ejus exire juſſus eſſet: *Ne ſteteris in omni circa regione*; à Deo licentiam in Segor abeundi petiit, & ut civitas illa ab incendio Sodomæ illæſa maneret, obtinuit, reſpondente ei Domino: *Ecce etiam in hoc ſuſcepi preces tuas, ut non ſubvertam urbem, pro qua locutus eſt.* Poſtquam verò eò abiiſſet, vix pedem ſuum in eam civitatem intulerat, cum ecce protinus ab eadem diſceſſit. Cur autem adeò velociter inde fugit? Num fortè de promiſſione Dei adimplenda dubitabat? Nequaquam: *Cœlum, & terra tranſibunt, verba autem mea non tranſibunt.* Cur igitur fugiendo, in monte ſalvare ſe voluit? Nimirum Loth de divinæ promiſſionis, futura adimpletione minimè dubitavit, ſciebat enim, quòd ſecurè ab igne illo, qui de cœlo mittendus erat, ſalvandus eſſet in civitate illa, timebat verò carnalis concupiſcentiæ flammas, quibus civitatis illius incolæ ardebant; timebat ignem illum Sodomiticis flammis longè periculoſiorem, de quo in ſuo è Sodoma egreſſu monitus fuerat: *Ne & tu pereas in ſcelere civitatis.*

Matth. 24. 35.

Gen. 19. 15.

DISCURSUS XXXIV.

ARGUMENTUM.

De circumſpectione, qua viri etiam illuminatiſſimi uſi ſunt in evitandis periculis, & occaſionibus ſenſualitatis, quorum nonnulla afferuntur exempla.

THEMA.

Sapiens timet, & declinat à malo, ſtultus tranſilit, & confidit. Prov. 14. 16.

1 Continua nos omnium ſæculorum edocet experientia, quòd omnes, quotquot à Deo ſpecialiter illuſtrati fuere, turpe hoc carnis vitium adeò ſemper fuerint abominati, ut vel ad minimam ejus umbram cohorruerint, omnemque pro viribus declinarint ſcopulum, in quem allidentes, in illud infeliciter corruerent, unde Salomon ait: *Sapiens timet, & declina à malo.* S. Cyprianus quoque de fœminei ſexus conſortio vitando differens, ita loquitur: *Ille autem tatiùs ſibi conſulit, qui circa malos ſemper inſidias ſpecies quaſcumque noxias extimeſcit, quorum diſtantiam Salomon diſcrevit dicens: Sapiens timendo declinavit ab omni malo.* Quo eodem omnis mali nomine nos ſupra in diſcurſu primo vitium iſtud compellavimus. Ac proindè S. Auguſtinus ſalubriter unumquemque monet, ne dum in hujus vitii committendi conſtitutus eſt occaſione, vel periculo, virtuti, & perfectioni ſuæ nimium fidat; ait enim: *David ſanctiſſimus in mille paſſibus mulierem vidit, & ſtatim humicidium fecit, & adulterium, & aliqui in aliena domu cum extraneis mulieribus putant ſe caſtitatis poſſe obtinere triumphum?* Tertullianus in libro, quem de cultu fœminarum conſcripſit, ut ab illarum blanditiis nobis caveamus, ſollicitè nos quoque admonet, dum ait: *Qui præſumit, minùs præcavet, plus periclitatur. Timor fundamentum ſalutis eſt, præſumptio impedimentum timoris. Utilius ergo ſi ſperemus, nos poſſe delinquere, ſperando enim timebimus, timendo cavebimus, cavendo ſalvi erimus.*

S. Cyp. de ſingul. Cleric.

S. Aug. ſerm. 250. de temp.

Tertull. de cultu fœm. c. 2.

2 Imò ne quidem in proximarum conſanguinearum mulierum conſortio conſtitui, tutos, & ſecuros nos arbitrari debemus. Nam ut Sanctus Bernardinus ait: *Si generis gratia nullo modo judicas mulieres dimittere, memento quod Thamar à fratre ſuo ſit corrupta.* 2. Reg. 13. 14. *fuit ratio, quod fuerit ſolus cum ſola.* Ideò tametſi univerſa familia Noë, id eſt, filii ejus, & conjux ſua cum uxoribus filiorum ſuorum, ex uno eodemque fuerint ſanguine prognati, divina attamen Sapientia non ſine myſterio, illos arcam ingreſſuros ſeparatim ingredi voluit, hoc enim ſacer textus haud obſcurè innuit, dum ait: *Ingreſſus eſt Noe, & filii ejus, uxor ejus, & uxores filiorum ejus.*

Etiam inter conſanguineos nulla ſecuritas. S. Bern. T. 4. ſer. 20. de Iſ... unite. 2. Reg. 13. 14.

Gen. 7. 7.

3 De Sancto Soro Eremita refert Pater Bollandus, quòd dum mater ejus illum in Eremo degentem viſitatura advenſſet, ipſe qui firma ſibi lege nullam deinceps intueri mulierem ſtatuerat, matrem coram ſe nequaquam admiſerit: *Actum eſt pia ſollicitudine matrem beati viri eum inviſere cupientem, totis viribus repugnare, ſeque videndi ſe gratiam omnibus denegare, cui mater jam jamque diſceſſura mœrens nimis, & ejulans, quaſi Propheticam uſurpans verbum, ait: Hic te fili videre non potui, videbo te procul dubio in illa miſeratione, quando tecum receptura ſum pro juſtis ſtudiis præmia repromiſſa.*

Bolland. ... Feb. ... Hiſtor.

4 Quando populus Dei electus, Deo in deſerto ſacrificaturus, in procinctu erat; ut ſervitutem Pharaonis declinaret, ollisque carnium extremum Vale diceret, Tyrannus verò greges illius in ſua remanere poteſtate volebat; Moyſes cum generoſa animi imperterriti reſolutione reſpondit: *Cuncti greges pergent nobiſcum, non remanebit ex eis ungula*; nimirum illuminatiſſimus Propheta omnia ad myſterium quoddam indicandum ordinari intelligebat, illud videlicèt, quod ab Oleaſtro his verbis inſinuatur: *Adumbrat locus iſte, qualiter qui à peccato recedere vult, nihil apud peccatum relinquere debet, neque ſe ſolum, ſed omnia ſua ab ejus poteſtate debet auferre, omnia ſua ſecum portare, ita ut neque ungulam apud eum relinquat, volunt enim peccata, ut ſemper pignus apud ea relinquas, cujus ſemper recorderis.*

Qui à peccato recedere vult, omnia ſecū portet.

Exod. 10. 26.

Oleaſt. ib.

5 Quan-

Digitized by Google

3 Reg. 19. 21. Sæculo aut peccato penitus renuntiandum, quod Eliſæus fecit.

5 Quando Eliſæus Propheta in actuali agriculturæ exercitio occupatus, ab Elia patre ſuo in ejus invitatus fuit ſequelam, facultatem ſibi ab eo concedi petiit, ut ad vale dicendum parentibus ſuis domum paternam poſſet repetere, ſubitoque ſe ad eum reverſurum eſſe promiſit; ut autem parentibus, & amicis valedictionis convivium appararet, mactatos duos boves ſuos ad ignem, ex aratris ſui diſrupti lignis excitatum, coquendo in varia fercula diviſit. Circa quam hiſtoriam meritò quæri poteſt, cur Eliſæus in hoc convivium boves ſuos adhibuerit? Num forte fercula meliora habere non potuit? Item, an eo tempore tanta erat lignorum penuria, ut ad carnes haſce coquendas, aratrum ſuum deſtruere, ejuſque diſrupti lignis uti debuerit? Denique cur ad duos vel ad ſummum tres homines cibandos (non enim plures huic convivio accubuiſſe leguntur præter Eliſæum, quàm pater ejus, & mater) duos boves, qui dimidio exercitui cibando ſufficere poterant, mactavit? Abulenſis dubium hoc ſolvit, dicendo, quòd ex quo Eliſæus Deo vocanti obedire geſtiens, ſe totum diſciplinæ, & ſequelæ Eliæ mancipare voluit, omne illud diſperdendum eſſe cenſuerit, quod illum in ſequela ſæculi occupatum tenere poterat: *In aratro boum coxit carnes, hoc fecit, non quia non haberet alia ligna, ſed quia tranſire volebat ad Dominum, omnino volebat renuntiare ſæculo, ita ut nihil relinqueret in illo, quod ad ſe pertineret.* Prorſus hæc eadem eſt cautela, quam ſibi veri ſervi Dei, poſtquam relicta vita carnali veram pœnitentiam ſuperioris vitæ agentes, ſtrictiorem caſtitatis ſemitam ingrediuntur, præfigere ſolent. In eo namque caſu omnia illa deſtruere, diſperdere, & abolere ſatagunt, quæ in ipſis quantùmvis remotè, ſtimulum, aut motum aliquem concupiſcentiæ ſuſcitare valent, litteras proindè amatorias, dilectæ charas effigies, libros turpes Rhythmos, ſeu hiſtorias continentes, munuſcula, & ſi quæ ſunt ejuſdem generis alia igne comburunt, plateam quæ ad proſtibulum ducit, declinant, imò civitatem, in qua proxima peccandi adeſt occaſio, & ſi opus eſt integram Provinciam, aut Regnum deſerentes, in regionem proficiſcuntur alienam, & remotiſſimam.

Abulenſis q. 26. in 3. Reg.

6 Conſideratione digniſſimum eſt præceptum, ſeu juſſio illa Patrisfamilias, quam in parabola de zizaniis ſervis ſuis impoſuit, dum illos omnium primò zizania, omnemque herbam pravam, & noxiam in faſciculum colligere præcepit: *Colligite primum zizania, & alligate ea in faſciculos ad comburendum.* Quibus in verbis advertenda eſt dictio illa *primum*. Cur enim hanc induſtriam priùs circa zizania, quàm circa frumentum fieri præcepit? *Omnia in figura contingebant.* Et ideò per illam dictionem prudentiſſimè innuere voluit, quòd priuſquam de meſſe grani colligenda ſolliciti ſimus, id eſt, priuſquam vitæ ſpiritualis, caſtæ, & immaculatæ propoſitum exequamur, neceſſum ſit, ut omnia zizania alligemus in faſciculum ad comburendum, id eſt, omnes litteras venereas, & ad amorem impurum, & illicitum provocantes, omnes cantiunculas, & Poeſes laſcivas, cunctas picturas turpia repræſentantes, & univerſa, quæ ad voluptates prætéritas nobis incentivum præbere poſſunt, in faſciculum collecta Vulcano conſecremus, & in cineres redacta aboleamus; nam ut Origenes ait: *Eradicatum eſt quidpiam? invenit etiam adverſarius inter ea, quæ eradicata ſunt, aliquam ſementem, quam iterum ſeminet; Propter hoc jubet Dominus: Colligite primum zizania, & comburite ea, igni ſcilicet, ut eradicatio quoque, & ipſa ſubverſio conſumatur.*

Zizania ſive peccata comburenda.

Matth. 13. 30.

Orig. ibid.

7 In cujus confirmationem conſiderandum venit, quod Moyſes circa vitulum aureum feciſſe legitur. Etenim dum Moyſes vituli illius cultum abolere decreverat, illum utique ſubter terram ſepelire, vel comburendo in cineres redigere poterat: cur igitur id ipſi minimè ſufficere videbatur, niſi etiam cineres illius in aquam diſperſiſſet, ipſiſque idololatris eamdem potandam præbuiſſet? *Arripienſque vitulum, quem fecerant, combuſſit, & contrivit uſque ad pulverem, quem ſparſit in aquam, & dedit ex ea potum filiis Iſrael.* Scitiſne quidnam ad id reſponderi poſſit? Nimirum quemadmodum Moyſes de populi ſui gregibus Pharaoni dixerat: *Non remanebit ex eis ungula*; ita quoque pari cautela in hac occaſione uti voluit, præcipiendo, ut vitulus ille in nihilum planè redigeretur, quia ſi vitulum hunc aureum in minutiſſimas quaſque partes comminui juſſiſſet, forſitan ex collectis hinc inde illius partibus conflare potuiſſent vitulum novum; vel etiam ſi illum ſolum redigi feciſſet in cineres, hos quoque pulveres, veluti cujuſdam ab ipſis fabricati Dei reliquias, venerari potuiſſent, maximè quia in vituli hujus facturam uxorum ſuarum inaures adhibitæ fuerant; unde Moyſes, nequaquam, inquit, ita fiet, ſed potiùs cineres diſpergantur in aquas, iidemque permixtæ bibantur, ut dum demum ex illorum corporibus velut puteolentia excrementa egreſſi fuerint, nemo adeò cæcæ mentis reperiatur, qui fœtidam quamdam ſtercoris humani maſſam, DEUM quemdam eſſe ſibi perſuadeat. Ecce tibi igitur quòuſque non pertingat, aut quas inventiones non excogitet, qui ne in peccata præterita dennò turpiter recidat, quamcumque minimam ſcintillam, unde peccata nupera reſuſcitari, aut foveri poſſint, diſperdere, aut extinguere ſollicitè ſatagit. Unde Sanctus Gregorius Nyſſenus ait: *Docet nos exemplo ſuo Moyſes, radicitus tollenda eſſe vitia.* Qui idem S. Doctor paulò poſt facti hujus hanc reddit rationem, nempe: *Ut tolleretur penitus occaſio peccandi.*

Vitulum in cineres redigit.

Exod. 32. 20.

S. Greg. Nyſſ.

8 Deus Jeremiæ olim præcepit, dicens: *Ecce dedi verba mea in ore tuo, ecce conſtitui te hodie ſuper gentes, & ſuper regna, ut evellas, & deſtruas, & diſperdas, & diſſipes.* At verò nunquid ſuffeciſſet DEO, ſi Jeremiæ præcepiſſet, ut ſucciderer, & dejiceret: *ut evellas, & deſtruas*: Cur igitur inſuper adjungit: *ut diſperdas, & diſſipes*? Pro reſolutione notandum, quòd dum arbor aliqua ad radices uſque exſcinditur, tametſi unà cum trunco omnes quoque frondes illius diſperdantur, attamen ſi radix arboris illius terræ infixa permaneat, & non ſimul radicitus extirpetur, iterum germinare incipiet. Similiter ſi poſt demolitionem domus ruderum cæmentum in terra relinquas, facilè reædificari denuò poterit. Myſterium igitur, quod Jeremias his verbis nos docere intendit, eſt, quòd peccata radicitus evelli debeant, præſcindendaque ſit omnis illius recommittendi occaſio, origo, & cauſa; nam ut Origenes ait: *Si eradicatur aliquid, & eradicatio ipſa non diſpergitur, adhuc permanet quod evulſum eſt: Si ſubruitur domus, & lapides in ruina ſunt integri, diſſipata eſt domus, non tamen perdita: opus eſt igitur benignitate Dei, ut eradicatio ipſa, & ſubverſio tota diſpereat.*

Jer. 1. 10. Peccata radicitus evellenda.

Orig. ibid.

9 Sanctus Bonaventura ſuper verba illa Eccleſiaſtici: *Vincula ſunt manus illius*, mulieris videlicet fornicariæ, ita inquit: *Ab hac pravitate nullus eripitur, niſi qui à Domino juvatur, tanta eſt; ideo dicit: Qui placet Deo effugiet eam.* Ac proinde viro cuipiam timorato, qui vitam deinceps verè puram, & honeſtam agere firmiter ſtatuit, minimè ſufficere debet, quòd ferrum ramis, & trunco reſcindendo appoſuerit, id eſt, quòd vivas amaſiarum, vel amatorum ſuorum effigies, cantiones, & poemata prophana, & amatoria, vel alia ſimilia abſconderit, & occultarit; ſed mittenda eſt manus ad radicem, id eſt, omnia quæ illius generis in ſua poteſtate habet, comburenda, dilaceranda, & in nihilum diſperdenda ſunt; imò ſi poſſibile foret, è memoria totaliter ſunt abolende.

S. Bonav. in Eccl. v. 27. Abolenda.

10 Quando Abimelech Saram marito copulatam eſſe intellexit, *ſtatim*, ut ſacer textus ait, *de nocte conſurgens vocavit omnes ſervos ſuos, &c.* In media intempeſta nocte in pedes ſe extulit, diluculum minimè præſtolatus matutinum, totamque per regiam tumultus, & lamenta edidit, id quod de Sara intellexerat, ſingulis ſervis ſuis notificando. Scitiſne ſubitæ hujuſce commotionis cauſam, inquit quidam Interpres à Novarino citatus: Nimirum: *Ne peccandi occaſio domi ad lucem uſque maneret.* Ecce tibi igitur, quanta cum circumſpectione DEUS in hac materia nos procedere velit. Adhæc poſtquam ſuam Abrahæ Saram reſtituiſſet, dixit ei: *Ecce mille argenteos dedi fratri tuo; hoc erit tibi in velamen oculorum, ad omnes qui tecum ſunt, & quocumque perrexeris, mementoque te deprehenſam*; nimirum Abrahæ ad velum quoddam, quo eximia Saræ pulchritudo obtegeretur, emendum pecuniam ſufficientem ſubminiſtrare voluit, ne pudicitia illius periclitaretur in oculis alienis. Unde Hamerus à Cornel. à Lapide citatus ſic explicat: *Dedi tibi mille argenteos, ut emas tibi tuiſque ancillis velamen vultus ad operiendam pulchritudinem,*

Gen. 20. 8. Irritamenta libidinis ſtatim removenda.

Novarin. ib.

Gen. 20. 16.

Hamerus ib. cit. à Cornel.

Digitized by Google

dinem, ne ſit ea aliis, uti mihi fuit, illecebra, & irritamentum libidinis.

Prov. 14. 16. Occaſio ad peccata inducit. 11 Salomon in Proverbiis ait: *Sapiens timet, & declinat, ſtultus tranſilit, & confidit.* Eſt enim vulgaris ſtultorum, & laſcivorum juvenum excuſatio, qua dicere ſolent: Ita penes me firmiter ſtatui, quòd licèt proximam mihi videam peccati committendi occaſionem, in eamdem tamen conſentire nolim. Porrò Judæi in magno illo concilio, quod *Sinedrin* appellabant, firmiter quidem concluſerant, quòd Chriſto in ſolemni illo Paſchatis die mortem inferre nollent: *Non in die feſto, ne fortè tumultus fieret in populo.* Et tamen ut Sanctus Joannes ait: *Erat magnus dies ille Sabbati*, quando Chriſtum crucifixerunt. Cur igitur hujus tam firmiter decretæ reſolutionis tam ſubitò immemores erant? Vultiſne hujus ſcire cauſam? Inopinata ſe illis obtulit Chriſti per Judam in manus ipſorum tradendi occaſio: *Quid vultis mihi dare, & ego eum vobis tradam?* Ac proinde promptam adeò Chriſtum perimendi occaſionem noluerunt negligere, aut præterire. Quot reperiuntur hodie, qui dum confitentur ſacramentaliter, vel orant, vel funeſtos, qui adulteris quotidie accidunt, eventus vident, vel audiunt, nunquam ſe deinceps legem Dei prævaricari velle inviolabiliter proponunt, qui tamen in evidenti peccandi occaſione poſiti, promptamque habentes commoditatem, ambabus illam manibus mox apprehendunt?

Matt. 26. 5. Jo. 19. 31. Matt. 26. 15.

Jud. 14. 6. Hiſtor. ſacra. 12 Nazaræis olim vinum bibere, aut uvas quamtumvis ſiccas comedere, diſtrictè vetitum fuiſſe conſtat. Accidit autem quòd Samſon, qui hunc Nazaræorum ritum profitebatur, juxta vineam quamdam quæ uvis maturis referta erat, conſtitutus, truculentum quemdam leonem haberet obvium, qui quomodò beſtiæ hujus evaderet ferociam ambiguus animo hærebat; ſi enim vineam prædictam ingreſſus fuiſſet, manifeſto ſeſe præceptum de non guſtandis uvis prævaricandi expoſuiſſet periculo; cœptum verò iter imperterritè proſequendo, certus erat, ſe prædam futurum leonis: quonam igitur illum in hiſce anguſtiis poſitum conſilio uſum fuiſſe exiſtimatis? *Irruit autem ſpiritus Domini in Samſon, & dilaceravit leonem, quaſi hædum in fruſta diſcerpens, nihil omnino habens in manu.* Porrò leo iſte peccati carnalis ſymbolum eſt: *Mater tua quaſi leæna.* Tunc verò ſpiritus Domini in nos irruit, nobiſque perplexis aſſiſtit, quando impudicitiæ pericula evitare nobis in cordibus firmiter proponimus; nec tamen hoc ſufficit, ſed dilacerandus eſt leo iſte, & in fruſta quaſi hædus minutim diſcerpendus. Unde Sanctus Hieronymus ſuper illa Pſalmiſtæ verba: *Vox Domini intercidentis flammam ignis*, dicit: *Quotidie in nobis flammam libidinis, per gratiam Sancti Spiritus intercidit.* Enimverò quid ſi Samſon vineam fuiſſet ingreſſus, illumne ſibi ab uvis manducandis temperaturum fuiſſe exiſtimatis? Audite S. Baſilium dicentem; *Scio, Samſonem victorem fuiſſe leonis, ſed ſi in vineam aſcendiſſet, neſcio quid eveniſſet.* Etenim David quidem leones diſcerpſit, dilaceravit urſus, gigantes proſtravit, at verò quanta cum facilitate per unicum Betſabeæ aſpectum, factus eſt viliſſimum Veneris mancipium?

Ezech. 19. 2. Pſ. 28. 7. S. Hier. ibid.

Exempla. à Greg. lib. 3. Dial. c. 19. 13 De Machario monacho, qui in ſpelunca quadam horrida reclusus cum oculis fœdus pepigerat perpetuum, ne fœminam quamcumque aſpiceret, S. Gregorius M. in Dialogis ſuis ideò id ipſum feciſſe ſcribit: *Non quia aſpernabatur ſexum, ſed ex contemplatione ſpeciei, tentationis metuebat incurrere vitium; quod quædam mulier audiens, audacter aſcendit montem; atque ad ejus ſpecum impudenter prorupit; at ille paulo longius intuens, & venientis ad ſe muliebria indumenta conſpiciens, ſeſe in orationem dedit, in terram faciem depreſſit, & uſque proſtratus jacuit, quo impudens mulier à feneſtra cellulæ illius fatigata retrocederet.* Eadem verò mulier, ut idem Gregorius ſcribit, mox ut de monte deſcendit, ſubitò mortua concidit; *ut ex mortis ejus ſententia, daretur intelligi, quia valdè omnipotenti Deo diſplicuit, quod ejus famulum auſu improbo contriſtavit.*

In actis S. Vulmari Ab. 14 S. Vulmarus Abbas, qui ex ingenti pudicitiæ conſervandæ zelo, quo in tota vita ſua præfulſit, nullam unquam mulierem facie tenus aſpicere decreverat, eamdem quoque gratiam poſt mortem à Deo obtinuit, ſiquidem cum cadaver illius more ſolito publico omnium concurrentium hominum aſpectui expoſitum fuiſſet, religioſæ quædam cadaver illius videndi, & honorandi cupidæ, utpotè quem in vita nunquam videre potuerant, quicquid conarentur, intentum tamen ſuum aſſequi minimè valebant, nam denſa quædam nebula corpus ejus adeò obtegebat, ut à nulla unquam muliere videri poſſet; unde adimpletum in eo fuit, quòd diu ante vivens prædixerat, futurum ſcilicet, ut corpus ejus mortuum à nulla muliere conſpici poſſet.

15 Longè autem prodigioſius eſt, quod circa corpus Thomæ Abbatis, qui monaſterii cujuſdam Apameæ Apocriſarius erat, accidiſſe legitur: Cùm enim hic ſervus Dei in Daphne, in templo S. Euphemiæ mortuus fuiſſet, Clerici ejuſdem Eccleſiæ, corpus illius tamquam peregrini in communi cœmeterio inhumarant; cùmque ſequenti die in idem illud ſepulchrum mulierem quamdam mortuam ſepeliſſent, cadaver illud vix quatuor horis in dicti Abbatis ſepulchro ſubſtitit, cum ecce protinus ex eodem inviſibiliter ejectum fuit: quod omnes non ſine ingenti admiratione videntes, idem cadaver eidem ſepulchro denuo immiſerunt, ſed ſequenti diluculo illud iterata vice è ſepulchro eodem ejectum repererunt; quo viſo, Dei diſpoſitionem in hoc prodigio agnoſcentes, aliam mulieri huic cadaveri ſepulturam aſſignarunt. Demum verò prodigii hujus immemores poſt aliquot dierum ſpatium alterius cujuſdam mortuæ fœminæ corpus, ejuſdem ſancti Abbatis corpori ſuperimpoſuerunt, & idem de novo omnibus conſpectum eſt miraculum: *Tunc agnoverunt, quia non permittit ſenex, mulierem ſuper ſe humari, abeunteſque nunciaverunt Patriarchæ Domino, qui ſimul omnem civitatem cum cæteris aſcendere fecit in Daphnem, & cum Pſalmodia ſancti viri reliquias diſpoſuerunt in urbem ferre; depoſuerunt ſancti corpus in cœmeterio, ubi multa martyrum corpora condita ſunt, feceruntque ſupra ipſum breve oratorium.* Moſch. c. 88.

16 In vita B. Idæ pariter ſcribitur, quòd innocens quidam infantulus maſculus in ejus ſepulchro inhumatus, ab ipſius cadavere non tantùm ſemel, ſed bis terve ejectus fuerit, eò quòd Deus alienum cum illa ſexum ſepeliri noluerit permittere, *noluit enim*, ut ejus narrat hiſtoria, *ſepulchrum ejus ullo carnalis corruptelæ fœtore in terris maculari.* At verò inquies fortaſſe, quanam corpus hujus Sanctæ carnali corruptela ab hoc innocente, & puriſſimo infantulo contaminari poterat, ut proinde puerile hujus innocentiſſimi corpuſculum à ſe eliminaret? Reſpondeo ergo, quòd licèt infantem hunc innocentiſſimum fuiſſe inficiari nemo poſſit, certum tamen ſit, quòd infans ille non ejuſdem cum ſancta hac virgine ſexus fuerit. Sancti autem, & in vita, & poſt mortem, non ſolùm vitium iſtud, ſed & minimam ejus umbram, aut veſtigium ſemper formidaverint, & abhorruerint. In actis B. Idæ cap. 9.

17 Pater Bollandus de Eremita quodam, qui nullam toto vitæ ſuæ tempore fœminam aſpicere ſtatuerat, refert, quòd cùm ſe die quadam in inſulam quamdam recipere vellet, in via autem Brigidam ſanctiſſimam virginem habuiſſet obviam: *Comites illius Anachoretæ dixerint: Eamus ad ſanctam Brigidam, ut nos benedicat, reſponderit autem Anachoreta: Scitis votum meum, quod nullam volo videre fœminam.* Nam ut Sanctus Hieronymus ad Euſtochium virginem de cuſtodia virginitatis optimè notat, libidinis peſtilentiale contagium homines ſpirituali vitæ addictos, ſub prætextu, & ſpecie devotionis, communiter ingreditur: *Unde*, inquit Sanctus Doctor, *in Eccleſiam Agapetarum peſtis intravit? Unde ſine nuptiis nomen uxorum? imo unde novum concubinarum genus? Plus inferam? Unde meretrices univiræ? eadem domo, uno cubiculo, ſæpè uno tenentur & lectulo, & ſuſpicioſos nos vocant, ſi aliquid exiſtimemus.* Bollandus 1. Feb c. 12. n. 71. S. Hier. ep. 22. ad Euſtoch.

18 Sanctus Paulus Neophytos Epheſios monet, dicens: *Nolite locum dare Diabolo, &c.* ubi Sanctus Anſelmus ait: *Claudendum eſt oſtium cordis, ne tentator ingrediatur, tentator enim non ceſſat pulſare, ut irrumpat, ſi clauſum invenerit, tranſit, quia ergo in veſtra eſt poteſtate hoc oſtium claudere, nolite locum dare Diabolo; etenim ſi intravit, & poſſedit, aut ut claudere neglexiſti, aut negligenter clauſiſti.* Tunc autem Dæmoni fores cordis tui aperis, quando te in evidens peccati committendi pe- Eph. 4. 27. S. Anſel. ib.

di periculum, & occaſionem ntro citroque committis. *Ignitum eſt telum fornicationis*, inquit de Joſepho (cujus pudicitiæ ad ultera nocere non potuit) Sanctus Gregorius Nyſſenus, *ſed quacremaretur, non invenit materiam, imò verò in veſte fractum fuit, & diſſolutum*. Globus quidam è ſclopeto, vel baliſta in terram mollem, vel in ſaccum lana fartum avibtatus, omnem vim ſuam amittit, nec quicquam penetrat: ſic quoque quantùmvis ſpititus fornicationis nos per ſuggeſtiones, phantaſmata obſcœna, ant prava conſilia graviter infeſtet, nihil tamen tibi timendum erit, ſi mulierum facies lubricas non fixis oculis aſpexeris, ſi vias in quibus laſcivæ mulieres habitant, declinaveris, ſi ab infami illarnm converſatione, aliiſque periculis, & incentivis abſtinueris.

Job 4. 11. S. Greg. lib. 5. mor. c. 16. Dæmon inſidiatur ubique caſtis.

19 Sanctus Propheta Job, ait: *Tigris periit, eò quòd non haberet prædam*. Ubi S. Gregorius notat, quòd ſecundùm expoſitionem Septuaginta: *Tigris* idem ſignificet, quòd *myrmicoleos, qui parvum eſt animal formicis adverſum, quod ſe ſub pulvere abſcondit, & formicas frumenta geſtantes interficit, interfectaſque conſumit*. Ideòque verum eſt Dæmonis ſymbolum, qui juſtis animabus electis inſidias tendit. Sancius hunc myrmicoleon, ſive formicam leonem, animal quoddam parvulum ad inſtar araneæ eſſe dicit, quod ſormicis ſequenti modo inſidiatur; foveam enim anguſtam, & in fine acutam excavar, in quam ſi formica incidat, inde egredi nequit, nec formica leo pedem in ea firmiter figere, nec in altum eſilire valet, ſed in eadem velut in ſepulchro ſubſiſtere cogitur, adeòque niſi formica à ſemetipſa, & ultero in ſcrobem illam incidat, formica leo ipſam capere non valet, ſed fame inibi mori cogitur.

Sancius.

Audite ipſiſſima præfati expoſitoris verba: *Quare niſi ultroneè ſe dimittat incauta formica, neceſſe eſt, fame pereat illa beſtiola, quæ in fovea centro prædam expectat*: ſic quoque ſpiritus fornicationis omnem quidem lapidem movet, ut homines caſtiſſimos, & immaculatos turpiter labi faciat, eoque fine laqueos illis innumeros tendit; at verò fruſtra, & in vanum laborat, niſi ipſemet ſe in ejus fauces ſponté propria præcipitent, quod tunc ab illis fit, quando ſe periculis, & occaſionibus peccandi uitro citroque exponunt.

DISCURSUS XXXV.

ARGUMENTUM.

Judith amplè defenditur, oſtendendo, quòd in heroico illo facinore, quo Holoferni necem intulit, impudicitiæ periculo, aut occaſioni ſe non expoſuerit.

THEMA.

Porro Judith omnia vaſa bellica Holofernis, quæ dedit illi populus, & conopeum quod ipſa ſuſtulerat de cubili ejus, obtulit in anathema oblivionis. Judith. cap. 16. verſ. 23.

Defenſio Judithæ.

1 HEroicum à Juditha generoſè patratum facinus, ejuſcemodi in multis ignorantibus ſcandalum cauſavit, ut librum quò ejus hiſtoria deſcribitur, apocryphum, fictum, & fabulam potiùs, quàm veridicùm hiſtoriam, ideòque inter dictatos à Spiritu Sancto libros Canonicos, minimè connumerandum eſſe cenſuerint, eò quòd intelligere, aut capere nequeant, qua ratione temeritas heroinæ illius ſalvari à crimine poſſit, qua ſe maniſeſto pudicitiæ, & honeſtatis vitiandæ periculo exponere non dubitavit, ac proindè pravum hoc à Juditha editum exemplum in Sacræ Scripturæ ſeriem inſeri, indecens prorſus eſſe dicunt: *Quæcumque enim ſcripta ſunt, ad noſtram doctrinam ſcripta ſunt*. Juſtum igitur eſt, ut ejus defenſionem aggredientes, evidentibus demonſtremus argumentis, Juditham non ſolùm nulli ſe caſtitatis temerandæ expoſuiſſe periculo, verùm nec ullam laſciviæ committendæ dediſſe occaſionem, ut proindè iniquum ſit, ſi quis ejus prætexendo exemplum, & imitationem, in hunc ſcopulum volens allidere ſtatuat: *Tantum enim abeſt*, ut hoc Judithæ facinus allegari ab aliquo poſſit, ad hoc ut quis ſub cujuſvis boni prætextu, incontinentiæ periculo ſe exponat, ut potiùs infallibilis omniſque erroris neſcia DEI providentia, & ſapientia, facinus hoc à Juditha patrari diſpoſuerit, ut per hoc nobis in ipſa eximium exhibeat perfectæ pudicitiæ, & honeſtatis ſectandæ exemplum, & prototypum. Unde Sanctus Fulgentius: *Teſtimonio tam præclari operis apparuit, quantum DEO dilecta ſit continentia*.

S. Fulg. ep. 2. ad Bac. vid.

2 Salianus inſigne quoddam recenſet, quo fortiſſimæ hujus mulieris ſepulchrum egregiè illuſtratum fuit; epitaphium, in quo inter cætera huic noſtro propoſito quàm maximè deſerviunt verba ſequentia: *Hæc eſt illa Judith, quæ cùm eſſet formæ prodigium, extitit nihilominus miraculum caſtitatis, quam jejuniis, precibus, omnique corporis afflictione ita coluit, ita adamavit, ut cùm ætate floreret, careret liberis, divitiis abundaret, & gloria, ad ipſos ſeptuaginta quinque annos cælebs, atque incontaminata fulgeret*. Nec eſt quòd hoc loco dicat fortaſſe aliquis, illam ſe ſuamque pudicitiam graviſſimo expoſuiſſe diſcrimini, quia tanto pudicitiæ zelo flagrabat, ut certo quodammodò dicere auſim, illam intra oratorii ſui ſacros parietes incluſam, nobiliſque gynæcei ſui cinctam cuſtodia, non ſic fuiſſe de continentia ſua ſalvanda ſecuram, ſicut inter milites Aſſyrios, & in Holofernis cubili permanſit, licèt hi omnes carnis laſciviæ deditiſſimi fuerint. Unde S. Auguſtinus de illa ait: *Prodiit ſecura, intra muros enim ſollicita quidem fuit, ſed ſecura fit, dum ad timenda pervenit*;

Salian. Ann. 3418 n. 21 Ex Judithæ epitaphio.

S. Aug. ſer. 66 de Diverſis.

9 In libro Joſue, duos ex Hebræorum populo milites ex cujuſdam meretricis Jerichuntinæ domo repetio, circa quos ſimilis ferè inſtitui poſſet quæſtio, ſcilicet, qua ratione in hac infami domo conſtituti, pudicitiam ſuam ſalvam, & illibatam ſervare, ſeque ab omni impudicitiæ periculo, aut ſuſpicione ſalvare potuerint? Erat enim Rahab meretrix, & ſcriptura dicit: *Qui amat periculum peribit in illo*; ac proindè notandum, quòd Sapiens notanter dicat: *Qui amat periculum*: hiſce enim verbis inſinuat, quòd is qui ex propria inclinatione, ſine ulla neceſſitate, aut ſuperiorum non interveniente imperio, denique ſine ullo ad bonum publicum, aut Dei ſervitium adimplendum reſpectu, ſe incontinentiæ, aut cujuſvis alterius mali committendi periculo exponit, ut plurimùm ſit periturus; hæc omnia in hiſce à Joſue emiſſis militibus minimè aderant. Et ideò Origenes ſuper illa verba: *Fecit aſcendere viros in ſolarium domus ſuæ*, ad propoſitum noſtrum dicit: *Nemo qui à JESU mittitur, invenitur deorſum, & humi jacens, ſed in ſuperioribus permanet*. Cùm igitur præfati milites à Joſue in totius populi Dei beneficium miſſi fuerint, non erat, cur in proſtibulo poſiti pudicitiæ ſuæ quidquam timerent. multò minùs de illius conſervatione Juditha formidare debebat, de qua S. Auguſtinus ait: *Spes omnium populorum procedit*. Et quidem à quonam illam, ad generoſum hoc facinus patrandum, emiſſam fuiſſe exiſtimatis? num fortè à Bethulienſi populo? an verò ab Ozia ſummo ſacerdote? Minimè gentium. Quis ergo? Audite eumdem Auguſtinum dicentem: *Pergit divino ſpiritu ducta*. Spiritus Sanctus igitur, à quo donum caſtitatis procedit, dux & director ejus fuit, qui ſuo eam impulſu, & præcepto interius ad hoc facinus permovit, & excitavit. Ac proindè non eſt, quòd continentiæ ſuæ quicquam timeat, imò ut S. Fulgentius ait. *Egreditur caſtitas oppugnatura laſciviam*.

Joſ. 2. Judith à ſpiritu ducta fuit Divino.

Eccl. 3. 27.

Orig. ib.

S. Aug. ſer. 66

S. Aug. ſer. 67 de div.

S. Fulg. ib.

4 Porrò Holofernes carnalis vitii typus erat, cujus gula, & ebrietas ſpeciale eſt fomentum; ac proindè Juditha Bethulia egrediebatur, ut tumido huic monſtro caput detruncaret, id eſt ut pudicitiæ ſuæ ſecuritati magis conſuleret, non verò ut illam coinquinaret. In formidabilem Holofernis exercitum animoſè penetravit, ut illum diſſiparet, at verò dum inter milites hæreret, pro qua re ipſam magis formidaſſe exiſtimatis? an ne vitam amitteret? an verò ne pudicitiam coinquinaret? Audite S. Ambroſium hac de re clatis verbis loquentem: *Non expavit mortis periculum, ſed nec pudoris*. Imò avidior, & ſtudioſior fuit conſervandæ honeſtatis, quàm vitæ tuendæ, utpotè *cujus detrimentum bonis fœminis gravius eſſe videtur*, ut idem S. Archiepiſcopus ſenſatè loquitur. Quòd ſi enim in hoc facinore corporis pudicitiam periclitaturam eſſe, ulla ſibi ratione perſuadere potuiſſet, utique patriæ ſuæ exterminium, & deſolationem

Judith 10. 10. De caſtitate ſecura.

S. Ambroſ. 3. de offic. c. 13.

Digitized by Google

tionem potiùs diſſimulaſſet, quàm ut illam ſalvando, honoris ſui ſubiret tam notabile detrimentum, jam verò de caſtitatis conſervatione omninò ſecura erat; unde S. Ambroſius, *de honeſtate ſecura eſt Judith*, inquit.

S. Amb. ibid.

5 Imò verò non tanti faciebat Bethuliæ ſalutem deperditam, aut diruta mœnia, aut domos demolitas, aut civium deprædationes, quanti non ſuam tantùm, ſed & omnium aliarum honeſtarum matronarum periclitantem pudicitiam, & honeſtatem. Nam ut idem S. Archipræſul conſiderat: *Honeſtatis fuit prohibere, ne ſacras virgines, viduas graves, pudicas matronas barbaricæ ſubjiceret impuritati*, ac proindè concludit, dicens: *Quanta honeſtatis authoritas, ut Deum adjutorem præſumeret, quanta gratia ut inveniret?* Porrò hæc ab ipſa ardenter implorata, ac tandem benignè conceſſa Dei, & Spiritus Sancti pro hujus facinoris conſummatione aſſiſtentia, non tam Judithæ jejuniis, orationibus, ciliciis, & eleemoſynis, quàm vivaciſſimo zelo, qui in ea ardenter flagrabat, conſervandæ tam ſuæ quàm alienæ concivium ſuarum honeſtatis. Hujus enim amore adeò flagrabat, ut S. Hieronymus, digniſſimum illud S. R. E. oraculum, in ſua libri Judith præfatione hanc ei meritiſſimam laudem attribuat, ut illam cæteris mulieribus, velut nitidiſſimum caſtimoniæ ſpeculum, ob oculos ponendam eſſe judicet, dum ait: *Accipite Judith viduam, caſtitatis exemplum.*

Non tanti fecit ſalutē Bethuliæ quanti pudicitiam incolarum.
S. Amb. ib.
S. Hieron. in Præf. in lib. Judith.

6 Ingens utique illa fortitudo fuit, qua Judith illum ex tot obtentis victoriis, ex tot debellatis populis, ex tot Provinciis, & regnis ſubjugatis inclytum, & invictum exercitum aggredi, & diſſipare non dubitavit: at verò quodnam eſt illud, in virtute cujus Deus exercituum huic fœminæ adeò virilem, & generoſum animum ſuggeſſit? num fortè Deus ad hoc commotus fuit per rigoroſam univerſæ Bethuliæ intimatam pœnitentiam? aut verò per amaros innocentium planctus, & gemitus? Audite S. Hieronymum ea de re ſic loquentem: *Caſtitatis ejus remunerator, virtutem ei talem tribuit, ut invictum omnibus hominibus vinceret, & inſuperabilem ſuperaret.*

Ob caſtitatem ſuam victrix evaſit.

7 Objici mihi ab aliquo veſtrum poſſet, quòd exitioſus concupiſcentiæ ignis ipſas quoque Cedros Libani, quales David, Samſon, & Salomon fuere, perſæpè corripiat, qui homines erant ſecundùm cor Dei, & quos ſpiritus ipſiuſmet Dei poſſidebat, & gubernabat. Cui proindè hiſce Jobi verbis reſpondeo, qui dicit: *Halitus ejus prunas ardere facit.* Pro cujus loci intelligentia, in ſanctæ hujus viduæ juſtam defenſionem, aptiſſima quædam obſervanda eſt ſimilitudo. Etenim nemo eſt qui neſciat, quòd folles, quibus faber ferrarius ad ferrum ignendum in officina ſua utitur, ad accendendum ignem præcipuè ſint deſtinati; ſed quid ſi hi folles, vel carbones omninò extinctos, vel ligna viridia ad ignem concipiendum inepta, etiam per horam, imò diem integrum inſufflarent, putatiſne eandè ignem aliquem excitandum fore? Minimè: imò ne quidem vel ignis ſcintilla inde excitaretur: at verò ſi ligna ignem conceperint, aut carbones igne ſuccenſi ſint, vel unica favilla, & minimus flatus etiam ore factus, ad magnum exindè ignem accendendum abundè ſufficit. Idem quoque in præſenti caſu noſtro dicere poſſumus, quòd ſi ſpiritus fornicationis vel minimam ignis ſui, id eſt, carnalis concupiſcentiæ, ſcintillam invenire potuiſſet, utique eam in ore lupi, ſive in faucibus carnalis Holoferni, vel in laſcivorum militum medio conſtitutam videns, adeò vehementer inſufflaſſet, ſuis tentationibus ita illam exagitaſſet, ut inde ingens in ea infallibiter naſciturum fuiſſet incendium: at verò hujuſce ardoris carnalis ne vel minimam in ea favillam invenit; tametſi in pulcherrimo ætatis flore, & vigore conſtituta, interque delicias, & varias vitæ commoditates enutrita fuiſſet. Hoc eſt quod Sanctus Iſidorus dicere voluit, dum ait: *Neque alibi concupiſcentiæ fomenta ſuccendit, niſi ubi prius pravæ cogitationis delectationes aſpexerit.*

Concupiſcentiæ nunquam ſenſit ſcintillam.
Job. 41. 12.
S. Iſid. lib. 3. ſent. c. 5.

8 Sanctus Leo de Sancto Laurentio diſſerens, ad Valerianum converſus, ita loquitur: *Nam quid non ad Victoris tui gloriam ingenium tuum reperit, quando in honorem tranſeunt triumphi etiam inſtrumenta ſupplicii?* Quod idem, ni fallor, de Judith dici poſſe videtur; nimirum quòd omne id, quod in imbelli mulierum ſexu utplurimùm luxuriæ ſolet eſſe incentivum, ipſa ad honeſtatis, & pudicitiæ ſuæ adhibuerit incrementum. Etenim quòd pulchritudo corporalis magnus ſit ad laſciviam ſtimulus, probatione, ut opinor, non indiget. De Judith verò ſacra narrat hiſtoria, dicens: *Erat autem eleganti aſpectu nimis, erat in omnibus famoſiſſima*, & tamen eadem hoc de ea teſtimonium perhibet, quòd ſcilicet, *nec erat qui loqueretur de illa verbum malum.* Verùm quidem eſt, quòd ipſa ad caput Holoferni amputandum, plus in vultus ſui elegantiam, & pulchritudinem, quàm in ferrum confiderit: at verò audite qualiter de facie ejus ſupra modum pulchra, & ſpecioſa loquatur S. Auguſtinus, dum ait: *Caſto vultu prius dimicatura quam ferro.* Qui idem S. Doctor de eodem in alio quodam ſermone ita ſcribit: *Fefellit caſta pollutum, pudica peremit adulterum.*

S. Leo in ser. S. Laurent.
Caſto vultu plus dimicās quàm ferro.
Judith. 8. 7.
v. 8.
S. Aug. ſer. 67. de div.
Idem ſer. 66. de div.

9 Solent in aliis mulieribus gemmæ, capillorum cincinni, veſtimentorum ſyrmata, genarum fuci, corporis ſuffitus, gratique odores, cunctaque alia mundi muliebris ornamenta, eſſe velut totidem ſcintillæ, ne dicam flammæ, ad accendendum in aliis carnalis, concupiſcentiæ pernitioſum incendium, & tamen licèt de ea ſcriptum ſit: *Lavit corpus ſuum, & unxit ſe myrto optimo, & diſcriminavit crinem capitis ſui, & impoſuit mitram ſuper caput ſuum, & induit ſe veſtimentis jucunditatis ſuæ, induitque ſandalia pedibus ſuis, aſſumpſitque dextraliola, & lilia, & inaures, & annulos, & omnibus ornamentis ſuis ornavit ſe*; quis unquam crediturus eſſet, quòd hi ornatus tam varii atque magnifici, honeſtatis, & immaculatæ pudicitiæ futuri eſſent myſteria atque auguria? Audite hac de re factorum interpretum clara teſtimonia. Sanctus Ambroſius ait: *Veſtem jucunditatis qua vivente viro veſtiri ſolebat, ſe induit.* Quo ideam fine feciſſe exiſtimatis? num fortè, ut per hanc veſtem præteritas, licèt licitas, voluptates cum Manaſſe marito ſuo habitas, in cor, & memoriam ſuam revocaret? Nequaquam id fecit, *quaſi placitura viro ſi patriam liberaret, ſed virum alium videbat, cui placere quærebat, illum, de quo dictum eſt: Poſt me venit vir, qui ante me factus eſt.* Interlinearis ſuper illa verba: *Lavit corpus ſuum*, dicit: *Lachrymis pœnitentiæ lavit opera carnis.* De unguento odorifero corporis ſui, idem Interlinearis, per illud *carnis mortificationem* intelligendam eſſe dicit. Nonnulli, ut Hugo Cardinalis notat, loco *myrto optimo* legunt *Myrro optimo*, quaſi unguentum hoc compoſitum fuerit ex prælibatioris myrrhæ medulla atque ſubſtantia, hanc autem mortificationis carnis ſymbolum eſſe nemo neſcit. Eadem Gloſſa interlinearis ſuper illa verba: *Diſcriminavit crinem capitis ſui*, eadem de cogitationum, deſideriorum, & ſuggeſtionum carnalium cuſtodia, & repreſſione exponit: *Diſtinxit ſolerti diſcretione ſingulas cogitationes mentis.* Porrò carnalis concupiſcentiæ ignis ex eo potiſſimùm capite in tantam flammam prorumpit, quia cogitationes & deſideria carnis in nobis non reprimimus; ideò enim ſcriptura ſacra, ad denotandam primorum ſæculorum irregularitatem, & effrænem laſciviam atque libidinem, hac loquendi phraſi utitur dicens: *Cuncta cogitatio hominis intenta erat ad malum omni tempore.*

Ornamenta Judithæ.
Judith. 10. 3.
S. Ambr. in Gloſſa ord. de vidui.
Interlin.
Interlin.
Hug. Car. ib.
Interlin.
Gen. 6.

10 Sequitur: *Impoſuit mitram ſuper caput ſuum.* In textu Hebraico dictio quædam eſt idem ſignificans, quòd *galeam ſalutis*. Quidam verò ex Interpretibus modernis dicit, dictionem illam idem ſignificare, quòd *tremorem*, quia *Beatus homo qui ſemper eſt pavidus.* Et Tertullianus ait: *Timor eſt fundamentum ſalutis.* *Induitque ſandalia pedibus ſuis, affectione ſuas*, ut Lyranus inquit, *ſacris meditationibus muniendo.* Interlinearis inquit: *Congreſſus operum Evangelicis munit præceptis.* Eadem Gloſſa ſuper Ly *Dextraliola*, dicit: *Spem futurorum bonorum, quæ dabuntur Sanctis in dextera collocandis. Et lilia*, ſcilicet *caſtitatis*, ut Interlinearis declarat. Licèt Lyranus ſignificantiùs, & ad noſtrum propoſitum aptius dicat, illam portaſſe lilia, *geſtus, & motus caſtiſſimos obſervando.* De inauribus aureis idem dicit, has illam geſtaſſe, *Dei verba devotè audiendo.* Per annulos Interlinearis exponit *ſignaculum fidei*, de quo S. Agnes ait: *Annulo ſuo ſubarrhavit me.* Numquid igitur ex his clarè videris, S. Auguſtinum non ſine fundamento aſſeruiſſe, quòd hic Judithæ corporalis ornatus non ad vanitatem, ſed ad myſterium fuerit ab ipſa ordinatus? *Nec fuit levis ornatus*, inquit, *qui ad homicidium tanti capitis*

Alius Judithæ ornatus.
Celada.
Prov. 28. 14.
Tertull.
Lyran.
Interlin.
Interlin.
Lyran.
Interlin.

Digitized by Google

pitis aptabatur: totus enim Judithæ ornatus ad caput Holofernis, id eſt, peccatum carnis amputandum atque abolendum, ordinatus erat.

Exornavit ſe Judith nõ ex carnali concupiſcentia.

11 Verùm enimverò ut omnibus deinceps futuris ſæculis mundus (qui ſemper in omnibus rebus geſtis judicat, vel ad minùs ſuſpicatur id, quod peſſimum eſt) certò ſibi perſuadeat, quòd totus ille mundus muliebris, quo Juditha ſe elegantiſſimè exornaverat, ſolam pro fine ſuo honeſtatem, non verò carnalis concupiſcentiæ protritamentum habuerit, Spiritus veritatis nobile hoc, & infallibile de illa teſtimonium perhibere placuit, dum ait: *Cui etiam Dominus contulit ſplendorem quoniam omnis illa compoſitio, non ex libidine, ſed ex virtute pendebat, & ideo Dominus hanc in illam pulchritudinem ampliavit, ut incomparabili decore omnium oculis appareret.* At verò quiſnam eſt Dominus ille qui pulchritudini, & ornatui hujuſce mulieris tantoperè cooperatus fuit? Nullus profectò alius, quàm is, de quo ſcriptum legitur: *Candor eſt lucis æternæ, & ſpeculum ſine macula;* qui proindè manus ſuas non niſi ad ſummæ puritatis, continentiæ, & honeſtatis actus extendere potuit. Ad hæc benè obſervandum eſt, quod non ſola, ſed ab honeſta quadam matrona aſſociata, è Bethulia egredi, & in caſtra Holofernis penetrare voluerit, ut nimirum hæc ipſa oculata continentiæ ſuæ teſtis eſſe poſſet.

Judith 10.4.

Sap. 7. 26.

Judithæ pulchritudini Deus ſplendorẽ addidit Act. 6. 15.

12 Neſcio, an aliquando mente veſtra ad id reflexeritis, quod S. Lucas de Protomartyre ſcribit: *Viderunt faciem ejus, tamquam faciem Angeli:* at verò quibuſnam ſupernaturalem hanc, & cœleſtem in S. Stephano lucem videre conceſſum fuit? illis nimirum ipſiſmet qui illum lapidarunt, & velut excommunicatum è Synagoga turpiter ejecerunt; at verò quonam merito hi favorem iſtum adeò eximium; & præcellentem ſibi compararunt? Aut qua ratione hæ talpæ ſuos in cœleſtem illam lucem defigere potuerunt irretortos oculos? Reſpondeo, verum quidem eſſe, quòd impii illi homines hunc à Deo favorem recipere minimè meruerint, verumtamen infallibilis Dei providentia illorum malignitatem minimè ignorans, ſcienſq; quòd impietas adeò ſit lyncea, ut impreſſa ibi cernant veſtigia, ubi nudus unquam pes poſitus fuit, ſervi ſui indemnitati perfectè proſpicere voluit, ne fortè ejus qui in miniſterio ſuperintendendi viduis, aliiſque mulieribus egenis exercitatus fuerat, calumniarentur pudicitiam, & vitæ continentis honeſtatem: unde Sanctus Auguſtinus ait: *Præpoſitus fœminis teſtimonium meruit ſynceriſſimæ caſtitatis.* Ob eamdem igitur cauſam dicere poſſumus, quòd quia DEUS Juditham in laſcivi exercitus medium, inque facies leonis tantæ libidinis œſtro furentis, immittere voluit, ideò ne quis mali quidpiam de ejus pudicitia loqui, aut ſuſpicari poſſet, *contulit ei ſplendorem*, eamque luce quadam Angelica è vultu ejus emicante decorare voluit.

S. Aug. ſer. 5. de S. Steph.

Qualia ſecũ acceperit victualia. Judith 10. 5.

13 Verùm enimverò ex quo Judithæ inimicum diſſipare, & profligare exercitum animus erat, inermis utique eſſe minimè debebat, quænam igitur munitio bellica erat illa, quam ſecum in caſtra ferebat? Reſpondet ſacer textus: *Impoſuit Abræ ſuæ aſcoperam vini, & vas olei, & polentam, & palathas, & panes, & caſeum, & profecta eſt.* Quæ omnia *in figura contingebant*, nam ut ſacri expoſitores declarant, varia iſthæc victualium annona, diverſos variarum virtutum actus, multaque exprimebant ſubſidia ſpiritualia. Unde Hugo Cardinalis ait: *myſticè per aſcoperam vini intellige mordacem prædicationis reprehenſionem.* Quis enim Pſalm. 11. ſcriptum eſſe neſcit: *Eloquia Domini, eloquia caſta?* *Per vas olei, opera miſericordiæ, vel compaſſionis; per polentam, paſſionis Dominicæ recordationem; per palathas, qui eſt cibus, qui fit de herbis viridibus, vigorem fidei; per panes, ſpem, quæ confirmat cor hominis, ſicut anchora navim; per caſeum, pinguedinem charitatis. Hæc omnia debet portare ſocum, qui exit ad Diabolum occidendum.*

Hug. Car. ib.

Gloſſ. ordin. Armatura erat Oratio.

14 At verò longè ad propoſitum noſtrum aptiùs Gloſſa dicit: *Portat Abra aſcoperam vini; cum ſacramenta, id eſt, corpus Domini, & ſanguinem, & chriſmatis unctionem venerabiliter ſervat.* Tota igitur annonæ congeries quam Abræ ſuæ impoſuit, quoad myſterium, ad defenſionem ordinabatur ſuæ caſtitatis, quia Eccleſiæ figurabat ſacramenta, quæ ſunt *vinum germinans virgines.* Verumtamen ex quo Judith ſecundùm ſpeciem exteriorem comptiſſima, & elegantiſſima prodire voluit, exiſtimabitis utique illam ad minùs ſub hiſce ornamentis armatam fuiſſe Bethuliæ, ut fortiorem quamque armaturam ſibi deligeret. Audite igitur quid Spiritus Sanctus quoad hoc de illa referat: *Ingreſſa eſt oratorium ſuum: & proſternens ſe Domino, clamabat ad Dominum.* In hoc igitur oratorii ſui armamentario, ad facinus patrandum congruis ſe armis accinxit, ideòque ut Petrus Damianus ait: *Continentiæ vidualis exemplum, fortioribus armis in mente præcincta, caput ebrium audenter impreſſo pugione truncavit.* In hac igitur oratorii ſui officina arma ſibi fabricavit, quibus Aſſyrios glorioſè configeret, ut proindè benè dixerit S. Auguſtinus, dum ait: *Judith ſanctiſſima cujus precibus patuit cœlum, orationis arte arma victricia fabricavit.* Idem quoque integerrimæ pudicitiæ ipſius cuſtodiam, orationis ſuæ fructum fuiſſe agnovit, dum ait: *Glorioſa fœmina caſtitatem ſervavit oratio.* De hac enim S. Gregorius Nyſſenus ita ſcribit: *Oratio pudicitiæ præſidium, atque tutamen eſt, oratio virginitatis ſigillum eſt.* Sic Suſanna mulier caſtiſſima per orationem libidinoſorum ſenum laſciviam evaſit, per hanc quoque tot aliæ tenellæ virgines omnem à ſe propulſarunt impuritatem. Imò præter ardentes preces longo tempore in oratorio ſuo, & maximè in hac imminenti occaſione, ad Deum fuſas, nec non præter orationes, & jejunia univerſo Bethulienſi populo indicta, ſpecialem quoque ab Holoferne ſibi indulgeri poſtulavit licentiam, *ut daretur ei copia nocte, & ante lucem egrediendi foras ad orationem, & deprecandi Dominum*, hacque ratione, ut S. Auguſtinus ſcribit: *Orationis favore caſtitas pudorem proprium ſervavit intactum, & quietum.*

Zach. 9. 17.

Judith 9. 1.

S. Petr. Dam. l. 7. ep. 16.

S. Aug. ſer. 66. de div.

S. Greg. Nyſſ. de or. Dom.

Judith 12. 5. S. Aug. ſer. 66

15 Porrò validiſſima, qua ſe ſub mundo muliebri, quo exteriùs præfulgebat, accinxit lorica, hiſpidum quoddam fuit cilicium: *Induens ſe cilicio.* Enimverò de S. Cæcilia virgine honeſtiſſima legimus, quòd virginalis candoris ſui lilium, hac corporali auſteritate mediante, ſemper conſervarit illibatum: *Cilicio Cæcilia membra domabat;* ac proindè cum certa victoriam adverſus carnem impetrandi fiducia audacter à Deo poſtulabat, dicens: *Fiat cor, & corpus meum immaculatum.* At verò quænam fuit galea, quam invicta hæc Amazonum primiceria capiti ſuo impoſuit? *Poſuit cinerem ſuper caput ſuum:* nam ut ſupra Diſcurſu 29. probavimus, ſeria vermium è corporibus mortuorum ſcaturientium, cinerum item, & ſepulchri meditatio, unicum, & potentiſſimum eſt ad reprimendas carnis voluptates remedium.

Lorica, Cilicium.

Galea, mortis meditat.

16 Adhæc S. Fulgentius de Holoferne diſſerens, ait: *Ille pugnabat armis, iſta jejuniis.* Ecce tibi novum validiſſimæ armaturæ genus, ſobrietatem nimirum, & abſtinentiam, ipſa namque, exceptis Sabbatis, & feſtis ſolemnioribus, continuò jejunabat. Unde S. Ambroſius de illa inquit, quòd fuerit. *Quotidianis roborata jejuniis.* Cujus autem efficaciæ hoc armorum genus exiſtat, S. Cyprianus exponit, dum ait: *Jejunium omnem carnis rebellionem edomat.*

S. Fulg. ep. 2. de ſtat. vid. Arma, jejunium.

S. Ambr. l. de viduis. S. Cypria. de jejun. & tentat. Chriſt.

17 S. Ambroſius, in invincibilem hanc bellatricem hoſtilibus exercitibus ſeſe immiſcentem, oculos conjiciens, unicam honeſtatem fuiſſe dicit, quæ illam ad facinus hoc adeundum provocavit: *Honeſtatis fuit, ſe malle pro omnibus periclitari, ut omnes eximeret periculo.* Quodnam verò primum trophæum fuiſſe exiſtimatis, quod illa ex ejuſdem ſancti Doctoris mente, reportavit? num fortè præciſum tyranni caput? Nequaquam, nam *Primus triumphus ejus fuit, quòd integrum pudorem de tabernaculo hoſtili revexit: Secundus, quod fœmina de viro reportavit victoriam.* Quod igitur univerſus Hebræorum populus obtinere non potuit, videlicet victoriam ab exercitu quodam, & potentia adeò formidabili, cui vix totus mundus reſiſtere poterat, hoc inquam, ut S. Fulgentius ait, ſolius merito honeſtatis Judithæ obtentum fuit, nam dicti ſancti Patris hæc ſunt formalia verba: *Quod omnis Iſraelitarum populus facere non potuit, ſancta vidua caſtitatis virtute perfecit.* Unde ipſa reportatum ab inimicis triumphum, non tanti fecit, quanti pudicitiæ ſuæ æſtimavit trophæum: *Non minus ſervata*

S. Ambr. l. 3. de off. c. 13.

S. Amb. ibid. Primus Judithæ triumphus.

S. Fulg. ib.

caſtitatis, inquit S. Ambroſ. *ex hoſtibus revexit tro-*
phæum, *quàm patria liberata*.
S.Ambr.l. de viduis. 16 Sanctus Auguſtinus, ſanctam hanc Amazonem,
cum præciſo tyranni capite in Bethuliam revertentem
conſiderans, his utitur verbis: *Cum palmifera caſtitate*
S.Aug. ſer.65. de div. *Judith ad cives ſollicite feſtinat*. Prima enim, & ma-
Alter triumphus. xima ejus cura fuit, non ut populum de ſtatu informa-
ret, in quo Holofernis reliquerat exercitum, neque
ut eum illis de modo tractaret, quo ſuam poſſet proſe-
qui victoriam, ſed ut eodem tempore, quo amputatum
illis monſtrabat belli ducis caput, ſuam coram illis juſtifi-
caret pudicitiæ honeſtatem. Etenim ſacer textus ait:
Judith.13.21. *Concurrerunt ad eam omnes à minimo uſque ad maxi-*
mum; nemo enim ex omnibus erat, cui non eſſet inti-
mè perſpectum, quòd venuſtiſſima eſſet vultus pul-
chritudine prædita, quòd in pulcherrimo eſſet annorum
flore conſtituta, quòd egreſſa fuiſſet ornatiſſi-
mis veſtimentis, gemmis, alioque opulentiſſimo
mundo muliebri amicta, quòd ante diei dilucu-
lum è civitate fuiſſet egreſſa, denique quòd in ho-
ſtili exercitu, atque in ipſomet Holofernis tentorio,
inque ſecretis ejuſdem penetralibus, per noctem fuiſ-
ſet demorata, atque ideò vel maximè neceſſarium
eſſe exiſtimabat, ut omnes de conſervata pudicitia
certiores faceret, maximè quia reſectum Holofernis
v.19. caput, cuidam conopei laciniæ prope lectum ejus
præciſæ involutum, ſecumque portatum, eis oſtende-
bat, dicens: *Ecce caput Holofernis, & ecce conopeum*
Pudicitiam ſuam illæſam juramento affirmat. v.20. *illius, in quo recumbebat in ebrietate ſua, ubi per manum*
fœminæ percuſſit illum Dominus DEUS noſter; quibus
in verbis notandum, quòd hunc Holofernis cervici il-
latum ictum, non ſibi, ſed ipſimet altiſſimi dexteræ
immediatè adſcribebat: *Percuſſit illum Dominus*.
Demum verò pudicitiam ſuam illæſam permanſiſſe
non ſimpliciter, ſed medio juramento affirmavit di-
cens: *Vivit autem ipſe Dominus*. Quis enim aliàs ip-
ſam non ſolùm nullam luculenti ignis flammam, ſed
nec minimum ignis illius carnalis, qui in Holoferne
cunctiſque aliis exercitus ſui militibus vehementer
ardebat, ſcintillam perſenſiſſet credere potuiſſet? Ne for-
tè ſuſpicio oriatur aliqua, quòd ab Holoferne, aut
alio quopiam damnum ſuæ caſtitatis paſſa eſſet, inquit
Rabanus, juramento id nunc coram omni populo con-
firmat. Imò ſe prorſus intactam permanſiſſe irrefraga-
bili teſtimonio convincit, dicens: *Quoniam cuſtodi-*
Quæ cuſtodita ab Angelo fuit. *vit me Angelus ejus, & hinc euntem, & ibi commo-*
rantem, & inde huc revertentem: quaſi diceret: quòd
à carnalium, & laſcivorum virorum conſortio ad vos
revertens incontaminata, & intacta permanſerim,
angelico tribuendum eſt præſidio, nam in mea ſocieta-
te Angelum Domini habui, qui datus eſt mihi, ut viſi-
biliter mecum gradiens me dirigeret, qui ad omnes,
quos eundo, commorando, & ad vos redeundo feci
greſſus mihi aſſiduè aſſiſteret, qui proindè inſtar vigi-
lantiſſimi cuſtodis, pudicitiæ meæ tutatus eſt honeſta-
tem. Et quidem quis eſt qui Angelum Domini in uni-
ca nocte, centum, & octuaginta quinque millium mi-
litum, pariter Aſſyriorum, ſtragem feciſſet neſciat? San-
cta Cæcilia Valeriano, cui contra voluntatem, & pla-
Sicut pariter cuſtoditæ fuere Cæcilia & Agnes. nè invita in ſponſam data fuerat, ne corpus ſuum inho-
neſtè contrectare præſumeret, vel maximè per uni-
cum hoc motivum perſuaſit, quia nimirum ei dixit:
Angelum DEI habeo amatorem, qui nimio zelo cuſtodit
corpus meum; *In Angeli tutela ſum, qui virginitatem*
meam cuſtodit. Sancta Agnes quoque in publicum pro-
ſtibulum perducta, ab Angelo defenſa fuit: *Ingreſſa*
Agnes turpitudinis locum, Angelum Domini præparatum
Profecutio quod ab Angelo cuſtodita. *invenit*.
19 Verumtamen ex dictis dubium quoddam ſubna-
ſcitur, videlicet qua ratione Juditha, quæ ex dono
orationis, & unionis cum DEO magnam ſibi perfectio-
Iſ.24.16. nem acquiſierat, ſpiritualis illius dogmatis: *Secretum*
meum mihi, ignara eſſe potuerit, cùm omnibus con-
ſtet, quòd dona, & favores occulti, quos Deus ani-
mabus ſibi dilectis ſecretò communicat, nequaquam
ſint divulgandi. Quapropter reſpondeo, id quidem
S.Ber. ſer. 66. in Cant. verum eſſe ſecundùm regulas communes. Quia verò,
ut S. Bernardus ait: *Majus miraculum eſt inter vehemen-*
tes occaſiones non cadere, quàm mortuos ſuſcitare; ideò
ipſa quæ famam hanc, ſcilicet ſe ſolam cum ſolo Holo-
ferne per noctem fuiſſe commoratam, quia *concluſit*
Vagao oſtia cubiculi, in omnium ſæculorum notitiam di-
divulgandam eſſe noverat, ab omni ſe impudicitiæ com-
miſſæ umbra, & ſuſpicione purgare voluit, aſſerendo, Jud.13.2.
& juramentis conteſtando, ſe euntem ex Bethulia, cum
Holoferne commorantem, & ad ſuos Bethulienſes de-
nuò revertentem, jugi ac perpetuo fuiſſe Angeli conſor-
tio, & tutelari præſidio munitam.
20 Imò inſuper notandum eſt, quòd Judithæ ad ſuam Imo & ab ipſo Deo.
defenſionem viſum fuerit, nequaquàm ſufficere, quòd
Angelus Domini diu noctuque, in pudicitiæ ſuæ cuſto-
diam advigilaverit, ac proindè ulteriùs ſubdit: *Non* v.20.
permiſit me Dominus ancillam ſuam coinquinari, ſed ſine
pollutione peccati revocavit me vobis gaudentem in vi-
ctoria ſua, in evaſione mea, & in liberatione veſtra.
Quibus ex verbis evidenter deducitur, quòd DEUS
ipſemet comes ejus extiterit, ſuaque potenti dextera
protexerit adeò, ut ad inſtar trium puerorum nullum
fornacis carnalis ardorem in ſe perſenſerit, qui aliàs in
Holofernis tabernaculo mirè flagrabat, ac proindè ſui
præſervationem, & carnis victoriam, non ſibi, ſed ei
cui jure debebatur, ſcilicèt manifeſto Dei miraculo,
ejuſque potentiſſimæ dexteræ attribuebat, quæ eam tu-
tata fuerat *gaudentem in victoria ſua*, quia ut quis in me-
dio periculorum, & proximarum occaſionum intactus
& mundus perſeveret, ſpecialibus opus eſt Dei auxiliis,
imò miraculis.
21 Verùm enim verò, adhoc ut videamus, quan- Victrix Deo univerſa oblatis.
topere ſancta hæc mulier omnem hujus contagii um-
bram exhorruerit, & formidaverit, quàmque circum-
ſpectè in omnibus proceſſerit, ultimum quæſo hiſtoriæ,
& libri ſui caput attentè legamus. Dicit igitur ſacer te-
xtus: *Porro Judith univerſa vaſa bellica Holofernis, quæ* Jud.16.23.
dedit illi populus, & conopeum, quod ipſa ſuſtulerat de
cubili ipſius, obtulit in anathema oblivionis. Quibus in
verbis maximè conſiderari meretur dictio illa: *univer-*
ſa. Neque enim vel minimum quid domi ſuæ, & mul-
to minùs in Civitate Bethuliæ qua degebat, remanere
voluit ſpoliorum, quæ illi à populo in perpetuam rei ge-
ſtæ memoriam data fuerat, ſed omnia deſeruit, ipſi-
que Deo in ſacro ſancto templo Jeroſolymitano dedica-
vit. At verò quiſnam unquam propriæ gloriæ ita oblitus
fuit, ut poſt tam glorioſam à ſe reportatam victoriam
atque triumphum, non aliquid ſpoliorum in perpetuum
fortunæ ſuæ monumentum retineret, vel ad addendum
poſteris ſuis ſimilium facinorum patrandorum ſtimu-
lum, vel ad propriæ ſuæ generoſitatis immortale teſti-
monium? Adhæc ſpolia hæc in domo Judith aſſervata,
ſæpiùs in ipſa egregios gratitudinis erga Deum victoriæ
per imbellem mulierem obtentæ authorem affectus exci-
tare poterant. Et tamen certiſſimum eſt, quòd ne mi-
nimum quidem ſpoliorum filum penes ſe reſervaverit,
quia *univerſa obtulit*.
22 Eſt inſuper obſervandum, quòd ſacer textus di-
cat, quòd *univerſa obtulit in anathema oblivionis*. Non Omnia oblivioni tradidit.
eſt quidem mihi ignota controverſia illa, quæ inter ſacros
expoſitores diſceptatur, an legendum ſit *oblationis*, an
verò *oblivionis*: Verumtamen vulgatam conſectando,
juxta quam legitur, *oblivionis*, conſiderandum eſt,
quòd Judithæ non ſuffecerit, quòd univerſa ſpolia tem-
plo dedicaſſet, ſed inſuper illa ſub perpetuæ oblivionis
lapide recondita eſſe voluit; non ſufficiebat illi, quòd
omnis ſuppellectilis inimicæ poſſeſſionem, & præſen-
tiam è domo ſua eliminaſſet, verum etiam omnem illius
memoriam è mente ſua in perpetuum abolere voluit, ne
unquam deinceps amoris inordinati, quo tyrannus er-
ga ipſam accenſus fuerat, illecebras, & manifeſtum,
cui, niſi divinam habuiſſet aſſiſtentiam, expoſita fuerat,
pudicitiæ contemnendæ periculum, in imaginatione
ſua revolvere poſſet.
23 At verò, inquies fortaſſe, quid Juditha timebat,
quando de Angelico, & quidem Angeli magni conſi- Veſte rejicit. reſpondit.
lii præſidio certa atque ſecura erat? Unde reſpondeo:
verum quidem eſſe, quòd hoc illi præſidium tunc præ-
ſtitum fuerit, quando facti neceſſitas, & arduitas illud re-
quirebat; de hoc tamen auxilio habendo ſe minimè ſe-
curam fore æſtimabat, ſi ſpolia prædicta, quæ pericu-
la præterita in memoriam ei revocare continuò pote-
rant, ſine ulla neceſſitate, & ad ſolam vanitatem, do-
mi ſuæ retinere, & conſervare voluiſſet; nam ut S. Cy-
prianus ait: *Lubrica eſt illa ſpes, quæ inter fomenta pec-* S.Cypr. de ſing. Cler.
cati ſalvari ſe poſſe ſperat. Unde ſacer textus, Juditham
ſe

ſe pro receptô more ſuo, in oratorium ſuum, & domeſticam ſolitudinem, ſubduxiſſe dicit, & ſubdit: *Erat etiam virtuti caſtitas adjuncta*; ſcitiſne quamobrem ſcriptura id dicat? Audite S. Ambroſium id exponentem his verbis: *Veſtem jucunditatis depoſuit, viduitatis reſumpſit, nec triumphorum ſuorum amavit ornatus, illos exiſtimans eſſe meliores, quibus vitia corporis, quàm quibus hoſtium arma vincuntur.*

S. Ambr. de viduis.

24 Theophylactus illa Sancti Marci de Chriſto loquentis verba: *Spiritus expulit eum in deſertum*, ponderans, dicit: *Ducitur à Spiritu Sancto, demonſtrans nobis, non temere nos in tentationem projicere debere, ſed ferre ſi imperamur.* Ita quoque Judith, quamdiu Spiritus Sanctus, ut diximus, dux ejus fuit, quamdiu ſecum habet Angelicam, imò & ipſiuſmet altiſſimi, aſſiſtentiam, integrum carnalium hominum exercitum minimè formidabat, multo minùs tunc Holofernes illam timore aliquo percellere poterat: at verò hac neceſſitate ceſſante, ne quidem filum ex inimicorum ſpoliis domi ſuæ aſſervare auſa fuit, ſciebat enim quòd *lubrica eſt illa ſpes &c.*

Marc. 1. 12. Theophyl.

Documenta.

25 Porrò ex iis quæ hactenus diximus, hanc à vobis concluſionem deduci optarem, ſcilicet nequaquam expedire, ut quis ſe exemplo Judithæ in manifeſtat peccandi occaſiones, & pericula exponere præſumat, quia impoſſibile eſt, quòd omnes hæ jam recenſitæ conditiones in aliquo ſimul concurrant, ut quis ex earum ſuppoſitione, Judithæ exemplo, inter peccandi pericula ſecurum eſſe credere poſſit. Præterea tale à vobis argumentum formari deſiderarem. Quòd ſi mulier aliqua ſanctiſſima, & honeſtatis, ac pudicitiæ conſervandæ ſtudioſiſſima, mulier inquam talis, cui totus Hebraiſmus unanimi corde acclamavit, dicens: *Mulier ſancta es, & timens DEUM*, poſt tot inſignes pudicitiæ ſuæ reportatas Victorias, liberè vivere timuit, ſed ad domeſticam ſuam ſolitudinem, ad jejunia, ad cilicia, ad orationes, & alias auſteritates ſe denuò recepit, ſeque vivam inter quatuor muros ſepelivit, neque intra domus ſuæ ſepta ne vel minimum admittere, aut retinere voluit, quod pericula præterita, & peccandi occaſiones ei in memoriam vivaciter revocare poſſet; quantò magis timendum, & trepidandum eſt illi, qui in peccato carnis habituatus eſt, & inſenuit, ſi poſtquam converſus eſt ad pœnitentiam, inter delicias vitæ prioris vivere, & præteritarum voluptatum memorialia, fomenta, & incentiva retinere velit! Quin potiùs minimè talis contentus eſſe debet, quòd caput Holofernis detruncaverit, id eſt, quòd peccatum carnale deteſtatus fuerit, ſed ut de ſolida quadam converſione ſecurus eſſe poſſit, omnia illa quæ antehac impuris ſuis ſervierunt amoribus, Deo in holocauſtum offerat, & concremat *in anathema oblivionis*.

TRACTATUS XIV.

DE CASTITATE,

Seu Virginitate.

DISCURSUS TRIGINTAQUINQUE.

Diſcurſus I. Virginitas deſponſatur Chriſto; ubi quorumdam ſponſorum adducuntur exempla, qui in Conjugio Virginitatem conſervarunt; agitur quoque de eximia animæ caſtæ pulchritudine, cui adaugendæ verecundia plurimùm cooperatur; hujus verò ſponſalitii ornatum, & dotem, ipſammet virginitatem eſſe, oſtenditur.

II. Acceptiſſimæ Agni immaculati ſodales ſunt Virgines, utpotè quæ ipſi præ cunctis aliis placentes, ab ipſo in ſponſas adoptantur, & ſpecialiſſimè diliguntur.

III. Virgines magnam cum Deo ſimilitudinem habent, ſiquidem in hac vita incorruptibilitate gaudent, & quaſi à morte eximuntur; ubi etiam nonnulli Virginitati exhibiti honores conſiderantur.

IV. Hanc Virtutem Virginitatis ſuos in Cœlo natales habere oſtenditur, ideòque velut divinum quidpiam in ſe continens, tota natura humana ſuperior exiſtit.

V. Virgines Angelis ſunt ſimiles, qui proindè eaſdem ſuo dignantur amore, obſequio, & conſortio; imò multis in rebus Angelis ſunt ſuperiores.

VI. Virginitas, & caſtitas in multis ſacræ Scripturæ locis, nec non à ſanctis Patribus, ſanctitatis titulo frequenter condecorantur, ſiquidem in virtutis, & perfectionis operibus ſeſe aſſiduè exercent.

VII. Hæc virtus præ cunctis aliis Beatitudinis arrham, & pignus nobis confert, eſtque via ſecuriſſima, per quam velociter properamus ad Cœlum.

VIII. Homines caſti omne bonum poſſident, ſuntque ab hominibus pariter, & à Deo plurimùm dilecti, utpotè à quo multos favores, & dona ſpecialia recipiunt, facilè etiam in ſuis orationibus exaudiuntur, & proſperantur, magnoque ſunt vigore præditi, ut inimico infernali fortiter reſiſtere poſſint.

IX. Honeſtas velut verum Dei templum corpus purificat, & mundat, quod tamen non præſtat, niſi fuerit cum puritate interna intimè conjuncta; hanc verò etiam poſt illatam corpori violentiam minimè perdi, multis rationibus, & exemplis convincitur.

X. Caſtitas ad ſcientiam, & ſapientiam comparandam plurimùm confert, quia continentes plus de divino lumine participant, ſuntque ad ſacrarum litterarum intelligentiam, cœleſteſque illuſtrationes, & revelationes capiendas magis diſpoſiti.

XI. Excellens Virginitatis, & Caſtitatis pretium conſideratur, utpotè quarum defenſione multæ animæ fideles opulentiſſima quæque contempſerunt regna, aſperrimaque libenter ſubierunt ſuppliciorum, & diræ mortis genera.

XII. Sub ſymbolo lilii, & floris, variæ continentium, & Virginum exponuntur conditiones, & elogia.

XIII. Status Virginalis, & Cœlibatus longè melior, & excellentior eſt ſtatu conjugali, eſtque ad cogitandum de Deo, & rebus divinis expeditior, & pronior: ad hoc tamen caſtitas, tam carnis, quàm ſpiritus ſimul conjuncta deſideratur.

XIV. Caſtitas, & continentia virtutes ſunt difficiles, & arduæ, quia carnis laſcivia, quæ nobis innata eſt, & connaturalis, eſt inimicus quidam, qui nos ſemper, & ubique comitatur, quemque nutrire cogimur; eſtque malum quoddam, quod licèt magnam nobis pernitiem afferat, à nobis tamen naturaliter diligitur, & deſideratur.

XV. Omnes continuum in nobis carnis prælium, & luctam experimur, quàm tamen omnes diligimus; ſuntque huic certamini omnes ſubjecti etiam viri perfectiſſimi, magnumque virtutis ſpecimen edit, qui in eodem conſtans eſt, & victor evadit.

XVI. Caſtitas eſt ſpecies quædam martyrii, in quo voluptates quas ſuperamus, Carnificis munus exercent; ubi etiam de hac virtute ſub titulo prælii diſſeritur, in quo caſti præ cæteris ad reſiſtendum majores vires habere noſcuntur.

XVII. Continentia ſpeciale Dei donum eſt, quod proindè non per induſtriam noſtram acquiritur, ſed à Deo liberaliter nobis conceditur; Et ideò propter illud alii eo carentes à nobis minimè ſunt contemnendi.

XVIII. Caſti ſollicitè incumbere debent cuſtodiæ internæ cogitationum, eaſque refrænare: ubi etiam recenſentur mala quæ ab his derivantur, niſi ſtatim ab initio ſuffocentur.

XIX. De honeſtate ſermonis, quam ſacra Scriptura iis præcipuè inculcat, qui de rebus turpibus, & de malis à verbis obſcœnis, & diſcurſibus carnalibus provenientibus, nec non de motivis ad illa cavenda coram aliis diſſerere debent.

XX. De periculis oculi vagi, & curioſi, qui carnalem in nobis concupiſcentiam accendit, ubi etiam quanto cum periculo conjunctum ſit videri à mulieribus, aut illas curioſitùs intueri.

Digitized by Google

XXI. Ad caſtitatem conſervandam ſolitudo plurimùm conducit, cui vel maximè ſexus fœmineus deditus eſſe debet.

XXII. Ad acquirendam, & conſervandam continentiam, multum confert maceratio, & caſtigatio carnis.

XXIII. Caſtitas inter delicias, & voluptates multùm periclitatur, per corporales verò auſteritates tutò cuſtoditur.

XXIV. Gula continentiæ naufragium adſciſcit; econtra verò ſobrietas, & parſimonia in victu magnum illi præbet ſubſidium.

XXV. Oratio Caſtitatem promovet, pro cujus cuſtodia magna opus eſt circumſpectiona, maximè in mulieribus, ut ſcilicet modeſtè ſe veſtiant, oblata ſibi munuſcula reſpuant, & ſilentium ſimul cum ſancta quadam ruſticitate aſſiduè obſervent.

XVI. Ad reprimendas carnis occurrentes tentationes, & continentiam intactam conſervandam, plurimùm confert honeſtæ occupationis aſſiduitas, & ſollicita otii fuga, nec non & auſteritates corporales.

XXVII. Virginitas, & continentia humilitatem, verecundiam, & ſenſuum cuſtodiam conjunctam habere debet.

XXVIII. Qui caſtitatem intactam conſervare deſiderat, contra carnem ſuam aſſiduè dimicare debet, non reſiſtendo, ſed fugiendo.

XXIX. In ajuſdem argumenti confirmationem plura alia motiva in medium adducuntur.

XXX. Viri etiam ſanctiſſimi, & perfectiſſimi caſtitatem coinquinant, niſi occaſiones pro viribus fugiant; & ideò fugiendum eſt mulierum etiam ſpiritualiter, & devotè viventium conſortium, eò quòd majus circa illas ſit periculum.

XXXI. Mulier ſcopulus quidam eſt, ad quem allidentes viri etiam conſtantiſſimi facilè corruunt, quod variis comprobatur exemplis.

XXXII. Idem quoque aliis exemplis, & rationibus confirmatur.

XXXIII. Conſideratur admirabilis Chriſti circumſpectio, & cautela, qua ad noſtram inſtructionem cum mulieribus converſando uſus fuit.

XXXIV. Cùm quanto reſpectu virtuoſi, & perfecti homines cum iiſdem mulieribus converſati fuerint, variis ex antiquo teſtamento deductis exemplis demonſtratur.

XXXV. Author idem Argumentum, varia ſanctorum novi teſtamenti exempla allegando, proſequitur.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

Virginitas deſponſatur Chriſto; ubi quorumdam ſponſorum adducuntur exempla, qui ſuam in conjugio virginitatem illibatam conſervarunt; agitur quoque de eximia animæ caſtæ pulchritudine, cui adaugendæ verecundia plurimùm cooperatur; dos verò hujus ſponſalitii, ipſamet eſt virginitatis honeſtas.

THEMA.

Deſpondi vos uni viro, Virginem caſtam exhibere Chriſto, 2. Cor. 11. v. 2.

Chriſtus eſt Virginum ſponſus.

1 PRæclariſſimum, & eximium eſt animæ caſtæ elogium, quòd videlicet Chriſtus Dei filius illam ſibi dignetur adoptare in ſponſam; ut proindè Apoſtolus de animabus puris, & immaculatis dicere non dubitet, *Deſpondi vos uni viro, virginem caſtam exhibere Chriſto.* (2. Cor. 11. v. 2.) Et quidem tametſi prima facie ſponſalitium, & nuptiæ cum Virginitate eſſe videantur incompatibiles, attamen in parabola de decem Virginibus expreſsè dicitur: *Exierunt obviam ſponſo; intraverunt cum eo ad nuptias;* (Matth 25. v. 1. 10.) & tamen omnes ab ipſomet Chriſto Virginum titulo condecorantur. Neque id cuipiam mirum videri debet, quia in hiſce nuptiis, quæ inter animam Virginitate puram, & Chriſtum celebrantur, ipſemet Dei filius ſponſus eſt, & ideò per haſce nuptias Virginitas non amittitur, ſed augetur, ut proindè S. Agnes, Virgo, & Martyr, meritò gloriata fuerit dicens; *Amo Chriſtum, in cujus thalamum introibo, cujus mater Virgo eſt, cujus pater fœminam neſcit, quem cùm amavero caſta ſum, cùm tetigero munda ſum, cum accepero virgo ſum*; hic etenim ſponſus ab ipſomet Spiritu Sancto appellatur *candor lucis æternæ*, (Sapient. 7. v. 26.) à cujus candore omnis alia derivatur puritas, & honeſtas, adeò ut illæ dumtaxat animæ veræ Virgines eſſe cenſeantur, quæ huic ſponſo vinculo ſunt connubiali adſtrictæ, juxta illud Pſalmi: *Adducentur Regi Virgines*. Unde S. Bernardus ait: *Virgines dico illas, quæ ante Chriſto fœderatæ, quam fœdatæ mundi complexibus, ipſi firmiter conjunctæ perſeverant, cui ſe tanto feliciùs, quanto maturiùs devoverunt.* (Pſal. 44. v. 15. S. Ber. ſer. 14. ſup. Cant.)

Confirmatur.

2 Neſcio, an unquam aliàs obſervaveritis, quòd videlicet Chriſtus Salvator noſter in aliis multis parabolis ſe vel Patrem familias, vel Paſtorem, vel agricolam, vel ſeminatorem, vel denique negotiatorem appellaverit, in hac verò decem Virginum parabola, Sponſi nomen ſibi vendicaverit; quod eo præcipuè myſterio factum eſt, ut nobis per hoc inſinuet, quòd quotieſcumque de Virginibus, aut Virginitate agitur, ipſe ejuſcemodi animabus puris, & caſtis, veluti caſtiſſimus earum ſponſus, arctiſſimo ſponſalitii vinculo ſit conjunctus; unde apud Oſeam dicit: *Sponſabo te mihi in fide.* (Oſ. 2. v. 20.)

Virginitas conſervari poteſt in ſtatu cõjugali.

3 Ad hæc quis eſt, qui candidum Virginitatis lilium in ſtatu quoque conjugali ex mutuo utriuſque conſortis conſenſu floridum conſervari poſſe neſciat? ſic enim quando Beatiſſima Virgo S. Joſepho deſponſata fuit, ex divina quoque revelatione ambos illibatam in eo ſtatu Virginitatem conſervaturos eſſe didicere, & tamen quòd ſubiere conjugium, verum matrimonium fuit, juxta tritam illam, & vulgarem regulam, qua dicitur: *Conſenſus, non concubitus matrimonium facit.* Unde S. & Angelicus Doctor in ſumma ſua hunc proponens articulum: *Utrum inter Mariam, & Joſeph fuerit verum matrimonium?* Idipſum confirmans affirmando dicit: *Fuit verum, & legitimum, non quidem quod conſenſerit in copulam carnalem, ſed quantum ad conſenſum mutuæ fidelitatis.* (S. Th. 3. p. qu. 29. art. 2.)

Exemplo.

4 Sic quoque Annales Eccleſiaſtici de Uvandregiſilo eximiæ ſanctitatis Presbytero, cujus felici morti S. Audoenus præſens adſtitit, referunt, quòd eùm in Dagoberti Regis aula, Comitis Palatini munere, & dignitate fungeretur, perpetuam unà cum conjuge ſua caſtitatem conſtanter coluerit, ac tandem in ſanctorum relatus Catalogum die 22. Julii publico officio in Eccleſia colatur. (Anr. an. 663. num. 12.) Quod idem de S. Elzeario Arriani comite legitur in ejus vita. Similiter de S. Henrico Imperatore (cujus feſtivitas 14. ejuſdem menſis Julii in Eccleſia recolitur) in lectionibus officii Eccleſiaſtici legitur, quod *Virginitatem raro exemplo matrimonio junxerit.* Qui proindè, ut Raynaldus in Annalibus Eccleſiaſticis de ipſo refert, hoc de S. Cunegunda conjuge ſua, coram variis Principibus agnatis illius, teſtimonium luculentum perhibuit: *Qualem mihi eam aſſignaſtis, talem vobis reſigno, Virginem eam mihi dediſtis, & Virginem reddo.* (Rayn. ann. 1200. n. 44.) Cumque ex inimici tartarei maligna ſuggeſtione in certa quadam occaſione gravis circa prædictæ Cunegundæ Imperatricis pudicitiam oborta fuiſſet ſuſpicio, ipſa, ut ab hac ſe expurgaret calumnia, ſuper ignitos vomeres nudis plantis inceſſit, & proceſſit illæſa.

5 In iiſdem Annalibus de Boleſlao Cracoviæ Duce, qui ob inſignem pudicitiam vulgari nomine agnominabatur *Pudicus*, ſcribitur, quòd poſtquam Zingam, & Zunegundem Beli Hungarorum Regis filiam, inclytam ſanctitate, & vultus motuumque elegantia valdè conſpicuam, ſibi per matrimonii nexum adſtrinxerit, hæc virum ſuum ad colendam pudicitiam exemplo ſuo pellexerit, unde pudici glorioſum nomen ſibi peperit. (An. 1250. n. 48.)

6 S. Gregorius Turonenſis de quodam juvene, in hac alma urbe ſenatoria nobilitate inclyto, refert, quòd dum Virgini cuidam à parentibus ſuis ad ejus conjugium ſubeundum coactæ, & invitæ nupſiſſet, virguncula hæc ſub nuptiali convivio inter continua ſuſpiria, S. Cæciliæ exemplum æmulando, aliud nihil effata fuerit, quàm iſthæc verba: *Fiat cor meum, & corpus meum immaculatum*; ſub noctem verò ob imminentem Virginitatis ſuæ jacturam amariſſimè plangens, & ejulans, atque à ſponſo ſuo de cauſa fletus tam immodici interrogata reſponderit: *Ideo lacrymor, quoniam theſauro Virginitatis pretioſiſſimo, quem voto fideli ſoli Deo dedicaveram, nunc invita privabor.* (S. Greg. Tur. l. de glor. Conf. c. 32.) Cumque juvenis, Matrimonium quoddam à Chriſto inſtitutum ſacramentum, ideòque gratiſſimum Deo ſtatum eſſe ſubintuliſſet, ipſa ſubjunxit: Virginalem ſtatum Deo acceptiſſimum, cujus quidem principium in Cœleſtibus ſpiritibus dedicaſſet, atque poſt hæc in terras veniens virgo manſurus de ſola Virgine naſci voluiſſet. Quæ parænesis quantùmvis brevis, tantæ tamen apud juvenem,

hunc

Digitized by Google

hunc ſponſum efficaciæ fuit, ut Virgini Sponſæ conſentiens, in perpetua ſemper Virginitate cum ipſa deinceps vivere firmiter decreverit.

7 Idem quoque heroicæ virtutis ſpecimen de S. Catharina, S. Brigittæ filia, legimus, ſiquidem & ipſa unà cum ſponſo ſuo Virginitatis flore illibato conjugium ſuum perpetuò decoraverunt; Cùmque poſt ſponſi ſui mortem Comes quidam multas ejus pudicitiæ strueret inſidias, eamque, ut ad ineundas cum eo nuptias cogeret, rapere decreviſſet, accidit quòd cum S. Catharina, unà cum ſanctiſſima matre ſua Brigitta ad promerendas ſtationum indulgentias, ad S. Sebaſtiani Baſilicam extra urbis muros poſitam properaret, & Comes præfatus retrò ſepem quamdam cum pluribus aliis ſociis ad eam rapiendam inſidioſè deliteſceret, Cœleſtis ſponſus ejus ad tuendam ejus Virginitatem pulcherrimum quemdam cervum è dumetis excitatum, trans locum, ubi Comes latitabat, concitato curſu properare fecerit, quem dum Comes ejus capiendi cupiditate motus unà cum ſociis ſtrenuè inſequeretur, Catharina ſtructas ſibi ab amatore ſuo inſidias feliciter evaſit.

Sylv. Hiſt. l. 9. com. 6. Examp. 7.

8 De Ammone in vitis Patrum ſcribitur, quòd poſtquam is ad connubium cum Virgine quadam ineundum à Parentibus ſuis adſtrictus fuiſſet, is admirabilis eloquentiæ ſuæ efficacia ſponſam ſuam permoverit, ut una cum ipſo Virginitatem perpetuam colere, & conſervare ſtatuerit; Unde ſancti hujus viri vita his verbis concluditur: *Vidit Antonius* (magnus) *ejus animam in Cœlis aſſumptam ab Angelis.*

Vit. Patr. l. 8. c. 6.

9 Denique de S. Edelfridæ Venerabil. Beda teſtatur, quòd non obſtantibus deliciis regiis, quibuſcum enutrita fuerat, unà cum duobus conjugibus ſuis, quibus ſucceſſivè matrimonio juncta fuerat, Virginitatis perpetuæ florem conſtantiſſimè conſervarit; unde factum, quòd corpus ejus poſt multos annos incorruptum inventum fuerit, haud ſecus ac ſi ea die recenter mortua fuiſſet.

V. Beda l. 4. c. 16. de Angl.

10 Verùm enim verò ut ad noſtrum, quem de Chriſti cum Virginis anima feliciſſimo ſponſalitio cœperamus, diſcurſum redeamus, multos invenio ſacros Doctores ſanctiſſimi hujus connubii teſtes, & aſſertores. Et quidem S. Gregorius Nazianzenus, poſtquàm in ſacris Poematibus ſuis prius Deum nullius connubii cupidum eſſe his verbis affirmaſſet; *Nam magnus conjugis expers eſt Deus, atque Dei rutilans Chorus omnipotentis*, mox tamen Virginalem pudicitiam eum ad ſponſalitium cum Virginibus ineundum pellicere, & attrahere aſſerit, dicens: *Caſtaque Virginitas decoretur conjuge Chriſto.* S. Zeno haſce caſtas, & puras animas alloquens, dicit eis: *Per hanc* (ſcilicet Virginitatem) *attingitis Chriſtum, imo illa per vos vobiſcum complectitur Chriſtum.* S. Ambroſius de Virginibus diſſerens, ait: *Chriſtus virgo Virginis ſponſus, & ſi dici poteſt, Chriſtus Virgineæ caſtitatis; Virginitas enim Chriſti, non Virginitatis eſt Chriſtus.*

Chriſtū aſſo Virginum ſponſum probatur auth. SS. PP.

Nazianz. de Virg. laud.

S. Zeno l. 1. de pudic. laud. ſer. 7.

S. Ambr. de Virg. l. 1.

11 Major certè convictus neceſſitudo, aut intimior familiaritas dari nequit, quàm ſit illa quæ inter conjuges intercedit, ut qui ſunt duo in carne una: & tamen longè major eſt illa quæ inter Chriſtum reperitur, & Virgines, ſiquidem hæ adhærent Deo: *ſequuntur agnum, quocumque ierit*; nam ut Apoſtolus ait: *Qui adhæret Deo, unus ſpiritus eſt.* In veteri quidem teſtamento populus electus tanto Dei percellebatur terrore, ut Moyſi dixerint: *Non loquatur nobis Dominus, ne fortè moriamur*; at verò in lege nova Deus nobis in virtute Virginitatis adeò factus eſt familiaris, ut ſe animæ caſtæ ſponſum declarare non dedignetur. Unde S. Gregorius Nyſſenus in lib. de Virginitate ait: *Quia Dei adventum demonſtraret, ſola caſtitas idonea eſt, tanta eſt enim Virginitatis vis, ut Deum ipſum ſua vi ad humanæ vitæ communionem ducat, & hominum cum Deo familiaritatis vinculum ſit.*

Proſecutio.

Apoc. 14. v. 4. 1. Cor. 6. v. 17. Exo. 20. v. 19.

S. Greg. Nyſſ. l. de Virgin. cap. 2.

12 Id porrò, quod in Virginibus quàm maximè diligitur eſt vultus morumque pulchritudo, & elegantia, quæ profectò in anima caſta eximia eſt, & ſingularis. Unde Pſaltes regius ait: *Concupivit Rex decorem tuum.* Et S. Auguſtinus, inquit: *Pulchra eſt caſta juvenum pudicitia, & Deo amabilis, ad omne bonum diriguntur.* Sponſus in ſacro ſui Epithalamio ſponſæ pulchritudinem depingere aut deſcribere volens, inquit: *Venter ejus eburneus, diſtinctus ſapphiris.* Pro cujus loci intelligentia ſciendum, quòd ebur ex dentibus Elephantis confici ſoleat, hic autem animal eſt caſtiſſimum, ſiquidem generationis cauſa ſemel tantùm in vita cum ſua commiſcetur conſorte: præterquamquod ebur eximio candore ſuo hanc repræſentet virtutem: Sapphirus autem inſtar Cœli ſtellati colorem habet cæruleum, auri punctis hinc inde venoſtiſſimè diſtinctus, & ideò hæc quoque gemma honeſtatis, & pudicitiæ virgineæ egregium eſt ſymbolum. Idem quoque ſponſus, ſeu Spiritus Sanctus, alia ſponſæ virginea membra deſcribens, talibus ſemper utitur ſymbolis, quæ ad virgineam puritatem exprimendam ſpecialiter diriguntur. Unde oculos ejus eſſe dicit ſicut Columbæ, caput verò ejus aurum optimum, labia ejus per lilii candorem exprimit, manus denique hyacinthis plenas, capillos verò elatis palmarum ramis ſimiles eſſe aſſerit.

Moriū venuſtas Virginitati conjuncta hanc exornet. Pſ. 44. v. 12. S. Auguſt. Dom. 19. poſt Trinit. ſer. 1. Cant. 5. v. 14.

13 Verum quidem eſt, quòd ultimus capillos ſponſæ inter, & palmarum ramos adductus parallelus prima facie ab omni videatur proportione eſſe alienus, ſiquidem capilli ſubtiles, graciles ſunt, & debiles, palmarum verò rami, groſſi, & robuſti; attamen ſi quis parallelum hunc intimius conſideraverit, inveniet uſque, quòd debilior ſexus fæmineus, in quo virginitas quàm maximè germinat, & effloreſcit, longè ſit victorioſior, pluresque triumphorum erexerit palmas, quàm robuſtus ſexus virilis; Adhæc ſicut capilli ſpecialem capiti venuſtatem afferunt, & ornamentum, ita quoque caſti, & Virgines Chriſto, qui Eccleſiæ caput eſt, magnam conciliant ſpeciem, & venuſtatem. Unde S. Cyprianus ait: *Flos eſt iſte Eccleſiaſtici germinis, decus, atque ornamentum gratiæ ſpiritualis, Dei imago reſpondens ad ſanctimoniam Domini, illuſtrior portio gregis Chriſti.* Et ideò Spiritus Sanctus de puræ cujuſdam animæ pulchritudine diſſerens, cum admiratione dicit: *O quàm pulchra eſt caſta generatio cum claritate!* Capilli porrò ex carne naſcuntur, nec tamen ullam cum ea neceſſariam habent connexionem, unde ſine dolore aut ullo damno ſuo à carne raduntur: pari quoque modo caſti in carne præter carnem vivunt, & tametſi hac carne circumcingantur, vivunt tamen ac ſi carnis prorsùs eſſent expertes. In illo tamen mox adducto Virginitatis elogio notanda ſunt verba illa: *Cum claritate*; Etenim objectum aliquod a pulchritudine laudare volentes, dicere ſolemus, *Solis inſtar pulchrum eſt.* Sanctus Auguſtinus illum Geneſeos textum conſiderans, in quo dicitur: *Fecitque Deus duo luminaria magna, luminare majus, ut præeſſet diei, & luminare minus, ut præeſſet nocti*; in duobus illis luminaribus ſtatum quidem conjugalem, & virginalem adumbrari notat, ita tamen quòd virginitas Solis nomine intelligatur; Unde dicit: *Virginitas Sol eſt*; & ſanè ſicut Sol lumen, & lucem tribuit aliis ſyderibus, & ſplendore incomparabiliter excedit, ita virginitas præeminet aliis virtutibus. Undè Eccleſia de virginibus canit: *Iſta eſt ſpecioſa inter filias Jeruſalem*; de quo tamen puncto videatur circa verbum *Anima.* Diſcurſus nonus, cujus hic eſt titulus ſive argumentum. *De exceſſiva animæ pulchritudine, utpotè quæ Deum in ſuum ſponſalitium rapit.*

Virginitas in ſexu fæmineo magis germinans Eccleſiam exornat.

S. Cypr. de diſcipl. & hab. Virg.

Sap. 4. v. 1.

S. Auguſt. de Virg.

14 Enimverò ſponſus Cœleſtis de modeſta quadam verecundia mirè gaudet; Et ideò olim in ſacris Canticis animæ amanti dixit: *ſicut fragmen mali punici, ita genæ tuæ.* Ubi Aponius ait: *In genarum pulchritudine Virginitatis vel caſtimoniæ verecundia intelligitur demonſtrari; verecundia enim annexa quædam pudicitiæ dos eſt*, ac proindè cum genæ ad vultus ſpecioſitatem plurimùm conferant, hinc Cœleſtis ſponſus hiſce verbis ſibi animæ cujuſdam pudicæ, & honeſtæ verecundiam inter alias ejus dotes plurimùm placere, vult innuere. Unde Sanct. Bernardus: *Primam nunc adverte ſponſæ verecundiam, qua neſcio an quicquam gratius adverte in moribus hominum queat. Rubor ipſe genarum, quem fortè invexerit pudor, quantum gratiæ, & decoris ſuffuſo afferre vultui ſolet?* S. Laurentius Juſtinianus hanc quoque verecundiæ prærogativam; utpotè ad decus honeſtatis plurimùm concurrentem, conſiderans ait: *Eſt & lampas pudicitiæ ita jugiter lucens in mente, ut nihil in ea turpe vel indecorum reſideri permittat, nam ipſa ſpiritualis, & commendabilis verecundia eſt, gloria conſcientiæ, famæ cuſtos, vitæ decus, virtutis ſedes, virtutum primitiæ, naturæ laus, & cauſa totius honeſti.*

Verecundia Virginitati eſt annexa. Cant. 4. v. 3. Apon. ib.

S. Ber. ſer. 86. in Cant.

Digitized by Google

Synagoga gloriam habebat in fœcunditate. Eccleſia in Virginitate.
Cant. 7. v. 1.

15 In ſponſalitiis, quicquid ad ſponſam venuſtandam, & debitè exornandam ſervire poteſt, ingenti cum induſtria, & copioſè accerſiri ſolet. Unde ſponſus Cœleſtis ſolos ſponſæ ſuæ pedes conſiderans in ſacris Canticis exclamat dicens: *Quàm pulchri ſunt greſſus tui in calceamentis filia principis!* quibus verbi ſponſus, ſe animæ puræ ſandaliis, & calceamentis raptum fuiſſe declarat. Dicit autem ibidem S. Ambroſius: *Bonum calceamentum animæ pudicitia, bonus greſſus veſtigium eſt caſtitatis*; ait autem ſponſus: *In calceamentis*, quoniam caſtitatem multæ virtutes ſociant, quæ ejus decorem augent, nimirum temperantia, ſobrietas, modeſtia, humilitas, & aliæ hujuſmodi. Propheta regius poſtquàm ſponſi pulchritudinem multis laudibus extuliſſet, dicendo: *Speciosus forma præ filiis hominum, diffuſa eſt gratia in labiis tuis*, paulò poſt ſubjungit: *Delectaverunt te filiæ regum in honore tuo: aſtitit regina à dextris tuis in veſtitu deaurato, circumdata varietate*; ubi per hanc reginam, animam quamdam Virginitate decoram Dei ſponſam intelligit, unde paulò poſt idem David ait: *Et concupiſcet Rex decorem tuum*; *Omnis gloria ejus filiæ Regis ab intus, in fimbriis aureis circumamicta varietatibus, adducentur Regi Virgines poſt eam.* Porrò regiæ hujus ſponſæ, quæ Eccleſiam repræſentat, ornatus ſunt Virgines; Etenim Synagoga maximam ſuam gloriam in fœcunditate habebat repoſitam; cùm Eccleſia illam in Virginitate poſitam habeat; Et ideò D. Chryſoſtomus ſuper illa verba: *Proxima ejus afferentur tibi, adducentur in templum Regis*, dicit: *vidiſti veſtes, fimbrias? Vidiſti amictum aureum florem Virginitatis? is eſt veſtis Eccleſiæ*; valdè autem conſiderabilia ſunt verba quæ antecedunt, videlicet: *Aſtitit regina*; *Myrrha, & gutta, & caſia à veſtimentis tuis, à domibus eburneis, ex quibus delectaverunt te filiæ Regum.*

S. Ambr. ſer. 37. in Pſal. 118.
Pſ. 44. v. 3.
D. Chr. ib. in Pſ. 44. v. 15. 16.
S. Bruno de orn. Eccl. c. 5.

16 S. Bruno Carthuſianæ ſolitudinis Patriarcha in lib. *de ornatu Eccleſiæ*, poſtquam per ebur caſtitatem, ob ſtatim adductas rationes demonſtrari docuiſſet, ventrem quoque ſponſi in ſacris Canticis per ebur adumbrari ſubjungit, dicens: *Venter Chriſti eburneus dicitur, venter in medio corporis eſt, in medio eſſe ſpectat ad dignitatem, quid enim Pſalmiſta de gradibus eburneis dicat audiamus; Myrrha, & gutta, &c. iſtæ quidem filiæ Regum, quæ Regem delectaverunt, per gradus eburneos, id eſt, per gradus continentiæ, & caſtitatis ad Deum aſcendebant.*

Virgines ambulabũt cum Chriſto in albis.
Apoc. 3. v. 4.

17 S. Joanni Evangeliſtæ, qui in hac Virginalis pudicitiæ honeſtate eximius fuit, in Apocalypſi mandatum fuit, ut certo cuidam Epiſcopo ex parte Dei ſignificaret ſequentia: *Habes pauca nomina in Sardis, qui non inquinaverunt veſtimenta ſua, & ambulabunt mecum in albis, quia digni ſunt: qui vicerit, ſic veſtietur veſtimentis albis.* Quibus verbis Virgines multifariam deprædicantur: Hæ enim magni in Cœlis æſtimantur: *Confitebor nomen ejus coram Patre meo*; id quod iis præcipuè promittitur, qui carnem ſuam vicerint, atque domaverint: ſunt etiam ob pulchritudinem ſuam valdè admirabiles, in *Sardis* enim idem eſt, quòd *principium pulchritudinis*; *Non inquinaverunt veſtimenta ſua.* Mentio quoque fit de earum progreſſibus: *Ambulabunt*; *ambula coram me, & eſto perfectus*: Adhæc individui ſemper ſunt Agni immaculati comites; *ambulabunt mecum*; Denique à merito, & dignitate ſua commendantur; *quia digni ſunt*: at verò quænam, obſecro, ratio eſt, quòd poſt reportatam de carne glorioſam victoriam, obtentoque in ſummo Cœli Capitolio honorificentiſſimo triumpho, *Qui vicerit*; quando jam veſtibus pretioſiſſimis, & inæſtimabilibus gemmis circumdandi erant, illis minimè induantur, ſed tantùm dicatur: *Sic veſtietur veſtimentis albis?* Porrò difficultatis hujus reſolutio ex prædictis verbis deſumenda erit; nimirum: *Ambulabunt mecum in albis*, his enim verbis innuitur, quòd ipſiſſima Agni immaculati veſte ſint amiciendi: *Mecum in albis.* Præterquamquod certum ſit, quòd Virgines in Cœlo nequaquam habituræ ſint veſtem pretioſiorem, aut nobiliorem, vel etiam elegantiorem, quam fuerit illa quacum hìc in terris pugnarunt, quia pretioſiſſima, nobiliſſima, & pulcherrima veſtis, quæ omnium Angelorum, totiuſque Paradiſi ad ſe oculos trahit, eſt veſtis alba, & candidiſſima immaculatæ Virginitatis, & puritatis, quam hìc in terris conſervarunt illæſam, & incontaminatam. Unde Rupertus Abbas Tuitienſis dicit: *Quia non inquinaverunt veſtimenta ſua, id eſt, incorrupta ſervaverunt corpora ſua, ambulabunt mecum in albis, mecum, inquit, filio Virginis, mecum, cuius carni virginea continentia dedicavit templum, qui ſum virgineus flos virginitatis lilium, mecum ambulabunt in albis, id eſt, in corporibus immaculatis, cum quibus reſurgent nitidi, velut agni novelli.*

Rup. Abb. ib.

Virginitatis pretium.

18 Quòd ſi inſuper præter ornamenta, & veſtes pretioſas, ipſas quoque gemmas, atque monilia conſiderare velimus, quibus hæ Chriſti ſponſæ adornatæ eſſe noſcuntur, inveniemur in Annalibus Eccleſiaſticis, quòd S. Ignatius Martyr ſacras, Deoque per votum perpetuæ Virginitatis conſecratas Virgines, tanto in pretio habuerit, ut ad Heronem, cui, dum hùc Romam duceretur ad Martyrium, Antiochenam ſuam recommendabat Eccleſiam, ſcripſerit: *Virgines ſerva, ut pretioſa Chriſti monilia.* Qui idem in Epiſtola ad Tharſenſes eoſdem monuit dicens: *Eas quæ in Virginitate degunt, in pretio habete.*

Virginitatis theſaurum incõparabilis.
Eccl. 6. v. 15.

19 Si denique de dote loqui velimus, ex ipſiuſmet ſpiritus veritatis ſententia, & teſtimonio certum eſt, nullam reperiri poſſe ipſa mentis honeſtate, & pudicitia opulentiorem; hic enim claris verbis dicit: *Non eſt digna ponderatio continentis animæ*, &c. Unde ponatis licèt in ſtateræ cujuſdam una lance totum univerſum, & quicquid in eo Deus pulchri, boni, & pretioſi creavit, imò & totum illi adjiciatis Cœlum Empyræum, in alia verò lance animam quamdam ponatis puram, immaculatam, & Virginem, adhuc liberè licebit dicere. *Non eſt digna, &c. id eſt*, ut Hugo Cardinalis exponit, *omnis autem ponderatio cujuſcumque rei temporalis, id eſt, omnis res temporalis, quantæcumque ponderis, id eſt, valoris ſit, non eſt digna continentis animæ, id eſt, ad comparationem animæ continentis*; Et ideò S. Apoſtolus de hac heroica virtute loquens, eamdem pretioſi theſauri nomine appellat, dum ait: *Habemus theſaurum iſtum in vaſis fictilibus*, tametſi verum ſit, quòd propter illum virgines nequaquam extolli, ſed illum potius grato animo agnoſcere debeant, velut ex illo provenientem ærario, in quo ſunt opulentiſſimi ſapientiæ, & ſcientiæ divinæ theſauri abſconditi, *ut ſublimitas ſit virtutis Dei, & non ex nobis.* S. Hieronymus pariter ad Demetriadem ita ſcribit: *Divitiæ tuæ Virginitas tua, theſaurus tuus eſt theſaurus irrecuperabilis, poſtquam amiſſus eſt.*

Hug. Car. ib.
1. Cor. 4. v. 7.
S. Hier. ad Demetr.

Margarita ſymbolũ eſt Virginitatis.

20 Indubitatum eſt, quòd inter pretioſiores, & venuſtiores gemmas, quæ virgineam ſymbolicè referunt puritatem, *margarita* primum omnium locum teneat; hæc autem tametſi ſuam in aquis marinis originem habeat, quantùm tamen ab illis differens eſt, & diverſa? Mare enim colorem refert viridem, aut cæruleum, margarita verò album, & candidum; Mare ſalſum eſt, & amarum, margarita verò colliquefacta dulceſcit; Mare terrorem, & pavorem incutit, juxta illud; *Mare vidit, & fugit*, innata verò margaritæ proprietas eſt, quod cor hominis dilatet, & lætificet; Mare inſtabile eſt, & procelloſum, margarita verò ſolida eſt, & firma. Margarita tametſi in medio hujus maritimi elementi naſcatur, Concha tamen in qua generatur, rorem Cœli, alioſque concipit Influxus Cœleſtes: quæ eadem prodigia in anima cernuntur pura, & virginea, tametſi enim in hujus noſtræ mortalitatis luto naſcatur, fragilis quoque & ipſa, lapſibus frequentibus ſubjecta, à carnis deſideriis ſtimulata, & inſtigata à ſpiritu fornicationis, vivit tamen pura, & immaculata, haud ſecus ac ſi nullum haberet cum terra commercium, & veluti ſi purus ſpiritus eſſet; unde fit, quòd immortalis animæ ſponſus, qui *ſpirituum ponderator eſt*, tanti talem quamdam animam faciat, ut ad inſtar prudentis negotiatoris, *inventa una pretioſa margarita, abiit, & vendidit omnia quæ habuit, & emit eam*; ac proindè, *Non eſt digna ponderatio, &c.*

Pſ. 113. v. 3.
Mat. 13. v. 46.

DISCURSUS II.

ARGUMENTUM.

Acceptiſſimæ agni immaculati ſodales ſunt Virgines, utpotè quæ ipſi præ cunctis aliorum ſtatuum hominibus placentes, ab ipſo adoptantur in ſponſas, & tenerrimè diliguntur.

THE-

Digitized by Google

THEMA.

Virgines ſunt, hi ſequuntur agnum, quòcumque ierit, hi empti ſunt ex hominibus, primitiæ Deo, & agno, Apocal. 14. v. 4.

Virginitas agnum comitatur.

1 NObiliſſimum, acceptiſſimumque Dei conſortium, quo Majeſtas ejus vel maximè honoratur, caſtæ ſunt, & puræ animæ: *Virgines ſunt, hi ſequuntur agnum, quòcumque ierit*; quia ab agni immacolati latere numquam ſeparantur. Unde S. Mater Eccleſia in earum honorem ita canit: *Septus Choreis Virginum Sponſus decorus gloria: Quòcumque pergis, Virgines ſequuntur, atque laudibus poſt te canentes curſitant.* Porrò quotidiana videmus experientia, quòd tametſi Principes omnes benèmeritos aulicos ſuos diligant, inter illos tamen aliqui communiter inveniuntur, qui ipſorum ſe majori gratia dignos efficientes, iiſdem præ cæteris chariores ſunt, ſive id fiat, quia ipſorum ſe genio aptiùs componunt, ſive ob aliam quamdam prærogativam, & virtutem ſingularem, per quam ſe clementiæ Domini ſui majori inſinuarunt? Quibus proindè ad penetrandum ad Principis ſui ſecretiora penetralia, nulla opus eſt janitoris, aut Ephebi camerarii inſinuatione, ſed liberum habentes aditum, familiariſſimè cum eo converſantur, & ut plurimùm quòcumque ſe ejuſmodi Principes recipiunt, individui eorum ſocii, & grati comites exiſtunt. Eodem quoque modo tametſi Salvator noſter omnes ſervos ſuos honoret, diligat, ſuamque illis gratiam, & paternam benevolentiam exhibeat, in illis tamen quàm maximè ſibi complacet, qui virginitatis ſuæ florem illibatè cuſtodiunt. *Hi ſequuntur agnum quocumque ierit*; *Nullus eis locus*, inquit S. Hieronymus, *in illa Cœleſti aula clauditur, ſed cuncta eis divinarum manſionum habitacula reſerantur.* S. Iſidorus ſuper præcitata Apocalypſeos verba ſcribens, dicit: *Tantum autem eſt in virginibus caſtitatis donum, ut etiam Joannes tantum eos agni veſtigiis inhærere præſcribat, qui contaminati à mulierum coitibus non fuerint, ipſi enim ſunt centum quadraginta quatuor millia ſanctorum Cytharistarum illibatæ virginitatis, inviolatæ caſtitatis in corde, qui ſequuntur agnum, quocumque ierit, quem nemo ſequi vel auditu valet, niſi tantum virginitas.*

S. Hieron. ad Ruſt. Ep. 22. S. Iſid. l. de offic. Eccleſ. 2. c. 17.

Virginitatis agilitas.

2 Verùm enimverò, ut virgines ubique Chriſtum ſequi poſſint, magna profectò opus habent agilitate; Cùm enim de Chriſto Pſalmiſta dicat, quòd *Exultavit, ut gigas ad currendam viam*, alis opus erit, & ſpeciatim quidem alis, & plumis puræ, & candidæ columbæ, ut proinde illis opus fuerit dicere: *Quis dabit mihi pennas ſicut Columba, & volabo?* Unde D. Auguſtinus ait: *Qui in Eccleſia Catholica caſti ſunt, dicere poſſunt cum Pſalmiſta: Quis dabit mihi pennas ſicut columbæ, & volabo, & requieſcam?* & quando carnales gravibus vitiorum compedibus premuntur in mundo, ſpirituales elevantur in altum, & dicere poſſunt cum Apoſtolo: *Noſtra converſatio in Cœlis eſt.* Venerab. Beda ad animas puras, & virgineas diſcurſum ſuum convertens, his illas verbis alloquitur: *Sequimini agnum, quia & agni caro utique virgo.*

Pſ. 18. v. 6.

S. Auguſt. ſ. de Quoq. Pſ. 54. v. 7.

Ven. Beda.

3 Hugo Cardinalis in hæc Thematis verba ſcribens, dubium quoddam movet, cur ſcilicet Joannes illos Chriſtum ſequi viderit, qui virginitatis laureola inſigniti erant? aut cur non potiùs ſacros Doctores, & Martyres in agni contubernio, & comitatu conſpexerit? Et reſpondet: *Quia nec martyrium, nec prædicatio ſignum eſt generalis innocentiæ generaliter, ſed integritas virginitatis ſignum eſt generale innocentiæ generalis, quia probabile eſt, quod qui ſeipſum propter Deum contempſerit, contempſit & mundum, & ea quæ in eo ſunt, unde ſignanter dicitur, quòd ſequuntur non Chriſtum, ſed agnum, in quo innocentia exprimitur, & ſignatur.*

Hug. Card. in Apoc.

Virginitas Deo grata ac familiaris.

4 S. Thomas Aquinas, vel quiſquis Commentarii illius author eſt, ſuper ſæpè dicta Apocalypſeos verba, Virgines filium Dei ſibi valdè familiarem efficere ſcribit; *acquirit*, inquit, *de virtute caſtitatis divinam familiaritatem in ſtatu viæ; unde B. Joannem familiariùs diligebat Jeſus, in cujus ſinu recubuit.* Hinc etiam quiſquis ſanctarum Virginum vitas legerit, frequentiſſimas illis à Chriſto ipſarum ſponſo viſiones, revelationes, aliaque familiariſſimæ, benevolentiæ ſigna conceſſa fuiſſe reperiet, hæ enim præ cunctis aliis ſanctis animabus, viſitationibus, raptibus, extaſibus, & admiranda ſpiritus ſuavitate, & conſolatione à Chriſto demulceri ſolent: *Virgines Virginem ſequuntur*, inquit Hugo Cardinalis, *magis delectabiles, & jucundi Deo, quàm cæteri ſancti; ac proindè primitiarum nomine à Spiritu Sancto appellantur, eò quòd ſicut primitiæ fructuum, delectabiliores ſunt, & gratantiùs recipiuntur.* B. Albertus Magnus quoque ſuper illa verba: *Empti ſunt ex hominibus* dicit: *id eſt, quadam prærogativa ab aliis ſeparati ſunt; ſicut primitiæ eliguntur ex fructibus.* Et quidem obſervandum eſt, quòd dicantur empti, non redempti; nam illi propriè dicuntur empti, qui baptiſmalem innocentiam ſervaverunt, redempti verò qui à peccatis per pœnitentiam redierunt. S. Thomas de Aquino eamdem quoque habet reflexionem, nimirum quòd hoc virginibus attributo primitiarum nomine, partialitas inſinuetur amoris Chriſti erga continentes, & caſtos: *Ex hoc*, inquit, *oſtenditur, quod virgines ſunt magis jucundi, & grati Deo, quàm alii, ſicut primitiæ ſanctorum*, adducitque illam S. Auguſtini ex libro *de doctrina Chriſtiana* ſententiam, qua dicit: *Nunc vobis, o virgines, ſermo eſt, Eccleſiaſtici generis decus, & ornamentum gratiæ ſpecialis, honoris opus integrum atque incorruptum, imago Dei, illuſtrior portio gregis Chriſti.* Quæ Auguſtini verba optimè contendunt cum illa exhortatione, qua S. Zeno utitur, ut nos ad hanc virtutem ſtudioſè zelandam excitet; Etenim Eccleſiam Chriſti ſponſam ideò factam eſſe notans, quia immacolata ſemper virgo permanſit, hanc inde deducit conſequentiam, quòd ſcilicet ſi veri Eccleſiæ filii dici, & eſſe velimus, hanc quoque Eccleſiaſticæ virginitatis conſtantiam æmulari debeamus: *Nam*, inquit, *ſi Eccleſia ideo Chriſti ſponſa eſt, quod pudica, ideo jugi thalami Cœleſtis honorata, quod etiam poſt nuptias manet poſtmodum virgo perpetua, nos qui naſcimur de tanto conjugio, omnifariè adniti debemus, quemadmodum proſapia noſtra nobilitatem, non regeneratione tantùm, ſed etiam fide ſimilitudinis approbemus.*

Hug. Car. ib.

Alb. Mag. ib.

S. Thom. ib.

Adhortatio.

S. Zeno l. 1. ſer. 7. de Pud. laud.

Chriſtus inter alia Virginitatis paſcitur.

5 Enimverò nihil eſt, quod natura noſtra vehementiùs appetat, quàm cibum, qui in ſubſtantiam noſtram convertitur; at verò pari quoque appetitus vehementia Virgines à Dei filio, velut ſpiritualis quidam ejus cibus, eique gratiſſimus, deſiderantur; ſiquidem ſpiritus veritatis ipſemet, qui virtutis continentiæ author, & largitor exiſtit, ipſum inter lilia paſci, & nutriri teſtatur: *Qui paſcitur inter lilia*, quod idem eſt, ac ſi diceret: Qui Virgines plus amat, & deſiderat, quàm quoſlibet alios ſanctos; unde Eccleſia in Hymno canit: *Qui paſcis inter lilia; ſeptus Choreis Virginum*; Et ſacer quidam interpres ait: *Sicut Diabolus cruenta iracundia, & execrando cœno libidinis ſaginatur, ita Chriſtus Dei filius miſericordiæ, manſuetudinis, vel caſtimoniæ liliis paſcitur.*

Cant. 2. v. 16.

Apon. l. 4. in Cant.

6 Rupertus Abbas Tuitienſis per duo hæc lilia S. Joſephum, & ſanctiſſimam Virginem intelligit, qui in hac virtute adeò eximii fuere, ut proindè per tot annorum curricula cum eis converſari, ab iiſque paſci, & nutriri voluerit. Imò quando æternum Patris Verbum noſtra ſe mortalitate veſtire decrevit, quamnam ſibi matrem elegiſſe exiſtimetis? inquit S. Ambroſius; *Conſiderate quam ſibi veniens in has terras Dominus Jeſus matrem elegerit; ſalutem mundi daturus per virginem venit, & mulieris lapſus partu Virginis ſolvit.* S. Franciſcus quoque in ſuis opuſculis in laudem Virginitatis ita ſcribit: *Ut filius Dei oſtenderet, ſe diligere caſtitatem, de Virgine naſci voluit: Virgines milites innocentes præmiſit, Virginitatem conſuluit, & ſervavit, inter Virgines ex hac vita migravit.*

Rup. Abb. ib.

S. Amb. c. 4 in Exhort. ad Virg.

Opuſ. S. Franciſc. c. 3. coll. 23.

7 Anſelmus illa Apoſtoli ad Corinthios verba: *Præceptum Domini de Virginibus non habeo, ſed conſilium do*, ponderans, rationemque aſſignare volens, cur virtus iſthæc adeò Chriſto grata ſit, & accepta, dicit: *Quia ubi præceptum, ibi neceſſitas eſt ſervientis, ubi verò conſilium datur, ibi eſt arbitrium offerentis; ibi aliud facere non licet, hic autē licet, & ideo plus amat Virgin. Chriſtus, quia ſponte tribuunt, quod ſibi non fuerat imperatum; majoris autem gratiæ eſt offerre, quod non debes, quàm reddere quod exigeris.* Unde Albertus Magnus ſuper illa verba: *Hi ſequuntur agnum quocumque ierit*, dicit: *Sequuntur in quamcumque viam, ſive ad viam præceptorum, ſive ad viam conſiliorum.* Enimverò Virginitatis lilium illibatum ſervare, actus eſt perfectionis, & heroicæ virtutis;

S. Anſelm. 1 Cor. 7. v. 25. Cur Virginitas Deo tam grata.

Alb. Mag. in Apoc.

Digitized by Google

ac proindè S. Joannes ex mero inſtinctu divino dicit: *Hi empti ſunt ex hominibus primitiæ*, non quaſi alii homines agni in monte Calvariæ occiſi pretioſo ſanguine empti, aut redempti non fuerint, ſed ut inde diſcamus, Virgines ab eo primo loco fuiſſe privilegiatos; Et ideò dicit: *Empti ſunt ex hominibus primitiæ*, quaſi diceret, Virgines in præmium ſequelæ ſuæ primi fuerunt, qui ex ditiſſimo, & pretioſo agni theſauro participarunt: *Hi ſequuntur agnum, quocumque ierit.*

S. Ant. de Pa. ſer. 2. de virt. Cur ſola hæc Chriſti ſponſa.

8 Hujus quoque ſpecialis Chriſti erga Virgines benevolentiæ alia aſſignari poteſt ratio, quam S. Antonius de Padua adducit, dum ait: *Cum omnes animæ ſponſæ ſint Chriſti, ſpecialiùs tamen virgines, quia ſicut ſponſus, & ſponſa ſunt una caro*, 1. Cor. 7. *ita caro Virginum carni Chriſti veriùs ſe conformat, quàm aliorum, quia ſicut caro Chriſti non vidit corruptionem, ſic nec caro Virginum.*

S. S. Altaris ſacram ſpecialiter pro caſtis inſtitutum. Zachar. 9. v. 17.

9 Sic quoque licèt Chriſtus univerſim pro omnibus fidelium animabus nutriendis ſanctiſſimum altaris ſacramentum inſtituerit, ſpecialiter tamen ab eodem pro puris, & caſtis animabus inſtitutum fuit, unde in ſcriptura nominatur: *Frumentum electorum, & vinum germinans Virgines*. Præterea quonam genere panis Chriſtus turbas in deſerto pavit? *Eſt puer unus hic, qui habet quinque panes hordeaceos*, & tamen diſcipulis ſuis, ut videre eſt, Joan. cap. 6. Angelorum panem promiſit; Quonam verò myſterio id à Domino factum fuiſſe exiſtimas? Pandet hoc nobis Sanctus Hieronymus, qui S. Ambroſium contra Jovinianum ſcribentem citans, dicit: *Didicerat & ipſe Ambroſius, quia Dominus Jeſus aliis panem hordeaceum, ne in via deficerent, aliis virginibus corpus ſuum, ut ad regnum tenderent, demonſtravit*; Conjugium ergo hordeo, Virginitatem Corpori Chriſti comparat. Unde & S. Paſchaſius illum Zachariæ textum *vinum germinans virgines*, ponderans dicit: *Quoniam hic ſanguis nihil magis diligit, quam in Chriſto Virgines.*

Jo. 6. v. 9.

S. Hieron. contr. Jov.

S. Paſchaſ. in c. 9. Zachar.

Chriſtus in nuptiis virginitatis ſemper eſt. Jo. 2. v. 1. S. Ber. Senen. t. 2. ſer. 47. ar. 2. c. 3.

10 Chriſtus Salvator noſter, prout S. Bernardinus, in dono Virginitatis valdè inſignis, optimè advertit, ad nuptias in Cana Galileæ, unà cum ſanctiſſima matre ſua vocatus, acceſſit quidem, verumtamen id intra triginta tres vitæ ſuæ annos ſemel tantùm feciſſe legitur: *Chriſtus*, inquit idem ſanctus, *fuit in mundi nuptiis ſemel, ſcilicet ut matrimonium approbaret præſentia ſua, & ſua ſanctiſſimæ matris; unde* Jo. 2. *ſcriptum eſt: Nuptiæ factæ ſunt, &c. In nuptiis vero virginitatis eſt ſemper, quaſi caſtiſſimus Virginum ſponſus.*

11 Idem quoque Salvator noſter in Incarnatione ſua, humanæ naturæ noſtræ deſponſare ſe volens, Virginem quamdam elegit, in qua magnum hoc Divino-humanum conſummaretur conjugium; nec eſt, quòd mireris Virginis hujus partum, ſiquidem D. Chryſologus ait: *Non te conceptus turbet, quando virginitas, quicquid eſt humani pudoris, excuſat, aut qua ibi verecundiæ læſio, ubi init Deitas cum amica ſibi ſemper integritate conſortium:* Quam eamdem Chriſti cum virginitate connexionem Sanct. Fulgentius præ aliis acutiſſimè his verbis conſiderat: *Hic eſt autem unigenitus Dei filius, unigenitus etiam Virginis filius, unus omnium ſacrarum virginum ſponſus, ſanctæ Virginitatis fructus, decus, & munus, quem temporaliter ſancta Virginitas peperit, cui ſpiritualiter ſancta virginitas nubit, à quo ſancta virginitas fœcundatur, ut perſeveret intacta, à quo decoratur ut pulchra, à quo coronatur, ut regnet perenniter glorioſa.* Unde Sanctus Ignatius Martyr in Epiſt. ad Antiochenos, de Virginibus diſſerens, hoc eis monitum ſcriptum relinquit: *Virgines agnoſcant, cui ſeipſas conſecrarunt, ſponſo nimirum ſpecioſiſſimo, nobiliſſimo, opulentiſſimo, quoque amabiliorem nec in Cœlo, nec in terris invenire unquam poterunt.* Sanctus Ambroſius, poſtquàm ceruſſam, ſtibium, aliaque faciei pigmenta, & corporis ornatus, quibus mulieres virorum ſibi benevolentiam, & amorem comparare nituntur, graviter perſtrinxiſſet, diſcurſum ſuum ad Virgines Chriſto deſponſatas convertens, ita eas alloquitur: *Vos verè Beatæ Virgines, quæ talia tormenta potius, quam ornamenta neſcitis, quibus pudor ſanctus verecunda ſuffuſus ora, & bona caſtitas eſt decori. Habetis ſane & vos veſtram militiam pulchritudinis, cui virtutis militat forma, non corporis, quàm nulla extinguet ætas, nulla eripere mors poteſt, nulla ægritudo corrumpere; ſolus formæ arbiter petitur Deus, qui etiam in corpore minus pulchro animas diligit pulchiores. Pulchritudo enim, quam Cœleſtis ſponſus in nobis diligit, non in corpore, ſed in anima conſiſtit.*

Chryſol. ſer. 148.

S. Fulg. ad Gall. Ep. 3. c. 4. Virginitas cū Chriſto magnam habet connexionem. S. Ign. Mart. Ep. 12. ad Antioch.

S. Ambr. l. 1. de Virg.

Exemplum.

12 De ſanctiſſima quadam Virgine, quæ theſauri hujus, quem in fragili corporis ſui vaſculo incluſum circumferebat, cuſtodiendi zeloſiſſima erat, Andregeſina nomine, legimus, quòd cùm ipſa invita à Patre ſuo terreno cuidam Sponſo promiſſa fuiſſet, acciderit, quòd & ipſe ſponſus Virginitatis corporalis in ſe conſervandæ cupidiſſimus fuerit. Ambo caſtitatem mentis, & corporis caſtè ſervare cupientes, omnipotentem deprecabantur Dominum, ut voluptatum venena à cordibus eorum dignaretur expellere. Et quidem tametſi S. Joannes, hujus virtutis conſervandæ zeloſiſſimus Apoſtolus, dicat: *ſine macula enim ſunt ante thronum Dei*, attamen ſancta hæc virgo à Cœleſti ſponſo ſuo, ut eam deformem, & abominabilem redderet, ardenter expetiit: *Orante B. Andregeſina Virgine, ut ſpecioſitas illius in deformitatem verteretur, illicò Dominus preces ejus exaudivit, nam facies illius ita exulcerata, ac immundiſſima lepra cooperta mox apparuit, ut à conſortiis hominum, quicumque eam vidiſſet, extemplo ſegregandam decerneret.* Verumtamen numquam in Cœleſtis ſponſi oculis tanta fuit pulchritudine conſpicua, quàm dum turpi hac lepra forinſecus abominabilis erat, imò quantò foris ſordidior, tantò intus purior erat, atque nitidior. Sed ecce, quàm verè dici poſſit Cœleſtis ſponſi dilectio, ingenioſus amor: *Notas facite in populis adinventiones ejus*; Etenim omnes qui inveniri poterant, peritiſſimi Medici juſſu patris ad eam curandam fuere accerſiti, at verò quantò magis augebatur remediorum numerus, tantò majora deformitas capiebat incrementa; Cùmque Pater infauſtiſſimum conjugii hujus ſucceſſum maturiùs perpendiſſet, filiam, an Virginitatem ſuam in perpetuum conſervare deſideraret, interrogavit, quæ nihil adeò ſe in votis habere reſpondit, moxque ſubjunxit: *Chriſtus, quem concupivi ſponſum, ipſe mihi hanc corporis infert moleſtiam, ut animæ tribuat nitorem.* Quare ex conſenſu ſponſi ſui S. Anſberti, qui etiam pudicitiæ amantiſſimus, ſanctitateque inſignis erat, jamque in ſanctorum Catalogum eſt relatus, ſponſalia diſrupta fuerunt: *Quo patrato priſtina pulchritudini, & ſpeciei eleganti extemplo eſt reddita:*

Bolland. 9. Feb.

Deus Virginitatem præ aliis æſtimat virtutibus.

13 Indubitatum quidem eſt, omnes virtutum quarumcumque actus Deo ſummè gratos eſſe, & acceptos, ab eoque in æternæ retributionis meritum nobis adſcribi; inter omnes tamen ſpecialiter ei placent honeſtatis, & pudicitiæ fructus. Unde S. Cyrillus lib. 7. *de adoratione in ſpiritu, & veritate ait: Corporum caſtitatem ante omnia alia veluti primitias quaſdam ſanctæ converſationis, à nobis exigit noſter conditor.* Venerab. Beda hanc amoris divini erga virgines, qui primitiæ appellantur, & tamquam tales gratiſſimi ſunt, partialitatem, & teneritudinem conſiderans, dicit: *De illo ſanctæ, & immaculatæ Eccleſiæ grege, quaſi ſanctiores, pulchrioreſque hoſtiæ, pro voluntatis ſuæ meritis à Spiritu Sancto eliguntur, quos Apoſtolus de eis præceptum Domini non habens, obſecrat, ut exhibeant corpora ſua hoſtiam viventem, ſanctam, Deo placentem,*

S. Cyr. Alex. t. 1. l. 7. de adorat.

V. Beda in c. 14. Apoc.

S. Nilus de octo vit. cog.

14 Eſt etenim virginitas ſpecies quædam Martyrii, de qua proinde S. Nilus in lib. *De octo vitioſis cogitationibus*, operibus S. Joannis Damaſceni inſerto, ita ſcribit: *Corpus pudicum ampliſſimè ſacrificii apud Deum eſt charius.* S. Auguſtinus canticum novum, quod in proceſſione agnum immaculatum turmatim ſequentes virgines modulaturæ ſunt, conſiderans, amabilibus hiſce verbis eas invitat dicens: *Perſeverantes laudate Dominum dulcius, quem cogitatis uberius, ſperate feliciùs, cui ſervitis inſtantius; amate ardentius, cui placetis attentius: lumbis accincti, & lucernis ardentibus expectate Dominum, quando veniat à nuptiis: vos afferetis ad nuptias agni canticum novum, quod cantabitis cytharis veſtris, non utique tale, quale cantat univerſa terra, cui dicitur: Cantate Domino canticum novum, cantate Domino omnis terra: ſed tale, quale nemo poterit, dicere, niſi vos;* Ita enim teſtatur quidam Agno inter omnes alios quàm maximè dilectus, inquit S. Auguſtinus, *Nemo poterat dicere canticum, niſi illa centum quadraginta quatuor millia, qui empti ſunt de terra. Quo ire putamus hunc agnum, quo nemo eum ſequi vel audeat, vel valeat, niſi vos?*

S. Aug. t. 6. l. de S. Virg. c. 27

Specialis eſt virginum canticum.

Digitized by Google

vos? quò putamus eum ire? in quos ſaltus, & prata? gaudia Virginum Chriſti de Chriſto, in Chriſto cum Chriſto, poſt Chriſtum per Chriſt. propter Chriſtum. Gaudia propria Virginum Chriſti, non ſunt eadem non Virginum quamvis Chriſti, nam ſunt aliis alia, ſed nullis talia, meritò eum ſequimini Virginitate cordis, & carnis, quocumque ierit; quid eſt eum ſequi, niſi imitari? Porrò, qua ratione intelligendum ſit, quòd canticum illud à nullis aliis, quàm à virginibus cani poſſit, Vener. Beda declarat dicens: *Singulariter canticum agno cantare, eſt cum eo in perpetuum præ cunctis fidelibus etiam de carnis incorruptione gaudere, quod tamen electi cæteri canticum audire poſſunt, licèt dicere nequeant. Laudes enim, gratiæ, voces, & cantus à virginibus modulati, ſuaviorem agno harmoniam efficiunt, quàm ſi omnes alii ſancti ad modulos canere contenderent.*

V. Beda ib.

DISCURSUS III.

ARGUMENTUM.

Virgines magnam cum Deo ſimilitudinem habent, ſiquidem in hac vita incorruptibilitate gaudent, & quaſi à morte eximuntur; ubi etiam nonnulli virginitati exhibiti honores conſiderantur.

THEMA.

Ecce tu pulchra es amica mea, ecce tu pulcher es dilecte mi, Cant. 1. v. 15.

Virginitas paritatem habet cum Deo.

1 EXamabiliſſimis hiſce à ſponſo Cœleſti ad ſponſam, & viciſſim à ſponſa ad divinum ſuum amatorem pronuntiatis verbis, ſimillimam inter utrumque intercedere conformitatem evidenter deducitur, ſicut enim ipſe ſponſæ dicit; *Ecce tu pulchra es amica mea*; ita viciſſim illa reſpondet: *Ecce tu pulcher dilecte mi*; Eſt enim trita ad benè nubendum regula, qua dicitur: *Si vis nubere, nube pari*; Et quidem tametſi anima noſtra nullam cum Deo paritatem, & æqualitatem prætendere poſſit, attamen quando Deus illam ob virginitatis, & pudicitiæ ipſius merita, ad ſponſalitii ſui dignitatem evehit, ſimul etiam ipſam ſibi ſimillimam eſſe facit. Unde S. Bernardus de virginibus loquens, dum earum admiratur præconia, dicit: *Solæ ſequuntur ſolem juſtitiæ Chriſtum agnum, quocumque ierit, unde & ſolæ illi ſimiles, ſunt atque ſimillimæ; honorabuntur præ cæteris in eodem Regno exiſtentibus.*

Cant. 1. v. 14. 15.

S. Bern. de Paſſ. Dom. c. 51.

Quamdiu Adam virgo erat Deo fuit ſimilis.

2 Quod ut evidentiùs verum eſſe probemus, ad ſacram ſcripturam recurramus, cùm enim certum ſit, plura in ea myſteria contineri, quàm verba: *Tot ſacramenta, quot apices*, ad hoc velim, ut reflectatis mecum, quòd tametſi Moyſes, cujus calamus à Spiritus Sancti afflatu ſine dubio motus, & directus fuit, dum de protoparente noſtro primitùs loqueretur, Deum dixiſſe referat: *Faciamus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram:* attamen dum paulò poſt eadem ferè verba repetiit, nullam fecerit ſimilitudinis mentionem, ſed ſolùm dixerit: *Creavit Deus hominem ad imaginem ſuam, ad imaginem Dei creavit illum.* Cur obſecro in hac ſecunda vice ſimilitudinis nequàquam meminit, ſed ſolius imaginis fecit mentionem? utique id ipſum Moyſes ex oblivione non fecit, *omnia etenim fecit in ſapientia*, ac proinde obſervandum pro reſponſione, quòd immediatè poſtquam dixiſſet; *ad imaginem Dei creavit illum*, ſubjunxit, *Maſculum, & fœminam creavit eos; benedixitque illis Deus, & ait: Creſcite, & multiplicamini*; quamdiu igitur Adam virgo erat, atque Evæ per nexum maritalem necdum adſtrictus fuerat, tamdiu Moyſes illum Deo ſimilem eſſe advertit, de quo dicitur: *Candor eſt lucis æternæ.* S. Bernardinus t. 2. ſer. 47. art. 1. cap. 1. proinde ait: *Virginitas in ſtatu innocentiæ à Deo ordinata eſt, nempè virgo Adam de terra virgine pronuntiatur creatus.* S. Baſilius *de vera virginitate* ſcribens, ad propoſitum noſtrum ſimiliter inquit: *Sic fidelis anima virginitatem ſuam ab omni ſordidæ cogitationis labe puram, immaculatamque cuſtodiens, ad id provehitur, ut ſimilitudinem incorruptibilis Dei in ſe, velut in ſpeculo mundiſſimo, ipſo jam gratis ſuit ſuaviſſimi radii in morem illi influente, ſpeciem, & laudem ſuam conſequatur.*

Geneſ. 1. v. 26.

v. 27.

Sap. 7. v. 26.

S. Bern. in t. 2. ſer. 47. art. 1. c. 1.

S. Baſil. de vera virg.

Virgines incorruptibiles ſunt.

3 Daniel famoſam illam trium puerorum recenſet hiſtoriam, qualiter ſcilicet, dum hi in illa flammarum vehementia, haud ſecus ac in roſulento quodam, ac ſpirante aere, feſtivi geſtiebant, Rex ſacrilegus obſtupefactus, propriuſque accedens dixerit: *Nonne tres viros miſimus in medium ignis compeditos?* Qui reſpondentes Regi dixerunt: *Verè Rex*; reſpondit, & ait: *Ecce ego video quatuor viros ſolutos, & ambulantes in medio ignis, & nihil corruptionis in eis eſt, & ſpecies quarti ſimilis filio Dei.* Circa quam hiſtoriam meritò quærendum venit, cur filius Dei hiſce pueris ſe jungere, illiſque in habitu, vultu, moribus, cunctiſque actionibus ſimilis videri voluerit? *video quatuor viros.* Sed ecce tibi rationem in promptu: Nihil corruptionis in eis erat; hi namque pueri vitam agebant incorruptam, immaculatam, virgineam; Et ideò Aponius ſuper illa Canticorum verba: *Quia paſcitur inter lilia*, dicit: *Tres pueri Hebræi virginitatis dilectione miſſi ſunt inter Babylonicas flammas, in eiſque mediis ardente fornace, quaſi inter lilia Dominus paſcitur, eo quod ſemper requieſcat in cordibus diligentibus virginitatem.* Sixtus hujus nominis III. Pontifex, *de caſtitate* ſcribens, pariter dicit: *Vide quanta beatitudo ſit, ita ſe in præſenti aliquem exhibere, ut & Deo, & Dei miniſtris poſſit ſimilis inveniri, & normam jam futuri temporis poſſidere; parvum ergo bonum putas, hominem ſicut à primordio factus eſt, Dei ſimilitudinem etiam in corporis integritate ſervare, & tanta majeſtatis ſimile aliquid habere?* Qui idem Pontifex mox progreditur ad oſtendendum, quod tetigimus à principio, nimirum quòd ſtatus innocentiæ, & juſtitiæ originalis, in quo Cœlum in primum hominem theſauros ſuos larga manu effudit, ſtatus fuerit virginei candoris, & integritatis: *Primus* inquit, *virginitatis, & incorruptionis ſtatus, in ipſo humani generis Principe dedicatus eſt, in quo jam figuraliter oſtenſum eſt, majorem de virginitate, quàm de matrimonio Deo curam eſſe.*

Dan. 3. v. 91.

Aponius in Cant.

Sixtus III Papa lib. de Caſt.

4 P. Bollandus in vita S. Auxentii exhortationem quamdam adducit, quam dictus ſanctus, ut virgines quaſdam Deo conſecratas in ſancto virginitatis propoſito conſtanter perſeverarent, coram iiſdem habuit, in qua eos, qui illas à pudicitiæ cuſtodia divertere præſumebant, efficaciter perſtringendo aggreditur, & inter cætera ita loquitur: *Non eſt par peccatum tunicam frangere, & purpuram. Imperatoris imaginem rumpere & privati; Dei enim*, inquit, *imagines ſunt virgines, ipſum deſcriptum habentes in cogitationibus, in quas audere aliquid admittere, eſt facinus tyrannicæ dementiæ, non eſt par libido in eam, quæ proſtat, & in eam quæ Chriſto eſt conjuncta.* Sanct. Ambroſius quoque ſerm. 8. in Pſal. 118. inquit: *In eo ad imaginem Dei es, ſi ſis caſtus, & immaculata in te figura præfulgeat.* Sanct. Cyprianus *de habitu virginum* ita ſcribit: *Dei imago eſt, reſpondens ad ſanctimoniam Domini, quia per illam, & in ea Deus melius, quàm in mundo ipſo agnoſcitur*; Haymo Halberſtadienſis verba illa Apocalypſeos: *Hi ſequuntur agnum, quocumque ierit*, eumdem ſenſum habere dicit, ac ſi diceret: *Hi imitantur illum, ſequi enim Chriſtum, imitari eſt; ſequuntur Chriſtum, quia ſicut ille virgo, ita & iſti virginitatem cuſtodiunt, & ſicut ille agnus eſt immaculatus, candor lucis æternæ, & ſpeculum ſine macula; ita paritèr S. Joannes de virginibus hoc perhibet teſtimonium: ſine macula enim ſunt ante thronum Dei.*

P. Boll. c. 6. Virgines imaginem Dei præferunt.

S. Amb. ſer. 8. in Pſ. 118.

S. Cypr. de hab. virg.

Apoc. 14. v. 4. Haym. ibid.

Sap. 7. v. 26.

5 Porrò inter cætera Dei attributa, unum eſt incorruptibilitas; quin verò etiam virgines in hac incorruptibilitate plurimum communicent, extra omnem eſt controverſiam, ac proinde Deo ſimiles exiſtunt, nam ut Sapiens ait: *Incorruptio facit eſſe proximum Deo.* S. Bonaventura de caſtitate diſſerens, ejuſque definitionem afferens, ita loquitur: *Caſtitas eſt abſtinentia ab omni coitu illicito, quæ eſt triplex, conjugalis, virginalis, vidualis*; quid verò de virginitate dicat, audiamus. *Virginitas*, inquit, *eſt ſecundùm Auguſtinum, in carne corruptibili, perpetuæ incorruptionis meditatio.*

Virgines incorruptibilitate gaudent.

Sap. 6. v. 20. S. Bon. in Centiloq. 3. p. ſect. 41.

6 Deus olim in Levitico populo Iſraelitico inter cætera hoc præceptum legale impoſuit: *Ad omnem mortuum non ingredieris omninò*; & tamen idem Moyſes, qui hoc præceptum Dei juſſu promulgavit, ante ſe, & populum ſuum non armatos exercitus, ſed cadaveris cujuſdam licèt ſancti nuda oſſa, & cineres portari diſpoſuit: *Tulit quoque Moyſes oſſa Joſeph ſecum.* Quidnam obſecro ad hoc reſpondere quis poterit? Num fortè tamquam Iſraelitarum Dux generalis, & ſupremus, ab hac lege exemptum ſe eſſe cenſuit? Abſit hoc dicere, quinimò tamquam talis in obſervantia legis primus eſſe, cæteriſque

Levit. 21. v. 11. Virgines pro mortuis non habentur lege morti us Exod. 13. v. 19

aliſque bono exemplo prælucere debebat. Melius igitur S. Iſidorus difficultatem hanc ſolvit, dum in perſona Moyſis reſpondet, dicens: *Non violo, non ſolvo legem, ſed oſtendo rem ipſam, quæ per ſcripturam ac verba legis ſignificatur, diligenter eſſe attendendam, ego enim eum, qui caſtitatem coluit, pro mortuo non habeo.* Etenim quantùmvis S. Paulus dicat; *Qui ſeminat in carne, de carne metet corruptionem*, non tamen id iis continget, qui carnem vincentes, ſpiritu ſuo carne ſe ſuperiores eſſe probant, nam *qui ſeminat in ſpiritu, de ſpiritu & metet vitam æternam.*

S. Iſid. Peluſ. l. 4. ep. 157.

Gal. 6. v. 8.

Vita in Virginitate cõſiſtit.

7 Caſtiſſima Suſanna mulier virtuoſiſſima, à duobus illis ſenioribus populi judicibus in ſummas erat anguſtias redacta, quando hanc eloptionem proponebant: vel ut tuam nobis proſtitues pudicitiam, ſicque vitæ, & honori tuo pariter conſules: aut verò ſi id facere renuas, præterquamquod morti adjudicaberis, ſimul quoque famæ tuæ jacturam totalem patieris: at verò ipſa, vitam ſe ſalvare poſſe audiens, ſi ſuam proſtitueret pudicitiam, liberè reſpondit: *Si hoc egero, mors mihi eſt.* Sed quid dicis ò Suſanna? quid loqueris? imò verò contrarium prorsùs tibi continget; honorabeẗis enim, & in omnibus benè tibi erit, dummodò in ipſorum libidinem ultro conſenſeris. Nequaquam, inquit ipſa, ita fiet, ut dicitis; cùm enim à Deo illuminata eſſet, veram vitam in modo quodam purè, caſtè, & pudicè vivendi conſiſtere probè intelligebat, unde ait; ſi deſideriis veſtris carnalibus acquievero, mortem mihi certiſſimam conciliabo, ſi verò caſta permanſero, & caſtitatem conſervabo, & pariter à morte immunis ero. Et verè ſic accidit. Unde ingenioſus eſt ille S. Greg. Nyſſeni diſcurſus, qui dum modum inveſtigat, quo à tributo univerſali morti reddendo liberi eſſe valeamus, ita ſcribit: *Et quoniam viventium quidem domicilium eſt, ac ſedes Paradiſus, neque eos recipit, qui ob peccatum morti addicti ſunt, & nos è carne ſumus, mortaleſque peccato venundati, quomodo in viventium loco eſſe is poteſt, qui mortis vi, & poteſtate tenetur? Quem modum, quodve conſilium hic invenies, ut hac ipſa poteſtate ſolutus, & liber fiat?* Tandem verò doctrinam Evangelicam modum hunc finem aſſequendi docere, reſpondet; maximè ſi ad illum quis ſe diſcurſum reflectat, quem Salvator noſter cum Nicodemo habuit, in eo namque Salvator inter cætera dicit: *Quod de carne natum eſt, caro eſt, quod de ſpiritu natum eſt, ſpiritus eſt, & nos novimus carnem propter peccatum morti ſubjectam. Dei verò ſpiritum, & incorruptum, & vivificum, & immortalem eſſe. Atqui, ut quod è carne genitum eſt, inhæret ei omnino vis quædam, quæ id diſſolvit, quod eſt carne concretum, ſic ſpiritus vim quamdam, vitalem ſcilicet, iis rebus attribuit, quæ à ſe gignuntur. Quò ſpectant hæc quæ diximus? ut ſanè ab hac nos mortali vita abalienati, cui omnino comes adjuncta mors eſt, illud vitæ genus quæramus, quæ nullam moriendi neceſſitatem ſecum trahat: vita autem ejuſmodi in virginitate conſiſtit.*

S. Greg. Nyſſ. de Virg. c. 13.

8 S. Bernardus inſuper huic virtuti ſpecialiſſimam quamdam prærogativam attribuit, vitam nimirum in terris immortalem, & beatam agendi. *Sola eſt caſtitas*, inquit, *quæ in hoc mortalitatis, & loco, & tempore, ſtatum quemdam immortalis gloriæ repræſentat.* Ideò Pſal. 144. apud Septuaginta hanc habet tituli inſcriptionem: *Pro iis, qui commutabuntur*: In Hebræo autem hic eſt Titulus: *Super lilia pro liliis*; ubi per lilia iſta S. Hieron. Virgines intelligit, qui in Angelos tranſmutabuntur, ac proinde idem S. Bern. ait: *Quid caſtitate decorius, quæ mundum de immundo conceptum ſemine, de hoſte domeſticum, Angelum de homine facit?*

S. Bern. Epiſt. ad Henric. S. Virginitatis prærogativa.

9 S. Petr. Damianus continuum illud mannæ miraculum, quod more omninò contrario aliis ſepulchris, quæ putredinem, fœtorem, & vermes ſcaturire ſolent, è ſepulchro S. Joannis Apoſt. perpetuò ſuccreſcere ſolet, conſiderans ait: *In ſepulchro ejus manna reperitur, & in terra ſpecupanie non ſemel, ſed quotidie naſcitur, unde quod de Cœlo naſcitur, in ſepulchro eſt, è quo ſcatere deberent vermes, reperitur, cui hoc tam inſigne miraculum eſt tribuendum? ſanè puritati virginali, quod in loco fœtoris, germinare facit panem Cœleſtem.* Quiſnam obſecro eſt qui neſciat, quòd *exiit ſermo inter fratres, quod diſcipulus ille non moritur*? Cur autem privilegium iſtud S. Petro non obtigit, qui claves tenebat vitæ æternæ, i. e. Cœli? aut verò cur non potiùs Patriarchis, Prophetis Apoſtolis, totque aliis viris vitæ ſanctitate præſtantibus gratia iſthæc collata fuit? S. Hieronymus reſpondet: *Ex hoc oſtenditur, virginitatem non mori, ſed manere cum Chriſto, & dormitionem ejus tranſitum eſſe, non mortem*: multi enim authores graves etiamnum, an Joannes verè mortuus ſit, dubitant, maximè cùm à Salvatore audierit: *Si eum volo manere.*

S. Petr. Dam. de S. Joan. ſer. 63.

Jo. 21. v. 23.

S. Hier. l. 1. contr. Jovin.

10 Euſebius Emiſſenus de tribus pueris diſſerens, quos paulò ante in fornace ab ignis flamma intactos manſiſſe diximus, ita ſcribit: *Ecce horrendum neſcio quid, anhelantes globi, & per quadraginta cubitos ebullientes extrinſecus ſæviunt, intrinſecus parcunt, extra fornacem ſapiens ignis iraſcitur, & intus in fornace famulatur*; & tametſi unus, idemque ignis ſit, foris tamen extra caminum Babylonicum regios miniſtros conſumit, & comburit, cùm tamen intus tres illos pueros ne quidem vel minimum uſtulare præſumpſerit; ſcitiſne cauſam, inquit Euſebius Emiſſenus, ob quam id factum fuerit? maximè reſpondet: *Quanta caſtis viſceribus reverentia debeatur, arbiter ignis agnoſcit, & ingeſta ſibi pabula circumfuſus allambit.*

Euſeb. Emiſ. Ho. 3. de Epiphan. Virgines nõ lædit ignis.

11 Imò ne Babyloniam præproperè nimis egrediamur, Daniel in lacu leonum fame extenuatorum, non ſemel, ſed binis iteratis vicibus illæſus permanſit, ſiquidem tantum abeſt, ut ab illis adverſi quid paſſus fuerit, ut etiam ſuis illum obſequiis venerati ſint, nec minimum quidem capitis pilum convellere auſi fuerint; unde S. Joannes Damaſcenus ait: *Quid de Daniele dicam, cujus corpus virginitate ita obduratum eſt, ut ferarum dentes ei infigere nequiverint?* Quam eamdem virtutem in aliis quoque ſanctiſſimis viris proſequitur; De Elia etenim ſcribit: *Quis Cœlos clauſit? quis mortuos ad vitam revocavit? quis Jordanem ſcidit? imò quia virgo hic erat, curru igneo in Cœlum rapi meruit.*

Nec leones.

S. Joan. Dam. l. 4. de Fid. c. 25.

12 S. Baſilius modum pariter, & cauſam inſinuat, cur Virgines Deo efficiantur ſimiles, ejuſque incorruptibilitatem in carne ſua circumferant mortali; Dicit enim: *Magnum reverà quoddam, ac præclarum virginitas eſt, quæ ut totum ſimul explicem, hominem incorruptibili Deo ſimillimum facit, hæc autem profectò non à corporibus ad animas manat, ſed cum incorporalis animæ propria, & præcipua ſit, ejus pretioſiſſima integritate corpora quoque incorrupta ſervantur, anima enim veri boni deſiderio, imagineque ſuſcepta, ad ipſum velut penna pudicitiæ ſanctitate ſubvehitur, ac ſimilis ſimile, hoc eſt, incorruptibilem Deum inviolabili puritate colere omni ſtudio intenta, corporis virginitate ad ejus, quod per ſe bonum eſt, obſequium, veluti ancilla ducit.*

Virgines Deo ſimiles. S. Baſ. de vera virg. p. 11.

13 Virgines in Apocalypſi agni primitias appellari, ſuperiùs ſæpè diximus; Dicuntur autem *primitiæ*, ut Dionyſius Carthuſianus ait, ad hoc, *ut ſint ad gloriam Dei Patris, & Chriſti, nec minus ad honorem Spiritus Sancti.* Ad magnam verò virginitatis gloriam cedit, quòd ad ſanctiſſimam Triadem glorificandam aptiſſimum ſint inſtrumentum; hinc enim honorificentiſſima illa originem ducunt epitheta, quibus à ſanctis Patribus deprædicantur, nec non honores illi eminentiſſimi, quibus quovis fuere tempore condecorati. Porrò S. Ambroſius his illam honorificis elogiis extollit, dum *virginitatem* appellat *venerabilem, integritatem reverendam, caſtitatem honorabilem.* Alibi quoque de caſtitate ita ſcribit: *Non ita majores noſtri deſpicabilem habebant caſtimoniam, cui tantum deferebant, ut bellum adverſus temeratores pudicitiæ ſuſcipiendum putarent. Denique tantum fuit ultionis ſtudium, ut omnes tribules de Benjamin tribu extinguerentur, niſi ſexcentos qui bello reliqui forent, natura editioris loci defendiſſet.* Truculentæ itidem feræ, prouti in ſacris hiſtoriis legitur, ſuam mutando naturalem indolem, & propenſionem, erga Virgines non ſemel, ſed innumeris vicibus reverentes extiterunt, & venerabundæ, dum virgines à Tyrannis ad crudelitatis, & truculentiæ macellum condemnatas, quas dilaniaturæ credebantur, variis obſequiorum, & inſolitæ pietatis generibus afficiebant. Porrò de S. Thecla apud S. Ambroſium legimus: quòd *naturam beſtiarum virginitatis veneratione mutavit; tantùm habet virginitas admirationis, ut eam etiam leones mirentur; docuerunt religionem, dum adorant martyrem; docuerunt etiam caſtitatem, dum virginis nihil aliud niſi plantas exoſculantur.* S. Epiph. in virginitatis laude in hæc verba prorumpit: *Fundamentum, ac veluti*

Virginitatis encomium. Dion. Carth. Ap. 14.

S. Ambr. l. de Virg.

S. Ambr. l. 6. Ep. 47.

Veneratio.

S. Amb. l. de Virg. c. 2.

S. Epiph. l. 1. t. 1. adv. hæ. 101. n. 11.

trepido

Digitized by Google

crepido quædam in Eccleſia virginitas eſt, quæ à pleriſque colitur, & obſervatur, & in illuſtri quadam gloria, ac prædicatione verſatur. Imò Barbari quoque, & gentiles, qui nullum veri Dei lumen, aut notitiam habebant, quique quanti apud Deum in Cœlis meriti eſſet, quantaque remuneratione præmiaretur, penitus ignorabant, virgines in magna veneratione habebant. S. Hieronymus cum multis aliis ſcriptoribus antiquis, honorem à Romanis virginibus veſtalibus exhibitos obſervans, ait: *Quanto honore virgines ſemper habuerint, hinc apparet, quòd Conſules, & Imperatores, & in curribus triumphantes, qui de ſuperatis gentibus trophæa ferebant, & omnis dignitatis gradus, eis de via cedere ſolitus ſit.*

Etiā in ipſis Barbaris.

S. Hier. contr. Jov.

14 Refert P. Jacobus Alvarez de Paz è Societate Jeſu celeberrimus ſcriptor, quòd cùm in America Hiſpani adversùs gentiles dimicantes in prælio ſuccubuiſſent, ideòque omnes urbis Oſorno incolæ tam indigenæ, quàm Hiſpani advenæ, majoris ſecuritatis cauſa è civitate ad fortalitium quoddam confugiſſent, ad idem quoque aſylum Moniales quædam ex inſtituto S. Claræ, ut vitæ, ac pudicitiæ ſuæ conſulerent, confugerint. Quia verò ob diuturnitatem, quam in illa munitione trahere cogebantur, omnes inibi degentes magna famis cruciabantur inedia, una è monialibus, quæ pro herbis colligendis egreſſa fuerat, à milite quodam capta, in cujuſdam belli ducis poteſtatem conſignata remanſit, quam is tandem in uxorem ſibi adſciſcere decreverat; quod illa animadvertens, his illum verbis allocuta fuit: Celare te nequeo, quòd virgo ſim, & quidem Chriſto Jeſu per votum deſponſata, ac in Monaſterio conſecrata, prouti ex eo quem deſero, habitu monaſtico videre tibi licet, ac proindè carnalibus voluptatibus operam dare, aut alium mihi ſponſum adoptare non licet, ne Deo, & ſponſo meo pro obſequio injuriam inferam; Cave igitur, ne violentiam mihi inferas, ne iram Dei, atque vindictam protinus incurras, tibique me in uxorem adoptando, concilies mortem. Quam virginis in loquendo animoſitatem Barbarus obſtupeſcens, ab omni deinceps violentia abſtinuit, eamque more ſuo vivere permiſit.

P. Jacobus Alvarez de Cett. l. 5. part. 11. c. 21.

Exemplo.

15 Etenim Baronius in Annalibus Eccleſiaſticis refert, quòd olim in nonnullis Eccleſiis, maximè in Syria, & in Ægypto, in more poſitum fuerit, quòd virginibus ſacris, præterquam quòd capita earum velo obnuberentur, capitis capilli inſuper præſcinderentur, prout teſtatur S. Hieronymus Ep. 48. idque fecerint, non ut per hoc virgines imitarentur veſtales, quæ præſciſſos ſibi capillos in ramis arboris cujuſdam, quæ Lothos appellabatur, ſuſpendere ſolebant, ſed ob certam quamdam rationem myſterii; cùm enim mulieres in ſignum ſubjectionis prolixam geſtent capitis comam, ut ſe ſub viri poteſtate conſtituras eſſe meminerint, ideò virginibus ſacris, quæ Chriſti ſponſæ ſunt, coma præſcinditur, ut earum denotetur ab omni ſubjectione humana libertas. Hac igitur libertate ſibi gaudendum eſſe cenſuit hæc Chriſto conſecrata virguncula, licèt barbari illius facta fuiſſet captiva, qui proindè audito generoſo ſanctimonialis hujus reſponſo, non ſolùm nullam ei vim intulit, verùm inſuper talem erga illam venerationem concepit, ut illam haud ſecus, ac divinum quoddam numen deinceps veneratus fuerit, omnem illi relinquendo libertatem, qua ad cœleſti ſponſo ſuo inſerviendum opus habebat, quæ proinde, ut religionis ſuæ cultum, & inſtitutum proſequi poſſet, Breviarium ſibi ab eo dari petiit, & monaſticam veſtem, quæ utraque inter ſpolia Chriſtianis erepta, & penes militem quemdam aſſervata, ſingulari Dei providentia reperta, eique ſubminiſtrata fuere: adeò inſuper ſanctimonialem hanc honorabat, ut quotieſcumque eam ſe cum aliis captivis mulieribus miniſterio alicui domeſtico ingerentem videbat, ab eiſdem illam removerit, dicendo, quòd minimè illam deceret aliis, quam ſponſo ſuo, cui ſe conſecrarat, inſervire; rogandoque, ut ſuam eidem cœleſti ſponſo ſalutem inſtanter recommendaret. Poſtquàm verò hæc virgo per anni ſpatium in domo dicti belli Ducis fuiſſet commorata, tandem in fine anni Deus huic Duci indignum eſſe inſpiravit, ut ſponſa Chriſti ejus ulteriùs ſubjiceretur imperio domeſtico, illam proindè in manus conſignaret Chriſtianorum. Quia verò ſi id palam exequeretur, pœnis atrocibus ſe ſubjiciendum eſſe formidabat, hunc pro divinæ voluntatis executione modum excogitavit; ad Chriſtianorum oempe vigiles, quantum ſibi ſecurè licebat, appropinquans, eoſdem, ut ad illam excipiendam tantiſper egrederentur, inſtanter rogavit, utpote quam, fugam ſimulando, eo in loco hoc fine relicturus eſſet. Dictum, factum; Vigiles enim egredientes, eam exceperunt cum gaudio, adeòque ipſa de pudicitia conſervata triumphans, & victrix ad Catholicos rediit, ſuoque benefactori ad ſanctam fidem noſtram amplexandam, ferventibus precibus ſuis lumen à Deo impetravit; unde tandem piùs hic Barbarus è patria ſua fugiens, omnibuſque facultatibus ſuis pro Chriſto relictis, in Peruanum regnum conceſſit, ubi hæc omnia Chriſtianis, quibus in fide erudiendus traditus fuerat, ex ordine recenſuit, quæ demum fideliter expoſita fuere Authori, qui præſentem hiſtoriam conſcripſit. Denique Plutarchus in vita Scipionis Africani refert, homines perditiſſimæ etiam vitæ proſcriptos, & barbaros, magni hujus Scipionis ſepulchrum certatim adire, ejuſque cineres devotè venerari fuiſſe ſolitos, cujus hanc ad propoſitum noſtrum aptiſſimam reddit rationem. *Tanta eſt enim vis virtutis, inquit, ut non ſolùm probos, ſed etiam improbos, ad ſe amandum alliciat.*

Bar. An. 57. n. 90.

16 Vincentius Bellovacenſis in ſpeculo morali p. 3. diſt. 66. refert, quòd Sigiſmundus Rex è Sereniſſimo Ducum Lotharingiæ ſanguine oriundus, dum in pulcherrimo vitæ flore conſtitutus, virginiſque cujuſdam nobilis quidem, ſuis tamen regiis natalibus longè inferioris, amore captus fuiſſet, ſuum in Germaniam ad prædictæ virginis genitores, & cognatos legatum miſerit, qui copioſiſſimis, ampliſſimiſque muneribus, & donariis inſtructus, dictam ab iis virginem ſolemniter in uxorem ſibi depoſceret. Qua ex legatione parentes quidem ob tam auguſti matrimonii filiæ ſuæ oblatam occaſionem, miro fuerunt perfuſi gaudio, verumtamen quia filiam ſuam virginitatis conſervandæ cupidiſſimam eſſe noverant, de oblatis ei nuptiis Regis nihil inſinuarunt, ad indictum tamen nuptiarum diem, & locum eam ſecum adduxerunt, omnium quæ circa ipſam futura erant, penitùs neſciam; quò cùm perveniſſet, mox ut ſe cum Rege connubiali vinculo jungendam eſſe cognovit, *flere cœpit, & gemere, dicens, ſe virginitatem ſuam Reginæ, & Dominæ cœli devoviſſe;* Parentes verò rationibus ejus, quereliſque ſpretis, eam, ut præparatis jam ſponſalium celebrandorum ſolemniis interveniret, coegerunt. Cùmque hæc in Eccleſia quadam peragerentur, ipſa ad Beatæ virginis altare confugiens, reſumpta animi fortitudine, ſe numquam ab hoc altari ſeparandam eſſe dixit, niſi eam de virginitate perpetua conſervanda aſſecurarent; quòd Rex ſponſus percipiens, *caſtitatiſque, atque conſtantiæ propoſitum miratus, & eidem promiſit, quod ſi ab altari ſe pateretur abduci, non violator, ſed protector, & cuſtos caſtitatis ejus futurus eſſet, omnia tamen, inquit, ſolemniter præparentur in veſtibus, epulis, atque cæteris nuptialibus, tamquam mihi deſponſanda ſit, neque enim dignum eſt, cum minori ſolemnitate eam cœlorum Regi deſponſari, quam mihi.* Eam igitur regiis veſtibus indutam, corona, & diademate regio tamquam Reginam, coronari præcepit, fuitque dies ille cum eadem prorſus pompa, jubilo, & magnificentia tranſactus, ac ſi verè ejus ſponſa facta fuiſſet, demum verò, ut ſuum virginitatis propoſitum tantò commodiùs proſequi poſſet, facultatem ei dedit, ut in Monaſterio Sancti Petri vitam profiteretur parthenicam, & religioſam, completumque fuit in illa, quod Pſaltes ait: *Aſtitit Regina à dextris tuis, in veſtitu deaurato, circumdata varietate:* nimirum quia pro virginitate ſua conſervanda regiam dignitatem contempſit, cœleſtis ejus ſponſus eam, tamquam Reginam, diademate regio inſigniri, & honorari voluit; ſicque adimpletum eſt ad litteram, quod ſequitur: *Audi filia, & vide &c.*

Vinc. Bel. in ſpec. mor. p. 3. diſt. 66.

DIS-

Digitized by Google

DISCURSUS IV.

ARGUMENTUM.

Hanc virginitatis virtutem ſuos in cœlo natales habere oſtenditur, ideòque velut divinum quidpiam in ſe continens, tota natura humana ſuperior exiſtit.

THEMA.

De virginibus præceptum Domini non habeo, 1. Cor. 7. verſ. 25.

(De Virginitate conſil. & eſt non præceptum.)

1 TAmetſi S. Paulus Apoſtolus virgo eſſet, corporiſque pudicitiam ſupra modum zelaret, prouti ex multis Epiſtolarum ſuarum locis facilè deducitur, attamen ſe in ordine ad virginitatem nullum à Domino præceptum promulgandum accepiſſe, apertè proteſtatur dicens: *De virginibus præceptum Domini non habeo*, ubi S. Iſidorus inquit: *Virginitas admonita tantum non juſſa, ſed ideò tantùm admonita, quia nimis excelſa*. Et S. Baſilius *de vera virginitate* diſſerens ait: *Conjugium naturale eſt, ubi etiam lex convenientia naturæ diſponit, virginitas verò ſupergreſſa naturam, legis vinculis non tenetur adſtricta, quæ incorruptionis excellentem virtutem creatori, & authori legis jure pretioſi muneris offert*. Quia enim virtus eſt heroica, ideò quoque infrequens eſt, & rara; Unde S. Ambroſius pariter ait: *Sola eſt virginitas, quæ ſuaderi poteſt, imperari non poteſt, res magis voti quàm præcepti, quod enim gratia eſt, non jubetur, ſed deſideratur*.

(S. Iſid. 2. ſen. c. 40. S. Baſil. de vera virg.) (S. Ambr. in exhort. ad virg.)

(Caſtitatis Patria cœlū eſt.)

2 Verùm enimverò ſi in ſublimis eminentiæ virtutis hujus cognitionem devenire volumus, opus eſt, ut primò ejus originem, & progeniem penitius conſideremus, De qua Sanctus Ambroſius ſcribit: *Ad rem pertinet, arbitror, ut quæ ſit, & patria, & quis author appareat; prius ubi ſit patria, definiamus; ſi enim ibi eſt patria, ubi genitale ſolum, in cœlo profectò eſt patria caſtitatis, itaque hic advena eſt, ibi incola. Quis enim neget, hanc vitam fluxiſſe de cœlo, quam non facilè invenimus in terris, niſi poſtquam Deus in hæc terreni corporis membra deſcendit*. S. Bonaventura pariter, virginitatem è cœlo derivari, ibique ſuos natales habere, affirmat, dum ait: *Caſtitas eſt virtus origine cœleſti; hanc ipſi Angeli ſancti ab ipſo Domino omnium virtutum fontali principio primitus didicerunt, & indeclinabiliter ſervaverunt. Hanc ſummus, & unus Magiſter noſter, qui in cœlis Angelorum Magiſter eſt, Chriſtus Dominus noſter de cœleſti ſchola ad terras publicè docendo attulit, & matrem ſuam glorioſam virginem perfectam, & primam poſt ſe hujus diſciplinæ magiſtram, in cathedra virginalis munditiæ cæteris mirandam, & imitandam præfecit*. Et verè Deiparam virginem virginitatis matrem, & genitricem extitiſſe dubium non eſt, id namque verba illa indicant: *Offerentur virgines poſt eam*: de qua proindè Damaſcenus ait: *Tu virginitatis feraciſſima planta, per te virginitatis pulchritudo latiſſimè ſe diffudit*.

(S. Amb. l. 1. de virg.) (S. Bonav. de prof. Relig. l. 2. c. 51.) (Pſ. 44. 15. S. Joan. Damaſc. or. 3. de nat. Mar.)

3 In hujus nobiliſſimæ proſapiæ laudem S. Ambroſius ita ſcribit: *E cœlo accerſivit, quod imitaretur in terris; nec immeritò vivendi ſibi uſum quæſivit è cœlo, quæ ſponſum ſibi invenit in cœlo; Hæc nubes, aera, Angelos, ſideraque tranſgrediens, verbum Dei in ipſo ſinu Patris invenit, & toto hauſit pectore*. Imò ipſamet Beatiſſima Virgo Maria clarè ſatis indicat, quænam fuerit vis illa attractiva, quæ filium Dei ſponſum, & amatorem virginum de cœlo in terras attraxit; dicit enim: *dum eſſet Rex in accubitu ſuo, nardus mea dedit odorem ſuavitatis*, id eſt, virginitas mea ipſum è ſinu Patris in ſinum virgineum deſcendere fecit; nam ut S. Bern. ait: *Accubitus Regis ſinus eſt Patris*; Et alibi dicit: *Virginitate placuit*. S. Aug. verò in ſermone quodam de Natali Salvatoris ait: *Dominus noſter ideo per caſta virginis membra venit ad terras, ut oſtenderet, Deum caſtitatis eſſe authorem*. Et ideò idem S. Doctor, per motiva efficacia, ad hanc virtutem proſequendam, nos exhortans ait: *Ergo ſicut Deus noſter nos ſuſcepit in ſe, ita Deum nos ſuſcipiamus in nobis; portemus ergo & nos Deum in caſto corpore, quem virginis caſta membra portaverunt, Chriſtus enim magiſter eſt caſtitatis, & ideo qui caſtitatem non habet, portare Chriſtum non poteſt*. S. Iſidorus inquit: *nunc autem, quæ ſit ſacra Virginitatis integritas, vel à quo tam ſancti propoſiti ſumpſit exordium, breviter intimabo. Quantum enim pertinet ad vetus teſtamentum, Elias, & Jeremias, & Daniel caſtitatis, & continentiæ bonum primi conſtituiſſe dignoſcuntur: Quantum verò ad novum, virorum virginum caput eſt Chriſtus, fœminarum Maria. Inde agmina virorum, & puellarum ſanctarum*.

(S. Ambr. l. 1. Virg. Virginitas Mariæ Dei filium in terras attraxit, quæ imitari debet.) (Cant. 1. 11.) (S. Bern. ſer. 42. in cant. S. Aug. ſer. 11 in Nat. Dom.) (S. Iſid. l. 2. de offic. Eccl. c. 17.)

(Virgines Patris loco Deū habent.)

4 Et quidem ex quo Deus ab initio creaturæ, in Cœlo ſemper puriſſimis ſpirituum beatorum agminibus ſtipatus fuit, juſtum erat, ut in terram deſcendens, æquè nobili corporum non careret famulatu, ideòque mox ut factus eſt homo, integram ſibi delegit ex caſtis, puris, & immaculatis animabus familiam, *Hi ſequuntur agnum quocumque ierit*; Et ideò S. Amb. ait: *Immaculatus Dominus immaculatam ſibi familiam, etiam in hoc pleno colluvionum fragilitatis humanæ corpore conſecravit*. S. Zeno ſerm. *de pudicitia* ad animas virginitatis ſtudioſas diſcurſum ſuum dirigens, his illas verbis alloquitur: *Deum Patrem vos habere, & poſſidere monſtratis, cum pudicitiam, in qua Deus habitat, non dicam diligitis, ſed luculentis moribus adornatis*. Ex qua ſententia colligitur, virgines Patris loco, non ſolùm Chriſtum, ſed & Patrem æternum habere; *Deum Patrem vos habere &c.* Altiùs verò Nazianzenus aſcendit, dum ſanctiſſimam Trinitatem, primam virginem fuiſſe dicit: *Prima Trias virgo eſt &c.*

(S. Ambroſ. l. 1 de virg.) (S. Zeno l. 1 ſer. 7. de pudic. laud.) (S. Greg. Naz. in Carm. de virg. Virginitatis ſublimitas.)

5 Obſervandum eſt inſuper, quòd S. Joannes illum virginei exercitus comitatum, Agnum ſemper, & ubique conſequentem ſupra montem Sion conſpexerit: *Vidi ſupra montem Syon agnum ſtantem*. Quodnam obſecro in hac montis eminentia myſterii protenditur? S. Gregorius ait: *Benè in ſublimi virgines eſſe dicuntur, quia quod naturam humanam ſupergreditur, in altiſſimo virtutis culmine ſitum eſt, unde & virgo ille dilectus Jeſu locum virginum inſinuans ait: Vidi ſupra montem Syon Agnum ſtantem, & cum eo centum quadraginta &c. In monte quidem cum agno eſſe dicuntur, quia per meritum incorruptionis, quo a terrenis, & carnalibus delectationibus ſe dividunt, in ſuprema Redemptoris gloria ſublimantur*. Id verò, quod propoſito noſtro vel maximè deſervit, eſt, quod S. Joannes ſubjungit dicendo: *Habentes nomen ejus, & nomen Patris ejus, ſcriptum in frontibus ſuis*. Cur etenim virgines ſpecialiter inter tot animarum beatarum millionum milliones, nomen æterni Patris, & filii ejus in frontibus portare dicuntur? Ratio clara eſt, ſiquidem hoc fronti impreſſo nomine ſeſe à ſanctiſſima Triade originem ducere profitebantur.

(Apoc. 14. 1. S. Greg. ... in 1. 1. Reg. c. ...) (Apoc. 4. 1.)

(A SS. Trinitate originem habet.)

6 Neque id cuipiam mirum videri debet, ſiquidem virginitatis excellentia tanta eſt, ut humanæ mortalitatis ſphæram longè tranſcendens, divinum quidpiam in ſe habere videatur; utpotè quæ, ut Sixtus III. Papa advertit, ſolum Deum primum ſui authorem, atque originem eſſe agnoſcit; *Quod potiſſimum proferamus exemplum aliud*, loquit Pontifex citatus, *non invenio, quàm ipſius Domini, qui caſtitatis decus in utroque ſexu dignationis ſuæ dedicavit adventum in matre virgine, & in ſemetipſo, qui tam permanere virgo voluit, quàm de virgine procreari*. Quibus verbis, quanta cum complacentia honeſtas, & corporis pudicitia amplectenda ſit, oſtendit, utpotè quæ à proſapia adeò præclara, & auguſta propagatur: *Incipiat ſibi placere caſtitas, quæ talibus commendatur exemplis*. Primæva etenim illius origo tribus attribuenda eſt perſonis divinis, quam demum Verbum in terris incarnatum ſanctiſſimæ matri ſuæ communicavit: ac proindè optimè Sanctus idem Pontifex concludit dicens: Incipiat vobis placere caſtitas, magnique a vobis fieri, utpotè quæ Dei filio nos ſimiles efficit; cùm enim hic virginitatem primò omnium loco elegerit, illam utique eminentiſſimam virtutem eſſe, divinitatiſque quàm maximè participem eſſe neceſſum eſt: *Quale enim bonum eſt, quod elegit divina Majeſtas, vel quanta illius hominis, & quam magna felicitas, qui illam habere voluerit gloriam, qua Deo, & Dei filio poſſit æquari?*

(Sixtus Papa III. de Caſtit.)

(De Virginitate nullum præceptum, naturam enim excedit.)

7 D. Chryſoſt. optimè conſiderat, quod tametſi Salvator noſter, Chriſtianæ religionis ſuæ profeſſoribus multa ardua impoſuerit legis præcepta, qualia ſunt de remittendis injuriis, de inimicis diligendis, de morte pro fidei defenſione ſubeunda, & alia ejuſdem generis, quæ ſenſualitati noſtræ vehementer repugnant, attamen nullam circa virginitatis cuſtodiam præſcripſerit legem: *tanta res eſt Virginitas*, inquit, *tantoque labo-*

(D. Chr. l. 4. Ep. ad Olym.)

re

Digitized by Google

re indiget, ut Chriſtus cùm è cœlo deſcendiſſet, ut homines Angelos efficeret, ac cœleſtem vitæ rationem hic ſereret, ne tum quidem eam imperare, & lege lata præſcribere auſus ſit, verum mori quidem (quo quid gravius excogitari queat?

Theod. l. c. Divin. Inſtit. de Virg.

ac perpetua Cruce affici, hoſteſque beneficiis proſequi juſſerit, virginitatem autem edicto minimè ſanxerit. Cujus cauſam adducit Theodoretus dicens: *Dominus Deus non tulit leges de virginitate, intellexit enim eſſe rem ſupra naturam.*

S. Ambr. Deo facit proximum.

8 S. Ambr. ſuper illa Thematis noſtri verba: *De virginibus præceptum Domini non habeo*, inquit, *De virginibus, inquit Apoſtolus, præceptum Domini non habeo; ſi Doctor gentium non habuit, habere quis potuit? Et præceptum quidem non habuit, ſed habuit exemplum, non enim imperari poteſt virginitas, ſed optari, nam quæ ſupra nos ſunt, in voto magis, quàm in Magiſterio ſunt.* Imò omnes ſacri Doctores in eo communiter conſentiunt, quòd virginitatis virtutem adeò deprædicent, ut illam quodammodò cum Divinitate æquiparent. Unde S. Iſid. ait: *Continentia hominem Deo proximum facit, & ubi iſta manet, ibi & Deus manet.* Sapientes antiqui pariter, tametſi veri Dei lumine orbati fuerint, virginitatem tamen tanto in pretio habebant, ut eam neſcio quid divini in ſe continere exiſtimarint. Unde S. Hieron. *contra Jovinianum*, ita ſcribit: *Nec mirum hoc de hominibus, cum Minervam quoque, & Dianam virgines Deas finxerit error gentilium, & inter duodecim ſigna cœli, quibus mundum volvi putant, virginem collocarunt.*

S. Iſid. l. 2. ſyn. c. 1.

S. Hieron. l. 1. cōtra Jovin.

S. Iſid. Peluſ. l. 4. Ep. 78.

9 S. Iſid. Peluſiota l. 4. Epiſt. 78. virginitatem virtutem imperatoriam, ſceptroque, & imperio dignam eſſe probat, de qua proindè intelligendus eſt Pſalmiſta dum ait: *aſtitit regina à dextris tuis, &c.* In alia verò Epiſtola illam Deo parem eſſe dicit: *Divina res virginitas eſt, naturamque excedens*, nec tamen per hoc matrimonium contemnit, ſed dicit: *Honorandum legitimum eſt conjugium, quamobrem illa cœlo digna eſt, alterum terra.* Idem quoque Sanctus Pater in alia quadam Epiſtola utrumque ſtatum ad invicem conferens ita ſcribit: *Quanto cœlum terra præſtantius eſt, & anima corpore, tantum etiam virginitas conjugio antecellit, illa enim primas partes in acie tenet, ac phalangis frontem exornat, illuſtriaque trophæa ſtatuit.* S. Ambroſ. dictum illud Pſalmiſtæ, toties à nobis in diſcurſibus præcedentibus allegatum, videlicet, *Aſtitit regina à dextris tuis in veſtitu deaurato, circumdata varietate*, declarans dicit: *Aurum voco pulchritudinem, & regnum, vel quia eſt Regis æterni, vel quia invictum animum gerens, ab illecebris voluptatum non captiva haberis, ſed quaſi regina dominaris: aurū, quia ſicut illa materies examinata igne pretioſior eſt, ita corporis ſpecies virginalis ſpiritu conſecrata divino, forma ſua acquirit augmentum;* Ubi notanda ſunt verba illa; *ſpiritu conſecrata divino*; veritas namque eſt, quam ipſa experientia commonſtrat, quòd Regina pari cum Rege greſſu gradiatur; quoad pulchritudinem verò ſubjungit: *Pulchritudinem vero quis poteſt majorem exiſtimare decore ejus, quæ amatur à Rege, probatur à Judice, dicatur Domino, conſecratur Deo, ſemper ſponſa, ut nec amor finem habeat, nec damnum pudor?* S. Ephrem de continentia, & virginitate ad longum diſcurrit, iliiſque qui alterutram zelant, titulum Divinitatis attribuit, dum ait: *O caſtitas, quæ homines divinos efficis!* Unde ſicut immortalitas, & æternitas inter Dei attributa recenſentur, ita quoque continentes, & caſtos eamdem participare per Prophetam ſuum Evangelicum declarat, dum de iis dicit: *Nomen æternum dabo eis.* Quem textum S. Aug. de caſtorum remuneratione diſſerens, adducit, eumque non de remuneratione temporali intelligendum eſſe oſtendit, dicens: *quid ab omni concubitu immunes, & eo quoque ipſo, quo hinc ſeſe abſtinent, ea quæ Domini ſunt cogitantes, quomodo placeant Domino, ad terrenam commoditatem referre conaris? nomen æternum dabo eis; Et ſi fortè hic ipſum æternum, pro diuturno conaris accipere, addo, accumulo, inculco, nec unquam deerit; quid quæris ampliùs? quid dicis ampliùs? æternum hoc nomen eſt.* Virgines utpotè qui Deo adeò familiares ſunt, & vicini, in terra pariter, & in cœlo glorioſi, immortales, & æterni efficiuntur, ſuntque in admiratione, & veneratione apud omnes.

Pſ. 44. 10.
S. Iſid. Peluſ. l. 4. Ep. 131.
Illius præſtantia.

S. Ambr. l. 1. de virg.

S. Ephrem. t. de virg. & Cont.

S. Au. t. 6. l. de S. Virg. c. 25.

Virginitas vetu non

10 Joſeph, quem Deus prodigioſo illo dignatus eſt ſomnio, in quo ſolem, lunam, & undecim ſtellas vidit, omnes ipſum pariter adorantes, in uxorem ſibi junxit: *Aſeneth filiam Putipharis ſacerdotis Helioſpoleos*, quæ Solis cultui dedita erat, utpotè quem veluti verum Deum adorabant, nec tamen ideò Joſephi fides, aut probitas labefactata fuit. Unde colligitur, quòd caſti in obſequium ſuum lucem habeant, cujus hæc eſt innata proprietas, quòd nullas contrahat maculas, tametſi radiis ſuis lutum, & alias ſordes contingat; eodem quoque modo licèt caſti ſimiliter impuris ſuggeſtionibus, inordinatiſque motibus carnis ſubjecti ſint, nullam tamen exinde culpam, aut nævum contrahunt, utpotè qui agnum immaculatum pro viribus imitantur, *qui candor eſt lucis æternæ.*

maculatur tentationib.
Gen. 41. 45.

De Virginitate fortè quod Dei filium attraxerit.

11 Equidem ſi nullum eſſet aliud virginitatis præconium, hoc ſolum ſummè in ea admirandum eſſet, quòd ſcilicet filium Dei ad nos deſcendere fecerit, ejuſque cognata, & indiſſolubiliter ei adſtricta fuerit. *Per virum, & mulierem*, inquit S. Ambroſius, *caro ejecta de Paradiſo, per virginem juncta eſt Deo:* tunc enim vel maximè virginitas in terra videri potuit, quando ſe Verbo æterno conjunxit, & in Mariæ ſinum pertraxit, teſte eodem S. Ambroſio, qui ait: *Poſtquam Dominus in corpus hoc veniens, contubernium Divinitatis, & corporis, ſine ulla concreta confuſionis labe ſociavit, tunc toto orbe diffuſus corporibus humanis vitæ cœleſtis uſus inolevit*, ubi de virginitate loquitur, quæ tunc in terris comparuit, quando ſe Verbo Incarnato indiſſolubili nexu adſtrinxit.

S. Ambr. l. 1. Ep. 25.

S. Ambr. l. 1. de Virg.

12 S. Ildephonſus laudum magnæ matris Dei ſpecialiſſimus, & eximius encomiaſtes ait: *Dominus Jeſus Chriſtus, qui ſine matre fuit in cœlis, & abſque patre in terris, totam à virgine humanitatem recepit*, quaſi dicere vellet, quicquid de noſtro accepit, hoc totum ad virginitatem pertinet. S. Maximus autem de Salvatore noſtro ait: *Natus ſanè ab intacta eſt fœmina, ut cum parere hominem teſtaretur partus humanus, ut Deum pareret æterna virginitas.* Quæ propoſitio priori videtur eſſe contraria, ſiquidem virginitatem eam fuiſſe dicit, quæ nobis Chriſtum Deum eſſe monſtravit, ſed facilè ad invicem conciliantur, quia virginitas, ut diximus, neſcio quid divini in ſe comprehendit.

S. Ildeph. c. 3.
Ab ea humanitatem recepit Chriſtus.

S. Maxim. h. 3. de Nat.

13 Pater æternus per os Pſalmiſtæ dicit: *In ſplendoribus Sanctorum, ex utero ante luciferum genui te:* alludendo nimirum ad æternam filii generationem. Veruntamen eadem verba applicare quoque poſſumus ad denotandum ejuſdem Verbi incarnati partum virginalem, unde Tertullianus ait: *Quinam ſunt Sanctorum ſplendores? Nonne virginitatis radii, quibus ſancti viri mirum in modum rutilant? In his ergo virginitatis ſplendoribus, ex utero virginis genitus eſt Dominus.* Maria etenim idem ſignificat, quòd illuminatrix, vel illuminans, quia niſi hæc lux virginitatis Mariæ comparuiſſet, numquam in mundo coruſcare cœpiſſet lux incarnatæ Divinitatis. Unde in Ezechiele ſcribitur: *Porta hæc clauſa erit, & non aperietur, & vir non tranſibit per eam, quoniam Dominus Deus Iſrael ingreſſus eſt per eam.* Quorum verborum ſenſus eſt; Chriſtus, vel Meſſias numquam venturus fuiſſet, niſi per portam hanc clauſam; quænam autem eſt clauſa hæc porta? per hanc virginitas intelligitur; ac proindè prophetico oraculo prædictum fuit: *Ecce virgo concipiet, & pariet filium, & vocabitur nomen ejus Emmanuel*, quod idē eſt, quòd *Nobiſcum Deus.* In S. Ambr. ſequentia legimus: *Virgo Maria non ſolum virginitatis incentivum nobis attulit, ſed etiam Deum intulit.* S. Bern. Hom. 2. ſuper *Miſſus eſt*, inquit: *Porro Deum hujuſmodi decebat nativitas, quâ non niſi de virgine naſceretur, talis & congruebat virgini partus, ut non pareret niſi Deum*, quaſi vellet dicere: Dignior à virginitate partus expectari non poterat, quàm Dei alicujus quia tametſi ampliſſimæ cœlorum ſphæræ incapaces ſint ad immenſitatem, & Majeſtatem quamdam infinitam complectendam, huic tamen capiendæ non eſt anguſta nimis virginitas. Unde S. Ambr. ait: *Virgo genuit mundi ſalutem, virgo peperit vitam univerſorum, virgo portavit, quem mundus iſte capere, aut ſuſtinere non poteſt.* Dicite ſodes, quidnam vobis potius eſſe, aut dignius videtur, Divinitaſne, an verò virginitas? Enimverò ex S. Scriptura conſtat, Beatiſſimam virginem, quæ ſedes eſt ſapientiæ, apertè renuntiaſſe Divinitati, potiùs quàm ut virginitatem ſuam perderet; Dignitatem genitricis Dei accipere detrectabat, ſi id futurum fuiſ-

Pſ. 109. 3.
Virginitas à Deo matre ſupra omnia æſtimata fuit.

Tert. l. 5. contra Marc.

Ezech. 44. 2.

Iſa. 7. 14.

S. Ambr. de inſt. virg. c. 5.
S. Ber. h. 2. ſuper Miſſus eſt.

S. Ambr. l. 5. Ep. 25.

ſet

Digitized by Google

ſei cum jacturâ inæſtimabilis theſauri virginitatis. Etenim in ſolemni illa Patris æterni ad virginem ſacta legatione, Beatiſſima virgo turbata eſt, utique non ob ſpeciem apparentis coram ipſa Archangeli, utpote quæ admodum ipſi familiaris erat, ſed ob inſolitum nuntium: *turbata eſt in ſermone ejus, & cogitabat, qualis eſſet iſta ſalutatio.* Siquidem Angelus ipſam Altiſſimi Filium conceptúram, & partu edituram eſſe renuntiave-
Rich. à S. Laur. l. 1. c. 6. tat. Richardus à S. Laurentio, dicit: *Audito hoc verbo: Benedicta tu in mulieribus, turbata eſt, quia in virginibus benedici ſemper optabat.* Verùm inquies fortaſſe, numquid glorioſius, & utilius illi erat filium Dei, Verbum increatum, Meſſiam tot ſæculis deſideratum, denique totius mundi ſalvatorem parere, quàm ipſam perpetuam virginem manere? Id ſibi minimè perſuadere poterat, ideòque ſe illi oppoſuit dicens: *Quomodo fiet iſtud, quoniam virum non cognoſco?* quia ut idem Richardus ait: *ubi in promiſſione filii manifeſtum patuit virginitatis periculum, ultra non potuit diſſimulare, quin diceret: Quomodo fiet iſtud?* unde per hanc occa-
S. Th. de Vill. con. 1. de Annunc. ſionem S. Thomas de Villa nova exclamat dicens: *Mater Dei ab Angelo prenuntiabatur, & pro ſua virginitate ſollicitabatur; Deum habitura eſt filium, & de ſuo pudore quæſtionem facit, neque tanto pignore puritatis damna compenſat: tanta erat in ea puritatis, ſanctimoniæque dilectio.* S. Greg. Nyſſenus ab Angelico Doctore in Catena ſua ci-
S. Gr. Nyſſ. in Cat. tatus, ſuper illa verba: *quomodo fiet iſtud?* ita ſcribit: *attende etiam mundæ virginis vocem, partum annuntiat Angelus, ipſa vero virginitati innititur, præſtantiorem incorruptibilitatem angelica viſione dijudicans;* quaſi diceret; Virginitatem puriſſima virgo faciebat pluris, quàm quicquid ſibi a cœleſti paranympho promiſſum fuerat.

Virginitati pietere maudit Deus. 14 Demum verò licèt hæc ad virginitatis excellétiam comprobandam magnam in ſe energiam habeant, quid dicetis conſiderantes, quòd Chriſtus eo tempore, quo *proficiebat ſapientia apud Deum, & homines*, virginitatis ſubjicere voluerit imperio? *Sciebat Jeſus, quoniam dedit illi omnia Pater in manus*, & tamen, ut S. Lucas inquit:
Luc. 2. 51. Joa. 13. 3. *Erat ſubditus illis.* Quibuſnam illis? duobus virginibus, Mariæ & Joſeph, idque per tot annorum prolixum decurſum. Unde Simeon de Caſſia ſuper illa præcitata ver-
Sim. de Caſ. l. 2. c. 24. ba: *Et erat ſubditus illis*, inquit: *Magna virginibus eſt dignitas prærogata, quod Chriſtus duobus virginibus factus eſt ſubditus, ut noverint hoc ſacramentum homines, quod illorum Chriſtus complet vota, deſideria perficit, qui ſe puritati, & munditiæ tradiderunt.*

DISCURSUS V.

ARGUMENTUM.

Virgines Angelis ſunt ſimiles, qui proinde eaſdem ſuo dignantur amore, obſequio, & conſortio, imò multis in rebus Angelis ſunt ſuperiores.

THEMA.

Erunt ſicut Angeli Dei in cælo. Matt. 22. v. 30.

1 AD magnam profectò virginitatis laudem confert ſtatus Angelicus, utpotè quem virginitas etiam
Virginitas eſt ſtatus Angelicus. in hac fragili carne noſtra conſtricta, magnoperè participat, qua in re omnes Doctores ſacri unanimiter conſentiunt, dum illam ab iiſdem laudibus, & dotibus, quæ beatis illis ſpiritibus propriæ ſunt, peregregiè commendant; id quod ex multorum ſanctorum Patrum authori-
S. Cyp. de ſing. Cler. tatibus, & teſtimoniis haud difficulter probare licet. S. Cyprian. in Tractatu de pudicitia, vel quiſquis alius ejuſdem Tractatus author eſt, ſtatum virgineum vocat:
Nazianz. in laud. S. Baſil. S. Baſil. de vera Virg. *ſtatum qualitatis Angelicæ.* S. Greg. Nazianzenus in oratione funebri de S. Baſilio Magno, inquit: *Magna eſt virginitas, per quam licet Angelis aggregari.* S. Baſil. virtutem hanc, diu ante in Orat. *De vera virginitate* digniſſimis hiſce verbis egregiè commendat, dicens: *Cum inter cætera magnum quiddam, atque ſplendidiſſimum virginitas intelligatur, regenerationis etiam, atque incorruptibilis vitæ ſemen eſſe quoddam puriſſimum cernitur, ſi enim in reſurrectione neque nubent, neque nubentur, ſed ſunt ſicut Angeli, efficiuntur filii Dei, & hi profectò, qui virginitatem ſervant, Angeli ſunt non obſcuri, ſed illuſtres, & nobiliſſimi.*

S. Amb. l. 1. de offic. 2 S. Ambroſius inter alia virgineæ honeſtatis, & pudicitiæ encomia, etiam iſtud recenſet dicens: *Ecquid*
Virgines Angeli ſunt. *pluribus exequar laudem caſtitatis? Caſtitas Angelos facit, qui eam ſervavit, Angelus eſt, qui perdidit, Diabolus.* Tandem verò ad eos, qui virtutem hanc zelant, diſcurſum ſuum dirigens, ita illos alloquitur: *de hoc mundo eſtis, & non eſtis in hoc mundo, ſæculum vos habere meruit, tenere non potuit. Quàm præclarum autem Angelos, propter intemperantiam ſuam in ſæculum cecidiſſe è cælo, virgines* D. Chr. h. 18. in Gen.
propter caſtimoniam in cælum tranſmiſiſſe de ſæculo! D. Chryſoſt. æqualitatem, & ſimilitudinem virginum cum Angelis, qua Chriſtus caſtos per illa verba: *erunt ſicut Angeli Dei in cælo*, honoravit, ponderans, cum admiratione, dicit: *Vidiſti, quomodo in terra ambulantes, & corpore circumdati, Angelicam vitam imitantur, qui Chriſti amore virginitatis ſortem acceperunt?* S. Iſid. de vita, quam ca- S. Iſid. l. 2. de off. Eccl. c. 17
ſti in continua puritate hic in terris tranſigunt, diſſerens, eamdem vocat vitam cœleſtem, dicens: *Cæleſtem vitam Angelicamque in terrena mortalitate meditantes, atque in carne incorruptibili incorruptionem perpetuam retinens.* V. Beda T. 7. ſcintil. c. 13. de Virg.
Ven. Beda ſimiliter de hac virtute tractans, dicit: *Filii ſæculi hujus nubunt, & traduntur ad nuptias, illi verò qui digni habentur ſæculo illo, & reſurrectione ex mortuis, neque nubunt, neque ducunt uxores, neque enim ultra mori poterunt, æquales enim Angelis ſunt, & filii ſunt Dei.* Profecutio. S. An. de Pad. in D. 18. poſt Trin.

3 S. Antonius de Padua dum Angelum illum, qui ut in actibus Apoſtolorum cap. 12. legimus, S. Petro in carcere conſtituto apparuit, conſiderans, per cœleſtem illum nuntium, caſtitatem intelligit, dicens: *In Angelo qui natura virgo eſt, gratia caſtitatis ſignificatur, cujus lumen illuſtrat habitaculum carceris, id eſt, cor peccatoris, tenebris luxuriæ excæcati.* S. Auguſt. in ſermone quo- S. Aug. ſer. 46. de verb. Dom.
dam, ad animas virgineas ſe convertens, inquit: *Mementote in quocumque ſexu ſitis, ſive mares, ſive fœminæ, Angelorum vitam ducere vos in terra; quanto vos meliores, qui id quod erunt homines poſt reſurrectionem, hoc vos eſſe incipitis ante mortem.* S. Ambr. lib. 2. de virginibus, ita ſcri- S. Amb. l. 2. de Virg.
bit: *quæ pompa illa, quanta Angelorum lætitia plaudentium quod habitare mereatur virgo in cælo, quæ cœleſtem vitam vixit in ſæculo!* S. Auguſtinus alibi, ubi de virginitate fuſè tractat, ita ſcribit: *Virginalis integritas, & per piam* S. Aug. l. de S. Virg.
continentiam ab omni concubitu immunitas, Angelica portio eſt.

4 S. Paulus quidem omnes cœlites, & electos, cives Profecutio. Ad Eph. 2. 19.
ſanctorum, & domeſticos Dei appellat, verumtamen certum eſt, quòd inter omnes ſanctos, familiariores Agni domeſtici, & cives ſunt virgines, utpotè qui in ſocietate Angelicorum exercituum Agnum continuò ſequuntur, quòcumque ierit. Unde S. Bern. de legatione S. Bern. ſup. Miſſus eſt.
Gabrielis Archangeli ad Deiparam miſſi tractans, ait: *Quidni viſitet Angelus vitæ ſociam? quidni ſalutet civem ſanctorum, & domeſticam Dei? Angelica planè vita virginitas.* Sixtus hujus nominis III. in libro quem de lau- Sixt. III. Pap. de Caſtit.
dibus caſtitatis conſcripſit, unamquamque animam fidelem ad hanc virtutem conſectandam exhortatur ſequentibus verbis: *ſi in virginitatis integritate permanſeris, eris apud Deum ut Angelus, apud homines ut Deus.* S. Thomas de Villanova ad Colloquium, quod inter Ar- S. Th. de Vill. Conc. 1. de Annunt.
changelum, & virginem interceſſit, ſeſe reflectens, exclamat, dicens; *O dulce colloquium! O ſuave dialogum! O gratam nimis confabulationem virginis, & Angeli! O qualis ſocietas Angelus, & virgo! ſemper eſt Angelus amica virginitas.* S. Bern. qui candidum virginitatis ſuæ lilium in tota vita ſua perpetuò conſervavit illæſum, S. Ber. t. 2. ſer. 47 ſu. c. 1.
ita ejus laudem deprædicat: *Deus virginitatem fecit in cælo in ordine Angelorum, quia omnes Angeli virgines.* S. Juliana filios ſuos, ad hanc adeò raram dotem zelandam, ut S. Ambr. à Bollando in ejus vita 7. Febr. relatus teſtatur, his verbis exhortata fuit: *Audiſtis filii, quantum* S. Ambr. t. 3. de Exhort. ad Virg.
ſit præmium integritatis, vitam Angelorum exhibet: hoc vobis ſuadeo, quo nihil pulchrius, ut inter homines Angeli ſitis. S. Greg. Nazianz. in ſacris Poematibus ſuis virgi- Nazianz. in laud. virg.
nitatem hiſce verſibus deprædicat: *Mater inoffenſa vitæ, bona maxima fundens, Chriſti pars, & ſpiritibus ſociata æternis.*

5. S. Joannes, ut in Apocalypſi legimus, Angelum Virgines Angelorum ſunt collegæ. Apoc. 22. 8.
adorare volens, ab Angelo eodem paſſus eſt repulſam: *Cecidi ut adorarem ante pedes Angeli, & dixit mihi: vide ne feceris:* ubi meritò quærendum venit, quonam motivo hic Angelus voluntarium hoc ſancti Apoſtoli obſequium admittere renuerit? *Conſervus enim tuus ſum.* Sed quo pacto Angelus, qui humanam naturam adeò ſua natura præcellit, Joannem verè conſervum, & collegam dicere poterat, quando hic etiamnum in terra conſtitutus, mortali carne præcinctus erat? Reſpondeo,

verum

verùm quidem eſt, Angelum natura ſua Joanne præcellentiorem fuiſſe, verumtamen virgo erat, & ideò verus Angeli collega erat, nam ut Rupertus Abbas Tuitienſis ait: *Altioris honoris, & gratia, eſt ſacra virginitas, quam pia commendat humilitatis venuſtas.* B. Petrus Damianus ſerm: 1. de hoc ſancto Apoſtolo ait: *noluit adoratorem, quem decernebat æqualem, ſocium judicavit; quamvis enim in omnibus ſanctis ſemper ſit Angelica munditia contubernalis, & cognata virginitas, Beatus tamen Joannes tantò reliquos virgines ſuperat, quantò virginitati B. Mariæ, per ſedulitatis, ac perpetua cuſtodia meritum, appropinquat.*

Rup. Abb. l. 2. in Joan. S. Petr. Dam. ſer. 1. de S. Jo.

Matt. 22. 30. Luc. 20. 36. Caſtitas ſuis eſt Angelica.

6 S. Matth. quæſtionem quamdam Salvatori noſtro propoſitam recenſet, quam etiam S. Lucas commemorat, cujus occaſione incarnata illa Sapientia ad deprædicandum virginum gloriam his verbis aptè digreditur, dicit enim: *Filii hujus ſeculi nubunt, & traduntur ad nuptias, illibi verò qui digni habebuntur ſeculo illo, & reſurrectione ex mortuis, neque nubent, neque ducent uxores, neque enim ultra mori poterunt, æquales enim Angelis ſunt, & filii ſunt Dei.* Circa quæ verba benè notandum eſt, quòd non dicat, illos beatis illis ſpiritibus in altera tantùm vita futuros eſſe æquales, ſed etiam in tempore præſenti; dicit enim: *Æquales Angeli ſunt*, non verò dicit *erunt*, ſcilicet in futuro. Ubi Author imperfecti ait: *Omnes virtutes ſpirituales, res ſunt Angelica, præcipuè tamen caſtitas res eſt Angelica, per hoc enim ſolum ſingulariter homines Angelis aſſimilantur, & vincitur natura virtutibus.*

Auth. Imperf. h. 43.

7 In Actibus Apoſtolorum Hebræi pertinaces, & increduli, ſuos in ſanctum Protomartyrem defigentes oculos, *viderunt faciem ejus, tamquam faciem Angeli*, cùm tamen illum mortali carne cinctum eſſe cernerent, talemque ex vulneribus per conjectos in illum lapides inflictis, & ſanguine manantibus agnoſcere poſſent. Verumtamen mirum non eſt, quòd his non obſtantibus, S. Stephanus illis Angelus quidam eſſe videretur, ſiquidem ut S. Augu. ait: *In amico Angelorum angelica ſimilitudo apparuit.* Quia igitur purus, & immaculatus virgo erat, vultum præſeferebat Angelicum.

Act. Ap. 6. 15. Hinc Stephanus ut Angelus apparuit.

S. Aug. ſer. 199 de divers. Angeli caſtos diligūt.

S. Bon. l. 2. de prof. Relig. c. 53.

8 S. Bonaventura multas continenter viventium excellentias, & prærogativas recenſet, ex quibus hæc potiſſimùm præſenti propoſito noſtro deſervit, quòd ſcilicet: *Angelis amabiles faciat*, cujus hanc adducit rationem, quia *cùm naturaliter omne animal diligat ſimile ſibi, etiam Angeli caſti homines caſtos familiarius diligunt*; Ideò quoque S. Apoſtolus dicebat: *Noſtra converſatio in cælis eſt*; at verò ea quo Sanctus hic Apoſtolus cum hominibus commorabatur in terra, quomodò ſe in Paradiſo converſari veraciter dicere poterat? ſciendum eſt igitur, Paulum purum, & caſtum virginem fuiſſe, virgines autem etiam dum hic in terris nobiſcum degunt, conſortio gaudent Angelorum. Unde S. Ambr. ait: *Dicit Apoſtolus, noſtra autem converſatio in cælis eſt, & cæleſtium converſatio poteſt eſſe nobiſcum, hoc eſt, ut qui vita vivimus Angelorum, rectè conſortium mereamur.* Legatis velim S. Aug. in quodam ſermone in Dom. 25. poſt Trin. ibi namque hoc de virginibus invenietis teſtimonium: *Qui in caſtitate vivunt, Angelicam habent in terris converſationem: Caſtitas homines cælo conjunget, Angelis facit civem.*

Phil. 3. 20.

S. Ambr. ſer. 87.

S. Aug. D. 25. poſt Trinit. ſer. 1.

Abraham continens Angelos hoſpitio excepit.

9 Abrahæ Patriarchæ, ejuſque dilectæ conjugis Saræ merita haud dubiè apud Deum per veridicum Spiritus Sancti calamum, ad perpetuam eorumdem memoriam relata ſunt in Annales æternitatis: at verò ſcire à vobis velim, an aliquando tempus illud obſervaveritis, quo ſanctis hiſce conjugibus feliciſſima illa ſors obtigit, quòd Angelos in domo ſua hoſpitio excipere, eorumque familiari converſatione frui potuerint? ſi id ſcire vultis, breviter edicam; tunc enim Deus illos hoc ſavore dignatus eſt, quando continentes, & à thoro conjugali alieni erant: *Poſtquam conſenui voluptati operam dabo?* inquit Sara. Abulenſis etenim in ea eſt opinione, quòd diu ante inter ſe quo ad thalamum conjugalem, ſeparati vixerint.

Gen. c. 18. 12. Abulenſis ib.

10 S. Propheta Elias pariter Angelum in ſuo miniſterio occupatum habuit, qui de victus annona dio ipſi proſpexit, quod utique ei accidit, velut ſpecialiſſimum virginitatis ſuæ privilegium; *Primo ex hominibus*, inquit, S. Ambr. *unam Angelorum, & hominum viam oſtendit, inſtar ſpiritus cum Angelis agit.*

3. Reg. 19. 5.

S. Amb. ſer. 1 de S. Eliſeo.

11 Sic quoque familiaritas illa, quæ inter magnam Dei matrem, & Archãgelum intercedebat, ſoli ejus attribuenda eſt virginitati, ut proindè Arnoldus Carnotenſis dicat: *Per virginitatem fuerat Gabriel Archangelus Mariæ domeſticus, imo tota militia cæleſtis multitudo, & naturæ gloriam admirans, quod ſic integram in terris reperiſſet:* Omnes etenim Angelici ſpiritus ſua illi obſequia certatim deferre cupiebant, omneſque hærebant attoniti, videntes quòd etiam in terris ſimiles illis reperirent Angelos. Verum quidem eſt, quòd B. Virgo, Angelo ei apparente, turbata fuerit, ſed obſervandum eſt, hoc ei accidiſſe, quia coram ea comparebat non in ſpecie propria, ſed vultum præſeferens humanum, & virilem, quod ex eo colligitur, quod Euangeliſta dicat: *Ingreſſus Angelus ad eam*, S. Lucas dicit: *Turbata eſt in ſermone ejus, & cogitabat qualis eſſet iſta ſalutatio.* Et ex eodem virginitatis merito, per omnium ſæculorum experientiam videmus, quòd accurrant in obſequium, auxilium, & defenſionem illarum præcipuè animarum, quæ honeſtatis, & pudicitiæ conſervandæ ſollicitam curam gerunt. *Neque mirum*, inquit S. Ambr. *ſi pro vobis Angeli militant, qui Angelorum moribus militatis, meretur eorum præſidium caſtitas virginalis, quorum vitam meretur.*

Virginitas Mariæ domeſticū fecit Gabrielē. Arnold. Carnot. de ſept. verbis.

Luc. 1. 28. 29.

S. Ambr. l. 1. de Virg.

12 In Annalibus Eccleſiaſticis legitur, quòd in morte S. Vincentii Ferrerii, *Viſa eſt per feneſtram ejus loci, in quo decumbebat, involare ingens multitudo papilionum miri candoris, qui paſſim circum volitantes, tum demū receſſerūt, cum ille ſpiritum exhalavit, nec amplius viſi jam apparuerunt; putantur fuiſſe ſpiritus Angelici; eadem hora ex ejus corpore emanavit odor lōge ſuaviſſimus, quem aqua ipſa, quæ illud abluit, diu accuratèque cōſervavit, nec ea unquam corrumpi potuit, nec inde, aut vermes, aut aliquid fœditatis enatum eſt, imo vero tamen gratiſſimi fuit odoris, donec in eo vaſe, in quo aſſervabatur, penitus cōſumpta eſt.*

Rayn. An. 1419. n. 12. Exempla.

13 In iiſdem Annalibus Cardinalis Baronius de quadam virguncula Georgia nomine refert, quòd in hora mortis ſuæ innumerabilis quædam columbarum multitudo ſuper ipſius corpore volans conſpecta fuerit. Cùmque cadaver ejus in Eccleſiam delatum fuiſſet, omnes illæ columbæ ſuper tectum convolantes, in eo ſe tecti loco collocarunt, qui feretro ipſius diametraliter reſpondebat, ibique uſque dum ſepulturæ corpus traditum eſſet, perſeverarunt, eaque abſoluta, omnes cœlum versùs viſæ ſunt avolare, donec videri ampliùs non poſſent.

Baron. An. 480. n. 23. in Comp.

14 De nobili quadam virgine, cui nomen Euphemia erat, *in ſpeculo Exemplorum* refertur, quòd tametſi ipſa à primis annis pudicitiam ſuam Deo per votum virginitatis conſecraſſet, Pater ejus tamen illam Comiti cuidam nuptui tradere promiſerit; quia verò Euphemia, Comitem hunc ſolius vultus ſui pulchritudine captum nuptias hasce ardenter ſollicitare intellexerat, ipſa adversùs propriam venuſtatem indignata, cultro arrepto, ex impulſu utique ſuperiori commota, dixit: *amplius vana pulchritudo, occaſio peccati non eris, & hoc dicto, naſum ſibi præſcidit, & labia.* Unde pater ejus gravi ira accenſus, ad eam caſtigandam ruſtici cujuſdam barbari crudelis tyrannidis jugo ſubjecit, apud quem licèt ſub continuis laboribus, & opprobriis ingemiſceret, omnes tamen illatas ſibi plagas; & convitia, quæ innumera erant, patienter toleravit. Poſt integrum verò elapſum ſeptennium, ipſa nocte quadam in Vigilia Natalis Domini noſtri, dum univerſa familia menſæ accumberet, ut in tanti myſterii memoriam debitas Deo laudes exſolveret, in Ruſtici ſtabulum ſe recepit, qui Euphemiæ in domo ſua non advertens præſentiam; correpto ad illam delumbandam valido fuſte, per omnes domus ſuæ angulos eamdem perquiſivit, ac tandem *directis oculis in ſtabulum, fulgor ibidem coruſcus apparuit, & putans ignem eſſe, propiùs acceſſit; Et ecce virgo Maria cum multitudine virginum, & Angelorum eam confortabat dicens: conſtans eſto filia, quia pro hoc ſervitio dabitur tibi corona Regni cælorum:* Qua ex viſione perterritus, omnes protinus advocavit familiæ ſuæ domeſticus, qui virgini Euphemiæ labia, & præciſſum à ſeipſa naſum admirandæ pulchritudinis reſtitutum videntes, Patri illiùs omnia confeſtim per ordinem annuntiarunt; qui poſtquam delicti ſui veniam popoſciſſet à filia, in eodem loco, ubi hæc filiæ ſuæ à Deipara virgine præſtita fuerat gratia, ſumptuoſum erexit, & dotavit ſacrarum virginum Monaſterium, in quo Euphemia deinceps ad finem uſque vitæ ſuæ ſimul cum aliis Divino ſervitio conſecratis virginibus, commorata fuit. Similem favorem virginitas S. Agnetis experta

Spec. Exempl. in V. virginitas, Exemp. 19.

perta

Digitized by Google

perta fuit, de qua prout ad proſtibulum condemnata S. Max. ita ſcribit: *Nudata ab hominibus malis, veſtitur ab Angelis bonis, & damnata in proſtibulo turpitudinis, in gremio apparuit caſtitatis, efficitur Oratorium Angelorum, locus, qui perditarum fuerat animarum, & ubi ſemper naufragaverat caſtitas, illic eſt coronata virginitas.* Videatur de hac materia ſuprà in verbo: *De Angelis* Diſcurſu 15.

S.Max.h. de S.Agnete.

S. Cypr. de bono pudic. Virginitas in hominibus excellentior quàm in Ang.

15 Imò S. Cypr. hanc virginitatis virtutem in hominibus longè excellentiorem eſſe opinatur, quàm ſit, vel fuerit in Angelis; dicit enim: *Virginis æquat ſe Angelis, ſi vero exquiramus, etiam excedit, dum in carne luctata victoriam etiam contra naturam refert, quam non habent Angeli.* Quam eamdem opinionem etiam confirmat S. Ber. dum ait: *Caſta eſt quomodo Angeli, idque in carne peccati, & fragili corpore, quod non Angeli; quod evidentius cæleſtis inſigne originis, quam ingenitam, & in regione diſſimilitudinis retinere ſimilitudinem, gloriam vitæ cæleſtis in terra, & ab exule uſurpari, in corpore denique pene beſtiali, vivere Angelum?*

S.Ber.ſer. 27. in Cant.

S. Baſil. de vero Virg. Profeſſione.

16 S. Baſil. hanc in nobis valde notabilem virginitatis conſiderat excellentiam, videlicet quòd *Illi*, id eſt, Spiritus Angelici, *carneis nexibus liberi, integritatem ſuam in cælis ſervat, & loco, & natura inviolabiles, apud ſummum Regem omnium Deum conſtituti; at vero iſti in terra, carnis illecebris, & voluptatibus diu reluctantes, ac Diaboli tentamenta perpetua exercitatione vincentes, incorruptionem Angelicæ puritati parem virtute præcipua ante creatoris oculos cuſtodierunt.* In cujus veritatis confirmationem, clarum, atque perſpicuum habemus Divi Chryſol. teſtimonium, dicens: *In carne præter carnem vivere, non terrena vita eſt, ſed cæleſtis, & ſi vultis ſcire, angelicam gloriam acquirere majus quid eſt, quàm habere; Eſſe Angelum, felicitatis eſt, virginem eſſe, virtutis.*

17 Et quidem virginitatem fragilitatis humanæ, Angelicæ virginitati multis ex capitibus præferre poſſumus; videlicèt Primò in extenſione, quia quæ in nobis eſt puritas, non ſolùm ad animæ, verùm etiam ad corporis decorem diſtenditur; non verò ita ſe res habet in natura Angelica, cui hoc meritum minimè competit, eò quòd Angeli, utpotè puri ſpiritus, corpore careant. Enim verò quod nix ſuum candorem in aere conſtanter conſervet, nequaquam mirandum eſt, quia nihil habet, quod illi adverſetur, aut eamdem infeſtet prodigioſum verò cenſetur eſſe, ſi nix candorem ſuum, etiam dum luto aliiſque ſordibus permixta eſt, conſervare videatur.

Prodigioſior

18 Mons Ætna hanc habet naturam, quòd licèt intus ardeat, & flammas ardentes evomat, nihilominus latera ſua nivibus contegi patiatur; Unde Claudianus Poeta canit: *Scit nivibus ſervare fidem.* Quòd Angeli, qui puri ſunt ſpiritus, & coram Dei throno continuò aſſiſtunt, congenitam ſuam puritatem conſervent, quid mirum in eo? ſtupenda autem res eſt, quòd homo in hoc corruptibili corpore, dum in eo fornax concupiſcentiæ ardentiſſimè exæſtuat, nives, & rorem puritatis, & candorem virginalem incontaminatum penes ſe retineat. *Tuta habitatio Paradiſus*, loquit S. Bern. ibi enim ſerpenti, ejuſque ſuggeſtionibus nullus patet acceſſus; at verò non ita ſe res nobiſcum habet hic in terris, ubi Heva plus quàm aliàs, unquam, inceſſanter nobis lenocinatur, & illecebrarum tendit inſidias, ubi inſuper in continuo, nec unquam interrupto certamine vivimus: Ubi *Caro concupiſcit adverſus ſpiritum*, ubi *corpus quod corrumpitur, aggravat animam.* Optimè igitur Ambr. inquit: *Major eſt victoria virginum, quàm Angelorum, Angeli enim ſine carne vivunt, virgines verò in carne triumphant.* Præterea conſiderandum eſt, quòd Angelos virgines eſſe, dos eſt propria naturæ Angelorum, in hominibus verò virginitas divinæ gratiæ opus eſt, & omnipotentiæ divinæ ſingularè donum. *Scivi*, inquit ſapiens, *quoniam aliter non poſſum eſſe continens, niſi Deus det.* *Habemus*, inquit Apoſtol. *theſaurum iſtum in vaſis fictilibus, ut ſublimitas ſit virtutis Dei, & non ex nobis.* Adhæc virginitas hominum digna eſt, quæ præferatur in merito, eò quòd inde fructum colligamus centeſimum. S. Cyrill. autem ſuper illa verba: *Ortum fecit fructum centuplum*, optimè quænam, & qualis ſit iſta terra tantorum fructuum copioſè ferax, his verbis declarat, dum ait? *Sunt autem terra pinguis, & ferax, animæ honeſtæ.* Angeli enim non ſunt in ſtatu meriti, & ideò

Gal.5.17. Sap.9.15.

S. Ambr.l. de vid.

Sap 8.21. 2.Cor. 4. 7.

S.Cyr.inCat. ed c.8. Luc.)

aureola virginitatis in cœlo minimè coronantur, ſicut virgines. Denique conſiderari meretur, Angelos eſſe incorruptibiles, ſubſtantias ſpirituales, omniſque peccati incapaces: nos autem quoad uſque viatores ſumus, cùm ſimus fragiles, ſpirituumque rebellium machinis undique cincti, ad quodvis momentum lapſui ſumus ſubjecti.

S. Baſil. Seleuc. in Vit. S. Theclæ l. 1.

19 Baſil. Seleucus in vita S. Theclæ ita ſcribit: *Rurſus ex æquo Beatitudinis participes eſſe quis dixerit, qui divini muneris reverentia, ac metu, cum animarum corporumque puritati, tum inviolabili præſtantiſſimæque virginitati navant, Angelorum in terra vitam æmulati, eumdem planè cum ipſis ſtatum nullis perturbationibus obnoxium participaturi.* S. Chryſoſt. autem Angelos inter, & virgines pulcherrimos quoſdam parallelos, & analogias his verbis adducit: *Nec ducunt uxores Angeli, nec ducunt? at nec virgo: Aſſiſtunt perpetuò, & miniſtrant Deo? Itidem, & virgo; quare etiam Paulus eas ab omni ſollicitudine arcet, ut aſſiduæ ſint, & indiviſæ; quodſi ut illi in cælum hic aſcendere non poſſunt, corpore eas deprimente, at hic quoque inſignem habent compenſationem, quæ ipſum cæli Dominum excipiant, ſiquidem ſint animo, atque corpore ſanctæ. Viden virginitatis decus? eorum qui in terris degant, cum cælitibus vitæ ſimilitudinem molitur, corpore veſtitos vinci ab incorporeis copiis non permittit mortales, angelorum amicos reddit.*

D.Chr. t.4.de virg. c. 11.

DISCURSUS V.

ARGUMENTUM.

Virginitas, & caſtitas in multis ſcripturæ locis, necnon à Sanctis Patribus ſanctitatis titulo frequenter condecorantur, ſiquidem in virtutis, & perfectionis operibus ſeſe aſſiduè exercent.

THEMA.

Hæc eſt voluntas Dei, ſanctificatio veſtra. 1. Theſſ. 4. verſ. 3.

Caſtitas beſſo eſt ſanctitatis.

1 Sanctus Paulus ad Theſſalonicenſes ſcribens, voluntatem Dei in eo potiſſimùm verſari dicit, ut ſanctificationi noſtræ omni cum induſtria, & ſtudio operam demus, id eſt, ut nos continentes, & caſtos aſſiduè exhibeamus. *Et ne fortè dubium relinqueret*, inquit Sanctus Joan. Damaſcenus, *vel obſcurum, quidnam ſanctificationem voluerit appellare, utrùm juſtitiam, an charitatem, an humilitatem, an patientiam (in omnibus enim his virtutibus creditur acquiri ſanctificatio) infert, & manifeſtè deſignat, quid propriè ſanctificationem voluerit appellare: Hæc eſt, inquit, voluntas Dei, ſanctificatio veſtra, ut abſtineatis vos à fornicatione, ut ſciat unuſquiſque veſtrum vas ſuum poſſidere in ſanctificatione, & honore, non in paſſione deſiderii.*

S.Joan.Dam. l.6 de ſpe. forn.c.18.

Tert.l.de Pudic.in princ.

2 Tertullianus, qui celebrem illum *de Pudicitia* librum conſcripſit, eumdem verbis hiſce exorditur emphaſi, & energia plenis: *Pudicitia flos morum, fundamentum ſanctitatis:* etenim certum eſt, quòd ſanctitas in bonis moribus, & virtutibus fundetur Chriſtianis: Honeſtas autem, & pudicitia virtutum, bonorumque morum flos eſt, nec non columna, fulcrum, & baſis omnis ſanctitatis. Sola divinæ legis obſervantia eſt, quæ animas ſanctificat, ſine hujus enim adimpletione ſanctitas dari nequit; *Lex Domini immaculata, convertens animas, teſtimonium Domini fidele, ſapientiam præſtans parvulis.* Advertendum verò eſt, quòd quando Deus divinæ legis, ſuę pręcepta hominibus per Moyſem in monte Synai promulgare voluit, nequaquam jejunia, orationes, corporis auſteritates, eleemoſynas, aliaque id genus opera præmitti præceperit, bene tamen, ut continenter, & caſtè viverent, ut innueret, hanc caſtitatis virtutem eſſe omnium legum, & præceptorum ſubſtantiam, & breve compendium. Unde experientia nos quotidiana docet, quòd qui caſtitati eſt deditus, ab omnibus vitiis ut plurimum ſit alienus. Unde Sixtus III. ſuper illa verba: *Et deſcendit Moyſes ad populum, & ſanctificavit eum, & dixit eis: eſtote parati tribus diebus, & ne acceſſeritis ad mulieres;* dicit: *Quo oſtenditur, inter cæteras ſanctificationum ſpecies, caſtitatem fuiſſe neceſſariam,*

Pſ.18.8.

Exod. 19.14.

Sixt.III Pap. l.de Caſt.

& datur

Digitized by Google

& datur intelligi, quòd abſque ipſa perfecta ſanctitas eſſe non poteſt.

Fundamentū ſanctitatis caſtitas.

3 Fundamentum veræ ſapientiæ aliud non eſt, quàm timor Dei, juxta illud: *Initium ſapientiæ timor Domini*; vultiſne autem ſcire, in quemnam ſcopum, & objectum timor Dei præcipuè contendat, & collimet? In caſtitatem. Unde ubi Vulgata noſtra apud Pſalmiſtam legit: *Timor Domini ſanctus permanens in ſæculum ſæculi*, S. Aug. legit: *Timor Domini caſtus &c.*

Pſ. 18. 10. S. Aug. ib.

S. Nilus in Aſcet.

4 S. Nilus circa Joſephum Patriarcham, relicta in adulteræ manibus propria veſte, ne coinquinaretur, fugientem, ſequentem habet ingenioſum conceptum; Dicit enim: *Relicto in manu ejus pallio*, inquit ſcriptura, *fugit, & egreſſus eſt foras; tamquam in virtutis Paradiſo nudus obambulans, primum illum parentem noſtrum imitatus.* Etenim his verbis dicere velle videtur; ſicut Adam quamdiu nudus erat, juſtitia, & innocentia gaudebat originali, & virgo erat: Ita quoque Joſeph ad conſervandam corporis ſui pudicitiam, pallium reliquit, ut protoparentem noſtrum, in ſtatu innocentiæ ab omni veſte nudum imitaretur, ſciebat enim, quòd continentiæ virtus ſanctitatem operetur.

S. Fulg. ad Gallan. Ep. 3. c. 4.

5 S. Fulgentius ad hujus nominis, *Virgo*, ethymologiam ſe reflectens, ait: *Ex nominis ipſius ſignificatione perpende; tam magnum quippè Deus voluit eſſe bonum virginitatis, ut illud non aliunde, ſed ex vocabulo dignaretur nominare virtutis. Virginis itaque ſi quis diligenter velit conſiderare vocabulum, ex virtutis invenies nomine derivatum; Virgo enim dicitur, quaſi virago; virginem vero ſcriptura ſancta non ob aliud vocatam dicit, niſi quia de viro ſumpta eſt.* S. Hieronym. quoque juxta textum Hebræum mulierem *viraginem* vocari dicit, quia *de viro ſumpta eſt*, Indeque cap. 5. hanc deducit Concluſionem: *Itaque cùm virginis nomen ex nomine viri deſcenderit, quis dubitet, quod vir à virtute vocatus ſit?*

S. Hieron. Caſtitas virtutum eſt fundamentum.

6 Obſervandum quoque eſt, quod coſta, è qua prima virgo formanda erat, ex viri latere pro eo tempore deſumpta fuerit, quo ſtatus innocentiæ, ac puriſſimæ, & immaculatæ virginitatis in eo etiamnum perſeverabat; ſimiliter Heva quamdiu è Paradiſo nondum ejecta fuerat, virgo permanſit. Et quonam id myſterio factum fuiſſe exiſtimatis, niſi ut Deus, qui *omnia in ſapientia fecit*, per hoc nobis inſinuaret, virginitatem ſemper conjunctam eſſe cum opere virtutis, & innocentis ſtatu conſcientiæ; caſtitas enim, & virginitas correlativa ſunt virtutis, & ſanctitatis. Unde idem Pontifex Sixtus III. ſæpè citatus ait: *Totum fundamentum ſanctitatis, atque juſtitiæ, caſtitatem eſſe dubitare non poterit, quiſquis divinæ legis exempla tota intentus mente perſpexerit, quòd ſi in aliquibus vacillare cœperit, omnem ejus fabricam nutare metuendam eſt.* Per quotidianam quippè experientiam videmus, quòd ſubſidentia fabricæ alicujus fundamenta, totum poſt ſe ædificium in totalem ruinam, & exterminium trahant; atque ideò dicit præfatus Pontifex, ſpeciale eſt inimici tartarei artificium, quo caſtitatem in fidelibus contemerari ſatagit; *Eſt enim malevolo artifici ſimilis*, inquit Sixtus Papa, *qui univerſam fabricam domus exigua fundamenti imbecillitate diſturbat, totum ædificatorem nonnunquam perdere faciens, dum minùs diligenter attendit, quòd maximè continet.* Hoc autem fundamentum, inquit, eſt pudicitia, & honeſtas, de qua S. Hieron. digniſſimum hoc pronuntiatum poſt ſe ſcriptum reliquit: *Doctiſſimi viri vox eſt, pudicitiam in primis eſſe retinendam, qua amiſſa omnes virtus ruit.* Similem quoque propoſitionem S. Ephrem habet. Dicit enim: *Noli virtutem negligere, ſed totis viribus ſanctificationem procura*, ubi caſtitatem ſanctificationis nomine appellat; mox enim ſubjungit: *acquire tibi caſtitatem, ut inhabitet in te Spiritus Sanctus.* Idem quoque alibi in eodem libro ad idem propoſitum ſcribit: *Serva, frater, caſtitatem corporis tui, quam ſi in Charitate Chriſti cuſtodieris, omnem facilè virtutem perfectè exercere, & aſſequi poteris.*

Sixtus III. Papa ibid.

S. Hieron. l. 1. cont. Jov.

S. Eph. t. 1. de virt. c. 9.

Idem ib. de Humil. comp. c. 87.

E contra luxuria vitiorum congeries. Gal. 5. 19.

7 Econtra verò quænam ex impudicitia malorum, & ſcelerum colluvies ſequatur, ab Apoſtolo id ipſum ad Galatas exponente velim excipire: *Manifeſta autem ſunt opera carnis, quæ ſunt fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria, idolorum ſervitus, veneficia, inimicitiæ, contentiones, iræ, rixæ, diſſenſiones, ſectæ, invidiæ, homicidia, ebrietates, commeſſationes, & his ſimilia;* Ecce tibi quanta criminum ſeges, ex unica derivetur

impudicitia. Quia verò *contrariorum eadem eſt ratio*, apud eundem Apoſtolum pudicitiam eſſe deprehendetis matrem omnium virtutum; ſiquidem fructus ſpiritus enumerans dicit: *Fructus autem ſpiritus eſt charitas, gaudium, pax, patientia, benignitas, bonitas, longanimitas, manſuetudo, fides, modeſtia, continentia.* Circa quæ verba ad propoſitum noſtrum obſervandum, quòd ſicut fornicatio omnibus, & quibuſcumque vitiis præfert vexillum, utpotè quæ inter vitia primum locum obtinet, ita quoque caſtitas inter omnes fructus ſpiritus agmen claudit, ad denotandum, quòd omnes alias virtutes in conſequentiam poſt ſe trahat. Unde Sanctus Ennodius dicit: *Matrem bonorum operum amate verecundiam, quæ ita ex ſe ſpecies virtutum fœcunda, & virgo parturit, ut impudentia procax, & corrupta vitiorum, ac proindè ſapiens exclamat: O quàm pulchra eſt caſta generatio cum claritate.* Verùm inquies, qua ratione virginitas generare poterit? Audi Berchorium explicantem, in quonam virginitatis fœcunditas conſiſtat: *Iſta eſt*, inquit, *virtus fructuoſa, prægnans virtutibus, quod oſtenditur, cum dicitur Generatio, iſta enim virtutes generat.*

S. Ennod. in Pæn. Didaſ.

Sap. 4. 1.

Berchor. in V. Caſtitas.

8 Hildebertus virginitatem in quadam Epiſtola hoc decorat elogio, dicens: *Virginitas eſt vitiorum redemptio, virtutum principatus.* S. Apoſt. quoque ad Hebræos ſcribens, ait: *Pacem ſequimini cum omnibus, & ſanctimoniam, ſine qua nemo videbit Deum*; quidnam verò Apoſtolus per hunc ſanctimoniæ titulum indicare velit, S. Joa. Damaſc. declarat dicens: *Hic evidenter, ſine ſanctimonia, quam ſolet integritatem mentis, vel puritatem corporis appellare, prænuntiavit, Deum penitus videri non poſſe.* S. Hieron. pariter ubi vulgata legit *ſanctimoniam*, interpretatur *caſtitatem*. Alii quoque Sancti Patres quoties de hac virtute loquuntur, eidem *ſanctitatis* nomen attribuunt. S. Iſid. de ritu veli, quo Eccleſia virgines cœleſti ſponſo per votum conſecratas obnubere ſolet, differens, ita ſcribit: *virgo eſt, & carnem ſuam ſanctificare propoſuit, idcircò velaminis venia ſit illi, ut in Eccleſiam notabilis, vel inſignis introeat, & honorem ſanctificati corporis in libertate capitis oſtendat.* S. Cypr. vel quiſquis libri *de ſingularitate Clericorum* author, de pudicitia ait: *Munimen eſt ſanctimonia, expugnatio infamiæ, probitatis præſidium, improbitatis excidium, pronuba ſanctitatis, & repudium turpitudinis.* Idem quoque ſanctus alibi de veritate tractans, ita in ejus laudem digreditur: *Flos eſt ille Eccleſiaſtici germinis, decus atque ornamentum gratiæ ſpiritualis, læta indoles, laudis, & honoris opus integrum, atque incorruptum, Dei imago reſpondens ad ſanctimoniam Domini, illuſtrior portio gregis Chriſti:* Quo in loco S. Cypriani calamus ad encomium pudicitiæ altiùs, & ſublimiùs evehi non poterat, quàm dicendo, quòd anima virginea ſit *imago Dei reſpondens ad ſanctimoniam Domini.* S. Ephr. Tomo primo operum ſuorum, ubi de continentia, & virginitate *ex profeſſo* tractat, diſcurſum ſuum ad ſpiritum fornicationis dirigit, & ad verba Apoſtoli in Epiſtola ad Hebræos alludens, ita hunc ſpiritum alloquitur: *Suggeris mihi, ut membra Chriſti faciam membra meretricis, unicoque temporis momento divitias perdam immortales, quaſi etiam nihil eſſet, ſanctificationem adjicere, ſine qua nemo Dominum videbit.* Idem quoque in alio quodam ſermone de virginitate, eamdem eodem ſanctificationis epitheto honorat, dum ait: *Quis non triſtetur, & quis non deploret? In momento, & ictu oculi mens hominis ad peccatum conſummandum flectitur, & mox ſponte Deum peccando offendit, cœleſteque à ſe donum, ſanctificationem ſcilicet ac virginitatem, repellit.* S. Bernardus in ſer. cui titulus eſt: *Hæc eſt generatio quærentium Dominum*, fidelibus ad caſtè continenterque vivendum, animū ſuggerit his verbis. *Amplectimini pretioſiſſimam margaritam amplectimini ſanctimoniam vitæ, quæ vos efficit ſanctorum ſimiles, & domeſticos Dei.* S. Baſilius *de vera virginitate* etiam hoc eodem epitheto utitur, dum ait: *Virginitas vitam noſtram de corruptione ad ſanctitatis gloriam colligit.* S. Maximus S. Agnetem ob perpetuæ virginitatis votum emiſſum deprædicans, eadem phraſi loquitur, dum ait: *Ut in puellis trophæum ſanctitatis arriperet.* Enimverò neſcio, an S. Aug. cæteroquin in ſuis propoſitionibus adeò circumſpectus, & cautus, in ſermone quodam *ad fratres in Eremo* per exaggerationem, an verò ſecundùm veritatem loquatur, dum ita inquit: *Sed etſi habuerimus obedientiam cum Abraham, patientiam cum Iſaac, diligen-*

Hild. Ep. 36. Caſtitas plurimo elogio. Heb. 12. 14.

S. Jo. Dam. l. de ſpir. forn. c. 6.

S. Iſid. l. 2. de Eccl. offic. c. 8.

S. Cypr. l. de ſing. Cler.

S. Cypr. l. de hab. virg.

S. Ephr. t. 1. de virg. & Contin.

S. Ephr. ſer. de Virg.

S. Ber. ſer. 2. in illud: Hæc eſt generatio quærentium Dominum.

S. Baſil. de vera virg. S. Maxim. de S. Agnete.

S. Aug. ad fratres ſer. 16.

NB.

Digitized by Google

tiam cum Jacob, & caſtitatem non ſervaverimus cum Joſeph, quid hæc omnia nobis proderunt? Amare ergo debemus ſummè caſtitatem, ſine qua opera noſtra nihil valent.

S. Fulg. ad Gallam Ep. 3. c. 7. Hominis perfectio ex caſtitate.

9 Audite, cuinam fundamento S. Fulgentius ſolidiſſimas virtutes, veramque vitæ immaculatæ perfectionem inniti afferat, nimirum totam perfectionis machinam uni pudicitiæ, & honeſtati virginali inniti, his verbis aſſirmat: *Integritas carnis Deo fideliter conſecrata, & in cordis virginitate, Deo juvante, & protegente ſervata, idcirco propriè virginitas dicitur, ut ibi perfectio vera virtutis ineſſe monſtretur.* Vetuſtiſſimus quoque ſcriptorum Tertullianus quamdam habet ſententiam, ex qua virginitas ſuos in protoparentum innocentia, & juſtitia originali primos natales habere deducitur; Dicit enim: *Prima felicitas, prima virginitas eſt.* Fateor quidem, facilè quis ſibi virginitatem ſterilem eſſe in animum inducere poſſet, niſi Lauder in Regula vivendi, quam Florentinæ ſorori ſuæ præſcripſit, hanc à nobis opinionem claris verbis depelleret, dicens: *Ne reputes, te eſſe ſterilem, tot filios habebis, quot virtutes protuleris.* Eſt enim hic ſtatus virginalis longè fertiliſſimus, non quidem prolium, ſed virtuoſorum, & ſanctorum operum. Unde Sanctus Cyprianus de pudicitia ita ſcribit: *Illa vobis diſciplinam bonorum ſuggerit morum, vos illi miniſterium præſtatis operum ſanctorum.*

Tert. l. de exhort. ad Caſt. c. 1.

S. Leander Hiſpal. in Reg. vivend.

S. Cypr. de bono pudic.

Caſti homines ſunt virtuoſi.

10 Sancti Paulus in perſona Titi quamdam veræ perfectionis Ideam, & ſpeculum formare volens, pudicitiam ei, & continentiam, quàm maximè inculcavit, dicens: *In omnibus teipſum præbe exemplum bonorum operum;* quonam verò modo hunc finem faciliimè aſſequi poſſit, mox declarat, dum ſubjungit: *in doctrina, in integritate, in gravitate;* In Græco habetur: *In caſtitate, ut is qui ex adverſo eſt, vereatur, nihil habens malum dicere de nobis;* alii legunt: *revereatur, nihil habens malum dicere de nobis;* ut pluriumùm enim iis qui continenter, & caſtè vivunt, vitiis non ſunt contaminati, vitamque ducere ſolent per omnia exemplarem, & irreprehenſibilem, quia caſtitas in homine Chriſtiano cumulatiùs lapis quidam Lydius eſſe ſolet in ordine ad mores.

T. 2. 7.

Apoc. 4. 3. Ubi Virginitas ibi innocentia.

11 Sanctus Joannes in Apocalypſi dicit: *Iris erat in circuitu ſedis, ſimilis viſioni ſmaragdinæ.* Sed quodnam in eo latet myſterium, quòd Iris hæc ex Smaragdo potiùs, quàm ex alia quapiam gemma, conſtructa fuerit? Claſſicus quidam interpres ait: *Iris inſtar Smaragdi ſymbolum eſt virginitatis, quæ ſemper viret, & ſuo virore ſplendeſcit inſtar Smaragdi.* Unde Poloni in Canonizatione Sancti Caſimiri, qui potiùs mori, quàm candorem ſuum virgineum vel minimùm contaminare, voluit, eumdem hoc ſymbolo honorarunt: *Caſimirus ſum quaſi Iris*, ad hanc videlicet Iridem ſmaragdinam alludendo, quam Sanctus Joannes in circuitu throni Agni immaculati conſpexerat. Memorandum verò eſt, quòd Iſajas in circuitu ejuſdem Throni Angelos audierit continuò acclamantes: *Sanctus, Sanctus, Sanctus,* cujus ratio eſſe poteſt, quia ubicumque hic ſmaragdus, id eſt, virginitas conſpicitur, ibi quoque ſanctitas, & innocentia adeſſe ſupponitur; ſicut enim Poeta de Iride canit: *Mille trahit varios adverſo ſole colores:* Ita quoque Lactantius Firmianus de virginitate hoc perhibet teſtimonium: *Quaſi faſtigium eſt, omniumque conſummatio virtutum, ad quam ſi quis eniti, & eluctari potuerit, hic erit conſimilis Deo; qui virtutem Dei cepit.* D. Chryſ. de unione virginitatis cum Chriſto ita ſcribit: *Deus, & integritas eſt cœleſte conſortium, virginitas juncta Chriſto, copula eſt perfecta virtutis.* S. Cypr. quoque de bonis pudicitiæ tractans, his ei laudibus applaudit: *Pudicitia eſt ornamentum morum, Sanctitas ſexuum.* Et alibi in ſpecie de virginitate dicit; quòd ſit *Regina virtutum.*

Cornel. à Lap. ibid.

Lactant. Firm. l. 6. Divin. Inſt. c. 23.

D. Chryſol. ſer. 146.

S. Cyr. de bono pudic.

S. Cypr. de virg.

12 Ubi Vulgata noſtra in Actibus Apoſtolicis de Sancto Paulo dicit: *Diſputante autem illo de juſtitia, & caſtitate,* Syriaca legit: *de juſtitia, & ſanctimonia,* ubi expreſſa videtur, qualiter caſtitas, & ſanctitas eodem prorſus nomine gaudeant. Et ideò eodem elogio, quo magna DEI mater deprædicatur, virginitas pariter ab Eccleſia extollitur. De illa enim ſancta mater Eccleſia canit: *Tota pulchra es amica mea, & macula non eſt in te:* Huic verò pari laude acclamat, cum dicit: *Sancta, & immaculata virginitas;* notandum verò eſt, in magnum virginitatis encomium cedere, quod Eccleſia profiteatur, quòd dignas, & meritis pares virginitatis laudes invenire nequeat, quibus illam deprædicet, dum immediatè ſubjungit: *Quibus te laudibus efferam, neſcio.*

Act. Ap. c. 24. v. 25. Virginitas multum deprædicatur.

13 Magna virginitatis laus in illa Juſtini Martyris de fide orthodoxa conſcripta propoſitione continetur: Ibi namque de B. V. Maria diſſerens dicit: *Beata virgo beatior prædicanda eſt ob virtutem quam habuit, propter quam meruit eſſe mater Dei, quam ob ipſam Matris dignitatem;* quaſi diceret, ponatis licèt cum virginitate Maternitatem Dei, ſive illum inæſtimabilis honoris titulum, quo B. V. Maria *Deipara* appellatur, ac tum demum liberè dicatis, quòd pluris apud ipſam præponderet, & æſtimetur virginitas, & pudicitia ejus, quàm Maternitas Dei: ideò etiam quando eidem Beatiſſimæ virgini in ejus infantia rationis, quo ad ſpiritualia, acceleratus eſt uſus, primus actus virtutis, & ſanctitatis, à magna illa anima in prima ſua conceptione à culpa originali præſervata, & ſanctificata elicitus, fuit votum perpetuæ virginitatis, prout P. Hieremias Drexelius *de caſtitate par. 1. cap. 10. §. 1.* fusè probat, ubi pro hac opinione multos graves citat authores, adeòque primus lapis hujus tam eminentis ædificii, quod in ſtuporem ipſummet rapuit Paradiſum, id eſt, primus actus ſanctitatis adeò tranſcendentis, qualis illa magnæ Dei matris eſſe noſcitur, fuit amor, & Zelus virginitatis. optimè igitur S. Zeno in lib. *de pudicitia* monet dicens: *illa vobis exhibet ſanctitatem, vos ei amorem.*

S. Juſtin. q. 116 de fide &c.

S. Zeno l. 1. ſer. 7 de pudicit.

DISCURSUS VII.

ARGUMENTUM.

Hæc virtus præ cunctis aliis arrham nobis, & pignus confert beatitudinis, eſtque via ſecuriſſima, per quam velociſſimè properamus ad cœlum.

THEMA.

Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt. Matt. 5. v. 8.

1 IDem ille, qui de ſemetipſo dixit: *Ego ſum oſtium, per me ſi quis introierit, ſalvabitur,* caſtos, & continentes beatos, viſioniſque claræ Dei participes futuros eſſe declarat, dum ait: *Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt.* Unde Sanctus Auguſtinus ait: *Glorioſum, & inſignem inter cæteras virtutes caſtitas, & munditia locum tenet, quia ipſa ſola eſt, quæ mundas mentes hominum præſtat videre Deum; Unde ipſa Veritas ait: Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt.* Porrò oculus aliquis corporalis, quantò mundior eſt, & purior, tantò ad lucem conſpiciendam eſt aptior; oculus autem animæ cor eſt, & intellectus, qui per immaculatæ pudicitiæ virtutem mirum in modum purificatur. Et ideò optimè Sanctus Thomas à Villa nova monet dicens: *Verè beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt; quid enim prodeſt inſpiciendis cæleſtibus oculum intendere, ſi ſanguine rubet, aut ſi pulvere plenus eſt: O anima, purifica oculum, & videbis, abjice ſordes, & omnia perſpicies, acies polluta lucem puram videre non poteſt, & ſentina carnis obſcœna atram nebulam ſemper exhalat.*

Joan. 10. 9. Caſti Deum videbunt.

S. Aug. in D. 25 poſt Trin. ſer. 1.

S. Th. à Vill. ſer. de 3 Dominic.

2 Pro meliori autem aſſumpti thematis intelligentia, obſervanda eſt phraſis, qua Sapientia incarnata in recenſendis octo beatitudinibus utitur. Etenim paupertati promittit regnum cœlorum: *Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum;* manſuetis terræ hujus poſſeſſionem, conſolationem afflictis, & ſic deinceps: caſtis verò illud prorſus objectum directè, & immediatè promittit, in quo formalis, & plena noſtra beatitudo conſiſtit, claram videlicet veri Dei viſionem. Theophylactus ad hanc Chriſti promiſſionem mundis cordibus factam explicandam, ſpeculi adducit ſimilitudinem, dicens: *Sicut ſpeculum, ſi fuerit mundum, accipit imagines, ita & anima pura faciem Dei.*

Proſecutio.

Matt. 5. 3.

Theophylab.

3 De Sancto quodam Galliarum Epiſcopo, cui Ludovicus nomen erat, refert Thomas Cantipratenſis, quòd cùm elegantem vultum, benequè formatam præferret corporis ſtaturam, impuros Reginæ oculos, & cordis affectum ſibi attraxerit: cumque ſanctum Prælatum ad explendam cum ipſo laſciviam ſuam, ad ſecretiora palatii duxiſſet penetralia, Caſtitatis ſtudioſiſ-

Thom. Cantipr. l. 2. c. 30. n. 43. Exemplum.

ſimus

ſimus Paſtor, inſidias puritati ſuæ parari animadvertens, corrugata fronte, & ad auſteritatem, & iracundiam compoſito vultu graviter ipſam reprehendit, & per adjectas minas generoſam, ac heroicam ei dedit repulſam. In cujus præclari facinoris præmium DEUS poſt mortem diſpoſuit, ut oculi ejus, quibuſcum Reginam torvè aſpexerat, in ſignum quòd ſuo tempore viſione beatifica glorificandi eſſent, poſt mortem illius limpidi, lucidi, & cryſtallini permanſerint, etiam poſtquam totum ejus corpus in cineres, & oſſa reſolutum fuit.

1. Joan. 3. 2. Qui Deum videre volunt; caſti fiant.

4 Sanctus Joannes Apoſtolus, qui *virgo in ævum permanſit*, de Paradiſi gloria in prima ſua Epiſtola diſſerens, ait: *Chariſſimi, nunc filii DEI ſumus, & nondum apparuit, quid erimus; Scimus quoniam cùm apparuerit, ſimiles ei erimus, quoniam videbimus eum ſicuti eſt*; mox quoque modum nos docet, qui obſervari à nobis debet, ut Deum videre valeamus, ſubjungit enim ſtatim; *& omnis qui habet hanc ſpem in eo, ſanctificat ſe*, ubi S. Auguſtinus legit: *Caſtificat ſe*, quia ut præcedenti diſcurſu diximus, ſub ſanctitatis nomine in ſcriptura ſacra caſtitas frequenter intelligitur.

Cõfirmatur.

5 Ad idem propoſitum obſervandum, quòd S. Jacob Patriacha tunc præcipuè glorioſo Iſraelis nomine, quod idem, quod videns Deum, ſignificat, decoratus fuerit, quando Angelus, ut Moyſes refert, *tetigit nervum femoris ejus, & ſtatim emarcuit*; tunc enim confeſtim ſubjunxit: *Nequaquam Jacob appellabitur nomen tuum, ſed Iſrael.* Cur autem Jacob in ſemore ab Angelo percuſſus fuerit, illius myſterium Gennadius optimè exponit, dicens: *Velut continentem luctationis illius memoriam teneret; Omnia autem hæc in figura contingebant*; Siquidem per hoc nobis inſinuare Deus voluit, tunc nos Dei viſione dignos eſſe futuros, ſi ſenſus, & motus noſtros carnales reprimendo mortificaverimus.

Gen. 32. 25. v. 28.

Gennad. ib. in Ca. eſ. pom.

Luc. 3. 17.

5 Salvator noſter apud Sanctum Lucam electos tritico comparat, dum ait: *Triticum autem congregate in horreum meum.* Ad propoſitum verò noſtrum optimè facit, quòd Spiritus Sanctus apud Zachariam uno, eodemque tempore, quo electos in grano denotatos nominat, ſimul etiam virginum mentionem faciat: *Frumentum electorum, & vinum germinans virgines*; tunc enim granum electorum vel maximè in horrea cœleſtia reponi convenit, quando mundum fuerit, & ab omni palea depuratum.

Zach. 9. 17.

7 Sanctus Baſilius Salvatorem noſtrum de caſtis hominibus locutum fuiſſe exiſtimat, quando dixit: *Levate oculos veſtros, videte regiones, quia jam albæ ſunt ad meſſem.* Per hanc namque albedinem, pudicitiæ, & caſtitatis intelligi candorem: *Ad futuram vitam hinc jam vita noſtra ſemina oportet per caſtitatis munditiam ſerere, ipſa per ſe pura ſancta integritatis ſemina ad incorruptibilem vitam agricola præparans.*

S. Baſ. de vera Virg.

Joan. 4. 35.

8 Chriſtus Dominus in Euangelio de virtute continentiæ loquens, eos, qui huic virtuti dediti ſunt, inter ſe diſtinguit, ſecundum quòd hujus virtutis merito plus, minùſve vicini exiſtunt; Dicit enim: *Sunt Eunuchi, qui de matrie utero ſic nati ſunt; & ſunt Eunuchi, qui facti ſunt ab hominibus: Et ſunt Eunuchi, qui ſeipſos caſtraverunt propter regnum cælorum. Qui poteſt capere capiat*; poſt quæ verba Sanctus Matthæus immediatè ſubjungit: *Tunc oblati ſunt ei parvuli.* Ex prædictis namque Chriſti verbis occaſionem ceperunt, ut aliquos ad Chriſtum parvulos adducerent. Ubi meritò quærendum venit, quænam ſit inter hanc parvulorum oblationem, & Chriſti de diverſis eunuchorum generibus habitum diſcurſum connexio? Pro reſolutione igitur hujus dubii obſervandum eſt, quòd puritas corporis dos ſit propria parvulorum, quos diſcipuli, myſterium verborum Chriſti minimè intelligentes, à Domino repellebant: *Diſcipuli autem increpabant eos, Jeſus verò ait eis: ſinite parvulos, & nolite eos prohibere ad me venire, talium eſt enim regnum cælorum.* Ubi ſpecialem obſervationem meretur dictio illa: *Talium.* Tametſi multi alii fideles virtuoſi cœleſti gloria ſe dignos efficiant; attamen Chriſtus per ly *Talium* inſinuare vult, caſtos, virgines, & continentes præ cunctis aliis de poſſeſſione cœleſtis gloriæ, vel maximè ſecuros eſſe, haud ſecus, ac ſi Cœlum in manu ſua concluſum teneant. Porrò hæc Chriſti verba S.

Caſti maximè ſecuri de beatitudine.

Matth. 19. 12.

v. 13.

v. 14.

Ambr. lib. 3. de virginibus exactè examinat, dum ait: *Non omnes capiunt verbum iſtud, ſed quibus datum eſt, hoc eſt, non eſt communis pluribus, & vulgaris integritas, nec pro infirmitate promittitur, ſed pro virtute conceditur; denique cùm dixiſſet: Et ſunt ſpadones, qui ſeipſos caſtraverunt propter regnum cælorum, ut oſtenderet hoc non mediocris eſſe virtutis, qui poteſt, inquit, capere capiat; Et ideo poſt hoc verbum offeruntur pueri ad benedicendum, qui corruptela expertes, integritatis munus immaculata ætate ſervarent, talium enim eſt regnum cælorum, qui in puerilem caſtimoniam, tamquam in naturam infantium, corruptela ignoratione remeaverint.*

S. Ambr. l. 3. de Virg.

9 Sanctus Bernardinus Senenſis in quodam ſermone *de regno cælorum*, cùm de iis, quæ ad ingrediendum in cœlorum regnum neceſſaria ſunt, diſquireret, primum, & præcipuum locum caſtitati aſſignat, dicens: *Integerrima autem caſtitas eſt nobis neceſſaria ad intrandum Regnum Dei, contra carnales delitias, quæ non permittunt intrare, & hoc eſt, quod dicit Apoſtolus 1. Corinth. 15. Caro, & ſanguis Regnum Dei non poſſidebunt.* Cujus doctrinæ idem Sanctus tres aſſignat rationes, quarum prima eſt: *Regnum Dei eſt mundiſſimum, carnalis autem immundus.* Secunda: *Regnum Dei eſt incorruptibile, carnalis autem corruptibilis, quia amat corruptionem.* Tertia denique ratio hæc eſt: *Regnum Dei eſt ordinatiſſimum, carnalis autem inordinatiſſimus.* Et ideò hujus dictionis *Calebs* Etymologia, à verbo *Cælum* derivatur, eò quòd ii, qui cælibem vitam agunt, ſecuriſſimam teneant regni cœlorum arrham.

S. Bern. t. 1. ſer. de regn. cæl.

10 Sanctiſſima illa Matrona Anna Phanuelis poſt Sanctiſſimam Virginem Deiparam Salvatori noſtro in templo præſentato occurrere meruit. Hæc autem, ut Sanctus Lucas ait. *Proceſſerat in diebus multis, & vixerat cum viro ſuo annis ſeptem à virginitate ſua.* Tametſi enim virginitas in Veteri Teſtamento incognita eſſet, hæc tamen Sancta mulier poſt mariti ſui mortem vidualem pudicitiam ſuam diuturno tempore intactam conſervavit, imò ut Sanctus Bonaventura in ejus laudem ſcribit. *Habuit continentiam virginalem, vidualem, & conjugalem pro loco, & tempore.* Didacus Stella inſuper notat, quòd Deus illam quoad Verbi incarnati in templo præſentiam dignatus fuerit revelatione Spiritus Sancti, Prophetici quoque ſpiritus dono illam cumulaverit, effeceritque dignam, ut ſuos in illum vultum defigere poſſet oculos, *in quem deſiderant Angeli proſpicere*; nimirum *caſtitas, & pudicitia*, inquit idem author, *maxima diſpoſitio eſt ad ſcrutanda, & penetranda arcana.* Optimè igitur Sanctus Auguſtinus in quadam Epiſtola ſua ita ſcribit: *Hac eſt uberior, fæcundiorque felicitas, non ventre graveſcere, ſed mente grandeſcere, non lacteſcere pectore, ſed corde candeſcere, non viſceribus terram, ſed cælum orationibus parturire.*

Caſtitas diſponit ad Dei arcana penetranda. Luc. 2. 36.

S. Bonav. ib.

Did. Stell. ib.

S. Aug. Ep. 179. ad Prob. & Julian.

11 Veriſſimum eſt, quòd ſi cœleſtis Sponſi thalamum ſubingredi cupimus, terreni Sponſi nuptias nauſeare debeamus, ita enim nos S. Ephrem opportunè monet, dum ait: *In honore, ac pretio virginitatem habe, & te in cæleſtem thalamum introducet.* Idcircò dixit Apoſtolus: *Deſpondi vos uni viro, virginem caſtam exhibere Chriſto.* Unde Sanctus Gregorius Nazianzenus in ſacris Poematibus ſuis ita canit: *Invenies vitam thalami conſorte carentem, totam cæleſti vice muneris ſe parenti, appenſam.* Et paulò poſt ſubjungit: *Non terra fixam, immerſamque profundo, æthereà ſed in urbe, proculque à carne in carne manentem, dextra amplexantem cælum.*

Viam oſtendit ad cœli. S. Ephr. t. 2. Hyp. ad fratrem.

Nazianz. carm. de laud. virg.

12 Sanctus Ambroſius, Filium Dei ſe hac noſtra mortali carne induiſſe dicit, non ſolùm ut nos redimeret, verum etiam, ut viam ad cœlum nobis oſtenderet: *Ideo carnem ſuſcepit, ut ad cælum nobis ſterneret iter*; quia verò, ut Chriſtus ipſe ait: *In domo Patris mei manſiones multa ſunt*; ideò inter multas illas vias prima, & præcipua, quam nobis indicavit, eſt caſtitas: *Vias tuas Domine notas fac mihi, via caſtitas, via fides, via eſt abſtinentia*, primo tamen loco, & præcipua ad cœlum via eſt caſtitas, nam ut Sanctus Iſidorus ait: *Caſtitas hominem cælo jungit, caſtitas hominem pertrahit ad regnum, caſtis regnum cæli promittitur, caſti hereditatem cæli expetunt.*

S. Ambr. t. 4. l. 5. de fide c. 4.

S. Iſidorus.

13 Porrò inter alia Zodiaci ſigna virgo ſpecialiter coruſcare noſcitur, nec ſine myſterio, ſed ad denotandum, quòd virginitas ſuam in firmamento ſedem poſſideat.

Profecutio.

Digitized by Google

[Nazianz. in Præcept. ad Virg.] deat. Et ideò Nazianzenus in præceptis, quæ virginibus præſcripſit, de hac virginum turba loquens, hoc illis nomen attribuit, quòd ſcilicet ſint *Caliptæ claſſis*. Vix præcurſor in hiſce terris comparuit, quando incarnata Sapientia dicere cœpit: [Matth. 11. 12.] *A diebus Joannis Baptiſtæ regnum cælorum vim patitur*. Imò ipſemet Baptiſta in prædicatione ſua hæc univerſæ Judææ verba inculcabat: [Matth. 3. 2.] *Appropinquavit regnum cælorum*. Scitiſne, quonam id myſterio factum fuerit? Nimirum, quia ipſe, qui Angelus, qui virgo erat, in terra natus fuerat, & ideò ipſe ſtat, qui cœlo, ut panderetur, vim inferebat. Divus Chryſologus modum, quem Deus in ejus [D. Chryſ. ſer. 89.] conceptione ſervavit, his verbis exponit, dicens: *In Zacharia, & Eliſabeth ſtupet ſexus, frigeſcit caro, membra ſopiuntur, tempus præterit, ætas tranſit, aboleſcit totum, quidquid eſt humani ordinis, & negotii conjugalis, at divino munere non partu, ex hominibus Angelus naſceretur*. Sanctus Julianus, aſſerente S. Ambroſio, filias ſuas ad virginitatem hortatur, hiſce verbis: [S. Ambr. 3. 4. de exhort. ad Virg.] *Audiſtis filiæ, quantum ſit præmium virginitatis, regnum acquirit, & regnum cæleſte, vitam Angelorum exhibet*.

14 Simon Caſſianus, Chriſtum per totum vitæ ſuæ decurſum duabus virginibus, ſcilicet Mariæ, & Joſeph ſemper ſubjici voluiſſe, optimè advertit his verbis: [Simon de Caſſian. l. 2. c. 23. Chriſtus caſtis duobus ſubditus fuit] *Spes magna facta eſt amantibus cœlibem vitam, quanta eis ſit Chriſtus in illa patria familiaritate domandus, qui duobus caſtis in hac vita factus eſt ſubditus*.

15 Sanctus Ambroſius ſapienter notat, quòd licèt rebelles Angeli è cœlo dilapſi fuerint, non tamen ideò [S. Ambr. l. 2. de Virg. Virg. nunc de jure competit Paradiſus.] ſuperna illa Jeruſalem deſerta, & exinanita remanſerit, quia in illorum locum confeſtim aſcenderunt alii Angeli, virgines nimirum, quibus de jure debetur Paradiſus: *Quàm præclarum, Angelos propter intemperantiam ſuam in ſæculum cecidiſſe de cœlo: Virgines propter caſtimoniam in cælum tranſiſſe de ſæculo*. Tertullianus de prima matre noſtra Eva dicit: [Tertull. de veland. virg. c. 5.] *Adhuc digna Paradiſo*, ſed quando Paradiſo adhuc digna erat? *quando adhuc virgo*. Quamdiu virgo permanſit, tamdiu in Paradiſo delitiari meruit; at verò quando hujus virtutis paſſa jacturam fecit, indè mox fuit proſcripta.

16 De anima caſta Chriſti Sponſa in Sacris Canticis [Cant. 4. 12. Virginitas animam præparat ad videndum Deum.] hæc verba leguntur: *Hortus concluſus, fons ſignatus*, quæ videntur ad virginem quamdam ſolitariam, & Chriſto deſponſatam alludere: Et ideò quid mirum eſt, [S. Ber. t. 2. ſer. 47. ar. 1. c. 1.] quod de eadem confeſtim ſubjungatur: *Emiſſiones tuæ Paradiſus*? Sanctus Bernardinus, nuptias in Paradiſo quidem inſtitutas, extra illum tamen conſumatas fuiſſe conſiderans, hæc in virginitatis laudem verba ſubjungit, dicens: [Ar. 2. ibid.] *Virginitas in Paradiſo ſpirituali, & myſtico, ſcilicet in Eccleſia Sancta, imò ipſa virginitas Paradiſus meritò dici poteſt*. Et quidem ſermonem illum, [Joan. 12. 21.] in quo Sanctus Bernardinus præfata verba habet, hiſce verbis ex Joannis cap. 12. deſumptis exordiens: *Volumus Jeſum videre*, mox ſubjungit: *Multitudinis devotarum virginum charitate ardentium, & Sponſum ſuum deſiderantium, atque poſtulantium Chriſtum verba ſunt iſta*. Præcipuè autem in illis verbis, *volumus Jeſum videre*, conſiderari meretur dictio illa, *volumus*, nam virginitas velut Regina quædam imperat, & præcipit: [Pſ. 44. 10.] *Aſtitit Regina à dextris tuis, &c.* Nullus illam ad cœlum ingrediendum moratur, aut impedit portarius, ſed ad conſpiciendum, & contuendum cœleſtem Sponſum ſuum aditum ſemper habet liberum, & apertum: [S. Bernar. ib.] *Virginitas præparat animam*, inquit Sanctus Bernardinus, *ad videndum in præſenti Jeſum ſponſum per fidem, & in futuro per gloriam ſempiternam*.

17 Chriſtus Dominus noſter apud Sanctum Matthæum regnum cœlorum comparat quidem virginibus: [Matth. 25. 1. v. 10.] *Simile eſt regnum cælorum virginibus*; ita tamen, ut ſapientibus, & prudentibus illud ſimile eſſe dicat, non verò ſtultis: Hæ cum Chriſto Sponſo ad æternalium deliciarum ingrediuntur convivium: [v. 10.] *Intraverunt cum eo ad nuptias*, quia in illis reſplendet imago gloriæ cœleſtis, teſte Sancto Thoma in quodam opuſculo de [S. Th. opuſc. 32.] Salvatore, ubi ait: *Continentia, & integritatis doctrinam introduxit, ut in fidelium vita reſplendeat gloriæ cæleſtis imago*.

18 Divina Sapientia ſe inſtar viris fructificaſſe dicit: [Eccli. 24. 23. Virginitas viti comparatur.] *Ego quaſi vitis fructificavi ſuavitatem odoris, & flores mei fructus honoris, & honeſtatis*. Ubi utique de pudicitiæ honeſtate loquitur, quæ fragrantiſſimum de ſe ſpargit odorem, ac proindè lilio comparatur. Sed cur is, qui hanc honeſtatem progerminat, vitem ſe appellat? Certè aptior, magiſque propria ſimilitudo afferri non poterat, quia inter omnes alias plantas, ſeu arbores, nulla eſt, quæ altiùs cœlum verſùs ſe erigat, quàm vitis, quia dummodò fulcrum, cui innitatur, inveniat, in altiſſimas uſque turres aſcendit; ita quoque inter cunctas alias virtutes nulla eſt, quæ animam propinquiùs ad cœleſtem uſque Paradiſum extollat. Unde [Tertull. ad uxor. l. 1. c. 7.] Tertullianus ait: *Nobis continentia ad inſtrumentum æternitatis demonſtrata eſt à Domino ſalutis Deo ad teſtimonium fidei, ad commendationem carnis exhibenda ſuperventuro indumento immortalitatis*. Et Nazianzenus [Nazian. in præcept. ad virg.] ait: *Virginitas in cælum reptat*.

19 Deus iis, qui ſenſus carnis ſuæ per continentiam frænant, & vinciunt, amplam apud Iſaiam promittit remunerationem, dicit enim Propheta: [Iſ. 56. 4.] *Hæc dicit Dominus eunuchis: Dabo eis in domo mea, & in muris meis locum, & nomen melius à filiis, & filiabus, nomen ſempiternum dabo eis; quod non peribit*. Quem eumdem textum Sanctus Antonius de Padua in laudem caſtitatis adducens, ita exponit: [S. Ant. de Pad. in Dom. 2. Adv.] *Eunuchis, id eſt, ei, qui ſe propter regnum cælorum caſtravit, id eſt, continentiam promiſit: Dabo eis in domo mea, in qua manſiones multæ ſunt; in muris meis. Unde Joannes in Apocal. cap. 21. ait: Erat ſtructura muri ejus ex lapide jaſpide, qui viridis coloris eſt, in qua æterna viriditatis jucunditas* [Apocal. 21. v. 18.] *deſignatur: locum, de quo Joan. 14. Vado parare vobis locum*.

20 De Matrona quadam Anglicana, Cæcilia nomine, Annales Eccleſiaſtici referunt, quòd poſt mariti [Rayn. ann. 1351. n. 11. Virgines magna cum ſpe moriuntur.] ſui mortem coram Archiepiſcopo Cantuarienſi votum emiſerit perpetuæ caſtitatis. Cùm autem in propinquo eſſet, ut ex hac vita in alteram commigraret, Confeſſarium ſuum, qui ex Ordine Sancti Dominici Religioſus erat, ad ſe accerſiri fecit, qui in digito ejus annulum conſpiciens aureum, ancillis ejus præcepit, ut eum è digito tollerent, ne in eo momento, quo vel maximè humilitas ei profitenda erat, hoc eſſet ornamento conſpicua: *Quod illa inaudiens, licèt ſemiviva, reſumpto ſpiritu ſic loqui conata eſt: Abſit, abſit hoc, Pater, à me, ut unquam recedat à me viva, vel mortua hic anulus, quem ante tribunal Dei Sponſi mei proferam, in teſtimonium inviolatæ, quam ei per hunc annulum promiſi, continentiæ, ut recipiam, quam pepigimus, retributionem. Scio, cui credidi, quoniam nobilium amplexus pro ipſo cum optimis ditibus recuſavi*. Ecce tibi quanta cum libertate, & fiducia æternam ſperabat retributionem! atque hæc dicens expiravit animam, in Paradiſum, ut piè creditur, transferendam.

21 Sixtus Papa III. ad idem propoſitum noſtrum [Sixtus III. Papa l. de caſtit. Iſraelitis parva profuit continentia.] exemplum adducit Iſraelitarum, quibus Deus, ut per integrum triduum à mulieribus ſe continerent, olim præcepit, ut illum in Sinai montis vertice poſſent conſpicere; *Et ſi tantum illis tunc exigui temporis continentia profuit, ut divinæ claritatis viſione gauderent, vide quanta illi remuneratione ſunt digni, qui eam, ut naturaliter acceperunt, perpetua voluerint integritate ſervare*.

22 Verùm enim verò non ſolùm caſtitas hanc ſibi [Virginitas viam in cœlum Eliæ monſtravit.] vendicat prærogativam, quòd videlicet hominem futuræ gloriæ ſecurum efficiat, verùm etiam de eadem aſſerere poſſumus, quòd animas puras facillimè, & velociſſimè in cœlum tranſmittat. Unde Tertullianus ait: *Solida, & tota ſanctitas de proximo viſura eſt faciem* [Tertull. l. 1. ad uxor. c. 5. S. Th. de Villan. ſer. de S. Doroth.] *Dei*. Sanctus Thomas de Villanova quoque ſacras virgines ſequentibus verbis ad æternam retributionem conſectandam invitat, dicens: *Volate virgines Dei aſſiduè in floſigerum Paradiſum*. Sanctus Ambroſius ſimiliter dicit: [S. Ambr. l. 7. in Luc.] *Caro, ſi conſentiens Dei legi, & exuens ſe lege peccati, in naturam ſpiritus ſenſuum puritate tranſierit, alis ad cælum ſpiritualibus elevatur*. Adhæc quiſnam inter omnes ſanctos Patriarchas, & Prophetas in curru ad cœlum evectus, & delatus fuit? Certè nemini id accidiſſe reperies, niſi ſoli Eliæ, de quo S. Hieronymus ait: [S. Hier. l. 1. cont. Jovin.] *Si in Elia virginitatem dixerint demonſtrari, breviter audiant, igneo curru raptum ante immortalem eſſe cæpiſſe, quàm mortuum*. Quam eamdem obſervationem etiam apud Sanctum Ambroſium reperio, qui [S. Ambr. l. 1. de Virg.] ait: *Elias nullius corporei coitus fuiſſe cupiditatibus invenitur*,

Digitized by Google

nitur, ideò ergo curru raptus ad cœlum, ideo cum Domino appares in gloria, ideò Dominici venturus eſt præcurſor adventus. Idem quoque Sanctus Doctor in ſer. 2. de Eliſæo, pariter de Elia dicit: *Hic Elias primus ex hominibus eſt, qui hominibus curſum ad cælos ſubminiſtravit*. De eodem S. Doroth. ait: *Hic Elias primus ex hominibus eſt, qui hominibus curſum ad cælum ſubminiſtravit*. Elias enim ex toto genere humano primus omnium fuit, qui viam monſtravit ducentem ad cœlum, eamdemque pedibus ſuis ingreſſus eſt, & calcavit; quam utique prærogativam à virginitate ſibi comparavit, utpotè quæ rara, & inſolita in Veteri Teſtamento erat. Sanctus Ambroſius in lib. 3. de virginibus ſuper illa verba Sancti Pauli: *De virginibus præceptum Domini non habeo, conſilium autem do*, ita ſcribit: *His loquitur, qui mira devotione obſequi deſiderant cœleſtibus præceptis, oſtendens, & docens, quo compendio citiùs itur ad DEUM*. Sanctus Gregorius Nazianzenus in ſuis verſibus ita in virginitatis laudem canit: *Hujus virginitatis claſſibus, promptiſſima cœli ſemita conſiliiſque Dei ſapientibus hærent*. Sanctus Ephrem Syrus in Tractatu illo, quem de virginitate, & continentia fusè conſcripſit, ſæpiùs continentiam breviſſimam eſſe aſſerit, per quam ſumma cum celeritate conniti poſſumus ad cœleſtem Paradiſum. Dicit enim inter cætera multa: *O caſtitas, quæ carnem caſtigas, & in ſervitutem redigis, ac cœleſtia velociſſimè penetras! O caſtitas donum Dei! O caſtitas, quæ cor poſſidentis te lætificas, & animæ ad cœleſtia alas adjungis! O caſtitas, quæ celeri curſu ad bravium ſupernæ vocationis in Chriſto contendis! O caſtitas currus ſpiritualis, poſſeſſorem tuum in ſublime evehens!*

S. Amb. ſer. 2. de S. Eliſæo. Doroth. in Synopſi. — S. Amb. l. 3. de Virg. — Nazianz. in laud. virg. — S. Ephr. t. 1. de virg. & contin.

23 Idem Sanctus Pater Tom. 2. in diſcurſu quodam ad illos directo, qui ſtudium ingreſſi ſunt Religionis, inquit: *Donum optimum Monachi eſt virginitas, curru ipſum ad cœlum cum Elia evehens, hanc excolens igneo aſcende curru*. Petrus Bleſenſis ſimiliter de hac virtute diſſerens, atque ad hunc Eliæ currum alludens, ita ſcribit: *Virginitas currus igneus eſt, ſurſum ferens, quem vehit*.

S. Ephr. t. 2. Paræn. 4. — Petr. Bleſ. ſer. in feſt. omn. SS.

DISCURSUS VIII.

ARGUMENTUM.

Homines caſti omne bonum poſſident, ſuntque ab hominibus pariter, & à Deo dilecti, utpotè à quo multos favores, & dona ſpecialia recipiunt; facilè etiam in ſuis orationibus exaudiuntur, & proſperantur, magnoque ſunt vigore præditi, ut inimico tartareo reſiſtere poſſint.

THEMA.

Alia ceciderunt in terram bonam, & dabant fructum, aliud centeſimum, aliud ſexageſimum, aliud trigeſimum. Matth. 13. verſ. 8.

1 COpioſiſſimus utique, & abundantiſſimus fructus quem ſemen à cœleſti agricola in fidelium animarum fertilem terram diſperſum attulit, non eſt alius, quàm is, qui à virtute paritur virginitatis, teſte Gloſſa, dum ait: *Triginta refertur ad nuptias, ſexaginta ad viduas, centum, qui numerus jam eſt in dextera, ad virginitatem*. Quapropter operæ pretium futurum exiſtimo, ſi aliquos hujus fertiliſſimæ meſſis fructus in apricum expoluero. Doctrina eſt Sixti Papæ III. in libro quem *de Caſtitate* compoſuit, dicentis: *Cuſtodi diligenter unum, ut faciliùs poſſideas totum, pudicitia enim omnium bonorum mater eſt*. Sanctus Urbanus Papa, prout in vita Sanctæ Cæciliæ legitur, ſuas ad eum orationes dirigens, qui dixit: *Pater meus agricola eſt*, ita enim precatur: *Domine Jeſu Chriſte, ſeminator caſti conſilii, ſuſcipe ſeminum fructus, quos in Cæcilia ſeminaſti*. Unicum tantùm ſemen ab ipſo in virgineam Sanctæ Cæciliæ animam ſeminatum fuerat, amor ſcilicet perpetuæ caſtitatis, & tamen proh quot ſanctorum operum, virtutumque heroicarum fructus ab illo prodierunt in lucem! Tertullianus in lib. *Pudicitiæ* cap. 1. hiſce eamdem encomiis extollit: *Pudicitia flos morum, honor corporum, decor ſexuum, fundamentum Sanctita-*

Caſtitas ſemen eſt omnium virtutum. — Gloſſ. ordin. ibid. — Sixtus III. Papa. — Tertull. l. de pudicit. c. 1.

tis. Sanctus Cyprianus ſimiliter *de Pudicitia*, loquit: *Diſciplinam bonorum ſuggerit morum*. Sanctus Auguſtinus quoque multa eidem epitheta, eaque digniſſima attribuit, dum ait: *O caſtitas ornamentum nobilium, exaltatio humilium, nobilitas ignobilium, pulchritudo vilium, ſolamen mœrentium, augmentum pulchritudinis, decus ſanctæ noſtræ religionis, minoratio criminum, multiplicatio meritorum, Dei amica, Angelorum cognata, Patriarcharum vita, Prophetarum corona, Apoſtolorum cingulum, Martyrum auxilium, Confeſſorum vehiculum, Virginum ſpeculum, viduarum refugium, & cunctorum bonorum gaudium, & ſolamen*. Sanctus Cyprianus in alio loco virginum excellentias commendans, in earumdem laudem dicit: *Virginitas eſt ſoror Angelorum, victoria libidinum, Regina virtutum, poſſeſſio bonorum omnium*.

S. Cypr. l. de bono pudic. — S. Aug. ad fratres in eremo ſer. — S. Cypr. de virg.

2 S. Ephrem in Tractatu quem *de virginitate, & continentia* inſcribit, huic virtuti hominum attribuit benevolentiam, quam ii, qui huic virtuti ſtudiosè incumbunt, ut plurimùm ſibi acquirere ſolent: *O caſtitas*, inquit, *quæ apud quoſcumque homines gratiam invenis*. Cujus egregium, omnibuſque notiſſimum habemus in Patriarcha Joſeph exemplum; ſiquidem ſacer textus de illo ait: *Invenit Joſeph gratiam coram Domino*. Imò quòcumque oculos, & animum noſtrum convertamus, ſemper ipſum omnium ſibi corda rapuiſſe, & attraxiſſe comperiemus. Etenim vix à fratribus ſuis, eò quòd Patri ſuo ſpecialiter diligeretur, in ſervum venundatus, & in Putipharis poteſtatem traditus fuit, cùm ecce ejus ſibi affectum ſubitò mirabiliter comparavit, adeò ut tametſi ſervus ejus emptitius eſſet, omnium tamen bonorum ſuorum ipſum dominum, & gubernatorem eſſe voluerit: *Omnibus mihi traditis, ignorat quid habeat in domo ſua, nec quidquam eſt, quod in mea non ſit poteſtate*. Poterat utique Putiphar ob impoſitam Joſepho calumniam, apprehenſum ipſum condemnare ſententia mortis, & tamen tolerabili ipſum carceri tantùm adjudicavit. Et in carcere quid ei benevolentiæ accidiſſe dicam! In eo pariter ab omnibus amabatur: *Dedit ei Dominus gratiam in conſpectu Principis carceris, qui tradidit in manu illius omnes vinctos*. Et non obſtante, quòd ſervus eſſet emptitius, & carceris compedibus vinctus, Religionique Hebrææ Ægyptiis exoſæ deditus, in amicitiam ſe inſinuavit pincernæ Pharaonis. Imò ipſiuſmet Regis gratiam adeò ſibi devinxit, ut à compedibus brevi tranſierit ad regios currus, à manicis ferreis ad ſceptra, ad torques aureas à vinculis, è carcere ad regiam, à ſago ſervili ad purpuram regiam, & ut uno verbo edicam, à Rege audivit: *Uno tantum regni ſolio te præcedam*. Et quod majori admiratione dignum eſt, in hoc tam lubrico felicitatis ſtatu poſitus, dignitatem ſuam in conſpectu tot Satraparum, & Principum regni illius, qui ſe uni Hebræo, & paulò ante ſervili mancipio cernebant eſſe ſubditos, adeò ſtabilire, & munire novit, ut ne unus quidem illorum ei obmutire, aut contradicere præſumeret. Adhæc conſiderare poſſumus, quòd dum in extrema illa totius Ægypti penuria, & annonæ caritate, unuſquiſque procurandæ alimoniæ cauſa ad ipſum confugeret, ille pactos pro frumento denarios tanto cum rigore exigebat, ut hiſce deficientibus greges, & armenta, ac tamdem omnes ad ſe rapere poſſeſſiones, adeò ut Scriptura dicat: *Emit igitur Joſeph omnem terram Ægypti*; & tamen nuſquam conſtat, quòd ex tanto populo, vel unus hominum adversùs ipſum aliquod protulerit querimoniæ lamentum, adeò ſemper ex æquo Regis pariter, & omnium ſubditorum ſibi conſervavit affectum. Cujus optimam S. Zeno rationem aſſignat, dum ait: *Rex jure ſecundus factus eſt regni, qui inſignis Rex erat ante pudoris*.

S. Ephr. t. 1. de virg. & contin. — Caſti ut Joſeph omnes ſibi habent affectos. — Gen. 39. 4. — v. 8. — v. 21. — Gen. 41. 44. — Gen. 47. 19. — S. Zeno de pudicit.

3 Prætereà homo caſtus ipſius quoque Dei ſibi comparat gratiam, & benevolentiam, teſte Sapiente, qui in Eccleſiaſtici libro ait: *Gratia ſuper gratiam mulier ſancta, & pudorata*. In peſſimo illo ſæculo, in quo ipſomet Spiritu Sancto teſte: *Omnis caro corruperat viam ſuam*; nullus in univerſo genere humano reperiebatur, qui gratiam, & amicitiam Dei non amiſiſſet, niſi ſolus Noe, unde in univerſali illo diluvio ſolus ipſe cum ſua familia commune evaſit naufragium. *Noe verò invenit gratiam coram Domino*. Sed quænam de ipſo ad poſterorum memoriam in ſacra hiſtoria conſcribuntur opera, aut facta heroica, unde hanc

Eccl. 26. 19. — Gen. 6. 12. — Caſti ut Noe gratiam apud Deum inveniunt. — Gen. 6. 8.

ſibi gratiam promeritus fuit ? Num fortè, quòd exemplo Abrahæ, patriam, & parentes dereliquit ? Aut verò, quia ad imitationam Iſaacl, vitam ſuam propriam Deo in Sacrificium obtulit ? Nihil horum in Scriptura Sacra de ipſo legitur, ſed hoc ſolùm de illo dicitur : *Juſtus, atque perfectus fuit, ambulavit cum Deo* ; & hoc totum eſt, quod de ipſo quoad merita hujus ſibi comparatæ benevolentiæ, in Scriptura Sacra legitur. Verumtamen doctiſſimus Oleaſter verba illa Scripturæ : *Noe verè cùm quingentorum eſſet annorum genuit Sem*, maturè ponderans, ipſiſſimam attigiſſe videtur rationem, cur Noe tantam ſibi apud Deum compararit gratiam, & benevolentiam, dicit enim : *Commendat valde caſtitatem, & continentiam Noe, qui quingentis annis cœlibem vitam duxit, & ideo fortè tam gratus Deo eſſe meruit, ut in toto terrarum orbe ſolus in oculis Dei juſtus videretur ; de nullo etiam alio legimus tamdiù generationem diſtuliſſe*. Quòd verò poſtea matrimonio ſe junxerit, id enim ex ſpeciali Divina inſpiratione credibile eſt, ea præcipuè de cauſa feciſſe, quia nimirum Deus ex toto genere humano, parvam quamdam ſcintillam, ejus videlicet familiam reſervare decreverat, ac proindè volebat, ut ipſe, & familia ejus homines eſſent caſtiſſimi, & continentiſſimè viventes, ut hac ratione, ſicut reliquos totius generis humani homines propter incontinentiam diſperdebat, ita humanæ ſtirpis jacturas per viri alicujus caſtitatis virtuti addictiſſimi progeniem, reſtauraret.

v. 9.

Oleaſt. Gen. 5. 32.

Caſtū Joſeph Deus nullibi deſeruit.

4 Nec eſt, quod vobis perſuadeatis, Joſephum ſolam ſibi hominum captivaſſe gratiam, & benevolentiam ; ſiquidem nec Deus ipſum unquam deſeruit, ſed individuam ei in ipſis quoque vinculis præſtitit ſocietatem : *Deſcenditque cum illo in foveam, & in vinculis non dereliquit eum*. Et quidem tametſi veriſſimum ſit, quòd *juxta eſt Dominus his, qui tribulato ſunt corde* ; nihilominus in hiſce jam citatis Scripturæ verbis ſpecialiſſima quædam à Deo Joſepho exhibita aſſiſtentia exprimitur, quem licèt ſemper intimè dilexerit, pro illo tamen tempore, quo recenter glorioſam illam caſtitatis reportaverat victoriam, ſpecialiter ſe illi in auxilium, & ſolatium præſto eſſe velle declarat. Unde Sanctus Ambroſius ait : *Quàm beatum ego dixerim eum, cùm in carcerem mitteretur, quia ſubibat pro caſtitate martyrium*.

Sap. 10. 13.

Pſ. 33. 19.

S. Ambr. l. de Joſeph.

5 Cardinalis Baronius in Apparatu ad hiſtoriam Eccleſiaſticam, Sybillas Prophetiæ dono à DEO dotatas fuiſſe oſtendit, utpotè quæ de Meſſiæ adventu multas tradiderunt prædictiones, & vaticinia. Sanctus Hieronymus ab eodem Cardinali citatus addit, quòd licèt veri Dei lumen, aut notitiam non habuerint, hoc tamen donum à Deo ſortitæ fuerint in præmium, & retributionem virginitatis, quam profitebantur.

Baron. in Appar. n. 18. Propter virginitatem Sybillis donū prophetiæ datum.

6 In libro Judicum legimus : *Erat autem Debbora Prophetiſſa uxor Lapidoth, quæ judicabat populum in illo tempore*. Ubi in Hebræo pro ly, *uxor Lapidoth* legitur, *mulier lampadum*, quia *Lapidoth* ſignificat idem, quòd *fulgor* ; atque ideò nonnulli interpretes multum dubitant, an maritata fuerit, ex quo videlicet Scriptura ipſius nomini apponit lampades ; quibuſcum virgines cœleſti Sponſo occurriſſe noſcuntur. Quod ſi verum eſt, claret iterùm, qualiter mulier hæc Prophetiæ dono cumulata, & tamquam mulier, & virago ſapiens, in virginitatis præmium imperio adhibita fuerit populorum. Sic quoque in Actis Apoſtolorum legimus : *Intrantes domum Philippi Evangeliſtæ, huic erant quatuor filiæ virgines prophetantes*, de quibus Oecumenius dicit : *Propter pudorem magis hoc aſſequebantur, ut etiam Prophetia digna haberentur*.

Jud. 4. 4.

Act. Ap. 21. v. 8. & 9.

Oecum. ib.

7 Quando Deus caſtiſſimæ Suſannæ innocentiam manifeſtare voluit, quonam ipſum medio uſum fuiſſe exiſtimatis ? *Suſcitavit Dominus Spiritum Sanctum pueri junioris, cui nomen Daniel* ; cui ob eximiam pudicitiam, ſpiritum prophetiæ, donumque ſcientiæ, & ſapientiæ protinus infudit. Ubi Sanctus Ambroſius ait : *Secura eſt de victa caſtitas, ubi eſt judicatura virginitas, pudicitia autem cauſam, niſi vir pudicus audire non meruit, talem arbitrum meret caſtimonia, apud quem non periclitetur verecundia*. Denique quiſquis Sanctorum vitas ſtudioſè legerit, illis utique, maximè ſi virginitatis laude præfulſerint, certa quædam dona ſpecialia ad penetranda cordium arcana, ad prædicendum futura, & patranda miracula ; certoſque viſionum, apparitionum, revelationum favores extraordinarios communicatos fuiſſe reperiet.

Caſtis prophetiæ ſpiritus datus. Dan. 13. 45.

S. Ambr. ib.

8 Nemo eſt, qui neſciat, quantoperè Sanctus Joannes Evangeliſta præ cunctis aliis Apoſtolis à Chriſto fuerit privilegiatus. Qua de re pleniùs à nobis dictum fuit in Promptuario ſacro, Diſcurſu ſexto de ejus feſto. Portò de S. Joanne Baptiſta Beatus Petrus Damianus ait : *Tibi, ô Joannes, datum eſt, quod omnibus eſt negatum, baptizare eum, virginemque virginis filium virgineis manibus irrorare*. Adhæc quamdiù Eccleſia virgines habet, nunquam in illa ceſſant miracula. De S. Stephano, cujus facies in teſtimonium virginitatis, ſicut vultus Angeli reſplenduit, Sanctus Lucas dicit : *Faciebat prodigia, & ſigna magna in populo* : Sanctus Petrus in prima Epiſtola ſua ita ſcribit : *In quo admirantur non concurrentibus nobis in eamdem luxuriæ confuſionem, ut qui non credunt Evangelio, per converſationem mulierum ſalvi fiant* ; quaſi diceret : Tametſi Evangelium ad infideles convertendos plurimùm valeat, nihilominus ſæpè efficacior eſt ad hunc finem aſſequendum continentia, & virginitas, unde inſigniora miracula, quibus Pagani fuere converſi, patrata fuere à virginibus, maximè in martyriorum ſuorum carnificina, in quibus pari cura, & ſollicitudine fidei, & virginitatis conſervationem zelarunt. Unde S. Gregorius Nazianzenus in ſacris Poëmatibus ſuis ita inquit :

Caſti miracula ſeciſſe.

S. Petr. Dam. ſer. de S. Jo. Bapt.

Act. Ap. c. 6. v. 8.

1. Petr. 4. 4.

Infideles ſæcibus converſiuntur.

Nazianz. in præcept. ad Virg.

Quis Theclam necis eripuit, flammæque periclo ?
Quis validos ungues vinxit, rabiemque ferarum ?
Virginitas (ores omni memorabilis ævo)
Virginitas fulvos potuit ſopire leones,
Dente nec impuro generoſos virginis artus,
Auſi ſunt premere, & rigido diſcerpere morſu.

9 Habet inſuper caſtitas aliam quoque prærogativam, quòd videlicet ad ſignaturam gratiæ liberrimum habeat aditum ; quia virgines præ cunctis aliis Sanctis, ſupplicationum ſuarum obtinent ſavorabilia reſcripta. Unde S. Zeno *de pudicitia* ait : *Per hanc à Deo Patre, quod petitis, impetratis, imo illa per vos impetrat, pro qua ſollicitè laboratis*. Et Sixtus Papa hujus nominis III. inquit : *Serva integritatem, ſerva pudicitiam, habeto intra te caſtimoniam, cujus orationum ſuffragio tibi, ſi quid fortè deliqueris, remittatur*. In vitis Patrum de quodam, qui ante famoſiſſimus latro fuerat, legitur, quòd tandem ſub diſciplina Paphnutii ad pœnitentiam reductus, in eaque per tres annos perſeveraverit, iiſque evolutis anima ejus à corpore per mortem ſoluta, in medio Angelorum ad cœlos viſa fuerit deferri. Sciendum verò eſt, hanc ejus mutationem, & converſionem ex merito, alicujus eximii operis boni, quod latro etiamnum exiſtens pro ſolvenda virginis cujuſdam pudicitia patrarat, ſuam habuiſſe originem ; dicitur enim, quòd cum ſocii ejus huic virgini ad eam violandam vim inferre pararent, hic ſe illis fortiter oppoſuit, eamque è periculo ereptam, ad parentum ſuorum ædes illæſam, & intactam perduxit.

Caſti omnia à Deo impetrant.

S. Zeno l. 1. ſerm. 7 de laud. pudic. Sixtus III. Papa ib.

Hiſtoria.

10 Quinam obſecro ſunt, qui in Eccleſia per choros diſtincti Pſalmis in Dei laudem decantandis ſpecialiſſimè vacant, orationique aſſiduè inſiſtunt ? numquid ii, qui ſe perpetuæ caſtitatis voto Deo obſtrinxerunt ? Eccleſiaſtici nimirum, ſive Clerus ſæcularis, regularis, & ſacrarum virginum monaſteria. Unde apud Iſaiam prædicitur : *Lauda ſterilis, quæ non paris, decanta laudem, & hymnum, quæ non pariebas, quoniam multi filii deſertæ magis, quam ejus, quæ habet virum, dicit Dominus : dilata locum tentorii tui*.

NB.

Iſ. 54. 1.

11 Caſti quoque per ſuas interceſſiones, divinæ iræ flagella à nobis abarcent. Unde Spiritus Sanctus victoriam adversùs Holofernem obtentam caſtitati Judithæ potiſſimùm attribuit, dum ait : *Viriliter egiſti, eo quod caſtitatem amaveris*. Sic quoque Deus in Apocalypſi jam quidem Epiſcopum Epheſinum, eò quòd in charitate refriguiſſet, atrociter caſtigare decreverat, verumtamen quia continenter vivebat, ſingularique caſtitatis tuendæ zelo ardebat, odio proſequendo Nicolaitas, qui impudicitiæ inverecundè nimis dediti erant, flagellum, quod paraverat, retraxit. Sicut enim turpe carnis vitium iram Dei vehementer provocat, ita pudicitia, & virginitas viciſſim facilè eum placant, & reconciliant. Denique S. Ephrem caſtos quoque in præmium continentiæ multis proſperitatibus cumulati

Caſti iram Dei placant.

Judit. 15. 11.

S. Ephr. t. 3. de virtute c. 9.

Digitized by Google

lari nota: *Eos*, inquit, *Dominus diligit, qui in ſanctitate ipſi ſerviunt; poſſeſſio pretioſa eſt puritas in cogitatione recta, hanc ſi amaveris, à Domino glorificaberis, & in omnibus proſperaberis.*

Caſti hoſtes viſibiles, & inviſibiles vincunt.

12 Eſt & alius hujus ſeminis valdè utilis fructus, nimirum ingens facilitas, quam habent caſti ad vincendas inimici tartarei tentationes, utpotè quibus ab eadem caſtitatis virtute mirus vigor communicatur. Unde virgines præ cunctis aliis Martyribus majorem in ſuppliciis fortitudinem exhibuerunt, adeò ut Imperatores ſæpiùs exclamarint: *Unane nos virgo ſuperabit?* S. Auguſtinus ictum lethalem, quem Holofernes à Judith accepit, non tam ejus pulchritudini, quàm pudicitiæ attribuit, dum ait: *Nec fuit levitas ornatus, qui ad homicidium tanti capitis aptabatur, ſed viriliter egiſti, eo quòd caſtitatem amaveris.*

S. Aug. ſer. 76. in Appendice.

Epheſ. 6. v. 10. & 11.

14 S. Apoſtolus ad Epheſios ita ſcribit: *De cætero fratres confortamini in Domino, & in potentia virtutis ejus: Induite vos armaturam Dei, ut poſſitis ſtare adverſùs inſidias Diaboli, quoniam non eſt nobis colluctatio adverſùs carnem, & ſanguinem, ſed adverſùs Principes, & Poteſtates, adverſùs mundi rectores tenebrarum harum, contra ſpiritualia nequitia in cœleſtibus; propterea accipite armaturam Dei, ut poſſitis reſiſtere, & in omnibus perfectè ſtare.* Sed quærendum hìc nobis eſt, quænam ſit hæc armatura, qua omnes inimici ictus hebetantur, quæ omnia adverſùs nos à Dæmone evibrata tela, inutilia reddit, & obtundit? Audite quid idem Apoſtolus immediatè ſubjungat: *State ergo ſuccincti lumbos veſtros*, quod idem eſt, ac ſi diceret: caſti eſtote, & continentes, & nolite timere, quia per hoc ſcutum toti inferno reſiſtere prævalebitis. Circa eadem verò verba D. Chryſologus ait: *Sed dixiſſe ſuffecerat: Eſtote præcincti, cur lumbos potiſſimùm nominat? quæris quare? quia in lumbis eſt tota corporis cauſa, ex lumbis tota carnis negotia ſuſcitantur, in lumbis tota eſt humani lapſus, & humanæ fragilitatis occaſio.* Quæ ſententia optimè cum alia ſimili Auguſtini doctrina conſonat, hic enim Sancti Ambroſii authoritatem citans, ait: *Audi in libro de Philoſophia: bona continentia quædam velut crepido pietatis, namque in præcipitiis vitæ hujus, labentium ſtatuit veſtigia ſpeculatrix ſedula, ne quid obrepat illicitum; mater autem vitiorum omnium incontinentia, quæ etiam licita vertat in vitium.*

D. Chryſol. ſerm. 24.

S. Aug. t. 7. cont. Julian. l. 2. c. 7.

Job 40. 11. Caſti, Dæmonem ligant.

17 Sanctus Propheta Job Tyrannum infernalem nobis ſub immanis illius beſtiæ Behemoth figura depingit, dicens: *Fortitudo ejus in lumbis ejus, oſſa ejus velut fiſtulæ æris, cartilago illius quaſi lamina ferrea, ecce abſorbebit fluvium, & non mirabitur, & habet fiduciam, quod influat Jordanis in os ejus*; & tamen hoc non obſtante, eum ſæpè factum vidimus, puellarum fragilium virtute, in deriſum, & ludibrium: *Numquid illudes ei quaſi avi? aut ligabis eum ancillis tuis?* Ita profectò ſe res habet, nam virgines quovis tempore ſe illum facillimo negotio vincere poſſe monſtrarunt. Lyranus prædictis verbis hanc gloſſam ſubnectit: *Sicut ego, qui ligavi eum cum ancillis meis, virtutem ejus ſubjiciendo virginibus ſacris.* Sic enim Sanctam Margaritam, & Sanctam Martham depingi videmus, quaſi draconem pedibus earum ſubſtratum conculcantes, Dionyſius Carthuſianus eadem verba illa illuſtrat: *Ancillis ſuis Chriſtus eum ligavit, dum tot perſonis fœminei ſexus poteſtatem, & gratiam prævalendi Dæmonibus contulit.*

Lyran. ibid.

Dion. Carth. ibid.

18 Magi quidem Pharaonis ad æmulationem Moyſis Thaumaturgi, per incantationes ſuas fecerunt ſimiliter, ut ait Scriptura, nam aquas mutarunt in ſanguinem, virgas in dracones, terramque ranis impleverunt: at verò poſtquam Moyſes ex cineribus ziniphes, ſeu muſcas produxit, ipſi quidem eum æmulari conati ſunt, ſed fruſtrà, & incaſſum; unde Moyſi cedere coacti dixerunt: *Digitus Dei eſt hic.* Ubi Rupertus Abbas ait: *Ex hujuſmodi cohortibus contra fortes Ægyptios compoſuit acies.* Sic quoque Deus formidabiles, & crudeles fidei, & Eccleſiæ ſuæ Tyrannos confundere volens, tenellarum virginum adhibuit conſtantiam, effecitque ut hæc per fortitudinem ſuam confunderent Imperatorum potentiam: *Infirma mundi elegit Deus, ut fortia confundat*: virgines enim ad vincendum, & proſternendum quemvis eas infeſtantem inimicum, viribus armatæ ſunt humana fragilitate longè ſuperioribus, *ut ſublimitas ſit virtutis Dei.* Non igitur fruſtrà

Exod. 8. 18.

v. 19. Rup. Abb. l. 2. in Exod.

1. Cor. 1. 27.

de muliere dicitur: *Mulierem fortem, &c. confidit in ea cor viri ſui*; quia Sponſus cœleſtis, ut ſuam adverſùs Tyrannos, & perſecutores fidem ſuſtentaret, omnem ſuam in hoc debili puellarum ſexu collocaſſe videtur fiduciam, quia amor, & zelus, quo virginitatem ſuam tuentur, ad heroica opera, & invincibilem quamdam excitat conſtantiam.

Prov. 31. 10.

DISCURSUS IX.

ARGUMENTUM.

Honeſtas velut verum Dei templum corpus purificat, & mundat, quod tamen non præſtat, niſi fuerit cum puritate interna intimè conjuncta; hanc verò etiam poſt illatam corpori violentiam, minimè perdi, multis rationibus, & exemplis convincitur.

THEMA.

Caſtè viventes templum ſunt Spiritus Sancti.

Corpus caſtum Dei fit templum.

1 HÆc propoſitio ab ore S. Luciæ prolata majorem fidem obtinuit, poſtquam ipſa, utpotè virgo puriſſima cœleſti ſponſo ſuo virginitatis voto perpetuò conſecrata, à Sancta Agatha ſibi ad ſepulchrum ejus in Catania oranti è Paradiſo ſplendidè apparente, tamquam cœlitùs dictatam veritatem, dici audivit: *Jucundum Deo in tua virginitate habitaculum præparaſti.* Ubi notanda eſt dictio illa: *Jucundum*; quale enim Creator gaudium habere poterat in creatura aliqua adeò vilis, qualis homo eſt, de quo dicitur, quòd ſit *putredo, & vermis?* Et tamen idem Creator Deus, hoc non obſtante, de ſe proteſtatur, dicens: *Delitiæ meæ eſſe cum filiis hominum*: maximè ob virginitatem, ex qua paſcitur, & reficitur: *Qui paſcitur inter lilia, donec aſpiret dies.* Porrò V. Beda ſuper præcitatum ex Proverbiis textum dicit: *Chriſtus ſummè deſiderat in animis noſtris quieſcere; in iiſdem quaſi in templo, & ſacrario ſuo, habitare*; quod quidem templum caſtitas conſecrat, ipſique Deo gratiſſimum habitaculum, & domicilium delitioſiſſimum efficit: *Caſtè viventes templum ſunt*; ac proindè Sanctus Ambroſius in Epiſtola quadam ad virgines dicit: *Quid loquar, quanta ſit virginitatis gloria, ut eſſet etiam corporale Dei templum, in qua habitavit plenitudo Divinitatis?* Et alibi idem S. Doctor ait: *Quanta eſt virginitatis gratia, quæ meruit à Chriſto eligi, ut eſſet etiam corporale Dei templum, in qua corporaliter habitavit plenitudo virginitatis? Virgo genuit mundi ſalutem.* Etenim primus Dei in mundum adventus attribuendus potiſſimùm eſt virginitati. Ac proindè, ſi Cœlum templum denominatur. *In templo ejus omnes dicent gloriam*; Chriſtum de uno ad aliud templum Beatiſſimum, ſcilicet virginis uterum, tranſiiſſe dicere poſſumus, non enim Sancta Mater Eccleſia virginem hoc epitheto ſine myſterio honorat, dicens: *Beata Dei Genitrix Maria, templum Domini.*

Job 25. 6.

Prov. 8. 31.

Cant. 6. v. 2.

V. Beda ib.

S. Ambr. l. 3. Epiſt. 21.

S. Ambr. l. 1. de offic.

Pſ. 28. 9.

S. Ambr. l. 1. de Virg. B. V. Maria ob puritatem ſuam veris attribuitur titulis.

2 Sanctus Ambroſius de virgineo Mariæ utero, in quo Verbum caro factum eſt, diſſerens, de eodem haud ſecus, ac de loco quodam in Dei honorem conſecrato, loquitur, dicens: *Immaculatus Dominus, immaculatam ſibi famulam, etiam in hoc pleno colluvionum fragilitatis humanæ corpore conſecravit.* Neque ſolùm Deipara ob infinitam ejus puritatem, Dei templum vocari meretur, verùm etiam ſanctuarium Spir. S. *Sacrarium Spir. S.* de quo S. Bernardinus ſcribit: *Quæ vel Angelica puritas aignitati illi audeat comparari, quæ digna fuit Spiritus Sancti ſacrarium fieri, & habitaculum filii Dei?* Ecce qualiter propter eximiæ virginitatis merita, ſpecialiſſimè digna facta fuerit, ut habitaculum fieret Spiritus S. & templum Altiſſimi; advertendum eſt autem, quòd Eccleſia, poſtquam illam intimat, ut ſacrarium Spir. Sancti, immediatè ſubjungat: *ſine exemplo placuiſti Domino*, per virginitatem videlicet, nam ut idem, præ cæteris omnibus Beatiſſimæ Virgini devotiſſimus, inquit: *Virginitate placuit.*

S. Bern. ſer. 4. de Aſſumpt.

Tertull. l. de cultu fœm. cap. 1.

3 Enim verò Tertullian. tametſi omnes fidelium animas myſtica Dei templa appellet, nihilominus qualiter deinceps diſcurſum ſuum proſequatur, audite, dicit igitur: *Nam cùm omnes templum ſimus Dei, illato in nos, & conſecrato Spir. S. ejus templi æditua, & antiſtes*

Digitized by Google

riſtes pudicitia eſt, quæ nihil immundum, & profanum inferri ſinat, ne Deus ille, qui habitat, inquinatam ſedem offenſus derelinquat. In alio quoque loco, ubi de pudicitia diffusè diſſerit, hoc nobis documentum, ſcilicet quòd pudicitia corpus noſtrum purificet, & ut ita loquar, Deo conſecret, ut dignum Spiritus S. habitaculum fiat, mentibus noſtris firmiter imprimere conatur, dicens: *Diſciplina igitur Apoſtolorum proprie quidem inſtruit, ac determinat principaliter ſanctitatis omnis erga templi DEI Antiſtitem, & ubique de Eccleſia eradicantem omne ſacrilegium impudicitiæ.* Et quidem licèt omnes virtutes Chriſtianæ ad recipiendum Deum, animarum noſtrarum habitaculo magni ornamenti loco deſerviant; attamen pudicitia, & caſtitas ſpecialiter animas in templum Dei conſecrant, utpotè quæ, ut in diſcurſu ſexto ſupra vidimus, nomen, & effectus ſortita eſt ſanctificationis, ac proindè per hanc *ſanctificavit tabernaculum ſuum Altiſſimus.* Unde Sanctus Cyprianus diſcipulos ſuos digniſſimis hiſce verbis exhortari conſueverat: *Quamvis ad multa vos negotia, ad divina monitionis præcepta ſemper, ut ſcitis, exhorter, tamen ut præcipuè pudicitiæ clauſtra teneatis, admoneo, ſcientes, templum eſſe vos Domini, membra Chriſti, habitationem Spiritus Sancti, electos ad ſpem, conſecratos ad fidem, deſtinatos ad ſalutem, filios Dei, fratres Chriſti, conſortes Spiritus Sancti, nihil jam carni debentes, quaſi renatos ex aqua, & pudicitia.*

Tertull. de pudic. c. 16.

S. Cypr. de bono pudicit. c. 1.

4 Euſebius de Conſtantino refert, eum virgines tali ſemper proſecutum eſſe veneratione, ut quaſi divinis illos honoraret obſequiis: *Virginum chorum tantum non adorabat*; quaſi dicere vellet: ſolo excepto cultu latriæ, in reliquo, tanto eas venerabatur honore, haud ſecus, ac ſi viva templa Dei eſſent, nec mirum, nam ubi nos cum vulgata legimus: *Apprehendite diſciplinam*, ex Hebræo ita vertitur: *Adorate puritatem.* S. Ignatius Martyr in Epiſtola quadam ad Tharſenſes, eoſdem, virgines impensè ut honorent, monens inquit: *Quæ in virginitate degunt, in pretio habete, velut Chriſti Sacerdotes.*

Euſeb. l. 4. de vit. Conſt. Conſtantinus multum honorabat Virgines.

Pſ. 2. 12.

Baron. ann. 57. n. 53.

6 Sponſus cœleſtis genas ſponſæ commendare volens, hoc illas in Sacris Canticis encomio depingit: *Pulchra ſunt genæ tuæ, ſicut turturis.* Ubi quærendum venit, quamnam turtures cum caſtitate, & verecundia virginali proportionem habeant? ſed reſponſio in promptu eſt, ſcilicet ideò ipſum hac comparatione uti, quia genæ ſunt, quæ propter verecundiam purpura velut obteguntur. Idem verò Martyr opinatur, Sapientem, dum hæc verba ſcriberet, ad victimas reſpexiſſe, quæ in templo ſacrificabantur, neque enim ibi ſola offerebantur animalia quadrupedia, ſed & volatilia inter, quæ tamen turtures non infimum locum obtinebant; vult igitur Sponſus ex mente hujus Martyris dicere, quòd gratiſſimum, quod Deo offerre poſſumus ſacrificium, caſtitas, & verecundia virginalis erunt: *In pudicitia permanentes, ſunt velut altare Dei, in quo quotidie ſacrificatur turtur, id eſt, caro ipſarum.* Id quod optimè cum eo conſonat, quod S. Iſidorus ſuper illa verba Pauli: *Hoſtiam viventem, ſanctam, Deo placentem*, ſcribit: dicit enim: *Pulcherrima victima eſt, piam mentem, & carnem caſtam habere.*

Cant. 1. 9. Grata Deo victima corpus caſtum.

S. Ignat. Mart. in Ep. ad Tharſ.

S. Iſid. Peluſ. l. 3. ep. 31.

6 S. Ephrem in pluribus locis de hac virtute ſcribens, eamdem templi divini nomine honorat: *Contende*, inquit, *aſſiduè, ut templum fias Dei ſanctum, & immaculatum, quod ſi templum tuum ſic Deo præparaveris, ipſe pro mercedis retributione delitias, ac jucunditatem Paradiſi tibi largietur.* Porrò in templis ſactis imaginibus cultus, & veneratio exhibetur, atque ideò eumdem S. Ephrem ad hunc cultum alludentem auſcultemus: Dicit enim. *Cupis eſſe caſtum, & immaculatum templum Dei? Imaginem Dei in corde tuo ſemper habeto, imaginem, inquam, non colorum varietate in ligno, aliaque materia efformatam, verùm illam, quæ per bona opera, ut jejunia, vigilias, honeſtas actiones, continentiam, & orationes, mirabili quodam modo purè, jugiterque depingitur in anima.* Ubi benè obſervandum, quinam ſint hujus imaginis colores: *Colores imaginis, rectè facta ſunt, & cogitationes mundæ.* In tertio tomo, ubi de timore Dei tractat, munditiem, & puritatem corporum nobis recommendare volens, ita ſcribit: *Qui ſanctè, ac caſtè conſervat membra Chriſti, ſanctificabitur; at qui corrumpit templum Dei, deſtruet illum Deus, ait Scriptura divina.* Paulò poſt ad puras, & caſtas cogitationes alludens, noſque ad arcendas à nobis turpes cogitationes exhortans, ita monet: *Excute memoriam earum magis, quàm pravum odorem cani, atque cloacæ: quemadmodum incenſum oblectat odoratum, ſic & in caſtitate lætatur Spir. S. & in homine demoratur.* Certum namque eſt, quòd tunc cor, & pectus noſtrum, veluti templum Dei, & Spiritus S. gratum Deo futurum ſit, quando modo prædicto perfectè fuerit emendatum.

S. Ephr. t. 1. ſer. de virg. Dei templū.

S. Ephr. t. 3. de Tim.

7 Sanctus Bonaventura inter alios caſtitatis effectus, hunc quoque recenſet, ſcilicet: *Corpus mundificat*; ſi non eſſet alia merces caſtitatis, quàm præſens munditia, caſtitatis honeſtas eſſet amplectenda. Hæc autem munditities, ut idem Sanctus, & Seraphicus Doctor in ſermone quodam, qui eſt primus de S. Ambroſio, ſcribit, in omnibus penè rebus exigitur, *anima eſt caſta*, inquit, *quando caſta ſunt corda, caſta ſunt verba, & caſta ſunt opera*; ubi & SS. veterum Patrum adducit teſtimonia, qui de illa hunc in mundum ſcripſerunt: *Illi non ſunt dicendi caſti, qui ab opere carnis abſtinent, niſi voluntate caſtus ſit animus, caſtus affectus, & caſti ſint omnes ſenſus.* Porrò ad hoc templum myſticum expoliendum, non requiritur ornatus, & elegantia externa, ſed ſola interna. Unde S. Auguſtinus *de virginitate* ita ſcribit: *Interiorem veſtram pulchritudinem quærit, ubi vobis dedit poteſtatem filios Dei fieri; non quærit à vobis pulchram carnem, ſed pulchros mores, quibus frænetis & carnem.* Et ideò hic virginitatis theſaurus in corde recludendus eſt, quia honeſtas corporalis, & exterior ſine ſpirituali, & interiori, nequaquam ſufficit. Petrus Bleſenſis proindè ad Anſelmum inquit: *Serva cor tuum omni cuſtodia, ut poſſideas vas tuum in ſanctificatione, theſaurus namque pudicitiæ incomparabilis eſt.*

S. Bon. l. 2. de prof. Relig. 52. Caſtitas mundificat.

S. Bon. ſer. 1. de S. Ambr.

Illi veri caſti qui mente, & corpore caſti.

S. Aug. c. 5 l. de S. Virg. c. 11.

Petr. Bleſ. epiſt. 35.

8 Apud Iſaiam continentibus hæc à Deo præſtatur promiſſio: *Hæc dicit Dominus Eunuchis, qui cuſtodierint ſabbata mea, dabo eis nomen meum in domo mea melius, &c.* Quem textum S. Antonius de Padua hoc modo interpretatur: *Qui cuſtodierint ſabbata mea, id eſt, cordis munditiam, quæ eſt pectoris, & elegerint, quæ volui, id eſt, continentiam cordis, de qua dicit Apoſtolus 1. ad Theſſ. 4. Hæc eſt voluntas Dei, ſanctificatio veſtra, ut ſciat unuſquiſque veſtrùm vas ſuum poſſidere in ſanctificatione, & honore, non in paſſione deſiderii, id eſt, corpus ſuum*; quibus verbis ſanctus hic Prædicator nos monet, ut magna cum ſollicitudine corpus, cor, & mentem puram ſervare ſtudeamus, nam ut Sanctus Iſidorus inquit: *Nihil prodeſt incorruptio carnis, ubi non eſt integritas mentis, nihilque valet mundum eſſe corpore, qui pollutus eſt mente.* Eamdem quoque doctrinam S. Baſilius in lib. *de vera virginitate* nobis inculcat, dicens: *Nulla ex parte mœchari convenit virginem, non lingua, non aure, non oculis, non tactu, non ullo denique ſenſu*; ac tamdem in fine concludens, dicit: *multoque minùs animo.* S. Auguſtinus autem ante omnes alios hanc eamdem doctrinam tradidit, nam in lib. *de vera virginitate* & ipſe ſcribit: *Neque enim & ipſa, quia virginitas eſt, ſed quia Deo dicata eſt, honoratur, quæ licet in carne ſervetur, ſpiritus tamen religione, ac devotione ſervatur, ac per hoc ſpiritalis eſt etiam virginitas corporis, quam fovet, & ſervat continentia pietatis; ſicut enim impudicè nemo utitur corpore, niſi ſpiritu prius concepta nequitia, ita nemo pudicitiam ſervat in corpore, niſi ſpiritu prius inſita caſtitate.*

Iſ. 56. 4. & 5.

S. Ant. de Pad. in Dom. 2. Adv. 8 ſeſſectio.

S. Iſidor. l. 2. ſent. c. 40.

S. Baſ. de vera Virg.

S. Aug. lib. c. 8.

9 Eſtque hæc doctrina adeò vera, ut tametſi violenter violaretur corpus virginis, dummodò voluntas reſiſtat, & ſervetur interiùs illæſus amor, & propoſitum virginitatis, non propter hoc animæ caſtæ templum profanatum eſſe cenſeatur. D. Chryſoſtomus ſuper illa verba ad Theſſalonicenſes: *Spiritum nolite extinguere*, dicit: *Hoc eſt, gratiam, ita mos eſt ei vocare, & gratiam ſpiritus, ea autem extinguitur vita mundana.* Ex hoc motivo Paſchaſius Tyrannus S. Luciam ad proſtibulum duci præcepit, quia videlicèt ſancta hæc virgo dixerat: *Caſtè viventes, templum ſunt Spiritus Sancti*; cui proindè ſacrilegus Tyrannus ſubjunxit: *Jubeo te ad lupanar duci, ut te Spiritus Sanctus deſerat.* Qua occaſione ſancta Martyr veritatem hanc toti mundo teſtatam fecit, quòd videlicèt templum corporis virginei per illatam ei violentiam violari non poſſit: Sic enim affabatur Tyrannum: *Si invitam juſſeris violari, caſtitas mihi duplicabi-*

Virginitas violari non poteſt etiam cum violentia, niſi adſit conſenſus.

1. Theſſ. 5. 19. D. Chr. h. 6. ibid.

cabr-

Digitized by Google

S. Amb. l. 2. de Virg.

cabitur ad coronam. Unde Sanctus Ambroſius ait: *Ubicumque virgo eſt, Dei templum eſt, nec lupanaria infamant caſtitatem, ſed caſtitas etiam loci abolet infamiam.* Unde poſtquam S. Agnes in infamem turpitudinis locum perducta fuiſſet, ipſa in virginitatis propoſito conſtantiſſimè perſeverante, proſtibulum protinus converſum eſt in venerabile Sanctuarium, in quod etiam ipſimet Angeli ingredi non dubitarunt; unde canit Eccleſia: *Ingreſſa Agnes turpitudinis locum, Angelum Domini præparatum invenit.*

S. Aug. l. 1. de Civ. Dei c. 18.

10 Qua de re Sanctus Auguſtinus in capite quodam l. 1. *De Civitate Dei*, eximiè diſcurrit, dicens: *Sed cum pudicitia virtus ſit animi, comitemque habeat fortitudinem, qua potius quælibet mala tolerare, quàm malo conſentire decernat; nullus autem magnanimus, & pudicus in poteſtate habeat, quid de carne ſua fiat, ſed tantùm quid annuat mente, vel renuat; quis tandem ſana mente putaverit, ſe perdere pudicitiam, ſi fortè in reprehenſa, & oppreſſa carne ſua exerceatur, & expleatur libido non ſua; ſi enim hoc modo pudicitia perit, profectò pudicitia virtus animi non erit.* Paulò poſt tamdem, hanc virtutem in firmo, & ſtabili ſe illæſam, & intactam conſervandi propoſito conſiſtere, his verbis ſubjungit. *Quocirca propoſito animi permanente, per quod etiam corpus ſanctificari meruit, nec ipſi corpori aufert ſanctitatem violentia libidinis aliena, quam ſervat perſeverantia continentiæ ſuæ.* Quam authoritatem S. Thom. Aquinas ad idipſum probandum adducit, ubi & ipſe huic opinioni ſubſcribit; ac proindè fruſtrà, & incaſſum Tyranni laborabant, quando ſanctas ejuſmodi virgines laſcivorum hominum libidini proſtituebant, qui pudicitiam earum contemerarent, quia potiùs ad augendum ipſarum meritum cooperabantur, quàm aliquod pudicitiæ præjudicium inferrent, juxta jam allegatam S. Luciæ ſententiam. Unde S. Thom. Doct. Angelicus, eamdem S. Auguſt. doctrinam conſectando, Virginitatem ita definit: *Virginitas, & continentia, qua integritas carnis ipſi Creatori animæ, & carnis vovetur, conſecratur, & ſervatur;* quod v. corporis attinet integritatem, hæc tunc intelligitur ſervari, quando idipſum in potentia, & facultate arbitrii noſtri conſiſtit.

S. Th. 2. 2. q. 152. ar. 1.

S. Th. Aq. & S. Aug.

S. Hier. in vit. S. Pauli Primi Erem.

Exemplum.

11 Celeberrimum eſt facinus illud, quod in ſæviſſima Decii, & Valeriani perſecutione contigiſſe, his verbis narrat S. Hieronymus: *Hoſtis callidus tarda ad mortem ſupplicia exquirens, animas jugulare cupiebat, non corpora, nam Decius adoleſcentem juvenili ætate florentem in amœniſſimos hortulos adduci præcepit, ibique inter candentia lilia, & rubentes roſas cum lenis juxta murmure ſerperet rivus, & molli ſibilo arborum folia ventus ſtringeret, ſuper ſtratum plumis lectulum ſupinari, & ne inde ſe excutere poſſet, blandis ſertorum nexibus irretitum relinqui, quo cum recedentibus cæteris meretrix ſpecioſa veniſſet, cœpit delicatis ſtringere colla complexibus, & (quod dictu nefas eſt) manibus attrectare virilia. Quid ageret miles Chriſti, quo ſe converteret, neſciebat, & quem tormenta non vicerant, ſuperabat voluptas; tandem cœlitus inſpiratus præciſam mordicus linguam in oſculantis ſe faciem expuit, ſic libidinis ſenſum ſuccedens doloris magnitudo ſuperavit.* Qua in hiſtoria valdè conſiderabilis eſt circumſtantia illa, quam S. Hieron. notat, ſcilicet quòd cœlitùs inſpiratus hoc fecerit, per hoc namque dicere velle videtur, quod quicquid ea intentione fecit, ex ſpeciali Chriſti inſtinctu ab eo factum fuerit, abſque ullo præjudicio caſtitatis, quamdiù in propoſitu non conſentiendi perſeveravit, juxta irrefragabile axioma illud: *Non nocet ſenſus, ubi non adeſt conſenſus.*

In vita S. Franciſci de Sales.

12 In vita Sancti Franciſci de Sales legitur, quòd dum Paduæ ſtudiis operam daret, nonnulli qui ejuſdem cum ipſo ſtudii collegæ, & condiſcipuli erant, Franciſcum *non ita caſtum, ut ſuis ſe moribus, & verbis faciebat, autumantes, vel ſi reverà eſſet, oblata forſan peccandi conſuetudine caſurum à propoſito meditantes, virtutem ejus decreverint experiri;* ac proindè in illam civitatem novum quemdam ſcientiarum doctiſſimum Profeſſorem adveniſſe finxerunt, non dubitantes, quin Franciſcus, ut erat litteratorum amantiſſimus, eum protinus inviſurus eſſet; interea quamdam pulcherrimam aſpectu mulierculam ſubornarunt, quæ ſe dicti Doctoris conjugem eſſe ſimulans, ei occurreret, & Doctoris illius ficti adventum expectantem lenociniis verborum ſuorum ſollicitaret, & in laqueos pelliceret. Cùm igitur ſolus cum ſola in cubiculo moraretur, licèt nullam in Franciſco notaret illiciti amoris correſpondentiam, laſciva mulier à verbis ad facta illecebroſa progredi volens, in ejus ampleaùs corruit? *At Franciſcus principiis obſtandum gnarus, inclementer eam repulit, & credebam me, inquit, cum honoris fœmina converſari, & virtutis hoſpitium intraſſe, ſed ut video, lupanar eſt, & tu proſtibulum; riſit ad hæc verba meretrix, & non fieri poteſt, dixit, ut tu cum nobilis ſis, & formoſiſſimus, non ames, nec ex oculorum tuorum radiis crudelitatem conjiceres? erupit mox in amplexus, ſed caſtigatum denuò acri objurgatione ſcortum abegit à ſe Franciſcus, nec non collectam ubertim ſalivam, indignationis ſuæ teſtimonium in effrontem vultum exoneravit; exclamavit ſpreta, & deformata fœmina, velut ad incendium, fugerunt huc, & illuc ſocii, qui per foris rimulas ſtrophæ exitum expectabant.* Ecce tibi, qualiter ambo hi juvenes in ſimili prorsùs voluptatis experiundæ certamine poſiti, purum, & mundum conſervarint pudicitiæ ſuæ templum. Et fortaſſis apud Deum, *qui ſcrutatur renes, & corda*, Franciſci copioſam ſalivam in ſcorti faciem expuentis meritum, nequaquam minus fuit merito illius, qui in ſimilis proſtibuli vultum præciſam dentibus linguam ſuam exploſerat.

S. Ambr. l. 2. de Virg. 3.

13 Sanctus Ambroſius de pulcherrima quadam virgine Antiochena refert, quòd cùm eidem à Judice præciperetur, ut vel ſacrificium immolaret Idolis, aut verò in lupanar ad laſcivorum libidinem proſtitueretur: *Puella fugere neſcia, pavida ne incideret in inſidiatores pudoris, animum ad virtutem paravit, tam religioſa, ut mortem non timeret, tam pudica, ut expectaret. Venit coronæ dies, maxima omnium expectatione producitur puella, duplex profeſſa certamen, & caſtitatis, & religionis; ſed ubi viderunt conſtantiam profeſſionis, metum pudoris, paratam ad cruciatus, erubeſcentem ad aſpectus, excogitare cœperunt, quemadmodum ſpecie caſtitatis religionem tollerent, ut cum idem abſtuliſſent, quod erat amplius, etiam id eriperent, quod reliquerant: aut ſacrificare virginem, aut lupanari proſtitui jubent; flevit, & tacuit, ne eam vel loquentem adulter audiret: Exiſtimate utrùm adulterare potuerit corpus, quæ nec vocem adulteravit? Claudite aures virgines Dei, ducitur puella Dei ad lupanar; ſed aperite aures virgines Dei, virgo proſtitui poteſt, adulterari non poteſt.* Subjungitque Sanctus Præſul hac occaſione ſupradictam ſententia: *Ubicumque virgo eſt, Dei templum eſt nec lupanaria, &c.* Denique S. Doctor orationes virginis annectit, quas coram cœleſti Sponſo ſuo expoſuit, rogando, ut qui olim Danielem à leonibus præſervaverat, Suſannam quoque ab adulteris, & tres pueros à fornace ignis tutatus fuerat; ſuam quoque tueri, & defendere pudicitiam dignaretur, moxque ad propoſitum noſtrum inquit: *At nec dextera, quæ templi tui dona violabat, nunc templum ipſum attrectatur tuum, nec patiaris inceſtum ſacrilegii, qui non paſſus eſt furtum; benedicatur & nunc nomen tuum, ut quæ ad adulterium veni, virgo diſcedam.* Dictum, factum; nam mox miles quidam in eodem loco comparuit, qui virginem militari chlamide induit, ut ſic evaderet, ipſe verò virginis veſte indutus ibi remanſit, factus virginis liberator, & cuſtos.

14 Simili quoque ſtratagemate omnibus notiſſimo S. Lucia carnis ſpurcitias evaſit, cùm enim hæc ad proſtibulum duci juſſa fuiſſet, omnibus ad hoc adhibitis machinis, nihil efficere potuerunt adversùs eam, quæ loco immobiliter affixa permanſit: *Tanto pondere fixit eam Spiritus Sanctus, ut virgo Chriſti immobilis permaneret.* Quodnam obſecro pondus hoc fuit? Undenam hæc omnibus humanis viribus ſuperior virginis immobilitas? Sapiens inquit: *Gratia ſuper gratiam mulier ſancta, & pudorata, omnis autem ponderatio non eſt digna continentis animæ.* Ecce tibi pondus, ſcilicet quo erga pudicitiam ſuam conſervandam ferebatur amor, & zelus; unde cœleſti Sponſo ſuo dicere poterat: *Amor meus*, quo te proſequor, *pondus meum eſt*; nimirum Chriſtus, animam S. Luciæ puriſſimum, & mundiſſimum Dei templum manere, illudque nec in mente, nec in carne ulla ratione prophanari voluit. Benè igitur S. Nilus monet dicens: *Exerce puritatem in corde, & caſtitatem in corpore, ea enim utraque templum Dei te efficiunt.* Et S. Bernardinus *de pudicitia* ait: *Eſt virtus animi, quæ violentiam non ſentit, corpori namque vis infertur,*

Eccl. 26. 19.

S. Nilus in cit. loc.

S. Ber. t. 2. ſer. 47. ar. 2.

Digitized by Google

tur, non animæ, quamvis corpus violenter corrumpatur, ſi pudicitia mentis conſervatur illeſa, tamen caſtitas duplicatur, non inquinatur corpus, niſi de conſenſu mentis.

DISCURSUS X.

ARGUMENTUM.

Caſtitas ad ſcientiam, & ſapientiam comparandam plurimùm confert, quia continentes plus de divino lumine participant, ſuntque ad ſacrarum litterarum intelligentiam, cœleſteſque illuſtrationes, & revelationes capiendas, magis diſpoſiti.

THEMA.

Quæ autem deſurſum eſt ſapientia, primùm quidem pudica eſt, Jacob. 3. verſ. 17.

Caſtitas ad ſapientiam comparandā mundum confert.

1 SAnctus Jacobus Apoſtolus inter effectus, qui à pudicitia, & caſtitate dimanant, unum recenſet magnoperè æſtimandum, videlicet cœleſtium myſteriorum claram ſcientiam, & cognitionem; ſiquidem juxta Cornelii à Lapide expoſitionem, per hanc ſapientiam, de qua loquitur, fidei noſtræ myſteria, doctrina & dogmata Theologica, Scriptura Sacra, & omnia, quæ ad Chriſtiani hominis intelligentiam pertinent, intelliguntur. S. Tho. D. Angelicus, qui, ut omnibus notum eſt, puritate virginali mirificè condecoratus, pariterque in materiarum Theologicarum, & Sacræ Scripturæ intelligentia ſupra modum illuminatus fuit, ſuper præcitata S. Jacobi verba ita ſcribit: *Hic eſt primus color in pictura ſapientiæ, quæ reformat imaginem Dei in anima per peccatum deformata, ſcilicet candor pudicitiæ.* Sanctus item Thomas de Villanova Valentinus quondam Archiepiſcopus obſervat, quòd S. Paulus gentium Doctor primò nobis virginitatem perſuadere nitatur, ut demùm ſcientiam nobis inſinuet: *Ob id præcipuè Apoſtolus virginitatem hominibus perſuadere conatur, ut ſic melius ſpiritui, & contemplationi vacetur, ſciens quia ſine pudicitia fruſtrà quis conabitur ad ſapientiam.* Clemens Alexandrinus in Pedagogo ſuo, ſapientiæ velut nutritium pudicitiam aſſignat: *Domi, foris*, inquit, *ſemper comes eſt ſapientis pudicitia.*

Corn. à Lap. ibid.

S. Thom.

S. Th. Villan. ſer. de S. Doroth.

Clem. Alex. l. 3. Pædag. c. 5.

2 In vita S. Laurentii Juſtiniani legitur, quòd dum in ætate eſſet novemdecim annorum, Divina Sapientia ipſi in viſione quadam exhibita fuerit in ſpecie pulcherrimæ virginis, quæ ſplendore ſuo ſolem longè ſuperabat, quæ ſe illi in Sponſam obtulit; interrogata autem ab eo, quænam eſſet, reſpondit: *Ego Dei Sapientia*; quod Laurentius audiens, ſe illi arctiſſimè jungere non diſtulit, illæſum conſervando candorem virginalem, ſeque in ſtatu religioſo per perpetuæ caſtitatis votum adſtringendo; unde demùm adeò factus eſt eruditus, & ſcientiſſimus, prout doctiſſimi, & devotiſſimi ejus libri clarè ſatis demonſtrant, quibus Dei Eccleſiam plurimùm illuſtravit.

In vit. S. Laurent. Juſt.

3 Conſiderabilia ſunt illa S. Pauli verba, in quibus ad Corinthios ſcribens, poſt enumeratos multos virtutum actus, immediatè poſt caſtitatem, ſcientiam, & ſapientiam protinus ſubjungit, dum ait: *In laboribus, in vigiliis, in jejuniis, in caſtitate, in ſcientia*; quaſi individuas comites eſſe agnoſcat caſtitatem, & ſcientiam. Unde Caſſianus in quadam collatione ſua ait: *In qua virtutum conjugatione evidentiſſimè nos voluit erudire, de caſtitate ad ſcientiam perveniri.*

Caſtitas, & ſapientia ſocii individui.

2. Cor. 6. 5.

Caſſian. collat. 14. c. 16.

4 S. Auguſtinus in libro *de ſancta virginitate*, verbis S. Jacobi nos hortatur, dicens: *Si quis indiget ſapientia, poſtulet à Domino, qui dat omnibus affluenter, & non improperat, & dabitur ei.* Protinus autem ſubjungit: *Sapientes autem eſſe virgines decet, ne lampades earum extinguantur.* Per lucem verò Chriſtum ſcientiæ, & ſapientiæ myſteriorum ſacrorum Magiſtrum intelligit; ac proindè Sancta Mater Eccleſia Doctoribus verba illa adaptat: *Vos eſtis lux mundi.* Aptiſſimè igitur lampades ſapientum, & prudentum virginum manibus inferuntur; Ad quas Clemens Alexandrinus alludens, ita ſcribit: *Prudentes animæ, & mundæ, ut virgines, cùm intelligant, ſitas ſe eſſe in humana inſcitia, lumen accendunt, & mentem excitant, tenebras illuminant, & ignorationem expellunt.*

S. Aug. de S. Virg. c. 41.

Clem. Alex. l. 5. Strom. c. 2.

5 De S. Gregorio Nazianzeno, qui jure per antonomaſiam Theologus appellatur, Petrus de Natalibus refert, duas die quadam coram ipſo puellas apparuiſſe venuſtiſſimas, quas ille caſtitatis inſtinctu, oculo torviore reſpiciens, quænam eſſent, & quid ſibi vellent, percunctaretur: At illæ familiariùs eum amplectentes ajunt. Ne moleſtè capias juvenis, altera ex nobis ſapientia, altera caſtitas dicitur, miſſæ ſumus tecum habitare, quia jucundum ſatis, & mundum in corde tuo habitaculum præparaſti.

Petr. de Natal. l. 2. c. 69. Exemplum.

6 In vita B. Henrici Suſonis legitur, quòd ſummo erga divinam, & æternam Sapientiam amore exarſerit, ac proindè ſpeciale de ipſa compoſuerit officium, quod iis, qui eidem Sapientiæ devotione addicti erant, ſæpiùs legendum præbuit; unde communi nomine *Miniſter æternæ Sapientiæ* appellari ſolebat. Quis autem eſt, qui neſciat, ipſum pariter magnum, & zeloſum amatorem fuiſſe pudicitiæ, & caſtitatis?

In vit. B. Henr. Suſonis c. 4.

7 Omnes olim in Ægypto ſcientiæ mirificè vigebant; unde S. Scriptura de Moyſe teſtatur, dicens: *Eruditus eſt Moyſes omni ſapientia Ægyptiorum*; & tamen ſcimus, quòd tametſi Joſeph Patriarcha litterarum ſtudio nullam unquam operam dederit, quia quamdiù ſub diſciplina Patris ſui fuit, pecorum cuſtos, & paſtor fuit; ſub Putipharis autem poteſtate conſtitutus, continuò ad labores adſtrictus fuit, quia *manus ejus in cophino ſervierunt:* Rex Pharao ei hoc teſtimonium perhibuit, quòd inter omnes Statuum ſuorum Conſiliarios, omneſque Regni ſui ſapientes, nullus ipſo ſapientior eſſet: *Numquid ſapientiorem, & conſimilem tui invenire potero?* Hujus autem miræ ſapientiæ Philo cauſam aſſignans, dum de increata Sapientia dicit: *Quia delectabatur honeſtate puri, accendebat ejus ingenium.*

Caſtitas Joſeph ſapientem fecit. Act. Ap. c. 7. v. 22.

Pſ. 80. 7.

Gen. 41. 39.

Philo l. de Joſeph.

8 Quam putatis cauſam eſſe, quòd inter Apoſtolos duo præ cunctis aliis in ſcientia, & ſapientia fuerint illuſtriores, magiſque inſignes, nimirum S. Joannes Evangeliſta, & Paulus, qui non in Athenarum Areopago, ſed in ſublimiſſima cœlorum Academia eruditus, & Gentium Doctor promotus fuit, ubi *audivit arcana verba?* Audite hac de re loquentem S. Joannem Damaſcenum, dicit enim: *Cùm in omnibus Apoſtolis ſanctis virtus integritatis perfecta fuiſſe credatur, abundantius tamen ſcientiæ donum exuberavit in Paulo, quia ſe ad hanc aptum ſolerti ſtudio, atque induſtria præparavit*, utpotè qui, ut in præcedentibus Diſcurſibus diximus, virgo ſemper permanſit, ac proindè tot divinæ ſcientiæ theſauris locupletari meruit. S. Joannes Apoſtolus autem cum Sanctiſſima Maria Virgine, quæ *ſedes ſapientiæ* eſt, multis annis familiariter converſatus fuit, per quod conſortium, eminens ejus ſcientia, & ſapientia ad proportionem caſtitatis, qua præfulgebat, adaucta quoque fuit.

Ob caſtitatem SS. Joan. Evang. & Paulus ſapientiores aliis.

S. Jo. Dam. l. 4. de fid. orth. c. 25.

9 Samſon in Dalilæ ſinu dormiendo, ſpiritum DEI amiſit: Joannes autem in divino increatæ Sapientiæ pectore dormiendo, *fluenta Evangelii de ſacro Dominici pectoris fonte potavit*. Notandus quoque eſt ſpecialis ille loquendi modus, quo Beatus Petrus Damianus, de hoc ſancto Apoſtolo loquens, utitur, dum ait: *Mentem ejus omnipotens Deus ad tantum puritatis, ac myſticæ revelationis culmen evexit, ut ei non modo ſtatum præſentis Eccleſiæ oſtenderet, ſed etiam quod deinceps futurum erat, uſque in perpetuum tempus, revelaret*; ubi ut videtis, puritatem ſimul cum cœleſtium myſteriorum revelatione conjungit; ac proindè Sanctus Joannes Damaſcenus rationem, cur Salvator illum in ſui Transfiguratione præſentem eſſe voluerit, his verbis aſſignat: *Ut virginem, & puriſſimum Theologiæ organum, qui Dei gloriam omni tempore ſublimiorem conſpicatus, illud poſtea in principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum inſonaret.* Unde idem Damianus ait: *Non immeritò tam profunda, tam ſupereminens revelatio Deitatis virgini Joanni debebatur.* Et Albertus Mag. Prologo S. Hieronymi, Evangelio Joannis præfixo, explicando calamum admovens, ait: *In malevolam animam non introibit ſapientia, nec habitabit in corpore ſubdito peccatis; in virgineam mentem Joannis ſapientia ingreſſa eſt, cujus theca mundiſſima fuit virgineum ejus corpus.*

Confirmatur de S. Joanne.

B. Petr. Dam. ſer. 2.

S. Jo. Dam. de Transfig.

S. Petr. Dam. loc. c.

Alb. Mag. in Prolog. S. Hier. in Jo.

10 Ex quatuor myſticis Ezechielis animalibus, per quæ quatuor ſignificantur Evangeliſtæ, S. Joanni Aquila attribuitur, eò quòd illa præ cunctis aliis animalibus acuto, & perſpicaci oculorum acie polleat. Et ideò Aquilam ex altiſſimo quodam maris ſcopulo in fundum maris proſpicientem, nonnulli pro corpore Emblematis S. Joannem repræſentantis acceperunt, ſubjuncta eidem hac epigraphe: *Profundiſſima quæque.* Et meritò, cer-

Proſecutio.

Digitized by Google

certiſſimâ namque veritas eſt, quòd virgines ad magnum illum increatæ Sapientiæ librum pervolvendum, illiuſque divina ſecreta penetranda acutiores, puriores, & perſpicaciores habeant oculos.

1. Joan. 3.2. Chriſti ſcolaribus neceſſaria caſtitas.

Rup. Abb. in Prol. ad Euāgel. Joan.

11 Porrò in Epiſtola prima S. Joannis dicitur: *Videbimus eum, ſicuti eſt*. Sed quemnam putas eſſe modum, qui ad hunc finem aſſequendum requiritur? Hunc idem S. Joannes clarè ſubjungit, dicens: *Et omnis, qui habet hanc ſpem, ſanctificat ſe*; ſive ut eſt in Græco, *ſanctificat ſeipſum*. Nam ut Rupertus Abbas Tuitienſis in Prologo in Euangelium Joannis ait: *Omnes carnalium ſordes affectuum è cordis oculis abſtergenda ſunt in iis, qui in Chriſti ſchola venerabilibus ſtudent litteris, ut hanc aliquatenus Aquilam proſequi valeant, quam cordis juvit munditia, ut claritatem Solis æterni plus cæteris divinæ viſionis animalibus irreverberata poſſet mentis acie contemplari*.

Caſtitas diſponit ad penetranda Cœleſtia.

12 Sic enim videmus ſemper, quòd animæ illæ, quæ pudicitia, & caſtitate maximè præfulgent, majora quoque ad ejus participanda divina ſecreta, Cœleſtis luminis ſortiantur ſubſidia, altiſſimaque iis, & imperſcrutabilia revelentur myſteria. Sic enim Anna Phanuelis de ſumma caſtitate in ſacra Scriptura commendata, ſpiritu quoque Prophetico à Deo dotari, tantoque ab eodem lumine illuſtrari meruit, de qua Didacus Stella

Did. Stella in c. 2. Luc.

proindè ait: *Vocat Euangeliſta illam caſtiſſimam, quia caſtitas, & corporis pudicitia, maxima diſpoſitio eſt ad ſcrutanda, & penetranda Cœleſtia arcana, hæc ſiquidem virtus nimis animam diſponit ad receptionem divinarum revelationum, ſicuti econtrario luxuria hebetat intellectum*; adducitque Ezechielis Prophetæ exemplum, à Sancto Hieronymo libro primo *contra Jovinianum* adductum, hunc enim DEUS non priùs viſionibus, & revelationibus divinis dignatus eſt, quàm uxor ejus mortua fuiſſet: *Qua enim convenientia*, inquit Sanctus Thomas de Villanova, *Sapientiæ ad illecebram? ſancta virginitas ad contuenda Cœleſtia oculum mundat, intellectum clarificat, mentem elevat, affectionem purificat*.

S. Th. à Villanuv ſer. de S. Doroth.

S. Greg. Nyſſ. de virg. c. 5. Ad hoc libidinoſus non idoneus.

13 Sanctus Gregorius Nyſſenus explicare volens, qualiter animus carnalis ad ſapientiam capiendam ſit inidoneus, ſimilitudinem adhibet oculorum immundorum animalium, qui in terram continuò converſi, ad Cœlum conſpiciendum numquam eriguntur in altum: *Ut porcorum oculi natura in terram converſi, mirificarum rerum Cœleſtium aſpectum non habent; ſic animus corporis luxu perditus, cum ad ea, quæ ſunt pecudum, inclinatus ſit, non Cœlum ampliùs cernere poteſt*. Porrò Adami protoparentis noſtri anima multis erat ſapientiæ, & ſcientiæ divinæ locupletata theſauris; ſed quid tamdem de eo factum fuit? *Cum in honore eſſet, non intellexit, comparatus eſt jumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis*. Idque tunc præcipuè ei accidit, quando ſe Evæ lenociniis ad pomum vetitum manducandum ſeduci permiſit, *ne contriſtaret delitias ſuas*. Quis unquam in mundo ſapientior Salomone fuit? & tamen quando laſciviam, & ſenſualitatem ſibi prædominari permiſit, audire quid de eo Eccleſiaſticus dicat: *Dediſti maculam in gloria tua ſtultitiam tuam*.

Pſ. 48 v. 13.

Eccl. 47. v. 22.

Pſ. 57. v. 9. Libidinis ignis mentis oculos obfuſcat.

14 Pſalmiſta ait: *Supercecidit ignis, & non viderunt ſolem*, ſed quiſnam eſt ignis ille, qui ſolis aſpectum impedit? utique id non facit ignis elementaris, quia hic in ſupernis in ſua regione conſtitutus, oculos noſtros, uti quotidiana experientia docet, nequaquam impedit. Et ideò Sanct. Auguſtinus per hanc flammam carnis, vitium, ſeu concupiſcentiam carnis intelligit, hic enim pernitioſus ignis nos impedit, quominùs in ſolem illum, qui tribus luminibus in una luce reſplendet, oculos mentis noſtræ defigere, Deumque intelligere, aut cognoſcere valeamus; Qua de re, licèt ſerò nimis, lamentabantur impii illi dicentes: *Sol intelligentiæ non eſt ortus nobis*.

Sap. 5. v. 6.

Oecum. in Jacobi 3. Cic. in Hortenſ. Caſtitas neceſſaria ad Dei ſapientiã acquirendam.

15 *Sapientia quæ deſurſum eſt, primum quidem pudica eſt*; id eſt, ut Oecumenius ait, *pura, & ſine ſorde, nulli rei carnali adhærens*. Undè Cicero ſoli lumini naturali innixus, de ſcientiarum comparatione differens ait: *Luxuria motus ſicut maximus eſt, ita inimiciſſimus Philoſophiæ, & Sapientiæ, proindeque non poteſt ſtare voluptas corporis cum cognitione, & ſapientia, quæ mentibus pudicis ſeſe maximè accommodat*; unde antiqui ſpiritualis vitæ Magiſtri, ex divinorum myſteriorum, & Scripturarum ſacrarum intelligentia, cordis arguebant puritatem; nam ut Sanctus Joannes Damaſcenus refert: *Ad fontem veræ ſcientiæ pervenire non poſſe definiunt, donec penetralibus animæ noſtræ radix vitii hujus inſederit*. Et poſſibile quidem eſſe, integritatem ſine ſcientiæ gratia reperiri, impoſſibile verò, ſcientiam ſpiritualem ſine integritatis caſtimonia poſſideri; unde digniſſima notatu eſt illa Sancti Auguſtini ſententia dicentis: *Aſſueſcat juvenis ad caſtitatem, ut ſit dignus ſapientia DEI*. Hæc enim ſapientia limpido comparatur fonti: *Fons ſapientiæ verbum DEI in excelſis*; ac proindè impoſſibile eſt, ut quis in hoc fonte ſpeculetur, ſi illum carnalis vitæ impuritate inturbidemus. Sanctus Thomas de Villanova aliam adducit ſimilitudinem, à priori tamen non multùm diverſam: *Atras*, inquit, *nubes radius ſolaris non penetrat, inter denſiſſimas nebulas Solis claritas non renitet, virginitas argento ſplendidior, chryſtallo clarior, vitro purior, vas mundum divinis impreſſionibus aptum*.

S. Joan. Damaſc. l. 6. de ſpir. fornic. c. 8.

S. Aug. Dom. 25. poſt Trin. ſerm. 1.

Eccl. 1. v. 5. S. Th. à Villanov. de S. Doroth.

Exo. 25. v. 31. Aliquot ſācti & caſti Doctores. Matt. 5. v. 14.

16 DEUS olim Moyſi in libro Exodi capite 25. verſu 31. præcepit dicens: *Facies & candelabrum ductile de auro mundiſſimo, ac lilia ex ipſo procedentia*. Quodnam verò in eo putas latere myſterium, quòd ex aureo illhoc candelabro candida illa lilia proceſſerint: *Omnia in figura contingebant illis*; Sacri enim Doctores ſunt candelabra templi DEI: *Vos eſtis Lux mundi*; lilia verò indicant virginitatem, prout inferiùs in alio quodam Diſcurſu videbimus. Vult enim Sapientia increata dicere, Doctores tunc præcipuè in ſcientiis Theologicis illuminatos, & in divinorum myſteriorum cognitione conſpicuos futuros eſſe, ſi in ipſis floruerit virtus continentiæ, & caſtitatis; quòd ſi enim hanc rem benè conſideremus, inveniemus utique, inſigniores Eccleſiæ Doctores in hoc caſtitatis dono quoque eximios fuiſſe, atque illuſtres. Sic enim Sanctus Auguſtinus poſt ſacroſanctum lavacrum vitam ſemper egit puram, & immaculatam, ad ultimum uſque vitæ ſuæ ſpiritum. Quis eſt qui Sanctum Gregorium, Sanctum Ambroſium, virginem fuiſſe ignoret? Sanctus Hieronymus quanto zelo caſtitatem coluerit, ex libro ejus, quem *contra Jovinianum* ſcripſit, & ex tot aliis Epiſtolis ejus evidenter ſatis deducitur. Sanctum Gregorium Nazianzenum, Sanctum Baſilium, Sanctum Bonaventuram, Sanctum Thomam Aquinatem, Sanctum Bernardum, Sanctum Vincentium Ferrerium, & Sanctum Dominicum, alioſque plurimos, qui Eccleſiam doctrina, prædicatione, & ſapientia ſua magnificè illuſtrarunt, quis ſtrenuos pudicitiæ cultores fuiſſe neſciat?

Pſ. 11. v. 7. Caſtitas ad eloquētiam comparandā utilis.

17 Regius Pſaltes ait: *Eloquia Domini, eloquia caſta*; ſed quodnam in eo eſt myſterium, quòd divini verbi eloquentia, & facundia caſta appelletur? Certè non aliud, quàm ut per hoc nobis caſtitatem plurimùm ad ſapientiam verbi DEI comparandam ſervire, & cooperari ſignificetur. De Sancta Cæcilia Virgine, & Martyre dicitur; *Euangelium Chriſti gerebat in pectore*; Et ideò illud tanta cum efficacia, & ſpiritu prædicabat, ut Valerianum ſponſum ſuum à nuptiis ſuis diverterit, efficiendo, ut à voluptatum matrimonialium illecebris, unà cum Tiburtio fratre ſuo, multiſque aliis, ad atrociſſimi tranſierint martyrii ſupplicia, qui proindè à Sancto Urbano Papa fructus appellantur Cæcilianæ Virginitatis, dum ita orat: *Domine JESU CHRISTE ſeminator caſti conſilii, ſuſcipe ſeminum fructus, quos in Cæcilia ſeminaſti*.

Hinc Virgines ſapiētes prędicantur.

18 Benè igitur Eccleſia Virginibus in officio divino, quod de illis canit, ſapientiæ titulum attribuit, dum ait: *Hæc eſt virgo ſapiens*. Et quidem titulus iſte bis in duabus Antiphonis repetitur, cujus ratio eſt, quia divina ſapientia ibi libenter, & ſuaviter infunditur, ubi anima pura, munda, & immaculata reperitur: nam *quæ deſurſum eſt ſapientia, primùm quidem pudica eſt*. Quod & ipſi Gentiles agnoverunt, dum Palladem virginem Sapientiæ Deam ſtatuerunt, ipſaſque Muſas virgines eſſe crediderunt; ipſæ quoque Sybillæ, quæ ſapientiſſimæ fuiſſe memorantur, hoc quoque caſtitatis dono, ut Sanctus Hieronymus teſtatur, fuere conſpicuæ.

Philo l. de Cherubim. Sapientia SS. & Agnetis, & Catharinæ.

19 Philo Hebræus ad noſtram eruditionem ita ſcribit: *Dicit impollutam, intactam, puramque animam, ut vere Virginem cum DEO colloqui*, Sancta Agnes virgo tredecim tantùm numerabat ætatis annos, Theologiam numquam didicerat, ſacrarumque

que

Digitized by Google

que litterarum ſtudio numquam incubuerat, & tamen quàm ſe in iiſdem doctam, & eruditam eſſe probavit? Legite ſapientiſſima ejus reſponſa, quibus Tyranno obviavit, & colloquia, quæ cum Cœleſti Sponſo ſuo habuit, illamque mira ſapientia decoratam fuiſſe libenter fatebimini: *Inſantia quidem computabatur in annis, ſed erat ſenectus mentis immenſa*: Verum quidem eſt, quòd Sancta Catharina Virgo, & Martyr Alexandrina, litterarum ſtudiis operam ſeduiam dederit, at verò per ſcientiam in ſcholis acquiſitam, ad confundendos, Chriſtoque lucrandos quinquaginta Philoſophos totius mundi doctiſſimos, ſine Infuſo Cœleſtis ſapientiæ dono pertingere numquam potuiſſet; undè ipſamet fatetur dicens: *Habeo ſapientiam, ſicut Dei mei donum, qui eſt ſapientia, & vita.*

Surius.

Iſa. 28. v. 7. Virginibus ſpecialia dona divina dantur. Hug. Car. ib.

20 Quærit Iſaias Propheta: *Quem docebis ſapientiam*: moxque reſpondet: *Ablactatos à lacte, avulſos ab uberibus*; at verò quinam ſunt illi in myſteriis eruditi, qui à lacte ablactati, & ab uberibus avulſi? Hugo Cardinalis hos eſſe dicit, *Avulſos ab uberibus mundi, quæ ſunt vanitas, & voluptas*. Sanctus Thomas de Villanova de Virginibus inquit: *Quid enim aliud virgines ſanctas, niſi D E I ſecretarias dixerim? His ſua DEUS pandit arcana, his ſecreta ſui cordis communicat, his abſcondita myſteria revelat, has viſitant Angeli, has perficiant, has exornant theſauris Cœleſtibus.* Quæramus aliquem Hiſtoriarum peritum; hic ſtatim myſteriorum occultiſſimorum revelationes, viſiones, extaſes, ſpecialia ſacrarum Virginum dona eſſe fatebitur. Legamus libros à Sancta Thereſia à Jeſu, vel à Sancta Catharina Senenſi, pluribuſque aliis compoſitos, earumque ſapientiam exinde non ſine ſtupore colligemus. De hac Sancta Catharina refert vitæ ejus Hiſtoria, quòd ſacram Scripturam adeò ſublimiter, & clarè expoſuerit, & interpretata fuerit, difficillimiſque ei circa Divinitatem propoſitis Quæſtionibus tam expeditè reſponderit, ut viros etiam doctiſſimos in ſtuporem adegerit. Eadem quoque ſuperhumana ſapientia mirè in amplo litterarum ſuarum, quas ad diverſorum ſtatuum, & conditionum homines direxit, volumine, nec non in ſuis de divina Providentia conſcriptis; Dialogis mirè eluxit. F. Raymundus Confeſſarius ejus refert, quòd nonnumquam duobus, tribus, vel quatuor uſa fuerit ſcriptoribus, quibus omnibus uno eodemque tempore diverſas diverſarum materiarum dictabat litteras, idque tanta cum celeritate, & memoriæ promptitudine, ut ne quidem ad momentum dictaturam ejus expectare opus fuerit.

S. Th. à Villanov. ibid.

Lib. 3. c. 6.

Prov. 9. v. 1. Virgines invitantur, & invitant ad Cœleſte convivium.

21 Divina ſapientia die quadam ſolemne inſtaurare decrevit convivium. *Sapientia ædificavit ſibi domum, excidit columnas ſeptem, immolavit victimas ſuas, miſcuit vinum, & propoſuit menſam ſuam.* Sed quoſnam ad hoc ſapientiæ convivium invitatos fuiſſe exiſtimatis? num fortè invitavit Ariſtotelem, Platonem, vel Demoſthenem, vel alios ab eximia ſapientia famoſos Philoſophos? Minimè gentium; quin potiùs homines idiotas, humiles, & ſimplices; at verò quod vel maximè ad propoſitum noſtrum deſervit, eſt, ut quæramus quibuſnam ad invitandum convivas, uſa fuerit increata ſapientia? certè non aliis quàm mulieribus: *Miſit ancillas ſuas, ut vocarent.*

v. 3. S. Greg. Nyſſen. cap. 6. de Virg.

22 Sanctus Gregorius Nyſſenus de Elia, & Joanne Baptiſta, quorum neuter unquam litteras didicit, & tamen quia caſtiſſimi fuerunt, in myſteriis imperſcrutabilibus adeò fuere à DEO illuminati, dicit: *Hæc his duobus contigerunt, quoniam puram, omniſque materialis expertem affectionis, ſuam in Domino cupiditatem poſuerunt, neque conjugum curis intenti.*

DISCURSUS XI.

ARGUMENTUM.

Excellens virginitatis, & caſtitatis pretium conſideratur, utpotè pro quarum virtutum defenſione, multæ animæ fideles opulentiſſima quæque regna contempſerunt, aſperrimaque libenter ſubierunt ſuppliciorum, & diræ mortis genera.

THEMA.

Omnis autem ponderatio non eſt digna continentis animæ, Eccleſ. 26. v. 20.

S. Bonav. in Diæta ſalut. tit. 4. de amiſ. Evangel. c. 4. de caſtitate. Caſtitas ineſtimabilis eſt theſaurus ſi ſit charitati conjuncta.

1 SAnctus Bonaventura, qui omnium virtutum, ſpecialiter verò caſtitatis, & pudicitiæ peritiſſimus ab omnibus habetur, nullum in bonis hiſce viſibilibus, caſtitatis æquum reperiri pretium affirmat his verbis: *Caſtitas habet ingens pretium ſuper omnes gemmas, quia dicitur: Non eſt digna ponderatio continentis animæ*; addit tamen, hunc theſaurum, ut tanto ſit pretio æſtimabilis, omninò requirere, ut ſemper ſit cum amore DEI conjunctus: *Et nota, quòd caſtitas eſt theſaurus cum valore charitatis.* In tantum enim virtus aliqua apud DEUM meritoria, & digna eſſe cenſetur, in quantum ob DEI amorem, & ad ei placendum conſervetur. Idem quoque Seraphicus Doctor virginitati ob immenſum ejus pretium, theſauri parabolam adaptat, dum ait: *Simile eſt Regnum Cœlorum theſauro abſcondito in agro, eſt theſaurus in vaſe fragiliſſimo, ideo ſummè conſervandus, nam Apoſtolus dicit: Habemus theſaurum iſtum in vaſis fictilibus.* Portò prudens ille, expertuſque negotiator, qui margaritas quæſiturus abibat, inventa una bona margarita, vendidit omnia quæ habebat, ut illam ſibi compararet; per quem proindè negotiatorem Chriſtus intelligitur, & quia in *eo ſunt omnes theſauri*, prudens eſt, & ſapiens negotiator, omniumque rerum creatarum viſibilium, & inviſibilium pretium, & valorem optimè æſtimare novit, *quia omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil*; per margaritam verò puritas, & caſtitas deſignatur, utpotè quæ ex rore de Cœlo ſtillante in concha producitur, nec tamen ex materia putrida, aut per viam generationis, ut multa animalia, gignitur, ut conſtet, verum eſſe, quod de margarita Plinius ait; ſcilicet: *Cœlique ei magis eſſe ſocietatem, quàm maris.*

Mat. 13. v. 44.

2. Cor. 4. v. 7.

Chriſtus egenus eſt factus, ut ſibi Virginem compararet. Mat. 13. v. 45.

2 Advertendum verò eſt, quòd Cœleſtis Magiſter noſter Chriſtus in bilance adverſùs ſe invicem collocet, ex una quidem parte hanc margaritam, id eſt, caſtitatem, & puritatem virginalem, ex altera verò Regnum Cœlorum: *Simile eſt Regnum Cœlorum homini negotiatori, quærenti bonas margaritas, inventa autem una pretioſa margarita, abiit, & vendidit omnia, quæ habuit, & emit eam*: quia poſtquam hic in terris virginem quandam invenit, tanti eam æſtimavit, *ut exinaniverit ſemetipſum, egenus factus cùm eſſet dives*: & virginitatis amore captus, pro illa ſibi vendicanda dedit omnia quæ habebat, adeò ut in ſtabulo nudus, & præ frigore tremulus natus fuerit, relinquendo, ut ita dicam, Paradiſum, ut hanc ſibi margaritam comparare poſſet: *Omnis enim ponderatio non eſt digna continentis animæ*; quæ verba Rabanus ponderans, ita ſcribit: *Cunctæ videlicet opes mundi, & divitiæ ſapientiæ ſecularis, non poſſunt ejus devotioni, quam habet in ſervitio Chriſti, & in ſcientia ſpirituali adæquari: ipſa negotiatrix eſt illa, quæ in Evangelio margaritam pretioſiſſimam, ſpretis temporalibus bonis, comparavit, ut ipſam poſſideret.*

Phil. 2. v. 7.

2. Cor. 8. v. 9.

Raban. l. 6. in Eccl. cap. 25.

B. V. Maria pluris æſtimavit Virginitatem quàm Dei fieri matrem abſque Virginitate.

3 Conſiderandum quoque eſt inſuper, quòd ſicut Sapientia increata, dum incarnari decreviſſet in terris, virginitatem in magna matre ſua tanti æſtimavit, ut ad eam ſibi vendicandam exinaniverit ſemetipſum: Ita quoque ex altera parte ſanctiſſima Virgo candorem ſuum virginalem tanti fecerit, ut ſublimem Maternitatis DEI dignitatem illi poſthabuerit, ſi hæc cum virginitatis jactura ſibi conferenda fuiſſet; unde interrogavit Angelum dicens: *Quomodo fiet iſtud, quoniam virum non cognoſco?* quaſi dicere vellet: Me Virginem eſſe majoris facio, quàm ſi ab aliis Cœli Imperatrix, Sponſa Spiritus Sancti, & Genitrix Verbi ſalutet: *Omnis enim ponderatio non eſt digna continentis animæ?* ſeu ut ex Græco legitur: *Omnis æſtimationis pretium.* Et ideò in conſummandam in utero ſuo Verbi incarnationem conſentire noluit, donec priùs certificaretur, quòd per conceptum, & partum Verbi, pudicitia, & candor virginalis augendus potiùs, quàm diminuendus eſſet.

Luc. 1. v. 34.

Cant. 8. v. 8. Symbolum Virginitatis eſt argentum. Hug. Car. ibi.

4 Verba illa Canticorum: *Quid faciemus ſorori noſtræ in die, quando alloquenda eſt?* de fortunatiſſimo Annuntiationis Dominicæ die intelligi poſſunt, ut

ſint

ſint veiuti prolata ab ore Archangeli Gabrielis, ut ait Hugo Cardinalis: *Scilicet quando ingreſſus ad eam dixit: Ave gratia plena. Si murus eſt, ædificemus ſuper eum propugnacula argentea*, jam enim fortem, validum, & impenetrabilem virginitatis murum erexerat, cujus munimenta eumdem ex omni parte defendentia ſunt ejuſdem caſtitatis firmitas, & ſtabilitas, quæ

Pſal. 11. v. 7.

in argento ſymbolizatur: *Eloquia caſta; argentum igne examinatum, purgatum ſeptuplum*. Verumtamen virtus hæc non ſolùm in argento, verum etiam in auro denotatur, quòd valore, & æſtimatione omnia alia metalla longè tranſcendit.

Dan. 2. v. 31. S. Hieron. cont. Jov. Virginitas aurum eſt omnia præcellens.

5 Daniel immenſam illam ſtatuam, quæ Nabuchodonoſori in ſomno repræſentata fuit, delineans, caput ejus ex auro puriſſimo, brachia ex argento, ventrem ex ære, pedes denique ex ferro factos fuiſſe affirmat. Sanctus Hieronymus autem *contra Jovinianum* ſcribens, per æs, & ferrum ſtatum conjugalem, per argentum honeſtatem, & pudicitiam vidualem, per aurum verò, quod omnia alia metalla tantum præcellit, ſtatum virginalem intelligendum eſſe dicit. Etenim quiſquis aurum habet, omnia quæ vult, virtualiter poſſidet, ſiquidem illo mediante comparantur dominia, principatus, & cuncta alia, quæ mundus in pretio habere ſolet; & tamen virginitas adeò omni auro, & quocumque opulentiſſimo theſauro dignior eſt, & pretioſior, ut Sapiens dicere non dubitet: *Non eſt digna ponderatio continentis animæ. Inde eſt quod votum continentia non habet diſpenſationem*, inquit Hugo Cardinalis, *quia non habet compenſationem*. In hujus namque laudem Sanctus Zeno ita ſcribit: *Tu in pauperibus dives, in divitibus ditior, tu theſaurus animarum*: adeò, ut anima caſta verè dicere poſſit: *Venerunt mihi omnia bona pariter cum illa*, id eſt, cum caſtitate. Et ideò Gloſſa illa verba: *Omnis autem ponderatio, &c.* ita exponit: *Opes ſcilicet mundi in unum cumulum congregata, caſtitati, & continentia in pretio comparari non poſſunt*.

Hug. Card. in Eccl. ibid. S. Zeno de pudicit.

Sap. 7. v. 11.

Gloſ. ibid.

Exempla.

6 Dionyſius Carthuſianus, Sanctum Matthæum nequaquam permittere voluiſſe dicit, ut Sancta Iphigenia, quæ CHRISTO conſecrata virgo erat, ad Regis illam ardenter adamantis nuptias tranſiret, tametſi illi præter Regnum, etiam ad Chriſtianam fidem ſe tranſiturum eſſe promitteret; *non enim eſt digna ponderatio continentis animæ*. Quam etiam ob cauſam, varia quovis ſæculo ſapientiſſimarum Virginum habemus exempla, quæ ne hunc inæſtimabilem theſaurum, quem ſuper omnia hujus mundi bona pretioſiorem æſtimabant, amitterent, nobilitatem, divitias, gaudia, mundi delitias, principatus, imò & regna, velut ſtercus terræ aſpernabantur, & negligebant.

S. Auguſt. Ep. 179.

7 Veteres quidem Romani olim conſulatum, omneſque alios præcellentiores magiſtratus permagni æſtimabant; At verò Sanctus Auguſtinus *de converſatione neptis Demetrialis* ad Probam, & Julianum de caſtis virginibus ita ſcribit: *Quis verbis explicet, quis digno præconio proſequatur, quàm incomparabiliter glorioſas, atque fructuoſas habeat ex noſtro ſanguine fœminas Virgines Chriſtus, quam viros conſules mundus? Nam volumina temporum, ſi magnum atque præclarum eſt nominis dignitate ſignare, quanto eſt majus atque præclarius cordis, & corporis integritate tranſcendere?* Ubi conſiderationem merentur ultima hæc verba, *Omnis autem ponderatio non eſt digna continentis animæ*, notat Hug. Card. *non dicit Sapiens: Non eſt digna corporis continentis, ſed animæ continentis; continentia enim corporis ſine continentia mentis, eſt quaſi lampas ornata ſine oleo, ſicut habuerant virgines fatuæ*. Pergit autem idem Sanctus Auguſtinus, & ulterius ad gloriam virginitatis dicit: *Magis itaque gaudeat puella nobilis genere, nobilior ſanctitate, quod ſit per divinum conſortium præcipuam in Cœlis conſecatura ſublimitatem; quam ſi eſſet per humanum connubium prolem propagatura ſublimem, generoſius quippè elegit Aniciana poſteritas tam illuſtrem familiam beare nuptias neſciendo, & in carne jam imitari vitam Angelorum, quam ex carne numerum adhuc augere mortalium*. Et quidem innumera ſunt virginum exempla, quæ virorum nobilitate, divitiis, & authoritate inſignium nuptias generoſè contempſerunt.

Hug. Card. in Eccl. ibid.

Tho. Cantipr. l. 1. c. 29. p. 3.

8 Thomas Cantipratenſis libro primo, capite vigeſimo nono, pagina tertia refert, quòd dum in hac alma urbe Romana nobiliſſima quædam, & opulentiſſima filia, quæ Comitis Apuliæ germana ſoror erat, renitente voluntate nuptui tradita fuiſſet, ut pudicitiæ ſuæ virginali conſuleret, habitu virili induta fugam cœperit. Cùmque frater ejus germanus eam fugientem anxiè inſequens, eam tamdem aſſecutus fuiſſet, ipſa omnis conſilii expers exiſtens, verſuſque mare ſibi vicinum converſa, ſuper illud crucis ſigno formato, extenſiſque in Cœlum manibus, & oculis non minùs quàm corde in DEUM elevatis, ex altiſſima quadam rupe in idem mare ſeſe fortiſſimo, & heroico animo præcipitem egit; in quo haud ſecus ac in firmo, ac ſolido quodam elemento commodè gradiens, in aliqua Græciæ deſerta loca pervenit; ibidem ſanctum quemdam ſenem, & decrepitum Eremitam inveniens, ut in via perfectionis proficeret, ſub ejus diſciplina, & ſervitio integro triennio permanſit. Advertens autem, Senem hunc plura ſolito ſibi exhibere benevolentiæ ſigna, inimici tartarei declinare aſtutias volens, ſuumque ab eo ſexum palam manifeſtari, metuens, inde iteratò ad mare confugit, eoque trajecto in vaſtas quaſdam Siciliæ ſylvas, & ſolitudines ſe abſcondit, ibique ſuper arborem, adjutorio cujuſdam fidelis viri, arcto valdè conſtructo tugurio per novennium latitavit. Ex quo exemplo perſpicuè liquet, quanti ſancta hæc, & nobiliſſima puella caſtitatem ſuam, & puritatem virginalem fecerit; tanti nimirum, ut non ſolùm nuptiarum voluptates, delitias, & theſauros ſpreverit, verum etiam quæ caſtitatis conſervandæ cauſa ſubierat pericula, ærumnas, ſolitudines, maris tempeſtates, naufragia, jejunia perpetua, omneſque alios laborioſæ, & auſteræ vitæ rigores optimè collocatos eſſe cenſuerit: *Omnis enim ponderatio non eſt digna continentis animæ*.

9 Margarita filia Beli Hungariæ Regis, ut in Annalibus Eccleſiaſticis legimus, cùm à parentibus DEO, ut Tartarorum furorem ab Ungaris averteret, devota fuiſſet, tantis virtutibus emicuit, ut victimam oblatam gratiſſimam numini extitiſſe, manifeſtè conſtaret. Oblatas enim Ducis Poloniæ, nec non Regis Bohemiæ, & Siciliæ reſpuit nuptias. Cùmque ei diceretur, Papam ab emiſſo virginitatis conſervandæ voto ipſam decreviſſe ob tam urgentes boni publici promovendi cauſas, abſolvere, reſpondit: *virginitatis meæ tuendæ modus mihi, utique non deerit, nares enim mihi abſcindam, ut hominum amores meo ſanguine præfocare poſſim*. Quia verò nonnulli metuendum ſibi eſſe dixiſſent, ne ubi Tartarorum arma contra Ungaros prævalerent, vim pudicitiæ ejus turpiter inferrent, reſpondit: *Certa ſum deformato meo vultu; ac naribus, labiiſque præciſis, me non amorem, ſed horrorem videntibus incuſſuram, animæque pulchritudinem fœditate corporis redempturam*. Tandem ab hujus virginis mortuæ corpore, velut eximius quidam virginalis floris tam illibatè conſervati effectus, odor quidam ſuaviſſimus, qui omnem pretioſiſſimam, & odoriferam aromatum, unguentorumque fragrantiam longè ſuperabat, emanare cœpit.

Rayn. ann. 1270.

Baron. ann. 614. in Comp.

10 Eminentiſſimus Cardinalis Baronius Fridburgam virginem Sigiberto Regi, Theodorici filio, a parentibus promiſſam fuiſſe ſcribit, unde prædictus Rex paucis poſteà elapſis diebus, ſe huic puellæ matrimoniali vinculo adſtringere volens, edicto publico in certum diem omnes congregavit Regni ſui Epiſcopos, & Principes; cùmque in Eccleſiam ingreſſus, eam blandè invitaret ad nuptiarum ſive connubii inſtituendi ſubeundas cæremonias, jamque Epiſcopi, & Sacerdotes ad conſuetas huic matrimonio impertiendas benedictiones prompti aſtarent, ipſa ad ejus proſtrata pedes his eum verbis eſt allocuta: Obſecro te, optime Domine, ut quia ab hac infirmitate mea, quacum hactenus conflictata ſum, nondum perfectè convalui, ad minus ſeptem dierum mihi indulgeas inducias, ut amiſſas ex morbo vires denuò recuperare poſſim. Cùmque hæc ei temporis mora indulta fuiſſet, jamque ineundi matrimonii tempus immineret, Eccleſiam Sancti Stephani ingreſſa, veſtimentis regalis depoſitis, veſtes induit religioſas, Deoque in perpetuum conſecrata permanſit. Ecce tibi quam verum ſit, quòd quiſquis virginitatis gemmam perfectè

cogno-

cognoſcit ; cujus filiam potentiſſimo regno ſemper
præhabeat : *Non enim eſt digna ponderatio continen-
tis animæ.*

Reyn. ann. 1404. n. 9.

11 De Bonifacio Papa IX. legimus apud Sanctum
Antoninum, quòd cùm ex acerbiſſimis calculorum
doloribus diu perpeſſis tamdem ei moriendum eſſet,
eique à Medicis deſiderata promitteretur corporis ſalus,
& convaleſcentia, dummodò in carnalem cum fœmina
copulam conſentire vellet, *minimè acquieſcere voluerit
tanto contra legem divinam ſacrilegio, eligens potiùs pudi-
cè mori, quàm impudicè vivere.*

Reyn. ann. 1456. n. 71.

12 Annales quoque Eccleſiaſtici de Jacobo Cardina-
li Luſitano titulo Sancti Euſtachii referunt, quòd *eum
6. omni libidinis expers eſſet; & in graviſſimum morbum
incidiſſet, à quo liberari poſſe Medici dicebant, ſi fœmi-
na accederet, magno animo, & majori puritate responde-
rit: Malle ſe mori, quam pollui.*

13 Sancto Caſimiro Regi Poloniæ ſimile quid acci-
dit, cùm enim in gravem morbum collapſo Medici ſua-
7. derent, ut ſi ætatem floridam, theſauros, regnum, &
vitam conſervare vellet, virginitatis, quam eximiè
In Lect. S. Caſimiri. amabat, colebatque, jacturam faceret, *mori potiùs, quàm
caſtitatis, & pudicitiæ jacturam de Medicorum conſilio
ſubire, conſtantiſſimè elegit.*

14 Quot fuere generoſiſſimæ virgines, quæ acer-
biſſimorum tormentorum pretio pudicitiæ, & caſtita-
tis margaritam ſibi compararunt, ſeu potiùs conſerva-
runt, adeò ut non ſolum voluptates, delitias, hono-
res, dominia, theſauros, omniaque alia, quæ larga
manu mundus offerebat, contempſerint, & pedibus
conculcatint, verùm etiam crudeliſſimorum ſupplicio-
rum carnificinæ pro Chriſti amore, & virginitatis defen-
ſione ſe libenter ſubjecerint? Unde quod magnum illud
Rom. 8. v. 18. vas electionis Paulus Apoſtolus, qui *raptus fuit uſque ad
tertium cœlum*, de Cœleſti gloria dixit; nimirum : *Non
ſunt condigna paſſiones hujus temporis ad futuram glo-
riam, quæ revelabitur in nobis*; Idem quoque tales vir-
gines dicere voluiſſe videntur : *Non ſunt condigna
Tertull. l. Apol. c. 50. paſſiones hujus vitæ ad virginitatem?* Tertullianus ali-
quas illarum Tyrannos hiſce verbis affatas fuiſſe ſcribit :
*Cruciate, torquete, damnate, atterite nos, probatio eſt
enim innocentiæ noſtræ iniquitas veſtra; Ideo nos hæc pa-
ti DEUS patitur, nam & proximè ad leonem damnan-
do Chriſtianam potiùs, quam ad Lenonem, confeſſi eſtis,
labem pudicitiæ apud nos atrociorem omni pœna, & omni
morte reputari.* Pudicitiam namque tanti æſtimabant,
ut in comparatione illius omnia tormenta nihili protsùs
facerent; imò majorem cenſebant eſſe prærogativam
à leonibus dilaniari, quàm laſcivorum lenociniis de
mulceri.

15 P. Bollandus de Sancta Euphraſia virgine Nico-
P. Bolland. 19. Jan. medienſi refert, quòd cùm falſis Deorum ſimulacris
ſacrificare renuiſſet, Barbaro cuidam tradita fuerit de-
8. floranda, ipſa verò pro conſervanda virginitate, inge-
nioſè ſe illum certum quoddam naturæ arcanum do-
cturam eſſe finxit, dummodò illam ex imminenti im-
pudicitiæ periculo eriperet; Nimirum unguentum
quoddam ſe habere ait, quo ſi ferrum ſeu enſis inun-
geretur, acies ejus mox ita hebeſceret, & obtunde-
retur, ut illam nequaquam læderet, hujuſque arcani
in ſe experientiam, Barbarus ut faceret, inſtanter ro-
gavit, qui verbis ejus fidem adhibens, ferrum in
cervicem ejus validè impegit, eamque utriuſque au-
reolæ, martyrii ſcilicet, & virginitatis, compotem
reddidit.

S. Ambr. in exhort. ad Virg.

16 De ſancta Sathere refert Sanctus Ambroſius,
quòd quia vultus ejus ſolis inſtar coruſcabat, à tyranno
tentata, primò omnium faciem ſuam ei cædendam, &
vulneribus defœdandam obtulerit : *Vultum offerens,
9. ut ibi martyrii fieret ſacrificium, ubi ſolet tentamentum
eſſe pudoris, gaudebat enim, diſpendio pulchritudinis peri-
culum integritatis auferri.*

17 Baronius de Ebba Monaſterii Collingamenſis
Baron. Ann. 870. n. 39. Abbatiſſa narrat, quòd cùm Danorum cum valido
exercitu univerſam regionem devaſtantium timeret
10. violentiam, utpotè quorum barbaries ne quidem Vir-
ginum DEO conſecratarum pudicitiæ parcebat, ipſa
convocatis coram ſe ad Capitulum, ſubditis Reli-
gioſis ſuis dixit, quòd ſi ſuo acquieſcere eſſent conſi-
lio, futurum omninò foret, ut ab imminenti paga-
norum liberarentur periculo; Quæ cum ſe quacum-
que re maternis ejus præceptis obedientiam exhibere
promiſiſſent, Ebba Abbatiſſa, apprehenſa novacula,
naſum unà cum labio ſuperiori uſque ad dentes ani-
moſè ſibi præcidit. Quod generoſum facinus reliquæ
omnes non ſine admiratione videntes, confeſtim ſin-
gulæ imitatæ ſunt. Cùm ſequenti diluculo barbari
milites, haud ſecus ac vultures rapaces, non minùs
laſcivè, quàm truculenter, candidum hunc ſpiritua-
lium columbarum gregem aggredi pararent, ſubitò
viſo funeſto hoc ſpectaculo exterriti, itaque in vin-
dictam armati, & inflammati, univerſum Mona-
ſterium, unà cum Sanctimonialibus univerſis, igne
ſuppoſito conflagrarunt, & quia, inquit Baronius,
idipſum ex ſpeciali Spiritus Sancti impulſu feciſſe cre-
duntur, omnes hæ Moniales ab Eccleſia in Marty-
rum numerum relatæ, tamquam tales religioſo pieta-
tis cultu quotannis honorantur.

18 In Speculo exemplorum, ex Jacobo de Vitriaco
refertur, quòd cùm Princeps quidam religioſæ cujuſ- Specul. exempl. 9. Virginum Exempl. 10.
dam fœminæ pulchritudine captus, variis adhibitis
blanditiarum illecebris, fulminatiiſque in eam horren-
dis comminationibus, eamdem in ſuam pellicere libi- 11.
dinem conatus, nihil ab ea obtinere potuiſſet, quin
potiùs majorem ſemper in ipſa renitentiam adverte-
ret, tamdem Monaſterium totum igne ſuccendere decre-
vit: *Cumque religioſa hæc virgo cauſam inſani hujus, ac
fatui amoris, ab eo ſciſcitata, amorem hunc ex pulchritudi-
ne oculorum ejus proficiſci intelligeret, hilariter ſe accer-
ris ſubducens, ambos ſibi oculos pia crudelitate evulſit,
eoſque in diſco miniſtro Principis obtulit, dicens : En
Principi tuo hæc præſenta ex me, dicens : Ecce ſagittæ quæ
cor ſuum tam importuno ardore confoderunt, habes quod
deſideraſti, nunc eis utere pro libitu, atque oculos cordis
mei intactos relinque.*

19 Simile quoddam facinus in Annalibus Eccleſia- Reyn. ann. 1291. n. 13.
ſticis, circa ſæculum decimum tertium, de Sancta
Ebba ex Sancto Antonino recenſetur. Similiter cùm 12.
civitas Accon à Saracenis intercepta fuiſſet, ibidem-
que ex civibus partim mortuis, partim in miſeram
ſervitutem abductis, ſupra triginta, vel ut alii ſcribunt
ſexaginta periiſſent Chriſtianorum millia, Abbatiſſa
præcipui cujuſdam Monaſterii ex inſtituto Sanctæ Cla-
ræ civitatem à Barbaris occupatam eſſe intelligens, *na-
ſum ſibi detruncavit; quo facto aliæ ſorores ad ſimilia ani-
matæ, facies ſuas diverſimodè vulnerarunt, adeo ut cruen-
tas ipſarum facies nemo ſine horrore aſpicere poſſet.*

20 Huic ſimile eſt, quod eo ſæculo, quo Maxentius
Romæ tyrannicè dominabatur, contigiſſe legitur, cum Baron. ann. 307. n. 10.
enim omnes honeſtæ virgines, & Matronæ etiam no-
biles, ad tyranni hujus libidinem explendam accerſe-
rentur, contigit, ut Sophronia Matrona nobiliſſima 13.
Chriſtiana ab eodem tyranno peremptoriè advocare-
tur, quam cum Præfectus urbis, maritus ejus, non
ſine dolore abire permitteret, ipſa in conſpectum ty-
ranni prodiens, laſciva ejus ſollicitatione audita, hanc
ſibi gratiam fieri poſtulavit, ut ſcilicet ad breve tempus
ei permitteretur in cubiculum quoddam ſe recipere, ut
majori ornatu, & mundo muliebri ſe expoliret, ut in
oculis ejus magis placere poſſet. Qua facultate obten-
ta, cum ſolam ſe in penetralibus conſtitutam eſſe
cerneret, arreptum pugionem cordi infixit. Quod
factum Cardinalis Baronius, ex divino quodam im-
pulſu contigiſſe exiſtimat, ad eum modum quo Sam-
ſon ſuperiori quodam inſtinctu motus, ſibimetipſi mor-
tem intulit.

21 In eodem quoque loco idem Baronius obſer-
vat, quòd Sancta Pelagia virgo Antiochena, duo- Ibid. n. 11.
decim annorum puella, & duæ ejus ſorores, ut 14.
ab immundorum lictorum libidine, & inſultibus ſal-
vare ſe poſſent, Pelagia quidem a tecto domus deor-
ſum ſe præcipitem egerit, duæ verò ejus ſorores in
flumine quodam vicino ſeipſas ſubmerſerint : quæ à
Sancto Ambroſio, & Chryſoſtomo magnis laudum
extolluntur encomiis, earumque feſtum Antiochiæ
quotannis magna cum ſolemnitate celebratur : *Aſt
nos*, inquit Sanctus Ambroſius, *deteſtandi perſecuto-
res ereptam ſibi viderunt prædam pudoris, matrem, & ſoro- S. Ambr. l. 3. de Virg.
res cœperunt quærere; Verum illæ ſpiritus volatu jam cam-
pum caſtitatis tenebant, cum ſubito hinc perſecutoribus
imminentibus, inde torrentis fluvio excluſæ à fuga, incluſæ
ad coronam, Quid veremur? inquiunt, ecce aqua, quis nos
bapti-*

baptizari prohibet? & hoc baptiſma eſt, quo peccata donantur, regna quæruntur, excipiat nos aqua quæ virgines facit. Ecce tibi in bilance poſitam virginitatem, & regna, ſed his ſpretis per Virginitatem regna acquiruntur non terrena, ſed immortalia, quia *Non eſt digna ponderatio, &c.*

DISCURSUS XII.

ARGUMENTUM.

Sub ſymbolo lilii, & floris, variæ continentium, & Virginum exponuntur conditiones, & elogia.

THEMA.

Sicut lilium inter ſpinas, ſic amica mea inter filias, Cant.2.v.2.

Caſta ut ſicut lilium floret.
S. Bonav. in Diæt. ſalutis Tit.4.c.4.
Pet. Bleſ. in Aſſumpt. Virg. ſer.18.

1 Dilectus ille, qui delitias, lautumque, & delicatum paſtum ſuum inter lilia reperit, de anima virginali, & caſta, lilii inſtar florente, dicit: *Sicut lilium inter ſpinas, ſic amica mea inter filias.* Sanctus Bonaventura de caſtitate diſſerens, ait: *Caſtitas eſt florens ſicut lilium, nam dicitur in Canticis: Sicut lilium, &c.* Petrus Bleſſenſis porrò hanc inter continentiam, & virginitatem indicat differentiam: *Comparat*, inquit, *virginitatem lilio, cujus candor nativus eſt manens: Continentiam vero comparat byſſo, byſſus enim de terra viridis, & graminei coloris oritur, ſed eruta ſiccatur, tunditur, coquitur, torquetur, & magno, longoque exercitio ad candidum colorem perducitur.*

Galat.5.v.23.
Diſtinctio inter caſtitatem, & continentiam.
Dion. Carth. ibid.

2 Enimverò advertendum eſt, quòd Apoſtolus inter ultimos Spiritus Sancti fructus caſtitatem recenſeat, & continentiam. At verò dicat aliquis, numquid alterutram harum nominaſſe ſufficere poterat, cùm ſynonyma eſſe videantur? Dionyſius Carthuſianus ait: *Continentia eſt refrænatio voluptatis laborioſa, ideoque in byſſo denotatur, ſive in lini candore, & pulchritudine.* Pergit demum ulteriùs, & diſtinctionem aſſignat, quæ eſt inter continentiam, & virtutem caſtitatis: *Continens*, inquit, *patitur concupiſcentias fortes, ſed non vincitur, caſtus vero non vincitur, nec patitur.* Cui conſonat, quod Sanctus Anſelmus aſſerit, dum ait: *Continentia in luctamine eſt, caſtitas in pace.* Porrò candor, & fragrantia hujus floris præ cunctis aliis floribus ſpecialis eſt, prorſuſque admirabilis. Unde Thomas Cantipratenſis ait: *Beata Virginitas lilio comparatur propter candorem niveum.* Et ideò velut ſpeciale quoddam inſigne, Virginum manibus inſeritur. Gabriel quoque Archangelus cum lilio communiter depingitur, dum in ſolemni illa ad magnam Dei Matrem cœlitùs facta legatione exhibetur, quaſi per hoc illam de perpetua virginitate ſua illibatè conſervanda aſſecuraturus.

S. Anſel. ib.
Tho. Cantip. l.2.c.29 n.4.

Deus delectatur Virginum contubernio.
Cant.2.v.16.

3 Sponſa in Canticis ſuum erga dilectum Sponſum amorem manifeſtatura dicit: *Dilectus meus mihi, & ego illi.* Verumtamen teneri hujus amoris, reciprocæque in dilectione correſpondentiæ, quæ inter DEUM eſt, & animam, propriam ſcire cauſam percuperem: Cur enim adeò ardenter ſe viciſſim amant? Num fortè is inde oritur, quia anima in ſancta contemplatione abſorpta à Deo cernitur? Aut verò quia prompta eſt, ut in fidelitatis ſuæ teſtimonium, ſanguinem, & vitam ſuam prodigat? Aut verò id ex alio quodam heroico virtutis actu proficiſcitur? Nequaquam, quin potius ipſamet veram cauſam innuit, dum ſubjungit: *Qui paſcitur inter lilia*; Quia gaudet inter lilia paſci, id eſt, in virginum contubernio converſari; Et idem Eccleſia in Hymno de ſanctis virginibus canit: *Qui paſtis inter lilia, ſeptus choreis Virginum.*

Hymn. Eccl.

Rup. Abb. l. 2.c.2. Apoc. Inter Virgines verſatur.

4 Rupertus Abbas Tuitienſis ſuper illa verba Apocalypſeos: *Habes pauca nomina in Sardis, qui non inquinaverunt veſtimenta ſua*, ita gloſſat: *id eſt, incorrupta ſervaverunt corpora ſua; Ambulabant mecum in albis, quia digni ſunt, mecum, inquit, ſcilicet cum filio Virginis; mecum, cujus caro virginea continentia dedicavit exemplum, qui ſum virgineus flos, virginitatis lilium, corona virginum: mecum ambulabunt in albis, id eſt, in corporibus immaculatis.* Philo Carpathius verba illa: *Qui paſcitur inter lilia*, ita exponit, *hoc eſt, qui verſatur inter caſtos, horum enim odore delectatur DOMINUS, cum his converſatur aſſiduè.*

Philo Carpatho. ibi. in Cant.

Viſio S. Gertrudis.

5 In vita Sanctæ Gertrudis refertur, Sanctiſſimam Deiparam Virginem ei die quadam apparuiſſe, quaſi in forma candidiſſimi lilii coram Sanctiſſima Triade collocatam, ſeque ante illius Thronum inſtar lilii explicantem, ſuaque folia dilatantem, in qua viſione illam docuit, gratum ſibi fore, ſi hac illam honorifica ſalutatione honoraret, dicendo: *Ave candidum lilium fulgidæ, ſemperque tranquillæ Trinitatis, Roſa præfulgida cœlicæ amœnitatis, de qua naſci, & de cujus lacte paſci, Rex cœlorum voluit.* Lac enim illius, quo Filius DEI nutritur, ros eſt hujus lilii.

L. 4 Inſtit. divin. c. 19.

Cant.2.v.1. Chriſtus lilium mysticum.

6 Imò ipſemet Sponſus in ſacris Canticis de ſe ipſo dicit: *Ego flos campi.* Et quidem ut ipſum in hiſce verbis ad candorem, & puritatem virginalem alludere intelligeremus, ſubjungit protinus: *Et lilium.* Et tanquam lilium myſticum in Nazareth concipi voluit, non verò in Bethlehem civitate David, ex qua mater ejus ſuam trahebat propaginem, neque in Jeroſolyma civitate ſancta, in qua Templum Domini conditum fuerat; unde & Propheticum de ipſo prædixit Oraculum: *Nazaræus vocabitur*; *Nazaræus* autem idem eſt, quod *floridus*. Similiter Sanctum Joſephum Patrem ſuum putatitium, & verum Matris ſuæ Mariæ Sponſum, virginem eſſe; & tempore adoleſcentiæ ſuæ inter cognatos ſuos virgines, ſcilicet in conſortio Sancti Joannis Euangeliſtæ, & Sancti Jacobi Apoſtoli, ſuorum ex parte Sanctiſſimæ Genetricis ſuæ ſecundùm carnem nepotum, educari; ac tandem ſanctiſſimum Præcurſorem ſuum, qui ex proximo item ſanguine ipſi conjunctus erat, ad mortem uſque virginem manere, & à virginea ejus manu baptizari voluit. Unde Sanctus Gregorius Nazianzenus ait: *Chriſtus ex virgine gignitur, virginitatem velut lata lege ſanciens*: Et Theodoretus inquit: *Ex quo Chriſtus Dominus honoravit virginitatem, ut qui natus ſit ex virginitate, prata virginitatis natura germinavit, & hos ſuaveolentes, & qui non marceſcunt flores, offert Creatori.*

Matt.2.v.23.

Nazianz. orat. 2. de laud. Baſil.
Theod. in fin. hiſt. Relig.

Eccl.39 v.19. Caſti liliis comparantur.

7 Spiritus Sanctus, qui animarum purarum, & caſtarum eſt ſingularis promotor, virgines in libro Eccleſiaſtici his verbis invitat dicens: *Florete flores.* Sed de quo florum genere ſpeciatim ibi loquitur? Idipſum paulò poſt ſignificantiùs exprimit, dum ſubjungit: *Quaſi lilium.* Lilium enim acutam, & vehementem ſpargit odoris fragrantiam, ac proindè caſtis congruentiſſimè adaptatur. Unde Sanctus Paulus, qui puriſſimus ſemper virgo permanſit, dicebat: *Chriſti bonus odor ſumus.*

2.Cor.2.v.15.

Ob odoris fragrantiam.

8 Neſcio, an aliquando ad hoc reflexeritis, quòd quando filii Jacob Joſephum fratrem ſuum Iſmaelitis vendiderunt, Moyſes non ſine myſterio eoſdem Iſmaelitas, aromata in Ægyptum in Camelis ſuis devexiſſe ſignificet: *Viderunt Iſmaelitas viatores venire de Galaad, & Camelos eorum portantes aromata in Ægyptum.* Quid enim opus erat merces indicare, quas in illa venditionis Joſephi occaſione in Ægyptum devehebant? [illegible] Procopius ait: *Joſeph ex ciſterna protractus venditur Iſmaelitis, quorum negotiatio verſabatur circa aromata, & in Ægyptum profectus eſt; Oportebat enim inter cætera aromata, temperantiæ unguentum in illam regionem deportari.* Nos autem ad propoſitum noſtrum aptiùs dicere poſſumus, quòd ex quo Iſmaelitæ illi aromata in alienis regionibus ſibi comparabant, Joſephum ſingulari caſtitate, & continentia præditum juvenem ſibi emendo, aromata ſibi comparaverint, & lucrati fuerint fragrantiſſimi odoris, quo plurimùm ſeſe locupletes facere poſſent, quia caſti ſpecialiter, & continentes, *Chriſti bonus odor ſunt in omni loco.* Unde Sanctus Ephrem ait: *O caſtitas, quæ roſæ inſtar in medio animæ, & corporis flores, univerſamque domum odoris fragrantia reples!*

Gen.37.v.25.

Procop. ib.

S. Ephr. t. 2. de virg. & contin. l.2. c. 23. num 9.

Prout legitur de S. Phil. Nerio.

9 In vita Sancti Philippi Nerii libro 2. capite 13. in quo de ejus agitur eximia virginitate, hæc verba leguntur: Inſuper integerrimum Philippi corpus talem, ac tantam odoris fragrantiam ſpirabat, ut ad eum propiùs accedentes, & cum eo familiariùs agentes, mirificè recrearentur; imò permulti ex odoris ſuavitate, quem ipſe è pectore, manibuſque afflabat, pietatis ac devotionis plurimum hauſiſſe teſtantur. Et inter cæteros, Fabritius Aragonius, Nobilis Mantuanus, cum olim Philippum, ſe peccatis expiaturus adiiſſet, eumque quòd morbo laboraret, inveniſſet lectulo decumbentem, veritus, ne forte præ

ſene-

ſenectute gravius oleret, ad illum ægrè admodum accedat: Propior tamen factus, cùm ſanctus vir hominis caput ſuo pectori humaniter admoviſſet, tanto ille odore aſſtabatur; ut ſuaviſſimi odoris ſtupore defixus, cui potiſſimùm aromati illam fragrantiam tribueret, ignoraret. Sed poſtea intelligens, beatum virum virginitatis munere divinitùs inſignitum, jam, inquit, rem totam benè competi, ſuaviſſimus odor ex ſuaviſſimo ejus virginitatis flore erumpebat. Idem quoque Sanctus hoc dono præditus erat, ut caſtorum ſentiret fragrantiam, ſicut econtra putreolentiam, & fœtorem eorum, qui laſcivi, & carnales erant; Unde ſæpiùs dum in plateis laſcivis occurrebat mulieribus, ſtrophiolum viſus eſt admovere naribus, ne tetro earum offenderetur odore. Poſt mortem quoque viri ſancti juxta ejus ſepulchrum à multis odor perceptus eſt ſuaviſſimus, quem inter alios Julia Urſina Rangonia, quam propter charitatem in pauperes, & propter magnos, quos fecerat in via DEI progreſſus, Gallonius novam quamdam Paulam appellat, dum in loco ubi corpus viri ſancti ſub arcu Eccleſiæ poſitum erat, orationi vacaret, ſe frequenter percepiſſe teſtatur, eumque odorem florum, ac roſarum odori per ſimilem fuiſſe aſſerebat, cùm tamen, eo tempore ex hibernis frigoribus rigido, nulli prorsùs flores, aut roſæ præſto eſſe poſſent.

Lib. 4. vita c. 7. n. 4.

P. Bolland. 8. Febr. c. 4 Stephano.

10 De Sancto Stephano Ordinis Geraldimontenſis Fundatore P. Bollandus hæc verba ſcribit: *Miri odoris fragrantia, quam cum eo loquentes, & aſtantes, circa eum ex ipſo procedere ſentiebant, totius ſuavitatis authorem in eo requieſcere teſtabatur, verumtamen quantum nobis datur intelligi, meritum erat integerrimæ virginitatis*; virginitate enim adeò immaculata dotatus erat, ut de ſe ipſo teſtari non dubitarit: *Profectò nullo tempore meam carnem aut ſpiritum, motus libidinis concuſſit.*

Metaphr. apud Lipom. tom. 7. Julian. & Baſiliſſ.

11 Metaphraſtes in vita Sanctorum Juliani, & Baſiliſſæ narrat, quòd cùm Sanctus Julianus à parentibus matrimoniali ſe vinculo adſtringere cogeretur, primò DEUM in oratione conſuluerit, qui ei, ut parentibus obediret, conſuluit, eique ſe hanc illi daturum eſſe gratiam promiſit, ut etiam in ſtatu matrimoniali conſtitutus, integerrimam ſemper Virginitatem ſuam conſervaret. Porrò in ſponſam accepit nobilem, opulentam, & raræ pulchritudinis puellam; Cùmque poſt celebratas ſumptuoſiſſimas nuptias, eadem nocte cameram, in qua thalamus præparatus aderat, ingreſſi fuiſſent, facta ab utroque ſponſo oratione, *tali odore cella repleta eſt, ut videretur ſibi virgo in tali loco conſtituta eſſe, ubi vernant lilia, & roſa.* Quamobrem cùm tempus roſarum, liliorumque germinandorum inopportunum eſſe ſciret, obſtupeſcens dixit ad ſponſum: *Ita mihi omnium roſarum, & liliorum odor famulatur, ut his ſatiata jam horream thori conjunctionem*; *Cui Julianus: Odor, qui tibi apparet, Dominus eſt, amator caſtitatis, qui integritatem corporis ſervantibus vitam promiſit æternam*: Unde mutua fide ad Virginitatem perpetuò conſervandam obſtrinxerunt; quo tempore lux exceſſiva in eadem camera coruſcare cœpit, moxque Rex quidam ſummæ Majeſtatis innumeris animabus candidis, & Virginalibus, & ſpeciatim ſocietate Beatæ Virginis Mariæ ſtipatus, ibidem apparuit; *A parte Regis clamabatur: Viciſti Juliane, viciſti: à parte virginis clamabatur: Beata es Baſiliſſa, quæ ſalutaribus monitis conſenſiſti.*

Rayn. ann. 1281. n. 15. Salomea.

12 In Annalibus Eccleſiaſticis de Salomea Virgine, & Regina, Boleſlai pudici Ducis Cracovienſis Sorore, ſcribitur: *Nupſerat Calomanno Halicienſi Regi, ſed obtritis delitiis, conſentiente ſponſo, Virginitatis florem integrum ſervarat*; Nam Rege mortuo, inſtitutum profeſſa, eſt monaſticum, neque cilicium aſperrimum, quod aſſiduè portabat, unquam depoſuit, adeò ut etiam poſt mortem nudum corpus ejus, eo obtectum fuerit inventum: *Et licèt diebus ſeptem jacuiſſet inſepulta, pro fœtore, qui cadaveribus ineſſe conſuevit, ſuavis odor Sanctimonialibus corpus ejus frequentantibus afflabat, etiam ex corpore ſuo ſuavitatem, & fragrantiam odoris, & ſtillicidium olei manaſſe, quo multi ægrorum peruncti, integram ſe ſanitatem recepiſſe teſtati ſunt.*

Petro Nolaſco, Bollandus 29. Januar.

13 De Sancto Petro Nolaſco haud procul à Barcelona in lucem edito, vitæ ejus hiſtoria à P. Bolando conſcripta teſtatur, quòd dum in perpetua deinceps caſtitate vivere decreviſſet, *totum ipſius ſacellum boni odoris fragrantia repletum eſt.* In vita Sanctæ Cæciliæ pariter ſcribitur, quòd SS. Valerianus, & Tiburtius fratres, in camera ejuſdem Sanctæ ſuaviſſimam liliorum, & roſarum perſenſerint fragrantiam, non obſtante, quòd tempus hybernum eſſet; quo roſæ haberi nequeunt. Ac proindè *Beata Virginitas aptiſſimè lilio comparatur*, quòd DEUS animarum pudicarum, & caſtarum amabiliſſimus Sponſus, *qui paſcitur inter lilia*, libenter perfruitur.

Cæcilia.

Baron. ann. 600. n. 2.

14 Solùm in unico facto memorabili, quod à Cardinali Baronio in ſuis Annalibus conſcribitur, in medio duarum puriſſimarum virginum, caſtitatis zelo ardentium, nil niſi fœtorem, & intolerabilem, ſentio graveolentiam. Audite pariter, & obſtupeſcite hiſtoriam. Duæ Sorores Longobardæ, ne aliquam à Barbaris laſcivia in pudicitia ſua paterentur ignominiam, carnes pullorum crudas inter ubera ſua circa pectus deferebant, ad hoc ut hæ carnes pectoris calore incaleſcentes, & putrefactæ, intolerabilem accedentibus ad ſe odorem afflarent, unde contigit, quòd accedentes ad illas Barbari, horrendum hunc fœtorem olfacientes, illas morbo quodam abominabili laborare crediderint, hacque ratione illas penitus reliquerint intactas: *Notas facite in populis adinventiones earum*; Numquam enim Cœleſti Sponſo bonum adeò, & ſuavem afflarunt odorem, quàm dum hanc ſibi ſtudiosè compararunt graveolentiam, eoque medio odoriferam reddiderunt pudicitiæ ſuæ fragrantiam. Optimè Sanctus Hieronymus inquit: *Illa benè olet, quæ non benè olet*; De illis loquitur mulieribus, quæ ſolitariæ vivunt, quarumque nulla eſt cum viris familiaritas, aut notitia. Nos autem ad litteram verba illa intelligentes, ad harum ſororum gloriam dicimus: *Benè olebant, quia malè olebant.* Quod verò in hoc ſtratagemate vel maximè conſiderari meretur, eſt, quòd Barbari illi, omnes alias illius regionis mulieres hoc putrido morbo infectas eſſe credentes, ab omnibus ſe continuerint, cunctaſque intactas, & impollutas dimiſerint.

Mirum ſtratagemma duarū ſororum pro cōſervanda caſtitate.

1. Paral. 16. v. 8.

S. Hier. Epiſt. ad Salvianā.

Th. Cantipr. ibid. Mentis virginitatem cuſtodiri debet.

15 Thomas Cantipratenſis poſtquam dixiſſet: *Virginitas lilio comparatur propter candorem niveum*, ſubjungit: *Tum quia ex ſex foliis repandis conſtat: ut cordi primò, deinde quinque corporis ſenſibus ab omni contagio illibatiſſimè caveatur*; Magna enim nobis cura opus eſt; ut hanc virtutem æquè per cuſtodiam cordis, quàm ſenſuum exteriorum corporis, tueamur. Sanctus Hieronymus ad Euſtochium Virginem Sanctæ Paulæ ſanctiſſimam filiam ita ſcribit: *Timeamus illam Prophetiam, ne in nobis etiam compleatur: Virgines bonæ deficient. Obſerva quid dicat Amos Capite 8. Et virgines bonæ deficient, quia ſunt & virgines malæ; Qui viderit mulierem ad concupiſcendam eam, jam mœchatus eſt eam in corde ſuo; Perit ergo in mente virginitas; Iſtæ ſunt virgines malæ, virgines carne, non ſpiritu; virgines ſtultæ, quæ oleum non habentes, excluduntur à ſponſo.*

S. Hier. ad Euſtoch. de cuſt. virg.

Nazianz. in præcept. ad Virg.

16 De ſenſibus exterioribus Sanctus Gregorius Nazianzenus in ſuis Poematibus ita canit:

Virgo ſit oculis, ſit ore, atque auribus ipſis
Virgo, nam tribus his facilè eſt decidere tecto.

S. Anton. de Pad. Dom. 2. poſt Paſcha.

Sanctus Antonius de Padua ad idem propoſitum ita ſcribit: *Poderis dicitur tunica talaris, qua induebatur Aaron, quæ ſignificat corporis caſtitatem, cui debet adjungi cordis munditia; Unde ſequitur: Præcinctum ad mamillas zona aurea, id eſt, Dei dilectione mamillæ, id eſt, fluxus malarum cogitationum reſtinguantur.*

S. Bonav. ibi. Sex ſunt ad pudicitiam neceſſaria.

17 Sanctus Bonaventura in lilio ſex grana quaſi aurea, & ſex folia nivia inſtar candida conſiderans, dicit: *Et nota, quòd in lilio ſex ſunt folia nivei coloris, & ſex grana aurei coloris; ſex folia nivea ſignificant carnis pudicitiam, & ſex grana aurea ſignificant mentis munditiam. Primò ergo in lilio ſunt ſex folia, in quibus figurantur ſex ad pudicitiam neceſſaria; Primum folium eſt cibi, & potus ſobrietas*; juxta illud Sancti Hieronymi in Epiſtola vigeſima ſecunda ad Virginem Euſtochium ita ſcribentis: *Virgo fugiat vinum, ut venenum, nam vinum, & adoleſcentia eſt duplex incendium voluptatis*, Nam Pierius Valerianus in ſuis Hieroglyphicis, huic flori proprium eſſe dicit, quòd ſi vino humectetur, cādorem ſuum plurimùm deperdat. *Secundum folium*, inquit Seraphicus Doctor, *eſt habitus aſperitas; Unde dicit Ber-*

nar-

Digitized by Google

nardus: Memento quòd aſperior cardus pannum facit leniorem, ſicut aſper habitus carnem facit caſtiorem. Tertium folium eſt laboris ſtrenuitas, & per contrarium ignavia, & otium ſunt ſummum luxuriæ nutrimentum; juxta illud Ezechielis: Hæc fuit Sodomæ iniquitas ſororis tuæ, ſuperbia, ſaturitas, abundantia panis, & otium; David in domo otians commiſit adulterium. Quartum folium eſt cuſtodia ſenſuum, & maximè quod viſum, & auditum, quia curioſitas videndi, & audiendi, via eſt ad peccatum, cujus exemplum patet in Dina. Quintum folium eſt modeſtia verborum, & maximè immundorum, quia maximè excitatur luxuria per verba diſſoluta, & inhoneſta, nam dicit Apoſtolus; 1.Corinth. 15. Nolite corrumpi inanibus verbis, corrumpunt enim bonos mores colloquia prava; Et ideò Sanctus Hieronymus Epiſtola prima ad Demetriadem poſt medium Tomi noni inquit: *Sermo virginis prudens, modeſtus, rarus, vel rarus, nec tam eloquentia pretioſus, quàm pudore: Sextum folium eſt fuga occaſionum;* idque confirmat authoritate Sancti Bernardi Homilia tertia ſuper *Miſſus eſt*, ita monentis: *Virgines, quæ veræ virgines ſunt, ſemper debent eſſe pavidæ, & nunquam ſecuræ, ut & non timenda ſecurè etiam perhorreſcant.*

Ezech.16.v.49.
S.Hier.Epiſt. ad Demetr.
S. Ber.Ho 3. ſuper Miſſus eſt.

18 Salomon Regum ſapientiſſimus, & Rex ſapientum validas quaſdam, & admirabili architecturæ fabricatas erexerat columnas, quas egregiè exornare volens, lilia iiſdem ſuper impoſuit: *Capitella autem, quæ erant ſuper capita columnarum, quaſi opere lilii fabricata erant*, de quibus capitellis paulò ante dixerat: *In modum retis retiacula in capitello, & ſtatuit columnas in porticu templi;* quæ omnia myſteriis gravida erant, ſiquidem *omnia in figura contingebant illis*; per haſce columnas enim in porticu domus Dei ſituatas, animæ intelliguntur perfectæ, & ſanctæ, quæ ſunt veluti Eccleſiam fulcientes, & ſtabilientes columnæ, poſita autem in harum columnarum capitellis lilia, zelum denotant puritatis, & pudicitiæ: hæc autem in ſublimi collocata fuere, quia *virgo cogitat quæ Domini ſunt, ut ſit ſancta corpore, & ſpiritu*; verumtamen in horum liliorum circuitu poſita ſunt retia; quod non propterea caſti nimiam ſibi ſecuritatem promittere debeant, quia quantùmcumque caſti ſint, & in virtute habituati, cadere nihilominus poſſint, & niſi ſibi benè proſpiciant, jam & ipſi in communis inimici retia cadere poſſunt: *Si murus eſt, ædificemus ſuper eum propugnacula*. At verò ſi murus fortis eſt, & impenetrabilis, id eſt, ſi propoſitum virginitatis lilium illibatum conſervandi firmiter jam ſtabilitum eſt, numquid hoc abundè ſufficit? Neutiquam, ſed potiùs adhuc *ædificemus ſuper eum propugnacula*: continua enim opus eſt, & nunquam intermiſſa diligentia, & vigilantia, & cuſtodia indefeſſa, ſi quis retia præparata evadere velit. Unde S. Benedictus à tentationibus carnis infeſtatus, tametſi firmiſſimum haberet nunquam iis conſentiendi propoſitum, nihilominus veſtibus ſuis ſe exuens inter ſpinas ſe nudum volutavit. Ecce quàm ſit verum, quòd lilium quidem floridum, & candidum perſeveret, ſed inter ſpinas; *ſicut lilium*, ſed *inter ſpinas, ſic amica mea inter filias*. Ubi Hugo Cardinalis inquit: *Lilium ſuum candorem retinet inter ſpinas, & quantò magis ab ipſis pungitur, majorem reddit odorem*; ſic animæ pudicæ, & caſtæ, quantò magis proprium corpus macerant, & caſtigant, tantò ampliùs in hac virtute venuſtantur; tantòque gratiorem Cœleſti ſponſo ſpirant fragrantiam.

Caſti facilè cadere poſſunt.
3.Reg.7.v.19.
1.Cor.7.v.34.
Cant.8.v.9.
Hug.Car. ib.

19 Eſt & alia hujus floris proprietas, quam obſervat S. Bernardus, dum ait: *Nec enim vel leviſſimam ſpinæ ſuſtinet ullatenus punctionem floris teneritudo, ſed mox ut modicè premitur, perforatur*. Ita pariter candor hujus virtutis, per quamvis puncturam, aut per quodvis verbum minùs honeſtum, per obtutum minùs pudicum, vel denique per cogitationem, aut contactum turpem facilè nimis offenditur; nam ut S. Hieronymus ait: *Tenera res in fœminis fama pudicitiæ, quaſi flos pulcherrimus cito ad levem marceſcit auram, leviique flatu corrumpitur, maximè ubi ætas conſentit ad vitium.*

S.Ber.ſer.48. in Cant.
Verbo aut aſpectu modico læditur caſtitas.
S.Hier.Epiſt. 9.ad Salvin.

20 S. Bonaventura. *De Conſiliis Evangelicis* diſſerens, tres diſtinguit aureolas; ſcilicet Virginum, Martyrum, & Doctorum: *Virginum florea, Martyrum gemmea, Doctorum aurea*: at verò quænam eſt ratio, quòd cum virginitas aliis virtutibus ſuperior exiſtat, non tamen ipſa honoretur, aut remuneretur corona aliqua, ſive aureola gemmea, ſed ex floribus contexta: *Quia in ſcriptura caſtitas flos dicitur, meritò caſtis corona de floribus datur; Et nota, quod caſtitas inſtar floris ſolo tactu marceſcit, quia tactus impudicæ delectationis caſtitatem omnino corrumpit.*

S. Bonav. in Dieta ſalut. tit.4.c.4.
Imò, & tactu modico.

21 Verùm enimverò ſi textum quemdam è ſacris Canticis mox referendum penitùs conſideremus, lilia in eodem fortalitia, munitiones, & propugnacula vocari deprehendemus. De Eccleſia quidem ſcriptura dicit, quòd ſuos habeat in defenſionem ſui præparatos exercitus armatos, eoſque formidabiles, unde vocatur *terribilis, ut caſtrorum acies ordinata*; Et Deus per Zachariam illi promittit, dicens: *Ego ero ei murus ignis*: verumtamen quænam ſunt illius munimenta, valla, & propugnacula? Nulla alia, quàm lilia; Virgines caſtiſſimæ namque ſemper fuerunt quæ fidem Chriſtianam, & Eccleſiam ob Virginitatis amorem quàm maximè defenderunt: *Venter tuus ſicut acervus tritici vallatus liliis*, ubi notanda eſt etymologia hujus dictionis: *vallatus*. S. Ambroſius inquit: *Non ideo laudabilis Virginitas, quia & in Martyribus reperitur, ſed quia ipſa Martyres faciat*. Vegetius de re militari lib.1. rationem aſſignat, ob quam Romani exercitus invincibiles, tantique roboris extiterint, quia inquit, *nullis voluptatibus, nullis delitiis frangebantur*. Thomas Bozius *de ſignis Eccleſiæ Dei*; oſtendit, nullam hactenus hæreſim extitiſſe, quæ magna ex parte Eccleſiam Dei devaſtarit, quæ ſuam ab impudicitia non duxerit originem, & fomentum acceperit: à contrario verò ſenſu ii qui zeloſi caſtitatis, & pudicitiæ cultores, & defenſores fuerunt, eamdem ſtrenuè defenderunt, & propugnarunt. Unde S. Cyprianus Virgines hoc condecorat præclaro elogio, vocando illas *florem Eccleſiaſtici germinis, illuſtriorem portionem gregis Chriſti*.

Virginitatis amatores Eccleſiã Dei defendunt.
Cant.6.v.3.
Zach.2.v.5.
Cant.7.v.2.
S.Ambr. l.de Virg.
Tho.Bozius ſig.52.
S.Cypr. de diſciplin. & hab.virg.

22 In iiſdem quoque Canticis, in quibus, ut nemo neſcit, per ſponſam Eccleſia denotatur, ſequentia verba leguntur: *Emiſſiones tuæ Paradiſus malorum punicorum; cum pomorum fructibus; Cypri cum nardo, nardus, & crocus*: quia hic hortus amœniſſimus variis ornatus eſt florum aureolis, ſcilicet virginibus, Confeſſoribus, Martyribus, &c. inter quos virginum lilium primatum obtinet.

Primarium Eccleſiæ ornatos Virgines.
Cant.4.v.13.

23 S. Ambroſius ſuper illa Evangelii verba: *Conſiderate lilia agri*; ad propoſitum noſtrum ita ſcribit: *Sunt enim horti quidam diverſarum pomiferi virtutum, juxta quod ſcriptum eſt, hortus concluſus, fons ſignatus*; cujus hanc propoſito noſtro accommodatiſſimam aſſignat rationem, dum ait: *eo quod ubi integritas, ubi caſtitas, ubi religio, ubi fida Sacrorum ſilentia, ubi claritas Angelorum eſt, illic confeſſorum viola, lilia virginum, roſa martyrum ſunt*. Quibus in verbis notandum, quòd S. Ambroſius inter omnes virtutum flores primum locum caſtitatis lilio attribuat, quaſi per hoc inſinuaturus, quòd omnes alii fragrantiores flores, qui hactenus hujus horti ornamentum, & decus, & totius Eccleſiæ fulcrum, & fundamentum extitere, ab hiſce liliis progerminent.

S.Ambr. in c.12. Luc.

24 Habet quoque lilium, hoc ſibi proprium, quòd pes, ſive truncus ejus, Cœlum verſus ſemper dirigatur, & ad inſtar crateris cujuſdam ex puriſſimo argento fuſi, labia ſua rori Cœleſti capiendo continuò pandat: ita pariter Virgines, prout in ſequenti diſcurſu videbimus, *cogitant quæ Domini ſunt*, Deoque ſemper corde, & animo intendunt.

DISCURSUS XIII.

ARGUMENTUM.

Status virginalis, & cœlibatus longè eſt ſtatu conjugali melior, & excellentior, eſtque ad cogitandum de Deo, & rebus divinis expeditior, & promptior; ad hoc tamen caſtitas tam carnis, quàm ſpiritus ſimul conjuncta deſideratur.

THEMA.

Et mulier innupta, virgo cogitat, quæ Domini ſunt, ut ſit ſancta corpore, & ſpiritu, 1.Cor.7.v.34.

1 INter alias ſtatus virginalis, & cœlibatus prærogativas, illa valdè eſt notabilis, quam S. Paulus indicat his verbis: *Et mulier innupta, & virgo cogitat, quæ Domini ſunt*, quia continentes, & caſti animum ſuum impenſiùs

Caſti impenſius Deo ſerviunt.

ditius, ot ſpirituali contemplationi, animæque ſaluti; prout decet, vacare poſſint: *Continent*, inquit Doctor

S. Thom. ib. S. Cypr. de hab. virg. Angelicus, *ſtudet ſanctitati, & divinitati, & amori Dei*. S. Cyprianus de cœlibatu ait: *Cælebs cogitat ea quæ ſunt Dei, quomodo placeat Deo, id unum quærit, ac ſatagit, ut ſe Deo probet, ejuſque gratiam ineat*. Au-

Quintil. l. 1. cap. 10. diamus, quid Quintilianus quoque, licèt gentilis, de eiſdem ſentiat: *Cajus cælibes dixit quaſi cæliites, & Cæleſtes, quod onere graviſſimo vacent nuptiarum: per continentiam quippè colligimur, & redigimur in unam, à quo in multa defluximus.*

2 S. Bonaventura de religioſorum profectu diſſerens,

S. Bonav. l. 2. de profect. relig. c. 53. Virginalis ſtatus utilitates. multas ab hac virtute derivantes obſervat utilitates, atque inter alias, hanc unam eſſe dicit: *Mentem liberam facit, & expeditam, quia nec pro uxoris proviſione, nec pro filiorum educatione ſollicitum reddit, nec affectus dilectionis ad conjugem, & ad filios ligat, nec ſpiritu zelotypia caſtum exagitat, nec ſollicitus eſt, quomodo uxori placeat, vel qualiter hæredes divites faciat.* Imò Cicero vir Ethnicus interrogatus, cur poſt Terentiæ conjugis ſuæ repudium, alteri ſe uxori non jungeret, reſpondit: *Non poſſe ſe uxori, & Philoſophiæ ſimul operam dare.* Et

Serrarius ibid. ideò S. Apoſtolus iis qui Dei miniſterio dicati ſunt, ſuadet, ut ab omnibus negotiis ſæcularibus abſtineant; *Nemo militans Deo implicat ſe negotiis ſæcularibus.* Imò

2. Tim. 2. v. 4. Interpres quidam haud ignobilis ſuper textum S. Pauli ad Corinthios, qui eſt in aſſumpto themate hujus diſcurſus, ideò Eccleſiam miniſtros altaris voto caſtitatis obſtrictos eſſe voluiſſe dicit, *ut cogitent quæ Domini ſunt*; *Hæc*, inquit, *primaria cauſa eſt, quòd ſanctiſſimum altaris ſacrificium tractaturis, conjugium lege ſit ab Eccleſia Catholica interdictum.* Dicit tamen S. Anſelmus, S. Paulum ſtatum matrimonialem à perfectione, & ſanctitate nequaquam excludere, quaſi in ſtatu matrimoniali nemo perfectus, aut ſanctus eſſe poſſit, ſed tantùm voluiſſe ſtatum virginalem, & cœlibem ſtatui conjugali præferre, utpotè qui tamquam ab impedimentis quibuſvis expeditior, aptior quoque eſt ad Dei, bonorumque Cœleſtium habendam notitiam; in ſtatu enim conjugali *minor eſt divina ſanctitas ex ea parte curarum, quæ mundana cogitatur voluptas. Unde*, dicit, *Apoſtolus illis verbis, his loquitur qui mira devotione obſequi deſiderant Cœleſtibus vacare præceptis, oſtendens quo compendio citius curritur ad Deum, ſcilicet, ſi cœlibem vitam quis ducat, & ſolis divinis ſtudeat.*

3 Sciendum eſt enim, quòd hic ſtatus cœlebs, & vir-

S. Anſel. ib. Præludium eſt beatitudinis. ginalis, nobis hic in terra conſtitutis ſit veluti præludium quoddam, & pignus illius beatitudinis, quæ nos manet in Cœlis. Unde S. Cyprianus de *bonis pudicitiæ* diffu-

S. Cypr. de bono pudicit. ſè tractans: *Virginitas*, inquit, *quid eſt aliud, quam futuræ vitæ glorioſa meditatio?* Et S. Leander ad Floren-

S. Leander Hiſpalen. tinam ſororem ſuam in regula ita ſcribit: *Vita Cæleſtis beatitudinem hic incipiunt, quæ generare in doloribus filios neſcierunt, & quæ contagia libidinis, & fœda conjugum figmenta reſpuunt, recte Chriſti nuptias impetrarunt.* Deus enim apud Iſaiam continentibus promittit

Iſa. 56. v. 4. 5. dicens: *Hæc dicit Dominus Eunuchis, dabo eis in domo mea, & in muris meis locum, & nomen melius à filiis, & filiabus, nomen ſempiternum dabo eis, quod non peribit*; ad quam promiſſionem ſe Rupertus Abbas reflectens, dicit:

Rup. Abb. in Iſa. l. 2. c. 10. *Hæc dicendo, Eccleſiaſtica pulchritudinem caſtitatis mira allicit elegantia, ut delectet nos eſſe continentes.*

4 Sed ut ſine diverticulo ad diſcurſus hujus thema re-

S. Anſel. ib. Caſti magna vivunt quiete. vertamur, S. Anſelmus verba illa Apoſtoli in eodem cap. 7. ſcilicet: *Quoniam bonum eſt homini ſic eſſe*, exponens inquit: *ſenſus eſt: Bonum eſt in Virginitate permanere, quia non ſolùm in futuro ſæculo gloriam, ſed & in præſenti requiem, & libertatem habet virginitas.* S. Bo-

S. Bon. ibid. n. 56. nav. eminentem quemdam notat caſtitatis gradum, ad quem qui pertingit, tali in hac vita quiete, & tranquillitate fruitur, ut de eo dici poſſit: *Prævenisti eum in benedictionibus dulcedinis.* En ipſiſſima ejus verba: *Tertius gradus caſtitatis eſt, ita domitas habere carnis concupiſcentias, quod vix, & rariſſime, ac tenuiſſime ſentiantur, & ex affectu talem induiſſe caſtitatis amorem, ut horreat, & ita deteſtetur omnes carnales motus, quod quaſi nauſeam inde patiatur, nec poſſit audire tractari de operibus carnis, niſi cum horrore, & execratione.* Unde de

S. Iſid. l. 2. de offic. Eccleſ. cap. 17. his virginibus S. Iſidorus l. 2. *de officiis Eccleſ.* cap. 17. dicit: *Angelicam vitam, & Cæli mores exhibens in terris*:

S. Anſel. ib. Imò S. Anſelmus ait: *Si nihil aliud eſſet, & nulla merces amplior virginem ſequeretur, ſufficeret ei hæc ſola prælatio: Cogitat, quæ Domini ſunt.*

5 S. Apoſt. ait: *Qui ſeminat in carne, de carne metet*

De cœleſtibus aſſiduè cogitant. *corruptionem: qui autem in ſpiritu ſeminat, de ſpiritu metet vitam æternam*; quòd idem in præſenti propoſito nobis dicere licet: Qui Deum aſſiduè cogitat, omneque ſtudium, & induſtriam ſuam eò dirigit, ut ei placere poſſit, aliud deſiderare, aut ſperare nequit, quàm ut ei indiſſolubiliter uniatur; quod virgines expeditius faciunt, nam ut S. Thomas ait: *Virgo cogitat, i. e. majorem* S. Thom. ib.
habet facultatem cogitandi quæ Domini ſunt, i. e. ſpiritualia, & æterna. E contra is qui uxorem duxerat, ut eſt in Evangelio, ſe ad cœnam, quæ gloriæ ſymbolum erat, venire non poſſe expreſsè aſſeruit: *Uxorem duxi; & ideò non poſſum venire*, ac proindè S. Paulus ait: *Qui ſine uxo-* Luc. 14. v. 20. 1. Cor. 7. v. 32.
re eſt, ſollicitus eſt quæ Domini ſunt; Et ideò *felix*, ut Angel. Doctor ait, *cujus votum eſt uxorem fugere, cujus ſollicitudo eſt Domino ſervire, cujus intentio eſt Deo placere.* Theod. verba illa: *Volo autem vos ſine ſollicitudine eſſe*, exponens ait: *Apertè oſtendit, quis ſit ſcopus, & inſtitu-* Theod. ib.
tum virginitatis; qui enim virgo eſt, à ſupervacaneis, & inutilibus cogitationibus liberam habet animam, & vitam futuram, quantum licet, imitatur. Per experientiam namque quotidie videmus, quòd dum Virgines Cœleſti ſponſo ſe conſecrantes, intra clauſtri ſepta ſe recludunt, omnes DEO intentæ, imperturbabili mentis quiete, & tranquillæ conſcientiæ ſerenitate fruantur, & hîc in terris ad imitationem ſpirituum Cœleſtium, Dei laudes inceſſanter canant, nec alia ſint occupatione diſtractæ, quàm ut vel pſallant in choris, vel in ſancta contemplatione commercia ſua habeant in Cœleſtibus myſteriis: *Cogitant quæ Domini ſunt, ſine ſollicitudine ſunt, ſancta ſunt corpore, & ſpiritu.* Sic de quatuor Theodoſii Imper. ſororibus, inter quas Pulcheria inſignior fuit, quæ ſpretis nuptiis regiis ſuam Domino conſecrarunt Virginitatem, ut *cogitarent quæ Domini ſunt*; de his inquam Niceph. ſcribit: *Die noctuque hymnis, laudibuſque celebrabant Deum; inſtitutum namque propter quod* Niceph. 10. 14. l. 14. c. 2.
virginitatem erant complexa, nec ignaviam, nec otium dicere exiſtimabant.

6 S. Bonav. verba illa Pſalmi: *Vacate, & videte quo-* S. Bonav. ib. c. 56. Pſ. 45. v. 11. In pace vivunt.
niam ego ſum Deus, ad propoſitum noſtrum de animabus caſtis exponit, quæ Dei laudibus intentæ Cœleſti quadam quiete fruuntur; *Vacatio*, inquit, *notat quietem, viſio intentionem, quia bellis vitiorum ſopitis, & hoſtibus ſubjugatis, mens jam valet in ſe quieſcere, & Deo intendere, & intelligere, quoniam ipſe eſt Deus, qui tam potenter potuit, & tam piè voluit impetus tentationum, & vitiorum opprimere, & pacem quam per ſcripturam ſæpè promittit, hominibus bonæ voluntatis donare.*

7 Qui aquam turbidam inſpicit, ſuam in ea imaginem Sollicitè ſunt quomodo placeant Deo.
videre nequaquam poterit, ſed ut faciem ſuam in ea contemplari valeat, neceſſum eſt, ut aqua ſit limpida, pura, & clara; cui ſimilitudini parum diſſimilis eſt illa, quam S. Ambroſius inſinuat, ut doceat, quantum ad co- S. Ambr. de inſt. virg. c. 9.
gitandum de Deo, & Cœleſtia contemplanda caſtitas, & continentia conferat: *Fons*, inquit, *ſignatus es virgo, nemo aquam tuam polluat, nemo conturbet, & imaginem tuam in fonte tuo ſemper attendas.* Quiſquis enim terram, & bona temporalia cogitat, aquas turbidas inſpicit. Ideòque S. Paulus ſuadebat conjugatis, ut à bonorum terrenorum affectu alieni eſſe ſtudeant: *Reliquum, eſt*, 1. Cor. 7. v. 29. 30. 31 & 32.
inquit, *ut qui habent uxores, tamquam non habentes ſint, & qui emunt, tamquam non poſſidentes, & qui utuntur hoc mundo tamquam non utantur. Volo autem vos ſine ſollicitudine eſſe.* At verò dicet fortaſſe aliquis, qua ratione finem hunc aſſequi potero? Id S. Apoſt. exponit, dum immediatè ſubjungit: *Qui ſine uxore eſt, ſollicitus eſt quæ Domini ſunt, quomodo placeat Deo*; Circa quæ verba S. Ambr. ait: *Diminutus enim ſollicitudine ſæculi, in Dei rebus propenſius vigilat, quomodo autem ſine ſollicitudi-* S. Amb. ibid.
ne eſſe poſſimus, oſtendit dicens: Qui ſine uxore eſt, cogitat quæ Domini ſunt. At verò objicere quis poſſet, qua ratione Apoſtolus virginibus omnem ſollicitudinem præcipit abjicere dicens: *Volo autem vos ſine ſollicitudine eſſe*, cùm tamen eodem contextu, & tempore ſollicitudinem laudet, & admittat, dicens: *Qui ſine uxore eſt, ſollicitus eſt*? Reſpondet Theoph. *Domini curæ ſalutares ſunt, oble-* Teoph. l. 4.
ctabileſque; mundi curæ noxiæ ſunt, afflictionibus, & anguſtia plena, quaſi diceret. Verum quidem eſt quòd Apoſtolus dicat: *Qui ſine uxore eſt, ſollicitus eſt*, ſed

non

S. Iſid. l. 2. ſent. c. 40.

non de aliis rebus, quàm de iis, quæ Domini ſunt. Unde Sanctus Iſidorus ſæcularem ſollicitudinem ſolùm condemnabilem eſſe dicit, dum ait: *Geminum eſt bonum virginitatis, quia & in hoc mundo ſæculi ſollicitudinem amittit, & in futuro æternum caſtitatis præmium percipit.*

Conjugalis ſtatus non tam aptus ad cœleſtia. 1. Cor. 7. 35.

8 Valdè autem conſiderabilia ſunt verba illa quæ Apoſtolus eodem in loco ad declarandum id, quod de cœlibatu, & caſtitate dixerat, nimirum: *Innupta, & virgo cogitat quæ Domini ſunt*, ſubjungit; dicit enim: *Porrò hoc ad utilitatem veſtram dico, non ut laqueum vobis injiciam, ſed ad id quod honeſtum eſt, & quod facultatem præbeat ſine impedimento Dominum obſecrandi*; nimirum Sanctus Paulus confirmare voluit, quod alias proteſtatus fuerat, nimirum, quòd virginitas ſub præceptum non cadat, quòdque ſtatus etiam conjugalis virtutis, & perfectionis capax exiſtat; verumtamen, inquit Sanctus Paulus, ad beneficium, & utilitatem veſtram dico vobis, quia in ſtatu cælibatus continenter vivendo, minus ad Deo inſerviendum habituri ſitis obſtaculum, majoremque facilitatem. *Porro ad utilitatem veſtram, &c.* ubi Beda ait: *ampliorem innuptarum & in corpore, & in ſpiritu ſanctificationem intelligi voluit, non corpus nuptiarum omni ſanctificatione privavit*, Sanctus Anſelmus ſimiliter dicit: *Qui ne forſan putaretur, onus caſtitatis imponere nolentibus, ſtatim ſubjungit cauſas ſuadendi, & ait: Porro hic dico, id eſt, continentiam ſuadeo ad utilitatem veſtram, id eſt, ut majorem apud DEUM mercedem acquiratis, & levius in hoc ſæculo vivatis.* Hæc autem utilitas evidentiſſima eſt, ut his verbis probat Sanct. Ambroſius: *Quæ nupta eſt, cogitat quæ ſunt mundi, quomodo placeat viro, & præter has moleſtias, quamvis nubendo non peccet, contritionem tamen carnis habebit hujuſmodi, gravis enim labor partus eſt, gravis curandorum, & erudiendorum liberorum moleſtia, multi matrimonii onera non ferente, alieno ab uxore avertuntur affectu: bonum conjugium, ſed tamen à jugo tractum, & jugo mundi, ut viro potiùs cupiat placere, quàm Deo.*

V. Beda ib.

Bibliot. S. PP. T. 3. de laud. Virg. c. 1.
Virginalis ſtatus præcedit alios.

9 Sanctus Aldelmus Saxonum occidentalium Epiſcopus, qui vixit Ann. 680. à Corn. à Lapide circa hunc S. Pauli textum ad Corinth. num. 233. citatus, in virginalis ſtatus laudem inquit: *Cum tres ſint ſtatus in Eccleſia, virginitas, cælibatus, & conjugium, ex revelatione angelica didicimus, ſi meritorum ratio habenda eſt, eum has inter virtutes conſtituendum eſſe ordinem, ut virginitas aurum, cælibatus argentum, conjugium æramentum; virginitas divitiæ, cælibatus mediocritas, conjugium paupertas; virginitas pax, cælibatus redemptio, conjugium captivitas; virginitas ſol, cælibatus lucerna, conjugium tenebræ; virginitas Regina, cælibatus Dominus, jugalitas ancilla.* Ratio autem, cur hanc quantùmvis ſtrictam, & anguſtam cælibatus viam potiùs ſuadeat, eſt, quia nulli in hac via ſcopuli aut offendicula occurrunt, eò *quod facultatem præbeat ſine impedimento Dominum obſecrandi*, ubi Salm. ait: *Oſtendit non ſolùm utilem cælibatum, ſed honeſtum, & facilem, eſt enim utilius quod facit, ut expeditius mortificata carne DEO ſerviamus; ſicut enim inimicus occiſus non facit tibi injuriam*, inquit Sanctus Auguſtinus, *ſic caro mortificata non turbat animam.* Cajet. loco illorum verborum *Sine impedimento Dominum obſecrandi*; legit: *ad aſſidendum Domino ſine diſtractione, ut ſignificetur, quod abſtinere à conjugio nullum eſt indecens, ſed decorum, & præter hoc utile eſt ad continuam aſſiduitatem ſui ipſius coram Domino ſine diſtractione.* Plantiniana, & aliæ verſiones, ut refert Corn. à Lapide, legunt: *Dominum obſervandi.* S. Gregorius legit: *Domine obſerviendi.* S. Hieronymus contra Jovinianum ab eodem Cornelio citatus dicit: *Quod intentè facit ſervire Domino abſque ulla diſtractione.* *Ad utilitatem veſtram dico, id eſt*, ut Dionyſius Carthuſianus exponit, *ad majorem veſtrum profectum conſulo, non ſolùm quia virginitas, & cælibatus majoris eſt meriti, majorque virtus, quàm ſit matrimonium, verum etiam quia homo in hoc ſtatu majori cum facilitate applicare ſe poteſt ad Dei ſervitium, & propriam ſalutem*, cum è contra in ſtatu matrimoniali, varia ad id faciendum impedimenta occurrant; nam *quæ nupta eſt, cogitat quæ ſunt mundi: qui cum uxore eſt, ſollicitus eſt quæ ſunt mundi, quomodo placeat uxori, & diviſus eſt*; unde ſequitur, quod ut Vener. Beda advertit, *tanto eſt beatior quantò ei plus placet, quantò magis cogitat ea quæ ſunt mundi, tantò minus placet.*

Salmeron ib.
S. Aug. T. 10. ſer. 44.
Cajet.
S. Greg. 3. p. cur. paſt. admon. 28.
Dion. Carth. ibid.
V. Beda ib.

S. Amb. l. 1. de Virg.
Virginitas apibus comparatur.

10 S. Amb. virgines apibus ſimiles eſſe dicit, tum quia hæ continuæ in mellis compoſitione ſunt occupatæ, tum etiam quia & hæ virgines exiſtunt: *Digna virginitas quæ apibus comparetur, ſic laborioſa, ſic pudica, ſic continens, rore paſcitur apis, neſcit concubitus, mella componit; ros quoque virginis eſt ſermo divinus, quia ſicut ros Dei verba deſcendunt.* Et ideò S. Mater Eccleſia de S. Cæcilia canit: *Quaſi apis argumentoſa tibi deſervit famula tua.* Animæ etenim virginales, prout in regulariſſimè viventium ſanctimonialium monaſteriis quotidie videtur, in lege DEI meditantur die ac nocte. Unde Sanctus Cyprianus *de bono pudicitiæ* ita ſcribit: *Pudicitia competunt, & cogniti ſunt in primis divinus pudor, & præceptorum ſancta meditatio, & animus propenſus ad fidem, & mens attenta ad ſacram Religionem.*

S. Cyp. de bono pudic.

Virginibus cœleſtia revelantur.

11 In ſacrarum virginum caſta pectora conſolationum cœleſtium extaſum, raptuum, viſionum, & revelationum divinarum manna ut plurimùm diſtillare conſuevit, prout ex hiſtoriis Sanctæ Thereſiæ, Sanctæ Gertrudis, utriuſque Sanctæ Catharinæ, Alexandrinæ videlicet, & Senenſis, aliarumque plurimarum perſpicuè videre licet, ac proindè Sanctus Iſidorus aptiſſimè inquit: *Amanda eſt pulchritudo caſtitatis, cujus deguſtata delectatio dulcior invenitur, quàm carnis, caſtitas enim fructus ſuavitatis eſt, & pulchritudo inviolata ſanctorum.* Sanctus Bonaventura in virginibus non ſine admiratione ſerenitatem quamdam conſiderat, & lætitiam interiorem, quæ conſcientias ipſarum mirificè tranquillat: *Conſcientiam lætificat*, inquit de caſtitate, *quia gratum DEO præſtat obſequium, quia carnis dulcedinem reſpuit, quam mundus pro magno concupiſcit; lætificat, quia DEO placet, DEUM placat, & DEO proximare facit, & DEI offenſam cavet in delectatione carnali, & præmium cœleſte meretur, & DEUM auctorem munditiæ per caſtitatem imitando ſequitur, cùm ſit gloria magna ſequi Dominum, qui nos præceſſit in munditia caſtitatis, virgo virginis filius, virginum ſponſus.*

S. Iſid. ib.
S. Bonav. l. 2. de prof. relig. c. 53.

S. Bern. in 3. Fer. 4. poſt Paul. ſerm. 3. art. 3.
1. Tim. 2. 2.

12 Sanctus Bernardus, qui eximio hoc virginitatis dono à Deo præclarè dotatus fuit, Sanctum Paulum caſtitatem inter duodecim Spiritus Sancti fructus connumeraſſe notat, adducitque textum illum ejuſdem Apoſt. ex Epiſt. 1. ad Tim. c. 2. ubi dicit: *Ut quietam, & tranquillam vitam agamus in omni pietate, & caſtitate, hoc enim bonum erit, & acceptum coram Salvatore noſtro.*

Anima munda eſſe debet ut corpore.

13 Advertendum porrò eſt, quòd poſtquam Sanctus Paulus dixiſſet: *Virgo cogitat quæ Domini ſunt*, ſtatim ſubjunxerit? *Ut ſit ſancta corpore, & ſpiritu*; ex hac enim continua caſtorum, & continentium ad ſervitium Dei applicatione, neceſſariò conſequitur, quòd in virtute, & ſanctitate proficiant. Eſt tamen obſervandum, quòd Apoſtolus in dicto loco corporis, & Spiritus ſanctitatem pariter conjungat, quia ut Sanctus Ambroſius ait: *Dum ſpe cœleſtium mariti, & filiorum ſollicitudinem non ſuſcipit, de Domino cogitat, quomodò propoſitum DEO devotum cuſtodiat, ſi tamen in corpore mundo animus terrena abjiciens cœleſtibus ſtudeat, anima enim eſt quæ aut ſanctificat, aut polluit corpus, quid enim prodeſt corpus mundum habere, & animam pollutam? cum merito animæ, aut honoratur corpus, aut damnatur.*

S. Amb. ib.

S. Anſel. ib.

14 Sanctus Anſelmus ad idem propoſitum exponit modum, quo anima pura, & caſta acceptabile DEO ſacrificium effici poſſit, dicit enim: *Illa virginitas hoſtia Chriſti eſt, cujus nec mentem cogitatio, nec carnem libido maculaverit.* Theophylactus quoque ad idem ſe reflectens, dicit: *Non ſatis eſt corpore eſſe virginem ſanctam, verum ſpiritus etiam caſtimonia ſequitur; hæc enim eſt vera virginitas, animæ puritas, quandoquidem multa quidem corpore caſta ſunt, anima verò contaminatæ.* Sanctus Thomas verba Apoſtoli aliter exponit, dum ait: *Ut ſit ſancta corpore, id eſt, corporalibus actionibus, & ſpiritu, id eſt, ſpiritualibus actionibus.* Oecumenius dicit: *Virgo corpore ſancta eſt propter caſtitatem, ſpiritu autem ſancta eſt propter familiaritatem cum Deo, & Spiritus Sancti inhabitationem.*

Theoph. ib.
S. Tho. ib.
Oecum. ib.

Digitized by Google

DISCURSUS XIV.

ARGUMENTUM.

Caſtitas, & continentia virtutes ſunt difficiles, & arduæ, quia carnis laſcivia, quæ nobis ingenita, & connaturalis eſt, eſt inimicus, qui nos ſemper, & ubique concomitatur, quemque nutrire cogimur, eſtque malum quoddam, quod licèt magnam nobis perniciem afferat, à nobis tamen naturaliter diligitur, & deſideratur.

THEMA.

Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus? Rom. 7. 24.

Tentatio carnalis connaturalis eſt homini.

1 TAmetſi animi generoſitas, & fortitudo in Sancto Apoſtolo tanta fuerit, ut totum adverſus ſe infernum provocare non dubitaverit, tametſi etiam ad cœlum uſque evectus, & raptus fuerit, mortique pariter, & vitæ pro libitu ſuo dominaretur, prouti ex tot per illum patratis miraculis manifeſtè liquet, attamen dum carnis in ſe rebellionem ſenſit, *datus eſt mihi ſtimulus carnis meæ*, præ ardenti conſervandæ virginitatis deſiderio exclamavit, dicens: *Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus?* Portò Sanct. Joan. Climacus, Apoſtolum hoc loco mortis nomine carnem intellexiſſe exiſtimat, quia ſicut mors homini connaturalis eſt, omnibuſque inevitabiliter accidit: ita quoque omnes homines etiam perfectiſſimi, & ſanctiſſimi, quamdiu hac fragili carne induti ſunt, concupiſcentiæ, & tentationibus carnalibus ſubjiciuntur, ac proindè verba illa: *Quis eſt homo qui vivet, & non videbit mortem?* de carnali concupiſcentia exponit, ut ſenſus ſit, *& non videbit contaminationem carnis?*

2. Cor 12. 7.

S. Jo. Climac. grad. 15.

Pſal. 88. 49.

2 Sanctus Hieronymus verba illa Pſalm. *Beati immaculati in via, qui ambulant in lege Domini*, de illis exponit, qui à ſtimulis carnis immunes exiſtunt, haud ſecus ac ſi in hac vita æternæ compotes beatitudinis eſſent effecti; unde iiſdem verbis hanc ſubnectit paraphraſim: *Carnis concupiſcentiis edomatis.* Idem quoque Sanctus Doctor in Epiſt. quadam ad Principiam ait; *Immaculatos in via hujus ſæculi appellat, quos nulla obſcœni amoris aura maculavit.* Eniniverò quantoperè carnalis hæc concupiſcentia nobis impreſſa, congenita, & connaturalis exiſtat, Sanctus Cyrillus Alexandrinus nobis emphaticis hiſce verbis ſubindicat, dicens: *Inſita eſt, & in nobis ipſis infixa, & hærens concupiſcentia carnis, eamque peccati legem beatus quoque Paulus appellat, habitantem in membris carnis.* Alia quidem vitia in nobis ut plurimum locum habent per modum tranſeuntis; Carnis vitium autem ſuum in corporibus noſtris domicilium fixit: *Habitantem in membris carnis.*

S. Hieron. in Pſ. 118.

S. Hier. in ep. 94. ad Princ.

S. Cyr. Alex. l. de adorat.

3 Sanctus Bonaventura ad propoſitum præſens notabilem quamdam excitat quæſtionem, videlicet cur ſapientia increata inter decem decalogi præcepta, peccatum carnis duplici præcepto prohibuerit; ſiquidem in ſexto præcepto dicitur: *Non mœchaberis.* In nono verò præcepto iterum ſubjungit: *Non concupiſces uxorem proximi tui.* Et reſpondet: *Nota quod triplex eſt ratio, quare ſpecialis iſta concupiſcentia carnis duplex prohibetur, tum quia eſt quædam animæ labes, quæ citò maculat, & vix poteſt tergi. tum quia eſt quidam animæ ignis, qui citò inflammat, & vix poteſt extingui, tum quia eſt quædam animæ ſitis, quæ ſemper cruciat, & vix poteſt ſatiari*, Neque enim ulla in nobis eſt paſſio vehementior & inordinatior, aut quæ majori cum tyrannide carni noſtræ prædominetur, quàm concupiſcentia carnis, ac proindè ad continenter vivendum, efficaciter illam refrænare, opus verè arduum eſt, valdèque difficile, ideòque DEUS operæ pretium eſſe cenſuit, ut hujus torrentis impetus duplicis præcepti aggere coercerentur.

S. Bonav. in Diæt. ſalut. Tit. 5. c. 8.

Exod. 20. 14.

4 Regius Propheta David, qui *vir ſecundùm cor Dei erat*, multiſque annis in puritate cordis vitam ſuam tranſegerat, poſtquam tamdem in adulterium miſerè prolapſus, in Pſalm. ſuis Pœnitentialibus divinam implorare cœpit miſericordiam, hoc præcipuè allegat motivum, dicens: *Ecce enim in iniquitatibus conceptus ſum, & in peccatis concepit me mater mea.* Circa quæ Sanctus Gregorius ait: *Opus eſt, Domine, ut miſerearis, quia ab ineunte vitæ primordio in peccati foveam incidi, & concupiſcentia carnalis, ſordibus inquinata nativitatis meæ initia contraxi.* Sanctus Baſilius quoque, qui adverſus carnem ſuam implacabile bellum exercuit, adeò ut non niſi oſſibus, & pelle conſtans, totus, & merus ſpiritus eſſe videretur, ad noſtram eruditionem ita ſcribat: *Neque vehementior ulla, violentiorve hominum corporibus inſita reperiri libido poteſt, quam maris cum fœmina, & fœminæ viciſſim cum mare conjunctionis appetitus.* Cujus ratio eſſe poteſt, quia mulier ex coſta, & veluti ex viſceribus viri fabricata fuit, ac proindè mirum non eſt, quòd vir illam, utpote portionem, & partem corporis ſui appetat; imò infallibilis providentiæ DEI mirum quoddam artificium fuit, inquit S. Bruno, quòd mulierem ex viro formaverit, ut hac ratione major inter utrumque, & indiſſolubilior intercederet correſpondentia amoris: *Ut major inter hominem, & mulierem dilectio foret, non aliunde, ſed de viri coſta facta eſt, unde fit, ut naturali quodam amore viri inſectantes coſtam ſuam, mulieri adhærere cupiant, quaſi carni ſuæ, cujus amoris appetitum, qui divinitus in ſe adjuti vincere queunt, quaſi propriam naturam dimicando vicerunt, & meritò cæteris hominibus præferuntur.*

Proſecutio.

Pſ. 50. 7.

S. Greg. in Pſ. S. Baſil. in Conſt. Mon. c. 4.

S. Bruno in ejus Tract. in c. 2. Gen.

5 Sanctus Cyrillus calumnias Juliani confutare volens, quibus Moyſen falſum ſcripſiſſe mentiebatur, dum is mulierem viri adjutorium creatam fuiſſe aſſerit, hac occaſione vehementem, innatam, nobiſque naturaliter quaſi inviſceratam viri erga mulierem propenſionem demonſtrat, dicens: *Hic vide obſecro ſapienter, & induſtriè productam mulierem, ſecundum quod Deo placebat, nam quamvis potuiſſet innovare aliquia, & iterum accipere pulverem de terra, vel formare ſimili modo, ſicut formatus fuerit Adam, hoc quidem non faciebat.* Pergit deinde idem S. Pater oſtendendo quiſnam, quoad affectum viri erga mulierem, ex hac productione natus fuerit effectus; ſubdit enim: *At ille acceſſit quidem blandè, & raptus in amorem inſitis affectibus, & quaſi agnatus, inquit: Hoc nunc os ex oſſibus meis, & caro de carne mea, iſta vocabitur mulier, quia ex viro ſuo ſumpta eſt, unde propriiſſimè in maſculorum natura affectionem genuinam erga fœminas inſeruit.*

S. Cyrill. l. 3. cont. Julian.

6 Obſervandum inſuper eſt, quòd DEUS ſublata ab Adamo coſta, quæ durum os quoddam erat, carnem ejus in locum ſubſtituerit: *Replevit carnem pro ea*, cujus hanc S. Bruno aſſignat rationem: *ut ex eo etiam nos infirmiores, & molliores eſſe ſciamus, quod mulieribus adhæremus.* Neque enim ad reſiſtendum tentationibus circa fragilem hunc ſexum nobis occurrentibus vires habemus, eò quòd mulieres partem ſubſtantiæ noſtræ eſſe agnoſcamus, utpote ex coſta viri factas, in cujus locum Deus non os durum, quod ſcilicet reſiſtere valeat, ſed carnem fragilem, quæ ictui tentationis illato facilè cedit, ſuppoſuit. Adhæc quia cor noſtrum vitæ humanæ centrum eſt, omniumque ſenſuum, & operationum velut primum mobile, ideò illud ab initio creationis primi hominis, multarum coſtarum duris oſſibus communivit, & velut oſſeo muro fortificavit: jam verò quia viro unam coſtarum ad mulierem exinde formandam ſuſtulit, hac ſublata cor viri uno ex neceſſariis munimentis, & fortalitiis nudatum remanſit, ac proindè inimicus, id eſt, ſpiritus fornicationis illud aggrediens, facilius ſuperat, & victor illius evadit. Unde S. Cyrillus ait: *Mulier figura eſt voluptatis, voluptas verà ubi animum delinivit, vallum, ut ita dicam, coſtarum, quæ in morem mœnium cor præcingunt, prærumpit, atque murum labefactat.*

Innata propenſio viri erga mulierem.

S. Bruno in alleg. Tract.

S. Cyrill. de adorat.

7 Eſt & alia hujus innatæ, vehementiſque virorum erga mulieres propenſionis ratio, nimirum ut ea mediante per viam generationis, progenies propagaretur humana. Unde Lactantius ait: *Dum excogitaſſet Deus duorum ſexuum rationem, attribuit eis, ut ſe invicem appeterent, & conjunctione gauderent, itaque ardentiſſimam cupiditatem cunctorum animantium corporibus admiſcuit, ut in hos affectus avidiſſimè ruerent, eaque ratione propagari, & multiplicari genera poſſent, quæ cupiditas, & appetentia in homine vehementior, & acrior invenitur, vel quia hominum multitudinem voluit eſſe majorem, vel quia virtutem ſoli dedit, ut eſſet ei laus & gloria in coercendis voluptatibus.*

Proſecutio.

Lact. Firm. l. 6. c. 23.

8 S. Hie-

Hieron. ep. l. 4. ep. 147. Differentia inter carnis & alia vitia.

8 S. Hieron. eam quæ inter hoc vitium carnis, & alia vitia intercedit, differentiam his verbis optimè obſervat: *Cætera peccata*, inquit, *forinſecus ſunt, quidquid enim egerimus, in alios agimus, at fornicatio non ſolum conſcientiam, ſed & corpus maculat*. In alio quodam loco, ſcilicet in regulis monaſticis, hanc nobis tradit doctrinam dicens: *Omnia alia peccata extrinſecus ſunt, & quicquid foris eſt, facilè abjicitur, ſola libido inſita eſt, & quadam lege naturæ in coitum geſtit erumpere*.

S. Hieron. in Reg. Mon.

Gen. 8. 21. Carnalis appetitus quam connaturalis ſit homini.

9 Poſtquam Deus totum quaſi genus humanum horrendo univerſalis diluvii ſupplicio deleviſſet, mox proteſtatus eſt dicens: *Nequaquam ultra maledicam terræ propter homines*. Ubi meritò quærendum venit, cur Deus ita apertè proteſtatus fuerit, numquam ſe deinceps ob hoc peccatum deleturum hominem, huncque mundum in vaſtam quamdam redacturum eſſe ſolitudinem? utique non ob aliam rationem id feciſſe credendus eſt, quàm quia malum hoc ejus naturæ in hominibus eſſe intelligat, ut illud quocumque etiam adhibito ſuppliciorum genere, irremediabile ſemper remaneat, eò quòd appetitus carnalis nimium eſt hominis naturæ irradicatus, & connaturalis, cujus Deus ipſe efficaciſſimam hanc reddit rationem: *ſenſus enim & cogitatio humani cordis, in malum prona ſunt ab adoleſcentia ſua*. Et ideò, teſte Lactantio, graves non deſunt authores, qui carnis deſiderium neceſſitatis nomine appellare non dubitant: *Scit adverſarius ille noſter*, inquit, *quanta ſit vis hujus cupiditatis, quam quidam neceſſitatem dicere maluerunt*; quo ſenſu fortaſſis intelligenda eſt illa Davidis à Deo ſollicitata petitio; qua ait: *De neceſſitatibus meis erue me*.

Lactant. Firmian. l. 6.

Pſ. 24. 17.

Hoſtem noſtrum corpus fovere debemus.

10 Enimverò vitium carnis inimicus noſter eſt, & quidem mortalis, quia ſæpè corpori, animæ verò ſemper, & infallibiliter mortem machinatur corporalem, & æternam, & tamen hunc inimicum blandè fovemus, & nutrimus ſollicitè. Audite quid de hoc inimico ſcribat S. Auguſt. *Primus hoſtis continentiæ noſtræ caro eſt noſtra, dum concupiſcit adverſus ſpiritum. Quàm domeſticus hoſtis, quàm periculoſa lucta, quàm inteſtinum bellum! Hoſtem hunc crudeliſſimum non fugere poſſumus, ò anima mea, non fugare, ſed circumferre illum neceſſe eſt, quoniam alligatus eſt nobis. Quid autem periculoſius, & miſerabilius eſt, quàm quod hoſtem noſtrum cogimur ſuſtentare, perimere eum non licet?* Quid hoc eſt (lamentabatur olim Nazianz.) eum qui mortem mihi certiſſimam infert, ego nutrio, ablandior, & foveo inimicum quem timeo, extimeſco illum quem diligo, quem ſequor fugio, mihique proximum retineo, quem proſequor odio? *Nec tecum vivere poſſum, nec ſine te*.

S. Aug. T. 9. Medit. c. 13.

Nazianz. or. 16.

Hug. de S. Victor. L. 3. Allegor. in Matt. 6. 14. Præ aliis pernicioſior hoſtis eſt corpus.

11 Hug. de S. Vict. ait *Malum eſt hoc, Domine, & non eſt ſicut cætera mala*; Imò ultimam orationis Dominicæ petitionem, in qua dicimus: *ſed libera nos à malo*, vè hoc vitio concupiſcentiæ carnalis exponit, ac proindè ſubjungit; *Crudelius perſequitur, profundius nocet, efficacius lædit*; ac demum eumdem hunc hoſtem noſtrum nobis præ cunctis aliis pernicioſiorem eſſe declarat dicens: *Blanditur, ut fallat; lenocinatur ut perimat: mentitur dulcedinem, ut amaritudinem infundat. Ideò Domine, difficilius vincitur, tardius extirpatur, quia noſtris deſideriis adverſus nos pugnat, & ad mortem blandiente dulcedine, ipſam etiam voluntatem penetrat, & ut poſtmodum toti naturæ dominetur, ipſam (quæ totum regit) rationem violenta quadam peſtiferæ delectationis perſuaſione inclinat*.

Ad vitium carnis audaciores ſunt viri.

12 Hiſce quoque aliud non modicum malum ſuperaccedit, nimirum quòd cum ſexus muliebris à verecundia, quam Deus huic ſexui ſpecialiter ſua divina providentia ad bonum generis humani impreſſit, refrænetur; Econtra viri, uti per experientiam quotidie videmus, tantò ſint ad hoc vitium ſine ullo rubore committendum audaciores; & potiùs *lætentur cùm malefecerint, & exultent in rebus peſſimis*, quàm quòd aliquo inde rubore ſuffundantur. Unde dicere poſſumus, quod S. Auguſtinus in Pſal. 57. ſcribens ait: *Tanta eſt perverſitas generis humani, ut aliquando metuendum ſit, ne caſtus erubeſcat inter impudicos: ideo non ceſſo tangere iſtam quintam Chordam, propter ipſam perverſam conſuetudinem, & labem totius generis humani*. Quodſi quis forte, inquit idem Præſul Hipponenſis, homicidium aliquod commiſit, hunc ſtatim in exilium mittitis; ſi quis fur eſt, odio habetur ab omnibus, reputatur iniquus: *At verò ſi quis volutatur cum ancillis ſuis, amatur, blandè accipitur, convertuntur vulnera in jocos, ſi quis autem dicat ſe caſtum, non facere adulterium, notum autem ſit, quod non faciat, erubeſcit accedere ad illos non ſui ſimiles, ne inſultent, ne irrideant, ne dicant, non eſſe virum?*

Prov. 2. 14. S. Auguſt. in Pſ. 57.

Exemplum

1 S. Bernardus adhuc juvenis exiſtens, cùm in hoſpitium cum ſodalibus ſuis ingreſſus, nocturno tempore à quadam laſciva puella ad ejus lectum propiùs accedente ad illicita ſollicitaretur, mox alta voce clamare cœpit: *Latrones, Latrones*: ad quem clamorem ipſa quidem protinus fugit, verumtamen ab effræni amore, quo Bernardi juvenis ſpecioſiſſimi pulchritudinem deperibat, impulſa, ad caſtiſſimum juvenem iiſdem quibus antea lenociniis ſollicitandum de novo acceſſit, qui identidem inclamans: *Latrones, Latrones*, eamdem denuo turpi repulſa à ſe fugavit. Quapropter ſequenti diluculo à ſociis eum irridentibus, quinam hi latrones fuiſſent, qui nocte præterita ipſum infeſtaverant, interrogatus, latronem hunc ſibi virginitatis theſaurum eripere voluiſſe, reſpondit. Unde S. Auguſtinus ubi ſupra his verbis concludit; *Ad hoc elapſa eſt humana perverſitas, ut vir habeatur à libidine victus, & vir non habeatur victor libidinis. Triumphantes exultant, & non ſunt viri: jacent proſtrati, & viri ſunt. Si ſpectares, ille ſibi videretur fortior, qui jam jaceret ſub beſtia, quàm qui interimeret beſtiam*.

14 Laſciviens Caro noſtra talis inimicus noſter eſt, cui non ſolùm abblandimur, ſed ab eo nos victos eſſe gloriamur, omnique cum induſtria, ut ab illo vincamur, contendimus, adeòque non ſolùm de acceptis ab illo vulneribus non dolemus, ut etiam de effuſo ſanguine noſtro gaudeamus. S. Nilus proindè ait: *Niſi Dominus providentia ſua fœminæ impetum pudoris fræno compreſſiſſet, verùm ipſa ad Maſculum proficiſceretur, profectò non ſalva facta fuiſſet omnis caro*. Adeò hic inimicus nobis amicus eſt, & familiaris, ut homo in pluribus Scripturæ ſacræ locis carnis nomine appellatur, & tamen caro illa eſt, quæ ſævam nobis mortem conciliat: *Omnis caro fœnum; videbit omnis caro ſalutare Dei*. Hæc caro ſemper adverſus ſpiritum exurgit, & pugnat: *Caro concupiſcit adverſus ſpiritum*.

S. Nilus de octo vitiis. affect.

15 S. Joannes Climacus de hoc inimico noſtro dicit: *Hæc caro inimica mea, tamquam natura animæ conſors, & quæ diligitur ab illa*; Neque enim anima ab hoc corpore diſſociare, aut eximere ſe poteſt, niſi Cœlum perdere velit; nec poteſt ulla ſibi ad gloriam conſequendam comparare merita, niſi quòad uſque cum fragili hac maſſa conjuncta eſſe cernitur; nec poteſt vinculum quod cum hoc inimico corpore ipſi intercedit, diſrumpere, & tamen infeſtiſſimus eſt animæ hoſtis, & ideò idem S. Climacus de Carne ſua dicit: *Non mea eſt, utpote contra quam pugnat anima, velut hoſtem ſuum*.

S. Jo. Clim. ſchol. ad ſcholam Parad. c. 18.

16 Doctiſſimus Idiota Divinum amorem, cum amore hoc carnali, inimico noſtro, de quo in præſenti agimus, comparans; hiſce pernicioſum hunc amorem phraſibus deſcribit: *Talis amor eſt laqueus animæ, diſcrimen vitæ, mors ſuavis, blanda percuſſio, interfectio leniens, mel felleum, pernities delicata, dulce venenum, malum ſpontaneum*. Denique quanta cum difficultate ab hoc infeſto hoſte homo ſe expedire poſſit, exponit dicens: *Talis amor eſt vera amicitia inimicus, ineffugabilis pœna, noxium malum, deſiderabilis calamitas, domeſticum periculum, continua ſollicitudo, indeſinens pugna, quotidianum damnum*; Et tamen inter omnia hæc mala, & infinitas clades quas ab hoc inimico patimur, illum diligimus, fovemus, amamus & amplexamur. Unde Nazianzenus in ſacris poematibus ſuis ait; *Exitioſa caro quæ ſtruis omne ſcelus, hoſtis amica caro, blandiſſima pugna*. A S. Bernardino per adducta S. Bernardi authoritatem appellatur, *malus vermis luxuria, quo nullus alius nocentior, ingreditur enim blandiendo, mordet ridendo, transformat delectando, perimit conſentiendo*, Unde Prov. cap. 23. v. 31. *Ingreditur blandè, ſed in noviſſimo mordebit ut coluber, & ſicut regulus venena diffundit*.

Idiota de amore Div. c. 34. Impuri amoris mala.

Nazianz. adv. Carn. S. Bern T. 2. ſerm. 32. a. 3. c. 3.

18 D. Chryſoſtom. neceſſitatem, qua cum hoc inimico continuò, & ſine intermiſſione converſari cogimur, his verbis exponit: *Quotidie cum adverſario iter agis, cujus comitatum effugere non potes. Paulus te inſtruit dicens: Caro concupiſcit adverſus ſpiritum, & ſpiritus adverſus carnem, hæc autem*, inquit, *ſibi invicem adverſantur*.

D. Chryſ. ho. 77 T. 1. de Pœn. Caro hoſtis Domeſticus non ſtrui debet.

Digitized by Google

que litterarum ſtudio numquam incubuerat, & tamen quàm ſe in iiſdem doctam, & eruditam eſſe probavit? Legite ſapientiſſima ejus reſponſa, quibus Tyranno obviavit, & colloquia, quæ cum Cœleſti Sponſo ſuo habuit, illamque mira ſapientia decoratam fuiſſe libenter fatebimini: *Infantia quidem computabatur in annis, ſed erat ſenectus mentis immenſa:* Verum quidem eſt, quòd Sancta Catharina Virgo, & Martyr Alexandrina, litterarum ſtudiis operam ſedulam dederit, at verò per ſcientiam in ſcholis acquiſitam, ad confundendos, Chriſtoque lucrandos quinquaginta Philoſophos totius mundi doctiſſimos, ſine infuſo Cœleſtis ſapientiæ dono pertingere numquam potuiſſet; undè ipſamet fatetur dicens: *Habeo ſapientiam, ſicut Dei mei donum, qui eſt ſapientia, & vita.*

Surius.

20 Quærit Iſaias Propheta: *Quem docebit ſapientiam*: moxque reſpondet: *Ablactatos à lacte, avulſos ab uberibus*; at verò quinam ſunt illi in myſteriis eruditi, quia à lacte ablactati, & ab uberibus avulſi? Hugo Cardinalis hos eſſe dicit, *Avulſos ab uberibus mundi, quæ ſunt vanitas, & voluptas.* Sanctus Thomas de Villanova de Virginibus inquit: *Quid enim aliud virgines ſanctas, niſi D E I ſecretarias dixerim? His ſua DEUS pandit arcana, his ſecreta ſui cordis communicat, his abſcondita myſteria revelat, has viſitant Angeli, has perficiunt, has exornant theſauris Cœleſtibus.* Quæramus aliquem Hiſtoriarum peritum; hic ſtatim myſteriorum occultiſſimorum revelationes, viſiones, extaſes, ſpecialia ſacratarum Virginum dona eſſe fatebitur. Legantur libros à Sancta Thereſia à Jeſu, vel à Sancta Catharina Senenſi, pluribuſque aliis compoſitos, earumque ſapientiam exinde non ſine ſtupore colligemus. De hac Sancta Catharina refert vitæ ejus Hiſtoria, quòd ſacram Scripturam adeò ſublimiter, & clarè expoſuerit, & interpretata fuerit, difficilimiſque ei circa Divinitatem propoſitis Quæſtionibus tam expeditè reſponderit, ut viros etiam doctiſſimos in ſtuporem adegerit. Eadem quoque ſuperhumana ſapientia mirè in amplo litterarum ſuarum, quas ad diverſorum ſtatuum, & conditionum homines direxit, volumine, nec non in ſuis de divina Providentia conſcriptis; Dialogis mirè eluxit. F. Raymundus Confeſſarius ejus refert, quòd nonnumquam duobus, tribus, vel quatuor uſa fuerit ſcriptoribus, quibus omnibus uno eodemque tempore diverſas diverſarum materiarum dictabat litteras, idque tanta cum celeritate, & memoriæ promptitudine, ut ne quidem ad momentum dictaturam ejus expectare opus fuerit.

Iſa. 28. v. 9. Virginibus ſpecialia dona divina donantur. Hug. Car. ib.

S. Th. à Villanova ibid.

Lib. 3. c. 6.

21 Divina ſapientia die quadam ſolemne inſtaurare decrevit convivium. *Sapientia ædificavit ſibi domum, excidit columnas ſeptem, immolavit victimas ſuas, miſcuit vinum, & propoſuit menſam ſuam.* Sed quoſnam ad hoc ſapientiæ convivium invitatos fuiſſe exiſtimatis? num fortè invitavit Ariſtotelem, Platonem, vel Demoſthenem, vel alios ab eximia ſapientia famoſos Philoſophos? Minimè gentium; quin potiùs homines idiotas, humiles, & ſimplices; at verò quod vel maximè ad propoſitum noſtrum deſervit, eſt, ut quæramus quibuſnam ad invitandum convivas, uſa fuerit increata ſapientia? certè non aliis quàm mulieribus: *Miſit ancillas ſuas, ut vocarent.*

Prov. 9. v. 1. Virgines invitantur, & invitant ad Cœleſte convivium.

22 Sanctus Gregorius Nyſſenus de Elia, & Joanne Baptiſta, quorum neuter unquam litteras didicit, & tamen quia caſtiſſimi fuerunt, in myſteriis imperſcrutabilibus adeò fuere à DEO illuminati, dicit: *Hæc his duobus contigerunt, quoniam puram, omniſque materialis expertem affectionis, ſuam in Domino cupiditatem poſuerunt, neque conjugiam curis intenti.*

v. 3. S. Greg. Nyſſen. cap. 6. de Virg.

DISCURSUS XI.

ARGUMENTUM.

Excellens virginitatis, & caſtitatis pretium conſideratur, utpotè pro quarum virtutum defenſione, multæ animæ fideles opulentiſſima quæque regna contempſerunt, aſperrimaque libenter ſubierunt ſuppliciorum, & diræ mortis genera.

THEMA.

Omnis autem ponderatio non eſt digna continentis animæ, Eccleſ. 26. v. 20.

1 SAnctus Bonaventura, qui omnium virtutum, ſpecialiter verò caſtitatis, & pudicitiæ periſſimus ab omnibus habetur, nullum in bonis hiſce viſibilibus, caſtitatis æquum reperiri pretium aſſirmat his verbis: *Caſtitas habet ingens pretium ſuper omnes gemmas, quia dicitur: Non eſt digna ponderatio continentis animæ*; addit tamen, hunc theſaurum, ut tanto ſit pretio æſtimabilis, omninò requirere, ut ſemper ſit cum amore DEI conjunctus: *Et nota, quòd caſtitas eſt theſaurus cum valore charitatis.* In tantum enim virtus aliqua apud DEUM meritoria, & digna eſſe cenſetur, in quantum ob DEI amorem, & ad ei placendum conſervetur. Idem quoque Seraphicus Doctor virginitati ob immenſum ejus pretium, theſauri parabolam adaptat, dum ait: *Simile eſt Regnum Cœlorum theſauro abſcondito in agro, eſt theſaurus in vaſe fragiliſſimo, ideo ſummè conſervandus, nam Apoſtolus dicit: Habemus theſaurum iſtum in vaſis fictilibus.* Porrò prudens ille, expertuſque negotiator, qui margaritas quæſiturus abibat, inventa una bona margarita, vendidit omnia quæ habebat, ut illam ſibi compararet; per quem proindè negotiatorem Chriſtus intelligitur, & quia in *eo ſunt omnes theſauri*, prudens eſt, & ſapiens negotiator, omniumque rerum creatarum viſibilium, & inviſibilium pretium, & valorem optimè æſtimare novit, *quia omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil*; per margaritam verò puritas, & caſtitas deſignatur, utpotè quæ ex rore de Cœlo ſtillante in concha producitur, nec tamen ex materia putrida, aut per viam generationis, ut multa animalia, gignitur, ut conſtet, verum eſſe, quod de margarita Plinius ait; ſcilicet. *Cœloque ei majorem eſſe ſocietatem, quàm maris.*

S. Bonav. in Olete ſalut. p. 4. de conſ. Evangel. c. 4. de caſtitate. Caſtitas ineſtimabilis eſt theſaurus ſi ſit charitati conjuncta.

Mat. 13. v. 44.

2. Cor. 4. v. 9.

2 Advertendum verò eſt, quòd Cœleſtis Magiſter noſter Chriſtus in bilance adverſus ſe invicem collocet, ex una quidem parte hanc margaritam, id eſt, caſtitatem, & puritatem virginalem, ex altera verò Regnum Cœlorum: *Simile eſt Regnum Cœlorum homini negotiatori, quærenti bonas margaritas, inventa autem una pretioſa margarita, abiit, & vendidit omnia, quæ habuit, & emit eam*: quia poſtquam hic in terris virginem quamdam invenit, tanti eam æſtimavit, *ut exinaniverit ſemetipſum, egenus factus cùm eſſet dives*: & virginitatis amore captus, pro illa ſibi vendicanda dedit omnia quæ habebat, adeò ut in ſtabulo nudus, & præ frigore tremulus natus fuerit, relinquendo, ut ita dicam, Paradiſum, ut hanc ſibi margaritam comparare poſſet: *Omnis enim ponderatio non eſt digna continentis animæ*; quæ verba Rabanus ponderans, ita ſcribit: *Cuncta videlicet opes mundi, & divitiæ ſapientiæ ſecularis, non poſſunt ejus devotioni, quam habet in ſervitio Chriſti, & in ſcientia ſpirituali adæquari: ipſa negotiatrix eſt illa, quæ in Evangelio margaritam pretioſiſſimam, ſpretis temporalibus bonis, comparavit, ut ipſam poſſideret.*

Chriſtus egenus eſt factus, ut ſibi Virginem compararet. Mat. 13. v. 45.

Phil. 2. v. 7.

2. Cor. 8. v. 9.

Raban. l. 6. in Eccl. cap. 25.

3 Conſiderandum quoque eſt inſuper, quòd ſicut Sapientia increata, dum incarnari decreviſſet in terris, virginitatem in magna matre ſua tanti æſtimavit, ut ad eam ſibi vendicandam exinaniverit ſemetipſum: ita quoque ex altera parte ſanctiſſima Virgo candorem ſuum virginalem tanti fecerit, ut ſublimem Maternitatis DEI dignitatem illi poſthabuerit, ſi hæc cum virginitatis jactura ſibi conferenda fuiſſet; unde interrogavit Angelum dicens: *Quomodò fiet iſtud, quoniam virum non cognoſco?* quaſi dicere vellet: Me Virginem eſſe majoris facio, quàm ſi ab aliis Cœli Imperatrix, Sponſa Spiritus Sancti, & Genitrix Verbi ſaluter: *Omnis enim ponderatio non eſt digna continentis animæ?* ſeu ut ex Græco legitur: *Omnis æſtimationis pretium.* Et ideò in conſummandam in utero ſuo Verbi incarnationem conſentire noluit, donec priùs certificaretur, quòd per conceptum, & partum Verbi, pudicitia, & candor virginalis augendus potiùs, quàm diminuendus eſſet.

B. V. Maria pluris æſtimavit Virginitatē quàm Dei fieri matrem abſque Virginitate.

Luc. 1. v. 34.

4 Verba illa Canticorum: *Quid faciemus ſorori noſtræ in die, quando alloquenda eſt?* de fortunatiſſimo Annuntiationis Dominicæ die intelligi poſſunt, ut

Cant. 8. v. 8. Symbolum Virginitatis eſt argentū. Hug. Car. ibi.

ſint

ſint veluti prolata ab ore Archangeli Gabrielis, ut ait
Hugo Cardinalis: *Scilicet quando ingreſſus ad eam
dixit: Ave gratia plena. Si murus eſt, ædificemus ſu-
per eum propugnacula argentea*, jam enim fortem, va-
lidum, & impenetrabilem virginitatis murum erexe-
rat, cujus munimenta eumdem ex omni parte defen-
dentia ſunt ejuſdem caſtitatis firmitas, & ſtabilitas, quæ
Pſal. 11. v. 7. in argento ſymbolizatur: *Eloquia caſta; argentum
igne examinatum, purgatum ſeptuplum*. Verumtamen
virtus hæc non ſolùm in argento, verùm etiam in auro
denotatur, quòd valore, & æſtimatione omnia alia me-
talla longè tranſcendit.

Dan. 2. v. 32. S. Hieron. cont. Jov. Virginitas aurum eſt omnia præcellens. 5 Daniel immenſam illam ſtatuam, quæ Nabucho-
donoſori in ſomno repræſentata fuit, delineans, caput
ejus ex auro puriſſimo, brachia ex argento, ventrem ex
ære, pedes denique ex ferro factos fuiſſe affirmat. San-
ctus Hieronymus autem *contra Jovinianum* ſcribens,
per æs, & ferrum ſtatum conjugalem, per argentum
honeſtatem, & pudicitiam vidualem, per aurum ve-
rò, quod omnia alia metalla tantum præcellit, ſtatum
virginalem intelligendum eſſe dicit. Etenim quiſquis
aurum habet, omnia quæ vult, virtualiter poſſidet,
ſiquidem illo mediante comparantur dominia, princi-
patus, & cuncta alia, quæ mundus in pretio habere
ſolet; & tamen virginitas adeò omni auro, & quo-
cumque opulentiſſimo theſauro dignior eſt, & pretio-
ſior, ut Sapiens dicere non dubitet: *Non eſt digna pon-
deratio continentis animæ. Inde eſt quod votum conti-
Hug. Card. in Eccl. lib. 26. S. Zeno de pudicit. nentiæ non habet diſpenſationem*, inquit Hugo Cardi-
nalis, *quia non habet compenſationem*. In hujus nam-
que laudem Sanctus Zeno ita ſcribit: *Tu in pauperi-
bus dives, in divitibus ditior, in theſaurus animarum*:
Sap. 7. v. 11. adeò, ut anima caſta verè dicere poſſit: *Venerunt
mihi omnia bona pariter cum illa*, id eſt, cum caſti-
Gloſ. ibid. tate. Et ideò Gloſſa illa verba: *Omnis autem pondera-
tio, &c.* ita exponit: *Opes ſcilicet mundi in unum cumu-
lum congregata, caſtitati, & continentia in pretio compa-
rari non poſſunt*.

Exemplo. 6 Dionyſius Carthuſianus, Sanctum Matthæum ne-
quaquam permitteſe voluiſſe dicit, ut Sancta Iphigenia,
quæ CHRISTO conſecrata virgo erat, ad Regis
2. illam ardenter adamantis nuptias tranſiret, tametſi illi
præter Regnum, etiam ad Chriſtianam fidem ſe tranſi-
turum eſſe promitteret; *non enim eſt digna ponderatio
continentis animæ*. Quam etiam ob cauſam, varia quo-
vis ſæculo ſapientiſſimarum Virginum habemus exem-
pla, quæ ne hunc inæſtimabilem theſaurum, quem ſu-
per omnia hujus mundi bona pretioſiorem æſtimabant,
amitterent, nobilitatem, divitias, gaudia, mundi de-
litias, principatus, imò & regna, velut ſtercus terræ
aſpernabantur, & negligebant.

7 Veteres quidem Romani olim conſulatum, omneſ-
que alios præcellentiores magiſtratus permagni æſtima-
S. Auguſt. Ep. 179. bant; At verò Sanctus Auguſtinus *de converſatione
neptis Demetrialis* ad Probam, & Julianum de caſtia
virginibus ita ſcribit: *Quis verbis explicet, quis di-
gno præconio proſequatur, quàm incomparabiliter glorio-
ſas, atque fructuoſas habeat ex noſtro ſanguine fœminas
Virgines Chriſtus, quàm viros conſules mundus? Nam
volumina temporum, ſi magnum atque præclarum eſt
nominis dignitate ſignare, quantò eſt majus atque præ-
clarius cordis, & corporis integritate tranſcendere?*
Hug. Card. in Eccl. ibid. Ubi conſiderationem merentur ultima hæc verba.
Omnis autem ponderatio non eſt digna continentis animæ,
notat Hug. Card. *non dicit Sapiens: Non eſt digna corporis
continentis, ſed animæ continentis; continentia enim cor-
poris ſine continentia mentis, eſt quaſi lampas ornata ſine
oleo, ſicut habuerunt virgines fatuæ*. Pergit autem idem
Sanctus Auguſtinus, & ulteriùs ad gloriam virginita-
tis dicit: *Magis itaque gaudeat puella nobilis genere, no-
bilior ſanctitate, quod ſit per divinum conſortium præci-
puam in Cœlis conſecutura ſublimitatem; quàm ſi eſſet
per humanum connubium prolem propagatura ſublimem,
generoſius quippè elegit Anciana poſteritas tam illuſtrem
familiam beare nuptias neſciendo, & in carne jam
imitari vitam Angelorum, quàm ex carne numerum
adhuc augere mortalium*. Et quidem innumera ſunt
virginum exempla, quæ virorum nobilitate, divi-
tiis, & authoritate inſignium nuptias generosè contem-
pſerunt.

Tho. Cantip. l. 1. c. 29. p. 3. 8 Thomas Cantipratenſis libro primo, capite vige-
ſimo nono, pagina tertia refert, quòd dum in hac alma
urbe Romana nobiliſſima quædam, & opulentiſſima
filia, quæ Comitis Apuliæ germana ſoror erat, reni- 1.
tente voluntate nuptui tradita fuiſſet, ut pudicitiæ ſuæ
virginali conſuleret, habitu virili induta fugam cœpe-
rit. Cùmque frater ejus germanus eam fugientem
anxiè inſequens, eam tamdem aſſecutus fuiſſet, ipſa
omnis conſilii expers exiſtens, verſuſque mare ſibi vi-
cinum converſa, ſuper illud crucis ſigno formato,
extenſiſque in Cœlum manibus, & oculis non minùs
quàm corde in DEUM elevatis, ex altiſſima qua-
dam rupe in idem mare ſeſe fortiſſimo, & heroico
animo præcipitem egit; in quo haud ſecus ac in fir-
mo, ac ſolido quodam elemento commodè gradiens,
in aliqua Græciæ deſerta loca pervenit; ibidem ſan-
ctum quemdam ſenem, & decrepitum Eremitam in-
veniens, ut in via perfectionis proficeret, ſub ejus
diſciplina, & ſervitio integro triennio permanſit.
Advertens autem, Senem hunc plura ſolito ſibi exhibe-
re benevolentiæ ſigna, inimici tartarei declinare aſtu-
tias volens, ſuumque ab eo ſexum palam manifeſtari
metuens, inde iteratò ad mare confugit, eoque trajecto
in vaſtas quaſdam Siciliæ ſylvas, & ſolitudines ſe abſcon-
dit, ibique ſuper arborem, adjutorio cujuſdam fidelis
viri, arctò valdè constructo tugurio per novennium la-
titavit. Ex quo exemplo perſpicuè liquet, quanti
ſancta hæc, & nobiliſſima puella caſtitatem ſuam, &
puritatem virginalem fecerit; tanti nimirum, ut non
ſolùm nuptiarum voluptates, delitias, & theſauros
ſpreverit, verùm etiam quæ caſtitatis conſervandæ
cauſa ſubierat pericula, ærumnas, ſolitudines, maris
tempeſtates, naufragia, jejunia perpetua, omneſque
alios laborioſæ, & auſteræ vitæ rigores optimè collo-
catos eſſe cenſuerit: *Omnis enim ponderatio non eſt di-
gna continentis animæ*.

9 Margarita filia Beli Hungariæ Regis, ut in Anna- Rayn. ann. 1270.
libus Eccleſiaſticis legimus, cùm à parentibus DEO,
ut Tartarorum furorem ab Ungaris averteret, devo-
ta fuiſſet, tantis virtutibus emicuit, ut victimam 3.
oblatam gratiſſimam numini extitiſſe, manifeſtè con-
ſtaret. Oblatas enim Ducis Poloniæ, nec non Regis
Bohemiæ, & Siciliæ reſpuit nuptias. Cùmque ei di-
ceretur, Papam ab emiſſo virginitatis conſervandæ voto
ipſam decreviſſe ob tam urgentes boni publici promo-
vendi cauſas, abſolvere, reſpondit: *virginitatis meæ
tuendæ modus mihi, utique non deerit, nares enim
mihi abſcindam, ut hominum amores meo ſanguine
præfocare poſſim*. Quia verò nonnulli metuendum ſibi
eſſe dixiſſent, ne ubi Tartarorum arma contra Unga-
ros prævalerent, vim pudicitiæ ejus turpiter inferrent,
reſpondit: *Certa ſum deformato meo vultu; ac nari-
bus, labiiſque præciſis, me non amorem, ſed horrorem
videntibus incuſſuram, animæque pulchritudinem fœdita-
te corporis redempturam*. Tamdem ab hujus virginis
mortuæ corpore, velut eximius quidam virginalis flo-
ris tam illibatè conſervati effectus, odor quidam ſua-
viſſimus, qui omnem pretioſiſſimam, & odoriferam
aromatum, unguentorumque fragrantiam longè ſupe-
rabat, emanare cœpit.

10 Eminentiſſimus Cardinalis Baronius Fridburgam Baron. ann. 614. in Comp.
virginem Sigiberto Regi, Theodorici filio, a paren-
tibus promiſſam fuiſſe ſcribit, unde prædictus Rex
paucis poſteà elapſis diebus, ſe huic puellæ matrimo- 4.
niali vinculo adſtringere volens, edicto publico in
certum diem omnes congregavit Regni ſui Epiſcopos,
& Principes; cùmque in Eccleſiam ingreſſus, eam
blandè invitaret ad nuptiarum ſive connubii inſtituen-
di ſubeundas cæremonias, jamque Epiſcopi, & Sa-
cerdotes ad conſuetas huic matrimonio impertiendas
benedictiones prompti aſtarent, ipſa ad ejus pro-
ſtrata pedes his eum verbis eſt allocuta: Obſecro
te, optime Domine, ut quia ab hac infirmitate mea,
quacum hactenus conflictata ſum, nondum perfectè
convalui, ad minus ſeptem dierum mihi indulgeas
inducias, ut amiſſas ex morbo vires denuò recupera-
re poſſim. Cùmque hæc ei temporis mora indulta
fuiſſet, jamque iucundi matrimonii tempus iminine-
ret, Eccleſiam Sancti Stephani ingreſſa, veſtimentis
regiis depoſitis, veſtes induit religioſas, Deoque in
perpetuum conſecrata permanſit. Ecce tibi quàm ve-
rum ſit, quòd quiſquis virginitatis gemmam perfectè
cogno-

Digitized by Google

cognoſcit ; cuivis illam potentiſſimo regno ſemper præhabeat : *Non enim eſt digna ponderatio continentis animæ.*

Rayn. ann. 1404. n. 9. 11 De Bonifacio Papa IX. legimus apud Sanctum Antoninum, quòd cùm ex acerbiſſimis calculorum doloribus diu perpeſſis tandem ei moriendum eſſet, eique à Medicis deſiderata promitteretur corporis ſalus, & convaleſcentia, dummodò in carnalem cum fœmina copulam conſentire vellet, *minimè acquieſcere voluerit tanto contra legem divinam ſacrilegio, eligens potiùs pudicè mori, quàm impudicè vivere.*

Rayn. ann. 1456. n. 71. 12 Annales quoque Eccleſiaſtici de Jacobo Cardinali Luſitano titulo Sancti Euſtachii referunt, quòd *cùm*
6. *omni libidinis expers eſſet; & in graviſſimum morbum incidiſſet, à quo liberari poſſe Medici dicebant, ſi fœmina accederet, magno animo, & majori puritate reſponderit: Malle ſe mori, quàm pollui.*

13 Sancto Caſimiro Regi Poloniæ ſimile quid accidit, cùm enim in gravem morbum collapſo Medici ſua-
7. derent, ut ſi ætatem floridam, theſauros, regnum, & vitam conſervare vellet, virginitatis, quam eximiè
In Lect. S. Caſimiri. amabat, colebatque, jacturam faceret, *mori potiùs, quàm caſtitatis, & pudicitiæ jacturam de Medicorum conſilio ſubire, conſtantiſſimè elegit.*

14 Quot fuere generoſiſſimæ virgines, quæ acerbiſſimorum tormentorum pretio pudicitiæ, & caſtitatis margaritam ſibi compararunt, ſeu potiùs conſervarunt, adeò ut non ſolùm voluptates, delitias, honores, dominia, theſauros, omniaque alia, quæ larga manu mundus offerebat, contempſerint, & pedibus conculcarint, verùm etiam crudeliſſimorum ſuppliciorum carnificinæ pro Chriſti amore, & virginitatis defenſione ſe libenter inſubjecerint? Unde quod magnum illud
Rom. 8. v. 18. vas electionis Paulus Apoſtolus, qui *raptus fuit uſque ad tertium cœlum*, de Cœleſti gloria dixit; nimirum: *Non ſunt condigna paſſiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis*; Idem quoque tales virgines dicere voluiſſe videntur: *Non ſunt condigna paſſiones hujus vitæ ad virginitatem*? Tertullianus ali-
Tertull. l. Apol. c. 50. quas illarum Tyrannos hiſce verbis affatas fuiſſe ſcribit: *Cruciate, torquete, damnate, atterite nos, probatio eſt enim innocentiæ noſtræ iniquitas veſtra; Ideo nos hæc pati DEUS patitur, nam & proximè ad leonem damnando Chriſtianam potiùs, quàm ad Lenonem, confeſſi eſtis, labem pudicitiæ apud nos atrociorem omni pœna, & omni morte reputari.* Pudicitiam namque tanti æſtimabant, ut in comparatione illius omnia tormenta nihili prorsùs facerent; imò majorem cenſebant eſſe prærogativam à leonibus dilaniari, quàm laſcivorum lenociniis demulceri.

P. Bolland. 29. Jan. 15 P. Bollandus de Sancta Euphraſia virgine Nicomedienſi refert, quòd cùm falſis Deorum ſimulacris ſacrificare renuiſſet, Barbaro cuidam tradita fuerit de-
8. floranda, ipſa verò pro conſervanda virginitate, ingenioſè ſe illum certum quoddam naturæ arcanum docturam eſſe finxit, dummodò illam ex imminenti impudicitiæ periculo eriperet; Nimirum unguentum quoddam ſe habere ait, quo ſi ferrum ſeu enſis inungeretur, acies ejus mox ita hebeſceret, & obtunderetur, ut illam nequaquam læderet, hujuſque arcani in ſe experientiam, Barbarus ut faceret, inſtanter rogavit, qui verbis ejus fidem adhibens, ferrum in cervicem ejus validè impegit, eamque utriuſque aureolæ, martyrii ſcilicet, & virginitatis, compotem reddidit.

S. Ambr. in exhort. ad Virg. 16 De ſancta Sathere refert Sanctus Ambroſius, quòd quia vultus ejus ſolis inſtar coruſcabat, à tyranno tentata, primò omnium faciem ſuam ei cædendam, & vulneribus defœdandam obtulerit: *Vultum offerens,*
9. *ut ibi martyrii fieret ſacrificium, ubi ſolet tentamentum eſſe pudoris, gaudebat enim, diſpendio pulchritudinis periculum integritatis auferri.*

Baron. Ann. 870. n. 39. 17 Baronius de Ebba Monaſterii Collingamenſis Abbatiſſa narrat, quòd cùm Danorum cum valido exercitu univerſam regionem devaſtantium timeret
10. violentiam, utpotè quorum barbàries ne quidem Virginum DEO conſecratarum pudicitiæ parcebat, ipſa convocatis coram ſe ad Capitulum, ſubditis Religioſis ſuis dixit, quòd ſi ſuo acquieturæ eſſent conſilio, futurum omninò foret, ut ab imminenti paganorum liberarentur periculo; Quæ cùm in quacumque ſe maternis ejus præceptis obedientiam exhibere promiſiſſent, Ebba Abbatiſſa, apprehenſa novacula, naſum unà cum labio ſuperiori uſque ad dentes animosè ſibi præcidit. Quod generoſum facinus reliquæ omnes non ſine admiratione videntes, confeſtim ſingulæ imitatæ ſunt. Cùm ſequenti diluculo barbari milites, haud ſecus ac vultures rapaces, non minùs laſcivè, quàm truculenter, candidum hunc ſpiritualium columbarum gregem aggredi pararent, ſubitò viſo funeſto hoc ſpectaculo exterriti, itaque in vindictam armati, & inflammati, univerſum Monaſterium, unà cum Sanctimonialibus univerſis, igne ſuppoſito conflagrarunt, & quia, inquit Baronius, idipſum ex ſpeciali Spiritus Sancti impulſu feciſſe creduntur, omnes hæ Moniales ab Eccleſia in Martyrum numerum relatæ, tamquam tales religioſo pietatis cultu quotannis honorantur.

18 In Speculo exemplorum, ex Jacobo de Vitriaco refertur, quòd cùm Princeps quidam religioſæ cujuſ- Specul. exempl. v. Virginitas Exempl. 10.
dam fœminæ pulchritudine captus, variis adhibitis blanditiarum illecebris, fulminatiſque in eam horrendis comminationibus, eamdem in ſuam pellicere libidinem conatus, nihil ab ea obtinere potuiſſet, quin 11.
potiùs majorem ſemper in ipſa renitentiam adverteret, tamdem Monaſterium totum igne ſuccendere decrevit: *Cumque religioſa hæc virgo cauſam inſani hujus, ac fatui amoris, ab eo ſciſcitata, amorem hunc ex pulchritudine oculorum ejus proficiſci intelligeret, hilariter ſe à cæteris ſubducens, ambos ſibi oculos pia crudelitate evulſit, eoſque in diſco miniſtro Principis obtulit, dicens: En Principi tuo hæc præſenta ex me, dicens: Ecce ſagittæ quæ cor tuum tam importuno ardore confoderunt, habes quod deſideraſti, nunc eis utere pro libitu, atque oculos cordis mei intactos relinque.*

19 Simile quoddam facinus in Annalibus Eccleſiaſticis, circa ſæculum decimum tertium, de Sancta Rayn. ann. 1291. n. 13.
Ebba ex Sancto Antonino recenſetur. Similiter cùm 12.
civitas Accon à Saracenis intercepta fuiſſet, ibidemque ex civibus partim mortuis, partim in miſeram ſervitutem abductis, ſupra triginta, vel ut alii ſcribunt ſexaginta periiſſent Chriſtianorum millia, Abbatiſſa præcipui cujuſdam Monaſterii ex inſtituto Sanctæ Claræ civitatem a Barbaris occupatam eſſe intelligens, *naſum ſibi detruncavit; quo facto aliæ ſorores ad ſimilia animatæ, facies ſuas diverſimodè vulnerarunt, adeò ut cruentas ipſarum facies nemo ſine horrore aſpicere poſſet.*

20 Huic ſimile eſt, quod eo ſæculo, quo Maxentius
Romæ tyrannicè dominabatur, contigiſſe legitur, cùm Baron. ann. 307. n. 10.
enim omnes honeſtæ virgines, & Matronæ etiam nobiles, ad tyranni hujus libidinem explendam accerſerentur, contigit, ut Sophronia Matrona nobiliſſima 13.
Chriſtiana ab eodem tyranno peremptoriè advocaretur, quam cùm Præfectus urbis, maritus ejus, non ſine dolore abire permitteret, ipſa in conſpectum tyranni prodiens, laſciva ejus ſollicitatione audita, hanc ſibi gratiam fieri poſtulavit, ut ſcilicet ad breve tempus ei permitteretur in cameram quamdam ſe recipere, ut majori ornatu, & mundo muliebri ſe expoliret, ut in oculis ejus magis placere poſſet. Qua facultate obtenta, cùm ſolam ſe in penetralibus conſtitutam eſſe cerneret, arreptum pugionem cordi infixit. Quod factum Cardinalis Baronius, ex divino quodam impulſu contigiſſe exiſtimat, ad eum modum quo Samſon ſuperiori quodam inſtinctu motus, ſibimetipſi mortem intulit.

21 In eodem quoque loco idem Baronius obſer- Ibid. n. 11.
var, quòd Sancta Pelagia virgo Antiochena, duodecim annorum puella, & duæ ejus ſorores, ut 14.
ab immundorum lictorum libidine, & inſultibus ſalvare ſe poſſent, Pelagia quidem à tecto domus deorſum ſe præcipitem egerit, duæ verò ejus ſorores in flumine quodam vicino ſeipſas ſubmerſerint: quæ à Sancto Ambroſio, & Chryſoſtomo magnis laudum extolluntur encomiis, earumque feſtum Antiochiæ quotannis magna cum ſolemnitate celebratur: *Aſt ubi*, inquit Sanctus Ambroſius, *deteſtandi perſecuto-* S. Ambr. l. 3. de Virg.
res ereptam ſibi viderunt prædam pudoris, matrem, & ſorores cœperunt quærere; Verum illæ ſpiritus volatu jam campum caſtitatis tenebant, cùm ſubitò hinc perſecutoribus imminentibus, inde torrentis fluvio excluſa à fuga, incluſa ad coronam, Quid veremur? inquiunt, ecce aqua, quis nos

bati-

Digitized by Google

baptizari prohibet? & hoc baptiſma eſt, quo peccata donantur, regna quæruntur, extiguat nos aqua qua virgines facit. Ecce tibi in bilance poſitam virginitatem, & regna, ſed his ſpretis per Virginitatem regna acquiruntur non terrena, ſed immortalia, quia *Non eſt digna ponderatio, &c.*

DISCURSUS XII.

ARGUMENTUM.

Sub ſymbolo lilii, & floris, variæ continentium, & Virginum exponuntur conditiones, & elogia.

THEMA.

Sicut lilium inter ſpinas, ſic amica mea inter filias. Cant.2.v.2.

Cant. 2. v. 2. Sicut lilium inter ſpinas, ſic amica mea inter filias. Caſt. 2. v. 1. De caſtitate lilii floret. S. Bonav. in Diet. ſalutis Tit. 4. c. 4. Petr. Bleſ. in Aſſumpt. virg. ſer. 38.

1 Dilectus ille, qui delitias, laurumque, & delicatum paſtum ſuum inter lilia reperit, de anima virginali, & caſta, lilii inſtar florente, dicit: *Sicut lilium inter ſpinas, ſic amica mea inter filias*. Sanctus Bonaventura de caſtitate diſſerens, ait: *Caſtitas eſt florens ſicut lilium, nam dicitur in Canticis: Sicut lilium, &c.* Petrus Bleſſenſis porrò hanc inter continentiam, & virginitatem indicat differentiam: *Comparat*, inquit, *virginitatem lilio, cujus candor nativus eſt manens: Continentiam vero comparat byſſo, byſſus enim de terra viridis, & graminei coloris oritur, ſed cruta ſiccatur, tunditur, coquitur, torquetur, & magno, longoque exercitio ad candidum colorem perducitur.*

Galat. 5. v. 23. Oſtenditur inter caſtitatem, & continentiam. D. Dion. Carth. ibid.

2 Enimverò advertendum eſt, quòd Apoſtolus inter ultimos Spiritus Sancti fructus caſtitatem recenſeat, & continentiam. At verò dicat aliquis, numquid alteruttam harum nominaſſe ſufficere poterat, cùm ſynonyma eſſe videantur? Dionyſius Carthuſianus ait: *Continentia eſt refrænatio voluptatis laborioſa, ideoque in byſſo denotatur, ſive in lini candore, & pulchritudine*. Pergit demum ulteriùs, & diſtinctionem aſſignat, quæ eſt inter continentiam, & virtutem caſtitatis: *Continens*, inquit, *patitur concupiſcentias fortes, ſed non vincitur, caſtus vero non vincitur, nec patitur*. Cui conſonat, quod Sanctus Anſelmus aſſerit, dum ait: *Continentia in luctamine eſt, caſtitas in pace*. Porrò candor, & fragrantia hujus floris præ cunctis aliis floribus ſpecialis eſt, proinſque admirabilis. Unde Thomas Cantipratenſis ait: *Beata Virginitas lilio comparatur propter candorem niveum*. Et ideò velut ſpeciale quoddam inſigne, Virginum manibus inſeritur. Gabriel quoque Archangelus cum lilio communiter depingitur, dum in ſolemni illa ad magnam DEI Matrem cœlitùs facta legatione exhibetur, quaſi per hoc illam de perpetua virginitate ſua illibatè conſervanda aſſecuraturus.

S. Anſel. ib.

Tho. Cantip. l. 2. c. 29. n. 9.

Deus delectatur Virginum contubernio. Cant. 2. v. 16.

3 Sponſa in Canticis ſuum erga dilectum Sponſum amorem manifeſtatura dicit: *Dilectus meus mihi, & ego illi*. Veruntamen teneri hujus amoris, reciprocæque in dilectione correſpondentiæ, quæ inter DEUM eſt, & animam, propriam ſcire cauſam percuperem: Cur enim adeò ardenter ſe viciſſim amant? Num fortè is inde oritur, quia anima in ſancta contemplatione abſorpta à Deo cernitur? Aut verò quia prompta eſt, ut in fidelitatis ſuæ teſtimonium, ſanguinem, & vitam ſuam prodigat? Aut verò id ex alio quodam heroico virtutis actu proficiſcitur? Nequaquam, quin potiùs ipſamet veram cauſam innuit, dum ſubjungit: *Qui paſcitur inter lilia*; Quia gaudet inter lilia paſci, id eſt, in virginum contubernio converſari; Ut idem Eccleſia in Hymno de ſanctis virginibus canit; *Qui paſcis inter lilia, ſeptus choreis Virginum*.

Hymn. Eccl.

Rup. Abb. l. 2. c. Apoc. Inter Virgines verſatur.

4 Rupertus Abbas Tuitienſis ſuper illa verba Apocalypſeos: *Habes pauca nomina in Sardis, qui non inquinaverunt veſtimenta ſua*, ita gloſſat: *id eſt, incorrupta ſervaverunt corpora ſua; Ambulabant mecum in albis, quia digni ſunt, mecum, inquit, ſcilicet cum filio Virginis; mecum, cujus caro virginea continentiæ dedicavit exemplum, qui ſum virgineus flos, virginitatis lilium, corona virginum: mecum ambulabunt in albis, id eſt, in corporibus immaculatis*. Philo Carpathius verba illa: *Qui paſcitur inter lilia*, ita exponit, *hoc eſt, qui verſatur inter caſtos, horum enim odore delectatur DOMINUS, cum his conversatur aſſiduè.*

Philo Carpath. in Cant.

Viſio S. Gertrudis.

5 In vita Sanctæ Gertrudis refertur, Sanctiſſimam Deiparam Virginem ei die quadam apparuiſſe, quaſi in forma candidiſſimi lilii coram Sanctiſſima Triade collocatam, ſeque ante illius Thronum inſtar lilii explicantem, ſuaque folia dilatantem, in qua viſione illam docuit, gratum ſibi fore, ſi hac illam honorifica ſalutatione honoraret, dicendo: *Ave candidum lilium fulgida, ſemperque tranquillæ Trinitatis, Roſa præfulgida cœlica amœnitatis, de qua naſci, & de cujus lacte paſci, Rex cœlorum voluit*. Lac enim illius, quo Filius DEI nutritur, tos eſt hujus lilii. L. 1 Inſtit. divin. c. 19.

Cant. 2. v. 1. Chriſtus lilium myſticum.

6 Imò ipſemet Sponſus in ſacris Canticis de ſe ipſo dicit: *Ego flos campi*. Et quidem ut ipſum in hiſce verbis ad candorem, & puritatem virginalem alludere intelligeremus, ſubjungit protinus: *Et lilium*. Et tamquam lilium myſticum in Nazareth concipi voluit, non verò in Bethlehem civitate David, ex qua mater ejus ſuam trahebat propaginem, neque in Jeroſolyma civitate ſancta, in qua Templum Domini conditum fuerat; unde & Propheticum de ipſo prædixit Oraculum: *Nazaræus vocabitur*; *Nazaræus* autem idem eſt, quod *floridus*. Similiter Sanctum Joſephum Patrem ſuum putatitium, & verum Matris ſuæ Mariæ Sponſum, virginem eſſe; & tempore adoleſcentiæ ſuæ inter cognatos ſuos virgines, ſcilicet in conſortio Sancti Joannis Evangeliſtæ, & Sancti Jacobi Apoſtoli, ſuorum ex parte Sanctiſſimæ Genetricis ſuæ ſecundùm carnem nepotum, educari; ac tamdem ſanctiſſimum Præcurſorem ſuum, qui ex proximo item ſanguine ipſi conjunctus erat, ad mortem uſque virginem manere, & à virginea ejus manu baptizati voluit. Unde Sanctus Gregorius Nazianzenus ait: *Chriſtus ex virgine gignitur, virginitatem velut lata lege ſanciens*: Et Theodoretus inquit: *Ex quo Chriſtus Dominus honoravit virginitatem, ut qui natus ſit ex virginitate, prata virginitatis natura germinavit, & hos ſuaveolentes, & qui non marceſcunt flores, offert Creatori*. Matt. 2. v. 23. Naz. orat. 2. de laud. Baſil. Theod. in fin. hiſt. Relig.

Eccl. 39. v. 19. Caſti lilius comparantur.

7 Spiritus Sanctus, qui animarum purarum, & caſtarum eſt ſingularis promotor, virgines in libro Eccleſiaſtici his verbis invitat dicens: *Florete flores*. Sed de quo florum genere ſpeciatim ibi loquitur? Idipſum paulò poſt ſignificantiùs exprimit, dum ſubjungit: *Quaſi lilium*. Lilium enim acutam, & vehementem ſpargit odoris fragrantiam, ac proindè caſtis congruentiſſimè adaptatur. Unde Sanctus Paulus, qui puriſſimus ſemper virgo permanſit, dicebat: *Chriſti bonus odor ſumus*. 2. Cor. 2. v. 15.

Ob odoris fragrantiam.

8 Neſcio, an aliquando ad hoc reflexeritis, quòd quando filii Jacob Joſephum fratrem ſuum, Iſmaelitis vendiderunt, Moyſes non ſine myſterio eoſdem Iſmaelitas, aromata in Ægyptum in Camelis ſuis devexiſſe ſignificet: *Viderunt Iſmaelitas viatores venire de Galaad, & Camelos eorum portantes aromata in Ægyptum*. Quid enim opus erat merces indicare, quas in illa venditionis Joſephi occaſione in Ægyptum devebant? Procopius ait: *Joſeph ex ciſterna protractus venditur Iſmaelitis, quorum negotiatio verſabatur circa aromata, & in Ægyptum profectus eſt; Oportebat enim inter cætera aromata, temperantiæ unguentum in illam regionem deportari*. Nos autem ad propoſitum noſtrum aptiùs dicere poſſumus, quòd ex quo Iſmaelitæ illi aromata in alienis regionibus ſibi comparabant, Joſephum ſingulari caſtitate, & continentia præditum juvenem ſibi emendo, aromata ſibi comparaverint, & lucrati fuerint fragrantiſſimi odoris, quo plurimùm ſeſe locupletes facere poſſent, quia caſti ſpecialiter, & continentes, *Chriſti bonus odor ſunt in omni loco*. Unde Sanctus Ephrem ait: *O caſtitas, quæ roſæ inſtar in medio animæ, & corporis flores, univerſamque domum odoris fragrantia reples!* Gen. 37. v. 25. Procop. ib. S. Ephr. ſer. de virg. & contin. l. 4. c. 19. tom. 9. Prout legitur de S. Phil. Nerio.

9 In vita Sancti Philippi Nerii libro 2. capite 13. in quo de ejus agitur eximia virginitate, hæc verba leguntur: *Inſuper integerrimum Philippi corpus talem, ac tantam odoris fragrantiam ſpirabat, ut ad eum propiùs accedentes, & cum eo familiariùs agentes, mirificè recrearentur; imò permulti ex odoris ſuavitate, quem ipſe è pectore, manibuſque afflabat, pietatis ac devotionis plurimum hauſiſſe teſtantur*. Et inter cæteros, Fabritius Aragonius, Nobilis Mantuanus, cum olim Philippum, ſe peccatis expiaturus adiiſſet, eumque quòd morbo laboraret, invenniſſet lectulo decumbentem, veritus, ne forte præ ſene-

ſenectute graviùs oleret, ad illum ægrè admodum accedat: Propior tamen factus, cùm ſanctus vir hominis caput ſuo pectori humaniter admoviſſet, tanto ille odore afflabatur; ut ſuaviſſimi odoris ſtupore defixus, cui potiſſimùm aromati illam fragrantiam tribueret, ignoraret. Sed poſtea intelligens, beatum virum virginitatis munere divinitùs inſignitum, jam, inquit, rem totam benè comperi, ſuaviſſimus odor ex ſuaviſſimo ejus virginitatis flore erumpebat. Idem quoque Sanctus hoc dono præditus erat, ut caſtorum ſentiret fragrantiam, ſicut econtra puteolentiam, & fœtorem eorum, qui laſcivi, & carnales erant; Unde ſæpiùs dum in platea laſcivis occurrebat mulieribus, ſtrophiolum ſolitus eſt admovere naribus, ne tetro earum offenderetur odore. Poſt mortem quoque viri ſancti juxta ejus ſepulchrum à multis odor perceptus eſt ſuaviſſimus, quem inter alios Julia Urſinæ Rangonia, quam propter charitatem in pauperes, & propter magnos, quos fecerat in via DEI progreſſus, Gallonius novam quamdam Paulam appellat, dum in loco ubi corpus viri ſancti ſub arcu Eccleſiæ poſitum erat, orationi vacaret, ſe frequenter percepiſſe teſtatur, eumque odorem florum, ac roſarum odori per ſimilem fuiſſe aſſerebat, cùm tamen, eo tempore ex hibernis frigoribus rigido, nulli prorsùs flores, aut roſæ præſto eſſe poſſent.

Lib. 4. vita c. 7. n. 4.

P. Bolland. 8. Febr. c. 4 Stephano.

10 De Sancto Stephano Ordinis Geraldimontenſis Fundatore P. Bollandus hæc verba ſcribit: *Miri odoris fragrantia, quam cum eo loquentes, & aſtantes, circa eum ex ipſo procedere ſentiebant, totius ſuavitatis authorem in eo requieſcere teſtabatur, verumtamen quantum nobis datur intelligi, meritum erat integerrimæ virginitatis*; virginitate enim adeò immaculata dotatus erat, ut de ſe ipſo teſtari non dubitarit: *Profectò nullo tempore meam carnem aut ſpiritum, motus libidinis concuſſit.*

Metaphr. apud Lipom. cap. 7. Juliano, & Baſiliſſæ.

11 Metaphraſtes in vita Sanctorum Juliani, & Baſiliſſæ narrat, quòd cùm Sanctus Julianus à parentibus matrimoniali ſe vinculo adſtringere cogeretur, primò DEUM in oratione conſuluerit, qui ei, ut parentibus obediret, conſuluit, eique ſe hanc illi daturum eſſe gratiam promiſit, ut etiam in ſtatu matrimoniali conſtitutus, integerrimam ſemper Virginitatem ſuam conſervaret. Porrò in ſponſam accepit nobilem, opulentam, & raræ pulchritudinis puellam; Cùmque poſt celebratas ſumptuoſiſſimas nuptias, eadem nocte cameram, in qua thalamus præparatus aderat, ingreſſi fuiſſent, facta ab utroque ſponſo oratione, *tali odore cella repleta eſt, ut videretur ſibi virgo in tali loco conſtituta eſſe, ubi vernant lilia, & roſæ.* Quamobrem cùm tempus roſarum, liliorumque germinandorum inopportunum eſſe ſciret, obſtupeſcens dixit ad ſponſum: *Ita mihi omnium roſarum, & liliorum odor famulatur, ut his ſatiata jam horream thori conjunctionem*; *Cui Julianus: Odor, qui tibi apparet, Dominus eſt, amator caſtitatis, qui integritatem corporis ſervantibus vitam promiſit æternam*: Unde mutua ſe fide ad Virginitatem perpetuò conſervandam obſtrinxerunt; quo tempore lux exceſſiva in eadem camera coruſcare cœpit, moxque Rex quidam ſummæ Majeſtatis innumeris animabus candidis, & Virginalibus, & ſpeciatim ſocietate Beatæ Virginis Mariæ ſtipatus, ibidem apparuit; *A parte Regis clamabatur: Viciſti Juliane, viciſti: à parte virginis clamabatur: Beata es Baſiliſſa, quæ ſalutaribus monitis conſenſiſti.*

Rayn. ann. 1268. n. 15. Salomea.

12 In Annalibus Eccleſiaſticis de Salomea Virgine, & Regina, Boleſlai pudici Ducis Cracovienſis Sorore, ſcribitur: *Nupſerat Calomanno Halicienſi Regi, ſed obtritis delitiis, conſentiente ſponſo, Virginitatis florem integrum ſervarat*; Nam Rege mortuo, inſtitutum profeſſa eſt monaſticum, neque cilicium aſperrimum, quod aſſiduè portabat, unquam depoſuit, adeò ut etiam poſt mortem nudum corpus ejus, eo obtectum fuerit inventum: *Et licèt diebus ſeptem jacuiſſet inſepulta, pro fœtore, qui cadaveribus ineſſe conſuevit, ſuavis odor Sanctimonialibus corpus ejus frequentantibus afflabat, etiam ex corpore ſuo ſuavitatem, & fragrantiam odoris, & ſtillicidium olei manaſſe, quo multi ægrorum peruncti, integram ſe ſanitatem recepiſſe teſtati ſunt.*

Petro Nolaſco, Bollandus 29. Januar.

13 De Sancto Petro Nolaſco haud procul à Barcelona in lucem edito, vitæ ejus hiſtoria à P. Bolando conſcripta reſtatur, quòd dum in perpetua deinceps caſtitate vivere decreviſſet, *totum ipſius ſacellum boni odoris fragrantia repletum eſt.* In vita Sanctæ Cæciliæ pariter ſcribitur, quòd SS. Valerianus, & Tiburtius fratres, in camera ejuſdem Sanctæ ſuaviſſimam liliorum, & roſarum perſenſerint fragrantiam, non obſtante, quòd tempus hybernum eſſet; quo roſæ haberi nequeunt. Ac proindè *Beata Virginitas aptiſſimè lilio comparatur*, quòd DEUS animarum pudicarum, & caſtarum amabiliſſimus Sponſus, *qui paſcitur inter lilia*, libenter perfruitur.

Cæcilia.

Baron. ann. 600. n. 1.

14 Solùm in unico facto memorabili, quod à Cardinali Baronio in ſuis Annalibus conſcribitur, in medio duarum puriſſimarum virginum, caſtitatis zelo ardentium, nil niſi fœtorem, & intolerabilem, ſentio graveolentiam. Audite pariter, & obſtupeſcite hiſtoriam. Duæ Sorores Longobardæ, ne aliquam à Barbaris laſcivis in pudicitia ſua paterentur ignominiam, carnes pullorum crudas inter ubera ſua circa pectus deferebant, ad hoc ut hæ carnea pectoris calore incaleſcentes, & putrefactæ, intolerabilem accedentibus ad ſe odorem afflarent, unde contigit, quòd accedentes ad illas Barbari, horrendum hunc fœtorem olfacientes, illas morbo quodam abominabili laborare crediderint, hacque ratione illas penitus reliquerint intactas: *Notas facite in populis adinventiones earum*; Numquam enim Cœleſti Sponſo bonum adeò, & ſuavem afflarunt odorem, quàm dum hanc ſibi ſtudiosè compararunt graveolentiam, eoque medio odoriferam reddiderunt pudicitiæ ſuæ fragrantiam. Optimè Sanctus Hieronymus inquit: *Illa benè olet, quæ non bene olet*; De illis loquitur mulieribus, quæ ſolitariæ vivunt, quarumque nulla eſt cum viris familiaritas, aut notitia. Nos autem ad litteram verba illa intelligentes, ad harum ſororum gloriam dicimus: *Bene olebant, quia male olebant.* Quod verò in hoc ſtratagemate vel maximè conſiderari meretur, eſt, quòd Barbari illi, omnes alias illius regionis mulieres hoc putrido morbo infectas eſſe credentes, ab omnibus ſe continuerint, cunctaſque intactas, & impollutas dimiſerint.

Mirum ſtratagemma duarū ſororum pro cōſervanda caſtitate.

1. Paral. 16. v. 8.

S. Hier. Epiſt. ad Salvianū.

15 Thomas Cantipratenſis poſtquam dixiſſet: *Virginitas lilio comparatur propter candorem niveum*, ſubjungit: *Tum quia ex ſex foliis repandis conſtat: ut cordi primò, deinde quinque corporis ſenſibus ab omni contagio illibatiſſimè caveatur*; Magna enim nobis cura opus eſt; ut hanc virtutem æque per cuſtodiam cordis, quàm ſenſuum exteriorum corporis, tueamur. Sanctus Hieronymus ad Euſtochium Virginem Sanctæ Paulæ ſanctiſſimam filiam ita ſcribit: *Timeamus illam Prophetiam, ne in nobis etiam compleatur: Virgines bonæ deficient. Obſerva quid dicat Amos Capite 8. Et virgines bonæ deficient, quia ſunt & virgines malæ; Qui viderit mulierem ad concupiſcendam eam, jam mœchatus eſt eam in corde ſuo; Perit ergo in mente virginitas; Iſtæ ſunt virgines malæ, virgines carne, non ſpiritu; virgines ſtultæ, quæ oleum non habentes, excluduntur à ſponſo.*

Th. Cantipr. ibid. Mentis virginitas cuſtodiri debet.

S. Hier. ad Euſtoch. de cuſt. virg.

16 De ſenſibus exterioribus Sanctus Gregorius Nazianzenus in ſuis Poematibus ita canit:

Virgo ſis oculis, ſis ore, atque auribus ipſis
Virgo, nam tribus his facile eſt decidere tecto.

Nazianz. in præcept. ad Virg.

Sanctus Antonius de Padua ad idem propoſitum ita ſcribit: *Poderis dicitur tunica talaris, qua induebatur Aaron, quæ ſignificat corporis caſtitatem, cui debet adjungi cordis munditia; Unde ſequitur: Præcinctum ad mammilla zona aurea, id eſt, Dei dilectione mamillæ, id eſt, fluxus malarum cogitationum reſtinguuntur.*

S. Anton. de Pad. Dom. 2. poſt Paſcha.

17 Sanctus Bonaventura in lilio ſex grana quaſi aurea, & ſex folia nivis inſtar candida conſiderans, dicit: *Et nota, quòd in lilio ſex ſunt folia nivei coloris, & ſex grana aurei coloris; ſex folia nivea ſignificant carnis pudicitiam, & ſex grana aurea ſignificant mentis munditiam. Primò ergo in lilio ſunt ſex folia, in quibus figurantur ſex ad pudicitiam neceſſaria; Primum folium eſt cibi, & potus ſobrietas*; juxta illud Sancti Hieronymi in Epiſtola vigeſima ſecunda ad Virginem Euſtochium ita ſcribentis: *Virgo fugiat vinum, ut venenum, nam vinum, & adoleſcentia eſt duplex incendium voluptatis*, Nam Pierius Valerianus in ſuis Hieroglyphicis, huic flori proprium eſſe dicit, quòd ſi vino humectetur, cādorem ſuum plurimùm deperdat. *Secundum folium*, inquit Seraphicus Doctor, *eſt habitus aſperitas*; *Unde dicit Ber-*

S. Bonav. ibi. Sex ſunt ad pudicitiam neceſſaria.

nar-

nardus: Memento quòd aſperior cardus pannum facit leniorem, ſicut aſper habitus carnem facit caſtiorem. Tertium folium eſt laboris ſtrenuitas, & per contrarium ignavia, & otium ſunt ſummum luxuriæ nutrimentum; juxta illud *Ezechielis: Hæc fuit Sodomæ iniquitas ſororis tuæ, ſuperbia, ſaturitas, abundantia panis, & otium; David in domo otians commiſit adulterium. Quartum folium eſt cuſtodia ſenſuum, & maximè quod viſum, & auditum, quia curioſitas videndi, & audiendi, via eſt ad peccatum, cujus exemplum patet in Dina. Quintum folium eſt modeſtia verborum, & maximè immundorum, quia maximè excitatur luxuria per verba diſſoluta, & inhoneſta, nam dicit Apoſtolus*; 1. *Corinth.* 15. *Nolite corrumpi inanibus verbis, corrumpunt enim bonos mores colloquia prava*;

Ezech. 16. v. 49.

Et ideò Sanctus Hieronymus Epiſtola prima ad Demetriadem poſt medium Tomi noni inquit: *Sermo virginis prudens, modeſtus, rarus, vel rarus, nec tam eloquentia pretioſus, quàm pudore: Sextum folium eſt fuga occaſionum*; idque confirmat authoritate Sancti Bernardi Homilia tertia ſuper *Miſſus eſt*, ita monentis: *Virgines, quæ veræ virgines ſunt, ſemper debent eſſe pavidæ, & nunquam ſecuræ, ut & non timenda ſecurè etiam perhorreſcant.*

S. Hier. Epiſt. ad Demetr.

S. Ber. Ho. 3. ſuper Miſſus eſt.

18 Salomon Regum ſapientiſſimus, & Rex ſapientum validas quaſdam, & admirabili architectura fabricatas erexerat columnas, quas egregiè exornare volens, lilia iiſdem ſuper impoſuit: *Capitella autem, quæ erant ſuper capita columnarum, quaſi opere lilii fabricata erant*, de quibus capitellis paulò ante dixerat: *In modum retis retiacula in capitello, & ſtatuit columnas in porticu templi*; quæ omnia myſteriis gravida erant, ſiquidem *omnia in figura contingebant illis*; per haſce columnas enim in porticu domus Dei ſituatas, animæ intelliguntur perfectæ, & ſanctæ, quæ ſunt veluti Eccleſiam fulcientes, & ſtabilientes columnæ, poſita autem in harum columnarum capitellis lilia, zelum denotant puritatis, & pudicitiæ: hæc autem in ſublimi collocata fuere, quia *virgo cogitat quæ Domini ſunt, ut ſit ſancta corpore, & ſpiritu*; verumtamen in horum liliorum circuitu poſita ſunt retia; quod non propterea caſti nimiam ſibi ſecuritatem promittere debeant, quia quantùmcumque caſti ſint, & in virtute habituati, cadere nihilominus poſſint, & niſi ſibi benè proſpiciant, jam & ipſi in communis inimici retia cadere poſſunt: *Si murus eſt, ædificemus ſuper eum propugnacula*. At verò ſi murus fortis eſt, & impenetrabilis, id eſt, ſi propoſitum virginitatis lilium illibatum conſervandi firmiter jam ſtabilitum eſt, numquid hoc abundè ſufficit? Neutiquam, ſed potiùs adhuc *ædificemus ſuper eum propugnacula*: continua enim opus eſt, & numquam intermiſſa diligentia, & vigilantia, & cuſtodia indefeſſa, ſi quis retia præparata evadere velit. Unde S. Benedictus à tentationibus carnis infeſtatus, tametſi firmiſſimum haberet numquam iis conſentiendi propoſitum, nihilominus veſtibus ſuis ſe exuens inter ſpinas ſe nudum voluтavit. Ecce quàm ſit verum, quòd lilium quidem floridum, & candidum perſeveret, ſed inter ſpinas; *ſicut lilium*, ſed *inter ſpinas, ſic amica mea inter filias*. Ubi Hugo Cardinalis inquit: *Lilium ſuum candorem retinet inter ſpinas, & quanto magis ab ipſis pungitur, majorem reddit odorem*; ſic animæ pudicæ, & caſtæ, quantò magis proprium corpus macerant, & caſtigant, tantò amplius in hac virtute venuſtantur; tantòque gratiorem Cœleſti ſponſo ſpirant fragrantiam.

Caſti facilè cadere poſſunt.

3. Reg. 7. v. 19.

1. Cor. 7. v. 34.

Cant. 8. v. 9.

Hug. Car. ib.

19 Eſt & alia hujus floris proprietas, quam obſervat S. Bernardus, dum ait: *Nec enim vel leviſſimam ſpinæ ſuſtinet illatenus punctionem floris teneritudo, ſed mox ut modicè premitur, perforatur*. Ita pariter candor hujus virtutis, per quamvis puncturam, aut per quodvis verbum minùs honeſtum, per obtutum minùs pudicum, vel denique per cogitationem, aut contactum turpem facilè nimis offenditur; nam ut S. Hieronymus ait: *Tenera res in fœminis fama pudicitiæ, quaſi flos pulcherrimus citò ad levem marceſcit auram, lenique flatu corrumpitur, maximè ubi ætas conſentit ad vitium.*

S. Ber. ſer. 48. in Cant.

Verbo aut aſpectu modico læditur caſtitas.

S. Hier. Epiſt. 9. ad Salvin.

20 S. Bonaventura. *De Conſiliis Evangelicis* differens, tres diſtinguit aureolas; ſcilicet Virginum, Martyrum, & Doctorum: *Virginum florea, Martyrum gemmea, Doctorum aurea*: at verò quænam eſt ratio, quòd cùm virginitas aliis virtutibus ſuperior exiſtat, non tamen ipſa honoretur, aut remuneretur corona aliqua, ſive aureola gemmea, ſed ex floribus contexta: *Quia in ſcriptura caſtitas flos dicitur, meritò caſtis corona de floribus datur; Et nota, quod caſtitas inſtar floris ſolo tactu marceſcit, quia tactus impudicæ delectationis caſtitatem omnino corrumpit.*

S. Bonav. in Dieta ſalut. tit. 4. c. 4.

Ind. & tactu modico.

21 Verùm enimverò ſi textum quemdam è ſacris Canticis mox referendum penitiùs conſideremus, lilia in eodem fortalitia, munitiones, & propugnacula vocari deprehendemus. De Eccleſia quidem ſcriptura dicit, quòd ſuos habeat in defenſionem ſui præparatos exercitus armatos, eoſque formidabiles, unde vocatur *terribilis, ut caſtrorum acies ordinata*; Et Deus per Zachariam illi promittit, dicens: *Ego ero ei murus ignis*: verumtamen quænam ſunt illius munimenta, valla, & propugnacula? Nulla alia, quàm lilia; Virgines caſtiſſimæ namque ſemper fuerunt quæ fidem Chriſtianam, & Eccleſiam ob Virginitatis amorem quàm maximè defenderunt: *Venter tuus ſicut acervus tritici vallatus liliis*, ubi notanda eſt etymologia hujus dictionis: *vallatus*. S. Ambroſius inquit: *Non ideo laudabilis Virginitas, quia & in Martyribus reperitur, ſed quia ipſa Martyres faciat*. Vegetius de re militari lib. 1. rationem aſſignat, ob quam Romani exercitus invincibiles, tantique roboris extiterint, quia inquit, *nullis voluptatibus, nullis deliciis frangebantur*. Thomas Bozius *de ſignis Eccleſiæ Dei*; oſtendit, nullam hactenus hæreſim extitiſſe, quæ magna ex parte Eccleſiam Dei devaſtarit, quæ ſuam ab impudicitia non duxerit originem, & fomentum acceperit: à contrario verò ſenſu ii qui zeloſi caſtitatis, & pudicitiæ cultores, & defenſores fuerunt, eamdem ſtrenuè defenderunt, & propugnarunt. Unde S. Cyprianus Virgines hoc condecorat præclaro elogio, vocando illas *florem Eccleſiaſtici germinis, illuſtriorem portionem gregis Chriſti.*

Virginitatis amatores Eccleſiã Dei defendunt.

Cant. 6. v. 3.

Zach. 2. v. 5.

Cant. 7. v. 2.

S. Ambr. l. de Virg.

Tho. Bozius ſig. 11.

S. Cypr. de diſciplin. & hab. virg.

22 In iiſdem quoque Canticis, in quibus, ut nemo neſcit, per ſponſam Eccleſia denotatur, ſequentia verba leguntur: *Emiſſiones tuæ Paradiſus malorum punicorum; cum pomorum fructibus; Cypri cum nardo, nardus, & crocus*: quia hic hortus amœniſſimus variis ornatus eſt florum aureolis, ſcilicet virginibus, Confeſſoribus, Martyribus, &c. inter quos virginum lilium primatum obtinet.

Primarius Eccleſiæ ornatus Virginitas.

Cant. 4. v. 13.

23 S. Ambroſius ſuper illa Evangelii verba: *Conſiderate lilia agri*; ad propoſitum noſtrum ita ſcribit: *Sunt enim horti quidam diverſarum pomiferi virtutum, juxta quod ſcriptum eſt, hortus concluſus, fons ſignatus*; cujus hanc propoſito noſtro accommodatiſſimam aſſignat rationem, dum ait: *eo quod ubi integritas, ubi caſtitas, ubi religio, ubi fida Sacrorum ſilentia, ubi claritas Angelorum eſt, illic confeſſorum viola, lilia virginum, roſa martyrum ſunt*. Quibus in verbis notandum, quòd S. Ambroſius inter omnes virtutum flores primum locum caſtitatis lilio attribuat, quaſi per hoc inſinuaturus, quòd omnes alii fragrantiores flores, qui hactenus hujus horti ornamentum, & decus, & totius Eccleſiæ fulcrum, & fundamentum extitere, ab hiſce liliis progerminent.

S. Ambr. in c. 12. Luc.

24 Habet quoque lilium, hoc ſibi proprium, quòd pes, ſive truncus ejus, Cœlum verſus ſemper dirigatur, & ad inſtar crateris cujuſdam ex puriſſimo argento fuſi, labia ſua rori Cœleſti capiendo continuò pandat: ita pariter Virgines, prouti in ſequenti diſcurſu videbimus, *cogitant quæ Domini ſunt*, Deoque ſemper corde, & animo intendunt.

DISCURSUS XIII.

ARGUMENTUM.

Status virginalis, & cœlibatus longè eſt ſtatu conjugali melior, & excellentior, eſtque ad cogitandum de Deo, & rebus divinis expeditior, & promptior; ad hoc tamen caſtitas tam carnis, quàm ſpiritus ſimul conjuncta deſideratur.

THEMA.

Et mulier innupta, virgo cogitat, quæ Domini ſunt, ut ſit ſancta corpore, & ſpiritu, 1. Cor. 7. v. 34.

1 INter alias ſtatus virginalis, & cœlibatus prærogativas, illa valdè eſt notabilis, quam S. Paulus indicat his verbis: *Et mulier innupta, & virgo cogitat, quæ Domini ſunt*, quia continentes, & caſti animum ſuum impenſiùs

Caſti impenſius Deo ſerviunt.

ditius, ut ſpiritui, contemplationi, animæque ſaluti; prout decet, vacare poſſint: *Continens*, inquit Doctor

S. Thom. ib.
S. Cypr. de hab. virg.

Angelicus, *ſtudet ſanctitati, & divinitati, & amori Dei*. S. Cyprianus de cælibatu ait: *Cælebs cogitat ea quæ ſunt Dei, quomodo placeat Deo, id unum quærit, ac ſatagit, ut ſe Deo probet, ejuſque gratiam ineat*. Au-

Quintil. l. 1. cap. 10.

diamus, quid Quintilianus quoque, licèt gentilis, de eiſdem ſentiat: *Cujus cælibes dixit quaſi cælites, & Cæleſtes, quod onere graviſſimo vacent nuptiarum: per continentiam quippe colligimur, & redigimur in unum, à quo in multa defluximus.*

2 S. Bonaventura de religioſorum profectu diſſerens,

S. Bonav. l. 2. de profect. relig. c. 51. Virginalis ſtatus utilitates.

multas ab hac virtute derivantes obſervat utilitates, atque inter alias, hanc unam eſſe dicit: *Mentem liberam facit, & expeditam, quia nec pro uxoris proviſione, nec pro filiorum educatione ſollicitum reddit, nec affectus dilectionis ad conjugem, & ad filios ligat, nec ſpiritu zelotypiæ caſtum exagitat, nec ſollicitus eſt, quomodo uxori placeat, vel qualiter hæredes divites faciat*. Imò Cicero vir Ethnicus interrogatus, cur poſt Terentiæ conjugis ſuæ repudium, alteri ſe uxori non jungeret, reſpondit: *Non poſſe ſe uxori, & Philoſophiæ ſimul operam dare*. Et

Stevartius ibid.

ideò S. Apoſtolus iis qui Dei miniſterio dicati ſunt, ſuadet, ut ab omnibus negotiis ſæcularibus abſtineant; *Nemo militans Deo implicat ſe negotiis ſæcularibus*. Imò

2. Tim. 2. v. 4.

interpres quidam haud ignobilis ſuper textum S. Pauli ad Corinthios, qui eſt in aſſumpto themate hujus diſcurſus, ideò Eccleſiam miniſtros altaris voto caſtitatis obſtrictos eſſe voluiſſe dicit, *ut cogitent quæ Domini ſunt*; *Hæc*, inquit, *primaria cauſa eſt, quòd ſanctiſſimum altaris ſacrificium tractaturis, conjugium lege ſit ab Eccleſia Catholica interdictum*. Dicit tamen S. Anſelmus, S. Paulum ſtatum matrimonialem à perfectione, & ſanctitate nequaquam excludere, quaſi in ſtatu matrimoniali nemo perfectus, aut ſanctus eſſe poſſit, ſed tantùm voluiſſe ſtatum virginalem, & cœlibem ſtatui conjugali præferre, utpotè qui tamquam ab impedimentis quibuſvis expeditior, aptior quoque eſt ad Dei, bonorumque Cœleſtium habendam notitiam; in ſtatu enim conjugali *minor eſt divina ſanctitas ex ea parte curarum, quam mundana cogitatur voluptas. Unde*, dicit, *Apoſtolus illis verbis, his loquitur qui mira devotione obſequi deſiderant Cæleſtibus vacare præceptis, oſtendens quo compendio citiùs curritur ad Deum, ſcilicet, ſi cælibem vitam quis ducat, & ſolis divinis ſtudeat.*

3 Sciendum eſt enim, quòd hic ſtatus cœlebs, & vir-

S. Anſel. ib. Præludiũ eſt beatitudinis.

ginalis, nobis hic in terra conſtitutis ſit veluti præludium quoddam, & pignus illius beatitudinis, quæ nos manet in Cœlis. Unde S. Cyprianus de *bonis pudicitiæ* diffu-

S. Cypr. de bono pudicit.
S. Leander Hiſpalen.

sè tractans: *Virginitas*, inquit, *quid eſt aliud, quàm futuræ vitæ glorioſa meditatio?* Et S. Leander ad Florentinam ſororem ſuam in regula ita ſcribit: *Vitæ Cæleſtis beatitudinem hic incipiunt, quæ generare in doloribus filios neſcierunt, & quæ contagia libidinis, & fœda conjugum figmenta reſpuunt, rectè Chriſto nuptias impetrarunt*. Deus enim apud Iſaiam continentibus promittit

Iſa. 56. v. 4. 5.

dicens: *Hæc dicit Dominus Eunuchis, dabo eis in domo mea, & in muris meis locum, & nomen melius à filiis, & filiabus, nomen ſempiternum dabo eis, quod non peribit*; ad quam promiſſionem ſe Rupertus Abbas reflectens, dicit:

Rup. Abb. in Iſa. l. 2. c. 26.

Hæc dicendo, Eccleſiaſtica pulchritudinem caſtitatis mira allicit elegantia, ut delectet nos eſſe continentes.

4 Sed ut ſine diverticulo ad diſcurſus hujus thema re-

S. Anſel. ib. Caſti magna vivunt in quiete.

vertamur, S. Anſelmus verba illa Apoſtoli in eodem cap. 7. ſcilicet: *Quoniam bonum eſt homini ſic eſſe*, exponens inquit: *ſenſus eſt: Bonum eſt in Virginitate permanere, quia non ſolùm in futuro ſæculo gloriam, ſed & in præſenti requiem, & libertatem habet virginitas*. S. Bo-

S. Bon. ibid. n. 56.

nav. eminentem quemdam notat caſtitatis gradum, ad quem qui pertingit, tali in hac vita quiete, & tranquillitate fruitur, ut de eo dici poſſit: *Prævenisti eum in benedictionibus dulcedinis*. En ipſiſſima ejus verba: *Tertius gradus caſtitatis eſt, ita domitas habere carnis concupiſcentias, quod vix, & rariſſime, ac tenuiſſime ſentiantur, & ex affectu talem induiſſe caſtitatis amorem, ut horreat, & ita deteſtetur omnes carnales motus, quòd quaſi nauſeam inde patiatur, nec poſſit audire tractari de operibus carnis, niſi cum horrore, & execratione*. Unde de

S. Iſid. l. 2. de offic. Eccleſ. cap. 17.
S. Anſel. ib.

his virginibus S. Iſidorus l. 2. *de officiis Eccleſ.* cap. 17. dicit: *Angelicam vitam, & Cæli mores exhibent in terris*: Imò S. Anſelmus ait: *Si nihil aliud eſſet, & nulla merces amplior virginem ſequeretur, ſufficeret ei hæc ſola prælatio: Cogitat, quæ Domini ſunt.*

5 S. Apoſt. ait: *Qui ſeminat in carne, de carne metet*

De cœleſtibus aſſiduè cogitant.

corruptionem: qui autem in ſpiritu ſeminat, de ſpiritu metet vitam æternam; quòd idem in præſenti propoſito nobis dicere licet: Qui Deum aſſiduè cogitat, omneque ſtudium, & induſtriam ſuam eò dirigit, ut ei placere poſſit, aliud deſiderare, aut ſperare nequit, quàm ut ei indiſſolubiliter uniatur; quod virgines expeditius faciunt, nam ut S. Thomas ait: *Virgo cogitat, i. e. majorem*

S. Thom. ib.

habet facultatem cogitandi quæ Domini ſunt, i. e. ſpiritualia, & æterna. E contra is qui uxorem duxerat, ut eſt in Euangelio, ſe ad cœnam, quæ gloriæ ſymbolum erat, venire non poſſe expreſsè aſſeruit: *Uxorem duxi; & ideò non poſſum venire*, ac proindè S. Paulus ait: *Qui ſine uxo-*

Luc. 14. v. 20.
1. Cor. 7. v. 32.

re eſt, ſollicitus eſt quæ Domini ſunt; Et ideò *felix*, ut Angel. Doctor ait, *cujus votum eſt uxorem fugere, cujus ſollicitudo eſt Domino ſervire, cujus intentio eſt Deo placere*. Theod. verba illa: *Volo autem vos ſine ſollicitudine eſſe*, exponens ait: *Apertè oſtendit, quis ſit ſcopus, & inſtitu-*

Theod. ib.

tum virginitatis; qui enim virgo eſt, à ſupervacaneis, & inutilibus cogitationibus liberam habet animam, & vitam futuram, quantum licet, imitatur. Per experientiam namque quotidie videmus, quòd dum Virgines Cœleſti ſponſo ſe conſecrantes, intra clauſtri ſepta ſe recludunt, omnes DEO intentæ, imperturbabili mentis quiete, & tranquillæ conſcientiæ ſerenitate fruantur, & hic in terris ad imitationem ſpirituum Cœleſtium, Dei laudes inceſſanter canant, nec alia ſint occupatione diſtractæ, quàm ut vel pſallant in choris, vel in ſancta contemplatione commercia ſua habeant in Cœleſtibus myſteriis: *Cogitant quæ Domini ſunt, ſine ſollicitudine ſunt, ſanctæ ſunt corpore, & ſpiritu*. Sic de quatuor Theodoſii Imper. ſororibus, inter quas Pulcheria inſignior fuit, quæ ſpretis nuptiis regiis ſuam Domino conſecrarunt Virginitatem, *ut cogitarent quæ Domini ſunt*; de his inquam Niceph. ſcribit: *Die noctuque hymnis, laudibuſ-*

Niceph. to. 2. l. 14. c. 2.

que celebrabant Deum; inſtitutum namque propter quod virginitatem erant complexa, nec ignaviam, nec otium dicere exiſtimabant.

6 S. Bonav. verba illa Pſalmi: *Vacate, & videte quo-*

S. Bonav. ibid. c. 58.
Pſal. 45. v. 11.
In pace vivunt.

niam ego ſum Deus, ad propoſitum noſtrum de animabus caſtis exponit, quæ Dei laudibus intentæ Cœleſti quadam quiete fruuntur; *Vacatie*, inquit, *notat quietem, viſio intentionem, quia bellis vitiorum ſopitis, & hoſtibus ſubjugatis, mens jam valet in ſe quieſcere, & Deo intendere, & intelligere, quoniam ipſe eſt Deus, qui tam potenter potuit, & tam piè voluit impetus tentationum, & vitiorum opprimere, & pacem quam per ſcripturam ſæpè promittit, hominibus bonæ voluntatis donare.*

7 Qui aquam turbidam inſpicit, ſuam in ea imaginem

Sollicitì ſunt quomodo placeant Deo.

videre nequaquam poterit, ſed ut faciem ſuam in ea contemplari valeat, neceſſum eſt, ut aqua ſit limpida, pura, & clara; cui ſimilitudini parum diſſimilis eſt illa,

S. Ambr. de inſt. virg. c. 9.

quam S. Ambroſius inſinuat, ut doceat, quantum ad cogitandum de Deo, & Cœleſtia contemplanda caſtitas, & continentia conferat: *Fons*, inquit, *ſignatus es virgo, nemo aquam tuam polluat, nemo conturbet, & imaginem tuam in fonte tuo ſemper attendas*. Quiſquis enim terram, & bona temporalia cogitat, aquas turbidas inſpicit. Ideòque S. Paulus ſuadebat conjugatis, ut à bonorum terrenorum affectu alieni eſſe ſtudeant: *Reliquum, eſt*,

1. Cor. 7. v. 29. 30. 31. & 32.

inquit, *ut qui habent uxores, tamquam non habentes ſint, & qui emunt, tamquam non poſſidentes, & qui utuntur hoc mundo tamquam non utantur. Volo autem vos ſine ſollicitudine eſſe*. At verò dicet fortaſſe aliquis, qua ratione finem hunc aſſequi potero? Id S. Apoſt. exponit, dum immediatè ſubjungit: *Qui ſine uxore eſt, ſollicitus eſt quæ Domini ſunt, quomodo placeat Deo*; Circa quæ verba S. Ambr. ait: *Diminutus enim ſollicitudine ſæculi, in Dei*

S. Amb. ibid.

rebus propenſius vigilat, quomodo autem ſine ſollicitudine eſſe poſſimus, oſtendit dicens: Qui ſine uxore eſt, cogitat quæ Domini ſunt. At verò objicere quis poſſet, qua ratione Apoſtolus virginibus omnem ſollicitudinem præcipit abjicere dicens: *Volo autem vos ſine ſollicitudine eſſe*, cùm tamen eodem contextu, & tempore ſollicitudinem laudet, & admittat, dicens: *Qui ſine uxore eſt, ſollicitus eſt*? Reſpondet Theoph. *Domini curæ ſalutares ſunt, oble-*

Theophyl. ib.

ctabileſque; mundi curæ noxiæ ſunt, afflictionibus, & anguſtiis plenæ, quaſi diceret. Verum quidem eſt quòd Apoſtolus dicat: *Qui ſine uxore eſt, ſollicitus eſt*, ſed

non

Digitized by Google

non de aliis rebus, quàm de iis, quæ Domini ſunt. Unde Sanctus Iſidorus ſæcularem ſollicitudinem ſolùm condemnabilem eſſe dicit, dum ait: *Geminum eſt bonum virginitatis, quia & in hoc mundo ſæculi ſollicitudinem amittit, & in futuro æternum caſtitatis præmium percipit.*

S. Iſid. l. 2. ſent. c. 40.

8 Valdè autem conſiderabilia ſunt verba illa quæ Apoſtolus eodem in loco ad declarandum id, quod de cœlibatu, & caſtitate dixerat, nimirum: *Innupta, & virgo cogitat quæ Domini ſunt*, ſubjungit; dicit enim: *Porrò hoc ad utilitatem veſtram dico, non ut laqueum vobis injiciam, ſed ad id quod honeſtum eſt, & quod facultatem præbeat ſine impedimento Dominum obſecrandi*; nimirum Sanctus Paulus confirmare voluit, quod alias proteſtatus fuerat, nimirum, quòd virginitas ſub præceptum non cadat, quòdque ſtatus etiam conjugalis virtutis, & perfectionis capax exiſtat; verumtamen, inquit Sanctus Paulus, ad beneficium, & utilitatem veſtram dico vobis, quia in ſtatu cælibatus continenter vivendo, minus ad Deo inſerviendum habituri ſitis obſtaculum, majoremque facilitatem. *Porrò ad utilitatem veſtram, &c.* ubi Beda ait: *ampliorem innuptarum & in corpore, & in ſpiritu ſanctificationem intelligi voluit, non corpus nuptiarum omni ſanctificatione privavit*, Sanctus Anſelmus ſimiliter dicit: *Qui ne forſan putaretur, onus caſtitatis imponere nolentibus, ſtatim ſubjungit cauſas ſuadendi, & ait: Porrò hic dico, id eſt, continentiam ſuadeo ad utilitatem veſtram, id eſt, ut majorem apud DEUM mercedem acquiratis, & levius in hoc ſæculo vivatis.* Hæc autem utilitas evidentiſſima eſt, ut his verbis probat Sanct. Ambroſius: *Quæ nupta eſt, cogitat quæ ſunt mundi, quomodo placeat viro, & præter has moleſtias, quamvis nubendo non peccet, contritionem tamen carnis habebit hujuſmodi, gravis enim labor partus eſt, gravis curandorum, & erudiendorum liberorum moleſtia, multi matrimonii onera non ferente, alieno ab uxore avertuntur affectu: bonum conjugium, ſed tamen à jugo tractum, & jugo mundi, ut viro potiùs cupiat placere, quàm Deo.*

Conjugalis ſtatus non tam aptus ad cœleſtia. 1. Cor. 7. 35.

V. Beda ib.

9 Sanctus Aldelmus Saxonum occidentalium Epiſcopus, qui vixit Ann. 680. à Corn. à Lapide circa hunc S. Pauli textum ad Corinth. num. 233. citatus, in virginalis ſtatus laudem inquit: *Cùm tres ſint ſtatus in Eccleſia, virginitas, cælibatus, & conjugium, ex revelatione angelica didicimus, ſi meritorum ratio habenda eſt, cum has inter virtutes conſtituendum eſſe ordinem, ut virginitas aurum, cælibatus argentum, conjugium æramentum; virginitas divitiæ, cælibatus mediocritas, conjugium paupertas; virginitas pax, cælibatus redemptio, conjugium captivitas; virginitas ſol, cælibatus lucerna, conjugium tenebræ; virginitas Regina, cælibatus Dominus, jugalitas ancilla.* Ratio autem, cur hanc quantùmvis ſtrictam, & anguſtam cælibatus viam potiùs ſuadeat, eſt, quia nulli in hac via ſcopuli aut offendicula occurrunt, eò *quod facultatem præbeat ſine impedimento Dominum obſecrandi*, ubi Salm. ait: *Oſtendit non ſolùm utilem cælibatum, ſed honeſtum, & facilem, eſt enim utilius quod facit, ut expeditius mortificata carne DEO ſerviamus; ſicut enim inimicus occiſus non facit tibi injuriam*, inquit Sanctus Auguſtinus, *ſic caro mortificata non turbat animam.* Cajet. loco illorum verborum *Sine impedimento Dominum obſecrandi*; legit: *ad aſſidendum Domino ſine diſtractione, ut ſignificetur, quod abſtinere à conjugio nullum eſt indecens, ſed decorum, & præter hoc utile eſt ad continuam aſſiduitatem ſui ipſius coram Domino ſine diſtractione.* Plantiniana, & aliæ verſiones, ut refert Corn. à Lapide, legunt: *Dominum obſervandi.* S. Gregorius legit: *Domino obſerviendi.* S. Hieronymus contra Jovinianum ab eodem Cornelio citatus dicit: *Quod intentè facit ſervire Domino abſque ulla diſtractione. Ad utilitatem veſtram dico, id eſt*, ut Dionyſius Carthuſianus exponit, *ad majorem veſtrum profectum conſulo, non ſolùm quia virginitas, & cælibatus majoris eſt meriti, majorque virtus, quàm ſit matrimonium, verùm etiam quia homo in hoc ſtatu majori cum facilitate applicare ſe poteſt ad Dei ſervitium, & propriam ſalutem*, cum è contra in ſtatu matrimoniali, varia ad id faciendum impedimenta occurrant; nam *quæ nupta eſt, cogitat quæ ſunt mundi: qui cum uxore eſt, ſollicitus eſt quæ ſunt mundi, quomodo placeat uxori, & diviſus eſt*; unde ſequitur, quod ut Venet. Beda advertit, *tantò eſt beatior quantò ei plus placet, quantò magis cogitat ea quæ ſunt mundi, tantò minus placet.*

Bibliot. S. PP. T. 3. de laud. Virg. c. 3.
Virginalis ſtatus præcedit alios.

Salmeron ib.

S. Aug. T. 10. ſer. 44.
Cajet.

S. Greg. 3. p. cur. paſt. admon. 28.

Dion. Carth. ibid.

V. Beda ib.

10 S. Amb. virgines apibus ſimiles eſſe dicit, tum quia hæ continuæ in mellis compoſitione ſunt occupatæ, tum etiam quia & hæ virgines exiſtunt: *Digna virginitas quæ apibus comparetur, ſic laborioſa, ſic pudica, ſic continens, rore paſcitur apis, neſcit concubitus, mella componit; ros quoque virginis eſt ſermo divinus, quia ſicut ros Dei verba deſcendunt.* Et ideò S. Mater Eccleſia de S. Cæcilia canit: *Quaſi apis argumentoſa tibi deſervit famula tua.* Animæ etenim virginales, prout in regulariſſimè viventium ſanctimonialium monaſteriis quotidie videtur, in lege DEI meditantur die ac nocte. Unde Sanctus Cyprianus *de bono pudicitiæ* ita ſcribit: *Pudicitia competunt, & cogniti ſunt in primis divinus pudor, & præceptorum ſancta meditatio, & animus propenſus ad fidem, & mens attenta ad ſacram Religionem.*

S. Amb. l. 1. de Virg.
Virginitas apibus comparatur.

S. Cyp. de bono pudic.

11 In ſacrarum virginum caſta pectora conſolationum cœleſtium extaſum, raptuum, viſionum, & revelationum divinarum manna ut plurimùm diſtillare conſuevit, prouti ex hiſtoriis Sanctæ Thereſiæ, Sanctæ Gertrudis, utriuſque Sanctæ Catharinæ, Alexandrinæ videlicet, & Senenſis, aliarumque plurimarum perſpicuè videre licet, ac proindè Sanctus Iſidorus aptiſſimè inquit: *Amanda eſt pulchritudo caſtitatis, cujus deguſtata delectatio dulcior invenitur, quàm carnis, caſtitas enim fructus ſuavitatis eſt, & pulchritudo inviolata ſanctorum.* Sanctus Bonaventura in virginibus non ſine admiratione ſerenitatem quamdam conſiderat, & lætitiam interiorem, quæ conſcientias ipſarum mirificè tranquillat: *Conſcientiam lætificat*, inquit de caſtitate, *quia gratum DEO præſtat obſequium, quia carnis dulcedinem reſpuit, quam mundus pro magno concupiſcit; lætificat, quia DEO placet, DEUM placat, & DEO proximare facit, & DEI offenſam cavet in delectatione carnali, & præmium cœleſte meretur, & DEUM authorem munditiæ per caſtitatem imitando ſequitur, cùm ſit gloria magna ſequi Dominum, qui nos præceſſit in munditia caſtitatis, virgo virginis filius, virginum ſponſus.*

Virginibus cœleſtia revelantur.

S. Iſid. ib.

S. Bonav. l. 2. de prof. relig. c. 35.

12 Sanctus Bernardus, qui eximio hoc virginitatis dono à Deo præclarè dotatus fuit, Sanctum Paulum caſtitatem inter duodecim Spiritus Sancti fructus connumeraſſe notat, adducitque textum illum ejuſdem Apoſt. ex Epiſt. 1. ad Tim. c. 2. ubi dicit: *Ut quietam, & tranquillam vitam agamus in omni pietate, & caſtitate, hoc enim bonum erit, & acceptum coram Salvatore noſtro.*

S. Bern. in 2. ſ. Fer. 4. poſt Paul. ſerm. 5. art. 1.
1. Tim. 2. 2.

13 Advertendum porrò eſt, quòd poſtquam Sanctus Paulus dixiſſet: *Virgo cogitat quæ Domini ſunt*, ſtatim ſubjunxerit? *Ut ſit ſancta corpore, & ſpiritu*; ex hac enim continua caſtorum, & continentium ad ſervitium Dei applicatione, neceſſariò conſequitur, quòd in virtute, & ſanctitate proficiant. Eſt tamen obſervandum, quòd Apoſtolus in dicto loco corporis, & Spiritus ſanctitatem pariter conjungat, quia ut Sanctus Ambroſius ait: *Dum ſpe cœleſtium mariti, & filiorum ſollicitudinem non ſuſcipit, de Domino cogitat, quomodo propoſitum DEO devotum cuſtodiat, ſi tamen in corpore mundo animus terrena abjiciens cœleſtibus ſtudeat, anima enim eſt quæ aut ſanctificat, aut polluit corpus, quid enim prodeſt corpus mundum habere, & animam pollutam? cum merito animæ, aut honoratur corpus, aut damnatur.*

Animus mundus eſſe debet ut corpus.

S. Amb. ib.

14 Sanctus Anſelmus ad idem propoſitum exponit modum, quo anima pura, & caſta acceptabile DEO ſacrificium effici poſſit, dicit enim: *Illa virginitas hoſtia Chriſti eſt, cujus nec mentem cogitatio, nec carnem libido maculaverit.* Theophylatus quoque ad idem ſe reflectens, dicit: *Non ſatis eſt corpore eſſe virginem ſanctam, verùm ſpiritus etiam caſtimonia ſequitur; hæc enim eſt vera virginitas, animæ puritas, quandoquidem multæ quidem corpore caſtæ ſunt, anima verò contaminatæ.* Sanctus Thomas verba Apoſtoli aliter exponit, dum ait: *Ut ſit ſancta corpore, id eſt, corporalibus actionibus, & ſpiritu, id eſt, ſpiritualibus actionibus.* Oecumenius dicit: *Virgo corpore ſancta eſt propter caſtitatem, ſpiritu autem ſancta eſt propter familiaritatem cum Deo, & Spiritus Sancti inhabitationem.*

S. Anſel. ib.

Theoph. ib.

S. Tho. ib.

Oecum. ib.

Digitized by Google

H ier. e.l.3. ep. 147. Differentia inter carnis, & alia vitia.

8 S. Hieron. eam quæ inter hoc vitium carnis, & alia vitia intercedit, differentiam his verbis optimè obſervat: *Cætera peccata*, inquit, *forinſecus ſunt, quidquid enim egerimus, in aliis agimus, at fornicatio non ſolum conſcientiam, ſed & corpus maculat*. In alio quodam loco, ſcilicet in regulis monaſticis, hanc nobis tradit doctrinam dicens: *Omnia alia peccata extrinſecus ſunt, & quicquid foris eſt, facilè abjicitur, ſola libido inſita eſt, & quadam lege naturæ in coitum geſtit erumpere*.

S. Hieron in Reg. Mon.

Gen. 8. 21. Cur nolit ampliùs aquam connaturalis ſit homini.

9 Poſtquam Deus totum quaſi genus humanum horrendo univerſalis diluvii ſupplicio deleviſſet, mox proteſtatus eſt dicens: *Nequaquam ultra maledicam terræ propter homines*. Ubi meritò quærendum venit, cur Deus ita apertè proteſtatus fuerit, numquam ſe deinceps ob hoc peccatum deleturum hominem, hunceque mundum in vaſtam quamdam redacturum eſſe ſolitudinem? utique non ob aliam rationem id feciſſe credendus eſt, quàm quia malum hoc ejus naturæ in hominibus eſſe intelligat, ut illud quocumque etiam adhibito ſuppliciorum genere, irremediabile ſemper remaneat, eò quòd appetitus carnalis nimium eſt hominis naturæ irradicatus, & connaturalis, cujus Deus ipſe efficaciſſimam hanc reddit rationem: *ſenſus enim & cogitatio humani cordis, in malum prona ſunt ab adoleſcentia ſua*. Et ideò, teſte Lactantio, graves non deſunt authores, qui carnis deſiderium neceſſitatis nomine appellare non dubitant: *ſcit adverſarius ille noſter*, inquit, *quanta ſit vis hujus cupiditatis, quam quidam neceſſitatem dicere maluerunt*; quo ſenſu fortaſſis intelligenda eſt illa Davidis à Deo ſollicitata petitio; qua ait: *De neceſſitatibus meis erue me*.

Lactant. Fir. mian. ib.

Pſ. 24. 17.

Hoſtem noſtrū corpus fovent dæmonis.

10 Enimverò vitium carnis inimicus noſter eſt, & quidem mortalis, quia ſæpè corpori, animæ verò ſemper, & infallibiliter mortem machinatur corporalem, & æternam, & tamen hunc inimicum blandè fovemus, & nutrimus ſollicitè. Audite quid de hoc inimico ſcribat S. Auguſt. *Primus hoſtis continentiæ noſtræ caro eſt noſtra, dum concupiſcit adverſus ſpiritum. Quàm domeſticus hoſtis, quàm periculoſa lucta, quàm inteſtinum bellum! Hoſtem hunc crudeliſſimum non fugere poſſumus, ò anima mea, non fugare, ſed circumferre illum neceſſe eſt, quoniam alligatus eſt nobis. Quid autem periculoſius, & miſerabilius eſt, quàm quod hoſtem noſtrum cogimur ſuſtentare, perimere eum non licet?* Quid hoc eſt (lamentabatur olim Nazianz.) eum qui mortem mihi certiſſimam infert, ego nutrio, ablandior, & foveo inimicum quem timeo, extimeſco illum quem diligo, quem ſequor fugio, mihique proximum retineo, quem proſequor odio: *Nec tecum vivere poſſum, nec ſine te*.

S. Aug. T. 9. Medit. c. 15.

Nazianz. Or. 16.

Hug. de S. Victor. l. 1. Allegor. in Matt 6. 14. Præ aliis perniciosior hoſtis eſt corpus.

11 Hug. de S. Vict. ait *Malum eſt hoc, Domine, & non eſt ſicut cætera mala*; Imò ultimam orationis Dominicæ petitionem, in qua dicimus: *ſed libera nos à malo*, de hoc vitio concupiſcentiæ carnalis exponit, ac proindè ſubjungit; *Crudelius perſequitur, profundius nocet, efficacius lædit*; ac demum eumdem hunc hoſtem noſtrum nobis præ cunctis aliis perniciofiorem eſſe declarat dicens: *Blanditur, ut fallat; lenocinatur ut perimat: mentitur dulcedinem, ut amaritudinem infundat. Ideò Domine, difficilius vincitur, tardius extirpatur, quia noſtris deſideriis adverſus nos pugnat, & ad mortem blandiente dulcedine, ipſam etiam voluntatem penetrat, & ut poſtmodum toti naturæ dominetur, ipſam (quæ totum regit) rationem violenta quadam peſtifera delectationis perſuaſione inclinat*.

Ad vitium carnis audaciores ſunt viri.

12 Hiſce quoque aliud non modicum malum ſuperaccedit, nimirum quòd cum ſexus mulieris à verecundia, quam Deus huic ſexui ſpecialiter ſua divina providentia ad bonum generis humani impreſſit, refrænetur; Econtra viri, uti per experientiam quotidie videmus, tantò ſint ad hoc vitium ſine ullo rubore committendum audaciores; & potiùs *lætentur cùm malefecerint, & exultent in rebus peſſimis*, quàm quòd aliquo inde rubore ſuffundantur. Unde dicere poſſumus, quod S. Auguſtinus in Pſal. 57. ſcribens ait: *Tanta eſt perverſitas generis humani, ut aliquando metuendum ſit, ne caſtus erubeſcat inter impudicos: ideo non ceſſo tangere iſtam quintam Chordam, propter ipſam perverſam conſuetudinem, & labem totius generis humani*. Quodſi quis forte, inquit idem Præſul Hipponenſis, homicidium aliquod commiſit, hunc ſtatim in exilium mittitis; ſi quis fur eſt, odio habetur ab omnibus, reputatur iniquus;

Prov. 2. 14. S. Auguſt. in Pſ. 57.

At verò *ſi quis volutatur cum ancillis ſuis, amatur, blandè accipitur, convertuntur vulnera in jocos, ſi quis autem dicat ſe caſtum, non facere adulterium, notum autem ſit, quod non faciat, erubeſcit accedere ad illos non ſui ſimiles, ne inſultent, ne irrideant, ne dicant, non eſſe virum*.

1 S. Bernardus adhuc juvenis exiſtens, cùm in hoſpitium cum ſodalibus ſuis ingreſſus, nocturno tempore à quadam laſciva puella ad ejus lectum propiùs accedente ad illicita ſollicitaretur, mox alta voce clamare cœpit: *Latrones, Latrones*: ad quem clamorem ipſa quidem protinus fugit, verumtamen ab effræni amore, quo Bernardi juvenis ſpecioſiſſimi pulchritudinem deperibat, impulſa, ad caſtiſſimum juvenem iiſdem quibus antea lenociniis ſollicitandum de novo acceſſit, qui identidem inclamans: *Latrones, Latrones*, eamdem denuo turpi repulſa à ſe fugavit. Quapropter ſequenti diluculo à ſociis eum irridentibus, quinam hi latrones fuiſſent, qui nocte præterita ipſum infeſtaverant, interrogatus, latronem hunc ſibi virginitatis theſaurum eripere voluiſſe, reſpondit. Unde S. Auguſtinus ubi ſupra his verbis concludit; *Ad hoc elapſa eſt humana perverſitas, ut vir habeatur à libidine victus, & vir non habeatur victor libidinis. Triumphantes exultant, & non ſunt viri: jacent proſtrati, & viri ſunt. Si ſpectares, ille ſibi videretur fortior, qui jam jaceret ſub beſtia, quam qui interimeret beſtiam*. Exemplum

14 Laſciviens Caro noſtra talis inimicus noſter eſt, cui non ſolùm abblandimur, ſed ab eo nos victos eſſe gloriamur, omnique cum induſtria, ut ab illo vincamur, contendimus, adeòque non ſolùm de acceptis ab illo vulneribus non dolemus, ut etiam de effuſo ſanguine noſtro gaudeamus. S. Nilus proindè ait: *Niſi Dominus providentia ſua fœminæ impetum pudoris fræno compreſſiſſet, verùm ipſa ad Maſculum proficiſceretur, profectò non ſalva facta fuiſſet omnis caro*. Adeò hic inimicus nobis amicus eſt, & familiaris, ut homo in pluribus Scripturæ ſacræ locis carnis nomine appellatur, & tamen caro illa eſt, quæ ſævam nobis mortem conciliat: *Omnis caro fœnum; videbit omnis caro ſalutare Dei*. Hæc caro ſemper adverſùs ſpiritum exurgit, & pugnat: *Caro concupiſcit adverſùs ſpiritum*.

S. Nilus de octo vitioſ. affect.

15 S. Joannes Climacus de hoc inimico noſtro dicit: *Hæc caro inimica mea, tamquam natura anima conſers, & quæ diligitur ab illa*; Neque enim anima ab hoc corpore diſſociare, aut eximere ſe poteſt, niſi Cœlum perdere velit; nec poteſt ulla ſibi ad gloriam conſequendam comparare merita, niſi quòadulque cum fragili hac maſſa conjuncta eſſe cernitur; nec poteſt vinculum quod cum hoc inimico corpore ipſi intercedit, diſrumpere, & tamen infeſtiſſimus eſt animæ hoſtis, & ideò idem S. Climacus de Carne ſua dicit: *Non mea eſt, utpote contra quam pugnat anima, velut hoſtem ſuum*.

S. Jo. Clim. ſchol. ad ſchalam Parad. c. 15.

16 Doctiſſimus Idiota Divinum amorem, cum amore hoc carnali, inimico noſtro, de quo in præſenti agimus, comparans; hiſce perniciosum hunc amorem phraſibus deſcribit: *Talis amor eſt laqueus animæ, diſcrimen vitæ, mors ſuavis, blanda percuſſio, interfectio leniens, mel felleum, pernities delicata, dulce venenum, malum ſpontaneum*. Denique quanta cum difficultate ab hoc infeſto hoſte homo ſe expedire poſſit, exponit dicens: *Talis amor eſt vera amicitia inimicus, ineffugabilis pœna, noxium malum, deſiderabilis calamitas, domeſticum periculum, continua ſollicitudo, indeſinens pugna, quotidianum damnum*; Et tamen inter omnia hæc mala, & infinitas clades quas ab hoc inimico patimur, illum diligimus, fovemus, amamus & amplexamur. Unde Nazianzenus in ſacris poematibus ſuis ait: *Exitioſa caro qua fluit omne ſcelus, hoſtis amica caro, blandiſſima pugna*. A S. Bernardino per adducta S. Bernardi authoritatem appellatur, *malus vermis luxuria, quo nullus alius nocentior, ingreditur enim blandiendo, mordet ridendo, transformat delectando, perimit conſentiendo. Unde Prov. cap. 23. v. 31. Ingreditur blandè, ſed in noviſſimo mordebit ut coluber, & ſicut regulus venena diffundit*.

Idiota de amore Div. c. 14. Impuri amoris mala.

Nazianz. adv. Carn. S. Bern T. 2. ſerm. 32. a. 3. c. 2.

18 D. Chryſoſtom. neceſſitatem, qua cum hoc inimico continuò, & ſine intermiſſione converſari cogimur, his verbis exponit: *Quotidie cum adverſario iter agis, cujus comitatum effugere non potes. Paulus te inſtruit dicens: Caro concupiſcit adverſus ſpiritum, & ſpiritus adverſus carnem, hæc autem*, inquit, *ſibi invicem adverſantur*.

D. Chryſ. ho. 77 T. 1. de Pœn. Caro hoſtis Domeſticus vinci debet.

Google

S. Laur. Juſt. de inter. confl. c. 8.
Pet. Bleſ. ſer. 8. de S. Vinc.

De hoc adverſario S. Laurentius Juſtinianus de interiori conflictu ita ſcribit: *Videſne, quàm inſuperabilis ſit carnis illecebra? Latitat in carne, accendit carnem, & carnis miniſterio utitur.* Petrus Bleſenſis ſimiliter in ſermone quodam inquit: *Caro eſt hoſtis domeſticus, & ideò magis timendus, ſuadet ſuavia; tela & ſagitta quas in animam vibrat, ſaccaro oblinita ſunt*, & vel maximè ex hoc capite *carnis ſuggeſtio valdè eſt timenda, ipſa enim ligat nos, quam interficere non audemus, ſed ei neceſſaria alimenta miniſtrare tenemur*: quòd autem hic domi noſtræ familiariter, & blandè nutritus inimicus, mortem nobis machinetur, Apoſtoli teſtimonio comprobat dicentis de carne: *Quis me liberabit de corpore mortis hujus?*

Libidinem pauci ſuperant.
S. Jo. Dam.

18 Verùm enimverò ad naturalem, & vehementem viri erga ſexum muliebrem propenſionem pleniùs demonſtrandam, ſufficiet celebrem quamdam ex Sancto Joanne Damaſceno hiſtoriam adducere, quam priuſquam recenſere incipiam, operæ pretium eſſe judico, ut priùs egregiam quamdam Sancti Thomæ de Villanova doctrinam præmittamus; dicit igitur Sanctus hic Archiepiſcopus: *Univerſalis natura noſtra pernities libido*

S. Th. de Vill. Conc. de S. Ildeph.

eſt, quàm omnes faciliter accuſare, pauci vitare, pauciores autem ſuperare poſſunt. Eſt enim vitium natura inſertum, & naturali quadam inclinatione firmatum, repugnare autem natura difficillimum eſt, quis namque ſine divino adjutorio ſuam poterit in hoc caſu ſuperare naturam? unde Caſſianus: Cætera, inquit, vitia forinſeca ſunt, & levi pelluntur impulſu, quia eorum pugnam ab extra nobis inferri ſentimus, ut autem libidinem ferociſſimam, & indomitam belluam ſuperare poſſimus, non extra nos, ſed intra nos auxilia quærenda, magnam nobiſmetipſis vim inferre debemus, & intra nos ſunt tela, quibus ipſam fugare valeamus. Hac doctrina ſuppoſita; nunc ad promiſſam ex Sancto Joanne Damaſceno hiſtoriam recenſendam tranſeamus. Hic igitur S. Pater narrat, Regem quemdam eò quòd ſine liberis eſſet, mæſtum valdè, & afflictum, tamdem diu deſiderata prole à Deo

S. Joan. Dam. Hiſt. c. 30.

fuiſſe potitum, de qua tamen hoc futurum accepit præſagium, nimirum hunc ſibi natum filium, mox ut infra duodecimum ætatis annum perveniret, excæcandum fore, ſi vel ſolem, vel ignem fortuitò inſpiceret; quem proindè Rex ab hac miſeria præſervare volens, in abditiſſimam quamdam, ac tenebricoſam ſpecum abdidit, in qua nullus ad eum ſolis radius penetrare poſſet, tranſacto verò periculi tempore, ſcilicet poſt elapſos duodecim annos, ex hac eum ſpecu ſanum, & ſalvum eductum, in magnam quamdam aulam educi, ibique varia ei, hactenus ab eo minimè viſa, exhiberi præcepit: *Tunc ſibi omnia juxta ſuum quodque genus, exhiberi, ac monſtrari jubet, viros nimirum in uno loco, in alio fœminas, aliunde aurum, alia ex parte argentum, uniones, & lapides exquiſiti pretii, veſtes elegantes, currus inſigni pulchritudine, boum armenta.* Cùmque filius uniuſcujuſque rei nomen ſibi dici depoſceret, tamdem *cùm mulierum nomen ſcire cuperet, tum Regis armiger lepidè ac feſtivè, Dæmones eas appellari dixit, à quibus hominum mentes in errorem traherentur. Pueri autem pectus earum amore, atque cupiditate vehementiùs, quàm ullius rei deſiderio illectum, ac delinitum eſt. Cùm autem omnibus rebus peragratis ad Regem eum adduxiſſent, ac Rex ipſe, quidnam ex omnibus rebus quas vidiſſet, ipſi magis arrideret, quæſiviſſet: quid, inquit, aliud quam Dæmones illi, qui homines in fraudem inducunt? neque enim ullius rei ex his omnibus, quas hodierno die vidi, perinde atque eorum amore animus meus incenſus eſt, atque hunc pueri ſermonem Rex admiratus eſt, quàmque violenta ac tyrannica res fœminarum amor eſſet, hinc judicavit.* Ex qua hiſtoria ita licet arguere, quòd ſi adoleſcentulus hic duodennis erga hunc ſexum tam vehementi propenſione urgeri cœpit, quantò vehementiùs flamma iſthæc adaugebitur in ætate adulta? *Non eſt qui ſe abſcondat à calore ejus.*

DISCURSUS XV.

ARGUMENTUM.

Omnes continuum in nobis carnis prælium, & luctam experimur, quam tamen etiam diligimus omnes; ſuntque huic certamini omnes ſubjecti, etiam viri perfectiſſimi, magnumque virtutis ſpecimen edit, qui in eodem conſtans eſt, & victor evadit.

THEMA.

Scio quid non habitat in me, hoc eſt in carne mea, bonum. Rom. 7. v. 18.

D. Chryſ. ſer. cont. Conc.
Carnis prælium in nobis eſt continuum.

1 SAnctus Joannes Chryſoſtomus, S. Paulum Apoſtolum carnalibus tentationibus agitatum eſſe conſiderans, præ nimia admirationis magnitudine dicit: *Cogita prædicatorem veritatis, qui totum orbem circuit, & dicere potuit, quod jam non ipſe ſit vivens, ſed Chriſtus in ipſo, & quod crucifixus ſit mundo, & mundus ipſi, & quod quotidie moriatur: poſt tantam ſpiritus gratiam, poſt tot innumera pericula, declarat nobis, & demonſtrat, quod donec ſpiraverimus, & hac carne fuerimus circumdati, certaminibus nobis opus eſt.* Unde & ipſe corpori ſuo bellum implacabile indixiſſe, dicit: *Caſtigo corpus meum, & in ſervitutem redigo, declarans*, ut inquit

D. Chryſ. h. in S. Bar.
Job 7. 1.

Divus Chryſoſtomus, *ſeditionem carnis, concupiſcentiæ rabiem, prælumque continuum.* Ideò etiam vita humana continuum quoddam, nec unquam intermiſſum eſt bellum: *Militia eſt vita hominis ſuper terram*; duratura videlicet, donec caro, & ſpiritus ab invicem ſeparentur, ut iterum in noviſſimo judicii die reuniantur,

D. Chryſ.

Unde D. Chryſoſt. de indefeſſo hoc inimico dicit: *Licèt millies eum propellas, millies impetum facit, nunquam inducias belli hujus obtinemus.*

2. Cor. 10. 3.
Protectuſio.

2 Quotieſcumque Sanctus Paulus de carne loquitur hoc verbo, *militare*, communiter utitur: *In carne ambulantes, non ſecundùm carnem militemus.* Sanctus Jacobus Apoſtolus pariter inquit? *Unde bella in vobis? nonne ex concupiſcentiis veſtris, quæ militant in membris noſtris?* Sanctus Petrus quoque de carnalibus loquens ap-

Jac. 4. 1.
1. Pet. 2. 11.

petitibus, eadem penè phraſi utitur, cùm ait: *Obſecro vos tanquam advenas, & peregrinos, abſtinere vos à carnalibus deſideriis, quæ militant adverſus animam.* At verò quouſque prælium iſtud duraturum erit? quamdiu ſcilicet vita durat, ſiquidem *militia eſt vita hominis.*

Pſ. 15. 7.
S. Bern. T. 1. ſer. 5. de eſſentia inſtit.

Uſque ad noctem, dicebat lamentans David, *increpuerunt me renes mei.* Quo textu Sanctus Bernardinus quoque ad propoſitum noſtrum utitur, dum ait: *Hæc contrarietas contra ſpiritum uſque ad mortem ſemper durat in nobis: Hinc Propheta ait Pſalm. 15. uſque ad noctem, id eſt, uſque ad mortem, increpuerunt me renes mei, hoc eſt, reprehenſibilem me oſtenderunt mea concupiſcentia naturales.* Et S. Hieronymus ait: *Quocumque*

S. Ber. de inter. dom. c. 29.

pergo, mecum meum hoſtem porto. S. Bernard. ſimiliter ait: *Hæc peſtis quæ præ cæteris vitiis eſt mihi familiarior, eo ad nocendum proclivior, & ad repellendum difficilior, nam cum eam repellere volo, nolenti mihi ſe ingerit, blande operoſa, diſplicendo placens, & placendo diſplicens*; pergit ulteriùs, & dicit, quòd nunquam nos deſerat, ſed indefeſsè inſectetur, & nos perſequatur: *Carnis libidinem nunquam fugere potui, ſed ſemper me perſequitur, & cum aliqua delectationis cogitatione, vel viſus intentione me comprehendere poteſt, non diebus neque noctibus requieſcere ſinit.*

D. Chryſ. t. 6. Orat. Pen.
Cum hoſte carnis nunquam eſt pax.

3 D. Chryſoſtomus in quadam orat. de feſto Pentecoſtes, quæ eſt ſecunda in ordine, demonſtrare volens, quanto cum labore virginitas acquiratur, & conſervetur virginitas, dicit: *Virginitate laborioſius nihil eſt, cum natura luctatur; hoc bellum miſſionem non habet: pugna eſt, quæ pacem nunquam ſortitur, niſi fortè per Chriſti miſericordiam; Stat virgo fornacem in ſeipſam conflans, nec tamen uritur, ſuper prunam conſiſtens, nec tamen ſuccenditur.* Cum hoc inimico pugnare quidem, eumque vincere poſſumus, ſed eum debellare, & triumphum ultimum reportare non poſſumus, quia quòadusque vivimus, ſemper in nobis perſeverat vivus, ac proindè optimè nos monet S. Auguſtinus, dicens: *Quàm domeſticus*

S. Aug. l. 1. de dilig. DEO c. 6.

hoſtis; quàm periculoſa lucta, quam inteſtinum bellum! Hunc hoſtem crudeliſſimum fugere non poſſumus, o anima mea, non fugare, ſed circumferre illum neceſſe eſt, quia alligatus eſt nobis: quid autem periculoſius, & miſerabilius eſt, quàm quod hoſtem noſtrum cogimur ſuſtentare, perimere eum non licet? Vides ergo, quàm ſollicitè te cuſtodire neceſſum ſit ab ea, quæ dormit in ſinu tuo. S. Joannes Damaſcenus ex allegato Nazianz. Orat. *de pauperum amore*, authoritate, ita ſcribit: *Corpori huic quonam modo conjunctus ſim, haud equidem ſcio, quoque pacto & imago DEI ſim, & cum cæno volutor, quod & cum inco-*

S. Joan. Dam. l. 1. Parall. c. 8.

lumis

lumi valetudine eſt, bello me inſectatur, & cum bello premitur, excruciat, mœroreque afficis, quod & ut conſervum amo, & ut inimicum infeſtum deteſtor, quod & ut vinculum fugio, & ut ejuſdem hæreditatis particeps revereor.

Hoſtis eſt, ſed tamen neceſſarius.

4 Conſiderat idem ſanctus Pater, quòd tametſi proprium corpus inimicum, & ſpiritui contrarium eſſe cognoſcat, ea tamen ſit neceſſitate conſtrictus, ut ad faciendum in ſpiritu progreſſum, eodem velut inſtrumento utendum ſit, ac proindè cum moderatione affligi debeat: *Si macerare*, inquit, *& debilitare contendam, jam non habeo, quo ſocio, & adminiſtro ad res præclariſſimas obeundas utar, nimirum haud ignorans, cujuſnam rei cauſa procreatus ſim, quidque mihi faciendum ſit: ſin contra, ut cum adminiſtro, & adjutore mitius indulgentiuſque agere mediter, nulla jam ratio occurrit, qua rebellantis impetum fugiam, omninoque à DEO excidam neceſſe eſt, corporis compedibus degravatus in terram detrahentibus vel detinentibus. Hoſtis eſt blandus, & facilis, inſidioſus amicus. Proh DEUM immortalem, quæ iſthæc conjunctio eſt?* Eodem modo Sanct. Joan. Climacus, perplexum ſe eſſe fatetur, eò quòd corpus noſtrum ſit inimicus domeſticus: *Quonam modo, & more*, inquit, *meum hunc amicum vinciam, neſcio, prius enim quàm illum vinciam, ſolvitur, & antequam dijudicem, cum illo in gratiam redeo, & antequam puniam, flector. Quomodo illum vinciam, quem ut amicum à natura ſuſcepi? Eſt cooperator, & hoſtis, adjutor, atque adverſarius, auxiliator ſimul, & inſidiator; ſi foveatur oppugnat; ſi affligatur, debilior fit, laſcivit per quietem rurſus, flagella, & verbera non ſuſtinet.* Nec eſt quòd nos vel per unicum momentum ab ejus conſortio ſequeſtrandos eſſe ſperare liceat, ſiquidem in quovis tempore, in omni loco, in quavis ætate, velut individuus noſter, & inſeparabilis amicus pariter, & inimicus, nos comitatur, & ſequitur, abſque eo quòd illum uſquequaque à nobis coercere, aut pellere valeamus. S. Zeno de impudicitia ſcribit: *Venerandam ſe oſtendere procurat in templis, hilarem in theatris, importunam in publicis, opportunam in quibuſcumque ſecretis.* Nos ſemper indiviſibiliter ſequitur, ſemper aſſiſtit, nobiſcum manducat, dormit, vigilat, ambulat, nobiſcum ſomniat, meditatur, diſcurrit, nobiſque in omnibus geſtibus, motibus, conſiliis, meditationibus, & operationibus noſtris præſens adeſt.

S. Jo. Climac. gr. 15. ad fin.

S. Zeno lib. 1. cap. 7.

Gen. 6. 12. Libido fermè omnes inſidit.

5 Quodque vel maximè deplorandum venit, eſt, quòd ut ſcriptura, dicit: *Omnis caro corruperat viam ſuam.* Eſt enim contagium quoddam, quod in omnes omnino homines, ſine ullo diſcrimine aut reſpectu ætatis, ſexus, conditionis, vel profeſſionis, diffunditur, dominaturque in omni loco, & quovis tempore. Notanda eſt enim illa à Spiritu Sancto dictata propoſitio, qua dicitur: *Omnis caro corrupit viam ſuam. Non eſt qui ſe abſcondat à calore ejus. Avarus*, inquit Sanctus Thomas à Villanova, *ſine arrogantia multoties reperitur, multi ſine invidia vivunt, multi ſine ambitione, multi ſine furore, ſed non ita ſine libidine. Hoc virus univerſum fere genus humanum ſic infecit, ut vix ſit qui ſe abſcondat à calore ejus.* Ipſemet quoque Seneca licèt Paganus, ubi de incontinentia, & de malis ab ipſa procedentibus tractat, idipſum confirmat dum ait: *Iſta vitia nullum non ſæculum devorarunt.* Unde ſatis credibile eſt, quòd dum Sanct. Joannes ait: *Totus mundus in maligno poſitus eſt*, hanc eamdem veritatem nobis inſinuare ſatagat, ſiquidem multi per pium, utilem, & fructuoſum quaſi jocum, haud immeritò legunt, *in malo igne*; quippe totus mundus pernitioſo hoc igne conflagrat, vel ſaltem ad minus ardorem ejus experitur, & ſentit, nec eſt qui non ex aliqua ſaltem parte ab ejus fumo obſcuretur, & nigreſcat. Unde Sanctus Auguſtinus de luxuria loquens, dicit: *In illa video jacere penè totum genus humanum.*

S. Th. à Vill. nov. Conc. 2. de S. Ildeph.

Sen. de brev. vit. c. 6.

1. Jo. 5. 18.

S. Aug. T. 9. l. de decem Chor. c. 9.

6 Habet Tertullianus in libro de Reſurrectione carnis propoſitionem quamdam, ex qua certo quodam modo deducitur, quòd humani generis redemptio eo potiſſimùm fine inſtituta, & facta ſit, ut maculæ hujus vitii per Agni immaculati ſanguinem abſtergantur. Unde quaſi propter alia hominum peccata Incarnatio Verbi parum neceſſaria fuerit, theſauros pietatis, & miſericordiæ Dei pro animabus hoc vitio conſpurcatis redimendis, liberaliter effuſos eſſe dicit. Ex ipſiſſima Tertulliani verba: *Auſim dicere, ſi hæc carni non accidiſſent, benignitas, gratia, & miſericordia, & omnis Dei vis benefica vacaſſet.*

Propter hoc vitium Deus ſanguinem fudit.

Tertull. l. de reſur. Carn. c. 9.

7 At verò potentiſſimam rationem, cur vitium hoc univerſim ſe ad omnes extendat, hanc eſſe exiſtimo, quam Sanctus Ambroſius tangit, quia ſcilicet venenum ejus difficulter dignoſcitur, cùm ſub delectationis dulcedine ut plurimùm abſcondatur: *Mala ſunt*, inquit, *voluptatis vincula, oculos delectat, demulcet aures, ſed mentem inquinat; unde verè dicebat ille: voluptas contaminat animam, fœdat ignaram ſui mali.* Sanctus Auguſtinus veteris Romæ ruinas voluptatibus, quibus plurimùm deditι erant attribuens, dicit: *Tunc demum per Cnejum Manlium Proconſulem de Gallogræcis triumphantem, Aſiatica luxuria Romam omni hoſte pejor irrepſit.* Ubi notanda ſunt verba illa: *Omni hoſte pejor.* Inimicos enim, quos verè tales eſſe exiſtimamus, expugnamus, fugamus, formidamus, & fugimus: at verò laſcivia carnis inimicus quidam eſt, cui unuſquiſque velut amico, blanditur. Valdè miranda, & ad propoſitum noſtrum notanda ſunt verba illa Valerii Maximi, dicentis: *Blandum malum luxuria, quam accuſare facilius eſt, quam vincere.* Si ſapientiſſimum Salomonem attentè legeritis, varias in eo in hujus vitii deteſtationem deprehendetis ſententias, & tamen ipſemet in hoc vitium tam turpiter fuit prolapſus, ac proindè idem Valerius ingenioſè ſubjungit, dicens, *vitium hoc eoſdem habere vituperatores, quos ſectatores.*

Libido blandum eſt malum. S. Ambr. de Abel & Cain. c. 5.

S. Aug. de Civit. Dei l. 3. c. 21.

Val. Max. l. 9. c. 1.

8 Sanctus Bonaventura aliam quamdam rationem aſſignat, dicens: *Concupiſcentia eſt quaſi vulnus inſanabile, unde miro modo inimicatur anima; ideo aſſimilatur cuidam animali, quod vocatur Enchydrus, quod mirabiliter inimicatur Crocodilo*; ubi idem Sanctus Doctor modum quoque refert, quo animal iſtud uti ſolet, ut huic tam ſævo, & formidabili monſtro necem inferat; etenim ſubtus herbam, quam Crocodilus depaſcere ſolet, abſconditur, eamque veneno ſuo totaliter imbuit, quam tandem malignitate ejus contaminatam Crocodilus depaſcens, emori cogitur: *Sic concupiſcentia involvit ſe delectationibus, & homo deglutiens mundi delectabilia, deglutit concupiſcentiam, qua anima venenatur, & privatur vita gratiæ; hæc eſt plaga inſanabilis, quæ quantò magis deguſtatur, tanto magis deguſtans famelicus redditur.* Id quod Sanctus Iſidorus pariter obſervat, dum ait: *Non ita ſuavis eſt amantium, imo amentium inexperta carnis libido, ſicut experta, nec ita delectat fornicatio, dum primum committitur, nam repetita majorem delectationem ingerit: jam verò ſi in uſum venerit, tanto perditis dulcior fit, ut ſuperare difficile ſit.*

S. Bonav. opuſc. de tribus ternis cap. 1. Similitudo.

S. Iſid. Hiſpal. l. 2. ſent. c. 39.

9 S. Bernardus in uno ſermonum illorum, quos *de interiori domo* conſcripſit, quantum concupiſcentia carnalis in omni hominum ſtatu, & vocatione propagetur, his verbis aptè inſinuat: *Revera*, inquit, *difficile eſt, libidinis incendia extinguere, impuberes ſtimulat, juvenes inflammat, viros enervat, ſenes decrepitos fatigat, non aſpernatur tuguria, non reveretur palatia, utinam ſola cœnobia fugiat.* Et verò quamnam exiſtimatis fuiſſe cauſam, quòd Incarnata Sapientia ad convincendam Phariſæorum malignitatem, eamdem ob Hydropicum in die Sabbati reſtitutum calumniantium, dixerit: *Cujus veſtrum aſinus aut bos in puteum cadet, & non continuo extrahet illum in die Sabbati?* Cur obſecro, horum duorum animalium exempla adduxit, quando de miſerabili in foveam lapſu ſermo illi erat? Enimverò quoad ſenſum moralem conſtat ex ſcriptura ſacra, quòd velut *fovea profunda eſt meretrix*, atque ideò David ab adulterio reſurgens, Deum precabatur, dicens: *Neque urgeat ſuper me puteus os ſuum*; atque ideò Chriſtus utriuſque hujus animalis lapſum in exemplum adducens, dicere voluit, quòd in turpe hoc carnis peccatum, tam aſini; id eſt, ignorantes; & ſtolidi homines, quàm ſapientes (quia bos typus eſt ſapientiæ) æquè faciliter corruunt. Cùm enim mulier impudica veluti ſagena quædam ſit, teſte Eccleſiaſte, qui de laſciva muliere loquens, dicit: *Sagena cor ejus*: omnes tam ignaros, quàm ſapientes ſibi attrahit, quia ſagena omnis generis piſces capit: *Sagena miſſa in mare, ex omni genere piſcium congreganti.* Ubi Hugo Cardin. inquit: *Sagena omnes piſces magnos, & parvos capit.*

S. Bern. ſer. 19. de inter. domo. Libido ſagena eſt omnis generis hominum capiens.

Luc. 14. v. 5.

Prov. 23. 27.

Pſ. 68. 16.

Eccl. 7. 27.

Hug. Card. ibid.

Digitized by Google

Dan.6.4. Multi admirantur omni ex parte caſtos ut Joſeph

10 Magnates, & Satrapæ Regis Babyloniæ; Danielem, utpote Regi gratiſſimum, & unicè charum, ſtudioſè obſervabant, an aliquid in ejus vita, & moribus notare poſſent, unde ipſum è gratia Regis proturbare, & dejicere poſſent: tandem verò poſt multas ipſi ſtructas inſidiarum machinas, ita inter ipſos conventum fuit, ut quibuſcumque adhibitis modis ipſi quoad pudicitiæ integritatem calumniam aliquam ſtruere conarentur: *Principes, & Satrapæ quærebant occaſionem, ut invenirent Danieli ex latere Regis*; ſcio quidem hunc loquendi modum ſacræ ſcripturæ expoſitoribus viſum ſemper fuiſſe admodum difficilem, hoc tamen nulli mirum videbitur, qui ſcit, quanta circumſpectione, & cautela Scriptura ſacra de vitio carnis loquendo uti ſoleat, utpotè quæ hoc non niſi è longinquo deſcribit. Hugo Cardinalis igitur circa hunc textum, dicit: *Secundum Hebræos quærebant occaſionem in ſermone, tactu, & nutu, & internuntio ad Reginam, vel aliquam concubinarum Regis, quæ latus Regis dicuntur, quia ex latere dormiunt*. At verò nunquid Danielem honeſtiſſimum, & pudiciſſimum eſſe ſciebant? quæ ratio multorum claſſicorum authorum animos admodum tenuit ſuſpenſos, ut dubitarent, an non fortè Daniel Eunuchus fuiſſet; ſed an non ipſum moribus integerrimum, Deumque magnoperè timentem eſſe, omnibus notum erat? Reſpondeo igitur, verum quidem hoc eſſe, nihilominus his Satrapæ difficile, imò impoſſibile eſſe credebant, quòd homo aliquis, quantumvis circumſpectus, prudens, & cautus, ne minimum quidem proferret verbum, vel jocum, aut geſtum, qui non ſaltem aliquam præ ſe ferret impudicitiæ umbram, vel ſuſpicionem.

Hug Card. ibid.

S.Hier.ep 9. ad Salvin. Nemo liber eſt à prælio libidinis.

11 Hieronymus punctum quoddam adducit utiliſſimum, & notatu dignum, quod haud dubiè, quotieſcumque nunc aut deinceps in præjudicium caſtitatis virtuoſiſſimi alicujus viri lapſus audietur, omnem admirationis, & ſcandali occaſionem avertere poterit, dicit enim: *De eodem cuncti facti ſumus luto, iiſdem compacti exordiis, in ſerico, & in pannis eadem libido dominatur, nec Regum purpuras timet, nec mendicantium ſpernit ſqualorem*. Etenim viri virtuoſiſſimi prælio, & tentationibus carnis æquè ſunt ſubjecti, quam omnes alii, utpotè ex eadem protsùs, qua illi, maſſa plaſmati: *In Evam adhuc virginem*, inquit Tertullianus de ſerpente, *irrepſit, nam ſanctimoniæ adverſarius aſſiduè aſtat, eiſque inprimis inſidiatur, devorare paratus ſicubi virgo cadat*. Et idem S. Cyprianus, vel quiſque libri de ſingularitate Clericorum author eſt, à ſuggeſtionibus, & motibus carnis exemptum eſſe tanti æſtimat, ut eum cœleſtis Paradiſi civem appellare non dubitet: *Si modo putamus nos intentabiles eſſe muliebribus jaculis, quid ergo reſtat*, inquit, *cœleſtibus Regnis?*

Tertull.1.de excell.carn. c.17.
S. Cypr. de ſingul Cler. n.17.

1 Reg.25. 44. Rari ſunt qui in occaſionibus perſiſtunt.

12 In lib.1. Reg.cap.25. Saul infeſto odio contra Davidem inſtigatus, Michol filiam ſuam, Davidis veram conjugem, alteri in uxorem tradidiſſe legitur: *Saul autem dedit Michol filiam ſuam, uxorem David, Phalti filio Lais*: at verò lib.2.cap.3. David ad Regnum aſſumptus uxorem ſuam recuperare voluiſſe dicitur. Etenim obſervandum eſt, quòd ſacer textus dicit: *Miſit David nuntios ad Isboſeth filium Saul, dicens: Redde uxorem meam Michol; Miſit ergo Isboſeth, & tulit eam à Phaltiel filio Lais*. Circa cujus utriuſque textus collationem, dubium non ſpernendum occurrit, cur ſcilicet infallibilis Spiritus Sancti calamus in primo loco virum hunc appellet *Phalti*, in ſecundo verò loco eumdem *Phaltiel* vocet? utique id ipſum caſualiter factum eſſe minimè credendum eſt. Cajetanus hic notat *adjunctam eſſe nomini ejus nomen DEI, El, ea ratione, quia numquam cognovit Michol intuitu DEI, eo quod ſciebat eſſe uxorem David, nec repudiatam*. Ex qua Cajetani obſervatione colligitur, ſuperhumanum quid, & divinum eſſe, quòd aliquis in proximis occaſionibus, & veluti in medio ignis poſitus, nullum tamen inde perſentiſcat ardorem libidinis. At verò cùm ſcriptura divina dicat: *Sequebaturque eam vir ſuus plorans*: cur plorabat, qui eam ultro, libentique animo reſtituebat? Cajetanus id eum feciſſe dicit: *Teneritudine amiſſa eam dulcis ſocietatis*. Interlinearis verò inquit: *Amittebat eam quam non cognoverat*. Lyranus inquit: *Ex gaudio plorabat, eo quod ad virum ſuum reducebatur, abſque hoc quòd eam tetigiſſet, ſed ſicut ſororem ſervaſſet*; Rabbi Salomon hac de re ita ſcribit: *Flebat dolens, eò quod perfectionis exercitium ab eo recedebat, reputans enim exercitium magnæ perfectionis, talem Dominam ſic pulchram, & nobilem ſervare ſicut ſororem abſque copula carnali*. At verò rari ſunt, qui in ſimilibus heroicæ virtutis ſpeciminibus conſpicuos ſe exhibent, ac proindè humana conditione ſuperiores æſtimari merentur.

2. Reg.3. 14. & 15.

Cajet.ib.

Interlin. Lyranus.

13 In Annalibus Eccleſiaſticis Cardinalis Baronius refert, quòd in Eccleſia Arvernenſi duo Conjuges, poſtquam diuturnam in matrimonio virginitatem conſervaſſent, tamdem ex mutuo conſenſu unus illorum factus ſit Clericus, alia verò in Monialium ſe clauſtra abdiderit; cùmque maritus mortuam ſuam conjugem Chriſtiana ſepultura tumulaturus eſſet, elevatis in Cœlum manibus dixerit: DEUS gratias ago tibi, nam ſicut tu mihi illam in depoſitum commendare dignatus es, ita quoque tibi ab omni voluptate immunem, & puram viciſſim reddo; ad quæ verba conjugis mortuæ cadaver ſubridens, dixit: Quieſce, & ſile ò homo DEI, neque enim noſtrum publicè confiteri arcanum neceſſum eſt, cùm nullus hac de re te interroget; paulò poſt verò mortuus quoque maritus in eamdem quidem Baſilicam, at in diverſam ſepulturam, muriſque fortiſſimis ab invicem ſeparatam, tumulatus fuit, adeò ut unus illorum verſus meridiem, alter verò verſus aquilonem poſitus fuerit; & tamen die ſequenti amborum ſepulchra ſimul ad invicem conjuncta reperta fuerunt, ac proindè ſepultura hæc teſte Gregorio Turonenſe de gloria Confeſſorum cap. 32. ipſius ſæculo vocabatur ſepulchrum duorum amatorum, ſive amantium, omnibuſque in magno honore, & veneratione erat.

Baron. Ann. 480.n 19. Hiſtoria.

DISCURSUS XVI.

ARGUMENTUM.

Caſtitas eſt ſpecies quædam Martyrii, in quo voluptates quas ſuperamus, Carnificis munus exercent; ubi etiam de hac virtute ſub titulo prælii differitur, in quo caſti præ cæteris majores ad reſiſtendum vires habere noſcuntur,

THEMA.

Feciſti viriliter, & confortatum eſt cor tuum, eò quòd caſtitatem amaveris. Judith.15.11.

1 ILla Amazonum invictiſſima Judith facinus aggreſſa eſt adeò heroicum, ut nullum ſimile legatur in Hiſtoriis, tam ſacris, quàm prophanis, ſiquidem conſilio ſuo, & invicti animi generoſitate Holoferni caput amputavit, numeroſiſſimum, & formidabilem ejus exercitum totaliter profligavit, patriam arctiſſima obſidione liberavit, labentemque religionem, ac DEI veri cultum reſtituit, & tamen inter omnia ejus encomia nullum eſt, quo ex inſtinctu Spiritus Sancti in ſcriptura ſacra magis extollatur, quàm quòd caſtè, & continenter ſemper vixerit, atque marito ſuo mortuo ad ſecundas nuptias numquam tranſierit: *Feciſti viriliter, & confortatum eſt cor tuum, eo quod caſtitatem amaveris, & poſt virum tuum alterum neſcieris, ideo & manus tua confortavit te*: quaſi Spiritus Sanctus dicere vellet; hoc quod eſt, Juditham de ſemetipſa reportaſſe victoriam, vicilleque implacabilem propriæ concupiſcentiæ inimicum, virtus, & facinus quoddam eſt inter omnes ab ea pattatos actus heroicos præſtantiſſimum.

Judith.15.11.

2 Scriptura ſacra valdè induſtriè quemdam belli ducem, Banajam nomine, deprædicat, eò quòd tempore nivium leonem quemdam in ſpelunca ſive ciſterna ſua trucidarit: *Percuſſit leonem in media ciſterna in diebus nivis*. Tametſi enim David in juvenili ætate ſua leonem dilaniarit, Samſon quoque idipſum præſtiterit, ſcriptura tamen ſacra eorum facta non tantum extollit, ut in præſenti occaſione circa Banajam fecit, ubi multas facinoris ſui circumſtantias minutim, & ſigillatim exponit, & meritò, quia eorum recenſitione in majorem incompatabilis Banajæ generoſitatis notitiam nos perducit. Inprimis enim leo tempore hyberno fortior eſt, & generoſior, eò quòd eo tempore calor

2.Reg.23 20.

Digitized by Google

calor per antiperiſtaſim magis concentricetur. Deinde ciſternà locus eſt anguſtus, in quo ictus tam validè infligi nequeunt. Denique hyberno, & gelido tempore arma non æquè faciliter, & commodè tractari queunt, Porrò leo verus eſt concupiſcentiæ noſtræ typus: *Mater tua leæna*, ardentem ſiquidem, continuamque febrim patitur: *Febris noſtra libido eſt, febris noſtra luxuria eſt*, inquit Sanctus Ambroſius. Dum igitur vir aliquis juvenis, & robuſtus, in ætate ſua florida, quando ſanguis humanus magis exæſtuat, & ebullit, inter proximas occaſiones poſitus, atque à lubricis perſuaſionibus, maliſque aliorum exemplis ſtimulatus, ſuos nihilominus inordinatus appetitus refrænat, ſævumque hunc voluptatum, & concupiſcentiæ carnalia Leonem proſternens, & contrucidans, purus ſemper, & caſtus permanet, magnam utique caſtitatis laudem meretur, omniſque debitus, & conveniens ei debetur applauſus, quia profectò opus, & ſpecimen edidit magnæ virtutis: *Viriliter egiſti, eo quod caſtitatem amaveris*.

Ezech. 19. 2. S. Ambr. l. 4. in Luc. c. 4.

3 Imò ſi Doctoribus ſacris fidem adhibere volumus, virginitati, & continentiæ martyrii meritum nequaquam deeſt. Hoc enim Sanctus Bernardus clarè, & perſpicuis verbis aſſerit, dum ait: *Genus martyrii eſt ſpiritu facta carnis mortificare, illo nimirum quo membra caduntur ferro, horrore quidem mitius, ſed diuturnitate moleſtius*. Sanctus Laurentius Juſtinianus in ſermone quodam de Sancto Hieronymo, ſanctum hunc Doctorem ex hoc capite Martyrem fuiſſe probare nititur: *Nempe ſine ſanguinis effuſione glorioſi martyrii triumpham obtinuit, quod enim carnificis mucrone non pertulit, hoc in ſeipſe caſtitatis amore complevit*. In cujus aſſerti confirmationem id, quod ſanctus hic Doctor ad Euſtochium virginem de tentationibus vehementibus, quibus cum in Eremo, à ſpiritu fornicationis puellarum tripudia à ſe juventutis ſuæ tempore hic Romæ ſpectata in mentem ei ſuggerente, exagitatus fuit, ſcripſit, ipſiſſimis Sancti Hieronymi verbis adducit: *O quoties ego*, inquit, *in eremo conſtitutus, & in illa vaſta ſolitudine, quæ horridum monachis præſtat habitaculum, Romanis putabam me intereſſe deliciis; ſedebam ſolus, quia amaritudine plenus eram, horrebant ſacco membra, deformis, & ſqualida cutis ſitum æthiopicæ carnis obduxerat, quotidie lachryma, quotidie gemitus; videſne quanta animi ſoliditate viriliter pugnaverit contra ſe. Dum enim contra ſe factus eſt crudelis, & rigidus, ſuimet factus eſt triumphator*: quem proindè Dionyſius Carthuſianus virginitatem conſpicuum fuiſſe exiſtimat.

S. Bern. ſerm. 30. in Cant.
S. Laur. Juſt. ſer. 2. de S. Hieron.
Dion. Carth. ſer. de S. Hieron.

4 Idem quoque Sanctus Hieronymus in vita Sanctæ Paulæ, illos qui cum ſævo hoc carnis tyranno fortiter dimicant, illiuſque victores evadunt, inter Martyres quaſi enumerandos eſſe, dicit: *Non enim ſolùm effuſio ſanguinis in confeſſione reputatur, ſed devota quoque mentis ſervitus immaculata quotidianum martyrium eſt, illa corona de roſis, & violis plectitur, hæc de liliis*. De Sancta Thecla Divus Chryſoſtomus ait: *Erat igitur in ipſa etiam virginitas quæ illis, qui rem accurate perpendunt, magnum quoddam martyrium ante martyrium videtur*; cujus convincentem hanc aſſignat rationem: *ſunt enim crudeles quædam carnifices corporis, imo carnificibus crudeliores*. Sanctus Iſidorus Peluſiota in quadam Epiſtola ſua idem punctum his verbis tangit, dicens: *Virginitatis certamen magnum quidem, & præclarum, & divinum eſt, nam adverſus corporis voluptatem ipſi bellum eſt, quod in aliis certaminibus labores minuit*; voluptates enim, & delectationes maximè carnales, nimis ſunt homini connaturales, & ideò eximia virtute opus eſt, ut debellentur.

S. Hieron. in vit. S. Paulæ.
D. Chryſ. t. 1. de S. Thecla.
S. Iſid. Pel. l. 3. ep. 111.

5 Divus Chryſoſtomus quoque voluptates honeſtatis, & pudicitiæ amore aſpernatas, ſuppliciis à martyribus toleratis æquales eſſe oſtendens, dicit: *Vinculis torquent non manufactis, per oculos animam vulnerant, per aures mentis vigori, atque conſtantiæ, luxuriæ faces admovent, aſpero flagello intellectum flagellant, & nimis ſubinde præliis nos laceſſunt*. Moxque modum oſtendere pergit, quo continentes ad imitationem martyrum operantur: *Quando*, inquit, *quis oculis cæcitatem indixerit, ne formas ſpectent, tum id quod clauſum eſt, reſerant voluptates, & laſcivis per aures cantilenis reſolvunt: quando in aures cantibus meretriciis occluſas inciderint, tum libidinoſis cogitationibus ornatè alludunt, quando illas per omnia vigilantes ſuperaverimus, dormientes umbratili pugna divexant, ita nos perpetuis, & in orbem redeuntibus præliis urgent, quæ neque cum Sole excitantur neque cum nocte ſepiuntur. Porrò ſi juventutem etiam aggreſſa fuerint, tum verè ignis cum igne miſcebitur, ſtipula cum fornace jungetur, facile namque voluptatibus juventus incenditur*. Tamdem poſt demonſtratam à ſe voluptatum, & delectationum vehementiam, de Sanct. Thecla diſſerens concludit: *Cum voluptatibus, ut cum beſtiis martyr pugnabat, cum libidinum imaginationibus, quaſi cum tormentis carnificum congrediebatur*. Quod idem omnibus quoque animabus illis adaptare poſſumus, quæ per totum annorum ſuorum decurſum viriliter decertant, omni ſe carnali voluptate privantes, ut purè, & caſtè vivere poſſint: *Sed ab illo tamen multiplici, & domeſtico bello*, inquit idem de Sanct. Thecla, *victoriam reportabat, ſiquidem igne naturali ardentior illi erat ignis animi, & ſanctus*.

D. Chryſ.

6 Et ideò advertendum eſt, quòd ſancti Patres dum de hac virtute in libris ſuis tractant, de eadem ſub phraſi, & alluſione militaris cujuſdam prælii communiter diſcurrant. Audite eumdem Divum Chryſoſtomum alio in loco de Joſepho loquentem: *Lætabatur*, inquit, *interea Joſeph, pudicitiæ perfeciſſe bella, peregiſſe caſtitatis prælium, pugnam innocentiæ ſuperaſſe, in qua pugna laſcivia vincitur, calcatur petulantia, omnis impudicitia detruncatur, triumphat caſtitas, integritas gaudet, victrix innocentia collætatur*. Sanctus Hieronymus ad Principiam ſcribens, verba illa Pſalmi ponderat, in quo dicitur: *Accingere gladio tuo ſuper femur tuum potentiſſime*; quem textum de illa explicat pugna, quam anima caſtitati addicta aggreditur, & dicit: *Iſtum arbitror te locum optimè intelligere, & accincta Chriſti gladio militare. Ut autem ſcias, ſemper virginitatem gladium habere pudicitiæ, per quem truncat opera carnis, & ſuperat voluptates, gentilis quoque error Deas virgines finxit armatas*; ubi ad Palladem alludit, quam ut virginitatis Deam venerabantur, quam in ſpecie armatæ Amazonis depingere ſolebant. Divus Chryſoſtomus alibi de pugna, quam Joſeph cum Domina ſua habuit, hoc modo eamdem deſcribit: *Cùm laſcivia retia undique tetendiſſet, quotidie obſervabat, ut poſſet intra ſagenam ſuam adoleſcentem comprehendere, exibat quotidie ad hanc venationem, ab hoc morbo ſtimulata, & ab hoc amore laſcive armata, cùmque ſolum illum aliquando deprehendiſſet, greſſum violenter trahebat. At nihil tamen mali inde paſſus eſt, ſed & libidinis tyrannidem, & juvenilis ætatis ſtimulos, & laſcivæ mulieris inſidias, inſultus Dominæ, juventutis motus, & omnes incurſus, quos ab illo contacta ſentire potuit exortes, & ab conſpectu, & inſania illa, quàm facillimè ſuperavit, ac tamquam aquila ſublimes tendens alas, ipſaſque veſtes exuens, & impudicis manibus derelinquens, aggreſſus eſt, veſtibus quidem nudatus, ſed ſplendido caſtitatis amictu circumdatus, atque ipſa purpura illuſtriori*. Idem quoque Sanctus Doctor in Tractatu primo, Homilia 57. quæ eſt nona in ordine de Pœnitentia, incipit de virginitate ſub titulo pugnæ, & ſævi certaminis ita diſcurrere: *Pinge mihi ſermone virginitatis ſpecimen atque virtutis magnitudinem diſce, quod bellum habet quotidie, nullatenus ſedandum, ipſo barbarico bello deterius*; ſimul quoque idem Chryſoſtomus rationem reddit, cur truculenta, & implacabilis illa pugna, quam adverſus carnem gerimus, quovis alio bello crudelior ſit, quod adverſus ſævas, & barbaras gentes gerimus: *Nam barbarorum bellum*, inquit, *vel temporis quietem habet, quæ aut paciſcuntur, aut ordinant, & quandoque quidem pugnant, quandoque non, & ordines, & tempora ſunt; belli vero cum virginitate geſti, nulla datur quies*. Nemo enim eſt, qui non in ſemetipſo experiatur quotidie, neceſſarium ſemper eſſe, ut armis accincti ſimus, quia non jam dico quotidie, ſed quavis hora, & omni momento, vel à cogitationibus, & imaginationibus turpibus, vel à motibus carnalibus, vel ab illecebroſi objecti aſpectu, vel à verbis, & diſcurſibus obſcœnis, qui ex omni parte paſſim audiuntur, ſine intermiſſione impugnamur. Paulò poſt idem Chryſoſtomus de virgine ſubjungit: *Hoſtem ſecum portat, neque veſperi permittit reſpirare, non nocte, non dilu-*

D. Chryſ. t. 2. ho. 57. de Joſ. venditio.
Pſ. 44. 4. S. Hieron. ad Principiam.
D. Chryſ. t. 6. l. 2. ad eos qui ſcandaliz. ſunt.
D. Chryſ. t. 1. ho. 57. de Pœnit. c. 9.

diluculo, non meridie, ſed bellum gerit ſemper, voluptatemque ſubmittit, nuptias in memoriam adducens, quo virtutem excludat, malitiamque in ea generet, pudorem pellat, fornicationem inferat. Verùm inquies fortaſſe ubinam ſunt, quæ in hac militia uſurpantur, arma? ubi ferrum? ubi Bombardæ? ubi catapultæ, & aliæ militares machinæ? Audite Chryſoſtomum dicentem: *Incenditur ſingulis horis voluptatis fornax, ſuaviter accenſa.*

7 Inimicus tartareus nulli rei adeò ſollicitè invigilat, quàm ut animas immaculatas, puras, honeſtatiſque, & pudicitiæ amantes impugnet, ſcit enim, quòd hac ſemel devicta, & proſtrata, illas in cujuſvis alterius vitii barathrum facilè præcipitet. Sanctus Joannes in Apocalypſi ſequentem habuit viſionem: *Vidi de ore draco-* Apoc. 16. 13. *nis, & de ore beſtiæ ſpiritus tres immundos in modum ranarum*; Ranæ autem figura ſunt laſcivorum, quia in fœtentibus ſtagnis, in aquis corruptis, & putridis vivunt. Quid autem hi immundi ſpiritus tandem fecerunt? *Procedunt ad Reges totius terræ, congregare illos in prælium: beatus qui vigilat, & cuſtodit veſtimenta ſua, ne nudus ambulet, & videat turpitudinem ejus*, id eſt, beati qui ne ab hoc immundo luto conſpurcentur, ſtudioſiſſimè cavent.

8 Porrò Dæmon in pluribus ſacræ Scripturæ locis Marci 5. 2. Matt. 12. 43. *Immundus* appellatur: *In ſpiritu immundo*, inquit Sanctus Marcus. Apud Sanctum Matthæum dicitur: *Cum autem ſpiritus immundus.* Et Sanctus Lucas ait: *Qui* Luc. 6. 18. *vexabantur à ſpiritibus immundis*; ſicque in pluribus aliis locis ſemper appellatur immundus, licèt ſpiritus ſit, & ab omni humana carne omninò expeditus, ut ſcilicet per hoc nobis inſinuetur, quòd is ſit, qui ſpecialiſſimè ad peccatum immunditiæ, potiùs quam ad quodvis aliud vitium, nos indeſeſsè extimulet; nimirum expertum aliquem, & rei militaris peritum imitatur belli ducem, qui partem civitatis debiliorem, minúſque munitam, aggredi ſolet, quia igitur caro pars hominis infirmior: *Spiritus quidem promptus eſt, caro autem infirma*, ideò carnem noſtram ut plurimùm impugnat. Lactantius Firmianus ſcribit: *Scit adver-* Lact. Firm. l. 6. Div. Inſtit. c. 23. *ſarius ille noſter, quanta ſit vis hujus cupiditatis, illicita deſideria immittit, objicit oculis irritabiles formas, ſuggeritque fomenta, & vitiis pabulum ſubminiſtrat, tum in imis viſceribus ſtimulos omnes conturbat, & commovet, donec irretitum hominem, implicatumque decipiat, itaque obſcœnitatibus animas ad ſanctitatem genitas, velut in cœni gurgite demerſit, pudorem extinxit, pudicitiam fugavit.* Quas ejus technas, & ſtratagemata per quamdam Sancti Bonaventuræ doctrinam magis detegere S. Bonav. l. 2. de prof. relig. c. 45. placet, dicit igitur Seraphicus hic Doctor: *Sciendum tamen, quod adverſarius, quando fortiter vincitur, aliquando diu expectat, quòd de eodem vitio moram pugnet, donec interim diſſueſcat homo pugnare, & tunc iterum ſubito improviſus ruit, ut improvidos tantò ſecuriùs proſternat, quando ad repugnandum invenit imparatos*, ad eum ferè modum, quo in libro ſecundo Machabæorum factum fuiſſe legitur, quando Judæi ab hoſtibus in die Sabbati fuere obruti: ac proindè hoc nobis tradit ſalutare documentum: *Semper ſimus parati hoſtibus viriliter reſiſtere, quia ipſi non quieſcunt nos impugnare, etiamſi videantur quieſcere, quia hoc ipſum ceſſare ab impugnatione, impugnare eſt, quia ipſum ceſſare, non eorum clementia eſt, vel laſſitudinis, ſed aſtutiæ, & fraudis. Unde Neemiæ 2. Eſdræ 4. dicitur: Neſciant hoſtes, & ignorent, donec veniamus in medio eorum, & interficiamus eos. Inimicus cùm in corde tractaverit dolos, Provebr. 26. ſi ſubmiſerit vocem ſuam ceſſando à ſuggeſtione, ne credas ei, quoniam ſeptem nequitiæ ſunt in corde ipſius.* Sed nec tamdiu cunctandum eſt, ut hoſtis cunctanter omnibus diſpoliet armis. In primo Regum legimus, quòd Iſraelitæ ſua ſocordia Philiſtiim adeò invaleſcere ſiverint, ut ſe omnibus armis privarint, fabris ferrariis adductis, ne Iſraelitis gladios fabricandi copia foret, ſic enim ſacer textus habet: *Porrò faber ferrarius non inveniebatur in omni terra Iſrael, cave-* 1. Reg. 13. 19. v. 22. *rant enim Philiſtiim, ne fortè facerent Hebræi gladium, aut lanceam. Cumque veniſſet dies prælii, non eſt inventus enſis, & lancea in manu totius populi, qui erat cum Saule, & Jonatha, excepto Saule, & Jonatha filio ejus.* Si tantum hoſti concedis, & in tempore diligenti meditatione verbi Divini, & beneficiorum DEI, ardentibuſque precibus contra te eum non armas, actum eſt de te. Nam id unicum intendit, ut armis te ſpoliet.

6 Sciendum verò eſt, bellum iſtud quod hoc noſter inimicus nobis movet, tantò eſt crudelius, nobiſque periculoſius, quantò delectabiliora magis, & illecebroſa ſunt arma illius, quibuſcum nos aggreditur. Nam ut S. Leo Papa advertit, tametſi inimicus noſter tar- S. Leo ſer. 6. de Epiph. tareus gladium ſuum in nos non ſtringat per ſuppliciorum nos cruciantium carnificinam, prout aliàs in primis Eccleſiæ temporibus facere ſolebat, attamen non *depoſuit odium, ſed vertit ingenium*, non jam ampliùs fornaces accendit, non olei aut picis lebetes bullire facit, ut in illos fideles immergat. Quid ergo? *Inflammat concupiſcentias eorum, quos non poteſt vexare tormentis*: bellum nobis movet per propoſitas illecebras, pugnat quidem, ſed ita ut alliciat, & placeat, unde fit, quòd omni cum ſtudio illius partes conſectemur. Conſtantius Imperator Catholicos ſuæ ſectæ partibus comparare, & conquirere volens, non utebatur comminationibus, carceribus, catenarum ponderibus, aut æquuleis, ſed honores illis decernebat, promittebat theſauros, blandimentis verborum alliciebat, ac proindè illo tempore, zelo fidei ardentes, illius temporis fideles per os Sanct. Hilarii lamentabantur S. Hilar. lib. Conſtit. dicentes. *Pugnamus contra perſecutorem faventem, contra hoſtem blandientem, non dorſa cædit, ſed ventrem palpat.*

10 Salubriter verò Tertullianus, quònam in iſto atroci bello confugiendum nobis ſit, his verbis nos mo- Tertul. l. de pudicit. c. 17. net, dicens: *Provoca ad apoſtolicam aciem, aſpice epiſtolas ejus, omnes pro pudicitia, pro caſtitate, pro ſanctitate prætendunt, omnes in luxuria, & laſcivia, & libidinis negotia jaculantur.* Et Sanctus Hieronymus ad Ruſticum ita ſcribit: *Ama ſcientiam ſcriptura-* S. Hieron. ad Ruſtic. *rum, & carnis vitia non amabis.* Epiſtolæ item Sancti Pauli inſtructiſſimum nobis armamentarium pandunt, ut in eo contra hanc carnis luctam convenientibus nos armis communire poſſimus, ſiquidem hic Apoſtolus magno pudicitiæ zelo flagrabat. Adhæc ipſemet zelus, & ardens affectus, quo caſtitati ſervandæ ſtudebimus, ad fortiter præliandum, & glorioſè vincendum, vigorem nobis, & vires ſubminiſtrabit.

11 Rabanus Maurus Archiepiſcopus Moguntinus, ad præſens propoſitum noſtrum ad illud ſe bellum reflectit, quod Abraham adversùs quinque illos Reges Gen. 14. 14. Pentapolitanos glorioſè geſſit; in quo Abraham cum exiguo bellantium numero victor evaſit, cùm tamen cum quinque Regibus, totidemque validis exercitibus, ſibi pugnandum eſſet, ipſe verò ſolùm numeraret expeditos vernaculos ſuos trecentos decem, & octo; ſed quiſnam prælii hujus exitus fuit? *Percuſſit eos, & perſecutus eſt eos, reduxitque omnem ſubſtantiam,* v. 15. & 16. *& Loth fratrem ſuum.* At verò cauſamne ſcitis, cur tantam potentiam, tanta cum facilitate ſubjugarit? Nimirum Reges illi carnis laſciviæ plurimùm dediti erant, ſervi verò Abrahæ minimè; ſiquidem Rabanus de illis dicit: *Vernaculos dixit juvenes ad bellum promptos, qui non fuerant uxorati.* S. Ambroſius illum ad- S. Ambr. l. 3. de Virg. ducens ex Matth. cap. 19. textum: *Sunt ſpadones, qui ſeipſos caſtraverunt propter regnum cœlorum*, dicit: *Eſt ergo præclara militia, quæ regno cœlorum militat.* Militia videlicet ſelecta, & generoſa eſt eorum, qui continentiam, & caſtitatem conſervant. Job quærit: *Nunquid* Job. 38. 22. *ingreſſus es theſauros nivis?* ſed ad quid hi nivium theſauri potiſſimùm inſerviunt? *quos præparavi in diem pugnæ, & belli*; at verò quænam eſt inter pugnam, & nives proportio? Nimirum per nivem candidam caſtitas intelligitur, hæc autem à Deo eum vigorem, & tale robur nanciſcitur, ut ad totum infernum debellandum ſufficere poſſit.

12 Quòd ſi verò theſaurum hunc, quem in hoc vaſe fictili corporis noſtri circumferimus, ab inimico latrone 2. Cor. 4. 7. ſtygio ſalvum, & immunem conſervare velimus: *Habemus etenim theſaurum iſtum in vaſis fictilibus*, ait Apoſtolus, ecce tibi modum opportuniſſimum: *Præparate theſauros nivis in diem pugnæ, & belli*; conſervate in vobis ad caſtitatem perfectè tuendam animum reſolutum. Opportunè ad præſens propoſitum emblema illud occurrit, in quo Herminius candidus, & pulcher depi-

Digitized by Google

depictus videtur, qui à venatoribus inſectatus, ad cavernam ſuam ſe recipere volens, eamdem luto, & ſtercore circumquaque cinctam reperit; unde potiùs mortem à venatoribus expectare, quàm cavernam ſuam ingrediendo, fœdo hoc ſtercore conſpurcari maluit, id quod per ſubjectam aptè ſignificabatur epigraphen: *Potiùs mori, quàm fœdari*. Simili propoſito ſe quælibet anima obarmare debet: *Potiùs mori, quàm fœdari*; & tantum abeſt, quòd inde colligi à quopiam poſſit animus quidam vilis, timidus, & abjectus, ut potiùs ob propoſitum ſimile ad ſuam ingentem gloriam ab omnibus audire mereatur: *Viriliter egiſti, eò quod caſtitatem amaveris*. Petrus Bleſenſis de Valentiniano Imperatore ſcribit: *Eminentiorem eligens vitam, pudicitiam novit, nec unquam carnem ſuam ad illicitos motus laxavit; unde cùm jam octogenarius moreretur, & audiret ſuorum recoli memoriam triumphorum, quibus celeberrimus erat, dixit: ſe in una ſola victoria gloriari: Requiſitus autem de illa victoria: Hoſtem, inquit, meum peſſimum, carnem meam ſemper oppreſſi, & vici*. Etenim facile eſt imperare aliis, ſibi autem ipſi leges præſcribere, ſuoſque appetitus ſpiritui, & rectæ rationi ſubjicere arduum eſt, & valdè difficile, & ideò ad hoc, ut ſequenti diſcurſu dicemus, divino nobis opus eſt ſpeciali adjutorio.

Petr. Bleſ. Epiſt. 79.

DISCURSUS XVII.

ARGUMENTUM.

Continentia ſpeciale Dei donum eſt, quod proindè non per induſtriam noſtram acquiritur, ſed à Deo liberaliter nobis conceditur. Nec tamen ideò alii eo carentes nobis ſunt contemnendi.

THEMA.

Scivi quoniam aliter non poſſem eſſe continens, niſi Deus det. Sap. 8. verſ. 21.

1 Continentia ingens Dei donum eſt, quod ab induſtria, & arbitrio noſtro minimè dependet; & ideò pro hoc impetrando cœleſti munere, ardentibus precibus à nobis imploranda eſt Bonitas divina, illud que de facto poſſidentes, illud ſolius altiſſimi omnipotenti dexteræ attribuere debemus. Unde ſapiens de ſemetipſo fatetur, dicens: *Puer eram ingenioſus, & ſortitus ſum animam bonam, & cùm eſſem cogitatione magis bonus veni ad corpus incoinquinatum, & ut ſcivi quoniam aliter non poſſem eſſe continens, niſi Deus det; & hoc ipſum erat ſapientia, ſcire, cujus eſſet hoc donum, adii Dominum, & deprecatus ſum illum*.

Sap. 8. 19. 20. & 21.

2 Sanctus Gregorius Nazianzenus in ſacris Poematibus ſuis de virginitate differens; hiſce eam verbis ſalutat: *Salve virginitas divino tradita dono*. Et in præceptis ad virgines in iiſdem Poematibus iterùm replicat: *Nec tamen æterni venit hoc ſine numine Patris; ut quiſquam veneris, fœdeque libidinis expers vivat, & hoc fragili maneat tranquillus in ævo*. Unde D. Chryſoſtomus ex eo, quòd virtus hæc caſtitatis Dei donum ſit, excellentem arguit prærogativam hujus virtutis, utpotè quæ progeniem ſuam trahit ab illo, qui eſt *Candor lucis æternæ*: *Cogita*, inquit, *quanta virginitatis dignitas, quàm ſublimis, & magna poſſeſſio, & quæ ſupra humanam naturam, & quæ opus habet manu ſuperna*. Sanctus Auguſtinus uſque ad trigeſimum tertium ætatis annum in hujus immunditiæ ſordibus ad fauces uſque immerſus hærebat, ac proindè ex hoc ſe luto, & ſordibus eruere, & vitam continentem deinceps agere, non ſolùm difficile, ſed impoſſibile eſſe cenſebat, eò quòd hoc nequaquam humanæ induſtriæ opus eſſe crederet, unde in ſuis Confeſſionibus ita Deum alloquitur: *Medicinam miſericordiæ tuæ ad eamdem infirmitatem ſanandam, non cogitabam, quia expertus non eram, & propriarum virium credebam eſſe abſtinentiam*; veruntamen poſtea in ſacris Eccleſiæ, & fidei dogmatibus eruditus, & in ſacroſancto baptiſmatis lavacro regeneratus, ad ultimam uſque decrepitam ſenectutem immaculatam quamdam ſervavit continentiam; unde in quadam Epiſtola, ad propoſita in themate Sapientiæ verba ſe reflectens, ita ſcribit: *Jubet ergo Deus continentiam, & dat continentiam; jubet per legem, dat per gratiam; jubet per litteram, dat per ſpiritum*.

Nazian. de laud. virg.

Nazian. in præcept. ad virgin.

D. Chr. h. 18. in Gen.

S. Aug. 6. conf. c. 11.

S. Aug. ep. 89. q. 2.

3 Quis unquam ad conſervandam virginitatem ſuam majorem Apoſtolo induſtriam adhibuit, qui ait: *Caſtigo corpus meum, & in ſervitutem redigo: Ego ſtigmata Domini mei in corpore meo porto?* Et tamen licèt pro hac virtute aſſequenda ad ſanguinem uſque laboraſſet, illam tamen ſemper eximium Dei donum eſſe agnovit. Unde D. Chryſoſt. de virginitate diſſerens, ita ſcribit: *Sed habet*, inquit, *proprium quiſque donum, alius quidem ſic, alius verò ſic, video hic mihi Apoſtolica humilitatis ſignum, nuſquam deperditum, ſed ubique ſerio elucens, Dei donum appellat ſuam virtutem, & in quo multum deſudavit, id omne tribuit Domino*. Caſſian. de gradibus humilitatis ſcribens, tamdem ad caſtitatem humilem deſcendit, dicitque, inter expertiſſimos ſpiritualis vitæ magiſtros, in quadam collatione mutua, ubi de ea varia hinc inde inter ſe contulerant, reſolutum fuiſſe, quòd ad hanc caſtitatem acquirendam nulla humana diligentia, aut labor ſufficiat, ſed primo omnium loco illa Deo attribui, & ab illo tamquam ſpeciale Dei donum poſtulari debeat. S. Auguſtinus quoque in libro, quem *de bono viduitatis* compoſuit, hoc nobis ſalutare monitum ſcriptum reliquit, dicens: *Quin in te illud primò moneo, ut quantumcumque tibi ineſſe ſentis piæ continentiæ dilectionem, beneficio Dei tribuas, eique gratias agas, qui de ſpiritu ſuo tibi tantum largitus eſt, ut ejus in corde tuo charitate diffuſa, licita rei licentiam tibi amor melioris boni auferret*; nobilium matronam quamdam alloquitur, quæ pudicitiam in ſe vidualem conſervare decreverat. Sanctus Joannes Climacus valdè efficacem reddit rationem, per quam continentiam nequaquam humanæ induſtriæ opus eſſe oſtendit, eò quòd naturam vincere ad eum pertinet, qui natura ſuperior exiſtit: *Nemo eorum, qui in palæſtra caſtimoniæ deſudarunt, ſuis eam ſe laboribus adeptum ſibi perſuadeat, vincere enim naturam non eſt naturæ noſtræ, victa autem natura, certum eſt, adeſſe authorem naturæ*.

1. Cor. 9. 27.

Gal. 6. 17.

D. Chr. t. 4. de virg. c. 35.

Caſſ. coll. 2. Abb. Cher. c. 4.

S. Aug. t. 2. l. de bono viduit.

Clim. gr. 15. in ſcala Parad.

4 Palladius de Pachone Abbate refert, quòd non obſtante, quòd hic Archimandrita ſeptuageſimum ætatis ſuæ annum ageret, à carnalibus tamen tentationibus ſemper infeſtatus fuerit, quodque poſtquam ad quinquageſimum vitæ ſuæ annum perveniſſet, duodecim ſequentibus annis continuam tam aſperam facere luctam debuerit adverſus carnem ſuam, ut toto ſpatio nullus unquam dies, vel nox tranſierit, quin à ſpiritu fornicationis vehementiſſimè impeteretur. Ad quam vincendam ſemper quidem fecit, quod potuit, ſed abſque ulla inde conſecuta utilitate. Quadam verò die, dum ſe à Deo derelictum eſſe credens lamentaretur, vocem quamdam audivit interius ſibi dicentem: Sciendum tibi, Deum ideò hanc in te pugnam continuam permiſiſſe, ut debilitatem tuam, & exiguam, ſeu potiùs nullam potentiam, & vires tuas, quæ ex tua ſolùm parte tenent, agnoſceres; ac proindè deinceps eſto humilis, omnemque fiduciam in Deum collocato. Qua ex voce monente adeò confortatus eſt, ut nullam deinceps in ſe carnis perſenſerit tentationem.

5 S. Bonaventura de religioſorum profectu differens, hoc illis tradit documentum: *Mentis caſtitas cum carnis puritate, ex ſola virtute cum Dei gratia poſſidetur; unde & Propheta hoc quaſi prodigium miratur*. Idemque Seraphicus Doctor ad propoſitum noſtrum explicat hunc Pſalmi locum: *Venite, & videte opera Domini, auferens bella uſque ad fines terræ*, dum ait; *auferens bella tentationum carnalium, uſque ad fines terræ, id eſt, ad terminos motus*. Caſſianus aſſignat rationem, ob quam continentia à natura fragili, & ad voluptates multum proclivi exercita, maximi meriti opus dici meretur; Dicit enim: *Quomodo enim exire de carne eſt; in corpore commorantem, & alteram naturam ex fragili carne circumdatum carnis aculeos non ſentire? & idcirco impoſſibile eſt, hominem alis, ut ita dicam, ſuis ad tam excelſum cœleſte præmium ſubvolare, niſi eum gratia Domini de terræ cœno, munere ovexerit caſtitatis*.

S. Bern. l. 2. de prof. rel. c. 1.

Pſ. 45. 9.

Caſſ. in inſtit. Monaſt.

6 Idem Palladius de Moyſe Abbate refert, quòd quoad corpus miri roboris, validiſſimus, quoad animam verò vitioſiſſimus exiſtens, mirificè converſus fuerit. Etenim licèt in principio vehementi carnis impugnatione exagitatus permanſerit, Patrum tamen Eremitarum

con-

conſilio multis adhibitis remediis victor tandem evaſit; ſiquidem aſſiduis orationibus tanto cum fervore vacabat, ut per annos continuos pro majori noctis parte in pedes erectus orabat, & licèt indefeſsè laboraret, vix tamen panem ad famem ſedandam, niſi modiciſſimum, ſibi uſurpabat, aquam ſingulis afferendo, cellas Patrum continuò circuibat, cunctiſque ſe vitæ rigoribus, & auſteritatibus, quantum pro viribus naturæ ferre poterat, conficiebat, & tamen magis quàm aliàs unquam à ſpiritu fornicationis vehementiſſimo tentationum carnalium impetu infeſtabatur, adeò ut tamdem vitam eremiticam deſerere, & ad vitam priſtinam diſſolutam redire decreverit; cùmque hiſce cogitationibus inſiſteret, S. Iſidorus eum conſolaturus, & in vocatione ſua roboraturus convenit, qui ex parte Dei hunc in modum illum affatus eſt: ab hac hora deinceps in nomine Jeſu Chriſti tentationes tuæ ceſſabunt: & revera, ut prædixerat, evenit; ſimulque cauſam ei, ob quam hactenus ad perfectam pugnæ ſuæ victoriam pertingere haud potuerat, clarè expoſuit; ideò nimirum id à Deo permiſſum fuiſſe, dicens, ne de victoria gloriatus, in ſuperbiam laberetur, ſuam videlicet conſervatam caſtitatem diligentiæ, & induſtriæ ſuæ adſcribendo, abſque eo quòd Deum doni hujus principalem auctorem agnoſceret; unde S. Clemens Papa ait: *Qui carne caſtus eſt, non inſoleſcat, cùm ſciat alium eſſe, qui continentiæ donum ipſi tribuit.*

S.Clem. in 1. ad Cor.

7 Sanctus Paulus Apoſtolus, nos pretioſum hunc pudicitiæ theſaurum in vaſe fragili, & quaſi vitreo portare aſſerit, ac proindè cum huic theſauro nobis eripiendo multi, validi, indefeſſi, & implacabiles, nobiſque continuò aſſidentes, hoſtes inſidientur, pro illius ſecura cuſtodia, & conſervatione, ſpecialiſſima neceſſaria nobis eſt Dei aſſiſtentia: *Habemus autem theſaurum iſtum in vaſis fictilibus, ut ſublimitas ſit virtutis Dei, & non ex nobis.* Quem textum S. Auguſtinus in Epiſtola quadam contra Pelagianos ita legit: *Ut eminentia ſit Dei, & non ex nobis;* ubi etiam alium quemdam textum ejuſdem Apoſtoli ex 1. ad Corinth. c. 7. v. 7. adducens, ſcilicet: *Vellem omnes eſſe ſicut meipſum, ſed unuſquiſque proprium donum habet à Deo, alius ſic, alius autem ſic;* ita inquit: *Audiat etiam ipſum non tantum ſuum, ſed univerſa Eccleſia unicum ſponſum, de tali caſtitate, atque integritate dicentem. Non omnes capiunt verbum hoc, ſed quibus datum eſt.* In eodem quoque capite S. Paulus paulò poſt ſubjungit: *De virginibus præceptum Domini non habeo, conſilium autem do, tamquam miſericordiam conſecutus à Domino, ut ſim fidelis.* Ecce tibi S. Paulum clarè, & manifeſtè atteſtantem, & profitentem, quòd virginitas miſericordiæ Dei attribuenda ſit, ac proindè quòd quis in hujus virtutis cuſtodia fidelis ſit, benigniſſimæ pietati ipſius tribuendum ſit, *tamquam miſericordiam conſecutus à Domino.*

2. Cor. 4. 7.
S. Aug. ep. 143.
1. Cor. 7. 7.
Ib. 25.

8 S. Auguſtinus crudele, quod inter fornicationis ſpiritum, & carnis, ac corpus noſtrum intercedit, certamen meditatur, dicens: *Hic hoſtis nunc quidem apertè, & violenter, ſemper autem malitiosè, & crudeliter nos impugnat, & perſequitur, & ad hæc toleranda, ne dicam ſuperanda, quis idoneus? Hæc ideo dixit, ut innoteſceret continentiæ difficultas, ut ſciamus, quæ à Deo data ſunt nobis, ac per hoc amplius diligamus eum, qui hanc virtutem nobis tribuit, omnino enim in Domino facimus hanc virtutem, ipſe eſt, qui non modò carnem noſtram cum concupiſcentiis ſuis, ſed & præſens ſæculum nequam cum curioſitatibus, & vanitatibus ſuis, etiam & ipſum cum tentationibus ſuis Satan conterit ſub pedibus ſuis.* Et ideò ſanctus quidam Eremicola, plenus dierum, & ſapientiæ, animam cujuſdam ſolitarii eouſque à tentationibus carnis infeſtandam eſſe dixit, donec caſtitatem donum Dei, non verò opus virium ſuarum, eſſe agnoſceret, & confiteretur. S. Joannes Damaſcenus de ſpiritu fornicationis differens, hanc nobis doctrinam ſcriptam reliquit: *Hunc immundiſſimum ſpiritum ſuperare omni mentis intentione, non noſtris viribus confidentes (hoc enim induſtria humana facere non prævalet) ſed opitulatione Domini, feſtinemus, tamdiu enim neceſſe eſt, hoc vitio animam impugnari, donec ſe bellum gerere ſupra virtutem ſuam agnoſcat, nec labore, vel ſtudio proprio victoriam obtinere ſe poſſe, niſi Domini fuerit auxilio, & poteſtate ſuffulta.*

S. Aug. l. 9. Medit. c. 13.
S. Jo. Dam. lib. 6. c. 1.

9 Sanctus Anſelmus prudenter obſervat, quòd cœleſtis magiſter noſter Chriſtus, dum de virginitate diſſerit, dixerit: *Non omnes capiunt verbum iſtud, ſed quibus datum eſt;* cauſamque cur Deus non omnes virgines eſſe, & permanere decreverit, hanc eſſe dicit, quia caſtitas donum eſt Dei, qui proindè illud dat, cui vult, non verò induſtriæ noſtræ opus eſt: *Id eſt,* inquit præfatus Archiepiſcopus, *non omnes ſervant verbum iſtud, quod bonum ſit continere. Non dixit: non poſſunt capere, id eſt, ſervare, quia benè poſſent, ſi vellent, vincere carnis infirmitatem, ſed dixit: Non omnes capiunt, id eſt, non omnes continent, ſed quibus datum eſt à divina gratia; in his verbis oſtendit, quia niſi auxilium gratiæ acceperimus, nihil ex nobis valemus.* Frequens enim experientia per omnia ſæcula nos docet, quod homines cæteroquin virtuoſi, in proprio corpore caſtigando habituati, & vitæ illibatæ aſſueti, ex eo tamen quia nimis de ſua virtute ſecuri, & in proximis poſiti occaſionibus de propriis viribus nimium confiſi, tamdem turpiter fuerint lapſi, unde idipſum quod Sanctus Hieronymus de virginitate ſcripſit, nos in communi de pudicitia, & continentia aſſerere poſſumus, videlicet: *Difficilis res eſt virginitas, & ideo rara; Multi vocati, pauci electi, incipere plurimorum eſt, perſeverare paucorum.*

S. Anſel. in c. 19. Mat.
S.Hier. l. 1. cont. Jovin.

10 Sanctus Jacobus ait: *Omne datum optimum, & omne donum perfectum deſurſum eſt, deſcendens à Patre luminum; ſi quis indiget ſapientia, poſtulet à DEO, qui dat omnibus.* Eodem quoque modo nos dicere poſſumus, quòd cùm continentia donum ſit cœleſte, ſi illud aſſequi deſideramus, à DEO illud à nobis poſtulandum ſit. Sanct. Auguſtinus proindè Deum ſic alloquitur: *Da quod jubes, & jube quod vis. Imperas nobis continentiam, & cùm ſcirem, ait quidam, quia nemo poteſt eſſe continens, niſi Deus det, & hoc ipſum erat ſapientiæ, ſcire cujus eſſet donum.* Rupertus Abbas Tuitienſis ſuper illa verba Zachariæ: *Petite à Domino pluviam in tempore ſerotino, & Dominus faciet nives: Quid bonum ejus, & quid pulchrum ejus eſt, niſi frumentum electorum, vinum germinans virgines?* ita ſcribit: *Bonum inquam, & pulchrum hoc ſolius DEI donum eſt, & propter hoc ab ipſo petendum eſt, nam de germine virginitatis, de frumento verbi Dei quicumque ſtudioſus fuit, non ignorat, ſed experimento didicit, quod de terra carnis noſtræ reſurgere non poſſit, quamvis plantet, aut riget aliquis, niſi DEUS incrementum dederit; qui ergo bonum hoc, vel pulchrum oſtendit, rectè & conſilium ſuggerit petendi illinc, unde poteſt acquiri: Petite, inquit, à Domino pluviam in tempore ſerotino, & Dominus faciet nives, & pluviam imbris, ac ſi dicatur: Ubi deſideratur frumentum Domini, & vinum germinis virginei, ubi conſilium eſt caſtitatis, vel propoſitum virginitatis, ibi ſentitur magis incendium carnis adverſus ſpiritum concupiſcentis, ſed nolite deficere, nolite deſperare, petite à Domino, & Dominus dabit nives, quibus æſtum carnis refrigeret, ac temperet.*

Jac. 1. 17.
v. 5.
S. Aug. l. 10. Confeſſ. c. 29.
Rup. Abb. l. 3. in Zach. c. 10.

11 In libro Judicum cap. 1. factum quoddam à Spiritu Sancto deſcribitur, quod prima facie, niſi myſticum eſſet, videri poſſet inutile, & Sanctiſſimo Spiritus Sancti calamo, qui ad ſolos æternitatis annales conſcribendos adhibetur, prorſus ſupervacaneum, & indignum. Refert enim, quòd cùm Caleb quamdam ex filiabus ſuis, nomine Axam, Othonieli deſponſaſſet, hæc à ſponſo ſuo inſtigata fuerit ad petendam à patre ſuo terram aquis irriguam: *Quam pergentem in itinere monuit vir ſuus, ut peteret à Patre ſuo agrum. Quæ cùm ſuſpiraſſet ſedens in aſino, dixit ei Caleb: Quid habes? at illa reſpondit: Da mihi benedictionem, quia terram arentem dediſti mihi, da & irriguam aquis; Dedit ergo ei Caleb irriguum ſuperius, & irriguum inferius.* Veriſſimum eſt utique, quòd hæc omnia in figura contingebant illis; ac proindè jumentum, cui Axa inſidebat, corpus humanum præfigurabat. Unde Sanctus Hilarion corpori ſuo dicebat: *Ego te Aſelle, faciam, ut non calcitres, nec te hordeo alam, ſed paleis.* Et eheu! quot ſunt, quos jumentum hoc ſuſpirare facit? Terra autem arida hæc caro noſtra eſt, qua veſtimur, quæ igne concupiſcentiæ carnalis æſtuat, & ardet: *Caro concupiſcit adverſus ſpiritum.* Sponſus verò animæ noſtræ, id eſt, Spiritus Sanctus, nobis inſinuat, ut ad extinguendum ignem iſtum, & ut corpore perſeveremus immaculati, pluviam, aquam, & rorem poſtule-

Jud. 1. 14.
S. Hilarion.

ſtulemus cœleſtem: *Da & irriguam aquis.* Porrò Tertullianus illos, qui ſe ob fragilitatem carnis à continentia profitenda excuſant, timentque, ne venia prorſus indigni ſint, ſi labantur, ſequentibus verbis more ſuo graviter perſtringit, dicens: *Sed carnem legimus infirmam, & hinc nobis adulamur impenſius; Legimus tamen & ſpiritum fortem, nam in uno ſenſu utrumque poſitum eſt. Caro terrena materia eſt, ſpiritus vero cœleſtis, cur ergo ad excuſationes proniores, quæ in nobis infirma ſunt, opponimus, quæ vero fortiora, non tuemur? Cur cœleſtibus terrena non cedant? Si ſpiritus carne fortior, quia & generoſior, noſtra culpa inferiora ſectamur.* Tametſi etenim verum ſit, continentiam donum Dei eſſe, divinæque gratiæ effectum, attamen veriſſimum quoque eſt, quòd *Facienti quod in ſe eſt, Deus non denegat gratiam.* Quapropter ex parte noſtra operemur, & cooperemur huic dono, quod Deus unicuique animæ offert, nec erit, quòd ſpiritum fornicationis formidemus, quia ad illum debellandum, & abigendum, vigorem, & vires ſufficientes habemus.

Tertull. ad uxor. l. 4.

12 Sanctus Auguſtinus aliud nobis non minùs ſalutare monitum ſuggerit, videlicet quòd ex quo continentia, & caſtitas ſpecialiſſimum quoddam Dei donum eſt, cavendum nobis ſit, ne lo e? vanè nobis complaceamus: *Quapropter*, inquit, *hæc prima ſit induenda humilitatis cogitatio, ne a ſe ſibi putet eſſe Dei virgo, quod talis ſit, ac non potiùs hoc donum optimum deſuper deſcendere à Patre Luminum.* Paulò poſt cap. 43. idipſum monet, dicens: *Sciens homo, gratia Dei ſe eſſe, quod eſt, non incidat in alium ſuperbiæ laqueum, ut de ipſa Dei gratia ſe extollendo, ſpernat cæteros.* In cap. verò 18. ejuſdem Tractatus jam ante ſcripſerat in hunc modum: *Sectatores, & ſectatrices perpetuæ continentiæ, & ſacræ virginitatis, admoneo, ut bonum ſuum ita præferant nuptiis, ne malum judicent nuptias, neque fallaciter, ſed ſane veraciter ab Apoſtolo dictum noverint: Qui dat ad nuptum, benè facit, qui non dat ad nuptum, melius facit: Et ſi acceperis uxorem, non peccaſti, & ſi nupſerit, virgo, non peccat: Et paulò poſt: Beatior erit ſi ſic permanſerit, ſecundùm meam ſententiam; & ne humana ſententia putaretur, ſubjungit, puto autem quod & ego ſpiritum DEI habeam. Hæc Dominica, hæc Apoſtolica verba, hæc ſana doctrina eſt, ſic eligere bona majora, ne minora damnentur.* Verùm enim verò cùm ex parte noſtra neceſſariò nobis huic dono cooperandum ſit; ſiquidem veriſſima eſt illa propoſitio: *Qui creavit te ſine te, non ſalvabit te ſine te;* ideò operæ pretium erit, ut varias examinemus cautelas, & circumſpectiones, quibuſcum hanc nobis poſſidere virtutem, eamque ad ultimum uſque ſpiritum conſervare, facillimum erit.

S. Aug. de S. virg. c. 41.
Ibid. c. 43.
Cap. 18. ib.

DISCURSUS XVIII.

ARGUMENTUM.

Caſti ſollicitè incumbere debent cuſtodiæ internæ cogitationum, eaſque refrænare; ubi etiam recenſentur mala, quæ ab his derivantur, niſi ſtatim ab initio ſuffocentur.

THEMA.

Pepigi fœdus cum oculis meis, ut ne cogitarem quidem de virgine. Job. 31. v. 1.

1 QUemadmodum boni, & experti Medici ſpecimen eſt, ſi mali illius, quod infirmum languere facit, radicem tollere, & abigere noverit; ita quoque ad infirmitates ſpirituales curandas, unicè neceſſum eſt, originem, unde ſcaturiunt, amputare, ne ulteriùs pedem figere poſſint. D. Chryſoſtomus ſuper illa verba Salvatoris: *Quicumque viderit mulierem ad concupiſcendum eam, jam mœchatus eſt eam in corde ſuo*, de illo Medico, qui ad ſemetipſum alludens, dicit: *Non eſt opus valentibus medico, ſed malè habentibus*, ita ſcribit: *Non modo morbum, ſed & morbi radicem evellit, radix enim adulterii concupiſcentia impudica: quare non modo plectit adulterium, ſed & concupiſcentiam adulterii matrem; ſic & medici faciunt, non ad morbos inſtantes ſolùm, ſed ad cauſas etiam tollendas.* Eodem pariter modo S. Job diſcurrere voluiſſe videtur, dum ait: *Pepigi fœdus cum oculis meis, ut ne cogitarem quidem de virgine;* ac ſi dicere vellet: Non ſolùm in objecti illecebroſi faciem nolo fixis oculis reſpicere, ſed ne quidem de illo cogitare decrevi. Cujus textus occaſione S. Gregorius differentiam, quæ eſt inter legem antiquam, & novam, obſervat. In illa namque cogitationes, & deſideria cordis illicita non ita apertè prohibebantur, ſicut in hac; unde Job prophetico illuſtratus ſpiritu, idipſum, quod Salvator noſter in lege nova præcepturus erat, intelligens, opere adimplevit, & executioni mandavit: *Sciebat nimirum, luxuriam eſſe in corde refrænandam; ſciebat per Spiritus Sancti donum, quod Redemptor noſter veniens legis præcepta tranſcenderet, & ab electis ſuis non ſolùm luxuriam carnis, ſed etiam cordis aboleret: per Moyſem luxuria perpetrata, per authorem mundi luxuria cogitata damnatur.* Incarnata namque Sapientia in hunc mundum veniens proteſtata fuerat, dicens: *Scriptum eſt: Non adulterabis; ego autem dico vobis, quoniam qui viderit mulierem ad concupiſcendum eam, jam mœchatus eſt eam in corde ſuo.*

D. Chr. h. 96. de pœnit. c. 6.
S. Greg. l. 21. Moral. c. 11.
Matth. 5. 28.

2 Idem quoque ſanctiſſimus Pontifex optimè notat, quòd primus Eccleſiæ Paſtor, & Pontifex, ut gregem ſuum in hoc gravi puncto benè erudiret, eidem quicquid ad intentum à Chriſto finem complendum facere incumbebat, ad perpetuam doctrinæ ſuæ memoriam in Epiſtolis ſuis expreſſerit, dum ita ſcribit: *Propter quod ſuccincti lumbos mentis veſtræ, &c.* Circa quæ verba ita diſſerit: *Lumbos carnis ſuccingere, eſt, luxuriam ab effectu refrænare; lumbos vero mentis ſuccingere, eſt, hanc etiam à cogitatione reſtringere.* Sanctus Iſidorus de hac materia ad caſtitatis conſervationem apprimè utili tractans, ita diſcurrit: *Antequam perficiatur adulterium in opere, jam adulterium extat in cogitatione: ex corde enim primò fornicationes ſunt auferendæ, & non prorumpent in opere.* Hinc eſt, inquit idem Sanctus Pater, quòd Iſaias (qui per antonomaſiam Propheta vocatur Euangelicus) poſtquam Euangelicæ legis prædixit ſucceſſus, ita moneat: *Accingite lumbos veſtros ſuper ubera, hoc eſt, in corde libidines reſecate, quæ ad lumbos pertinent, nam cor ſuper ubera eſt, non in lumbis.* Peſſima enim, & perniecioſiſſima delectationum, fornica ionum, adulteriorumque, & cujaſcumque ſimilis peſtiferæ zizaniæ radix, & origo, ab effrænibus cogitationibus ortum ſuum ducit: *Ex quo hic immundiſſimus ſpiritus luxuriæ*, inquit Rabanus, *atque fornicationis oritur, voce Dominica declaratur: Ex corde, inquit, exeunt cogitationes malæ, adulteria, fornicationes;* atque ideò ſi hæ cogitationes illecebroſæ, in ſuis extinguantur, & detruncentur primis natalibus, morbus uſque ulteriùs creſcendo, minimè augebitur. Idem quoque ſupra citatus Sanctus Iſidorus ait: *Qui delectationem libidinoſæ refrænat voluptatis, & ſuggeſtionis, non tranſit ad conſenſum libidinis; citè enim reſiſtit operi, qui titillanti ſe non accommodat delectationi.*

1. Petr. 1. 13.
S. Iſid. l. 2. ſent. c. 39.
Iſ. 32. 11.
Raban. l. 1. de octo vit. ſæc. c. 44.
Matth. 15. 19.
S. Iſid. ib.

3 In Apocalypſi ſua S. Joannes, hanc ſibi factam fuiſſe refert viſionem: *Vidi ſimilem filio hominis veſtitum podere, & præcinctum ad mamillas zona aurea, caput autem ejus, & capilli erant candidi tanquam lana alba, & tanquam nix.* In qua viſione, per capillos albos tamquam lana, & nivis inſtar candidos, cogitationes, & deſideria pura, caſta, & honeſta intelliguntur; at verò undenam hæ cogitationes procedunt? Certè non ſine myſterio ibidem præmittitur: *Præcinctum ad mamillas zona aurea;* circa illa namque verba S. Gregorius ait: *Zona aurea ſuper mamillas ſuccinctus, quia teſtamenti novi munditia etiam cordis luxuriam frænat.*

Apoc. 1. 13.
S. Greg. l. 21. c. 2.

4 Ac proindè S. Joannes Damaſcenus, primam caſti hominis curam ad hoc intentam eſſe debere dicit, ut cor ab immundis, & ſordidis cogitationibus mundetur, & purificetur: *Principaliter*, inquit, *vitii hujus* (ſcilicet peccati carnis) *correctio de cordis perfectione deſcendit, ex quo etiam hujus morbi virus Domini voce prodire ſignatur; De corde, inquit, exeunt cogitationes malæ, adulteria, &c. Illud ergo eſt primitùs expiandum, unde fons vitæ, & mortis maturè agnoſcitur;* unde Salomon monet: *Omni cuſtodia ſerva cor tuum.* Enimverò experientia quotidiana commonſtrat, quòd io locum, in quem caput ſerpentis ingreditur, totum ejus corpus pariter ingrediatur, ibidemque venena ſua diffundat, & mortem inferat. Quidnam verò caput ſerpentis aliud indicat, quàm cogitationem, & deſiderium inhoneſtum? ubi enim hoc locum obtinet, & ſine ulla repul-

S. Jo. Dam. l. 5. de ſpir. fornic. c. 2.

ſa, aut

ſa, aut reſiſtentia nidificat, ibi quoque peccati venenum ſubintrat, quia à cogitatione fit tranſitus ad complacentiam, inde ad conſenſum, quem tandem appetitus carnalis conſummatio, & ſatisfactio infallibiliter ſubſequitur.

S. Bonav. l. 2. de prof. rel. c. 54.

5 Porrò inter alia remedia, quæ Sanctus Bonaventura ad victoriam contra vitium carnis obtinendam nobis præſcribit, haud minimum eſt *cuſtodia interiorum cogitationum, & affectionum cordis, per quas coluber primo caput venenatum ingerit*. Ad hæc in prima matre noſtra, animam quamvis fidelem ſignificari dicere, poſſumus, illi namque, quòd caput ſerpentis obtritura eſſet, prædictum fuit: *Ipſa conteret caput tuum*. Quibus verbis utique utile nobis documentum ſuggeritur, ſcilicet quòd ſi ſerpentem, id eſt, ſpiritum fornicationis vincere deſideramus, neceſſum ſit, ut primitùs ſuggeſtionibus, cogitationibus, deſideriis, & imaginationibus turpibus reſiſtamus; quod utique Sanctus Joannes Damaſcenus docere nos voluit, quando dixit: *Quia illud quoque mandatum, quod primus homo à Deo datum accepit, ſerpentis caput, hoc eſt, pernicioſæ cogitationis initium, per quod ad animam noſtram irrepere conatur, obſervari jubet, ne alioqui admiſſo capite, reliquum quoque corpus unà illabatur*. Simulque ad illum Pſalmiſtæ locum alludit, in quo David ait: *Beatus qui tenebit, & allidet parvulos ſuos ad petram; operæ pretium eſt itaque Babylonis parvulos, hoc eſt turpes cogitationes, quæ nos primum adoriuntur, ad petram, hoc eſt, ad Chriſtum allidere, atque obterere*. Id quod cum illo monito conſonat, quod Sanctus Hieronymus Euſtochio virgini tradidit, dicens: *Non ſinas, cogitationes creſcere, nihil in te Babylonium adoleſcat, dum parvus eſt hoſtis, interfice*.

S. Jo. Dam. Paral. l. 3. c. 66.

Pſ. 136. 9.

S. Hier. ep. 22. ad Euſtoch.

6 Conſiderabilis eſt inſtructio ab Eccleſiaſtico nobis præſcripta, in qua nos hortatur, ut peccatum æquè ac ſerpentem fugiamus: *Quaſi à facie colubri*, inquit, *fuge peccata*. Cur enim non potiùs urſi, vel leonis, aut tygridis nobis metum incuſſit? At verò ratio hujus hæc aſſignari poteſt, quia ſerpens quantùmvis parvulus ſit, ſuo tamen veneno non caret, ac proindè is nobis cavendus eſt, tametſi jam jam genitus è nidulo ſuo proſerpat. Leonem verò, vel quamcumque aliam feram, quamdiù lactens eſt, non eſt quod timeamus. Eſt igitur hæc ſerpentis, ſeu ſpiritus fornicationis, malignitas, ut etiam dum parvulus è nido ſuo egreditur, id eſt, dum in primis ſuis principiis, ſive in prima ſua imaginatione, aut apprehenſione conſiſtit, à nobis interimi, & ſuffocari debeat: *Dum hoſtis eſt parvus, interfice*. Pergit Sanctus Hieronymus ulteriùs, & dicit; *Impoſſibile eſt in ſenſum hominis non irruere medullarum calorem, ille laudatur, ille prædicatur beatus, qui ut cœperit cogitare ſordida, ſtatim interficit cogitatus*.

7 S. Joannes Damaſcenus *de ſpiritu fornicationis* ad longum tractans, ita nos monet: *Quapropter illius præcepti jugiter meminiſſe debemus: Omni cuſtodia ſerva cor tuum, & ſecundùm Dei principale mandatum, ſollicitè ſerpentis obſervare noxium caput; id eſt, malarum cogitationum principia, quibus ſerpere in animam noſtram Diabolus tentat, ne ſinamus per negligentiam intrare in cor noſtrum reliquum ejus corpus, id eſt: oblectationis aſſenſum*. Illum quoque Pſalmi locum adducit, in quo David, ſe in matutino tempore omnes peccatores terræ ſtraviſſe dicit: *In matutino interficiebam omnes peccatores terræ: Emergentes peccatores terræ noſtræ, id eſt, ſenſus carnales, in matutinis ſui ortus nos oportet extinguere, & dum adhuc parvuli ſunt, allidere filios Babylonis ad petram*.

S. Jo. Dam. l. 1. de ſpir. fornic. c. 13.

Pſ. 100. 8.

8 In eodem quoque loco ſupracitatus Sanctus Gregorius ſub alluſione ſerpentis in hac materia ulteriùs ſe extendit, docendo, qualiter in nobis continuus ille, & inquietus cogitationum, & imaginationum inhoneſtarum fluxus, & refluxus coerceri debeat: *Malum luxuriæ*, inquit, *aut cogitatione perpetratur, aut opere; callidus namque adverſarius, cum ab effectu operis expellitur, ſecreta polluere cogitationis molitur; unde & ſerpenti à Domino dicitur: Pectore, & ventre repes; ſerpens videlicet ventre repit, quando hoſtis lubricus per humana membra ſibimet ſubdita uſque ad expletionem operis luxuriam exercet. Serpens autem repit pectore, quando eos, quos in opere luxuriæ non valet, polluit in cogitatione*. Demùm verò hoc repere hujus ſerpentis, quod ventre, & pectore perficit, in ſenſu morali diſtinguit, dicens: *Quia per cogitationem ad explenda opera pervenitur, rectè ſerpens priùs pectore, & poſtmodum repere ventre deſcribitur*.

S. Greg. l. 21. Moral. c. 2.

9 S. Ephrem ſcintillarum adducit ſimilitudinem, quæ integrè nondum extinctæ ſunt; harum enim una ad ingentem flammam accendendam ſufficit, niſi ad evitandum inextinguibile aliquod incendium penitus extinguatur, quem eumdem effectum unica tantùm obſcœna cogitatio non extincta, ſed nutrita, parturire valet: *Spiritui fornicationis reſiſte*, inquit, *& planè non patiaris, te abripi cogitatione ejuſmodi, nam a ſcintilla ignis augetur pruna, & a cogitatione improba multiplicabuntur concupiſcentiæ pravæ, excute memoriam eorum, magis quàm gravem odorem cani, atque cloacæ*. Similem quamdam comparationem in Sancto Auguſtino inveniu, cujus hæc ſunt propria verba: *Quomodo enim, ſi aliquis carbones ignis apprehendat, ſi eos cito projecerit, nihil nocebunt, ſi autem diutiùs tenere voluerit, ſine vulnere eos jactare non poterit, ita & ille, qui ad concupiſcendum oculos defixerit, & libidinis malum in corde ſuſcipiens, magnas moras in ſuis cogitationibus habere permiſerit, excutere eas à ſe, ſine animæ occiſione, vel plaga, non poterit*. Quòd ſi verò in malis cogitationibus eliminandis ſolliciti ſimus, ab inde oriunda pugna nos eximendos eſſe ſperare licebit, quam aliàs nobis adiciſcunt, ſi in memoria, & mente noſtra radices agere permittantur, adeò ut ſive vigilemus, ſive dormiamus, continuam in nobis inquietudinem ſentiamus, quam Dæmon ſuggeſtis nobis in ſomno phantaſmatibus magno promovet, ut tantò magis nos conturbet.

S. Ephr. t. de timore Dei.

S. Aug. t. 10. in Dom. 23. poſt Trin. ſer. 22.

10 Pſalmiſta ait: *Nox ſicut dies illuminabitur, ſicut tenebræ ejus, ita & lumen ejus*; ſed quænam hujus prodigii cauſa exiſtit? *Quia tu poſſediſti renes meos*. Etenim quando per diem de rebus bonis, atque honeſtis cogitamus, illuſiones nocturnas ut plurimùm non experimur, eò quòd Deus cor noſtrum poſſideat: econtra verò, ſi diurno tempore phantaſmata, & cogitationes laſcivas in mente noſtra volvamus, verè dicere poſſumus: *Hæc nox illuſio mea in cogitationibus meis*.

Pſ. 138. 12.

11 Sanctus Bonaventura cogitationes obſcœnas inimicos domeſticos appellans, ad illas cum omni ſollicitudine repellendas, his verbis hortatur: *Interius debet reprimere cogitationes pravas, & affectiones carnales, quia iſti ſunt domeſtici hominis inimici, quorum fraude urbs mentis inimicis traditur, ſi non bene caveatur, nulla exterior munitio ſufficit ad cuſtodiendum urbis clauſtra, ubi domeſtici perfidi fuerint, ita nulla cuſtodia forinſeca caſtitatem conſervat, ſine cuſtodia interna cogitationum, & affectionum*.

S. Bon. t. 7. l. 1. de prof. relig. c. 19.

12 S. Ephrem cogitationes impudicas piratas vocat, quia ſicut hi per mare oberrantes, ditiſſimis mercibus onuſtas deprædantur naves: eodem modo cogitationes, & deſideria inhoneſta minimè refrænata, ſed libertati ſuæ relicta, auferunt ab hominibus inæſtimabilem pudicitiæ theſaurum, talis enim à Sapiente cenſetur eſſe, de quo proindè dicit: *Omnis autem ponderatio non eſt digna continentis animæ. Attende tibi ipſi*, inquit Sanctus, *ne per negligentiam piratas illius maligni intromittas; Intelligitis qui ſint illi piratæ maligni iſtius, & homicidæ? Cogitationes ſordidæ, atque moroſæ, concupiſcentiæ pravæ*.

S. Ephr. ſer. de virg.

Eccl. 26. 20.

13 Quando arborem aliquam conſpicitis, cujus frondes languent, aut exareſcunt, fructuſque corrupti ſunt, aut citò putreſcunt, nequaquam temerè judicabitis, ſi totum hocce damnum à defectuoſa arboris medulla derivari cenſueritis. Homo autem à Pſalmiſta arbori aſſimilatur: *Lignum quod plantatum eſt ſecus decurſus aquarum*; ſed quænam eſt myſticæ hujus arboris medulla? Audite eumdem Davidem, dicentem: *Omnis gloria filiæ Regis ab intus*; ac proindè penetrate interiora mentis, & cordis, examinate, quales ſint cogitationes, & deſideria animi veſtri, quidnam in imaginatione veſtra revolvatis diſquirite, ſi hæ fœtidæ, & verminoſæ ſunt, opera quoque veſtra omnia defectuoſa erunt; unde ubi Vulgata noſtra legit: *Ab intus*, alii legunt: *A cogitationibus*. S. Hieronymus enim dicit, quod ubi Septuaginta legunt *Ab intus, vel intrinſecus*, ſibi videatur legendum eſſe: *A cogitationibus*. Quænam obſecro cauſa fuit, quòd in corruptis, & depravatis illis ſæculis, quibus Noe ante diluvium vixit, in

Pſ. 1. 3.

Pſ. 44. 14.

toto

toto genere humano nullus præter ipſum inventus fuerit, in quo Dei timor ineſſet? *Omnis quippè caro corruperat viam ſuam.* Ecce tibi cauſam illius à Sacra Scriptura perſpicuis verbis indigitatam: *Cuncta cogitatio cordis intenta erat ad malum omni tempore.* Cogitationes enim laſcivæ, niſi refrænentur, ſemper magis creſcunt. Mens hominis laſciviæ dedita eſt, velut mare quoddam à continua, nec unquam intermiſſa cogitationum, & imaginationum turpium tempeſtate agitatum; hæ enim diù noctuque nos perturbant, & infeſtant, animæque naufragium comminantur. Similiter ſicut Magni Principes iter agentes, inquit egregius quidam contemplativus, ad hoſpitia illis præparanda prodromos emittere ſolent: ita Dæmon animam ad inhabitandum ingredi volens, antecedenter in eamdem cogitationes obſcœnas, & laſcivas immittere ſolet, qui per ſenſuum noſtrorum portas ingrediuntur, foreſque penetralium animæ eidem aperiunt: quòd ſi verò ad fores animæ, fideles poſuerimus vigiles, & cuſtodes, qui cogitationum malitiam, vel bonitatem, priuſquam intromittantur, diſcernant, ſecuri eſſe poſſumus, quòd Dæmon nunquam ſit animam ingreſſurus: *Cùm fortis armatus cuſtodit atrium ſuum, in pace ſunt omnia, quæ poſſidet.*

Gen. 6. 12. — Gen. 6. 5. — Luc. 11. 21.

14 S. Bernardus adversùs cogitationes laſcivas pulchra quædam, & efficacia ſuggerit remedia, dum ait: *Quoties te ſentis turpibus cogitationibus pulſari, & ab illicitam delectationem affici, toties pone ante mentis oculos, quomodò Chriſtus in Cruce crucifixus eſt pro te.* Singulaque Paſſionis Domini noſtri ſupplicia ſigillatim enumerans, ad illa ſeriò meditanda hortatur, huncque fructum exindè ſecuturum promittit: *Sufficere poſſet hæc cogitatio ad excludendas omnes illicitas cogitationes.* Aliud remedium ab eodem mellifluo Doctore inſinuatum eſt, recogitatio mortis, & judicii uniuſcujuſque particularis, quando nimirum ante ſupremi Judicis inexorabile, & inappellabile tribunal præſentandi erimus. In capite verò ſequenti ſubjungit: *Si vis omnes malas cogitationes à corde tuo expellere, hæc ſæpè cogita; ibi namque eſt cogitatio tua, ubi eſt affectio tua; ibi cor tuum, ubi eſt deſiderium tuum, quoniam illud ſæpiùs in cogitatione volvimus, cujus amore plus affecti ſumus.*

S. Ber. c. 38. de inter. domo. — S. Ber. c. 39. ibid.

15 Idem quoque S. Doctor ulteriùs exponit, qualiter Dæmon ſit ille, qui cogitationes turpes menti noſtræ ingerit; *Spiritus Sanctus ſuggerit bona, & dulcia, ſpiritus malus mala, & amara, vana, inutilia, & immunda; & ideo quacumque hora mala cogitatio cor tuum tangit, non conſentias illi, nec ſinas, eam in corde tuo manere, ſed illico repelle, in initio cogitationis iniquæ reſiſte, & fugiet à te.* Et paulò poſt ſubdit: *Cogitatio prava delectationem parit, delectatio conſenſum, conſenſus actionem, actio conſuetudinem, conſuetudo neceſſitatem, neceſſitas mortem, ſicut vipera à filiis ſuis in utero poſitis lacerata perimitur, ita nos cogitationes noſtræ intra nos nutritæ occidunt.* Stultus utique futurus eſſet, qui inimico ſuo lethaliter eum vulnerare volenti arma porrigeret; eodem quoque modo, ſi S. Ephrem fidem adhibere voluerimus, ſtulti, & inſipientes ſumus, dum ſpiritui fornicationis vires ſubminiſtremus, id quod tunc facimus, quando cogitationes, & imaginationes immundas ſine ulla reſiſtentia in nobis fovemus, & nutrimus: *Si carnis pugna in te inſurrexerit, ne vereàris, neque ſuccumbas turpibus cogitationibus, ne tuum adverſus te inimicum inſolentiorem reddas.*

S. Ephr. t. 2. c. 3. de pugna carnis.

16 Sed dicet fortaſsè aliquis, qua ratione me à cogitationum ſimilium continuo fluxu, & refluxu defendere potero, quando illæ in manu, & poteſtate mea nequaquam ſunt poſitæ? Audite quid S. Nilus moneat: *Quoties libidinis illecebra ſeorſim in te impetum fecerit, confeſtim ſurge, ac coram Deo te projice, clamans: Fili Dei adjuva me! neque ob eam rem minùs excruciteris, non enim id à nobis exigitur, ut affectus ex animis noſtris evellamus, ſed ut adverſus eos pugnemus.* Difficile admodum eſt poſſe impedire illos, ne quavis hora, & omni momento nos aggrediantur, nec hoc à nobis exigitur, ſed hoc tantum à nobis deſideratur, ut illis reluctemur, ut viriliter adverſùs eos pugnemus, ut illos omni cum ſollicitudine repellamus, ne in mente, & imaginatione noſtra radices agant. S. Ephrem t. 2. c. 3. *De pugna carnis: Expecta,* inquit, *Dominum, preceſque tuas cum lacrymis coram bonitate ipſius effunde, & ipſe te exaudiet, elevabitque ex lacu miſeriæ ſordidarum cogitationum, & à volutabro luti turpiſſimorum phantaſmatum.* Quod enim S. Bonaventura dicit de vitiis, idem quoque nos de impuris cogitationibus aſſerere poſſumus: *Si hoſtibus vitiorum fideliter reſiſteremus, quando nos impugnare incipiunt, non ſolùm non vinceremur ab illis ulla vice, ſed etiam ita debilitarentur, quòd poſtea rariùs auderent nos impetere, & ſi impeterent, facile vincerentur, donec penitus deleantur, quòd vix auderent reſurgere, ſed tepidè reluctando damus eis vires, & auſum, ſæpiùs, & acriùs nos deinceps impugnandi.*

S. Nilus de octo vitioſ. cogit. — S. Ephr. — S. Bon. l. 2. de prof. relig. c. 36.

DISCURSUS XIX.

ARGUMENTUM.

De honeſtate ſermonis, quam Sacra Scriptura iis præcipuè inculcat, qui de rebus turpibus, & de malis à verbis obſcœnis, & diſcurſibus carnalibus provenientibus, nec non de modis ad illa cavenda, coram aliis diſſerere debent.

THEMA.

Fornicatio autem, & omnis immunditia, nec nominetur in vobis. Ad Epheſ. 5. v. 3.

De impudicitia cautè diſſerendum.

1 SAnctus Paulus Apoſtolus Epheſiis neophytis, pariterque cunctis fidelibus pudicitiam ſectantibus, ſumma cum ſollicitudine commendat, ut in loquendo cauti ſint, & circumſpecti, adeò ut ne minimum quidem verbum ab ore eorum egrediatur, quod vel umbram aliquam impudicitiæ in ſe contineat: *Nec nominetur in vobis;* quaſi dicat: non ſolùm cavendum vobis eſt, ut aures honeſtæ non offendantur, ſed etiam ne conſcientia maculetur: *Nec nominetur in vobis, ſicut decet ſanctos, aut turpitudo, aut ſtultiloquium, aut ſcurrilitas.* Et quidem obſervatione dignum eſt, quanta cum cautela Spiritus Sanctus, qui Sacræ Scripturæ author fuit, quotieſcumque ad loquendum de hoc vitio adſtrictus erat, de eodem locutus fuerit. In Iſaia legimus: *Denuda turpitudinem tuam.* Symmachus legit: *Taciturnitatem tuam;* ſed quid taciturnitas, & vitium carnis inter ſe commune habent, quòd unum illorum alterius nomine appelletur, ac ſi ſynonyma eſſent? Ecce tibi myſterium: *Fornicatio autem, & omnis immunditia, nec nominetur in vobis.* Unde S. Hieronymus ait: *In eo ubi nos interpretati ſumus: Denuda turpitudinem tuam, Septuaginta tranſtulerunt: Revela operimentum; Symmachus, taciturnitatem tuam quòd tacere debeat præ verecundia.*

Epheſ. 5. 3. — Iſ. 47. 2. — Symmach. — S. Hier.

2 Moyſes actum conjugalem protoparentum noſtrorum exprimere volens, mirum, quanta cum modeſtia eumdem deſcripſerit; dicit enim: *Adam cognovit uxorem ſuam Evam;* ubi Oleaſter ait: *In verbo, cognovit, docemur, quanta cum honeſtate in turpibus rebus nominandis uti debeamus.* Filiæ Loth, quæ patrem ſuum inebriaverant, ut vino ſopitus abominabilem cum illis inceſtum inadvertenter committeret, tametſi revera ad impudicitiam valdè proclives, attamen quando illis hac de re in ſcriptura loquendum erat, audite quàm ſapienter ſermonem ſuum, ne aures honeſtæ offenderentur, inſtituerint: *Nullus virorum remanſit in terra, qui poſſit ingredi ad nos juxta morem univerſæ terræ.* Uxor Putipharis adultera diù variis Joſephum illecebris ad ſecum turpiter peccandum incitarat, quam tamen impudicitiam ſacer Chroniſta enarraturus, brevibus hiſce verbis ſe expedivit, dum ait: *Per ſingulos dies moleſta erat adoleſcenti.* In hiſtoria Suſannæ mulieris caſtiſſimæ, quam Daniel conſcripſit, ſpecialiter quoque obſervandum eſt, quàm diverſo loquendi modo uſi fuerint perverſi illi, & laſcivi ſenes, & caſtiſſimus Daniel: illi namque ſuam colorare volentes calumniam, dixerunt: *Venit ad eam adoleſcens, & concubuit cum ea, vidimus eos pariter commiſceri:* at verò audite quanta cum honeſtate caſtiſſimus Daniel illos coram ſe examinarit: *Dic ſub qua arbore videris eos colloquentes ſibi;* certè conceptum ſuum modeſtiori phraſi exprimere nequaquam poterat: In Græco autem eſt *converſantes,* quod æquè honeſtum verbum eſt. Hanc autem utriuſque modi loquendi differentiam Lyranus indicat, dicens: *Carialiter loquutur, ſicut homo caſtus, & vere-*

Quàm modeſtè ſcriptura utatur verbis. — Gen. 4. 1. — Oleaſt. ibi. — Gen. 19. 31. — Gen. 39. 10. — Dan. 13. 37. — v. 54. — Lyran. ibi.

cun-

Digitized by Google

condus, non ſicut ſenes impudici; idque quia Spiritus Sanctus in virgineam ipſius animam infuſus erat: *Suſcitavit Dominus Spiritum Sanctum pueri, cujus nomen Daniel*. S. Patriarcha Jacob, Ruben filio ſuo qui commiſerat inceſtum, exprobrare volens, dum ab illo morituro unà cum aliis fratribus ſuis benedicendus erat, hoc loquendi modo boneſtiſſimo uſus fuit: *Non creſcas, quia aſcendiſti cubile patris tui*; ubi Abulenſis inquit: *Rhetoricè loquitur, colorando turpe factum*. S. Paulus, Corinthios quoad obligationem mutuam quoad actum conjugalem edocturus, eumdem ſub titulo debiti expreſſit: *Uxori vir debitum reddat, ſimiliter & uxor viro*; cùmque eamdem inſtructionem repetere cogeretur, adeòque idem actus conjugalis iterata vice ab eo exprimendus eſſet, dixit: *Nolite fraudare invicem, niſi fortè ex conſenſu ad tempus, ut vacetis orationi, & iterum revertimini in idipſum*; ubi Sanctus Hieronymus, Apoſtolum ſapienter hunc actum nominare noluiſſe, dicit, ob verecundiam: *Quod erubeſcit vocare ſuo nomine*. Hugo de Sancto Victore orationis Dominicæ ab ipſamet Sapientia incarnata compoſitæ petitionem ultimam, ſcilicet: *Sed libera nos à malo*, exponere volens, ait: *Hæc eſt ſeptima petitio, quæ contra vitium luxuriæ opponitur*: at verò cur malum hoc expreſsè non nominavit, ſed ſub generico nomine mali nominare voluit? nimirum quia nequaquam hujus orationis ſanctitatem tam inhoneſto nomine propbanare voluit, ſed potiùs ſubticere, juxta illud: *Omnis autem fornicatio, & immunditia, nec nominetur in vobis, ſicut decet ſanctos*. Sanctus Matthæus, Chriſti genealogiam texens, cùm ad propaginem Salomonis exponendam perveniſſet, Bethſabeæ nomen non expreſſit, ſed tantùm dixit: *David autem genuit Salomonem ex ea, quæ fuit Uriæ*; idque ex eo ſolùm capite fecit, quia Bethſabæa adultera fuerat: juxta illud Pſalmi: *Nec memor ero nominum eorum per labia mea*. Sara Abrahamum conjugem ſuum rogavit, ut Iſmaelem unà cum matre ejus è domo ſua ejiceret, quam petitionem Deus ipſe adeò probavit, ut illius executionem quantociùs faciendam eſſe præceperit, ſed audite quibus verbis id fecerit; *Ejice Agar, & Iſmaelem*; nimirum quia Iſmael laſcivus erat juvenis, de quo proindè Scriptura Sacra dicit: *Vidit Sara filium Agar Ægyptiæ ludentem cum Iſaac*, ubi Vatablus legit: *Laſcivientem*; ac proindè non merebatur nominari.

Dan. 13. 45.
Gen. 49. 4.
Abul. ibid.
1. Cor. 7. 3.
S. Hier. l. 1. cont. Jovin.
Hugo de S. Vict. l. 2. c. 14. Alleg. in Matth.
Matth. 1. 6.
Pſ. 15. 4.
Gen. 21. 10.

3 Geneſ. cap. 16. v. 2. Sara ſterilis Abrahæ marito ſuo dixit: *Ingredere ad ancillam meam, ſi fortè ſaltem ex illa ſuſcipiam filios*. Ecce quanta cum modeſtia de actu thorali, & duorum ſexuum commixtione locuta fuerit. unde Vatablus ibi notat, dicens; *Rem turpem honeſtè exprimit*. Eccleſiaſtici 26. Sapiens dicit: *Contra omnem ſagittam aperiet pharetram, donec deficiat*. Quæ verba de actibus libidinoſis intelliguntur, ut Hugo Cardinalis obſervat, dum ait: *Author hic turpitudinem rerum, verborum venuſtate palliat*. In hac enim tam lubrica materia enuncianda Spiritus Sanctus ſumma cum circumſpectione, & cautela procedit, quia cùm puritas niveum quemdam candorem præſeferat, quodvis verbum, vel cogitatio inhoneſta, imò vel umbra illius, ad eum denigrandum ſufficit.

Proſecutio. Gen. 16. 2.
Vatablus.
Eccl. 26. 15.
Hug. Car. ib.

4 Imò antiqui honeſtatis adeò fuerunt ſolliciti cuſtodes, ut ad caſtas aures ab omni impuro verbo præſervandas immunes, juvenibus etiam hiſtorias ſacras mulierum ſanctarum auſcultare interdixerint: *Quemadmodum enim corpori uſus libidinis, carniſque vicinitas, ita etiam menti memoria ejus eſt penitus, ſubtrahenda*, inquit Caſſianus, *res enim pernicioſa eſt adhuc infirmis, ægriſque pectoribus, vel tenuiſſimam recordationem hujus paſſionis admittere, ita ut nonnunquam eis ſub recordatione ſanctarum fœminarum, vel ſub ſacræ lectionis hiſtoria, noxia titillationis ſtimulus excitetur, cujus cauſa ſeniores noſtri, hujuſcemodi lectiones ſub præſentia juniorum ſolent conſultiſſimè præterire*. Similiter Sanctus Proſper, vel quiſquis librorum *de vita contemplativa* author eſt, lib. 3. cap. 6. apud antiquos decretum fuiſſe ſcribit, ne juvenes legerent librum Geneſeos, Prophetiam Ezechielis, Cantica Canticorum, & cætera talia, in quibus generationes, & actus, & nomina quarumdam ſcripta ſunt mulierum.

Hiſtoriæ ſacræ quædam miſſæ prohibitæ.
Caſſian. collat. 19. c. 16.
S. Proſper. l. 3. de vit. cōt. c. 6.

5 Eccleſiaſtes, qui ut nemo neſcit, carnis peccato adeò immerſus fuit, ut concubinarum, & reginarum ſuarum numerus ad millenarium ferè aſcenderit; adeòque per amorem impurum eiſdem adhæſit, ut per inordinatum affectum, quo hunc ſexum proſequebatur, eò uſque ſeductus fuerit, ut ad placendum ipſis, relicto veri Dei cultu, idola eorum adoraverit; attamen vitæ ſuperioris pœnitentia ductus, officium prædicatoris exercere cœpit, & quidem inter alia ſalutaria documenta, hoc quoque nobis pro cuſtodia caſtitatis ſcriptum reliquit: *Ne dederis os tuum, ut peccare facias carnem tuam*. Cujus ſententiæ ſenſum Salonicus ſuper hunc textum ſcribens, ita declarat: *Quomodo dat homo os ſuum, ut peccare faciat carnem ſuam? quando loquitur verba libidinoſa, quibus caro incitatur ad peccandum*. Neſcio quidem, an verum ſit, quod de canibus dicitur, quòd ſcilicet vulnera ſua propria lingua frequenter lingendo, perfectè ſanent; ſi tamen hoc verum eſt, quænam ſtultitia, vel odium ad hoc nos movet, ut noſmetipſos adeò pernicioſè perſequamur, ut per linguam noſtram, id eſt, per verba obſcœna ore noſtro prolata, conſcientiæ noſtræ vulnera infligamus lethifera, & penè incurabilia?

Eccl. 5. 5. Obſcœna verba animam vulnerant.
Salon. ib.

6 S. Auguſtinus inquit: *Quod bonum eſt, & honeſtum, loqui ſtudeant, ne fortè turpia proferendo, de lingua ſua, unde debuerant Deum laudare, inde ſibi vulnera videantur infligere*. At verò hoc vel maximè deplorandum eſt, quòd vulnera per ejuſcemodi linguam inflicta ſint mortalia, nam ubi Vulgata habet: *Ante faciem ejus ibit mors*. Septuaginta legunt; *Ibit ſermo*. In Jeremia dicitur: *Aſcendit mors per feneſtras*. Et quidem hæ feneſtræ non ſolùm ſunt oculi, ſed etiam verba, quæ ab ore impudico proferuntur. Unde Sanctus Ambroſius ait: *Introivit mors per feneſtram, hoc eſt per Evæ oſtium; ingreditur mors per oſtium tuum, ſi falſum loquaris, ſi turpiter*.

S. Aug. ſerm. 315. de temp.
Abacuc. 3. Jer. 9. 21.
S. Ambr. l. 2. de Virg.

7 S. Laurentius Juſtinianus honeſtatem nobis his verbis commendat: *Sit*, inquit, *raritas ſermonis cum honeſtate; alliga, o homo, qui continentiam cuſtodire moliris, ſermonem tuum, ne laſciviat; ne luxurietur, & in turpiloquio peccata ſibi colligat; cito lutum colligit animus ſuperfluitate verborum*; & paulò poſt inquit: *Ingreditur mors impudicitiæ per oſtium tuum, ſi turpiter loquaris*. Unde D. Chryſoſtomus ad hoc propoſitum ſcribit: *Non aberravit quiſpiam, ſi etiam eorum, qui obſcœna verba loquuntur, ora, ſepulchra appellaverit*. Etenim ſicut è ſepulchris intolerabiles exhalantur fœtores, ita pariter in faucibus eorum, qui verba proferunt obſcœna, morbus fœtens eſt obſcœnitatis. Et ſicut fumus oculis nocivus eſt, ita diſcurſus impudici damnum inferunt honeſtati; quam ſimilitudinem S. Ephrem adducit, cum ait: *Sicut oculis obeſt fumus, ita turpis ſermo nocet animæ*. Et nervoſiùs S. Ambroſius inquit: *Grave malum, ut aliquis ore ſuo condemnetur, etenim ſi pro otioſo verbo unuſquiſque rationem reddere debet, quanto magis pro verbo impuritatis, & turpitudinis?*

S. Laur. Juſt. l. de ligno vitæ c. 5.
D. Chr. in Pſ. 14.
S. Ephr. ad imp. pro S.
S. Ambr. l. 1. de offic. c. 42.

8 Quòd ſi quis ex ore ſuo fœtidum pus ejiceret, utique id nobis indicio foret, quòd talis interiùs infectus eſſet, & conſequenter de morte ſibi vicina periclitaretur: at verò evomere per linguam verba obſcœna, & laſciva, eſt evomere pus longè pernicioſius, & fœtidius, quia ſignum eſt animæ lethaliter infirmantis, cujus mors longè eſt formidabilior, quàm corporis. Unde D. Chryſoſtomus ait: *Præſtat ſaniem ex ore emittere, quam verbum obſcœnum: Expendamus enim, non dico qui turpia perpetrat, ſed qui turpia loquitur, conſideremus quàm ſcilicet ridiculus ſit, quàmque ſe primum contumelia afficiat, atque ut qui cœnum aliquod ex ore emittit, ſeſe ipſe contaminet*. Idemmet os aureum, verba in principio pro themate ex S. Paulo ad Epheſios aſſumpta explicans, verba obſcœna non ſolùm condemnat pro ea occaſione, in qua de cuſtodia virginitatis, aut continentiæ, & ad eam neceſſaria cautela agitur, verùm etiam verba, & diſcurſus facetos, & ad urbanitatem prolatos, vult enim, ut in verbis omne id tollatur è medio, quod periculo aliquo videtur eſſe obnoxium, quia in materia ad ignem concipiendum diſpoſita, quævis minima ſcintilla ad ingens excitandum incendium ſufficit. En ipſiſſima S. Doctoris verba, quibus *turpiloquium, & facetiarum urbanitatem appellat fornicationis vehiculum*. Ratio verò, quam aſſignat, hæc eſt, quia verba laſciva loquendo, homini carnali via aperitur adimplendi effrænes appetitus ſuos, quia *ſermones via ſunt rerum*.

D. Chr. h. 6. in 2. ad Cor.
D. Chr. h. 17. ad Epheſ.
Turpia verba ad ſtuprum incitant actus.

9 S. Ber-

Digitized by Google

S. Ber. ſer. 86. in Cant.

9 S. Bernardus in ſermone quodam *ſuper Cantica*, de quadam Chriſti ſponſa honeſtatis ſtudioſa diſſerens ait: *Quid ita tu ploquis, & omnis deinceps turpitudinis fugitans? ſoror continentia eſt*; quaſi diceret: Illa anima, quæ pro viribus quodvis fugit, & odit verbum obſcœnum, ſoror eſt continentiæ, & honeſtatis. Imò ipſemet Ariſtoteles quantùmvis gentilis, hanc nobis eamdem tradit doctrinam, dum inter alia ſua documenta hoc quoque nobis ſcripto reliquit: *Ex turpiter loquendi licentia ſequitur & turpiter facere.*

Ariſtot. l. 7. Polit. c. ult.

2. Tim. 2. 16. Sicut velut Gangræna.

10 Sanctus Paulus ad Timotheum ſcribens, dicit, quòd unumquodque verbum malitioſum, & prophanum ſit veluti ſerpens quidam cancer: *Prophanitatem, & vaniloquia devita, multùm enim proficiunt ad impietatem, & ſermo eorum, ut cancer ſerpit.* Cancer enim, ſive Gangræna, morbus eſt perniitioſiſſimus, quia paulatim, & pedetentim carnem, & corpus noſtrum rodendo, eòuſque ſerpit, ut tamdem ad partes uſque vitales penetret, iiſque mortem adſciſcat: pari quoque modo diſcurſus, & verba inhoneſta, verecundiam, & pudorem inſenſibiliter extinguunt, qui alias continentiæ eſt frænum; bona item deſtruunt propoſita, adeò ut quæ anima paulò ante ſe puram, & immaculatam conſervare firmiter ſtatuerat, poſtea omnem ſpernat cuſtodiam, atque cautelam, impudenſque, & effrons evadat, adeòque devicta Dæmoni in prædam cedat.

Col. 3. 5. Movent ad actū turpē.

11 Quamobrem advertendum eſt, quòd poſtquam idem Sanctus Apoſtolus ad Coloſſenſes primò in hæc verba ſcripſiſſet: *Mortificate membra veſtra, quæ ſunt ſuper terram, fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiſcentiam malam*; paulò poſt modum hoc faciendi docere velle videatur, dum ſubjungit: *Nunc autem deponite turpem ſermonem de ore veſtro*; quaſi dicere vellet: Hoc faciendo, omnem fornicationi aditum præcluderis, ut plurimùm enim per verba obſcœna tentari ſolet aditus ad objectum, quod malo fine deſideratur.

v. 8.

2. Eſdræ 13. v. 23. v. 24.

12 In Eſdra Hebræos quoſdam mulieres extraneas, præter legem in uxores duxiſſe legimus: *In diebus illis*, inquit ſacer textus, *vidi Judæos ducentes uxores Azotidas, Ammonitidas, & Moabitidas, & filii eorum ex media parte loquebantur Azoticè, & neſciebant loqui Judaicè, & loquebantur juxta linguam populi, & populi, & objurgavi eos, & maledixi, & cecidi ex eis viros, & decalvavi eos, & adjuravi in Deo.* Ecce tibi abuſum, qui pariter cum ſcandalo publico etiamnum inter Chriſtianos viget, ex quorum ore quovis tempore, & in omni loco verba, & diſcurſus audiuntur obſcœni: *Loquuntur Azoticè*, & ſermo eorum, quales interni eorum affectus, & deſideria ſint, haud obſcurè ſubindicat, quia *ex abundantia cordis os loquitur.*

Ex verbis cor judicatur.

v. 25.

De his gravis reddenda ratio.

13 Enimverò ſermo obſcœnus homine Chriſtiano prorſus indignus eſt, utpotè qui Dei maledictiones ſuper eumdem inducit: *Bonus homo*, inquit Salvator noſter, *de bono theſauro profert bona, & malus homo de malo theſauro profert mala*; & immediatè ſubjungit: *Dico autem vobis, quoniam omne verbum otioſum, quod locuti fuerint homines, reddent de eo rationem in die judicii, ex verbis enim tuis juſtificaberis, & ex verbis tuis condemnaberis.* Porrò verba non otioſa, ſed obſcœna, ut plurimùm cum ſcandalo proferuntur auſcultantium, & fine perverſo, quem loquens per illa intendit, quantò igitur hæc magis obſcœnè loquentem ante tribunal illius Judicis, ut ſummè reum condemnabunt, qui *Candor eſt lucis æternæ, & ſpeculum ſine macula?*

Matth. 12. 35.

v. 36.

v. 37.

Symmach. l. 1. ep. 10. Troc.

14 Symmachus in Epiſtola quadam dicit: *Scio, virtuti cognatum pudorem, qui in factis fruſtrà quæritur, ſi exulet in verbis*; pudore enim, & verecundia depoſita, pudicitia quoque facilè proſternitur; ac inde ſermonis laſcivi, & obſcœni fructus hic eſt, quod per illum manifeſtè indicetur, quod penès illum, qui talia colloquia miſcet, verecundia exulet, & conſequenter omnis virtutis expers exiſtat. Optimè igitur S. Bernardus monet, dicens: *In noſtræ religionis propoſito nullum verbum incutiat verecundiam, quod inhoneſtè cadat, & non ſolùm nihil ipſi indecorum loqui, ſed nec aurem quidem debemus hujuſmodi præbere dictis, quia quem delectat audire, alterum loqui provocat, audire quoque quod turpe ſit, pudori maximo eſt.* Unde poſtquam aliquis eòuſque pervenit, ut ſine rubore inhoneſtè loquatur, & audiatur libenter, manifeſtum hoc eſt indicium, quòd laxatis frænis, uterque infelici curſu ad carnis properet præcipitium.

Verecundia depoſita caſtum prodeunt.

S. Ber. l. de ordine vitæ.

15 Sanctus Laurentius Juſtinianus in libro *de morte ſpirituali animæ*, inquit: *Vitium hoc adeò eſt deteſtabile, ut nedum illud perpetrare, verùm etiam de ipſo particulariter loqui, verecundum ſit, atque deforme. Quis non erubeſcat propalare obſcœnas contrectationes, colloquia impudiciſſima, inſatiabilem voluptatem, & cætera delicta luxuriæ, per quæ polluitur tellus, elementa contremiſcunt, denigrantur ſydera, cœlum clamoribus repletur, & in ipſa humana ſpecie ſubvertitur quicquid decoris eſt, quicquid honeſtatis, quicquid rationis, quicquid meriti, quicquid religionis inſervit gratia, acquiſivitque virtus.*

S. Laur. Juſt. l. 1. de ſpirit. animæ interitu.

16 Memini, me Authorem quemdam legiſſe, cujus nomen mihi non occurrit, qui de hac impudici, & obſcœni ſermonis, & converſationis peſte tractans, myſticum quoddam, & ingenioſum eidem epithetum attribuit; vocat enim diſcurſus obſcœnos *ſputa Diaboli*, id eſt, fæces, ſalivas, mucores, & excrementa, quæ ex ore evomuntur Diaboli. Atque hinc eſt, quòd Sanctus Auguſtinus, ut nobis adverſus hoc contagium præſervativum quoddam ſubminiſtret antidotum, dicat: *Videte fratres chariſſimi, ſi juſtum eſt, ut ex ore Chriſtianorum, ubi corpus Chriſti ingreditur, luxurioſum canticum, quaſi venenum Diaboli proferatur.* Et quidem quod in hac ſententia Sanctus Auguſtinus de laſcivis cantilenis dicit, de obſcœnis quoque ſermonibus dicere meritò poſſumus.

Verba obſcœna ſputa Diaboli.

S. Aug. ſer. 215. de temp.

17 Sanctus Ephrem ad præſens propoſitum hanc habet obſervationem. dicit enim: *Cur Apoſtoli Dæmonem, à quo laudabantur, audire renuerunt? nonnè ideo, ne caſta eorum aures impuris vocibus contaminarentur?* at verò objiciat fortè aliquis dicendo: Si verba Dæmonis, verba laudis erant, qua ratione Apoſtolorum aures lædere poterant? ſed objectio iſta nihil obſtat, conſtat enim, quòd ſordeat quælibet laus in ore ſordenti; ac proindè ad obſcœna verba aſſuetos etiam tunc declinare debemus, cum modeſtè loquuntur, ſemper enim quoad illos metuendum, ne pro inolita ipſorum, & prava conſuetudine, verbum aliquod ex ore eorum elabatur minùs honeſtum. Unde Sanctus Ambroſius ait: *Joſeph ne incongrua ſua audiret verecundia, veſte fugit relicta, quoniam quem delectat audire, alium loqui provocat.*

S. Ephr. de ling. mal. Hujuſmodi loquentes declinare debemus.

S. Ambr. l. 1. de off. c. 18.

18 Denique ad linguam ab obſcœno ſermone refrænandam aliud quoque ſupereſt motivum, quod ex eadem ad Epheſios ſcripta Epiſtola cap. 4. eruere licet: ubi poſtquam dixiſſet Apoſtolus: *Nolite locum dare Diabolo*, primò dicit abſtinendum eſſe à furto, utpotè quod Dæmoni aditum pandit, demùm verò de lingua loquitur lubrica, & obſcœna, dicens: *Omnis ſermo malus de ore veſtro non procedat*; ac demum, quod ad præſens propoſitum potiſſimùm ſpectat, ſubdit: *Et nolite contriſtare Spiritum Sanctum Dei, in quo ſignati eſtis in diem Redemptionis.* Spiritus enim Sanctus, qui zelantiſſimus eſt pudicitiæ, & continentiæ amator (quem proindè hac oratione invocare ſolemus: *Ure igne ſancti Spiritus renes noſtros, & cor noſtrum, ut tibi caſto corpore ſerviamus, & mundo corde placeamus*) hic ſiquidem, ſi triſtitiæ alicujus capax eſſet, ob verba obſcœna, quæ ab ore ejus, qui in ſacroſancto Baptiſmatis lavacro ſanctificatus fuit, egrediuntur, utique contriſtaretur, & offenderetur; ac proindè optimè nos monet D. Chryſoſtomus, dum ait: *Os habes ſpiritale obſignatum Spiritu Sancto, cogita quæ ſit oris tui dignitas, cogita quæ menſa ſignatum ſit os tuum, quæ contingat, quæ deguſtat.* Quanta, obſecro, cum ſeveritate caſtigari mereretur, qui auguſtiſſimum Altaris Sacramentum in vas aliquod ſordidum, immundum, & prophanum collocare præſumeret? & tamen minimè conſideramus, quòd filium Dei toties in lingua eadem recipimus, quacum eumdem tot verbis impudicis, & inhoneſtis prophanavimus: *Condemnabit te os tuum, & non ego, labia tua reſpondebunt tibi; Judicium ſibi manducat, & bibit.* Nonquid ſcimus, quòd *nil coinquinatum intrabit in regnum cœlorum.*

Epheſ. 4. 27.

v. 29.

v. 30.

D. Chr. h. 24. ad Epheſ.

Job 15. 6.

19 Sanctus Bonaventura in expoſitione verborum illo-

S. Bon. ſer. 15. de Pent. Matth. 10. v. 19. & 20.

illorum Chriſti dicentis; *Dabitur enim vobis in illa hora, quid loquamini; Non enim vos eſtis, qui loquimini, ſed Spiritus Patris veſtri, qui loquitur in vobis*, hanc ex illis verbis deducit conſequentiam: *Quoties ergo utilia, & ædificatoria loquimur, Spiritus Patris cœleſtis eſt in nobis, in iis autem, qui ſcurrilia, ac carnalia verba loquuntur, Pater infernalis ſpiritus loquitur.*

DISCURSUS XX.

ARGUMENTUM.

De periculis oculi vagi, & curioſi, qui carnalem in nobis concupiſcentiam accendit; ubi etiam quanto cum periculo conjunctum ſit videri à mulieribus, aut illas curioſiùs intueri.

THEMA.

Audiſtis quia dictum eſt antiquis: Non mœchaberis: Ego autem dico vobis, quia omnis, qui viderit mulierem ad concupiſcendum eam, jam mœchatus eſt eam in corde ſuo, Matth. 5. v. 27. & 28.

Oculorum cuſtodia ad caſtitatem neceſſaria.

1 SAlvator noſter viam, quæ ad profundum carnalitatis barathrum perducit, præſcindere, fidelibuſque in lege gratiæ viventibus pro conſervatione caſtitatis ſalutare præſcribere volens præſervativum, iiſdem oculorum cuſtodiam ſingularem, prorsùs neceſſariam indixit; ſiquidem *oculi ſunt in amore duces*, & viſus oculorum incautus unica radix eſt, unde concupiſcentia carnalis in nos derivatur: *Ego autem dico vobis, quia omnis, qui viderit mulierem, &c.* D. Chryſoſtomus ſuper hunc textum, ita ſcribit: *Qui enim ſtudet elegantes facies inſpicere, ipſe præcipuè fornacem ſibi iſtius paſſionis accendit, & captivam faciens animam, ad opus quoque celeriter adducit, propterea non dixit: qui concupivit ad adulterandum, ſed qui viderit ad concupiſcendum.* Difficile enim eſt, ut quis objectum illud non deſideret, aut ſibi in eo non complaceat, quod libenter, & cum deſiderio videt. Unde ubi vulgata noſtra in Proverbiis habet: *Non concupiſcat pulchritudinem ejus cor tuum*, Septuaginta legunt: *Non te vincat forma concupiſcentia.*

D. Chr. h. 17. in Matth.

Prov. 6, 25.

S. Hier. in c. 25. Ezech.

Sunt enim velut retia.

2 Sanctus Hieronymus oculos laqueos, & retia appellat: qui autem retibus irretitur, non voluntate propria ab eis capitur, ſed quia cum exigua circumſpectione, & nimia cum ſecuritate ambulando procedit; id quod multis accidit, qui per viſum oculorum periclitari non timent, ideòque laqueo faciliter nimis comprehenduntur; ac proindè idem Sanctus Doctor monet, dicens: *Non te decipiat pulchritudinis deſiderium, ne capiaris oculis tuis.* D. Chryſoſtomus quoque hanc eamdem cautelam his verbis inculcat: *Ne cognoſcas pulchritudinem alienam; ne ſtudio animadvertas, ne curioſè intuearis, ne vitioſè contemplationi immoreris, quæ ab animo corrupto, & concupiſcentia proficiſcitur.* Difficile quidem eſt viſum in primis motibus coercere; at verò quod præcipuè damnatur, & reprehenditur eſt, ex induſtria, & data opera oculis circuire per varias mulierum ſpecies vagando. Quando aſpectus fit per modum tranſeuntis, & non permanentis, minùs eſt periculoſum, ſemper tamen opus eſt conari, ne ſpecies illæ nobis imprimantur: *Proinde* (monet Divus Chryſoſtomus) *ne ſpectes temporaneam illam, quæ ex aſpectu proficiſcitur, voluptatem, nam illa inflicto vulnere, plerumque celeriter avolat, at vulnus non avolat, ſed plerumque manet, & interficit*; adhibetque illam cervi à ſagitta vulnerati ſimilitudinem, qui tametſi fugiat, & à venatore procul recedat, ſagittam tamen, aut vulnus inflictum ſecum deferens, effundit ſanguinem, & extinctus occumbit: *Sic & anima, etſi concepto concupiſcentia jaculo permittatur abire, tamen ipſa per ſe corrumpitur, ubique videns hoſtem.*

D. Chr. h. 5. de verb. Iſai.

Expertus eſt David.

3 David quidem ſuum amaris lachrymis deploraverat adulterium, ſuam quoque adultera peregerat pœnitentiam auſteram, & tamen continuò lamentabatur, dicens: *Quoniam lumbi mei impleti ſunt illuſionibus: peccatum meum contra me eſt ſemper*; ſcilicet incauti aſpectus ſpecies, & phantaſmata: *Viditque mulierem lavantem ſe*; hæc enim ſpecies adeò tenaciter memoriæ, & imaginationi ejus impreſſa hærebat, ut continuum ei bellum moveret diù noctuque. Sanctus Gregorius oculi effrænis, & nimium curioſi violentiam optimè demonſtrat, utpotè qui hominem nonnumquam etiam contra voluntatem ſuam inducit ad peccatum: *Reſtringere*, inquit, *voluptatum fluxum deliberat, & reſultare conſuetudini, quaſi totis ſe viribus parat, ſed vel objecta oculis ſpecie, vel ad memoriam reducta, cum ſubjecta tentatione concutitur, protinus à priſtina præparatione diſſipatur.* David nullam unquam habuit præcedentem pulchritudinis, aut ſpecioſitatis Bethſabeæ notitiam, nec unquam voluptatibus, & delectationibus carnis cum ea vacare cogitarat, ſed caſualiter oculis ſuis extra feneſtram circumvagando, *vidit mulierem, &c.* vel ut D. Chryſoſtomus ait: *Aperuit in vano oculos, & ſuſcepit ſagitta telum. David læſus eſt talis, ac tantus, & tu te putas non poſſe lædi?* At verò videtur dicere velle D. Chryſoſtomus, ſcitiſne quid ultima hujus ſententiæ verba dicere velint? hoc nimirùm: ſi vir ille adeò in virtutibus habituatus, adeò divinæ legis ſtudioſus obſervator, tot retrò annis continentiſſimus, per unicum oculorum ſuorum obtutum tantoperè periclitatus eſt, qua ratione tu de viribus tuis tibi fidere poteris? Optimè S. Ephrem dicit: *In oculo vago, atque diſtracto adulterium conſiſtit, quod & Dominus teſtificabatur, dicens: Amen dico vobis, quia omnis, qui viderit mulierem ad concupiſcendum eam, jam mœchatus eſt eam in corde ſuo; hanc fornicationem eradicat, atque evellit, qui oculos deorſum deprimit.*

Pſ. 37. 8. Pſ. 50. 5.

2. Reg. 11. 2.

S. Greg. l. 7. Mor. c. 12.

D. Chr. in Pſ. 50.

S. Ephr. Parœn. 37.

Obſervatio.

4 Variæ à ſacris Doctoribus cantelæ, & circumſpectionis modi præſcribuntur, ſpecialiter a virginibus obſervandi, in eo quòd eſt videre alios, & ab aliis videri, quia non minus in primo, quàm in ſecundo caſu ſubeſt periculum. Sanctus Baſilius in lib. *de vera virginitate*, ita ſcribit: *Eadem illi aſpectus quoque ratio habenda eſt, ut videlicet non ſit ejus mollis obtutus, ne intuentibus voluptatis contra ſe emittat indicia, neque emiſſum forinſecùs oculi jactum ſe patiatur attingere, ne hoc veluti ignito jaculo in corde percuſſa ad voluptatis inflammetur imagines; eris enim quaſi cervus jaculo percuſſus in jecore. Cæterùm concurrentem aſpectus ſuo alienum obtutum oportet ab animæ arcere liminibus, intuitumque ſuum pudicitiæ indicem exhiberi cernentibus.*

S. Baſ. de vera Virg.

Dan. 13. 32. Nec voluntas prabentur cauſa.

5 Caſtiſſima Suſanna, quæ innocens erat, exporrectam utique frontem poſt ſui accuſationem in conſpectu totius populi exhibere, ſeque defendere, & videndam præbere potuiſſet, facilè quoque illi fuiſſet, ut imposturæ ſuæ falſitatem luce clariùs oſtenderet, & tamen tacuit, nam ut Sanctus Ambroſius ait: *Accuſabatur, & tacebat; ducebatur ad mortem, & ſilentio ſe regebat, ne nudaret pudorem.* At verò inquies ex quo de propria vita, de honore, de pudicitia ſua defendenda agebatur, cur ſe non defendit? Nimirùm quia judices illi coram quibus aſtabat, pulchritudine ejus capti, illius inſano amore æſtuabant, ideò metuebat, ne fortè loquendo, videndo alios, atque ab aliis ſe videri permittendo, alterius cujuſpiam pudicitiam periclitari faceret; maluit igitur ſalutem ſpiritualem honori, & vitæ propriæ præferre, nam ut Tertullianus de Virgine quadam ſcribit: *Omnis publicatio Virginis bonæ ſtupri paſſio eſt, denudaſti puellam à capite, & tota jam ſibi virgo non eſt, alia eſt.* Etenim licèt mulier nihil in anima virginitate ſua perdat videndo, multum tamen perdere poteſt permittendo, ab aliis ſe videri, ſi enim placeat, jam deſideratur, & inſidias patitur. De eadem Suſanna Sacer textus dicit: *Erat enim cooperta.* Sed quare coram Judicibus cooperta conſiſtit? videor mihi audire Suſannam hunc ferè in modum reſpondentem: ſi duo illi ſeniores, me aſpiciendo ſine ulla culpa mea paſſi ſunt naufragium, nolo tamen, ut mea culpa ad eumdem quoque ſcopulum alii allidant. Illuſtriſſ. Marchio Virgilius Malvezzi in Romulo ſuo occaſione Sabinarum puellarum, quæ quod ad feſta, & ludos ſpectandos Romam acceſſerant à Romanis raptæ fuerunt, de hoc fœminarum ſexu ita ſcribit: Tametſi mulieres pudicæ deſiderando nihil amittant, eò quòd neminem concupiſcant, multum tamen amittunt, dum cauſam præbent, ut ab aliis deſiderentur, ac proindè ſi converſationem illius fugitis, qui vos deſiderat infelices, cur eorum quæritis converſationem, aut aſpectum, qui vos impudicas eſſe, aut fieri deſiderat? Honeſtas, & pudicitia delicatus quidam color eſt, qui aerem non patitur; Eſt cryſtallus lucidiſſimus, qui eorum qui mente à laſcivia agitata laborant, impuro obfuſcatur obtutu.

S. Ambr. ſer. 59.

Tert. l. de velan. virg. c. 3.

March. Virgilius Malvez. in Romulo.

6 San-

S. Ambr. c. 4. l. 1. de offic. c. 18.

6 Sanctus Ambroſius in alio quodam loco de Suſanna tractans, ad idem propoſitum ſic ait: *Tacebat in periculis Suſanna, & gravius verecundiæ, quàm vitæ damnum eſſe putabat, nec arbitrabatur periculo pudoris tuendam ſalutem; Deo ſoli loquebatur, cui poterat caſta verecundia eloqui, refugiebat ora intueri virorum, eſt enim & in oculis verecundia, ut nec videre viros fœmina, nec videri velit.* Tertullianus periculum, cui virgo ſe videndam exhibens, ſe exponit conſiderans inquit: *Quantum velis bona mente conetur, neceſſe eſt publicatione ſui periclitetur, dum percutitur oculis incertis, & multis, dum digitis demonſtrantium titillatur.* Sanctus Ambroſius pariter in hanc curioſitatis condemnationem conſentit, dum ait: *Nec pudor ille eſt, qui intemperantium oculorum quotidiano expoſitus convitio, flagitioſis aſpectibus verberatur.* Sanctus Hieronymus, ad Euſtochium virginem ſcribens, nullum oculorum obtutum ſecurum eſſe inquit: *Nullus*, inquit, *tutus aſpectus.* Clemens Alexandrinus in ſuo Pædagogo dicit: *Dum laſciviunt oculi, coaleſcunt appetitiones.* At mirabilius in eodem libro quo iupta *de velandis virginibus*, loquitur Tertullianus, dicens: *Tales oculi volent virginem viſam, quales habet virgo dum videri volet, invicem ſe eadem oculorum genera deſiderant, ejuſdem libidinis eſt videri, & videre.* Sanctus Ambroſius, qui inter omnes alios Eccleſiæ Doctores, ut Baronius obſervat, optimus fuit virginum Magiſter, & director, & pro caſtitate, & virginitate acquirenda, & conſervanda multa egregia documenta, & doctrinas utiliſſimas poſt ſe ſcriptas reliquit, ait: *Nec videre viros fœmina, nec videri velit.*

Documenta pro caſtitate.

Tert. l. de velaud. virg. c. 14.

S. Ambr. l. 1. de Virg.

S. Hieron. ad Euſt.

Clem. Alex. l. 1. Pædag. c. 11.

Tert. de vel. virg. c. 2.

S. Ambr. l. 1. de offic. c. 18.

Tert. ib. c. 3.

7 Idem Tertullianus virgines illas, quæ amant videri, virgines hominum appellat; virgines Dei autem vocat illas, quæ ab aliorum oculis ſeſe abſcondunt, alludens enim ad illum Geneſeos textum, ubi dicitur: *Videntes filii Dei filias hominum, quod eſſent pulchræ*, dicit: *Ambiunt virgines hominum adverſus virgines Dei, nuda plane fronte in temerariam audaciam excitatæ*; Ubi impudentes, effrontes, & temerarias dicit eſſe virgines illas, quæ videri ab aliis deſiderant; paulò poſt verò ad mercatus, ſive nundinas alludens, in quibus merces ad meliorem earumdem diſtractionem, publicè exponuntur, capita earum vocat: *Capita nundinatitia.*

Gen. 6. 2.

Clem. Alex. l. 3. pædag. c. 11.

8 Clemens Alexandrinus in ſuo Pædagogo, quantam utilitatem cautela, & circumſpectio in hoc puncto afferat, his verbis demonſtrat: *Ipſa*, inquit, *numquam labetur, ſi & verecundiam, & veſtes ante oculos poſuerit, nec ad peccati lapſum provocarit alium, denudans vultum ſuum.* Tertullianus, ut malis innumeris, quæ ex hujus tam lubrici, & illecebroſi ſexus curioſo aſpectu derivantur, viam omnem occluderet, data opera librum *de velandis virginibus* compoſuit, in quo inter cætera ait: *Oro te, ſive mater, ſoror, ſive filia virgo, ſecundùm annorum nomina dixerim, vela caput, ſi mater, propter filios; ſi ſoror, propter fratres: filia, propter patres; omnes in te ætates periclitantur; indue armaturam pudoris, circumduc vallum verecundiæ, murum ſexui tuo ſtrue, qui nec tuos emittat oculos, nec admittat alienos.*

Tert. de vel. virg. c. 16.

Nazian. ad virg. Caſtus ſit quaſi ſepultus.

9 Nazianzenus virginem quamdam hortatur, ut ſit velut cadaver aliquod mortuum, imò non tantùm mortuum, ſed & ſepultum: *Mortua ſis cunctis aliis, vel utique ſepulta.* At verò numquid ſufficiebat huic ſancto Doctori dixiſſe, ut talis virgo ſit velut mortua? cur igitur addit *velutique ſepulta*? Etenim cadaver omne inſenſibile eſt, non loquitur, non audit, non videt, caret omni motu, omnis eſt reſpirationis, & caloris expers, quid igitur in eo latet myſterii, quòd virginem non ſolùm velut mortuam, ſed & tamquam ſi ſepulta ſit, eſſe velit? obſerveris velim, in quonam hujus conceptus vivacitas, & energia conſiſtat; Etenim differentia, quæ eſt inter corpus mortuum & ſepultum in eo conſiſtit, quòd quòadulque tumbæ incluſum, & ſubtus terram collocatum non eſt, tametſi oculos aperire, aut loqui non poſſit, ab aliis tamen videri, & pro libitu conſpici valet; non verò item quando ſub terra inhumatum eſt; ac proindè ecce tibi cautelam, quam ſanctus ab hoc ſexu obſervari deſiderat: Neque enim illi ſufficit, quòd virgo aliqua inſtar cadaveris mortui ſit, ſine ulla ſenſuum exteriorum operationa, verùm inſuper ab eadem requirit, ut tali ſit dedita ſolitudini, ut à nullo viro videri poſſit. *Sed enim*, inquit Tertullianus, *vera, & tota, & pura virginitas nihil magis timet, quàm ſemetipſam.* Tertullianus etiam fœminarum oculos pati non vult, *alios ipſa oculos habet, confugit ad velamen capitis, quaſi ad galeam, quaſi ad clypeum, qui bonum ſuum protegat adverſus ictus tentationum, adverſus jacula ſcandalorum, adverſus ſuſpiciones, & ſuſurros, & æmulationem, ipſum quoque livorem.*

Tert. ib. c. 15.

10 Porrò puritas caſtitatis ſpeculo ſimilis exiſtit, quod per unicum dumtaxat halitum obfuſcatur: *Culpa omni caſtitati officit, eſt enim caſtitas ceu mundum quoddam ſpeculum, quod tamen anhelitu obſcuratur*, ut inquit Ægidius. De S. Thecla legitur, quòd leones in quorum medium conjecta fuerat, non ſolùm ſe erga ipſam obſequioſos, & venerabundos exhibuerint, verùm etiam ipſam intueri minimè præſumpſerint. Unde S. Ambr. de illa ita ſcribit: *Quo munere* (ſcilicet virginitatis) *venerabilis Thecla etiam leonibus fuit, ut ad pedes prædæ ſuæ ſtratæ, impaſtæ beſtiæ ſacro deferrent jejunio, nec procaci oculo virginem, nec ungue violarent aſpero? quoniam & ipſo aſpectu virginitatis violatur ſanctitas.* Qui idem Ambroſius alibi, ſcilicet *in exhortatione ad virgines*, oculos virorum virginem curioſè aſpicientes appellat: *irreverentis hominis oculos.* Tertullianus de Arabiæ virginibus idololatris, & infidelibus refert, illas velo obnuptas eſſe, ne ab aliis videri poſſint: *Judicabunt nos Arabiæ fœminæ Ethnicæ, quæ non caput tantum, ſed faciem quoque ita totam tegunt, ut uno oculo librato, contentæ ſint dimidia frui luce potius, quàm totam faciem proſtituere*; ubi notandum eſt proprium hujus verbi, *proſtituere*, ſignificatum, quaſi hic ſexus eò ipſo quo ab aliorum oculis inſpicitur, & ſpectatur, in proſtibulo, vel in nundinarum foro cenſeatur expoſitus. Unde Sanctus Bernardus Dinæ curioſitatem cum ſancta quadam indignatione his verbis perſtringit: *O Dina*, inquit, *quid neceſſe eſt videre mulieres alienigenas; qua neceſſitate, qua utilitate? an ſola curioſitate? Etſi tu otioſe vides, ſed non otioſè videris, incurioſè ſpectas? ſed curioſius ſpectaris; Quis crederet tunc illam tuam otioſam curioſitatem, vel curioſam otioſitatem, fore poſt ſic non otioſam, ſed tibi, tuis, hoſtibuſque tam pernicioſam.*

Caſtitas aſſimilatur ſpeculo.

Ægid. de mundi contemp.

S. Ambr. l. 3. Ep. 25.

S. Ambr. in exhort. ad virg.

Tert. de vel. virg. c. 17.

S. Bern. de gradib. humil.

11 Sanctus Baſilius adeò in hac materia zeloſus fuit, ut virgines exhortetur ad claudendum oculos omnibus quæ in hac vita oculis corporeis cerni poſſunt, illoſque ad ſola bona immortalia contemplanda aperiendos: Nam in libro *de vera virginitate* ita ſcribit: *Deſpiciat ergo prudens Virgo quicquid oculis carnis aſpicitur, quantumlibet id apud pleroſque præclarum eſſe judicetur; imo ne in initio quidem dignetur aſpicere, ſed exceſſu quodam divino, qualem ille paſſus eſt, qui in extaſi dixit: Omnis homo mendax, à ſenſibus atque conſervis excedens, nudo, & expedito animo amoris ſui beatiſſima ſatietate fruatur.*

S. Baſil de vera virg.

12 Porrò tametſi beatiſſima Virgo Maria continuis Angelorum, & præcipuè Gabrielis Archangeli cuſtodis ſui, viſitationibus aſſuefacta fuiſſet, attamen illo in Annuntiatione ſua coram ipſa apparente, eamque alloquente, *turbata fuit*, & metu vehementi pericula; utique illum ex voce quidem, quiſnam eſſet, agnovit, verùm quia in illa legatione ſpeciem ſibi humanam aſſumpſerat, juſtum & rationabile ſibi habere videbatur turbationis motivum, eò quòd vultum humanum virilem, licèt ab Angelo aſſumptum, videre debebat. Unde S. Ambroſius ait: *Denique ut Gabriel eam, ubi reviſere ſolebat, invenit, & Angelum Maria quaſi viri ſpecie mota, trepida, quaſi non incognitum, audito nomine recognovit, ita peregrinata eſt in viro, quæ non eſt peregrinata in Angelo, ut agnoſcat aures religioſas, oculos verecundos.*

B. V. adventus Gabrielis mota.

S. Ambr. l. 2. de virg.

13 Sed quærat fortaſſe nonnemo, qua igitur ratione me continere debeo, ſi neceſſitas, vel urbanitas, virginis converſatione frui poſtulaverit? Cui interrogationi S. Iſidorus *ad Palladium Epiſcopum* ſcribens reſpondet: *Mulierum*, inquit: *congreſſus, quantum fieri poteſt fuge; quod ſi etiam, ut cum ipſis congrediaris, neceſſitas aliqua te obſtringat, oculos humi dejectos habe, atque ipſas quoque, quonam pacto ſpectandum ſit, doce; non enim dumtaxat docendum eſt, quonam modo cernere oporteat, ſed etiam, ut oportet, cernere, cumque pauca quæ ipſa-*

S. Iſid. Peluſ. l. 2. Ep. 184.

rum animos adſtringere, atque illuſtrare queant, locutus fueris, ſtatim avola, ne fortè diuturna conſuetudo vires tuas emolliat, & infringat. De hac oculorum cuſtodia, nec non de malis, quæ ab effræni, & curioſo oculo derivantur, fusè ſuo loco ſub littera O per multos diſcurſus tractabitur.

DISCURSUS XXI.

ARGUMENTUM.

Ad caſtitatem conſervandam ſolitudo plurimùm conducit, cui vel maximè ſexus fœmineus deditus eſſe debet.

THEMA.

Hortus concluſus ſoror mea ſponſa, hortus concluſus. Cant. c. 4. v. 12.

Solitudo neceſſaria, pro caſtitate.

1 SPonſus cœleſtis ſponſam ſuam, id eſt, animam puram, & immaculatam, non ſemel, ſed iteratis vicibus Hortum, & hortum quidem concluſum appellavit, ut ex hoc nomine intelligeremus, quanta cum ſollicitudine, pro firma caſtitatis cuſtodia, ſolitudini vacandum ſit animabus caſtis. In cujus confirmationem S. Bonaventura inquit: *Caſtitas debet habere clauſuram ſtudioſam, nam dicitur; Hortus concluſus ſoror mea ſponſa*, ſimulque idem Seraphicus Doctor obſervat, quòd ſicut in hortum concluſum nemo poteſt ingredi, niſi ab alto: *Sic in homine caſto, qui habet clauſuram continentiæ, nullum deſiderium debet intrare, niſi cœleſte tantùm.*

Adrichom. pag. 170. &c.

2 Exactiſſimus quidam terræ ſanctæ deſcriptor, de horto illo, de quo Salomon loquitur, tractans, ita ſcribit: *Hortus erat in ſuburbanis Jeruſalem muris, undique ſeptus; & obfirmatus, atque ſicut Paradiſus arborum, fruticum, herbarum, aromatum, florum, fructuumque ubertate amœnus.* Eodem modo quotieſcumque ſponſam aliquam Chriſti, puritatis ſtudio deditam, quæ ſolitaris, & ab hominibus recluſa degit, cujuſque omnes conatus eò ſolùm tendunt, ut Divino ſuo amatori placere poſſit, aſpicietis, illam utique delicioſum quemdam hortum, omnibus fœcundum virtutibus, doniſque, & gratiis abundantem eſſe deprehendetis; Ejuſmodi enim animæ multis è cœlo decorantur viſionibus, raptibus, extaſibus, revelationibus, & apparitionibus: multiſque locupletantur Spiritus ſancti donis, & gratiis. Neque enim Deus fruſtra dicit: *Ducam eam in ſolitudinem, ibi loquar ad cor ejus.* De hoc horto S. Greg. dicit: *Hortus quidem, quia eximia virtute caſtitatis floridus: concluſus autem, quia per continentiam munitus.*

Oſe. 2. 14. S. Gr. in l. 3. Reg. c. 4.

3 Obſerveris velim, quanam phraſi, ſeu modo loquendi, myſticus ille Moyſis calamus utatur, quando de muliere è coſta viri formata diſſerit: *Ædificavit Dominus Deus coſtam, quam tulerat de Adam, in mulierem.* Qua enim ratione verbum illud, *ædificare*, mulieri adaptari poterit? Sed notandum, quòd ly, *ædificare*, vocabulum quoddam ſit, quo domus extructio exprimitur, quam mulier incolit ad habitandum, ad ſequeſtrandum ſe ab aliis ad domus ſuæ familiam non pertinentibus, ad recludendum ſe inter ejuſdem ædificatæ domus ſuæ muros: ut exinde mulier diſcat, quòd tametſi ipſa in viri formata ſit auxilium, ita tamen, ut auxilium iſtud domi ſuæ præſtet, & ſolitudinem diligat. Unde Sanctus Ambroſius ait: *Benè ædificavit, dixit, ubi de mulieris creatione loquebatur; ſicut enim vir publicis officiis, ita mulier domeſticis miniſteriis habilior exiſtimatur.*

Gen. 2. 22. præcipuè, mulieribus.

S. Ambr. l. de Parad. c. 11.

4 In authore quodam legiſſe me memini, decens eſſe, ut mulier non niſi trina vice per totum vitæ ſuæ decurſum extra domum ſuam videre ſe ſinat, videlicet primò quando ad ſacroſanctum Baptiſmi lavacrum defertur ad Eccleſiam; Secundò quando ſe ad nubendum ſponſo ſuo in Eccleſia ſiſtit. Tertiò denique quando effertur ad ſepulchrum. Etenim quænam ruinæ totius generis humani cauſa fuit? certè nulla alia, quàm curioſitas Hevæ, quæ per Paradiſum hinc inde oberrando, colloquium miſcere cœpit cum ſerpente, hoc autem animal non intra Paradiſi diſtrictum, ſed foris morabatur. Unde Sancti Cypriani monitum eſt ad virgines directum, in quo dicit: *Dum liberius evagari virgines volunt, eſſe virgines deſierunt, furtivo dedecore corruptæ*; Ante quem Tertullianus jam dudum dixerat: *Omnis publicatio virginis bonæ, ſtupri paſſio eſt.* Heva quidem in ſtatu virgineo à Deo creata fuit, at verò quando vagabunda hinc inde circuire voluit, ſibi ipſi pariter, & Adæ, & univerſo generi humano facta eſt inſtrumentum præcipitii; ut proindè S. Ambroſius dicere non dubitet: *Potuerat Adam inter illas Paradiſi inconcuſſus ſtare delitias, ſi Heva ibi cum illecebris Diabolici non fuiſſet.* Moxque quàm utilis, & proficua ſolitudo ſit ſubjungit, dicens: *Conveniens ergo eſt deſertum ſaluti: ubi non eſt Heva quæ prævalet, non eſt mulier quæ blanditur.*

S. Cypr. de hab. virg.

Tert. de veland. virg. c. 3.

S. Ambr. ſer. 18. Fer. 2. poſt D. 1. Quadr.

Profectio;

5 Et quidem tametſi hoc univerſaliter de utroque ſexu verum ſit, attamen mulieribus ſpecialiſſimè convenit ſolitudinem incolere, ſeque ab oculis, & converſatione aliorum ſollicitè ſequeſtrare. Sanctus Gregorius Nazianzenus plurimùm laudat S. Juſtinam virginem, à Sancto Cypriano, priuſquam ad Chriſtianæ religionis perveniſſet notitiam, vehementer tentatam, & ſollicitatam; inter alia verò de ipſa dicit, *quòd erat honeſtis moribus prædita*; Et addit: *Virgo hæc forma erat perquam liberali, & egregia, ſincera Chriſti ſponſa*; at verò undenam Nazianzenus Juſtinam ſinceram, & incorruptam virginis filii ſponſam fuiſſe arguere poterat? ex eo nimirùm quod ſequitur: *Erat ejus pulchritudo recondita, erat enim viva ſtatua, fœnum inacceſſum, hortus concluſus, fons ſignatus, ſoli Deo ſervatus.*

Nazianz. orat. 18.

6 Albertus Magnus ad intimam ſanctiſſimæ virginis Deiparæ ſolitudinem ſe reflectens, utpotè quæ converſata, & locuta fuit cum admodum paucis, dicit: *Locuta tantùm fuit Angelo, & filio, matertera vetulæ, & miniſtris nuptiarum, docens puellam DEI cum Angelo in contemplatione, cum DEO in oratione; non cum qualibet muliere, ſed cum cognata vetula, quæ DEO plena ſit, ut Eliſabeth, in converſatione, & congratulatione; & cum his qui neceſſariorum temporalium miniſtri ſunt, in neceſſariis eſſe loquendum.* Unde Eccleſia illam cantico illo, quod à verbis illis incipit: *Alma Redemptoris mater*, venerari ſolet, quia *Alma* in Hebræo idem ſignificat, quod *abſcondita*; Ideò namque ubi vulgata noſtra vaticinium illud Iſaiæ c. 7. his verbis legit: *Ecce virgo concipiet*, in Hebræo *Alma* habetur. Richardus à S. Laurentio obſervat, quòd *Eſther*, quæ propriiſſima fuit B. Virginis figura, quoad nominis Etymologiam idem ſignificet, quod *abſcondita*.

Alb. Magn. in c. 1. Luc. & V. abſcondita.

Rich. à S. Laur. l. 5. [illegible]

7 Sponſus cœleſtis in ſacris Canticis interrogabat olim: *Quid faciemus ſorori noſtræ in die, quando alloquenda eſt?* qui textus de Annuntiatione B. Virginis communiter interpretatur. Reſpondet autem idem Sponſus: *Si murus eſt, ædificemus ſuper eum propugnacula argentea*, ubi Hugo Cardinalis ait: *Muri, & propugnacula quibus ipſa cuſtodiebatur, talem indicant virginis ſolitudinis receſſum, quo major dari nequit.* Sanctus Bernardus notat, quòd dum ab Angelo in annuntiatione ſua viſitata fuit, *clauſerat illa hora ſuper ſe habitaculum ſuum Virgo prudentiſſima, ſed hominibus, non Angelis, & tamen turbata eſt in ſermone ejus*; cauſa autem turbationis hujus fuit, quia Archangelus Gabriel in aſſumpta ſpecie humana ad illam ingrediebatur; unde Sanctus Ambroſius ait: *Ipſa autem ut vidit eum, mota eſt in introitu ejus, ſola in penetralibus, quam nemo virorum videret, Angelus reperiret, ſola ſine comite, ſola ſine teſte, ne quo degenere depravaretur affatu, ab Angelo ſalutatur.* Maria etiam ſalutationem Angeli verebatur. De eadem quoque Deipara idem Sanctus Doctor lib. 2. *de virginibus* ita ſcribit: *Prodire è domo neſcia, niſi cùm ad Eccleſiam conveniret, domeſtico operoſa ſecreto.*

Cant. 8. 8.

S. Bern. h. 3. ſuper, Miſſus eſt.

S. Ambr. l. 2. in Luc. c. 1.

S. Ambr. l. 2. de virg.

8 Completa Annuntiatione à Deo mota fuit, ut S. Eliſabetham cognatam ſuam præcurſore filio ſuo gravidam, miniſterii cauſa viſitaret; at verò non ſine myſterio Sanctus Lucas de hoc itinere ſcripſit: *Abiit in montana cum feſtinatione.* Ubi Dionyſius Carthuſianus ait: *Per hoc quòd cum feſtinatione perrexit, docentur puellæ, ac fœminæ, non diu extra domum manere, nec fabulari in publico; pertinet namque ad ſexum fœmineum pudor, timor, cuſtodia, taciturnitas, & eſſe in domo.* Qua de re mirum quid apud probatum Hiſtoricum de Sinenſibus ſcriptum reperio; Hi enim mulieres omni ſtudio intra domos ſuas coercere conantur, hocque ſine faciunt quicquid ſciunt, aut excogitare poſſunt, ne ſcilicet extra domum vagando, per platearum compita oberrent. Unde ab ipſis faſciis, quicquid eſt fœminei ſexus ad impeditos greſſus formantur, curantque ut

Luc. 1. 39. & Dion. Carth. ibid.

P. Trigaut. de exped. apud Sinas l. 1. c. 6.

pedes

Digitized by Google

pedes inæqualiter longos, diſtortos, contractos, & claudos habeant, ut hac ratione domi manere cogantur.

Mulieres domi maneant.

9 Incarnata Sapientia in parabolis ſuis, quas ut ſe uniuſcujuſque hominis ſtatui, capacitati, & vocationi adaptaret, compoſuit, regnum cœlorum nunc Agricolæ, aliàs negotiatori, mox mulieri fermentum præparanti &c. aſſimilat. Sed quodnam exiſtimatis harum tam diverſarum parabolarum fuiſſe myſterium? inquit Chryſologus; nimirùm ut per hanc parabolarum varietatem ſignificet, quòd ſalus æterna ab omni ſtatu hominum comparari poſſit, ac proinde licèt debilior hic ſexus fœmineus proceſſiones, ſtationes, aliaque devotionis exercitia, quæ illas à domibus longè, aut diù abeſſe cogunt, frequentare non poſſint, nec debeant, non tamen ob id, dum aliis ejuſmodi exercitia facientibus, illæ domi ſuæ latent, à poſſeſſione regni cœleſtis excluduntur.

Luc. 13. 19.

Simile eſt regnum cœlorum grano ſinapis &c. ſimile eſt Regnum cœlorum fermento, quod acceptum mulier &c. Ubi Divus Chryſologus ait: *Res de uſu geritur, vir in agro ſinapis arborem ſerit, domi mulier fermentum procurat, & panes præparat alimonia, quia virum foris expectat labor, intus mulierem domeſtica cura conſtringit*, quaſi diceret vellet; Mulieribus domus commiſſa eſt cuſtodia, & ideò domi illis ſemper ſtandum, & morandum eſt, non in agro, aut in plateis.

D. Chryſol. ſer. 99.

10 Columella in præfatione libri 12. *de re ruſtica* hanc habet conſiderationem: *Jure à natura compertum eſt, opera mulieris ad domeſticam diligentiam, viri autem ad exercitationem forenſem, & extraneam; itaque viro calores, & frigora perpetienda, tum etiam itinera, ac labores pacis, & belli, id eſt, ruſticationis, ac militarium ſtipendium diſtribuit, mulieri deinceps quod omnibus eam fecerat inhabilem, domeſtica negotia curanda tradidit, & quoniam hunc ſexum cuſtodia, & diligentia aſſignaverat, idcirco timidiorem reddidit, quàm virilem, nam metus plurimùm confert ad diligentiam cuſtodiendi.*

Columella de re ruſtica. l. 12.

Proſecutio.

11 In Scriptura ſacra inter mulieres virili animi robore, & ſapientia præditas, duæ præcipuè ſunt memorabiliores, videlicet Debbora Prophetiſſa, & Judith. E quibus Debbora adeò ſapiens, prudens, & rerum agendarum experta fuit, ut præter donum Prophetiæ, etiam Politicam perfectè exercere noverit, adeò ut licèt quoad ſexum imbellis eſſe videretur, raro tamen exemplo ad populi univerſale regimen unanimiter fuerit electa; unde *Judicabat populum*, Tribunalia ſuſtinebat, quia *ſedebat ſub palma, & aſcendebant ad eam filii Iſrael in omne judicium*. Vultiſne verò ſcire, quanti hæc inter alias dotes, & virtutes ſuas, ſe à vitio alienam eſſe, ſeque mulierem, per vias, & plateas diſcurrentem amantium vanitatem, abhorrere æſtimaverit? Cùm de Samuele judice pariter populi, & Propheta, Sacer textus dicat: *Ibat per ſingulos annos circumiens*, de hac tamen Sacer idem textus econtra aſſerit, dicens: *ſedebat ſub palma, & ibant ad eam filii Iſrael*; adeòque à domo ſua non procul recedebat; per hoc omnes ejuſdem ſexus conſortes edocere volens, ne ſub quocumque prætextu, etiam licito, è domo ſua procul abeant, aut per diverſa loca vagentur. De Judith verò ex ſcriptura habemus, quòd licèt mulier eſſet rara pulchritudine prædita, à primo ſuo marito relicta vidua, in ætatis, & annorum flore conſtituta, dives, nobilis, ſapiens, eloquens, & à multis in ſponſam deſideraretur, poſt mortem tamen conjugis ſui per ſeptuaginta annos, & ultra, vidua permanſerit, & tamen quis eſt qui neſciat, quanta Holofernes adversùs ejus pudicitiam detriumphandam ſuſcitaverit certamina, & periculoſa prælia? Quis ignorat, qualiter ipſa deinceps opima prædarum, & ſpoliorum theſauris, adeò honorata, tantaque cum gloria toti mundo venerabilis facta, à primis, & potentiſſimis ſæculi illius Principibus in ſponſam, & uxorem ſollicitata fuerit? undenam hoc illi evenit? *Feciſti viriliter*, inquit ad eam ſummus Pontifex, *& confortatum eſt cor tuum, eo quòd caſtitatem amaveris, & poſt virum tuum alterum neſcieris*; at verò ſcitiſne, cur in caſtitate continuanda adeò conſtans permanſerit? nimirùm quia ſolitudinis amantiſſima fuit, nam ſcriptura dicit: *In ſuperioribus domus ſuæ fecit ſibi ſecretum cubiculum, in quo cum puellis ſuis clauſa morabatur*. Unde de ea S. Petrus Damianus ait: *Porrò vidualis officii limite non contenta, ad hoc uſque in ſancta religione proceſſerat, ut jam non ſola, ſed & cum ancillis ſuis fieret eremita, de domo communi recluſorium fecit, & in populoſa urbe amor artifex ſolitudinem reperit.*

Jud. 4. 4.

Jud. 4. 5.

1. Reg. 7. 16.
Jud. 4. 5. 2

Jud. 15. 11.

Jud. 8. 5.
S. Petr. Dam. l. 8. Ep. 14.

Cant. 1. 9.
Caſti: ſocietates fugiat.

12 In ſacris Canticis divinus amator ad animam immaculatam, & caſtam inquit: *Pulchræ ſunt genæ tuæ ſicut turturis*. Genæ autem tunc præcipuè ſpecioſæ ſunt & pulchræ, quando pudoris purpura tinctæ conſpiciuntur; atque ideò Deus tunc animæ virginalis amore præcipuè capitur, quando pudor in ea reſplendet, & verecundia. Unde Sanctus Ambroſius ait: *Eſt verecundia pudicitiæ comes, cujus ſocietate caſtitas ipſa tutior eſt, bonus regenda caſtitatis pudor eſt comes*. Idem quoque Ambroſius de B. Virgine ad comparitionem Angeli perturbata, circa illa verba: *Quæ cùm audiſſet, turbata eſt*, inquit: *Hic primus, id eſt, pudor, in ipſo cognitionis ingreſſu, Domini matrem commendat legentibus, & tamquam teſtis locuples dignam, quæ ad tale munus eligeretur, adſtruit, quòd in cubiculo, quod ſola, quòd ſalutata ab Angelo, & mota eſt introitus ejus, quod ad virilis ſexus peregrinam ſpeciem turbatur aſpectus virginis*. Origenes citatum Canticorum textum exponens, dicit: *Faciem illius lucidas, quæ genarum pudore ſuffunditur*. At verò cur potiùs ſponſæ genas ſicut turturis eſſe dicit? Sanctus Bernardus ait: *Turtur pudica avis eſt, & converſatio ejus non cum multis, ſed ſolo degere fertur contenta compare*. Pierius Valerianus de turture refert, quòd poſtquam conſorte ſuo viduata eſt, nequaquam ſe aliis jungat, aut commiſceat, ſed in locis deſertis ſolitaria vivat, & loco cantus planctum edat, nonniſi in ramum ſiccum ſe collocet, ex torrente aquæ limpidæ numquam in eo ſtatu bibat, ſed potiùs illam turbet, priuſquam libet, atque ideò ſymbolum eſt animæ illius, quæ caſtam ſe conſervare laborat, hæc enim omnes occaſiones, & converſationes, omnes ſocietates, omnia convivia, & alias blandimentorum illecebras, quæ ejus poſſunt denigrare candorem, pro viribus fugit, & declinat; de quibus S. Hieronymus ad Paulinum ita ſcribit: *Multitudines hominum, & officia, & ſalutationes, & convivia, velut quaſdam catenas fugias voluptatum.*

S. Ambr. l. 1. de off. c. 18.

Orig. h. 1. in.

S. Ber. ſer. 40. in Cant.

S. Hieron. l. 2. Ep. 14.

Tert. l. de cultu fœm. c. 11.

Mulieres vanus ornatus.

13 Tertullianus optimè fines exponit, qui ab illis intenduntur mulieribus vaniſſimis, quæ ſe adornant, comunt, & expoliunt, dum illis procedendum eſt in publicum: *Vobis*, inquit, *nulla procedendi cauſa non tetrica, aut imbecillis aliquis ex fratribus viſitandus*; & paulò poſt ſubdit: *propter ipſum enim conventum, & mutuum videre, & videri, omnes pompæ in publicum proferuntur, aut ut luxuria negotietur, aut gloria inſoleſcat*. Sanctus Cyprianus quoque fœminarum ornamenta, ad hoc ſolum ut in publico videantur, directa, his verbis condemnat: *Cæterum*, inquiens, *ſi te ſumptuoſius comas, & per publicum notabiliter incedas, oculos in te juventutis allicias, ſuſpiria adoleſcentum poſt te trahas, concupiſcendi libidinem nutrias, ſuſpiranti fomenta ſuccendas, & ſi ipſa non pereas, alios tamen perdas, & venenum videntibus præbeas, excuſari non potes, quaſi mente caſta ſis, & pudica.*

S. Cypr. de diſcipl. & hab. virg.

Sequeſtratæ ab hominum conſortio Deo magis grata.

14 Fructus qui in campo extra muros, aut ſepes, viatoribus, aut feris patent, vel non matureſcunt, vel ante tempus decutiunt, & viatoribus cedunt; non verò item fructus, qui in hortis naſcuntur, muro, vel ſepe benè cuſtoditis. Et ideò Sanctus Ambroſius de anima caſta, velut horto myſtico, ita ſcribit: *ſicut hortus furibus inacceſſus vitem redolet, fragrat oleam, roſam renidet, ut in vite religio, in olea pax, in roſa pudor ſacratæ virginitatis inoleſcat*. Et ubinam, dic ſodes, Deus noſter animæ dilectæ vocem audire dicitur? Certè non in alio loco, quàm in hortis: *Quæ habitas in hortis, fac me audire vocem tuam*; tunc Deus ſibi de puritate animæ cujuſpiam complacet, quando illam videt ſolitudini ſtudioſè deditam, quando illam videt ſeorſim ab hominibus ſequeſtratam, denique quando illam hortum concluſum eſſe cernit, & ideò cœleſtis ſponſa non ſemel, ſed tricies, appellatur à ſponſo: *Hortus concluſus*. Magna etenim eſt inter hortum, & agrum undique patulum differentia; hic enim ſemel tantùm in anno fructum affert, non verò ſic hortus, in quo per anni decurſum varia herbarum, florum, arborum, fructuum, aromatum genera ſæpius excoluntur, fructuſque copioſos afferunt. Pari quoque modo per experientiam videmus, quòd ſacræ virgines intra quatuor muros recluſæ, abūdantiorem cœleſti

S. Ambr. l. 1. de virg.

Cant. 8. 13.

Cant. 4. 12.

agricolæ fructum afferant, quàm aliæ, quæ in ſæculo libertate ſua gaudent.

15 Rubus quem Moyſes in Oreb conſpexit, virginitatis Mariæ ſpecialis quidam typus fuit: *Rubum quem viderat Moyſes incombuſtum, conſervatam agnovimus tuam laudabilem virginitatem, ſancta Dei genitrix.* Hæc enim virginitas non ſolùm in medio ſpinarum poſita fuit, id eſt, ciliciis, aliiſque auſteritatibus corporalibus firmiter cuſtodita; verùm etiam in ſolitudine, in deſerto inacceſſo, in loco ab hominum conſortio planè ſequeſtrato collocata conſpicitur. Ideò etiam ſapiens de forti illa muliere dicit: *Manum ſuam miſit ad fortia.* At verò quodnam eſt heroicum illud opus, cui conſummando intenta fuit? Sapiens idipſum in verbis immediatè ſequentibus exprimit, dum ait: *Digiti ejus apprehenderunt fuſum.* Legatis velim totum illud caput, illamque mulierem, prudentem, magnanimam, generoſis operibus adimplendis aptiſſimam, & invictam quamdam Amazonem fuiſſe deprehenderis, & tamen de illa Spiritus Sanctus dicit, quòd apprehenſo colo, fuſo tractando, & gyrando tota intenta fuerit, quòd domi ſuæ recluſa, & ab hominum conſortio ſequeſtrata permanſerit: *Manum ſuam miſit ad fortia.* Unde etiam S. Philippus Nerius aliquando interrogatus, quamnam pœnitentium ſuarum pluris æſtimaret? Mariam a Spoleto, reſpondit, quia ſemper filat, numquam otioſa vagatur.

Prov. 31. 19. l. 3. c. 9. n. 37.

16 Phidias ſculptorum celeberrimus, mulieris cujuſdam ſtatuam ex auro formavit, & ebore, quæ teſtudinem pede conculcabat; quonam verò myſterio id eum feciſſe exiſtimatis? Nimirum per hanc teſtudinem, quæ lento ſemper greſſu incedit, & hujus mulieris pede premebatur, intendebat ſignificare, quòd mulieribus, divitibus præcipuè, & pulchris, commodum ſit ita firmiter domi ſuæ conſiſtere, ut inde niſi greſſu teſtudineo recedant, ſeu potius ut velut podagra laborantes, ambulare non poſſe videantur. Contrarium facientes, ut S. Auguſtin. in libro ſepiùs à nobis allegato, *De ſancta virginitate* advertit, ſcilicet *Curioſas, & verboſas, malas innuptas, Paulus Apoſtolus 1. Tim. 5. v. 13. notat, & hoc vitium dicit venire ex otio, ſimul autem inquit: & otioſa diſcunt circumire domos, non ſolum autem otioſa, verum etiam curioſa, loquentes quæ non oportet,* de quibus Eccleſiaſt. nos monet, dicens: *Ne reſpicias mulierem multivolam;* Per mulierem etenim multivolam, intelligere poſſumus mulierem curioſam, & vagabundam, quæ per omnia volat, in omni loco reperitur, id quod lenæ, & meretricis ſignum eſt peſſimum, de qua ſapiens loquebatur dicens: *Pedes ejus deſcendunt in mortem, & ad inferos greſſus illius penetrant, vagi ſunt greſſus ejus, & inveſtigabiles.* Item ut idem Salomon Proverb. c. 7. ait. *Eſt & vaga, & quietis impatiens, nec valens in domo conſiſtere pedibus, nunc foris, nunc in plateis, nunc juxta angulos inſidians.* Porrò de Nazaræorum ſecta apud Jeremiam dicitur: *Candidiores nive, nitidiores lacte;* & tamen paulò poſt hæc verba ſubjunguntur: *Denigrata eſt facies eorum ſuper carbones.* Undenam obſecro hæc tam ſubitò facta eſt mutatio? Certè non aliunde, quàm per otioſam in plateis divagationem: *Non ſunt cogniti in plateis.* Similiter virgines illæ, quarum in parabola fit mentio, non omnes ad cœleſtis ſponſi nuptias ingreſſæ fuerunt, & tamen omnes in parabolæ principio virginum nomine appellabantur, etenim quinque earum ab iiſdem nuptiis fuere excluſæ: Scitiſne cauſam? Nimirùm per vicos, & plateas oberrabant: *Dum autem irent emere, venit ſponſus, & quæ paratæ, &c.*

Pauſan. in Eliac. l. poſt p. 10.
Mulieres non vagentur in plateis.
S. Aug. de S. virg. c. 35.
1. Tim. 5. 13.
Eccl. 9. 3.
Prov. 5. 5.
Prov. 7. 11.
Thren. 4. 7.
v. 8.
Matt. 25. 10.

DISCURSUS XXII.

ARGUMENTUM.

Ad acquirendam, & conſervandam continentiam, multùm confert maceratio; & caſtigatio carnis.

THEMA.

Quoniam lumbi mei impleti ſunt illuſionibus, afflictus ſum, & humiliatus ſum, Pſ. 37. v. 8.

Neceſſaria caſtigatio.

1 PRopheta regius, ad appetitus carnales tyrannicè nobis prædominantes debitè coercendos, optimum nobis exemplo ſuo præſcribit remedium, dum ait: *Afflictus ſum,* id eſt, carnis, & corporis noſtri macerationem, & caſtigationem: *Caſtigatio mea in matutinis,*

Pſ. 72. 14.
Pſ. 34. 13.
1. Petri. 1. 13.

induebar cilicio. Unde S. Petrus, ut fideles ad continenter vivendum animaret, ſuadet iiſdem dicens: *Propter quod ſuccincti lumbos mentis veſtræ;* Et ideò Doctor Angelicus S. Thomas, hoc nomen *Caſtitas,* unde derivetur, his verbis docet: *Nomen caſtitatis ſumitur ex hoc, quòd per rationem concupiſcentia caſtigatur, quæ ad modum pueri eſt refrænanda.* Divino quoque animarum Zelotypo minimè non ſufficiebat, quod de ſponſa ſua dixiſſet, quòd ſit *Hortus concluſus,* niſi inſuper protinùs ſubjungeret, quòd ſit quoque *fons ſignatus.* Circa quæ verba Sanct. Bonaventura optimè advertit, quòd horto alicui feris undique referto minimè ſufficiat, quòd muris clauſis, aut ſepibus validiſſimis cinctus ſit; ut non ſolùm *parum proficeret, quia plùs noceret, quàm prodeſſet; ita quando beſtiales motus libidinis ſtrepunt in mente, parum aut nihil valet clauſura caſtitatis in carne: & ideo ſponſa dicitur non ſolum hortus concluſus, ſed fons ſignatus, hortus concluſus propter caſtitatem carnis, fons ſignatus propter puritatem mentis.* Unde Paulus Apoſtolus, qui ſemper in virginitate permanſit, poſtquam dixiſſet: *Volo autem vos eſſe ſicut me ipſum,* ſequenti capite inſuper dicit: *Caſtigo corpus meum, & in ſervitutem redigo.*

S. Th. 2. 2. q. 151. a. 1.
S. Bonav. in dom. ſol. Tit. 4. de Conſil. Evang. c. 4.
1. Cor. 7. 7.
1. Cor. 9. 27.

2 Celebre eſt factum illud, quod Abdias Babylonicus S. Andreæ Apoſtolo in Corintho accidiſſe refert: Cum enim ibidem vir quidam fuiſſet, nomine Nicolaus, qui ſeptuaginta quatuor annis velut carnis, & Veneris mancipium voluptatibus carnalibus deditus fuerat, Sanctus Apoſtolus, ut ipſum ex turpi hoc cœno erueret, continuis ſe jejuniis, orationibus, aliiſque corporis rigoribus conficiebat, ſed fruſtra. Unde Deus illi dicit: *Volo, ut quemadmodum tu pro illo jejunaſti, ſic etiam ipſe jejunet, ſuumque corpus affligat, ſi fieri ſalvus deſiderat.*

Hiſtoria.

3 Deus quondam Iſraelitis in Exodo hunc ſacrificandi modum præſcripſit: *ſeparate apud vos primitias Domino, omnis voluntarius, & prono animo offerat eas Domino, aurum, & argentum, æs, & Hyacinthum,* tandem in fine *linum, & byſſum,* quod candidiſſimum lini genus eſt, ſimul cum *pilis* jungit *caprarum,* qui rudes ſunt, & aſperi: *Byſſum, & pilos caprarum.* Ubi quærendum venit, quodnam ſit hujuſce connexionis myſterium, nimirum *omnia in figura contingebant;* byſſus enim, quæ linum eſt valdè candidum, & ſubtile, caſtitatem ſignificat, quæ jungenda eſt cum pilis caprarum, id eſt, cum ciliciis, & auſteritatibus. Unde Eccleſia de S. Cæcilia canit: *Cilicio Cæcilia membra domabat;* ac proindè optimo cum affectu Deum precabatur dicens: *Fiat cor, & corpus meum immaculatum.*

Exod. 35. 5.

4 In eodem Exodi libro Deus ſummo ſacerdoti veſtem, qua ornandus erat, ut in publicum prodiret, præſcribens ait: *Tunicam, & lineam ſtrictam.* Alibi in eodem capite iterùm replicans dicit: *ſtringens tunicam byſſo;* In Hebræo autem loco illius verbi: *ſtringes,* habetur: *Oculabis;* quaſi dicere vellet; ad conſervandum hujus lini, id eſt, continentiæ, candorem, magna inſuper cautela, & circumſpectione opus eſt; Neceſſum enim eſt, virginem Argum quemdam eſſe, id eſt, centenis oculis inſtructum. Notandum verò inſuper eſt verbum illud *ſtringes,* cui conforme eſt illud ab incarnata Sapientia traditum documentum, quo dicit: *ſint lumbi veſtri præcincti. lumbos autem præcingimus,* ut Sanctus Greg. in Homilia quadam dicit, *cum carnis luxuriam per continentiam coarctamus.* Sanctus Hieronymus quoque ſuper illa Ezechielis verba: *Calceavi te Janthino, & cinxi te byſſo:* dicit: *Hac byſſo accinguntur renes, quoties pinguia libidinis incentiva tenuanda ſunt.* Et paulò poſt ſubdit: *Dominus ad Apoſtolos loquitur: ſint lumbi veſtri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus veſtris, niſi enim adſtrinxerimus fluentia lumborum reumata, lucernas in manibus habere non poſſumus.* Hoc ſtricto, & ſtrecto cingulo, ſubdit idem Sanctus Hieronymus, præcincti erant Joannes præcurſor Domini, & Elias futurus ſecundus Domini præcurſor: *Qua Zona* inquit, *mortificante lumbos, Elias quoque, & Joannes Baptiſta accinguntur, de quibus & pœnitens flebiliter ingemiſcit, dicens: Quoniam lumbi mei impleti ſunt illuſionibus.*

Exod. 28. 4.
v. 39.
Luc. 12. 35.
S. Gr. 10.
S. Hieron. T. 4. l. 4. in Ezechie. 16. 10.

5 Sancto Bruno Carthuſianæ ſolitudinis celeberrimus Patriarcha, ut caſtitatem in ſuis religioſis vivaciter conſervaret, *in Conſtitutionibus ſuis* illos Cilicium ſuper nuda carne deferre præcepit; Et in ſermone quodam ſuper illa verba: *Sint lumbi veſtri præcincti, & lu-*

S. Bruno ſerm. 5. de Confeſſ. Neceſſarium Cilicium.

cerna

cernæ ardentes in manibus veſtris, Ita ſcribit: *Non poſſunt alii eſſe lucernæ ardentes, niſi illi qui lumbos præcinctos habent, niſi enim ignis inferior extinguatur, ſuperior lucere non poteſt. Inferior ignis luxuria eſt, ſuperior verò quis alius, niſi gratia Spiritus Sancti? Lucernæ autem Chriſti ſunt, qui niſi continentiam, & caſtitatem habuerint, non lumen, & claritatem, ſed tenebras miniſtrant, & cæcitatem*; ad hunc autem finem conſequendum, extremè neceſſarium eſt corporis auſteritatis cingulum.

Rayn. An. 1262. n. 26.

6 In Annalibus Eccleſiaſticis de Sancto Richardo Epiſcopo Ciſtercienſi refertur, quòd corpus ejus poſt mortem cum admiratione, & ſtupore ſingulorum, ſpectantium viſum fuerit ſplendidiſſimum: at verò quidnam Hiſtoria ejus de rigoribus quibus corpus ſuum macerabat, præmittat, attenta aure auſcultemus: *Corpus ipſius*, inquit, *ante agravatum vigiliis, terra duritia, in qua ſolebat frequenter decubare, confractum, jejuniis maceratum, macerationibus multis afflictum, præter humanum morem nitidiſſimum apparuit, ut probaretur preſſuris talibus non oppreſſum, ſed potiùs expolitam.*

Cant. 4. 5. Myrrha mortificationis utilis.

7 Sponſus cœleſtis in ſacris Canticis animam puram, & immaculatam his verbis alloquitur: *Duo ubera tua ſicut duo hinnuli capræ gemelli, qui paſcuntur in liliis.* Sicut enim hinnuli etiamnum teneri, & lactentes in fertilibus paſcuis jucundantur, & ſaliunt, ita quoque vult dicere, deſideria ſponſæ inter lilia, quæ caſtitatis ſymbola ſunt, feſtivè jucundantur, & exultant; Quis autem cœleſtem hunc ſponſum, *qui paſcitur inter lilia*, puritate, & caſtitate hujus ſponſæ captum, & ineſcatum, diuturniores, & jucundiores cum ſponſa ſua motus enixurum eſſe hìc ſibi firmiter non perſuaderet? & tamen Sacer textus illum ſubinfert dicentem: *Vadam ad montem mirrhæ.* Circa quæ proindè verba Gillibertus Abbas continere ſe nequit, quin exclamet, dicens: *Quid eſt bone Jeſu, quod dum ſponſa tua, dilecta tua, alibi te expectat, tu alio vadis? Illa paſcitur, & expectat in liliis, & tu vadis ad montem myrrhæ, quare non magis ad lilia vadis, ubi ſponſa moratur, donec aſpiret dies? An fortè lilia hæc non ſunt aliena, nec longè poſita monte myrrhæ, ſed magis oriuntur in illo? Ita quidem eſt; nuſquam latiùs naſcuntur lilia, quàm in monte myrrhæ, nuſquam magis illæſa ſervantur. Ibi enim ubi myrrha, nec corruptioni, nec corruptibilitati locus ullus relinquitur; Ibi in monte myrrhæ, ubi carnis univerſi mortificantur affectus, ibi lilia caſtimoniæ, lilia gratiarum, & purè naſcuntur, & perpetuò florent, ergo in liliis, & in monte myrrhæ, ſponſam ſatis delicatè locutam advertis; Quonam alio iterum ſe diceret, quàm ubi dilectam eſſe cognovit? Sicut enim illa avidè expectat, ſic ille ardenter properat.* Porrò myrrhæ proprium eſt, quòd amara ſit, & guſtui faſtidioſa, ipſaque corpora à putredine præſervet, & ideò proprium eſt mortificationis, & auſteritatis corporalis Symbolum, quæ tametſi corpori noſtrum parum arrideat, ſummam tamen eidem utilitatem affert, quia ad caſtitatem illæſam conſervandam opportuniſſimum eſt remedium.

Gillib. Abb. ſerm. 27. in Cant.

Pſ. 44. 9.

8 In Pſ. 44. Inter cætera, hæc verba leguntur: *Myrrha, & gutta, & caſia à veſtimentis tuis, à domibus eburneis, ex quibus delectaverant te filiæ regum.* Ubi Guerricus Abbas ſer. 2. dicit: *Inhitamus domos luteas, ſed quæ materia qualitate ſunt lutea, continentia virtute ſiunt eburnea, ex quibus ſi myrrha prima ſpirare cœperit mortificationem voluptatum, conſequenter & aliæ ſpecies multiformem virtutum gratiam ſpirabunt.*

Guerricus Abb.

Cant. 3. 9. Maceratio forte remedium contra tentationes.

9 In iiſdem quoque Canticis lectulus Salomonis delineatus reperitur: *En lectulum Salomonis*, Inquit Spiritus Sanctus, *ſexaginta fortes ambiunt, ex fortiſſimis Iſraël, omnes tenentes gladios, & ad bella doctiſſimi.* Vatablus legit: *omnes habentes gladium apprehenſum: Gladius autem eſt verbum Dei, nam perpetua lucta eſt Chriſtianis cum carne, & ſanguine.* Philo Carpathius, per hoſce enſes divinam legem intelligens, dicit: *Gladius legem ſignificat, & DEI verbum, quo per temperantiæ, & prudentiæ officia carnis opera, & terrena cupiditatis omnes præciduntur: hi ſunt qui diligenti obſervatione mandatorum, ſeſe ab impietatis operibus abducunt, carnemque ſuam cum vitiis, & concupiſcentiis vincunt, ac mactant; Ob idque enſem ſuper femur ſuum tenere dicuntur, nam femur carnis illecebras, & voluptates ſignificat; ne cupiditatibus victi ſervi DEI præcipites ruant.* Hugo Cardinalis pariter gladium femori accinctum obſervans, ita ſcribit: *Super femur reſecant, quæ ex femore naſcuntur, id eſt, carnales motus, propter timores nocturnos, tentationes carnis, quæ in nocte maximè impugnant, & noctem in nobis faciunt.* Et paulò poſt ſubdit: *Vel timores nocturnos vocat Dæmones, & ſatellites ejus:* Ad deprimendas autem ſpiritus fornicationis vires, ad amputandam nocturnis illuſionibus viam, nullum eſt præſentius remedium, quàm maceratio corporis. Unde Eccleſia ordinavit, ut priuſquam in Hymno nos Deo reccommendantes dicamus: *Procul recedant ſomnia, & noctium phantaſmata, Hoſtemque noſtrum comprime, ne polluantur corpora*, priùs ſingulis verbis Sancti Petri ad vigilias, & ſobrietatem exercendam commoneantur: *Fratres ſobrii eſtote, & vigilate, quia adverſarius veſter Diabolus &c.* & ante ſomnium, lectum noſtrum gladiis cingendo muniamus.

Philo Carpath. ib.

Hu. Card. ib.

1. Petri 5. 8.

Pſ. 62. 3. Præcipuè nocturnæ.

10 Regius Propheta Inquit: *in terra deſerta, & invia, & inaquoſa, ſic in ſancto apparui*; quia animæ, quæ Deum amantes corporis puritatem diligentiſſimè cuſtodiunt, proque illius conſervatione jejuniis, vigiliis, & aliis vitæ rigoribus corpus ſuum emaciant, & conficiunt, viſionum, apparitionum, & revelationum cœleſtium participes fiunt: nec ejuſcemodi animæ à Dæmonibus illuſiones patiuntur nocturnas, ut lamentari cogantur: *Quoniam lumbi mei impleti ſunt illuſionibus.* Meliùs tamen S. Ambroſius verba hæc ad propoſitum noſtrum explicat, dicens: *Deſertum planè quoddam ipſum corpus eſt Chriſtiani, cum non repletur cibis, non poculis irrigatur, ſed arentis inediæ ſqualore negligitur; Deſertum eſt corpus noſtrum, cum abſtinentia marceſcit caro, tunc Chriſtus deſertum habitat pectoris noſtri, aliter enim ſicut in ſancto ei apparere non poſſumus, niſi terra corporis noſtri fuerit deſerta à mundanis deliciis, invia diabolicis concupiſcentiis, & inaquoſa libidinoſis illecebris. Tunc habitans Salvator hoc deſertum corporis noſtri, omnes ibi Diaboli factiones exſuperat, & ſecretum, ac ſecurum à cogitationibus ſæculi eſſe ſuum facit habitaculum, ut deinceps nos intra noſmetipſos, veluti in ſolitudine conſtituti, non niſi cœlum reſpiciamus, & terram, hoc eſt, non cogitemus alium, niſi cœleſtis regni Dominum, & terrenæ reſurrectionis authorem.*

Pſ. 37. 8. S. Ambr. ſer. in Fer. 2. poſt Do. 2. Quadr.

11 Sanctus Apoſtolus de virgine caſtitati dedita dicit, loquendo illam eſſe Deo totaliter intentam, de Deo ſemper cogitare, & ſomniare, totumque cor, & amorem ſuum in Deum defixum habere, ideòque corpore pariter, & anima ſanctam eſſe, nec ullam in ſe carnis rebellionem experiri dicit: *Virgo cogitat quæ Domini ſunt, ut ſit ſancta corpore, & ſpiritu.* S. Laurent. Juſtinianus mala, quæ ex voluptatibus, & deliciis corporis proveniunt, conſiderans ait: *Multa ex voluptatibus proveniunt mala, ſi concupiſcentiæ cœperint habere irritamenta, eiſque parumper conſentiatur ad votum, fiunt duo contra unum, & periclitatur conſcientia, quæ ſicut continentia carnem ſpiritui reddit ſubditam, ſic qui amore voluptatum delicatè nutrit corpus ſuum, poſtea inveniet ipſum contumax, non & ſpiritus deficit, ubi corpus in voluptatibus requieſcit; ut enim caro mollibus, ſic anima duris nutritur, illam blanda fovent, & contumacem faciant, hanc autem aſpera exercent, & calibem efficiunt.*

Concupiſcentiæ mala. 1. Cor. 7. 34. S. L. Juſtin. in ligno vit. c. 4.

12 Sanctus Bonaventura, poſtquam illam adduxiſſet ex Sancto Bernardo *de Converſat. ad Clericos* cap. 30. authoritatem, in qua dicit: *Periclitatur caſtitas in deliciis*, id ipſum quoque in Jeremia hiſce verbis: *Lumbare ſuum computruit in aquis*, inſinuatum fuiſſe dicens, ſubjungit: *Per lumbare enim, quod eſt circa lumbos, caſtitas deſignatur, quæ benè computreſcit in aquis deliciarum carnalium: Hæc eſt illa aqua peſſima, per quam multos hodiè Diabolus trahit à bono propoſito.* Rectèque figuratur per aquam illam, de qua Apocal. 12. v. 15. dicitur: *Et miſit ſerpens ex ore ſuo poſt mulierem aquam, tamquam flumen, quod miſit draco de ore ſuo;* Cujus viſionis myſterium à præfato Doctore ſeraphico explicatur his verbis: *Quando enim anima peperit aliquod bonum opus, id eſt, ſanctè & bene vivere inchoavit, tunc ſerpens immittit tentationes carnis, aquam ſcilicet deliciarum carnalium, reducendo ad memoriam præteritas delicias, ut retrahatur à bono.*

S. Bonavent. S. Bernar. de Converſat. ad Cler. c. 30. Jer. 13. 7. A bono retrahit.

Apoc. 12. 15

S. Bonav.

13 Sanctus Auguſtinus in memoriam nobis revocat id, quod Tarpeja Romana feciſſe legitur; ſic enim ſcribit: *Memento frequenter, & nolite oblviſci, quid fecerit illa fœmina Romana Tarpeja, quid enim fecit?*

S. Aug. ſer. 27. ad fratres. Exemplum.

Nam luxuria magna regnabat in ea, tamen ipſa Pagana caſte vivere volebat; quid igitur fecit? oculos ſibi erui voluit, & præcepit, & deliciis cunctis depoſitis panem tantùm cum aqua ſumere voluit ad menſuram. Unde S. Auguſtinus ad Chriſtianorum confuſionem exclamat, dicens: *O fratres, mirabilis conditio mulieris, mirabilis bonitas, mirabilis fortitudo, quia per hoc non Paradiſum expectat, nec per hoc laudari deſiderat, nec beata prædicari affectat, nam propter quid hoc fecerit ignoramus, quia Paganam eam fuiſſe prædicamus. Unum tamen ſcio, quod ſi conſilium ab Auguſtino petiiſſet, ego tamquam fidelis nihil aliud dicere potuiſſem, niſi quòd tantùm panem, & aquam ſumpſiſſet determinato pondere, & menſura.* Tamdem verò caſtitatem cum deliciarum, & ciborum abundantia, & ſuperfluitate conſiſtere ſimul non poſſe, hiſce verbis ad noſtram eruditionem concludit: *Nos ergo fratres ſcire debemus, & nullatenùs dubitare, quod caſtitas cum abundantia ſtare non poteſt.*

Gen. 21. 14. Inedia ſutilis ad continentiam.

14 Magna ponderatione dignum eſt factum illud Abrahæ in Geneſi relatum, quando Agar uxorem ſuam ſecundariam, unà cum Iſmaele, qui ex eadem Agar ei genitus fuerat, è domo dimiſit: *Surrexit itaque Abraham mane*, inquit Sacer textus, *& tollens panem, & utrem aquæ, impoſuit ſcapulæ ejus, tradiditque puerum, & dimiſit eam.* Circa quæ verba hìc nobis quærendum, cum Abraham Agar ancillæ ſuæ, & Iſmaeli filio ejus alimoniam dare volens, quo per viam ſuſtentarentur, non niſi panem, & hunc quidem ſatis frugaliter, quia non niſi unicum, dicit enim ſcriptura *panem*, & deinde aquam, *utrem aquæ*, erogarit? Cur non liberaliorem ſe erga illam exhibuit? Numquid domus ejus omni annonæ genere ſuperabundabat? Hoc enim ex convivio tribus illis Angelicis hoſpitibus præparato ſatis colligitur: vultis ſcire cauſam cur id fecerit? Nimirùm pudicitiæ Agaris procul ab eo peregrinaturæ conſulere voluit; Pro qua conſervanda ſciebat, nullum eſſe medium potentius, & ſecurius, quàm ſit fames, & corporalis inedia, cui Agar, & Iſmaelem laſcivum, ad compeſcendam ejus effrænem libidinem, voluit eſſe ſubjectos, utique enim audiverat, Iſmaelem viſum fuiſſe, *Ludentem cum Iſaac*, ſeu ut alii exponunt, *Laſcivientem cum illo*; ac proindè tamquam providus, & circumſpectus pater, pane tantùm, & aqua nutriendum, longi itineris ærumnis illum fatigare, & deſerti aſperitate exercere voluit.

Exod. 3. 2. Item cilicia, & diſciplinas.

15 Verùm enimverò ex quo ſolitudinis mentionem facere cœpimus, revocanda vobis quoque eſt in memoriam illa Orebi montis vaſta ſolitudo, in qua Moyſes Dei vocem, ex ſpinoſo illo Rubo prodeuntem, audire meruit, quia ut Eccleſia canit: *Rubum quem viderat Moyſes incombuſtum, conſervatam agnovimus tuam laudabilem virginitatem, Dei Genitrix.* Ecce tibi ubinam hujus nobis virtutis continentiæ ſpecimen edatur, nimirum in medio ſpinarum, & urticarum &c. ut per hoc nobis inſinuetur, quòd inter cilicia, diſciplinas, aliaſque vitæ virtuoſæ rigores, conſervetur illæſa, & illibata corporis puritas; Unde ubi Pſalmiſta juxta Vulgatam dicit: *Apprehendite diſciplinam*, Sanctus Hieronymus legit: *Adorate puritatem.* Notandum verò eſt, quòd Moyſes ex prædicto rubo vocem quamdam audierit dicentem ſibi: *Solve calceamentum de pedibus tuis.* Quidnam enim in hoc latet myſterii, quod Moyſes calceos exuere jubeatur? Pro hujus myſterii declaratione ſciendum eſt, fuiſſe in antiqua lege ritum quemdam Iſraelitis à DEO præſcriptum, ut ſi quando frater uxorem fratris ſine liberis defuncti ducere renuebat, in ſignum quòd juri, quod ex lege habebat, ultrò citròque cederet, unum è calceis ſuis è pede detraheret; hoc enim faciendo ab hoc ſe jure, & jure exuere poterat. Quo ritu ſuppoſito, Deus Moyſi ad rubum hunc ſine ulla ſui conſumptione, aut læſione ardentem propius accedere paranti, dicere voluiſſe videtur: Quiſquis caſtitatem ſuam illæſam ſervare cupit, voluptatibus, & delectationibus carnis neceſſariò nuntium remittere debet; *Locus enim in quo ſtas, terra ſancta eſt*, quia caſtitas animam pariter, & corpus ſanctificat. Unde Sanctus Bernardus ad idem propoſitum ait: *Merito quidem admiraris Moyſes ſancte, & curioſius deſideras intueri: Verumtamen ſolve calceamenta de pedibus tuis, & involucra pone carnalium delectationum, ſi accedere concupiſcis.*

Pſ. 2. 12.

Exod. 3. 5.

Deut. 25. 9.

S. Ber. ſer. 21. in Apoc.

S. Ber. t. 4. ſer. 20. de luxur. Carnis maceratio.

16 S. Bernardinus dicit, quòd inter alia vitio carnis ſupprimendo efficacia remedia, unum, & quidem efficaciſſimum, ſit *Carnis maceratio*; cujus illam omnibus paſſim notam aſſignat rationem, quia *Equus multum famelicus non recalcitrat.* Idem quoque refert, F. Ægidium, dum aliquando interrogaretur, an etiam iis, qui in vitæ perfectione provecti ſunt, quique carnem ſuam habent edomitam, & ſpiritui perfectè ſubjectam, adhuc nihilominùs jejunandum, corporiſque macerationi incumbendum ſit? reſpondiſſe: *Quare carnes recentes ſaliuntur?* Cùmque ei diceretur ab alio, ideo ſine fieri: *Ne putreſcant*; ſubjecit dictus Sanctus, ob eamdem quoque cauſam, ut videmus per experientiam, viros etiam ſanctiſſimos, & in virtutibus firmiter habituatos, nequaquam carnis macerationem negligere, ſed jejuniis, ciliciis, diſciplinis, aliiſque ſimilibus vitæ rigoribus continuam dare operam; nam ut S. Auguſtinus ait: *ſi quæris, invenies, non aliter in nobis regnare Jeſum, niſi per aſperitates.* Et S. Thomas Cantuarienſis illuſtriſſimus Epiſcopus, & Martyr, in tantum ſe corpus ſuum moderari, eique imperare poſſe æſtimabat, in quantum illud per auſteritates, & aſperitates corporales ſpiritui tenebat ſubjectum, ac proindè ad genua uſque rude, & aſperum portans cilicium, ſolebat dicere: *ſi corpori meo præeſſe nequeo, quomodo populo meo præeſſe potero?*

S. Aug. l. 3. de conſ. Evang. c. 10.

DISCURSUS XXIII.

ARGUMENTUM.

Caſtitas inter delicias, & voluptates multùm periclitatur, per corporales verò auſteritates tutò cuſtoditur.

THEMA.

Sicut lilium inter ſpinas, ſic amica mea inter filias. Cant. 2. v. 2.

Caſtitas augetur inter mortificationes.

1 QUemadmodum lilii candor, & fragrantia etiam in horridarum ſpinarum medio glorioſè progerminare, & odorem ſuum ſpargere non deſinit, ita quoque Spiritum Sanctum in adducto hoc è ſacris Canticis loco dicere velle exiſtimo, Caſtimoniæ puritatem inter acutas rigorum, & auſteritatum puncturas tutiſſimè conſervari. Imò Hugo Cardinalis ſcribit, florem hunc tantò fragrantiorem ſpirare, quantò fuerit à ſpinis magis perforatus: *Candorem retinet inter ſpinas, & quantò magis ab ipſis pungitur, majorem reddit odorem.* Ac proindè pari quoque modo dicere poſſumus, animam virginalem, quæ in lilio typicè præfiguratur, tantò in hac pudicitiæ virtute magis purificari, & augeri, quantò corpus illius majoribus fuerit macerationibus extenuatum. Unde S. Ambroſius ad virgines ita ſcribit: *Nonnè inter aſperitates laborum, contritioneſque animorum, boni flos odoris aſſurgit?*

Hu. Card. ib.

S. Amb. l. 3. de Virg.

Mortificationes neceſſariæ.

2 Deus olim in veteri lege veſtem illam ſacerdotalem, quæ Ephod appellabatur, non ex lana, aut ſerico, ſed ex lino fieri juſſit, idque non ſolùm propter ejus candorem, ſed potiùs ut per candorem illum indicaret, neceſſariam ſacerdoti, & aliis cœlibem vitam profitentibus, voluntariam carnis, & corporis noſtri caſtigationem, utpote à qua omnis puritatis, & continentiæ incorruptio conſurgit, & derivatur, quia ut Venerab. Beda ſuper illa verba: *Puer accinctus Ephod lineo*, ſcribit: *Lineum Ephod, quod de terra procreatum, longo jam exercitio ſuum pervenit ad decorem, candidiſſimam caſtæ carnis mortificationem deſignat.* Porrò linum non ex carne generatur, ut lana: ita quoque caſtitas cum carne ejuſque appetitibus nihil commune habet, ideòque caſtitas optimè deſignatur in lino. Præterea ſciendum eſt, quòd linum candorem ſuum, nec non & delicatam mollitiem, & ſubtilitatem ſuam, non niſi poſt longam ſui macerationem obtineat: ita quoque pudicitiæ, & caſtitatis virtus per multas auſteritates, vigilias, diſciplinas, cilicia, aliaſque aſperitates, ad ſuam perfectionem attingit. Eſt & alia linum inter, & caſtitatem analogia, quam Gloſſa ibidem his verbis inſinuat: *In lino igitur caſtitas intelligitur*, inquit, *quia caro noſtra de immundo concepta ſemine, ſine multa corporis, & ſpiritus afflictione ad munditiæ honeſtatem nequaquam pervenitur.* Linum etenim poſtquam aliquanto tempore ſub terra reconditum latuit, dum naſcitur, diù iterum variis temporis, & aeris injuriis expoſitum, hæret evulſum, & eradicatum, ſtagnantibus aquis injicitur, ut marceſcat, atque ut denuò exſiccetur, & areſcat, ex aquis ſublatum ardentiſ-

1. Reg. 2. 18.

V. Beda ib.

Gloſſa ib.

Digitized by Google

dentiſſimis Solis radiis objicitur; deinde ut quicquid in eo rigoris eſt, minutim confringatur, inter duo dentata ligna convellitur, & iteratis percuſſionibus frangitur, demum verò per acutos ferreos, aut chalybeos prælongos dentes, ſeu cuſpides, carminatur, tum filatur, tamdem texitur, & ex eo confecta tela varias in partes etiam minutas ſæpè diſcinditur. Poſſetiſne aptiorem rei alicujus cum caſtitate deſiderare comparationem? Utpotè pro cujus etiam aſſecutione, & conſervatione, tot, tantiſque aſperis modis laborare, & fatigari oportet, per frequentes videlicet vigilias, orationes, jejunia, diſciplinas, mortificationes externas, & internas, ſolitudinem, exactam ſenſuum cuſtodiam, humilitatem, deque ſemetipſo diffidentiam, & timorem perpetuum; adeòque non ſine multa corporis, & ſpiritus afflictione &c. ut proindè S. Ephrem haud injuſtè exclamet:
S. Ephr. l. de ad Caſtit. *O caſtitas cui abominationi ſunt deliciæ, venuſtas corporis, & ornatus veſtium!* Atque ideò Sanctus Apoſtolus de vidua quadam in deliciis vivente dicere non dubitabat:
1. Tim. 5. 6. *Quæ in deliciis eſt, vivens mortua eſt.*

Voluptates debellandæ. Seneca Ep. 52. 3 Nulli ignotum eſt illud Annibalis ex Capuanis deliciis effæminati exemplum, de quo Seneca in quadam Epiſtola ſua ait: *Indomitum illum nivibus atque alpibus virum, enervaverant fomenta Campaniæ; armis vicit, vitiis captus eſt. Indurandus eſt animus, & à blandimentis voluptatum procul abſtrahendus; nobis militandum eſt, & quidem militiæ genere, quo nunquam quies, nunquam otium datur. Debellandæ ſunt inprimis voluptates, quæ ut vides, ſæva quoque ad ſe ingenia rapuerunt.*

S. Bon. c. 5. vitæ S. Franciſci. 4 Sanctus Bonaventura de Sancto Franciſco in ejus vita inquit: *Experientia certa didicerat, Dæmones aſperitate terreri, delicioſis autem, & mollibus veſtibus ad tentationem fortius animari. Unde cùm nocte quadam propter infirmitatem capitis præter ſolitum cervical de pluma poſitum haberet; Dæmon in illud impreſſus, ipſum uſque ad tertiam matutinam infeſtavit.*
Exemplum. Cùmque die quadam à fornicationis ſpiritu de uxore ſibi ducenda tentaretur, media, & intempeſta nocte è lecto ſurgens, in hortum ingreſſus eſt, factiſque ex nive, qua hortus ille copioſiſſimè tectus erat, ſeptem prægrandibus coloſſis, his ſeipſum verbis affatus fuit: Ecce tibi Franciſce, major ille Coloſſus conjux tua eſt, ſex verò partim filii tui ſunt, partim ſervi, feſtina, ut hyberno hoc tempore veſtem illis quantociùs procures, quia præ frigore aliàs, & rigido gelu interibunt, aut ſi hanc in te curam ſumere abnuas, fac, ut deinceps Deo tuo ferventiùs inſervias.

Caſtitas periclitatur inter delitias. 5 Verum quidem eſt, quòd deliciæ, & voluptates in ſeipſis indifferentes ſint, verumtamen quiſquis illis per affectum immergitur, omninò ab iis effœminatos efficitur.
S. Hier. l. 1. cont. Jov. Unde Sanctus Hieron. ait: *Si quis exiſtimat poſſe ſe verſari in deliciis, & deliciarum vitiis non teneri, ſeipſum decipit.* Quoadusque David veſte paſtoritia, & ſimplici indutus, in cuſtodia gregis ruri degebat, diù noctuque aeris temporiſque injuriis expoſitus, conſcientiam adeò teneram, ac delicatam penes ſe conſervavit, ut *percuſſerit cor ſuum, eò quòd abſcidiſſet oram Chlamydis* Saulis,
1. Reg. 24. 5. cui ad vitæ propriæ defenſionem tamquam jurato hoſti ſuo, vitæque inſidiatori, caput amputare licitè potuiſſet: at verò quando poſtea inter regii palatii ſui delicias, vitæque commoditates, poſt lauta convivia in ſolario domus ſuæ obambulans, velut in lacu quodam butyro, & melle ſtagnante natare videbatur, ſine ullo ſcrupulo alienam ſibi uxorem rapere, innocentique Uriæ marito ejus vitam eripere pro nihilo duxit.
2. Reg. 11. 15. Difficulter enim quis inter peccati incentiva, & voluptates poſitus, ſine peccato evadere, aut in medio ignis conſtitutus, cavere poterit, ne comburantur plantæ ejus.

Proſecutio. 6 In Secundo libro Paralipomenon Salomon ducentas haſtas aureas, ſcutaque trecenta fabricari curaſſe legitur, *poſuitque ea in armamentario, quod erat conſitum in nemore.* At verò quo fine armamentarium regium, & in eo poſitæ haſtæ, ſcuta, aliaque armorum genera, inter Lilia, Roſas, Narciſſos, Violas, & juxta limpidos aquarum manantes torrentes, in medio horti, ſeu nemoris collocata fuere? Nimirùm ut per hoc denotaretur, quòd ubi deliciæ ſunt, prælia, pugnæ, & luctæ procul abeſſe non poſſint, ſed ſemper quiſquis armis accinctus eſſe debeat, niſi à lenocinantibus voluptatum illecebris vinci, & decipi velit, id quod Salomon ipſemet probè expertus eſt, qui tametſi ſumma eſſet ſapientia, & excellenti virtute à Deo decoratus, adeò tamen ſe vinci, ſibique illudi permiſit, ut nullus unquam turpius hoc carnalis voluptatis luto conſpurcatus fuerit ipſo, unde Guerricus Abbas dignus S. Bernardi diſcipulus, verba illa Salvatoris de Sancto Joanne Baptiſta pronuntiata;
Ecce qui mollibus veſtiuntur, in domibus regum ſunt, conſiderans ait: Guerricus Abb. de S. Jo. Bapt.
Volens nimirùm intelligi, quia qui ſectantur delicias carnis, regno hujus ſæculi militant, non regno Dei. Heu quàm terribilem ſententiam cœlitùs audivi contra mollitiem illius magnæ, & purpuratæ meretricis! Quantùm glorificavit ſe, & in deliciis fuit, tantùm date illis tormentum, & luctum.

7 Salvator noſter apud S. Matthæum ait: *Regnum cœlorum vim patitur, ac violenti rapiunt illud.* Matt. 11. 12. Sibi vim inferunt qui caſti eſſe volunt.
Sed ex quo Regnum cœlorum eſt veluti arx quædam inexpugnabilis, fortiterque munita, cur non potiùs dixit: *Et fortes rapiunt illud?* Quidnam dictio illa, *violenti*, in ſe myſterii continet? Quæ connexio violentiæ cum cœlo? Pro hujus dubii reſolutione recurrendum nobis eſt ad propoſitionem quamdam philoſophicam, qua dicitur: Ephes. 5. 29.
Violentia eſt paſſio quæ fit, nil tum paſſo conferente vim; Ideò motus lapidis ſurſum projecti dicitur eſſe violentus, ſicut etiam deorſum, ſeu motus ignis deorſum, quia ſunt motus utriuſque naturæ contrarii, & repugnantes; jam igitur, ut ad caſum noſtrum progrediamur, ſciendum eſt, illos ſibi ipſis ſpecialiter vim inferre, qui caſtè, & continenter in hoc mundo decreverunt perpetuò vivere, quia *nemo carnem ſuam odio habet, ſed nutrit, & fovet eam;* ac proindè qui carnem ſuam ciliciorum, veſtiumque hiſpidarum puncturis malè tractat, catenis cruentat, affligit jejuniis, fame, ſiti, frigore, & laſſitudine, ac quoad poteſt, omnibus illam deliciis, voluptatibus, commoditatibus, fomentis, cunctiſque ei placentibus, privare ſatagit, ut corpus, & animam puram, & caſtam aſſiduè conſervet, is veram Cœlo violentiam infert, ut illud ſibi rapiat, nam ut D. Chryſoſtomus ſuper illa verba: *Quid exiſtis in deſertum videre? Hominem mollibus veſtitum?* inquit, D. Chr. in Cat. in c. 7. Luc.
Mollis veſtis diſſolvit rigidam animam, facto corpore molliore, neceſſe eſt, & animam percipere læſionem.

8 Primum peccatum ab Adamo protoparente noſtro commiſſum, ut Auguſtinus docet, ex hoc præcipuè motivo patratum fuit, ut Hevæ ſatisfaceret, ejuſque ſibi amorem conciliaret; Aſperitas veſtitus neceſſaria ad caſt.
Siquidem pomum vetitum manducavit, non quia per illius eſum divinam ſibi ſcientiam comparare intendebat, ſed *ne contriſtaret delicias ſuas.* Quando verò reſipiſcentes confugerunt ad pœnitentiam, quid fecerunt? *Conſuerunt folia ficus.* Gen. 3. 7.
Numquid alia pulchriorum arborum folia habere poterant? utique, erant enim in Paradiſo, Cedri, Cypreſſi, palmæ, platani, ulmi, vites, & millenæ aliæ ficu longè nobiliores: Cur igitur folia ficus adhibere ad pœnitentiam voluerunt? Nimirùm quia ab ipſo uſque mundi primordio probè ſciebant, quòd ad reprimendos motus Carnis in ipſis rebellare incipientes, nullum erat aptius, & convenientius remedium, quàm aſperitas veſtitus, folia autem ficus ad inſtar ſetarum cilicii alicujus aſpera, rudia, & pungentia eſſe noſcuntur, ut proindè haud immeritò S. Irenæus, macerationem nihilò peccato minùs antiquiorem eſſe dixerit. S. Iren. L. 3. contr. hæreſ. c. 37.

9 Myſterio non caret ille loquendi modus, quo S. Paulus ad corporis ſui macerationem exprimendam utitur, dum ait: *Caſtigo corpus meum, & in ſervitutem redigo:* Caſtigatio.
quaſi diceret, eodem prorsùs loco carnem meam habeo, quo Dominus ſuum mancipium, aut ſervum emptitium, qui ſi imperio Domini ſui obedire detrectet, plagis, & verberibus ad obedientiam cogitur: *Caſtigo corpus meum, & in ſervitutem redigo*, 1. Cor. 9. 27.
quia enim corpus ſpiritui ad caſtimoniam prono obedire renuit, flagris, & diſciplinis ad debitam ſubjectionem illud adigo. Sicut enim ſi in ea arce, aut fortalitio, quod Turcæ Chriſtianis eripere, ſuique juris facere ſatagunt, aliqua detineantur captiva Mahumetanorum mancipia, illa catenis vinciri, & alligari ſolent, ne ullum aggreſſoribus afferre poſſint ſubſidium, ita quoque nobis faciendum eſt, dum arx animæ noſtræ à Dæmonibus impugnatur, ligandi ſunt ſenſus noſtri, per jejuniorum, diſciplinarum, ciliciorum, vigiliarum, & mortificationum rigores, refrænandi ſunt noſtri appetitus carnales, ne rationi, & ſpiritui rebellare, aut præjudicare poſſint.

10 In vita Sancti Edmundi Archiepiſcopi Cantuarienſis legimus, quòd hic ſanctus etiamnum juvenis exiſtens, Surius in vita S. Edmundi c. 8.
volu-

Digitized by Google

voluptates carnales abhorruerit, & pro viribus ſemper declinarit, eò quòd caſtitatis totaliter deditus eſſet; verumtamen à ſpiritu fornicationis implacabile ei bellum ſuſcitante certa quædam juvencula hoſpitis ſui, quo cum morabatur, filia, laſcivo erga ſanctum juvenem amore inflammata fuerit, quæ multas ei tendens inſidias, variis caſtitatem ejus inſultibus aggreſſa, & licèt ille per heroicam reſiſtentiam illam ſemper à ſe repelleret, ipſa tamen in ſua malitia obſtinatè perſeverante, Sanctus opportunum quoddam illam ab hac tentatione, ſeque ipſum ab illius importunitate liberandi, excogitavit remedium; Nimirum tempus quo ipſam in ſecreto cubili præſtolaturus eſſet, eidem deſignavit, cumque illa circa hoc præfixum tempus cum ſpe concupitis, & deſideratis ejus fruendi amplexibus, ad condictum ſibi locum tota læta, & exultans accurreret, ſanctus juvenis ad ſe ingredientem forti, & acerbo flagello ad livorem uſque percuſſit, *ut ſtultitiam quâ erat colligata in corde*

Prov. 22. 15.

ejus, virga diſciplinæ fugaret; quæ hiſce verberibus deluſa, & confuſa pariter, & emendata fuit, quia ab eo tempore ab omni tentatione libera permanens, impuri hujus amoris ſtimulum deinceps numquam perſenſit. Unde ſic licet arguere, quòd ſi hæc alienis manibus illata caſtigatio in hac laſcivis licèt dedita anima tantum bonum cauſare prævaluit, quantò plùs facere valebit in anima illius, in quo voluntas perpetuò caſtè vivendi ſimul concurrit?

Judic. c. 6. 11. Hiſtoria ſacra.

11 Paſſim nota eſt hiſtoria illa quæ Gedeoni accidit, quando glorioſam illam de Madianitis Iſraeliticum populum ſolido ſeptennio obſidentibus, & infeſtantibus reportavit victoriam. Dum enim inclytus hic belli dux pro populo ſuo à miſera hac ſervitute liberando Deum rogaret, miſſus eſt ad eum de cœlo Angelus ſub quercu, quæ eſt in Ephra, ubi erat Gedeon purgans frumentum, qui eum ſalutans, dixit illi: *Dominus tecum, virorum fortiſſime*; Cui vir ſanctus dixit: *Si Dominus eſt nobiſcum, & ſi vera ſunt omnia, quæ Deus pro liberatione populi ſui nobis præſtitit, cur nos modo in manu Madianitarum poſitos ſuo auxilio deſtituit?* Cui Angelus ait: *Vade in hac fortitudine tua, & liberabis Iſrael de manu Madian, ſcito quod tu ſis qui loqueris ad me: Nec recedas hinc, donec revertar ad te portans ſacrificium offerens tibi.* Abiit igitur Gedeon, & coxit hædum, & de farinæ modio azymos panes carneſque ponens in caniſtro, & jus carnium mittens in ollam, tulit omnia ſub quercu ubi apparuerat Angelus Domini; qui ait ad eum: *Tolle carnes, & azymos panes, & pone ſupra petram illam, & jus deſuper funde.* Cumque feciſſet ita, extendit Angelus Domini ſummitatem virgæ, quam tenebat in manu, & tetigit carnes, & panes azymos, aſcenditque ignis de petra, & carnes, azymoſque panes conſumpſit; Angelus autem Domini evanuit ex oculis ejus. Cùm igitur veriſſimum ſit axioma illud Apoſtoli: *Omnia in figura contingebant illis*, meritò quærendum eſt, qualenam fuerit ſignum iſtud, quod Gedeoni quoad certò obtinendam à Madianitis victoriam datum fuit? Pro cujus reſolutione ſciendum, quòd bellum illud diuturnum, quod populum Iſrael inter, & Madianitas verſabatur, continuam illam denotet pugnam, quam homo caſtus adverſùs appetitus ſuos carnales gerere debet, ſive quæ intercedit inter carnem, & ſpiritum, ſeu inter rationem, & hominis ſenſualitatem, Madianitæ enim fuerunt, qui populum Iſrael in turpe fornicationis peccatum præcipitem egerunt, prout in libro Numerorum fuſiùs recenſetur; fundaturque hic diſcurſus pro majori ſui parte in eo, quod Sanctus Gregorius à Gloſſa citatus docet. Gedeon igitur hædum occidens ſignificat, mortificandum in nobis eſſe ſenſum, & appetitum carnis. Hæcque victima offerenda eſt Angelo, id eſt, conſecranda eſt puritati, & continentiæ, quæ virtus quædam eſt Angelica. Præcepit idem Angelus ille, ut carnes illæ, quæ macerata, & mortificata membra noſtra repræſentant, ponantur ſuper petram, id eſt, ut ad imitationem Chriſti (*petra autem erat Chriſtus*) affigantur. *Carnes ſupra petram ponimus*, inquit, Sanctus Gregorius ubi ſupra, *cum corpus noſtrum Chriſti imitatione cruciamus*. Inſuper idem Angelus jus in quo coctus fuerat hædus, ſuper eamdem petram, & ſuperpoſitas illi carnes effundi juſſit, & quonam id myſterio factum fuiſſe exiſtimatis? *Jus ex carne liquatum in petra funditur*, inquit Gregorius, *quando mens a cogitationum carnalium*

v. 13.

v. 14. v. 17. v. 18.

v. 20. v. 21.

Num 25. 1.

S. Greg. l. 3. mor. c. 17.

1. Cor. 10. 4.

S. Greg.

fluxa vacuatur. Virga denique qua Angelus carnes tetigit, flagellum denotabat, ſeu virgas, quibuſcum corpora noſtra flagellamus; quòd verò carnes illæ ſuper petram impoſitæ fuerint, indicat, ut diximus, quòd corpus noſtrum caſtigare debeamus ad imitationem Chriſti, ac tunc demum purificata mente, & corde noſtro à carnalibus deſideriis, deſcendit ignis Spiritus Sancti, qui *urit renes noſtros, & cor noſtrum, ut Deo caſto corpore ſerviamus, & mundo corde placeamus*, conſumptoque finaliter omni noſtro affectu ſenſuali, & inordinato, glorioſa adverſùs carnem reportatur victoria: *De petra ignis exit*, inquit idem Sanct. Gregorius, *& jus carneſque conſumit, quia afflatus à Redemptore ſpiritus, tanta cor noſtrum flamma compunctionis cremat, ut omne quod in eo eſt, illicitum operis, & cogitationis exuratur.*

12 Inſuper conſiderandum eſt, Gedeonem, quando ſe prælio accinxit, aliud quoddam à DEO ſecuturæ victoriæ ſignum poſtulaſſe, quod evidentiſſimum eſt virginitatis ſymbolum, vellus nimirùm occiſæ ovis in aere apertum extentum, ut cœleſti rore humectaretur. Unde Sancta mater Eccleſia ad hoc factum alludens, per vellus hoc Deiparæ virginis puriſſimam intelligit virginitatem, dum ita canit: *Sicut pluvia in vellus deſcendiſti.* Et S. Bernardus de eadem ſanctiſſima virgine pariter ſcribit: *Nempe vellus eſt medium inter rorem, & aream.* Sed quonam modo Gedeon contra Madianitas pugnans reportavit promiſſam victoriam? Nota eſt, ut opinor, hiſtoria; pro hac namque obtinenda victoria uſus eſt vaſis teſteis, ſive fictilibus, quibus fractis, ſubitò intùs latens lumen conſpicue apparuit, ſicque cunctis inter turbarum ſtrepitus altiùs vociferantibus, fugatus eſt hoſtis, & obtenta eſt victoria. Hæc autem vaſa teſtea noſtra præfigurabant mortalia corpora, utpotè quæ verè ſunt vaſa fictilia: *Habitamus domos luteas.* Hæc autem vaſa confringenda ſunt, id eſt, per auſteriores pœnitentiæ macerandа, & caſtigando ſunt corpora noſtra, ut lumen ſpiritus, ſive agnitionis Dei, vel etiam ignis Spiritus Sancti nobis illuceſcat. Per tubarum denique clangorem terrens intelligi poteſt oratio, qua potiſſimùm contra Madianitas, id eſt, ſenſus carnis noſtræ pugnaturi, ut debemus; vel etiam ſincera verbi Dei prædicatio, cujus verba appellantur *Eloquia caſta*. Unde S. Hieronymus ad Ruſticum inquit: *Ama ſcientiam ſcripturarum, & carnis vitia non amabis.* Quòd ſi igitur cunctæ conditiones prædictæ ſimul concurrant, victoriam de Madianitis, id eſt, ſenſibus, & appetitibus noſtris carnalibus, ſecurè ſperare licebit.

Caſtigatio, & oratio ad victoriam neceſſaria.

S. Bern. ſerm. 11. in Apoc.

Job 4. 19.

Pſ. 11. 7.

13 Inter omnia præclara facinora quæ in ſacris litteris deſcribuntur, ſummè admirandum eſt, quod illa Amazonum invictiſſima, Judith am intelligo, patraſſe legitur, quæ illius detruncavit caput, qui mediantibus totius mundi filium detruncaverat vitæ. Quod verò vel maximè conſiderandum venit, eſt, quòd licèt in optimo ætatis flore conſtituta, raraque pulchritudine decorata eſſet, *cui etiam DEUS contulit ſplendorem*, præterquam quòd elegantiſſimis veſtimentis amicta, mundo muliebri pretioſiſſimo fulgida, atque ex variis odorum pigmentis perfumata fuerit, attamen per aliquot dies, nocteſque in medio talis exercitus hærens, qui non minùs crudelis, quàm laſcivus, & carnalis erat, illæſam tamen ſuam conſervavit pudicitiam, & caſtitatem. Sed quonam id merito eam obtinuiſſe exiſtimatis? *Habens ſuper lumbos ſuos cilicium*, inquit ſacer textus, *jejunabat omnibus diebus vitæ ſuæ; ad repreſſionem concupiſcentiæ carnalis*, inquit Lyranus, *parcitas enim victus, & aſperitas veſtitus ſunt cuſtodes caſtitatis.* Propheta quoque regius ad tuendam poſt lapſum cordis puritatem, ſubtus purpuram ſemper induebatur cilicio, quod indicat, dum ait: *Conſcidiſti ſaccum meum, & circumdediſti me lætitia.* Optimè igitur D. Chryſoſtomus in duobus diverſis locis omnes nos monet, ut ad conſulendum pudicitiæ, & puritati corporis, auſteritatibus, & rigoribus vitæ libenti animo nos ſubjiciamus, ut ſtolis candidis in vita futura indui, & Agnum ſequi poſſimus immaculatum quòcumque ierit. In primo etenim loco, dicit: *Quid adhuc murmuras caro miſera, quid adhuc recalcitras, & adverſus ſpiritum concupiſcis?* In alio verò inquit: *Ad tuam animam loquere: Triſtaris, quia te corporis voluptate defraudo: Sed lætare potius, quia cœlorum tibi regna provideo.*

Jejunium item & cilicium.

Judith. 10. 4.

Judith. 8. 6.

Lyran. ib.

D. Chryſ. ſer. 2. de verb. Iſai.

D. Chryſ. ho. 16. in Matth.

DISCURSUS XXIV.

ARGUMENTUM.

Gula continentiæ naufragium adſciſcit, è contra verò ſobrietas, & parſimonia in victu, magnum illi præbet ſubſidium.

THEMA.

Jejunabat omnibus diebus vitæ ſuæ. Judith cap. 8. verſ. 6.

Sobrietas caſtitatis mater. Judith 13. 20.

1 SCriptura ſacra heroicum Judith facinus, cui ſe cum tam evidentibus pudicitiæ, & honeſtatis ſuæ perdendæ periculis acciuxit, referre volens, dicit: *Jejunabat omnibus diebus vitæ ſuæ*, quaſi dicere vellet: non eſt quod miremini, quòd generoſa hæc mulier pudicitiam ſuam intactam, & illæſam permanſiſſe declaret: *Non permiſit me Dominus coinquinari*; ſiquidem invincibilem ſemper pudicitiæ ſuæ defenſorem ſecum habebat, non ſolùm Angelum, ſed & jejunium, ac ſobrietatem. Unde S. Ambroſius à Gloſſa citatus de illa dicit, *quod fuerit quotidianis roborata jejuniis*. Ac proindè ſi virtutem hanc continentiæ apud nos ſecutam eſſe volumus, ſobrietas nobis neceſſaria eſt, & temperantia: *Caſtitas enim eſt ſobrietatis filia*, inquit S. Bonaventura, *& nutritur ab ea, ſicut è contrario luxuria nutritur à ventris ingluvie*.

S. Ambr. in Gloſſa. S. Bonav. de prof. relig. l. 2. c. 52.

Bacchus, & Venus individui.

2 David adulterium cum Bethſabea commiſſum occultare volens, Uriam maritum ejus ab exercitu ad ſe acceſſiri fecit, ut cum uxore ſua dormiens, maritalibus vacaret amplexibus; ſed obſervetis velim, quonam medio eum ad id inſtigare ſit conatus; ſcriptura enim dicit: *Secutuſque eſt eum cibus regius*. Sed quorſum adhibetur hæc regii affectus erga privatum, & gregarium hunc militem, cum totius aulæ regiæ vehementi admiratione exhibita demonſtratio? Numquid ſatiùs fuiſſet, ſi Bethſabeæ perſuaſiſſet, ut inſtanter ab Uria conjugale depoſceret debitum? Nequaquam, inquit David, ſed ſequatur eum cibus regius, ad ſatietatem non ſolùm, ſed ad ſuperfluitatem uſque epuletur, & bibat, nullus enim eſt ad incontinentiam promovendam potentior ſtimulus: *Vocavit eum David, ut comederet coram ſe, & biberet, & inebriavit eum*; id eſt, inquit Theodoretus, *frequenti, & liberali invitatione cogit, ut biberet, ut irritata cupiditate vino, eum incitaret ad conjunctionem*. Ideò Tertullianus, Venerem, & Bacchum indiſſolubilem inter ſe nexum habere, aſſerit: *Duo iſta dæmonia conjurata, & conſpirata inter ſe ſunt, ebrietatis, & libidinis*. Unde & Apoſtolus Epheſios monet, dicens: *Nolite inebriari vino, in quo eſt Luxuria*.

2. Reg. 11. 8. v. 13. Theodor. q. 25. ibid. Tertull. T. 1. de ſpect. c. 9. Epheſ. 5. 18.

Vinum concupiſcentiæ parit.

3 Philoſophi naturales de lilio aſſerunt, quòd vino rigatum candorem ſuum ſubitò amittat. Eodem modo candor pudicitiæ naufragatur in conviviis, & ebrietate. Ideò Sanctus Paulus poſtquam dixiſſet: *Sicut in die honeſtè ambulemus*, protinùs modum tradere voluit, quo caſti, & pudici perſeverare valeamus, dum ſubjungit: *Non in comeſſationibus, & ebrietatibus*. Ac proindè ſollicitè curare volens, ut Sanctus Timotheus, qui Epiſcopus erat, puritatem, & caſtitatem corporis, ſacerdoti, & Prælato Eccleſiaſtico adeò neceſſariam, illibatam ſervaret, ob ſtomachi quidam debilitatem ei permittebat, ut vinum biberet, attamen in exigua quantitate: *Modico vino utere propter ſtomachum tuum, & frequentes tuas infirmitates*; hanc, inquam, licentiam ei indulget, licèt priùs caſtitatem ei recommendaſſet, dicens: *Teipſum caſtum cuſtodi*. Quem textum Divus Chryſoſtomus ponderans, dicit: *Viro uſquequaque jejuniis dedito, & in tantum aquæ aſſueto, ut infirmaretur, & crebras morborum moleſtias pateretur, pudicitiam præcipit*, quaſi diceret: Apoſtolus meliùs eſſe judicabat, ut periclitaretur ſanitas, quàm honeſtas, ad hanc enim vel maximè oculus noſter dirigendus eſt, quæ per ciborum etiam licitorum abſtinentiam conſervatur. Unde Sanctus Ephrem exclamans, dicit: *O caſtitas dapibus, atque epulis, ebrietatiſque inimica!* Qui idem Sanctus in alio quodam loco contra vinum ita declamat: *Noſtine potentiam vini? ſi minùs noſti, audi, ego indicabo. Noe vir juſtus, ſanctus, atque perfectus in generatione illa, quæ ſibi ipſi pernicies extitit, qui & à Deo meruit de pietate ſua commendari, dum ad eum dixit: Te ſolum vidi juſtum in generatione hac corrupta, juſtus igitur hic, qui inundationem aquarum tempore univerſalis diluvii vicerat, à modico vilique vino victus eſt dormiens; aquæ infinitæ non potuerant vincere illum, vinum autem vile inter dormiendum juſti viri corpus nudavit*. Exemplum quoque Lothi adducit in medium, qui vino plenus cum propriis filiabus ſuis eodem tempore commiſit inceſtum, & qui antea ab incendio elementari Sodomæ illæſus remanſerat, poſtea ab igne concupiſcentiæ, qui omnes alios Pentapolitanos conſumpſerat, graviter læſus fuit.

Rom. 13. 13. 1. Tim. 5. 23. & 22. S. Ephr. T. 2. de virg. & contin. S. Eph. ſer. de virgin.

4 Author imperfecti, mulieres vino deditas in pudicitia periclitari aſſerit, dicens: *Omnis mulier quæ vinolenta eſt, & commeſſatrix, etiam meretrix eſt, nam ſive in cibis, ſive in libidinibus, delectatio carnis eſt, quæ præcipitat hominem, mulier quoque quæ ſuavitatibus gulæ ſuæ non contradicit, multò magis neque libidini ſuæ reſiſtere acquieſcit, ſicuti etiam Apoſtolus dicit; Quoniam vidua quæ in deliciis eſt, vivens mortua eſt*. Fortalitium, vel arx, quamdiù victualibus abundat, de ſui deditione non cogitat, at verò annona deficiente, de bonis deditionis ſuæ paciſcitur conditionibus: ita pariter in hoc bello, quod ſpiritum inter, & carnem geritur, quia *caro concupiſcit adverſus ſpiritum, & ſpiritus adverſus carnem*, caro numquam ſe devictam ſpiritui [illegible] quamdiù ſe impinguandi facultatem habet, & [illegible] ei ſufficiens ſuppetit, gulæ autem cupediis [illegible] bus, ſpiritui facilè ſe devictam ſubjicit [illegible] ſcribit: *Libido gulam ſociam ſibi aſſumit in* [illegible] *auxilio, atque inſidiis, tandem expugnet ad*[illegible]. Albertus Magnus eamdem belli ducis ſimilitudinem ducit, qui facilè unà cum exercitu ſuo victas manus cedit, dum ei victus alimonia deficit: *Caſtellanus fame ſubactus, caſtrum tradit ad libitum expugnantis, ſic luxuria per famem domita corpus ad libitum hominis, & rationis tradit*.

Auth. imperfecti hom. [illegible] S. Do[illegible] diag.

5 In ſylva hiſtoriarum de juvene quodam narratur, qui omnes juvenculæ cuidam pro viribus parabat inſidias, ut eam in ſuam libidinem conſentire faceret: tandem poſt multas, & iteratas ſollicitationes, & à puella acceptas repulſas, puella ſe libenter in ejus libidinem conſenturam eſſe dixit, dummodò ſe facturum eſſe polliceretur, quicquid ab illo peteret. Qui cùm ſe omnibus ejus juſſibus promptè parere velle promiſiſſet, eumdem conclavi cuidam domus ſuæ integro triduo ſine cibo, & potu incluſit, quo elapſo, poſtquam menſam opiparis inſtruxiſſet edulliis, eidem foras educto dixit. Ecce tibi lautam præparatam menſam, & ecce lectum: jam tibi quod placitum fuerit, eligere licet; juvenis autem, qui ſe fame moriturum credebat, nullos jam ampliùs carnis ſentiens ſtimulos, prandio potiùs famem ſedare, quàm in lecto cum puella laſcivire maluit, cui proindè prudens virgo dixit: quotieſcumque te mala carnis concupiſcentia infeſtat, deſine manducare, & bibere deſine: hiſque dictis, juvenem confuſum, & emendatum relinquens, ab eo diſceſſit. Optimè igitur Sanctus Bonaventura monet, dicens: *Qui caſtus eſſe deſiderat, ſtudeat ſobrietati, quia ſine ea non diu caſtitas eſt ſecura, & cum proficiente proficit, & cum decreſcente decreſcit*. Tertullianus de luctatoribus inquit: *Athletæ ſegregantur in ſtrictiorem diſciplinam, ut robori ædificando vacent, continentur à luxuria, à cibis lectioribus; à potu jucundiore; coguntur, cruciantur, fatigantur; quantò plus in exercitationibus laboraverint, tantò plus de victoria ſperant*: adhibetque idem argumentum, quo S. Paulus utitur ad improperandum nobis, quòd ſegnes ſimus ad imitandum luctatores, ut Victoriam reportemus longè glorioſiorem, noſtræque ſaluti neceſſariam: *at illi*, loquit Apoſtolus, *ut coronam corruptibilem conſequantur*. Quiſquis igitur tempora ſua caſtitatis diademate coronari deſiderat, huic neceſſarium eſt, ut contra gulam vincendam ſtrenuè contendat.

Sylva hiſt. l. 9. tit. 6. ex. 1. Hiſtoria. S. Bonav. ib. Tertull. l. ad Mart.

6 Sanctus Hieronymus miraculum eſſe exiſtimat, quòd Nebridius in medio aulæ regiæ caſtum ſe, & purum conſervare potuerit, virgoque manere inter continuas epulas: *Cujus menſa miniſtrat orbis terra, ac maria ſerviunt, inter rerum abundantiam, in primo ætatis flore, tanta verecundia fuit, ut virginalem puderem vinceret*. S. Baſilius quoque hoc documentum virginibus præſcribit: *Ante omnia adverſus guſtum virgo tota intentione pugnabit, fontes voluptatum, ventris, & impudicitiæ fomitum inde manantium, à principio caſtitatis*

S. Hieron. ad Salvin. Virgines gulam fugiant. S. Baſ. de vera virg.

tatis ſtudio, & amore ſiccabis, ne dum virginitatem ſervare proponit, guſtu ſe immoderatè proſtituens, caſtitatem ſuam alia fruendi voluptate ſenſim, dum neſcit, amittat.

Profecutio. S. Laur. Juſt. de lobriet. c. 1.

7 Aptius gulæ epithetum dari nequit, quàm quo S. Laurentius Juſtinianus illam in ejus deteſtationem vocat: *Procellam corporis, naufragium caſtitatis.* Etenim Sanctus Paulus virtutem hanc continentiæ theſauri nomine honorat, dum ait: *Habemus theſaurum iſtum in vaſis fictilibus*, theſauri autem in naufragiis amittuntur, ac proindè in naufragio gulæ foras continentia ejicitur. Et ideò Sanctus Nilus in eadem oratione, dicit: *Pudicitiam parit temperantia, gula autem mater eſt impudicitia.* Adducitque ad hoc dilucidandum facilem quamdam, familiaremque ſimilitudinem. Quis enim grave, & enorme videns ardere incendium, illudque affuſo oleo, vel ſtuppa appoſito extinguere volens, ſtultus eſſe non videbitur, & inſipiens? Sic quoque fatuus eſt, inquit idem Sanctus, qui caſtum ſe conſervare volens, lautè ſe nutrire non deſinit, quia cibi gula, & victus lautities, carnalis ignis unicum eſt nutrimentum; *Qui ventrem implens, pudicitiæ cultum profitetur, ſe ignis impetum ſtuppa compreſſurum, aut flammam oleo extincturum pollicetur.* Sanctus Hieronymus incredulum ſe profitetur eſſe erga illos, qui caſtos ſe, & continentes eſſe gloriantur, nec tamen ſobrii ſunt, & continentes: *Quid neceſſe eſt nos lactare pudicitiam, quæ ſine comitibus, & appendicibus ſuis continentia, & parcitate; fidem ſui facere non poteſt?*

2. Cor. 4. 7. S. Nilus ib.

S. Hieron. ad Furiam.

Conceptus.

8 Quodnam in eo myſterium latere exiſtimatis, quòd ſignum virginis in Cœli Zodiaco in medio Leonis, & Libræ poſitum eſſe cernatur? Porrò leo animal eſt vigilantiſſimum, quia *apertis oculis dormit*. Libra autem ſymbolum eſt temperantiæ, atque ideò ſitus ille virginis in Zodiaco deſignat, virginitatem duarum comitum indigere obſequiis, vigilantiæ nimirùm ſeu circumſpectionis, & temperantiæ ſeu abſtinentiæ, ſi in Cœlis ſedem aliquam habere velit. Unde Sanctus Baſilius in eodem loco, ubi *de vera virginitate* diffuſè diſſerit, virginem bis verbis hortatur: *Guſtum ad ſuavia, & dulcia ſemper inhiantem, ratione frænabit, & ad ea quæ ſunt neceſſario ſumenda, moderabitur.*

S. Baſ. de vera virg.

S. Jo. Clim. in Scal. ſpirit. gr. 14. Gula laſcivū facit corpus.

9 Sanctus Joannes Climacus dicit, quòd tametſi gula mater ſit omnium vitiorum, ejus tamen primogenitus ſit fornicatio, quam proindè hunc in modum introducit loquentem: *Stirpium verò mearum nomina quomodo quæritis addiſcere? Dinumerabo eos, & ſuper arenam multiplicabuntur: Primogenitorum tamen meorum, eorum qui hujuſmodi ſunt, appellationem audite: Filius primogenitus meus fornicationis incenſor eſt.* Unde obſervandum eſt, quòd eodem in contextu, quo Paulus ad Hebræos ſcribens, Eſau fornicarium vocat, ſimul etiam eſcæ mentionem facit, ob cujus immoderatam gulam vendidit primogenituram: *Ne quis fornicator, aut prophanus, ut Eſau, qui propter unam eſcam vendidit primogenita ſua.* Sanctus Iſidorus Peluſiota, dum ab eo textus illius poſceretur expoſitio, connexionem quæ eſt inter gulam, & libidinem, ex hoc textu deducens, inquit: *Nihil neceſſe, quamobrem ex me ſciſcitareris, quænam horum verborum explanatio ſit, ne quis fornicator, aut prophanus ut Eſau: cùm ſcriptura ſacra eum primogenitorum juris proditorem, ob ventris ingluviem, & voracitatem fuiſſe convincat, nam cùm eum gula deditum fuiſſe oſtendiſſet, unà quoque fornicatorem, & prophanum fuiſſe, ſatis habuit demonſtraſſe.* Et quidem S. Bernardinus, ut hanc quæ eſt inter duo illa vitia, gulam ſcilicet, & luxuriam, arctam familiaritatem, & indiviſibile conſortium demonſtret, aptas quaſdam adducit ſimilitudines, dicens: *Subtractis lignis ceſſat ollæ fervor; remota cauſa removetur effectus: non poteſt ſine anima moveri corpus, non ſine ſole radius, non ſine mari fluvius, non ſine fonte rivulus, non ſine radice ramaſculus, ſic nec ſine gula rebelle eſt corpus.*

Hebr. 12. 16.

S. Iſid. Peluſ. l. 1. ep. 120.

S. Bern. ſer. 9. in die Cin. A. 1.

Luxurioſorum cura. Luc. 15.

10 Dic ſodes, quandonam filius prodigus poſt conſumptam, & prodigè dilapidatam cum meretricibus ſubſtantiam, in ſe reverſus pœnitere cœperit: *Surgam, & ibo ad patrem meum, & dicam illi, &c.* Tunc nimirùm quando ad glandes, & ſiliquas porcorum redactus, famem pati cœpit: *Quanti mercenarii in domo Patris mei abundant panibus? ego autem hic fame pereo*; tunc inquam caſtus eſt factus, *ſurgam &c.* Veruntamen quia malum ſibi gulæ, & crapulæ habitum contraxerat, *cupiebat implere ventrem ſuum de ſiliquis, quas porci manducabant, & nemo illi dabat.* Unde Sanctus Auguſtinus ſuper hunc textum ait: *Neque enim alia cura eſt luxurioſis, niſi ut ventrem impleant, quorum DEUS venter eſt.*

v. 17.

v. 16.

Jerem. 5. 8. Vinum caſtitati venenū.

11 In Jeremia hæc verba leguntur: *Equi amatorii, & emiſſarii facti ſunt, unuſquiſque ad uxorem proximi ſui hinniebat.* In lingua Hebræa autem legitur: *Equi ſaginati*, vel *benè paſti*. Pagninus verò legit: *Equi ſaturati ſingulo manè erant.* Porrò hic ſaginatorum equorum hinnitus, ad carnales eorum appetitus alludit, qui uxoribus inhiant, & inſidiantur alienis, Eccleſiaſticus ad idem propoſitum dicit: *Anima calida quaſi ignis ardens, non extinguetur donec incendat ignem*; quæ verba de alio igne quàm carnali, intelligi nequeunt, quia immediatè ſubjungit: *Homini fornicario omnis panis dulcis.* Et ideò Lyranus ad propoſitum noſtrum ait: *Homo nequam, id eſt, guloſus, non deſinet, donec accendat ignem luxuriæ.* Et Sanctus Hieronymus ad Euſtochium virginem ita ſcribit: *Hoc moneo, hoc obteſtor, ut ſponſa Chriſti vinum fugiat pro veneno, hæc adverſus adoleſcentiam prima ſunt arma Dæmonum, vinum, & adoleſcentia duplex incendium voluptatis.* Ubi notanda eſt dictio illa, *Venenum*, vinum enim tale venenum eſt quod placet, & in dulcedine mellis abſconditum, ac proindè ſapiens optimè monet, dicens: *Ne intuearis vinum quando flaveſcit, cùm ſplenduerit in vitro color ejus; ingreditur blandè, ſed in noviſſimo mordebit ut coluber, & ſicut regulus venena diffundet:* Quæ ultima verba de carnali intelliguntur concupiſcentia, quia ſtatim ſapiens ſubjungit: *Oculi tui videbunt extraneas, & cor tuum loquetur perverſa.* Ubi Beda ait; *Conſuetum, & penè naturale eſt vitium, poſt ebrietatis venena diffuſa in corde, muliebrem ſequi concupiſcentiam, comitante etiam pravitate, & turpitudine verborum.* Propter hoc S. Laurentius Juſtin. monet dicens: *Numquam poterit ad decorem attingere pudicitiæ, quicumque voracitati gulæ fræna laxaverit, neque ardentes poterit concupiſcentiæ ſtimulos inhibere, quiſquis deſideria gulæ arctare nequiverit.* S. Joann. Chryſoſtomus, eum qui pudicitiæ amator eſt, non ſolum gulam, ſed & quodvis obſcœnum verbum ſtudioſiſſimè fugere debere, aſſerit: *Qui temperans, modeſtus, & caſtus eſt*, inquit, *is nec comeſſationem admittet, nec temulentiam, nec dictis fœdum aliquod verbum proferet, nec alteri cuiquam id genus fœditatibus inſerviens aures ſuas accommodabit.*

Eccleſ. 23.

Lyrar. ib. S. Hieron. ad Euſtoch. l. 2. Epiſt. 17.

Prov. 23. 31.

V. Beda ib.

S. Laur. Juſt. de ligno vitæ c. 3.

D. Chryſ. I. cont. gentes T. 1.

12 De ſanctiſſima virgine Deipara, unico honeſtatis ſpeculo, S. Ambroſius inquit: *Quando reficiendi ſucceſſiſſet voluntas, cibus plerumque obvius, qui mortem arceret, non delicias miniſtraret.* In libro verò præcedenti ad eaſdem virgines dixerat: *Cibus parſimoniæ, potus abſtinentiæ, docet vitia neſcire.* Et verò licèt caſus dari nonnumquam poſſit, quòd is qui lautè nutritur, ſimul etiam caſtus, & pudicus ſit, & honeſtè vivat, illa tamen caſtitas conſtans non erit, nec diù durabilis, nam ut D. Chryſoſtomus ait: *Caſtitas ſine comitibus ſuis, jejunio videlicet, & temperantia, citò flacceſcit, quod ſi iis quaſi adminiculis roborata fuerit, perfacilè coronabitur.* S. Elias Propheta virgo fuit, quis autem illum ſobrium fuiſſe neget, qui de modico pane ſubcinericio comedens, & paululùm aquæ bibens, ſine ullo alio cibo quadraginta diebus jejunus permanſit? S. Joannes Baptiſta pariter virginitatis dono egregiè à Deo decoratus fuit; ſed & Salvator noſter ipſemet in ejus laudem dixit: *Venit Joannes non manducans, neque bibens.* S. Joannes Climacus eamdem adducit ſimilitudinem, quam ſupra ex S. Nilo tetigimus, dicit enim: *Qui ſatur ventre benè ſaginato vult ſpiritum luxuriæ vincere, prorſus facit quod is, qui incendium conatur oleo extinguere.* S. Bernardinus, poſtquam carnem noſtram delicatè nutritam aſino benè ſaginato, & paſto ſimilem eſſe dixiſſet, qui Dominum ſuum calcibus impetit, & luto conſpurcat, hac inſuper utitur ad intentum noſtrum ſimilitudine: *Sicut quanto plus de fimo ponitur in terra, tanto ampliùs herbæ inutiles creſcunt, niſi ſarculo extirpentur; ſic quanto magis homo delicatè nutriverit, & impinguaverit carnem ſuam, tantò magis inſurgunt inordinati concupiſcentiæ motus, niſi ſancta diſciplina diligentius excolatur*; adducitque ſequentem S. Auguſtini authoritatem dicentis: *Spiritus deficit, ubi caro pingueſcit, at enim caro mollibus, ſic anima*

S. Ambr. l. 2. de Virg. Abſtinentia ſuadetur.

D. Chryſ. hom. 1. in Pſ. 50.

Matt. 11. 18. S. Jo. Climac. gr. 15. n. 21.

S. Bern. ſer. 5. de eviūte ſuccii. T. 1.

ma

Digitized by Google

S. Bonav. c. 1. de prof. relig. l. 1. c. 39.

ma duris nutritur, illam blanda refovent, hanc aſpera exercent. S. Bonav. ſpiritualis vitæ eximius Magiſter, idem quoque pro cuſtodia virginitatis remedium, & vitii contrarii velut frænum aſſignat, monens, *Corpus non delicate nutrire*; cujus propoſitionis hanc reddit rationem: *Terra enim corporis noſtri, quæ ex prima maledictione ſpinas, & tribulos ultro ſatis germinat, ſi ſuper hoc fuerit impinguata delitiis, tanta erit ſpinarum denſitas, quòd ſemen verbi veritatis in nobis penitus ſuffocabitur; juxta illud Prov. cap. 29. Qui delicate nutrit ſervum in juventute ſua, poſtea ſentiet illum contumacem: hoſtem ſuum armat, qui carnem ſuam fovet delitiis, ultra neceſſitatem debitæ ſuſtentationis, quod autem hoſti præſtas, inde tibi noces*. Denique Eccleſiaſticus ventris ingluviem cum carnali concupiſcentia ſimul conjungit; unde hunc in modum Deum rogabat: *Aufer à me ventris concupiſcentias, & concubitus concupiſcentiæ ne apprehendant me*.

Eccl. 23. 6.

De hac materia fuſiùs tractatur ſupra tom. 1. hujus Bibliothecæ, verbo Abſtinentia, Diſcurſ. IX. & X.

DISCURSUS XXV.

ARGUMENTUM.

Oratio caſtitatem promovet, pro cujus cuſtodia, magna opus eſt circumſpectione, maximè in mulieribus, ut ſcilicet modeſtè ſe veſtiant; oblata ſibi munuſcula ſpernant, & ſilentium inſuper cum ſancta quadam ruſticitate, ut ita dicam, obſervent.

THEMA.

Ut ſcivi quoniam aliter non poſſem eſſe continens niſi Deus det, adii Dominum, & deprecatus ſum illum. Sap. 8. verſ. 21.

Oratio eſt libidinis frænum.

1 IN ſuperiori Diſcurſu XVII. virginitatem, & caſtitatem ſpeciale Dei donum eſſe, ipſique in acceptis grata mente referri debere, minimè verò noſtræ adſcribendum eſſe diligentiæ, fuſiùs oſtendimus, in præſenti verò Diſcurſu id ſolùm demonſtrare ſatago, quòd pro illius conſervatione ad orationem, & nonnulla alia remedia nobis recurrendum ſit, quæ in præſenti, & ſequentibus Diſcurſibus, Deo dante, fuſiùs examinabimus. Inprimis igitur certum eſt, quòd anima Deum ſeria mente recogitans, ſeduci nequeat, ut facilè in voluptates carnis conſentiat. Unde S. Bernardinus dicit: *Contemplatio divina proximè valet ad expulſionem hujus vitii*. Ubi etiam ſuper illa Iſajæ verba: *Laude mea infrænabo te, ne intereas*; dicit: *Eſt quoddam frænum animam ab interitu peccati retrahens, laus divina*. Cujus valdè efficacem aſſignat rationem, cur nempè oratio vocalis, & laus Dei frænum fortè ſit ad reſtringendam ſenſualitatem, quia *Dum intendit divinis, non poteſt ſimul temporalia deguſtare, nam guſtato ſpiritu, deſipit omnis caro*. Rabbanus ſimiliter, ad ſuperandas carnis tentationes, orationem, & meditationem, ſeriamque ad ſacras litteras applicationem, valdè utilem eſſe fatetur, dum ait: *Nec enim ſufficit ei, qui ab hoc immundiſſimo vitio vult ſanari, ſolùm corporale jejunium, niſi præcedat contritio ſpiritus, & oratio, & continua ſanctarum Scripturarum meditatio*. Et quidem in S. Paulo caſum, ut dici ſolet, *in terminis* habemus, qui licèt caſtitati virginali addictiſſimus eſſet, ſuam tamen & ipſe in ſemetipſo, ſpiritum inter, & carnem ſuam, expertus eſt luctam: *Datus eſt mihi ſtimulus carnis meæ, Angelus Sathanæ, qui me colaphizet*. Quonam verò conſilio aut medio uſus eſt, ut in hoc prælio victor evaderet? Nimirùm ad orationem recurrit, ac proindè cum Sapiente dicere potuit: *Adii Dominum, & deprecatus ſum illum*. Ipſemet namque ad Corinth. ſcribit: *Propter quod ter Dominum rogavi, ut diſcederet à me*.

S. Bern. T. 4. ſer. 10. de luxu.

Rabban. T. 6. l. 3. de pœn. ſtatut. c. 48.

2. Cor. 12. 7.

v. 8.

Lib. 2. vitæ c. 11. n. 5. Hiſtoria.

2 In vita S. Philippi Nerii refertur, quòd cùm multi de eo adhuc in annis juvenilibus poſito, illum talem eſſe, qualem illum communis fama deprædicabat, ſibi perſuadere non poſſent, cum die quadam ſub honeſto prætextu in domum ſuam invitatum, in cameram quamdam introduxerint, cujuſque fores poſt intromiſſas duas mulieres infames, forinſecùs obſeraſſent. Sanctus autem vir Dei in hiſce anguſtiis ſe ne quidem per fugam caſtitati ſuæ conſulere poſſe videns, ad orationem confugit, tantòque cum fervore oravit, ut miſeræ illæ mulieres illum non ſolùm propiùs accedere, aut ad illicita ſollicitare, ſed ne verbum quidem cum eo loqui præſumentes, ambæ confuſæ protinùs inde receſſerint.

3 Fratres item S. Thomæ de Aquino, ipſum à ſancto propoſito dimovere volentes, mulierem quamdam recèns nuptui traditam, juvenem, ſpecioſam, & laſcivam, dato pretio conductam ad ſanctum fratrem ſuum in carcerem ab eis conjectum per verborum lenocinia ad laſciviam inſtigandum, in eumdem carcerem intromiſerunt, quæ tum ut promiſſum ſibi lucrum non amitteret, tum ut cum illo effrænì libidini ſuæ ſatisfaceret, omnes quas excogitare poterat, diabolicas artes, & muliebres illecebras adhibuit. Deus autem qui S. Thomam elegerat, ut velut puriſſimum virginitatis ſpeculum ſuper candelabrum Eccleſiæ in ſublimi collocaret, ipſum pariter cœleſti ſpiritu ſuo obarmavit, ſiquidem poſtquam in ferventi oratione ſuam ad Deum mentem elevaſſet, ejuſque cœleſte invocaſſet auxilium, Deus menti ejus inſpiravit, ut ad ſervandam pudicitiam ſuam ardenti quodam titione arrepto, ipſam in fugam ageret: hacque ratione pro caſtitate ſua tuenda glorioſam ſibi comparavit victoriam; ac proindè S. Greg. Nyſſ. meritò inquit: *Oratio pudicitiæ præſidium, atque tutamen eſt, oratio virginitatis ſigillum eſt*.

S. Greg. Nyſſ. or. 1. de Orat. Dom.

Hiſtor. ſacra.

4 Judith aliquot dierum ſpatio in poteſtate Holofernis conſtituta, primis obtutibus Holofernem exceſſiva pulchritudine ſua in deſiderium ſui accendit: *Statim captus eſt in oculis ſuis Holofernes*. Cuncti ejus aulici, & innumerabilis exercitus ſui milites adeò eam ſuſpirabant, ut dicerent: *Quis contemnat populum Hebræorum, qui tam devotas habent mulieres, ut non pro his contra eos meritò pugnare debeamus?* Et tamen inter tot illi ad lapſum protenſos laqueos, inter tot ab Holoferna ei intentatas illecebras, & lenocinia blandimentorum, illius pudicitia illæſa, & intacta, ipſamet idipſum per os Spiritus veritatis conteſtante, permanſit. Undenam hoc? Vultiſne ſcire cauſam? Nimirùm ab initio dum ad illum ingrederetur, licentiam ſibi dari petiit, ut nocturno tempore ſtatis horis ad orationem ſurgere poſſet: *Ego ancilla tua Deum colo etiam nunc apud te, & exiet ancilla tua, & orabo Deum*. Ubi S. Auguſtinus ait: *Judith ſanctiſſima cujus precibus patuit cœlum, orationis arte arma victricia fabricavit*. Lyranus ſuper illa verba: *Induitque ſandalia pedibus ſuis*, in ſenſu morali ita inquit: *Affectiones ſuas ſacris meditationibus muniendo*. Enimverò quando ipſa diverſa ſubſidiorum genera mente ſua ruminabat, quibuſcum labenti, & ad extrema redactæ patriæ ſuæ ſuccurrere poſſet, quando ei profligandus erat exercitus non minùs formidabilis, quàm numerò copioſiſſimus, in quam partem tandem ſeſe reſolvit? Num fortè armamentarium ingreſſa fuit Bethuliæ, ſeque forti armatura accinxit? Audite. Cùm Ozias ſacerdos ei dixiſſet: *Dominus ſit tecum in ultionem inimicorum noſtrorum, Judith ingreſſa eſt oratorium ſuum*. Porrò in ſenſu morali Holofernes ebrius, & laſcivus, vitium præfigurabat laſciviæ carnalis, pro quo vincendo nullum eſt armamentarium reperibile, quod fortiora ad bellum contra illud gerendum, arma ſubminiſtret, quàm *Oratorium: Proſternens ſe Domino, clamabat ad Dominum*. Etenim virginitas, ut ſuperiùs diximus, in lilio præfiguratur, ac proindè obſervandum, quòd lilium truncum, ſive pedem ſuum cœlum verſùs erectum habeat, & in ſuperiori parte flos ejus ad eum modum formatus ſit, ac ſi crater vel ſcyphus quidam eſſet, ad rorem cœleſtem deciduum imbibendum patulus, ad denotandum, quòd anima caſta, & pudica ad conſervandum candorem ſuum virgineum, opus habeat, ut mens ejus per contemplationem, & meditationem ſæpiùs elevetur ad Deum.

Judith 10. 17.

Judith 12. 5. S. Aug. ſer.

Lyran. ib.

Judith 10. 3.

Judith 8. 34. Judith 9. 1.

v. 1.

5 In vita S. Joſaphat à S. Joanne Damaſceno conſcripta legitur, quòd Rex pater ejus, ut cum à fide Chriſtianæ propoſito dimoveret, cum in chorum quemdam puellarum pulcherrimi aſpectus collocaret, ut ab earum ſeduceretur illecebris, & puellaribus blandimentis. At verò quonam ſanctus hic juvenis ea in occaſione poſitus confugit? ubinam auxilium quæſivit? Nimirùm ad Deum, & æternam cœleſtis paradiſi pulchritudinem, mentem ſuam convertit: *Confeſtim itaque amori amorem, hoc eſt, impudico divinum opponit, ſibique pulchritudinem illam ac gloriam, omni ſermone præſtantiorem,*

S. Jo. Dam. in vita S. Joſaphat. Tentationis tempore ad Deum confugiendum.

quàm

Digitized by Google

quàm præ animæ in Chriſti Sponſi nuptiis, ex quibus illi qui nuptialem tunicam conſpurcarint, ejicientur, vinctiſque manibus ac pedibus in exteriores tenebras protrudentur, habitura ſunt, in memoriam revocavit. Cùm enim virtus hæc eximium quoddam Dei donum ſit, ideò S. Iſidor. in cap. quod de continentia inſcribitur, Deum orationibus noſtris interpellandum eſſe dicit, ut hujus nos doni faciat participes: *A Deo datur continentia: ſed petite, inquit, & accipietis, tunc autem tribuitur, quando Deus gemitu interno pulſatur.*

S. Iſid. l. 2. ſent. c. 20.

Cautela eſt opus.

6 Verùm enim verò præter orationem in hujuſce virtutis ſubſidium, aliud inſuper requiritur remedium, videlicet diligentiſſima quavis in re adhibenda cautela, & circumſpectio. Etenim ſignum virginis in cœleſti Zodiaco, ut diximus, in medio Leonis, & Libræ conſiſtit, id denotandum, quòd virgo ad inſtar leonis, qui apertis oculis dormit, vigilare debeat, atque inſuper diſcat, quodvis verbum, unumquemque obtutum, omnem motum, &c. librandum ſibi, & ponderandum eſſe exactè, omniaque, & ſingula eidem ſuſpecta eſſe debere. DEUS olim veſtem ſummi Sacerdotis, quæ alba, & candida exiſtens, caſtitatem præfigurabat, byſſo corpori adſtringi præcepit, quæ ſpecies quædam eſt lini ſubtilis, delicati, & candidi: *Stringeſque tunicam byſſo.* Vatablus legit: *Opere ocellato.* At verò quidnam in eo latet myſterii, quòd veſtis illa ad inſtar oculi formari juberetur? *Omnia in figura contingebant:* & ideò per hoc denotabatur, quòd ut caſtitas intacta, & illæſa permaneat, Argum quemdam exigat centoculum, quia ut ſtructas ſibi inſidias, & laqueos evadat, ex omni parte clauſa, & circumſpecta eſſe debet. Unde Sanctus Baſilius animam virginitatis conſervandæ ſtudioſam ita hortatur: *Caveat, ne aut aſpectum, aut motum, aut ſermonem ſuum affectu nimis pudico in quempiam ferat, motuſque omnes, & animi, & corporis, in Sponſi ſui ſervitium redigat, ubique enim ille ejus intuetur cor, & motus omnes diligenter explorat.*

Exod. 28. 19.

S. Baſ. de vera virg.

Et circumſpectione.

7 Poſtquam Abraham tres illos Angelicos in domum ſuam ſuſcepiſſet hoſpites, tam ipſe, quàm Sara uxor ejus menſæ miniſterio, præparandiſque cibis, & aliis obſequiis ferventer intenti erant. At verò diligenter obſervandum, quanta cum cautela, & reſpectu idipſum præſtiterint: *Feſtinavit Abraham in tabernaculum ad Saram, dixitque ei: Accelera, tria ſata ſimilæ commiſce, & fac ſubcinericium panem, ipſe verò ad armentum cucurrit.* Ubi Sanctus Ambroſius ait: *Bonus maritus, exortem religioſi muneris eſſe non patitur uxorem, nec avare ſibi totum munus uſurpat: Rectè igitur, & pietatis, & verecundiæ cauſa ſervatur, quod pietatis eſt, vult eſſe commune, quod pudoris eſt, integrum manet Saræ. Ante tabernaculum vir hoſpitum explorat adventum, intra tabernaculum Sara tuetur fœmina verecundiam, & opera muliebria toto exercet pudore.* At verò numquid tres illi hoſpites Angeli erant, tres divinæ Triados perſonas repræſentantes? *Tres vidit, & unum adoravit.* Id quidem veriſſimum eſt, verumtamen etiam cum ipſiſmet Angelis in humana ſpecie apparentibus, cautè, & circumſpectè procedendum eſt. De ſanctiſſima virgine ſcribit Ambroſius: *Inceſſu affectuque venerabilis, ut non tam veſtigium pedis tolleret, quàm gradum virtutis attolleret.* In Virgine omnis geſtus, motus, ſermo, obtutus, cogitatio, veſtis, inceſſus, & reſpiratio, ædificationem ſecum afferre, & modeſtiam ſpirare debet. Omne id ei dimittendum eſt, quòd aut voluptatem ei afferre poteſt, aut delectationem. Unde Sixtus Papa III. de caſtitate diſſerens, verba illa: *Abneget ſemetipſum*, homini continenti dicta, ad propoſitum noſtrum declarat dicens: *Ut ſibi non vivat, & ut omne hominis deſiderium abdicet, ut univerſam carnis, & corporis reſpuat voluptatem, hoc eſt abnegare ſibi, nullis jam humanæ cupiditatis voluptatibus ſubjacere.*

Gen. 18. 6.

S. Ambr. l. 1. de Abrah. c. 1.

S. Ambr. l. 2. de virg.

Sixtus III. Papa de caſtit.

Mulieres munera reſpuant. Plutarch. in Laconicis.

8 Reſpuenda quoque ſunt muliebri ſexui præcipuè, omnia, & ſingula oblata dona, & munera. Refert Plutarchus, quòd cùm Dionyſius Siciliæ Tyrannus filiabus Archidami veſtes dono miſiſſet opulentas valdè, & pretioſiſſimas, eaſdem hic generoſo animo repudiarit, dicendo: *Vereor ne hoc amictu puellæ turpes mihi eſſe videantur. Intellexit vir prudens, virgines nullo cultu melius ornari, quàm ſimplici. Porro ſericis, gemmis, & auro dehoneſtari magis quàm ornari, propterea quod veſtium luxus arguit animum parum ſobrium, & intuentium animos ad libidinem incitat citius, quàm ad honeſtam opinionem. Decet autem, ut virgo tota, & undique virgo ſit, nec ulla ex parte det corruptæ mentis ſignificationem.* S. Agnes pariter tranſmiſſa ſibi à Præfecti Romani filio præclara, & opulenta munera, generoſa repulſa recuſavit accipere. Unde S. Maximus factum hoc cunctis puellis imitandum proponit, dicens: *Diſcite virgines Chriſti normam puellaris exempli, & oblata ſub ſpecie pietatis virorum munuſcula, tota intentione reſpuite, & quaſi rabidi canis morſus, omni cum gaudio recuſate.* Nazianzen. quoque orat. 18. S. Juſtinam laudans inquit: *Donarium ſacrilegas manus non metuens.*

S. Max. de S. Agnete.

Nazianz. or. 18.

9 Eſt & aliud virginibus valdè neceſſarium monitum, ad caſtitatem tuendam non minùs proficuum; quod S. Hieronymus Demetriadi virgini his verbis præſcripſit: *Sit ſermo virginis prudens, modeſtus, & rarus, nec tam eloquentia pretioſus, quàm pudore, mirantur te tacente tuam verecundiam.* S. Apoſtolus ad Epheſios ſcribens, cavendum eſſe monuit, ne verbum aliquod proferatur, quod vel umbram in ſe obſcœnitatis referat: *Omnis immunditia nec nominetur in vobis, aut turpitudo, aut ſtultiloquium, aut ſcurrilitas, quæ ad rem non pertinet.* Verba non ſolùm laſciva, ſed etiam æquivoca, in hac materia primæ ſcintillæ ſunt, quæ concupiſcentiæ ignem etiam in lignis viridibus adeò accendunt, ſicut verba pungentia, & injurioſa ignem in nobis ardere faciunt iræ, & vindictæ: *Neque dicas humanas facetias*, inquit D. Chryſoſtomus, *& turpia neque facias, & flammam extinguas, nec nominetur inter vos, ſermones enim rerum ſunt via.*

Raro loquatur. S. Hieron. ad Demetriad.

Epheſ. 5. 3.

D. Chryſ. ho. 17. ad Epheſ.

10 Navis in alto mari ob aquarum in cœlum ſe erigentium impetum demergitur, & in abyſſum profundatur, quam ſimilitudinem S. Nilus obſcænorum ſermonum damna recenſens his verbis adducit: *Undarum impetu navis male inſtructa periclitatur, & verborum impudicorum mens imparata pervertitur.* Philoſophus ille moraliſſimus adoleſcentis genium exploraturus dicebat: *Loquere, ut te videam.* Eodem modo inquit S. Antiochus: *A baxitu ſermonis cognoſcitur vir, utrum ſcilicet pudicus, an incontinens ſit.* Imò S. Joannes Chryſoſt. virginem adeò vult eſſe taciturnam, ut quodvis illius verbum abhorreat, eamque non minùs ſilentii, quàm pudicitiæ ſtudioſam eſſe deſideret. Unde in Homilia quadam ait: *Pupilla appellatur oculus, & ſicut illa ſub duabus palpebris, veluti in quodam conclavi eſt: ita & virgo permaneat; ſicut & linguam ſub duobus ſeptis, dentibus ſcilicet, & labiis Deus concluſit, ut tamquam indiſcreta virgo nihil inverecundum loquatur.*

S. Nilus or. 2. de luxur.

Antiochus ho. 2.
D. Chryſ. ho. 22. ad pop.

11 Deipara Virgo humillima quidem erat, ut S. Bern. de illa dicat: *Humilitate concepit.* Et tamen Angelum eam tam ſpecioſis titulis ſalutantem non reſalutavit: *Quamvis eſſet humilis*, inquit S. Ambroſius; *præ verecundia tamen non reſalutavit, nec ullum reſponſum retulit, niſi ubi de ſuſcipienda Domini generatione cognovit.* De Joſepho Patriarcha, qui dum a Domina ſua tentaretur, tam eximium ſe pudicitiæ zelotem exhibuit, idem S. Ambroſius ait: *Ne ipſa quidem verba diu paſſus eſt*, neque enim unquam, quantum ſaltem ex ſacræ Scripturæ contextu conſtat, in liberalem ſe cum illâ diſcurſum intromiſit, niſi quando generoſa repulſa ſollicitationes ejus à ſe repulit, imò quot verba laſciva ab ea ſibi dici audivit, veluti totidem vulnera in ſuo corde perſenſit: *Per ſingulos dies moleſta erat adoleſcenti.* Unde Baſilius Seleucus caſtum Joſephum his ferè verbis introducit loquentem: *Hac voce haud aliter aures mihi vulnerantur, quàm gladio, quomodo verborum tuorum abſtergam inquinamenta?* S. Ambroſ. qui præ cunctis aliis ſanctis Patribus, in præſcribendis virginum ſtatui ſalutaribus documentis, ratus, & profuſiſſimus fuit, inquit: *Deeſſe ſermonem virgini, quàm ſupereſſe, malo;* adducitque rationem cumprimis efficacem, nam illam a S. Paulo mulieribus factam prohibitionem ponderans, qua Apoſtolus mulieribus, ne quidem in Eccleſia ad tradendum fidei Chriſtianæ Catechiſmum, loqui permittit, ita ſcribit: *Nam ſi mulieres etiam de rebus divinis in Eccleſia jubentur tacere, domi viros ſuos interrogare. 1. Corinth. 14. de virginibus quid cautum putamus, in quibus pudor ornat ætatem, taciturnitas commendat pudorem?* Idem quoque S. Doctor in libro præcedenti ad eaſdem virgines, de Deipara Virgine inquit:

Profecutio.

S. Ambr. in Luc. c. 1. 28.

S. Ambr. l. de Joſeph c. 3.

Gen. 39. 10.
Baſ. Sel. or. 8.

S. Amb. l. 3. de virg.

S. Ambr. l. 2. virg.

inquit: *Corde humilis, verbis gravis, animo prudent, loquendi parcior, legendi ſtudioſior.*

S. Baſ. de vera virg.

12 S. Baſilius *de vera virginitate* ſcribens, virgini caſtæ non ſolùm ſuadet, ut loquendi, verùm etiam ut audiendi, parcior exiſtat: *Et ne auditum quidem temerè, & indiſcuſsè verbis omnibus accommodabit.* Alcuinus Caroli Magni Imperatoris Præceptor, in Geneſim ſcribens quærit: *Cur mulier ad interrogationem ſerpentis reſponderit;* Et ſubdit reſpondendo: *Ut prævaricatio ejus eſſet inexcuſabilis, cùm nullo modo dicere potuit, ſe oblitam eſſe mandati, quod ſerpenti prodidit.* Aptiùs verò ad præſens propoſitum dicere poſſumus, quòd eo ipſo quo ſerpentem allocuta eſt, eique reſpondit, ſe deceptam fuiſſe dicere, aut conqueri non poſſe, cùm enim virgo eſſet, hæc autem ſolitudini, & ſilentio meritò dedita eſſe deberet, hinc eſt, quòd poſtea per paradiſum vagabundè oberrans, & cum ſerpente etiam diſcurſus inutiles miſcens, nulla prorsùs excuſatione digna fuerit, ſemper enim mulieres illæ tamdem labuntur turpiter, quæ inutilium colloquiorum occaſionem non fugiunt, ſed potiùs vel talia ipſæ proſequuntur, vel ſimilia auſcultant. Nec eſt quod ruſticitatem, vel inurbanitatem magnam futuram fuiſſe dicas, ſi loquentis diſcurſus ſaltem non auſcultaſſet, quia S. Hieron. ad Euſtochium virginem ait: *Ubi in pectore virginali ſæcularium negotiorum cura æſtuat, ſtatim velum templi ſcinditur, Sponſus conſurgit iratus, & dicit; Relinquetur vobis domus veſtra deſerta.* Quod idem nos quoque de iis aſſerere virginibus poſſumus, quæ prophanis ſe mundi immiſcent negotiis, aut otioſis confabulationibus.

Alcuinus interrog. 81. in Gen.

S. Hieron. ad Euſtoch.

13 In vita S. Franciſcæ Romanæ legitur, quòd Angelus ejus Cuſtos validum ei colaphum impegerit, eò quòd ſancta Dei famula ob certos humanos reſpectus, in ceremoniis, & complementis tempus perdendo, ſolito diutiùs ſe detinuiſſet. S. Hieronymus qui inter cæteros vel maximè huic ſexui ad pudicitiam conſervandam, ſaluberrima monita præſcripſit, ruſticitatem hanc laudat, & approbat, eamque potiùs urbanam quamdam civilitatem eſſe oſtendit, nam de vitando ſuſpecto contubernio diſſerens, ita ſcribit: *Si quis te carpit, quod ſis Chriſtiana, quod ſis virgo, non cures, quod ideo dimiſeris matrem, ut in monaſterio inter virgines viveres, talis detractio laus tua eſt. Ubi non luxuria in puella Dei, ſed duritia carnis, crudelitas iſta pietas eſt.* Quòd virgo honeſtatis, & pudicitiæ ſtudioſa, circumſpecta ſit, & aliorum diſcurſibus præſens non loquendo, non reſpondendo, non auſcultando, vel ſalutantes non reſalutando, incivilis, & inurbana ab aliis cenſeatur, curandum non eſt, quin potiùs inurbanitas hæc à prudentibus, & apud Deum civilitas potiùs cenſeatur; *Ruſticitas eſt honeſtas eſt.*

In vita S. Franc. Rom.

S. Hieron. l. 2. Epiſt. 9.

14 Supereſt nunc, ut pro majori hujus virtutis cautela aliud quoddam punctum tangamus in ordine ad tactum. S. Cyprianus *de bono pudicitiæ* ait: *Contactus recedat etiam honeſtus: Nihil corpori liceat, ubi vitandum eſt corporis vitium.* Imò S. Hieronymus audaciùs hac de re loquitur, dum ait: *Tactum & jocos eſſe moriturae virginis principia.*

Tactus non admittant. S. Cyp. de bono pudic.

S. Hier. in vita S. Hilar.

15 S. Baſilius quoque *de vera virginitate*, dicit: *Tactum vero ut ſenſuum omnium pernitioſiſſimum, & ſæviſſimè blandientem, ſenſuque reliquos in ſua ad voluptatis illecebras pellicientem, commaculatum, & perturbationis minime pervium ſemper quam maxima poterit cura ſervabit.*

S. Baſ. de vera virg.

DISCURSUS XXVI.

ARGUMENTUM.

Ad reprimendas occurrentes carnis tentationes, & continentiam ſartatectam conſervandam, plurimùm confert honeſtæ converſationis aſſiduitas, & ſollicita otii fuga, nec non auſteritates corporales.

THEMA.

Accinxit fortitudine lumbos ſuos, & roboravit brachium ſuum. Prov. 31. 17.

Conſervandæ caſtitatis ſex conditiones.

1 PORrò concupiſcentiam carnalem in lumbis præcipuè reſidere, probatione non indiget, ac proindè fortis illa mulier, quam Sapiens deſcribit, lumbos ſuos fortiter præcinxiſſe legitur: *Accinxit fortitudine lumbos ſuos; lumbos autem præcingimus*, ut habet ſolemne illud tritum Sancti Gregorii dogma, *cum carnis luxuriam per continentiam coarctamus.* Obſervandus verò eſt modus, quem fortis hæc mulier hac in re adhibuit: *Roboravit brachium ſuum*, id eſt, otioſa numquam ſtetit, ſed aſſiduè laboravit. Sanct. Bernardinus de Senis citat D. Chryſoſtomum ita ſcribentem: *Sex ſunt quæ incorruptam ſervant caſtitatem; ſcilicet: Sobrietas, operatio, aſperitas cultus, inhibitio ſenſuum, raritas ſermonis cum honeſtate, evitatio opportunitatis, & perſonæ, & loci, & temporis.* Idem quoque in Hugone Cardinali ſuper illa verba Canticorum: *Sicut lilium inter ſpinas*, ſcriptum reperio, ſiquidem ibi per comparationem ad ſex folia lilii, ſex eaſdem caſtitatis conſervandæ aſſignat conditiones.

S. Bern. T. 3. Fer. 6. poſt Pent. ſerm. 5. A. 3.

2 De hac cinctura Sanctus Bonaventura ait: *Caſtitas debet habere cincturam pretioſam, quia dicitur: Sint lumbi veſtri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus veſtris. Et nota quod Daniel vidit virum accinctum renibus auro obryzo, quod eſt aurum pretioſum valdè. Et Joannes vidit Filium hominis præcinctum ad mammillas. Zona autem ea, ut dicitur Apocalypſis 1. quod ſcilicet ad duplicem caſtitatem refertur, nam zona aurea, vel cinctura renum ſignificat corpus caſtum. Zona vero aurea inter mammillas ſignificat cor mundum, quia ut dicit Philoſophus lib. de anim. cap. 17. Cor hominis eſt inter mammillas aliquantulùm declinans ad partem ſiniſtram.* Porrò præcinctum eſſe, habitus quidam eſt operantis, & laborantis, non verò ejus qui otium amat. S. Fulgentius ſuper illa verba S. Lucæ: *Sint lumbi veſtri præcincti*, inquit: *Omnis Chriſtianus præcinctos habeat lumbos, & fugiat libidinem.* S. Laurentius Juſtin. ait: *Otioſitas mater eſt concupiſcentiarum, ipſa eſt quæ virum pudicum fortiſſimè præcipitat in omnem reatum laſciviæ, facit ſuffocari virtutem, nutriri libidinem.*

S. Bonav. in Diæt Sal. t. 4. de conſ. Evang. c. 4.

Otium fugiendum. S. Laur. Juſt. de ligno vitæ, c. 4.

3 Enimverò inter multa huic virtuti conſervandæ opportuna remedia à Sancto Bonaventura Opuſc. *de Pugna ſpirituali* allata, unum eſt: *Opus manuum inſtabiles cordis pervagationes coercens.* Idem quoque Seraphicus Doctor in libro *de profectu Religioſorum* ſuadet, ut qui tentationes carnis efficaciter vult reprimere, & caſtitatem tueri, ſemper occupatus eſſe ſtudeat, otiumque pro viribus ſemper declinet, quia *Occupatus, ab uno Dæmone impugnatur, otioſus autem ab innumeris Dæmonibus vaſtatur, quia quot cogitationes, & deſideria mala in corde verſat, tot inimicorum jaculis patet;* citatque authoritatem Sancti Bernardi in ſermone quodam *ad fratres de monte Dei* dicentis: *Omnium tentationum, & malarum cogitationum ſentina eſt otium. Sicut per rimam ſentinæ aqua latenter intrat, & creſcit, donec navis mergatur, ita ex otio cogitationes, & concupiſcentiæ multiplicantur, donec navis cordis eis ſuccumbens, in peccata periclitatur.*

S. Bonav. Opuſc. de pug. ſpir. c. 3.

S. Bonav. L. de prof. relig. c. 19.

4 In Sancto Matthæo hujuſce nobis à Chriſto dictatæ veritatis liquidum habemus teſtimonium. Ibi namque Salvator ait: *Cum immundus ſpiritus exierit ab homine ambulat per loca arida, quærens requiem, & non invenit*, donec ſcilicet revertatur, ubi de otioſo ſermo eſt, prout ex verbis ſequentibus manifeſtè deducitur, ait enim: *Tunc vadit, & aſſumit ſeptem alios ſpiritus nequiores ſe, & intrantes habitant ibi.* Sed quamobrem tunc ibi quieſcere poſſunt? Cur illis ibi aditum liberum habere contingit? Propter otium, invenit enim homines inertes, & ab omni occupatione, & labore vacuos: *Revertar in domum meam unde exivi, & veniens invenit eam vacantem.* Et ecce tunc multos alios Dæmones ſecum conducit: *Tunc vadit, & aſſumit ſeptem alios ſpiritus nequiores ſe, & intrantes habitant ibi, & fiunt noviſſima hominis illius pejora prioribus.* Nullum verò dubium eſt, quin ibi ſermo ſit de ſpiritu fornicationis, quia dicit de illo ſpiritu: *Cùm immundus ſpiritus, id eſt*, ut Lyranus ait, *peccati carnalis appetitus.* Ven. Beda pariter hic de cordibus à cogitationibus carnalibus purificatis, & mundis ſermonem eſſe dicit: *Cum immundus ſpiritus exierit ab homine, id eſt, corda fidelium, quæ à mollitie fluxæ cogitationis expurgata ſunt.* Hic autem immundus ſpiritus tunc maximè ad animam poſſidendam majori cum vigore revertitur, quando otioſa eſt; nam ubi vulgata noſtra legit, *Scopis mundatam.* S. Hieron. ex Græco legit: *Vacuam.* Hugo Cardinalis idipſum monet

Matt. 12. 43. Proſecutio.

v. 45.

v. 44.

Lyran. in c. 11. Luc. V. Beda ib.

Digitized by Google

S. Hier. ibi. Hug. Card. in Luc. 11. Didac. Stella in Luc.

monet dicens: *Nolite ſtare otioſi, quia ad domum vacantem, unde exivit, Diabolus revertitur.* Didac. Stella ſuper eumdem textum ad noſtrum propoſitum ita ſcribit: *Et propter otium, & parvam curam, quam adhibet erga ſalutem animæ, Dæmon ſtatim revertitur:* Ideò Apoſtolus monet: *Nolite locum dare Diabolo.* In illa verò quæ ſemper ſtat exercitiis implicata, Dæmon nullum habet locum.

Sur. T. 3. die 2. Maii c. 17.

5 Refert Surius in vita S. Antonini Archiepiſcopi Florentini, quòd die quadam per plateam quamdam tranſiens, dum oculos in cœlum attolleret, in vertice domus Angelos quoſdam viderit ſedentes, myſteriique hujus penetrandi cupidus, domum explorandi cauſa ingreſſus, viduam quamdam in ea invenerit pauperculam & inopem cum tribus filiabus, nudipedes omnes, & miſerrimè veſtitas, atque ad comparandam victus ſui annonam aſſiduè laborantes. Unde S. Archipræſul viſa earum paupertate ad compaſſionem commotus, copioſam poſt ſe illis reliquit eleemoſynam. Contigit autem, quòd ſanct. Paſtor poſt annum dum eadem via gradiens, ad ejuſdem domus tectum ſive verticem reſpiceret, jam non amplius in eo Angelos, ſed Dæmones conſpexerit tripudiantes, unde cùm de rei viſæ mutatione vehementer demiratus, de familiæ illius moderno ſtatu informationem expoſciſſet, mulieres illas poſt acceptam eleemoſynæ liberalitatem, otio planè ſe dediſſe, domumque ſuam peſſimo famæ odore aſperſiſſe intellexit: *Invenit eam vacantem, & aſſumit ſeptem alios ſpiritus, &c.*

Similitudo.

6 Quotidiana nos docet experientia, mentem, & imaginationem noſtram ſemper inquietam eſſe, ſemperque agitari, & moveri, numquam verò quieſcere, & ſicut lapis molaris in molendo, niſi frumentum ad molendum habeat, molit ſemper aliquid quod deterius eſt: Ita quoque in animam, quæ de rebus ſeriis non cogitat, nec occupatur, & applicatur rebus arduis, cogitationes laſcivæ, & obſcœnæ facilè ingrediuntur, in eaque nidificant. S. Greg. ſuper illa verba: *Nec voluerunt diſperdere eam*, de præda Amalecitarum, quam Deus totaliter diſperdi, & annihilari præceperat, in ſenſu morali

S. Greg. l. 6. in 1. Reg. c. 15.

tractans, inquit: *Quaſi dicat, poſſent diſperdere ſi voluiſſent, nam nil facilius quàm libido vincitur, ſi omnis immunda cogitatio devitetur; tantò igitur facilius diſperdi poteſt, quanto unuſquiſque cogitare alta, quam carnis oblectamenta poteſt, quia enim duas ſimul res imaginari non poſſumus, dum quicquid eſt aliud cogitamus, cogitare immunda non poſſumus. Celer ergo, & facilis victoria libidinis eſt circumſpectio cogitationis.* Hæc eſt ratio, quam S.

S. Bern. T. 4. ſer. 22. de inter.

Remedium.

Bernard. in ſerm. de luxuria adducit, ubi etiam aliqua adverſùs hoc venenum remedia, & antidota in medium adducens, ſequens adducit S. Hieron. conſilium, *ad Ruſticum* ſcribentis, ut ſequitur: *Ama ſcientiam ſcripturarum, & carnis vitia non amabis.* Unde Apoſtolus cum dixiſſet ad Tim. 4. *Exemplum eſto fidelium in verbo, in con-*

1. ad Tim. 4. v. 12.

verſatione, in charitate, in fide, in caſtitate, ſtatim ſubdit: *Dum venio ergo, attende lectioni.* Illam quoque refert hiſtoriam, ab eodem Hieronymo ad Ruſticum tranſcriptam, de Monacho quodam, qui majores, & vehementiores quotidiè in ſe experiebatur concupiſcentiæ carnalis ardores, licèt illos ſuperare quotidiè etiam ſatageret? *Cum eum periclitantem Pater monaſterii videret, hanc artem ſervari, imperavit cuidam viro, ut jurgiis, atque conviciis eum inſectaretur, & poſt irrogatam injuriam primus veniret ad querimoniam, & vocati teſtes pro eo loquerentur, qui fecerat injuriam.* Tamdem poſtquam multò tempore hunc in modum cum eo decertatum fuiſſet, ab eoque quæreretur, an tot tamque vehementibus deinceps cogitationibus agitaretur inhoneſtis, reſpondit: *Mihi vivere non libet, quomodo fornicari liberet?*

Labor cuſtodivit Joſeph. Gen. 39. 10.

7 Quis eſt qui quantas ſollicitationum frequentium moleſtias Joſephus Patriarcha ab impudica, & laſciva Domina ſua perferre debuerit, ignoret? *Per ſingulos dies moleſta erat adoleſcenti.* Etenim mancipium, & ſervus emptitius Domini ſui exiſtens, in priſtinam, plenamque reſtitui poterat libertatem, dummodò in libidinem Dominæ ſuæ ſecum conſummandæ conſentire voluiſſet. Raræ item erat pulchritudinis, quæ haud mediocre eſſe ſolet concupiſcentiæ incentivum. In flore denique annorum conſtitutus erat, & peccatum ſemper manſiſſet occultum, & tamen in tantum flammarum medio poſitus, non ſolum nullum contraxit incendium, ſed nec minimo ignis hujus fumo fuit obfuſcatus. Sciſtiſne cauſam? nimirum ſemper occupatus

Pſ. 80. 7. Gen. 39. 8.

erat, continuis erat applicatus laboribus: *Manus ejus in cophino ſervierunt.* Adhæc notandum, quòd omnium facultatum Domini ſui cura ipſi incumbebat: *Dominus meus omnibus mihi traditis &c.* Denique Moyſes ipſe magno cum myſterio rationem inſinuare voluiſſe videtur, ob quam Joſeph in repellendis à ſe impudicis Dominæ ſuæ ſollicitationibus adeò conſtans ſemper permanſerit, nimirùm quia indefeſſè, & aſſiduè operabatur, & laborabat. Dicit enim ſacer textus: *Accidit quadam die, ut intraret Joſeph domum, & operis quicquam faceret.* v. 11.

Facito ſemper aliquid operis, ut te ſemper Diabolus inveniat occupatum.

Otii David lenocinium.

8 David Rex annis ſuperioribus unà cum exercitu ſuo, & belli ducibus, ipſemet in propria perſona in campum procedere conſueverat, tandem anno quodam operæ pretium futurum eſſe cenſuit, ſi emiſſis in aciem belli ducibus, ipſe Hieroſolymis quietus remaneret, bellique præſtolaretur eventum: *Eo tempore quo ſolent Reges ad bella procedere, miſit David Joab, & ſervos ſuos cum eo: David autem remanſit in Jeruſalem;* ubi Lyranus addidit, *otioſus.* Agedum igitur vultiſne ſcire undenam acciderit, quòd vir ille, qui aliàs *ſecundum cor Dei fuerat*, qui hactenùs tanto pudicitiæ zelo, & exemplo aliis præluſerat, in adulterii horrendum barathrum miſerè prolapſus fuerit? Ecce tibi ipſiſſima facti textus verba, cauſam illius perſpicuè indicantia: *Dum hæc agerentur* (id eſt, poſtquam Joab eum exercitu ſuo Rabba obſidione cingeret) *accidit ut ſurgeret David de ſtrato ſuo poſt meridiem* (porrò quies hæc vel ſomnus ille, cui tunc indulſerat, ex diurnis laboribus ei minimè cauſatus fuerat, nec ſomnus nocturnus erat, ſed ex otio poſt meridiem ſtudioſè quæſitus, dum nil occurreret, quod

2. Reg. 11. 2.

ageret) *& deambularet in ſolario domus regiæ, viditque mulierem ſe lavantem ex adverſo ſuper ſolarium ſuum.*

Lyran. ib.

Ubi idem Lyranus, poſtquam adjeciſſet Ly *otioſus*, protinus ſubjungit: *propter quod incidit in adulterium;* ac tamdem concludit: *Dæmones quos otioſos inveniunt, in peccatum inducunt.*

Otium laſcivas gignit cogitationes.

9 Tinea, quæ pannos ex delicatiſſima etiam lana contextos devorat, & conſumit, undenam naſcitur? Ex ipſimet pannis, quos deinceps indecodo diſperdit, at verò tempus adverte, quo id faciunt, non utique quando juxta corpus deferuntur, & uſurpantur ab hominibus, ſed quando in veſtimentorum repoſitoriis, ſeu armariis oriantur, & quieſcunt, dum non verſuntur, moventur, aut excutiuntur: eodem modo carnalis concupiſcentiæ tinea, quæ animam noſtram tot mortalium culparum, cogitationum, & imaginationum laſcivarum morſibus corrodit, in nobis nullo alio tempore oboritur, niſi dum otio indulgemus; econtra verò, ut Poeta ille cecinit. *Otia ſi tollas, periere Cupidinis arcus.* Quidnam Pſalmiſtam inſinuare voluiſſe cenſetis, quando ait: *In labore hominum non ſunt?* de illis utique ibi loqui intendit, qui ſine ulla animi occupatione, aut labore corporis otioſi, & inertes vivunt; at verò quidnam illis tamdem accidiſſe refert? *Prodiit quaſi ex adipe*

Pſ. 72. 7.

iniquitas eorum, tranſierunt in affectum cordis, cogitaverunt, & locuti ſunt nequitiam. Tales enim ſemper deprehenderis laſcivis cogitationibus, & phantaſmatibus involutos, vix unquam os ſuum aperiunt, quin ſtatim in verba turpia, & obſcœna prorumpant. Nullæ unquam auditæ ſunt iniquitates abominabiliores, quàm quæ ab infamibus civitatibus Pentapolitanis patratæ fuere, ſiquidem de illis verificatur, quòd dicitur in

Pſ. 13. 3.

Pſalm. 13. *Omnes declinaverunt, ſimul inutiles facti ſunt, non eſt qui faciat bonum, non eſt uſque ad unum.* At verò quanam ex cauſa proceſſit, quòd in cunctis illis civitatibus ne minimum quidem continentiæ veſtigium permanſerit, quòdque ipſum quoque aerem impudicitiarum ſuarum horrendis ſpurcitiebus infecerint? Cauſam hanc

Ezech. 16. 49.

Ezechiel propheta claris, & perſpicuis verbis exprimit, dum ait: *Ecce hæc fuit iniquitas Sodomæ ſororis tuæ, ſuperbia, ſaturitas panis, & abundantia, & otium ipſius, & filiorum ejus.*

Caſtigatio corporis pellit libidinem.

10 *Roboravit brachium ſuum*, Quæ verba etiam de propriæ carnis caſtigatione intelligere poſſumus, quia ad macerandum corpus noſtrum animi requiritur generoſitas, brachium forte requiritur, ut nos ipſos percutiamus, & caſtigemus, & tamen ad caſtitatem conſe-

van-

vandam ſimili caſtigatione multum indigemus; unde ubi noſtra vulgata legit in Pſ. *Apprehendite diſciplinam*.
Pſal. 2.
S. Hieron. ut jam diximus, legit: *Adorate puritatem*, quia vibrando in corpus noſtrum ferulam, virgam, flagella, & diſciplinam, inſignis venerationis, & adorationis cultus caſtitati exhibetur, & proindè ad id robore, & fortitudine opus eſt, quia *nemo carnem ſuam odio habet*. S. Bonav. in ſerm. quodam de auſteritatibus corporalibus differens, ait: *Ut exemplis utar Hieronymi (cap. 2. Mich. l. 1.) putridæ carnis cauterio curantur, & ferro*. Quis unquam crederet, quòd jejunia, & auſteritates corporales, quæ corpus debilitant, ex alia tamen parte ſpiritus fortificent? & tamen revera ita eſt, ideò enim Sapiens poſtquam dixiſſet: *Accinxit fortitudine lumbos ſuos*, immediatè ſubjungit: *& roboravit brachium ſuum*. Apoſtulus quoque inquit: *Cum infirmor, tunc potens ſum*, non ſe volebat fortem dicere fortitudine corporali, ſed inſinuare volebat, quòd infirmante carne, ad vincendam illam plus vigoris in ſe experiretur, quia caro à rigoribus, & auſteritatibus corporalibus attrita, debilis remanet.
2.Cor. 12.10.

S.Greg. lib. 1. Reg. l.6. c.2.
11 S. Gregorius ſcribit, quòd eo ipſo, quo ſpiritui per labores exercendo vacamus, macerando, & caſtigando corpus, contra carnis inſultus fortes reddamur, & robuſti: è contra verò ſi ab iiſdem carnis mortificationibus remiſſerimus, idem nobis quod Moyſi accidit, eveniet, qui quoadusque manus in cœlum elevatas tenebat, populus ſibi commiſſus adversùs Amalecitas victor evadebat, qui idem mox ab iiſdem vincebatur, ut Moyſes manus ſubmiſiſſet deorſum; quamdiu enim manus habuerimus in altum erectas, id eſt, quamdiu in corpus noſtrum per diſciplinam, & mortificationem deſævierimus, Amalec, id eſt, concupiſcentia carnalis, omne robur, & vigorem ſuum amittet: at verò ſi manus ad cingulum poſitas remittamus, id eſt, ſi otioſi fuerimus, mox Amalec reſurget, & caro prævalebit: *Sed ſi quaſi feſſi*, inquit S. Gregorius, *à ſoluta converſationis rigore torpeſcimus, aculei carnis inſurgunt, qui quaſi depoſitis Moyſis manibus Iſraele vincunt*.

Ray.a.1439. n. 22.
12 In Annal. Eccleſiaſt. de Conradino Dominico, inſignis ſanctitatis viro, legitur, quòd dum in cella ſua orationi incumbens, vehementiſſimè tentaretur, *pudicitiæ decore allectus*, ut Hiſtoria inquit, arrepto flagello ad ingentem uſque ſanguinis effuſionem ſeipſum cruentavit: *Cum itaque petulantis corporis illecebras magnanimè repreſſiſſet, piiſſima cœleſtis patriæ Regina, duabus comitata virginibus, mira odoris ſuavitate illi extemplo apparuit, dicens: Conradine, fili chariſſime, jam dudum ſuſpiria, gemitus, ſingultus, tuumque caſtiſſimum corpus optimè novi, ea profectò virtutis fundamenta jeciſti, ut minus laude dignum videatur, & ob vigilias, & orationes tuas, te gratia aliqua non donari, quamobrem ſcito, quaſcumque ad filium meum preces miſeris, illas exauditas eſſe, teque omnia, quæ efflagitaveris, conſecuturum, & quo privilegii hujus fidem faciam, nunc tibi amatæ caſtitatis integritatem enixè poſtulanti renes petulos ita cohibebo, quod nullo exindè turpitudinis infeſtaberis telo. Illa ſic demùm fata, propriùs accedens, illius renes ſuaveolenti ceromate inungere viſa eſt.*

S.Th. à Villa nov. in Dom. 4. poſt Paſc.
13 Sanctus Thomas de Villanova, de laſcivia carnis differens, viperæ eamdem ſimilem eſſe dicit: *Vipera venenoſa eſt, prona ſemper ad malum, ab adoleſcentia ſua non poteſt benè inclinari*. Quodnam verò adversùs hanc viperam nobis inſinuat remedium? *Fræno, cenſura, flagello, opus eſt ad illam*. Unde Apoſtolus: *Caſtigo corpus meum, & in ſervitutem redigo, nam ſcio quod non habitat in me, hoc eſt in carne mea, bonum, caro enim legi DEI non eſt ſubjecta, neque enim poteſt, ſemper enim parata concupiſcere adversus ſpiritum, profundit venenum, & repugnat legi mentis noſtræ*. Sed audite, qua ratione illam ſervi DEI caſtitatis amatores devicerint, & ſubjugarint. Beatus Guillelmus de Oliva Presbyter Eremita, dum à Dæmonibus in ſpecie ſpecioſiſſimarum mulierum ipſi apparentibus, perque geſtus, verba, actus, aliaſque repræſentationes obſcœnas, ad concupiſcentiam inſtigare conantibus, infeſtaretur, ad orationem confugiebat, ut autem ſe de victoria obtinenda tantò magis aſſecuraret, ſequenti uſus eſt conſilio: *Alveum cujuſdam rivuli ibidem defluentis ſubintrans, projiciebat ſe in eumdem, ut ita caſtigatione carnis aſſumpta motus illicitos reſtringere poſſet; hyemali tempore hoc ipſum pluries fecit, stans frigoris aſperitate, & pondere glaciei preſſus, frigidus, & rigidus rediret ad templum*.
Bolland. die 10. Febr. c. 4.

Eph. 5. 29.
14 Verùm enimverò dubitare nonnemo poteſt, qua ratione nobis præcipiatur caſtigatio corporis, cùm tamen Apoſtolus expreſsè dicat: *Nemo carnem ſuam odio habet*: ſed facilis ad id eſt reſponſio. Neque enim ob id homo carnem ſuam amare deſinit, quòd illam caſtiget; quia dicitur: *Quos amo, arguo, & caſtigo*. Certè dum ex præſcripto Medici patienti per novaculam vulnera inciduntur, aut cucurbitis igneis caro illius affligitur, vel rigoroſis diætis illius caro extenuatur, non per hoc innuitur, quòd patiens à Medico minùs ametur, quinimò cum per illa media ſalutem illi corporalem reſtituere deſiderat, ſignum eſt, quòd utique illum amet.
Apoc. 3. 19. Qui corpus caſtigat amat.
D. Angelicus tamen dicit, quòd homo DEUM timens, corpus ſuum non qualicumque amore diligat, ſed amore perfecto, & ſincera charitatis dilectione. Sanctus Auguſtin. non ideò hominem convinci inquit, quòd alium non diligat, quia videlicet alium majori dilectione amet; nam avarus, verbi gratia, licèt pecuniam ſuam amet, illamq; quotidie accumulare, & augere ſtudeat, illam tamen ad ſui nutrimentum libenter deſerit, & expendit, quia videlicet propriæ vitæ ſuſtentationem plus diligit, quàm argentum, & aurum; ita quoque ille corpus ſuum diligere non deſinit, qui illud quotidie affligit, quia idipſum ex amore ſalutis animæ ſuæ facit, quæ corpori vitam præſtat, quam aliàs negligendo, pariter & corpus ſuum perdere, aut deſtruere neceſſum eſſet, ſicque *corpus, & animam perderet in gehennam*: at verò dum animam ſalvat, corpus quoque ſuo tempore in animæ ſocietate glorificatum cernet: *Qui odit animam ſuam in mundo*, id eſt, qui illud in hac vita caſtigat, & flagellis cruentat, *in vitam æternam cuſtodit eam*. Et ideò S. Anſelmus ait: *Felices qui oderant cuſtodiendo, ne perdant amando*.
S.Th. 2.2. qu. 25. a. 4.
Jo. 12. 25.

Caſtigatio caſtitatis ſocia.
15 In ſuperioribus Diſcurſibus per hanc virtutem caſtitatis DEUM nos imitari diximus, utpote per quam ut Nazianzenus aſſerit: *Imago Sanctiſſimæ Trinitatis efficimur*; per mortificationem verò corporalem Christum Redemptorem noſtrum imitamur: *Mortificationem JESU in corpore noſtro circumferentes*; & ideò hæc virtus ad DEUM glorificandum ordinatur, utpote qui principalis illius author exiſtit: *Scivi quoniam aliter non poſſem eſſe continens, niſi DEUS det*. Et ideò ubi nos legimus, *Glorificate*. S. Ambroſ. legit: *Clarificate, & portate DEUM in corpore veſtro*. Etenim quando corpus noſtrum purum eſt, & mundum, ad DEUM, qui *candor eſt lucis æternæ*, recipiendum, magis eſt diſpoſitum: Mortificatio autem individua caſtitatis ſocia eſt de qua S. Paulus ad Philippenſes ſcribit: *Magnificabitur Chriſtus in corpore meo*, id eſt, ut S. Thom. ait, *in auſteritatibus meis corporalibus*.
2.Cor.4.10.
Sap. 8. 21.
1.Cor. 6. 20.
Phil. 1. 20.

16 Sed quæret fortè aliquis, an ſufficiat tunc ſolùm caſtigare corpus noſtrum, dum actualiter recalcitrat, an verò etiam macerandum ſit, dum ſpiritui non contradicit: Reſponſio autem patet in exemplo militum, qui pacis tempore ad arma tractanda, ad formandam aciem, ad faciendum, vel avertendum inſultus, & ad omnia alia ſtratagemata militaria aſſiduè exercentur, ut adveniente prælii ineundi occaſione, ad omnia militaria exercitia tunc neceſſaria habiliores exiſtant; ſicut igitur miles prophanus, pacis tempore ea præſtat, quæ bello urgente facere debet: ita quoque ſi miles Chriſtianus ſperatam de ſpiritu fornicationis vult reportare victoriam, cavere debet, ne ſit imparatus, quin potiùs in armis ſpiritualibus portandis, tractandis, & gubernandis ſe exerceat, id eſt, diſciplinæ, abſtinentiæ, ſolitudini, orationi, aſſiduæ ſenſuum cuſtodiæ, aliiſque omnibus, quæ ad caſtitatem conſervandam ei utilia eſſe poſſunt, paulatim aſſueſcat, ut ſuperveniens tentationis vehementia, illum ſemper benè armatum inveniat, ipſique intentatos ictus avertere poſſit.

Notandum eſt Lectori, quòd de hac materia Auſteritatis corporalis, fusè per multos Diſcurſus ſuo loco ſub littera M. videlicet, Mortificatio, tractatum fuiſſe reperiet.

DISCURSUS XXVII.

ARGUMENTUM.

Virginitas, & continentia humilitatem, verecundiam, & ſenſuum cuſtodiam conjunctam habere debet.

THEMA.

Ego flos campi, & lilium convallium. Cant. 2. 1.

Caſtitas ſit humilitati juncta.

1 SPonſa in ſacris Canticis non ſine myſterio flori, ſed campi, & lilio, ſed vallium, aſſimilatur, per ipſam namque anima quævis pura, & virginalis, quæ divino ſponſo, & amatori ſuo deſponſata eſt, denotatur, in hac enim inſignia virginitatis cum humilitatis encomio conjuncta eſſe ſponſus deſiderat; non enim dicitur: Flos horti, nec viridarii; ſed flos aperti campi, & lilium in humilibus convallibus progerminans: *Eſt vere & lilium convallium*, inquit S. Ambroſ. *id eſt, humilium animarum; eſto humilis, ut in te ſicut lilium germinet Chriſtus.* Rup. Abbas Tuitienſis eximia caſtitatis encomia humilitati attribuit, dum ait: *Altioris autem honoris, & gratia eſt ſacra virginitas, quam pia commendat humilitatis venuſtas.* S. Apoſtolus poſtquam de caſtitate ſuo ſymbolo theſauri alicujus in vaſe teſteo reconditi diſſeruiſſet: *Habemus theſaurum iſtum in vaſis fictilibus*, mox pro hujus theſauri tutiori cuſtodia, utiliſſimum nobis documentum pariter ſuggerit, nimirum ut illam non humanæ induſtriæ opus, ſed purum, & merum Dei donum eſſe, humiliter agnoſcamus; Dicit enim: *ut ſublimitas ſit virtutis Dei, & non ex nobis*; ac proindè ex hac virtute nequaquã ſuperbire debemus, alios deſpiciendo, ſed potiùs cum Sapiente humiliter agnoſcere, & dicere: *Scivi, quoniam aliter non poſſem eſſe continens, niſi Deus det*; unde reprobandus meritò venit Phariſæus ille, qui gloriabatur, inflabatque, ſe non eſſe adulterum, velut publicanus ille, quem & in conſpectu totius populi digito demonſtrabat: S. Auguſtin. quoque in libro, quem *de ſancta virginitate* compoſuit, dicit: *Deindè jam ſciens homo gratia Dei ſe eſſe quod eſt, non incidat in alium ſuperbiæ laqueum, ut de ipſa Dei gratia ſe extollendo, ſpernat cæteros*: ubi prædicti quoque Phariſæi exemplum adducit.

S. Ambr. l. de inſtit. virg. c. 15.

Rup. Abb. c. 2. in Joan.

2. Cor. 4. 7.

Sap. 8. 14.

S. Aug. t. 6. l. de ſanct. virg. c. 43.

2 Porrò ſponſa, id eſt anima pura, & caſta, in flore ſymbolizatur: *ego flos campi.* Etenim flores, qui in campis enaſcentes publicè proſtant, parvi æſtimantur: non verò item flores hortorum, in quem animi recreandi cauſa divertere ſolent divites, & nobiles, eorumdem venuſtate, & fragrantia fruendi cupidi: at verò flores, qui in campis unicuique viatori publicè expoſiti conſiſtunt, in parva ſunt æſtimatione: eodem quoque modo anima, quæ pudicitiæ, & virginitatis dono gaudet, non ob id aliquem de ſe excellentiæ alicujus, aut æſtimationis conceptum formare debet, ſed potiùs in deſiderio habere debet, ut propter donum iſtud à nemine aliorum æſtimetur, aut habeatur in pretio.

S. Bonav. in Diæt. ſal. t. 4. de Conſ. Evang. c. 4.

3 S. Bonavent. ad propoſitum noſtrum aliam quamdam floris proprietatem conſiderat dicens: *Sicut flos ſole præſente decorem ſuum oſtendit, nam flos, ut videmus, de nocte clauditur, & oriente ſole rurſum expanditur, ſic homo verè caſtus, de caſtitate ſua corã Deo, non corã hominibus gloriatur, dicente Apoſtolo; Gloria noſtra hæc eſt teſtimonium conſcientiæ noſtræ.* Imò ſi foret poſſibile, utique ad caſtitatis conſervationem plurimùm conduceret, ſi neque nos ipſi hujus nobis collati doni eſſemus conſcii, ſolique Deo notum eſſet, ne propter illud in ſuperbiam ſeduceremur. Tertullian. in libro, quem *de velandis virginibus* compoſuit dicit: *Utique ea deligenda quæ virgines includat ſoli Deo notas, quibus præter quod à Deo, non ab hominibus, captanda gloria eſt, etiam ipſum bonum ſuum erubeſcendum eſt.* Quibus verbis ad ſolitudinem alludere voluiſſe videtur ſexus muliebris, oportè qui pulchritudinis, aliarumque qualitatum ſuarum oſtentationem, nequaquam debet in publico edere; quamvis etiam dici poſſit, Tertullianum hiſce verbis alluſiſſe ad virgines, quæ in humilitate, ſuique ipſius contemptu adeò ſolidè fundatæ eſſe debent, ut ſolum Deum theſauri hujus, quem opulenter poſſident, conſcium eſſe velint, ab eoque dumtaxat laudem ex hac virtute ipſis debitam expectent; cæterùm verò de laudibus ſuis, & æſtimatione, quam alii de ipſis habent, erubeſcant.

Tertull. l. 2. de veland. virg.

Tertul. l. 2. de veland. virg.

4 Navigia enim, quæ opulentioribus ſunt mercibus onuſta, majori ventorum, pyratarumque percelluntur timore, quia plus aliis habent, quod amittant: Eodem modo videtur dicere velle Sanctus Auguſtinus: quia perpetua continentia, maximèque virginitas, magnum bonum eſt in Sanctis Dei, vigilantiſſimè cavendum eſt, ne ſuperbia corrumpatur, cæteroquin quilibet quantùmvis modicus ventus vanitatis, vanæ gloriæ, aut complacentiæ propriæ, ad hanc naviculam ex ſemetipſa fragilem, ſubmergendam, abundè ſufficit, quia *habemus theſaurum iſtum in vaſis fictilibus.*

5 P. Bollandus de S. Stephano Ordinis Grandimontenſis fundatore refert, hunc dicere ſolitum fuiſſe: *Profectò nullo tempore meam carnem, aut ſpiritum motus libidinis concuſſit, ſed hoc mihi ſine dubio majoris timoris eſt ratio*; utique Sanctus ille menti ſuæ illam S. Hieronymi propoſitionem impreſſerat, in qua dicit: *Tunc maximè impugnaris, ſi te impugnari neſcis.* Idem quoque S. Patriarcha inſuper dixit: *Virginitas in quolibet affectu ſuperbiæ citiùs perit, quam fornicatione.* Imò S. Auguſtinus adeò humilitatem virginibus neceſſariam eſſe cenſuit, ut niſi hæc adſit, majoris æſtimandum eſſe dixerit ſtatum matrimonialem humilem, quàm virginalem ſuperbiam tumeſcentem: *Et ſi virgines ſunt*, inquit, *quid prodeſt integra caro mente corrupta? melius eſt humile conjugium, quam ſuperba virginitas.* Alibi quoque idem S. Doctor ſuper illa Apoſtoli verba 2. Cor. 11. *Aptavi vos uni viro, virginem caſtam exhibere Chriſto*, inquit: *Timeo autem, ne ſicut ſerpens Evam decepit aſtutia ſua, &c. ſerpens ille numquid corporaliter concubuit cum Eva? Et tamen virginitatem cordis ejus extinxit: hoc timeo*, dicit, *ne corrumpantur mentes veſtræ à caſtitate, quæ eſt in Chriſto.* Tametſi enim ſerpens ille aſtutiſſimus omnibus invideat virtutibus, attamen ſpecialiter invidet pudicitiæ, & caſtitati, ſatagit ut illam inutilem reddat, ut illam vitiet, ut illam corrumpat, non quidem virgines ad corpus maculandum eſtimulat, benè tamen ut coloquintent mentem, per ſui ipſius complacentiam, & vanam gloriam; Et ideò in principio libri *de ſancta virginitate* dicit: *Non ſolùm prædicanda eſt virginitas ut ametur, verùm etiam monenda ne infletur.* S. Iſidorus ſimiliter pro cuſtodia, & conſervatione hujus virtutis, ſequens documentum virginibus inculcat: *Pergant*, inquit, *viam ſublimitatis virgines, ſed quo pede, quibus greſſibus? pede humilitatis ſequantur Chriſtum, tenendo perſeveranter, quod voverunt ardenter.* In quibus verbis ſpecialiter notanda ſunt verba illa: *Pede humilitatis*; Neque enim virgines volare debent, ſed per terram ambulare, imò repere, id eſt, humiles eſſe debent.

P. Bolland. 8. Febr. c. 4.

S. Aug. ſer. in Pſ. 99.

S. Aug. ſer. 2. poſt Dom. Pal. cap. 7.

S. Aug. l. de S. Virg. c. 2.

S. Iſid. l. 2. de Offic. Eccl. c. 17.

6 Optimum hujus doctrinæ exemplum illis ſereniſſima Virginum Regina Maria præſtat, quæ poſtquam ab Angelo felix futuræ maternitatis Dei nuntium accepit: *Turbata eſt.* Cur autem turbabatur? Num fortè ex comparitione Angeli? Minimè, quia hic illi familiaris, & domeſticus erat, ſicut alii Angeli omnes; unde S. Ambroſius ait: *Denique & Gabriel eam, ubi reviſere ſolebat, invenit. Turbata eſt*, inquit S. Lucas, *in ſermone ejus, & cogitabat qualis eſſet iſta ſalutatio*; nam ut Tertullianus ait: *Virginem magis laudando, quàm vituperando confundas.* Unde omnes ſacri interpretes, hanc turbationem, profundæ ipſius humilitatis effectum fuiſſe aſſerunt. S. Tho. de Villanova inquit: *Turbabat illam nimia ejus humilitas, videns ad humilis puellæ pedes proſtratum Angelum ſalutantem.* S. Laurentius Juſtinianus quoque de ipſa dicit: *Nihil tanti oraculi dignum ſibi eſſe cernebat.* Cùm igitur adeò ſtabiliter in humilitate fundata fuerit; quid mirum, ſi ipſam quoque virginitatem inviolabilem, & intemeratam ſervaverit? *Quia reſpexit humilitatem ancillæ ſuæ*, non dicit: *Virginitatem; ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes.* Et ideò S. Bernardus virginem ſuperbam his verbis perſtringit, dicens: *Quid dicis virgo ſuperba: Maria ſe virginem oblita, gloriatur de humilitate, & tu negligendo humilitatem, blandiris tibi de virginitate? reſpexit, ait illa, humilitatem ancillæ ſuæ; quæ illa? virgo utique ſancta, virgo ſobria, virgo devota. Numquid tu caſtior illa? numquid devotior? Numquid tua forte pudicitia gratior caſtitate Mariæ? ut ſcilicet ſine humilitate placere ſufficias ex tua, quod illa non potuit ex ſua?*

S. Ambr. l. 2. de Virg.

S. Tho. de Vill. Nor. conc. 1. de Annun.

S. Ber. Hom. 1. ſuper Miſſus eſt.

7 San-

S. Ambr. l. de Abr. c. 4. Sit etiam juncta Verecundia Caſtitati.

7 Sanctus Ambroſius inter pudicitiæ, & caſtitatis ſocias, non ſolùm ſui ipſius contemptum, & humilem de ſeipſo ſenſum, verùm etiam verecundiam enumerat, dum ait: *Pediſſequas quibus colligata incedat, & ſtipata adveniat, ſobrietatem, modeſtiam, ac verecundiam, parſimoniam cibi, fugam laſciviæ, procacitatis, petulantiæ, cautionem ſeriam, ſollicitam cuſtodiam*. Et quidè quod ad eamdem verecundiam attinet, pulchrum penes Eccleſiaſticum legitur animæ caſtæ encomium; dicit enim ibi Sapiens: *Gratia ſuper gratiam mulier ſancta, & pudorata; omnis autem ponderatio non eſt digna continentis animæ*. Super quæ verba Paulus de Palatio ſcribens, per hanc gratiam animæ pudicæ à Deo communicatam, verecundiam intelligendam eſſe dicit: *Gratia Dei eſt pudor, quo caſtitas cuſtoditur*. Lyranus inquit: *Gratia ſuper gratiam, id eſt, verecundia decorat ſanctitatem*. Denique S. Bernardus primum, & præcipuum virginum elogium caſtitati attribuit: *Primam nunc adverte ſponſa verecundiam, qua neſcio an quidquam gratius in moribus hominum inveniri queat*. Verùm enim verò tametſi hæc virtus in omni hominum ætate deſideretur, ſpecialiter tamen in annis juvenilibus neceſſaria eſſe noſcitur: *Non quia non ſit*, inquit idem Doctor mellifluus, *& in provectionis ætate omni ſtudio retinenda, quæ eſt certè omnium ornatus ætatum, ſed quod tenera gratia verecundiæ, in teneriori ætate amplius, pulchriuſque eniteat*. Etenim dum adoleſcentis, vel puellæ alicujus vultus, ad quodvis minùs honeſtum, aut modeſtum verbum, ad quemvis curioſum obtutum, ad quemcumque geſtum, vel motum impudicum, verecundiæ purpura obnubitur, optimum eſt ſignum & prognoſticum: *Quid enim amabilius verecundo adoleſcente? Quàm pulchra eſt, & quàm ſplendida gemma morum in vultu, & vita adoleſcentis? Quàm vera, & minimè dubia bona nuntia ſpei, bonæ indolis index? virga diſciplinæ eſt illis, quæ pudendis affectibus imminens lubrica ætatis motus, actuſque leves coerceat, comprimat inſolentes*, inquit idem ſanctus, & mellifluus Doctor Bernardus. Et paulò poſt in ejuſdem verecundiæ laudem ſubjungit: *Lampas eſt pudica mentis jugiter lucens, ut nil in ea turpe vel indecorum reſidere attinet, quod non illa illico prodat; ita expunctrix malorum, & propugnatrix puritatis innata, ſpecialis gloria conſcientiæ, & famæ cuſtos, vitæ decus, virtutis ſedes, virtutum primitiæ, naturæ laus, & inſigne totius honeſti*.

Senec. Ep. 11.

Imò ipſemet moralis Philoſophus Seneca, quamtumvis gentilis, quoad hunc verecundiæ ruborem ſalutaria nobis documenta reliquit, dum illum certum eſſe cenſet puritatis, honeſtatis, & pudicitiæ indicium. Et quidem in epiſtola quadam ad juvenilis ætatis eruditionem ita ſcribit: *Bonum in adoleſcente ſignum eſt, quando illi ex albo rubor ſuffunditur, magis in juvenibus apparet, quibus & plus caloris eſt, & tenera frons*. Etenim optimum hominis pudicitiam interiùs zelantis indicium eſt, quando in laſcivorum hominum præſentia, verba obſcœna audiens erubeſcit, hoc enim, ut idem Philoſophus probat, ſignum quoddam naturale eſt, neque enim genæ hominis, quavis arte vel induſtria adhibita, verecundia tingi poſſunt, adeò ut licèt Comædi, & Mimi omnes alios affectus exprimant, hunc tamen exprimere nullatenus valeant: *Ruborem exprimere non poſſunt, nec prohibetur hic, nec allicitur, nihil adverſus hunc ſapientia proficit, ſui juris eſt, injuſſus venit, injuſſus recedit*.

Verecundiæ laus. S. Ambr. T. 4. de offic. l. 1. c. 18.

9 Hujus ejuſdem laudabilis, & ſanctæ erubeſcentiæ plura encomia in pluribus locis quoque apud S. Ambroſium legimus: *Eſt verecundia*, inquit, *pudicitiæ comes, cujus ſocietate caſtitas ipſa tutior eſt. Bonus regendæ caſtitatis pudor ipſe eſt comes, qui ſi ſe prætendat ad ea, quæ prima pericula ſunt, pudicitiam temerari non ſinat*: ubi & Deiparæ virginis egregium adducit exemplum, quæ ſalutata ab Angelo licèt, eumdem tamen non reſalutavit.

S. Ambr. l. 3. de Sacram. cap. 7.

Idem quoque ſanctus Doctor in alio quodam loco ſeſe ad caſtiſſimam Suſannam reflectit, quæ licèt ſe in conſpectu totius populi conſtitutam, facili negotio ab injuſta ſibi calumnia defendere potuiſſet; & fortè etiam debuiſſet, ut vitæ ſuæ conſuleret, ſeque, & familiam ſuam à tam infami impoſtura eximeret, tamen optimè ſe facturam eſſe cenſuit, ſi verecundiam conſervaret, unde famam, & vitam ſuam potiùs periclitari maluit, eò quòd minimè convenire arbitraretur, ut mulier in publico, & in conſpectu innumeræ cujuſdam multitudinis, procaciter loqueretur, ac proinde demiſſo in terram vultu; & oculis, coram omnibus taciturna ſtabat: *Illa*, inquit, *quæ maluit ſibi caſta eſſe, quàm populo, illa quæ maluit innocentia ſubire periculum, quàm pudoris, quæ cùm accuſaretur, tacebat, cùm damnaretur, ſilebat, conſcientia ſua contenta judicio, quæ reverentiam pudoris etiam in periculis reſervabat, ne extorſiſſe petulantiam viderentur, qui extorquere non poterant caſtitatem; ubi Dominum invocavit, ſpiritum meruit, qui latentem presbyterorum conſcientiam revelavit; Diſcant pudicæ calumniam non timere*. In eodem ſancto Doctore lib. 2. *ad virgines* ſequens legitur ſententia: *Ubique in virgine comes ſingularum virtutum eſt pudor*.

S. Amb. l. 1. de Virgin. Clem. Alex. l. 2. pædag. c. 12. Tertull. l. de veland. virg. c. 6.

Clemens Alexandrinus in Pædagogo ſuo, optima ſponſæ alicujus Deum amantis monilia, gemmam, & torquem pretioſiſſimam, verecundiam eſſe arbitratur: *Torques, & catenæ ſunt modeſtia, & pudor, talia Deus fundit monilia*. Tertullianus verecundiæ ruborem, murum pudicitiæ appellat: *Statuendum eſſe*, inquit, *ſacris virginibus pudoris murum*; ſicut enim pudicitia tuta, & ſecura eſt intra quatuor muros, ita quoque illa minimè periclitari poſſe videtur, dum quis non ſolùm ob contrarium pudicitiæ vitium, ſed & quamvis ejus umbram, & ſuſpicionem, verecundatur, & erubeſcit.

D. Chryſoſt. Hom. [illegible] de tribus pueris. Dan. 3. 94.

10 Tres illi pueri Hebræi olim in fornace Babylonica ab incendio manſerunt prorſùs intacti, adeò ut licèt funes, quibus conſtricti ad invicem fuerant, conſumpti eſſent, ignis tamen ne veſtes quidem illorum lædere præſumpſerit. At verò quærat aliquis, ex quo funes quibus vincti erant, combuſti fuerint, cur non etiam & veſtes fuere conſumptæ, quæ utique, ſive ex lana, ſive lino, ſive ſerico factæ fuerint, ad flammam concipiendam proximè diſpoſitæ erant? D. Chryſoſtomus ait: *Ob honeſtatem ignis pepercit veſtibus*; nam ſi veſtes illorum illæſis corporibus igne conſumptæ fuiſſent, adoleſcentes illi caſtiſſimi valdè fuiſſent confuſi, dum ſe in conſpectu totius populi toto corpore nudos eſſe conſpexiſſent, ac proindè veriſimile eſt, quòd Deum ſpecialiter rogarint, ne confuſionem hanc illis in præjudicium caſtitatis immitteret. Unde Euſebius Emiſſenus ait: *Quanta caſtis viſceribus reverentia debeatur, arbiter ignis agnoſcit*.

Euſ. Emiſſ. de tribus [illegible]

Exemplum.

11 Facilè ſibi perſuadere quis fortè poſſet, Sanctam Hallam licèt caſtitatis amantiſſima fuerit, omninò tamen à ſe depoſuiſſe verecundiam; Quia ſi mulier aliqua barba etiam ficta ad mentum ſuſpenſa in publicum prodire vellet, numquid eam quis impudentiæ, & inverecundiæ meritò argueret? Et tamen ſancta hæc mulier barbam ſibi accreſcere permiſit, ut pudicitiam conſervaret, nec tamen per ſubnatam ſibi barbam, verecundiam amiſit, quin potiùs eamdem per hoc in ſe plurimum adauxit. Refert enim de illa Cardinalis Baronius, quòd cùm ex præclariſſima eſſet familia oriunda, & Conſulum Romanorum neptis, filia, conjux, & nurus fuiſſet, mortuoque primo marito (quocum anno integro in matrimonio vixerat) in ſtatu viduali vivere decreviſſet, Medici ut hunc ei ſtatum diſſuaderent, eidem prædixerint, futurum infallibiliter, ut cùm calidiſſimæ eſſet complexionis, niſi ad ſecundum tranſiret matrimonium, ex nimio caloris exceſſu prolixa ei ad inſtar viri alicujus, barba ſubnaſceretur in mento, & ſuperiori labio. Et quidem licèt revera, quod Medici ei augurati fuerant, ipſo facto eidem acciderit, ipſa nihilominùs hanc monſtruoſitatem, indeque natam erubeſcentiam, vidualis pudicitiæ conſervandæ deſiderio, & amore libenter ſuſtinuit.

Baro. an. [illegible] n. 60. Comp.

P. Bolland. 31. Jan.

P. Bollandus ſimiliter de S. Ulfia refert, quòd cùm multo tempore à procis, amicis, & parentibus, ut ad nuptias tranſiret, rogata, multumque infeſtata fuiſſet, ipſa nihilominùs à DEO per inſpirationem edocta, ſtultam ſe, & deliram eſſe finxit, hancque ignominiam minimè erubuit, ut virginitatis theſaurum conſervaret intactum: *Fingit mentis amentiam, cordis velamina, capitis inſaniam, fugit hinc, & inde pallida jejunio facie, capite nudo, & per humeros diſſolutiſque ſparſiſque crinibus, ut hoc modo contemptibili ſuam poſſet deformare pulchritudinem*.

S. Laur. Juſt. Senſuum cuſtodia pro Caſt.

12 Sanctus Laurentius Juſtinianus de hac virtute tractans, aliam illius conſervandæ præſcribit cautelam, videlicet accuratam ſenſuum cuſtodiam: *Incentivum*, inquit, *libidinis, violatio caſtitatis, eſt ſenſuum curioſitas, quoniam diſcedente mente à fonte vitæ, à lumine verita-*

Digitized by Google

tis, à delectatione ſpirituali, quam in ſe invenire poterat, fornicatur in pulchritudine, & amore creaturarum.

P. Bolland. 14. Febr.

P. Bollandus in capite decimo vitæ Sancti Auxentii verba aliqua refert, quibus ſanctus vir Dei ad caſtitatis cuſtodiam ſe inſtigabat. Dicebat enim: *Eſt magnum certamen temperantia, quoniam magna quoque eſt ejus corona, ſed quo eſt major labor, eo eſt etiam major merces: ſi ergo eam non tradideritis torpori, & ſegnitiæ, in veſtris membris fruſtra laborabit voluptas fores obſidens, ſtatuite rationes veſtras, cuſtodes hujus theſauri in ſenſibus, mandata Chriſti ſemper ferentes, ad virginitatis, & temperantiæ ſanctificationem, ne fortè ejus latrones aſcendant per feneſtram oculorum, ingrediantur per auditum, ne forte perſuadeant animo tamquam janitori, & aperta virginitate, clanculum vobis veſtram eripiant lætitiam.*

Sacramentorum uſus. Zach. 9. v. 17. S. Paſch. l. de Corp. & Sang. Chriſti c. 21.

13 Eſt & aliud pro caſtitatis conſervatione opportunum remedium, frequens videlicet uſus Sacramenti Altaris, de quo in Zacharia dicitur, quòd ſit *frumentum electorum, & vinum germinans virgines*: de quo vino Sanctus Paſchaſius ita dicit: *Felix fructus ubertatis, ex quo virginitas germinatur, nam in hoc noſtri germinis vino caſtitas corrumpitur, ab iſto vero virgines procreantur, hic ſanguis nihil magis diligit, quam in Chriſto virgines.* Et quidem quantum hic ſanguis virginitati conferat, CHRISTUS in Cruce pretioſiſſimum hunc ſanguinem effundens oſtendit, ſiquidem dum ſanguis ab ejus corpore manavit, tunc præcipuè *Virginem virgini commendavit*. Porrò Rupertus ſuper prædictum Zachariæ textum ita ſcribit:

Rup. Abb. l. 4. in Zach.

Optime ſciendum eſt, etenim ſcire ſapientis eſt, quia hoc bonum, & pulchrum de quo dixerim: Quid bonum ejus, & quid pulchrum ejus, niſi frumentum electorum, & vinum germinans virgines? Bonum inquam, pulchrum hoc, ſolius Dei donum eſt, & propter hoc ab ipſo petendum eſt.

De hoc puncto, ſub litera E. in verbo Euchariſtia, fuſius tractabitur.

DISCURSUS XXVIII.

ARGUMENTUM.

Qui caſtitatem intactam conſervare deſiderat, contra carnem ſuam aſſiduè dimicare debet, non reſiſtendo, ſed fugiendo.

THEMA.

Deus Dominus fortitudo mea, & ponet pedes meos quaſi cervorum, & ſuper excelſa mea deducet me victor in Pſalmis canentem. Habacuc 3. v. 19.

Fuga conſervatur caſtitas.

1 HAbacuc Propheta magnam in Deo fiduciam habebat poſitam, qua futurum ſperabat, ut Deus illi in fortitudinem magna ſemper aſſiſteret, & ideò dicebat: *Deus Dominus fortitudo mea*: quia ut Diſcurſu 17. probavimus, ex quo continentia DEI ſpeciale donum eſt, non in noſtris viribus, ſed in Dei ſolius adjutorio confidendum eſſe conſtat:

Sap. 8. v. 21.

Scivi quoniam aliter non poſſem eſſe continens, niſi Deus det. Verumtamen obſervandus eſt modus loquendi Prophetæ, qui indicare nobis volens, qua in re vigor ille animi, & fortitudo à Deo communicata conſiſteret, cervorum pedes à Deo ſibi datos eſſe dicit: *Et ponet pedes meos quaſi cervorum*; Etenim cervi ſicut natura ſua timidi ſunt, & facilè expaveſcunt, ita quoque in fuga celerrimi ſunt, & velociſſimè currunt, ac proindè virtus, & fortitudo animæ puræ, & caſtæ, in eo præcipuè conſiſtit, quòd ad caſtitatis amittendæ pericula ſubitò expaveſcat, fugiat occaſiones, omneque illud ſtudioſiſſimè declinet, quòd ſcopulus eſſe poteſt ad patiendum pudicitiæ naufragium. Porrò animalibus pavidis, & meticuloſis, quæ feras inter numerari non poſſunt, naturalis quædam velocitas in pedibus ineſt, ut patet in leporibus, cervis, aliiſque ſimilibus, ut vitæ ſuæ per fugam celerrimam conſulere poſſit. Et ideò cum ſupremus ille artifex, de quo meritò dicitur: *Omnia in ſapientia feciſti*, duas nobis partes indiderit, quarum una fortis eſt, & robuſta, & eſt ſpiritus: *Spiritus quidem promptus eſt*; altera verò infirma, & debilis, corpus ſcilicet, & caro noſtra, *caro autem infirma*: ex parte corporis ſaltem timidi, & meticuloſi eſſe debemus, & ad fugam promptiſſimi pariter, & velociſſimi.

Marc. 14. v. 38.

Proſecutio.

2 Enimverò dum ſpiritus noſter à vitiis ſpiritualibus, odio videlicet, invidia, ſuperbia, aliiſque ſimilibus infeſtatur, illis fortiter reſiſtere, cum illis pugnare, & luctari debemus, neque illis per fugam facilè cedendum eſt; at verò quando cum carne nobis pugnandum eſt, cavenda eſt laborioſa lucta, ſed potiùs fugam meditari debemus, quia ut in Diſcurſu 14. vidimus, concupiſcentiam carnalis adeò eſt in nobis vehemens, & valida paſſio, ut quantò ad eam profligandam propius accedimus, tantò illa in nobis reviviſcens, majoreſque vires, & vigorem reacquirens, validiores ſpiritui dejiciendo impetus inferat; ac proindè S. Philippus Nerius dicere ſolebat, quòd cùm aliæ tentationes ſuperentur Lib. 2. c. 13. 19. pugnando contra illas, hoc vitium, ejuſque tentationes contra fugiendo vincantur, ideòque ad debellandas omnis carnis illecebras, ante omnia Chriſtianos milites ad fugam præcipuè hortabatur, dicens. *In caſtitatis, certamine terga vertere eſt reportare victoriam.* Adhortabatur præterea multarum rerum experientia præditus, ne quiſpiam vel propter experientiam, vel propter ſeniũ, vel propter diuturnum exercitæ caſtitatis habitum, vel propter infirmitatem, de puritate confideret; neque ſe Ibid. n. 6. in hoc imitandum proponeret: *Mihi enim*, ajebat, *nonnulla conceſſit Deus, quæ omnibus concedere non conſuevit.* Et tamen hoc non obſtante de ipſo legimus, quòd tametſi a DEO eximio virginitatis dono decoratus eſſet, adeò ut ad quemvis carnis motum velut inſenſibilis columna quædam eſſe videretur, attamen cùm famoſa quædam meretrix in alma urbe, nomine Cæſarea, in vultus ſui elegantiam, & ſpecioſitatem confiſa, ſe illum formæ ſuæ elegantia, ad ſua vota perductam eſſe impudentiſſimè jactitaſſet, callidè gravi ſimulato morbo, quaſi culpas confeſſura, vitamque mutatura in meliorem, Philippum acceſſit; verùm is, ne pudicitiam in diſcrimen adduceret, ipſam utpote malæ famæ mulierem, adire primò quidem renuit, nam fœminas adire ſemper reſpuit, quia tamen nihil æquè ardenter, quàm ſalutem deſiderabat animarum, inſtantius interpellatus, ad Cæſareæ domum ſe tandem contulit; ubi ergo illuc ingreditur, ecce tibi impudentiſſima fœmina, tenuiſſimum ſuper nudo induta velum, ei obviam prodit, qui doloſas Dæmonis fraudes præſentiens, crucis ſigno ſe muniens terga dat, atque iter per ſcalas arripiens, quàm citiſſimè ſe inde proripuit. Illa deluſam ſe animadvertens, ſcabellum correptum toto impetu jacit, ut feriat, ſed incaſſum. Atque ita Chriſti famulus, & animæ, & corporis, Dei ope, omne periculum evaſit.

3 Repeto igitur, & dico, quòd tametſi adverſum Proſecutio. nos in aliis vitiis nobis ingerendis, totus infernus armetur, omnibus ejus conatibus pro viribus quidem reſiſtendum ſit, ſic enim Dæmon infallibiliter fugiet à nobis, interea tamen cavendum, ne vel latum, ut ajunt, unguem à cœptæ virtutis ſtatione recedamus. Ita enim nobis ſuadet S. Jacobus Apoſtolus, dum ait: *Reſiſtite* Jac. 4. v. 7. *Diabolo, & fugiet a vobis.* Et S. Petrus pariter inquit: *Cui reſiſtite fortes in fide.* At verò quando carnis tenta- 1. Petr. 5. v. 8. tionibus impetimur, Dæmoni nequaquam violenter, niſi victoria illi cedere velimus, reſiſtendum eſt, ſed fugiendum eſt ocius, ita enim nos monet S. Paulus Apoſtolus dicens: *Fugite fornicationem:* nam ut Euſe- 1. Cor. 6. v. 18. biu in Epiſtola quadam ad S. Damaſum *de morte S. Hie-* Euſeb. Ep. ad *ronymi*: dicit: *In iſto tam gravi prælio* (carnis nimirum) Damaſum. *nullus poteſt vincere, niſi fugiat.* S. Cyprianus pariter S. Cyprian. de jejun. dicit, quòd pugnando cum vitiis ſpiritualibus, faciliùs victoria ſperari poſſit, quàm dum cum carnalibus confligimus, quia *honeſtius cum ſpiritu quam carne luctamur.* S. Thomas, qui Angelica puritate præfulſit, in- S. Th. 2. 2. q. 35. art. 1. ad 4. quit: *Peccatum ſemper eſt fugiendum, ſed impugnatio peccati quandoque eſt vincenda fugiendo, quandoque reſiſtendo, fugiendo quidem, quandoquidem continua cogi-* Did. Stella in *tatio auget peccati incentivum, ut eſt luxuria.* Didacus c. 15. Luc. Stella efficaciſſimam aſſignat rationem, quare cum hoc inimico aperto Marte pugnandum non ſit, ſi volumus caſtitati eſſe conſultum, *quia non eſt bonum cominus pugnare cum illo hoſte, qui ex propinquitate ſumit vires, talis enim eſt luxuria, corpus enim noſtrum, quod prius erat pro nobis, contra nos hoſtis efficitur.* Quando enim ſe delectatio, ut voluptas nobis offert, quæ eſt ipſiſſimus noſter inimicus, tametſi ſpiritus quidem promptus ſit ad reſiſtendum, caro tamen, & corpus noſtrum ejus partibus toto conatu ſe junget, quia voluptatem diligit, & conſectatur, & magna cum violentia ipſam quoque voluntatem, ſeu illius conſenſum ſibi conciliabit;

Digitized by Google

bit; ac proindè, ſi ſpiritus in hac lucta victor fieri deſiderat, objecti illecebroſi præſentiam fugere debet, quia hac ratione corpus, & ejus titillatio vires ſuas paulatim amittet. Prædictus Didacus Stella ad idem propoſitum clariùs convincendum, ſequentem adducit ſimilitudinem: *Sicut*, inquit, *princeps alicujus eminus pugnat cum hoſtibus ſuis, quando credit, quod in exercitu ſuo ſunt multi proditores, qui commiſſo prælio partem contrariam adjuvabunt: ſic debet homo contra luxuriam eminus pugnare, ne corpus noſtrum, tam tetri vitii propinquitate infectum, proditor contra nos efficiatur*. S. Auguſtinus quoque non tam ex proprio ſenſu, quàm ex adducto S. Apoſtoli teſtimonio, in hoc carnis prælio fugam nobis ſuadet his verbis: *Quòd autem libidinem fugiendam eſſe ſuggerimus, Apoſtolus Paulus evidenter oſtendit, qui cum omnibus vitiis prædicaverit reſiſtendum, dum contra libidinem loqueretur, non dixit: Reſiſtite, ſed fugite fornicationem, ac ſic contra reliqua vitia Deo adjuvante debemus in præſenti reſiſtere, libidinem verò fugiendo ſuperare: contra libidinis impetum apprehende fugam, ſi vis obtinere victoriam, nec tibi verecundum ſit fugere, ſi caſtitatis palmam deſideras obtinere*.

Did. Stella.

S. Aug. ſer. 250. de temp.

Luc. VValding. ann. 1262. n. 37. Mattheo. an.

4 Lucas VValdingus in Annalibus Franciſcanis refert, quòd cùm Religioſus quidam F. Ægidium conveniens, coram eo gloriatus de obtenta adversùs carnis vitium glorioſa victoria, modum quoque recenſiſſet, quo carnis præparatos ſibi evaſiſſet laqueos, inter cætera *ſequentis à tergo fœmina dixerit ſibi immiſſam concupiſcentiam, eoque validiorem, quò propiùs illa accedebat, ſtetiſſe verò parumper, atque prætereuntem ſeriùs aſpexiſſe, mox omnem evanuiſſe tentationem*. Quem F. Ægidius mox interrogavit, an mulier illa ſpecioſa, an verò deformis, juvencula, aut vetula fuerit; cui cùm Religioſus vetulam, & turpem fuiſſe reſpondiſſet, mox vir Dei in hæc verba ſubjunxit: *Quid ergo mirum ſi præteriit tentatio appoſito antidoto? Scias fili mi, potiùs te ſuccubuiſſe, quam viciſſe. In eo conſiſtebat victoria, quod prætereuntem non aſpiceres, ſed demiſſis vel clauſis oculis te tentantem omnino negligeres*. Hiſque utiliſſimum quoddam, noſtro propoſito admodum opportunum, ſubjunxit documentum dicens: *Victoria tentationis carnalis, non in congreſſu, ſed in fuga ſecurior, & firmior. Cave iterum ne moleſtas tibi fœminas, neque in univerſum ullas in faciem reſpexeris, nam pro vetula adoleſcentula, & pro fœda ſpecioſa ſe tibi objiciet, quæ tentationem non remittet, ſed augebit, non tollet, ſed immittet, quo fiet, ut facilè pro victoria turpem lapſum, & pro gloria perpetuam reperies infamiam*.

S. Bern. T. 4. ſer. 20. de luxur.

5 S. Bernardinus, qui virgo jugiter permanſit, qui ex habitis frequentibus contra inimicum in variis occaſionibus, præliis, hujus doctrinæ, quòd ſcilicet carnis peccatum vincendi nullum fuga ſit aptius remedium, veritatem ex frequenti experientia didicit, ita hac de re ſcribit: *Generaliter tene, quod hoc vitium non vincitur, niſi fugiendo, & hoc triplici ratione: Primò quod luxuria ignis eſt, homo verò fœnum & ſtuppa; nulla ſecuritas eſt fœno, vel ſtuppa juxta ignem eſſe*; adducitque illum Eccleſiaſtici textum, in quo peccatorem ſtuppam eſſe dicit: *Stuppa collecta, ſynagoga peccantium, & conſummatio illorum flamma ignis*. Secunda ratio eſt *quia peccatum luxuriæ eſt valdè immundum, unde ſicut non eſt bonum luctari cum homine involuto in cœno, quia licèt non vinceret, tamen inquinaret; ſic non eſt ſecurum luctari cum peccato iſto, nam vix poteſt eſſe, quod homo non coinquinetur, juxta illud Eccleſiaſtici: Qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea*. Tertia denique ratio, ex qua ſolam fugam in hoc peccati genere victoriam reportare convincit, eadem eſt cum illa, quam paulò ante ex Didaco Stella adduximus, qui utique illam ex S. Bernardino deſumpſit, dicente: *Quia non eſt bonum luctari cum hoſte, qui ſumit vires de propè, tale eſt corpus noſtrum, quod priùs erat nobis pacificum, convertitur in hoſtem*.

Eccl. 21. v. 10.

Eccl. 13. v. 1.

De prælio caſtitatis ſummo ſecurus.

6 Peſſima illa adultera, quæ Joſephum caſtiſſimum adoleſcentem tot tentationibus fatigavit: *Per ſingulos dies moleſta erat adoleſcenti*; dum eum ſe per fugam è manibus ſuis eripere conantem videret, pallium ipſius fortiter apprehendit, quod Joſeph in ejus poteſtate relinquens, ab ejus ſe conſpectu celerrimè ſubduxit. Sed dices, numquid & pallium ex manibus ejus rapere, & ſimul cum illo fugere potuiſſet? Audi proindè quid S. Ambroſius ea de re ſcribat: *Fugit peccati labem, & quaſi culpæ contagium juſtus horreſcit*; quaſi diceret: Quia adultera pallium illud manu ſua tetigit, meritò formidavit, ne fortè & pallium carnalis ſuæ concupiſcentiæ imbuiſſet aut intoxicaſſet contagio, ac proindè & lanam illam peſtifera hac lue infectam fugiendo reliquit: nam ſicut ad peſtem declinandam, nullum eſt fuga potentius remedium, ita quoque ne hoc vitio imbueretur, quicquid ipſa manu ſua tetigerat, abominari, & fugere voluit. Quapropter ne ab hoc vitio contamineris, neceſſum eſt, omnes amaſii vel amaſiæ abs te projicere icunculas, aut effigies, munuſcula, litteras amatorias, & Veneris lenociniis plenas, imò omnes perſonas, & loca, in quibus ad hujuſmodi lapſum occaſionem habuiſti. Quid enim Joſephum in hoc periculoſo prælio adeò ad reſiſtendum, & vincendum fortem, & vigoroſum effeciſſe exiſtimas? Profectò nihil aliud, quàm quia omnem occaſionem, & incentivum, quòd non ſolùm ipſum, verùm etiam adulteram, & pravam concupiſcentiam incitare potuit, pro viribus fugere, & è medio tollere conatus fuit, hoc enim ex ipſo ſacræ Scripturæ loquendi modo ſatis evidenter colligitur; dicit enim ſacer textus: *Poſt multos itaque dies injecit Domina ſua oculos in Joſeph, & ait, dormi mecum*: quo loquendi modo ſacer Chroniſta dicere voluiſſe videtur, ipſum, licèt ſervus ejus empititius, & mancipium eſſet, ſpeciali cura caviſſe ne unquam ſolus cum ipſa ſola moraretur; quia verò die quadam idipſum; quacumque etiam aliàs adhibita induſtria cavere non potuit, dicente Scriptura: *Accidit autem quadam die, ut intraret Joſeph domum, & operis quidquam abſque arbitris faceret*: ideò, inquam, caſualiter, & contranitente ejus voluntate accidit, quòd illa apprehenſa lacinia veſtimenti ejus, diceret, *dormi mecum*: Verùm enim verò non convenit, ut verba illa: *injecit oculos* (ipſa videlicet, non verò caſtus hic juvenis) ſine debita ponderatione prætereamus; nam S. Ambroſius ait: *Non erat in poteſtate ſervuli, ut non videretur*, ipſe namque toto miniſterii ſui tempore oculos ſuos adeò in terram demiſſos habuerat, ut ab illa numquam, excepta ſola illa unica, vice, in facie libera fronte conſpici potuerit. Unde idem S. Ambroſius ad immortalem ejus gloriam ſcribit, dicens: *Venuſtatem ſui vultus, non ad alienam derivavit injuriam, ſed ad ſuam reſervavit gratiam, hoc ſe pulchriorem ratus, ſi non diſpendio caſtitatis, ſed cultu pudoris ſpecioſior probaretur. Injecit oculos ſuos in Joſeph, hoc eſt, non ipſe ſe oſtentavit, illa retia miſit, in indagine ſua capta eſt*. Cùm igitur ipſe omnem ſibi oblatam ſtudioſiſſimè fugerit occaſionem, eamdemque & ipſi adulteræ omni conatu adimere ſtuduerit, quid mirum, ſi inſultui adeò vehementi tanta cum virtute potuerit reſiſtere? Deus enim ſolis aſſiſtit illis, qui quantum eſt ex parte ſua, omnia pericula fugiunt, nulliſque ſe occaſionibus data opera, & ſponte propria, niſi fortè ex ſolo honeſtatis, aut neceſſitatis motivo, rariſſimè intromittunt: *Excuſatur quod ingreſſus eſt*, inquit idem S. Ambroſius, *prædicatur quod elapſus eſt*. Qui proindè tamdem viris omnibus ſalutare hoc documentum ſubjungit: *Diſcant tamen viri cavere etiam oculos fœminarum, adamantur enim & qui nolunt adamari*; quaſi diceret: Nullus vir, quantùmcumque ſanctus ſit, in hoc caſtitatis periculoſo prælio ſecurus eſſe poteſt, quia etiam ſancti fragili hac carne veſtiuntur, quæ licèt ab eis continuò maceretur, & caſtigationibus ſupprimatur, attamen in hoc lubrico certamine, *ſpiritus quidem promptus eſt, caro autem infirma*.

S. Ambr. L. de Joſeph. c. 1.

Gen. 39. v. 11.

S. Ambr. l. de Joſeph. c. 5.

S. Amb. ibid.

7 D. Chryſoſtomus in Homilia quadam de hoc S. Joſepho, ſuper illa Jobi verba: *Pepigi fœdus cum oculis meis, ut non cogitarem quidem de virgine*, ita ſcribit: *Quis non admiretur videns, virum hunc cum Diabolo viriliter certare, & omnes maligni machinas vincere, virginis autem faciem fugere, & à puella aſpectu oculos ſubducere? Diabolum accedentem non fugit, ſed quaſi leo viribus fidit: virgine autem viſa non ſtetit, neque moratus in contuenda pulchritudine, ſed ſtatim ſeceſſit, cenſebat nimirum in prælio contra Dæmones, virili, & audaci animo opus eſſe, in continentia autem præparatione victoriam concedi, non ex virginis conſuetudine, ſed ſeceſſu*.

D. Chryſ. Ho. de Joſeph. Ab objectis oculis ſubducendi.

8 P. Bollandus in vita ſancti Fulcranni Epiſcopi, Virginalem ejus puritatem, per omnis periculi, & occaſionis ſollicitam fugam, intactam, & illæſam deſcribens ait: *In tantum virginitatis, & caſtitatis amor animo*

Bolland. 13. Febr. Omnes occaſiones fugiendæ.

ejus inſederat, ut eam ſuper ſalutem, & omnem pulchritudinem adamaret, aſpernaroturque, atque fugeret, ut quamdam peſtem, quicquid ejus contrarium foret. Etenim peſtilentiæ tempore omnia accuratiſſimè fugiuntur, quia vel minimum chartæ foliolum hoc contagio infectum, ad malum hoc homini inferendum ſufficit; Et ideò in materia hujus vitii, quod perniſioſiſſimam hominibus afflat peſtilentiam, idem fieri debet, id eſt, ad illæſam conſervandam pudicitiam, omnia quamvis minima fugienda ſunt, videlicet omnis geſtus, verbum blandum, obtutus gratioſus, ſubridens, & ad benevolentiam compoſita facies, littera, vel nuntium ſuſpectum, munus denique quodcumque etiam minimum, utpotè quæ ſingula ad hominem mortifero hoc carnalis vitii veneno imbuendum, & intoxicandum ſufficiunt. Ac proindè quia ſancti hujus viri, pro virginitate tuenda, audiiſtis egregium ſtudium, præmium quoque velim auſcultetis, quo Deus virgineum viri illius corporis, qui omnem quantùmvis minimum hujus ſpurcitiei nævum declinaverat, etiam poſt mortem honorare decreverit; dicit igitur idem præcitatus hiſtoricus: *Virginalem pudicitiam mentis, & corporis, uſque ad finem vitæ ſervavit illæſam, atteſtatur virginalis corporis ejus examinata integritas, quod poſt longa tempora contentam intra ſe foſſa humus reddidit mirabiliter integrum, & illæſum, ſicut à corruptione carnis receperat alienum.*

Lib. 1 c. 13. n. 8. 9 Hoc eodem incorruptionis honore Deus quoque hoc noſtro ſæculo, in conſpectu totius urbis Romanæ, Virgineum Sancti Philippi Nerii corpus decorare voluit, utpotè quod poſt mortem ſine ulla putrefactione integrum illæſumque permanſit, præterquam quòd Deus etiam in hac vita Virginitatem ejus pluribus modis glorificare non omiſerit; ſiquidem in primis eximiæ illius pudicitiæ ſplendor ex oculis elucebat, quos à prima ætate, uſque in ultimam ſenectutem, claros adeò, fulgenteſque retinuit, ut vix vel aliquis fixis eum luminibus intueri, vel unquam pictor, licèt, egregius, vividam eorum aciem exprimere potuerit; vix etiam quiſquam dum jam octuagenarius eſſet, aciem in ejus faciem defigere poterat, quin ab emanante ex oculis ejus luce, aſpicientis oculi hebetarentur, aut obtunderentur. Corpus quoque ejus in vita ipſius ſuaviſſimum exhalabat odorem, prout ex plurium fuit experientia comprobatum, quibus tamen, utpotè eximium virginitatis ejus donum probè cognoſcentibus, nequaquam id ipſum mirum eſſe videbatur. Idem quoque vir ſanctus ex ſolo odore vitium agnoſcebat contrarium, ſiquidem iis, qui peſſima hac pice coinquinati erant, propinquiùs ad eum accedentibus, adeò intolerabilem perſentiſcebat fœtorem, ut dicere ſolitus fuerit, nullum in toto mundo adeò faſtidioſum eſſe fœtorem, qui ei, qui ex laſcivorum corporibus emanat, ſimilis exiſtat. Multi eorum, quorum capitibus imponebat manus, ab omnibus efficiebantur carnalibus tentationibus liberi; alii ſola cum ipſo habita, brevi licèt converſatione, ad honeſtatem, & pudicitiam ſe incitari ſentiebant; Alii quoque ex approximato, vel adſtricto illis pectore ejus, eumdem experiebantur effectum; varii denique res ab eo tactas ſecum deferendo, ejuſdem fiebant gratiæ participes, adeò ut etiam ipſimet Dæmones per exorciſmos adjurati, *propter honeſtatem Philippi*, corpora deſeruerint energumenorum. Quæ omnia eo præcipuè fine recenſere volui, ut cùm Deus illum, in hac puritatis virtute, tot eximiis condecorarit prærogativis, tantò majorem ei fidem adhibeamus dicenti, hoc vitium per ſolam fugam vinci, nec alios ab eo ſuperari poſſe, quàm qui vitium iſtud inertes diſſimulant, ſibique familiare efficiunt.

DISCURSUS XXIX.

ARGUMENTUM.

In præcedentis Argumenti confirmationem, plura alia motiva in medium adducuntur.

THEMA.

Deus qui præcinxit me virtute, & poſuit immaculatam viam meam, qui perfecit pedes meos quaſi cervorum, Pſ. 17. v. 33.

Fugiendo vincitur. 1 SAnctus quidem Propheta David, ſe inſuperabili quadam virtute, & fortitudine obarmatum eſſe dixit: *Deus qui præcinxit me virtute:* imò ſe in arte militari à Deo egregiè eruditum eſſe fatetur, dum ſtatim ſubjungit: *Qui docet manus meas ad prælium, poſuiſti ut arcum æreum brachia mea.* Verumtamen de quonam prælii genere, an ſpirituali, an verò corporali Rex David in illis verbis loquatur, ſcire perciperem. Et quidem certum videtur, quòd David ibi non de corporali, ſed de ſpirituali ſermonem inſtituat, ſiquidem aſſignat effectum, qui non ex corporali, ſed ex ſpirituali certamine promanare conſuevit, qualis eſt vita quædam pura, & immaculata: *Et poſuit immaculatam viam meam.* Sed quonam modo hunc effectum ipſum aſſecutum fuiſſe exiſtimatis? num fortè cominùs cum hoſte manus conſerendo? Minimè, ſed fugiendo. Sed numquid David olim in juventute ſua urſos occiderat, & dilacerarat leones, & evibrato ex funda lapillo gigantes proſtraverat? Cur igitur hunc adeò ſe pavidum, & meticuloſum exhibet, ut hoſtem fugiendo declinet? numquid ipſe de ſpeciali, ſibi ad hoc prælium perficiendum à Deo conceſſa, fortitudine gloriabatur dicens: *Deus qui præcinxit me virtute, qui docet manus meas ad prælium, poſuiſti, ut arcum æreum brachia mea?* Ubi igitur nunc eſt, vel in quo fortitudo illa conſiſtit? nimirum *quia perfecit pedes meos tamquam cervorum.* Ecce quonam in re præcipuè ſpem, & generoſitatem ſuam repoſitam habeat, nimirum in veloci, & accelerata fuga. Scitiſne cauſam? Sanctus Cyprianus S. Cypr. de ſingul. Cler.
de prælio carnis diſſerens, ſcribit: *Eſtote timidi, ut ſitis intrepidi. Et licèt timor in certamine infirmitas eſſe videatur, tamen virtus in infirmitate perficitur,*

2 Refert Author quidam, militem quemdam, Piccininum nomine, dicere ſolitum fuiſſe: *Minus malum eſt dici: Piccininus hic à bello ſe ſubtraxit, quam hic victus jacuit;* Et rectè ita eſt, quantò enim melius eſt, Chriſtianum in hoc cum carne ineundo certamine timidum fuiſſe, & meticuloſum, quam fortem, & animoſum, victum nihilominùs ſuccubuiſſe? *Hujuſmodi hoſtis*, inquit Hildebert. Ep. 27.
Hildebertus, *meliùs fuga, quàm certamine ſuperatur.*

3 Ubi vulgata noſtra dicit: *Deus qui præcinxit me virtute.* Pagninus legit: *fortitudine;* Et tamen Pſalmiſta paulò poſt fortitudinem hanc in pedum velocitate, quæ cervorum in currendo agilitatem adæquet, conſiſtere dicit, dum ſubdit: *Qui perfecit pedes meos tamquam cervorum.* Sed quo fine velocitas hæc illi deſervitura erat? nimirum ut viam puram, & immaculatam decurrere poſſet: *Et poſuit immaculatam viam meam.* Pſ. 17. v. 33. Pagnin. ib. Profecuto.
Cui optimè conſonat, quod S. Anſelmus ſuper iſta verba 1. Cor. 6. v. 18. S. Anſel. ib.
S. Pauli: *Fugite fornicationem*, prudenter advertit, ſcil. Apoſtolum non dixiſſe, quòd nobis cum tentatione audaci marte cominus pugnandum ſit, ſed potiùs nos hortari ad fugam, quaſi diceret: *Non dico: pugnate adverſus eam, ſed fugite illam, quia cum aliis vitiis poteſt expectari conflictus, hæc fugienda eſt, quia non aliter meliùs vinci poteſt.* Sed numquid ad vincendam carnem opportunius, & efficaciùs remedium præſtare poterant cilicia, jejunia, diſciplinæ, oratio, vigiliæ, ſolitudo, attenta librorum ſpiritualium, aſſiduaque lectio, vel accurata ſenſuum noſtrorum cuſtodia? veriſſimum quidem hoc eſt, hæc enim omnia ſalutaria ſunt, & plurimùm in hoc certamine ad victoriam conferre poſſunt, verumtamen ex nullo iſtorum omnium tam ſecurum, & infallibile ſperari poteſt remedium, quale ex fuga percipitur. Et ideò fugienda eſt, *quia non aliter meliùs vinci poteſt:* Origenes ſuper illa Chriſti verba apud Matthæum: *Orate, ut non fiat fuga veſtra in hyeme vel ſabbato*, aliquam nihilominùs fugam laudabilem dari oſtendit; ad Orig. Ho. 19. in Matth.
quod probandum prædicta Apoſtoli verba adducit, nimirum: *Fugite fornicationem;* Et ſubjungit: *Fugit autem fornicationem, qui omnem occaſionem irritantem, & provocantem ad fornicandum, evitat.* Hugo Cardinalis ſuper eadem verba hanc habet conſiderationem: *Quia*, inquit, *cùm omnia peccata fugienda ſint, cùm non maculent niſi animam, multo magis fornicatio, quæ* Hug. Car. ib.
maculat corpus & animam, ecce fugienda cavendo eſt fornicatio, juxta illud Eccleſiaſtici: *Quaſi à facie colubri fuge peccata;* ubi per colubrum carnis peccatum intelligitur, quia ſicut ille lubricus eſt, & tortuoſus, ita quoque dum hominem laſcivum modeſtè deſcribere volumus, illum lubricum eſſe dicere ſolemus; ad quod probandum alius quoque Eccleſiaſtici textus nobis deſervit, in quo dicit: *Commorari leoni, & draconi placebit, quàm habitare cum muliere, nequam ad hoc ſignificandum,* Eccl. 21. v. 2. Eccl. 25. v. 23.

Digitized by Google

Hug. Card. in Nu. 21. v. 21.

dum, inquit Hugo præfatus, *Filii Iſrael Num. 21. fugiunt Og Regem Baſan, nec aliquos nuntios miſerunt*; Allegatur quoque ab eodem Cardinali authoritas S. Hieronymi dicentis: *Quid tibi neceſſe eſt in ea verſari domo, in qua neceſſe eſt quotidie aut perire, aut vincere; quis unquam mortalium juxta viperam ſecurus ſomnum capit?* ubi clarè videtur, quòd S. hic Doctor mulierem impudicam viperæ ſimilem eſſe dicat; Et ideò ſicut is, qui viperam ſibi vicinam eſſe videt, protinus fugit: ita quoque fugiendum eſt, quando in propinquo eſt periculum caſtitatis: *Non eſt ergo melius remedium*, concludit idem Hugo, *contra fornicationem, quàm quod fugiatur*,

Orig. Hom. 7. in Gen. 9.

4 Origenes ad ludum Iſaac cum Iſmaele alludit, quem Apoſtolus ad Galat. 4. v. 21. *perſecutionem* appellat; ubi per Iſmaelem ſenſum vel carnem, per Saram virtutem, per Iſaacum ſpiritum, per ludum verò illecebras carnis, delectationes, & voluptates intelligens ſubjungit Origenes: *Et tu ergo non illam ſolùm perſecutionem putes, quando furore gentilium ad immolandum idolis cogeris, ſed ſi fortè te voluptas carnis alliciat, ſi tibi libidinis alludat illecebra, hac ſi virtutis es filius, tamquam perſecutionem maximam fuge*. Porrò in tyrannorum perſecutionibus expreſſum habemus Chriſti præceptum dicenti:

Mat. 10. v. 23.

Cùm perſequentur vos in civitate iſta, fugite in aliam, quis autem truculentior, & implacabilior Tyrannus dari unquam poterit, quàm ſit ſenſualitas carnis? hanc igitur te perſequentem velociſſimè fuge. Mundus quidem delitias, & voluptates carnis pro ludo habet, ſed magis credendum eſt Apoſtolo, qui illas in caſtinctu divino *perſecutionem* veriori nomine appellat, quam proindè pro viribus fugere debemus.

Bolland. 18. Jan. c. 2. Exemplo.

5 P. Bollandus de S. Abbate Joanne refert, quòd dum ab Eccleſia, & factis ibidem orationibus in ſuum reverſus fuiſſet tugurium, jamque noctis ingruerent tenebræ, mulier quædam illum convenit, *internis ſenſibus, & pudoris ornamento captiva, imo decepta, ſuadens atque ambiens, ut ſecum ſecretiora ruris abdita penetraret, quo faciliùs eum illecebris, ſceleribuſque Diabolus, & mulier inclinaret*; Sanctus autem vir Dei divinitus illuminatus, diabolicas technas ſibi ſtructas advertens, quonam putas remedio eaſdem evaſit? *Qua vir Deo plenus Diabolica arte comperta, reſpuens atque renitens, curſim aufugiſſe refertur*.

G. oſſani l. 1. c. 3.

6 In vita S. Caroli Borromæi legimus, quòd dum à ſtudio Papienſi, in quo velut Angelus quidam immaculatam prorsùs ac innocentem vitam duxerat, recens reverſus, vir quidam ei familiaris, & magna authoritate conſpicuus, cujus nomen ſubticeo, tantam in

Lib. 1. c. 4. lib.

hoc caſto juvene modeſtiam, & ſolitudinem perferre nequiens, clam in ejus cameram puellam quamdam ſpecioſiſſimam ſub noctis crepuſculum conduxit, ad cujus conſpectum Carolus exhorreſcens, ut imminens ſibi evaderet periculum, fuga præceleri ſibi conſuluit. Idem quoque ſanctiſſimus Cardinalis, dum Pii Papæ IV. Romæ regnantis ſecundùm carnem Nepos eſſet, à Principe quodam ad villam quamdam rurali otio deſignatam invitatus, cùm ſub nocturnæ quietis horam in præparatum ſibi cubile ingreſſus, venuſtiſſimam quamdam, ab eodem Principe conductam, adoleſcentulam reperiſſet, ex ea re graviſſimè ſcandalizatus, ſubitò eadem hora, licèt admodum inopportuna, Rhedam ſuam expedire jubens, inſalutato hoſpite ſub mediam noctem inde diſceſſit.

S. Greg. Nyſſ.

7 S. Gregorius Nyſſenus ad illa Apoſtoli verba: *Fugite fornicationem* alludens, inquit: *Tanta malorum multitudinis matrem videns Paulus fornicationem, victricem nobis modo fugam clamabat: Fugite fornicationem*: adductoque caſti Joſephi exemplo, ſubjungit: *Vox Pauli nunc nobis revocavit in memoriam pudicum adoleſcentem, qui ſe fortiter geſſit adversùs Ægyptiacam fornicationem*. At verò qua ratione hic adoleſcens ſuam probavit fortitudinem, inquies, qui à mulieris Ægyptiæ illecebris infeſtatus, inermi ſe fuga ab eadem proripuit, & ut fuga expeditior ei eſſet, pallium ſuum in ejus manibus reliquit?

Joſeph fugiendo vicit.

Baſil. Sel. or. 8.

Baſilius Seleucus ad hoc reſpondet, dicens: *Tenacibus manibus retentam dimittens veſtem, libidinis effugit anſas, fuga uſus pro armis, & hoc fortitudinis. Tradit veſtem, ut temperantiam teneat, ſtrenuuſque miles virtutis*

S. Ambr. de Joſeph.

ſtadium nudus decurrit. De eodem Joſepho S. Ambroſius inquit: *Itaque veſtem exuit, crimen excuſſit*; ſi enim veſtem hanc retinuiſſet, hæc ei progreſſu temporis laſcivum hunc inſultum in memoriam reducere potuiſſet, ac proindè hanc delerere maluit, ut omnem à ſe tentationis amoveret occaſionem: *Relictis quidem tenebatur exuviis, ſpoliatus quidem, ſed non nudus aufugit, qui erat tectior indumento pudoris*, inquit S. Ambroſius.

S. Joannes ad ſervandã pudicitiam in deſertum fugit.

8 De Sanctiſſimo Chriſti præcurſore canit S. Mater Eccleſia: *Antra deſerti teneris ſub annis, civium turmas fugiens, petiſti*. At verò quo fine tenellus hic puerulus, futurus Chriſti Baptiſta, in ſpeluncas confugit? num fortè, ut ibi in tutiori eſſet caſtitatis cuſtodia? Numquid ipſum, utpotè in gratia confirmatum, impeccabilem fuiſſe conſtat, de quo proindè S. Eccleſia canit. *O nimis felix, meritique celſi, neſciens labem nivei pudoris?* Cur igitur arduam hanc tuendæ caſtitati in annis puerilibus adhibet cautelam? Hac de re S. Hieronymum velim auſcultare libeat, qui ideò infantem è domo paterna fugiſſe dicit, ut puritatem, & virginitatem ſuam in primæva ſua conſervaret innocentia, utpotè de qua intra paternæ domus parietes conſtitutus plurimum diffidebat; unde idem S. Doctor Ruſtico Monacho hoc præſcribit vitæ ſuæ inſtituendæ documentum: *Matrem ita vide, ne per illam aliam videre cogaris, quarum vultus cordi tuo hæreant, & tacitum vivat ſub pectore vulnus. Joannes Baptiſta S. Matrem habuit, Pontificiſque filius erat, & tamen nec matris affectu, nec patris opibus vincebatur, ut in domo parentum cum periculo viveret caſtitatis*. Ex mente igitur S. Hieronymi ſanctus hic puer non ideò in deſertum ſe ſubduxit, quaſi ex Herodiana perſecutione inſtigatus, ſed potiùs illam timuit, quæ ei, ut paulò ante ea ſententia Origenis diximus, in fine vitæ ſuæ ex reprehenſo Herodis inceſtu imminebat; ſe quidem invincibili, & inſuperabili conſtantia communitum eſſe ſciebat; verumtamen quando ſe in domo paterna, ſine aliqua virginalis puritatis ſuæ læſione commorari non poſſe apprehendit, fortitudini ſuæ minimè confidens, in fugam ſe recepit: *Antra deſerti teneris ſub annis, civium turmas fugiens, petiſti, ne levi ſaltem maculare vitam flamine poſſes*.

S. Hieron. Ep. 4. ad Ruſticũ

Gen. 16. v. 6. Laſcivus Iſmael cũ matre ejicitur.

9 Obſervaſtiſne aliquando, quòd Agar bina vice ab Abrahæ domo receſſerit, & utraque vice ab Angelo conſolata fuerit, ita tamen, quòd prima tantum vice eam domum Abrahæ repetere juſſerit, non verò ſecunda vice? Vultiſne ſcire utriuſque differentiam? Myſterium hujus rei in eo, ut arbitror, conſiſtebat; nam prima vice diſceſſit ob diſſenſionem, quæ ipſam inter, & Saram primariam Abrahæ conjugem intercedebat, qua placata, & demum reconciliata, facilis illi ad domum Abrahæ reditus erat. At verò quia ſecunda vice propter Iſmaelem ejecta fuerat, qui cum Iſaaco luſerat, per quem luſum, ut in Diſcurſibus præcedentibus diximus, multi ſacri Doctores vitium carnis, ad quod Iſaacum inducere voluit, intelligunt, quemque Apoſtolus, ut paulò ante diximus, perſecutionem appellat, nam Gloſſa interlineari teſte, *Lubricum, & laſcivum eſſe docebat, ſicut ipſe erat*; ideò, quia de hoc vitio è domo ſua eliminando Abrahæ cura erat, Agar in exilium mittitur; & Iſmael cum matre in deſerta fugitivus abigitur, adeò ut nulla ei ampliùs ſpes reliqua fuerit in domum illam, in qua immaculata vigebat caſtitas, deinceps ampliùs redeundi.

Gen. 21. v. 14.

Interlin. ibi.

Elias fugit Jezabel, &c.

10 Elias Propheta adeò intrepido, & generoſo animo erat, ut furibundo, & ſacrilego Regi, qualis Achab erat, ſine ulla formidine ſe oppoſuerit, & quadringentos contra ipſum præ rabie inſanientes Pſeudo-Prophetas occiderit: Et tamen quando ei cum Jezabele decertandum erat, in fugam ſe recipiens, quadraginta diebus, & noctibus per denſas ſylvas vagabundus oberravit: *Ambulavit quadraginta diebus, & quadraginta noctibus*. Sciſne, quamobrem id fecerit, inquit S. Ambroſ. *Nimirum fugiebat ſæcularem illecebram, & converſationis maculoſæ contagionem*. Ubi S. Doctor fœminei ſexus illecebras *contagionem* appellat, quæ ſecuriùs, quam per fugam nuſquam præteritur.

3. Reg. 19. v. 8. S. Ambr. de fuga ſæc. c. 6.

Judic. 20. v. 21. Hiſtoria ſacra.

11 In libro Judicum hiſtoria quædam recenſetur, quæ hoc loco ſine ponderatione opportuna præteriri nequit, dum enim omnes aliæ tribus Iſrael tribum Benjamin ſolam impugnarent, licèt illæ numero majores, in cauſa juſtiſſima, & de divina voluntate aſſecuratæ, contra hanc bellum gererent, attamen bina vice infeliciter illis prælium ceſſit, ac demum tertia vice non niſi in-

terveniente fugæ fictæ ſtratagemate victores evaſerunt, ſcilicet *fugam arte ſimulantes*. Hæc autem *omnia in figura contingebant illis*: cùm enim omnes aliæ tribus eo præcipuè fine inter ſe ad delendos Benjamitas conjunctæ eſſent, ut juſtam ſumerent vindictam de Benjamitis, carnis infami vitio magnoperè deditis, prout ex ſcelere circa Levitæ illius conjugem patrato, & ab eo illis comprobato clarè ſatis colligitur, ad illos vincendos meliori quàm fugæ, ſtratagemate uti non poterant.

Joſue 8. v. 4. 12 In libro Joſue cap. 8. pariter legitur, quòd magnus Iſraelitici exercitus Archiſtrategus, ut civitatem Hai in poteſtatem ſuam redigeret, ſimili uſus fuerit techna militari, dum enim cum univerſo exercitu fugam ſimularet, urbis Hai incolæ illum perſequentes, alios verò qui in inſidiis latebant, minimè metuentes, ab his, & aliis faciem ſuam hoſti denuò obvertentibus, intercepti, & internecioni dati fuerunt; Ubi Origenes ait; *Quid putas eſt, quod Jeſus fugiens deſignabat? Videamus ne fortè ſit aliquid, quod fugiendo vincamus, quia eſt aliqua perfecta fuga in hyeme, quam Paulus indicat dicens; Fugite fornicationem*. Et paulò poſt ad noſtram conſolationem ſubdit: *JESUS enim eſt cum his qui fugiunt, magis, quàm cum his qui perſequuntur, diligit enim eos, qui fugiunt perſecutionem*. Cœleſtis Magiſter noſter Diſcipulis ſuis lumbos præcingere præcipit, dicens: *Sint lumbi veſtri præcincti*; quod idem erat, ac ſi eis dixiſſet: Caſtitatem vobis ſpecialiter recommendatam habere. At inquies, quænam hanc inter virtutem; & habitum hominis accincti, & quidem ad aliquod faciendum præparati, eſſe poteſt proportio? S. Fulgentius ait: *Omnis Chriſtianus præcinctos habeat lumbos, & fugiat libidinem*.

Orig. ib.

Luc. 12. v. 35.

Bolland. 30. Jan. c. 5. Mulierum converſatio fugienda.

13 De S. Andrea Corſino Feſulanum Epiſcopo, & Carmelitani Ordinis præclariſſimo jubare, P. Bollandus refert, ipſum adeò in juventute ſua quoad hanc pudicitiæ virtutem cautum fuiſſe, & circumſpectum, ut ipſam quoque matrem, ejuſque converſationem fugerit: *in ſua juventute ita verecundabatur loqui cum propria matre, & ſororibus ſuis, tamquam ſi extraneæ eſſent, conſortia fugiebat, atque colloquia mulierum, & ſi ex neceſſitate loquebatur, ſemper oculos fixos tenebat ad terram. Tanta fuit ejus pudicitia, ut dum Pariſiis erat in ſtudio, ab aliis ſtudentibus vocabatur Andreas cæcus, mutus, & ſurdus, & hoc, quia omnes ſenſus ab impudicitiis refrænabat*. Fortaſſe ſanctiſſimus hic Præſul hanc cautelam ab Auguſtino Eccleſiæ Doctore didicerat, qui in hac materia adeò cautus, & circumſpectus fuit, ut ſicut in ejus lectionibus Breviarii legitur: *Fœminarum, & in eis ſororis, & fratris filiæ contubernium, familiaritatemque vitarit, quippe qui diceret: Etſi propinquæ mulieres ſuſpectæ non eſſent, tamen quæ ad eas ventitarent, poſſe ſuſpicionem efficere*. Idem quoque S. Doctor in quodam ſermone ita ſcribit: *Non ſolum ab extranearum mulierum familiaritate, ſed etiam ancillarum noſtrarum, vel quarumcumque vicinarum, aut filiæ, aut alumnæ, aut ancillæ uniuſcujuſque familiaritatem, vel ſecretam collocutionem vitare contendat, quia quanto earum vilior conditio, tanto facilior ruina eſt. De familiaritate enim talium Salomon nos admonet dicens: Numquid alligabit quis ignem in ſinu ſuo, & veſtimenta ejus non ardebunt? Aut ambulabit quis ſuper prunas, & non comburentur plantæ ejus?* In eodem quoque loco mentionem facit verborum illorum S. Pauli: *Fugite fornicationem*, optimiſque rationibus vitium hoc non aperto Marte cominus impugnandum, ſed fuga potius celerrima declinandum eſſe, convincit. *Contra reliqua vitia*, inquit, *Deo auxiliante, debemus in præſenti reſiſtere, libidinem verò fugiendo ſuperare. Beatus Joſeph, ut impudicam Dominam poſſet evadere, pallium, quo apprehenſus fuerat, reliquit, & fugit, ergo contra libidinis impetum apprehende fugam*.

In Lect. S. Auguſt.

S. Aug. T. 10. ſer. 2. in Dom. 21. poſt Pent.

S. Bonav. de grad. virt. c. 4.

14 Sanctus Bonaventura in libro *de gradibus virtutum*, omnium illecebrarum, & incentivorum, per quæ caſtitas periclitari poteſt, fugam his verbis ſuadet; *Maximè adjuvatur caſtitas, ſi homo vitat locum ſuſpectum, magis ſi vitat homines ſuſpectos, multo amplius, ſi vitat familiaritates ſuſpectas, & ea quæ provocant familiaritates ſuſpectas, ut ſunt dulces litteræ, dulces ſalutationes, dulces reſpectus, dulcia verba & blanda, & crebra munuſcula*.

S. Aug. de ſingul. Cleric. c. 21.

15 Imò Sanctus Auguſtinus in alio quodam loco, eas quoque mulieres, quæ in virtute & perfectione habituatæ ſunt, ſummè fugiendas eſſe docet; *Gravem*, inquit, *inimicam ſortita eſt caſtitas, cui non ſolum reſiſtendum, ſed dimiſſo fræno longius fugiendum; nec eo minùs fœminæ fugiendæ ſunt, quæ religioſæ videntur, quia quanto religioſiores, tantò citiùs alliciunt, & ſub prætextu pietatis latet viſcus libidinis*. S. Bonaventura in ſerm. *de laudibus S. Andreæ Apoſtoli* dicit: *Illi ſuccurrit Epiſcopo, quem Diabolus ſub ſpecie mulieris laboravit ſubvertere*. Ubi Seraphicus Doctor ſequentem innuit hiſtoriam, quæ inſigni cuidam accidit Epiſcopo qui vitam agens innocentem, & puram, magna S. Andream Apoſtolum devotione colebat; quem ut ſpiritus fornicationis turpiter labi faceret, in ſpecie puellæ ſpecioſiſſimæ eumdem convenit, ut ſacramentalem ei Confeſſionem faceret; cùmque Epiſcopus puellam hanc perſonatam abs ſe dimiſſam ad pœnitentiarium ſuum remiſiſſet, ipſa identidem ad Epiſcopum reverſa importunis eum precibus fatigavit, ut conſcientiæ ſuæ ſinus ei explicare geſtientem non aſpernaretur, ſed benignus auſcultaret; cui tamdem Epiſcopus cùm acquieſceret, hæc ſe regia ſtirpe progenitam eſſe dicebat, inſcioque patre clam fugiſſe, eò quòd is eam, voto virginitatis licèt obnoxiam, cum inſigni quodam Principe deſponſare decreviſſet, hancque unicam eſſe fugæ ſuæ cauſam, ut ſe è paternis ſibi ſtructis laqueis ereptam, ejus ſe diſciplinæ, & directioni ſubjiceret, utpotè quem vitam ſumma integritate conſpicuam agere intellexiſſet. Quapropter Epiſcopus, virtutem, habilitatem, pulchritudinem, prudentiam, & devotionem, in æquali gradu in ea ſimul conjunctas ſummè admiratus, operæ pretium futurum eſſe duxit, ſi ad cuſtodiendum pretioſum virginitatis ejus theſaurum, eãdem in domum ſuam admitteret. Ipſam igitur ad prandium ſequentis diei invitavit quidem, illa verò ad illud accedere renuit, ſub prætextu, quòd vereretur, ne ab aliis agnoſceretur; quia verò Prælatus hunc ei metum exemit, oblatum convivium promptè acceptavit. Interea verò in corde Epiſcopi ardere cœpit ignis concupiſcentiæ carnalis, jamque in corde ſuo de modo deliberabat, quo carnalibus ſuis erga illam conceptis deſideriis ſatisfacere valeret, cum ecce ad fores domus Epiſcopalis accedens quidam peregrinus, qui ingentem excitans ſtrepitum, magna cum authoritate, & inſtantia, in palatium Epiſcopi intromitti, & cum Epiſcopo loqui, poſtulavit. Epiſcopus autem metuens, ne fortè puellam hanc in facie palam aſpiciens, eamdem quænam eſſet, agnoſceret, eumdem non niſi de conſenſu puellæ admittere voluit. Cùmque puellam, an peregrino huic indulgendus eſſet aditus, interrogaſſet, ipſa ſubintulit, quòd ſi ad dubium a me illi proponendum adæquatè reſponderit, fores ei aperiri liberè poterunt; ac proindè in primis peregrinum interrogari juſſit: *Quod majus mirabile ſit, quod Deus unquam in magna re fecerit?* reſpondit peregrinus: *Diverſitas faciérum humanarum*. Iterum ab eo peti fecit alterius difficultatis reſolutionem: *Quæratur ab eo*, inquit, *ubi terra ſit altior Cœlo? In Cœlo Empyreo*, reſpondit peregrinus, *ubi Chriſti Humanitas ſedet ad dexteram Patris ſuperior omnibus Cœlis*. Cùmque circumſtantes tam propoſitis quæſtionibus, quàm redditis ad eaſdem congruis reſponſis omnes applauderent, ſubjunxit perſonata puella: *Quæratur ab illo quantum ſpatium ſit a Cœlo in terram?* mox peregrinus dixit: *Vade ad eum, qui te miſit ad me, de hoc eum percontare, ipſe enim melius me hoc novit, nam ipſe hoc ſpatium menſuravit, quando è Cœlo in abyſſum cecidit; non enim eſt mulier, ſed Diabolus, qui ſe transformavit in ſimilitudinem mulieris*. Servo autem hoc peregrini reſponſo deferente ad Epiſcopum, mulier Epiſcopo præſens eo audito, confuſa ſubitò diſparuit. Epiſcopus verò peregrinum coram ſe adduci præcepit, qui quaquaverſum curioſè quæſitus, nuſquam amplius apparuit. Sequenti verò nocte Epiſcopus in viſione, peregrinum hunc Sanctum Andream Apoſtolum fuiſſe, intellexit; qui eo præcipuè fine ad ædes Epiſcopales importunè admitti poſtulaverat, ut Epiſcopum eidem Apoſtolo devotum clientem ab imminenti caſtitatem ſuam contaminandi periculo eximeret. Ex quo facto clarè ſatis cognoſcitur, verum eſſe dictum illud divi Auguſtini; *Sub prætextu pietatis latet viſcus libidinis*.

S. Bonav. de S. Andrea Apoſt.

Rudolph. Clarius. Hiſtoria.

S. Auguſt.

DIS-

DISCURSUS XXX.

ARGUMENTUM.

Viri etiam ſanctiſſimi, & perfectiſsimi caſtitatem coinquinant, niſi occaſiones pro viribus fugiant. Et ideò fugiendum eſt mulierum, etiam ſpiritualiter, & devotè viventium, conſortium, eò quòd majus circa illas ſit periculum.

THEMA.

Videntes filii Dei filias hominum, quòd eſſent pulchra, acceperunt ſibi uxores ex omnibus, quas elegerant, Gen. 6. v. 2.

Facilè decipiunt allectum.

1 LUcifer, humanam progeniem eo præcipuè fine à communi rerum omnium Creatore conditam eſſe, ſciebat, ut per hanc ruinæ illæ, quarum ille in Cœlis per ſuperbiam, & arrogantiam ſuam author fuerat, inſtaurarentur, ac proindè videns, quòd omnes è ſtirpe Seth prognati, magnis greſſibus, omnique ſtudio ad hoc conniterentur, ut vacuas rebellium Angelorum ſedes adimplere, muroſque ſupernæ Jeroſolymæ quaſi collapſos reſtaurare poſſent, ſancti hujus operis adimpletionem impedire, omniſque generis obices illis ſtruere decrevit; & tametſi illos vel per viam odii, vel invidiæ, vel ambitionis, & ſuperbiæ aggredi potuiſſet, illis tamen vitiis omnibus poſthabitis, nullam adversùs illos potentiorem machinam ordiri ſe poſſe cenſuit, quàm ſi illos à pudicitia & honeſtate alienatos, carnalis concupiſcentiæ ignibus ſuccenderet. At inquies, hi filii Seth, viri ſpirituales, ſummaque perfectione conſpicui erant. Qua igitur ratione illos ſe vincere poſſe ſperare poterat? Dico igitur, certum omninò eſſe, quòd filii Seth viri fuerint religioſiſſimi, undè & Spiritus Sanctus ipſemet illos honorificentiſſimo filiorum Dei titulo inſignivit. Verumtamen non latebat Luciferum, quòd etiam viri ſanctiſſimi, & innocentiſſimi, per carnis illecebras facilè ſe decipi, & ſeduci permittant. Et ideò tametſi filiis Seth à Deo expreſsè vetitum fuiſſet, ne cum reprobi Caini maledicta progenie ſeſe commiſcerent, nihilominus *videntes filias hominum, quod eſſent pulchra, acceperunt ſibi in uxores ex omnibus.*

S. Bruno de ornat. Eccl. c. 9. Probatus.

2 S. Bruno Carthuſianæ ſolitudinis Patriarcha exemplum adducit Adamantis, cujus hanc dicunt eſſe proprietatem, quòd nec ferro, nec igne, nec qualibet alia re quantùmvis validiſſima dividi, frangi, aut comminui poſſit, *ſolo tamen ſanguine hirci calido ſolvitur, & frangitur.* Quam proprietatem idem ſanctus Patriarcha propoſito noſtro adaptat, dicens: *Hircus fœtidiſſimum animal, & luxurioſum eſt, ſanguis igitur ejus luxuria eſt: Per adamantem vero viri fortes intelliguntur, qui quamvis circa alia fortiſſimi ſint, multoties tamen luxuria ſuperantur:* ad quod demonſtrandum, Davidis, & Salomonis Filii ejus adducit exempla, dum ſubdit: *Quam fortis erat David, qui viſa Bethſabaa luxuria reſolutus eſt? Quàm fortis. & ſapiens Salomon, qui quamvis in ſolio eburneo, & inter leones ſecurus ſedebat, aliquando tamen inter mulieres inventus, in tantum à luxuria mollitus eſt, ut cervicem miſerabiliter idolis inclinaret?*

Mulieres tentationiſ cauſa.

3 Sacer Chronista Moyſes, iis qui ex Sethi generatione progeniti erant, glorioſum hoc nomen filiorum Dei attribuit, ut exemplo illorum diſcamus, quòd non niſi magna vitæ, & morum habeatur circumſpectio, & cautela, ii qui antea puriſſimè, & innocentiſſimè vivebant, faciliùs hac turpi pice contaminentur, & inficiantur, quàm alii diſſolutè viventes. Unde S. Hieronymus ait: *Multos ſæculi reperies homines faciliùs carere experta corporis voluptate, quam eos qui à pueritia libidinem neſciant.* Inter omnes illuſtriores Eccleſiæ Sanctos nullus utique eſt, qui Sanctum Joannem in ſanctitate antecellat, utpotè qui ab ipſomet Salvatore infallibile hoc habet teſtimonium: *Inter natos mulierum, non ſurrexit major Joanne Baptiſta.* Et tamen, ut Diſcurſu præcedenti tetigimus, in vaſtam ſe eremum ſubduxit, ne in domo paterna, in qua tamen nulli erant præterquam ſanctiſſimi ejus genitores S. Eliſabeth, & S. Zacharias, honeſtatis, & pudicitiæ ſuæ candorem aliqua labe

S. Hieron. de ſuſp. contub.

S. Fulgen. ſer. de Herodia- de.

ipſum mediantibus duabus mulierculis è vita ſublatum eſſe conſiderans ait: *Neſcio quid habet ſemper muliebre nomen cum ſanctis.* Et S. Hieronymus ad Oceanum ait: *Prima tentamenta Clericorum, ſunt fœminarum frequentes acceſſus.*

S. Hier. Epiſt. ad Ocean.

4 Sanctus Cyprianus, vel quiſquis libri illius Author eſt, inquit: *Tempus luctaminis adhuc geritur, & mors per fœminam adhuc uſque graſſatur: mentior, ſi non videmus exinde interitus plurimorum. Quanti, & quales Epiſcopi, & Clerici ſimul, & Laici, poſt confeſſionum, victoriarumque calcata certamina, poſt magnalia ſigna, & mirabilia uſquequaque monſtrata, neſciuntur cum his omnibus naufragaſſe, cum voluns in nave fragili navigare? Quanto leones domuit una infirmitas delicata, quæ cum ſit vilis, & miſera, de magnis efficit prædam? quod Salomon loquitur dicens: Pretium meretricis tantum eſt unius panis, mulier autem pretioſas animas rapit.*

S. Cypr. de ſingular. Cleric. Propter has multi ceciderunt.

5 S. Richardus Pampolitanus in opuſculo quodam, quod *de emendatione peccatoris* intitulatur, de certo quodam viro ſcribit, quòd cùm per 15. annorum decurſum in exceſſivis corporis vixiſſet rigoribus, carnemque ſuam pro viribus affligendo, & macerando, ſpiritui ſervire docuiſſet, tandem nihilominus turpiter lapſus fuerit cum conjuge alicujus, cui hactenus in adulterio ſerviverat, à qua nunquam dimoveri potuit, quoad uſque vixit, & finaliter in morte ſacerdotibus maledixit, pariter & Sacramentis, quæ etiam obſtinatè ſuſcipere recuſavit.

Richardus Pampolit. opuſc. de emend. peccator. Hiſtoria.

6 De Roberto de Licio legimus, quòd licèt in ſuo ſæculo omnium Prædicatorum Evangelicorum norma fuerit, & ſpeculum, innumerorum quoque peccatorum procurarit converſiones, trecentoſque ex iis ad Religionem induxerit S. Francisci: Attamen *Obſcuratum doleo eſſe aurum,* inquit Hiſtoricus, *mutatum eſſe colorem optimum, emarcuiſſe florem nitidiſſimum, matronarum, eum certatim adeuntium concurſu, atque libidine paulatim illectus, veſanus cœpit eſſe. Præſul poſtremo factus in patria, imo Aquini, ſenex inter concubinas deceſſit.*

Volaterran. ... de Minor.

7 Thomas Cantipratenſis de quodam Clerico, haud procul ab urbe Cameracenſi habitante, refert, quòd inprimis quidem juventutis ſuæ annis vitam decrevit ducere cœlibem, abſolutiſque ſtudiis in Cathedrali Eccleſia Cameracenſi factus Canonicus, Canonicalem præbendam, animarum Deo lucrandarum Zelo permotus, cum Eccleſia quadam Parochiali permutarit, in qua integro ſeptennio verbum Dei cum ingenti animarum fructu prædicavit, adeò ut vitæ ſuæ exemplaritate, aliiſque bonis operibus, quibus paſſim reſplendebat, magnam ſibi Sanctitatis famam paſſim apud omnes compararit. Acciderit autem, quòd dum ſexageſimum ageret ætatis annum, puella quædam devota, quæ cilicium illius lavare conſueverat, neſcio quam nacta fuerit cameram ejus ingrediendi occaſionem: *Quid plura? Ad tam nefandum infortunium res devenit, ut ambo, & Sacerdos, & mulier, antequam ſepararentur, diu ſervatu virginitatis, & caſtitatis liliis privarentur; ex qua re mulier in tantum doluit, ut præ nimia amaritudine mortem acceleraret in planctu, Sacerdos vero expertus incognitum, in luxuria adhuc (ut credimus) viliſſimè perſeverat.*

Th. Cantipr. l. 2. Apum. c. 30. n. 47.

8 Conſideratione digniſſima eſt doctrina quædam quam S. Bonaventura tradit in hac materia, dicens: *Quoniam ſpiritualibus loquor, propter quos iſta ſcribo, noverint ipſi, quod licèt carnalis affectio ſit omnibus pericuſoſa, & damnoſa, ipſis tamen magis pernicioſa, quando converſantur cum perſona quæ ſpiritualis videtur. Nam quamvis horum principium videatur eſſe purum, frequens tamen familiaritas domeſticum eſt periculum, delectabile detrimentum, & malum occultum bono colore depictum, quæ quidem familiaritas quanto plus creſcit, tantò plus infirmatur principale motivum, & utriuſque puritas maculatur, non tamen de hoc ſtatim perpendunt, quia ſagittarius ille à principio non mittit ſagittas venenatas, ſed ſolum aliqualiter vulnerantes, & amorem argumentantes. Ad tantum tamen brevi perveniunt, ut jam non velut Angeli, ſicut inceperant, ſeipſos alloquantur, & videant, ſed tamquam carne veſtitus ſe mutuo intueantur, & ſauciant mentem quibuſdam commendationibus, ac verbis blanditoriis, & adulatoriis, quæ videntur ex prima devotione procedere, deinde unus incipit alterius appetere præſentiam corporalem, &c.* Iſaac Monachus proindè libro *de contemptu mundi* monet, ut à Monialium converſatione nobis caveamus, haud ſecus quam ab igne

S. Bonav. de modo cõfit. cap. 14.

Adhortatio.

Iſaac Monachus lib. de mundi contemptu in fin.

Digitized by Google

igne, & laqueo Diaboli. Unde in Annalibus Ordinis Sancti Franciſci hæc verba inter cætera ſcripta reperio: *Aliam adjecit Bonaventura petitionem, ut probaretur decretum Capituli Generalis de rejicienda Monialium cura, liberarenturque fratres à tam moleſtis, & periculoſis ſororum obſequiis.* Nimirum Seraphicus Doctor probè cognoſcebat pericula huic ſexui quantùmvis religioſo, & perfecto, annexa.

Luc. VVading. ann. 1263. n. 19.

Th. Cantipr. l. 2. cap. 40. n. 44.

9 Nam ut Thomas Cantipratenſis ex Sancto Auguſtino in Regul. cap. 18. dicit: *Appetit, & appetitur concupiſcentia fœminarum;* Ac demùm ſubjungit: *Vide quàm exitiabilis dolus eſt, quod quidam magis tētantur de his perſonis, quæ ſpeciem in habitu, & religione prætendunt quàm de his quæ ſeculo ſe dederunt; & mulieres ſimiliter, quæ nunquam de viris ſæcularibus tentabantur, eas Diabolus, & mens perverſa in ſanctos, & religioſos, vel viros Eccleſiaſticos, ſtimulat.* Idem quòd ſe authoritatem adducit Plinii, qui de naturæ ſecretis diſſerens, in ſue animali ſpurciſſimo, & vivo luxuriæ ſymbolo, obſervat, quod in illos præcipuè ſordibus ſuis furere ſoleat, qui majori ſunt candore conſpicui: *Sic quando luxuria furiis agitatur, in virum irruit candida maximè veſte indutum.*

Cavere debemus converſationem Monialium.

D. Humb. in Reg. D. Aug.

10 Beatus Humbertus, Regulam Sancti Auguſtini capite 18. exponens, rationem reddit, cur mulieres ſpirituali vitæ deditæ, quales ſunt Sanctimoniales, ſpecialiter erga viros exemplares, & perfectos affectione propendeant: dicit enim: *Inter continentes vero ſunt quædam ſub habitu, & ſpecie ſanctitatis, & ideò cùm non debeant habere familiaritatem cum hominibus mundanis, faciliùs effundunt ſuas tentationes in viros ſanctos, cum quibus frequentiùs converſantur.* Sanctus Hieronymus *ad Nepotianum* ſcribens, eumdem monet, ne in occaſione infirmitatis, mulierum utatur miniſterio, etiam earum, quas aliàs cum magno pudicitiæ tuendæ zelo vixiſſe conſtat: *Ægrotanti tibi quilibet frater ſanctus aſſiſtat, ſcio quoſdam convaluiſſe corpore, & anima ægrotaſſe, periculoſè tibi miniſtrat, cujus vultum frequenter attendis.* Cui etiam in memoriam revocat illum textum Eccleſiaſtici dicentis, *In medio mulierum noli commorari; De veſtimentis enim procedit tinea, & à muliere iniquitas viri, melior eſt enim iniquitas viri, quàm mulier benefaciens.* Hugo Cardinalis prædicta S. Hieronymi verba uſurpans, ſubjungit: *Nam impudici oculi non norunt animæ pulchritudinem conſiderare, ſed corporum.* Quaſi dicere vellet: Eſto quòd mulier illa, cujus miniſterio in infirmitate, uteris, pudica & virtuoſa ſit, & conſcientiam immaculatam habeat, quodque iiſdem quoque pietatis ſenſibus feratur ille, qui cum ipſa familiariter converſatur, oculi tamen, qui corporales ſunt, non conſiderant, aut vident animam, ſed corpus: *Non norunt animæ pulchritudinem, ſed corporis.*

S. Hieron. Epiſt. ad Nepotian.

Eccl. 42. n. 12.

Hug. Car. ibi.

11 In vita B. Jordani primi, poſt S. Dominicum, Generalis Ordinis Prædicatorum refertur, quòd cùm coram eo Frater quidam accuſaretur, quòd cuidam mulieri manum ſuam porrexiſſet cauſa amicitiæ, is verò, mulierem iſtam ſanctè vivere, ideòque minùs in hoc facto periculi ſubeſſe reſpondiſſet, ſanctus vir Dei eidem reſponderit, dicendo: *Pluvia bona eſt, & terra bona, & tamen ex earum commixtione fit lutum, quo fœdantur cæteræ res; ſic & manus viri licèt bona fuerit, ſimiliter & mulieris, ex commixtione tamen illarum nonnumquam cogitatio, vel affectio mala conſurgit.* Quidnam obſecro Eccleſiaſticum dicere voluiſſe exiſtimas, dum ait: *Melior eſt iniquitas viri, quàm mulier benefaciens?* Hoc nimirum, ut arbitror, quòd melius, & tutius ſit cum viro malo, & perverſo converſari, quàm cum muliere ſpirituali, & devota, eo enim ipſo quo virum aliquem perverſum pice coinquinatum eſſe conſtat, circumſpectè, & cautè cum ipſo converſamur, eique planè non fidimus, at verò dum cum muliere aliqua devota, & ſpirituali converſamur, de ipſius ſanctitate, & integritate benè præſumentes, viribus noſtris confidimus, & facilè ſeducimur. Th. Cantipratenſis, quamdam S. Auguſtini lib. de cohabitatione clericorum, & mulierum authoritatem adducens, ait: *Si fortè in longo tuo ætatis uſu, & retroacta caſtitate confidis, audias quid dicat Sanctiſſimus, & veridicus Auguſtinus: Cum mulieribus, inquit, ſermo brevis, aſper, & rigidus ſemper habendus eſt, nec ideo minùs vitandæ, quia bonæ indolis, & honeſtæ videntur, ſed quanto religioſiores, tanto magis alliciunt, & ſub ſpecie religionis virus plurimum viſcous libidinis. Crede mihi, ut Epiſcopus loquor, Cedros Libani, gregum arietes reperiri, ſub hac peſte corruiſſe, de quorum vita non magis ſuſpicabar, quàm de Hieronymi, vel Ambroſii turpitudine impudica.* S. Bonav. quoque hunc S. Auguſtini locum refert in opuſculo *de puritate conſcientiæ c. 14.* ubi per cedros Libani, intelligit contemplationis altiſſimæ homines, per gregum arietes, magnos Eccleſiæ Prælatos.

In vita B. Jordani c. 43.

Alia ratio cur mulierū converſatio vitanda.

Th. Cantipr. l. 2. Apum. c. 30. n. 46.

S. Bon. ib. c. 14.

12 In Annalibus S. Franciſci legitur de D. Sancia magnæ pietatis, & honeſtatis muliere principe, quòd ei pediſſequa quædam fuerit ob *pietatem chara, nomine Maria Garcia, quæ religioſum, verè qua religioſi erant, curantem, ſæpiùs inviſebat, quo nihil ei moleſtius, nec quod magis horreret, aut fugeret. Dum ergo ſemel orantem per nuntium interpellaret, rogaretque, ut ſe allocuturum in Eccleſiam prodiret, illeque renueret, illa demum pro mulierum conditione magis inſtaret cum lachrymis, ſuamque oſtentaret mœſtitiam ex denegato ſancti viri alloquio, & pia exhortatione, tandem importunè rogatus acceſſit, ignem una, paleas altera manu ferens, quas ut igni admovit, & ſubito accenderentur, ſubjunxit: Domina, ideò tuum quantùmvis pium recuſo conſortium, & familiare colloquium, quia idipſum quod paleæ ex approximatione ad ignem lucratæ ſunt, lucrantur etiam Religioſi, qui fœminis familiariùs, aut ſæpius colloquuntur, ingentemque illum perdunt fructum, quem ex divino alloquio, & ſancta oratione poſſent acquirere. Quo facto, quibuſque verbis, cum rubore pia pediſſequa diſceſſit.*

VVadingh ad Ann. 1216. Exemplum.

13 Mirum profectò eſt, quòd ſponſa, quæ ſponſi ſui ſemper deſiderare deberet præſentiam, eidem nihilominus in ſacris Canticis dicat: *Fuge dilecte mi, & aſſimilare capreæ, hinnuloque cervorum ſuper montes.* Ac proindè pro hujus loci intelligentia ſciendum, quòd in hoc ſacro Epithalamio in ſenſu ſpirituali explicato, animæ inſtruuntur fidelium ad declinandas inimici infernalis inſidias, ut tantò arctiùs Deo conjugi, & uniri poſſint. Quodnam igitur in eo myſterium latet, quòd hæ omnes fugere jubeantur: *Fuge dilecte mi?* Nimirum paulò ante filiarum Jeruſalem mentionem fecerat, hic autem ſexus cum induſtria, & ſine mora fugiendus eſt. At verò dices, numquid hæ filiæ Jeruſalem animas puras, & caſtas ſymbolicè præfigurant? Si filiæ Babyloniæ eſſent, meritò diceretur, fugiendum eſſe illarum conſortium; nunc verò cùm filiæ ſint Jeruſalem, quid opus eſt fuga? Nihil refert, inquit Deus, nam & ipſæ filiæ Jeruſalem non carent omni periculo, ſunt enim & ipſæ perſæpè ſcopuli valdè pernicioſi, ad quos multi alliidentes labuntur turpiter: *Nec ideo minus vitanda, quia bonæ indolis, & honeſtæ videntur.* Loth cum magno illo Dei amico, quo majorem illo tempore Deus non habebat in mundo, arcto ſanguinis, & parentelæ nexu conjunctus erat, Angelos paradiſi in domo ſua hoſpitio exceperat, ipſeque ſolus erat, qui arctè inter omnes alios concives ſuos à communi Sodomæ incendio juſſu Dei reſervabatur immunis; & tamen filiæ ejus, quæ hactenus honeſtiſſimè cum illo vixerant, dum ſolæ cum ſolo patre eſſent, ipſum ad abominabilem illum inceſtum committendum induxerunt, de quo proindè S. Ambroſius loquens ait: *Veniabilis ignorantia, pudenda tamen commixtionis non evaſit incendium; uritur ille flammis mulierum, quem ſulphurea flamma non uſſit.* S. Joſeph Patriarcha quantamcumque adhibuerit circumſpectionem, atque cautelam, attamen ſatis habebat, quod ageret, ut ſe conſervaret incontaminatum, & caſtum, nam ut Divus Chryſoſtomus ait: *Ingentem in ea re ſudorem ſubit;* Sancti enim ſudare, & laborare debent, ut ſe ab impudicitia omninò immunes, & illæſos conſervent.

Cant. 8. 14.

Fuga ſuadetur.

S. Amb. in Pſ. 118. Octon. 16.

D. Chr. Ep. 5.

14 Cornelius a Lapide de prudente quadam, & honeſta Matrona Flandra refert, illam Confeſſarios quoſdam, & viros religioſos monuiſſe, ut in aſpectu; & colloquio cum mulieribus circumſpecti ſint, & ſoliciti, tametſi illarum ſint pœnitentes, quia oculos earum occultam in ſe vim corda virorum ad ſe trahendi, & illaqueandi habere dicebat; addebatque: *Certa ſum, non eſſe virum adeo gravem, & conſtantem, cui, ſi fixè eum reciprocè per quadrantem intuita fuero, non perſuaſerim quicquid voluero.* Legatis, obſecro, mirabilem illam Samſonis viri fortiſſimi, ſi ullus fuit, hiſtoriam, & invenietis, quòd non obſtante expreſſa Dei prohibitione, qua populo Hebræorum, ſe cum mulieribus alienigenis, & extraneis deſponſandi, adimebatur poteſtas, nihilominus cum Dalilæ Philiſteæ amore captus, & velut laqueo

Cornel. à Lap. in c. 6. Prov. v. 25. Confeſſarii in colloquio & aſpectu ſint circumſpecti.

queo

quem irretitus eſſet, illam ſibi, invitis etiam parentibus, in conjugem dari poſtulaverit: *Hanc mihi accipe, quia placuit oculis meis*. Quis eſt qui neſciat, quàm effæminatus per impudentem hanc mulierem factus fuerit? & tamen is erat, de quo Spiritus Sanctus toties teſtimonium perhibet, quòd *Spiritus Domini irruerit in Samſon*. Audite obſecro, quid S. Paulinus hac de re dicat: *Utinam tam prudens ad cavendam mulierem, quàm fortis ad ſtrangulandum leonem, ſed carnali victus illecebra, qui gratia ſpirituali vicerat, cùm prævaluiſſet forti, ab infirmitate ſuperatus eſt*. In nobis enim carnem inter, & ſpiritum continuum habemus conflictum, & luctam, quia *Caro concupiſcit adversùs ſpiritum, & ſpiritus adversùs carnem*, & ideò tametſi ſpiritus Samſonis à Dei ſpiritu fortificatus eſſet: *Spiritus Domini irruit in Samſonem*; caro tamen tamdem in ipſo prævaluit, ſeu potiùs ſuperata fuit, quia *caro infirma*. Unde Sanctus Ambroſius ad noſtram inſtructionem optimè monet, dicens: *Samſon captus eſt per uxorem; numquid tu fortior? Salomon captus eſt in uxore; numquid tu ſapientior? Ille cujus ſapientia totis celebratur ſæculis, factus eſt inſipiens, quia nimium amavit uxorem*.

Judic. 14. 3.
S. Paulin. Ep. 4.
S. Ambr. in Pſalm. 118. Octon. 15.

DISCURSUS XXXI.

ARGUMENTUM.

Mulier ſcopulus quidam eſt, ad quem allidentes viri etiam conſtantiſsimi facilè corruunt, quod variis comprobatur exemplis.

THEMA.

Mulieres apoſtatare faciunt ſapientes, Eccleſ. c. 19. v. 2.

Homo facile cadit.

1 Eccleſiaſticus, ut pro tutiori caſtitatis cuſtodia majorem nobis imprimeret ſollicitudinem, anxiè nos præmonet, tantum nobis ex carne imminere periculum, ut illecebroſus mulierum ſexus ipſos quoque apoſtatare faciat ſapientes; neque enim ſufficit, quòd in virtutibus habituati ſimus, vel quòd irrefragabilia nobis carnis tentationibus minimè conſentiendi ſtabiliverimus propoſita, quia infallibilis veritatis ſemper manet illa propoſitio: *Spiritus quidem promptus eſt, caro autem infirma*. Quovis enim tempore continuata nos docet experientia, quòd qui in viribus ſuis præſumptuosè nimis confidunt, ſibique ipſis plurima hac in re promittunt, poſtquam in proxima ſunt occaſione poſiti, præ cæteris faciliùs cadant. Unde S. Hieronym. qui tam eximius caſtitatis ſuæ cuſtos fuit, ſuiſque viribus plus omnibus fidere potuiſſet, in prælium cum carne, ejuſque concupiſcentia cominus ineundum ſe immittere minimè præſumpſit, quin potiùs de ſemetipſo dixit: *Fateor imbecillitatem meam, nolo ſpe pugnare victoria, ne perdam aliquando victoriam*. Imò S. Aug. (cujus verba, utpotè ſine ulla hæſitatione loquentis verba, ſeria, & attenta reflexione digniſſima ſunt,) dicit: *Sine ulla dubitatione, qui familiaritatem non vult vitare ſuſpectam, cito labitur in ruinam*.

Marci 14. 38.
S. Hieron. cont. Vigilãt.

Raro victoria in prælio Caſtitatis.

2 Verumtamen, inquit Sanctus Eccleſiæ Doctor, fortè ex præſumptuoſis nonnemo reſpondebit mihi: Nihil ego timeo, neque alienigenarum mulierum converſationem nec quicquam formido, & licèt nonnumquam tentationes, aut ſtimulos carnis in me experiar, illas tamen nonnumquam experiri deſidero, ut habeam quod vincam, qui aliàs iners, & otioſus eſſem: *Inter mulieres extraneas habitans, continentiam teneo, & volo habere quod vincam*. Sed huic ſapientiſſimè S. Auguſtinus reſpondet, dicens: *Quid eſt dicere, Volo habere quod vincam, niſi vivere deſidero ſub ruina? ſed ego, inquis, libidinis impetum, tãquam adverſarium, volo captivam jugiter retinere. Vide, ne contra te incipiat ipſa captivitas prævalere, & ubi te putabas obtinere triumphum, inde in æternum incurras opprobrium. Inter omnia Chriſtianorum certamina, ſola duriora ſunt prælia caſtitatis, ubi quotidiana eſt pugna, & rara victoria*. Adducitque Davidis exemplum, viri nimirum aliàs adeò continentis, & caſti, divinæque legis tam zeloſi obſervatoris, qui è longinquo, unico dumtaxat incauti oculi obtutu, tantum contraxit concupiſcentiæ carnalis incendium: *David ille ſanctiſſimus*, inquit, *in mille paſſibus mulierem nudatam vidit, & ſtatim homicidium fecit, & adulterium, & aliqui in aliena domo, cum extraneis mulieribus putant, ſe caſtitatis obtinere triumphum, ignorantes, dupliciter ſe apud Deum reos exiſtere, dum & ſeipſos in periculum mittunt, & aliis exemplum perverſæ familiaritatis oſtendunt?*

S. Aug. ſer. in Dom. 19. poſt Trin. ſer. 2.

3 D. Chryſoſtomus de certo quodam Nobili Antiocheno, cui nomen erat Thomas Mopſueſtenus refert, quòd paternis delitiis, atque divitiis, quibus plurimùm abundabat, relictis, magno cum ſpiritus fervore vitæ ſe monaſticæ ſubjecerit, in qua per diem devotis libris legendis, noctu verò orationibus ad Deum fundendis aſſiduè intentus erat, adeò ut omnium honorum, & divitiarum, quibus in hoc ſæculo frui licebat, penitus fuerit oblitus, quem proindè D. Chryſoſt. his verbis alloquebatur: *Sanctorum pedibus advolvi, omni nobilitate ſublimius judicabas*. At verò audite, quemnam auſtera, & pœnitens hæc vita exitum tamdem habuerit. Amoribus mulieris cujuſdam, cui nomen Hermion erat, miſerè, ac ſtultè captus, paulatim à cepto Monachiſmo apoſtata factus, in ſenſum reprobum datus eſt, prout ex duabus à D. Chryſoſtomo ad illum, licèt fruſtra, & incaſſum directis exhortationibus, quibus illum ex turpi hoc luto conabatur eripere, perſpicuè ſatis colligitur. D. Chr. Præn. 2. Hiſtoria.

4 Ex cujus miſerabilis eventus occaſione, immenſam illam ſtatuam recolere juvabit, quæ Nabuchodonoſori Regi in ſomno repræſentata fuit, cujus caput quidem aureum fuit: *Caput ex auro optimo erat, pectus autem, & brachia de argento, porro venter, & femora ex ære, tibiæ autem ferreæ*: adeòque omnia ingentis hujus machinæ metalla, pretioſiſſima pariter, & ſolidiſſima erant, & tamen mox in minutiſſimum uſque pulverem contrita, & redacta fuere, dicente Scriptura: *Contrita ſunt pariter ferrum, teſta, æs, argentum, & aurum, & redacta quaſi in favillam*. Sed quænam terribilis hujuſce ruinæ cauſa extitit? *Abſciſſus eſt lapis, percuſſit ſtatuam in pedibus ejus ferreis, & fictilibus, & comminuit eos*. Quæ omnia utique *in figura contingebant*. Sed quid præfigurabant? Porrò ad intentum propoſitum nemo Richardo à S. Victore melius, & congruentius reſpondere poteſt, Dicit enim: *Quid eſt fulgor capitis aurei, niſi fervor cœleſtis deſiderii? Claritas pectoris argentei, & brachii argentei, certitudo recti conſilii, & rectitudo operis certi*. Adeòque omnia hæc metalla varias præfigurabant virtutes, quæ in anima magnis paſſibus ad ſanctitatem gradiente reſplendere cernuntur. Sed undenam ſtatuæ hujus tam proceræ, & pretioſæ lapſus cauſatus fuit? Audite eumdem excellentiſſimum Scriptorem id breviter exponentem, dum ait: *Planta teſtea deſignat voluptuoſam ſuperfluitatem*; Quaſi dicere vellet: Unicus quantùmvis modicus lapillus, unicum verbum obſcœnum, vel obtutus, geſtus, aut cogitatus laſcivus, unica proxima occaſio à nobis non repudiata, ad hominem virtute, & ſanctitate quantùmvis eminentem conſpicuum, turpiter dejiciendum ſufficiunt, dum plantæ teſteæ, quæ *voluptuoſam ſuperfluitatem* indicat, innititur, quia tametſi caput aureum ſit, tametſi in propoſitis noſtris ad non conſentiendum chalybis inſtar ſtabiles, & reſoluti ſimus, pedes tamen, cui hæc omnia innituntur, teſtei ſunt, & fictiles: *Habemus theſaurum iſtum*, inquit Apoſtolus *in vaſis fictilibus*. *Spiritus quidem promptus eſt, caro autem infirma*.

Unicus geſtus ad vincendum Caſtitati ſufficiens. Dan. 2. 32.
Rich. de S. Vict. L. 2. p. 2. c. 25. De erudit. inter. hominis.
1. Cor. 4. 7.

5 Nos quidem Samſonis in ſuffocandis, & enecandis leonibus, in ſtratis unica aſini maxilla millenis Philiſthæis, in Gazeæ civitatis foribus levi brachio in humeris deportatis admiramur fortitudinem, & generoſitatem. At verò potiùs in illum pro eo tempore noſtros conjiciamus oculos, quando omni ſua fortitudine exutus in puerorum verſus eſt deriſum, & ludibrium. Jure igitur merito S. Fulgentius de Herodiade, quæ Præcurſorem Domini decollari fecit, diſſerens, ait: *Fallor, ſi eſt fera peſſima crudelior laſcivia*; Etenim Samſon, qui leones dilaniavit, tamdem à muliere Philiſthæa, Dalila nimirum, victus, & internecioni traditus fuit. Eodem modo, cui ignota eſſe poteſt generoſitas Davidis, qui dicere non dubitavit: *ſi conſiſtant adverſùm me caſtra, non timebit cor meum?* Et tamen poſtea lamentatus fuit, dicens: *Avertiſti faciem tuam à me, & factus ſum conturbatus*; Cajetanus legit: *Et fui territus*; ac demum ſubjungit: *Contrariatur fortitudini timor, & multo magis terror; fatetur ergo ſe perdidiſſe fortitudinem, dum confitetur ſe fuiſſe territum*; ubinam verò animi ſui fortitudinem amiſerit, protinùs inſinuat, dicens: *Et verè perdidit fortitudinem animi ad aſpectum mulieris*; nam ut Thom. Cantipratenſis ex Prov. c. 7. dicit: *Multos vulneratos*

Judic. 15. 15. Mulieres multos dejecerunt.
S. Fulg. de decollat. S. Joann. in Hepr.
Pſal. 26. 3.
Cajet. ib.

ratos

Digitized by Google

Th. Cantipr. l. 2. Apum. c. 30. n. 48. *ratos dejecit, & fortiſſimi quique interfecti ſunt ab ea*, citatque alium textum, nimirum ex Jobi cap. 41. ubi dicitur: *Halitus ejus prunas ardere facit, & flamma de ore ejus egreditur*; ac tamdem concludit: *Quid tibi igitur ſerve Dei, quid tibi cum fœminis?*

P. Ribadeneira 28. Jan. Cum tremore lege caſu. 6 S. Jacobus Eremita, ut de illo P. Ribadeneira refert, in primis juventutis ſuæ annis in cavernam quamdam ſe incluſit, in qua magna cum auſteritate vivens, præclaris à Deo miraculis illuſtratus fuit, ſiquidem multos ſubitò ſanavit infirmos; ex energumenorum corporibus Dæmones ejecit, plurimaſque procuravit infidelium converſiones. Accidit autem, quòd Dæmon ſanctitati hujus viri Dei invidens, Samaritanum quemdam induxerit, ut ad lapſum ejus procurandum doloſos ei pararet laqueos, qui una cum aliis quibuſdam vitiis impiis mulierculam quamdam 20. ducatis conduxit, totidem alios eidem promittens, ſi Eremitam ad prævaricationem actualem inſtigare potuiſſet. Quæ proindè ſub intempeſta nocte operi ſe accingens, ad cellam ejus venit, ſeque cujuſdam Monaſterii, haud procul ab eo diſtantis, Sanctimonialem à Superiore ſua ad eleemoſynas conquirendas emiſſam eſſe finxit, atque propter ingruentes noctis tenebras, ne à feris devoraretur, ab eo ſub tugurii ſui tectum ſuſcipi poſtulavit. Sanctus autem Eremita in principio quidem, Dæmonis illuſionem eſſe timens, eam à ſe repulit, & hoſpitium denegavit. Quia tamen ſub intempeſta nocte, lamentis, ſuſpiriis, & inconditis clamoribus aures ejus indeſinenter fatigabat, tamdem ne leonibus, aliiſque feris, ſolitudinem illam ſub nocte eo pervagantibus, in prædam cederet, illius miſertus eo cellæ primum atrium admiſit, appoſitoque modico pane, & aqua illam, quæ ſe itineris laboribos feſſam eſſe ſimulabat, reſtaurari tantiſper curavit, ipſaque comedente ſe in cellæ penetralia firmiter poſt ſe clauſa ſubduxit. Cùmque mulier omnem technis ſuis aditum præcluſum eſſe videret, paulò poſt ante fores S. Jacobi prono corpore proſtrata, magnis ab eo clamoribus auxilium popoſcit, qui feneſtellam cellæ ſuæ aperiens, indeque proſpiciens eam in terra prono corpore jacentem, ſeque hinc inde miſerabiliter circumgyrantem conſpexit. At verò quia conſilii inops auxilium ferre tardabat, mulier miſerandum in modum ejulans, & plorans clamavit: Pater ſancte, per ſanguinem Jeſu Chriſti te rogo, & adjuro, ut ad minus egrediens ſigno crucis me munias, quia ecce præ ſubitanea cordis oppreſſione morior. Sanctus igitur Eremita, ne Chriſtiana ei charitate deeſſet, compaſſione erga eam motus, è cubili ſuo egreditur, luculentum ei ignem confeſtim accendit, ne tamen caſtitas ejus periclitaretur, in dextera quidem manu oleum benedictum ad eam inungendam accepit, ſiniſtrã verò flammæ ignis uſtulandam immiſit, ut hac ratione per ignis elementaris ardorem, omnis in illo carnalis concupiſcentiæ ſcintilla extingueretur. Mulier autem ut deſiderii ſui compos fieret, precabatur eum, ut cordis regionem nudato pectore benè inungeret, donec ſpaſmi vehementia evaneſceret, quàm fingebat. Erat igitur Eremita ſimpliciter, & ſine ulla ſubdolæ eius doli ſuſpicione, afflictæ huic conſolandæ, & pectori ejus inungendo omninò intentus, ita tamen, ut toto illo temporis ſpatio, quo huic unctioni immorabatur, manum ſuam ſiniſtram ignis ardoribus uſtulando affligeret. Porrò dum impudica ad hunc Eremitæ rigorem, & continentiæ conſervandæ ſtudium ſe reflecteret, à Deo in corde ſuo intrinſecùs tacta, & compũcta, errorem ſuum pariter, & technas, quibus S. Eremitam circumvenire parabat, ingenuè confeſſa eſt. Sanctus autem vir Dei, perſoluta Deo debita gratiarum actione, quòd per Dei miſericordiam præparatos ſibi laqueos evaſiſſet, mulierem hanc peccatricem ſeriò de peccatis ſuis compunctam, ad S. Alexandrum Epiſcopum perduxit, qui pœnitentem benignè ſuſceptam monaſticæ vitæ inſeruit, quam Eremita de obtenta victoria exultans ſæpius deinceps viſitavit. At verò alium longè prodigioſiorẽ caſum, qui huic viro ſancto accidit, velim auſcultetis. Tametſi enim S. Eremita cum tanta ſua gloria victoriam obtinuit, non propter hoc Dæmon ab eo ulteriùs infeſtando deſtitit; quin potiùs aliam ei terribilis præcipitii machinam præparavit; ſiquidem puellæ cujuſdam præcipui Senatoris filiæ corpus potenter obſedit, quæ tamdem ad S. Eremitam adducta fuit, ut per ferventes viri Dei orationes à Dæmone eam obſidente liberaretur, prout demum factum eſt. Parentes autem pro hac filiæ ipſorum à Deo obtenta gratia trecentos ei ducatos obtulerunt, quos Eremita non ſolùm reſpuit, ſed nec intueri voluit, dicens, illis ſibi nequaquam opus eſſe. Cùmque ob varia per ipſum patrata miracula, ab omnibus in honore haberetur vir Dei ſanctus, gloriæ humanæ infenſiſſimus hoſtis, S. Hilarionis æmulatus exemplum, interiora deſerti profundiùs penetrando, ab omni ſe hominum conſortio ſubduxit, inventaque ſpecu quadam ſatis capaci flumini vicina, in ea triginta annis ſolitarius, ſolique Deo cognitus permanſit, Deique laudibus diu noctuque vacavit, & ſolis herbis corpuſculum ſuum tenuiſſimè nutriens, victitavit. Et tamen vir iſte adeò in ſanctitate celebris, dæmonibuſque adeò formidabilis, tamdem factus eſt miſerabile Veneris, & carnis ſuæ mancipium, nimirum *mulieres apoſtatare faciunt ſapientes*. Is namque, qui in annis juvenilibus, de carne, ut diximus, glorioſè triumpharat, qui potiùs manus ſuas Vulcano tradere, quàm ab ardoribus concupiſcentiæ uſtulari maluit, qui non tantum gravi annorum ætate, verum etiam in auſteritate, & ſanctitate vitæ conſueverat, tamdem ſe ignominiosè vinci permiſit, & turpiſſimè cecidit. Cùm enim Dæmon puellam quamdam ditiſſimi viri filiam ingreſſus eſſet, iſque ſub iteratis Exorciſmis identidem, & conſtanter, ac palam ſe è corpore iſto nunquam egreſſurum eſſet aſſereret, donec inde à Jacobo Eremita pelleretur, parentes qui filiæ ſalutem anxiè deſiderabant, ſpecum in quo degebat, ignorantes, per omnia ſolitudinis antra ipſum ſtudioſè perquiſierunt, at tamdem invento ſupplicarunt, ut filiam ab hoc maligno hoſte liberaret. Sanctus igitur Eremita ad orationem more ſolito confugiens, malignum ſpiritum corpus illud deſerere coegit. Fugit itaque Dæmon è corpore puellæ, ea tamen ſpe fretus, ut paulò poſt ſibi animam ejuſdem Eremitæ ingrediendi aditus facilis pateret, quòd & revera in hunc, quem narraturi ſumus, modum accidit. Etenim parentes metuentes, ne Dæmon tamdem viciſſim in filiæ corpus poſſidendum reverteretur, Eremitam rogarunt, ut eam ſibi per biduum tantum commorari pateretur, quorum precibus Eremita, de malo quod exinde ei obvenire poterat, nequicquam cogitans, tamdem poſt multas reluctationes conſenſit. Quod fit? Tametſi infelix hæc filia exiguo tempore cum ipſo moraretur, ipſe tamen Eremita tam vehementi incendio in pectore ſuo erga puellam ardere cœpit, ut tamdem eòuſque adactus fuerit, ut puellæ pudicitiam violarit, & quia *abyſſus abyſſum invocat*, ne peccatum ſuum per eam detegeretur, eamdem occidit, & cadaver in vicinum flumen conjecit, jamque ad ſæculum repetendum ſe accinxerat, niſi Divina miſericordia, eum ad ſe redire concedens, illum retinuiſſet, & ad rigidiſſimam, aſperrimamque penitentiam, pro hiſce delictis, ſuis faciendam revocaſſet. Cui proinde Sancto adaptare poſſumus, quod Petrus Bleſſenſis de alio quodam dixit, qui enim in annis juvenilibus mulierum conſortia ſemper fuiſſet deteſtatus, tamdem eum in annis maturioribus Diaconus miniſtraret, ſacrilegis fuit amoribus turpiter irretitus. De hoc enim ait: Petr. Bleſ. Ep. 79. *Is qui muliebrem ſexum apueritia deteſtatus eſt, qui in ejus ignominiam ſemper detractionis linguam amavit, nunc in foveam, quam ſemper vitarat, cecidit*. Optimè igitur S. Hieronymus ad Nepotianum monet, dicens: S. Hier. ad Nepotian. *Ne in præterita caſtitate confidas, neque enim tu Davide es ſanctior, neque Salomone potiris ſapientior eſſe. Memento ſemper, quod paradiſi colonum de poſſeſſione ſua ejecit mulier. Solus cum ſola abſque arbitro, & teſte non ſedeas, tametſi ſecretum aliquod interſit, & quicquid probabiliter fingi poteſt*. Porrò de præfato Sancto Jacobo Eremita dici quoque potuit, quod Olympiodorus in Catena græca de S. Job dicit: Nam licèt totus infernus adversùs hunc inſurrexerit, de ſola tamen Jobi conjuge ait: *Ad munitiſſimum murum exturbandum, tamquam poſtrema machina eſt a Diabolo reſervata*. Tametſi enim Dæmon per tot annorum curricula Sanctum hunc Eremitam impugnaſſet, hanc tamen puellam velut ultimam prælii ſui machinam, tamdem adhibuit ad munitiſſimum murum exturbandum, &c.

S. Max. h. 2. de Lect. Pet. & cancell. 7 Sanctus Maximus obſervat, quòd S. Petrus, qui adeò in fide, & virtute ſtabilis erat, ut ei ab ipſomet Chriſto dictum fuerit; *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam*, tamdem ab una muliere miſerè proſtratus fuerit: *Uſitatus*, inquit, *ad decipiendum ſexus eſt*.

Digitized by Google

Sanctiores animæ ipſæ conſpurcantur magis. S. Ambr. ſer. 55.

eſt, fraudis ſuæ vaſculum in oſtiaria Diabolus recognovit, quia fideles viros non niſi per mulierem oppugnare conſuevit. Valdè quoque emphatica ſunt verba, quæ S. Ambroſius de Syrenis, illecebroſas delectationes præfigurantibus, effatur, dum ait: *Syrenarum quædam ſuavis figura eſt nobis concupiſcentia voluptatis, quæ novis blandimentis conſtantiam captæ mentis effœminat.* Quantò enim puriores, & candidiores ſunt animæ, quæ in turpe hoc lutum incidunt, tantò magis, & turpiùs conſpurcantur: *Videntes filii Dei filias hominum*, inquit Sacer textus, *acceperunt ſibi uxores ex omnibus.* Sed quales exinde derivarunt poſtea partus? *Gigantes autem*, inquit Sacra Scriptura; *erant ſuper terram in diebus illis: Poſtquam enim ingreſſi ſunt filii Dei ad filias hominum, illæque genuerunt, iſti ſunt potentes à ſæculo, viri famoſi.* Quemadmodum enim juxta vulgatum illud axioma Philoſophicum: *Corruptio optimi peſſima eſt*: ita quando viri ſanctiſſimi in hoc uſque lutum degenerant, in exceſſus utique turpiſſimos, & monſtruoſiſſimos prolabuntur.

Gen. 6,2.

Ribadeneira in vita.

Hiſtoria.

8 De Sancto Martiniano P. Ribadeneira refert, quòd in primis adoleſcentiæ annis ad agendam vitam pœnitentem, priuſquam graviter peccaverat, in vaſtam ſe eremum receperit, ubi Deus illum per viginti quinque annorum decurſum multis, magniſque miraculis illuſtravit. Accidit autem quadam die, ut quando omnes in urbe Cæſarienſi vitam ejus divinam potiùs, quàm humanam, ſummis laudibus certatim extollebant, meretrix quædam, Zoe nomine, ex induſtria ad illum decipiendum ſe offerret, dicendo, nil mirum eſſe, quòd homo ab humano conſortio planè ſequeſtratus, continenter viveret, magna verò in veneratione ſe iſtum tunc habituram, ſi illecebris ab illa eidem proponendis nec quicquam moveretur. Quapropter varii impii homines, hæc illam impudenter garrientem auſcultantes, de egregia illi ſolvenda mercede pacti ſunt, ſi ad illum tentandum in ſolitudinem, in qua morabatur, ſe reciperet, & ad impudicitiam cum ipſa committendam effectivè allicere poſſet. Poſt pactam mercedem diabolica hæc furia in domum ſuam abiit, ibique depoſitis pretioſis, comptiſque veſtibus, quibus quotidie indui ſolebat, vilem, hiſpidumque habitum fune groſſiſſimo cinctum induit, veſtes autem elegantes, & ſuperbas in ſarcinam complicatas in dorſo accinxit, acceptoque in manus baculo, peregrinam ſe eſſe finxit, ſicque ad noctis crepuſculum, tempore ventis, & pluviis admodum turbido, ex urbe egrediens, ad Eremitæ tugurium intempeſta nocte acceſſit, cumque miſerabili, & flebili voce inclamare cœpit dicens: Serve Dei comparere mihi pauperculæ fœminæ, quæ à via aberrans, in vaſta hac ſolitudine circumvagor, & ad ſingula momenta me à feris ſylvæ hujus devorari metuo. Quo clamore, & ejulatu Eremita ad compaſſionem excitatus, cellulæ ſuæ feneſtellam aperuit, viditque mulierem pluviis undique madidam, & quamvis Diaboli dolum hac in re ſublatere metueret, charitas tamen in eo prævaluit, quia timebat, ne ſylveſtrum animalium in ſylvis deliteſcentium præda fieret. Unde Deo ſe ſuppliciter recommendans, anxièque petens, ut ſibi aſſiſteret, atque ab omni eum imminenti periculo clementer eriperet, tamdem apertis tugurii foribus, eam benignè exceptam, ad luculentum extructum ignem ſedere juſſit, atque pauculis appoſitis dactilis frugaliter refecit; cum hac tamen conditione, ut illuceſcente diei diluculo, ſubitò inde denuò migraret, ipſe verò in aliam ſe cellam recluſit, totamque noctem in oratione conſumpſit, tametſi Dæmon illum continuò turpibus circa receptam hanc hoſpitem conceptis cogitationibus infeſtaret. Cùm verò ſequenti die ſub auroram è cella egrederetur, ut ſuſceptam hoſpitem, & advenam ad abeundum ſollicitaret, mulier ſub noctem recepta ſe illi ſpectandam exhibet veſtibus elegantibus, pretioſiſque indutam, vultuque ad lætitiam compoſito ei arridentem. Unde quia hanc eamdem eſſe, quam paulò ante hoſpitio exceperat, ſibi perſuadere minimè poterat, illam phantaſma quoddam eſſe exiſtimans, quærere ex ea cœpit, quænam eſſet, unde veniſſet, quoque fine, aut qua fronte in ejus cellam ingredi præſumpſiſſet. Poſtquàm verò eam illam ipſam, quam ſub noctem in cellam ſuam ex commiſeratione admiſerat, eſſe intellexiſſet, miratus eſt vehementiùs, eamque de cauſa mutati habitus curioſus ſciſcitari cœpit. Qua accepta occaſione, impudens mulier mentem ſuam ei manifeſtare cœpit; & quia Dæmon, qui illuc eam conduxerat, per os illius loquebatur, tantas, tamque ſpecioſas rationes flagitium ſuadentes ſciebat adducere, ut junctis aliis blandimentorum lenociniis, & manuum contrectationibus, cor pauperculi Martiniani, quod antea ad obſcœnitates admittendas quovis ſilice, aut adamante durius erat, adeò fuerit ad laſciviam emollitum, atque diſpoſitum, ut tamdem in peccandi deſiderium conſenſerit, licèt illud, miſericordia divina interveniente, executus numquam fuerit, quia dum egrederetur ex cella, ut videret, ſi quiſpiam foret in propinquo, qui eum viſitaturus eſſet, ne fortè is, cum cum muliere peccantem cernens, ſcandalizaretur. Deus affuſo illi cœlitùs lumine oculos ejus aperuit, ut peccati, quod commiſſurus erat, gravitatem, & abyſſum, in quam præcipitandus erat, clarè videret. Undè pœnitens propoſiti, & totaliter compunctus in cellam ſuam rediens, ignem accendit, pedibuſque nudis ſuper ignem ingreſſus, tamdiu in eo hæſit, donec bona pars corporis igne abſumpta eſſet, moxque inde egrediens his ferè verbis alloquebatur ſeipſum: Quid tibi videtur? num ignem hunc, in quo tam exiguo tempore moratus es, commodum tibi fuiſſe cenſes? Si putas, te ignem tolerare poſſe gehennæ æternum, ad mulierem hanc audacter accede, & flagitium, in quod conſenſiſti, committe; ſin verò minùs, abſtine; ignemque iteratò ingreſſus Deum enixè rogavit, ut tantum ei crimen clementer ignoſceret, minimèque permitteret, ut tot ſudores, & rigidæ pœnitentiæ, quibus ſalutem ſuam à primis pueritiæ annis in illam uſque horam promovere ſtuduerat, per momentaneam ab eo voluptatem perderentur, & infructuosè evaneſcerent. Cui ſpectaculo mulier illa impudica aſſiſtens, adeò & ipſa compuncta fuit, ut detractas è corpore ſuo ſplendidas, pretioſaſque veſtes in eumdem ignem ſubitò conjecerit, indutiſque prioribus hiſpidis, & aſperis veſtimentis, funeque præcincta, vitam ſuam in meliorem commutare, ac rigidam deinceps pœnitentiam omnibus diebus vitæ ſuæ agere decreverit, atque de S. Eremitæ cōſilio in Bethlehemiticum ſe monaſterium receperit, ubi duodecim annos in extrema vitæ aſperitate, aquam ſolùm, & mucidum panem ſemel tantùm in die ſumens, tranſegit, adeò ut in Dei amicitia perſeverans, multis in vita, & poſt mortem claruerit miraculis. Martinianus autem, ne deinceps ampliùs à mulierum tentationibus, & lenociniis circumveniri, & decipi poſſet, ex illa ſolitudine ſeceſſit; cumque ad mare veniens, à nauclero in medio mari vaſtam quamdam rupem, in qua Deo ſervire poſſet, reperiri intellexit, ad eam ſe navigio perduci rogavit; Sperabat enim, quòd in illo loco aquis undique circumdato, ab hoc ſexu ſequeſtratus ſecurè vivere, & Deo ſervire poſſet. Verumtamen poſt ſeptennium in ea rupe in rigida pœnitentia tranſactum, ſpe ſua ſe fruſtratum invenit, viditque quòd nec in mari, nec in terra, nec in igne, nec in aquis uſpiam eſſet ſecuritas, ſiquidem dum navis aliqua mare illud trajiceret, accidit, quòd Dæmon, Deo ita permittente, navim illam ad rupem, in qua Sanctus anguſta ſpecu degebat, adeò fortiter allideret, ut in aliquot partes ſubitò confracta unà cum omnibus, qui in ea vehebantur, ſubmergeretur, ſola venuſtiſſima quadam juvencula excepta, quæ arrepta poſt naufragium tabula emerſit, & ad littus appellens, validè Sanctum Eremitam inclamare cœpit dicens: Adjuva me, ſerve Dei, tuamque mihi manum porrige, ne in hoc profundo, & procelloſo mari mori cogar. S. Eremita illam videns turbatus eſt valde, ejuſque vocem audiens, Dæmoniſque illuſionem eſſe ſuſpicatus, ad orationis arma protinus confugit, quia tamen ſe illam tuta conſcientia deſerere nequaquam poſſe judicavit, ex porrectam illi dexteram auxiliatricem præbuit, & de profundo aquarum fortiter attraxit: mox verò ut illam adeò ſpecioſam, & pulchram eſſe vidit, dixit illi: Filia mea, non benè ad invicem conveniunt ſtupa, & ignis, ac proindè tu in loco maneto, aquamque, & panem, quem hìc tibi relinquo, comedito, ego enim abibo. Eſt autem non procul hinc nauta quidam, qui ſingulis bimeſtribus me viſitare ſolet, huic miſeriam, & infortunium tuum narrato, & promptum ab eo habebis auxilium. Quibus dictis, factoque ſuper mare crucis ſigno, elevatis in cœlum oculis hunc in modum Deum eſt allocutus: O Domine, de tua pietate confiſus, in mare me præcipitem ago, potius enim ab aquis ſubmerſus mori volo, quàm ut me committam periculo maculandæ caſtitatis.

Digitized by Google

ſtitatis. Puellamque ad timorem Dei, & ad perfectionem in divino ejus ſervitio exhortatus, ex alta rupe in mare ſe præcipitem egit; & ecce ſubitò duo approperarunt Delphini, qui eum dorſo excipientes, ſalvum, & incolumem perduxerunt in terram; unde Sanctus ille vir Dei experimento didicit, quàm verum ſit dictum illud S. Auguſtini à Thoma de Aquino citatum, dicentis: *Nihil eſſe ſentio, quod magis ex arce dejiciat animum virilem, quam blandimenta fœmina, corporumque illi contactus, ac proinde hæc fuge.*

S. Aug. in ſoliloquiis.

DISCURSUS XXXII.

ARGUMENTUM.

Idem quoque aliis exemplis, & rationibus confirmatur.

THEMA.

Datus eſt mihi ſtimulus carnis meæ, Angelus Sathanæ, qui me colaphizet. 2. Cor. 12. v. 7.

Diſcurſus per ſe notus.

1 Eodem prorſus in loco, in quo S. Paulus ſe à ſpiritu fornicationis infeſtatum, vehementibuſque carnis ſtimulis agitatum eſſe lamentatur, ſimul etiam mentionem facit revelationum, viſionum, extaſum, raptuumque, quibus ad cœlum evectus eſt empyreum: *Veniam autem ad viſiones, & revelationes Domini. Scio hominem in Chriſto ante annos quatuordecim (ſive in corpore, ſive extra corpus neſcio, Deus ſcit) quoniam raptus eſt in paradiſum, & audivit arcana verba.* In quo eodem capite inſuper dicit: *Datus eſt mihi ſtimulus &c.* Unde quærendum, quænam inter tentationes carnales, & revelationes, ac favores divinos, & cœleſtes ſit proportio? Nimirum duo hæc ideò ſine dubio ſimul in eodem capite conjunguntur, ut inde cognoſcamus, quòd etiam viri ſanctiſſimi, maximique Dei amici, à ſtimulis, & ſuggeſtionibus carnis minimè ſint exempti. Euſebius ad S. Damaſum de morte S. Hieronymi diſſerens, ait: *Nullus in hoc confidat vivens, ſi ſanctus es, non tamen ſecurus es. Plurimi ſanctiſſimi jam ceciderunt hoc vitio propter ſuam ſecuritatem. Hæc, & alia multa moribundus jamjam dixit Hieronymus diſcipulis ſuis, ut viriliter agerent contra immaniſſimum hoſtem.*

Euſebius ad Dam.

S. Bon. t. 7. de prof. relig. l. 2. c. 39.

2 Sanctus Bonaventura optimam rationem aſſignat, cur nequaquam ſecuri eſſe debeamus, quòd numquam lapſuri ſimus in vitium carnis, quantùmcumque etiam ſancti ſimus, fundatam in authoritate Sanct. Gregor. l. 3. Dial. c. 7. dicentis: *Qui corpus ſuum continentiæ dedicant, habitare cum fœminis non præſumant, nam quamdiu vitalis calor vivit in corpore, nemo præſumat, ignem concupiſcentiæ in ſe penitus extinctum eſſe, & ſæpe carbo videtur extinctus modica favilla coopertus, ſed ſi tangitur, comburit. Diabolus vero cum ſuos carbones coadunaverit, afflat, donec eos incendat, juxta illud Job 41. Halitus ejus prunas ardere facit, Septuaginta legunt: Carbones; Ignitus eſt enim igne gehennali; carbo ſi ſolus relinquitur, extinguitur; ſi componitur alteri, ex mutuo calore incenduntur ambo:* nam ut S. Bernardus ſerm. 63. ſuper Cantica ait: *Cum fœmina ſemper eſſe, & fœminam non cognoſcere, hoc ego majus puto, quam mortuos ſuſcitare, qui ergo quod minus eſt, non potes, quod majus eſt, quomodo credam tibi? Aſtutus Diabolus in principio incauta familiaritatis, occultat laqueos tentationis carnalis, reputant quod deſiſterent à mutua dilectione, ſi ſentirent inde laqueos peccati, donec per longam familiaritatem; & incautam ſecuritatem affectas amborum ita conflaſt, & conglutinati fuerint in amore, quod etiamſi inde ſentiant, ſibi imminere tentationis periculum, neſciant reſilire, vel ab invicem ſeparari, viribus ſpiritualibus ita debilitatis in eis, quod neuter eorum valeat ſibimet vim facere tantam, ut evellat ſe de laqueo.*

S. Greg. l. 3. Dial. c. 7.

S. Hier. Ep. 22. ad Euſt. & 61.

3 Nemo utique uſpiam inveniri poterit, qui de hac materia majori cum fundamento tractet, quàm S. Hieronymus, utpote qui tot, tamque conſpicuas Matronas Romanas, innumeraſque alias circa cuſtodiam virginitatis, & pudicitiæ inſtruxit. Hic igitur in Epiſtola quadam ad Euſtochium virginem S. Paulæ filiam ita ſcribit: *Pudet dicere, quot quotidie virgines ruant, quantas de ſuo gremio mater perdat Eccleſia. Super quæ ſydera inimicus ſuperbus ponat thronum ſuum, quot petras excavet, ut habitet coluber in foraminibus earum.* Imò iſtæ ipſæ, quæ ſe quoad caſtitatem ſuam illæſam ſervandam tam reſolutas exhibent, in occaſionibus proximis conſtitutæ, aut à tentationibus vehementibus infeſtatæ, turpiſſimè ſæpè cadunt. Unde S. Hieronymus *de vitando ſuſpecto contubernio* diſſerens, inquit: *Inter tantas illecebras voluptatum, etiam ferreas mentes libido domat, quæ majorem in virginibus patitur famem, dum dulcius putat omne, quod neſcit; ajunt, cantibus Syrenarum nautas eſſe præcipites, & ad Orphei cytharas, arbores, beſtias, & ipſa ſilicum dura eſſe mollita. Legimus, aliquem oſſibus vix hærentem illicitis arſiſſe amoribus, & ante vita caruiſſe, quàm peſte.* S. Hier. l. 2. Ep. 47.

4 In Amos ſequens viſio his verbis deſcribitur: *Hæc oſtendit mihi Dominus, ſtans ſuper murum litum, & in manu ejus trulla cæmentarii.* LXX. verò loco Ly (*trulla*) legunt, *cæmentarii adamas.* At verò quænam inter adamantem pretioſum, rarum, fortem, & impenetrabilem, & inter trullam cæmentarii poteſt eſſe proportio? Nimirum ex hinc conſiderare poſſumus, hominem terram, & calcem eſſe, ſi ejus conſideretur debilitas, & fragilitas; in manibus Dei autem poſitus, i. e. divina ejus gratia adjutus, conſtans, & fortis adamas eſt; unde S. Paulus ait *Non ego, ſed gratia Dei mecum, ſcivi quoniam aliter non poſſem eſſe continens, niſi Deus det;* interea tamen etiam in manu Dei poſiti ſemper cauti, & circumſpecti eſſe debemus, neque ulla ratione propter hoc ſecuros non eſſe arbitrandum eſt nobis, quia etiam adamantes franguntur. Unde idem S. Hieron. ait: *Habet autem Dominus in manu ſua adamantem, qui niſi Dei teneatur manu, omnem perdit fortitudinem; in tantum autem robuſtus eſt, ut dicatur ad eum: Si tranſieris per ignem, flamma non nocebit tibi, quantoque magis caditur, tanto fortior eſt, cumque à nullo ſuperari queat, ſolo libidinis calore diſſolvitur, hæc enim hircini ſanguinis, & ipſius hirci dicitur eſſe natura, ut ſit ad libidinem calidiſſimus.* Quot ſunt adamantes, ſive Deum amantes hodie, qui ſolo creaturarum amore bona continentiæ ſuæ propoſita facillimè rumpunt? De Samſone in Sacra Scriptura ſæpius dicitur: *Spiritus Domini irruit in Samſon;* & tamen S. Hieron. de eo ſcribit: *Samſon leone fortior, & ſaxo durior, qui unus, & nudus mille perſecutus eſt armatos, in Dalila molleſcit amplexibus.* Unica dumtaxat hircini ſanguinis ſtillula ad quemvis fortem, & impenetrabilem adamantem frangendum, ſeu reſolvendum ſufficit, unicus quoque tantùm obtutus, unicus geſtus, unica litterula amatoria ſæpè eſt offendiculum, quod multos conſtantes, & fortes viros cadere facit.

Amos 7. 7.

1 Cor. 15. 10. Sap. 8. 21.

S. Hieron. ibi.

S. Hieron. ib. ad Euſt. n. 16.

S. Bernard. T. 4. ſer. de luxuria.

5 S. Bernardinus caſum refert ſequentem; Poſtquam enim præmiſiſſet hæc verba: *Cautela adhibenda in auditu, nam ex auditu Cedrus Libani corruit;* mox ſubdit: *vidi virginem unam jam triginta, & octo annis in virginitate permanſiſſe propter Chriſtum, & ex uno verbo inhoneſto audito corruiſſe ita terribiliter, quod ſi Diabolus carnem haberet, non taliter corruiſſet.* Antiqui Gentiles olim, voluptates, & delectationes carnales tantam in ſe virtutem attractivam habere, credebant, ut tametſi Deos illorum hiſce turpitudinibus ad gulam uſque immerſos fuiſſe ſcirent, illos tamen veluti Deos ſuos adorarint. Caput enim totius Deitatis ipſorum Jupiter erat, cùm tamen de illo conſtet ex Poetis, quòd ſe nonnumquam in pluviam auream, vel in cycnum, vel in taurum transformarit, ut ſuis frui poſſet libidinibus, *In humanis corporibus,* inquit Arnobius, *quidnā quæſo inerat pulchritudinis, quid decoris, quod irritare, quod flectere oculos poſſet inde Jovis? Cutes, viſcera, pituita, atque omnis illa proluvies inteſtinorum ſub involucris conſtituta, quam non modo Lynceus ille penetrabili acie poſſet horreſcere, verū etiam quivis alter ſola vel cogitatione vitare. O egregia merces culpæ! O digna, & pretioſa dulcedo, per quam Jupiter maximus cygnus fieret, & taurus, & candidorum procreator ovorum!* De Hercule quoque fabulantur Gentiles antiqui, quòd poſtquam tot domuiſſet monſtra, tandem muliercula cujuſdam pulchritudine dementatus, & effœminatus, loco clavæ fuſum tractare, & cum puellis fila ducere, non erubuerit. Gyraldus quoque de ejuſdem Herculis ſtatua ſcribit, quòd ad eam loco movendam nulla quantacumque fortitudo, aut induſtria humana prævalere potuerit, & tamen unicus tantum capillus à mulieris capite deciduus, aut præciſus, ad illam pro libitu quaquaverſum movendam, & gyrandam ſufficerit.

Arnob. l. 4. c. 4.

6 Sanctus Fulgentius in hac materia ad noſtram eruditionem ita ſcribit: *Pareite quæſo judices humanis ardoribus, quid enim puerilis, aut muliebris ſexus in amore efficiat, ex quo in libidinis pugna Herculea deſudavit virtus* S. Fulg. l. 2. Mythol.

mulieris

mulieris enim illecebra major eſt mundo, quia quem mundi magnitudo vincere non potuit, libido compreſſit Herculem Omphalen, quæ eum perſuaſit, & cœli delicatos enervare contactus, & laſcivienti pollice fuſi teretem rotare vertiginem. De Samſone, quem ſacra Scriptura non fingit, ſed veridico calamo teſtatur à muliere devi- D. Chryſ. h. ex var. in Matt. locis. ctum, D. Chryſoſtomus ita ſcribit: *Ut quem multa millium hoſtium arma non vicerant, & ab inermi proſtrata corruerant, hunc una muliercula ſine armis, dolo malitia armata, convinceret*. Quis alius proſternere, & evertere potuiſſet ſolidiſſimam illam Eccleſiæ columnam, & immobile fulcrum, quàm muliercula quædam, quæ Pe- S. Max. h. 2. de Lacr. Petro & ancilla. trum non una, ſed trina vice tanta cum contumacia ad Chriſtum abnegandum induxit? unde S. Maximus ait: *Tantam trepidationem intulit paſſio Salvatoris, ut quod Apoſtolo Chriſtus ante prædixerat, ancilla deſtrueret, & magis prævaleret oſtiaria ad perfidiam, quàm Apoſtolus ad cautelam. Non bona oſtiaria, quæ Petrum ideò in domum Sacerdotis includit, ut à fide Salvatoris excludat; malè Adam induxit Heva, malè Petrum introduxit ancilla; illa excluſit à Paradiſo, hæc excluſit à Chriſto. Illa ad prævaricandum Adam impulit, hæc Petrum impulit ad negandum, & idem ſexus in utraque oſtiaria officium gerens, aut excludit à vita, aut includit ad mortem*. Quot Mat. 26. 35. non proteſtationes generoſiùs Apoſtolus coram Chriſto præmiſerat? *Etiamſi oportuerit me mori tecum, non te ne-* Luc. 22. 56. *gabo. Et ſi omnes ſcandalizati fuerint in te, ego numquam*; Et tamen S. Lucas non ſine myſterio inquit: *Quem cùm vidiſſet ancilla quædam, & cùm fuiſſet intuita*; Et quidem binis vicibus illam eum aſpexiſſe dixit, ut inde diſcamus, quòd oculus mulieris vacillare fecerit hoc nobile fundamentum, cui Chriſtus ſublime Eccleſiæ ædificium inniti voluit; ac proindè ſi ſexus hic muliebris tantùm circa Petrum efficere potuit, ut illum in graviſſima perjurii, & abnegationis Chriſti crimina præcipitare potuerit, quantò magis timendum erit, ſi idem ille ſexus hominem aggrediatur longè debiliorem?

7 Verùm inquies fortaſſe, Chriſtum, quantum ſaltem nobis conſtat, numquam permiſiſſe, ut Apoſtoli à ſpiritu fornicationis cum proximo cadendi periculo infeſtarentur. Et ideò reſpondeo, tametſi hoc quidem S. Ambr. l. de Abr. c. 9. verum ſit, nihilominus, ut S. Ambroſius ait: *Sæpè illecebra mulieris decepit etiam fortes maſculos, & eos à religione fecit deficere*; ac proindè firmum adhuc manet, quòd ſcilicet, ex quo ſolidiſſimæ quævis columnæ vacillationi ab hoc ſexu procuratæ ſubjectæ ſint, nullus unquam de firmitudine ſua blandiri ſibi debeat, ſed quovis tempore in timore perſiſtere, ac proindè in *vitis Patrum* In vitis Patrum c. 16. his verbis monentur: *Numquam aſſumatis audaciam, quaſi omnia jam certamina ſuperaſſetis, etiamſi millies victores evadatis, & mille reportetis triumphos, nec ſic tamen ſecuros vos eſſe, vel præſumere oportet; quouſque enim caro, & anima cohærent, nullus in terris ſecuritatem ſibi promittere debet*. Quantò enim is, qui in ſublimi loco eſt poſitus, ſe firmiorem, & ſtabiliorem eſſe credit, tantò Raban. t. 6. l. 3 de Pœn. Secul. c. 17. magis tunc ipſi timendum eſt. Unde Rabanus Maurus inquit: *Admonendi ſunt peccata carnis ignorantes, ut tantò ſollicitiùs præcipitem ruinam metuant, quantò altiùs ſtant*.

8 *In vitis Patrum* de S. Machario Romano legitur, In vit. Patrum l. 1. c. 10 in vit. S. Macar. Rom. quòd nuptias ſibi præparatas fugiens, Archangelo Raphaele duce in horridum ſe deſertum receperit, rigoroſiſſimam in eo facturus pœnitentiam, in quo licèt multis miraculis enituerit, innumeros, eoſque omnes atroces, ſuperaverit furiarum infernalium inſultus, attamen tandem in carnis incta miſerabiliter deluſus, & victus fuit. Audite hiſtoriam. Dæmon enim in aſſumpta pulcherrimæ, & elegantiſſimè ornatæ puellæ ſpecie in deſerto exiſtenti apparuit, quem cùm Eremita ſciſcitaretur, unde, & à quo in horrendum illud deſertum perducta fuiſſet, perſonata juvencula in amariſſimum fletum prorupit, adeò ut & ipſe Sanctus ex ejus planctu in corde commotus amarè flere cœperit; tandem verò reſumpto pauliſper poſt fletum animo, puella reſpondit: *Ego miſerrima, ò Pater ſanctiſſime, filia ſum viri Romani, qui cùm me invitam, ac nolentem deſponſaſſet juveni cuidam nobiliſſimo Romano, ac dies nuptiarum venirent, & thalamum, ac convivium ordinarent, inter nuptias ipſas ſponſus meus diſparuit, cùmque turbati omnes huc illucque eum inquirendo turbarentur, ego gaviſa clam exii, & noctu eadem iter arripiens, nec itineris ducem aliquo modo habens, per anguſta montium, & vallium errando, huculque perveni*. Tunc S. Vir Dei puellam hanc illam ipſam eſſe credens, cui deſponſandus erat, quamque prima nuptiarum die deſeruerat, per manus apprehenſam benignè excepit, & in ſpecum ſuam introduxit, ubi eidem ſibi proximè aſſidenti, dactilis ad manducandum appoſitis (hic enim vulgaris ejus cibus erat) prandium eremiticum apparavit, multoſque cum ea ſermones miſcuit. *Tunc verò cœpi quaſi de labore nimio ſomno gravari, at illa manibus ſuis mea omnia membra mulcendo palpavit, & eò ampliùs ſomno gravatus ſum. Quid morer? Miſer ego, qui antea numquam cum fœmina peccare conſenſi, in ſomnis me peccatum perpetraſſe cognovi, nam ſubitò expergefactus è ſomno, quaſi cum fœmina peccaſſem, diſcoopertum me in terra jacentem inveni, ipſa jam verò non apparuit*.

9 Apud Romanos, ut Macrobius ſcribit, *Dea Bona* Macrob. l. 1. c. 12. Fauni filia, tanta cum honeſtate, & pudicitia vivebat, *ut extra gynecæum numquam ſit egreſſa, nec nomen ejus in publico fuerit auditum, nec virum unquam viderit, vel à viro viſa ſit, propter quod nec vir in templum ejus ſolus ingreditur*. Quæ omnia ſi vera ſunt, meritò quæri poteſt, cur hæc Dea, quæ bonitatem vitæ, & converſationis ipſo ſuo nomine referebat, quæque præterquam quòd impudicitiam impensè coleret, divinum quoddam numen erat, cur, inquam, ipſa tanta cum cautela proceſſerit, ut nullus virorum ſolus ejus ingredi templum permiſſus fuerit? Ad quod nihil aliud reſponderi poſſe videtur, quàm quod ipſimet quoque Gentiles difficile, & quaſi impoſſibile eſſe crediderint, quòd ſolus vir cum muliere ſola inter ſe mutuò ſine pudicitiæ læſione converſati poſſent, & ideò tametſi illam velut divinum, quoddam numen, ac Deam colerent, & aliunde honeſtiſſimè ſemper vixiſſet, nequaquam in templo ejus ſoli eſſe volebant, quia etiam inter nos fideles illi, qui ſuperhumanam, & quaſi divinam quamdam vitam agunt, in occaſionibus proximis conſtituti ſæpiſſimè cadunt.

10 S. Epiphanius, Paulum Epiſcopum Samoſatenum, S. Epiphan. ejuſque lapſum meritò deplorandum eſſe ſcribit, quia ex alto decidit, adeòque in illo adimpletam fuiſſe inquit, illam ſententiam Sapientis: *Invidia improbitatis deſtruit bona, & cogitatio concupiſcentiæ evertit mentem innocentem*. Hic enim vir magnus, ad eam uſque carnalis concupiſcentiæ fœditatem devenit, ut in ipſamet ſolemnitate Paſchali hymnos laſcivos à ſe compoſitos, ab impudicis mulieribus concubinis ſuis in Eccleſia decantari fecerit, & ut uni illarum ſpecialiter ſibi dilectæ placeret, ad diabolicam hanc hæreſim ſuſtinendam inductus fuerit, *ut ſolum Patrem judaico ſenſu Deum agnoſceret, & Chriſtum purum fuiſſe hominem, diceret*.

11 Pandulphus Ricaſoli nobilis Florentinus hiſce diebus noſtris, poſtquam è ſtatu religioſo Novitiatus tempore egreſſus fuiſſet, Cathedralis Eccleſiæ factus Canonicus, maximum habuit pœnitentium ſibi confitentium concurſum, adeòque tamquam vir ſanctiſſimæ vitæ in ſummo erat honore, ac veneratione apud omnes; inter cæteros verò pœnitentes illius, mulier quædam fuit Fauſtina nomine, cui tamquam mulieri eximiæ probitatis, & pudicitiæ probatæ Florentini nobiles filias ſuas certatim committebant, quam Pandulphus perdito amore proſequens, eidem coitum carnalem licitum eſſe perſuaſit, dummodò in illa actione mens hominis elevaretur in Deum, qui ambo Anno 1641. publicè combuſti ſunt.

12 Joſephus à Coſta de viro quodam Peruano in ſpi- Joſeph à Coſta. rituali vita celeberrimo refert, quòd cùm eſſet *pene hujus orbis miraculum, familiaritate muliercula, quæ ſe edoceri ab Angelo magna quædam myſteria jactabat, quæque extra ſe interdum rapiebatur, aut rapi ſimulabat, velut altera olim Philomena, aut Maximilla Montani, ita devinctus eſt, ut illam de ſummis Philoſophiæ Quæſtionibus ſæpe conſuleret, in omnibus pro oraculo haberet, magnis revelationibus plenam, & Deo valdè charam prædicaret, fœ̃ias aliòqui ſordidam*. Hujus diſciplinæ ſe ſubjecit tam quam diſcipulum, eò quòd illam miracula patrare opinaretur, quæ proindè multas eum hæreſes docuit, dicebat enim, continuò ſe habere ſibi aſſiſtentem Angelum, à quo doceretur, quæcumque ſcire deſiderabat; dicebat inſuper, quòd circa tempus illud, quo Sedes Apoſtolica in Regnum Peruanum transferenda eſſet, Rex pariter, & Papa creandus, tantaque Sanctitate decorandus

dus foret, ut omnibus Angelorum Choris, & Apoſtolis futurus ſit ſuperior. Denique quòd futurus ſit mundi hujus Redemptor *quoad efficaciam*, eò quòd Chriſtus ſolùm talis fuerit *per ſufficientiam*, quòdque à Clericis ablaturus ſit cælibatum, liberaque iis cum mulieribus conjugia indulturus, aliaſque centum, & decem propoſitiones hæreticas docuit, & defendit; ſed finis illius miſerabilis fuit, ut qui vivus combuſtus, & in cineres reſolutus, vitam finivit.

Viglieg. 1. p. Floc. 55. c. 23.

13 De Goffredo Piloſo, Comite loci cujuſdam Monti Setatio vicini, ſcribit Vigliegas, quòd filiam quamdam habuerit à maligno ſpiritu graviter obſeſſam, & quia per hujus linguam Dæmon, per Exorciſmos ſæpiùs agitatus, ſe inde non diſceſſurum dixit, niſi puella in montem Setarium duceretur, eò quòd locus ille ex præſentia Garini, celeberrimi illius temporis Eremitæ, ſanctificatus eſſet puella ad virum hunc ſanctum accedens, ſubitò liberata fuit. Cùmque Comes pater Energumenæ virum Dei inſtanter rogaret, ut per dies novem filiam ſuam in ſuo retineret conſortio, ne fortè iteratas pateretur Dæmonis infeſtationes, Eremita ſæpiùs rogatus tamdem conſenſit; primiſque diebus carnis quidem ſtimulos ſentiens, eoſdem protinus à ſe abjecit. Accidit autem, quòd eodem tempore Dæmon in ſpecie cujuſdam Eremitæ ad ſpecum ſuam accederet, qui ſe virum in zelo ſpiritualis vitæ expertiſſimum eſſe ſimulabat, quem proindè Garinus in cauſa bujus puellæ conſilii cauſa acceſſit, dicendo, quòd pluries patri illius, ut filiam ſuam à ſe avocaret, ſupplicaſſet, nec tamen hactenus ex parte ejus quempiam vidiſſet: quod audiens in perſonato Eremita Dæmon, vilitatem, abjectionemque animi ſapere dicebat, dum quis occurrenti tentationi tam facilè cedit: *Itaque implicatus perverſo conſilio Garinus, hæſit in ſpecu cum puella, & impetu vehementiſſimæ tentationis dejectus, puellæ vim intulit; mox autem à patrato ſcelere, pudore nimio obrutus, ad veteratorem, quem pro ſodali habebat, regreſſus, & caſum faſſus immanem, retulit ab immani conſulto conſilium trucidandæ puellæ, ut ſcelus lateret, id quod in cellam regreſſus perfecit, cultro in puellæ dormientis jugulum adacto*. Verùmtamen Eremita per divinam miſericordiam ad ſeriam reductus eſt pœnitentiam; infelix autem filia, ob devotionem, qua erga Beatiſs. Virginem ferebatur, denuo rediit ad vitam, quæ eodem in loco, in honorem Beatiſs. Mariæ Virginis, inſigne virginum monaſterium erexit.

DISCURSUS XXXIII.

ARGUMENTUM.

Conſideratur admirabilis Chriſti circumſpectio, & cautela, qua ad noſtram inſtructionem cum mulieribus converſando uſus fuit.

THEMA.

Quis tetigit veſtimenta mea? quis me tetigit? Marci c. 5. v. 30.

Quàm circumſpectè Chriſtus converſatus fuerit cum mulieribus, docet mox. ger. Diſcurſus.

1 QUòd ſi omnis Chriſti actio noſtra eſt inſtructio, ut SS. Patres innuunt, utique diſplicentia illa, quam circa mulierem oſtendit, quæ veſtes ejus tetigerat, ſpeciale nobis myſterium indicat, nimirum, quanta nobis, ad cuſtodiam illæſæ ſervandæ caſtitatis, circumſpectione opus ſit, dum aliquod nobis cum mulieribus intercedit negotium. Enimverò haud congruè hoc loco quæri poſſet, cur mulier illa ſanguinis fluxum patiens, poſt perpeſſam 12. annis cum facultatum ſuarum in Medicos, ſine ullo effectu meliorationis, expenſarum diſpendio, infirmitatem, non citiùs ad Chriſtum auxilii petendi cauſa acceſſerit? Item cur tam furtivè Chriſtum convenerit, quaſi ſanctitatem ſuam ipſo minimè advertente ab ipſo furari volens, cùm tamen Chriſtum verum corporis, & animæ medicum eſſe ſciret, qui *pertranſibat benefaciendo, & ſanando omnes?* ad quod reſponderi quidem poteſt, quòd tametſi Chriſti erga omnes infirmos ſanandos beneficentiam probè haberet perſpectam, nihilominùs ſexus ſui conſcia, ſciensque cum qua cautela, & circumſpectione Redemptor noſter cum mulieribus ſolitus eſſet procedere, erubeſcebat tamquam immunda coram illo ſe ſiſtere, eique ſupplicare dicendo: *Libera me de ſanguinibus Deus, Deus ſalutis meæ.* Sed quandonam hæc mulier ad Chriſtum viciniùs accedendi fiduciam concepit? D. Chryſoſt. ait: *Pia ergo hæc mulier publicè accedere auſa eſt, quoniam fœminas quoque ipſum curare jam audivit, & quoniam ad filiã Archiſynagogi mortuam jam proſpiciebat acceſſurum, & ad domum quidem ſuam, quamvis opulenta eſſet, non eſt auſa vocare, neque apertè acceſſit, ſed occultè, cum fide veſtem ejus tetigit.* Chriſtus autem in conſpectu totius illius multitudinis admirari ſe oſtendit, quòd mulier aliqua ipſum, licèt in extremitate, & fimbriis veſtimenti ſui, tangere præſumpſerit, velut rem quamplam inſolitam; licèt ex cauſa adeò rationabili factam.

Act. Ap. c. 10. 38.

Pſ. 50. 16.

D. Chr. h. 31 in Matt.

2 Verumtamen præter hanc rationem conſiderari inſuper poteſt, quòd licèt Chriſtus hoc miraculum circa infimam hanc mulierem ſe minimè manifeſtantem, extraque omnem hominum notitiam poſitam, operatus fuerit, humillimus tamen Salvator noſter ipſam propalare voluerit, idque, ni fallor, ex hac præcipuè cauſa, quia ex quo multi ipſam Chriſtum, licèt ſolùm, in extremitate veſtis tangere viderant, ideò ut quoad lubricum hunc ſexum quamvis umbram, vel minimam ſuſpicionem, à ſe alienam eſſe oſtenderet, in conſpectu totius populi finem manifeſtari voluit, ob quem ipſa eum tetigerat, nimirum ad priſtinam denuo recuperandam ſanitatem. Nam Lucas ait: *Videns autem mulier, quia non latuit, tremens venit, & procidit ante pedes ejus, & ob quam cauſam tetigerit eum, indicavit coram omni populo, quemadmodum confeſtim ſanata ſit*; nimirum honeſtiſſima mulier ſe pariter, & Chriſtum in conſpectu totius multitudinis juſtificare voluit, ne vel minima mali umbra de ipſis in ſuſpicionem vocari poſſet. Luc. 8. 47.

3 Sed ecce tibi aliam reflexionem, quam Hug. Card. facit circa illam à Salvatore factam interrogationem, dum ait? *Quis me tetigit?* Sciebat enim haud dubiè, Hemorrhoiſſam fuiſſe, quæ illum tetigerat, nam *excelſus Dominus, & humilia reſpicit, & alta à longè cognoſcit*; cur igitur, *in genere maſculino interrogat, dicendo: Quis, & non in fœminino, Quæ?* ob nullam aliam cauſam id feciſſe cenſetur, inquit idemmet Hugo, quàm quia à mulieribus ob quamcumque etiam cauſam tangi adeò horreſcebat, ut ne nominare quidem illam impliciè voluerit. *Nec nominetur in vobis*: non obſtante, quòd non corpus ipſius, ſed extremitatem tantùm veſtis tetigerit, idque non alio fine, quàm ut miraculosè ſuæ reſtitueretur ſanitati. Ad eumdem quoque modum idem Hugo verba illa Abrahæ Gen. 23. conſiderat, dicentis: *Date mihi jus ſepulchri vobiſcum, ut ſepeliam mortuum meum*, quibus verbis conjugi ſuæ Saræ mortuæ ſepulturæ locum aſſignari deſiderabat, & tamen, inquit præfatus Cardinalis, *maſculum pro fœmina ponit; ſimile eſt illud Chriſti Marci 5. Quis me tetigit? quis, dicit Dominus, ſciens tamen quòd mulier tetigerit eum.* Matt. 5. 9. Hug. Card. in c. 23. Gen. Pſ. 37. 6.

4 Doctiſſimus Salmeron, hanc mulierem ne quidem Chriſti veſtimentum tetigiſſe notat, ſiquidem ait: *Si tetigero tantum fimbriam veſtimenti ejus, id eſt, id quod in veſtimento minimum erat.* Unde hic ad propoſitum præſens arguere poſſumus: Si quando mulier aliqua ad compeſcendum gravem, & humanitus quaſi incurabilem ſanguinis fluxum, extremitatem veſtimenti Chriſti abſque ejus licentia, & priùs facta inſinuatione tangit, ab eo reprehenditur, adeòque fert indignè, ut neceſſum fuerit ſe publicè excuſare, & cauſam talis contactus publicè edicere; cuinam igitur ſe periculo exponet ille, qui non filium Dei, qui *Candor eſt lucis æternæ*, tangit, ſed ad mulierem aliquam ſine ulla neceſſitate viciniùs accedit? numquid jure merito talis timere debet quod ſanguinis fluxum non ſolùm non compeſcet, ſed potiùs magis contrahet, & adaugebit? Salm. T. 6. tr. 11.

5 Verùm enim verò ex quo Evangeliſta poſt hanc hiſtoriam, Chriſtum, ad reſuſcitandam Archiſynagogi filiam, abiviſſe dicit, (ſiquidem interea dum Salvator ad Archiſynagogi domum abiret, Hemorrhoiſſa ſanata fuit,) ad noſtram inſtructionem alia cautelæ, & circumſpectionis Chriſti in hoc factu velim conſideremus argumenta. Porrò Archiſynagogi Jairi filia in flore optimo ætatis mortua, Salvator noſter illam reſuſcitaturus, conclave, in quo cadaver defunctæ depoſitum erat, ingredi volens, licèt turbam tumultuantem, & tibicines ejeciſſet, nihilominus tres Apoſtolorum ſuorum, Petrum ſcil. Jacobum, & Joannem, nec non & puellæ genitores, ſecum in eodem conclavi manere voluit. Dicit enim S. Marcus: *Ejectis omnibus, aſſumit patrem, & matrem puellæ, & qui ſecum erant, & ingreditur, ubi puella erat jacens*; ſed quonam fine idipſum feciſſe exiſtimatis? Num fortè ideò, ut hi miraculoſæ illius reſu- Matt. 9. 23. Marc. 5. 40.

Digitized by Google

reſuſcitationis oculati teſtes eſſent? Nequaquam, inquit Theophylactus, quia multitudinem illam, quæ numerum teſtium egregiè adaugere potuiſſet, data opera ejecit, & diſcipulos prædictos ſecum retinuit, *ut taciturnos, nolebat enim hoc miraculum ante tempus revelari multis*; quin potiùs Salmeron punctum ad noſtrum propoſitum optimè, & verè tetigit, dum ait: *Ut inſtrueret miniſtros Evangelicos, ne ad fœminas, præſertim adoleſcentes, intrent, niſi adſint eorum propinqui, ne ulla ſcandali occaſio cuipiam data eſſe videatur*. At verò dicet fortaſſe nonnemo; numquid puella hæc jam defuncta erat? quid igitur ibi ſubeſſe poterat periculi, maximè in eo, cui æternus ejus Pater ad miracula patranda, imò vita defunctos ad vitam revocandos, divinam delegaverat omnipotentiam? nihil refert, maximè cum ut ex S. Bernardo in præcedentibus diſcurſibus diximus; *Majus miraculum ſit inter vehementes occaſiones non cadere, quàm mortuos ſuſcitare*; illa quæ reſuſcitari debebat, puella erat, & ideò ſolus cum ipſa ſola manere nolebat.

Theoph. in c. 11. Luc.

Salmer. T. 6. tr. 16.

6 De Sancta Maria Magdalena, quæ Corpus Chriſti mortuum cum tot ſuſpiriis, & gemitibus, tantaque cum ſollicitudine anxiè requiſierat, legimus, quòd dum illa Chriſtum ſibi poſt reſurrectionem ſuam in ſpecie hortulani occurrentem tangere voluit, id ei ſeriò à Chriſto interdictum fuerit, dicente: *Noli me tangere*; & tamen ex ſacro textu clarè conſtat, quòd ab eadem, dum adhuc peccatrix eſſet, in domo Phariſæi menſæ accumbens pedes ſuos lacbrymis rigari, & ablui, capillis ejus tergi, & oris oſculo demulceri libenter permiſerit, prætterquam quòd æquè clarè conſtet, ipſam cum aliis Mariis Chriſtum inſecutam fuiſſe, quòcumque ibat. Sed facilis eſt ad hæc reſponſio, ſi conſideretur, quòd quando illum in itineribus aſſociabat, quando pretioſiſſimum unguentum capiti ejus infundendo, egregium, & laudabile exhibebat obſequium, quando in domo Phariſæi aliquanto tempore proſtrata jacuit, denique quando poſt ejus reſurrectionem cum aliis Mariis, quæ *tenuerunt pedes ejus*, eam adorabat, hæc omnia in publico à multis videri, & ſpectari potuerint; at verò hic in horto ipſa ſola cum Chriſto ſolo, ſine teſte, ſine arbitro conſtituta erat; ac proinde Paulus de Palatio meritò dicit: *Noluit Chriſtus ſolus à ſola Maria tangi, admonens, quàm ſint parum tuta virorum cum fœminis privata colloquia, nam, & ideo Samaritanam ad virum vocandum provocat*. Unde Chriſtus non ſine myſterio ei dixit, ut reſurrectionem ſuam Apoſtolis annuntiaret; *Vade ad fratres meos, & dic eis*; quia tametſi gratum fuiſſet, ſe ab illa gratioſè recipi, & religioſè tangi, id tamen in aliorum ſocietate fieri deſiderabat, non verò quod illi exhibere volebat amoris obſequium, ſolus à ſola recipere volebat.

Joan. 20. 17.

Matt. 28. 9.

Paul. de Pal. in Matt.

7 Nulli ignotum eſſe potuit factum illud, quod à S. Joanne in c. 8. Evangelii ſui deſcribitur; Phariſæi namque ibi mulierem quamdam deprehenſam in flagranti adulterio, ad Chriſtum adducebant, ut ab eo ediſcerent, quonam pœnæ genere in hoc delictum animadvertendum eſſet: *Jeſus autem inclinans ſe deorſum, digito ſcribebat in terra*; Cauſa autem ob quam Chriſtus ſacratiſſimum vultum ſuum in terram dimiſit, nequaquam carebat myſterio, per hoc namque inſtruere nos voluit, quòd quantumcùmque ſancti, & perfecti ſimus, mulieres tamen fixis oculis in faciem curioſè reſpicere, & firmiter intueri, nequaquam debeamus. Et quidem quod in hac hiſtoria vel maximè conſiderari meretur, eſt, quòd poſtquam omnia malignantium Phariſæorum peccata in terram ſcripſiſſet, iiſque cum confuſione lectis, unus poſt alterum ſe ſubducentes, Chriſtum ſolum cum ſola adultera reliquiſſent: *Remanſit ſolus Jeſus, & mulier in medio ſtans*: is illam ſine ulla dilatione dimittens, ab illa ſubitò ſe expediverit, dicens: *Vade, & jam ampliùs noli peccare*. Adhæc S. Auguſtinus, Chriſtum adductam ad ſe adulteram neutiquam condemnaſſe, ſed ſine ullo commiſſi erroris reprehenſione, aut improperio è ſe liberam dimiſiſſe, conſiderans, Salvatorem interrogat, dicens: *Faves ergo peccatis? Non ita; attende quod ſequitur: vade, & jam ampliùs noli peccare*; at verò cur ipſam non ſecum aliquamdiù detinuit ad ſubminiſtrandum illi aliqua ſalutaria monita, quæ ipſi deinceps ad concipiendam de culpa commiſſa cordis compunctionem, vel ad ipſam à relapſu, & recidivatione in idem peccatum præſervandam, utiliter deſervire potuiſſent? Noluit hoc facere, quia majorem habebat ſollicitudinem, ne ſolus cum ſola aliqua laſciva muliere aliquamdiù commorando, malum nobis relinquat exemplum, licèt tamquam verus Dei filius impeccabilis eſſet, quàm ut animam aliquam à via Dei, & ſalutis aberrantem inſtrueret, & in viam mandatorum Dei dirigeret, licèt hoc unum ſit ex ſublimioribus myſteriis, ad quæ homo evehi poteſt, teſte D. Dion. Areopagita, qui ait: *Omnium divinarum diviniſſima extat perfectio, Dei cooperatores eſſe in ſalute animarum*. Unde D. Chryſol. ait: *Cum iſta accuſaretur adultera, avertit faciem ſuam Dominus, & declinavit in terram, ne crimen cerneret, quod puniret, & maluit in pulvere ſcribere veniam, quam dare in carne ſententiam*.

Joan. 8. 6.

S. Aug. tr. 33. in Joan.

D. Chryſol. ſer. 115.

8 Et ideò licèt malignantes Phariſæi, & Scribæ linguam ſuam in cœlum calumniandum temerè extendere non formidarint, *Poſuerunt in cœlum os ſuum*, Salvatorem videlicèt multis in rebus calumniando, & arguendo, attamen de hoc libidinis vitio ipſum nequaquam calumniari, vel accuſare, ne per imaginationem quidem præſumpſerunt, non obſtante quòd de hoc vitio Tertullianus dicat: *Tam periculoſa eſt, quæ uſque ad cœlum ſcandala jaculata eſt*; quòd eo fine hic memoro, quia licèt, ſi ita ei placuiſſet, cum hac muliere adultera, ſine ulla formidine ſcandali Phariſæis, aut aliis dandi, vel metu ſuſpicionis pravæ, commorari, & colloqui facilè potuiſſet, id tamen facere noluit, ut per hoc nobis inſinuaret, quòd quantumcùmque quis ſanctus ſit, cum hoc tamen ſexu ſolus ſine teſte, & ſine arbitro diu hærere nemo debeat.

Tert. l. de vel.

9 Quòd ſi dicas, Beatiſſ. Deiparam ſuam ſemper virginitatem conſervaſſe illæſam, non obſtante perpetuo convictu, & converſatione, quam tot annis cum S. Joſepho ſponſo ſuo continuò habuit; ad hoc ergo reſpondeo: Spirit. S. non ſine cauſa & ſpeciali myſterio B. Virginem ſponſam ſuam D. Joannis Evangeliſtæ, cui tot annis in depoſitum cuſtodiendum conſignanda erat, in viſione exhibitam fuiſſe amictam Sole, ſtellis redimitam, & Luna calceatam: *Signum magnum apparuit in cœlo, mulier amicta Sole &c.* quod utique ingens in cœlo prodigium, & miraculum fuit: *Signum magnum apparuit*. Notandum verò eſt, quòd eadem mulier paulò poſt parturiiſſe dicatur: Cur autem prius præmittitur, quòd luce amicta fuerit, *amicta Sole, luna, & ſtellis &c.* ad propoſitum noſtrum præſens reſponderi poteſt, quòd licèt concepiſſet de Spiritu S. quia tamen S. Joſephum in ſponſum acceperat, cùmque illo ſola cum ſolo multis annis in una eademque domo cohabitare debebat, ideò Spiritus S. illam in virgineæ puritatis ſuæ teſtem lucem habere volebat, Solem videlicet, Lunam, & Stellas, ut omnibus ubique conſpicua eſſet; unde Deus per Pſalmiſtam dicit: *Thronus ejus ſicut Sol in conſpectu meo, & ſicut Luna perfecta, & teſtis in cœlo fidelis*.

Apoc. 12. 1.

Pſ. 88. 38.

10 Sed quid de Salvatore noſtro dicturi ſumus, quando ſolus longo temporis ſpatio cum ſola Samaritana muliere laſciva, & adultera converſatus fuit; ob quam converſationem diſcipuli, tamquam rem inſolitam, nec unquam hactenùs in eo notatam valdè obſtupeſcebant: *Mirabantur quia cum muliere loquebatur*; idque ut Dio. Carthuſianus ait: *quia conſuetudinem loquendi cum mulieribus ſeorſim, ac privatim, non habebat*, quod etiam Lucas Burgenſ. ponderat his verbis: *Quod*, inquit, *cum muliere extranea, ignota, ſola, ſolus loqueretur præter ſuum morem, nec enim conſueverat Jeſus mulieribus etiam in publico, & omnibus patente loco, niſi in turba loqui*. Toletus eamdem quoque reflexionem habet; dicit enim: *Nec hactenus Chriſtum ignotis cum mulieribus, maxime remotis arbitris, loquentem viderant, proptereaque mirati ſunt, tamquam novum quiddam, inſolitum, & inſperatum*. S. Cypr. vel quiſquis libri illius author eſt, parum abfuiſſe oſtendit, quin Apoſtoli ab admiratione tamdem tranſiiſſent ad ſcandalum ea de re concipiendum: *Et ut de Apoſtolis breviter probem, quantum eis ſinxa familiaritas potuerit diſplicere, qui compulſi ſunt, & de ipſo Domino loquente cum fœmina dubitare, niſi eos majeſtatis notitia probata compeſceret*. Porrò S. Bernardinus ad multiplicem ſe reflectit cautelam, & circumſpectionem, qua divinus Magiſter, in hac tam lubrica materia ad ſe defendendum, & ab omni ſuſpicione purgandum, uti voluit, ne malum aliquod nobis poſt ſe relinqueret exemplum. Etenim locus conſabulationis hujus publicus erat, in aperto videlicet campo, & in omnium conſpectu poſitus, ad quem multi

Joan. 4. v. 27. Dio. Cart. ib.

Luc. Burg. ib.

Tolet. ib.

S. Cypr. l. de ſing. Cler.

S. Bern. t. 4. ſer. 24. 12 Fer. 6 poſt Do. 3. Quadr.

continuò ad aquam hauriendam concurrebant; Hora quoque colloquii erat meridiei, non verò in obſcuritate noctis: *Item quia ſtomacho jejuno, nam corpus eſt magis refrænatum, quàm quando eſt benè paſtum; Item loquebatur cum illa, quæ jam erat ſenex, non cum juvencula, quæ eſt magis ſuſpecta; Item quia erat neceſſe, ut loqueretur ſecum, & venaretur illam animam; Item Chriſtus erat Sapientia divina, quæ errare non poterat.* Imò qui S. Bernardinus in hac materia Chriſtum tueri, & excuſare operæ pretium eſſe duxit, ne ejus exemplum cum animarum præjudicio tranſiret ad fideles poſteros, ideò in alio quodam ſermone haſce cautelas, & circumſpectiones ſigillatim repetit, dicens: *Sed numquid indecens fuit, Chriſtum cum muliere ſola hic ſtare, & loqui?* Et reſpondet, quòd non, maximè conſideratis ſimulque concurrentibus ſeqq. circumſtantiis, nimirùm: *conſiderato loco, qui erat publicus; conſiderato tempore, hora clara meridies, & ante cibum ſumptum; conſiderata cauſa adventus mulieris, ſcilicet pro haurienda aqua; conſiderata ejus ætate, quæ poſt quinque viros jam habitos, præſumitur fuiſſe grandæva; conſiderata perſona Chriſti, & adventu ejus ad puteum, celeris reditus expectatione diſcipulorum, materia verborum Chriſti cum muliere.*

Th. Cantipr. l. 2. Apum, c. 30. n. 46.

11 Cantipratenſis Epiſcopus, de periculoſo mulierum conſortio diſſerens, hoc quoque Chriſti factum adducit, dicens: *Quid tibi ſerve Dei, quid tibi cum fœminis confabulatio tam aſſidua? Mirabantur de Chriſto, qui Deus erat, & homo ſimul, & ideo ab omni ſuſpicione remotus, mirabantur, inquam, diſcipuli, quod cum muliere loqueretur. Quid ergo tibi faciendum eſt, peccator homo, qui carnem infirmam geſtas, & naturam infectam? ſi juvenis es, nulla ſecuritas; ſi ſenex, experire in te cum illo, qui dixit: adhuc igniculus vivit; ſed reſpondes; Zelus me trahit, & ſalus proximi; & reſpondeo, ſed numquid & animas viri habent? quare non cum illis aſſidua colloquia? & utique viri pluribus, & majoribus patent periculis.*

Converſatio cum mulieribus periculoſa omnibus.

Rup. Abb. l. 6. in Jo.

12 De benigniſſimis Salvatoris noſtri oculis, hoc in Ruperto Abb. Tuitienſi lego encomium, quo appellantur ab eo: *Feneſtra ſalutis, patentes miſericordiæ januæ;* unde David dicebat: *Reſpice in me, & miſerere mei;* ac proindè cùm tales ſint ipſius oculi, quis non crediſſet, quòd dum *pertranſibat benefaciendo, & ſanando omnes,* oculos ſuos liberè in omnes vicos, plateas, & domos directurus fuiſſet, haſque portas, & feneſtras habiturus fuiſſet in omnia obvia patulas, & apertas; & tamen Sanctus Joannes velut de re quadam inſolita dicit: *Cùm ſublevaſſet ergo oculos Jeſus, & vidiſſet, quia multitudo maxima veniebat ad eum.* Circa quæ verba Angelicus Doctor ſapienter obſervat, ubinam, & coram quibus Redemptor noſter ſuos cœperit ſublevare oculos; nimirùm inprimis *exiſtens in monte,* ideſt, in loco quodam ſolitario, inhabitato, inacceſſo, deſerto, non verò in foro, vel in theatro; Deindè *cum diſcipulis ſuis,* erant ibi ſoli Apoſtoli, & diſcipuli ejus congregati. Et quodnam putas, per hoc nobis dare voluit documentum? Hoc videlicet: *Ut diſcamus Chriſti maturitatem, oculos non erigentis huc, atque illuc, ſed pudicè ſedentis, & attentè cum diſcipulis ſuis.* Quod perlectè cum eo conſonat, quod obſervat Cajetanus, dum ait: *Oculis vagus non fuit, ſed ſummè compoſitus, nec ſine ingenti cauſa circumſpexit.*

Pſ. 4. 16.
Actor. 10. 38.
Docet Chriſtus oculorum cuſtodiam.
Jo. 6. 5.

S. Th. in Jo.

13 Verùm enim verò ex quo Apoſtolorum Chriſti mentionem facere cœpimus, utiliter meminiſſe juvabit, quòd idem Dominus noſter immediatè, poſtquam in deſerto, ut in cap. 6. Sancti Marci legitur, paverat turbas, ſubitò ſine ulla dilatione Apoſtolos ſuos ex loco, in quo prodigioſum illud convivium celebratum fuerat, abs ſe dimiſerit. *Statim coegit diſcipulos ſuos aſcendere navim, ut præcederent eum transfretum.* Circa quam Apoſtolorum dimiſſionem quærendum eſt meritò, cur eos ad tam celeriter ex illo loco abeundum coegerit; quorum omnium nomine S. Petrus aliquando Divino Magiſtro ſuo dixerat: *Quo ibimus? verba vitæ æternæ habes;* vix enim ab ipſius latere ſeparari, aut dividi poterant, ut proindè mirum non ſit, quòd illis ad recedendum à ſe vim aliquam intulerit: *Statim coegit eos.* Sed inquies, quid referre poterat, ſi etiam in eodem loco, diuturniori tempore, fuiſſent commorati? Ac proindè pro reſolutione obſervandum, quòd eo tempore, quo turbæ jam prodigiosè paſtæ fuerant, ſol jam ad occaſum declinabat: *Dies jam cœperat declinare.* Quo præſuppoſito, Cajetanus ad propoſitum noſtrum dubium hoc opportunè reſolvit, dicens, factum id eſſe, quia *timebat illis à conſortio nocturno tot mulierum:* multæ enim mulieres, quæ ad domos proprias redire non poterant, in pratis illis remanere cogebantur; Et hæc vera cauſa erat, cur Chriſtus Redemptor noſter Apoſtolos ſuos inde præproperè diſcedere jubebat. Sed inquies denuò, numquid mulieres illæ ſuos ſecum maritos præſentes habebant? Item, numquid mulieres illæ honeſtiſſimæ, & devotioni prorsùs deditæ erant? Denique, numquid Apoſtoli in ſchola Chriſti eruditi diſcipuli, ſummaque ſanctitate, & perfectione præcellentes erant? Vera ſunt hæc omnia, & ideò aliud, quod reſponderi poſſit, non invenio, quàm quòd hoc imperium Apoſtolis ab eo impoſitum fuerat, de quo verè dicere poſſumus; *Omnia in ſapientia feciſti; Benè omnia fecit.* Denique ab eo, qui *ſcrutabatur renes, & corda eorum,* quibus *cavit à conſortio nocturno tot mulierum.* Sciebat inſuper Dominus noſter, quòd viri etiam ſanctiſſimi, in occaſionibus illecebrarum, & tentationum carnalium proximis, faciliimè, & turpiſſimè cadere ſoleant. Sanctus Ambroſius in quodam ſuo ſermone differentiam, quæ primum inter, & ſecundum Adamum intercedit, adducit: ille enim à Lucifero victus eſt, non verò hic, cujus hanc aſſignat rationem, dicens: *Videte rem miram; In Paradiſo cum Adam Diabolus decertat; in deſerto cùm Chriſto dimicat, ubique inſidiatur homini, ubique congreditur, ſed ubi mulierem invenit, vincit.* Ac proindè cum in hoc deſerto, inter obſcuras noctis tenebras mulieres præſto eſſent, mirum non eſt, quòd Chriſtus ne in ſuis quidem Apoſtolis fiduciam habuerit: *Conveniens eſt deſertum ſaluti,* inquit S. Ambroſius; ſed quando? & quo modo? *Ubi non eſt Eva, quæ perſuadet, ubi non eſt mulier, quæ blanditur.*

Marc. 6. 45.
Chriſtus tranſfretare coegit Apoſtolos propter mulieres.
Jo. 6. 69.
Luc. 9. 12.
Cajetanus.
Pſ. 103. 24.
Marc. 7. 37.
Pſ. 7. 10.
S. Ambr. ſer. 2. poſt Dom. 1. Quadr. ſer. 39.
Diabolus victor ubi mulieres.

14 S. Lucas modum nobis recenſet, quem Salvator noſter in miraculis patrandis ſervare ſolebat; Dicit enim: *ſingulis manus imponens, curabat eos.* Sanct. Matthæus autem, qui idem enarrat, dicit, quòd poſtquam ſocrum Petri ſanaſſet, *ejiciebat ſpiritus verbo.* Ubi meritò inquirenda venit hujus in ſanandis hominibus, & ejiciendis ſpiritibus, differentis modi cauſa; cur enim homines ſanaturus manus ſuas eorum imponit capitibus, quando verò Dæmones è corporibus obſeſſorum ejiciendi erant, ad hoc operandum miraculum non manu, ſed ſolus uſus eſt divini verbi ſui imperio? Sciſne quidnam opinione mea ad hoc reſpondendum ſit? Nimirùm, quando de ſpiritu immundo, id eſt, ſpiritu fornicationis, ejiciendo res agitur, Chriſtus voce, non verò manu ſua utitur. Sed dices: numquid Chriſtus de ſemetipſo dicit? *Ego ſum lux mundi?* erat enim *verus ſol Juſtitiæ:* lux autem licèt radios ſuos in ipſas quoque ſordes extendat, ipſaſque penetret, nullam tamen inde ſibi maculam conciliat; cùm igitur Chriſtus *Candor ſit lucis æternæ,* cur non æquè obſeſſorum, quàm aliorum hominum capitibus manum imponit? Reſpondeo, totum quidem diſcurſum hunc verum eſſe, verumtamen Chriſtus per hoc factum inſinuare nobis voluit, quòd quantumvis ſancti, & immaculati ſimus, nobis tamen nec quicquam fidere debemus, nam Eccleſiaſticus ait: *Qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea.* Et ſapiens ait: *Qui ingreditur ad mulierem proximi ſui, non erit mundus, cum tetigerit eam.*

Luc. 4. 40.
Matth. 8. 16.
Diſcant à Chriſto etiam innocentiſſimi.
Eccl. 13. 1.
Prov. 6. 29.

15 Aliam quoque hac in re Chriſti quoad mulieres vitandas cautelam, ex textu quodam Sancti Matthæi elicere poſſumus, quia quoties cumque devotæ quædam, ac virtuoſæ mulieres Chriſtum in itinere ſequebantur, anxiè ſemper illas à viris ſeparatas, & diviſas incedere curabat, ſic enim quando Mater Sanctorum Apoſtolorum Jacobi, & Joannis, proxima Chriſti cognata, hanc eidem ſupplicationem porrigere decreverat: *Dic ut ſedeant hi duo filii mei, &c.* prout ex Authore operis imperfecti colligitur, à via digreſſus eſt non modicum: *Declinavit ſeorſum ab itinere, forſan ſciens, quod ventura eſſet mater filiorum Zebedæi cum filiis ſuis, nec enim credibile eſt,* inquit idem Author, *mixtas cum ipſo ambulaſſe mulieres, ſed longo intervallo de longè mulieres ſequentes, & longo intervallo ſeparati inter ſe ambulabant.* At verò, inquies, quodnam hic periculum ſubeſſe poterat, quando agnum ſequebantur immaculatum, à quo omnis puritas, & continentia

Mulieres vitandas eſſe docet Chriſtus.
Matth. 20.
Auth. imperf. h. 35.

Sap. 8. 21. tia dimanat? Dicit enim Sapiens: *Scivi quoniam aliter non poſſum eſſe continens, niſi Deus det.* Et poſtquam in
Apoc. 14. 4. Apocalypſi dictum eſſet: *Hi ſequuntur Agnum ſine macula*, mox quoque ſequelæ hujus fructu ſubjungitur, dicendo: *ſine macula enim ſunt.* Numquid enim Dæmon aliquem in ipſiuſmet Chriſti præſentia, de impuritate tentare auſus fuiſſet? Reſpondeo tamen, hæc quidem omnia certa eſſe; veruntamen Sapientia incarnata hanc inter utrumque ſexum diviſionem fieri volebat, ut omnem peccandi tolleret occaſionem. Et ideò idem Author imperfecti dicit: *Chriſtus, & diſcipuli ſui primi, ſequentes autem de longè mulieres.* Optimum igitur, val-
S. Baſ. de conſt. Monaſt. c. 4. dèque ſalutare eſt illud S. Baſilii monitum, dicentis: *Fugiendæ inprimis cum mulieribus nobis congreſſiones ſunt, collocutioneſque, neque ad eas unquam accedendum, niſi cùm graviſſima nos aliqua ad eas neceſſitas impellat, & aliter facere non poſſimus; atque ipſa etiam ubi nos neceſſitas adegerit, ab ipſis non ſecus atque igne cavendum eſt, adeò ut quàm ocyſſimè, nulla mora ab iſtis nos extricemus. Animadvertite quid hac de re Sapientia dicat: Abſcondet quis ignem in ſinu ſuo, & veſtimenta ſua non comburet? aut ambulabit quis ſuper carbones ignis, & pedes non comburet? Quod ſi quis dicat: Ex aſſiduo ſe cum mulieribus colloquio, congreſſuque, & convictu non admodum lædi, hic ſine dubio, aut maris naturæ particeps non eſt, & portentum quoddam eſt inſolentiſſimum, & præter omnium opinionem admirabile.*

DISCURSUS XXXIV.

ARGUMENTUM.

Cum quanto reſpectu virtuoſi, & perfecti homines cum iiſdem mulieribus converſati fuerint, variis ex antiquo teſtamento deductis exemplis demonſtratur.

THEMA.

Relicto in manu ejus pallio fugit, & egreſſus eſt foras. Geneſ. 39. verſ. 12.

1 EX hoc tam heroico S. Joſephi facinore, clarè ſatis colligitur, quanta cum circumſpectione illi, qui caſtitatem ſuam zelant, cum mulieribus converſari con-
S. Ambr. l. de Joſeph. c. 5. ſueverint: *Etenim reliquit tamquam non ſua*, inquit Sanctus Ambroſius, *quæ adultera ſuis manibus detinebat, & aliena judicavit, quæ tactu impudica potuerunt comprehendi.* Sanctus Auguſtinus hujus Patriarchæ virtutem
S. Aug. ſer. 82. de temp. Joſeph majoris fecit carcere quā Dominæ tentatione. admiratur his verbis: *Magnus planè vir, qui venditus ſervire tunc neſcivit, adamatus non redamavit, rogatus non acquievit, apprehenſus aufugit.* Imò in arduo illo prælio, quod ea in occaſione adverſus fornicationis ſpiritum geſſit, adeò ſe conſtantem exhibuit, ut ſacer Chroniſta averſionem, qua delectationes, & voluptates carnis execrabatur, expreſſurus, ſatis clarè indicet, carceres, catenas, manicas, & compedes nullam ei attuliſſe mole-
Gen. 39. 10. ſtiam, benè tamen moleſtias fuiſſe Dominæ ſuæ tentatio-
S. Zeno de continent. & caſtit. nes, & illecebras: *Per ſingulos dies moleſta erat adoleſcenti.* S. Zeno exiſtimat, Joſephum majorem ſibi injuriam per hoc illatam eſſe cenſuiſſe, quòd à Domina ſua ſollicitatus fuerit ad conſentiendum ei in materia vitii carnis, quàm per odium fratrum ſuorum, quo venditus fuerat ad ſubeundum perpetuum jugum ſervituris. Unde dicit, quòd *illum Domini ſui uxor pejus amare cœperat, quàm oderant fratres.*

S. Baſ. l. de vera Virg. 2 Sanctus Baſilius de vehementia, quacum oculus vagus, & in objectis illecebroſis reſpiciendis curioſus, in cordibus noſtris ardorem accendit concupiſcentiæ carna-
Oculi cuſtodiendi. lis, diſſerens, ita ſcribit: *Jactis luminum radiis, veluti quibuſdam incorporeis manibus, quæcunque voluerit, eminùs tangit, & quæ corporeis manibus attingere in poteſtate non habet, ea oculorum jactibus paſſim complectens, per eas quas impreſſit animo formas, corpus omne ad invectas imagines, voluptatis æſtibus jactat.* Jam uxor Putipharis Joſephum ſibi in libidinis ſuæ prædam ceſſurum eſſe promiſerat, idque licèt ſine ulla pudiciſſimi juvenis culpa, per ſolum laſcivorum oculorum ſuorum, in ipſum blandè conjectorum, obtutum. Unde Sanctus Auguſtinus ait:
S. Aug. ſer. 82. de temp. *Crimen Dominæ ſuæ fuit, quæ male vidit, non Beati Joſeph, qui male videri non voluit, nec in eo, qui viſus eſt, culpa eſt, quia non erat in poteſtate ſervili, ut non videretur à Domina, maritus debuit cavere uxoris oculos. Diſcant tunc & viri cavere oculos fœminarum, cum amantur, & qui nolunt amari, denique adamatus eſt Joſeph, qui amantem contempſerat.*

3 Oleaſter acutè obſervat id, quod Moyſes non ſine myſterio in hac materia ſcripſit; Dicit enim: *Duo dicit textus, quod ſcilicet Joſeph noluit cum ea accumbere, & quod noluit cum ea eſſe; Vitabat enim quantum poterat eſſe in loco, in quo illa erat, ut illi auferret peccandi occaſionem. Aut noluit acquieſcere, ut eſſet cum ea, aut in lecto, aut in eadem domo.* Quibus ex verbis clarè deducitur, quòd Joſeph non ſolùm ab omni ſemetipſum occaſione ſubduxerit, verùm etiam quòd, quantum in ipſo erat, omnem quoque à Domina ſua tollere tentationem conatus fuerit, ſe ſcilicet, quantum ſaltem in ſua erat poteſtate, ab ejus ſubducendo præſentia; unde ſacer textus clarè ſatis innuit, quòd quando Domina ejus ipſum per pallium apprehendit, neceſſitatem aliquam habuerit faciendi aliquid, quod omittere non potuit; Dicit enim: *Accidit, ut intraret domum, & operis quidpiam abſque arbitris faceret;* ubi Oleaſter ait: *Intellige opus, quod illi erat faciendum, quodque tamquam ſervus illius abſque culpa nota negligere non volebat.* Oleaſt. in c. 4. Gen. 39. Occaſiones fugiendæ, & ſubducendæ. Gen. 39. 11. Oleaſt. ib.

4 D. Chryſoſtomus ad illis ſe verbis reflectit: *Injecit uxor Domini oculos ſuos in Joſeph, à formoſitate capta, & diabolico incendio ſuſcepto, in juvenem inſilire tentat.* Et paulò poſt ſubjungit: *Quoniam enim illa ſolitudinem obſervabat, & tempus expectabat, quo latere poſſet virum, & omnes, qui in domo erant, dicit: Quomodo potero facere malum hoc, & peccare coram Deo? Cogitemus, quantum certamen ſuſtinuerit.* Ideòque illum cum tribus Babylonicæ fornacis pueris comparans, illum illis longè ſuperiorem fuiſſe cenſuit, ob ſequentem rationem: *Non erat tam admirabile, in fornace Babylonis verſari tres pueros, & illæſos permanere, & nihil ab igne pati; ut admirabile hoc, & rarum, quod admirabilis ille juvenis retinetur veſtimentis à ſcoleſta illa, & laſciva, nec tamen illi cedit. Licebat videre admirabilem illum, nudum quidem veſtibus extra, indutum autem continentiæ veſtimentis, & quaſi ab incendio, & fornace illæſum aufugere, & non ſolum non adustum, ſed multo fulgidiorem, & clariorem factum.* Idem quoque conſiderat, quòd ſi tres illi pueri ſua ante ſtatuam Idoli flexiſſent genua, utique in omnibus ſæculis, & in conſpectu cœli, & terræ, tamquam idololatræ, & veluti hujus potiùs temporalis, quàm beatæ, & æternæ vitæ cupidi, & avidi, omnibus contemptui futuri fuiſſent: at verò ſi Joſeph Dominæ ſuæ adhæſiſſet libidini, ejus utique, & ſuum adulterium omni adhibito ſtudio celatura fuiſſet, ideò enim illa ſolitudinem obſervabat. D. Chr. h. 6. in Gen. Joſeph. mirabilior, quam tres in fornace pueri.

5 Non deſunt alia Veteris Teſtamenti egregia facinora, ex quibus, quàm exactam ſancti Patres illorum temporum pro caſtitate tuenda cautelam, & circumſpectionem adhibuerint, clarè deducitur. Idem namque Div. Chryſoſtomus Jobi viri ſanctiſſimi adducit exemplum, quem licèt *adamantinum* appellet, attamen quantacumque fuerit virtute fulgidus, quantùmvis totum debellaverit, & vicerit infernum, attamen quando de lubrico hoc ſexu agebatur, ſibimetipſi numquam fidit: *Nec Job quidem*, inquit, *auſus fuit tantam virtutem, & ſapientiam ſibi adſcribere, ſed qui omnem tranſcenderet virtutem, ex omnibus Diaboli retibus extractus, & primus, & ſolus tantam fortitudinem demonſtravit, & omne ferrum, & adamantem ſua continentia prætergreſſus, enervavit Diaboli poteſtatem: ſic veritus erat talem pugnam, & putavit impoſſibile eſſe, cohabitare virgini ſine damno, & purum, adeo ut non ſolum à cohabitatione tali procul, & longè ſeipſum, ſed & aſpectu prorſus, & occurſu ſubduxerit, legemque poſuerit oculis ſuis, in virginem omninò ſe ne reſpicere quidem.* Sit caſtit. exemplum Job. D. Chr. ſer. cont. cōcub.

6 Geneſeos cap. 19. hiſtoria illa deſcribitur, in qua Angeli in Sodomam ingreſſi, atque in domo Lothi hoſpitio recepti, ſanctum hunc virum cum univerſa familia ad Sodomam deſerendam coegiſſe perhibentur. Cùm enim peſſimi Sodomitæ illos Sodomam ingredientes vidiſſent, eoſque juvenes in optimo ætatis flore conſtitutos eſſe credentes, violenter ſuæ conati fuiſſent mancipare libidini; Angeli in hujus ardore prælii Loth per manus apprehenſum è lubrici hujus prælii periculo abduxerunt: *Et ecce*, inquit ſacer textus, *mi-* Gen. 19. 10. Homines poſſunt, ut Angeli ſeduci. v. 10.

ſerunt manum viri, & introduxerunt ad ſe Loth, clauſeruntque oſtium. De iiſdem quoque Angelis Moyſes paulò poſt mentionem faciens, inquit: *Cumque eſſet mane, cogebant eum Angeli dicentes: ſurge, tolle uxorem tuam, & duas filias, quas habes, ne & tu pariter pereas in ſcelere civitatis; diſſimulante illo, apprehenderunt manum ejus, & manum uxoris, & duarum filiarum ejus*. Ubi obſervandum, quòd Oleaſter ex Hebræo dicit, verbum hoc, *apprehenderunt*, in Hebræo idem eſſe, quòd *roborare, firmare; fortiter tenuerunt viri manum ejus, aut fortificaverunt ſe viri in manu ejus, & in manu uxoris ſuæ*; quaſi diceret: Angeli illi, licèt ſubſtantiæ eſſent ſpirituales, omnis carnalitatis expertes, nihilominùs quia corpore aſſumpto circumdati erant, ne mulieris ejuſdem manus tangendo ulla ratione coinquinarentur, ſingulari, & non vulgari aliqua virtute, & fortitudine opus ſibi eſſe autumabant. Nec eſt, quòd hoc aliquis admiretur, quia nonnulli opinati ſunt, quòd ubi in Sacra Scriptura dicitur: *Videntes filii Dei filias hominum, quod eſſent pulchræ, acceperunt ſibi eas uxores*; per filios Dei Angeli intelligantur, teſte Auguſtino, qui dicit: *Ubi dicti ſunt dilexiſſe filias hominum filii Dei, iidem dicti ſunt etiam Angeli Dei; Unde illos multi putant, non homines, ſed Angelos fuiſſe*; quem tamen errorem in ſequenti capite his verbis confutat: *Dei Angelos ſanctos, nullo modo illo tempore ſic labi potuiſſe crediderim; Angelos autem fuiſſe etiam Dei homines nuncupatos, eadem Scriptura Sacra locupletiſſima teſtis eſt; nam de Joanne ſcriptum eſt: Ecce ego mitto Angelum meum*. Unde etiam illos, qui Angelorum inſtar pueri ſunt, ab illecebris tamen, & voluptatibus carnis, ſe turpiter ſeduci permittere, perſpicuè deducitur.

Oleaſt. ib.

Gen. 6. 2.

S. Aug. l. 15. de civ. Dei c. 22.

Cautè cum mulieribus agendum.

7 Verùm enim verò ut ad Lothum, unde paulisper digreſſi ſumus, denuò revertamur, ſciendum eſt, quòd ea quo Angeli huic viro Dei apparuerunt, in ſpecie, & figura corporis humani, Spiritus Sanctus per hunc loquendi modum inſinuare nobis voluerit, quanta cum cautela cum hoc muliebri ſexu unicuique procedendum ſit, quando etiam ea ſuadente, & urgente neceſſitate, aliquis circa ipſas fieri debet contactus, nimirum quòd rogandus ab illis ſit Deus, ut virtutem, & fortitudinem ſubminiſtret, qua omni inde emergenti ſtimulo, & tentationi carnis reſiſtere poſſint. Quodnam enim in eo latere putatis myſterium, quòd Moyſes Angelos antea *viros* nominaverit: *Miſerunt manum viri*; hic autem illos appellaverit; *Angelos*? Porrò pro hujus myſterii dilucidatione obſervandum, quòd quando Angeli manum Loth tetigiſſe, ſeu apprehendiſſe dicuntur, Moyſes dicat: *Miſerunt manum viri*: at verò quando illos manum uxoris, & filiarum Loth apprehendiſſe deſcribit, eoſdem ſumma cum prudentia non viros, ſed Angelos appellet, ad inſinuandum, quòd quando ab illis mulierum manus etiam urgente neceſſitate tangi debebant, minimè decuerit illos appellare viros, eò quòd à viris, per tactum corporis mulieris, facilè alius quidam concipiatur ignis, qui igne elementari Sodomam conſumente longè deterior ſit, & perniçioſior; præterquam quòd non parum honeſtiſſimarum mulierum lædenda fuiſſet pudicitia, & honeſtas, ſi eos, qui apprehenderunt manum earum, appellaſſet viros; nam ut Sanctus Hieronymus l. 1. ep. 47. *Devitando ſuſpecto contubernio*, loquitur: *Etiamſi conſcientia criminis non habeat vulnus, habet tamen fama ignominiam*. Non enim ſufficit, quòd is, qui mulierem tangit, Angelicam quoad ſe habeat conſcientiæ puritatem, quia quotieſcumque tactus ille exteriùs videtur ab aliis, prava in iis ſuſcitatur ſuſpicio impuri interiùs latentis affectus: intentio enim hominis non ſuſpicitur, aut penetratur, niſi ab eo, *qui ſcrutatur renes, & corda*. Unde Sanctus Bonaventura opportunè authoritatem quamdam adducit S. Bernardi dicentis: *Quotidie converſari vis cum muliere, & continens putari: eſto, quod ſis, maculam tamen ſuſpicionis portas*.

Gen. 19. 16.

S. Hier. l. 1. epiſt. 47. Etiam ſine culpa converſatio, cauſat ſuſpicionem.

S. Bon. de puris. conſc. c. 14.

Hugo de S. Vict. l. 1. Miſc. c. 198. Reg. 19. v. 9. Elias eſſe, ſi cum muliere habitare ſine culpa velis.

8 Hugo de S. Victore contra hactenus dicta objectionem quamdam inſinuans, dicit: *Et tu forſitan dicturus es mihi: Quomodo Elias commoratus eſt cum vidua?* Optimèque reſpondet: *Ipſe qui diſcipulum te dicis Eliæ fac quod ipſe Elias fecit, accipe tibi tantorum dierum ſpatium jejuniorum*; quaſi dicere vellet, quòd ſi in hoc ſecta Eliam imitari volueris, non eſt quòd timeas viduæ alicujus conſortium, & familiaritatem; arma igitur te Eliæ jejunio, qui quadraginta dies, & noctes ſine ullo cibo, & potu tranſegit, ac tandem ſe pane ſubcinericio reficiens, modicum aquæ potavit. Ad inſtar Eliæ aſpero, & rudi cilicio præcingere, facque, ut, ſicut ipſe, manifeſtum, & expreſſum à Deo mandatum cum vidua commorandi habeas; Elias enim, non ex propriæ voluntatis arbitrio, ſed ex ſpeciali Dei juſſione, ad viduam illam ſe recepiſſe legitur. Operare miracula, ſicut Elias fecit, ſuſcita mortuos, impera cœlo, ut pro tuo libitu imbrem coerceat, vel in terram largiter depluat; rapere in extaſim ſicut ille; in curru igneo, ſicut ipſe, in cœlum conſcende; hæc enim omnia ſi imitatus fueris, exemplo ejus cum viduis, aliiſque mulieribus, ſine periculo converſandi ſpem ſecuram concipere poteris. Tametſi aliundè ſatis conſtet, quòd licèt Eliæ caſtitas in viduæ hujus conſortio ſecura ſatis fuerit, ipſe tamen Jezabelis illecebras, non minùs quam atroces minas, magnoperè formidaverit. Unde Div. Chryſoſtomus ait: *Timuit mulierem, qui totius mundi ſtatum, & cœli pluviam, agri ſpeciem in lingua poteſtate poſuerat, qui ignem cœlo eduxerat, & per virtutem orationis mortuos ſuſcitaverat, hic timuit mulierem*. Gloſſa ulteriùs conſiderat, Eliam metu quidem Jezabelis perculſum fuiſſe, Achab verò nequaquam formidaſſe conſiderat, tametſi ultra omnem modum adverſus eum ferocierit: *Timuit verbum mulieris, qui tamen non timuerat offenſam Regis*; cujus rationem Sanctus Ambroſius aſſignat, dicens: *Namque aſperiores tentationes has eſſe cognovimus, quæ fiunt per mulieres: Quid dicam, quod etiam Iezabel cruenta perſecuta eſt? virtus infirmior, ſed plus periculi*. Beatus Petrus Damianus quoque ſcribit: *Iezabelem quamvis Reginam tamen mulierculam fugit, perpendo quippe, hunc mira virtutis virum ignes de cœlo trahere, & ſecundo quinquagenarios viros cum ſuis ſequacibus petitione ſubita concremare, verbo cœlos ad pluvias aperire, mortuos ſuſcitantem, ventura quoque prophetiæ ſpiritu prævidentem, ſed rurſus animo occurrit, quia poſtquam hæc omnia mirabiliter fecit, muliebri pavore perterritus, ante unam mulierculam fugit*; imò, inquit idem Sanctus Cardinalis, non minor fuit pavor, quo hæc mulier illum terrefecit, quàm quo à quavis alia truculenta perſecutione percelli potuiſſet: *Ingreſſus ſermo mulieris in cor ejus, quaſi quidam gladius fuerat, & amiſſo rationis conſilio, quid ageret, neſcierat*. Lenocinantes enim ſermones mulierum, velut gladius anceps, jugulant animi ſenſa integri, & ſimiles ſunt potioni ſoporiferæ, quæ ſtrenuum aliàs hominem in ſomnum adigentes defallant, ne functionibus ſuis dextrè vacare queat, ſed in ſoporoſo ſomnia mira à phantaſia generentur. Iſti, inquam, potioni ſimiles ſunt luxuriantes mulierum ſermocinationes, quæ tanquam veneno integros animos inficiunt, & de incolumi virtutis ſtatu deturbant, ut de frivolis rebus cogitationes foveant, & in luxuria obdormiſcentes, ſpiritualium rerum obliti, carnalia, & obſcœna ſomnient, donec tandem in peccati cœnum prolabantur. Summa igitur adhibenda cura eſt, ne aures illis commodentur, ne ad ſcopulos naufragarum Sirenum allidentes, virginitatis, & pudicitiæ jacturam patiantur. Sic enim fabulæ Poetarum de Ulyſſe fingunt (ut Ethnica Chriſtianis immiſcere liceat rebus ad majorem declarationem) eum, ne Sirenum cantu allectus cum ſociis periret, ſociorum aures cera obturaſſe, ſe verò malo navis alligatum, ne navim ad Sirenes deflecteret, harum cantus ſuaviſonos audiſſe.

D. Chryſ. hom. 19. oper. imp. in Matth. loc.

3 Reg. 19. 3. S. Ambr. l. 2. ep. 14.

S. Pet. Dam. l. 2. ep. 5. Vital.

Sermones mulierum potio ſoporifera & venenum.

9 Sanctus Propheta Eliſeus quoque, qui Sancti Eliæ Prophetæ diſcipulus fuit, multis nobis quoad hanc circa mulieres neceſſariam cautelam exemplis præluxit; In primis enim, tametſi apud mulierem Sunamitidem ſæpiùs hoſpes permanſerit, diuturnaque & familiari ejuſdem converſatione uſus fuerit, certum tamen eſt, mulierem hanc ingenti ſpiritu, virtutumque ſplendore fuiſſe illuſtratam, nam ubi Vulgata noſtra de illa dicit: *Mulier magna*; Chaldæus legit: *Mulier timens peccata*. Præterea familiaritate adeò circumſpecta, & honeſta cum illa tractavit, ut quemadmodum Dionyſius Carthuſianus obſervat, quo nomine ipſa vocaretur, Propheta ignoraverit; ſiquidem illam Sunamitidem duntaxat appellabat, dum Giezi dicit: *Voca Sunamitidem hanc*; unde præfatus Doctor extaticus ait: *Cum illa ſeorſim nulla videtur habuiſſe colloquia, & per intermedium*

4. Reg. 4. 8. Eliſeus cum mulieribus non niſi convenientis excm. [illegible]

Dio. Carth. ib.

Digitized by Google

dium miniſtrum (Giezi nimirùm) *verba direxiſſe ad illam, nec ipſam admiſiſſe ad cœnaculi ſui ingreſſum*, Ex quo idem Carthuſianus prudenter deducit, quàm circumſpectè, & cautè, etiam illi, qui maximè ſpirituales ſunt, cum mulieribus, quantùmvis timoratæ conſcientiæ, & vitæ ſint irreprehenſibilis, converſari debeant. Docemur enim ex hoc facto, *omnem incautum vitare intuitum, ſuſpectum colloquium, ſeparatam præſentiam, familiaritatem nocivam, & cuncta, quæ ad vitioſam poſſunt concupiſcentiam excitare*. Deindè poſtquam Sanctus Propheta mulieris illius reſuſcitaſſet filium, tunc quidem ei cœnaculum ſuum ingredi permiſit, ſed diſcipulo ſuo Giezi præſente, & utrique adſtante. Unde Abulenſis ait: *Tunc ingreſſa fuit iſta mulier in cœnaculum Eliſei*. Imò vix præſente Giezi ingreſſa fuerat, cum ecce ſubitò filio ſuo à Propheta reſuſcitato inter ulnas recepto, inde egreſſa fuit: *Adoravit ſuper terram, tulitque filium, & egreſſa eſt*. Ubi Cajetanus ait: *Corruit ad pedes, læta ob reſuſcitatum filium; non tangit pedes Eliſei, ſed juxta pedes ſupra terram ſe proſternit, ſolitam ſervans modeſtiam: (quæ non audebat tangere Eliſeum (tulitque filium ſuum, & egreſſa eſt; nihil mora traxit in aula Eliſei, ſed ſuſcepto filio, egreſſa ſtatim eſt; ad exemplum virorum converſantium cum mulieribus ſpiritualibus*. Abulenſis hoc loco quærit, cur Propheta huic mulieri per Giezi miniſtrum ſuum, non verò directè, & immediatè, locutus fuerit. Et reſpondet: *Iſta mulier vocata eſt, ſed non ſtetit propè Eliſeum, ſed diſtans, ita ut non videret eum, ideò loquebatur Eliſeus Giezi, & Giezi ibat, & loquebatur ei*. Adhæc cùm ſanctus Propheta aliquod hoſpitæ ſuæ gratitudinis ſignum exhibiturus, aliquo illam decreviſſet beneficio afficere, eique inſinuari feciſſet, quòd nulla indigeret mediatoris interceſſione, mox ut à Giezi, illam ſterilem eſſe, intellexiſſet: *Præcepit quod vocaret eam; Et dicitur*, inquit idem Abulenſis, *quod enim vocata fuiſſet, & ſtetiſſet ad oſtium, dixit ad eam*; non igitur cubile, vel cœnaculum ejus ingreſſa fuit, *ſed fecit eam vocari, & tamen non ſtetit coram Eliſeo, ſed in aliquo loco extra cœnaculum ſuum, & ad illum locum ibat Giezi, & loquebatur ad eam, & deinde redibat ad Eliſeum perferens reſponſum ejus*. Refertque idem Antiſtites cauſam, cur illam directè alloqui noluerit, ſed per Giezi velut mentis ſuæ interpretem, dicens: *Cauſa quare Eliſeus non fecit eam ſtare coram ſe, ut loqueretur ipſe ad illam, erat, quia ipſe erat vir valde ſanctus, & abſtractus, a communicatione mulierum, rariſſimè enim loquebatur alicui mulieri, & potiſſimè non permittebat ſe tangi*; idque ex eo efficaciter probat, quòd cùm in Montem Carmelum aſcendiſſet pro filii ſui reſuſcitatione eidem ſancto Prophetæ ſupplicatura, dum ejus vellet oſculari pedes, à Giezi ab ejus pedibus remota fuit: *Quando procidens tetigit pedes ejus, amovit eam Giezi, prohibens tangere Eliſeum: Si tamen Eliſeus permitteret ſe tangi ab aliis mulieribus, à fortiori permiſiſſet ſe tangi ab iſta, quæ miniſtrabat ei tam ſollicitè in omnibus*.

Abul. ib.

4. Reg. 4. 37.

v. 15.

10 Ex veteri pariter teſtamento clarè ſatis colligitur, quàm fuerint in eo ſolliciti, ut ſexus fœmineus cautus eſſet, ac circumſpectus, ne ſe ab aliis extra neceſſitatis caſum videri permitteret, ne vel ſe ullis exponeret impudicitiæ periculis, vel ſtimularet alios, dando illis occaſionem, ut ex earum aſpectu in illicita forſitan raperentur deſideria. Etenim quando tres illi hoſpites Angeli, qui tres referebant Perſonas Divinas, Abrahamum interrogarunt, dicentes: *Ubi eſt Sara uxor tua? Ille reſpondit: Ecce in tabernaculo eſt*, *ac ſi aperto dicat*; inquit interlinearis, *non eſt mulieris in publicum prodire*. Et tamen provectæ, & maturæ ætatis mulier tunc erat: *Erant ambo ſenes, provectaque ætatis*. At verò dicet fortaſſe aliquis: Numquid Abraham Saram uxorem ſuam in cap. 12. Gen. in regiones exteras longinquè peregrinando, ſecum conduxiſſe legitur? igitur non ſemper domi recluſa, & ſolitaria permanſit: ac proindè reſpondeo primò, ideò quoque eam in ea incidiſſe pudicitiæ ſuæ perdendæ pericula, quæ huic ſexui, aliorum ſe oculis publicè ſpectandum præbenti, accedere ſolent. Reſpondeo ſecundò, illam à marito ſuo ex ſpeciali Dei juſſione ad eamdem peregrinationem adhibitam fuiſſe, ideòque ſpeciali Dei providentia à ſiniſtris illis ei imminentibus caſtitatis perdendæ eventibus, & periculis fuiſſe ſubtractam, quod Scriptura innuit, dum ait: *Tulit Saram uxorem ſuam, &c.* Cui accedit, quòd ſatis veriſimile ſit,

Non prodeſt mulieres.

Gen. 18. 9.

Gloſſ. interl.

Gen. 18. 11.

ipſam omninò exiſtimaſſe commiſſionem illam, ſeu præceptum a Deo Abrahæ his verbis: *Egredere, &c.* impoſitum, ſibi quoque imperatum fuiſſe, ſecundùm illud: *Erunt duo in carne una*.

11 De Rachele quidem in Scriptura legimus, illam non ſemper domi delituiſſe, ſed ſæpè etiam in agris obertaſſe; verumtamen quo fine id ab ea factum fuerit, conſiderare oportet; Dicit enim Scriptura: *Et ecce Rachel veniebat cum ovibus patris ſui*. Ex quibus verbis ſatis colligitur, ipſam non ex curioſitate aliqua, ut Dina fecerat, per campos circumvagatam fuiſſe, ſed potiùs ex obedientia, & præcepto Patris ſui, ut gregem ejus paſceret, vel ut Lippomanus notat: *Probitas hominum priſcorum notatur, ut tam ſpecioſæ virgines oves tutè paſcere, & non ſolum parentum domos, ſed & civitates ſolæ egredi auſæ fuerint, & cum paſtorum multitudine curam pecorum agere eis ſine periculo caſtitatis, & famæ licuerit*.

Rachel gregem paſcebat ex obedientia. Gen. 29. 9.

NB.

12 Verumtamen ab omni conſuetudine, neceſſitate, vel convenientia honeſtatis præſcindendo, quantam Deus in mulieribus olim deſideravit à virorum ſe conſortio ſubducendi cautelam, ex textu quodam Exodi perſpicuè colligitur: Deus enim populo ſuo ex Ægypto abiturienti, ab Ægyptiis pretioſiſſimam quamque ſuppellectilem, ut mutuarent, præcepit. Verumtamen obſervanda eſt phraſis loquendi, qua Deus in hoc præcepto eis intimando uſus fuit; dixit enim viris: *Poſtulet vir ab amico ſuo*; ut verò mox de Hebræis mulieribus loqui volens, non loquitus indefinitè, ſed modum certum ab eis obſervandum limitat, dicens: *Et mulier à vicina ſua vaſa argentea, & aurea*. Non enim Deus volebat, ut mulieres ab aliquo virorum, quidvis quantùmlibet minimum, etiam ſub ratione mutui poſtularent, ſed tantùm à ſui ſexus conſortibus mulieribus, ne periculum eſſet, ut ſub hoc prætextu circumvagando, civitates, & oppida oberrarent: *Et mulier à vicina ſua*; nam ut S. Hieronymus ait: *Foris vagantur virgines ſtultæ; tu intrinſecùs eſto cum ſponſo*.

Deus voluit, ut ſexus à ſexu pretioſa peteret. Exod. 11. 2.

v. 2.

S. Hier. ep. 22. ad Euſtoch.

13 In pluribus Pentateuchi locis ſequens à Deo Iſraelitis, quoad divinum ejus cultum adaugendum, datum fuiſſe legitur præceptum: *Ter per annum apparebit omne maſculum in conſpectu Domini Dei tui, in loco quem elegerit Dominus*: Sed cur Deus ſolum maſculinum ſexum ad hanc ſolemnitatem frequentandam excitare voluit, cùm tamen ſexus fœmineus ad devotionem, & pietatem obeundam magis ſit diſpoſitus, & inclinatus: *Pro devoto fœmineo ſexu*? Quam eamdem interrogationem Oleaſter Deo noſtro his verbis proponit: *Sed quare pater noſter ſolos maſculos vis tam frequenter videre, fœminas verò neque in anno ſemel dignaris aſpicere? Nonnè, & fœminæ tibi curæ ſunt, ſicut & maſculi? Nonnè opus tuum, quas ex viri coſta produxiſti? Sed tamquam pius, & miſericors hoc fieri voluiſti, ne ſcilicet ſexus infirmior longo itinere gravaretur, aut quia non ignorabas, devotum ſexum hoc ſine præcepto facturum*. Ubi & aliud quoddam noſtro præſenti propoſito haud incongruum præceptum ſubjungit, dicens: *Quæ etiam in re fœminarum genus docet, non hoc inde diſcurrere, etiam pietatis, & religionis prætextu. Amat hoc genus exire, amat hinc inde diſcurrere, & quia à viris ſuis ſæpius arceantur, cauſam religionis, & pietatis mentiuntur: ut ergo licentioſum genus teneret officio, occaſiones vagandi præcluſit*.

Dei præceptum, ut mulieres domi contineantur. Exod. 23. 17. Deut. 16. 16.

Oleaſter.

NB.

DISCURSUS XXXV.

ARGUMENTUM.

Author idem Argumentum, varia ſanctorum Novi Teſtamenti exempla allegando, proſequitur.

THEMA.

Debet mulier poteſtatem habere ſupra caput, propter Angelos. 1. Cor. 11. verſ. 10.

1 Apoſtolus Corinthios monet; ut mulieres ſuas velatas in publico incedere curent, ne offendiculi alicujus occaſionem Angelis præbeant; & ideò dicit: *Debet mulier, &c.* ubi Sanctus Thomas, & multi alii ſacri Expoſitores, loco ejus, quod in Vulgata dicitur: *Debet mulier poteſtatem habere ſupra caput*, legunt:

Mulieres ſint velatæ.

legunt: *Velamen*. Sed quinam ſunt Angeli illi, quos ex muliere nudata facie ſcandalizandos eſſe meruit? Sanctus Clemens per Angelos viros ſanctos intelligendos eſſe dicit: *Nam etiam viri ſanctiſſimè concupiſcentiæ ſtimulis ex illecebroſo hujus ſexus aſpectu enaſcentibus ſubjiciuntur*. Unde Pſalmiſta ait: *Incenderunt igni ſanctuarium tuum, polluerunt tabernaculum tuum*, id eſt, mulieres in locis etiam ſanctiſſimis pulchritudinem ſuam vanè oſtentantes, in circumſtantibus carnalis amoris ignem accendunt. Unde Sanctus Bernardinus ait: *Pſalmiſta in ſpiritu contemplans præſens tempus, in quibus carnales, & vanæ mulieres cum meretriciis ornamentis accedunt ad ſanctiſſima loca, & incendunt ſpiritualia templa Dei, id eſt, animas.*

S. Clem. cit. à Corn. à Lap. ibid.

Pſ. 73. 7.

S. Bern. t. 2. ſer. 47. c. 3. c. 1.

2 Ob ejuſdem cauſæ reſpectum idem Apoſtolus Corinthios monet, dicens: *Mulieres in Eccleſiis taceant, ſi quid autem volunt diſcere, domi viros ſuos interrogent*. Etenim in Eccleſia primitiva fideles, & maximè mulieres, quæ ad addiſcendas diſciplinas, maximè verò ad fidei noſtræ myſteria capienda viris longè tardiores, & ineptiores ſunt, catechizatione, ſeu doctrina fidei Chriſtianæ magnoperè indigebant, utpotè quæ tunc in primis ſuis principiis hærebat, & conſequenter captu difficilior erat: & tamen Apoſtolus in æquilibrio ſtatuens ex una parte damnum, quod ex mulierum locutione publica reſultare poterat; ex altera verò parte illatum in doctrina Chriſtiana ignorantiam; illas potiùs in hac mavult deficere, donec domi maritos ſuos interrogent, quam ut Sacerdotes, & Miniſtros Evangelicos, de hac doctrina directè, & immediatè interrogent. At verò dicat fortaſſe aliquis, quidnam Sacerdotibus ex eo imminere periculi poterat, quòd mulieres de Sacræ Religionis myſteriis interrogantes docerent, cùm hoc opus ſit magnæ perfectionis? Sanctus Petrus Damianus Guiſlam juvenculam Raynerii Marchionis conjugem in fidei myſteriis inſtructurus, idipſum calamo potiùs, quàm lingua exequi voluit, illiuſque hanc aſſignat rationem: *Quoniam rei, ex qua conflictus oritur, melius eſt gratuitam ignorantiam poſſidere, quam de comparanda ſemper oblivione confligere, juvenculis mulieribus, quarum formidamus aſpectus, tuto litterarum præbemus alloquium. Ego certè, qui jam ſenex ſum, unius quidem faciem rugis exaratam, ac fluentium oculorum fluoribus madidam ſecurus intueor, licenter attendo, à venuſtioribus autem, atque fucatis, ſic oculos, tamquam pueros ab igne cuſtodio. Infelix quippe cor meum, quod Evangelica tenere myſteria centies perlecta non ſufficit, ſemel aſpectæ formæ memoriam non amittit, & ibi vanitatis imaginem oblivio non intercipit, ubi lex divino deſcripta digito non permanſit.*

1. Cor. 14. 34. & 35.

Mulieres inſtruendæ in neceſſariis à maritis, vel per litteras ab aliis.

S. Petr. Dam. l. 1. ep. 58.

3 Auctor operis imperfecti, illud Chriſti præceptum: *Si oculus tuus ſcandalizat te, erue eum, & projicie abs te*, examinans, dicit: *Reſpectus, vel conſideratio mentis oculus eſt animæ, videlicet voluntas alicujus operis faciendi, & movens manum ad aliquod opus*; adducitque majoris claritatis gratia exemplum mulieris alicujus, ſive virgo illa, ſive vidua, ſive religioſa ſit, quæ viſitatione bono fine facta, nimiſùm ut in ſpiritu, & virtutibus Chriſtianis inſtruatur, opus habet: *Bonus reſpectus eſt iſte, & dexter oculus, ſed dum aſſiduè viſito eam, decidi in laqueum deſiderii ejus, & ille bonus reſpectus meus, & dexter, factus eſt mihi in ſcandalum, quid ergo oportet fieri? ejicere talem illum reſpectum bonum, qui generaturus eſt mihi malum.*

Auth. imperf. h. 12. Matth. 18. 9.

4 S. Iſidorus Peluſiota cauſam refert, cur non mulieres æquè, ac viri, ex ſolemni Eccleſiæ conſuetudine ad pſallendum, vel divinas laudes decantandas adhiberi ſoleant, & dicit: *Quamplurimis in diſſolutionem, & peccati occaſionem ceſſit; ſiquidem ex divinis hymnis non ingenti compunctione afficiuntur, verùm cantus ſuavitate ad irritandas, & ſtimulandas carnis libidines abutentes, nihilo eam ſcenicis cantilenis præſtantiorem eſſe exiſtimant.* Verùm enimverò ut hæc de mulierum conſortio, occaſionibuſque ad illud inclinantibus fugiendis utiliſſima doctrina tantò altiùs cordibus noſtris imprimatur, operæ pretium erit, ſi quam in hac tam utili, & ardua materia viri ſanctiſſimi, & illuminatiſſimi adhibuerunt circumſpectionem, & cautelam, accuratiùs nonnihil examinaverimus.

S. Iſid. Peluſ. l. 1. ep. 90.

5 Primo igitur loco Sanctus Joannes Baptiſta in medium prodeat, quem ipſamet æterna veritas, Angelum in carne mortali fuiſſe teſtata eſt, dum ait: *Hic eſt, de quo ſcriptum eſt: Ecce ego mitto Angelum meum*; cui etiam Author imperfecti hoc laudis encomium attribuit: *Nihil carnis erat in eo, niſi viſio tota*; qui Spiritu Sancto in utero matris repletus, indèque ſanctificatus, & in gratia confirmatus fuit; & tamen hic idem, ut Sanctus Hieronymus ad Ruſticum ſcribit, dum etiamnum infans eſſet, in deſertum fugit, ne in domu parentum cum periculo viveret caſtitatis; in ejuſdemque deſerti horridis antris corpus ſuum hiſpidis ciliciis, perpetuiſque jejuniis indeſinenter macerando afflixit, quia ut Scriptura ait: *Venit Joannes non manducans, neque bibens*; nam ut Sapiens ſapientiſſimè pronunciat: *Qui delicatè à pueritia nutrit ſervum ſuum, poſtea ſentiet eum contumacem*. Tandemque in honorem, ac defenſionem pudicitiæ velut victima ſacrificatus fuit, dum ob reprehenſum Herodis execrabilem inceſtum, ejuſdem Herodis juſſu in carcere decollari meruit. In qua tamen a Joanne facta Herodis redargutione reflexionem quamdam valdè conſiderabilem facere poſſumus, nimirùm: Ex quo ſola Herodias illa erat, quæ Regem in impuriſſimis amoribus ſuis fovebat; ſiquidem de Herode conſtat, quòd magno Baptiſtam affectu, & veneratione fuerit proſecutus, *quia ſciens eum virum juſtum, & ſanctum, cuſtodiebat eum* (ab inſidiis nimirùm, quas impudicam Herodiadem ei continuò machinari ſciebat) *& audito eo multa faciebat, & libenter eum audiebat*; cur non potius impudicum, & inverecundum hoc ſcortum, & laſcivam ejus filiam directè, & immediatè reprehendebat, ſuiſque ardentibus exhortationibus ad meliorem nitebatur reducere frugem? Neque enim ex ullo Scripturæ loco nobis conſtat, ipſum in harum mulierum prodiiſſe conſpectum. Vultiſne cauſam ſcire, cur id fecerit? Hanc Dionyſius Carthuſianus brevibus verbis ſubindicat, dum ait: *Occaſiones peccati perfectiſſimè evitavit*. Tametſi enim ipſe, utpotè in gratia confirmatus, ſine ullo caſtitatis ſuæ periculo Herodiadem convenire, acriter reprehendere, divinæque juſtitiæ fulmina ei liberè intimare potuiſſet, quia tamen Herodias mulier, eaque impudica, adultera, inceſtuoſa, & illecebris plena erat, ſecuritati ſuæ nimium fidere noluit. Imò & poſt mortem ſuam, ut Sanctus Ambroſius inquit, dum præciſum ejus caput petulantis puellæ manibus, diſco impoſitum inferretur ad menſam, *clauſit lumina, non tam mortis neceſſitate, quàm horrore luxuriæ*. Et tamen licèt tanta ſibi circumſpectione, & cautela à mulierum conſortio, indèque natis periculis ſibi proſpexiſſet, atque ab eo momento, quo ab utero materno ſanctificatus egreſſus eſt, procul ab hoc ſexu ſequeſtratus vixiſſet, attamen poſt omnes hujuſmodi à ſe adhibitas cautelas impedire nequivit, quin tandem in earumdem manus incideret. Unde D. Chryſologus ait: *Si Joannes tantus, Joannes talis, tanta eremo ſeparatus a fœminis, fœminarum pericula non evaſit*, (intellige quoad pœnam, non verò quantum ad culpam) *quis eſt, qui inter fœminas vivens, evaſurum ſe ſine labore maximo, maxima ſine cautione confidit, niſi is, qui ſancto alitur Spiritu? Quid agimus Joannes?* interrogat S. Baptiſtam S. Fulgentius, *quem non terruit vaſta eremi ſolitudo, terrebit muliebris iſta ſaltatio? Neſcio quid habet ſemper muliebre nomen cum ſanctis: Et Elias, in cujus ſpiritu veniſſe Joannem, teſtatus eſt Dominus, Jezabel Reginam paſſus eſt inimicam, quam dum fugit, totam vitam ſuam in fuga contrivit, cujus tantum timuit gladium, ut vivus fugiſſet in Cœlum. Quocumque pacto perſequitur mulier; ſi placeat, jugulat; ſi diſpliceat, pejus excruciat.*

In deſertum fugit Joannes ad caſtitatem ſervandam. Matt. 11. v. 10. Auth. imperf.

S. Hier. ad Ruſt.

Matth. 11. 18.

Prov. 29. 21.

Marc. 6. 20.

Dion. Cart. de S. Joan. Bapt.

S. Ambr.

D. Chryſol. ſer. 174.

S. Fulg. ſer. de S. Joan. Bapt.

6 In Apocalypſi admirabilis illa viſio deſcribitur, quæ facta fuit illi Apoſtolo, de quo ſcribitur: *Specialis prærogativa caſtitatis ampliori dilectione fecerat dignum*. In hac porrò viſione Deus Apoſtolo huic meretricem quamdam exhibuit, quæ ingentem quemdam animarum numerum per apoſtaſiam ſeducebat: *Oſtendam tibi damnationem meretricis magnæ*. De qua viſione Lyranus ait: *Hæc viſio non fuit corporalis, ſed imaginaria, & intellectualis*; ac proinde mulier illa non vera, & realis, ſed imaginaria erat, eaque Apoſtolo, velut in extaſi, vel in ſomno, non vultum blandum, & gratum, ſed horribilem præſeferentem oſtendit,

S. Joannes imaginariè videndo meretricem Spir. S. opus habuit.

Apoc. 17. 1.

Lyran. ibid.

nec

nec aliud huic mulieri nomen erat, quàm turpe, & nefandum: *Damnationem meretricis*. Et tamen licèt viſio hujus mulieris imaginaria tantùm eſſet, Deus tamen Sancto Joanni tamquam virgini, *Virgo electus ab ipſo virgo in ævum permanſit*, majoris ſecuritatis gratia (nam Sanctus Paulus de carnis voluptate dicit: *Nec nominetur in vobis*) videndam exhibere noluit, niſi ſtipato ſocietate Spiritus Sancti, unde ipſemet Apoſtolus ait:

Apoc. 17. 3. Hug. Card. ibi.

Abſtulit in me in Spiritu, ſcilicet ſancto, inquit Hugo Cardinalis, *& abſtraxit in deſertum, id eſt, cognitionem pœna malorum*. Et tamen hic Apoſtolus, cui viſio hæc oſtendebatur, talis, ac tantus fuit, ut Chriſtus Sanctiſſimam Virginem, & Matrem ſuam ejus cuſtodiæ confidenter conſignarit: *Virginem virgini commendavit*. Imò tantæ fuit innocentiæ, & puritatis, ut Euthymius digniſſimum hoc de illo perhibeat teſtimonium, nimirùm eum *tantam à puero curam habuiſſe puritatis, ut ne turpem quidem cogitationem unquam in cor ſuum aſcendere permiſerit*.

Euthym. in c. 19 Joan.

Gabriel non ſolus ad Mariam ingreſſus. Salm. t. 3. tr. 5.

7 Verùm enimverò ex quo Deiparæ Virginis mentionem facere cœpimus, opportunum fore cenſeo, ſi qua ratione Gabriel Archangelus ad Mariam Virginem ingreſſus fuerit, diſquiramus. Doctiſſimus Salmeron dicit, quòd Gabriel Archangelus verbi Incarnationem in ea complendam annunciaturus, *Per oſtium ingreſſus eſt, & motu progrediendi uſus, in forma hominis, atque eleganti habitu juvenis, cum aliis duobus comitibus*.

Alb. Mag. in Luc.

Albertus Magnus quoque, alios cum ipſo Angelos virgineum cubile ingreſſos fuiſſe, aſſerit. Sed quorſum hæc à Gabriele Archangelo aſſumpta ſocietas ſpectat? Quòd ſi ad eum ſolùm finem dirigebatur, ut hæc tam glorioſa legatio tantò majore ſplendore illuſtraretur, utique univerſus Angelorum exercitus è cœlis evocari, aut emitti debebat, ut tantò nobiliori cum pompa, & gloria ingrederetur legatus ille cœleſtis. Vultiine ſcire, quonam id myſterio factum fuerit? Nimirùm Archang. utpotè Beatiſſimæ Virgini intimus, & familiaris, probè ſciens, quàm ipſa zelans eſſet pudicitiæ, & honeſtatis, in aſſumpta illa juvenilis, & ſpecioſiſſimi corporis ſpecie, qua adoleſcentem vegetum, & elegantem referebat, in illa hora, in tenebris intempeſtæ noctis, in ſolitudinem inacceſſi cubilis virginei ſolus ingredi nefas eſſe duxit; ideòque negotii, de quo tractaturus erat, nec non verborum, quibus ipſam erat allocuturus, plures adhibuit teſtes, notumque nobis eſſe voluit, quòd cœlitùs miſſus eſſet, & à quo: *Miſſus eſt Angelus à Deo*, ut per hoc nobis inſinuaret, quòd omnes illi, quibus ut cum hoc fœmineo ſexu agant, incumbit, quantùmvis etiam ſancti ſint, & innocentes, imò licèt Angeli exiſtant, adeò cautè, prudenter, & circumſpectè cum illis agere debeant, ut non ſolùm de verbis, quæ proferuntur, ſed etiam de ipſis, ut ita dicam, cogitationibus, & imaginationibus, quas in mente ſua volvunt, rationem reddere valeant.

Luc. 1. 26. Etiam ſancti cum fœminis cautè agant.

Utique Deo plures alii modi ſuppetebant, quibus ſuam virgini voluntatem circa imminentem filii ſui Incarnationem indicare potuiſſet; poterat enim Prophetarum aliquem, vel plures mittere, prout in pluribus aliis occaſionibus arduis fecerat. Cur igitur id facere omittens, Angelum ad Virginem legatum expedivit? Sanctus Ambroſius ait:

S. Ambr. in Luc. ibid.

Propterea Angelo legatio commiſſa eſt ad Virginem, ut ingreſſus ille hominibus ſignificaretur impervius; in Beatiſſimæ namque Virginis ſecretiſſimam cellam ſoli immaculati, & puriſſimi ſpiritus Angelici aditum habere poterant, qui & ipſimet cum ipſa converſaturi, valdè prudenter, & circumſpectè ſe habuerunt, ac proindè in plurium ſocietate, & comitatu Archang. ad ipſam fuit ingreſſus, tantus erat Beatiſſimæ Virginis zelus, quo cuſtodiæ virginitatis ſuæ invigilabat. Tametſi enim Beata Virgo ne minimi quidem peccati venialis nævo in ordine ad pudicitiam contrahendo ſubjecta fuerit, ſemper tamen ingenti cum cautela, & conſideratione, ad noſtram inſtructionem, in cunctis operibus ſuis proceſſit.

S. Anſelm. Dialog. de Paſſion. Mulieres verecundæ ſint, ut Maria, & aliæ.

8 S. Anſelmus eamdem Beatiſſimam Deiparam Virginem, an filio ſuo in horto Gethſemani præſens ad fuerit, interrogans, eamdem negativè reſpondentem introducit: cùmque idem Sanctus ulterius ex ipſa quæreret: *Quare, dum eum tantum diligeres?* reſpondet ipſa: *Nox inſtabat, & non expediebat, ut mulieres tunc foris invenirentur*. Idem quoque devotæ illæ Mariæ ab ea didiciſſe videntur, cùm enim mortuum Chriſti corpus ſtudioſè, & ſollicitè perquirerent, ad monumentum propiùs appropinquantes, mox perterrefactæ in fugam ſe receperunt: *Illæ fugerunt, invaſerat enim illas tremor*. Sed quænam terroris hujus adeò ſubitanei cauſa extitit? num fortè terræ motus, vel armati milites perterruerunt? Minimè, ſed *viderunt juvenem*. *Cùm timerent*, inquit S. Lucas; ſed quis inde timor illas invadere potuit? *Ecce duo viri ſteterunt ſecus illas*. Et tamen harum mulierum devotarum non una ſola, ſed multæ ſimul congregatæ erant, nec erant juvenculæ, ſed ætate provectæ, & quod potiſſimùm eſt, non vanitatis, aut curioſitatis cauſa egreſſæ fuerant, ſed ut Chriſtum quærerent.

Marc. 16. 5. Luc. 24. 5.

Cajetanus ait: *Cùm territa eſſent ex præſentia Angelorum, & declinarent vultum in terram, modeſtia ſoluta verecundia*. Idem quoque purpuratus Doctor ſuper S. Marcum ſcribens, obſervat devotas haſce mulieres ex ſolo honeſtatis motivo præſentes eſſe noluiſſe, quando Joſeph, & Nicodemus corpore Chriſti aromatibus condiendo intenti erant: *Verecundia ſiquidem muliebri, & optimo more aſſueta procul eſſe à conſortio virorum, non ſunt auſa appropinquare ad videndum, quid facerent circa corpus Joſeph, & Nicodemus cum ſuis miniſtris*.

Cajet. ibid. in Luc.

Cajet. in Marc.

Exemplum virginis, quæ nulli ſe videndam præbuit.

9 Hæc exempla in progreſſu ſæculorum multi viri ſancti egregiè ſunt imitati, prout acta vitæ ipſorum copioſam deſuper fidem faciunt. Et quidem celebre in primis eſt factum illud, quod in vita S. Martini Severus Sulpitius hunc ferè in modum enarrat. Puella quædam tempore Sancti Martini Epiſcopi Turonenſis erat natalibus quidem illuſtris, at ſanctitate longè illuſtrior, adeòque exactiſſimæ virginitatis ſuæ cuſtodiæ dedita, ut in quadam villæ ſuæ domo recluſa nulli virorum in vita ſua loqui, aut faciei ſuæ aſpectum exhibere decreverit, ſequens nimirùm illam Sancti Ambroſii virgini pudicæ præſcriptam Regulam, in qua lib. 3. de virginibus dicit: *Ea quæ Chriſtum requirit, non debet eſſe vulgaris, non debet eſſe in foro, non in plateis, greſſu lubrico, facilis auditu, vilis aſpectu*.

In vita S. Martini.

S. Ambr. l. 3. de virg.

Quia verò Sanctus Martinus iter faciens, domui huic, in qua hæc Chriſti ancilla ſolitaria latebat, vicinus erat, eamdem ut in ſancto ſuo propoſito illam animaret, videre, & colloquio ſuo conſortare, & conſolari deſiderabat, quæ gratia, ut prædictus Author notat, valdè notabilis erat, utpotè quam Sanctus Martinus nulli hactenùs mulierum unquam indulſerat; ſiquidem ſanctus hic Epiſcopus nullam unquam mulierem tempore Epiſcopatus ſui viſitaverat, multò minùs aliquam unquam allocutus fuerat. Cùmque hoc S. Epiſcopi deſiderium ei ad fores domus ſuæ inſinuaretur, animi ambigua, & fluctuabunda hæſit, dum una ex parte ſpecialem, quem Deus ei per hujus ſancti viri alloquium conferre nitebatur, favorem conſideraret; ſiquidem per ſanctiſſimi hujus Epiſcopi ad ipſam à Deo ſpecialiter directi viſitationem, & colloquium, arctiſſima ejus ſolitudo apud Deum pariter, & homines approbari, & authenticari poterat: ex altera verò parte propoſiti ſui memor, aliquantiſper ſecum deliberans, tandem quemdam ex familiaribus ad virum Dei amandavit, qui eum enixè rogaret, ut hoc ipſam cominus videndi, & cum ipſa loquendi deſiderium dimitteret, ut hac ratione fores domus ſuæ cuivis virorum conditioni tantò arctiùs clauſæ remanerent, quantò etiam ei, qui pluſquam homo eſſet, obſeratæ, & minimè perviæ fuiſſent, nam ut Tertullianus ait:

Tertull. de velandis virg. c. 2.

Tam ſancti viri eſt ſuffundi, ſi virginem viderit, quam ſancta virginis, ſi à viro viſa ſit. Quo ex facto egregium, & generoſum in hac virgine pudicitiæ conſervandæ ſtudium relucet, quandoquidem oſtium cellæ ejus, ne quidem S. Martino, qui plùs, quàm homo erat, quique fortaſſe non tam ipſam videre, ſed audire, & ab ea audiri cupiebat, patere nequaquam permiſit, veriſſimum ſciens illud à Sancto Hieronymo Euſtochio virgini tranſcriptum monitum, ſcilicet: *Nullus tuus aſpectus*.

S. Hier. ep. ad Euſtoch.

S. Ambr. l. 2. in Luc.

Sanctus Ambroſius de Beatiſſima Virgine Maria ad compatitionem Angeli turbata, & cogitante, qualis eſſet iſta ſalutatio, inquit: *Trepidare virginum eſt, & omnes viri affatus vereri. Diſcant mulieres propoſitum pudoris imitari*. Quòd enim Sanctiſſima Deipara adeò circumſpecta, & anxia fuit, dum loquebatur cum Angelo, quantò circumſpectior quævis alia virgo eſſe debet, quæ donum impeccabilitatis Mariæ minimè poſ-

Digitized by Google

ſidet, quæque dum virum etiam Angelica puritate nitentem alloquitur, non ſpiritum aliquem Angelicum, ſed merum hominem affatur. Sanctus Martinus igitur hanc virginis illius excuſationem ratam habuit, paſſamque ab ipſa repulſam tantò impenſiùs laudavit, quantò familiariorem hanc ei Maximam fuiſſe legimus, qua dicere ſolebat: *Mulier intra murorum munimenta ſe contineat, hujus hæc prima virtus, & conſummatio victoria eſt, non videri.*

Sulpic. Dial. 2.

S. Benedicti, & ſororis ſuæ caſtitas mirè poſt mortem lucet.

10 In vita Sanctæ Scholaſticæ ſororis Sancti Benedicti legitur, quòd cùm Sanctus Benedictus ei jam provectæ ætatis exiſtenti religioſæ in Parthenonis collocutorio loqueretur, ibique licèt Monaſterio ſuo vicinus eſſet, declinante die pernoctare nollet, ipſa fuſis ad Deum orationibus impetraverit, ut oborta tempeſtate ſubita copioſus de cœlo imber laberetur, qui eum cum ſorore ſua divinis colloquiis continuandis perſeverare cogebat. Et tamen ambo in ſenili ætate conſtituti erant, & Sanctus Benedictus, ut vitam virginalem, & mundam, quam tot annis illibatè traduxerat, deinceps conſervare poſſet, in ſpinis ſe volutando totum corpus ſuum miſerè cruentarat. Petrus de Natalibus de translatione ſacrarum reliquiarum Benedicti, & Scholaſticæ ſcribens, hæc quoque refert: *Corpus defuncti viri ſuper oſſa, quæ putabantur eſſe Scholaſtica, corpus autem defunctæ fœminæ ſuper oſſa, quæ putabantur eſſe Sancti Benedicti poſuerunt, & neutrum eorum vitam accepit. Cum autem è converſo corpus viri ſuper oſſa maris, corpuſque fœminæ ſuper oſſa mulieris collocaſſent, & orationem præmiſiſſent, uterque mortuorum continuò vivus ſurrexit.* Ecce quouſque ſanctorum virginitatem zelantium honeſtas pertigerit, ut etiam frigidi ipſorum cineres ab omni ſexus ab ipſis diverſi umbra abhorruerint.

Petr. de Natal. l. 4. c. 18. in Catal. SS.

Apophr. 11. S. Franciſci c. 1. Cæſtorum SS. exempla.

11 De Seraphico Patriarcha Franciſco legitur, quòd *percunctanti ſocio, cur non reſpexerit virginem quamdam nobilem, ægrotum charitativè viſitantem, reſponderit: Quis non debet timere ſponſam Chriſti: quæ ſi oculis pudicis prædicatur, magis in ſua caſtitate confirmatur? Me in facie illa viderit, non ego illam.* De Sancto Philippo Nerio in ejus vita ſcribitur, quòd virginitatis donum, quo à Deo eximiè donatus fuit, pro viribus ſemper cuſtodierit; unde contigit, quòd licèt mulierem quamdam, qua illo tempore Roma vix elegantiorem videre potuit, per triginta annos continuos, ſacramentaliter confitentem auſcultaſſet, de illa tamen dixerit, recordari ſe minimè poſſe, quòd vel ſemel illam in facie aſpexiſſet. In vita Sancti Dominici refertur, quòd dum in poſtremis vitæ ſuæ diebus, in multorum religioſorum præſentia, de peccatis ſuis culpam diceret, bis eos verbis affatus fuerit: *En uſque in hanc horam carne incorruptum me Dei miſericordia ſervavit, illibatamque mihi virginitatis munditiam cuſtodivit.* Qui idem hanc caſtitatis hæreditatem ſuis magno verborum pondere, veluti per teſtamentum, poſt ſe reliquit, dicens: *Quæ ut etiam in vobis inviolata permaneat, fœminarum omnium ſuſpecta vitate conſortia.*

L. 2. c. 13. n. 3.

Theodor. l. 5. c. 1.

Guiliel Abb. in vit. S. Ber.

Item alia exempla.

12 In actis Sancti Bernardi legitur, quòd dum vir DEI adhuc juvenis in ſæculo vivens, magnos capitis pateretur dolores, ſuaviter cantillans quædam mulier ad eum introducta fuerit, ut ejus cantu dolores ejus nonnihil mitigarentur, quam ipſe acerbis verbis à ſe repulit, priſtinamque à Deo ſanitatem protinùs impetravit. Alia quoque vice cùm jam monaſticam vitam ageret, & in oratione abſorptus hæreret, Monaſterii portarius, mulierem quamdam opulenta quadam eleemoſyna onuſtam eum ad fores Monaſterii præſtolari dixit, rogareque, ut pro marito ſuo graviter infirmante Deum rogaret: *Quam breviter allocutus vir ſanctus, dimiſit à ſe dicens: Vade bona mulier, ſanum invenies virum tuum.* Enimverò quod mulierem cantatricem ociùs à ſe repulerit, benè quidem hoc habet; at verò cur devotam hanc, & beneficam mulierem non aliquo charitativo, aut benigno verbo dignatus fuit? Erat enim vir ſanctus in decrepita ætate conſtitutus, jejuniis extenuatus, & macilentus, atque ab omni tentationis periculo procul remotus, imò vir ſanctus, idque non vulgariter, ſed eximia ſanctitate præfulgidus, & tamen his omnibus nec quicquam obſtantibus, ad ſuorum, noſtramque inſtructionem breviter eam allocutus dimiſit à ſe. In Chronicis Sancti Franciſci, ſicut & in Annalibus Eccleſiaſticis, de Sancto Ludovico Epiſcopo Tholoſano Religioſo Franciſcano legitur, quòd dum Regina mater ejus, quæ eum multo tempore non viderat, in ſignum maternæ benevolentiæ propiùs ipſum accedere vellet, ipſe confeſtim ab illa retroceſſerit. Cui cùm illa diceret: Fili mi, numquid ego mater tua ſum? Ille reſpondit. Hoc quidem verum eſſe ſcio, veruntamen te quoque mulierem eſſe non ignoro. Dum Aragonum Regina die quadam ſororem ſuam viſitatum acceſſiſſet, hæc eam in vultu aſpicere renuit, cui proindè in morte flos quidam ad inſtar vernantis roſæ ab ore egredi viſus fuit. In vita Sancti Philippi Nerii legitur, quòd juvenis quidam cum ſua ſorore jocari ſolitus, cum idipſum apud P. Angelum Velli ſacramentaliter confitendo inter cætera peccata explicans, ab eodem reprehenderetur, & objurgationem ab eo factam ægriùs ferret, idem Pater, ut ipſum correctionis capacem redderet, juvenem illum ad S. Philippum perduxit, qui ipſum, cui rei ſtuderet, interrogavit: cùmque juvenis ſe Logicæ operam dare reſpondiſſet, S. Philippus protinùs ſubjunxit: Scito fili mi, Dæmonem, utpotè peritiſſimum Logicum, noxias hominem docere abſtractiones facere, dicendo: Mulier, & non ſoror eſt.

Rayn. ann. 1297. n. 68.

L. 2. c. 7. n. 19

Cautela in materia caſtitatis numquam exceſſiva.

13 Filii Job inter ſe per ætatis ordinem unà cum ſororibus ſuis convivia hebdomadatim inſtituere conſueverant; *Ibant filii ejus, & faciebant convivium per domos, unuſquiſque in die ſuo, & mittentes vocabant tres ſorores ſuas, ut comederent, & biberent cum eis.* Sanctus verò Job pater eorum, utpotè vir à Deo magnoperè illuminatus, ut omnia in iis conviviis in timore Dei procederent: *Cum in orbem tranſiſſent dies convivii, mittebat ad eos, & ſanctificabat illos, conſurgenſque diluculo offerebat holocauſta pro ſingulis;* Dicebat enim: *Ne forte peccaverint filii mei, ſic faciebat Job cunctis diebus.* Magna profectò erat hæc Patris in filios ſuos pietas, & prudens cautela, qua vix alia major uſpiam legitur, nec tamen mirum eſt, Jobum pro filiis ſuis adeò fuiſſe ſollicitum; ſiquidem ſancti ex inſtinctu quodam ſuperiori operantes, probè ſciunt, quòd in hac materia vel maximè abundans, ſeu exceſſiva nimis cautela dari non poſſit.

Job 1. 4.

v. 5.

Cæſtorum Abraham, & Noe laſſa.

14 Div. Chryſoſtomus periculum quoddam infinitum in hoc ſexu latens oſtendere nititur; ſiquidem etiam in ipſis cineribus ſub lapide ſepulchrali trigeſcentibus, & extinctis, hunc concupiſcentiæ ignem adhuc remanere exiſtimat. Geneſeos cap. 23. de Abraha ſcribitur, quòd pro ſepelienda conjuge ſua ſepulchrum quoddam ſibi aſſignari poſtularit, dicendo: *Detur obſecro mihi locus, ut ſepeliam mortuum meum*, ubi Hugo Cardinalis argutè obſervat, quòd *maſculum pro fœmina ponat*. idque quia Abraham vinculum conjugale poſt mortem diſſolvi conſiderans, verecundabatur dicere, quòd etiam poſt mortem proximè ad latus mulieris alicujus poni vellet; ideò mulieris mortuæ non meminit, ſed dixit *mortuum* in genere maſculino. Quis eſt qui, quàm ſapiens, & à Deo illuſtratus Noe fuerit, ignoret? Hic igitur tantus fuit pudicitiæ amicus, ut quingentis annis in vita cælibe perſeverarit, jamque unà cum familia ſua arcam ingreſſurus, hunc ſervavit ordinem miram ejus caſtitatem redolentem: *In articulo diei illius ingreſſus eſt Noe, & Sem, & Cham, & Japhet filii ejus*, poſtea verò ſeorſim ingreſſæ ſunt *uxor illius, & tres uxores filiorum ejus*. Ubi Sanctus Ambroſius ait: *Apertè igitur velut ordine ingreſſionis, vocem quamdam juſtus emittit, tempus illud non eſſe concubitus.* S. Damaſcenus verò ait: *Ut caſtitatis adminiculo pelagus, atque univerſum illud mundi naufragium effugerent.* Ecce tibi, quantùm vir ille juſtus etiam inter proximè conjunctos continentiam zelaverit.

Gen. 23.

Gen. 7. v. 13.

S. Ambr. de Arca, & Noe c. 21.

S. Jo. Dam. l. 4. de fid. orth. c. 25.

15 Habemus in Novo Teſtamento adhuc alia ſanctæ caſtitatis, & pudicitiæ conſervatæ notabilia exempla. Hugo Cardinalis de Arſenio Abbate refert, quòd cùm matrona quædam nobiliſſima, bonitate, ſapientia, virtutibus, aliiſque eximiis qualitatibus conſpicua, Roma Alexandriam contendiſſet, ut ſanctum hunc Abbatem oculis ſuis cerneret, Sanctus illam ad pedes ſuos proſtratam interrogarit, dicendo: *Cur tantum pelagus enavigaſti, & tot terras tranſiſti, ut videres me?* eamque bis dictis vultu, & verbis auſteris à ſe repulerit. Cui illa: *Precor, ut pro me ores, & in memoria tua me habeas.* Sanctus verò protinùs reſpondit: *Oro*

Hugo Card. in 1. Cor. 6. Exemplum Arſenii, qui devotiſſimè repulit fœminam.

Deum,

Digitized by Google

Deum, ut deleat memoriam tuam de corde meo. Cùmque Romam denuò afflicta prorsùs, & de eventu, qui ipſi acciderat, quaſi ſcandalizata reverſa fuiſſet, ſummo Pontifici totam rei geſtæ ſeriem enarraſſet, hic ad illam conſolandam hunc in modum affatus eam fuiſſe legitur: *Ille ſanctus vir benè ſcit, quòd cogitationes, & imaginationes mulierum invitant ad luxuriam, propter hoc locutus eſt tibi: Oro Deum, &c.*

Giuſſani l. 3. c. 22. S. Car. non niſi publicè loquebatur cum fœminis. 16 De S. Carolo Borromæo habemus, quòd licèt continuò veſtiretur cilicio, adhibitaque aqua in potum, & lupinis in cibum, ſuper nudam terram cubaret, ſuamque carnem quotidiè adeò dimaceraret, ut ſola pelle, & oſſibus conſtare videretur, adeò tamen quoad ſexum fœmineum circumſpectus fuerit, ut nulli mulieri, quantùmvis etiam proximo ſanguine junctæ, loqui voluerit, præterquam in loco publico, & in duarum ad minùs gravium perſonarum præſentia. Unde Aliorumque SS. facta. ſoror ejus Anna Columna, Connestabilis uxor, ut illum alloqueretur, in Eccleſia quadam ejus præſtolari debebat adventum. Similiter de S. Thoma Aquinate legitur, quòd cùm proximi ejus cognati, de nimia ejus ab iis alienatione coram eo lamentantes, ei dixiſſent: *Memento, te ex muliere fuiſſe natum*; ac proindè non tanta cum animi contentione mulierum fugias conſortium, Reſpondit ille: *Et hæc conſideratio unica eſt timoris mei cauſa*. De Dominico Capronica Epiſcopo Firmano, & ſummo Pœnitentiario in Annalibus Eccleſiaſticis ſcribitur: *Fuit vita mundiſſima, fœminam nullam ingredi domum paſſus eſt, ſive ea alienæ,* Rayn. ann. 1458. n. 44. *ſive conjunctæ aliqua cognatione eſſent.* Celebre quoque eſt illud à Sancto Gregorio conſcriptum facinus, ſæ- S. Greg. l. 4. Dial. c. 11. piùs quidem ab unoquoque noſtrum lectum, numquam tamen ſatis pro merito ponderatum: Orſinus namque Presbyter, qui priuſquam ad Sacros Ordines aſcenderet, uxori per matrimonii vinculum juncta fuerat: *Hic ex tempore ordinationis ſuæ presbyteram ſuam, ut uxorem diligens, ſed quaſi hoſtem cavens, ad ſe propius accedere numquam ſinebat, ab eaque ſibi communionem funditus familiaritatis abſciderat; atque in hac vivendi methodo per quadraginta annos continuos perſeveravit.* Cùmque jam morti proximus eſſet, ejuſque uxor exploraret, an etiamnum ſpiritum duceret, ei viciniùs appropinquaret, ipſe voce, & viribus quantum potuit recollectis, eidem dixit: *Diſcede à me mulier, adhuc igniculus vivit, paleam tolle.* Denique de B. Antonio de Stronconio Ordinis Minorum Religioſo, Bollandus his verbis teſtatur, quòd *uſque ad obitum illibatam cuſtodivit virginitatem, quadraginta annorum ſpatio nullius unquam fœminæ vultum aſpexit, quod ſanè mirum fuit, in eo præſertim homine, qui ampliùs annis vicenis oſtiatim ſtipem pro fratrum cætu emendicavit.* Bolland. 7. Febr. c. 1. n. 15.

TRACTATUS XV.

DE CONFESSIONE, Contritione, & Conſcientia.

DISCURSUS VIGINTISEPTEM.

Diſcurſus I. De confeſſionis ſacramentalis, tamquam ſummi nobis à Chriſto collati beneficii, origine, & neceſſitate in ordine ad ſalutem conſequendam.

II. Variæ conſiderantur prærogativæ, & facilitates, relucentes in confeſſione ſacramentali, & è converſo difficultates recenſentur, quibus in lege veteri, peccatorum confeſſio, & expiatio innodata fuit.

III. Salvator noſter, conceſſam ſibi à patre peccata remittendi poteſtatem, hominibus delegavit, ut indulgentiam ediſcerent, & clementiam.

IV. Excellentes edocentur conditiones, quibus illud, quod circa delicta noſtra in confeſſionis tribunali inſtituitur, eminet judicium præ alio, in judicum ſæcularium tribunalibus circa reos formari ſolito.

V. De animæ pœnitentis venuſtate, quæ per confeſſionem emundata, decora comparet in conſpectu Dei.

VI. De lætitia, tranquillitate, & quiete, quam ſibi bona cujuſcumque confitentis acquirit conſcientia.

VII. Raritas confeſſionis peccatum inveterat in anima, quæ proindè debilis poſtea efficitur in virtutum exercitio, minùſque potens ad tentationibus reſiſtendum, & vitiis.

VIII. Varia conſiderantur bona, quæ in nos confeſſionis transfundit frequentia, vi cujus faciliter à peccatorum lepra emundamur, & de criminum venia certificamur.

IX. Confeſſio ſpecies eſt ſacrificii, Deum placat, nos à temporalibus quandoque eripit ſuppliciis, novis ditat gratiis, ſecura ad cœlum ſemita.

X. Confeſſio vires debilitat dæmoniacas, quales mirùm prævalent adversùm nos, ubi à confeſſionis frequentia recedimus.

XI. Molitur diabolus, quantum poteſt, ut nos mutos efficiat, & à confeſſione abſtrahat peccatorum; quem tamen media confeſſione ſternimus, vitam conſequentes ex peccato in confeſſione manifeſtato, quod nobis priùs mortem inferebat.

XII. Variæ adducuntur bonæ confeſſionis circumſtantiæ, & conditiones, tam in univerſali, quàm in particulari.

XIII. De dolore, & compunctione peccatorum, deque motivis ad eam excitandam diſponentibus.

XIV. De bono peccata non reiterandi propoſito, confitentibus neceſſariò, cujus aliqua, an adſit, ſtatuuntur indicia.

XV. Contra illos, qui in confeſſione ſtatum nituntur occultare conſcientiæ propriæ, & abſcondere, vel negare peccata ſua.

XVI. De damnis eorum, qui peccata ſua accuſaturi, ea potiùs defendunt, excuſant, & mentiuntur.

XVII. De examinis conſcientiæ inſtituendi utilitate, convenientia, & methodo exacta.

XVIII. Deteſtabiles ſunt, quotquot à confeſſione abhorrent, in eoque frequenter applicando ſibi remedio vivunt negligentes.

XIX. Quantæ ſit violentiæ verecundia, nos à graviorum abſtrahens peccatorum confeſſione, cujus inſuper aliquot conſiderantur diſpendia; docetur tandem, erubeſcentiam hujuſmodi eſſe penitus irrationabilem, quandoquidem in ſummum Dei, ac noſtri honorem, & gloriam cedit confeſſio.

XX. Contra eos, qui imprudenter prævaricantes, peccata verecundantur confiteri; evincitur, totum hoc nil niſi illuſionem eſſe dæmoniacam; adducuntur denique motiva aliquot, propter quæ nequaquam erubeſcere docemur in præſentia Confeſſarii.

XXI. Exprobrantur illi, qui ſine ea, quæ Deo ſummè placita, pœnitenti maximè utilis, & non minima ſatisfactionis pars eſt, verecundia confitentur. Alia attinguntur motiva ad ſuperandum pudorem, qui nos in peccatorum ſilentium inducit.

XXII. De valore contritionis, media qua omne aboletur peccatum; ejuſdem ſiſtitur quoque etymologia, & definitio.

XXIII. Dolor ponderatur contritionis, qui ut validus ſit, non ex timore ſervili, aut alio quocumque, ſed ex amore Dei procedat, oportet, fundatus in ſpe remiſſionis, & propoſito devitandi peccata, & confitendi: ubi etiam tractatur de facilitate, & difficultate contritionis.

XXIV. De conſcientia naturaliter nobis impreſſa, cujus notitia, ne ipſos quidem latuit Gentiles; ea manifeſtos in Adamo, Eva, & Cain edidit effectus; exaudita bonos parit fœtus, eſt neglecta, & contempta præſagium eſt peſſimum.

XXV. Etiam inter proſperitates maximas mala cruciat,

&ine-

& inevitabiliter remordet conſcientia ; culpam prodit nec deliteſcere ſinit ; omni loco, ſtatu, & tempore clamitat inceſſanter.

XXVI. De perturbatione, inquietudine, & cruciatu conſcientiæ malæ ; eſt judex contra ſe incorruptus, centrum diaboli, tormentum ipſo inferno atrocius.

XXVII. Eligendus eſt Confeſſarius bonus, compaſſione, prudentia, dexteritate, vitæ integritate, ſcientia, aliiſque multis præditus eximiis qualitatibus.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

De Confeſſionis ſacramentalis, tamquam ſummi nobis à Chriſto collati beneficii, origine, & neceſſitate in ordine ad ſalutem conſequendam.

THEMA.

Inſufflavit, & dixit eis; accipite Spiritum Sanctum, quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta ſunt, Joan. 20. verſ. 22. & 23.

1 Diſcurrens Apoſtolus de Salvatore noſtro, *traditus eſt*, inquit, *propter delicta noſtra, & reſurrexit propter juſtificationem noſtram*. Videri equidem poſſet, juſtificationem noſtram non tam glorioſæ effectum eſſe reſurrectionis, quàm meritorum illius, qualem in crucis ligno pretioſiſſimus Redemptoris ſanguis præſtitit ſolutionem, dicente eodem Apoſtolo : *Convivificavit, donans nobis omnia delicta, delens, quod adverſus nos erat, chirographum decreti, affigens illud cruci*. Inæſtimabile nihilominùs ſalutis noſtræ pretium, ſupra montem Calvarium in ſacræ paſſionis die oblatum, nobis in debitorum noſtrorum relaxationem, in ipſo Reſurrectionis die applicatum fuiſſe, nemo non faciliè dignoſcet, qui rei geſtæ ſeriem fixo fuerit contemplatus obtutu, quando ſcilicet Apoſtolis ſacramentum contulit pœnitentiæ, & confeſſionis per adducta verba: *Accipite Spiritum Sanctum, &c.* Quapropter ſacrum definivit Concilium Tridentinum, inquiens : *Si quis dixerit, verba illa Domini Salvatoris (accipite Spiritum Sanctum, quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis; quorum retinueritis, retenta ſunt:) non eſſe intelligenda de poteſtate remittendi, & retinendi peccata in ſacramento pœnitentiæ, ſicut Eccleſia Catholica ab initio ſemper intellexit; detorſerit autem, contra inſtitutionem hujus ſacramenti, ad authoritatem prædicandi Evangelium, anathema ſit*. Ex quo evidenti adeò teſtimonio clarè deducitur, Chriſtum in præcitato loco, Eccleſiam ſuam opulento hocce locupletaſſe theſauro. Aſt notandum occurrit, quòd curioſior obſervavit Lucas Burgenſis, Chriſtum ſcilicet, priuſquam Apoſtolos ſuos dicta feliciter eminentia, præmiſiſſe: *Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos*; quaſi dicere voluiſſet: ſicut Pater æternus me in mundum miſit ad humani generi ſalutem, ita & modò vos ego per terrarum orbem diſperſurus, vobis authoritatem confero, & poteſtatem dimittendi peccata: *Perſpectum eſt mihi, fore in Eccleſia mea multos infirmos, qui juſtitiam per baptiſmum acceptam non ſint conſervaturi, miſertus illorum, ut poſſitis eis ſuccurrere, eam vobis inſpiro, ac do, gratiam & facultatem, ut requirentibus queatis peccata, vice mea, validè remittere*.

Rom. 4. v. 25.

Gratia remittendi peccata ſumma.

Coloſſ. 2. v. 13. 14.

Trid. ſeſſ. 14. Can. 3.

Luc. Burg.

Joan. 20. v. 21.

2 Idem porrò Concilium Tridentinum in primo citatæ ſeſſionis capite conſiderat, nobis, ſi baptiſmalem innocentiam conſervaſſemus illibatam, aliud nequaquam neceſſarium fuiſſe ſacramentum; aſt (proh dolor!) humanæ fragilitatis experientia teſte, *in multis offendimus omnes*. Ecce vobis ipſa Concilii verba: *Si ea in regeneratis omnibus gratitudo erga Deum eſſet, ut juſtitiam in Baptiſmo, ipſius beneficio & gratia ſuſceptam conſtanter tuerentur, non fuiſſet opus, aliud ab ipſo Baptiſmo ſacramentum ad peccatorum remiſſionem eſſe inſtitutum. Quoniam autem Deus dives in miſericordia cognovit figmentum noſtrum, illis etiam vitæ remedium contulit, qui ſeſe poſtea in peccati ſervitutem, & dæmonis poteſtatem tradidiſſent; ſacramentum videlicet pœnitentiæ, quo lapſis poſt Baptiſmum beneficium mortis Chriſti applicatur*.

Conc. Trid. ſeſſ. 14. cap. 1.

Jac. 3. v. 2.

3 Hoc itaque fidei myſterio ſuppoſito, & probato, Lucas Burgenſis cuidam reſpondet, quam aliqui in præſenti ingerere amant objectionem, quare ſcilicet in hujus ſacramenti pœnitentiæ inſtitutione, ſolius mentio fiat authoritatis remittendi peccata, Apoſtolis, & toti ſucceſſivè Eccleſiæ delegatæ, nulla habita memoria de obligatione vocalis peccatorum confeſſionis, ad aures miniſtrorum, hunc in finem deputatorum, inſtituendæ : cui ipſe argumento docta hac reſolutione ſatisfacit abundè, dum ait: *Porrò ex eo, quod Jeſus hic ſacerdotes Vicarios ſuos conſtituit, qui tamquam præſides, & judices, ſententiam de fidelibus in peccata relapſis ferant, ſemper intellexit Eccleſia Catholica, quod fidelibus quoque ſuis præcipiat Jeſus, ut, ſi peccatorum veniam conſequi velint, declarent ea ſacerdotibus; cum enim judicium hoc, incognita cauſa, non valeant exercere, ſequitur, in ſpecie peccata omnia mortalia humili confeſſione declaranda*.

Luc. Burg.

Confeſſio auricularis neceſſaria.

4 Aſt inquiſierit fortè quiſpiam, qualenam in flatu, medio quo Chriſtus ſacramentum hoc conferre voluit, lateat myſterium: *Inſufflavit eos?* Theophylactus legit: *Flavit*; S. Cyprianus: *Inſpiravit in eos*. Aſt doctiſſimè omnium, exactus litteralis veritatis indagator, Lucas Burgenſis ita diſcurrit: *Flatum, ſeu anhelitum ex imo pectore attractum in eos geſtu oris jecit*; volens per hoc demonſtrare Salvator, Spiritum Sanctum ad inſtar flatus eſſe; cujus adventum in Cœnaculo Sion obtigiſſe didicimus, *tamquam advenientis Spiritus*; circa quod factum ita Auctor prædictus diſcurrit: *Eſt veluti flatus quidam patris, & filii, nam & hinc Spiritus vocatur*; cui aſſerto non abſimile, correſpondet illud Alberti Magni dogma inquientis: *Spiritum à ſe procedere ſignificavit per flatum, quem in diſcipulos direxit*. Doctiſſimus verò Salmeron altiùs repetens principium, ad eam ſe convertit, quæ in mundi exordio contigit hominis formatio, quem flatu animavit Deus, cui vitam corporis mediante flatu, ſeu reſpiratione, infudit omnipotens; ita quoque in præſenti Salvator vitam animæ, id eſt, gratiam, quam interemerat culpa, ſuis impertiri voluit, eumdem ſanctiſſimum iis communicando Spiritum, per modum flatus: *Ut olim Deus inſufflavit ſpiraculum vitæ, ut fieret homo in animam viventem, ita idem inſufflas animam peccato mortuam, ut vivat per Spiritum Sanctum*.

Vita animæ flatu ſpirata.

Theoph.
S. Cyp.
Luc. Burg.

Act. 2. v. 2.

Alb. M. ibid.
Salmer. tom. 11. tr. 18.

5 Sancti Cyrillus Alexandrinus, Baſilius, & alii ad novum nos conceptum invitant, docentes, quòd ſicuti quondam Creator medio flatu, non modò corporalem, ſed & ſpiritualem (divinam ſcilicet gratiam) vitam infudit Adamo; ita Chriſtus hanc, peccato deperditam, reſtituturus, antiquum hodie voluerit obſervare modum: *Ut ipſum eſſe ſciamus* (inquit S. Cyrillus) *qui ab initio naturam noſtram creavit, & ſpiritu Sancto ſignavit, rursùs in ipſo initio renovandæ naturæ, ſufflatione Spiritum diſcipulis largitur, ut, quemadmodum creati ab initio ſumus, ſic etiam renovemur*.

S. Cyr. Alex. l. 12. in Jo. c. 56.
S. Baſ. l. de Sp. S. cap. 16.
Sicut creatio ita renovatio.

6 Quibus omnibus ſequens hæc aſſociari poteſt conſideratio; quòd ſcilicet quantam vita humana neceſſitatem habet reſpirationis, tanta pariter vita, & ſalus animæ exigentia laboret confeſſionis, & ſacramenti Pœnitentiæ: unde Concilium Tridentinum, dum ad neceſſitatis ſacramenti hujus punctum ſe convertit, ita reſolvit: *Fuit quidem pœnitentia univerſis hominibus, qui ſe mortali aliquo peccato inquinaſſent, quovis tempore ad gratiam, & juſtitiam aſſequendam neceſſaria*. Quam ſacramentalis confeſſionis neceſſitatem ſanctus quoque Auguſtinus fuſiùs nobis demonſtrare nititur, quia nimirùm *ſepties in die cadit juſtus; quis eſt homo, qui non peccet? nemo mundus à ſorde*; ob quas, ſimileſque rationes alias, hoc nobis ſacramentum ſanctus Eccleſiæ Doctor exhibet, inter omnia quaſi ſalutis noſtræ remedia, certius, infallibilius, ſecurius, etiam ad remiſſionem peccatorum venialium; qua de materia dum latiùs diſcurrit Sanctus, hæc tradit inter cætera: *Hortatur nos ſæpiùs ſacra ſcriptura, ad medicamenta fugere confeſſionis, non quod Deus indigeat confeſſione noſtra, cui omnia præſto ſunt, quæ cogitamus, loquimur, aut agimus; ſed nos aliter ſalvi fieri non poſſumus, niſi confiteamur*. Nec obſtat, quòd vel unicus veræ contritionis actus ad aſſecurationem ſufficiat ſalutis æternæ, talis namque propoſitum numquam non includit confeſſionis.

Anima confeſſione indiget, ut corpus reſpiratione.

Trid. c. 1 cit.

S. A. 66.

7 Nollim tamen per hæc neceſſitatem evincere confeſſionis, ſimpliciter abſolutam, ſi etenim anima aliqua illi-

Innocens non indiget, ſed quis ille?

Digitized by Google

illibatam conſervaret innocentiam baptiſmalem, poſt lavacrum ſalutare, inoffenſo pede tramitem percurrens divinorum præceptorum, confeſſione utique non indigeret; aſt quoniam, teſte Sancto Joanne, (1. Joan. 1. v. 8.) *Si dixerimus, quoniam peccatum non habemus, ipſi nos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt*: Ideò, ut cum Sancto Bernardo (S. Bern. l. med. c. 37.) loquar, *poſt Baptiſmum, nullum aliud nobis conſtitutum eſt remedium, quàm confeſſionis refugium*. Sanctus equidem Evangeliſta in jamjam citata epiſtola, dum peccati meminit, remiſſionem ejus pretioſo aſcribit Chriſti ſanguini, inquiens: *Sanguis Jeſu Chriſti filii Dei emundat nos ab omni peccato*. Aſt hoc ipſum nihilominùs incomparabile ſanguinis Redemptoris pretium in hocce pœnitentiæ ſacramento ſeclusum eſſe docet per verba ſequentia: (Confeſſio ſalutaris.) *Si confiteamur peccata noſtra fidelis eſt, & juſtus, ut remittat nobis peccata noſtra, & emundet nos ab omni iniquitate*.

8 Fuit ſacramentum pœnitentiæ ſalutiferum illud, quòd plurimis à ſæculis prævidit, ſcriptiſque conſignavit, (Zach. 13. v. 1.) lavacrum Zacharias Propheta, de futuris temporibus ita propheticè loquens: *In die illa erit fons patens domui David*. Hæc domus Davidica Eccleſiam denotat, unde & Archangelus Mariam ſalutans, dicebat, *Dabit illi Dominus Deus ſedem David patris ejus, & regnabit*. (Luc. 1. v. 32.) Ut autem Propheta finem aſſignaret, ob quem viſus à ſe, fons inſtitutus, aut potiùs inſtituendus, ſeu emanaturus eſſet, protinùs ſubdit: *In ablutionem peccatoris*. Certiſſimum eſt, nos quotidiè plurimis ſubjacere cum divina juſtitia contrahendis peccatorum debitis, unde & à Salvatore noſtro edocti ſumus, ut in oratione quotidiana æterno Patri hunc in modum ſupplicaremus: (Rom. 10. v. 10. Conf. didrachma eſt.) *Dimitte nobis debita noſtra*. Aſt quis ſuppetit modus, hæc abolendi, ſolvendique debita? Reſpondeat Apoſtolus: *Ore autem confeſſio fit ad ſalutem*.

9 Teſte Sancto Matthæo, tributorum exactores vice quadam à S. Petro cauſam popoſcere, cur magiſter ejus obligationi non ſatisfaceret univerſali. Querimoniam hanc dum ad aures Chriſti deferre pararet Apoſtolus, diſcipulum prævenit magiſter inquiens: (Mat. 17. v. 24) *Simon, Reges terræ à quibus accipiunt tributum, vel cenſum, à filiis ſuis, vel alienis?* Cui Petrus; *Domine, ab extraneis*; ita quidem ſe res habet, ſubjunxit Salvator, nihilominus ut omnem ſcandali petram amoveamus, vade protinus ad mare, mitte hamum tuum in aquas, & quemcumque piſcem primò ceperis, extrahe eum, comprehende ipſum, tene fortiter, os aperi, moxque monetam reperies in eo, quæ ad utriuſque noſtrum tributi ſufficiat ſolutionem, obedit, abit, atque omnia feliciter expedit Petrus. Hæc rei geſtæ ſeries eſt litteralis, aſt à ſenſu litterali ad moralem ſanctus digrediens Ambroſius, hiſtoriam hanc noſtro perquam ſubtiliſſimè accommodat propoſito, inquiens: piſcis elinguis, fundumque incolens marinum, peccatoris gerit figuram, ſuum reticentis peccatum, non obſtante, quòd *ſecundùm præſentem juſtitiam* damnatus ſit ad infernum: moneta, juxta divinum aſſertum, non è viſceribus, ſed ex ore piſcis extrahenda erat, quantùmvis naturali piſcis feratur inſtinctu, ut devoret immediatè quidquid apprehenderit faucibus. Ecce vobis myſterium; S. Petrus paulò ante Chriſti Paſſionem in terris erat declaratus Vicarius, cum promiſſione clavium, id eſt, poteſtatis abſolvendi peccata, atque adeò neceſſum erat, ut modum addiſceret Apoſtolus, in hujuſmodi debitorum ſatisfactione obſervandum, noſque omnes edoceremur, monetam in ore fidelium inveniendam eſſe, juxta quod ſcriptum eſt: *Ut* (Pſ. 50. v. 6.) *juſtificeris in ſermonibus tuis*. *Non otioſè*, inquit S. Doctor, *didrachma in ore piſcis inventum eſt, ex ore enim tuo juſtificaberis; etenim pretium noſtræ immortalitatis eſt noſtra confeſſio*.

10 Verùm enimverò dum maris incidit mentio, ut (Peccatorum aqua exhaurienda.) cœpto tramiti inſiſtamus, quis neſcit, vitam hanc, & ſæculum præſens in mari deſignari? (Pſ. 103. v. 25. Thren. 2. v. 13.) *Hoc mare magnum, & ſpatioſum*; Ipſum autem mare pœnitentiæ aſſimulavit ille, qui dicebat: *velut mare contritio tua*. Profectò niſi ars nautica tot tantiſque ſalſo huic elemento innatantibus ratibus, quarum occultiſſimas quoque rimas aqua penetrare nata eſt, locum commodum, atque inſtrumentum proportionatum aſſignaſſet, medio quo aqua attracta exantletur, ipſæque naves ab onere eximantur, quis non videt, ad unam omnes in abyſſi profundum ſenſim ſine ſenſu prolapſuras? ita pariter ad interitum noſtrum; quandoquidem totum genus humanum fragile eſt, ſubjectum multa natum contrahere peccata, & conſequenter abyſſi infernalis diſcrimini proximum; niſi Deus in miſericordia dives, remedium illi ſubminiſtraſſet confeſſionis, væ foret æternum omnibus nobis. Non meus hic de ſentina ſpirituali, ſed S. Bernardi conceptus eſt, (S. Bernard. ad mil. templ. de prol. ſuſtin.) inquientis: *In illud ſiquidem repoſitorium, velut in ſentinam aliquam tota decurrit abominatio, & immanditia tota defluit*. Quam pariter ſimilitudinem in medium adducit S. Auguſtinus, (S. Aug. ſer. 34. de div. c. 13.) dum impoſſibile eſſe aſtruit, ut navis aliqua cautè adeò, & circumſpectè undique reperiatur occluſa, quin non aliquæ gradatim aquarum guttulæ illabantur, quas ſi non exhauſeris, totum manifeſto naufragii periculò expoſuiſti navigium. Audite ipſamet ſancti Doctoris verba, circa citatum Dominicæ orationis textum (*Dimitte nobis debita noſtra*) ita diſcurrentis: (Per confeſſionem.) *Si non exhauriatur* (peccatorum aqua) *navem opprimit; arripiamus tamquam ſitulam, iſtam ſentinam; & ſentinemus, ne demergamur*; per ſentinam autem, ſacramentalem intelligit confeſſionem. Quantus eſt eorum numerus, qui *bibunt ſicut aquam, iniquitatem?* quot de ſeipſis meritò lamentari poſſunt: *Intraverunt aquæ uſque ad animam meam, infixus ſum in limo profundi?* Ad inferni profundum deſcenderunt, nihilominus quamdiù aqua non prohibet reſpirare, ſpes ſupereſt vitæ: demus quemcumque, iniquitatum, & abominationum omnium immerſum abyſſo, nihilominus quamdiù os habet patulum, ſpe non excidit ſalutis: *Ore autem confeſſio fit ad ſalutem*. (Rom. 10. v. 10.) Quis, amabo, bonus, experientiſſimuſque medicus miſero ægroto optatam ſanitatem ſecundùm Deum comparare poſſet, ni juxta ſeriem ipſi exponeret dolorem, vel capitis, vel ſtomachi, vel pedum, vel manuum, vel cujuſcumque demum membri, ex quibus Medicus anſam arripere poſſet in cauſas infirmitatis inquirendi, & (Medico æger exponit dolores.) de mediis eam diſcutientibus, & depellentibus diſpiciendi. Medens certè non mederi poſſet infirmum, inanemque operam inſumeret, ſi ægrotus doloribus hypochondriacis laboraret, quos tamen fideli Medico non aperiret, hic potione cephalica, aut cardiaca præcepta, cerebrum purgare, aut cor corroborare conaretur. Ea certè culpa non Medici, ſed ipſius foret ægrotantis, qui de Symptomatibus ſe infeſtantibus eum non certiorem faceret. In vita communi ita comparatum eſt cum hominibus, ut quis, ſi calamitate aliqua ipſum urgente premitur, & quò ſe vertat neſcit, lupumque, ut ajunt, auribus tenet, ſe multum ab onere ſuo ſublevari putet, quando fido cuidam amico calamitatem, & miſeriam expoſuerit ſuam, & is paululum afflictum viciſſim conſolatus fuerit. Quantò magis id apud Chriſtum, ejuſque miniſtrum, verbo divino, & mandato inſtructum, ut laborantibus medeatur, & afflictos erigat, locum habet. Hic contritus conſcientiæ vulneribus ſaucius, medicamenta ex paſſione, & merito Chriſti Domini infinito percipit. Hic ſanus fit, ut functionibus Chriſtianis impoſterum expeditè ſine offendiculo vacare queat. Hic invenit arma contra inſultus diaboli, ut ejus tentationibus reſiſtere valeat. (Recidiva cavenda.) Sic *ore confeſſio fit ad ſalutem*. Sed poſtmodum etiam ſummo ſtudio cavendum, ne, diætam à Docto Medico præſcriptam prævaricando, iterùm in recidivam, ut vocant, relabatur, & ſic poſteriora pejora fiant, atque priora, ſecundùm illud Divi Petri Apoſtoli in poſteriori ſua Epiſtola ita dicentis: *Meliùs erat illis* (2. Pet. 2. 21.) *non cognoſcere viam juſtitiæ* (qui poſtquam CHRISTUM cognoverant, rurſum pelliciunt in deſideriis carnis luxuriæ) *quam poſt agnitionem, retrorſum converti ab eo, quod illis traditum eſt, ſancto mandato. Contigit enim eis illud veri proverbii: Canis reverſus ad ſuum vomitum, & ſus lota in volutabro luti*. Quam diviniſſimam ſententiam beatus Apoſtolus convenienter illi ad Hebræos (*impoſſibile eſt eos, qui ſemel ſunt illuminati, guſtaverant etiam donum Cœleſte, & participes facti ſunt Spiritus Sancti*) per abſolutionem per miniſtrum à (Hebr. 6. v. 4.) CHRISTO factam, & accepta ſacramenta, (*guſtaverant nihilominus bonum Dei verbum, virtuteſque ſæculi venturi, & prolapſi ſunt, rurſus renovari ad pœnitentiam, rurſum crucifigentes ſibimetipſis filium Dei, oſtentui habentes;*) à Magiſtro ſuo perdidicit, qui homini triginta annos in infirmitate habenti à ſe curato, & poſtmodum in templo invento dixit: *Ecce ſanus factus es, jam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat*. (Joan. 5. v. 14.)

11 Vix

Confeſſio ab Adam petita.

11 Vix abominabile in terris apparuerat peccati monſtrum, in noſtrorum ſcilicet protoparentum tranſgreſſione; cum ecce vobis indilatè in ejus antidotum, ſalutarem (ni fallor) Deus aſſignavit confeſſionem; Paradiſum ingreſſus, Adamum provocavit ad ſuæ confeſſionem prævaricationis, ut cujus veniam aſſequeretur, & indulgentiam: *Et cùm audiſſet vocem Domini Dei deambulantis in Paradiſo ad auram poſt meridiem.* (Gen. 3. v. 8.) *Non reus, & prævaricator Adam*, inquit Rupertus Abbas, (Rup. Ab. l. 3. in cap. 14. Gen.) *DEUM prior invocat, ſed DEUS judex prævaricatorem prior vocavit, cùm hoc illi magis expediret, ut præoccuparet faciem ejus in confeſſione, & dignam ſatageret ſaltem poſt peccatum ſatisfactionem offerre.*

Confeſſ. impetrat miſericordiam.

12 Salvatorem, in die Reſurrectionis, Cœnaculum Sionicum ſubingredientem, interrogare potuiſſent Apoſtoli, ſicuti olim Samuelem, dum Regem David conſecraturus urbem intraret, ſollicitarunt Bethlehemitæ: *Pacificuſne eſt ingreſſus tuus?* (1. Reg. 16 v. 4.) Alii namque Apoſtolorum eum negarant, alius tradiderat, obſtinato alii animo fidem adhibere veritati reſurrectionis detrectarant, prætereaquamquòd *omnes relicto eo fugerunt.* (Mat. 26. v. 56.) Juſto itaque timore percelli poterant, ne dignam de flagitiis expoſtulaturus eſſet vindictam, nihilominùs *ubi abundavit delictum, ſuperabundavit & gratia;* (Rom. 5. v. 20.) ideòque ſacramentum iis impertitus eſt pœnitentiæ, pretioſiſſimum totius Eccleſiæ theſaurum, infinito ſanguinis, & meritorum paſſionis ejus ditatum valore. Ita pariter & in Paradiſo terreſtri, ſi ultricis ſententiam juſtitiæ exequi voluiſſet, vibrante ferro manus armaſſet adversùm prævaricatores, aſt furorem prævenit confeſſio pœnitentium; unde ſanctus meritò exclamat Auguſtinus: (S. Auſt. ſer. 26 de mor. & ſafer.) *O grandis Dei miſericordia! O infinita clementia! O admirabilis dilectio circa nos! quotidie peccamus, & tunicas pelliceas contritionis, & venia nobis quotidiè donat.* Sed quando? idem Sanctus reſpondet, in pœnitentia; paulò namque ante, Adamum, dum tunica indueretur pellicea, pœnitentis figuram docuerat prætuliſſe: *Cum abſcondit ſe, fuit hoc ſignum doloris, & erubeſcentia.*

Conceptus pulcher.

13 Tamdem adhuc una ſupereſt, quæ immenſum confeſſionis beneficium, nimiamque ejuſdem neceſſitatem evincere poteſt conſideratio; quia ſcilicet peccatum nos Cœli proſcripſit exules, Dei conſtituit inimicos, atque omne Deum inter, & hominem deſtruxit commercium. Tradunt hiſtoriæ de Xerxe Perſarum Rege, quòd duas Orbis partes, quas natura diviſerat, artis beneficio ſtatuerit unire, Europam ſcilicet, atque Aſiam; quem ut conceptum executioni mandaret, opus aggreſſus difficillimum, in maris fundo longum, vaſtumque erexit pontem, Helleſpontum denominatum, qui facilem utrique parti, ac liberum indulgeret tranſitum, mutua augeret commercia, communes omnium mores efficeret, ac leges. A littera ad ſpiritum pertranſeamus; negari utique nequit, infinitam eſſe Cœlum, ac terram inter diſtantiam, Deum inter, & hominem, peccatum inter, ac gratiam: (Iſa. 55. v. 9. 2. Cor. 6. v. 15.) *Sicut exaltantur Cœli à terra, ſic exaltata ſunt via mea à viis veſtris; quæ ſocietas lucis ad tenebras? quæ conventio Chriſti ad Belial? quæ participatio juſtitia cum iniquitate?* Peccatum nos a Deo ſeparabat, è Paradiſo ejectos in exilium deturbabat; noſter autem Redemptor, qui meritò dicere poterat: *Veni in altitudinem maris,* (Pſal. 68.) ſiquidem paulò ante cruentum intrarat paſſionis ſuæ oceanum, miſericorditer pœnitentiæ, & confeſſionis ſacramentalis erexit pontem: *Peccata noſtra ipſe pertulit in corpore ſuo ſuper lignum, ut peccatis mortui, juſtitia vivamus;* (1. Pet. 2. v. 24.) unde & hoc ſacramentum paſſim *ſecunda poſt naufragium tabula nuncupatur. Pontem conſtruxit Dominus confeſſionis, qui liberum, atque ſecurum omnibus ad Cœlos praberet tranſitum:* unde S. Thomas de Villanova (S. Tho. Vill. conc. in Do. 4. Quadr.) hoc confeſſionem exornat præconio, dicens: *Æterna vita aliqualis ſaltem certitudo conjecturalis, nam major citra miraculum in hac vita haberi non poteſt.*

Conf. multa confert beneficia.

14 Omnes hucuſque promulgatæ, & uſque ad ſæculorum finem à divino Legislatore ſtatuendæ, ſanctiones, & præcepta, in duobus hiſce polis vertuntur: *Declina à malo; & fac bonum:* (Pſal. 36. v. 27.) toti autem huic obligationi, ſi Seraphico credimus Doctori, (S. Bon. ſer. 5. in dieb. rogat. Opuſc. de modo confitendi, in principio.) ſacramentalis ſatisfacit confeſſio: *Per confeſſionem a malo liberamur, in bonum adjuvamur;* qui idem S. Doctor alibi quoque ita diſcurrit: *Fundamentum, & janua virtutum, omnis gratia principium, conſcientia puritas; ad quam præcipue per puram, & veram confeſſionem peccatorum acceditur.* Imò & ipſe moralis Seneca in ſuæ gentilitatis tenebris hanc agnovit veritatem, teſte Thoma Cantipratenſi, in Epiſtola 54. (Th. Cantip. l. 2. c. 50. n. 14.) inquiens: *Proximum ad innocentiam tenet locum verecunda peccati confeſſio.* Hæc enim eſt aſylum illud, quò peccator contritus per malleum legis divinæ confugere debet, ut ſe furſum colligat, & ne ejus maledictis, & damnationis vinculis irretitus planè deſperet. Nullum enim contritum ſpiritu CHRISTUS à ſe repellit, ſed amicabiliter ad ſe accerſit, & invitat, ſicut in Evangeliſtæ Matthæi capite undecimo legimus: (Mat. 11. v. 28.) *Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati eſtis, & ego reficiam vos. Tollite jugum meum ſuper vos, & diſcite à me, quia mitis ſum, & humilis corde, & invenietis requiem animabus veſtris. Jugum enim meum ſuave eſt, & onus meum leve.* Item, *qui accedit ad me, non ejiciam ipſum.* Quibus verbis utique amantiſſimus Salvator non ſolùm generalem converſionem hominis ad Chriſtum, ſed ſpecialem in Confeſſione reſpicit, ubi timorata conſcientia, & ſaucia ſolatium quærit, & vulnera ſua vinciri, & ligari deſiderat. Laborantes ergo, qui diù noctuque à diabolo ob commiſſa delicta vexantur, intuſque lethale vulnus alunt, lethalique peccatorum morbo decumbunt, malumque ſuum ſentiunt; & onerati, qui multis animam ſuam peccatis cumularunt, & obruerunt, ut cum regio Pſalte ex pœnitentiali Pſalmo conqueri neceſſe habeant: *Iniquitates meæ ſupergreſſa ſunt caput meum, & ſicut onus grave gravata ſunt ſuper me; putruerunt, & corrupta ſunt cicatrices meæ à facie inſipientia meæ, miſer factus ſum, & curvatus ſum uſque in finem, tota die contriſtatus ingrediebar.* Hi, inquam, laborantes, & onerati, a Chriſto ad ſe amiciſſimè invitantur, qui (Iſa. 42. 3.) *Calamum quaſſatum non conteret, & linum fumigans non extinguet; & qui reſpicit ad pauperculum, & contritum ſpiritu, & trementem ſermones ſuos.* Apud Iſaiam enim ita loquitur: (Iſa. 61. v. 1. 2. 3. 4.) *Spiritus Domini ſuper me, eo quod unxerit me, ad annunciandum manſuetis miſit me, ut mederer contritis corde, & prædicarem captivis indulgentias, & clauſis apertionem. Ut prædicarem annum placabilem Domino, & diem ultionis Deo noſtro, ut conſolarer omnes lugentes. Ut ponerem fortitudinem lugentibus Sion, & darem eis coronam pro cinere, oleum gaudii pro luctu, pallium laudis pro ſpiritu mœroris.* Hæc omnia pœnitentibus (qui ſunt calamus quaſſatus, linum fumigans, pauperculi, contriti ſpiritu, trementes ſermones Domini, manſueti facti per prædicationem legis, & ejus maledictionem, contriti corde, captivi peccatis, & diabolo, clauſi, & incarcerati, ne videant conſolationem, & lugentes:) Chriſtus in Tribunali confeſſionali per miniſtrum ſuum confert, ut deinde tranquilla conſcientia fruantur, cordis humilitatem ab eo diſcant, & quotidiè jugum Chriſti in ſe ſuſceptum ferant, quod in continua mortificatione carnis, & patientia conſtanti quarumvis adverſitatum, & calamitoſarum ærumnarum conſiſtit. Sic enim poſtmodum à malo declinare diſcunt peccatores, & facere bonum omnibus viribus nituntur.

DISCURSUS II.

ARGUMENTUM.

Variæ conſiderantur prærogativæ, & mira facilitas, relucentes in confeſſione ſacramentali; & è converſo difficultates recenſentur; quibus, in lege veteri, peccatorum confeſſio, & expiatio innodata fuit.

THEMA.

Tollite vobiſcum verba, & convertimini ad Dominum, & dicite ei: omnem aufer iniquitatem, Oſee 14. v. 3.

Confeſſio cauſat remiſſionem.

1 CONfeſſionem ſacramentalem in his verbis quondam prophetico ſpiritu delineavit Oſeas; quia dum nos debitis cum diſpoſitionibus, coram ſacerdotibus, vocalem ſcelerum noſtrorum inſtituimus accuſationem, abſolutionem conſequimur, & remiſſionem; unde Hugo Cardinalis citata verba ita interpretatur: (Hug. Car. ibi. Alb. M. ibid.) *Proferte verba confeſſionis;* cui & illud conſonat Alberti Magni: *proferte verba vera confeſſionis coram ſacerdotibus.* Ali majori authoritate Interlinearis inquit: (Gloſ. int.) *Proferte delictorum veram confeſſionem.*

2 De-

Pro ſalute ſufficit.

2 Debitum, nos inter, & divinam contractum juſtitiam, debitum infinitum, ad æternas inferni pœnas nos condemnans, ſolvitur, atque caſſatur per verba: *Tollite vobiſcum verba, & dicite ei; omnem aufer iniquitatem;* Hugo Cardinalis ſubjungit: *Aufer funditus, radicitus.* Rupertus Abbas à Gloſſa citatus fuſiùs hanc in dicto indulgentiæ conſequendæ modo facilitatem diſcutit, inquiens: *Non dico; tollite aurum, tollite vobiſcum argentum, ſeu multitudinem hircorum, aut vitulorum, ſed verba; quæ conſequi poteſtis ſine diſpendio rerum, verba confeſſionis Deo pro ſalute veſtra ſufficiunt, pro iniquitatibus veſtris ſatisfaciunt.* Lex vetus in expiationem criminum victimas offerri jubebat animalium; aſt verò in lege Evangelica, *reddemus vitulos labiorum noſtrorum. Carnalibus hoſtiis reprobatis,* dicit Interlineatis, *placabilis hoſtia eſt Deo pura confeſſio, ſacrificium Deo ſpiritus contribulatus.*

Rup. Ab. in Gloſſ.

Placabilis hoſtia. Gloſ. interl. Pſ. 50. v. 19.

In lege gratiæ noſtra confeſſio neceſſaria.

3 Porrò ſi pondere ſanctuarii immenſum, quod Deus in ſacramenti hujus, facilis admodum, collatione, nobis impertitus eſt beneficium, accuratè examinare voluerimus, antiqua, legem gratiæ præcedentia, ſæcula perluſtremus oportet. Videtur equidem, confeſſionem vel in ipſo naturæ ſtatu viguiſſe, quoniam, ſicuti præcedens docuit diſcurſus, Deus Adamum poſt tranſgreſſionem citavit ad judicium, ut ſuam confiteretur prævaricationem: *Adam ubi es? ut per confeſſionem peccati,* inquit S. Chryſoſtomus, *peccatum ablueretur.* Cain pariter, poſtquam innocuum fratris effuderat ſanguinem, interrogavit Dominus: *Ubi eſt Abel frater tuus? Interrogat,* ait Sanctus Ambroſius, *ut moveret eum ad confeſſionem.* Sanctus nihilominùs Bonaventura duas diſtinxit confeſſionum ſpecies, dicens: *Quædam mentalis eſt, quæ fit Deo, & hæc eſt de jure naturali, quædam eſt vocalis, quæ fit homini, & hæc non eſt de jure naturali. Ante incarnationem Christi, ſufficiebat confeſſio mentalis;* quæ ut efficax foret, actum requirebat veræ, perfectæque contritionis, cujus porrò difficultatem demonſtrabimus inferiùs; hodie autem in ſtatu gratiæ, ad juſtificationem actus ſufficit attritionis, unitus cum efficacia ſacramenti.

Gen. 3. v. 9. Chryſ. ho. 17. in Gen.

Gen. 4. v. 9. S. Ambr.

S. Bon. l. 6. de ſpec. vit. ca. 35.

In lege gratiæ Confeſſionis immunitas.

4 Aſt cujus remedii beneficio ſuas expiarunt culpas, qui per tot ſæculorum curricula, legis ſcriptæ vixere profeſſores? In conſpectu omnium peccata publicabat victimarum, & ſacrificiorum qualitas, in ſcelerum expiationem juxta criminum diverſitatem præſcripta diverſimodè, prout diverſa teſtantur ſacræ ſcripturæ loca. Imò peccatum ſuum, pro quo victimam offerebant, ſacerdoti in individuo ſpecificare tenebantur, teſte Joſepho Hebræo, dum ait: *Sciens peccavit nemine conſcio, arietem offert lege ita jubente; & is, qui peccat, jubetur adire ſacerdotem, & peccatum illi detegere, ut pro ejus arbitrio aries deligatur, & ipſe pro peccatore oret.* Unde Tertullianus, ſacramentalis confeſſionis prærogativas examinans, reſolvit in hunc modum: *Nobis gratulandum eſt, ſi non publicè confiteamur iniquitates, aut turpitudines noſtras.* Tenebantur Hebræi non modò coram Deo, ſed & in ſacerdotum conſpectu ſua manifeſtare flagitia, voce, verbiſque intelligibilibus; eùmque inſuper in doloris interni teſtimonium, victimam poſtea, ſeu ſacrificium, juxta criminum qualitatem ſemper diverſum, offerre jubebantur; verba pariter, & victimæ claram ſiſtebant ſceleris admiſſi notitiam: aſt contritionis, atque accuſationis verbalis incommoda pertranſeamus, quot tædiis, quot moleſtiis, quot difficultatibus, dicta ſcatebat non ſacramentalis, ſed legalis confeſſio? Reo quandoque milliaria multa conficienda erant, priuſquam ad locum victimis immolandis deſtinatum pertingeret, requirebantur ſumptus ad victimas comparandas neceſſarii, ſive arietes illi, ſive capræ, ſive columbæ, aut aliæ forent beſtiæ; nihilominùs non defuit, qui hæc omnia nil niſi ritum, cæremoniam, atque extrinſecum doloris interni ſignum eſſe crederet, ad remiſſionem culpæ omninò inſufficientia, ita ut nec offerenti conferretur gratia, quæ non niſi propter internos veræ contritionis actus communicabatur: *Quid dignum offeram Domino? numquid offeram ei holocauſtomata? numquid placari poteſt Dominus in millibus arietum, aut in multis millibus hircorum pinguium?* Debet equidem in lege Evangelica pœnitens, non modò quid perpetrarit, ſed & quid deſiderarit mali, manifeſtare: *Ut revelentur ex multis cordibus cogitationes;* aſt hoc ipſum ſtatutum, ut Origenes ingenioſè obſervat, ſapientiſſimus Salvator in majorem noſtri edidit utilitatem: *Cogitationes erant multæ in hominibus,* verba ſunt Origenis, *quæ propterea revelatæ ſunt, ut prolatæ in medium perderentur, & interfectæ, atque mortuæ eſſe deſinerent, & occideret eas ille, qui pro nobis mortuus eſt: quamdiu enim abſcondita erant cogitationes, nec prolatæ in medium, impoſſibile erat, eas penitus interfici.*

Levit. cap. 4. 5. 6.

Joſ. Heb. l. 3. ant. c. 10.

Tertull. de Bapt. c. 10.

Mich. 6. v. 6.

Orig. h. 17. in Luc.

5 Cauſam inquirit S. Thomas de Villanova, cur ſapientia divina modum immutarit confeſſionis, quandoquidem David, ſoli confitens Deo, obtinuit abſolutionem: *Tibi ſoli peccavi. Ad quid opus fuit, peccatum contra Deum commiſſum homini revelari; maximè cùm hoc ſit nimis oneroſum, & verendum?* Cui objectioni Sanctus breviter reſpondet in hæc verba: *Quamdiu Deus non fuit homo, non opus fuit peccatum homini verbo confiteri; ſed poſtquam filius Dei factus eſt homo, jam Pater non judicat quemquam, ſed omne judicium dedit filio, & poteſtatem dedit ei judicium facere, quia filius hominis eſt, ex tunc ergo peccator, hominis Chriſti à Deo Patre foro commiſſus eſt, & in illo reddere rationem peccatorum ſuorum tenetur.* Aſt quia filius Dei incarnatus Cœlos conſcendit, neque omnem præſentia ſua corporali, & viſibili incolit locum, ita ut homo peccata ſua apud eum accuſare non valeat; ideò ante ſuum ad Cœlos aſcenſum, dictam Apoſtolis, atque omnibus ſucceſſivè ſacerdotibus, ad ſublime hoc miniſterium à Vicario ſuo deputatis, contulit poteſtatem in terris.

S. Tho. Vill. conc. in D. 3. Quadr. Pſ. 50. v. 6.

Cur homini Confeſſio facienda.

Confeſſionis prærogativæ.

6 Ad prærogativas modò, quibus Salvator nos Chriſtianos per ſacramentalis confeſſionis inſtitutionem, exornavit, contemplandas digrediamur, quas ut attingamus diſtinctiùs, infeliciſſimum cujuſpiam animæ, quæ in mortalis culpæ corruit abyſſum, ſtatum accuratæ trutinæ committamus. Dei amicitiæ, ac gratiæ divinæ fecit jacturam; regnum amiſit Cœlorum, atque omnia bonorum operum merita, inferni portis appropinquavit, a quibus non niſi ad ſpatium unius diſtat reſpirii; ſubtiliſſimo vitæ filo affixa, ſuper inextinguibilem pendet fornacem, deſuper imminente ſibi ultore divinæ juſtitiæ gladio; nunc igitur vos interrogo, ut infelix hujuſmodi creatura ſe ab hoc deploratiſſimo eximat ſtatu; ut pœnarum evadat, ut bonorum acquirat æternitatem, numquid non convenientiſſimè auſteriſſimas multorum ſæculorum ſubibit pœnitentias? utique; & nihilominùs modum edocemur facillimum, omnia hæc evadendi diſcrimina: *Tollite vobiſcum verba, &c. Ore confeſſio fit ad ſalutem. Num opes aliquæ hic ſunt expendendæ,* S. interrogat Chryſoſtomus, *num via prolixa eunda eſt, num dolorem, & cruciatum affert hæc medicina? abſque ſumptu, & cruciatu eſt præſens pharmacum, & quam celerrimè curat.* Maximi facimus ea, quæ in corporeæ ſalutis noſtræ, aut conſervandæ, aut recuperandæ beneficium, divina providentia plantis, herbis, lapidibus, arboribus, aquiſve indidit remedia: *Altiſſimus creavit de terra medicamenta, & vir prudens non abhorrebit illa.* Corpus noſtrum nil niſi corruptionem ſpirat, putredinis, & vermium ſaccus; & nihilominùs ſalutem ejus tanta fovemus induſtria, ut ultrò citròque medicinarum tædio, bucellatum amarulentiæ, diætæ rigoribus, ignis ardoribus, ferri ſævitiæ, pluribuſque aliis ſubjiciamur cruciatibus, de quibus meritò aſſerit Sanctus Auguſtinus: *Non ſunt medicamenta, ſed tormenta.* Quis econverſo benigniſſimam non obſtupeſcat Dei noſtri liberalitatem? ſalutem perdidimus animæ, flagitiosè, impiè, cum injuria, & offenſa divina; ipſe nihilominùs ſuavem, facilem, atque infallibilem ejuſdem recuperandæ nobis præſcripſit modum, ſacramentalem ſcilicet confeſſionem: *Tollite vobiſcum verba.*

Chryſ. ho. 19. in Gen.

Eccl. 38. v. 4.

Pharmacum Conf.

7 Quanta foret agonizantis felicitas, qui ſpe vitæ propemodum deſtitutus, non niſi violentis curandus remediis, perfectam nihilominùs ſubitò aſſequeretur ſanitatem, ſi medico ſuum confiteretur morbum, dolens, ſua ſe culpa eumdem contraxiſſe, firmumque eliciens propoſitum devitandi eum impoſterum? Hæc ipſa ſacramenti confeſſionis eſt prærogativa: ſi Chriſtianus peccati mortalis reatum contraxit, irreparabiliter ad mortem condemnatus æternam, malum abolevit pœnitens confeſſio: *Tollite vobiſcum verba, & dicit ei, omnem aufer iniquitatem. Abſque ſumptu, & cruciatu eſt præſens pharmacum.*

8 Ra-

[Chryſ. hom. cit.] 8 Rationem pariter S. aſſignat Chryſoſt. cur Deus compunctionem à nobis exigat, & pœnitentiam; ſcilicet [Immediatè curans.] ob majus bonum noſtrum: *Num grave aliquod, & moleſtum à nobis requirit? contritionem vult cordis, compunctionem mentis, confeſſionem ruinæ; non ſolùm largitur vulnerum curam, & à peccatis mundos oſtendit; ſed & eum, qui antea innumeris peccatorum ſarcinis gravabatur, juſtum efficit, quàm celerrimè curat.* Quantùmcumque expertus medicus, magnæ infirmitatis malum curaturus, diebus pluribus ægrum lecto detinet affixum, diætas præſcribit, variis patientem expurgat medicamentis; quibus omnibus tranſactis, ſi optatum res ſortitur exitum, longa nihilominùs, atque pœnoſa opus eſt convaleſcentia: longè efficacior medici noſtri ſpiritualis (id eſt, confeſſarii) favet operatio; *quàm celerrimè curat*, duobus dumtaxat verbis, *Abſolvo te*. Veſtris imprimite cordi- [Alcuin. in ep. de conf. pec.] bus ſequentia Alcuini verba: *Homo ægrotus à medico quærit medicinam, qui ſæpè incerto labore ſudat in ægroto, Deus verò ſine labore ſanat, ſine tarditate medicamenta veniæ præſtat.*

[Omni tempore, & loco.] 9 Aſt quod immenſam tanti ſacramenti gratiam, atque favorem amplificat punctum, conſiſtit in eo, quòd Chriſtus beneficium hoc omni fecerit loco, ac tempori commune, abſque ulla limitatione: *Erat autem Jeroſoly-* [Joa. 5. v. 2. 3.] *mis*, inquit S. Joannes, *probatica piſcina, quinque porticus habens; in his jacebat multitudo magna languentium.* Sed quo effectu? miſeris ſubitanea forſan obtigebat ſanitas? nequaquam: *Expectantium aquæ motum. Angelus Domini deſcendebat ſecundùm tempus in piſcinam, & movebatur aqua; & qui prior deſcendiſſet in piſcinam poſt motionem aquæ, ſanus fiebat à quacumque detinebatur infirmitate.* Semel quolibet anno Cœleſtis deſcendebat Genius, unum ex univerſa multitudine reliquis diligentiorem ſanaturus toties, quoties: ecce vobis incredibilem ſacroſancti confeſſionis lavacri prærogativam, in quo omnes languidæ ſanantur, mundanturque animæ. Probaticam hanc piſcinam non ſola Jeroſolyma, ſed omnes continent Chriſtiani orbis regiones, provinciæ, civitates, non unus Angelus, non ſacerdos dumtaxat unicus, ſed innumerabiles poteſtatem habent noſtrorum ſolvendi vincula peccatorum; non unus, ſed quotquot volunt, priſtinæ reſtituuntur ſanitati; non aquarum expectandus eſt motus, ſed ad libitum noſtrum ſemper præſto eſt confeſſio, nec unquam internis Deus noſtra ceſſat movere corda inſpirationibus: *Sto ad oſtium, & pulſo*: Neque ullus ex- [Apoc. 3. v. 20.] cuſationi ſupereſt locus, ut dicamus: *Hominem non habeo, qui mittat me in piſcinam*; homini namque authoritatem Deus contulit remittendi peccata, in majus generis humani bonum. Salutaris hæc piſcina ſanguine abundat Agni illius, qui in debitorum noſtrorum ſolutionem eviſceratus eſt ſuper Calvarium; unde S. Auguſtinus in [Joan. 19. v. 34. S. Auguſt. ibi.] horum verborum commentario (*unus militum lancea latus ejus aperuit, & continuò exivit ſanguis, & aqua*) ita diſcurrit: *ut illic quodammodò vitæ oſtium panderetur, unde ſacramenta Eccleſiæ manaverunt, ſine quibus ad vitam, quæ vera eſt vita, non intratur.*

[Mundat à lepra.] 10 Naaman Syrus lepra infectus juſſu regio in Samariam ſeceſſit, ſuam inibi ſanitatem recuperaturus; hic conſtanti ſuorum aſſuetus ſervitio, atque obſequio, dum Eliſæum Prophetam, quem ſibi delegerat medicum, non haberet obvium, imò præceptum dumtaxat intimari audiret de ſepties in Jordanis flumine inſtituenda lotione, indignabundus reditum meditari cœpit: *Iratus Naa-* [4. Reg. 5. v. 11.] *man recedebat, dicens; putabam quod egrederetur ad me, & ſtans invocaret nomen Domini ſui, & tangeret manu ſua locum lepræ, & curaret me; numquid non meliores ſunt Abana, & Farphar, fluvii Damaſci, omnibus aquis Iſrael, ut laver in iis, & munder? Cùm ergo vertiſſet ſe, & abiret indignans, acceſſerunt ad eum ſervi illius, & locuti ſunt ei: Pater, etſi rem grandem dixiſſet tibi Propheta, certè facere debueras; quantò magis, quia* [Pulcher diſcurſus.] *nunc dixit tibi, lavare, & mundaberis?* Hocce Naamano à ſervis datum conſilium nos meritò ad dignè ponderandam incitaret prærogativam, & facilitatem, beneficio cujus à peccati lepra liberamur. Si ad ſalutem obtinendam nudis pedibus ad S. Jacobum in Galitiam peregrinatio nobis inſtituenda foret, ſi Jeroſolymitanum inviſendum ſepulchrum, ſi nos ipſos opus foret ad centum, imò ad mille annos, in eremis vivos ſepeliri, mehercule ſingula quàm exactiſſimè conſummanda eſſent, ne Dei, ne Paradiſi, ne animæ pateremur jacturam, vel ſaltem ut inferni declinaremus horrorem: ſed ecce favorem, inæſtimabilem obſtupeſcite gratiam; omnis locus ſacerdotes habet, ad peccatorum veniam concedendam deputatos, qui paucis nos verbis à peccati eluunt lepra; [4. Reg. 5. v. 13.] *Quantò magis, quia nunc dixit tibi; lavare, & mundaberis?* Non inquieta tranſmittenda maria, non naufragii tentanda pericula, non alienæ penetrandæ regiones, non aliis opus eſt diſpendiis, moleſtiis, aut difficultatibus; [Rom. 10. v. 6.] *Ne dixeris in corde tuo, quis aſcendet in Cœlum, aut quis deſcendet in abyſſum?* Ne cruciemini, dicentes: qui Cœlos conſcendet, ut coram tribunali Altiſſimi ſupplicem ſiſtat in peccatorum remiſſionem conſequendam? quis ad infernum tranſire poterit, ut nos ab infernalium compedum, quibus nos culpa implicavit, eripiat mancipatu? minimè equidem tantis opus eſt laboribus; [v. 8.] ſed liberè cum eodem Apoſtolo, imò cum ſpiritu veritatis, ſacræ ſcripturæ auctore, aſtruamus: *Sed quid* [Oſeæ 4. v. 3.] *dicit ſcriptura? propè eſt verbum in ore tuo, & in corde tuo. In ore* ad confeſſionem, *in corde ad* contritionis jactum. *Tollite vobiſcum verba, &c.*

[Debita remittit.] 11 Novimus equidem, quemcumque furem, ſeu alienæ prædonem ſubſtantiæ, duo contrahere debita; alterum, bona aut formaliter, aut æquivalenter, ſeu in valore reſtituendi; alterum, publicæ ſatisfaciendi juſtitiæ, quæ ad univerſale beneficium plectit reos. Quiſquis Deum offendit, duo pariter contrahit debita, ſcilicet culpæ, & pœnæ; utrumque abolendum eſt, illud per contritionem, hoc per ſatisfactionem: nunc ego vos interrogo; quòd ſi quis furi remitteret furtum, ſolius intuitu pœnitentiæ, quam hic perhiberet de ſcelere perpetrato, an non ſingulariſſimum hunc reputares favorem? Hæc ipſa eſt confeſſionis proprietas, prout nulli non patet conſideranti.

[Chryſ. h. 3. ad pop. Eximit à ſuppliciis.] 12 Similem de fure propoſito noſtro accommodam S. olim Chryſoſtomus inſtituit comparationem dicens; ſi quis fur à patibulo abſolvendus eſſet dumtaxat ob publicam criminis admiſſi confeſſionem, an non indilatè expleret conditionem? *Salutis cupiditate pudorem contemneret.* Peccator ad furcam condemnatus eſt infernalem; reus eſt criminis læſæ Majeſtatis, ut autem ſeſe à ſuppliciis eximat, inque divinæ redeat gratiam Majeſtatis, ſola ab eo exigitur peccati confeſſio, hæcque ſecreta, non publica. Progrediamur ulteriùs, ſi judex reo enormi levem imponeret pœnam, ipſumque deinde diverſis afficeret beneficiis, ditaret theſauris, gratia honoraret principis, regni ſublimaret favoribus; an non ſpiritus vobis deficeret præ ſtupore? Ecce vobis planum hunc in confeſſione expreſſum eſum, hæc enim virtute ſacramenti pœnam æternam mutat in temporalem, delicta tollit, amicitiam redintegrat Dei, novumque jus, peccato deperditum, ad Cœleſtis regni hæreditatem impertit; ſiquidem, ut dicemus infra, majora per pœnitentiam bona, gratiaſque acquirimus, quàm poſſederamus à principio.

DISCURSUS III.

ARGUMENTUM.

Salvator noſter, conceſſam ſibi à Patre peccata remittendi poteſtatem, hominibus delegavit, ut indulgentiam ediſcerent, & clementiam.

THEMA.

Glorificaverant Deum, qui dedit poteſtatem talem hominibus. Matth. 9. v. 8.

1 POſtquam Salvator noſter Paralytico indulgentiam impertitus eſſet peccatorum, (*remittuntur tibi peccata tua*) corda blaſphemantium ſe penetrans ſcribarum, ac Phariſæorum, ſequentibus eos aggreſſus eſt verbis: dicite, reſpondete, ò improbi calumniatores, *quid* [Matth. 9. [illegible] v. 6.] *eſt facilius dicere? dimittuntur tibi peccata tua; an dicere: ſurge, & ambula? Ut autem ſciatis, quia filius hominis habet poteſtatem in terra, dimittendi peccata; tunc ait paralytico: ſurge, tolle lectum tuum, & vade in domum tuam; & ſurrexit, & abiit.* Hoc ſpectaculo, hoc [v. 7.] miraculo, prodigio hoc admodum evidenti ſuam Chriſtus declaravit omnipotentiam, tota circum ſtupente,

Digitized by Google

Poteſtas remittēdi homini datur.

pente, atque applaudente turba: *Glorificaverunt Deum, qui dedit poteſtatem talem hominibus.* Sublimis adeò peccata remittendi poteſtatis, atque anthoritatis delegatio, homini propter hominem facta, nos ad juges meritò incitaret divinæ majeſtati tribuendas laudes, gloriam, & gratias; de cujus favoris præeminentia jam jam diſcurremus liberiùs.

Sacerdotes Dei loco.

2 Solidum equidem argumentum formare videbantur, in legis antiquæ notitia fundati, ſcribæ dicentes: *Quis poteſt dimittere peccata, niſi ſolus Deus?* Diſcurſum interim auſcultare non pigeat, quem ad intentum præſens ſequentem inſtituit Hugo Victorinus;

Hu. Vict. l. 2. p. 14. c. 4.

Sed dicis; ego dico peccatum meum, ſed Deo, non homini; ſcripturam ſequor, illa mihi dicit, ut Deo confitear peccatum meum, non me ad hominem mittit, in quo ſalus non eſt; ſed illuc trahit confeſſionem, unde promittit remiſſionem. Dixi, confitebor adverſum me injuſtitiam meam Domino, & tu remiſiſti. Quid facit homo? Audi, quod facit. Nonne ille homo, qui dixit; fili, remittuntur tibi peccata tua? Et verum eſt, quod ille homo fuit, qui dixit hoc; propterea, qui illum hominem eſſe viderunt, Deum autem non cognoverunt, murmuraverunt inter ſe, dicentes; quis eſt hic, qui etiam peccata dimittit? ſciebant enim, quod peccata dimittere, Dei erat, ſed neſciebant, quia quod Dei erat, homo a Deo acceperat.

Pſ. 31. v. 5.

Sacerdos locum ſuſtinet Dei, homini ſuam Chriſtus delegavit poteſtatem, homini Salvator conſignavit claves. Audite, quo B. Petrus Damianus præconio exaltat Apoſtolum Petrum: *Judicat Petrus, & Petri judicia confirmat omnipotens, & eſt in manu Petri manus Altiſſimi.*

S. Pet. Dam. ſer. de S. Pet.

Confirmatur ann. 56 n. 37. Baron.

3 Pro cujus porrò infallibilis veritatis confirmatione, Cardinalis Baronius in annalibus Eccleſiaſticis teſtimonium citat Anaſtaſii Sinaitæ; Epiſcopi Antiocheni, in oratione de ſacra ſynaxi ita aſſerentis: *Chriſto Domino per ſacerdotem tua confitere peccata.* Qui pariter eminentiſſimus Annaliſta ſequentia adducit Anaſtaſii Epiſcopi Niceni quæſt. in ſcript. qu. 6. verba: *Etſi ſit homo, qui audit confeſſionem, Deus eſt tamen, qui per ſe convertit, & donat.* Quibus aliam ſuperaddit S. Ambroſii anthoritatem inquientis: *Homines in remiſſionem peccatorum, miniſterium ſuum exhibent, non jus alicujus poteſtatis exercent; neque enim in ſuo, ſed in Patris, & Filii, & Spiritus Sancti nomine, peccata dimittunt; iſti rogant, divinitas donat.*

Anaſt. Ep.

S. Ambr. de Spir. S. l. 3. ca. 19.

4 Idem quoque S. Eccleſiæ Doctor, teſte Baronio, rationem aſſignat, cur ſacerdos abſolutioni ſacramentali hæc ſoleat præmittere verba: *Miſereatur tui Omnipotens Deus &c.* præterea etiam, cur in abſolutione mentio fiat trium divinarum perſonarum.

Jac. 5. v. 16.

5 Hugo Victorinus illud S. Jacobi Apoſtoli præceptum (*confitemini alterutrum peccata veſtra*) penitus conſiderans, ſequenti illud gloſſa illuſtrat: *Quid eſt alterutrum? alter alteri, homo homini; non ſolum homo Deo, ſicut verus ille confeſſor ait: Dixi confitebor adverſum me injuſtitiam meam Domino; ſed homini propter Deum.*

Hu. Vict. erud. Th. de ſacr. fid. l. 2. p. 14. cap. 1. Pſ. 31. v. 5.

Videtur Dominus hoc ipſum homini aſſignaſſe tribunal, ut ad majoris humilitatis exercitium, homo adverſus hominem ferret ſententiam, homo hominis ſubjaceret judicio: *Plus etiam facit, qui ſervo humiliatur*, idem ſubjungit auctor; juxta cujus opinionem, Chriſtus hoc confeſſionis inſtituendæ modo, eam longè magis meritoriam efficere voluit, pœnitenti occaſionem offerens, actus frequentandi humilitatis, & ſubjectionis; ſiquidem coram Deo, graviter a nobis offenſo, multiſque injuriis affecto, cui ipſi Throni, & Principatus reverenter genua flectunt, coram, inquam, ſupremo hoc Numine humiliari per quàm facillimum eſt, repugnantia levis.

Finis confeſſionis humilitas.

6 Nihilominus ſi in principalem finem, ob quem hanc Deus voluit hominibus delegari poteſtatem, oculos conjicere jubet, certè hic non ſe offert alius, niſi ut nos tantò majori cum facilitate ad judicium iſtud ſubeundum invitaremur, adduceremur, accederemus: *Quid eſt quod dixerit; alterutrum* (interrogat Alcuinus) *niſi homo homini, ægrotus medico.* Compatitur infirmo medicus, utpotè iiſdem ſubjectus morbis.

Alcuin. ep. 71.

7 Si contra quempiam veſtrum cauſa militaret capitalis, ad principis tribunal delata, cujus executio propter ſcelus admiſſum vos vita exueret, & bonis omnibus: hic autem clementer cauſæ deciſionem uni conſanguineorum, aut amicorum veſtrorum intimo committeret, quantò afficeremini favore, quàm optatum vobis promitteretis ſucceſſum, quanta cum ſatisfactione hujuſmodi exciperetis judicem? Quam judicio politico gratiam negavit homo, ſacramentali indulſit Deus, quam S. Thomas de Villa nova hoc doctiſſimo nobis adumbravit in diſcurſu: *Quis enim tam mirandus favor, quæ major clementia, quàm ut cauſa noſtra committatur fratri noſtro, qui eſt os de oſſibus noſtris, & caro de carne noſtra? quis in Cœlo, vel in terra invenire potuit judicem favorabiliorem, quàm hominem Chriſtum, qui propter hoc deſcendit de Cœlis, propter hoc judicatus, & crucifixus eſt, ne homines damnarentur.*

Confeſſarius judex ſimilis nobis.

S. Tho. Vill. conc. in D. 1. Quadr.

Conſiderat porrò Sanctus, tanti ponderis, & momenti negotium Filio Patrem commiſiſſe æternum; quia *omne judicium dedit filio*; commiſſio equidem hæc *nimis favorabilis, & ſupra modum ſtupenda fuit*; nihilominus quia Filius miſericordiam non ſine juſtitia; pietatem poſſidebat, & clementiam non abſque rectitudine, & zelo offenſum vindicante æterni Patris honorem, ideò Chriſtus poteſtatem hanc in nos tranſtulit peccatores: *Sed quod Filius ſacerdoti peccatori tantum judicium committat, hoc vehementer mirandum, & ſtupendum.*

Joan. 5. v. 22.

Potuiſſet Pater æternus quodammodò objicere: quid agis fili? ego tibi poteſtatem contuli omnes remittendi illatas mihi injurias, & offenſas, gratiam nulli indultam Angelo, omnibus denegatam Archangelis, certus de rectitudine, & juſtitia tua; *Et tu illam homini peccatori commiſiſti? Tam facile meas injurias, & pro nihilo offenſas meas donas? Quid namque faciet ille ſacerdos peccator cum peccatore alio, niſi quod vellet ſecum fieri de peccatis ſuis? O mirabilem commiſerationem! O ineffabilem dignationem, quod veniat peccator peccatis onuſtus ad alium peccatorem ſibi ſimilem, & ille judicet eum, & abſolvat, & deducat de inferno, & reſtituat Paradiſo; & quod iſte facit in terra, firmum, & ratum habeatur in Cœlo! Benedictus Dominus, qui talem poteſtatem hominibus dedit.* Et tandem concludit ſanctus, nullum in confeſſione coram hominibus, deputatis Eccleſiæ miniſtris, inſtituenda, onus eſſe, aut moleſtiam, quin potiùs ſummum in ea relucere Dei favorem, & beneficium; ideòque mox ſubjungit, dicens: *Hoc eſt onus? ita eſt, onus eſt mirabile, & onus eſt maximum, ſed immenſi beneficii, inenarrabilis clementiæ, ineffabilis obligationis.*

8 Juxta ſapientis teſtimonium: *Homo indigens, miſericors eſt*, quiſquis gratia eget alterius, ipſemet eam aliis præſtat non difficilis; cui propoſito peraccommodum S. Chryſoſtomus ſequentem inſtituit diſcurſum: *An ignoras, etiam eos, qui altari aſſident, peccatis eſſe affixos? carne enim ſunt induti, & ſanguine, atque oſſibus compoſiti. Nos etiam ipſi in Cathedra ſedentes, & alios docentes, peccatis quidem complicati ſumus.* Et pauld infra; *Nam & hoc divina quadam diſpenſatione factum eſt, ut ſacerdotes etiam ipſi peccatis ſubjecti ſint. Audi quæſo, quomodo res ſe habeat: ſi doctores, & Sacerdotes ipſi non peccarent, neque vita hujus affectibus ſubjecti eſſent, certè inhumani, & a venia aliis danda eſſent abhorrentes; ſed propterea ſubjectos eſſe Deus voluit, ut eorum, quæ ipſi patiuntur, ſenſum habentes, aliis etiam veniam darent.*

Prov. 19 v. 22.

Chryſ. ho. in S. Petr.

Peccatores ſicut tu.

9 S. Bonaventura illud Chriſti, quod malignis ſacerdotibus, adulteram ſibi ad judicandam in medium producentibus, dedit reſponſum (*qui ſine peccato eſt veſtrum, primus in eam lapidem mittat*) penitus conſiderans, ipſum taliter applicat confeſſario: *Aut enim confeſſor fuit, vel erit, vel eſſe poteſt in ſimilibus peccatis, vel majoribus; unde præcipit Deus: Non abominaberis Idumæum, id eſt, peccatorem robore confeſſionis dignum, quia frater tuus eſt.*

Joan. 8. v. 7. S. Bon. c. 7. in confeſſ. p. 4. Deut. 23. v. 7.

Cui & illa Hugonis Victorini, dictum S. Jacobi præceptum (*confitemini alterutrum*) perpendentis, conſonat ſententia, dum inquit: *Hi, qui confeſſionem peccatorum accipiunt, & confitentibus peccata ſua dimittunt, neceſſe habent, ut & ipſi peccata ſua confiteantur.*

Jac. 5. v. 16.

Hu. Vict. ibi.

10 Quam pauld ante, duce Doctore Seraphico, de adultera hiſtoriam attigimus, ſub eodem ſchemate longè prior nobis contemplandam exhibuit S. Auguſtinus, dum ait: *Animadvertas, quod dicitur; qui ſine peccato eſt, primus in eam lapidem mittat; ideò enim liberavit pecca-*

S. Aug. t. 4 de ver. & falſ. pœnit. c. 20.

peccatricem, quia non erat, qui juſtè projiceret lapidem; quomodo lapidaret, qui ſe lapidandum cognoſceret? quomodò durus ille, inque pœnitentes exiſtet immitis, qui alienam ipſe gratiam, manſuetudinem, & benignitatem ſummè ſibi novit neceſſariam? Aſt quoniam petrarum ingeſſimus mentionem, non abs re fuerit myſterium elucidare, cur Salvator claves, id eſt, abſolvendi poteſtatem, ſancto Petro potiùs, quàm dilecto diſcipulo, aut cuicumque alteri Apoſtolo commiſerit. S. Chryſoſtomus hanc aſſignat rationem, quia ſcilicet Chriſtus caſum præviderat Petri, qualem divina erat permiſſura providentia, ut poſtmodum manſuetudinem edoceretur exercendam circa pœnitentes: *Erat Petrus non mitis, ſed admodum ſeverus, & aliquantò durior; quod ſi ad ejus naturam illud etiam accidiſſet, ut nullis peccatis ſubjiceretur, quæſo, quam veniam habituri fuiſſent, qui ab illo docendi erant? propterea hoc egit Dei gratia, ut paululum ab ipſo diſciſceret Petrus, & peccato alicui ſubjiceretur, quo ex his, quæ ipſe paſſus fuerat, diſceret humanior eſſe in alios.* S. Joannes illibatam conſervarat innocentiam puerilem, unde & Eccleſia ipſum, licèt decrepitus, & centenarius objerit, pueri titulo afficit: *Ecce puer meus, quem elegi. Qui non eſt tentatus, quid ſcit?* inquit ſapiens. Et Apoſtolus ſibi pariter, ac nobis congratulans, ait: *Non habemus Pontificem, qui non poſſit compati infirmitatibus noſtris.* S. porrò Chryſoſtomus ad tanti, tamque eminentis hominis caſum ſe reflectens, ſtupefactus exclamat; *Petrum illum, tantum, ac talem virum, Apoſtolorum verticem, fundamentum immobile, petram ſtabilem, & quæ frangi non poſſet, Eccleſiæ principem, portum inexpugnabilem, turrim firmam, & quæ non poſſet concuti.* Poſtquam autem idem Sanctus modum perpendit præcipitii, concludit tandem, quidquid præmiſerat confirmans in hæc verba: *Ob eam maximè cauſam ipſum peccare permiſit* Deus, *quòd populorum multitudo illi credenda erat, ne ſeverus, & innocens, à venia propriis fratribus impertienda eſſet alienus: ſuccubuit igitur peccato, ut dictum ſuum, & Domini veniam conſiderans, condonaret & aliis benignitatis cauſa.*

Ut ſciat compati.
S. Chryſ. hom. cit.
Eccl. 34 v. 9. Hebr. 4. v. 15.
Ne ſit ſeverus.

11 His præmiſſis, ſanctus Doctor intellectum ad ſublimiora erigens, cauſam pariter aſſignat, cur Deus ſacramenti hujus miniſterio noluerit præfici Angelum: *Propterea enim non Angelo, neque Archangelo ſacerdotium commiſſum eſt (liberi enim ſunt a peccandi libidine) ne videlicet ob ſeveritatem, eos, qui ex populo peccarent, confeſtim fulguribus transfigerent; ſed homini à Deo cathedra hæc commiſſa eſt, qui & ipſe libidine, & peccatis colligatus eſt; ut, ſi quem peccantem invenerit, ſuorum peccatorum conſcius, in eum, qui peccat, benignus efficiatur.*

Ideò non Angelis data poteſtas. Chryſ. h. cit.

12 Omnes unanimiter Doctores ſacris Confeſſariis clementiam, & benignitatem commendant in confeſſionis tribunali, quod non magis juſtitiæ, quàm gratiæ eſt ſignatura. S. Bonaventura inquit: *Exinde debet Confeſſor pio ac ſuavi alloquio, ipſum pœnitentem ad veram compunctionem, & ad nudam, & expreſſam confeſſionem adducere.*

Confeſſarii ſint ſuaves.
S. Bonav. op. Conf. cap. 1. partic. 5.

13 Quam ut in Confeſſariis requiſitam conditionem, Apoſtolus dilecto ſuo diſcipulo Tito, nobiſque in eo, commendaret, priuſquam Neophytum ad ſcelerum deteſtationem, eradicationemque excitaret (*erudiens nos, ut abnegantes impietatem, ſobriè, & juſtè, & piè vivamus*) præmiſit dicens: *Apparuit gratia Dei Salvatoris noſtri.*

Tit. 2. v. 12.

14 Eumdem nobis ſenſum, diverſis licèt verbis, Hugo Victorinus expreſſit, dicens, ſacerdotibus reliquis in humana natura ſimilibus hanc obtigiſſe facultatem, *ut diſpenſationis gratia largius multiplicaretur; Deus homo homines, qui puri homines erant, participes fecit poteſtatis ſuæ, ut officium ejus implerent, pœnitentium confeſſionem ſuſcipiendo; & poteſtatem ejus exercerent, pœnitentibus, & confitentibus peccata remittendo.* Modum autem à Confeſſariis ſervandum diſcamus à nobis ipſis, ea erga proximum pœnitentem manſuetudine utentes, qualem nobis in peccatorum noſtrorum remiſſione exhiberi optaremus: *Habeat autem* Confeſſarius *in voluntate compati* (admonet S. Petrus Damianus) *& eum liberare; & nitatur aliquid detrahere ſeveritati, imitans dulcedinem Dei mei, de quo dicit ſanctus; quoniam feciſti judicium meum, & cauſam meam;* & alibi: *Confitemini Domino, quoniam bonus.*

Hu. Vict. ibi.
Mitis.
S. Pet. Dam. ſer. 2. de S. And. Apoſt.

15 Celeberrimus ſæculi noſtri Eccleſiaſtes Nuza, qui laborioſa doctrina ſua typos nobilitavit, ſequens adduxit, quod B. Ludovico Beltrando accidit prodigium, tunc temporis magiſtrum agenti noviciorum Valentiæ in conventu S. Dominici. Acceſſit ad eum flagitioſus quidam enormiſſima confeſſurus peccata, dum igitur confiteretur, ad uniuſcujuſque criminis pronunciationem, vultum intuebatur hominis ſancti, motus ejus obſervaturus, & geſtus; videns autem, diuturna adeò maximorum ſcelerum recenſitione nequicquam immutari Sanctum, imò eamdem vultus ſui conſervare jugiter lætitiam, frontiſque ſerenitatem, ſubjunxit tandem, adhuc unum ſibi ſupereſſe, quod panderet peccatum jam jam commiſſum, ſiniſtri nempe judicii, quod formaverat circa Sanctum, exiſtimans, ipſum eadem aliquando, aut ſimilia perpetraſſe crimina, quandoquidem nullum ediderat indignationis ſignum, aut motum, tam abominabilia audiens flagitia. Cui ſervus Dei reſpondit, confiteor equidem, malitiam meam tua longè ſuperiorem eſſe, agnoſco me maximum mundi peccatorem; nihilominus per Dei gratiam, nullum ex omnibus à te recenſitis ſceleribus admiſi unquam, attamen illa ſine alteratione omnia auſcultavi, quia mox ut te ad meos proſtraviſti pedes, tua audivi peccata, non quaſi eadem tibi plaudere crederem, ſed quia te eadem ſummè deteſtari præſumpſi; non quaſi in iis perſeverare, ſed maximè ab illis te abhorrere exiſtimavi; dolui equidem, te eadem commiſiſſe, aſt magis exultavi, dum audivi te eadem confitentem.

Hiſtoria.

16 Sanctus Auguſtinus ſeduiò confeſſarium admonet, ut poſt acceptam criminum in ſacro tribunali notitiam, benignitati ſingulariter ſtudeat, & manſuetudini: *Quibus cognitis, adſit benevolus, paratus erigere, & ſecum onus portare.*

S. Aug. ibid. Admonitio.

17 Teſte Baronio, ſanctus Ambroſius, dum confeſſionem exciperet, ſæpè ſæpius ex compaſſione, qua in pœnitentem ferebatur, ipſumque ad compunctionem permovebat, in uberrimas ſuas reſolutus lacrymas. Utique longè alius infecerat humor ſacerdotes Hebræos, qui ad ſe confugientes præcipitabant in deſperationis abyſſum. Judas *pœnitentia ductus, retulit 30. argenteos*, ecce perfectam pecuniæ injuſtè acquiſitæ reſtitutionem, *Peccavi, tradens ſanguinem juſtum*, ecce criminis confeſſionem: nihilominus periit deſperatus ob nimiam Hebræorum ſævitiam: *quid ad nos? tu videris.* O crudeles, exclamat ſanctus Paſchaſius, *nec curant de reatu proximi.* Longè aliam frequentat praxim amantiſſimus filii prodigi pater, qui ut procul vocem audiit filii (*pater, peccavi in Cœlum, & coram te*) indilatè accurrit, filium amplexurus, oſculaturus, inveſtiturus, refecturus. *Oſculatur os*, inquit ſanctus Chryſoſtomus, *per quod emiſſa de corde confeſſio pœnitentis exierat, quam pater læsus excepit.*

Bar. ibid.
Hebræorum crudelitas.
Chryſ. ho. de prod.

18 Miſerabilem quondam urbis Jeroſolymitanæ ſtatum, per Jeremiam deploravit Dominus, non quidem propter irreparabilia, quæ Chaldæi intulerant diſpendia, ſed quia ſacerdos omnis defecerat, qui pœnitentia ductos, emendationiſque cupidos exciperet benignè: *Cui comparabo te, aut cui aſſimilabo te filia Jeruſalem? magna eſt velut mare contritio tua, quis medebitur tibi? Prophetæ tui non aperiebant iniquitatem tuam, ut te ad pœnitentiam provocarent.* Væ nobis, ſi directè ad ipſum nobis Deum confugiendum foret! quanto namque horrore concuteretur pugnus luteus, vermis terræ, plurium reus adverſus divinam Majeſtatem commiſſorum ſcelerum, *quam adorant Dominationes, tremunt poteſtates*, ſi, ut veniam conſequeretur, ipſimet tremendo divinæ hujus Majeſtatis tribunali ſiſtendus eſſet? Audite contremiſcentium Hebræorum, quam unanimiter Moyſi dederunt, reſponſionem: *Loquere tu nobis, non loquatur nobis Dominus, ne fortè moriamur.*

Thren. 2. v. 13.
v. 14.
Væ nobis ſi coram Deo ſiſtendum eſſet.
Exo. 20. v. 19

19 Alloquium illi recuſarunt divinum, nimio Domini zelotis timore perciti, aſt longè major, quæ nos pavore atque horrore percellat, reſpectu noſtri militat ratio; utpotè qui hinc judicem novimus incorruptibilem: *Juſtus Dominus, & juſtitiam dilexit; Deus judex juſtus;* illinc innumeras ſcimus prævaricationes noſtras; deorſum in noſtra ſqualemus vilitate, ſurſum tribunal ſuſpicimus, angelicis perpetim circumdatum turmis, zelantiſſimis divini honoris: quis hæc conſiderans, non expaveſcat? *Quis enim cognovit ſenſum Domini, aut quis*

Pſ. 10. v. 8.
Rom. 11. v. 45.

conſi-

conſiliarius ejus fuit? Progrederer ulteriùs, veruntamen dum ad alias judicii ſacramentalis prærogativas depromendas feſtinat animus, diſcurſum hunc Apoſtolico terminabo dogmate, miræ pleno conſolationis: *Habentes ergo Pontificem magnum, qui penetravit Cœlos, Jeſum filium Dei, teneamus confeſſionem; non enim habemus Pontificem, qui non poſſit compati infirmitatibus noſtris; tentatum autem per omnia pro ſimilitudine abſque peccato: adeamus ergo cum fiducia ad thronum gratiæ, ut miſericordiam conſequamur, & gratiam inveniamus.* Licitum mihi utiquè fuerit aſſerere, majorem nos compaſſionis habere certitudinem, dum confeſſuri non immediatè ad Chriſtum, ſed ad ſacerdotes ablegamur, deputatos ſacramenti pœnitentiæ miniſtros, utpotè non ejuſdem modò nobiſcum naturæ compotes, ſed & communibus ſubjectos tentationibus, de quibus aſſerere non poſſumus, quòd ſint *abſque peccato*, quandoquidem *in multis offendimus omnes*. Unde majori cum confidentia ad hos, quam ad ipſum immediatè Chriſtum, confugere valemus.

Hebr. 4. v. 14.

Sed ablegamur ad ſacerdotes.

DISCURSUS IV.

AGUMRENTUM.

Excellentes edocentur conditiones, quibus illud; quod circa delicta noſtra in confeſſionis tribunali inſtituitur, eminet judicium præ alio, in judicum ſæcularium tribunalibus, circa reos formari ſolito.

THEMA.

Confitebor adverſùm me injuſtitiam meam Domino, & tu remiſiſti iniquitatem peccati mei. Pſ. 31. v. 5.

Confeſſio per modū judicii.

1 IN præſenti Pſalmo Regius Vates expatiatur liberius in dignoſcendis pœnitentium prærogativis, hoc namque ei præfixit exordium: *Beati quorum remiſſæ ſunt iniquitates, & quorum tecta ſunt peccata*; moxque ſubjungit: *Delictum meum cognitum tibi feci, & injuſtitiam meam non abſcondi; dixi confitebor adverſùm me injuſtitiam meam Domino.* Ecce vobis, quanta cum veritate, & fundamento aſtruatur, confeſſionem *per modum judicii* inſtitutam eſſe; delictum ſuum exaggerat, confitetur, culpat David; atque ideò veniam obtinuit ejuſdem.

Pſ. 31. v. 1.

v. 5.

Chryſ. ho. 10. in Gen. Iſa. 43. v. 26.

2 Sanctus Chryſoſtomus ſequentem Iſaiæ textum (*Dic tu prior iniquitates tuas, ut juſtificeris*) tali illuſtrat gloſſa, noſtro peraccommoda propoſito, inquiens: *Non ſimpliciter ait; dic tu iniquitates tuas: ſed adjecit, prior. Hoc eſt, ne exſpettes te arguentem, ne præſtoleris actorem. Ipſe præveni, & rape ſermonis principium, ut accuſatoris linguam obmuteſcere facias.* Ut tartarei inimici accuſationem, contra nos coram divini judicis tribunali inſtituendam, ſubterfugiamus, ad hoc ſponte judicium accurramus, illud Davidicum fideliter exequentes conſilium: *Præoccupemus faciem ejus in confeſſione.* Idem porrò ſanctus Doctor differentiam conſiderans, quæ forenſe inter, & ſacramentale judicium intercedit, ſubnectit ſequentia: *In humanis quidem judiciis ſi quis hoc faceret, & ante accuſationem facinera confiteretur, quamvis apud humanum forte judicium, tormenta, & ſibi ſuccedentes pœnas effugeret, tamen ſententiam capitalem omnino in ſuum caput accerſeret: at miſericordia Dei, & animarum noſtrarum medici, tanta eſt, tamque ineffabilis bonitas, & clementia, ut omnem etiam ſermonem excedat.* Non modò confeſſio latam contra nos æternæ damnationis annihilat ſententiam, ſed inſuper gratiam judicis, & Principis offenſi reconciliat amicitiam, innumera nobis apud eumdem comparans merita.

Pſ. 49. v. 2.

Differentia judiciorum.

S. Bonv. de ſac. virt. t. 6. c. 23.

3 Doctor Seraphicus de hoc pœnitentiæ ſacramento tractans, ita diſcurrit: *Pœnitentia eſt quoddam ſpontaneum judicium, in quo contritio eſt quædam citatio, ubi ſequitur rei ſpontanea ante mortem confeſſio, deinde ſequitur per judicem impoſita emenda ſolutio*; quibus idem Sanctus differentiam immediatè ſubnectit, quæ ſacramentale inter, & ſæcularium Principum viget tribunal: *Sed in hoc differt judicium fori à judicio poli, quia ibi confeſſus à jure condemnatur, & hic abſolvitur,*

Index demulcetur in confeſſione.

Reus judicem ſæcularem, aut donis, aut favoribus, commendatitiis potentibus, aut efficacibus aliis mediis demulcere ſatagit; aſt qualiter in hoc ſpirituali judicio pœnitens nos edocet David, ut *præoccupemus faciem ejus?* forſitan muneribus? nequaquam: quia *Domini eſt terra, & plenitudo ejus.* Mediis fortaſſe dilectiſſimorum ſibi ſervorum interceſſionibus? longè minùs: *Quid ſum miſer tunc dicturus, quem patronum rogaturus, dum vix juſtus ſit ſecurus?* Medium omnium certiſſimum, atque efficaciſſimum eſt ſincera peccatorum noſtrorum confeſſio: *Præoccupemus faciem ejus in confeſſione, vultus autem Domini ſuper facientes mala, ut perdat de terra memoriam eorum*; aſt omnem hunc furorem ſedat, enervatque confeſſio. Pſ. 94. v. 2. Pſ. 33. v. 17.

4 Aſt ſi in judicio fori, laici confeſſio viam ſternit ad condemnationem, cur confiteri jubemur? Reſponſum excipite à Sancto Auguſtino: *Quid eſt, præveniamus eum in confeſſione? nos confitendo damnemus, quod fecimus, ut ille quod coronet, inveniat; non quod damnet: Quod ſi noſmetipſos dijudicaremus, non utique judicaremur.* Qui S. Præſul idem nobis conſilium alio in loco exhibet in hæc verba: *Aſcende tribunal mentis tuæ, eſto tibi judex; torqueat te timor, erumpat confeſſio; dic Deo tuo: quoniam iniquitatem meam ego cognoſco.* S. Auguſt. 1. Cor. 11. v. 31. L. 50. h. 2.

5 A Sancto Auguſtino ad Sanctum Chryſoſtomum digrediamur, cujus propoſito noſtro peridoneus, dum de Ninivitis ſcribit, favet conceptus, inquientis: *Timor ille ſalutem peperit, ſubverſionis ſententia ſubverſionem cohibuit. O novam rem, & admirandam! denunciatio mortem minans, vitam peperit; ſententia poſtquam lata fuit, invalida facta eſt, contra quam apud ſæculares judices: apud hos enim in medium prolata, rata fit ſententia; apud Deum contra proferri ſententiam, eam invalidam facit.* Quam porrò veritatem Sanctus quoque Ambroſius nobis inculcare nititur, dum ait: *Si vis juſtificari, fatere delictum tuum; ſolvit enim criminum nexus verecunda confeſſio peccatorum.* Si juſtificationem affectas, accuſationem ne omittas; hæc enim omnem culpæ, & pœnæ abolet reatum. S. Chryſoſt. h. 5. ad pop. Antioch. Accuſatio juſtificat. S. Ambr. de pœn. l. 2. c. 4.

6 Petrus Bleſſenſis ad illum, quem diſcurſui huic præfiximus, pſalmi verſiculum (*confitebor adverſum me &c.*) ſeſe reflectens, ſequenti eum illuſtrat gloſſa: *Si peccatum tuum aperias, dicit Dominus; ego illud operio; ſi agnoſcis, ignoſco; ſi te accuſas, excuſo; ſi te judicas, & condemnas, te nec judico, nec condemno.* Quodcumque peccatum, qualecumque crimen judicio ſubjaceat, neceſſum eſt; tribunali ſiſtatur, oportet: *Nihil opertum, quod non reveletur*; felices igitur nos, qui peccatum noſtrum ipſi accuſamus primi: *Puniendum eſt peccatum*, inquit Sanctus Auguſtinus, *aut à te, aut a Deo; tu agnoſce, ut ille ignoſcat.* Qui & alio in loco ſimile nobis conſilium dans, ait: *Peccata noſtra judices non ſentiant, non patronos, tu agnoſce, & Deus ignoſcit.* Quantò magis coram tribunalibus forenſibus noſtra per confeſſionem aggravamus delicta, tantò plura capiti noſtro accerſimus tormenta; aſt longè optabilior eſt tribunalis ſacramentalis executio: *In hoc mentis noſtræ judicio*, inquit Sanctus Gregorius, *tanto citius abſolvimur, quanto nos diſtrictius reos tenemus.* Quam utriuſque tribunalis differentiam Sanctus Thomas de Villa nova in ſequenti diſcurſu fuſiùs nobis delineavit, dum inquit: *Qui coram judice confitetur, furca ſuſpenditur; qui coram Deo confitetur, inferni furca liberatur: apud ſæculi judicem confeſſio judicium perficit, apud æternum judicem confeſſio judicium tollit.* Præclarè equidem, aſt longè ſubtiliùs Sanctus diſcurrit Chryſoſtomus in quodam ſermone, cui titulus: *Non eſſe ad gratiam concionandum*, qui tomo operum ejus quinto inſertus circumfertur; ubi hæc habet verba: *Non idcirco jubet peccata confiteri, ut puniat: imò ut dimittat: in externis quidem tribunalibus poſt confeſſionem ſequitur pœna; propterea pſalmus etiam hoc ipſum reformidans, ne quis metu pœnæ, quæ confeſſionem ſequatur, peccata denegaret, ait: Confitemini Domino, quoniam bonus, quoniam in ſæculum miſericordia ejus.* Pet. Bleſ. in c. 1. Job. Ignoſcit iudex ſi tu agnoſcas. S. Aug. in Pſ. 49. ſer. 81. de temp. S. Greg. l. 25. mor. c. 7. S. Tho. Vill. in fer. 6. poſt D. 4. Q. Chryſ. t. 5. ſer. 58.

7 Rupertus Abbas, pœnas diſcutiens in Levitico aſſignatas cæremoniarum, ac rituum ſacrorum tranſgreſſoribus imponendas, divinam inter in ſacrificiis clementiam, & in judiciis juſtitiam diſtinguit in hunc modum: dato caſu, inquit hic auctor, quòd quis adulterium admiſiſſet nullo conſcio, ſed omnino occultum; ſi hic ſponta- Rup. Abb. in Lev. lib. 1. ca. 16. Lex gratiæ ſimilis ſcripta.

Digitized by Google

neam exhibebat confeſſionem, ſeu accuſationem, ſi præſcriptum à lege offerebat ſacrificium, ſine pœna conſequebatur veniam. At ſi quis in flagranti crimine deprehenderetur, accuſatus lapidibus obruebatur; *ſanguis ejus capiti imputatur*. Ex quibus citatus auctor talem deducit conſequentiam: *Itaque non ſibi contraria eſt lex ſancta, quam hodie quoque Chriſti tenet Eccleſia; nam latentem peccati cauſam, ſecreta confeſſione proditam, gaudenter admittit intra veniæ januas; deprehenſa vero, & per alium cognita crimina, non ſolum forenſe tribunal, ſed & ſynodica irrecuperabiliter plectit ſeveritas.*

Benignè agitur in tribunali confeſſionis.

8 Si finem reſpicimus juſtitiæ legalis, longè imperfectior eſt eo, in quem tribunal collimat juſtitiæ ſacramentalis; illa in bonum publicum, vinculis, compedibus, ferro, igne, aliiſque ſuppliciis, malas ſatagit ſupprimere, atque extirpare herbas, morti dedere impios, non ut reos emendet, ſed perimat; non ut malos eorum corrigat mores, atque errores, ſed ut de medio auferat flagitioſos. Aſt longè benigniùs in tribunali agitur confeſſionis, ad quod dum delicta noſtra confeſſuri properamus, meritò dicere poſſumus: *Adeamus cum fiducia ad thronum gratiæ, ut miſericordiam conſequamur*, dum rei è contra in foro ſæculari procedunt cum metu, & tremore, certi de patibulo, ſi ſua fuerint confeſſi peccata. Auſcultare libeat, quæ paucis plurima Sanctus Chryſoſtomus coaſtrinxit ad præſens propoſitum: *Judices cum latrones ceperint, & ſacrilegos, non quomodo ipſos reddant meliores, conſiderant, ſed quomodò ab ipſis peccatorum pœnas exigant. DEUS autem contra, cùm aliquem ceperit peccatorem, non conſiderat, quomodo ſumat ſupplicium, ſed quomodo ipſum corrigat, & meliorem faciat, & in futurum inexpugnabilem: itaque & judex pariter, & medicus, & magiſter eſt.* In hoc judicio ſeſe accuſat pœnitens, ut ad meliorem frugem reducatur, ut DEO reconcilietur, ut gratiam conſequatur, ut jus reacquirat, quod perdiderat, ad Regnum Cœleſte.

Heb. 4. 16.

Latro Oſ. mus ſit exemplum.

9 Bonus latro, dum ſua in Pilati prætorio confitetur ſcelera, ad furcam condemnatur; aſt idem poſtea dum coram ſacerdote æterno Chriſto ſuam media confeſſione expiat conſcientiam, veniam impetrat, & Paradiſi promiſſionem: *Nos quidem juſte, nam digna factis recipimus.* *Vidiſti plenam confeſſionem?* Sanctus interrogat Chryſoſtomus, *vidiſti latronem in Cruce, ſuis renunciaſſe peccatis? dic namque tu iniquitates tuas prior, ut juſtificeris.* Judices ſæculares, quantumcumque ſeveriſſimi, ſi delictum inſufficienter probatur, rei extorquent confeſſionem: ſacerdotes autem, à ſancta Eccleſia ad hoc pœnitentiæ judicium deputati miniſtri, à pœnitente dumtaxat præſtolantur confeſſionem, ut eum abſolvant, & ab æterna liberent morte. Unde nobiliſſimum hoc, atque efficaciſſimum nobis proponit motivum Sanctus Auguſtinus inquiens: *Quid times confiteri? time confiteri homini judici, qui confeſſum punit; DEO noli: fac confitendo propitium, quem negando non facis neſcium; vis non timere punitorem? ama donatorem.*

Chryſ. ho. 3. de cruc. & lat.

S. Auguſt. in Pſ. 74.

Planctus reſ non abſolvunt niſi in confeſſione. S. Chryſ. ho. 6. in Matth.

10 In tribunalibus criminoſis ſæculi nequaquam ſufficit ſcelerum confeſſionem ſubſequens planctus, aut ululatus, aut propoſitum non reiterandi delictum. *In ſæcularibus judiciis*, verba ſunt Sancti Chryſoſtomi, *quantumlibet poſt acceptam ſententiam lamenteris, & lugeas, non tamen effugies flendo ſupplicium; hic vero ſi toto corde ingemueris ad DEUM, ſolviſti repente ſententiam, veniamque conſecutus es.* Vel unica ſacerdotis vox, *Abſolvo te*, omnes diſſipat peccatorum catenas. Sanctus Baſilius in verſiculi hujus (*diligit miſericordiam, & judicium*) commentatio, ſequentem cuicumque noſtrum tradit doctrinam: *Vult cui miſereri judex, teque miſerationibus ſuis complecti, modo poſt admiſſa humilem te factum, & contritum, & malefacta plurimum deplorantem inveniat.*

S. Baſ. in Pſ. 32.

Alia diverſitas.

11 Circa delicta criminalia, experientia teſte, formantur teſtes, perque publicorum Notariorum manus annotantur, & in acta mittuntur reorum depoſitiones, quæ tamdem ad perpetuam eorum infamiam divulgantur. O quàm longè diverſa favet judicii ſacramentalis conſuetudo! reus accedis innumerabilium ſcelerum, pandis omnia, vel potiùs ſub rigoroſiſſimo ſingula ſigillo occultas, perpetuo tumulata ſilentio, æternæ data oblivioni: *Beati, quorum remiſſa ſunt iniquitates, & quorum tecta ſunt peccata.* In criminalibus judiciis, juxta malitiæ quantitatem correſpondet quantitas ſuppliciorum, digna prævaricatoris retributio: in confeſſione autem ſacramentali, nemo offenſam abolet, nemo Deum propitium reconciliat, niſi qui ſuum exaggerat, aggravatque peccatum.

12 Populus Iſraeliticus graviſſimè divinam læſerat juſtitiam, quando poſt immenſa divinæ bonitatis in ſe collata beneficia, tamdem ad idololatriam converſus, bovi ſeu vitulo genua curvavit. Moyſes igitur juſtiſſimum Dei furorem placaturus, quid fecit? non excuſavit, ſed accuſavit, quantumque potuit impietatem aggravavit populi: *Obſecro, peccavit populus iſte peccatum maximum.* Scitiſne quare Moyſes non imminuat, inquit Lyranus, ſed potiùs adaugeat noxam? quia *confiteri culpam via eſt ad veniam.*

Peccata non ſunt excuſanda.

Exod. 32. 31.

13 Ad decidendas malefactorum cauſas, Principes, bonum Reipublicæ gubernium tutaturi, judices deputant ſeveros, inexorabiles, qui omni cum rigore partes adimpleant juſtitiæ; aſt clementiſſimus Deus in hiſce cauſis, in hoc pœnitentiæ judicio, ſacerdotes deputavit, humana nobiſcum imbutos natura, iiſdemque ſubjectos peccatis: *Dedit poteſtatem talem hominibus*; ut in noſtrum ſe diffundant favorem, ut nobis benigni exiſtant, & miſericordes, prout latiùs in præcedenti probavimus diſcurſu.

Sacerdotes clemtes judices.

14 Conſideratione inſuper dignum occurrit, quod in difficilibus, magnique momenti cauſis, cum ſumptibus multis, viarum periculis, temporis jactura, aliiſque innumeris incommodis, ad primarias opus ſit recurrere civitates, ſiquidem non in omni loco judicium patet, aut tribunal; quanta è converſo Chriſtianis omnibus in judicio ſacramentali favet vel commoditas, blanditur facilitas, dum omni tempore, nullo non in loco, ad libitum noſtrum, abundantiam nanciſci poſſumus promptiſſimorum judicum, ſcilicet confeſſariorum, qui nos abſolvant: quam eſſentialem confeſſionis prærogativam Sanctus Thomas de Villanova in hocce nobis doctiſſimo repræſentat diſcurſu, inquiens: *Si ſolus Papa hanc haberet poteſtatem in mundo, omnes ad ipſum quantumcumque ſeparatum, & diſtantem; cum maximo fervore, ac deſiderio, pro tanto beneficio conſequendo, ſæpius in vita ire debuiſſemus, & pro maximo beneficio reputaremus: quanta ergo gratitudine proſequendum, quod ubique terrarum ſacerdotes abundant, qui non ſolum confeſſiones peccatorum libenter acceptant, ſed etiam peccatores ad hanc veniam ſuſcipiendam provocant, & invitant?* Confeſſariorum abundantia, eorque obtinendi facilitas, infiniti propemodum beneficii nobis oblivionem inducit; ſed quemadmodum *ſalus corporis*, teſte Sancto Gregorio, *quando ad bene operandum accepta deſpicitur, quanti ſit muneris, amiſſa ſentitur*, ita confeſſariorum, ad noſtram nobis ſalutem deputatorum, frequentia dum hodie deſpicitur, quanti ſit beneficii, perdita palparetur. Manum, pedem, oculos flocci pendimus, dum habemus; aut ſaltem beneficium in membrorum integritate collatum vix memoratur, vix recogitatur, vix agnoſcitur, niſi cum deſtituimur eodem. Si penes ſolum Papam poteſtas conſiſteret abſolvendi, eamque hic in ſola ſeptimana ſancta quotannis exerceret, quot nihilominus Romam accurrerent, eam conſecuturi indulgentiam, ſine qua Dei, & Paradiſi incurrimus jacturam, & perpetuam inferni damnationem? Si Deus nobis non providiſſet de confeſſione, in quantum creditis deſperationis labyrinthum præcipitandum fore genus humanum, adeò in ſcelera proclive? Si Principes ſemel iterumque reo pœnam remiſerint capitalem, gratia reputatur ab omnibus non expectanda ulterius tertia, aut quarta vice; aſt Deus noſter cuicumque à ſe præcipit deputato: *Non dico tibi, ſepties; ſed uſque ſeptuagies ſepties.* Abſolutio in manibus noſtris ſituata eſt toties quoties; unde Sanctus exclamat Thomas de Villanova: *Quanta miſericordia, quanta benignitas, quanta fiducia! in manu rei venia poſita eſt.*

Ubiq; inveniri poſſunt toties quoties.

S. Th. de Vil. ſer. in Dom. 1. Quadrag.

S. Greg. p. 2. paſt. adm. 13. Non curamus.

Matt. 18. 22.

S. Th. de Vil. ſer. in Paſſ.

15 Urbes quondam refugii, in gratiam delinquentium, aſſignaturus Dominus, *tres erunt*, inquit, *trans Jordanem, & tres in terra Chanaan.* Ubi Lyranus: *Licet trans Jordanem habitarent tantum duæ tribus cum dimidia, tamen tot erant ibi civitates refugii, quot erant citra Jordanem, ubi habitabant novem tribus cum dimidia.* Quis tantam non obſtupeſcat hac in diviſione inæqualitatem? myſterium utique continet; novem

Num. 35. 14.

Lyran. ib.

nam-

Confeſſionalia civitates ſunt refugii.

namque tribubus plures orbes aſſignari debuiſſe videntur, quàm ſolis tribus. Rationem porrò hujus partialitatis indaganti Rex occurrit Salomon, dicens, terram Galaad, quæ trans Jordanem ſituata erat, & habitatores ejus, præ omnibus aliis ad rixas propenſos, humanique ſanguinis profundendi avidos fuiſſe, unde & Oleas inquit: *Galaad civitas operantium ſupplantata ſanguine*, vel ut hebraica verſio habet: *tortular ſanguinis*. Voluit igitur Deus, ut juxta criminum abundantiam abundarent & remedia, faciliſque præſto foret modus declinandi ſupplicia. Quid nobis cum figura, dum fruimur figurato, maximè in locis populoſioribus, ubi innumeræ frequentantur offenſæ, & flagitia, Confeſſariorum abundante copia, ut nemo non ad indilatam extimuletur confeſſionem? profectò *ubi abundavit delictum, ſuperabundavit & gratia; nec eſt, qui ſe abſcondat à calore ejus*.

Oſe.6.8.

16 Aliam hujus diſpoſitionis cauſam his verbis aſſignat Lyranus: *Quia terra trans Jordanem erat longinqua à templo Domini, ideò ibi multiplicabantur civitates refugii*. Ob templi Dominici diſtantiam, Deus facilem ad dictas urbes aditum paravit; planam, commodam, & largam *ſternens diligenter viam in medio terræ*: eaſdemque civitates in manibus conſignavit Levitarum, inſigni ſuper omnes charitate, & compaſſione præditorum. Ita pariter hodie benigniſſimus noluit Salvator noſter multo, ac laborioſo nos exhauriri itinere, ſed miſericordi uſus compendio, præcipit: *In cordibus veſtris, in cubilibus veſtris compungimini*; porrò ipſi ſcelerum confeſſioni inſtituendæ, nullo non loco aperta patent confeſſionis tribunali: *Quoniam Deus ſalvam faciet Sion*, id eſt Eccleſiam; ſed quare? quia *ædificabuntur civitates Juda*. Juda confeſſionem ſonat; confeſſionalia civitates ſunt refugii in lege gratiæ, quò ſecurus confugit, quiſquis accurrit.

Auditus facilis. Lyran. ib.

Pſ.4.5.

Pſ.68.36.

DISCURSUS V.

ARGUMENTUM:

Dé animæ pœnitentis venuſtate, quæ per confeſſionem emundata, decora comparet coram Deo.

THEMA.

Confeſſionem, & decorem induiſti. Pſalm. 103. verſ. 2.

1 SUpremam, atque infinitam Altiſſimi majeſtatem conſpiciens, obſtupeſcenſque Regius Vates, in eminentiſſimo gradu ſublimatam, & magnificatam, mox linguam in affectus reſolvere cœpit benedictionum, laudum, & gloriæ: *Benedic anima mea Domino; Domine Deus meus magnificatus es vehementer*; hujus autem magnificentiæ qualitatem immediatè declaraturus, mox ſubdidit: *Confeſſionem, & decorem induiſti amictus lumine ſicut veſtimento*, volens inferre, quòd locupletiſſimi, & rutilantiſſimi divinæ majeſtatis ornatus, animæ ſint pœnitentes, quæ media confeſſione ſacramentali, candidæ, pulchræ, atque immaculatæ evadunt: *Myſticè per hoc vult intelligere*, inquit in hoc loco quondam Incognitus, hodie cognitus, doctiſſimus Michael de Bononia Carmelitanus, *quòd confeſſione ſacramentali DEUS induitur decore luminoſo, quia confeſſio ſuos facit decoros, & luminoſos*. Quam pariter veritatem ab Iſaja prædictam diſcimus in hæc verba: *Omnibus his velut ornamento veſtieris, & circumdabis eos, quaſi ſponſa*. Rutilantia hæc veſtimenta animæ ſunt pœnitentes, quæ ante confeſſionem tenebris immerſæ ſqualebant culparum, juxta illud Sancti Auguſtini aſſertum: *Ipſa eſt veſtis ejus, de qua jam dixi, non habens maculam, neque rugam; fuiſtis autem tenebræ, nunc autem lux in Domino*.

Confeſſione animæ fiunt Candidæ.

Incogn. ib.

Iſa.49.18.

S.Aug.ibi.in Pſ.103.

2 Idem deinde S. Doctor, illum conſiderans filio Dei impoſitum titulum: *Speciosus forma præ filiis hominum, diffuſa eſt gratia in labiis tuis, propterea adoleſcentulæ dilexerunt te nimis*: quomodò, ſubjungit, anima ei placere poterit, per peccatum deformis? *Huic placere vis? non potes, quamdiu es deformis. Quid facies, ut pulchra ſis? priùs tibi diſpliceat deformitas tua, & tunc ab illo, cui vis placere pulchra, mereberis pulchritudinem*; mox modum ſubjungit, omnem abolendi, quam peccatum conciliavit, deformitatem: *Accuſando fœditatem tuam, incipis confiteri, à confeſſione incipis decorari*. Imo & ſubtiliter obſervat, Davidem confeſſionis mentionem præmittere pulchritudini; *ante decorem, confeſſionem poſuit, decus in pulchritudine, anima decora eſſe non poteſt, niſi confeſſa fuerit*. Quam eamdem Hugo Cardinalis fecit obſervationem, inquiens: *Judith erat ineſtimabilis pulchritudinis; Judith interpretatur confeſſio: Confeſſio, & pulchritudo in conſpectu ejus*.

Pſ.44.3.

Decora.

Hug. Cardin. ibid.

Pſ. 95.6.

3 Jeremias deformitatem deflens Sion, *egreſſus eſt*, inquit, *à filia Sion omnis decor ejus*, q. d. juxta S. Bonaventuræ commentarium: habitatores Jeruſalem pœnitentiam abominati ſunt, & peccatorum confeſſionem: *Decor egreditur, quando homo non confitetur; confeſſio, & pulchritudo in conſpectu ejus*. Divinus ſponſus à cœleſtis ſuæ ſponſæ pulchritudine, & venuſtate in tantum rapitur, in quantum hæc vultum ſuum conſervat ſpecioſum, purum, immaculatum: *Oſtende mihi faciem tuam; facies tua decora*; anima quæ non caret macula, & ruga, multorum ſordibus criminum maculata, per confeſſionem mundatur, purificatur, tantamque acquirit pulchritudinem, *ut concupiſcat Rex decorem ejus. Cum accedente, & accendente gratia Dei cor noſtrum, recogitamus omnes annos noſtros in amaritudine animæ noſtræ, obſcuratam declaramus imaginem, & in noſtrum principium reformamur*, ait S. Petr. Dam. Anima quippe humana primitùs homini à ſummo bono Deo, qui eſt mens puriſſima, ſanctiſſima, juſtiſſima, intelligentiſſima, ſapientiſſima, benigniſſima, potentiſſima, omni numero abſolutiſſimè perfecta, infuſa fuit pura, ſancta, juſta, verax, intelligens, ſapiens, benigna, potens, perfecta, ut eſſet ſpeculum mundiſſimum, in quo Deus ſuam imaginem reſplendeſcentem conſpicere poſſet. Sed proh dolor! aſtutæ, & lividæ Satanæ ſuggeſtioni, protoplaſti plus, quàm Dei verbo credentes, Satanæque voluntatem voluntati divinæ præponentes, miſerrimè, & horrendum hanc ſpecularem imaginem in ſe deperdiderunt, corruperunt, & commacularunt, ut ne veſtigium ferè remanſerit priſtini decoris, & pulchritudinis, ſed in larvam diaboli converſa ſit, æternum cum ipſo in ſtagno pice, & ſulphure pleno arſura. In locum puritatis ſucceſſit omnis immunditia, & ſpurcities, tam moralis, quàm phyſica. Pro ſanctitate hominem invaſit profanitas; ex juſto factus eſt injuſtus, tam erga Deum, quàm hominem, cogitatis, dictis, factis; verax immutatus eſt in mendacem, intelligens in ſtupidum; ſapiens in fatuum; benignus in crudelem; potens factus impotens; Dominus factus ſervus, & captivus Diaboli; perfectus omnem perfectionem amiſit. Hæc infelix Cataſtrophes per Converſionem, quæ conſtat vera pœnitentia, & bono propoſito emendandi vitam, immutatur, obſcorata reclaratur imago Divina in homine per ſinceram confeſſionem, & ſic in noſtrum principium, quod ab exordio creaturæ nobis collatum eſt, reformamur. Chriſtus enim, qui eſt ſplendor Patris, & Candor Lucis æternæ, & ſpeculum ſine macula DEI majeſtatis, & imago bonitatis illius, factus nobis ſapientia, & juſtitia, & ſanctificatio, & redemptio, in hoc apparuit, ut deſtrueret opera Diaboli, ejuſque ſanguis emundat nos ab omni peccato. Hic noſtra luit peccata per ſuam paſſionem, nobiſque veram Dei puritatem, ſanctitatem, intelligentiam, ſapientiam, juſtitiam, manſuetudinem, & perfectionem promeruit, ut ſimus juſtitia DEI in ipſo. Hæc omnia in ſincera confeſſione per abſolutionem conferuntur, ut deperdita, & obſcurata imago Dei in nobis reſtituatur.

Dei imagines declaratur. S.Bon.ib.

Pſ.95.6.

Cant.2.14.

Pſ.44.12. S.Petr. Dam. ſer.de S. Mich. Archang.

4 Nimio peccatorum ſuorum pudore ductus nobilis quidam Romanus, S. Philippo Nerio generalem detrectans vitæ ſuæ facere confeſſionem, eamdem apud alium ſacerdotem ritè cœpit, & perfecit; quo facto ad S. Philippum reverſus, hoc ab eo recepit reſponſum: etiamſi tua mihi peccata confeſſus non fueris, ſingula nihilominus Deo revelante didici; moxque idem Sanctus ſubjunxit: faciem tuam mutaſti, optimam indutus formam; idquod Sanctus peccatoribus dicere ſolebat, à peccati ad gratiæ ſtatum reverſis. Hæc autem interna animæ venuſtas in exterioribus quandoque relucere

L.1.c.4.n.2. vitæ S. Phil. Neri. Confeſſio abluit maculas animæ.

Manſi Bibl. Præd. Tom. I. Tt 2 ſolet,

Iſa. 1. 16. S. Laur. Juſt. l. de obed. c. 15.

ſolet, id quod ſerena, nimiumque jucunda multoties evincit ſervorum Dei facies, & figura: *Lavamini, mundi eſtote, auferte malum cogitationum veſtrarum, inquit Dominus. Non corporis ablutionem*, ait Sanctus Laurentius Juſtinianus, *ſed animæ Dominus commendat, præcipitque munditiam; atque namque corporales abolet maculas, ſpirituales verò delictorum confeſſio ſalutaris*. Experientia quotidiana teſte, eò facies noſtra mundior eſt atque venuſtior, quò abluitur frequentiùs: *Eò quoque facies corporis*, ſubdit idem Sanctus, *fit mundior, quo magis abluitur*: ideòque præ cæteris DEO dilectæ, atque immaculatæ animæ confeſſionem maximè frequentare aſſolent: *Confeſſio, & pulchritudo in conſpectu ejus, ſanctimonia, & magnificentia in ſanctificatione ejus*. Necdum tamen à lotæ faciei alluſione digreſſus beatus, ita proſequitur diſcurſum: *ſordes quippe corporis aqua; cordis autem contritio diluit, & confeſſio*.

S. Laur. Juſt. de caſt. con. c. 13. Pſ. 95. 6.

S. Ant. Pat. in Do. inſr. oct. Nat. Mundat.

5 Sanctus Antonius Patavinus dictum pſalmi verſiculum (*confeſſio, & pulchritudo, &c.*) de pœnitentia interpretatur, & pœnitente, *cujus confeſſio ipſius eſt pulchritudo*.

Deut. 21. 11.

6 Legimus in Deuteronomio ſtatutum Hebræis à Deo præceptum, quod temporibus futuris circa mulieres in prælio captas obſervaturi eſſent, ſi has ſibi optarent deſponſari: *Si videris in numero captivorum mulierem pulchram, & adamaveris eam, volueriſque habere uxorem, introduces eam in domum tuam, quæ radet cæſariem, & circumcidet ungues, & deponet veſtem, in qua capta eſt; ſedenſque in domo tua, flebit patrem, & matrem ſuam uno menſe, & poſtea intrabis ad eam, dormieſque cum illa, & erit uxor tua*. Scire percuperem, cur divina illa Sapientia minutiſſimas in exilis adeò momenti materia, circumſtantias, & conditiones ita exactè præceperit? quid enim refert ungues ſuccidere, an non; radere cæſariem, an colere; plangere, an ridere? Infallibile mihi manet Apoſtoli axioma: *Omnia in figura contingebant illis*; ne autem ad peregrinas accedam gloſſas, unica ex omnibus, eaque clariſſima ſufficerit Lyrani, omnium horum rituum ac ceremoniarum myſterium explanantis: *Per hanc mulierem*, inquit, *ſignificatur peccatrix anima, quæ pulchra dicitur ratione imaginis, ſed captiva ratione criminis; juxta illud Sancti Joannis teſtimonium, (Qui facit peccatum, ſervus eſt peccati) hanc mulierem adamat Chriſtus aliquando*; moxque peccatricis Magdalenæ ſubjungit exemplum, quam Chriſtus tenerrimè dilexit pœnitentem: *Vult eam ſponſam habere per fidem formatam charitate; ſed oportet, quod deponat veſtes, in quibus capta fuit, id eſt, omnia vitia, & peccata præterita, per veram contritionem, & confeſſionem; & quod radat cæſariem, & circumcidat ungues; per quod deſignatur, quod debet peccatorum circumſtantias aggravantes per confeſſionem deponere, & occaſiones peccandi cavere*. Facies divinum rapiens ſponſum, cor eſt, atque anima tota pura, & immaculata: *Tota pulchra es amica mea, & macula non eſt in te*; pauciſſimæ igitur animæ divina poterunt ſibi promittere ſponſalia cum Chriſto, ſiquidem *in multis offendimus omnes*: hanc ipſam nihilominus puritatem, ac venuſtatem, media confeſſione, ſi volumus, nobis comparare poſſumus. Votum audite, & deſiderium ardens homicidæ, & adulteri cujuſdam: *Fiat cor meum immaculatum in juſtificationibus tuis*: fuitque hæc ipſa deformis anima, media peccatorum pœnitentia, tantam conſecuta munditiem, & puritatem, ut cœleſtis ſponſus de ea gloriari non dubitarit, & dicere: *Inveni hominem ſecundum cor meum*. Sanct. autem Ambroſ. citatum pſalmi verſiculum diſcutiens, ſequentem ex eo elicit doctrinam: *De corde exeunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falſa teſtimonia, blaſphemiæ, hæc ſunt, quæ coinquinant hominem; ſi intus coinquinaris, prius munda, quod intus eſt; didiciſti, cor eſſe mundandum; diſco, quomodò mundes*. Qualiter autem tot, tantæque poſſunt elui ſordes? *Mundat confeſſio peccatorum*.

Lyran. ib.

Joan. 8. 34.

Cant. 4. 7.

Pſ. 118. 80.

Act. 13. 22. S. Ambr. ſer. 10. in Pſ. 118.

Bealbet.

Pſ. 50. 1.

7 Attento animo quinquageſimum pervolventes pſalmum, reperietis, Davidem paucis multoties verbis veniam efflagitare criminum ſuorum: *Miſerere mei Deus ſecundum magnam miſericordiam tuam, dele iniquitatem meam; ampliùs lava me ab iniquitate mea, à peccato meo munda me, quoniam iniquitatem meam ego cognoſco, & peccatum meum contra me eſt ſemper; tibi ſoli peccavi, & malum coram te feci, averte faciem tuam à peccatis meis; omnes iniquitates meas dele*. Cur obſecro brevibus adeò periodis toties confeſſionem reiterat criminum ſuorum? cauſamne noſtis? Percipiebat David, illos maximè cor, animamque purificari, & mundari, qui ſua maximè aggravat, accuſatque delicta; unde mox ſubdit: *Aſperges me hyſſopo, & mundabor, lavabis me, & ſuper nivem dealbabor. Delicta ſæpe repetendo*, inquit Sanctus Ambroſius, *meritò magnam miſericordiam poſcit: nec ſolum magnam miſericordiam, ſed etiam multitudinem miſerationum*. Per hyſſopum, qua in veteri lege vaccæ rubræ in holocauſtum oblatæ cineres aqua adſpergebantur, ſacramentum denotatur confeſſionis, vi cujus anima pœnitens ab omni eluitur immunditia, inſtarque nivis candida efficitur, & venuſta. Dum autem pſalmiſta nivis adducit comparationem, immenſam, judicio meo docere, atque oſtendere voluit animæ confitentis munditiem, & venuſtatem, juxta illud Iſajæ aſſertum: *Si fuerint peccata veſtra, ut coccinum; quaſi nix dealbabuntur*.

V. 4.

S. Amb. in l. 1. de David. c. 8.

Iſa. 1. 18.

S. Bern. Ep. 113. Pſ. 95. 6. Animam facit pulchrā.

8 Sanctus Bernardus citatum pariter diſcutiens pſalmi verſiculum (*Confeſſio, & pulchritudo in conſpectu ejus*) qualitatem ſuſius meditator majeſtatis illius, coram qua venuſtatem ſpirat anima pœnitens: *In conſpectu ejus, cujus ſpecioſa erat forma præ filiis hominum; ejus inquam, in quem deſiderant Angeli proſpicere*. Quis non obſtupeſcat? ſtellæ equidem, & luna per noctem ſcintillant in tenebris, ſuos ſpargentes igniculos, at vix oriente ſole, omne perdunt lumen, animam quampiam in creaturarum inferiorum comparatione venuſtam comparare, omni caret ſtupore; aſt in conſpectu Creatoris, creaturæ rutilare pulchritudinem, res eſt omni pleniſſima admiratione, nihilominus & certiſſima, ſiquidem æternæ veritatis teſtimonium audivimus: *Confeſſio, & pulchritudo in conſpectu ejus. Audis, cui places*, mellifluus ſubjungit Doctor, animam alloquens confitentem, *ama unde placeas, ama confeſſionem; ob quam amaris, ama confeſſionem, ſi affectas decorem: revera ubi confeſſio, ibi pulchritudo, ibi decor*. Ecce facilem vobis, & peraccommodam ſimilitudinem: annulus v. g. aureus rumpitur, ruptuſque reparatur, aſt locus rupturæ, ne appareat defectus, adamante inſternitur valoris inæſtimabilis; nonne annulus iſte maximum conſecutus eſt decorem, pretium, venuſtatem? ita pariter in præſenti; animam equidem maculavit culpa, aſt pœnitentem poſtea confeſſio, & ſacramenti virtus inappretiabili ditat theſauro: *Confeſſio, & pulchritudo in conſpectu ejus, ſanctimonia, &c. Fit perſæpè*, inquit Sanctus Laurentius Juſtinianus, *Redemptoris noſtri ſe infundente, atque cooperante miſericordia, ut poſt lapſum verò pœnitenti augeatur gratia major, quàm habuerat, addatur ſpes gloriæ, atque præclarior, largiatur eidem de DEI bonitate cognitio; ita ut impleatur, quod Apoſtolus ait: Ubi abundavit delictum, ſuperabundavit & gratia*.

S. Laur. Juſt. l. de obe. c. 15.

Rom. 5. 20.

S. Aug. c. 4. de ver. & falſ. pœn. c. 10. Formoſam.

9 Sanctus Auguſtinus in præcitati verſiculi (*Confeſſio, & pulchritudo, &c.*) commentario, fuſiùs digrediens, ad animam ſe cujuſque peccatoris convertit, ipſumque ſequentibus exſtimulat verbis: *Pulchritudinem amas, vis eſſe pulcher? confitere. Non dicit; pulchritudo, & confeſſio, ſed, confeſſio, & pulchritudo: turpis eras? confitere, ut ſis pulcher: fœdare te potuiſti, formoſum te facere non potes: qualis eſt autem ſponſus, qui fœdam amavit, ut pulchram faceret? Amamus pulchritudinem? prius eligamus confeſſionem*.

Porem.

Pſ. 36. 5.

10 Idem porro pœnitentium ſpeculum vates Regius corda noſtra Confeſſario, quem DEUS, quoad interiorum noſtrorum diſpoſitionem, ſuum conſtituit vicarium, aperienda, penituſque manifeſtanda eſſe docet, inquiens: *Revela Domino viam tuam*. At quo fructu? *Et educet quaſi lumen juſtitiam tuam, & judicium tuum tanquam meridiem*. Circa quæ verba ita Sanctus diſcurrit Hieronymus: *Nunquid aliquid neſcit DEUS? non; ſed tu quod habes in corde, patefacere debes DEO in ſermone per confeſſionem tuam*; quod ſi feceris, *educet* ille *quaſi lumen juſtitiam tuam, hoc eſt, in charitate opera tua erunt, & judicium tuum tanquam meridiem, hoc eſt, in ſplendore gratiæ ſuæ, cum revelat coram Angelis ſuis*.

S. Hier. ib.

Quod

Quod ex confeſſione oriens, inque animam redundans lumen, hanc longè reddit exactiorem in culpis etiam leviſſimis diſcutiendis, qualinm ſingulariſſimam curam, & cautelam, dum præſcribit novitiis, omnibus eamdem nobis ad perfectionis culmen tendere obligatis, inculcare nititur Sanctus Bonaventura, inquiens: *Non contemnant modica, ne paulatim defluant ad majora*; hancque radii ſolaris adducit ſimilitudinem, qui dum feneſtras penetrat, minimos etiam atomos exhibet oculis: *In domo namque, quam ſubintrans radius Solis illuminat, quantùmcumque fuerit præmundata, atomi nihilominus diligentiùs intuenti apparent: ſic & cor radiis gratiæ illuſtratum, etiam minima videt, ac vitiorum laqueos ſubtili examinatione diſcernit; quanto quis fuerit mente purgatior, tanto ſe ſordidiorem videbis*. Qui idem Seraphicus Doctor ſequentem pſalmi verſiculum, (*Confitebor tibi in directione cordis*) tali illuſtrat gloſſa: *Quia confeſſio eſt conſcientiæ mundificatio; ad hoc enim pœnitens confitetur, ut ejus conſcientia mundificetur, & ipſe purior inveniatur*. Quò majorem anima acquirit puritatem, Deique lumen; eò ſtudioſiùs quantùmcumque leviſſimas declinat offenſas.

S. Bon. p. 1. Spec. ad novi. c. 9. — Pſ. 118. 7. — S. Bon. in Pſ.

Oppoſitum. 11 Denique ut aliqualem de animæ confitentis venuſtate conceptum formare valeamus, ſoffecerit oppoſitam ejuſdem peccato mortali coinquinatæ deformitatem ob oculos ponere. Vel unica mortalis culpa pulcherrimum Paradiſi Angelum in titionem convertit infernalem, in monſtrum horribiliſſimum, cujus nulla poteſt humana imaginatio aſſequi abominationem; anima ergo talis diabolicam circumferens deformationem, dæmonis mancipium, (*unus ex vobis diabolus eſt*) media confeſſione in ſponſam aſſumitur DEI.

Jo. 6. 7.

Confeſſio Deo parat hoſpitium. 12 Diſcurrenti curioſum obviat dubium, cur ſcilicet Patriarcha Jacob in Ægyptum ad filium ſuum Joſeph, regio ſolio ſublimem, ſeſe transferens, unicum ex omnibus, qui paternum inſinuaret adventum, præmiſerit Judam? *Miſit autem Judam ante ſe ad Joſeph, ut nunciaret ei*. Diverſas diverſi rationes aſſignant, & motiva; aliis autumantibus, id factum eſſe, quia Judas omnium fratrum erat eloquentiſſimus; alii merito aſcribunt Judæ, quod ſibi comparavit apud Joſeph, dum eum crudelibus, inque mortem Joſeph paratis, fratrum eripuit manibus: *Quid nobis proderit, ſi occiderimus fratrem noſtrum?* Aſt dum ad ſenſum me ſpiritualem converto, invenio, quòd *Judas confeſſio* interpretetur; ecce igitur vobis myſterium ad præparandum, adornandumque Iſraeli hoſpitium, ad mundandam, Deoque diſponendam domum, nullus curſor, nuncius nullus ſervit accommodatiùs, quàm bona confeſſio; ad quod alludere voluiſſe videtur S. Ambroſius, dum ait: *Poſt tanta peccata haberentur indigni, niſi donaretur his remiſſio peccatorum; occurrit illis Judas, hoc eſt, confeſſor erroris: ideò Joſeph verus, id eſt, arbiter, & interpres divinitatis occurrit, quia præceſſit jam confeſſio*.

Gen. 46. 28. — Gen. 37. 26. — S. Ambr. l. de Joſ. c. 14.

Prov. 22. 11. 13 Si ſapientis credimus aſſerto. *Qui diligit cordis munditiam, propter gratiam labiorum ſuorum, habebit amicum regem*. Hæc cordis noſtri mundities noſtris connexa labiis, confeſſio eſt ſacramentalis, quæ nobis DEI conciliat amicitiam, gratiamque conſervat Regis gloriæ.

DISCURSUS VI.

AGUMRENTUM.

De lætitia, tranquillitate, & quiete, quam ſibi bona cujuſcumque confitentis acquirit conſcientia.

THEMA.

Quare triſtis es anima mea, & quare conturbas me? ſpera in DEO, quoniam confitebor illi. Pſalm. 41. c. 6. & 7.

S. Bon. ſer. 3. de rogat. Lætitia exonerat animam.

1 SEraphicus Doctor confeſſionis probaturus efficaciam, ad omnem cordium noſtrorum mœrorem abolendum potentiſſimæ, citatum adducit pſalmiſtæ textum, in quo regius vates ſuam alloquitur animam, dicens: *Quare triſtis es anima mea, & quare conturbas me?* cujus mali immediatè aſſignat remedium, dum ait: *Spera in Deo*. Aſt cui hæc innitebatur ſpes? ſoli peccatorum conſcientiæ exonerationi: *Quoniam confitebor illi*. Ad quod ut nos remedium alliciat S. Thomas de Villanova, triſtitiam nobis ob oculos ponit interiorem conſcientiæ læſæ: *Probate obſecro, & videbitis, quanta ſit animæ conſolatio, quanta conſcientiæ ſecuritas, & tranquillitas*.

S. Th. de Vil. conc. in 4. D. Quadr.

2 Apoſtolus bonæ, rectæque conſcientiæ deſcripturus excellentiam, eam gloriæ titulo condecorat, inquiens: *Gloria noſtra hæc eſt, teſtimonium conſcientiæ noſtræ*. Nec immeritò; quemadmodum enim æternæ beatitudinis poſſeſſio imperturbabilem continet quietem, & lætitiam, ita & conſcientia bona divinam gratiam, gloriæ, gaudiique ſempiterni pignus, & ſementem; cujus (ſcilicet bonæ conſcientiæ) prærogativas, effectuſque præſtantiſſimos Thomas Cantipratenſis pauculis hiſce concluſit verbis, dum ait: *Teſtimonio conſcientiæ bonæ nihil lætius credo, nihil gaudioſius in hac vita; teſtimonio vero conſcientiæ malæ nihil credo triſtius, nihil horribilius in terrenis, de hoc gaudio non ſolùm ſpiritus, verùm etiam participat & caro, juxta illud Pſalmiſtæ: Cor meum, & caro mea exultaverunt in DEUM vivum, hoc idem credimus, & vidimus de triſtitia conſcientiæ gehennalis, & quod animo interius mœrore turbato, corpus exterius contabeſcat*; quam aſſertionem dictus auctor ſequenti confirmat caſu, quem quondam vidit Burgundia. Nobilis quidam Burgundias primos ætatis ſuæ annos in maxima traduxerat pietate, & modeſtia Chriſtiana, at laxatis tandem habenis, viam agreſſus eſt licentioſam, quam dum calcat infrenis, improviſo percellitur horrore, contabeſcit pallore, melancholiæ obruitur mœrore: *Squalenti mente tabeſcens incidit in languorem, nec tamen DEI manum caſtigantis agnovit, ſed mala malis accumulans, pallore vultus, & macie quaſi homo ignis æterni miſerabiliter habilitabatur ad pœnam; cùmque nulla medicorum cura proficeret, nec ſaltem ei languentis vitæ cauſam aliquis aperiret, tamdem in ſe reverſus, ſolam miſeriæ corporalis cauſam, languorem animæ, divina miſeratione præventus, pœnitens intellexit*; ut primum per benigniſſimi Salvatoris gratiam, triſtitiæ ſuæ originem à mala conſcientia procedere intellexit, lacrymoſam indilatè inſtituit confeſſionem: *Statim ubi beneficium abſolutionis accepit, ſimilitudinem fero bubonum habentia in facie, ſed diverſificata poſteriùs ſeptem animalia, cute teterrima, & parva, quaſi vitiorum ſeptem dæmonia, de ſe ſimul ejecit. Mira res*, exclamat mox idem auctor, *vix modico temporis ſpatio interjecto, in tabem animalibus reſolutis, reflorere cœpit caro, & facies pœnitentis, menteque, & corpore integerrime ſoſpiratus, multis poſtea profuit ad exemplum*. Hæc fuſiùs ille, quæ pauculis hiſce verbis ſolidiſſimè Seraphicus confirmat Doctor, dum ait: *Fundamentum, & janua virtutum, omniſque gratiæ, ac ſpiritualis conſolationis principium eſt, conſcientiæ puritas, & cordis munditia*.

2. Cor. 1. 12. — Bonæ conſcientiæ gloria. — Exemplum. — S. Bon. opuſc. de modo cōfitendi.

3 Ut ex vita Sancti Philippi Nerii diſcimus, nobilis quidam Romanus ad S. Gregorii monaſterium ſe receperat, ubi dum mortui cadaver Eccleſiaſticæ ſepulturæ inferendum deportaretur, tumulumque ſequeretur energumenus, nobilis ille energumenum alloquendi occaſionem nactus, eumdem de variis curioſè interrogare cœpit; qua tamdem moleſtia victus arreptitius, tu quoque, ait, obſeſſus es; quæ verba imbellem animum tanto impleverunt pavore, ut veritus, ſe veraciter à dæmone obſideri, à ſacerdote quaotociùs ſacros ſibi mandarit adhiberi exorciſmos; atque ab exorciſta ſubinde de nomine adjuratus, varia recenſebat nomina dæmonum, ita ut multi verè eum obſeſſum arbitrarentur. Aſt dum continua exorciſmorum repetitione vis morbi invaleſceret crudeliùs, quatuor primariis urbis medicis ſe curandum commiſit, cui quò plura propinabant medicamina, eò magis augebatur infirmitas; inque eam demum corruit macilentiam, ut vix oſſibus hæreret pellis. Tandem igitur admonitus fuit, ut Sanct. Philippum conveniret tunc adhuc viventem; aſt ſanum Coſmophilo detrectante conſilium, de rei veritate certificatus Sanctus, infirmum inviſit, edixitque, eum ab immundo ſpiritu non obſideri, quem variis deinde modis demulcens, tamdem de generali confeſſione inſtituenda admonuit: audiit ille, & obedit, moxque

L. 2. c. 10. n. 10. vit. S. Philip. Ne. — Hiſtoria dum quanta confeſſio lætitiā confert.

priſtinam perfectè recuperavit lætitiam, ac ſanitatem. In ejuſdem Sancti vita alio in loco legimus, multos pœnitentium, qui ſuam apud ipſum conſcientiam exonerabant, in actuali confeſſione extraordinarium ſenſiſſe refrigerium ſpirituale, conſolationem, & dulcedinem inexplicabilem; donum namque poſſidebat Sanctus, aliorum penetrandi conſcientias, & dignoſcendi, utrùm validam, ſinceramque inſtituiſſent confeſſionem.

Luc.3.n.6.

Confeſſionis effectus.

4 S.Benard. eamdem animæ confitentis lætitiam, conſolationemque nobis exhibet, dum ait: *Omnia in confeſſione mundantur, conſcientia mundatur, amaritudo tollitur, peccatum fugatur, tranquillitas redit, ſpes reviviſcit, animus hilareſcit,*

Boll 25. Jan. c.11. Liberat à tentationibus.

5 Teſte Bollando, B. Henricum Suſonem per decem ſolidos annos continuæ exagitarant ad deſperationem impellentes tentationes, ſuggerente Diabolo, eum de numero eſſe præſcitorum, nec ſalvandum unquam: *Poſtquam* ergo *annis decem teterrimam hanc afflictionem toleraverat, atque toto illo tempore non niſi damnatum ſe reſpexerat, venit tandem ad virum ſanctiſſimum D. Eckardum, Theologiæ Doctorem; cui cum ſuam explicaſſet moleſtiam, illius conſiliis* per confeſſionem *liberatus eſt.*

Paradiſum aperit. S. Bonav. de ſacr. virt. l. 6. c.22.

6 Alios autem bonos inter confeſſionis ſacramentalis effectus, hunc quoque principalem Sanctus aſſignat Bonaventura, ſcilicet quòd per eam *Paradiſus Dei aperitur.* Ad quòd intentum illa filii prodigi, ab Incarnata Sapientia compoſita, deſervit hiſtoria, quæ nullum non peccatorem ad pœnitentiam invitat, & peccatorum confeſſionem, cum certa ſpe, omnes divinæ miſericordiæ amplexibus excipiendos; eam verò enarraturus Evangeliſta, ita capituli exorditur principium: *Erant appropinquantes ei Publicani, & peccatores;* moxque primo loco parabolam adducit de paſtore, qui oviculæ ſuæ jacturam paſſus, poſt diligentem inquiſitionem tamdem errabundæ iterum compos factus, omnes invitavit ad ſolemnitatem; quibus præmiſſis, mox ſubjungit: *Dico vobis, ita gaudium erit in Cælo ſuper uno peccatore pœnitentiam agente.* Deinde parabolam profecutus de drachma, eamdem, ſeu ſimilem memorat conſurrexiſſe lætitiam, atque exultationem: *Congratulamini mihi, quia inveni drachmam, quam perdideram.* Quas duas parabolas Evangeliſta tertiæ tamdem connectit prodigum exprimenti, quam Sanctus Bonaventura ad noſtrum mirabiliter intentum explanans, omnes in ea bonæ confeſſionis conditiones his verbis aſſignat: *Deſcribit ejus pœnitentiam valde ſufficientem, ſcilicet quantum ad humilitatem contritionis, confeſſionis, & ſatiſfactionis.* Compunctio namque, & contritio in iis denotatur verbis: *In ſe autem reverſus, ſcilicet per agnitionem propriæ iniquitatis, quia dolor compunctionis facit circumſpicere internam conſcientiam; propter quod dicit: in ſe autem reverſus.* Humilitatem docet confeſſionis, dum ait: *Peccavi in Cœlum, & coram te;* quibus verbis maximam ſuam indicat offenſam, quam ſupremæ intulit Majeſtati, omnibuſque Cœli incolis, & beatis: *Et quia offenſa tanta majeſtatis privat nos dignatione divinæ filiationis, ideò confitetur ſuam indignitatem, dicens: Non ſum dignus vocari filius tuus.* Quia verò, ut Sanct. benè docet Bonaventura, vera confeſſio non ſoli acquieſcit iniquitatis, & peccati malitiæ remiſſioni, ſed & divinam inſuper jubet exorari clementiam, ideò mox ſubdit: *Fac me ſicut unum de mercenariis tuis.* Quod denique humilitatem concernit ſatisfactionis, in eo illuceſcit ſenſu: *Surgam, & ibo ad patrem meum. Per ſurrectionem iſtam intelligitur peccati deſertio, & quædam elongatio ab illo, quæ eſt ſatisfactionis initium: nam ſatisfacere, eſt cauſas peccatorum exſcindere, & eis peccandi aditum non indulgere.* In figura cujus Chriſtus alteri cuidam juveni, peccatoris deſignativo, præcipiebat: *Tibi dico, ſurge; ut ſic deſeratur culpa;* quod idem etiam mandatum in hæc verba dedit paralytico: *Surge, tolle lectum tuum.* Deindè Sanctus concludit Seraphicus Doctor hiſce verbis: *Et quia minus eſt, mala non agere, niſi etiam quiſque ſtudeat bonis operibus inſudare; protinus ſubditur: venit ad patrem ſuum per ipſius imitationem.* Sed ad jubilum interim, & gaudium huic correſpondens confeſſioni, non abs re fuerit noſtros tantiſper divertere ſenſus: *Dixit pater ad ſervos ſuos: cito proferte ſtolam primam, & induite illum, & date annulum in manu ejus, & calceamenta in pedes ejus, & adducite vitulum ſaginatum, & manducemus, & epulemur;* quod convivium, & gaudium variæ inſuper ſymphoniæ, cantus, & muſicæ exhilararunt, quia *cùm appropinquaret domui* frater natu major, *audivit ſymphoniam, & chorum;* qui ad tantam vehementer indignabundus exultationem, à patre retulit reſponſum: *Epulari; & gaudere oportebat, quia frater tuus hic mortuus erat, & revixit; perierat, & inventus eſt.* Magnum utique gaudiorum fomentum eſt, à faucibus ereptum eſſe inferni, inque Paradiſum tranſlatum, id autem ſacramentum operatur per unicum, *abſolvo te.* In lætitiæ ſegetem, quam abſolutionis fœcundat ubertas, me diffunderem latiùs, niſi S. Laurentium Juſtinianum hac in parte glorioſam mihi palmam præripuiſſe didiciſſem, dum ait: *Confeſſio placat DEUM, lætificat Angelos, ſerenat conſcientiam, criminum exſolvit debitum, veniæ ſpem nutrit, ſervilis metus coercet ſtimulos, præſtat gratiam, præbet auxilium, immundorum ſpirituum propulſat fraudes, Cœlum reſerat, revelat myſteria, elevat de terrenis, & provehit in excelſa;* id quod idem S. alio in loco ſimilibus confirmat verbis, inquiens: *O beata confeſſio, quæ Deum placat, reconciliat pœnitentem, cœlum aperit, mundat cor, onus aufert, mentem lætificat.*

Luc.15.2.

Luc.15.9.

S. Bonav. in Luc. ib.

v.17.

19 & 21.

19. & 21.

v.19.

v.18.

Luc.7.4.

Luc.5.24.

v.22.

v.25.

v.25.

S.Laur. Juſt. de ob. c.13.

NB.

De caſt. con. c.13.

7 Citra omne dubium, ipſa in multis experientia teſte, magnus ſe opponit repugnantis verecundiæ conatus, confeſſionem inhibentis ſcelerum noſtrorum; aſt ſicuti parturiens, intolerabilibus primò ſubjecta ſpaſmis, dum fœtum in lucem edidit, *jam non meminit preſſuræ propter gaudium, quia natus eſt homo in mundum;* ita & anima fidelis, enormibus onerata flagitiis, timet, tremit, expalleſcit, ſecum ipſa confligit, ſpemque, metumque inter: aſt ut primùm in hoc judicio, coram confeſſionis tribunali, ſuam exoneravit conſcientiam, maximam ſubitò experitur intrinſecùs quietem. Ultronea huic diſcurſui noſtro ſententia applaudit Sancti Antonii Patavini, illa Michææ verba (*Dole, & ſatage filia Sion, quaſi parturiens*) ſequenti illuſtrantis commentatio: *O filia, ò anima, quæ debes eſſe filia Sion, id eſt, cœleſtis Jeruſalem; dole in contritione, & ſatage, id eſt, ſatis age, quaſi parturiens in confeſſione. Et benè dicitur; quaſi parturiens: ſicut enim parturiens, laborat, & dolet, ſic peccator laborare, & dolere debet in confeſſione.*

Conf. gaudium affert.

Jo.16.21.

Mich.4.10. S. Ant. Pat. conc. 2. in Dom. 3 Qu.

8 S. Thomas de Villanova malæ conſcientiæ vermem anatomizans, & remorſum, nullum aſſerit ad eum ſuffocandum, remedium dari potentius, atque efficacius confeſſione, quàm omnibus aliis anteponit virtutum exercitiis, inquiens: *Secundus fructus* bonæ confeſſionis, *eſt quies animæ, nam confeſſio maximè pacat, & extinguit illum remorſum, & vermem, intus rodentem conſcientiam; nihil mortificat, ſicut confeſſio peccatorum: etiamſi doleas, & pœnitens, & jejunes, & innumeras eleemoſynas facias, non ſic quietatur conſcientia, & peccatorum onere ſublevatur, ſicut ſi ad hoc ſacramentum contritus accedas.*

S.Th. Villan. conc. in Do. 4 Quadr. Quietem.

9 Si quis impacatis alti maris inerrans fluctibus, centies, millieſque abyſſi faucibus abſorbendus, fortè fortuito in quieti portus ſinum devehitur, quanto repletur gaudio, quanto exultat jubilo? ſeipſum capere neſcit præ lætitia, dum ſe à morte conſpicit rediiſſe ad vitam. Eamdem penitus anima confitentis ſibi comparat tranquillitatem, teſte S. Laurentio Juſtiniano, dum inquit: *Confeſſionis Sacramentum veluti ſinus pacatiſſimus eſt, in quo hominum conſcientiæ religantur, ne à procellis abſorbeantur delictorum: Dejecta eriguntur, amiſſa reparantur; & quidquid immunditia inundantibus tentationum tempeſtatibus, aut operante malitia, in navim conſcientiæ perfuſum eſt, rejicitur, & purgatur.*

conf. portus.

S. Laur. Juſt. de diſc. & perfect. mo. c.19.

10 Juſſi à Deo Moyſes, & Aaron pulverem terræ per aerem diſpergere ad generandos ſciniphes, hominibus infeſtos, & jumentis, obedierunt promptè: *Et facti ſunt ſciniphes in hominibus, & jumentis:* quod & Magi Pharaonis ſubitò imitari attentarunt, ſed conatu irrito: *Feceruntque ſimiliter malefici incantationibus ſuis, ut educerent ſciniphes, & non potuerunt.* Cur obſecro, in aliis omnibus efficax præſtigiis, in hocce unico exarmatur incantatio, proteſtantibus omnibus: *Digitus DEI eſt hic?* Reſponderi poteſt, aliis in prodigiis oculos intuentium deluſos fuiſſe, aqua ſanguineum perhibente colorem, licèt in ſubſtantia verè talis non eſſet; virgis item

Conſcientiæ remorſus tormentum ſummum.

Exod.8.16. v.16.

formas

formas exprimentibus ſerpentinas, ſed apparenter dumtaxat: ſciniphes autem fingere nequibant, quia quot formaverat Moyſes, aculeum circumferebant pungentem crudeliter. Sanctus Auguſtinus ab hac hiſtoria ad ſenſum digreditur moralem, noſtro peraccommodum propoſito, inquiens; ſupplicia, quibus Deus per ſervorum ſuorum manus caſtigavit Ægyptum, pœnas figurabant impiorum, quas inter perquàm crudelis eſt malæ conſcientiæ vermis, & remorſus, homines improbi, & flagitioſi omnibus aliis tormentis ſervos DEI affligere, ac diſcruciare poſſunt, ſolam ſi exceperis malæ conſcientiæ torturam; quia *non contriſtabit juſtum, quidquid acciderit ei, impii autem replebuntur malo*. Hujus ſynderesis, & remorſus auctor immediatus eſt ipſe Deus: *Digitus Dei eſt hic.* Omnes vires, atque potentias ſuas conglomeret impios, nunquam tamen hunc poterit declinare, aut perimere inquietem vermem: aſt animæ timoratæ, ſi aliquem ſubinde cadant in defectum, moræ impatientes, hac extimulatæ punctura, ad infallibile confeſſionis confugiunt remedium.

S. Aug. q. 26. in Exod.

Prov. 12. 21.

11 In eodem quoque capitulo, Deus tribulatorum conſolatio, proteſtatur dicens: *Faciamque mirabilem in die illa terram Geſſen, in qua populus meus eſt; ut non ſint ibi muſcæ, & ſcias, quoniam ego Dominus in medio terræ*; ut diſcamus, conſolationem hanc internæ pacis, & tranquillitatis, quam bona, rectaque parit conſcientia, ſolis divinitùs reſervatam ſervis Dei: *Pax multa diligentibus legem tuam, & non eſt illis ſcandalum*; neque ulla eos inquietat ſynderesis.

Exod. 8. 22. Bonæ pax ſumma.

Pſ. 118. 165.

DISCURSUS VII.

ARGUMENTUM.

Raritas confeſſionis peccatum inveterat in anima, quæ proindè poſtea debilitatur in virtutum exercitia, minùſque redditur potens ad tentationibus reſiſtendum, & vitiis.

THEMA.

Quoniam tacui, inveteraverunt oſſa mea. Pſalm. 31. verſ. 3.

Peccata inveterat dilata confeſſio.

1 VOlens David ſcelus occultare illius, quod cum Berſabæa perpetrarat adulterium, Uriam revocavit ab exercitu, ut hic dormiret cum uxore ſua; quod dum non aſſequitur Rex, morti dedit Uriam multo exinde tempore adhuc in culpa perſeverans, donec tandem ex Dei juſſu à Nathan correptus fuit, tunc ſiquidem internum aſſecutus lumen, pœnitens irreparabilia ſilentii, & taciturnitatis ſuæ diſpendia meditari cœpit, & ingemiſcere: heu me miſerum! *quoniam tacui, inveteraverunt oſſa mea. Vultis ſcire*, verba ſunt Hugonis Victorini, *periculum taciturnitatis, & utilitatem confeſſionis? Quoniam tacui, inquit Pſalmiſta, inveteraverunt oſſa mea. Et iterum: Delictum meum cognitum tibi feci, & injuſtitiam meam non abſcondi; dixi, confitebor adversùm me injuſtitiam meam Domino, & tu remiſiſti iniquitatem peccati mei. Vide ergo, & conſidera ſi taces, peccata tua inveterantur: ſi confiteris, condonantur.*

Hug. Vict. l. 2. p. 14. c. 1.

2 Corporis humani oſſa ſubingrediens malignitas, febrim accendit peſtilentialem, non niſi noſtris ſopiendam cineribus; anima è converſo hanc poſſidet prærogativam, ut nunquam vel culpæ tingat venenum, aut mortis æternæ paveat diſpendium, quamdiu os habemus apertum, peccatorum confeſſioni patulum: *Quoniam tacui, inveteraverunt oſſa mea. Mors, & vita in manu linguæ*, inquit ſapiens, & Eccleſiaſticus hocce pariter nobis dat conſilium: *Ne retineas verbum in tempore ſalutis*. Cui & illud ſervit Apoſtoli aſſertum: *Ore confeſſio fit ad ſalutem.*

Mors & vita in linguam.

Prov. 18. 21.

Eccl. 4. 28.

Rom. 10. 10.

4 Portò varias citati verſiculi apud Sanctos Patres reperio interpretationes: *Quoniam tacui*, inquit Sanctus Hieronymus, id eſt, *non protuli confeſſionem ad ſalutem*. Sanctus Auguſtinus ait: *Quoniam tacui confeſſionem*. Interlinearis habet, *Quoniam tacui confeſſionem de peccatis*. Præſentiſſimum deſperatæ ſalutis eſt indicium, ſi quis infirmus, aut vulneratus, ſuum Doctori, aut Chirurgo abſcondit malum. Albertus Magnus ex dicti verſiculi verbis ſtatum colligit infortunatum muti peccatoris: *Exprimit ſtatum non confitentis infelicem.*

S. Hieron. in Pſ. 31.

S. Aug. Interl.

Alb. M. ib.

4 David in tribulationibus ſuis ad aſylum confugiens miſericordiæ divinæ: *Non me demergat*, ait, *tempeſtas aquæ, neque abſorbeat me profundum, neque urgeat ſuper me puteus os ſuum.* Ubi S. Auguſtinus profundiſſimum puteum docet eſſe peccatum; quiſquis in ipſum corruit, os ſi non clauſerit, id eſt, confeſſus fuerit, facilè effugiet ſubmerſionis diſcrimen: unde alibi idem aſſerit David: *De profundis clamavi ad te Domine, Domine exaudi vocem meam.* Quia autem *impius cùm in profundum venerit, contemnit*; ideò ſubdit idem Sanctus, *clauſit ſuper eum puteus os ſuum; quia clauſit os illius, perdidit confeſſionem.*

Pſ. 68. 16.

S. Aug.

Pſ. 129. 1.

Prov. 18. 3.

5 Rationem, cur Deus Salomoni diviſionem regni minabundus intentavit, tertius in hæc verba exprimit liber Regum: *Dixit itaque Dominus Salomoni, quia habuiſti hoc apud te, & non cuſtodiſti pactum meum, dirumpens ſcindam regnum tuum, & dabo illud ſervo tuo.* Quem Davidis latet adulterium, homicidium, & ſuperba populi numeratio? cur itaque non eidem, cui filius, ſubjacuit pœnæ & ille? Rupertus Abbas hanc Salomoni factam diſcutiens reprehenſionem, ita diſcurrit: *Quia habuiſti hoc apud te; cui ſic dicitur, palam eſt, quod peccatum ſuum necdum confiteatur; nam apud ſe habet, cui quod fecit, non diſplicet; cæterum cui diſplicet, non apud ſe, ſed contra ſe habere dicendus eſt, non enim abſcondit, ſed annunciat; non defendit, ſed accuſat.*

3. Reg. 11. 11.

Rup. Abb. l. 5. in 3. Reg. c.

6 Pſalmos percurrite pœnitentiales, reperietiſque, quoties ſe David culpabilem, criminumque ſuorum reum propalarit; ſemper ipſa tamquam compunctionis materiam ſibi ob oculos ponebat: *Peccatum meum contra me eſt ſemper, tibi ſoli peccavi, & malum coram te feci*; atque ideò veniam promeruit: unde Rupertus de Davide loquens, ait: *Iniquitatem ſuam annunciavit, & cogitavit pro peccato ſuo.* Diverſos patiebatur adverſarios, diademati regio inhiantes; nihilominus *regnum illi neque auferre Abſalom, neque ſcindere potuit Syba; quia videlicet quod habuiſti apud te, hoc ille apud ſe non habebat. Minus peccaverat, & ipſum peccatum à ſe excutiebat, accuſabat, annunciabat.* Atque ideò ſalutem conſecutus eſt, quæ reſpectu Salomonis admodum incerta eſt; quantùmvis enim in vitæ ſuæ termino, prout Eccleſiaſtes teſtatur, mundi fuerit vanitatem abominatus, non tamen manifeſtam adeò, ſicuti pater ejus, criminum ſuorum edidit confeſſionem.

Confeſſio veniam promeretur.

Pſ. 50. 5. & 6.

7 Divina juſtitia in impios quibuſdam per Jeremiam graves aliquas intentavit pœnas, quas & executioni demandavit ob eorum contumaciam *Idcircò percuſſit eos leo de ſylva, lupus ad veſperam vaſtavit eos, quia multiplicatæ ſunt prævaricationes eorum, confortatæ ſunt averſiones eorum.* Multi equidem à confeſſione abhorrent in vita, plurima interim peccatis accumulantes peccata, qui in vitæ tandem epilogo, lupis, & leonibus infernalibus in prædam cedunt: *Lupus ad veſperam vaſtavit eos*; ſi enim contingat, hujuſmodi quandoque confeſſarium petere, juſto Dei judicio, aut promptè deficiunt ſacerdotes, aut ſeriùs accedunt, aut certè confeſſio inſtituitur invalida.

Cõfeſſionem abhorrentes Diabolo prædæ.

8 In annalibus Eccleſiaſticis de quodam hæretico traditur, eum per totum vitæ curſum ſummoperè ſemper impugnaſſe confeſſionem, qui *in extremo vitæ actu, ſacra exomologeſi, quam antea impugnaverat, cùm expiare crimina vellet, non potuit.*

An. Rayn. A. 1387. n. 19.

9 Infelix ille ad nuptias invitatus, dum interrogaretur; *quomodò huc intraſti, non habens veſtem nuptialem?* ne verbulo reſpondit: *At ille obmutuit.* Se utique excuſare potuiſſet, dicendo, neſcivi, qualiter hoc ad convivium accedere oporteret, ex improviſo ad epulas invitatus ſum in platea publica, neque temporis anguſtia, & invitantis juſſio ſinebat, me domum ante abire. Aſt quando quidem veſtis nuptialis dabatur omnibus in introitu ad convivium, quid ultra reſpondere poteris in tui defenſionem? Domine, ego illam reliqui non ex contemptu, ſed ex inadvertentia. Ita ſanè ſuffeciſſet utique, ſi temerarius ille ſuum verbulo fuiſſet confeſſus crimen, ſi Regis gratiam longè benigniſſimi, in feſtivi apparatus congreſſu, minimo ſaltem reſponſo implorare voluiſſet, at temerarius totaliter *obmutuit*. An non ſeveriſſimum promerebatur ſupplicium? Impius iſte

Confeſſio irata placat. Matt. 22. 12.

v. 19. *immunditiæ, & iniquitati ad iniquitatem, fructum autem habet in illis, in quibus erubeſcit* in confeſſione. v. 21. *Nam finis illorum mors eſt*. Peccata autem ita vinctum, & ligatum illum detinent, ut ſine liberatore æternùm captivus eorum manere debeat, nec propriis viribus eorum vinculis ſe expedire poſſit. Ex enim adeò ipſi ſunt fractæ, alæque ſuccisæ, ut ſine aliena ope non avolare valeat. Venit ergo Chriſtus, & Confeſſionem pœnitentialem Apoſtolos, zeloſoſque ipſorum ſucceſſores docere, & prædicare juſſit, mediante qua homo peccatorum vinculis liberatur, ipſique gratia Dei donatur, & beneficia per Chriſti Paſſionem comparata offeruntur, ac applicantur. Hæc eſt via, per quam à peccato fugimus, antiquo Domino noſtro, qui nos diu ſub tyrannica ſua poteſtate captivos tenuit, nec aliam mercedem pro ſedulo ſervitio dedit, quàm mortem. Confeſſio verò ad alium Dominum nos transfert, cujus *jugum ſuave eſt, & onus ejus leve*. (Matt. 11. 30. Conf. fruct.) Fructus ſervitii, & mancipatus ejus nobiliſſimus eſt, hæreditas vitæ æternæ in altero, virtutum operatio in hoc ſæculo: (Rom. 6. 22.) *Nunc vero liberati à peccato, ſervi autem facti Deo, habetis fructum veſtrum in ſanctificationem, exhibentes membra veſtra ſervire juſtitiæ, finem vero vitam æternam.*

18 (Peccatorum evitatio.) Imò S. Thomas de Villanova alium nobis frequentis contritionis fructum ob oculos ponit, dum evidentibus probat rationibus, beneficio ejus multa interimi peccata: *Quartus fructus eſt evitatio culpæ; nam ut ait Gregorius, peccatum, quod per pœnitentiam cito non deletur, ſuo pondere ad aliud trahit. Evenire ſolet, ut qui peccata commiſſa curare negligunt, quaſi rupto rationis, & timoris muro, malitia, & nequitia repleantur uſque ad ſummum. Virtus noſtra ad reſiſtendum peccatis per ſe fragilis eſt, ſicut Propheta ait: Erit fortitudo veſtra ſicut favilla, & niſi juvetur à gratia, diu vitiorum impulſum ſuſtinere non valet.*

19 (Vepres paſſionum extirpat.) Corporis noſtri terra ad urticas, vepres, & ſpinas paſſionum, motuum, atque inordinatorum appetituum producendas condemnata fuit; ideòque conquerebatur Apoſtolus; *quod nolo malum, hoc ago*. (Rom. 7. 19.) In harum peſſimarum herbarum extirpationem, DEUS contritionis, & confeſſionis ferrum, ligonemque providit; ad quod intentum Sanctus Petrus Damianus alludens, ita ſcribit: (S. Petr. Dam. l. 8. Epiſt. 14.) *Quapropter ſi inter uberes bonorum operum ſegetes, quas excolere non ceſſatis, quidam compungentium vepres ex illa fortaſſe preſſurarum radice naſcuntur, ſarculum protinus ſalutiferæ confeſſionis, ac propriæ correptionis arripite, & viroſum germen de rure cordis veſtri radicitus extirpate. Quæ de re bene per Prophetam divina vox præcepit, dicens: Novate vobis novale, & nolite ſerere ſuper ſpinas. Quid autem ſit, quod præmiſit, mox aperit, cum ſubjungit: Circumcidimini, inquit, Domino, & auferte præputia cordium veſtrorum viri Juda, & habitatores Jeruſalem.* (Jerem. 4. 3. v. 4.) *Novate igitur novant, qui cordis agrum, licet jam ante proſciſſum, crebris adhuc piæ confeſſionis vomeribus ſulcant, & male lecta paſſionum carnalium germina, quia ſemel exciſa renaſci, ac pullulare non deſinunt, acuto ſemper propriæ correctionis, & pœnitentiæ ligone recidunt.*

20 Diverſis uſque modò in medium adductis, unicum adhuc d. verſiculi: *Inveteraverunt oſſa mea*, commentatorem auſcultare S. Brunonem, non abs re fuerit, (Pſ. 31. 3. S. Brun. ib.) taliter diſcurrentem: *Inveteraverunt oſſa mea, id eſt, debilitata ſunt, ratio, liberum arbitrium, virtuteſque meæ, quæ oſſa pro ſui ſimilitudine dicuntur. Inveteraverunt, ponit à ſimilitudine veſtis, quæ quanto veterior, tanto debilior eſt.*

DISCURSUS VIII.

ARGUMENTUM.

Varia conſiderantur bona frequentis confeſſionis, vi cujus faciliter à peccatorum lepra emundamur, deque criminum venia certificamur.

THEMA.

Confeſſio, & pulchritudo in conſpectu ejus, ſanctimonia, & magnificentia in ſanctificatione ejus. Pſalm. 95. verſ. 6.

(S. Laur. Juſt. Lib. ob. c. 15.) 1 CONfeſſioni Regius vates ſanctitatem conjungit, & perfectionem: *Sanctimonia, & magnificentia in ſanctificatione*. Omnes Doctores ſacri honoratiſſima certatim Sacramenti hujus conglomerant, depromuntque epitheta, & præconia. Sanctus Laurentius Juſtinianus omnem quantùmvis Neſtoris eloquentiam, hujus ſacramenti gloriis, atque encomiis depromendis, longè ſtatuit imparem eſſe: (De diſc. & perf. mon. conv. c. 19.) *Nemo valet ſacramenti hujus propalare præconia, & quantam homini conferat, edicere gratiam.* Qui idem Sanctus alio in loco ad particulariora deſcendens, ſequentibus confeſſionem exornat titulis: *Delicti confeſſio veniam impetrat, gratiam promeretur, humilitatem nutrit, Cœlum aperit, iram DEI coercet, pacem reddit, & offenſam majeſtatem citò propitiat, dummodò debito modo fiat.*

2 Sanctus Bernardinus Senenſis largas pariter confeſſionis diffuſus in laudes, duodecim ejuſdem aſſignat fructus, inquiens: (S. Bern. T. 2. ſer. 17. a. 3.) *Primus fructus, eſt mentis illuminatio; ſecundus, miſericordiæ impetratio. 3. à morte ſuſcitatio; 4. à diabolo liberatio; 5. animæ purgatio; 6. cum DEO animæ purificatio; 7. Conſcientiæ alteratio; 8. diaboli confuſio; 9. peccatorum remiſſio, 10. Pro peccatis ſatisfactio; 11. gratiæ augmentatio; 12. Dei glorificatio.* (Fructus 12.)

3 Sanctus Bonaventura illum Oſee textum (*Arabit Judas, confringet ſibi ſulcos Jacob*) elucidans, maximum aſſerit ex hujuſmodi cultura proventurum fructum: (S. Bon. ſer. 5. in rogat. Oſee 10. 11.) *Seminate vobis in juſtitia, & metite in ore miſericordiæ. Judas interpretatur confitens; arare ergo eſt confeſſionis, confringere contritionis, ſeminare ſatisfactionis, & metere operationis. Si ergo fructum vitæ æternæ multiplicare vis ſemine boni operis, oportet, quod terra cordis aperiatur in principio vomere confeſſionis.* Pro quo dogmate ſtabiliendo teſtimonium adducit Sancti Auguſtini inquientis: (S. Aug.) *Initium operum bonorum eſt confeſſio malorum operum.* Ex illa promimus; quid equidem diceretis, ſi humilem criminum confeſſionem integræ bonorum operum copiæ à DEO præferri aſſeveratem? *Charitas operit multitudinem peccatorum*; eadem eſt confeſſionis efficacia; (Confeſſio, & charitas eodem operantur.) cujus ut Aſſerti veritatem inſpiciamus, Phariſæum, & Publicanum adeamus. Vitam degebat ille à mundana alienam vanitate: *Non ſum ſicut cæteri hominum*. (Luc. 18. 15.) Curſus annorum ejus binis hiſce polis innitebatur: *Declina à malo, & fac bonum*: (Pſ. 36. 27.) nulla namque committebat latrocinia, nulla adulteria, exceſſum nullum, virtutum exercitiis vacabat, Eccleſiam frequentando, orando, jejunando, eleemoſynas largiendo; nihilominus impœnitentem reprobavit DEUS. Publicanus autem, peccatorum ſordibus uſque ad aures immerſus, vix peracta ſincera confeſſione, *deſcendit in domum ſuam juſtificatus ab illo*. Nec immeritò, quia teſte Sancto Auguſtino, *enumerationi meritorum præfertur confeſſio peccatorum*. Non modò autem confeſſio malas abolet operationes, (S. Aug lib. de ſan. vir. c. 31.) ſed & merita recuperat omnium præteritorum bonorum operum, peccato deperdita, eaque conſervat, unde S. Thomas de Villanova: *Sextus*, inquit, *fructus eſt conſervatio meritorum*; (S. Th. Villan.) *nam dum homo eſt in peccato, bona opera ei nihil conferunt ad gloriam, ſed vitam cum operibus perdit; cum enim ipſe ſit abominabilis, ejus opera Deo non placent, & quanta perditio hoc? Si autem ſtatim confiteatur, & exeat à peccato, totum quod vivit, lucratur, & Dei amicus efficitur.*

4 Poſſumus etiam à poſteriori in manifeſtam devenire immenſorum ſacramenti hujus bonorum notitiam, (Confeſſionis bona Nagimt.argenſes diſtevrunt.) innumerabilia conſiderando mala certò certiùs eventura, niſi Deus ſacramentum hoc providè inſtituiſſet. Tempora loquantur Lutheri, quæ peſtiferis errorum, ſcelerumque herbis infecit rariſſimus, qui tunc inter Chriſtianos languebat, confeſſionis uſus; cui malo ut mederetur Concilium Tridentinum univerſale, ſub pœna cenſuræ Eccleſiaſticæ pro omnibus edidit confeſſionis annuæ decretum. Et quidem ne ad particularia deſcendam, qualiter univerſim, omni abſque rubore, quibuſcumque vitiis laxarentur habenæ, ſi confeſſionis deficeret neceſſitas? Famæ, atque bonorum reſtitutio, tot converſiones, tot morum, vitæque converſiones, votorum, ac juramentorum executio, tot bonorum propoſitorum executiones, injuriarum remiſſiones, inveteratorum odiorum extinctiones, illicitorum contractuum reſciſſiones, tot malorum

operum

Digitized by Google

operum extirpationes, tot bonorum executiones, cui adſcribi debent, niſi ſacræ confeſſioni? Veritatem hanc, ut Dominicus Soto atteſtatur, quondam diſpendio ſuo didicere Norimbergenſes hæretici, qui ut irreparabilia Reipublicæ damna, à tempore hæreſis ob confeſſionis defectum ingruentia, præpedirent, negliſcerent ulteriùs, Carolo Quinto ſupplicarunt, ut ad coercendum innumerabilium ſcandalorum, exceſſuumque impetum, omnibus confeſſionis reimponeret præceptum. Meritò iis exprobrari poteſt illud Oſeæ: *Araſtis impietatem, iniquitatem meſſuiſtis.*

Dom. Soto in 4. diſt. 18. q. 1. ar. 1.

Oſ. 10. 13.

5 Aureum cordibus noſtris imprimendum foret illud Sancti Ludovici, filio ſucceſſori in regno datum, conſilium: *Moneo te, frequenter confiteri, & quòd diſcretos, & honeſtos tibi eligas confeſſores, qui te ſciant docere, à quibus ſit tibi cavendum, & quæ te facere ſit neceſſe, & tu ad confeſſores tuos te habeas tam modeſtè, ut ipſi & amicè, & ſecurè te reprehendere audeant.* Cognoſcebat utique Rex ſanctiſſimus, quantam communi bono utilitatem, quàmque egregium populis exemplum præſtaret frequens Regis confeſſio. *Oris autem pia confeſſio*, inquit Sanctus Laurentius Juſtinianus, *eſt perficienda, quam proculdubio quantò quis exercuerit frequentiùs, tantò erit Deo propinquior, ſui interioris hominis perſcrutator clarior, ad virtutum exercitia alacrior, ad reſiſtendum, peccato robuſtior, ad miſericordiam promerendam aptior atque ad percipienda chariſmata meliora habilior.*

S. Ludovici conſilii circa confeſſ. An. Rayn. ann. 1274. n. 54.

S. Laur. Juſt. l. de ob. c. 15.

6 Cum quantacumque accurata diligentia, atque examine noſtram diſcuſſerimus conſcientiam, ſemper nihilominus nova ſe offeret clavibus ſubjicienda materia, dicente Auguſtino Sancto: *Semper confitere, quia ſemper habes, quod confitearis; difficilè enim eſt in hac vita, ut ſic homo mundetur, ut nihil inveniat in ſe, quod confiteatur.* Nemo namque dubitat, quin eaminis frequentia memoriam acuat peccatorum, majus ingerat ſcelerum noſtrorum gravitatis lumen, & cognitionem, perfectiorem criminum deteſtationem; ſalutaria multiplicet patrum ſpiritualium conſilia, curſum aſſecutet ſalutis æternæ, inoffenſo nobis pede viam terentibus legum divinarum; præterquam quòd bona Confeſſariorum directio inſidias detegat aſtuti ſerpentis, qui dum technas ſuas innotuiſſe fremit, omni exuitur vigore. Hoc itidem medio bona irrevocabiliter ſtabiliuntur propoſita, donum comparatur perſeverantiæ in bono, pœnæ minuuntur temporales, tam in vita præſenti, quàm poſt mortem in Purgatorio, ita etiam, ut quis bonam, & frequentem inſtituens confeſſionem, integram valeat hac in vita præſtare ſatisfactionem; ideòque S. Bernardinus ait: *Commiſſio clavium data eſt ſacerdoti; cum clavi purgat te, & à multis pœnis peccatorum, quas pati deberes in hoc, vel in alio mundo;* moxque ſubjungit Sanctus: *Potes habere tantam verecundiam in confeſſione, quòd Deus remittat peccata, & pœnam, ſicut fecit in Magdalenam.* Inſuper conſcientiam confeſſio frequens pacat, quietat, tranquillam, atque ab omni immunem efficit remorſu; ejus neglectu contrarios penitus operante effectus. Denique quis neſcit, recentes maculas faciliùs elui, quàm inveteratas?

Sufficiens materia invenitur ſemper.

S. Aug. in Pſ. 99.

S. Bern. t. 4. ſer. 18. parte principali.

7 Alios inter, quos in Auctoribus repeti, ſingulariter mihi arriſere illi, quos confeſſioni à S. Laurentio Juſtiniano vidi attribui titulos, dum ait: *Peccatorum aſſidua confeſſio, charitatis eſt index, humilitatis germen, gratiæ radius, electionis præſagium, conſcientiæ decus, compunctionis filia, ſpei mater, orationis præcurſor, & reſolutionis corporis expectator intrepidus.* Thomas Cantip. teſtimonium adducit Senecæ Moralis, inquiens: *Quid autem & Philoſophus de confeſſione peccatorum videatur dicere, in medium proferamus.* Moxque quamdam citat ejuſdem in hæc verba epiſtolam: *Proximum, inquit, ad innocentiam tenet locum verecunda peccati confeſſio. Somnium narrare vigilantis eſt, & vitia ſua confiteri, ſanitatis indicium eſt.* Certiſſimum eſt, nullam penitus mundi medicinam, etiamſi omnium haberemus herbarum, lapidum, metallorum, animaliumque virtutis notitiam, etiamſi perfectiſſima polleremus Adami, ac Salomonis ſcientia, tanta cum celeritate, & certitudine morbos ſanare corporeos, quemadmodum cœleſte hoc confeſſionis antidotum ſpiritualibus medetur, quantùmcumque mortiferis animarum infirmitatibus: *Id ſolum quæro, id ſolùm ſcire, volo*, inquit Sanctus Iſidorus, *id noſſe tantummodò cupio, ſi eſt ſpes in confeſſione; ſi eſt fiducia: ſi eſt remiſſio, ſi eſt venia?* moxque ſibi reſpondens, ſubdit: *Eſt planè, eſt prorſus, eſt utique, eſt profectò, eſt proculdubio; confeſſio ſanat, confeſſio juſtificat, confeſſio peccati veniam dat. Omnis ſpes in confeſſione conſiſtit, in confeſſione miſericordia eſt. Certiſſimè igitur crede, nullo modo hæſites, nullo modo dubites, nullatenus de miſericordia deſperes; habeto ſpem in confeſſione, habeto fiduciam, non deſperes remedium ſanitatis; qui enim veniam de peccato deſperat, plus ſe de deſperatione, quàm de commiſſo ſcelere damnat.*

Confeſſ. plurima bona. S. L. Juſt. ib.

Th. Cant. l. 2. c. 28. n. 14.

Epiſt. 41.

S. Iſid. l. 1. Synon.

8 S. Ambroſius illam filii prodigi (*peccavi in cœlum, & coram te*) confeſſionem deperdens, *hæc eſt prima confeſſio*, inquit, *apud authorem naturæ, præſulem miſericordiæ, arbitrum culpæ. Sed etſi Deus novit omnia, vocem tamen tuæ confeſſionis expectat, ore enim confeſſio fit ad ſalutem; quia allevat pondus erroris, quiſquis ipſe ſe onerat, & accuſationis excludit invidiam, qui accuſatorem prævenit confitendo.*

S. Amb. l. 7. in Luc. c. 15.

9 Tantò deformior, atque execrabilior eſt ſpiritualis animæ lepra præ corporali, quantò magis Deus animæ, quàm carnis, abominatur corruptionem, & putrefactionem; quanta autem hæc prærogativa eſt, nos à deterrimo hoc morbo, per unicum verbum liberari poſſe: *Dic tantùm verbo?* vel unicum, *abſolvo te*, animam ab omni hujuſmodi eximit infectione: *Per confeſſionem*, inquit S. Bonaventura, *liberamur à malo culpæ, miſeriæ, & gehennæ.* 1. Joann. 1. *Si confiteamur peccata noſtra fidelis, & juſtus eſt, ut remittat nobis peccata noſtra, & emundet nos ab omni iniquitate. O quàm ſtultus eſſet leproſus, qui ſe propriis verbis curare poſſet, & non faceret? Et certè peccator leproſus eſt coram Deo, & Angelis, qui propria confeſſione curatur, & quandoque deſiderio confitendi. Ite, & oſtendite vos ſacerdotibus, & factum eſt, dum irent, mundati ſunt.* Porrò quam infallibilem lepræ hujus curam præſtet confeſſio, à S. Chryſoſtomo audire non diſpliceat: *Confeſſio peccatorum*, inquit ille, *abolitio etiam eſt delictorum. Quod ſi Lamech ille ſuis mulieribus cædes à ſe commiſſas detegere, & confiteri non refugit; quali erimus venia digni, ſi ei, qui omnia noſtra accuratè novit delicta, confiteri peccata nolimus?* Suam Conſtantinus curaturus lepram, de medicorum conſilio balneum ſibi ex occiſorum infantium ſanguine parare jubebatur; aſt quantò majori cum facilitate fœda culpæ eluitur lepra? *Lavabis me, & ſuper nivem dealbabor.* Non humani nobis ſanguinis opus eſt balneo, ſed ſuperficiali duntaxat vultus rubore.

Lepram ſanat.

S. Bon. ſer. 1. in die Rog. 1. Jo. c. 9.

S. Chr. h. 20. in Gen.

Pſ. 50. 9.

10 S. porrò Gregorius celeritatem, facilitatemque conſiderans, qua mortales conſcientiarum noſtrarum plagas curat confeſſio, in illo Pſalmi commentario (*dixi, pronunciabo adverſus me injuſtitias meas Domino, & tu remiſiſti iniquitatem peccati mei*) ſequentem format diſcurſum: *Qui autem impietatem cordis ſui ſubdidit, quia cogitationum injuſtitias pronunciare vellet, indicavit. Dumque ait: dixi: pronunciabo, atque illico adjunxit, & tu remiſiſti; quàm ſit ſuper hac facilis venia, oſtendit: & dum ſe adhuc petere promittit, hoc quod petere ſe promittebat, obtinuit.* Naaman Syrus ſepties in Jordane lotus, non modò lepræ abſterſit ſorditiem, ſed carnem inſuper induit mundiſſimam inſtar infantis: *Omnia in figura contingebant illis;* eos namque deſignabat leproſus ille, qui iterùm, iterumque ſalutaribus ſe abluunt pœnitentiæ aquis ad exemplum illius, qui dicebat: *Ampliùs lava me ab iniquitate mea, & à peccato meo munda me. Quaſi diceret*, inquit Sanctus Chryſoſtomus, *jam quidem per Nathan Prophetam, remiſſionem mihi acceſſi, verùm abſolutionibus adhuc opus habeo, rurſus me ablue, ut omnes peccati ſordes abradas: homicidium feci, & adulterium, lacrymas autem præbuit, & confeſſionem;* tanta autem confeſſionis ejus fuit efficacia, ut Deus ipſe de Davide loquens proteſtatus fuerit: *Inveni hominem ſecundùm cor meum;* tantam ille munditiam, & puritatem media confeſſione acquiſierat, ut formoſiſſimus appareret coram illo, qui eſt *candor lucis æternæ, & ſpeculum ſine macula.*

S. Greg. p. 5. ad mun. 50.

Pſ. 31. 5. Veniam impetrat.

4. Reg. 5. 14.

Pſ. 50. 4.

S. Chr. t. 1. h. 2. in Pſ. 50.

Actor. 13. 22.

11 Ingenioſum mihi occurrit reſponſum, certo homini datum, qui ſe à frequenti confeſſione abhorrere aſtruebat, ob quotidianam in eoſdem defectus recidivam, qui prudentiſſimum hoc tulit reſponſum, ſi quotidie manus commaculans, quotidiè eas abluit; qua

Quotidiè manus lavas, cur non animam.

tu ra-

Digitized by Google

tu ratione, aut fundamento, minorem circa abſtergendas animæ ſordes curam impendendam concludes? quin potiùs vel propterea omnibus incumbit, ut ſupplicemus: *Ampliùs lava me ab iniquitate mea.* Heu pudor! horremus illorum Eccleſiæ inferre vultum, & de conſcientiæ maculis cura nulla eſt. Vos ego interrogo, quotquot confeſſionem procraſtinare volupe eſt; ſi intra unius anni curſum, mille ſcuta exſolvere teneremini, an non faciliùs omni à debito vos eximeretis, aliquam pecuniæ partem ſingulis menſibus ſolvendo? utique: ſi igitur hæc rei veritas eſt, concluſionem veſtræ relinquo ſtatuendam prudentiæ.

Pſ. 50. 4.

12 Sanctus Chryſoſtomus illum Sacræ Scripturæ textum (*peccatum eorum aggravatum eſt nimis*) de nefando populorum Pentapolim incolentium flagitio tractantem, ponderans, *sale eſt*, inquit, *peccatorum debitum, ut ſi ſollicìti ſumus ad ſolvendum, leve ſit; ſin negligentes, erit graviſſimum.* Cui vel ipſa ſuffragatur naturalis ratio, nullo ignorante vulgare illud medicinæ axioma: *Serò medicina paratur, cùm mala per longas invaluere moras.* Nequaquam expectandum eſt uſque dum vulnus inveteratum, medicaminum illudit præſidia, ſola ſanandum morte. Accommodatiſſimam regius Vates nobis exhibet ſimilitudinem, inquiens: *Exercitabar, & ſcopebam Spiritum meum.* Sicuti enim domus, per 6. 7. menſes, aut annum, ſcopis non expurgata, impletur pulvere, telis ſuſternitur aranearum, vermes producit, & alias beſtiolas, corruptionem generat, & putredinem; ita pariter & anima, quæ rariſſimum conſcientiæ ſuæ inſtituit examen, multoque tempore confeſſionem differt peccatorum.

Gen. 18. 20. Chryſ. t. 1. h. de Sod. Cito, & ſæpè confitendū.

Pſ. 76. 7.

13 Job die quadam è miſeriarum ſuarum luto caput protendens, ad Dominum converſus, dicebat: *Nunc autem oculus meus videt te.* Undenam hæc cognitio, unde tantum Dei lumen? à conſcientiæ examine, ab errorum confeſſione: *Idcirco ipſe me reprehendo, & ago pœnitentiam in favilla, & cinere.*

Conf. efficacia. Job. 42. 5.

14 Eximiis huculque agglomeratis ſacramenti pœnitentiæ præconiis, paucula hæc, veluti pro coronide, adjicienda duxi, quæ Seraphicus Doctor de ſacramentorum virtute tractans, efficaciæ confeſſionis attribuit encomia, dum ait: *Hæc eſt, quæ Angelos lætificat, impium juſtificat, amiſſa bona revocat, vitam æternam donat, pœnam æternam vitat.*

DISCURSUS IX.

ARGUMENTUM.

Confeſsio ſpecies eſt ſacrificii, Deum placat, nos à temporalibus quandoque eripit ſuppliciis, novis ditat gratiis, ſecura ad cœlos ſemita.

THEMA.

Sacrificium Deo, Spiritus contribulatus. Pſalm. 50. verſ. 19.

S. Bon. l. 6. c. 21. Confitens Deo gratum ſacrificium.

1 REgius Vates pœnitentiæ, & peccatorum confeſſionis, quæ Deo, ejuſque in terris vicario ſacerdoti cum vera compunctione exhibetur, laudes deſcripturus; reliquos inter titulos, egregium ei attribuit Sacrificii, dicens: *Sacrificium Deo, Spiritus contribulatus, cor contritum, & humiliatum Deus non deſpicies.* Deus confitentem non modò non rejicit, atque aſpernatur, ſed etiam ſacrificii, atque gratiſſimi holocauſti loco ipſum ſuſcipit, & amplexatur: *Nihil Deo gratius eſt*, inquit Beatus Petrus Damianus, *quàm confiteri, & accuſare; quod feciſti.* Neque in hoc dumtaxat loco Pſalmiſta, quemadmodum Sanctus Auguſtinus advertit, ſed & in aliis, pœnitentiam ſacrificii titulo honorat, dum ait; *Sacrificate ſacrificium juſtitiæ. Idem dicit in alio Pſalmo: Sacrificium Deo, ſpiritus contribulatus; quare non abſurdè hic accipitur ipſum eſſe ſacrificium juſtitiæ; quod fit per pœnitentiam;* cujus hanc immediatè ſubdit rationem: *Quid enim juſtius, quàm ut ſeipſum puniens, mactet Deo?*

S. Aug. in Pſ. 4. Pſ. 4. 6. Pſ. 50. 19. S. P. Dam. ſer. de S. Mich.

2 Alcuinus non aliud Davidem, in adulterii, & homicidii ſui expiationem, notat obtuliſſe ſacrificium, quàm confeſſionem; proindèque ait: *Homini pate-*

Alc. ep. 71. Hoc obtulit David.

fecit vulnus ſuum, & à Deo mox accepit remedium; nam & in Levitico ſæpiſſimè Domino mandante peccator ad ſacerdotem mittitur cum victima, quam offerens Deo oret pro eo, & dimittatur ei. Moxque victimarum, & ſacrificiorum pro peccatis noſtris offerendorum exhibet qualitatem, inquiens: *Quæ ſunt noſtræ victimæ pro peccatis noſtris commiſſis, niſi confeſſio peccatorum noſtrorum? quam purè Deo per ſacerdotem offerre debemus: ſacrificium Deo, ſpiritus contribulatus, cor contritum.* Victimæ ante ſacrificium jugulantur; qualiter autem unaquæque anima Chriſtiana ſuas ſpiritualiter ante ſacrificium debeat enecare victimas, clarè eamdem his edocet verbis Origenes: *Habeat in ſe defixam altare, in quo continentiæ cultro, ſuperbiam quaſi taurum immolet; iracundiam quaſi arietem jugulet, luxuriam, & omnem libidinem, tamquam hircos, & hædos litet.*

Orig. ho. c. 9. Exod. Na.

3 Parabolam de filio prodigo benigniſſimus noſter compoſuit Salvator, ut peccatores omnes medium edoceret pertingendi ad pœnitentiam: *Cujus ore* (inquit S. Laurentius Juſtinianus) *peccatoris ferreum pectus ad compunctionem non emolliant narrationis ejus eloquia ſancta, in quibus affluentiſſimè elucet, quanta apud Deum ſit efficacia ſacrificium hominis, culpam propriam agnoſcentis, facinora confitentis, & indulgentiam ex animo ſincero à Domino ſupplicantis?* Quo ſacrificii epitheto Doctores plurimi S. Magdalenæ converſionem honorant, & pœnitentiam: *Novum, & inauditum genus oblationis, & ſacrificii*, inquit Cajetanus, *pro peccatorum venia adinvenit hæc mulier, procul dubio à Spiritu S. inſpirata.* Lex equidem vetus ſacrificia, & victimas deputat in variarum tranſgreſſionum expiationem; aſt ipſa in gratiæ ſtatu novam reperit methodum delicta abolendi, dum ſe illius advolvit pedibus, cui didicit: *Sacerdos in æternum Chriſtus Dominus*, ſuorum cum lacrymis inſtitutura peccatorum confeſſionem.

Efficacia confeſſ.

S. L. Juſt. de ob. c. 11.

Cajet. in Luc.

4 Inſigne quoque eidem pœnitenti hocce tribuit encomium Sanctus Gregorius: *Quot de ſe habuit oblectamenta, tot de ſe invenit holocauſta.* Porrò ubi nos legimus: *Immola Deo ſacrificium laudis*; Hebraica habet verbo: *Confeſſionis.* Sicut & in Oſea, ubi ut ſupra diximus, ſacramentalis prædicitur confeſſio, ubi noſtra vulgata vertit: *Reddemus vitulos labiorum noſtrorum*; Interlinearis legit: *Placabilis hoſtia eſt Deo pura confeſſio.* Cui propòſito ſtabiliendo illa Sancti Auguſtini deſervit contemplatio, quam circa ſubitaneam Davidi, ſuum homini Natham peccatum confitenti, conceſſam indulgentiam inſtituit, qui vix confeſſionem emiſerat, moxque audire meruit: *Dominus quoque tranſtulit peccatum tuum.* Quapropter S. hic Præſul ſtupore plenus exclamat: *Tres ſunt ſyllabæ, peccavi; ſed in tribus ſyllabis flamma ſacrificii coram Domino aſcendit in cœlum.*

Item.

S. Greg.

Pſ. 49. 14.

Oſ. 14. 3.

Interl. 2. Reg. 12. 13.

S. Auguſt. h. 41.

5 Sacrificium virtute pollet divinam propitiandi clementiam, eadem & confeſſioni ineſt efficacia. Quot equidem modis degener, ſeu prodigus filius paternum in ſe exacuerat furorem, ſubſtantiæ, honoris, & paterni jactura reſpectus, dum vitam duxit carnalem cum meretricibus, dum ad indelebile ſtemmatis ſui probrum, inſtar mancipii infamem egit ſubulcum? nihilominus vix ſcelerum ſuorum aggreſſus confeſſionem, taliter ſibi patrem conciliavit, atque placabilem reddidit, ut *ceciderit ſuper collum ejus.* *Confeſſionis meditatio*, inquit Sanctus Gregorius Nyſſenus, *placavit patrem, ut obviam iret ei, & oſcula oris conferret.*

Deum reddit propitium.

Luc. 15. v. 20.

S. Gr. Nyſſ. in cat.

6 Sanctus Bonaventura quamdam Sancti Bernardi adducit ſententiam, inquiens: *O bona ſpes confitentium, quàm potens es apud Omnipotentem, quàm facile vincis invincibilem, quàm citò tremendum judicem convertis in piiſſimum patrem?* Qui idem Seraphicus Doctor alio in loco in confeſſionis laudem ita diſcurſit: *Per confeſſionem inveniemus faciem Chriſti placatam, portam cœli reſeratam, coronam regni magnificatam.* Neſcio, ſi reflexionem unquam feceritis ad eos, quibus David filium ſuum Abſalonem, ab exilio reducem, conſtrinxit humaniſſimis amplexibus: *Oſculatuſque eſt Rex Abſalon?* Neque defuit filius in diverſis obſequii, & ſubmiſſionis actibus erga patrem; non tamen vel unicum delicti ſui excuſationis,

S. Bon. de ſacr. virt. l. 6. c. 21. Conf. potentia. S. Bon. Ser. 5. de Rogat.

2. Reg. 14. v. 33.

aut

aut confeſſionis legitur protuliſſe verbum; peſſimum profectò ſignum. Ex alia parte efſtænis ille filius, cujus paulò ante meminimus, videns ſe egeſtate conſumptum, ad patrem recurrere ſtatuit, delicti veniam poſtulaturus; neque ſpem feſellit exitus, ſiquidem pater ipſum ingenti cum jubilo excipiens, *oſculatus eſt eum*. Aſt differentiam notate; hunc namque peſſimæ ſuæ pœnituit vitæ; *in ſe autem reverſus*; hic ſua confeſſus eſt flagitia: *Ibo ad patrem meum, &c. dicam illi; peccavi in cœlum, & coram te, jam non ſum dignus vocari filius tuus*. Indicium præclariſſimum. Uter autem in bono perſeveravit, an Abſalon, an filius ille prodigus? nihil de hoc attinet dicere, quandoquidem Spiritus Sanctus maximam Abſalonis in patrem ingratitudinem, atque impietatem, uſque ad mortem continuatam, ediſſerit abundè; qui dignam obſtinato, confeſſioniſque inimico animo, obtinuit in agone mercedem.

S. Bon. ib. Dei vindicta avertit. 7 Sanctus Bonaventura de ſacramentalis pœnitentiæ diſcurrens emolumentis, *confiteantur ſincerè*, inquit, *qui pœnam æternam, & quandoque temporalem volunt evadere*; ſanctumque citans Auguſtinum, hanc ejuſdem adducit ſententiam: *Peccata tua, ſive magna, ſive parva ſint, impunita eſſe non poſſunt; quia vel homine pœnitente, vel DEO vindicante plectuntur; ceſſat autem divina vindicta, ſi confeſſio præcurrat humana*.

Supplicia arcet. 8 Plurima autem ſupplicia temporalia abolet, Deo oblatum confeſſionis ſacrificium: Teſte Joele amariſſimis quondam lacrymis altaria humectarunt, ut imminentem averterent pœnam, cum populis ſacerdotes: *Inter veſtibulum, & altare plorabunt ſacerdotes:* Joel, 2.17. *convertimini ad me in toto corde veſtro, in fletu, & in planctu, & ſcindite corda veſtra*. Quis autem fuit hujus pœnitentiæ fructus? *Reſpondit Dominus, & dixit populo ſuo: ecce ego mittam vobis frumentum, & vinum, & oleum; replebimini eis, & non dabo vos ultra opprobrium in gentibus*. Quam ob cauſam in publicis annonæ, peſtis, belli, aliorumque ſimilium calamitatum neceſſitatibus, ad peccatorum confeſſionem, atque adorationem invitamur: *Implebuntur areæ frumento, & redundabunt torcularia vino, & oleo; & reddam vobis annos, quos comedit locuſta, bruchus, & rubigo*. Neque ſolùm ad pœnarum abolitionem, ſed etiam ad meritorum, quæ peccatum deſtruxerat, recuperationem, vis, atque efficacia ſeſe extendit confeſſionis, in hujus namque ſacramenti virtute *reviviſcunt* omnia. In mentem vobis veniat miſeranda illa tragœdia, quando vindex divinæ juſtitiæ gladius Jeruſalem devaſtans, breviſſimo temporis ſpatio ſtragem edidit hominum ſexaginta millium. Furebat vindicta; aſt
2. Reg. 24. 17. ſuam vix inchoarat David confeſſionem (*ego ſum, qui peccavi; ego iniquè egi,*) & furentem Angelus recluſit mucronem; quia nimirum tunc Dei adverſum nos ceſſant ſupplicia, dum noſtrorum Deum irritantium incipit delictorum confeſſio.

Ann. Rayn. 1254. n. 18. 9 Zelantiſſimus rex ſanctus Ludovicus non neſcius, vel ab unius peccatoris malitia, navis dependere interitum, nihil urgebat inſtantiùs, quàm ſinceram nautarum cum Deo reconciliationem, crebramque confeſſionem: *Inter cætera dixit eis verbum notabile, & memoria dignum, videlicet, quod ſi interim, dum unus nautarum confiteretur peccata ſua, navis officio ſuo forſitan indigeret; ego, inquit rex, libenter manum meam apponam, ſive ad chordam trahendam, ſive ad aliquid aliud faciendum*.

Lev. 26. 39. & 40. Infirmitates pellit. 10 Sanctus Bonaventura ex illo Levitici textu (*propter peccata patrum ſuorum, & ſua affligentur, donec confiteantur iniquitates ſuas:* (ſequentem elicit doctrinam: *Unde afflictis per infirmitates, & quaſcumque alias adverſitates, ſemper conſulendum eſt in principio, ut ſincerè confiteantur peccata ſua, ſæpè enim propter peccata affliguntur. Confeſſio autem non ſolùm contra infirmitates corporis, ſed etiam animæ valet*. Neque exempla deficiunt, ſed extant propèmodum innumera, è quibus, brevitatis amore, unum, alterumve proferre ſuffecerit. In vita S. Philippi Nerii traditur Torquatum de Comitibus, gravi preſſum morbo Cardinalis Tan-
L. 1. c. 5. n. 1. & 2. ruſii rogatu, peccata ſua Sancto Philippo Nerio confiteri voluiſſe, ſpe ſanitatis recuperandæ. Accerſito itaque viro Dei, vix Torquatus mediam attigerat peccatorum confeſſionem, moxque ſe priſtinæ reperit ſanitati reſtitutum. Ex oppido Palumbariæ, non procul ab Urbe diſſito, ruſticus Romam ſe contulit, graviſſimo afflictatus morbo, Sanctum Philippum rogaturus, ut ſibi ſanitatem impetret; cui vir ſanctus unicum præſcripſit confeſſionis remedium, cui ut paruit infirmus, mox ſurrexit ſanus.

11 Sacrificia meritorum nobis, gratiæque divinæ conciliant poſſeſſionem, eamdem impetrat & confeſſio, dicente Bonaventura Sancto: *Per pœnitentiam* S. Bonav. de ſac. viii. c. 22. Deo reconciliat.
abſolvitur homo à peccato, reſtituitur Eccleſiæ, reconciliatur Deo, donis ſpiritualibus ditatur. Celebris circumfertur Sancti Ambroſii ſententia, nullum non peccatorum ad culparum confeſſionem extimulandum perquàm efficax, dum ait: *Plus acquiſivimus, qui plus peccavimus; quia beatiores facit tua gratia, quàm noſtra innocentia*. In lege veteri holocauſta offerre conſueverant homines reliquis innocentiores, perfectiores, ſanctiores; nihilominus in uno eodemque loco omnes illæ confectabantur victimæ, cujus myſterii hanc nobis rationem aſſignat Theodoretus: *Ad demulcendos pec-* Theod.
catores, ut cognoſcant, ſe non eſſe alienos à ſanctis, cum per pœnitentiam ſanantur. Nullum diminuitur, ſed maximum potiùs nobis per confeſſionem affertur lucrum.

12 Accommodè ad propoſitum noſtrum Sanctus S. Hier. l. 2. ep. 18. Peccata reſtituit.
inquit Hieronymus: *Juſtitia juſti non liberavit eum, in quacumque die peccaverit, & iniquitas iniqui non nocebit ei, quacumque die converſus fuerit*; moxque huic Sanctus reſpondens propoſitioni, ſubjungit: *Septies cadet juſtus, & reſurget; ſi cadit quomodò juſtus, ſi juſtus, quomodo cadit? ſed juſti vocabulum non amittit, qui per pœnitentiam ſemper reſurgit*. Duas porrò idem Sanctus Doctor adducit ſimilitudines; quibus evincit, per pœnitentiam omnia culpæ damna reſarciri. Primam deſumit à campo, qui cum antehac vepres produxit, & urticas, hodie induſtria agricolæ excultus, abundantem profert fructum, tantaque repletur fertilitate, ut maximo apud Dominum in pretio habeatur; flocci æſtimatus temporibus prætetitis. Secundam fundat in milite, qui primitùs timore perculſus terga vertit hoſti, aſt ignominioſæ poſtmodum puſillanimitatis impetu contritus, hoſtem reaggreditur, caſtra repetit, intrepidus confligit, victoriis clarus: Ita pariter plurimos reperire fuerit, quos ſpiritualis præteritus caſus ad majorem extimulat divini ſervitii ardorem, & curſum indefatigabilem, in via ſpiritus, & perfectionis cùm emolumento maximo. Ecce vobis ſimilitudinem peraccommodam. Legatus v. g. quiſpiam duos ab urbe Neapolim mittit curſores propter negotium urgens, ordine utrique dato, ut tali appellant hora. Diſcedit uterque aſt unus illorum per viam ſomno opprimitur, qui poſtea erroris pœnitens, tanta cum celeritate reſiduum conſummat itineris, ut diu præveniat alium, qui in continuo fuerat motu: malè equidem ille fecit obdormiendo, aſt uter accuratiùs Domino, meliùſque præſtitit ſervitium? Utique, qui appulit primus. Anima innocens, nullius unquam rea delicti, dicere valens: *Viam mandatorum tuorum cucurri*; maximi Pſ. 118. 32.
equidem æſtimanda eſt; nihilominus anima pœnitens, quæ ſuo adacta fervore, in via perfectionis palmam eripit primæ, non minùs, imò magis accepta fit Deo: *Gaudium erit in cœlo ſuper uno peccatore pœnitentiam* Luc. 15. 7.
agente, quàm ſuper nonaginta juſtis, qui non indigent pœnitentia. Dicta habilitat S. Ambroſius per eum, quem Sanct. Ambr. Apol. 1. c. 2. de David.
de Davidis caſu tractans, in hæc verba format diſcurſum: *Sancti autem Domini, qui conſummare pium certamen geſtiunt, & currere curſum ſalutis, ſicubi forte, ut homines corruerint, naturæ magis fragilitate, quàm peccandi libidine, acriores ad currendum reſurgunt, pudoris ſtimulo majora reparantes certamina; ut non ſolùm nullum attuliſſe æſtimetur lapſus impedimentum,* Pſ. 4.
ſed etiam velocitatis incentiva cumulaſſe.

13 Pſalmiſta nos ad confeſſionem exhortaturus, Spem facit.
ſacrificate, inquit, *ſacrificium juſtitiæ*; ſed non quomodòcumque, quoniam immediatè ſubjungit: *Et ſperate in Domino*; confeſſio namque ſpem noſtram vivificat, utpote Paradiſi porta, via regia, & recta ad cœlos ſemita.

14 S. Thomas de Villanova diverſos enumerans S. Th. Vill. ſer. in D. 4. Q.
fre-

Digitized by Google

Cœlum aperit.

frequentis confeſſionis fructus, reliquos inter ſtatuit & ſequentem: Alius fructus eſt *augmentatio gratiæ hic, & poſtmodum gloriæ; nam cùm ſacramentum ex opere operato gratiam conferat, quoties dignè ſuſcipitur, toties gratia augetur, & ex conſequenti gloria*. S. quoque Laurent. Juſtin. inquit: *Cœlum aperit.*

S. L. Juſt. de caſt. conn. c. 13.

Confeſſio cœlum aperuit latroni.

15 Obſervaſtiſne unquam, quis omnium primus inter homines pedem intulerit Paradiſo? Non Adam, non Abraham, non David, non claviger Petrus, non maximus inter natos mulierum Joannes Baptiſta; quis igitur? Sceleratiſſimus quidam latro, qui à Redemptore audire meruit: *Hodie mecum eris in Paradiſo*. Aſt unde omnes inter electos ſingulariſſimum hoc meruit privilegium? Reſponſum accipite à S. Laurentio Juſtiniano: *Facinora ſua in cruce confeſſus eſt latro, & poſt paululum cœlorum adeptus eſt regnum*. Chriſto Calvarium montem conſcendenti inimicus erat, *idipſum & improperabant ei duo latrones*. Aſt ut primùm confeſſus fuit, ſuum Chriſtus ſibi aſſumpſit ſocium in cœleſtis regni introitum; nec immeritò, quia ut Juſtinianus jam citatus ſcribit, confeſſio *purgat ſordes, relaxat facinora, infundit lumen, & efficit de inimico chariſſimum*. Cui & illa B. Petri Damiani ſententia: *Hæc* (ſcilicet confeſſio) *eſt via communis ad Deum, primam reddidit innocentiæ ſtolam. In hoc felix ille volutatus eſt latro, qui brevi ponte crucis, de patibulo in regnum, de ſupplicio ad Paradiſum tranſlatus eſt*. Quam eamdem conſiderationem multo ante tempore formatam hiſce verbis Sanctus expreſſit Auguſtinus: *Vidiſti confeſſionem perfectam? vidiſti, quomodo ſe in cruce exuat à peccatis? Non eſt auſus ante dicere: memento mei Deus, quàm per confeſſionem iniquitatis præteritæ, ſarcinam peccatorum deponeret*; quibus præmiſſis, confeſſionem poſtea deprædicat, dicens: *Vide, quanta res ſit confeſſio: confeſſus eſt, & Paradiſum aperuit, confeſſus eſt, & tantæ fiduciæ robur accepit, ut de latrocinio regnum depoſceret*. Idem quoque Sanctus in quodam ſermone ad fratres in eremo exclamat: *O ſancta, atque admirabilis confeſſio! tu obſtruis os inferni & aperis Paradiſi portas.*

Matth. 27. 44.

R. P. Dam. ſer. 1. in dedic. Eccl.

Ejus utilitas.

S. Aug. ſer. in Paraſc.

Ser. 30. ad fratr.

S. Bon. ſer. 5. de Rogat.

16 S. Bonaventura illa Pſalmiſtæ verba, *introite portas ejus in confeſſione*, diſcutiens, in ſequentem ſeſe diffundit diſcurſum: *Portam cœli apertam invenies ad introeundum in evolatione, ſi porta cordis tui os tuum nunc plenè apertum fuerit in confeſſione; nihil remanebit in judicio, quod fuerit per confeſſionem purgatum*. Moxque boni adducens exemplum latronis; ſubjungit: *O confeſſio illibata! tanto pondere appenſum eſt, tantumque valuit apud Deum, quod homo novit appendere latroni, qui in cruce confeſſus eſt Dominum crucifixum, quantum ſi pro Domino fuiſſet crucifixus. Ecce quantum profuit brevis confeſſio peccatoris.*

Nil ſervat pro judicio.

17 Quàm porrò difficilis abſque hoc ſacramento ad cœlum pateat aditus, ſequens prodigioſus in Annalibus Eccleſiaſticis relatus edocebit caſus. Quidam obierat in exercitu miles, dumque poſt trium annorum ſpatium aliqui locum; ubi ingens contigerat ſtrages, pertranſirent, tantiſper ſubſiſtentes, *cùm editiſſimum cadaverum acervum ſpectarent, emiſſam inter oſſa ſubinde vocem exaudivere, fauſtiſſima Jeſu Chriſti Salvatoris, & B. Mariæ virginis nomina reſonantem; admiratio ſimul, & pavor hos inceſſit; cùm ad verba ſubticuiſſent, eadem paulo poſt quaſi difficulter expreſſa accepere. Dum vocis locum inter oſſa diſquirerent portentì deſiderio ſuccenſi, loquax inter cadavera caput inveniunt, quod ubi homines ſibi adeſſe novit; quid tam, inquit, ſtupidi, quid hic ſtatis viri? Chriſtianus ego ſum, & magnæ D. Mariæ ſemper addictus, inexpiatus, inconfeſſuſque in hoc bello occubui, magna Diva, in cujus tutela vitam degi, me æterni ſupplicii reum eſſe non patitur; hac me adhuc linguæ compotem ſervavit, ut & delicta fateri, & animam ſacris ritè apoſtolicis luſtrare queam: proinde ſacerdotem, qui confeſſionem exaudiat, & me expiatum reddat, accerſite quæſo. Accerſito, è pago proximo, ſacerdote, confeſſionem ritè peregit, & impetrata omnium errorum remiſſione, acceptaque noviſſima luſtratione, id defuncti caput repentè conticuit, perpetuoque quievit*. Mox hiſtoricus in ſacramenti hujus laudem ſubjungit: *Tam ingenti prodigio divina providentia, hæreticorum, qui hoc tempore ſacram exomologeſim ut inanem oppugnabant, confudit errorem, pioſque homines in orthodoxa religione confirmavit.*

Hiſtoria prodigioſa. Rayn. an. 1415. n. 54.

DISCURSUS X.

ARGUMENTUM.

Confeſſio vires debilitat dæmoniacas, quales mirum prævalent adverſum nos, ubi à confeſſionis frequentia recedimus.

THEMA.

Quia dixi, ne quando ſupergaudeant mihi inimici mei; quoniam iniquitatem meam annuntiabo, & cogitabo pro peccato meo. Pſal. 37. verſ. 17. & 19.

1 HOc in Pſalmo è pœnitentialibus uno, vivam David ſpem concipit, ſe media confeſſione, & diligentiſſimo conſcientiæ examine, infernalium inimicorum ſibi inſidiantium vires debilitaturum: *Quia dixi, ne quando ſupergaudeant mihi inimici mei, quoniam &c.* Nec immeritò, ſiquidem ad conferendos dæmoniacos aſſultus, atque impetus, potentiſſima omnium machina eſt hoc confeſſionis ſacramentum. *Confeſſio eſt terribilis immundis ſpiritibus*, inquit S. Antonius Paravinus, cujus hæc poteſt eſſe ratio; quia Diabolus animam Chriſtianam medio peccato mortali in ſuum redigens mancipatum, dum eam ſibi perſuadet ſemper fore ſuam; illicò deluſus, duobus verbis, *Abſolvo te*, omnes rumpi, diſſolvique dolet catenas, quibus ipſam fortiter conſtrinxerat. Idem quoque Sanctus illam Jobi ſententiam (*ſicut inundantes aquæ ſic rugitus mei*) ſequenti ad intentum noſtrum peraccommodo illuſtrat commentario, inquiens. *Ad rugitum leonis beſtiæ ſiſtunt gradum; inundantes aquæ ſubvertunt obſtaculum. Rugitus leonis eſt confeſſio pœnitentis, de quo Pſalmo 71. Rugiebam à gemitu cordis mei; quia à gemitu cordis debet exire rugitus confeſſionis, quo audito maligni ſpiritus territi ad tentationes procedere non præſumunt: inundantes aquæ ſunt lacrymæ contritorum, quæ totum diſſolvunt & ſubvertunt, quidquid maligni ſpiritus contra lacrymas pœnitentis machinantur.*

Confeſſio & lacrymæ vires debilitant Dæmonis.

S. Ant. Pad. ſer. 2. in D. 10. Q.

Job. 3.

Pſ. 37. v. 9.

2 S. Joannes viſione quadam ſe fruitum fuiſſe teſtatur, in qua conſpiciebantur aliquot vinctam circumducentes beſtiam; quam tamen viſionem alia præceſſit maris, veluti vitrei: *Et vidi tanquam mare vitreum mixtum igne; & eos, qui vicerunt beſtiam, & imaginem ejus*. Mare contritionem denotat peccatorum, juxta illud: *Velut mare contritio tua*. Aſt quorſum mare hoc concomitatur ignis, quia ſcilicet Spiritus Sancti, qui ignis eſt, requiritur auxilium ad excitandam contritionem, & ad veniam peccatorum obtinendam: *Quia ipſe eſt remiſſio peccatorum*, ſicuti in quadam collecta, infra octavam Pentecoſtes, Sancta canit Eccleſia. Sed quod in elemento ſalſo, limpidi inſtar, & cryſtallini vitri repræſentato, deliteſcit myſterium? Reſpondet Rupertus Abbas: *Idcircò mare vitreum dictum eſſe intelligitur, ut cognoſcas, quia omnes, qui accedant, debent eſſe vitrei, id eſt, ſimplices per veritatem puræ confeſſionis*. Ecce igitur omne vobis rationem, cur Sanctus Joannes multos viderit beſtiæ victores, quiſquis enim confeſſioni vacat, glorioſus evadit tentationum, fraudum, atque omnium inimici infernalis aſſultuum victor. Unde Sanctus Bonaventura inquit: *Per confeſſionem adjuvamur in bono, adjuvamur in tentatione ad triumphandam*. Moxque quamdam Sancti Auguſtini citat ſententiam, qui poſtquam aliquot aſſignaſſet modos, & vias, quibus nos maligni ſpiritus impetunt, ſternuntque machinæ, optimum, ac præſentiſſimum omnes devincendi, & atterendi aſſignat confeſſionis remedium, inquiens: *Neque faciliùs ab inimico devincimur, quàm cum ſuperbiendo ipſum imitamur; neque vehementiùs eum proſternimus, quàm cum humilitate Deum conſequimur; neque ei dolores acriores infligimus, quàm cum plagas peccatorum noſtrorum confitendo, & pœnitendo ſanamus.*

Apoc. 15. v. 2.

Spiritus S. auxilio confitens purè enervat Dæmonem.

Thren. 2. 13.

Rup. Ab. l. 9. in Apoc.

S. Bon. ſer. 5. in rogat.

Superbiendo vincimur.

3 Myſteriumne mihi aſſignare poteritis, cur Sanctus Joannes Baptiſta potius ad Jordanis flumen, quàm in Jeroſolymitanæ, aut alterius cujuſcumque civi-

Per confeſſ. vires inimici debilitantur.

Digitized by Google

civitatis medio, prædicarit, populumque ad pœnitentiam, & peccatorum ſuorum deteſtationem invitarit? S. Ant. Pad. ſer. 1. in D. 3. Quadr. Rationem hujus mihi attigiſſe videtur Sanctus Antonius de Padua, dum per Jordanem confeſſionem intelligens, ait: *Congrue per Jordanem accipitur confeſſio: eſt enim Jordanis fluvius, qui dividit terram promiſſionis, & populum DEI ab Arabia, quæ occidentalis, & inſidiatrix interpretatur, & ſunt dæmones.* Ad diſcooperiendas inimici fraudes, & inſidias, ad debilitandas ejus vires, & aſſultus, ad ripam Jordanis demorari, id eſt, frequenti vacari oportet confeſſioni. Non abſimilem idem Sanctus diſcurſum format, dum filios Iſrael per mare rubrum, hinc inde ſuſpenſis tenaciter aquis, gradientes contemplans, ait: *Item præbuit iter filiis Iſrael; unde aquæ ſuperiores ſteterunt, & inferiores non fluxerunt; quia peccata præterita, rapientia hominem, confeſſio fugat, & futura ſiſtit.*

Boll. 4. Febr. c. 4. cit. 113. Hiſtoria. 4 Nequaquam hic reticendum occurrit, quod in vita Sancti Rabani, in hæc verba memorat Bollandus: *Fœmina quædam ab immundo ſpiritu poſſeſſa, Baſilicam introivit; cumque à Presbytero juxta morem eccleſiaſticum exorcizaretur, per os illius dæmon reſpondit; ſi ab ea fuiſſet ejectus, ſtatim in aliud vas, quod ſibi in eadem regione conceſſum eſſet, ingredi debere*: in hominem ſcilicet, cui, ut ajebat, nomen erat Otmarus. Sacerdos charitatis ſtimulis excitans, dicto Otmaro totam rei geſtæ tranſcripſit ſeriem, ſimul ei antidotum aſſignans contra imminens diſcrimen: *Mox nuntium mittens, juſſit, ut confeſſione facta, peccatorum pœnitentiam ageret, ne forte merito facinorum ſuorum fieret inimici: qui præceptis obediens, ad pœnitentiam, quam Diabolus ſemper averſatur, tota mente confugiens, inſidias evaſit inimici.*

S. Petr. Dam. ſer. 1. in dedic. Eccl. 5 Sanctus Petrus Damianus de ſalutari pœnitentiæ fonte tractans, inquit: *Ex hoc fonte felices Apoſtoli lacrymæ profluxerant, in hoc peccatricis fœminæ dæmonia ſunt ſubmerſa.*

Vit. S. Phil. Ner. l. 2. c. 10. 6 Neque prætereundum eſt, quod de nobili quodam Romano vita tradit Sancti Philippi Nerii, qui ſe dæmone correptum exiſtimans, facta confeſſione generali, & doloroſa, dum ſacros erga ſe exorciſmos à viro Sancto adhiberi peteret, hoc accepit reſponſum: *Ne dubites, tecum ego exorciſmus agam.* Nocte igitur quadam dormiens juvenis, ſibi viſus eſt ingentem dæmonum catervam ex ore ejicere, atque deinceps vitam ab hujuſcemodi moleſtiſſimis animi perturbationibus liberrimam traduxit. Hæc cùm ille die ſequenti S. Philippo narraret, vir Sanctus manu caput ejus pulſans, ſubjunxit: *Vade, & noli amplius peccare.* Utinam confitentis linguæ emolumenta, ejuſdemque mutæ deplorabilem ſtatum dignè in memoriam revocaremus, mentiſque oculis objiceremus!

3. Pulchrè applicatur. 7 Bajazeth Turcarum Imperator, obtentis inſolens victoriis, Tartarorum Regem Tamerlanem oppugnaturus, dum inimicum jam tum ſpe devoraſſet, ferream ſecum duxit in prælium caveam, cui victum in Triumphorum ſuorum oſtentationem includeret, incluſumque, quoquò gradi contingeret, ſecum conduceret: aſt qui triumphum cecinerat ante victoriam, ipſe victus, captuſque, opprobrium fit caveæ. Ecce vobis caſum in terminis. Dum nos peccato implicamur mortali, mancipatui ſubjacemus dæmonis, qui colla noſtra ſeveriſſimis tyrannidis ſuæ humiliavit in vinculis; (*quos deliſtorum catena conſtringit*) ut primùm autem noſtras culpas confitemur, eaſque clavibus ſubjicimus, omnia diſſipamus vincula, dæmonem noſtræ ſubſternimus potentiæ, omni eum vigore deſtituentes. Luc. 11. 21. *Cùm fortis armatus cuſtodit atrium ſuum, in pace ſunt ea, quæ poſſidet; ſi autem fortior ſuperveniens vicerit eum, univerſa arma ejus auferet, in quibus confidebat, & ſpolia ejus diſtribuet.* Quis eſt ille, qui armati inſtar militis, ſuas tuatur ſtationes, niſi dæmon, cor poſſidens peccatoris, qui omnis abſque contradictione quietus, infamis mancipatus conſtringitur compedibus? Quis porrò ille, qui fortior eo ipſum vincit, ex poſſeſſione exturbat, omneſque diripit prædas, niſi confeſſionis ſacramentum? Gloſſ. ib. Dio. Cart. ib. *Spolia ſunt animæ ab eo deceptæ*, inquit Gloſſa. His exuviis, his prædis ſacerdos privat dæmonem. *Has Chriſtus per gratiam ſuam redemit, & dæmonibus abſtulit*, ait Carthuſianus.

8 Quis furias, quis inſultus ignorat, quibus totus unanimiter infernus oppugnavit Jobum? Job vexa. per cuſt. Job. 2. 7. *Egreſſus Satan à facie Domini, percuſſit Job ulcere peſſimo.* In patientiſſimi caput, amicos, conſanguineos, ſubditos, quin & propriam exarmavit conjugem; aſt quibus mediis, quibus aggeribus, quibus propugnaculis crudelem adeò ſuſtinuit, contrivitque impetum? *Qui teſta ſaniem radebat.* Aſt quod hocce fuit inſtrumentum, quæ machina, qua ſeſe tutabatur? v. 8. tantillum terræ coctæ. Haccine miſer aggeres, & mœnia exſtruere parabat, quibus contra dæmones, atque omnes, tam viſibiles, quàm inviſibiles inimicos, ſuam tutaretur immunitatem? per ulcera peſſima non modò externæ corporis, ſed & internæ animæ plagæ intelliguntur; & majori quidem cum fundamento hæ, quàm illæ; ſiquidem vehementiſſimis interiùs tentationibus appetitus fuit; deſolationibus, & ſpiritus ariditate, impatientiæ, & deſperationis aſſultibus exagitatus fuit; aſt omnia incaſſum, quia *teſta ſaniem radebat*; penetralia cordis ſui ingreſſus exactum inſtituebat conſcientiæ examen, ferventes excitabat actus contritionis, minimos etiam confitebatur defectus, ideò perſtitit immobilis, ideò toti victor ſe oppoſuit inferno, glorioſiſſimumque retulit triumphum. Ne cuipiam diſcurſus iſte minùs appareat fundatus, non abs re futurum duxi, ſi ipſa S. Gregorii verba in medium adducerem, dicentis: S. Greg. l. 3. mor. c. 17. *Quid per teſtam, niſi vigor diſtrictionis: quid per ſaniem; niſi fluxus illicitæ cogitationis accipitur? percuſſi ergo ſaniem radimus, cum noſmetipſos aſperè dijudicando, mundamus.*

9 Sanctè gloriabatur Pſalmiſta, dicens: Pſ. 100. 8. Manè examen inſtituendum. *In matutino interficiebam omnes peccatores terræ.* Quam David oriente aurora exercebat ſtragem? Pro hujus intelligentia verſus, neceſſum eſt, ut ad præcedentia ejuſdem Pſalmi verba animum intendamus, in quibus examinis conſcientiæ fit mentio: *Perambulabam in innocentia cordis mei, in medio domus meæ; non proponebam ante oculos meos rem injuſtam, non adhæſit mihi cor pravum, &c.* Aſt quare examen hoc in diei inſtituebat exordio? Reſpondet S. Auguſtinus, hanc principis tenebrarum eſſe fraudem, ut nos per noctem in peccata præcipitet, unde & culpæ *opera tenebrarum* nuncupantur; dum Deus offenditur, lumen, & notitia ejuſdem amittitur, intellectus excæcatur, omnis interit acies oculi ſpiritualis. Accommodatior nihilominus propoſito noſtro illa favet Hugonis Cardinalis gloſſa: Hug. Car. ib. *Interficiebam omnes peccatores terræ, id eſt, dæmones, quorum procuratione fiunt peccata in terra.* Dum quis matutino tempore à quiete reſurgit, neceſſitas urget inſtituendi examinis conſcientiæ, ut virtute ejus per diem totum contra inviſibilium armetur inimicorum inſultus: *Omnes peccatores terræ*, inquit idem auctor, *id eſt, omnes malos motus, qui pariunt iniquitatem.* Eorumdem porrò inimicorum David demonſtraturus ruinam, immediatè ſubdit: *Ut diſperdam de civitate Domini omnes operantes iniquitatem, id eſt*, ait citatus Eminentiſſimus auctor, *de anima, & conſcientia mea.* Id quod veraciter reluſit in eo, cujus in hæc ferè verba meminit S. Joannes Climacus. S. Jo. Clim. gr. 4. Latro quidam monaſticam ſuerat amplexus vitam, qui dum vice quadam conſcientiam ſuam per confeſſionem expiaret, alius Dei ſervus hominem vidit ſtatura procerum, & formidabilem, ſcriptura, & calamo inſtructum, qui tot delebat, quot latro confiteretur peccata, donec tandem abolerentur omnia. Ecce vobis hominem, qui omnes de anima, & conſcientia per confeſſionem noverat diſperdere operantes iniquitatem.

10 In Apocalypſi Deus quemdam Aſiæ Epiſcopum Apoc. 2. 13. Diaboli ſedes in anima peccatrice. reprehendendum ſtatuens, ait: *Et Angelo Pergami Eccleſiæ ſcribe; hæc dicit, qui habet rhomphæam utraque parte acutam, ſcio ubi habitas, ubi ſedes eſt Satanæ.* Ubinam dæmonis ſedes eſt, & centrum? utique in animabus omnibus peccato mortali inquinatis; nihilominus ſi ſtrictiùs concludere volumus, Diabolus in iis ſingulariter animabus, tamquam in centro ſuo requieſcit, quæ non modò divina deſtitutæ ſunt gratia, atque amicitia, ſed & peccatorum ſuorum adverſantur confeſſioni. Ideòque Incarnata Sapientia ad obſtinatiſſimum, ſuique ſceleris, quod moliebatur, confeſſioni inimiciſſimum Judam dicebat: Jo. 6. 71. *Unus ex vobis diabolus eſt.* Et S. Joannes Jo. 13. 2. inten-

Digitized by Google

intentam Judæ traditionem memorans, ait: *Cùm diabolus jam miſiſſet in cor, ut traderet eum Judas.*

Hug. Card. in Apoc. Confiteri nolente.

11 Hugo Cardinalis ad citatum, quem jam jam citavimus, Apocalypſeos textum ſe reflectens, inquit: *Ubi ſedes eſt Satanæ, id eſt, manſio non tranſitus, in illis enim manſionem facit Diabolus, qui peccata nolunt confiteri, ſed celant ea in gutture ſuo: Sed in illis tranſit, qui etſi peccant aliquando ex fragilitate, tamen ſtatim confitentur.*

S. Bon. de ſac. vit. l. 6. c. 11.

S. quoque Bonaventura, de ſacramentorum, & in ſpecie quidem de confeſſionis virtute tractans, alios inter ſalutares hujus ſacramenti effectus, annumerat & ſequentem: *De filio diaboli, filium Dei efficit.*

Adam obtinuit veniam non Lucifer. Jo. 8. 44.

12 Omnibus à confeſſione abhorrentibus meritò exprobrari poteſt, quod malignis quondam Scribis, & Phariſæis objecit Salvator: *Vos ex patre Diabolo eſtis, & deſideria patris veſtri vultis facere.* Peccavit in Paradiſo cœleſti Angelus, irremiſſibiliter cum ſequacibus ſuis in barathrum præcipitatus infernale; in terreſtri deliquit homo; uterque divinitatem ambivit, & nihilominus hic veniam obtinuit; quæ tantæ differentiæ origo? circumſtantias notate; citatus ad judicium Adamus, ſuam illicò

Gen. 3. 12.

faſſus eſt culpam: *Mulier, quam dediſti mihi ſociam, &c.* Nunquam autem Diabolus, aut ſequaces ejus ſuum voluere confiteri, accuſare, aut excuſare delictum, nunquam ſe coram Deo humiliare, ſed potiùs infinitam in ſempiternum ab eo habituri ſunt averſionem: atque ideò, qui tranſgreſſionis cujuſquam rei ſeſe defendant, & in ſcelere obſtinati, confeſſionem odere, filii, & defendentes dæmonis appellari poſſunt.

Diabolus tentat ne conf. fiat.

14 Quotieſcumque anima aliqua, criminibus gravata, à confeſſione abhorret, certò ſciat, hanc dæmonis tentationem, & machinam eſſe, qui omnem adhibet conatum, ne præda capta ſuis elabatur manibus. Ipſa ſanè experientia teſte ediſcimus, inimicum noſtrum diverſa nobis plerumque cauſare obſtacula, novis implicare negotiis, ut aut confeſſio intermittatur, aut de die in diem differatur; ſed tu contra audentior ito,

S. Aug. ſer. 30. ad fr. in erem.

hocque aureum Sancti Auguſtini dogma tuis imprimito medullis: *Deprecor te, o homo, ut confiteri non paveas, frequenter enim Diabolus cor tuum aſtringit, ne confitearis? quandocumque hoc perſenſeris, Diaboli tentationem eſſe non dubites, qui cupit te aſtringere nequiter, ut in peccato poſitus, ſine magna tentatione ſemper agas, quæ, placita ſunt ei.*

DISCURSUS XI.

ARGUMENTUM.

Molitur Diabolus, quantum poteſt, ut nos mutos efficiat, & à confeſſione abſtrahat peccatorum; quem tamen media confeſſione ſternimus, vitam conſequentes ex peccato in confeſſione manifeſtato, quod nobis priùs mortem inferebat.

THEMA.

Erat ejiciens dæmonium, & illud erat mutum. Luc. 11. verſ. 14.

Dæmon linguâ privat.

1 MUltoties Salvator noſter mutis beneficium impertiit loquelæ, qui ſimul etiam dæmoniaci erant; ita nobis S. Lucas atteſtatur, inquiens: *Erat ejiciens, &c.* Et S. Marcus: *Adducunt ei ſurdum, & mu-*

Marc. 7. 32.

tum, quem Albertus Magnus etiam à Diabolo obſeſſum fuiſſe arbitratur. Cur obſecro, malignus ſpiritus linguæ potiùs, quam alterius membri beneficio miſeros privat? Reſponſum accipite à Didaco Stella: *Efficit mutum hominem dæmon, ut nequeat ſacerdoti confiteri ſua*

Ezech. 3. 26.

peccata. Adhærere (inquit per Ezechielem) *faciam linguam tuam palato tuo, & eris mutus. In palato reſidet guſtus, linguam adhærere palato, eſt, voluptatem capere, & in peccato gaudere.*

Dio. Carth. ſer. 2. in D. poſt Pent.

2 Dionyſius Carthuſianus hoc in muto, & ſurdo eos exiſtimat deſignatos fuiſſe, *qui ſua peccata ſinceriter confiteri non curant.* Clariùs autem noſtrum ad intentum doctiſſimus inquit Salmeron: *Mutus eſt peccator, qui*

Salm. c. 6. tr. 30.

non confitetur ob dæmonem, qui ut fortis armatus poſſidet caſtrum cordis, & portam, per quam eſt expellendus, claudit. Ubi & idem auctor modum perpendit fraudulenti ſerpentis, quo nos mutos reddere conſuevit, ideòque ſubdit: *Pudore infandorum criminum, & impunitatis pollicitatione, & ipſo longioris vitæ, & confeſſionis, ſuo tempore faciendæ, tamquam peſſulo quodam claudit oſtium.*

S. Aug. t. 10. l. 50. h. 12. Conf. ſucc. ini Dæmoni.

3 Inprimis hìc notanda occurrit illa S. Auguſtini doctrina, qui de confeſſione tractans, perhibet, averſionem à peccatorum manifeſtatione quamdam magiæ ſpeciem eſſe, atque efficaciſſimam dæmonis incantationem, ſola annihilabilem confeſſione: *Adverſus incantationes Diaboli*, inquit, *qui vult impedire confeſſionem peccatorum, ſuſcipiamus ſaluberrimum præceptum confitendi alterutrum peccata noſtra.*

Hiſtoria.

4 In Ordine Seraphico, prout in vita legitur S. Franciſci per S. Bonaventuram conſcripta, quidam legitur vixiſſe Religioſus, cujus externa converſatio in vulgi opinionem Sanctitatis, & apud patres magnam ſibi compararat venerationem; principaliter autem in eo eminebat tenaciſſimi virtus ſilentii, ita etiam, ut confeſſionem non niſi per ſigna, & nutus inſtitueret, quod ut Seraphici patris, tunc adhuc ſuperſtitis, aures pervenit, in principio nonnihil ſuſpenſus, at mox veritatem cognoſcens, ait: *In veritate ſciatis, quia diabolica tentatio eſt, & deceptio fraudulenta.* Veritatem paucos intra dies ſecuta docuit ſilentiarii iſtius apoſtaſia.

L. 5. c. 54. rev. S. Brig. Conf. à Dæmone liberat.

5 In quadam Sanctæ Brigidæ revelatione ſequentia legimus verba: *Quid autem faciet ille, cum quo plenus eſt Diabolus?* Commentator aſſerit, manuſcriptum in bibliotheca Pharnetiana repertum habere: *Quid autem faciet ille, qui plenus eſt Diabolo? non enim in eum ingredi poteſt bonus ſpiritus, quia plenus eſt malo.* Moxque Sancta ipſa miſero illi de aliquot providet remediis, quorum primum aſſignat confeſſionem, dicens: *Habeat puram, & integram peccatorum confeſſionem*; nihil namque inimicus nititur inſtantius, quàm ut nos mutos reddat, & à ſalutari abſtrahat con-

S. Th. Villan. ſer. in D. 4. Q. Differentia animarum.

feſſionis ſacramento. Sanctus porrò Thomas de Villanova, ut abominationem confeſſionis horrori, aut averſioni intimam nobis ob oculos ponat, animam dicto laborantem, vitio, fœtidum dæmonis nuncupat ſtabulum, inquiens: *Denique, ut uno verbo omnia concludam; quantum diſtat inter templum Dei purum, & ſanctum, & ſtabulum diaboli, fœtidum, & ſordidum; tantum intereſt inter illum, qui aſſidue animam ſuam purificat, & reficit ſacramentis, ut Dei munda habitatio fias; & illum, qui toto anno in ſordibus peccatorum ſordeſcit.*

Dæmon expellitur per oſtium oris.

6 Sanctus Antonius de Padua in Euangelio, quod in Dominica 3. Quadrageſimæ prælegitur de muto obſeſſo, notat, eumdem, juxta Sancti Marci relationem, etiam cæcum fuiſſe; imò & ſurdum, juxta Sancti Chry-

S. Ant. Pad. in D. 3. Q.

ſoſtomi opinionem; unde hanc infert conſequentiam: *Hæc igitur ſunt incommoda, quæ facit dæmon in anima noſtra; & ſi quæras, cur Euangeliſta non nominavit, niſi unum incommodum; ſcilicet mutitatem? Reſpondeo, quod ſolùm ad principale incommodum ſe tranſtulit; unde advertendum, quòd multis Cameris dæmon habet ingreſſum, vel habere poteſt ad domum conſcientiæ noſtræ, ſcilicet animæ; ſed tamen numquam, niſi per unum*

Sed hoc præcludit.

oſtium poteſt ejici, & expelli, ſcilicet oris, ſeu confeſſionis; unde immediate poſtea Sanctus idem oſtendit, poſſe diabolum per quinque ſenſuum portas intrare ad animas noſtras, non tamen niſi per unicam regredi viam: *Cum tot poſſit habere ingreſſus, non niſi per unum ſolum oſtium poteſt expelli, ſcilicet per loquelam, & oſtium confeſſionis.* Quæ licèt verba tenacem mereantur notam, longè tamen notabiliora ſunt ſequentia: quibus idemmet Sanctus infallibilem quamdam veritatem, in irreparabile, idque quotidianum, Chriſtianarum animarum diſpendium cedentem, nos edocere allaborat; ſcilicet quòd diabolus, dum medio peccato poſſeſſionem animæ cujuſquam obtinuit, unicè in id incumbat, ut eidem os præcludat, id eſt, averſionem ingerat à confeſſione: *Quando tale caſtrum expugnaverit*, verba ſunt Sancti, *& ipſum ingreſſus fuerit; primum quod facit, eſt obturare viam, per quam ejici poſſit; & hoc eſt facere hominem mutum; iſto namque oſtio obturato, ſecurus eſt de hoc caſtro.* Quicumque Capitaneus ſagacitate pollens, urbem invaſurus, omnes ſedulò inveſtigat inimicorum reſolutiones, conſilia, conatus; dæmon, dum noſtræ, medio peccato, cœpit poſſeſſionem animæ, omnes ejuſdem cognoſcit conceptus, omnia

ipſius

Digitized by Google

ipſius luſtrat penetralia; unde faciliimo negotio quacumque ad libitum eam exagitat tyrannide, ſuæque conſtanter ſubjugat ſervituti. Iterùm faciliimè hoſtibus in prædam cedit civitas, infirmis inſtructa mœnibus, debilibus defenſa vigiliis, quam hoſtis novit nullis munitam aggeribus, defectu laborare munitionum, pulveris, alimoniæ; ita pariter & Diabolus, juratus noſter Inimicus, dum novit, in anima aliqua, inveterata eſſe proximi odia, habituatam concupiſcentiam, aut quodcumque aliud vitium radicatum, atque inviſceratum, faciilimo negotio ſuam tutatur poſſeſſionem.

Cõfirmatur. S. Aug. tr. 46. in Joan.

7 Sanctus Auguſtinus inſtinctum perſequens lupi, *Ecce*, inquit, *lupus guttur ovis apprehendit*. Hæc eſt prima lupi infernalis adverſus animam operatio, ſcilicet os, ſeu guttur occludere; cujus lupinæ proprietatis hanc

Salm. ib.

Salmeron dat rationem: *Ne clamet*, ſcilicet ovis, *& clamore ſuo canes excitet; ita dæmon hoc molitur, & in hoc inſidias ſtruit, ut peccator, nec per orationem ad Deum fuſam, nec per detectionem debiti apud ſacerdotem, neque per petitionem conſilii crimina ſua ad ſalutem conſequendam declaret*. id quod & Ambroſius in hæc nobis

S. Ambr. in c. 10. Luc.

verba proponit: *Lupi ovium guttur invadunt, ut citò ſtrangulent*; hoc ſi obtinuerit dæmon, prædam certò intercepit quia, *ore confeſſio fit ad ſalutem*. Optimum igitur remedium contra hoſtiles aſſaltus, atque inſidias eſt, frequens oris apertio: *Locutus eſt mutus?* frequens conſcientiæ examen: *Cum diſpoſitione initur bellum*, in-

Prov. 24. 6.

quit ſapiens, *& erit ſalus, ubi multa conſilia*. Sine pavore luditur hoſtis, cujus innotuere ſtratagemata, cujus manifeſtatæ ſunt inſidiæ.

Innocentia ex confeſſ. frequenti.

8 Rex Syriæ innumerabilem recenſens militaris roboris copiam, ſpe devorarat Samariam, aſt omnis ejus in vanum cedebat conatus, dum S. Eliſæus cuncta illius diſcooperiebat molimina, & intenſiones: ad annihilandas totius inferni furias, vel unicus ſufficit pater ſpiritualis, qui fraudes, dolos, & techoas revelet Inimici. Horret aranea Principum Regias, Magnatumque conclavia, quotidianis agitata ſcopis, continuis obvia periculis; ea amans frequentare loca, in quæ raræ ſubintrant ſcopæ: ita & diabolus eas non appetit animas, penès quas examen conſcientiæ viget, ſed illas, quæ nullam, aut rariſſimam hujus curam habent. Gloriabatur equidem

Pſ. 100. 2.

de ſua innocentia David, dicens: *Perambulabam in innocentia cordis mei, in medio domus meæ*. Cauſamne noſtis munditiæ? *Exercitabar, & ſcopebam ſpiritum meum*; ſuæ ſæpiùs iterabat conſcientiæ examen.

Quare conf. ſit inſtituta.

9 Quo autem fine, dixerit fortè quiſpiam, confeſſionem inſtituit omniſcius, qui omnia noſtra perfectiſſimè novit delicta etiam ante confeſſionem? Reſponſum

S. Aug. ſer. 30. ad fratr.

accipite à Sancto Auguſtino: *Vult Deus, quod confiteamur; non quod ignoret peccata noſtra, ſed ut diabolus audiat, quoniam confitemur, & pœnitet nos peccaſſe*. Aſt quem fructum, ſeu effectum, ſacramenti hujus generat uſus, & frequentia? *Ut peccatis confeſſis cum dolore, & lacrymis*, inquit idem ſanctus, *non habeat amplius, unde nos accuſet: Ecce enim fratres, diabolus vult, ut taceamus; Deus vult, ut confiteamur: & cui magis obediendum ſit, certè conſtat, quod Deo, qui ſalutaria præ-*

Idem S. l. h. ex h. 12.

cepit. Et alio in loco idem ſanctus ſcribit: *Non ideò vult, nos confiteri peccata noſtra, quaſi ipſe neſciat; ſed diabolus vult, ut magis defendamus peccatum, quam ut accuſemus*. Vult igitur Salvator, ut media confeſſione inimicum confundamus infernalem.

Ne in judicio accuſemur.

10 Regius vates nos ad futurum ſupremi judicis adventum diſpoſiturus, ſpontaneam nobis præſcribit occaſionem, & confeſſionem, dicens: *Præoccupemus fa-*

Pſ. 94. 2.

ciem ejus in confeſſione? Id eſt, inquit S. Bonaventura, *in conſpectu futuri judicis; id benè dicit: præoccupemus faciem ejus*. Cujus hanc ex Gloſſa aſſignat rationem:

S. Bon ſer. 1. in rogat.

Ne inimicus accuſando præveniat nos, & ne id tunc ſit diſcutiendum; quo fine & hoc citat Sancti Chryſoſtomi monitum: *Habes accuſatorem acerbiſſimum, propera, ſponte confitendo delicta*. Quam pariter & Alcui-

Alc. l. de virt. & vit. c. 12.

nus nobis exhibet doctrinam, dum ait: *Qui ſeipſum accuſat in peccatis ſuis, hunc diabolus non habet iterum accuſare in die judicii, ſi tamen confitens pœnitendo diluit, quæ fecit, nec iterum renovat, quæ egit*. Qui idem dogma alio in loco replicat, dicens: *Quæcumque humiliter*

Ep. de conf. ad puer. S. Martini.

confitemur in noſtris peccatis, nihil horum diabolus habet poteſtatem nobis abjicere in illo tremendo judicio noſtræ vitæ.

Red. Marc. Confeſſ. non confitentur.

11 Muto huic, & dæmoniaco tria Salvatorem impertiiſſe beneficia, conſiderat Beda, inquiens: *Tria ſigna in toto homine perpetrata ſunt, cæcus videt, mutus loquitur, poſſeſſus à dæmone liberatur*; quia nimirum anima à dæmone obſeſſa, ſuum numquam os aperit in peccati confeſſionem; ideòque divino lumine perfunditur, ut inimici fraudes cognoſcat, & inſidias; cujus radii neceſſitatem

Pſ. 12. 4.

optimè cognoſcebat ille, qui ſupplicabat: *Illumina oculos meos, ne unquam obdormiam in morte; ne quando dicat inimicus meus: prævalui adverſus eum*.

S. L. Juſt. l. de ob. c. 15. de caſt. conn. c. 13. Conf. effectus.

12 Sanctus Laurentius Juſtinianus duobus in locis ſingulares quoque frequentis confeſſionis aſſignat effectus, inquiens: *Immundorum ſpirituum propulſat fraudes*; & alibi: *Nihil ſic cordis amiſſam reparat gratiam, ſicut jugis oris confeſſio; ſi delictorum maculis fœdatur, ſi hebetudine gravatur, ſi deſperatione tangitur, ſi agitatur tentatione; currat ad confeſſionem, & liberabitur*. Quamvis autem nulla non ætas hujus ſacramenti capax, eodem maximè opus habeat; ju-

Juvenibus neceſſaria conf.

ventuti nihilominus, utpotè gravioribus ſuper omnes tentationibus ſubjectæ, ſingulariter ipſum neceſſarium

Alc. ep. de conf.

eſſe, Alcuinus docet, dum ait: *Exhortamini illos ſobriè, caſtè, pudicè, cum omni humilitate, & obedientia DEO ſervire in bonis moribus, & ſancta converſatione, & religioſa caſtitate, & maximè de confeſſione peccatorum ſuorum*; cujus ultimi dogmatis hanc reddit rationem: *Quia multæ ſunt contra adoleſcentulos diabolicæ fraudis inſidiæ, in deſiderio carnali, & cæteris adoleſcentiæ vitiis; ſed nihil, Deo donante, proficit in ſua diabolus malitia, ſi puram juvenes volunt facere confeſſionem, & fructus dignos pœnitentiæ agere*. S. Porrò Au-

S. Aug. ſer. 30. ad fr.

guſtinus indifferenter ad totius humanæ fragilitatis miſeriam oculum intendens, omnes nos hiſce ad confeſſionem verbis invitat: *Ad ſacram meſſem confeſſionis accedere feſtinate hæc eſt enim ſalus animarum, diſſipatrix vitiorum, reſtauratrix virtutum, oppugnatrix dæmo-*

Elogia.

num, pavor inferni, obſtaculum diaboli, Angelorum tunica, Eccleſiarum fiducia, ſalus, dux, baculus, lumen, & ſpes omnium fidelium.

13 Aſt ante omnia, maximè ſcitu nobiſque unicè neceſ-

S. Ambr. l. 1. de pœn. c. 17.

ſaria occurrit Sancti Ambroſii admonitio, hanc ſingulariter nobis inculcare volentis doctrinam, ſcilicet: *Debemus cavere, ne remedium noſtrum fiat diaboli trium-*

Non fiat invalide.

phus. Sollicitè curandum, ne inutiles inſtituamus confeſſiones, hæ namque non tam inimicum ſternunt, quàm novas potiùs illi ſubminiſtrant vires, confuſionem generant, & ſacramentum in ſacrilegium commutant. Ecce vobis ſingularem aſtuti ſerpentis fraudulentiam; non equidem propalam nobis prohibet confeſſionem, certus ſe veluti noſtri inimicum boni ſubitò repellendum, ſed ut ſacramentum invalidemus, impigrè molitur.

Invectivo in ſacrilegè confitentes.

14 Primitivæ Eccleſiæ fideles, quorum in cordibus adhuc recens occiſi bulliebat Agni ſanguis, catervatim, & certatim viæ perfectionis inſiſtentes, Apoſtolicis pedibus ſuas ſubſternebant ſubſtantias, pauperibus erogandas, hos inter & duo erant conjuges, Ananias, & Zaphyra, qui dimidiam ex agro vendito redactæ pecuniæ partem ad Sanctum Petrum deferentes, aliam ſibi partem reſervatunt. Vicarius igitur Chriſti, qui totam rei geſtæ ſeriem dignoverat in ſpiritu, Ananiam interrogat, quanti vendiderit agrum: reſpondit hic: tanti, pretium aſſignans verò minus. Ad hæc indignatus Apoſtolus: *Cur tentavit Satanas cor tuum, mentiri te Spiritui Sancto? non es mentitus hominibus, ſed Deo; audiens autem hæc verba Ananias, cecidit, & exſpiravit*. Idem ſucceſſit & mendaci ejuſ-

Act. 5. 3. & 5.

dem uxori, Zaphyræ. Quis hic tantum non obſtupeſcet Petri rigorem, quem paulò ante Deus in infame negotiationis, & perjurii ſcelus cadere permiſerat, ut obtentis clavibus manſuetudinem noſſet exercere in alios? Nonnè ipſe vel ſola umbra ſua ſanabat infirmos? numquid hic reſuſcitabat mortuos? Cur itaque hoſce duos propter unicum peccatum mendacii, ſine ullo pœnitentiæ tempore intermedio, proſternit? quod admiſerant ſcelus tanto dignum ſupplicio? ſpiritualia fortè commercia cum Simone Mago agitare volebant? Aliquem fortſitan fidei articulum negarunt cum hæreticis? fortaſsè de ſuis non poterant diſponere pecuniis: varii variè reſpondent; aſt propoſito noſtro accommodatiſſima reſolutio eorum eſt, qui aſſerunt, eos ideò

tam

tam horrenda fuiſſe molectatos pœna, quia S. Petro, claves, & abſolvendi poteſtatem habenti, legitiméque interroganti, in faciem mentiti fuere. Hujuſmodi mendacia non hominibus, ſed Deo, non ſacerdoti, ſed ſancto Spiritui fiunt, quæ quiſquis committit, pro vita æterna irreparabile perpetuæ mortis incurrit diſcrimen, millenos meretur infernos, medicinam tranſmutat in venenum, & pretioſum Chriſti conculcat ſanguinem. Unde hæc præ omnibus diaboli notanda eſt machina, qui id unicè molitur, ut fraudulenter hoc ad ſacramentum accedamus: *Cur tentavit Satanas cor tuum, mentiri te Spiritui Sancto, &c.*

Luc. 14. 31. Integro ſuadetur.

15 *Quis rex iturus committere bellum adverſus alium regem*, verba ſunt Salvatoris, *non ſedeas priùs cogitat, ſi poſſit cum decem millibus occurrere ei, qui cum viginti millibus venit ad ſe?* Dæmon omnia noſtra diſtinctè novit peccata, quibus implacabile adverſùm nos coram Deo judice movebit prælium; aſt nobis incumbit, ut primò eum per confeſſionem in aciem provocemus, modo jam inſinuato; *ſedens priùs cogitat, &c.* diligens conſcientiæ inſtituendo examen, cui ſincera ſuccedat confeſſio debitis veſtita circumſtantiis, inſtituta cum peccatorum diſtincta ſpecificatione, contritione, & aliis convenientibus diſpoſitionibus; ſi ſecus enim fecerimus, ſalutis remedium in damnationis venenum convertemus.

Num. 21. 8. & 9. Ut ſerpentis ſanatur morſus.

16 Venenati morſibus dum ſerpentes interimerent Hebræos, Moyſes ex divino juſſu ſerpentem fudit æneum, in quem ſi quiſpiam, præmiſſa confeſſione, ſuos conjiceret oculos, mox à malo liberandus foret. Extravagans utique remedium, nonquid enim ſimulacrum hoc in mille potiùs fruſta diſſipandum fuiſſet, tum quia ſerpentes iis extiterant mortiferi, tum quia diabolus ſub ſerpentina frequenter forma noſtræ inſidiatur ruinæ? Cur itaque infallibilis cœli providentia illud Hebræis in vitæ aſſignavit antidotum, quod mortis extiterat inſtrumentum? Quid figuris immoramur, ipſa docti experientia, quod vipera theriacam efficiat, præſentiſſimum veneni antidotum? ſi talia in naturæ, quidni etiam in gratiæ operibus præſtabit Deus, dum certò novimus, animam per confeſſionem, & peccatorum priùs lethalium accuſationem, vivificari? *Quantumcumque à ſerpentibus peccatorum ſis morſus, ſi poſtmodum ea quadam animi penitudine conſideres*, inquit Oleaſter, *faciliimè ſanaberis. Recogitabo*, ait quidam, *omnes annos in amaritudine animæ, tu autem dic: conſiderabo omnes ſerpentes meos ad ſanitatem animæ meæ.* Ad infernalis dumtaxat ſerpentis aſtutias, & fraudes, ſi quis ſe reflectit, ab ejuſdem ſe veneno faciliimè eximet: *Etiam modo*, verba ſunt Cæſarii Arelatenſis, *medela, ſi volumus, nobis contra morſum ſerpentis, viſo ſerpente confertur; quod tunc evidenter completur, quando peccatum peccati cognitione curatur, & crimen ipſius criminis abolitione aboletur*; quo fine Davidis adducit exemplum, qui fixis in ſerpentem hunc oculis, dicebat: *Iniquitatem meam ego cognoſco, & peccatum meum contra me eſt ſemper*; unde ſubjungit citatus auctor: *Quando reſpicit peccatum ſuum, ſanat morſum ſerpentis per ſerpentis aſpectum.*

Oleaſt. in Num. c. 21.

Cæſ. Ar. h. 4. de paſc.

DISCURSUS XII.

ARGUMENTUM.

Variæ adducuntur bonæ confeſſionis circumſtantiæ, & conditiones, tam in univerſali, quàm in particulari.

THEMA.

Dixi, confitebor adverſùm me injuſtitiam meam Domino; & tu remiſiſti iniquitatem peccati mei. Pſalm. 31. v. 5.

1 EX hoc Pſalmiſtæ diſcurſo B. Petrus Damianus veri pœnitentis colligit conditiones, inquiens: *Oſtendam tibi unum juſtorum juſtiſſimè confitentem; quæris quiſnam ſit? Pſaltes Domini eſt. Dixi, inquit, confitebor adverſùm me injuſtitiam meam Domino. Dixi, hoc eſt, in corde meo propoſui, non coactus, neque compulſus, ſed ſpontaneus. Injuſtitiam meam, ait, non alienam; adverſùm me, me arguens, & accuſans. Vides, quia non timore alicujus, vel ad alium accuſandum, vel excuſandum ſeipſum Sanctus Domino confitetur? pro*

S. P. Dam. ſer. 2. de S. And. Speculū veri pœnitentis David.

hujuſmodi confeſſione remiſiſti tu, Domine, impietatem cordis mei, peccati ſcilicet. Plurimas equidem bona confeſſio requirit circumſtantias, quas omnes multi ſacri Interpretes in pondere ſanctuarii nobis exhibent accuratè; quarum neceſſitatem vel ipſe probat naturalis curſus, non enim ſufficit medicinam materialem infirmo præparatam eſſe, ſed ad circumſtantias inſuper attendatur oportet, ponderis, temporis, complexionis, & ſimilium, quibus neglectis, infirmus ipſum ebibet mortis poculum, vel ad minùs incrementa multiplicabit majoris mali: *Talis ordo tenendus eſt*, inquit Sanctus Auguſtinus, *ut peccata præmeditentur, ut proferantur taliter, modos, & circumſtantias peccatorum Deo, & ſacerdotibus confiteamur, ut à pedibus ſuis, non onerati, ſed alleviati, diſcedere valeamus.*

S. Aug. ſer. 308 ad fratr.

2 Alias bonæ confeſſionis conditiones nobis exhibet ille, qui in cinere, & favilla ingemiſcebat, dicens: *Tædet animam meam vitæ meæ, dimittam adverſùm me eloquium meum; loquar in amaritudine animæ meæ, dicam Deo: noli me condemnare.* In verbo *tædet*, peccati odium; & deteſtatio conſiderari poteſt; ſcelerum enim nos tædere debet, execrari, & deteſtari oportet cum eo, qui ſuas deplorans iniquitates, dicebat: *Sicut onus grave gravatæ ſunt ſuper me.* Optimum utique indicium eſt, ſi poſtmodum tantumdem nobis culpa diſplicet, quantum placuerat, & oblectaverat primitùs. Juſta utique in ſtatera gravitatem delictorum ponderaverat ille, qui plorabat: *Laboravi ſuſtinens.* Et alter: *Miſer factus ſum, & curvatus ſum uſque in finem, tota die contriſtatus ingrediebar.* In ly *animam meam*, indignitas, ſeu turpitudo exhibetur peccati, noſtræ ad Dei imaginem, & ſimilitudinem creatæ animæ dedecens venuſtatem, pretium, & dignitatem; per peccata namque, divinorum theſaurorum gazophylacium, fœtidum efficitur dæmonis ſtabulum. Per ly *vitæ meæ*, ſibi diſplicere proteſtatur malè tranſactum tempus, dum unionem animæ in peccati potiùs, quàm in Dei convertit ſervitium, ad exemplum quodammodò Ezechiæ promittentis: *Recogitabo tibi omnes annos meos, in amaritudine animæ meæ*; ideòque ad peccati mei abolitionem, *dimittam adverſùs me eloquium meum.* Verbum, *dimittam*, docet, confeſſionem non ob reſpectum, aut timorem humanum, ſed liberè, ſpontaneo motu, totoque ex corde inſtituendam eſſe; juxta illam Pſalmiſtę ſupplicam: *Voluntaria oris mei beneplacita fac Domine; voluntariè ſacrificabo tibi, & confitebor.* Sententiam audite P. Dam. & obſtupeſcite: *A veſtibulo*, inquit, *hujus ſacratiſſimæ virtutis omnes illos excludimus, quos ad confeſſionem vel timor cogit; quia extorta confeſſio, non eſt confeſſio; vel alterum accuſationi trahit; quæ non eſt confeſſio, ſed offenſio.* Cui & illa conſonat Eccleſiaſtici aſſertio: *A mortuo quaſi nihil perit confeſſio; confiteberis vivens, vivus, & ſanus confiteberis.*

Peccatorum diſplicentia neceſſaria. Job 10. 1.

Conditio 1.

Pſ. 37. 5.

Jer. 6. 11. Pſ. 37. 7.

Iſ. 38. 15.

Job 10. 1. 2.

Pſ. 118. 108. Pſ. 53. 8.

S. Pe. Dam.

3 Proſequitur Job: *Dimittam adverſùm me*; non dicit: exacuam linguam meam in excuſationes, in mentium defenſionem errorum, in proximi accuſationem; fortunæ, fato, dæmoni, exemplis mala meos non imputo defectus, ſed malitiæ propriæ. O verum pœnitentiæ exemplum! quàm genuinè tibi aſſimilabatur ille, qui dicebat: *Ego dixi, Domine miſerere mei, ſana animam meam, quia peccavi tibi; ego ſum, qui peccavi; ego iniquè egi.* Ubi culpantur unicè illi, qui proximi dumtaxat norunt reprehendere imperfectiones, quibus & Sanctus Bonaventura ſeſe opponit, dum ait: *Debet eſſe confeſſio propria, quod dicitur contra multos, qui alienorum verecundias in confeſſione recitant, & peccata ſua aliis imponunt, ſicut Adam Hevæ, & Heva ſerpenti.* Id quod idem Sanctus alio in loco his verbis repetit: *Confeſſio debet eſſe propria; tua, non alterius peccata confitearis*; pro cujus confirmatione citatum modò adducit Pſalmiſtæ aſſertum: *Dixi, confitebor adverſùm me; non confitebor adverſùm alium; injuſtitiam meam, non alterius. Noli confiteri ſicut Adam, & Heva in Paradiſo: Adam enim peccatum Hevæ; Heva verò ſerpentis cauſam confeſſa; ita adhuc ſæpè fit, quod homo in hominem, vel in diabolum ſerpentem antiquum refundit cauſam ſuam; quando dicit Confeſſori: diabolus induxit me ad hoc malum.* Quibus idem Seraphicus Doctor ſequentem Sancti Auguſtini ſubjungit admonitionem: *Dimitte Satanam accuſare, ut accuſatione tua Dei miſericor-*

3.

Pſ. 40. 5. 2. Reg. 24. 17.

S. Bon. ſer. 20 in D. inf. oct. ep.

Serm. 2. in dieb. rog.

S. Aug. l. cit.

Digitized by Google

diam merearis; parcas illum accuſare, qui non habet veniam; te accuſa, & accipis indulgentiam. Unde etiam:

S. P. Dam. ſe. cit. S. Th. Vill. conc. 21 4. D. Qu.

S. Petrus Damianus inquit: *Aliorum accuſatio non eſt confeſſio, ſed offenſio*. Quam pariter perverſa confitendi methodum hiſce verbis S. Thomas de Villanova redarguit: *Quidam dum ſe juſtificare prætendunt, fiunt proximi detractores; & ubi quærebant remedium peccatorum, peccata accumulant, & diſcedunt à confeſſione deteriores*.

4. 4 Particula, *eloquium meum*, aliam notabilem deſignat conditionem, ſcilicet, ut taliter peccata noſtra exprimamus, ut confeſſarius debitum poſſit formare judicium quoad neceſſarias circumſtantias, juxta illud:

S. Bon. ſer. 1. in dub. rog.

Delictum meum cognitum tibi feci, nec injuſtitiam meam abſcondi. Ideòque Sanctus Bonaventura docet, debere confeſſionem ſinceram eſſe, & *nudam*; quoniam

Prov. 28. 13.

qui abſcondit ſcelera ſua, non dirigetur. Unde Auguſtinus (idem proſequitur Seraphicus Doctor) *os tuum, oſtium aperiatur, & claudatur; aperiatur ad peccati accuſationem nudam, claudatur ad peccati excuſationem*. Pœnitentiam victimæ titulo honoravimus in diſcurſu XI.

Pſ. 95. 8.

conformiter illi: *Tollite hoſtias, & introite in atria ejus; tauroſne illaturi, an hircos?* S. interrogat Auguſtinus:

S. Aug. t. 3. de ver. & falſ. pœnit. c. 20.

Videte, ne illud ſit hoſtia, de quo dixit: confeſſio, & pulchritudo; confeſſio hoſtia eſt Deo, nam dicitur: Sacrificium Deo ſpiritus contribulatus. Modumne quandoque obſervaſtis victimæ immolandæ? excorticatur, pelle exuitur, denudatur, ita ut omnia viſcera, atque interiora conſpiciantur. Ita pariter & in hoc myſtico ſacrificio, cor, & conſcientia noſtra Confeſſario penitus revelanda ſunt, uſque ad infimum etiam cogitatum, aut deſiderium. Ad propoſitum deſervit verſio græca, ubi enim vulgaris habet, *Omnia nuda, & aperta ſunt oculis ejus, ad quem eſt nobis ſermo*; illa legit: *Excoriata*.

Heb. 4. 13.

Idem porrò Sanctus Auguſtinus citatum Pſalmiſtæ textum (*Delictum meum cognitum tibi feci*) ſequenti novo, perque accommodo illuſtrat commentario, inquiens:

S. Aug. in Pſ. 31. 5.

Si ille cognoſcit, & ille ignoſcit, ideo injuſtitiam meam non operui.

5. 5 Verbum *loquar*, internum denotat conſcientiæ examen, quod, ut ſuo loco dicetur, unà cum dolore, & attritione interna, ad bonam requiritur confeſſionem. *Qui culpas ſuas deteſtando loquitur*, inquit, S. Greg. *reſtat, ut eas in amaritudine animæ loquatur, ut hæc ipſa amaritudo puniat, quidquid lingua per mentis judicium accuſat*; juxta illud, quod ſcriptum eſt: *Loquar in amaritudine animæ meæ*.

6. S. Bon. in Pſalt. in Pſ. 118. 7.

6 Sanct. Bonaventura illam Pſalmiſtæ reſolutionem (*confitebor tibi in directione cordis*) diſcutiens, ſequentem pro omni pœnitente elicit doctrinam: *Debet confiteri tripliciter, videlicet patenter, ferventer, feſtinanter; patenter, ut ſit confeſſio nuda ſine excuſatione; feſtinanter, ut ſit confeſſio prompta ſine dilatione*. Hiſce pœnitens ſpem, & fiduciam aſſociare debet, cujus in hæc verba

S. Iſid. in ſub. ad ſ. om.

S. meminit Iſidorus: *Habeo ſpem in confeſſione, in qua conſtantiſſime ſolidatus, non deſperavi, nec deſperabo, ſed perfecta utor fiducia, qua, eraſa, & abolita de corde nequitia, poſſim, poſtulatione præmiſſa, ab omni morte, criminum per te reviviſcere, & ab omni colluvione peccatorum, interjecta confeſſione purificari*. Cujus circumſtantiæ neceſſitas in confeſſione quanta ſit, vel ex hoc unico, quod jam jam dicturus ſum, conjectari licebit. Pœnitentia ductus Judas, ſacerdotibus *retulit triginta argenteos*, dicendo ad eos, *peccavi tradens ſanguinem juſtum*; retracto, quidquid adverſùs meum commiſi magiſtrum omninò innocentiſſimum; & nihilominùs tota hæc confeſſio ob ſpei defectum invalidata fuit, quem ut defectum Seraphicus Doctor extirpet, præcipit, ut ſit confeſſio *pia, ut cum ſpe veniæ confitearis; confeſſio enim*

S. Bon. ſer. 2. in dub. 108. Mat. 27. 3.

multis remiſſionem obtinuit peccatorum: noli miſer confiteri, ſicut Judas, qui ſicut dicitur, pœnitentia ductus retulit triginta argenteos, dicens: peccavi, tradens ſanguinem juſtum. Vera fuit hæc confeſſio, ſed impia propter deſperationem.

7 Porrò quas variis in auctoribus diſperſas reperi bonæ confeſſionis circumſtantias, doctiſſimo in compendio Sanctus Laurentius Juſtinianus nobis exhibet, dum

S. L. Juſt. l. de obedient. conditionibus compendio.

ait: *Præclarum cæleſtis gratiæ indicium, atque juſtificati hominis medicamentum quam maximum, eſt delictorum humilis, & devota confeſſio; illa videlicet, quæ pro offenſi conditoris dilectione perficitur; hoc ideo dixerim, quia non omnis eſt fructuoſa confeſſio; quæ enim ex ſolo imminentis mortis timore geritur, inutilis eſſe probatur; ſit itaque voluntaria, ſit recta, ſit humilis, ſit integra, ſit manifeſta, ſit lachrymoſa*. Quæ licèt doctrina ad bonam confeſſionem inſtituendam ſufficere poſſet, in lectoris nihilominus gratiam; aliam ſuperaddere placuit Hugonis

Hug. à S. Vict. a. p. l. 5. Theol. c. 102.

eruditionem, inquiens: *Septem ſunt gradus confeſſionis, cognitio peccati, pœnitentia, cordis dolor, oris confeſſio, carnis maceratio, operis correctio, & bonitatis perſeverantia; tres intus, & tres foris; ſeptimus intus, & foris proſpicit*.

Bona Conf. 6 debet habere. S. Bon. t. 6. in dic. ſa. t. 2. c. 3.

8 Sanctus Bonaventura Pſalmiſtæ textum, *Dixit confitebor &c.* diſcurſui huic præfixum, ſequenti ad intentum noſtrum utiliſſima illuſtrat gloſſa: *In hoc verbo tanguntur ſex, quæ debet vera confeſſio habere; primum eſt præmeditatio, quæ notatur, cum dicitur; dixit. Secunda eſt compunctio cordis, & oris, ut ore ſimul, & corde fiat, quæ notatur per: confitebor. Tertium eſt, quod ſit accuſans, non excuſans, quod notatur per: adverſum me. Quartum, quod me malis, non de bonis; quod notatur per: injuſtitiam. Quintum, quod ſit propria, id eſt, de peccatis propriis, non alienis, quod notatur per: meam. Sextum, quod ſit ad honorem Dei, & honeſtatem ſui; quod notatur per: Domino; & talis confeſſio eſt utilis, unde ſequitur: Et tu remiſiſti impietatem peccati mei*.

Multorum abuſus.

9 Hanc doctrinam ponderanti ſollicitè, abuſus faciliter innoteſcit, quem in Sacramento hoc admittunt non pauci, qui, ut cum Sancto Bernardo loquar, *confitendo, ſicut fabulam peccatorum ſuorum narrant hiſtoriam, & ægritudines animæ ſuæ verecundia, & confuſione dinumerant, & penè ſine pœnitentia, & affectu doloris; & ideo nihil de conſolatione reportant*; quam melliflui Doctoris ſententiam alter Seraphicus citans, ait: *Nec*

S. Bon. op. de mod. conf. c. 2.

debent verba dici palliantia, aut cooperientia, vel minuentia peccatum, ſicut faciunt multi, magnas phylacterias, & hiſtorias longas texentes, antequam peccatum explicent, ut ſic per illas oſtendant ſe minùs culpabiles de peccato, quod quidem peccatum in fine illorum ſuperfluorum verborum excludant. S. Bernard. ſequentem quoque bonæ confeſſionis ſuperaddit conditionem: *Debes eſſe pura,*

S. Bern. 4. ſer. 20. p. princ.

quia cum pura intentione debes confiteri, & non ut reputeris bonus; quia ſi vadis cum hac intentione, reverteris pejor, nec vadas, ſicut aliqui, ex quadam conſuetudine.

Integre confitendum. S. Bon. ſer. 2. de 108.

10 Maximè etiam ad confeſſionem requiritur integritas, ab omnibus ſacris unicè commendata Doctoribus. *Sic integra*, ait Sanctus Bonaventura, *ut effundas in confeſſione, quidquid culparum habes in corde*; juxta

Thr. 2. 19.

illum Iſaiæ textum; *Effunde ſicut aquam cor tuum; non dicit: effunde ſicut oleum, vel ſicut ſanguinem, vel ſicut lac, vel ſicut vinum; in his enim aliquid remanet, vel de ſubſtantia, vel de colore, vel de ſapore, vel de odore, dum effunduntur. Effunde integraliter ſicut aquam*. Quem ob defectum, graviſſimum mortis æternæ incurrere ſupplicium Ananias, & Zaphyra:

Act. 5. 3.

Cur tentavit Satanas cor tuum, Anania, mentiri te Spiritui ſancto? non es mentitus hominibus, ſed Deo. Maximam pecuniæ partem miſeri ad Apoſtolum detulerant, exiliem ſibi reſervantes; atque ideò æternæ mortis contraxerunt reatum. Ecce vobis typum eorum, qui omnia quodammodò confitentes peccata, unum, alterumve, ob reſpectus humanos, tacent, diſſimulant, aut abſcondunt. *Colligitur præterea*, inquit Concilium Tridentinum, *etiam*

Conc. Trid. ſeſſ. 14. c. 5. Circumſtantiarum explicanda.

eas circumſtantias in confeſſione explicandas eſſe, quæ ſpeciem peccati mutant; quod ſine illis peccata ipſa nec à fidelibus integrè exponantur, nec judicibus innoteſcant. Unde contemplantur aliqui, ideò Judæ confeſſionem mutilatam fuiſſe, quia ſcandalum ſubticuerat, quod omnibus condiſcipulis, imò toti dederat urbi Jeroſolymi-

S. Hilarius.

tanæ; cui perverſæ confeſſionis generi & illa Hilarii adverſatur ſententia: *Confitendum eſt, ut Propheta docuit, corde toto, non ex parte: Confitebor tibi Domine*

Pſ. 110. 1.

in toto corde meo. Quæ ſi minùs promoveat, illa ad minùs moveat Sancti Auguſtini inquientis: *Sunt plures,*

S. Aug. t. 4. de ver. & falſ. pœn. c. 9.

quos pœnitet peccaſſe, ſed non omninò, reſervantes ſibi quædam, in quibus delectentur; non animadvertentes Dominum ſimul ſurdum, & mutum à Dæmonio liberaſſe, per hoc docens nos, numquam niſi omnibus liberari; Si enim vellet ex parte peccata reſervare, habenti ſeptem Dæmonia, manente uno, proficere poterat ſex expulſis; expu-

lit

Digitized by Google

lit autem ſeptem, ut omnia crimina ſimul ejicienda doceret. Unde etiam Salvator, quemadmodum idem conſiderat Sanctus, nulli unquam temporalem corporis contulit ſanitatem ſine ſpirituali animæ: *Totum hominem ſanavit Sabbato*, inquit, *quia & corpus ab infirmitate, & animam ab omni contagione liberavit*, *indicans*, *pœnitentem oportere ſimul dolore de omni crimine, orto in anima, & corpore.*

S. Bon. t. 6. in diet. ſal. p. 2. c. 3.

11 Pro hac neceſſaria confeſſionis circumſtantia, ſequens pariter militat S. Bonaventuræ dogma, inquientis: *Debet eſſe confeſſio integra, non dimidia, parum enim valeret, ſi infirmus medico febrem revelaret, & peſtem febris celaret: & ſi nauta aliqua navis foramina obſtrueret, & aliqua non.* Quam ut veritatem plenius nobis inculcaret S. Bernardinus, mutilatæ confeſſionis damna perhibiturus, alias inter ſimilitudines, unam de civitate adducit, inquiens: *Confeſſio debet eſſe integra, quia ſi unum ſolùm peccatum taces ſcienter, nullum eſt tibi remiſſum; ad inſtar civitatis, cujus portæ eſſent clauſæ: ſi murus eſſet ruptus in aliqua ſui parte, inimici intrarent per illam rupturam, & caperent civitatem. Ita inimicus diabolus animarum, retento unico peccato, intrandi aditum per illud peccatum habet in animam.*

S. Ber. ſen. t. 4. ſer. 10. p. part. princ. Scienter reticenti Peccatum, nulli dimittitur.

DISCURSUS XIII.

ARGUMENTUM.

De dolore, & compunctione peccatorum, deque motivis ad eam excitandam diſpoocentibus.

THEMA.

Dolor meus in conſpectu meo ſemper, quoniam iniquitatem meam annunciabo, & cogitabo pro peccato meo. Pſ. 37. v. 18. & 19.

Compunctio procedat Confeſſ.

Hug. Vict. Theol. de ſacr. fid. l. 2. Pſ. 76. 5.

1 Psalmus iſte, è pœnitentialibus unus, docet, Regem pœnitentem oculos ſuos à dolore, & pœnitentia minimè avertiſſe, dum ſuorum memor peccatorum, ait: *Dolor meus in conſpectu meo ſemper*, cujus hanc immediatè ſubdit rationem: *Quoniam iniquitatem &c. Prius flendum eſt*, inquit Hugo Victorinus, *poſteà confitendum, hoc ſiquidem ad veritatem confeſſionis ſpectat, ut prius compungaris, poſtea confitearis. Anticipaverunt vigilias oculi mei*, dicit alio in loco idem Pſalmiſta, ſuam in diſcutienda conſcientia oſtenſurus ſollicitudinem; *cogitavi dies antiquos, meditatus ſum nocte cum corde meo, & exercitabar, & ſcopebam ſpiritum meum.* Scopæ pulverem auferunt è cubilibus, qui ne motus ſurſum ſublevetur, pavimentum conſpergitur aqua; ita pariter & regius Vates conſcientiæ ſuæ cellulam ſe mundaſſe teſtatur, dum ait: *Lavabo per ſingulas noctes lectum meum, lacrymis meis ſtratum meum rigabo.* Ad abſtergendum igitur peccatorum noſtrorum pulverem, non modò exacti examinis requiruntur ſcopæ, ſed & aqua neceſſaria eſt compunctionis, *Prius compungaris.*

Pſ. 6. 7.

Job docet.

Job 7. 11.

2 *Quapropter & ego non parcam ori meo, loquar in tribulatione ſpiritus mei, confabulabor cum amaritudine animæ meæ.* Ecce vobis inſignem à contriti, & humiliati cordis Propheta Jobo depromptam, ſinceræ confeſſioni methodum, quam Sanctus contemplans Gregorius, per dolorem, & compunctionem, facilitari adſtruit confeſſionem: *Tribulatio ſpiritus linguam commovet, ut reatum pravi operis vox confeſſionis impugnet; nam qui mala equidem quæ perpetravit, inſinuat; ſed flere, quæ inſinuaverit, recuſat, quaſi ſubducta veſte vulnus detegit, ſed torpenti mente medicamentum vulneri non apponit.*

S. Gr. l. 8. mor. c. 11.

Conf. tres partes.

3 Subtilis eſt illa, quam circa Abſalonis à ſacro textu adductam hiſtoriam, Sanctus Antonius Patavinus inſtituit ſpeculationem, conſiderans, qualiter Abſalon ſingulis annis ſuam ſolitus fuit divendere comam pro ſiclis ducentis: *Ponderabat capillos capitis ſui, ducentis ſiclis pondere publico*; ex quo hanc Sanctus elicit moralitatem, inquiens: *Cum tamen deberet ponderare trecentis ſiclis, id eſt, triplici pœnitentia, ſed ponderabat ducentis; quia plurimi ſunt, qui in tertio ſiclo ſatisfactionis deficiunt, nec ponderant peccata ſua pondere ſanctuarii; id eſt, ſicut Deus, & Sancti ea gravia judicant; ſed pondere publico, id eſt, ſicut vulgi opinio parvi pendit.* Nullum de peccatis eliciunt dolorem, quia ob luminis defectum, ſcelerum non agnoſcunt gravitatem; imò etiam ſæpiùs *lætantur, cum malè fecerunt, & exultant in rebus peſſimis*; ideòque & infelicem cum Abſalone ſortiuntur exitum: quem ut diſcurſum ſolidiùs ſtabiliret Sanctus, eam Præcurſoris ſententiam (*genimina viperarum*) adversùm hujuſmodi confitentes fulminat, inquiens: *Genimina viperarum, id eſt, venenati venenatorum filii, quis vobis demonſtravit fugere à ventura ira? quaſi dicat: non bene didiciſtis fugere, quia non fugitur ira, ſatisfactione contempta; unde & ſubdit: facite fructus dignos pœnitentiæ*; quorum non ſine myſterio mentionem ingerit, dum per eos, tres vult deſignare bonæ confeſſionis partes; unde idemmet proſequitur Sanctus. *Nota, dicit fructus; tria ſunt, germen, flos, & fructus; in germine contritio, in flore confeſſio, in fructu ſatisfactio, quam qui non habet, perfectione pœnitentiæ caret.*

S. Ant. Pat. in D. 4. poſt. Th.

2. Reg. 14. 26.

Prov. 2. 14.

Luc. 3. 7.

4 Sanctus Bernardinus Senenſis Sancti Gregorii, culpam mortalem lethale animæ vulnus nuncupantis, ut ſupra diximus, authoritati inſiſtens, ſequentem, propoſito noſtro in primis accomodum, format diſcurſum: *Contritio apoſtema pungit, confeſſio aperit, & ſaniem emittit, ſatisfactio cataplaſmata opponit; per hanc igitur punctionem conteritur cor humanum, & tunc peccati delectatio totaliter effunditur.* Multi equidem pœnitentiam ſæpè reiterant, aſt ſine fructu, in eadem ſemper reincidentes peccata, omni abſque emendatione; quem defectum Sanctus Thomas de Villanova doloris defectui aſcribens, ait: *Ejus fructum non percipiunt, quia indignè, & tepidè, ſine dolore, & compunctione accedunt; hi ſacerdoti peccatorum ſuorum hiſtoriam, quaſi per otium narrant; nullus gemitus.* Ideòque utiliſſimum hoc nobis conſilium dedit Hugo Victorinus: *Si ſacramentum ſuſcipis opera pœnitentiæ facias; habe rem Sacramenti in vera contritione, ne fruſtra ſpeciem ſine veritate oſtendas*: quam ut doloris neceſſariam efficientiam cordibus noſtris imprimeret ſolidiùs, mox ſubdit: *Tanta eſt pœnitentia tua, quanta eſt contritio tua, quanta eſt devotio tua; contritio pro malo, quod feciſti; devotio pro bono recuperando, quod amiſiſti.*

S. Ber. t. 2. ſer. 33. a. 2. c. 2. Cauſa reinpſus contritionis defectus.

S. Th. Vill. in D. 4. Qu.

Hug. Vict. erud. th. ex miſc. l. 1. t. 10.

5 Nemo neſcit graviſſimum peccatorum onus, ſub quo gemebat evangelicus Publicanus, fex quodammodò abominabilis peccatorum omnium; nihilominùs breviſſimo temporis ſpatio Sanctitatem aſſecutus, Phariſæo integram jejuniorum, eleemoſynarum, orationum, aliorumque bonorum operum ſeriem texenti, præpoſitus fuit; *Deſcendit hic juſtificatus in domum ſuam ab illo*; cujus proindè in laudes ſeſe diffendens Sanctus Chryſoſtomus, ait: *Criminum accuſatio, facta eſt illi criminum remiſſio; quot labores erant Publicano ſubeundi, jejunando, humi dormiendo, vigilando, bona ſua egenis impertiendo, longo tempore in ſacco, & cinere ſedendo, ut illa tam multa peccata poſſet deponere?* nihilominus per cordis ictus, id eſt, per interni doloris, & pœnitentiæ actus, toto hoc onere indilatè ſeſe exoneravit: *Deſcendit juſtificatus &c.* Auſcultemus S. Auguſtini reſolutionem: *Pœnitentia vera*, inquit ille, *non annorum numero cenſetur, ſed amaritudine animæ; quamvis ſit exigui temporis; ſi intima cordis amaritudine agitur, non deſpicitur apud judicem juſtum Deum, qui cordis ſecreta conſiderat.*

Contritio vera delet peccata.

S. Chr. t. 3. h. de David & Saul.

S. Aug. de tem. ſer. 66.

6 *Percutiebat* Publicanus *pectus ſuum*, qua actione, ut idem exiſtimat Sanctus, cor ſuum, veluti infamem traditorem caſtigare, & affligere intendebat: ideòque mox ſubdit: *Tundere autem pectus, quid eſt, niſi arguere, quod latet in pectore, & evidenti pulſu occultum caſtigare peccatum?* Diverſum nihilominus ab eo hujus percuſſionis myſterium Sanctus Zeno aſſignat, arbitrans, Publicanum ſuum pugnis præciſè cædidiſſe pectus, *a quo procedunt univerſa genera peccatorum*, conformiter illi veritatis Aſſerto: *De corde exeunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falſa teſtimonia, blaſphemiæ*, omne peccatum influxum participat cordis, & voluntatis. *Pectoris percuſſio*, inquit Cornelius Janſenius, *interioris pravitatis ſeria eſt redargutio.*

S. Aug. ſer. 8. de Dom. 1. Cor caſtigandum.

S. Zen. in Pſ. 127.

Matt. 15. 18.

Corn. Janſ. con. Su. c. 99.

7 Percuſſit pœnitens pectus ſuum, illi obtemperaturus mandato, quod peccatoribus omnibus, ad veram pœnitentiam aſpirantibus, in hæc verba per Joelem preſcripſit Dominus: *Scindite corda veſtra, & non veſtimenta veſtra*; ideòque ut Theophylactus advertit, *percutit* Publicanus *pectus ſuum, cor quodammodo pungens.* Omnium nihilominus ingenioſiſſimè Albertus Magnus hujus nobis myſterium indigitavit percuſſionis, quàm

Pectus tundendum. Joel. 2. 13.

Theoph. ib.

Alb. Magn. ib.

Digitized by Google

fideles ad illa confeſſionis verba, *mea culpa*, exercere ſolent. *In pectoris tunſione*, inquit hic auctor, *& afflictio eſt, & ſonus, & manus appoſitio;* tria ad confeſſionem ſacramentalem requiſita puncta: *per afflictionem ſignificatur compunctio, quæ eſt cordis afflictio; in tunſione autem ſonus; qui ſignificat confeſſionem; & in manus appoſitione ſignificatur ſatisfactio.* Et alio in loco idem ait: *Neceſſarius eſt nobis dolor admiſſæ iniquitatis, qui notatur ibi, ubi dicitur: percutiebat pectus ſuum, dolor enim ſuſcitatur ex vehementi cordis tunſione*; ideòque nequaquam admiranda eſt ſubitanea ejus de peccatore in juſtum tranſmutatio. Ne autem nos ullum inſcitiæ prætextum, circa doloris hujus eliciendi methodum, afferre valeamus, hanc unuſquiſque amplexetur, jugiterque memoriæ mandet doctrinam, quam S. Thomas de Villanova hiſce poſt ſe reliquit expreſſam verbis: *Recluſus in oratorio ſolus conſidera Dei bonitatem, clementiam, & amorem erga te, & multiplicem ejus beneficentiam, & dona, quæ tibi tradidit.*

Alb. M. ſer. in Do. 10. poſt Pent.

S. Th. Vill. in D. Paſſ.

Hug. Vict. 2. P. l. 4 erud. th. tit. 1000. Dolor triplex habendus.

8 Hugo Victorinus tria aſſignat doloris genera, nulli non pœnitenti animæ neceſſaria: *Dolor cordis triplex, acer, acrior, acerrimus*, quorum unuſquiſque requiritur: *Acer, quia Creatorem offendiſti, cujus legem cum cœleſtia, & terreſtria conſervent, in tanta republica Dei, tu ſolus peregrinus es, imperatoriæ majeſtatis dexteram contemnens. Acrior, quia cum Creatore patrem etiam ad iram provocaſti, qui tibi miniſtrat ſyderum curſus, & fructuum ubertatem. Acerrimus, qui pertranſeat animam, quod beneficium contempſeris ejus, qui dolorem crucis ſuſtinuit, ne dolorem ampliùs ſuſtineres inferni.* Moyſes rebellem populum ad emendationem, & pœnitentiam inclinaturus, immenſa eidem ob oculos poſuit ſingulariſſimi benefactoris Dei beneficia, & gratias, ita ſermonis ſui auſpicatus exordium: *Audite cœli, quæ loquor; haccine reddis Domino popule ſtulte, & inſipiens? numquid non ipſe eſt pater tuus, qui poſſedit te, & fecit, & creavit te?* Si crimen eſt, proprium offendere patrem, quidni flagitium fuerit ipſam provocare Deum, Creatorem, Redemptorem, & beneficentiſſimum patrem noſtrum? qui, ut cum Sancto Auguſtino loquar, *ſic curat unumquemque noſtrum, tamquam noſtrum ſolum curet. Deum, qui te genuit, dereliquiſti, & oblitus es Domini Creatoris tui.* Si grave meretur ſupplicium parricida, quo mulctabitur ille, qui Deum offendit mortaliter, quem cœleſtem invocamus patrem, dicentes: *Pater noſter, qui es in cœlis?* qui, ut prudentiſſima virago, ſancta Machabæorum mater, ad ſuos converſa filios ajebat, omnium eſt principium, & origo noſtrum: *Neque enim ego ſpiritum, & animam donavi vobis, & vitam, & ſingulorum membra non ego ipſa compegi; ſed mundi Creator, qui formavit hominis nativitatem, quique omnium invenit originem.*

Deut. 32. 1. & 6.

S. Aug. l. 3. conf. c. 12.

2. Mach. 7. 22. & 23.

Beneficia Dei recenſentur.

9 Si præter creationis beneficium, alia in mentem adduxerimus, continuæ conſervationis, tantorumque naturæ, fortunæ, & gratiæ favorum, quibus divina nos bonitas locupletavit, quomodò fieri poterit, quin non in uberrimas lachrymas, & planctus reſolvamur ob tanti benefactoris offenſam? quia tamen, ò inveterate peccator, cor ego tuum obſtinatum, & necdum emollitum novi, cum Sancto Thoma de Villanova te ad ulteriora provoco? & dico: *Conſidera, quomodo te ſuſtinuit, & expectavit cum multa patientia, quomodo pro offenſis multa bona dedit: offenſus rogat, ut redeas ad illum; & conſidera tuam duritiam, pertinaciam, ingratitudinem, & pravitatem; quàm malè reſpondiſti tam bono patri, quomodo contemnis monentem, deſpicis vocantem; & ſine timore, & verecundia, pro nihil habes illum offendere, & mille injurias facere?* Quot in abyſſali ardent fornace, quibus Deus vitæ filum, juſto judicio ſuo, poſt primam, eamque unicam dumtaxat culpam mortalem, abſcidit, in nos, poſt tot annorum prævaricationes, in hac uſque horam, & momentum, adeò beneficus, & miſericors? *Expectat Deus, ut miſereatur veſtri*; expectat, non ut ulteriùs in peccatorum cœno inſordeſcatis, ſed ut ad ſinceram, & ſeriam pœnitentiam vos convertatis.

S. Th. de Vill. l. 30.

S. Ber. Sen. t. 4 ſer. 20 1. p. princ. Quomodo confitendũ.

10 S. Bernardinus Senenſis confeſſurum inſtruens, eum ſingulare humilitatis edocet motivum, ſimulque obligationem oſtendit, qua divinæ in ſe exercitæ patientiæ obſtrictus vivit: *Peccator, quando eſt ante Confeſſorem*, inquit Sanctus, *debet conſiderare, ſe fore in conſpectu Dei, & vadit petere vitam æternam; & debet ire cum humilitate, quemadmodum ſi mereretur mori, & iret ad petendum veniam vitæ, & vitam ab illo qui poſſet ei donare vitam: multo magis cum majori humilitate coram Confeſſore, pro obtinendo gratiam vitæ æternæ, penſando offenſiones factas Deo, & quantas ingratitudines commiſſas verſus Deum, de beneficiis nobis donatis.*

11 Idem citatus modò Sanctus Thomas inditum peccatoribus prælium feliciter proſequens, nova aſſumit arma, quibus inſtructus unumquemque ſic aggreditur: *Qua audacia, quo vilipendio, ſorma eriges caput de terra, contra tantam majeſtatem; & rebellas contra eum, quem trepidant celeſtes principatus; ſub quo curvantur, qui portant orbem?* Erubeſces *putredo, & vermis*; quæ tanta tua temeritas, quæ tanta arrogantia, & impudentia tua, ò pulvis terræ, ò luteæ pugnæ, ut contra Deum tuas non verearis erigere criſtas, qui in latere ſuo ſcriptum hunc circumfert titulum: *Rex regum, & Dominus dominantium; qui reſpicit terram, & facit eam tremere?*

S. Tho. Vill. Temeritas peccatorum.

Job 25. 6.

Apoc. 19. 6.

12 Sanctus Polycarpus, ad Dei abnegationem à tyranno provocatus; quomodò, reſpondit, tanto eum ſcelere potero irritare, qui nullum mihi unquam malum, ſed innumerabilia cauſavit bona? Hæc audi, & confundere, infelix peccator; te creavit hominem, ad imaginem, & ſimilitudinem ſuam efformavit: *Minuiſti eum paulo minùs ab Angelis gloria, & honore coronaſti eum, & conſtituiſti, eum ſuper opera manuum tuarum;* & nihilominùs ei bellum ciere audes, *quem adorant dominationes, tremunt poteſtates*, à quo *omne datum, optimum?* verecundare, ò impudens peccator: *Legem ejus, quam Angeli, & cœli, & omnes creaturæ cuſtodiunt, ſolus cum diabolo præterire, & prævaricari audes ſtultus, & cœcus? Et relicto parente conditore, qui te proprio ſanguine redemit, cum diabolo inimico ſuo, & tuo conſpiras, & ſolus rebellas contra illum, qui tanta pro te ſuſtinuit, & tantam gloriam tibi paravit? Hæc, & ſimilia profundè conſidera, attentè, & moroſè; & ſi lapis non es, movebitur certe cor tuum; in meditatione tua exardeſcet ignis amoris, & doloris calore ſuccenderis.* Impoſſibile erit, quin peccator fidei oculo Chriſtum intuens crucifixum, ſuas reſolventem venas, ſuoque ex ſanguine mortalium ejus plagarum ſanativa conficientem balſama, vel unicam ſaltem ex pœnitentiæ motivo profundat lacrymam, ut pretioſiſſimi illius ſanguinis torrenti correſpondeat, in quo diluta eſt anima ejus.

Conſiderando ſeſum conteri debes.

Pſ. 8. 6.

S. Th. Vill.

13 Sanctum audiant Bonaventuram, qui Chriſtum potiùs crucifixum, quàm propria deplorant peccata, *Potiùs flere debet peccator vulnera animæ ſuæ, pro quibus Chriſtus patitur; quàm vulnera, quæ corpus Chriſti patitur.* Nec ſpinæ, nec flagra, nec clavi, nec ulla alia paſſionis inſtrumenta, ſe ſolis, abſque peccatis noſtris, divinas potuiſſent aperire venas: *Vulneratus eſt propter iniquitates noſtras, attritus eſt propter ſcelera noſtra*; aſt omnium dolorum, qui Chriſto in cœlis hodie impaſſibili per impoſſibile infligi poſſent, maximus hic foret, videre Salvatorem, quòd anima Chriſtiana propter unam aliquam voluptatulam, divinum conculcet ſanguinem, ſanctam aſpernetur redemptionem; quale hominum genus indigitabat ille, qui dicebat; *Pretium meum cogitaverunt repellere.*

S. Bon. ſer. 2. in D. 7 Pent. Sed heu, conculcatur.

Iſa. 53. v. 5.

Pſ. 61. v. 5.

14 Quid inſuper dicere attinet de incomparabili Dei, Paradiſi, Angelorum, & Sanctorum conſortii jactura, æternoque barathri horrore? quis ſapiens locum potiùs elegerit, *ubi erit fletus, & ſtridor dentium*, in omnem æternitatem, quàm unicam lacrymam, aut unicum compunctionis ſinceræ actum? Heu pudor! heu probrum! temporalium jactura bonorum, quæ nullam cum æternis comparationem habent, tenerrimè deploratur; & amiſſio Dei pro nihilo ducitur. Dum exilem lenticulæ refectiunculam perdidit Eſau, cumque ea primogenituram ſuam, *irrugiit clamore magno?* de aliis per Ezechielem lamentatur Dominus: *Violabant me propter pugillum hordei, & fragmen panis, ut interficerent animas.* Ita propter unius damnum oboli in inconſolabiles reſolvimur planctus, cœleſtium diſpendia bonorum flocci pendentes. Verè equidem ſevera illa nos reſpicit divini judicis ſententia, dum per Jeremiam Prophetam minatur: *Arguet te malitia tua, & averſio tua increpabit te: ſcito, & vide, quia malum, & amarum eſt, reliquiſſe te Dominum Deum tuum.*

Amiſſio rem, potiùsquam plus cruciat quam Dei.

Geneſ. 27. v. 34.

Ezech. 13. v. 19

Jer. 2. v. 19.

15 Si

Digitized by Google

[*Æternæ flammæ in lacrymas extinguendæ.*]

15 Si porrò aliud affectatis planctus, ſincerique, ob culpæ gravitatem, doloris motivum, ad inferni atrium mecum deſcendite, pœnam propriis contemplaturi oculis correſpondentem culpæ. Heu heu! quò vergitis? ſiſtite gradum; *Quis ex vobis habitare poterit cum igne devorante?* [Iſ. 33. v. 14.] Quos in aridis Judææ deſertis præcurſor Domini in peccatorum cordibus temporaliter ſuccendere moliebatur, [Matt. 3. v. 12.] inquiens: *Cujus ventilabrum in manu ſua, & permundabit aream ſuam, & congregabit triticum ſuum in horreum; paleas autem comburet igne inextinguibili.* Tantos quiſquis horrores moroſo fuerit contemplatus obtutu, non poterit non totus in lachrymas transformari, & planctus, ob peccatorum ſuorum malitiam hujuſmodi millies exigentium pœnas, quas certo certiùs incurret poſtmodum, niſi hodie culpam, omnis originem pœnæ, aboleverit lacrymis, quas dictæ facilè accumulabunt contemplationes, quia juxta S. Bernardinum: [S. Ber. [illegible]] *Attritio oritur ex timore pœnæ.*

DISCURSUS XIV.

ARGUMENTUM.

De bono peccata non reiterandi propoſito, confitentibus neceſſario; cujus aliqua, an adſit, ſtatuuntur indicia.

THEMA.

Fili peccaſti? non adiicias iterum: ſed de priſtinis deprecare, ut tibi dimittantur. Eccleſiaſticis 21. v. 1.

[*Calumnia Paganorum ob veniam peccatorum.*]

1 MAximi nobis hodie ob oculos ponitur momenti conſilium, quo omnes ſeriò admonemur peccata devitare, divinamque implorare miſericordiam, ut præterita nobis delicta ignoſcat; *Non adiicias iterum, ſed &c.* Sanctus Auguſtinus in Pſalmi, & verſiculi iſtius (*quia cinerem tamquam panem manducabam*) [Pſ. 101. v. 10. S. Aug. in Pſ. 101.] commentario, ad aliquas Paganorum, quas hi contra Chriſtianos frequentabant, querelas ſeſe convertit, inquiens: *Hudis paganorum opprobrium quale in nos eſt? quid putatis fratres? quid eos putatis dicere nobis? vos corrumpitis diſciplinam, moreſque generis humani pervertitis.* Profectò utcumque rationabilis hæcce apparebat calumnia, impunitas namque, & criminum indulgentia ſummè pernicioſa exiſtit Reipublicæ: ſi enim Rex v. g. in regno ſuo toties reis delicta ignoſceret, quoties ipſi ſua confiterentur ſcelera, utique innumeri inceſſanter multiplicarentur exceſſus; niſi pœna capitalis animadverteret in impios, immenſum accreſceret ſceleſtorum colluvies. Hoc ipſum cæca gentilitas improperabat Chriſtianiſmo, cui ad confeſſionis ſacramentalis tribunal accedenti, ſemper patebat venia, & cujuſcumque remiſſio flagitii: *Dando hominibus pœnitentiæ locum, promittendo impunitatem omnium delictorum; ideo homines mala faciunt, ſecuri, quòd eis, cùm converſi fuerint, omnia dimittuntur. Hinc ergo opprobrium*, S. proſequitur Auguſtinus, *quoniam cinerem ſicut panem manducavi, & potum meum cum fletu miſcebam.*

[*Sed non ſine propoſito efficaci.*]

2 Juſtæ utique fuiſſent, querimoniæ, ſi indulgentia abſque omni alia conditione, & circumſtantia obtigiſſet; aſt fidei Chriſtianæ, & Catholicæ conformiter dogmati, nullus omninò in hoc judicio, in hac (neſcio, ſi juſtitiæ dicam, an gratiæ) ſignatura, abſolutionis eſt capax, niſi firmum, & ſtabile peccata omnia impoſterum declinandi præmiſerit propoſitum; ideòque Spiritus Sanctus, cujus eſt remiſſionem, & veniam impertiri ſacramentalem, (*quia ipſe eſt remiſſio peccatorum*) [Actor. 3. v. 38.] nos per Eccleſiaſticum admonet: *Fili peccaſti? non adjicias iterum &c.*

[S. Th. Vill. ſer. in D. 4. Qu. *Rari tales pœnitentes.*]

3 Vereor equidem, ne ſit vera nimis illa Sancti Thomæ ſententia: *Ad pedes confeſſoris rarus eſt, qui pœniteat, prout debet.* Multos enim præteritorum pœnitebit ſcelerum, aſt ſine firmo emendationis propoſito, præſertim in ordine ad peccata mortalia. *Oportet ante confeſſionem*, inquit Sanctus hic Archiepiſcopus, *firmum, & verum continendi à peccatis propoſitum perquirere, & an verè illud habeas diſcutere, quo naufragio multa animæ ſubmerguntur.* Singulariter autem emendationis propoſitum adjuvat, & ſtabilit ſincerus de præteritis peccatis dolor, & compunctio: *Alioquin illuſor, & non pœnitens cenſendus eſt*, juxta S. Iſidorum, *quid id facit, aut cogitat, cujus dolorem præfert.*

[S. Iſidor. de ſum. bon. c. 16. S. Bon. ſer. 2. in dieb. Rogat. *Confeſſionis notitia.*]

4 Alias inter bonæ confeſſionis circumſtantias, vult Sanctus Bonaventura, ut *ſit pura?* hæc autem juxta ipſum in eo conſiſtit: *Ut in confeſſione tua intendas dimittere, & emendare peccata tua, & facere de cætero, quod Deo placet. Si ergo ante paſcha confiteris, quod tamen poſt intendas facere ſicut ante, vel ſi infirmitate flagellatus à Domino, non intendis ſi evaſeris, Dei placitum facere, ſed tuum; tunc tua confeſſio impura eſt.* Porrò propoſitorum noſtrorum valor, & perfectio, variis ex indiciis dignoſci poteſt; & primum quidem ſignum eſſe poterit operatio. Jehu, divinæ inſtrumentum juſtitiæ, ad regnum Iſraelitarum promotus, ut impiam, & ſacrilegam Achabi extirparet progeniem; die quodam, Jonadabo obvius, *numquid eſt cor tuum rectum*, ait, *ſicut cor meum cum corde tuo? & ait Jonadab, ſi eſt*, inquit, *da manum tuam; qui dedit ei manum ſuam: at ille levavit eum in currum, dixitque ad eum: veni mecum, & vide Zelum meum pro Domino.* [4. Reg. 10. v. 15.] Noſſe cupis, ò Confeſſarie, an cor pœnitentis divino conformetur, an eùm ſacramentalis confeſſionis concordet legibus? Dic: *da manum tuam*, dilectè pœnitens: ab operibus argumentare confitentis.

5 *Debet eſſe vera, & non ficta*, inquit Sanctus Bonaventura; [S. Bonav. in diæt. sal. t. 2. c. 3.] aſt unde dignoſcemus, ſi vera ſit, an ſimulata? Ecce reſponſum: *Dicitur vera confeſſio, quæ eſt cum propoſito emendandi, non ſolùm oris, ſed etiam cordis: de qua dicit David: Confitebor tibi Domine in toto corde meo.* [Pſ. 110. v. 1.] Ut autem Sanctus multorum oſtendat fraudem, qui ſtante actuali ad peccata affectu, remiſſionem ſe obtinere autumant; [*Simulatam fabula docet & hiſtoria.*] hanc de lupo fabulam adducens, ait: *Semel lupus confitebatur iniquitates ſuas, & interim erat multum ſolicitus, quia videbat oves recedentes, unde dixit Confeſſori ſuo, quod cito eum abſolveret, ut ſcilicet poſſet ſequi oves. Sic confitentur aliqui in Quadrageſima, proponentes ad peccatum redire poſt Paſcha.* Certò contigiſſe ſcio, quod jam jam narraturus ſum. Ruſticus quidam ovem furatus proximo, in confeſſione obſtrictus ad reſtitutionem, promittit ſe obtemperaturum; requiſitus poſteà à Confeſſario: qualiter autem, & quomodò ſatisfacies? cui incunctanter: aliam furabor, hancque in primæ ſatisfationem dabo.

6 Quod nobis Sanctus Bernardinus Senenſis bonæ conſcientiæ aſſignavit indicium, [S. Ber. t. 4. ſer. 45. *Indicium veræ Conf.*] nos pariter in qualitatis propoſiti notitiam deducere poteſt. *Si vis cognoſcere*, in Sanctus, *quando tu es benè confeſſus, conſidera, ſi te pœnitet de omni peccato commiſſo, tam verbo, quàm opere, tam in omittendo, quàm in committendo; & in quinque corpori ſenſibus, & in omni mala cogitatione, & conſenſu.* Juxta menſuram pœnitentiæ, & doloris de quocumque peccato confeſſo, cogitationis, verbi, aut operis, intenſius, remiſſiuſvè erit propoſitum bonum. Idem quoque Sanctus illa Iſajæ verba explicans. [S. Ber. t. 4. ſer. 23. [illegible] princ.] *Effunde ſicut aquam cor tuum:* nota, inquit, ſingulare hac in ſimilitudine, quam Spiritus Sanctus de confeſſione, & pœnitentia tractans, adducit, latitare myſterium: ſi namque vas vini, olei, lactis, mellis, aut ſimilis cujuſquam materiæ effuderis, ſemper odorem, ſaporem, aut colorem aliquem poſt ſe relinquet, niſi ſtudioſiſſimè per aquam iterum iterumque eluatur. Dicit igitur Iſaias: *Effunde ſicut aquam cor tuum; ita oportet, quod effundas cor tuum benè ablutum aqua, quia adhuc remanebunt appendicia peccatorum, lactis, ſcilicet cogitationum malarum in mente: & delectatio mellis, ſcilicet de peccatis præteritis; & color, ſcilicet vanitates &c.* Vas igitur cordis firma debet eluere divinam numquam ampliùs legem violandi reſolutio: *Unde ut & tibi proſit confeſſio, oportet, ut benè laves cum aqua vas tuæ conſcientiæ, cum propoſito amplius non peccandi; nec in mente tua retinendo colorem, ſaporem, neque odorem de peccatis præteritis, nec aliqua appenditia, & dependitia ab eiſdem.*

[*Occaſio fugienda.*]

7 In tantum pœnitens ſolidum credendus eſt feciſſe propoſitum emendationis, in quantum non modò peccatum, ſed & quamcumque peccati deteſtabitur occaſionem. Unde S. Thomas illa elucidans Præcurſoris pœnitentiam inculcantis verba (*facite fructus dignos pœnitentiæ*) [S. Thom. in Matth. c. 3. Matth. 3. v. 8.] ita diſcurrit: *Eſt autem fructus triplex dignus pœnitentiæ; primus eſt, ut puniat in ſe, quod commiſit; & hoc judicio ſacerdotis: ſecundus eſt, ut fugiat peccata, & occaſiones peccati, tertius, ut tunc ſtudeat ad benè agendum, quantum ſtuduit ad peccandum;* juxta illud Apoſtoli præceptum: *Humanum dico, propter infirmitatem carnis veſtræ: ſicut exhibuiſtis membra veſtra ſervire immunditiæ,*

munditiæ, & iniquitati ad iniquitatem; ita nunc exhibite membra veſtra ſervire juſtitiæ in ſanctificationem.

Etiam remotis.

8 Probè cognoſcens David, ad ſtabillendum gratiæ ſtatum, quem jam tum media pœnitentia conſecutus erat, non ſufficere à culpa remotum degere, niſi quis etiam ſedulò deviret omnem tramitem, & ſemitam ad peccatum conducentem, Dominum ſupplex rogabat; *Viam iniquitatis amove à me.* Non ſufficiebat eidem fronti Goliathis inflixiſſe vulnus, eumque proſtraviſſe: ſed ſine ulla temporis mora victum aggreditur, proprioque ejus gladio caput amputat jacenti. Infernalis Goliathis fronti petram infligimus per intenſum dolorem, & pectoris tunſionem; eumdem proſternimus per ſolidum melioris vitæ propoſitum; aſt caput dæmonio amputamus, de victoria porrò ſecuri, ſi omnem peccati præſcindimus, & intercludimus viam, occaſionem, & periculum quantùmvis remotum.

Pſ. 118. v. 29. 1 Reg. 17. v. 51.

Probatur.

9 Lazarus defunctus, fœtens, quatriduanus, reſuſcitatus, quin peccatoris inveteratì ſignificarit converſionem, nemo eſt, qui dubitet; ſed eum advertite, quem in ipſius reſuſcitatione modum ſervavit Incarnata Sapientia: non ei ſufficiebat animam uniiſſe corpori, ſed inſuper, ut tumulum deſerat, jubet: *Lazare veni foras;* circa quæ verba Sanctus Thomas de Villanova ita diſcurrit: *Exi foras, non ſolùm à delicto, ſed etiam ab occaſione, & delinquendi propoſitu. Quidam cum peccatis etiam propoſitum peccandi ſibi reliquiſſe videntur, ſed occaſiones delinquendi non fugiunt, hi non ſuſcitantur, quia non omnino foras exeunt.* Cui & illa Richardi Victorini conſonat gloſſa: *Quid eſt autem reſuſcitatum inde, ubi mortuus jacuerat, exire; niſi peccatum ſuum penitus, & in perpetuum deſerere?* Neque minùs obſcurè eamdem hoc è textu veritatem Doctor elicit Angelicus; inquiens: *Datur per hoc intelligi, quod Chriſtus vocat peccatorem foras exire de converſatione peccati.*

Jo. 11. v. 43. S. Th. Vill. conc. in fer. 6. Poſt D. 4. Quad.

Rich. à S. Vict. l. de po. lig. & Solv. c. 7.

S. Th. in Jo.

Petrum exemplum dedit.

10 Sanctus Petrus iterum, iterumque, cum omnium ſcandalo, divinum ſuum negaverat magiſtrum perjurus; nonne igitur & pœnitens eodem in loco, & coram iiſdem perſonis, ubi deliquerat, quaſque gravi offenderat ſcandalo, ſuum debuiſſet deteſtari errorem? ita equidem videri poſſet, & nihilominus ſubitò *egreſſus foras, flevit amarè;* quam Apoſtoli circumſpectionem, & cautelam S. Thomas Aquinas laudibus extollens, inter alia dicit: *Quia declinavit à conſortio eorum, qui induxerant eum ad peccandum.* Unde & Sanctus Paulus pollicetur plenariam omnibus pœnitentibus indulgentiam; aſt non quomodòcumque: qua igitur cum exceptione? *Propter quod exite de medio eorum, & ſeparamini, dicit Dominus; & immundum ne tetigeritis.* Quam pariter doctrinam hiſce nobis verbis expreſſit Lyranus *Quia peccator debet eſſe elongatus non ſolùm à peccato, ſed etiam ab occaſionibus ejus.* Si hanc, ſimilemve ſubterfugeris viam, declinaveris converſationem, occluſeris feneſtram, firmum, ſolidumque ſcias te concepiſſe emendationis propoſitum.

Matth. 26. v. 75. S. Thom. in Matth. 2. Corinth. 6. v. 17.

Lyranus.

Contritionis indicia. Matth. 2. v. 12.

11 Aliud conſtantius propoſiti indicium eſt, ſi anima diverſam penitus à priori ingrediatur viam, trium imitatrix Magorum, qui ubi ſua Salvatori præſtiterant obſequia, *Per aliam viam reverſi ſunt in regionem ſuam. Alio tramite in ſuam patriam revertuntur,* inquit Sanctus Cyprianus; *quia neceſſe eſt, ut, qui credunt ad juſtitiam, ore etiam confeſſi ſint ad ſalutem; deinde vias eligant arctiores, & ſe diſtrictioribus mādatis obligent;* muxque declarans, quæ ſint arctæ hujuſmodi viæ, ſubdit: *Arcta via eſt caſtitas, trames ſtrictus humilitas, jejunio affligi, & carnem in ſervitutem redigere, ſcopuloſa ſunt ſemita.* Vel ut Euſebius Emiſſenus compendioſè reſolvit: *Via immutatio, vita intelligitur emendatio.* Omnibus nihilominus, aut præferendam, aut certè nulla inferiorem judico, ſeria dignam eſſe diſcuſſione Sancti Iſidori ſententiam, affirmantis, quòd ad confeſſionis ſacramentum accedere, idem ſit, ac firma cum reſolutione properare ad detruncandum peccato caput: *Confeſſio erroris, profeſſio eſt deſinendi,* inquit Sanctus; *deſinendum ergo à peccatis, dum confeſſio eſt. Perſequar inimicos meos,* ajebat David, *& comprehendam illos, & non convertar, donec deficiant; confringam illos, nec poterunt ſtare, cadet ſubtus pedes meos; comminuam eos ut pulverem, ante faciem venti.* Forſitan inimicorum vindicem urgebat ſtragem mitiſſimus David, qui nulla magis quàm clementiæ, gloriabatur virtute: *Memento Domine David, & omnis manſuetudinis ejus?* Minimè equidem, reſpondet S. Auguſtinus, ſed ſuorum moliebatur David inordinatorum appetituum extirpationem: *Perſequar affectus meos carnales, nec ab eis comprehendar; ſed apprehendam illos, ut abſumantur.*

S. Cypr. de Stell. & Mag.

Euſ. Em. de Epip.

S. Iſid. l. 6. 3. ſolil. c. 11. Pſ. 17. v. 38.

Pſ. 131. v. 1.

S. Aug. ib.

Luc. Fin. l. 1. de alt. vit. c. 8. Hiſtoria.

12 Canonicus quidam Pariſienſis poſt traductam diu vitam in voluptatibus, & deliciis, tandem agoni proximus, cum indiciis diſceſſit ſalutis æternæ; aſt poſt mortem cuidam amicorum ſuorum apparens, ſum, inquit, damnatus; qua ille voce perculſus, ſubjunxit: *Nonne ſalutis remedia ante mortem recepiſti? Recipi,* reſpondit miſer, *ſed mero mortis metu, ſine emendationis propoſito; & ſi ſupervixiſſem, iterum ad priſtinas delicias reverſus fuiſſem.*

S. L. Juſt. de dilc. & perf. mon. conv. c. 9.

13 Ideòque S. Laurentius Juſtinianus, ob hunc præſertim eſſentialem defectum confeſſionem irritari, penituſque in nihilum corruere exiſtimat, dicens: *Multi ſunt, qui propterea ad confeſſionem accedunt, quia confitendi inſtat tempus, vel quia Eccleſiaſtica ſtatuta compellunt, aut quia Patrum decreta ſic ordinant. O quàm libentiùs hi tales ſine confeſſione præterirent! o quàm jucundiùs (quia ipſorum cor eſt rectum cum Domino) ſua peccata celarent! ſed ne calumnientur in publicu, ne redarguantur, id faciunt.* Quam eamdem reprobam agendi methodum ſequenti nobis exhibet, mulctatque in diſcurſu Abſalon Abbas, inquiens: *Fruſtratoria eſt illorum pœnitentia, qui quadam conſuetudine temporis tracti, ad horam dicunt, ſed non deflent peccata ſua, quippe ſtatim deponunt onus ſatisfactionis, revertuntur ad vitia, bibunt calicem confuſionis uſque ad facem; & fiunt noviſſima talium pejora prioribus.*

Abſal. Abb. ſer. 17. de Qu.

S. Bon. in 4. ſ. ſol. t. 2. c. 4. Peccata ſunt vitanda.

14 Ut deniquè pœnitens noverit, quid ſibi, peracta confeſſione, faciendum incumbat, hanc audiat, atque executioni demandet Seraphici Doctoris eruditionem: *Ad ſatisfactionem requiritur abſtinentia à peccatis; ſicut enim prima lex, quam medicus infirmo ponit, eſt abſtinentia à cibo; ita primum, quod eſt neceſſarium pœnitenti, eſt diæta, ſcilicet abſtinentia à peccatis. Hanc legem imponebat Hipocrates noſter Chriſtus ægrotis ſuis, quos habebat in cura, ſicut patebat in adultera, cui Chriſtus dixit; Vade, & amplius noli peccare.*

Pſ. 118. v. 136. S. Hil. ib.

15 Sanctus Hilarius illa Pſalmiſtæ verba: *Exitus aquarum &c.* ſequenti ad intentum noſtrum illuſtrat Gloſſa: *Vera peccati confeſſio eſt ſine intermiſſione temporis pœnitere; peccati vero pœnitentia eſt, ab eo, quod pœnitendum intellexeris, deſtitiſſe.* Et S. Auguſtinus ait: *Magnum eſt ſalutis medicamentum, non iterare, quæ impiè geſſimus, nec priores vulnerum cicatrices reſauciare.*

S. Aug. ſer. 46. de temp.

Multi mutant confeſſarios cum diſpendio.

16 Peſſimum omnium eſt, multos ſua lætari in infirmitate, qui propterea medicum declinant, doctum, expertum, ſcientificum; alii Confeſſarios mutant, ut malæ conſcientiæ occultent ſtatum. O inſipientes corde! numquid in periculo mortis corporeæ vitam veſtram rudi committeretis medico? numquid fortunam veſtram inexperto crederetis nauclero? numquid litem gravem, & pretioſam in ignarum transfunderetis Advocatum? Et nihilominus æternæ ſalutis negotium vobis à Confeſſariis rudibus expediri vultis: meritò vos aſſimilaverim iis, qui omni in poſtea variant equos, ut in præcipitia corruant: ſic namque vos veſtros identidem mutatis Confeſſarios, ut ſua abſcondant peccata, quorum non poſtulant remedium.

DISCURSUS XV.

ARGUMENTUM.

Contra illos, qui in confeſſione ſtatum nituntur occultare conſcientiæ ſuæ, & celare, vel negare peccata ſua.

THEMA.

Delictum meum cognitum tibi feci, & injuſtitiam meam non abſcondi. Pſ. 31. v. 5.

Conſcientia aperienda. Pſ. 7. v. 10.

1 SI Deus reconditiſſimas penetrat cordium venas, *ſcrutans corda, & renes,* quomodò David aſſerit; *Delictum meum cognitum tibi feci, & injuſtitiam meam non abſcondi?* Grave hoc dubium quondam incognitus, aſt hodie cognitus, movet Michael de Bono ... Carmelita, inquiens: *Cum Deus omnia cognoſcat æternaliter, antequam fiant, dicente ſcriptura: Deus æterne, qui abſcon-*

Inc. ib.

ditorum

Digitized by Google

ditorum es cognitor, qui noſti omnia, antequam fiant; quomodò ergo illi poſſumus facere aliquid notum, vel aliquid abſcondere ab illo? Reſpondet Cardinalis Bellarminus, non voluiſſe David divinæ Majeſtati ſuum confiteri peccatum, quaſi ignoranti id ipſum, ſed more humano locutum fuiſſe; pro quo hanc Eminentiſſimus adducit ſimilitudinem: Judex, quantùmvis rei noverit delictum, imò fortè etiam viderit, nec dum tamen ſcientiam habet juridicam, uſque dum reus convincitur à teſtibus, aut ſuam ipſe culpam confitetur. Ita quoque David, licèt probè ſciret, ſuum Deo notiſſimum eſſe exceſſum, eumdem nihilominùs, per confeſſionem propriam, tam coram Propheta Nathan factam, quàm in Pſalterio coram toto divulgatam mundo, ipſemet manifeſtare voluit: *Delictum meum cognitum tibi feci &c.* Cajetanus conformiter verſioni Hebraicæ legit: *Peccatum meum notificabo tibi, & culpam meam non cooperui.*

Card. Bell. in Vl.

Cajet. ib.

Alb. M. ib. Confeſſario.

2 Albertus M. Pſalmiſtam hîc de confeſſione verbali locutum fuiſſe aſtruit, qui poſtquam de ea tractaſſet, quæ internam cordis contritionem ſpectat, materia, eumdem movet, quam diſcurſus hujus initio præfiximus difficultatem: *Numquid non erat ei cognitum*, inquit, *antequam loquereris?* mox ipſe reſpondet: *Cognitum tibi feci, tibi, id eſt, Vicario tuo Sacerdoti.* Noſter intelligit Deus, quòd conſcientiam noſtram Confeſſario aperimus, eique omnes patefacimus cordis noſtris receſſus.

Compunctio cordis.

Pſ. 4.

S. Aug. ib.

3 Pſalmus quartus, cujus pleniorem feecimus mentionem in diſcurſu 9. hujus tractatus, exigit à nobis actus doloris, & compunctionis de peccatis, tempore, & loco quietis excitandos: *Quæ dicitis in cordibus veſtris, in cubilibus veſtris compungimini:* aſt ſubtilitatem advertite, quam ex Pſalterio Græco circa hæc verba Sanctus adducit Aug. dum ait: *Compungimini autem, ad pœnitentia dolorem refertur, ut ſeipſam anima puniens compungat, ne in Dei judicio damnata torqueatur: Nonnulli autem, non compungimini, ſed aperimini, dicunt melius legi, quoniam in Græco Pſalterio eſt &c.*

Peccata colore reponitum ſolus. Job 31. 33.

S. Greg. l. 22. mor. c. 9.

4 Vitium eſt antiquiſſimum à noſtris originatum protoparentibus, ille celandi, culpamque abſcondendi pruritus. *Si abſcondi quaſi homo*, inquit Job, *peccatum meum.* Hebræus habet: *Si abſcondi quaſi Adam.* Si quiſquam alius, opportuniſſimè profectò ad intentum diſcurrit Sanctus Gregorius, dum ait: *Uſitatum humani generis vitium eſt, & latendo peccatum committere & commiſſum negando abſcondere, & convictum defendendo multiplicare:* cujus abuſus hanc aſſignat originem: *Ex illo quippe lapſu primi hominis hæc augmenta ducimus nequitiæ, ex quo ipſam radicem traximus culpæ.* Idem porrò Sanctus citatum Jobi textum ponderans in eodem capitulo, reſuſcitati immiſcet hiſtoriam Lazari, cui Chriſtus reſuſcitando non dixit: *Tibi dixi: ſurge;* prout alteri imperabat filio viduæ; ſed: *Veni foras. Mortuo Lazaro*, inquit, *qui mole magna premebatur, nequaquam dicitur; reviviſce, ſed, veni foras. Ex qua ſcilicet reſurrectione, quæ geſta in illius eſt corpore, ſignatur, qualiter nos reſuſcitemur in corde; cum videlicet mortuo dicitur: Veni foras, ut ab excuſatione, atque occultatione peccati ad accuſationem ſuam ore proprio exire provocetur; quia igitur hæc occultationis culpa in humano genere vehementer excrevit, benè B. Job cùm diceret (ſi abſcondi peccatum meum) interpoſuit, quaſi homo; hominis quippe eſſe proprium conſpicit, quod ex parentis veteris imitatione deſcendit.*

S. Amb. l. de pœn. c. 7. Veleorum medicina confeſſio.

S. Th. Vill. con. in fer. 6. poſt D. 4. Qu.

S. Remig. ib. in Pſ. 31.

S. Ge. l. 9. paſt. adm. c. 3.

5 Similem & Sanctus Ambroſius, circa Lazarum reſuſcitatum, inſtituit conſiderationem, inquens: *Veni foras, hoc eſt, qui jaces in tenebris conſcientiæ, & delictorum tuorum ſordibus, exi foras, delictum proprium prode.* Quin & Sanctus Thomas de Villanova, ex eadem hiſtoria ſimile eruens documentum, ait: *Qualis intus in conſcientia es, talis foras confeſſione prodito; non vulnera tua palliet.* Similitudo utique accommodatior dari nequit ad intentum, quàm ſuus medico plagas occultantis, qui proindè nullum poteſt expectare remedium, ſed ſui potiùs caput augmentat mali; unde Sanct. Remigius ait: *Quod tegis infirmus, nutris vulnus.* Quò magis vulnus tuum chirurgo abſconderis, eò amplius putredo, & plagæ diſcrimen invaleſcet. *Vulnera clauſa* (inquit Sanctus Gregorius) *plus cruciant, quia cum putredo, quæ intrinſecus fervet, ejicitur, ad ſalutem dolor impeditur.* Confeſſio autem tuum pandit apoſtema, ſaniemque educit; unde mox Sanct. ſubjungit: *Quid eſt peccatorum confeſſio, niſi vulnerum ruptio.*

Oſ. 10. 13. Septuag. Non ſacrilege.

6 Dominus ingrato populo impietatem nimiam exprobraturus: *araſtis*, inquit, *iniquitatem.* Septuaginta legunt: *Reticuiſtis impietatem.* Magna utique differentia eſt, inter tacere, & *arare*, ſeu terram ſcindere; qualiter ambo igitur extrema adeò diſparata uniuntur in præſenti? Myſterium notate: quia tacere peccatum aliquod in confeſſione, idem eſt, ac ingentem exigere iniquitatum cumulum; hæc namque taciturnitas exceſſibus jam commiſſis novum ſuperaddit ſacrilegium, novam impietatem, obſtinationem, contemptum, & contumaciam. Ideòque Hugo Cardinalis illum Pſalmi verſiculum (*delictum meum cognitum tibi feci*) alio Jobi textu (*ſi abſcondi quaſi homo peccatum meum*) ſuffulciens, ut ſilentii hujuſmodi edoceat diſpendia, immediatè ſubjungit: *ſi hoc feci, ſi crimen meum celavi, ſupple, malè mihi accidit.*

H. Car. in pſ. 31. 5. Job 31. 33.

Heliod. L. 2. Hiſtor. Æthiop. Peccata non celanda. Pſ. 31. 3. S. Iſid. l. 2. c. 16.

7 Audiant, & diſcant ſilentiarii ejuſcemodi, qui ſpirituales ſuas infirmitates occulunt coram Confeſſariis, eam, quam Hiſtoricus quidam affert doctrinam, inquiens: *Morborum alimentum, ſilentium eſt*, quam veritatem ſuo utique damno didicit ille, qui dicebat: *Quoniam tacui, inveteraverunt oſſa mea*, id eſt, ut Sanctus explicat Iſidorus: *Quoniam non ſum confeſſus;* Ideòque Propheta Job proteſtabatur; *Dimittam adversùm me eloquium meum; loquar in amaritudine animæ meæ;* quæ verba Rupertus Abbas ſequenti illuſtrat commentatio: *Id eſt, quod erravi, accuſare incipiam; & non ſicut multi, qui lugenda gaudentes dicunt, ſed loquar in amaritudine animæ meæ, id eſt, confitebor peccata mea in triſtitia pœnitentiæ.*

Rup. Abb. in Eccl. l. 5.

Prov. 28. 13.

Alc. Ep. 71. Alcuin. l. de vir. & vit. c. 12. Revelata curantur.

Naz. diſt.

8 Celebris illa circumfertur Sapientis aſſertio: *Qui abſcondit ſcelera ſua, non dirigetur, qui autem confeſſus fuerit, & reliquerit ea, miſericordiam conſequetur. Id eſt*, inquit Alcuinus, *non dirigetur in viam ſalutis, qui peccata ſua celare ſtudet.* Quidam auctor alio pariter in loco, de eadem tractans materia, dicit: *Magnum eſt ſalutis medicamentum, non iterare, quæ pravè geſſimus*, quæ ut medicina applicetur, plaga prius detegatur, oportet. Eadem quoque ſimilitudine ſuis ſacris in poematibus Nazianzenus utitur, dum canit:

Cùm medicum poſcant tua vulnera, ſi tegis illa,
Peſtiferam ſaniem nil prohibere queat.

Naz. or. 10.

Qui idem Sanctus, alio in loco, hanc nobis veritatem penitus inculcaturus, ita diſcurrit: *Quantum ſtudium à nobis adhiberi conveniebat, ut morbum medicis detegeremus; tantum ad medicinam fugiendam adhibemus, atque in noſtram perniciem fortes ſumus, & adversùm ſanitatem noſtram periti.* Plaga recenter inflicta, facilè curatur; at ſi occultatur, invaleſcit, difficiliùs ſananda; eadem eſt ratio circa peccatum: *Si patet vitium*, inquit, S. Iſid. *ex magno fit puſillum, ſi latet peccatum, ex minimo fit maximum.* Unde mox ſequens ſtatuit conſilium: *Vitia cordis tui revela, pravas cogitationes illico manifeſta, quia occidunt animam; peccatum enim proditum cito curatur, crimen autem tacendo ampliatur, ſilentio culpa creſcit.*

S. Iſid. Hiſp. de modo viv. S. Iſid. de cont. mund.

Alc. ep. 71. Deum nunquam latent.

Luc. 17. 14.

Alb. M. ib.

Confeſſa remittuntur.

9 Alcuinus, ut magis magiſque nos à deteſtabili hoc avocet ſilentio, abſolutionem per illud penitus invalidari aſſerit; cùm enim *per modum judicii* ſacramentum pœnitentiæ inſtitutum ſit, *quid ſolvit ſacerdotalis poteſtas*, inquit, *ſi vincula non conſiderans ligat? Ceſſabunt opera medici, ſi vulnera non oſtendunt ægroti. Si vulnera corporis carnalis medici manus expectant, quantò magis vulnera animæ ſpiritualis medici ſolatia depoſcunt? Deo vis, ò homo, confiteri, quem volens nolens latere non poteris.* Qui idem auctor ex illo Chriſti leproſis mundatis impoſito præcepto (*ite, oſtendite vos ſacerdotibus*) myſterium eruit ſacramenti confeſſionis, in quo ſacerdotibus nos exhibere tenemur, ut diſſutis veſtibus, id eſt, reſerato corde, & conſcientia noſtra, judicium formare poſſint, & diſcernere *inter lepram, & lepram.* Singularem autem meretur notam verbum *oſtendite vos;* non dicitur: *Ite ad Sacerdotes*, ſed: *ite, & oſtendite vos;* quia ſcilicet *curari non poteſt*, inquit Albertus Magnus, *qui medico non oſtendit vulnera.*

10 Aſt quæ, dicet quiſpiam, ex ſincera peccatorum revelatione in nos tandem reſultat utilitas? Reſponſum accipite à Sancto Auguſtino. *Hoc jam dudum dicebam*, inquit

Digitized by Google

inquit S. Præſul, *noli operire tu, & operit Deus. Beati quorum remiſſæ ſunt iniquitates, & quorum tecta ſunt peccata; qui tegunt peccata, nudantur; iſte autem nudavit, ut cooperiretur*: Moliebatur equidem David ſuum occultare adulterium, & homicidium, ſed deluſus, cœlo, terræque eadem innotuiſſe didicit cum confuſione; *Tu feciſti abſconditè, ego autem faciam verbum iſtud, in conſpectu omnis Iſrael, & in conſpectu Solis. Et dixit ad Nathan, peccavi Domino: dixitque Nathan ad David; Dominus quoque tranſtulit peccatum tuum.* Ecce vobis, vix confeſſus eſt ſuum reus peccatum, moxque ejuſdem obtinuit indulgentiam; unde Petrus Bleſsenſis ait: *Si peccator reatum ſuum confitendo aperit, Deus illum operit, ſe accuſantem excuſat, & peccatum ſuum agnoſcenti ignoſcit.* Cui & illud Agelli conſonat aſſertum, inquientis: *Præterea ſciendum, non tegi à Domino peccatum, niſi ejus, qui illud detegit.* Omnium tamen clariſſima eſt illa Michaelis Bononienſis Carmelitæ, quondam incogniti, ſententia, dum ait: *Peccatum quod homo tegit, Deus revelat; ſed peccatum, quod homo per confeſſionem revelat, Deus tegit.* Eamdem ſinceræ, nudæque confeſſionis integritatem, Dæmoni mirè inviſam, infeſtamque eſſe, his nos verbis edocet Dionyſius Carthuſianus; *Delictum meum cognitum tibi feci; in quo innuit, quod illorum peccata Deus tegit, & Dæmon accuſare non valet, qui ſua peccata integrè confitentur, nec abſcondunt.*

2. Reg. 12. — Petr. Bleſ. ep. de conf. — Agell. in Pſ. 31. — Incogn. ib. — Dio. Cart. in Pſ. 31. ib.

11 Efficacem utique ad confeſſionis integritatem fovendam ſtimulum nobis addidit Catholica fides, qua edocemur, omnia crimina noſtra cœlo, terræ, atque inferno, ad perpetuam confuſionem noſtram manifeſtanda fore, niſi nos ipſi eadem in occulto ante revelaverimus confeſſario. Noſtri equidem protoparentes vix divinam fuerant prævaricati legem, cum ecce ſubitò voluere ſuum Deo delictum abſcondere; cæcutiens in quem ſeſe angulum receperunt? *Abſcondit ſe Adam, & uxor ejus à facie Domini Dei, in medio ligni Paradiſi, id eſt*, inquit Cardinalis Hugo, *ſub ligno ſcientiæ boni, & mali*; ſub eadem nimirum arbore, ubi deliquerant, quæ prævaricationis teſtis foret, ne ſuum poſſet occultare delictum.

Celare nitimur. — Gen. 3. 8. — Hug. C. ib.

12 Salvator, teſte Sancto Marco, dum vice quadam leproſum ab omni lepræ ſorditie emundaſſet, mox eidem præcepit, indixitque ſtrictiſſimum ſilentium inquiens: *Vide nemini dixeris, ſed vade, oſtende te principi ſacerdotum.* Quomodò? ſi ſacerdoti ſe ſiſtere debebat, an non tacitè, ſeu implicitè ſuam publicabat lepram? Nodum difficultatis ſubtiliter ſolvit Simon de Caſſia, dum ait: *Nemini dixeris, dixeris ſacerdoti.* Dum enim noſtra Sacerdoti patefacimus peccata, dum noſtram ei monſtramus lepram, ſecretiſſimo ipſam committimus Sacramentalis confeſſionis ſigillo, quod qualecumque quantumvis ſtrictiſſimum, juxtaque rigoroſiſſimum exſuperat ſilentium; optimus peccata noſtra oblivioni perpetuæ litandi modus eſt, eadem ad aures deponere Sacerdotis. *Beati quorum remiſſæ ſunt iniquitates, & quorum tecta ſunt peccata; beatus vir, cui non imputavit Dominus peccatum. Quis renuat aſtare Sacerdoti*, inquit Sanctus Thomas à Villanova, *judicandus in ſecreto, ne ad Chriſti tribunal, ſevero, & terribili examine judicetur in publico?* Alcuinus quoque in citati Pſalmi commentario, Ly *tecta ſunt*: ita interpretatur: *Tecta ſunt peccata, ut hic per pœnitentiam revelentur, ne in judicio revelentur: beatus vir, cui non imputavit Dominus peccatum; quod tegitur, non videbitur; quod non imputatur, nec punietur.*

Marc. 1. 44. Non confeſſa judicabitur in die judicii. — Sim. de Caſ. l. 5. c. 11. — Pſ. 31. 1. — S. Th. Vill. in D. 4. Qu. — Alc. in Pſ. 31. Pſ. 31. 1.

13 Quiſquis divini judicii geſtit declinare tribunal, cum ſinceritate, & candore, hocce adeat pœnitentiæ tribunal, cujus Sanctus Joannes in hæc verba meminit: *In conſpectu ſedis, tamquam mare vitreum, ſimile cryſtallo.* Mare hoc confeſſio eſt, conformiter illi, quod gemebundæ quondam, atque afflictiſſimæ dictum eſt animæ: *Velut mare contritio tua.* Unde Dionyſius Carthuſianus dicit: *Quidam per hoc mare intelligunt pœnitentiæ Sacramentum.* Aſt quod in vitrea, & cryſtallina figura latet myſterium? Cryſtallus omninò tranſparens eſt, totumque videtur, quidquid ei opponitur, nihil occultat; ita quoque in hoc confeſſionis tribunali, conſcientia noſtra tota debet eſſe tranſparens, ut ejuſdem ſtatum perfectè attingat confeſſarius: *Poteſt explicari*, inquit Sacer quidam interpres, *ut pœnitentiæ mare ſit vitreum, propter confeſſionis perſpicuitatem.* Confeſſio clara, & ingenua nos ad Dei ſedem, & tribunal conducit.

Conſcientia ſit Chryſtallo ſimilis. — Apoc. 4. 6. — Dio. Cart. ib. — Virgin ib.

14 Agellius loco verſiculi, *Deus vitam meam annunciavi tibi*, vertit, *lucernam meam annunciavi tibi*, doctrinam noſtro peridoneam diſcurſui: quia ſicuti lucerna in tenebris exiles etiam perhibet atomos, ita etiam conſcientia recta, & bona, minimos levium culparum atomos Confeſſario manifeſtare tenetur. Aliqui in genere magnos ſe confitentur peccatores, nullius peccati facta ſpecificatione; hos convenienter aſſimilaverim infirmo, qui medicum vocat, eique dicit: malè habeo; aſt, quid mali, aut morbi ſubſit, non aperit. Certè non ſufficit reum ſiſtere judici, ſed inſuper docendum, quam fuerit prævaricatus legem, ſi tumultum excitarit in populo, ſi in Principis mortem conjurarit, ſi carceres perruperit &c. Proindèque ſaluberrimam hanc, divino inſpirante lumine, doctrinam ſtatuit Conc. Tridentinum: *Conſtat, Sacerdotes judicium hoc incognita cauſa exercere non potuiſſe; neque æquitatem quidem illos in pœnis injungendis ſervare potuiſſe, ſi in genere dumtaxat, & non potiùs in ſpecie, ac ſingulatim ſua ipſi peccata declaraſſent.*

Pſ. 55. 9. Agell. Specificanda ſunt peccata. — Conc. Trid. ſeſſ. 14. c. 5.

15 Terret me equidem Sancti Bernardini hanc materiam diſcutientis reſolutio, dum ait; *Quid eſt aliud, peccatum celare, quàm ignem in ſinu portare? retinere in conſcientia aliquod mortale crimen, nihil aliud eſt, quàm proditorem proprium in domo ſua retinere, ut inſperatò eum tradat in manibus inimicorum ſuorum.* Sanctus Thomas autem de Villanova quemcumque ſalutis cupidum inſtruere volens, *ſi operam medicantis expectas*, inquit, *neceſſe eſt, ut vulnera tua detegas. Sicut ad Dei juſtitiam pertinet, ut nullum malum maneat impunitum, ita ad Dei veritatem, ut nullum peccatum maneat occultum*; juxta illum Euangelii textum: *Nihil occultum, quod non reveletur; neque abſconditum, quod non ſciatur*; moxque ſubjungit: *Si tu non revelaveris peccatum tuum, revelabitur à Deo; ſi abſconderis, quaſi homo; manifeſtabit ipſe, ut Deus; unde per Prophetam: revelabo pudenda tua in facie tua, & oſtendam in gentibus nuditatem tuam, & in regnis ignominiam tuam.* Quibus Sanctos Præſul minimè contentus, aliud adhuc à Petro Bleſſenſi inſinuatum ſuperaddit damnum, inquiens: *Ex occultatione quidem, & oppreſſione peccati, naſcitur quædam lapidei cordis obſtinatio, fitque talibus in orationibus ſuis cœlum æneum, & terra ferrea*; moxque tranſgreſſores hujuſmodi montibus aſſimilat Gelboe, quibus David roris, & pluviæ imprecatus eſt penuriam: ita namque & tales animæ ariditatem, atque inopiam incurrunt divinarum gratiarum: *Dimiſit eas Dominus, ut eant in adinventionibus ſuis, ſibique iram theſaurizent in die tremendi judicii.*

S. Ber. Sen. t. 3 ſer. 3. a. 3. c. 2. Non celanda ſunt mala, ſed revelanda. — S. Th. Vill. in fer. 6 poſt D. 4 Qu. — Matth. 10. 26. — Nah. 3. 5. — Per. Bleſ. ep. de conf. — 2. Reg. 1. 21. — Pſ. 80. 5. 13.

16 Caſſianus, propoſito noſtro ſubſerviens, illa Eccleſiaſtis verba (*ſi mordeat ſerpens in ſilentio*) in noſtrum taliter favorem interpretatur: *Taciti ſerpentis morſum pernicioſum eſſe deſignant, id eſt, ſi per confeſſionem ſuggeſtio, ſeu cogitatio diabolica incantatori cuiquam, ſpirituali ſcilicet viro, qui carminibus ſcripturarum mederi protinus vulneri, & extrahere de corde conſuevit noxia venena ſerpentis, patefacta non fuerint, ſuccurrere periclitanti, perituroque non poterit.* Longè tamen manifeſtius eumdem textum ad noſtrum explanat intentum Olympiodorus, inquiens: *Si peccati ſerpens mordeat in ſilentio, hoc eſt, ita ut peccator admiſſum ſcelus nolit confiteri, nullam ſalutem ei poterit præſtare, qui ſancta incantatione eum ſuſceperit, donec ſua peccata confiteri voluerit.* Ad eumdem protsùs modum Sanctus Gregorius Thaumaturgus diſcurrit, dum ait: *Occultum ſerpentis morſum incantatores non medicabuntur; occultus enim morſus ſerpentis, eſt peccatum à peccatore celatum; morſus ab incantatoribus quantùmvis prudentibus, id eſt, viris ſpiritualibus, & ſacerdotibus non poterit curari, donec per confeſſionem in palam veniat.*

Eccl. 10. 11. Caſſ. col. 2. de diſc. c. 11. Occulto ſerpentis morſui mederi non poteſt. — Olymp. ib. — S. Greg.

DISCURSUS XVI.

ARGUMENTUM.

De damnis eorum, qui peccata ſua accuſaturi, ea potiùs defendunt, excuſant, & mentiuntur.

THEMA.

Non declines cor meum in verba malitiæ, ad excuſandas excuſationes in peccatis. Pſ. 140. v. 4.

Peccator ne ſe excuſet.

1 REgius Vates divinæ ſupplicaturus majeſtati, ne peſſimo excuſationis, ſuique delicti defenſionis vitio contaminetur, ante omnia, ori ſuo, petit, ut obtingat cuſtodia: *Pone Domine cuſtodiam ori meo, & oſtium circumſtantiæ labiis meis.* Portam, oſtium, ſeu januam poſtulat, non firmum, ſolidumque clauſtrum; cujus myſterii ſi cauſam ignoratis, rationem accipite à Sancto Auguſtino, inquiente: *Non dixit, clauſtrum continentiæ, ſed oſtium; oſtium, & aperitur, & clauditur*; in confeſſione namque verbali portam hanc quandoque aperire, quandoque claudere debemus: *Ergo ſi oſtium eſt, & aperiatur, & claudatur; aperiatur ad Confeſſionem peccati; claudatur ad excuſationem peccati: ita enim erit oſtium continentiæ, non ruina. Ad hoc pone oſtium*, inquit Gloſſa, *ut non excuſetur, quod* (proh dolor!) *ſummum vitium dominatur hominibus.*

Pſ. 140. ib.

S. Aug. ib.

Gloſſ. ib.

S. Th. Vill. conc. in D. 4. Qu.

2 Sanct. Thomas de Villanova hujus aliquorum pœnitentium impatiens inſipientiæ, *numquid non accuſaturus veniſti?* inquit, *ut quid excuſas, quid pallias?* moxque alias inter bonæ confeſſionis circumſtantias, hanc aſſignat facilè principalem: *Sit clara, nuda, & aperta, non palliata, non velata, non aliquo fuco colorata intentio pœnitentis, ſic ut nudum, ſi poſſet, cor ſuum Sacerdoti monſtraret, ut anima ſua ſicut ipſe novit, agnoſcat.*

Eut. in Pſ.

Excuſatio hæreditaria eſt.

S. Chr. in Pſ. 140.

3 Euthymius in citati Pſalmi commentario, dum ad dictum accedit verſiculum, exemplum adhibet protoparentum noſtrorum, à quibus peſſima hæc ad nos tranſiit hæreditas: *Adam in Hevam, & Heva in ſerpentem peccati cauſam prætexendo rejecere.* Id quod & Sanctus Chryſoſtomus hiſce expreſſit verbis: *Cum oporteret Adam peccata confiteri, illam in Hevam confert culpam, & illa rurſum in Diabolum. Cum oporteret dicere: peccavimus, iniquitatem fecimus; illi non ſolùm non confitentur, ſed etiam defenſionem comparant.* Sanctus Bernardinus inſuper conſiderat, Adam, & Hevam ſuam foliis velaſſe nuditatem in ipſo excuſationis tempore, quando ſcilicet ad ineptas, & vaniſſimas convolabant inobedientiæ, & tranſgreſſionis ſuæ excuſationes: *Frondium ſuccinctoriis, & verbis excuſatoriis ſuam cooperiunt turpitudinem; quàm latè ex tunc, & deinceps, omnem poſteritatem hæreditarium hypocryſis virus infecit?* Cauſamne noſtis, cur ad excuſandum nos adeò inveniamur faciles? quia boni apparere, & haberi volumus, omnemque culpæ notam, & ſpeciem à nobis removere.

S. Ber. ſer. ſt. in cant.

Card. Bel. ib. Pec. excuſatio mors animæ.

6 Cardinalis Bellarminus eadem Pſalmi verba interpretans, inquit: *Deus auxilio ſuo nobis concedat, ut peccata liberè confiteamur; ne, dum excuſando ſani videri volumus, à cœleſti medico non ſanemur.* Stultitia equidem ſumma eſt, ultro citroque medicinæ immiſcere venenum. Sanctus Bernardus ibidem circà prædicta verba talem format diſcurſum: *Verba malitiæ appellat excuſationes in peccatis; meritò quidem: in animam enim ſuam peccat, qui ſe excuſat, repellens proindè à ſe indulgentiæ medicinam, & ſic vitam ſibi proprio ore intercludens.* Febris maligna venenum eſt, interiores occupans venas, mortemque inferens, quia ſcilicet malignitas ejus non innoteſcit forinſecus. Sanctus Auguſtinus loco *verba malitiæ, verba maligna* legendum auctumat, nec immeritò; quia ſcilicet peccatum mortale animæ vulnus intra conſcientiam occulit excuſatio, in certiſſimum animæ interitum.

S. Bern.

S. Aug. in Pſ.

Dio. Cart. in Pſ.

Damna alia.

5 Dionyſius Carthuſianus ſummè miſerabilium eos titulo afficit, qui ſuos in confeſſione excuſant defectus: *Hoc eſt miſerandiſſimum genus pravorum, qui propria delicta excuſant; hi enim obicem ponunt remedio, vulnus ſuum abſcondunt, manus divini judicii incidunt, inſanabileſque conſiſtunt.* S. Gregorius ſimilitudine utitur plagæ curandæ, ſed occultatæ, inquiens: *Si celare vulnus operit, latiùs extenſum introrſus putreſcit*; ipſamque ſanam inficit, & corrumpit carnem: ita & peccatum, per excuſationem, defenſionemve occultatum, animum perimit, bonorumque operum meritum per ſacrilegium deſtruit, quod in ſimilibus caſibus per quàm ſæpiſſimè committitur: *Sicut vulnus non oſtenſum etiam ſanam carnem putredine inficit, ita peccatum, niſi confitendo reveletur, etiam quæ ibi ſunt bona, corrumpit*; idem inquit S. Gregorius.

Apophthegma.

6 Ingenioſum in præſenti ſeſe offert Diogenis dictum ad juvenem quemdam, qui erubeſcens ſe à Diogene in caupona deprehenſum, oculos ejus ſubterfugere cœpit, ſeſe ad interiora domus penetralia recipiendo, cui mox ille: *Quantò fugis interiùs, tanto magis eris intra cauponam.* Idem cuicumque alteri, ſuum aut defendenti, aut excuſanti peccatum, objici poteſt; quantò te magis excuſas, tantò te magis reum conſtituis, & culpabilem coram Deo, ejuſque contra te ſuſcitas furorem. *Culpa cum defenditur*, inquit idem S. Gregor. *geminatur.* Ideòque David poſtquam divinum imploraſſet ſubſidium contra excuſationis vitium (*non declines cor meum &c.*) ſubjungit immediatè: *Cum hominibus operantibus iniquitatem, & non communicabo cum electis eorum*; quotquot enim hoc laborant vitio, peſſimæ ſunt conditionis homines. *In hoc pone oſtium*, inquit Dionyſius Carthuſianus, *ut non excuſes peccatum tuum cum hominibus operantibus iniquitatem, id eſt, ſicut faciunt homines.*

S. Greg. l. 4. mor. c. 21.

Pſ. 140. 4.

Dio. Cart. ib.

S. Petr. Dam. in virg. nat. Dom.

Nocumenta excuſ.

7 S. Petrus Damianus, ut ab hujuſmodi excuſationum ineptiis revocaret efficaciùs, damna earumdem maxima ob oculos ponit, inquiens: *In veritate dico vobis, quia nihil ſic exaſperat iram divinam, quàm iniquitatis defenſio; æquo enim certamine nos decertamus cum Domino, cum defendimus, quod odit; cum nobis placet; quod diſplicet illi.* Qua & S. Gregorius ſimilitudine uſus fuit, dum ait: *Quando ſanari poterit, qui medicum ſpernit, medicinam conculcat?*

Prov. 16. 5. Bed. ibid.

8 Regula trita eſt: *Excuſatio non petita, accuſatio manifeſta*; ſe reum profitetur, qui ultrò ſe purgat; diſce, quiſquis hujuſmodi es, ſaluberrimam illam Sapientis doctrinam: *Initium viæ bonæ, facere juſtitiam*, id eſt inquit Beda, *initium bonorum, eſt confeſſio malorum.* Hæc ipſa timoratæ conſcientiæ eſt proprietas, ſcil. ſeipſam accuſare non inculpabilem, vel ſi certè culpa adeſt, eamdem potiùs exaggerare. Judex bonum formaturus judicium, format proceſſus, examinat teſtes, & reum, edicit ſententiam, nihil non agens *ſecundùm acta, & probata*; ita etiam quæcumque anima in hoc judicio, in hoc confeſſionis tribunali procedat oportet: *Variè quidem peccamus*, inquit S. Bernardus, *ſed ſæpe pejus, quàm peccaverimus, excuſamus. Jureconſultis excuſatio non petita, accuſatio manifeſta.*

S. Bern. de prec. & diſc. c. 14.

9 Quantò pluribus protoparentes noſtri utebantur excuſationibus, tantò magis ſe conſtituebant inexcuſabiles, gravioribuſque ſe innodabant ſuppliciis; ideòque S. Ambroſius inquit: *Quicumque prævaricatur mandatum Dei, ſpoliatur, atque nudatur, & fit ipſe ſibi turpis vult ſe operire quibuſdam ficus foliis, fortaſſe quidem inanibus, vel umbratilibus, quot compoſitis mendaciis aſſuens, & verbum de verbo ſtruens, ad operiendam conſcientiam ſuæ mentis, factique velamen peccator intexit, ut pudenda ſua contegat. Jacit enim ſuper ſe folia, qui culpam velare deſiderans, aut diabolum delicti memorat auctorem, aut carnis prætendit illecebras, aut alium quempiam ſuaſorem proditoris.*

S. Amb. l. de pæn. c. 13.

S. Brun. ib.

Excuſationes ubique ſunt.

Cajet. ib.

10 *Verba malitiæ, id eſt*, inquit S. Bruno, *verba illa quæ malitioſi homines loquuntur, excuſando ſe de peccatis*, ubi ſingulariter notandus eſt terminus ille: *Malitioſi homines.* Cajetan. autem in Hebræo legit: *Non declinavi cor meum in rem malam, ad operandum operationes cum impietate, cum viris operantibus iniquitatem.* Maxima humanæ impietatis flagitia excuſationes habuere annexas; primum quod omnibus barathrum patefecit, fuit protoparentum noſtrorum, qui qualiter ſe excuſarint, jam diximus; execrabiliſſimum poſt illud fuit Filii DEI Crucifixio, excuſationi pariter aſſociata: *Innocens ego ſum à ſanguine juſti hujus.* dicebat Judææ Præſes; & traditor: *Peccavi, tradens ſanguinem juſtum*; neque minùs Principes ſynagogæ, & ſacerdotes proteſtabantur: *Nobis non licet occidere quemquam*, & nihilominus generalis omnium in CHRISTUM ardebat conjuratio. O ſcelerati! an neſcitis quòd *non tantum nocuit*, ut

cum

cum S. Bernardo loquar; *ſimplicis actionis tranſgreſſio, quantum adjuncta excuſationis cum præmeditatione obſtinatio?*

S. Bern. ib.

11 Sanctus Hieronymus citati Pſalmi verſum interpretans, ſe continere nequit, quin exclamet: *O infeliciſſimum humanum genus, qui peccata excuſamus!* moxque varios aſſignat caſus, in quibus noſtros ſoleamus excuſare errores, & primò quidem, quòd hæc, & alia fecerimus ex vehementi nimium corruptæ naturæ inclinatione; cui reſolutioni Sanctus in hæc verba reſpondet: *In poteſtate noſtra eſt, & peccare, & Deo adjuvante non peccare*, moxque idem S. hanc ſecundam ſubjicit excuſationem, quam aliqui aſportant, dicentes: *Ego nolebam peccare, caro me vicit, illa mulier venit ad me, ipſa miſit, ipſa me tetigit, ipſa mihi illud dixit, ipſa me vocavit, & pro quo debueramus pœnitentiam agere, & dicere; Domine! excuſamus, & jungimus peccata peccatis.*

S. Hieron. in Pſ. 140.

Sed frivole.

12 Gloſſa ſimiles excuſationum fabros nuncupat impudentes, inquiens: *Conſuetudo impudentium, ut deprehenſi, primum per aliqua falſa excuſant, & inde convicti, aliqua quærunt, tempori, vel neceſſitati vitia imputantes.*

13 Citata Pſalmi verba *ad excuſandas excuſationes*, Sanctus Hilarius ſequenti illuſtrat commentatio perquàm ingenioſo: [*Non ut peccata noſtra excuſamus; omne enim peccatum inexcuſabile eſt, ſed ut excuſationes excuſemus;* cujus hanc reddit rationem, quia peccatum v. g. homicidii, adulterii, ſimiliumve aliorum exceſſuum, natura ſua, obque actionis indignitatem, inexcuſabile eſt; neque enim ullus, qui aliquod horum admiſit, illud excuſat: *Sed dicet: mulier importuna, incontinent, abblandiens pellexit, & in voluptatem coegit; vel alius, ille dicet, conviciis movit iram, caſus litis dolore cædem peregit.* Euthymius loco, *ad excuſandas excuſationes*, legit, *ut prætextum prætextus in peccatis, v. gr. homicida iræ tyrannidem prætexit, adulter concupiſcentiæ vires; fur inopiam, alius aliud quid.* Quos ut excuſationis gradus pleniùs ob oculos ſtatuam, ſequentem placuit Sancti Bernardi ſubnectere doctrinam, inquientis: *Multis modis fiunt excuſationes in peccatis, aut enim dicit, qui ſe excuſat, non feci, aut: feci quidem; ſed benè feci; aut ſi malè, non multum malè, non mala intentione; itaferè quadruplicis vafritiæ excuſationes teximus, negando, excuſando, accuſando, imitando.* Modum autem in excuſationibus ſervari ſolitum hiſce abundè verbis S. expreſſit Auguſtinus: *Cùm cœperis accuſari, currunt ſe excuſare: excuſare, eſt cauſas quærere, quare ad ſe non videatur pertinere peccatum.* Rationes allegant, quibus non modò defendunt, ſed & ſuum ſanctificant peccatum.

S. Hil. in Pſ. Peccata excuſari non poſſunt.

Eut. in Pſ.

S. Bern. de gr. grad. 4. modi excuſandi peccata.

S. Aug. ſer. 3. de div.

14 Optimum indicium eſt, ſua non abſcondere, neque excuſare delicta, unde Seneca moralis inquit: *Omnia vitia in aperto leviora ſunt, morbi quoque ad ſanitatem tunc inclinant, cum ex abdito erumpunt, ac vim ſuam proferunt.* Divinam imò miſericordiam magis magiſque ſincera nobis conciliat accuſatio; teſte Ruperto Abbate, dum ait: *Eſt autem hæc regula divinæ æquitatis, ut homo, ſi juſtificari velit, id eſt, ſi ſeipſum accuſet, tunc mitiùs, ac manſuetiùs agat cum illo miſericordia DEI.* Neque in eo S. ſiſtit Ambroſius, dum ulteriùs aſſerit, per ſinceram hoc in tribunali accuſationem, Chriſti nos patrocinium nobis conciliare: *Fruſtra velis occultare*, inquit, *quem nihil fallas; & ſine periculo prodas, quod ſcias eſſe jam cognitum; confitere magis, ut interveniat pro te Chriſtus, quem advocatum habemus apud patrem.*

Sen. ep. 57. Cõfitens miſericordiam conſequitur.

Rup. Ab. l. 9. in Gen. c. 15.

S. Ambr. in Luc. l. 7. c. 15.

15 Sanctus Chryſoſtomus ſinceram Davidis coram Nathan inſtitutam omni abſque excuſatione perpendens Confeſſionem: *At tu, o dilecte*, inquit, *quando peccaveris, dic, peccavi; nihil eſt hac defenſione juſtius. Ita DEUM reddis propitium, ita etiam facis, ut tardiùs in eo rurſum incidas*, ad exemplum pœnitentis David, *qui potuiſſet dicere: Cur nudabatur mulier? cur lavabatur ante meos oculos? Sed ſciebat, has eſſe frivolas excuſationes, & quæ nihil haberent rationis, & ideo venit ad apertam confeſſionem, nempe ut diceret, peccavi:* in confuſionem Saulis, inquit Sanctus, qui correptus reſpondere non erubuit: *Coarctor, & alienigenæ pugnant contra me; ideo autem grave dedit ſupplicium, cum enim deberet dicere: Peccavi, & me iniquè geſſi; ille quidem hoc non dixit, ſed abibat, à ratione alienas quærens excuſationes.*

D. Chryſ. in Pſ. 140. David perfectè confeſſus eſt.

1. Reg. 15. 23.

16 Motivum porrò efficax, ne noſtra excuſemus peccata, Sanct. nobis Auguſtin. tradit, dum ait: *Cum vis eſſe excuſator tuus, triumphat de te accuſator tuus:* maxima Dæmonis ſatisfactio, propria eſt per nos facta delicti excuſatio: *Cum ſciret diabolus*, inquit S. Chryſoſt. *peccati confeſſionem eſſe peccati ſolutionem, perſuadet animæ, ut ſit egregiè impudens.* De Aſtionis Martyris ſinu, ut traditur, æthiops parvus egreſſus eſt, dicens; *Confeſſio tua, ò Aſtion, magnas meas vires hodie contrivit.* Idem penitus ſacramentali poteſt Confeſſioni applicari.

S. Aug. ſer. 3. de div. c. 5.

Confitens triumphat. S. Chryſ. ib.

17 Salvator verum genuini Apoſtolatus, & diſcipulatus ſuis ſui indicium daturus, *linguis*, ait, *loquentur novis ſerpentes tollent.* Qui ſunt hi, novorum idiomatum notitiam, ſuperq; ſerpentes poteſtatem habentes? Reſponſum ſcripite à S. Bernardo: *Primum opus fidei*, inquit S. *per dilectionem operantis, cordis compunctio eſt, in qua ſine dubio ejiciuntur dæmonia, cum eradicantur è corde peccata; exinde qui in Chriſtum credunt, linguis loquuntur novis, cum jam recedunt vetera de corde eorum.* Quòd autem hoc eſt fermentũ veruſ? defenſio, peccatorum excuſatio, à primis hæreditata parentibus: *Nec de cætero vetuſta protoparentum lingua loquuntur, declinantium in verba malitiæ ad excuſandas excuſationes in peccatis.* Quæ Pſalmiſtæ verba Cardinalis Bellarminus ita exponit: *Non permittas, ut, quando peccavimus, cor noſtrum declinet in verba mendacii, & ſimulationis.* Quæ dum cum memoro, inſignem hanc offendo Senecæ doctrinam: *Rara eſt accuſatio, quæ aliquid falſitatis non habeat, aut certè impudentiæ. Primarium innocentiæ elogium eſt, non peccare, proximum, peccata non excuſare.*

Marc. 16. 17. Conf. alium reddit hominem, & innocentem.

Bell. in Pſ.

Sen. l. 2. de ir. c. 33.

18 Juſto judicio ſuo DEUS puniturus Achabum, per proprios eum decipi fecit Prophetas; confidente namque Domino in throno ſublimi, dum varii varias propoſuiſſent Achab ſupplantandi methodos, tandem unus reliquis animoſior ſpiritus, vultis, ait, ut Achab vadat in Ramuth Galaad, ibique pereat? tota mihi committatur expeditio; *ego decipiam. In quo*, ſubſumpſit DEUS? cui ille: *Egrediar, & ero ſpiritus mendax in ore omnium Prophetarum ejus, & dixit Dominus: decipies, & prævalebis;* fecit ille, ut dixerat, fefellitque Achabum: *Omnia in figura contingebant.* Anima quæpiam Chriſtiana ad bellum ſe præparat, media confeſſione, contra appetitus proprios in ſe deſævientes; ſed quis rei ſucceſſus? Mox humani reſpectus, timoris, aut pudoris prodit ſpiritus, linguamque occupat, ut loco confeſſionis, excuſationes, defenſiones, & mendacia multiplicet, ſacramento in ſacrilegium degenerante, mortemque æternam incurrente anima, quæ vitam gratiæ expectarat. Audite Gloſſam: *Sciens Diabolus, quòd confeſſione DEUS placatur, & negatione magis irritatur, perſuadet peccatoribus prætexere, quod ipſi non peccarint, ſed quod aliquid peccati cauſa ei extiterit.*

3. Reg. 22. 22. In Confeſſione non mentiendum.

Gl. in Pſ. 104.

19 *Vera in confeſſione non mentiaris*, inquit Sanctus Bonaventura, *valde ineruditus eſt, qui in confeſſione mentitur, de mendacio ineruditionis confundere, non confundaris confiteri peccata tua. Eruditus utique homo magis de mendacio, quam de veritate deberet confundi:* moxque exemplum adducit Caini, qui à divina pietate ad fratricidii Confeſſionem extimulatus, fratrer ubi degeret, ſe noſſe negavit. An neſcis, ò homo, re in confeſſione, non ſacerdoti, ſed DEO mentiri, qui ſupplantari nequit? *Non es mentitus hominibus, ſed DEO.* Cui tuum recitas *confiteor*? homini forſitan? minimè equidem; *Confiteor DEO.* Si DEO, infert S. Bernardinus, ergo *confitebor ſimul corde, & ore;* probè conſcius, quòd *os, quod mentitur, occidit animam*, id quod curatur à paucis, dum *plurimi mentiuntur in confeſſione.*

S. Bon. ſer. 9. in dieb. rog. Non homini ſed Deo mentitur.

Act. 5. 4.

S. Bern. T. 1. ſer. dec. 4. a. 1. p. 2. c. 3.

20 Dignè, & ſincerè hoc uſi fuere ſacramento, ſanguinis CHRSTI depoſitorio, qui poſt ſuas in agni ſanguine lotas ſtolas, ante thronum Dei hoc notanter præ reliquis accepere elogium: *In ore eorum non eſt inventum mendacium;* ideòque digni fuere, qui Cœleſtem intrarent Jeruſalem, quæ eſt *aurum mundum ſimile vitro mundo*, cujus lapides animæ ſunt fidelium: *Conſtruitur in Cœlis vivis ex lapidibus.* Cujus textus myſterium ad noſtrum favorabiliter intentum enodar

Apoc. 14. 5. Apoc. 21. 18.

Digitized by Google

Rup. Ab. l. 11. in Apoc. c. 21.

dat Rupertus Abbas, dum ait: *Aurum mundum, ſimile vitro mundo; quia verò ſanctam confeſſionem frequentant, & peccata ſua non defendunt, ſed confitendo aperiunt, rectè vitro mundo ſimile dicitur hoc aurum.*

DISCURSUS XVII.

ARGUMENTUM.

De examinis conſcientiæ inſtituendi utilitate, convenientia, & methodo exacta.

THEMA.

Recogitabo tibi omnes annos meos, in amaritudine animæ meæ. Iſ. 38. v. 15.

Examen utile ad emendationem vitæ.

1 SAnctus Rex Ezechias divinam nobis demerendi clementiam optimum aſſignaturus medium, examen nobis ob oculos ponit exactum conſcientiæ; quo præmiſſo, ipſe maxima cum confidentia dicebat: *Domine ſalvum me fac; eruiſti animam meam, ut non perirem; projeciſti poſt tergum tuum omnia peccata mea.* Ecce vobis inſignem accuratæ, diligentiſque confeſſionis fructum: *Recogitabo tibi annos*, inquit S. Thomas, *in quibus tibi peccavi*; vel ut S. Bernardus commentatur: *Recogitabo* id eſt, *iterum cogitabo, ne aliquia forte oblitus ſim, ne aliquid invindicatum, & indiſcuſſum remaneat.* Aſt Hugo Cardinalis ex iis verbis bonæ confeſſionis eruit conditiones, inquiens: *Recogitabo ad confitendum*; in Ly *tibi*, notatur humilitas confeſſionis, in Ly *omnes*, integritas; in *annos*, peccatorum circumſtantiæ; *in amaritudine animæ*, ecce contritio cordis. Aſt qui ad præſens ſingulariter intentum ſpectat terminus, eſt ille *recogitabo*, examen denotans conſcientiæ, quod, ut Alb. M. hoc in loco advertit, Manaſſen ad ſaniorem mentem reduxit: *Hoc modo emendatus eſt Manaſſes*, inquit, *peccatorum maximus, eſt maximus pœnitens, quando dixit: peccavi, &c.*

S. Th. ib. S. Ber. ſer. de vita.

Alb. Mag. de mul. for. c. 12. §. 2. 2. Par. ul.

S. Ber. t. 1. ſer. 25. a. 1. c. 1. Neceſſarium ante confeſſionem.

2 Sanctus Bernardinus citatum Iſajæ textum interpretans, *recogitabo*, inquit, *id eſt, iterum, atque iterum cogitabo, contra multos inſenſatos, qui ad confeſſionem inpræmeditati accedunt, & de peccatis ſuis nullam, vel tenuiſſimam ſolertiam, & recogitationem videntur habere; cum tamen in veritate, illuminatæ animæ conſtet hæc majora negotia, & debita eſſe, quam quæcumque alia poſſit habere homo in præſenti vita.* Qui idem Sanctus mox hanc, cur multi exilem *ut plurimum* ex confeſſione hauriant fructum, rationem ſubjungit: dicens: *Plerique minimum, ſeu nullum fructum de confeſſione reportant, quia impræparati ad illam vadunt; cumque ad confeſſionem tota vis ſacramento pœnitentiæ reducatur, valdè neceſſarium eſt, ut tota mentis præparatione conſcientia diſcutiatur.* Unde & magnus ille ſpiritualis Doctor Caſſianus ſtatuit: *Omnes igitur cordis noſtri receſſus jugiter perſcrutandi ſunt, & aſcendentium in eos veſtigia indagatione ſagaciſſima retractanda*; cui obligationi dum fideliſſimè regius pareret Vates, intrepidè gloriabatur: *Tunc non confundar*; ſed quando: *cum perſpexero in omnibus mandatis tuis*, q. d. quia ſollicitò, continuòque vacavi conſcientiæ meæ, quia *exercitabar, & ſcopebam ſpiritum meum*: ideò nullam timeo confuſionem. Quia *tulit ſe intro*, ait Sanctus Auguſtinus, quia *in ſecretario ſuæ mentis egit*, liber triumphat. Pro hujus autem ultimi verſiculi abundantiori gloſſa, Sanctum placuit citare Hieronymum, qui ad noſtrum mirabiliter propoſitum, ſi quiſquam alius, ita diſcurrit: *Symmachus tranſtulit, perſcrutabar. In Græco habetur: Annos æternos memineram, & meditatus ſum, nocte cum corde meo arguebar; & rimabatur ſpiritus meus*; imò juxta Græcam verſionem, probat idem Sanctus, verbum aliquod exprimi, quod inſtrumentum denotat ferreum, ſeu ſarculum, ad malas herbas eradicandas præparatum: *Propriè in agricultura dicitur in ſarriendo, id eſt, in ſarculando, & quomodo ibi quæruntur herbæ, quæ ſecentur, fit & iſte, &c.* Quæ licèt ſimilitudo ſit peraccommoda, non tamen longè impar ei eſt alia iſta de ſcopis, quæ omnem pulverem, atque omnes auferunt aranearum telas, ſordes eluunt, & emundant; ita namque & ſolidum operatur conſcientiæ examen.

Caſſ. coll. 1. c. 22.

Pſ. 118. 6.

Pſ. 76. 7.

S. Aug. ib.

S. Hier. ib.

Ruth 2. 17. Adhortatur figura ad examen.

3 Ruth *collegit in agro uſque ad veſperam, & quæ collegerat, virga cædens, & excutiens, invenit hordei tres modios*; ita pariter qui ſua vult in memoriam revocare delicta, ſolitarius, oportet, ut ſuam à mane uſque ad ſeram noctem diſcutiat conſcientiam, omnes examinet operationes, diſcutiat cogitationes, deſideria, oculos, aures, omiſſiones, moxque ſeveræ reprehenſionis adhibita virga, ſeipſum caſtigando, atque accuſando, dolorem concipiat cum confitendi propoſito; multa equidem inibi ſe offerent zizania, ignis pabulum infernalis, aſt virgæ diſcretio, id eſt, ſinceri ſoliditas examinis, omnia ſecernet, bonamq; ſiſtet ſementem; quo ſine audire non gravemini Hugon. Victor. qui taliter unumquemque noſtrum exhortatur: *Redi ad cor tuum, & ſubtiliter diſcute teipſum, conſidera, unde venis, quo tendis, quomodo vivis, quid agis, quid amittis, quantum quotidie proficis, vel deficis, quibus cogitationibus magis incurſaris, quibus affectibus tangeris, quibus tentationum machinis à maligno ſpiritu acrius impugnaris, & cum totum interioris, & exterioris hominis ſtatum plenè cognoveris, non ſolum qualis ſis, ſed etiam qualis eſſe debeas, de cognitione tu poteris ſublevari ad contemplationem DEI.*

Hug. Vict. l. 3. c. 20.

Examinis fructus.

4 Ut autem plenitis ſalutaris hujus exercitii fructum, ejuſdemque deficientis diſpendia cognoſcamus, Sanctorum placeat expectare reſolutiones: *Verumtamen*, inquit Job, *vias meas in conſpectu ejus arguam*: aſt quis ejuſdem ſpondetur fructus? Salus æterna, gratia Chriſti non judicis, ſed Salvatoris: *Et ipſe erit Salvator meus.* Quid Sanctorum ſolicito doctrinas? vel unica Senecæ moralis nos confundit epiſtola, dum inquit; *Hoc nos peſſimos facit, quòd nemo vitam ſuam reſpicit*; nullus utique Doctor tacet aptiorem potuiſſet promere ſententiam. Qui ſua rariſſimè conſiderant peccata, plerumque homines mali ſunt, & vitioſi.

Job 13. 15.

v. 16.

Luc. 16. 2. Dion. Carth. ibid. Deũ placet.

5 Villicus Evangelicus magno obſtrictus debito, diffamatus eſt apud Dominum ſuum; à quo, aut per quem? Reſpondet Dionyſius Carthuſianus: *Per remorſum conſcientiæ*; dilapidator iſte quemcumque malæ reum vitæ præfigurabat, unde & *villicus iniquitatis* denominatus eſt; ſed modum, obſecro, reſpiciamus, quem in reparandis ruinis continuavit: *Ait autem villicus intra ſe.* Itane, inquit Sanctus Chryſologus? ecce verum pœnitentis ſpeculum: *Pungit cor ſuum, omnia vexat interna, ut a ſe pœnitentiam, quam pro ſe dari poſſit, extorqueat*: quo ex facto Didacus Stella hanc eruit doctrinam: Et tu igitur *ſcrutare conſcientiam tuam intra te.* Hæc autem villici cura tam eximium ſortita eſt terminum, ut à Domino ſuo deprædicari meruerit: *Laudavit Dominus villicum iniquitatis, quod prudenter feciſſet.* Etiamſi enim quandoque coram divina juſtitia debitum contraxerimus infinitum, quantumvis multis Deum affecerimus injuriis, nihilominus dum nos ſpiritualibus animæ, & conſcientiæ calculis, nec non eliciendis doloris actibus intentos videt, indilatè nobis propitiatus placatur.

D. Chryſ. ſer. 125.

Did. Stell. ibi.

2. Reg. 4. 5. Inſidias arcet.

6 Isboſeth in lecto ſuo à Recab, & Baana occiſus fuit, dum altum ipſe ſterteret in meridie; cauſamne noſtis funeſti adeò accidentis? Mulier, triticum purgans, cuſtodiæ domeſticæ deputata, ipſamet obdormierat; unde S. Gregorius inquit; *Oſtiaria triticum purgat, cum mentis cuſtodia, diſcernendo, virtutes à vitiis ſeparat; quaſi obdormierit, in mortem proprii Domini ſui inſidiatores admittit.* Ceſſante conſcientiæ examine, inſidiæ contra nos invaleſcunt Diaboli, animæque noſtræ ager zizaniis repletur: *Cum autem dormirent homines, venit inimicus homo, & ſuperſeminavit zizania.* Sanct. Gregorius fuſius ad prius factum alludens, *ingreſſi*, inquit, *ſpicas tollunt, quia mox bonarum cogitationum ſemina auferunt.*

S. Greg. lib. 1. mor. c. 18.

Matt. 13. 25.

Iuſtitiæ Judicium.

Prov. 4. 23.

7 Sapiens certum ſpiritualis ſanitatis pharmacum nobis præſcripturus, *omni cuſtodia* inquit, *ſerva cor tuum.* Aſt qualiter noſtrum nos cor tuebimur? Ecce vobis medicinam præſentem, diligens, inquam, conſcientiæ examen: *Cum fortis armatus cuſtodit atrium ſuum, in pace ſunt omnia.* Frequens conſcientiæ examen, & peccati accuſatio vires enervat inimici: *In pace ſunt omnia.* Diabolus accuratiſſimè quamcumque noſtram dinumerat culpam, nævum, imò & atomum imperfectionis; ſed quo fine? ut noſtra nobis delicta exprobret in judicio; prout impoſtor fecit agonizanti Monacho illi, qui in extrema lucta conſtitutus, ut vita refert Sancti Odonis, in hæc prorupit verba: *Raptus ſum ad judicium, ibique protulit accuſator humani generis*

Luc. 11. 21.

Non confundaris in Judicio.

contra

Digitized by Google

contra me, de micis ſacculum plenum, quas colligere ſecundum conſuetudinem nolui, & de menſa ceciderunt. In panno mundo, & candido minima etiam apparet macula, radii Solis minutiſſimos etiam patefaciunt atomos; ita quoque ſollicitum conſcientiæ examen lucem acquirit nobis, & notitiam, ut exiles etiam cognoſcamus, emendemuſque culpas; cui exercitio uolcè nobis incumbendum eſt, ut Diaboli atteramus conatus, in hoc improbè collimantis, ut accuratam coacervet defectuum noſtrum congeriem? profectò *ſi noſmetipſos dijudicaremus, non utique judicaremur.*

1. Cor. 11. 31.

Diſcute conſcientiam, inquit Sanctus Auguſtinus, *aſcende tribunal mentis tuæ, noli tibi parcere, examina te loquatur tibi medulla cordis.* Ad quod judicium ut nos fortiùs pelliceret Sanctus Joannes Chryſoſtomus, ejuſdem nobis prærogativam ob oculos ponit, inquiens: *Hic judicium fit ſine teſtibus, tu ipſe in te judicium exerces, qui peccaſti.* Imò Sanctus Auguſtinus ſimilibus ductus rationibus, alio nos in loco hujus admonet officii, dum ait: *Conſideret ſe unuſquiſque veſtrum, intret in ſemetipſum, aſcendat tribunal mentis ſuæ, conſtituat ſe ante conſcientiam ſuam, cogat ſe confiteri.*

S. Auguſt. in Pſ. 100.

D. Chryſ. t. 5. ſer. 56.

Aug. tr. 33. in Joan.

8 Sapiens animam conſiderans, perfectionis, & gratiæ cupidam, in eo ſingulariter ipſam dignoſci poſſe aſtruit, ſi ſuam improbet vitam, ſi ſeipſam reprehendat, ab aliena non præventa correptione: *Juſtus prior accuſator eſt ſui*; ſi non expectet, uſque dum ad ſupremi judicis tribunal citetur, ſed potiùs *præoccupet faciem ejus in confeſſione.* Præmiſſo dicto examine, & proceſſu, favorabilem nobis in confeſſionis tribunali expectare licet ſententiam; prout accepit illa, quæ ad Chriſtum pœnitens acceſſit, *ut cognovit*; quemadmodum conſecutus eſt filius prodigus, qui ad patrem accurrit, poſtquam fuerat *in ſe reverſus*: & tu igitur tuos diſcute defectus, eoſque ruminans, intimè confundere, compungere, eos reprehende, accuſa, caſtiga, ut tuam exoneres, illuſtreſq; animam? *Judicium excitemus*, verba ſunt Chryſoſtomi, *ut Deum nobis propitium, ejuſmodi habita quæſtione reddamus.*

Ut Deus ſit propitius.

Prov. 18. 17. Pſ. 94. 2.

Luc. 7. 37. Luc. 15. 17.

S. Chryſ. t. 5. ſer. 36.

9 Apoſtolus, amantiſſimus ſalutis noſtræ præceptor, *videte*, inquit, *fratres, quomodo cautè ambuletis, ut ambuletis dignè, Deo per omnia placentes.* Quæ dum verba S. Auguſtinus diſcutit, perfectionem hanc in privato judicio, ſeu conſcientiæ examine conſiſtere, docet, inquens: *Quid eſt ambulare? breviter dico, proficere; ne fortè non intelligatis, & pigriùs ambuletis; proficite fratres mei*; ſed quomodò, dicetis, proficiemus? ecce modum: *Diſcutite vos ſine dolo, ſine adulatione, ſine palpitatione; non eſt enim aliquis intus tecum, cui erubeſcas.*

Tu autem proficias. S. Aug. ſer. 15. de v. Dom.

10 Porrò examen hoc non quomòdocumque, ſed quaſi de re ardua inſtitui debet: *Hoc peccatorum ſcrutinium*, inquit S. Thomas de Villanova, *ſecundum tempus, quo dilata eſt confeſſio, & perſonæ qualitatem adhibendum eſt, ſicut in negotio arduo*; nec immeritò, quia juxta S. Bernardinum, omnium vitæ hujus negotiorum difficillimum, dictum eſt examinis conſcientiæ opus: *Iſta ſunt tam ardua opera, & negotia magna, quod pro eis Dei filius paſſus eſt opprobrium mortis*, inquit Sanctus, *& diræ crucis. Sunt enim tanto examine digna, quod pro illis diſcutiendis veniet Dominus ad judicium cum ſenatoribus terræ; univerſam rationalem creaturam ad illa dijudicanda convocabit: De cœlo Angelos, & Sanctos, de mundo bonos, & malos, & de inferno dæmones, & damnatos.* Quàm juſtè igitur ejus à nobis requirit frequentia examinis, in ſecretiſſimis conſcientiæ noſtræ penetralibus inſtituendi, quod quandoque in totius Cæli, terræ, atque inferni conſpectu propalabitur? advertite fratres: *Si noſmetipſos dijudicaremus, non utique judicaremur.*

Arduum quidem opus. S. Th. Vill. in conc. D. 4. Quad.

S. Bern. ib. ar. 2. c. 1.

11 Circa temporalium rerum computum Argos nos profitemur, & agimus; erubeſcite infelices: *Negotiatores ſpirituales ſumus, dilectiſſimi mei*, inquit Sanctus Ephrem, *negotiatoribus ſæcularibus ſimiles*; ad quos hic Sanctus nos erudiendos remittit, dum ait: *Perpendite, quæ dico, fratres. Negotiator ſæcularis damna, & lucra quotidie computat, & ſiquidem damna perpeſſus fuerat, ea reſarcire ſollicitè ſtudet. Sic etiam tu, chariſſime, ſerio facias, ac cures; diebus ſingulis, veſperè, & manè diligenter conſidera, quo pacto ſeſe habet negotiatio tua, & veſpere quidem ingreſſus cubiculum cordis tui, examina temetipſum, ac dicito: Putaſne hodie in aliquo DEUM exacerbavi? numquid verba otioſa protuli? num per contemptum, negligentiamque peccavi? num in re aliqua fratrem irritavi? num alicujus famam detractionibus laceravi?* moxque ſubdit: *Quòd ſi in iſtis compereris, te detrimenta perpeſſum, futuris lucris præterita damna ſedulo reſarcire ſtude.* Sed eheu! *filii hujus ſæculi prudentiores ſunt filiis lucis.* Vel unicæ cujuſdam momenti liti, aut exili ſperato lucro quantum invigilamus, omnis impatientes moræ, nulli ſuperſedentes labori, ad omnia oculatiſſimi? & in negotio maximo animæ, in æternæ ſalutis difficultatibus torpemus? Chryſoſtomum audi, & obedi, quiſquis talis es: *An non codicem domi habes*, inquit Sanctus, *in quo quotidianas rationes ſcribas? habe item codicem in conſcientia, & quotidiana peccata ſcribe. Cùm in lecto tuo jaces, nec quiſquam eſt, qui tibi quid negotii faceſſat, antequam ſomnus irrepat, libellum in medium produc, & peccata ſua tecum reputa, dicens apud temetipſum: numquid hodierno die, vel ſermone, vel opere peccavi?* Et alibi: *Quando eſtis decubituri, & nullo præſente, multa quies, & ſilentium, excita judicium tuæ conſcientiæ, ab ipſa rationem exige*; cùmque in notitiam veneris omnium inordinatorum affectuum, & appetituum tuorum, omnium malorum verborum, cogitationum, &c. *De eis pœnam ſume, torque cogitationem, quæ peccavit; id ſibi vult illud: quæ dicitis in cordibus veſtris, in cubilibus veſtris compungimini; compungite, pro eo, quod eſt, pungite, ſtimulate, quæ in cordibus veſtris dixiſtis interdiu.*

Sed proficuum. S. Eph. t. 3. ſer. Aſc. de vit. rel. Adhortatio ad quotidianum exam.

D. Chryſ. in Pſ. 1. 4.

D. Chryſ. in Pſ. 4.

12 Numquid ſi domi veſtræ ſciretis latere fures, prædones, aut latrones, ad quietem vos componeretis, niſi diligentiſſimo præhabito ſcrutinio? fures, & latrones peccata ſunt mortalia, quæ in veſtra delitent conſcientia, hæc veſtræ moliuntur æternæ ſalutis deſtructionem, illa veſtræ inſidiantur vitæ, quia *ſtimulus mortis, peccatum eſt.* Et tu ſine prævio diligenti conſcientiæ examine, abſque contritione, & bonis propoſitis, te ad quietem recipere audes?

Peccata ſunt prædones.

1. Cor. 15. 56

13 Sanctus Joannes Chryſoſtomus in ſermone, cui titulus: *Non eſſe ad gratiam concionandum*; poſt quotidianam ſæcularium ſollicitudinem demonſtratam, qui temporalibus commodis inhiantes, ſummo manè adeunt tribunalia, deſudant, computant, ponderant &c. ſubitò ad ſpiritualem converſus proventum, ita nos exhortatur: *Hoc igitur, & in actionibus noſtris faciamus; advocata conſcientia noſtra, rationes exigamus ab ea, diſquiramus, quid commodè, utiliterque ſit inſumptum, quid in noſtrum damnum; quis ſermo perperam fuerit impenſus in detractiones, in turpiloquia, in contumelias; quænam cogitatio ad laſciviam oculum concitarit, quod conſilium in damnum noſtrorum in opus exierit.*

D. Chryſ. t. 5. ſer. 58. A Conſcientia ratio petenda.

14 Digniſſimam in præſenti nefas fuerit præterire Sancti Bernardi ſententiam, inquientis: *Unicuique liber eſt ſua conſcientia, & ad hunc librum diſcutiendum, & emendandum, omnes alii libri inventi ſunt. Anima vero, cum de corpore egreditur, nullum alium librum, præter librum conſcientiæ, ſecum poterit portare; atque in illo agnoſcet, quò debeat ire, vel quid debeat recipere.* Sed deplorabilis, proh dolor! inquit idem Sanctus, multorum eſt confuſio, ſcientiæ potiùs, quàm conſcientiæ vacantium; qui vel unius in articuli, aut quæſtionis ſolutionem, integros impendunt dies, ac noctes, conſcientiæ interim examen floccipendentes: *Quàm multi quærunt ſcientiam, & pauci conſcientiam.*

Quis liber noſter eſt. S. Bern. l. de conſ.

S. Bern. c. 71. de inter. do.

15 Quos arbitramini libros æternitati litandos fore? Origenis forſitan, Tertulliani, Sancti Cypriani, Sancti Auguſtini, Platonis? *Judicium ſedit, & libri aperti ſunt*, qui ſunt libri iſti, quis typus, qui characteres eorum? Sanctus Joannes myſterium penetraſſe videtur, dum ait: *Libri aperti ſunt, & judicati ſunt mortui*; at circa quid, & ex quo formabitur proceſſus? ex conſcientiarum examinibus: *Ex his, quæ ſcripta erat in libris, ſecundum opera eorum.* Unde & Eccleſia canit: *Liber ſcriptus proferetur, in quo totum continetur*; quorum librorum contentum nobis fuſiùs

Judicii venientis libri liber conſcientiæ. Dan. 7. 10. Ap. 20. 12.

San-

Digitized by Google

Sanctus Ephrem enarrat, dum ait: *Formidabiles libri, in quibus ſunt ſcripta opera noſtra, & actus, & verba, & quæcumque egimus in hac vita, non ſolùm actus, ſed & cogitationes, & intentiones cordium.* In bujus igitur libri examine, & ſtudio, unuſquiſq; ſuam hodie debet operam, atque induſtriam collocare.

S. Ephr. l. de ver. pœn. c. 4.

DISCURSUS XVIII.

ARGUMENTUM.

Contra illos, qui à confeſſione abhorrent, in eoque frequenter ſibi applicando remedio vivunt negligentes.

THEMA.

Numquid qui cadit, non adiiciet, ut reſurgat? Pſal. 40. verſ. 9.

Reſurgendū per conf.

1 NEgat David, ſe cogitatu quantumcumque indefeſſo aſſequi poſſe, qualiter homo, non in rupem, ſed in peccati barathrum, id eſt, in infernum prolapſus, adeò ſit mentis futurus inops, ut reclinatis in ſinu manibus, nihil curet de exitu: *Numquid qui cadit, non adiiciet, ut reſurgat?* Quæ verba S. Thom. de Villanova moroſiùs ruminans, ſequentem format diſcurſum: *Si quando, prout eſt humana fragilitas, in peccatum cecideritis, illico ſurgite, ſtatim ad confeſſionem properate. Hoc Dominus per prophetam peccatoribus ſuadet, dicens; Numquid qui cadit, non adiiciet, ut reſurgat?*

S. Th. Vill. in D. 3. Qu.

2 S. Chryſoſtomus illam Pſalmiſtæ paternam ponderans invitationem: *Confitemini Domino, quoniam bonus*, ad peccatorem converſus, probat, nullam ab eo excuſationem ſufficientem afferri poſſe, cur reſpuat confeſſionem, præſertim cùm propria nullus quærat damna: *Nec peccator jam poterit excuſari, qui confeſſionem, per quam venia naſcitur, non præparavit amplecti*; duplici reus delicti, *dum primò legem contempſit; ut delinqueret, & confeſſionis remedia ampliùs noluit, ut periret*; moxque brevem quidem, aſt utilem hanc ſubdit exhortationem: *Confeſſio afferat ſalutem, cui contemptus attulerat mortem; vive remediis, qui moriturus fuerat aliquando peccatis.*

D. Chryſ. Pſ. 117. 1. Illam reſpuens duplicicem reus.

3 Solidam, atque indelebilem meretur notam digniſſimus, quem in hac confeſſionis materia magnus quidam ſpiritualis magiſter format conceptum. Pœnitentia, inquit ille, eſt quædam arca depoſiti, in qua repoſiti ſunt Chriſti Salvatoris noſtri theſauri, omnes meritorum ejus divitiæ, ineſtimabile redemptionis noſtræ pretium. Hæc aperitur omnibus ejuſdem fruitionis cupidis, tantum ex ipſa pretium extrahere valentibus, quantum ad totiùs ſui debiti abundat ſolutionem: quam inſanabili ille inſaniæ malo laboraret, qui multis obſtrictus debitis, ditiſſimum offenderet theſaurum, ex quo juxta debiti qualitatem, tot ſibi licitè tollere poſſet pecunias, quot ſufficeret ad omnimodam ſatisfactionem, ille verò manibus otioſis ſperneret favorem? ita & in præſenti, &c.

Mol. de ſacr. tr. 3 c. 2. & 3. Conf. arca theſaurorū.

4 S. Thom. de Villanova deplorabilem contemplans animæ conditionem, quæ ſacramenti hujus extrema neceſſitate laborat, ſed torpida beneficium negligit, ſequenti eam perſtringit invectiva: *O qualis audacia, quæ oblivio, quod mentis geliclidium, quis ſtupor? ecce ardet infernus, ſub pedibus inhians, atq; ad devorandam miſeram animam apertus, & jam peccator ipſe deputatus eſt ad illū, & ſolùm pendet ex tenui filo vitæ præſentis, quod tam facilè rumpitur, & miſer ridet, comedit ſecurus, & gaudet, neque eſt ſibi cura de remedio:* imò majorem aſtruit S. audaciam eſſe, in peccati mortalis ſtatu confeſſionem negligere, quàm centum armatis ſe unum opponere viris; cujus hanc reddit rationem: *In hoc vita ſolùm mortalis exponitur, quæ aliquando perdenda eſt; ibi autem anima perpetuæ damnationi, & ardoribus ſempiternis objicitur, & perpetua ibi gloria ponitur in diſcrimine.*

S. Th. Vill. ib. Hominum torpor, & audacia.

5 Ut autem infinitam remedium hoc aſpernantium inſaniam cognoſcatis evidentiùs, ſequentem accipite ſimilitudinem. Quidam criminis læſæ majeſtatis reus per juſtitiam ad furcam condemnatus fuit; at Rex miſericordia motus, indulſit, ut reus ſuum ſecretiſſimè crimen confiteretur alicui miniſtrorum, ex tota gratiæ ſignatura ad placitum eligendo, qui ejus confeſſionem ſub ſtrictiſſimo, & inviolabili ſecreto exciperet, nulli unquam mortali manifeſtandam; ſi feceris, ait Rex, totum tibi remittam, omnia tua bona fiſco addicta tibi reſtituam; imò & maximos tibi conferam honores, teq; mei declarabo participem regni. Nonne vos ſtultiſſimū hunc eſſe, uno omnes ore clamaretis, ſi rariſſimam miſer contemneret gratiam? ecce vobis cauſam in terminis: ſingulariſſimo nos confeſſionis ſacramentalis beneficio divina cumulavit providentia: *Confitemini Domino, quoniam bonus, quoniam in ſæculum miſericordia ejus.* Nullum unquam terrenum tribunal pietatem, & beneficentiam exercuit ſimilem illi, quam DEUS hoc in judicio frequentat, & continuat. Homo, peccato obnoxius mortali, reus ille eſt, ad inferni furcam condemnatus, omnibus bonorum operum deſtitutus meritis; divina illi permittit clementia, ut pro beneplacito ſuo Confeſſarium eligat, cui ſub inviolabili ſigillo ſua pandat peccata, poſtmodum omnibus iterum exornandus donis, gratiis, & meritis per peccatum amiſſis, imò majoribus quàm unquam cœleſtibus locupletandus theſauris, (*plus acquiſivimus, quàm plus perdidimus:*) inſuper filius, & hæres cœleſtis declarandus regni: & nihilominùs quantus eorum numerus eſt, qui ab hoc ſaluberrimo abhorrent remedio:

Similitudine declaratur.

Pſ. 117. 1.

Officium ſuum diſcipulis ſuis peragendum injunxit, inquit Hugo Victorinus, *ut medicorum more ægros ad ſe venientes exciperent, & ſanarent. Medicis dixit, ut curarent, ſed infirmis non dixit, ut ad medicos ſanandi venirent.* Ingenioſiſſima hæc eſt reflexio, ſcilicet ſpirituales ſollicitè à Salvatore proviſos eſſe medicos, at nullam ſingulariter circa infirmos, ut ad medicos recurrerent extimulandos, adhibitam fuiſſe induſtriam; cauſamne noſtis? *Hoc quaſi certum eſſe voluit, quòd ægri libenter ſalutem quærerent*, ſubdit idem auctor, *& ſe curandos offerrent, ſi medicos invenirent; propterea ſolos medicos admonuit.* Incarnata equidem divina ſapientia vix debitorum noſtrorum pretium in Crucis ligno obtulerat, quin ſubitò hoc inſtitueriт, & Apoſtolis commiſerit ſacramentum; aſt non legitur fideles extimulaſſe ad ejuſdem uſum, cujus hanc idem auctor aſſignat rationem: *Infirmum enim ipſe morbus ſuus ſufficienter admonet, neque opus præcepto habet, ſi dolet. Tamen ipſi medici poſtea, quia negligentes in curatione ſua ægrotos invenerunt, eos ad ſalutem quærendam, & admonitione ſua excitaverunt, & præcepto attraxerunt.*

Hug. Vict. erud. Theol. de ſacr. fid. l. 2. p. 14. c. 1.

6 Eccleſia ſub cenſura omnibus annuam præcepit confeſſionem, & communionem; non tamen inde concludere licet; ergo non teneor ampliùs; prout patet in ſimili. Si namque medicus ob nimium in infirmo deprehenſum etexis defectum, ei diceret: niſi ſemel in die comederis, actum eſt de vita tua; inde non ſequitur, non licere infirmo frequentius adhibere nutrimentum; ita quoque S. mater Eccleſia, maximam in infirmis filiis ſuis obſervans nauſeam ab hoc ſalutari antidoto, utpote qui per vitia, & malos peccatorum habitus, omnem depravarunt guſtum, ſtomachumque corruperunt, iis præſcribit, ſubque æternæ damnationis pœna imponit annuæ ad minus confeſſionis, & communionis præceptum; cui nequaquam acquieſcere debet, quiſquis ſuæ eſt ſalutis amans; ne cum Abſalone, qui ſemel dumtaxat in anno ſuam radebat cæſariem, non jam ad arborem, ſed ad patibulum ſuſpendatur infernale: *Semel in anno tondebatur* Abſalon, inquit Sanctus Antonius Paravinus; *capillorum tonſio eſt peccatorum in Confeſſione depoſitio, quam multi ſemel in anno faciunt, cùm ſingulis diebus confeſſio eſſet neceſſaria.*

Sæpius in Anno confitendum.

S. Ant. Pat. D. 4. poſt Trin.

7 S. Thomas de Villanova hoc annuæ confeſſionis præceptum conſiderans fortiter exclamare non dubitat: *O confuſionem; & verecundiam noſtram! ad tantum bonum, & tantam ſalutem, opus fuit præcepto. Væ miſeris, & cæcis, & induratis, qui præcepto indigent ad fugiendum infernum, & veniam obtinendam, & præcepto ad annum! Quis hoc poteſt audire pius, & verus Chriſtianus? ad annum ego expectabo veniam? ad annum differam vitam meam?* Si veſtem maculaſti, incunctanter, & indilatè eluis; ſi vulnus incurris in corpore, è veſtigio medicus citatur, & chirurgus; *& maculas animæ, & vulnera cordis mei lethalia, ad annum purificanda,*

S. Th. de Vil. conc. in D. 3. Quad. Invective in annuo tantū confitentes.

da, & curanda differam? ubi ſenſus, ubi judicium. ubi fides ſalium? ubi timor DEI? ubi ſpes regnandi cum DEO? hoc eſt, quod miſeros inficit, & replet peccatis, & vitiis, & criminibus; ſicut ſcriptum eſt. Computruerunt jumenta in ſtercore ſuo, & indurantur in peccatis ſuis, & veniunt ad ultimum malorum, quia non ſtatim adhibent remedium plagis ſuis, ſicut fit in plagoſo corpore.

Joel.1.7.

Altera invectiva.

8 Citatus modò S. Anton. de Padua, Chriſtiani impatiens algoris, eos, qui ſemel duntaxat in anno confitentur, hac caſtigat invectiva: *Quare infelix differt in annum? imò cur differt in craſtinum, cùm neſciat, quid dies craſtina paritura ſit? hodie es, & cras non eris; ſic ergo vive hodie, quaſi hodie ſis moriturus. Qui quotidie venenum peccati bibit, quotidie debet accipere theriacam confeſſionem*: Audite S. Chryſ. *Petrus poſt illam nefariam abjurationem quoniam celeriter nullo accuſante dixit peccatum, adeo abluit illam abnegationem, ut etiam primus Apoſtolorum fuerit factus, eique totus terrarum orbis fuerit commiſſus.*

Chryſ. h.39. ad. Jud.

S. Greg. p. 2. paſt. adm. c. 11. & perſuaſio.

9 Sanctus Gregorius pariter confeſſionis accelerationem nobis perſuadere volens, *infructuoſè*, inquit, *ad ultimum quæritur, quæ congruo conceſſa tempore utiliter habebatur*; de medicina loquitur Sanctus, quæ niſi tempore convenienti detur, damnoſa exiſtit: *Si quis veneno diaboli perfuſus eſt*, inquit Sanctus Laurent. Juſt. *ſi quis peccati morbo percuſſus, incunctanter ad refugium confeſſionis accedat, & ibi ſuarum recipiet medelam plagarum.* Eamdem ab infirmitate ſpirituali deſumptam ſimilitudinem bis nobis verbis exhibet Alcuinus: *Quis, rogo, cadens, non quærit ſurgere? quis infirmatur, & non deſiderat convaleſcere? quis periclitatur, & non optat evadere? pœnitebit te poſtmodum tarditatis, ſi non cognoveris quid animæ tuæ proficiat ad ſalutem. Clemens pater paratus eſt te accipere, ſi tu non tardaveris reverti*; moxque filium prodigum ſtatuit in exemplum, quem tanta cum ſollicitudine, & affectu pater amplexatus eſt reducem? *Cùm autem adhuc longè eſſet, vidit illum pater ipſius, & miſericordia motus eſt, & accurrens, cecidit ſuper collum ejus*; quorſum genitor ad tantum ab ædibus ſpatium filio properabat obvius? Reſpondet Guerricus Abbas: *Sic feſtinabat abſolvere reum à tormento conſcientiæ ſuæ, quaſi plus cruciaret miſericordem compaſſio miſeri, quam ipſum paſſio ſui*; quinimò voluit inſuper per hanc accelerationem edocere, non modò indilatè adminiſtrandum, ſed & incunctanter hoc eſſe recipiendum ſacramentum: *In ſe reverſus, dixit: ſurgam, & ibo ad patrem meum*; vix in ſe introgreſſus fuerat, cum ecce ſubitò ad amplexus properat paternos.

S. Laur. Juſt. de diſc. & perf. mon. conv. c. 19.

Alc. epiſt. de conf.

Luc. 15. 20.

Gu. Ab. ſer. in dom. 2. hebd. quad.

Poſt caſum reſipiſcendum. Luc. 15. 8.

10 Juxta ejuſdem capituli hiſtoriam immediatè præcedentem, mulier parabolicè repræſentata, ut primum unam è denis drachmis perdidit, *accendit lucernam, & everrit domum, & quærit diligenter, donec inveniat eam.* Anima namque prudens, ſagax, & timorata, ſi quandoque divinam amittit gratiam, in ipſis etiam mediæ noctis umbris lucernam accendit, eam requiſitura, ſuam examinat conſcientiam, elicit compunctionis actus, divinam implorat pietatem, quieſcere neſcia, donec amiſſam recuperarit gratiæ drachmam. Ad intentum doctæ deſerviunt, illum ſapientis textum (*mandatum lucerna eſt, lex lux*) interpretantis Albert. Mag. verba, dum ait: *Eſt domus conſcientiæ interioris quam totam oportet everrere in compunctione, & confeſſione.* 1. *Cor. 4. illuminabit abſcondita tenebrarum, & manifeſtabit conſilia cordium.*

Prov. 6. 23. Alb. M. ib.

1. Cor. 4. 5.

S. Laur. Juſt. ibid. Confeſſionis effectus.

11 Sanct. Laurentius Juſtinianus, ut nos ad acceleratæ Confeſſionis frequentiam inducat, diverſos ejuſdem, omneſque egregios adducit effectus, inquiens, *Quicumque deliquiſſe ſe meminit, ad Confeſſionis remedia, quanto poteſt citius recurrat; nam delicti Confeſſio veniam impetrat, gratiam promeretur, humilitatem nutrit, Cœlum aperit.* Neque minùs efficaciter Sanctus Bernard. diſcurrit, dum ait: *Subitò, cum peccaſti, vadas ad confitendum; quia quemadmodum in domo cum accenditur ignis, ſubitò exclamas; ita cum peccaſti, ſubitò vadas ad clamorem confeſſionis, ad extinguendum peccatum.* Niſi ignis mox in principio ſopiatur, proficit, & incrementa capit; ita etiam peccatum, ſi ſi tantiſper in anima toleretur, & non extirpetur, protinùs augmentatur; unde Sanctus Gregorius Magnus loquit: *Peccatum, quod pœnitentia non diluit, mox ſuo pondere ad aliud trahit.*

S. Bern. T. 4. ſer. in 1. par. princ. Poſt peccatū faciendæ.

12 Nemo non hiſtoriam novit Achani, cujus unius avaritia glorioſis populi Hebræi ſupplantavit victoriis, & triumphis, qui tamdem ad inſtantiam Joſue ſuum ingenuè confeſſus eſt crimen: *Et ait Joſue ad Achan; fili mi, da gloriam Domino DEO Iſrael, & confitere, atque indica mihi, quid feceris, ne abſcondas. Reſpondit Achan Joſue, & ſic, & ſic feci*; hac tamen ſinceriſſima nequidquam obſtante confeſſione, *lapidavit eum omnis Iſrael.* Quis hic obſecro tam ingenuæ confeſſionis fructus, dum etiam adultera, quam lex lapidari jubebat, omni abſque verbali confeſſione abſoluta fuit à Salvatore? Reſponſum accipiamus à Rup. Abbate: *Quamvis confitendo reſponderis*, inquit ille, *verè ego peccavi Domino DEO Iſrael, & ſic; & ſic feci, non tamen ullam mereri veniam debuit, quia videlicet confeſſio nimium tarda fuit; ante enim turbatus eſt Iſrael, quam ille peccatum agnoſceret; & ante ſors veridica, DEO auctore, prodidit perſonam, quam ipſe culpam.* Licèt autem adultera non confiteretur ſenſibiliter circumſtantibus, ſuum tamen peccatum pandebat ei, qui *ſcrutatur renes, & corda*; verecundo, & demiſſo vultu, pœnitentique habitu, manifeſta edebat confeſſionis, & doloris indicia.

Tarda nimis veniam non meretur.

Joſ. 7. 19.

v. 20. v. 25.

Rup. Abb. in Jo. c. 21.

13 Tamdem Alcuinus novum accelerandæ confeſſionis motivum haurit è notabili, ex confeſſionis dilatione oriri ſolito, damno: *Si quis*, inquit *propter fragilitatem carnis, vel propter negligentiam circumſpectionis vulneratur, citius ad confeſſionis medicinam recurrat, ne per illecebram malæ conſuetudinis vix eradicari valeat peccatum.* Moxque tria diſtinguit mortuorum à CHRISTO ſuſcitatorum genera; filium viduæ, filiam Archiſynagogi, & Lazarum, quorum primus revixit extra urbem, ſecundus in domo, tertius in ſepulchro. Unde ſubjungit: *Qui ſunt hi tres mortui, niſi tria peccantium genera? filiam ſuſcitat in domo, dum conſentientem in corde peccare, revocat à peccati perpetratione, Filium viduæ extra portas Civitatis ſuſcitat, dum peccantem foris in opere, ad pœnitentiæ medicamenta confugere facit. Fœtentem vero in mala conſuetudine peccati, cum lachrymas pœnitentiæ elicit ex corde ſuſcitat.*

Alc. ap. 71. Peccata ne in anima radices figant confitenda.

DISCURSUS XIX.

ARGUMENTUM.

Quanta ſit violentia verecundiæ, nos a graviorum abſtrahens peccatorum confeſſione, cujus inſuper aliquot conſiderantur diſpendia: docetur tamdem, erubeſcentiam hujuſmodi eſſe penitus irrationabilem, quandoquidem in ſummum Dei, ac noſtri honorem, & gloriam cedit confeſſio.

THEMA.

Eſt confuſio adducens peccatum, & eſt confuſio adducens gratiam, & gloriam. Eccl. 4. v. 25.

1 PEr hanc Eccleſiaſticus ſententiam eos erudire, & à gravi liberare ſatagit errore, qui verecundia præventi, ſuos ſubticent defectus in confeſſione; cujus vitii enormitatem hoc in diſcurſu nobis ob oculos ponit S. Petr. Damian. inquiens: *Nihil fortiùs ad expugnandum gratiam Dei, quam timor humanus; quia dum erubeſcimus confiteri; quæ commiſimus; DEUM minùs, quàm homines reveremur. Hæc eſt confuſio adducens peccatum.*

Verecundia deponenda.

S. Petr. Dam. ſer. 2. de S. Andr.

2 Tyrannicæ hujus verecundiæ, noſtram nobis linguam, ne peccata noſtra confiteamur, vincientis ſævitiam, nulla poteſt oris humani exprimere facundia: *Prodenda ſunt facta noſtra*, loquit Hug. Victorinus, *non nos permittit verecundia eloqui, erubeſcimus confiteri, quod fecimus.* Diſplicet nobis delictum, id ipſum deteſtamur, internos excitavimus doloroſæ contritionis actus, at vox ligata manet, confeſſionis inimica. Tragœdiam ab experientia narrat Sanctus Bernardinus, de verecundia ſexui fœmineo circa confeſſionem familiari tractans. Mulier quædam, ait Sanctus, poſtquam per duos dies integros multis cum lacrymis, magnæque com-

Hug. Vict. eru. th. de ſacr. fid. l. 2. p. 14. c. 1.

S. Ber. t. 4. ſer. 30. 1. p. princ. Exemplum.

compunctionis indiciis, mihi confeſſa fuiſſet, tamdem in proceſſu eam titubari adverti, nam *aliqua non audebat dicere, quod perpendens, cum diſcretione dixi: ego video, quod tu vis dicere, ſed præ verecundia diabolus non te dimittit; quia nihil feciſti tam grave, & horrendum peccatum, quin aliàs etiam factum fuerit per ſanctos viros, Petrus negavit Chriſtum, Paulus fuit perſecutor fidei, & interficere fecit millia Chriſtianorum; Julianus interfecit patrem, & matrem; latro in cruce fecerat tot mala; & Deus miſericors miſertus eſt eorum. Quid ergo pejora facere potuiſti? Dic ergo in bono omine: ſic capiens vigorem, omnia dixit apertè.*

Alc. in ep. de conf. pœn. 3 Alcuinus iis ſatisfacere conatur objectionibus, quas conſcientiæ peccatorum pondere graves formare, & à criminum enormitate deſumere ſolent: *Sed dicis*, inquit, *me terret meorum magnitudo peccatorum; quinimò tantò magis inſiſtendum eſt tibi, o peccator, in medicina confeſſionis, ne pereas in putredine vulnerum, ſi medico erubeſcis aperire multiplices ulcerum dolores*; hæcque eſt, de qua dicitur: *Eſt confuſio adducens peccatum*. Hæc confuſio, & verecundia, quæ animarum veſtrarum plagas medico occultat, veſtrum inveterat, pejoratque malum, putredinem auget, & Sacramenti virtutem in ſacrilegii commutat venenum: *Quomodò poteſt medicus*, ait Sanctus Auguſtinus, *vulnus ſanare, quod ægrotus oſtendere erubeſcit?*

Ne fiat confeſſio ſacrilega.

S. Aug. ſer. 66. de temp.

Verecundia arcenda. 4 Quantus parturientem opprimit dolor? ſpiritualiter loquor; honorata quæpiam, & nobilis perſona in ſecreto peccatum admiſerit, aſt inſtante partus, id eſt, confeſſionis tempore, quanta ſecundùm faciem, & cor ſuffunditur verecundia? Accommodam auſcultate S. Antonii Patavini reſolutionem: *Venerunt filii uſque ad partum, & non erat virtus pariendi; quod fit, cùm peccatum eſt in ore, ſed præ confuſione non aperitur in confeſſione.*

Iſ. 37. 3. S. Ant. Pat. ſer. 2. in Do.

Vulnus manifeſtandum. 5 Rupertus Abbas illum ſcripturæ textum (*Si mordeat ſerpens in ſilentio*) ad noſtrum ſubtiliter traducit intentum, illis applicans, qui ſinceram enormium criminum verecundantur confeſſionem. *Si quem ſerpens diabolus occultè momorderit*, inquit, *& nullo conſcio, eum peccati veneno infecerit; ſi tacuerit, qui percuſſus eſt, nec vulnus ſuum magiſtro voluerit confiteri; magiſter qui linguam habet ad curandum, facilè ei prodeſſe non poterit. Si enim erubeſcat ægrotus vulnus confiteri medico, quod ignorat medicina, non curat.*

S. Bon. op. de mod. conf. Ordinario tā grave quam leve. 6 S. Bonaventura alium reprehendit pœnitentium abuſum, qui priùs conſcientiam ſuam exonerant apud ignotos à gravioribus delictis, & poſtea patri ſuo ſpirituali ſolùs confitentur defectus leves: *Hoc faciunt*, inquit Sanctus, *qui timent deſpici à Confeſſore, vel reputari minus boni, plus timentes humanam verecundiam, quàm divinam offenſam, & plus amantes laudem extrinſecam, quàm intrinſecam pacem mentis, & conſcientiæ puritatem.*

Th. Cant. l. 2. c. 30 n. 3. Figura moraliter expoſita. 7 Thomas Cantiprat. in eos, qui enormiora verecundantur ſcelera confiteri, hunc retorquet Pſalmi verſiculum: *Erraverunt ab utero, locuti ſunt falſa*, *quia vix perfectè, & integrè tales confitentur*. Cui ſtabiliendo hiſtoriam ſubjungit de invincibili Duce Juda, qui innumeris clariſſimus victoriis, tandem in ſiniſtro hoſtilis phalangis cornu ſuccubuit victima: *A ſiniſtro cornu* (poſtquam dexteum devicerat) *cui Bacchides præerat, contritus eſt, & occiſus*. Quem caſum ita noſtro moraliter adaptat propoſito: *Sic multi confiteri volentes, peccatis communibus, & aſſuetis audacter ſe expediunt confitendo; at cùm ad inuſitata peccata, ſicut ſunt innaturalia, venerint, pudore erubeſcentiæ prævio ſegniter obruuntur; unde benè Sodoma interpretatur, muta: quamdiu tales muti ſunt, Spiritus ſanctus ad eos intrare non poteſt.*

Confuſio cedit in honorem. 8 *Eſt confuſio adducens gratiam, & gloriam*; illa ſcilicet erubeſcentia, quæ malas conſequitur operationes, quam DEUS naturaliter veluti frœnum aſſignavit culpæ; unde, experientia teſte, diſcimus, quemcumque etiam ſceleratiſſimum hominem præ rubore enormiores in publico declinare exceſſus; ecce vobis deceptionem, qua maxima fidelium animarum copia ſupplantatur. Rubore, & confuſione perfunduntur uſque ad aures, dum ſe per confeſſionem expiare debent, non intelligentes, quantæ virtutis, laudis, & meriti ſit actus, peccatum ſubiicere clavibus. Nil tamen ea obſtat, quam ſubinde in patefaciendo peccato experimur verecundiam, imò hæc ipſa ſummè placet DEO, ſummaque nos gloria, & divina locupletat gratia, juxta illud: *Eſt confuſio adducens gratiam, & gloriam.*

9 Scitiſne, qua phraſi uſus fuerit Joſue, dum Achan prævaricatori ſinceram conaretur perſuadere confeſſionem? *Fili mi, da gloriam Domino DEO Iſrael, & confitere, & indica mihi, quid feceris.* Confeſſionem furti, denominat gloriam; quem eumdem titulum ſacramento huic ab Evangelico Propheta attributum eſſe reperio, dum per eum Dominus promittit civitati Sion, & incolis ejus: *Dabo in Sion ſalutem, & in Jeruſalem gloriam meam.* Quæ ſalus, quæ gloria iſta? Advertite: in die Reſurrectionis Redemptor cœnaculum Sionicum portis occluſis ingreſſus, ad æternam animarum ſalutem, & ad majorem gloriam ſuam, Apoſtolis ſacramentum impertiit pœnitentiæ. Ad quam veritatem his in verbis alluſiſſe videtur Apoſtolus: *Omnes peccaverunt, & egent gloria DEI.* Quis diſparatam adeò unquam approbabit conſequentiam? peccatum namque potiùs nos excludit à gloria. Quid ergo ſtatuemus? dico, Apoſtolum hoc in loco neceſſitatem inſinuare voluiſſe ſacramenti pœnitentiæ, quòd gloriæ titulo honorat, utpote divinæ manifeſtativum, & cauſativum gratiæ, & gloriæ. Confeſſio in gloriam. Jo. 7. 9. Iſ. 46. 13. Jo. 20. 22. Rom. 3. 23.

10 Salvator noſter Crucis patibulo, regale veluti vexillum, & Imperialium diadematum inſigne, ſpecioſum hunc voluit præfigi titulum: *REX JUDÆORUM*: maligni obſtrepebant Hebræi, conantes ejuſdem demolitionem; ſed intrepidus reſpondebat Judææ Præſes: *Quod ſcripſi, ſcripſi*; id quod dudum ante in Salvatoris perſona obteſtatus fuerat David, cùm diceret: *Ne diſperdas tituli inſcriptionem.* Sanct. Marcus habet: *Erat titulus cauſæ ejus inſcriptus, REX JUDÆORUM*, q. d. tota paſſionis, crucifixionis, & mortis CHRISTI cauſa ad hunc reducebatur titulum, ſcilicet quòd Rex eſſet Judæorum. Sed numquid CHRISTUS pro omnibus mortuus eſt? utique; nihilominus quis neſcit, redemptionem ejus nobis longè præ aliis extitiſſe efficaciorem? Sanctus Hieronymus difficultatis nodum ſolvit, dum in Sancto Marco, juxta verſionem græcam, *Rex confitentium* legi aſſerit; quia nimirum Crucifixio ad hoc principaliter pœnitentiæ ſacramentum ordinata erat, ideòque diſpoſuit, ut dictus titulus tribus glorioſè idiomatibus exprimeretur in Cruce, ut inappretiabilem nos edoceret confitentium, ſubque hujus Regis, qui *Rex regum, & Dominus dominantium* eſt, labaro militantium gloriam, & magnitudinem. Quam eamdem doctrinam idemmet Sanctus, illa Pſalmi verba (*Juda Rex meus*) interpretans, hiſce confirmat verbis: *Videte, in quanta gloria ſit, qui agit pœnitentiam; Judas enim interpretatur confeſſio*, pœnitens regium ſibi comparat titulum. Regis titulo honorantur confit. Jo. 19. 19. v. 22. Pſ. 57. 1. Marc. 15. 26. S. Hier. ib. Pſ. 59. 9. S. Hier. ib.

11 Imò juxta ingenioſam Sancti Iſidori Peluſiotæ ſpeculationem, omnes inter Patriarchæ Jacob filios, unicus Judas ſingulariſſimum obtinuit poſteritatis ſuæ totius ad regale ſolium promotæ privilegium, quin etiam ut DEI filius ex eadem ſtirpe humanitatem aſſumpſerit, in præmium ſcilicet ſinceriſſimæ confeſſionis, prout dictus Sanctus fuſiùs probat. Via eum convicerat nurus, quin ipſemet ſubitò omni cum ſinceritate ſuum confiteretur peccatum; unde ubi vulgata legit: *Juda te laudabunt fratres tui.* Chaldæa habet: *Juda tu confeſſus es, & non erubuiſti; in te confitebuntur fratres tui.* Breviter equidem, at nervosè, Sanctus Auguſtinus ad noſtrum inquit propoſitum: *Cùm peccata noſtra cognoſcimus, DEI gloriam commendamus.* S. Iſid. Peluſ. l. ep. 48. Cur Chriſtus ex tribu Judas natus. Gen. 49. 8.

12 Conſcientiam media confeſſione emundatam, atque purificatam, David nobis ſub ſpecioſiſſimæ, ornatiſſimæque Reginæ habitu repræſentat, dum ait: *Omnis gloria ejus filiæ ab intus, hoc eſt*, inquit S. Hieronymus, *in conſcientia.* Conſcientia pura Regina ſimilis. Pſ. 44. 14.

13 Cur factum eſſe creditis, ut duodecim inter Apoſtolos, triplicatum ſoli obtigerit Sancto Petro diadema? *Ex hoc jam eris homines capiens?* Sanctus Antonius circumſtantias obſervans, diverſos notat ſimul fuiſſe Apoſtolos, & inter alios quidem Andream, fratrem Confeſſione Petrus primo factus.

Digitized by Google

munditiæ, & iniquitati ad iniquitatem; ita nunc exhibite membra veſtra ſervire juſtitiæ in ſanctificationem.

Etiam remoto. 8 Probè cognoſcens David, ad ſtabiliendum gratiæ ſtatum, quem jam tum media pœnitentia conſecutus erat, non ſufficere à culpa remotum degere, niſi quis etiam ſedulò devitet omnem tramitem, & ſemitam ad peccatum conducentem, Dominum ſupplex rogabat;

Pſ. 118. v. 29. 1 Reg. 17. v. 51. *Viam iniquitatis amove à me.* Non ſufficiebat eidem fronti Goliathis infixiſſe vulnus, eumque proſtraviſſe: ſed ſine ulla temporis mora victum aggreditur, proprioque ejus gladio caput amputat jacenti. Infernalis Goliathis fronti petram infligimus per intenſum dolorem, & pectoris tunſionem; eumdem proſternimus per ſolidum melioris vitæ propoſitum; aſt caput dæmonis amputamus, de victoria porrò ſecuri, ſi omnem peccati præſcindimus, & intercludimus viam, occaſionem, &

Probatur. periculum quantùmvis remotum.

9 Lazarus defunctus, fœtens, quatriduanus, reſuſcitatus, quid peccatoris inveterati ſignificarit converſionem, nemo eſt, qui dubitet; ſed enim advertite, quem in ipſius reſuſcitatione modum ſervavit Incarnata Sapientia: non ei ſufficiebat animam uniiſſe corpori, ſed inſuper, ut tumulum deſerat, jubet: *Lazare veni foras;* circa quæ verba Sanctus Thomas de Villano-

Jo. 11. v. 43. S. Th. Vill. concio. fer. 6. Poſt O. 3. Quad. va ita diſcurrit: *Exi foras, non ſolum à delicto, ſed etiam ab occaſione, & delinquendi propoſito. Quidam cum peccatis etiam propoſitum peccandi ſibi reliquiſſe videntur, ſed occaſiones delinquendi non fugiunt, hi non ſuſcitantur, quia non omninò foras exeunt.* Cui & illa Ri-

Rich. à S. Vict. l. de pot. lig. & Solv. c. 7. chardi Victorini conſonat gloſſa: *Quid eſt autem reſuſcitatum inde, ubi mortuus jacuerat, exire; niſi peccatum ſuum penitus, & in perpetuum deſerere?* Neque minùs

S. Th. in Jo. obſcurè eamdem hoc è textu veritatem Doctor elicit Angelicus; inquiens: *Datur per hoc intelligi, quod Christus vocat peccatorem foras exire de converſatione peccati.*

Petrum exemplum dedit. 10 Sanctus Petrus iterum, iterumque, cùm omnium ſcandalo, divinum ſuum negaverat magiſtrum perjurus; nonne igitur & pœnitens eodem in loco, & coram iiſdem perſonis, ubi deliquerat, quaſque gravi offenderat ſcandalo, ſuum debuiſſet deteſtari errorem?

Matth. 26. v. 75. S. Thom. in Matth. 2. Corinth. 6. v. 17. Ita equidem videri poſſet, & nihilominus ſubitò *egreſſus foras, flevit amarè;* quam Apoſtoli circumſpectionem, & cautelam S. Thomas Aquinas laudibus extollens, inter alia dicit: *Quia declinavit à conſortio eorum, qui induxerant eum ad peccandum.* Unde & Sanctus Paulus pollicetur plenariam omnibus pœnitentibus indulgentiam; aſt non quomodòcumque: qua igitur cum exceptione? *Propter quod exite de medio eorum, & ſeparamini, dicit Dominus; & immundum ne tetigeritis.* Quam

Lyranus. pariter doctrinam hiſce nobis verbis expreſſit Lyranus *Quia peccator debet eſſe elongatus non ſolùm à peccato, ſed etiam ab occaſionibus ejus.* Si hanc, ſimilemve ſubterfugeris viam, declinaveris converſationem, occluſeris feneſtram, firmum, ſolidumque ſcias te concepiſſe emendationis propoſitum.

Converſionis indicia. Matth. 2. v. 12. 11 Aliud conſtantius propoſiti indicium eſt, ſi anima diverſam penitus à priori ingrediatur viam, trium imitatrix Magorum, qui ubi ſua Salvatori præſtiterant obſequia, *Per aliam viam reverſi ſunt in regionem ſuam.*

S. Cypr. de Stell. Mag. *Alio tramite in ſuam patriam revertuntur,* loquit Sanctus Cyprianus; *quia neceſſe eſt, ut, qui credunt ad juſtitiam, ore etiam confeſſi ſint ad ſalutem; deinde vias eligant arctiores, & ſe diſtrictioribus mādatis obligent;* moxque declarans, quæ ſint arctæ hujuſmodi viæ, ſubdit: *Arcta via eſt caſtitas, trames ſtrictus humilitas, jejunio affligi, & carnem in ſervitutem redigere, ſcopuloſa ſunt ſemita.* Vel ut Euſebius Emiſſenus compendiosè reſolvit:

Euſ. Em. de Epip. *Via immutatio, vita intelligitur emendatio.* Omnibus nihilominus, aut præferendam, aut certè nulla inferiorem judico, ſeria dignam eſſe diſcuſſione Sancti Iſidori ſententiam, affirmantis, quòd ad confeſſionis ſacramentum accedere, idem ſit, ac firma cum reſolutione properare ad detruncandum peccato caput: *Confeſſio*

S. Iſid. l. 6. Etymolog. c. 11. Pſ. 17. v. 38. *erroris, profeſſio eſt deſinendi,* inquit Sanctus; *deſinendum ergo à peccatis, dum confeſſio eſt. Perſequar inimicos meos,* ajebat David, *& comprehendam illos, & non convertar, donec deficiant; confringam illos, nec poterunt ſtare, cadent ſubtus pedes meos; comminuam eos ut pulverem, ante faciem venti.* Forſitan inimicorum vindicem urgebat ſtragem mitiſſimus David, qui nulla magis quàm clementiæ, gloriabatur virtute: *Memento*

Domine David, & omnis manſuetudinis ejus? Minimè Pſ. 131. v. 1.

equidem, reſpondet S. Auguſtinus, ſed ſuorum moliebatur David inordinatorum appetituum extirpationem; S. Aug. ib.

Perſequar affectus meos carnales, nec ab eis comprehendar; ſed apprehendam illos, ut abſumantur.

12 Canonicus quidam Pariſienſis poſt traductam diu Luc. Pin. l. 2. de alt. vit. c. 5. Hiſtoria.

vitam in voluptatibus, & deliciis, tandem agoni proximus, cum indiciis diſceſſit ſalutis æternæ; aſt poſt mortem cuidam amicorum ſuorum apparens, ſum, inquit, damnatus; qua ille voce perculſus, ſubjunxit: *Nonne ſalutis remedia ante mortem recepiſti? Recepi,* reſpondit miſer, *ſed mero mortis metu, ſine emendationis propoſito; & ſi ſupervixiſſem, iterum ad priſtinas delicias reverſus fuiſſem.*

13 Ideòque S. Laurentius Juſtinianus, ob hunc præ- S. L. Juſt. de disc. & perf. mon. c. ult. c. 19.

ſertim eſſentialem defectum confeſſionem irritari, penituſque in nihilum corruere exiſtimat, dicens: *Multi ſunt, qui propterea ad confeſſionem aſcedunt, quia confitendi inſtat tempus, vel quia Eccleſiaſtica ſtatuta compellunt, aut quia Patrum decreta ſic ordinant. O quàm libentiùs hi tales ſine confeſſione præterirent! o quàm jucundiùs (quia ipſorum cor eſt rectum cum Domino) ſua peccata celarent! ſed ne calumnientur in publico, ne redarguantur, id faciunt.* Quam eamdem reprobam agendi methodum ſequenti nobis exhibet, mulctatque in diſcurſu Abſalon

Abbas, inquiens: *Fruſtratoria eſt illorum pœnitentia,* Abſol. Abb. ſer. 17. de Qu.

qui quadam conſuetudine temporis tracti, ad horam dicunt, ſed non deflent peccata ſua, quippe ſtatim deponunt onus ſatisfactionis, revertuntur ad vitia, bibunt calicem confuſionis uſque ad fæcem; & fiunt noviſſima talium pejora prioribus.

14 Ut deniquè pœnitens noverit, quid ſibi, peracta S. Bon. in 4. ſ. d. 15. c. 4. Peccata ſunt vitanda.

confeſſione, faciendum incumbat, hanc audiat, atque executioni demandet Seraphici Doctoris eruditionem: *Ad ſatisfactionem requiritur abſtinentia à peccatis; ſicut enim prima lex, quam medicus infirmo ponit, eſt abſtinentia à cibo; ita primum, quod eſt neceſſarium pœnitenti, eſt diæta, ſcilicet abſtinentia à peccatis. Hanc legem imponebat Hipocrates noſter Chriſtus ægrotis ſuis, quos habebat in cura, ſicut patebat in adultera, cui Chriſtus dixit: Vade, & ampliùs noli peccare.*

15 Sanctus Hilarius illa Pſalmiſtæ verba: *Exitus* Pſ. 118. 136. S. Hil. ib.

aquarum &c. ſequenti ad intentum noſtrum illuſtrat Gloſſa; *Vera peccati confeſſio eſt ſine intermiſſione temporis pœnitere; peccati vera pœnitentia eſt, ab eo, quod pœnitendum intellexeris, deſtitiſſe.* Et S. Auguſtinus ait:

Magnum eſt ſalutis medicamentum, non iterare, quæ impiè geſſimus, nec priores vulnerum cicatrices reſauciare. S. Aug. ſer. 66. de temp.

16 Peſſimum omnium eſt, multos ſua lætari in infir- Multi mutant confeſſores cum diſpendio.

mitate, qui propterea medicum declinant, doctum, expertum, ſcientificum; alii Confeſſarios mutant, ut malæ conſcientiæ occultent ſtatum. O inſipientes corde! numquid in periculo mortis corporeæ vitam veſtram rudi committeretis medico? numquid fortunam veſtram inexperto crederetis nauclero? numquid litem gravem, & pretioſam in ignarum transfunderetis Advocatum? Et nihilominus æternæ ſalutis negotium vobis à Confeſſariis rudibus expediri vultis: meritò vos aſſimilaverim iis, qui omni in poſtea variant equos, ut in præcipitia corruant: ſic namque vos veſtros identidem mutatis Confeſſarios, ut ſua abſcondant peccata, quorum non poſtulant remedium.

DISCURSUS XV.

ARGUMENTUM.

Contra illos, qui in confeſſione ſtatum nituntur occultare conſcientiæ ſuæ, & celare, vel negare peccata ſua.

THEMA.

Delictum meum cognitum tibi feci, & injuſtitiam meam non abſcondi. Pſ. 31. v. 5.

1 SI Deus reconditiſſimas penetrat cordium venas, Conſcientia aperienda. Pſ. 7. 10.

ſcrutans corda, & renes, quomodò David aſſerit: *Delictum meum cognitum tibi feci, & injuſtitiam meam non abſcondi?* Grave hoc dubium quondam incognitus, aſt hodie cognitus, movet Michael de Bononia Carme- Inc. ib.

lita, inquiens: *Cum Deus omnia cognoſcat æternaliter, antequam fiant, dicente ſcriptura: Deus æterne, qui abſcondi-*

torum

ditorum es cognitor, qui noſti omnia, antequam fiant; quomodò ergo illi poſſumus facere aliquid notum, vel aliquid abſcondere ab illo? Reſpondet Cardinalis Bellarminus, non voluiſſe David divinæ Majeſtati ſuum confiteri peccatum, quaſi ignoranti id ipſum, ſed more humano locutum fuiſſe, pro quo hanc Eminentiſſimus adducit ſimilitudinem: Judex, quantùmvis rei noverit delictum, imò fortè etiam viderit, nec dum tamen ſcientiam habet juridicam, uſque dum reus convincitur à teſtibus, aut ſuam ipſe culpam confitetur. Ita quoque David, licèt probè ſciret, ſuum Deo notiſſimum eſſe exceſſum, eumdem nihilominùs, per confeſſionem propriam, jam coram Propheta Nathan factam, quàm in Pſalterio coram toto divulgatam mundo, ipſemet manifeſtare voluit: *Delictum meum cognitum tibi feci &c.* Cajetanus conformiter verſioni Hebraicæ legit: *Peccatum meum notificabo tibi, & culpam meam non cooperui.*

Card. Bell. in Pſ.

Cajet. ib.

2 Albertus M. Pſalmiſtam hìc de confeſſione verbali locutum fuiſſe aſtruit, qui poſtquam de ea tractaſſet, quæ internam cordis contritionem ſpectat, materia, eamdem movet, quam diſcurſus hujus initio præfiximus difficultatem: *Numquid non erat ei cognitum*, inquit, *antequam loquereris?* mox ipſe reſpondet: *Cognitum tibi feci, tibi, id eſt, Vicario tuo Sacerdoti.* Noſter intelligit Deus, quòd conſcientiam noſtram Confeſſario aperimus, eique omnes patefacimus cordis noſtri receſſus.

Alb. M. ib. Confeſſario.

3 Pſalmus quartus, cujus pleniorem fecimus mentionem in diſcurſu 9. hujus tractatus, exigit à nobis actus doloris, & compunctionis de peccatis, tempore, & loco quietis excitandos: *Quæ dicitis in cordibus veſtris, in cubilibus veſtris compungimini:* aſt ſubtilitatem advertite, quam ex Pſalterio Græco circa hæc verba Sanctus adducit Aug. dum ait: *Compungimini autem, ad pœnitentiæ dolorem refertur, ut ſeipſam anima puniens compungat, ne in Dei judicio damnata torqueatur: Nonnulli autem, non compungimini, ſed aperimini, dicunt melius legi, quoniam in Græco Pſalterio eſt &c.*

Compunctio cordis.

Pſ. 4.

S. Aug. ib.

4 Vitium eſt antiquiſſimum à noſtris originatum protoparentibus, ille celandi, culpamque abſcondendi pruritus. *Si abſcondi quaſi homo*, inquit Job, *peccatum meum.* Hebræus habet: *Si abſcondi quaſi Adam.* Si quiſquam alius, opportuniſſimè profectò ad intentum diſcurrit Sanctus Gregorius, dum ait: *Uſitatum humani generis vitium eſt, & latendo peccatum committere & commiſſum negando abſcondere, & convictum defendendo multiplicare:* cujus abuſus hanc aſſignat originem: *Ex illo quippe lapſu primi hominis hæc augmenta ducimus nequitiæ, ex quo ipſam radicem traximus culpæ.* Idem porrò Sanctus citatum Jobi textum ponderans in eodem capitulo, reſuſcitati immiſcet hiſtoriam Lazari, cui Chriſtus reſuſcitando non dixit: *Tibi dixi: ſurge*; prout alteri imperabat filio viduæ; ſed: *Veni foras. Mortuo Lazaro*, inquit, *qui mole magna premebatur, nequaquam dicitur; reviviſce, ſed, veni foras. Ex qua ſcilicet reſurrectione, quæ geſta in illius eſt corpore, ſignatur, qualiter nos reſuſcitemur in corde; cum videlicet mortuo dicitur: Veni foras; ut ab excuſatione, atque occultatione peccati ad accuſationem ſuam ore proprio exire provocetur; quia igitur hæc occultationis culpa in humano genere vehementer excrevit, benè B. Job cùm diceret (ſi abſcondi peccatum meum) interpoſuit, quaſi homo; hominis quippe eſſe proprium conſpicit, quod ex parentis veteris imitatione deſcendit.*

Peccata celare ingenitum nobis. Job 31. 33.

S. Greg. l. 22. mor. c. 9.

5 Similem & Sanctus Ambroſius, circa Lazarum reſuſcitatum, inſtituit conſiderationem, inquens: *Veni foras, hoc eſt, qui jaces in tenebris conſcientiæ, & delictorum tuorum ſordibus, exi foras, delictum proprium prode.* Quin & Sanctus Thomas de Villanova, ex eadem hiſtoria ſimile eruens documentum, ait: *Qualis intus in conſcientia es, talis foras confeſſione prodito; non vulnera tua palliet.* Similitudo utique accommodatior dari nequit ad intentum, quàm ſuas medico plagas occultantis, qui proindè nullum poteſt expectare remedium, ſed ſui potius caput augmentat mali; unde Sanct. Remigius ait: *Quod tegit infirmus, nutrit vulnus.* Quò magis vulnus tuum chirurgo abſconderis, eò amplius putredo, & plagæ diſcrimen invaleſcet. *Vulnera clauſa* (inquit Sanctus Gregorius) *plus cruciant, quia cum putredo, quæ intrinſecus fervet, ejicitur, ad ſalutem dolor impeditur.* Confeſſio autem tuum pandit apoſtema, ſaniemque educit; unde mox Sanct. ſubjungit: *Quid eſt peccatorum confeſſio, niſi vulnerum ruptio.*

S. Amb. l. de pœn. c. 7. Vulnerum medicina confeſſio. S. Th. Vill. con. in fer. 6. poſt D. 4. Qu.

S. Rem. ib. in Pſ. 31.

S. Gr. l. 3. paſt. adm. c. 1.

6 Dominus ingrato populo impietatem nimiam exprobraturus: *araſtis*, inquit, *iniquitatem.* Septuaginta legunt: *Reticuiſtis impietatem.* Magna utique differentia eſt, inter tacere, & arare, ſeu terram ſcindere; qualiter ambo igitur extrema adeò diſparata uniuntur in præſenti? Myſterium notate: quia tacere peccatum aliquod in confeſſione, idem eſt, ac ingentem erigere iniquitatum cumulum; hæc namque taciturnitas exceſſibus jam commiſſis novum ſuperaddit ſacrilegium, novam impietatem, obſtinationem, contemptum, & contumaciam. Ideòque Hugo Cardinalis illum Pſalmi verſiculum (*delictum meum cognitum tibi feci*) alio Jobi textu (*ſi abſcondi quaſi homo peccatum meum*) ſuffulciens, ut ſilentii hujuſmodi edoceat diſpendia, immediatè ſubjungit: *ſi hoc feci, ſi crimen meum celavi, ſupple, malè mihi accidit.*

Oſ. 10. 13. Septuag. Non ſacrilega.

H. Car. in pſ. 31. 5. Job 31. 33.

7 Audiant, & diſcant ſilentiarii ejuſcemodi, qui ſpirituales ſuas infirmitates occulunt coram Confeſſariis, eam, quam Hiſtoricus quidam affert doctrinam, inquiens: *Morborum alimentum, ſilentium eſt*, quam veritatem ſuo utique damno didicit ille, qui dicebat: *Quoniam tacui, inveteraverunt oſſa mea*, id eſt, ut Sanctus explicat Iſidorus: *Quoniam non ſum confeſſus*; Ideòque Propheta Job proteſtabatur; *Dimittam adverſùm me eloquium meum; loquar in amaritudine animæ meæ;* quæ verba Rupertus Abbas ſequenti illuſtrat commentario: *Id eſt, quod erravi, accuſare incipiam; & non ſicut multi, qui lugenda gaudentes dicunt, ſed loquar in amaritudine animæ meæ, id eſt, confitebor peccata mea in triſtitia pœnitentiæ.*

Heliod. l. 4. Hiſtor. Æthiop. Peccata non celanda. Pſ. 31. 3. S. Iſid. l. 2. c. 14.

Rup. Abb. in Eccl. l. 5.

8 Celebris illa circumfertur Sapientis aſſertio: *Qui abſcondit ſcelera ſua, non dirigetur, qui autem confeſſus fuerit, & reliquerit ea, miſericordiam conſequetur. Id eſt*, inquit Alcuinus, *non dirigetur in viam ſalutis, qui peccata ſua celare ſtudet.* Quidam auctor alio pariter in loco, de eadem tractans materia, dicit: *Magnum eſt ſalutis medicamentum, non iterare, quæ pravè geſſimus*, quæ ut medicina applicetur, plaga prius detegatur, oportet. Eadem quoque ſimilitudine ſuis ſacris in poematibus Nazianzenus utitur, dum canit:

Prov. 28. 13.

Alc. Ep. 71. Alcuin. l. de vir. & vit. c. 12. Revelata curantur.

Naz. diſt.

Cùm medicum poſcant tua vulnera, ſi tegis illa,
Peſtiferam ſaniem nil prohibere queat.

Qui idem Sanctus, alio in loco, hanc nobis veritatem penitus inculcaturus, ita diſcurrit: *Quantum ſtudium à nobis adhiberi conveniebat, ut morbum medicis detegeremus; tantum ad medicinam fugiendam adhibemus, atque in noſtram perniciem fortes ſumus, & adverſùm ſanitatem noſtram periti.* Plaga recenter inflicta, facilè curatur; at ſi occultatur, invaleſcit, difficiliùs ſananda; eadem eſt ratio circa peccatum: *Si patet viſum*, inquit, S. Iſid. *ex magno fit puſillum, ſi latet peccatum, ex minimo fit maximum.* Unde mox ſequens ſtatuit conſilium: *Vitia cordis tui revela, pravas cogitationes illico manifeſta, quia occidunt animam; peccatum enim proditum cito curatur, crimen autem tacendo ampliatur, ſilentio culpa creſcit.*

Naz. or. 10.

S. Iſid. Hiſp. de modo viv. S. Iſid. de cont. mund.

9 Alcuinus, ut magis magiſque nos à deteſtabili hoc avocet ſilentio, abſolutionem per illud penitus invalidari aſſerit; cùm enim *per modum judicii* ſacramentum pœnitentiæ inſtitutum ſit, *quid ſolvit ſacerdotalis poteſtas*, inquit, *ſi vincula non conſiderant ligati? Ceſſabunt opera medici, ſi vulnera non oſtendunt ægroti. Si vulnera corporis carnalis medici manus expectant, quanto magis vulnera animæ ſpiritualis medici ſolatia depoſcunt? Deo vis, o homo, confiteri, quem volens nolens latere non poteris.* Qui idem auctor ex illo Chriſti leproſis mundatis impoſito præcepto (*ite, oſtendite vos ſacerdotibus*) myſterium eruit ſacramenti confeſſionis, in quo ſacerdotibus nos exhibere tenemur, ut diſſutis veſtibus, id eſt, reſerato corde, & conſcientia noſtra, judicium formare poſſint, & diſcernere *inter lepram, & lepram.* Singularem autem meretur notam verbum *oſtendite vos*; non dicitur: *Ite ad Sacerdotes*, ſed: *ite, & oſtendite vos*; quia ſcilicet *curari non poteſt*, inquit Albertus Magnus, *qui medico non oſtendit vulnera.*

Alc. ep. 71. Deum nuſquam latent.

Luc. 17. 14.

Alb. M. ib.

10 Aſt quæ, dicet quiſpiam, ex ſincera peccatorum revelatione in nos tamdem reſultat utilitas? Reſponſum accipite à Sancto Auguſtino. *Hoc jam dudum dicebam*, inquit

Confeſſio medicinarum.

inquit S. Præſul, *noli operire tu, & operit Deus. Beati quorum remiſſa ſunt iniquitates, & quorum tecta ſunt peccata; qui tegunt peccata, nudantur; iſte autem nudavit, ut cooperiretur*: Moliebatur equidem David ſuum occultare adulterium, & homicidium, ſed deluſus, cœlo, terræque eadem innotuiſſe didicit cum confuſione; 2. Reg. 12. *Tu feciſti abſcondité, ego autem faciam verbum iſtud, in conſpectu omnis Iſrael, & in conſpectu Solis. Et dixit ad Nathan, peccavi Domino: dixitque Nathan ad David; Dominus quoque tranſtulit peccatum tuum.* Ecce vobis, via confeſſus eſt ſuum reus peccatum, Petr. Bleſ. ep. de conf. moxque ejuſdem obtinuit indulgentiam; unde Petrus Bleſſenſis ait: *Si peccator reatum ſuum confitendo aperit, Deus illum operit, ſe accuſantem excuſat, & peccatum ſuum agnoſcenti ignoſcit.* Agell. in Pſ. 31. Cui & illud Agelli conſonat aſſertum, inquientis: *Praterea ſciendum, non tegi à Domino peccatum, niſi ejus, qui illud detegit.* Incogn. ib. Omnium tamen clariſſima eſt illa Michaelis Bononienſis Carmelitæ, quondam Incogniti, ſententia, dum ait: *Peccatum quod homo tegit, Deus revelat; ſed peccatum, quòd homo per confeſſionem revelat, Deus tegit.* Eamdem ſinceræ, nudæque confeſſionis integritatem, Dæmoni mirè inviſam, infeſtamque eſſe, his nos verbis edocet Dionyſius Carthuſianus; *Delictum meum cognitum tibi feci; in quo innuit, quod* Dio. Cart. in Pſ. 31. ib. *illorum peccata Deus tegit, & Dæmon accuſare non valet, qui ſua peccata integrè confitentur, nec abſcondunt.*

11 Celare nimus. Efficacem utique ad confeſſionis integritatem fovendam ſtimulum nobis addidit Catholica fides, qua edocemur, omnia crimina noſtra cœlo, terræ, atque inferno, ad perpetuam confuſionem noſtram manifeſtanda fore, niſi nos ipſi eadem in occulto ante revelaverimus confeſſario. Noſtri equidem protoparentes vix divinam fuerant prævaricati legem, cum ecce ſubitò volue- Gen. 3. 8. re ſuum Deo delictum abſcondere; cæcutiens in quem ſeſe angulum receperunt? *Abſcondit ſe Adam, & uxor ejus a facie Domini Dei, in medio ligni Paradiſi, id* Hug. C. ib. *eſt*, inquit Cardinalis Hugo, *ſub ligno ſcientia boni, & mali*; ſub eadem nimirum arbore, ubi deliquerant, quæ prævaricationis teſtis foret, ne ſuum poſſet occultare delictum.

12 Salvator, teſte Sancto Marco, dum vice quadam leproſum ab omni lepræ ſorditie emundaſſet, mox eidem præcepit, indixitque ſtrictiſſimum ſilentium in- Marc. 1. 44. Non confeſſa judicabuntur in die judicii. quiens: *Vide nemini dixeris, ſed vade, oſtende te principi ſacerdotum.* Quomodò? ſi ſacerdoti ſe ſiſtere debebat, an non tacitè, ſeu implicitè ſuam publicabat le- Sim. de Caſ. l. 6. c. 12. pram? Nodum difficultatis ſubtiliter ſolvit Simon de Caſſia, dum ait: *Nemini dixeris, dixeris ſacerdoti.* Dum enim noſtra Sacerdoti patefacimus peccata, dum noſtram ei monſtramus lepram, ſecretiſſimo ipſam committimus Sacramentalis confeſſionis ſigillo, quod qualecumque quantumvis ſtrictiſſimum, juxtaque rigoroſiſſimum exſuperat ſilentium; optimus peccata noſtra oblivioni perpetuæ litandi modus eſt, eadem ad aures deponere Sacerdotis. Pſ. 31. 1. *Beati quorum remiſſa ſunt iniquitates, & quorum tecta ſunt peccata; beatus vir, cui non imputavit Dominus pec-* S. Th. Vill. in D. 4. Qu. *catum. Quis renuat aſtare Sacerdoti*, inquit Sanctus Thomas à Villanova, *judicandus in ſecreto, ne ad Chriſti tribunal, ſevero, & terribili examine judice-* Alc. in Pſ. 31. Pſ. 31. 1. *tur in publico?* Alcuinus quoque in citati Pſalmi commentario, Ly *tecta ſunt*: ita interpretatur: *Tecta ſunt peccata, ut hic per pœnitentiam revelentur, ne in judicio revelentur: beatus vir, cui non imputavit Dominus peccatum; quod tegitur, non videbitur; quod non imputatur, nec punietur.*

13 Conſcientia in Chryſtallo ſimulat. Quiſquis divini judicii geſtit declinare tribunal, cum ſinceritate, & candore, hocce adeat pœnitentiæ tribunal, cujus Sanctus Joannes in hæc verba meminit: *In conſpectu ſedis, tamquam mare vitreum, ſimile* Apoc. 4. 6. *cryſtallo.* Mare hoc confeſſio eſt, conformiter illi, quod gemebundæ quondam, atque afflictiſſimæ dictum eſt animæ: *Velut mare contritio tua.* Unde Dionyſius Carthuſianus dicit: *Quidam* per hoc mare *intelligunt pœni-* Dio. Cart. ib. *tentia Sacramentum.* Aſt quod in vitrea, & cryſtallina figura latet myſterium? Cryſtallus omninò tranſparens eſt, totumque videtur, quidquid ei opponitur, nihil occultat; ita quoque in hoc confeſſionis tribuna- Virgo ib. li, conſcientia noſtra tota debet eſſe tranſparens, ut ejuſdem ſtatum perfectè attingat confeſſarius: *Poteſt explicari*, inquit Sacer quidam Interpres, *ut pœnitentia mare ſit vitreum, propter confeſſionis perſpicuitatem.* Confeſſio clara, & ingenua nos ad Dei ſedem, & tribunal conducit.

14 Agellius loco verſiculi, *Deus vitam meam annunciavi tibi*, vertit, *lucernam meam annunciavi tibi*; do- Pſ. 55. 9. Agell. Specificanda ſunt peccata. ctrina noſtro peridonea diſcurſui: quia ſicuti lucerna in tenebris exiles etiam perhibet atomos, ita etiam conſcientia recta, & bona, minimos levium culparum atomos Confeſſario manifeſtare tenetur. Aliqui in genere magnos ſe confitentur peccatores, nullius peccati facta ſpecificatione; hos convenienter aſſimilaverim infirmo, qui medicum vocat, eique dicit: malè habeo; aſt, quid mali, aut morbi ſubſit, non aperit. Certè non ſufficit reum ſiſtere judici, ſed inſuper docendum, quam fuerit prævaricatus legem, ſi tumultum excitarit in populo, ſi in Principis mortem conjurarit, ſi carceres perruperit &c. Proindèque ſaluberrimam hanc, divino inſpirante lumine, doctrinam ſtatuit Conc. Tridentinum: *Conſtat, Sacerdotes judicium hoc incognita cauſa* Conc. Trid. ſeſſ. 14 c. 5. *exercere non potuiſſe; neque æquitatem quidem illos in pœnis injungendis ſervare potuiſſe, ſi in genere dumtaxat, & non potius in ſpecie, ac ſingulatim ſua ipſi peccata declaraſſent.*

15 Terret me equidem Sancti Bernardini hanc ma- S. Ber. Sen. c. 8 ſer. 5 [illegible] Non celes damna [illegible] teriam diſcutientis reſolutio, dum ait; *Quid eſt aliud, peccatum celare, quàm ignem in ſinu portare? retinere in conſcientia aliquod mortale crimen, nihil aliud eſt, quàm proditorem proprium in domo ſua retinere, ut inſperato eum tradat in manibus inimicorum ſuorum.* Sanctus Thomas autem de Villanova quemcumque ſalutis cupidum S. Th. Vill. in ſer. 6 poſt D. 4 Qu. inſtruere volens, *ſi operam medicantis expectas*, inquit, *neceſſe eſt, ut vulnera tua detegas. Sicut ad Dei juſtitiam pertinet, ut nullum malum maneat impunitum, ita ad Dei veritatem, ut nullum peccatum maneat occultum;* Matth. 10. 26. juxta illum Euangelii textum: *Nihil occultum, quod non reveletur; neque abſconditum, quod non ſciatur*; moaque ſubjungit: Nah 3. 5. *Si tu non revelaveris peccatum tuum, revelabitur à Deo; ſi abſconderis, quaſi homo; manifeſtabit ipſe, ut Deus; unde per Prophetam: revelabo pudenda tua in facie tua, & oſtendam in gentibus nuditatem tuam, & in regnis ignominiam tuam.* Quibus Sanctus Præſul minimè contentus, aliud adhuc à Petro Pet. Bleſ. ep. de conf. Bleſſenſi inſinuatum ſuperaddit damnum, inquiens: *Ex occultatione quidem, & oppreſſione peccati, naſcitur quædam lapidei cordis obſtinatio, ſitque talibus in* 2. Reg. 1. 21. *orationibus ſuis cœlum æneum, & terra ferrea*; moxque tranſgreſſores hujuſmodi montibus aſſimilat Gelboe, quibus David roris, & pluviæ imprecatus eſt penuriam: ita namque & tales animæ ariditatem, at- Pſ. 80. 5. 13. Eccl. 10 11. Caſſ. coll. 2. de diſc. c. 11. Occulto ſerpentis morſui mederi non poteſt. que inopiam incurrunt divinarum gratiarum: *Dimiſit eas Dominus, ut eant in adinventionibus ſuis, ſibique iram theſaurizent in die tremendi judicii.*

16 Caſſianus, propoſito noſtro ſubſerviens, illa Eccleſiaſtis verba (*ſi mordeat ſerpens in ſilentio*) in noſtrum taliter favorem interpretatur: *Taciti ſerpentis morſum pernicioſum eſſe deſignans, id eſt, ſi per confeſſionem ſuggeſtio, ſeu cogitatio diabolica incantatori cuiquam, ſpirituali ſcilicet viro, qui carminibus ſcripturarum mederi protinus vulneri, & extrahere de corde conſuevit noxia venena ſerpentis, patefacta non fuerint, ſuccurrere periclitanti, periturove non poterit.* Longè tamen manifeſtiùs eumdem textum ad noſtrum explanat intentum Olympiodorus, inquiens: Olymp. ib. *Si peccati ſerpens mordeat in ſilentio, hoc eſt, ita ut peccator admiſſum ſcelus nolit confiteri, nullam ſalutem ei poterit præſtare, qui ſancta incantatione eum ſuſceperit, donec ſua peccata confiteri voluerit.* Ad eumdem prorsùs modum Sanctus S. Greg. Gregorius Thaumaturgus diſcurrit, dum ait: *Occultum ſerpentis morſum incantatores non medicabuntur; occultus enim morſus ſerpentis, eſt peccatum à peccatore celatum; morſus ab incantatoribus quantumvis prudentibus, id eſt, viris ſpiritualibus, & ſacerdotibus non poterit curari, donec per confeſſionem in palam veniat.*

DIS.

Digitized by Google

DISCURSUS XVI.

ARGUMENTUM.

De damnis eorum, qui peccata ſua accuſaturi, ea potiùs defendunt, excuſant, & mentiuntur.

THEMA.

Non declines cor meum in verba malitiæ, ad excuſandas excuſationes in peccatis. Pſ. 140. v. 4.

Peccator ne ſe excuſet.

1 REgius Vates divinæ ſupplicaturus majeſtati, ne peſſimo excuſationis, ſuique delicti defenſionis vitio contaminetur, ante omnia, ori ſuo, petit, ut obtingat cuſtodia: *Pone Domine cuſtodiam ori meo, & oſtium circumſtantiæ labiis meis.* Portam, oſtium, ſeu januam poſtulat, non firmum, ſolidumque clauſtrum; cujus myſterii ſi cauſam ignoratis, rationem accipite à Sancto Auguſtino, loquente: *Non dixit, clauſtrum continentiæ, ſed oſtium; oſtium, & aperitur, & clauditur*; in confeſſione namque verbali portam hanc quandoque aperire, quandoque claudere debemus: *Ergo ſi oſtium eſt, & aperiatur, & claudatur; aperiatur ad Confeſſionem peccati; claudatur ad excuſationem peccati: ita enim erit oſtium continentiæ, non ruina. Ad hoc pone oſtium,* loquit Gloſſa, *ut non excuſetur, quod* (proh dolor!) *ſummum vitium dominatur hominibus.*

Pſ. 140. 3. — S. Aug. ib. — Gloſſ. ib.

S. Th. Vill. conc. in D. 4. Qu.

2 Sanct. Thomas de Villanova hujus aliquorum pœnitentium impatiens inſipientiæ, *numquid non accuſaturus veniſti?* inquit, *ut quid excuſas, quid pallias?* moxque alias inter bonæ confeſſionis circumſtantias, hanc aſſignat facilè principalem: *Sit clara, nuda, & aperta, non palliata, non velata, non aliquo fuco colorata intentio pœnitentis, ſic ut nudum, ſi poſſes, cor ſuum Sacerdoti monſtrares, ut anima ſua ſicut ipſe novit, agnoſcat.*

Eut. in Pſ. — Excuſatio hæreditaria eſt. — S. Chr. in Pſ. 140.

3 Euthymius in citati Pſalmi commentario, dum ad dictum accedit verſiculum, exemplum adhibet protoparentum noſtrorum, à quibus peſſima hæc ad nos tranſiit hæreditas: *Adam in Hevam, & Heva in ſerpentem peccati cauſam prætexendo rejecere.* Id quod & Sanctus Chryſoſtomus hiſce expreſſit verbis: *Cum oporteret Adam peccata confiteri, illam in Hevam confert culpam, & illa rurſum in Diabolum. Cum oporteret dicere: peccavimus, iniquitatem fecimus; illi non ſolùm non confitentur, ſed etiam defenſionem comparant.* Sanctus Bernardinus inſuper conſiderat, Adam, & Hevam ſuam foliis velaſſe nuditatem in ipſo excuſationis tempore, quando ſcilicet ad ineptas, & vaniſſimas convolabant inobedientiæ, & tranſgreſſionis ſuæ excuſationes: *Frondium ſuccinctoriis, & verbis excuſatoriis* ſuam cooperiunt turpitudinem; *quam latè ex tunc, & deinceps, omnem poſteritatem hæreditarium hypocryſis virus infecit?* Cauſamne noſtis, cur ad excuſandum nos adeò inveniamur faciles? quia boni apparere, & haberi volumus, omnemque culpæ notam, & ſpeciem à nobis removere.

S. Ber. ſer. 82. in cant.

Card. Bel. ib. — Pec. excuſatio mors animæ.

6 Cardinalis Bellarminus eadem Pſalmi verba interpretans, loquit: *Deus auxilio ſuo nobis concedat, ut peccata liberè confiteamur; ne, dum excuſando ſani videri volumus, à cœleſti medico non ſanemur.* Stultitia equidem ſumma eſt, ultro citroque medicinæ immiſcere venenum. Sanctus Bernardus ibidem circà prædicta verba talem format diſcurſum: *Verba malitiæ appellat excuſationes in peccatis; meritò quidem: in animam enim ſuam peccat, qui ſe excuſat, repellens proinde à ſe indulgentiæ medicinam, & ſic vitam ſibi proprio ore intercludens.* Febris maligna venenum eſt, interiores occupans venas, mortemque inferens, quia ſcilicet malignitas ejus non innoteſcit forinſecus. Sanctus Auguſtinus loco *verba malitiæ, verba maligna* legendum auctumat, nec immeritò; quia ſcilicet peccatum mortale animæ vulnus intra conſcientiam occulit excuſatio, in certiſſimum animæ interitum.

S. Bern. — S. Aug. in Pſ.

Dio. Cart. in Pſ. — Damno aliis.

5 Dionyſius Carthuſianus ſummè miſerabilium eos titulo afficit, qui ſuos in confeſſione excuſant defectus: *Hoc eſt miſerandiſſimum genus pravorum, qui propria delicta excuſant; hi enim obicem ponunt remedio, vulnus ſuum abſcondunt, manus divini judicii incidunt, inſanabileſque conſiſtunt.* S. Gregorius ſimilitudine utitur plagæ curandæ, ſed occultatæ, inquiens: *Si celare vulnus coperis, latius extenſum introrſus putreſcit;* ipſamque ſanam inficit, & corrumpit carnem: ita & peccatum, per excuſationem, defenſionemve occultatum, animum perimit, bonorumque operum meritum per ſacrilegium deſtruit, quod in ſimilibus caſibus per quàm ſæpiſſimè committitur: *Sicut vulnus non oſtenſum etiam ſanam carnem putredine inficit, ita peccatum, niſi confitendo reveletur, etiam quæ ibi ſunt bona, corrumpit;* idem inquit S. Gregorius.

Apophthegma.

6 Ingenioſum in præſenti ſeſe offert Diogenis dictum ad juvenem quemdam, qui erubeſcens ſe à Diogene in caupona deprehenſum, oculos ejus ſubterfugere cœpit, ſeſe ad interiora domus penetralia recipiendo, cui mox ille: *Quantò fugis interiùs, tanto magis eris intra cauponam.* Idem cuicumque alteri, ſuum aut defendenti, aut excuſanti peccatum, objici poteſt; quantò te magis excuſas, tantò te magis reum conſtituis, & culpabilem coram Deo, ejuſque contra te ſuſcitas furorem. *Culpa cum defenditur*, loquit idem S. Gregor. *geminatur.* Ideòque David poſtquam divinum imploraſſet ſubſidium contra excuſationis vitium (*non declines cor meum &c.*) ſubjungit immediatè: *Cum hominibus operantibus iniquitatem, & non communicabo cum electis eorum;* quotquot enim hoc laborant vitio, peſſimæ ſunt conditionis homines. *In hoc pone oſtium*, inquit Dionyſius Carthuſianus, *ut non excuſes peccatum tuum cum hominibus operantibus iniquitatem, id eſt, ſicut faciunt homines.*

S. Greg. l. 4. mor. c. 23. — Pſ. 140. 4. — Dio. Cart. ib.

S. Petr. Dam. in virg. nat. Dom. — Nocumenta excuſ.

7 S. Petrus Damianus, ut ab hujuſmodi excuſationum ineptiis revocaret efficaciùs, damna earumdem maxima ob oculos ponit, inquiens: *In veritate dico vobis, quia nihil ſic exaſperat iram divinam, quàm iniquitatis defenſio; æquo enim certamine nos decertamus cum Domino, cum defendimus, quod odit; cum nobis placet; quod diſplicet illi.* Qua & S. Gregorius ſimilitudine uſus fuit, dum ait: *Quando ſanari poterit, qui medicum ſpernit, medicinam conculcat?*

Prov. 16. S. Bed. ibid.

8 Regula trita eſt: *Excuſatio non petita, accuſatio manifeſta;* ſe reum profitetur, qui ultrò ſe purgat; diſce, quiſquis hujuſmodi es, ſaluberrimam illam Sapientis doctrinam: *Initium viæ bonæ, facere juſtitiam*, id eſt inquit Beda, *initium bonorum, eſt confeſſio malorum.* Hæc ipſa timoratæ conſcientiæ eſt proprietas, ſcil. ſeipſam accuſare non inculpabilem, vel ſi certè culpa adeſt, eamdem potiùs exaggerare. Judex bonum formaturus judicium, format proceſſus, examinat teſtes, & reum, edicit ſententiam, nihil non agens *ſecundùm acta, & probata*; ita etiam quæcumque anima in hoc judicio, in hoc confeſſionis tribunali procedat oportet: *Variè quidem peccamus*, inquit S. Bernardus, *ſed ſæpe pejus, quàm peccaverimus, excuſamus. Jureconſultis excuſatio non petita, accuſatio manifeſta.*

S. Bern. de prec. & diſc. c. 14.

S. Amb. l. de pœn. c. 13.

9 Quantò pluribus protoparentes noſtri utebantur excuſationibus, tantò magis ſe conſtituebant inexcuſabiles, gravioribuſque ſe innodabant ſuppliciis; ideòque S. Ambroſius inquit: *Quicumque prævaricatur mandatum Dei, ſpoliatur, atque nudatur, & fit ipſe ſibi turpis vult ſe operire quibuſdam ficus foliis, fortaſſe quidem inanibus, vel umbratilibus, quos compoſitis mendaciis aſſuens, & verbum de verbo ſtruens, ad operiendam conſcientiam ſuam mentis, factique velamen peccator intexit, ut pudenda ſua contegat. Jacit enim ſuper ſe folia, qui culpam velare deſiderans, aut diabolum delicti memorat auctorem, aut carnis prætendit illecebras, aut alium quempiam ſuaſorem proditoris.*

S. Brun. ib. — Excuſationes ubique ſunt. — Cajet. ib.

10 *Verba malitiæ, id eſt*, inquit S. Bruno, *verba illa quæ malitioſi homines loquuntur, excuſando ſe de peccatis,* ubi ſingulariter notandus eſt terminus ille: *Malitioſi homines.* Cajetan. autem in Hebræo legit: *Non declinavi cor meum in rem malam, ad operandum operationes cum impietate, cum viris operantibus iniquitatem.* Maxima humanæ impietatis flagitia excuſationes habuere annexas; primum quod omnibus barathrum patefecit, fuit protoparentum noſtrorum, qui qualiter ſe excuſarint, jam diximus; exectabiliſſimum poſt illud fuit Filii DEI Crucifixio, excuſationi pariter aſſociata: *Innocens ego ſum à ſanguine juſti hujus.* dicebat Judææ Præſes; & traditor: *Peccavi, tradens ſanguinem juſtum;* nequo minùs Principes ſynagogæ, & ſacerdotes proteſtabantur: *Nobis non licet occidere quemquam*, & nihilominus generalis omnium in CHRISTUM ardebat conjuratio. O ſcelerati! an neſcitis quòd *non tantum nocuit*, ut

cum

cum S. Bernardo loquar; *ſimplicis actionis tranſgreſſio, quantum adjuncta excuſationis cum præmeditatione obſtinatio?*

S. Bern. ib.

11 Sanctus Hieronymus citati Pſalmi verſum interpretans, ſe continere nequit, quin exclamet: *O infeliciſſimum humanum genus, qui peccata excuſamus!* moxque varios aſſignat caſus, in quibus noſtros ſoleamus excuſare errores, & primò quidem, quòd hæc, & alia fecerimus ex vehementi nimium corruptæ naturæ inclinatione; cui reſolutioni Sanctus in hæc verba reſpondet: *In poteſtate noſtra eſt, & peccare, & Deo adjuvante non peccare*, moxque idem S. hanc ſecundam ſubjicit excuſationem, quam aliqui aſportant, dicentes: *Ego nolebam peccare, caro me vicit, illa mulier venit ad me, ipſa miſit, ipſa me tetigit, ipſa mihi illud dixit, ipſa me vocavit, & pro quo debueramus pœnitentiam agere, & dicere; Domine! excuſamus, & jungimus peccata peccatis.*

S. Hieron. in Pſ. 140.

Sed frivola.

12 Gloſſa ſimiles excuſationum fabros nuncupat Impudentes, inquiens: *Conſuetudo impudentium, ut deprehenſi, primum per aliqua falſa excuſant, & inde convicti, aliqua quærunt, tempori, vel neceſſitati vitia imputantes.*

13 Citata Pſalmi verba *ad excuſandas excuſationes*, Sanctus Hilarius ſequenti illuſtrat commentario perquàm ingenioſo: [*Non ut peccata noſtra excuſamus; omne enim peccatum inexcuſabile eſt, ſed ut excuſationes excuſemus*; cujus hanc reddit rationem, quia peccatum v. g. homicidii, adulterii, ſimiliumve aliorum exceſſuum, natura ſua, obque actionis indignitatem, inexcuſabile eſt; neque enim ullus, qui aliquod horum admiſit, illud excuſat: *Sed dicet: mulier importuna, incontinens, abblandiens pellexit, & in voluptatem coegit; vel alius, ille dicet, conviciis movit iram, caſus litis dolore cædem peregit.* Euthymius loco, *ad excuſandas excuſationes*, legit, *ut prætextum prætextus in peccatis, v. gr. homicida ira tyrannidem prætexit; adulter concupiſcentiæ vires; fur inopiam, alius aliud quid.* Quos ut excuſationis gradus pleniùs ob oculos ſtatuam, ſequentem placuit Sancti Bernardi ſubnectere doctrinam, inquientis: *Multis modis fiunt excuſationes in peccatis, aut enim dicit, qui ſe excuſat, non feci, aut: feci quidem; ſed benè feci; aut ſi malè, non multum malè, non mala intentione; ita ferè quadruplicis vafritiæ excuſationes teximus, negando, excuſando, accuſando, imitando.* Modum autem in excuſationibus ſervari ſolitum hiſce abundè verbis S. expreſſit Auguſtinus: *Cùm cœperit accuſari, currunt ſe excuſare: excuſare, eſt cauſas quærere, quare ad ſe non videatur pertinere peccatum.* Rationes allegant, quibus non modò defendunt, ſed & ſuum ſanctificant peccatum.

S. Hil. in Pſ. Peccata excuſari non poſſunt.

Eut. in Pſ.

S. Bern. de ſ. grad. 4. modi excuſandi peccata.

S. Aug. ſer. 1. de div.

14 Optimum indicium eſt, ſua non abſcondere, neque excuſare delicta, unde Seneca moralis inquit: *Omnia vitia in aperto leviora ſunt, morbi quoque ad ſanitatem tunc inclinant, cum ex abdito erumpunt, ac vim ſuam proferunt.* Divinam imò miſericordiam magis magiſque ſincera nobis conciliat accuſatio; teſte Ruperto Abbate, dum ait: *Eſt autem hæc regula divinæ æquitatis, ut homo, ſi juſtificari velit, id eſt, ſi ſeipſum accuſet, tunc mitius, ac manſuetiùs agat cum illo miſericordia DEI.* Neque in eo S. ſiſtit Ambroſius, dum ulteriùs aſſerit, per ſinceram hoc in tribunali accuſationem, Chriſti nos patrocinium nobis conciliare: *Fruſtra velis occultare*, inquit, *quem nihil fallas; & ſine periculo prodas, quod ſciat eſſe jam cognitum; confitere magis, ut interveniat pro te Chriſtus, quem advocatum habemus apud patrem.*

Sen. ep. 51. Cõfeſſio miſericordiam conſequitur.

Rup. Ab. l. 3. in Gen. c. 25.

S. Ambr. in Luc. l. 7. c. 15.

15 Sanctus Chryſoſtomus ſinceram Davidis coram Nathan inſtitutam omni abſque excuſatione perpendens Confeſſionem: *At tu, o dilecte*, inquit, *quando peccaveris, dic, peccavi; nihil eſt hac defenſione juſtius. Ita DEUM reddis propitium, ita etiam facis, ut tardiùs in ea rurſum incidas*, ad exemplum pœnitentis David, *qui potuiſſet dicere: Cur nudabatur mulier? cur lavabatur ante meos oculos? Sed ſciebat, has eſſe frivolas excuſationes, & quæ nihil haberent rationis, & ideo venit ad apertam confeſſionem, nempe ut diceret, peccavi*: in confuſionem Saulis, inquit Sanctus, qui correptus reſpondere non erubuit: *Coarctor, & alienigenæ pugnant contra me; ideo autem grave dedit ſupplicium, cum enim deberet dicere: Peccavi, & me iniquè geſſi; ille quidem* hoc non dixit, ſed abibat, à ratione alienas quærens excuſationes.

D. Chryſ. in Pſ. 140. David perfectè confeſſus eſt.

1. Reg. 15. 21.

16 Motivum porrò efficax, ne noſtra excuſemus peccata, Sanct. nobis Auguſtin. tradit, dum ait: *Cum vis eſſe excuſator tuus, triumphat de te accuſator tuus*: maxima Dæmonis ſatisfactio, propria eſt per nos facta delicti excuſatio: *Cum ſciret diabolus*, inquit S. Chryſoſt. *peccati confeſſionem eſſe peccati ſolutionem, perſuadet animæ, ut ſit egregiè impudens.* De Aſtionis Martyris ſinu, ut traditur, æthiops parvus egreſſus eſt, dicens; *Confeſſio tua, ò Aſtion, magnas meas vires hodie contrivit.* Idem penitus ſacramentali poteſt Confeſſioni applicari.

S. Aug. ſer. 3. de div. c. 3.

Confeſſione triumphat. S. Chryſ. ib.

17 Salvator verum genuini Apoſtolatus, & diſcipulatus ſuis ſui indicium daturus, *linguis*, ait, *loquentur novis ſerpentes tollent.* Qui ſunt hi, novorum idiomatum notitiam, ſuperq; ſerpentes poteſtatem habentes? Reſponſum accipite à S. Bernardo: *Primum opus fidei*, inquit S. *per dilectionem operantis, cordis compunctio eſt, in qua ſine dubio ejiciuntur dæmonia, cum eradicantur è corde peccata; exinde qui in Chriſtum credunt, linguis loquuntur novis, cum jam recedunt vetera de corde eorum.* Quòd autem hoc eſt fermentũ vetus: defenſio, peccatorum excuſatio, à primis hæreditata parentibus: *Nec de cætero vetuſta protoparentum lingua loquuntur, declinantium in verba malitiæ ad excuſandas excuſationes in peccatis.* Quæ Pſalmiſtæ verba Cardinalis Bellarminus ita exponit: *Non permittas, ut, quando peccavimus, cor noſtrum declinet in verba mendacii, & ſimulationis.* Quæ dum eum memoro, inſignem hanc offendo Senecæ doctrinam: *Rara eſt accuſatio, quæ aliquid falſitatis non habeat, aut certè impudentiæ. Primarium innocentiæ elogium eſt, non peccare, proximum, peccata non excuſare.*

Marc. 16. 17. Conf. ſibom reddit hominem, & innocentem.

Bell. in Pſ.

Sen. l. 2. de ir. c. 31.

18 Juſto judicio ſuo DEUS puniturus Achabum, per proprios eum decipi fecit Prophetas; conſidente namque Domino in throno ſublimi, dum varii varias propoſuiſſent Achab ſupplantandi methodos, tandem unus reliquis animoſior ſpiritus, vultis, ait, ut Achab vadat in Ramoth Galaad, ibique pereat? tota mihi committatur expeditio; *ego decipiam. In quo*, ſubſumpſit DEUS? cui ille: *Egrediar, & ero ſpiritus mendax in ore omnium Prophetarum ejus, & dixit Dominus: decipies, & prævalebis*; fecit ille, ut dixerat, fefellitque Achabum: *Omnia in figura contingebant.* Anima quæpiam Chriſtiana ad bellum ſe præparat, media confeſſione, contra appetitus proprios in ſe deſævientes; ſed quis rei ſucceſſus? Mox humani reſpectus, timoris, aut pudoris prodit ſpiritus, linguamque occupat, ut loco confeſſionis, excuſationes, defenſiones, & mendacia multiplicet, ſacramento in ſacrilegium degenerante, mortemque æternam incurrente anima, quæ vitam gratiæ expectarat. Audite Gloſſam: *Sciens Diabolus, quod confeſſione DEUS placatur, & negatione magis irritatur, perſuadet peccatoribus prætexere, quod ipſi non peccarint, ſed quod aliquid peccati cauſa eis extiterit.*

3. Reg. 22. 21. In Confeſſione non mentiendum.

Gl. in Pſ. 104.

19 *Vera in confeſſione non mentiaris*, inquit Sanctus Bonaventura, *valde ineruditus eſt, qui in confeſſione mentitur, de mendacio ineruditionis confundere, non confundaris confiteri peccata tua. Eruditus utique homo magis de mendacio, quam de veritate deberet confundi*: moxque exemplum adducit Caini, qui à divina pietate ad fratricidii Confeſſionem extimulatus, frater ubi degeret, ſe noſſe negavit. An neſcis, ò homo, te in confeſſione, non ſacerdoti, ſed DEO mentiri, qui ſupplantari nequit? *Non es mentitus hominibus, ſed DEO.* Cui tuum recitas *confiteor*? homini forſitan? minimè equidem; *Confiteor DEO.* Si DEO, infert S. Bernardinus, ergo *confitebor ſimul corde, & ore*; probè conſcius, quòd *os, quod mentitur, occidit animam*, id quod curatur à paucis, dum *plurimi mentiuntur in confeſſione.*

S. Bon. ſer. 2. in dieb. rog. Non homini ſed Deo mẽtitur.

Act. 5. 4.

S. Bern. T. 1. ſer. de conf. a. 1. p. 1.

20 Dignè, & ſincerè hoc uſi fuere ſacramento, ſanguinis CHRSTI depoſitorio, qui poſt ſuas in agni ſanguine lotas ſtolas, ante thronum Dei hoc notanter præ reliquis accepere elogium: *In ore eorum non eſt inventum mendacium*; ideòque digni fuere, qui Cœleſtem intrarent Jeruſalem, quæ eſt *aurum mundum ſimile vitro mundo*, cujus lapides animæ ſunt fidelium: *Conſtruitur in Cœlis vivis ex lapidibus.* Cujus textus myſterium ad noſtrum favorabiliter intentum enodat

Apoc. 14. 5.
Apoc. 21. 18.

dat

Digitized by Google

dat Rupertus Abbas, dum ait: *Aurum mundum, ſimile vitro mundo; quia verò ſanctam confeſſionem frequentant, & peccata ſua non defendunt, ſed confitendo aperiunt, rectè vitro mundo ſimile dicitur hoc aurum.*

Rup. Ab. l. 11. in Apoc. c. 21.

DISCURSUS XVII.

ARGUMENTUM.

De examinis conſcientiæ inſtituendi utilitate, convenientia, & methodo exacta.

THEMA.

Recogitabo tibi omnes annos meos, in amaritudine animæ meæ. Iſ. 38. v. 15.

Examen utile ad emendationem vitæ.

1 SAnctus Rex Ezechias divinam nobis demerendi clementiam optimum aſſignaturus medium, examen nobis ob oculos ponit exactum conſcientiæ; quo præmiſſo, ipſe maxima cum confidentia dicebat: *Domine ſalvum me fac; eruiſti animam meam, ut non periret; projeciſti poſt tergum tuum omnia peccata mea.* Ecce vobis inſignem accuratæ, diligentiſque confeſſionis fructum: *Recogitabo tibi annos,* loquit S. Thomas, *in quibus tibi peccavi;* vel ut S. Bernardus commentatur: *Recogitabo* id eſt, *iterum cogitabo, ne aliquid fortè oblitus ſim, ne aliquid invindicatum, & indiſcuſſum remaneat.* Aſt Hugo Cardinalis ex iis verbis bonæ confeſſionis eruit conditiones, inquiens: *Recogitabo ad confitendum;* in Ly *tibi,* notatur humilitas confeſſionis, in Ly *omnes,* integritas; in *annos,* peccatorum circumſtantiæ; *in amaritudine animæ,* ecce contritio cordis. Aſt qui ad præſens ſingulariter intentum ſpectat terminus, eſt ille *recogitabo,* examen denotans conſcientiæ, quod, ut Alb. M. hoc in loco advertit, Manaſſen ad meliorem mentem reduxit: *Hoc modo emendatus eſt Manaſſes,* inquit, *peccatorum maximus, eſt maximus pœnitens, quando dixit: peccavi, &c.*

S. Th. ib. S. Ber. ſer. de vng.

Alb. Mag. de mul. fort. c. 12. §. 2. 2 Par. ul.

2 Sanctus Bernardinus citatum Iſajæ textum interpretans, *recogitabo,* inquit, *id eſt, iterum, atque iterum cogitabo, contra multos inſenſatos, qui ad confeſſionem impræmeditati accedunt, & de peccatis ſuis nullam, vel tenuiſſimam ſolertiam, & recogitationem videntur habere; cum tamen in veritate, illuminata anima conſtet hæc majora negotia, & debita eſſe, quam quæcumque alia poſſit habere homo in præſenti vita.* Qui idem Sanctus mox hanc, cur multi exilem *ut plurimum* ex confeſſione hauriant fructum, rationem ſubjungit: dicens: *Plerique minimum, ſeu nullum fructum de confeſſione reportant, quia impræparati ad illam vadunt; cumque ad confeſſionem tota vis ſacramenti pœnitentiæ reducatur, valdè neceſſarium eſt, ut tota mentis præparatione conſcientia diſcutiatur.* Unde & magnus ille ſpiritualis Doctor Caſſianus ſtatuit: *Omnes igitur cordis noſtri receſſus jugiter perſcrutandi ſunt, & aſcendentium in eos veſtigia indagatione ſagaciſſima retractanda;* cui obligationi dum fideliſſimè regius pareret Vates, intrepidè gloriabatur: *Tunc non confundar;* ſed quando: *cum perſpexero in omnibus mandatis tuis,* q. d. quia ſollicitò, continuòque vacavi conſcientiæ meæ, quia *exercitabar, & ſcopebam ſpiritum meum:* ideò nullam timeo confuſionem. Quia *tulit ſe intro,* ait Sanctus Auguſtinus, quia *in ſecretario ſuæ mentis egit,* liber triumphat. Pro hujus autem ultimi verſiculi abundantiori gloſſa, Sanctum placuit citare Hieronymum, qui ad noſtrum mirabiliter propoſitum, ſi quiſquam alius, ita diſcurrit: *Symmachus tranſtulit, perſcrutabar. In Græco habetur: Annos æternos memineram, & meditatus ſum, nocte cum corde meo argutabar; & rimabatur ſpiritus meus;* imò juxta Græcam verſionem, probat idem Sanctus, verbum aliquod exprimi, quod inſtrumentum denotat ferreum, ſeu ſarculum, ad malas herbas eradicandas præparatum: *Propriè in agricultura dicitur in ſarriendo, id eſt, in ſarculando, & quomodo ibi quæruntur herbæ, quæ ſecentur, ſic & iſte, &c.* Quæ licèt ſimilitudo ſit peraccommoda, non tamen longè impar ei eſt alia iſta de ſcopis, quæ omnem pulverem, atque omnes auferunt aranearum telas, ſordes eluunt, & emundant; ita omnque & ſolidum operatur conſcientiæ examen.

S. Ber. t. 1. ſer. 15. a. 1. c. 2. Neceſſarium ante confeſſionem.

Caſſ. coll. 1. c. 22.

Pſ. 118. 6.

Pſ. 76. 7.

S. Aug. ib.

S. Hier. ib.

Ruth 2. 17. Adhortatio ſuavis ad examen.

3 Ruth *collegit in agros uſque ad veſperam, & quæ collegerat, virga cædens, & excutiens, invenit hordei tres modios;* ita pariter qui ſua vult in memoriam revocare delicta, ſolitarius, oportet, ut ſuam à mane uſque ad feram noctem diſcutiat conſcientiam, omnes examinet operationes, diſcutiat cogitationes, deſideria, oculos, aures, omiſſiones, moxque ſeveræ reprehenſionis adhibita virga, ſeipſum caſtigando, atque accuſando, dolorem concipiat cum confitendi propoſito; multa equidem inibi ſe offerent zizania, ignis pabulum infernalis, aſt virgæ diſcretio, id eſt, ſinceri ſoliditas examinis, omnia ſecernet, bonamq; ſiſtet ſementem; quo fine audire non gravemini Hugon. Victor. qui taliter unumquemque noſtrum exhortatur: *Redi ad cor tuum, & ſubtiliter diſcute teipſum; conſidera, unde venis, quo tendis, quomodo vivis, quid agis, quid amittis, quantum quotidie proficis, vel deficis, quibus cogitationibus magis incurſaris, quibus affectibus tangeris, quibus tentationum machinis à maligno ſpiritu acrius impugnaris, & cum totum interioris, & exterioris hominis ſtatum plenè cognoveris, non ſolum qualis ſis, ſed etiam qualis eſſe debeas, de cognitione tu poteris ſublevari ad contemplationem DEI.*

Hug. Vict. l. 3 de an.

Examinis fructus.

4 Ut autem pleniùs ſalutaris hujus exercitii fructum, ejuſdemque deficientis diſpendia cognoſcamus, Sanctorum placeat expectate reſolutiones: *Verumtamen,* inquit Job, *vias meas in conſpectu ejus arguam:* aſt quis ejuſdem ſpondetur fructus? Salus æterna, gratia Chriſti non judicis, ſed Salvatoris: *Et ipſe erit Salvator meus.* Quid Sanctorum ſollicito doctrinas? vel unica Senecæ moralis nos confundit epiſtola, dum inquit: *Hoc nos peſſimos facit, quòd nemo vitam ſuam reſpicit;* nullus utique Doctor tacet aptiorem potuiſſet promere ſententiam. Qui ſua rariſſimè conſiderant peccata, plerumque homines mali ſunt, & vitioſi.

Job 13. 15.

v. 16.

5 Villicus Euangelicus magno obſtrictus debito, diffamatus eſt apud Dominum ſuum; à quo, aut per quem: Reſpondet Dionyſius Carthuſianus: *Per remorſum conſcientiæ;* diſſipator iſte quemcumque malæ reum vitæ præfigurabat, und & *villicus iniquitatis* denominatus eſt; ſed modum, obſecro, reſpiciamus, quem in reparandis ruinis continuavit: *Ait autem villicus intra ſe.* Itane, inquit Sanctus Chryſologus? ecce verum pœnitentis ſpeculum: *Pungit cor ſuum, omnia vexat interna, ut à ſe pœnitentiam, quam pro ſe dari poſſit, extorqueat:* quo ex facto Didacus Stella hanc eruit doctrinam: Et tu igitur *ſcrutare conſcientiam tuam intra te.* Hæc autem villici cura tam eximium ſortita eſt terminum, ut à Domino ſuo deprædicari meruerit: *Laudavit Dominus villicum iniquitatis, quod prudenter feciſſet.* Etiamſi enim quandoque coram divina juſtitia debitum contraxerimus infinitum, quantumvis multis Deum affecerimus injuriis, nihilominus dum nos ſpiritualibus animæ, & conſcientiæ calculis, nec non eliciendis doloris actibus intentos videt, indilatè nobis propitiatus placatur.

Luc. 16. 2. Dion. Cart. ibid. Deū placat.

D. Chryſ. ſer. 131.

Did. Stell ibi

6 Isboſeth in lecto ſuo à Recab, & Baana occiſus fuit, dum altum ipſe ſterteret in meridie; cauſamne nuſtis ſuoeſti adeò accidentis? Mulier, triticum purgans, cuſtodiæ domeſticæ deputata, ipſamet obdormierat; unde S. Gregorius inquit: *Oſtiaria triticum purgat, cum mentis cuſtodia, diſcernendo, virtutes à vitiis ſeparat; quæ ſi obdormierit, in mortem proprii Domini ſui inſidiatores admittit.* Ceſſante conſcientiæ examine, inſidiæ contra nos invaleſcunt Diaboli, animæque noſtræ ager zizaniis repletur: *Cum autem dormirent homines, venit inimicus homo, & ſuperſeminavit zizania.* Sanct. Gregorius fuſius ad prius factum alludens, *ingreſſi,* inquit, *ſpicas tollunt, quia mox bonarum cogitationum ſemina auferunt.*

2. Reg. 4. 5. Inſidiæ arcet.

S. Greg. lib. 1. mor. c. 16.

Matt. 13. 25.

Inſtitue judicium.

7 Sapiens certum ſpiritualis ſanitatis pharmacum nobis præſcripturus, *omni cuſtodia* inquit, *ſerva cor tuum.* Aſt qualiter noſtrum nos cor tuebimur? Ecce vobis medicinam præſentem, diligens, inquam, conſcientiæ examen: *Cum fortis armatus cuſtodit atrium ſuum, in pace ſunt omnia.* Frequens conſcientiæ examen, & peccati accuſatio vires enervat inimici: *In pace ſunt omnia.* Diabolus accuratiſſimè quamcumque noſtram dinumerat culpam, nævum, imò & atomum imperfectionis; ſed quo fine? ut noſtra nobis delicta exprobret in judicio; prout impoſtor fecit agonizanti Monacho illi, qui in extrema lucta conſtitutus, ut vita refert Sancti Odonis, in hæc prorupit verba: *Raptus ſum ad judicium, ibique protulit accuſator humani generis*

Prov. 4. 23.

Luc. 11. 21.

Non confundaris in judicio.

contra

Digitized by Google

contra me, de micis ſacculum plenum, quas colligere ſecundum conſuetudinem nolui, & de menſa ceciderunt. In panno mundo, & candido minima etiam apparet macula, radii Solis minutiſſimos etiam pateſaciunt atomos; ita quoque ſollicitum conſcientiæ examen lucem acquirit nobis, & notitiam, ut exiles etiam cognoſcamus, emendemuſque culpas; cui exercitio unicè nobis incombendum eſt, ut Diaboli atteramus conatus, in hoc improbè collimantis, ut accuratam coacervet defectuum noſtrum congeriem; profectò *ſi noſmetipſos dijudicaremus, non utique judicaremur.*

1. Cor. 11.31.

Diſcute conſcientiam, loquit Sanctus Auguſtinus, *aſcende tribunal mentis tuæ, noli tibi parcere, examina te loquatur tibi medulla cordis.* Ad quod judicium ut nos fortiùs pelliceret Sanctus Joannes Chryſoſtomus, ejuſdem nobis prærogativam ob oculos ponit, loquiens: *Hic judicium fit ſine teſtibus, tu ipſe in te judicium exerces, qui peccaſti.* Imò Sanctus Auguſtinus ſimilibus ductus rationibus, alio nos in loco hujus admonet officii, dum ait: *Conſideret ſe unuſquiſque veſtrum, intret in ſemetipſum, aſcendat tribunal mentis ſuæ, conſtituat ſe ante conſcientiam ſuam, cogat ſe confiteri.*

S. Auguſt. in Pſ. 100.
D. Chryſ. t. 5. ſer. 56.
Aug. tr. 33. in Joan.

8 Sapiens animam conſiderans, perfectionis, & gratiæ cupidam, in eo ſingulariter ipſam dignoſci poſſe aſtruit, ſi ſuam improbet vitam, ſi ſeipſam reprehendat, ab aliena non præventa correptione: *Juſtus prior accuſator eſt ſui*; ſi non expectet, uſque dum ad ſupremi judicis tribunal citetur, ſed potiùs *præoccupet faciem ejus in confeſſione.* Præmiſſo dicto examine, & proceſſu, favorabilem nobis in confeſſionis tribunali expectare licet ſententiam; prout accepit illa, quæ ad Chriſtum pœnitens acceſſit, *ut cognovit*; quemadmodum conſecutus eſt filius prodigus, qui ad patrem accurrit, poſtquam fuerat *in ſe reverſus*: & tu igitur tuos diſcute defectus, eoſque ruminans, intimè confodere, compungere, eos reprehende, accuſa, caſtiga, ut tuam exoneres, illuſtreſq; animam; *Judicium excitemus*, verba ſunt Chryſoſtomi, *ut Deum nobis propitium, ejuſmodi habita quæſtione reddamus.*

Et Deus ſit propitius.
Prov. 18. 17. Pſ. 94. 2.
Luc. 7. 37. Luc. 15. 17.
S. Chryſ. t. 5. ſer. 56.

9 Apoſtolus, amantiſſimus ſalutis noſtræ præceptor, *videte*, inquit, *fratres, quomodo cautè ambuletis, ut ambuletis dignè, Deo per omnia placentes.* Quæ dum verba S. Auguſtinus diſcutit, perfectionem hanc in privato judicio, ſeu conſcientiæ examine conſiſtere, docet, loquens: *Quid eſt ambulare? breviter dico, proficere; ne fortè non intelligatis, & pigriùs ambuletis; proficite fratres mei*; ſed quomodò, dicetis, proficiemus? ecce modum: *Diſcutite vos ſine dolo, ſine adulatione, ſine palpatione; non eſt enim aliquis intus tecum, cui erubeſcas.*

Tu autem proficias.
S. Aug. ſer. 15. de v. Dom.

10 Porrò examen hoc non quomòdocumque, ſed quaſi de re ardua inſtitui debet: *Hoc peccatorum ſcrutinium*, inque S. Thomas de Villanova, *ſecundum tempus, quo dilata eſt confeſſio, & perſonæ qualitatem adhibendum eſt, ſicut in negotio arduo*; nec immeritò, quia juxta S. Bernardinum, omnium vitæ hujus negotiorum difficillimum, dictum eſt examinis conſcientiæ opus: *Iſta ſunt tam ardua opera, & negotia magna, quod pro eis Dei filius paſſus eſt opprobrium mortis*, inquit Sanctus, *& dira crucis. Sunt enim tantò examine digna, quod pro illis diſcutiendis veniet Dominus ad judicium cum ſenatoribus terræ; univerſam rationalem creaturam ad illa dijudicanda convocabit: De cælo Angelos, & Sanctos, de mundo bonos, & malos, & de inferno dæmones, & damnatos.* Quàm juſtè igitur ejus à nobis requiritur frequentia examinis, in ſecretiſſimis conſcientiæ noſtræ penetralibus inſtituendi, quod quandoque in totiùs Cæli, terræ, atque inferni conſpecta propalabitur? advertite fratres: *Si noſmetipſos dijudicaremus, non utique judicaremur.*

Arduum quidem opus.
S. Th. Vill. in conc. D. 4. Quad.
S. Bern. ib. ar. 3. c. 2.

11 Circa temporalium rerum computum Argos nos profitemur, & agimus; erubeſcite infelices: *Negotiatores ſpirituales ſumus, dilectiſſimi mei*, inquit Sanctus Ephrem, *negotiatoribus ſæcularibus ſimiles*; ad quos hic Sanctus nos erudiendos remittit, dum ait: *Perpendite, quæ dico, fratres. Negotiator ſæcularis damna, & lucra quotidie computat, & ſiquidem damna perpeſſus fuerat, ea reſarcire ſollicitè ſtudet. Sic etiam tu, chariſſime, ſerio facias, ac cures; diebus ſingulis, veſperè, & manè diligenter conſidera, quo pacto ſeſe habet negotiatio tua, & veſperè quidem ingreſſus cubiculum cordis tui, examina temetipſum, ac dicito: Putaſne hodie in aliquo DEUM exacerbavi? numquid verba otioſa protuli? num per contemptum, negligentiamque peccavi? num in re aliqua fratrem irritavi? num alicujus famam detractionibus laceravi?* moxque ſubdit: *Quod ſi in iſtis compereris, te detrimenta perpeſſum, futuris lucris præterita damna ſtudulo reſarcire ſtude.* Sed eheu! *filii hujus ſæculi prudentiores ſunt filiis lucis.* Vel unicæ cujuſdam momenti liti, aut exili ſperato lucro quantum invigilamus, omnis impatientes moræ, nulli ſuperſedentes labori, ad omnia oculatiſſimi? & in negotio maximo animæ, in æternæ ſalutis difficultatibus torpemus? Chryſoſtomum audi, & obedi, quiſquis talis es: *An non codicem domi habes*, inquit Sanctus, *in quo quotidianas rationes ſcribas? habe etem codicem in conſcientia, & quotidiana peccata ſcribe. Cùm in lecto tuo jaces, nec quiſquam eſt, qui tibi quid negotii faceſſat, antequam ſomnus irrepat, libellum in medium produc, & peccata tua tecum reputa, dicens apud temetipſum: numquid hodierno die, vel ſermone, vel opere peccavi?* Et alibi: *Quando eſtis decubituri, & nullo præſente, multa quies, & ſilentium, excita judicium tuæ conſcientiæ, ab ipſa rationem exige*; cùmque in notitiam veneris omnium inordinatorum affectuum, & appetituum tuorum, omnium malorum verborum, cogitationum, &c. *De eis pœnam ſume, torque cogitationem, quæ peccavit; id ſibi vult illud: quæ dicitis in cordibus veſtris, in cubilibus veſtris compungimini; compungite, pro eo, quod eſt, pungite, ſtimulate, quæ in cordibus veſtris dixiſtis interdiu.*

Sed proficuum.
S. Eph. t. 3. ſer. Alc. de vit. ſol.
Adhortatio ad quotidianum exam.
D. Chryſ. in Pſ. 4.
D. Chryſ. in Pſ. 4.

12 Numquid ſi domi veſtræ ſciretis latere fures, prædones, aut latrones, ad quietem vos componeretis, niſi diligentiſſimo præhabito ſcrutinio? fures, & latrones peccata ſunt mortalia, quæ in veſtra delitent conſcientia, hæc veſtræ moliuntur æternæ ſalutis deſtructionem, illa veſtræ inſidiantur vitæ, quia *ſtimulus mortis, peccatum eſt.* Et tu ſine prævio diligenti conſcientiæ examine, abſque contritione, & bonis propoſitis, te ad quietem recipere audes?

Peccata ſunt prædones.
1. Cor. 15. 56

13 Sanctus Joannes Chryſoſtomus in ſermone, cui titulus: *Non eſſe ad gratiam concionandum*; poſt quotidianam ſæcularium ſollicitudinem demonſtratam, qui temporalibus commodis inhiantes, ſummo mane adeunt tribunalia, deſudant, computant, ponderant &c. ſubitò ad ſpiritualem converſus proventum, ita nos exhortatur: *Hoc igitur, & in actionibus noſtris faciamus; advocata conſcientia noſtra, rationes exigamus ab ea, diſquiramus, quid commodè, utiliterque ſit inſumptum, quid in noſtrum damnum; quis ſermo perperam fuerit impenſus in detractiones, in turpiloquia, in contumelias; quænam cogitatio ad laſcivam oculum concitarit, quod conſilium in damnum noſtrorum in opus exierit.*

D. Chryſ. t. 5. ſer. 58
A Conſcientia ratio petenda.

14 Digniſſimam in præſenti nefas fuerit præterire Sancti Bernardi ſententiam, inquientis: *Unicuique liber eſt ſua conſcientia, & ad hunc librum diſcutiendum, & emendandum, omnes alii libri inventi ſunt. Anima vero, cum de corpore egreditur, nullum alium librum, præter librum conſcientiæ, ſecum poterit portare; atque in illo agnoſcet, quò debeat ire, vel quid debeat recipere.* Sed deplorabilis, proh dolor! inquit idem Sanctus, multorum eſt confuſio, ſcientiæ potiùs, quàm conſcientiæ vacantium; qui vel unius in articuli, aut quæſtionis ſolutionem, integros impendunt dies, ac noctes, conſcientiæ interim examen flocci pendentes: *Quam multi quærunt ſcientiam, & pauci conſcientiam.*

Quis liber noſter eſt.
S. Bern. l. de conſ.
S. Bern. c. 71. de inter. do.

15 Quos arbitramini libros æternitati litandos fore? Origenis forſitan, Tertulliani, Sancti Cypriani, Sancti Auguſtini, Platonis? *Judicium ſedit, & libri aperti ſunt*, qui ſunt libri iſti, quis typus, qui characteres eorum? Sanctus Joannes myſterium penetraſſe videtur, dum ait: *Libri aperti ſunt, & judicati ſunt mortui*; at circa quid, & ex quo formabitur proceſſus? ex conſcientiarum examinibus: *Ex his, quæ ſcripta erat in libris, ſecundum opera eorum.* Unde & Eccleſia canit: *Liber ſcriptus proferetur, in quo totum continetur*; quorum librorum contentum nobis fuſius

Judicii præſentabitur liber conſcientiæ.
Dan. 7. 10.
Ap. 20. 12.

San-

S. Ephr. l. de var. pœn. c. 4.

Sanctus Ephrem enarrat, dum ait: *Formidabiles libri, in quibus ſunt ſcripta opera noſtra, & actus, & verba, & quæcumque egimus in hac vita, non ſolùm actus, ſed & cogitationes, & intentiones cordium.* In hujus igitur libri examine, & ſtudio, unuſquiſq; ſuam hodie debet operam, atque induſtriam collocare.

DISCURSUS XVIII.

ARGUMENTUM.

Contra illos, qui à confeſſione abhorrent, in eoque frequenter ſibi applicando remedio vivunt negligentes.

THEMA.

Numquid qui cadit, non adiiciet, ut reſurgat? Pſal. 40. verſ. 9.

Reſurgendū per conf.

1 NEgat David, ſe cogitatu quantumcumque indefeſſo aſſequi poſſe, qualiter homo, non in rupem, ſed in peccati barathrum, id eſt, in infernum prolapſus, adeò ſit mentis futurus inops, ut reclinatis in ſinu manibus, nihil curet de exitu: *Numquid qui cadit, non adiiciet, ut reſurgat?* Quæ verba S. Thom. de Villanova moroſiùs ruminans, ſequentem format diſcurſum: *Si quando, prout eſt humana fragilitas, in peccatum cecideritis, illico ſurgite, ſtatim ad confeſſionem properate. Hoc Dominus per prophetam peccatoribus ſuadet, dicens; Numquid qui cadit, non adiiciet, ut reſurgat?*

S. Th. Vill. in D. 5. Qu.

D. Chryſ. Pſ. 105. L. Illum reſpuens dupliciter reus.

2 S. Chryſoſtomus illam Pſalmiſtæ paternam ponderans invitationem: *Confitemini Domino, quoniam bonus*, ad peccatorem converſus, probat, nullam ab eo excuſationem ſufficientem afferri poſſe, cur reſpuat confeſſionem, præſertim cùm propria nullus quærat damna: *Nec peccator jam poterit excuſari, qui confeſſionem, per quam venia naſcitur, non præparavit amplecti*; duplici reus delicti, *dum primò legem contempſit; ut delinqueret, & confeſſionis remedia ampliùs noluit, ut periret*; moxque brevem quidem, aſt utilem hanc ſubdit exhortationem: *Confeſſio afferat ſalutem, cui contemptus attulerat mortem; vive remediis, qui moriturus fuerat aliquando peccatis.*

Mol. de ſacr. tr. 5. c. 2. & 3. Conf. arca theſaurorū.

3 Solidam, atque indelebilem meretur notam digniſſimus, quem in hac confeſſionis materia magnus quidam ſpiritualis magiſter format conceptum. Pœnitentia, inquit ille, eſt quædam arca depoſiti, in qua repoſiti ſunt Chriſti Salvatoris noſtri theſauri, omnes meritorum ejus divitiæ, ineſtimabile redemptionis noſtræ pretium. Hæc aperitur omnibus ejuſdem fruitionis cupidis, tantum ex ipſa pretium extrahere valentibus, quantum ad totiùs ſui debiti abundat ſolutionem: quam inſanabili ille inſaniæ malo laboraret, qui multis obſtrictus debitis, ditiſſimum offenderet theſaurum, ex quo juxta debiti qualitatem, tot ſibi licitè tollere poſſet pecunias, quot ſufficeret ad omnimodam ſatisfactionem, ille verò manibus otioſis ſperneret favorem? Ita & in præſenti, &c.

4 S. Thom. de Villanova deplorabilem contemplans animæ conditionem, quæ ſacramenti hujus extrema neceſſitate laborat, ſed torpida beneficium negligit, ſequenti eam perſtringit invectiva: *O qualis audacia, quæ oblivio, quod mentis gelicidium, quis ſtupor? ecce ardet infernus, ſub pedibus inhians, atq; ad devorandam miſeram animam apertus, & jam peccator ipſe deputatus eſt ad illū, & ſolùm pendet ex tenui filo vitæ præſentis, quod tam facilè rumpitur, & miſer ridet, comedit ſecurus, & gaudet, neque eſt ſibi cura de remedio:* Imò majorem aſtruit S. audaciam eſſe, in peccati mortalis ſtatu confeſſionem negligere, quàm centum armatis ſe unum opponere viris; cujus hanc reddit rationem: *In hoc vita ſolùm mortalis exponitur, quæ aliquando perdenda eſt; ibi autem anima perpetuæ damnationi, & ardoribus ſempiternis obiicitur, & perpetua ibi gloria ponitur in diſcrimine.*

S. Th. Villan. Hominum torpor, & audacia.

Similitudine declaratur.

5 Ut autem infinitam remedium hoc aſpernantium inſaniam cognoſcatis evidentiùs, ſequentem accipite ſimilitudinem. Quidam criminis læſæ majeſtatis reus per juſtitiam ad furcam condemnatus fuit; at Rex miſericordia motus, indulſit, ut reus ſuum ſecretiſſimè crimen confiteretur alicui miniſtrorum, ex tota gratiæ ſignatura ad placitum eligendo, qui ejus confeſſionem ſub ſtrictiſſimo, & inviolabili ſecreto exciperet, nulli unquam mortali manifeſtandam; ſi feceris, ait Rex, totum tibi remittam, omnia tua bona fiſco addicta tibi reſtituam; imò & maximos tibi conſeram honores, teq; mei declarabo participem regni. Nonne vos ſtultiſſimū hunc eſſe, uno omnes ore clamaretis, ſi rariſſimam miſer contemneret gratiam? ecce vobis eaum in terminis: ſingulariſſimo nos confeſſionis ſacramentalis beneficio divina cumulavit providentia: *Confitemini Domino, quoniam bonus, quoniam in ſæculum miſericordia ejus.* Nullum unquam terrenum tribunal pietatem, & beneficentiam exercuit ſimilem illi, quam DEUS hoc in judicio frequentat, & continuat. Homo, peccato obnoxius mortali, reus ille eſt, ad inferni furcam condemnatus, omnibus bonorum operum deſtitutus meritis; divina illi permittit clementia, ut pro beneplacito ſuo Confeſſarium eligat, cui ſub inviolabili ſigillo ſua pandat peccata, poſtmodum omnibus iterum exornandus donis, gratiis, & meritis per peccatum amiſſis, imò majoribus quàm unquam cœleſtibus locupletandus theſauris, (*plus acquiſivimus, qui plus perdidimus:*) inſuper filius, & hæres cœleſtis declarandus regni: & nihilominùs quantus eorum numerus eſt, qui ab hoc ſaluberrimo abhorrent remedio:

Pſ. 117. 1.

Officium ſuum diſcipulis ſuis peragendum injunxit, inquit Hugo Victorinus, *ut medicorum more ægros ad ſe venientes exciperent, & ſanarent. Medicis dixit, ut curarent, ſed infirmis non dixit, ut ad medicos ſanandi venirent.* Ingenioſiſſima hæc eſt reflexio, ſcilicet ſpirituales ſollicitè à Salvatore proviſos eſſe medicos, at nullam ſingulariter circa infirmos, ut ad medicos recurrerent extimulandos, adhibitam fuiſſe induſtriam; cauſamne noſtis? *Hoc quaſi certum eſſe voluit, quòd ægri libenter ſalutem quærerent*, ſubdit idem auctor, *& ſe curandos offerrent, ſi medicos invenirent; propterea ſolos medicos admonuit.* Incarnata equidem divina ſapientia vix debitorum noſtrorum pretium in Crucis ligno obtulerat, quin ſubitò hoc inſtituerit, & Apoſtolis commiſerit ſacramentum; aſt non legitur fideles extimulaſſe ad ejuſdem uſum, cujus hanc idem auctor aſſignat rationem: *Infirmum enim ipſe morbus ſuus ſufficienter admonet, neque opus præcepto habet, ſi dolet. Tamen ipſi medici poſtea, quia negligentes in curatione ſua ægrotos invenerunt, eos ad ſalutem quærendam, & admonitione ſua excitaverunt, & præcepto attraxerunt.*

Hug. Vict. erud. Theol. de ſacr. fid. l. 2. p. 14. c. 1.

Sæpius in Anno confitendum.

6 Eccleſia ſub cenſura omnibus annuam præcepit confeſſionem, & communionem; non tamen inde concludere licet; ergo non teneor ampliùs; prout patet in ſimili. Si namque medicus ob nimium in infirmo deprehenſum ex eis defectum, ei diceret; niſi ſemel in die comederis, actum eſt de vita tua; inde non ſequitur, non licere infirmo frequentius adhibere nutrimentum; ita quoque S. mater Eccleſia, maximam in infirmis filiis ſuis obſervans nauſeam ab hoc ſalutari antidoto, utpote qui per vitia, & malos peccatorum habitus, omnem depravarunt guſtum, ſtomachumque corruperunt, iis præſcribit, ſubque æternæ damnationis pœna imponit annuæ ad minus confeſſionis, & communionis præceptum; cui nequaquam acquieſcere debet, quiſquis ſuæ eſt ſalutis amans; ne cum Abſalone, qui ſemel dumtaxat in anno ſuam radebat cæſariem, non jam ad arborem, ſed ad patibulum ſuſpendatur infernale: *Semel in anno tondebatur* Abſalon, inquit Sanctus Antonius Patavinus; *capillorum tonſio eſt peccatorum in Confeſſione depoſitio, quam multi ſemel in anno faciunt, cùm ſingulis diebus confeſſio eſſet neceſſaria.*

S. Ant. Pat. D. 4. poſt Trin.

7 S. Thomas de Villanova hoc annuæ confeſſionis præceptum conſiderans fortiter exclamare non dubitat: *O confuſionem; & verecundiam noſtram! ad tantum bonum, & tantam ſalutem, opus fuit præcepto. Væ miſeris, & cæcis, & induratis, qui præcepto indigent ad fugiendum infernum, & veniam obtinendam, & præcepto ad annum! Quis hoc poteſt audire pius, & verus Chriſtianus? ad annum ego expectabo veniam? ad annum differam vitam meam?* Si veſtem maculaſti, incunctanter, & indilatè eluis; ſi vulnus incurris in corpore, è veſtigio medicus citatur, & chirurgus; *& maculas animæ, & vulnera cordis mei lethalia, ad annum purificanda,*

S. Th. de Vil. conc. in D. 3. Quad. Invectiva in annue tantū confitentes.

Digitized by Google

da, & curanda differam? ubi ſenſus, ubi judicium. ubi fides talium? ubi timor DEI? ubi ſpes regnandi cum DEO? hoc eſt, quod miſeros inficit, & replet peccatis, & vitiis, & criminibus; ſicut ſcriptum eſt. Computruerunt jumenta in ſtercore ſuo, & indurantur in peccatis ſuis, & veniunt ad ultimum malorum, quia non ſtatim adhibent remedium plagis ſuis, ſicut fit in plagoſo corpore.

Joel. 1. 7.

Altero inveſtivo.

8 Citatus modò S. Anton. de Padua, Chriſtiani impatiens algoris, eos, qui ſemel dumtaxat in anno confitentur, hac caſtigat invectiva: *Quare infelix differs in annum? imò cur differt in craſtinum, cùm neſciat, quid dies craſtina paritura ſit? hodie es, & cras non eris; ſic ergo vive hodie, quaſi hodie ſis moriturus. Qui quotidie venenum peccati bibit, quotidie debet accipere theriacam confeſſionem:* Audite S. Chryſ. *Petrus poſt illam nefariam abjurationem quoniam celeriter nullo accuſante dixit peccatum, adeo abluit illam abnegationem, ut etiam primus Apoſtolorum fuerit factus, eique totus terrarum orbis fuerit commiſſus.*

Chryſ. h. 59. adv. Jud.

S. Greg. p. 3. paſt. adm. c. 31. ... perſuaſio.

9 Sanctus Gregorius pariter confeſſionis accelerationem nobis perſuadere volens, *infructuoſè*, inquit, *ad ultimum quæritur, quæ congruo conceſſa tempore utiliter habebatur*; de medicina loquitur Sanctus, quæ niſi tempore convenienti detur, damnoſa exiſtit: *Si quis veneno diaboli perfuſus eſt*, inquit Sanctus Laurent. Juſt. *ſi quis peccati morbo percuſſus, incunctanter ad refugium confeſſionis accedat, & ibi ſuarum recipiet medelam plagarum.* Eamdem ab infirmitate ſpirituali deſumptam ſimilitudinem his nobis verbis exhibet Alcuinus: *Quis, rogo, cadens, non quærit ſurgere? quis infirmatur, & non deſiderat convaleſcere? quis periclitatur, & non optat evadere? penitebit te poſtmodum tarditatis, ſi non cognoveris quid anima tua proficiat ad ſalutem. Clemens pater paratus eſt te accipere, ſi tu non tardaveris reverti*; moxque filium prodigum ſtatuit in exemplum, quem tanta cum ſollicitudine, & affectu pater amplexatus eſt reducem? *Cùm autem adhuc longè eſſet, vidit illum pater ipſius, & miſericordia motus eſt, & accurrens, cecidit ſuper collum ejus*; quorſum genitor ad tantum ab ædibus ſpatium filio properabat obvius? Reſpondet Guerricus Abbas: *Sic feſtinabat abſolvere reum à tormento conſcientiæ ſuæ, quaſi plus cruciaret miſericordem compaſſio miſeri, quam ipſum paſſio ſui*; quinimò voluit inſuper per hanc accelerationem edocere, non modò indilatè adminiſtrandum, ſed & incunctanter hoc eſſet recipiendum ſacramentum: *In ſe reverſus, dixit: ſurgam, & ibo ad patrem meum*; vix in ſe introgreſſus fuerat, cum ecce ſubitò ad amplexus properat paternos.

S. Laur. Juſt. de diſc. & perf. mon. conv. c. 19.

Alc. epiſt. de conf.

Luc. 15. 20.

Gu. Ab. ſer. in ... 2. hebd. quad.

Poſt caſum reſipiſcendum. Luc. 15. 8.

10 Juxta ejuſdem capituli hiſtoriam immediatè præcedentem, mulier parabolicè repræſentata, ut primum unam è denis drachmis perdidit, *accendit lucernam, & everrit domum, & quærit diligenter, donec inveniat eam.* Anima namque prudens, ſagax, & timorata, ſi quandoque divinam amittit gratiam, in ipſis etiam mediæ noctis umbris lucernam accendit, eam requiſitura, ſuam examinat conſcientiam, elicit compunctionis actus, divinam implorat pietatem, quieſcere neſcia, donec amiſſam recuperarit gratiæ drachmam. Ad intentum docta deſerviunt, illum ſapientis textum (*mandatum lucerna eſt, lex lux*) interpretantis Albert. Mag. verba, dum ait: *Eſt domus conſcientia interioris quam totam oportet everrere in compunctione, & confeſſione.* 1. *Cor. 4. illuminabit abſcondita tenebrarum, & manifeſtabit conſilia cordium.*

Prov. 6. 23. Alb. M. ib.

1. Cor. 4. 5.

S. Laur. Juſt. ibid. Confeſſionis effectus ...

11 Sanct. Laurentius Juſtinianus, ut nos ad acceleratæ Confeſſionis frequentiam inducat, diverſos ejuſdem, omneique egregios adducit effectus, inquiens, *Quicumque deliquiſſe ſe meminit, ad Confeſſionis remedia, quanto poteſt citius recurrat; nam delicti Confeſſio veniam impetrat, gratiam promeretur, humilitatem nutrit, Cælum aperit.* Neque minùs efficaciter Sanctus Bernard. diſcurrit, dum ait: *Subito, cum peccaſti, vadas ad confitendum; quia quemadmodum in domo cum accenditur ignis, ſubito exclamas; ita cum peccaſti, ſubitò vadas ad clamorem confeſſionis, ad extinguendum peccatum.* Niſi ignis mox in principio ſopiatur, proficit, & incrementa capit; ita etiam peccatum, ſi ſi tantiſper in anima toleretur, & non extirpetur, protinùs augmentatur; unde Sanctus Gregorius Magnus inquit: *Peccatum, quod pœnitentia non diluit, mox ſuo pondere ad aliud trahit.*

S. Bern. T. 4. ſer. 18. 1. par. princ. Poſt peccatã faciendæ ...

12 Nemo non hiſtoriam novit Achani, cujus unius avaritia glorioſis populi Hebræi ſupplantavit victoriis, & triumphis, qui tamdem ad inſtantiam Joſue ſuum ingenuè confeſſus eſt crimen: *Et ait Joſue ad Achan; fili mi, da gloriam Domino DEO Iſrael, & confitere, atque indica mihi, quid feceris, ne abſcondas. Reſpondit Achan Joſue, & ſic, & ſic feci*; hac tamen ſinceriſſima nequidquam obſtante confeſſione, *lapidavit eum omnis Iſrael.* Quis hic obſecro tam ingenuæ confeſſionis fructus, dum etiam adultera, quam lex lapidari jubebat, omni abſque verbali confeſſione abſoluta fuit à Salvatore? Reſponſum accipiamus à Rup. Abbate: *Quamvis confitendo reſponderit*, inquit ille, *verè ego peccavi Domino DEO Iſrael, & ſic; & ſic feci, non tamen ullam mereri veniam debuit, quia videlicet confeſſio nimium tarda fuit; ante enim turbatus eſt Iſrael, quam ille peccatum agnoſceret; & ante ſors veridica, DEO auctore, prodidit perſonam, quam ipſe culpam.* Licèt autem adultera non confiteretur ſenſibiliter circumſtantibus, ſuum tamen peccatum pandebat ei, qui *ſcrutatur renes, & corda*; verecundo, & demiſſo vultu, pœnitentique habitu, manifeſta edebat confeſſionis, & doloris indicia.

Tarda niuis veniam non meretur.

Joſ. 7. 19.

v. 20. v. 25.

Rup. Abb. in Joſ. c. 21.

13 Tamdem Alcuinus novum accelerandæ confeſſionis motivum haurit è notabili, ex confeſſionis dilatione oriri ſolito, damno: *Si quis*, inquit *propter fragilitatem carnis, vel propter negligentiam circumſpectionis vulneratur, citius ad confeſſionis medicinam recurrat, ne per illecebram malæ conſuetudinis vix eradicari valeat peccatum.* Moxque tria diſtinguit mortuorum à CHRISTO ſuſcitatorum genera; filium viduæ, filiam Archiſynagogi, & Lazarum, quorum primus revixit extra urbem, ſecundus in domo, tertius in ſepulchro. Unde ſubjungit: *Qui ſunt hi tres mortui, niſi tria peccantium genera? filiam ſuſcitat in domo, dum conſentientem in corde peccare, revocat à peccati perpetratione, Filium viduæ extra portas Civitatis ſuſcitat, dum peccantem foris in opere, ad pœnitentiæ medicamenta confugere facit. Fœtentem verò in mala conſuetudine peccati, cum lachrymas pœnitentiæ elicit ex corde ſuſcitat.*

Alc. ep. 71. Peccata ne in animo radices figant confitenda.

DISCURSUS XIX.

ARGUMENTUM.

Quanta ſit violentia verecundiæ, nos a graviorum abſtrahens peccatorum confeſſione, cujus inſuper aliquot conſiderantur diſpendia: docetur tamdem, erubeſcentiam hujuſmodi eſſe penitus irrationabilem, quandoquidem in ſummum Dei, ac noſtri honorem, & gloriam cedit confeſſio.

THEMA.

Eſt confuſio adducens peccatum, & eſt confuſio adducens gratiam, & gloriam. Eccl. 4. v. 25.

1 PEr hanc Eccleſiaſticus ſententiam eos erudire, & à gravi liberare ſatagit errore, qui verecundia præventi, ſuos ſubticent defectus in confeſſione; cujus virii enormitatem hoc in diſcurſu nobis ob oculos ponit S. Petr. Damian. Inquiens: *Nihil fortiùs ad expugnandum gratiam Dei, quàm timor humanus; quia dum erubeſcimus confiteri; quæ commiſimus; DEUM minùs, quàm homines reveremur. Hæc eſt confuſio adducens peccatum.*

Verecundia deponenda.

S. Petr. Dam. ſer. 2. de S. Andr.

2 Tyrannicæ hujus verecundiæ, noſtram nobis linguam, ne peccata noſtra confiteamur, vincientis ſævitiam, nulla poteſt oris humani exprimere facundia: *Prodenda ſunt facta noſtra*, inquit Hug. Victorinus, *non nos permittit verecundia eloqui, erubeſcimus confiteri, quod fecimus.* Diſplicet nobis delictum, id ipſum deteſtamur, internos excitavimus doloroſæ contritionis actus, at vox ligata manet, confeſſionis inimica. Tragœdiam ab experientia narrat Sanctus Bernardinus, de verecundia ſexui fœmineo circa confeſſionem familiari tractans. Mulier quædam, ait Sanctus, poſtquam per duos dies integros multis cum lacrymis, magnæque com-

Hug. Vict. eru. th. de ſac. fid. l. 2. p. 14. c. 1.

S. Ber. t. 4. ſer. 10. 1. p. princ. Exemplum.

compunctionis indiciis, mihi confeſſa fuiſſet, tamdem in proceſſu eam titubari adverti, nam *aliqua non audebat dicere, quod perpendens, cum diſcretione dixi: ego video, quod tu vis dicere, ſed præ verecundia diabolus non te dimittit; quia nihil feciſti tam grave, & horrendum peccatum, quin aliàs etiam factum fuerit per ſanctos viros, Petrus negavit Chriſtum, Paulus fuit perſecutor fidei, & interficere fecit millia Chriſtianorum; Julianus interfecit patrem, & matrem; latro in cruce fecerat tot mala; & Deus miſericors miſertus eſt eorum. Quid ergo pejora facere potuiſti? Dic ergo in bono omine: ſic capiens vigorem, omnia dixit apertè.*

Alc. in ep. de conſ. pecc.

3 Alcuinus iis ſatisfacere conatur objectionibus, quas conſcientiæ peccatorum pondere graves formare, & à criminum enormitate deſumere ſolent: *Sed dicis*, inquit, *me terret meorum magnitudo peccatorum, quinimo tantò magis inſiſtendum eſt tibi, o peccator, in medicina confeſſionis, ne pereas in putredine vulnerum, ſi medico erubeſcis aperire multiplices ulcerum dolores*; hæcque eſt, de qua dicitur: *Eſt confuſio adducens peccatum*. Hæc confuſio, & verecundia, quæ animarum veſtrarum plagas medico occultat, veſtrum inveterat, pejoratque malum, putredinem auget, & Sacramenti virtutem in ſacrilegii commutat venenum: *Quomodo poteſt medicus*, ait Sanctus Auguſtinus, *vulnus ſanare, quod ægrotus oſtendere erubeſcit?*

Ne ſiat confeſſio ſacrilega.

S. Aug. ſer. 66. de temp.

Verecundia arcenda.

4 Quantus parturientem opprimit dolor? ſpiritualiter loquor; honorata quæpiam, &, nobilis perſona in ſecreto peccatum admiſerit, aſt inſtante partus, id eſt, confeſſionis tempore, quanta ſecundùm faciem, & cor ſuffunditur verecundia? Accommodam auſcultate S. Antonii Patavini reſolutionem: *Venerunt filii uſque ad partum, & non erat virtus pariendi; quod fit, cum peccatum eſt in ore, ſed præ confuſione non aperitur in confeſſione.*

Iſ. 37. 3. S. Ant. Pat. ſer. 2. in Do.

Vulnus moſtrandum.

5 Rupertus Abbas illum ſcripturæ textum (*Si mordeat ſerpens in ſilentio*) ad noſtrum ſubtiliter traducit intentum, illis applicans, qui ſinceram enormium criminum verecundantur confeſſionem. *Si quem ſerpens diabolus occultè momorderit*, inquit, *& nullo conſcio, eum peccati veneno infecerit; ſi tacuerit, qui percuſſus eſt, nec vulnus ſuum magiſtro voluerit confiteri; magiſter qui linguam habet ad curandum, facilè ei prodeſſe non poterit. Si enim erubeſcat ægrotus vulnus confiteri medico, quod ignorat medicina, non curat.*

6 S. Bonaventura alium reprehendit pœnitentium abuſum, qui priùs conſcientiam ſuam exonerant apud ignotos à gravioribus delictis, & poſtea patri ſuo ſpirituali ſolos confitentur defectus leves: *Hoc faciunt*, inquit Sanctus, *qui timent deſpici à Confeſſore, vel reputari minus boni, plus timentes humanam verecundiam, quam divinam offenſam, & plus amantes laudem extrinſecam, quam intrinſecam pacem mentis, & conſcientiæ puritatem.*

S. Bon. op. de mod. conf. Ordinaria eſt grave quam leve.

7 Thomas Cantiprat. in eos, qui enormiora verecundantur ſcelera confiteri, hunc retorquet Pſalmi verſiculum: *Erraverunt ab utero, locuti ſunt falſa, quia vix perfectè, & integrè tales confitentur.* Cui ſtabiliendo hiſtoriam ſubjungit de invincibili Duce Juda, qui innumeris clariſſimus victoriis, tandem in ſiniſtro hoſtilis phalangis cornu ſuccubuit victima: *A ſiniſtro cornu* (poſtquam dextrum devicerat) *cui Bacchides præerat, contritus eſt, & occiſus.* Quem caſum ita noſtro moraliter adaptat propoſito: *Sic multi confiteri volentes, peccatis communibus, & aſſuetis audacter ſe expediunt confitendo; at cùm ad inuſitata peccata, ſicut ſunt innaturalia, venerint, pudore erubeſcentia pravo ſegniter obruuntur; unde benè Sodoma interpretatur, muta: quamdiu tales muti ſunt, Spiritus ſanctus ad eos intrare non poteſt.*

Th. Cant. l. 2. c. 30 n. 3. Figura moraliter expoſita.

8 *Eſt confuſio adducens gratiam, & gloriam*; illa ſcilicet erubeſcentia, quæ malas conſequitur operationes, quam DEUS naturaliter veluti frœnum aſſignavit culpæ; unde, experientia teſte, diſcimus, quemcumque etiam ſceleratiſſimum hominem præ rubore enormiores in publico declinare exceſſus; ecce vobis deceptionem, qua maxima fidelium animarum copia ſupplantatur. Rubore, & confuſione perfunduntur uſque ad aures, dum ſe per confeſſionem expiare debent, non intelligentes, quantæ virtutis, laudis, & meriti ſit actus, peccatum ſubiicere clavibus, Nil tamen ea obſtat, quam ſubinde in patefaciendo peccato experimur verecundiam, imò hæc ipſa ſummè placet DEO, ſummaque nos gloria, & divina locupletat gratia, juxta illud: *Eſt confuſio adducens gratiam, & gloriam.*

Confuſio ceduit in bonorum.

9 Scitiſne, qua phraſi uſus fuerit Joſue, dum Achan prævaricatori ſinceram conaretur perſuadere confeſſionem? *Fili mi, da gloriam Domino DEO Iſrael, & confitere, & indica mihi, quid feceris.* Confeſſionem furti, denominat gloriam; quem eumdem titulum ſacramento huic ab Euangelico Propheta attributum eſſe reperio, dum per eum Dominus promittit civitati Sion, & incolis ejus: *Dabo in Sion ſalutem, & in Ieruſalem gloriam meam.* Quæ ſalus, quæ gloria iſta? Advertite: in die Reſurrectionis Redemptor cœnaculum Sionicum portis occluſis ingreſſus, ad æternam animarum ſalutem, & ad majorem gloriam ſuam, Apoſtolis ſacramentum impertiit pœnitentiæ. Ad quam veritatem his in verbis alluſiſſe videtur Apoſtolus: *Omnes peccaverunt, & egent gloria DEI.* Quis diſparatam adeò unquam approbabit conſequentiam? peccatum namque potiùs nos excludit à gloria. Quid ergo ſtatuemus? dico, Apoſtolum hoc in loco neceſſitatem inſinuare voluiſſe ſacramenti pœnitentiæ, quòd gloriæ titulo honorat, utpote divinæ manifeſtativum, & cauſativum gratiæ, & gloriæ.

Confeſſio in gloriam. Jo. 7. 9.

Iſ. 46. 13.

Jo. 20. 22.

Rom. 3. 23.

10 Salvator noſter Crucis patibulo, regale veluti vexillum, & imperialium diadematum inſigne, ſpecioſum hunc voluit præfigi titulum: *REX JUDÆORUM*: maligni obſtrepebant Hebræi, conantes ejuſdem demolitionem; ſed intrepidus reſpondebat Judææ Præſes: *Quod ſcripſi, ſcripſi*; id quod dudum ante in Salvatoris perſona obteſtatus fuerat David, cùm diceret: *Ne diſperdas tituli inſcriptionem.* Sanct. Marcus habet: *Erat titulus cauſæ ejus inſcriptus, REX JUDÆORUM*, q. d. tota paſſionis, crucifixionis, & mortis CHRISTI cauſa ad hunc reducebatur titulum, ſcilicet quòd Rex eſſet Judæorum. Sed numquid CHRISTUS pro omnibus mortuus eſt? utique; nihilominus quis neſcit, redemptionem ejus nobis longè præ aliis extitiſſe efficaciorem? Sanctus Hieronymus difficultatis nodum ſolvit, dum in Sancto Marco, juxta verſionem græcam, *Rex confitentium* legi aſſerit; quia nimirum Crucifixio ad hoc principaliter pœnitentiæ ſacramentum ordinata erat, ideòque diſpoſuit, ut dictus titulus tribus glorioſè idiomatibus exprimeretur in Cruce, ut inappretiabilem nos edoceret confitentium, ſubque hujus Regis, qui *Rex regum, & Dominus dominantium* eſt, labaro militantium gloriam, & magnitudinem. Quam eamdem doctrinam idemmet Sanctus, illa Pſalmi verba (*Juda Rex meus*) interpretans, hiſce confirmat verbis: *Videte, in quanta gloria ſit, qui agit pœnitentiam; Judas enim interpretatur confeſſio*, pœnitens regium ſibi comparat titulum.

Regio titulo honorantur confeſſ. Jo. 19. 19.

v. 22.

Pſ. 57. 1. Marc. 15. 26.

S. Hier. ibi.

Pſ. 59. 9. S. Hier. ibi.

11 Imò juxta ingenioſam Sancti Iſidori Peluſiotæ ſpeculationem, omnes inter Patriarchæ Jacob filios, unicus Judas ſingulariſſimum obtinuit poſteritatis ſuæ totius ad regale ſolium promotæ privilegium, quin etiam ut DEI filius ex eadem ſtirpe humanitatem aſſumpſerit, in præmium ſcilicet ſinceriſſimæ confeſſionis, prout dictus Sanctus fuſiùs probat. Vix eum convicerat nurus, quin ipſemet ſubitò omni cum ſinceritate ſuum confiteretur peccatum; unde ubi vulgata legit: *Juda te laudabunt fratres tui.* Chaldæa habet: *Juda tu confeſſus es, & non erubuiſti; in te confitebuntur fratres tui.* Breviter equidem, at nervosè, Sanctus Auguſtinus ad noſtrum inquit propoſitum: *Cùm peccata noſtra cognoſcimus, DEI gloriam commendamus.*

S. Iſid. Peluſ. l. ep. 41. Cur Chriſtus ex [illegible] Juda natus.

Gen. 49. 8.

12 Conſcientiam media confeſſione emundatam, atque purificatam, David nobis ſub ſpecioſiſſimæ, ornatiſſimæque Reginæ habitu repræſentant, dum ait: *Omnis gloria ejus filiæ ab intus, hoc eſt*, inquit S. Hieronymus, *in conſcientia.*

Conſcientia pura Regina ſimilis. Pſ. 44. 14.

13 Cur factum eſſe creditis, ut duodecim inter Apoſtolos, triplicatum ſoli obtigerit Sancto Petro diadema? *Ex hoc jam eris homines capiens?* Sanctus Antonius circumſtantias obſervans, diverſos notat ſimul fuiſſe Apoſtolos, & inter alios quidem Andream, fra-

Confeſſione Petrus primus factus.

trem

munditia, & iniquitati ad iniquitatem; ita nunc exhibite membra veſtra ſervire juſtitiæ in ſanctificationem.

Etiam remotio.

8 Probè cognoſcens David, ad ſtabiliendum gratiæ ſtatum, quem jam tum media pœnitentia conſecutus erat, non ſufficere à culpa remotum degere, niſi quis etiam ſedulò devitet omnem tramitem, & ſemitam ad peccatum conducentem, Dominum ſupplex rogabat; *Viam iniquitatis amove à me.* Non ſufficiebat eidem fronti Goliathis inflixiſſe vulnus, cumque proſtraviſſe; ſed ſine ulla temporis mora victum aggreditur, proprioque ejus gladio caput amputat jacenti. Infernalis Goliathis fronti petram infigimus per intenſum dolorem, & pectoris tunſionem; eumdem proſternimus per ſolidum melioris vitæ propoſitum; aſt caput dæmonio amputamus, de victoria porrò ſecuri, ſi omnem peccati præſcindimus, & intercludimus viam, occaſionem, & periculum quantùmvis remotum.

Pſ. 118. v. 29. 1. Reg. 17. v. 51.

Probatur.

9 Lazarus defunctus, fœtens, quatriduanus, reſuſcitatus, quid peccatoris inveterati ſignificarit converſionem, nemo eſt, qui dubitet; ſed cum advertite, quem in ipſius reſuſcitatione modum ſervavit Incarnata Sapientia: non ei ſufficiebat animam uniiſſe corpori, ſed inſuper, ut tumulum deſerat, jubet: *Lazare veni foras*; circa quæ verba Sanctus Thomas de Villanova ita diſcurrit: *Exi foras, non ſolum à delicto, ſed etiam ab occaſione, & delinquendi propoſito. Quidam cum peccatis etiam propoſitum peccandi ſibi reliquiſſe videntur, ſed occaſiones delinquendi non fugiunt, hi non ſuſcitantur, quia non omninò foras exeunt.* Cui & illa Richardi Victorini conſonat gloſſa: *Quid eſt autem reſuſcitatum inde, ubi mortuus jacuerat, exire; niſi peccatum ſuum penitus, & in perpetuum deſerere?* Neque minùs obſcurè eamdem hoc è textu veritatem Doctor elicit Angelicus; loquens: *Datur per hoc intelligi, quod Christus vocat peccatorem foras exire de converſatione peccati.*

Jo. 11. v. 43. S. Th. Vill. conc. in fer. 6. Poſt D. 5. Quad.

Rich. à S. Vict. l. de po. Jud. & Solu., c. 7.

S. Th. in Jo.

Petrum exemplum dedit.

10 Sanctus Petrus iterum, iterumque, cùm omnium ſcandalo, divinum ſuum negaverat magiſtrum perjurus; nonne igitur & pœnitens eodem in loco, & coram iiſdem perſonis, ubi deliquerat, quaſque gravi offenderat ſcandalo, ſuum debuiſſet deteſtari errorem? ita equidem videri poſſet, & nihilominus ſubitò *egreſſus foras, flevit amarè*; quam Apoſtoli circumſpectionem, & cautelam S. Thomas Aquinas laudibus extollens, inter alia dicit: *Quia declinavit à conſortio eorum, qui induxerant eum ad peccandum.* Unde & Sanctus Paulus pollicetur plenariam omnibus pœnitentibus indulgentiam; aſt non quomodòcumque: qua igitur cum exceptione? *Propter quod exite de medio eorum, & ſeparamini, dicit Dominus; & immundum ne tetigeritis.* Quam pariter doctrinam hiſce nobis verbis expreſſit Lyranus *Quia peccator debet eſſe elongatus non ſolùm à peccato, ſed etiam ab occaſionibus ejus.* Si hanc, ſimilemve ſubterfugeris viam, declinaveris converſationem, occluſeris feneſtram, firmum, ſolidumque ſcias te concepiſſe emendationis propoſitum.

Matth. 26. v. 75. S. Thom. in Matth. 2. Corinth. 6. v. 17.

Lyranus.

Contritionis indicia. Matth. 2. v. 12.

11 Aliud conſtantius propoſiti indicium eſt, ſi anima diverſam penitus à priori ingrediatur viam, trium imitatrix Magorum, qui ubi ſua Salvatori præſtiterant obſequia, *Per aliam viam reverſi ſunt in regionem ſuam. Alio tramite in ſuam patriam revertuntur*, loquit Sanctus Cyprianus; *quia neceſſe eſt, ut, qui credunt ad juſtitiam, ore etiam confeſſi ſint ad ſalutem; deinde vias eligant arctiores, & ſe diſtrictioribus mãdatis obligent*; moxque declarans, quæ ſint arctæ hujuſmodi viæ, ſubdit: *Arcta via eſt caſtitas, trames ſtrictus humilitas, jejunio affligi, & carnem in ſervitutem redigere, ſcopuloſa ſunt ſemita.* Vel ut Euſebius Emiſſenus compendioſè reſolvit: *Via immutatio, vita intelligitur emendatio.* Omnibus nihilominus, aut præferendam, aut certè nulla inferiorem judico, ſeria dignam eſſe diſcuſſione Sancti Iſidori ſententiam, affirmantis, quòd ad confeſſionis ſacramentum accedere, idem ſit, ac firma eum reſolutione properare ad detruncandum peccato caput: *Confeſſio erroris, profeſſio eſt deſinendi*, inquit Sanctus; *deſinendum ergo à peccatis, dum confeſſio eſt. Perſequar inimicos meos*, ajebat David, *& comprehendam illos, & non convertar, donec deficiant; confringam illos, nec poterunt ſtare, cadet ſubtus pedes meos; comminuam eos ut pulverem, ante faciem venti.* Forſitan inimicorum vindicem urgebat ſtragem mitiſſimus David, qui nulla magis quàm clementiæ, gloriabatur virtute: *Memento Domine David, & omnis manſuetudinis ejus?* Minimè equidem, reſpondet S. Auguſtinus, ſed ſuorum moliebatur David inordinatorum appetituum extirpationem: *Perſequar affectus meos carnales, nec ab eis comprehendar; ſed apprehendam illos, ut abſumantur.*

S. Cypr. de Stell. & Mag.

Euſ. Em. de Epip.

S. Iſid. l. 6. Etymolog. c. 11. Pſ. 17. v. 38.

Pſ. 131. v. 1.

S. Aug. ib.

12 Canonicus quidam Pariſienſis poſt traductam diu vitam in voluptatibus, & delitiis, tandem agoni proximus, cum indiciis diſceſſit ſalutis æternæ; aſt poſt mortem cuidam amicorum ſuorum apparens, ſum, inquit, damnatus; qua ille voce perculſus, ſubjunxit: *Nonne ſalutis remedia ante mortem recepiſti? Recipi*, reſpondit miſer, *ſed mero mortis metu, ſine emendationis propoſito; & ſi ſupervixiſſem, iterum ad priſtinas delitias reverſus fuiſſem.*

Luc. Pinel. l. de alt. vit. c. 5. Hiſtoria.

13 Ideòque S. Laurentius Juſtinianus, ob hunc præſertim eſſentialem defectum confeſſionem irritari, penituſque in nihilum corruere exiſtimat, dicens: *Multi ſunt, qui propterea ad confeſſionem accedunt, quia confitendi inſtat tempus, vel quia Eccleſiaſtica ſtatuta compellunt, aut quia Patrum decreta ſic ordinant. O quàm libentiùs hi tales ſine confeſſione præterirent! o quàm jucundiùs (quia ipſorum cor eſt rectum cum Domino) ſua peccata celarent! ſed ne calumnientur in publico, ne redarguantur, id faciunt.* Quam eamdem reprobam agendi methodum ſequenti nobis exhibet, mulctatque in diſcurſu Abſalon Abbas, inquiens: *Fruſtratoria eſt illorum pœnitentia, qui quadam conſuetudine temporis tracti, ad horam dicunt, ſed non deflent peccata ſua, quippe ſtatim deponunt onus ſatisfactionis, revertuntur ad vitia, bibunt calicem confuſionis uſque ad facem; & fiunt noviſſima talium pejora prioribus.*

S. L. Juſt. de disc. & perf. mon. conv. c. 9.

Abſal. Abb. ſer. 17. de Qu.

14 Ut denique pœnitens noverit, quid ſibi, peracta confeſſione, faciendum incumbat, hanc audiat, atque executioni demandet Seraphici Doctoris eruditionem: *Ad ſatisfactionem requiritur abſtinentia à peccatis; ſicut enim prima lex, quam medicus infirmo ponit, eſt abſtinentia à cibo; ita primum, quod eſt neceſſarium pœnitenti, eſt diæta, ſcilicet abſtinentia à peccatis. Hanc legem imponebat Hipocrates noſter Christus ægrotis ſuis, quos habebat in cura, ſicut patebat in adultera, cui Christus dixit; Vade, & amplius noli peccare.*

S. Bon. in 6 ç. ſal. c. 2. c. 4. Peccata ſunt vitanda.

15 Sanctus Hilarius illa Pſalmiſtæ verba: *Exitus aquarum &c.* ſequenti ad intentum noſtrum illuſtrat Gloſſa: *Vera peccati confeſſio eſt ſine intermiſſione temporis pœnitere; peccati vero pœnitentia eſt, ab eo, quod pœnitendum intellexeris, deſtitiſſe.* Et S. Auguſtinus ait: *Magnum eſt ſalutis medicamentum, non iterare, quæ impègeſſimus, nec priores vulnerum cicatrices reſauciare.*

Pſ. 118. 136. S. Hil. ib.

S. Aug. ſer. 66. de temp.

16 Peſſimum omnium eſt, multos ſua lætari in infirmitate, qui propterea medicum declinant, doctum, expertum, ſcientificum; alii Confeſſarios mutant, ut malæ conſcientiæ occultent ſtatum. O inſipientes corde! numquid in periculo mortis corporeæ vitam veſtram rudi committeretis medico? numquid fortunam veſtram inexperto crederetis nauclero? numquid litem gravem, & pretioſam in ignarum transfunderetis Advocatum? Et nihilominus æternæ ſalutis negotium vobis à Confeſſariis rudibus, expediti vultis: meritò vos aſſimilaverim iis, qui omni in poſtea variant equos, otio præcipitia currant: ſic namque vos veſtros ideòtidem mutatis Confeſſarios, ut ſua abſcondant peccata, quorum non poſtulant remedium.

Multi mutant confeſſarios cum diſpendio.

DISCURSUS XV.

ARGUMENTUM.

Contra illos, qui in confeſſione ſtatum nituntur occultare conſcientiæ ſuæ, & celare, vel negare peccata ſua.

THEMA.

Delictum meum cognitum tibi feci, & injuſtitiam meam non abſcondi. Pſ. 31. v. 5.

1 SI Deus reconditiſſimas penetrat cordium venas, *ſcrutans corda, & renes*, quomodò David aſſerit; *Delictum meum cognitum tibi feci, & injuſtitiam meam non abſcondi?* Grave hoc dubium quondam incognitus, aſt hodie cognitus, movet Michael de Bono ... Carmelita, inquiens: *Cum Deus omnia cognoſcat æternaliter, antequam fiant, dicente ſcriptura: Deus æterne, qui abſcon-*

Conſcientia aperienda. Pſ. 7. 10.

Inc. ib.

ditorum es cognitor, qui noſti omnia, antequam fiant; quomodò ergo illi poſſumus facere aliquid notum, vel aliquid abſcondere ab illo? Reſpondet Cardinalis Bellarminus, non voluiſſe David divinæ Majeſtati ſuum confiteri peccatum, quaſi ignoranti id ipſum, ſed more humano locutum fuiſſe; pro quo hanc Eminentiſſimus adducit ſimilitudinem: Judex, quantumvis rei noverit delictum, imò fortè etiam viderit, nec dum tamen ſcientiam habet juridicam, uſque dum reus convincitur à teſtibus, aut ſuam ipſe culpam confitetur. Ita quoque David, licèt probè ſciret, ſuum Deo notiſſimum eſſe exceſſum, eumdem nihilominùs, per confeſſionem propriam, tam coram Propheta Nathan factam, quàm in Pſalterio coram toto divulgatam mundo, ipſemet manifeſtare voluit: *Delictum meum cognitum tibi feci &c.* Cajetanus conformiter verſioni Hebraicæ legit: *Peccatum meum notificabo tibi, & culpam meam non cooperui.*

Card. Bell. in Pſ. — Cajet. ib.

2 Albertus M. Pſalmiſtam hic de confeſſione verbali locutum fuiſſe aſtruit, qui poſtquam de ea tractaſſet, quæ internam cordis contritionem ſpectat, materia, eamdem movet, quam diſcurſus hujus initio præfiximus difficultatem: *Numquid non erat ei cognitum*, inquit, *antequam loquereris?* mox ipſe reſpondet: *Cognitum tibi feci, tibi, id eſt, Vicario tuo Sacerdoti.* Noſter intelligit Deus, quòd conſcientiam noſtram Confeſſario aperimus, eique omnes patefacimus cordis noſtris receſſus.

Alb. M. ib. Confeſſario.

3 Pſalmus quartus, cujus pleniorem fecimus mentionem in diſcurſu 9. hujus tractatus, exigit à nobis actus doloris, & compunctionis de peccatis, tempore, & loco quietis excitandos: *Quæ dicitis in cordibus veſtris, in cubilibus veſtris compungimini:* aſt ſubtilitatem advertite, quam ex Pſalterio Græco circa hæc verba Sanctus adducit Aug. dum ait: *Compungimini autem, ad pœnitentiæ dolorem refertur, ut ſeipſam anima puniens compungat, ne in Dei judicio damnata torqueatur: Nonnulli autem, non compungimini, ſed aperimini, dicunt melius legi, quoniam in Græco Pſalterio eſt &c.*

Compunctio cordis. — Pſ. 4. — S. Aug. ib.

4 Vitium eſt antiquiſſimum à noſtris originatum protoparentibus, ille celandi, culpamque abſcondendi pruriens. *Si abſcondi quaſi homo*, inquit Job, *peccatum meum.* Hebræus habet: *Si abſcondi quaſi Adam.* Si quiſquam alius, opportuniſſimè profectò ad intentum diſcurrit Sanctus Gregorius, dum ait: *Uſitatum humani generis vitium eſt, & latendo peccatum committere & commiſſum negando abſcondere, & convictum defendendo multiplicare:* cujus abuſus hanc aſſignat originem: *Ex illo quippe lapſu primi hominis hæc augmenta ducimus nequitiæ, ex quo ipſam radicem traximus culpæ.* Idem porrò Sanctus citatum Jobi textum ponderans in eodem capitulo, reſuſcitati immiſcet hiſtoriam Lazari, cui Chriſtus reſuſcitando non dixit: *Tibi dixi: ſurge;* prout alteri imperabat filio viduæ; ſed: *Veni foras. Mortuo Lazaro*, inquit, *qui mole magna premebatur, nequaquam dicitur; reviviſce, ſed, veni foras. Ex qua ſcilicet reſurrectione, quæ geſta in illius eſt corpore, ſignatur, qualiter nos reſuſcitemur in corde; cum videlicet mortuo dicitur: Veni foras; ut ab excuſatione, atque occultatione peccati ad accuſationem ſuam ore proprio exire provocetur; quia igitur hæc occultationis culpa in humano genere vehementer excrevit, benè B. Job cùm diceret (ſi abſcondi peccatum meum) interpoſuit, quaſi homo, hominis quippe eſſe proprium conſpicit, quod ex parentis veteris imitatione deſcendit.*

Peccata celare ingenitum nobis. Job 31. 33. — S. Greg. l. 22. mor. c. 9.

5 Similem & Sanctus Ambroſius, circa Lazarum reſuſcitatum, inſtituit conſiderationem, inquens: *Veni foras, hoc eſt, qui jaces in tenebris conſcientiæ, & delictorum tuorum ſordibus, exi foras, delictum proprium prode.* Quin & Sanctus Thomas de Villanova, ex eadem hiſtoria ſimile eruens documentum, ait: *Qualis intus in conſcientia es, talis foras confeſſione prodite; non vulnera tua palliet.* Similitudo utique accommodatior dari nequit ad intentum, quàm ſuas medico plagas occultantis, qui proindè nullum poteſt expectare remedium, ſed ſui potius caput augmentat mali; unde Sanct. Remigius ait: *Quod tegit infirmus, nutrit vulnus.* Quò magis vulnus tuum chirurgo abſconderis, eò ampliùs putredo, & plagæ diſcrimen invaleſcet. *Vulnera clauſa* (inquit Sanctus Gregorius) *plus cruciant, quia cum putredo, quæ intrinſecus fervet, ejicitur, ad ſalutem dolor impeditur.* Confeſſio autem tuum pandit apoſtema, ſaniemque educit; unde mox Sanct.

S. Amb. l. de pœn. c. 7. Vulnerum medicina confeſſio. — S. Th. Vill. con. in fer. 6. poſt D. 4. Qu. — S. Rem. ib. in Pſ. 31. — S. Gr. l. 3. paſt. adm. c. 3.

ſubjungit: *Quid eſt peccatorum confeſſio, niſi vulnerum ruptio.*

6 Dominus ingrato populo impietatem nimiam exprobraturus: *araſtis*, inquit, *iniquitatem.* Septuaginta legunt: *Reticuiſtis impietatem.* Magna utique differentia eſt, inter tacere, & arare, ſeu terram ſcindere; qualiter ambo igitur extrema adeò diſparata uniuntur in præſenti? Myſterium notate: quia tacere peccatum aliquod in confeſſione, idem eſt, ac ingentem erigere iniquitatum cumulum; hæc namque taciturnitas exceſſibus jam commiſſis novum ſuperaddit ſacrilegium, novam impietatem, obſtinationem, contemptum, & contumaciam. Ideòque Hugo Cardinalis illum Pſalmi verſiculum (*delictum meum cognitum tibi feci*) alio Jobi textu (*ſi abſcondi quaſi homo peccatum meum*) ſuffulciens, ut ſilentii hujuſmodi edoceat diſpendia, immediatè ſubjungit: *ſi hoc feci, ſi crimen meum celavi, ſupple, malè mihi accidit.*

Oſ. 10. 13. Septuag. Non ſacrilega. — H. Car. in pſ. 31. Job 31. 33.

7 Audiant, & diſcant ſilentiarii ejuſcemodi, qui ſpirituales ſuas infirmitates occulunt coram Confeſſariis, eam, quam Hiſtoricus quidam affert doctrinam, inquiens: *Morborum alimentum, ſilentium eſt*, quam veritatem ſuo utique damno didicit ille, qui dicebat: *Quoniam tacui, inveteraverunt oſſa mea*, id eſt, ut Sanctus explicat Iſidorus: *Quoniam non ſum confeſſus;* Ideòque Propheta Job proteſtabatur; *Dimittam adverſum me eloquium meum; loquar in amaritudine animæ meæ;* quæ verba Rupertus Abbas ſequenti illuſtrat commentatio: *Id eſt, quod erravi, accuſare incipiam; & non ſicut multi, qui lugenda gaudentes dicunt, ſed loquar in amaritudine animæ meæ, id eſt, confitebor peccata mea in triſtitia pœnitentiæ.*

Heliod. l. 2. Hiſtor. Æthiop. Peccata non celanda. Pſ. 31. 3. S. Iſid. l. 2. c. 14. — Rup. Abb. in hoc l. l. 5.

8 Celebris illa circumfertur Sapientis aſſertio: *Qui abſcondit ſcelera ſua, non dirigetur, qui autem confeſſus fuerit, & reliquerit ea, miſericordiam conſequetur. Id eſt*, inquit Alcuinus, *non dirigetur in viam ſalutis, qui peccata ſua celare ſtudet.* Quidam auctor alio pariter in loco, de eadem tractans materia, dicit: *Magnum eſt ſalutis medicamentum, non iterare, quæ pravè geſſimus,* quæ ut medicina applicetur, plaga priùs detegatur, oportet. Eadem quoque ſimilitudine ſuis ſacris in poematibus Nazianzenus utitur, dum canit:

Cùm medicum poſcant tua vulnera, ſi tegis illa,
Peſtiferam ſaniem nil prohibere queat.

Qui idem Sanctus, alio in loco, hanc nobis veritatem penitus inculcaturus, ita diſcurrit: *Quantum ſtudium à nobis adhiberi conveniebat, ut morbum medicis detegeremus; tantum ad medicinam fugiendam adhibemus, atque in noſtram perniciem fortes ſumus, & adverſùm ſanitatem noſtram periti.* Plaga recenter inflicta, facilè curatur; at ſi occultatur, invaleſcit, difficiliùs ſananda; eadem eſt ratio circa peccatum: *Si patet vitium*, inquit, S. Iſid. *ex magno fit puſillum, ſi latet peccatum, ex minimo fit maximum.* Unde mox ſequens ſtatuit conſilium: *Vitia cordis tui revela, pravas cogitationes illico manifeſta, quia occidunt animam; peccatum enim proditum cito curatur, crimen autem tacendo ampliatur, ſilentio culpa creſcit.*

Prov. 28. 13. — Alc. Ep. 71. Alcuin. l. de vir. & vit. c. 12. Revelata curantur. — Naz. diſt. — Naz. or. 10. — S. Iſid. Hiſp. de modo viv. S. Iſid. de cont. mund.

9 Alcuinus, ut magis magiſque nos à deteſtabili hoc avocet ſilentio, abſolutionem per illud penitus invalidari aſſerit; cùm enim *per modum judicii* ſacramentum pœnitentiæ inſtitutum ſit, *quid ſolvit ſacerdotalis poteſtas*, inquit, *ſi vincula non conſiderant ligati? Ceſſabunt opera medici, ſi vulnera non oſtendunt ægroti. Si vulnera corporis carnalis medici manus expectant, quanto magis vulnera animæ ſpiritualis medici ſolatia depoſcunt? Deo vis, ò homo, confiteri, quem volens nolens latere non poteris.* Qui idem auctor ex illo Chriſti leproſis mundatis impoſito præcepto (*ite, oſtendite vos ſacerdotibus*) myſterium eruit ſacramenti confeſſionis, in quo ſacerdotibus nos exhibere tenemur, ut diſſutis veſtibus, id eſt, reſerato corde, & conſcientia noſtra, judicium formare poſſint, & diſcernere *inter lepram, & lepram.* Singularem autem meretur notam verbum *oſtendite vos;* non dicitur: *Ite ad Sacerdotes*, ſed: *ite, & oſtendite vos;* quia ſcilicet *curari non poteſt*, inquit Albertus Magnus, *qui medico non oſtendit vulnera.*

Alc. ep. 71. Deum nunquam latent. — Luc. 17. 14. — Alb. M. ib.

10 Aſt quæ, dicet quiſpiam, ex ſincera peccatorum revelatione in nos tandem reſultat utilitas? Reſponſum accipite à Sancto Auguſtino. *Hæc jam dudum dicebam,*

Confeſſa remittuntur.

Digitized by Google

inquit S. Præſul, *noli operire tu, & operit Deus. Beati quorum remiſſa ſunt iniquitates, & quorum tecta ſunt peccata; qui tegunt peccata, nudantur; iſte autem nudavit, ut cooperiretur*: Moliebatur equidem David ſuum occultare adulterium, & homicidium, ſed deluſus, cœlo, terræque eadem innotuiſſe didicit cum confuſione:

2. Reg. 12.

Tu feciſti abſcondito, ego autem faciam verbum iſtud, in conſpectu omnis Iſrael, & in conſpectu Solis. Et dixit ad Nathan, peccavi Domino: dixitque Nathan ad David; Dominus quoque tranſtulit peccatum tuum. Ecce vobis, vix confeſſus eſt ſuum reus peccatum, moxque ejuſdem obtinuit indulgentiam; unde Petrus Bleſſenſis ait: *Si peccator reatum ſuum confitendo aperit, Deus illum operit, ſe accuſantem excuſat, & peccatum ſuum agnoſcenti ignoſcit.* Cui & illud Agelli conſonat aſſertum, inquientis: *Præterea ſciendum, non tegi à Domino peccatum, niſi ejus, qui illud detegit.* Omnium tamen clariſſima eſt illa Michaelis Bononienſis Carmelitæ, quondam incogniti, ſententia, dum ait: *Peccatum quod homo tegit, Deus revelat; ſed peccatum, quod homo per confeſſionem revelat, Deus tegit.* Eamdem ſinceræ, nudæque confeſſionis integritatem, Dæmoni mirè inviſam, infeſtamque eſſe, his nos verbis edocet Dionyſius Carthuſianus; *Delictum meum cognitum tibi feci; in quo innuit, quod illorum peccata Deus tegit, & Dæmon accuſare non valet, qui ſua peccata integrè confitentur, nec abſcondunt.*

Petr. Bleſ. ep. de conf.

Agell. in Pſ. 31.

Incogn. ib.

Dio. Cart. in Pſ. 31. ib.

11 Efficacem utique ad confeſſionis integritatem fovendam ſtimulum nobis addidit Catholica fides, qua edocemur, omnia crimina noſtra cœlo, terræ, atque inferno, ad perpetuam confuſionem noſtram manifeſtanda fore, niſi nos ipſi eadem in occulto ante revelaverimus confeſſario. Noſtri equidem protoparentes vix divinam fuerant prævaricati legem, cum ecce ſubitò voluere ſuum Deo delictum abſcondere; cæcutiens in quem ſeſe angulum receperunt? *Abſcondit ſe Adam, & uxor ejus à facie Domini Dei, in medio ligni Paradiſi, id eſt*, inquit Cardinalis Hugo, *ſub ligno ſcientiæ boni, & mali*; ſub eadem nimirum arbore, ubi deliquerant, quæ prævaricationis teſtis foret, ne ſuum poſſet occultare delictum.

Celare nitimur.

Gen. 3. 8.

Hug. C. ib.

12 Salvator, teſte Sancto Marco, dum vice quadam leproſum ab omni lepræ ſorditie emundaſſet, mox eidem præcepit, indixitque ſtrictiſſimum ſilentium inquiens: *Vide nemini dixeris, ſed vade, oſtende te principi ſacerdotum.* Quomodò? ſi ſacerdoti ſe ſiſtere debebat, an non tacitè, ſeu implicitè ſuam publicabat lepram? Nodum difficultatis ſubtiliter ſolvit Simon de Caſſia, dum ait: *Nemini dixeris, dixeris ſacerdoti.* Dum enim noſtra Sacerdoti pateſacimus peccata, dum noſtram ei monſtramus lepram, ſecretiſſimo ipſam committimus Sacramentalis confeſſionis ſigillo, quod qualecumque quantumvis ſtrictiſſimum, juxtaque rigoroſiſſimum exſuperat ſilentium; optimus peccata noſtra oblivioni perpetuæ litandi modus eſt, eadem ad aures deponere Sacerdotis. *Beati quorum remiſſa ſunt iniquitates, & quorum tecta ſunt peccata; beatus vir, cui non imputavit Dominus peccatum. Quis renuat aſtare Sacerdoti*, inquit Sanctus Thomas à Villanova, *judicandus in ſecreto, ne ad Chriſti tribunal, ſevero, & terribili examine judicetur in publico?* Alcuinus quoque in citati Pſalmi commentario, Ly *tecta ſunt*: ita interpretatur: *Tecta ſunt peccata, ut hic per pœnitentiam revelentur, ne in judicio revelentur: beatus vir, cui non imputavit Dominus peccatum; quod tegitur, non videbitur; quod non imputatur, nec punietur.*

Marc. 1. 44. Non confeſſio judicabitur in die judicii.

Sim. de Caſ. l. 5. c. 31.

Pſ. 31. 1.

S. Th. Vill. in D. 4. Qu.

Alc. in Pſ. 31. Pſ. 31. 2.

13 Quiſquis divini judicii geſtit declinare tribunal, cum ſinceritate, & candore, hocce adeat pœnitentiæ tribunal, cujus Sanctus Joannes in hæc verba meminit: *In conſpectu ſedis, tamquam mare vitreum, ſimile cryſtallo.* Mare hoc confeſſio eſt, conformiter illi, quod gemebundæ quondam, atque afflictiſſimæ dictum eſt animæ: *Velut mare contritio tua.* Unde Dionyſius Carthuſianus dicit: *Quidam per hoc mare intelligunt pœnitentiæ Sacramentum.* Aſt quod in vitrea, & cryſtallina figura latet myſterium? Cryſtallus omninò tranſparens eſt, totumque videtur, quidquid ei opponitur, nihil occultat; ita quoque in hoc confeſſionis tribunali, conſcientia noſtra tota debet eſſe tranſparens, ut ejuſdem ſtatum perfectè attingat confeſſarius: *Poteſt explicari*, inquit Sacer quidam interpres, *ut pœnitentiæ mare ſit vitreum, propter confeſſionis perſpicuitatem.* Confeſſio clara, & ingenua nos ad Dei ſedem, & tribunal conducit.

Conſcientia ſit Cryſtallo ſimilis.

Apoc. 4. 6.

Dio. Cart. ib.

Virgin. ib.

14 Agellius loco verſiculi, *Deus vitam meam annunciavi tibi*, vertit, *lucernam meam annunciavi tibi*; doctrina noſtro peridonea diſcurſui: quia ſicuti lucerna in tenebris exiles etiam perhibet atomos, ita etiam conſcientia recta, & bona, minimos levium culparum atomos Confeſſario manifeſtare tenetur. Aliqui in genere magnos ſe confitentur peccatores, nullius peccati facta ſpecificatione; hos convenienter aſſimilaverim infirmo, qui medicum vocat, eique dicit: malè habeo; aſt, quid mali, aut morbi ſubſit, non aperit. Certè non ſufficit reum ſiſtere judici, ſed inſuper docendum, quam fuerit prævaricatus legem, ſi tumultum excitarit in populo, ſi in Principis mortem conjurarit, ſi carceres perfregerit &c. Proindèque ſaluberrimam hanc, divino inſpirante lumine, doctrinam ſtatuit Conc. Tridentinum: *Conſtat, Sacerdotes judicium hoc incognita cauſa exercere non potuiſſe; neque æquitatem quidem illos in pœnis injungendis ſervare potuiſſe, ſi in genere dumtaxat, & non potius in ſpecie, ac ſingulatim ſua ipſi peccata declaraſſent.*

Pſ. 55. 9. Agelli Specificanda ſunt peccata.

Conc. Trid. ſeſſ. 14. c. 5.

15 Terret me equidem Sancti Bernardini hanc materiam diſcutientis reſolutio, dum ait; *Quid eſt aliud, peccatum celare, quàm ignem in ſinu portare? retinere in conſcientia aliquod mortale crimen, nihil aliud eſt, quàm proditorem proprium in domo ſua retinere, ut inſperatò eum tradat in manibus inimicorum ſuorum.* Sanctus Thomas autem de Villanova quemcumque ſalutis cupidum inſtruere volens, *ſi operam medicantis expectas*, inquit, *neceſſe eſt, ut vulnera tua detegas. Sicut ad Dei juſtitiam pertinet, ut nullum malum maneat impunitum, ita ad Dei veritatem, ut nullum peccatum maneat occultum*; juxta illum Evangelii textum: *Nihil occultum, quod non reveletur; neque abſconditum, quod non ſciatur*; moxque ſubjungit: *Si tu non revelaveris peccatum tuum, revelabitur à Deo; ſi abſconderis, quaſi homo; manifeſtabit ipſe, ut Deus; unde per Prophetam: revelabo pudenda tua in facie tua, & oſtendam in gentibus nuditatem tuam, & in regnis ignominiam tuam.* Quibus Sanctus Præſul minimè contentus, aliud adhuc à Petro Bleſſenſi inſinuatum ſuperaddit damnum, inquiens: *Ex occultatione quidem, & oppreſſione peccati, naſcitur quædam lapidei cordis obſtinatio, ſitque talibus in orationibus ſuis cœlum æneum, & terra ferrea*; moxque tranſgreſſores hujuſmodi montibus aſſimilat Gelboe, quibus David roris, & pluviæ imprecatus eſt penuriam: ita namque & tales animæ ariditatem, atque inopiam incurrunt divinarum gratiarum: *Dimiſit eas Dominus, ut eant in adinventionibus ſuis, ſibique iram theſaurizent in die tremendi judicii.*

S. Ber. Sen. t. 1. ſer. 5. p. 2. c. 1. Non celanda ne mala eveniant.

S. Th. Vill. in fer. 6 poſt D. 4. Qu.

Matth. 10. 26.

Nah. 3. 5.

Pet. Bleſ. ep. de conf.

2. Reg. 1. 21.

Pſ. 80. 13. Eccl. 10. 11. Caſſ. col. 2. de diſc. c. 11. Occulto ſerpentis morſui mederi non poteſt.

16 Caſſianus, propoſito noſtro ſubſerviens, illa Eccleſiaſtis verba (*ſi mordeat ſerpens in ſilentio*) in noſtrum taliter favorem interpretatur: *Taciti ſerpentis morſum pernicioſum eſſe deſignans, id eſt, ſi per confeſſionem ſuggeſtio, ſeu cogitatio diabolica incantatori cuiquam, ſpirituali ſcilicet viro, qui carminibus ſcripturarum mederi protinus vulneri, & extrahere de corde conſuevit noxia venena ſerpentis, pateſacta non fuerint, ſuccurrere periclitanti, perituroque non poterit.* Longè tamen manifeſtiùs eumdem textum ad noſtrum explanat intentum Olympiodorus, inquiens: *Si peccati ſerpens mordeat in ſilentio, hoc eſt, ſi ita ut peccator admiſſum ſcelus nolit confiteri, nullam ſalutem ei poterit præſtare, qui ſancta incantatione eum ſuſceperit, donec ſua peccata confiteri voluerit.* Ad eumdem prorsùs modum Sanctus Gregorius Thaumaturgus diſcurrit, dum ait: *Occultum ſerpentis morſum incantatores non medicabuntur; occultus enim morſus ſerpentis, eſt peccatum à peccatore celatum; morſus ab incantatoribus quantumvis prudentibus, id eſt, viris ſpiritualibus, & ſacerdotibus non poterit curari, donec per confeſſionem in palam veniat.*

Olymp. ib.

S. Greg.

DIS-

DISCURSUS XVI.

ARGUMENTUM.

De damnis eorum, qui peccata ſua accuſaturi, ea potiùs defendunt, excuſant, & mentiuntur.

THEMA.

Non declines cor meum in verba malitiæ, ad excuſandas excuſationes in peccatis. Pſ. 140. v. 4.

Peccator ob ſe excuſet.

1 REgius Vates divinæ ſupplicaturus majeſtati, ne peſſimo excuſationis, ſuique delicti defenſionis vitio contaminetur, ante omnia, ori ſuo, petit, ut obtingat cuſtodia: *Pone Domine cuſtodiam ori meo, & oſtium circumſtantiæ labiis meis.* Portam, oſtium, ſeu januam poſtulat, non firmum, ſolidumque clauſtrum; cujus myſterii ſi cauſam ignoratis, rationem accipite à Sancto Auguſtino, inquiente: *Non dixit, clauſtrum continentiæ, ſed oſtium; oſtium, & aperitur, & clauditur*; in confeſſione namque verbali portam hanc quandoque aperire, quandoque claudere debemus: *Ergo ſi oſtium eſt, & aperiatur, & claudatur; aperiatur ad Confeſſionem peccati; claudatur ad excuſationem peccati: ita enim erit oſtium continentiæ, non ruina. Ad hoc pone oſtium*, inquit Gloſſa, *ut non excuſetur, quod* (proh dolor!) *ſummum vitium dominatur hominibus.*

Pſ. 140. 3.

S. Aug. ib.

Gloſſ. ib.

S. Th. Vill. conc. in O. 4. Qu.

2 Sanct. Thomas de Villanova hujus aliquorum pœnitentium impatiens inſipientiæ, *numquid non accuſaturus veniſti?* inquit, *ut quid excuſas, quid pallias?* moxque alias inter bonæ confeſſionis circumſtantias, hanc aſſignat facilè principalem: *Sit clara, nuda, & aperta, non palliata, non velata, non aliquo fuco colerata intentio pœnitentis, ſic ut nudum, ſi poſſet, cor ſuum Sacerdoti monſtraret, ut anima ſua ſicut ipſe novit, agnoſcat.*

Eut. in Pſ.

Excuſatio in hæreditate eſt.

S. Chr. in Pſ. 140.

3 Euthymius in citati Pſalmi commentario, dum ad dictum accedit verſiculum, exemplum adhibet protoparentum noſtrorum, à quibus peſſima hæc ad nos tranſiit hæreditas: *Adam in Hevam, & Heva in ſerpentem peccati cauſam prætexendo rejecere.* Idquod & Sanctus Chryſoſtomus hiſce expreſſit verbis: *Cum oporteret Adam peccata confiteri, illam in Hevam confert culpam, & illa rurſum in Diabolum. Cum oporteret dicere: peccavimus, iniquitatem fecimus; illi non ſolùm non confitentur, ſed etiam defenſionem comparant.* Sanctus Bernardinus inſuper conſiderat, Adam, & Hevam ſuam foliis velaſſe nuditatem in ipſo excuſationis tempore, quando ſcilicet ad ineptas, & vaniſſimas convolabant inobedientiæ, & tranſgreſſionis ſuæ excuſationes: *Frondium ſuccinctoriis, & verbis excuſatoriis* ſuam cooperiunt turpitudinem; *quàm latè ex tunc, & deinceps, omnem poſteritatem hæreditarium hypocryſis virus infecit?* Cauſamne noſtis, cur ad excuſandum nos adeò inveniamur faciles? quia boni apparere, & haberi volumus, omnemque culpæ notam, & ſpeciem à nobis removere.

S. Ber. ſer. 8. in cant.

Card. Bel. ib. Pœn. excuſatio mors animæ.

6 Cardinalis Bellarminus eadem Pſalmi verba interpretans, inquit: *Deus auxilio ſuo nobis concedat, ut peccata liberè confiteamur; ne, dum excuſando ſani videri volumus, à cœleſti medico non ſanemur.* Stultitia equidem ſumma eſt, ultro citroque medicinæ immiſcere venenum. Sanctus Bernardus ibidem circà prædicta verba talem format diſcurſum: *Verba malitiæ appellat excuſationes in peccatis; meritò quidem: in animam enim ſuam peccat, qui ſe excuſat, repellens proinde à ſe indulgentiæ medicinam, & ſic vitam ſibi proprio ore intercludens.* Febris maligna venenum eſt, interiores occupans venas, mortemque inferens, quia ſcilicet malignitas ejus non innoteſcit forinſecus. Sanctus Auguſtinus loco *verba malitiæ, verba maligna* legendum auctumat, nec immeritò; quia ſcilicet peccatum mortale animæ vulnus intra conſcientiam occulit excuſatio, in certiſſimum animæ interitum.

S. Bern.

S. Aug. in Pſ.

Dio. Cart. in Pſ.

Damna alia.

5 Dionyſius Carthuſianus ſummè miſerabilium eos titulo afficit, qui ſuos in confeſſione excuſant defectus: *Hoc eſt miſerandiſſimum genus pravorum, qui propria delicta excuſant; hi enim obicem ponunt remedio, vulnus ſuum abſcondunt, manus divini judicii incidunt, inſanabileſque conſiſtunt.* S. Gregorius ſimilitudine utitur plagæ curandæ, ſed occultatæ, inquiens: *Si celare vulnus cœperit, latius extenſum introrſus putreſcit*; ipſamque ſanam inficit, & corrumpit carnem: ita & peccatum, per excuſationem, defenſionemve occultatum, animum perimit, bonorumque operum meritum per ſacrilegium deſtruit, quod in ſimilibus caſibus per quàm ſæpiſſimè committitur: *Sicut vulnus non oſtenſum etiam ſanam carnem putredine inficit, ita peccatum, niſi confitendo reveletur, etiam quæ ibi ſunt bona, corrumpit*; idem inquit S. Gregorius.

Apophthegma.

6 Ingenioſum in præſenti ſeſe offert Diogenis dictum ad juvenem quemdam, qui erubeſcens ſe à Diogene in caupona deprehenſum, oculos ejus ſubterfugere cœpit, ſeſe ad interiora domus penetralia recipiendo, cui mox ille: *Quantò fugis interiùs, tanto magis eris intra cauponam.* Idem cuicumque alteri, ſuum aut defendenti, aut excuſanti peccatum, objici poteſt; quantò te magis excuſas, tantò te magis reum conſtituis, & culpabilem coram Deo, ejuſque contra te ſuſcitas furorem. *Culpa cum defenditur*, inquit idem S. Gregor. *geminatur.* Ideòque David poſtquam divinum imploraſſet ſubſidium contra excuſationis vitium (*non declines cor meum &c.*) ſubjungit immediatè: *Cum hominibus operantibus iniquitatem, & non communicabo cum electis eorum*; quotquot enim hoc laborant vitio, peſſimæ ſunt conditionis homines. *In hoc pone oſtium*, inquit Dionyſius Carthuſianus, *ut non excuſes peccatum tuum cum hominibus operantibus iniquitatem, id eſt, ſicut faciant homines.*

S. Greg. l. 4. mor. c. 13.

Pſ. 140. 4.

Dio. Cart. ib.

7 S. Petrus Damianus, ut ab hujuſmodi excuſationum ineptiis revocaret efficaciùs, damna earumdem maxima ob oculos ponit, inquiens: *In veritate dico vobis, quia nihil ſic exaſperat iram divinam, quàm iniquitatis defenſio; æquo enim certamine nos decertamus cum Domino, cum defendimus, quod odit; cum nobis placet, quod diſplicet illi.* Qua & S. Gregorius ſimilitudine uſus fuit, dum ait: *Quando ſanari poterit, qui medicum ſpernit, medicinam conculcat?*

S. Petr. Dam. in virg. nat. Dom.

Documenta excuſ.

8 Regula trita eſt: *Excuſatio non petita, accuſatio manifeſta*; ſe reum profitetur, qui ultrò ſe purgat; diſce, quiſquis hujuſmodi es, ſaluberrimam illam Sapientis doctrinam: *Initium viæ bonæ, facere juſtitiam*, id eſt inquit Beda, *initium bonorum, eſt confeſſio malorum.* Hæc ipſa timoratæ conſcientiæ eſt proprietas, ſcil. ſeipſam accuſare non inculpabilem, vel ſi certè culpa adeſt, eamdem potiùs exaggerare. Judex bonum formaturus judicium, format proceſſus, examinat teſtes, & reum, edicit ſententiam, nihil non agens *ſecundùm acta, & probata*; ita etiam quæcumque anima in hoc judicio, in hoc confeſſionis tribunali procedat oportet: *Variè quidem peccamus*, inquit S. Bernardus, *ſed ſæpe pejus, quàm peccaverimus, excuſamus. Jureconſultis excuſatio non petita, accuſatio manifeſta.*

Prov. 16. S. Bed. ibid.

S. Bern. de præc. & diſc. c. 14.

9 Quantò pluribus protoparentes noſtri utebantur excuſationibus, tantò magis ſe conſtituebant inexcuſabiles, gravioribuſque ſe innodabant ſuppliciis; ideòque S. Ambroſius inquit: *Quicumque prævaricatur mandatum Dei, ſpoliatur, atque nudatur, & fit ipſe ſibi turpis vult ſe operire quibuſdam ficus foliis, fortaſſe quidem inanibus, vel umbratilibus, quos compoſitis mendaciis aſſuens, & verbum de verbo ſtruens, ad operiendam conſcientiam ſuæ mentis, factique velamen peccator intexit, ut pudenda ſua contegat. Jacit enim ſuper ſe folia, qui culpam velare deſiderant, aut diabolum delicti memorat auctorem, aut carnis prætendit illecebras, aut alium quempiam ſuaſorem proditoris.*

S. Amb. l. de par. c. 13.

10 *Verba malitiæ, id eſt*, inquit S. Bruno, *verba illa quæ malitioſi homines loquuntur, excuſando ſe de peccatis*, ubi ſingulariter notandus eſt terminus ille: *Malitioſi homines.* Cajetan. autem in Hebræo legit: *Non declinavi cor meum in rem malam, ad operandum operationes cum impietate, cum viris operantibus iniquitatem.* Maxima humanæ impietatis flagitia excuſationes habuere annexas; primum quod omnibus barathrum patefecit, fuit protoparentum noſtrorum, qui qualiter ſe excuſarint, jam diximus; execrabiliſſimum poſt illud fuit Filii DEI Crucifixio, excuſationi pariter aſſociata: *Innocens ego ſum à ſanguine juſti hujus.* dicebat Judææ Præſes; & traditor: *Peccavi, tradens ſanguinem juſtum*; neque minùs Principes ſynagogæ, & ſacerdotes proteſtabantur: *Nobis non licet occidere quemquam*, & nihilominus generalis omnium in CHRISTUM ardebat conjuratio. O ſcelerati! an neſcitis quòd *non tantum nocuit*, ut

S. Brun. ib. Excuſationes ubique ſunt.

Cajet. ib.

eum

cum S. Bernardo loquar, *ſimplicis actionis tranſgreſſio, quantum adjuncta excuſationis cum præmeditatione obſtinatio?*

S. Bern. ib.

11 Sanctus Hieronymus citati Pſalmi verſum interpretans, ſe continere nequit, quin exclamet: *O infeliciſſimum humanum genus, qui peccata excuſamus!* moxque varios aſſignat caſus, in quibus noſtros ſoleamus excuſare errores, & primò quidem, quòd hæc, & alia fecerimus ex vehementi nimium corruptæ naturæ inclinatione; cui reſolutioni Sanctus in hæc verba reſpondet: *In poteſtate noſtra eſt, & peccare, & Deo adjuvante non peccare*, moxque idem S. hanc ſecundam ſubjicit excuſationem, quam aliqui aſportant, dicentes: *Ego nolebam peccare, caro me vicit, illa mulier venit ad me, ipſa miſit, ipſa me tetigit, ipſa mihi illud dixit, ipſa me vocavit, & pro quo debueramus pœnitentiam agere, & dicere; Domine! excuſamus, & jungimus peccata peccatis.*

S. Hieron. in Pſ. 140. — Sed frivolè.

12 Gloſſa ſimiles excuſationum fabros nuncupat impudentes, inquiens: *Conſuetudo impudentium, ut deprehenſi, primum per aliqua falſa excuſant, & inde convicti, aliqua quærunt, tempori, vel neceſſitati vitia imputantes.*

13 Citata Pſalmi verba *ad excuſandas excuſationes*, Sanctus Hilarius ſequenti illuſtrat commentatio perquàm ingenioſo: *Non ut peccata noſtra excuſamus; omne enim peccatum inexcuſabile eſt, ſed ut excuſationes excuſemus*; cujus hanc reddit rationem, quia peccatum v. g. homicidii, adulterii, ſimiliumve aliorum exceſſuum, natura ſua, obque actionis indignitatem, inexcuſabile eſt; neque enim ullus, qui aliquod horum admiſit, illud excuſat: *Sed dicet: mulier importuna, incontinens, abblandiens pellexit, & in voluptatem coegit, vel alius, ille dicet, convitiis movit iram, caſus litis dolore cædem peregit.* Euthymius loco, *ad excuſandas excuſationes*, legit, *ut prætextum prætextus in peccatis, v. gr. homicida ira tyrannidem prætexit; adulter concupiſcentiæ vires; fur inopiam, alius aliud quid.* Quos ut excuſationis gradus pleniùs ob oculos ſtatuam, ſequentem placuit Sancti Bernardi ſubnectere doctrinam, inquientis: *Multis modis ſunt excuſationes in peccatis, aut enim dicit, qui ſe excuſat, non feci, aut: feci quidem; ſed benè feci; aut ſi malè, non multum malè, non mala intentione; ita ferè quadruplices vafritia excuſationes teximus, negando, excuſando, accuſando, imitando.* Modum autem in excuſationibus ſervari ſolitum hiſce abundè verbis S. expreſſit Auguſtinus: *Cum cœperis accuſari, currunt ſe excuſare: excuſare, eſt cauſas quærere, quare ad ſe non videatur pertinere peccatum.* Rationes allegant, quibus non modò defendunt, ſed & ſuum ſanctificant peccatum.

S. Hil. in Pſ. Peccata excuſari non poſſunt. — Eut. in Pſ. — S. Bern. de 12. grad. 4. modi excuſandi peccata. — S. Aug. ſer. 3. de div.

14 Optimum indicium eſt, ſua non abſcondere, neque excuſare delicta, unde Seneca moralis inquit: *Omnia vitia in apertu leviora ſunt, morbi quoque ad ſanitatem tunc inclinant, cum ex abdito erumpunt, ac vim ſuam proferunt.* Divinam imò miſericordiam magis magiſque ſincera nobis conciliat accuſatio; teſte Ruperto Abbate, dum ait: *Eſt autem hæc regula divinæ æquitatis, ut homo, ſi juſtificari velit, id eſt, ſi ſeipſum accuſet, tunc mitius, ac manſuetius agat cum illo miſericordia DEI.* Neque in eo S. ſiſtit Ambroſius, dum ulteriùs aſſerit, per ſinceram hoc in tribunali accuſationem, Chriſti nos patrocinium nobis conciliare: *Fruſtra velis occultare*, inquit, *quem nihil fallas; & ſine periculo prodas, quod ſcias eſſe jam cognitum; confitere magis, ut interveniat pro te Chriſtus, quem advocatum habemus apud patrem.*

Sen. ep. 57. Cõfitens miſericordiam conſequitur. — Rup. Ab. l. 4. in Gen. c. 15. — S. Ambr. in Luc. l. 7. c. 15.

15 Sanctus Chryſoſtomus ſinceram Davidis coram Nathan inſtitutam omni abſque excuſatione perpendens Confeſſionem: *At tu, o dilecte*, inquit, *quando peccaveris, dic, peccavi; nihil eſt hac defenſione juſtius. Ita DEUM reddis propitium, ita etiam facis, ut tardiùs in eo rurſum incidas*, ad exemplum pœnitentis David, *qui potuiſſet dicere: Cur nudabatur mulier? cur lavabatur ante meos oculos? Sed ſciebat, has eſſe frivolas excuſationes, & quæ nihil haberent rationis, & ideo venit ad apertam confeſſionem, nempè ut diceret, peccavi:* In confuſionem Saulis, inquit Sanctus, qui correptus reſpondere non erubuit: *Coarctor, & alienigenæ pugnant contra me; ideò autem grave dedit ſupplicium, cum enim deberet dicere: Peccavi, & me iniquè geſſi; ille quidem hoc non dixit, ſed abibat, à ratione alienas quærens excuſationes.*

D. Chryſ. in Pſ. 140. David perfectè confeſſus eſt. — 1. Reg. 13. 13.

16 Motivum porrò efficax, ne noſtra excuſemus peccata, Sanct. nobis Auguſtin. tradit, dum ait: *Cum vis eſſe excuſator tuus, triumphat de te accuſator tuus*: maxima Dæmonis ſatisfactio, propria eſt per nos facta delicti excuſatio: *Cùm ſciret diabolus*, inquit S. Chryſoſt. *peccati confeſſionem eſſe peccati ſolutionem, perſuadet animæ, ut ſit egregiè impudens.* De Aſtionis Martyris ſinu, ut traditur, æthiops parvus egreſſus eſt, dicens; *Confeſſio tua, ò Aſtion, magnas meas vires hodie contrivit.* Idem penitus ſacramentali poteſt Confeſſioni applicari.

S. Aug. ſer. 3. de div. c. 5. — Confitens triumphat. S. Chryſ. ib.

17 Salvator verum genuini Apoſtolatus, & diſcipulatus ſuis ſui indicium daturus, *linguis*, ait, *loquentur novis ſerpentes tollent.* Qui ſunt hi, novorum idiomatum notitiam, ſuperq; ſerpentes poteſtatem habentes? Reſponſum accipite à S. Bernardo: *Primum opus fidei*, inquit S. *per dilectionem operantis, cordis compunctio eſt, in qua ſine dubio ejiciuntur dæmonia, cum eradicantur è corde peccata; exinde qui in Chriſtum credunt, linguis loquuntur novis, cum jam recedunt vetera de corde eorum.* Quòd autem hoc eſt fermentũ vetus? defenſio, peccatorum excuſatio, à primis hæreditata parentibus: *Nec de cætero vetuſta protoparentum lingua loquuntur, declinantium in verba malitiæ ad excuſandas excuſationes in peccatis.* Quæ Pſalmiſtæ verba Cardinalis Bellarminus ita exponit: *Non permittas, ut, quando peccavimus, cor noſtrum declinet in verba mendacii, & ſimulationis.* Quæ dum eum memoro, inſignem hanc offendo Senecæ doctrinam: *Rara eſt accuſatio, quæ aliquid falſitatis non habeat, aut certè impudentiæ. Primarium innocentiæ elogium eſt, non peccare, proximum, peccata non excuſare.*

Marc. 16. 17. Conf. alium reddit hominem, & innocentem. — Bell. in Pſ. — Sen. l. 2. de ir. c. 31.

18 Juſto judicio ſuo DEUS puniturus Achabum, per proprios eum decipi fecit Prophetas; conſidente namque Domino in throno ſublimi, dum varii varias propoſuiſſent Achab ſupplantandi methodos, tandem unus reliquis animoſior ſpiritus, vultis, ait, ut Achab vadat in Ramoth Galaad, ibique pereat? tota mihi committatur expeditio; *ego decipiam. In quo*, ſubſumpſit DEUS? cui ille: *Egrediar, & ero ſpiritus mendax in ore omnium Prophetarum ejus, & dixit Dominus: decipies, & prævalebis*; fecit ille, ut dixerat, ſefellitque Achabum: *Omnia in figura contingebant.* Anima quæpiam Chriſtiana ad bellum ſe præparat, media confeſſione, contra appetitus proprios in ſe deſævientes; ſed quis rei ſucceſſus? Mox humani reſpectus, timoris, aut pudoris prodit ſpiritus, linguamque occupat, ut loco confeſſionis, excuſationes, defenſiones, & mendacia multiplicet, ſacramento in ſacrilegium degenerante, mortemque æternam incurrente anima, quæ vitam gratiæ expectarat. Audite Gloſſam: *Sciens Diabolus, quod confeſſione DEUS placatur, & negatione magis irritatur, perſuadet peccatoribus prætexere, quod ipſi non peccarint, ſed quod aliquid peccati cauſa eis extiterit.*

3. Reg. 18. 22. in Confeſſione non mentiendum. — Gl. in Pſ. 104.

19 *Vera in confeſſione non mentiaris*, inquit Sanctus Bonaventura, *valde ineruditus eſt, qui in confeſſione mentitur, de mendacio ineruditionis confundere, non confundaris confiteri peccata tua. Eruditus utique homo magis de mendacio, quam de veritate deberet confundi:* moxque exemplum adducit Caini, qui à divina pietate ad fratricidii Confeſſionem extimulatus, fratet ubi degeret, ſe noſſe negavit. An neſcis, ò homo, te in confeſſione, non ſacerdoti, ſed DEO mentiri, qui ſupplantari nequit? *Non es mentitus hominibus, ſed DEO.* Cui tuum ſecitas *confiteor*? homini forſitan? minimè equidem; *Confiteor DEO.* Si DEO, infert S. Bernardinus, ergo *confitebor ſimul corde, & ore*; probè conſcius, quòd *os, quod mentitur, occidit animam*, id quod curatur à paucis, dum *plurimi mentiuntur in confeſſione.*

S. Bon. ſer. 2. in dreb. 109. Non homini ſed Deo mẽtimur. — Act. 5. 4. — S. Bern. T. 5. ſer. de conf. a. 1. p. 1. c. 3.

20 Dignè, & ſincerè hoc uſi fuere ſacramento, ſanguinis CHRSTI depoſitorio, qui poſt ſuas in agni ſanguine lotas ſtolas, ante thronum Dei hoc notanter præ reliquis accepere elogium: *In ore eorum non eſt inventum mendacium*; ideòque digni fuere, qui Cœleſtem inirarent Jeruſalem, quæ eſt *aurum mundum ſimile vitro mundo*, cujus lapides animæ ſunt fidelium: *Conſtruitur in Cœlis vivis ex lapidibus.* Cujus textus myſterium ad noſtrum favorabiliter intentum enodat

Apoc. 14. 5. — Apoc. 21. 18.

dat Rupertus Abbas, dum ait: *Aurum mundum, ſimile vitro mundo; quia verò ſanctam confeſſionem frequentant, & peccata ſua non defendunt, ſed confitendo aperiunt, rectè vitro mundo ſimile dicitur hoc aurum.*

Rup. Ab. l. 11. in Apoc. c. 21.

DISCURSUS XVII.

ARGUMENTUM.

De examinis conſcientiæ inſtituendi utilitate, convenientia, & methodo exacta.

THEMA.

Recogitabo tibi omnes annos meos, in amaritudine animæ meæ. Iſ. 38. v. 15.

Examen utile ad emendationem vitæ.

1 SAnctus Rex Ezechias divinam nobis demerendi clementiam optimum aſſignaturus medium, examen nobis ob oculos ponit exactum conſcientiæ; quo præmiſſo, ipſe maxima cum confidentia dicebat: *Domine ſalvum me fac; eruiſti animam meam, ut non periret; projeciſti poſt tergum tuum omnia peccata mea.* Ecce vobis inſignem accuratæ, diligentiſque confeſſionis fructum: *Recogitabo tibi annos*, inquit S. Thomas, *in quibus tibi peccavi*; vel ut S. Bernardus commentatur: *Recogitabo* id eſt, *iterum cogitabo, ne aliqua forte oblitus ſim, ne aliquid invindicatum, & indiſcuſſum remaneat.* Aſt Hugo Cardinalis ex iis verbis bonæ confeſſionis eruit conditiones, inquiens: *Recogitabo ad confitendum*; in Ly *tibi*, notatur humilitas confeſſionis, in Ly *omnes*, integritas; in *annos*, peccatorum circumſtantiæ; *in amaritudine animæ*, ecce contritio cordis. Aſt qui ad præſens ſingulariter intentum ſpectat terminus, eſt ille *recogitabo*, examen denotans conſcientiæ, quod, ut Alb. M. boc in loco advertit, Manaſſen ad ſaniorem mentem reduxit: *Hoc modo emendatus eſt Manaſſes*, inquit, *peccatorum maximus, eſt maximus pœnitens, quando dixit: peccavi, &c.*

S. Th. ib. S. Ber. ſer. de virg.

Alb. Mag. de mul. fort. c. 12. §. 1. 2. Par. ul.

2 Sanctus Bernardinus citatum Iſajæ textum interpretans, *recogitabo*, inquit, *id eſt, iterum, atque iterum cogitabo, contra multos inſenſatos, qui ad confeſſionem inpræmeditati accedunt, & de peccatis ſuis nullam, vel tenuiſſimam ſolertiam, & recogitationem videntur habere; cùm tamen in veritate, illuminata anima conſtet hæc majora negotia, & debita eſſe, quam quæcumque alia poſſit habere homo in præſenti vita.* Qui idem Sanctus mox hanc, cur multi exilem *ut plurimum* ex confeſſione hauriant fructum, rationem ſubjungit: dicens: *Plerique minimum, ſeu nullum fructum de confeſſione reportant, quia impræparati ad illam vadunt; cùmque ad confeſſionem tota vis ſacramento pœnitentiæ reducatur, valde neceſſarium eſt, ut tota mentis præparatione conſcientia diſcutiatur.* Unde & magnus ille ſpiritualis Doctor Caſſianus ſtatuit: *Omnes igitur cordis noſtri receſſus jugiter perſcrutandi ſunt, & aſcendentium in eos veſtigia indagatione ſagaciſſima retractanda*; cui obligationi dum fideliſſimè regius pareret Vates, intrepidè gloriabatur: *Tunc non confundar*; ſed quando: *cùm perſpexero in omnibus mandatis tuis*, q. d. quia ſollicitò, continuòque vacavi conſcientiæ meæ, quia *exercitabar, & ſcopebam ſpiritum meum*: ideò nullam timeo confuſionem. Quia *tulit ſe intro*, ait Sanctus Auguſtinus, quia *in ſecretario ſuæ mentis egit*, liber triumphat. Pro hujus autem ultimi verſiculi abundantiori gloſſa, Sanctum placuit citare Hieronymum, qui ad noſtrum mirabiliter propoſitum, ſi quiſquam alius, ita diſcurrit: *Symmachus tranſtulit, perſcrutabar. In Græco habetur: Annos æternos memineram, & meditatus ſum, nocte cum corde meo argutabar; & rimabatur ſpiritus meus*; imò juxta Græcam verſionem, probat idem Sanctus, verbum aliquod exprimi, quod inſtrumentum denotat ferreum, ſeu ſarculum, ad malas herbas eradicandas præparatum: *Propriè in agricultura dicitur in ſarriendo, id eſt, in ſarculando, & quomodo ibi quæruntur herbæ, quæ ſecentur, ſic & iſte, &c.* Quæ licèt ſimilitudo ſit peraccommoda, non tamen longè impar ei eſt alia iſta de ſcopis, quæ omnem pulverem, atque omnes auferunt aranearum telas, ſordes eluunt, & emundant; ita namque & ſolidum operatur conſcientiæ examen.

S. Ber. t. 1. ſer. 25. a. 1. c. 1. Neceſſarium ante confeſſionem.

Caſſ. coll. 1. c. 22.

Pſ. 118. 6.

Pſ. 76. 7.

S. Aug. ib.

S. Hier. ib.

3 Ruth *collegit in agros uſque ad veſperam, & quæ collegerat, virga cædens, & excutiens, invenit hordei tres modios*; ita pariter qui ſua vult in memoriam revocare delicta, ſolitarius, oportet, ut ſuam à manè uſque ad ſeram noctem diſcutiat conſcientiam, omnes examinet operationes, diſcutiat cogitationes, deſideria, oculos, aures, omiſſiones, moxque ſeveræ reprehenſionis adhibita virga, ſeipſum caſtigando, atque accuſando, dolorem concipiat cum confitendi propoſito; multa equidem inibi ſe offerent zizania, ignis pabulum infernalis, aſt virgæ diſcretio, id eſt, ſinceri ſoliditas examinis, omnia ſecernet, bonamq; ſiſtet ſementem; quo fine audire non gravemini Hugon. Victor. qui taliter unumquemque noſtrum exhortatur: *Redi ad cor tuum, & ſubtiliter diſcute teipſum; conſidera, unde venis, quò tendis, quomodo vivis, quid agis, quid amittis, quantum quotidie proficis, vel deficis, quibus cogitationibus magis incurſaris, quibus affectibus tangeris, quibus tentationum machinis à maligno ſpiritu acriùs impugnaris, & cùm totum interioris, & exterioris hominis ſtatum plenè cognoveris, non ſolùm qualis ſis, ſed etiam qualis eſſe debeas, de cognitione tu poteris ſublevari ad contemplationem DEI.*

Ruth 2. 17. Adhortatio ſuavis ad examen.

Hug. Vict. l. 3 de an.

4 Ut autem pleniùs ſalutaris hujus exercitii fructum, ejuſdemque deficientis diſpendia cognoſcamus, Sanctorum placeat expectare reſolutiones: *Verumtamen*, inquit Job, *vias meas in conſpectu ejus arguam*: aſt quis ejuſdem ſpondetur fructus? Salus æterna, gratia Chriſti non judicis, ſed Salvatoris: *Et ipſe erit Salvator meus.* Quid Sanctorum ſollicito doctrinas? vel unica Senecæ moralis nos confundit epiſtola, dum inquit; *Hoc nos peſſimos facit, quòd nemo vitam ſuam reſpicit*; nullus utique Doctor ſacer aptiorem potuiſſet promere ſententiam. Qui ſua rariſſimè conſiderant peccata, plerumque homines mali ſunt, & vitioſi.

Examinis fructus.

Job 13. 15.

v. 16.

5 Villicus Evangelicus magno obſtrictus debito, diffamatus eſt apud Dominum ſuum; à quo, aut per quem: Reſpondet Dionyſius Carthuſianus: *Per remorſum conſcientiæ*; dilapidator iſte quemcumque malæ ſeum vitæ præfigurabat, unde & *villicus iniquitatis* denominatus eſt; ſed modum, obſecro, reſpiciamus, quem in reparandis ruinis continuavit: *Ait autem villicus intra ſe.* Itane, inquit Sanctus Chryſologus? ecce verum pœnitentis ſpeculum: *Pungit cor ſuum, omnia vexat interna, ut à ſe pœnitentiam, quam pro ſe dari poſſit, extorqueat*: quo ex facto Didacus Stella hanc eruit doctrinam: Et tu igitur *ſcrutare conſcientiam tuam intra te.* Hæc autem villici cura tam eximium ſortita eſt terminum, ut à Domino ſuo deprædicari meruerit: *Laudavit Dominus villicum iniquitatis, quod prudenter feciſſet.* Etiamſi enim quandoque coram divina juſtitia debitum contraxerimus infinitum, quantùmvis multis Deum affecerimus injuriis, nihilominus dum nos ſpiritualibus animæ, & conſcientiæ calculis, nec non eliciendis doloris actibus intentos videt, indilatè nobis propitiatus placatur.

Luc. 16. 2. Dion. Cart. ibid. Deū placat.

D. Chryſ. ſer. 325.

Did. Stell. ibi

6 Isboſeth in lecto ſuo à Recab, & Baana occiſus fuit, dum altum ipſe ſterteret in meridie; cauſamne noſtis funeſti adeò accidentis? Mulier, triticum purgans, cuſtodiæ domeſticæ deputata, ipſamet obdormierat; unde S. Gregorius inquit; *Oſtiaria triticum purgat, cum mentis cuſtodia, diſcernendo, virtutes à vitiis ſeparat; quæ ſi obdormierit, in mortem proprii Domini ſui inſidiatores admittit.* Ceſſante conſcientiæ examine, inſidiæ contra nos invaleſcunt Diaboli, animæque noſtræ ager zizaniis repletur: *Cùm autem dormirent homines, venit inimicus homo, & ſuperſeminavit zizania.* Sanct. Gregorius fuſius ad prius factum alludens, *ingreſſi*, inquit, *ſpicas tollunt, quia mox bonarum cogitationum ſemina auferunt.*

2. Reg. 4. 7. Inſidiæ arcet.

S. Greg. lib. 1. mor. c. 18.

Matt. 13. 25.

Inſtitue Judicium.

7 Sapiens certum ſpiritualis ſanitatis pharmacum nobis præſcripturus, *omni cuſtodia* inquit, *ſerva cor tuum.* Aſt qualiter noſtrum nos cor tuebimur? Ecce vobis medicinam præſentem, diligens, inquam, conſcientiæ examen: *Cum fortis armatus cuſtodit atrium ſuum, in pace ſunt omnia.* Frequens conſcientiæ examen, & peccati accuſatio vires enervat inimici: *In pace ſunt omnia.* Diabolus accuratiſſimè quamcumque noſtram dinumerat culpam, nævum, imò & atomum imperfectionis; ſed quo fine? ut noſtra nobis delicta exprobret in judicio; prout impoſtor fecit agonizanti Monacho illi, qui in extrema lucta conſtitutus, ut vita refert Sancti Odonis, in hæc prorupit verba: *Raptus ſum ad judicium, ibique protulit accuſator humani generis*

Prov. 4. 23.

Luc. 11. 21.

Non confundaris in judicio.

contra

Digitized by Google

contra me, de micis ſacculum plenum, quas colligere ſecundum conſuetudinem nolui, & de menſa ceciderunt. In panno mundo, & candido minima etiam apparet macula, radii Solis minutiſſimos etiam patefaciunt atomos; ita quoque ſollicitum conſcientiæ examen lucem acquirit nobis, & notitiam, ut exiles etiam cognoſcamus, emendemuſque culpas; cui exercitio unicè nobis incumbendum eſt, ut Diaboli atteramus conatus, in hoc improbè collimantis, ut accuratam coacervet defectuum noſtrum congeriem; profectò *ſi noſmetipſos dijudicaremus, non utique judicaremur.*

1. Cor. 11. 31.

Diſcutè conſcientiam, inquit Sanctus Auguſtinus, *aſcende tribunal mentis tuæ, noli tibi parcere, examina te loquatur tibi medulla cordis.* Ad quod judicium ut nos fortiùs pelliceret Sanctus Joannes Chryſoſtomus, ejuſdem nobis prærogativam ob oculos ponit, inquiens: *Hic judicium fit ſine teſtibus, tu ipſe in te judicium exerces, qui peccaſti.* Imò Sanctus Auguſtinus ſimilibus ductus rationibus, alio nos in loco hujus admonet officii, dum ait: *Conſideret ſe unuſquiſque veſtrum, intret in ſemetipſum, aſcendat tribunal mentis ſuæ, conſiteat ſe ante conſcientiam ſuam, cogat ſe confiteri.*

S. Auguſt. in Pſ. 100.

D. Chryſ. t. 5. ſer. 56.

Aug. tr. 33. in Joan.

8 Sapiens animam conſiderans, perfectionis, & gratiæ cupidam, in eo ſingulariter ipſam dignoſci poſſe aſtruit, ſi ſuam improbet vitam, ſi ſeipſam reprehendat, ab aliena non præventa correptione: *Juſtus prior accuſator eſt ſui*; ſi non expectet, uſque dum ad ſupremi judicis tribunal citetur, ſed potiùs *præoccupet faciem ejus in confeſſione.* Præmiſſo dicto examine, & proceſſu, favorabilem nobis in confeſſionis tribunali expectare licet ſententiam; prout accepit illa, quæ ad Chriſtum pœnitens acceſſit, *ut cognovit*; quemadmodum conſecutus eſt filius prodigus, qui ad patrem accurrit, poſtquam fuerat *in ſe reverſus*: & tu igitur tuos diſcute defectus, eoſque ruminans, intimè confundere, compungere, eos reprehende, accuſa, caſtiga, ut tuam exoneres, illuſtreſq; animam? *Judicium excitemus*, verba ſunt Chryſoſtomi, *ut Deum nobis propitium, ejuſmodi habita quæſtione reddamus.*

Et Deus ſit propitius.

Prov. 18. 17. Pſ. 94. 2.

Luc. 7. 37. Luc. 15. 17.

S. Chryſ. t. 5. ſer. 56.

9 Apoſtolus, amantiſſimus ſalutis noſtræ præceptor, *videte*, inquit, *fratres, quomodò cautè ambuletis, ut ambuletis dignè, Deo per omnia placentes.* Quæ dum verba S. Auguſtinus diſcutit, perfectionem hanc in privato judicio, ſeu conſcientiæ examine conſiſtere, docet, inquens: *Quid eſt ambulare? breviter dico, proficere; ne fortè non intelligatis, & pigriùs ambuletis, proficite fratres mei*; ſed quomodò, dicetis, proficiemus? ecce modum: *Diſcutite vos ſine dolo, ſine adulatione, ſine palpitatione; non eſt enim aliquis intus tecum, cui erubeſcas.*

Tu autem proficias. S. Aug. ſer. 15. de v. Dom.

10 Porrò examen hoc non quomòdocumque, ſed quaſi de re ardua inſtitui debet: *Hoc peccatorum ſcrutinium*, inque S. Thomas de Villanova, *ſecundum tempus, quo dilata eſt confeſſio, & perſonæ qualitatem adhibendum eſt, ſicut in negotio arduo*; nec immeritò, quia juxta S. Bernardinum, omnium vitæ hujus negotiorum difficillimum, dictum eſt examinis conſcientiæ opus: *Iſta ſunt tam ardua opera, & negotia magna, quod pro eis Dei filius paſſus eſt opprobrium mortis*, inquit Sanctus, *& dira crucis. Sunt enim tantò examine digna, quod pro illis diſcutiendis veniet Dominus ad judicium cum ſenatoribus terræ; univerſam rationalem creaturam ad illa dijudicanda convocabit: De cœlo Angelos, & Sanctos, de mundo bonos, & malos, & de inferno dæmones, & damnates.* Quàm juſtè igitur ejus à nobis requiritur frequentia examinis, in ſecretiſſimis conſcientiæ noſtræ penetralibus inſtituendi, quod quandoque in totius Cæli, terræ, atque inferni conſpecta propalabitur? advertite fratres: *Si noſmetipſos dijudicaremus, non utique judicaremur.*

Arduum quidem opus S. Th. Vill. in conc. D. 4. Quad.

S. Bern. ib. ſer. 1. c. 1.

11 Circa temporalium rerum computum Argos nos profitemur, & agimus; erubeſcite infelices: *Negotiatores ſpirituales ſumus, dilectiſſimi mei*, inquit Sanctus Ephrem, *negotiatoribus ſæcularibus ſimiles*; ad quos hic Sanctus nos erudiendos remittit, dum ait: *Perpendite, quæ dico, fratres. Negotiator ſæcularis damna, & lucra quotidie computat, & ſiquidem damna perpeſſus fuerat, ea reſarcire ſollicitè ſtudet. Sic etiam tu, chariſſime, ſerio facias, ac cures; diebus ſingulis, veſperè, & manè diligenter conſidera, quo pacto ſeſe habet negotiatio tua, & veſpere quidem ingreſſus cubiculum cordis tui, examina temetipſum, ac dicito: Putaſne hodie in aliquo DEUM exacerbavi? numquid verba otioſa protuli? num per contemptum, negligentiamque peccavi? num in re aliqua fratrem irritavi? num alicujus famam detractionibus laceravi?* moxque ſubdit: *Quod ſi in iſtis compereris, te detrimenta perpeſſum, futuris lucris præterita damna ſedulo reſarcire ſtude.* Sed eheu! *filii hujus ſæculi prudentiores ſunt filiis lucis.* Vel unicæ cujuſdam momenti litis, aut eſlii ſperato lucro quantum invigilamus, omnis impatientes moræ, nulli ſuperſedentes labori, ad omnia oculatiſſimi? & in negotio maximo animæ, in æternæ ſalutis difficultatibus torpemos? Chryſoſtomum audi, & obedi, quiſquis talis es: *An non codicem domi habes*, inquit Sanctus, *in quo quotidianas rationes ſcribas? habe item codicem in conſcientia, & quotidiana peccata ſcribe. Cùm in lecto tuo jaces, nec quiſquam eſt, qui tibi quid negotii faceſſat, antequam ſomnus irrepat, libellum in medium produc, & peccata tua tecum reputa, dicens apud temetipſum: numquid hodierna die, vel ſermone, vel opere peccavi?* Et alibi: *Quando eſtis decubituri, & nullo præſente, multa quies, & ſilentium, excita judicium tuæ conſcientiæ, ab ipſa rationem exige*; cùmque in notitiam veneris omnium inordinatorum affectuum, & appetituum tuorum, omnium malorum verborum, cogitationum, &c. *De eis pœnam ſume, torque cogitationem, quæ peccavit; id ſibi vult illud: quæ dicitis in cordibus veſtris, in cubilibus veſtris compungimini; compungite, pro eo, quod eſt, pungite, ſtimulate, quæ in cordibus veſtris dixiſtis interdiu.*

Sed proficuum. S. Eph. t. 3. ſer. Alc. de ret. vel.

Adhortatio ad quotidianum exam.

D. Chryſ. in Pſ. 1. 5.

D. Chryſ. in Pſ. 4.

12 Numquid ſi domi veſtræ ſciretis latere fures, prædones, aut latrones, ad quietem vos componeretis, niſi diligentiſſimo præhabito ſcrutinio? fures, & latrones peccata ſunt mortalia, quæ in veſtra delitent conſcientia, hæc veſtræ moliuntur æternæ ſalutis deſtructionem, illa veſtræ inſidiantur vitæ, quia *ſtimulus mortis, peccatum eſt.* Et tu ſine prævio diligenti conſcientiæ examine, abſque contritione, & bonis propoſitis, te ad quietem recipere audes?

Peccata ſunt prædones.

1. Cor. 15. 56.

13 Sanctus Joannes Chryſoſtomus in ſermone, cui titulus: *Non eſſe ad gratiam concionandum*; poſt quotidianam ſæcularium ſollicitudinem demonſtratam, qui temporalibus commodis inhiantes, ſummo mane adeunt tribunalia, deſudant, computant, ponderant &c. ſubitò ad ſpiritualem converſus proventum, ita nos exhortatur: *Hoc igitur, & in actionibus noſtris faciamus; advocata conſcientia noſtra, rationes exigamus ab ea, diſquiramus, quid commodè, utiliterque ſit inſumptum, quid in noſtrum damnum; quis ſermo perperam fuerit impenſus in detractiones, in turpiloquia, in contumelias; quænam cogitatio ad laſciviam oculum concitarit, quod conſilium in damnum noſtrorum in opus exierit.*

D. Chryſ. t. 5. ſer. 58.

A Conſcientia ratio petenda.

14 Digniſſimam in præſenti nefas fuerit præterire Sancti Bernardi ſententiam, inquientis: *Unicuique liber eſt ſua conſcientia, & ad hunc librum diſcutiendum, & emendandum, omnes alii libri inventi ſunt. Anima vero, cum de corpore egreditur, nullum alium librum, præter librum conſcientiæ, ſecum poterit portare; atque in illo agnoſcet, quò debeat ire, vel quid debeat recipere.* Sed deplorabilis, proh dolor! inquit idem Sanctus, multorum eſt confuſio, ſcientiæ potiùs, quàm conſcientiæ vacantium; qui vel unius in articuli, aut quæſtionis ſolutionem, integros impendunt dies, ac noctes, conſcientiæ interim examen floccipendentes: *Quàm multi quærunt ſcientiam, & pauci conſcientiam.*

Quis liber noſter eſt. S. Bern. l. de conſ.

S. Bern. c. 71. de inter. do.

15 Quos arbitramini libros æternitati litandos fore? Origenis forſitan, Tertulliani, Sancti Cypriani, Sancti Auguſtini, Platonis? *Judicium ſedit, & libri aperti ſunt*, qui ſunt libri iſti, quis typus, qui characteres eorum? Sanctus Joannes myſterium penetraſſe videtur, dum ait: *Libri aperti ſunt, & judicati ſunt mortui*; at circa quid, & ex quo formabitur proceſſus? ex conſcientiarum examinibus: *Ex his, quæ ſcripta erat in libris, ſecundum opera eorum.* Unde & Eccleſia canit: *Liber ſcriptus proferetur, in quo totum continetur*; quorum librorum contentum nobis tuſius San-

Judicii præſentabuntur libri conſcientiæ. Dan. 7. 10. Ap. 20. 12.

Digitized by Google

S. Ephr. l. de ver. pœn. c. 4.

Sanctus Ephrem enarrat, dum ait: *Formidabiles libri, in quibus ſunt ſcripta opera noſtra, & actus, & verba, & quæcumque egimus in hac vita, non ſolùm actus, ſed & cogitationes, & intentiones cordium.* In hujus igitur libri examine, & ſtudio, unuſquiſq; ſuam hodie debet operam, atque induſtriam collocare.

DISCURSUS XVIII.

ARGUMENTUM.

Contra illos, qui à confeſſione abhorrent, in eoque frequenter ſibi applicando remedio vivunt negligentes.

THEMA.

Numquid qui cadit, non adiiciet, ut reſurgat? Pſal. 40. verſ. 9.

Reſurgendũ per conf.

1 NEgat David, ſe cogitatu quantumcumque indefeſſo aſſequi poſſe, qualiter homo, non in rupem, ſed in peccati baratrum, id eſt, in infernum prolapſus, adeò ſit mentis futurus inops, ut reclinatis in ſinu manibus, nihil curet de exitu: *Numquid qui cadit, non adiiciet, ut reſurgat?* Quæ verba S. Thom. de Villanova moroſiùs ruminans, ſequentem format diſcurſum: *Si quando, prout eſt humana fragilitas, in peccatum cecideritis, illico ſurgite, ſtatim ad confeſſionem properate. Hoc Dominus per prophetam peccatoribus ſuadet, dicens; Numquid qui cadit, non adiiciet, ut reſurgat?*

S. Th. Vill. in D. 3. Qu.

D. Chryſ. Pſ. 125. 1. Illam reſpuens duplicitèr reus.

2 S. Chryſoſtomus illam Pſalmiſtæ paternam ponderans invitationem: *Confitemini Domino, quoniam bonus*, ad peccatorem converſus, probat, nullam ab eo excuſationem ſufficientem afferri poſſe, cur reſpuat confeſſionem, præſertim cùm propria nullus quærat damna: *Nec peccator jam poterit excuſari, qui confeſſionem, per quam venia naſcitur, non præparavit amplecti*; duplici reus delicti, *dum primo legem contempſit; ut delinqueret, & confeſſionis remedia ampliùs noluit, ut periret*; moxque brevem quidem, aſt utilem hanc ſubdit exhortationem: *Confeſſio afferat ſalutem, cui contemptus attulerat mortem; vive remediis, qui moriturus fuerat aliquando peccatis.*

Mol. de ſacr. tr. 1. c. 2. & 3. Conf. arca theſaurorũ.

3 Solidam, atque indelebilem meretur notam digniſſimus, quem in hac confeſſionis materia magnus quidam ſpiritualis magiſter format conceptum. Pœnitentia, inquit ille, eſt quædam arca depoſiti, in qua repoſiti ſunt Chriſti Salvatoris noſtri theſauri, omnes meritorum ejus divitiæ, ineſtimabile redemptionis noſtræ pretium. Hæc aperitur omnibus ejuſdem fruitionis cupidis, tantum ex ipſa pretium extrahere valentibus, quantum ad totiùs ſui debiti abundat ſolutionem: quam inſanabili ille inſaniæ malo laboraret, qui multis obſtrictus debitis, ditiſſimum nſſenderet theſaurum, ex quo juxta debiti qualitatem, tot ſibi licitè tollere poſſet pecunias, quot ſufficeret ad omnimodam ſatisfactionem, ille verò manibus otioſis ſperneret favorem? Ita & in præſenti, &c.

4 S. Thom. de Villanova deplorabilem contemplans animæ conditionem, quæ ſacramenti hujus extrema neceſſitate laborat, ſed torpida beneficium negligit, ſequenti eam perſtringit invectiva: *O qualis audacia, quæ oblivio, quod mentis gelicidium, quis ſtupor? ecce ardet infernus, ſub pedibus inhians, atq; ad devorandam miſeram animam apertus, & jam peccator ipſe deputatus eſt ad illũ, & ſolum pendet ex tenui filo vitæ præſentis, quod tam facilè rumpitur, & miſer videt, comedit ſecurus, & gaudet, neque eſt ſibi cura de remedio:* Imò majorem aſtruit S. audaciam eſſe, in peccati mortalis ſtatu confeſſionem negligere, quàm centum armatis ſe unum opponere viris; cujus hanc reddit rationem: *In hoc vita ſolùm mortalis exponitur, quæ aliquando perdenda eſt; ibi autem anima perpetuæ damnationi, & ardoribus ſempiternis obiicitur, & perpetua ibi gloria ponitur in diſcrimine.*

S. Th. Vill. ib. Hominum torpor, & audacia.

Similitudine declaratur.

5 Ut autem infinitam remedium hoc aſpernantium inſaniam cognoſcatis evidentiùs, ſequentem accipite ſimilitudinem. Quidam criminis læſæ majeſtatis reus per juſtitiam ad furcam condemnatus fuit; at Rex miſericordia motus, indulſit, ut reus ſuum ſecretiſſimè crimen confiteretur alicui miniſtrorum, ex tota gratiæ ſignatura ad placitum eligendo, qui ejus confeſſionem ſub ſtrictiſſimo, & inviolabili ſecreto exciperet, nulli unquam mortali manifeſtandam; ſi feceris, ait Rex, totum tibi remittam, omnia tua bona fiſco addicta tibi reſtituam; imò & maximos tibi conferam honores, teq; mei declarabo participem regni. Nonne vos ſtultiſſimũ hunc eſſe, uno omnes ore clamareris, ſi rariſſimam miſer contemneret gratiam? ecce vobis caſum in terminis: ſingulariſſimo nos confeſſionis ſacramentalis beneficio divina cumulavit providentia: *Confitemini Domino, quoniam bonus, quoniam in ſæculum miſericordia ejus.* Nullum unquam terrenum tribunal pietatem, & beneficentiam exercuit ſimilem illi, quam DEUS hoc in judicio frequentat, & continuat. Homo, peccato obnoxius mortali, reus ille eſt, ad inferni furcam condemnatus, omnibus bonorum operum deſtitutus meritis; divina illi permittit clementia, ut pro beneplacito ſuo Confeſſarium eligat, cui ſub inviolabili ſigillo ſua pandat peccata, poſtmodum omnibus iterum exornandus donis, gratiis, & meritis per peccatum amiſſis, imò majoribus quàm unquam cœleſtibus locupletandus theſauris, *(plus acquiſivimus, qui plus perdidimus:)* inſuper filius, & hæres cœleſtis declarandus regni: & nihilominùs quantus eorum numerus eſt, qui ab hoc ſaluberrimo abhorrent remedio:

Pſ. 117. 1.

Officium ſuum diſcipulis ſuis peragendum injunxit, inquit Hugo Victorinus, *ut medicorum more ægros ad ſe venientes exciperent, & ſanarent. Medicis dixit, ut curarent, ſed infirmis non dixit, ut ad medicos ſanandi venirent.* Ingenioſiſſima hæc eſt reflexio, ſcilicet ſpirituales ſollicitè à Salvatore proviſos eſſe medicos, at nullam ſingulariter circa infirmos, ut ad medicos recurrerent eximulandos, adhibitam fuiſſe induſtriam; cauſamne noſtis? *Hoc quaſi certum eſſe voluit, quòd ægri libenter ſalutem quærerent*, ſubdit idem auctor, *& ſe curandos offerrent, ſi medicos invenirent; propterea ſolos medicos admonuit.* Incarnata equidem divina ſapientia vix debitorum noſtrorum pretium in Crucis ligno obtulerat, quin ſubitò hoc inſtitueri, & Apoſtolis commiſerit ſacramentum; aſt non legitur fideles extimulaſſe ad ejuſdem uſum, cujus hanc idem auctor aſſignat rationem: *Infirmum enim ipſe morbus ſuus ſufficienter admonet, neque opus præcepto habet, ſi dolet. Tamen ipſi medici poſtea, quia negligentes in curatione ſua ægrotos invenerunt, eos ad ſalutem quærendam, & admonitione ſua excitaverunt, & præcepto attraxerunt.*

Hug. Vict. erud. Theol. de ſacr. fid. l. 2. p. 14. c. 1.

Sæpius in Anno confitendum.

6 Eccleſia ſub cenſura omnibus annuam præcepit confeſſionem, & communionem; non tamen inde concludere licet; ergo non teneor ampliùs; prout patet in ſimili. Si namque medicus ob nimium in infirmo deprehenſum crexis defectum, ei diceret: niſi ſemel in die comederis, actum eſt de vita tua; inde non ſequitur, non licere infirmo frequentius adhibere nutrimentum; ita quoque S. mater Eccleſia, maximam in infirmis filiis ſuis obſervans nauſeam ab hoc ſalutari antidoto, utpote qui per vitia, & malos peccatorum habitus, omnem depravarunt guſtum, ſtomachumque corruperunt, iis præſcribit, ſubque æternæ damnationis pœna imponit annuæ ad minus confeſſionis, & communionis præceptum; cui nequaquam acquieſcere debet, quiſquis ſuæ eſt ſalutis amans; ne cum Abſalone, qui ſemel dumtaxat in anno ſuam radebat cæſariem, non jam ad arborem, ſed ad patibulum ſuſpendatur infernale: *Semel in anno tondebatur* Abſalon, inquit Sanctus Antonius Patavinus; *capillorum tonſio eſt peccatorum in Confeſſione depoſitio, quam multi ſemel in anno faciunt, cùm ſingulis diebus confeſſio eſſet neceſſaria.*

S. Ant. Pat. D. 4. poſt Trin.

7 S. Thomas de Villanova hoc annuæ confeſſionis præceptum conſiderans fortiter exclamare non dubitat: *O confuſionem, & verecundiam noſtram! ad tantum bonum, & tantam ſalutem, opus fuit præcepto. Væ miſeris, & cæcis, & induratis, qui præcepto indigent ad fugiendum infernum, & veniam obtinendam, & præcepto ad annum! Quis hoc poteſt audire pius, & verus Chriſtianus? ad annum ego expectabo veniam? ad annum differam vitam meam?* Si veſtem maculaſti, incunctanter, & indilatè eluis; ſi vulnus incurris in corpore, è veſtigio medicus citatur, & chirurgus; *& maculas animæ, & vulnera cordis mei lethalia, ad annum purificanda,*

S. Th. de Vil. conc. in D. 3. Quad. Invectiva in annuo tantũ confitentes.

Digitized by Google

compunctionis indiciis, mihi confeſſa fuiſſet, tandem in proceſſu eam titubari adverti, nam *aliqua non audebat dicere, quod perpendens, cum diſcretione dixi: ego video, quod tu vis dicere, ſed præ verecundia diabolus non te dimittit; quia nihil feciſti tam grave, & horrendum peccatum, quin aliàs etiam factum fuerit per ſanctos viros, Petrus negavit Chriſtum, Paulus fuit perſecutor fidei, & interficere fecit millia Chriſtianorum; Julianus interfecit patrem, & matrem; latro in cruce fecerat tot mala; & Deus miſericors miſertus eſt eorum. Quid ergo pejora facere potuiſti? Dic ergo in bono omine: ſic capiens vigorem, omnia dixit apertè.*

Alc. in ep. de conf. pecc.

3 Alcuinus iis ſatisfacere conatur objectionibus, quas conſcientiæ peccatorum pondere graves formare, & à criminum enormitate deſumere ſolent: *Sed dicis*, inquit, *me terret meorum magnitudo peccatorum; quinimo tantò magis inſiſtendum eſt tibi, o peccator, in medicina confeſſionis, ne pereas in putredine vulnerum, ſi medico erubeſcis aperire multiplices ulcerum dolores*; hæcque eſt, de qua dicitur: *Eſt confuſio adducens peccatum*. Hæc confuſio, & verecundia, quæ animarum veſtrarum plagas medico occultat, veſtrum inveterat, pejoratque malum, putredinem auget, & Sacramenti virtutem in ſacrilegii commutat venenum: *Quomodò poteſt medicus*, ait Sanctus Auguſtinus, *vulnus ſanare, quod ægrotus oſtendere erubeſcit?*

Ne fiat confeſſio ſacrilega.

S. Aug. ſer. 66. de temp.

4 Quantus parturientem opprimit dolor? ſpiritualiter loquor; honorata quæpiam, &, nobilis perſona in ſecreto peccatum admiſerit, aſt inſtante partus, id eſt, confeſſionis tempore, quanta ſecundùm faciem, & cor ſuffunditur verecundia? Accommodam auſcultate S. Antonii Patavini reſolutionem: *Venerunt filii uſque ad partum, & non erat virtus pariendi; quod fit, cùm peccatum eſt in ore, ſed præ confuſione non aperitur in confeſſione.*

Verecundia accenda.

Iſ. 37. 3. S. Ant. Pat. ſer. 2. in Do.

5 Rupertus Abbas illum ſcripturæ textum (*Si mordeat ſerpens in ſilentio*) ad noſtrum ſubtiliter traducit intentum, illis applicans, qui ſinceram enormium criminum verecundantur confeſſionem. *Si quem ſerpens diabolus occultè momorderit*, inquit, *& nullo conſcio, eum peccati veneno infecerit; ſi tacuerit, qui percuſſus eſt, nec vulnus ſuum magiſtro voluerit confiteri; magiſter qui linguam habet ad curandum, facilè ei prodeſſe non poterit. Si enim erubeſcat ægrotus vulnus confiteri medico, quod ignorat medicina, non curat.*

Vulnus maniſtandum.

6 S. Bonaventura alium reprehendit pœnitentium abuſum, qui priùs conſcientiam ſuam exonerant apud ignotos à gravioribus delictis, & poſtea patri ſuo ſpirituali ſolos confitentur defectus leves: *Hoc faciant*, inquit Sanctus, *qui timent deſpici à Confeſſore, vel reputari minus boni, plus timentes humanam verecundiam, quàm divinam offenſam, & plus amantes laudem extrinſecam, quàm intrinſecam pacem mentis, & conſcientiæ puritatem.*

S. Bon. op. de mod. conf. Ordinario tàm gravia quàm levia.

7 Thomas Cantiprat. in eos, qui enormiora verecundantur ſcelera confiteri, hunc retorquet Pſalmi verſiculum: *Erraverunt ab utero, locuti ſunt falſa, quia vix perfectè, & integrè tales confitentur.* Cui ſtabiliendo hiſtoriam ſubjungit de invincibili Duce Juda, qui innumeris clariſſimus victoriis, tandem in ſiniſtro hoſtilis phalangis cornu ſuccubuit victima: *A ſiniſtro cornu (poſtquam dextrum devicerat) cui Bacchides præerat, contritus eſt, & occiſus.* Quem caſum ita noſtro moraliter adaptat propoſito: *Sic multi confiteri volentes, peccatis communibus, & aſſuetis audacter ſe expediunt confitendo; at cùm ad inuſitata peccata, ſicut ſunt innaturalia, venerint, pudore erubeſcentiæ pravio ſegniter obruuntur; unde benè Sodoma interpretatur, muta: quamdiu tales muti ſunt, Spiritus ſanctus ad eos intrare non poteſt.*

Th. Cant. l. 2. c. 30. n. 3. Figura moraliter expoſita.

8 *Eſt confuſio adducens gratiam, & gloriam*; illa ſcilicet erubeſcentia, quæ malas conſequitur operationes, quam DEUS naturaliter veluti frœnum aſſignavit culpæ; unde, experientia teſte, diſcimus, quemcumque etiam ſceleratiſſimum hominem præ rubore enormiores in publico declinare exceſſus; ecce vobis deceptionem, qua maxima fidelium animarum copia ſupplantatur. Rubore, & confuſione perfunduntur uſque ad aures, dum ſe per confeſſionem expiare debent, non intelligentes, quantæ virtutis, laudis, & meriti ſit actus, peccatum ſubiicere clavibus. Nil tamen ea obſtat, quam ſubinde in pateſaciendo peccato experimur verecundiam, imò hæc ipſa ſummè placet DEO, ſummaque nos gloria, & divina locupletat gratia, juxta illud: *Eſt confuſio adducens gratiam, & gloriam.*

Confuſio cedit in honorem.

9 Scitiſne, qua phraſi uſus fuerit Joſue, dum Achan prævaricatori ſinceram conaretur perſuadere confeſſionem? *Fili mi, da gloriam Domino DEO Iſrael, & confitere, & indica mihi, quid feceris.* Confeſſionem furti, denominat gloriam; quem eumdem titulum ſacramento huic ab Euangelico Propheta attributum eſſe reperio, dum per eum Dominus promittit civitati Sion, & incolis ejus: *Dabo in Sion ſalutem, & in Jeruſalem gloriam meam.* Quæ ſalus, quæ gloria iſta? Advertite: in die Reſurrectionis Redemptor cœnaculum Sionicum portis occluſis ingreſſus, ad æternam animarum ſalutem, & ad majorem gloriam ſuam, Apoſtolis ſacramentum impertiit pœnitentiæ. Ad quam veritatem his in verbis alluſiſſe videtur Apoſtolus: *Omnes peccaverunt, & egent gloria DEI.* Quis diſparatam adeò unquam approbabit conſequentiam? peccatum namque potiùs nos excludit à gloria. Quid ergo ſtatuemus? dico, Apoſtolum hoc in loco neceſſitatem inſinuare voluiſſe ſacramenti pœnitentiæ, quòd gloriæ titulo honorat, utpote divinæ manifeſtativum, & cauſativum gratiæ, & gloriæ.

Confeſſio in gloriam. Jo. 7. 9.

Iſ. 46. 13.

Jo. 20. 22.

Rom. 3. 23.

10 Salvator noſter Crucis patibulo, regale veluti vexillum, & imperialium diadematum inſigne, ſpecioſum hunc voluit præfigi titulum: *REX JUDÆORUM*: maligni obſtrepebant Hebræi, conantes ejuſdem demolitionem; ſed intrepidus reſpondebat Judææ Præſes: *Quod ſcripſi, ſcripſi*; id quod dudum ante in Salvatoris perſona obteſtatus fuerat David, cùm diceret: *Ne diſperdas tituli inſcriptionem.* Sanct. Marcus habet: *Erat titulus cauſæ ejus inſcriptus, REX JUDÆORUM*, q. d. tota paſſionis, crucifixionis, & mortis CHRISTI cauſa ad hunc reducebatur titulum, ſcilicet quòd Rex eſſet Judæorum. Sed numquid CHRISTUS pro omnibus mortuus eſt? utique; nihilominus quis neſcit, redemptionem ejus nobis longè præ aliis extitiſſe efficaciorem? Sanctus Hieronymus difficultatis nodum ſolvit, dum in Sancto Marco, juxta verſionem græcam, *Rex confitentium* legi aſſerit; quia nimirum Crucifixio ad hoc principaliter pœnitentiæ ſacramentum ordinata erat, ideòque diſpoſuit, ut dictus titulus tribus glorioſè idiomatibus exprimeretur in Cruce, ut inappretiabilem nos edoceret confitentium, ſubque hujus Regis, qui *Rex regum, & Dominus dominantium* eſt, labaro militantium gloriam, & magnitudinem. Quam eamdem doctrinam idemmet Sanctus, illa Pſalmi verba (*Juda Rex meus*) interpretans, hiſce confirmat verbis: *Videte, in quanta gloria ſit, qui agit pœnitentiam; Judas enim interpretatur confeſſio*, pœnitens regium ſibi comparat titulum.

Regis titulo honorantur confit. Jo. 19. 19.

v. 22.

Pſ. 57. 1. Marc. 15. 26.

S. Hier. ibi.

Pſ. 59. 9. S. Hier. ibi.

11 Imò juxta ingenioſam Sancti Iſidori Peluſiotæ ſpeculationem, omnes inter Patriarchæ Jacob filios, unicus Judas ſingulariſſimum obtinuit poſteritatis ſuæ totius ad regale ſolium promotæ privilegium, quin etiam ut DEI filius ex eadem ſtirpe humanitatem aſſumpſerit, in præmium ſcilicet ſinceriſſimæ confeſſionis, prout dictus Sanctus fuſiùs probat. Vix eum convicerat nurus, quin ipſemet ſubitò omni cum ſinceritate ſuum confiteretur peccatum; unde ubi vulgata legit: *Juda te laudabunt fratres tui.* Chaldæa habet: *Juda tu confeſſus es, & non erubuiſti; in te confitebantur fratres tui.* Breviter equidem, at nervosè, Sanctus Auguſtinus ad noſtrum inquit propoſitum: *Cùm peccata noſtra cognoſcimus, DEI gloriam commendamus.*

S. Iſid. Peluſ. l. ep. ad ... Chriſtus ex tribu Juda natus.

Gen. 49. 8.

12 Conſcientiam media confeſſione emundatam, atque purificatam, David nobis ſub ſpecioſiſſimæ, ornatiſſimæque Reginæ habitu repræſentant, dum ait: *Omnis gloria ejus filiæ ab intus, hoc eſt*, inquit S. Hieronymus, *in conſcientia.*

Conſcientia pura Regina ...
Pſ. 44. 14.

13 Cur factum eſſe creditis, ut duodecim inter Apoſtolos, triplicatum ſoli obtigerit Sancto Petro diadema? *Ex hoc jam eris homines capiens?* Sanctus Antonius circumſtantias obſervans, diverſos notat ſimul fuiſſe Apoſtolos, & inter alios quidem Andream, fra-

Confeſſione Petrus primus factus.

trem

Digitized by Google

trem Petri natu majorem, dilectum à CHRISTO diſcipulum Sanctum Joannem, & nihilominus ſoli Petro dictum fuiſſe; *Ex hoc jam eris homines capiens. Hoc ſpecialiter ad ipſum Petrum pertinet.* Quod autem tanti privilegii extitit meritum? *Ex hoc, quia fuiſti humilis, vita tuæ maculas erubeſcens, confeſſionem verecundia non reprimens, ſed potiùs dilecto vulneri remedium quærens, eris homines capiens.* Sanctus itaque Petrus omnibus prælatus Apoſtolis, Cœleſtis Regni claves accepit; nihilominùs latro eum prævenit in Paradiſum, innumeris obnoxius latrociniis Regem gloriæ comitatur in Cœleſtis Jeruſalem palatia: *Hodie mecum eris in Paradiſo.* Quis unquam Regum, inquit Sanct. Auguſtinus, in ſuo ad Regnum introitu, in comitem adhibuit infamem aſſaſſinum? CHRISTUS nihilominùs hoc ſtipatus ſodalitio, glorioſum Cœlo intulit triumphum: *Non conculcans Paradiſum iſtius pietatis opere; ſed honorans; neque confundens latronis introitu, ſed illuſtrans: honor namque Paradiſi eſt, talem habere Dominum, qui etiam latronem dignum facere poſſit Paradiſi deliciarum.* Cauſamne noſtis tantæ in latrone prærogativæ? ſua coram innumerabili hominum turba, CHRISTO Sacerdoti confeſſus eſt peccata: *Non eſt auſus dicere; memento mei* (inquit Sanctus Chryſoſtomus) *niſi Confeſſione peccati ſarcinam remiſiſſet.*

Luc. 5. 10. S. Ant. Pat. in Dom. 5. Trin.

Luc. 23. 43.

D. Chryſ. l. de cruce & latr.

14 David Paradiſi quondam celebraturus encomia, *glorioſa*, inquit, *dicta ſunt de te Civitas DEI.* In quo hæc conſiſtit gloria? In tribus forſitan Cœleſtium ſpirituum hierarchiis, in tres diſtinctis choros, qui *indeſſabili voce proclamant: Sanctus, Sanctus, Sanctus?* in adorando forſan Sacratiſſimæ Triados throno? non: *Memor ero Rahab, & Babylonis: ſcientium me.* Deus ſuam in peccatorum venia collocat gloriam, in eorum ſcilicet, qui per confeſſionem, & pœnitentiam ſuam honorant, glorificant DEUM: *Ecce alienigena, Tyrus, & populus Æthiopum, hi fuerunt illic;* omnium impiiſſimi, & maximè ſacrilegi, divinam ſplendoribus illuſtrant Civitatem; unde & Concilium Tridentinum aſſerit: *Juſtificationis cauſa finalis, eſt gloria DEI.* Nonne Publicanorum caput, & uſurarius erat Zacchæus? & nihilominus vix ſuas fuerat confeſſus iniquitates, & reſtitutionem promiſerat, cum ecce ſubitò domum ſuam in ſanctuarium commutavit: *Hodie in domo tua oportet me manere;* honorem conſecutus vel ipſi denegatum Cæſari Auguſto, mundi Monarchæ: *Hodie ſalus domui huic facta eſt.*

Pſ. 86. 3. Confeſſio in Dei gloriam redundat. v. 4.

Conc. Trid. ſeſſ. 6. c. 7.

15 Iſajas ſui pœnitens ſilentii, *væ mihi*, inquit, *quia tacui, quia vir pollutus labiis ego ſum!* vixque ad errotis ſui confeſſionem ſe accinxerant, cum ecce è veſtigio Seraphini ab Empyreo deſcendentes, labia ejus purificarunt: *Auferetur iniquitas tua, & peccatum tuum mundabitur.* Certatim Angeli obſequiis demnicere geſtiunt eos, qui confitentur: *Gaudium eſt coram Angelis DEI, ſuper uno peccatore pœnitentiam agente.* Ratio, cur in eorumdem ſcelerum confeſſione verecundemur, hæc eſt, quia ſcilicet eadem clavibus ſubjecta non conſideramus, ſub quibus longè aliam à priori induunt faciem; in cujus probationem aptiſſimè deſerviet id, quod jam jam ſubjecturus ſum.

Iſa. 6. 5.

Angelorum que lætitia.

Luc. 15. 10.

16 Philiſtæi nimiis ob arcæ præſentiam attriti flagellis, tandem eamdem reſtituturi, interſe conſultare cœperunt: *Quid eſt, quod pro delicto reddere debemus ei?* concluſumq; fuit omnibus votis: *Juxta numerum Provinciarum Philiſtinorum, quinque anos aureos facietis, & quinque mures aureos;* paruere præſcripto, dictaſque beſtias pretioſiſſimo adjunxere theſauro in curru; id quod in præſenti in admirationem rapit, eſt, quòd ſacer textus, dum borum animalium meminit, eadem appellet, vaſa aurea: *Ponetis in plauſtro vaſa aurea, quæ exſolviſtis ei pro delicto.* Quomodò? deformes, vileſque erant mures, & pretioſa nuncupantur vaſa? Sanct. Gregorius ſenſum ſecretus moralem, per hæc viliſſima inſecta, noſtra aſſerit intelligi peccata, quæ dum confitemur, in pretioſiſſimum tranſmutantur aurum. Neminem vel unius peccati mortalis latet turpitudo, nihilominus hæc ipſa flagitia per confeſſionem explata, in venuſtiſſimum deſerviunt Regis gloriæ amictum: *Confeſſionem*

Et Dei ornamentum. 1. Reg. 6. 4.

v. 8.

S. Greg. l. 1 in lib. Reg. c. 6.

Pſ. 103. 4.

& decorem induiſti, amictus lumine ſicut veſtimento; id eſt, pœnitentes, qui in confeſſione mundantur, inquit Sanctus Antonius Patavinus, *& gratia decorantur, induiſti.*

S. Ant. Pat. in Dom. inf. oct. not.

17 Eamdem confeſſionis prærogativam dudum ante Sanctus his verbis expreſſerat Auguſtinus: *Confitentur, & cum accuſant ſe, nihil dignius facit lingua; numquid autem & hoc non pertinet ad laudem DEI, quando confiteris peccata tua? Imò verò maximè pertinet ad laudem Dei, quia tantò ampliùs laudatur medicus, quanto plus deſperabatur ægrotus; tanto major laus eſt ignoſcentis, quanto major exaggeratio eſt peccata confitentis.* Cùm itaque peccatorum confeſſio Deo gloriam, & honorem, nobis autem pœnitentibus divinam concilet gratiam, & amicitiam, ſitque ſummæ virtutis, honoris, & gloriæ actus, quis eam erubeſcet deinceps? Audite paternam Chryſoſtomi reſolutionem: *Non ignominioſum eſt incuſare peccata, ſed juſtitia, & virtus; niſi juſtitia eſſet, & virtus, non propoſuiſſet illi mercedem obtinere.* Audi quibus verbis *ſcriptura teſtetur: dic tu iniquitates tuas primus, ut juſtificeris. Quem tamdem pudebit illius operis, quo fit juſtus? quem confiteri peccata pudeat, ut peccata ſolvat.*

S. Aug. in Pſ. 94. Aliquem laudem.

D. Chryſ. l. lec. 38.

DISCURSUS XX.

ARGUMENTUM.

Contra eos, qui impudenter prævaricantes, peccata verecundantur confiteri, evincitur, totum hoc nil, niſi illuſionem eſſe dæmoniacam. Adducuntur denique motiva aliquot, ob quæ neutiquam erubeſcere docemur in confeſſione.

THEMA.

Non confundaris confiteri peccata tua. Eccleſiaſtici 4. verſ. 31.

1 Admonemur in præſenti per Eccleſiaſticum, integram nequaquam erubeſcere peccatorum confeſſionem, cui non obſtat, quòd humili modeſtaque cum verecundia coram DEI Vicario noſtros teneamur pandere exceſſus: *Non confundaris confiteri, &c.* Confundi equidem debemus, quia delinquimus; aſt pudor iſte nequaquam nos à confeſſionis integritate amovere debet. *Confunderis, & erubeſcis*, inquit S. Chryſoſtomus, *confiteri peccata? confuſio eſt peccare, non verò peccata confiteri.*

Non erubeſcas confiteri, ſed delinquere.

D. Chryſ. de pæn. & conſ.

2 Paulus de Palatio hiſtoriam ruminans mulieris illius, quæ per duodecim annos fluxum ſanguinis paſſa, *dicebat intra ſe; ſi tetigero tantum fimbriam veſtimenti ejus, ſalva ero*, in ſenſu morali eamdem de anima exponit, quæ peccatis immerſa, per accuratum conſcientiæ examen ad bonam ſe diſponit confeſſionem; pro quo ſtabiliendo illa Marci adducit verba: *Procedit ante eum, & dixit omnem veritatem. Cum peccator ſanandus eſt, priùs tremat intra ſe: mox procidat coram ſacerdote, qui perſonam gerit CHRISTI, illique confiteatur omnem veritatem.* Aſt ea oequaquàm prætereunda eſt circumſtantia: *Acceſſit retro:* Ubi Lucas Burgenſis ita diſcurrit: *Accedens à tergo: ut enim non accederet palam, rogaretque quemadmodum Archiſynagogus, obſtabat pudor ob morbi fœditatem.* Hic reſpectus multos, & ſexum quidem principaliter fœmineum retrahit, ne ſacramento huic appropient:

Pudor retrahit præcipuè fœminas. Marc. 5. 20. Paul. de Pal. ibid.

L. Burg.

3 In vita Sancti Joannis Eleemoſynarii de muliere tradit Bollandus, quæ *peccatum graviſſimum in ſe recognoſcens, quod nec auditus hominum poſſe intrare affirmabat, ſidem inambiguam ſumens ad Sanctum curſim pervenit, & pedes ejus comprehendens, cum lacrymis multis clamabat, dicens ſecretò Sancto: peccatum, o ter beate, habeo miſera, quod ad aures hominum venire non poteſt, & ſcio, quod ſi vis, potes mihi indulgere.* Ad hæc Sanctus Joannes; ut ſuum confiteretur peccatum; cui illa: *Non poſſum Domine, dicere id, neque poteſt auditus hominum portare illud; dicit ad eam iterum Sanctus, ſi erubeſcis, vade, & ſcribe illud, ſi noſti litteras, & fer mihi. Illa iteram reſpondit; verè Domine, non poſſum.* Ratum itaque judicavit Sanctus, ut ipſamet ſuum in charta peccatum ſcriberet, eamque ſigillo

Boll. 23. Jan. cap. 15. vit. S. Jo. Eleem. Hiſtoria memorabilis.

Digitized by Google

ſigillo proprio munitam ſibi extraderet, à nullo unquam mortalium legendam, aut aperiendam: cui paruit mulier conſilio. Interim poſt 5. dies Sanctus vitam hanc cum meliori communians, diſceſſit, muliere extra urbem degente, quæ ut mortem ejus inaudiit, ſollicita de charta, deque criminis ſui manifeſtatione extremè anxia, ad ſepulchrum ejus accurrit, dicens intra ſe: *Utinam non tibi rem meam manifeſtaſſem? Heu, heu mihi, putans confuſionis abſolutionem invenire, confuſio omnibus facta ſum*; ſtatuitque, non inde recedere, priuſquam cœleſte Sancti experta fuiſſet ſolatium. Poſtquam igitur tres ibi plangens, & jejunans conſumpſiſſet dies, ac noctes, tandem in tertia nocte, *ecce egreditur famulus DEI de tumulo, oculatim apparens cum duobus Epiſcopis*, dixitque deſolatæ: *infuderunt ſtolas noſtras lachrymæ tuæ, & hæc dicens, dat ei proprium pittacium bullatum, dicens; ſuſcipe, cognoſcis hoc? ſolve, aſpice. Solvens, invenit litteras ſuas deletas, & ſubſcriptionem ſub eis, habentem ſic: Propter Joannem ſervum meum, deletum eſt peccatum tuum*. Quis hoc ex facto ſufficienter non dedocit truculentiſſimam verecundiæ tyrannidem, quæ ſexum ſingulariter exagitat fœmineum, ne ſua integrè confiteatur peccata.

D. Chryſ. ſer. 34. Confitenda committere & non erubeſcimus.

4 S. Chryſologus prædictam de fœmina ſanguinis fluxui ſubjecta hiſtoriam diſcutiens, hunc in modum ſuum ad nos dirigit Sermonem: *Eſt nobis dura, & deflenda conditio, peccare nos cogit fragilitas innata, & confiteri prohibet confuſio cognata peccati; mala enim facere, pudor non eſt, & pudor eſt, confiteri? Timemus dicere, quod committere non timemus? ſed hodie mulier cum quæreret medicinam tacita, vulneri verecundo invenit ſilentium, per quod poſſit peccatum ad veniam pervenire. Prima eſt felicitas, in peccatorum turpitudinem non veniſſe; ſed felicitas eſt ſecunda, peccatorum veniam peccatis latentibus inveniſſe*. Cui & illa peruriliſſima conſonat Sancti Patriarchæ Joannis Chryſoſtomi ſententia: *Erubeſcis peccata confiteri? erubeſcere peccata committere. Nos vero dum illa comittimus, temerè, & impudenter ea aggredimur; cùm ea fuerint confitenda, tum pudet, pigetque, cùm id alacriter à nobis fieri oporteret*.

Nec Dei Vicarium oportere erubeſcamus.

5 Quod eſt confuſionis, & pudoris noſtri motivum? bonæ famæ ſumus, ideoque noſtram volumus abſconditam impietatem. O inſipientes! nunquid Deum latet iniquitas noſtra? nonne ipſe præſens aderat, dum eam committeremus? utique, dicetis; ſed ignorat eam Sacerdos. Quomodò? an igitur neſcitis, confeſſario veſtra revelari peccata, non ut homini, ſed ut Vicario Dei? *Peccata tua ipſe commemora, ut ea deleas*, inquit S. Chryſoſt.

S. Chryſ. T. 3. H. 2. in Pſ. 50.

at pudet te peccata confiteri? neque enim ſi non dixeris, ignorat ea Deus; neque ex te ea ſcire vult, nam cùm ea perpetrares, aderat; cum ea admitteres, aſtabat, ſciebat. Perpetrabas ea, nec pudore commovebaris. Ob ea, quæ tibi probrum, & dedecus afferebant, non erubeſcebas; & nunc ob verba ea, quibus juſtitia tibi comparatur, erubeſcis?

S. Bern. in ſententiis.

S. Bernardus ex illo Sapientis aſſerto (*lætantur, cum malè fecerint, & exultant in rebus peſſimis*; ſequens eruit argumentum: *Dicatur ergo illi, quem afficit pudor; cur te pudet peccatum tuum dicere, quod facere non puduit? aut cur erubeſcis DEO confiteri, cujus oculis non potes abſcondi?* Tertullianus hoc debile hominum genus confortaturus, ſequentem ei offert potionem ebibendam: *Hæ tu verecundia bonus, ad delinquendum expandens frontem ad deprecandum vero*) dicamus nos, ad confitendum) *ſubducens*. Non verecundatur homo in Dei præſentia divinam prævaricari legem, & veniam ab eo poſtulare erubeſcet? O probrum! Audi, quiſquis talis es, & reſponde, ſi potes, Chryſoſtomo Sancto: *Cur confunderis dicere, quod non confuſus es perpetrare; cur vereris Domino indicare, quod non veritus es ipſo præſente committere?*

D. Chryſ. de confeſſ.

Verecundiā ſororum ſeducit Dæmon. S. Bern. T. 3. ſer. de conf. a. 4. modo 2.

6 Fortiſſima, quam inimicus infernalis ad innumeras ab hoc ſacramento avellendas animas adhibet, machina, eſt dicta confuſio, & verecundia, cordibus fortiter impreſſa, ne publicentur delicta; teſte S. Bernardino, T. 3. ſerm. de conf. qui à quodam Dei ſervo Diabolum in Eccleſia viſum fuiſſe aſtruit, induſtriè circumgyrantem; qui interrogatus, quid ſollicitè admodum operaretur, reſpondit: *Reddo, quod abſtuli. Cui Dei ſervus, quid eſt, quod reddis? inquit, verecundiam. At ille! cui? ait. confitentibus; nam verecundiam, quam eis abſtuli, dum peccabant, ut multiplicius in peccatis involverentur; nunc ſatisfacio ablatum, ne unquam propter verecundiam à ſuis ſceleribus exterreantur*. Qua narratione completa, ſubdit Sanctus, illum Lucæ textum (*erat JESUS ejiciens Dæmonium, & illud erat mutum*) hoc modo intelligendum eſſe: *Mutum utique ab effectu, quia peccatorem propter verecundiam mutum facit*.

Luc. 11. v. 14.

7 Gradum promoventi viſio occurrit, qua Zacharias Propheta ſe fruitum atteſtatur in hæc verba: *Leva oculos tuos, & vide, quid eſt hoc, quod egreditur? & dixi, quidnam eſt? & dixit: hæc eſt amphora egrediens; & ecce talentum plumbi portabatur, & ecce mulier una ſedens in medio amphoræ, & miſit maſſam plumbeam in os ejus*. Dum peccator ſuum vult os aperire in confeſſionem, Diabolus ſubitò in os ejus pondus injicit plumbeum, per verecundiam eum retrahit, longèque ipſum efficit pejorem, quam fuerat unquam, novi reum ſacrilegii; ideòque animæ hujuſmodi tritum poteſt objici proverbium: Diabolum in ampulla geris.

Zach. 5. v. 5. v. 6. v. 7. v. 8. Dæmon os obſtruit.

8 Dignam ne gravemini Chryſoſtomi auſcultare ſententiam, acutè obſervantis, quòd DEUS in peccatorum frænum aſſignarit pudorem, confeſſioni autem fiduciam promiſerit, & confidentiam indulgentiæ; aſt ſubdolus ſerpens totum invertit ordinem, hic namque peccatum munivit fiducia, & confeſſionem perculit verecundia, in id unicè collimans, ut anima, mortalis etiam culpæ veneno infecta, omnem ſibi ſecuritatem promittat, occulta interim erubeſcens manifeſtare flagitia: *Pudorem, & verecundiam Deus peccato dedit*, verba ſunt ſancti Doctoris, *confeſſioni verò fiduciam; invertit rem Diabolus, & peccato fiduciam præbet, confeſſioni vero verecundiam*.

Chryſoſt. Hom. 4. de pœnit. Peccatum munit fiducia.

9 Citra omne dubium nullus foret rubori locus, ſi ſoli Deo, & non Confeſſario, noſtra forent manifeſtanda delicta; aſt difficultatem diluent jam jam ſubjiciendæ rationes. In lege veteri, quemadmodum ad primum Levitici caput advertit Genebrardus, noſque in ſecundo tractatus hujus Diſcurſu docuimus, externæ in peccatorum expiationem oblatæ victimæ qualitatem prodebant delicti coram univerſis; an non maxima hæc erat tranſgreſſorum confuſio? In ſacramento autem pœnitentiæ, nullus omninò in noſtri poteſt devenire criminis notitiam; imò efficaciſſimum ad ipſi Sacerdoti os occludendum remedium ſola eſt confeſſio. Verè equidem nimium felices in lege nova, millieſque *beati*, *quorum* per facillimam hanc methodum, *remiſſæ ſunt iniquitates, & quorum tecta ſunt peccata; Si texit*, inquit ſanctus Auguſtinus, *peccata Deus, noluit advertere, ſi noluit advertere, noluit animadvertere, noluit agnoſcere, maluit ignoſcere*. Perfectiſſimè noſtra Deus novit peccata, eaque nobis tacitè, dum in iiſdem perſiſtimus, per conſcientiæ remorſum, & ſynderesim improperat: *Vultus autem Domini ſuper facientes mala*. Nullum penitus ejus ſubterfugit notitiam: *Nihil occultum, quod non reveletur*. Aſt dum eadem confiteri proponimus, ne à ſanctiſſimo hoc opere abhorreamus, ſe ſcire diſſimulat, ſe eorum quaſi oblitum fingit, illa cooperit, & abſcondit: *Nec ſic intelligatis, quod dixit; peccata cooperta ſunt, quaſi ibi ſint, & vivant. Tecta verò peccata quare dixit? ut non viderentur*, ſubjungit idem S. Doctor.

Deus ſcire diſſimulat peccata confeſſione delenda.

Pſal. 31. v. 1.

S. Aug. ibid.

Pſ. 33. v. 17.

10 Subtile audite Dæmonis artificium, quod inimicus quondam, ut ſecretam, atque auricularem confeſſionem exſtirparet, tempore Leonis Papæ, in Annalibus Eccleſiaſticis legitur adinveniſſe. Aliquot tunc temporis Chriſtianos Luciferi ſuſcitavit aſtutia, qui maximo cum profectu, ſub majoris mortificationis, & meriti prætextu, publicam edere cœperant peccatorum confeſſionem; qui inſolitus zelus ut primùm ad ſupremi in terris paſtoris aures pervenit, illicò ſecretæ confeſſioni inſiſtendum declaravit: *Removeatur tam improbabilis conſuetudo, ne multi à pœnitentiæ remediis arceantur; dum aut erubeſcunt, aut metuunt inimicis ſuis ſua facta reſerare, quibus poſſunt legum conſtitutione percelli*.

Auricularē extirpare voluit Dæmon.

Bar. ann. 459. num. 20.

11 Tam ſtrictum, atque inviolabile diſpoſuit infallibilis Dei Providentia ſigillum confeſſionis, ut juxta moralium Theologorum doctrinam, nullis, aut verbis, aut geſtibus, nullo oculorum obtutu, nulla vultus ſeveritate, imò ne minima quidem cum apparentia, ullo unquam tempore, & loco, Confeſſarius pœnitenti poſſit exprobrare peccatum: *Audacter dico*, inquit Sanctus

Strictum confeſſ. ſigillū.

Manſi Bibl. Præd. Tom. I.

Xx Anto-

Digitized by Google

S. Ant. Pat. ſer. 1. in O. 2. Qu.

S. Bern. T. 4. ſer. 20. 1. p. princ.

Antonius Patavinus, *quicumque diſcooperiunt confeſſionem, gravius peccat proditore Juda, qui Dei filium Judæis vendidit.* Ruboris noſtri rationem Sanctus attigit Bernardinus, ſimulque ejuſdem adhibuit medicinam, dum ad quamdam ſuam pœnitentem ait; *Iſta cauſa, quod propterea teneat te* (ſcilicet Confeſſarius) *pro mala, & pejori fœmina mundi, non te moveat ad tacendum reatum, quia tu non vis uxorari ſecum, nec es ſibi ſubjecta.* Aſt efficacius eſt ſupra inſinuatum Sancti Antonii motivum, dum inquit: *Confiteor homini, non tanquam homini, ſed tanquam Deo, ut dicit Dominus: Secretum meum mihi, ſecretum meum mihi: & homo natus de humo, confeſſionis ſecretum in cordis ſui ſecretario non ſigillabit?*

NB.

Chryſ. ſer. 58. cit.

Similem nobis conſiderationem Sanctus exhibet Chryſoſtomus, dum ait: *Verecundaris, & erubeſcis enunciare peccata? Sanè quidem, ſi coram hominibus ea enuncianda eſſent, & evulganda; non tamen ita pudere te oportuit, pudor enim eſt, & ignorantia peccare; non quæ peccaveris, confiteri.* Si cuipiam criminis veſtri conſcio veſtras deberetis manifeſtare culpas, homini manſueto, omniumque immemori injuriarum, modò vos ad ejus veſtigia humiles proſterneretis, confuſioni forſitan locus ſupereſſet? minimè equidem; ecce enim in terminis, breviſſimo hoc diſcurſu expreſſum per Doctorem Seraphicum: *Suadeat ei* (pœnitenti Confeſſarius) *quod non verecundetur confiteri; ſed nude, & expreſſe omnia confiteatur, quia non homini confitetur, ſed Deo, ſcienti omnia, qui ſi nudè confiteatur, pro abſoluto habetur.*

S. Bonav. op. Confeſ. ca. 1. partic. 1.

Abſit erubeſcentia.

12 Dei potiùs, quàm Confeſſarii, reſpectus rubore nos ſuffundere deberet, ſiquidem homini confitemur, qui eadem ut admiſit, aut admittere potuit delicta; veruntamen neque ex parte hujus ulla ſubeſt in confeſſione erubeſcendi ratio, ſiquidem certiſſimi ſumus, nullum omnino peccatum divinam ſubterfugere notitiam. *Cum confeſſio ſit*, inquit S. Thomas de Villanova, *pœnitens non cum homine, ſed cum Deo ſe loqui putat, nam confeſſor ibi eſt loco Dei. Caveat, ne ex hominis verecundia aliquod peccatum occultet; Domino confiteris, non homini; & ſi homini, non quaſi homini, ſed quaſi Deo, & qui audit non quaſi homo.*

S. Th. de Vill. pœ. conc. in Dom. 4. Qu.

Oſee 4. v. 8.

13 De Sacerdotibus quondam per os Oſeæ prædixit Dominus: *Peccata populi mei comedent*; cibus iſte Apoſtolorum vertici S. Petro cœlitus ſubmiſſus fuit, dum linteo immundis animalibus pleno ad ſe deſcendente, vocem audivit: *Occide, & manduca*, facta ad Gentiliſmi converſionem alluſione. Aſt quid obſecro moralitatis prima nobis afferent Oſeæ verba? intelligentiam à Phyſicis hauriamus. Quod comeditur, conſumitur, & deperditur, alia cibi parte in ſanguinem, & carnem, alia tranſeunte in excrementa, ita ut nihil reſidui maneat panis, pomi, piſcis, aut cujuſcumque alterius materiæ comeſtibilis: ita quoque peccata clavibus ſubjecta devorant Sacerdotes adeò perfectè, ut ne minima eorum maneat memoria, aut reminiſcentia; ſi nihilominus aliqua ipſorum ſupereſt recordatio, (qui caſus eſt rariſſimus) ad aliud non deſervit, niſi ut peccata profundiori recludantur ſub ſecreto; qua de re, quamvis fuſiſſimus poſſet iniſtitui diſcurſus, nihilominùs dum brevitati inſiſto, unicum arbitror nobis ſufficere poſſe S. Bernardini dogma, inquientis: *Ponamus, quod Sacerdos indiſcretus ſiniſtram opinionem habeat de pœnitente, quid mihi? numquid propter hoc pœnitens minus valebit? numquid habet ſe defendere Sacerdoti, quare tantum deſideret appretiari à Confeſſore? videtur nempe in Sacerdote ſuam beatitudinem repoſuiſſe, cum eum felicitati præponat æternæ.*

Act. 10. v. 13. Conſ. peccata annihilat.

DISCURSUS XXI.

ARGUMENTUM.

Exprobrantur illi, qui ſine ea, quæ DEO ſummè placita, nobis maximè utilis, & non minima ſatisfactionis pars eſt, verecundia confitentur. Alia item attinguntur motiva ad ſuperandum pudorem, qui nos in peccatorum ſilentium inducit.

THEMA.

Pro anima tua ne confundaris dicere verum. Eccl. 4. v. 24.

Cum pudore confitendum.

1 QUamò execrabilior, atque damnoſior eſt confuſio, & pudor ille, qui nos à confeſſionis integritate abſtrahit, & avellit, tantò laudabilior, nobiſque utilior eſt verecundia illa, quæ noſtras in confeſſionis tribunali ita perfundit genas, ut debita cum contritione, atque humilitate noſtras patefaciamus tranſgreſſiones; ut proindè non immeritò idem aſſeruerit Eccleſiaſticus: *Eſt confuſio adducens gratiam, & gloriam.* Non ignoro equidem generoſos, quos, Sanctus Bernardinus ad intrepidæ confeſſionis frequentationem addit, ſtimulos, dum ait: *Itaque dicite audacter*; ſed neque notitiam meam ſubterfugit ea, quam immediatè ſubdit, coarctatio; *ſed cum pudore dicite peccata veſtra.* Quos dum conſcientiæ, & modeſtiæ limites, aliqui etiam illius temporis pœnitentes impudenter tranſilirent, *neſcientes erubeſcere*, in ipſos idem Sanctus ſequentem Sapientis detorquet atteſtationem: *Lætantur, cùm malè fecerint, & exultant in rebus peſſimis; contra quos increpatio eſt Pſalmi: Quid gloriaris in malitia, qui potens es in iniquitate?* Quos & Hugo Victorinus acriter perſtringendos cenſuit, dum ait: *Sunt quidam ſicut impudentes ad faciendum, ſic inverecundi ad dicendum, qui quoniam turpitudinem ſuam in faciendo non vident, verecundiam in dicendo non habent: quibus utique per Prophetam dicitur: frons mulieris meretricis facta eſt tibi, neſciviſti erubeſcere. Iſti nonnunquam ſine aliquo compunctionis motu, ſine aliquo timore, vel amoris Dei attactu, pro ſola conſuetudine explenda, ad dicenda peccata ſua ſe ingerunt, exiſtimantes ſe propter ſolam verborum prolationem à debito peccatorum ſuorum abſolvi; quibus rectè dicitur: prius ſlendum eſt, poſtea confitendum.*

Eccl. 4. v. 31.

S. Bern. T. 4. ſer. 20. 1. p. princ.

T. 3. ſerm. de conf. a. 2. med. 3.

Prov. 2. v. 14. Pſ. 51. v. 3. Hugo Vict. erud. th. de ſacr. fid. l. 2. p. 14. c. 1.

Sola conſuet. non ſufficit.

2 Quo igitur cum pudore ad hoc Sacramentum nos accedere competat, Sanctus nos inſtruit Bonaventura, dum ſermone ſecundo in Dom. infr. oct. Epiph. inquit: *Debet in confeſſione eſſe verecundia ſumma, non occultando peccata, ſed deteſtando, & plangendo*; in cujus confirmationem illam ſancti Auguſtini ſubdit ſententiam: *Qui per vos peccatis, per vos erubeſcatis; erubeſcentia enim, ut quidam ait, magnam partem habet remiſſionis;* qui ſanctus Præſul immediatè ſubjungit, de pœnitente loquens: *In hoc, quod per ſeipſum dicat Sacerdoti, & erubeſcentiam vincit timore offenſi, fit venia criminis; mul-tum ſatisfactionis obtulit, erubeſcentia dominans: laborat mens patiendo erubeſcentiam; & quoniam verecundia magna eſt pœna, qui erubeſcit pro Chriſto, fit dignus miſericordia.*

Doctr. S. Bonav. ſer. 2. in Dom. inf. oct. Epiph.

S. Aug. T. 4. l. de vra & falſa pœn. c. 10.

3 Quàm porrò rationabiliter, ac juſtè dicta à nobis exigatur verecundia, ex ſequenti licet dignoſcere ſancti Bernardini diſcurſu, inquientis *Juſtum utique eſt, ut, qui inverecunda facie mentis, & corporis, DEUM peccando deſpexit, ſic per confuſivam ſui verecundiam DEUM placet; eſt enim verecundia magna pars pœnitentiæ ſecundum ſanctum Auguſtinum de pœnit. diſtinct. 1. c. quem pœnit. circa med. Et hæc eſt una cauſa, quare confeſſio inſtituta eſt; ut ſcilicet, dum de culpa peccator erubeſceret, à DEO miſericordiam impetraret.* Quibus omnibus Sanctus cauſam ſubnectit, cur duo inſignes peccatores, Publicanus, & Magdalena, ſubitò ad ſanctitatem pertigerint, nimirum: *Quia quilibet eorum, ut Lucæ 7. & 18. habetur, de peccato ſuo erubuit.*

S. Bern. ſb. 2. modo 5. Senbate 2. in de culpa miſericordiam impetrat.

Luc. 7. v. 38. Luc. 18. v. 10.

4 Noſtis omnes parabolam de vinitoris, quos impietas proprii Domini ſui filii fecit homicidas; poſt denegatum ſiquidem fructum; poſt peſſimè habitos, & partim plagis, partim morte affectos, quos Dominus miſerat ſervos, tandem Dominus convenientiſſimè ſeſe facturum autumavit, ſi ſuum ad eos ablegaret filium, dicens intra ſe: *Reverebuntur filium meum.* Auctor operis imperfecti, hac in parabola ad eam aſſerit alludi pietatem divinam, quam DEUS poſt multiplicata etiam delicta exhibet quotidie peccatoribus: *Miſit confundere illos, non punire; nam pro tantis injuriis benigno Domino ſufficiebat ſola vindicta pudoris.* Conſidera, ô anima Chriſtiana; ineſtimabile redemptionis tuæ pretium, tuam in tantum benefactorem perpende ingratitudinem, nimiam diſcute DEI in te expectando patientiam, tuam pondera in delinquendo pertinaciam; quanta hæc eſſe putas? debitum eſt infinitum, cui ſatiſfaciendo exilis ſufficit verecundia. Audi benignam Petri Cellenſis (de panan. capite primo) adhortationem: *Sanguinem pro ſanguine repone; ſcilicet profuſo in ara crucis, effuſum in rubore confeſſionis.*

Peccata deleT.

Mat. 21. v. 37.

Auct. Imp. ib.

Pet. Cell. de pan. c. 1.

Gratiam præbet.

5 *Ante grandinem præbit coruſcatio*, inquit Eccleſiaſticus capite trigeſimo ſecundo, verſu decimo quarto, & *ante*

Eccl. 32 v. 14. Jani. ibid.

S. Pacian. in parœn. ad pœn.

ante verecundiam præibit gratia; quem textum interpretans Janſenius, ita in noſtrum reſolvit favorem: *Quia verecundia ſtatim de ſe effundit gratiam*; facilis certè gratiam aucupandi methodus, quam penitùs ſancto Paciano (in parænef. ad pœnitentiam) cognitam fuiſſe invenio, dum ſuos ita vicequodam interrogavit pœnitentes: *Peccator erubeſcet perpetuam vitam præſenti pudore mercari?* Quo fine & Concilium Tridentinum ſeſſione decima quarta canone quinto, & octavo, difficultatem conſiderans, quam in propriorum delictorum ſincera confeſſione importunus multiplicat rubor, & verecundia, taliter reſolvit: *Ipſa vero hujuſmodi confeſſionis difficultas, ac peccata detegendi verecundia, gravis quidem videri poſſet, niſi tot, tantiſque commodis, & conſolationibus levaretur, quæ omnibus dignè ad hoc Sacramentorum accedentibus per abſolutionem certiſſimè conferuntur.*

C. Trid. ſeſſ. 14. c. 5. & 8.

Conſolationum.

Decoram reddit animam.

6 Divinus amor, ſibi deſponſandæ cupidus animæ, dum mutui adhuc negarentur amplexus, ad minus amicabilem ſibi dilectæ ſuæ efflagitabat exhiberi vultum: *Oſtende mihi faciem tuam*; quem affectum ſanctus ponderans Antonius de Padua in Dominica 14. Pentec. ita diſcurrit: *Facies dicta, eo quod notitiam faciat hominis; & ideo bene deſignatur in ipſa confeſſio, quæ hominum notum facit Deo: Oſtende ergo faciem tuam, ſi vis, ut oſtendam tibi faciem meam*; moxque, in quo ſibi vultu Cœleſtis complaceat Sponſus, declarat, inquiens: *Facies tua decora, quæ eſt confeſſio verecunda. Pulchra eſt permixto confeſſionis, & ruboris; unde Eſther roſeo colore vultum perfuſa, gratis, ac nitentibus oculis, ingreſſa cuncta per ordinem oſtia, ſtetit contra Regem. Eſther eſſe anima pœnitens, cujus vultus in confeſſione debet perfundi roſeo colore verecundiæ.* Quantùmvis juxta Sancti Lucæ atteſtationem, leproſus quidam, animæ peccati lepra infectæ figura, *procidεrit in faciem ſuam*; nihilominùs in eadem illa actione, Sanctus Ambroſius libro quinto in Lucam, pœnitentiam, & verecundiam contemplatur animæ, inquiens: *In faciem procidit, quod humilitatis eſt, & pudoris, ut unuſquiſque de vita ſua maculis erubeſcat; ſed confeſſionem verecundia non repreſſit; oſtendit vulnus, remedium poſtulavit, & ipſa religionis, & fidei plena confeſſio eſt.*

Cant. 2. v. 14. S. Ant. de Pad. in D. 14. Pent.

Eſth. 15. v. 9.

Luc. 5. v. 14. S. Amb. l. 5. in Luc.

7 Sanctus Gregorius libro vigeſimo ſecundo moralium, capite decimo, heroicas, & ſupernaturales Jobi contemplans actiones, omnes omninò unicæ poſtponit, quam inſtituit, humillimæ peccatorum ſuorum confeſſioni. Ecce ipſa vobis Sancti Doctoris verba: *Videatur vir iſte cuilibet magnus in virtutibus ſuis, mihi certe ſublimis apparet etiam in peccato ſuo. Mirentur in eo, qui volunt caſtitatis continentiam, mirentur integritatem, mirentur viſcera pietatis; ego in eo non minus admiror confeſſionem humillimam peccatorum, quam tot ſublimia geſta virtutum; Scio enim, quod per infirmitatis verecundiam plerumque gravioris eſt certaminis commiſſa peccata prodere, quàm non admiſſa vitare.*

S. Greg. l. 22. mor. c. 10. Maxima virtus Jobi confeſſio.

8 Alcuinus (epiſtola de confeſſione) ſanctæ verecundiæ præcellentiam demonſtraturus, hinc enormiſſimorum criminum numerum, & pondus, illinc vel unicam ejus ſtillam imponit trutinæ, reque diligenter explorata concludit, minimam etiam laudabilis ruboris ſtillam, id eſt, vel unicum dictæ erubeſcentiæ actum, majus habere pondus: *Crede mihi*, inquit, *totum veniale erit, ſi, quod peccaſti, confiteri non erubeſces, & per pœnitentiam purgare curabis.* Cui & illa conſonat ſancti Ambroſii reſolutio: *Plurimum ſuffragatur verecunda confeſſio ad pœnam; quam defenſione vitare non poſſumus, pudore confeſſionis extinguimus.*

Alcu. ep. de confeſſ. Verecundiæ excellentia.

S. Ambr. l. de Joſ. c. 16.

9 Innocentius Tertius iratam Davidis adverſùm inimicos imprecationem (*Erubeſcant omnes inimici mei, convertantur, & erubeſcant valdè velociter:*) ſequentis ad intentum noſtrum illuſtrat commentario: *Repetit iterum, erubeſcant; quoniam & in recordatione facinorum debet intus erubeſcere DEUM, & in confeſſione peccatorum debet foris erubeſcere hominem; quoniam erubeſcentia confitentis pœna eſt non modica ſatisfactionis.* Numquid ſi debitum contraxiſſem decem millium ſcutorum, & creditor meus totum mihi remittere polliceretur, ſi eamdem ſummam humiliter agnoſcere vellem, cum ſignis diſplicentiæ, &c. nonne indulgentia hujuſmodi, inæſtimabilis beneficii loco habenda foret?

Pſ. 6. v. 11. Innoc. III. ib. Erubeſcentia Conf. para debitum remittit.

Hic ipſe eſt caſus præſens; in pœnitentia, per exiguum ruborem humili conjunctum confeſſioni, totum caſſamus peccatorum noſtrorum debitum, ſummam longè maximam. Tanta erat Publicani impietas, ut oculos in Cœlum, ne forſan divinæ contra ſe iræ fulmina provocaret, attollere minimè præſumeret; nihilominùs dum ſuam publicè in templo verecundus manifeſtavit iniquitatem, domum reperiit ſanctificatus: *Deſcendit juſtificatus in domum ſuam*. Audire Sanctum Ambroſium: (libro ſecundo de uffic. capite decimo octavo) *Multum verecundia placet*, inquit ille, *multum conciliat gratiæ apud DEUM, nonne hoc protulit Publicanum, & commendavit eum, qui nec oculos audebat ad Cœlum levare?*

Luc. 18. v. 14. S. Amb. l. 2. de uff. c. 18.

10 Alias inter rationes, quibus nos Sanctus BERNARDINUS ad Sacramenti hujus extimulat frequentiam, hanc pariter aſſignat: *Quia plùs ſtat in pudore; quia tu potes tantam verecundiam habere in confeſſione, quod dicendo tua peccata cum illa verecundia, DEUS remittet tibi peccata, & pœnam, ſicut fecit in Magdalena peccatrice, cui remiſſæ fuerunt culpæ, & pœna, cùm dixit: Remittuntur tibi peccata tua. Diſcite, quo dolore ardeat* (inquit Sanctus Gregorius homilia trigeſima tertia in Euang. de eadem loquens viragine) *quæ flere & inter epulas non erubeſcit*. Innocentius Tertius in quodam de eadem Sancta habito ſermone, ipſam licentioſiſſimæ, & coram univerſa Jeruſalem ſcandaloſæ admodum vitæ, per ruborem, & verecundiam ſatisfeciſſe aſtruit, inquiens: *Notabilis ſatisfecit pudore:* id quod Sanctus Auguſtinus in illa, quæ in ejus feſto legitur homilia, pluribus expreſſit, dum ait: *Vidiſtis mulierem in civitate famoſam, mala utique fama, quia erat peccatrix, non invitatam irruiſſe convivio, ubi ſuus medicus recumbebat, & quæſiviſſe pia impudentia ſanitatem; irruens, quaſi importuna convivio, opportuna beneficio.* Neque id cuipiam videatur mirum, quia ut Sanctus Gregorius homilia trigeſima quarta in Euang. reſolvit: *quæ ſemetipſam graviter erubeſcebat intus, nihil eſſe credidit, quod verecundaretur foris.* Unico in momento ad ſanctitatis pertigit faſtigium, quæ prima veritate teſte, *dilexit multum:* ideòque Sanctus Chryſologus ſermone nonageſimo quarto ait: *Conſpicimus non ſolum caruiſſe peccatis, ſed ad totum ſanctitatis verticem perveniſſe.*

S. Bern. T. 4. ſer. 1. p. pœnit. Verec. quandoque pœnam remittit, & culpam.

S. Greg. Hom. 33. in Euang.

Innoc. III. in ſer. 1. de S. M. Magd.

S. Aug. l. 50. Hom. 23.

S. Greg. H. 34. in Euang.

Luc. 7. v. 47. Chryſ. ſer. 94.

11 Attamen ne remiſſum nimis verecundiæ frænum induiſſe videat, ſequentem accipite Hugonis Victorini doctrinam: *In confeſſione peccatorum*, inquit, *hominem, & verecundari oportet, ut humiliter, quod fecit, cognoſcat; & tamen non ſic verecundari, ut taceat.* Noſtrum reſpergat verecundia vultum, ut aliquam debito nos, & DEUM inter contracto præſtemus ſatisfactionem; at noſtram minimè alliget linguam in damnabile ſilentium. Qui idem auctor in alio loco ait: *Confeſſionem quatuor impediunt; pudor quo, quæ commiſimus, erubeſcimus confiteri*; quam verecundiam variè docet extirpari poſſe, ſcilicet *conſideratione rationis, quæ confiteri monet; reverentia intuentis Dei, quem nihil latet; majoris confuſionis comparatione, quoniam in futuro cuncta crimina omnibus patebunt*. Quæ pariter tria motiva Sanctus Petrus Damianus ſermone ſecundo de Sancto Andrea his verbis inſinuat: *Opponamus ei rationem conſiderationis, reverentiam intuentis DEI, comparationem majoris confuſionis.* Quam ultimam rationem diverſi moroſè Sancti ponderarunt. *Melius eſt* inquit Sanctus Auguſtinus, *coram uno aliquantulùm ruboris tolerare, quam in die judicii coram tot millibus hominum repulſa denotatum tabeſcere;* Et alibi: *Melior eſt modica amaritudo in faucibus, quàm æternus cruciatus in viſceribus.* Quam ut veritatem noſtris profundiùs cordibus imprimeret Sanctus Thomas de Villanova, ubi de ſupremo judicio, in quo Cœlum, Terra, & Infernus omnia noſtra cognoſcent peccata, tractat, in hanc ſtupefactus prorumpit exclamationem: *O intolerabilem malorum pudorem, quo etiam ipſa gehenna mitior eſt! latere enim impoſſibile, apparere autem difficile erit;* in quo tremendo tribunali ne confundamur unquam, ſequens amplexemur, quod idem nobis Sanctus præſcribit remedium: *Verè illi beati erunt, quorum remiſſæ ſunt iniquitates, & quorum tecta ſunt peccata: quorum autem tecta erunt, niſi quorum hìc fuerint Deo, & Confeſſori revelata? noli, homo, noli celare peccatum tuum; revela uni prudenti, ne revelentur univerſo.* Cui doctri-

Hug. Vict. ib. Verecundia tamen debet eſſe cõteſſio.

Hug. Vict. 2. p. l. 4. eru. th. c. 100.

Nihilque reticendum.

S. P. Dam. ſer. 2. de S. Andr.

S. Aug. l. 2. de viſ. infir. c. 5. L. de dec. chord.

S. Tho. Vill. jud. ext.

Pſ. 31. v. 1.

næ immediatè ſubnectit ſequentem, inquiens: *Pudet hìc referre quorumdam, in ſuorum confeſſione peccatorum, temerariam, frivolam, pernicioſamque palliationem, quæ æternum illis eſt paritura pudorem.*

Iſa. 8. v. 6. Motiva contra Verec.

12 Iratus quondam Dominus populo ſuo, graves eidem per Iſaiam intimavit minas, inquiens: *Pro eo, quòd adjecit populus iſte aquas Siloe, quæ vadunt cum ſilentio, & aſſumpſit magis Raſin, & filium Romeliæ: propter hoc ecce DOMINUS adducet ſuper eos aquas fluminis fortes, & multas, Regem Aſſyriorum.* Juxta ſenſum litteralem, minatur Hebræis DOMINUS, ſe eos jugo ſubjecturum Aſſyrio, qui legitimum ſuerant aſpernati Regem; aſt juxta moralis ſenſus intelligentiam, peccatoribus pœna intentatur confeſſionis æternæ, quia privatam ſacrilegi declinarunt penes Confeſſarium. Peccata deſignantur

Job 15. v. 16.

per aquam juxta illud: *Bibunt ſicut aquam iniquitatem;* dum autem illa noſtro detegimus Confeſſario, *fiunt cum*

S. Aug. ſer. 30. ad Fr.

ſilentio, id eſt, quàm ſecretiſſimè; unde Sanctus Auguſtinus ſermone trigeſimo ad Fratres, nos admonet, dicens: *Nolite timere peccata confiteri; nam illud, quod per confeſſionem ſcio, minus ſcio, quam illud quod neſcio;* ubi idem Sanctus & alia adducit contra verecundiam motiva, inquiens: *Cur confiteri times peccata? peccator eſt, qui audit; peccator ſicut & tu, & forſitan major; homo eſt, nihil differt à me, nihil alienum habet a me: cur ergo times, peccator, homini peccatori confiteri?*

S. Bern. 3. ſer. de conf. ar. 2. modo 3. Verecundiæ 7. mala conditiones.

13 Sanctus Bernardinus in eos, qui ob verecundiam ſua ſubticent peccata, ſequentem detorquet Jeremiæ textum, inquiens: *Confuſi ſunt, quia abominationem fecerunt; quinimo confuſi non ſunt, & erubeſcere neſcierunt. Habet hæc nimia verecundia ſeptem malas conditiones;* primam nominat ſtultam, *quia peccator erubeſcit dicere, quod non erubuit facere;* citatque in favorem ſuum hæc Sancti Bernardi verba: *O inſane, non pudet inquinari, & pudet ablui?* Secundam appellat fatuam: *Tales timent, quod Sacerdos peccata ſua abhorreat, minimè attendentes quod alias aſſuetus talia audire, & fortè majora, ea non reputet, ex quo videt voluntatem pœnitentis benè diſpoſitam;* ad Balaam exemplum, qui monſtris

Num. 22. v. 28. & 30.

aſſuetus, ad humanam aſinæ non exhorruit vocem. Tertiam nuncupat indiſcretam, quia nimirum timent, ne Confeſſarius enormibus auditis ſceleribus, exceſſus illa exprobret; cum tamen potius econtra optimum de ipſis formet conceptum, pœnitentiam eorum, atque emendationem videns. Quartam dicit cæcam: *Cæcus nimis eſt, qui plus timet erubeſcere in confeſſione coram uno, quam timeat erubeſcere in judicio coram toto mundo.* Quintam intitulat inſanam: *Si enim timent hi confuſionem adducentem gloriam, quare non potius timent confuſionem adducentem ignominiam?* Sextam inſeniatam deſcribit, quia nimirum talis privatam apud Confeſſarios conceptum æternæ præfert ſaluti, Deo, ut & Cœlo. Septimam vocat ſuperbam: *Ideo cum quiſquis peccatum ſuum celare deſiderat, ne iniquitas ſuo aliis manifeſta fiat, ne talis reputetur apud homines foris, qualem ſe dudum exhibuit divino conſpectui; quod ex fonte ſuperbiæ naſci, nulli dubium eſt.*

Hug. Vict. erud. lib. 12 p. 4. c. 1. Secum pandentur ſcelera, Confeſſario celantur.

14 Fortiſſimum aliud in favorem noſtrum argumentum ſurmans Hugo Victorinus, ita diſcurrit: *Si ita erubeſcimus coram homine, quid faciemus ante eum, cujus Majeſtatem declinare non poſſumus, neque judicium effugere?* Sed (proh dolor!) multi ne quidem in præſentia hominum erubeſcere norunt, quin potius *lætantur, cum malè fecerint*, omni abſque rubore de ſuis etiam flagitiis glutiantes. Quot reperire fuerit, qui ſua ſcelera ſociis pandunt, & amicis, coram confeſſariis autem toti perfunduntur rubore? ne complicibus loquar, & ſimilibus. Itane cum faſtu, & gloria, impietates noſtras ad aliorum ſuſpendimus aures in æternam damnationem; & eas Confeſſario non manifeſtabimus in veniam, & ſalutem? Accuratè perverſiſſimum hunc orbis ſtylum in hoc diſcurſu adumbravit Alcuinus, dum ait: *Erubeſcis*

Alcu. ep. 71.

homini in ſalutem tuum oſtendere; quod non erubeſcis cum homine in perditionem tuam perpetrare. Ancillam tuam iniquitatis tuæ conſcium vis habere; & Sacerdotem Chriſti reconciliationis tuæ non vis habere adjutorem. Noſtro nos amico peccatum, aut tranſgreſſionem noſtram manifeſtamus, cum famæ periculo, ſine ulla ſpe veniæ, omni abſque fructu; & delictum Confeſſario pandere erubeſcimus, certi de inviolabili ſigillo, & remiſſione? Numquid amicus dari poterit melior eo, qui in tanta nobis neceſſitate ſuccurrit, ideòque cum ſecretiſſima confidentia?

DISCURSUS XXII.

ARGUMENTUM.

De valore contritionis, media qua omne aboletur peccatum; ejuſdemque quoque ſiſtitur etymologia, & definitio.

THEMA.

Cor contritum DEUS non deſpicies, Pſ. 50. verſ. 19.

Contritionis actus excellentioralius.

1 Tanto apud ſupremam Sacroſanctæ Triados Majeſtatem in pretio, atque valore habetur cor veraciter pœnitens, ut vel ad unius actus contritionis comparationem omnes flocci æſtimet terræ theſauros: *Si dederit homo omnem ſubſtantiam domus ſuæ pro dilectione, quaſi nihil deſpiciet eam;* Contritio ferventiſſimus charitatis, & amoris actus. Faciat anima quidquid poterit, & noverit in debitorum ſuorum ſatisfactionem; inſtituat, multiplices jejunia, eleemoſynas, peregrinationes, extaſes, animarum converſiones, opera omnia miſericordiæ, &c. *Quaſi nihil deſpiciet*, in comparatione vel unius contritionis actus. Sicuti minimus gratiæ ſanctificantis gradus abundè ſufficit ad integram etiam abolendam peccatorum infinitatem, ita & ſolus veræ contritionis gradus vel unicus ſufficiens eſt ad eumdem præſtandum effectum. Audite Sanctum Gregorium: *Tanto amplius*

S. Greg. h. 33.

peccati rubigo conſumitur, quanto peccatoris cor magno charitatis igne concrematur.

S. Th. à Vill. conc. 4. in D. Qu. ſ. guſtero deſcriptio.

2 Virtutem hanc Sanctus Thomas à Villanova in probatica piſcina contemplans, ſequenti ad ejus praxim nos animat Diſcurſu: *Hæc eſt illa aqua viva piſcina, quam movet Angelus in corde per dolorem; in quam qui intrat, per hujuſmodi aquæ motum ſanatur, & mundatur ab omnibus infirmitatibus ſuis. Hæc eſt illa virga Moyſis, qua percuſſum mare concupiſcentiarum exæſtuans, dividitur in diviſiones, ut electi Dei ſicco pede promiſſionis in terram pertranſeant*, Dominoque appropinquent, quandoquidem anima pœnitens, media contritione, juxta Divi Au-

S. Aug. in Pſ. 74.

guſtini teſtimonium, DEO fit proxima: *Prope eſt Dominus his, qui obtriverunt cor*, inquit, *triſtura cordis pietas eſt; qui ſe conterit, ſibi iraſcitur, ſe habet iratum, ut habeat propitium DEUM.* Ne totum quidem mare ſufficit vel ad minimam animæ eluendam maculam, ſed minima compunctionis, inque Deum charitatis aqua, ſufficientiſſima eſt ad qualecunque, etiam poſſibiles, abolendas immunditias, ipſamque animam in DEI oculis ſpecioſiſſimam exhibendam: *Contritio expellit peccatum de ani-*

S. Bon. ſer. 2. Dominic. oct. 40.

ma, inquit S. Bonaventura, *in peccato autem tria ſunt mala, macula, offenſa, reatus. Per peccatum enim anima ſordidatur, Deus irritatur, debitum æternæ mortis meretur. In contritione autem contra maculam eſt expiatio, contra offenſam eſt propitiatio, contra reatum afflictio.*

S. Ant. de Pad. ſer. 3 in D. 3 Q. Pſal. 47. v. 8. Cont. efficacia.

3 S. Antonius de Padua illum Pſalmi verſum (*In ſpiritu vehementi conteres naves Tharſis*) hoc modo in noſtrum interpretatur favorem: *Contritio dicitur ſpiritus; in ſpiritu contritionis Dominus naves Tharſis, id eſt, ſæcularium mentes; duabus* autem *de cauſis dicitur vehemens, eo quod vehit ſurſum mentem, & væ æternum adimit.* Imò tam intenſus dari poteſt contritionis actus, ut non modo æternam, ſed & temporalem omnem aboleat pœnam: *Tantus poteſt eſſe dolor, ut etiam omnem pœnam purgatorii tollat.* Verè utique actus hujus cognovit efficaciam, qui exclamabat: *O magnam, & potentiſſi-*

Tho. Vill. in D. Poſt.

mam medicinam, & quæ ad manum ſit, neque opus ſit eam exterius perquirere, ſed in pectoris officina redundet, ſi eam quæramus ibi; & ratio hujus eſt, quia peccatum in ratione ſuperiore eſt, & in conſenſu voluntatis conſiſtit: nam non conſentiente voluntate, non poteſt eſſe peccatum; Oportet ergo, ut ibi quæratur peccati ſatisfactio, ubi fuit culpæ; Voluntas quæ peccavit, ipſa ſatisfaciat. In quo autem alio poteſt ita voluntas ſatisfacere DEO, niſi ut doleat de illo, in quo malè delectata eſt; & bene deteſtetur, in quo male complacuit ſibi.

Mich. 7. v. 19.

4 Admirabilem divinæ miſerationis methodum nobis exhibet Michæas Propheta, dum inquit: *Miſerebitur noſtri, deponet iniquitates noſtras, & projiciet in profundum maris omnia peccata noſtra.* Quis iſte loquen-

Exemplum.

di modus? Noſtras divina Miſericordia iniquitates ſub-

Digitized by Google

ſubmerget in mari? Salſum intelligitur contritionis mare, de quo dicitur: *Velut mare contritio tua*; Hoc in mari omnia ſubmerguntur delicta noſtra, prout latiùs docuimus ſupra in §. 2. Porrò ad intentum Paragraphi tertii deſerviet illud, quod modò ex Sancti Vincentii Ferrerii vita adducam exemplum. Ad Sancti hujus in Francia prædicantis pedes quidam ſe advolvit impiiſſimus multorum temporum homicida, qui divino aſpirante lumine pœnitens, dum poſt confeſſionem à Sancto pœnitentiam accepiſſet ſeptenii, petiit, utrùm in exiliis adeò pœnitentiæ virtute ſalvari poſſet. Sanctus intenſionem advertens compunctionis, totam pœnitentiam ad tres, in pane, & aqua, jejunii dies reſtrinxit; tunc equidem pœnitens præ cordis anguſtia in amariſſimos ſeſe diffundere ſingultus, quod ut Sanctus obſervavit, unicum dumtaxat *Pater noſter*, *& Ave Maria*, ei in pœnitentiam injunxit: vix debito ſatisfecerat pœnitens, cum ecce ſubitò ad Sancti pedes, quaſi intenſiſſimæ contritionis ferro confoſſus, corruit victima; (*Sacrificium Deo ſpiritus contribulatus*, verè utique *cor contritum Deus non deſpexit*) atque indilatè rectiſſima ad Paradiſi tranſit gloriam, prout ipſemet nocte ſequenti Sancto Vincentio apparens revelavit cum dicto: *Tantus poteſt eſſe dolor, ut etiam omnem pœnam Purgatorii tollat.*

Thren. 2. v. 13.

Pſ. 50. v. 19.

Contritionum. Excitabit ſunt meditatio. Exod. 10. v. 19.

5 Alias inter Ægypto inflictas pœnas, & flagella, fuit & Locuſtarum, dicente textu ſacro: *Flare fecit ventum ab Occidente vehementiſſimum, & arreptam locuſtam projecit in mare rubrum, non remanſit ne una quidem in omnibus finibus Ægypti*. Diverſa hoc in textu ad intentum noſtrum recluduntur myſteria. Ventus qui locuſtas abſtulit, ab Occidente ſpiravit, ſuam in mari beſtiolæ offenderunt ſepulturam, nulla ſuperſtite; Ecce vobis delineatos contritionis effectus. Culpa illi aſſimilatur animali, ſicut enim hoc naſcitur ex terra, ita & illa ex carnis noſtræ humo derivatur: *Manifeſta ſunt opera carnis, quæ ſunt immunditia, fornicatio, &c.* Ex ſuperabundanti calore naſcitur locuſta: (*Concupiſcentia parit peccatum*) beſtiola hæc totum camporum deſtruit virorem, culpa quoque omnia tollit bonorum operum merita. Sed quod remedium hujuſmodi poterit extirpare locuſtas? Flatus venti ab Occidente; Non modò vitæ noſtræ conſideremus terminum, nullo non momento nobis imminentem, ſed & finem creationis noſtræ, inque veritatis hujus agnitione, internæ compunctionis, & divini amoris actus excitemus; Ita namque omnia peccata noſtra in rubrum demergentur ſanguinis Chriſti mare, vel in dolorbiæ contritionis pelagus: *Velut mare contritio tua*; omnia penitus ſuffocabuntur delicta: *Projiciet in profundum maris omnia peccata noſtra.* Ecce vobis eximium hujus virtutis effectum.

Gal. 5. v. 19.

Rayn. ann. 1199. n. 45.

Hiſtoria.

6 Annales Eccleſiaſtici ex Cæſario Monacho Ciſtercienſi lib. 1. c. 10. de juvene tradunt Pariſienſi, qui graviſſima admiſerat ſcelera, *quæ, obſtante erubeſcentia, nemini hominum confiteri potuit. Intus torquebatur morſu conſcientiæ, & foris tabeſcebat in corpore. Quid plura? Tandem miſerante Deo timor ille ſervilis verecundiam vicit, qui, ſicut ſeta filum, charitatem inducere conſuevit.* Vocato itaque ad Sanctum Victorem Monaſterii Priore, ſua ei peccata confiteri cœpit, *tantamque Deus cordis ejus contulit contritionem, ut quoties confeſſionem inciperet, toties ſingultibus intercepta vox deficeret; in oculis lacrymæ, ſuſpiria in pectore, ſingultus erat in gutture.* Quo viſo diſcretus Sacerdos pœnitenti jubet, ut peccata ſibi deferat ſcripta; Paret hic, dieque ſequenti redux, iterùm, iterumque tentavit, utrùm quid lingua exprimere poſſet, ſed mutus ſubſtitit, ut pridie præ nimiis ſingultibus. Confeſſario itaque chartam conſignavit, qui viſo criminum horrore, atque enormitate, dum propriis diffidit viribus, cum pœnitentis licentia Abbatem adiit conſulturus: *Quid deinde*, proſequitur Hiſtoricus, *geſtum ſit, audiant peccatores, & conſolentur deſperati, & recreentur. Mox enim ut Abbas chartulam ad legendum aperuit, totam ejus continentiam deletam invenit; impletumque eſt in eo, quod Dominus per Iſaiam: Delevi ut nubem iniquitates tuas, & quaſi nebulam peccata tua.* Vix hoc audiit pœnitens, tantumque mentem ejus erexit gaudium, quantus ante depreſſerat mœror; dimiſſuſque fuit ſine ulteriori ſatisfactione, & pœnitentia; quoniam *Sacrificium Deo ſpiritus contribulatus, &c.*

Pſ. 50. v. 19.

7 Accommoda propoſito deſervit iſta Apoſtoli ſententia: *Quæ ſecundùm Deum triſtitia eſt, pœnitentiam in ſalutem ſtabilem operatur, ſæculi autem triſtitia mortem operatur.* Mortuum plangis patrem tuum, neque eum ad vitam revocas; bonorum te affligit jactura, nec recuperas, injuria tibi illata te conturbat, non tamen eam excutis; aſt qui gravis contra Deum offenſæ, qui peccati mortalis reus, in corde ſuo veræ excitat contritionis actus, omnem abolet non modò reatum, ſed memoriam culpæ: *Omnium iniquitatum ejus, quas operatus eſt, non recordabor.* Audite Chryſoſtomum Sanctum: *Peccavit quis? triſtatus eſt, peccatum doluit? diſſolvit debitum.* Similitudinem capite in verme, qui lignum, ex quo naſcitur, conſumit; Ita nimirum & dolor, ex peccato ortus, ipſum in cineres redigit, & annihilat.

2. Cor. 7. v. 10. Cont. etiam memoriam culpæ aufert.

Ezech. 18. v. 22.

S. Chryſ. Hom. 5. ad pop.

8 Singularis autem hujus Divinæ Majeſtati acceptiſſimi holocauſti prærogativa conſiſtit in eo, quòd nullo non loco, & tempore à nobis offerri poſſit. Tres in ardentem Babiloniæ fornacem conjecti pueri, nec Sacerdotem ibi, nec templum, nec altare, nec victimas, nec incenſum reperientes, quale adorſi ſunt ſacrificium, quo & Deum verum, quem adorabant, colerent, & erectam Nabuchodonoſoris illuderent ſtatuam? *In animo contrito, & in ſpiritu humilitatis ſuſcipiamur.* Quoties infelices nos medias inter Babyloniæ flammas, id eſt, inter concupiſcentiarum carnalium ardores, aut cujuſcumque alterius peccati mortalis incendium contabeſcimus? Has inter anguſtias, ſi Sacramenti pœnitentiæ copiam, temporis, aut loci nobis negaverit invidia, ad gratiſſimum Deo confugiamus contritionis Sacrificium: *Sacrificium Deo, ſpiritus contribulatus; cor contritum, & humiliatum DEUS non deſpicies; In animo contrito, & in ſpiritu humilitatis ſuſcipiamur à te Domine.*

Holocauſtu Deo gratu.

Dan. 3. 7. 49.

Pſal. 50. v. 19.

9 Quandoquidem ſacrilegi hujus regis mentionem ingeſſimus, non abs re fuerit, aliam eidem dormienti exhibitam ſtatuam tantiſper contemplari. Habebat caput ex auro puriſſimo, brachia, & pectus ex argento, ventrem, & latera ex ære, pedes partim ex ferro, partim ex materia fictili; motu autem proprio deſcendens è monte parvum aliquod ſaxum, in debiliores immenſi hujus coloſſi partes impingens, ipſum minutiſſima in fruſta diſſipavit: *Abſciſſus eſt lapis de monte ſine manibus, & percuſſit ſtatuam in pedibus ejus ferreis, & fictilibus, & comminuit eos; tunc contrita ſunt pariter, ferrum, teſta, æs, argentum, & aurum, & redacta quaſi in favillam æſtivæ areæ, quæ rapta ſunt à vento, nulluſque locus inventus eſt eis.* Ecce vobis ſpiritualem hiſtoriæ illius ſenſum, noſtro accommodum propoſito. Peccator in corde ſuo erexit Babyloniæ Idolum, illud adorans, illi obſequia præſtans; In auro divitiis, in argento honoribus, in ære voluptatibus, in ferro cultum, & venerationem præſtat odiis, rancoribus, vindictis; exile ſaxum, unica inſpiratio cœleſtis, unicum Prædicatoris verbum ad pœnitentiam cor inducit, infirmiores percutit Babylonicæ ſtatuæ partes, ipſum conſideratione fœcundando fragilitatis mortalis naturæ, identidem ſubjectæ morti. Motiva timoris in corde, actus diverſos excitant amoris, & doloris; conteritur idolum, omnia perimuntur peccata: *Lapis itaque ſine manibus abſciſſus*, inquit Richardus è Sancto Victore, *timor Domini divinitus inſpiratus, in ictu hujus lapidis ſtatua dejicitur; Et quid eſt hujuſmodi percuſſio, niſi interna compunctio cordis, contritio, & humiliatio?* Unicus divini amoris actus profanum conterit altaris cordis noſtri idolum: Et quemadmodum parvus iſte lapis in ingentem excrevit montem, ita vel unicus contritionis actus titionem inferni in momento in Paradiſi Seraphinum tranſmutare poteſt.

Dei timor, & contritio Idola noſtra diſſipant.

Dan. 2. v. 34.

v. 35.

Rich. Vict. l. 1. de inter. dom. c. 27.

10 Contritionis etymologiam Sanctus Bernardinus hiſce explicat verbis: *Sicut in naturalibus aliquid conteri dicitur, quando totaliter in minimas partes reducitur; ita cor hominis conteri dicitur, quando affectus peccati ſecundum omnem ſui partem in eo totaliter confringitur, & perfectè à peccato reſilit.* Moxque in capitulo ſequenti ſubjungit: *Duo conteri debent, cor, & culpa; Conteri debet cor, quod ad literam in vera contritione totum teritur præ nimia anguſtia, & dolore, & indignatione, quam contra peccata ſua concepit, juxta illud Joelis conſilium: Scindite corda veſtra. Conteri debent culpa; hoc perfectè fit, cum peccata totaliter abji-*

S. Ber. 5. 3. ſer. 12. a. 2. c. 1. Quando ſit cor contritum.

Ibid. c. 2.

Ioel. 2. v. 13.

Pſ. 61. v. 9. *ciuntur à corde; Unde Pſalmus: Effundite coram illo corda veſtra.*

S. Th. Villan. conc. 10 De Paſſ. Cont. definitio, 11 Sanctus Thomas de Villanova talem ita definit virtutem: *Contritio eſt juxta Theologorum ſententiam, dolor voluntarie aſſumptus pro peccato, cum propoſito confitendi, & ſatisfaciendi; Poteſt addi: Et iterum non peccandi.* Alii addunt, eſſe actum voluntarium, conjunctum cum ſummo dolore de peccatis admiſſis, elicito ob amorem Dei ſuper omnia dilecti, cum ſpe veniæ, & firmo propoſito confitendi peccata commiſſa, nova non perpetrandi, pœnitentiam adimplendi. Si vas aliquod fregeris, diſſipaveris, ruperis, formam ejus deſtruxiſti, & annihilaſti; totum oppoſitum operatur contritio; unde

S. Bern. l. 1. ſer. 3. ort. 3. Pſ. 140. v. 1. Sanctus Bernardinus ait: *Dominus adveniente contritione ſanat in anima vulnera peccatorum; unde in Pſalmo: Qui ſanat contritos corde, & alligat contritiones eorum.*

S. Ambr. oct. 21. in Pſ. 118. Pro dono. Cont. ſupplicandum, 12 Sanctus Ambroſius Samaritani venerabundus ſuſpiciens charitatem, ei, qui in latrones inciderat, exhibitam, *Dominus Jeſus ipſe eſt Medicus*, inquit, *qui vulnera noſtra curavit: infundens vinum, & oleum, & alligans vulnera Adæ illius, qui deſcendens à Jeruſalem, à latronibus vulneratus eſt.* Contritio ſpecialiſſimum eſt Dei donum, noſtras excedens vires; Cœleſti itaque nos Samaritano jugiter ſupplicemus, oportet, certi, quòd *bona*, imò optima, *alligatura, quæ fracta anima noſtra oſſa connectat, & ſoliditate reparata, in priſtinas vires reformet.*

DISCURSUS XXIII.

ARGUMENTUM.

Dolor ponderatur contritionis, qui ut validus ſit non ex timore ſervili, aut alio quocumque, ſed ex amore Dei procedat, oportet: Fundatus in ſpe veniæ, & propoſito devitandi peccata, & confitendi. Ubi etiam agitur de facilitate, & difficultate contritionis.

THEMA.

Sanabo contritiones eorum: Diligam eos, quia averſus eſt furor meus ab eis. Oſeæ 14. v. 5.

Qualis eſſe debeat contritio. 1 Acceptiſſimum nobis Deus noſter obtentæ reconciliationis, amoti flagelli, & reſtabili amoris intimat nuntium per Oſeam, dicens: *Diligam, averſus eſt furor meus.* Optatiſſimum equidem nuncium! Aſt cui in acceptis referemus beneficium adeò immenſum? Solis utique, poſt Deum, veræ contritionis actibus: Unde & eodem ſimul tempore nobis promittit: *Sanabo contritiones eorum.* Varias autem conditiones vera exigit contritio, & prima quidem verſatur circa ſubſtantiam, & qualitatem doloris, qui eſt quaſi principale virtuoſi, & meritorii actus hujus fundamentum. Intensè igitur dolere debemus, quia Deum offendimus, omni digniſſimum amore, omnibus præferendum creaturis. Tantus quidem debet hic eſſe dolor, ut eum ſuperet, quem ob bonorum, honoris aut vitæ jacturam

• Bor. t. 1 ſer. a. 1. c. 2. Rich. de Med. Vill. in 4. diſt. 20. q. 1. formare poſſes. Doctrinæ huic Sanctus ſubſcribit Bernardinus, dum & ipſe inter omnes virtutis hujus conditiones primam aſſignat dolorem. *Richardus de media villa quinque dicit omnino neceſſaria eſſe ad ſalutem. Primum, eſt efficax dolor de præteritis culpis, Secundum, propoſitum cavendi à mortalibus in futuro. Tertium, ſi poſſibile ſit, confeſſio vera; Quartum, pro poſſe, ſatisfactio noſtra. Quintum autem, quod cætera grata reddit, hæc omnia principaliter moveantur amore Dei, non propter timorem inferni.* Eodemque in ſermone idem Sanctus

Art. 1. c. 1. ad nomen *Contritio*, quod ſuam à re trita denominationem habet, alludens, ita de corde contrito diſcurrit: *Conteritur duplici mola; Prima divinæ ſpei, ſecunda timoris Dei. Hæ duæ molæ, duo ſunt pedes, quos poſuit Angelus ſuper mare, & ſuper terram, ſicut Apocal. 10. ſcri-*

Apoc. 10. v. 2. *ptum eſt: Et poſuit pedem dexterum ſuper mare, & ſiniſtrum ſuper terram. Quid per Angelum, niſi Angelica contritionis gratia à Deo per Angelum miſſa, qui pedem providentiæ, ſeu voluntatis DEI, ponit ſuper mare mentis amaricatæ, ne de juſtitia Dei deſperet, & ſiniſtrum ſuper terram mundialis, & criminoſæ mentis, ne de miſericordia Dei præſumat, quaſi calcando mare mentis contritæ dextro pede, illud Pſalmi dicat: Spera in Deo? Et*

Pſal. 36. v. 3. *ſiniſtro calcando terram, ne præſumat, addat; & fac bonitatem: Horum enim duorum alterum ſine altero, ad ruinam, non ad ſalutem eſt.*

Dolor deſcribitur. 2 Sanctus Thomas de Villanova, adducta contritionis definitione, de qua vide Diſcurſu 22. §. 11. Poſtea qualis debeat eſſe dolor, oſtendens, inquit: *Notandum, quod duplex eſt dolor, quidam, qui eſt actus voluntatis, & ille eſt odium, & diſplicentia, & deteſtatio, & abominatio peccati, nolle peccaſſe; & iſte actus eſt liber, & in noſtra poteſtate. Alius eſt dolor ſenſitivus; qui eſt paſſio, & triſtitia quædam in ſenſualitate, quæ aliquando prorumpit in lacrymas: Primus dolor eſt contritio, non ſecundus, ſed eſt effectus contritionis. Nam ex diſplicentia, & odio peccati commiſſi, naſcitur in ſenſualitate illa triſtitia, & hæc non eſt ſic in noſtra poteſtate; Nam quidam ſunt duriores ad lachrymas, alii teneriores, ut mulieres.* Rationem autem, cur Deus dolori huic non in ſenſu, ſed in voluntate locum aſſignavit, dat ſequentem; Quia nimirum *tantum bonum, & tam magnum commodum peccatorum debuit eſſe liberum, & in noſtra poteſtate, cum DEI gratia.* Dolor iſte cor affligere debet, neque

Pſ. 31. v. 5. requiritur, ut prodatur per linguam, dicente David: *Confitebor adverſum me injuſtitiam meam DOMINO, & tu remiſiſti impietatem peccati mei.* Etenim non dicit, ſe ſuam eſſe confeſſum noxam, ſed firmum ſe habere eamdem confitendi propoſitum; Nihilominus teſte Sancto Auguſtino. *Hoc ipſum dicere: pronunciabo, pronunciare eſt: Ideo & tu remiſiſti impietatem cordis mei, confeſſio vero mea ad os nondum venerat. Dixeram enim: Pronunciabo adverſum me; veruntamen DEUS exaudivit vocem cordis mei; Vox mea in ore nondum erat, ſed auris DEI jam in corde erat.* In contritione lingua conticeſcit faucium, ſed ſola Deo loquitur lingua cordis.

Hug. Vict. erud. th. de ſac. fid. l. 2. p. 14. cap. 9. Interior pœnitentia utilior. 3 Hugo Victorinus differentiam aſſignat, quæ inter animæ, & corporis viget pœnitentiam, ſimulque utriuſque inſinuat effectus, inquiens: *Per pœnitentiam exteriorem caſtigatur culpa pravi operis; Per pœnitentiam interiorem emendatur culpa pravæ voluntatis.* Hæc autem ſecunda longè eſt utilior, ſiquidem cujuſcumque culpæ noſtræ origo, eſt inordinata, & perverſa voluntas noſtra.

Non ex timore ſervili dolendum. 4 Hic autem dolor non ex timore ſervili oriri debet. Quo fine Sanctus Auguſtinus ſequens nobis tradit dogma: *Sunt, quos peccaſſe pœnitet propter præſentia ſupplicia; Diſplicent enim latronis peccata, quando operantur pœnam; deſit vindicta, revertitur ad crimina: Iſta eſt pœnitentia, non ex fide procedens, nec eſt charitate munita, ſed ſterilis, & ſine miſericordia; Hæc non purgat conſcientiam, nec lavat crimina, in hac nulla eſt ſpes veniæ, dicente Apoſtolo: Quæ ſecundum Deum triſtitia eſt, pœnitentiam in ſalutem ſtabilem operatur, ſæculi autem triſtitia mortem operatur.* Veritatem hauriamus ex Sacræ Scripturæ abyſſo.

David obtinuit veniã. Saul reprobatus ob ſervilem dolorem. 5 Ad idem ſucceſſivè regnum duos Deus promovit humilis conditionis viros; alterum agaſonem, opilionem alterum, Saul, & David; utrumque conſecravit Samuel, quietam uterque ſceptri Iſraelitici cœpit poſſeſſionem, ſucceſſuque temporis ambo divinum prævaricati ſunt mandatum; ille in pugna Amalecitica, hic per adulterium, & homicidium. Ad primum Samuel miſſus eſt, ſuam ei tranſgreſſionem exprobraturus; ad ſecundum, Nathan: uterque ſuam agnovit noxam: *Peccavi*; nihilominus Saul terreno, & Cœleſti fuit exutus Regno; cum David è contra audire meruit: *Dominus tranſtulit peccatum tuum.* Deus forſitan acceptor eſt perſonarum? ſecundùm hominem loquendo, Saul potius aliquam meruiſſe videtur excuſationem, ſiquidem, ut proteſtabatur, inimicas ſervaverat exuvias, & Regem vivum, ex motivo pietatis, & compaſſionis. David autem in propriæ etiam virtute profeſſionis, nullam penitus merebatur excuſationem; *Filius mortis eſt vir, &* 2. Reg. 12. v. 5.
qui fecit hoc. Differentiam quæritis? Dicebat equidem reprobus ille: *Peccavi*; ſed non ob illatam Deo offenſam, non ex divini motivo amoris, ſed propter damnum, & infamiam publicam, ex metu amittendi Regni; ideòque cùm vix pronunciaſſet *peccavi*, mox ſubjunxit; *Sed nunc honora me coram ſenioribus populi, porta quæſo peccatum meum.* 1. Reg. 15. v. 30. David autem, prout Pſalmi ejus pœnitentiales atteſtantur, ferventiſſimos in corde ſuo elicuit divini amoris actus ex ſolo, & puro ſupremæ Majeſtatis offenſæ motivo: *Utique Reges David, & Saul dixerunt: Peccavi*, inquit Hugo Victorinus, *ſed Saul audivit: Scidit Dominus Regnum Iſrael à te hodie, & tradi-*

Hug. Vict. erud. th. ex miſc. 1. l. 4. tit. 100.

tradidit illum proximo tuo meliori te; David autem: Tranſtulit Dominus peccatum tuum, & non morieris; quia confeſſio Saulis, quæ in ore fuit, non fuit in corde; & humilitas, quæ in corde David exſtitit, in corde radicavit; Cui & Sanctus Petrus Damianus ſubſcribens, ait: *Planè ſi Scripturæ ſeries utrobique diſcutiatur, copioſior Saul, quam David in pœnitentiæ verbis reperitur; Iſte ſiquidem dumtaxat dicit: Peccavi Domine*; ſcilicet David: *Ille autem peccavi, inquit, quia prævaricatus ſum ſermones Domini, & verba tua, timens populum, & obediens voci eorum; atque idipſum poſtmodum repetens, ait: Peccavi*. Hac igitur confeſſione, ſubdit Sanctus, commotus Samuel, inſtantiſſimè pro Saule *clamavit ad Dominum tota nocte*, ſed irritæ ceciderunt preces: *Quid eſt ergo, quod alterius pœnitentia pie ſuſcepta, alterius autem ſub diſtricta ſeveritatis eſt examine reprobata; niſi quod ille ſcelus inobedientiæ ſpiritu ſuperbiæ parvi pendens, nequaquam plenè corde pœnituit; hic autem pauca quidem protulit, ſed ejus viſcera divini timoris gladio transfixa, veri luctus amaritudo replevit?*

S. P. Dam. l. 4. ep. 16.

Cont. & attrit. differentia.

6 *Nonne vidiſti humilitatem Achab?* quondam dicebat Deus ad Eliam. Sancti hujus Prophetæ, & Patriarchæ minis perterritus ſacrilegus, cilicium, & alias aſſumpſerat macerationes, & nihilominus exiit cum fructu, quia nimirum ſolo ducebatur timore, aliæ poſſeſſor ſubſtantiæ, & proximi impius violator honoris, & famæ. Hæc ipſa attritionem inter, & contritionem eſt differentia: *Attritio oritur ex timore pœnæ*, inquit Sanctus Bernardinus, *contritio ex conſideratione divinæ offenſæ*. Prima ſine Sacramento nequit abolere peccatum, ſecunda autem poteſt, modò confeſſionis habeat annexum propoſitum: *Qui conteritur principaliter propter timorem inferni*, inquit idem Sanctus, *& non propter amorem DEI, non eſt in ſtatu ſalutis, quia non dolet amore Dei, ſed amore ſui; ut ſi ceſſaret damnatio ex perpetrata culpa, ceſſaret & contritio illa*. Hocque ipſo inter alia nititur motivo Sanctus Thomas de Villanova, ad demonſtrandum, quòd pœnitentia ad vitæ finem dilata plerumque nulla ſit: *Contritio*, inquit, *eſt dolor voluntariè aſſumptus pro peccato, propter quod dolor, & pœnitentia in morte ſuſcepta, aliquo modo ſuſpecta eſt, quia non voluntate libera, ſed magis timore fit, & quaſi quadam violentia inſtantis periculi; ſi tamen liberè doleat, proderit. Dicitur dolor aſſumptus pro peccato, non de damno, vel de pœna, vel de turpitudine, & vilitate peccati; ſed dolendum eſt de peccato, prout offenſa DEI, ſicut etiamſi nullum incommodum de peccato proveniret, neque eſſet Infernus, aut judicium, nec aliquis ſciret, etiam diſpliceret peccatum, quia Deus eſt offenſus. Abſolvi vis?* inquit S. Chryſologus, *ama; charitas cooperit multitudinem peccatorum; negationis crimine quid pejus? Et tamen Petrus amore ſolo valuit hoc delere; probante Domino cum dicit. Petre amas me?* Et tandem paulò poſt concludit, inquiens: *Ama ergo homo Deum, & ama totus, ut poſſis omnia ſine labore vincere peccata. Tenera militia, delicata conflictus eſt, amore ſolo de cunctis criminibus reportare victoriam*.

S. Ber. t. 1. ſer. 11. a. 1. c. 3.

Ibid. a. 2. c. 1.

Tho. Villan. conc. in Do. Paſſ.
Pœnitentia ſera ſuſpecta.

S. Chryſol. ſer. 94.
Amor Dei peccata delet.

7 Teſte Sancto Luca, poſt Chriſti in Simonis Phariſæi ædes ingreſſum, infamis ſubintravit peccatrix, non tam ſeptem obſeſſa dæmoniis, quàm ſeptem ad collum uſque immerſa capitalibus vitiis. Peſſima intravit, ſanctiſſima exivit, quia nimirum *dilexit multum*. Unde Venerabilis Beda inquit: *Quid eſſe credimus dilectionem, niſi ignem? & quid culpas, niſi rubiginem? Unde nunc dicitur: Remittuntur ei peccata multa, quia dilexit multum*. Cui illud Sancti Auguſtini conſonat aſſertum: *Charitas eſt mors criminum*.

Probatur.

Luc. 7. v. 47.
Beda.

Cant. 5. v. 5.

8 *Manus meæ ſtillaverunt myrrham*, inquit ſacra in Canticis Sponſa, *& digiti mei pleni myrrha probatiſſima*. Quæ convenito amaræ myrrhæ ad ſponſaliorum delitias? Reſpondet Lyranus, dilectam Sponſam ſignificare velle, ſe rigoribus pœnitentiæ totaliter applicuiſſe: *Id eſt, applicavi me ad opera pœnitentiæ, quæ deſignantur per amaritudinem myrrhæ*. Myſterium, quod ego in præſenti indago, in eo latet, cur myrrha appelletur perfectiſſima; pro cujus notitia ſciendum, illam eſſe myrrham perfectiorem, quæ ultroneè egreditur ex arbore abſque inciſione; ſicuti è contra illa eſt imperfectior, quam cum ferro, & violentia ex arbore educere oportet. Ecce nobis differentiam inter attritionem, & contritionem; illa non ex amore, ſed ex timore oritur; hæc autem è contra, utpotè immediatus charitatis, divinique amoris affectus; Ideòque Poeta cecinit.

Lyran. ibid.
Contritio ex amore, attritio ex timore.

Oderunt peccare boni, virtutis amore;
Oderunt peccare mali, formidine pœnæ.

9 Sanctus Gregorius illum Jobi textum: (*Non enim poſſum metuens reſpondere*) ſequenti amplificat Commentario, in favorem noſtrum dicens: *Quia vera obſequia Deo non reddimus, ſi ex timore mandatis illius, & non potius ex amore ſervimus*. Unde certiſſima eſt ſancti Thomæ de Villanova, omnibuſque in ſcholis receptiſſima doctrina: *Vera contritio ex amore Dei debet procedere, non ex timore, aut amore ſui*; Quo & fine Sanctus hunc Divi Auguſtini citat textum: *Oportet, pœnitentem non ſolùm Deum timere judicem, ſed & juſtum diligere; & hoc valdè advertere debet peccator; nam DEUS magis reſpicit, de quo doles, quàm quantum doles; & plus curandum eſt, ut dolor ſit perfectus, quam ut ſit intenſus*. Ad cujus probationem exemplum adducit damnatorum, qui de ſuis quidem dolent peccatis, juxta illud ſapientiæ: *Pœnitentiam agentes, & præ anguſtia ſpiritus gementes; ſed pro tormento, non pro peccato. Solus dolor ille contritio eſt, qui eſt propter Deum, unde attritio, & contritio non tam differunt, quia contritio eſt intenſus dolor, & attritio eſt dolor remiſſus; ſed magis, quia contritio eſt dolor perfectus propter Deum; & attritio eſt dolor imperfectus, mixtus cum aliis reſpectibus*.

S. Greg. l. 9. mor. cap. 22.
Doctrina de dolore peccatorum.

S. Th. Villan. conc. in Do. Paſſ.

Contritio infallibilem habet ſpem.

10 Neceſſaria inſuper contritionis eſt conditio, ſpes infallibilis veniæ; ſine qua pœnitentia foret omnino invalida, vixque à damnatorum differret dolore, qui etiam de divina dolent offenſa, ſed deſperando. Judas, & pecuniam, & ſuo famam reſtituit Magiſtro: *Retulit triginta argenteos, dicens; Peccavi, tradens ſanguinem juſtum*: Suam agnovit culpam, ſed deſperabundus. Idem in principio reprobus præſtitit Cain, cùm diceret: *Major eſt iniquitas mea, quàm ut veniam merear*. Alia eſt conditio, firmum emendationis propoſitum, quantum cum divinæ gratiæ auxilio, & aſſiſtentia poſſibile erit. Porrò Sanctus Thomas de Villanova de dolore contritionis tractans, hoc nobis tradit documentum: *Sit maximus, appretiativè ſcilicet, non intenſivè; ut plus doleas de peccato, quam de quolibet infortunio; non intenſivè, quia ſenſibilia mala magis movent nos; ſed appretiativè, & in æſtimatione; quia ſi daretur optio, plus eligeres pati quodcumque infortunium, & mortem filiorum, & tuam, imò & infernum, quàm eligere peccatum*. Requiritur inſuper auricularis propoſitum confeſſionis: *Ne mihi dicatis*, inquit Sanctus Thomas de Villanova, *ſufficit mihi ad veniam contritio cum propoſito confitendi; ſufficit, fateor; ſed unde ſcis, quod plenè, & ad ſufficientiam doleas?* Ideòque ne remedium hoc differamus, nos exhortatur, dicens: *Cur efficaciorem medelam morbo tuæ animæ non appones? Numquid in morbo corporali, & periculoſo tutius, & ſecurius remedium non quæris?*

Matt. 27. v. 4.

Gen. 4. v. 13.

S. Th. de Vill. conc. in Do. Paſſ. Quo plus dolendum de peccato.

S. Th. Vill. in D. 1. Qu. Cum confeſſione auriculari.

11 Et hucuſque facilitas, & difficultas dignoſcitur actus contritionis perfectæ; Unde Sanctus Bernardinus ait: *Facile eſt ex parte noſtra contritionem habere, quia ex libera voluntate procedit, qua voluntate quilibet liberè uti poteſt*. Certum nihilominus eſt, actum hunc eſſe donum Dei, & à divina manu dependere, teſte Apoſtolo, dum ait: *Non ſumus ſufficientes, cogitare aliquid ex nobis, tanquam ex nobis; ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt*; quin potius: *Perditio tua Iſrael, tantummodo in me auxilium tuum*. Porrò idem Sanctus in citati ſermonis capite ſecundo, cui titulus: *Magnum, atque difficilis res eſt, habere contritionem*, ſubnectit ſequentia ad intentum noſtrum; *Licèt in voluntatis libertate, & rationis, electio contritionis conſiſtat; tamen ex altera parte difficillimum eſt habere veracem contritionem. Nam ſecundùm Bonaventuram in 4. diſt. 16. ar. 2. Dolor, in quantum eſt diſplicentia rationis, in vera contritione menſuratur ſecundum qualitatem charitatis. Ad hoc, quod habeat charitatem, neceſſe eſt, quòd ſuper omnia diligat Deum, etiam ſupra ſeipſum; Hoc autem fit, cùm pro nullo commodo vel incommodo Deum offendere velit; & hoc intelligendum eſt de diſplicentia rationis; unde tantum debet peccatum diſplicere rationi, quòd nullo pacto, nullo commodo, vel incommodo velit admiſiſſe, vel etiam conſenſiſſe in ipſum*.

Contritio facilis.
S. Bern. to. 1. ſerm. 11. ar. 2. cap. 1.

2. Cor. 3. v. 5.
Oſee 13. v. 9.

Ibid. cap. 2.
Actum difficilis.

12 Certum eſt, quòd vel minimus judicii, mortis,

Contritionē invalidat dolus de pœnis. Ibid. c. 3.

aut inferni timor contritionem invalidet, inque attritionem convertat, ſine Sacramento inefficacem; cui puncto nos ſedulò invigilare docet Sanctus Bernardinus, dum ait: *Ex parte ſpiritus, facile eſt contritionem habere; ex parte vero carnis, difficile, dicente Domino: Spiritus quidem promptus eſt, caro autem infirma*; & Apoſtolo: *Caro concupiſcit adverſus ſpiritum, & ſpiritus adverſus carnem; hæc enim ſibi invicem adverſantur, ut non quæcumque vultis, faciatis. Quantò igitur caro magis ſpiritui dominatur, ſicut in hominibus carnalibus, laſcivis, atque mundanis, tanto contritio difficilior eſt*. Hominem novi inprimis ſpiritualem, mirèque illuminatum, qui dicere ſolebat: Centum in dies elicio contritionis actus, ſi fortè tandem vel unicus ſaltem producatur verus. Nunc igitur vos reſolvite, quàm difficulter actum elicere poſſit contritionis quicumque coſmophilus, quia nimirùm *animalis homo non percipit ea, quæ ſunt ſpiritus*.

Contrit. difficilis laſcivis.

DISCURSUS XXIV.

ARGUMENTUM.

De conſcientia naturaliter nobis impreſſa, cujus notitia ne ipſos quidem latuit gentiles. Ea manifeſtos in Adamo, Eva, & Cain edidit effectus. Exaudita bonos parit fœtus, aſt neglecta, & contempta, præſagium eſt peſſimum.

THEMA.

Gloria noſtra hæc eſt, teſtimonium conſcientiæ noſtræ, 2. Corinth. 1. v. 12.

Conſcientia bona Cœleſtes recipit gratias. Pſ. 4. v. 7.

1 ALia inter beneficia, quibus ſumma nos prævenit, ornavitque Altiſſimi liberalitas, principale propemodum erit hoc Conſcientiæ, cujus proinde mentionem feciſſe videtur Pſalmiſta, dum ait: *Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui, Domine*. Quantò autem purior, magiſque immaculata eſt conſcientia noſtra, tantò ad divinum lumen, & Cœleſtes illuſtrationes recipiendas eſt accommodatior, dicente Origene: *Deus iis, qui purgato ſunt corde, lumen eſt*.

Orig. in Gloſſ. Gen. 1. v. 16.

Lex, & conſcientia homini data.

2 *Fecit Deus duo luminaria magna*, in mundi principio, *luminare majus, ut præeſſet diei, & luminare minus, ut præeſſet nocti*. In ſenſu ſpirituali per luminare majus lex intelligi poteſt divina homini data, ut ſuas benè ordinet, diſponatque operationes exteriores; juxta illud Sapientis: *Lex lux*. Luminare minus, noctis præſes, eſt conſcientia, in tenebris namque, id eſt, dominantibus exterioribus moribus, & appetitibus noſtris, illa ad inſtar lucernæ deſervit, bonum ſecernens à malo, tenebras culpæ à luce innocentiæ, veritatem à falſitate. Unde Apoſtolus inquit: *Veritatem dico in Chriſto, non mentior, teſtimonium mihi perhibente conſcientia mea*. Aſt longè officioſior illa propoſito noſtro ſuffragatur Sancti Bernardi ſimilitudo: *Eſt conſcientia quaſi candela accenſa, quam poſuit Dominus in medio cordis noſtri, ut pateant ea, quæ in eo ſunt contenta, unde Pſalmus ait: Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui, Domine*.

Prov. 6. v. 23.

Rom. 9. v. 1.

S. Bern. T. 2. ſer. 12. art. 1. cap. 2.

S. Chryſoſt. H. 20. in Gen. Conſc. corruptæ naturæ Magiſtra.

3 Sanctus Chryſoſtomus ejuſdem nobis luminis utilitatem demonſtrans, conſcientiam noſtram impigrum appellat accuſatorem: *Benignus Deus*, inquit, *ejuſcemodi nobis accuſatorem aſſiſtere voluit, ut numquam ſoli relinquamur, ſed indeſinenter ille congrediens clamet, & pœnam exigat delictorum*. Væ nobis, ſi iſte nobis non foret impreſſus remorſus, & ſynderesis; quemadmodum enim bullienti juvenilis ætatis fervori temperando quidam præficitur magiſter, ſeu educator, ita pariter corruptæ, depravatæque naturæ noſtræ, naturaliter adeò ad malum inclinatæ, divina Providentia hunc diſpoſuit magiſtrum, & directorem; Unde Origenes inquit: *Velut pedagogus animæ quidam ſociatus eſt rector, ut eam de melioribus moneat, vel de culpis caſtiget, & arguat*.

Orig. l. 2. in c. 2. ad Rom.

Juſt. Lipſ. pol. mon. c. 5. l. 1. Conſc. notitiam habuere Gentiles. Plut. l. 1. de tranq. animi.

4 Aeguiè Juſtus Lipſius inquit: *Conſcientia ante peccatum, eſt frænum, poſt peccatum, eſt flagrum*. Quinimò & ipſos Gentiles, Cœleſti deſtitutos lumine, & judicii, inferni que notitia privatos, naturale rectæ rationis dictaminis, & conſcientiæ lumen nequaquam latuiſſe, manifeſta probat Plutarchi antiqui Auctoris doctrina, dum ait: *Facinoroſa conſcientia inſtar eſt in anima ulceris in corpore, utpote quæ pœnitentiam relinquat lancinantem jugiter, pervellentemque animam; Nam cum omnes alias triſtitias tollere ratio ſolita ſit, ſola hæc eamdem pœnitentiam facit incitabilem pro pudore, quaſique mordicus impetentem ſe, atque excarnificantem*. Audiamus & Senecam: *Quid prodeſt recondere ſe, & aures hominum oculoſque vitare*, inquit? *Bona conſcientia turbam advocat, mala, etiam in ſolitudine, anxia, atque ſollicita eſt. Si honeſta ſunt, quæ facis, omnes ſciant; ſi turpia, quid refert neminem ſcire, cùm tu ſcias?*

Sen. ep. 43.

Conſci. culpæ ſe ipſam judicat. Gen. 3. v. 8.

5 Imò vel ab ipſis primis natalibus noſtri in ſtatu naturæ manifeſtè ſeſe prodiderunt conſcientiæ læſæ effectus in protoparentibus noſtris, eorumdemque filio fratricida. Vix Adam divinum fuerat prævaricatus decretum, moxque divinis ſe oculis ſubducere attentavit, exiſtimans, Dei ſe poſſe ſubterfugere præſentiam. Unde Sanctus Ambroſius inquit: *Habet Adam abſcondentem ſe, ubi Deum cognovit eſſe præſentem, & quæſitum latere potuiſſet*. Qualenam hoc indicium erat, ait Sanctus, niſi læſæ per tranſgreſſionem conſcientiæ: *Ita gravis culpa eſt conſcientiæ, ut ſine judice ipſa ſe puniat, & velare ſe cupiat, & tamen apud Deum nuda ſit*. Aſt unde, quærit Sanctus Chryſoſtomus, cognovit Adam, hunc ipſum eſſe Deum, qui in Paradiſo terreſtri obambulabat: *Cum audiſſet vocem Domini deambulantis in Paradiſo? Unde cogitavit, quod Deus deambularet? Talis eſt peccantium conſuetudo; omnia ſuſpecta habent, umbras tremunt, omnem ſtrepitum timent, quemque putant contra ſe venire; talis enim res peccatum eſt, nullo prodit arguente, nullo condemnat accuſante, pavidum facit, & timidum*. De quibus protoparentibus Sanctus Ambroſius diſcurrens, eumdem ferè his verbis exprimit ſenſum: *Magna vis obnoxiæ conſcientiæ; magna ſupplicia timebant Adam, & Eva, & cum Domini vocem in Paradiſo ambulantis audirent, cupiebant ſe abſcondere, quos nemo quærebat*. Chryſoſtomus porrò alio in loco hanc de materia ſuſius tractans, myſterium dictæ indagat occultationis? *Quare dic oro? quoniam videbat ſibi trucem aſtare accuſatorem, conſcientiam dico; neque enim alium objurgatorem habebat, & teſtem peccatorum, ſed unicum illum, quem intrinſecus circumferebat*. Sanctus Maximus inſuper cauſam inquirit, cur Deus Adam interrogarit, ubinam degeret: *Adam ubi es?* Illum fortè neſciebat Deus, cujus paulò ante ex campi Damaſceni terra formaverat corpus, cuique animam infuderat per flatum? Nonnè illius lateri coſtam extraxerat ad formandam Evam? Unicum fortaſſe Adam ignorare poterat ille, *in quo omnes vivimus, movemur, & ſumus?* Reſpondetque ipſe Sanctus: *Adæ dicitur, ubi es? non quod Adam Domini conſpectum latere potuerit; ſed quod peccatrici conſcientiæ nullus locus tutus, vel tectus ſit, dum metuit deprehendi*.

S. Ambr. de parad. l. 1. c. 1.

Chryſoſt. H. 6. ad pop.

S. Ambr. in apol. David c. 9.

Chryſoſt. ho. 17. in Gen. Objurgat.

S. Max. ho. 3. de pœnit. Pet. Gen.

Actor. 17. v. 28. Fatetur.

6 Infallibilis eſt toti generationi humanæ in primo flagitioſiſſimo fratricida per æternam ſapientiam denunciata propoſitio: *Nonne ſi benè egeris, recipies? ſi autem malè, ſtatim in foribus peccatum aderit*. Notate particulam, *in foribus*; myſterium advertite. Nulla pars domus magis oculis expoſita eſt omnium, quam porta; hanc protegunt, cinguntque canes, ut latratu ſuo fures prodant, & latrones. Ita & de conſcientia diſcurrit Lippomanus, inquiens: *Excruciamur à conſcientia, quæ ad noſtri cordis fores excubat*. Timebat equidem, & tremebat Cain, dicens: *Omnis qui invenerit me, occidet me*. Aſt quem horrebat ſolus in terra exiſtens? Reſponſum accipite à Sancto Ambroſio: *Cain quoque metuebat, ne quicumque eum inveniret, occideret. Ita in ſe ferebat ſententiam, quod dignus eſſet, cui nullus ignoſceret; Unde & bene ait: Et delictum meum contra me eſt ſemper; hoc eſt, ſine intervallo aliquo recordatio, & ſpecies ipſa mei me erroris impugnant*. Verè utique in perverſo hoc adimpletum fuit, quòd Dominus poſtmodum rebelli ſuo minatus eſt populo, dicens: *Dabo pavorem in cordibus eorum, terrebit eos ſonitus folii volantis, & ita fugient, quaſi gladium*. Quodlibet enim contra ſe vibratum pertimeſcebat eſſe fulmen, quòd caderet folium. Ordinavit autem Dominus, ne ulla creaturarum noceret ei, ideòque *poſuit ſignum in Cain*; Quomodò? Ergone homicida, fratricida, reprobus, & ſacrilegus ſalvum à Deo conductum accipit contra quoſcumque hoſtiles incurſus? Nequaquam, inquit Sanctus Ambroſius, ſed vindicta fuit, ſupplicium fuit. Multi forſitan ſimiles optarent vindictas; ſed audite ſucceſſum: *Acceperat ſignum, ne eum aliquis occideret, non ut vitæ ſuavitate frueretur, ſed ne mors auferret ærumnam, ut percuſſorem ſuum quotidie timendo pateretur; ſine ulla intermiſſione ipſe ſuus ſibi carnifex erat, cùm adhuc à Domino pœna ceſſaret, torquebat eum ſuorum conſcientia peccatorum*.

Prodit.

Gen. 4. v. 7.

Lipp. ibid. Timor eum afficit. Gen. 4. v. 14.

S. Amb. ib.

Lev. 26. v. 36.

Gen. 4. v. 15.

S. Ambr. in Pſal. 39.

Digitized by Google

torum. Severiſſimam illi Dominus volens infligere pœnam, remorſum ei indidit conſcientiæ malæ: *Quæ pœna major, quàm timere, quod vitare non poſſit; nec quod timueris, evadere?* Hugo Cardinalis citata quoque interpretans verba (*Statim in foribus peccatum aderit, ſi malè egeris*) ſequentem adducit ſimilitudinem de cuſtodia, quæ ad portæ introitum omnes obſervat intrantes, atque exeuntes: *Pœna peccati vicem janitoris obtinebit, quæ ſemper concomitabitur te, ſive introeas, ſive exeas.* Primus omnes inter homines civitatem erexit Cain, cujus facti hanc Alcuinus aſſignat rationem: *Fortaſſe civitatem condidit, in qua ſalvaretur.* Urbes in munitiones eriguntur, & propugnacula contra hoſtiles impetus; aſt quem timebant Cain in ſæculo, in quo ne quidem per umbram, quid bellum eſſet, dignoſci poterat? *Omnis qui invenerit me, occidet me.* Exhorreſcebat feras, & quodcunque arboris folium; quiſquis enim Cœlo inimicus eſt, optimè in propria agnoſcit conſcientia, quod Deus contra illum armet creaturam adulationem.

Hug. Car. ibi. Gen. 4. v. 7.
Comitatur.
Alc. in Gen. 4. v. 17.

7 *Gloria noſtra hæc eſt, teſtimonium conſcientiæ noſtræ.* Felices utique nos, ſi tanto beneficio divino, in noſtram nobis ſalutem conceſſo, debitè correſponderemus, conſtantem ad animæ noſtræ fores applicando cuſtodiam, ne tanti pateremur jacturam theſauri, in fragili adeò vaſe reconditi: *Habemus theſaurum iſtum in vaſis fictilibus.* Quiſquis voces audit, & obedit conſcientiæ, errare nequit: *Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui Domine, dediſti lætitiam in corde meo*, quia *pax multa diligentibus legem tuam, & non eſt illis ſcandalum.* Conſcientia ſemper ſit armata, & vigil oportet, in legis propugnationem, tam naturalis, quàm divinæ, tam humanæ, quam poſitivæ; omnes illa defendit ſine diſcrepantia; aſt tota in eo cardine vertatur moles, ſcilicet ut ei pareamus: *Lex Dei ejus in corde ipſius, & non ſupplantabuntur greſſus ejus;* Hac duce pedes noſtri nullum unquam incurrunt offendiculum.

Sap. 5. v. 16. Conſc. bona tela.
2. Cor 4. v. 7.
Pſal 4. v. 4.
Pſ. 118. v. 165.
Pſal. 36. v. 31.

8 Sanctus Bernardus illa conſiderans Iſaiæ verba (*vermis eorum non morietur*) ſequens ad inſtructionem noſtram ſubnectit dogma: *Nec ſentire interim pigeat morſus vermis interni, aut periculoſa quædam animi amaritudo, & perniciioſa mollities perſuadere queat, ut præſentem velimus diſſimulare moleſtiam. Optimum eſt, tunc ſentire vermem, cum poſſit etiam ſuffocari. Itaque mordeat nunc, ut paulatim deſinat mordere, mordendo rodat interim putredinem, ut rodendo conſumat, & ipſe quoque pariter conſumatur, ne foveri incipiat in immortalitatem.* Imò ſi Sancti Chryſoſtomi verbis fidem, ut tenemur, adhibemus, Divina Providentia, & Beneficentia fragilitatem noſtram conſcientiæ remorſu, veluti efficaciſſimo contra omnia vitia locupletavit remedio: *Hæc ſunt Divinæ Sapientiæ opera, hæc maxima illius providentiæ ſunt argumenta.* Inſaniente mari, naufragiumque minitantibus procellis, anchora jacitur in ſalutem, ut navis ludibria elidat Aquilonum. *Conſcientiæ increpatio ſacra eſt anchora, non ſinens, nos tandem in peccatorum demergi profundum.* Ut primum culpa noſtræ appropriat animæ, remorſus ad inſtar vigilantiſſimi canis ſe opponit, latrat, ſeſeque prodit. Satisfacit, ſi poteſtis, Sancti Hieronymi propoſitioni: *Quid illud, obſecro, eſt*, interrogat Sanctus, *quod ad omne peccatum erubeſcimus, aut timemus, aut delicti teſtes effugimus; in bono verò læti ſumus, & intrepidi? niſi quod teſtimonio eſt ſibi ipſa natura, quæ bonum ſolum eſſe, quod ſe deceat, oſtendit. Contra hinc eſt, quod ſæpe occulto carnifice, in auctorem ſceleris conſcientiæ tormenta deſæviunt, & latentem reum ſecreta mentis pœna perſequitur?*

S. Bern. de conv. ad cler. c. 6. Iſa. 66. v. 24.
Conſc. remorſus contra vitia remedium.
Chryſ. c. 5. conc. 4. de Laz.
Anchora.
Canis.
S. Hier. ad Demetr.

9 Sanctus Chryſoſtomus evidentibus rationibus utilitatem convincit ab hac ſynderesi, ſeu remorſu, ad æternæ ſalutis certitudinem in hominem derivatam. *Eam ob rem benignus Dominus principio cum formaret hominem, conſcientiam illi indidit accuſatricem perpetuam, quæ decipi, & deceptionem ferre poſſet numquam.* David turpiſſimo contaminatus adulterio, & homicidio, univerſalis inſuper ſcandali reus, multoque tempore in ſuis perſeverans delictis, quo tandem motu ad ſeriam emendationem, converſionem, & pœnitentiam auſteriſſimam inductus fuit? ipſemet reſpondeat: *Converſus ſum in ærumna mea, dum configitur ſpina.* Quæ fuit pungens hæc ſpina? proſequitur. *Delictum meum cognitum tibi feci, & injuſtitiam meam non abſcondi.* Internum ſentiens malæ conſcientiæ remorſum, ad ſinceritatis ſui confugit confeſſionem. *Spina*, inquit Sanctus Hieronymus, *eſt ſtimulus conſcientiæ peccatricis.* Aliud quoddam convincens nobis ob oculos ponit argumentum Sanctus Chryſoſtomus, dum ita diſcurrit: Si non obſtante ſynderesi, & malæ conſcientiæ tormento, nos identidem exagitante, multi in peccatorum cœno *inſordeſcunt* ſine ulla emendatione; quanta non foret impietas, ſi ab omni hujuſmodi cruciatu immunes penitus viveremus? *Hoc conſcientiæ opus eſt*, verba ſunt Sancti Doctoris, *ut jugiter memoriam ingerat, nec permittat unquam in peccatorum nos oblivionem venire; ſed ob oculos ponat, ut vel hac ratione tardiores nos faciat, ne in eadem peccata prolabamur. Porro ſi, cum hinc nobis tantum eſt ſubſidii, & tantum adjutorii, & aſſidet nobis tam opportuna accuſatrix, quæ mentem flagellet, & cor lancinet, & quovis carnifice gravius apprehendat, plerique neque ſic peccata vincimus, ſi hoc deſtitueremur ſubſidio, quo non tunc ſtatim excideremus?*

Chr. h. 17. in Gen.
Conſc. accuſatrix.
Pſ. 31. 4.
S. Hier. ib.
Chr. ib. h. 17.

10 Hunc autem remorſum, vel non ſentire, vel negligere, peſſimum eſt deſperatæ ſalutis indicium. Dum arteria, dum pulſus, ſeu vena pulſatilis ſilet, clarum eſt ſignum, vitalem nos perdidiſſe virtutem: *Impius cum in profundum venerit, contemnet.* Deus equidem inceſſanter cœleſti animas noſtras fœcundat, munitque lumine, notitia, & ſynderesi; aſt nos cordis occludimus feneſtras, ne lumen ſubintret; Nihilominus hinc inde, vel invitis nobis, aliqui penetrant radii. Unde Sanctus Cyrillus ait: *Recuſat omnis, qui male agit, lucis illuminationem; non quia malorum eum pudeat, pigeatque (ſalvaretur enim, ſi id eſſet) ſed quia ignorare meliora mavult, ne quotidie ſtimulis, quotidie peccans, exagitetur;* Quod hominum genus indigitaſſe videtur, Job, dum ait: *Ipſi fuerunt rebelles lumini, neſcierunt vias ejus.* Quiſquis hunc aſpernatur remorſum, noverit, ſe in profundum corruiſſe impietatis barathrum; de veritate forſan ambigitis? Certitudinem contemplamini in hac ſimilitudine. Portans quiſpiam vas aquæ ſuper humeros ſuos, pondere ſe ſentit gravari; Idem ſi lacum ingreſſus natare incipiat, mille forſitan aquarum cados humeris ſuis imminentes circumfert omni abſque labore, imò maxima inſuper cum facilitate, atque agilitate ad inſtar piſcis, cum tota hac mole divagabitur expeditiſſimè; Unde hæc differentia? Solutionem accipite ab axiomate Philoſophico: *Elementa in propria ſphæra non gravitant.* Urna aquea humeros gravat portantis, quia eſt extra elementum proprium, extra centrum, lectum, & locum ſuum naturalem. Similitudinem audiſtis, applicationem intelligite: Cur anima ad cœlum electa, Deique timens, ſi mortalem incurrerit fortè culpam, potius ex fragilitate, quàm ex malitia, cur, inquam, illa remorſum illicò ſentit, cur indilatè ad pedes ſe proſternit Confeſſarii ſui? Signum eſt, peccatum extra ſuam degere ſphæram, animamque introiiſſe bona dotatam conſcientia, quæ timori aſſueta divino, non ſinit inveteraſcere culpam; è contra verò ſi peccatum malam invaſerit conſcientiam, hominem ſubjugarit, divino deſtitutum timore, & reverentia: multiplicabuntur ſcelera mille ad mille, confeſſio de menſibus differetur in annos, ſine ullo remorſu; Quinimò hujuſmodi potius *lætantur, cum male fecerint, & exultent in rebus peſſimis.* Quia nimirum peccata inibi in ſuo degunt centro, in anima exulante a Deo, & à cœlo; Ideòque nullus eſt interno remorſui auditus, & ſummum circa confeſſionem ſilentium.

Conſc. remorſum non ſentire pro ſalute ſignum. Prov. 18. 3.
S. Cyril. l. 2. c. 35.
Job 24. 13.
Prov. 2. 14.

11 Salvator contra inſtantes nos volens præmunire tentationes. *Orate*, inquit, *ut non fiat fuga veſtra in hyeme, vel Sabbato.* Quæ hyemem inter, & Sabbatum connexio? Hyems peccati, Sabbatum quietis eſt ſymbolum. Væ illis, qui in peccato requieſcunt, ſeu degunt quieti, omni abſque remorſu. Non meus hic, ſed S. Athanaſii conceptus eſt, inquientis: *Hyemem peccata vocat, & Sabbatum ſecuritatem; dicit ergo: Væ animæ in peccato ſecuritate, & ſocordia conſtitutæ.*

Matt. 24. 20. Væ qui remorſum Conſc. non habent.
S. Ath. q. 37.

DISCURSUS XXV.

ARGUMENTUM.

Etiam maximas inter proſperitates mala cruciat, & inevitabiliter remordet conſcientia. Culpam prodit, nec deliteſcere ſinit. Semper, & ubique clamitat.

THE-

Digitized by Google

THEMA.

Dulcedo illius vermes. Job 24. v. 20.

Mundanos felices judicamus, ignorantes corrodentem conſc. vermem.

1 DElectabile multoties pomum, maturum, recens, & amœno coopertum rore, appetitum ineſcat, manumque invitat ad decerpendum: aſt ubi ipſum apprehenderis, verme inſectum eſſe deprehendes, interiora corrodente, & conſumente. Hunc ipſum affectum vermis, id eſt, remorſus operatur malæ conſcientiæ. Nobis equidem perſuademus, tantam eſſe Coſmophilorum ſatisfactionem internam, quanta appa ret intrinſecùs; aſt fallimur nimiùm, puncturas namque malæ conſcientiæ iis infert mortales importuna ſynderesis: *Multa flagella peccatoris*, dicebat Pſalmiſta; Si ita, quomodò igitur, ò regie Vates, de impiorum conquereris felicitate? *Mei autem penè moti ſunt pedes, penè effuſi ſunt greſſus mei; Zelavi ſuper iniquos, pacem peccatorum videns; Ecce ipſi peccatores, & abundantes in ſæculo, obtinuerunt divitias.* Si omnibus impii abundant deliciis, quomodò igitur *multa flagella peccatoris*? Sciliſne, quid inferre voluerit Pſalmiſta? Ad flagellum, ad malæ conſcientiæ perticam, ad remorſum alludit Vates, identidem reprobos exagitantem, de quibus alibi idem Pſalmiſta inquit: *In labore hominum non ſunt, & cum hominibus non flagellabuntur*; Id eſt ut interpretatur S. Bernardus: *Qui in labore hominum non ſunt, in labore dæmonum erunt.*

Pſ. 31. 10.
Pſ. 72. v. 2. 3. 12.
Pſ. 31. 10.
Pſ. 72. 5.
S. Ber. ſer. 25. in Cant.

2 Iſaias nos contra Syrenum dolos, fallaciaſque præmoniturus, *Syrenes*, inquit, *in delubris voluptatum*, vel ut juxta S. Hieronymi teſtimonium ſeptuaginta legunt, interpretes: *Cubilia facient Ericii in domibus eorum.* Aſt quæ, obſecro, Syrenes inter, muſicas templorum cultrices, & Ericios eſt proportio, ſpinarum accolas. Ita eſt, dilectiſſimi: *Dulcedo illius vermes*; non eſt ſine ſpinis roſa: *Roſa, quæ redolet, creſcit cum ſpina, quæ pungit.* Quantùmvis ſubinde jubilent aliqui inter cantus, muſicas, choreas, luſus, dapes, & amores laſcivos, interius tamen ab hoc torquentur verme. Imaginamini vobis Infirmum in lecto delicato, adamantibus, & pretioſiſſimis aliis gemmis inſtructo, ad delicioſos hortos deportatum, ubi ſuaviſſima undique perſonet muſica, numquid propterea internum cordis, aut deſtruetur, aut mitigabitur venenum, & malignitas? Minimè equidem: Ita quoque mortali maculata crimine, inimica cœlo, *& ſecundùm præſentem juſtitiam* ad ignem infernalem condemnata anima remorſum inceſſanter perſentiſcit conſcientiæ pravæ. Conceptus hic eſt gentilis Senecæ, inquientis: *Quemadmodum nihil refert, utrùm ægrum in lecto ligneo, vel aureo colloces, quocumque illum tranſtuleris, morbum ſuum ſecum affert: Sic nihil refert, utrùm æger animus in divitiis, vel in paupertate ſit; malum ſuum illum ſequitur*; Ad malam videtur alludere voluiſſe conſcientiam, quandoquidem alibi dicit: *nullum conſcium peccatorum tuorum magis timueris, quàm teipſum; alienum fugere potes, te numquam.*

Iſa. 13. 22.
S. Hieron. Conſc. mala ſe ſecum portat.
Sen. l. de paup.
Sen. l. de mor.

3 Sacrilegus Rex Balthazar ſuos quondam Principes convivio legitur excepiſſe, ubi dum in medio ſuarum concubinarum, perſtrepente inter feſtivas, muſicaſque voces extremè jubilaret, ad majus exultationis univerſalis complementum, vaſa apportari fecit aurea, & argentea, quæ pater ejus tranſtulerat ex urbe Jeroſolymitana. Vix ſervi impleverant mandatum, cum ecce viſibis manus in aula apparuit ſcribens; Moxque *Regis facies commutata eſt, & cogitationes ejus conturbabant eum, & compages renum ejus ſolvebantur & genua ejus ad ſe invicem collidebantur*; Impalluit, tremuit, omniaque cœperunt diſſolvi oſſa. Quid timebat Rex in medio ſuorum, quidam ait Prædicator Apoſtolicus? Mille cingebatur Satrapis, ſuam pro eo paratiſſimis profundere vitam. Utique ſi carnifex ejus incubuiſſet cervici, majori nequaquam concuti potuiſſet horrore; qui tamen nil niſi ſcribentem viderat manum, & inſuper quid exaraſſet, ignorabat. Sed quid mirum? *Quando Deus Judex eſt*, inquit Sanctus Auguſtinus, *alius teſtis, quàm conſcientia tua non erit; Inter juſtum judicem, & conſcientiam tuam, noli timere cauſam tuam.* Non deficiebant utique adulatores Regi ſuggerentes, characteres illos felicia eſſe Deorum auguria, ad aſſecurandam victoriam contra Cyrum, & Darium. Veriſimile eſt, etiam affuiſſe ſcurras alios, & hiſtriones, qui ſuis ineptiis, & facetiis Regem fuerint conati exhilarare; Sed omnis irritus cecidit conatus, ſiquidem *Dulcedo illius vermes.* Cruciabatur identidem ob impiam adeò ſacræ veri Dei ſupellectilis profanationem, quam pater ejus Nabuchodonoſor, quantùmvis impius, pretioſioribus templorum, Deorumque ſuorum intulerat theſauris: *Quando Deus Judex eſt, &c.*

Summus inter Delicias crucias.
Dan. 5. 6.
S. Aug. in pſ. 59.

4 Incutum promovet illa Chryſoſtomi de divite Epulone differentis ſententia: *Nec enim mihi dixeris, illum menſa ſumptuoſa frui, veſtibus circumdari ſericis, mancipiorum greges circumferre; Sed explica mihi iſtius conſcientiam, & videbis intus gravem peccatorum tumultum, jugem metum, tempeſtatem, turbationem.* Aman pluribus erat à Rege Aſſuero præventus favoribus: *Expoſuit magnitudinem divitiarum ſuarum, filiorumque turbam, & quanta cum gloria ſuper omnes principes, & ſervos ſuos Rex elevaſſet; Et poſt hæc ait: Regina quoque Eſther nullum alium vocavit ad convivium cum Rege præter me, apud quam etiam cras cum Rege pranſurus ſum*; Nihilominùs iidem illi domeſtici, prout in fine aſtruitur capituli ſequentis, qui æqualem cum eo videbantur experti fortunæ abblandientis faciem, ipſum, ut adiret convivium, coegerunt: *Cito eum ad convivium, quod Regina paraverat, pergere compulerunt.* Quid miſer timebat? Nonnè ad maximum, plurimiſque à ſe votis expetitum, citabatur favorem, & honorem? Cur ergo motas nectebat? Cruciabat eum conſcientiæ nequitia, qui totius Hebraicæ ſtirpis moliebatur exitum; Ideòque aliquam fortè ab Eſthere poterat timere vindictam: *Dulcedo illius vermes.* Plura deſideratis, evidentiora quæritis? Fratres Joſeph totum quod volebant, impetrarunt frumentum, inſuper & frumenti pretium in ſummitate repererant ſaccorum, numquid igitur quieti degebant? Minimè equidem; quin potius melancholia cor eorum replevit. Ad convivium equidem venere vocati, aſt læſa moroſè bolos digerebat conſcientia. *Igitur magis anxii facti ſunt*, inquit Sanctus Chryſoſtom. *ſuſpicantes, ne & hoc augmentum eis eſſet criminum, & à conſcientia accuſati, omnia tribuebant peccato, quod in Joſeph admiſerant*; Quia nimirum, ut Lippomanus ſcribit: *Sic ſemper præſumit ſæva, perturbata conſcientia.* Demus, quòd quis accuſetur de aliquo delicto à ſe non commiſſo, ſit tamen reus alterius occulti criminis, conſcientia utique talem percellet, caſtigabitque, cujus exemplum Sanctus Ambroſius in modò citatis Joſephi fratribus adducit, inquiens: *Qui invitabantur ad gratiam, & ad ſalutaris menſæ convivium, & calumniam ſibi parari, & injuriam ſibi fieri ſuſpicabantur.* Cui & illud conſonat modò citati Lippomani: *Tales igitur impiorum conſcientiæ ſunt, ut etiam in proſperis expaveſcant; malorum enim cum ſibi conſcii ſunt, bona etiam mala ſuſpicantur, & quæ aliis ſecuritatem facerent, & gaudium.*

Chryſoſt. conc. 1. de Laz. Exempla ſacra.
Eſth. 5. 11.
Eſth. 5. 6.
Gen. 43. 34.
S. Chryſ. ib.
Lip. ib.
Ambr. ib.

5 Tradit V. Beda, cui & ſubſcribit Lyranus, multas Jeroſolymæ olim fuiſſe ad varios uſus deſtinatas portas; Per aliam carnes, per aliam introferebantur merces, &c. Inter reliquas autem una erat nomine Sterquilinia, quia nimirùm omnes per eam extrahebantur ſordes, maxima per urbem vigente munditia. Jeroſolyma noſtram myſticè deſignat animam, variis inſtructam portis, potentiis ſcilicet, ac ſenſibus, quibus patentibus variæ ad animas noſtras introducuntur peccatorum maculæ, & ſpurcitiæ; aſt per quam iterùm portam egeruntur? per confeſſionis ſacramentalis fores: *Introite portas ejus in confeſſione.* Quis autem myſticam hanc præſumit mundare civitatem, niſi conſcientia, quæ ſuo remorſu, & ſynderesi culpas accuſat, eaſque per humilem pœnitentiam, & confeſſionem exturbat?

Beda lib. 2. in Eſd. c. 3. Confeſſio ſordidam mundat conſcientiam.
Pſ. 99. 4.

6 Chriſtus peccata noſtra legitur intitulaſſe debita, dum nos orare docuit: *Dimitte nobis debita noſtra*; noſtis utique, quoniam multo ære alieno gravatus in continuo degit timore. Cæſar Auguſtus dum vice quadam multas inſomnes traducens noctes, audiret, certi cujuſdam nobilis Romani ſuppellectilem venum exponi, diſtrahique, qui vivens multa contraxerat debita, attamen in ſpecie exteriori nullum unquam dederat mœroris, aut diſplicentiæ ſignum; comparari ſibi juſſit unum è cervicalibus ejus, multam ſiquidem ajebat iis debere ineſſe virtutem conciliandi ſomnum. Prodigium utique non vulgare foret, ſi peccati mortalis reus quietem capere poſſet, licèt exteriùs quandoque ſigna prætexerat tranquillitatis; quia *dulcedo illius vermes.*

Conſcientia mala aulla quies.
Mat. 6. 12.
Macr. in Sat. l. 2. 4.

7 Salutari admodum conſilio Redemptor viatores nos, ad patriam tendentes, inſtruxit, dicens: *Eſto conſentiens adverſario tuo citò, dum es in via cum eo, ne fortè tradat te adverſarius judici, & judex tradat te miniſtro,*

Adverſarius nobis conſ. prava.
Mat. 5. 25. v. 26.

ſtro, & in carcerem mittaris. Amen dico tibi, non exies inde, donec reddas noviſſimum quadrantem. Sanctus Athanaſius, teſte Maldonato, per adverſarium hanc conſcientiam intelligit, quæ contaminata, adverſarii inſtar indignatur, obſtrepit, repugnat, & niſi palmam referat, nos in manus tradet judici, rigoroſiſſimum ſubituros tribunal, uſque ad minimum etiam defectum; quo fine & S. Bernardus illam Socratis adducens ſententiam (*Fallere poteris famam, conſcientiam numquam*) conformiter ad quamdam Sancti Iſidori doctrinam ita diſcurrit: *Omnia fugere poteſt præter cor ſuum, non enim poteſt à ſe quiſquam recedere; ubicumque jerit conſcientia, reatus ſui eum non derelinquit.* Poterit equidem homo occultam admittere fornicationem, aut quemcumque alium exceſſum; nihilominùs, Sanctus ſubdit Chryſoſtomus (Homil. 20. in Gen.) *Etiamſi omnes latere queat, numquam tamen ſic in tranquillitate vivit, quin habens acrem illum accuſatorem, ſuſpicionis timeat, umbras tremiſcat, & eos, qui conſcii ſunt, & qui non ſunt; perpetuaque in animo ejus tempeſtas eſt, & reciprocantes, ac contrarii fluctus. Inſuper neque ſomnus ei ſuavis, ſed terrore, & formidine plenus; neque cibus voluptatem præbet, neque amicorum colloquia talem refocillare, vel liberare ab urgente anxietate poſſunt; ſed quaſi carnificem circumgeſtaret ſe lancinantem, & flagellantem continuò.*

S. Ath. q. 26.
S. Ber. t. 2. ſer. [illegible]
S. Iſid. l. de ſum. bono.
Chr. h. 20. in Gen.

8 Occultiſſimum David verebatur adulterium ſuum, quia, ut Sanctus Chryſoſtomus ait, *quamvis Propheta eſſet, tamen libido tenebras ei prorſus offuderat*; nihilominùs paulo poſt cum ſumma ſui confuſione, & perturbatione, ſuum crimen proximæ omnium notitiæ ſubjacere intellexit; ideòque Sanctus Chryſoſtomus ad nos converſus, ita diſcurrit: *Conſideres velim, quantum malum ſit peccatum; Rex militem timet, non enim quiſquam ſervus eſt, niſi qui peccatum admiſit; Diadema gerebat, & probrum metuebat? Quid? an non enim Rex es? an non gladii penes te poteſtas eſt? eſt ita, inquit, verum grave peccatum perpetravi. O peccatum, quod formidinem procreas! O ignominia accuſatrix! Pertimeſco, tremo, quia me ignominia perfudiſti, atque habeo, qui ſcelus meum prodat.* Straverat leones, peremerat urſos, everterat David Gigantes, per authoritatem ſupremam univerſo dominabatur Iſraeli, totum militare robur ab ejus dependebat nutu; nihilominùs in præſenti pavet, ac tremit, ſui impotens occultare adulterii noxam: *Rex militum timet.* Ipſi terrarum Monarchæ, dum enim offendunt, *quem tremunt poteſtates*, diro ſubjacent malæ conſcientiæ flagello, ſuoſque nequeunt contra Dei voluntatem abſcondere exceſſus. Sint ſubditi Reges immediatè illi, qui in fœmore ſuo ſcriptum circumfert: *Rex Regum, & Dominus dominantium*; quid refert? rigoroſiſſimum nihilominus conſcientiæ propriæ coguntur ſubire tribunal. *Quamvis nullum hominum videris*, inquit S. Chryſoſt. *numquam tamen accuſare te deſinet conſcientia; ſed quocumque perrexeris, te ſequetur accuſans, & magna voce te perſequens accuſator iſte.*

Chr. h. 1. in Pſ. 50.
Semper accuſat & punit conſcientia.
Chr. t. 5. ſer. 19. de lib. repud.

9 Aſt reſponſum mihi audire videor aliquorum, dicentium: nullum habeo ſceleris mei complicem; imbecille utiquè propugnaculum, quod hoc vel unico ſimplici ictu funditus deſtruit Lact. Firmianus (l. de div. inſt. c. 24.) *Quid tibi prodeſt non habere conſcium, habenti conſcientiam?* Hæc ipſa numquam nos deſerit, hanc circumferimus ubique inſeparabiliter, hanc decipere non valemus in ullo, nec vel minimum ei poſſumus occultare. *Scelere, & vitiis polluti*, inquit Lippoman. in c. 4. Gen. *excruciamur à conſcientia, quæ ad cordis noſtri fores ſemper excubat; quæ quidquid agimus, aut molimur, illicò nobis præſto eſt.* Illa ipſa non modò actiones, ſed etiam cogitationes, atque imaginationes ſecernit, & caſtigat juxta illud S. Ephræmi aſſertum: *An ignoras, ò miſer, quia illic omnes cogitationes tuæ, atque ſermones conſcripti erunt; &, ſi mentiri volueris, arguet te conſcientia tua, adjutrix, ac teſtis.* Quod nobis motivum, ut ad ſinceram nos peccatorum confeſſionem extimulet, ob oculos ponit Alcuinus, dum ait: *Age pœnitens, propria ſcelera confitere, pande per confeſſionem tuæ iniquitatis ſecretum; nota ſunt Deo, quæ in occulto feciſti; quæ ſi non dixerit lingua, non poteſt celare conſcientia. Fruſtra intra parietes tua æſtimas crimina abſcondi.*

Conſcientia delicti conſcia.
Lact. Firm. l. de div. inſt. c. 24.
Lip. in c. 4. Gen.
S. Ephr. ſer. aſc. de vita relig.
Ad pœnitentiam ſtimulat.
Alc. op. de conf.

10 Quòd ſi mancipium (inquit Euſebius Emiſſenus Hom. 3. de Paſch. vel juxta alios, Hilarius Arelatenſis) à Domino, aut tyranno ſuo nimios patiatur rigores, liberationem fuga adipiſci poteſt; *at ſervus peccati quo fugiet, qui ſecum ſe trahit? quocùmque fugiet, mala conſcientia ſequitur ſe, imò non recedit à ſe.* Aliqui debitores ſubinde tot gravantur inſidiis, moleſtiis, cenſuris, & ſimilibus, ut nullo non loco deprehendantur conſtricti, ut ubique mediis ſe videant retibus implicatos; ecce vobis peſſimam cujuſcumque DEO per peccati debitum obligati conditionem; quoquò jerit, aſſociat, & adhæret conſcientia, contra impietatem proteſtatur, reum condemnat, eum ſemper, & ubique, in omni tempore, & loco, in lecto, in prandio, in ludo excrucians: *Vix aliquid de foris poteſt eſſe remedium, quando intus eſt vulnus incluſum; quid prodeſt, quod homo ſonantem fugit arcum, qui jaculum ſecum portat infixum? Serpens ille etſi revocavit morſum, reliquit venenum; fecit quiſque peccatum, ut aliquam corporalem caperet voluptatem? Remanet, quod damnat: præterit, quod delectat.*

Euſ. Em. h. 3. de Paſch.
Comitatur ubique.

11 Digniſſima notatu occurrunt Sancti Bernardi verba, adjugem cordibus noſtris imprimendam veneni hujus deteſtationem. *Hic eſt vermis, qui non moritur*, inquit Sanctus Doctor, *memoria præteritorum; ſemel injectus, vel potius innatus per peccatum, hæſit firmiter, nequaquam deinceps evellendus*, ne ad minimum quidem momentum; unde & Sanctus Chryſoſtomus de eodem verme diſſerit in hunc modum: *Licet ſemel, licèt iterum, licèt ter, licèt millies admonuerit, tuque non obtemperes; monebit iterum, nec deſiſtet uſque ad ſupremum halitum; ſive domi, ſive in biviis, ſive in menſa, ſive in foro, ſive in itinere, frequenter, & in ſomniis ipſis, nobis peccatorum ſimulachra, ſpectraque repræſentat.* Eumdem nobis remorſum Sanctus Ambroſius velut improbum repræſentat exactorem, dum ait: *Itaque dum oramus, peccatum offunditur; ubi ſomnus ſenſum corporis relaxaverit, peccatum recurrit, ſemper nobis error noſter tamquam malus exactor occurrit, vel tamquam improbus fœnerator conveniens debitorem*; quod ut intolerabile tormentum declinetis, ſequens ex eodem auctore Sancto accipite, & applicate remedium. *Sed juſtus novit, quemadmodum peccatorum ſuorum vincula diſſolvat; nec expectat accuſatorem, ſed prævenit; ut confitendo ſuum alleviet omne delictum, ne habeat, quod adverſarius criminetur.*

S. Ber. l. 5. de conſ. ad Eug. c. 12.
Monet ſemper.
S. Ambr. in Pſ. c. 35.
Remedium præſcribitur confeſſ.

DISCURSUS XXVI.

ARGUMENTUM.

De conſcientiæ reæ inquietudine, & cruciatu, quæ eſt judex contra ſe incorruptus, centrum Diaboli, tormentum ipſo inferno atrocius.

THEMA.

Cum ſit timida conſcientia, dat teſtimonium condemnationis, ſemper enim præſumit ſæva, perturbata conſcientia. Sap. 17. v. 10.

1 CONſcientia læſa, & æternæ rea damnationis, perturbationibus, & continuis agitatur motibus; *dat teſtimonium condemnationis, ſemper perturbata. Peccatum mentem flagellat*, inquit Sanctus Chryſoſtomus, *cor laniat, & quovis terrore gravius apprehendit*; cui & illud conſonat Boetii aſſertum: *Sicut probis probitas ipſa fit præmium, ita improbis nequitia ipſa ſupplicium eſt.* Ideò tormentum hoc Sanctus Auguſtinus reputavit omnium graviſſimum, inquiens: *Inter omnes tribulationes humanæ animæ nulla eſt major tribulatio, quàm conſcientia delictorum.* Nullus tantus eſt humanæ tribulationis furor, qui non aliquod quietis concedat intervallum; aſt conſcientiæ remorſus, vulturis inſtar cor indeſinenter abrodit: *Semper ſæva, & perturbata conſcientia.* Neminem periculum latet vitæ, honoris, omniumque temporalium rerum nobiliſſimæ famæ, in quod caſtiſſima quondam incidit Suſanna, quæ in mediis illis anguſtiis, vitam potius, & famam, quàm corporis animæque puritatem, proſtituere decrevit; ſed verba notate: *Si hoc egero, mors mihi erit.* Imò potius contrarium verè à nonnullis videbatur, ſiquidem per venereum conſenſum, mortem declinaſſet; ſed prudentiam diſcite caſtiſſimæ viraginis; mortem illam non corporalem deſignabat, ſed ſpiritualem animæ, (*peccatum cum conſummatum fue-*

Conſcientiæ cruciant ſemper.
S. Chr. h. 17. in Gen.
Boet. de conſ. Phil. l. 4. pr. 3.
Dan. 13. 22.

fuerit, generat mortem) hanc illa mortem fugere contendebat, & vermem, ſeu atrocem malæ ſemperque cruciantis conſcientiæ remorſum; non ſine Sanctus Bernardinus hanc Divi Ambroſii adducit ſententiam: *Nulla*
S. Ber. t. 2. ſer. 31. a. 3. c. 2. *pœna gravior, quam interioris vulnus conſcientiæ malæ; hoc magis fugiendum, quàm mors, quam ſuſpendium.* Pro millibus unum in teſtem vocemus Judam, qui vehementem nimis cruciantis conſcientiæ remorſum ſufficere impotens, vitam ſuccidit in patibulo.

S. Amb. l. 3. de offic. c. 4. Domeſticus Judex. Pha. in Job. NB.
2 Idem quoque Sanctus Ambroſius, à Sancto Bernardino citatus, eodem in loco ſubjungit: *Quod ſeverius judicium, quàm domeſticum, quo unuſquiſque ſibi reus?* Imò ut Sacer quidam Interpres diſcurrit: *Quidquid audit, malignè, & in perniciem ſuam interpretatur, & quæ ſunt veriſſima amicorum monita, & ſalutaria conſilia, æſtimat eſſe machinamenta, & dolos ad ſuum interitum comparatos: quod aliis concentus muſicus, & murmur ſuaviſſimum eſſe ſolet, quod aures animumque demulceat, impiis tamen terror, & formido eſt.*

Furia. Cic. pro Roſcio.
3 Quid factis inhæremus? vel à gentilibus veritatem hanc ediſcamus, proque omnibus unus reſpondeat Cicero: *Nolite putare, quemadmodum in fabulis ſæpè videtis, eos, qui aliquid impiè, ſceleratèque commiſerunt, agitari, & perterreri furiarum tædis ardentibus; ſua quemque fraus, & ſuus terror maximè vexat, ſuum quemque ſcelus agitat, amentiaque afficit, ſuæ malæ cogitationes, conſcientia animi terrent. Hæ ſunt impiis aſſiduæ, domeſticæque furiæ.*

Tormentum Ezech. 16. 3.
4 Eandem nobis pœnam expreſſit in his verbis Ezech. *Et in porta confuſionem tuam*; vel ut Septuaginta legunt; *tormentum tuum*; minæ erant peccatoribus intentatæ, quorum conſcientiæ confuſionem multiplicant, & tor-
Ezech. 3. 20. mentum. *Si juſtus fecerit iniquitatem*, dicebat quondam per eumdem Prophetam Dominus, *ponam coram eo offendiculum.* Qualis hæc eſt offenſio? ſcelerum fortaſſe permiſſa iteratio, juxta illud: *Abyſſus abyſſum in*
Pſ. 41. 8. *vocat?* non improbo gloſſam hanc, ſed ad aliam tran-
S. Hier. ib. ſeo Sancti Hieronymi, noſtro accommodatiorem propoſito, qui per dictum offendiculum, conſcientiæ intelligit remorſum, citatum textum ita interpretans: *Dabo tormentum in faciem ejus.* Sicuti enim in foro civili capitalis reus delicti identidem juſtitiam pertimeſcit vindicem; ita & anima mortali coinquinata peccato, *cum ſit timida nequitia, dat teſtimonium condemnationis.*

5 Pſalmiſta vice quadam contra inimicos ſuos juſtitiæ
Pſa. 78. v. 12. divinæ urgens executionem, *redde*, inquiebat, *vicinis noſtris ſeptuplum in ſinu eorum.* Quis hic, obſecro, lo-
Torture. quendi modus? gladium vindictæ tuæ exere in ſinum inimicorum? *Septuplum in ſinu eorum?* Nodum difficultatis Sanctus ſolvit Auguſtinus, dum ait: *Quid eſt,*
S. Aug. ſer. 110. de temp. *redde in ſinum eorum? torque conſcientiam eorum?* de remorſu conſcientiæ loquebatur David, eoque ſuos experebat agitari adverſarios. Quem carnificem miles ille opprobrosè perpeſſus eſt, qui, teſte Sophronio, in furoris ſui ardore infantem perimens, pœnitentia ductus in denſiſſimam conceſſit eremum, dignos inibi acturus pœnitentiam fructus, abiit miſer, ſed quotidiano conſcientiæ exagitatus remorſu, frequentique ſanguinolenti infantuli apparitione perterritus, tandem intolerabili hoc devictus tormento, ultrò citròque ſe in manus juſtitiæ conſignat. Cui pariter torturæ regius ſubjacuit Vates, qui licèt innumeros adhiberet rigores, pœnitentias, auſteritates, ut ſuum expiaret delictum, identidem nihilominus ingemiſcebat, dicens: *Peccatum*
Pſ. 50. 5. *meum contra me eſt ſemper*; ideòque ad Dominum converſus, ſupplicabat: *Libera me de ſanguinibus Deus; Deus meus*, id eſt, *de ſanguinibus Uriæ*, loquit Agel-
Agel. ib. lius.

6 Intellexi ego à fide digniſſimis, fuiſſe quondam,
Hiſtoria. tempore Clementis Octavi in hac urbe Romana ſepultum aliquem virum, in Eccleſia Sanctæ Mariæ in Monticelli, qui non tam mortem, quàm profundum paſſus deliquium, dum è ſepulchro regreſſus interrogaretur, quid interim cogitarit, quas imaginationes habuerit; reſpondit: inceſſanter mihi obſervare, crimenque mihi meum exprobrare quidam viſus eſt, quem occidi in juventute mea. Verè utique dixit David: *Contritio,*
Pſ. 13. 3. Iſa. 48. 22. *& infelicitas in viis eorum, & viam pacis non cognoverunt.* Et Iſaias: *Non eſt pax impiis, dicit Dominus.* Omnis peccator ſecum deportat patibulum, id eſt, conſcientiam ſuam; unde S. Hieron. ait: *Portat tormentum*
S. Hier. ſuc. 14 Ezech. *ſuum, qui propria torquetur conſcientia, & in iſto ſæculo ſuſtinet propria voluntate cruciatum*, imò juxta S. Chryſoſtomum: *Quicumque peccaverit, quaſi Ericius eſt ple-*
S. Ch. in Pſ. 90. *nus ſpinis.*

7 Audiens Herodes nomen, famamque Chriſti, ad
Matth. 14. 2. Conſcientia incorruptus judex. ſuos converſus, hic utique, dicebat, Joannes Baptiſta erit reſuſcitatus. Quæro ego, onde Herodes hanc intulerit, aut inferre potuerit conſequentiam, ſiquidem præcurſor nulla fuerit operatus miracula, neque vitam duxerat communem, ſed eremiticam; Salvator autem per triennium integrum totam peragrarat Judæam, & Galilæam benefaciendo omnibus. Sanctus Chryſoſtomus Hom. 28. in 2. ad Corinth. conjecturam hanc læ-
S. Chr. h. 28. in 2. ad Cor. ſæ aſcribit Hærodis conſcientiæ remorſui: *Quia uſque adeo vigentem in ſe metum, & perpetuam trepidationem habebat* (verba ſunt Sancti Doctoris) *nec quiſquam erat, qui conſcientiæ terrorem ab eo eximere poſſet; verumtamen incorruptus ille conſcientiæ judex continenter eum præfocabat, ſingulisque diebus perpetratæ cædis pœnas ab eo exigebat.* Hoc ipſum dudum ante docuerat Sapiens, quando hanc juſtum inter, & injuſtum
Prov. 28. 1. ſtatuit differentiam: *Fugit impius nemine perſequente, juſtus autem quaſi leo confidens, abſque terrore erit.* Leo venatorum, aliarumque ferarum ridet, & illudit ſtrepitum, ita pariter & homo juſtus: *Non contriſtabit ju-*
Pro. 12. 21. Levit. 26. 36. *ſtum, quidquid ei acciderit:* reum autem, ſeu impium *terrebit ſonitus folii volantis.*

8 Doctores ſacri plerumque malam nobis conſcien-
Sub alluſionibus repræſentatur. Pſ. 9. 17. tiam repræſentant ſub alluſionibus judicii, proceſſus, carceris, condemnationis: unde & Pſalmiſta inquit: *Cognoſcetur Dominus judicia faciens, in operibus manuum ſuarum comprehenſus eſt peccator.* Ad convincendum equidem peccatorem DEUS nullis indiget proceſſibus, teſtibus, aut defenſionibus nullis, ſed ut Sanctus Hieronymus ſubtili cum brevitate reſolvit: *Unuſquiſque*
S. Hier. ib. cit. ab Ho. C. *peccans, ſecum portat funes, vincula, tormenta*; non litteraliter, ſed ſpiritualiter intellige doctrinam, ſeu virtualiter, quia nimirùm homo ad hujuſmodi condemnatur ſupplicia: conſiderate indomitam juventutem, graditur læta, licentioſa, libera ſine jugo, nihilominus certum eſt juxta Spiritum Sanctum, quòd *iniquitates ſuæ ca-*
Prov. 5. 22. *piunt impium, & funibus peccatorum ſuorum unuſquiſque conſtringitur.* Porrò malæ conſcientiæ cruciatus eò eſt pœnoſior, quò nobiliorem hominis affligit partem, ſcilicet animam. *Inveniatur* (ſupplicat divinæ juſtitiæ Da-
Pſ. 20. 9. vid) *manus tua omnibus inimicis tuis, dextera tua inveniat omnes, qui te oderunt; pones eos, ut clibanum ignis in tempore vultus tui; DOMINUS in ira ſua conturbabit eos, & devorabit eos ignis.* In præſenti David ſupplicia divina peccatoribus inflicta fornaci aſſimilat igneæ; an non ſuffeciſſet meminiſſe ſolius ignis abſque clibano? Sanctus Aug. differentiam notat, quæ eſt inter ignem fornaci incluſum, & alium, qui liberè ſine paguliis erumpit; hic videtur ab omnibus, univerſaliter patens, figura ſuppliciorum, publicè a Deo peccatoribus infligendorum: ille autem ſymbolum eſt pœnæ, & remorſus conſcientiæ malæ, animam cruciantis interius.
S. Aug. ib. *Pones eos ut clibanum ignis*, ait Sanctus Auguſtinus, *conſtituens eos ardentes intrinſecus, conſcientia impietatis ſuæ.* De cujus tormenti horrore diſcurrens inter
Polyb. in fragmentis. alios Polybius, aſſerere non ambigit, quòd *nullus neque teſtis tam formidabilis, neque judex tam gravis, quam conſcientia, quæ mentibus cujuſcumque inſidet, & inhabitat.*

9 *Si malè egeris, ſtatim in foribus peccatum aderit,*
Gen. 4. 7. Conſcientia juſtus judex. quondam DEUS ad primum dicebat reprobum. Sciſne, cur Deus hac voluerit uti phraſi, dum ad internum læſæ conſcientiæ alluderet remorſum? Veteres ſub civitatum portis, & tribunalia erigere, & judices ſolebant deputare. Conſcientia noſtra judex eſt incorruptus: *Sed quare*, inquit Sanctus Chryſoſtomus T. 5.
S. Chr. t. 5. de Laz. conc. 4. de Lazar. conc. 4. *nobis judicem in animo ſic perpetuò vigilantem, & attentum DEUS conſtituit, conſcientiam loquor? Nec enim eſt ullus inter homines adeo vigilans, ut eſt noſtra conſcientia; nam externi judices, & pecuniis corrumpuntur, & aſſentationibus deliniuntur, & metu ſimulant; denique multa ſunt alia, quæ rectum illorum judicium depravant; at conſcientiæ tribunal nulli hominum novit cedere; ſed quamvis dederis pecunias, quamvis minaris, quamvis aliud quidlibet feceris, juſtam*

ferret

Digitized by Google

Ber. to. 16. ut. 3. c. 1. Quem ſubterfugere non poteſt. Pſ. 41. 8.

feret ſententiam adverſus peccatorum cogitationes; adeo ut ipſe quoque, qui peccatum admiſit, ipſe ſe condemnet, etiamſi alius nullus accuſet. Quæ doctrina per aliam ſtabilitur Sancti Bernardini, inquientis: *Quamvis humana judicia ſubterfugiat, qui malè agit; judicium tamen conſcientiæ ſuæ effugere non poteſt; nam etſi aliis celat, quod agit, ſibi ipſi celare non poteſt, qui novit, quod geſſit.* Moxque ſubdit, duplici ipſum ſubjacere judicio: *quia & hic conſcientia ſuæ reatu punitur: abyſſus abyſſum invocat in voce cataractarum tuarum; abyſſum invocare abyſſum, eſt, de judicio conſcientiæ ire ad judicium perpetuæ damnationis.* Sanctus Chryſoſtomus Ho. 64. in Geneſ. idem promovet intentum: dum filios Jacob innocenter accuſatos, & comprehenſos contemplans, ita diſcurrit: *Sed vide nunc, quomodo conſcientia illorum, incorruptus ille judex adverſus eos inſurgat, & nullo arguente, vel in medium quippiam afferente, ipſi ſui ipſorum accuſatores fiant; dixit unuſquiſque ad fratrem ſuum: meritò hæc patimur, quia &c.* Exemplum Sanctus aſſignat in eo, qui dum multo indulſit mero, nullum vini ſentit diſpendium. *Ita & peccatum donec conſummetur obtenebrat mentem, & quaſi denſa nubes ita mentem corrumpit, deinde conſcientia inſurgit, & quovis accuſatore graviùs mentem arrodit.* Quem conceptum idem Sanctus Chryſoſtomus alio in loco hiſce pariter expreſſit verbis: *Judex incorruptus, conſcientiam puta, cùm adverſus hominem exurgit, clara voce clamat, & accuſat, & oſtendit, & quaſi ante oculos ſcribit peccatorum multitudinem.* Et iterùm alibi: *Videbis velut in judicio mentem ad thronum conſcientiæ conſcendiſſe regalem, & tamquam judicem quempiam ſedentem, & caſtigationes loco carnificum adhibentem, in equuleo ſuſpendentem, latera que conſcientia radentem ungulis, per commiſſis vehementer inclamantem, cum nemo ſciat, niſi quod ſolus Deus hæc videre noverit;* ad judicem dixerim, nullo unquam corruptibilem dono, nulla alterabilem pecunia: *Hoc tribunal non pecunia corrumpitur, non adulationibus acquieſcit, eo quod divinum eſt, & à Deo noſtris impoſitum mentibus.*

Chr. h. 64. in Gen.

Simul agens accuſationem.

S. Chr. h. 17. in Gen.

Incorruptibilem. Chr. h. 5. de vero Iſa.

Conſc. mala dilaniat animum. Ezo, 5. 17.

10 Alia adhuc diverſa aſſignant Sancti malæ conſcientiæ tormenta. Sanctus Hieronymus illa Ezechielis verba (*immittam in vos beſtias peſſimas*) de conſcientiæ intelligens remorſu; *etiam in noſtram Jeruſalem immittuntur beſtiæ peſſimæ,* inquit, *quando tradimur in paſſiones, & conſcientiam peccatorum, quæ excruciant, & dilaniant animum noſtrum.*

S. Hier. ib. S. Aug. 1. 4. in Q. in Exo. 14. Graviſſimè torquet. Sap. 12. 8.

11 S. Auguſtinus alias inter reprobo populo inflictas pœnas, & eam pariter de veſpis conſiderat, interrogans, quæ fuerint hæ veſpæ, de quibus dicitur: *Et mittam veſpam ante te; quæritur de iſtis beſtiis, quid intelligendum ſit,* In libro quidem Sapientiæ aſtruitur: *Miſit antecesſſores exercitus ſui veſpas;* nihil tamen horum, tempore Moyſis, Joſue, Judicum, aut Regum accidiſſe conſtat; quæ igitur ſunt veſpæ illæ? Audite reſolutionem Sancti: *At per hoc veſpæ iſtæ aculei timoris intelligendæ ſunt fortaſſe, quibus agitabantur memoratæ Gentes, ut cederent filiis Iſrael, nec dum enim completæ ſunt iniquitates Amorrhæorum;* quia nimirùm innumerabilium ſibi conſcii erant delictorum, ideò acerbiſſimis corda eorum excruciabuntur puncturis; cujus intolerabilis cruciatus meminere fuſiùs uterque Gregorius Magnus, & Nazianzenus, quorum hic injuſtorum, ab impiis offenſorum, ſolatium ita diſcurrit: *Satis magna pœna cenſeri debet hominibus utique probis, ac moderatis, cum ii, qui moleſtiam intulerunt, metu concutiuntur, meritaſque pœnas expectant propriaque conſcientia cruciatu afficiuntur. Nam quæ quiſque, ut jamjam perpeſſurus timet, hæc paſſus eſt, etiamſi non patiatur, graviùſque a ſe ipſo fortaſſe, quàm ab iis, qui ſupplicium illaturi ſunt, torquetur.* S. autem Gregor. Magnus illa Jobi (*incluſeris hominem nullus eſt, qui aperiat,*) interpretans verba, ad eumdem fermè convertitur ſenſum, diſparibus licèt verbis, inquiens; *Quia omnis homo per id, quod malè agit, quid ſibi aliud, quàm conſcientia ſuæ carcerem facit, ut hunc animi reatus premat, etiamſi nemo exteriùs accuſet?*

Naz. or. 4.

S. Gr. M.

Bonos perverſos judic.

12 Reliquis malæ conſcientiæ tormentis principaliter etiam annumeratur hoc, quod eſt, innocentiam, bonorumque hominum virtutes in perverſorum oculis quaſi ſpinas, & vepres degraſſari; ideòque alii illi impii cœtus conjurabant ad invicem: *Venite, opprimamus juſtum, quia contrarius eſt operibus noſtris, & improperat nobis peccata legis.* Aſt ſtupendiora longè S. aſtruit Bernardinus, dum conſcientiam læſam docet ſtrictiſſimam cum Dæmone unionem habere, his verbis: *Eſt gaudium Dæmoniorum: ſicut gaudium eſt Angelis ſuper uno peccatore, pœnitentiam agente; ſic gaudium eſt Dæmonibus ſuper una anima, per mortalem culpam, conſcientiam inquinante, de eorum lætitia dicitur: Lætantur, ſcilicet Dæmones, cùm malè fecerint, & exultant in rebus peſſimis;* in cujus confirmationem, ſequentem porrò format ſacræ Scripturæ innitentem diſcurſum: *David ait; nolite annuntiare in Geth; & ſequitur; ne fortè exultent Philiſtiim, id eſt, Dæmones; quia non tantùm Dæmon ille, qui peccatum ſuggerit alicui, gaudet, ſi conſcientia maculatur, ſed inſuper omnes alii Dæmones gaudent,* neque id cuiquam mirum eſſe videatur, quia ut idem Sanctus de mala conſcientia loquitur: *Hæc eſt aula Satanæ; in hac enim aula omnia ſua impietatis officia exercere facit, atque per ſuos ſatellites frequentare.*

Sap. 2. 12.

S. Ber. ib. c. 1. Dæmones lætificat.

Prov. 2. 14.

2. Reg. 1. 20.

Ib. c. 1. a. 3. r. 2. ſer. 12.

13 Non defuit, qui conſcientiam malam ipſi aſſimilarit inferno: merebatur Cain, ut aperta ſub pedibus terra, vivus deſcendiſſet in infernum, & nihilominùs multo adhuc ſupervixit tempore; cauſamne noſtis? eam à Sancto Hieronymo accipite: *Noluit Deus compendio mortis finiri cruciatus.* At ſi urbes erexit, ſi multæ propaginis, longæque vitæ fruitus eſt felicitate, quod iniquitatis ſuæ paſſus eſt tormentum? Remorſum conſcientiæ, ipſo duriorem inferno: *Nolo mortem pro remedio accipias, ſed uſque ad ſeptem generationes conſcientia tuæ igne torqueberis.* Unde & Salvator noſter quoties inferni meminit, ſemper ei conſcientiæ vermem alloquiat, & remorſum: *In ignem inextinguibilem, ubi vermis eorum non moritur, in gehennam ignis inextinguibilis, ubi vermis eorum non moritur; in gehennam ignis, ubi vermis eorum non moritur.* Abyſſi infernalis incendium tolerabile, imo minimè nocivum foret, ſi ab hoc foret liberum verme: unuſquiſque reprobus ſui ipſius carnifex erit in omnem æternitatem; ideòque Sanctus Chryſologus ſer. 125. inquit: *Reus plus de conſcientia, quam de gehenna erubeſcit incendio;* cui & illud probè conſonat S. Bernardi aſſertum? *Infernus quidam, & carcer animæ, rea conſcientia eſt;* in cujus confirmationem Sanctus hanc Davidis adducit gratiarum actionem: *Eduxiſti ab inferno animam meam, cum anxiaretur ſuper me ſpiritus meus;* id eſt, juxta S. Bernardi ſententiam, *intuens* David *conſcientiæ propria faciem nimis abominandam,* à verme hoc tamquam ab inferno eximi petit.

Dirius inferno torquet.

S. H. e. 1. 4. ep. 125. ad Dam.

Marc. 9. 42. 43. 47. Vermis æternus.

S. Chr. ſer. 125

S. Ber. ſer. 4. de aſſumpt.

Pſ. 29. 4. Pſ. 60. 1.

14 Sanctus Auguſtinus, eamdem nobis veritatem declaraturus, dicere non ambigit: *Omnes non tantùm carceres, ſed etiam inferos vincit ſcelerati hominis conſcientia.* Imò & de facto eamdem à furiis infernalibus poſſeſſam aſſerit: *Quam infelix illa eſt conſcientia, toto lachrymarum fonte lugenda, quæ ſe in malis operibus cruentavit, ut in ea non Chriſtus requieſcere, ſed Diabolus incipiat dominari?* Judas ſecum deferebat Diabolum (*unus ex vobis Diabolus eſt*) dignum peccati præmium, poſtque traditionem infamis *laqueo ſe ſuſpendit;* quis eum conduxit ad patibulum? ipſemet; dimiſerant eum Principes Synagogæ, Pontifices, Magiſtratus, Pilatus, & alii omnes; Aſt miſerum excruciabat lethalis ſynderesis: *Cùm ſit timida nequitia, dat teſtimonium condemnationis. Videns, quod damnatus eſſet,* ſcribit Sanctus Evangeliſta; *ſed à quo?* Reſpondet Sanctus Chryſoſtomus: *Nec enim potuit acerbos conſcientiæ ſtimulos, & flagella perferre.* Videbat utique mortalium infeliciſſimus, hianti ſe immittere inferno, aſt longè eò acerbiorem reputabat conſcientiæ remorſum. *Proditor quidem certè,* dicit alio in loco idem Sanctus, *qui in tantum ſcelus impegerat, cùm non poſſet ferre conſcientiæ dolorem, adoptato ſibi laqueo vitam finivit.*

S. Aug. t. 2. ep. 259. Tormentum inferno durius. Ser. 1. de temp.

Chr. h. 86. in Matt.

Chr. in Pſ. 7.

DISCURSUS XXVII.

ARGUMENTUM.

De variis eligendi à nobis Confeſſarii qualitatibus.

THEMA.

Sinite illos; cæci ſunt, & duces cæcorum; cæcus autem ſi cæco ducatum præſtet, ambo in foveam cadunt, Matth. 15. verſ. 14.

Confeſſarii docti ſunt eligendi.

1 Opportunum inprimis hoc ſuis CHRISTUS dedit conſilium, ut ſcilicet ſollicitè caverent, in ignorantes, maligoos, & hypocritas, Phariſæos, Scribas, & Sa-

& Sacerdotes incidere; ne bujuſmodi in obſcuro ſequentes ducatum, cum ſuis ſimul ductoribus in plurium errorum abyſſum agantur præcipites. *Cæci* inquit Lyranus, *carentes verò intellectu legis; & duces cæcorum, quia alios excæcant ſuo errore, & ducunt eos in præcipitium.* Quin potiùs ad integritatis ſemitam calcandam dux requiritur, ſcientia, & notitia pollens: nam ut D. Carthuſianus diſcurrit: *Si ſubdito ignoranti ducatum præſtet* ſuperior ignarus; *inducendo eum ad ambulandum per vias non rectas, ſeu ad ſequendam opera, & judicia ſua, ambo in foveam cadunt, id eſt, in vitia præcipitantur, & tandem in locum gehennæ labuntur*; quo fine hunc citat Jeremiæ textum: *Quia ſtultè egerunt paſtores, ideo omnis grex eorum diſſipatus eſt*; quibus ſequentem annectit Sancti Gregorii ſententiam: *Cum paſter per abrupta graditur, neceſſe eſt, ut grex in præcipitium feratur.* Quis tantæ unquam erit dementiæ, qui ſe cum præſentiſſimo mortis periculo in viam dedat, nil niſi præcipitia identidem minitantem? Si hæc in ſalutem corporis impenditur induſtria, numquid Paradiſi viam, æternæque ſalutis negotium parvi adeò faciemus, ut cuicumque etiam rudi, atque inexperto nos committamus? abſit: patrem ſpiritualem ſumma cum diſcretione nobis eligendum novterimus, *quoniam multo magis eſt periculoſum*, inquit S. Bernardinus, *committere tuam animam in manibus Sacerdotis ignorantis, quam corpus infirmum medico imperito.* Cujus hanc reddit rationem: *nam plagæ animæ non videntur; ideo gravius eſt, ipſas curare, quàm plagas corporis; & tanto etiam eſt periculoſius, quanto anima excellit corpore.* Deinde Confeſſarios rudes Dæmonis vocat negotiatores.

Lyr. ib.

D. Car. ib.

S. Ber. t. 4. ſer. 20. p. 1. princ.

2 In Annalibus Eccleſiaſticis, ubi de pœnitentiæ tractant Sacramento, adductam reperio authoritatem Origenis, confeſſionem medicinam, & Confeſſarium appellantis medicum: *Cum non erubeſcit Sacerdoti Domini indicare peccatum ſuum, & quærere medicinam.* Nunc igitur vos interrogo, quis ſuæ adeò negligens eſt ſalutis corporalis, ut in infirmitate conſtitutus, inexpertum, rudemque velit adhibere medicum? unde & ipſemet hic auctor à Baronio citatus, hoc unicuique noſtrum dat conſilium: *Tantummodo circumſpice diligenter, cui debeas confiteri peccatum tuum; proba prius medicum, cui debeas cauſam languoris exponere.* Cui illa S. Auguſtini, a Sancto Bonaventura citata, conſonat ſententia, dum inquit: *Qui confiteri vult peccata, ut inveniat gratiam, quærat Sacerdotem ſcientem ſolvere, & ligare; ne, ſi negligens circa ſe extiterit, negligatur ab eo, qui miſericorditer monet, & petit, ne ambo in foveam cadant.*

Bar. ann. 56. 21.
Orig. h. 2. in Levit.
Expertus eligi debet confeſſarius.

H. 2. in Pſ. 38.

S. Bonav. in diet. 108.
S. Aug. t. 4. l. de vera & fal. pœn. c. 10.

3 Sanctus Bernardinus, ut hunc totaliter abuſum extirpet, damnum animarum, tam in Confeſſariis, quàm in pœnitentibus ex hujuſmodi præpoſtero agendi modo oriri ſolitum, per hanc nobis ſimilitudinem ſub oculos ponit. In hoc quandoque miniſterio evenire amat, quod in tabernis accidit pannariis; videmus inibi varios diſtrahi ejuſdem bonitatis pannos, aſt qui meliori eos pretio divendit, omnes ad ſe attrahit emptores: *Ita hodie accidit in confeſſione*, inquit Sanctus, *quia Confeſſores, qui dant pœnitentias minores, habent majorem concurſum, quàm dantes magnas, & ſic mercaturam faciunt de pœnitentiis. Aſt quis rei exitus? Sic peccatores decipiuntur, & mittuntur ad infernum; & iſti, qui vadunt ad tales, qui dant minores pœnitentias, cauſa evitandi bonos Confeſſores, cauſa non habendi congruas pœnitentias, & magnas, non plùs contritionis habent, quàm Diabolus.*

Notabilis ſententia.
S. Ber. ubi ſupr.

4 Diverſas autem boni Confeſſarii conditiones in variis reperio auctoribus; inprimis quidem debet pœnitenti compati: *Non habemus Pontificem, qui non poſſit compati infirmitatibus noſtris; tentatum autem per omnia pro ſimilitudine, abſque peccato; adeamus ergo cum fiducia ad thronum gratiæ.* Debet autem compati confitenti, ut eò majorem ei ingerat confidentiam, magiſque animet ad ſinceram peccatorum confeſſionem. Ideòque Rupertus Abbas ita ſingulos admonet Confeſſarios. *Peccata ſua confitentem, & ea relinquere valentem ne in deſperationem adigat, qualecumque crimen, vel quantumcumque admiſerit, ne contriſtes eum, imo conſolare, juxta Apoſtolum, ne abundatiori triſtitia abſorbeatur*; & conformiter antiquo illi Hebræis dato præcepto: *Non tradas ſervum Domino ſuo, qui ad te confugerit; habitabit tecum in loco, qui ei placuerit, & in una urbium tuarum requieſcet, ne contriſtes eum*; animandus eſt peccator, ut eo majori

Conditio confeſſarii ut compatiatur.
Heb. 4. v. 15.

Rup. Ab. l. 1. in Deut. c. 3.

Conſoletur.

Deut. 23. 15.

cum ſinceritate, & promptitudine virus evomat peccatorum ſuorum.

5 Sanctus Antonius Patavinus eidem ſubſcribens ſententiæ, in verſiculi hujus commentatio (*Immolavi in tabernaculo ejus hoſtiam vociferationis*) ſequentem, ad intentum noſtrum inſtituit diſcurſum: *Id eſt, in Eccleſia coram Sacerdote, hoſtiam* obtuli *confeſſionis; quæ bene dicitur vociferatio, quia peccator non debet ſemiplenè, & mediocriter quaſi balbutiens, ſed aperto ore, quaſi vociferans, peccata ſua confiteri*; tunc enim Deus confeſſionem, veluti gratiſſimum acceptabit ſacrificium; in quo holocauſto & ſuam Confeſſarius debet habere partem, pœnitentem fiducialiter animando, atque exhortando.

S. Ant. Pat. ſer. 2. in O. 1. Qu. 1.
Pſ. 26. 6.

Pœnitens confiteatur ore aperto.

6 *Obſtetricante manu ejus*, inquit Job, *eductus eſt coluber tortuoſus*; ubi notanda occurrit particula iſta *obſtetricante*; alludit namque Propheta ad induſtriam, ſagacitatem, & ſuavitatem, qua parturienti aſſiſtens obſtetrix, multo abſque dolore, & periculo, partum maternum producit ex utero; ita pariter ad educendum tortuoſum peccati ſerpentem, quod corrupta natura noſtra plerumque vult excuſari, abſcondi, celari, multa opus eſt Confeſſarii arte, & charitate. *Obſtetrices dicuntur Confeſſores.* Sanctus inquit Antonius Patavinus ſermone tertio in Dominica tertia poſt Paſcha, *qui peccatoribus confitentibus debent ſervire, & miniſtrare. Dicuntur enim obſtetrices ab obſtando; obſtetricante manu ejus: manus Domini eſt Sacerdos, per quem educi debet coluber, id eſt, vetus homo à peccatore, ut poſtea pariat novum hominem.*

Job 26. 13.
Confeſſarius ſit ut obſtetrix.

S. Ant. Pat. ſer. in D. 3. poſt Paſch.

7 Singulariter etiam quicumque Confeſſarius ad ſe noverit directum, ſedulòque obſervandum, hoc Sanct. Bonaventuræ documentum: *Non debet etiam Confeſſor pœnitentis horrere peccata, quantumcumque enormia, turpia, magna, inaudita, vel inuſitata ſint; quia ut dicitur in Joanne 8. v. 7. Qui ſine peccato eſt veſtrum, primus in eam lapidem mittat; aut enim Confeſſor fuit, vel eſt, vel erit, aut eſſe poteſt in ſimilibus peccatis, vel majoribus. Unde præcepit Deus: Non abominaberis Idumæum, id eſt, peccatorem rubore confeſſionis dignum, quia frater tuus eſt; vel Ægyptium, id eſt, peccatorem peccatorum anguſtiis tribulatum.* Qui idem Sanctus pœnitentibus circa Confeſſariorum electionem ſequens in citato Tomo aſſignat dogma: *Confeſſorem eligas compaſſivum, probatum in tentationibus, & in via continentia ſe exercentem, cui ſæpè confitearis, & aperias omnes defectus, clarè, & lucidè. Sit ille diſcretus, charitativus, humilis, & intelligens; ſic ut poſſis ad ipſum confidenter recurrere, & ſciat tibi remedium adhibere; aliter autem, ſi cæcus cæco ducatum præſtet, ambo in foveam cadunt.*

Peccata non horreat.
S. Bon. t. 7. in confeſ. c. 1. p. 4.

Jon. 8. 7.

Deut. 23. 7.

S. Bon. t. 7. de pur. conſ. c. 16.
Qualis ſit eligendus confeſſarius.

8 Prudens ille, & ſagax Samaritanus, vulneratum in itinere Jerichontino oſtendens, peccatoris figuram, divina exuti gratia, *appropians alligavit vulnera ejus infundens oleum, & vinum. Bona alligatura*, inquit Sanctus Ambroſius, *quæ fracta animæ tuæ oſſa connectat.* Hoc ipſum ſpiritualis animarum medici eſt officium, ut ſcilicet *ſanet contritos corde, & alliget contritiones eorum.* S. Auguſt. à Gloſſa citatus, ait: *Alligavit vulnera ejus, id eſt, peccata redarguendo cohibuit*; ſed quomodò alligavit? *Infundens oleum, & vinum*, rigorem aſſocians clementiæ; quo facto Sanctus Gregorius inductus, Sacramenti hujus miniſtris hanc præſcribit doctrinam: *Per vinum mordeantur vulnera, per oleum foveantur; miſcenda eſt lenitas cum ſeveritate; ſit rigor, ſed non exaſperans; ſit zelus, ſed non immoderatè ſæviens; ſit pietas, ſed non pluſquam.*

Rigoroſus & clemens.
Luc. 10. 34.

S. Ambr. oct. 22. in Pſ. 118.
Pſ. 146. 3.
S. Aug. in Gl.

S. Gr. p. 2. paſt. c. 11.

9 Sanctus Auguſtinus tamquam ſollicitus præſul Sacerdotes ſtudioſe erudire ſatagit circa modum pœnitentiæ, inquiens: *Sed nos qui Sacerdotes ſumus, & utinam boni ſimus, cautè nobis vigilare neceſſe eſt, & ſollicitè, quatenus ſic delinquentium cordibus tanto moderamine verbum timoris, & contritionis infigamus, ut eos nequaquam à verbo confeſſionis exterreamus; ut ſic corda aperiant, quod ora non obſtruamus.* Ita Confeſſarius ad peccata attendat pœnitentis, ut ſimul etiam ad ejuſdem ſe reflectat pœnitentiam, converſionem, atque emendationem, ita ut per illius vitæ præſentem emendationem ædificetur tantum, quantum per impiæ vitæ peccata fuerat (ſi ita dicere licet) ſcandalizatus. *Caveat* Confeſſarius, inquit Sanctus Petrus Damianus, *ne ſit ſuperbus, nec de præterita futuram vitam æſtimet peccatorum.* Qui Saulum vidiſſet perſecutorem Eccleſiæ, ſubitòque in Apoſtolum, & electionis vas transformatum; aut Publicanum in mo-

S. Aug. ſer. 3. edit.

Doctrina pro Conſ.

mento

Digitized by Google

mento juſtificatum; aut Magdalenam ex meretrice in ardentiſſimam Chriſti ſponſam illicò converſam, quem formaſſet conceptum? Optimum eſt S. Ephrem monitum, inquientis: *Si quis ſuas tibi enarraverit cogitationes, ſuaque detexerit peccata, ne mentò eum contempſeris, tamquam qui talia peregerit, ſed potiùs de fratris mutatione admirare; nam quod quis ſponte ſua ſpiritualibus viris prodit, correctionis vitæ ſignum eſt.*

S. Ephr. c. 9. in illud attende tibi.

10 Saluberrimum præterire non licet, quod Sanctus Ludovicus moriens Philippo filio, & ſucceſſori ſuo dedit conſilium; *Diſcretos, & honeſtos tibi eligas Confeſſores, qui te ſciant docere, à quibus tibi ſit cavendum, & quæ te facere ſit neceſſe; & te ad Confeſſores tuos te habeas tam modeſtè, quod ipſi & amicè, & securè te reprehendere audeant.*

An. 1270. n. 14. Conſilium pro pœnit.

11 Quærit S. Bruno, cur olim voluerit Dominus, victimæ pectus cedere Moyſi juxta Levit. 8. reſponderque: *Ideo Moyſes ſibi pectuſculum vendicat, quia pectorati, & ſapientes Pontifices eſſe debent; magnum enim pectus habere oportet, qui hæc tanta ſervare debet, & reponere Sacramenta.* Pectus habeat Confeſſarius ad reprehendendos, & puniendos contumaces, Deoque rebelles. In annalibus legimus Eccleſiaſticis: *VVenceslaum ob fœdam in adeundis lupanaribus conſuetudinem reprehenſum ab uxore, indecora verba protuliſſe, ac Sacerdotem, qui Reginæ exomologeſes excipiebat, cùm ejus peccata patefacere detrectaret, flumine merſiſſe.* Moxque Confeſſarii conſtantiam Deus evidenti magnificavit miraculo: *Quam Sanctus, & innocens Sacerdos ille fuerit, ipſe fluvius oſtendit, ita derepente arefactus, ut corpus nudet ſubmerſi, in ſtatoque ille triduum permanens, donec ſubmerſus ad Sanctum Vitum ſepeliretur.*

Lev. 8. 29. S. Bruno in ſyl. alleg.

An. 1400. n. 14. Regia. Hiſtoria.

11 Iisdem in annalibus hæc Sozomeni adducit verba, in noſtrum accommoda propoſitum: *Presbyterum igitur aliquem, vita integritate quam maximè ſpectabilem, ſecretorum etiam tenacem, ac ſapientem huic officio præfecerunt, cui accedentes, qui peccarant, acta vitæ ſuæ confitebantur.* Ex quibus deducitur, quantus olim reſpectus ad Confeſſarii ſanctiſſimas qualitates habitus fuerit. Cujus in confirmationem, ſequens pariter Sancti Petri Dam. placeat auſcultare documentum, inquientis: *Audite & breviter, quem oporteat ordinari ad diſpenſationem miniſterii hujus; oportet enim non minus litteratum, quàm religioſum, ut zelum Dei habeat, at ſecundum ſcientiam, cum indiſcreta religio magis obeſſe ſoleat, quàm prodeſſe.* Cui & S. ſubſcribit Bernardin. dum ait: *Neceſſaria eſt Confeſſoris irreprehenſibilis vita; ſi qua velit, ſine ſui diſpendio, aliis ſalubria remedia providere; tantam nempè debet habere puritatem affectionis, ut ſit dignus miniſter Domini noſtri Jeſu Chriſti, & fidelis Diſpenſator miniſteriorum Dei; ut ait Apoſtolus: ſicut boni diſpenſatores multiformis gratiæ Dei.* Moxque Sanctus diverſas ſubdit rationes, cur irreprehenſibilis in Confeſſario requiratur vita; nimirùm quia *vicem Chriſti gerit, cùm perſonam ejus repræſentet in terris, qui arbiter, & medicus exiſtit inter Deum, & homines.*

Bor. a. 96. 23. Confeſſ. ſit irreprehenſibilis vitæ.

S. P. Dam. ſer. 2. de S. Andr.

S. Ber. t. 1. ſer. 15. n. 2. c. 1.

1. Cor. 4. 1. 1. Pet. 4. 10.

Doctrina.

12 Porrò quod ad immaculatam Confeſſarii attinet fuſius conſcientiam, unum ex innumeris auſcultare adhuc placuerit Sanctum Auguſtinum, dicentem: *Sacerdos itaque, cui omnis peccator offertur, ante quem ſtatuitur omnis languor, in nullo eorum judicandus eſt, quæ in aliis judicare eſt promptus; judicat tamen alium, qui judicandus eſt, ſeipſum condemnat. Inſuper debet non tantùm eſſe juſtus, ſed in juſtitia firmus, & ſolidatus, nam ex auditis in confeſſione ſæpè excitantur concupiſcentiæ motus; nam ſecundum Gregorium difficile eſt, fontem non turbari, ubi abluuntur ſordes; ſed in bonis, & fortibus Sacerdotibus ſecundùm Alexandrum de Ales, hæc ipſa turbatio meritoria eſt, dum viriliter contradicunt; in malis autem mortifera.* Quod idem dogma poſt ſe ſcriptum reliquit Seraphicus Doctor, dum ait: *Sollicitus ſit Sacerdos, ne, dum confitentes foris à ſordibus purgat, ipſe ex his, quæ audit, per voluntariam delectationem interiùs ſordidetur; debet enim eſſe ut nobilis manus, quæ alium lavans lavatur, mundans mundatur, non ut lexivia vilis, quæ alia mundificans, inquinatur;* ideòque meritò nos in quodam loco oramus Sacerdotes: *His ſacrificiis Domine concede placatus, ut qui propriis oramus abſolvi delictis, non gravemur externis.* Quo fine S. Bonaventura Confeſſarium ſedulò admonet, *ne vultum pœnitentis, maximè mulieris, reſpiciat, ne pœnitens confundatur, & ne ipſe delectatione illicita capiatur.*

S. Aug. Argu. ad hoc de pœn. diſt. 6. c. 1.

Al. de Ales.

S. Bon. op. conf. c. 1. partic. 2.

Sab. D. 2. Q. or. ſec. in miſſa.

S. Bon. T. 7. in conf. c. 1. p. 1.

13 Sanctus Petrus Damianus primum ſcientiæ punctum attingens, ait: *Litteratum oportet eſſe, ut ſciat, quod injungat, cui parcat, & quando; quam conſolationem proferat de Scripturis. Sed proh dolor, temporibus noſtris peſtilentialis morbus per univerſum mundum excrevit, ut præferantur Eccleſiis, quos nec ſcientia, nec vita commendat, ſed duces cæcorum, & præcipitati, & in præcipitium ducentes.* Id quod & Sanctus Bernardinus his exprimit verbis: *Oportet, quod ſciat cognoſcere, quod debet judicare, judiciaria namque poteſtas hoc diſcernat.* Sicuti in lege veteri inter lepram, & lepram, ejuſque ſpeciem, originem, & circumſtantias diſcernendum erat: *Unuſquiſque leproſus, vel immundus à lepra, judicabatur arbitrio Sacerdotis; ut dicitur Lev. 13. Sic Sacerdos Evangelicus judicare debet de lepra ſpirituali, id eſt, de peccatis, & de differentiis peccatorum; Sacerdos enim ſine ſcientia, eſt ſicut ductor cæcus in via, quia Sacerdos habet officium præeundi, & viam ſalutis aliis oſtendendi.* Quam Confeſſariorum obligationem etiam in Concilio quodam, in annalibus Eccleſiaſticis relato, expreſſam inveni in his verbis: *Præcipimus, ut Sacerdotes in confeſſione diligenter attendant circumſtantias, qualitatem ſcilicet perſonæ, & quantitatem delicti, tempus, locum, cauſam, moram in peccato factam, devotionem animæ pœnitentis; & ne pœnitentia talis injungatur uxori, unde non reddatur marito ſuo ſuſpecta de aliquo occulto, & enormi peccato; idem in marito obſervetur.*

S. P. Dam. ib. Conf. diſcernere i. int. inter lepr. 8.

S. Ber. t. 2. ſer. 15. n. 2. c. 1.

Lev. 13. 3.

An. 1200. n. 29

Inſtructio.

14 Idem quoque Sanctus Bernardinus in præſenti hunc citat ſacræ Scripturæ textum 2. Paralip. cap. 19. *Præcipiens Joſaphat judicibus, ait: videte, quid faciatis, non enim hominis exercetis judicium, ſed Domini; & quodcumque judicaveritis, in vos redundabit, ſit timor Domini vobiſcum.* Quibus ad intentum applicatis, Sanctus differentiam notat, quæ eſt inter artes; nam mechanicæ docentur, & addiſcuntur ſine animæ, aut corporis præjudicio; medica licèt quandoque ſine animæ diſpendio doceatur, rarò tamen ſine corporum periculo, ſi malè apprehendatur: *Sed regimen animarum in confeſſionibus audiendis, ab imperitis exerceri non valet ſine periculo animarum, tam confitentium, quàm confeſſorum.* Atque hæc de Pœnitentia, ſeu Confeſſione, ejus partibus, & Conſcientia, dixiſſe ſuffecerit.

Adhortatio. 2 Paral. 19. 6.

TRACTATUS XVI.

DE CONSOLATIONIBUS Spiritualibus.

DISCURSUS OCTODECIM.

DIſcurſus, I. In ſervitio, & Eccleſia Dei deſudantes, ſpiritualibus Deus reſtaurare aſſolet conſolationibus.

II. De abundantia, & multiplicitate dulcedinum, & illecebrarum ſpiritualium, quibus Deus dilectas ſibi animas demulcet.

III. Deus ſingulariter titulo ſuavis gloriatur, qualem ſe exhibuit in ſuo in terras adventu; item de copioſa animæ ſuavitate, tamquam æternorum gaudiorum præludio, item de centuplo ſequacibus Dei in hac vita promiſſo.

IV. Lætitiæ ſpiritualis abundantia, limites quandoque exſuperans animæ, in ipſum etiam corpus redundat, eique conſolationem, & vigorem communicat.

V. Internum eſt animæ gaudium, noſtris ſæpè incognitum oculis; hoc non delectabilibus hujus vitæ bonis, ſed divinæ gratiæ, virtuti, bonæque innititur conſcientiæ.

VI. De ſpiritualibus bonæ conſcientiæ conſolationibus, ſub alluſionibus ſumptuoſi cujuſdam convivii.

VII. De variis bonæ conſcientiæ præconiis, & effectibus.

VIII. Bonæ conſcientiæ gaudium eſt utile, continuum, & ſtabile, utpotè in Deo, & non in tranſitoriis fundatum bonis. Conſcientia bona gaudet propter vivam æternorum gaudiorum ſpem, noſque conſolatur in tribulationibus.

IX. Omnis mundi conſolatio, & lætitia, eſt ficta, apparens, inſtabilis, mœrore perfuſa, & remorſu.

X. Docetur, legem gratiæ longè eſſe amabiliorem, & ſuaviorem lege Moſaica, ubi & variæ exhibentur facilitatis, & ſuavitatis jugi Chriſti prærogativæ.

XI. Dei ſervitium, & legis ejus, quæ amor eſt, obſervantia, ingentem affert lætitiam, auxilium, & conſolationem, ad portandum jugum evangelicum.

XII. Invitamur ad ſpiritualium experientiam conſolationum, quæ reipſa viæ divinæ dulcedinem perhibent, & ſuavitatem.

XIII. Deliciæ, & conſolationes, quas Deus ſuis impertit ſequacibus, comparantur ad mundanas, fraude, doloque plenas.

XIV. Deliciarum ſpiritualium Manna in animas depluit ſimoratas, innocentes, & perfectas; cujus minimè participes efficiuntur perverſi.

XV. Deliciæ mundanæ contrariantur, obſtantque divinis.

XVI. Pœnitentis vitæ rigor, & auſteritas, ineffabiles cauſat ſpiritus dulcedines, licet diverſum oculus videatur attingere externus.

XVII. Conſolationes ſpirituales, quæ ſe etiam ad peccatorum pœnitentiam, & voluntariam omnium aliarum contradictionum extendunt tolerantiam, relationem habent ad paſſiones, quas quis ſubit amore Dei, & non ob alios reſpectus.

XVIII. Juxta tribulationum pro Deo toleratarum menſuram, conſolationum ſpiritualium creſcit, imò & ſemper ſuper excedit abundantia.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

In Dei ſervitio, & Eccleſia deſudantes, ſpiritualibus Deus reſtaurare aſſolet conſolationibus.

THEMA.

Conſolationes tuæ lætificaverunt animam meam, Pſalm. 93. v. 19.

In tribulatione noſtra Deus ſolatur nos.

1 COr Davidis per totum vitæ tempus innumerabilium transfixerunt puncturæ tribulationum, hinc inceſſanter perſequente Saule, illinc calumniantibus æmulis, imò & proprio filio in paternam conjurante cædem; nihilominùs in omnibus iſtis anguſtiis, juxta tribulationum menſuram, interna ſe conſolatione recreatum profitetur divinitùs, inquiens: *Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo, conſolationes tuæ lætificaverunt animam meam.* Hunc ipſum infallibilis ſemper modum, methodumque ſervavit providentia Dei, ut ſcilicet omnibus, amoris, ſervitiique divini intuitu, labores, tribulationes, aut perſecutiones ſufferentibus, opportunum impertiretur ſolatium. Ita Abram, dum vix domo, patria, amiciſque relictis, in aliena hoſpes cœpit degere terra, illicò viſionibus, revelationibus, aliiſque favoribus cœleſtibus delinitus fuit, filiumque obtinuit Iſaac, qui *riſus* interpretatur, ſpiritualis ſymbolum lætitiæ. *Poſtquam Abraham exivit de terra ſua ad mandatum Domini*, (inquit Seraphicus Doctor) *ipſe Dominus conſolatus eſt eum diverſis apparitionibus, & revelationibus.* Numquid & Moyſes, primum à Deo conſtitutus Synagogæ fundamentum, per 40. annos in Pharaonis aula tranſductos, ubi tamquam filiæ Regis filius continuis gaviſus fuerat obſequiis, cœleſtes contemplari meruit viſiones? *Moyſes paſcebat oves Jethro, apparuitque ei Dominus in flamma ignis.* Aſt quando dicta ei obtigit viſio? *Pharao quærebat occidere Moyſem, qui fugiens de conſpectu ejus, moratus eſt in terra Madian. Apparuit Moyſi exulanti, & oves paſcenti*, inquit idem Sanctus Bonaventura, *quod non accidit ei, quando nutriebatur in domo Pharaonis.* Quantis equidem ſanctiſſimus hic legislator ſubjacebat periculis, tam atheo illi aſſiſtens Regi, quàm poſtea per 40. ſqualidos annos: inter contumacem, Deoque rebellem demorans populum?

S. Bon. c. 7. in bibl. pauper. c. 4.

Exod. 3. 1. & 2.

Exod. 2. 15.

S. Bon. ib.

2 Suam Salvator in collegio Apoſtolico fundaverat Eccleſiam (*Iſti ſunt, qui viventes in carne, plantaverunt Eccleſiam ſanguine ſuo:*) aſt quia tyrannis ſe ſiſtere, milleناſque mortes in novæ religionis, fideique confirmationem, ſubire parati eſſe debebant, ut iis animum, vireſque adderet, voluit illorum aliquos, & inter eos Sanctum Petrum, ſuæ præſentes adeſſe transfigurationi, *ut ſic animarentur ad ſequendum Chriſtum*, inquit Lyranus. Hæcque viſio Sanctum Petrum tanta inebriavit ſpiritus ſuavitate, & dulcedine, ut de monte Thaborio recedere detrectarit. *Hanc ut guſtavit Petrus*, inquit Sanctus Auguſtinus, *omnium inferiorum oblitus, clamavit quaſi ebrius, dicens; Domine, bonum eſt nos hic eſſe, ſufficit tanta dulcedine ſatiari; unam enim ſtillam ille guſtavit, & omnem aliam faſtidivit dulcedinem. Quid putas; dixiſſet, ſi magnam illam multitudinem dulcedinis divinitatis tuæ guſtaſſet, quam abſcondiſti timentibus te?* Eamdemque ob cauſam idem Apoſtolus, poſtmodum animaturus fideles, ne in via Dei, quam in primo Eccleſiæ primitivæ ſæculo, tot ſpinarum, perſecutionum, paupertatis, exiliorum, carcerum, compedum, aliorumque plurimorum acerbiſſimorum ſuppliciorum inimicitiæ, & rigores obſedctant, fortes eos, atque conſtantes athletas futuros promittit, modò conſolationes deguſtaverint ſpirituales, quibus ſuos refocillare amat Chriſtus: *Ut in eo creſcatis in ſalutem, ſi tamen guſtaſtis, quoniam dulcis eſt Dominus.* Cardinalis Hugo ſuperaddit, *& hoc poteſtis, ſi tamen guſtaſtis, quoniam dulcis eſt Dominus; & hic oſtenditur, per quod poſſumus adipiſci hunc finem.*

Conſolationes Dei qui guſtat, mortificata non curat.

Lyr. in Matt. c. 17.

S. Aug. t. 9. ſol. 22.

1. Pet. 2. 3.

Hu. Ca. ib.

3 Rotæ, quibus curruum innititur moles, ut moveantur velociter, inunguntur; ita & *ſpiritualis unctio* ſpiritus, internis ſuis conſolationibus, inter mortificationes, paſſiones, vitæque pœnitentis rigores, perfacilem efficit Chriſtiani hominis currum; unde, dicebat David:

Mandatorũ viam velociter currit interne conſolatus.

Pſ. 118. v. 32.

vid: *Viam mandatorum tuorum cucurri, cùm dilataſti cor meum*. Idem Eminentiſſimus Cardinalis præcitato S. Petri dogmati inſiſtens, ſuum, noſtrumque ſimul proſequitur intentum, dicens: *Quaſi dicat; hoc poteritis facere, ſi quanta ſit dulcedo divina, ſapitis; nam qui nihil de ejus dulcedine guſtat, non eſt mirum, ſi hic terreſtribus deſideriis ſordidiori non evitat.*

Interna conſolatio dulcia facit omnia.

4 Protomartyr Stephanus, qui omnibus aliis per totum ſæculorum progreſſum ſemitam patefacturus erat ad ſufferendos pro fide enſes, compedes, feras, patibula, plurimorumque aliorum immaniſſimorum ſuppliciorum carnificinam, voluit Deus, ut de petris mel ſugeret dulcedinum Paradiſi: *Ut ſugeret mel de petra, oleumque de ſaxo duriſſimo*. Unde & in ejuſdem concinimus præconium: *Lapides torrentis illi dulces fuerunt*; velut Sanctus Auguſtinus Deum alloquens, dicit: *Tua dulcedo Stephano lapides torrentis dulcoravit*. Chriſtiani in primitiva Eccleſia totius Hebraiſmi, & Gentiliſmi riſus erant, & ludibrium, quos qui benignior mitioribus affeciſſet tormentis, equuleos, cataſtas, aliaque ſimilia inferebat ſupplicia; ideòque divina providentia interiori ſpiritûs dulcedine eorum medullas replebat, quemadmodum expertus eſt ille, qui dicebat: *Perſecutionem patimur, & ſuſtinemus; blaſphemamur, & obſecramus*. Quia nimirum cœleſtes deguſtaverant conſolationes. *Si tamen guſtaſtis*; quæ ulterius verba elucidans Dionyſius Carthuſianus, inquit: *Tunc præfata documenta poteritis adimplere, ſi divinæ bonitatis ſuavitatem interiori guſtaſtis palato*; cujus hanc aſſignat rationem, quia nimirum *homo diu non poteſt eſſe ſine delectatione, delectationem naturaliter appetit*; quæ ſi in ſenſu, & carne reſederit, væ nobis, quia talis ſpiritualem excludit, juxta illud: *Animalis homo non percipit ea, quæ ſunt ſpiritus*; ſi verò animum occupavit, ſalus nobis eſt, omnes mundi faſtidientibus delicias: *Melior eſt dies una in atriis tuis ſuper millia*. Ita Salvator, *propoſito ſibi gaudio ſuſtinuit crucem*, nos ad ſua pariter invitans veſtigia: *Qui vult venire poſt me, tollat crucem ſuam, & ſequatur me*. Sanctum contemplemur Andream, qui patibulo affixus, infinitæ impatiens, & ſufferendæ impar lætitiæ, univerſo eam mundo communicare voluit, quia nimirum, ut Sanctus Bernardus inquit: *Spiritus erat, qui adjuvabat infirmitatem ejus*. Moxque Sanctus Doctor ibidem adjungit, dicens: *Moleſtus eſt nobis pœnitentiæ labor, corporis afflictio gravis, abſtinentia oneroſa, in vigiliis dormitat anima noſtra præ tædio? non ob aliud ſanè, quam propter inopiam ſpiritus. Quid non temperabit illa dulcedo, quæ mortem quoque facit eſſe ſuaviſſimam?*

Dent. 32. 13.

S. Aug. ib.

2 Cor. 4. 12. & 13.

1. Cor. 2. 14.

Pſ. 83. 11. Hebr. 12. 2.

S. Bern. ſer. 2. de S. Andrea.

Fortis evagitendi Apoſtoli S. accepere Spiritum.

5 Ut diſcipuli Chriſti medias inter innumerabilium perſecutionum proceſſus vitam conſtanter ducerent Apoſtolicam, Spiritum accepere Paracletum, de quo Sancta canit Eccleſia: *Conſolator optime, dulcis hoſpes animæ, dulce refrigerium, in labore requies, in æſtu temperies, in fletu ſolatium*; in virtute hujus *ibant gaudentes à conſpectu concilii, quoniam digni habiti ſunt pro nomine Jeſu contumeliam pati*. *Pro tua dulcedine*, inquit Sanctus Auguſtinus, *ibant Apoſtoli gaudentes à conſpectu concilii, quoniam &c.* Sanctus Barnabas modo ſpeciali, poſt Domini aſcenſionem, ad Apoſtolatum adſcitus fuit, *vir bonus*, teſte Evangeliſta, *& Spiritu Sancto plenus*; Barnabas *filium* ſonat *conſolationis*, ut diſcamus, Deum ſequaces ſuos ſine hac ſpirituali unctione, contra poteſtatum infernalium, tyrannorumque furias minimè abiegare. Sanctus Paulus, qui jure meritiſſimo gloriabatur: *Abundantius omnibus laboravi*; de quo item Eccleſia canit: *Univerſum mundum B. Pauli prædicatione docuiſti*; nonnè ſpiritualium dulcedinum, & ſuavitatum propemodum ſuffocatus fuit exuberantia: *Superabundo gaudio in omni tribulatione*? Numquid Sanctus Joannes Evangeliſta, qui ad ultimos uſque vitæ annos, Eccleſiam Sanctam præſertim in Aſia ſollicitè fulturus, tot tantorumque perſecutorum ſcopus erat conſtituendus, & Domitiani Imperatoris furiis exagitandus: numquid non, inquam, hic ipſe medios inter bullientis olei ardores, hoc propheticum expertus eſt in ſe adimpletum oraculum: *Unxit te Deus, Deus tuus oleo lætitiæ præ conſortibus tuis*? Nonnè hic ipſe tamquam dilectiſſimus diſcipulus cœleſtibus variè fuit accumulatus favoribus? *Cùm Beatus Joannes eſſet in Pathmos inſulam relegatus, divina revelatione fuit multipliciter conſolatus.*

Act. 5. 41.

S. Aug. ib. Act. 11. 24.

Pſ. 44. 8.

S. Bon. ib.

Suavitas levé facit jugum.

6 Æterna incarnata veritas nos equidem, ut humeros noſtros Sancto ejus jugo ſubdamus, invitat dicens: *Tollite jugum meum ſuper vos*; attamen eum hoc addito: *ſuave eſt*. Jugum eſt durum ſenſui, at ſuavitas mira ſpiritui, D. aſtruente Auguſtino: *Qui jugum Domini intrepida cervice ſubierunt, tam difficilia pericula patiuntur, ut non à laboribus ad quietem, ſed à quiete ad laborem vocari videantur*. Quomodò? igiturne, nil niſi moleſtia, nil niſi afflictio, & tribulatio? abſit, reſpondet idem S. Doctor: *Profectò adeſt Spiritus Sanctus, qui in exterioris hominis corruptione, interiorem renovaret de die in diem, & guſtata requie ſpirituali, in affluentia deliciarum Dei, in ſpe futuræ beatitudinis omnia præſentia deliniret, aſpera, & omnia gravia relevaret.*

Match. 11. 29. S. Aug. ſer. 9. de ver. Dom.

Interna conſolationes Religioſi.

7 Ab univerſalibus ad particulariora deſcenſuri, Religioſos contemplemur, fulcra Eccleſiæ Sanctæ, in dilectiſſimis Eliſæi diſcipuli figuratos, quos, dum ſuos alloquitur, ſingulos his verbis Sanctus exhortatur Bernardus: *Si pœnitentia veſtra minuatur miſeratione crudeli, paulatim gemmis corona veſtra privatur. Quid tamen agimus, ubi Propheta farinula? Siquidem mors in olla eſt, & mortificamini tota die in jejuniis veſtris, in laboribus frequenter, in vigiliis ſupra modum; præter ea, quæ intrinſecus ſunt, contritio cordium, & multitudo tentationum; mortificamini, ſed propter eum, qui mortuus eſt pro nobis*. Quam amarulentam potionem hac protinus demulcet ſuavitate, inquiens: *Quod ſi abundat tribulatio veſtra pro eo, abundat conſolatio veſtra per eum, ut in eo delectetur anima, quæ in his renuit conſolari*. Citrà omnem controverſiam eſt, Religioſos nullo non tempore Sanctam ſuſtentaſſe Eccleſiam Innocentius Tertius vidit pauperem nudipedem, ſuis Eccleſiam Lateranenſem, ne corrueret, humeris ſuſtentantem Sanctum Franciſcum; imò ut Apoſtolicus quidam advertit prædicator, cuncti Religionum Fundatores per earum inſtitutionem ſuos in Eccleſiæ tutelam ſuppoſuere humeros, aliis apud Antipodas Catholicam propagantibus fidem, aliis hæreſes oppugnantibus, & expugnantibus, aliis animarum lucro, & converſioni inſiſtentibus, aliis divinum cultum, & gloriam promoventibus, calamo, & ſanguine integritatem Chriſtianorum, & Catholicorum dogmatum tuentibus aliis. Religioſi currus ſunt Ezechielis, velociſſimè de polo tranſcurrens in polum, in quo Altiſſimi reſplendet Majeſtas: *Hujuſmodi ſpirituales animæ*, inquit Sanctus Thomas de Villanova, *deſignatæ ſunt per illas rotas Ezechielis, quæ ubi erat impetus ſpiritus, illuc rapiebantur*. Immenſam evolvite ſeriem quotidianarum paſſionum, intolerabilium humilitatis, paupertatis, famis, nuditatis, macerationis in carne propria, jejuniorum, cilſciorum, vigiliarum, quibus indeſinenter implicantur Religioſi. Ex aliâ verò parte in hujuſmodi rotarum unctionem veſtros pariter conjicite oculos: *Uncta enim ſunt oleo devotionis ſancto, & ideò ad omnem virtutis motum faciles, & mobiles ſunt.*

S. Ber. præfat. ſup. Pſ. Qui habitat. 4. Reg. 4. 40.

Religioſi Eccleſiam ſuſtentant.

Ezech. 1. 12.

S. Th. Vil. fer. de S. Doroth.

Auſteram o tam SS. ſuavem facit conſolatio interna. In Lect. S. Ign. Loyolæ.

Sanctus Ignatius Societatis Jeſu Fundator (de quo Eccleſia canit: *Deus, qui ad majorem tui nominis gloriam propagandam, novo per Beatum Ignatium ſubſidio militantem Eccleſiam roboraſti*?) In converſionis ſuæ principio auſteriſſimam duxit vitam, *emendicato pane, & aqua victitans, aſpera catena, ciliciòque carnem domans, humi cubans, & ferreis ſe flagellis cruentans*. Nihilominus *ſecundùm multitudinem dolorum ſuorum in corde, & corpore ſuo conſolationes Dei lætificaverunt animam ejus*; claris adeò illuſtrationibus à Deo recreatus, ut poſtea dicere ſolitus ſit: *ſi ſacræ litteræ non extarent, ſe tamen pro fide mori paratum, ex iis ſolùm, quæ ſibi Manreſæ patefecerat Dominus*. Nonnè & Sanctum Franciſcum Xaverium, Indiarum Apoſtolum, innumerabilium paſſibilium, laborumque metam, & ſcopum, tanta, tamque exceſſiva ſpiritualium conſolationum, atque dulcedinum obruit exuberantia, ut exclamare coactus fuerit: *Satis eſt Domine, ſatis eſt*. In clauſtris, & eremis, ſuper homines humanam in vivendo exuperantes conditionem, vitamque ducentes Apoſtolicam, nec non ad animarum converſionem a Deo deſtinatos, diſtillat, pluit, vel ut veriùs loquar, diluvii inſtar decidit dulcedinum paradiſiacarum manna, ut per deſerta in vitæ pœnitentis conſtantia, tantò curram expedi-

peditiùs, ſanctiùs, & perfectiùs ad terram promiſſionis.

Omnes Eccleſia conſolata fuit & SS.
Matth.16.18.
Act.9.31.

8 Eccleſia militans inviolabilem habens interminabilis conſtantiæ promiſſionem (*portæ inferi non prævalebunt adverſus eam*) ſuis in cunabulis per ferociſſimos agitatu fuit infernalis Herodis aſſultus, prout fuſiùs in Actibus Apoſtolorum atteſtatur Sanctus Lucas. Nihilominus ut idem quoque Euangeliſta adſtruit, eadem ſuavitatibus delinita innumeris ſimul etiam *ædificabatur, ambulans in timore Domini, & conſolatione Sancti Spiritus replebatur*. Quam veritatem Salvator, dum in Nazareth, loco Nativitatis ſuæ, templum ingreſſus, librum aperiret, quàm abundantiſſimè comprobavit, hæc legens Prophetæ Iſaiæ verba; *Spiritus Domini ſuper me, propter quod unxit me, ut conſolarer omnes lugentes*. Aſt quando hæc Euangelici Vatis de Meſſia fuit adimpleta Prophetia? In medio turbinum, & tribulationum: *Hodie completa eſt Scriptura hæc in auribus veſtris, ut ponerem lugentibus Sion, & darem eis coronam pro cinere, oleum gaudii pro luctu, pallium laudis pro ſpiritu mœroris*. Sequaces equidem Chriſti in ſtatu gratiæ, temporalibus neutiquam abundare bonis; neutiquam excellere honoribus, humanis minimè debent frui proſperitatibus, veluti eminuere Abraham, Joſue, David, & alii: ſed præeligere debent eſſe *omnium Peripſema*, nimiæ intuitu promiſſionis. Audire non pigeat Dionyſii hac in parte doctrinam, inquientis: *Coronam pro cinere, id eſt, exaltationem pro humiliatione; Oleum gaudii, id eſt, interioris hilaritatis perfuſionem pro luctu. Pallium laudis id eſt, decorem gratiarum actionis pro ſpiritu mœroris, quatenus laude, & gratiarum actione induantur tamquam veſtimento, & dicant: Lætati ſumus pro diebus, quibus nos humiliaſti, annis, quibus vidimus mala: Hæc tribuit omnibus Chriſtus piè lugentibus.*

Luc.4.17.18.
NB.
1.Cor.4.13.
Dio.Carth.

Qui patitur, conſolatur in multis.
Iſai.66.10.

9 Jeruſalem Eccleſiam denotat, ideòque quotannis in ſacrorum templorum ſolemnitatibus cantare conſuevimus: *Urbs beata Jeruſalem*; & iterùm: *Vidi Jeruſalem novam deſcendentem de cœlo*. Aſt quibus hæc ipſa divinarum conſolationum inebriatur affluentiis? Audite eumdem Euangelicum Prophetam: *Lætamini cum Jeruſalem, & exultate in ea omnes, qui diligitis eam; Gaudete cum eâ gaudio univerſi, qui lugetis ſuper eam, ut ſugatis, & repleamini ab ubere conſolationis ejus, ut deliciis affluatis ab omnimoda gloria ejus, quia hæc dicit Dominus: Ecce ego declinabo ſuper eam quaſi fluvium pacis, ad ubera portabimini, & ſuper genua blandientur vobis; Quomodo ſi cui mater blandiatur, ego conſolabor vos, & in Jeruſalem conſolabimini, videbitis, & gaudebit cor veſtrum, & oſſa veſtra quaſi herba germinabunt, & cognoſcetur manus Domini ſervis ejus.* Hæc ipſa Prophetia in ſæculorum progreſſu, in ferventioribus Dei ſervis eſt adimplenda, undè Sanctus Hieronymus inquit: *Apoſtolis præcipitur, & Apoſtolicis viris, ut ſugant, & repleantur uberibus conſolationis ejus*. Vel ut fuſius eumdem nobis textum Oleaſter explanat: *Æquum eſt, ut qui doloris participes facti ſunt, fiant etiam conſortes gaudii: Audis hic, qualis ſit ſancta Eccleſiæ affectus circa filios, ut ſinat eos ſugere ad ſatietatem. Ecce declino ad eam tamquam fluvium pacem, reſpondet conſolatio afflictioni. In Pſalmo conqueritur Eccleſia, dicens: Veni in profundum aquarum, & flumen operuit me: Quæ ergo propter Deum bibit flumen afflictionum, æquum eſt, ut bibat tamquam fluvium pacem; Qui enim multa ſuſtinet, in multis conſolatur.*

S.Hier. ib.
Oleaſt.ib.
Pſ.68.3.

DISCURSUS II.

ARGUMENTUM.

De abundantia, & multiplicitate dulcedinum, & illecebrarum ſpiritualium, quibus Deus dilectas ſibi animas demulcet.

THEMA.

Torrente voluptatis tuæ potabis eos. Pſ.35.verſ.9.

Torrente voluptatis potantur animæ 8.

1 INappretiabilem ſuavitatis, dulcedinis, & conſolationum ſpiritualium multiplicitatis exuberantiam regius exhibiturus Vates, eam torrenti, mox ſacroſanctæ cuidam ebrietati aſſimilare non dubitat, inquiens: *Torrente voluptatis tuæ potabit eos, inebriabuntur ab ubertate domus tuæ.* Sanctus Hieronymus exponit: *A pinguedine gratiæ Spiritus Sancti*, qui per domum intelligit Eccleſiam: *Domus tua ſancta Eccleſia*. Per deliciarum, voluptatumque torrentem, affluentiam deſignans Spiritus Sancti, cujus fructus dum varios enumerat Apoſtolus, ſecundam inter eos ſedem gaudio tribuit, & lætitiæ, inquiens: *Fructus autem Spiritus, charitas, gaudium. Torrens voluptatis Dei Spiritus Sanctus eſt*, inquit Sanctus hic Doctor, *qui irrigat omnem animam ſpiritualis fluentis, ut fructum exhibeant ſanctitatis*. Cui Gloſſæ & illa conſonat Præceptoris Angelici, dum ait: *Hic eſt amor Spiritus Sancti, qui facit impetum in anima ſicut torrens; Voluptatis, quia voluptatem, & dulcedinem in anima facit*. Vel ut magiſter ejus Albertus Magnus explanat: *Torrente voluptatis*, id eſt, *amore tuo delectabili, & voluptuoſo, & indeficienter abundanti*. Cajetanus legit: *Satiabuntur de pinguedine domus tuæ, & torrente deliciarum tuarum potabis eos*; propter intimam cum Deo familiaritatem, & converſationem: *Quia domeſtici Dei erunt, ſatiabuntur de pinguedine domus tuæ*. An non multis ante ſæculis hanc conſolationum ſpiritualium abundantiam, in gratiæ, & legis Euangelicæ ſtatu conferendam ſpoponderat Dominus, inquiens: *Ecce ego declinabo ſuper eam quaſi fluvium pacis, & quaſi torrentem inundantem?* Imò verò, quoniam *fluminis impetus lætificat civitatem Dei*.

S.Hier. ib.
Gal.5.22.
S.Th.ib.
Cajet.
Iſ.66.12.

2 Sanctus Joannes ab omnis gaudii fonte, atque origine Spiritu Sancto vocem audiit, quâ Eccleſiæ ſanctæ, omnibuſque fidelibus divinus Spiritus intimare geſtiebat, atque aſſecurare, imperceptibile, atque inexplicabile eſſe divinarum dulcedinum, guſtuum, ſaporumque ſpiritualium manna: *Qui habet aurem, audiat quid ſpiritus dicat Eccleſiis: Vincenti dabo manna abſconditum, & calculum candidum, & in calculo nomen ſcriptum, quod nemo ſcit, niſi qui accipit.*

Dulcedo inexplicabilis.
Apoc.2.17.

3 Hugo Cardinalis illum Pſalmi explanans textum: (*Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ Domine*) reſpondet: *Inæſtimabilis eſt*, conformiter Apoſtolico huic teſtimonio: *Nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit, quæ præparavit Deus diligentibus ſe*. Aſt idem proſequitur Hugo: *Ubi, & cui paravit? dicit Pſalmus, Paraſti in dulcedine tua pauperi Deus. De hac dulcedine, quantum poteſt, exprimit S. Bernardus, dicens, quod Deus eſt mel in ore, melos in aure, jubilus in corde*. Cujus gaudii immenſitatem dum penitus exprimere nequiret Sapiens, & nihilominus eloqui geſtiret, exclamare cœpit: *O quàm ſuavis eſt Domine Spiritus tuus!* Ubi Seraphicus Doctor ad particulam: *O quàm*, ſeſe reflectens, ait: *Exclamatio eſt, innuens inſufficientiam loquentis ad exprimendum, quaſi dicat: Non valeo dicere, quantum*. Dionyſius quoque Carthuſianus, qui in ſacroſanctis Carthuſiacæ ſolitudinis receſſibus hanc Paradiſi deguſtavit dulcedinem, hanc omnibus, quantùmvis maximis, ſenſus, carnis, & mundi præfert deliciis, inquiens: *Multitudo dulcedinis Dei, quam ipſe chariſſimis ſuis in præſenti vita ſæpe infundit, magna eſt nimis, & omnem carnalem dulcedinem prorſùs excedens.*

Hug.Card. in Pſ.30.20. Inæſtimabilis.
Pſ.67.11.
Sap.12.1.
S.Bon.ib.
Excedens omnia.
Dio Cart. in Pſ.30.

4 Interpretes ſacri variis certatim epithetis, & commentariis illa Apoſtoli Petri conantur elucidare, atque illuminare verba: *Si tamen guſtatis, quàm dulcis eſt Dominus*. Sanctus Hieronymus pro *dulcis* legit *ſuavis*; Pagninus, & Vatablus, *Benignus*; Clarius, *Bonus*; Sanctus Juſtinus, *Benignus, ſuavis, officioſus*. Sanctus Auguſtinus eumdem in Chriſti transfiguratione præſentem conſiderans Apoſtolum, inquit: *Hanc ut guſtavit Petrus, omnium inferiorum oblitus, clamavit quaſi ebrius, dicens: Domine bonum eſt nos hic eſſe, faciamus hic tria tabernacula; Hic moremur, te contemplemur, ſufficit nobis Domine, videre te; ſufficit tantâ dulcedine ſatiari. Unam enim ſtillam dulcedinis illic guſtavit, & omnem aliam faſtidivit dulcedinem.* Si vel unica mellis ſtilla ad indulcorandas ſalſas maris undas ſufficeret, nonnè virtus hæc limites tranſcenderet naturæ? Hunc ipſum effectum gratia, & ſpiritus operatur ſervorum Dei, ſiquidem in immenſo innumerabilium tribulationum Oceano fluctuantes, vel unica paradiſiaci roris ſtilla influente, ſummum jubilum, maximum concipiunt gaudium, & lætitiam? Veritatem à Doctore gentium edoceamur plenius, quid igitur? *In laboribus plurimis, in carceribus abundantiùs, in plagis ſupra mo-*

1.Petr.2.3.
S.Hier. in c. 18.Ezech.
S. Juſtinus apol.2.
S.Aug.l.9. ſoliloq. c.21. Mare tribulationum dulcoratur unica ſtilla cœli.
2.Cor.11. v.23. & 25.

modum, in mortibus frequenter: Ter virgis cæſus ſum, ſemel lapidatus ſum, ter naufragium feci, nocte, & die in profundo maris fui. v. 26. *In itineribus ſæpè, periculis fluminum, periculis latronum; periculis in mari, periculis in falſis fratribus.* v. 27. *In labore, & ærumna, in vigiliis multis, in fame, & ſiti, in jejuniis multis, in frigore, & nuditate.* Ecce vobis anguſtias, & preſſuras, ecce vobis integrum amaritudinis pelagus, attamen vel unica cœleſtium gaudiorum ſtilla indulcoratum, quoniam ut idem Apoſtolus atteſtatur: 2. Cor. 1. v. 3. v. 4. v. 5. *Deus totius conſolationis conſolatur nos in omni tribulatione noſtra; Sicut abundant paſſiones Chriſti in nobis, ita & per Chriſtum abundat conſolatio noſtra.*

Abundantia cœleſtium conſolationum in SS. Xaverio, & Philippo.

5 Sanctum Franciſcum Xaverium, novi mundi converſorem, medias inter perſecutiones, labores, & ſudores tanta ſpiritualium illecebrarum obruit copia, ut vel invitus exclamare coactus fuerit: *Satis eſt Domine, ſatis eſt.* Quidam temporum noſtrorum Orator in ſermone panegyrico, in Sancti hujus laudem compoſito, cur, loquit, clamas, ô Seraphin: *Satis eſt Domine, ſatis eſt?* Ergone pectus illud, cujus amplitudo vaſtam mundi hujus tranſcendit immenſitatem, exilis ſubitò implet, ſatiatque flamma! Cœleſtibus igitur gratiis cor illud occludis, quod ultrò citròque gladiis pateſeciſti barbarorum? Ergone tu, qui medias inter graviſſimas tribulationes, diſpendia, mortes, numquam dixiſti: *Satis eſt?* Tu, inquam, vel unicæ victus cedis ſcintillæ? Igiturne ſinum illum ampliſſimum, qui incredibili cum charitate omnes concludere geſtiebat animas, divini favores incapacem adeò, anguſtumque reddiderunt? Ita ſanè. Animum humanum, ut ait quidam Sanctus, res mundanæ occupare poſſunt, non replere; cùm enim Divinitatis effectus ſit capax, ſolus eum Deus ſeipſo ſatiare poteſt. Hucuſque citatus auctor. Verè utique in Sancto noſtro Philippo Nerio, prout in vita ejus traditur fuſiùs, illud Apoſtoli legimus adimpletum aſſertum; L. 1. c. 9. vit. S. Phil. Ner. *Repletus ſum conſolatione, ſuperabundo gaudio.* Qui proindè meritò, ut alii aſtruunt, cum Ephræmo dicere poterat: *Contine Domine undas gratiæ tuæ, & recede à me, quia non poſſum ſuſtinere magnitudinem dulcedinis tuæ.*

Gaudia cœl. exprimi non poſſunt. Mich. Bon.

6 Incognitus quondam, hodie notiſſimus, Michael de Bononia Carmelitanus, ſupra citatum Pſalmi textum: *Inebriabuntur*, ita diſcurrit: *Gaudia cœleſtia verbis humanis exprimi non poſſunt, & ideo oportet, quod per ſimilitudinem dicantur.* Ebrietatem nimium cauſat potatum vinum, cui exhilarare proprium eſt: *Lætificat cor hominis*; unde Pſalmiſta per hanc ſimilitudinem immenſas deſignare voluit ſpiritualium ſuavitatum affluentias, quas Deus communicat animabus; cui illud conſonat Euthymii commentarium, dicentis: Euth. *Inebriabuntur, hoc eſt, lætabuntur, lætitiam hic ebrietatem appellat.* Dio. Carth. Dionyſius Carthuſianus inquit: *Ubertas militantis Eccleſiæ eſt affluentia gratiarum Spiritus Sancti: Inebriabuntur, id eſt; tam copiosè replebuntur affluentia gratiarum Spiritus Sancti, ut à ſeipſis abſtrahantur, ac alienentur, & in Deum abſorbeantur per charitatis fervorem in via.* Sanctus Philippus ſæpè in extaſim raptus, in tantum alienabatur à ſenſibus, ut circumſtantes mortale aliquod accidens ſubeſſe credentes, ignitas ei applicarent cucurbitas, in quo verè ad litteram adimpletus fuit ſacer ille textus: Act. 8. 39. *Spiritus Domini rapuit Philippum.* Cor S. Phil. charitate æſtuans duas confregit coſtas. Una namque divini ignis lingua cor ejus ingreſſa binas illi rupit, deſtruxitque coſtas, ut capacius in eo ampliaretur, dilatareturque ſpatium. Unde in ejus officio legimus: *Charitate DEI vulneratus languebat jugiter, tantoque cor ejus æſtuabat ardore, ut cùm intra fines ſuos contineri non poſſet, illius ſinum, confractis, atque elatis duabus coſtis, mirabiliter Dominus ampliaverit.*

Pſ. 125. 5. Incogn. ib. Cœli unica ſtilla inebriat.

7 Citatus modò incognitus illum Pſalmi, *(qui ſeminant in lacrymis, in exultatione metent,)* interpretans verſum, ſingulariter ad particulam, *in exultatione*, ſuos convertit oculos, dicens: *Nota quod dicit: Venient cum exultatione; & non dicit: Cum lætitia; quia exultatio dicitur quaſi extra ſaltatio; Quando ſcilicet tanta eſt lætitia interius, quod etiam ſaltet exterius ad corpus, & per ſigna exteriora oſtendatur.* Quem cordis motum, & palpitationem adeò experiebatur vehementem dictus Sanctus Philippus, ut ſotas erumpere, anguſtique pectoris limites tranſgredi velle videretur, quoties ſolito intenſius ad ſpiritualia ſe negotia, atque exercitia accingebat. Viſus Calendis Auguſti, in platea Sancti Petri ad Vincula, quæ inibi feſtivitas peragebatur, viſus, inquam, fuit ſaltare inſtar ſtulti, vel ebrii: aſt veraciter de eo illud aſtrui poterat Sancti Petri dictum, quo ſuos contra Hebræorum contumelias in die Pentecoſtes defendit fratres, inquiens: Act. 2. 5. *Non ſicut vos aſtimatis, hi ebrii ſunt.* Gloſſa ib. *Quamvis irridebant*, ait Gloſſa, *myſticè tamen verum dicebant; Quia non vino veteri, quod in nuptiis Eccleſiæ defecit, ſed muſto gratiæ ſpiritualis erant impleti.* Idem vinum inebriavit Davidem, quando coram arca 2. Reg. 6. 14. *totis viribus ſaltabat ante Dominum.* Ebrietatem corporalem nimius ut plurimùm cauſat vini potus, ſpiritualem vel unica cœleſtem civitatem inundantium fluminum ſtilla, ſufficientiſſima, ut integrum repleat cor, animamque humanam; Ideòque per Eccleſiaſticum invitamur ſinguli: Eccl. 24. 26. *Tranſite ad me omnes, qui concupiſcitis me, & à generationibus meis implemini, Spiritus enim meus ſuper mel dulcis.* Notate verbum: *Implemini.* Paul. de Pal. ibid. Circa quæ verba ſacer quidam interpres ſequentem format diſcurſum: *Quid dabis tranſeuntibus ad te? à generationibus meis, id eſt, donis, & gratiis à me procedentibus, implemini; Quæ enim mundus dat, animum mundo majorem implere non poſſunt; At ego dabo vobis Spiritum meum ſuper mel dulcem, qui ita implebit vos, ut nihil præterea deſideretis in hoc mundo.* Qui idem auctor dictum quoque verbum *implebimini* obſervans, ait: *Quia minus capax Dei, niſi Deo impleri non poteſt.* Exaturat. Nullæ unquam mundanæ deliciæ, quæcumque etiam poſſibiles, nobis ſatisfacere poſſunt; Aſt unica cœleſtium gaudiorum ſtilla quamcumque plenè exaturare poteſt animam.

S. Hier. in Pſ. 30. 20.

8 Sanctus Hieronymus in illius Pſalmi Commentario: *(Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ, Domine,)* ad Deum converſus, ait: *Multifariè copioſa dulcedo tua eſt.* Dulcorat. S. Th. in 1. Petr. 2. 3. Sanctus Thomas pariter inquit: *Iſta dulcedo multa eſt numeroſitate*; qui Angelicus Doctor de omnis origine ſuavitatis Deo noſtro tractans, conformiter ad illa Sancti Petri verba: *(Si tamen guſtatis, quoniam dulcis eſt Dominus,)* ſequentem inſtituit diſcurſum: *Dulcis eſt primo in cogitatione ad meditandum*, Cant. 2. 3. Cant. 2. 4. *Canticorum 2. Et fructus ejus dulcis gutturi meo. Secundo in aure, ſcilicet ſpiritualiter ad audiendum*, juxta illud: *Vox tua dulcis. Tertio in ore ad loquendum, & prædicandum;* Pſ. 118. 103. Eccl. 11. 7. Eccl. 23. 37. Iſ. 66. 12. *Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua ſuper mel ori meo. Quarto in aſpectu ad videndum: Dulce lumen, & delectabile oculis. Quinto ad exequendum: Nihil dulcius, quàm reſpicere in mandata Dei.*

9 Nimiam, qua Deus dilectas ſibi conſolatur animas, teneritudinem hiſce in Iſaia reperiemus expreſſam verbis: Gloſſa ib. *Ad ubera portabimini, & ſuper genua blandientur vobis, quomodo ſi cui mater blandiatur, ita ego conſolabor vos.* Ubi Gloſſa inquit: *Modò aquila, modò galline, modò matri blandienti ſe comparat, ut vos ſaltem blanditiis alliciat.* Multipliciter Deus ſuos conſolatur. Experientia teſte, nutrices infantium fletus cantu, & officioſo mamillarum lacte demulcent, & abſtergunt. Eamdem erga nos afflictos Deus ſervat methodum, dicente Hugone Cardinali: Hug. Car. ib. *Conſolabuntur vos, blandè vobis loquentur; Sicut nutrix parvulo ploranti blanditur, & frangit vocem ſuam, loquens, & blandiens puero.* Animas propter Deum afflictas, propter Deum mortificationi, propriæque voluntatis abdicationi vacantes, interior multiplex delinire ſolet illuſtratio, & ſpiritui ſuavitas: Cant. 2. 14. *Sonet vox tua in auribus meis*, dilectiſſima quondam ſponſo ſuo ſupplicabat anima? Aſt quare? *Vox enim tua dulcis.*

Iſ. 66. 12.

10 Quid dubitatis? quid ambigitis? *Super genua blandientur vobis, ſuper genua quieſcere jubebimini.* Vel ut alii exponunt: *Riſu afficiemini, delectabiliter fovebimini.* Quibus in verbis phraſim illam prædominari vetit Oleaſter, quæ in cantibus, & melodiis ſingulariter locum habet, quibus lactentes demulcentur infantes: Oleaſt. ib. *Intellige canticos, quibus matres conſolantur parvulos ſuos.* Dio. Cart. ib. Dionyſius autem Carthuſianus noſtro diſtinctè, conſtanterque inſiſtens propoſito, inquit: *Super genua blandientur vobis, id eſt, familiariter, ac benignè Deus ſe applicabit vobis, quomodo mater blanda filios ſuos proprio fovet in gremio*; Pſ. 30. 4. juxta illum Pſalmi textum: *Propter nomen tuum deduces me, & enutries me.* Oſ. 11. 3. Quo fine & hunc ex Oſea adducit locum: *Ego quaſi nutritius portavi eos in brachiis meis.* Et alium ex Deutero- Deut. 32. 11.

Deuteronomio, ubi dicitur: *Amantiſſimus Domini habitabit confidenter in eo, quaſi in thalamo, tota die.* Abundè nimium has deguſtavit illecebras Auguſtinus, quando ad divinum converſus amorem, maxima cùm confidentia, & familiaritate his cœpit expoſtulare verbis:

Expertus eſt S. Aug.
S. Aug. ſol. c.1.

Oſtende te mihi conſolator meus, veni gaudium ſpiritus mei, videam te lætitia cordis mei, Appare mihi delectatio mea magna, ſolatium meum dulce. Amplector te Sponſe cœleſtis, exultatio mea ſumma, intus, & extra. Et paulò poſt: *Guſtum ſana, qui ſapiat, & cognoſcat, & diſcernat, quàm magna multitudo dulcedinis tuæ Domine.*

S. L. Juſt. l. de caſt. conn. c. 6.
Suſpiria.

11 Eoſdem teneriſſimos affectus Sanctus Laurentius Juſtinianus de ſponſalitio animæ cum Deo tractans, nobis expreſſit diverſos, dum his mellifluis Deum affatur ſuſpiriis: *Transfige ò dulciſſime Jeſu corda noſtra ſagittis ignitis amoris tui! Irrumpe o Domine penetralia mentium, illaque miſericorditer tuo illuſtra divinæ ſplendore, ut vulneratis de te, & illuminatis à te, in te ſit habitatio noſtra, pax noſtra, requies noſtra, deliciæ noſtra, ſatietas noſtra, amor noſter, exultatio noſtra, tranquillitas noſtra, fiducia noſtra, & omne bonum noſtrum. Tuo enim amore quid dulcius? Tua charitate quid ſalubrius? Tua dulci memoria quid jucundius? Te, o Sapientia, nihil melius quæritur, nihil arctius ſtringitur, nil ardentiùs amplectitur, nil ſuaviùs poſſidetur.*

DISCURSUS III.

ARGUMENTUM.

§ 7

Deus ſingulariter titulo Suavis gloriatur, qualem ſe exhibuit in ſuo in terras adventu: Item de copioſa animæ ſuavitate, tamquam æternorum gaudiorum præludio: Item de centuplo, ſequacibus Dei in hac vita, promiſſo.

THEMA.

Ad te Domine animam meam levavi, quoniam tu Domine ſuavis. Pſalm. 85. verſ. 4. & 5.

Dei titulus, Suavis.

1 Diverſis, iiſque omnibus glorioſiſſimis Heroes plurimos, qua ob imperium, qua ob magnificentiam, novimus præfulſiſſe titulis. Nabuchodonoſor, Rex Regum; Alexander Magnus, univerſi Monarcha; Demetrius, civitatum expugnator; Annibal, coronarum domitor; Reges Hiſpaniarum, Catholici; Galliarum, Chriſtianiſſimi nuncupati fuere, hodieque nuncupantur. At Deus noſter, *Rex regum, Dominus dominantium* ante cujus conſpectum ſubliſſimæ tremunt Empyrei poteſtates, quonam gloriatur titulo? Audite Prophetam regium, virum ſecundùm cor Dei:

Pſ. 24. 8.
Pſ. 33. 9.
Pſ. 99. 5.
Pſ. 52. 5.
Pſ. 134. 3.
Pſ. 144. 9.
Sap. 12. 1.
Sap. 15. 1.

Dulcis Dominus, ſuavis eſt Dominus; Laudate nomen ejus, quoniam ſuavis eſt Dominus; Pſallite nomini ejus, quoniam ſuave; Suavis Dominus univerſis. Id quod & filius ejus Salomon atteſtatur, dum inquit: *O quàm bonus, & ſuavis eſt Domine ſpiritus tuus! Tu autem Deus noſter ſuavis es.* Ideòque poſtmodum incarnatus Deus, legem gratiæ inſinuaturus mundo, eam quidem jugum, aſt ſuave appellat, dicens: *Jugum meum ſuave eſt.*

Matth. 11. 13.

Deſcribitur Dei ſuavitas.

2 Regius Vates nos, ut Deo gaudentes, atque exultabundi famulemur: (*Servite Domino in lætitia*) invitatur, ſequentem illius aſſignat rationem: *Quoniam ſuavis eſt Dominus.* Circa quæ verba Cardinalis Bellarminus hunc in modum diſcurrit:

Bellarm. in Pſ. 99. 1.

Mira proprietas Omnipotentis, ac tremendæ Majeſtatis, quæ lucem habeat inacceſſibilem, & quæ terribilis eſt ſuper omnes Deos, & aufert ſpiritum Principum, & de quo Apoſtolus dicit: Horrendum eſt incidere in manus Dei viventis; & tamen veriſſime dictum eſt; quoniam ſuavis eſt Dominus. Circa quæ eadem verba Hugo Cardinalis, & ipſe nimiam Dei noſtri ſuavitatem, dulcedinemque admirans, ſequentem format diſcurſum:

Hug. Car. ib.

Eſt Deus benedictus, & ſanctus, eſſentialiter dulcis, & ejus infinita eſſentia nihil aliud eſt, niſi dulcedo prorſus immenſa; à cujus odore, ſuavitate, ac amœnitate in infinitum occubuit omnis dulcedo creata. Albertus Magnus idem proſequens intentum, dum ſæpiùs Deum hoc *Suavis* titulo inſigniri advertit, hunc in modum ſermocinatur fuſiùs:

Alb. M. ib.
Sap. 12. 1.
Pſ. 134. 3.

Suavis in ſe; O quàm ſuavis eſt Domine Spiritus tuus! Suavis Domine in nomine, & recreatione; Pſalm. 134. Pſallite nomini ejus, quoniam ſuave. Suavis guſtui. 1. Petr. 2. Si tamen, guſtaſtis, quoniam ſuavis eſt Dominus, Eccl. 49. Memoria illius in omni re, quaſi mel dulcorabitur; Suavis auditui, quia ipſe eſt verbum bonum, & ſuave. Eccl. 6. Verbum dulce multiplicat, & mitigat inimicos. Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua ſuper mel ori meo? Suavis olfactui, quia Eccleſ. 49. memoria Joſue, id eſt, Jeſu in compoſitione odoris facta opus pigmentarii; Suavis viſui. 1. Petr. 1. in quem deſiderant Angeli proſpicere.

1. Petr. 2. 3.
Eccl. 49. 1. 2.
Eccl. 6. 5.
Pſ. 118. 103.
Eccl. 49. 1. 2.
1. Petr. 1. 12.
Pſ. 45. 5.

Jeruſalem cœleſtem impetuoſum continuò inundat flumen, de quo ſcribitur: *Fluminis impetus lætificat civitatem Dei.* Atque ideò continuus ibi viget novorum, & numquam interruptorum gaudiorum fluxus, & refluxus: *Torrente voluptatis tuæ potabis eos.* Aſt quis tanti nectaris, atque ambroſiæ torrentis fons eſt, & origo? Reſpondet Dionyſius Carthuſianus, *Verè ſuavis eſt Dominus, & fons univerſæ dulcedinis, à quo omnia dulcia dulcedinem ſortiuntur.*

Pſ. 35. 9.
Dio. Cart. in Pſ. 33. 9.

Meſſias dulcedo.

3 Modumne obſervaſtis, quem Eccleſia Sancta ſervat, dum in Adventu de myſterio tractat Incarnationis? Sæpè ſæpiùs eo tempore nobis futuri Meſſiæ exhibet ſuavitatem; modò ipſum veluti cœleſtem exhibet rorem de cœlo ſereno dimanantem, inquiens: *Rorate cœli deſuper.* Et in Dominica prima ad laudes: *In illa die ſtillabunt montes dulcedinem, & colles fluent lac, & mel.* Inque ipſis feſtis Natalitiis cantamus: *Hodie per totum mundum melliflui facti ſunt cœli;* animæque ad lætitiam invitantur: *Jucundare filia Sion, & exulta ſatis filia Sion; Lætentur cœli, & exultet terra, jubilate montes.* Uſitatiſſimus quoque divini infantis cibus, juxta Prophetæ Evangelici oraculum, nil niſi dulcedo fuit, & ſuavitas: *Butyrum, & mel comedet.* In utero virginali Spiritus Sancti opera conceptus fuit: *Spiritus Sanctus ſuperveniet in te.* Nec abſque myſterio; ſiquidem teſte Doctore Seraphico: *Spiritus Sanctus fons eſt infinitæ dulcedinis.* Unde & Doctor gentium hunc veluti proprium Deo attribuit titulum, inquiens: *Deus totius conſolationis.*

Iſ. 45. 8.
Joel. 3. 18.
Zach. 2. 10.
Zach. 9. 9.
Pſ. 95. 11.
Iſ. 7. 15.
Luc. 1. 35.
S. Bon. c. 7. diſt. 7.
2. Cor. 1. 3.
Deo diverſa dantur nomina.

In cujus textus commentatio notat Theophylactus, ſolitos fuiſſe Sanctos Deo nomen imponere diverſum, juxta diverſitatem beneficiorum, quæ à liberaliſſima ejus manu recipiebant. Ita v. g. propter victorias ab inimicis reportatas cecini ſſe novimus Davidem: *Diligam te, Domine, robur meum, & Dominus protector meus.* Ita quoque propter mentis, & intellectus ſui lumen, atque illuſtrationem, conformibus ad hanc gratiam Deum invocavit affectibus, dicens: *Dominus illuminatio mea.* Proindèque dictus in hæc verba concludit Theophylactus: *Haud diſſimili ratione nunc quoque Divus Paulus Patrem miſericordiarum, ac DEUM conſolationis ipſum nominat ab eo, quod contigit.* Siquidem hic Sanctus Apoſtolus etiam medias inter innumerabiles preſſuras, conſolationes expertus eſt innumeras, inquiens: *Superabundo gaudio in omni tribulatione;* quibus ſimiles, eoſque diverſos, quibus nos Deus conſolari aſſolet, modos excogitat, conſideratque Sanctus Anſelmus, dum ait: *Conſolatur nos, vel per ſe nobis apparens, vel per Angelos admonens, vel per Scripturas, vel per alios Sanctos, vel per occultam inſpirationem, vel per tribulationis alleviationem.*

S. Anſ. ib.
Modi quib. conſolatur nos.

Cajetanus citatis verbis Apoſtolum acutè notat præmiſiſſe: *Benedictus Deus.* Unde ſequentem hanc eruit doctrinam, inquiens:

Cajet. ib.

Benedicitur Deus abſolutè, dicendo: Benedictus Deus. Benedicitur autem Deus relativè ad integram conſolationem, dicendo: Et Deus totius conſolationis, non ut auctor, ſeu pater conſolationis, ſed Deus; ad ſignificandum, quòd ſicut Deo proprium eſt, eſſe Patrem miſericordiarum, ita proprium eſt, Deum venerari, agnoſci; ac coli, ut Deum totius, ſeu omnis conſolationis; Quia revera ipſe eſt ratio totius, id eſt, integra conſolationis; Nullus enim omnis ex parte conſolationem accipere poteſt, niſi in Deo.

Solus Deus verè conſolatur nos.

4 Intimè veritatem hanc penetravit Sanctus Auguſtinus, dum humiliter Deo ſupplicans, ait:

S. Aug. in Pſ. 26. enar. 2.

Quidquid mihi volueris dare, o Deus meus, totum renuntio tibi, totum tibi accipe, tu mihi ſufficis unus, utpotè omne bonum, omneque gaudium mea afferens animæ: Quidquid mihi præter Deum non eſt, dulce non eſt: Quidquid mihi vult Dominus Deus meus dare, auferat totum; & ſe mihi det. Auguſtus mundi Monarcha ſumma perfruebatur pace, aſt citrà ſatisfactionem, ſiquidem Deus illi, & divina deficiebat gratia; multis è contra Dei ſervis in paupertate, fame, nuditate, inter reconditas ferarum cavernas, præ gaudio exultantibus, & jubilantibus, quia ſcilicet divinarum conſolationum rore perfuſi madent;

In adverſis conſolatio SS.

cujus

Digitized by Google

S. Ber. in lib. de conſ. c. 1.

cujus exuberantiam Sanctus Bernardus, per Antonomaſiam mellifluus dictus, hiſce fuſiùs verbis repræſentat, inquiens: *Anima pura felicitatem contemplatur, gloriæ decorem; Dei bonitatem; internæ ſuavitatis dulcedinem, & æternæ quietis tranquillitatem. Meditatur Patris potentiam, Filii ſapientiam, Spiritus Sancti benignitatem, & Angelicæ creaturæ beatitudinem. Delectatur de Deo in Deum, dum ejus pietatem miratur, & decorem contemplatur. O quàm jucundum, ſi non eſſet tam modicum! raptim rapitur, ſola cœleſtia contemplatur, contemplando jucundatur. Sed cum ibi diutiùs ſtare conatur, ſubitò labitur, rediens ad ſe, nulli poteſt intimare quod vidit. Supra ſe agitatione ſuavitatis allecta, guſtat dulcedinis ſuavitatem, & illam cœleſtem infuſionem lætitiæ ſpiritualis intra ſemetipſam miratur.*

Salm. in 2. Cor. 1. Conſol. immediatè à Deo.

5 Salmeron contextum proſequens aſſerti Apoſtolici, ſuperiùs allegati, per particulam *totius* inſinuari aſtruit, omnes conſolationes immediatè à Deo derivari: *Totius conſolationis, non unius, vel alterius, ſed omnis, id eſt, perfectæ, tam naturalis, quàm divinæ, & ſupernaturalis.* Si Coſmophilos deliciæ, convivia, theſauri, imperia, nuptiæ, cantus, muſica, aliæque maxima hujus vitæ voluptate recreant, atque oblectant, quidni pias; probaſque animas, fruitionem Dei poſſidentes, vera, minimèque ficta eriget conſolatio? Præſertim quoniam eodem Salmerone teſte; *Quæ ab illo non procedit conſolatio, nec nomine quidem conſolationis gaudere debet; Ideo Propheta dicit: Conſolamini, conſolamini popule meus; propter præſentem ſcilicet, & futuram in alia vita conſolationem.* Flos germinans in arborem ſpem ingerit fructus, ita pariter conſolationum ſpiritualium in hac vita communicatarum abundantia, pignus eſt, atque arrha gaudiorum cœleſtium. Unde Sanctus Chryſoſtomus (in Homilia, cui titulus: *Quod non datur pariter ſecundùm Deum, & mundum gaudere*) ita diſcurrit: *Juſtorum lætitia vera eſt, animæ pariter, ac corporis recreatio, & ſempiternæ fruitionis præſagium, & flos.* Aſt longè aptiùs ad noſtrum intentum in illius Pſalmi Commentario: (*Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui Domine, dediſti lætitiam in corde meo,*) ſermocinatur Dionyſius Carthuſianus, inquiens: *Ipſa divina conſolatio in præſenti experta, quid aliud eſt, niſi pignus, & arrha felicitatis futuræ, gaudiique cœleſtis prælibatio quædam?*

S. Chr. Juſtorum lætitia quale præſagium.

Dio. Cart. in Pſ. 4. 5.

6 Sanctus Remigius illa Pſalmi verba: *Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ, & torrente voluptatis tuæ potabis eos;* ſequenti illuſtrat perìdoneo Commentario: *Benè inebriabuntur, quia ſicut vinum immodicè ſumptum mentem aufert, ita & magnitudo ſpiritualis lætitiæ mentem fidelibus aufert humanam, & transfert in divinam; Voluptuoſo pani ſpiritualis gratiæ potabis eos, qui venit ad eos quaſi torrens, omnia obſtacula terrenarum cogitationum amovens, & omne lutum terrenæ voluptatis diluens.* Nonnè David, quantumvis baculum paſtoralem cum diademate regio permutaſſet, omnibus locupletatus bonis, & felicitatibus humanis, tunc ſubitò ex corporis ſui ergaſtulo liberari petiit, quando ſpirituales deguſtavit dulcedines? *Heu mihi; quia incolatus meus prolongatus eſt! Melior eſt dies una in atriis tuis ſuper millia;* nec immeritò, quoniam (ut cum Sancto Auguſtino diſcurram) ſi omnes pulcherrimas in venuſtiſſimas, nobiſque utiliſſimas mundi creaturas in ſolatium nobis adiiciſcere voluerimus, quod tandem ex iis gaudium, quam ſatisfactionem poterimus haurire? Exiiem penitus, ſi quampiam. Nihilominus ab ipſomet Eccleſiæ Doctore reſponſum accipiamus: *Cum ſint hæc omnia valdè bona, & delectabilia,* inquit ille Deum alloquens, *quæ bonis pariter, maliſque communiter dediſti, qualia futura ſunt illa, quæ ſolis bonis recondidiſti? Si tam innumera, & varia dona tua, quæ nunc amicis pariter tribuis, & inimicis, quam magna, & innumerabilia, quàm dulcia, & delectabilia, quæ ſolis tuis es largiturus amicis?*

Pſ. 35. 9. Spiritualis lætitia inebriat.

Pſ. 119. 5. Pſ. 83. 11.

S. Aug. ſoliſ. c. 21. NB.

7 Si quis veſtrum Principis cujuſdam palatium ingreſſus, menſas uſſenderet, tam delicatis, ac raris epulis, viniſque inſtructiſſimas, ut earum reliquiæ nectar forent, & ambroſia, quæ jumentis, & equis in ſtabulo cederent ad pabulum; qualem de epularum ipſimet Principi offerri ſolitarum pretio, & raritate conceptum formaret? Ecce vobis caſum in terminis. Corpori noſtro, ſenſibus hiſce noſtris Deus maximam im-

Oppoſita læt. mundi & gaudia.

pertit bonorum delectabilitatem, florum, odorum, ſaporum, fructuum, cantuum, melodiarum, aliarumque innumerabilium, quibus trahimur, deliciarum copiam. Nunc itaque imaginemini vobis, quanta animæ in cœlis intimè deſponſandæ præparârit bona, quanta diſpoſuerit gaudia, quorum hìc vix umbram attingimus, ita tamen, ut aliquatenus eadem anticipatè delibemus, dicente Pſalmiſta: *Prævenisti nos in benedictionibus dulcedinis. Eſt alius convivii locus,* inquit Sanctus Laurentius Juſtinianus, *in quo exuberant deliciæ ſpirituales multæ, reficiunt iſta ad tempus convivantium mentes, minimè verò ad ſatietatem. Satiabor,* inquit Propheta, *de æternis, cum apparuerit gloria tua. De temporalibus autem, & ſpiritualibus,* inquit Sapientia; *qui me edunt, adhuc eſurient; & qui me bibunt, adhuc ſitient.* Ideòque de prioribus loquens David, admirabundus exclamat: *Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ Domine, quam abſcondiſti!* In hac ſiquidem vita, nil niſi pignus dumtaxat, & arrha cœleſtem Jeruſalem inundantium fluviorum communicatur animæ. Unde Dionyſius Carthuſianus inquit: *Iſta dulcedo eſt quoddam præambulum futuræ dulcedinis Beatorum.* Et paulò poſt: *Hanc divinæ dulcedinis multitudinem experiri, eſt edere de micis, quæ cadunt de menſa dominorum ſuorum, ſcilicet Beatorum; Eſtque ad menſam Chriſti ſedere, ad quam Sapientia Dei Patris invitat electos ſuos, dum ait: Comedite amici, & bibite, inebriamini chariſſimi.*

Pſ. 20. 3.

S. L. Juſt. de ob. c. 14.

Pſ. 16. 15.

Pſ. 30. 20.

Dio. Carth.

8 Neutiquam in præſenti prætereundum duco quemdam Sancti Marci textum, ubi Salvator ſuos animaturus ſequaces, ait: *Nemo eſt, qui reliquerit domum, aut fratres, aut ſorores, aut patrem, aut matrem, aut filios, aut agros propter me, & propter Evangelium, qui non accipiat centies tantum nunc, in tempore hoc, domos, & fratres, & ſorores, & matres, & filios, & agros, cum perſecutionibus, & in futuro ſæculo vitam æternam.* Si retributio in altera dumtaxat vita centuplicata fuiſſet, facilis foret intelligentia, aſt apertè dicitur: *Nunc, in tempore hoc:* Circa cujus textum commentarium non abs re fuerit, quid Sanctus Gregorius ſtatuerit, auſcultare: *Neque enim Sanctus quiſque,* inquit ille, *ideo terrena deſerit, ut hæc poſſidere in mundo multipliciùs poſſit, quia quiſquis terreno ſtudio terram relinquit, terram non relinquit, ſed appetit; Centies itaque recipit, quod dedit, qui perfectionis ſpiritum accipiens, terrenis non indiget.*

Qui cœleſtia habet terrenis non indiget. Marc. 10. 29. & 30.

S. Greg. h. 18. in Ezech.

9 Sanctus Ambroſius ad illam à Deo factam Abrahæ certitudinem: (*Ego Deus tuus ſum*) ſeſe reflectens, *non dixit; Ero,* inquit, *ſed jam ſum, jam inhabita, jam poſſideo.* Et paulò poſt: *Propoſuit tibi Dominus in portione poſſeſſiones, in portione aurum, in portione argentum, in portione honores, in portione nobilitatem; propoſuit etiam in portione ſeipſum; Habes quamplurimas portiones, elige quam putas.* Si Deum elegerimus, magno nos utique locupletabimus bono: *Deus meus, & omnia; non centupli enumeratione, ſed perfectæ plenitudinis æſtimatione cenſetur.* Cajetanus ſenſui inſiſtens litterali, centuplum illud in ordine ad bona ſpiritualia explicat, dicens: *Centuplum accipiet, etiam in hac vita verificandum ſupplet Marcus; Et propterea bonum ſpirituale centuplum ad bonum temporale dimiſſum promittitur in hac vita; Centuplum autem ex parte rerum, quia minimum ſpirituale, plus quàm centuplum (utpote incomparabiliter excedens) eſt ad maximum bonum temporale.* Hanc autem Salvator promiſſionem fecit omnibus amore ſui mundum deſerentibus, in Sancto Petro, nemine omnium aliorum Apoſtolorum, dicente: *Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te.* Quis porrò innumerabiles ignorat, quas hac in vita Sanctus Petrus cum omnibus aliis condiſcipulis ſuis perpeſſus eſt anguſtias, perſecutiones, carceres, gladios, minas, & patibula? Ubi igitur centuplum in hac vita? Si maxima iſtorum temporalium pars in carne, & ſanguine, in amicis conſiſtit, & divitiis, ubi Apoſtolorum omnibus hiſce bonis exutorum centuplum? Quomodò adimpletur promiſſio: *Nunc in tempore hoc accipiet centies domos, fratres, agros, &c.* Audite Sanctum Hieronymum: *Qui carnalia pro Salvatore dimiſerit, ſpiritualia recipiet, quæ comparatione, & merito ſui ita erunt, quaſi ſi parvo numero centenarius numerus comparetur. Unde dicit & Apoſtolus, qui unam tantùm domum, &*

S. Ambr. in Pſ. 118. Oct. 8. Minimum ſpirituale bonum excedit maximum temporale.

Matth. 19. 29. Cajet. ibi in Matth.

Matth. 19. 27.

S. Hier. in Matth.

Digitized by Google

unius Provinciæ parvos agros dimiſerat; quaſi nihil habentes, & omnia poſſidentes.

Religioſi centuplum accipiunt in hac vita.

10 Quis Sanctos neſcit Ignatios in medio faucium leoninarum. Laurentios inter flammas, alios in aliis crudeliſſimorum tormentorum carnificinis, veluti ſi in Paradiſo Beati exiſterent, tripudiaſſe? Hoc ipſum dilectiſſimi centuplum erat vitæ præſentis; de quo in hæc verba loquitur Lucas Burgenſis: *Non ſufficit Jeſu, ſuorum mentes ſurſum ad ſpem vitæ æternæ efferre, verùm etiam præſentibus eos ſolatiis ſuſtentat, confirmatque ad crucem ferendam.* Imò conſolationum ſpiritualium abundantia pœnitentiam, auſteritatem, omniumque mundialium bonorum renunciationem abundè adeò reſtaurat, ut centies, imò millies conſolationes ſpirituales excedant, vincantque delicias ſenſus: *Vehementiores, dulcioreſque ſunt affectus ſpiritus, quàm naturæ,* inquit idem auctor, *quod ſi verò nonnumquam ſinat Chriſtus, hujuſmodi extorres inedia affligi, aut etiam perire; Tunc Chriſtus ipſe eſt eis inſtar omnium, qui externa corporis bona relicta internis animi bonis compenſat: (exemplo Apoſtolus eſt Philipp. 4. ver. 12.) quæ comparatione, & merito ſui ita ſunt (quod ait Hieronymus) ut ſi parvo numero centenarius comparetur, quibus multò ſolidiùs hominis animus reficitur, quàm fruitione quorum, cumque temporalium, quæ potuit reliquiſſe, bonorum.*

Luc. Burg. ib.

Hugo Card. in Marc.

Quidni centuplum, inquit Hugo Cardinalis, quandoquidem (ut in Religioſis patet) unius, vel alterius carnalis fratris deſerti loco, aliquot millia recipimus ſpiritualium? *Pro uno fratre carnali aliquot centum ſpirituales, id eſt, omnes bonos; Particeps ego ſum omnium timentium te.* Quapropter *egredere de terra tua, & de cognatione tua, & creſcere te faciam in gentem magnam in præſenti, per gaudiorum cœleſtium prægustationem, quod excedit omnia temporalia bonitate.*

Pſ. 118. 63.

Ty centuplū explicatur.

11 Quibus dogmatibus aliorum Interpretum ſubſcribunt commentaria, aſtruentium, centuplicatam hujuſmodi remunerationem in interiori, divinitùs impertita, conſiſtere animarum lætitia, abundanti admodum, & centies, & ampliùs omnes excedere, quas quis deſeruit, totius mundi delicias, & proſperitates. Unde Dionyſius Carthuſianus inquit: *Centuplum, id eſt, ſpiritualibus bonis in præſenti ditabitur, videlicet gratia gratum faciente, charitate divina, conſolatione interna, donis Spiritus Sancti, quæ omnia incomparabiliter præſtantiora ſunt cunctis bonis terrenis.* Item Albertus Magnus circa illa Sancti Marci verba: *(Nunc in tempore hoc)* ait: *In gratia delectatione, menſuram bonam, & confertam, & coagulatam, & ſuper effluentem dabunt in ſinum veſtrum.* Et Sanctus Bernardus inquit: *An non centuplum habet homo, qui impletur Spiritu Sancto, qui Chriſtum habent in pectore? Longe plus quam centuplum eſt, viſitatio Paracleti Spiritus, & præſentia Chriſti;* juxta illud Davidis teſtimonium: *Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ Domine! Hoc ergo centuplum adoptio filiorum eſt, libertas, & primitiæ ſpiritus, deliciæ charitatis, gloria conſcientiæ, regnum Dei, quod intra nos eſt; non utique eſca, & potus, ſed juſtitia, & gaudium, & pax in Spiritu Sancto.* Cujus jubili exuberantia Sanctum Andream cruci deſponſavit tenerrimè. Cujus abundantia Sanctum adeò inebriavit Laurentium, ut graviſſimorum etiam tormentorum, ſibi intentatorum, inſtrumenta reputarit delicias, inquiens: *Has epulas ego ſemper optavi.* Hujus lætitiæ copia ſanctiſſimo Protomartyri lapidum ſævitiam convertit in mel, & ambroſiam. Quidni igitur cum mellifluo concluſerim: *Hæc illa pax, quam Chriſtus reliquit ſuis, quæ exſuperat omnem ſenſum?*

D. o Carth. in Matt. 19.

Alb. Mag. in Marc. Luc. 6. 38.

S. Bern. Ecce nos reliq. omnia.

DISCURSUS IV.
ARGUMENTUM.

De lætitiæ ſpiritualis animæ exuberantia.

THEMA.

Cor meum, & caro mea exultaverunt in Deum vivum, Pſalm. 83. verſ. 3.

Anima. & corpus cœlium gaudiorum cœleſtium eſt particeps. Pſ. 83. 2.

1 ÆTernorum gaudiorum contemplationi immerſus regius Propheta, quondam exclamaſſe fertur: *Quàm dilecta tabernacula tua Domine! concupiſcit, & deficit anima mea.* Volens inſinuare, ſe à beatis victum deliquiis, ſenſuum pari alienationem, tamque immenſa paradiſiacarum dulcedinum obrui ſuperabundantia, ut deficiente anima, ipſum quoque corpus ineffabilibus fuerit perfuſum gaudiis, ideòque ſubjungit: *Cor meum, id eſt anima,* inquit Dionyſius Carthuſianus, *& caro mea, ſcilicet corpus, exultaverunt.* Euthymius à Gloſſa citatus inquit: *Non hoc tantùm, inquit, accidit animæ meæ, ſed & corpus meum in Chriſto lætatum eſt. Primò cor lætitia afficitur, deindè gaudium in univerſum corpus diffunditur.* Aſt juxta Sancti Hieronymi animadverſionem, difficilè eſt, animam, & corpus in iiſdem communicare voluptatibus; ſiquidem teſte Apoſtolo: *Caro concupiſcit adverſum ſpiritum, & ſpiritus adverſus carnem.* Quomodò igitur aſtruit David, carnem, ſpiritumque ejus in lætitiis, atque exultationibus cœleſtibus ſimul tripudiaſſe? Reſpondet ipſemet Sanctus Doctor: *Hoc non poteſt dicere, niſi ille, qui in amorem Dei tota mente defixus eſt.* Prout conſtitutus erat iſte, qui dicebat: *Sitivit in te anima mea, quàm multipliciter tibi caro mea; Iſta eſt caro, quæ deſiderat Dominum, de qua in alio loco dicitur; Et videbit omnis caro ſalutare Dei. Illa autem caro, de qua dicitur: Omnis caro fœnum, non deſiderat Dominum.* Id quod veriſſimum eſſe nemo dubitat, ſiquidem experientia teſte, caro per jejunia, cilicia, flagella, ſimileſque alias auſteritates ſpiritui ſubjecta, cœleſtis quoque mannæ particeps evadit: *Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ Domine?* ſed quibus? *quam abſcondiſti timentibus te;* iis nimirum, qui Deum timentes & amantes, per ardentiſſimam charitatem ſe cum Sanctiſſimo Spiritu, qui conſolatio, & Paracletus eſt, uniunt.

Dio. Cart. ib.

S. Hieron. ib. in Pſ.

Gal. 5. 17.

Pſ. 62. 2.

Cor devotione plenū totū hominē lætificat.

2 Dionyſius Carthuſianus per cor, intellectivum exponit appetitum; per carnem, ſenſitivum, hac utrumque inter aſſignata differentia: Non uniformiter convenit exultatio iſta appetitui *intellectivo, ſeu voluntati, & appetitui quoque ſenſitivo ſecundum redundantiam; in carne verò ſecundum aliqua ſigna interioris lætitiæ, ſicut eſt ſerenitas vultus, riſus, & refloritio quædam ætatis.* Ne autem cuiquam dubitandi locus relinquatur, utrùm ſpiritus ſuavitas ad carnem, animæ dulcedo ad corpus transfundi poſſit, naturalem quamdam Lyrani, & Michaelis de Bononia rationem auſcultare ne gravemini. Scribit itaque Lyranus: *Fortes motus animæ redundant ad corpus.* Quemadmodum enim quis ob vehementem timorem aliquando congeleſcit, impalleſcit, imò & non rarò canos inducit, aut propter iram, atque indignationem impetuoſam inflammatur, accenditur pudore, ſeu verecundia profunditur, ita docent hi auctores, *cum anima fortis exultat in Deo, fit quædam redundantia in ſenſu corporeo.* Quibus omninò illa Michaelis de Bononia, quondam incogniti dicti, conſonant verba: *Sic ergo quid mirum, ſi cordis exultatio vehemens, quæ eſt in contemplatione divinitatis etiam ad carnem redundat, ut exultatione cordis exultet & caro?* Hugo præcitatum Pſalmi verſiculum ita interpretatur: *Exultaverunt cor per devotionem, caro per hilaritatem,* quando namque cor devotione, veroque ſpiritu plenum eſt, homo in ſumma vivit ſatisfactione, & lætitia.

Lyr. in Pſ.

Mich. Bon. in Pſ.

Hug. Car. ib.

3 Exemplo ſit vobis Sanctus Philippus Nerius, qui propter miraculoſam coſtarum dilatationem, ex nimiis Sancti Spiritus ebarimaribus, quibus cor ejus obruebatur, exortam, meritò dicere poterat: *Dilataſti cor meum.* Semper vultu eum hilari, numquam quis intuitus eſt ſqualere mœrenti: imò ſæpè ſæpiùs dicere ſolebat: *Apage, apage melancholia, ne diverſorium tibi promiſeris ſub tecto meo;* Noverat namque optimè, individuas eſſe comites, conſcientiam bonam, & lætitiam, ſeu jubilum internum. In oratione, principaliter autem in ſubterraneis catacumbarum receſſibus, tanta perfundebatur conſolationum cœleſtium abundantia, ut omnio divini amoris incendio ſufferendo impar, non rarò exclamarit: *Abundè ſatis eſt Domine, ſatis eſt;* ſeque in terram dejiciens, per eam ſe volutare cœperit, minus habens virium, quàm ut tantum poſſet ſuſtentare impetum: *Amor ardens, & fervens cor penetrat, & affectum inflammat,* loquit Richardus à Sancto Victore, *animamque ipſam eo uſque medullitus transfigit, ut veraciter dicere poſſit: Vulnerata charitate ſum ego.* Hæcque ipſa charitas realiter ſeſe in Sancti noſtri corpus transfudit; ſiquidem ut dicitur: *Tanto cor ejus æſtuabat ardore, ut cùm intra fines ſuos continere non poſſet, illius ſinum confractis, atque elatis duabus coſtulis, mirabiliter*

L. 2. cap. 10. n. 16.

S. Phil. habuit abundantiā conſolationum.

Individuæ comites Conſcientia bona, & gaudium.

L. 1. c. 6. n. 6.

Rich. à S. Vict. de grad. viol. char.

In Lect. S. Phil.

Domi-

Dominus ampliaverit. Exceſſiva adeò erat paradiſiacarum hanc à Deo dilectam animam inundantium, dulcedinum affluentia, ut cor ejus, ad ſufficientem locum diſponendum, dilatati voluerit, Unde S. Auguſtinus inquit: *Anguſtiantur vaſa carnis, dilatentur ſpatia charitatis*. Inſigniſſimus quidam illius ſæculi Medicus, Angelus de Bagnatea, de frequenti cordis ſancti noſtri palpitatione, & miraculoſis duarum coſtarum ruptura tractans: *Ut ea*, inquit, *qua Beatus vir ex amore proximi, divina gaudia amittebat longiora, ex DEI remuneratione acceperet frequentiora.*

S. Aug. ſer. 10. de verb. Dom.

4 Spiritus Sanctus de gaudiorum ſpiritualium abundantia agens, hanc plerumque nobis ſub fluvii, aut torrentis exbibet metaphoram: *Fluminis impetus lætificat civitatem Dei. Declinabo ſuper eum quaſi fluvium pacis. Torrente voluptatis tuæ potabis eos*. Nec abſque myſterio, quia ſicuti, experientia teſte, torrentes quandoque adeò inundant, ſuoſque egrediuntur limites, terraque deſtructs, per vicinos ſpatiantur campos, & agros, ita quandoque, & anima ſancta tantum dulcedinum, & ſuavitatum ſpiritualium patitur diluvium, ut ſpirituales animæ egreſſum limites, in ſenſus, corpus, & carnem transfundatur: *Cor, & caro exultant in Deum vivum*. Sponſæne inconſtantiam aliquando obſervaſtis in Canticis? Modò, *fuge*, inquit, *dilecte mi, & aſſimilare capreæ, hinnuloque cervorum ſuper montes aromatum*. Modò, & quidem paulo ante, eum ſumma ſollicitudine, atque anxietate indagans, ait: *Num, quem diligit anima mea, vidiſtis? Surgam, & circuibo civitatem, quæram quem diligit anima mea*. Quem vix inventum ſtudioſiſſimè tueri ſtatuit: *Tenui eum, nec dimittam*. Quomodò igitur modò ait: *Fuge dilecte mi, &c.* Reſponſio præſto eſt; Tanta ſpiritualium ſuavitatum copia in dilectam ſponſam, ſeu animam pluebat, ut exceſſivarum adeò voluptatum impetu obruta, ſuccumberet. Unde Sanctus noſter Philippus dicere ſolebat, animam ſincero Dei amore abſorptam, quandoque compelli, ut divino amanti ſupplicet pro quiete.

Torrentum conſolationes torrenti ſimiles. Pſ. 45. 4. Iſ. 66. 12. Pſ. 35. 9. Cant. 8. 14. Cant. 3. 2. Cant. 3. 4.

5 Dum quadam vice, prout in vita traditur Sanctæ Thereſiæ, ille Pſalmi verſiculus recitaretur: *Defecerunt oculi mei in eloquium tuum, dicentes, quando conſolaberis me?* quædam Religioſa à communi cæterarum Sanctimonialium tono, cantùque recedens, voce ſua totum perturbavit chorum. Cujus facti cauſam à Sancta edicere juſſa, reſpondit: Hæc ego confeſtim profero verba, nullam enim hac in vita conſolationem quæro. Et niſi ad divinum obligarer officium, numquam ego eadem proferrem. Credibile eſt, hanc Dei ſervam tam exceſſivas expertam fuiſſe ſpiritus conſolationes, ut bis etiam in corpus redundantibus, tam in parte ſuperiori, quàm inferiori, ad majus meritum optari deſtitui.

Exemplum. Pſ. 118. 82.

6 Nequaquam in præſenti præterire licèt myſterioſum inprimis verbum *Exulto*, cui elucidando inſudat Albertus Magnus, in illo Commentario Habacuc: *Ego autem in DOMINO gaudebo, & exultabo in DEO. Gaudium eſt cordis*, inquit, *exultatio verò corporis; quia ſicut dicit Sanctus Auguſtinus: Gaudium eſt diffuſio animi in conceptu bono, & ideo refertur ad dotes animæ; Exultatio vero componitur ab ex, & ultrà, quia id quod eſt in corde, in ſigne corporeo manifeſtatur, & ideo ad dotes corporis refertur*. Taliter David nimio devotionis, jubilique interni ſtimulis agitatus, ante arcam *ſaltabat totis viribus*. Unde peraccommodè Hugo Cardinalis citatum Habacuc textum ita interpretatur: *Gaudebo interius, & exultabo exteriùs*. Imò internus iſte animæ jubilus, ipſam quoque externam hominis faciem feſtivis, lætiſque inſignit delineamentis, juxta illud Sapientis: *Cor gaudens exhilarat faciem*, Ubi Hebræus legit: *Cor lætum honorificabit faciem*. Septuaginta: *Cordis læti facies flores*. Complutenſis: *Cordis læti facies viret*. Quam à Salomone adductam ſimilitudinem quidam diſcutiens interpres, quemadmodum, ait, plantatæ arboris radix in vere ipſum truncum foliis veſtit, & floribus: *Sic etiam cor, & animus, etiamſi tellus quodammodo; & defoſſus ſit, cum lætitiam concepit, velut radix quædam virens, in vultum flores emittit ſuos, faciem ipſam floridam reddens*. Illi conformiter fortaſſi Gloſſa Origenis, pro, *Exhilarant faciem*, legentis: *Florida eſt*. Doctè quidem ille, aſt longè vivaciùs hanc nobis ſimilitudinem Caſſiodorus expreſſit, dum ait: *Arborem quam florere vides, quam ſumma conſpicis viriditate lætari, ſubterraneo ſucco viriditatis, & fœcunditatis animatur, reddens in ſuperficie, quod continetur in radice. Hominis quoque vultus magna hilaritate decoratur, ſi viſceribus ſanis nullius gravamen ſentiet læſionis*. Spiritus Sanctus veluti arbor eſt fructifera, in animæ campo fructus inceſſanter producens diverſos, de quibus Apoſtolus ſcribit: *Fructus autem Spiritus, eſt charitas, gaudium, pax, patientia, benignitas, bonitas, longanimitas, manſuetudo, fides, modeſtia, continentia, caſtitas*. Fructus itaque hujus arboris primus eſt dilectio, ſeu amor Dei, de quo alibi dicitur: *Ego quaſi vitis fructificavi ſuavitatem odoris, & flores mei fructus honoris, & honeſtatis; in me gratia omnis, ſpes vitæ, & virtutis*. Et paulò poſt: *Spiritus enim meus ſuper mel dulcis, & hæreditas mea ſuper mel, & favum*. Ad quæ verba Interlinearis ſubdit: *Quia charitas Dei, quæ per Spiritum infunditur cordibus electorum, incomparabiliter eſt dulcis*. Charitati ſuccedit gaudium, de quo in hæc verba Sanctus diſcurrit Antiochus: *Averto à te triſtitiam hanc, & ne contriſtes Spiritum Sanctum, qui in te habitat, ne fortè interpellet Deum, & recedat à te, Spiritus enim DEI, qui in hanc etiam tamen ſe affudit, triſtitiam non fert, neque animi anguſtiam.*

Hab. 3. 18. Alb. Mag. ib. Cor lætum exhilarat faciem. 2. Reg. 6. 14. Hug. Car. ib. Prov. 15. Salom. ib. Orig. h. 4. in Cant. Caſſiod. l. 2. ep. Gal. 5. 22. Eccl. 24. 23. Interl. ib. Diſſuadetur triſtitia. S. Antioch. h. 25. cit. à Cor. à Lap. ibid.

7 Poſtquam dixiſſet Sapiens: *Cor gaudens exhilarat faciem*, ſubjungit protinus: *In mærore animi dejicitur Spiritus*. Proindèque citatus modò Sanctus fuſiùs de mœſtitia Spiritui Sancto contraria diſcurrens, ait: *Triſtitia Spiritum Sanctum mæſtificat, qui homini datus eſt hilaris: Ut enim acetum, vino ſi immiſceatur, nihil affert jucundi guſtus, ſic etiam triſtitia Spiritus Sancto immixta, paracleſim ejus reddit inamœnam*. Syriacus pro, *cor gaudens exhilarat faciem*, prout vulgata habet, legit: *Cor hilare, pulchrum reddit corpus*. Non abs fuerit in præſenti quemdam Sancti Auguſtini inſerere diſcurſum, quem de Patriarcha, & Ægypti Salvatore Joſeph inſtituit, inquiens: *Pulcher erat intus in luce cordis Joſeph, qui foris in facie corporis; quo illius fœmina oculi non penetrabant. Intuens ergo pulchritudinem caſtitatis in ſpeculo conſcientiæ ſuæ, illam maculare noluit.*

Quia Spiritui S. contraria. Prov. 15. 13. S. Aug. ſer. de S. Joſeph. Patr.

8 Cajetanus inquit: *Apparet in facie gaudium cordis, dilatante corde ſpiritus ſuos claros ad faciem, quo contra mærente corde retrahuntur ſpiritus*. Bonæ poſſeſſor conſcientiæ, tamquam in ſpeculo imaginem repræſentat illius, de quo ſcriptum eſt: *Speciosus forma præ filiis hominum*. Unde Sanctus Antonius Patavinus inquit: *Conſcientia, ſi munda fuerit, divinam imaginem repræſentat*. Speculum repræſentat imaginem, ſecundùm quod hanc ei oppoſueris; ita pariter ſi cor veſtrum ſpiritualibus abundarit conſolationibus, hæ ipſæ in exterioribus quoque, facie, geſtibus, verbis, affectibus, moribuſque ſeſe inſinuabunt. Sanctus Joannes Damaſcenus ait: *Conſcientia exultans faciem quoque ipſam exornat, atque animæ valetudo, ac firmitas genas irrigat. Neque enim fruſtrà dictum eſt à Sapiente: Cor gaudens exhilarat faciem*. Cur autem cordis lætitia ad vultum ſe principaliter diffundat, hanc Lyranus aſſignat rationem: *Diſpoſitio cordis magis apparet in facie, quàm in cæteris partibus corporis, eo quod ibi vigent omnes ſenſus*. Accommodatiſſimè propoſito deſervit illud cujuſdam ſermonis à Sancto Auguſtino habiti (cui titulus, *de puritate conſcientiæ*) exordium: *Ad ſpirituale gaudium, fratres chariſſimi, hodierna die intendo vos invitare; quod quidem gaudium non operatur divitiarum copia, non fallax mundi gloria, non prolis fœcunditas, non corporis ſanitas, ſed tantùm conſcientiæ puritas*. Non charitas, ſed conſcientiæ integritas conſolationem affert, & lætitiam, hæc nos recreat, hæc oblectat, hæc nos jucundos efficit, & feſtivos; hæc (quod longè conſiderabilius eſt) corporalem operatur, promovetque ſalutem, & vigorem.

Cajet. Facies ſpeculum eſt conſcient. S. Ant. Pat. ſer. in ſer. 4. in c. jejun. S. Jo. Dam. l. 2. c. 18. Prov. 15. 13. Lyran. S. Aug. ſer. 10. ad fr.

9 Sanctus Joannes Evangeliſta omnes ſupervivens Apoſtolos, dierumque plenus in ferventis quidem olei cacabum conjectus fuit, aſt per Divinam Providentiam non modò evaſit illæſus, ſed, ut hiſtoriæ perhibent, Romæ miſſus in ferventis olei dolium, *purior, & vegetior exiit, quàm intravit*. Oleum lætitiæ ſymbolum eſt, ideòque meritò dicere poterat hic Sanctus Apoſto-

Vultu ſemper hilari SS. Joan. Anton. & Romualdus.

Digitized by Google

Pſ. 22. 5.

lius: *Impinguaſti in oleo caput meum, & calix meus inebrians, quàm præclarus eſt*. Memoriamne veſtram ſubterfugit illud, quod de Sancto Antonio Magno, centum, & quinque annorum ſenectione, teſtimonium dedit

S. Athan. in vit. S. Ant. c. 4.

Sanctus Athanaſius? *Semper hilarem faciem gerens*, inquit ille, *liquido oſtendebat, ſe de cœleſtibus cogitare, ſicut Scriptura ait: Corde lætante vultus floret*. Idem de Sancto traditur Romualdo, qui centum, & viginti annorum ſpatio, quorum centum in auſteriſſimis tranſegit pœnitentiis? *Rerum cœleſtium meditatione vim lacrymarum profundens, fruebatur; vultu tamen adeo læto ſemper erat, ut intuentes exhilararet*.

In Lect. conſolationes ſunt animæ nutrimentum. S. Bern. c. 3. 10 die Pent. ſer. 3. a. 1. c. 7.

10 Longæ multarum animarum corporalis abſtinentiæ miraculum Sanctus Bernardinus conſolationum ſpiritualium refectioni adſcribere non dubitat, inquiens: *Cùm delectatio mentis animam taliter diligentem impinguat, neceſſe eſt, ut talis pinguedo in carnem, & corpus ex abundantia cordis redundet, ex quo fit, quod talis amor mirabiliter, & ſupra naturam, quandoque etiam abſque neceſſariis ad corporalem victum, nutrit humanum corpus. Sicut enim inter quinque ſenſus corporis, principaliter guſtus ad corporalem vitam neceſſarius eſt, & corpus humanum principaliter nutrit, ſic iſte inter quinque ſenſus ſpirituales principalius animam nutriens, & cibans, in edomitam carnem redundat, etiam eam paſcit, atque ſupra naturam nutrit*. Hugo Cardinalis ait: *Cor*

Hug. Card.

gaudens exhilarat faciem exteriorem, id eſt, bona conſcientia etiam producit vitam. Unde Eccleſiaſt. 30. Jucunditas cordis hæc eſt vita hominis.

Effectus mira conſolatio habet interna.

11 Tres Hebræorum de Ægypto exeuntium milliones, ſine carnibus, piſcibus, aliiſque delicatis, & ſolidis epulis, ſolum, & unicum manna aluit, confortavit, longoque tempore ſanos planè, & vigoroſos protexit; unde Pſalmiſta ait: *Non erat in tribubus eorum infirmus*. Hos ipſos effectus excellens operatur cœleſtium conſolationum manna, *habens omne delectamentum, & omnem ſaporis ſuavitatem*; ſpiritum impinguans, & corpus,

Pſ. 104. v. 37.

vegetans vitam æternam, & temporalem; prout latiùs, cui vacaverit, videre poterit in diverſorum Sanctorum, Deique chariſſimorum ſervorum vitis, qui multos ſæpè dies omni abſque corporali cibo in extaſibus, & raptibus traduxerunt.

DISCURSUS V.

ARGUMENTUM.

Internum eſt animæ gaudium, noſtris ſæpè incognitum oculis; hoc non delectabilibus hujus vitæ bonis, ſed divinæ gratiæ, virtuti, bonæque innititur conſcientiæ.

THEMA.

Dediſti lætitiam in corde meo. Pſalm. 5. verſ. 7.

Conſolationes occultæ ſunt in corde SS.

1 Licèt quandoque, prout in diſcurſu probavimus præcedenti, ſpirituale animæ gaudium in ipſum transfundatur corpus, nihilominus, inquit David, cordi plerumque, veluti centro ſuo, & theatro imminet; noſtris ſe ordinariè occulit conſpectibus; ideòque

Pſ. 30. 20.

in alio quodam Pſalmo, dum vix exclamaſſet: *Quam magna multitudo dulcedinis tuæ, Domine!* immediatè

Interlin. ibid.

ſubjunxit: *Quam abſcondiſti*. Gloſſa interlinearis citatum Pſalmi verſiculum, *dediſti lætitiam*, &c. *intus ſunt vera*, inquit, *& certa bona, quæ mali non vident*.

Pſ. 149. 5. S. Aug. ib.

Sanctus Auguſtinus ſubinfert: *Non ergo foris quærenda eſt lætitia*. Qui idem Sanctus illa Pſalmi (*exultabunt Sancti in gloria, lætabuntur in cubilibus ſuis*) interpretans verba, *Sancti*, ait, *in theatro, non in circo, ſed in cordibus ſuis lætantur*: juxta illud Apoſtoli teſtimonium: *Gloria noſtra hæc eſt, teſtimonium conſcien-*

S. Th. Vill. ſer. de S. Doroth.

tiæ noſtræ. Eumdem hunc ultimum Pſalmiſtæ textum Sanctus quoque adducit Thomas de Villanova, dum conſolationum ſpiritualium theſauros in reconditiſſimis cordium ſervorum Dei penetralibus occultè delitеſcere probaturus, inquit: *Hi omnibus ſolatiis, & gaudiis ſenſibilibus abdicatis, in ſolo intellectu, & affectu omnes ſuas divitias, & delitias collocarunt, ſicut ſcriptum eſt: lætabuntur in cubilibus ſuis. Invenerunt intra ſe reconditos quoſdam theſauros, & pretioſas margaritas, quas mundus ignorat, pro quibus juxta Evangelicam parabolam, libenter omnia ſua dederunt, ut compararent eas. Neque enim dubium eſt, ampliores, & meliores eſſe divitias in ſpiritu, quàm in carne, meliora, & potiora eſſe ſolatia in intellectu, quam in ſenſu*.

Bonæ conſcientiæ gaudium. Pſ. 99. 2.

2 Pſalmiſta nos ad præſtandum omni cum jubilo divinæ Majeſtati ſervitium invitat, dum ait: *Servite Domino in lætitia, introite in conſpectu ejus in exultatione*; quæ verba Sanctus Bruno de conſcientiæ noſtræ ſecreto explicat, inquiens: *Exiſtentes in exultatione, id eſt, in lætitia, introite ſecretum conſcientiæ veſtræ; quod eſt dicere: interius lætitiam illam habete. Unde Dominus in Evangelio: cùm oraveris, intra in cubiculum tuum, ſcilicet in conſcientiam, lætitia interior beneplacebis Deo*. Interlinearis auctoritati Sancti Auguſtini inſiſtens, eidem ſubſcribit interpretationi, *in conſpectu*, pariter explicans, *in conſcientia*. Vel ut alius quidam in-

Interlin.

terpres aſſerit: *Intrate in conſcientias veſtras, ubi Deus videt, non homo*; conſcientia namque recta, & tranquilla oculo non attingitur corporeo, unde S. Bernar-

Rich. Pam. ibid. S. Bern. l. de conſc. c. 1.

dus de eadem, inquit: *Cùm tota ad internum gaudium colligitur, ad imaginem Dei reformatur, quam in ſe venerantur. Talem animam frequenter viſitant; & honorant Sancti Angeli, & Archangeli, utpote Dei templum, & Sancti Spiritus tabernaculum*.

Hoc agnoverunt etiam Gentiles.

3 Quid facris, immoror auctoribus, dum ipſi etiam Gentiles, ſolo lumine, & dictamine naturali ducti, nimium rectæ conſcientiæ gaudium, jubiliumque agnovere? Unicum pro mille audiamus Senecam Moralem, in hæc verba ſcribentem Lucilio: *Nolo tibi*

Sen. ep. 23.

unquam deeſſe lætitiam, volo illam tibi domi naſci; naſcitur, ſi modo intra teipſum ſit; cæteræ hilaritates non implent pectus, ſed frontem remittunt, leves ſunt, niſi fortè tu judicas illum gaudere, qui ridet. Moxque difficile movet dubium, inſinuatum a pluribus, ſcilicet quomodò non raro aliqui rideant melancholia oppreſſi, alii autem vultum præſeferant triſtem, ſerium, & ſeverum, licèt interiùs ſolatiis, jubiliſque abundent: *Animus debet eſſe*, inquit ille, *alacer, & fidens, & ſuper omnia erectus. Mihi crede; res ſevera eſt verum gaudium. An tu exiſtimas, quemquam ſoluto vultu, & ut iſti delicati loquuntur, hilari oculo mortem contemnere? paupertati domum aperire? voluptates tenere ſub fræno? meditari dolorum patientiam? Hæc qui apud ſe verſat, in magno gaudio eſt, ſed parum blando. In hujus gaudii poſſeſſione eſſe te volo, nunquam deficiet, cùm ſemel unde petatur, inveneris. Levium metallorum fructus in ſummo eſt; illa opulentiſſima ſunt, quorum in alto latet vena. Hæc quibus delectatur vulgus, tenuem habent, ac perfuſoriam voluptatem, & quodcumque invectitium gaudium eſt, fundamento caret. Hoc de quo loquor, ad quod te conor perducere, ſolidum eſt, & quod plus pateat introrſus. Fac oro te, Lucili chariſſime, quod unum poteſt te præſtare felicem; disjice, & conculca iſta, quæ extrinſecus ſplendent, quæ tibi promittuntur ab alio; ad verum bonum ſpecta, & de tuo gaude. Quid eſt autem hoc de tuo? teipſo, & tui optima parte*. Plures inſuper alii Philoſophi Morales, non obſtante denſa, in qua ſqualebant, multorum errorum, & Gentilis ſuperſtitionis caligine, veram felicitatem, beatitudinem, & gaudium in operibus virtuoſis, inque conſcientia benè regulata, & innocenti conſiſtere

Sen. ep. 124. & fin. ep. 98.

profeſſi ſunt. Unde & idem Seneca inquit: *Tunc beatum eſſe te judica, cum tibi ex te gaudium omne naſcetur*. Et clariùs alibi: *Nunquam crederis, felicem quemquam ex felicitate ſuſpenſum; fragilibus innititur, qui adventitio lætus eſt; exibit gaudium, quod intravit: at illud ex ſe ortum, fidele, firmumque eſt, & creſcit, & ad extremum uſque proſequitur. Cætera, quorum admiratio eſt vulgo, in diem bona ſunt; quid ergo? non uſui, aut voluptati eſſe poſſunt? quis negat? ſed ita, ſi illa ex nobis pendent, non ex illis nos*.

Pulchra aſſimilatio.

4 Dixi, interno quandoque gaudio, & conſolationi ſpirituali externam aſſociari ſeveritatem, & mœrorem; quod hominum genus in Alcibiadis Silenis delineatum eſſe crediderim, quas veterum monumenta tradunt imagines fuiſſe, quæ clauſæ brutas, deformes, monſtruoſas, ridiculaſque præſeferebant figuras; ſed apertæ Deitatem præſentabant; ita non pauci continuis in jejuniis, ciliciis, inopia, & opprobriis coram mundo ſordeſcere videntur, quorum ſi corda patefierent, Deus inibi cum inæſtimabilibus lætitiæ, & veræ conſolationis theſauris reperiretur abſconditus; cujus jubili incarnati meminit Sapientia, dum inquit: *Triſtitia veſtra vertetur*

in

Digitized by Google

Jo. 16. v. 20. & 22. 2. Cor. 6. v. 10. Cajet. ibid.

in gaudium, gaudium veſtrum nemo tollet à nobis. Et Sanctus Apoſtolus: *Quaſi triſtes, ſemper autem gaudentes*; circa quæ verba ita Cajetanus diſcurrit: *Dicit, quaſi, quia non triſtabantur intus, ſed habentes cauſas mœroris, & doloris, habebantur tanquam mœrentes; ſemper autem gaudentes, quod ſecundùm rem, non quandoque, ſed ſemper intus gaudium habebant Spiritus Sancti*. Idem nobis dogma Præceptor tradit Angelicus, ſollicitè quemlibet, ne ex ſpecie exteriori de interna proximi conſtitutione

S. Tho. ibid.

formet conceptum, in hæc admonens verba: *Quia licèt in exterioribus, & quæ ad carnem ſunt, patiamur triſtitiam; & amaritudinem, interiùs tamen continuum gaudium habemus, quod creſcit in nobis ex conſolationibus Spiritus Sancti, & ſpe remunerationis æternæ*.

Pſal. 4. v. 7. Quomodo nit gaudium in Conſcientia bona, & gratia Dei. Hug. Car. ibi.

5 Priuſquam Pſalmiſta diceret: *Dediſti lætitiam in corde meo*; præmiſit: *Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui, DOMINE*; ubi Hugo Cardinalis inquit: *Lumen hujus vultus, eſt gratia*. Divina gratia, ſatians, repleníque animam, oculi corporalis ſphæram excedit: *Dediſti lætitiam in corde meo; non extra in vanis; quia omnis gloria filiæ Regis ab intus, ſed illi multi, qui dicunt, quis oſtendit nobis bona? exteriùs gaudent in hoc, ſcilicet, quod à fructu frumenti, vini, & olei multiplicati ſunt, ſcilicet numero poſſeſſionum, perſonarum, militiarum, curarum, & ærumnarum*. Juxta illud Exodi capite quinto:

Exod. 5.

Diſperſus eſt populus per omnem terram Ægypti ad colligendas paleas, id eſt, temporalia, ponunt fructum, finemque ſuum in iſta temporalia. Longè aliter illuminatiſſimus operatus eſt Propheta Regius: *Sed ego, dicit juſtus, alium finem intendo, hunc ſcilicet; in pace in idipſum dormiam, & requieſcam, in pace pectoris*. David omnes ſuos theſauros, triumphos, ſceptra, cunctaſque alias proſperitates humanas hunc unicè in ſcopum dirigebat, ut cordis ſui gauderet quiete, & conſolatione, id eſt, conſcientia bona, & gratia divina. Unde Dionyſius Carthoſianus inquit:

Dion. Car. ib.

Pax, & tranquillitas bonæ ordinationis, ſicut cum caro obedit ſpiritui, ſenſualitas rationi, & ratio Deo. Itaque in pace, id eſt in vera mentis tranquillitate; in idipſum, id eſt, in DEUM æternum qui ſemper idem ipſe eſt; dormiam, id eſt, ab exteriori occupatione ceſſabo; & requieſcam, id eſt, in divina dulcedinis deguſtatione, in divini amoris ardore ſuaviter repauſabo.

Pſal. 4. v. 7. Gloſ. ibid. In exterioris nullum gaudium cordis.

6 Gloſſa pariter circa citatum Pſalmi quarti verſiculum ſeptimum (*dediſti lætitiam in corde meo*) advertit, hoc gaudium oculos latere corporeos, ideòque nos multoties decipi poſſe, dum non paucos afflictos reputamus, & mœſtos, quos tamen interioris gaudii replevit abundantia: *Dediſti lætitiam in corde meo; non foris

Chryſoſt. ib.

in vanis; ſed intus, ubi habitabat DEUS, quærenda eſt lætitia*. Acutè Sanctus Chryſoſtomus proindè obſervat, non dixiſſe Davidem ſolummodò: *Dediſti lætitiam*, ſed addidiſſe; *in corde meo; ut oſtenderet, non eſſe in rebus externis lætitiam, nec in mancipiis, nec in auro, nec in argento, non in veſtibus, non in lauta, & opipara menſa, nec in potentiæ magnitudine, nec in domus laxitate; hæc enim lætitia non eſt cordis, ſed oculorum*. Quanta ſæculi hujus Magnatum, divitum, & principum, omnibus proſperitatibus humanis abundantium foret felicitas, ſi ipſis lætitia ſuffragaretur ad libitum? quin potiùs hos præ omnibus aliis, experientia teſte, premit mœror, dejicit melancholia. Saul ex agaſone ad regium promotus thronum, lamentabatur: *Non

1. Reg. 22. v. 8. 3. Reg. 21. v. 4.

eſt, qui vicem meam doleat*. Achabum Regem potentem, dum vineam, cui inhiabat, non adipiſceretur, melancholiæ ſeſe immolavit victimam. Dives

Luc. 12. v. 17.

Evangelicus tot inter theſauros fluctuabat inquietus, & inſomnis; verè utique: *hæc lætitia non eſt cordis, ſed oculorum*. Secundùm faciem judicamus externam, divites hujus mundi in lætitia, & conſolatione vivere arbitramur, ſed fallimur enormiter, ſiquidem verum gaudium terrenis, & externis hiſce bonis neutiquam innititur, ſed *dediſti lætitiam in corde meo*; lætitia vera in ſerena, tranquillaque conſcientia, in gratia, & amicitia Dei, in beatorum, æternorumque gaudiorum ſpe, in virtutum Chriſtianarum exercitio, & paſſione, in bonorum operum meritis fundatur: hæc ipſa verum Chriſtiano jubilum offerunt, atque exultationem? *Tantus ſplendor

S. Ambr. l. 2. de offic. c. 1.

honeſtatis eſt*, inquit Sanctus Ambroſius, (lib. de offic. cap. 1.) *ut vitam beatam efficiant tranquillitas conſcientiæ, & ſecuritas innocentiæ*. Quos maximè deſolatos, & afflictos nos reputamus in hoc mundo, multoties præſentem, & in ſpe futuram æternæ beatitudinis abundè poſſident lætitiam: *Beati, qui lugent, quoniam ipſi conſolabuntur*; oculos itaque non in corpus, ſed in animam conjiciamus oportet. Matth. 5. v. 5.

7 Subtiliter notavit Auctor Operis imperfecti, Salvatorem, dum nos ad dulce, & ſuave jugum invitaret, immediatè ſubjunxiſſe: *Invenietis requiem animabus veſtris. Non dixit*, ait ille, *invenietis requiem, & tacuit; ſed addidit; animabus veſtris; quoniam mandata Chriſti in hoc ſæculo animarum requies ſunt, non corporum; quoniam etſi laborant, & triſtantur in corpore, animæ eorum requieſcunt, & gaudent in Spiritu, & ſpe*. Tanta eſt montis Olympi ſublimitas, ut Poeta canere non ambigat:

Bona Conſcientia Olympo ſimilis. Mat. 11. v. 29. Auct. Imp. h. 28.

— *Nubes excedit Olympus*.

Latera ejuſdem convellunt venti, agitant turbines, madidant pluviæ, infrigidant nives, aſt in vertice inalterabilis ſemper viget ſerenitas; talis eſt verè exultantium conditio: qua ſuper veritate teſtimonium Senecæ auſcultate placeat, qui ait: *Talis eſt ſapientis animus, qualis mundi ſtatus ſuper lunam, ſemper illic ſerenum eſt; habes ergo, quare velis ſapiens eſſe, quia nunquam ſine gaudio eſt; gaudium hoc non naſcitur, niſi ex virtutum conſcientia*. Quis Salomone felicior? & nihilominus proteſtatur, dicens: *Qui pacis ineunt conſilia, ſequitur eos gaudium*; illius utique pacis; de qua dicitur: *Pax multa diligentibus legem tuam*; aſt eum Sapiente proſequamur diſcurſum: *Non contriſtabit juſtum*, inquit, *quidquid ei acciderit, impii autem replebuntur malo*. Animæ lætæ gratiam, atque amicitiam Dei poſſident perpetuò, & licèt totus in eas irrueret, caderetque mundus, nihilominus infallibilem æternæ veritatis habent promiſſionem: *Gaudium veſtrum nemo tollet à vobis*? utpotè in cordibus hujuſcemodi radicatum tenaciſſimè, non temporalium, non caducorum, non fragilium, aut inſtabilium bonorum ſoluxum vanitatibus.

Sen. ep. 29.

Pro. 12. v. 20. Pſ. 118. v. 165.

Jo. 16. v. 12.

8 Hugo Cardinalis prædictum Pſalmi verſum ſequenti illuſtrat commentario: *Pax multa eſt interiùs in mente, licet non exteriùs in mundo*; hancque Sancti Ambroſii adducit ſententiam, inquientis: *Licèt exteriùs tribulationes inſurgant, tamen vir juſtus interiùs non turbatur; non contriſtabit juſtum, quidquid acciderit ei; ad litteram, illi, qui libenter ſtudent in lege Dei, pacem habent à mundo, quia non curant de ipſo; & à carne, quia per ſtudium legis divinæ, & amor mundi, & laſcivia carnis frangitur*. Cur doctrinæ Sanctus Ambroſius ſubſcribere non ambigit, dum illa Chriſti verba (*Regnum Dei intra vos eſt*) de bonæ conſcientiæ, ſuarum paſſionum triumphatricis, lætitia, gaudioque explanat, illa interpretans Sponſi verba: *Si ignoras te, o pulcherrima inter mulieres, egredere, & abi poſt veſtigia gregum, & paſce hædos tuos. Per greges*, inquit, *intelligimus Regnum, eò quod poteſtatis ſit gregibus præſidere; præſidet autem unuſquiſque ſibi quadam poteſtate regali, ſi exerceat in ſe corporis luxus, & ſervitutè redigat carnem ſuam; ideoque dictum eſt: Regnum Dei intra vos eſt*. Anima benè compoſita, ſuarum domina paſſionum, bonæ conſcientiæ pacem poſſidens, & quietem, Dei in ſe Regnum habet, cujus in hæc verba meminit S. Apoſtolus: *Non eſt Regnum Dei eſca, & potus, ſed juſtitia, & pax, & gaudium in Spiritu Sancto*. Præcipuus animæ cibus, maximèque ſatiativus, conſolatio, & ſuavitas Spiritus.

Exteriora juſtum non turbant.

Pro. 12. v. 21.

Luc. 17. v. 21. S. Ambr. l. de Iſaac, & anima cap. 4. Cant. 1. v. 7.

Rom. 14. v. 17.

9 Cajetanus Chriſti ponderans verba, quibus nos ad legis Evangelicæ jugum ſuſcipiendum invitat, (*Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati eſtis, & ego reficiam vos*:) præclaram hanc, propoſito noſtro peraccommodam, ſubnectit Gloſſam: *Ego, non miniſtri mei; hoc eſt, per meipſum reficiam. Non dicit: Tollam laborem, ſeu onus veſtrum, ſed refocillabo vos. Non promittit* Chriſtus *tollere labores in hac vita, ſed reficere interiori pabulo mentes, animoſque hominum venientium ad eum*. Qui idem auctor citatum quoque ſuperiùs ex auctore Operis imperfecti adducit punctum circa illa verba: *Invenietis requiem animabus veſtris; animabus, dixit, non corporibus; nam multa mala corporis prædixit futura ſuis ſequacibus*. Animam conſolatur Deus, quando poſt exiles labores, æternorum ei gaudiorum libamen offert, ſemitamque illi ſternit ad gloriam per ſpem vivam.

Mat. 11. v. 28. Cajet. ibid. Afflictiones Deus permittit ſuis, ſed interno ſolatur.

10 Hu-

Digitized by Google

[Eccl. 51. v. 35. Sap. 2. v. 5. Hug. Car. ibi.] 10 Hugo Cardinalis in illorum ultimi capitis Eccleſiaſtici, & Sapientiæ ſecundi verborum commentario (*Modicum laboravi, & inveni mihi multam requiem; in paucis vexati, in multis benè diſponentur:*) hoc familiare admodum citat ſancti Bernardi dictum: *Multi vident noſtras punctiones, ſed non vident noſtras unctiones; leve ſit*, ſubjungit Eminentiſſimus Cardinalis, *quando benè fertur onus.*

DISCURSUS VI.

ARGUMENTUM.

De ſpiritualibus bonæ conſcientiæ conſolationibue, ſub magnifici convivii alluſionibus.

THEMA.

Secura mens, quaſi juge convivium, Prov. 15. v. 15.

[Mens virtuoſa juge convivium. Lyr. ibid.] 1 SApiens animæ juſtæ gaudium expreſſurus, lauto eam aſſimilat convivio; quem textum ita exponit Lyranus: *Delectabiliter vivit, ſicut homines in convivio.* Hebræus, teſte Cajetano, legit: *Bonus corde, convivium juge*; circa quem textum ita prædictus diſcurrit [Cajet. ibid.] Cajetanus: *Virtus eſt, quæ reddit bonum, illam habentem; & propterea bonus corde intelligitur præditus virtute, & de eo dicitur, quod eſt quaſi in jugi convivio, hoc eſt in jugi conſolatione, paſcendo continuè ſeipſum.* [S Greg. l. 1. mor. c. 3.] Sanctus Gregorius (libro primo Moralium, capite trigeſimo tertio) de convivio tractans, quod filii, & filiæ Job per ordinem inſtituere aſſolebant inter ſe, ad moralem digreſſus ſenſum, inquit: [Job 1. v. 4.] *Filii per domos convivium faciunt, dum virtutes ſingulæ juxta modum ſuum mentem paſcunt; unde benè dicitur: Unuſquiſque in die ſuos; dies enim uniuſcujuſque filii, eſt illuminatio uniuſcujuſque virtutis.* Delicatiſſimæ utique animarum juſtarum dapes, exercitia ſunt virtutum Chriſtianarum, de quibus Pſalmiſta canit: *Et juſti epulentur, & exultent in conſpectu Dei, & delectentur in lætitia. Convivæ hujus convivii*, inquit Sanctus Gregorius, *ſunt virtutes, quæ omnes propriis ferculis reficiuntur.* Humilitatem contemptus nutrit, & infamia, caſtitatem cuſtodia impinguat ſenſuum, occaſionum, periculorumque fuga, ſolitudinis cultus, [Pſ. 67. v. 4.] victus, veſtituſque auſteritas, maceratio carnis; & ſic de reliquis virtutibus. Sancto Gregorio iiſdem ferè verbis Hugo Cardinalis ſubſcribit, inquicos: [Hug. Car. ibi.] *Convivæ hujus convivii ſunt virtutes, quæ omnes propriis ferculis reficiuntur, ſicut in corporali convivio omnia membra corporis reficiuntur.*

[Suavius nihil cõſcientia bona. Pſ. 33. v. 9. Card. Bell. ib.] 2 Cardinalis Bellarminus, dum ſuper illa Pſalmi verba (*guſtate, & videte, quoniam ſuavis eſt Dominus*) diſcurrit, *& verè* (ſubnectit) *quid ſuavius fingi poteſt; quàm animum præditum charitate, conſcientia bona, corde puro, fide non ficta requieſcere in ſinu ſummi boni?* Eminentiſſimus Cardinalis forſitan ad veterem voluit alludere uſum, quo receptum erat, convivas morbidis io lectis accumbere menſæ; id namque per hanc videtur innui phraſim; *requieſcere in ſinu ſummi boni.* Aſt [Chryſ. ho. 54. in Matth.] Sanctum Chryſoſtomum (homilia quinquageſima quarta in Matthæum) interim auſcultare forſan præplacuerit, ita de anima virtutum exercitio dedita ſermocinantem: *Hæc ingenti animum replet voluptate, nam etſi laborioſa virtutis operatio videtur, facilè tamen efficit, ut cùm nullis ſtimulis conſcientia animus pungatur, magno ſemper fruatur gaudio. Quid enim tibi videtur in præſenti vita jucundum, atque ſuave? menſæne delitioſæ: bona valetudo corporis? ingens gloria? divitiarum copia? Sed hæc illi voluptati, quæ virtutem conſequitur, collata; amara, & mæſtitiæ plena videbuntur, nihil enim jucundius eſt, quàm conſcientia proba.*

[Quæ omnẽ pellit triſtitiam. S. Ber. ſer. 47. in Cant. Cant. 1. v. 2. Cant. 1. v. 16.] 3 Eamdem nobis veritatem, Sancto Bernardo teſte, iis in verbis ſponſa indigitare voluit: *Ego flos campi*; mox enim ibidem mellifluus Doctor flores, quibus lectus quietis inſtratus eſt, nobis odorandos exhibet, inquiens: *Lectulus reſperſus floribus, conſcientia eſt bonis referta operibus.* Homerus herbæ cujuſdam meminit, à Græcis dictæ *Nepenthes*, tanta pollentis efficacia, ut quodcunque mœſtiſſimum etiam pectus valeat oblectare, quæ herba juxta Plutarchi ſententiam, virtuoſæ, ſanæ, & immaculatæ mentis lætitiam denotat, & tranquillitatem: *Ut Nepenthes herba ab Homero prædicata*, inquit, *addita poculis omnem convivii triſtitiam diſcutit, ita bona mens indita nobis, omnem vitæ ſollicitudinem abolet.* [Plut. in mor.]

[Bona Conſ. cedunt omnia. Eſth. 1. v. 7. Pet. Cell. l. de conſc.] 4 Pretioſiſſima ſuccumbat ſumptuoſiſſimi Regis Aſſueri convivii ſupellex, cedant aurei ejuſem crateres, de quibus dicitur: *Bibebant autem, qui invitati erant, aureis poculis.* Ecce vobis genuinos, probatiſſimo auro, gemmiſque fulgentes, convivii noſtri cratere, quos nobis Petrus Cellenſis exhibet, dum ait: *Conſcientia bona eſt ſcyphus Joſeph, in quo augurari, & inebriari ſolet animus*; ex quo pura illa, divinoque amore flagrans anima ſe bibiſſe gloriabatur, cùm diceret: [Cant. 2. v. 4.] *Introduxit me Rex in cellam vinariam*; neque mirum, quia juxta divini amoris menſuram, ſervi Dei ſpirituali ſuavitate, & dulcedine inebriantur, juxta illud Pſalmiſtæ aſſertum: *Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ, torrente voluptatis tuæ potabis eos.* Et alibi: [Pſ. 35. v. 9. Cant. 5. v. 1.] *Comedi favum cum melle meo, bibi vinum cum lacte meo; comedite amici, & bibite, & inebriamini chariſſimi.* Attamen non qualiſcumque, ſed innocens hæc eſt ebrietas, dicente Sancto Beroardo: *Sobria illa ebrietas, verò non mero ingurgitans, non madens vino, ſed ardens Deo.* [S. Ber. de dil. Deo.] Cui & illa conſonant Sancti Ambroſii verba: *Bona ebrietas ſpiritualis, quæ turbare neſcit corporis inceſſum, levare mentis novit veſtigium, quæ mæſtitiam peccatricis abolet conſcientiæ, jucunditatem vitæ infundit æternæ.* [S. Ambr. Ser. 21. in Pſ. 118.] Pariter & Rupertus Abbas in Zachariam ſcribens, ait: *Vinum Domini ſpiritus eſt Domini; ſicut vino non ſolùm extinguitur ſitis, ſed & vegetatur caro naturalis; ita dulcedine provocatur mens ad amorem Dei.* [Rup. Abb. l. 4. in Zach.]

[S. Th. Vill. in conc. 1. de Pent. Spiritualis vini præſtantia.] 5 Sanctus Thomas de Villanova vini hujus præſtantiæ, atque virtuti, atrociſſimas inter carnificinas, & tormenta, conſtantiam, ac jubilum aſcribere non dubitans, exclamat: *O vini potentiam inæſtimabilem! inter candentes prunas, & micantes gladios, inter ſtridentes feras, & rugientes leones, inter laniantes ungulas, & diſcerpentes, lætabundi laudes, & gloriam Chriſto Domino decantabant.*

[Ebrio animo nullo movetur caſu. S. Bern. l. de conſc. c. 3.] 6 Ebrietas, experientia teſte, alienat à ſenſibus, rationis impedit diſcretionem, & dicurſum: Ebrius nullo movetur caſu, diſcrimine nullo. Eoſdem ſanctæ ebrietatis nobis effectus exhibet Sanctus Bernardus lib. de conſcient. capite tertio, inquiens: *Nihil eſt jucundius, nihil eſt ſecurius bona conſcientia, premat mundus, trahat mundus, frendeat Diabolus, illa erit ſecura, cùm corpus morietur; ſecura, cùm anima coram Deo præſentabitur.* [Cant. 2. v. 4. Phil. Carpatii in c. 2. Cant.] Philo Carpatius in cap. 2. Cant. ejuſdem ſpiritualis vini præcellentiam indigitaturus, ad illa ſe convertit ſponſæ verba: *introduxit me Rex in cellam vinariam*, inquiens: *Ordinatur charitas in anima fidelis ex diligenti obſervatione mandatorum, dum legit, & meditatur Scripturas ſanctas, ex quibus fructu ſuaviſſimo paſcitur, & interna animi ſuavitate repletur, adeo ut in cellam vinariam, hoc eſt, in arcana divinitatis contemplanda ſæpe rapiatur, indeque ſic edocta, voluptates omnes rerum omnium humanarum facillimè abominatur, ac fugit.* [S. Bon. in Pſ. 9.] Sanctus Bonaventura in Pſalm. 9. illum ponderans verſiculum, *inebriabuntur ab ubertate domus tuæ*, eam & ipſe, quam exorſi ſumus, continuat metam, inquiens: [Pſ. 118. v. 120.] *Ebrietas corporalis aufert officium membrorum, uſum ſenſuum; ſic ebrietas ſpiritualis, unde confige carnes meas, ut ſenſus mei non habeant poteſtatem, niſi ad Deum.* Hunc calicem, & craterem, præſtanti hujuſmodi redundantem vino, ille nobis exhibet, qui ſæpiùs ex eodem bibit, Pſalmiſta, inquiens: [Pſ. 22. v. 5.] *Calix meus inebrians quàm præclarus eſt: Hoc jam calice*, ſubnectit Sanctus Auguſtinus in Pſalm. trigeſimum quintum, [S. Aug. in Pſ. 35.] *inebriati erant martyres, quando ad paſſionem euntes, ſuos non agnoſcebant.* [Alber. M. ibi. Jer. 31. v. 14.] Albertus Magnus pariter ait: *Inebriantur gratia, & devotione, ſecundum illud Jeremiæ cap. 31. verſ. 14. Inebriabo animas Sacerdotum in pinguedine, ut tanquam ebrii carnalem perdant affectionem.* Vinum hoc, Iſaia teſte, recreabit convivas: [Iſa. 65. v. 13.] *Ecce ſervi mei comedent, & vos eſurietis; Ecce ſervi mei bibent, & vos ſitietis*; moxque ſubjungitur: [v. 14.] *Ecce ſervi mei lætabuntur, & vos confundemini.* Porrò ſi convivii bonæ, rectæque conſcientiæ ſapores, & condimenta dignoſcere cupitis, Sanctum audite Ambroſium: [S. Ambr. in Pſ. 43.] *Quis puritate, & ſimplicitate pectoris dulcior fructus? quis cibus ſuavior, quàm quem animus benè ſibi conſcius, & mens innocentis*

epulæ-

epulatur? An non hiſce dapibus Salvator Matthæum, qui *fecit ei convivium magnum*, abundantiſſimè pavit, dum ipſum ad Apoſtolatum vocavit? Veritatem diſcamus à Gloſſa; quid miramini, inquit, tantum in eo diſcipulo obſequium? *qui enim Chriſtum intus recipit, paſcitur multis delectationibus.*

Luc. 5. v. 29.
Gloſ. ibi.

7 Scriptura ſacra ſollicitè locum conſiderat, in quo ſuperbiſſimum Aſſuerus inſtituit convivium: *Juſſit, ſeptem diebus convivium præparari in veſtibulo horti, & nemoris, quod regio cultu, & manu conſitum erat.* Per ſeptenarium dierum numerum, ſeptem Sancti Spiritus dona intelligi poſſunt, ipſe namque convivii hujus architriclinus eſt, de quo dicitur: *Tu ſeptiformis munere*; epulum hoc in amœniſſimo inſtruitur ſerenæ, tranquillæque conſcientiæ horto. Unde Hugo Cardinalis in eorum verborum Commentario: *Secura mens, quaſi convivium*, aſtruit, ſervos Dei amœnum in ſe exprimere Paradiſum: *Viri ſancti ſunt quaſi Paradiſus, locus ſcilicet amœnitatis; imò amœniſſimus locus ad Dei inhabitationem propriè deputatus*; ſuoque accommodat intento hunc Iſajæ textum: *Ponet deſertum ejus delicias, gaudium, & lætitia invenietur in ea*; & alterum Joelis: *Quaſi hortus voluptatis terra coram eo. In hoc horto invenies gramina virentia ſanctarum meditationum, flores piorum deſideriorum, folia utilium locutionum, fructus bonorum operum.* Eaſdem, & longè excellentiores conſcientiæ immaculatæ attribuit laudes Sanctus Auguſtinus in ſermone decimo ad Fratres, cui titulus *de puritate conſcientiæ*, inquiens; *O felix ſancta conſcientiæ jucunditas, ò mens ſancta, Paradiſus deliciarum, variis bonorum operum virgultis conſitus, variiſque virtutum floribus purpuratus, & ſuaviter Cœleſti gratia irrigatus. Hæc eſt, fratres mei, Paradiſus, in quo plantatur lignum vitæ, & Cœleſtis ſapientia*, Eidem dogmati Sanctus Bernardus ſubſcribens Tomo 2. ſerm. 52. ar. 2. cap. 1. ait: *Conſcientia munda eſt hortus deliciarum*; moxque nominis illius *Paradiſus* originem contemplans, ſubnectit: *Paradiſus, quaſi parans Dei viſum, vel quaſi pacis dans viſum; hic Paradiſus ſignificat conſcientiam mundam, quæ pollet affluentia gratiarum, & fluit in deliciis ſuaviſſimis ſupernorum, in quibus delectatur, ſicut in omnibus deliciis.* Et Sanctus Laurentius Juſtinianus de perfect. grad. cap. 6. pariter ſcribit: *Eſt cordis munditia juge convivium, deliciarum internarum janua, hortus concluſus, diverſarum virtutum arboribus conſitus.*

Eſth. 1. v. 5. Pulchra ſcriptura locus bonam conſ. figurans.
Hug. Card. in c. 15. Prov.
Iſa. 51. v. 3. Joel. 2. v. 3.
S. Aug. ſer. ad fratr.
S. Ber. t. 2. ſer. 52. art. 2 c. 1.
S. Laur. Juſt. de perf. grad. c. 6.

8 Convivia lauta, & ſumptuoſa exquiſitiſſimis, cariſſimiſque dapibus exornari ſolent, ita ut nihil in iis quoad condimentorum varietatem, & ſuavitatis, dulcedinisque abundantiam deſiderari poſſit; noſtrum pariter convivium lacte, nectare, & Ambroſia redundat, omnium conſummatio rariſſimorum ſaporum, & condimentorum, utpotè *convivium pinguium, convivium vindemiæ, pinguium medullatorum.* Audite Richardum Victorinum: *Hæc eſt hæreditas illa, quæ fluit lacte, & melle, quia ſecuritas conſcientiæ ſolet mentem humanam lætitia, & exultatione replere; lactis, & mellis dulcedine nos refici voluit, qui dixit; lætamini in Domino, & exultate juſti. O quale, quantumque gaudium, bonum habere conſcientiæ teſtimonium!* Quibus in liquoribus, lacte nimirum, & melle, diverſas comparativè ad ſpiritualem animæ ſuavitatem adducit conditiones, inquiens; *In lacte, & melle intellige duplex gaudium conſcientiæ ſecuræ, & bonæ. Geminum ſanè gaudium integra conſcientia parit, gaudium de beatitudine corporis, gaudium de beatitudine mentis, Lac eſt illa dulcedo, quam haurimus in contemplandis creaturis; mel autem eſt illa, quæ mentem inebriat ex contemplatione Creatore.*

Convivium, laus à Conſc. bona.
Iſ. 25. v. 6.
Rich. Vict. p. 1. de ſacrif. David.

9 Manna conſolationes denotat, hac in vita devotis vincentibus conferri ſolitas, juxta illud: *Dabo manna abſconditum*, Manna omnes in ſe poſſibiles, atque imaginarios guſtus, ſaporeſque includebat; *omne delectamentum, & omnis ſaporis ſuavitatem*; nihilominus Dionyſius Carthuſianus auctumat, virtutem hanc cibo illi minimè extitiſſe naturalem, ſed ſupernaturale fuiſſe Dei donum. Aſt immenſas haſce delicias, quas Judæi obſtupefacti nullo mentis ſuæ acumine aſſequi poterant, nimia ſpiritualium illecebrarum ſuavitas, dulcedo, exuberantia (quibus Deus dilectam ſibi animam demulcere ſolet) infinities propèmodum exſuperat, nullo perceptibilis intellectu, nulla explicabilis lingua, ut non immeritò eam nuncupaverim ſupernorum Cœleſtem Jeruſalem inundantium fluviorum ſtillam, aut de æternalium gloriæ deliciarum menſa deciduam micam, ſuffragante Hugone Cardinali, dum ait: *Conſcientia bona ſemper eſt in gaudio, & æterni convivii jam præſentit odorem.* Quis epulum unquam præparavit tanta præpollens excellentia, in quo abſynthium, atque ipſum fel in nectar, & ambroſiam fuerit tranſmutatum? Eumdem auſcultate ne gravemini auctorem: *In hoc convivio*, inquit, *aqua tribulationis mutatur in vinum jucunditatis, & ideo quanto plus ibi fuit de aqua, tanto plus ibi erit de vino; unde & Dominus, qui dare vult hujuſmodi vinum, præcipit implere hydrias aqua.* Juxta paſſionum, & mortificationum menſuram ipſæ quoque conſolationes abundant, præterquamquòd charitatis, & divini amoris ſal quaſcumque etiam inſipidiſſimas condiat, ſaporiferaſque efficiat dapes: *Ubi amor eſt, labor non eſt, ſed ſapor, De comedente exivit cibus, & de forti egreſſa eſt dulcedo*; Græcus legit; *De triſti.* Promiſſionem namque habemus ab eo, qui *Deus totius conſolationis, conſolatur nos in omni tribulatione noſtra*; quòd *triſtitia noſtra vertetur in gaudium.* Convivia perſonarum præcipuè illuſtrium honorat præſentia; epulum noſtrum nulli penitus cedit in nobilitate, dicente S. Bernardino: *Nec tantùm Spiritum ſanctum manſurum in bonæ conſcientiæ habitaculo repromiſit; verum etiam & totam Trinitatem apud illam manſuram ſpopondit* Salvator, dicens: *Si quis diligit me, ſermonem meum ſervabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus.* Imò idem conſcientiam puram, regiam appellare non dubitat: *Conſcientia munda eſt domus regia; Regnum Dei illam Dominus appellavit, dicens: Regnum Dei, id eſt, conſcientia bona, per quam Deus per gratiam regnat, intra vos eſt. In hac aula magna ſpiritualia convivia fiunt, ſicut dicitur; omnes dies pauperis mali; quia qui pauper eſt virtutibus, & habet conſcientiam læſam, ſemper in amaritudine eſt, & ſubditur: Secura mens quaſi juge convivium; id eſt, aſſiduum, continuum, & perſeverans convivium experitur, quia ſemper in continua conſolatione, & lætitia eſt.*

Ejus ſapor inexplicabilis.
Apoc. 2. v. 17. Sapient. 16. v. 20.
Hug. Card. in Prov. 15. Fel mutat in nectar.
Aquam in vinum. Jo. 2. v. 7.
Judic. 14. v. 14.
Jo. 16. v. 20.
Conviv. habet Spir. S. S. Bern. ib. c. 10.
Jo. 14. v. 23.
Cujus Regia eſt Domus. Luc. 17. v. 21.
Prov. 15. v. 14.

10 Salvator noſter Apoſtolis æternæ promittens beatitudinis Regnum, *ego diſpono vobis*, inquit, *ſicut diſpoſuit mihi Pater meus Regnum, ut edatis, & bibatis ſuper menſam meam in Regno meo.* Convivium hoc anima frequentat immaculata in Regno, id eſt, in conſcientia bona, ut diximus, ſiquidem *Regnum Dei intra vos eſt.*

Luc. 22. v. 29.

DISCURSUS VII.

ARGUMENTUM.

De variis bonæ conſcientiæ præconiis, & effectibus.

THEMA.

Omnis gloria filia Regis ab intus, Pſ. 44. v. 14.

1 ANima, quæ teſte Pſalmiſta, gloriæ regis filia eſt, & partus, totam ſuam in interiori conſtituit felicitatem. *Omnis gloria filia Regis ab intus, hoc eſt, in conſcientia*, inquit S. Hieronymus. Inter beatitudinem, regnumque Cœleſte, & rectam conſcientiam ſola mediat reſpirii, & flatus diſtantia; quanto namque tempore præcordia noſtra aerem attrahunt, ſpiritumque ducunt, integerrima viget animæ ſalus, in puritate eminet immaculata, inque Cœlo immediatè ſeipſam contemplatur admirabunda, ſuaviſſimos inter Cœleſtis ſponſi amplexus, ideòque ſanctus Joannes Damaſcenus, ad cordis munditiam, & puritatem nos invitaturus, hanc aſſignat rationem, quia ſcilicet integritas cordis animam efficit beatam: *Omni cuſtodia ſerva cor tuum, ex ipſo enim vita procedit; pretioſa poſſeſſio, vir purus. Beatus, quem non reprehendit anima ſua.* Et Dionyſius Carthuſianus illa Pſalmi (*guſtate, & videte; quoniam ſuavis eſt Dominus*) interpretans verba, ait: *Hæc degustatio eſt futuræ beatitudinis certa, ac ſupernaturalis prælibatio.* S. Rex Ezechias morti vicinus, non ſuas coram Deo victorias, non theſauros, non magnificentiam, non à ſe propugnatum, ampliatumque divinum cultum, ſed bonæ conſcien-

Beata eſt anima cujus Conſc. immaculata. S. Hieron. ib.
S. Jo. Dam. lib. par. 1. cap. 78.
Dion. Car. in Pſal. 33 v. 9. Dp. 1. Rex Ezech gloriatur.

Chryſoſt. ho. in Matth. 14.

ſcientiæ commemorare cœpit rectitudinem; unde Chryſoſtomus inquit: *Cum ægrotaret, non menſa deliciarum plena recordabatur, non eximia gloria, non Regni, & imperii, ſed juſtitiæ, ac rectæ conſcientiæ; memento enim, inquit, Domine, quomodo ambulaverim in conſpectu tuo in via recta.*

Conſc. bona ſalutis anchora.

2 Mundus hic impetuoſum mare eſt, in quo magna pars navium naufraga perit: *Hoc mare magnum, multi vocati, pauci vero electi*. Ventorum turbinibus occultè ſecundum rupes, & ipſæ in navigantium perniciem armatæ; aliis per inſultus publicos, aliis per latentes inimici infernalis inſidias ſuccumbentibus. Quis tot inter rerum diſcrimina ſalutem ſperarit? unicus ille, qui bonæ, rectæque jecerit conſcientiæ anchoram: *Quid eo beatius* inquit S. Chryſoſtomus, *qui cum virtute vivit; qui cum laudantur alii, ipſe gaudet, lætitiaque diffluit, ex aliorum laudibus ſuorum rectè factorum memoriam recipiens? Hæc ſunt divinæ ſapientiæ opera, hæc maxima illius providentiæ ſunt argumenta; conſcientiæ increpatio, ſacra eſt anchora, non ſinens, nos tandem in peccatorum demergi profundum.* Qui remorſum non ſentit conſcientiæ, aut cordis motum, non judicium, non mortem, ipſum non pertimeſcit infernum: *Dicite juſto, quoniam bene, quoniam fructum adinventionum ſuarum comedet; væ impio in malum.*

Chryſoſt. t. 4. de Laz. conc. 4.

Iſa. 3. v. 10.

Hug. Card. in Pſal. 44. Alia pracon. nia.

3 Hugo Cardinalis citata in capite diſcurſus verba (*omnis gloria &c.*) interpretans ait: *Gloriam appellat gaudium de hoc, quod non mordebit eum conſcientia de aliquo.* His ſublimiora longè conſcientiæ integræ præconia recenſet S. Chryſoſtomus, dum nimium ſtupet Apoſtoli inter adverſa conſolationem, aſſerens: *Gloria noſtra hæc eſt, teſtimonium conſcientiæ noſtræ. Quamvis enim innumeris calamitatibus afficiamur*, ſubjungit ille, *atque undique impetamur; nobis tamen ad conſolationem, neque ad conſolationem tantùm, ſed etiam ad coronam, ſufficit conſcientia, quæ pura eſt*; veriſſimè equidem: nam S. Ambroſio teſte: *Hoc eſt eſſe divitem æternitati, cum pace animi, cum tranquillitate quietis nihil concupiſcere, nullis exagitari cupiditatum procellis*. Navigationis noſtræ portus bona eſt conſcientia, ad Cœli nos pervehens littus omni abſque diſcrimine; juxta illud S. Bernardi teſtimonium. *Futuræ beatitudinis non eſt utilius remedium, non certius teſtimonium, quàm bona conſcientia; mundus enim volubilitate circumrotetur, ploret, rideat, pereat, tranſeat, nunquam marceſcit conſcientia.* Imò ipſemet Seneca, ſolo naturali ductus lumine, eam moralis ædificii non fundamentum dumtaxat, ſed & verticem appellare non dubitavit, dum in hæc verba ad Lucillum ſcribit? *Aliquid, quod & mihi, & tibi prodeſſe poſſit, ſcribam. Quid autem id erit, niſi ut te exhorter ad bonam mentem? hujus fundamentum quod ſit, quæris? ne gaudeas vanis. Fundamentum hoc eſſe dixi, etiam culmen eſt.*

S. Chryſ. h. 3. 2 Cor. 1 v. 12.

S. Ambr. ep. 17.

S. Bern. l. de conſc. c. 4.

Sen. ep. 23.

Conſ. elogia. S. Aug. ſer. 10. ad fratr.

4 Variis porrò conſcientiam integram epithetis exornarunt interpretes, & Doctores Sacri. S. Auguſt. inquit: *Hæc eſt thalamus Dei, & palatium Chriſti, habitaculum ſancti Spiritus, hæc eſt thronus Salomonis*: & paulò poſt exclamans, ſubdit: *O conſcientia ſancta! in terra adhuc es, & in Cælis habitas*. Et S. Bernardus eamdem nuncupat *hortum deliciarum, aureum reclinatorium, gaudium Angelorum*, nec immeritò, quoniam *nihil inquinatum in eam incurrit*, teſte Sapiente, *candor eſt enim lucis æternæ, & ſpeculum ſine macula*. Conſcientia pura, atque immaculata in luce deſignatur, ſiquidem *abjecit opera tenebrarum, & induit arma lucis*. S. Laurentius Juſtinianus eam vocat purum, limpidum, & *præclarum ſpeculum*; cui conſonat illud Bernardi: *In ſpeculo conſcientiæ ſtatus interioris hominis exterioris cognoſcitur. Speculum mundum, clarum, & purum totius Religionis eſt conſcientia.* Quod nitidum ſpeculum innumerabilia repræſentat bona: *Nemo prorſus explicare poteſt, quanta bona, quanta chariſmata ſpiritualia, & quot gaudia ex munditia ipſa proveniant; dat ſiquidem pacem, ſecuritatem tribuit, fiduciam coram Deo præſtat, pacatam reddit conſcientiam, elevat de terrenis, provehit in Cæleſtia.*

S. Bern. l. de conſ. 3.

Sap. 7. v. 25.

S. Laur. Juſt. de perfect. grad. c. 6. S. Ber. ib. c. 4.

Conſc. eſt Dei domus.

S. Auguſt. ib.

5 Prælibata interioris gloriæ in anima reſidentis memoria, id eſt, facta ſerenitatis conſcientiæ mentione, Pſalmiſta immediatè ſubjungit: *Et concupiſcet rex decorem tuum*. Circa quæ verba S. Auguſtinus ait: *Intus pulchram novit, quæ ſpeciem ejus amavit; quæ ſunt interiora pulchritudinis? conſcientia; ibi videt Chriſtus, ibi amat Chriſtus, ibi alloquitur Chriſtus.* S. Bernardinus quoque ſcribit: *Oſtendit Propheta conſcientiæ formoſitatem, dum ait; Domine, dilexi decorem domus tuæ. Unde domum Dei vocat conſcientiam propriam; unde alibi idem in perſona Domini, ait: perambulabam in innocentia domus meæ, ſcilicet per gratiam, in medio domus meæ, id eſt, conſcientia mea.*

S. Ber. t. 2. ſer. 52. art. 2. Pſal. 25. v. 8.

Pſ. 100. v. 2.

Gen. 3. v. 18.

Benedictionis ager.

6 Non elementaris dumtaxat terra ad ſpinas, tribuloſque proferendos, ſed & natura, corpuſque noſtrum mortale ad ſenſuum rebellionem, nec non ad tentationum, atque appetituum inordinatorum punctura ſentiendas condemnata fuit; de innocenti nihilominus conſcientia veraciter dici poteſt: *Benedixiſti Domine terram tuam*; unde idem Sanctus eam campum, ſeu agrum nuncupat benedictionis, inquiens: *Conſcientia munda eſt ager benedictionis, ipſa enim eſt terra, cui benedixit Deus. De hac terra, & agro Propheta ait: benedixiſti Domine terram tuam. Unde terra Domini, quam ipſe colit, eſt conſcientia munda, quam, cum affert fructum bonum, benedixit Deus*; in cujus confirmationem, illum adducit Apoſtoli textum: *Terra enim ſæpe venientem ſuper ſe bibens imbrem, & generans herbam opportunam illis, a quibus colitur, accipit benedictionem a Deo. Talis benedictio*, ſubjungit Sanctus, *eſt gratia multiplicatio in præſenti, aut gloria in futuro; ſeu talis benedictio eſt illa gratia, per quam conſcientiæ bona omnia cooperantur in fructum*. In hoc benedictionum agro abſconditus reperitur, eodem Sancto teſte, theſaurus Evangelicus: *Eſt theſaurus regis*, inquit, *cum quia nihil in mundo pretioſius eſt Deo, quàm conſcientia munda; tum quia ea nihil carnis æſtimare debemus*; moxque illud Chriſti (*ſimile eſt Regnum Cælorum Theſauro abſconditi in agro, quem qui invenit homo, &c.*) aſſertum ſubnectens, ait: *Theſaurus hic eſt conſcientia munda, quæ quidem per multas inſidias, & pericula abſcondenda eſt. Appretiatio autem tanti Theſauri infertur, cum dicitur: quia omnia ſua vendidit, & emit agrum illum, quia comparatione conſcientiæ bonæ cuncta tranſitoria pro nihilo ſunt habenda.* Celebris illa ſapientiæ incarnatæ doctrina ad noſtræ apprimè deſervit ſententiæ confirmationem: *Quid prodeſt homini, ſi mundum univerſum lucretur, animæ autem ſuæ detrimentum patiatur, aut quam dabit homo commutationem pro anima ſua?* Hujus theſauri moneta Regnum comparat Cœlorum, ejus inops poſſeſſione excidit ſuperna. Fuit inſuper beatum illud Regnum denis aſſimilatum virginibus, quarum quinque pedem intulere beatitudini æternæ, Cœleſtis aſſiſtentes ſponſi nuptiis, reliquis quinque ignominioſè excluſis; cujus differentiæ ratio defectus fuit olei, quo fatuarum lampades laborarunt, dum è contra prudentes *acceperunt oleum in vaſis ſuis cum lampadibus*. Quod hocce oleum, Sancterrogat Aug. ſubſidio cujus Virgines intrarunt ad gloriam? moxque ipſemet ſibi reſpondet. *Apoſtolus dicit, gloria noſtra hæc eſt, teſtimonium conſcientiæ noſtræ.* Qui idem Sanctus illa Pſalmiſtæ verba (*oleum autem peccatoris non impinguet caput meum*) ſequenti illuſtrat commentario, dum ait: *Probet, inquit, ſeipſum homo, & tunc in ſeipſo habebit gloriam, & non in altero; nam gloria noſtra hæc eſt, teſtimonium conſcientiæ noſtræ. Sapientes illæ Virgines ſumpſerunt ſecum oleum in vaſis ſuis, id eſt conſcientia illis teſtimonium perhibebat.* Oleum gaudii ſymbolum eſt, juxta illud: *unxit te Deus oleo lætitiæ*. Jure autem meritiſſimo conſcientia bona huic aſſimilatur liquori, puræ namque, & immaculatæ conſcientiæ tranquillitas, ac ſerenitas omnia exſuperat ſolatia, & gaudia; ideòque Alb. M. ait: *Dediſti lætitiam in corde meo, quaſi non tantum illuſtres lumine gratiæ, ſed etiam dediſti lætitiam ſpiritualem de puritate conſcientiæ, & ſerenitate.*

Ibid. c. 2.

Theſaurus.

Mat. 13. v. 44.

Mat. 16. v. 26.

Oleum.

Matt. 25. v. 4.

S. Auguſt. ſer. 21. de ver. Dom. Pſ. 140. v. 5.

Pſal. 44. v. 8.

Alb. Magn. in Pſal. 4. v. 7.

Hug. Card. in Pſ. 125. Conſcientiæ indicia. Pſal. 125. v. 1.

7 Hugo Cardinalis conſcientiæ ſtatum aſſimilat rivo, qui juxta fontis ſui conſtitutionem limpidus eſt, aut turbidus; ita etiam, inquit ille, jubilus, atque exultatio externa exultabundi cordis, ſerenatæque mentis eſt indicium; & econtra mœror anxii ſignum eſt animi: *In convertendo Dominus captivitatem Sion, facti ſumus ſicuti conſolati, tunc repletum eſt gaudio os noſtrum, & lingua noſtra exultatione?* moxque S. Gregorii ſubdit authoritatem, dicenti: *Sicut ex gaudio cordis ſequitur gaudium oris, ſic ex triſtitia cordis ſequitur triſtitia oris; nam ex fonte ſereno rivulus clarus, & ex fonte turbato rivulus turbidus emanat.* Adhæc 3. riſus ſpiritualis ſuperaddit ſpecies, inquiens:

1 Cor. 1. v. 12. Iſa. 58. v. 61.

ens: triplex eſt riſus, *verus, occultus, manifeſtus. Verus eſt, qui procedit de conſcientia bona; gloria noſtra hæc eſt, &c. Occultus, qui corde tenetur; replebit Dominus ſplendoribus animam tuam, & oſſa tua liberabit. Manifeſtus non debet haberi hìc, vel modò, ſed in futuro.*

Conſc. evertenda ut drachma inveniatur. Luc. 15. v. 9. Orig. to. 1. h. 13. in Gen. S. Greg. h. 34. in Euang.

8 Mulier Euangelicæ paſſa jacturam margaritæ, moræ, quietiſque impatiens, ſuam cœpit ſuſque deque evertere Domum, lucernam accendere, nullum non expurgare angulum, nulli parcere labori, uſque dum amiſſam reciperet gemmam; qua recuperata, præ nimio exultans jubilo, vicinos omnes ad exultationis invitavit participium; circa quod factum Origenes ſequentem adhibet animadverſionum, inquiens: *Non illam invenit extrinſecus, ſed in domo ſua; intra te eſt drachma, quia cum Deus ab initio conderet hominem, ad imaginem, & ſimilitudinem ſuam fecit illum.* S. Gregorius advertit, fœminam hanc, ut domum expurgaret, lucernam accendiſſe: *Accenſa lucerna evertit domum; quia mox ut ejus divinitas per carnem claruit, omnis ſe noſtra conſcientia concuſſit; domus namque evertitur, tum conſideratione reatus ſui, humana conſcientia perturbatur; qui everſionis ſermo non diſcrepat ab eo, quod in aliis codicibus legitur, emundat; quia nimirum prava mens ſi non prius per timorem evertitur, ab aſſuetis vitiis non emundatur. Everſa ergo domo, invenitur drachma, quia dum perturbatur conſcientia hominis, reparatur in homine ſimilitudo Conditoris.* Et

Albert. Mag.

Albertus Magnus ait: *Eſt domus conſcientiæ interioris, quam totam oportet evertere in compunctione, & confeſſione.* Reinventa gemma, ſolemnitas inſtituitur: animæ namque purificatio, & reſtituta bonæ conſcientiæ tranquillitas incredibilem affert jubilum: ideòque S. exclamat Auguſtinus: *Gaude ò anima, anima ſancta, ſancta conſcientia decorata, gaude Cœleſti, & æterna gloria. Ibi Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea: eja ergo fratres, ſi ad hanc gloriam cupimus pervenire, noſtram conſcientiam diligenter nunc diſcutiamus.*

S. Aug. ſer. 10. ad frat.

Gerſ. to. 2. in feſt. omn. SS. Conſc. lecto comparatur. Hug. Card. in Pſal. 44. v. 14.

9 Gerſon ejuſdem decernens præconia, *nihil planè lætius*, inquit, *bona conſcientia, vel jucundius, atque ſerenius; cùm ex adverſo nihil horridius mala conſcientia, nihil confuſius, & inquietius inveniatur.* Cæteris autem palmam facilè præripuit Hugo Cardinalis, dum eam lecto aſſimilat, inquiens: *Conſcientia lecto comparatur, in quo qui eſt, in ægritudine peccati mortalis quieſcere non poteſt, ſed mutat ſe de hoc loco in alium; modò habet conſcientiam de uno, modò de alio. In lectulo meo per noctes quæſivi, quem diligit anima mea; quæſivi, & non inveni,*

Cant. 3. v. 1.

quia immunda erat conſcientia, ideo non inveni eum, ut conſolaretur in eo; ſed quando eſt ibi? Poſuit fines tuos pacem, quod eſt, quando non eſt aliqua in conſcientia remorſio, tunc adipe frumenti ſatiat te. Dum nullus conſcientiæ pungit remorſus, in placidiſſimum ſervit quietis thorum: *Hæc eſt thalamus Dei*, inquit S. Auguſtinus, *lectus ſponſi Cœleſtis, in quo ipſa conſcientia bona optimè delectatur, & requieſcit cum ſponſo ſuo.* Et alibi: *In tertio iſto præcepto inſinuatur quædam vocationis indictio, quæ eſt cordis tranquillitas, ac mentis, quam facit bona conſcientia, ibi ſanctificatio, quia ibi ſpiritus Dei.* S. Petrus, non obſtante craſtinæ, ſuæ alterius diei mortis horrore, pacatiſſimè dormiebat, non tam in medio ſatellitum pavidus, quàm in conſcientiæ ſuæ lecto ſecurus: *In ipſa nocte erat Petrus dormiens inter duos milites.* E contra univerſi Monarcha Nabuchodonoſor, tot inter Theſauros, Imperia, & ſupremas mundi felicitates, nullam quietis partem capere poterat, mala eum inceſſanter cruciante conſcientia: *Cogitationes meæ in ſtrato meo, & viſiones capitis mei conturbant me.* Pagninus legit *Terrebant me.* Quis non obſtupeſcat? ille medias inter catenas dormit; hic inter media inſanit ſceptra? quid mirum? *Exultabunt ſancti in gloria, lætabuntur in cubilibus ſuis.* Sanctis equidem in patria quies competit, & ſatisfactio ſolida, nihilominus per dictam gloriam poſſumus bonam intelligere conſcientiam, teſte Apoſtolo, dum ait. *Gloria noſtra hæc eſt teſtimonium conſcientiæ noſtræ.* Quotquot in gratia, & amicitia Dei vivunt, optatiſſima exultabundi fruentur lætitia, & quiete: *Lætabuntur in cubilibus ſuis. In cordibus ſuis lætantur*, inquit S. Auguſtinus, *audi Paulum exultantem in cubiculo ſuo; gloria noſtra, inquit, eſt teſtimonium conſcientiæ noſtræ.*

Pſa. 147. v. 14. S. Aug. ib. S. Aug. ſer. 2. de decal. ad pop. Act. 12. v. 6. Dan. 4. v. 2. Pſ. 149. v. 5. S. Auguſt.

DISCURSUS VIII.

ARGUMENTUM.

Bonæ conſcientiæ gaudium eſt utile, continuum, & ſtabile; & quare. Conſcientia bona jubilat ob vivam æternorum gaudiorum ſpem, noſque conſolatur in tribulationibus.

THEMA.

Jubila, lætare, & exulta in omni corde filia Jeruſalem; Sophon. c. 3. v. 14.

1 NOn Babylonica, ſed Jeroſolymitana filia, id eſt, anima juſta, ad ſolennitatem peragendam invitatur; ab omni namque gaudio alienus eſt, quiſquis Deo, & conſcientiæ puritate deſtitutus vivit; cùm è converſo ſincerus Dei ſervus multifariam ad gaudia provocetur: *Jubila, lætare, exulta*; ut ſcilicet diſcamus, non unum duntaxat, ſed plurima Dei ſervis ſuppetere exultandi motiva. Pſalmiſta pariter nos ad divinum exhortatur ſervitium cum jubilo continuandum: *Servite Domino in lætitia*, nec immeritò, hæc ſiquidem ſervitus veram nobis confert filiorum Dei libertatem, nos Regni beatifici dominos conſtituit, & patronos. Quondam Incognitus, notiſſimus hodie, Michael de Bononia illum Geneſis textum noſtro accommodat propoſito: *Reſpiciat nos Dominus noſter, & nos læti ſerviemus Regi. Et hoc eſt*, inquit, *quod nunc nobis imperat Pſalmiſta dicens: Servite Domino in lætitia: talis autem ſervitus multum eſt affectanda, quia liberat à vitiis, & lætificat in præmiis.* Et Cardinalis Bellarminus in ejuſdem Pſalmi commentario ſcribit: *Cauſa potiſſima, cur Deo cum lætitia ſerviendum ſit, ea eſt, quia ſumma præceptorum ejus dilectio eſt, & dilectione nihil dulcius. Accedit, quod ſervitus Dei nobis utilis eſt, non Deo; ut verè dictum ſit: ſervire Deo, regnare eſt.* Simile etiam Sanct. Remigius motivum ponderans, ait: *Meritò ei ſerviendum eſt in lætitia, quia ſervitus Dei eſt libera, cui non ſervit neceſſitas, ſed charitas.* Non ad labores, ſed ad gaudia, atque exultationes invitamur, dum ad Dei famulatum provocamur: *Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati eſtis; & ego reficiam vos. Non hic, aut ille*, inquit S. Chryſoſtomus, *ſed omnes, qui curis, qui doloribus, qui peccatis laboratis; venite ad me, non ut pœnas luatis, verùm ut dolores, peccataque veſtra diſſolvantur.*

Deo ſervire lætitia ſumma. Pſ. 99. v. 2. Incog. ibid. Gen. 47. v. 25. S. Rem. ibid. Mat. 11. v. 28. Chryſ. ho. 39. in Matth.

2 Omnis extra Deum conſolatio, & lætitia labilis eſt; In Deo autem fundata, continua eſt, permanens, atque indeficiens: *Gaudium veſtrum nemo tollet à vobis.* Ideòque quidam celeberrimus olim Eremita, prout *in vitis Patrum* legitur, interrogatus, cur ſingularem ſemper præſeferret lætitiam, reſpondit: *Chriſtum a me tollere non poteſt.* Sola Deum, per propriam voluntatem admiſſa, tollere noxa poteſt: *Nunquid poſſunt filii ſponſi lugere, quamdiu cum illis ſponſus eſt?* Haymon illa Habacuc conſiderans verba (*ego autem in Domino gaudebo,*) ſequentem inſtituit diſcurſum: *Non in divitiis, non in gloria mundi, ſed exultabo in Deo ſalutari meo. Jeſus enim Salvator, ſive ſalutaris interpretatur. Dulce, & plenum gaudii nomen Jeſu audire.* David à pedo paſtorali ad regium promotus ſceptrum, ut ſuum ſenſit præ nimiis conſolationibus ſpiritualibus exultare animum, propter quod dicebat: *Dediſti lætitiam in corde meo*, ſubitò concluſit, omnem ſuam felicitatem, & gaudium ſeſe in eo fundaſſe: *In pace in idipſum dormiam, & requieſcam*; aſt præceptor Angelicus Pſalmiſtam præmiſiſſe advertit: *Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui Domine; dediſti lætitiam in corde meo*, moxque in perſona Pſalmiſtæ ſubdit: *Verum eſt, quod omnes habent vultus lumen deſuper ſe; ſed ò Domine, ſanctis, & mihi dediſti lætitiam ſpiritualem in corde meo, ut ſcilicet de te gaudeam.* Lumine, notitiaque divina præditus quodcumque aliud aſpernatur gaudium, aſt *mali habent abundantiam temporalium, & ideo dicit, à fructu frumenti, vini, & olei multiplicati ſunt.* Fructus hi terreni, in quorum ubertate, & copia Coſmophili ſuas collocarunt conſolationes, ſubitò marceſcunt; atque ideò David, qui meliorem longè elegerat partem, meritò exultans, ait: *mihi dediſti lætitiam ſpiritualem.*

Conſolatio indeficiens. Jo. 16. v. 22. Matt. 9. v. 15. Hab. 3. v. 18. Haym. ib. In ſolo Deo gaudendum. S. Tho. ibid.

3 S. Au-

Ubi Deus ibi lætitia vera.
Pſ 67.v.18.
S. Aug ibid.

3 S. Auguſtinus illum admirabundus contemplatur, quem triumphalem nobis Pſalmiſta currum exhibet, inquiens: *Currus Dei decem millibus multiplex, millia lætantium, Dominus in eis.* Inter cætera autem, illud ſingulariter notat verbum, *Dominus in eis*, dicens: *Mirificè cum dixit, millia lætantium, continuò ſubjecit; Dominus in illis. Ne miremur, quod lætentur, Dominus in illis.*

Job 20.v.5.

Mundi hujus lætitia eſt fugax, brevis, & inſtabilis; *gaudium hypocritæ ad inſtar puncti*; de gaudio autem ſpirituali Pſalmiſta aſſerere non dubitat: *Ego autem dixi in abundantia mea, non movebor in æternum.*

Pſ.29.v.7.

Cujus ſpiritualis exultationis dulcedinem B. Petrus Damianus copioſè nobis propinat, dum ait:

Æternum.
B. Pet. Dam. ſer. de S. Mar. Magd.

Gaudium continua ſui jucunditate firmiſſimum, quod perfectus animus de ſecura ſibi conſcientia pollicetur; mens enim à mundi hujus aſpergine purè, preſſeque deterſa, & in divinæ contemplationis acumen, totum deſiderii ſui figens affectum, gaudens gaudet in Domino, & exultat anima ſua in Deo ſuo. Beatiſſimum hocce objectum, animæ ſatiativum, indefectibile perſeverat, continuumque viget; exhortante nos Apoſtolo: *Gaudete in Domino ſemper, iterum dico, gaudete.*

Phil 4.v.4.
S. Thom. ib.

Quod ſit, inquit S. Thomas, *quando non interrumpitur peccato, tunc enim eſt continuum*; moxque ſubdit:

Quando non interrumpitur peccato.

Aliquando interrumpitur per triſtitiam temporalem, quod ſignificat imperfectionem gaudii; cum enim quis perfectè gaudet, non interrumpitur ejus gaudium, quia parum curat de re parum durante; qualis eſt omnis triſtitia præſens, utpotè breviſſimo tranſiens temporis lapſu: *Ad veſperam demorabitur fletus, & ad matutinum lætitia.*

Pſ 26.v.6.

Circa quæ verba Agellius ſpeciatim Spiritus Sancti phraſim conſiderans, ait:

Agell. ib.

Demorabitur, hoc eſt, diverſabitur, tanquam ad hoſpitium divertet; quo verbo non permanſurum diutiùs fletum ſignificavit, ſed tanquam iter facientem, noctem unam tantummodò diverſaturam. Veſpera vitam denotat præſentem, matutinum beatam; hæc perpetuò durat, illa occaſui parentat: *Advertenda eſt præterea emphaſis verborum, per quæ celeritatem hujus pernoctatoris oſtendit. Non enim dixit, ſequenti die, poſtridie, ſed ad matutinum; bene mane abibit moleſtus hic viator, qui dum nobiſcum pernoctat, quieſcere non ſinit.*

Hanc lætitiã nemo tollere poteſt.
2.Cor 6.v.10.
Chryſoſt. h. 13. ib.

4 S. Chryſoſt. illud Apoſtoli aſſertum (*quaſi triſtes, ſemper autem gaudentes*) conſiderans, doctè ſubnectit: *Nec verò gaudentes ſolùm dixit, ſed addidit, ſemper. Ecquis igitur huic vitæ par eſſe queat, in qua tot calamitatibus incurſantibus, auctior, atque cumulatior voluptas efficitur?* Sanctuarii pondus, judicio meo, illa merentur S. Auguſtini verba:

S. Auguſt. in ſerm. 0.30.

Non poteſt quiſquam fraudari delectationibus ſuis, cui Chriſtus eſt gaudium, æterna enim exultatio eſt, quæ bono lætatur æterno. S. autem Chryſoſtomus ad citatam ſe reflectens Chriſti promiſſionem

Chryſ. ho.16. ad Ant.
Joan.16.v.22.

(*gaudium veſtrum nemo tollet à vobis*) *breve verbum*, inquit, *ſed multam habet conſolationem, quidnam tandem eſt: nemo gaudium veſtrum tollet?* Pecuniæ veſtræ, aut vobis auferri, aut fiſco addici poſſunt, imperia, & dominia ſuis ſunt implicata laboribus, & defectui ſubjacent, venuſta atque vigoroſa complexio per unicam atteritur infirmitatem; reliqua omnia, à cæcis mortalibus æſtimata, & dilecta bona, quotidianum fragilitati, inconſtantiæ, & fugacitati lytrum ſolvunt; aſt conſolationem, in amicitia, & gratia Dei fundatam, *nemo tollet à vobis*: de qua proindè & S. Thomas ſcribit: *Longa eſt duratione, quia ſine fine*; juxta illud Pſalmiſtæ teſtimonium:

S. Thom.
Pſ.15.v.11.

Adimplebis me lætitia cum vultu tuo, delectationes in dextera tua uſque in finem.

9 In pluribus ſacræ ſcripturæ locis lætitia deſignatur per oleum:

Oleũ Dei eſt indeficiens.
Pſal.103.v.15.
Pſal.44.v.8.
Iſa.61.v.3.

Ut exhilaret faciem in oleo; unxit te Deus oleo lætitiæ; oleum gaudii. Ecce igitur vobis differentiam, quæ ſpiritualis inter, & mundanæ lætitiæ oleum intercedit. Virginibus ſtultis defecit oleum tempore nuptiarum, quando vel maximè ejuſdem habendi urgebat neceſſitas; viduæ quoque Sareptanæ ſupererat

Matt.25.v.8.

paululum olei in lecytho. E contra autem divinæ oleum lætitiæ, quod Deus ſuis impertit ſervis, omnino indefectibile eſt, dicente magno Patriarcha Elia: *Nec lecythus olei minuetur.*

4 Reg.4.v.2.
3.Reg. 17. v. 14.

Alteri pariter fœminæ, quæ dixerat; *non habeam niſi parum olei*, idipſum abundè adeò multiplicavit Eliſæus, ut etiam deficientibus vaſis exundaret. Audite Hugonem Victorinum: *Habet oleum Deus, habet oleum & mundus; ad oleum Dei vaſa deficiunt, oleum mundi in vaſis deficit; oleum Dei, dulcedo*

4.Reg.4.v.2.

æternorum; oleum mundi, delectatio præſentium; illa ſufficit, iſta deficit. Fatuarum virginum oleum tempore maximè neceſſario deficit, hæc eſt mundanarum conſolationum, & voluptatum ratio; comitantur nos uſque ad lectum, ibique illis nos deſerentibus, exordium capiunt miſeriæ, uſque ad Catalectum, ſeu tumulum, imò uſque in æternitatem permanſuræ; aſt conſolatio conſcientiæ bonæ penitus inſeparabilis eſt, ſiquidem *gaudium veſtrum nemo tollet à vobis.* Accommodè huic loco inſerendum duxi id, quod de Religioſa quadam S. Bernardus in hæc verba ſcribit:

Verum gaudiũ de Cœlo eſt.

Magnum eſt mihi gaudium, quod te ad verum, & perfectum gaudium velle tendere comperi, quod non eſt de terra, ſed de Cœlo. Et revera illud ſolum, & verum eſt gaudium, quod non de creatura, ſed de Creatore concipitur, & quod cùm poſſederis, nemo tollet à te: cui comparata omnis aliunde jucunditas mœror eſt, omnis ſuavitas dolor eſt; omne dulce, amarum, omne decorum, fœdum; omne poſtremò quodcumque aliud delectare poſſit, moleſtum.

In ſolo hoc jucunditas omnis.

6 S. Auguſtinus nullam in his delectabilibus mundi bonis, ſed omnem in ſolo Deo conſolationem, lætitiamque ſituatam eſſe aſtruit manifeſtè, dum ait:

S. Aug. in Pſ. 84.

Solus tu es jucunditas, amaritudine plenus eſt mundus, tu Domine ſuaviſes. Imò ipſemet Seneca, quantùmvis ſpirituali, quo Cœlum intueretur, careret oculo, in tantam nihilominus multifariæ, à bona conſcientia derivatæ, conſolationis devenit notitiam, ut dicere non dubitarit, quòd corpus noſtrum *vanas ſuggerit voluptates, breves, pœnitendas; in præcipiti eſt voluptas, ad dolorem vergit;*

Sen. Ep 27.

veri boni aviditas tuta eſt. Quid ſit illud interrogas, aut unde ſubeat? dicam: ex bona conſcientia, ex honeſtis conſiliis, ex rectis actionibus, ex contemptu fortuitorum. David tot auguſtus magnificentiis, tot famoſus victoriis, tot opulentus theſauris; tot tremendus regnis, in quo ſuam collocavit lætitiam? *Anima autem mea exultabit in Domino;*

Pſ.34.v.9.

tanquam in eo, à quo audierit, S. ſubjungit Auguſtinus, *ſalus tua ego ſum, tanquam non quærens circumfluere voluptatibus, boniſque terrenis. Quid melius Deo dabitur mihi?*

S. Aug. ib.

nihil utique, meritò igitur, inquit Albertus Magnus, proteſtabatur David, dicens:

Alb. Mag. ib.

Anima autem mea exultabit in Domino, non in divitiis, vel honoribus, vel deliciis; quia nihil Deo dulcius; qui ſuas abundantiſſimè impertit voluptates, teſte Pſalte, dum ait:

Pſ.35.v.9.
Pet. Lomb.

Torrente voluptatis tuæ potabis eos, id eſt, inquit magiſter ſententiarum, *torrente delectationis tuæ, quæ dicitur torrens, non ideo ut ſit tranſitoria, ſed copioſa.*

7 Aliud, propter quod anima divino amore flagrans, lætari, atque exultare debeat, motivum ex ſpe viva deſumitur, quam de æternis habet ſuavitatibus:

Spes futurorum jugum facit ſuave.
Pſ.20.v.4.
S. Laur. Juſt. l. de Ob.c.14.

Prævenit eam in benedictionibus dulcedinis. Propoſito favere videtur, id, quod S. Laurentius Juſtinianus his nobis ſcriptum reliquit verbis: *Spiritualis dulcedo, quæ à devotis mentibus prætereundo ſentitur, concupiſcitur quidem, ut maneat, augeatur, perficiaturque; quoniam longe excellentiora, dulciora, & præſtantiora eſſe noſcuntur illa, quæ eos latent, quàm ea, quæ patent, hoc utique revelante fide, quæ in cordibus electorum per dilectionem operantur.* Curioſè ſanctus interrogat Ambroſius, qualiter divinæ legis jugum uno eodemque tempore ſuave denominetur, & grave; nam Salvator ait: *Jugum meum ſuave eſt*; ubi autem Vulgata legit:

Thren.3.v. 27
S. Amb or. de Obit. Valent.

Bonum eſt viro, cum portaverit jugum ab adoleſcentia ſua, ſanctus Ambroſius addit; *Jugum grave.* Moxque ipſe ſibi reſpondens, ait: *Poteſt & grave jugum Verbi videri præpondere diſciplinæ, auſteritate correctionis, pondere abſtinentiæ, ſtrictioneque laſciviæ; ſuave tamen eſſe fructu gratiæ, ſpe remunerationis, piorioris conſcientiæ ſuavitate.* Item ſuave eſt ſpiritui juſtorum, quibus lex non eſt poſita, ſed ſibimet ipſis lex ſunt, & ſpontè currunt viam mandatorum Dei; Grave verò carnalitati, & Adamo veteri, qui quotidie per ipſum opprimitur, & mortificatur.

8 Michael de Bononia ex illo Pſalmi verſiculo, *qui ſeminant in lacrymis, in exultatione metent*, concludit, quòd etiamſi difficile admodum ſit, in hac lachrymarum valle in fletu ſeminare, & planctu, nihilominus præmii intuitu totus labor in dulcedinem convertatur, ideòque præmiſſa ſementis memoria, mox mentio ſubditur meſſis:

Mich Bon. in Pſ.125.v.5.
Spes præmii ſolatium eſt laboris.

Quamvis laborioſum ſit hic in lachrymis ſeminare, tamen conſiderato præmio, labor dulceſcit, & ideò præmium poſt laborem induxit, dicens: Qui ſeminant in lacrymis (ecce labor) in exultatione metent, (ecce præmium) Sanctique

ctique

ctique immediatè ſubjungit Auguſtini doctrinam, inquientis: *Quid enim fratres mei, ipſe agricola quando procedit cum aratro, & portat ſemen, nonne aliquando frigidus eſt ventus, & imber deterret? Attendit Cœlum, videt triſtem diem, tremit frigore, & tamen procedit, & ſeminat. Nolite ergo & vos fratres differre ſeminare; ſeminate opera bona etiam cum ploratis.* Agricola meſſis ſolius intuitu ſemen terræ mandat ſuo quandoque neceſſarium alimento, laborat, ſudat, nullis non expoſitus temporum injuriis.

S. Bruno in Pſ.4.v.7.

9 Sanctus Bruno illi Pſalmi verſiculo (*dediſti lætitiam in corde meo*) ſubſcriptutus, *dediſti*, inquit, *lætitiam mihi non terrenorum, ſed rerum exiſtentium in corde meo, id eſt, quæ ego ſpero in corde meo, æternorum ſcilicet bonorum; illi autem, qui dicunt: Quis oſtendit nobis bona? è contrario lætantur in terrenis.*

Conſolatio in tribulationibus. Dion. Car. in c. Joan. 16. v. 22.

Dionyſius Carthuſianus illi Salvatoris ad Apoſtolos factæ promiſſioni: *gaudium veſtrum nemo tollet à vobis*, ſequentem ſubdidit gloſſam: *Poſt hanc vitam perficitur, atque internam ſtabilitatem ſortitur.* Hæc unica conſolatio Jobum fovebat in ſterquilinio:

Job 19. v. 26. & 27.

In carne mea videbo DEUM Salvatorem meum, quem viſurus ſum ego ipſe; & non alius, repoſita eſt hæc ſpes mea in ſinu meo. Hanc eamdem ob cauſam perſpicaciores DEI ſervi acerbiſſimos inter cruciatus perpetim exultarunt. Differentia inter juſtitiæ miniſtros ſcelerum vindices, & patresfamilias filiorum correctores, in motivorum fundatur diverſitate; illi enim intuitu juſtitiæ publicæ, hi pietatis, & amoris inſtinctu ad puniendum provocantur: illi ut communi proſpiciant bono, hi ut prolium emendationi, & debitæ conſulant educationi. Ita pariter aſtruere licet, quòd DEUS, dum amicos ſuos paupertate, infirmitate, perſecutionibus, aliiſque infortuniis affligit, totum id operetur, ut eorumdem promoveat merita: *Diligentibus DEUM omnia cooperantur in bonum*; quam probè veritatem attigit ille, qui ſe percutientis amantiſſimi patris exoſculabatur virgam, dicens:

Pſ. 22. v. 4. Heb. 12. v. 6.

Virga tua, & baculus tuus ipſa me conſolata ſunt, ſiquidem *flagellat omnem filium, quem recipit*, ſecus verò diabolus, utpotè noſtræ inhians perditioni.

Conſcientia bona. Act. 23. v. 1.

10 Conſcientiæ integritas conſolatur electos; hæc Apoſtolum medios inter rabidiſſimos canes confortavit: *Ego omni conſcientia bona converſatus ſum ante Deum uſque in hodiernum diem.* Hæc ſcilicet munivit Tiburtium, dum à tyranno aut ad Chriſtum abnegandum, aut omnium ſuppliciorum horrorem ſufferendum provocatus, reſponderet:

Sur. in vita S. Sebaſt.

Decerne quod lubet, omnis vilis eſt pœna, ubi pura eſt conſcientia. Diſcurſum ſuaviſſimis ſancti Bonaventuræ verbis terminare lubet, quibus Seraphicus hic Doctor à ſeipſo cauſam, cur amore DEI faciliter, imò & gaudenter, omnia & præſentis vitæ bona aſpernetur, inquirit, dicens: *Quid eſt, quod in DEO meo invenio, cum tam libenter, & faciliter omnia propter ipſum contemno; cum dico intra meipſum cum gaudio, DEUS cordis mei, DEUS pars mea in æternum? Quid eſt, quod in illa breviſſima hora in dilecto meo deguſto, cum omnia dura, amara, & aſpera, gaudenter, & hilariter propter ipſum ſuſtinere totis viribus concupiſco, & dico: Mihi autem adhærere Deo bonum eſt?* Moxque ſibi ipſi cum ſancto Bernardo reſpondet:

S. Bern. ſer. 1. feſt. omn. SS.

O anima, hæc conſolatio nihil aliud eſt, quam gratia quædam devotionis, procedens de ſpe veniæ, & guſtus boni, licèt exiguus, & ſuaviſſima quædam delectatio, quia benignus Deus afflictam recreat animam, qua anima ad Deum requirendum invitatur, & ad divinum amorem accenditur vehementer.

DISCURSUS IX.

ARGUMENTUM.

De mundanæ lætitiæ fuco, inconſtantia, triſtitia, & remorſu.

THEMA.

Quale gaudium mihi erit, qui in tenebris ſedeo, & lumen Cœli non video? Tob. 5. v. 12.

Peccator cordis lætitiam non habet.

1 Iſtud à Tobia ſeniore datum Raphaeli Archangelo eum ad lætitiam animanti reſponſum, ad eos dirigendum crediderim, qui in effrænatis appetitibus ſuis aliquam ſe lætitiam, & ſatisfactionem reperire poſſe auctumant; ſatius etenim dixerit anima quæcumque peccatorum onere gravata: *Quale gaudium mihi erit, quæ in tenebris ſedeo, & lumen Cœli non video?* Qualiter namque is, qui in divina vivit inimicitia, qui cor ſuum ſentit laniari puncturis, & mortalium culparum remorſibus, qui ſcit, in unico ſe pendulum filo, barathro immineri infernali, quomodò, inquam, talis unquam adduci poterit, ut vel minimum interiori lætitiæ, aut conſolationi indulgeat locum? Roſa equidem floreſcens placidiſſimos accedentibus impertit Zephyros, aſt medios inter vepres, & pungentes ſpinas: *Roſa quæ redolet, creſcit cum ſpina, quæ pungit. Quicumque peccaverit*, inquit ſanctus Chryſoſtomus, *quaſi Ericius eſt plenus ſpinis.* S. Chryſ. in Pſal. 50.

Non ſecundùm exteriorem ſpeciem, & apparentiam lætitia dijudicanda eſt; ſed in conſcientiæ ſinum oculos conjiciamus oportet, inquirentes, utrum conſcientia mortalium criminum, appetituum inordinatorum, & paſſionum puncturis vellicetur; qua de re idem Doctor alio in loco dicit: *Non modò poſt perpetratum ſcelus, ſed etiam in ipſo opere cruciatur, etiam ante ſupplicium improbitas in ſe ipſam pœnam habet.* Chr. ep. 7. ad Olymp. Alb. M. ſer. 18 Do. 4. Quadr.

Doctè Albertus Magnus noſtrum promovet intentum, dum illam, ſub qua famelicus, defeſſuſque requieviſſe ſcribitur Elias, contemplans arborem, hanc ſubnectit moralitatem: *Per juniperum, quæ ſpinas habet pro foliis, & tamen projicit umbram, intelligitur pungitivi ſæculi delectatio; ò* 1. Reg. 19. v. 5.

ſtulti, ò inſipientes, qui in tranſitoriis his illecebris aliquam vobis ſatisfactionem, & guſtum ſpondetis; moxque proſequitur. *Ille igitur dormit ſub umbra juniperi, qui putat quietem, & delectationem invenire in ſpinoſis gaudiis hujus ſæculi.* Quiſquis, deſerto Creatore, amorem, affectumque ſuum ad creaturas convertit, ſuis infallibiliter victoriam cedit appetitibus; aſt omnis inordinatus affectus, ſancto Auguſt. teſte (ne experientiam allegem) continuus unicuique cruciatus eſt, & tormentum: S. Auguſt. l. Conf. c. 19.

Juſſiſti Domine, & ſic eſt, ut omnis ſibi pœna ſit inordinatus amor. Omnis incapax eſt conſolationis, cui effrenatæ, indomitæque imperant paſſiones: *Unde bella, & lites in vobis? nonne ex concupiſcentiis veſtris, quæ militant adverſus animam?* Jac. 4. v. 1.

Hanc feliciſſimus quidam Orientis Princeps ſtatuit concluſionem, poſtquam divina permittente diſpoſitione, innumerabilibus miſeriarum tempeſtatibus fluctuare, agitarique cœpiſſet: *Hoc ſcio à principio, ex quo poſitus eſt homo ſuper terram, quod laus impiorum brevis ſit, & gaudium hypocritæ ad inſtar puncti.* Job 20. v. 4. & 5.

Septuaginta legunt: *Lætitia impiorum ruina ingens, gaudium autem iniquorum perditio.* Solidiſſimum quoddam argumentum format Chryſoſtomus, inquiens; Conſiderate fratres, ſi peccatorum lætitia eos in perditionis adigit barathrum, quid ipſa mors præſtabit? *Quid dicemus eſſe ipſum interitum? dic, amabo te, quid dolorem? quid animi ægritudinem?* Chryſ. cit. in cat. græc. Pſ. 4. v. 7.

2 Sanctus Chryſoſtomus illa Davidis verba, quibus interioris ſe gaudii participem factum Pſaltes gloriatur, myſterio neutiquam carere aſtruit, dicens: *Dediſti lætitiam in corde meo; non dixit ſimpliciter lætitiam, ſed in cor meum, oſtendens, in rebus externis non eſſe lætitiam; hæc enim lætitia non eſt cordis, ſed oculorum*, qui interiora non attingunt penetralia, ſed in exteriorem duntaxat defiguntur ſpeciem. Chryſ. ib. In terrenis non eſt cordis lætitia.

Pomum recenti perſuſum rore, atque maturum, appetitum invitat, allicit, captivat; aſt ubi illud decerptum aperueris, ſpurcitiem corrodentium vermium, quæ latebat, pandiſti. Moraliter loquor: quot etenim reperire eſt, qui exteriùs quidem jocantur, ludunt, rident, jubilant, mordente intrinſecùs peccatorum mortalium conſcientia?

3 Partus Iſaaci inprimis miraculoſus extitit, unde & eumdem prænunciantibus Angelis ſubriſit Sara cum dicto: *Poſtquam conſenui, & Dominus meus vetulus eſt, voluptati operam dabo?* Gen. 18. v. 12. Philo de Ab. Seu appar. & ſciſ.

Philo Hebræus in Iſaaco gaudium ſpirituale, quod gratiæ, & non naturæ opus eſt, figuratum fuiſſe aſtruit, inquiens: *Opifex eſt Deus boni riſus, & gaudii, itaque Iſaac non vulgariter editus, ſed operante Deo credendus eſt; nam ſi Iſaac riſus intelligitur, riſus factor eſt ſolus Deus.* Qui idem quoque auctor negativam illam perpendit Saræ, qua aſſeruit ſe non riſiſſe; Deo namque Abrahamum interrogante, *quare riſit Sara? negavit Sara, dicens: Non riſi.* Quomodò obſecro tantæ ſanctitatis mulieri in mendacium prolabitur? Eam nihilominus juſtificare conatur dictus Philo, inquiens: *Propterea ſe riſiſſe negavit, verita, ne*

forte

Digitized by Google

forte gaudium, quod nulli creaturæ convenit, ſed ſoli Deo, ſibi uſurpaſſe videretur. Hæc Philo, aſt nos aliam hujuſmodi riſus aſſignare poſſumus rationem, dicendo, eam negaſſe riſum, quia ſcilicet nullus in hac lachrymarum valle ridere, id eſt, nemo ex temporalibus illis bonis, & felicitatibus veram poteſt conſolationem, vel lætitiam haurire; exterior namque jubilus iſte, non paucis familiaris, fictus eſt, apparens, & mendax; hanc nobis veritatem fortunatiſſimo omnium, quotquot unquam mundus vidit, aut videbit impoſterum, hiſce verbis perhibente Monarcha: *Riſum reputavi errorem, & gaudio dixi; quid fruſtra deciperis?* Dicite myſterium: Iſaac Saræ filius Deum, an ſibi in Ægyptum deſcendendum foret, conſuluit, reſponſumque ſunt negativum; Jacob autem filius Iſaaci incolatum Ægypti exhorreſcens, a Deo ſibi dici audiit: *Noli timere, deſcende in Ægyptum.* Cur obſecro imperatur filio, quod patri negatur? *Omnia in figura contingebant.* Iſaac idem erat quod riſus; *riſum fecit mihi Deus*, parturiens dicebat mater; Ægyptum mundi ſymbolum eſſe, neminem latet: non igitur Deus permiſit Iſaaco regnum illud intrare, ut diſceremus, Iſaac, id eſt, verum gaudium, & ſatisfactionem veram, in mundo minimè reperiri poſſe; Jacob autem, qui *ſupplantator* dicitur, ire jubetur, ut noverimus, in mundo quidem delicias, voluptates, lætitiaſque reperiri, aſt omnes ſupplantatrices, fictas, falſas: *Riſum reputavi errorem.* Dulces equidem Nilus ille fovet aquas, ſed in mare exonerandas: *Riſus dolore miſcebitur; extrema gaudii luctus occupat.*

Eccl.2.v.2.

Gen.46.v.3.

Mũdus enim decipit.

Prov.14.v.13.

4 Iſraeli terram promiſſionis poſſeſſuro Deus ad noſtram inſtructionem dixiſſe ſcribitur: *Terra, ad quam ingrederis poſſidendam, non eſt ſicut terra Ægypti, de qua exiſti.* Quæ igitur Palæſtinam inter, & Ægyptiacum ſolum erat differentia? ecce vobis: *Ubi jacto ſemine*, dicitur de hoc, *in hortorum morem aquæ ducuntur irrigua*; Ægyptum namque Cœleſtes non recreabant pluviæ, ſed per artificiales aquæductus, Nilus, paludes, aliæque ſuſſæ dirigebantur per agros; aſt terra Chanaan *de Cœlo exſpectans pluvias, quas Dominus Deus tuus ſemper inviſit; & oculi illius qui in ea ſunt a principio anni uſque ad finem ejus.* Ecce vobis differentiam inter veras conſolationes ſpiritus, quas Deus ſuis & fictas falſaſque, quas ſuis mundus impertit ſequacibus; hi conſolationes, guſtuſque ſuos in turbidis ſenſualium voluptatum undis, in vindictis, in avaritia, in crapula, in ebrietate, in pompa, in faſtu humano, & ludis quærunt: *Foderunt ſibi ciſternas diſſipatas, quæ continere non valent aquas; & nunc quid tibi vis in via Ægypti, ut bibas aquam turbidam?* Servi autem Dei, quibus terra promiſſionis, paradiſiacarum dulcedinum lacte, & melle fluens, promiſſa eſt, *de Cœlo expectant pluvias*, hi ſtabiles, veraſque ſuas in Deo fundarunt lætitias, nullas niſi dependenter à Deo admittentes conſolationes, quemadmodum Philippenſes his verbis adhortabatur Apoſtolus: *Gaudete in Domino ſemper, iterum dico: gaudete, Dominus enim prope eſt.* Sanctus Hieronymus ad Licinium ſcribens, citatæ quodammodò æqualem ſtatuit differentiam, dum Pentapolim Jeroſolymæ opponens, ad montem: *Ne campeſtria cum Loth, & amœna hortorum diligas, quæ non irrigantur de Cœlo, ut terra ſancta, ſed de lutuoſo flumine Jordanis. Quale gaudium*, dicebat S. Auguſtinus, *poteſt habere conſcientia illa, in cujus anima, multis vitiis occupata, potius Diabolus probatur habitare, quàm Chriſtus?*

Deut. 11. v. 10.

Differentia inter conſolationes.

v. 11.

Jer.2.v.13.v.18.

Phil.4 v.4.

S. Hier. ad Licin.

3 Volens Baldad mundanam Jobo perſuadere lætitiam, *donec impleatur*, inquit, *riſu os tuum, & labia tua jubilo.* Non utique hic de corde, ſed de labiis, & ore ſermo eſt; vera namque lætitia eſt, quæ cor occupat, & implet, non quæ in vultus ſuperficie deliciatur, dicente Pſalmiſta: *Dediſti lætitiam in corde meo.* Ad Iſaac generationis prædictionem tam Abraham riſit, quam Sara; & nihilominus ſola hæc reprehenſa fuit: cauſamne inquiritis differentiæ? magnus ille Patriarcha *riſit dicens in corde ſuo*: vel ut aliqua Biblia legunt: *Riſit in corde ſuo dicens.* Riſus, & gaudium Abrahæ ab interno impulſu, Deique ſpiritu derivabatur; aſt riſus Saræ humanus, mundanuſque fuit, atque ideò reprehenſione dignus. Salvianus Maſſilienſis Epiſcopus de populo Romano, feſtis, & theatrorum jubilis frequentandi deditiſſimo, ſcribit: *Sardonicis herbis omnem Romanorum populum putes exſaturatum; moritur, & ridet.* Herba hæc, Sardonica appellata, venenoſa eſt, quam quiſquis comedit, moritur, aſt per modum ridentis ore aperto; unde in proverbium abiit, *Riſus Sardonicus*. Quot equidem ex toto corde arbitramur ridere, quos tamen mortifera interiùs oppreſſit melancholia, propria eos conſcientia ad mortem æternam condemnante?

Job.8.v.21. Vera lætitia eſt quæ de Cœleſtibus eſt.

Gen.17.v.17.

Salvian.

6 Dubium movet Doctor Angelicus, utrùm Deus creare potuerit mundum alium pulchriorem eo, quem creavit; cujus articulus titulus eſt; *Utrum Deus poſſit meliora facere ea, quæ fecit.* Ratio dubitandi eſt: *Quidquid Deus facit, potentiſſimè facit; ſed tanto fit aliquid melius, quanto fit potentius, & ſapientius.* Artifex ſuo ſe, quàm poteſt, & novit artificioſiſſimè, conformat ingenio, prout & moliebatur ille, qui dicebat: *Æternitati pingo.* Reſpondet autem S. Thomas cum Apoſtolo, *quod poteſt Deus omnia facere abundantius, quam petimus, aut intelligimus.* Potuiſſet namque Deus ordinare, ut ſemper nos jucunditas Veris, & Autumni fertilitas beaſſet, ut uno, eodemque tempore, nos florum amœnitas, & fructuum recreaſſet fœcunditas; ut nos lactis, nectaris, & butyri torrentes inundaſſent perpetim; ut cum nua ſine nubibus, & turbinibus coruſcaſſet ſerenitas. A pessi Adamantes, vias in aurum, terram potuiſſet convertere in Paradiſum; cur itaque mundum hunc, lacrymarum voluit eſſe vallem? cur eum ſut intravir, repletque infirmitatum, afflictionum, planctuumque vepribus non aliam ob cauſam, niſi ut diſceremus, veras cum conſulationes nobis reſervaſſe in Cœlis. Veriſſimè proinde dixit ſanctus Auguſtinus in illius Pſalmi commentario (*cor meum conturbatum eſt in me:*) *mundus te turbat, & amatur, quid faceres, ſi tranquillus eſſet?* Optimè autem ad noſtrum diſcurrit intentum S. Laurentius Juſtinianus, dum ait: *Plorationis, & lacrymarum vallis nuncupatur hic mundus, ut in illo degentes, nullum verum norint inveniri poſſe ſolatium.* Adulter David cor ſuum nimia Berſabææ venuſtate ſe exſaturum ſperabat, ſed turpiter deluſus ingemiſcere cœpit: *Miſer factus ſum, & curvatus ſum uſque in finem, tota die contriſtatus ingrediebar*; cujus hanc aſſignat rationem, *Quoniam lumbi mei impleti ſunt illuſionibus*; *id eſt*, inquit Hugo Cardinalis, *delectationibus carnalibus, quæ non vocandæ ſunt delectationes, ſed potius illuſiones.* Deliciæ ſenſuum, voluptates mundi apparentes, non veræ ſunt, meræ ſunt illuſiones; dicente Pſalmiſta: *Narraverunt mihi iniqui fabulationes*, vel ut alii legunt, *delectationes*; ex quibus patet, Spiritum ſanctum mundanas delicias fabulis, ſcenis, ſpectaculis, quæ meram continent fictionem, aſſimilare; quam qui veritatem penitus attingere deſiderat, vera gaudia priùs deguſtet, oportet.

S.Tho.1.qu.25 art.6.

Mundus eſt adverſitatibus plenus, ut ſuſpiremus ad ſuperna.

Pſ.37 v 11. S.Aug.in.

B.Lau.Juſt.

Pſ.37.v.7.

Hug.Card.

Pſ.118.v.85.

7 Ecclesia quotidie ante præfationem fideles, ut ſua ad Deum corda ſublevent, exhortari conſuevit, dicens: *Surſum corda*; ne ſcilicet ſenſibilium rerum, & deliciarum amore ſeſe permittant inefcari; quo fine & in oratione quadam Deo ſupplicamus: *Da populis tuis id amare, quod præcipis; id deſiderare, quod promittis; ut inter mundanas varietates, ibi noſtra fixa ſint corda, ubi vera ſunt gaudia.*

Quotidie invitamur ad ſuperna.

Dom. 4 poſt Paſc.

8 Myſteriumne noſtis, cur in Cana Galilææ medias inter nuptiarum exultationes defecerit vinum: *Deficiente vino, dicit mater Jeſu ad eum; vinum non habent?* Locum contemplemini convivii, qui Galilæa dicebatur, quod nomen *tranſmigratio* interpretatur, per quam mundi denotatur inſtabilitas, nam *mundus tranſit, præterit figura hujus mundi*; vinum autem lætitiæ mundanæ ſymbolum eſt, de quo dicitur: *Vinum lætificat cor hominis*; hæc itaque fugax deficit lætitia, de qua ſanctus ſic hæc verba diſcurrit Auguſtinus: *Delectatio occidit, & præterit, vulneravit, & tranſivit, miſerum fecit, & abiit, infelicem reddidit, & reliquit*; aſt deliciæ, & voluptates ſpirituales, ut probavimus, perſiſtunt indeficibiliter, ſiquidem *gaudium noſtrum nemo tollet a nobis.* Albertus Magnus convenientiſſimè factum eſſe autumat, ut dictorum ſponſorum carnalium deficeret vinum, cæteroquin enim Apoſtoli, ad convivium vocati, illud minimè guſtaſſent: *Hoc enim vino Sancti non delectantur, quia inebriat ad DEI oblivionem, & incendit ad concupiſcentiam*; teſte Apoſtolo, dum monet: *Nolite inebriari vino, in quo eſt luxuria, ſed implemini Spiritu Sancto.* Sanctus Bernardus eidem huic immerſus myſterio, ad Virginem ſe convertit, dicens:

Mundana inſtabilitas. Joan.2.v.3.

1.Cor 7.v.31.

S Aug. ſerm. de natal.

Jo 16.22. Alb.M.ib.

Eph.5.18.

Digitized by Google

S. Bern. ſer. 4. ſub. Sal. Reg.

dicens: *Vocem tuam audivimus, ô Domina rerum, ad filium: vinum non habent. Deficit vinum in cadis noſtris, vinum ſcilicet lætificans cor hominis; vinum quærimus, quod germinat virgines.* Dum conſolationes deguſtantur ſpirituales, faſtidiuntur mundanæ, & temporales: *Guſtato ſpiritu deſipit omnis caro; tu autem ſervaſti bonum vinum.* Simon de Caſſia eidem ſubſcripturus ſententiæ, inquit: *Vinum non habent nuptiæ, vel convivæ, quia non habent unde lætentur; verè omnes in hac vita degentes non habent, unde gaudeant.*

Sim. de Caſſ. l. 6. c. 1.

Gaudia cum mœrore habet mundus. Job 24. 20.

9 Imaginemini vobis quamcumque maximam mundi voluptatem, ſemper certiſſimum eſt, quòd *dulcedo illius vermes.* Deliciæ carnales, & terrenæ ut plurimùm offenſas inferunt DEI, & ad minus inquietudinem cauſant, dum inordinatos divitiarum, honorum, deliciarum, aliorumque ſimilium bonorum appetitus ſecum adducunt. *Perverſa itaque mentis dulcedo, vermis eſt*, inquit Sanctus Gregorius, *quia unde delectabiliter paſcitur, unde per inquietudines inceſſanter agitatur.* Accommodè ad noſtrum reſolvit propoſitum Euſebius Emiſſenus, dum mundi delicias roſis comparat, quas pungentes circumdant ſpinæ: *Fecit quiſque peccatum, ut aliquam corporalem caperet voluptatem:* quid inde? ſuæ neceſſum eſt pœnam ſubeat inſolentiæ, & tu eum lætum, tu eum contentum eſſe dixeris? falleris turpiſſimè; roſa ſubitò marceſcet, ſpina ſemper ſuperſtite: *Remanet quod damnat, præterit quod delectat, conſummata iniquitas permanet, voluptas fugitiva pertranſit.* Mundus bonum non præparat prandium ſine mala cœna. Non infrequenter dicere ſolebat illuminatiſſimus quidam Dei ſervus; *Nulla deeſt voluptas, ubi abeſt tranquilla conſcientia; nulla deeſt miſeria, ubi cruciat infelix conſcientia.* Imò ut Innoc. III. atteſtatur, noſque jam fuſiùs probavimus: *Semper mundana lætitia triſtitia repentina ſuccedit, & quod incipit à gaudio, deſinit in mœrorem.*

S. Greg. l. 16. mor. c. 19. Euſ. Em. h. 3. de Paſc.

Inn. III. l. 2. de contemp. mun. c. 21.

DISCURSUS X.

ARGUMENTUM.

De legis gratiæ amabilitate, ſuavitate, & facilitate.

THEMA.

Jugum meum ſuave eſt, & onus meum leve. Matth. 11. verſ. 30.

Suavis eſt lex gratiæ.

1 SAlvator ſequaces ſuos ad legem Euangelicam invitaturus, dulciter eos ineſcare conatur, jugi ſui proponendo ſuavitatem; via, inquit, per quam greſſuri eſtis, admodum facilis, & plana eſt, nullis indiga ſudoribus; imponenda vobis præceptorum meorum obſervantia, pondus quidem erit, aſt leve. Lex autem Moſaica, tunc temporis terminanda, gravabat intolerabiliter, dicente Sanct. Petro: *Nunc ergo quid tentatis DEUM, imponere jugum ſuper cervices diſcipulorum, quod neque nos, neque patres noſtri portare potuimus?* Juxta accuratiorem computum, præcepta judicialia, ceremonialia, legalia, & moralia fuere 613. quæ proindè Sanctus Auguſtin. intitulat *ſarcinam innumerabilium obſervationum*; qui idem Sanctus Doctor alio in loco de iiſdem ſcribens, ait: *Remotis innumerabilibus, & multiplicibus ſacramentis, quibus Judaicus populus premebatur.* Quam ob cauſam & à CHRISTO, populum illum à lege ſcripta ad Euangelicæ tranſitum invitante, dictum arbitror: *Qui laboratis, & onerati eſtis.* Quod enim pondus tot, tamque gravium præceptorum mole poterat eſſe difficilius? *Onerati eſtis* inquit Albertus Magnus, *hoc eſt, oppreſſi à pondere peccatorum*; tot namque præceptorum tranſgreſſio eos magis, magiſque culpabiles efficiebat; ita ut non immeritò Doctores ſacri dubium moverint, utrùm quis in Teſtamento veteri omnia accuratè impleverit præcepta? David equidem de ſe proteſtatur: *Tunc non confundar, cum perſpexero in omnibus mandatis tuis.* De Sanct. Joannis genitoribus Sanctus Lucas quoque ſcribit, quòd erant *incedentes in omnibus mandatis Domini*, aſt vix alii dicta præcepta accuratè adeò impleviſſe leguntur, utpotè *oppreſſi à pondere carnalium legis*, ut inquit Albertus Magnus, *vel aliarum obſervationum*. Sanctus Paſchaſius dictam CHRISTI invitationem conſide-

Act. 15. 10.

2. Aug. in ep. ad Rom. 9.

Alb. M. ib.

Pſ. 118. 6.

Luc. 1. 6.

B. Paſc. l. 6. in Matt.

rans, *graviter laboribus fatigatos*, inquit, *vel oneribus depreſſos benigniſſimus Salvator ad ſe vocat, ea omnia ablaturus, tantum ut jugum ejus ſuave, & onus leve ſuſcipiat.*

Gravis Moſaica obligatio delictis. Jo. 1. 16.

2 In lege antiqua Moſaica non conferebatur gratia (quæ gloriæ arrha eſt, ac pignus) adimplentibus eam, quam nihilominus legis Euangelicæ nobis impertit obſervantia; unde Sanctus Joannes inquit: *De plenitudine ejus nos omnes accepimus, & gratiam pro gratia; quia lex per Moyſem data eſt, gratia, & veritas per JESUM CHRISTUM facta eſt.* Lex antiqua Judæis, quid faciendum, quid evitandum eſſet, præſcribebat, aſt ſine ulla ad præceptorum adimpletionem neceſſariæ virtutis collatione: *Lex data eſt*, dicit Sanctus Auguſtinus, *ut gratia quæreretur; gratia data eſt, ut lex impleretur*; unde & factum, ut nullus in virtute obſervantiæ Moſaicorum præceptorum, ſalutem aſſequeretur, ſicuti è contra omnes de ſalute certi vivunt, quotquot Chriſti, utpotè Meſſiæ veri, obtemperant decretis; dicente Apoſtolo, *hominem non juſtificari ex operibus legis, ſed ex fide in CHRISTUM.* Auctor operis imperfecti jugum Moſaicum grave, utque difficile fuiſſe auctumat propter defectum gratiæ, inquiens: *Sine gratia* lex vetus *inveniebatur gravis, ſine gratia enim auxilio omnis juſtitia hominibus gravis eſt. Gratia delectatio cordis eſt, dicente DOMINO per Salomonem; tranſite ad me, omnes, qui concupiſcitis me, ſpiritus meus ſuper mel dulcis; ergo lex non ſolùm gravis eſt, quia gravia præcipit fieri, ſed quòd faciendi non præſtat auxilium. Nec ideo ſolùm gratia levis eſt, quia levia ponit mandata, ſed quod fieri præcepit, & ipſa in nobis faciendi operatur virtutem.*

S. Aug. l. de ſpir. & lit. c. 19.

Gal. 2. 16.

Auct. Imp. hom. 28.

1. Cor. 4. 4. 2. Tim. 4. 7. Gratia gravia facit levia.

3 Apoſtolus, qui inoffenſo pede viam cucurrerat legis Euangelicæ, qui ſanctè gloriabatur: *Nihil mihi conſcius ſum, bonum certamen certavi*; qui laborarat præ omnibus, qui pœnoſiſſimam toleraverat innumerabilium tribulationum Iliadem; quo medio talia operatus, quo ſubſidio tanta perpeſſus fuit? audite: *Omnia poſſum in eo, qui me confortat; non ego, ſed gratia DEI mecum.* Hugo Cardinalis illum Iſajæ (*Auferetur onus ejus de humero tuo, & computreſcet jugum à facie olei:*) textum explanans, inquit: *id eſt, à præſentia gratiæ.* Contemplamini loca, in quibus non modò præceptorum, ſed & conſiliorum viget obſervantia, in quibus continuo paſſu ad montem curritur perfectionis; clauſtra dico, monaſteria, & congregationes religioſas, in quibus divinæ gratiæ emicat operatio, atque efficacia, quæ animas illas in divino ſervitio ferventes, & ſollicitas, omnibuſque in operibus efficit hilares, lætas, jucundas. Veritatem ex ipſo Seraphici Doctoris, Sanctum Bernardum citantis, ore audiamus: *Advertere potes*, inquit ille, *in omnibus ferè religioſis congregationibus viros repletos eſſe conſolatione, ſuperabundantes gaudio, jucundos ſemper, & hilares, ferventes ſpiritu; quibus amabilis diſciplina, dulce jejunium, breves vigiliæ, labor delectabilis manuum, & univerſa denique hujus ſanctæ converſationis auſteritas, refrigerium videatur.* Hic utique ſolius divinæ gratiæ, quæ omnes facilitat, demulcetque adverſitates, effectus, & partus eſt.

Phil. 4. 13. Iſ. 10. 27. Hug. Car. in Matt.

S. Bon. ſer. 1. in dedic. S. Ber. ſer. 6. de Aſc.

Hug. Car. ib.

4 Hugo Cardinalis ideò aſtruit Salvatoris *jugum ſuave, & onus leve, quia dat gratiam.* Vel ut idem inquit: *Dicitur leve à facilitate implendi, reſpectu multitudinis, & oneris legalium, de quo Act. 15. quid tentatis, &c.* Et alibi: *Quicumque ex operibus legis ſunt, ſub maledicto ſunt; ſcriptum eſt enim: Maledictus omnis, qui non permanſerit in omnibus his, quæ ſunt ſcripta in libro legis, ut faciat ea.* In lege Euangelica unicum dumtaxat, idque facile, & amabile, à nobis requiritur, quod obſervetur præceptum, ad quod totus reſtringitur decalogus, præceptum, inquam amoris, & dilectionis: *Plenitudo legis eſt dilectio.* Legis autem Moſaicæ ſtatus ſervilis erat, DEUS populos iſtos in ſpiritu timoris ducebat, non amoris; ideòque Apoſtolus ait: *Non ſumus ancillæ filii, ſed liberæ, qua libertate CHRISTUS nos liberavit.* Et alio in loco; *Non accepiſtis ſpiritum ſervitutis iterum in timore, ſed accepiſtis ſpiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus; Abba pater. Ipſe enim ſpiritus teſtimonium reddit ſpiritui noſtro, quod ſumus filii DEI.* Erudiens nos Salvator, qualiter æterno nos Patri ſupplicare oporteat quotidie, hoc orationis ſtatuit exordium: *Pater noſter. Sic ergo vos orabitis; Pater noſter. Oratio, quæ à Paterno dulceſcit nomine*, inquit

Act. 15. 10. Gal. 3. 10.

Deut. 27. 26. Unicum eſt præceptum dilectionis quod gratia ſervatur.

Rom. 13. 10.

Gal. 4. 31. Rom. 8. 15.

v. 16.

Matt. 6. 9.

Digitized by Google

S. Bern.
quit mellifluus Bernardus; idem penitus nobis aſtruere licet de unico eo præcepto, quod Euangelicis ſuis ſectatoribus ſtatuit, & promulgavit, ſcilicet: *dulceſcit nomine*: in ſubſtantia namque nihil eſt, præterquam amor, charitas, dilectio: *Diliges Dominum Deum tuum*; quod præceptum ita declaratur in Deuteronomio: *Mandatum hoc, quod ego præcipio tibi hodie, non ſupra te eſt, neque procul poſitum, nec in cœlo ſitum, ut poſſis dicere; quis*
Deut. 30. 11.
noſtrum valet ad cœlum aſcendere, ut deferat illud ad nos? neque trans mare poſitum, ſed juxta te eſt in corde tuo. Non minorem autem præceptum hoc continet ſuavitatem, quàm amare, & quidem amare DEUM, ejuſque amore diligere proximum, imaginem, & ſimilitudinem DEI, proximum, inquam, qui verè *os noſtrum, & caro noſtra eſt*. Præclariſſimam hic pertranſire nequeo Sanct. Auguſtini ſententiam, aſtruentis, res qualeſcumque, natura quantùmcumque difficiles, condimento amoris indulcorari: *Quæ dura ſunt laborantibus*, inquit, *eiſdem ipſis miteſcunt amantibus, omnia ſæva, & immania, propè nulla facit amor*.

Spiritus S. veras ſecum venit conſolationes in lege gratiæ.
5 *Jugum ſuave*; ſiquidem cœleſtium conſolationum Manna longè abundantiùs Chriſtianorum hodie corda fœcundat, quàm olim Hebræorum deſertum, qui id ipſum faſtidientes, conquerebantur ad invicem: *Nauſeat anima noſtra ſuper cibo iſto leviſſimo*; verè cibus erat leviſſimus ille, ſiquidem veras dulcedines uſque ad Spiritus Sancti deſcenſum ſuæ Deus reſervarat Eccleſiæ, quæ hodie in veritate gloriari poteſt: *Introduxit me rex in cellam vinariam, & ordinavit in me charitatem*. San-
Cant. 2. 4.
ctiſſimi hujus Spiritus munus erat, paradiſiacis corda replere ſuavitatibus, qui proindè cum inexhauſta theſaurorum ſuorum plenitudine in terras deſcendit tempore legis, non Moſaicæ, ſed gratiæ; imò tanta Spiritus Sancti ignorantia populus iſte laborabat, ut, ſi daretur, penitus neſcirent, interrogante namque Apoſtolo; *Illi*
Act. 19. 2.
dixerunt ad eum; ſed neque, ſi Spiritus ſanctus eſt, audivimus. Qui Martyrum, qui Confeſſorum, qui omnium aliorum Novi Teſtamenti Sanctorum acta pervolvit, vel invitus etiam profiteri compellitur, tempore legis gratiæ perfectiores, Deique amantiores animas nectare inebriari longè copioſiſſimo conſolationum ſpiritualium. Unde Sanctus Laurentius Juſtinianus unum-
S. Lau. Juſt. in feſt. nat. Do.
quemque noſtrum ſequentibus extimulat verbis: *Spiritualibus exercitiis, & occupationibus piis aſſiduus eſto, maximis namque exuberabis deliciis, ſi devotioni reverentiam, & humilitatem adhibueris pietati*.

Spir. S. ſuave facit jugum. Alb. M. ib. in Matt. Apoc. 10. 1. Cant. 5. 16.
6 *Jugum meum ſuave eſt, & onus meum leve. Suavitas pertinet ad connaturalitatem virtutis*, inquit Albertus Magnus, *levitas ad allevationem amoris; Spiritus enim ſuavis ſuave facit jugum, ne premat. O quam bonus & ſuavis eſt, Domine, ſpiritus tuus in nobis! guſtus ejus ſuaviſſimum: omne enim illud, quod connaturale eſt, ſuave eſt, ſicut eſt gratia, & virtus Euangelii: leve autem facit amor*. Quot reperire fuerit, qui ſumma cum lætitia, & jubilo, mortificationes, abſtinentias, jejunia, diſciplinas, cilicia, plurimaſque alias auſteritates ultro citroque amplexantur, atque inviolabili cum animi voluptate continuant, illud Apoſtoli monitum adimplentes: *Gaudete in Domino ſemper*? Circa quæ verba ita Diony-
Phil. 4. 4. Dion. Car. ib.
ſius Carthuſianus diſcurrit: *Admonet Apoſtolus Philippenſes ad ſpiritualem, & jugem lætitiam; gaudete in Domino ſemper, id eſt, in DEO, tanquam in objecto, in contemplatione, & dilectione DEI, beneficiorum ejus, imò in omni eo, quod DOMINO placeat, ſpiritualiter exultate, divina perfectione, majeſtate, ac beatitudini cordialiter congaudendo: Signum virtutis eſt, delectatio operis*; ſiquidem ut Clemens Alexandrinus de virtuoſa, &
Clem. Al. l. 7. Strom.
Chriſtiana vita atteſtatur: *Univerſa vita juſti eſt quidam celebris, & ſanctus dies feſtus*. Sanctus Ambroſius illum Pſalmiſtæ (*pax multa diligentibus legem tuam*) diſcu-
Pſ. 118. 165. S. Amb. Oct. 21.
tiens verſiculum, ſequentem ex eo ad intentum noſtrum eruit doctrinam, inquiens: *Si non ſolùm pax, ſed etiam multa pax ſit in animo tuo; nulla te prælia diverſa cupiditatis impugnent, non iracundia ſtimulet, non libido; etſi eſt pugna, tamen foris, non intus ſit. Non te impugnet avaritia, non cupiditas exagitet, non triſtitia dejiciat, non inflammet libido, non reſupinet ſuperbia, non curvet ambitio, non formido conſternat. Pax multa abundet, quæ exſuperat omnem mentem, quo nihil pulchrius dici poteſt*. Anima Chriſtiana, quæ perfectam legis Euangelicæ ſectatur obſervantiam, jugum CHRISTI ſine moleſtia, imò cum lætitia, & jubilo portat. Seneca moralis cum verè (quem tamen rarum auctumat) conſolatione gaudioque frui aſtruit, qui ita operatur, quidquid agit, ut nihil horum in præſentia, & conſpectu omnium erubeſcat: *Tunc felicem te eſſe judica, cum poteris in pu-* Sen. ep. 43.
blico vivere, cum te parietes tui tegent, non abſcondent, quos plerumque circumdatos nobis judicamus, non ut tutiùs vivamus, ſed ut peccemus occultiùs. Rem dicam, ex qua mores æſtimes noſtros; vix quemquam invenies, qui poſſit aperto oſtio vivere. In Religionibus autem reformatis, & obſervantioribus, laudabilis iſte viget, nunquam cellularum oſtia clave occludendi, uſus.

7 *Jugum meum ſuave eſt*. Siquidem in legis Euangeli- Matt. 22. 12.
cæ vinea laborantes, ſuam hilarè conſequuntur æternæ beatitudinis mercedem; Hebræis econtrà, qui *pondus diei, & æſtus* portaverant, per multa non modò annorum, ſed & ſæculorum ſpatia in limbo præſtolantibus, ad quod propoſitum ingenioſiſſimè, ſi quiſquam alius, Sanctus Bonaventura illum explanat Geneſeos textum:
Iſſachar aſinus fortis accubans inter terminos vidit re- Gen. 49. 14. S. Bon. in ſerm. dom. c. Ecch.
quiem, quod eſſet bona, & terram, quod eſſet optima, & ſuppoſuit humerum ſuum ad portandum. Iſſachar, inquit, *interpretatur memoria Domini, vel vir mercedis, & ſignat virum, qui in omnibus operibus ſuis eſt memor DEI, & omnia facit intentione mercedis æternæ; qui aſinus fortis dicitur propter paſſionum tolerantiam; accubans inter terminos propter deſiderium Cœleſtis patriæ; dicit enim Gloſſa: Habitare in terminis, eſt, non de mundanis quærere, ſed ultimum deſiderare. Videt requiem, quod ſit bona, & terram, quod ſit optima; quando de delectatione, quæ erit in patria, datur ei modicum prægustare, & tunc ſuppoſuit humerum ſuum ad portandum jugum DOMINI leve, & onus ſuave*.

8 *Jugum ſuave. Sed quid eſt?* Interrogat CHRI-
STUM Sanctus Thomas, *tu dicis, quod vis nos reficere, & a nobis auferre laborem, & ſtatim præcipis ferre* S. Thom. Matt.
jugum, & credebamus eſſe ſine jugo: moſque ipſemet reſpondet Sanctus, jugum CHRISTI non eſſe jugum iis, qui ſuos illi ſubmittunt humeros: *Dico, quod verùm eſt*, inquit, *ſine jugo peccati*; de quo dicitur: *Projiciamus a nobis jugum ipſorum*. Optimè Sanctus ad- Pſ. 2. 3.
vertit Paſchaſius, SALVATOREM ad gratiæ legem S. Paſc. lib. in Matt.
Gentiles invitaſſe, & Hebræos, omnes graviſſimo oppreſſos jugo: *Alter eorum*, ſcilicet Judaiſmus, *nimio labore legis ſine ulla profectione vexabatur; alter vero*, nempè Gentiliſmus, *peccatorum oneribus prægravabatur, nec ſurſum ad DEUM, idola colens, reſpicere valebat*. Dii illorum proprios parentibus jubebant lactificare filios: *Immolaverunt filios ſuos, & filias ſuas dæmoniis*. Aſt CHRISTUS, *venite*, inquit, *ad me, jugum meum ſuave eſt*; ego æterno Patri me obtuli ſacrificium pro vobis, & uſque ad ſæculorum finem in incruento miſſæ holocauſto me in ſalutem veſtram continuò offeram, *omnia ablaturus onera, quibus opprimimini, tantum ut jugum meum ſuave, & onus leve ſuſcipiatis*. Verba ſunt hæc ultima Sancti Paſchaſii.

9 *Jugum ſuave*. Hugo Cardinalis palmam omnibus Hug. Card. jugu ſuave legis gratiæ.
præripuiſſe videtur in diſcutiendis aliis novæ legis prærogativis: *In Euangelio*, inquit ille, *ſufficit voluntas, quæ non in lege, cum facultas non ſuppetebat; ibi circumciduntur pueri, hic lavantur ſalvandi, ibi adulterium punitur per dilapidationem, hic purgatur per pœnitentiam: noſtra ſacramenta conferunt gratiam, illa non. Item ex plicatione doctrinæ Euangelicæ: Salus, ubi multa conſilia; item jucundus comes, quaſi vehiculum in via. Item* Prov. 11. 14.
imitatione dominicæ paſſionis. Aſpicientes in auctorem Hebr. 12. 2.
fidei, &c. Item exemplo Sanctorum, qui prius portaverunt: Mementote operum patrum, &c. Citatque Sancti 1. Mach. 2. 51.
Gregorii authoritatem, dicentis: *Si facta præcedentia* 4. Reg. 6. 16.
recolamus, difficilia non erunt, quæ toleramus. Item coadjutorum pluralitate; plures nobiſcum ſunt, quam cum illis; receſſit ab eis omne præſidium, Dominus nobiſcum eſt, nolite timere. Item adverſariorum debilitate, numero, & potentia, quia CHRISTUS delevit chirographum decreti: Devicit principatus, & poteſtates; mul- Col. 2. 14.
ti in infernum ſunt detruſi victi, ut dicit Origenes. Item promiſſorum, & præmiorum majoritate: Non ſunt con- Rom. 8. 18.
digna paſſiones hujus temporis ad futuram gloriam; olim terrena, modo æterna ſunt in promiſſo. Quod ultimum N. B.
punctum S. quoque Bernardus attigit, dicens: *Gratæ* S. Ber. ſer. 50. in Cant.

jugum

Digitized by Google

jugum legis, quia vile premium ejus, terra nimirum in promiſſione.

DISCURSUS XI.

ARGUMENTUM.

DEI ſervitium, & legis ejus, quæ amor eſt, obſervantia, ingentem affert lætitiam, opem, & ſolatium ad portandum jugum Euangelicum.

THEMA.

Servite Domino in lætitia. Pſal. 99. v. 2.

Dei ſervitiũ lætitiam affert.

1 PRopheta Regius poſtquam univerſam terram ad feſtivam ſolemnitatem invitaſſet, *jubilate DEO omnis terra*, mox eamdem ad præſtanda hilariter DEO obſequia, & ſervitia exhortatur, dicens: *Servite DOMINO in lætitia, introite in conſpectu ejus in exultatione*; cujus hanc Albertus Magnus rationem aſſignat, inquiens: *Benè autem eſt in lætitia ſerviendum, quia ei ſervire, regnare eſt, & ſumma ingenuitas.* Servitus hujuſmodi catenas habet aureas, jugum placidum, & ſuave, ideòque Sanctus nos exhortatur Ambroſius: *Suſcipe jugum CHRISTI, nolite timere, quia jugum eſt; feſtinate, quia leve eſt; non conterit colla, ſed honeſtat. Quid dubitatis? non alligat cervicem vinculis, ſed mentem gratia copulat.* Imò teſte Sancto Remigio, hæc ſervitus nos omni libero efficit liberiores: *Servite DOMINO*, inquit, *non in triſtitia, ſed in lætitia, id eſt, in mentis hilaritate. Et merito ei ſerviendum eſt in lætitia, quia ſervitus DEI eſt libera*; nam ut commune fert axioma, nulli non cognitum: *Ubi ſpiritus DOMINI, ibi libertas.* E converſo autem quæcumque alia ſervitus alia, onera, difficultates, & labores importat, ita ut Sanctus Auguſtinus dicere non dubitarit; *Omnis ſervitus amaritudine plena eſt, omnes conditione ſervili obligati ſerviunt, & murmurant.* Quid autem de ſervitiis DEO exhibitis? *Nolite timere illius DOMINI ſervitutem, non erit ibi gemitus, non murmur, non indignatio. Magna felicitas eſt, fratres, eſſe in iſta domo magna ſervum, etſi cum compedibus. Libera ſervitus eſt apud DOMINUM, libera ſervitus, ubi non neceſſitas, ſed charitas ſervit. Servum te charitas facit, quia liberum te veritas fecit.*

Alb. M. ib.

S. Ambr. l. de Elia & jej. c. 22.

S. Rem. ib.

2. Cor. 3. 17.
S. Aug. ib.

Dulcis amoris vinculo ad obſequia ligabunt.

2 Reliqua inter, quæ nos in divino ſervitio conſolari, & lætificare debent motiva, unum eſt certitudo, dum nobis infallibiliter conſtat, amorem noſtrum, quo DEUM proſequimur, illi ſummoperè placere, & liberaliſſimè à DEO remunerari, præcipuè cùm nos ad ejus ſervitium, & obſequium ſolius cogant, atque conſtringant amoris vincula. Paulus de Palatio citatam ſupra CHRISTI invitationem (*tollite jugum meum, &c.* conſiderans, *non adeo facile eſt noſſe*, inquit, *quodnam ſit hoc jugum, hoc ejus onus.* Incarnata Sapientia, prima, & æterna veritas, nec fallere, nec falli poteſt, de hoc jugo, de pondere iſto loquitur: *Jugum meum ſuave eſt, & onus meum leve.* Si pondus eſt, quomodò leve eſt? ſi jugum, quomodò ſuave? Reſponderque ipſe auctor: *Neſcio, an dicere audeam, onus, & jugum, eſſe amorem, & dilectionem; certè ſi jugum ſignificat legem, lex Chriſti eſt amor: Jugum, & onus Chriſti, amor eſt, teſte Auguſtino, qui dixit: Amor meus, pondus meum; ex quo jam intelligitur, jugum eſſe ſuave; quid enim amore ſuavius? quid etiam levius?*

Matt. 11. 29.
Paul. de Pal. ibid.

Dio. Cart. ib. Charit. præceptorum obſervãtiam, cordiſque lætitiã.

3 *Jubilate DEO omnis terra, ſervite DOMINO in lætitia.* Meritò inquit Dionyſius Carthuſianus, nos taliter regius invitat vates, ſiquidem legis Euangelicæ adimpletio, & præceptorum divinorum obſervantia, in quibus nihil præter amorem nobis injungitur, ineffabilem cordibus conſolationem affert, & lætitiam: *Quid enim eſt, DOMINO in lætitia deſervire, niſi divinis præceptis ex vera, & fervida charitate parere? Nulla quippè forma tam facile, & promptè, & delectabiliter operatur, ut charitas; habetque charitas fervida in omni ſua operatione annexam cordialem lætitiam.* Quibus conformiter verbis, idem auctor in commentario ſuper Matthæum ait, jugum DOMINI eſſe *ſuave diligenti, quoniam nulla forma delectabilius agit, quàm charitas*; juxta illud Pſalmiſtæ teſtimonium: *Judicia Domini, id*

Matt. 11. 30.
Pſal. 18.

Manſi Bibl. Præd. Tom. I.

eſt, præcepta, vera, juſtificata in ſemetipſa, deſiderabilia ſuper aurum, & lapidem pretioſum multam, dulciora ſuper mel, & favum, etenim ſervus tuus cuſtodit ea. Anima hæc eadem divinum exardeſcens in amorem, inexplicabilibus, quos ex divino ſervitio, & divinorum præceptorum obſervantia hauriebat, immerſa guſtibus, humilis ſuæ nauſeabunda conditionis, alas à Deo columbinas petiit, ut ſurſum volare poſſet: *Quis dabit mihi pennas ſicut columbæ, & volabo, & requieſcam? ecce elongavi fugiens, & manſi in ſolitudine.* Non conſtat, Davidem poſt obtentum ſceptrum, quietis, & contemplationis amore in ſolitudinem receſſiſſe; tempore quidem rebellionis Abſalonicæ, deſertum petiit, aſt tamquam refugii Petram, non ut quietis locum; aliud igitur his in verbis intendere videtur Pſalmiſta: aſt quare columbæ potiùs, quàm phœnicis, aquilæ aut alterius ſimilis avis plumas poſtulat? Reſpondet Sanctus Hieronymus: *Columba ſimplex animal eſt; abſque felle, & à malitia fellis alienum, oſculum charitatis animæ ſignificat. Columba fugit à converſatione humana, & Sancti fugiunt à conſortio hominum; non corporaliter, ſed ſpiritualiter, h. e. in conſcientia.* Aliam columbæ proprietatem his verbis S. exprimit Auguſt. *A moleſtiis quærit volationem, ſed non amittit dilectionem, columba enim pro ſigno dilectionis ponitur.* Jure igitur meritiſſimo alas petit columbæ, i. e. affectus amoris, charitatis, dilectionis, ut in ſolitudine conſolationibus potiatur cœleſtibus: *manſi in ſolitudine*; in ſancto namque receſſu conſolationum paradiſiacarum rore pluit: *Ecce ego lactabo eam, & ducam eam in ſolitudinem, & ibi loquar ad cor ejus.* Sed auſcultemus porrò S. Hieronymi contextum: *In quo deſerto? ſi forte in conſcientia, quò nullus hominum intrat, ubi nemo tecum eſt, ubi tu, & Deus. Forte fugerat in conſcientiam ſuam, ibi aliquantum deſertum invenerat, ubi requieſceret, intus conſolabatur conſcientia.*

Pſ. 54. 7.

2. Reg. 15. 18.

S. Hier. ib.

S. Aug.

Oſe. 2. 14.

4 David vice quadam gloriatus fuiſſe legitur de ſervitute Dei, inquiens: *Servus tuus ſum ego*; ubi S. Ambroſius ſubnectit: *Servum ſe confitetur, benè ait, Servus tuus ſum; ſervus enim voluntatem Domini ſui facit:* quàm autem exactus ille fuerit divinarum legum cuſtos, tum ex diverſis Pſalmorum textibus, tum ex ipſiuſmet patet teſtimonio Dei, dicentis: *Inveni hominem ſecundum cor meum, qui faciet omnes voluntates meas.* Quid igitur mirum, ſi ille ipſe poſt tot, quas in divino ſervitio expertus fuerat, conſolationes, jubiloſque immenſos, nos pariter exhortetur: *Servite DOMINO in lætitia?* Dionyſius Carthuſianus illum ejuſdem Pſalmiſtæ verſiculum (*pax multa diligentibus legem tuam*) exponens, aſtruit, Sanctum Auguſtinum hic nomine pacis bonam intelligere conſcientiam, moxque ipſe ſubjungit: *Dilectio legis Divinæ eſt cauſa pacis internæ, & quanto legem Dei perfectius amamus, & obſervamus, tanto pleniorem in nobis pacem ſortimur, quæ omni Chriſtiano maximè appetenda eſt.* Tantò igitur ardentiori amore omnis anima fidelis divinam debet proſequi legem, quantò magis hæc, & amorem præcipit, & omni adimplenti, ſuavitatem, pacem, & conſolationem generat.

Pſ. 118. 125.
S. Ambr. 10. ſer. 6.
Gloriatur David ſe eſſe Dei ſervum.

Act. 13. 22.

Pſ. 118. 165.

5 Sponſa dilecti ſui qualitatem quondam probè cognoſcens, *faſciculus myrrhæ*, inquiebat, *dilectus meus mihi, inter ubera mea commorabitur.* Myrrha amara eſt, guſtuique ingrata, ſymbolum mortificationum, laborum, paſſionum, guſtui ſenſus diſplicentiam: *Myrrha amara res*, inquit Sanctus Bernardus, *dura, & aſpera ſignificat.* Eam nihilominùs ſponſa ſuo impoſuit ſinui, ſuis applicuit uberibus, ſuo alligavit cordi, tamquam rem omnium pretioſiſſimam; cauſamne noſtis? *Dilectus meus mihi*; maxima amantis conſolatio eſt pro objecto amato pati; quam ſi virtutem naturalis quandoque, inordinatus, & laſcivus ſibi vendicat amor, quidni longè eminentius Cœleſtis, & divinus eamdem poſſidebit? Auſcultate Sanct. Bernardi hac de re judicium: *Ea ſibi dilecti cauſa imminere proſpiciens, gratulabunda id loquitur, confidens ſe omnia viriliter ſubituram. Non faſcem, ſed faſciculum, dilectum dicit, quod leve præ amore ipſius ducat, quidquid laboris immineat, & doloris.* Notat autem idem mellifluus Doctor in ejuſdem ſermonis principio, ſponſam ſuo amanti, ante regis, & poſtea dilecti nomen impoſuiſſe: *Ante rex, modò dilectus; ante in accubitu regio, modò inter ſponſæ ubera.* Imò his minimè contenta, proſequitur: *Botrus*

Cant. 1. 12.
Amanti omnia levia ſunt.

S. Bern. ſer. 43. in Cant.

Cypri in vineis Engaddi, ubi delicatiſſimum exprimebatur vinum, ad abundantiſſimarum conſolationum dulcedinem denotandam. Porrò Sanctus Bernardus ad Ly faſciculus attendens, ſubdit: *An non faſciculus, cujus jugum ſuave eſt, & onus leve? non quia leve in ſe (nec enim levis paſſionis aſperitas, mortis amaritudo) ſed levis tamen amanti. Et ideo non ait tantùm; faſciculus myrrhæ dilectus meus; ſed mihi, inquit, qui diligo, faſciculus eſt; unde & dilectum nominas, monſtrans, dilectionis vim, omnium amaritudinum ſuperare moleſtiam.*

Paul. de Pal. ibid. Deus gratia jugum alleviat adjuvando.

6 Paulus de Palatio CHRISTUM, quando fideles ad ſequelam ſuam, & novæ legis Evangelicæ obſervantiam invitabat, ſimul oneris, & levis meminiſſe advertit; cujus intelligentiam hiſce mox ſubnectit verbis: *Quod ſi jugum libet ab onere ſecernere, auderem dicere, onus CHRISTI eſſe CHRISTUM, eſſe DEUM ipſum*; juxta illud Apoſtoli aſſertum: *Empti eſtis pretio magno, glorificate, & portate DEUM in corpore veſtro, CHRISTUS ergo eſt onus, quod Chriſtianus portat. Cum mali ſumus, onus DEO ſumus, & onus grave; ut ipſe dicat: Laborare me feciſtis in iniquitatibus veſtris; laboravi ſuſtinens. Porro cum boni eſſe incipimus, DEUS eſt nobis oneri*, teſte Jobo, dum ait: *Semper enim quaſi tumentes ſuper me fluctus DEUM timui, & pondus ejus ferre non potui. Cur ergo, ſi DEUS noſtrum onus eſt, leve hoc onus aſſeritur? certè quia amor facit ipſum leve, neque eſſe poteſt nimium grave pondus, quod vires præbet ferenti.* Notanter autem Salvator ait: *Jugum meum*, volens oſtendere, ſe ejuſdem eſſe participem; ſuos ſe quoque humeros eidem ſubſternere; impoſſibile namque foret, nos illud ſolos ſine Ipſius adjutorio ſupportare. Accommodè propoſito favet, à Sancto Auguſtino de plumis, quæ avium promovent volatum, adducta ſimilitudo, dum eam præceptis Evangelicis attribuens, ait: *Hæc ſarcina non eſt pondus onerati, ſed ala volaturi, habent enim & aves pennarum ſuarum ſarcinas, portant illas, & portantur.* Ad præcedens autem punctum Sanctus Chryſoſtomus ſe reflectens, ait: *Alio etiam modo facilem Deus facit eſſe virtutem, videlicet cooperando nobis, noſque ſemper in bonis actibus adjuvando.* Porrò quod ſoli jugum non portemus, hæc clara convincit ratione Paulus de Palatio: *Non eſt natura jugi, ut uni ſoli apponatur; ſi jugum eſt, duos gravare debet. Quis ergo eſt ille, qui jugum mecum portat? Audeo & hoc dicere; CHRISTUS eſt jugalis noſter, qui jugum fert nobiſcum, & nobiſcum laborat*; juxta illud Sapientis: *Mitte ſapientiam de Cœlis ſanctis tuis, ut mecum ſit, & mecum laboret*; præterquam quòd & Apoſtolus præ omnibus ſe laboraſſe glorietur, ſed quomodò? *Non ego, ſed gratia DEI mecum.* Concludit itaque prædictus auctor: *Jam ſi CHRISTUS jugum nobiſcum portat, non poteſt non eſſe leve jugum, quod partim à tam robuſto bove portatur, & ſi pondus grave eſt, non poteſt eſſe leve, quod à viribus tam giganteis ſuſtinetur.*

1. Cor. 6. 20.
Job 31. 23.
S. Aug. ſe 24 de ver. Dom.
Chryſ. ho. 40 in Matt.
Paul. de Pal. ibid.
Sap. 9. 10.
1. Cor. 15. 10.

Vires confortat.
Pſ. 24. 8.
Pſ. 33. 9.
Pſ. 118. 165.

7 Jugum ſuum CHRISTUS ſuave appellat, quia *dulcis eſt Dominus*, & iterum: *Guſtate, & videte, quoniam ſuavis eſt Dominus.* Deinde etiam quia in ipſo labore multiplex nobis communicatur ſuavitas, & ſolatium, dicente Pſalmiſta: *Pax multa diligentibus legem tuam*; nec immeritò, ſubnectit Sanctus Remigius, quoniam *anima eorum hic jam eſt in Paradiſo*; cui his verbis ſubſcribit Agellius: *Multa quies, & ſecuritas, multa tranquillitas animi eſt iis, qui legem tuam diligunt. Internam, non externam pacem hoc loco intelligendam putavimus, qua fruuntur, qui cogitationibus vitioſis non admodum oppugnantur.* Auctor operis imperfecti de iiſdem diſcurrens jugalibus, *qui ſuſcipiunt*, inquit, *jugum CHRISTI, CHRISTUS eos delectat in ſpiritu, ne fatigentur in bonis operibus*; deinde oneris hujus ſuavitatem his ſuis edocet verbis: *O gratiſſimum pondus, quod magis confortat portantes; nam pondus terreſtrium dominorum atterit paulatim miniſtrantium vires, pondus autem Chriſtiani magis adjuvat bajulantem; quia non nos portamus gratiam, ſed gratia nos, nec nos ad auxilium gratiæ dati ſumus, gratia magis ad noſtrum.*

S. Rem. ib.
Agell. ib.
Auct. Imp. ho. 24.

Paul. de Pal. ibid. Deus reficere poteſt.

8 Paulus de Palatio liberaliſſimam ſingulariter ponderans illam SALVATORIS promiſſionem: *Ego reficiam vos: planè nemo*, inquit, *niſi DEUS verbum illud verum facere poteſt; nemo enim niſi DEUS omnes reficere valet, ille enim reficere poteſt, qui & facere.* Præter claras, novam jugi CHRISTI prærogativam, eamque præſtantiſſimam, Sanctus aſſignat Paſchaſius, ſcilicet quòd animas efficiat puras, immaculatas, purificatas, & ab omni mundas vitio, nullo contaminatas culpæ nævo, hocque effectu ineffabilem cauſet jubilum, & conſolationem, *quoniam nihil ſuavius eſt, quam velle bonum; nihilque levius, quam ſine crimine vivere, amare omnes, odiſſe nullum; æterna conſequi, præſentibus non teneri; nolle inferre alteri, quod ſibi quiſque non vult fieri.* Sanctus Petrus primis ex Paganiſmo ad fidem converſis Chriſtianis ſcribens, *ſi tamen guſtaſtis*, inquit, *quoniam dulcis eſt DOMINUS*, quaſi dicat: potuiſtis utique ſufficienter differentiam attingere, quæ eſt inter iniquas Gentiliſmi præteriti leges, & præſentem Evangelicam CHRISTI: *Volens DEUS* (verba ſunt cujuſdam interpretis circa præſentem textum) *ſpontè currentibus primis illis Chriſtianis addere calcaria, ut ad majorem DEI cognitionem, & amorem illos incitet, ſuperiori adhortationi ſubjicit: jam benè ſenſiſtis, jam cœpiſtis in cordibus veſtris magnam utilitatem, copioſumque fructum religionis Chriſtianæ. Jam guſtaſtis, quam facilis, quam benignus, quam clemens, & miſericors, quam amator hominum ſit Deus, & Dominus noſter JESUS, qui per doctrinam Evangelicam ſe patefecit, & per ſacramenta ſeipſum, & bona ſua communicat hominibus.*

S. Paſc. l. 6. in Matt. Jucundiſſimum eſt ſine crimine vivere.
1. Pet. 2. 3.
Franc. Feuardent. ib.

Paul. de Pal. in Matt. Motiva ad ſerviendum Deo.

9 Paulus de Palatio, ut nos ad conſtantiſſimum inducat ſervitium DEI, diverſa, eaque notatu digniſſima, adducit motiva, dicens inter cætera, triplex eſſe vitæ Chriſtianæ tempus; primum, quando homo à ſervitute diaboli tranſit ad CHRISTI; ſecundum fundatur in virtuoſæ progreſſu vitæ, in celeri curſu per divinorum præceptorum ſemitam; tertium in vitæ conſiſtit termino, quando merces expectatur gloriæ; in quibus omnibus, & ſingulis DEUS nos abundantiſſimè conſolatur. Ecce vobis ipſa auctoris verba, illum Habacuc textum interpretantis: *Ego in Domino gaudebo, DEUS DOMINUS fortitudo mea, & ponet pedes meos quaſi cervorum. Ergo CHRISTUS eſt fortitudo noſtra*, inquit ille, *ut evocatos è peccato in ſua gratia vitam traducat, ipſe enim ponet pedes noſtros tanquam cervorum, ut viam mandatorum ejus curramus, & de virtute in virtutem, ut de monte in montem tranſiliamus; demum ipſe in fine vitæ noſtræ collocabit nos ſuper excelſa beatitudinis ſuæ.*

Habac. 3. 18. 19.

Vera libertas cum DEO ſervire.
S. Rem. ib.
Agell. ib.

10 *Servite DOMINO in lætitia, introite in conſpectu ejus in exultatione.* Convenienter, inquit Sanctus Remigius, ſervitio ſuccedit introitus; *quod dictum eſt ad ſimilitudinem Principum, quia Principes ante conſpectum ſuum ponere illos ſolent, qui eis ſerviunt ad placitum ſuum.* Agellius verba moroſius diſcutiens, ſibi invicem contradicere inquit, ſaltem in prima fronte *jubilare, & ſervire; jubilatio, ac ſervitus contraria ſunt, ſed illud indicare voluit, tunc verè nos liberos eſſe, cum DEO ſervimus; itaque etiam adjunxit, in lætitia; nam cum omnis ſervitus cum mœrore ſit, illa verè libertas eſt, cum liberati peccato, ſervimus DEO; ideoque ſolum hoc ſervitutis genus lætitiam habet.* Quam ut veritatem ſtabiliat Michael de Bononia, ſequenti utitur argumento: *Sicut DEUS hilarem diligit datorem; qui ſcilicet hilariter ſua pro DEO donat; ſic fortius multò illum, qui hilariter ſuo ſe mancipat ſervitio. Ideo dicitur: Servus autem tuus lætabitur; ideo veri ſervi DEI ſemper debent eſſe læti. Servi mei laudabunt cum exultatione.*

2. Cor. 9. 7.
Incogn.
Pſ. 108. 28.
Iſ. 65. 14.

Agel. ib. Juxta pietatem creſcit gaudium.

11 Non contentus David, inquit Agellius, dixiſſe: *Servite Domino in lætitia*, ſuperaddidit: *Introite in conſpectu ejus in exultatione*, quia *non idem eſt lætitia, & exultatio; lætitia namque propriè in animo eſt, exultatio illius lætitiæ effectus; nam lætitia permotus animus facit, ut exteriùs exultemus.* Juxta innocentiæ, virtutis, & perfectionis proportionem, dictum in anima ampliatur, creſcitque gaudium: *Juſtitia, & pax oſculatæ ſunt*; pax, & ſerenitas bonæ conſcientiæ, ſanctitatem, charitatem, gratiam, & amicitiam Dei pro fulcro habet: *Juſtitia*, inquit Incognitus, *mater eſt pacis*, Iſa. 32. *Opus juſtitiæ pax; propter quod ait Dominus; utinam attendiſſes mandata mea, & facta fuiſſet ſicut flumen pax tua.*

Pſ. 84. 11.
Incogn. in Pſ. 118. 165.
Iſ. 32. 17.
Iſ. 48. 18.

D I-

DISCURSUS XII.

ARGUMENTUM.

Invitamur ad ſpiritualium experientiam conſolationum, quæ reipſa viæ divinæ dulcedinem perhibent, & ſuavitatem.

THEMA.

Guſtate, & videte, quoniam ſuavis eſt Dominus: Pſ. 33. verſ. 9.

In Dei ſervitio auſteri nihil.

1 NOn paucos à CHRISTI ſequela, & vitè devota timor abſtrahit melancholiæ, mæſtitiæ, atque auſteritatis, quas in ſchola CHRISTI auctumant prædominari; hanc igitur falſam opinionem ut deſtruat David, mendacemque convincant, *guſtate, & videte*, inquit, *quoniam ſuavis eſt Dominus; beatus vir, qui ſperat in eo.* Circa quam invitationem Albertus Magnus ſrequens movet dubium: *Sed quid eſt, quod dicitur; guſtate, & videte? numquid prius eſt videre cibum, & poſtea ſumere? quis unquam comedit, quod prius non viderit?* Reſpondetque auctor per ſimilitudinem à cibo medicinali deſumptam, qui primitùs oculos later infirmi, aſt ſumptus ſuam exercet virturem, hocque in ſenſu dici poteſt viſus: *ſic fit in medicinali cibo ſpirituali.*

Alb. M. ib.

S. Bon. ibid. Divina appetitum, mundana nauſeā gignunt.

2 Sanctus Bonaventura differentiam ſtatuens cibum inter corporalem, & ſpiritualem, ille, inquit, abſens appetitur, placet, inque comeſtionis principio magna capitur cum aviditate, qui in fine faſtidium ſui ingerit, & nauſeam; hic verò contrariæ omninò rationis, *cum non ſumitur, diſplicet, quia amarus eſt DEUS malis; ſed ſumentibus placet, & quanto quis magis ſumit de illo cibo, tanto magis ei placet.* Sanctus quoque Gregorius delicias corporis ab animæ, & ſpiritus ſecernens, *corporales deliciæ*, inquit, *cum non habentur, grave in ſe deſiderium accendunt, cum vero avidè eduntur, protinus comedentem in faſtidium per ſatietatem vertunt. At contra ſpirituales deliciæ, cum non habentur, in faſtidio ſunt; cum vero habentur, in deſiderio, tantoque à comedente amplius eſuriuntur, quanto & ab eſuriente amplius comeduntur. In illis appetitus placet, experientia diſplicet; in iſtis appetitus vilis eſt, & experientiam agit placet.* Mortificationes, exercitia humilitatis, diſciplinæ, cilicia, jejunia, vigiliæ tantò majorem animæ afferunt conſolationem, quantò majorem ſenſui diſplicentiam, juxta paſſionum menſuram accreſcente conſolationum internarum copia; quam veritatem maximo cum proventu reipſa experta eſt illa, de qua dicitur: *Guſtavit, & vidit, quia bona eſt negotiatio ejus.*

S. Greg. h. 36. in Evang.

Prov. 31. 18.

3 Maximi lucri, atque utilitatis labor eſt, ſeminare in planctu, ſiquidem copioſa ſubſequitur hujuſmodi ſementem gaudiorum meſſis: *Euntes ibant, & flebant, mittentes ſemina ſua, venientes autem venient cum exultatione, portantes manipulos ſuos.* Quis unquam aquas ſemine fœcundari vidit? Et nihilominùs quiſquis ſaltum tribulationum navigat mare, abundantem conſolationum, gaudiorum, guſtuumque percipit fructum: *Portantes manipulos ſuos*, inquit Cardin. Hugo, *id eſt, fructus ſeminum ſuorum, ſcilicet coronam gaudii, & exultationis;* ſed proh dolor! *non omnes capiunt verbum iſtud*, ideòque David nos invitat: *Guſtate, & videte, quoniam ſuavis eſt DOMINUS.* Quis unquam induci potuiſſet, ut crederet, Davidem majus ex ſacci, & cilicii duritie, quàm ex purpuræ, & regiæ chlamydis pretio gaudium percepturum? & nihilominùs liberrimè proteſtatur: *Conſcidiſti ſaccum meum, & circumdediſti me lætitia.* Quis ſibi perſuaſerit, eumdem magis exultaſſe in atrio tabernaculi genuflexum, quàm in regio Iſraelis throno adoratum, & famulitiis circumdatum? Et nihilominùs ait: *Melior eſt dies una in atriis tuis ſuper millia, elegi abjectus eſſe in domo DEI mei.* Verum enimverò ut Sanctus Bernardus, magnus ſpiritus magiſter, benè advertit *in hujuſmodi non capit intelligentia, niſi quantum attingit experientia.* Si quis coram vobis vini generoſitatem, & ſaporem in cratere, quem manu ſuſtinet, pluribus deprædicaret, non citiùs ſolidum de eodem conceptum formare poteritis, niſi poſtquam veſtris quoque labiis ipſum libaveritis: ita

Pſ. 125. 6. Gaudium in adverſis expertus eſt David.

Hug. Car. ib.

Pſ. 29. 12.

Pſ. 83. 11.

S. Ber. ſer. 22. in Cant.

pariter quantumcùmque de myſtici gaudiorum ſpiritualium vini præcellentia ſacræ loquantur ſcripturæ, ſanctorumque diſcurrant hiſtoriæ, nullus tamen, niſi expertus, veritati aſſenſum præbebit; unde Lyranus inquit: *Loquitur David ad modum hominum, dulcedinem vini probantium; quia primò modicum deguſtant, ex hoc, cognita ejus dulcedine, alliciuntur ad amplius guſtandum. Sic homines devoti, primò percipientes aliquid de dulcedine DEI, amplius alliciuntur ad amplius ſentiendum.*

Lyr. ib.

4 Sanctus Philippus Nerius nulli labori parcens, ut animas lucrifaceret, eodem fine, & motivo Franciſcum Mariam Tarugi, Julii Tertii, & Marcelli Secundi cognatum, admirabilibus famoſum talentis, ſibi demereri ſtuduit, maximam prævidens Eccleſiæ inde obventuram utilitatem. Commodam itaque in Jubilæo, tunc temporis per Paulum Quartum publicato, occaſionem nactus, eumdem poſt confeſſionem in ſuam ſecum conduxit cameram, ibique præmiſſis aliquot diſcurſibus, eum ad unius horæ orationem in ſocietate ſua inſtituendam invitavit: obedit Tarugi, tantamque in ea ſenſit ſpiritus dulcedinem, ut illi, qui numquam hujuſmodi exercitio vacarat temporibus præteritis, hora integra in pauca momenta tranſiiſſe viſa fuerit; quare & ſæpiùs ad Sanctum rediit, donec tandem in illud captivus incidit rete, quod comprehenderat plurimos. Qui Chriſtum vidiſſet peregrinum, civitatem Jericho adeuntem in habitu vili, piſcatoribus ſtipatum, nil niſi *pœnitentiam agite* inſonantem, continuos humilitatis, charitatis, & mortificationis actus ambientem, numquid quiſpiam præſumere potuiſſet, domum divitiis innumeris plenam illecebris, & theſauris, ubi nullis non deliciis liber patebat aditus, aliquod CHRISTO reperturam ſolatium? & nihilominùs: *Princeps publicanorum, & ipſe dives*, eum exceſſivo cordis jubilo, *excepit illum gaudens in domum ſuam*; etiam non obſtante maxima divitiarum ſuarum jactura; ſiquidem in facto veriſſimum eſt illud Sancti Ambroſii dictum: *Qui domicilio CHRISTUM recipit interno, maximis delectationibus exuberantium paſcitur voluptatum.* Nonnè Salvator Matthæum reperit, auri argentique incubantem acervis, *ſedentem in telonio*, vel ut Gloſſa inquit: *lucris pertinaciter inhiantem?* & nihilominùs ubi vix ſtillam deguſtarat divinarum conſolationum (*ſonet vox tua in auribus meis, vox enim tua dulcis*) pedibus illicò ſubſtravit theſauros, magnam inſtituit ſolemnitatem, lautum, & ſumptuoſum præparavit convivium: *Fecit ei convivium magnum Levi in domo ſua.* Venerab. Beda ſuper illa verba, *diſcumbentes*, inquit: *Porrò ſi altiore intellectu, quæ geſta ſunt, indagare cupimus; non tantum in domo ſua terreſtri corporale DOMINO convivium exhibuit; ſed multo gratius illi convivium in domo pectoris ſui, per fidem, ac dilectionem paravit.* Convivia, teſte Abulenſi, in proſperæ alicujus, & favorabilis fortunæ indicium apparari ſolent; *magnum convivium fecit*, inquit hic auctor de Sancto Matthæo, *ut oſtenderet, ſe majori jucunditate hujus ſæculi divitias deſerere, quam alius eas aſſequeretur.*

L. 1. c. 11. n. 4. Cœleſtia ſentientes terrena relinquunt.

Luc. 19. 2. & 6.

S. Amb. l. 5. in Luc. 5.

Matt. 9. 9. Gloſſ. ib.

Cant. 2. 14.

Luc. 5. 29. Beda.

Abul. q. 48. in Matt.

5 In principio via Dei quandoque dura videtur, & aſpera, aſt poſtmodum ſucceſſu temporis, facilis efficitur, & ſuavis, dicente Sanct. Bonaventura: *Quamvis in initio arcta ſit via, quæ ducit ad vitam; proceſſu tamen temporis, inæſtimabilis dilectionis dulcedine dilatatur.* Verumtamen hæc regula non eſt univerſalis, quandoquidem DEUS multos in primis etiam diebus abundantiſſimo conſolationum ſuarum nectare inebriat, exclamantes: *Quam magna multitudo dulcedinis tuæ, Domine!* Jonathas dum virgæ extremitatem favo intulit mellis, ſe illuminatum aſſeruit: *Apparuit fluens mel; Jonathaſque extendit ſummitatem virgæ, quam habebat in manu, & intinxit in favum mellis, & convertit manum ſuam ad os ſuum, & illuminati ſunt oculi ejus.* Virga auſteritatum, caſtigationum, diſciplinæ, & rigorum eſt ſymbolum, nihilominùs ubi mediante ea vel unicam guſtaveris conſolationum ſpiritualium mellis ſtillam, magno te beaſti lumine Cœleſti; & robore ſupernaturali: *Virga tua, & baculus tuus ipſa me conſolata ſunt, Vidiſtis*, inquit Hugo Cardinalis, *quia illuminati ſunt oculi mei, eò quod guſtaverim*

Via Dei dura videtur incipientibus. S. Bonav. ſol. c. 2.

Pſ. 30. 20.

1 Reg. 14. 26. & 27.

Pſ. 22. 4. Hug. Card. in Pſ. 13.

paululum de melle iſto: hæc eſt dulcedo divinæ bonitatis, quam hic prægustare poſſumus; ſed ad plenum ſumere non poſſumus, donec ad Cœleſtes nuptias fuerimus introducti.

Pſ. 125. 1. Quies & pax ſervorum Dei. Cajetan.

6 Cajetanus ad noſtrum intentum illa explanat pſalmi verba: *In convertendo Dominus captivitatem Sion, facti ſumus ſicut conſolati, tunc repletum eſt gaudio os noſtrum, & lingua noſtra exultatione.* Hunc igitur textum animæ applicat, à ſæculo ad DEUM tranſeunti, inquiens: *Myſticè explanatur hic pſalmus de unoquoque fideli, à vitiis, ſeu ſpirituali Babylone, id eſt, ſcelerum confuſione erepto. Erit ſenſus: in convertendo Dominus captivitatem Sion, id eſt, cum animam fidelem convertit à vita confuſa, à peccato mortali, à præſenti miſeria, ad gratiæ ſtatum, facti ſumus ſicut conſolati. Tunc repletum eſt gaudio os noſtrum, gaudio Spiritus Sancti, ex conſideratione gratiæ, beneficiorumque DEI, & lingua impleta eſt exultatione, id eſt, laude vocali, & jubilo exuberanti. Similiter plenitudo interioris lætitiæ redundat, atque apparet in ore, & lingua corporis.*

S. Bonav. c. 4. vit. S. Fr.

Sanctus Franciſcus quemdam fertur ad pœnitentiam induxiſſe, ad fauces uſque mundanis immerſum illecebris, qui *ſæcularium cantionum* curioſus inventor, propter excellentem nimis poëſim ſuam ab Imperatore *rex verſuum dictus* fuit; hic igitur ſub Sancti directione tantam paulatim acquiſivit pacem, quietem, & internam conſcientiæ ſuavitatem, ut eum Seraphicus pater fratrem Pacificum appellare non dubitarit: *Propter quod videns ipſum vir ſanctus ab inquietudine ſæculi ad CHRISTI pacem perfectè converſum, fratrem Pacificum appellavit.*

S. Aug. l. 1. de ſer. Dom. in monte c. 2.

7 Sanctus Auguſtinus illa Chriſti verba, *beati pacifici*, explanans, eos dicit eſſe hujuſmodi, qui *omnes animi ſui motus componentes, & ſubjicientes rationi, id eſt, menti, & ſpiritui, carnaleſque concupiſcentias habentes edomitas, fiunt regnum Dei. Pax multa diligentibus legem tuam, & non eſt illis ſcandalum;* ubi Agellius inquit: *Non tam illa externa pax, quæ non eſt in noſtra poteſtate ſita, quàm illa ex vacuitate paſſionum, ac perturbationum exiſtens, cum nulla cogitatione vitioſa, atque perturbante quatimur, quam ſimul cum mutua inter ſe gratia illi conſecuti fuerant, ad quos dictum eſt: gratia vobis, & pax, à DEO patre, & Domino Jeſu Chriſto.*

Pſ. 118. 165. Agell. ib. Pacem non habent impii.

Sanctus Hieronymus illum verſiculum *dediſti lætitiam in corde meo*, ſequenti ad intentum noſtrum ampliat gloſſa: *Facta eſt pax lætificans in corde meo; lætitia pacis non datur impiis, quia viam pacis non cognoverunt;* quare? quoniam *non eſt timor Dei ante oculos eorum.*

Pſ. 4. 7. S. Hieron. ib.

Pſ. 13. 3.

Apoſtolus varios recenſens Spiritus ſancti fructus, pacem ſecunda collocat in ſede immediatè poſt gaudium: *Fructus autem ſpiritus, gaudium, pax*, quia nimirum lætitia ſpiritualis magnam animæ affert quietem.

Gal. 5. 22.

Quandoquidem Pauli mentionem ingeſſimus, recordemini illius, quod operatus eſt Saulus, quando furebat *ſpirans minarum, & cædis in diſcipulos Domini.* Sagittas oculi, fulmina vibrabant impii fauces: qui veluti rapax lupus univerſo CHRISTI gregi interitum minitabatur, hic ipſe ad unicum dumtaxat tractum in manſuetiſſimum tranſiit agnum, dicens: *Domine, quid me vis facere?* Chriſto confeſtim omnes domus ſuæ claves conſignavit, ſuæ cum voluntatis Dominum conſtituit. Aſt cur, obſecro, nomen Sauli in Pauli commutatum fuit? Nulli alii Apoſtolo, ne quidem ipſi Sancto Matthiæ; quorſum igitur tanta in S. Paulo ſingularitas? Dubii ſolutionem, myſteriique declarationem ex ore S. Ambroſii audiamus: *Poſtquam credidit, ex Saulo Paulum ſe dici, hoc eſt, immutatum; Paulus ſervus JESU CHRISTI. Et quia Saulus ſecundum ſupradictum ſenſum inquietudo, ſeu tentatio interpretatur, hic cum ad fidem Chriſti acceſſit, Paulum ſe dicit, id eſt, quaſi ex tentatore factum quietum; quia pax eſt fides noſtra.*

Act. 9. 1.

S. Amb. in c. 1. ad Rom.

Jugum Chriſti hoc eſt quod ſuavitatem non ſciunt. 1. Pet. 2. 3.

8 Multi jugum Chriſti contingere horrent, & expaveſcunt, quia equidem numquam experti ſunt ſuavitatem; *guſtate* itaque, *& videte, &c. Si tamen guſtaſtis, quoniam dulcis eſt Dominus; nam qui nihil de ſuperna ſuavitate animo guſtat*, ſubjungit idem Vener. Beda, *non eſt mirum, ſi hunc terreſtribus illecebris ſordidare non evitat. Benè autem Pſalmiſta guſtare admonet, quàm dulcis ſit Dominus, quia ſunt nonnulli, qui de Deo ſentiunt, non quòd dulce interiùs ſapiat, ſed quod extrinſecùs ſonet.*

Titelm. in Pſ. Probatus. 9.

9 *Guſtate, & videte*, id eſt, inquit Titelmannus, *diſcite, & cognoſcite, quod benignus, dulcis ſit, & ſuavis Dominus omnibus, qui requirunt illum; nequaquam amarus, durus, auſterus, moroſus, aut difficilis.* Sanct. Auguſtinus, ne ſuis cogeretur ſuprema vale impertiri illecebris, & voluptatibus mundanis, converſionem ad Deum ſinceram detrectabat; poſtmodum tamen ingenuè profitetur, inquiens: *Suave mihi ſubitò factum eſt carere ſuavitatibus nugarum; quaſque amittere olim metus fuerat, jam dimittere gaudium erat.*

S. Auguſt. l. 9. conf. c. 9.

Dion. Cart. in Pſ. 33.

Dionyſius Carthuſianus, neminem, inquit, latet, Deum animæ pœnitenti, ſeque ad ejus ſervitium applicanti magnum afferre ſolatium, aſt hæc fides in intellectu fundatur: *DEUM eſſe ſuavem*, verba ſunt auctoris, *omnes ſciunt per intellectum, ſed non omnes ſapiunt per affectum. Vincenti dabo manna abſconditum, & nomen novum*, attamen *nemo ſcit, niſi qui accipit. Suavitas Domini eſt*, inquit Sanctus Bernardus, *niſi guſtaveris, non videbis; guſtate, inquit, & videte, quoniam ſuavis eſt Dominus. Manna abſconditum eſt, nomen novum, quod nemo ſcit, niſi qui accipit; non illud eruditio, ſed unctio docet; nec ſcientia, ſed conſcientia comprehendit.*

Apoc. 2. 17.

S. Bern. l. de conv. ad cler. c. 11. ſerm. 18. in Cant.

Qui idem Sanctus alio in loco, cur multi à ſequela Chriſti abſtrahantur, hanc aſſignat cauſam, dicens: *Ego autem dico, omnes ignorare Deum, qui nolunt ad ipſum converti; neque enim ob aliud procul dubio renuunt, niſi quia gravem, & ſeverum imaginantur, qui pius eſt; ferum, & terribilem, qui amabilis eſt.*

10 *Dilexiſti juſtitiam, & odiſti iniquitatem*, dicit David ad quamdam à peccato ad DEUM converſam animam, *propterea unxit te DEUS, DEUS tuus oleo lætitiæ.* Qui in virtutis ſtudium incumbit, qui operum bonorum ſe dedit exercitio, perfectiſſimum concipit præteritorum vitiorum, & diſſolutionum odium; tuncque Paradiſiacas in ſe experitur conſolationes: *Myrrha, & gutta, & caſia à veſtimentis tuis, à domibus eburneis, ex quibus delectaverunt te filiæ Regum in honore tuo;* qua loquendi methodo, & phraſi abundantia exprimitur deliciarum, & voluptatum ſpiritualium, quibus DEUS recreat animam ad ſe converſam. *Fiunt inimica converſo*, inquit S. Iſidorus, *quæ peccatori proſperè blandiebantur, atque item fiunt blanda converſo, quæ peccatori adverſa extiterunt.*

Pſ. 44. 8. Converſi odiunt eo quæ prius amabant.

S. Iſid. l. 2. de ſum. bo. c. 9.

11 Populus Iſrael terram adiens promiſſionis, continuò quaſi exanimabatur præ timore, dum audiret, cum Gigantibus ſibi confligendum eſſe, civitates munitiſſimas, & muros inexpugnabiles expugnandos, & evertendos; ideòque animo deficientes ſæpè ſæpius gradum reſtituere conſtituerunt; aſt omnibus unus ſe opponens Joſue, animamini, inquit, fratres, pugnate; *ſicut panem, ita poſſumus eos devorare.* Veritatem aſſerti felix docuit eventus, nam Iſrael glorioſiſſimus omnium iſtorum populorum triumphator effectus, omnes eorum provincias, & regna in ſuam redegit poteſtatem.

Deut. 1. 28. Pulcher terrorum locus ammone ad Dei ſervitia.

Num. 14. 9.

Eadem penitus ratio militat in noſtra ad Deum converſione; quanti namque timores quanti ſeſe ingerunt metus, & pavores? quid conſilii, quid auxilii? *Guſtate, & videte, quoniam ſuavis eſt Dominus; beatus vir, qui ſperat in eo.* Auſcultate auream Origenis ſententiam: *Si dubia ſit fides noſtra, illi gigantes erunt, nos locuſtæ; ſi verò ſequimur JESUM, & verbis illius credimus, tamquam nihil erunt in conſpectu noſtro;* noſque omni abſque difficultate terram obtinebimus, fluentem lacte, & melle conſolationum cœleſtium.

Orig. hom. 7. in Num.

Equidem non diffiteor, multis evenire, quod pueris familiare eſt, qui in principio ſcholaſticis ſe nequeunt accommodare exercitiis, in primis apprehendendis deſudant elementis, gemunt ſub diſciplina, otio ante, libertati, luſibuſque addicti; aſt ubi aliquem in ſtudiis hauſerint profectum, patriam, parentes, cognatos, amicos, omneſque alias deſerunt commoditates, in regionibus degunt longinquis, ut doctrinæ, ſapientiæque conſequantur apicem. Ita pariter multis primordialiter aſpera, & arcta videtur virtutum ſemita, abſtinentiæ, vigiliæ, orationes, mortificationes, propriæ carnis caſtigationes horrorem incutiunt; aſt ubi tantillum ſpiritualis dulcedinis guſtarunt, illi benedicunt temporis momento, in quo ſcholæ Chriſti primum intulere pedem; *Guſtato ſpiritu deſipit omnis caro.* Tunc libertimè cum David confitentur:

Pſ. 83. 11. &c. *Melior eſt dies una in atriis tuis ſuper millia; elegi abjectus eſſe in domo Dei mei, magis quàm habitare in tabernaculis peccatorum; quia miſericordiam & veritatem diligit Deus, gratiam, & gloriam dabit Dominus; non privabit bonis eos, qui ambulant in innocentia, Domine virtutum, beatus vir, qui ſperat in te.*

12 *Guſtate, & videte, quoniam ſuavis eſt Dominus.* Notentur verba, inquit Lyranus, his namque præmiſſis, immediatè ſubjunxit Vates: *Beatus vir, qui ſperat in eo. Talis enim prægustatio divinæ dulcedinis auget ſpem futuræ beatitudinis; licèt enim apud homines aliquando nimia familiaritas pariat contemptum, talis tamen familiaritas Dei ad hominem, quæ ei communicat in præſenti vita ſuam dulcedinem, magis auget filialem reverentiam hominis ad Deum.*

DISCURSUS XIII.

ARGUMENTUM.

De Chriſti, & mundi deliciarum ac conſolationum differentia.

THEMA.

Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati eſtis, & ego reficiam vos. Matt. 11. v. 28.

Differentia Conſolationum Chriſti & mundi. 1 IN hac benigniſſimi Salvatoris ad Cœleſtem ſequelam invitatione, differentia manifeſtè innuitur mundanas inter, & divinas lætitias; iis namque nomen imponitur laborum, ſudorum, moleſtiarum; *laboratis, & onerati eſtis*; his autem refocillationis, refectionis, oblectamentis; *Et ego reficiam vos. Laborantes ad refectionem invitat*, inquit Sanctus Bernardus, *ad requiem provocat oneratos.* S. Ber. ſer. 15. ſup. Pſ. Qui habitat. Nihilominùs novo humeros ſubjici mandat oneri, aſt levi, & jucundo; *Non tamen interius onus ſubtrahit*, proſequitur Sanctus, *aut laborem; magis autem onere alio laborem commutat, ſed onere levi, ſuavi jugo, in quibus requies, ac refectio, etſi minus appareat, tamen inveniatur.* Quo autem nos eximit à pondere, dum nos ad ſervitium ſuum, & ad jugi ſui invitat ſuavitatem? *Grave onus iniquitas ſedens ſuper talentum plumbi. Gravia eſſe opera peccati*, inquit Sanctus Hieronymus, *& Zacharias Propheta teſtatur, iniquitatem dicens ſedere ſuper talentum plumbi.* Peccatum nos labore conficit, laſſitudine exhaurit: *Labor in medio ejus, & injuſtitia.* Zach. 5. 7. S. Hier. in comm. in Matt. 11. Pſ. 54. 11. Mundanos contemplamini omnibus abundantes feſtiviſſimorum gaudiorum argumentis, numquid aliquis penes eos ſupereſt gemituum locus? Imò verò in mediis flebiles ſuſpirant deliciis; veritatem ex ipſorummet ore diſcite. *Fruamur bonis, vino pretioſo nos impleamus, non prætereat nos flos temporis; coronemus nos roſis, antequam marceſcant; nullum pratum ſit, quod non pertranſeat luxuria noſtra, ubique relinquamus ſigna lætitiæ*; ecce vobis delicatam gaudiorum ſementem, modò ad meſſem convertamur: *Laſſati ſumus in via iniquitatis, & perditionis, ambulavimus vias difficiles.* Sap. 2. 6. & ſeq. Sap. 5. 7. Eccl. 21. 11. Quid mirum? quoniam *via peccantium* jugiter *complanata lapidibus*: Aut, ſi mavultis, conſolationem mundanorum in bonorum, voluptatum, divitiarumque poſſeſſione ſituatam concludamus; quid ergo? hæccine pacem conciliabunt, & jubilum? veritatem ab æternæ veritatis ore audivimus, ubi omnia illa bona ſpinis aſſimilavit.

2 Albertus Magnus citatum ſapientiæ textum *(laſſati ſumus)* & aliud Sancti Petri aſſertum *(per totam noctem laborantes nihil cepimus)* combinans, *temporalia*, inquit, *cùm labore vix tamen acquiruntur, & rarò abſque timore, & quaſi ſine fructu poſſidentur; cum dolore præter voluntatem quotidiè perduntur.* Luc. 8. 11. Luc. 5. 5. Alb. M. ibi. Mundana gaudium nō afferunt. Imò Seneca ſolius luminis naturalis ductum ſecutus, hanc ipſam mortalium cæcitatem ſe agnoviſſe probat, dum ait: Sen. ep. 59. *Inter honores gaudium, id eſt, inter ſollicitudines quæris; iſta, quæ ſic petis, tamquam datura lætitiam, ac voluptatem, cauſæ dolorum ſunt. Omnes, inquam, illi tendunt ad gaudium, ſed unde ſtabile, magnumque conſequantur, ignorant. Ille ex conviviis, & luxuria, ille ex ambitione, & circumfuſa clientum turba; ille ex amica, alius ex ſtudiorum liberalium vana oſtentatione*; tamdemque concludit, omnes graviſſimo deludi errore, ita ut ſinguli meritò dicere valeant: *Ergo erravimus à via veritatis. Omnes iſtos*, ſubdit Seneca, *oblectamenta fallacia, & brevia decipiunt; ſicut ebrietas, quæ unius horæ hilarem inſaniam, longi temporis tædio penſat.* Confeſſiones pervolvite S. Auguſtini, invenietiſque, quantas effrænato curſu uſque ad 33. ætatis annum ſectatus fuerit illecebras; aſt quo ſucceſſu? roſas ſe negat collegiſſe abſque ſpinis, ideòque ad Dominum grato animo converſus, ait: *Tu ſemper aderas miſericorditer ſæviens, & amariſſimis confuſionibus aſpergens jucunditates meas.* S. Aug. lib. 8. conf. c. 2.

3 Prima equidem fronte impertinens apparet, aſt veraciter expreſſiva nimiùm ſimilitudo eſt, quam, ut gaudiorum ex ſenſualitatibus, guloſitatibus, aliiſque ſimilibus mundi diſſolutionibus provenientium, exprimat qualitatem, adducit Seneca, hujuſmodi comparans ſcabioſis, qui ulceribus ſcatentes, ſuarum nihilominùs plagarum apertione gaudent, & conſperſione: Similitudo. Senec. lib. de tranq. c. 2. *Ut ulcera quædam*, inquit, *nocituras manus appetunt, & tactu gaudent, & fœdam corporum ſcabiem delectat, quidquid exaſperat; non aliter dixerim his mentibus iniquæ cupiditates, velut mala ulcera erumpunt, voluptati eſſe laborem, vexationemque.* Verè itaque de hoc hominum genere aſſeruit Pſalmiſta: *Contritio, & infelicitas in viis eorum.* Pſ. 13. 3. S. Auguſt. in Pſ. 85. Aſt diſcurſum cum S. Auguſt. proſequamur; *tamquam tædio affectus, amaritudine terrenorum indulcorari voluit, & quæſivit fontem dulcedinis, & non invenit; in terra erat, & in terra amaritudinem ſentiebat; ſolùm enim tu es jucunditas, de quo certum gaudium.* Ita Sanct. hic Præſul de Propheta regio ſcribit, ad Dominum dicente: *Lætifica animam ſervi tui, quoniam ad te Domine levavi animam meam, quoniam tu Domine ſuavis.* Pſ. 85. 4.

4 Hugo Cardinalis alium huic perſimilem conſiderat ejuſdem Pſalmiſtæ textum, inquientis: *Dulcis, & rectus Dominus, propter hoc legem dabit delinquentibus in via: diriget manſuetos in judicio, docebit mites vias ſuas; univerſa via Domini, miſericordia, & veritas. Primò determinat*, inquit, *qualis eſt Dominus; ut ex hoc viarum ejus qualitas poſtmodum oſtendatur; qualis enim DOMINUS, tales & viæ ejus*; juxta illud: Pſ. 24. 8. Differentia viarum Dei & mundi. Hug. Car. ibi. Prov. 3. 17. *Viæ ejus viæ pulchræ, & ſemitæ ejus pacificæ, quia ipſe pulcher, & pacificus.* Quæ autem mundi, quæ peccati ſunt ſemitæ? *Via peccantium complanata lapidibus*; aſt hoc ipſum tolerabile forſitan foret, niſi etiam per eam gradientes in præcipitium corruerent infernale; ecce vobis terminum conſolationum cæci mundi: Eccli. 21. 11. *In fine illorum, inferi, tenebræ, & pœnæ.* Si vos mihi objeceritis, v. 11. inquit Sapiens, *aquæ furtivæ dulciores ſunt, & panis abſconditus ſuavior*; ego reſpondeo vobis: *Et ignoravit, quod ibi ſunt Gigantes, in profundis inferni convivæ ejus.* Prov. 9. 17. Aſt longè diverſa eſt divinæ viæ ratio: *Ego autem in Domino gaudebo, & exultabo in DEO JESU meo*; qui ait: Hab. 3. 18. Jo. 14. 6. S. Chryſ. *Ego ſum via, veritas, & vita.* Præclariſſimam hoc loco neutiquam ſubticendam duxi S. Chryſoſt. ſententiam, inquientis: *Si quis pecuniæ, vel etiam alicujus maximi regni hæres futurus, non ſolùm tempore perceptionis, ſed etiam antequam ea experiatur, erigitur expectatione, ex ſpe magnam voluptatem perpetuò capiens: cogita, qualem eum eſſe conſentaneum eſt, qui expectat regnum vivens, & immortale, & bona illa, quæ nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcenderunt; propterea inquit, dediſti lætitiam in corde meo.* Pſ. 4. 7. Viva æternæ ſpes ſalutis nos excitat, ut cum hilaritate bonis inſudemus operibus, multis hac in vita nos afficit conſolationibus, præcipuè autem in hora mortis; *Quid enim grande poteſt eſſe in præcepto*, ut cum Guerrico Abb. loquar, *ubi ſalus eſt in promiſſo?* Guer. Abb. ſer. 4. de Epiph.

5 Frater Bernardus de Quinta-valle, primus Sanct. Franciſci comes, morti proximus dixiſſe fertur: *Invenio in anima mea, quod pro mille mundis æqualibus iſti, nollem non ſerviſſe Domino JESU CHRISTO.* Bart. Piſan. conformat. fruct. 8. L. 1 p. 2. c. 11. Exemplo. Granata pariter in duce peccatorum tradit, Sanct. Bernard. vice quadam cum magno animarum lucro concionantem in Flandria, convertiſſe primarium quemdam Capitaneum, nomine Arnolphum, qui millenis indiſſolubilibus mundi ligatus catenis, perque Sancti hujus prædicationes ſolutus, habitum religioſum in conventu Clarevallenſi ſuſcepit. Sanctus autem viri iſtius converſionem tanti æſtimavit, ut publicè dicere non dubitarit, tantam in hoc homine reluxiſſe CHRISTI potentiam, quantam vidit reſuſcitatio Lazari. Hic itaque religioſus colicos quandoque experiebatur dolores, cum

tanta acerbitate, & violentia; ut ſæpè ſæpiùs in agonem incideret; quadam itaque vice, ſenſibus, voce, & omni ſpe vitæ deſtitutus, extremam ſuſcepit unctionem, poſt quam non nihil reſpirans voce clara Deum laudare cœpit, in ſequentes prorumpens affectus: Verum eſt, quidquid dixiſti ò bone Jeſu, totum veriſſimum eſt; haſque eo multoties replicante voces, interrogarunt fratres, quid verum eſſet; ille autem iterum, iterumque eadem inſonabat, ita ut apud aliquos circumſtantium notam incurrere delirii. Tunc ille: nequaquam, fratres: fallimini; imò mihi ego præſentiſſimus, ſanaque pollens mente, dico vobis, veriſſima eſſe CHRISTI verba; dicit namque in Evangelio, quòd qui omnibus mundi bonis renuntraverit, centuplum recepturus ſit in vita præſenti, & poſtea æternam; promiſſionem hanc in me adimpletam vobis ego denuncio; ſiquidem ingens iſte, quo crucior, dolor mihi omninò ſuavis, & dulcis redditur, ob ſalutis meæ ſpem, & ſpirituales mihi indultas conſolationes; ideòque hunc ſtatum meum nollem cum univerſis mutare mundi illecebris, tam præteritis, quàm poſſibilibus; cui veritati

Pſ. 34. 9. Alb. M. ib. ſubſcribere voluiſſe videtur Albert. Magn. dum illa Davidis (*anima autem mea exultabit in Domino*) interpretans verba, inquit: *Non in divitiis, vel honoribus,*

Iacogn. ib. *vel deliciis; quia nihil DEO dulcius.* Michael de Bononia in ejuſdem textus commentario, ait: *Ubi ſciendum, quod quis tanto perfectior eſt, quanto omnibus temporalibus ſpretis, in ſolo DEO lætatur, & gaudet.* Tantò namque abundantiori anima perfundetur gaudio, quantò perfectiùs omnibus mundi bonis nuncium miſerit.

Chryſ. in catena. Mundi gaudia cor non ſatiant. 6 *Venite, &c.* advertit Chryſoſt. Salvatorem non dixiſſe, ſalvabo, vel beabo vos, ſed *reficiam vos. Venite, non quoniam indigeo veſtra gloria, ſed quia volo veſtram ſalutem. Unde dicit; & ego reficiam vos. Non dixit, ſalvabo ſolùm, ſed quod multo amplius eſt: reficiam*

Rob. ib. *vos, id eſt, in omni quiete conſtituam.* Raban inquit: *Non ſolùm exonerabo, ſed interna refectione ſaturabo;* ideòque accurrite, nam nullæ mundi, quantùmvis maximæ, cor humanum ſaturant, explentque voluptates; quin potiùs omnes Coſmophili *famem patientur ut canes,*

Pſ. 58. 7. *& circuibunt Civitatem.* Numquam aliquis à mundo hoc internam obtinuit ſatisfactionem: è converſo autem, teſte Euſeb. Emiſſ. *Habet hanc vim dulcedo Cæleſtium pulchritudinum, ut quanto intenſius quæritur, tantò intenſius deſideretur: Ingerunt de cupiditate appetitum, & non faciunt de ſatietate faſtidium;* è contra verò voluptates, & lætitiæ terreſtres, *quo plus ſunt pota, plus ſitiuntur aquæ.* Rex quidam Bohemiæ in militia ab

Euſ. Em. ho. de S. Max.

Corn. S Lap. in Exod. c. 5. Arnupho Imperatore victus, tandem pœnitentiæ cauſa in ſolitudinem confugit, ubi aliquo tranſacto temporis ſpatio, in vitæ termino in ſequentia prorupit verba: *Et regiam vitam, & privatam expertus morior, nulla regni fortuna eſt tranquillitati eremi præferenda. Quod mihi vita DEUS dedit apud vos, felix peregi; in regno quidquid tranſactum eſt, mors verius, quam vita fuit.* Arundini fragiliſſimæ innititur; qui terrenis confidit in

S. Auguſt. in Pſal. 36. ſolatiis, ideòque exclamat Sanctus Auguſtin. *Heu ſpes caduca mortalium! ſperas in pecunia, ſperas in honore, ſperas in aliquo amico potente; in his omnibus cum ſperas, aut tu expiras, aut cum vivis, omnia pereunt, & in ſpe tua tam & ipſe deficis, ac cadis.* Deo autem qui innititur, fulcro gaudet ſolidiſſimo, ſiquidem ipſe eſt *DEUS totius conſolationis, DEUS in æternum, & ultra;* quo, niſi volentes, deſtitui nequimus; ideoque Sanctus ille, de quo ſuprà, totus feſtivus jubilabat: *CHRISTUM à me tollere nemo poteſt.*

S. Jo. Dam. hiſt. de Joſaph. c. 12. Parabola fallaciam mundi proponens. 7 Sanctus ſenior Barlaam, ut ſancto juveni, & Regi Joſaphato fallaciam mundialium gaudiorum probaret, hanc ei adduxit parabolam. Quidam homo ferociſſimum fugiens monocerotem, dum fugeret, in profundam corruit foſſam, inque ipſo caſu quamdam apprehendens arborem, extremum avertit præcipitium; hærens itaque in arbore de periculo ſecurior, dum circumſpicit curioſior, duos vidit mures, alterum nigrum, album alterum, radicem arboris certatim corrodentes, jamque ad medullium ejuſdem pertingerant; hinc itaque miſer ſublevans oculos, horrendum vidit draconem, naribus ſpirantem flammas; inde in circuitu vilium terrefecerunt quatuor aſpides; veruntamen nil obſtantibus hiſce omnibus, conſpecto tantillo mellis, ex arboris, cui inſidebat, ramis emanantis, quaſi ſecurus de periculo, non inſequentem exhorreſcens beſtiam, non arborem rodentibus contritus muribus, minas irridens draconis, floccipendens aſpidum virus, ad mellis dulcedinem deguſtandam ſe contulit quietus: *Has porum,* ſubjungebat ſanctiſſimus ille, *qui præſentis vitæ ludibriis intabeſcunt, figura eſt. Unicornis mortis typum gerit, quæ ſemper mortalium genus perſequitur, atque arripere contendit. Scrobs autem mundus eſt, qui omnis generis malis, ac mortiferis laqueis ſcatet. Arbor eſt, quam compreſſis manibus tenemus, & quæ à duobus muribus indeſinenter arroditur, cujuſque hominis vitæ curriculum eſt, quod quidem per dies ac noctes horas abſumitur, & conficitur, ac paulatim ad exciſionem accedit. Quatuor autem aſpides humani corporis ſuper lubrica, & inſtabilia elementa conſtitutionem deſignant, qui cum immoderate ſe habent, ac perturbantur, corporis compages diſſolvitur. Ad hæc igneus ille, ac truculentus draco horrendum inferni ventrem adumbrat, qui eos ſuſcipere geſtit, qui præſentes voluptates futuris bonis anteponunt; mellis vero guttula deſtillans, mundi jucunditatem, & dulcedinem ſignificat, per quam ille amicos ſuos ludificans, eos ſaluti ſuæ proſpicere minimè ſinit.*

Sanctus Auguſtin. aliam à piſce deprompſit ſimilitudinem, qui piſcatoris pabulum ore excipiens, natitat impavidus in liquido elemento: *Noli gaudere ad piſcem,* inquit, *ille, qui adhuc in eſca ſua exultat, nondum retraxit hamum piſcator;* neſcit piſcis, ſe cum eſca deglutiſſe ferrum, ſeque ex aquis extrahendum, ardentibuſque cremandum in carbonibus. Quot equidem, ac quanti ſatisfactiones, delicias, voluptates, quibus vacant, invidemus, non agnoſcentes, aut conſiderantes innumerabiles earumdem tribulationes, quibus ſubjacent in vita præſenti, ac futura: Jonas ſolaribus fotus radiis exultavit, ut germinantem, ſibique umbræ beneficium præſtantem vidit hederam: *Lætatus eſt ſuper hederam, lætitia magna;* aſt quis fuit rei exitus? *Paravit Deus vermem aſcenſu diluculi in craſtinum, & percuſſit hederam, & exaruit:* Ecce breviſſimam mundialium gaudiorum durationem, quæ vermibus, quæ conſcientiæ remorſibus, quæ afflictionibus ſcatent, & contradictionibus: *Dulcedo illius vermes.* Materia dulcis faciliimè contrahit vermes; cum igitur ſuas offert mundus illecebras, nemo dubitet, quin ſecum ſubinferant ſynderéſim, & malæ conſcientiæ vermem. S. Auguſt. Jo. 4. 6. & 7. Job 20. 20.

8 *Laboratis, & onerati eſtis:* Quiſquis mundi ſequitur legei, intolerabili premitur onere: *Contemnentibus jura Dei,* inquit S. Ambr. *jura hominum præponuntur.* Si injuriam huic remiſeris, apud Deum, & homines meritum tibi, quo beneficium comparaſti; ſi autem mandato duelli obtemperaveris, vitam, ſubſtantiam, reputationem, animamque periculo exponis; cognatos, amicos, civitatem in ſcopulos alliđis, in perniciem tuam exercitum armas. Atque ita de reliquis vitiis diſcurrere licet, vitium, peccatum, animæ Chriſtianæ pondus eſſe, vel ipſa docet in rebus naturalibus experientia; oſſa namque extra proprias ſituata juncturas, ſpaſmum cauſant; elementa extra ſuum degentia centrum, mundum concutiunt. Ita pariter in moralibus, dum ſenſus non patet rationi, dum inordinati prædominantur appetitus, & paſſiones impetum ducunt, impoſſibilis eſt quies, aut conſolatio: *Impii quaſi mare fervens, quod quieſcere non poteſt.* Similiter S. Joan. teſte: *Non habebant requiem die, ac nocte, qui adoraverunt beſtiam.* Quæ autem uniuſcujuſque juſti conditio? *Ego non ſum turbatus, te paſtorem ſequens.* Ubi Gloſſ. inquit: *Quanto magis Chriſtum ſequeris, tanto minùs laboras.* Apud Iſaiam legimus, quod *computreſcet jugum à facie olei;* ita quoque aſſerere poſſumus, jugum Chriſti ponderoſiſſimo mundi jugo comparatum, indulcorari, & ſuave effici, dicente S. Patriarcha Joanne Chryſoſtomo: *Si ardua, difficiliſque tibi virtus videtur, veniat in mentem tibi, quanto difficilior vitioſitas eſt; nullo pondere gravius premitur anima, nihil tam vehementer mentis reſtringit oculus, nihil magis deijcit, atque proſternit, quam male acta vita, ac peccatorum conſcientia, & recordatio.* Angelici quoque Doctoris hac ſuper re ſententiam audire pergratum fuerit: *Lex Chriſti jucunda,* inquit, *unde Apoſtolus; juſtitia, & pax, & gaudium in Spiritu Sancto.* Ne autem mihi, idem proſequitur Sanctus, illud Apoſtoli aſſertum objeceritis: *Omnes qui pie volunt vivere in Chriſto, perſecu-*

S. Ambr. Quo magis Deo ſervimus, eo magis requieſcimus.

Iſ. 57. 20. Apoc. 14. 11. Jer. 17. 16. Gloſſ. ib. Iſ. 10. 27. Chr. h. 29. in Matth. Difficilius eſt vitioſum eſſe, quàm virtuoſum. S. Th. ib. 2. Tim. 3. 12.

ſecutionem patientur; reſpondeo namque vobis: *Iſta non ſunt graves; quia condiuntur condimento amoris; quia quando aliquis amat aliquem, non gravat eum, quidquid patitur pro illo; omnia gravia levia facit amor.*

9 Efficaciſſimè, ſi quæquam alia, jugi Chriſti ſuavitatem S. Gregorii probat doctrina, aſſerentis: *Quid grave mentis noſtræ cervicibus imponit, qui vitare omne deſiderium, quod perturbat, præcipit; qui declinare laborioſa hujus mundi itinera monet?* Cui ſecundat S. Hilarius, inquiens: *Quid jugo ipſo ſuavius? quid onere levius? probatior fieri, ſcelere abſtinere, bonum velle, malum nolle, amare omnes, odiſſe nullum, æterna conſequi, præſentibus non capi?* Ubi vulgata noſtra legit: *Prohibe pedem tuum à nuditate;* Septuaginta legunt: *Converte pedem tuum à via aſpera;* circa quæ verba S. Hieronymus ait: *Via peccatorum aſpera eſt, quæ à Domino convertitur in viam planam.* Iterùm ubi noſtra habet: *Ne pereatis de via juſta,* Genebrardus vertit, *de via plana.*

S. Greg. l. 4. mor. c. 19. in cot. cit. — S. Hilar. in Matth. 11. — Jer. 2. 25. — S. Hier. Pſ. 2. v. 12.

10 Euſeb. Emiſſ. jugum Chriſti ſolis vitioſis difficile, & grave eſſe, his aſtruit verbis: *Secundum vel lenitatem, vel duritiam morum noſtrorum, qualem animam habuerimus, tale ſuper nos jugum Domini ſentiemus; nemo Domini onus intolerabile eſſe conqueratur; qui duri animi, qui cordis eſt aſperi, ipſe ſibi facit durum, atque aſperum Chriſti jugum, & vere gravi premitur ſarcina mens ſubjugata peccato; onus vero Domini ſcit revelare, neſcit opprimere.* Si ita, quomodò igitur apud Iſaiam docemur: *Hæc eſt requies mea, reficite laſſum, & hoc eſt meum refrigerium?* An non opera bona labores, & difficultates comites habent? infirmorum ſervitia, ſubſtantiæ noſtræ erogatio, jejunium, corporis maceratio forſitan moleſtiis carent? Audite Oleaſtrum: *Magna eſt dignatio tua, Domine, quia te transfers in laboros nos, cum laſſus es; & quemadmodum egenus cum egenis, & pauper cum pauperibus.* Deus operatur, Deus laborat nobiſcum; ideòque exilem experimur difficultatem: *Omnia poſſum,* gloriabatur Apoſtolus, aſt quomodò? *in eo, qui me confortat; non ego, ſed gratia Dei mecum;* miſericors autem, durusque mundus ſequaces ſuos ſub impio onere ſolos uſque ad agoniam deſudare, & tandem ſuccumbere permittit. Laban mundi typus, Jacob virum juſtum à ſe diſcedere indignatus, *cur ignorante me,* inquiebat, *fugere voluiſti, nec indicare mihi, ut proſequerer te cum hymnis, & canticis, & tympanis, & cytharis?* Cui illuminatiſſimus Jacob; occultè fugi, certus, te nullam animo meo poſſe afferre lætitiam, conſolationem nullam; quid enim? *aveum lætitia tua,* conceptus eſt Sancti Ambroſii, *quæ plena mæſtitudinis eſt, cum tympanis ſcilicet, atque organis immoderata modulantibus, & ſonis tibiarum ſuavibus inſuavia reſultantibus, ſonis diſſonis; crepitibus diſcrepantibus, voces mutis, cymbalis animam ferientibus? His me delectari poſſe credidiſti? his revocari? Hæc ſunt, quæ ego fugi.* Nequit igitur mundus vero nos beare gaudio, utpotè quo ipſe caret; ſi autem ſubindè quidquam jubili attulerit, nil niſi fictio eſt, & apparentia: *Riſum reputavi errorem, & gaudio dixi: quid fruſtrà deciperis?* Vide latius ſup. Diſc. IX.

Euſ. Emiſſ. h. de Moch. Solis vitioſis grave eſt Chriſti jugum. — Iſ. 28. 12. — Deus nobiſcū laborat. — Oleaſt. ib. — Mũdus ſuos derelinquit. — Gen. 31. 27. — S. Ambr. in Joan. in Ex. ad Iren. c. 8.

DISCURSUS XIV.

ARGUMENTUM.

Soli innocentes, timorati, & perfecti, deliciarum ſpiritualium manna ad inſtar pluviæ fœcundantur.

THEMA.

Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ, Domine, quam abſcondiſti timentibus te? perfeciſti eos, qui ſperant in te. Pſalm. 30. verſ. 20.

1 NOn Ægyptus, ſed animæ pœnitentis deſertum, conſolationem, guſtuumque ſpiritualium manna meruit repleri, quam ob cauſam David exclamat: *Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ, Domine?* ſed quibus? audite limitationem: *Quam abſcondiſti timentibus te; perfeciſti eos, qui ſperant in te. Ut timentes te habeant,* inquit D. Angelicus; & S. Hieronymus ait: *Multifarie copioſa dulcedo tua eſt, quam reſervaſti timentibus nomen tuum.* Porrò inter eas, quas ſuis Deus, quaſque ſuis impertit mundus ſequacibus delicias, hanc aſſignat differentiam Albertus Magnus: *Temporales dulcedines omnibus ſunt communes, bonis, & malis; ſed iſtæ reſervantur ſolis bonis.*

Devoti ſoli ſpirituales guſtant delicias. — S. Th. ib. S. Hier. ib. — Alb. M. ib.

2 David, ut ſupra vidimus fuſius, animas fideles ad hilare, feſtivumque Deo exhibendum ſervitium invitat, dicens: *Servite Domino in lætitia;* moxque ſubjungit: *Introite in conſpectu ejus in exultatione;* ubi per ly, *conſpectu,* Sanctus Remigius conſcientiam intelligit, inquiens: *In conſpectu ejus, id eſt, conſcientiam veſtram, ubi ipſe conſpicit, mundate.* Deus non niſi puram, mundamque animam ſpirituali vult exhilarare lætitia. Melliſluus Doctor illum diſcutiens Apoſtoli textum: *Non eſt regnum Dei eſca, & potus, ſed juſtitia, & pax, & gaudium Spiritu Sancto,* ad miraculoſum alludit nuptiarum vinum in Cana Galilææ, ſpiritualium ſymbolum conſolationum: *Bonum vinum non ex vinea impuritatis* (verba ſunt melliflui Doctoris) *ſed ex hydria purificationis hauritur.* Vas, quod myſticum hoc vinum conſervaturum eſt, mundum, purumque eſſe debet; ideòque ut idem Sanctus advertit, Apoſtolus ultimo loco aſſignavit gaudium: *juſtitia, & pax,* deindè, *& gaudium. Attendite,* [illegible] *dis, quia gaudium in fine eſt? ſic fatui filii Adam,* [illegible] *piti ſaltu juſtitiam tranſilientes, & pacem,* [illegible] *in principium convertere vultis? nemo enim eſt, qui gaudere non velit. Non ſtabit, & non erit iſtud; quia ſicut non eſt pax impiis, ſic nec gaudere impiis: dicit Dominus; prius eſt juſtitiam facere, inquirere pacem, & perſequi eam; & ſic demum apprehendere gaudium, imo à gaudio comprehendi.* Similem ex eodem textu moralitatem eruit Sanctus Auguſtinus, loquiens: *Amicæ ſunt juſtitia, & pax; nemo eſt, qui non velit pacem, ſed non omnes volunt juſtitiam.* Imò vel ipſe Gentilis Seneca, cujus naturalis intellectus perſpicacia coram evangelicarum veritatum radiis caligavit, veræ conſolationis radices ex virtutum exercitio conſurgere docet, inquiens: *Ex virtute ſequitur hilaritas continua, & lætitia alta, atque ex alto veniens;* deindè Coſmophilorum condemnans gaudia, ſubdit: *Hæc quibus delectatur vulgus, tenuem habent, & perfunctoriam voluptatem.*

Virtuoſi conſolantur. — Pſ. 99. 2. — S. Rem. ib. — Rom. 14. 17. — S. Ber. ſer. 4 d. [illegible] Joan. 2. 9. — [illegible] — Rom. 14. 17. — Iſ. 48. 22. — [illegible] — S. Auguſt. — Senec. de vit. beat. c. 4.

3 Spiritualis quidam Magiſter, quem Cardinalis Bellarminus Eccleſiaſticis annumerat Scriptoribus, quique quarto floruit ſæculo, illam interpretans Salvatoris proteſtationem: *Anguſta, & arcta eſt via, quæ ducit ad vitam,* hanc ſubnectit diſtinctionem: *Iis quidem, qui veritatem amare incipiunt, aſpera, & moleſta apparet;* notate verba; non aſperam appellat, aut duram; ſed talem aſtruit apparere: *Non quia talis ſit, ſed quia natura humana ſtatim ab ipſo ortu in voluptatum laxitate verſatur; iis vero, qui medium ejus tranſire poſſunt, tota lenis, & expedita oſtenditur.* Anima ſuarum domina paſſionum, & appetituum, diſpoſitiſſima eſt ad hujus pacis fruitionem, ad hujus quietis, quæ cor intrinſecè conſolatur, & lætificat, poſſeſſionem. Audite invictiſſimum quemdam pugilem: *Factus eſt,* inquit, *in pace locus ejus, & habitatio ejus in Sion.* Qua via, quo medio hanc ſibi acquiſivit tranquillitatem? Auſcultate: *Ibi confregit potentias arcuum, ſcutum, gladium, & bellum, illuminans tu mirabiliter à montibus æternis.* Appetituum noſtrorum ſubjugatio ingenti nos beat divino lumine, animamque noſtram cœleſtibus locupletat illuſtrationibus: *Ubi quietus affectus,* loquit Sanctus Ambroſius, *nullis diverſarum cupiditatum fluctibus exagitatur, nullis avaritiæ turbatur procellis, nullis quærendarum divitiarum igneſcit incendiis, ipſe eſt; qui ſpeculatur æterna, & habitat in Sion, confringens omnia ſpiritualium inſtrumenta bellorum.* Egregiè intentum promovet ſimilitudo illa, quam S. Chryſoſtomus, lætitiæ, & ſpiritualis gaudii in conſcientia quacumque infirma ſterilitatem, atque inefficaciam probaturus, hiſce expreſſit verbis: *Quomodo ſalubria quidem corpora, etiamſi pane ſolo alantur, firma quidem ſunt, & luxuriant; morbida autem, etiamſi lauta, & varia fruantur menſa, ſunt imbecilliora; ita etiam ſolet evenire in anima: qui ægro ſunt animo, ne in diademate quidem, & honoribus, poſſunt bono, & tranquillo corde eſſe; Philoſophi autem, & in vinculis, & in catena, & in paupertate, pura fruuntur voluptate.*

Diadochus de perfect. c. 19. Appetituum domatio dura apparens cauſat cœleſtes conſolationes. — Pſ. 75. 3. — v. 4. — S. Ambr. l. de Nabot. c. 4. — S. Chr. h. 18. ad Cor. — Similitudo.

4 Nemo dubitarit, quin manna, quo DEUS per tot annorum curricula ſuum pavit, recreavitque populum, ſpiritualium ſuavitatum, quibus DEUS dilectos ſuos exhilarat, fuerit ſymbolum; aſt modum notate in collatione manna obſervatum; manna ſubſequeba-

Manna eſt ſymbolum internæ ſolatii.

Digitized by Google

quebatur immediatè rorem, qui eodém tempore ſurſum depluens, diſponebat terram, & veluti purum, mundumque pani iſti Angelico præparabat thorum:

Num. 11. 9.

Cùmque deſcenderet noctè ſuper caſtra ros, deſcendebat pariter & manna. Docemur itaque in eo, quòd conſolationes cœleſtes, & ſuavitates ſpirituales puram, innocentem, ſanctique Spiritus rore plenam exigant conſcientiam: *Sancti Spiritus Domine corda noſtra mundet infuſio, & ſui roris intima aſperſione fœcundet. Adſit nobis virtus Spiritus Sancti, quæ corda noſtra clementer expurget.* Deindè non in Ægypto, ſed in deſerto duntaxat manna ſubminiſtratum fuiſſe conſtat; unde Philo

Phil. Heb. l. 2. allegor.

Hebræus ait: *Non ubique apparet, ſed ubi deſertum eſt.* Ita pariter, experientia teſte, cœleſtes conſolationes in deſertis, id eſt, in ſolitudinis cultoribus abundant fœcundius; *Loquitur Deus, ut amicus dulciſſimus*, inquit

S. Bon. ſer. de SS. Ep.

Sanctus Bonaventura, *præbens ſolatium animæ, quam conſolatur; ipſe enim dicit: ducam eam in ſolitudinem, & ibi loquar ad cor ejus. Quid eſt, animam in ſolitudinem ducere, niſi eam ab exterioribus omnibus, & mundanis extrahere, eam ad ſeipſam reducere, ut divinam poſſit audire vocem, dulciter alloquentem?* adducitque S. Auguſtini teſtimonium, qui ad Deum converſus,

S. Aug. l. 2. de mont. Eccl.

ait; *Introducis me Domine in ſolitudinem, & dulcedinem; quæ ſi perficiatur in me, ſi illa non eſt vita æterna, neſcio, quid aliud ſit vita beata.* Idem quoque Sanctus de iis, qui ſolitudinem incolunt, tractans, inquit: *Deſertiſſimas terras incolunt, perfruentes colloquio Dei, cui puris mentibus inhæſerunt.* Suaviſſimum hocce manna in reconditiſſimis eremi latebris S. deguſtabat Anto-

S. Athan. in vit. S. Ant. c. 4.

nius, de quo S. Athanaſ. aſtruit: *Illæſam animæ puritatem ſervabat.* Solitudo innocentiam, atque immaculatæ promovet conſcientiæ puritatem; ideòque in ejuſdem Sancti lectionibus, in matutino dici ſolitis, traditur: *Cœleſtis vitæ genus in terris colere inſtituit.*

Vincenti virtus debitur ſuavitas.

5 Cibus iſte *Angelorum eſca* denominatur, quia ſpiritualium conſolationum dulcedo ad vitam, & puritatem angelicam, relationem dicit; ideòque Albertus Magnus hanc ſtatuit maximam: *Non dabatur manna,*

Alb. Mag. de Sacr. Euch. diſt. 3. tr. 1. c. 1.

niſi in deſerto, ubi aliud delectabile, & reficiens ad ſum non erat; & ſic non ſentitur dulcedo gratiæ, niſi ab his, qui ſe in deſertum cordis transferunt, ut mundanas non ſentiant delectationes. Neminem illa Apocalypſi os latet promiſſio:

Apoc. 2. 17.

Vincenti dabo manna abſconditum; cui talis promittitur ſuavitas? *Vincenti, paſſiones, & vitia,*

Dio. Cart. ib.

reſpondet Dionyſ. Carthuſ. *tentationes, & cuncta adverſa.* Notate, inquit Hugo Card. dici: *Vincenti non tan-*

Hug. Car. ib. 2. Tim. 2. 5.

tùm pugnanti, quia non coronabitur, niſi qui legitimè certaverit; legaliter certat, qui benè facere inchoat, legalis, qui proficit in virtutibus, ſed legitimè, qui perſeverat uſque in finem; manna, id eſt, ſuavitatem dulcedinis

Sap. 8. 20.

internæ, & æternæ. Cujus etiam Sapiens meminiſſe videtur, dum ait: *Paratum panem de cœlo præſtitiſti illis ſine labore, omne delectamentum in ſe habentem, & omnis ſaporis ſuavitatem*; moxque ad noſtrum ſubdit intentum: *Subſtantia tua dulcedinem tuam, quam in filios habes, oſtendebat*; ex quibus ultimis verbis multi colligunt ſacri Interpretes, Deum ſuos ſolis filiis, ſeu filialem ducentibus vitam, ſapores impertiri, & ſuavi-

Pſ. 30. 20.

tates; unde & alibi dicitur: *Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ Domine! quibus? quam abſcondiſti timentibus te.* Circa quæ verba Agellius hujuſmodi format diſcurſum: *Prudenter non dixit; abſcondiſti à timentibus te, ſed abſcondiſti timentibus te; non enim a piis, & ſibi ſervientibus abſcondit, ſed illis eam in ſecreto quodam theſauro, & quaſi promptuario ſervavit, ſuo tempore proferendam.*

Dio. Cart in c. 16. Sap. a. 19. f.

Viciosa conſcientia non ſapit manna.

6 Manna, quemadmodum Dionyſ. Carthuſ. diſcurrit, omnes guſtus, & ſapores naturaliter non continebat; aliàs namque cuncti indifferenter, tam boni, quàm mali eoſdem percepiſſent; cùm tamen multi tædio affecti murmuraverint: *Nauſeat anima noſtra ſuper cibo iſto leviſſimo; videbatur manna iniquis inſipidum,* ſcribit ille, *juſtis, & Deo gratis ſapiebat, quaſi omnium*

S. Greg. cit. à Gloſſ.

habens ſaporum ſuavitatem. S. Gregor. ait: *In ore ſpiritualium, juxta voluntatem edentium, ſaporem dedit;*

S. Bon. in ſup.

quam pariter obſervationem fecit S. Bonaven. inquiens: *Si habebat ſaporem a quolibet deſideratum, ergo non deſideraſſent carnes Ægypti, nec nauſeaſſet anima eorum ſuper cibo iſto leviſſimo;* aſt ipſemet juxta Gloſſ. ſenſum à nobis jam inſinuatum reſpondet: *Boni ſaporem optimum ibi inveniebant, ſed mali faſtidiebant.* Quorum ſtomachus farina Ægyptiaca plenus erat, qui cucumeres, qui carnes mente recolebant, nullam in eo dulcedinem, quin potiùs amaritudinem experiebantur; cui propoſito ille inprimis ſuffragatur Sanct. Auguſtin. diſ-

Pſ. 30. 22. S. Aug. ib.

curſus, quem in Pſalmi hujus (*quàm magna multitudo dulcedinis tuæ*) commentario format, inquiens: *Hic homo impius ſi dicat; ubi eſt iſta multitudo dulcedinis? reſpondebo: quomodo tibi oſtendam multitudinem hujus dulcedinis, qui palatum de febre iniquitatis perdidiſti? Mel ſi non noſſes, quàm benè ſaperet, non clamares, niſi guſtaſſes. Palatum cordis non habes ad hæc bona guſtanda; quid tibi faciam? quomodo oſtendam? Non eſt, cui dicam; guſtate, & videte, quoniam ſuavis eſt Dominus.* Aliquorum ſtomachi pituita, & malis abundant humoribus, quos cibus non tam ſubſtantialiter nutrit, quin potiùs magis, magiſque aggravat; ita & in animabus impuris, in conſcientiis maculatis tantum abeſt, ut ſpiritualium conſolationum manna aliquem delectabilem cauſet ſaporem, quin potiùs faſtidium, ut tandem cum malevolis Hebræis dicant: *Nauſeat anima noſtra ſuper cibo iſto*, quia *animalis homo non percipit ea, quæ ſunt ſpiritus.* Cui illud, de nuptiis in Cana Galilææ tractan-

S. Ber. ſer. 1. de ver. Ap.

tis, S. Bernardi conſonat dogma: *Bonum vinum non ex uva Gomorrhæ conficitur, ſed ex aqua Judææ.*

Filialiter Deû timentes conſolationes guſtant.

7 Pſalmiſta certum veram hanc conſolationem acquirendi modum nos edocturus, nos in gemitu ſeminare jubet: *Qui ſeminant in lacrymis, in exultatione*

Pſ. 125. 5. Alb. M. ibi.

metent. Homo juſtus, inquit Alb. M. *opera miſericordiæ, & juſtitiæ ſeminat*; felix, ſi talis fueris, quoniam *ſeminanti bonum merces fidelis.* Alii proſequitur auctor, *homo malus opera carnis ſeminat.* Quæ autem

Prov. 11. 18.

huic ſementi ſuccedet meſſis? audite Apoſtolum: *Qui ſeminat in carne, de carne & metet corruptionem.* Dion. Carth. illa explicans verba, *abſcondiſti timentibus te*, diſtinguit inter timorem ſervilem, & filialem, juxtaque hanc diſtinctionem, his verbis mentem explanat

G. L. 6. 8.

Davidis: *Dupliciter poteſt explicari hic locus, primo ſic: Quàm dulcedinis tuæ multitudinem abſcondiſti, id eſt, occultaſti, ignotam feciſti, & inexpertam timentibus te timore ſervili, tales enim neque digni ſunt, neque capaces deguſtationis dulcedinis divinæ; quoniam operantur bona, non amore boni, ſed horrore ſupplicii. Secundo ſic; quam abſcondiſti, id eſt, occultè oſtendiſti, & per guſtum internum in cordis abſcondito declaraſti timentibus te timore filiali; hi enim, quoniam omnem inordinatam lætitiam, omnem corporalem delectationem, omnemque ſuperfluam conſolationem contemnunt, & ſemper ſolliciti ſunt, ne Deum, quem filialiter ſuper omnia diligunt, aliquo modo offendant, propterea experiri merentur,*

S. Th. ibi.

quanta ſit multitudo dulcedinis Dei. S. Th. eorundem verborum, *abſcondiſti timentibus*, explanationi intentus, *quaſi dicat*, inquit, *in abſcondito repoſuiſti propter eos. Et quare? quia illa dulcedo non eſt in ſenſibilibus bonis, quæ manifeſta ſunt nobis, ſed eſt in inviſibilibus*, juxta illud:

Apoc. 2. 17. 1. Cor. 2. 9.

Vincenti dabo manna abſconditum. Et: *Nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit, &c.*

Non luxuriosis dedita.

Pſ. 72. 1. Card. Bell.

8 Pſalmiſta divinæ bonitatis pelago immerſus, quadam vice exclamavit: *Quàm bonus Iſrael Deus his, qui recto ſunt corde!* Circa quæ verba Cardin. Bellarm. ait: *Deus ſuavis eſt rectis corde, & timentibus eum, aſper autem, & terribilis diſtortis corde, & contemnen-*

Sen. ep. 59.

tibus eum. Seneca poſtquam docuiſſet, lætitiam puræ conſcientiæ effectum eſſe: *Gaudium non naſcitur, niſi ex virtutum conſcientia, non poteſt gaudere niſi fortis, niſi juſtus, niſi temperans*, hanc immediatè ſubnectit interrogationem: *Quid ergo iniqui? Stulti, ac mali non gaudent?* Reſpondeo: *Non magis, quàm prædam nacti leones. Cùm fatigaverunt ſe vino, & libidinibus, cum illos nox inter vina defecit, cum voluptates anguſto corpori, ultra quàm capiebat, ingeſta ſuppurare cœperunt, tunc exclamant miſeri Virgilianum illum verſum:*

Namq; ut ſupremam falſa inter gaudia noctem
egerimus, noſti.

Omnem luxurioſi noctem inter falſa gaudia, & quidem tanquam ſupremam agunt. Illud gaudium, quod Deos, Deorumque æmulos ſequitur, non interrumpitur, non deſinit; deſineret, ſi ſumptum eſſet aliundè.

9 *Acetum in nitro*, inquit Sapiens, *qui cantat carmi-*

Prov. 25. 20.

na cordi peſſimo. Hanc porrò ſimilitudinem eò vergere, aoctumat Cajetan. ut diſcamus ex ea mundialium

lætitis-

Digitized by Google

Cajet. Conſcientia mala conſolationis incapax.

lætitiarum in exhilarandis, pacandiſque reis cordibus impotentiam: *Quia quemadmodum pannis lineis ablutis ſapone, ſeu ablutionis nitroſa, aut ſaponaria ſuper infuſum acetum adverſatur, (utpote maculas ingerens, ut expertus ſum nuper in ſapone lotis) ita moleſtus eſt cordi afflicto cantans cantica.* Conſcientia læſa nullius capax eſt conſolationis, præſertim Spiritualis, quia *quæ ſocietas luci ad tenebras?*

2. Cor. 6. 6.

Simulat equidem Coſmophilus gaudium, aſt teſte ſapiente: *Riſus dolore miſcebitur.*

Prov. 14. 13.

Chaldæus legit: *Etiam in riſu dolet cor. Quamvis quandoque exterior adſit riſus*, inquit Cajetan. *intus tamen cor dolet, diſſimulans lætitiam riſu.*

Cajet. ib.

Peccator amittit conſolatorem Deum. Trac. 1. 2.

10 In amaros quondam planctus reſolutus Jeremias, flebilibus exclamavit vocibus: *Peccatum peccavit Jeruſalem*, quid inde? *non habens conſulatorem, longè factus eſt a me conſolator.* O ſaxea præcordia! ergone in tanti populi abundantia nullus anguſtiarum hanc conſolabitur animum? nullus omninò, quoniam anima Deo inimica nullius conſolationis veræ beneficio gaudere poteſt; *Longè factus eſt a me conſolator*, inquit Paſchaſius Sanctus, *quia conſolatorem amiſi Spiritum Sanctum.*

S. Paſch. ib.

DISCURSUS XV.

ARGUMENTUM.

Deliciæ mundanæ contrariantur, obſtantque divinis.

THEMA.

Renuit conſolari anima mea, memor fui Dei, & delectatus ſum. Pſalm. 76. verſ. 3.

Conſolatio David in divinis.

1 PRimo equidem intuitu hæc Davidis verba contradictionem continere videntur; dicit namq; cor ſuum omnem excluſiſſe conſolationem: *Renuit conſolari anima mea:* & nihilominus eodem quoque tempore jubilum induliſſe aſtruit: *Delectatus ſum.* Quæ hæc terminorum connexio, quæ compoſſibilitas? nodum difficultatis ſubtiliter ſolvit S. Thom. de Villanova, inquiens:

S. Th. Vill. ſer. de S. Dominich.

Quam mirificè, quàm pulchrè, omnium ſpiritualium vitam, mores, officium, & ſtatum in ſemetipſo expreſſit? Renuit in ſenſibilibus conſolari, qui deliciis ſpiritualibus abundabat; non in creaturæ uſu, ſed in Dei memoria, omnis conſolatio ejus. David fallaces exterminarat mundi conſolationes, & voluptates, ut tantò abundantiùs ſe locupletaret cœleſtibus. Accommodè Rup. Abb. interrogat; ſi Spiritus Sanctus veterum in animabus gaudiorum fons eſt, & origo (*fructus autem ſpiritus, gaudium*) *illic ſpirare vult, & illic ſpirat aſpiratione illa mirabili, ubi non eſt conſolatio præſentis ſæculi, ubi eſt, qui dicat: renuit conſolari anima mea.*

Rup. Abb. de gl. Trin. l. 2. c. 12.

Accuratè advertit S. Bernardus, quòd juxta Evangeliorum hiſtoriam, Angeli viſibiliter Chriſto apparuiſſe non deſcribantur, niſi poſt victoriam à Lucifero reportatam in deſerto: unde hoc ad utilitatem noſtram eruit dogma: *Et tu ergo ſi vis habere miniſterium Angelorum, fuge conſolationes ſæculi; renuas conſolari anima tua in ſalsis, ſi vis in Dei memoria delectari.*

S. Ber. ſer. 4. ſup. Pſ. Qui habitat.

2 *Renuit conſolari anima mea*, q. d. Nolim ego ſtomachum meum farina aggravare Ægyptiaca, aut fructibus terræ Canaan, idq; eo fine, ut ſuavitatem, & conſolationum ſpiritualium manna merear deguſtare.

Mundani ſe beneficiorum Dei guſtum non habent.

Jeremias in lamentationibus ſuis quamdam nobis animam ſubſequentibus expreſſit delineamentis: *Sordes ejus in pedibus ejus, depoſita eſt vehementer non habens conſolatorem.*

Thr. 1. 9.

Quæ tantæ deſolationis origo? ecce vobis: *Sordes ejus in pedibus ejus.* Bonorum temporalium contactus, terræ, mundique gaudia tantum crearunt mœrorem. Si de veritate ambigitis, Rupertum audite Abbatem, dicentem: *Depoſita eſt vehementer, amando terram, & oblivioni tradendo altitudinem cœli; non habens conſolatorem, imo non quærens, nec præ oculis habens virum, qui in cœlis eſt, conſolatorem, dum vanam in terris quærit conſolationem.*

Rup. Ab. l. 2. c. 31. in ſer.

Minimè prætereunda videtur in præſenti, illa S. Thomæ, citatum ſæpius S. Petri textum (*ſi tamen guſtaſtis, quam dulcis eſt Dominus*) interpretantis, ſententia: *Dulcis eſt Dominus palato ſanu, quamvis amarus videatur palato febricitanti.* Stomachus febricitans malis redundat humoribus, unde S. Ambroſius ad ſpiritualem digreſſus intelligentiam, ait: *Nec minorem febrem eſſe dixerim amoris, quàm caloris; itaque illa animum, hæc corpus inflammat; febris noſtra, avaritia eſt; febris noſtra, libido eſt; febris noſtra, luxuria eſt; febris noſtra ambitio eſt; febris noſtra, iracundia eſt.* Nullus horum febricitantium aliquem in Deo guſtum habere poteſt, aut conſolationem.

3 *Renuit, &c.* quid miramini, quid obſtupeſcitis, S. inquit Bernardus, generoſam reſolutionem? hæc animæ noſtræ conſtitutio, ut alterutram reſpuat mundi, aut Chriſti reſpuat conſolationem, non compatiatur utramque ſimul:

S. Ber. ep. 2. ad Fulcon. Deus & mundus contrariantur.

Quomodò poteſt eſurire, aut ſitire Chriſtum, plenus quotidie ſiliquis porcorum? Non potes bibere ſimul calicem Chriſti, & calicem dæmoniorum. Deſiit pluere manna, ut primùm Hebræi ventres ſuos terræ promiſſæ fructibus impleverunt: *Defecitque manna, poſt quam comederunt de frugibus terræ.*

Joſ. 5. 12.

Senſuum, mundi, aliorumque omnium ſublunarium bonorum illecebræ, jucunditates, & conſolationes delicatam exterminant ſpiritus ſuavitatem. Si meo diffiditis verbo, ei cavere fidem non præſtate, qui totus à terrenis ſequeſtratus, in cœleſtium dulcedinum exuberantia deliciabatur inter vivos S. Bernardus, inquiens: *Errat omnino, ſi quis cæleſtem illam dulcedinem huic cineri, divinum illud balſamum huic veneno, chariſmata illa ſpiritus miſceri poſſe hujuſmodi illecebris arbitratur.*

S. Ber. ſer. 6. de Aſcenſ.

Rupert. Abb. illam Chriſti ad Apoſtolos factam diſcutit promiſſionem: *Ego rogabo patrem, & alium Paraclitum dabit vobis, ut maneat vobiſcum in æternum.*

Rup. Abb. l. 2. c. 12. de gl. Trin.

Quare, inquit, alium diſcipulis Salvator promiſit conſolatorem? reſpondetque: *Alium paraclitum dixit, videlicet idcirco, quia duo ſunt paracliti multum diſſimiles, imò & oppoſiti; hinc ſpiritus Dei, illinc ſpiritus hujus mundi; unde & cum dixiſſet; & alium Paraclitum dabit vobis, ſubjunxit: quem mundus non poteſt accipere, quia non videt eum, nec ſcit eum, videlicet ſuo paracleſi conſolatum, & intraſſatum habens cor ſuum.* Deinde paulò poſt duos proponit conſolatores, omninò contrarios, videlicet mundum, & Deum: *Alium ſpiritum hujus mundi, qui conſolatur filios ſæculi in deliciis tranſitoriis; alium ſpiritum Dei, in quo ſolo conſolationem habent filii Dei.*

4 Verum, conſtitue eſt gaudium, cui Philippenſium corda immergere geſtiebat Apoſtolus, cùm diceret: *Gaudete in Domino; iterùm dico; gaudete, id eſt, cor veſtrum exhilarate*, inquit S. Anſelmus, *& omne bonum, unde gaudendum eſt, ſtatuite vobis in Domino, non extra; gaudete, non in ſæculo, ſed in Domino; ſicut enim nemo poteſt duobus Dominis ſervire, ſic nemo poteſt, & in Domino, & in ſæculo gaudere, contraria enim ſunt hæc duo gaudia, nam ſæculi gaudium eſt impunita nequitia.*

Phil. 4. 4. Contrario mūdi gaudia. S. Anſel. ibi.

Gloſſ. Interlin. inquit: *Gaudete in Domino, non in ſæculo; in quo gaudent, qui de impunitate nequitiæ lætantur.*

Gl. Interl.

Tremant, & contremiſcant, qui hic ſuas ſectantur ſatisfactiones, & conſolationes: *Væ vobis divitibus, qui habetis conſolationem veſtram; væ vobis, qui nunc ridetis.*

Væ mūdanis.

Et meritò, væ, quoniam, teſte Hugone, juxta S. Bernardi ſententiam: *Delicata eſt divina conſolatio, nec conceditur admittentibus alienam.*

Luc. 6. 24. Hug. Card.

Porrò ipſe Hugo conſolationem mundanam in tribus fundari conſiderat, ſcilicet in divitiis, voluptatibus, & honoribus; aſt hi ipſi tres erant moleſtiſſimi conſolatores Job: *Iſti ſunt tres conſolatores Job, de quibus dicit: conſolatores oneroſi omnes vos eſtis, quia onerant conſolatum onere graviſſimo, ſcilicet deſolatione æterna.*

Job. 16. 2.

5 Sciens Chriſtus, diſcipulos ſuos nimio ſucratiſſimæ humanitatis ejus amore ineſcatos, ad eoſdem converſus, ait: *Expedit vobis, ut ego vadam, ſi enim non abiero, paraclitus non veniet ad vos;* ſuum aſtruit in cœlos neceſſarium aſcenſum, ut Sanctus ad eos Spiritus ablegetur.

Mundana, & carnalia obſtant Divinis. Joan. 16. 7.

Quale, obſecro, ſanctiſſimi illius Spiritus receptioni impedimentum afferre poterat corporalis Incarnatæ Majeſtatis præſentia? *Itane inviſa Paracleto præſentia Chriſti*, quærit S. Bernardus, *aut contubernium dominicæ carnis Spiritus Sanctus horrebat, quæ ſicut Angelo prænunciante cognovimus, nec concipi quidem, niſi à ſuperveniente potuerit? quid eſt ergo, niſi ego abiero, Paracletus non veniet; niſi carnis præſentia veſtris ſubtrahatur aſpectibus, ſpiritualis gratiæ plenitudinem occupata mens non admittit?*

S. Bern. ſer. 3. de Aſcenſ.

Ex quibus præmiſſis conſiderabilem admodum, ut quantum mundana gaudia divinis afferunt obſtaculum, edoceamur, hanc eruit Sanctus conſequentiam; *Qui huic ſterquilinio ſemper inhæret, qui carnem fovet, in carne ſeminat, carnem ſapit, quomodò audeat illam nihilominus conſolationem ſupernæ viſitationis, illam ſperare gratiam ſpiritus vehementis, quam,*

ut

Digitized by Google

ut veritas ipſa teſtatur, ne cum ipſa quidem Verbi carne percipere ullatenus Apoſtoli potuerunt?

Lev. 2. 11. Incompatibiles monſtratur. S. Euch. ib.

6 Cur credibilis factum, quòd lex antiqua mel liquorem ſuaviſſimum à ſacrificiis amoverit? *Nec quidquam mellis adolebitur in ſacrificio Domini.* Sanct. Eucher. noſtro ſubſerviens propoſito, ſequentem aſſignat rationem: *Quia reſoluti blandimentis deliciarum, aut dulcedine voluptatum, non poſſunt myſteriorum DEI eſſe participes.* Quemadmodum incompatibiles ſunt aqua, & ignis, ita gaudia terreſtria, & ſpiritualia in corde humano: *Quomodo ignis, & aqua ſimul eſſe non poſſunt*, verba ſunt Sancti Bernardi, *ſic ſpirituales, & carnales deliciæ in eodem ſe non patiuntur.* Iſaac lætitiæ extitit ſymbolum, dicente matre, dum pareret: *Riſum fecit mihi Deus*; huic filio in lucem edito ſolemne Abraham apparavit convivium: *Fecit Abraham grande convivium.* Aſt quo fine? ut ablactaretur infans; *In die ablactationis ejus*; quando erat à maternis uberibus amovendus, quando duro cœpit veſci pane: *Omnia in figura contingebant illis.* Voluit namque hoc in facto nos edocere DEUS, tunc animam noſtram ſpiritualibus abundè nutriendam conſolationibus, quando à ſenſuum lenociniis, & fallaciis ſequeſtrata fuerit, ubi amore DEI didicerit ſe mortificare. Auctor quidam cognomento Iſaac, de mundi contemptu tractans, *ejus panis*, inquit, *poſt ablactationem datur infanti, & ſi homo vult in divinis delectari, prius debet à ſæculo, velut infans ab uberibus maternis, alienari.* Sanct. Auguſtinus totalem ad Deum converſionem meditans, hanc unica ſæcularium voluptatum, à quibus vix ſe avellendum credebat, remora præpediebatur; aſt DEUS animam illius tam abundanti cœleſtium conſolationum rore bumectavit, ut poſtmodum confeſſus fuerit: *Quas omittere metus fuerat, jam dimittere gaudium erat; ejiciebas enim eas à me vera tu, & ſumma ſuavitas, ejiciebas, & entrabas pro eis, omni ſuavitate dulcior.* Primò neceſſum eſt vaſa deſtitui vino nuptiarum, ut poſtea adimpleantur miraculoſo: *Ubi crapulam ructantis*, inquit S. Bernardus, *inter pocula ſenſerit Chriſtus, vina ſua, dulciora ſuper mel, & favum, menti propinare dignatur.* Vel unica profani, mundanique gaudii ſtilla ſufficit ad univerſam turpandam ſpiritualem, divinam lætitiam; ideòque S. Laurentius Juſtinianus inquit: *Nunquam conſolationem quis poterit, ut decet, ſentire divinam, dum quantulæcumque rei fuerit amore detentus.* Cui affecto illa omnimodè conſonat S. Bernardi ſententia: *Certò quamdiu poſſum ex aliena quacunque re conſolationem, vel jucunditatem concipere, nondum audeo dicere.* Notate verbum, *quacumque re*, vel unica namque atramenti ſtilla limpidiſſimam offuſcat aquam, vitro incluſam: *Verò omnino digniſſimum eſt* (verba ſunt Carthuſiani) *ne qui hanc divinæ bonitatis dulcedinem guſtare deſiderat, omnem indignam, & vilem, ac tranſitoriam delectationem abhorreat: cum omni mentis cuſtodia, reverentia, ac charitate, Deo miniſtret.* Ideòque Sanct. Auguſtin. Deo in hæc humillimè verba ſupplicabat: *Juſtum eſt, ut amittat te quicumque in aliquo alio magis, quàm in te conſolari eligit; & obſecro ſumma veritas te per te, non permittas, me in aliqua conſolatione vana conſolari, quam in te; ſed peto, ut omnia mihi amareſcant, ut tu ſolus dulcis appareas animæ meæ, qui es dulcedo inæſtimabilis.*

S. Aug. l. 9. conf. c. 1.

S. Bern. loc. c.

Dio. Carth. in Pſ. 33. 9.

Iſaac presb. de contemp. mund.

S. Bern. ep. 2. ad Fulcon.

Gen. 21. 6. & 8.

S. Bon. t. 6. Phar. c. 10. Mundi conſolatio vilis. S. Ber. ſer. 4. vig. nat.

S. Bern. ſer. 3. de Aſc. Jo. 6. v. 7.

Carnalia impediunt ſpiritualia.

S. Aug. ib.

NB.

7 S. Bonaven. vilitatem deliciarum, conſolationumque mundialium edocturus, illam dogmatibus ſuis intexit S. Bernad. ſententiam: *Utilis eſt, & ad nihilum utilis mundi conſolatio, & quod magis eſt metuendum, etiam vera, & ſalubris conſolationis eſt impedimentum.* Porrò hic idem mellifluus Doctor ſuperiùs citata Salvatoris verba: *Expedit vobis, ut ego vadam, ſi enim non abiero, &c.* contemplans profundiùs, tale format argumentum: *Si enim adhuc Apoſtoli carni dominicæ adhærentes, quæ ſola ſancta, quia ſancti ſanctorum erat, Spiritu Sancto repleri nequiverunt, donec tolleretur ab eis: tu carni tuæ, quæ ſordidiſſima eſt, & diverſarum ſpurcitiarum phantaſiis repleta aſtrictus, & conglutinatus, illum meraciſſimum ſpiritum te putas poſſe ſuſpicere, niſi carneis iſtis conſolationibus funditus renunciare tentaveris?* Non abs re fuerit amoroſos hoc loco recenſere S. Aug. ad Deum converſi affectus: *Tu conſolatio ſempiterna*, ait, *qui ſolis illis te tribuis, qui conſolationem hujus mundi pro tua perpetua conſolatione contemnunt. Nam qui hic conſolantur, indigni tua conſolatione habentur; ſed qui hic cruciantur, à te conſolantur, & qui participant paſſionibus, participant & conſolationibus*; de quo ultimo hominum genere Pſalmiſta loquitur, dum ait: *Paraſti in dulcedine tua pauperi Deus*; circa quæ verba Hugo Cardin. inquit: *Pauperi, videlicet, qui hic ſitit, & eſurit, & expectat illas nuptias; non diviti, qui hic ſe inebriat de calice Babylonis.* Pſ. 67. 11.

8 In deſerto dumtaxat, & non in Ægypto, manna conſecuti ſunt Iſraelitæ; forſitan quia *ſedebant ſuper ollas carnium* in Ægypto, quæ mundi ſymbolum eſt; ſicuti ſterile deſertum animam denotat à mundi lenociniis ſequeſtratam; hujuſmodi igitur à terrenis gaudiis remotæ, atque alienæ animæ, cœleſtium participant conſolationum manna; ad quod inventum Seneca inquit: *Tunc beatum eſſe te judica; ſi tibi ex te omne gaudium naſcetur, cum in his, quæ homines eripiunt, optant, cuſtodiunt, nihil inveneris, non dico quod malis, ſed quod velis.* Hugo Card. citata Chriſti examinans verba (*væ vobis divitibus, qui habetis hic conſolationem veſtram!*) inquit: *Illi ergo præcipuè guſtare debent, & videre, quoniam ſuavis eſt Dominus, quibus illa dulcedo præparatur, ſcilicet pauperes, qui hic nihil habent, in quo poſſint delectari.* Notatu digniſſimum occurrit, quod de cæcis gentilibus in hæc verba ſcriptum reliquit Plutarchus: *Aurum in certa templa, quæ penetrant, relinquunt foris*; docentes veluti, favores cœleſtes non per abundantiam, ſed potiùs penuriam comparari bonorum terreſtrium; veruntamen ne à gentiliſmo veritatem emendicaſſe videar, vos ad ſanctorum hiſtorias ablego, quæ vos certò certiùs edocebunt eos, qui pauperiorem præ reliquis, magiſque ſequeſtratam duxere vitam, maximis ſpiritualibus conſolationibus, & ſuavitatibus repletos fuiſſe.

Quo vita pauperior, eo conſolatio major.

Sen. ep. 124.

Hug. Card. in Pſ. 33. 9. Luc. 6. 24.

Plut. in præc. polit.

9 Singularem David obſtupeſcens Dei in alendis corvis providentiam, *dat eſcam*, inquit, *pullis corvorum invocantibus eum.* Cur potiùs, inquiro ego, *pullis corvorum*, quàm *corvis*? Cur Deus teneris corvorum fœtibus, in nido hærentibus, potiùs providere dicitur, quàm ipſis ſenioribus corvis? Notate corvorum proprietatem; recentes corvini fœtus in tenera ætate plumas induunt albas, quod videntes genitores, eos reputant adulterinos, & derelinquunt. Deficiente itaque neceſſario pabulo, in clamores, & crocitationes ſe effundunt tenelli, ita quodammodò auctori naturæ ſe recommendantes, qui eos rore paſcit, *quia adhuc paternas eſcas*, ut inquit Caſſ. *id eſt, fœtores cadaverum, beneficio ætatis ignorant.* Tamdiù roriſero alimento reficiuntur, quamdiù innocentia, atque ætatis teneritudo cadaverum, & fœtentium carnium eſum recuſat. Idem mihi de beniguiſſima Dei noſtri liberalitate aſtruendum videtur, ſcilicet, quòd cœleſtis roris abundantia eas reficiat animas, quæ à deliciis, & voluptatibus ſenſualibus remotiores degunt in innocentia. Infallibile ſignum, utrùm anima palatum infectum circumferat, ſaporeſque ſpirituales diſcernere nequeat, ab intenſione, vel remiſſione amoris, quo mundi illecebras proſequitur, deſumendum eſt: *Cui Chriſtus incipit dulceſcere*, inquit S. Bernardus, *profectò neceſſe eſt amareſcere mundum.*

Pſ. 146. 9. Naturale.

Caſſiod. ib.

Morale.

S. Ber. ſer. de vac. ſapient.

10 Adam non niſi poſt ſuam è Paradiſo terreſtri ejectionem, ſuam cognovit uxorem, quia nimirum tunc mundi ſectamur illecebras, quando deſtituti ſumus divinis, unde Hugo Cardinalis ait: *In Paradiſo continuerant, egreſſi ſtatim ad carnales delicias tranſierunt; deficiente enim ſpirituali ſolatio, curritur ad temporale*; in cujus confirmationem, illum ſubnectit cum Gloſſa textum: *Unde cùm diceret Sauli Samuel; abjecit te Dominus, ſtatim Saul dixit: Honora me coram populo, quaſi diceret: ex quo amiſi ſolatium Domini, curram ad ſolatium mundi.* Econtra verò, dum quis cœleſtes deguſtat dulcedines, qualeſcumque mundi, largâ ſibi manu oblatas, faſtidit delicias; dicente eodem Eminentiſſimo: *Hæc eſt illa dulcedo, cujus fructus ſunt ſuaviſſimi, quam ficus non poteſt dimittere, ut regnet inter ligna. Ficus eſt religioſus, qui guſtata dulcedine Spiritus Sancti, nullatenus vult eam dimittere pro prælationibus, vel dignitatibus terrenis.* Idem quoque ad caput 14. ejuſdem libri, ubi Samſon favum mellis in via manducaſſe deſcribitur, alludens, ſequentibus nos exhortatur verbis: *Surgamus, fratres, cum labiis exultationis, ſunt duo, ſcilicet contemptus gaudiorum præſentium, & certa ſpes futurorum, & cum lingua ſancti deſiderii mel*

Deſtituti divinis ſectantur mundana. Gen. 4. 1. Hug. Card. ib. 1. Reg. 15. 25.

Hug. Car. de S. Charo in Apoc. 2. 17. Jud. 9. 11.

Jud. 14. 9.

de

de petra, & favum mellis de leonis cadavere ſumentes in manibus, comedamus in via.

Una omnium origo, ſed vita diverſa.

11 Hucuſque dicta de cœleſtium, terrenarumq; conſolationum incompatibilitate faciliimum fuerit ſtabilire, ſi utrarumque qualitatem conſideraverimus penitùs. Familiare erat S. Philippi Nerii axioma, tantum nos creatori demere, quantum creaturis tribuimus amorem.

S. Th. Vill. ſer. de S. Dominich.

S. Thomas de Villanova advertit, aves, piſceſque iiſdem gaudere elementi ſalſi natalibus, quemadmodum cantamus: *Ex aquis ortum genus, partim remittis gurgiti, partim levas in aera.* Ita pariter, inquit hic Sanctus, una, eademque omnium noſtrorum eſt origo, aſt vita maximè diverſa: *Quidam ſuam naturalem inclinationem ſectantes, qua ad malum prona eſt ab adoleſcentia ſua, in ſecula vagantes, delicias carnis ſequuntur, velut piſces maris, qui perambulant ſemitas maris. Alii autem ſupra ſuam conditionem volantes, ad cœleſtia, & æterna rapiuntur.* Primi vitæ hujus deliciis, ſenſuum, carniſque voluptatibus contenti, flocci faciunt conſolationes ſpirituales, imò & harum incapaces exiſtunt.

Hug. Card. in Luc. 6. 24. Terreno palato cœleſtia non ſapiunt.

12 Hugo Cardinalis illa Salvatoris verba: (*Væ vobis, qui nunc ridetis*) interpretans, eorum Gloſſam noſtro accommodat propoſito, inquiens: *Merito illis væ, qui rident de ſua ſuſpenſione, de maris ſubmerſione, & de propria illuſione; omnis enim purpura, omne ſceptrum, omnis corona illuſio eſt, & ludibrium, poſtquam in his Domino Jeſu fuit illuſum.* Sed proh dolor! mundanarum non capitur deliciarum pernicies, quia vitiatum circumferimus palatum, ideòque ſpirituales nobis non ſapiunt

Jer. 31. 30.

dulcedines: *Omnis homo, qui comederit uvam acerbam, obſtupeſceat dentes ejus.* Veritatem proverbii ipſamet convincit experientia, aſt morale ex eo percipere optarem myſterium. Advertite: Uvæ acritudo dentibus ſolidiores cibos maſticandi aufert virtutem; voluit igitur nos edocere Propheta, quòd uva, id eſt, voluptas, ante tempus, id eſt, in mundo præſenti vita, participata, in hac lacrymarum valle comeſta, dentes vitiet, id eſt, conſolationibus ſpiritualibus deguſtandis, quas Deus ſervis ſuis in hac etiam præſenti velut æternorum gaudiorum pignus confert, inhabiles conſtituat; id quod

S. Hier. ib.

Sanctus Hieronymus inſinuare voluiſſe videtur, dum ait; *Peccata ſunt uva acerba, quæ dentes filiorum obſtupeſcunt, ut non poſſint ſuavitatem ejus ſentire, de quo dicitur: Guſtate, & videte, quoniam ſuavis eſt Dominus.*

Soli à terrenis ſobrii cœleſtia guſtant. Joan. 2. 8.

13 Miraculoſum nuptiarum vinum, gaudiorum ſpiritualium ſymbolum, Chriſtus primò omnium ab architriclino probari voluit: *Ferte architriclino.* Præceptum hoc, myſterio caruiſſe arbitramini? nequaquam,

Chr. h. 21. in Joann.

S. reſpondet Chryſoſtomus, quia *propter ſuam ſobrietatem aptior erat aliis ad judicandum de valore vini;* ideòque Chriſtus voluit: *non convivas de miraculo tuliſſe ſententiam, ſed architriclinum, quia ſobrius nihil adhuc guſtaverat.* Qui in mundi hujus menſa, omnium vivunt temperantiſſimi, maximèque ſobrii, hi ipſi ad verarum conſolationum ſapores diſcernendos ſunt aptiſſimi.

DISCURSUS XVI.

ARGUMENTUM.

Vitæ pœnitentis rigor, & auſteritas ſpirituales generat, multiplicatque dulcedines, licèt exterior oculus diverſum judicet.

THEMA.

Conſcidiſti ſaccum meum, & circumdediſti me lætitia. Pſalm. 29. verſ. 12.

Carnis maceratio cœleſtem confert dulcedinem.

1 SAcci laceri, & cilicia auguſtum Iſraelitarum Regem ſolatio, jubiloque repient in pœnitentiæ oceano: *Conſcidiſti ſaccum meum, & circumdediſti me lætitia.* Cilicia pilis contexuntur caprinis, pungentibus, aſperis, inimicis, & nihilominus hujuſmodi in deli-

Caſſiod. ib.

cias convertit Deus: *Circumdediſti me lætitia.* Caſſiodorus ab Alberto Magno citatus, in præſenti modum, & finem, ob quem ſacci intexuntur, contemplans, ait:

Teſtes ſunt David.

Saccus eſt res textrina, groſſiſſima, atque aſperrima, in humanos ſcilicet uſus, laboreſque deputata. Qui frequentioribus exhauriuntur laboribus, qui in Dei vinea deſudant uberius, quos mundus maximè deſpicit, & aſpernatur, ſingulariſſimas in ſe capeſſunt conſolationes

Cajet.

Dei: *Solviſti ſaccum meum*, inquit Cajetanus, *ecce ſimilitudo ad veſtitos ſacco, ut olim exiſtentes in luctu ſe induebant: & cinxiſti me lætitia; contra ſaccum ponitur cingulum lætitiæ.*

Dion. Carth.

Dionyſius Carthuſianus rextum hunc noſtri applicat macerationi corporis, quoddum nos caſtigamus, cœleſtibus Deus reſtaurat conſolationibus: *Conſcidiſti ſaccum meum, id eſt, laboribus pœnitentiæ, ſcilicet abſtinentia, vigiliis, diſciplinis maceraſti, & afflixiſti corpus meum, & circumdediſti me lætitia, id eſt, ſpirituali exultatione repleſti animam meam poſt prædictos labores. Qui enim ſeipſos in labore pœnitentiæ dignè affligunt, omni conſolatione divina refrigerari idonei ſiunt*, juxta illud Apoſtolicum aſſertum:

Hebr. 12. 11.

Omnis diſciplina in præſenti quidem videtur eſſe non gaudii, ſed mœroris; poſtea autem fructum pacatiſſimum exercitatis per eam, reddet juſtitiæ. Non nego equidem, jejuniorum, vigiliarum, diſciplinarum, ciliciorum acerbitates corpori inimicas eſſe; aſt, quemadmodum Lyranus in illorum verborum

2. Cor. 6. 10. Lyran. ib.

(*quaſi triſtes, ſemper autem gaudentes*) commentario advertit: *Quamvis in his, quæ ad carnem pertinent, patiamur afflictionem; tamen per ſpiritum, majorem conſequimur mentis conſolationem.* Quæ eadem verba Hugo Cardinalis ſequenti illuſtrat Gloſſa, inquiens: *Lætitia ſempiterna in corde eorum verſatur, quorum Spiritus Sanctus habitator eſt.*

Cæcilia.

An non de Cæcilia Eccleſiaſticæ tradunt paginæ? *Cilicio Cæcilia membra domabat, Deum gemitibus exorabat, expanſis manibus*

Hug. Card.

orabat, non diebus, neque noctibus vacabat à colloquiis divinis, & oratione. Quem porrò fructum corporales illæ conciliarunt auſteritates? *Cantantibus organis, Cæcilia corde ſuo, ſoli Domino decantabat.* Cor ejus præ conſolationum divinarum abundantia tripudiabat.

Præcurſor.

Præcurſorem Chriſti S. Matth. nobis in hiſpido, pungentique depinxit habitu, dum ait:

Matth. 3. 4.

Ipſe autem Joannes habebat veſtimentum de pilis camelorum, eſca ejus erat locuſta, & mel ſilveſtre. Quo effectu? *prævenit eum in benedictionibus dulcedinis.* Omnibus his innocentiſſimi corporis ſui rigoribus invictiſſimus athleta cœlorum ſibi regnum comparavit, & appropriavit, ut incarnata Sapientia dicere non dubitarit:

Matt. 11. 12.

A diebus Joannis Baptiſtæ, regnum cœlorum vim patitur, q. d. Ex quo incomparabilis Joannis Baptiſtæ in pœnitentiis violentia cœleſte regnum ex meis mihi manibus quodammodò extorſit, eiq; dominari cœpit, non niſi per ſimiles vitæ rigores à quoquam obtineri poteſt, quod Joannes jam ſibi incorporavit, ut meritò dixerim:

Luc. 17. 21.

Regnum Dei intra Joannem eſt.

S. Bern. ſer. 2. in dedic. Gratia Dei hominem confortat.

2 S. Bernardus remuneratíonem edoctus, quam in præſenti etiam vita vigiliæ, jejunia, & voluntariæ corporum noſtrorum caſtigationes conſequuntur, ad cruces, quæ in Eccleſiarum conſecrationibus chriſmate conſperguntur, ſe convertit, in iiſdem mortificationes venerans, & vitæ pœnitentis rigores, quos lætitiæ ſpiritualis unctio demulcet: *Unde neceſſe eſt*, inquit, *ut unctio ſpiritualis gratiæ adjuvet infirmitatem noſtram obſervantiarum, & multimoda pœnitentiæ cruces devotionis ſua gratia liniens; quia nec ſine cruce ſequi Chriſtum, nec ſine unctione crucis aſperitatem ferre quis poſſet.* Quis luteam hanc maſſam, quis naturam hanc adeò fragilem, & ad malum inclinatam continua 30. 40. 50. annorum pœnitentia exercere, atque agitare præſumeret, niſi humanam debilitatem fortificarent, reſtaurarentque conſolationes, gratiæ, & favores cœleſtes?

Philip. 4. 13.

Omnia poſſum in eo, qui me confortat.

Pſ. 97. 4. Mortificata corpora ad Divina ſunt apta. v. 5.

3 Pſalmiſta nos ad feſtivitates in jubilis, atq; tripudiis peragendas invitaturus, *jubilate Deo*, inquit, *omnis terra, cantate, & exultate, & pſallite.* Aſt qualia hanc in melodiam adhibebimus inſtrumenta? *Pſallite Domino in cythara, in cythara, & voce Pſalmi, in tubis ductilibus.* Cytharæ ſuavem tunc edunt harmoniam, quando chordas benè extenſas, extenuatas, adactaſque habent; ita pariter & corpora noſtra, quò magis extenuata fuerint, eò ad ſonum, cantum, lætitiam, jubilumque ſpiritualem magis diſpoſita exiſtent. Sed S. interrogat Au-

S. Aug. ib.

guſtinus, *quid ſibi volunt tubæ ductiles? ductiles tubæ æreæ ſunt, tundendo producuntur; ſi tundendo, ergo vapulando eritis tubæ ductiles, ad laudem Dei producta.* Tubæ reſonant meditante flatu; ita & tubæ ſpirituales, quibus Deus laudatur, noſtra, inquam, corda, ſonum edunt afflante Spiritu Sancto:

Joan. 6. 64.

Spiritus eſt, qui vivificat.

Pulcher conceptus. Apoc. 10. 9.

4 S. Joannes quondam oblatum ſibi ab Angelo volumen devorare juſſus fuiſſe ſcribitur: *Accipe librum, & devora illum: & faciet amaricari ventrem tuum, ſed in ore tuo erit dulce tanquam mel.* Cui non abſimile Ezechie-

Ezech. 2. 9.

li

Digitized by Google

li Prophetæ præceptum impoſitum legimus in hæc verba: *Ecce manus miſſa ad me, in qua erat involutus liber, & expandit illum coram me, qui erat ſcriptus intus, & foris, & ſcripta erant in eo lamentationes, & carmen, & væ.* Paruit uterque, ſed ecce vobis digeſtionis effectum. *Comedi, & factum eſt in ore meo ſicut mel dulce.* (Ezech. 2. 9.) *Lamentationes*, equidem, *& væ*, continebat, aſt mediam obtinebat ſedem, *carmen*, & lætitiæ cantica. Ita quoque corpus noſtrum non vulgarem in abſtinentiis, diſciplinis, aliiſque ſimilibus paſſionibus experitur amaritudinem; aſt in medio illarum, id eſt, in corde, mel cœleſtium abundat conſolationum. Modumne loquendi admirabilem quemdam obſervaſtis in Canticis Canticorum? (Cant. 6. 10.) Dilecta Deo ſponſa in hortum nucum ſe vice quadam abiiſſe aſtruit: *Deſcendi in hortum nucum*; quo fine? *ut viderem poma convallium, & aſpicerem ſi floruiſſet vinea, & germinaſſent mala punica.* Quis non obſtupeſcat connexionem? in hortum nucum concedit, ut ſapida, & dulcia inibi reperiat poma? quæ deliciarum horti ad nuces proportio? diſcite myſterium: per hortum illum Sancta intelligitur Eccleſia, per arbores ſervi Dei; nuces corticem ſovent amarum, & inſipidum, fructum autem ſapidum, & gratum: ecce vobis delineationem eorum, qui in divino ſervitio ardent ferventiores, forinſecùs hiſpidum circumferunt ſaccum, fune præcinguntur; aſt in anima conſolationibus abundant divinis. Alii fructus manibus decerpuntur, aſt nucea lapidibus, perticis, fuſtibuſve decutiuntur: ecce vobis genuinam juſtorum figuram, de quibus dicitur: *Lapidati ſunt, ſecti ſunt, in occiſione gladii mortui ſunt, circuierunt in melotis, in pellibus caprinis, egentes, anguſtiati.* (Hebr. 11. 37.) Has itaque inter arbores, ſuaves ſeſe offerunt fructus: *Poma convallium, mala punica, florens vinea*; quemadmodum enim vinea enititur uvam, ex qua vinum exprimitur lætitiæ ſymbolum, ita etiam rigorum pœnitentiæ, diſciplinarum, ciliciorumque torcular, verum educit gaudium, & conſolationem, quæ animam quietet, ac lætet: *Labia ejus diſtillantia myrrham primam*, dicitur de eadem anima ſancta: (Cant. 5. 13.) aſt promovete greſſum exploraturi, an ſolam fortè in labiis ſuis habeat myrrhæ amaritudinem; minimè equidem, ſed myrrham potentiſſimè temperat, quæ ſub lingua ejus latitabat, mellis, & lactis dulcedo: *Mel, & lac ſub lingua tua; favus diſtillans labia tua.* (Cant. 4. 11.) Objicietis utique; maxima linguam inter, & labia eſt vicinitas, quomodò igitur hæc myrrhæ torquet amarulentia, illam verò ſuaviſſimi recreant lactis, melliſque liquores? ecce vobis ipſiſſimum, ni fallor, myſterium: In labiis, quæ exteriores ſunt corporis partes, mortificationum, abſtinentiarum, vigiliarum, aliorumque ſenſui repugnantium ſeſe inſinuat myrrha; aſt ſub lingua, id eſt, in corda ſpiritualium pluvia decidit dulcedinum; nam ubi Vulgata legit, *ſub lingua*, Genebrardus vertit, *in corde, nam ſub lingua eſt cor.* (Genebr.)

6 *Quam magna multitudo dulcedinis tuæ Domine*, exclamabat David, *quam abſcondiſti!* (Pſ. 30. 20. Carnalis oculus falſo judicat pœnitentiam eſſe amaram. Pſ. 34. 13.) conſolatio hæc, lætitia iſta interna exteriorem latet oculum, ſed minimè occulta erat illi, qui dicebat: *Conſcidiſti ſaccum meum, circumdediſti me lætitia*; hoc autem mel à myrrha derivatur: *Humiliabam in jejunio animam meam, genua mea infirmata ſunt à jejunio, caro mea immutata eſt propter oleum, induebar cilicio, cinerem tamquam panem manducabam, flagellatus ſum tota die, & caſtigatio mea in matutinis.* Quid igitur mirum, ſi exultabundus proteſtetur: *Secundum multitudinem dolorum in corde meo, conſolationes tuæ lætificaverant animam meam?* (Pſ. 93. 19.) Multos à vita ſpirituali timor avellit auſteritatum, diſciplinarum, vigiliarum, aliorumque mortificationis exercitiorum, quia hæc melancholiam, triſtitiamque comites haberent; aſt turpiter falluntur, dicente S. Bernardo: *Hinc eſt, quod multi abominantur, & fugiunt pœnitentiam; crucem quidem videntes, ſed non etiam unctionem.* (S. Bern. ſer. 1. de dedic.) Moxque ad ſuos converſus Religioſos, abſtinentiis macilentos, vigiliis extenuatos, auſteritatum rigore pallidos, ſequentibus eos extimulat verbis: *Vos qui experti eſtis, vos ſcitis, quia verè crux noſtra inuncta eſt, & per gratiam ſpiritus adjuvantis, ſuavis, & delectabilis eſt pœnitentia noſtra, & ut ita dicam, amaritudo noſtra dulciſſima.* Quam pariter multorum deceptionem S. Chryſoſtomus pandens, inquit: *Etenim exterorum quidem opinione in mœrore ſumus; at nos, quid ipſi de nobis exiſtiment, haud attendimus, verùm florentiſſima voluptate fruimur.* (Chr. h. 12. in 2. Cor. Exemplum.) S. hic Doctor ab ineunte ætate uſque ad 53. vitæ ſuæ annum continuis vacavit Chriſtianarum virtutum, & perfectionis exercitiis, pungenti corpus ſuum ſtrinxit cilicio, illudque diſciplinis, jejuniis, orationibus, omnibuſque aliis maceravit rigoribus, inſuper atrociſſimas ſuſtinuit perſecutionum tempeſtates, in exilium pulſus, Epiſcopali munere privatus, ad barbaras regiones ablegatus fuit, ubi mortales devoravit infirmitates, ardores intolerabiles, frigora extrema, famem, ſitim, nuditatem, ignominias; unde & ad Innocentium ipſe ſcripſit: Hoc in exilio, peſti, annonæ caritati, bello, latrociniis, & morti continuæ ſubjacemus. Hac nihilominùs acerbæ fortunæ alea nequidquam obſtante, tanta ſanctam hanc animam replevit cœleſtium dulcedinum, & ſuavitatum abundantia, ut perſecutionem dictam inter præcipua Sanctus ipſe annumeraret Dei beneficia, mirabili tripudians in jubilo, de quo ad Olympiadem ſcribens, ait: Dum ea, quæ in hac relegatione perpeſſus ſum, maturiùs mecum ipſe diſcutio, lætificor ſummè, & meum præ nimio ſolatio, & gaudio cor exultat, ſimilem me reputo ei, qui theſaurum invenit pretii immenſi.

6 Illecebræ mundi oculos noſtros fallunt, juxta tritum proverbium, quo dicitur: *Non eſt aurum omne quod rutilat*, de quibus proindè Hugo Cardinalis diſceptans, ait: *Omnis conſolatio præſens reſperſa eſt multis amaritudinibus*; unde *Auguſt. in lib. Confeſſ. omnes meas jucunditates reſperſiſti Domine amaritudinibus, ut quærerem ſine offenſione lætari, & non invenirem, niſi in te, Domine. Et Boetius: Nullus adeo compoſitæ felicitatis eſt, quæ non cum aliqua parte ſui ſtatus rixetur.* (Gaudia mundi amaritudine mixta. Hug. Card. in Pſ. 125.) Aſt in deliciis ſpiritualibus totum accidit oppoſitum; exteriùs namque in corpus ſe inſinuant ſaccus, cilicium, vultus pallor; interiùs autem cor in nectare natitat conſolationum ſpiritualium; ideòque S. Chryſoſtomus inquit: *Qui conſcientiam puram habet, quamvis pannoſus ſit, & cum fame aſſidua luctetur, tamen beatior, & tranquillior eſt illis, qui inter delicias magnoperè degunt.* (Chr. h. 2. ad Rom.)

7 S. Rex Joſaphat, prout in vita ejus legitur, à ſuo irridebatur fratre, ob nimiam in pauperes liberalitatem, & conſequenter prodigam quaſi ærarii regii dilapidationem; Sanctus itaque duas juſſit apparari arcas, alteram forinſecùs auro, gemmiſque ſuperbam, quam oſſibus mortuorum juſſit impleri, auro alteram, gemmiſque replevit ad intra, quam extrinſecùs deformibus, lacerisque pellibus cooperuit. (Hiſtoria pulchrè applicata.) Citato itaque fratre, elige, inquit, germane, quod tibi diſpoſui Xenium, arcam tolle, quæ tibi præplacet: nec mora, divitem ille ſibi, venuſtamque depoſcit. Tunc ad eum converſus Joſaphat; Infelix es, inquit, in hoc mundo, minuſque ſapiens, ſi ſolos oculos ſequeris duces; apertaque deindè arca, inſignem ei oſtendit deluſionem. Hiſtoriam hanc ad noſtrum coarctemus intentum: ſi quem honoribus ſublimem, theſauris copioſum, proſperitatibus humanis abundantem cernitis; ò fortunatum, exclamatis: Sed fallimini, erratis: *Riſum reputavi errorem.* (Eccl. 2. 2.) Econtra ſi quem Religioſum conſpicitis, lacerum, pauperem, macilentum, talem deſolatum reputatis, qui toto corde, & cum omnimoda gratiarum actione ad Deum dicit: *Conſcidiſti ſaccum meum, & circumdediſti me lætitia, convertiſti planctum meum in gaudium mihi.*

8 Unde ſuos lux diurna ducit, trahitve natales? A denſiſſimis noctis tenebris: *Factum eſt veſperè, & manè dies.* (Quo major pœnitentia, eo major conſolatio.) Quæcumque pulcherrima, venuſtiſſima, & pretioſiſſima ſupremi artificis opera ſuam a chaos habent originem. Pretioſiorum metallorum venas loca ſovent maximè præcipitia, infœcunda, atque inacceſſibilia; gemmarum raritas in barbarioribus nutritur nationibus; cryſtalli in montibus editi in ſecretiſſimis congelantur Alpium receſſibus, quò nullus unquam ſolaris pertingit radius. Ita pariter in deſertis, ſaccos, mantipauſque inter, & flagella, deliciæ abundant cœleſtes, donis pluit Spiritus Sancti, atque innocentioribus animabus raptus, viſiones, extaſes, revelationes, aliæque omnes ſingulares communicantur divini favores: *Sed non omnes capiunt verbum iſtud.* Pannos delicatiores inficiant tineæ: quot, quantaſque Dei offenſas comites habet humana potentia? vindictas, ſenſualitates, extorſiones, injuſtitias, &c. Longè alia eſt reformatorum, auſterèque viventium Religioſorum ratio. Quis crediidiſſet unquam, candidiſſimam chartam ex laceris, vilibus, abjectis, (Pulchra ſimilitudo.)

Digitized by Google

jectis, veteribuſque ſcrutis, ſeu pannorum particulis conflari? nihilominus humana induſtria ex adæquatis, minutimque divulſis particulis venuſtiſſimum facit conſurgere corpus, characteribus excipiendis peridoneum. Ita quotidiè perſonas obſervamus religioſas, aliquos Dei ſervos, contemni, perſecutionibus agitari, morbis, inopia, aliiſque adverſitatibus circumdari; voluntariæ inſuper egeſtati, pedum nuditati, & fami ſubjici; & nihilominus

1. Cor. 1, 27. *infirma mundi elegit Deus*; in horum cordibus adeò ſibi complacet Dominus, ut characteribus aureis ſuam in iis voluntatem, gloriam, ſapientiam, aliaque divina attributa exarare, nec non prophetiam, revelationes, miraculorumque gratiam impertiri dignetur, quia ſcilicet *Dominus*

1. Reg. 2. 6. Gloſſ. ib. *mortificat, & vivificat*, id eſt, ut Gloſſa inquit; *mortificat per carnis afflictionem* (ecce vobis ſcruta, percuſſiones, plagas) *& vivificat per ſpiritus conſolationem*, ecce chartam albam; *pauperem facit, & ditat; pauperem facit in temporalibus, & ditat in ſpiritualibus*.

Figura. 9 Diſcipuli Eliſæi pulmentum cocturi, agreſtem collegerant herbam, quam ut guſtarunt, nimia ejus amaritudine perterriti, ab Eliſæo remedium poſtularunt; qui lebeti farinam immiſceri juſſit, quæ omnem ſuſtulit amarulentiam. Hiſtoriam recenſui ego, moralem ejus do-

Lyr. in moral. ctrinam à Lyrano expectemus: *Per quod ſignificatur*, inquit ille, *quod hominibus delicatè enutritis in ſæculo, vita religioſa videtur amara in principio; ſed ſicut pulmentum per immiſſionem farinæ factum fuit ſapidum, ſic per Dei gratiam, vita religioſa, quæ prius dura videbatur, non ſolum portabilis, ſed etiam ſuavis efficitur*. Ipſæmet contradictiones religioſis gaudium afferunt, & lætitiam.

Anima exultat in mortificationib. 10 Juxta Theologorum, moraliumque Philoſophorum doctrinam, nulla non virtus, licèt *circa ardua verſetur*, aliquam ſui in nobis cauſat complacentiam; non quaſi ejuſdem diligeretur arduitas, difficultas, & labor, ſed quia ad intentum deſervit finem. Sculptor duto, quique ferrum retundat, lætatur in lapide, non ob inciſionis difficultatem, ſed quia in duritie ſtatuam ſe efformaturum ſperat: ita & anima in rigoribus exultat corporalibus, in mortificationibus, & contradictionibus tripudiat; non quia ſecundùm ſe amabiles ſunt, ſed quia ea iiſdem materiam, occaſionemque capit augmentandi amoris divini, ampliandi paſſiones propter Deum, virtutum exercitia frequentandi, cœlum merendi, actus

2. Tim. 2. 5. Senec. de vit. beat. c. 21. heroicos excitandi; quia *non coronabitur, niſi qui legitimè certaverit*. *Non optantur incommoda*, inquit Seneca, *ſicut nec miles expetit vulnera, ſed materia fortitudinis placet*.

DISCURSUS XVII.

ARGUMENTUM.

Conſolationes ſpirituales, quæ ſe etiam ad peccatorum pœnitentiam, & voluntariam omnium aliarum contradictionum extendunt tolerantiam, relationem habent ad paſſiones, quas quis ſubit amore Dei, & non ob alios reſpectus.

THEMA.

Spes noſtra firma ſit pro vobis ſcientes, quòd ſi ſocii paſſionum eſtis, ſic eritis & conſolationis. 2. Cor. 1. v. 7.

Afflictiones comitatur conſolatio. 1 Ne fides noſtra in mediis contradictionum tempeſtatibus titubaret, anchoram Apoſtolus nos jacere jubet indubitatæ ſpei, fore ut, ſi propter Deum patiamur, divinarum quoque conſolationum participes evadamus: *Spes noſtra firma ſit, &c.* Circa quæ verba,

Cajet. ib. Cajetanus particulam, *ſcientes*, conſiderans, ait: *Certi ſumus, quòd quemadmodum in nobis abundantiam afflictionum comitatur abundantia conſolationis; ita in nobis participatio afflictionum comitatur participationem conſolationis*. Id quod Apoſtolus in ſeipſo expertus fuit, dum maximas inter anguſtias cœleſtium abundabat conſolationum ſuavitate, prout ſæpè ſæpiùs ipſemet atteſtatur,

Act. 5, 41. quemadmodum & S. Lucas de Apoſtolis tractans, ſcribit: *Ibant gaudentes a conſpectu Concilii, quoniam digni habiti ſunt, pro nomine Jeſu contumeliam pati*. *Conſolantur in*

Dio. Cart. ib. *ipſo corde*, inquit Carthuſianus, *copioſam exultationem concitando ex contemplatione divinorum, ſic ut tribulationis acerbitas vix ſentiatur*. Ad eamdem nos fiduciam animaturus Apoſtolus Petrus, *communicantes*, inquit, *Chriſti paſſionibus, gaudete, ut & in revelatione gloriæ* 1. Petr. 4. 13. Hug. Card.
ejus gaudeatis exultantes; circa quem textum Hugo Cardinalis diſcurrit: *Primo oportet, ut ſimus fratres Chriſti ex parte matris, ut tandem ſimus fratres ex parte patris;* Pſ. 81. 6.
Mater Jeſu eſt Maria, quæ interpretatur amara, hæc eſt tribulatio, vel pœnitentia, pater ejus eſt Deus: Ego dixi, dii eſtis, id eſt, Domini. Si vis habere ſecundum, ſcilicet ut ſis frater in gloria; neceſſe eſt, ut habeas primum, ſcilicet ut ſis frater in pœnitentia.

2 S. Bonaventura circumſtantiam temporis accuratè Propter Deũ qui patitur conſolatur.
perpendit, quando Deus Eliam miraculoſo panis, carniumque pabulo per corvos ſuſtentare, & apparitionibus divinis recreare ſtatuit. Tempuſne ſcitis? *Cum fugeret Je-* S. Bon. in bibl. paup. c. 4.
zabel. Dum propter Dei ſervitium anguſtiamur, dum ejus amore voluntariis nos ſubjicimus tribulationibus, tunc de refocillatione, & cœleſtium conſolationum refectione ſecuri vivimus; *fugienti Jacob à facie fratris ſui*, verba ſunt Seraphici Doctoris, *& ſuper lapidem dormienti apparuit Dominus, & ei magnam conſolationem infudit. Apparuit Moyſi exulanti, & oves paſcenti; quod non accidit ei, quando nutriebatur in domo Pharaonis*. Tolerandæ autem, & devorandæ ſunt tribulationes amore Dei, non ob alios fines, dicente Carthuſiano: *In om-* Dio. Carth.
ni tribulatione, quam propter juſtitiam patimur, à mundo, carne, aut Diabolo. Imò Deus priuſquam mortale noſtrum indueret corpus, ſe in mundum, per Evangelicum Prophetam diù ante proteſtatus fuit venturum eo fine, ut omnes amore ſui paſſos, tribulatos, anguſtiatos reficeret, atque oblectaret: *Spiritus Domini ſuper me, eo quod* Iſ. 61. 3.
unxerit me, miſit me ut conſolarer omnes lugentes, ut ponerem conſolationem lugentibus Sion, & darem eis coronam pro cinere, & oleum gaudii pro luctu. Nota, quod dicit, inquit Hugo Cardinalis, *lugentibus Sion. Non dicit;* Hug. Car. ib.
lugentibus Jericho, vel Babylonis, qui lugent, pro mundo, vel mundi delectationibus, tales enim non conſolabuntur à Domino. Deindè particulam, *ut ponerem*, ſpeciatim elucidans ſubdit: *Ponere, ſtabilitatem conſolationis ſignificat; Dominus ergo ponit conſolationem lugentibus, quando ſtabili promiſſione firmat, ſe in perpetuum conſolari in gloria, hic lugentes ad tempus. Matth. 5. Beati qui lu-* Matth. 5. 5.
gent, quoniam ipſi conſolabuntur.

3 Sanctus Auguſtinus illa Pſalmi ponderans verba: Pſ. 99. 5. S. Aug. ib. In tribulationibus ſpes noſtra, & Deus.
Jubilate Deo omnis terra; interrogat, *quid hic? nullumne gaudium? ſi nullum gaudium, nulla jubilatio; quomodo, jubilate Deo omnis terra?* ſibique reſpondens, ait: *Eſt planè & hic gaudium, de ſpe futuræ vitæ guſtatur hic, unde ibi ſatiemur. Sed* (verba notate ſequentia) *neceſſe eſt, ut multum perferant frumenta inter zizania*. Qualiter autem conſolationes nobis communicentur, diverſis viis, modiſque experimur, quales nobis aliquot Interpretes quidam ſequenti exhibet in diſcurſu: *Conſolatio di-* Photius in 2. Cor. 1. 3.
ci poteſt, vel quod auferrentur afflictiones, vel quod inſperatò à præſentibus liberarentur periculis, vel quod in mediis conſtituti periculis, viriliter magnoque animo ferrent, quæ inciderent, futurorum ſpe roborati. Similiter Lyranus Lyr. ib.
in illius loci (*Deus totius conſolationis, qui conſolatur* Gloſſ. ib.
nos in omni tribulatione noſtra) commentario ſcribit: conſolatur *aliquando eruendo, & aliquando præmium promittendo, & aliquando patientiam tribuendo, quod frequenter eſt melius, & magis expediens, quàm erui à tribulatione*. Gloſſa porrò hanc ipſam conſolationem Chr. h. 14. in Act. Ap.
in pondere examinans ſanctuarii, inquit: *Totius conſolationis Deus dator eſt perfectè, quantam decet dare Deum his, qui pro Chriſto patiuntur*. Ad verba vos Apoſtoli intentos velim, non enim aſtruit, Deum nos conſolari, tribulationes, aut adverſitates auferendo, ſed in ipſis nos recreare miſeriis, id quod Chryſoſtomus advertens, ait: *Non dixit, quòd non dolebant, ſed quod dolentes gaudebant*.

4 Hugo Cardinalis iſtum Pſalmi exponens verſicu- Hug. Car. in Pſ. 118. 165. In tribulationibus non turbatur juſtus. quia conſolatur patientur.
lum (*pax multa diligentibus legem tuam*) ait: *Pax multa eſt interiùs in mente, licèt non exteriùs in mundo, diligentibus legem tuam, id eſt, ex amore eam facientibus, & ex amore in ea ſtudentibus; quia ut dixit Ambroſius: Charitas pellit omnes tribulationes, non ut non eveniant, ſed ut non noceant, quia licèt exteriùs tribulationes inſurgant, tamen vir juſtus interiùs non turbatur*; quia, ſicuti ſequens edocebit diſcurſus, juxta tribulationum propter Deum toleratarum menſuram, magis minùſve cœleſtes in anima abundant conſolationes. Non abs re fuerit præ-

præſenti loco ſententiam inſerere Sancti Chryſoſtomi, quam in illis Apoſtoli verbis, *qui conſolatur nos in omni tribulatione noſtra*, explanandis pronunciat, inquiens: *Non dixit, qui non ſinit nos calamitate affici, ſed qui in calamitate nos conſolatur; nam hoc tum Dei potentiam declarat, tum eorum, qui calamitatibus premuntur, patientiam auget.* Unde & Pſalmiſta profitetur:

Chr. h. 1. in 2. Cor. Pſ. 4. 2.

In tribulatione dilataſti me. Non dixit, non paſſus es, me in tribulationem labi, aut tribulationem confeſtim ſubmoviſti, ſed ea manente, dilataſti me, hoc eſt, ingentem cordis latitudinem, & voluptatem mihi attuliſti. Quæ ut S. Doctor confirmet uberiùs, trium puerorum adducit exemplum, qui fornacem minimè ſubterfugerunt, ſed in ardentes fuere conjecti flammas; at quo ſucceſſu in medio incendii conſtitutos Deus, ignis immutans naturam, recenti quaſi oblectavit rore. Idem porrò Doctor in citata homilia magnitudinem demonſtrare pergit conſolationis, ab Apoſtolo inſinuatæ, ſcilicet quòd paſſionum tolerantia Chriſti nos efficiat ſodales: *Quid ſuavius, ac jucundius, quàm me Chriſti ſocium eſſe effici, atque ipſius cauſa peperti.* Verum eſt cordis gaudium, quod à paſſionibus dimanat pro Chriſto exantlatis.

Conſolatio de tribulatione ſcaturit. Joan. 2. 7.

5 Poterat equidem Chriſtus miraculoſum in nuptiis producere vinum, vel ex ſubſtantia aeris, vel etiam ex nihilo; attamen aquis vaſa impleri juſſit, ut doceret, veram, ſinceramque lætitiam, in vino deſignatam, ex lacbrymarum, & tribulationum Dei amore toleratarum undis ſcaturire, juxta illud: *Qui ſeminant in lacbrymis, in exaltatione metent.* Accommodè S. Bernardus inquit: *Optimum quidem vinum ſervat etiam adhuc, quod videlicet non ex aqua conficiendum, ſed exprimendum magis ex botro illo magno terræ promiſſionis, qui interim in vecte portatur; dum ſecundum carnem novimus Chriſtum, & hunc crucifixum. Numquid non illi vinum defecerat, qui dicebat: Renuit conſolari anima mea? ſed & vinum ex aqua factum guſtaſſe viſus eſt, cum ſubjunxit: memor fui Dei, & delectatus ſum. Sic & Apoſtoli planè vinum ex aqua factum guſtaverant, quando ibant gaudentes à conſpectu Concilii, quoniam digni habiti ſunt pro nomine Jeſu contumeliam pati; quomodo non vinum ex aqua, gaudium de contumelia? nimirum implebatur jam promiſſio veritatis, quæ ad eos facta erat hoc modo: Triſtitia vertetur in vinum.*

Pſ. 125. 5. S. Bern. ſer. 1. de ver. ap. Pſ. 76. 4. Act. 5. 41.

6 Dionyſius Carthuſianus qualitatem ſementis conſiderans, quam à Pſalmiſta in fletu ſpargere jubemur, *id eſt*, inquit, *opera meritoria facientes, quæ opera dicta ſunt ſemina, quoniam ſicuti ex ſemine naſcitur fructus, ſic ex operibus bonis oritur fructus vitæ æternæ, infuſio conſolationis divinæ.* Jacob contemplemur Patriarcham: nonnè hic Rachelem ſibi ſponſam, plurimamque ſubſtantiam improbo acquiſivit labore, quem in dura ſoceri ſui Laban, auſteri, & indiſcreti hominis, ſervitute per annos plurimos continuavit? numquid & Joſeph, priuſquam thronum conſcenderet, in abjecto ſqualuit, mancipatu? *Manus ejus in cophino ſervierunt, ferrum pertranſiit animam ejus.* David Saulis citius ſuſtinuit perſecutiones, quàm diadema regium; *Quantò majus periculum fert in prælio miles*, inquit Sanctus Auguſtinus, *tantò majus eſt gaudium in triumpho; edendi, & bibendi voluptas nulla, niſi præcedat eſuriendi moleſtia, & ibi majus gaudium, ubi major moleſtia procedit.* Sanctus Paulus non modò voluntariis ſubjacebat proprii corporis caſtigationibus: *Caſtigo corpus meum, & in ſervitutem redigo;* non continuis duntaxat, & indefeſſis exercebatur in mortificationibus: *Propter te mortificamur tota die;* ſed & inquietis inſuper propter Evangelii prædicationem exponebatur perſecutionibus, ideòque ſæpè ſæpiùs proteſtatur, ſe, ſociosque ſuos diverſis à Deo præventos fuiſſe conſolationibus, ſine quibus vix crediſſet quiſquam, Apoſtolum illadi quodammodò tribulationum reſiſtere potuiſſe; id quod fuſiùs Sanctus Bruno proſequitur, dicens in perſona Apoſtoli, & diſcipulorum ejus: *Deus totius conſolationis, qui conſolatur nos in omni tribulatione noſtra; in quibuſcumque enim deſolamur, potens, & præſto eſt conſolari nos Deus; quia conſolatio nunc eis fuerat opportunior; ideo circa bona conſolationis magis immoratur, dicens: qui Deus conſolatur nos, me ſcilicet, & condiſcipulos meos, in tribulatione noſtra quam patimur; non in quadam tantum, ſed in omni conſolatur; non ſolùm ut nos liberet, ſed etiam ut poſſimus & ipſi, qui tribulamur, conſolari eos, qui in omni preſſura ſunt.*

Dio. Carth. Tribulatio conſolationi germinat. Pſ. 80. 7. S. Aug. l. 8. confeſſ. c. 3. 1. Cor. 9. 27. Rom. 8. 36. 2. Cor. 1. 3. 4. S. Bruno ib.

7 Aliud magnæ in anima conſolationis motivum eſt planctus, & pœnitentia de peccatis: *Lugentes beatos prædicavit; non quovis modo lugentes*, inquit S. Chryſoſtomus, *ſed eos, qui compinguntur; qui ſua luget mala, & confitetur, is gaudebit.* Non exilem Oecumenius difficultatem movet, inquiens: Salvator fluentibus beatitudinem, ridentibus autem, *væ*, promittit (*beati qui lugent, væ vobis, qui ridetis nunc:*) quomodò igitur Apoſtolus ad continuam nos lætitiam exhortatur: *Gaudete in Domino ſemper?* Reſpondetque: *Neque Chriſtus luctum mundanum præcepit, hoc eſt, lugere in amiſſione cognatorum, vel affinium, ſed ſpiritualem, quod eſt lugere peccata; neque Paulus mundanum dicit gaudium, ideo quoque ſubjungit: in Domino. Luctus igitur ille hujus gaudii occaſio eſt; nam qui propria luget peccata, habebit gaudium in Domino. Ubi hoc modo per luctum propria deleverit peccata, & cum Chriſto, qui unà conſcius eſt, ſecundùm Deum gaudebit.* S. Bernat. ſerm. 46. *Ex parvis itaque tu ſi peccata luxiſti, bibiſti amaritudinem; ſi autem jam reſpiraſti in ſpem vitæ, vitæ ſanctiori, mutata eſt tibi vitæ amaritudo in vinum, quod lætificat cor hominis.* Celebris ad intentum hoc deſervit, à S. Auguſtino poſt converſionem pronunciata ſententia: *Dulciores ſunt lacbrymæ pœnitentium, quàm gaudia theatrorum.*

Ob peccata lugentes beati prædicantur. Chr. h. 14 ad Philip. Oecum. ad Philip. 4. Matth. 5. 5. Luc. 6. 25. Phil. 4. 4. S. Ber. ſer. 46.

8 *Conſcidiſti ſaccum meum &c.* Cilicia ex pilis contexuntur caprarum, quæ ſymbolum ſunt peccatorum; Deus itaque ex ſcelerum noſtrorum voluntariè à nobis ſuſcepta pœna, caſtigatione, & pœnitentia gaudium, lætitiamque oriri facit in cordibus noſtris: *Lætitia ſempiterna ſuper capita eorum, gaudium, & exaltationem obtinebunt.* Hugo Cardinalis ad priora illa (*convertiſti planctum meum in gaudium mihi*) converſus Davidis verba, inquit: *Planctus erat ejus, qui timebat vinci à tentationibus, & ſic deſcendere in corruptionem; ſed planctus iſte convertitur à Domino in gaudium, quando in tentatione dat victoriam. Conſcidiſti ſaccum meum, id eſt, corpus meum diverſis pœnis afflixiſti;* juxta illud Jobi: *Hæc mihi ſit conſolatio, ut affligens me dolore, non parcat; ut cantet tibi gloria mea.* Proſequitur David, commentaturque Hugo: *Id eſt ut gloria, quam habeo ex iſtis in teſtimonio conſcientiæ meæ, cantet tibi, id eſt, te laudet, & totum tibi aſcribat, quidquid boni habet.* Unde *Coloſſ. 3. In gratia cantantes in cordibus veſtris Deo; & non compungar ſpinis vitiorum, vel gladio conſcientiæ.* Dionyſius Carthuſianus citata interpretans Pſalmiſtæ verba: *Qui ſeminant in lacbrymis, in exultatione metent*, inquit: *Id eſt, qui modo in luctu pœnitentiæ, ſeu lacbrymis devotionis ſeipſos exercent, qui temporales delectationes contemnunt, iſti in exultatione metent bona gratiæ in præſenti, & fructum gloriæ in futuro.*

Hinc gaudia cordis. Col. 3. 16. Pſ. 125. 5. Dio. Carth. ib.

9 Sanctus Franciſcus, prout hiſtoriæ referunt Franciſcanorum, in media hyeme, nives inter, & gelu, Peruſia ad S. Mariam de Angelis cum fratre Leone proficiſcens, noſtine, inquiebat, Leo frater, in quo vera conſiſtat lætitia? ſi alteruter noſtrum lumen cæcis, auditum ſurdis, vel mutis loquelam, vel mortuis vitam reſtitueret; ſcribe, frater Leo, quoniam in his vera non conſiſtit lætitia. Si quia Prophetiæ dono, cordium penetrationis gratia, omnium ſcientia linguarum, imò & angelica polleret lingua; ſcribe, F. Leo, quoniam ſincera in iis non ſituatur lætitia. Scribe, quoniam nec in omnium barbarorum ad fidem converſione, verum invenitur gaudium. Tunc igitur moræ impatiens frater Leo, in quo igitur, obſecro, veram conſtituemus lætitiam? Cui S. Pater: ſi madidi, ſi laſſi, ſi frigidi, ſi congelati, ſi luto conſperſi, & famelici ad S. Mariam de Angelis pertingeremus; ſi nos ad oſtium pulſantes portarius ſeveriori contemplatus obtutu rejiceret, noſque vagabundos, erroneos, & curiores appellaret, ſi nobis portam in faciem occluderet, noſque in nivibus pernoctare ſineret: *Hanc repulſam, has injurias, ſi nos toleranter, & æquo animo, & ſine murmuratione feramus, idque Dei cauſa, & omnia pleniſſimè divinis nutibus tranſcribamus, & illum apud animum noſtrum ſerio cogitemus; an iſte janitor noſtris nos titulis affecit; ille nos, ut digni ſumus, ſalutavit; Deus linguam ipſius in nos jure concitavit; Deo gratias, qui nos, ut meremur, recipi permiſit. Hæc eſt, mi Leo, perfecta lætitia; ſcribe.* Si nos porrò

Chron. Min. l. 2. c. 45. In quo vera conſiſtat lætitia S. Franc. nos docet.

omni

Digitized by Google

oſtii pulſationem continuantes, portarius indignatione concitatus, nos non modò novis oneraret injuriis, ſed & cæderet alapis; noſque injuriam hanc amore Dei libenter devoraremus, in hoc vera, ſolidaque conſiſtit lætitia, ſcribe frater Leo. Iterum ſi nos noctis obſcuritate, famiſque atrocitate ſtimulati, aures portarii clamoribus, ſtridoribus, gemitibuſque repleremus; ille autem adverſùm nos proſiliret nodoſo inſtructus fuſte, noſque percutiens per lutum agitaret, & nives; nos autem omnes has injurias, alapas, percuſſiones, famem, vigiliam, laſſitudinem, frigus, cæteraſque omnes tribulationes abſque dolore ſupportaremus, hujuſmodi tamquam maximum lucrum, & beneficium æſtimantes, in eo veriſſima conſiſteret lætitia. Ecce vobis ſanctiſſimi, illuminatiſſimique viri diſcurſum, omnium confirmativum prædictorum; ſcilicet quòd juxta tribulationum menſuram, conſolationes etiam, atque illecebræ multiplicentur ſpirituales.

Act. 5. 41. Chrh. 13. ib. Tribulationes propter Deum, conſeꝗ gaudia.

10 Sanctus Chryſoſtomus Apoſtolorum obſtupeſcens jubilum, dum è Synagogis projecti, & flagellati, *ibant gaudentes &c.* eos fortunatiſſimis mundi hujus hominibus opponit, inquiens: *Si quis ex Principibus magnas poſſideat opes, civitatem inhabitet regiam, delicietur ſolum, & huic rei ſolùm vacet, ſedens in vertice bonorum, deliciarum, ac divitiarum, opponas autem illi quis Petrum in vinculis, hunc inveniemus multo magis in deliciis; nam quando tanta gaudii abundantia erit ſicut oblectari in vinculis, cogita, quanta erit gaudii magnitudo:* Et alibi idem S. Doctor ait: *Tametſi flagella non gaudii ſint occaſiones, ſed triſtitiæ, & mœroris; nihilominus flagella propter Deum, & cauſa propter quam flagellabantur, gaudium eis pariebant.* Imò ipſimet tortores, & carnifices, cæſis præ gaudio exultantibus, titubabant, tremebant, palleſcebant. *At ii, qui flagellarant, in magna animi conſternatione, & hæſitatione neſciebant, quid facerent; audi enim illos, quomodò poſt flagellationem animo fluctuent, & dicunt: quid faciemus hominibus iſtis? quid dicitis? flagellaſtis, & innumeris malis eos affeciſtis, & adhuc dubitatis? tam fortis, invictaque res eſt virtus, & dum patitur, affligentes vincit.*

H. 13. in Gen.

DISCURSUS XVIII.

ARGUMENTUM.

Juxta tribulationum pro Deo toleratarum menſuram, conſolationum ſpiritualium creſcit, imò & ſemper ſuperexcedit abundantia.

THEMA.

Secundùm multitudinem dolorum in corde meo, conſolationes tuæ lætificaverunt animam meam. Pſalm. 93. verſ. 19.

Conſolationes præcedit tribulatio.

1 MAgnam nulli non animæ, quaſcumque in divino ſervitio occurſantes moleſtias, difficultates, & labores avidiſſimè devoranti, conſolationem neceſſariò affert præſens Pſalmiſtæ atteſtatio: *Secundùm multitudinem dolorem meorum &c.* Quam ob cauſam Theophylactus quemcumque in ſervitio Dei ampiexando dubium, & ancipitem alloquens, hocce eum exhortatur motivo: *Ne deſpondeas animum, quiſquis audis afflictiones, & mala; quantò enim hæc exuberant, tantò exuberant conſolationes.* Flos præcedit fructum, florum in ramis luxuriantibus copia, ſperatorum prodroma indigitat fructuum fœcunditatem. *Fructus autem ſpiritus*, inquit Apoſtolus, *gaudium, pax.* Qui autem prævii ſunt horum fructuum flores? Reſpondet Chryſoſtomus: *Sicut fructum flos antecedit, ſic pœnitentia, & dolor lætitiam præit, & dolori lætitia ſuccedit. Vos autem contriſtabimini*, ſuis Chriſtus prædicebat Apoſtolis; ecce flores; at qui eos ſubſequentur fructus? *Triſtitia veſtra vertetur in gaudium.*

Theop. in 2. Cor. 1.

Gal. 5. 22. Chryſ. ib.

Jo. 16. 20.

Tribulationes & Conſ. pondus æquale. Oleaſt. in Iſa. 6.

2 Oleaſter quemdam Iſaiæ interpretans textum, in quo manna cœleſtium dulcedinum promittebatur novæ legis cultoribus, *quomodo*, inquit, *Eccleſia tot anguſtiis afflicta, tot agitata procellis, tot mortibus expoſita, poſſet ſubſiſtere, niſi tam præclaris promiſſis, tam certa ſpe, & tam eximia conſolatione eſſet ſublevata? & adverte diligentiam Dei tui, ut prius, aut ſimul cum tribulationibus mittat conſolationem.* Interpres quidam rei veritatem adamuſſim exploraturus, tribulationem, & conſolationem diſcretionis ſtateræ commiſit, ſeque æquale in utraque pondus reperiſſe fatetur, inquiens: *Quanto magis egi pœnitentiam, tantò magis me conſolatus es: unam fudi lachrymam, unam merui conſolationem; decem fudi lachrymas, decem merui conſolationes. Quantum fuit pœnitentiæ pondus, tantus fuit conſolationis numerus; magnitudo tribulationum, magnitudo præmiorum eſt; Quot patimur vulnera, tot meremur & coronas.* Myſterium inquiro, cur Abraham filio ſuo conjugem deputaturus, ſervum ſuum in Meſopotamiam ablegarit, in regionem longinquam, ut exinde Rebeccam traduceret, Iſaaco deſponſandam. Iſaac *riſus*, Rebecca interpretatur *patientia*; ſociantur convenientiſſimè tribulatio, & conſolatio, paſſio, & gaudium: *Iſaac, & Rebecca conjungitur*, inquit Rabanus, *id eſt, riſus, & patientia permiſcetur; quia fit in ſancta Eccleſia hoc, quod ſcriptum eſt; Spe autem gaudentes, in tribulatione patientes; ut hanc & proſpera de conſolatione lætificent, & adhuc adverſa de tribulatione perturbent.* Idem ſponſa in his verbis inſinuare voluiſſe videtur: *Faſciculus myrrhæ dilectus meus mihi.* Ubi namque amara hæc reperitur mortificationis myrrha? *Inter ubera mea*; inter mamillas, amabili, dulcique redundantes lacte.

Ludolphus Carth. in pſ.

Gen. 24. 2.

Myſterium.

Rab. ib.

Cant.

3 Sanctus Auguſtinus idem promoturus intentum, nos illi 83. Pſalmi titulo: *In finem, pro torcularibus filiis Core*; ſingulariter intentos eſſe jubet; legite, inquit, & relegite cum titulo Pſalmum, neque enim in toto hujus diſcurſu ullam torcularium mentionem fieri obſervabitis. *Nihil prorſus in omni verſu Pſalmi dixit de his torcularibus, notiſſimis oculis noſtris*, verba ſunt Sancti Præſulis, *non dubitatur, eſſe alia torcularia, quæ nos hic quærere, & intelligere voluit Spiritus Dei; quapropter quid agatur in his viſibilibus torcularibus, recordemur, & hoc videatur, quemadmodum ſpiritualiter agatur in Eccleſia. Uva certè pendet in vitibus, & oliva in arboribus, his enim duobus fructibus ſolent torcularia præparari; & quandiu pendet in frutetis ſuis, libero aere perfruuntur, & nec uva vinum eſt, nec oliva oleum ante preſſuram.* Uterque fructus exaltationis eſt Symbolum: de liquore namque ex oliva expreſſo dicitur: *Oleo lætitiæ*; de vino pariter uvæ fœtu aſtruitur: *Vinum lætificat cor hominis*; veruntamen ut oliva oleum, & uva emittat vinum, utraque torculari ſubjici, in eo premi, exprimique debet, ut ſcilicet veriſſimum eſſe diſcamus, quòd *ſecundùm multitudinem dolorum &c.* In Pſalmo iſto David de conſolationibus tractat, quibus ſuos Deus diſcipulos aſſolet replere, ait primò Scholaſticæ diſciplinæ, & virgæ nos ſubſternamus oportet; quam veritatem S. Auguſtinus dictæ de torcularibus ſimilitudini inſiſtens, ſequentibus confirmat verbis: *In torculari omnes preſſuras; propterea & ipſe Apoſtolus, cum dixiſſet; ſpe gaudentes, quaſi his loqueretur, qui jam in torculari ſunt, addidit ſtatim, in tribulatione patientes.*

Pſ. 83. 1. S. Aug. ib.

Tribulatio exprimit ſpiritus vinum.

Pſ. 44. 8. Pſ. 103. 15.

4 Spiritus Sanctus ſuavitatem, animabus timoratis cœlitùs communicari ſolitam, melli aſſimilans, ait: *Spiritus meus ſuper mel dulcis.* Cur non potiùs ambroſiæ, nectari, aut ſaporiſero mannæ æquiparavit? notate myſterium. Mel fabricatur ab apibus pungenti armatis aculeo; dulcedinem ſpiritus amaritudo corporis comitetur oportet, non enim illa ſua nos dignatur præſentia, niſi hæc diſpoſitionem fecerit prævium. Promiſſionis recordamini, quam Elias Propheta viduæ fecit Sareptanæ? *Lecythus olei non minuetur uſque in diem, in qua Dominus daturus eſt pluviam ſuper faciem terræ.* q. d. Oleum tuis abundabit in ædibus, quanto tempore fames, & annonæ caritas prævaluerit; ut diſcamus, lætitias ſpirituales afflictionibus commenſurari temporalibus, juxta alterius Prophetæ vaticinium, dicentis: *In diebus famis ſaturabuntur*; & econtra medias inter proſperitates, penuria prementur; quemadmodum Baſilius Seleucus advertit, inquiens: *Ut cecidit pluvia, avolarunt dona Eliæ, & finem habuit per eremum erratio, ac deinde conſuetum natura panem terræ oculis ſubjecit, tunc manna profuſio contracta eſt, & cœleſte promptuarium hominibus occluſum.*

Juxta tribulationes commenſurantur conſolationes. Eccl. 24. 27.

3. Reg. 17. 14.

Pſ. 36. 19.

Baſil. Sel. or. 11.

5 Si ab Apoſtolo veritatis teſtimonium requirimus, reſpondet: *Deus totius conſolationis, qui conſolatur nos in omni tribulatione noſtra, ut poſſimus & ipſi conſolari eos, qui in omni preſſura ſunt; quoniam ſicut abundant paſſiones Chriſti in nobis, ita & per Chriſtum abundat conſolatio noſtra.* In cujus textus commentario aſtruit Sal-

2. Cor. 1. 3. & 4.

Confirmatur.

Salm. ib.

Digitized by Google

Salmeron, non paucos dubitaſſe interpretes ſacros, qualiter paſſiones Chriſti in oobis abundent; ſuamque declarans mentem, ait: *Dicendum, paſſiones Chriſti vocari noſtras, quas ut ejus membra propter ipſum patimur; & quas ipſe Chriſtus, tanquam caput noſtrum, ſuas vocare dignatus eſt, de quibus: Saule, Saule, quid me perſequeris?* [Act. 9. 4.] [Col. 1. 24.] *Et ad Col. Adimpleo ea, quæ deſunt paſſionum Chriſti in carne mea, pro corpore ejus, quod eſt Eccleſia; ubi paſſiones Chriſti vocat illas, quas Paulus ipſemet in carne ſua pertulerat.* Deinde qualiter paſſiones, & conſequenter conſolationes Chriſti in nobis abundare dicantur, oſtendens, ait: *Dixit autem abundare conſolationes Dei, ſicut abundans tribulationes, ut æquitatem, & favorem oſtenderet; ne plus accendere videatur dæmon ad inferendas injurias Chriſti membris, quàm Chriſtus ſuccurrere ad illas ſuperandas.* Tantum reprobo intentatur ſupplicium, quantum ex illicitis voluptatibus cœpit gaudium: [Apoc. 18. 7.] *Quantum glorificavit ſe, & in deliciis fuit, tantum date illi tormentum, & luctum.* Ita pariter, inquit Salmeron, *æquitati conſonum fuit, ut, quantum ſe juſtus humiliavit propter Chriſtum, & plagas ſuſtinuit, tantum conſolationum acervum illi Deus impertiatur.* Myſterioſam quia non obſtupeſcet ſenioris Tobiæ illuminationem, quem cæcum infallibilis Dei providentia felle ſanavit? nullam ſe lætitiam admittere poſſe proteſtatus fuerat: *Quale gaudium mihi eſſe poteſt, qui lumen cæli non video?* Gaudium itaque, & viſionem ei miraculoſam impertiit Dominus, ſed amariſſimo mediante felle, tribulationum ſymbolo, ad denotandum, quòd afflictiones, & preſſuræ veras, ſolidaſque pariant ſpiritus dulcedines, & conſolationes, dicente Archangelo Raphaele ad Tobiam juniorem: *Lini ſuper oculos ejus ex felle iſto piſcis; ſcias,* [Tob. 11. 8.] *quoniam mox aperientur oculi ejus, & videbit pater tuus lumen cæli, & in aſpectu tuo gaudebit.*

6 Albertus Magnus paſſiones nuncupat animæ cibum, [Alb. M. in pſ. 95. 19.] [Job 6. 6.] qui ſine ſalis condimento inſipidus, amarus, ingratuſque eſt, dicente Propheta: *Nunquid poterit comedi inſulſum, quod non eſt ſale conditum? non, niſi falſa apponatur.* Hic igitur ſal eſt interna ſpiritus conſolatio, & ſuavitas noſtrum cor, & animam oblectans; cujus efficaciam S. Baſilius his nobis expreſſit in verbis: [S. Baſil. h. 4. de grat. agend.] *Si amanti virtutes nonnihil acerbi caſus obortum fuerit, ejus tamen gaudium nulla poteſt interpolare triſtitiæ nubes, eo quod tribulatio patientiam operetur, patientia probationem, probatio ſpem. Spes ſanè eſt, qua gaudium contubernalem efficit, cohabitantem anima generoſa, & ad extollendam virtutem ſollicita.*

7 Dilecta Dei ſponſa, exultabunda quondam gloriabatur: *Introduxit me rex in cellam vinariam.* Aſt quale ei creditis propoſitum fuiſſe vinum? [Una non datur ſine altera.] Illud, ni fallor, de quo dicitur: [Cant. 2. 4.] [Pſ. 59. 5.] *Potaſti nos vino compunctionis. Id eſt,* inquit Hugo Cardinalis, [Hu. Card.] *amaritudinibus, & tribulationibus. In hoc quod dicit: Vino, notatur dulcedo; in hoc quod dicit: Compunctionis, notatur amaritudo, & junguntur ſimul, quia Dominus hic non dat unum, ſine altero.* Vinum dicit eſſe dulce ſimul, & amarum; Deo maximis ſublevante conſolationibus animas illas dilectas, quæ amore ejus preſſæ fuerunt tribulationibus; quæ ut Eminentiſſimus confirmet, ſequentem ſubnectit ſcripturæ textum: [Prov. 14. 10.] *Cor, quod novit amaritudinem animæ ſuæ, in gaudio illius non miſcebitur extraneus;* ſimulque quamdam adducit Sancti Gregorii ſententiam, inquientis: [Dulcia non meruit, &c.] *Mirabili diſpenſatione dum exteriùs affligit, interiùs reficit; ſed multi nolunt bibere hoc vinum propter amaritudinem, quam inveniunt exterius; ſed niſi bibant de amaro, nunquam bibent de dulci.* Item Boet. citat ſcribentem: [Boet. l. 2. conſ. philoſ. proſ. 2.] *In palatio Joviniani erant duo dolia, unum de optimo vino, & aliud de amariſſimo, & quicumque volebat de bono bibere, oportebat quod priùs biberet de amaro.* Impoſſibile quodammodò videtur, & incompatibile cum planctu gaudium, & jubilum, & nihilominus ipſa nos veritatem experientia docet. Emblema vidi inciſa, & plangente [Emblema.] animarum vite, cum hac epigraphe: *Ut mero gaudeam.* Inciſa vitis lacrymoſum generat humorem, ut generoſum, & amabile producat vinum; id quod Pſalmiſta [Pſ. 125. 5.] indicare voluiſſe videtur, dum ait: [S. Amb. in obit. Satyri.] *Qui ſeminant in lacrymis, in exultatione metent.* Ubi Sanctus Ambroſius ait: *Non ſolus dolor lacrymas habet, habet & lætitia lacrymas ſuas.* Per vinum à Davide nobis propinatum, flebilem, & lacrymoſam intelligere poſſumus peccato- [Iſ. 40. 2.] rum contritionem, juxta cujus quantitatem quis neſcit, in anima noſtra jubilum abundare internum? Iſaias 40. Prophetiæ ſuæ caput ſequentibus exorditur verbis: *Conſolamini, conſolamini, loquimini ad cor Jeruſalem.* Quæ tantæ exultationis cauſa? *Dimiſſa eſt iniquitas illius;* quia nimirum abſolutio ſacramentalis pacem, conſolationem, & quietem conciliat. Idem Propheta alio quoque in loco ait: *Ut darem eis gloriam pro cinere, oleum gaudii pro luctu.* Circa quæ verba Oleaſt. inquit: [Iſ. 61. 3.] [Oleaſt. ib.] *Iſtæ ſunt mutationes dexteræ excelſi; mutet cinerem in coronam, luctum in oleum gaudii, quis non ingebit? quis cinerem ſuper caput non jactabit, poſtquam noverit tam præclaras Dei noſtri mutationes?*

8 Notandum autem ſingulariter, quòd mortificationes, & tribulationes, & paſſiones hujuſmodi, quibus [Tribulationes propter Deum ſuſcipiendæ.] ſpirituales correſpondent conſolationes, & dulcedines, amore Dei, & non ob alios quoſcumque fines humanos, ſuſcipiendæ ſint, & amplexandæ. Diverſas inveni ſacrorum expoſitorum Gloſſas circa illa Apoſtoli verba: [2. Cor. 1. 5.] *Sicut abundant paſſiones Chriſti in nobis, ita & per Chriſtum abundat conſolatio noſtra.* Cajetanus poſt probatam à ſe paſſionum, & conſolationum æqualitatem, [Cajet. ib.] ait: *Verùm adverte, quod utrobique ponis Chriſtum; tum ut intelligamus, quod conſolatio divina non comitatur afflictiones omnes, ſed eas, quas pro Chriſto patimur, tum ut intelligamus, Chriſtum eſſe medium in abundantia conſolationis, quemadmodum eſt ratio abundantiæ afflictionis.* [Hu. Card.] Hugo Cardinalis eidem ſubſcribens, ait: *Sicut abundant paſſiones Chriſti in nobis, quas pro Chriſto patimur, vel* [Theoph.] *quas ſuſtinemus ad imitationem ejus.* Theophilactus ait: *Non ſimpliciter dixit, paſſiones, ſed Chriſti; ut animum inde Corinthiis addat; Chriſti enim, inquit, paſſiones ſunt, quas nos hic patimur, noſque efficimur participes afflictionis ipſius. Maxima veruſit hæc Chriſti conſolatio, quod Chriſti afflictiones ſuſtineas.* Ita & Apoſtoli, teſte S. Luca: *Ibant gaudentes à conſpectu Concilii, quoniam digni habiti ſunt pro nomine Jeſu contumeliam pati.* [Act. 5. 41.] *Pro nomine Jeſu*, inquit Hugo Card. [Hug. Card.] *non pro alio crimine.* Jubilabant Sancti in anguſtiis, quia propter Chriſtum ſe pati, premique noverant, Gloſſa inquit: [Gloſ. ib.] *Ubi Chriſtus in cauſa eſt, maledictio eſt optanda.* Inſignis hoc loco minimè ſubticendus ſeſe inſinuat Dionyſii Carth. diſcurſus, inquientis: [Dio. Cart. in pſ. 93. 19.] *Omnis qui pro cauſa honeſta affligitur, dummodo afflictionem ſuam æquanimiter ſoleret, omnemque carnalem, ac vilem delectationem deſpiciat, promeretur conſolari à Domino, tanto exuberantiùs, quanto abundantiùs dolet. Si igitur ad divinarum conſolationum, quæ vera, dulciſſimaque conſiſtunt, guſtum pertingere nitimur, multarum tribulationum afflictionem perpeti non dedignemur, ſed gratulemur; quoniam ſi ſocii fuerimus paſſionum, erimus & ſocii conſolationum.*

9 Exilia diximus: Spiritus conſolationes, & dulcedines non modò adæquant, ſed & excedunt preſſuras. [Conſolationes excedũt tribulationes.] Cajetanus pro, *conſolationes tuæ lætificaverunt,* legit, [Cajet. in pſ. 93. 19.] *delectabuntur; non ſolùm delectationem, ſed & delicias faciens animæ.* [S. Greg. l. 35. mor. c. 8.] S. Gregorius ad idem intentum, illum applicat è libro Job deſumptum textum (*Addidit Dominus omnia, quæcumque fuerant Job, duplicia*) inquiens: *Cuncta quæ amiſerat, duplicia recepit, quia per benigni pietatem judicis, tentationis noſtræ diſpendium vincunt ſuffragia conſolationum.* Annon ipſammet hanc veritatem proteſtatus eſt ille, qui maximè inter omnes paſſus fuerat Apoſtolos, inquiens: [2. Cor. 7. 4.] *Repletus ſum conſolatione, ſuperabundo gaudio in omni tribulatione? quia enim tribulationibus externis,* inquit Rupertus Abbas, *internæ conſolationes copulantur, ideo repletur conſolatione, & ſuperabundat gaudio.* [Rup. Abb.] Notate Apoſtoli contextum, poſtquam enim dixit: *Deus totius conſolationis, qui conſolatur nos in omni tribulatione noſtra,* [2. Cor. 1. 4.] immediatè ſubjungit: *Ut poſſimus & ipſi conſolari eos, qui in omni preſſura ſunt. Id eſt tam copioſè,* inquit Dionyſius Cart. *conſolatur nos, ut ex plenitudine guſtu, & experientia conſolationis nobis infuſa, valeamus & nos conſolari eos, qui in omni preſſura ſunt.* [Dio. Cart. ib.] Chryſoſtomus illa Apoſtoli (*abundat conſolatio &c.*) conſiderans verba, inquit: [Chryſ. h. 1. in 2. ad Cor.] *Non quanta calamitate, tanta quoque conſolatione afficimur, ſed multo majore. Neque enim dixit: Conſolatio calamitates æquat, ſed abundat conſolatio.* Deinde ſingulare Apoſtoli erga paſſiones deſiderium edocturus, ait: *Cum frequentes afflictiones quolibet die in ſe irruentes proſpiceret, haud ſecus, ac ſi in medio Paradiſi degeret, exultabat, & jubilabat; qui hujuſmodi gaudio fruitur, à mœrore arripi non poteſt.* [2. Cor. 7. 4.] [Theoph. ib.] Theophilactus eadem

Digitized by Google

dem Apoſtoli (*ſuper abundo gaudio*) interpretans verba, Inquit: *Lætitiæ copiam indicat, ſuperabundo, id eſt, ſuperexubero.* Alio quoque in loco ſuos Apoſtolus ſequenti exhortatur Doctrina: *Quaſi triſtes, ſemper autem gaudentes*; circa quæ verba Sanctus Ambr. hujuſmodi format diſcurſum: *Verum eſt, quia triſtitia hæc gaudium operatur, & qui eos injuriis contriſtabant, gaudium eorum exaggerabant.*

2.Cor.6.10. S.Ambr.ib.

10 *Secundum multitudinem dolorum meorum &c.* Michael de Bononia hunc Pſalmi interpretans verſum, *poſſunt eſſe*, inquit, *verba juſti hominis afflicti, & adverſitatibus preſſi, quia quanto majora pro Chriſto ſuſtinet, tanto ei præmia majora debentur, imò etiam conſolationes dolores excedunt.* Sequentem in vita S.Catharinæ Senenſis non ſine ſtupore recolo me legiſſe tragœdiam. Virgo hæc infinitam experiebatur nauſeam, & inſuperabile faſtidium in infirmæ cujuſdam, cancro fœtido laborantis, ſervitio; ut igitur ſeipſam devinceret, omnem è fœtenti vulnere promanantem ſuxit ſaniem. Frater autem Raymundus, Confeſſarius ejuſdem, reſtatur, eam ſibi dixiſſe: Pater, à tempore nativitatis meæ, nunquam dulciorem me potum bibiſſe memini. Sequenti igitur nocte, eidem virgini oranti cœleſtis apparuit ſponſus, apertumque illi exhibens latus cum reliquis ſacratiſſimis plagis, ſic eam affatus fuit: Chariſſima filia, plurimos per gratiam meam ſuperaſti victrix conflictus, quapropter mihi etiam gratiſſima ſemper, acceptiſſimaque extitiſti; aſt heri ſpeciale mihi præſtitiſti beneficium, quando tuum deſpiciens, illudenſque corpus, ſingulari ſuccenſa charitatis fervore, ipſum fœtenti, putridaque potione generoſiſſimè conculcaſti; quia autem in ſingularis hujus mortificationis actu, propter me naturæ tranſiliiſti confines, ideò & ego tibi potum impertiar omni creato dulciorem liquore; quo dicto, cœleſtis ſponſus ſuam ad virginis collum extendens dexteram, eam ſuo admovit divino lateri, dixitque: Hic bibe, & pota, filia mea; tanta namque inde in animam tuam redundabit ſuavitas, ut etiam in tuum ſeſe effundat corpus, tantæ propter me ſubjectum mortificationi. Applicato igitur ore ad ſacratiſſimam plagam, dulcedinem exſuxit, & ſuavitatem paradiſiacam adeò oblectativam, & ſatiativam, ut deinceps omnem penitus recuſarit cibum, & potum. Qualis equidem credis, Abrahæ in cruento proprii filii ſacrificio adimplendo oborta fuerit pugna, & conflictus? Sanctus Senecio propriis manibus innocentem mactaturus, pupillam oculorum ſuorum, heredem unicum, & familiæ ſuæ propaginem; prolem, in qua juxta oraculum cœleſte ſtirps propaganda erat ſtellis cœli, & ipſis maris numeroſior arenis, immolaturus pater, quibus non fuerit agitatus difficultatum procellis? nihilominus ſeipſo major montem conſcendit, ligni, ferroque onuſtus, cùmque deſtinatum attigiſſet locum, ſtrictum contra filium cœpit vibrare enſem, aſt ſubitò præſens ictum inhibuit Angelus; ita ut meritò dicere poſſet. *Secundum multitudinem dolorum &c. Conſolationes tuæ lætificaverunt animam meam*; audire namque meruit: *Nunc cognovi, quod times Deum; per memetipſum juravi, dicit Dominus, quia feciſti hanc rem, & non pepercìſti filio tuo unigenito propter me, benedicam tibi, & multiplicabo ſemen tuum ſicut ſtellas cœli; & velut arenam, quæ eſt in littore maris; benedicentur in ſemine tuo omnes gentes*; neque tamen imperſectum manſit ſacrificium, ſiquidem Abraham *vidit inter vepres arietem hærentem cornibus, quem aſſumens, obtulit holocauſtum pro filio.* Auſcultate myſterium: Iſaac interpretatur riſus; quando amore Dei, omnes noſtras delicias, & ſatisfactiones Domino ſacrificare parati ſumus, Deus nequaquam ſeſe à nobis vinci permittit, imò noſtra corda, & animas ſingularioribus replet conſolationibus; ideòque mellifluus, qui ipſemet frequenter in hujuſmodi natitabat cœleſtium ſuavitatum Oceano, ſequenti unumquemque noſtrum extimulat exhortatione: *Et tu ſi vocem Domini audieris, & dicatur tibi, ut offeras Iſaac tuum; quodcumque gaudium fideliter, & conſtanter offerre ne timeas; ſecurus eſto, non Iſaac, ſed aries morietur; non peribit tibi lætitia.*

Incogn. in pſ.19.

l. 2.c.8. Paulo Frig. Exemplum

Gen.22.12. Iſaac noſter conſecrandus Deo.

S.Bern.ſer. ecce nos reliquimus.

TRACTATUS XVII.

DE BONIS, ET MALIS

Conſortiis, deque utilitate, & damnis eorumdem.

DISCURSUS QUATUORDECIM.

DIſcurſ. I. Homini à prima origine innatus eſt ſocietatis amor, quæ propter mutuam indigentiam, eſt inter nos unicè neceſſaria; aſt dum ſimiles nobis amamus, multa cum circumſpectione meliores, ſeu bonos oportet, ut ſodales eligamus.

II. Malæ ſocietatis efficacia perpenditur, & violentia in ordine ad pervertendum nos.

III. Maximè etiam virtuoſos, magiſque in divino ſervitio ſtabiles converſatio pervertit malorum.

IV. Citra miraculum, & abſque ſpeciali DEI aſſiſtentia boni conſtantes non perſeverant inter perverſos, quibuſcum converſari ſoli poterunt ii, qui in virtutibus ſtabiliti ſunt, in majus bonum animarum illorum.

V. Boni cum malis converſando, citiùs pervertuntur, quàm convertantur; ſiquidem natura noſtra potiùs in vitia, quàm in virtutes propendet.

VI. De variis malis, & damnis, quæ juſtis eveniunt, ex ſocietate impiorum.

VII. Proſecutio ejuſdem materiæ; hujuſmodi tamen diſcriminibus ſubjecti non ſunt, qui ex bono motivo, aut fine, conſortiis malorum utuntur.

VIII. Societas mala peſti aſſimilatur, & veneno.

IX. Vel unicus ſocius malus ſufficit ad corrumpendos multos bonos; qui nos diverſis multoties bonis privat, & ſuppliciis implicat, quibus ipſe obruitur.

X. Malis ſodalibus diabolus utitur, tamquam efficaciſſimis ad nos pervertendos inſtrumentis.

XI. Noſtrorum qualitas morum ex qualitate dignoſcitur ſociorum, quibuſcum converſari gaudemus; unde virtuoſi ſint, oportet, qui cum malis converſantur ad meliorandum eos.

XII. Malos, utpote animæ pernicioſos, ad Chriſti, multorumque ſervorum Dei exemplum, devitare oportet, etiam repugnante ſenſu.

XIII. De bonorum ſocietatis utilitate, variiſque aliis conſortii malorum nocumentis.

XIV. De bonis, quæ mali ex proborum converſatione hauriunt; deque aliis malis, quæ juſtis infert ſocietas perverſa.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

Homini à prima origine innatus eſt ſocietatis amor, quæ ob mutuam indigentiam unicè inter nos eſt neceſſaria; aſt dum ſimiles nobis amamus, oportet, ut multa cum circumſpectione bonos eligamus ſodales.

THEMA.

Omne animal diligit ſimile ſibi, ſic & omnis homo proximum ſibi. Eccl.13,v.19.

1 IN tantum propria eſt homini ſociabilitas, ut vix creatus obtinuerit ſodalem; aſſerente textu ſacro: *Dixit Dominus Deus; non eſt bonum, hominem eſſe ſolum, faciamus ei adjutorium ſimile ſibi.* Creata equidem jam

Innatus ſocietatis amor. Gen.2.18.

Digitized by Google

erant, Adæque ſubjecta dominio omnia bruta, animanſia, aſt conſortii incapacia erant humani. Unde & Moyſes, priuſquam Hevæ formationem aſtruat, notanter ait: *Adæ verò non inveniebatur adjutor ſimilis ejus*, Soli namque ejuſdem participes ſpeciei humanæ, mutuam apti erant inire ſocietatem. *Hominem quoque hominis cauſa generatum eſſe*, inquit Sanctus Ambroſius, *in libris Moyſi reperimus: dicente Domino: non eſt bonum, hominem eſſe ſolum; faciamus ei adjutorium ſimile ſibi ad adjumentum*. Ex quibus manifeſtè deducitur, quàm homini vel ab ipſis primis natalibus congenita ſit, atque connaturalis reciproca hominum communicatio, & ſocietas. Doctam in præſenti nobis ſpeculationem exhibet Sanctus Bernardinus, dum inquit: *Hoc docet nos Deus, (* ſcilicet ſociabiles eſſe *) per naturam, quam ipſe creavit; nam omnes quinque corporis ſenſus, videlicet oculos, aures, nares, & quaſi omnia ejus membra, & venas, & oſſa, & nervos multiplicavit; ut, quod unum non poſſet, aliud ſuppleret, ac per hoc virtus ſingulorum fortior in omnibus redderetur, dum unum alteri unitum eſſet. Nullum profectò in humano corpore membrum eſt, quod non egeat altero; patet de corde, quod cùm nobiliſſimum membrum ſit, minimè vivere poſſet, niſi pulmo de aere ſubveniret; nec etiam ipſe pulmo aerem contrahere poſſet, niſi ei cor vitam, & motum adminiſtraret; & ſic de cæteris membris conſiderandum eſt, nullum ſibi ſatis eſt, niſi altero adjuvetur*; hanc omninò ob cauſam, reciproca inter homines exigitur communicatio: *Sic profectò in hominibus manifeſtè contingit, quia unus alteri neceſſarius eſt, ne deviet à via virtutum*.

v. 19.
S. Amb. l. 1. de offic. c. 28.
S. Ber. t. 3. ſer. in O. 3. Pent. a. 1 & 2.
Membrum unum eget altero.

2 In vita hac tamquam in peregrinatione degimus, ad patriam properantes, ad quam creati ſumus; quis autem neſcit, longo in itinere maximum nobis ſolatium afferre conſortium mutuum? *Cum in itinere comes jungitur*, inquit S. Greg. à D. Bonaventura citatus, *via quidem non detrahitur, ſed tamen de ſocietate comitis labor itineris leviatur*. Multa offendicula in diverſa nos præcipitant rerum diſcrimina, ideòque juxta Eccleſiaſtem, *melius eſt, duos eſſe ſimul, quàm unum; habent enim emolumentum ſocietatis ſuæ; ſi unus ceciderit, ab altero fulcietur; væ ſoli, quia cum ceciderit, non habet ſublevantem ſe!* Quam pariter utilitatem probè cognovit, perſpexitque ille, qui dicebat jubilans: *Quàm bonum, & quàm jucundum habitare fratres in unum! illic mandavit Dominus benedictionem, & vitam*.

Peregrinationis nos levant comites.
S. Gr. l. 5. mor. c. 5. S. Bon. l. 4. Phar. c. 12.
Eccl. 4. 6.
Pſ. 132. 1.

3 Eccleſiaſt. de bono, fidelique ſocio tractans, dicere non ambigit: *Amicus fidelis, protectio fortis, qui autem invenit illum, invenit theſaurum; amico fideli nulla eſt comparatio; amicus fidelis medicamentum vitæ*. Unde, nec immeritò, S. Ambroſium aſſeruiſſe concludo, dum ait: Amicus fidelis *ſolatium vitæ hujus eſt, ut habeas, cui pectus tuum aperias, qui tibi in triſtibus compatiatur, in perſecutionibus adhortetur. Facilis vox eſt, & communis: tuus ſum totus, ſed paucioris eſt effectus*. Imò ſapiens amicum, ſodalemque bonum proprio docet anteponendum fratri, dum ait: *Vir amabilis ad ſocietatem magis amicus erit, quàm frater*. S. autem Bernardinus, ad boni ſodalitii commoda intentus, *primum bonum*, inquit, *quod oritur ex bona ſocietate, eſt intellectus illuminatio*. Quo fine, & Seneca moralis aſſerit: *Non magis utilitati eſt ager cum redditibus amplius, quàm vicinius æqualis cum moribus bonus*.

Amicus fidelis quid ſit. Eccl. 6. 14. & 15.
S. Amb. l. 3. de off.
Prov. 18. 24.
S. Ber. ib.
Sen. ep. 11.

4 Naturalis fert hominis inclinatio, non modò ſocios, ſed & ſimiles ſibi habere: *Omne animal diligit ſimile ſibi &c. Omnis caro ad ſimilem ſibi conjungetur, & omnis homo ſimili ſui ſociabitur, volatilia ad ſibi ſimilia conveniunt*. Unde & Ariſtoteles ait: *Amicitia in ſimilibus, ut videtur, ac dici ſolet; ſiquidem graculus graculo aſſidet*. Et alibi: *Quoniam quod ſecundum naturam eſt, jucundum eſt; ut homo homini, equus equo; hinc proverbia celebrata ſunt; quod æqualis æqualem delectat; ubique ſemper à ſimili ſimile amatur*. Ut autem amicitiam ſolidam ab adulatoria ſecernere noverimus, hoc Plutarchus nobis aſſignat documentum; *Principium amicitiæ, ac ſtabilitas in ſimilitudine ſtudiorum, ac morum maximè conſiſtit, earumdemque rerum omninò appetitio, aut averſatio, ob affectum animi ſimilitudinem, primò homines conjungit, ac continet*. Quam etiam ſodalium, amicorumque ſimilitudinem hiſce verbis expreſſit Plato: *Amicum quidem vocamus ſimile ſibi quoad virtutem, & æquale æquali*. Audite, quid ipſemet de ſe ſcribat Nazianzenus: *Cum caſtitatis amor in intimis animi receſſibus occultari non poſſet, primum cum his hominibus vitæ conſuetudinem contraxi, qui matrimonii vincula fugerunt; ſeque à mundi contagione abruperunt*. Quam pariter doctrinam, S. Gregorii teſtimonio inhærens, adducis S. Bonaventura, dum inquit. *Hoc unicuique eſſe proprium ſolet, ut, qualis ipſe fuerit, tales ſibi conjungi & alios velit, ut diverſitatem vitæ refugiat, atque hoc imitandum imprimat, quod amat*. Nihilominus ab hac regula lubricam S. Bernardinus excipit juventutem, ſevera diſciplina, & magna dignam cuſtodia; proindèque ait: *Sequatur converſationis electio, ut adjungantur probatiſſimis quibuſque ſenioribus*. In iis, qui cum juvenibus converſaturi ſunt, eamdem minimè requirit ætatem, & profeſſionem, quin potiùs annos plures, authoritatem, & prudentiam eminentiorem; cujus hanc aſſignat rationem: *Nam ut æqualium uſus dulcior, ita ſenium tutior eſt, qui magiſterio quodam edocti vitæ colorant mores adoleſcentum, & velut murice probitatis inficiunt*. Non nego equidem, juvenibus gravem quandoque eſſe maturiorum converſationem; aſt oculus in id, non quod oblectat, ſed quod utilitatem animarum affert, bonoſque mores promovet, convertendus eſt.

Eccl. 13. 20. Ariſtot. l. 2. mag. mor. c. 12.
Ariſtot. l. 1. Rhet. c. 11.
Documentum.
Plutarch.
Phil. 12. de leg.
Nazianz. in carm. de ſu. ſom. cuiam.
S. Bon. l. 4. 3. p. Pharet. c. 12. S. Greg. l. 8. mor. c. 30.
S. Bern. de ord. vitæ ſeu de doctrin. puer.

5 Similium itaque conſortia affectare, urgereque debemus, aſt unicè curandum, ut maxima cum diſcretione ſelectum ſociorum inſtituamus; namque ſi mali fuerint, & nos tales infallibiliter efficiemur, juxta illud Oſeæ: *Facti ſunt abominabiles ſicut ea, quæ dilexerunt*. Societas quæcumque, ſive bona, ſive mala, maximam habet bonos, maloſve mores nobis imprimendi efficaciam: homo imaginem, ſeu ſpeculum imitatur: *(in imagine pertranſit homo)* ad eorum naturaliter imitationem inclinamur, qui nobis præ reliquis ſunt magis familiares, magiſque amici; ipſe nobis naturalis præludit infantium, ſeu puerorum inſtinctus, qui quidquid obſervant fieri in aliis, imitari geſtiunt & ipſi; hæc propenſio non interit, ſed potiùs accreſcit cum annis, ideòque tantam in ſociorum, ſodaliumque noſtrorum dictis, factiſque imitandis experimur inclinationem.

Familiarium induimus mores.
Oſ. 9. 10.
Pſ. 38. 7.

6 Interrogatus quondam Ariſtoteles, cur cum bonis converſans, evadat quidem melior, at non ſanior, aut pulchrior, reſpondet: *Quia bona corporis, animo imitari non poſſumus*. Oculus noſter ad interiorem pertingere nequit hominis conſtitutionem; unde Chriſtus ait: *Attendite à falſis Prophetis, qui veniunt ad vos in veſtimentis ovium, intrinſecus autem ſunt lupi rapaces*. Cujus perfectio ſanitatem ſuperabat Hevæ in innocentiæ ſtatu, juſtitiæ originalis chlamyde circumdatæ, & à communi Creatore in viri auxilium formatæ: *Faciamus ei adjutorium ſimile ſibi*; hæc nihilominus ipſa conjugem ſuum in tantarum præcipitavit miſeriarum abyſſum; ideòque Sanctus Ambr. conquerens, ait: *Ille, qui adjumentum corporis habiturum ſe credidit, lapſus eſt per uxorem; unde nemo debet ſe facilè alteri credere, niſi cujus virtutem probaris*. Quis ſancto oculatior, illuminatiorque fuit Auguſtino? nihilominus ipſemet in hæc de ſe verba proteſtatur. *Quantumlibet vigilet diſciplina domus meæ, homo ſum, & inter homines vivo; nec mihi arrogare audeo, ut domus mea melior ſit, quam arca Noe, ubi tamen inter octo homines unus reprobus inventus eſt; aut melior ſit, quàm domus Abrahæ, ubi dictum eſt. ejice ancillam, & filium ejus. Aut melior ſit, quàm domus Iſaac, cui de duobus dictum eſt; Jacob dilexi, Eſau odio habui: aut melior ſit, quàm domus ipſius David, cujus filius cum ſorore concubuit; cujus alter filius contra Patris tam ſanctam manſuetudinem rebellavit*. Quibus Sanctus præſul exemplum ſubdit Apoſtoli, qui licèt multæ virtutis inter, ac perfectionis degeret cultores, nihilominus ſpinas dicit ſe reperiſſe inter roſas: *Omnes quæ ſua ſunt, quærunt, non quæ Jeſu Chriſti*. Moxque diſcurſum his verbis terminat in Juda: *Aut melior, quàm cohabitatio ipſius Domini, in qua undecim boni perfidum, & furem Judam toleraverunt, aut melior ſit poſtremo, quàm cælum, unde Angeli ceciderunt*. Ecce aptiſſimum vobis diſcurſum, qui nulli non mentis, corporiſque oculos aperiat, ut zizania inter, & frumentum induſtriè diſtinguat, certus, quòd omni in loco, & ſtatu, quicumque etiam ſanctiſſimus malam hujuſmodi ſit offenſurus herbam, niſi maxima cum cautela, & circumſpectione procedat.

Ariſtotel.
Magna circumſpectio neceſſaria. inter Apoſtolos erat Judas. Matt. 7. 15.
S. Ambr. l. de Par. c. 4.
S. Aug. ep. 137

7 Zizaniorum mentionem ingerenti zeloſi illi occurrunt operarii; qui multa cum inſtantia patremfamilias indu-

Diſtinguere difficile inter homines.

Inducere attentarunt, ut conſentiret in zizaniorum eradicationem: *Vis, imus, & colligimus ea?* Quibus ille; nequaquam: *Ne fortè colligentes zizania, eradicetis cum eis ſimul & triticum.* Sed quomodò? Servis fortaſſe defecerant oculi, aut certè inter bonam, malamque herbam diſcernere neſciebant? ita ſanè; ſiquidem granum bonum, ſemenque malum, dum creſcere, & pullulare incipiunt, adeò ſibi invicem aſſimilantur, ut per perquàm difficile ſit ea diſcernere: aſt myſterium contemplaturi, per zizania malos intelligamus ſodales, qui externam multæ virtutis, bonitatiſque ſpeciem præſeferentes, difficulter dignoſcuntur, difficiliùs devitantur; id quod tamen facilius nobis factu fuerit, ſi S. Cypriano paruerimus, dicenti: *Profectò implantatur animam ſuam decipit, qui non cavendo contraria, noxiis rebus ſemetipſum commiſerit; ille autem tutiùs ſibi conſulit, qui circa malos ſemper inſidus, ſpecies quaſcumque noxias extimeſcit.*

Matt.13.28. — *S. Cyp. de ſing. cler.*

In delectu familiaris conſidendum eſſe.

8 Quanta cum induſtria, atque indagine eos nobis comparamus ſervos, qui fideles bona domeſtica non dilapident, ſed ſuo intereſſe proprio eadem conſervare, & adaugere ſtudeant; quantò majori circa converſationes, & ſocietates aliorum nos oportet uti delectu, ſiquidem conſortia mala multoties, non bona dumtaxat, & famam, ſed & æternam proſtituerunt ſalutem, teſte Spiritu ſancto, dum ait: *Cum perverſo perverteris.* Accommodum auſcultate Sancti Joannis Chryſoſtomi diſcurſum. *Tu autem, ſi in civitate aliqua ſis habitaturus, de aere curiosè inquiris, an ſit ſalubris, non temperatus, non ſiccus; de anima autem rationem initurus; non es ſollicitus de eorum conſuetudine, qui cum ea ſunt congreſſuri, ſed temerè, & inconſiderate eam omnibus permittis: Dic tu mihi, quomodo veniam aſſequeris, ſi eam ſic negligis?*

Pſ.17.27. — *S.Ch.in Pſ.4.*

Cur ſcribam repudiarit Chriſtus.

19 Neminem latet, quantum Salvator laborarit, ut noſtras ad ſe animas pertraheret, adque ſui notitiam adduceret; laſſus, atque exhauſtus ad puteum Jacob Samaritanam lucratus eſt, dictitans, lautiſſimas ſuas epulas peccatorum eſſe converſionem: *Cum publicanis, & peccatoribus manducat; non veni vocare juſtos, ſed peccatores; venite ad me omnes;* nihilominus cujuſdam ultrò ſe offerentis ſodalitium legitur repudiaſſe: *Accedens unus Scriba, ait: magiſter, ſequar te, quocumque ieris.* Moxque repulſam paſſus, reſponſum accepit: *Vulpes foveas habent, & volucres cœli nidos, filius autem hominis non habet, ubi caput reclinet.* Cauſamne repulſæ noſtis? Penetrabat Chriſtus fraudulentum, & verſipellem ejus animum, inſtar vulpis ſubdolum, qui non ex bono ſine Chriſtum ſequi, & ei adhærere optabat, idcòque ſua ipſum è ſocietate excluſit. Alteram huic primæ facti illius rationem aſſignat Sanct. Ambr. dicens, id Chriſtum ad noſtram feciſſe eruditionem, ut ſcilicet diſcamus, nullam omninò perſonam in noſtram admittere ſocietatem, amicitiam, aut familiaritatem, niſi prius maturam, & diſcretam ejuſdem hauſerimus notitiam; unde & Senior Tobias filium ſuum in Rages ablegaturus, conſideratis viarum difficultatibus, & periculis, quæ vel maximè ex parte malorum ſociorum incurruntur, ſollicitè qualitatem ejus, quocum filius erat iter aggreſſus, indagavit: *Sed perge nunc, & inquire tibi aliquem fidelem virum, qui eat tecum ſalva mercede ſua. Tunc egreſſus Tobias, invenit juvenem ſplendidum ſtantem, præcinctum, & quaſi paratum ad ambulandum; & ignorans, quod Angelus DEI eſſet, ſalutavit, & dixit: unde te habemus bone juvenis? & ille reſpondit, ex filiis Iſrael.* Introductus itaque Angelus, novo fuit ſenioris ſubjectus examini: *Indica mihi, de qua domo, aut de qua tribu es tu.* Ut ſcilicet intelligamus, nullam omninò circumſpectionem in præſenti materia, quantamcumque ſagacem, ſuperfluam eſſe, ſed convenientem, & maximè expedientem.

Matt.9.11. 9.13. — *Matt.11.28.* — *Mat.8.19.20.* — *Tob.5.4.*

Sen.ep.11. Apophthegmate.

10 Eamdem nobis veritatem inculcare nititur Seneca, dum ita conſulit omnibus. *Aliquis vir bonus nobis eligendus eſt, ac ſemper ante oculos habendus, ut ſic tamquam ille ſpectante vivamus, & omnia tamquam ille vidente faciamus.* Imò, inquit idem auctor, ad ſociorum potiùs, quàm ciborum qualitatem attendere neceſſum eſt: *Ante circumſpiciendum eſt, cum quibus edas, & bibas, quam quid edas, & bibas.* Ad idem ſcopum ſpectat, quod Symmachus de quodam eximiæ virtutis, ſcientiæque Philoſopho, cui nomen Horus, refert; dicere namque ſolebat hic ſapiens, principalioribus fortunæ bonis annumerandos eſſe ſocios bonos: *Inter prima numerat bona fortunæ, ſi optimis quibuſque jungatur.*

Symm.l.1.ep.39.

Alb.M.in pſ.105.35. — *Malorum ſocietas vitanda.*

11 Non ſolùm autem bonorum nobis eſt converſatio quærenda, ſed & malorum ſollicitè vitanda; idcòque Albertus Magnus in commentario ſuper illa Pſalmi verba (*Commixti ſunt inter gentes, & didicerunt opera eorum, & factum eſt illis in ſcandalum:*) ita ad noſtrum diſcurrit intentum: *Dicuntur duo; cum malis habitatio, & ipſorum malorum, & in malis imitatio. Nota hic diligenter, quod in omni operatione ſua, natura tendit ad hoc, ſicut vult Philoſophus, ut ſeparet nobile ab ignobili; ſimiliter & gratia ad hoc tendit, ut pretioſum à vili ſegregetur, & hoc oſtendit Dominus in principio ſcripturæ; vidit, inquit, DEUS lucem, quod eſſet bona, & ſeparavit lucem à tenebris.* Per lucem boni intelliguntur, juxta illud Apoſtoli aſſertum: *Ut filii lucis ambulate;* illa à tenebris, id eſt, à malis ſequeſtranda eſt, quia ut Sanctus Bernardin. ex Seneca probat: *Convictor delicatus paulatim enervat, & emollit; neceſſe eſt; aut imiteris; aut oderis: utrumque autem devitandum eſt; ne autem ſimilis malis fias, cum his converſare, qui meliorem te facturi ſunt, illos admitte, quos tu potes facere meliores.*

Gen.1.4. — *Eph.5.8.* — *S.Ber.ib.4.ſ.c.1.*

DISCURSUS II.

ARGUMENTUM.

De malæ ſocietatis efficacia, & violentia, ad pervertendum nos.

THEMA.

Commixti ſunt inter gentes, & didicerunt opera eorum, & ſervierunt ſculptilibus eorum; & factum eſt illis in ſcandalum. Pſ.105.v.35.

Mala ſocietas perverſit Iſraelitas.

1 Alias inter hiſtorias ſacras Daniel unam recenſet de quadam altercatione, habita inter Angelos bonos. Poſtquam enim Propheta per quatuor ſeptimanas continuis jejuniis, & precibus vacaſſet, ad obtinendam Hebræorum à babylonica ſervitute liberationem, apparuit ei Sanctus Michael, tutelaris Angelus Synagogæ, dicens: Supplicationibus tuis jam ſubſcriptum erat in favorem tui, ſed oppoſuit ſe mihi Angelus, cui Perſiæ incumbit protectio. *Princeps regni Perſarum reſtitit mihi, viginti, & uno diebus.* In quo hæc conſiſtebat reſiſtentia, & oppoſitio? varii variè reſpondent, aſt gloſſa, noſtro accommoda propoſito, eſt Hugonis Cardinalis, qui pro ſe citans Sanct. Gregorium, ſuſtinet, Angelum Perſiæ regno præpoſitum vetuiſſe maturam adeò Iſraelis liberationem; ſiquidem illas inter anguſtias populus virtutum quotidie, & amoris divini capiebat incrementa, tum etiam (& ſpecialiter quidem) ut per Hebræorum, verum DEUM colentium converſationem, idololatræ illuminati ad veram religionem converterentur. Si electi illius populi conſortium Angelus reputavit ſufficiens ad Babyloniorum converſionem, ſalutemque operandam, quomodò igitur hodie aſtruit David, quòd eidem Hebræi inter Gentiles degendo, horum addidicerint abuſus, atque abominationes, perverſique facti fuerint? *Commixti ſunt; &c.* Reſponſio facilis eſt, & ſolida; nimirum, nullum fuiſſe perverſionis Iſraelitarum periculum in Babylonia, ſiquidem à dura inibi opprimebantur ſervitute: *Imple facies eorum ignominia, & quærent nomen tuum, Domine.* Aſt in terra Canaan, ubi pro batillis lauros, pro ligonibus deferebant ſceptra, practicando cum idololatris, ſuis licèt ſervis, & tributariis, nihilominus *didicerunt opera eorum, & ſervierunt ſculptilibus eorum &c.* Per impiorum conſortium, & familiaritatem in tantam degenerarunt perverſitatem, ut Pſalmiſta ſubjungat. *Et immolaverunt filios ſuos, & filias ſuas dæmoniis, & effuderunt ſanguinem innocentem, ſanguinem filiorum ſuorum, & filiarum ſuarum, quas ſacrificaverunt ſculptilibus Chanaan, & infecta eſt terra in ſanguinibus, & contaminata eſt in operibus eorum, & fornicati ſunt in adinventionibus ſuis.* Hebræa verſio pro *didicerant*, legit; *aſſueſecere.* Taliter impii illi ſuas populo electo impreſſerunt ſuperſtitiones, impietates, idololatrias, ut proprios etiam filios immolarit idolis.

Dan.10.13. — *Hug. Car. in Dan.* — *Pſ.82.17.*

2 Probè noverat Deus tyrannicam perverſæ converſationis violentiam, ideòque priuſquam Iſrael poſſeſſio-

Inobedientes Iſraelitæ perverſi ſunt facti.
nem caperet Palæſtinæ, ab impiis, & ſacrilegis populis inhabitatæ, vetuit, illum eum iis habere commercium, quin etiam ut perderent omnes, parcerent nulli: *Ego ipſo ejiciam ante faciem tuam Amorrhæum, & Chananæum, & Hethæum, & Jebuſæum; cave, ne unquam cum habitatoribus terræ illius jungas amicitias, quæ ſunt tibi in ruinam.*

Exod.34.11.
Diſcimus hoc in loco, inquit Lippomanus, *cum impiis non contrahendas amicitias, ne quando, ut facilè fit, eorum faſcino inficiamur, & ſcandalo præcipitemur.* Unde etiam

Lipp.ib.
ſubtili eget nota textus ille (*commixti ſunt inter gentes &c.*) priuſquam enim Pſalmiſta electi populi narrare inciperet perverſionem, ejuſdem præmiſit cauſam, dicens:

Pſ.105.34. Haymo.ib.
Non diſperdiderunt gentes, quas dixit Dominus illis. Præcepit ut diſperderent, inquit Haymon, *ne eorum conſuetudinem addiſcerent, & per iſtam ad culturam idolorum moverentur.* Maluit Dominus, in humano Palæſtinam natare ſanguine, univerſalem circumquaque exerceri populorum carnificinam, omnes trucidari, enecari, membratim convelli, quàm ut electus populus aliquam ex eorum ſocietate, aut conſortio maculam contrahendi incurreret periculum. Exactè hoc nobis exprimit doctiſſimus Michael de Bononia Carmelitanus, dum ait: *Sciens Deus pronitatem populi ſui Iſrael ad malum, ne malorum, & idololatrarum ſocietate ad idololatriam traherentur; præcepit eis, dicens: cùm intraveritis*

Mich.Bon. ibid.
terram Canaan, diſperdite, interficite cunctos habitatores ejus, ne ſcilicet eorum ſocietas ſit vobis in ruinam; ipſi autem in hoc, Domino inobedientes fuerunt, quia cupiditate ducti, ut ab eis haberent tributum, ſub ſe illos permiſerunt vivere.

Num.33.55.

Hug.Car.ibi. Societas cum malis fuit cauſa.
3 Juxta Hugonis Cardinalis obſervationem, quinque mala in dicto exprimuntur Pſalmi verſiculo. *Primò mala ſocietas, cum dicit: Commixti ſunt inter gentes. Secundò mala doctrina, cum dicitur; Et didicerunt. Tertiò malum opus, cum dicitur; opera eorum. Quartò mala ſervitus, cum dicitur; & ſervierunt ſculptilibus eorum. Quintò notatur ſcandalum.* Aſt nunquid hic ipſe populus ille erat, de quo David cecinit: *Notus in Judæa DEUS, in Iſrael magnum nomen ejus?*

Pſ.75.2.
Nonne ipſe per quadraginta annorum ſpatium, in columna nubis, & ignis, in manna, in aquam profundente petra, inque tot aliis mirabilibus continuum expertus fuerat veri Dei patrocinium, & aſſiſtentiam? quomodò igitur modò ad falſorum Numinum convertitur cultum? Reſpondet Hugo Cardinalis:

Hu.Car.
Quia commixti ſunt inter gentes, non tantùm corpore, ſed opere; difficile eſt, tangere ſerpentem, & non invenenari; & picem, & non contaminari.

Malæ ſocietatis efficacia.
4 Percurrite primum Eſdræ volumen, invenietiſque nimium ſancti illius viri lamentum, intentiſſimè dolentis, quod populus electus (non obſtante recenti ex babylonico mancipatu liberatione, & poſt inviolabiles obedientiæ præſtandæ promiſſiones, divinæ majeſtati factas) iterum Gentilibus ceſſiſſet in prædam, cumque iis connubia contraxiſſet: *Scidi pallium meum, & tunicam,*

1.Eſd.9.3.
& evulſi capillos capitis mei, & barbæ, & ſedi mœrens. Perquirite, quanto cum gemitu, & pœnitentiæ rigore pro tranſgreſſoribus interceſſerit, itamque divinam placare allaborarit; nec ſine effectu, omnes namque tanto atterriti ſpectaculo, emendationem promiſere: *Sic ergo orante Eſdra, & implorante eo, & flente, & jacente ante templum Dei, collectus eſt ad eum de Iſrael cœtus grandis nimis virorum, & mulierum, & flevit fletu magno;*

1.Eſd.10.1.
omneſque ſuum deteſtantes errorem, dixerunt: *Si eſt*

v. 2.
pœnitentia in Iſrael ſuper hoc, percutiamus fœdus cum Domino DEO noſtro, ut projiciamus univerſas uxores, & eos, qui de his nati ſunt, juxta voluntatem Domini. Surge, tuum eſt decernere, noſque erimus tecum. Subitò Eſdras

v. 4.
non modò promiſſionem, ſed & ſolemne acceptavit juramentum: *Surrexit ergo Eſdras, & adjuravit Principes*

v. 5.
Sacerdotum, & Levitarum, & omnem Iſrael, ut facerent ſecundum verbum hoc, & juraverunt. Quanto tempore inviolatum perſtitit hoc juramentum? Audite, & obſtupeſcite malæ ſocietatis efficaciam: vix his tranſactis, nova idem Eſdras multiplicat lamenta, inquiens:

2.Eſd.c.13.23.
Sed & in diebus illis vidi Judæos ducentes uxores Azotydas, Ammonitidas, & Moabitidas, & filii eorum ex media parte

v.24.
loquebantur azoticè, & neſciebant loqui Judaicè; & loquebantur juxta linguam populi, & populi, aſt parum referret didiciſſe linguam, niſi etiam *commixti inter gentes, didiciſſent opera eorum.* Ideòque in citato loco proſequitur hiſtoricus:

v.25.
Et objurgavi eos, & maledixi, & cecidi ex eis viros, & decalcavi eos, & adjuravi in Deo, ut non darent filias ſuas filiis eorum; & non acciperent de filiabus eorum filiis ſuis, & ſibimetipſis, dicens. Numquid non hujuſmodi re peccavit Salomon Rex Iſrael? & certè in gentibus multis non erat Rex ſimilis ei, & dilectus DEO

v.26.
ſuo erat, & poſuit eum DEUS regem ſuper omnem Iſrael, & ipſum ergo ad peccatum duxerunt mulieres alienigenæ.

Privilo quod tandem [illegible] aſſatio.
5 Neque ſufficit voluntatem habere, animumque firmum, ſe non implicandi malorum ſociorum vitiis, & appetitibus, quoniam, ut ex Sancto Iſidoro notat D. Bernardinus, *per aſſiduitatem citò peccat homo, ſæpè familiaritas implicavit, ſæpè occaſionem peccandi dedit; ſæpè*

S.Bern.t.3.ſer. in D.5.Pent. a.2.c.3. b.Iſid.l.2.ſol. Exod.8.23.
quos voluntas non potuit, aſſiduitas ſuperavit. Ægyptum diverſis ærumnis conficiens, Moyſes Pharaoni vice quadam minatus eſt: *Ponam diverſionem inter populum meum, & populum tuum.* Chaldæus legit: *Ponam redemptionem.* Quomodò redemptionem? populus equidem Hebræus ab Ægyptiis ſeparatus degebat in Geſſen, non tamen eo tempore ex Ægypto liberatus fuit. Reſpondeo: Moyſen, dum electum populum ab impiis, & reprobis ſequeſtravit, ipſum à ſervitute conſequenter redemiſſe, quam conſortium ſubinfert malum; noſtis utique, quoniam ad libitum agitantur alienum ſervi, & mancipia; nolint, velint; ita pariter violentam converſatio mala hanc habet annexam tyrannidem, ut ad id ſæpè impellat, à quo nollet maximè abhorret genius: ita ut verè dicere poſſimus: *Non enim quod volo bonum, hoc*

Rom.7.15.
ago; ſed quod odi malum, illud facio.

Job 15.16. Multi peccant in gratiam ſodalium.
6 Job de quodam improbo diſſerens, inquit: *Abominabilis, & inutilis homo, bibit quaſi aquam iniquitatem.* Sicut enim incogitanter quis, & facilè integrum deglutit aquæ cyathum; ita plerumque converſatio mala frænum laxat ad quoſcumque frequentandos exceſſus facillimè: vel etiam dicere poſſumus, quod, ſicut aqua elementum eſt fluidum, & inſipidum, ita pariter multi delinquant, non quia ad id à proprio inclinentur genio, aut guſtu, ſed ut torrentem ſequantur ſuorum ſodalium. Audite, quid de ſeipſo à perverſis ſeductus S. profiteatur Auguſtinus: *Solus non facerem furtum illud,*

S.Aug.l.2. conf.c.8.
in quo mihi non libebat id, quod furabar, ſed quia furabar, quod me ſolum facere prorſus non liberet, nec facerem. Tandemque occultæ nimium indignatus perverſorum ſodalitiorum violentiæ, fortiter exclamat: *O nimis inimica amicitia, ſeductio mentis inveſtigabilis ex ludo, & joco, nocendi aviditas, & alieni damni appetitus; nulla lucri mei, nulla ulciſcendi libidine! Sed cum dicitur; eamus, faciamus, & pudet non eſſe impudentem.* Nonne experientia teſte diſcimus, ruboris nos, & verecundiæ ſuccumbere, ſi quando in integra ſodalium corona, concentui accinere detrectamus? quam calamitatem, extremamque miſeriam Sanctus Cypr. quamvis alio in propoſito,

S.Cypr. l. de ſi. pſal. 48. v 15.
ſummè deflet, dum ait: *Deplorandus ille ſtatus eſt, ubi jam non vitiis excuſatio, ſed authoritas datur; nullum enim malum difficilius extinguitur, quàm quod multitudinis conſenſu aſſeritur, & excuſatione blanditur.*

Peccante uno peccant omnes. Pſ.48.15.
7 Improptiſſima equidem ad primum obtutum illa Pſalmiſtæ videtur comparatio, dum de reprobis ait: *Sicut oves in inferno poſiti ſunt.* Reprobi in hædis, in ovibus figurantur electi; cur itaque David in præſenti reprobos innocenti illi, manſuetoque gregi aſſimilat? Reſponderi poſſet, quòd, ſicuti ad lanienam accedunt oves abſque ulla reſiſtentia (ſiquidem tauri, vaccæ, arietes, aliaque animalia conſtanter repugnant) ita & reprobi juſtam incurrant damnationem, non tam judice ſupremo, quàm perverſitate propria ſententiam ferente:

Jer.2.19.
Arguet te malitia tua. At ſenſum noſtis magis litteralem, aut noſſe quæritis? Voluit interea David, ni fallor, majorem reproborum partem more ovium in infernum deſcendere, his namque proprium eſt imitari id, quod ab aliis fieri vident; una ſaltante omnes ſaliunt, errante una deviant omnes; ita & potiſſima pars

Prov.1.15.
animarum fidelium dictis, & malis aliorum ſeducitur exemplis. Rabi Levi illud ſapientis conſilium (*fili mi, ne ambules cum eis, prohibe pedem tuum a ſemitis eorum*)

Rabi Levi.
ſequenti ad intentum noſtrum accomodo illuſtrat commentario: *Ne vel una vice tantùm cum illis iter habeas, ne illorum ſcelerata exempla in animam demittas.* Vel unicum verbum, vel unicum exemplum malum ſufficit ad corruptionem, & perverſionem.

8 Teſte Plinio, veſtigia lupina ſemitæ impreſſa in ſtu-

porem,

Plin. l. 8. c. 39. Naturalis.

porem, & horrorem conjiciunt equos, dum ea terunt, ita ut reſiles, timidique efficiantur. Eodem pariter modo, verba, & exempla mala, ſocietas impiorum, ſufficiunt ad quoſcumque etiam innocentiores, & probiores pervertendos. Et licèt quandoque tardiùs in præcipitium collabamur, ſemper nihilominus nobis tenaciſſimè impreſſa hærent malarum propoſitionum, peſſimorumque exemplorum ſemina. Unde Seneca moralis ait: *Sunt quidam, qui vitia geſtant, horum ſermo multum nocet, nam etiamſi non ſtatim officit, ſemina in animo relinquit, ſequiturque nos, etiam cùm ab illis diſceſſerimus, reſurrecturum poſtea malum.*

Sen. ep. 123.

Eccl. 12. 13. Prava ſocietatis venenum vix habet antidotum.

9 *Quis miſerebitur incantatori à ſerpente percuſſo*, inquit Eccleſiaſticus, *& omnibus qui appropiant beſtiis? & ſic qui comitatur cum viro iniquo.* Lyranus pro *miſerebitur*, legit *medebitur*, q. d. remedium omnino difficile eſſe; at quis neſcit, contra quaſcumque venenorum ſpecies efficacia de facto reperiri antidota? Nihilominus dum quis peſſimum hoc ſemel imbibit perniciosæ amicitiæ, & familiaritatis virus, impoſſibile quaſi eſt prævenire, ne eodem inficiatur toxico: *Quis medebitur? quaſi dicat: pauci, aut nulli.* Ea noſtra eſt infelicitas, ut non modò hujuſmodi amicos diligamus, & ſodales, ſed & inſuper nobis perſuadeamus, noſtrum ab iis amari intereſſe, & bonum; genius, & noſtra in eos inclinatio non ſinit, nos in mali, & vitii ipſorum notitiam devenire; prætereà omnibus modis, & viis ipſos felicitare geſtimus, & in nullo offendere. Malis eorum exemplis maxima ineſt ad nos movendos efficacia, ſiquidem continuò, aut ſaltem frequenter noſtris obſervantur oculis; ſunt plerumque perſonæ, ejuſdem nobiſcum ætatis, profeſſionis, aut conditionis. Hancque ob rationem, ſuum Seneca, ad malos ſocios devitandos, his verbis exortatur Lucilium: *Neceſſe eſt, aut imiteris, aut oderis: utrumque autem devitandum, ne vel ſimilis malus fias, quia multi ſunt; neque inimicus multis, quia diſſimiles ſunt.*

Sen. ep. 7.

Matth. 7. 13. Fuga malorum ſocium via ad ſalutem.

10 Salvator de cœleſtis ad beatitudinem, & infernalis ſemitæ ad damnationem, diverſitate tractans, *intrate*, inquit, *per anguſtam portam; quia lata porta, & ſpatioſa via eſt, quæ ducit ad perditionem, & multi ſunt, qui intrant per eam; quàm anguſta porta, & arcta via eſt, quæ ducit ad vitam, & pauci ſunt, qui inveniunt eam.* Ubi notandum, quòd Salvator, modum nos edocturus, qualiter perditionis viam declinare valeamus, immediatè ſubdat: *Attendite à falſis Prophetis, qui veniunt ad vos in veſtimentis ovium, intrinſecùs autem ſunt lupi rapaces*, q. d. Recta ad cœlos via, malorum ſociorum fuga eſt, quos ut à bonis ſecernere poſſimus, mox ſubdit: *A fructibus eorum cognoſcetis eos: numquid colligunt de ſpinis uvas, aut de tribulis ficus? ſic omnis arbor bona &c.* Audite Lyranum: *Quia ſupra Dominus demonſtraverat*, inquit, *legem evangelicam eſſe obſervandam, & quia ad eam obſervandam facit evitatio mali conſortii, ideo dicit: attendite à falſis Prophetis.*

Lyr. ibi.

S. Cyr. l. 1. in Gen. Peccatum à ſocietate originem traxit.

11 Seriam meretur ponderationem quoddam Sancti Cyrilli Alexandrini aſſertum, inquientis: *Modus peccandi nondum apparuerat, cùm homo unus tantummodò eſſet.* Quamdiu ſolus degebat Adam, neſciebatur in terris, quid eſſet peccatum; ſed ut primùm ſociæ, & conſortis ſuæ, ſeu conjugis mentionem fecit, in eodem pariter tempore ſeſe divinæ tranſgreſſionis confeſſus eſt reum, & culpabilem: *Dixitque Adam; mulier, quam dediſti mihi ſociam, dedit mihi de ligno, & comedi.* Adeòque peccatum, quod innumerabilibus aliis, uſque ad ſæculorum finem committendis, barathrum patefecit, à malæ ſocietatis culpa originem traxit: *Mulier, quam dediſti mihi ſociam.*

Gen. 3. 12.

DISCURSUS III.

ARGUMENTUM.

Maximè etiam virtuoſos, magiſque in divino ſervitio ſtabiles, converſatio pervertit malorum.

THEMA.

Coinquinabar in medio eorum. Ezech. 22. ℣. 26.

Virtuoſi perverti poſſunt.

1 LAmentabatur in præſenti Deus noſter de ſacerdotum, aliorumque divino cultui deputatorum miniſtrorum, tranſgreſſionibus, qui indifferenter improborum conſortiis fruebantur: *Polluerunt ſanctuaria mea, inter pollutum, & mundum non intellexerunt, inter ſanctum, & prophanum non habuerunt diſtantiam, & coinquinabar in medio meorum.* S. Bernardinus de malæ ſocietatis periculis tractans, citatum hunc adducit textum, dum exclamat: *Admirabile verbum, & omni ſtupore dignum! coinquinabar, inquit.* Quis coinquinabatur? ille utique, de quo Spiritus ait veritatis: *Candor lucis æternæ, ſpeculum ſine macula.* Deuſne igitur labis eſt capax? Reſponſum accipite à S. Bernardino: *Coinquinabar, inquit, non quod ulla inquinationis via ſit inquinamentis ad ipſum Deum, ſed quoniam ſe abſtulit ab eis, & ſeparavit, & longè fecit, quemadmodum facere conſueverunt coinquinari timentes.* Ex quo prophetico oraculo practica hæc deducitur veritas, ſcilicet, virtuoſiores, & ſanctiores multoties etiam per converſationem malam corrumpi, & perverti.

Ezech. 22. 26.

S. Ber. t. 3 ſer. in D. 3. Parad. a. 2. c. 1.

Sap. 7. 26.

Cum perverſis pervertimur.

Pſ. 17. 27.

2 Juxta aſtrologiam Planeta beneficus, & benignus maligno aſſociatus, peſſimam & ipſe operatur influentiam; idem eſt in rebus moralibus curſus: *Cum ſancto ſanctus eris, cum viro innocente innocens eris, cum perverſo perverteris.* Saul inter Prophetas evaſit & ipſe talis, non ſine admiratione omnium, unde proverbium invaluit: *Num eſt Saul inter Prophetas?* cum vix ſanctam illam coronam deferens, *cum perverſis perverſus fuit.* David vir erat ſecundùm cor Dei, ſummæ innocentiæ, vel ab ipſis incunabilis habituatus in virtutibus; nihilominus Deus vetuit, eum diu morari inter malos, ideoque per Prophetam Gad ei præcepit, ut illico à rege Moab diſcederet: *Noli manere in præſidio, proficiſcere, & vade in terram Juda.* Ubi Gloſſa inquit: *Ex ore Domini Gad Propheta dixit ad David, ut non moraretur inter gentes in terra polluta; Sed in terram Judæ redeat, ubi juxta voluntatem Domini perſecutionem ſuſtineat.* Satius judicavit Dominus, Davidem extremas ad mortem uſque à Saule pati perſecutiones, quàm ut malis imbueretur moribus Gentilium, cum quibus voluntariè potiùs, quàm ex neceſſitate verſabatur. *Maluit recedere de loco*, inquit Lyranus, *ubi ſecurior erat, ſed corporaliter; inter idololatras tamen periculoſius ſpiritualiter: tamen aliqui de ſocietate David declinare poterant ad idololatriam, ſi ibi diu manſiſſet.* Aſt quale poterat periculum incurrere tantæ heros conſtantiæ, tantus divini cultus, & honoris zelator, ſicut & illi, qui ad nutum ejus vivebant proniſſimi? Audite Senecam moralem: *Sumuntur à converſationibus mores, impudicorum cœtus fortem, & ſilicenm virum emollit.* Quis veri Dei religionem, cultumque magis promovit, quàm filius ejus Salomon, qui immenſos adeò theſauros in ſumptuoſiſſimi templi contulit ædificium, ornatum, & decorem; nihilominus uxorum, & concubinarum gentilium contubernium ipſum permovit, ut & idolis, quæ reſpectivè colebant, & venerabantur cunctæ illæ mulieres, templa conſtruxerit, ipſemet tandem etiam idololatra effectus.

1. Reg. 22. 5.

Gloſ. ib.

Lyr.

Sen. l. 3. de Ira.

3 Iſaja de labiorum ſuorum immunditia quondam lamentans, dixiſſe fertur: *Væ mihi, quia vir pollutus labiis ego ſum.* Totam pervolvite ſcripturam ſacram, aſt nullibi reperietis, maledicum aliquod, injurioſum, irreverens, aut profanum verbum ex ore Prophetæ elapſum fuiſſe; & nihilominus ingemiſcit: *Vir pollutus labiis ego ſum.* Cauſamne noſtis? eam ipſemet bis exprimit verbis: *In medio populi, polluta labia habentis, ego habito.* Circa quæ verba talem Sanctus Hieronymus format diſcurſum: *Iſaias juxta ſeptuaginta interpretes compunctum ſe eſſe teſtatur, dicens: O miſer, quoniam ego compunctus ſum! non ob alia crimina, ſed quia labia haberet immunda. Felix conſcientia, quæ tantum in ſermone peccavit, non ſuo vitio, ſed ſocietate populi habentis polluta labia, cum quo loqui ſæpiſſimè cogebatur; ex quo oſtenditur, noxium eſſe vivere cum peccatoribus, qui enim tangit picem, inquinabitur ab ea; propterea labia habebat immunda, qui cum peccatore populo verſabatur.*

Iſa. 6. 5. Quam noxium cum peccatoribus vivere.

S. Hier. ib.

4 Munditiæ auctor, & fautor Deus hoc quondam in Levitico tulit præceptum: *Expiet ſanctuarium ab immunditiis filiorum Iſrael, & à prævaricationibus eorum, cunctiſque peccatis.* Si expurgationis hujus qualitatem quæritis, Cajetanum adiiſſe ſuffecerit, qui eam hiſce explanat verbis: *Tanquam pollutum, non ſo-*

Lev. 16. 16. Contagioſi.

Cajet. ib.

lum ab immunditiis legalibus, ſed à gravioribus peccatis, reputat Deus ſanctuarium ſuum, ex hoc, quod eſt in medio eorum, quaſi immunditia, & peccata filiorum Iſrael redundaverint in domum Dei. Adeò contagioſam reputabat Deus impiorum viciniam, & acceſſum ad ſanctoarium ſuum, ut vel ex eo ſolo illud contaminari poſſe pertimeſceret, & conſequenter purificandum, quantumvis parietes ejus ſacroſancti, inſenſibiles, atque inanimati forent.

Prodigium eſt inter malos eſſe bonum.

5 Præcurſorem novimus omnes impeccabilem fuiſſe, utpotè materno ſanctificatum in utero, inque gratia confirmatum; nihilominus tantum ab humana converſatione concepit horrorem, ut ſuæ neutiquam confidens ſanctitati, potiùs elegerit vivus in antris ſepeliri ferarum; *Civium turmas fugiens petiſti, ne levi ſaltem maculare vitam flamine poſſes.* Interrogatus (Stobæus ſer. 31.) quondam Ariſtippus, *quid maximè in vita admirandum eſſet*, reſpondit, *vir bonus inter improbos.* Sacram perſcrutantes ſcripturam, reperietis homines in primis (Gen. 5. 24.) ſeculis 600. imò & 900. quandoque annos attigiſſe; de Enoch nihilominus dicitur; *Facti ſunt omnes dies Enoch trecenti ſexaginta quinque anni, ambulavitque cum Deo, & non apparuit.* Cur ab humano ſeparatus conſortio, (Sap. 4. 11.) inque Paradiſum tranſlatus fuit? Cauſam aſſignat Spiritus Sanctus, dum ait: *Raptus eſt, ne malitia mutaret intellectum illius.* Aſt in ſanctitate, & perfectione ſolidè radicatus, quod poterat incurrere periculum? Vivebat, dilectiſſimi, Sanctus iſte in ſæculo, in quo *omnis caro corruperat viam ſuam.* (Gen. 6. 12.) Deus citra continuum miraculum, cum à communi contagio præſervare non potuiſſet. Equidem *non eſt impoſſibile apud Deum omne verbum:* (Luc. 1. 37.) Sæpius equidem à leonibus Danielem, & ab ardentis fornacis incendio tres liberavit pueros; ita quoque & Sanctum Enoch tot inter reprobos protegere potuiſſet innocentem, aſt hujuſmodi noluit Mundo exemplum dare, ne ullus, quantùmcumque Sanctus (citra neceſſitatem, & convenientiam) cum malis converſari præſumat, ſub ſpe conſervandæ innocentiæ.

6 *Turbatus eſt à furore oculus meus*, lamentabatur (Pſ. 6. 8. Sanctiſſimi exciderunt.) quondam Pſalmiſta; quomodò? nonne ille ipſe eſt, qui gloriabatur, dicens: *Memento Domine David, & omnis manſuetudinis ejus?* (Pſ. 131. 1. Pſ. 6. 8.) Qualiter igitur modò in tantam abripitur iracundiam? Eam nota, quam ſubjungit, turbationis cauſam: *Inveteravi inter omnes inimicos meos.* (Propter ſocios perverſos.) Ecce vobis, quàm certum eſt, ſanctiſſimos quoſque per malorum ſocietatem corrumpi; unde meritò idem dicebat David: *Diſcedite à me omnes, qui operamini iniquitatem.* (Pſ. 6. 9. Pſ. 83. 11.) Qui & alibi ait: *Elegi abjectus eſſe in domo Dei mei, magis quàm habitare in tabernaculis peccatorum.* Quis virtutum ſoliditate, quis (Matt. 16. 18.) in fideli integritate, quis in Chriſti notitia ſanctum ſuperavit Petrum, cui dixerat Dominus: *Super Petram ædificabo Eccleſiam meam?* Nibilominus ſuccincta admodum cum impiis converſatio eum in ſcelus præcipitavit. (S. Amb. l. 6. exaë. c. 11.) Superexundantes maris fluctus victor graditur, & in Caiphæ palatio naufragium patitur; unde Sanctus Ambroſius inquit: *Petrus in mari titubat, ſed non labitur; & confeſſus in fluctibus, negavit in terris.* Hiſtoria neminem latet; poſt multiplicata diverſa conſtantiſſima promiſſa magiſtrum ſecutos, uſque ad Caiphæ palatium *ingreſſus intro ſedebat cum miniſtris*; ubi eum (Matt. 26. 58. v. 69. v. 70. v. 72.) quædam aggreſſa eſt ancilla cum dicto: *Et tu cum Jeſu Galilæo eras; at ille negavit coram omnibus, dicens: neſcio, quid dicis.* Vix hæc finierat verbum, & acceſſit alia *& iterum negavit cum juramento, quia non novi hominem.* Moxque clamore, & tumultu omnium domeſticorum contra Apoſtolum exorto, ut ſe furentium manibus eriperet, *cœpit deteſtari, & jurare, quia non noviſſet hominem.* Nonnè hic ipſe Petrus erat, qui pauco (v. 74.) ante prætetlapſo tempore, à patre æterno edoctus, Chriſtum Dei, atque hominis filium fuerat conteſtatus? Interrogante namque Salvatore: *Quem dicunt homines eſſe filium hominis?* (Matt. 16. 13.) variis variè reſpondentibus, *reſpondit Simon Petrus: Tu es Chriſtus, filius Dei vivi.* Quæ igitur tanta hæc mutatio, unde inſcitia illa? ſi id poſtridie dixiſſet Apoſtolus poſt viſa flagella, cicatrices, vulnera, cruentas ſpinas, & alia tormenta, quæ humanam vix reliquerant ſpeciem: unde & Pilatus, ut ejuſdem veritatem perhiberet, ad populum ajebat: *Ecce* (Jo. 19. 5. Matt. 26. 74.) *homo;* aliqua negationi Petri fuiſſet excuſatio, dicentis: *Non novi hominem.* Reſpondebitis utique, timore mortis adactus incidit in negationem; aſt ego dico vobis: totum hoc præviderat Petrus, proteſtatuſque fuerat ad omnia: *Etiamſi oportuerit me mori tecum, non te negabo.* (Matt. 26. 35.) Veramne quæritis reſponſionem? Perſonas, quibuſcum Sanct. Petrus utroque in loco converſatus eſt, diſtinguamus oportet; quando glorioſiſſimam emiſit divinitatis Chriſti confeſſionem, quando ferventiſſimi amoris adactus incendiis, ad mortem, & ad quæcumque alia pro Magiſtro tolleranda ſeſe obtulit ſupplicia, in Chriſti, & Apoſtolorum degebat ſocietate: *Cum ſancto ſanctus eris; & cum viro innocente innocens eris.* (Pſ. 17. 26.) At perjurus, inter reprobos, & ſacrilegos degebat Caiphæ miniſtros; *Sedebat cum miniſtris.* Ecce vobis vix fallibilem regulam: *Cum perverſo perverteris.* Fac, elice, repete, quæcumque volueris, propoſita bona; in virtutibus profeceris; nequaquam ſufficit: ſi namque temerarius malorum te conſortiis ingeſſeris, certus eſto, quòd *Cum perverſo perverteris.* Ecce vobis expreſſum S. Bernardini conceptum, inquientis: *Exemplum de Petro, qui exiſtens cum paſſionis Chriſti miniſtris Dominum denegavit, & in negando non perſeveravit, sed, ut dicitur Lucæ 22. Egreſſus foras flevit amare;* (S. Ber. t. 3 ſer. in D. 3 Pent. a. 2. c. 1.) vixque malam deſeruerat ſocietatem, cum ecce priſtinam ſubitò recepit lucem, & notitiam.

7 Ulteriorem vultis probationem ad evincendum, quanta conſortium pravum etiam ſanctioribus afferat diſpendia? tertium legite librum Regum. (Hiſt. ſacra.) Miſſus à Deo ad Jeroboam Propheta, qui imminentia ei ſupplicia denunciaret, ad probandam miſſionis ſuæ veritatem, altare diviſit, brachium regis exſiccavit, quod & poſtea rogatus priſtino reſtituit vigori; & tandem omnia regis Jeroboami, quantùmvis pretioſa, repudiavit munera: *Si dederis mihi mediam partem domus tuæ non veniam tecum, nec comedam panem, nec bibam aquam in loco iſto; ſic enim mandatum eſt mihi in ſermone Domini præcipientis.* (3. Reg. 13. v. 8. & 9.) Eumdem nihilominus thaumaturgum, tantæque ſanctitatis virum, ipſo eodem in die reperimus miſerabiliter interemptum: *Invenit eum leo in via, & occidit, & erat cadaver ejus projectum in itinere;* (v. 24.) in pœnam ſcilicet tranſgreſſionis divinæ, dum contra Dei præceptum falſo ſe adjunxit Prophetæ, qui multo cum artificio, & ſtratagemate miſerum pervertit, inquiens: *Ego Propheta ſum ſimilis tui, & Angelus Domini locutus eſt mihi in ſermone, dicens: reduc eum tecum in domum tuam, ut comedat panem, & bibat aquam; fefellit eum, & reduxit ſecum.* (v. 8.) Ecce eum ſeductum, quantùmvis ſanctum; ab antiquo ad novum tranſeamus ſacræ ſcripturæ textum.

8 Multo jam tempore Salvator noſter in omnibus Judææ angulis ſuum annunciarat Evangelium, ſeque indefeſſum ſemper, & zeloſiſſimum perhibuerat (Chriſtus biduo in Samaria manens, judicatus eſt Samaritanus.) veri cultus, & religionis propugnatorem; Phariſæi nihilominus, & Scribæ titulum ei impoſuere hominis ſchiſmatici, & hæretici, ſeu Samaritani: (*Samaritanus es tu*) quod ſubeſſe poterat tantæ indicium impoſturæ: ecce motivum: duobus dumtaxat diebus (Jo. 8. 48.) CHRISTUS fuerat occupatus in Samaria circa miſeræ peccatricis converſionem, & prædicationis evangelicæ illis in terris annunciationem; tantilla hæc cum Samaritanis converſatio ſufficiens dedit argumentum, ut Chriſtus, quantùmvis ſanctiſſimus, dicatur hæreſi contaminatus Samaritana; unde Rupertus Abbas (Rup. Ab. ib.) inquit: *Niſi forte pro eo, quòd apud Samaritanos biduo manſit.*

9 *Candidiores Nazaræi ejus nive*, inquit Jeremias: *nitidiores lacte, rubicundiores ebore antiquo, ſapphiro pulchriores;* (Thren. 4. 7.) aſt vertite folium, & mutationem perpendite: *Denigrata eſt ſuper carbones facies eorum;* (Mali pervertunt bonos.) aſt quæ tantæ origo ſpurcitiæ? *non ſunt cogniti in plateis;* humanum nolentes declinare ſodalitium, illam contraxerunt contaminationem: *Denigrata eſt ſuper carbones facies eorum.* Gillibertus Abbas nodum (Gil. in ſileg. Tran.) reſolvit, dum ait: *Frequentia platearum decolorat Nazaræos, & peregrinam ſpeciem inducit.* Parabolam contemplantes de ſemine, reperiemus, alteram ejuſdem partem jam radices egiſſe in terris, ſed, ut textus aſſerit, ſupervenerunt poſtea ſpinæ, quæ viticem oppri-

Luc.8.7. primentes ſementem ; omnia ſimul deſtruunt : *Et ſimul exortæ ſpinæ ſuffocaverunt illud*. Spina ſimul cum bono creſcit ſemine, ipſumque viteſcera, & fructificare incipiens extinguit: ita in Mondi hujus campo, dum boni conſortibus utuntur reprobis, illi horum pervertuntur converſatione : *Pervertunt ſuis blanditiis*, S.Bern. in 6. Lib. inquit Sanctus Bernardinus, *quibus tripliciter inquinant eos, Primò blanditiis avaritiæ, ſecundò blanditiis luxuriæ, tertiò blanditiis ſuperbiæ*. Nulla loci ſanctitas, aut cuſtodia ab hoc eſt immunis contagio : quam Scholam perfectior incolebat virtus, & ſanctitas ; quàm Apoſtolicam ? nihilominus unius impietas, & malitia Judæ ad omnes quid ſe transfudit Apoſtolos reliquos.

Judas murmur omnibus exprobratur diſcipulis. Jo.12.7. 10 Equidem juxta Sancti Joannis teſtimonium, ſolus Juda contra pretioſi effuſionem unguenti, in CHRISTI obſequium à Sancta Maria Magdalena ſparſi ; murmuravit, nihilominus tamen ſcrutator DEUS detractionem hanc omnibus aliis exprobravit Apoſtolis : *Dixit ergo JESUS ; ſinite illam, ut in die ſepulturæ meæ ſervet illud*. Solus de Magdalena ſiniſtrè loquitur Judas, cur itaque omnibus exprobratur ? Judas fortaſſis nomine loquitur omnium ? minimè equidem : hæc enim ſolius Petri, tamquam omnium Apoſtolorum verticis, erat prærogativa : reſpondendum eſt itaque, ſapientiſſimum, prudentiſſimumque magiſtrum in reliquorum diſcipulorum mentibus, & cordibus ſenſus, & machinationes legiſſe traditoris, qui hujuſmodi per quotidianam, ſtrictiſſimamque cum condiſcipulis practicam, & ſocietatem, horum quoque animis impreſſerat ; iterum illo verificato: *Cum perverſo perverteris. Judæ dictum eſt*, inquit Sanctus Auguſtinus ; aſt ſi ad ſolum Judam facta eſt reſponſio, *quare ergo non dixit ; habebis, ſed habebitis* ? reſpondet, *quia non unus erat Judas*, ſiquidem ad eumdem indiſcretum zelum internè concurrerunt & alii.

S.Aug. tr.50. Lucifer in cœlo pervertit tertiam partē. S. Bern. ſer. L. c.1.ib. 11 Quis fuit locus Paradiſo ſanctior, quis majorem Angelica poſſedit innocentiam ? & nihilominus ne ibi quidem ſecuritas ; ideòque Sanctus Bernardinus ita diſcurrit: *Nec mirum eſt, ſi fragilis perverſi ſocius perverſus efficitur, cùm in terra, & in Cœlo perverſa ſocietas perverſi ſatanæ perverſam fecerit tertiam partem ſtellarum, id eſt, Angelorum Cœli, & miſit eas in terram. Prima pars fuit, quæ divinæ voluntati adhæſit ; ſecunda quæ vacillavit, ſed tandem DEO conjuncta eſt ; tertia verò, quæ ex ſeductione Luciferi perverſi ſocii à DEO perverſa fuit, & miſit eas in terram*.

1 Cor. 15. Tert. l.2. ad uxor. c.3. 12 Tertullianus ex illo Apoſtolico textu (*corrumpunt bonos mores colloquia prava*) hanc certiſſimam deducit conſequentiam : *Bonos corrumpunt mores confabulationes pravæ, quantò magis conjunctus, & individuus uſus* ? Si verba, & diſcurſus mali integros pervertunt, deſtruuntque mores, quantò magis ſtricta cum malis familiaritas, & domeſtica ſocietas ?

DISCURSUS IV.

ARGUMENTUM.

Citra miraculum, & abſque ſpeciali DEI aſſiſtentia, boni non perſeverant innocui inter malos, quibuſcum converſari ſoli poterunt illi, qui in virtutibus ſtabiliti ſunt, in majus bonum animarum illorum.

THEMA.

Beatus vir, qui non abiit in conſilio impiorum, & in via peccatorum non ſtetit. Pſ. 1. v. 1.

Nemo cum pravis qui coinquinari nō poſſit à malorum conſortio. 1 Ecce vobis egregium Pſalterii Davidici, quod per omnia annorum ſæcula Eccleſiæ ſanctæ, in Eccleſiaſticæ, & moralis diſciplinæ theſaurum, perpetuumque animarum fidelium magiſterium ſervire debebat, principium, inſtructiſſimam frontem, dum nobis in ejus ſtatim exordio pro primo, & principali dogmate fugam aſſignat reproborum, dicens: *Beatus vir, qui non abiit &c.* Caldæus pro *in Cathedra peſtilentiæ* legit, *in ſocietate*. Tempore contagionis, nullus quantùmcumque ſanctus, virtuoſus, & perfectus, ſi ad peſtiferos acceſſerit, à malo eximitur peſtis; ita pariter quicumque quantùmvis ſpiritualis, pius, & conſummatus in bono, ſi malitiæ ſeſe ingeſſerit impiorum, niſi maxima cum circumſpectione egerit, certo certius coinquinabitur ; unde & David conſtantiam, & munditiem hujuſmodi ſingulari aſcribens fortunæ, ait : *Beatus vir, qui &c.*

2 Cur DEUS primum credentium patrem ; & patriarcham ab æterno determinans, ſuos ſingulariter oculos in Abraham, eo præſertim tempore, quo in Hur Chaldæorum in populi idololatræ medio degebat, conjecit ? *Trans flumen habitaverunt patres veſtri ab initio, Thare pater Abraham, & Nachor, ſervieruntque Diis alienis ; tuli ergo patrem veſtrum Abraham de Meſopotamiæ finibus*. Abulenſis progenitores Abrahæ ſuſtinet fuiſſe idololatras, quòdque Abraham ſacrilegum hujuſmodi primus fuerit deteſtatus cultum ; ideòque Dominus eum ſingulariter elegit, conſtituitque ſanctæ religionis, & cultus ſui promotorem, & baſim ; eminentioris namque virtutis, & ſanctitatis ſolidioris nemo edit ſpecimen præ illo, qui in reproborum medio bonus exiſtit. Hiſtoriam Jobi Spiritus Sanctus hiſce inchoat verbis: *Vir erat in terra Hus* ; quæ Sanctus Gregorius interpretans, ita diſcurrit : *Idcircò Sanctus vir ubi habitaverit, dicitur, ut ejus meritum virtutis exprimatur, Dicatur, ubi habitaverit ; ut hoc ejus laudibus proficiat, quod bonus inter malos fuit*. Tanta erat ſociorum ejus perverſitas, ut dicere non dubitarit : *Frater fui draconum, & ſocius ſtruthionum*. Quapropter & Origenes hanc Jobo attribuit laudem ; *Inter profanos ſanctus, inter obſcœnos mundus, pius inter impios, bonus inter malos, tamquam ſmaragdus in luto, tamquam margarita in arena*. Abraham ror. ... erat ... Joſ.24. Abul.q.9. Job 1. 1. S.Greg.ib. Job 30. 29.

3 Myſterio utique plena ſunt illa Eccleſiaſtici verba : *Noe inventus eſt perfectus*. Quorſum terminus ille, *inventus eſt* ? rem vult inſinuare magna cum difficultate repertam, rem pertaram, & pretii inappretiabilis ; ſapientiæ namque, & omnipotentiæ divinæ fuit portentum, quòd, *quando omnis caro corruperat viam ſuam*, vir ille ſuam noſter per tot ſæcula irreprehenſibilem ſanctamque continuare vitam. Unicus ille ratio fuit, & motivum, ut exiles humani generis ſcintillæ in ſe, inque ſamilia ſua conſervarentur accenſæ, juxta expreſſum hunc ſacræ Scripturæ textum ; *Ingredere tu, & omnis domus tua in arcam ; te enim vidi juſtum coram me in generatione hac*. Numerus duntaxat exprimitur ſingularis, quia in tota ſæculi iſtius generatione ſolus Noe coram Deo vir appar uerat juſtus: *Benè agere inter virtutis hoſtes*, inquit Sanctus Chryſoſtomus, *& inter eos, qui virtutem prohibent, majus ſemper virtutis pondus teſtatur*. Chronoiſta ſacer, cujus calamum Sanctus direxit Spiritus, poſtquam dixiſſet : *Omnis quippe caro corruperat viam ſuam*, mox ſubjungit : *Noe verò invenit gratiam coram Domino*. Aſt quoniam præſumi potuiſſet, eum ſublimioris, & angelicæ potiùs quàm humanæ fuiſſe naturæ, utpotè in media contagione penitus illæſum ; ad hujuſmodi amovendam ſuſpicionem immediatè ſubditur: *Noe vir juſtus, atque perfectus fuit in generationibus ſuis, cum Deo ambulavit*. Quem nobis conceptum bis dilucidè verbis Sanctus expreſſit Chryſoſtomus, inquiens : *Vide ſcripturæ diligentiam, quomodo ne ſyllabam quidem unam inutilem contineat ; nam poſtquam nos docuit gravitatem peccati hominum, & pœnam magnitudinem malis inferendam ; docet nos de eo, qui in tanta multitudine ſinceram potuerit ſervare virtutem : Propterea divina ſcriptura quaſi admirando juſtum, dicit ; quod in medio illorum, qui indignatione DEI cenſuri erant, Noe invenerit gratiam coram DOMINO*. Eccl 44.17. Rarum eſt inveniſſe Noe juſtum tot inter perverſos. Gen.7. 1. S.Chryſ. ho. 26.in Gen. Gen.6.8. S.Chryſ. ho. 23. in Gen.

4 S. Bern. innocentiam, inque bono perſeverantiàm inter malos, & impios, divinæ nuncupat opus potentiæ, dum ait : *Verſari inter ſpinas, & minimè lædi, divinæ potentiæ eſt, non virtutis tuæ*. S.Ber.ſer.48. in Cant.

5 Subtilem advertite de Nicodemo differentis Evangeliſtæ modum : *Erat autem homo ex Phariſæis Nicodemus nomine*. Numquid ſuffeciſſet Phariſæum, aut Nicodemum appellaſſe ? quorſum igitur dicitur homo: *Erat autem homo* ? Vir iſte Sanctus de invidioſa, maligna ſemperque in Chriſti perſecutionem, & ruinam intenta ſecta Phariſaica erat, & nibilominus inter impios illos, quotidie in Chriſti notitia, devotione, obſequio, & Sopra ... Jo.3.1.

cultu

Digitized by Google

cultu magis magiſque exardeſcere cœpit; actus ille virtutis magnificentiſſimus erat, adeòque heroicus, ut ipſum ſuper humanam extolleret conditionem; attamen ad conſervandum meritum, eum indigitavit hominem eſſe, & Phariſaica ſuperiorem profeſſione, ut ita obſtupeſcenda illius virtus innoteſceret univerſaliùs. Quam pariter ob rationem, judicio meo, Spiritus ſanctus dixiſſet videtur de Jobo: *Vir erat in terra Hus*. Ne ſcilicet quiſquam crederet, eum homana ſuperiorem eſſe natura, utpotè qui etiam tanta cum innocentia in medio degebat impiorum.

Jobi 1.

6 In variis antiquæ legis textibus Deus leproſos juſſit devitari, ne ſocietas lepræ malum transfunderet in alios, cur ergo ipſemet in terris viſibilis leproſos non ſubterfugit? Nonne ipſemet atteſtabatur: *Non veni ſolvere legem, ſed adimplere*? Cur dictum itaque præceptum non obſervavit? Voluit in eo demonſtrare Salvator, ſe omni ſuperiorem eſſe lege, ſe lepræ imperare poſſe, ſe divino ſuper eam dominio pollere. Ita ad intentum noſtrum aſſerere licet, quòd, qui cum leproſis, id eſt, impiis, & perverſis converſatur abſque infectione lepræ vitii, quid neſcio operetur divini. Unde Tertullianus inſit: *Tetigit leproſum, a quo homo etſi inquinari potuiſſet, Deus utique non contaminaretur; incontaminabilis ſcilicet. Beatus vir, qui non abiit in conſilio impiorum, & in via peccatorum non ſtetit, &c.* Certo quodam modo ad beatitudinis accedit participationem, qui in perverſorum corona non contaminatur: *Si converteris, convertam te, & ante faciem meam, & ſi ſeparaveris pretioſum a vili, quaſi os meum eris; convertentur ipſi ad te, & tu non converteris ad eos*. Quis eminentis adeò virtutis eſt cuſtos, ut inter ſceleratos, & ſacrilegos ſe ad Deum convertat, & non potiùs pervertatur ab illis? Audite: *Quaſi os meum eris*. Quiſquis cum malis converſans, maculam non contrahit, ſed eam potiùs eluit in iis, os Dei nuncupatur, dicente Chryſoſtomo Sancto: *Qui educit pretioſum à vili, quaſi os meum erit, id eſt, qui à peccato ad virtutem proximum adduxerit, & non potius convertatur ab illo in peccatorem, pro virili me imitabitur.*

Num. 5. 2. Lev. 13. 2. Matt. 5. 17. Matt. 8. 3. Tertull. l. 4. con. Marc. 9. S. Chryſ. h. 5. in Gen.

7 Nazianzenus de vanagloria tractans, difficillimum eſſe aſtruit, quin homo, quantùmcumque ſanctus, aliquam ad minus ejuſdem in ſe non experiatur ſcintillam, quin non aliquali, vel à primis natalibus nobis congeniti, appetitus fumo reſpergatur; ita pariter & in præſenti ſtatuendum videtur, ſcilicet converſantem cum impiis certò certius contaminari, niſi miraculosè protegatur a Deo. Vix Christum ſacroſancto Jordanis lavacro tinxerat Joannes, moxque repetiit eremum præcurſor, & deſertum adit Salvator, quod factum S. obſtupeſcens Auguſt. ait: *Chriſtus poſt quam natus eſt hominibus, renaſcitur ſacramentis; ut, quemadmodum tunc eum miramur incorruptam matre progenitum, ita nunc ſuſcipiamus illum pura unda ſubmerſum: filium enim genuit mater, & caſta eſt; Chriſtum lavit unda, & ſancta eſt.* Experientia docet, aquam puram, & claram, dum quid abluit immundum, turbari, & ſordes contrahere illius, quod purificavit. Hoc ipſum aquæ Chriſtum abſtergentis extitit miraculum, ſcilicet, quòd *Chriſtum lavit unda, & ſancta eſt*. Si quos videritis cum diſſolutis, vitioſiſque perſonis diverſantes non perverti, picem quotidie contingentes non labefactari, eos ſimiles eſſe aſtruite aquæ Chriſtum baptizanti.

Inter perverſos maculis non contrahere miraculum. S. Aug. ſer. 36. de temp.

8 Apoſtolus à Deo ad Idololatras, Evangelium iis annunciaturus, miſſus erat; eorumdem nihilominus converſationem ſummè exhorreſcens, nulli parcebat cautelæ, efficaciſſima contra infectionem præſervativa adhibebat, & antidota: *Caſtigo corpus meum, & in ſervitutem redigo, ne forte cum aliis prædicaverim, ipſe reprobus efficiar*. Quapropter Eccleſia ſancta inſtantiſſimè ſupplicat: *His ſacrificiis Domine concede placatus, ut, qui propriis oramus abſolvi delictis, non gravemur externis*; ſiquidem ad hoc ſingulari nobis opus eſt aſſiſtentia, atque adjutorio Dei: *Deus in loco ſancto ſuo, Deus qui inhabitare facit unius moris in domo*, q. d. Divinæ gratiæ beneficium eſt, concors domus, aut familiæ cujuſquam vita, & converſatio; nihilominus juxta Cajetanum longè alius horum verborum ſenſus eſt, ſiquidem Ipſe legit: *Deus faciens ſedere unicos domi*. Ac ſi diceret, quòd ſi inter omnes integræ cujuidam congregationis, & communitatis diſſolutos, vitioſos, & diſſolutos, unus ſolus in ſancto vixerit cultu, & timore Dei, hoc ipſum nil niſi miraculum eſt, non induſtriæ, aut intelligentiæ effectus humanæ: *Deus faciens ſedere unicos domi, quod eſt reddere ſecuros*. Cui alter hic Pſalmiſtæ textus conſonus videtur: *Perfeciſti eos, qui ſperant in te, in conſpectu filiorum hominum*; ſed qualiter? advertite: *Abſcondes eos in abſcondito faciei tuæ à conturbatione hominum*, ſeu ut alii legunt, à *congregationibus*. Cui & tertius ille accinit verſiculus: *Quoniam tu Domine ſingulariter in ſpe conſtituiſti me*; quem Sanctus Chryſoſtomus ad intentum noſtrum ſequenti illuſtrat commentario: *Illud, ſingulariter, non eſt parva virtus doctrina. Quid eſt autem, ſingulariter? ſeorſim ab impiis. Hanc enim pacem, inquit, apud te præclarè habui, & ſeparatim habito, fugiens homines improbos, ac corruptos.*

Dei donum. 1. Cor. 9. 27. Or. ſecr. in ſab. Do. 2. Q. Pſ. 67. 6. Cajet. Pſ. 30. 20. Pſ. 4. 10 S. Chryſ. ib.

9 Scandalum cepiſſe leguntur malitioſi Phariſæi ex familiari Chriſti cum publicanis, imò & enormibus peccatoribus converſatione: *Erant autem appropinquantes ei publicani, & peccatores, ut audirent illum, & murmurabant Phariſæi, & ſcribæ, dicentes: Quia hic peccatores recipit, & manducat cum illis*. Objurgatio hæc ſuo neutiquam carebat fundamento, ſiquidem Chriſti divinitatem ignorantes, purum eum reputabant hominem, multa licèt virtute dotatum, quam prorsùs inter ſceleratos manifeſto deſtructionis periculo exponi concludebant; ideòque Chriſtus diverſis viis, modiſque ſuam conatus eſt declarare innocentiam; modò errabundæ ovis à paſtore inquiſitæ, modò drachmæ poſt diligentem inquiſitionem à muliere inter ſordes reinventæ, modò filii prodigi adducens Parabolam, ratus in tanti negotii momento, vel apparenter duntaxat rationabilem præ ſe ferente prætextum, convenientiſſimum eſſe, tot in medium adducere juſtificationes. Nihilominus qui dictam reprehenſionem diligenti ſubjecerit examini, diverſis ex capitibus eam reperiet inſufficientem: *Erant appropinquantes ad JESUM Publicani, & peccatores*; illi igitur ad Chriſtum, non verò Chriſtus accedebat ad eos, & demus, quòd ipſemet etiam Salvator convenerit eos, prout aliàs feciſſe legitur, quid inde? cætibus eorum ſeſe ingerebat, puro converſionis intuitu, certus, ſe ex hujuſmodi converſatione minimum ne quidem poſſe contrahere culpæ nævum. Inſuper S. Lucas addit: *Appropinquantes, ut audirent illum*. Unde S. Chryſologus hanc ſubtiliter eruit doctrinam: *Recipit peccatores Deus; Deus peccatores eſſe non ſinit, quos recipit, peccator Deum non violat appropinquans, Deus peccata non recipit, dum recipit peccatorem; unde Phariſæus, non quales venerant, ſed quales redibant, videre debuit peccatores*. Ubi notanda ſunt verba illa: *Peccator Deum non violat appropinquans*. q. d. ſolo excepto Deo, Solis inſtar radios ſuos ad lutum, & ſordes dirigentis, quicumque alius, etiam ſanctiſſimus, ex malorum ſocietate maculas contrahit, periculumque incurrit.

Solus Chriſtus ſine periculo, inter perverſos. Luc. 15. 1. Luc. 15. 1. S. Chryſ. ſer. 168.

10 S. Chryſoſtomus Abraham, Loth, & Moyſen, eò quòd perverſos inter ſanctam ſemper illibatam conſervarint innocentiam, ſummoperè obſtupeſcit, inquiens: *Propterea admiramur Abraham, propterea Loth, propterea Moyſen, quod veluti in profunda nocte ſtella apparebant, & tamquam oves inter lupos*. Tales utique, loquit ſanctus, qui inter malos, bonitatis ſemitæ jugiter inſiſtunt, iis meritò aſſimilarim, qui contra torrentem aquarum, & contra venti navigant impetum. Audiſtis indubiè aliàs, quantis titulis, atque encomiis Samuelem exaltatis ſcriptura ſacra, eò quòd poſt longam cum ſceleratis, atque perverſis Heli filiis converſationem, veluti *lilium inter ſpinas*, caſtus inter venereos, inter guloſos ſobrius, religioſus inter ſacrilegos, ſanctus perſtiterit inter reprobos.

S. Chryſ. in Pſ. 1. Mirum inter perverſos manere innocentes. Cant. 2. 2.

11 S. Gregorius cauſam, cur Deus Moyſis ſpecialiter, & Samuelis precibus ſeſe victum atteſtatur, indagat, quærens: *Quid eſt, quod Moyſes, & Samuel cæteris patribus in poſtulatione præferuntur; niſi quod hi duo tantummodo in cuncta veteris teſtamenti ſerie etiam pro inimicis ſuis leguntur exoraſſe?* Alii nihilominus id factum eſſe auctumant, quia nimirum Moyſes, licèt cum Pharaone degeret non impio duntaxat, ſed & atheo, imò cum tot Ægyptiis idololatris, ſemper nihilominus manutenuit conſtantem Dei cultum, & pietatem: Item Samuel præter intimam cum peſſimis Heli filiis tot annorum

Specialem hi merentur laudem. S. Greg. h. 27. in Evang.

Digitized by Google

norum familiaritatem, præter invidi, ambitioſi, & vindicativi Saulis conſortium, rebellem Deo populum, medius inter eos, pluribus annis gubernavit, & nihilominus incorruptam ſemper conſervavit puritatem, atque innocentiam; unde & jure meritiſſimo omnes inter alios antiqui teſtamenti ſanctos, particularitatem, & ſingularitatem meretur in cultu.

S. Hieron. t. 1. ep. 9. ad Salvi.

12 Sanctus Hieronymus Hebridium, S. Auguſtini ſocium, diu multumque in Imperatorum regiis educatum, laudare geſtiens, in ſequentia prorumpit verba: *Quorum menſæ miniſtrat orbis, & terra, ac maria ſerviunt, inter rerum omnium abundantiam, in primo ætatis flore tanta verecundia fuit, ut virginalem pudorem vinceret, & ne levem quidem in ſe obſcœni rumoris fabulam daret.*

Num. 26. 10.

13 Moyſes primus in orbe Thaumaturgus, quæ omnium prodigioſiſſima operatus eſt in mundo? reſolutionem accipite ab eodem, dum ait: *Factum eſt grande miraculum, ut Core pereunte, filii illius non perirent.* Præſumi equidem potuiſſet, filios eadem cum patre fuiſſe infectos pice, eidem ſubjectos culpæ, & pœnæ; nihilominus *factum eſt miraculum grande.* Maximum fuit prodigium, filios paternis non fuiſſe contaminatos murmurationibus. Majora auſcultate. Principale divinitatis Chriſti argumentum Synagogæ dedere feſtivi puerorum cantus, & acclamationes, dum ſcilicet hi Chriſtum certaim profeſſi ſunt filium Altiſſimi, juxta propheticum illud oraculum: *Ex ore infantium, & lactentium perfeciſti laudem.* Concludebant namque efficaciter, divinum hoc eſſe miraculum, quòd filii contrariis Evangelio, Chriſtique ſequelæ documentis imbui, in ejus laudem innocentes acuerent linguas, quem ipſi identidem proſequebantur; meritò proindè Euthym. inquit: *In aliis miraculis ſuſpicati ſunt fortaſſe Judæi, quod deciperet Chriſtus, & falleret eorum oculos; infantium vero laudatione, qui apud eos verſabantur, imo qui eorum erant filii, omnis aberat ſuſpicio.*

Matt. 21. 16.

Pſ. 8. 3.

Euth.

Ob lucrum animarum converſandū cum perverſis.

S. Bern. t. 3. ſer. in D. 3. Pent. ar. 3. c. 3.

14 In via nihilominus virtutum, ac ſanctitatis ſolidatos, cum impiis, & perverſis converſari decet, in animarum convertendarum beneficium; juxta illud S. Bernardini aſſertum: *Ex quo patet, quod intelligit de jam ſolidis juſtis.* Moxque per ſimilitudines intentum confirmans, proſequitur: *Ipſa quoque natura in elementis docet hoc, ut perfectiora perficiant minus perfecta; nam aqua perficit terram, aer aquam, ignis aerem; ſic neceſſe eſt, homines perfectiores perficere imperfectos; non enim pro ſe tantum largitur Deus juſtis gratia largitatem; ſed ut ſalva ſalute, ſua, illam habeant aliis impertiri. Proinde de talibus Dominus ait: Fulgebunt juſti ſicut Sol in regno patris eorum, ideſt, in ſtatu perfectionis virtutum. Virum perfectum aſſimilat Soli, & merito: nam ſicut ſol ſine pollutione effundit radios ſuos ſuper loca, & corpora non tantum munda, ſed etiam immunda, ac fœtentia, ac ſordibus plena, ex quorum contactu, & homines, & plura alia inficiuntur, & tamen radii ſolis ea contingentes remanent impolluti; ſic profectò ſolaris homo, & juſtus, juxta gratiam à Domino ſibi datam, impartitur peccatoribus inquinatis, ſine pollutione ſui, radios ſolares, vel ſalutares, ad gloriam ſummi Dei.* Quam nobis veritatem Salvator inſinuare voluit, dum de fermento loquens, ait: *Quod acceptum mulier abſcondit in farina ſatis tribus, donec fermentatum eſt totum.* Per mulierem hanc ſancta intelligitur Eccleſia, quæ ut ſuos in bono, inque operibus piis uniat fideles, premitur anxiè; fermentum hominem ſignificat perfectum, ac ſanctum; ſicuti enim illud non in farinæ tranſit ſubſtantiam, ſed hanc in ſuam potiùs ſubſtantiam tranſmutat; ita pariter, quemadmodum ad Jerem. ait Dominus: *Convertentur ipſi ad te, & tu non converteris ad eos.*

Matt. 13. 43.

Matt. 13. 33.

Jer. 15. 19.

S. Ber. in flor. cap. 19.

15 Divus Bernardus inquit: *Non mediocris titulus profectò virtutis, inter pravos vivere bonum, ut inter malignantes innocentia tenere candorem, & morum lenitatem; magis autem his, qui oderunt pacem, pacificum, & amicum ipſis te exhibere inimicis.* Quis in medio Sodomæ, ubi Deus non invenit niſi decem homines bonos, in tanto numero impiorum ſeſe potuiſſet conſervare illæſum, niſi Loth Abrahæ cognatus, Deo adeò charus, & gratus, ut dignus fuerit, Angelos hoſpitio ſuſcipere? Vivebat inter illos cum nauſea, & dolore de diſſolutionibus, & abominationibus ipſorum, quare S. Gregorius de eo ſcripſit: *Hinc & Petrus magnis Loth laudibus extulit, quod bonum inter reprobos invenit, dicens, & juſtum Loth oppreſſum à nefandorum injuſta converſatione eripuit; aſpectu enim, & auditu juſtus erat, habitans inter eos, qui de die in diem animam juſti iniquis operibus cruciabant, qui nimirum cruciari non poteſt, niſi prava propinquorum opera, ut audiret, erueret.*

S. Greg. lib. 1. mor. c. 1.

DISCURSUS V.

ARGUMENTUM.

Majus eſt bonis periculum, ne pervertantur à malis, quàm malis ſpes ſit, ut emendentur à bonis, eò quòd natura noſtra magis ad vitium, quàm ad virtutem, prona ſit.

THEMA.

Cum ſancto ſanctus eris, & cum viro innocente innocens eris, & cum electo electus eris, & cum perverſo perverteris. Pſ. 17. v. 26.

1 Tametſi Propheta Regius, bonum eſſe hominem in ſocietate bonorum trinies reperat, dicens: *Cum ſancto ſanctus eris, cum viro innocente innocens eris, & cum electo electus eris.* Verumtamen mox ibidem infallibiliter futurum eſſe aſſerit, ut idem homo innocens, electus, & ſanctus, quamprimùm in perverſi alicujus diuturnum conſortium inciderit, protinus ſit pervertendus. Statim enim ſubjungit, *cum perverſo perverteris.* Cauſa verò hujus tam acceleratæ perverſionis, à vitæ ſpiritualis Magiſtris hæc communiter aſſignatur, quia licèt firma, & ſtabilia nobis faciamus propoſita cavendi, ne à malorum torrente in illorum rapiamur ſequelam, vel mala ipſorum imitemur exempla, attamen quia natura noſtra ad vitium prona eſt, magna cum facilitate ab eodem attrahitur, & imbuitur. S. Bernardus ad Eugenium ſcribens, ait: *Ne te dixeris ſanum, dolentem latera:* ubi per latera, malos Eugenii indicabat Conſiliarios, utpote lateri ejus quotidie adhærentes, unde ſtatim ſubdit, *hoc eſt, ne te dixeris bonum, malis innitentem.* Idem quoque Mellifluus Doctor in quadam epiſtola ſua, ſalutare quidem eſſe ſcribit, cum bonis aſſiduè converſari, ſicut & ſumma laude dignum eſt, in medio perverſorum in vitæ bonitate perſeverare; cum hac tamen diſtinctione, quòd illud tantæ virtutis ſit, quantæ & difficultatis: hujus verò difficultatis rationem duabus ſimilitudinibus breviter exponit, quale nempè eſt, tangere picem, & non inquinari ab ea; in igne ſine læſione verſari: etenim virtus in arduo, & circa contraria verſatur, & ideò ut securè poſſideatur ab homine, vel acquiratur, neceſſum eſt, ut ſenſualitati ſuæ, nec non depravatæ, & corruptæ naturæ violentiam inferat, quod non item verum eſt de vitio, quin potius contrarium, ſiquidem quilibet homo ad illud naturaliter propendet, & inclinat. Quanti enim laboris eſt, ut quis continenter vivat, & ab omnibus voluptatibus carnalibus abſtineat? è contra verò quid facilius, quàm appetitibus carnalibus indulgere? Ut quis humilis fiat, ſeque ipſum contemnat, cum hac mala natura noſtra confligere neceſſariò debet, utpotè quæ ad ſuperbiam, & arrogantiam continuò nos impellit; econtra verò, ad hoc ut quis per faſtum extollatur, & præſumptuoſus fiat, quilibet homo ſemetipſum naturaliter inclinatum experitur. Unde ſanctus Cyprianus ait: *Nihil facilius, quam ut ſuperbia ſuperbiam, iracundia iracundiam, omne denique vitium ſui generis vitium in aliorum animis pariat, non modo neſcientibus & non advertentibus, ſed ſæpè etiam invitis:* Difficile eſt, imminentem quemcumque conſcendere, & ſuperare montem, non item deſcendere; quod ad propoſitum vetus quidam Legiſlator ait: *Declivis ad pejora callis eſt, deſcenſum habent perquam facilem, quo factum, ut multi non exigua morum integritate præditi, occultis voluptatum blanditiis ineſcati, in deterrima ſæpè flagitia lapſi ſint.*

Naturaliter homo inclinat ad malū, ad bonum magno cum labore.

S. Ber. lib. 4. de conſid.

Cypr. lib. de ſpec.

Diod. Sic. l. 12. bibl. c. 11.

2 Dionyſius per Ezechielem de Civitate Jeroſolymitana loquens, finem aſſignat, cur in gentilium, malorumque hominum medio eam collocarit: *Iſta eſt Jeruſalem, in medio gentium poſui eam.* Volebat ſiquidem Dominus, ut gentes per familiaritatem cum Iſraele, veri DEI, veræque religionis notitiam habente, ad eum converterentur; utque Hebræi per bona exempla, & verba,

Jeruſalē vicinarum gētium hauſit impietatem. Ezec. 5. 5.

Digitized by Google

ba; cordibus eorum veri Dei cultum, atque cognitionem imprimerent; ſed proh dolor! in iis adimpletum fuit, quod Pſalmiſta aſtruit, ſcilicet *cum perverſo perverteris*; ſiquidem DEUS immediatè de Judaiſmo ſubjungens ait: *Contempſit judicia mea, ut plus eſſet impia* (gens hebraica) *quàm gentes, judicia mea projecerunt, & in præceptis meis non ambulaverunt*. Audite Hieronymum Sanctum: *Poſita eſt Jeruſalem in medio gentium, ut quoniam notus erat in Judæa Deus, omnes in circuitu nationes illius ſequerentur exemplum; at illa gentium circa ſe poſitarum impietatem ſecuta, vicit etiam ipſas in ſcelere ſuo*. Septuaginta interpretes pro eo, quod dicitur: *Quia ſuperaſtis gentes, quæ in circuitu veſtro ſunt*, legunt; *quia occaſio veſtra de gentibus, quæ in circuitu veſtro ſunt*. Non modò bono gentilibus non præluxerunt exemplo, aut ad verum DEI cultum illos reducere conati fuere, ſed ipſimet perverſi ſunt effectu: *Commixti ſunt inter gentes, & didicerunt opera eorum, & factum eſt illis in ſcandalum*.

S. Hier. ib.

Pſ. 105. 35.

3 Hæc eſt degravatæ, corruptæque naturæ noſtræ proprietas, ut ad malum incitetur, & alienos facillimè imitetur defectus; unde S. Auguſtinus ait: *Facilius ſanctus, qui junctus fuerit genti huic peſſimæ, peſſimatur, quàm gens iſta in melius commutetur; quia proclivius ad imitationem malorum curritur, quàm ad virtutes bonorum animus excitetur*. Quam veritatem bis pariter verbis Sanctus expreſſit Bernardinus: *Rerum natura ſic eſt, ut, quoties bonus malo conjungitur, non ex bono malus melioretur, ſed ex malo bonus contaminetur*.

S. Aug. Leon. Fulg. Don. c. 16.

S. Ber. l. 5. ſer. in D. 3. Pent. c. 1.

4 Theodota meretrix coram præclariſſimo philoſopho Socrate, quondam jactitaſſe legitur, ſe omnibus eum facili negotio deſtituturam diſcipulis, perverſuram cunctos, inque ſuum attracturam conſortium, ſine ulla ſpe à ſuis eos unquam avellendi amoribus; cui ſapienter philoſophus: *Benè quidem dicis, quia tu ad declivem tramitem omnes rapis; ego verò ad virtutem cogo, ad quam arduus, & pleriſque inſolitus eſt aſcenſus*. Quam ut nobis veritatem ſolidè imprimat Nazianzenus, hac utitur ſimilitudine: *Parvo lapide, ſummo moto, totum flumen in pronum trahitur; ejuſdem autem impetus firmiſſimo etiam aggere cohiberi vix poteſt*. Quiſquis picem tangit, coinquinatur ab illa, abſque labore eam contrahit; ſecus qui ſordes geſtit eluere manuum, non ei ſufficit attigiſſe ſmegma, ſed iterum iterumque illud ut applicet, neceſſe eſt. Idem penitus intentum aſſecutus eſt S. Hieronymus, dum ait: *Proclivis eſt malorum æmulatio, & quorum virtutes aſſequi nequeas, citò imitaris vitia*.

Ad virtutes ardua via, facilis ad vitia.
Ælian. l. 13. hiſt.

Naz. orat. 3. Apol.

S. Hier. ep. 7. ad Lætam.

5 Probè noſcens Dominus Deus noſter maximam hominis in malum propenſionem, atque inclinationem, populo ſuo qualemcumque cum hoſtibus amicitiam, & converſationem ſeverè interdixit, ne & ipſe perverſus corrueret in idololatriam: unde Lippoman. inquit; *Novit Dominus conditionem fragilitatis humanæ, quam proclive ſit ad deteriora inclinari, arripere exempla pejorum, faciliùs decipi juſtus ab impiis, quàm improbos à melioribus emendari*; ita nos manifeſtè hiſtoria docet, quam exhibet caput ſecundum libri Judicum, ubi dicitur Angelos de Cœlis deſcendiſſe ad populum Iſrael, ex Ægypto in terram promiſſionis translatum cum hac conditione: *Ita dumtaxat, ut non feriretis fœdus cum habitatoribus terræ hujus*; qua tamen prohibitione minimè obſtante, connubia contraxere cum mulieribus Chananæis, quæ ſuos poſtmodum maritos ad falſorum ſimulacrorum cultum, ac venerationem induxere, quæ ratio S. Ambroſium permovit, ut exclamare non dubitarit: *Petrus inter Judæos negavit, Salomon contubernio gentili deceptus erravit*. Salomon cecidit, & tu tibi fidere præſumes? zelantiſſimum veri Dei cultus promotorem turpiter ſtravit mulierum converſatio.

Exod. 34. 12. Hebræis interdicta eſt hoſtibus amicitia.

Lipp. ib.

S. Amb. l. 10. in Luc.

6 Nazianzenus eidem inſiſtens propoſito, inquit: *Res ad imitandum prona, & expedita, improbitas eſt; nec quidquam tam facile eſt, quàm malum fieri; etiamſi ſe nobis ducem nemo ad vitium præbeat*. In quantò gravius periculum incideremus, ſi malis exemplis, perſuaſionibus, & conſodalium impiorum calcaribus ad malum incitaremur?

Naz. orat. Apol.

7 Incognitus, Michael Agguanus Carmelita, ſuper illa Pſalmi verba: *Commixti ſunt inter gentes &c.* eximiam, huicque propoſito valdè congruam tradit doctrinam, inquiens: *Ubi ſciendum, quòd contraria juxta ſe poſita, ſemper invicem agunt, & patiuntur, & quodlibet eorum alterum conatur aſſimilare ſibi, ut patet de calido, & frigido, de ſicco, & humido, & ſic de bono, & malo, & hinc eſt, quòd ſi boni ſint mixti cum malis, ſicut boni conantur malos ad ſuam ſimilitudinem ducere, ſic & mali bonos*. Paulò poſt verò idem auctor ulteriùs oſtendit, converſationem bonorum cum malis, & horum cum bonis, utrinque ex æquo efficacem non eſſe; quia hi ut plurimùm à malis pervertuntur, cùm tamen hi à bonis rarò emendentur: *Ratione fragilitatis humanæ, quæ prona eſt ad malum; ut in pluribus mali ad ſe trahant bonos, quàm trahantur ab eis*. Albertus M. ſuper eumdem Pſalmiſtæ textum ita ſcribit: *Sic inter gentes ſunt commixti, & ſic didicerunt opera eorum mala, & peſſima*, juxta illud Jeremiæ: *Sapientes ſunt ut faciant mala, bona autem facere neſciverunt*. Mala enim ſocietas talem ſecum affert violentiam, ut non ſolùm per bonorum familiaritatem minimè emendetur, verùm inſuper bonorum plerumque ſpiritum, & virtutem, quam priùs poſſidebant, penitus deſtruat; quia *didicerunt opera eorum, & factum eſt illis ſcandalum*. S. Gregorius Naz. in oratione quadam, in S. Baſilii laudem habita, hoc nobis inter alia poſt ſe ſcriptum reliquit documentum: *Cum ſodalium noſtrorum non petulantiſſimis, & impudentiſſimis, ſed cum caſtiſſimis conſuetudinem habeamus; nec cum pugnaciſſimis, ſed cum pacatiſſimis, iiſque quorum conſuetudo maximos fructus afferebat, illud nimirum exploratum habentes, facilius eſſe vitium contrahere, quàm virtutem impertiri, quemadmodum etiam facilius eſt, morbo alieno infici, quàm ſanitatem largiri*.

Pſ. 105. 35. Mich. de Bon.

Boni faciliùs pervertuntur quam &c.

Alb. M.

Jer. 4. 22.

Pſ. 105. 35.
S. Greg. Naz.

8 Sanctus Auguſtinus, cujus ſupra meminimus, poſtquam facilius eſſe oſtendiſſet, ut boni à malis pervertantur, quam ut hi per bona juſtorum exempla, & communicationem, ad bonam frugem proficiant, hac demum utitur ſimilitudine: *Sicut mellis plurimo parum abſynthii injectum, velocem amaritudinem inducit; mellis verò etiamſi duplum injiciatur, non poterit ejus obtineri dulcedo*. Modicæ enim fellis ſtillæ ad integrum vas lacte plenum amaricandum ſufficiunt, cùm tamen è contra ingens vas lactis ad tollendam modicæ fellis quantitati amaritudinem minimè prævaleat; porrò vitium fel eſt, virtus verò lactis loſtar ſe habet; unde Apoſtolus dicebat: *Tanquam parvulis in Chriſto, lac vobis potum dedi*. Et ideò mirum eſt, quantum viri ſanctiſſimi laborare ſemper, & ſudare debeant, ut perverſum aliquem ad bonam reducant frugem, ſecus de perverſis, utpotè qui eorum, quibuſcum converſantur, tametſi magna ſint innocentia, & bonitate conſpicui, majorem poſt ſe partem trahunt: *Cum ſancto ſanctus eris, cum innocente innocens eris, cum electo electus eris*, & tamen mox ut idem ſanctus innocens, & electus perverſo jungitur, protinus & ipſe pervertitur, quia *cum perverſo perverteris*. Unde Gloſſa optimè monet, dicens: *Infirmi declinare debent ſocietatem malorum, ne mala, quæ frequenter aſpiciunt, imitari velint*. Imò ex oraculo prophetico, quod majori dignum eſt fide, etiam eos, qui in virtute, & perfectione ſolidiſſimi ſunt, à perverſis facilè pervertendos eſſe colligitur, ſiquidem de ſanctis, innocentibus, & electis inquitur: *Cum ſancto &c.*

S. Aug. lib. conc. Fulg. Donat. Similitudo.

1. Cor. 3. 2.

Pſ. 17. 26.

Gloſſ.

9 S. Cyprianus & ipſe notat, quàm rarò boni cum perditæ vitæ hominibus converſantes in virtute perſeverent, cùm tritum, & vulgatum proverbium ſit, quòd, qui claudis familiaris eſt, & ipſe claudicare incipiat. Audiantur ipſiſſima ſancti hujus Doctoris verba, dicentis: *Omnino rarum, & difficile eſt fieri bonum, & facile admodum pronum eſſe ad malum, cum hoc ſine magiſtro, & ſine exemplo, & doctrina, ſtatim à pubeſcentibus annis imbuamur, & doceamur*. Sicut enim terra à ſemetipſa, & ſine ulla agricolæ induſtria, lolia, vepres, urticas, aliaſque inutiles, ac noxias herbas, non verò triticum, vel alia utilis frumenti genera, quæ aratrum, ligonem, hominumque laborem, induſtriamque expoſcunt; progerminat, ita quoque natura noſtra ad vitium proclivis, malum facillimè addiſcit, & operatur, etiam deficientibus malis aliorum exemplis, bonum verò minimè, utpotè quod magiſtrum, regulam, & diſciplinam requirit. Unde ſic arguere poſſumus: quòd ſi à nobiſmetipſis, abſque ullo impulſu alieno, ad malum

Natura ad vitia proclivis calcaribus non indiget.
S. Cypr.

adeò

Digitized by Google

adeò proclives ſumus, quantò ad id faciliores erimus, ſi aliorum imitatio, ſi ſtimulus, ſi exhortationes, ſi mala contubernalium noſtrorum exempla accedant, quibus pervertamur, inque communem perverſorum rapiamur torrentem?

10 Cornelius à Lapide Abbatem Livriadenſem citat, qui cauſam refert, cur multæ Religiones à primævo, & antiquo fundatorum ſuorum ſpiritu degeneraverint; id namque in Cluniacenſibus per otium, in Ciſtercienſibus per negotia, ſeu, ut melius dicam, in nimia agrorum colendorum occupatione, in Præmonſtratenſibus ex nimia officii divini prolixitate, ſeu aſſiduitate; in Mendicantibus verò ex nimia cum ſæcularibus familiaritate, & converſatione accidiſſe aſſerit; juxta illud Pſalmiſtæ: *Commixti ſunt inter gentes, & didicerunt opera eorum*. Soli Carthuſiani in antiqua ſua ſemper, & conſtanter perſeverarunt obſervantia, ob ſolitudinem, adeòque rigidam, & auſteram à ſæcularibus ſequeſtrationem.

Corn. à Lap. in c. 2. Oſee.

Religionum obſervantia cur deciderit.

11 Iſaias tametſi, utpote ſilentio, & ſolitudini deditus, de ſemetipſo dicat; *Tacui*; adeòque ne vel minimi culpæ nævi ſuſpicio de ipſo haberi potuerit, quia ut ait Apoſtolus: *corrumpunt mores bonos colloquia mala*; attamen neſcio, qualiter ſummum ejus ſilentium amaritudine imbutum fuerit: *Vir pollutus labiis ego ſum*. Cauſamne noſtis? ipſemet eam ſubdit Propheta, dum ait: *In medio populi, polluta labia habentis, ego habito*. S. Ambroſius illa Pſalmiſtæ verba, *Retribue ſervo tuo, &c.* interpretans, ita diſcurrit: *Pone, parata ſemper, & vigili cuſtodia quiſquam cor ſuum ſepſerit, tamen ſi in medio peccatorum verſatur, neceſſum habet etiam ipſo purificari*. Aggæum audiamus Prophetam, inquientem: *Hæc dicit Dominus exercituum, interroga ſacerdotes legem, dicens: ſi tulerit homo carnem ſanctificatam in ora veſtimenti ſui, & tetigerit de ſummitate ejus panem, aut pulmentum, aut vinum, aut oleum, aut omnem cibum, numquid ſanctificabitur? Reſpondentes autem ſacerdotes, dixerunt: non. Et dixit Aggæus: ſi tetigerit pollutus in anima ex omnibus, his numquid contaminabitur?* Ecce vobis quàm difficile, quàmque arduum ſit negotium, ſanctificare perverſos; quàm verò facilè, malum contrahere, ex malorum, impiorumque conſortio, & ſocietate infici; quod ut ſtabiliat ulteriùs Sanctus Bernardinus Senenſis, ſequenti utitur ab aceto deducta ſimilitudine; ſi enim illud vino bono admiſcueris, ſubitò ipſum in acetum convertit, aſt ſi bonum vinum tantillo aceti affuderis, nihil effeceris, ſemper nihilominus prævalente aceto: *Acetum mixtum cum bono vino*, verba ſunt Sancti Bernardini, *illud in acetum convertit, Secundum Palladium, apes mellificare, ſeu habitare non poſſunt, ubi generatur Echon. Sic nec homines virtuoſi, mel virtutum congregantes, inter rixoſos converſari valent*. Qualenam in ſpinis, bonum ſuffocantibus ſemen, latet myſterium, de quibus dicitur: *Simul exortæ ſpinæ ſuffocaverunt illud?* Expoſitionem his verbis adducit Carthuſianus: *Id eſt homines affectionis immoderatæ oppreſſerunt fructum bonorum, & germen virtutis viderunt, & expulerunt*.

Iſa. 6. 5.

1. Cor. 15. 33.

Iſa. 6. 5.

S. Auguſt. in Pſ. 118. 17.

Agg. 2. 12.

Luc. 8. 7.
Dion. Carth. ib.

DISCURSUS VI.

ARGUMENTUM.

Probatur, periculoſum eſſe bonorum cum malis conſortium, diverſa inſuper damna conſiderantur, exinde oriri ſolita.

THEMA.

Qui cum ſapientibus graditur, ſapiens erit, amicus ſtultorum, ſimilis efficietur. Prov. 13. 20.

1 Citra omne dubium, converſatio cum bonis, ſtabilimentum eſt in virtutibus: *Qui cum ſapientibus graditur, ſapiens erit*. Et è converſo ſocietas cum impiis, perverſio eſt vitæ: *Amicus ſtultorum, ſimilis efficietur*. Clemens Alexandrinus hanc nobis propterea doctrinam tradit: *Cæterum ut eſt conſentaneum, ad demum vita prodeſt conſuetudo, quæ intercedit cum viris bonis*. Moxque ſocietatem condemnans cum malæ farinæ hominibus, quandam inprimis myſterioſam, populo Hebræo quondam factam, adducit prohibitionem in hæc verba: *Vitæ aſum cum improbis hominibus planè ſuillum agnoſcens ſapientiſſimus per Moyſen pædagogus, ſeniori populo porcis veſci prohibuit, ſignificans; non oportere eos; qui DEUM invocant, cum impuris verſari hominibus*.

Boni non converſentur cum perverſis.

Clem. Al. l. 3. c. 11. pædag.

2 In eodem capitulo Sapiens paulò ante præmiſerat, dicens: *In itinere contemptorum, vorago*. Seu ut Syriaca legit: *Iter impiorum ad perditionem*. Ubi Salazar nomine viæ converſationem intelligendam eſſe aſtruit, inquiens: *Via, id eſt, converſatio; contemnentium, id eſt; hominum protervorum, & pervicacium, quorum mores difficiles, & acerbi ſunt; eſt vorago, id eſt, in eorum converſatione ſubeſt magna, & præceps labendi occaſio*. Unde Plutarchus non immeritò dixiſſe refertur: *Si juxta claudum habites, ſubclaudicare diſces*.

Prov. 13. 15.

Salaz. ib.

Plut. l. de lib. educ.

3 Sanctus Paulus indefeſſam Chriſtiani gregis curam gerens, ut omnes ſolliciti Paſtoris partes, qua præſens, qua abſens adimpleret, unam Theſſalonicenſibus epiſtolam tranſmiſit cum edicto hujuſcemodi: *Denunciamus autem vobis, fratres, in nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti, ut ſubtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinatè*: Ubi ſingulariter vis, atque efficacia perpendenda occurrit præcepti Apoſtolici, illis expreſſa verbis: *In nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti. Efficit fide dignam, recordationem Domini*, inquit Theodoretus, *ipſo eſt enim, inquit, qui hæc per nos decernit*. Cajetanus in præſenti, *denunciamus*, pro *præcipimus*, accipiendum eſſe aſtruit; porrò quòd particulam *ſubtrahatis* attinet, Theodoretus ait, quòd Apoſtolus *ſe ſubtrahere* poſuit pro *ſeparare*. Dionyſius Carthuſianus verba illa *in nomine Domini, &c.* perpendens, ait: *id eſt, authoritate Chriſti, qua fungimur, præcipimus*, moxque declarat, quid ſit inordinatè ambulare, ſcilicet *indiſciplinatè, & irrationabiliter converſari*. Cautè verò Cajetanus notat, communicationem vetuiſſe Apoſtolum, non cum idololatris, & infidelibus, ſed cum Chriſtianis malis: *Converſationem præcipit ſubtrahi, non infidelibus, ſed fratribus; hoc eſt, Chriſtianis*. Obſervat inſuper idem auctor, Apoſtolum non ſubſtantiæ, aut bonorum, ſed perſonarum præcepiſſe ſeparationem: *Non dicit, ut ſubtrahatis veſtra, ſed vos; eſt enim quædam excommunicationis ſpecies, ſubtrahere converſationem*. Summè, atque unicè annitebatur Apoſtolus, ut bonos diſcipuli tutarentur, illibatoſque mores, ut bona nutrirent prædicationis Euangelicæ ſemina, eorum inſerta cordibus; ideòque ipſos ab impiorum, tamquam ab excommunicatorum, conſortio, & converſatione elongari volebat, quod documentum non modò Theſſalonicenſibus, ſed & Corinthiis præſcripſit, dum ait: *Neſcitis, quoniam modicum fermentum totam maſſam corrumpit? Et paulò poſt: Expurgate vetus fermentum; ſcripſi vobis in Epiſtola, ne commiſceamini fornicariis*. Sanctus Thomas, Lyranus, Gloſſa, & Cajetanus auctumant, Apoſtolum iiſdem Corinthiis aliam ſeorſim hac de materia ſcripſiſſe Epiſtolam; unde facile eſt deducere, quàm Apoſtolus tanti momenti negotium ſibi cordi duxerit. Notandum autem ſingulariter, id quod & Apoſtolus ipſemet inſinuat, noluiſſe eum loqui de Gentilibus, Paganiſve, quibus tunc totus ſcatebat mundus: *Non utique fornicariis hujus mundi, ſed ſi is, qui frater eſt*. A contrariæ religionis cultoribus abhorremus, aſt cum fidelibus, cum Chriſtianis, cum amicis, malis licèt fuerint imbuti moribus, familiariter degere, & converſari gaudemus: *Scripſiſſe ſe ſignificat prius*, inquit S. Ambroſ. *ubi commonuit illos, ne jungerent ſe malæ vitæ hominibus, & quia non intellexiſſe fortè ea, quæ ſcripſerat, videbantur, nunc in hac Epiſtola, quid ſcripſerit, interpretatur*. Porrò idem Apoſtolus prædictam iiſdem Corinthiis doctrinam in ſecunda Epiſtola legitur repetiiſſe dum ait: *Quæ participatio juſtitiæ cum iniquitate, aut quæ ſocietas luci ad tenebras?*

Vetat Paulus converſationem cũ malis Chriſtianis.
2. Theſſ. 3. 6.

Theod.
Cajet.

Dion. Carth.

Cajet.

1. Cor. 5. 6.

v. 7.

v. 10.

S. Amb. ib.

2. Cor. 6. 14.

4 Eamdem vitandæ malorum ſocietatis neceſſitatem probè agnoviſſe videtur Eccleſiaſticus, dum eo fine diverſa nobis, eaque ſalutaria reliquit documenta, inquiens: *Cum ſtulto ne multum loquaris, & cum inſenſato ne abieris; ſerva te ab illo*. Cujus diverſas aſſignat rationes, & inprimis quidem, *ut non moleſtiam habeas*, mali namque aſſolent eſſe impertinentes, arrogantes, contentioſi, omnibuſque aliis infecti vitiis, atque ideò non niſi moleſtiam creare poſſunt conſodalibus ſuis. Secunda ratio eſt, quia nimirum impium fugiendo, *non coinquinaberis peccato illius*; ut enim vidimus in di-

Eccl. 22. 14.
Ne inquineris ab ipſis.

Digitized by Google

in diſcurſu præcedenti, perquàm faciles ſimilis ad alienam contrahendam malitiam; præterquam quòd noſtra cum reprobis converſatio bonum nobis imminuat nomen, famamque tollat. Proſequitur Eccleſiaſticus: *Deflecte ab illo, & invenies requiem, & non accidiaberis in ſtultitia illius. Id eſt*, ut Hugo Cardin. interpretatur, *non contrahes accidiam, ſive torporem, ex ſtultitia illius; multi enim contrahunt tædium bonæ vitæ ex convictu ſtultorum*. Lyranus inquit: *Ne accidieris, id eſt, remiſſus fias in bono.*

Hug. Car. ib.

Bar. an. 98. num. 13. Et perverſamur ut hiſtoria docet.

5 Annales referunt Eccleſiaſtici, Sanctum Joannem Apoſtolum, Spiritualem quemdam filium, floridæ ætatis adoleſcentem, ſibi lucratum fuiſſe, quem dum in Spiritus, & perfectionis via diu multumque inſtruxiſſet, ejuſdem ſingulariter trahi cœpit, & ineſcari virtutibus; interim propter negotia aliqua profectutus Apoſtolus, eum maxima cum ſollicitudine cuidam recommendavit Epiſcopo, à quo neglectus juvenis diverſis ſeſe adjunxit amicis, tantumque in Spiritu relaxare cœpit, ut devius, malorumque præda ſodalium effectus, latro, imò graſſatorum famoſorum Dux evaſerit, & anteſignanus; quod utredux S. Intellexit Apoſtolus, in eas decrepitus, ubi degebat impius, ſe contulit ſylvas, tantumque dictis, & factis præſtitit, ut ad pœnitentiam reduxerit errabundum. Ecce vobis juvenem, tam miraculoſi, tam efficacis, tamque coram Deo potentis diſcipulum magiſtri, ſancta adeò imbutum diſciplina, & nihilominus malorum amicorum perverſum conſortio! An non igitur veriſſimum eſt, quòd *Amicus ſtultorum, ſimilis efficietur?*

Et à DEO cum ipſis puniamur.

6 Verſio Chaldaica pro *amicus ſtultorum, ſimilis efficietur*, legit: *Qui ſocietatem habet cum ſtultis, malum erit ei*. Syriaca habet: *Lædetur*. R. Salomon: *Effringetur*. Accidit namque perſæpe, eos, qui impiorum in flagitiis ſe comites præſtiterunt, eadem cum impiis incurrere ſupplicia: id ſanè inſerre voluiſſe videtur Eccleſiaſticus, dum ait: *Diſcede ab impio, & deficient mala abs te*. Rex Joſaphat periculum ſubiit mortis, dum impio Regi Achab ſeſe adjunxit in prælio, undè & ſeveriſſimè his fuit reprehenſus verbis: *Impio præbes auxilium, & his, qui oderunt Dominum, amicitia jungeris, & idcirco iram quidem Domini merebaris, ſed bona opera inventa ſunt in te, eo quod abſtuleris lucos de terra Juda, & præparaveris cor tuum, ut requireres DOMINUM DEUM patrum tuorum*. Aſt quia hoc non obſtante novum poſtea fœdus iniit amicitiæ cum peſſimo Rege Ochozia, eumque eo navalem inſtruxit armaturam, in Tharſis ablegandam, ideò quemdam ei Dominus Prophetam miſit, qui ſuo ipſi nomine diceret: *Quia habuiſti fœdus cum Ochozia, percuſſit Dominus opera tua, contritæque ſunt naves, nec potuerunt ire in Tharſis.*

Eccl 7. 2.

2. Paral. 19. 2.

2. Par. 20. 37.

7 Populus Hebræus tot viis, ac modis divinam fuerat expertus aſſiſtentiam, & providentiam, maximè autem in quotidiana ſuſtentatione, dum plueret de Cœlis manna; & nihilominus inſolentiſſimè poſtmodum murmurare, divinæque majeſtati, per arrogantem carnium ſollicitationem, detrahere non erubuit; Cauſamne noſtis impietatis tantæ? malam frequentarunt ſocietatem, quoniam, ut Chroniſta ſacer atteſtatur: *Vulgus promiſcuum, quod aſcenderat cum eis, flagravit deſiderio, ſedens, & flens junctis ſibi pariter filiis Iſrael, & ait: quis dabit nobis ad veſcendum carnes?* Cum Iſraele diverſi ex Ægypto tranſierant extranei, forſitan & Ægyptii. Oleaſter legit: *Et collectio, quæ erat in medio ejus, concupierunt concupiſcentiam; difficile valde eſt, affectum malis in officio continere, nam etſi ad horam diſſimulet, tandem inventa opportunitate prodit, quod animo occultaverat ad tempus. Similiter adverte, quam periculoſum ſit, malos tecum habere*. Suum equidem impleverunt appetitum, aſt non ſine vindice pœna; ſiquidem *adhuc eſcæ eorum erant in ore ipſorum, & ira DEI aſcendit ſuper eos.*

Hebræi propter ſocios perverſos contra Deũ murmurarunt.

Num. 11. 4.

Oleaſt.

Pſ. 77. 30.

8 Juxta ejuſdem libri hiſtoriam, pertingens Iſrael ad Regis Edom confines, petivit liberum per ejus ſtatus tranſitum: *Obſecramus, ut nobis tranſire liceat per terram tuam; gradiemur via publica. Cui reſpondit Edom, non tranſibis per me, alioquin armatus occurram tibi*. Hanc igitur repulſam paſſus Moyſes, immenſum debuit conficere gyrum per deſertum Cades, circa montem Seir, cum innumerabilibus multorum annorum laboribus, in aquæ, cibique penuria, in intolerabilibus deſerti adverſitatibus. Aſt quandoquidem corda regum in manu Dei ſunt, eadem ad nutum ſuum gyrantis, atque mutantis, cur Dominus regem hunc non diſpoſuit, ut Iſraelitarum acquieſceret petitioni; Abulenſis notat, quòd à populis iſtis gentilibus, diverſas in falſorum Deorum honorem ſolitis celebrare ſolemnitates, Hebræi illecti moram inibi traxiſſent, & domicilia fixiſſent, ſicque per eorum converſationem ad idololatriam inducti fuiſſent; ideòque Deus tot, tantorumque annorum iter, & difficillimum in deſerto circuitum, minus reputavit malum, quam perverſionis periculum, in quod certò certiùs illi incidiſſent, ſiquidem *amicus ſtultorum ſimilis efficietur.*

Num. 20. 17. Quam periculoſum conſortium malorum.

Abul.

9 S. Bernard. D. Iſidorum in ſoliloquiis citans, hanc ex eo digniſſimam, notabiliſſimamque adducit propoſitionem: *Melius eſt habere malorum odium, quàm conſortium; ſicut multa habet bona communis vita ſanctorum, ſic plurima mala ſocietas affert malorum; proindè ſequendum eſt conſilium Caſſiodori, qui exponens illud Pſalmi; declinate a me maligni, ait: remedium enim eſt, quem converti velle non videris, vitare ſi poſſis.*

S. Bern. T. 3. ſer. in D.; Pen. a. 2. c.

Pſ. 118. 15.

10 Protomartyr de Sanctis agens Patriarchis antiquis: *deſcendit*, ait, *Jacob in Ægyptum, & defunctus eſt ipſe, & patres noſtri, & tranſlati ſunt in Sichem, & poſiti ſunt in ſepulchro, quod emit Abraham &c.* Non modò corpus Joſeph, ſed & omnium aliorum præclariorum in Ægypto mortuorum Patriarcharum oſſa per Moyſen tranſlata fuiſſe ſuſtinet Beda, inquiens: *De ſolo Joſeph ſcriptura teſtatur, quod oſſa ejus de Ægypto tranſlata, in Sichem tumulata ſunt; ſed ex verbis S. Stephani, & ſcriptis Hieronymi, conſtat, cæteros etiam Patriarchas ibidem eſſe ſepultos, quamvis memoria Joſeph celebrior ſit, qui hoc de oſſibus ſuis mandavit*. Cujus tranſlationis cauſam ſi intelligere placet, multæ eruditionis, atque authoritatis interpretem non diſplicebit audire Loriunm, dum ait, hoc factum fuiſſe, *ne cadavera ipſa, idololatrarum quodam quaſi commercio prophanarentur*. Unde & Patriarcha Jacob ad Joſeph dicebat. *Dormiam cum Patribus meis*, inſtanter urgens, ut oſſa ſua poſtmodum in terram Chanaan in Hebron tranſportarentur, ubi requieſcebant Abraham, & Iſaac. Ex quibus Oleaſter hanc ad intentum noſtrum infert doctrinam: *Non ſolum in vita, ſed etiam in morte fugienda ſunt malorum conſortia.* Poteſtne efficacius quid in malæ ſocietatis deteſtationem adduci? porrò idem auctor ad ſimile Joſephi præceptum (*aſportate oſſa mea vobiſcum*) ſeſe reflectens, poſtea ſubdit. *Audis hic, quam mala ſit conjunctio malorum, ut non ſolum vivi, ſed etiam defuncti juſti cum eis commorari nolint*. Neque his contentus idemmet auctor, ad Exodum digreſſus, dum tranſlationem oſſium Joſeph à Moyſe factam (*tulit quoque Moyſes oſſa Joſeph ſecum*) conſiderat, ſequens exinde elicit documentum, inquiens: *Non æquo animo ferebant ſancti, inter impios requieſcere; neque cadavera ſua permittebant, inter impios haberi.*

Act. 7. 15.

Beda.

Lor. ib.

Gen. 47. 30.

Oleaſt.

Gen. 50. 24. Oleaſt.

Oleaſt. in c. 3. Exod. v. 19.

11 Juſſus à Deo Jacob, deſerto Laban, patrios repetere lares, præceptum divinum uxoribus ſuis Racheli, & Liæ intimavit, quæ illi reſponderunt: *Nunquid habemus reſidui quidquam in facultatibus, & hæreditate domus patris noſtri? nonnè quaſi alienas reputavit nos, & vendidit, comeditque pretium noſtrum?* Utraque erat filia Laban, nata, nutrita, & dotata ab eo, & nihilominus maxima cum reluctantia ſeſe obtulere ad deſerendam domum paternam, aliudque ſibi incognitum adeundum ſolum, maximè cum probè noſſent crudelem Eſau adverſus Jacob fratrem natu minorem perſecutionem. Reorius hujuſcemodi cauſam aliqui aſſignarunt ſequentem, quia nimirum Rachel, & Lia aliquam jam tum acceperunt à Jacob informationem circa religionem, veritque DEI cultum; atque ideò difficillimum fore arbitrabantur, à tantorum domeſticorum idololatrarum conſortio ſeparari. Optimè ad propoſitum S. diſcutit Ambroſius, inquiens: *Fugienda eſt talium ſocietas, etiamſi aliqua generis copulentur neceſſitudine; noxiæ ſunt enim converſationes cum inſipientibus, & inficiunt ſobriam mentem, ac decolorant; quia ſicut adhærens ſancto, ſanctus eris; ita cum perverſo perverteris, ſicut ſcriptum eſt. Frequenter enim accidit, ut is contra propoſitum ſuum, intemperantem audiens, cum velit ipſe continentiæ diſciplinam tenere, fuco inſipientiæ coloretur.*

Gen. 31. 14.

S. Ambr. in Exod. ad Iren. c. 8.

Pſal. 17. 26.

Printed by Google

12 Electus Iſraelitarum populus honorificis ſæpè titulis à Chriſto legitur affectus, ut cùm diceret: *Ite potiùs ad oves, quæ perierunt, domus Iſrael*, & alibi: *Non ſum miſſus niſi ad oves, quæ perierunt, domus Iſrael.* Quomodò electus igitur, manſuetuſque Grex in rapacem degeneravit lupum? Reſpondet S. Chryſol. *Oves luporum contagione jam rabidæ, & ipſis beſtiis propria feritate ſæviores, laniare, & violare ſuum ſemper voluere paſtorem.* Cùm gentilibus veri Dei inimicis converſantes, capitale contra eum conceperunt odium: *Commixti ſunt inter gentes, & didicerunt opera eorum.*

Matt. 10. 6. Matt. 15. 24.

S. Chryſ. ſer. 100.

13 S. Cyprianus extremam perverſi ſodalitii pernitiem conſiderans, diverſos ejuſdem aſſignat effectus, inquiens: *Mala ſocietas corruptionem ſeminat, ruinas ædificat, perditione gaudet, interitum fovet, confuſionem mercatur, criminationes exaggerat, & per infinita dedecora, ſimplices mentes invehit in perditionem.* Ubi vulgata noſtra legit: *Amicus ſtultorum ſimilis efficietur.* Vatabl. exponit: *Qui cum ſtultis amicitiam jungit, malo afficietur.*

S. Cypr. de ſing. cler.

Vatab.

14 Idem nobis inter impios degentibus diſcrimen ob oculos ponit Eccleſiaſticus, dum ait: *Si communicabit lupus agno, ſic peccator juſto.* Tigurina legit: *Quale eſt lupo cum agno commercium, talis eſt ad pium ſcelerati ratio.* Quis neſcit, lupum naturaliter à tergore, atque improviſò invadere, & ſternere agnum? ita & peccator probo aſſociatus, peſſimo odore ſuo hominis juſti lacerat reputationem, bonos ejus depravat mores, animæque ſpiritualem infert mortem: prout ex illa impiorum per Sapientem manifeſtata patet conjuratione: *Opprimamus juſtum, quia contrarius eſt operibus noſtris;* hunc pervertere, hunc ſecum in præcipitia adigere allaborant.

Eccl. 13. 21. Tigur.

Sap. 2. 10.

15 S. Gregorius illa Jobi verba, *cur lactatus uberibus; &c.* exponens, ita ad noſtrum diſcurrit propoſitum: *Enervis animus ad quædam ſe ſolatia falſa conſolationis inclinat; unde fit, ut inceſſanter creſcat culpa favoribus enutrita. Curari autem vulnus negligitur, quod dignum præmio laudis videtur.* Moxque Sanctus modum, quo mali ſuos ad ſe attrahunt conſodales, oſtendit, inquiens: *Unde bene per Salomonem dicitur; Fili mi, ſi te lactaverint peccatores, ne acquieſcas eis, peccatores enim lactant, dum vel perpetranda mala blandimentis inferunt, vel perpetrata favoribus extollunt. An non lactatur, de quo per Pſalmiſtam dicitur; quoniam laudatur peccator in deſideriis animæ ſuæ, & qui iniqua gerit, benedicitur? difficilè enim emendatur peccatum, quod linguis pravorum nutritur.*

Job 3. 12. S. Greg. l. 4. mor. c. 25.

DISCURSUS VII.

ARGUMENTUM.

Ejuſdem proſecutio materiæ; item de iis, qui ex bono motivo conſortiis utuntur malorum.

THEMA.

Qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea; & qui communicaverit ſuperbo, induet ſuperbiam. Eccleſiaſt. 13. verſ. 1.

1 AD declarandos perverſi ſodalitii effectus, aptior dari non potuiſſet ſimilitudo, quàm ea Eccleſiaſtici inſinuata: *Qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea.* Verſio Syriaca legit: *Qui accedit ad picem, ipſa adhæret manui ejus, & qui communicat iniquo, induit mores ejus.* Qua picis ſimilitudine Eccleſiaſticus nos edocere voluit omnimodam cum malis converſationis fugam juxta illa Dion. Carthuſiani verba: *Prava, & periculoſa conſortia docet hic fugere.* Pix immunda eſt, conſpurcat, defœdatque manus, iiſque tenaciter adhæret. Ita pariter, inquit Carthuſianus: *Qui communicaverit ſuperbo, induet ſuperbiam, conformando ſe ſuo conſorti, cujus verbis, & exemplis inficitur; cùm enim humana fragilitas ſit prona ad malum, faciliter ad ea allicitur, & familiares ad invicem libenter complacens ſibi; ſicque unus moribus ſe conformat alterius.*

Dion. Cart.

2 S. Athanaſius citato ſuperiùs & ipſe utens textu, pro *aſſimilabitur*, legit, *ſimilis fiet ei*; nec immeritò, ſiquidem experientia teſte, malos commilitonum mores facillimè imitamur. Manus vis picem tangit, ſubitòque inficitur, & maculatur ab ea; ita & malorum ſocietas eadem nos contaminat pice, unde Hugo Cardinalis ait: *Sicut pix non eſt tangenda, ſic malorum ſocietas eſt fugienda, maximè infirmis, qui adhuc ſeducibiles ſunt: nimis enim difficile eſt, eſſe in medio ignis, & non comburi, imò miraculum.* Cui & alterius conſonat teſtimonio auctoris, inquientis: *Ut nigredo picis hæret eam contrectanti; ita ſuperbia ei, qui communicaverit ſuperbo.*

S. Athan. ex. de virg.

Hug. Car. ib.

Paul. de Pal. ibid.

3 Ex variis Sacræ ſcripturæ locis colligimus, judicia olim ad urbium portas ſolita fuiſſe celebrari, cujus cæremoniæ diverſas Interpretes ſacri adduxere rationes. Sanctus Gregorius ait: *Ut urbem, in qua concorditer oporteret vivere, diſcordes minimè intrarent.* Sanctus Hieronymus non diſſimilem his verbis cauſam adducit: *In porta fuiſſe legimus judicia, ne agricola ad cauſam veniens, frequentia civitatis, & novitate terreretur aſpectus.* q. d. inconveniens erat, ut ruſtici in ſimplicitate gradientes, civium plerumque malitioſè viventium turmis ſe immiſcentes, ſinceritas, & naturalis ingenuitatis ſuæ incurrerent diſcrimen.

Deut. 17. 5.

S. Greg. l. 11. mor. c. 1. S. Hier. in c. 5. Amos.

4 Sanctus Gregorius unam præ reliquis principaliſſimam conſortia prava devitandi rationem, & motivum aſſignat, dum ait: *Unum verò eſt, pro quo vitari ſocietas debet malorum, ne ſi fortè corrigi non valent, ad imitationem trahant, & cum ipſi à ſua malitia non mutantur, eos, qui ſibi conjuncti fuerant, pervertant.* Vel ipſos virtuoſiſſimos etiam, juxtaque perfectiſſimos, hujus commaculat picis contactus. S. Petrum adeamus cum D. Auguſtino, in atrio Caiphæ, & ad littora maris Tiberiadis demorantem; hic è Cœleſti magiſtro de dilectione, amoreque divino interrogatum; illic Dei filium cum perjurio abnegantem; quis tantæ nobis aſſignabit differentiæ rationem? à S. Doctore eam accipere placebit, dum ait: *Ante paſſionem ſervilis timor Petri interrogatus eſt à fœmina ſervitutis; poſt reſurrectionem Domini liberalis ejus amor ab ipſo Principe libertatis; & ideò ibi turbatur, ubi quem dilexerat, negaverat; hic autem quem negaverat, diligebat.* In Caiphæ atrio ſervilis eum invaſit timor, utpotè à duabus interrogatum ancillis, cum Pontificis ſervis degentem; ad littus autem marinum, amorem filii Dei proteſtatus eſt maximum, utpotè ubi cum Chriſto, & Apoſtolis ejus converſans, vera fruebatur filiorum Dei libertate.

S. Greg. ho. 9. in Ezech.

S. Aug. t. 92. in Joan. Jo. 21. 14. Matt. 26. 70.

5 Sanct. Marcus Apoſtolos ad magiſtri ſui obſequium totaliter innuit fuiſſe intentos: *Dicunt ei Diſcipuli; quò viseamus, & paremus tibi, ut manduces Paſcha?* Et nihilominus juxta Sanct. Matthæi teſtimonium, eodem ferè tempore Judas venditionem moliebatur pretioſiſſimi ſanguinis immaculati Agni: *Abiit unus de duodecim, qui dicebatur Judas Iſcariotes, ad principes ſacerdotum, & ait illis; quid vultis mihi dare, & ego vobis eum tradam?* Nonne omnes ejuſdem erant magiſtri, ejuſdemque Scholæ diſcipuli? nonnè omnes iiſdem regulis, eademque imbuti doctrina? nonnè omnes prophetiæ, miraculorum, aliorumque ad ſublimem illum Apoſtolatus gradum pertinentium favorum donis locupletati erant? utique; qualiter igitur omnibus aliis magiſtri ſervitia, & obſequia promovere annitentibus, unicus ejuſdem Præceptoris diſcipulus proſtituitur traditor, & homicida Judas? Ratio plana eſt: *Qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea, & qui communicaverit ſuperbo, induet ſuperbiam.* Judas ſtrictam cum Phariſæis, juratis Chriſti inimicis, contraxerat amicitiam; quid igitur mirum, ſi diu ab iis intentatam, ipſe tandem executioni dederit mortem?

Mar. 14. 12.

Matt. 26. 14.

6 Hugo Cardinalis illa Eccleſiaſtici verba (*filii abominationum, fiunt filii peccatorum, & qui converſantur ſecus domos impiorum*) ſequenti ad intentum noſtrum illuſtrat commentario: *Illi fiunt abominabiles, qui cum impiis converſantur, quia, ut dicit Seneca, ex convictu formantur mores.* Unde & S. Baſilius inquit: *Promiſcuè vitam agere cum iis, qui ſecuri perfectam illam præceptorum Domini obſervantiam contemnunt, pernitioſum eſſe, etiam Salomon docet: Neque habitaveris cum viro furioſo, ne fortè diſcas vias ejus, & ſumas laqueos animæ tuæ.* Quod & documentum nobis Eccleſiaſticus tradidit, dum ait: *Non te reputes in multitudine indiſciplinatorum*, vel ut 70. legunt: *in multitudine peccatorum.* Rabanus per indiſciplinatos illos, divinorum præceptorum intelligit tranſgreſſores; illos ſcilicet, *qui præceptis DEI obedire nolunt, in quorum ſocietate converſari periculoſum eſt;* quoniam facillimè inter ipſos deviamus, *ſequendo*, ut Lyranus inquit, *ſocietatem, & mores eorum.*

Eccl. 41. 8. Hug. Car. ib.

S. Baſ. in reg. brev. q. 6. Pro. 22. 24.

Eccl. 7. 17.

Rab. ib.

Lyran. ib.

7 Multo ante tempore cecinerat Pſalmiſta: *Tu verò*

odiſti

Digitized by Google

Pſal. 49. 17. *odiſti diſciplinam, & projeciſti ſermones meos retrorſum; ſi videbas furem, currebas cum eo, & cum adulteris portionem tuam ponebas.* Theod. Theodoretus ait: *Tu tamen adulteraris, & eorum, qui talia committere audent, ſocius es, & particeps.* Ubi ſingulariter notanda ſunt verba illa: *Odiſti diſciplinam, & projeciſti ſermones meos retrorſum.* Qui enim ſocietates, & conſortia frequentat amicorum, horum imitans luſus, recreationes, epulas, cæteraſque lætitias, & diſſolutiones, nauſeam, & horrorem concipit ſolitudinis, aliorumque piorum exercitiorum, quibus inſudaverat ante, bonas aſpernatur admonitiones, & correctiones; *Odiſti diſciplinam, & projeciſti ſermones meos retrorſum.* Feliciſſimum rerum ſucceſſum præſtolari poterat ſancta prognatus ſtirpe Joram, & nihilominus *ambulavit in viis regum Iſrael ſicut ambulaverat domus Achab.* Cauſam vultis tantæ metamorphoſeos? 4. Reg. 8. 18. Scripturam audite: *Filia enim Achab erat uxor ejus.* Vel unica impii Achab, & Jezabel filia, in conjugem accepta, ſufficiebat ad ſeducendum, & pervertendum Joram. Rex Joas multis annis zeloſè, atque indefeſsè veri Dei promoverat cultum, dicente Scriptura Sacra: *Fecitque Joas rectum coram DOMINO cunctis diebus, quibus docuit eum Jojada ſacerdos;* 4. Reg. 12. 2. ſed hoc præceptore mortuo, *ingreſſi ſunt Principes Juda, & adoraverunt Regem, qui delinitus obſequiis eorum, acquievit eis, & dereliquerunt templum Domini Dei Patrum ſuorum, ſervieruntque lucis, & ſculptilibus.* Notat Sanctius, Jojadam, dum viveret, numquam permiſiſſe, ut impii, & ſacrilegi idololatræ, qui Athaliæ erant à conſiliis, aliquod cum Joa haberent commercium; Sanct. aſt poſt ſummi illius ſacerdotis mortem, improbi illi Regis ſe inſinuarunt amicitiæ, ejuſque ſibi animum demulcentes, ſuum illi venenum inſtillarunt, adeò quidem peſtiferum, ut Rex ipſe in idololatriam inciderit, ſummique Pontificis filium Zachariam, veri Dei honoris; cultuſque zelatorem, interim præceperit.

8 Saulem famelicus cum ſuis fugiens David, ut mortem evaderet, in nobe conceſſit, ubi ab Achimelech multa cum inſtantia panes petiit propoſitionis. Ad quem ſummus ſacerdos converſus, potero, inquit, dare; 1. Reg. 21. 4. S. Amb. l. de Nab. c. 3. *ſi mundi ſunt pueri.* S. Ambroſius exiſtimat, voluiſſe intelligere Achimelech, utrùm ipſe David mundus eſſet: aſt reverentiæ intuitu, de ſodalibus interrogaſſet, verumtamen, quæ impuritatis ſuſpicio circa eum oriri poterat, qui ne per umbram quidem contrarium unquam ediderat ſignum? Ecce vobis reſponſum. David, utpotè iniqui incola palatii, impii Saulis aulicus, meritò ipſe cum omnibus ſuis ſiniſtram incurrerat ſuſpicionem; ſiquidem judicium minimè temerarium eſt, credere, aut ad minùs, dubitare, utrùm impii familiaris eadem ſit conſperſus farina; id quod David per hanc fortè inferre voluit reſponſionem: *Et quidem ſi de mulieribus agitur, continuimus nos ab heri, & nudius tertius, quando egrediebamur,* q. d. quod honeſtatem concernit, de munditia ſpondere auſim, non verò de aliis. De hac Davidis fuga ita S. diſcurrit Ambroſius: S. Ambr. *Fugiebat David ſanctus à facie Saul; non utique ut terras relinqueret, ſed ut inobſervantis declinaret contagium, fugiebat adhærens Deo,* Pſal. 62. 9. *ſicut ipſe ait; adhæſit anima mea poſt te.*

9 *Quis tetigerit picem, &c.* Pix non modò ſpurcitie, ſed & malo odore afficit contingentem ſe; ita & malorum ſocietas ſordibus non modò implicat peccatorum, ſed & bonum deſtituit odorem, integramque famam, conſcientiam pungit, reputationem, atque omnem tumulat fidem, ſiquidem ſodales, & amici, familiares, mutua utentes conſuetudine, ejuſdem creduntur genii, loquelæ, operationis, affectus, inclinationis: *Amicus* Prov. 13. v. 20. *ſtultorum ſimilis efficietur.* Opinio fert communis, unum eſſe conſuetudinem alteri, neutiquam diſcrepare: exemplum capite in zizaniis, & frumento, per hoc juſtus, per iſta intelligitur perverſus; & nihilominus Evangelicus paterfamilias ſervis vetuit, ne frumentum ſepararent à Mat. 13. v. 29. Zizaniis, *ne forte colligentes Zizania, eradicarent ſimul & triticum.* Quamdiu enim mali degunt cum bonis, difficilis eſt inter eos diſtinctio; idem ſecundum exteriorem oculum de utriſque formatur conceptus: ideòque convenientiſſimum hoc Nepotiano conſilium dedit S. Hieronymus, inquiens: *Tales habeto ſocios, quorum contubernio non infameris.*

10 *Qui tetigerit picem.* Pix quantò faciliùs attrahitur, tantò difficiliùs avellitur; ita & in præſenti de pravis conſortiis materia, cujus veritatis probationem ab Iſraelitis haurire non gravemini, qui *commixti inter gentes,* in Pſ. 105. v. 35. tantùm *didicerunt opera eorum,* ut ad abominabiles Idololatrarum ritus converſi, proprios etiam filios Diis immolarint; dicente Pſalmiſta: *Immolaverunt filios ſuos, & filias ſuas dæmoniis.* Quod à Pſalmiſta aſſeri v. 37. tradit Haymon, Haym. ibid. *ut aggravet malitiam eorum, nam ſi illi ſunt idololatræ, qui* diabolis *hircos immolant, multò magis illi, qui filios.*

11 S. Auguſtinus illa Salvatoris conſiderans verba: S. Aug. 19 l. de paſt. c. 10. *Si cæcus cæcum ducit, &c.* cautè advertit, Chriſtum non dicere: *Cadit in foveam ducens, & non cadit ſequens; Sed cæcus cæcum ducens, ambo in foveam cadunt.* Quia licèt quis ante initam cum malis ſocietatem, aliquo polluerit rerum divinarum lumine, ſacramentorum, & verbi Dei audiendi frequentia præfulſerit, poſteà tamen mala imitans exempla, converſationeque illectus, omni deſtituitur lumine, & abſque omni difficultate torrentem ſecutus malorum, præcipitia multiplicat. Noſtis omnes, quantum Pentapoleos amœnitas, atque deliciæ ineſcaverint Loth, via inde vel Angelicis etiam Gen. 19. v. 16. perſuaſionibus, & inſtantiis poterat avelli: *Cogebant eum Angeli.* Septuaginta legunt: *Urgebant.* Alias: *vim faciebant.* Quam licèt S. Patriarcha moram necteret ex charitate, inque ſuorum ſalutem, nihilominus de eadem S. aſtruit Ambroſius: S. Ambr. l. 1. de Abr. c. 6. *Adhuc morabatur Loth, ut perſuaderet generis ſuis; & penè non profectus non evaſiſſet, niſi urgentibus Angelis egredi coactus fuiſſet.*

12 *Qui tetigerit picem.* Non dicit Eccleſiaſticus: *qui* Eccl. 13. v. 1. *tactus fuerit,* ſed *qui tetigerit picem;* quiſquis enim voluntariè, ut ſuo indulgeat genio, oblectationis, & conſortii intuitu, amicitiam contrahit cum ſodalibus perverſis: evidenti ſe exponit periculo contaminationis; & boni nominis jacturæ; ſecus namque foret, ſi quis ſimilium ſe immiſceret ſodalitiis, ita exigente aut ſtatus, & vocationis noſtræ neceſſitate, aut miniſterio, aut utilitate, & profectu noſtro ſpirituali. Dum Deo ſervitium, & obedientiam præſtituri, ad majorem ejus gloriam cum perditæ ſalutis hominibus converſamur, Deus per ſpeciale auxilium, & gratiam ſuam, ne cadamus, opitulatur. Cui illud ſubſervit Sapientis dictum; Prov. 13. v. 20. *Amicus ſtultorum, ſimilis efficietur,* vult namque per hoc inſinuare ſapiens, quòd illi malos imbibent ſodalium mores, qui eorum ſe amicitiæ addicunt, non ex fine recto, & ad divinum conformato ſervitium, vel ex neceſſario, aut convenienti motivo. Multi equidem veſtrum cum malæ vitæ hominibus, ut in ſcholis condiſcipuli, in negotiis cooperatores, in officina collaboratores, aulici in palatiis, ſervi in eadem familia degant oportet, ab omni vos contagione illæſos præſervare vultis? ecce vobis ſalutis remedium, ne ſinatis, ut illorum malorum ſocietas veſtram ſibi demulceat benevolentiam, & inclinationem; non plus indulgete commercio mutuo, quam præſcribat convenientia: Hug. Car. ib. *Amicus ſtultorum,* inquit Hugo Cardinalis, *qui libenter eſt cum eis, & amat eorum conſortium, ſimilis efficietur eis.* Qui enim occaſionem acceptarit, ſine occaſione, id eſt, abſque neceſſitate, & convenientia, præſumens ſe malorum conſortiis minimè contaminandum, nullam meretur compaſſionem, ſi in muſcipulam inciderit, quoniam Eccl. 12. v. 13. *quis miſerebitur incantatori à ſerpente percuſſo, & omnibus, qui appropiant beſtiis: Et ſic qui comitatur cum viro iniquo.* Quis compati, quis excuſare volet, aut incantatorem à ſerpente læſum, aut eum, qui ſponte ad feras accedens, ab iis dilaceratur? *Sic qui comitatur cum viro iniquo.* In hoc ſe periculum conjicit, qui proprii inſtinctu beneplaciti, hominibus ſe aſſociat perverſis. Syriaca legit: *Quis miſerebitur incantatori, quem mordet ſerpens; aut cuicumque, qui appropiat beſtiis? ita omnis, qui communicat viro iniquo, non præteribit, donec accendatur ex eo ignis.* Eamdem de illis, qui citra omnem neceſſitatem accedentes ad feras, poſtmodum ab iis dilaniantur, ſimilitudi- Lyr. ibid. nem exhibens Lyranus, ſubjungit: *Similiter & qui contrahit familiaritatem cum hominibus malis; quia ſicut* 1. Politic. *Philoſophus dicit, homo malus, à lege, & juſtitia deſtitutus, eſt peſſimum animalium; ideo ſubditur: & qui comitatur cum viro iniquo.* Cui & illa conſonat S. Bernardini ſententia, dum ait: S. Ber. t. 2. ſer. in D. 3. Pent. *Maxima cautio neceſſaria eſt, ut evitentur deceptiones hominum; unde & Chryſoſtomus ait: præ omnibus malis homo eſt peſſimum malum; beſtia habet unum proprium malum, homo autem omnia.*

D I S-

Digitized by Google

DISCURSUS VIII.

ARGUMENTUM.

Societas mala peſti aſſimilatur, & veneno.

THEMA.

Recedite à tabernaculis impiorum, & nolite tangere, quæ ad eos pertinent, ne involvamini in peccatis eorum, Num. 16. v. 26.

1 HÆc Moyſis verba conſortium impiorum, veluti contagioſum, peſtiferumque malum nobis ob oculos ponunt; ſicuti enim peſtis mortem infert corpori, ita animæ ſocietas mala, quam dicto contagii epitheto plurimi unanimiter afficiunt auctores, prout diſcurſus præſens edocebit planiùs. S. Baſilius inquit: *Quemadmodum in morbificis regionibus aer, qui particulatim inſpiratur, latentem morbum his, qui in illis degunt, immittit, etiamſi præſens damnum non percipiamus.* Contagium in nobis non experimur ſubitò, ſed venenum eſt inſenſibiliter attractum, ſenſim ſine ſenſu operans, perque viſcera ſerpens, uſque dum cor inficiat: ita & malæ ſocietatis contagium quàm pernicioſum ſit, plerumque non advertitur in principio ſtatim, ſed poſt tantillum temporis ſpatium. Eamdem nobis doctrinam moralis exhibet Seneca, dum ait: *Serpunt vitia, & in proximum quemque tranſiliunt, & contactu nocent. Itaque, ut in peſtilentia cavendum eſt, ne corruptis jam corporibus, & morbo flagrantibus aſſideamus, quia pericula trahemus, afflatuque ipſo laborabimus; ita in amicorum legendis ingeniis dabimus operam, ut quàm minime inquinatos aſſumamus; initium morbi eſt, ægris ſana miſcere.* Contagium per flatus, per mutua contrahitur colloquia, & ſermones, niſi diſtantia fuerit notabilis; ita & peſtifera malorum morum infirmitas per reciprocam tranſfunditur communicationem, familiaritatem, ſermocinationem, & praxim amicabilem; unde Apoſtolus ſuis legitur ſcripſiſſe Corinthiis: *Nolite ſeduci, corrumpunt mores bonos colloquia mala*; in Græco autem *colloquium* idem eſt, quòd *commercium*; per quam dictionem Apoſtolus *omnem converſationem ſignificat*, ut docet Cornelius à Lapide.

S. Baſil. quod Deus non ſit cauſ. mal.

Sen. l. de tranq. an. c. 7.

1. Cor. 15. v. 33

2 Non modò converſatio, ſed & colloquium cum malis, corrumpit, inficitque bonorum morum aerem, quantùmcumque ſalubrem. Ideòque S. Iſidorus Peluſiota quemdam contra alterius impii cujuſdam hominis conſortium præmunire volens, hac eum armat inſtructione: *His, qui vitæ conſuetudinem cum Euſebio habent, duorum alterum neceſſe eſt, nimirum, ut vel in ipſius offenſionem, odiumque incurrant, aut intemperantiæ ipſius ſocii, ac participes ſint; ſiquidem graves, & temperantes exſtrudis, eos autem, qui petulanter, atque inhoneſtè gerere ſe norunt, charos habes. Auctor tibi fuerim, ut ipſius conſuetudinem, & contubernium fugias, ne peſtilentem morbum contrahas.* Longè tamen expreſſior hæc eſt S. Bernardini admonitio, dum conſulit: *Ne contaminemur ab illis, aut per malum participium, aut per colloquium, aut per damnoſum conſenſum propter hanc triplicem contaminationem Iſaias ait: Recedite, recedite, exite inde, & pollutum nolite tangere; ter dicit, recedite, vel exite; quia recedendum eſt, vel exeundum, ne polluamur in corpore per conſenſum, in ore per colloquium, & in opere per malum participium.*

S. Iſid. Pel. l. 5. ep. 47.

S. Bern. t. 3. ſer. 10 Do. 3. Pent. art. 2. cap. 1.

Iſ. 52. v. 11.

3 Rigoroſum quondam Deus, filiis Iſraël intimandum, Moyſi impoſuit mandatum, inquiens: *Præcipe filiis Iſraël, & dic ad eos, quando tranſieritis Jordanem, intrantes terram Chanaan, diſperdite cunctos habitatores terræ illius, confringite titulos, & ſtatuas comminuite, atque omnia excelſa vaſtate, mundantes terram, & habitantes in ea.* Quorſum, obſecro, crudele adeò omnium Palæſtinæ incolarum, omniumque idolorum, & quarumcumque etiam minimarum rerum exterminium? Acutè obſervat Oleaſter, quòd Deus *prius præcepit habitatores expellere, ſecundo perdere titulos, tertio imagines, quarto delubra. Prius homines, quoniam nihil citius hominem pervertit, quam alter homo.* Ut impiorum ſubterfugias vitia, quidquid eorum eſt, à te removeas oportet, omnemque præſcindas occaſionem, quantumvis remotam. Conſideratione digniſſimum in præſenti occurrit cujuſdam Legiſlatoris dicti Carondæ aſſertum, noſtro peraccommodum aſſumpto. Inquit enim, *improbitatis luem, non ſecus ac peſtem, in hominum vitam graſſari, & vel integerrimorum ſæpe animos, veluti*

Nu. 33. v. 52.

Ole. h. 5. in Levit.

Diod. Sic. l. 12.

morbi aliqua contagione infici, & corrumpi. Vel unicus peſtifer ſufficit ad totius infectionem populi, imò vel unicum infectum filum; Id quod Apoſtolus his verbis inſinuare voluiſſe videtur, dum ait: *An neſcitis, quia modicum fermentum totam maſſam corrumpit?* Circa quæ Dionyſius Carthuſianus ita diſcurrit: *Sic unum peccatum, ſeu unus peſtilens, & perverſus totam maſſam, id eſt, veſtram congregationem, contaminat, inficit, & ſeducit, niſi auferatur.*

1. Cor. 5. v. 6.

Dion. Carth.

4 Alia inter & hoc reperimus in Levitico præceptum: *Anima quæ tetigerit aliquod immundum, ſive quod occiſum à beſtia eſt, aut per ſe mortuum, aut quodlibet aliud reptile, & oblita fuerit immunditiæ ſuæ, rea eſt, & deliquit.* Quomodò anima contrahere potuit maculam; dum non peccavit per malitiam? *Si oblita fuerit, &c.* Diſcite myſterium; qui contagioſa inficiuntur peſte, non eam contrahunt voluntariè, ſed ex commercio, & praxi cum perſonis infectis. Ita & plurimi, dum malorum frequentarunt conſortia, eorum imbiberunt culpas, & vitia, longè licèt inviti, eorumdem incurrerunt pariter pœnas, & diſpendia. Audite Origenem: *Tertia eſt immunditiæ ſpecies, quâ is qui mundus eſt, ſi aliquid contigit immundum, non tam ſuo peccato, quam aliena contagione polluitur; ut puta, ſi quis ſocietur amicitiis, & conſortio hominis lividi, vel iracundi, vel adulteri, & ipſe tamen non inficiatur ſceleribus ſuis, videat tamen eum, & intelligat, quomodo fratrem ſuum odit, & homicida eſt, & aliena immunditia ipſe pollutus eſt:* S. quoque Chryſoſtomus, hac de materia ſub peſtis alluſione tractans, ait: *Quemadmodum enim corpora ſæpe a corrupti aeris lue infecta pereunt, ita etiam anima ſæpè damnum accepit ex malorum congreſſione; & quemadmodum ſanus oculus, quando laborantem aſpexerit, afficitur; & qui eſt ſcabie refertus, iis etiam qui ſani ſunt, eam impertit; ita etiam ſæpe contingit in conſuetudine improborum hominum, & ideo etiam ſuaſit Chriſtus, non ſolum eos qui ſunt tales, fugere, ſed etiam excindere, ſic dicens: ſi oculus tuus dexter te ſcandalizat, erue eum.*

Lev. 5. v. 2.

Orig. h. 3. in Lev.

Chr. in Pſ. 4.

Matt. 5. v. 29.

5 Peſti ferrum medetur, & ignis; ita, ut ſpiritualem malos inter ſocios declines mortem, quodcumque efficaciter adhibere debes remedium, quantumvis arduum, & difficile. Celeberrima illa paſſim circumfertur, ab Abrahamo quondam contra quatuor reges reportata victoria, quando Loth cum omni ejus ſubſtantia, gentili eripuit ſervituti. At minus advertite, quod victori reduci rex obtulit Sodomorum: *Da mihi animas, cætera tolle tibi. Qui reſpondit ei: levo manum meam ad Dominum Deum excelſum, poſſeſſorem Cæli, & terræ, quod a filo ſubtegminis uſque ad corrigiam caligæ non accipiam ex omnibus, quæ tua ſunt.* Spolia victoris erant, & nihilominus Abraham vel minimum etiam ex iis filum acceptare detrectavit. Cauſamne noſtis: *Dixit autem rex Sodomorum ad Abraham.* Peſſimi, maximèque abominabiles erant Sodomitæ, idèoque ſapientiſſimus Patriarcha quodcumque ſibi cum iis interdicendum ſtatuit commercium, quia ſicuti vel unicum filum infectum poteſt tranſfundere peſtem, ita vel unicum verbum, geſtus, vel malum exemplum unicum, quæcumque res mala, quantùmvis minima, ſufficiens eſt, ut nos contaminet. Imo Nazianzenus eadem contagionis metaphora in præſenti uſus, dicere non veretur: *Neque enim vel pannus tincturam ita facilè concipit; vel is, qui fœtido, aut ſuavi odori propius ſe adjunxit, ejus particeps fit, vel vapor quidam morbidus, & noxius pari facilitate in aerem diffunditur, ac per aerem animantibus impertitur, quam nos vero nomine peſtem dicimus, ut ſubditi præfectorum vitio celerrimè imbui, atque impleri ſolent, & quidem multo faciliùs, quam virtute.*

Gen. 14. v. 21.

Gen. 14. v. 21.

Naz. or. 21.

6 Sanctus Anſelmus citata Apoſtoli verba (*corrumpunt mores bonos colloquia mala*) conſiderans, hanc ex iis elicit, nobilemque tradit eruditionem: *Nolite ſeduci, id eſt, nolite ſtultorum verbis, & blandiloquentia a recto tramite abduci. Aſſiduitas pravi colloquii vitiat mentem, & idcirco vitanda eſt, maxime ab infirmis. Sic enim verba proximorum audiendo, quotidiè ſumimus in mente, ſic reſpirando, aerem trahimus corpore; & ſicut malus aer aſſiduo flatu tractus inficit corpus, ſic perverſa locutio aſſiduè audita, infirmantium inficit animum, ut caleſcat delectatione pravi operis.*

1. Cor. 15. v. 33

S. Anſel.

7 Contagium juxta medicorum doctrinam, ſpecies

eſt veneni. Fraudulentus inferni ſerpens, noſtrarum indeſinenter inhians animarum perditioni, ut ſuo nos veneno inficiat, pernicioſam, blandamque exhibet ſocietatem, & amicitiam; ideòque ſanctus Hieronymus impios, noſtræ ſaſe aſſentatoriè inſinuantes familiaritati, viperarum afficit titulo, inquiens: *At quis unquam juxta viperam ſecurus ſomnos capit? quaſi non percutiat, ſaltem ſollicitat. Quadrat in illud Jeremiæ; lamiæ nudaverunt mammas, & lactaverunt catulos ſuos. Lacte nos alliciunt ut matres, veneno officiunt ut ſerpentes. Igitur fili mi, ait ſapiens, ſi te lactaverint peccatores, ne acquieſcas eis.*

S. Hier. in Thren. 4. v. 3.

8 S. Bernardinus cum in præſenti ingenioſè adhibet ſacræ ſcripturæ textum, ubi Chriſtus congregatis in unum diſcipulis, poteſtatem legitur impertiiſſe malignos ejiciendi ſpiritus: *Dedit eis poteſtatem ſpirituum immundorum, ut ejicerent eos*, inquit ſanctus, *& non dedit eis poteſtatem ſuper homines malos. Per Evam quippe Adam à diabolo ſeductus eſt, meritò ergo draconi, & ſtruthioni tales perverſi aſſimilantur*, juxta illud Jobi: *Frater fui draconum, & ſocius ſtruthionum. Dracones enim ſecundùm Iſidorum cùm flammivomi ſint, ex hoc aer concitatur, virus in caudis habent: Crura elephantium circumcingendo ſtringunt, oculos eorum impetunt, atque eos ſuffocando perimunt. In his notantur homines perverſi, & perverſores, qui dracones ſunt ignivomi, ſeu flammivomi; ideo ex eis concitatur aer, quia perverſi verbis peſtifera malitia plenis, corrumpunt illos, qui converſantur cum eis, nam draco occultè inſidiatur. Caudæ, in quibus habent virus, ſunt infernales, & circumventiva malitia, quibus homines circumveniendo perimunt, trahentes ad malam vitam, inter quos intereunt elephantes excæcati, id eſt, hi, qui quandoque videntur gratiis, & virtutibus magnis illuminati.*

S. Bern. ibid. Matt. 10. v. 1. Job 30. 29.

9 Speculum, quantùmvis clarum, & mundum, vel unico obducitur flatu, ita & anima, quantùmcumque pura, & immaculata, per blanda amicorum colloquia, & converſationes conſpurcatur: *Cum viro innocente innocens eris*; ecce vobis ſpeculum limpidum: *cum perverſo perverteris*; ecce vobis idem, vel unius perverſi communicatione, & conſortio obtectum: *Qui communicaverit ſuperbo, induet ſuperbiam*, inquit Eccleſiaſticus, &: *Filii abominationum fiunt filii peccatorum, & qui converſantur ſecus domos impiorum, & qui converſantur cum vicinis impiorum.* Tigurina legit: *Liberi execrabiles evadunt liberi ſceleratorum, & qui verſantur in impiorum vicinia.* Appropiatio venenum communicat: quiſquis contagioſa vult declinare venena, ſocietates, & conſortia mala ſubterfugiat, oportet.

Eccl. 13. v. 1. Eccl. 41. v. 5.

Gen. 21. 9.

10 Sapiens, & à Deo illuminata Sara, *cùm vidiſſet* die quodam *filium Agar Ægyptiæ ludentem cum Iſaac filio ſuo, dixit ad Abraham, ejice ancillam hanc, & filium ejus.* Quorſum objecto tantus rigor? nonnè pueris in teneriori ætate proprium eſt, luſibus ſe oblectare, & indulgere? ita equidem; ſed ecce quid Apoſtolus de dicto ſenſerit ludo, dum eum perſecutionis titulo mactat, inquiens: *Sed quomodo tunc is, qui ſecundùm carnem natus fuerat, perſequebatur eum, qui ſecundùm ſpiritum, ita & nunc; ſed quid dicit ſcriptura? ejice ancillam, & filium ejus.* In catena antiquus quidam Expoſitor verbum *ludentem*, explicat, *pugnantem*, cui & illud congruit: *Surgant pueri, & ludant coram nobis*; id eſt, confligant. Interlinearis inquit: *Lubricum, & laſcivum docebat eſſe Iſaac, ſicut ipſe erat.* Chryſoſtomus Gloſſæ ſubſcribit, dum ait: *Vide, obſecro, Saram non ferentem Iſmaelis licentiam, neque patienter ſuſtinere volentem, ancillæ filium cum ſuo Iſaac converſantem.* Cajetanus pariter ait: *Ludentem, id eſt, facientem irridere.* Numquid perſecutio aliqua crudelior eſſe poteſt, quàm illa, quæ bonos tenerit mores, puerumque à divini timoris ſemita in primis facit deviare annis? Hic ipſe malorum ſtylus eſt ſodalium, teneræ ſcilicet ætati per mala exempla, verba, adulationes, blanditias, & ludos, ſuum inſtillare venenum, bonoſque pervertere: quibus omnibus ſi nihil effecerint, tandem omnium potentiſſimam adhibituri machinam, riſus multiplicant, & deluſiones: *Ludentem, id eſt, facientem irridere.* Ideòque Sara, filium ſuum Iſaac huic ereptura periculo, voluit Iſmaelem amoveri cum matre; ad vitandum namque hoc contagium, omni cum induſtria, & ſtudio, non proximas duntaxat, ſed & remotas præſcindere oportet occaſiones.

Auct. in cat. Lip. 2. Reg. 2. v. 14. Gloſſ. Interl. Chryſ. ibid. Cajet.

11 Iſaias propter quotidiana cum infecto populo commercia (*In medio populi, polluta labia habentis, ego habito*) hoc pariter contagio ſeſe laborare ſuſpicabatur, cùm ingemiſceret: *Vir pollutus labiis ego ſum.* Ut res quæpiam contagio infecta expurgetur, ignem applicari neceſſum eſt; eamdem in mundando Propheta videntur ſervaſſe methodum Seraphini, dum & ipſi ardentes hunc in finem adhibuere carbones: *Et volavit ad me unus de Seraphim, & in manu ejus calculus, quem forcipe tulerat de altari, & tetigit os meum, & dixit: ecce tetigit hoc labia tua, & auferetur iniquitas tua, & peccatum tuum mundabitur.* Iſ. 6. v. 5.

12 S. Chryſoſtomus fuſior in hac pertractanda materia, diverſa malæ ſocietatis vitandæ conatur adducere motiva, inquiens: *Jam vero, etiam proverbia multa de ea re verba faciunt, dicentia, & ſuadentia omnibus, non ſolùm declinare, ſed etiam reſilire ab iis, qui mala conſulunt, & non cum illis verſari. Si enim quæ ſunt naturalia, ſæpè mutant naturam ex mala conſuetudine, quantò magis quæ ſunt arbitraria, & noſtræ voluntatis? color enim, & ſanitas ineſt nobis natura, ſed ea nonnumquam corrumpuntur ex alio habitu contrario; & rurſus appetitus ciborum, & eum ſæpè perdimus vitio ægritudinum; quod ſi ea, quæ ſunt naturalia, moventur; multo magis ea, quæ ſunt voluntatis, quò faciliùs mutantur ad utrum libet. Ne parum damni afferre exiſtimemus malorum conſuetudinem, ſed ante omnia eos, qui tales ſunt, vitemus, etiamſi ſint uxores, etiamſi ſint amici, etiamſi qualibet; nam hoc etiam malum illos perdidit, Salomonem inquam, & Samſonem, quin etiam totum genus Judaicum ſic periit. Neque enim feræ ita pungunt, ut hominum improbitas, illæ enim venenum aperte præſeferunt, hi autem inſenſibiliter, & abſque ullo ſtrepitu virus quotidie immittunt, de animi robore quotidie paulatim detrahentes.* Chryſoſt. in Pſ. 4.

13 S. Bernardinus malæ ſocietatis damna ſub alluſione veneni diſcutiens, juſtos, & timoratos perverſorum conſortiis perverti, his edocet verbis. *Sicut naturales ajunt, venenum artificialiter factum conficitur ex commixtione plurium frigidorum, & dum res frigida frigidis copulatur, frigiditas augetur, & ſic naturali calori fortiùs adverſatur; proinde contingit ſæpè, quod id, quod non eſt per ſe nocivum, fit venenum ex nocivorum commixtione: ſic contingit pleriſque non perverſis, qui quia cum impiis copulantur, perverſiſſimi fiunt.* S. Bern. ibid. art. 4. c. 3.

DISCURSUS IX.

ARGUMENTUM.

Vel unicus ſocius malus ſufficit ad corrumpendos multos bonos, qui nos diverſis multoties bonis privat, & iiſdem ſuppliciis implicat, quibus ipſe obruitur.

THEMA.

Neſcitis, quia modicum fermentum totam maſſam corrumpit? 1. Cor. 5. v. 6.

1 APoſtolus in præſenti, ut malorum conſortia declinandi convincat neceſſitatem, accommoda fermenti utitur ſimilitudine; ſicuti enim hoc farinæ immerſum totam corrumpit maſſam, ita vel unicus in aliquo cœtu, aut congregatione ſodalis perverſus ſufficiens eſt ad contaminandos univerſos: *Non immeritò*, inquit Salvianus Maſſilienſis Epiſcopus, *B. Apoſtolus ejici peſtilentem jubet, & cur jubeat, oſtendit, dicens; quia modicum fermenti totam maſſam corrumpit. Inde evidenter agnoſcimus, etiam unum ſæpiſſimè malum hominem, perditionem eſſe multorum.* Primaſius textum hunc Apoſtolicum ſequenti illuſtrat gloſſa: *Ignoratis, quia unius mali exemplo multi poſſunt perire?* De uno duntaxat fornicatio negotium agitabatur; & nihilominus Apoſtolus indefeſsè ipſius urſit eliminationem *oſtendens*, ut Sanctus Chryſoſtomus ait, *quod non de uno ſolo, ſed de tota Eccleſia agitur, & periculum ſubitur.* Una ſola ſcintilla ſufficiens eſt ad integram ſuccendendam ſylvam, ita & *unius peccatum*, teſte S. Ambroſio, *multos contaminat, imo omnes qui norunt, & non devitant.* S. Athanaſius eamdem citans Apoſtolicam doctrinam, ſequentem format diſcurſum; *Hoc propter malos, & perverſos homines dicit, nam quemadmodum vetus fermentum exiguum quidem eſt, multum autem farinæ fermentari facit; ad eumdem modum malus homo, qui in ſe nutrit malitiam, impertit etiam aliis, & fit ſcandalum,* Salv. l. 6. de Gub. Dei. Primaſ. Chryſ. ibid. S. Ath. in ho. ad Ant. q. 34.

multo-

Digitized by Google

multoſque lædit. Atque ideò, ait Sanctus, Corinthiis Apoſtolus præcipit: *Expurgate vetus fermentum, ut novi ſitis, hoc eſt, expellite malum, & pravum ex vobis, aut vos ab ipſo recedite, quandoquidem omnis malitia inquinat hominem*. Cujus pariter aſſerti hanc S. Thomas
Eccl. 11. v. 34. rationem aſſignat: *Sicut per modicum fermentum tota maſſa paſtæ corrumpitur, ita per unum peccatorem tota ſocietas inquinatur; unde ab una ſcintilla augetur ignis, & ab uno doloſo augetur ſanguis, & hoc quidem contingit, dum per peccatum unius, alii provocantur ad peccandum*.

Prov. 13. v. 20. S. Ephr. ca. de char.
2 *Qui cum ſapientibus graditur, ſapiens erit*, nobis Sanctus inſinuat Spiritus, qui mox etiam de malis ſociis tractans, ſubjungit: *Amicus ſtultorum, ſimilis efficietur*. Ex quibus S. Ephrem elicit, unum ſufficere impium, ut nos in viam iniquitatis introducat, ſecus verò ubi de virtutibus eſt actio: *Unus in unum facilè vertitur, quia malitia ſuperat*. Plurimi boni impigrè multoties deſudabunt, ut vel unicum virtutibus, & bona imbuant diſciplina; unde & in numero plurali dicitur: *Qui cum ſapientibus graditur, ſapiens erit*. Ut autem quis malus evadat, ſufficit unicus perverſus, ſiquidem malitia omnis dilatata eſt, eamque promovet corrupta natura noſtra.

Iſ. Abb or. 11.
3 Notatu digniſſima mihi occurrunt quædam Iſaiæ Abbatis, hunc in modum de Juda loquentis, verba: *Nec Dominus Jeſus priùs aſcendit in crucem, quam Judam expuliſſet è medio diſcipulorum*. In collegio Apoſtolico Chriſtus ſuam fundaverat Eccleſiam ſponſam, *quam acquiſivit ſanguine ſuo*; nolebat itaque Redemptor, Judam poſt mortem ſuam reliquos inter denotari diſcipulos, prævidens, illos ex hujuſmodi commercio, contaminationis incurſuros periculum, ſiquidem *modicum fermentum totam maſſam corrumpit*. Quamdiu Chriſtus ſuperſtes eum eo degebat, perque ſacratiſſimam humanitatem ſuam illi præſens aderat, arctiori impius fuiſſet conſtrictus fræno, cautè obſervatus undique, omnibus innoteſcentibus fraudibus, & machinationibus ejus. Aſt poſt ſuam in Cœlos aſcenſionem, Eccleſiam ſuam Salvator ſtabiliendam ſecuriùs judicavit, ſi hic è medio ejus ſublatus eſſet, unde & ipſe Chriſtus, vix ut
Jo. 13. v. 31. Judas è Cœnaculo egreſſus, ad magiſtri ſui traditionem, & exinde ad furcam properabat, dixiſſe ſcribitur: *Nunc clarificatus eſt filius hominis*: q.d. Eradicatis hodie ex Eccleſia mea zizaniis, frumentum electum ſolidiores aget radices, fructumque afferet uberiorem; ideò-
S. Leo ſer. 7. de Paſſ.
que S. Leo inquit: *Poſtquam igitur Judas perſuaſus à diabolo diſceſſit à Chriſto, ſeque à corpore Apoſtolicæ unitatis abſcidit, nullo Dominus pavore turbatus, ſed de ſola redimendorum ſalute ſollicitus, omne temporis ſpatium, quod à perſequentium vacabat incurſu, myſticis ſermonibus, ſacrataque Doctrina, ſicut Joannis Evangelio declaratur, impendit, elevans ad Cœlum oculos, & pro univerſa Eccleſia ſupplicans patri*. Notat autem Sanctus, Chriſtum non ante pro ſua patrem exoraſſe Eccleſia, niſi ſeparato priùs traditore; quia nimirum, ſicuti juxta tritum proverbium, unicus peccator peſſundat navigium, ita prævidebat Chriſtus, unico ſcelerato, & traditore Juda inter Apoſtolos reliquos permanente, myſticam ſuam poſſe periclitari navim. Noverat perfectiſſimè Verbum Incarnatum, quantum Eccleſiæ triumphanti damnum ſolus intulerat Lucifer, tertiam ex firmamento ſecum in abyſſum trahens ſtellarum partem;
Apo. 12. v. 10. quo exterminato, inquit S. Joannes, *audivi vocem magnam de Cœlo, dicentem: nunc facta eſt ſalus, & virtus, & Regnum Dei noſtri, & poteſtas Chriſti ejus; quia projectus eſt accuſator fratrum noſtrorum*. Paulò ante præmiſerat, dicens: *Angeli ejus præliabantur cum dracone, & draco pugnabat, & Angeli ejus, & non valuerunt, neque locus inventus eſt eorum ampliùs, & projectus eſt draco ille magnus, ſerpens antiquus, qui vocatur diabolus, & ſatanas*.

4 Quandoquidem Judæ mentionem ingeſſimus, optarem protinùs, oculos noſtros ad eorum converti turbinum, ventorum, tempeſtatumque temeritatem, qui mari ſummè turbato, illam in præſentiſſimum diſcrimen conjecerunt navim, in qua ipſemet moraba-
Matt. 8. v. 24. tur Dei filius, de quo canimus, quotidie: *Quoniam ipſius eſt mare, & ipſe fecit illud*; & nihilominus *motus magnus factus eſt in mari, ita ut navicula operiretur fluctibus*.
S. Amb. c. 31. S. Ambroſius conſiderat, quòd licèt in navi illa tam Apoſtolici collegii Sanctitas, quàm ipſiuſmet Dei filii præponderaret præſentia, nihilominùs propter unicum ſceleratum, & impium, qui aderat, Judam, aquas marinas in interitum conſpiraſſe navigii. Ecce ipſius S. Doctoris verba: *Hæc erat periculi cauſa, erat quidem ibi Simon Petrus, ſed etiam erat ibi proditor Judas, & licèt eſſet Petrus firmus ſuis meritis, perturbatur tamen criminibus proditoris*. Jon. 1. v. 5. Numquid Jonæ Prophetæ recens penes vos eſt memoria? rebellis, divinoque inobediens præcepto, navim conſcendit; moxque tanta exſurrexit tempeſtas, ut nautæ navim exoneraturi, varias in mare præcipitarint merces; ſed irrito conatu, ſiquidem ut S. Baſilius ait, *onera in fluctus effundebant, cùm tempeſtatis cauſam retinerent*. S. Baſil. Neque enim turbidum, atque implacatum ullatenus voluit acquieſcere elementum, niſi ipſo è navi ejecto Jona. Ita & S. Joannes Apoſtolus, teſte D. Irenæo, domum quamdam ingreſſus, ubi S. Iren. l. 3. adv. hær. c. 3. ex improviſo Cerinthum reperit hæreticum; ſine mora inde proſilit, clamans, & vociferans; recedite, profugite, timeo namque loci hujus exterminium vel ob unius impii iſtius præſentiam.

5 Moyſes maximum hanc ob cauſam reputavit prodigium, quod Core à terra abſorpto, indemnes evaſiſſent filii: *Factum eſt grande miraculum, ut Core pereunte, filii ejus non perirent*. Nu. 26. v. 11.

6 S. Hieronymus illa Eccleſiaſtis verba (*muſcæ morientes perdunt ſuavitatem odoris*) interpretans, de impio exponit homine, cujus demerita multos periæpè, quantumvis bonos, peremerunt: Eccl. 10. v. 1. S. Hier. *Quod ſic malus mixtus bonis*, inquit, *contaminet plurimos, quomodo muſcæ, ſi moriantur in unguento, perdunt odorem illius, & ſaporem*. Cui non diſſimilem nobis doctrinam præceptor aſſignat angelicus, dum illa ſacræ ſcripturæ verba, quibus *vetus fermentum* expurgare jubemur, interpretans, ait: S. Tho. ibid. *Id eſt, expurgate vos, abjiciendo à vobis vetus fermentum, id eſt, fornicarium; quod quidem dicit, quia per ſeparationem unius peccatoris tota ſocietas expurgatur; unde & egreſſo Juda Dominus dicit; nunc clarificatus eſt filius hominis*. Jo. 13. v. 31. Exod. 12. v. 15. Salmeron antiquum Hebræorum uſum, & præceptum Dei, ne tempore Paſchatis ſub graviſſima Salm. pœna quidquam domeſticos inter parietes aſſervarent fermenti, conſiderans, talem inſtituit diſcurſum: *Expurgate vetus fermentum, purgate, id eſt, radicitus, & funditus in univerſum purgate; quemadmodum diligentiſſima, & magna cum curioſitate Hebræi & accenſo lumine obſervabant, ut ab omni domo illorum abeſſet vel fruſtulum* Stevarius ibid. *ullum fermenti*. Antiquus quidam interpres ſuper eumdem Apoſtoli textum taliter ad noſtrum diſcurrit propoſitum: *Particula fermenti ad totam maſſam, collata ſimilitudine, comparato delinquente corripit omnes; quia ſicut maſſam, cui injicitur ea particula, totam corrumpit, ita unius perditi hominis morbus totam aliquam ſocietatem, & proborum hominum congreſſum facilè contaminat*.

7 Moroſo tantiſper oculo parabolam contemplari ne gravemini mecum, à Chriſto adductam de Rege quodã, qui poſt ſuo præparatas filio nuptias, nullum potuit habere convivam, omnibus ad citationem conſtanter ſe excuſantibus; quo facto rex ad indignationem provocatus, ſervos ſuos miſit, ut ſubitò egreſſi quoſcumque obvios ad ſumptuoſam adeò menſam introducerent. Accidit autem, ut reliquos inter quidam compareret infelix, nuptiali veſte deſtitutus; quem rex ſevero minatus obtutu, flammis devoveri juſſit. Plura equidem ac in parabola notatu digniſſima occurrunt, aſt hodie ſingulariter me in admirationem rapit miſeri hujus ſilentium, cùm enim omnes vel à primis natalibus noſtris prurītu laboremus excuſationum multiplicandarum, cur ille diverſimodè ſe defendere potens, penitus *obmutuit*? potuiſſet equidem dicere; domo mea digrediens, ſimilem honorem ne quidem per ſomnium mihi promittere præſumpſiſſem; poſteà autem invitatus, non habui tempus debitam mihi comparandi veſtem. Vel: non adverti hujuſmodi defectum; defuerunt ſufficientes ſumptus, &c. *At ille obmutuit* piſce taciturnior. Myſterium in- Matt. 22. v. 12. telligite: pœna ei inflicta præclariſſimam nobis debebat indigitare doctrinam. Cœtui adeò numeroſo, ubi omnes comparebant nuptiali charitatis, & ſanctitatis veſte induti, hicce unicus audacter ſeſe ingeſſit ſine illa. O arrogantiam deteſtabilem! Hominem reprobum, impium & perverſum in eam prorumpere audaciam, ut ſuis ſcandalis, peſſimiſque exemplis non vereatur contaminare multos! Audite Ambroſium ſanctum;

Digitized by Google

Quantò plus ſimul accumbentium beatorum candebat ſanctitas, tanto magis peccatorum illius apparebat improbitas, qui potuerat minùs diſplicuiſſe forſitan, ſi in conſortio juſtorum minimè ſediſſet. Amb. ſer. 14. Ad cujus intelligentiam ſciendum, ſolitum fuiſſe, ut intrantibus domum, priuſquam menſæ accumberent, veſtis offerretur nuptialis, ſi eam ipſi non contuliſſent; hic igitur eam neglexerat, ideòque quid reponeret excuſationis, non invenit, agnovit ſeſe tali dignum ſupplicio, dum omnibus aliis debitè ornatis, ſolus ipſe lacerum ſe ſtitit. Ex quibus facilè eruitur, quàm ſeverum ille mereatur ſupplicium, qui contaminatus, & vitioſus timoratis, juſtiſque ſe aſſociat, animo eos ſeducendi.

8 Memineritis utique hiſtoriæ, quam de Achan recenſet caput 7. libri Joſue. Populus electus terram promiſſionis jam tum ingreſſus, batilia, & ligones in triumphales cœperat convertere lautos, omnibus gentilibus timor, & tremor effectus propter glorioſiſſimas victorias; ſed ecce in unico momento favorabilis firmata ſubſiſtere viſa eſt inchoatæ felicitatis tota. Emiſſis namque aliquot viris contra civitatem Hai, cum probro, & interitu ſuorum non exili, ab inimico victus fugit Iſrael,
Joſ. 7. v. 5. ita ut de populo, cæteroquin ſemper victorioſiſſimo, faceret textus atteſtetur formidinem incredibilem, dicens: *Pertimuitque cor populi, & inſtar aquæ liquefactum eſt. Joſue verò ſcidit veſtimenta ſua, & pronus cecidit in terram coram arca Domini uſque ad veſperam, tam ipſe, quàm omnes ſenes Iſrael.* Quis exercitum talem, qua
Joſ. 7. v. 11. numero, qua experientia, qua adjutorio, atque aſſiſtentia divina maximè formidabilem, in tantas puſillanimitatis conjecit anguſtias? unicus ſceleratus, rebellis, avarus, cupiduſque Achan. *Modicum fermentum totam maſſam corrumpit.* Audite Dei ad Joſue datum reſponſum, & obſtupeſcite; *Peccavit Iſrael, & prævaricatus eſt pactum meum, tuleruntque de anathemate, & furati ſunt, atque mentiti.* Quomodò? nonnè unus dumtaxat deliquerat, cur totus igitur populus denunciatur reus? non ob aliam certè cauſam, niſi quia *modicum fermentum totam maſſam corrumpit*: Vel unius malum
Clem. Alex. l. 3. Strom. exemplum ſufficit ad inficiendos omnes ſocios, utpotè aliqualiter in culpa communicantes. Unde Clemens Alexandrinus ait: *Si electo vicinus peccavit, peccavit electus, nam ſi ita ſe geſſiſſet, ut jubet verbum, vel ratio, ejus vitam ita vicinus eſſet reveritus, ut non peccaſſet.* Si quæ in numeroſo grege fuerit ovis ſcabioſa, indilatè paſtor eam ſeparat à reliquis, ſiquidem unius ſcabies ſufficit ad inficiendas omnes: ita vel unicus ſolus diſcolus, niſi amoveatur, integram poteſt timoratorum, proborumque hominum contaminare congregationem.
Antiſth. *Neſcitis, quia modicum fermentum totam maſſam corrumpit?* Hancque ob cauſam Antiſthenes malos ſodales corruptis aſſimilavit dentibus, quorum vel unus propter nimiam viciniam ſufficiens eſt ad corruptionem omnium aliorum, quantùmvis ſanorum. Qui idem auctor ſimilitudinem etiam adducit de zizaniis, quæ frumento contigua ipſum deſtruunt, & degenerare faciunt; item de pomo putrido, & marcido, quòd ſano appoſitum, ipſi putredinem cauſat.

Pſal. 100. v. 4. 9 Citra omne dubium filiis ſuis optimam dederat inſtructionem David, qui dicere non dubitabat: *Perambulabam in innocentia cordis mei in medio domus meæ, non habitabit in medio domus meæ, qui facit ſuperbiam.* Et nihilominus quem Abſalon, quem Amnon, & Adonias ſortiti ſunt exitum? Doctrinam pro reſponſo à S.
S. Iſid. Pel. l. 4. ep. 71. Iſidoro Peluſiota audiamus, qui poſt adducta illa Apoſtoli verba (*bonos corrumpunt mores, congreſſus pravi*) hunc ſubnectit diſcurſum: *Ammon natu maximus, & Abſalon natu minimus filius pſalmographi, qui & turpiter vixerunt, & miſerabiliter vitam finierunt. Ille enim Fratris ſuæ eodem patre genitæ amore captus, cùm prohiberetur pudore, quo minùs naturam adeo ſibi cognatam copularet, affectum amoris cum quodam eorum, quos ſibi amicos eſſe exiſtimabat, communicavit; at is hunc affectum non modo non extinxit, neque ipſum à flagitio avertit, neque deterrendi cauſa, dixit: noli nova in vitam humanam importare tragœdiarum argumenta; verùm etiam viam, ac rationem ipſi excogitavit, quo pacto conceptum animo nefas perpetraret.* Ipſa experientia in hiſtoriis, tam ſacris, quam profanis multiplicata docet, amicos, ſociòſque malos bonorum morum eſſe corruptores, eorúmque duces, & anteſignanos. Laudatiſſimum à prima ſua erectione Eccleſia privilegium poſſedit, hodièque poſſidet, ſemper exterminandi diſcolos, abolendi zizania, ne noceant frumento. Nec immeritò, niſi enim quis in bonorum profecerit ſodalitio, quamvis ipſe ſolus perversè vixerit, ſufficit tamen ad contaminationem omnium: quam veritatem S. Auguſtinus, dum illa interpretatur S. Joannis verba (*exivit Judas, ut abiret in*
Joan. 13. v. 31. S. Aug. *locum ſuum; cùm ergo exiiſſet, dixit Jeſus, nunc clarificatus eſt filius hominis*) ſolido hoc ſuffulcit dogmate, inquiens: *Exeunte immundo, omnes mundi cum Jeſu manſerunt, velut triticum zizaniis ſeparatis.*

10 Porrò ſupplicia improbis debita ad eos etiam transfundi, qui illorum utuntur ſocietate, manifeſtè ex tranſgreſſione patet Oziæ regis, qui ob temerariam miniſterii ſacerdotalis uſurpationem, lepra percuſſus, inſuper juxta legem è civitate exulare debuiſſet, ſed tamquam rex huic ſe pœnæ ſubduxit, remanens in Jeruſalem. Sed
2. Par. 26. v. 21. Procop. in Iſa. quo effectu? mox Deus omnium illius urbis Prophetarum ora concluſit. Unde Procopius ait: *Quamquam legis præcepto extra caſtra lapſus, tanquam impurus pelli juberetur, Jeroſolyma tamen recedere recuſans, totam urbem præſentia ſua pollutam, impuramque reddidit. Inde eſt; quòd Dominus tacuit, Prophetas ſuos alioquin minimè dedignatus, ſed eorum doctrina indignos arbitratus, qui eamdem cum Domino impuro civitatem incolerent.* Quam veritatem in alio quodam Scripturæ loco confirmatam reperio, ubi dicitur Creator in quinto die volatilibus, & piſcibus benedictionem ſuam impertiiſſe:
Geneſ. 1. v. 22. *Benedixit, dicens; creſcite, & multiplicamini.* Cur obſecro animalia terreſtria, die ſexto producta, benedictione caruere? Doctus quidam reſpondet interpres:
Strabo ibid. *An ideo fortè animalibus ſextæ diei non benedixit Deus, quia inter omnia erat & ſerpens, cui poſt paululum erat ipſe maledicturus?* Verè, verè: itaque *modicum fermentum totam maſſam corrumpit.* Innumerabiles animalium erant productæ ſpecies, & individua, & nihilominus unicus, paulò poſt maledicendus, qui cum reliquis animalibus degebat ſerpens, omnia benedictione deſtituit Creatoris: *Terrena privata ſunt benedictione*, inquit
Ana. Syn. 12. exam. Anaſtaſius Synaita, *quoniam in eis erat ſerpens, Evæ hoſtis, & contrarius, & futurus erat obnoxius exectationi.* Voluit namque Dominus vel ab ipſo mundi principio docere, quantum præjudicium, & damnum integræ bonorum communitati afferat unicus impius, & perverſus. Alcuinus ſuperaddit, animalia terreſtria plus de maledictione participare, quàm aquatica, quia illa converſantur in terra, hujuſque utuntur fructibus, quæ
Alcuin. poſt peccatum maledictioni ſubjecta fuit: *Quia plus de maledicta terra vivunt.*

11 Variæ à variis aſſignantur rationes, cur Salvator transfigurationi ſuæ in monte Thabor tres tantùm voluerit adeſſe diſcipulorum ſuorum; cùm enim per glo-
Matt. 17. v. 1. rioſum hoc ſpectaculum eos in divinitatis fide, fideique conſtantia inter cruciatus, & tormenta confirmare voluerit, æquum omninò videri poſſet, omnes inibi debuiſſe eſſe præſentes. S. Joannes Damaſcenus ad no-
S. Jo. Damaſ. de transf. ſtrum peraccommodè reſpondet intentum, inquiens: *Omnes Chriſti amore præditi, ſed unus pecuniæ ſtudio flagrans Judas, unus hic dumtaxat indignus erat, qui divinitatem ſpectaret.* Ne autem Chriſtus hanc Judæ publicaret improbitatem, ne eum coram omnibus diffamaret, expediens judicavit, tres tantummodò eligere ex omnibus, licèt cum præjudicio aliquo cæterorum octo.

DISCURSUS X.

ARGUMENTUM.

Malis ſodalibus dæmon utitur tamquam efficaciſſimis ad nos pervertendos inſtrumentis; ideòque ſummè ſunt vitandi.

THEMA.

Sed ſerpens erat callidior cunctis animantibus terræ, quæ fecerat Dominus Deus; qui dixit ad mulierem; cur præcepit vobis Deus, ut non comederetis de omni ligno Paradiſi? Gen. 3. v. 1.

1 INvidia ardens Lucifer, ut primùm vidit hominem ad imaginem, & ſimilitudinem Creatoris ſui efformatum, qui Apoſtatarum Spirituum thronos, ſedeſque occuparet, ac reſtauraret, hujus illicò cœpit, inhiare ruinæ; aſt dum ſolùm proſternere nequit, tempus patienter præſtolatus eſt, in quo Adæ obtigit ſocia Eva, qua mediante lethale toti humano generi inflixit vulnus:

Mulier

Geneſ. 3. v. 12.

Mulier quam dediſti mihi ſociam, dedit mihi de ligno, & comedi. Non ipſe immediatè per ſe diabolus aggreditur Evam, ſed medio ſerpente; an fortè in Adami, & Evæ perniciem, & ſeductionem non poterat totum conjurare infernum? poterat utique: ſed medium omnium efficaciſſimum, maximèque infallibile, ſociam, ſeu conſortem fore judicavit. Sed quare hanc ipſam non immediatè, aſt per ſerpentem tentavit, atque ſeduxit? Aquila, & Theodotius pro *callidior*, legunt *verſipellis*. Non defuere auctores, qui ſerpentem hunc pulcherrimæ adoleſcentulæ figuram aſſumpſiſſe exiſtimarunt; de cujus opinionis veritate quidquid ſit, certum eſt, ſerpentes naturali hoc pollere inſtinctu, ut ſe per tortuoſos, artificioſoſque gyros inſinuent, per adulatorios, blandoſque motus ſeſe ingerant ubique; hancq; ob cauſam illecebras deſignant, & lenocinia ſodalium, & amicorum. Hac igitur de cauſa noluit dæmon ipſemet immediatè noſtrum aggredi, & devincere protoparentem, ſed per Evam, & ſerpentem, certus, ſociorum, atque amicorum malorum vires prævalere ſuis. Aſſertum meum à mendacio liberat S. Gregorius, dum ait: *Callidus adverſarius, cum a bonorum cordibus repelli ſe conſpicit, eos, qui ab illis valdè diliguntur, exquirit, & per eorum verba blandius loquitur, qui plus cæteris amantur*. Cujus efficacem hanc aſſignat rationem, dicens: *Ut dum vis amoris cor perforat, facilè perſuaſionis ejus gladius ad intima rectitudinis munimina irrumpat*. Eva utique ante habitum cum ſerpente colloquium, vetitum non conſiderarat lignum, divini tranſgreſſio præcepti nunquam ei in mentem venerat; unde S. Chryſoſtomus ait: *Verè corrumpunt bonos mores colloquia prava; quare enim non ante diabolicum conſilium illi tale quid venit in mentem, nec lignum hoc conſideravit, ejuſque pulchritudinem vidit? quia timebat mandatum Dei, & ſecuturum ſupplicium; nunc autem poſtquam a mala hac beſtia decepta eſt, ita ut crederet, quod per hoc non ſolùm non offendantur, ſed & Deo æquales ſint futuri, tunc illam ſpes promiſſionis ad ſumendum cibum impulit, inimico, & hoſti ſalutis noſtræ majorem fidem habens, quàm verbis Dei*. Deinde Sanctus ad amicitiæ, & perverſæ ſocietati violentiam, efficaciamque attendens, his Evam deviam, & prævaricatricem perſtringit verbis: *Quare illo relicto, propter quem formata es; ad cujus auxilium producta es, cujus dignitatum particeps, & cum quo ejuſdem es ſubſtantiæ, & vocis, in familiaritatem ſerpentis venire ſuſtinuiſti; ut a diabolo per hanc beſtiam acciperes conſilium, manifeſtè contrarium his, quæ à Deo ſunt injuncta?*

S. Greg. l. 3. mor. c. 6.

Chr. h. 16. in Gen.

2 Diverſæ docent experientiæ, diabolum generoſiora, conſtantioraque pectora non impetere directè per ſe, ſed per amicos, familiares, & fautores; unde S. Gregorius nos admonet; dicens: *Vigilanter debemus aſpicere, quod antiquus adverſarius non ſolum per ſemetipſum, ſed per eos etiam, qui nobis adhærent, ſtatum ſatagit noſtræ mentis inclinare: cur enim cor noſtrum ſua perſuaſione non ſubruit, ad hoc nimirum per linguas adhærentium repit*.

S. Greg. ib.

3 Procopius in ſubdolo hoc animali fraudulentum dicit denotari amicum, & ſodalem malitioſum, ſeductiones machinantem, qui *captat opportunum colloquiis tempus*; eo ſiquidem tempore doloſus ſuum exorſus eſt diſcurſum, dum maximè extimulare ſolet appetitus, ſcilicet circa meridiem: *Ubi eam famelicam ſenſit ad cibum capiendum, feſtinanter accurrit; utitur affectibus noſtris inſitis, inſtar mali conſiliarii*.

Proc. ib.

4 S. Chryſoſtomus maledictionem examinans ſerpentis (*maledictus es, &c.*) *Cum Diabolus malum attulit conſilium*, inquit, *cur beſtia illi pœna infligitur?* Quandoquidem Diabolus per ſerpentem locutus fuerat Evæ, cur ſerpens maledictione plectitur? Reſponſio facilis eſt, quia nimirum ſocietatem foverat cum dæmone.

S. Chryſoſt. h. 17. in Gen.

5 S. obſervat Gregorius, quòd *antiquus hoſtis humanum genus duobus modis tentare cõſuevit, ut videlicet corda ſtantium, aut tribulationibus frangat, aut perſuaſionibus molliat*. Utraque autem machina invictum aggreſſus pugilem Jobum; *in utraque contra B. Job ſe vehementer exercuit*; prima itaque corruit conatu, *quia putreſcentem foris ſanum adhuc interiùs ſtare conſpexit, callide cogitans penſat, quod contra ſe athleta Dei unde premitur, inde ſublevatur, victuſque ad ſubtilia tentandi argumenta convertitur, nam antiquæ artis inſidias repetit*. Hunc ei conflictum per Evam, id eſt, per propriam movit uxorem, hanc ei ſubmiſit infirmo innumeros inter ſpaſmos agonizanti: *Adhuc permanes in ſimplicitate tua? benedic Deo, & morere*. Vel chalybeum etiam pectus hujuſmodi potuiſſet concurere ictus, nihilominus invincibilis prævaluit herois fortitudo, & conſtantia; licèt aliqualis ſuborta fuiſſe videatur alteratio, dum injurioſis his conjugem verbis compellavit: *Quaſi una de ſtultis mulieribus locuta es*.

S. Greg.

Job 2. v. 10.

6 Accommodatiſſima nobis in præſenti favet S. Ephræmi ſimilitudo, inquientis: *Quamprimùm capta à dæmone fuerit anima, ad alias decipiendas fit quaſi laqueus, ſicut perdix comprehenſa pro eſca illis proponitur, quæ nondum laqueo captæ ſunt*. S. Bernardinus eamdem fusè tractans materiam, hunc Oſeę adducit, ſuoque illuſtrat textum commentario; *Factus eſt Ephraim, quaſi columba ſeducta, non habens cor, ſcilicet*, inquit Sanctus, *prudens ad vitandum conſortia. Facit enim Diabolus ſicut auceps, qui ponit columbam, quæ conſutos oculos habet in decipula ſua, ad quam aliæ accedentes, non intelligunt eam captam, & quod mirum eſt, cum illa quæ non videt, capiuntur aliæ, quæ oculos habent, ſic diabolus per unum excæcatum capit alios oculatos*. Imò S. Leo ſeductores nuncupare non dubitat dæmonis filios, crucisque Redemptoris inimicos, maximèque proindè vitandos tradit, inquiens: *Inimicis autem crucis Chriſti nulla conſenſione jungamur; ne impiorum conſortio Sanctitas fidelium polluatur, lux ſeparetur à tenebris, & fugiant filios diaboli filii veritatis*. Lux eſt incomparabilis cum tenebris, quorſum igitur dicit Sanctus; *lux ſeparatur à tenebris?* lux enim naturaliter ſemper exterminant tenebras. Myſticè loquitur Sanctus, per tenebras intelligens perverſos, juxtà illud: *Qui malè agit, odit lucem*. Hos igitur penitus à bonis ſeparari oportet. S. Auguſtinus per tenebras Angelos accipit rebelles, per lucem verò bonos. Hæ igitur tenebræ, ne lucem obſcurarent, ſeparatæ fuere; id eſt, inter Angelos bonos, & malos diſtantia firmata fuit infinita, qualis eſt inter Cœlum empyreum, & infernum: *Magnum chaos firmatum fuit inter eos*. Poſſunt inſuper ſocii improbi appellari dæmonis filii, quia ſeductioni, & condemnationi cooperantur animarum; quibus meritò exprobratur: *Vos ex patre diabolo eſtis, & deſideria patris veſtri vultis facere*.

S. Ephr. de redd. vit. rat.

S. Bern. to. 1. ſer. in Do. 4. Pent. a. 2. c. 1.

S. Leo Ser. 4. de quadr.

S. Aug. l. 11. de Civ. Dei c. 7.

Joan. 8. v. 44.

7 Chriſto quondam duo leguntur obviam facti dæmoniaci: *Occurrerunt ei duo habentes dæmonia*. Aſt quid præſtabant hi duo miſeri, quid moliri aſſueti? *Sævi nimis, ita ut nemo poſſet tranſire per viam illam*. Audite S. Chryſologum: *Videte*, inquit, *quia venientibus ad Chriſtum præcluſerunt viam, tranſitum denegarunt; etenim dæmonum iſta eſt cura, ne ad Deum homines poſſint reditum invenire; non enim aliter poſſunt homines poſſidere, niſi eos ab auctoris ſui ſocietate ſubducant*. Illiptum ſequaces imitantur dæmonis, in eo totam ſuam collocantes induſtriam, ut nos à bonorum ſocietate avulſos, Chriſto deſtituant. Unde maximam ſibi laudem acquiſivit Epiſcopus ille, cujus in medio peſſimorum hominum habitantis in fidei Chriſtianæ profeſſione conſtantiſſimus animus ſingulariter extollitur in Apocalypſi: *Scio ubi habitas, ubi ſedes eſt Satanæ*. Ibi namque ſuum dæmon erigit thronum, ibi reſidet pro tribunali, ibi ſuas promulgat iniquiſſimas leges, ſibique obedientiam expoſtulat ſine contradictione, ubi conſortium invenit perverſum. Diſſerens Salvator de Cœleſti gratia, favore, & aſſiſtentia iis omnibus impertienda, qui divini intuitu ſervitii ſeſe ad invicem uniturі eſſent, promiſit, dicens. *Ubi fuerint duo, vel tres congregati in nomine meo, in medio eorum ſum*. Idem de bonis, & timoratis, in unum congregatis, aſſerere poſſumus; aſt oppoſitum de perverſis ſtatuendum, ſiquidem *in medio illorum diabolus*; in quos meritò retorſerim illud Oſeæ: *Non dabunt cogitationes ſuas, ut revertantur ad Deum ſuum*. Aſt quare? Reſponſum accipite ab eodem Propheta: *Quia ſpiritus fornicationum in medio eorum*.

Mat. 8. v. 28.

Chryſ. ſer. 16.

Apoc. 2. v. 13.

Mat. 18. v. 20.

Oſ. 5. v. 4.

8 Numquid fidem adhibebitis, ſi amicum, ſeu ſocium malum, à diabolo tamquam inſtrumentum adhibitum, ipſo dæmone efficaciorem eſſe affirmaverim? Quis pervertit Adam, quis ſeduxit Evam? Reſpondet Apoſtolus: *Adam non eſt ſeductus, mulier autem ſeducta*, per conſortium ſerpentinum; aſt quid de Adamo? peccavit, *ne contriſtaret delicias ſuas*. Ita plurimi ſeducuntur,

1. Tim. 2. v. 14

non per inſtinctus, aut aſſultus diabolicos, ſed ne hunc, illumve contriſtent, aut affligant amicum, ne ſocii videantur reſpuere ſollicitationem. Meritò Tertullianus Evæ exprobrat, dicens: *Tu es diaboli janua, tu es quæ eum ſuaſiſti, quem diabolus aggredi non valuit.* [Tert. de mu. hor.] [S. Aug. l. 11. Gen. ad lit. c. 24.] Cariſſimè ad intentum noſtrum S. diſcurrit Auguſtinus, dum aſſerit, quòd Adam prohibitum guſtaverit fructum; *non quidem victus concupiſcentia, quam nondum ſenſerat in reſiſtente lege membrorum legi mentis ſuæ; ſed amicabili quadam benevolentia, qua plerumque fit, ut offendatur Deus, ne homo ex amico fiat inimicus.* Imbecilliorem Lucifer totam ſuam reputabat aſtutiam, & ſagacitatem quàm ut Adamum in divini decreti prævaricationem, atque inobedientiam præcipitare valeret, ideòque illius adhibuit conjugem. Ita experientia quotidiana teſte, vel unius amici ſuggeſtio, vel inſtantia longè efficacior eſt ipſo dæmone, atque omnibus conatibus ejus: [S. Bern. ib. ſer. 10 Do. 3. Pent.] *Diabolus ad juſtum accedere non audet*, inquit S. Bernardinus, *ſed malus homo non timet, ſed contemnit, & ex hoc patet, quanti periculi ſit ſocietas perverſorum.*

9 Tentavit Lucifer Salvatorem magnis promiſſis, inquiens: *Hæc omnia tibi dabo, ſi cadens adoraveris me*; ſed optato fruſtratus exitu, aliud adhibuit, ſibi efficacius viſum, adulationis medium, dicens: [Marc. 1. v. 24. Chry. ſer. 27.] *Quid nobis & tibi, Jeſu Nazarene? Veniſti perdere nos? ſcio qui ſis, ſanctus Dei.* Ubi Chryſologus ait: *Credidit infelix, ut eum, quem tentatione vincere, quem muneribus inflectere nequivit, poſſet adulatione pulſare.* Sed neque hac vice ſuum aſſecutus intentum, intimum Chriſti amicum adhibendum cenſuit S. Petrum, cui ſuggeſſit, ut Salvatori paſſionem, & conſequenter humani generis redemptionem diſſuaderet: [Mat. 16. v. 22.] *Aſſumens eum Petrus, cœpit increpare illum, dicens; abſit à te Domine, non erit tibi hoc.* At omniſcius dæmonis ſubitò fraudes technaſque detegens, magna cum indignatione conſultorem peſſimum à ſe repulit: *Qui converſus, dixit Petro; vade poſt me, Satana, ſcandalum es mihi, quia non ſapis ea, quæ Dei ſunt.* Aſt qualiter eum probroſo Satanæ efficit titulo, qui non modò à dæmone obſeſſus non erat, ſed & ſuper infernum poteſtatem acceperat? Reſpondeo, Chriſtum optimè cognoviſſe inimici aſtutias, Petrum (quantùmvis nihil hujuſmodi advertentem) veluti ſuum adhibentis inſtrumentum, ea ſpe pleni, fore ut per familiariſſimum Chriſti diſcipulum, tamquam per omnipotens medium, Chriſtus ab imminenti retraheretur morte. Eamdem verſipellis adhibuit machinam in ipſa nocte mortis Chriſti, *antiquæ artis inſidias repetens* qui ut Chriſti mortem præpediret, Pilatum à ferenda mortis ſententia dimovere conatus eſt per uxorem: [Mat. 27. v. 19.] *Multa paſſa ſum per viſum hodie, &c.* At differentiam notate in verbis Chriſti, dæmoni namque ipſi ſe ad idololatriam provocanti in monte reſpondit: [Mat. 4. v. 10.] *Vade Satana.* Ad Petrum autem ait: *vade poſt me Satana*, moxque ſubdit: *Scandalum es mihi, non ſapis ea, quæ Dei ſunt*; incomparabiliter enim quocũque dœmone pejor eſt vel unicus ſocius malus: *Nulla peſtis eſt pernicioſior ad nocendum*, inquit Boetius, [Boet. l. 3. de conſol.] *quam familiaris inimicus.* Poſt peractam, deluſamque à Chriſto in templi pinnaculo tentationem inimicus vires recolligens, ad Nazareorum Chriſti popularium, cognatorum, amicorumque, [Luc. 4. 29.] cum quibus Chriſtus per 30. annos demoratus fuerat, auxiliatrices confugit manus; unde S. Bonaventura, V. Bedæ ſecutus doctrinam, ait: [S. Bon. ibid.] *Quod ille tantum dixit verbo, mitte te deorſum, hoc illi conati ſunt facto. Pejores ſunt Judæi diſcipuli diabolo (Beda) diabolo magiſtro.* Quod argumentum S. Bernardinus his latiùs proſequitur verbis: [Bed. in cat. S. Ber. de. 8. 2. c. 1. mal. 3.] *Mira res! tanta eſt malitia, quam docente diabolo quidam perverſi diſcunt, ut multas nequitias per eos in mundo dæmones operentur, quas operari quodammodò nequirent per ſe ipſos; majoremque poteſtatem habent ſancti viri ſuper dæmones, quàm ſuper hos perverſos homines. In hujus myſterium, Dominus convocatis duodecim diſcipulis ſuis, dedit eis poteſtatem ſpirituum immundorum, ut ejicerent eos;* [Mat. 10. v. 1.] *& non dedit eis poteſtatem ſuper homines malos.*

10 Rupertus Abbas Geneſeos commentario intentus, dum ſerpentem conſiderat, hunc, [Rup. Ab. in Gen. l. 3. c. 2.] poſtquam à diabolo in protoparentum noſtrorum ſeductionis inſtrumentum adhibitus fuit, deterioris aſtruit factum fuiſſe conditionis; in principio namque dicebatur, *callidior cunctis animantibus terræ*, vel ut 70. legunt, *ſapientiſſimus*; [Gen. 3. v. 1.] id quod admodum credibile eſt, ſiquidem Incarnata Sapientia eumdem Apoſtolis ſuis ſub prudentiæ typo exhibuit, dicens: *Eſtote prudentes, ſicut ſerpentes.* Aſt poſt Mat. 10 v. 16.
ſocietatem cum dæmone habitam doloſus, fraudulentus, & verſipellis evaſit, & à Deo maledictus fuit: *Sciendum*, inquit ille, *quod ſerpens, antequam fieret organum diaboli ad perditionem hominis, ſapiens vel prudens poterat dici poſtquam autem prudentia ejus malitiæ diaboli eſt conjuncta, callidus, & nequam, ſive verſipellis poteſt appellari.* Incredibilis accreſcit malitia, & impietas, dum tentationi, & ſuggeſtioni dæmonis quiſquam cooperatur amicus, aut ſodalis, ad ſeductionem, & perverſionem alterius amici.

11 Oleaſter ſeductores, hominum titulo indignos, Ole. in cap. 3. Gen.
ſerpentes, vel certè homines dæmoniacos nuncupandos eſſe docet, inquiens: *Admonet locus iſte, illos non homines, ſed ſerpentes eſſe dicendos, qui arte, & aliis miris mediis, proximos ad peccata trahere conantur.*

12 Dicuntur quondam ſimul iter inſtituiſſe fur quidam, In ſum. prædic. ver. ſoc. c. 3.
& dæmon, verſus eumdem locum; hic ad ſtrangulandum puerum, ſæpiùs à matre propter nimios planctus maledictum; ille ad auferendum aſinum. Temporis itaque fallendi gratia per viam colloquentes, ſuos ſibi invicem communicarunt conceptus, & intentiones. Inter cætera fur à diabolo petiit, an igitur mater nullum poſſet filio ferre ſubſidium? cui hic: poteſt utique, ſi maledictionem in benedictionem commutarit. Pertingentes itaque ſimul ad optatum terminum, ingreſſus eſt domum diabolus, qui ut filium plangentem, matremque audiit maledicentem, feſtinus accurrit ad prædam; ſed nihilò tardior fur exclamat: *Benedicite.* Quo facto ſummè indignatus dæmon, heus, ait, apprehendite furem, aſini prædonem. Auctor, qui hæc ſcribit, ex his infert, ſæpiùs accidere, ut ſocii mali ſcelerum noſtrorum conſcii, ſi quando nobis indignentur, nos accuſent, diffament, crimina noſtra publicent, & conſequenter, ſaltem caſualiter, ſeveris nos afficiant ſuppliciis.

13 Neque refert, quòd aliquando ab impiis ſodalibus non pervertamur, quòd ſuum quandoque in nos non transfundant malum; ſemper nihilominùs tamquam inimici Dei vitandi ſunt. Referunt acta Apoſtolorum, quòd mulier quædam S. Paulo, & Sylæ quondam obvia, quæ ſpiritum circumferebat divinatorem cum ingenti Dominorum ſuorum lucro, exclamare cœperit in Act. 16. 17.
loco publico. *Iſti homines ſervi Dei excelſi ſunt, qui annunciant vobis viam ſalutis; hoc autem faciebat multis diebus. Dolens autem Paulus, & converſus ſpiritui dixit: præcipio tibi in nomine Jeſu Chriſti, exire ab ea; & exiit eadem hora.* Cur, obſecro, indignabatur Apoſtolus vera dicenti, præſertim cùm taliter populus ad Evangelii notitiam, ad Apoſtolicorum miniſtrorum venerationem, attentionemque, attraheretur? Reſpondet noſtro conformiter propoſito in hæc verba Origenes: *Dominus noſter Jeſus Chriſtus non dignatur à dæmonio accipere teſtimonium. Sed ait: obmuteſce, & exi ab eo. Apoſtolus* Orig. h. 16. in Num.
ſuus Paulus imitatus, dolens convertit ſe, & ait ſpiritui Pythonis; Præcipio tibi in nomine Domini Jeſu Chriſti diſcede ab ea. Sub nullo penitus prætextu, etiam bono pietatis, charitatis, aut cujuſcumque alterius finis recti, nos perverſis credere debemus, ſunt enim ſemper inimici Dei, & inſtrumenta diaboli. Servi Dei, vero illuſtrati lumine, maxima hoc in puncto utuntur circumſpectione, eos declinant, & à ſe proſcribunt, quamvis æternam præferant devotionis ſpeciem, quoniam ſemper *latet anguis in herba.*

DISCURSUS XI.

ARGUMENTUM.

Noſtrorum qualitas morum ex qualitate noſcitur ſociorum, quibuſcum converſari ſolemus, unde virtuoſi ſint, oportet, qui cum malis degunt, ad emendandos eos.

THEMA.

Cum perverſo perverteris, Pſ. 17. v. 27.

1 ORaculum docet propheticum, nos per malorum conſortia infallibiliter ſeducendos: *Cum perver-* S. Auguſt. in gloſſ. inter.
ſo perverteris. S. Auguſt. à Gloſſa citatus, legit: *Cum perverſo perverſus videris.* Si enim per ſummum Dei beneficium, per ſocietatem malam non contaminaremur, numquam tamen maculam declinaremus ſuſpicionis communis, vi cujus habemur eadem cum ſociis noſtris Plin. l. 4. ep. 27.
conſpurcari pice; dicere namque ſolemus: ex ſocio digno-

gnoſcitur homo. Unde Plinius ſe ab Euripide didiciſſe aſtruit, hominum mores ex ſociorum qualitate, cum quibus libenter convivunt, conjecturandos eſſe: *Agnoſces*, inquit, *talem unumquemque eſſe, quales ii ſunt, cum quibus libenter converſatur*. Si quem videritis cum hominibus diſſolutis, & licentioſis amicitiam ineuntem, abſque temerarii judicii periculo hunc pariter deviare, ſuiſque frænum appetitibus relaxaſſe credītote. Ideòque quidam auctor hoc nobis ſcriptum reliquit documentum: *De ſceleratorum familiaritate, atque conſortio ſcriptum accepimus, quem ſociis flagitioſis delectari conſpexerim, eum, qualis ſit, haud percunctari perrexerim, cùm eum ſodalibus eſſe ſimilem minimè dubitarim*. Hugo pariter Victorinus ab omni nos perverſi judicii ſcrupulo abſolvit, ſi eum malæ vitæ reum exiſtimaverimus, qui continuò, & abſque ulla neceſſitate, aut convenientia, ſodalitiis utitur perverſorum, quoniam *qui cum pejoribus converſari appetit, ſatis ſe eſſe vita depravatum oſtendit*. Tunc enim, & non aliàs, judicium formamus temerarium, & malitioſum, quando ſine ſufficienti fundamento ſiniſtri quid de proximo ſuſpicamur; aſt hic omnis perplexitati præſcinditur locus, quoniam *qui cum pejoribus converſari appetit, ſatis ſe eſſe depravatum oſtendit*. Notate particulam *ſatis*, id namque ſufficiens nobis eſt ratio, ut tuta cum conſcientia ſiniſtram de tali valeamus formare opinionem. Quia verò non pauci cum malis degere coguntur vel invitiſſimi quandoque, ideò notanter additur: *Qui cum pejoribus converſari appetit*; cui illud ſapientis conſonat aſſertum: *Qui cum ſapientibus graditur, ſapiens erit; amicus ſtultorum, ſimilis efficietur*: ubi ly *amicus* ſtrictam denotat familiaritatem, atque amicitiam affectatam. Septuaginta legunt: *Qui ambulat cum inſipientibus, cognoſcetur*, q. d. Si cujuſquam, cæteroquin incogniti, qualitatem, moreſque dignoſcere vultis, perſonas conſiderate, quibuſcum vitam degit: *Amicus ſtultorum, ſimilis efficietur*. Amicus amico, ſocius ſocio ſe aſſimilare ſatagit. Complutenſis pro *graditur*, habet *circumfertur*. Græcus legit: *Circumvertitur*. Alter alterius ſuffragatur inclinationibus; *ad omnes ejus nutus*, dicit quidam interpres *affectus, motus, inclinationes, ſe flectere, accommodare, & circumvertere ſtudet*; ita etiam ut vix ſocium diſtinxeris à ſocio, niſi fortè penes lineamenta vultus.

Hug. Vict. de inſt. nov. c. 1.

Prov. 13. v. 20.

2 Claudius Imperator, Neronem in ſuum adoptans filium, eum diſciplinæ, atque inſtructioni commiſit Senecæ Moralis, in cujus virtuoſiſſimi Philoſophi directione per duos annos demorans, tantos in manſuetudine fecit progreſſus, ut non modò nullum perſequeretur Chriſtianum, ſed nec olli, quantumvis juſtæ, præſumeret ſubſcribere mortis ſententiæ; aſt vix ut cum vitioſis converſari cœpit, ut primùm adulatores ſe ejus potuerunt inſinuare amicitiæ, novimus omnes, in quam execrabile ſeſe præcipitarit omnium iniquitatum barathrum. Meritò proindè Plutarchus aſſeruit: *Talis eris, qualis converſatio, quam ſequeris*. Et Nazianzenus: *Nemo eſt, qui ſibi ſoli vivat, neque bonus neque malus; ſed quemadmodum hic aer ejus, quod fertè attraxit, vel fragrantiam, vel fœtorem acquirit; ſic nos etiam quàm celerrime tales evadimus, quales ſunt proximi noſtri*.

Plut. l. de amic. Naz. or. de Epiſ.

3 David ſciens capitale contra ſe odium Saulis, ad Samuelis confugit patrocinium; quod ut Saul intellexit, iracundia excandeſcens, *miſit lictores, ut raperent David: qui cum vidiſſent cuneum Prophetarum vaticinantium, & Samuelem ſtantem ſuper eos, factus eſt etiam ſpiritus Domini in illis, & prophetare cœperunt etiam ipſi*; ſubmiſit itaque Saul alios ſatellites: *Prophetarunt autem & illi: & rurſum miſit Saul tertios nuncios, qui prophetaverunt; & iratus iracundia Saul, abiit etiam ipſe, & factus eſt ſuper eum ſpiritus Domini, & prophetavit cum cæteris coram Samuele, &c.* Hanc S. Bonav. adhibet hiſtoriam ad probandum, quantam conſortium bonorum ad convertendos malos habeat efficaciam, ſiquidem cum omnibus ſatellitibus à rege miſſis, ipſe denique rex ſuperveniens, omni modo, & ſtudio dictis ſe conatus eſt aſſimiliare Prophetis; verè igitur, *qui cum ſapientibus graditur, ſapiens erit*. Confirmare mihi liceat aſſertum brevi hac S. Bern. D. Chryſ. pro ſe citandis ſententia: *Bonus malo ſi connectitur, aut pares redduntur, aut citò ab invicem ſeparantur*; ita & in contrario ſenſu dicere poſſumus: *mali converſantes* cum bonis, aut evadunt ſimiles, quoniam *qui cum ſapientibus graditur*,

1. Reg. 19. v. 20.

S. Bon. c. 6. c. 4. Pharet. l. 1.

S. Bern. t. 3. ſer. 21 D. J. Pent. a. 2. c. 2.

ſapiens erit, aut certè brevi tempore morabuntur ſimul.

4 Providus ille ſapiens Evangelicus paterfamilias ſervis ſuis inhibuiſſe legitur zizaniorum extirpationem; *ne forsè colligentes zizania, eradicarent ſimul cum eis triticum*. Neſciebant fortaſſis famuli frumentum ſecernere à zizaniis? Ita ſanè, oculus namque noſter, ipſa experientia teſte, ſecundùm exteriorem judicat cognitionem. Quiſquis agit cum impiis, quantumvis optimum habeat nullo ſe vitio contaminandi propoſitum, id tamen nullus in animum inducit, ut credat, ſtante conceptu univerſali, talem unumquemque eſſe, quales ejus ſunt ſocii. Filius prodigus omni abſumpta ſubſtantia, amore vitæ, ſe ruſtici cujuſdam addixit ſervitio, qui *miſit illum in villam, ut paſceret porcos*. Cur infelix ſuibus potiùs, quàm ovibus, aut alteri cuicumque armento præfectus fuit? quia ſcilicet iſti ſymbolum ſunt carnalium, ſicque ipſe totum patrimonium ſuum dilapidarat cum meretricibus; unde S. Chryſologus inquit: *Pietatis refuga depatatur porcis, porcis addicitur*. Ideòque notanter Evangeliſta addit: *Cupiebat implere ventrem ſuum de ſiliquis, quas porci manducabant*. Similis evaſerat porcis non modò quoad converſationem, ſed etiam quoad glandium, proprii porcorum alimenti, appetitum: *Pares cum paribus facillimè congregantur*.

Matt. 13. v. 29.

Luc. 15. 15.

Chryſ. v.

5 Judæi Chriſtum crucis reum condemnantes, & ut talem à Judææ præſide eum declarari volentes, quia ſe regem fecerat, hanc mortis cauſam, ut univerſus ſpectaret populus, in ſummitate crucis affigi curarunt: *Impoſuerunt cauſam ipſius ſcriptam: Jeſus Nazarenus, Rex Judæorum*. Aſt nonnè facillima hujus rei erat notitia, ſiquidem in ore verſabatur univerſi populi? minimè equidem, quia mundus videns Chriſtum duos inter latrones ſuſpenſum, ſuſpicari potuiſſet, Chriſtum etiam latrocinii, & non læſæ majeſtatis reum fuiſſe. Aſt hic percontari libet, cur in Salvatoris ſocietate voluerint duos adeſſe malefactores, accuſatos, convinctoſque latrones; forſitan ut Propheticum adimpleretur Iſaiæ oraculum? Aliud hoc in facto ſpectaſſe videtur malitia phariſaica. Conſiderabant impiiſſimi, per difficulter mundo perſuaſum iri, eum malefactorem eſſe, qui *pertranſiit benefaciendo, & ſanando omnes*, qui tot doctrinam ſuam ſtabiliverat miraculis, qui ſanctam adeò promulgaverat legem: *Lex Domini immaculata, convertens animas*; qui prædicatione ſua tot converterat animas; quem promiſſum Meſſiam, quem quatriduo ante pueri filium Dei proclamaverant, qui ſanctiſſimam ſemper traduxerat vitam. Quæſierunt itaque, in quo tantam Salvatoris gloriam obſcurarent, optimumque generaliter de eo formatum abolerent conceptum, præſertim cùm ipſe etiam Pilatus dixiſſet: *Nullam invenio in eo cauſam*. Hanc igitur ob cauſam Chriſtum duos inter latrones medium ſuſpenderunt, *ut par & de ipſo eſſet exiſtimatio*, inquit Chryſoſtomus. S. Lucas, pennam pariter, ſeu calamum, & penicillum ducere doctus, paucis finem delineare volens, propter quem flagitioſi illi Chriſtum in medio latronum collocarint, non dicit: *Cum iniquis confixus, aut crucifixus eſt*, ſed *cum iniquis deputatus eſt*. Notate verbum *deputatus*, id quod ad Evangelici Prophetæ alludit oraculum, qui clarè prædixerat: *Et cum ſceleratis reputatus eſt*. Cui S. Chryſoſtomus lubens volenſque ſubſcribit, dum ait: *Latrones Judæi ſociarant Chriſto, ut macularent Domini paſſionem*.

Matth. 27. v. 37.

Act. 10. 38.

Pſ. 18. v. 8.

Joan. 18. 38.

Chr. h. 7. ad Eph.

Luc. 22. 37.

Iſ. 53. v. 12.

Chr. h. de Cruce.

5 *Talis quiſque cenſetur*, inquit S. Hieronymus, *qualis eſt, cum quo verſatur*. Imò juxta S. Auguſt. teſtimonium, ſi quis innocens cum malis degat, etiamſi nil mali perpetrarit, aut patrare intendat, ſuis tamen ſociis vult ſimilis, & conformis ad minus apparere: *Præceps ibam tanta cæcitate*, inquit S. Doctor, *ut inter coætaneos meos puderet me minoris dedecoris, quàm audiebam eos jactantes flagitia ſua; & tanto gloriantes magis, quantò magis turpes eſſent; libebat malum facere, non ſolùm libidine facti, ſed etiam laudis*. In quem ne labyrinthum incidamus & nos, Eccleſiaſtici obediamus conſilio, dum ſuadet: *Cum audace non eas in via, ne fortè graves mala ſua in te*. Quibus verbis docemur, ni fallor, nos, dum conſortiis admiſcemur improborum, non modò eadem cum iis incurrere ſupplicia, in eoſdem cum illis impingere ſcopulos, verùm etiam ipſorum contrahere vitia, ſaltem ſecundùm externam hominum, vitam noſtram obſervantium, opinionem, & conceptum, quam veritatem ſolidiùs nobis incul-

S. Hier. ad Nepot.

S. Aug. 2. Conf. c. 3.

Eccl. 8. 18.

inculcare nititur, dum ait: *Noli eſſe amicus homini iracundo, neque ambules cum viro furioſo, ne fortè diſcas ſemitas ejus, & ſumas ſcandalum animæ tuæ.* [Prov. 22. v. 24.] Etiamſi enim quandoque bonis fuerimus inſtructi moribus, & virtutibus, vulgus nihilominùs, noſtra cum malis commercia videns, ſcandalizatur, [Luc. 15. v. 2.] ad imitationem illorum, qui de Chriſto conquerebantur, quòd *cum Publicanis, & peccatoribus manducaret.* [Matth. 9. 11.]

6 Quia verò juxta doctrinam Chriſti, cujus omnis actio noſtra eſt inſtructio: *Non eſt opus valentibus medicus, ſed malè habentibus*; quia inquam, boni quandoque cum malis, propter horum ſalutem converſari debent; id nemo attentet, niſi ſtatum fuerit aſſecutus perfectionis, ſolidæque virtutis, ne contagium & ipſe contrahat impietatis. [Orig. in c. 14. v. 29. Exod. h. 6.] Quæ fine Origenes, dum illa Exodi verba (*filii autem Iſrael ambulaverunt per ſiccum in medio mari*) ſolita calami ſui ubertate fœcundat, hanc utiliſſimam nobis tradit doctrinam: *Et ut filius Iſraeles, potes ambulare per ſiccum in medio mari, ſi fueris in medio nationis pravæ, atque perverſæ, ſicut lumen ſolis.* Non poterat accommodatior aſſignari ſimilitudo; nam ſicuti ſol ſine ulla maculæ contractione bonos illuminat, & malos, lutum attingit, & nives ſuis ſemper puriſſimis radiis, abſque ulla, aut labe, aut frigore; ita pariter homo Spiritualis perfectionis adeptus ſublimitatem, cum bonis æqualiter verſatur, & malis, ſine illa in contrarium alteratione. Ut autem talis ſit, ſolem imitetur oportet, id eſt, debet eſſe in virtute ſtabilis, ſicut dicitur: *Homo ſanctus in ſapientia manet ſicut ſol.* [Eccl. 27. 12.] Debet eſſe perſona ad publicum deputata beneficium, hujuſmodi cum malis communicationem, eorumque converſionem debet ejus exigere ſtatus, & vocatio. [Orig.] Si talis fueris, *poteſt fieri*, inquit Origenes, *ut in medio peccatorum incedentem, te non infundat humor peccati.* Notate verba: *Poteſt fieri:* Ut ſcilicet nemo ſibi ſecuritatem promittat. *Qui Ægyptus eſt, & ſequitur Pharaonem*, idem ſubdit auctor, *ille vitiorum fluctibus ſubmergitur; qui verè ſequitur Chriſtum, ſicut ille ambulavit, & ipſe ambulet.*

[Rab. l. 2. in Eccl. c. 8.] 8 Rabanus noſtro peraccomodè ſerviens propoſito, ita bonos ad malorum conſortia, ſalutis intuitu, frequentanda invitat, ut in virtute languidis aditum penitus intercludat, inquiens: *Sicut perfecti viri perverſos proximos non debent fugere, quia illos ſæpè ad rectitudinem trahunt, & ipſi ad perverſitatem numquam trahuntur: ita infirmi quique ſocietatem debent declinare pravorum, ne mala, quæ frequenter aſpiciunt, & corrigere non valent, etiam delectent imitari.* Murmurabant equidem contra Salvatorem Pharisæi ob frequentem cum Publicanis praxim, [Chryſ. ſer. 4.] uſi longè iniquiſſimè; quia, ut S. Chryſologus diſcurrit: *Quo medicus, niſi ad ægrotum? ubi anhelus paſtor, niſi ad ovem perditam? qui pretioſam perdidit margaritam, loca ſqualida non dedignatur intrare.* Ut autem intelligatis, quibus cum malis diverſari liceat, [Salm. t. 7. tr. 35.] ſequentem accipite Salmeronis doctrinam; *Cum autem talis quis eſt, ut non polluatur macula aliena, ſed potiùs id agit, ut a macula contracta purget, & ſine ſcandalo, profectò benè facit, & charitatem Evangelicam profitetur.* Talis debet complexionis, & cautelæ eſſe medicus, ne ipſemet infirmum contrectaturus, inficiatur.

[Ezech. 3. 7.] 9 Hac pollebat conſtantia inviciſſimus Ezechiel, qui ad malitioſum, ac pertinacem miſſus populum (*domus Iſrael attrita fronte eſt*) audire meruit: *Ecce dedi faciem tuam valentiorem faciebus eorum.* [Jerem. 15. 19.] Eamdem poſſedit alter ille prærogativam, cui dictum fuit: *Convertentur ipſi ad te, & tu non converteris ad eos.*

10 Dum aliqui olim Philoſophi ob nimiam divitum ædium viſitationem reprehenderentur, patrocinium omnium, & defenſionem ſuſcipiens Ariſtippus, reſpondit: ibi neceſſum eſt, crebriùs adeſſe medicos, ubi decumbunt infirmi, quamvis nullus eorum ad hos accedat obtinendæ infirmitatis deſiderio. [L. 1. c. 7. n. 4.]

11 Sanctus Philippus Nerius in juventute ſua à ſceleratis quibuſdam ad perditionis viam provocatus, tanta è contra cum efficacia de virtutis pulchritudine, vitiique deformitate diſcurrere cœpit, ut ipſi in laqueum inciderint aucupes, facti virtutis præda. Qui S. Pater in diverſis aliis occaſionibus, utpotè ſingulariter à Deo ad animarum lucrum deſtinatus, indifferenter cum omnibus, omni in loco, in plateis, in officinis, in ſcholis, & quandoque etiam in bancis, ſeu telonis diſtabat ſuaviter adeò de rebus ſpiritualibus diſcurrens, ut admirabili manſuetudine, & dulcedine ſua nullum non demulceret, plurimoſque paulatim Deo lucraretur, ut proindè meritò dicatur: *innumeros penè filios Chriſto peperiſſe.* At tempus notate, quo impertерritus athleta in hunc ſe dedit campum: præceſſerat, juxta hiſtoriæ ſeriem, ſolidum perfectionis, & ſupereminentis Sanctitatis fundamentum, multis ante annis jactum per ſtrictiſſimam ſolitudinem, per continuam Catacumbarum viſitationem, per orationem indefeſſam. Poſtquam ruptis coſtis, miraculoſam ſenſit, agitante Spiritu Sancto, cordis palpitationem, cum improbis converſari cœpit. [Ibid. c. 6.] Cùm enim indefeſſus hic pugil Chriſti in aciem proceſſurus eſſet, conflictumque exoriturus periculoſum, qualis eſt quotidiana cum impiis, ad animarum lucrandarum ſalutem, converſatio, ideò illum Dominus fortiſſima ante induere voluit armatura, ſcilicet donorum, & gratiarum Spiritus Sancti infuſione, ne unquam *cum perverſis perverteretur.*

DISCURSUS XII.

ARGUMENTUM.

Malos, utpote animæ pernicioſos, ad Chriſti, multorumque DEI ſervorum exemplum, vitare oportet, etiam repugnante ſenſu.

THEMA.

Si oculus tuus ſcandalizat te, erue eum, & projice abs te. Matth. 18. v. 9.

1 DE ſcandalis, atque offendiculis, in via Dei ad nos in perditionis barathrum præcipitandos occurſantibus, incarnata tractans Sapientia, difficile admodum, & ingratum hoc prima fronte exhibet documentum: *Si manus tua, vel pes tuus ſcandalizat te, abſcinde eum, & projice abs te; bonum tibi eſt, ad vitam ingredi debilem, vel claudum, quam duas manus, vel duos pedes habentem mitti in ignem æternum. Et ſi oculus tuus ſcandalizat te, erue eum, & projice abs te; bonum tibi eſt, cum uno oculo in vitam intrare, quàm duos oculos habentem mitti in gehennam ignis.* Quis unquam fidelium, quantumvis zelantiſſimus in divinorum præceptorum, conſiliorumque obſervantia, propter qualemcumque demum læſionem, ſe pedibus, manibus, aut oculis deſtituit? Non litteram, ſed Spiritum ſpectant Salvatoris verba; volebat namque docere Chriſtus, omnium familiarium, conſanguineorum, atque amicorum etiam intimorum, qui nobis veluti manus, oculi, aut pedes deſerviunt, exterminanda eſſe conſortia, ſi aliquid nobis in via Dei offendiculum ponant, aut à vero tramite avellere conentur. *Non hæc de membris dicta ſunt*, inquit S. Chryſoſtomus; [Chr. h. 60. in Matth.] *ſed de amicis, ac neceſſariis, quos quaſi membra nobis conjunctos ducimus; nihil enim ita pernicioſum, ac peſtiferum, ut conſuetudo pravorum hominum, ac converſatio.* Ideòque *ſuaſit Chriſtus* (idem alio in loco proſequitur Sanctus) *non ſolùm eos, qui ſunt tales, fugere, ſed etiam exſcindere, dicens: Si oculus tuus dexter te ſcandalizat, erue eum, & ejice abs te; non dicens de oculo, quia enim mali fecerit oculus, ſi ſit ſanus animus? ſed de amicis, neceſſariis, & qui ſunt nobis loco horum membrorum, & nos lædunt, hæc conſtituit, jubens eorum etiam amicitiam hac contemnere, ut ſua ſalus efficiatur tutior. Quare ipſe etiam rurſus progrediens, dicit; non ſedi cum conſilio vanitatis, & cum iniqua gerentibus non ingrediar.* [Chryſ. ho. in Pſ. 4.] Sicuti membrum putridum, omnia reliqua inficere potens, & manifeſto ſalutem corporalem periculo exponens, de medicorum conſilio, etiam graviſſimis cum doloribus, & ſpaſmis abſcinditur, ut integritas conſervetur corporis totius; ita & circa amicos noſtros faciamus oportet; licèt enim hi quandoque grati ſint, ac utiles, benèque meriti de nobis; nihilominus ob id, quod afferunt, æternæ ſalutis damnum, etiam cum diſpendio intereſſe temporalis, contraque voluntatem, & inclinationem propriam, eos à nobis abigamus oportet; urgens namque nimis hoc Chriſti eſt motivum: *Bonum tibi eſt cum uno oculo in vitam ingredi, quam duos, &c.*

2 Videns Sara Iſmaelem cum Iſaac ludentem, id eſt, ut ſupra diximus, ſeducentem, malitique contaminantem moribus, mox inſtituit apud Abraham pro extermi-

nio

nio Iſmaelis: *Ejice ancillam, & filium ejus*. Difficulter conſentire poterat Abraham, cum ecce vocem audiit Gen.21.10. 9 cœlitùs: *Non tibi videatur aſperum ſuper puero, & ſuper ancilla tua, omnia quæ dixerit tibi Sara, audi vocem ejus; quia in Iſaac vocabitur tibi ſemen*. Recuſat equidem ſenſus ab objecto elongari amato, aſt oculos noſtros in eam, quam incurrimus, Dei offenſam, æternæque ſalutis periculum conjiciamus: *Non tibi videatur aſperum*: ſiquidem perdendo amicum, lucraris Deum; exterminando ſodales, ad cœleſtis civitatis incolatum jus acquiris *Eritis cives ſanctorum, & domeſtici Dei*; ſi nimirum Apoſtolo obedientes, vetus expurgaveritis nocivorum amicorum fermentum; *niſi enim vos purgaveritis*, inquit S. Bruno, *eſtis membra veteris hominis*; vetus autem homo non eſt, cur ſibi locum ſperet in cœlo.

Epheſ.2.19. S.Brun.

Gen.3.15. 3 Indignatus quondam Deus ſerpenti, *inimicitias*, ait, *ponam inter te, & mulierem*. Quæ conventio inimicitiæ, & diſcordiæ ad Deum pacis, & unionis? myſterium notate: volebat inſinuare Deus, quòd ſerpens, dum converſando cum Heva, ſuum ei inſtillaſſet venenum, mutua pariter ſparſiſſet inimicitiæ venena; tunc ſiquidem divinis nos præceptis obtemperaturos confidere poſſumus, dum ſeducentium nos amicorum potiùs inimici ſumus, quàm familiares: *Inimici hominis, domeſtici ejus*. Sanctus Baſilius dictum Geneſeos textum interpretans, *revera*, inquit, *noxia ſunt amicitia, quæ cum malitia contrahuntur; nam ea eſt amicitia lex, & vis, ut per ſimilitudinem malitiam conjunctis indat*. Ideòque ſervi Dei, oculatiſſimi Argi, maxima cum circumſpectione, & cautela, ſocietates declinarunt malorum. Admirabile obſtupeſcit, rariſque effert laudibus ſcriptura ſacra factum Tobiæ, dum in Babylonia, in medio impiorum, illæſus, atque irreprehenſibilis perſiſtens, *in captivitate poſitus viam veritatis non deſeruit*. Rarum utique conſtantiæ exemplum; aſt quo uſus fuit medio invictus pugil? cordibus veſtris inſculpite reſponſum: *Dum irent omnes ad vitulos aureos, quos Jeroboam fecerat Rex Iſrael, hic ſolus fugiebat conſortia omnium*. Hoc modo, & vitia declinavit, & perfectionis quotidiana cœpit incrementa; illud diu ante citrà diſciplinam executioni mandans, quod nos poſtmodum à S. Anſelmo, illa Apoſtoli verba (*expurgate vetus fermentum*) interpretante, accepturi (utinam, & impleturi) eramus documentum, dum ait: *Extra vos ejicite, purgantes vos ab eo*, ſcilicet à fornicario, ſeu idololatra, *ne corrumpat in vobis dulcedinem virtutum per iniquitatis ſuæ conſenſum*.

S.Baſ.h.quod Deus non eſt auct.mal. Tob.1.2. v.5. 1.Cor.5.7. S.Anſ.ib.

Prov.14.7. Janſ. 4 Janſenius illa ſapientis verba, *vade contra virum ſtultum*, ad noſtrum conſorſurus propoſitum ait: *Id eſt, diſcede à viro ſtulto, & neſcito labia ſcientiæ*. q. d. Etiamſi ignorantiæ, & puſillanimitatis notam incurſurus eſſes, hunc illumve devitando, nihil refert; præſtat hoc, quàm per ſtrictam improbi ſodalis familiaritatem, atque amicitiam defœdari. Unde alius quidam interpres hoc nobis conſilium dedit: *Si opus eſt, ſimula te nihil ſcire, & loquendi imperitum, & imprudentem eſſe*. Vel, ut idem auctor interpretatur: *Vade per viam aliam à viro ſtulto, quia in labiis ſuis non eſt ſcientia*. Malæ ſocietatis contagium ordinariè contrahitur per colloquia, & confabulationes, per imprudentes, & temerarios ſermones noſtros; atque hæc, teſte Ariſtotele, pravas ſocietates declinandi cauſa non infima eſt, quia ſcilicet improbi effrænatas ſuas reſolvere amant linguas in maledicta, contumelias, & obſcœnitates.

Salon ib. Ariſt. Ethic. l.3.c.6.

5 Sanctiſſimus David non modò perverſorum ſocietatem, ſed etiam vel leviſſimam eorumdem conſortii umbram ſummè deteſtans, divinæ gratiæ aſſiſtentiæ innixus, cum debita gratiarum actione in has die quodam Pſ.25.3. prorupit voces: *Quoniam miſericordia tua ante oculos meos eſt, & complacui in veritate tua, ideo non ſedi cum concilio vanitatis, & cum iniqua gerentibus non introibo; odivi Eccleſiam malignantium, & cum impiis non ſedebo*. At quis hujus ſeparationis fructus? *Lavabo inter innocentes manus meas, & circumdabo altare tuum Domine, ut audiam vocem laudis, & enarrem univerſa mirabilia tua, Domine*.

Jer.9.4. 6 Rarum nobis conſilium à Jeremia datum reperio, ſiquidem ſuadet: *Unuſquiſque ſe à proximo ſuo cuſtodiat, & in omni fratre ſuo non habeat fiduciam*. Videtur namque, hoc loquendi modo Prophetam reciprocum inhibuiſſe commercium, humano generi unicè neceſſarium; verumtamen non de omnibus, ſed de iis dumtaxat loquitur Propheta, de quibus alibi dicitur: *Inimici hominis, domeſtici ejus*. Vult Propheta, proximos illos, qui nos in viam iniquitatis adducere ſatagunt, in beneficium, & Matth.10.36. ſalutem noſtram procul à nobis proſcribi, atque exulare: *Quia omnis frater ſupplantans ſupplantabit, & omnis amicus fraudulenter incedet, & vir fratrem ſuum deridebit, & veritatem non loquentur, docuerunt enim linguam ſuam loqui mendacium, ut iniquè agerent, laboraverunt*. Ecce vobis veluti in imagine depictos aſtus, technas, artes, & machinationes, mediis quibus mali conantur illaqueare bonos. Abulenſis curioſam movet quæſtionem, cui titulus: *Quomodò refrigeſcebat charitas in quibuſdam propter aliorum iniquitatem?* Cui ipſemet his verbis ſatisfacit, dicens: *Aliqui erant à principio converſionis* Abul.c.6.in Matt.c.24.q.53. *ſuæ ferventes in charitate, poſteà verò videntes iniquitatem aliorum, fiebant tepidi. Quidam quando converſi ſunt, videbant miracula fieri, & bona opera Chriſtianorum, & ideo ferventer acceperant fidem; poſteà verò cùm converſarentur cum aliis Chriſtianis, videbant eorum iniquam converſationem, & ſic refrigeſcebat in eis ardor charitatis, ut non eſſent tam prompti ad bona opera, ſicut priùs*. Moxque concludit, omnibus bonis, maximè autem in virtute minùs fundatis, ſummè nocivam eſſe malorum ſocietatem, inquiens: *Valdè nocet bonis, & maximè parum, aut mediocriter bonis, converſari inter malos, vel eorum mala ſcire, & tunc quantò quis converſatur cum deterioribus, tantò fit tepidior, & refrigeſcit charitas*.

7 Audiens Patriarcha Jacob filii ſui in Ægypto majeſtatem, ſubitò cum numeroſa familia ſua ſe itineri accinxit Ægyptum verſus, ſed non abſque pavore; quid expaveſcis, quid metuis, ò Sancte Patriarcha? Ægyptiorum fortè contra te inſultus, & preſſuras? filius tuus toti regno dominatur, & tegi; familiæ tuæ penuriam? Joſeph ipſe eſt, qui omnia in ſua habet poteſtate. Et nihilominus ad mœroris nubem propulſandam, quæ Patriarchæ cor obumbrarat, Deus apparuit illi, dicens: *Ego ſum fortiſſimus Deus Patris tui*, Gen.46.3. *noli timere, deſcende in Ægyptum*. Quod poterat ſubeſſe formidinis fundamentum? perverſionis timor; *Cum perverſo perverteris*. Jacob ſuorum timebat filiorum ſeductionem, ne illi, ex quibus populus DEI propagandus erat, medios inter Ægyptios, non idololatriæ dumtaxat, ſed & aliis vitiis addictiſſimos, perverterentur; quod pariter periculum Joſeph prævidens, eos ſeorſim ab Ægyptiis terram Geſſen inhabitare voluit. Quam ob cauſam Salvator quoque nobis Mat.24.16. conſuluit, dicens: *Tunc qui in Judæa ſunt, fugiant ad montes*. q. d. Fideles mei, quandoquidem Antichriſtus innumerabili ſceleratorum, perverſorumque Judæorum colluvie ſtipatus, miram venturus eſt ut in mundo exerceat tyrannidem, cavete ei appropinquare, ſi ſalutem quæritis. Sanctus Hilarius inquit: *Ne admixtione plebis illius Antichriſto credituræ viſa, ut contagio efferatur; ſed omnibus, qui tunc fideles erunt, tutiora futura ſint deſerta loca montium, quàm frequentata Judæa*. Quæ doctrina quamvis omnes concernat, ſingulariter tamen juventuti inculcatur, utpotè omnium maximè ad perverſionem paſſivam proclivi. Quod propoſitum ſi ullus, doctiſſimè ſanè promovet Rupertus Abbas, dum Eſau poſt reconciliationem ad mutuam in itinere ſocietatem invitanti; comiter reſpondentem Jacob (*noſti; Domine mi, quòd parvulos* Gen.33.13. Rup.Ab. *habeam teneros*, conſiderat, dicens: *Hic magnæ diſcretionis exemplum eſt; parvulus enim eſt, & tener, qui nondum in fide, & Sapientia perfectus eſt, & quaſi fœta ovis, cujus inchoatio, vel propoſitum nondum inchoatum eſt uſu operis, tales carnalium ſocietate facillimè corrumpuntur*. Quo fine & Plutarchus hoc nobis conſilium dedit: *Liberos noſtros a flagitioſorum hominum* Plut. l.de educ.puer. *conſortio ſegregare docebit, eorum enim malignitatem reportant. Quemadmodum enim ſigilla mollibus imprimuntur ceris, ita & doctrina, dum puerulus adhuc animus eſt, inſculpuntur*.

8 Teſte ſacro quodam interprete, Rabbi Aben Salm. Prov.15.19. Hezra illum ſapientis textum (*iter pigrorum, quaſi ſepes ſpinarum*) de malis, & reprobis interpretatur, dicens: *Pigrorum nomine improbos notari vult; converſatio horum ſpinoſa eſt, multos pungit, & lacerat, via autem juſtorum abſque offendiculo*. Multi equidem cum Davide reipſa dicere poſſent: *Viam mandatorum tuorum cucurri*; aſt diabolus varia hoc in tramite objicit Pſ.118.32.

veptium,

Google

veprium, ſpinarumque offendicula, perverſos, inquam, ſocios, à quibus ſeducimur. Semen bonum; teſte Sal- Luc. 8. 7. vatore, germinare cœperat, ſed *ſimul exortæ ſpinæ ſuffocaverunt illud*. Multas namque bonas fidelium volun- Chryſ. tates, præcipuè in florida ætate formatas, conſortia ſopiunt perverſorum ſodalium; unde & Sanct. Chryſoſtomus ab Hugone Cardinali citatus, dum iſta v. 7. (*quod autem in ſpinas cecidit*) perpendit verba, *diſce*, inquit, *ſpinas iniqui*. De ſpinis diſcurrenti memoria occurrit ſuppliciorum paſſionis Chriſti, quæ inter omnium graviſſimum fuit, quod intulerunt ſpinæ, utpotè caput, partem corporis præ reliquis magis ſenſitivam, lædentis; cùm itaque juxta infallibilem veritatem, noſtra Chriſtum transfixerint peccata, ſiquidem Iſ. 53. 8. *propter ſcelus populi mei percuſſi eum*; concludere poſſumus, graviſſima omnium ſcelera eſſe, maximumque Salvatori inferre tormentum, illa, quæ in pravis ſocietatibus, ad perverſorum ſodalium impulſum admittuntur.

9 Ut Salvator, quanta perverſas ſocietates deteſtatione ſemper, & ubique perſecutus fuerit, demonſtraret, vi- Matt. 17. 16. ce quadam publicè proteſtatus eſt, dicens: *O generatio incredula, & perverſa, quouſque ero vobiſcum, uſquequo* Abul. c. 4. in Matt. 17. q. 147 *patiar vos?* *Quaſi dicat*, inquit Abulenſis, *magnus labor eſt, quod ego tolerem imperfectiones veſtras longo tempore, nam etiam parvo tempore eſt difficile tolerare adver-* Matt 9. 13. *ſos mores, quanto magis longo tempore?* Ipſimet Dei filio, qui dicebat: *non veni vocare juſtos, ſed peccatores*, ſummè difficile, & laborioſum erat, cum malignis iſtis converſari Phariſæis; *Erat Chriſto difficile, tolerare eos, exprobravit vitia pravæ converſationis, dicens; O generatio incredula, & perverſa, & propter hoc dixit, quod durum erat ei tolerare converſationem illorum, potiſſimè ſi diuturna eſſet, quia in hoc patiebatur.*

10 Deus noſter ex omnibus terræ nationibus unum ſeligens populum, quem ſui notitia, verique cultus, & religionis lumine illuſtraret, præceptum illi impoſuit Gen. 17. 10. religionis, dicens: *Hoc eſt pactum meum, quòd obſervabitis inter me, & vos, & ſemen tuum poſt te, circumcidetur,* Anaſt. q. 43. *&c.* ubi Anaſtaſius ad noſtrum inquit propoſitum: *Pietatis quamdam excogitat cuſtodiam, ne cum impiis commixti corrumperent ſui generis nobilitatem.* Quo motivo Deus pariter Levitas, & Sacerdotes, ſuo immediatè ſervitio deputatos, voluit à mundo degere ſequeſtratos, & à malis hominum operationibus remotos. Eidem ſtabilien- Levit. 7. 34. Orig. h. 5. in Levit. dæ doctrinæ inſudans Origenes, hunc citat Levitici textum: *Pectuſculum elevationis, & armum ſeparationis tuli à filiis Iſrael de hoſtiis eorum pacificis, & dedi Aaron ſacerdoti, & filiis ejus lege perpetua in generationibus ſuis.* Quibus verbis juxta Origenem deſignatur, eos qui ſpecialiter divino ſunt dedicati cultui, debere quamcumque Coſmophilorum praxim, & converſationem devitare, ſi propriæ dignè voluerint reſpondere vocationi, in quorum confirmationem hoc immediatè ſubnectit Apo- 2. Theſſ. 3. ſtoli documentum: *Denunciamus autem vobis, fratres, in nomine Domini Jeſu Chriſti, ut ſubtrahatis vos ab omni* Tert. l. 2. ad uxor. c. 8. *fratre ambulante inordinatè*; Quibus Tertullianum ſubſcripſiſſe planum eſt, dum ait: *Convictum, atque commercia Deo digna ſectare, memor illius verſiculi ſanctificati per Apoſtolum: Bonos corrumpunt mores, congreſſus mali.*

S. Chr. h. 58. in Matt. 11 Imò Sanctus Chryſoſtomus citata Chriſti conſiderans verba: *O generatio prava, & perverſa, &c.* paſſionem, & mortem ipsâ perverſorum ſocietate longè tolerabiliorem Chriſto aſtruit accidiſſe, inquiens: *Non ad hunc hominem ſolùm dirigit ſermonem, ne conturbaret eum, ſed ad univerſum hominum genus. Cum autem dicit: quouſque ero vobiſcum? quam mori ſitiat, quantumque ad patrem redire deſideret, & quia non ſit ſibi moleſta paſſio, ſed cum hujuſcemodi hominibus converſatio, oſtendit.*

DISCURSUS XIII.

ARGUMENTUM.

De bonorum ſocietatis utilitate, variiſque conſortii malorum damnis.

THEMA.

Cum viro ſancto aſſiduus eſto, quemcumque cognoveris obſervantem timorem Dei. Eccl. 37. v. 15.

1 Salutare hoc nobis Eccleſiaſticus tradit documentum, ut ſtrictas cum hominibus ſanctis contrahamus amicitias: *Cum viro ſancto aſſiduus eſto*: aſt quia propter ſanctorum hac in vita penuriam, conſilium hoc difficulter in praxim redigendum noverat, dum pauci admodum in mundo hoc radiis ſanctitatis præfulgent, ideò propoſitionem ſuam mox amplians, ſubjunxit: *Quemcumque cognoveris obſervantem timorem Dei.* Syriaca legit: *Cum viris juſtis eſto habitans, quia ipſi timent peccare coram Deo, & cor eorum convenit cum corde tuo.* Sanctus Ambroſius prærogativam conſiderans Joſue, S. Ambr. l. 1. offic. c. 20. utpotè qui numeroſiſſima Hebræorum ex Ægypto adventantium multitudine per mortem ſublata, ipſe non modò ſupervixit, ſed & Moyſi ſubſtitutus, Iſraelem in promiſſionis terram introduxit; multiplices, inquam, has prærogativas perpendens Sanctus Doctor, eaſdem converſationi aſcribit, quam Joſue continuam fovit cum Moyſe viro ſancto. *Ubique*, ait ille, *inter admiranda opera, & reverenda ſecreta ſancto Moyſi individuus adhærebat Jeſus; unde factum eſt, ut qui fuerat ſocius converſationis, fieret ſucceſſor poteſtatis.* Unde paternè nobis S. ſuadet S. Iſid. in Syn. c. 9. Iſidorus, dicens: *Bonorum ſocietatem require; ſi fueris ſocius converſationis, eris & virtutis eorum.* Cui hanc minimè diſſonam tradit doctrinam Seneca: *Omnium ſocie-* Sen. ep. 10. *tatum nulla præſtantior eſt, nulla firmior eſt, quam cum viri boni, moribus ſimiles, ſunt familiaritate conjuncti.*

2 Volens David modum nos edocere per accuratæ divinorum præceptorum obſervantiæ viam inoffenſo pe- Pſ. 118. 113. de currendi, fugam proponit malorum, dicens: *Iniquos odio habui*; ſed quo effectu? *Et legem tuam dilexi.* Fieri nonnumquam videmus, ut optimæ educationis juvenes, ubi adoleſcentiæ annos attingunt, ruptis habenis, qualiacumque ſequentes inordinatorum appetituum deſideria: unde tanta origo mali? à conſortio pravo; Thren. 3. 27. ideòque dicebat Jeremias: *Bonum eſt viro, cum portaverit jugum ab adoleſcentia ſua.* Virilis namque ætas bonam fovet, atque illibatam tuetur juniorum annorum, integræque educationis diſciplinam; ſed quomodò? *Sedebit ſolitarius.* Quando quis à ſtrepitu remotus, ſolus degit, & malas devitat ſocietates, gaudenter divinæ legis portabit jugum, inque Dei timore vivet. Sanctus Ambroſius dicit: *Poteſt etiam ſic intelligi, quoniam* S. Ambr. in obitu Valentin. *qui cito portaverit jugum Domini, hoc eſt, à juventute, non miſcebit ſe juvenibus*; ubi tamen converſationem affectarit, homines ſibi eliget raræ virtutis, & notæ bonitatis.

3 Idem regius Vates divinæ hunc in modum legitur Pſ. 25. 1. ſupplicaſſe Majeſtati: *Judica me Domine, quoniam in innocentia mea ingreſſus ſum, & in Domino ſperans non infirmabor; proba me Domine, & tenta me, ure renes meos, & cor meum.* Unde tantam ille ſibi acquiſierat virtutem, atque innocentiam, de qua ſublimiter adeò gloriabatur vir ſecundùm cor Dei? Quia perverſos devi- v. 4. tarat: *Non ſedi cum concilio vanitatis, & cum iniqua gerentibus non introibo.* Quem eminentiſſima later Sanctiſſimæ Virginis ſponſi, Joſephi ſanctitas? numquam tamen legitur, in remotas cum Baptiſta fugiſſe ſylvas, non animarum converſioni vacaſſe per prædicationem, non rigoroſam, vel auſteram duxiſſe vitam, ſed fabri lignarii inſudans exercitiis, de die in diem in meritis, & amicitia Dei mirum in modum proficiebat, propter continuam cum Dei genitrice, ſponſa ſua, converſatio- S. Bern. ſer. de S. Joſeph. nem. Unde S. Bernardin. ſequentem ſtatuit conſequentiam, *Si nos miſeri ex cohabitatione ſanctorum virorum, qui nihil ſunt reſpectu Virginis, ſæpe tamen proficimus,* S. Gr. ho. 5. in Ezech. *quantum exſtimandum eſt, Joſephum cum Virgine profeciſſe?* Præſertim quoniam Sancto Gregorio teſte, *qui ſancto viro adhæret, ex ejus aſſiduitate viſionis, uſu locutionis, exemplo operis, accipit, ut accendatur in amorem veritatis, peccatorum ſuorum tenebras fugat, in deſiderio lucis exardeſcit.*

4 Experientia teſte, ab amicorum converſationibus ſequeſtratio, maximum confert ad unionem cum Deo, & profectum ſpiritualem, ſubſidium; Ideòque Dominus Deus, ut primum S. Patriarcham Abrahamum in univerſalem omnium credentium elegerat patrem, priuſquam ſui ipſum lumine, notitiaque ſuſcitaret,

Digitized by Google

ret, ſuorum in Ur medius inter idololatras degentium commercia illi inhibuit, diſceſſumque præcepit, ut *ſederet ſolitarius, & levaret ſe ſuper ſe*. Eamdem ob cauſam Philo Hebræus pluribus commendat factam à Deo translationem Henoch; *nam apud exteros præſto ſunt laquei, in quos neceſſe eſt incidere, ſi quis eſt improvidus, & delectetur multorum conſuetudine*. Hunc unicum divinæ unionis finem plurimi ſervi Dei in frequentandis ſolitudinibus, atque eremis ſpectarunt, impedimenta, & obſtacula pertimeſcentes, quæ humana ſubinfert converſatio. *Quia in terra Chaldæorum*, inquit Abulenſis, *omnes ad idololatriam declinaverunt; & ſic Abraham, & ſemen ejus, ſi ibi maneret, periclitaretur, quia difficile inter tot malos, paucos eſſe bonos, præcipuè cùm ipſi mali bonos quotidie pungerent, ut ad ſuam malitiam eos inducerent*. Teſtatur Sacer textus, eamdem Abraham filiorum inſtituiſſe ſeparationem, dividendo eos, quos ex Cetura cõceperat, à filio ſuo Iſaac: *Separavit eos ab Iſaac filio ſuo*. At ſi *bonum, & jucundum, habitare fratres in unum*, cur filios ſuos ab invicem ſequeſtravit Abraham? Reſpondet idem Abulenſis, Abraham per divinam revelationem cognoviſſe, quòd cultus, veraque Dei religio in poſteris Iſaac permanſura eſſet: *Ideò diviſit eos ab Iſaac, ne poſteritas illorum poſteritatem Iſaac in Dei latria diſturbaret*.

Thren. 3.28.
Phil. Hebr.
Abul. ibid.
Gen. 25.6.
Abul. ib.

5 Obſervaſtiſne, quandonam Evangelicus ille à nativitate cæcus Chriſto propter illuminationis beneficium gratias egerit, quando ſuum recognoverit benefactorem, quando in terram ſeſe proſternens, Salvatorem latriæ cultu honoraverit? Poſtquam è Synagoga exterminatus fuit: *Ejecerunt eum foras; & cùm inveniſſet eum, dixit ei; tu credis in Filium Dei?* cui indilatè illuminatus cæcus: *Credo Domine, & procidens adoravit eum*. Ecce vobis expreſſum S. Cyrilli Alexandrini conceptum, inquientis: *Phariſæi quidem illum priùs cæcum ejiciebant, ſed Chriſtus eum ſuſcipiebat. Tunc magis meruit cognoſcere Chriſtum, cum ejectus eſt de conſortio inimicorum Chriſti*. Tempus, & locum in animos veſtros revocate, quo ſancti tres Reges ab Oriente, ad Meſſiam recens natum adorandum, ſtella duce adventantes, cœleſtem perdidere ducem, ſimulque, Deum nunquam inveniendi, præſentiſſimum incurrerunt periculum: In Jeruſalem, malignos inter ſcribas, & Phariſæos, juratus divini infantis hoſtes, hanc novercantis fortunæ aleam ſubjerunt; per quod incarnata nos voluit edocere Sapientia, quòd mala ſocietas eos multoties in nobis ſplendores, & lumina extinguat, quibus cæteroquin ab eadem ſeparati frueremur ad ſalutem.

Joan. 9.37.
S. Cyr. Alex. l. 6. in Joan. c. 10.

6 Moyſes ad totius Iſraelis gubernium evectus, virgæque tot innumeris portentis, & prodigiis famoſiſſimæ ſceptro potitus, hoc à Domino accepit præceptum: *Mitte manum tuam in ſinum tuum, quam cum miſiſſet in ſinum, protulit leproſam inſtar nivis*. Id quod à Domino factum autumant aliqui, ne Moyſes ob prodigioſas manus ſuæ operationes ſuperbiret, ſuæ ſemper memor quondam infectæ manus; Theodoretus ad noſtrum nihilominus propoſitum reſolvit, inquiens: *Quid ſignificat, quod manus Moyſi reddita eſt leproſa? familia Jacob in poteſtate educta eſt, profecta eſt in Ægyptum, ſed illic impietatem Ægyptiorum didicit, & quaſi leproſa facta eſt; vix fieri poteſt, quod diu maneas apud impios, quin illorum inficiaris malitia*. Unde & Moyſes ad bonam directionem, & commune populi Iſraelitici bonum ſpectantibus divinis apparitionibus, viſionibus, revelationibus, & colloquiis in ſolitudine gaviſus fuit; *Ducam eum in ſolitudinem, & ibi loquar ad cor ejus*.

Exod. 4.6.
Theod. q. 10. in Exod.

7 Cauſam, ſi noſtis, edicite, cur non obſtantibus graviſſimis tentationibus, quas inimici infernalis ſutiæ in clauſtris conglomerare ſolent, in religionibus nihilominus major, quàm in ſæculo vigeat timor Dei. Reſponſo ſubſerviet id, quod de Beato Ægidio Sancti Franciſci ſocio, in religionis iſtius chronicis aſtruitur: Interrogatus ille, an quis in ſæculo Dei gratiam, & ſalutem aſſequi poſſet? reſpondit; poteſt utique, ego tamen malo vel unicum gratiæ gradum in Religione, quàm decem in mundo; illa namque gratia faciliter creſcit, & conſervatur, ſiquidem Religio à malis divinæ gratiæ oppoſitis converſationibus, & exemplis ſequeſtrat, plurimamque in ſpiritualibus ſubminiſtrat opem, ſæculum autem benè operantibus mille inferet præjudicia. Obſervaſtiſne, quid Sancto Petro acciderit? In atrio Caiphæ coram omnibus miniſtris, & ſatellitibus divinum ſuum negaverat Magiſtrum, replicatis etiam juramentis, & perjuriis. Aſt ut divina miſericordia *reſpexit Petrum, flevit amarè*. Ubinam planxit? ubi pœnitentiam egit? videbatur utique conveniens, ut ibi ſuum profeſſus, & lachrymatus fuiſſet crimen, ubi deliquerat: nihilominus taſte Evangeliſta: *Egreſſus foras, flevit amarè*. Noſtiſne rationem? ut ſcilicet nos inſtrueret, impoſſibilem eſſe pœnitentiam in medio malorum, perverſorumque ſodalium, qui nos in peccatum induxerunt. Unde S. Remigius ait: *Qui in atrio Caiphæ ſedens non poterat agere pœnitentiam, greditur foras de impiorum conſilio, ut pavidæ negationis ſordes amaris fletibus lavet*.

1. p. l. 7. c. 22.
S. Remig.

8 Rupertus Abbas Deum Moyſi imperaſſe judicat, ut Pharaoni diceret: *Ibimus viam trium dierum in ſolitudinem, ut immolemus Deo noſtro*: ad omnium inſtructionem Chriſtianorum, qui terram promiſſionis, id eſt, Paradiſi patriam ingredi geſtiunt; debere ſcilicet eos à ſæculi hujus Ægypto ſequeſtrari; deinde autem ad exhibendum divinæ majeſtati ſacrificium, impiorum pariter commercia, & ſocietatem declinare. *Solitarius incedas*, inquit ille; *id eſt, remotus, tam ab Ægyptiis, quàm à Philiſtiim, & talium utique ſocietas cavenda eſt ab eo, qui ad hæreditatem Dei pervenire, qui Domino Deo ſuo immolare cupit victimas juſtitiæ*. Sanctus Patriarcha Jacob Meſopotamiam petens, quadam vice nocturnis præventus tenebris in nuda terra quietem cepit. Quærunt interpretes ſacri, cur non intrarit Luzam, proximè ad eum locum ſituatam civitatem, ubi indubiè commodum repeiiſſet hoſpitium, maximè cùm opulenti patris eſſet filius, & veriſimile videatur, ipſum quoque ſufficientes ſecum pro itinere contuliſſe expenſas. Reſpondet Joſue Hebræus apud Lyranum: *Nocte hoſpitabatur in campis, ſuſpectos habens habitatores civitatum propter eorum malitiam*. Ne igitur admiremini, quòd cœlum ipſe fuerit contemplatus apertum, quòd ſcalam cœleſtem, perque eam gradientes conſpexerit Angelos, quòd cœleſtes habuerit apparitiones, & revelationes; qui enim à conſortio ſcelerato alieni vivunt, maximè inter omnes divinorum participes facti ſunt favorum.

Exod. 3.18.
Rup. Ab. ib.
Gen. 28. 11.
Lyran.

9 Chriſtus cæcum illuminaturus, eum, teſte S. Marco, ſeorſim duxit: *Apprehenſa manu cæci, eduxit eum extra vicum*. Id eſt, *extra vicinitatem malorum*, inquit S. Hieronym. quam ſequeſtrationem diu ante ſuaſerat Regius Vates, dum diceret: *Declinate à me maligni*. Aſt quorum ipſemet David inſtanter adeò hanc ab impiis urgebat elongationem? audite: *Et ſcrutabor mandata Dei mei, ſuſcipe me ſecundum eloquium tuum, & vivam*.

Marc. 8.23.
S. Hieron.
Pſal. 118. v. 115.
v. 116.

10 Non ſine myſterio, Levitis diſtincta à reliquis tribubus obtigit habitatio: *Nec acceperunt Levitæ aliam in terra partem, niſi urbes ad habitandam, & ſuburbana earum, ad alenda jumenta, & pecora ſua*. Cur tribus hæc locum non eligit ſibi beneplacitum, cur ad unum ſpecialem reſtricta fuit? Sequentem pro intento noſtro quidam interpres rationem aſſignat, inquiens: *Expeditiſſima reſponſio eſt, ſic enim vita commoditatem facilè ſecuti, ſe omnes in amœniſſimas regiones contuliſſent; ad hoc, niſi ſeorſim habitaſſent, qui peculiariter divino cultui dicati erant, tunc verendum fuiſſet, ne vicinis vitiis aſſueſcerent; eorum enim moribus facilè informamur, quorum aſſiduo utimur contubernio, atque convictu*.

Joſ. 14. 4.
Maſ. ib.

11 Seneca tunc nos aſtruit ſani daturos ſpecimen intellectus, quando perverſorum renunciaverimus ſocietatibus, atque commerciis. *Magna pars ſanitatis eſt, hortatores inſaniæ reliquiſſe, & ex iſto cœtu invicem noxio abiiſſe*.

Sen. ep. 94.

12 Surdo, ſimulque muto ſanitatem impertiturus Salvator, *apprehendens eum de turba ſeorſim, miſit digitos ſuos in auriculas ejus*. Digiti illi denotabant, quæ Chriſtus miſero huic infundebat, Spiritus Sancti dona: *Dextera Dei tu digitus*. Notate myſterium; quando Deus ſuas ab aliqua anima vult exaudiri inſpirationes, linguamque in divinas reſolvi laudes, ante omnia ipſam à turba, à converſione, à malorum ſeparat ſodalium commerciis. *Væ ſurditati illi*, inquit Sanct. Auguſtinus, *quando non audiebam te*. Aſſuctum hunc

Marc. 7.33.
S. Aug. ſolil. 3.

Chriſtus

Chriſtus ſequeſtravit, dum ſpiritualiter ſanavit, aureſque malæ praxis aperuit; *ſolitudo enim mihi ad negotiam fiendi aptior ſuggerebatar*. Simon de Caſſia de dicto diſcurrens Euangelico ſurdo, inquit: *Primo ſanandum retrahit a prohibentibus ſanitatem*. S. Auguſtinus amicitiam malam nuncupare ſolebat inimicitiam. *O nimis inimica amicitia!* mali ſiquidem ab æterna nos abſtrahunt ſalute. Audite Jeremiam: *Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lachrymarum, & plorabo die, ac nocte?* Aſt ubi planctum inſtitues, ò Sancte Propheta? *Quis dabit me in ſolitudine diverſoriam viatorum? & relinquam populam meum, & diſcedam ab eis*. Cur pœnitentiæ vacaturus, ſolitudinem quærit? *Quia omnes adulteri ſunt, cœtus prævaricatorum*. Ita nec Sanctus Petr. ut diximus, ſe gemitibus indulgere poſſe credebat, niſi à malis diviſum pontificiis ſervis. Aſt numquid Propheta mediis in ſylvis lethalea meritò reformidare poterat ferarum morſus? utique; aſt longè majus diſpendium infeſte nati ſunt ſocii mali, hi ſiquidem ſpiritualem mortem cauſant, illæ corporalem: quid dico? ſodales perverſi interitum quandoque copulant ſpiritualem, & corporalem, dum nos iiſdem ſecum ſubjiciunt pœnis, temporalibus, & æternis; ut nihil de nominis, bonæque famæ aſtruam læſione.

S. Aug. l. 8. confeſ. c. 12. Sim. de Caſſ. l. 4. c. 31. — Jer. 9. 2.

13 S. Bernardinus, ut nos à malorum avellat ſocietate, ſequentia adducit motiva, inquiens: *Propter ſeptem a nobis vitandi ſunt mali; primo ne comprimamur ab eis. 2. Ne ab eis impediamur. 3 Ne demus eis malignandi occaſionem. 4. Ne irritemus eos. 5 Ne involvamur cum eis. 6. Ne bonorum authoritas minuatur. 7. Ut confundantur de malis*. Sed proh dolor! his plurimiſque aliis efficaciſſimis non obſtantibus rationibus, innumerabiles nihilominùs ſe ab improbia decipi ſinunt amicis; unde Dion. Carthuſianus ait: *Idcirco Deus frequenter, ac diſtrictè prohibuit filiis Iſrael conſortia Chananæorum, quæ quia non vitaverunt, in idololatriam inciderunt; ſic nunc innumerabiles ad diverſa peccata mortalia ex pravorum ſocietate labantur*.

D. Cart. in c. 23. Eccl.

DISCURSUS XIV.

ARGUMENTUM.

De bonis, quæ mali ex proborum converſatione hauriunt; deque aliis malis, quæ juſtis infert ſocietas perverſa.

THEMA.

Cum electo electus eris, & cum perverſo perverteris. Pſal. 17 v. 27.

1 TAntò utilior eſt malorum cum bonis converſatio, quantò damnoſior horum cum illis ſocietas. *Nulla res magis animos honeſtate imbuit*, verba ſunt Senecæ, *& in pravum inclinabiles revocat ad rectam, quam bonorum virorum converſatio, paulatim enim deſcendit in pectora, & vim præceptorum obtinet frequenter aſpici, frequenter videri*. Carbo extinctus ardentibus immixtus, & ipſe concipit ignem; ita in divino frigidus ſervitio, per bona ſodalium exempla, per eorum exhortationes, & conſilia, infervescit, recaleſcit, ſpiritumque reſumit. Juxta Iſajæ prophetiam, *habitabit lupus cum agno & pardus cum hœde accubabit*. Nutate verba, inquit S. Hieronymus, non enim dicit, agno, vel hædo inter lupos, aut alias ſimiles beſtias, aliquem fore ſecuritatis locum; ſicuti enim agnus hujuſmodi eſſet futurus victima lupina, ita & boni citrà neceſſitatem, aut convenientiam cum malis diverſantes, periculum incurrunt perverſionis; aſt improbi bonis ſe aſſociantes, ſecuro gradiuntur tramite: *Sed lupus, & pardus, agni, & hœdi imitentur innocentiam*. Cui & illud ejuſdem conſonat Prophetæ dictum: *Vitulus, & leo, & ovis ſimul morabuntur, & puer parvulus minabit eos*. Ecce vobis, quem natura furore imbuit, innocens cum ovibus converſatio manſuetudine exornavit leonem, ut præſentiſſimum ex ſocietate cum electis oriri ſolitum diſcamus profectum. S. Cyrillus Alex. illa interpretans ſacræ Scripturæ verba, *leo quaſi bos comedet paleas; obſerva*, inquit, *quod dicit, non mite animal in alimentum feris aſitatum, ſed in mitis nutritionem ferum demigrari*. Perverſi malorum mores non pravant hominem ſanctum, ſed impios ſancta quandoque convertit ſocietas; leo cibo veſcitur ovino, i. e. homo malus aliquam juſti eſt imitatus virtutem. S. Hieronymus, inquit: *Bos, & leo comederent paleas, ut nequaquam bos diſcat veritatem, ſed leo doceatur manſuetudinem*.

Sen. ep. 6. — Iſ. 11. 6. — S. Hieron. — S. Cyr. Al. — S. Hier. ad Dom.

2 Cur refugii urbes Levitis aſſignatas fuiſſe creditis? Audite Oleaſtri reſponſum, dum hunc Numerorum elucidat textum: *De ipſis oppidis, quæ Levitis dabitis, ſex erunt in fugitivorum refugium ſeparata. Crediderim*, ait ille, *hoc factum, ut hujuſmodi homicida ex Levitarum converſatione meliores fierent, ut ſciant Dei miniſtri, tales ſe eſſe debere, quibus facile credantur homines impii, ut eos ad meliorem convertant frugem*. Toſſotius, S. Paulæ filius, quæ ſanctitatem ex S. Hieronymi imbibit converſatione, conjugem duxit Letam, filiam pagani, & antiquæ ſuperſtitionis Pontificis Albini, qui idololatra, & implacabilis Chriſtiani nominis hoſtis, in ultimis vitæ ſuæ annis hujus generi ſui ſocietatem frequentans, tota obſtupeſcente Roma, in devotum mutatus eſt Catholicum. Obſtetrices vix ſatis admiror Ægyptiacas, quæ ſtante Pharaonis præcepto de perimendis Hebræorum infantibus, *timuerunt Deum*. Si namque Ægyptiæ, ſi idololatriæ deditæ erant, qualem in iis veri Dei timor potuit habere locum? Lyranus hunc piæ cum mulieribus Hebræis converſationi aſcribit effectum, inquiens: *Informatæ fuerunt per mulieres Hebræas, oſtendentes eis offenſam Dei*.

Num. 35. 6. Oleaſt. — Bar. an. 412. n. 40. — Exod. 1. 17. — Lyr.

3 Seneca eam demonſtraturus, quam mali ex bonorum conſortio reportant utilitatem, inſigni hac utitur ſimilitudine, inquiens: *Eadem in diverſoratio virtutum eſt, ut omne, quod ſecum habet, mitigent, nec tam valetudini profuit utilis regio, & ſalubrius cœlum, quàm animis parum firmis in turba meliorum verſari; quæ res quantum poſſit, intelliges, ſi videris, feras quoque convictu noſtro manſueſcere, nulliſque immani beſtiæ vim ſuam permanere, ſi hominis contubernio diu paſſa eſt*.

Sen. l. 2. de ira.

4 Tempore Sancti Ignatii Loyolæ, prout in vita ejus traditur, Romam venit juvenis quidam Lutheranus, præclariſſima ex æquo præfulgens origine, ingenio, atque indole, qui ſuæ ineffrænis per urbem diſſeminare hæreſis venenum, Eccleſiaſticos extremè calumniari, aliaque ſimilia impietatis adoriri molimina, nihil ſuppliciorum minis, nihil Theologicis (quantùmvis convincentibus) obſtantibus diſputationibus; præhabito itaque maturo conſilio, expediens judicarunt omnes: ut S. Ignatio conſignaretur, cujus ad aliquod tempus uſus conſortio, hæreticalia ſua deteſtatus eſt dogmata, omnimodam ſuam mutationem, & converſionem ſanctorum illorum Religioſorum exemplariſſimæ converſationi aſcribens. S. Martinus idololatrarum filius parentum, Mavortiæ vacabat profeſſioni militari, Apoſtatæ Juliani indutus cingulo; aſt quantum ex S. Hilarii conſortio fructum hauſerit ſpiritualem, nemo eſt, qui ignoret. S. quoque Hilarion infideli erat prognatus thoro, aſt Alexandriam ſtudiorum cauſa receden, jactis Chriſtianæ pietatis fundamentis, baptizatus fuit, ubi percrebreſcente S. Antonii M. fama, Sanctum hunc adiit, in ejuſque degens conſortio, ſublimiſſimum erexit Sanctitatis ædificium.

Pet. Maff. l. 3. c. 15.

5 Infallibili divina permittente providentia, lis paſtores Abrahæ inter, & Lothi exorta diviſit utroſque; quo fine? ut nempe impii Pentapolis incolæ ex unius Loth ſocietate reſipiſcerent. *Ut diſcerent Sodomitæ virtutem Loth*, inquit S. Chryſoſtomus. Vel unicus Sichimitæ Principis filius urbem, populumque ſuum in ultimum conjecit exterminium. Unde S. Chryſoſtomus ait; *Vidiſti quantam attulit perniciem omnibus civitatem habitantibus? vidiſti quantum malum operata ſit unius juvenis temeritas? Conſidera quomodo propter unius intemperantiam, univerſi civitatem habitantes pœnarum ſocii fiant*. Sic & unicus Loth ſuffeciſſet ad totam convertendam Pentapolim, ſi ſanctis hæc bonorum ejus exemplorum inſtitiſſet veſtigiis: imò & Angeli negarunt, eo præſente, ſe divinæ juſtitiæ poſſe vibrare flagellum; ecce vobis ſingulariſſimum ſanctæ ſocietatis emolumentum.

S. Chr. h. 33. in Gen. — Chr. h. 59. in Gen.

6 Arcam conſcenſurus Noe, hoc à Deo præceptum accepit: *Ingredieris arcam tu, & filii tui, uxor tua, & uxores filiorum tuorum tecum*. Nutate Ly *tecum*; ejus namque præſentia totam ſalvabat familiam; unde Chryſoſtom. ait: *In honorem juſti, conſuetudo eam miſericordia Dei eſt, honorem hunc dare ſervis ſuis, ut propter eos ſalventur & alii*. 276. navigabant cum Apoſtolo, omnes infalli-

Gen. 6. 18. — Chr. h. 24. in Gen.

falliblliter naufragaturi, niſi eos tam ſancti viri nietita conſervaſſent: *Amiſſio nullius animæ erit ex vobis, aſtitit mihi hac nocte Angelus Dei, cujus ſum ego, & cui deſervio, dicens: ne timeas Paule, ecce donavit tibi Deus omnes, qui navigant tecum.* Act.27.23. Joſaphat Regi Judæ, Joram Regi Iſraeli, & Regi Edom in deſerto cum ſuis exercitibus, penuria aquarum laborantibus cum vitæ periculo, Eliſæus de cęlo aquam, & glorioſam contra Moab impertiit victoriam; at ſolius Joſaphat, ut Propheta atteſtabatur, meritorum intuitu. Putipharem præſentia Joſephi quantùmvis mancipii felicitavit: eamdem propter Jacob impius Laban ſortitus eſt fortunam. E contrà verò bonorum ſocietatis defectus omnia ſopit bona, & multa conglomerat mala; ideòque dicebat David: *Salvum me fac Domine, quoniam defecit Sanctus.* Pſ.11.2. Chryſoſt. Ubi Chryſoſtomus ait: *Non dixit; quoniam non eſt, ſed quoniam deficit Sanctus.* Ingemiſcebat, quia viri ſancti exutus erat ſodalitio, ideòque ſupplicabat: *Salvum me fac.*

Jo.20.24. 7 Cur S. Thomas in obſtinatæ adeò corruit barathrum incredulitatis? Ecce vobis rationem: *Thomas non erat cum eis, quando venit Jeſus.* Neque etiam dilectus hic Apoſtolus poſtmodum divinitatis Chriſti lumine, & reſurrectionis ejus fide dotari meruit, niſi poſt reinchoatam cum cæteris Apoſtolis ſocietatem: v.26. *Iterum erant diſcipuli ejus intus, & Thomas cum eis.* Siquidem Thomæ mentionem fecimus, illud pariter, quod Chriſtus, Juda ſe à cœnaculo, & reliquis ſeparante, dixit, conſideremus: Hug. Car. ib. *Cùm ergo exiſſet, dixit Jeſus; nunc clarificatus eſt filius hominis.* Ubi Hugo Cardinalis ait: *Clarificatur quis, quando macula aufertur ab eo ideo ergo dixit, ſe clarificatum, quia Judas maculatus labe peccati, ab eo erat ſeparatus. Unde Auguſtinus: nunc clarificatus, quaſi abſente palea jam triticum quodammodo eſt purgatum.* Hæc palea mihi in memoriam revocat parabolam zizaniorum, quæ prudens paterfamilias vetuit eradicari, licèt admixta frumento, Matt.13.29. quia nimirum per hujus vicinitatem in bonam poterant converti ſementem. *Quod hodie eſt zizania,* Chr. ſer. 96. Gloſſ. inquit S. Chryſologus, *cras in triticum vertebatur.* Gloſſa ait: *Neceſſe eſt, ut mali permixti ſint bonis, quorum comparatione nitantur ad melius.* Arca feroces, ſibique contrarias fovebat beſtias, alias dentibus, alias unguibus, roſtris alias armatas; quædam vi naturæ, quædam vi uſus carnibus nutriebantur alienis, & nihilominus toto eo Gen.8.1. tempore ſumma inter ipſas viguit unio, & concordia. Verba Chroniſtæ ſacri (*Recordatus autem Dominus Noe, cunctorumque animantium, & omnium jumentorum*) S. Ambr. l. de Noe & arca c.16. ponderans S. Ambroſius ait: *Cur non animantia, quæ mitiora ſunt, poſt hominem nominavit, ſed ferociora? in quo videtur illa eſſe ratio, ut ea quæ ferociora erant, utriuſque partis vicinitate manſueſcerent.* Feras in hominis, & animalium manſuetorum medio collocavit, ut à vicinis manſuetudinem diſcerent. Sicuti ergo omnis beſtiæ, quantùmcumque crudelis, ferocia per humanum conſortium ſaltem aliquatenus mitigatur; ita nullus non, quantùmvis peſſimus, per piam, ſanctamque converſationem, aliquo modo ad meliorem reducitur frugem.

Chr. in pſ.4. 8 S. Chryſ. de bonæ malæque ſocietatis qualitate, & effectibus latè diſcurrens, tamdem hanc ſubnectit quæſtionem: *Undenam exiſtimas eos, qui deſerta incoluerunt, admirabiles, & claros evadere? nonnè quod ſtrepitus, & fora fugiant? nonnè quod longè à fumo negotiorum, quæ ſunt in medio, ſe collocarint? eos ipſe quoque imitare, in media civitate ſolitudinem perſequens. Quomodo hoc autem erit? ſi fugias improbos, ſi bonos ſequaris; ita enim majorem percipies ſecuritatem, quàm qui in deſertis habitant, non ſolùm in iis fugiendis, quæ lædunt, ſed etiam in communicandis iis, quæ proſunt; ſi enim malos quidem fugias, bonos autem ſequaris, utrimque & virtus augeſcet, & decreſcet vitium.* S. Bern. ſer. 1, c.2. *Duplex affert lucrum*, inquit S. Bern. *ſocietas bonorum; primum eſt cognitio malorum, ſecundum cognitio bonorum; cognitio malorum ad evitandum, nam ubi plures virtuoſi ſimul congregati ſunt habentes plures ſpirituales oculos, plura vident, perſpicacioreſque ſunt, atque ampliùs oculati ad evitandum mala; nam quod unus non cognoſcit, alius intellexit, & cautiùs unus per alium incedere noſcit.* Virtuoſa utens ſocietate, diverſa ſibi poteſt promittere ſubſidia. *Juvatur*, inquit idem Sanct. *à ſociis contra inſurgentes tentationes, conſiliis, & exhortationibus ſanctis.* Ib.c.2.

9. Malorum econtrà commercia bonis non poſſunt non eſſe nociva; ideòque humillimè ſupplicabat David: *A reſiſtentibus dexteræ tuæ cuſtodi me, ut pupillam oculi tui.* Aſt in quo obſecro hujuſmodi conſiſtit ſimilitudo? Pſ.16.8. pupilla oculi cæteris delicatior corporis partibus, ab unica palea, imò vel à minimo pulveris obfuſcatur, offenditurque atomo; ita perverſorum ſocietas, vel per unicum geſtum, verbum, riſum, obtutum, aut nutum nocet graviſſimè. Zeloſus quidam, integræque vitæ adoleſcens, Chriſti ſequelæ cupidus, dum ante ſepelire vellet patrem, quàm ſequi Chriſtum, repulſam paſſus ſibi dici audiit: *Dimitte mortuos ſepelire mortuos ſuos.* Matt.7.22. Nonnè juſtiſſimum eſt, filios exequias celebrare parentum? cur ergo Salvator id ei inhibuit? Reſpondet Paſchaſius: *Non ut ab officio patris filium revocet, ſed ut à conſortio mortuorum eum ſecernat.* S.Paſch. l. 5. in Matt.

10 Mutuo conſenſu ab invicem recedentibus Abraham, & Loth, huic delitioſus, & amœnus, longè licèt Gen.13.12. Gen.14.12. ſceleſtiſſimus, in habitationem obtigit Pentapoleos diſtrictus; aſt quo effectu? tamdem captus ipſe, totaque ſua ſubſtantia exutus fuit; unde Chryſoſt. ait: Chr. h. 35. in Gen. *Ecce, ut diviſus eſt à juſto, & putabat ſe, in majore libertate vivere, & potiora ſe aſſecuturum, & abundare, repentè factus eſt ſervus.* Non miror, alios in captivitatem abductos, ſed Loth innocentiſſimum, Deoque gratiſſimum. Audite Abulenſem: *Licet Loth juſtus eſſet, quia tamen inter impios habitabat, cum malis paſſus eſt; ideò Deus mandat bonis, ut exeant de medio injuſtorum, ne puniantur cum eis. Sic dicitur: Exite de illa populo meus, ne ſitis participes delictorum ejus, & de plagis ejus non accipiatis.* Apoc.18.4. Idem Loth, inſtante ſulphureæ pluviæ vindicta ſuper Sodomam, exire detrectabat; Gen.19.16. unde Angeli per vim, *diſſimulante illo, apprehenderunt manum ejus, atque eduxere.* Ubi Gloſſa ait: G. Interl. *Hic datur nobis exemplum, quod, qui aliquo affectu carnali tenentur, malorumque conſortium exire diſſimulant, crebra bonorum admonitione cogendi ſunt, ne mores bonos corrumpant exempla malorum.*

11 In Ægyptum profecti fratres Joſeph, ſæpè anguſtati, exploratores habiti, tamdemque incarcerati fuere, profeſſi ultrò: Gen.42.21. *Meritò hæc patimur, peccavimus in fratrem noſtrum, en ſanguis ejus requiritur.* Aſt dum Ruben impigro conatu Joſephum invidis reliquorum fratrum manibus eximere laboravit, cur hic eidem cum reliquis pœnæ ſubjectus fuit? Reſpondet Lyr. & Abulenſis: Lyr. & Abul. *Licèt Ruben non peccaverit, quia laboravit eximere Joſeph de manibus fratrum, & tradere illum Patri ſuo; licèt ergo in hoc non peccaverit, quia tamen erat in ſocietate omnium aliorum fratrum qui peccaverunt, punivit eum Joſeph, detinendo cum cæteris.* Quot equidem innocentes hodie ob ſocietatem cum malis ad eadem condemnantur ſupplicia? Benè itaque conſuluit Eccleſiaſticus, dum ſuaſit: Eccl.7.2. *Diſcede ab iniquo, & deficient mala.* Arabicus habet: *Ne commiſceearis iniquo, elongare ab eo.* Socii, & amici mali ſcorpionem imitantur, qui quem veneno inficit, ſuis complectitur ſpiris, lactis inſtar, ut Plinius teſtatur, Plin.l.11.c.25 ſuum transfundens toxicum. Amici noſtro ſe accommodant genio, & inclinationi, noſtris ſecundant appetitibus; aſt ſimul peſſimum nobis inſtillant vitiorum venenum: Prov.1.10. *Si te lactaverint peccatores* hujuſmodi inſtar ſcorpionum, *ne acquieſcas eis. Non communis ando eis in vitiis*, inquit Dionyſ. Dion. Carth. Carth. *& ab iniquo conſortio, ne per illos ſeducaris, & deficient mala abs te, id eſt, mala culpæ, & pœnæ effugies.*

12 Vi cujus Saræ Raguelis filia, conatus, vireſque deluſit, & triumphavit infernales? Tob.3.17. vi cujus calumnias peſſundedit ſuæ oppoſitas innocentiæ? Audite: *Numquam cum ludentibus miſcui me, neque cum his, qui in levitate ambulant, participem me præbui.* Sigillum di- Hug. Car. in c.41. Eccl.n.8. ctis apponat, & concludat Hugo Cardinalis, dum Senecam citat dicentem: *Sapiens videbit, ubi victurus ſit, & quibus, & quomodo.*

Digitized by Google

TRACTATUS XVIII.

DE CORRECTIONE Fraterna.

DISCURSUS OCTODECIM.

DIſcurſ. I. Correctio ſub præcepto, tam divino, quàm naturali, obligat omnes, maximè verò ſuperiores; Eſtque valdè conveniens, & neceſſaria, ideòque ſumma cum ſollicitudine, & prudentia adhibenda.

II. Correctio neglecta fovet omne vitium, & malum exemplum, prudenter autem adhibita multum fructum affert; eſt enim velut ferrum chirurgicum, quod feriendo medelam affert; ubi etiam oſtenditur, quòd in culpa aliena participet is, qui vitium, dum poteſt, non corrigit, & emendat.

III. Conſiderantur ſupplicia, & pœnæ, quæ illos manent, qui correctionem adhibere negligunt, maximè ſuperiores, qui proindè depoſito omni timore, & reſpectu humano nihil curare debent, ſi ob factas correctiones perſecutiones, & odia aliorum ſibi concilient, ſed in hoc ſolùm conniti, ut Deo obedientes ſalutem animarum procurent.

IV. Perditæ ſalutis homines ſunt, qui correctiones aſpernantur, & rident, corrigentem verò calumniantur, & indignè tractant; ubi etiam pœnæ conſiderantur, quas exinde communiter reportant.

V. De differentia, quæ eſt inter juſtos, & impios in recipiendis correctionibus, & fructu ex iis ferendo; ubi & de virtute juſtorum agitur, qua ex correctione ſe emendare, fructumque referre ſatagunt.

VI. Cavendum eſt correcto, ne ex correctione nimium ſevera turbatur, ſiquidem illa ad majus illius bonum ordinatur, ſuamque in charitate radicem habet.

VII. Correctio proximi ex motivo charitatis procadere debet, ideò enim correctio fraterna nominatur; idque ex quibuſdam Chriſti exemplis liquido oſtenditur.

VIII. Corrigens propriam ſuam conſiderare debet fragilitatem, & ut delinquentium benevolentiam ſibi conciliare valeat, illorum errores quantum poteſt excuſet, lachrymas potiùs, quàm verba corrigendo fundat, ſeque ex Chriſtiana compaſſione, non verò ex paſſione iracundiæ procedere probet.

IX. Correctio cum diſcretione, & dexteritate inſtituenda eſt, diſtinguendo inter perſonas corrigendas, confuſionem illarum, quoad fieri poteſt, præcavendo, invehendo ſolùm contra vitium, & ſi quid boni in corrigendo reperiatur, illud priùs laudando, quàm adhibeatur correctio.

X. De ſumma cura, & diligentia ad correctionem requiſita, utpote quæ ad conſulendum verecundiæ corrigendi, bonamque illius famam conſervandam in ſecreto fieri debet.

XI. Is qui incorrigibilis eſt, cujuſque peccatum non ſolùm illi, ſed & Reipublicæ eſt pernicioſum, publicè eſt reprehendendus, & apud ſuperiores accuſandus; ubi etiam oſtenditur, quòd ſuperiores ſubditorum correctioni ſubjiciantur, qui tamen ſumma cum humilitate, & reverentia cum illis procedere debent.

XII. De manſuetudine, quacum correctio temperanda eſt, quod ipſiuſmet Dei, & nonnullorum Sanctorum exemplo oſtenditur.

XIII. In correctione affabilitas cum ſeveritate conjugenda eſt, ut una ab altera numquam ſeparetur; præſtat tamen, ut manſuetudo ſeveritati ſemper præponderet.

XIV. De lucro ſpirituali, quod per viam correctionis obtinetur, licèt nonnumquam infructuoſa ſit; ubi etiam modus præſcribitur lucrandi eum, quem in communi, non verò particulari corrigere, & reprehendere nitimur.

XV. Ad hoc ut corrector corrigendum non exaſperet, diligenter obſervanda eſt temporis opportunitas; accelcranda tamen eſt, ne occaſio prætereat.

XVI. Irreprehenſibilis in ſe, ſummaque innocentia præditus eſſe debet, qui alios corrigendi, & reprehendendi munus utiliter vult exercere.

XVII. Qui in iiſdem defectibus, qui corrigendi ſunt, eſt reprehenſibilis, munus alios reprehendendi, & corrigendi ſibi arrogare nequaquam debet.

XVIII. Multi adducuntur caſus, in quibus videtur, quando quis ad faciendam correctionem obligetur, vel non obligetur.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

Correctio ſub præcepto, tam divino, quàm naturali, obligat omnes, maximè verò ſuperiores; Eſtque valdè conveniens, & neceſſaria, ideòque omni cum ſollicitudine, & prudentia eſt facienda.

THEMA.

Si peccaverit frater tuus, corripe eum. Matth. 18. verſ. 5.

1 COrrectio fraterna adeò eſt totius Reipublicæ bono promovendo utilis, & neceſſaria, ut incarnatæ Sapientiæ minimè videatur ſufficere, ſi illam tantùm ſuadet, & conſulat, niſi etiam eamdem præcepto quodam particulari imperet. Unde Doctor Angelicus in quodam ſummæ ſuæ articulo quærens: *Utrùm correctio fraterna ſit in præcepto?* hanc ſtatuit concluſionem: *Cùm fraterna correctio ad fratris emendationem ordinetur, tunc, & eo caſu eſt in præcepto.* Et Articulo ſequenti correctionem, quæ eſt actus charitatis, & ad proximi emendationem ordinatur, diſtinguit ab illa, quæ eſt actus juſtitiæ, & ad bonum publicum directa; dicitque, primam, quæ ſalutari quadam admonitione mediante inſtituitur, ſpectare ad quemlibet hominem charitate præditum, ſive is privatus ſit, ſive ſuperior: aliam verò illis ſolùm competere dicit, qui alios gubernant; ad hos enim pertinet non ſolùm reprehendere, & corrigere, verùm etiam, quando opus eſt, caſtigare delinquentes. In Art. IV. autem idem S. Doctor inquit: *Correctio, quæ eſt actus juſtitiæ per correctionem pœnæ, non competit ſubditis reſpectu Prælati; ſed correctio fraterna, quæ eſt actus Charitatis pertinet ad unumquemque reſpectu cujuslibet perſonæ, ad quam charitatem debet habere, ſi in eo aliquid corrigibile inveniatur.* Seraphicus Doctor ſimiliter correctionem non conſilii, ſed præcepti eſſe dicit: *Correctio proximi eſt omnibus in præcepto*: quod tamen tunc vel maximè verum eſſe inquit, ſi fructus exindè ſperetur: *Cum tamen ſcitur, vel creditur, quod correctio peccatum impediat, quod aliàs fieret*; ac demum præceptum iſtud Prælatos ſpecialiſſimè adſtringere declarat, utpote ad quos munus corrigendi ex officio pertinet. Quòd verò correctio hoc non obſtante omnes univerſim obliget, ex authoritate Sancti Auguſtini *ſerm. de Verbo Domini* probat, in qua dicitur: *Si negligit corrigere, pejor factus eſt eo, qui peccavit.*

S. Th. 22. q. 33. a. 2. — Ibid. a. 2. — Ib. a. 4. — S. Bon. t. 2 in ſpeculo Animæ c. 3.

a Porrò S. Iſidor. Eccleſiaſticos, & Sacerdotes ſpecialiſſimè huic miniſterio in praxi adſtrictos eſſe agnoſcit; Et quidem miniſterium hoc illis maximè proprium eſſe ipſa nos experientia docet, unde ait Sanctus: *Sacerdotes ſtudio corrigendi facta perſcrutari debent ſubjectorum, ut emendatos lucrifacere poſſint.* Unde Sanctus Paulus Titum diſcipulum ſuum de virtutibus, quibus conſpicuus eſſe debet Epiſcopus, inſtruere volens, inter cæteras ab eo hoc unicè expoſcit, ut irreprehenſibilem ſe in omnibus præbeat, *ut potens ſit exhortari in doctrina ſana, & eos, qui contradicunt, arguere.* Porrò quoad Sacerdotes Deus præcepit dicens: *Sancti erunt coram Deo, & non polluent nomen ejus.* Circa quæ verba Galfridus apud Titelmannum ait: *Hoc de Sacerdotibus in lege mandatur, ut videlicet ſancti ſint coram Deo, & coram hominibus, non polluendo nomen ejus: ſancti opere, & virtute, nec opinione polluent nomen Sanctitatis*; redditque hujus tam eminentis perfectionis, quam à Sacerdotibus requi-

S. Iſid. l. 2. ſent. c. 46. — Tit. 1. 9. — Lev. 21. 6. — Galfrid. apud Titelm.

quirebat rationem, dicens: *Ut Sancti ſine coram Deo, culpam coram hominibus arguendo declinantes, & etiam notam culpa.* Sanctus quoque Gregorius Abbatem Monaſterii Litinenſis monet, ut ſollicitè illos cuſtodiat: qui S. Greg. l. 9. Indict. 4. ep. 4. culvis, ſive gulæ, ſive ſuperbiæ, ſive cupiditatis, ſive loquacitatis, aut impuritatis eſſent contagio obnoxi; *ut tanto tibi major de commiſſa gubernatione merces accreſcat, quanto ſubjecti tui contra adverſarii nequitias te fuerint vigilante victores.*

3 Verùm enimverò ſi documenta, quæ ſacri Doctores nobis in hac materia poſt ſe reliquerunt, attendamus, menteque præſentanea perſcrutemur, correctionis præceptum non ſolùm Sacerdotibus, & Prælatis, verùm & perſonis privatis impoſitum eſſe deprehendemus. Et quidem præceptum divinum pariter, & naturale; Divinum quidem quia in pluribus ſacræ Scripturæ locis, & ab ipſomet Chriſto Domino in Euangelio apertè nobis præcipitur: Naturæ verò propter Regulam à S. Paulo inſinuatam, dum ait: 1. Cor. 12. 26. *Si quid patitur unum membrum, compatiuntur omnia membra*; Quando enim proximum noſtrum, non tam ad mortem corporalem, quàm ſpiritualem languentem conſpicimus, ut ei ſublevando auxilium præbeamus, jus, & æquitas Ephes. 4. 4. à nobis omninò expoſcit; *Unum enim corpus; & unus ſpiritus ſumus, quoniam ſumus invicem membra.* Nam D. Chr. h. 13. in 1. ad Cor. ut Divus Chryſoſtomus notat; *In corpore tametſi pes vulnus accipiat, humi declinamus, caput inclinantes. Caput inclinatur, quando pes infirmatur: ita dum unum membrum, id eſt, proximus labitur, ab alio membro corripiatur.*

Joa. 15. 14. 4 Salvator noſter dilectionem reciprocam *per antonomaſiam* præceptum ſuum appellavit: *Hoc eſt præceptum meum, ut diligatis invicem.* At verò ubinam hæc erga fratrem dilectio magis eluceſcit, quàm in eo, quod ſaluti animæ ejus cooperemur, eumque à præcipitiis, ſi quæ inciderit, ſublevemus? Quis enim adeò rudis eſt, ut neſciat, quòd correctio (ut ſuo loco videbimus) effectus, & partus ſit charitatis? Sic enim 2. Cor. 2. 4. Apoſtolus, dum in Epiſtola ſecunda ad Corinthios capite 2. impios illos, adverſùm quos ſcribit, calamo ſuo ad emendationem, & correctionem ipſorum perſtringit, ſimul etiam ex quanam radice zelus iſte derivetur, Eſtius. his verbis declarat: *Ut ſciatis, quam charitatem habeam abundantius in vobis.* Circa quæ verba interpres quidam ita ſcribit; *Eſt autem vera, & magna charitatis argumentum, ſi quis eorum, quos curare debet, peccata non diſſimulet, ſed aperte, & opportunè corrigat, etiam adhibita, ſi opus ſit, duriori increpatione, quamvis noverit eos inde contriſtandos.*

5 Divus Chryſoſtomus in Homilia quadam, cui ti- D. Chr. t. 6. h. 6. tulus eſt: *De doctrina, & correctione*, diſcurſum ſuum ad eos, qui ſe ab hoc debito exonerare contendunt, dirigens, ita ſcribit: *Et ne mihi aliquis dicat: Nihil mihi cum fratre commercii eſt; Cum ſolo diabolo nihil commercii habemus, cum hominibus vero multa habemus communia, nam ejuſdem nobiſcum natura ſunt, eamdem terram incolunt, iiſdem alimentis nutriuntur, eumdem habent Dominum, eaſdem leges acceperunt.* Unde fit, inquit, quòd dum per forum, aut alibi ambulantes, duos inter ſe in pugnam venire conſpicimus, ad eos ab invicem ſequeſtrandos toto animi conatu moliamur: *Sed quid dico pugnum? ſi vel aſinum lapſum conſpiciamus, cuncti manum porrigimus, eumque elevare contendimus; fra-* Idem ib. *trum vero pereuntium nullam rationem habere, quomodo id nefarium non eſt? Noli igitur deſiſtere, fratrem tuum, quem ad exitum ruere cernis, cohortari.* Idem quoque in eadem Homilia, Deum olim populo ſuo præcepiſſe conſiderat, ne aſinum inimicorum à via aberrantem negligat, aut in terram collapſum erigere omittat, indeque ſequentem deducit conſequentiam: *Ergone Judæis quidem præcipitur, ne inimicorum ſuorum jumenta negligant, nos vero fratrum noſtrorum animas quotidie ſupplantatas deſpiciemus? Et quomodo non extremæ crudelitatis, & feritatis fuerit, ne tantam quidem curam nos impendere hominibus, quantam illi beſtiis?*

6 Nemo profectò eſt, qui Eleemoſynæ in ſubſidium extremè indigentis proximi factam erogationem de *jure naturæ* eſſe dubitet, quòd idem de correctione fraterna proximi noſtri dicere licet; Quis enim, correctionem veram quamdam ſpiritualem Eleemoſynam eſſe, ignorat? Audiatur Sanctus Thomas de Villanova, qui in Sermone quodam de Sancto Martino hac de re ita ſcribit: S. Th. Vill. ſer. de S. Mar. *Nolo tamen putes, Eleemoſynam ſola pecunia, & exterioribus munuſculis æſtimari, quid enim eſt Eleemoſyna, niſi ſubventio pauperis propter DEUM? Anima plus eſt, quàm corpus, & animæ neceſſitas, quam corporis, major eſt; Et ubi major indigentia, ibi potior Eleemoſyna; Si ſubvenire corpori morituro Eleemoſyna judicatur, quanto potiùs animo in æternum victuro, ne pereat?* Eleemoſyna in caſu extremæ neceſſitatis, in qua proximus de vita periclitatur propter penuriam, ſub peccato mortali unicuique præcipitur: *Si non paviſti, occidiſti.* Quis igitur Eleemoſynam, & ſubſidium ſpirituale, pro ſalute æterna animæ neceſſarium, urgentiùs prævalere negare audebit? Sanctus Gregorius illa Jobi verba: *Flebam ſuper eo, qui afflictus erat,* S. Greg. l. 19. Mor. c. 6. *& compatiebatur anima mea pauperi*, ponderans, actum hunc quamdam Eleemoſynæ ſpeciem eſſe dicit, quæ cum ex corde, non verò ex marſupio erogetur, Deoque longè gratior ſit corporali, faciliùs erogari valet quàm illa: *Job vir Sanctus*, inquit, *apud Omnipotentem Deum aliquando majus datum noverat mentis eſſe, quàm muneris, exteriora enim largiens, rem extra ſemetipſum præbuit, qui autem fletum, & compaſſionem proximo tribuit, ei aliquid etiam de ſemetipſo dedit.* Eodem prorsùs modo myſticam hanc, & ſpiritualem Eleemoſynam, qua animæ ſaluti ſuccurritur, nobiliorem, Deoque acceptiorem dicere poſſumus, quàm ſit illa, qua corpori proximi ſubvenitur; à qua proindè, ubi opus fuerit, eroganda, nemo ſe credere debet eſſe exemptum: Ete- S. Th. a. Vill. ibid. nim, *Non poſſunt pauperes*, inquit Villanovanus, *Eleemoſynas largiri corporales, quod bene Eleemoſyna privati ſint, poſſunt tamen & ipſi, ſi volunt, pretioſas, & præclaras coram DEO Eleemoſynas facere, opera enim miſericordiæ ſpiritualia coram DEO potiora ſunt.* Enimverò quot videmus quotidiè Religioſos voto paupertatis obnoxios, qui in hanc ſe ſpiritualem Eleemoſynam erogandam, ingerunt, cum fructu, eorum qui inde emendantur, cumque tanto ipſorum merito, qui illos in viam rectam perducunt? Sanctus Archiepiſ- Idem ib. copus præfatus ſuo ſæculo myſticæ hujus Eleemoſynæ raritatem deplorabat, dicens. Sed heu animarum nulla cura, nulla memoria eſt! *Si cæcum videremus in foveam irruentem, prohiberemus eum, invitumque etiam, & renitentem à præcipitio removeremus; quotidie animarum præcipitia videmus, & nemo eſt qui moneat, nemo eſt qui timeat; Sic fratres perturbare timemus, ut perire potiùs permittamus.* D. Chryſoſtomus in eadem D. Chr. h. cit. Homilia conſiderat, quòd dum ignis vicini noſtri domum corripere cœpit, confeſtim ad extinguendum omni cum ſollicitudine accuramus, tametſi etiam incola domus infeſtiſſimus hoſtis noſter ſit, quia ne incendium ſeſe magis dilatet, noſtraque domus pariter ex eodem incendio devaſtetur, formidamus: *Idem ergo tuis quoque fratribus miſere à Dæmonio exagitatis facito; rogus enim quidam eſt, & immane incendium Dæmonum vit.*

7 Verumtamen obligatio iſthæc Superiores arctiùs ligat, qui ſi in ea adimplenda deficiant, irreparabilium damnatorum cauſa exiſtunt. *Qui abſcondit fru-* Prov. 11. 26. *menta*, inquit Sapiens, *maledicetur in populis, benedictio autem ſuper caput vendentium*; quæ quidem verba, quoad ſenſum litteralem, expoſitione non indigent; quoad ſenſum verò ſpiritualem, Sanctus Gregorius eadem hunc in modum exponit: Fru- S. Gr. paſt. 3. admonit. 26. menta abſcondere eſt, prædicationis ſanctæ apud ſe verba retinere, in populis autem talis quiſque maledicetur, quia in ſolius culpa ſilentii, pro multorum, quos corrigere poterat, pœna damnabitur: S. Ber. t. 2. ſer. 18. ar. 2. c. 3. Sanctus Bernardinus Prælatos illos acriter reprehendit, qui ſe huic debito in abſentia ſua per miniſtros ſuos ſatisfacere poſſe exiſtimant, quo fine illam Sancti Eliſei adducit hiſtoriam, qui cùm Giezi diſcipulum ſuum, ad puerum mortuum ad vitam revocandum, cum baculo ſuo ablegaſſet, nec quicquam effeciſſet, in propria perſona ad eumdem mortuum accedere 4. Reg. 4. coactus fuit; *Nec legitur inſuper*, inquit, *Dominus niſi præſens aliquem ſuſcitaſſe.* Quod idem argumentum à B. S. Petr. Dam. opuſc. 12. c. 28. Petro Damiano his verbis tangitur: *Sunamitis nempe filium puer ab Eliſeo miſſus cum baculo non reſuſcitavit, per ſemetipſum vero Eliſeus veniens, ſeque ſuper mortuum ſternens,*

ſternens, atque ad ejus membra ſe colligens, huc, illucque deambulans, & in ore mortui ſepties aſpirans, hunc ad redivivam lucem protinus per myſterium compaſſionis animavit.

S. Bern. ib.

8 Sanctus Bernardinus de Prælato, qui mala eradicare ſemina ab agro ſuo non contendit, ita ſcribit: *Qui vitiis nutriendis parcit, & favet, ne contriſtet peccantium voluntatem, tam non eſt miſericors, quàm inquit non vult cultellum rapere puero, ne audiat illum plorantem, & non timet, ne vulneratum doleat, vel extinctum.* Quod idem exemplo patris erga filium nimis benigni, & ideò ipſum corrigere negligentis, quod omnibus aliis adaptari poteſt, his verbis declarat. *Magna dementia patris, quando quadam falſa clementia filium delinquentem non corripit, minoremque pietatis affectum habere videtur erga filium, quam erga jumentum; nam ſi perſpexerit jumentum ſuum in puteum lapſum, ſtatim occurrit, coadjutores vocat, clamoribus inſtat, ſtimulis pungit, injectis funibus trahit, nec ab inceptis fames, vel ſomnus retrahit, donec jumentum ſuum à puteo extraxerit. Hic idem vidit filium ſuum lapſum in profundiſſimum puteum peccatorum, nec tamen illum ullis adminiculis inde extrahere nititur.* Quod idem de quovis amico intimè nobis conjuncto, & de quovis alio homine in gravis alicujus culpæ lutoſam foveam collapſo, dicere poſſumus, licèt enim illum inde per ſalutarem admonitionem noſtram eripere facili negotio valeamus, id tamen vel ex timore quodam, vel ex reſpectu aliquo humano, vel etiam ex negligentia noſtra facere negligimus. Idem quoque

S. Ber ubi ſupra ar. 3. c. 1.

Sanctus Pater, in articulo tertio ejuſdem ſermonis capite primo, hanc ſtatuit concluſionem: *Vade, & corripe; præcipitur indiſtinctè, tam peccatori; quàm etiam juſto. Unde peccatum non abſolvit hominem obſervatione præcepti, quia delinquens non debet eſſe melioris conditionis, quàm non delinquens.* Ubi etiam rationem aſſignat, cur etiam peccator ad correctionem fraternam aliorum obligetur; dicit enim: *Correctio delinquentis pertinet ad aliquem, in quantum regnat in correctum judicium rationis; Peccatum autem non tollit totum bonum naturæ, quin in poteſtate maneat aliquod de recto judicio rationis humanæ, & ſecundùm hoc poteſt ſibi competere corrigere delinquentem.* Quia verò adversùs hanc doctrinam objici poſſet ſequens argumentum: Corrigere effectus quidam eſt charitatis, ſed in eo, qui eſt in ſtatu peccati mortalis, hic ignis charitatis, & amoris Dei extinctus eſt, ergo ad illum non pertinet præceptum correctionis fraternæ: Ideò reſpondet, dicens: *Licèt in peccatore non ſit charitatis amor reſpectu peccatis fratris, eſt tamen in eo amor naturalis, vel amicitiæ, quo quidem moveri poteſt, ut corrigendo ſubveniat illi, & ſic propter peccatum à correctione non excuſatur.*

Dio. Carth. ſerm 2 de Aſcenſ. Marc. 16. 14.

9 Dionyſius Carthuſianus opportunè ponderat, quòd Chriſtus, dum in procinctu eſſet aſcendendi in cœlum, Collegium Apoſtolicum reprehenderit: *Exprobavit incredulitatem eorum*; cum tamen poſt reſurrectionem ſuam ipſum faciendi per quadraginta dies tempus ſufficiens habuerit, quia erat *per quadraginta dies apparens eis.* Unde infert extaticus hic Doctor Carthuſianus: *Ex Evangelio iſto inſtruimur, quàm magnum beneficium ſit juſta correctio delinquentium, & quam gratanter ipſa ſit ſuſcipienda. Ecce enim Unigenitus Filius Dei ſummus Magiſter, ardentiſſimus amator, eo die, quo à ſuis chariſſimis fuit receſſurus diſcipulis, eos redarguit.* Ex quo Chriſti Salvatoris noſtri exemplo diſcant Patresfamilias, Superiores, & Prælati, ut nonnumquam in extrema hora obitus ſui ſalutarem quamdam ſuis, & ſi opus eſt, etiam acerbam proponant admonitionem, ut tantò illa tenacius ei imprimatur, vel etiam ad oſtendendam ſuam de illis ſollicitudinem. Ita enim Salvator cum diſcipulis ſuis facere voluiſſe videtur, ut illos doceret, quanta cum ſollicitudine exſolvendum ſit debitum paternæ, aut fraternæ correctionis, quam Apoſtolis, de quibus Eccleſia canit: *Vos facti juſti judices, Eccleſiarum Principes*; ſpecialiſſimè commendatam eſſe voluit. Hoc eodem Chriſti exemplo Sanctus Bernardus animos eorum indulcorare nonnihil voluit, qui propter factam ipſorum reprehenſionem aliquantulum fuerunt exacerbati. Unde ait: *Audi Chriſtum diſcipulos increpantem, nec quandocumque, ſed ea hora, qua, eis corporalem præſentiam ſubtracturus, videri poterat, magis ab increpatione parcere debuiſſe. Noli ergo indignari*

Act. 1. 3.

S. Ber ſerm. de Aſcenſ.

de cætero, ſi te quoque aliquando Chriſti Vicarius increpaverit, id enim exhibet, quod aſcenſurus ab eis in cœlum ſuis Chriſtus legitur exhibuiſſe diſcipulis.

10 Richardus à Sancto Laurentio obſervat, quòd Beata Virgo Filio ſuo in templo poſt triduanam ejus amiſſionem reinvento dixerit: (Ego, & Pater tuus dolentes quærebamus te, quid feciſti nobis ſic?) Et ſubdit: (In hoc verbo inſtruimur delinquentes filios corripere, cùm ipſa corripuerit etiam non delinquentem.) Enim verò homines perfectiſſimi, & zelo ardentiſſimo flagrantes in hoc adimplendo debito ſupra omnem modum ſunt occulati. Sic enim in vita Sancti Caroli Borromæi refertur, quòd cùm quidam Provinciæ ſuæ Epiſcopus, vir magnæ authoritatis, valdeque opulentus, & à Sancta Sede Apoſtolica ad ardua miniſteria, coramque adhibitus, aliquam à Reformatione à Sancto Archiepiſcopo introducta, & in Conciliis Diœceſanis, & Provincialibus ſtipulata, & confirmata haberet repugnantiam, ideòque perſonalem ſuam in Epiſcopatu reſidentiam non tanti faceret, dicere fuerit ſolitus: Parum ſibi in Diœceſi ſua eſſe negotiorum, quæ non æquè commodè per Vicarium ſuum fieri poſſent. Mox ut fama hæc in Sancti Caroli devenit notitiam, Prælatum quemdam domeſticum cum litteris credentialibus ad eum miſit, licèt ſexaginta circiter milliaribus Mediolano diſtantem, eique omnes functiones, & obligationes paſtorales ad vivum expoſuit, ut quanta ſibi cura, & labore ad ſatisfaciendum illis opus eſſet, ſignificaret. Similiter in alio quodam ejuſdem vitæ capite Giuſſanus, qui vitæ ejus hiſtoriam conſcripſit, refert, Sanctum Carolum duos in familia ſua deputaſſe, qui titulos, & officium obirent Correctorum, eiſque præcepiſſe, ut ipſum omni cum libertate, & ingenuitate Chriſtiana de ſuis, & familiæ erroribus, aut defectibus admonerent; idemque in Concilio ſexto Provinciali cuilibet Provinciæ ſuæ Epiſcopo exequendum præſcripſiſſe, eò quòd per experientiam illud ad emendandos defectus, magniſque greſſibus in perfectione, & ſanctitate progrediendum, efficaciſſimum medium eſſe didiciſſet. In eodem quoque Concilio, dum Prædicatores de materiis populo ſumma cum induſtria inculcandis inſtrueret, de correctione fraterna ita loquitur: *Correctionis fraternæ, quæ ad eleemoſynæ ſpiritualis ſpeciem refertur, neceſſitatem demonſtrabit, corrigendi fraternè modum docebit, præcepta, atque inſtituta utiliter, prudenterque tradet.*

Rich. à S. Laur. l. 4. de laud. virg.

Giuſſan. in vit. S. Caroli l. 4. c. 18.

L. 8. c. 15. ib.

Act. P. 1. Medul. p. 4.

11 Sanctus Hieronymus ſuper illa S. Ezechielis verba: *Speculatorem dedi te domui Iſrael,* ita ſcribit: *Speculator Eccleſiæ, vel Epiſcopus, vel Præsbyter electus, ut annuntiet populo, & corrigat delinquentem; Unde magnoperè formidandum eſt, ne ad hoc officium accedamus indignè.* Sicut enim ii is, qui in arce aliqua hoſtibus undique expoſita vigilias agit, in vigiliæ ſuæ ſtatione dormit, vel negligens exiſtit, magno integram Rempublicam damno afficit; ita quoque Epiſcopus, vel Prælatus, qui ſubditorum ſcandala, &c. corrigere, aut reprehendere negligit, magnorum eſt malorum cauſa. Unde quod S. Petrus Damianus de Religioſorum congregationibus ſcribit, de omnibus pariter communitatibus, & Rebuſpublicis dicere poſſumus: *Si de ſacro Conventu correctionum cenſura ſubtrahitur, diſciplinæ rigor funditus enervatur, & Religio tota deſtruitur.*

S. Hier. in c. 33. Ezech.

S. Petr. Dam. 16. c. 18.

DISCURSUS II.

ARGUMENTUM.

Correctio neglecta fovet omne vitium, & malum exemplum, prudenter autem adhibita multum fructum affert. Eſt enim velut ferrum chirurgicum, quod feriendo medelam confert; ubi etiam oſtenditur, quòd in culpa aliena participet, qui vitium, dum poteſt, non corrigit, & emendat.

THEMA.

Propter iniquitatem corripuiſti hominem. Pſalm. 83. verſ. 12.

1 QUo fine illa omnis erroris neſcia cœli Providentia correctionem fraternam divino ſimul, & naturali præcepto nobis impoſuerit, Pſalmiſta declarat, dum ait: *Propter iniquitatem corripuiſti hominem;* quaſi

Digitized by Google

quaſi dicat: Correctio fraterna eſt velut gladius quidam acutus, qui iniquitatem velut herbam noxiam reſecat. Sanctus Bernardinus ad verbi *corripere*, etymologiam ſe reflectens, dicit: *Si vim hujus termini corripere voluerimus ponderare, nihil aliud indicare videtur, niſi cor peccatoris à malo ad bonum ſubitò rapiendo mutare.* Rapere enim, id eſt, quòd rem aliquam per violentiam quamdam ſubitaneam tollere, vel removere. Sic exempli cauſa, dum carbo aliquis ignitus in noſtram, vel proximi noſtri veſtem cadit, illam ſubitò, & ſine ulla mora inde rapimus, aut dimovemus, ne combuſtionis periculum ſubeat: *Per correctionem enim*, loquit idem S. Pater, *cito cor fratris à malo ad bonum transfertur, cum ei turpitudo ſuæ culpæ, & pulchritudo divinæ gratiæ dulciter demonſtratur, quod in fraterna correctione evenire contingit.*

S. Bern. t. 2. ſer. 28.

2 Idem porrò, quod David de ſuo ſæculo ſcribit, olmirùm quòd Deus de cœlo in terram proſpexerit, ut videret, ſi quis ad eum cognoſcendum oculos ſuos aperiret, de omni hominum ætate dici poteſt: *Dominus de cœlo proſpexit ſuper filios hominum, ut videat, ſi eſt intelligens, aut requirens Deum. Omnes declinaverunt*, unde & Oſeas ait: *Maledictum, & mendacium, & furtum, & adulterium inundaverunt.* Ac proindè væ vobis, niſi Deus huic peccatorum inundationi ſolidum oppoſuiſſet aggerem, id eſt, reprehenſionem, & correctionem. Idem Sanctus Bernardinus ibidem ait: *Fraterna correctio ſic definiri ſolet: Eſt admonitio fratris de emendatione peccatorum ex charitate fraterna procedens.* De hac autem charitate veridicus Spiritus Sancti calamus ſcribit: *Charitas operit multitudinem peccatorum.* Quando enim proximus ex charitate corripitur, innumeri vitiorum exceſſus, & peccata ſuccinduntur. Unde Sanctus Ambroſius propoſita Pſalmi verba ita legit: *A fortitudine manus tuæ ego defeci in increpationibus; ſuper iniquitatem erudiſti hominem.* Et ſubdit: *Tabeſcit anima, quando peccatum minuitur; Vel cum anima tabeſcit, culpa deponitur.*

Pſ. 13. v. 2. — Oſe 4. 2. — S. Bern. ibi. — 1. Petr. 4. 8. — S. Ambr. in Pſ. 38. 12.

Humbert.

3 Beatus Humbertus virgam Moyſis, quæ in terram projecta in ſerpentem converſa fuit, conſiderans, dicit: Per virgam, ut omnibus notum eſt, reprehenſio, vel correctio præfiguratur, quæ dum à ſuperioribus in terram abjicitur, id eſt, contemnitur, & negligitur, inde ſubitò multi vitiorum, & ſcandalorum venenoſi ſerpentes naſcuntur: *Nam ubi deeſt correptio, abundat peccati corruptio; unde qui odit correctionem, amare videtur corruptionem, propter quod, qui hic non corrigitur, in futura damnabitur.* Et quidem, quia ſerpentis mentionem facere cœpimus, in memoriam opportunè incidit, quod in principio mundi conditi communis rerum omnium Creator ſerpenti dixit: *Ipſa conteret caput tuum.* Per hanc autem mulierem, de qua ibi ſermo eſt, Hugo de S. Victore correctionem denotari exiſtimat, unde dicit: *Caput ſerpentis conteritur, quando peccatum ibi corrigitur, ubi naſcitur.* Et hinc eſt, quòd quia ſerpens ille aſtutus correctionem martellum eſſe novit, quò caput ipſius utplurimùm conteritur, & in nihilum redigitur, ipſe, quoad poteſt, illum omni ſtudio per interjecta obſtacula impedire, & è medio tollere conatur.

Gen. 3. 15. Hug. de S. Vict. in Reg. S. Aug. c. 9.

4 Quod ut magis perſpicuum fiat, memorandum eſt, quod ut in primo Regum libro legitur, Philiſtæi omni ſtudio in hoc allaborarint, ne in tota Palæſtina ullus faber ferrarius inveniretur, quod utique ab illis non ſine myſterio factum fuit; ſiquidem *Omnia in figura contingebant illis.* Myſterium verò iſtud nobis S. Petrus Damianus patefacit ſequentibus verbis: *Philiſtæi de terra Iſrael fabros ferrarios tollunt, cum maligni ſpiritus falſa pietatis obtentu, zelum correptionis de fratrum labiis auferunt.* Sicut ferrum reliqua metalla fortiter edomat, ita correctionis malleus vitia delinquentium reprimit, & quaſi cudendo rigidæ mentis duritiem frangit. Sicut enim ærugo, quæ ferrum deſtruit, & conſumit, per limas tollitur; ita quoque ærugo vitiorum, & peccatorum, quæ deſtruit, & contaminat animam, abigitur per correctionem. Unde idem Sanctus Pater alibi ad hujus auſteritatis limam libenter admittendam ſuos exhortans ait: *Correptiones autem quaslibet duras, ſive multiplices noli abhorrere, ſed libenter complectere: Sicut enim aurum, vel argentum ad claritatis ſpeciem lima poliente perducitur, ita & animus noſter correptionibus eraſus, à peccatorum ſuorum velut à rubiginoſo quodam ſqualore purgatur.*

1. Reg. 13. 22. — S. Petr. Dam. l. 6. ep. 18. — S. Petr. Dam. l. 6. ep. 26.

5 Sanctus Antonius de Padua de hac materia diſſerens, cicadæ adducit ſimilitudinem, ſive exemplum. Hæc enim, inquit, *uncta oleo moritur, ſed aſperſa aceto perviviſcit: Sic peccator, qui non vult eſſe, niſi in æſtate præſentis gloriæ, linitus oleo adulationis moritur per culpam.* Quia uti quotidiè experimur, hi qui de culpis, & defectibus ſuis reprehendi, & corripi nolunt, in quemvis exceſſum allidunt, imò præcipites ruunt: *Sed aſperſus pungitivo aceto increpationis, & correctionis reviviſcit.*

S. Anton. de Pad. ſer. in 3. ſer. poſt D. 3. Quadr.

6 Enim verò quando in aliqua familia, vel communitate correctio locum non habet, mala exempla facili negotio ad alios tranſmittuntur: De quo nullum eſt periculum, quando circa delinquentes correctionis virga adhibetur, nam ut Sanctus Gregorius ait: *Dum unus corripitur, plurimi emendantur, & melius eſt, ut pro multorum ſalvatione unus condemnetur, quàm per unius licentiam multi periclitentur.* Unde D. Chryſoſtomus S. Paulum in epiſt. ad Corinth. de fornicario lamentantem obſervans, dicit: *Unus erat apud Corinthios fornicatus, & tamen tantùm gemebat Paulus, tamquam de tota perdita civitate;* Idque eam præcipuè ob cauſam, quia videlicet ne contagium hoc latiùs ſerpendo diffunderetur, anxiè metuebat. Unde idem S. Doctor ſubdit: *Et multum congruè, ſciebat enim, quòd illo non correcto, vitium procedens, & alios omnes invaderet.*

S. Greg. l. 11. Regiſt. indict. 7. c. 11. — D. Chr. h. 13. ad pop.

7 Etenim quiſnam omne malum, quod hactenùs in genere humano inundavit, ſuam à neglectu correctionis originem habere credat? Et tamen profectò ita ſe res habet. Quia enim Adam conjugem ſuam contra prohibitionem divinam manum ſuam ad pomum vetitum decerpendum, faucéſque ad illud comedendum aperientem videns, eamdem nec reprehendit, nec coercuit; & quia eamdem poſt manducationem pomi ad ſeriam pœnitentiam non induxit, neque invidi ſerpentis deceptionem, offenſæque Dei gravitatem ei ab oculos poſuit, hic tam utilis officii neglectus eidem Adamo cauſa fuit, ut & ipſe tantò majori cum facilitate in idem præcipitium corrueret. Nam ut Cajetanus ait: *In hoc inſinuatur facilior aditus mulieri datus ad perſuadendum viro, qui præſens neglexit illam cohibere.* Si enim Adamus Evam increpaſſet, eique aſperæ cujuſdam correctionis virgam adhibuiſſet, illa utique ipſum ad eamdem tranſgreſſionem inducere minimè præſumpſiſſet.

Cajet. in c. 3. Gen.

8 Meritò igitur Clemens Alexandrinus correctionem Chirurgiam ſpiritualem appellat, dicens: *Eſt reprehenſio quædam veluti Chirurgia affectionum animæ.* Nam ſicut Chirurgia ad ſanandum vulnera, corpuſque à malis humoribus purgandum ordinatur, ut hac ratione infirmo integritas, & ſanitas reſtituatur membrorum, ita quoque *admonitio eſt veluti quædam diæta ægrotantis animæ.* Quòd ſi hoſpitale aliquod ingrediamini, in eo ingentem quidem invenietis ægrotum, & vulneratorum multitudinem, qui licet acerbiſſimos ex vulneribus ſuis ſuſtineant dolores, & juxta tritum illud axioma: *Non ſit addenda afflictio afflicto;* attamen eò videbitis ingredientes Chirurgos acutis novaculis, & cultellis inſtructos, quos ſi interrogaveritis, quidnam hæ novaculæ ſibi velint, mox audietis dicentes: *Novaculæ iſthæc; aliaque ferra reſtituendam hiſce languentibus ſanitatem ordinantur.* Sic igitur, inquit Sanctus Auguſtinus. *Corripiamus verbis, & ſi opus eſt, & verberibus, ſed delictum dimittamus, culpam de corde abjiciamus. Quid tam pium, quàm Medicus ferens ferramentum? Plorat ſecandus, & ſecatur, plorat urendus, & uritur, non eſt illa crudelitas, abſit ut ſævitia Medici dicatur. Sævit in vulnus, ut homo ſanetur, quia ſi vulnus palpatur, homo perditur.* Pergitque idem Sanct. Auguſtinus ulteriùs oſtendere, quòd tunc verè oſtendamus, nos proximis benè velle, quando ab illis emendandis, & corrigendis minimè deſiſtimus. Idem Sanctus Auguſtinus in Epiſtola quadam ad Sanct. Hieronymum ab eo directa, quàm grata ſibi fuerit ab eo ſibi adhibita correctio, his verbis oſtendit: *Lædis me, ſi mihi tacueris errorem meum, quem fortè inveneris in factis, vel dictis meis. Nam ſi ea in me reprehenderis, quæ reprehendenda non ſunt, te lædis magis, quàm me.* Et paulò poſt inquit: *Poteſt fieri, ut tibi aliud videatur,*

Clem. Alex. l. 1. Pædag. c. 8. — S. Aug. ſer. 15. de verb. Dom. — S. Aug. ep. 15.

quam veritas ſe habet, nam & ego amiciſſimam reprehenſionem gratiſſimè accipiam, etiamſi reprehendi non merui, quod rectè defendi poteſt, aut agnoſcam ſimul & benevolentiam tuam, & culpam meam, & quantum Dominus donat, in alio gratus, in alio emendatus inveniar. Quid ergo fortaſſe? Sed certè ſalubria verba tua, tamquam caſtus Æthbolis pertimeſcam? Cadebatur ille, non curabatur, & ideo vincebatur, non ſanabatur. Ego autem, ſi medicinalem correptionem tuam tranquillus accepero, non dolebo, ſi verò infirmitas velut humana mea, etiam cum veraciter arguor, non poteſt niſi aliquantulum contriſtari, melius tumor capitis dolet, dum curatur, quàm cum ei parcitur, & non ſanatur, hoc eſt enim, quod cautè vidit, qui dixit: Utiliores eſſe plerumque inimicos objurgantes, quam amicos objurgare metuentes: Illi enim, dum rixantur, dicunt aliquando vera, quæ corrigamus, iſti autem minorem, quàm oportet, exhibent juſtitiæ libertatem, dum amicitiæ timent exaſperare dulcedinem. Idem quoque glorioſus Eccleſiæ Doctor, verba illa S. Pauli ad Timotheum: *Inſta opportunè, importunè, argue &c.* exponens, importunitatem opportunitati directè opponi notat: *Neque omnino ullum medicamentum ſanat, niſi quod opportunè adhibueris, Quamquam ergo & ſic poſſet diſtingui; Inſta opportunè, ut unus ſit ſenſus: Importunè argue, deinde cætera contexantur: Hortare, increpa cum omni longanimitate, & doctrina; ut tunc importunus ſentiaris, cum inſtas ædificando: Cum autem deſtruis arguendo, non cures, etiamſi importunus videaris, ſi hoc eſt talibus importunum.* Paulò poſt verò ad eorumdem verborum explicationem proſequitur, dicens: *Inſta opportunè, quod ſi hoc modo non proficis, importunè, ita intelligendum eſt, ut tu opportunitatem omnino non deſeras, & ſic accipias, quod dictum eſt, importunè, ut illi videaris importunus, qui non libenter audit, quæ dicuntur in eum. Tu autem ſcias, hoc illi eſſe opportunum, & dilectionem, curamque ſanitatis ejus animo teneas manſueto, & modeſto, & fraterno. Multi enim poſtea cogitantes, quæ audierint, & quàm juſtè audierint, ipſi ſe graviùs, & ſeveriùs arguerunt, & quamvis perturbatiores à Medico videantur abſcedere, paulatim verbi vigore in medullas penetrante ſanati ſunt.* Ubi igitur, & quando correctio locum habet, via omnis innumeris malis amputatur, mali emendantur mores, ſcandala arcentur, lethiferaque animæ vulnera ſanantur; Unde Pſalmiſta ait: *Miſit verbum ſuum, & ſanavit eos; & eripuit eos de interitionibus eorum.* David enim per linguam, & correctionem multis malis obviavit, & ſuccurrit, multaſque ſanavit plagas, & ulcera, quæ omnem alias reſpuebant medelam, idque ſolo Dei verbo adhibito, & inculcato. Nam ut S. Ambroſius ait: *Qui ſanari vult, argui non reformidat, ſed non vult argui in furore, ſed in verbo Dei; Verbum Dei ſanitas eſt, ſic enim legimus: Miſit verbum ſuum, & ſanavit eos.*

[S. Aug. l. 4 in exp. ad Gal. 2. Tim. 4. 2.] [Pſ. 106. 20.] [S. Ambr.]

9 Sanctus Auguſtinus proindè nonnullas monet Religioſas, ne improperia ex maligno corde eructata eſſe arbitrentur, quando aliæ ſorores ad ſpirituale ipſarum beneficium earum defectus ſuperioribus denuntiant, ut corrigantur: *Velut vulneratum ſanandum probat quæcumque invenire potuit hoc, ne vos judicetis eſſe malevolas, quando hoc judicatis, magis quippè innocentes non eſtis, ſi tacendo perire permittitis.* Paterfamilias apud Sanctum Lucam arborem illam infructuoſam excindi præceperat, dicens: *Ecce anni tres ſunt, ex quo venio quærens fructum in ficulnea hac, & non invenio: Succide ergo illam, ut quid etiam terram occupat?* Cui tamen agricola, ſeu vinitor reſpondit: *Domine dimitte illam & hoc anno, uſque dum fodiam circa illam, & mittam ſtercora, & ſi quidem fecerit fructum, ſin autem minus, in futurum ſuccides eam. Qui videlicet,* ut S. Gregor. ait: *hic non vult ad fecunditatem pingueſcere per increpationem, illic cadet, cum jam reſurgere per pœnitentiam non valet.* Thomas Cantipratenſis in capitolo quodam, cui titulus eſt: *Correptionis omiſſio damnoſa*, circa virgam Aaronis ingenioſam habet ponderationem; dicit enim: *Quæ prius verſa fuerat in colubrum, poſtea flores, & amygdala protulit. Unde in Proverbio dicitur; Qui corripit hominem, gratiam poſtea inveniet apud eum, magis quàm qui per blandimenta linguæ decipit.* Nam ut Sapiens ait: *Virga, atque correctio tribuit ſapientiam.*

[S. Aug. epiſt. 104.] [Luc. 13. 7.] [S. Greg. h. 31. in Evang.] [Th. Cantipr. l. 2. c. 26. n. 2.] [Prov. 29. 15.]

10 Sacri Doctores de neglectu, vel etiam diſſimulatione correctionis fraternæ differentes, eos qui illam intermittunt, haud ſecus, ac eorumdem peccatorum, quæ in impiis hominibus reprehendere debebant, reos, & participes reprehendunt. Sic Sanctus Bonaventura in libro qui Pharetra intitulatur, cap. 38. inter alias ſanctorum Patrum authoritates Sanctum Bernardum citat, dicentem: *Nemo fratres, vitia palpet, nemo diſſimulet, eſt enim conſentire, ſilere, cum arguere poſſis, & ſcimus, quia ſimilis pœna facientes maneat, & conſentientes.* Sara ſterilem ſe eſſe videns, conſenſit, ut Abraham ad Ancillam ſuam ingrederetur, ex qua Iſmaelem habuit, demùm verò ſe ab eadem ancilla deſpici, & contemni, animadvertens, acriter apud conjugem ſuum conqueſta eſt, dicens: *Inique agis contra me.* Sed heus bona mulier, ſi Agar non verò Abraham maritus tuus indignè te tractavit, tuque in eis cum Ancilla matrimonium conſenſiſti, ut quid de marito conquereris? Divus Chryſoſtomus in perſona Saræ loquens, difficultatem hanc reſolvit, dicens: *Nam quamvis ego dederim, ſed videns tu ejus temeritatem, debebas cohibere mentem ejus tam petulantem.* Doctor Angelicus in quodam articulo Sanctum Auguſtinum citat, qui *ſermone 16. de verbis Domini*, inquit: *Si neglexeris corrigere, pejor eo factus es, qui peccavit; Hoc autem non eſſet verum,* inquit Sanctus Thomas, *niſi per hujuſmodi negligentiam aliquis præceptum omitteret.* Peccato igitur mortali animam ſuam commaculat, qui dum poteſt, & debet, maculas culpabiles, & reprehenſibiles correctione mediante à proximis ſuis abſtergere renuit. Quod Sanctus Auguſtinus ſequenti ſimilitudine declarat, dicens: *Si frater tuus vulnus haberet in corpore, quod vellet occultari, cùm timeret ſecari, nonne crudeliter abs te ſileretur, & miſericorditer indicaretur? quanto ergo potiùs debes manifeſtare, ne deteriùs putreſcat in corde?* Divus Chryſoſtomus in homilia, quæ *de doctrina, & correptione* inſcribitur, ſequenti utitur argumento: *Quemadmodum enim non qui furantur ſolùm, ſed etiam qui cùm poſſint, non impediunt, eamdem pœnam dant, ita etiam non ſolùm impii, ſed etiam qui ab impietate eos abducere poſſunt, id tamen facere renuunt, idem cum ipſis ſupplicium luent.* Clarius autem cæteris omnibus hac de re S. Gregorius ſcribit: *Nec enim,* inquit, *ſunt diſſimulanda, quæ dicimus, quia qui emendare poteſt, & negligit, participem ſe proculdubio delicti conſtituit.*

[S. Bonav. in Pharet. c. 38.] [S. Ber. in ſer. in Nativ. S. Joan.] [Gen. 16. 5.] [D. Chr. h. 37. in Gen.] [S. Th. 2. 2. q. 33. ar. 2.] [S. Aug. ſerm. 16. de verb. Dom.] [S. Aug. 3. in Regula.] [D. Chr. 3. 60 hom. 6.] [S. Greg. in Regiſt. l. 9. indict. 4. ep. 64.]

DISCURSUS III.

ARGUMENTUM.

Conſiderantur ſupplicia, & pœnæ, quæ illos manent, qui correctionem adhibere negligunt, maximè Superiores, qui proindè depoſito omni timore, & reſpectu humano, nihil curare debent, ſe ob factas correctiones ſibi conciliare perſecutiones, & odia aliorum, ſed in hoc ſolum conniti debent, ut Deo obedientes ſalutem animarum proximis procurent.

THEMA.

Prædixi enim ei, quod judicaturus eſſem domum ejus in æternum propter iniquitatem, eo quod noverat, indignè agere filios ſuos, & non corripuerit eos. 1. Reg. 3. v. 13.

1 SPiritus Sanctus ſupplicii, quo Heli ſummum Sacerdotem ob neglectam filiorum ſuorum reprehenſionem caſtigare decreverat, ſeveritatem nobis delineare volens, ait: *Ecce ego facio verbum in Iſrael, quod quicumque audierit, tinnient ambæ aures ejus.* Flagellum verò iſtud, quod non ſolùm negligentem patrem; ſed & filios ejus, & totam ejus progeniem percuſſit, in hiſtoria ſacra fusè deſcribitur. Cauſam autem illius fuit, *eo quod noverat, indignè agere filios ſuos, & non corripuerit eos.* Et quidem tametſi Scriptura eum filios ſuos correxiſſe dicat, attamen ut Divus Chryſoſtomus obſervat, dicens: *Certè corripuerat, ſed hanc Deus pro correptione non ſuſcepit, quod vehementia, & invectione caruiſſet reprehendentis.*

[Negligentia Heli in caſtigando filios graviſſimè punitur.] [D. Chr. l. 3. cont. vituper. vit. Monaſt.]

2 Poſtquam Hebræorum populus per ſenſualitates, & laſcivias ſuas divinam exaſperaſſet juſtitiam, Deus Moyſi præcepit, dicens: *Tolle cunctos Principes populi, & ſuſpende eos contra ſolem in patibulis, ut avertatur furor meus ab Iſrael.* At verò dicat aliquis: Quod ſit populi laſciviæ ſine ullo reſpectu fræna laxando, omnem

[Proſecutio Num. 25. 4.]

Digitized by Google

nem Deo debitam reverentiam conculcavit pedibus, quid eſt, quòd capita tribuum, & ii qui gubernant, caſtigati fuere, maximè dum hi ab hiſce ſpurcitiebus omninò immunes permanſerant? Quam eamdem difficultatem Beatus Petrus Damianus movet, dicens: *Quid eſt, quòd populus in luxuria voraginem labitur, & in eorum Præpoſitos judicatur? Subditi delinquunt, & Principes in patibulis ſuſpenduntur? Scilicet alius eſt qui peccat, alius ille qui vapulat.. Cur hoc?* Moxque reſpondet, id factum eſſe: *Quia culpa ſubditorum in Præpoſitorum redundat opprobrium, & quod ab ovibus erratur, negligentiæ Paſtoris adſcribitur*. Sic enim, ut D. Chryſoſtomus notat, Heli ſummus Sacerdos vitam duxit irreprehenſibilem, & præterquam quòd ſumma cum integritate gubernarit, in omnibus quoque virtutibus eximius, valdèque exemplaris quidem fuit, *& tamen quia illi curanon fuerat, & diligentiſſima, & vehemens ſalutis liberorum, nihil excuſare eum potuit, quo minus & miſerè, & infeliciter periret*. Sanctus Iſidorus quoque inter alias ſuas ſententias condemnationem eorum, qui in corrigendo remiſſi ſunt, & negligentes, poſt ſe his verbis ſcriptam reliquit: *Sacerdotes pro populorum iniquitate damnantur, ſi eos aut ignorantes non erudiant, aut peccantes non arguant, teſtante Domino per Prophetam: Speculatorem dedi te domui Iſrael; ſi non fueris locutus, ut ſe cuſtodiat impius à via ſua, ille in iniquitate ſua morietur, ſanguinem autem ejus de manu tua requiram*. Profertque in medium illud jam adductum Heli exemplum, & ait: *Sic enim Heli Sacerdos pro filiorum iniquitate damnatus eſt, & licèt eos delinquentes admonuit, ſed tamen non ut oportebat, eos redarguit*.

S. Petr. Dam. l. 4. ep. 15.

D. Chr. ib.

S. Iſid. l. 3. ſent. c. 46.

3 Sanctus Petrus Damianus illos, qui vitioſos reprehendere, aut corrigere diſſimulant, Satanæ miniſtros eſſe cenſet; conſiderat enim, quòd Sanctus Paulus dicat: *Non enim ſine cauſa gladium portat* (is videlicet qui gubernat) *Dei enim miniſter eſt, vindex in iram ei, qui malum agit*. Et ſubdit: *Si Dei miniſter eſt, qui mala facientes in iram vindicat, Diaboli proculdubio miniſter eſt, qui criminoſos, ac reprobos ſuaviter palpat; & ſicut Deo præbet obſequium, qui perverſos ulciſcitur, ſic miniſter eſt adverſarii, qui perpetrantibus iniqua blanditur*. Meritò igitur Sanctus Iſidorus condemnationis ſententiam contra illos fulminat, eoſque in pœnis Dæmonum conſortes eſſe aſſerit, utpotè qui eorum coadjutores fuerunt in culpis. Ei igitur, qui aliorum regimini invigilat, nequaquam ſufficit, quòd quoad ſemetipſum irreprehenſibilis exiſtat, niſi etiam diſcolis correctionis, & caſtigationis juſtæ ferulam audacter adhibeat. Unde Deus in Levitico turtures, & pullos columbarum retorto ad collum capite ſacrificari præcepit, cujus myſterium Sanctus Hieronymus his verbis declarat: *Multi benè agunt, ſed non benè corrigunt, ut fuit Heli; Et multi benè corrigunt, ſed non benè agunt, ut fuerunt Scribæ, & Phariſæi, qui ſedebant ſuper Cathedram Moyſis; Unde ut turturis ad aſellas retorqueri jubetur, ne ſeparetur os ab opere, & opus noſtrum non dividatur ab ore*. Sanctus Petrus Damianus in Epiſtola quadam, quam ad Nicolaum Papam ſcripſit, Superiores, & Prælatos ſui temporis in hoc correctionis officio remiſſos, & negligentes, ejuſdem Heli deterret exemplo, dicens: *Si Heli propter duos dumtaxat filios, quos non ea, qua digni erant, invectione corripuit, cum eis ſimul, & cum tot hominum multitudine periit, qua arbitramur dignos eſſe ſententia, qui in aula Eccleſiaſtica, & ſoliis judicantium præſident, & ſuper non ignotis pravorum hominum criminibus tacent?* Sanctus Hieronymus ad illum Ezechielis textum: *Speculatorem dedi te domui Iſrael*, illos quibus perverſos, & malè viventes reprehendere, & emendare ex officio incumbit, his verbis admonet: *Nec dicamus quid prodeſt docere, ſi noluit auditor facere quod docueris, unuſquiſque enim ex ſuo animo, vel ex officio judicatur, tu ſi locutus non fueris, ille ſi audire contempſerit*. Proindè expleamus nos debitum noſtrum, non deſimus conſcientiæ noſtræ; zelum honoris Dei opere ipſo in nobis eſſe conteſtemur, nec erit, cur rationem animæ noſtræ reddere vereamur. Sanctus Gregorius de Heli ſcribens, omnes alios Eccleſiæ Prælatos in perſona propria his verbis alloquitur: *Magnus nobis timor incutitur, quia Heli filiorum culpa damnatur, cujus peccata propria nulla referuntur, nam bonis ſubditis bene vivere ad ſalutem ſufficit, Prælatis verò propria vita non ſufficit*. Sanctus Carolus Borromæus in magno illo volumine, quod *Acta Eccleſiæ Mediolanenſis* intitulatur, ad perpetuam poſterorum memoriam, omnibus Patribus familias, & domuum capitibus hoc monitum graviter inculcat, ut videlicet ſtudiosè caveant, ne peccata ſubditorum ſuorum portare, & luere cogantur, dum ab illis opportunè reprehendendis deſiſtunt. Simul tamen eos adhortatur, ne ad quidlibet credendum nimium ſe faciles præbeant, ſed priuſquam ad correctionem procedant, prius veritatem examinare, & exquirere ſatagant.

S. Petr. Dam. l. 7. ep. 13.

Rom. 13. 4. Non ſufficit quod ſuperior ſit bonus in ſe.

Lev. 1. 15. S. Hier. in c. 1. Marci.

S. Petr. Dam. l. ep. 6.

Ezech. 3. 17. S. Hier. in c. 33.

S. Greg. l. 2. c. 3.

Act. Eccl. Mediol. p. 7. pag. 1683.

4 Thomas Cantipratenſis in libro, qui de *Apibus* inſcribitur, de hac materia diſſerens, inquit: *Apes quæ aculeum perdunt, mella de cætero facere non poſſunt*. Per aculeum autem reprehenſionis aſperitas intelligitur, quæ ſi deficiat, omne bonum, omniſque virtus interit, & amittitur: *Quid*, inquit, *melle dulcius, quid virtute jucundius? Hanc utique in proximo promovere non ſatagunt, qui peccantem proximum arguendo, vel judicando non curant, juſta vindicta Dei à melle virtutis cadit, & qui fratri ſuo à fovea cavere noluit, & ipſemet labyrinthum iniquitatis incurrit. Quid mirum? Maledictus à Propheta dicitur Jerem. 48. qui prohibet gladium ſuum à ſanguine; Prohibere autem gladium à ſanguine, eſt proximum nolle verbo corrigere, quum mori poſſet, pœnitendo à peccatu, & correptus vivere Deo. Talis maledictus, id eſt, mala addictus eſt, quia in eo, quod proximum curare noluit, cum in malum culpæ in præſenti, & in malum pœnæ in futuro perpetuæ damnationis involvit*. Idem de Monacho raræ virtutis refertur, quòd cum eſſet *naturali ingenio, & ſcientia præditus, virtute caſtitatis, & omni morum honeſtate præclarus, in illo tamen ſolus ille defectus fuerit, quod nullam contra peccata rigiditatem habebat*. Cum verò tandem ea ſpe in Abbatem electus fuiſſet, quòd quoad hoc paulatim ſe emendaret, omnium nihilominùs eligentium ſpem deluſit, unde ſub ejus regimine diſciplina regularis graviter periclitata fuit, adeò ut propter hoc ab officio fuerit amotus; *quod ille ſupra modum graviter ferens, ad tantam paulatim impatientiam venit, ut manus iniquitati tut aliter daret, & ſe impudentiſſimè nequiſſimis in dilapidationem Eccleſiæ ſociaret*. Huic autem, cùm jam morti proximus eſſet, nonnulli apparuerunt, qui ab eo non tam ſuorum peccatorum, quam alienorum, eorum videlicet, quos ille reprehendere, & emendare neglexerat, rationem magno cum rigore depoſcebant, quos eùm per varias capitis agitationes fugere niteretur, nec tamen poſſet, *clamans, inter anguſtias expiravit*.

Th. Cantipr. l. Apum c. 19.

Hiſtoria.

Jer. 48. 10.

5 Idem Thomas Cantipratenſis in capite ejuſdem libri, cui titulus eſt: *Correptionis omiſſio damnoſa*, ex quodam Ezechielis textu graviſſimum quoddam damnum deducit, quod in eos, qui correctionem negligunt, infeliciter redundat; dicit enim apud Ezechielem Deus: *Niſi annuntiaveris impio impietatem ſuam, & ipſe in impietate ſua mortuus fuerit, portabis iniquitatem ejus*; Ad quæ verba Cantipratenſis ſubjungit: (Sed dicis cum Cain: Numquid cuſtos fratris mei ſum ego? Et quidem negando verum dixit, quia fratrem non cuſtodiendo impius interfecit. Cave ergo & tu, ne in eo quòd non cuſtodis, occidas; Utique & non cuſtodis, ſi peccantem non arguis.)

Qui peccantem non arguit, occidit.

6 Vir quidam illuminatiſſimus, vitæque ſpiritualis eximius magiſter dicere ſolebat, magnam humani generis partem per ſolos deſpectus, & reſpectus humanos ad infernum condemnari. Ecce tibi igitur expreſſam hic veram cauſam, ob quam multi à corripiendis tranſgreſſoribus inertes deſiſtant, quia ſcilicet reſpectus humanos ſuperare non valent. Odium, & malevolentiam ejus, qui corripiendus eſt, incurrere nolunt, non intelligentes ex parte altera, quòd divinum præceptum prævaricando, Dei ſuper ſe odium ingens provocent. Sanctus Thomas de correctione diſſerens, ad noſtram eruditionem ita ſcribit: *Si autem ad odium provocetur, ex quo deberet ad dilectionem incitari, non eſt curandum, præcipuè quando ejus peccatum in damnum aliorum vergit, vel etiam damnum ſequens, vel peccatum ipſum eſt gravius odio, quod in nos excitamus, vel quando ſperamus, quod odium paulatim tepeſcet, & tamen correctio ſequitur, quia ſicut dicit Chryſoſtomus, melius eſt odium propter Deum, quam amicitia, quæ eſt propter ipſum; cum enim propter ipſum amamur, debitores Dei ſumus, cum odio*

Reſpectus humanus ad infernum ducit.

S. Th. in 4. diſt. 19. q. 2. ad 5.

D. Chr.

propter ipſum habemur, debitorem eum nobis facimus. Eccleſiaſticus ſalubriter nos monet, dicens: *Ne reverearis proximum tuum in caſu ſuo.* Vult enim, ut non ſinamus, proximum noſtrum in ultimum uſque præcipitium labi, ſed poſtquam lapſus eſt, ei manus præbendo auxiliatrices erigamus, & ſublevemus. Unde ſubdit: *Ne retineas verbum in tempore ſalutis, ne abſcondas ſapientiam in decore ſuo.* Notandum verò eſt, quòd prius dicat: *Ne reverearis,* & poſtea ſubdat: *Ne retineas verbum;* quia increata illa Sapientia per altiſſimam præſcientiam ſuam multos à vitiis, & ſcandalis corrigendis, & reprehendendis per reſpectus humanos fortiter retrahendos eſſe prævidebat. Opportuna igitur in hac materia eſt illa Sancti Bernardini doctrina, dicentis: *Quando homo probabiliter ſperat, & credit, quod poſſet fratrem ſuum detrahere a peccato, & hoc omittet facere propter commodum aliquod temporale, utputa quia timet judicium vulgi, & cruciatum carnis, vel peremptionem, dum tamen hæc in animo ita dominentur, quod præponantur charitati fraternæ, tunc ordinem charitatis pervertit, plus diligendo commodum temporale, quam animam proximi, & honorem Dei.* Similem quoque doctrinam in Sancto Thoma de Aquino legimus, cujus ſunt ſequentia verba: *Alio modo prætermittitur fraterna correctio cum peccato mortali, quando ſcilicet formidatur, ut ibi dicitur, judicium vulgi, & carnis excruciatio, vel peremptio; dum tamen hæc ita dominentur in animo, quod fraternæ charitati præponantur, & hoc videtur contingere, quando aliquis præſumit de aliquo relinquente probabiliter, quod poſſet eum a peccato retrahere, & tamen propter timorem, vel cupiditatem prætermittit.*

Eccl. 4. 27.
v. 28.
S. Bern. t. 2. ſe. 30. a. 1. c. 1.

7 P. Virgilius Ceppari in vita Beati Aloyſii Gonzagæ refert, quòd dum ſanctus hic juvenis in adoleſcentia ſua Taurini in domo D. Hieronymi de Rouvere cognati ſui, qui poſtea ad dignitatem evectus eſt Cardinalitiam, moraretur, Nobilem quemdam ſeptuagenarium, eò quòd in ſocietate quadam diſcurſus minùs honeſtos in medium adducere præſumpſiſſet, ſalubriter corripuerit, qui facta correctione erubuit, & confuſus emendavit. In Levitico ſcribitur, quòd Aaron Arietem Domino in ſacrificium offerens: *Tulit pectuſculum, elevans illud coram Domino.* Myſterium verò, propter quod hanc victimæ partem potiùs elegerit, hoc fuit, quia iis, qui ad corrigendos defectus alienos deſtinati ſunt, opus eſt forti, & conſtanti, ac imperterrito pectore, quia animoſi eſſe debent, omnemque timorem, & reſpectum humanum deponere. Unde Demoſthenes dicere ſolebat: *Ad argumentum magno pectore indiget Orator.* Et ideò Divus Chryſoſtomus in homilia *de doctrina, & correptione,* tales his verbis ad animoſitatem excitat: *Noli igitur deſiſtere, fratrem tuum, quem ad exitium ruere cernis, cohortari, etiamſi contumeliis te afficiat, etiamſi inimicum ſe fore tibi comminetur, etiamſi quidvis aliud inientet, omnia forti, conſtantique animo perferas, quò ſalutem ipſius lucrifacias.* Simulque nobiliſſimum quoddam ad non deſiſtendum motivum ſuggerit, dicens: *Si hic tibi inimicus fiat, Deus amicus tuus erit.* Idem Sanctus Doctor in eadem homilia de hoc eodem puncto diffusè tractans, ut DEI gloriam, & animarum ſalutem ullo quantùmvis magno interveniente obſtaculo ardenter zelemus, hiſce nos verbis exhortatur: *Etiamſi injuriam ferre oporteat, etiamſi aliud quodlibet ſuſtinere neceſſum ſit, omnia tamen faciamus, ut recuperare tandem illos poſſimus.* Quod adducto infirmorum exemplo, haud ineptè declarat, qui tametſi à morbi nimia violentia adacti, nonnumquam Medicis, aut Chirurgis recalcitrent, eoſque injuria non ſemel afficiant, ob id tamen non prætermittitur, quin Medici, aut Chirurgi omnia illis poſſibilia adhibeant remedia: *Unum duntaxat in optatis habentes, ut nimirum hominis ita indecore ſe gerentis ſanitatem videamus.* Unde idem Sanctus hanc à minori ad majus deducit conſequentiam, dicens: *Quomodo igitur non abſurdum fuerit, eos qui incolumitati proſpiciunt, tantum adhibere ſtudium, & diligentiam, nos verò animabus miſere pereuntibus ignavum eſſe, & nihil gravius vobis contingere exiſtimare, dum membra noſtra computreſcunt? Quid agis, o homo? Videſne, dic mihi, fratrem tuum ad præcipitium ferri, ſuæque curam abjeciſſe ſalutis, & quid faciendum ſit non intelligere, & tamen manum non porrigis? ſed mavis ipſum non offendere, aut moleſtus videri, quàm ſalutem ejuſdem procurare?*

P. Virgilius Ceppari in vit. B. Aloy. Gonzagæ ſ. c. 9. Anni non corrigunt ſuperiores.
Lev. 8. 29.
Demoſthen. D. Chr. t. 6. hom. 6.
Idem ibid.

8 Sanctus Ambroſius diſcurſum ſuum ad eos dirigit, qui ob vitia ſua ſunt reprehendendi, ut eos ad correctionem libenter, & ſine exacerbatione recipiendam inſtruet, & dicit: *Sunt bonæ correctiones, & plerumque meliores, quàm tacita amicitia: Et ſi lædi ſe putat amicus, tu tamen corripe; etſi amaritudo correptionis animam ejus vulneret, tu tamen corripere non verearis. Utiliora ſunt enim amici vulnera, quam adulantium oſcula.* Sanctus Auguſtinus in Epiſtola quadam de hoc puncto diſſerens ita monet: *Si autem de illo numero eſt, de quo dictum eſt: Corripe ſtultum, & adjiciet, ut oderit te, non de charitate illius diſſenſio naſcitur, ſed tamen charitatem reprehenſionis ſuæ exercet, & probat, quia non ei rependitur odium, ſed dilectio, quæ cogit reprehendere, imperturbata perdurat, etiam cum ille, qui reprehenſus eſt, odit. Si autem ille, qui corripit, reddere vult malum pro malo ei, qui corripienti indignatur, non fuit dignus, qui corriperet, ſed dignus plane, qui etiam corripi deberet.* Idem quoque Sanctus Doctor alibi nos ei, qui corripitur, ingens beneficium impendere oſtendit, qui proindè beneficium ſibi præſtitum ſuo tempore agnoſcet, ſuamque pro illo obligationem profitebitur: *Quia multa bona præſtantur invitis, quando eorum conſulitur utilitati, non voluntati.*

S. Ambr. l. 1. de offic. c. 16.
S. Aug. ep. 87.
S. Aug. in Enchiridio c. 72.

DISCURSUS IV.

ARGUMENTUM.

Perditæ ſalutis homines ſunt, qui correctiones aſpernantur, & rident, corrigentem verò calumniantur, & indignè tractant. Ubi etiam pœnæ conſiderantur, quas exindè communiter reportant.

THEMA.

Non amat peſtilens eum, qui ſe corripit. Prover. 15. verſ. 12.

1 SApiens peſtilentem appellat eum, qui non amat corripi, & à ſuis erroribus emendari, facilè enim malitiæ ſuæ contagium tranſmittit ad alios, dum non caſtigatur, perque impunitatem morbus ejus non curatus in grave Reipublicæ damnum latiſſimè ſerpſit. Porrò Sanctus Pacianus ad explicandum irreparabilia damna, quæ is, qui correptiones odit, ſibi conciliat, ſequentes ſimilitudines adducit, dicens: *Ut cœnum ſolet tunc maximè fœtere, cùm moveas, & incendium tunc maximè ardere, cum verſas, & rabies tunc maximè ſævire, ſi provoces; ita illi objurgationis neceſſariæ ſtimulos contrario calce fregerunt, non ſint ſuo quidem malo, & vulnere repugnantes, nam a Domino dictum eſt: Argue ſtultum, & odio te habebit.* Porrò in Hebræo, ut Cornelius à Lapide ait: *Peſtilens,* idem eſt, quòd *irriſor, illuſor, qui omnia monita irridet, & cachinnando exſibilat, quales ſuo contemptu, ſannis, jocis, & dicteriis peſtilentiſſimi, & ſummè noxii ſunt.* Qui proindè, quod nemo prudens negare poterit, in profundiſſimum uſque ſuæ impietatis barathrum perveniunt: *Impius cùm in profundum venerit, contemnit.* Hugo Cardinalis illa Sapientiæ verba hoc modo exponit: *Peſtilens, id eſt, peccator, qui jam ſedet in cathedra peſtilentiæ, & corruptus alios corrumpit verbo, & exemplo.*

Perverſi correctiones irrident.
S. Pacianus in Parænes. ad pœnit.
Corn. à Lap.
Hug. Car. ib.

2 In Oſea ſequentia verba leguntur: *Calumniam patiens eſt Ephraim, fractus judicio, quoniam cœpit abire poſt ſordes.* Ubi & longum texit malorum catalogum, quæ idem incurrit. Sed undenam hæc omnia ſuam traxere originem? Septuaginta legunt: *Oppreſſit Ephraim adverſarium ſuum, conculcavit judicium, quoniam cœpit abire poſt ſordes.* Sed iterùm nova hic exſurgit quæſtio: Quiſnam ſit ille adverſarius, quem Ephraim a ſe repudiavit, quoque repudiato in quemvis malitiæ exceſſum præceps corruit? Iſaias Abbas in oratione quadam, per adverſarium hunc eum, qui ipſum corrigebat, intelligit; Impiis namque, & vitioſis, qui in peccato ſuo decreverunt perſiſtere, ſolemne eſt, quòd recalcitrent, dum reprehenduntur: *Non amat peſtilens, &c. Hæc Ephraim contingerunt, quia oppreſſit adverſarium ſuum.*

Proſecutio Oſe. 5. 11.
Septuaginta.
Iſaias Abbas orat. 4.

3 Eccleſiaſticus inquit: *Qui odit correptionem, veſtigium eſt peccatoris.* Quæ verba Lyranus, Hugo Cardinalis, & Rabanus unanimiter ſic interpretantur: *Indicium præbent inhabitantis in ſe Diaboli, vel imago, &* imita-

Eccl. 21. 7. Lyran. Hugo Card. Rabanus Maurus ib.

D. Carth. Janſen. Emman. Sa. Sim. de Caſſia l. 9. 44.

imitator eſt Diaboli. Dionyſius verò, Janſenius, & Emanuel Sà ita exponunt: Qui odit correptionem, eo ipſo oſtendit, ſe decreviſſe peccatis adhærere. Simon de Caſſia illa Euangelii verba: *Sit tibi ſicut Ethnicus, & Publicanus*, exponens, ita ſcribit: *Eorum eſt deſperanda ſalus, quibus eſt odioſa correctio; & tibi, & omnibus anathema ſiant ab omni converſatione ſemoti, qui proximum unum, & deinceps authoritatem Eccleſiaſticam animo contumaci contempſerint; quoniam ſeipſum Diabolum fecit, qui corrigi nequit, & propemodum homo delinquens, juſtæ correctioni non ſubditus, pejor eſt Diabolo, cum corrigi nolit, & nequit; ac nolit quia nequit, aut nequit quia nolit.*

S. Iſid. l. 3. ſent. c. 32. Perverſi calumniantur ſuperiores.

4 Sanctus Iſidorus conſiderat, multis perverſis, & in peccato obduratis minimè ſufficere, quòd illos à quibus corriguntur, à ſe repellant, quin etiam multas contra eos falſas calumnias, & impoſturas coacervare ſolitos eſſe: *Nonnullos tantæ eſſe pravitatis homines, qui dum ipſi à malo corrigi negligunt, correctorum vitam falſa criminatione detrectant, & ad ſui ſceleris ſolatium uſurpant, ſi vel falſo comperenint, quod ad infamiam bonorum objiciant, ſicut eſt illud ex Salomone: Bona in malum convertit impius, & in electis imponit maculam*. His autem, qui tales ſunt, S. Iſidorus comminatur, dicens: *Væ autem illi, qui & ſuam vitam renuit corrigere, & bonorum non deſinit detrectare.*

Eccl. 11. 33.

S. Petr. Dam. l. 6. ep. 18.

5 Beatus Petrus Damianus ſequentem ab infirmo deſumptam adducit ſimilitudinem, cujus eo ipſo deſperata eſt ſanitas, cum incipit nauſeare medicamenta: *Porrò ſicut æger, qui non capit antidotum, moritur, ita qui non poteſt corripi, nequit ab animæ ſuæ languoribus relevari. Vis audire, quid illis immineat, qui reſpuunt corripi, qui dedignantur a ſenioribus objurgari? Viro, inquit, qui corripientem dura cervice contemnit, repentinus ei ſuperveniet interitus, & eum ſanitas non ſequetur*. Huic Sancti Petri Damiani doctrinæ ſimilis eſt illa Divi Chryſoſtomi, in homilia, quæ intitulatur: *De ferendis reprehenſionibus, & converſione Pauli*, ubi poſtquam illum Proverbiorum textum adduxiſſet: *Qui odit increpationes, inſipiens eſt*. Sanctus Doctor ſubjungit: *In peccatis id efficiunt reprehenſiones, quod in vulneribus remedia; Idcirco ſicut inſipiens eſt, qui pharmaca rejicit, ita & ſtultus eſt, qui non recipit grato animo reprehenſionem*. In libro Jobi dicitur: *Ipſi docebunt te, loquentur tibi, & de corde ſuo proferent eloquia*. Quaſi diceret: Inſigni cum charitate malefacta tua redarguent. At verò ſtatim ſubjungit: *Numquid vivere poteſt ſcirpus abſque humore? aut creſcere carectum ſine aqua?* Quæ verba Sanctus Gregorius de illis expoſuit, qui illibenter reprehenſiones ſuſtinent: Carectum enim planta quædam eſt, quæ dum creſcit, in aculeos dilatatur acutos, quibus manus transfiguntur illos contrectantis. Ita ſimiliter perverſi, & pertinaces peccatores non ſolùm invito animo accipiunt admonitiones illos corripientium, verùm etiam illos improperiis, contumeliis, & conviciis onerant, imò ſæpè vitia enormia, de quibus ipſi arguuntur, contra eoſdem excogitant, ut illos ſibi in malitia ſimiles eſſe oſtendant: *Acutis angulis ſurgens carectum, manu non carpitur, quia exaſperatis per arrogantiam ſenſibus de pravitate ſua hypocrita corripi dedignatur. In flore ſuo manum carpentis incidit, quia in laude hypocrita poſitus, ne hunc quiſquam corripere audeat, aſperitione ſua protinus vitam corripientis ſecat. Et paulo poſt, eundem poſtquam correctio erga ipſum adhibita fuit, deteriorem effici dicit: Redargutione deterior redditur, exaſperatus protinus in contumelias ſurgit, & quæ mala exaggeret contra vitam corripientis inquirit.*

Prov. 29. 1.

D. Chr. h. 9. de ferendis reprehenſ. t. 5. Prov. 12. 1.

Job 8. 10.

v. 11.

S. Greg. l. 8. mor. c. 24.

S. P. Dam. ib. Erycio ſimiles.

6 Sanctus Petrus Damianus ejuſmodi malos, & perverſos homines Erycio ſimiles eſſe dicit; Hic enim mox ut ſe ab aliquo contrectandum eſſe proſpicit, convolvitur, & ad inſtar rotundi cujuſdam globi conglomeratur, capiteq; & pedibus ad intra retractis, inſtar alicujus fortalitii, circumquaque acutiſſimis ſpinis cinctus remanet, adeò ut nulla eum manus tangere, aut contrectare poſſit, quin ab eo transfigatur, & vulneretur: *Ut prius videas ſanguinem tuum, quam corpus ſuum; Impatientibus ſane correptiones quaſi gladii ſunt, ſed ſi volunt, ut hi gladii vertantur in falces, hirſuta vitiorum ſuorum dumeta, quibus horrent, permutentur in meſſes*. Pergit porrò idem Sanctus Pater declarare fructus, quos boni, qui ex correctione emendantur, inde percipiunt, ſed de his nobis in Diſcurſu ſequenti ſermo erit.

S. Greg. l. 10. mor. c. 8.

7 Sanctus Gregorius ſimiliter in alio quodam loco malorum hominum, qui poſt adhibitam illis correctionem recalcitrant, peſſimas proprietates delineat, dum ita ſcribit: *In laudem juſti per Salomonem dicit Veritas, Proverbiorum 9. Doce juſtum, & feſtinabit accipere: Pravorum contumaciam deſpicit, dicens: Qui erudit deriſorem, ipſe ſibi facit injuriam; Nam fit plerumque, ut dum correpta in ſe mala defendere nequeunt, ex verecundia pejores fiant, ac ſic in ſua defenſione ſuperbiant, aut quædam vitia contra vitam corripientis exquirant, ut eo ſe criminoſos non æſtiment, ſi crimina & aliis imponant, qui dum vera invenire nequeunt, fingunt, ut ipſi quoque habeant, quod non impari juſtitia increpare videantur; Unde & Sophar quidam quaſi irrideri ſe per increpationem doluit, protinus mentiendo ſubjungit; Dixiſti enim: Purus eſt ſermo meus, & mundus ſum in conſpectu tuo*. Quæ verba Sanctus Pontifex calumniam, & impoſturam in ſe continere oſtendit, ſiquidem Job proteſtatus fuerat, dicens: *Si juſtificare me voluero, os meum condemnabit me*. Unde Sanctus Doctor concludit, dicendo: *Sed habet hoc pravorum malitia, ut dum vera in ſe flere mala renuit, fingat aliena. nam quaſi ſolatio facinoris utitur, ſi falſis vocibus & vita corripientis inquinetur.*

Supplicia eorum.

8 Verùm enim verò ſi oculos noſtros in pœnas, & ſupplicia convertere velimus, quæ illos manent, qui eos, à quibus per charitatem, & prudentiam Chriſtianam corriguntur, derident; contumeliiſque affectos à ſe repellunt, tam Scripturam Sacram, quam Sanctos Patres in comminandis illis ſuppliciis accuratè convenire deprehendemus. Lyranus ſuper illa verba Sapientis: *Viro qui corripientem dura cervice contemnit, &c.* ita ſcribit: *Quia peccatum ejus eſt irremediabile, eſt enim quadam ſpecies peccati in Spiritum Sanctum, quod irremiſſibile, id eſt, de difficile remiſſibile dicitur*. Quiſquis enim in hac vita correctionem non recipit, in altera vita damnationem infallibiliter expectet. Ac proinde Sanctus Auguſtinus monet, dicens: *Prudenter ergo accipiat unuſquiſque monita præceptoris, ut non perdat tempus miſericordiæ Salvatoris*. Plato Rempublicam de agendis inſtruens, poſtquam eorum delictorum feciſſet mentionem, quæ ad inſtar infirmitatum mortiferarum, medicina correctionis, & cenſoræ opus habent, ſubjungit: *Quos vero inſanabiles Legiſlator eſſe ſenſerit, ultimo ſupplicio hos afficiet, non ignorans, ſatius eſſe his, qui inſanabiles ſunt, mori, quàm vivere ac, ſi vita priventur, dupliciter prodeſſe cæteris, nam horum exemplo a peccato cæteri deterrentur, & improbis hominibus civitas ipſa mundatur*. Dionyſius Carthuſianus notat, quod Salomon correctionem fieri velit *charitativè, diſcretè, juſtè, & piè*, & tunc ſi quis illam hoc modo factam rejecerit, & contempſerit, *repentinus ei ſuperveniet interitus, id eſt, damnatio improviſa, imo eodem inſtanti, quo tam ſuperbè, ingratè, & impatienter ſe habet, moritur in anima peccando mortaliter, & tales incorrigibiles ſolent ſubito mori, ſive interfici; & eum ſanitas animæ non ſequetur, quia manet in vitiis, & vulneribus anima ſua*. S. Ambroſius ad illam Jeremiæ viſionem, qua primò baculum, & poſtea ollam ſuccenſam viderat, ſe reflectens, dicit: Ideò Jeremias primò vidit baculum nuceum, deindè ollam ferventem. Cur priùs baculum, poſtea ollam? quoniam qui baculo non corrigitur, in ollam mittitur, ut ardeat, & tabeſcat. Dei longanimitas infamium illarum civitatum putrolentiam, & fœtorem, per multos annos patienter ſuſtinuit; at verò quando Lothi correctionem ſpreverunt, mox Deus per rigidam, & ſeveram juſtitiam ſuam in eos animadvertit; quia enim poſt adhibitam illi à Loth correctionem, reſponderunt ei: *Ingreſſus es, ut advena, numquid ut judices? te ergo ipſum magis, quam hos opprimemus*. Immediatè poſt contemptum admonitionum, dicit ſacer textus: *Et miſerunt manum viri, & introduxerunt ad ſe Loth, & eos, qui foris erant, percuſſerunt cæcitate*. Ecce tibi defenſionem juſti Loth, qui virgam correctionis iis applicuerat; ſed & vide ollam ignis ſupplicii illorum, qui virgam illam contempſerant: *Igitur Dominus pluit ignem, & ſulphur, &c. Tanta enim erat malitiæ proclivitas*, loquit Chryſoſtomus, *ut omnes omni malo replerentur, & nullam correctionem admitterent, totique*

Prov. 29. 1. Lyran. ib.

S. Aug. ſer. 10. de ver. Dom. Plato Dial. 9. de legib.

Dio. Cart. in cap. 29. Prov.

S. Ambr. in Pſ. 38.

Jer. 1. 13.

Gen. 19. 9.

v. 10.

v. 24.

D. Chr. h. 42. in Gen.

aboleri digni eſſent, neque enim incurabiles illi morborum medicos ferebant. Quantò autem infirmus ad illam uſque inſaniam pertingit, ut non ſolùm medicum à ſe repellat, ſed etiam illum derideat, & contumeliis, ac probris afficiat, manifeſtum hoc eſt indicium, quòd malum ſuum diligat, & ſalutem ſuam parum, aut nil curet. Quemnam, obſecro, Acab finem habuit, qui correctiones Eliæ contempſerat, aureſque ſuas veritati per Micheam ei annunciatæ non ſolùm occluſerat, verùm etiam illum tanta cum ignominia, & impietate indignè tractaverat? *repentinus ei ſupervenit interitus*.

Baron. An. 947.

Hiſtoria.

9 Baronius de Sancto Elphego Epiſcopo narrat, quòd cùm pro ſolemni Eccleſiæ conſuetudine, nonnullis in die Cinerum anouotiaſſet pœnitentiam, eoſque ad abſtinentiam, & continentiam pariter ſuiſſet adhortatus, unus verò illorum paſtorales ejus admonitiones in deriſum vertiſſet, Sanctus hic Prælatus ei reſpondit: *Contriſtas me, miſer, neſciens, quid tibi pariat dies ventura;* contigit autem, quòd die ſequenti idem ille infelix homo mortuus inventus fuerit, utique à Dæmone ſuffocatus. Thomas Cantipratenſis de duobus Scholaribus, qui cùm ſupra omnem modum inſolentes eſſent, Magiſtrorum ſuorum correctiones minimè admittebant, refert, quòd uno illorum mortuo, tertia poſt ejus obitum die, Dæmon in aſſumpta defuncti ſcholaris ſimilitudine virgam in manu ferream deferens, in ſchola coram cunctis ſcolaribus apparuerit: *Nec mora, cum truci vultu in dictos adoleſcentes exſurgens, & cum virga mortem illis intentans, repentè diſparuit, moxque illi præ pavore in furiam verſi, poſt dies aliquos obierunt*. Idem de Hugone de S. Victore, qui ut vir erat in ſpiritu, & doctrina celeberrimus, ſecundus Sanctus Auguſtinus appellari meruit, in eodem capite in hæc verba refert: *Qui etſi vitæ laudabilis fuit, in hoc tamen minus perfectè fecit, quod diſciplinas in ſecreto, vel in capitulo cum aliis, pro quotidianis exceſſibus non accepit; habebat enim, ut mihi dictum eſt, carnem teneriſſimam, & nimis a pueritia delicatam*. Poſt mortem verò ejus ſodalis, ipſius cupidus ſciendi, quiſnam ejus in altera vita ſtatus eſſet, enixè eum rogavit, ut quoadusque id ei divina voluntas permitteret, ſtatum ſuum ei manifeſtaret. Quapropter eidem apparens dixit: Ecce ego, quære quod vis, morari non poſſum. Tunc ille, etſi cum timore, non tamen modicè gratulatus, quomodò, inquit, dilectiſſime, tibi eſt? Benè, ait, nunc mihi eſt; ſed qui dum viverem, accipere tenui diſciplinam, vix ullus Dæmonum in Inferno remanſit, qui non mihi ictum validum dederit ad Purgatorium tranſeunti. Demùm verò author numero ſequenti hæc verba ſubjungit. Ecce nunc, Chariſſimi, quantò melius eſt, quantò gratius, quantò levius in vita, quàm poſt mortem, vir ille doctiſſimus vapulaſſet? videant nunc, qui nec in Capitulis arguere volunt, nec argui. Ceſſant accuſationes, & ideò creſcunt exceſſus. Defert unus alteri, ut ſibi ab altero deferatur. Veniet certè tempus, in quo cani muto non valenti latrare, ſilentium indicetur, ore per ignem flammæ vorantis obſtructo. Tunc ille, qui latratus accuſatorum, vel corrigentium ſuſtinere contempſit, clamores, irriſiones, & cachinnos Dæmonum ad pœnas inevitabiles compellentium ſuſtinere cogetur.

Th. Cantipr. l. 2. Apum. c. 16. n. 7.

Ibid. n. 8.

10 In Annalibus Eccleſiaſticis legimus, Ghiſam inter alias iniquitates ſuas hanc quoque exercuiſſe, quòd Catholicos ad Baptiſmum reiterandum violenter urgeret. Cùmque Romanos quoſdam ad id faciendum invitos captivos haberet, eoſdem ad duram quamdam ſervitutem obeundam condemnare decreverat; qua de re certior factus Sanctus Severinus, miſit qui eam pro illorum dimiſſione rogarent. Cùmque Regina Epiſcopi Legatis cum faſtu protervè reſpondiſſet, Sanctus Severinus hæc in verba inſinuari fecit: Confido in Deum, quòd veniet tempus, in quo ob modicum mihi delatum reſpectum vehementer pœnitebit. Quod ut ei prædictum fuerat, reipſa evenit; Cùm enim quidam filiorum ſuorum ad videndum aurifices, quos captivus habebat, abiiſſet, hic ab aliis occiſus interiit. Cujus ipſa mortem intelligens exclamavit: O Severine vir nimiùm ſevere, itane tibi illatas injurias vindicas? Hoccine mihi à te illatum eſt ſupplicium, eò quòd ſalutaria monita tua contempſerim? Verumtamen factorum ſuorum pœnitens, ſuamque vitam deinceps emendans poſt poſtulatam à ſancto viro veniam, meruit, ut filius ejus defunctus à viro Dei ſancto denuò revocaretur ad vitam.

DISCURSUS V.

ARGUMENTUM.

De differentia, quæ eſt inter juſtos, & impios, in recipiendis correctionibus, & fructu ex iis ferendo; ubi & de virtute juſtorum agitur, qua ex correctione ſe emendare, fructumque referre ſatagunt.

THEMA.

Qui diligit diſciplinam, diligit ſcientiam, qui autem odit increpationem, inſipiens eſt. Proverb. 12. verſ. 1.

1 SApiens in aſſumpti thematis verbis differentiam nobis inſinuare voluit, quæ inter perverſos, & bonos elucеſcit, dum corripiuntur; de his enim dicit: *Qui diligit diſciplinam, diligit ſcientiam*; ubi Arabicus legit: *Qui amat diſciplinam, amat bonitatem*. Quod etiam moralis Seneca, licèt gentilis, non ignoravit; dicit enim: *Admoneri bonus gaudet, peſſimus quiſque correptorem aſperrimè patitur*. Meliùs autem diverſitatem ſub ducatu, & præeunte lumine Evangelii, agnovit Sanctus Gregorius, dum ait: *Sicut enim recti de quibuſdam, quæ ab eis non rectè geſta ſunt, correptionis vocem, miniſterium charitatis æſtimant ſic perverſi contumeliam deriſionis putant. Illi ſe protinus ad obedientiam ſternunt, iſti ad inſaniam ſuæ defenſionis eriguntur. Illi correptionis adjutorium vitæ ſuæ patrocinium deputant, per quod dum præſentis vitæ culpa corrigitur, venturi judicii ira temperatur, iſti cum ſe impeti redargutione conſpiciunt, gladium percuſſionis credunt*. Unde licèt tritum ſit proverbium, *veritas odium parit*; illud tamen cum hac eſt diſtinctione intelligendum, quòd ſcilicet boni veritati aures ſuas patulas libenter porrigant, mali verò eamdem ſumma cum reluctantia auſcultent.

Mali correctiones oderunt.

Arabicus.

Senec. de ira l. 3. c. 37.

S. Greg. l. 14. mor. c. 2.

2 S. Baſilius veritatem frumenti grano comparat, quòd ſi bona terræ culturâ prævia ſubtus terram ſepeliatur, progreſſu temporis progerminat, & fructum affert, *ſed tamen adde*, inquit hic S. Doctor, *frumenti granum, ſi in pinguem tellurem incidat, ſurgentem multis granis culmum, & ſpicam proferre ſolet: ſi tamen in gracile, & macrum ſolum fortè decidit, degeneri commutatione ſæpè in metham abit, vel aliud ignobilius granum*. Quam ſimilitudinem veritati, quam correctio annexam habet, adaptat, dicens: *Ad eumdem modum veritas, & correptio, ſi protacem animum nacta, a ſua nobilitate deſciſcens odium parit: ſi tamen in generoſam, & ſynceram mentem, tanquam in pinguem tellurem decidit, dilectionem profert*. Cui doctrinæ teſtimonium infallibile Sapiens perhibet, dicens, *Argue ſapientem, & diliget; quia ei ſapis correctio*, inquit Hugo Card. Idem Sapiens paulò ante dixerat: *Qui erudit deriſorem, ipſe injuriam ſibi facit, & qui arguit impium, ſibi maculam generat, noli arguere deriſorem, ne oderit te*; ac demùm ſubjungit: *Argue ſapientem, & diliget te; Da ſapienti occaſionem, & addetur ei ſapientia; Doce juſtum, & feſtinabit accipere*. Unde Dion. Carth. ait: Sapiens *ſuam reprehenſionem reputat medicinam, & eleemoſynam ſpiritualem, ac beneficium eſſe magnum, ideo gratias agit, & diliget arguentem, quem etiam ex charitatis radice, & zelo juſtitiæ confidit eſſe locutum*. De incorrigibilibus verò Hugo Cardinal. inquit: *Talibus medicina vertitur in venenum*. Pomum Perſicum, quod apud nos dulce, ſuave, & gratum eſt, in aliis locis noxium, amarum, & venenoſum eſſe, experientia docet. Et ideò licèt Plinius de hoc pomo dicat: *Pomum innocuum expetitur ægris*; ideòque alibi illud *ſalutare* appellet; in quibuſdam tamen locis, ob aeris inclementiam, eſſe perniciosum, quod idem de correctione aſſerere poſſumus; ſiquidem illa tametſi in animabus perfectis ſummum profectum pariat, in malis tamen damnum potiùs cauſat.

S. Baſil. in c. 6. Joan. Correctio in malis damnoſa.

Prov. 9. 8. Hug. Card. v. 7.

v. 9.

Dio. Cart. ib. Hug. Car. ib.

Plin. l. 23. c. 22.

3 S. Gregor. reprehenſionem, qua S. Paulus S. Petrum redarguit, nec non virtutem, qua hic Apoſtolorum Princeps eamdem ſuſtinuit, optimè conſiderat; quàm enim æquanimiter hanc à Coapoſtolo ſuo Paulo acceperit correctionem, vel exindè colligere poſſumus, quòd correctorem ſuum poſt correctionem acceptam magnis laudibus extulerit, dum ait: *Sicut & Chriſtianus frater noſter Paulus*. Circa quæ verba præfatus ſanctiſſ. Pontifex ait. *Ecce Paulus in Epiſtolis ſuis ſcripſit Petrum reprehenſibilem*,

S. Greg. h. 18. in Ezech.

Boni correctione lætantur.

2. Petr. 3. 15.

ſibilem, & ecce Petrus in Epiſtolis ſuis aſſerit Paulum in his, quæ ſcripſit, admirandum. In hoc enim mali à bonis dignoſci poſſunt, quòd hi non contriſtentur, dum corripiuntur, ſed potiùs gaudeant, non verò item illi. B. Petrus Damian. de eadem Petri reprehenſione à Paulo facta ita ſcribit: *Petrum plane in faciem reſiſtens Paulus objurgat, & coram omnibus reprehenſibilem judicat, quòd ille non in accuſationis tulit injuriam, ſed benignè, & patienter excepit, quod non ex livore, ſed ex charitate procedere perſpicuè recognovit.*

S. Petr. Dam. l. 1. ep. 12.

Similitudine declaratur.

4 Margarita, quæ ſymbolum eſt veritatis, in acetum conjecta reſolvitur, mutatiſq; qualitatibus ſuis in eumdem liquorem convertitur; at verò ſi melli immittatur, in ſubſtantiam mellis tranſmutatur. Eumdem quoq; effectum veritas Chriſtiana in iis, qui corriguntur, operatur; Si enim hæc in acetum incidat, id eſt, in hominem vitioſum, obduratum, & durum, nihil efficit, ſed potiùs malum hunc hominem in furorem adigit, & exaſperat, adeò ut pro correctionis præmio rancorem illius, & odium reportet; quos S. Jacob. Apoſtol. alloquens, dicit: *Quod ſi zelum amarum habetis, & contentiones ſint in cordibus veſtris, nolite gloriari, & mendaces eſſe adverſus veritatem, non eſt enim iſta ſapientia de ſurſum deſcendens, ſed terrena, animalis, diabolica;* at verò ſi eadem correctio in animam bonam inciderit, amorem reportabit, & benevolentiam; talis enim ob eam ſe profitebitur tibi obligatum, gratiaſq; tibi pro ea referens, exindè proficiet: *Lucratus eris fratrem tuum.* De illo Eccleſiaſticus ait: *Vir prudens, diſciplinatus, non murmurabit correptus.* Verùm dicat fortaſsè aliquis; Quòd ſi vir ille prudens eſt, & ſapiens, quid illi correptione opus erit? Hugo Cardinalis ſuper illa verba: *Argue ſapientem,* difficultatem hanc reſolvit, dum ait: *Sapientem hic vocat, non perfectæ ſapientiæ, quia talis non habet opus argui, ſed ſapientiæ amatorem. In hoc enim eſt quilibet ſapiens, quod cognoſcit ſuam inſipientiam.* Citatque dictum illud S. Bernardi: *Deus tu ſcis inſipientiam meam, quia in hoc ſapiens ſum, quod & ipſe cognoſcio.* Lytanus ſimiliter inquit: *Quia omnis homo quantumcumque ſapiens habeat aliquid arguendum. 1. Joan. 1. ſi dixerimus, quia peccatum non habemus, ipſi nos ſeducimus.* Unde Sapiens in Proverb. dicit: *Qui cuſtodit increpationes, aſtutior fiet, id eſt,* ut Cornelius à Lapide exponit, *prudentior, & ſapientior.* De perverſo autem, & obdurato homine paulò poſt idem Sapiens ait: *Qui increpationes odit, morietur.* In eodem loco verſ. 31. legimus: *Auris, quæ audit increpationes vitæ, in medio ſapientium commorabitur; qui abjicit diſciplinam, deſpicit animam ſuam: qui autem acquieſcit increpationibus, poſſeſſor eſt cordis.*

Jac. 3. 14.

Matth. 18. 15.

Eccl. 10. 28.

Hug. Card. in c. 9. Prov.

S. Bernard.

Lytanus.

1. Joan. 1. 8.

Prov. 15. 5.

v. 10.

v. 31.

Perverſi correctores calumniantur.

5 Mulier illa Samaritana correptionis virgam ſibi à Chriſto applicari ſentiens (ſiquidem Chriſtus ei omnia ejus delicta aperiebat) quia de electi gregis numero erat, de quo dicitur: *Oves meæ vocem meam audiunt,* nec quicquam inde alterata fuit, neque Salvatori noſtro contentiosè contradixit, ſed dixit ei: *Domine, ut video, Propheta es tu;* non verò ſic Scribæ, & Phariſæi, qui dum eis à Chriſto illorum hypocryſis exprobraretur, correctionem hanc vivaciter ſentientes, illum calumniati ſunt, dicentes: *Samaritanus es tu, & Dæmonium habes.* David quoque, qui de electorum numero erat, innuit: *Virga tua, & baculus tuus ipſa me conſolata ſunt;* id quod clarius patebit ex modo, quem in correctione à Nathan ei adhibita ſervavit. Priùs verò Div. Chryſoſtomum de Samaritana, & Phariſæis loquentem audiamus. Ita enim hic ſcribit: *Judæi reprehenſi moleſtè ferunt, & dicente Jeſu: Quid me quæritis interficere? non ſolùm non admirantur, quemadmodum mulier, ſed maledicunt ei, & convitiantur dicentes: Dæmonium habes, quis te quærit interficere? Samaritana non modò nil maledicit, ſed admiratur, & ſtupet, & Prophetam autumat.* Sanctus Ambroſius verò in Apologia prima de David ait: *Ille Rex tantus, & potens, ne exiguo quidem momento manere penes ſe delicti paſſus eſt conſcientiam, ſed præmatura confeſſione, atque immenſo dolore reddidit peccatum ſuum DOMINO, non vero illud defendit, vel excuſavit; quem mihi nunc facilè reperias honoratum, & divitem, qui ſi arguatur alicujus culpæ reus, non moleſtè ferat? At ille regio clarus imperio, probatus oraculis; cùm à privato homine corriperetur, quod graviter deliquiſſet, non indignatus infremuit, ſed confeſſus ingemuit,* imò Sanctus Epiphanius honorem, quem David Nathan detulit, notans, inquit: *Honorabat David Nathan, & venerabatur hominem, tanquam numen, aut ſanctum Dei.*

Joan. 10. 27.

Joan. 4. 19.

Joan. 8. 48.

Pſ. 22. 4.

D. Chr. h. 31. in Joan.

Joan. 7. 19.

Joan. 7. 20.

S. Ambr. in Ap. 1. de David.

S. Epiph. l. de vit. Prophet.

6 Legatur Exodi caput 18. In eo namque invenietis, qualiter Jethro Sacerdos Madian Moyſi modum numeroſiſſimum populum gubernandi præſcripſerit, iſque eidem omni cum modeſtia ſubſcribendo libens acquieverit. Id quod Div. Chryſoſtomus in Homilia, cujus titulus eſt: *De ferendis reprehenſionibus,* valdè admirans, ita ad propoſitum noſtrum ſcribit: *Hoc eſt, quod vitam noſtram confundit; Hoc eſt, quod omnem ordinem ſubvertit, quia neque boni conſulimus cum reprehendimur, neque alios reprehendere volumus. Ideò enim moleſti ſumus, cum arguimus, quia & exaſperamur, cum arguimur. Enim vero ſi ſciret frater, quod à te laudaretur te arguens, ipſe etiam vicariam eamdem operam tibi impenderet. Cæterùm ſi diſcere vis, quòd etiamſi ingenii acrimonia antecellas alios, ſiſque valdè perfectus, perveneriſque ad ſummum ipſum virtutis faſtigium, opus tibi ſit aliquo, qui te corrigat, & arguat.* Proſequitur id ipſum, eaq; quæ dixit, Moyſis, & Jethro exemplo confirmat; dicit enim S. Doctor; Tu utique Moyſem in ſapientia nunquam adæquabis; ſiquidem erat *eruditus in omni ſapientia Ægyptiorum, omnium hominum mitiſſimus, amicus DEO, & in externa Philoſophia benè inſtitutus, & non minus ſpiritualium intelligentia inſignis, erat potens in verbo, & opere, aliiſque virtutibus:* Deus loquebatur cum ipſo facie ad faciem, ſicut familiariſſimo ſuo amico; mira quoque operatus fuerat prodigia: *Et nihilominus ſapiens ille, qui tam potens in verbo, & opere, qui amicus DEI, qui creaturæ imperavit, qui tanta miracula operatus eſt, non animadvertit rem, quam mortalium plerique facilè conſiderant. Socer ejus homo barbarus, & obſcurus, ſtatim animadvertit, & in medium attulit, quam ille non excogitavit.* Moxque ſuccinctè narrato eo quod accidit, ſubjungit: *Ille barbarus, ille inſipiens eum correxit, non curans, quòd ſapiens eſſet, & intelligens, & Dei amicus, junxit conſilio increpationem, & neque ſic exaſperatus eſt ille ſapiens, ille intelligens, ille tot myriadum Dux. At non inflabatur, vel Principatus magnitudine, vel miraculis, quæ operatus erat, neque rubore ſuffundebatur, quod tot præſentibus, iiſque ſubditis corriperetur.* Paulò poſt demùm ita concludit: *Reprehenſionem benè ferre non vulgaris, ſed ſummæ Philoſophiæ præconium, & laus eſt.* Conſiderat inſuper idem Sanctus Doctor, quòd ipſemet Moyſes, utpotè libri Exodi, & omnium aliorum, qui in Pentateucho continentur, librorum author, rerumque hactenus geſtarum exactus Chronographus hæc omnia veridico calamo ſuo ad poſterorum memoriam poſt ſe ſcripta reliquerit: *Non adeo,* inquit, *laudamus, & admiramur Jethro, qui Moyſem correxit, ſicut ſanctum illum, qui non erubuit tot præſentibus corrigi, & factum hoc memoriæ commendare, declarans in omnibus ſapientiam ſuam, quod gloriam in tanta eminentia, quæ ſibi à pluribus impenſa fuiſſet, contempſit, & conculcavit.*

Exod. 18. 19. Moyſ non erubuit corrigi.

D. Chr. t. 5. h. de ferendis reprehenſionibus.

7 Porrò ſapiens, ut corrigentem ad officium tantò efficaciùs extimulet, eidem perſonæ correctæ benevolentiam tandem ſubſecuturam eſſe promittit, dicens: *Qui corripit hominem, gratiam poſtea inveniet apud eum magis, quàm ille, qui per linguæ blandimenta decipit;* ubi Septuaginta legunt: *Qui corripit hominis vias, gratias reportabit, magis illo, qui lingua gratificatur.* Nec mirum, quia adulator fovet vitium, correctio autem illud radicitùs extirpat. Verum quidem eſt, quòd ad hoc, ut corrector hanc à correcto benevolentiam, & gratiam obtineat, neceſſum ſit, ut correctio in perſonam timoratam, & ſapientem cadat, ſiquidem ſi ſecus contingat, odium potiùs, quàm benevolentiam, ſibi ſit conciliaturus. Ivo Carnotenſis ſimilitudinem quamdam propoſito noſtro accommodatiſſimam ad hoc explicandum adducit; dum enim conſiderat, quòd correctio in primis initiis ut plurimùm ſupra modum quidem diſplicere ſoleat, mox tamen illius per experientiam ſuavis percipiatur fructus, ſubjungit ſequentia: *Qui cytharam pulſat, certè ſingulas chordas intendendo cum temperat, ingratum earum ſonum adire ſolet, & poſtea cum omnes tenſa, & modulata ſunt, ad harmoniam ſuaviſſimum concentum ſidem reddunt: Ita etiam Doctor, ac Prælatus, cum ſubditos ſuos vel auditores coercet, & quaſi laxas crythara chordas ad virtutes, & honeſtatis obſervantiam intendit, abſurda ſolet probra, & convitia ab eiſdem audire, at poſtea-*

Prov. 28. 23. Correctis dà emendantur gratiam reſ.

Septuaginta.

Ivo Carnot. ſerm. 26.

quam omnes ad honeſtatem, & charitatem modulati ſunt eaſdem aures laude, & gratiarum actione demulcent, quas prius vituperando violaverant.

8 Enimverò bonum hoc correctionis ſemen, ſi in terram bonam, & fœcundam ceciderit, centoplicatum fructum aufert: *Quod autem in terram bonam, hi ſunt, qui corde bono, & optimo audientes verbum, fructum afferunt in patientia.* Petrus Damianus de hoc corrigendi officio diſſerens, illum Iſaiæ textum adducit, in quo Prophetæ Meſſiæ adventum prædicans, ait: *Judicabit gentes, & arguet populos multos,* & demum ſubjungit: *Et conflabunt gladios ſuos in vomeres, & lanceas ſuas in falces; nimirum,* inquit S. hic Pater, *congruus ordo, dum primum quidem peccator arguitur, deinde, & gladii in vomeres, & lanceæ conflantur in falces; nam dum impatiens quiſquam per diſciplinam mitior factus, tamquam planus ager increpationis cultro proſcinditur, deinde ſuavi ſemine ſanctæ prædicationis, & ſic demum fœcunda bonorum ſeminum fruge veſtitur, huic ſcilicet gladii facti ſunt vomeres, & lanceæ convertuntur in falces, quia qui reprehendi prius tamquam gladio perfodi, devitabat, nunc, & vomerem ſacræ doctrinæ libenter ſuſtinet, ut fruges ferat, & falcem ſupernæ meſſis expectat, ut horrei Cœleſtis promptuarium repleat.* Hoc eſt lucrum, quod ſectabatur S. Auguſtinus qui tametſi in dignitate poſitus, S. Hieronymus autem in ſtatu privato conſtitutus eſſet, attamen in hæc verba ad eum ſcribit: *Identidem rogo, ut me fidenter corrigas, ubi mihi hoc opus eſſe perſpexeris, quamquam enim ſecundum honorum vocabula, Epiſcopatus Presbyterio major ſit, tamen multis in rebus Auguſtinus Hieronymo minor eſt, licet etiam à minore non ſit refugienda, vel dedignanda correctio.*

Luc. 8. 15.
S. Pet. Dam. l. 6. Ep. 18.
Iſa. 2. v. 4.
S. Aug. Ep. 94.

8 In religionibus ſacris, quæ perfectionis, & ſpiritualis vitæ ſcholæ ſunt, frequens admodum, & familiare eſt ſanctum correctionis exercitium. Unde S. Petrus Damian. in eadem Epiſt. 18. Heriprand. Monachum monens, ita ſcribit: *Ad hoc enim homo de ſæculo magiſterio regularis diſciplinæ ſubmittitur, ut rubigo, quam de mundo lenocinante contraxerat, aſpera correctionis lima detergatur. Unde eſt, quod Sapientia loquitur in Prov. Convertimini ad correptionem meam, & proferam vobis ſpiritum meum, non enim dixit, ad blanditias meas, ſed convertimini, inquit, ad correptionem meam.*

Religioſi ſæpè corriguntur.
S. Pet. Dam. l. 6. Ep. 18.

10 Thomas Cantipratenſis de juvene quodam optimæ indolis in Anglia commorante, eum ibidem in Monaſterio quodam receptum fuiſſe refert, cujus Seniores Patres, bonitate ejus, & optimis moribus perſpectis, valdè erga ipſum indulgentes, omnem ei libertatem indulſerunt: *Prior autem diſcretioris mente, & regimine, ipſius, licèt per optima natura, in tali ætate credendum non putabat, quia, ut dicit Philoſophus: Pueri non tantum monendi ſunt, ſed etiam tractandi. Aggreſſus itaque eſt jam aliquantulum inſoleſcentem puerum verbis, interdum & verberibus ab illicitis refrænare, qui ad omnem informationem , ſtatim quaſi cera mollis, Prioris correctionem accipiens, in adoleſcentem ſanctum, & perfectum crevit, & circa annos 20. ætate finita mortuus, Priori apparuit, dicens: Tua correctioni gratias ago Pater, qui mecum tua providentia id egiſti, ne inſolentia puerili paulatim defluerem, & tandem prolaberer in damnanda. Hæc ut dicit anima beata, tanto fulgore reſplenduit, ut vix angulus in loco remaneret, qui ab illo lumine expers exiſteret.*

Thom. Cantipr. l. 2. Apum c. 27. n. 4.
Exemplum.

11 Marcus Marulus de una ſororum S. Bernardi Abbatis refert, quòd cùm fratrem ſuum viſitatura, pompoſè more ſolito veſtita ad Monaſterium acceſſiſſet, ſanctus Vir Dei ad eam accedere, eamque videre noluerit, donec ipſam tandem ſeriò compuncta, vanitatemque ſuam deteſtata, S. Abbatem ad ſui colloquium permovit, qui his eam verbis affatus fuit; Miror plurimum, ò chara ſoror, quòd tanto cum faſtu carnem tuam veſtias, quæ paulò poſt in vermes convertenda eſt, & cineres; quæ, licèt brevis, correctio tantùm apud illam efficaciæ habuit, ut in domum reverſa, poſt diuturnas importunaſque preces, à marito ſuo monaſterium ingrediendi, ibique Domino in vita regulari perpetuò ſerviendi licentiam impetraverit.

M. Marul. l. 3. cap. 7.

12 In Promptuario Exemplorum Heroldi ad idem propoſitum de nobiliſſima quadam fœmina legitur, quòd tanta cum vehementia a cogitationibus immundis tentata fuerit, ut ſæpiùs in procinctu ſteterit, ſeſe in turpiſſimæ immunditiæ lutum ſponte propria præcipitem agere; Cùm enim arcis cujuſdam Domina eſſet, virum quemdam, qui juxta caſtri portas vigilias agebat, ad peccatum inſtigare cœpit, qui tamen timore Dei prohibitus, eam, utpotè quæ in communi hominum opinione honeſtiſſima tenebatur, reprehendit, eique impudicitiæ turpitudinem, & gravitatem divinæ offenſæ, nec non honoris jacturam ob oculos poſuit. Obtinuitque correctio iſthæc hanc apud illam efficaciam, ut facti pœnitens, & emendare ſe ſatagens, in aquæ gelidæ ſtagnum ſe conjecerit, in qua omnis ignis, imò omnis ſcintilla concupiſcentiæ extincta fuerit.

Promp. Exempl. Herolt.

DISCURSUS VI.

ARGUMENTUM.

Cavendum eſt correcto, ne ex correctione nimium ſevera turbetur, ſiquidem illa ad majus illius bonum ordinatur, ſuamque in charitate radicem habet.

THEMA.

Quis filius, quem non corripit Pater? Heb. 12. verſ. 7.

1 S. Apoſtolus correctionis virgam, benignam pariter, & proficuam eſſe, oſtendere volens, exemplum adducit Patrum erga filios, & ait: *Quis filius quem non corripit pater?* Paulò ante monuerat dicens: *Fili mi, noli negligere diſciplinam,* id eſt, noli averſionem, & odium adverſus eum concipere, qui fraternè te reprehendit. Quod Apoſtoli monitum cum illo Sapientis omninò coincidit, in quo dicitur: *Diſciplinam Domini, fili mi, ne abjicias, nec deficias, cum ab eo corriperis, quem enim diligit Dominus, corripit, & quaſi pater in filio complacet ſibi:* Reprobis autem laxat habenas, eoſque ſine fræno ad præcipitia properare permittit: *Dimiſit eos ſecundum deſideria cordis eorum, ibunt in adinventionibus ſuis.* Eo ipſo, quo parentes filios ſuos de commiſſis erroribus non reprehendunt, eoſque ad bonam frugem reducere non ſatagunt, manifeſtè ſe nullam filiorum ſuorum curam habere ſubindicant, ideòque injuſta, & irrationabilis eſt eorum filiorum querela, qua de adhibita à parentibus diſciplinæ ferula lamentantur. Quidnam de infirmo illo diceres, qui de medico conquereretur, eò quòd continua illum diæta divexet, aut potiones amaras exhauriendas ei ſæpè propinet? ejuſmodi querelas tamquam impertinentes abjiceres, & condemnares. Idem quoque ſentiendum eſt, ſi correcturus adverſus corrigentem inſurgat, eò quòd correctionibus ſuis illum coercere ſatagat, ſiquidem is, qui diſſolutus, & diſcolos reprehendit, & corrigit, nihil aliud intendit, quam ut ſaluti illorum proſpiciat, eoſque à præcipitiis, & a morte æterna divertat.

Correctio eſt proficua.
Prov. 3. 11.
Pſ. 80. v. 13.

2 S. Paulus ad Theſſalonicenſes ſcribit: *Rogamus autem vos, fratres, ut noveritis eos, qui laborant inter vos, & præſunt vobis in Domino, & monent vos, ut habeatis illos abundantius in charitate, propter opus illorum pacem habete cum eis.* Circa quæ verba meritò quærendum venit, quo fine Apoſtolus Theſſalonicenſes, & in illis nos omnes, tam impensè, & enixè adhortetur, ut pacem habeant cum illis, qui eos monent, & in malefactis corrigunt, & reprehendunt; ſed clara, & evidens eſt reſponſio, nimirum quia cum depravata natura noſtra arrogans ſit, & ſuperba, ſufferre nequit, ſi moneatur, & reprehendatur, ſiquidem ab ipſis primis natalibus noſtris, a primis parentibus noſtris, peccata, & errores noſtros excuſare, defendere, & canonizare didicimus: Ideòque neceſſum erat, ut Apoſtolus nos moneret, ut caveamus, ne odium, vel animi averſionem concipiamus adverſùs eos, qui nos corrigunt, & ſalutaria monita ſuggerunt. S. Anſelmus in Comment. horum verborum ſubjungit: *Sicut ſcriptum eſt: Argue ſapientem, & diliget te; Et habete pacem cum eis, ut numquam diſcordetis ab illis, etiamſi graviter vos increpaverint, ac verberaverint.* Chirurgus cucurbitas applicat ignea, ſecat, urit, ſanguinem per venarum apertionem extrahit, idque totum ad majus infirmi bonum efficit: Quod idem de fraterna correctione verum eſt; nam ubi noſtra vulgata legit: *Seniorem ne increpaveris;* Græcus textus verbum quoddam habet, quod idem ſignificat, quod ſecare, vulnerare; quia ſicut pugio corpus tranſadigit, ita ſæpè reprehenſio, imò nonnumquam etiam admonitio, quantumvis mitis illa ſit, animam perſonæ alicujus ſenſatæ pertranſit.

1. Theſſ. 5. 12.
S. Anſel. ib.
1. Tim. 5. v. 1.

5 In Exodo inter alia præcepta hoc quoque præſcribitur; *Diis non detrahes.* Circa quæ verba duæ occurrunt difficultates. Et prima quidem circa expreſſionem pluralitatis

Contra Correctores non murmurandum.
Exo. 22. v. 28.

Digitized by Google

ratis Deorum, qui Gentilium error erat. Secunda eſt, quia hoc præcepto malè de Deo loqui prohibemur; quis autem adeò temerarius eſſe poterit, ut vel minimam detractionem de Deo fingere, nedum ore exprimere auſit? verumtamen omnis planè ceſſabit difficultas, ſi conſideremus, quòd hoc loco Deorum nomine Sacerdotes intelligantur. Unde alio in loco Scriptura ſacra de iiſdem

Pſ. 81. v. 6.

loquens, dicit: *Ego dixi, Dii eſtis;* quia ergo errores aliorum reprehendere, & emendare ad hos ſpecialiter pertinet, ideò Deus improborum malevolentiæ obviare volens, præcepit, ne ullus eorum, qui ab iis corriguntur, contra illos murmurare, aut iis detrahere auſit. Unde Dion.

Dio. Cart. ib.

Carthuſ. ait: *Quoniam ratione officii ſui, quod eſt corrigere, & corripere delinquentes, ſolent ſubditorum offenſam incurrere, idcirco cavendum eſt ſubditis, ne ob ſuam aſſignationem indignentur adversùs illos, & ne ex indignatione, aut ira ad detractionem, murmurationem, aut conſimilia mala labantur.* Ac proindè neceſſum eſt, ut quiſquis corrigitur, ſcandala recogitet, & malas noxiaſque herbas, quæ ex malè factis illorum progerminare poſſent, niſi hoc correctionis vomere extirparentur.

S. Aug. Ep. 87. Nemo libenter reprehenditur.

4 S. Auguſt. in Epiſtola quadam renitentiam naturalem, qua homo hanc in ſe correctionis ferulam admittere recuſat, his verbis exponit: *Quis*, inquit, *facilè reperitur, qui velit reprehendi? Et ubi eſt ille Sapiens, de quo dictum eſt: Corripe ſapientem, & amabit te? numquid tamen ideo non debemus reprehendere, & corripere fratrem, ne ſecurus tendat in mortem? Solet enim fieri, & frequenter accidit, ut ad horam contriſtetur, cum reprehenditur; & reſiſtat, & contendat, & tamen poſtea conſideret ſecum in ſilentio, ubi nemo eſt, niſi Deus, & ipſe, nec timet diſplicere hominibus, quia corripitur, & deinceps non faciat illud, in quo juſtè reprehenſus eſt, & quantum odit peccatum ſuum, tantum diligat fratrem, quem ſenſit hoſtem peccati.* Ubi ſpecialiter obſervanda ſunt hæc ultima verba: *Tantum diligat fratrem*, &c. tametſi enim ſubinde ex inſtinctu ſuperbiæ noſtræ in principio impatienter feramus eum, qui corrigit, attamen poſtea dum intra noſmetipſos recolligimus, bonumque quod exinde in nos dimanat, conſideramus, *diligimus fratrem, quem ſentimus hoſtem peccati noſtri.* Hic tamen fructus minimè percipitur ab hominibus

Prov. 9. 7.

perditæ ſalutis; Et ideò Sapiens ait: *Qui erudit deriſorem, ipſe injuriam ſibi facit, & qui arguit impium, ſibi maculam generat. Noli arguere deriſorem, ne oderit te.* Caje-

Cajetanus.

tanus legit: *Maculam ejus multiplicas*, non quidem corrigentis, ſed hominis iniqui, qui corrigitur, huic enim malitia acceſcit, dum reprehenſionem, & emendationem contemnit; & qui correctorem ſuum amare, ſeque erga illum gratum exhibere deberet, econtra ira & odio adversùs eumdem accenditur. De quo proindè Vener.

V. Bed. ibid.

Beda ait: *Fruſtra laborat, qui verbum ſapientiæ inculcare nititur ei, qui audire contemnit, ſapientiorem ſe Doctorem, & majorem exiſtere credens.*

S. Aug. tr. 9 ex tr. 1. in Ep. Joan.

5 Idem S. Auguſt. correctionem adulationi præferendam, & præeligendam eſſe docet his verbis. *Blanditur ſuperbia, ſævit amor, illa veſtit, iſta cædit, accipitur magis plaga charitatis, quàm eleemoſyna ſuperbiæ.* Tametſi enim nonnemo efferveſcat, & in reprehendendo zelum ardentem, & indiſcretum exhibeat, attamen S. Aug. in Tract.

S. Aug. tr. 10. ibid.

ſeq. dicit: *Tenete dilectionem, & ſecuri eſtote; Quid times, ne malè facias alicui? Quis malè facit ei, quem diligit? Dilige, non poteſt fieri, niſi benè facias; ſed forte corripis, amor hoc facit, non ſævitia. Sed forte cædis, ad diſciplinam facis.* Tandem diſcurſum ad eum, qui peccatori adulatur, convertit, dicens: *Adhibet illi unctionem dilectionis ſuæ; ecce adit, & laudat; alter videt amicum ſuum, tale aliquid facere revocat. Si illum non audiat, profert verba etiam caſtigationis, objurgat, litigat. Aliquando venitur ad hanc neceſſitatem, ut litiget. Ecce odium blandientis, & quaſi ſævitiam objurgantis, venam inſpice, radicem, unde procedat, quære. Ille blanditur, ut decipiat, iſte litigat, ut corrigat.*

Deut. 19. v. 5.

6 In Deuter. hominis cujuſdam fit mentio, qui ad cædendum ligna ſylvam ingreſſus, hoc ſibi obvium habuit infortunium, ut ferrum ſecuris è manubrio fortuitò elapſum, amicum ſuum ad mortem uſque vulneraverit: *Si in ſuccisione lignorum ſecuris fugerit manu, ferrumque lapſum de manubrio amicum ejus percuſſerit, & occiderit, hic ad unam ſupradictarum urbium confugiet, & vivet.* Etenim multis ſæpè contingit, quòd ſubinde ex nimio zelo in reprehenſionem aliquam nimis ſeveram, & indiſcretam

prorumpant: at verò auſcultetis velim S. Gregorium, qui hunc Deuter. textum adducit, & exponit, dicens: — S. Greg. l. 10. mor. c. 5.

Ad ſylvam quippè cum amico imus, quoties cum quolibet proximo ad intuenda delicta noſtra convertimur; & ſimpliciter ligna ſuccidimus, cum delinquentium vitia pia intentione reſecamus; ſed ſecuris manu fugit, cum ſeſe increpatio, pluſquam neceſſe ſit, in aſperitatem pertrahit, ferrumque de manubrio proſilit, cum de correctione ſermo durior excidit, & amicum percutiens occidit, quia auditorem ſuum prolata contumelia à ſpiritu dilectionis interficit. Correpti namque mens repentè ad odium prorruit, ſi hanc immoderata increpatione plus quàm debuit, addicit. Ad hunc igitur ſcopulum declinandum, ne naufragemur, i. e. ne amorem, & dilectionem erga proximum noſtrum, eum videlicet, qui indiſcretè nos corrigit, amittamus, quodnam adhiberi poterit remedium? Jam illud ex S. Au- — S. Auguſt.

guſtino audiſtis: *Venam inſpice, radicem, unde procedat, quære.* Idem quoque hoc punctum à S. Gregorio — S. Greg.

tangitur, qui nimis ferventem ſervorum Dei zelum ſeqq. verbis excuſare nititur: *Sæpè*, inquit, *magnis hoc Doctoribus, mirandiſque contingit, ut quo alta charitate fervent, eo modum correptionis exaggerent, & lingua aliquid, quod non debet, dicat, quia mentem dilectio, quantum debet, inflammat, ſed verbum prolata contumelia tanto citius parcitur, quantum, & ex qua radice producat, penſatur.* Per experientiam namque videmus, quòd ſæpè aliqui ex eo, quòd ab amico reprehenſi fuerint, exaſperati iracundos ſe exhibeant, qui tamen poſteà ad correctionis veritatem ſe reflectentes, & beneficium, quod exinde in illos dimanat, conſiderantes, tantò arctiori cum eis amicitiæ fœdere ſocientur. Fuit hæc quoque S. Iſidori in ſenten- — S. Iſid. l. 3. ſent. c. 34.

tiis ſuis conſideratio, dum ait: *Nonnumquam accidit, ut inter amicos aliqua redargutionis nutrita diſcordia majorem poſtea charitatem parturiat, utpotè dum corriguntur ea, quæ diſplicere in amico videntur, & hoc quidem primum non ſine quadam æmulatione admonitus ſuſcipit, ſed correptus poſtmodum gratias agit.*

Gen. 49. v. 4. Reprehenſiones ſunt benedictiones.

7 De Jacob Patriarcha legitur, quòd morti vicinus priùs omnes filios ſuos benedicere voluerit, quàm ex hac vita migraret; Et quidem dum ordo ad Ruben perveniſſet, ad eum ſe vertens, dixit ei: *Effuſus es ſicut aqua, non creſcas.* At verò quiſnam modus benedicendi fuit iſte? potiùs enim eum reprehendiſſe videtur, unde S. Ambroſ. dicit: *Nonnè redargui magis, quam benedici videtur?* Et tamen hoc improperium, hic modus indignationis, inſtar benedictionis fuit. Sic quoque idem Jacob aliis duobus filiis ſuis dixit: *Simeon, & Levi vaſa iniquitatis bellantia, in conſilium eorum non veniat anima, maledictus furor eorum, quia pertinax, & indignatio eorum, quia dura.* Quid vobis videtur? Num hic loquendi modus benedictio fuit, an verò maledictio? Audite ſacrum, & veridicum Spiritus Sancti eloquium, quod mentiri non poteſt: *Benedixitque ſingulis benedictionibus propriis.* Reprehenſiones igitur, correctiones, & improperia, quæ ex charitate, & ardenti zelo ſalutis eorum, qui redarguuntur, dimanant, ſunt veluti benedictiones; ne proindè meritò Cajetanus inquit: *Omnia dicit benedicendo, nam & arguere, & punire aliena non ſunt à paternis benedictionibus.* — Cajetan. ib.

8 Regulus ille Evangelicus coram Salvatore noſtro cum hac ſupplicatione ſe ſiſtit: *Deſcende, priuſquam moriatur filius meus:* qui tamen in vicem ſperatæ gratiæ — Jo. 4. v. 49.

actem à Chriſto reprehenſionem reportavit, qui dixit ei: *Niſi ſigna, & prodigia videritis, non creditis;* Hæc — v. 48.

autem eadem modicæ fidei ſuæ reprehenſio, ab eo cum æquanimitate, & patientia ſuſcepta, eum ſalute corporali, & ſpirituali filii, ſui, & omnium domeſticorum dignum effecit; ſiquidem *credidit ipſe, & domus ejus tota;* nimirùm *arguit eum, ut magis in fide confirmaret*, — D. Chryſ. H. 38. ibid.

inquit Chryſoſtomus.

Cant. 4. v. 3. Reprehenſiones ex motivo charitatis.

9 Sponſus inter alia corporis ſponſæ ſuæ membra ſupramodum labia ejus extulit, dicens: *Sicut vitta coccinea labia tua, & eloquium tuum dulce:* quibus verbis os, & linguam ſponſæ vittæ, ſeu ligaculo coccineo, ſive purpureo comparavit; unde quod S. Gregorius de Prædicatoribus Evangelicis ſcribit, nos quoque iis, qui alios — S. Greg. l. 2. mor. c. 36.

fraternè corrigunt, adaptare poſſumus: *Labia ſponſæ ſicut vitta ſunt, quia exhortatione S. Eccleſiæ, cuncta in auditorum mentibus diffuſa cogitationes ligantur, ne remiſſa defluant.* Hi igitur, quibus ex debito officii incumbit alios corrigere, & reprehendere, improborum, & diſſo-

luto-

lotorum hominum paſſiones, & affectus inordinatos ligare, & reprimere debent, depoſito omni reſpectu humano, & ſine ira, rancore, aut paſſione, & ex ſolo motivo gloriæ Dei, & ſalutis animarum: *Quàm rectè & coccineam aſſerit*, inquit præfatus S. Gregorius, *quia Sanctorum prædicatio* (nos quoque addere poſſumus, correctio) *ſolo charitatis ardore flammeſcit*. Quotieſcumque igitur in correctione hic amor relucet, quoties in zelo corrigentis ardet, & ſplendet charitas, tametſi reprehenſio in principio quoad ſenſum carnis amara ſit, tamen ſponſus, id eſt, reprehenſus, monitus, vel correptus, ſi non in præſenti, ſaltem ſuo tempore lubens

Pſ. 118. v. 103. fatebitur, & dicit: *Eloquium tuum dulce*. Sic David dicebat: *Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua, ſuper mel ori meo*; ſed quo fructu, quave utilitate dulcedinem hanc

v. 104. perſenſit? *A mandatis tuis intellexi, propterea odivi*

v. 105. *omnem viam iniquitatis; lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen ſemitis meis*, quia ſe emendavit, & immaculatam deinceps vitam egit, unde inquit: *Juravi*,

v. 106. *& ſtatui cuſtodire judicia juſtitiæ tuæ*.

Cant. 1. v. 6. Correctio medicina eſt ſpiritualis.

10 In eiſdem ſacris Canticis ſponſus ſponſam gravi, & non modicæ conſiderationis reprehenſione redarguiſſe legitur: Poſtquam enim ipſa ſponſum ſuum ex ardenti amore interrogaſſet, dicendo: *Indica mihi, quem diligit anima mea, ubi paſcas, ubi cubes in meridie, ne vagari incipiam poſt greges ſodalium tuorum*; hoc à ſponſo ſuo prima facie aſperum, & iracundum reſponſum accepit: *Si ignoras te, o pulcherrima inter mulieres, egredere, & abi poſt veſtigia gregum tuorum, & paſce hædos tuos juxta tabernacula paſtorum*. Obſervandum eſt autem, quòd dum hæc diceret, amor ſponſi erga ſponſam, quam reprehendebat, ne vel unico gradu, imò ne minima drachma diminutus fuerit, ſiquidem eodem tempore, quo illam reprehendebat, pariter ab eo vocabatur: *Pulcherrima inter mulieres*. Quia igitur ſponſa correctionem hanc quantùmvis aſperam, ſuam in ferventiſſimo, quo erga eam ferebatur, amore radicem poſitam habere ſcivit, ex illa nec quicquam exaſperata fuit, imò eidem in omnibus placere ſummo ſtudio conata fuit; unde & ſponſus eam immediatè poſtea ad ſtellas uſque laudibus extu-

v. 8. lit, dicens: *Equitatui meo in curribus Pharaonis aſſimilavi te, amica mea, pulchra ſunt genæ tuæ ſicut turturis, collum tuum ſicut monilia, murenulas aureas faciemus tibi*

Hugo Card. ibid. *vermiculatas argento*. Et tamen Hugo Cardinalis hæc verba: *Si ignoras te, &c.* veram reprehenſionem fuiſſe dicit: *Vox ſponſi ad ſponſam arguentis eam*. Atque hinc

Simon de Caſſia l. 9. ca. 44. eſt, quòd Simon de Caſſia omnes peccatores hortatur, ut ſe in corrigentium manus, & directionem eo modo conſignent, quemadmodum ſe infirmus inter Medici brachia committit, ipſamque correctionem, medicinam quamdam eſſe conſiderent, ad ſpiritualem eorumdem ſalutem ordinatam. Dicit enim: *Eum, qui corripitur, oportet in amore fieri ad corripientem, ſicut in infirmitate corporis fatiſcens, totum in Medici, & opportunè curatoris manus ſe donat, & ſæpè laudat ejus urentes manus, & ſecantes carnem, cùm igne, atque raſorio fuerit opus ad curam, & benefactorem vocat, qui pro modica ſanitate corporis, acutiſſimos dolores inflixit*. Is quoque, qui adhibitas ſibi correctiones vivaciter nimis ſentit, inſuper conſideret, quòd tametſi ea, quæ ſibi exhibetur, medicina amara ſit, & nauſeabunda, is tamen, qui eam ipſi præbet, ejus operetur ſalutem: *Conſidera benè*

S. Bern. in to. 4. ſer. 22. *iſtud vocabulum, corripere*, inquit S. Bernardin. *quod idem eſt, quod cor rapere; Quemadmodum ſi filius tuus cadit in ignem, tu ſubitò extrahis eum, quia officium charitatis eſt ſubitò ſublevare cadentem, & corde rapere eum de igne inferni*.

11 S. Gregorius aliam quamdam inſinuat amoris, & charitatis ſervorum Dei ſubtilitatem, quæ ab iis ſpecialiter obſervari debet, qui dum cum nimio rigore reprehenduntur, per iram nimis efferveſcunt: dicit igitur: *Juſti cum ſeverè corrigunt, internæ dulcedinis gratiam non amittunt, nam ſæpè pro inquietudine refrænanda pravorum, duritiam diſtricti rigoris aſſumunt, ſed intus charitatis igne liqueſiunt, atque eorum amore ardent, in quo aſpera correptione ſæviunt, ſeque etiam eis intrinſecus in ſecreto cordis humiliant, quos duris foris animadverſionum ſtimulis, quaſi deſpiciendo, caſtigant*.

DISCURSUS VII.

ARGUMENTUM.

Correctio proximi ex motiva Charitatis procedere debet, ideò enim correctio fraterna nominatur; idque ex quibuſdam Chriſti exemplis liquidè oſtenditur.

THEMA.

Ego quos amo, arguo. Apoc. c. 3. v. 19.

1 EX hoc veridico, & infallibili Spiritus veritatis teſtimonio evidenter deducitur, quòd amor, & Correctio ex charitate fiat. charitas correctionem, ſicut cauſa ſuum effectum, neceſſariò præcedere debeat: *Ego quos amo, arguo*. Unde

Angelicus Doct. hanc tractans materiam in Artic. 1. S. Th. 2. 2. qu. 33. ar. 1. quærit: An correctio fraterna ſit actus charitatis? Reſpondetque affirmativè, quia ſpecies quædam eſt Eleemolynæ ſpiritualis: *Correctio*, inquit: *qua fratris malum, & peccatum repellimus, actus miſericordiæ, & charitatis eſt, ut imperantis, & magis quàm infirmitatis curatio, vel ſubventio*; Redditque rationem, cur ad hanc potiùs, quàm ad aliam virtutem pertineat, dicens: *Actus charitatis eſt, quia per illam repellimus malum fratris, ſcilicet peccatum, cujus remotio magis pertinet ad charitatem, quàm etiam remotio exterioris damni*. Et

ideò B. Laur. Juſtin. qui eximius Magiſter fuit vitæ ſpiri- B. Laur. Juſt. de lig. vit. ca. 16. tualis, loquit: *Objurget amicus amicum, non jactantiæ ſtudio, ſed charitatis affectu, nec admonitio aſpera ſit, ſed dulcis, non contumelioſa, ſed pietate plena*. Quod

monitum, ni fallor, à S. Thoma didicit, qui pariter in li- S. Tho. in 4. diſt. 19. q. 2. a. 1. ad 3. & 9. bro ſententiarum ita ſcribit: *Fraterna correctio ſemper magis debet ad lenitatem accedere, quia non ex authoritate officii, ſed ex charitatis affectu exhibetur*. Unde

S. Auguſt. monet, ne quis hoc miniſterium aggrediatur, S. Th. in c. 4. in Ep. ad Gal. niſi priùs ſuam examinaverit conſcientiam, ut in ea perſpiciat, an ex ſolo amoris, & charitatis motivo moveatur ad monendum, & corrigendum proximum: *Nunquam itaque*, inquit, *alieni peccati objurgandi ſuſcipiendum eſt negotium, niſi cùm internis interrogationibus examinantes noſtram conſcientiam, liquido nobis coram Deo reſponderimus, dilectione nos facere*. Et alibi in libro, qui

inſcribitur: *De gratia, & libero arbitrio*, nos monet, S. Augu. l. de gratia & lib. arbit. c. 17. tom. 7. ut dum fratrem noſtrum corrigere volumus, hanc nobis virtutem ob oculos, & magis in corde noſtro propoſitam habeamus. Et quidem multas hinc inde allegans S. Pauli authoritates, ad hanc nobis charitatem recommendandam directas, inquit S. Doctor: *Satis oſtendit, etiam ipſas correptiones, quas aſperas, & amaras ſentiunt, qui corriguntur, cum charitate eſſe faciendas*.

2 D. Chryſoſt. quoque docet, quàm utile, & proficuum ſit, ſi correctio cum demonſtratione charitatis, & amoris conjungatur: *Vis fratrem corrigere*, inquit? *lacrymare, ora Deum, ſeorſim apprehenſum admone, conſule, exhortare, ſic & Paulus faciebat. Declara charitatem erga pecca-*

D. Chryſoſt. h. 3. ad pop. Antioch. in ſtructio. *torem, perſuadere ipſi, quod conſulens, & curans, non traducere volens, peccati ipſum commonefacis, comprehende pedes, oſculari non erubeſcas, ſi modo verè mederi vis. Hæc & Medici faciunt ſæpiùs, difficiles ægrotos habentes, oſculantes, rogantes perſuadent ſalutarem ſumere medicinam*. Sic Sanctus Paulus Corinthiis dicit: *Ex multa tribulatione, & anguſtia cordis ſcripſi vobis per*

2. Cor. 2. v. 4. *multas lacrymas*. Erant quippè Corinthii, ut ex duabus Paulinis Epiſtolis clarè ſatis patet, in multis gravibus peccatis reprehenſibiles, ipſos autem admonere, reprehendere, corrigere ad ipſum ſpectabat, ſed obſervanda ſunt verba, quæ ſequuntur: *Non ut contriſtemini, ſed ut ſciatis, quam charitatem habeam abundan-*

S. Amb. ib. *tiùs in vobis*. Quem textum S. Ambroſ. conſiderans, ait: *Manifeſtum eſt, quia quando hoc affectu quis aliquem corripit, ut plus illo doleat de peccatis ejus, non utique ut illum contriſtet, corripit, ſed ut oſtendat illi, quo amore diligat eum. Qui enim non hoc affectu corripit fratrem, contriſtat, inſultat enim, qui non condolet fratri*. S.

S. Greg. l. 26. mor. c. 5. Gregor. ſimiliter modum docere volens, quem ſacri Doctores ſervare debent, cum tamquam Patres ſpirituales hac correctionis virga erga aliquem uti volunt, his verbis eos monet: *Verba aſpera increpationis movent, ut ſpinas mortiferæ cogitationis eradicent, & hæc cum agunt, charitatis amore ſæviunt, non inflatione elationis intumeſcunt*. S. Anſelm. verba illa ad Corinth. enarrans,

S. Anſel. in 1. Cor. ca. 16. v. 14. videlicet: *Omnia veſtra in charitate fiant*, exponens, hanc illorum aſſignat rationem, *nam quicquid ſine cha-*

ritate

ritate agitur, nihil eſt, quamvis eſſe bonum valde videatur. Proſequitur hanc doctrinam ulteriùs, & dicit, quòd etiam reprehenſiones, quæ ut plurimum aſperæ videri ſolent, ab hac nihilominus charitate derivari debeant: *Cum dicit, omnia, ſatis oſtendit, ipſas correptiones, quas aſperas, & amaras ſentiunt, qui corripiuntur, cum charitate eſſe faciendas.*

S. Anton. de Pad. ſer. in Fer. 3. poſt Dom. 3. Qu.

3 S. Anton. de Padua Euangelium, quod de hac correptionis materia tractat, & præcipuè illum à Salvatore præſcriptum ordinem: *Vade, & corripe*, exponens, primo loco de correctione dicit: *Hæc ſupponit actum charitatis. Vade, quod dupliciter poteſt intelligi, uno modo ad litteram, vade, & corripe*, i. e. ut exponit D. Chryſoſtom.

D. Chryſ.

Vade ad eum, qui ad te venire verecundatur: alio modo dicit, Vade, ad deſignandum, quid debeat te movere, quia charitas iſta debet te portare, & utilitas proximi attrahere. S. Bernardinus eadem verba, *vade, & corripe* exponens, eum, cui officium corrigendi incumbit, monet dicens: *Debes ex charitate conſiderare, quantum illi, & tibi neceſſarium eſt, eripere eum de ſtatu damnationis; Ideo Dominus ait, Et corripe eum, i. e. cor ejus rape de ſtatu damnationis, vel perditionis.* Alibi quoque, ſcilicet in Tom. 3. in ſerm. qui *de Chriſtiana pietate* intitulatur, idipſum monens, ait: *Corripere eſt ſubito cor rapere de periculo, ut ſolertiam charitatis oſtendat;* Ignis enim divini amoris, & veræ charitatis fervidus eſt, atque ſollicitus: *Neſcit tarda molimina Spiritus Sancti gratia.*

S. Bern. to. 2. ſer. 18. art. 2. c. 1.

S. Ber. in t. 3. ſerm. 3. de Chriſt. piet. ar. 2. c. 1.

4 Reg. 4. v. 29.

4 S. Propheta Eliſæus, ut filium Sunamitidis revocaret ad vitam, Giezi ſervum ſuum tanta cum ſollicitudine, & anxietate ad domum ejus miſit, ut illi vel tantillum in via ſe ſiſtere, aut morari, imò ſalutantes reſalutare prohibuerit; & baculum ſuum ſecum portare, mortuoque puero imponere juſſit, qui tamen nullum habuit effectum, cujus myſterium S. Petrus Damianus his verbis declarat: *Sunamitidis nempe filium puer ab Eliſeo miſſus cum baculo non reſuſcitavit, per ſemetipſum vero Eliſeus veniens, ad redivivam lucem protinus per myſterium compaſſionis animavit: Omnia in figura contingebant.* Charitas enim urgere debet mortuum ſuſcitare volentem, ut in propria perſona vadat: *vade, & corripe:* lingua quoque tenera, & dulcis, non verò baculus dominii, & rigoris adhibendus eſt: *Tanquam parvulis in Chriſto;* dicebat Apoſtolus, *lac vobis potum dedi*, nimirum ut doceret charitatem adaptandi ſeſe ad debilitatem, & fragilitatem humanam: *Super mortuum ſepties aſpirat*, inquit Damianus, *quia ad perceptionem divini muneris gratia ſeptiformis Spiritus in peccati morte jacentes inflammat, moxque vivens erigitur, quia is quem terroris virga ſuſcitare non potuit, per amoris Spiritum puer ad vitam redit*, nam *à divina charitate*, ut Simon de Caſſia inquit, *agi oportet alterius reprehenſorem.*

S. Pet. Dam. Opuſc. 14. c. 26.

2. Cor. 3. v. 2.

S. Pet. Dam. ubi ſup.

Simon. de Caſſia l. 9. c. 44.

In ſpiritu S. in charitate ſit correctio.

5 Quando Incarnata Sapientia apud S. Joannem, mundum poſt ſuum in Cœlos aſcenſum, correctorem ſuum habiturum eſſe prædixit, hunc correctorem pariter non alium quàm Spiritum Sanctum, futurum eſſe declaravit, unde ait Apoſtolis: *Expedit vobis, ut ego vadam, ſi enim non abiero, Paraclitus non veniet ad vos, ſi autem abiero, mittam eum ad vos;* at verò quodnam erit illud Spiritus Sancti miniſterium, cui ſe primo omnium loco applicabit? *Et cùm venerit ille, arguet mundum de peccato, & de juſtitia, & de judicio;* at verò cur ad hoc tam odioſum officium adimplendum, non potiùs Poteſtates, Thronos, Dominationes, vel Cherubinos Angelos cum gladio igneo, atque verſatili in mundum miſit? Sciſtiſne cauſam? nimirum, ut modum intelligamus, quo cum corrigendus, & emendandus eſt mundus, ſcilicet in ſpiritu, in amore, in charitate: Spiritus Sanctus enim merus amor, & mera bonitas eſt: *Fructus autem Spiritus, pax, benignitas, bonitas, &c.* Ac proindè Apoſtolus non quemlibet ad correctionis officium exercendum admittere volebat, ſed illos ſolùm, qui ſpiritu pleni erant, qui cor amore Dei, & vera erga proximos charitate accenſum habebant. *Fratres*, inquit ad Galatas, *& ſi præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui ſpirituales eſtis, hujuſmodi inſtruite in ſpiritu lenitatis.* Deſcendit porrò Spiritus Sanctus in forma ignis, ſeque Apoſtolis in ſpecie linguarum inſinuavit, & cum impetu venit: *Factus eſt repentè de Cœlo ſonus:* verumtamen, ut ſancta mater Eccleſia canit, hæc omnia ad illum finem fiebant: *Verbis ut eſſent proflui, & charitate fervidi.*

Joan. 16. v. 7.

v. 8.

Gal. 5. v. 22.

Gal. 6. v. 1.

Act. 2. v. 2.

6 Obſervandum eſt præterea, quòd hic charitatis actus non ſine myſterio appelletur correctio fraterna, quia quando aliquid ex fraterno amore procedere dicitur, nihil amplius quoad dilectionem exprimendam dici poſſe videtur. Adhæc quando in Scriptura ſacra de correctione agitur, proximus ut plurimùm nomine fratris exprimitur; ſicut & illi, qui hoc executurus eſt officium, dicitur: *Si peccaverit frater tuus. Ponitur autem potius nomen fratris, quam hominis, aut peccatoris*, inquit S. Bernardinus, *eo quod frater nomen eſt amoris, & charitatis, quia ex uno Patre creati, & regenerati ſumus, ideò correctio fratris ex radice debet procedere charitatis. Fratres*, inquit S. Paulus ad Gal. *etſi præoccupatus fuerit homo in delicto:* ubi fratrem nominat eum, qui correcturus eſt proximum; de quo nomine D. Chryſoſt. ita ſcribit: *Fratres ſatis eximio nomine benevolum reddit auditorem, quaſi dicturus: Ejuſdem uteri partu, & doloribus prognatus es, eumdem habuiſti Patrem, eiſdem alimentis educatus es, communicaſti nativitate ſpirituali cognationem, & fraternitatem, hanc etiam in corrigendis proximi erratis declara.* Idem Sanctus Paulus ad Corinth. ſcribens, illoſque ob mutuas, quæ inter ipſos ſubortæ fuerant, diſcordias, & contentiones redarguere volens, hunc in modum illos in Epiſtola alloquitur: *Significatum eſt mihi de vobis, fratres mei, ab iis, qui ſunt Chloes, quia contentiones ſunt inter vos;* circà quæ verba Interpres quidam notat, quòd Corinthios *Fratres vocat, ut dulciter, & in Spiritus bonitate admoniti, faciliùs correctionis medelam ſumant.* Theſſalonicenſibus quoque ſcribens, dicit quidem cum magno verborum rigore: *Quod ſi quis non obedit verbo noſtro, per Epiſtolam hanc notate, & ne commiſceamini cum illo, ut confundatur:* verumtamen advertenda ſunt verba, quæ ſequuntur, dicit enim: *Et nolite quaſi inimicum æſtimare, ſed corripite ut fratrem*, id quod S. Aug. egregiè obſervat, dum ait: *Videte, quid dicat Apoſtolus: Si quis autem non obedit verbo noſtro per Epiſtolam, &c. ſed ne ſubrepat tibi ex hoc iracundia, & turbet oculum tuum, non inquit, ut inimicum exiſtimetis, ſed corripite ut fratrem, ut erubeſcat; à quo induxit ſeparationem, non præcidit dilectionem.* Enim verò nemo eſt, qui neſciat nefandum illum exceſſum, quem infames Sodomiticarum civitatum incolæ, circa duos illos Angelos, qui in aſſumpta pulcherrimorum juvenum ſpecie Sodomam ingreſſi fuerant, attentarunt. Loth quidem Dei contumeliati honorem, nec non honeſtatem pudicitiæ horum exiſtimatorum juvenum ardenter zelans, ut illos concives ſuos ab infami conatu ſub proſequendo compeſceret, ſe interpoſuit; at verò audite, & notate, qualiter S. hic Vir Dei correctionis virgam illis adhibuerit, quando iræ, & furoris fulmina in eos vibraturus eſſe videbatur: *Nolite quæſo*, inquit, *fratres mei, nolite malum hoc facere.*

Fratres eni ſunt quos corrigis.

S. Bern. ſer. 18.

D. Chryſ. H. de nom. Abr.

1. Cor. 1. v. 11.

Catharinus.

2. Theſſal. 3. v. 14.

v. 15.

S. Auguſt. in Pſal. 54.

Gen. 19. v. 7.

7 Hunc tamen charitatis, & amoris ſpiritum Salvator noſter longè ſpecialiùs, & efficaciùs in Nov. Teſt. verbo nobis, & exemplo recommendavit; cùm enim Samaritani portas urbis ante faciem Chriſti eas ingredi volentis ignominiosè clauſiſſent: *Et non receperunt eum, quia facies ejus erat euntis in Jeruſalem*, duo illi zelo Præceptoris ſui ardentes germani fratres Sancti Jacobus, & Joannes, qui cum illo erant, licentiam ab eo poſtularunt, dicentes: *Vis dicimus, ut ignis deſcendat de Cœlo, & conſumat illos? Jeſu converſus increpavit eos dicens: Neſcitis, cujus ſpiritus eſtis, Filius hominis non venit animas perdere, ſed ſalvare.* Ubi S. Hier. ait: *Jacobus, & Joannes verè filii tonitrui, & zeli ardore ferventes, Phinees, & Eliæ ignem de Cœlo deducere cupiunt, & corripiuntur à Domino, qui utique non corriperentur, ſi abſque errore talia voluiſſent.* Videtiſne modum, quo benigniſſimus Salvator noſter in reprehendendo uſus fuit? Sic quoque cùm multos ſuorum circa ſubli̇miſſimum Euchariſtiæ myſterium vacillantes videret, eoſdem interrogavit dicens; *Numquid & vos vultis abire?* Petrus tamen omnium nomine reſpondit: *Domine, quò ibimus? verba vitæ æternæ habes.* Similiter de illo adoleſcente, qui ſe Chriſto ſponte offerebat ad ſequendum quòcumque iret, dicens: *Magiſter ſequar te, quocumque ieris;* Sapientiſſimus Magiſter, qui ſcrutabatur renes, & corda, probè omnis ſciebat, finem, ob quem ſe ad Chriſti ſervitium adeò promptè offerebat, temporalem, & terrenum eſſe, utpotè qui ſe per hanc Chriſti ſequelam res ſuas hìc in terris mirè augere poſſe ſperabat, adeòque de Cœlo, vel ſalute æterna acquirenda minimè ſollicitus erat, quem proindè jure

Chriſtus docet ſuperiores.

v. 54.

v. 55.

S. Hier. ex l. 11. Dial. adverſ. Pelag.

Joan. 6. v. 68.

v. 69.

Luc. 9. v. 6.

re meritò gravi reprehenſione objurgare potuiſſet; at verò audite charitatem Chriſti ingenioſam, per quam illum corrigere, & ad ſaniorem mentem perducere conatus fuit: *Vulpes*, inquit, *foveas habent, & volucres Cœli* (v. 58)
nidos, filius autem hominis non habet, ubi caput reclinet.
(Abulen. ib.) Porro Abulenſ. Chriſtum hunc adoleſcentem hoc loquendi modo ab errore ſuo, quo laborabat, eximere voluiſſe opinatur, ſiquidem is Chriſtum commodam, delicatam, & voluptuoſam vitam agere crediderat, quem proinde graviter hallucinari Chriſtus oſtendere voluit, ſiquidem potius oppoſitum ejus, quod ſibi imaginabatur, re ipſa verum ſit; nam licèt vulpes foveas habeant, & volucres Cœli nidos; attamen filius hominis, i. e. Chriſtus, non habet, ubi caput reclinet. Quibus verbis, ut Euthymius quoque ait: *Dupliciter illum juvit, & manifeſtando, quod animæ illius arcana noſſet; & illum non manifeſtè arguendo, ſed ipſi ſoli reprehenſionem aperiendo, ut pudorem effugeret, & ſi vellet, corrigeretur.*

8 Annæc, poſt illam nimis arrogantem duorum fratrum, eminentiores regni ſui ſedes ambientium, petitio-
(Luc. 22. v. 24.) nem, inquit ſacer textus: *Facta eſt contentio inter eos, quis eorum videretur eſſe major.* Quæ manifeſta decem aliorum Apoſtolorum ambitio acerbam licèt reprehenſionem promeritæ fuerit, ab hac tamen benigniſſimus eorum Magiſter abſtinuit; neque enim illis nimiam illorum ſuperbiam, & ambitionem, qua ſe ſeduci permiſerant, exprobravit, nec modicum illis ſui reſpectum, aut reverentiam objecit, nec exiguum fructum, quem ſibi in humilitatis ſchola ſub inſigni illo Magiſtro, qui ait: *Diſcite à me, quia ſum humilis corde*, comparaverant, illis obtruſit, ſed hæc ſolum verba iiſis propoſuit: *Reges Gen-*
(S. Hieron.) *tium dominantur, &c. vos autem non ſic.* Unde S. Hieron. ait: *Humilis magiſter, & mitis, nec cupiditatis immodicæ duos arguit poſtulantes, nec decem reliquos indignationis increpat, & livoris, ſed tale ponit exemplum, quo doceat, eum majorem eſſe, qui minor fuerit, & illum Dominum fieri, qui omnium ſervus ſit.*

9 Judas ſimiliter de pretioſi unguenti, quod Magdalena in Salvatoris adhibuerat obſequium, effuſione præ cunctis aliis obmurmuravit; at verò notanda eſt charitas, qua Chriſtus in ejus reprehenſione uſus fuit; Dicit
(Mat. 26. v. 10.) enim ſacer textus: *Sciens autem Jeſus, ait illis: Quid moleſti eſtis huic mulieri?* ubi notanda eſt dictio illa *ſciens*; Chriſtus namque totum detractionis venenum ſuam ab avaritia traditoris originem trahere ſciebat, & tamen, ut
(S. Gaudent. ſer. 13.) Gaudentius ſcribit: *in commune omnibus diſcipulis loquitur, ut adverſantis Judæ contumeliam temperet; neque acriter, ut in fraudatorem invehitur, ſed diſſimulato ejus crimine, quem & Evangeliſta furem nominat, leni monitu univerſos pariter inſtruit.*

(Plus operatur charitas quàm ſeveritas.) 10 Denique quia Chriſtus, dum in procinctu eſſet aſcendendi ad Cœlos, Apoſtolos ſuos de ipſorum circa reſurrectionem ſuam incredulitate nondum reprehen-
(Marc. 16. v. 14.) derat, ideò tunc, ut S. Marcus ait: *Exprobravit incredulitatem eorum, & duritiam cordis, quia his, qui viderant eum reſurrexiſſe, non crediderunt:* at verò circa illam exprobrationem notabilis quædam circumſtantia notanda venit, quia Spiritus Sanctus, qui Evangeliſtæ calamum utique direxit, Chriſtum in Cœlos aſcendentem Dominum nominat, dicens: *Dominus quidem Jeſus aſ-*
(v. 19.) *ſumptus eſt in Cœlum;* at verò dum illum diſcipulorum incredulitatem increpaſſe refert, non vocat illum Dominum, ſed Jeſum, id eſt, benigniſſimum Salvatorem appellat, nam in Evangelio, quod Eccleſia in feſto Aſcenſionis nobis prælegi facit, dicitur: *apparuit illis*
(v. 14.) *Jeſus*, ut oſtendat illum pium, benignum, & affabilem fuiſſe, qui illos non ex authoritate, aut ſub titulo dominii, ſed ex ſolo amoris motivo reprehenderat; nam ut S. Leo, qui in Cathedra Petri ſedens, hanc cor-
(S. Leo, Ep. 84.) rectionis virgam uſurpandi authoritatem, & obligationem habebat, in Epiſtola quadam optimè monet: *Plus erga corrigendos agere debet benevolentia, quàm ſeveritas, plus cohortatio, quàm commotio, plus charitas, quàm poteſtas.*

DISCURSUS VIII.

ARGUMENTUM.

Corrigens defectus alienos, propriam ſuam conſiderare debet fragilitatem, & ut delinquentium ſibi conciliare valeat benevolentiam, illorum errores, quantum poteſt, excuſet; lachrymas potiùs, quàm verba corrigendo fundat, ſeque ex Chriſtiana compaſſione, non verò ex iracundiæ paſſione procedere oſtendat.

THEMA.

Inſtruite in ſpiritu lenitatis, conſiderans teipſum, ne & tu tenteris. Galat. 6. v. 1.

1 EX hac inſtructione iis, quibus corrigendi munus incumbit, ab Apoſtolo tradita, clarè deducitur, (Omnes labi poſſumus.)
quod priuſquam fratres noſtros reprehendamus, nos ipſi erga illos compaſſione obarmare debeamus, ne & nos tentemur, & in eoſdem aliquando errores incidamus. Unde S. Anſelmus verba illa: *Conſiderans teipſum*, (S. Anſel. ib.)
exponens dicit: *id eſt propriam fragilitatem tuam, ne fortè & ipſe ex ea tenteris; videlicet cum diſplicet ex aliena infirmitate, quod conſpicis, penſa quod es, ut increpationis zelo ſe ſpiritus temperet, cum ſibi quoque quod increpat, timet.* Sicut enim nulla eſt in homine aliquo infirmitas, qua & alter homo affici non poſſit, cum omnes ex eadem maſſa plaſmati ſimus, ita quoque nulla eſt anima, quæ non poſſit ſubjici infirmitatibus ſpiritualibus hominis cujuſcumque totius mundi vitioſiſſimi, & ſcandaloſiſſimi, niſi Deus illam clementer protegeret; ac proinde prudenter admodum S. Iſidorus monet dicens: *Atrociter arguuntur, qui peccan-* (S. Iſid. l. 3. ſent. c. 46.)
tem non recipiunt, ſed deſpiciunt, & ſpernunt, nec alterius delictum tamquam proprium ingemiſcunt: De talibus enim per Iſaiam Dominus comminans, dicit; Qui dicunt, recede à me, non appropinques mihi, quia immundus es; iſti fumus erunt in furore meo, ignis ardens tota die. Inde eſt, quod & Apoſtolus omnibus omnia factus eſt, non imitatione erroris, ſed compaſſionis miſeratione, ſcilicet ut ita vitia aliena fleret, quemadmodum ſi talis & ipſe implicaretur errore. Ideò inſignis quidam Dei ſervus, quotieſcumque alicujus cæteroquin timorati viri lapſum audiebat, dicere ſolitus erat: Hodie hoc illi accidit, cras idem mihi continget, niſi Deus me ſpecialiter adjuvet.

2 Salutare proindè eſt illud Apoſtoli pronunciatum: (Nemo ſecurus. 1. Cor. 10. v. 12.)
Qui ſe exiſtimat ſtare, videat, ne cadat. Quod Apoſtolicum monitum S. Auguſtinus ponderans in quodam ſermone ſuo, ita ſcribit: *In ipſa correptione alienorum peccatorum, cavendum eſt, ne ſe extollat, qui alterum corripit, & Apoſtolica illa cogitanda ſententia eſt; Quapropter qui ſe putat ſtare, videat, ne cadat. Foris terribiliter ſonet increpatio, intus lenitatis teneatur dilectio.* Quamdiu (S. Auguſt. ſer. 18. de verb. Dom.)
enim hoc tam fragili luto amicti ſumus, nullam nobis ſecuritatem promittere poſſumus, inquit S. Anſelmus. *Cunc-* (S. Anſel. ib.)
cti quippe quouſque in hac mortali carne ſubſiſtimus, corruptionis noſtræ infirmitatibus ſubjacemus; Ex ſe ergo debet quiſque colligere, qualiter alienæ imbecillitati oporteat miſereri, ne contra infirmitatem proximi, ſi ad increpationis vocem ferventius rapitur, oblitus ſui eſſe videatur. Unde S. Auguſtinus ſuadet, ut priuſquam correptionis ſeru- (S. Aug. l. 2. de ſerm. Dom. in monte.)
lam cum ſeveritate, & rigoris aſperitate adhibeamus, primò intra noſmetipſos ingredientes, conſcientiam noſtram examinemus. *Piè*, inquit, *cauteque vigilandum eſt, ut cum aliquem reprehendere, vel objurgare nos neceſſitas coegerit, primo cogitemus, utrum tale ſit vitium, quod numquam habuimus, vel quo jam caruimus; & ſi numquam habuimus, cogitemus, & nos homines eſſe, & habere potuiſſe; ſi verò habuimus, & non habemus, tangat memoriam communis fragilitas, ut illam reprehenſionem, aut objurgationem, non odium, ſed miſericordia præcedat, ut ſive ad correctionem ejus, propter quem id facimus, ſive ad perverſionem valuerit, (nam incertus eſt exitus) nos tamen de ſimplicitate oculi noſtri ſecuri ſimus.* S. Bonaven- (S. Bonav. Pharetra.)
tura in libro, qui Pharetra intitulatur, cap. 38. de hac materia diſſerens, multas citat SS. Patrum authoritates, & inter alias illam S. Iſidori dicentis: *Qui veraciter fra-* (S. Iſidor. l. 2. de ſummo bono c. 34. ſent. 2.)
ternam vult corripere, ac ſanare infirmitatem, talem ſe præſtare fraternæ utilitati ſtudeat, ut eum, quem corripere cupit, humili corde admoneat, hoc faciens ex compaſſione

quaſi

quaſi communis periculi, ne fortè & ipſe ſubjiciatur tentationi.

3 Multæ adducuntur à ſanctis Patribus circumſpectiones ad hanc correctionis virgam ex compaſſione, non verò ex ira, paſſione, vel alio quovis affectu inordinato, ſuaviter applicandam corrigendo. Et quidem inprimis conſiderabile eſt verbum illud, quod S. Paulus Inſtructioni quoad correctionem præmittit; dicit enim: *Et ſi præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto* D. Chryſoſt. Ly *præoccupatus*, hoc modo explicat, ut ſit ſenſus: *ſi præventus fuerit, hoc eſt, ſi abreptus, &c.* quibus verbis violentia quædam, quæ valdè modicum de voluntario annexum habet, innuitur, *quod contingit*, inquit Hugo Cardinalis, *quando non ex induſtria, vel malitia, ſed ex ſurreptione potius, vel ignorantia, vel infirmitate præoccupatus peccat.* Tunc enim in præſentia rei diminuendus eſt ejus exceſſus, ne in deſperationem fortè adigatus, vel ne majorem ei cauſemus confuſionem, vel denique ad tantò faciliùs captivandum ejus amorem erga corrigentem. Sic enim quando Deus, ut in Apocalypſi legitur, Epiſcopum quemdam correcturus erat, prætetquam quòd laudes ejus præmittat, inſuper ſimul apertè indicat, nil ſibi mirum videri, quòd in eum errorem inciderit, hanc illius aſſignans rationem: *Scio ubi habitas, ubi ſedes eſt Satanæ, & tenes nomen meum, & non negaſti fidem meam*, quaſi dicere vellet: Tametſi prævaricatus fueris, hoc tamen minimè mirandum venit, ſiquidem longè deteriùs, & periculoſiùs labi potuiſſes, cùm enim in centro filii perditionis habites, magnum quid eſt, quòd nomen meum non abnegaveris,

Gal. 6. v. 1. D. Chryſ. ibi. — Hug. Card. — Apoc 2, v. 13.

4 D. Chryſoſtomus ſimilitudinem quamdam à Medicis deſumptam adducit, dicens: *Multa lenitate opus habet, qui corrigit, ut qui corripitur, æquanimiter toleret ſectionem. Non videtis Medicos, quando urunt, vel ſecant aliquos, cum quanta lenitate opus curationis exercent? Multo ampliùs corripientes oportet hoc agere, etenim correctio, & igne, & ferro vehementius operatur, & reſilire facit eos, quibus offertur.* Sicut igitur Medici priùs infirmi metiuntur vires, malique qualitatem conſiderant, an ſcilicet opus habeat medicamentis lenibus, an verò mordacibus; ita is, cui munus corrigendi incumbit, oculos ſuos dirigere debet in debilitatem, & imperfectionem perſonæ corrigendæ, & cum ipſa compaſſione mediante procedere. Unde egregius ille animarum Medicus S. Proſper ait: *Eos quos probant, increpationem poſſe pati, caſtigant, & impatientes objurgationis, ut languidos palpant, non eis adulando, quod tales ſint, ſed infirmitatibus talium compatiendo, ſi fortè aliter ſanari non poſſunt.* Idem quoque quibus nobis utendum ſit remediis lenitivis, ut non alienæ flagitiis conformemus, hiſce verbis oſtendit: *Blanda pietate portandi ſunt, qui increpari pro ſua infirmitate non poſſunt, & revera ſi peccanti ſalubrem pudorem, dum pro eo erubeſcis, incutias, ac verecundiam, quam pro peccatis ejus aſſumis, in eum pia animi compaſſione transfundas, facile in illo reprimis omnem peccandi licentiam, atque omnem impudentiam demis, licentioſæ turpitudinis hortatricem.* Ex quo enim per quotidianam experientiam, unumquemque hominem ad excuſandum, & defendendum errorem ſuum propendere, videmus, ideò is qui corrigit alium, meritò quoad hoc officium corrigendum hac in re præoccupare, atque ad eum excuſandum primus eſſe deberet, dicendo: Non eſt mirum, neque ſcandalum id quod fecit, quia ſi quilibet alius à proxima ſimili occaſione tentatus fuiſſet, in idem utique periculum prolapſus fuiſſet. Et ideò Sanctus Anſelmus verba illa: *Præoccupatus fuerit*, ita exponit, ut idem ſignificent, quòd *ſubito lapſus. Præoccupatio autem eſt, in qua delinquitur, dum quid faciendum ſit, aut ad horam non videtur, aut & qui viderit, vincitur, ut ſcilicet fiat peccatum, cum vel latet veritas, vel compellit infirmitas, & cum non malitia, ſed ſola infirmitate delinquitur.* Unde corrector non ſolum in perſona corrigenda malum conſideret, verùm inſuper quod in illo bonum eſſe novit, ſe ſcire ſignificet, ipſoque facto verum eſſe oſtendat, quod etiam Deus *in Angelis ſuis reperit pravitatem.* Imò S. Petrus Damianus in quadam Epiſtola ſcribit: *Age igitur, mi frater, quod plerique faciunt, tantummodo ſi quid eſt in te virtutis attendere, ut vitia quaſi poſt tergum poſita negligas judicare.* Nimiſùm pro cautela, & circumſpectione corrigentis ſuadet, ut corrigendo oculos quoque ſuos in proprios defectus conjiciat, hocque correctoris officium omni cum humilitate, & charitate exerceat. Cui monito hoc quoque addi poſſe videtur, videlicet ut non ſolùm corrigendi vitium reprehendat, verùm etiam ut ejus ſibi benevolentiam captivare, ſuamque correctionem fructuoſam reddere valeat, operæ pretium futurum ſit, ſi aliquas emendandi virtutes laudandas in ſe ſuſceperit. Nam *debet amicus amico compati*, inquit S. Auguſtinus *& condeſcendere, vitium ejus ſuum putare, corripere humiliter, compatienter. Corripiat eum vultus triſtior, & ſermo dejectior, intercipiant verba lachrymæ, ut non ſolum videat, ſed & ſentiat, correctionem ex amore, & non ex rancore procedere. Amicus amico ſe ita conformet, ut ejus congruat qualitati, & cui in exteriori adverſitate debet adeſſe, multò magis ſpiritui occurrere debet.*

D. Chryſ. ho. 30 ad Hebr. Similitudine inſtruitur Corrector. — S. Proſper. lib. 2. de vit. contempl. — Idem ibid. — S. Anſel. ibi. — Job 4. v. 18. S. Petr. Dam. l. 2. Ep. 17. — S. Aug. t. 4. l. 83. qq. 27.

5 S. Hieronymus verba illa S. Pauli: *Scripſi vobis per multas lachrymas*, hac Gloſſa illuſtrat: *Intelligit primam epiſtolam, qua eos corripuit.* Tametſi enim Sanctus hic Apoſtolus authoritatem eos corripiendi haberet, attamen ad eos corrigendos charitate potiùs, & compaſſione uti, pluſque lachrymarum ab oculis, quàm atramenti ex calamo fundere voluit. Deus olim Samueli Saulis tranſgreſſionem manifeſtans, eidem quoque, ut ex parte ſua eum reprehenſurus abiret, præcepit; Quo accepto Dei mandato ſanctus vir Dei non ſe ſubitò virga, & ardenti zelo, inſtar Eliæ, obarmavit, ſed ut ſacer textus aſſerit: *Contriſtatus eſt, & clamavit ad Dominum tota nocte:* priùs tota nocte amarè flevit, præmiſſaque ferventi oratione, reprobum Regem ex parte Dei correcturus acceſſit: *De nocte ergo ſurgit*, inquit S. Gregorius, *cum ab afflictione ſe erigit, & manè ad eum venire diſponit, quia occultè per compaſſionem plangit, & aperta increpatione per zelum percutit.* D. Chryſoſtomus quoque in Homilia, quæ de doctrina, & correptione intitulatur, idem monet, dicens: *Fratrem corrigere deſideras? Lachrymas profunde, preces Deo offer, ſeorſim illum acceptum admone, conſilium da, obſecra, charitatem tuam erga lapſum oſtende, perſuadeas illi, te non oſtentandi, & inſultandi libidine, ſed cura quadam, & ſollicitudine commotum de errore ipſum commonefacere, amplectere pedes illius, ne erubeſcas, ſiquidem revera ipſi medicinam afferre, & ſanare velis.* Avertat igitur, Deus à nobis, ne corrigendo, loco compaſſionis, animi noſtri paſſionem ei exhibeamus. Neſcio profectò, an verum ſit, quòd aliquando me legiſſe memini; ſcilicet quòd vulnera, quæ humano corpori non ferro, ſed auro infliguntur, non intumeſcant, nec ullum poſt ſe livoris tumorem relinquant; Si tamen id cum veritate conſentiat, ad propoſitum noſtrum verè pariter dicere poſſumus, quòd correctiones, quæ ab amore derivantur, & ex ſolo compaſſionis motivo fiunt, non exaſperent, nec exacerbent eorum animos, qui admonentur, vel corriguntur, ſicut aliàs econtra facere ſolent, quæ derivantur ex paſſione, vel cum iracundia, & rancore fiunt. S. Proſper illum Apoſtoli textum: *Argue, obſecra, increpa in omni patientia.* exponens dicit: *In omni patientia, quia leniter caſtigatus exhibet reverentiam caſtiganti: Aſperitate autem nimia increpationis offenſus, nec increpationem recipit, nec ſalutem.* Cui conſonat, quod S. Auguſtinus diu ante ipſum ſcripſerat, dicens: *Quicquid lacerato animo dixeris, punientis eſt impetus, non charitas corrigentis. Dilige, & dic quod voles, nullo modo maledictum erit, quod ſpecie maledicti ſonuerit, ſi memineris, ſenſeriſque in gladio verbi Dei liberatorem hominis eſſe velle ab obſidione vitiorum.*

2. Cor. 2. v. 4. S. Hieron. Compatitur Correctus. — 1. Reg 15. v. 11. — S. Greg ibid. — D. Chryſoſt. T. 6. Hom. 6. — S. Proſp. ibid. — S. Aug. t. 4. in Expoſit. ad Galat.

6 S. Ambroſius quibuſdam, qui ſe in reprehendendis aliorum vitiis zelotos exhibent, inordinatas quibus moventur, paſſiones exprobrat, dicens: *Sunt multi, qui eos, à quibus aliquam injuriam pertulerunt, etiam pro minimis delictis impatienter inſectantur, eos verò quos diligunt, non ſolum non reprehendunt, quamvis graviter deliquerint, ſed etiam tota virtute defendunt. O infelix amicitia, quæ eum quem diligit, tacendo, & defendendo Diabolo tradit, illum verò cui iratus es, reprehendendo à Diabolo abſtrahit: Correptio ergo illa juſta eſt, quæ ex Dei zelo, & amore fraterno deſcendit, quæ non propter iram vindicandam, ſed propter animam proximi ſalvandam profertur.* Idem quoque monitum S. Baſilius Superioribus

S. Ambr. in cap. 2. Sine paſſione corrigat.

Digitized by Google

bus præcipuè commendat, videlicet, ut numquam ad correctionem faciendam ſe ingerant, quando ſe aliqua paſſione ad eam extimulati ſentiunt: *Verùm enimverò*, inquit, *illud cavere magnoperè Antiſtes debet, ne ad caſtigandum verbis aliquem ex iis, qui deliquerint, affectu quovis vitioſo percitus accedat, quando cum indignatione, & ira caſtigatione adverſus aliquem uti, hoc haudquaquam eſt à peccato illum liberare, ſed delictis ſeipſum adſtringere.* S. Auguſtinus nonneminem qui in procinctu proximum ſuum corrigendi poſitus erat, quo fine, aut ex quo motivo idipſum facere velit, interrogat: *Quare*, inquit, *illum corripis? quia te dolet, quod peccaverit in te? Abſit; Si amore tuo id facis, nihil facis. Denique in ipſis verbis attende, cujus amore id facere debeas, utrùm tui, an illius: Si te audierit*, inquit, *lucratus eris fratrem tuum, ergo propter illum fac, ut lucreris illum.*

S. Baſil. in Reg. Diſp. 10.

S. Aug. ſer. 16. de verb. Do.

7 Quemnam putas eſſe ſenſum verborum illorum Salvatoris: *Quid vides feſtucam in oculo fratris, & trabem in oculo tuo non vides? Aut quomodo dicis fratri tuo: Sine, ejiciam feſtucam de oculo tuo? Ecce trabs eſt in oculo tuo. Ejice primum trabem de oculo tuo.* Utique trabs illa, quæ oculis noſtris infixa hæret, paſſio eſt invidiæ, iræ, odii, rancoris, qua erga proximum noſtrum extimulamur, & ex qua ad illum acriter reprehendendum movemur, S. Auguſtinus *ejus dixit aptum oculum ad ejiciendam feſtucam de oculo fratris ſui, qui trabem in oculo ſuo non habet, quid autem hoc ſit, breviter inſinuo Charitati veſtræ. Feſtuca in oculo ira eſt: Trabs in oculo odium eſt. Quando ergo qui odit, reprehendit iraſcentem, feſtucam vult de oculo fratris ſui tollere, ſed trabe impeditur, quam ipſe portat in oculo ſuo. Feſtuca initium trabis eſt, nam trabs quando naſcitur, prius feſtuca eſt, rigando feſtucam perducis ad trabem, alendo iram malis ſuſpicionibus perducis ad odium.* Optimè igitur Seneca in libro de Ira monet: *Corrigendus eſt itaque qui peccat, & admonitione, & vi, & molliter, & aſpere, meliorque tam ſibi quam aliis faciendus, non ſine caſtigatione, ſed ſine ira. Quis enim est, cui medetur, iraſcitur?* Et paulò poſt ait: *Ergo ad correctionem errantium irato caſtigare opus non eſt, nam cum ira delictum animi ſit, non oportet peccata corrigere peccantem.*

Matth. 7. v. 3. Correctio dat ſine ira.

S. Aug. ibid.

Senec. l. 1. de ira.

8 S. Auguſtinus quærit, quid fieri debeat in caſu, quo aliquis, qui ex motivo charitatis corrigere cœpit, poſtea cum ſequiori ſuperveniente affectu correctionem illam continuat? Et reſpondet: *Quod ſi fortè, ut plerumque accidit, dilectione quidem talem ſuſcipis actionem, & ad eam corde dilectionis accedis, ſed inter agendum ſurrepſerit aliquid, dum tibi reſiſtitur, quod te auferat ab hominis vitio percutiendo, & ipſi homini facias infeſtum, poſtea te lachrymis lavantem hujuſmodi pulverem multò ſalubrius meminiſſe oportebit, quam non debeamus ſuper aliorum ſuperbire peccata, quando in ipſa eorum objurgatione peccamus, cum faciliùs nos ira peccantis iratos, quàm miſericordia miſericordes facit.*

S. Aug. t. 4. in Exp. ad Gal.

9 Albertus Magnus modos enumerans, quibus aliquis hoc correctionis miniſterium exercitando errare poteſt, inter alios quoque indicat ſequentes, dicens: *Quartus modus, quando cum indignatione corripit, ſicut Maria corripuit Moyſem de uxore ſua Æthyopiſſa, quæ percuſſa eſt lepra, quia ex indignatione proceſſit correptio. Num. 12. Quintus modus, quando ex deriſione procedit, ſicut Cham verenda Patris deriſit, & ſervituti addictus eſt. Sextus modus eſt, ſi ex inordinatione procedit, ſcilicet ſi ſit cum accuſatione, & delatione, hoc enim non eſt fraternæ charitatis.* S. Gregorius quoque hoc correctoribus documentum ſcriptum reliquit: *Dignum eſt*, inquit, *ut cum aliena corripimus, prius noſtra metiamur, ut prius mens à ſua accenſione deferveat, prius intra ſemetipſam zeli ſui impetum tranquilla æquitate componat, ne ſi ad animadvertenda vitia abrupto furore trahimur, peccatum corrigendo peccemus, & qui culpam dijudicando inſequimur, immoderate feriendo ſæviamus. Non autem jam correctio delinquentis, ſed magis oppreſſio ſequitur, ſi in ultione ira, ultra quam culpa meretur, extenditur. In correptione quippe vitiorum ſubeſſe menti debet iracundia, non præeſſe, ut executionem juſtitiæ non dominando præveniat, ſed famulando ſubſequatur.*

Alb. M. in c. 17. Lucæ. Corrector errare poteſt.

Num. 12. v. 1. Gen. 9. v. 22.

S. Greg. l. 26. mor. c. 28.

DISCURSUS IX.

ARGUMENTUM.

Correctio cum diſcretione, & dexteritate inſtituenda eſt, diſtinguendo inter perſonas corrigendas, confuſionem illarum, quoad fieri poteſt, præcavendo, invehendo ſolùm contra vitium, & ſi quid boni in corrigendo reperiatur, illum priùs laudando, quàm adhibeatur correctio.

THEMA.

Multa corrigantur per tuam Providentiam. Act. Apoſt. c. 24. v. 2.

1 OCcaſione horum verborum, quæ ex Actibus Apoſtolorum deprompta, & ad propoſitum noſtrum opportuna ſunt, extra orbitam me nequaquam abſtutum eſſe arbitror, ſi varios tradidero modos, & dexteritatem docuero, qua mediante aliquis correctionem ad lucrum animarum convenientem, omnibuſque numeris abſolutam inſtituere poſſit. Correctio enim prudenter, & rationabiliter fieri debet, ut proſit; Et ideò ubi divulgata noſtra legit: *Per tuam providentiam*, alia quædam verſio apud Lorinum legit: *Per libramen tuæ rationis.* Porrò quia hi, quibus munus corrigendi alios ex officio, aut charitate incumbit, nonnumquam nimio zelo abripiuntur, & parum cauti ſunt, & diſcreti, ideò operæ pretium erit, ſi tales monitum illud utiliſſimum continuò ſibi ob oculos ponant, quod ad illos hac in re erudiendos in Concilio quodam his verbis traditur: *In pernitiem propriam accenditur, qui ſic ſævit in gratiæ ſuæ germina, ut plantas abſcindat.* Etenim agricola, cui vinea aliqua ad culturam concredita eſt, graviter utique puniri meretur, ſi dum luxuriantes vitis alicujus palmites amputandi tantùm erant, ipſe vitem ſolo tenus detruncaret; vites enim amputatæ majorem fructum edunt, cùm econtra detruncatæ penitus ſteriliſcant, & ad nihilum ultra valeant, quam ut in ignem conjectæ comburantur. Sic quoque fervor correctionis ad vitioſorum ordinatur emendationem, ut ſperatum in vinea Eccleſiæ Dei fructum edant. Correctio autem nimis ſevera, rigida, & indiſcreta, impium hominem in deſperationem ſæpè numero adigit, ipſumque in erroribus ſuis magis efficit arrogantem, obſtinatum, & inverecundum, quæ omnia ut evitentur, magna opus eſt circumſpectione. S. Thom. Doctor Angelicus ait: *Admonitio eſt actus charitatis principaliter quaſi imperantis, prudentia verò ſecundario quaſi exequentis, & dirigentis actum;* Et ideò ad correctionem non ſolùm ex motivo charitatis procedendum eſt, verum etiam per diligentis prudentiæ magiſterium: *Multa corrigantur per tuam prudentiam, per libramen tuæ rationis.* Nimirum æqua trutina ponderandum eſt tempus, locus, qualitas perſonarum, occaſio, modus, aliæque ſimiles circumſtantiæ exacto libramine ſunt attendendæ. Sæpè enim contingit, quòd peccatum reprehendendum ſit occultum, pro quo caſu idem Angelicus Doctor alio in loco monet dicens: *Si ſit omnino occultum, tunc conſiderandum eſt, utrùm emendatio peccantis expectare probabiliter poſſit, ut non, quod quidem facilè adverti poterit, ſi conſideretur, utrùm aliquis ex electione, vel paſſione peccavit, ſive ex malitia, vel ex infirmitate, quod idem eſt, quod quidem perpendi poteſt ex conditione peccantis, & ex iteratione actus, quia ſi aliquis frequenter, & ſine fræno in aliquod peccatum lapſus eſt, ſignum eſt, quod ex malitia, vel electione peccat, & non facilè emendetur: Si autem occaſione peccandi oblata in peccatum ruit, & poſtea triſtitiam, & verecundiam de peccato oſtenderit, ſignum eſt, quòd ſit peccatum ex paſſione, vel ex infirmitate, & quod de facili emendetur. Si emendatio ſperetur, debet admonitio præcedere.* Paulò poſt verò aliud nobis ſuggerit monitum ex S. Gregorio in Paſtorali part. 2. c. 10. deſumptum, cujus hæc ſunt verba: *Nonnulla peccata ſunt leviter corrigenda, nam cum non malitia, ſed ignorantia ſola, vel infirmitate delinquitur, neceſſe eſt, ut magno moderamine ipſa delicti correctio temperetur: Nonnulla autem ſunt vehementer increpanda, ut cum culpa ab actore non cognoſcitur, quanti ſit ponderis, ab increpantis ore ſentiatur, & cum quis ſibi malum, quod perpetravit, levigat, hoc contra ſe graviter ex corripientis aſperatione pertimeſcat.*

Correctio fiat cum prudentia.

Lorin. ibid.

Tom 2. Concil. ſyn. Rom. V. ſub Symmacho.

S. Tho. 2. 2. q. 33. art. 1.

S. Th. in diſt. 19. q. 1. art. 3. ad 2.

Ibid. ad 3. Quæſt.

2 Porrò neceſſum eſt, ut hæc libræ trutina à talis perſonæ manibus tractetur, quæ illa legitimè uti, & pondera ad librandum perfectè diſcernere queat: Unde B. Pe-

Petri Dam. l. 5. Ep. 30.

Petrus Damianus in quadam Epiſtola dicit: *Non dicit Dominus: Si peccaverit in te quis, patere, & tace: Sed ſi peccaverit in te, inquit, frater tuus, & vade & corripe eum, ut videlicet correptus ad cor redeat, & corrigens quod erravit, ad ejus, unde peſſundatus fuerat, rurſum charitatis celſitudinem convaleſcat. Sunt ſiquidem duo, lapſus, & læſus; charitas ergo, quæ inter utrumque dijudicat, ſic debet juſtitiæ lancem appendere, ſic inconcuſſo examine æquitatis inter eos jura ſervare, quatenùs non modò enixiùs ſtudeat, ne læſus (quod abſit) per impatientiam corruat, quam ut per ſatisfactionis dignæ commercium & is quoque, qui lapſus eſt, ſurgat.*

S. Ant. Pad. Ser. 1. poſt Dom. 5. Qu. Indiſcreta correctio nociva.

3 S. Antonius de Padua idipſum apta quadam ſimilitudine explicat, deſumpta ab eo, qui zizania eradicare volens, culpa ſua ſimul eradicat triticum, qui utique eo ipſo inſignem meretur pœnam: *Eſt autem advertendum,* inquit Sanctus, *vel cavendum, ne dum corrigens vult evellere zizania, incauto zelo ſimul virtutes evellat, quia tunc non præmiabitur ut corrector, ſed punietur, & condemnabitur ut deſtructor;* cujus figuram adducit ex illis Exodi verbis: *Si egreſſus ignis invenerit ſpicas, & comprehenderit acervos frugum, ſive ſtantes ſegetes in agris, reddet damnum qui ignem ſuccenderit. Ignis zelus eſt,* inquit Sanctus, *qui cum diſcretione quaſi ignis zizania ſuccendit diſcretè, cum corrigit vitia; ſed dum indiſcretè correptionis ignem ſuccendit, tunc granum virtutum ſpargit.*

Exod. 22. v. 6.

Tom. 4. Concil. pag. mihi 311.

In Concilio quodam, in quo de cautela ad correctionem fructuosè faciendam neceſſaria agitur, ſequentia verba leguntur: *Infero ſecundo, cum diſcretione magna hujuſmodi correctio facienda eſt; ad quatuor ſiquidem inſpiciendum eſt, ut dicit Albertus Mag. in 4. ſententiarum, ſcilicet ad quantitatem culpæ delinquentis, ad ſpem emendationis, ad ſtatum perſonæ quæ admonetur, & ad zelum qui movet corripientem.*

4 Super illa verba libri 1. Reg. 14. *Abſque retractione, &c.* S. Gregorius ita ſcribit: *Notandum, quòd non omnes culpæ acriter ferienda ſunt, nam leves pulveris maculæ melius excutiendo, quam lavando, aut ignem apponendo terguntur: Graves etiam culpæ in omnibus æqua aſperitate inſequendæ non ſunt; quia vulnera corporum, pro ipſorum corporum natura, & robore, vigorem exigunt medicinæ.* Expertus meſſor tametſi in prato aliquo omnes herbas æqualiter detecet, attamen quando vepretum, aut dumetum aliquod inter metendum ei occurrit, ne falcem ſuam in illud pertranſeundo offendat, dextrè eamdem elevans, illud pertranſeundo diſſimulat: Ita quoque faciendum eſt viro prudenti, ſi enim ſe per correctionem ſuam nihil proficere poſſe conſpiciat, imò ſi potiùs ſe per illam honori, & exiſtimationi ſuæ magnoperè præjudicaturum eſſe prævideat, potiùs vitium diſſimulet, ſeque illud minimè notaſſe ſignificet.

D. Chryſoſt. Ho. 10 Pſ. 50.

5 D. Chryſoſtomus, modum quo Nathan in correctione Davidis uſus eſt, conſiderans, ait: *Propheta ad Prophetam proficiſcitur; quamobrem? nam cum David Propheta eſſet, quin ſibi ipſi medetur?* Mox verò motæ difficultati, ipſos quoque medicos, dum infirmantur, ſibimetipſis medicinam nequaquam præſcribere, ſed alios ejuſdem profeſſionis collegas ad ſe curandos acceſſere, reſpondet, quia infirmitas bono artis uſui nimium præjudicat. Unde ait: Verum quidem eſt, ambos fuiſſe Prophetas, *verùm ille ſanus erat, hic autem æger, non quidem in lectulo jacens, verùm in peccato degens.* David certior factus, inquit Chryſoſtomus, Nathan Prophetam in penetralibus regiis regiam præſtolari audientiam, mox illum ad ſe admitti jubet; qui conclave regium ingreſſus, protinus ut Regem in ſublimi throno magno cum faſtu conſidentem conſpexit, litis cujuſdam ſimulatæ machinam ſequenti omnibus nota parabola expoſuit; quam Prophetæ prudentiam, os illud aureum conſiderans exclamat, dicens: *O ſingularem medici ſapientiam! ſumpto ferro ingreſſus eſt, ut ulcus ſecet, verùm illud minimè ægroto indicat, ne curationem faſtidiat; Occultat illud non ſub veſte, ſed ſub conficta narrationis involucro; Statim enim ingreſſus non dixit? O flagitioſe, ò prophane, o adulter, o carnifex, non apertam reprehenſionem adhibet, obtectum ferrum gerit.*

Occulta Correctio ſer.

D. Chryſoſt.

Naz. orat. 6.

6 S. Greg. Nazianzenus eidem chirurgi ferrum in manu portantis metaphoræ inſiſtens, ita monet: *Quo circa ne citò, ac temerè membrum ſecet, ac projicias, tum incertum ſit, an hac ratione partes quoque ſanæ pernitiem aliquam contracturæ ſint.* S. Bernardinus Caſſiodorum citat, qui in Tomo 4. Epiſtolarum ſuarum ita ſcribit: *Ægris non una cauſa ſalutis eſt, alter cibis reficitur, alter per abſtinentiæ beneficium extenuatur, hic lavacra mollia, ille ferrum quærit ad vulnera, & varium remedium poſcit diverſa qualitas paſſionum.* Multum enim refert, ſi quis complexionem dignoſcere poſſit curandarum perſonarum: Eadem quoque ratione permagni intereſt, ſi quis ad cavendum omnem errorem, diſcernere poſſit conditiones, ſtatus, & genios eorum, quibus amarum reprehenſionis propinandum eſt pharmacum.

S. Bern. to. 2. ſer. 25. art. 3.

Corrigentiũ diverſitas. Tit. 1. v. 13. 2. Tim. 4. v. 2.

7 Apoſtolus ille, qui de ſemetipſo ſcribit: *Omnibus omnia factus ſum,* dum ad Titum ſcribit, modum ei ſuos corrigendi hunc præſcribebat: *Argue eum omni imperio:* Econtra verò dum idem Apoſtolus ad Timotheum ſcribit, ita eum inſtruit: *Argue, obſecra, increpa cum omni patientia.* At verò quomodò duo hi tam diverſi modi increpandi ad invicem conſentiunt? cur idem magiſter duobus diſcipulis ſuis in una eademque materia lectiones tradit adeò inter ſe contrarias? S. Gregorius dubium hoc reſolvendo dicit: Timotheum virum fuiſſe ſupra modum fervidum, & divinæ legis zeloſum: Titum verò fuiſſe placidum, affabilem, & benignum, qui tamen ſubditos natura ſua aſperrimos habebat, & obſtinatos, ac proindè neceſſum erat, ut hunc accenderet, & ad ſeriò, ac ferventer corrigendum extimularet, ut emendarentur, qui corripiendi erant, unde de Cretenſium grege ait: *Increpa illos durè:* At verò Timotheo, qui fervidus, ac ſupra modum zeloſus erat, opus fuit, ut fræno quodam à nimio zelo coerceretur. Rupertus Abbas Tuitienſis ait: *Ab hac fuiſſe ſuſpicione quidam illorum eximius ſemetipſum eximens, cum dixiſſet, in ipſa correptione prudenter agendum, & ne quid nimis dicens, ne dum nimis cupierit eradere æruginem, frangatur vas, ſuamque fragilitatem ſemper ſuſpectam habeat, memineritque ſcriptum: calamum quaſſatum non conterendum, continuo ſubjunxit; in quibus non dicimus, ut permittat nutriri vitia, ſed prudenter, & cum charitate amputet, prout viderit cuique expedire.* Conſiderare nimirùm oportet, eſſe nonnullos, qui dum apertè corriguntur, magis inde pervertuntur, & deteriores evadunt, ut proindè Sanctus Gregorius dicat: *Magna prædicationis arte agendum eſt, ut qui ex aperta correptione deteriores fiunt, quodam temperamentu correptionis ad ſalutem redeant.* Sic faciebat Apoſtolus, qui 1. Corinth. 12. ait: *Quæ putamus ignobiliora eſſe membra corporis, his honorem abundantiorem circumdamus, & quæ inhoneſta ſunt noſtra, abundantiorem honeſtatem habent, honeſta autem noſtra nullius egent. Sicut enim inhoneſta membra in corpore, ita quædam ſunt intra S. Eccleſiam, putentes, & protervi, qui dum aperta invectione feriri nequeunt, quaſi honoro tegminis velantur.* Idem quoque Sanctus Doctor Homilia undecima ſuper Ezechielem, circumſpectionem quoque magnam adhibendam eſſe monet erca illos, qui nondum omnem à ſe verecundiam depoſuerunt. Dicit enim: *Verecundæ mentes, ſi quas fortaſſe culpas admiſerint, leniter arguendæ ſunt, quia ſi aſperius increpentur, franguntur potius, quam erudiuntur: At contra mentes aſpera, atque impudentes, ſi increpatæ leniter fuerint, ad majores culpas ipſa lenitate provocantur.*

S. Gregor.

Tit. 1. v. 13.

Rup. Abbas l. 9 de oper. Spir. Sancti c. 10.

S. Greg. l. 16 23.

S. Greg. Ho. 11. in Ezech.

Superiores corrigant cũ dexteritate.

8 Summæ charitatis, & dexteritatis argumentum eſt, ſi quis caveat, ne ruborem, & confuſionem pariat in illo, qui reprehenditur. Sic Salvator noſter abſque, eò quòd fictionem, & hypocriſim illius, cujus Matth. capit. 8. mentio fit, aperiret, eumdem abſque ullo in eodem cauſato verecundiæ rubore corripuit: *Dupliciter illum juvit,* inquit Euthymius, *& manifeſtando, quod animæ illius arcana noſſet, & illum manifeſtè arguendo, ſed ipſi ſoli reprehenſionem aperiendo, ut & pudorem effugeret, & ſi vellet, corrigeretur.* Sanctus Hieronymus in Epiſtola quadam *de evitando ſuſpecto contubernio*, de virgine quadam differens, quæ cùm à matris conſortio ſeparata, & in quorumdam clericorum contubernio degens, aliis de ejus pudicitia dubitandi occaſionem daret, in hæc verba præfatis clericis ſcripſit? *Non idcircò ſcribo, quod ſiniſtrum aliquid ego ſuſpicor, ſed ne alii ſuſpicentur. Quod ſi mordacius quæpiam dixero, non tam mea auſteritatis putetis eſſe, quam morbi.*

Euthym.

S. Hier. ep. 47.

Primus modus.

9 Porrò ad eamdem dexteritatem pertinet, ne arguens calamum acuat, & ſtringat, & linguam exaſperet non tam contra perſonam arguendam, quam adversùs vitium reprehendendum: *In adhibendis vero curationi-*

Digitized by Google

p. Baſil. Interrog. 51. *tionibus*, inquit Sanctus Baſilius, *iis, qui vitioſo animi affectu aliquo laborant, conſuetudinem imitari medicorum debet, ut videlicet ægris non iraſcatur, ſed contra morbum ipſum pugnet, in eoque impugnando duriori victus ratione, ſi ita res poſtulat, animi vitia ſanet*, &c. Unde cùm puer ille à Dæmone obſeſſus coram CHRISTO adduceretur, ipſe acriter increpavit, *non puerum*, ut Sanctus Anſelmus ait, *qui vim patiebatur, ſed Dæmonem, qui vim inferebat, increpabat, quia qui peccantem emendare deſiderat, vitium utique arguendo, & odiendo depellere, & hominem debet amando refovere.*

Secundus. 10 Eſt quoque dexter modus fructuosè corrigendi, ſi corrector prius ungat, & poſtea pungat, id eſt, ſi correctioni præmittat corrigendi laudes, ac virtutes, & quicquid in eo, qui cæteroquin alia in re reprehenſibilis eſt, boni reperitur, deprædicet, & poſtea reprehenſionem ſuaviter, ac placidè in ſecreto ſubjungat. Legatur cap. 2. Epiſt. 2. ad Theſſ. ibi namque invenietur error,
2. Theſſ. 2. 2. quo hi obnoxii erant, quos tametſi Paulus reprehenderit, *parcens tamen eorum verecundiæ, vel teneritudini*, inquit Sanctus Anſelmus, *nequaquam eos aperte reprehendit, quia commoti fuerant, ſed ne moveantur rogat, & prius etiam multum eos laudat. Plerumque enim puſillanimes utilius emendamus, ſi & eorum bene geſta memoramus, & ſi qua ab eis inordinatè geſta ſunt, non jam tamquam perpetrata corrigimus, ſed quaſi adhuc ne perpetrari debeant, prohibemus, ut & illa quæ approbamus, illatus favor augeat, & contra ea quæ reprehendimus, magis apud puſillanimes exhortatio verecunda convaleſcat.*

Apoc. 2. 4. 11 In Apoc. 2. Epiſcopus quidam reprehendendus erat: *Habeo adverſum te, quòd charitatem primam reliquiſti.* Obſervandum verò eſt, quòd prius dicat:
2. 2. *Scio opera tua, & laborem, & patientiam tuam, & quia non potes ſuſtinere malos, & tentaſti eos, qui ſe dicunt Apoſtolos eſſe, & non ſunt, & inveniſti eos mendaces, & patientiam habes, & ſuſtinuiſti propter nomen meum, & non defeciſti.* Quibus omnibus hoc modo præmiſſis, tandem ſubjungit: *Sed habeo adverſum te*, &c. Ubi Rup. Abbas Tuitienſis ait: *Notanda diſpoſitio ſermonis, quam*
Rup. Abb. ib. l. 2. *artificioſa ſit, & prinſquam emitteret auſteritatem reprehenſionis, quæ laudanda erant, collaudans: Scio &c. poſt ubi corripuit, atque minas intentavit, rursùs quod laudandum erat laudavit, ita reprehenſionis amaritudinem, ne minùs offenderet, atque exterreret, collaudationis dulcedine circumlinivit.*

12 Idem quoque Ven. Abbas idem corrigendi artificium Incarnatam Sapientiam circa mulierem Samarita-
Rup. Ab. ib. nam uſurpaſſe notat, dum ait: *Hoc modo & cum muliere Samaritana loquens, antequam diceret: Quinque enim viros habuiſti, & nunc quem habes, non eſt vir tuus, præmiſit collaudans: Benedixiſti: Non habeo virum, & poſtquam illi, quod tot viros habuiſſet, expreſſit, iterum collaudans, hoc, inquit, verum dixiſti. Magnum hoc, & dignum imitandum eſt magiſterium Spiritus DEI, corripere quidem ea, quæ emendatione indigent, ſed inter corripiendum, & prius, & poſterius collaudare, ſi quæ benè dicta ſunt, vel acta ab eodem, qui in aliis corripitur, quatenùs, quoad fieri poteſt, teneatur benevolus, & non refugiat confuſus, aut exteriùs, audire non ſuſtinens peccatoris animus.*

13 Quando Sanctus Paulus Corinthios de irreveren-
1. Cor. 11. 22. tia erga ſacram communionem reprehendere volebat, inquit: *Numquid domos non habetis ad manducandum? aut Eccleſiam DEI contemnitis?* ſubjunxit protinus: *Quid dicam vobis? Laudo vos. In hoc non laudo.* Circa quæ verba multi ſacri Expoſitores exiſtimant, Apoſtolum illos cæteroquin laude dignos hiſce verbis pronuntiare voluiſſe, quamvis ex hoc unico capite reprehenſibiles eſſent. Prius igitur Apoſtolus illos laudavit, quia paulò poſt illos reprehenſurus erat. Unde Divus
D. Chryſ. ho. 27. ad Corinthios. Chryſoſtomus ait: *Quòd ſi quis eo maximè miretur, quod cum perterrere vehementius, poſt tantorum peccatorum reprehenſionem, & tangere debuiſſet, contrarium ipſe faciat, remiſſius enim loquitur, & dat ut reſpirent, cum medicus ſit optimus, viciſſim vulneribus ſectionem inducit.*

DISCURSUS X.

ARGUMENTUM.

De ſumma cura, & diligentia ad correctionem requiſita, utpotè quæ ad conſulendum verecundiæ corrigendi, bonamque illius famam conſervandam in ſecreto fieri debet.

THEMA.

Si peccaverit in te frater tuus, vade, & corripe eum inter te, & ipſum ſolum. Matt. 18. 15.

1 IN hoc corrigendi modo, ab Incarnata Sapientia nobis præſcripto, cura & ſollicitudo corrigendi, Circumſpectio requiritur ut correctio ſit fructuoſa.
nec non circumſpectio, & cautela ad correctionem fructuoſam requiſita, nobis pariter recommendantur: *Vade, & corripe inter te, & ipſum ſolum.* Porrò verbum hoc, *Vade*, duobus modis poteſt explicari, ſcilicet vel *ad litteram*, ut ſenſus ſit: *Vade ad eum, quia ille ad te venire verecundatur.* Sic enim illud per adductam D. Chryſoſtomi authoritatem explicat Sanctus Antonius Patavinus; cui S. Ant. de Padua in fer. 2. poſt D. 2. Q. Luc. Burg. ibid.
expoſitioni quoad litteram conſentit Lucas Burgenſis, dum ait: *Non expectes, ut prior ipſe ad te veniat, culpamque agnoſcat, ſed quæras ipſe opportunitatem.* Secundò ly illud, *Vade*, denotare poteſt prudentiam, & maturitatem ad correctionem neceſſariam, hæc enim nequaquam fieri debet præcipitanter, ſeu præproperè, ſed cautim, & paulatim procedere debet: *Alio modo dicit, vade, ad deſignandum, quid debeat te movere, quia charitas debet te portare, & utilitas proximi attrahere.* Sanct. Bernardinus S. Ber. t. 2. ſer. 18. a. 2. c. 2.
ait: *Vade, id eſt, ne pigriteris, id eſt, vade per ſollicitam diligentiam. Corripe, non dicit: Differas negligendo, vel pigritando. Unde diſt. 86. c. Facientis, dicitur: Facientis procul dubio culpam habet, qui quod poteſt corrigere, negligit emendare*: citatque teſtimonium Caſſiodori lib. 1. Caſſiod. l. 1. Ep.
epiſt. dicentis: *Succurrendum eſt, ne tractu temporis impunita mala convaleſcant, malum enim cum perſeverat, augetur, & remediabile bonum eſt peccato accelerata correptio.* Verùm enimverò quanta cum ſollicitudine, & zelò nobis ſancti Patres correctionem recommendent, ex dicendis non pigeat percipere.

2 Sanct. Auguſtinus ait: *Fratres, unuſquiſque Chri-* S. Aug. T. 10. in Joan.
ſtianus in membris CHRISTI zelo domus DEI comedatur. Quis comeditur zelo domus Dei? Qui omnia quæ fortè ibi videt perverſa, ſatagit emendare, cupit corrigere, non quieſcit. Si emendare non poteſt, tolerare, & gemit. Idem in alio loco ſuper Pſalm. 50. ait: *Corrigite arguendo, con-* S. Aug. in Pſ. 50.
ſolamini alloquendo, exemplum præbete benè vivendo, aderit ei qui affuit, & vobis. D. Gregorius Nazianzenus Naz. or. 26.
Orat. 26. hac de re ita ſcribit: *Argue, increpa, obſecra. Habes medicinæ regulam. CHRISTI Diſcipulus es mitis, ac benigni, & qui noſtras infirmitates portavit. Si primum obluctetur, leniter expecta; Si ſecundo, ne ſpem abjicias, nondum enim curationis tempus effluxit. Si tertio, benignum illum, & humanitate prædictum agricolam imitare, cum Domino adhuc age, ne inutilem, & infructuoſam ficum exſcindat, verùm emendet, & curet, ac ſtercus injiciat, hoc eſt, eam deſpicabilem reddat, quod per confuſionem, ac publicam ignominiam, contemptioremque victus rationem efficitur. Quis ſcit an mutabitur, ac fructum feret, Jeſumque à Bethania redeuntem alet.* Sanctus Thomas de Villanova ſimiliter, quanta cum ſollicitudine, & diligentia in correctione procedendum ſit, his verbis indicat: *Corrige fratrem, obſecra, increpa, argue, admone, adjuva, cohibe à peccato, quantum potes, conſule, doce, carpe, ut à peccatis reſurgat, & optimam coram Deo eleemoſynam tribuiſti.*

3 Ad fores terreſtris Paradiſi Cherubinus quidam S. Th. à Vill. ferm. de S. Matth.
cum gladio verſatili igneo collocatus fuit, qui homines à Paradiſi ingreſſu violenter arceret, nec tamen illum unquam os ſuum aperuiſſe ex ullo Scripturæ loco conſtat: Econtra verò in eodem libro alium quemdam reperimus Angelum, qui cum Agar amicabiliter converſatus fuit, ei inter cætera dicens: *Unde venis, & quò* Gen. 16. 8.
vadis? cui etiam reſpondenti, quòd ab indignatione Saræ Dominæ ſuæ fugeret, ſubjunxit, dicens: *Revertere ad Dominam tuam, & humiliare.* Quiſnam verò v. 9.
ea vobis miram hanc utriuſque Angeli differentiam, cur

ſcili-

ſcilicet unus illorum piſcis inſtar mutus ſteterit, alter verò cum Agar familiariter converſatus fuerit, exponere valebit? Si neſcitis, id ego facili negotio vobis explicabo, eſt enim clara hujuſce dubii reſolutio. Etenim Cherubinus ille ante Paradiſum hærebat, ut temerarios tranſgreſſores illuc penetrare contendentes ſubitò puniret. E contra verò alius Angelus eo præcipuè fine miſſus fuerat, ut Agar ancillam corrigeret, eamque de modico ejus erga Dominam ſuam reſpectu, & reverentia moneret. Unde Lyranus ait: *Non quærit Angelus ex ignorantia, ſed ut ex reſponſione Agar efficacius corrigat eam.* Quiſquis verò munere corrigendi fructuoſè fungi vult, huic neceſſum eſt, ut eum quem reprehenſurus eſt, interroget, examinet, eique familiariter occurrendo ſe inſinuet, familiaremque, ac alieni boni cupidum, & zelantem ſe eſſe oſtendat: *Vade, & corripe*, id eſt, ut Hugo Cardinalis ait: *Non ſolum per ſcriptum corripe, quia ut dicit Hieronymus, neſcio quid latentis energiæ vivæ vocis actus habet*; citatque dictum illud Ambroſii dicentis: *Qui timent te, videbunt te, & lætabuntur, pleriſque juſti aſpectus admonitio correctionis eſt, perfectioribus vero lætitia eſt.*

Lyran. ib.

Hug. Car. ib. S. Hieron. D. Ambr.

4 At verò hoc loco circa verba illa: *Vade, & corripe*, dubium quoddam ſubnaſcitur. Quid ſi enim frater ille, qui admonendus eſt, nobis vicinus proximè adeſſet, quonam modo Ly illud, *Vade*, executioni mandari poterit? Eamdem hanc difficultatem Albertus Magnus movet pariter, & reſolvit. Primò enim dicit: *Sed ſi propè me eſt, qualiter ibo?* Et protinus reſpondet: *Vade duobus pedibus, compaſſionis, & charitatis, tunc enim non indignabitur, corripe eum.* Aptiſſimam huic caſui habemus hiſtoriam in lib. 1. Reg. 4. Ubi ſapiens illa mater filium ſuum extinctum videns, ſine mora, abſque eo, quòd marito ſuo hac de re verbum diceret, ad Eliſeum accurrit, & tametſi Giezi Prophetæ inſeparabiliter aſſiſteret, illi tamen anguſtiam cordis ſui, qua ob filium ſuum mortuum anxiabatur, nequicquam revelavit, ſed Prophetæ pedibus advoluta, chari, unicique filii ſui mortem eidem manifeſtavit. Qua audita, Sanctus vir Dei ad ejus domum ſine dilatione properans, ſuper modicum pueri cadaver ſe incurvavit, oculoſque ſuos oculis pueri, frontem fronti, brachia brachiis, pedeſque pedibus, &c. ſuperimpoſuit. Et quia hæc *omnia in figura contingebant*, per hoc docere nos voluit, quòd quando animæ extinctæ revocandæ à nobis ſunt ad vitam gratiæ, neceſſum ſit, ut fragilitati, & debilitati alterius ſuſcitandi per omnia conformemur, cordialemque ei compaſſionem exhibeamus. Commendata quoque nobis eſſe debeat ſollicitudo ſervandi ſecreti, & ardens erga reſuſcitandum charitas. Neque enim Eliſeus puerum hunc publicè ſuſcitavit, neque claræ vocis ſtrepitu uſus eſt, ſed potiùs cadaver illius corpore ſuo contexit, quia defectus alieni occultandi, & abſcondendi ſunt, non verò propalandi.

4. Reg. 4. 27.

5 *Corripe eum inter te, & ipſum ſolum.* Sed quare correptio hæc facienda inter corripientem, & corrigendum ſolum? quærit Doctor Angelicus, & reſpondet: *Quia iſta correctio fit ex charitate, ideo attendenda conſcientia, & bona fama corrigendi. Si ante omnes corrigis, famam ejus tollis.* Sanctus Hieronymus aliud quoddam notabile punctum tangit, dicens: *Corripiendus eſt frater ſeorſum, ne ſi ſemel pudorem, & verecundiam amiſerit, remaneat in peccato.* Sanctus Thomas authoritatem quamdam adducit Sancti Auguſtini, qui hæc verba exponens, ait: *Studens correctioni, parcens pudori. Fortè enim præ verecundia incipit defendere peccatum ſuum, & quem vis facere meliorem, facis pejorem, ſed ad hoc tenemur per præceptum charitatis, ut caveamus, ne frater deterior efficiatur.* Sanctus Bernardinus eamdem doctrinam a Sancto Auguſtino didicit; ita enim ſcribit: *Peccator enim, quando ſtatim coram aliis increpatur, excuſare ſe ſolet, aut indignari, ſeu ſua crimina defenſare; per talem autem ſecretam, & charitativam correctionem parcitur illius confuſioni, & oſtenditur ſignum charitatis, & per conſequens talis modus magis eſt retractivus à malo, ac magis inductivus ad bonum.*

S. Thom. in Matt.

S. Hieron.

S. Thom. 2. 2. q. 33. a. 7. S. Aug. ſer. 16. de ver. Dom.

S. Ber. t. 3. ſer. 3. de Chriſt. pat. a. 2. c. 2.

6 Charitativus ille pater filium ſuum prodigum, ſordidis laceriſque veſtibus amictum à longè proſpiciens, ſubitò ſuis præcepit, dicens: *Cito proferte ſtolam primam, & induite illum.* Veruntamen priuſquam veſtes allatæ fuiſſent, in ejus amplexum corruit, cujus facti myſteria à D. Chryſolog. velim auſcultetis, qui ait: *Ideo pater peccata filii clauſit amplexu, ne nudaret pater filii crimina, pater filium ne fœdaret. Suſtulit filii ſui crimina, qui non ſuſtulit nuditatem, hinc eſt, quòd à ſervis ante veſtiri voluit filium, quàm videri, ut ſoli patri nota eſſet nuditas.* Obſervandum quoque eſt, quòd pater iſte filium ſuum non reprehenderit, neque ei exprobraverit ſuperioris vitæ ejus diſſolutionem: *Non dixit. Unde venis? Ubi fuiſti? Ubi ſunt quæ tuliſti? Quare tantam gloriam tanta turpitudine commutaſti? Sed, cito proferte ſtolam primam, & induit illum: delicta qui diſcutit, prodit.* Similiter quando Salvator noſter laſcivam illam mulierem Samaritanam ad viam virtutis, & ſanctimoniæ reducere, eique ejus impudicitiam manifeſtare voluit, ad illum ſe locum recepit, ubi illa ſe reprehendendam eſſe minimè ſuſpicari poterat, dimiſſiſque diſcipulis ſuis ſolus cum ſola adeò ſecretè de ejus defectibus eam allocutus fuit, ut diſcipuli ex urbe Samaria revertentes, qua de re cum illa diſſeruiſſet, minimè advertere potuerint: *Mirabantur quidem, quia cum muliere loquebatur.* Sed qua de re cum illa loqueretur, ignorabant.

Luc. 15. 22.

D. Chryſol. ſer. 1.

Jo. 4. 6.

v. 27.

7 Matthæi cap. 8. legitur, quòd poſtquam idem Salvator noſter ingenti hominum turba circumdatus prædicationi aliquamdiu fuiſſet intentus, paulò poſt, acceptis ſolis in ſocietatem diſcipulis, & quovis alio excluſo navim conſcenderit: *Aſcendente eo in naviculam, ſecuti ſunt eum Diſcipuli ejus.* Jam verò certum eſt, quòd navis illa plures alios præter diſcipulos ſuſtinere, & capere potuiſſet, & tamen ſolos ſecum diſcipulos, neminem verò alium ſecum habere voluit, nimirum ut Abulenſis notat: CHRISTUS diſcipulos ſuos per imminentem maris tempeſtatem in fide hæſitaturos, ſeque illos tamquam modicæ fidei homines increpaturum eſſe, altiſſima præſcientia ſua proſpiciebat, ideò ſolos illos eſſe voluit, ut reprehenſionem hanc in ſola ipſorum præſentia, non verò aliorum facere poſſet: *Quia Chriſtus noverat, quod diſcipuli ſui in hoc periculo futuri erant infirmi, & ipſe propter hoc eos increpaturus erat, vocans eos modicæ fidei, noluit, quod turba viderent defectum diſcipulorum ſuorum.*

Matt. 8. 23.

Abul. ib.

8 Nota eſt utique egregia illa Joſephi hiſtoria, & maximè quid jam, dum fratres ſuos in Ægypto agnoſcere cœpiſſet, præſtiterit: *Non ſe poterat ultra cohibere Joſeph*, inquit ſacer textus, *multis coram adſtantibus, unde præcepit, ut egrederentur cuncti foras, & nullus intereſſet alienus cognitioni mutuæ.* Quod ſine dubio non ex eo motivo fecit, quòd ſcilicet ovium paſtores fratres ſuos germanos eſſe erubeſceret, aliàs enim illos ad ſe in Ægyptum non accerſiviſſet, neque Regi, cunctiſque regiæ curiæ Primatibus fratrum ſuorum conditionem adeò ſpeciatim expoſuiſſet. Sed verior cauſa eſt, quam Rupertus Abbas his verbis aſſignat: *Benè præceperat, ut egrederentur cuncti foras, ut nullus intereſſet alienus cognitioni mutuæ, non enim alienis jam communicanda erat domeſtici notitia ſceleris, neque ſub eorum præſentia pius frater edicere voluit rem tantæ confuſionis, quam ferre non potuerunt fratres remotis etiam cunctis arbitris.*

Gen. 45. 1.

Rup. Ab. l. 9. in Gen. c. 11. de Trin. & oper.

9 In libro Numerorum cap. 12. in principio Mariæ, & Aaronis contra Moyſem facta murmuratio deſcribitur; verbis namque ironicis, & ſubſannatoriè de Moyſe dicebant: *Num per ſolum Moyſem locutus eſt DOMINUS? Nonnè & nobis ſimiliter eſt locutus?* Subditque ſacer textus: *Quod cum audiſſet DOMINUS, ſtatim locutus eſt ad eum, & ad Aaron, & ad Mariam: Egredimini vos tantum tres ad tabernaculum fœderis.* Cumque omnes tres tabernaculum fuiſſent ingreſſi, præcepit Moyſi, ut inde recederet, ſoluſque cum Aarone, & Maria remanſit. Sed quamnam hujuſce ſeparationis cauſam fuiſſe exiſtimatis? Nimirum corrigere, & reprehendere eos volebat, ac proindè id ſeorſim coram ſolis iis, qui murmurationis rei erant, facere voluit: *Si frater tuus peccaverit in te, vade, & corripe eum inter te, & ipſum ſolum*, ſcilicet ſtudens correctionis, & ſimul parcens pudori, idque cum charitate, & dexteritate ſumma eſt faciendum. Incidit mihi hoc loco opportunè factum quoddam, quod dudum de honeſtiſſima quadam virgine narrari audivi, quæ cùm ulceroſo quodam apoſtemate affecta eſſet, cujus curatio non

Num. 12. 1.

v. 4.

Matt. 18. 15.

niſi per inciſionem fieri poterat, ipſa verò inciſionem hanc à Chirurgo faciendam obſtinatè admittere noller, idem ille Chirurgus artis ſuæ dexterrimè exequendæ gnarus, affectam hanc virginem inſtanter rogarit, ut ad minus humorem illum putridum inde ſcaturientem per ſpongiam ſibi leniter abſtergi permitteret, cui illa tamdem acquievit, ipſe verò ſub ſpongia ferrum reconditum habens, cum ad apoſtema pertigiſſet, ſubitò inciſionem fecit, & infirmam confeſtim ſanavit. S. Greg. l. 31. in Spec. Sanct. Gregorius id, quod Apoſtolus circa Corinthios præſtitit, obſervat, dicens: *Quorum prius ſalutem narraverat, poſtmodum vulnera patefecit. Peritus enim Medicus vulnus ſecandum videns, ſed ægrum timidum eſſe conſpiciens, diu palpavit, & ſubito percuſſit, prius blanda manu laudes poſuit, & poſtmodum ferrum increpationis fixit; niſi enim verecundæ mentes fuerint palpando reprehenſæ, ita ut ex aliis rebus audiant, quod conſolationes aſſumant, per increpationem protinus in deſperationem cadunt.*

10 DEUS Synagogam multis ſceleribus infectam, deformatam, & contaminatam reprehendere, & corrigere volens, eidem, ut ex text. Oſee apparet, dixit: Oſ. c. 2. 14. *Ducam eam in ſolitudinem, & ibi loquar ad cor ejus.* Etenim ut verecundiæ, & confuſioni ejus conſuleret, eam ſeorſim ducere voluit; imò ne fortè quiſpiam id, quod illi in loco hoc ſolitario dicturus erat, audire poſſet, ſe illi non ad auriculam, ſed ad cor ejus locuturum eſſe ait. Dicit inſuper: *Lactabo eam*: ut per hoc inſinuet, correctionem miniſtrandam eſſe inſtar lactis, quod amabile eſt, & nutrit, quia correctio amicabiliter, blandè; & dulciter facienda eſt: 1. Cor. 3. 2. *Tamquam parvulis in Chriſto lac vobis potum dedi, non eſcam*, robuſtam ſcilicet.

11 CHRISTUS dum ſurdo illi, & muto, qui peccatoris obſtinati ſymbolum erat, medelam adhibere vellet, aures ejus reſeravit, unde dum quis peccatorem aliquem valdè ſcandaloſum acriter reprehendit, per proverbium dici ſolet: Is ei aures evacuando reſeravit. Sed audite, quem Salvator noſter, hoc faciendo, modum ſervaverit: *Apprehendens eum de turba ſeorſim, miſit digitos ſuos in auriculam ejus*: Marc. 7. 33. cujus actionis myſterium Dionyſius Carthuſianus declarat, dicens: Dio. Cart. ib. Id factum eſt, *ad deſignandum, quod ſpiritualiter ſurdi, & muti ſecretè admonendi ſunt, atque docendi, ne ex humano rubore retrahantur ab advertentia, & pœnitentia*. Sanct. Bernardinus de peccatore occulto diſſerens, ait: S. Bern. t. 2. ſerm. 28. ar. 2. q. 1. *Nam peccatum quando eſt ſolum malum peccantis, & ejus in quem peccatur, vel quia læditur ab eo, vel ſaltem ex ſola notitia ejus, tunc debet homo, ſi poteſt, ſic emendare fratrem ſuum, ut fama ejus conſervetur.* Quod enim à charitate inſtitutum eſt, eamdem lædere, & offendere nequaquam debet. Et ideò nomen bonum, integraque proximi fama cum omni poſſibili cura, ſollicitudine, & cautela à nobis eſt conſervanda. Vidit aliquando Pater filium ſuum ſibi unicè, & tenerrimè charum, à ſerpente quodam, qui collum ejus circumplexus fuerat, miſerè circumcinctum, cumque nullum ei filium ſuum ab intoxicationis, & occiſionis periculo eximendi ſupereſſet aliud remedium, arcum ſuum tetendit, & impoſitam ei ſagittam in ſerpentem directam adeò dextrè evibravit, ut ſolus ab eo anguis ſagitta transfoſſus occideretur, filio penitus illæſo permanente. Eamdem quoque dexteritatem adhibere debet is, qui alium corrigit, totoque conatu in id conniti, ut vitio mortem inferat, peccatum extinguatur, remediumque ſcandalo adhibeat, ita tamen ut ejus, qui corrigitur, nomen bonum, & famæ integritatem intactam, & illæſam conſervet. Ad hoc ſervit, quod à Sancto Bernardin. adducitur, Origenis teſtimonium dicentis: S. Bern. ib. *Non vult te DOMINUS, ſi forte videris peccatum fratris tui, continuo volare in publicum, & clamare paſſim, & divulgare aliena peccata, quod eſſet atque non corrigentis, ſed diffamantis potius officium. Si videris fratrem tuum non recta agentem, argue eum inter te, & ipſum, ſolus vidiſti, ſolus inter te, & ipſum corripe, ubi enim ſibi miſterium ſervari viderit, ſervabit ipſe emendationis pudorem. Si vero ipſum diffamari videat, illico ad negandum impudentia convertetur, & non ſolum non emendabis peccatum, ſed etiam duplicabis.*

12 DEUS apud Jobum ait: Job. 38. 22. *Numquid ingreſſus es theſauros nivis, aut theſauros grandinis aſpexiſti, quæ præparavi in tempus hoſtis, in diem pugnæ, & belli?* At verò quis unquam audivit, quòd in tempore belli nivium, & grandinis theſauri aperiantur? Aut quinam ſunt inimici, quos DEUS per hoſce theſauros debellare, & diſſipare contendit, DEUS nullos alios habet inimicos, quàm vitia, & peccata noſtra; contrà quæ ſeſe nive, & grandine obarmat, id eſt, adverſùs illa de congruis, & opportunis correctionibus, & reprehenſionibus proſpicit, quas tamen cum diſcretione, magnaque prudentia fieri præcipit. Nix enim quæ cum ſilentio, & ſine ſtrepitu in terram deſcendit, illamque dulciter humectando fœcundat, aptiſſimum eſt correctionis ſymbolum, hæc enim, ſi cum charitate, & ſollicita ſecreti cuſtodia fiat, magnum fructum affert. Grando autem, quæ cum ſtrepitu deſcendens agros devaſtat, & ſegetes in iis diſperdit, & deſtruit, correctionis ſeveræ divinæ juſtitiæ, necnon pœnarum, quibuſcum peccatores obſtinatos, & reprobos in exemplum aliorum caſtigat, aptiſſimum quoque ſymbolum eſt. Adhæc illas præfigurat correctiones, quæ cum zelo Apoſtolico publicè fiunt, de quibus in Euangelio dicitur: *Dic Eccleſiæ, &c.* Quo modo Sanctus Ambroſius apertè reprehendit Imperatorem Theodoſium, Sanct. Carolus Borromæus miniſtros regios, D. Chryſoſtomus Eudoxiam, Sanctus Joannes Baptiſta Herodem, Elias Achabum, &c. Unde Sanctus Gregorius ait: *Ipſa quoque libera Sanctorum increpatio, natura grandinis ſufficienter exprimitur, grando enim veniens percutit, liquata rigat. Sancti enim viri corda audientium, & venientes feriunt, & blandientes infundunt.* S. Greg. ib. Nix igitur correctionem in ſecreto factam, grando verò eam quæ fit in publico, præfigurat.

DISCURSUS XI.
ARGUMENTUM.

Is qui incorrigibilis eſt, cujuſque peccatum non ſolùm illi, ſed & toti Reipublicæ eſt pernitioſum, publicè eſt reprehendendus, & apud Superiores accuſandus. Ubi etiam oſtenditur, quòd Superiores ſubditorum correctioni ſubjiciantur, qui tamen ſumma cum humilitate, & reverentia cum illis procedere debent.

THEMA.

Quòd ſi non audierit, dic Eccleſiæ. Matth. cap. 18. verſ. 17.

1 QUidnam nobis agendum ſit, quando nobis cum ejuſmodi peccatoribus correctionis negotium intercedit, qui aures ſemper obduratas, & ſurdas habent, quique correctione vel maximè indigent, Angelicus Doctor nobis congrua alicujus Medici ſimilitudine declarat, dum ait: S. Tho. in 4. diſt. 19. q. 2. a. 3. *Medicus corporalis hominem, ſi poteſt, ab infirmitate totaliter liberat, ſi autem non poteſt, eligit minus malum, ut occurrat magis malo, ſicut amputare unum membrum, ne totum corpus inficiatur.* Ac proinde dicit Sanctus Doctor, quia correctio eſt velut medicina quædam ſpiritualis, quæ animæ in culpa languenti adhibetur, ideò Cœleſtis ille Proto-Medicus, qui de ſemetipſo ait: *Non eſt opus valentibus Medicus, ſed male habentibus*; Matt. 9. 12. ſapientiſſimè diſpoſuit, ut corrigendo idem ſtylus ſervetur, qui in medendis infirmitatibus obſervari à Medicis ſolet. Etenim *Peccator ex peccato duo mala incurrit, innocentiæ damnum, & famæ diſpendium. Et ideò primum tentandum eſt, ut totaliter innocentia reſtituatur, quod fama ejus conſervetur. Sin autem, ſic debet negligi fama, ut conſcientia reparetur. Famæ etiam diſpendio ſubveniri, ſi aliter non poteſt, debet, quantum fieri poteſt, ut ſcilicet primò paucis, & poſtea multis crimen prodatur.* Et hæc eſt cauſa, inquit Sanctus Doctor, cur ſcilicet CHRISTUS hunc correctioni ordinem præſcripſerit, ut proximus priùs in ſecreto moneatur, ut innocentiam recuperet, ſeque emendet, ſimulque nullum boni nominis, & famæ diſpendium incurrat. Si tamen hoc nihil juvet, tunc crimen ejus paucis aliis patefaciendum eſt, ut hac ratione experiamur, an correctio hoc modo facta aliquatenus proficiat. *Quod ſi hæc medicina non fuerit efficax, debet paucis oſtendi, ut non totaliter fama perdatur. Et*

dein-

deinde ſi non corrigitur, debet omnino fama negligi, & in publicum prodi. Quod ſi publica correptio non profuerit, debet omnino abſcindi judicio Eccleſiæ, ut ſit ſicut Ethnicus, & Publicanus. Sanctus Bernardinus ſimiliter de hoc puncto tractans, illaque in themate propoſita [S. Bern. T. 2. Serm. 28. a. 2. c. 1.] CHRISTI verba: *Si te non audierit, dic Eccleſiæ*, exponens, dicit, CHRISTUM hunc ordinem ſtatuiſſe, *ut innuat manifeſtè, quia conſcientia famæ præferenda eſt. Unde DOMINUS maluit, quod potiùs cum diſpendio famæ ſuæ corrigeretur peccator per publicam denunciationem, quàm quod fama ſervata anima ſpiritualiter moreretur;* adducitque authoritatem quamdam D. Chry- [D. Chryſ.] ſoſtomi dicentis, quod ſicut Medicus infirmitatem periculoſam eſſe videns, propter hoc ab infirmi cura non deſiſtit, ſed potiùs malo medendo vehementiùs, & cum majori induſtria incumbit: *Sic etiam, quantò peccator inverecundior, & pertinacior fuerit, tantò minus ad iram, & odium, ſed ad medicinam nos ſtudere oportet.*

[S. Auguſt. de corrept. & gratia.] 2 Sententia à Sancto Auguſtino dictata eſt, quòd quando quis eſt incorrigibilior, tantò ejus repreſſio, & correctio debeat eſſe vehementior: *At quicumque corripi non vis, etiam propterea corripiendus es, quia corripi* [S. Hieron. in Matth.] *non vis.* Sanctus Hieronymus ad hoc, ut peccatum tranſgreſſoris non ſtatim, & immediatè publicetur, & conſequenter fama ejus nullum patiatur præjudicium, hunc modum ſervandum eſſe docet. Quòd ſi correctionem in ſecreto factam non auſcultaverit, accipe tibi ſocium, eoque præſente illum corripias. Si nec hoc profuerit, adhibe ad correctionem plures: *Porrò ſi nec illos audire voluerit, tunc multis dicendum eſt, ut deteſtationi eum habeant, ut qui non potuit pudore ſalvari, ſalvetur opprobriis.* Ejuſdem ſententiæ quoque eſt Sanctus Thomas, qui illa CHRISTI verba: *Dic Eccleſiæ*, [S. Thom. in Matth.] exponens, dicit, *id eſt, toti multitudini, ut confundatur, ut qui noluit ſine confuſione corripi, cum confuſione corripiatur. Eſt enim confuſio adducens peccatum, & eſt confuſio adducens gratiam, & gloriam, ut dicitur* [S. Iſid. lib. 3. ſent. c. 46.] *Eccl. 4.* Sanctus Iſidorus inquit: *Qui admonitus ſecretè de peccato, corrigi negligit, publicè arguendus eſt, ut vulnus, quod occultè ſanari neſcit, manifeſtè debeat emendari.*

[S. Greg. l. 16. mor. c. 1. Ezech. 8. 6.] 3 Sanctus Gregorius textum illum Ezech. 8. conſiderat, in quo dicitur: *Fili hominis, putaſne vides, quid iſti faciunt, abominationes magnas, quas domus Iſrael facit hic, ut procul recedam à Sanctuario meo? Et adhuc converſus videbis abominationes majores, & introduxit me ad oſtium atrii, & vidi, & ecce foramen unum in pariete, & dixit ad me. Fili hominis fode parietem, & cum fodiſſem parietem, apparuit oſtium unum, & dixit ad me: Ingredere, et vide abominationes peſſimas, quas iſti faciunt.* Quo loquendi modo DEUS demonſtrat, ad quod iniquitatis culmen ſacrilegia illa pertigerint: *Notandum* [S. Greg.] *itaque eſt*, inquit Sanctus Gregorius, *quia prius foramen in pariete, ac deinde oſtium cernitur, & tunc demum occulta abominatio demonſtratur, quia nimirum uniuſcujuſque peccati prius ſignum foriniſecus, deinde janua aperta iniquitatis, & tunc demum omne malum, quod intus latet, aperitur.* Eodem quoque modo in caſu noſtro diſcurrere licet; quando enim culpa eòuſque augetur, ut ſcandalum ſit manifeſtum, tunc culpa, quæ priùs in ſuis primis principiis cum ſumma charitate, & ſecretiſſimè, ſed ſine ullo fructu correcta fuit cum acrimonia, & acerbitate corrigi debet; at verò, ſi nec illa quicquam efficiat, imploranda eſt juſtitia publica: *Dic Eccleſiæ. Sunt enim duæ correptiones*, inquit Al- [Alb. Mag. in Luc. c. 17.] bertus Mag. *una quidem authoritatis, altera vero charitatis: illa quæ eſt authoritatis, ſemper eſt cum ſolemnitate, & ſeveritate judicii, & hæc eſt ſolius Prælati*, ad quam tunc recurrendum eſt, dum quis incorrigibilis effi- [S. Aug. l. 4. l. de amicit. c. 13.] citur. Nec tamen ob hunc recurſum, ut S. Auguſtinus probat, amicitia ulla ratione offenditur; Unde ait: *Objurgandus eſt amicus, ſi veritatem aſpernatur, ſed monitio acerbitate, objurgatio contumelia careat;* citatque [S. Ambr.] S. Ambroſium dicentem: *Si quid vitii in animo deprehenderis, corripe occultè. Si te non audierit, corripe palam; ſunt enim bonæ correptiones, & plerumque meliores, quàm tacita amicitia, & ſi lædi ſe putet amicus, tu tamen corripe: tolerabiliora enim ſunt amici vulnera, quàm adulantium oſcula.*

4 Scire tamen oportet, quòd peccata quæ nota ſunt, & manifeſta, correctionem ſecretam, & privatam non requirant; dicit enim Sanctus Gregorius: *Manifeſta* [S. Greg. Reg. l. 12. Indict. 7. ep. 32.] *peccata non ſunt occulta correctione purganda, ſed palam ſunt arguendi, qui palam nocent, ut dum aperta objurgatione ſanantur ii, qui eos imitando deliquerant, corrigantur, dum enim unus corripitur, plurimi emendantur.* Idem quoque Sanctus Iſidorus in ſententiis ſuis dicit, [S. Iſid. ib.] jam citata S. Pontificis verba in medium afferendo ad litteram. Sanctus Anſelmus ad illam à Sancto Paulo Apoſtolo Timotheo diſcipulo ſuo datam inſtructionem ſe reflectens, in qua ait: *Peccantes coram omnibus ar-* [1. Tim. 5. 20.] *gue, &c.* dicit: quomodò hæc Apoſtoli verba cum illo CHRISTI præcepto concordant, in quo dicitur: *Corripe eum inter te, & ipſum ſolum?* At verò *Nulla eſt contrarietas*, reſpondet Sanctus Anſelmus, *quia ali-* [S. Anſel. ib.] *quando corripiendus eſt inter te, & ipſum ſolum, aliquando coram omnibus arguendus. Tunc enim ſecretò monendus eſt, quando peccavit in te, id eſt, quando tu ſcis, quia peccavit, quia enim ſecretum fuit, quando in te peccavit, ſecretum quære, cum corrigis, quod peccavit. Nam ſi ſolus, noſti, quia peccavit in te, & eum vis coram omnibus corrigere, non es corrector, ſed proditor. Ergo illa corripienda ſunt ſecretiùs, quæ peccantur ſecretiùs, illa verò arguenda coram omnibus, quæ peccantur coram omnibus.*

5 Sanctus Matthæus cap. 17. miraculum illud deſcri- [Matth. 17. 18. & 19.] bit, quod CHRISTUS circa lunaticum illum patravit, quem Apoſtoli, quiquid facerent, ſanare numquam valebant; dicit autem ſacer textus, quod poſtquam Salvator noſter à turbis non nihil ſequeſtratus fuit: *Tunc acceſſerunt Diſcipuli ad JESUM ſecretò, & dixerunt. Quare non potuimus ejicere illum?* Quibus Cœleſtis ipſorum Magiſter reſpondit: *Propter incredulitatem veſtram:* ac demum modicam illorum fidem reprehendendo, pluribus eſt proſecutus, oſtendendo, quod illud ſpirituum malignorum genus ſolùm per orationem, & jejunium ejici potuerit. At verò ſcire percuperem, quodnam in eo lateat myſterium, quòd Apoſtolus in privato, ſeu ſecreto, non verò in conſpectu totius populi reprehenderit, cùm tamen turbas publicè increparit, dicendo: *O generatio incredula, & perver-* [Matt. 17. 16.] *ſa, quouſque ero vobiſcum? uſquequo patiar vos?* Hujus porrò differentiæ ratio in eo conſiſtit, quod malignitas peccati turbarum illarum manifeſta fuerit, ac proindè etiam in conſpectu, & præſentia omnium reprehenſa fuit: at verò diſcipulorum incredulitas, & modica fides ipſi ſoli nota erat, ideòque illam privatim correxit.

6 Quærit Sanctus Thomas: *Utrùm in correctione* [S. Th. 2. 2. qu. 33. a. 7.] *fraterna debeat ex neceſſitate præcepti admonitio ſecreta præcedere denunciationem?* Et reſpondet, quod prima admonitio ſecreta præmitti debeat, cum hac tamèn limitatione, quod hoc neceſſum ſit, *ubi peccata occulta ſunt, & non contra commune bonum. Ubi vero publica peccata ſunt, vel occulta contra bonum commune commiſſa, non eſt neceſſe præcedere ſecretam admonitionem.* Celebris fuit illa prima quidem facie aſpera à Sancto Paulo Petro adhibita correctio, cujus ipſemet Apoſtolus meminit, dum ait: *Cùm vidiſſem, quod non rectè* [Gal. 2. 14.] *ambularent ad veritatem Evangelii, dixi Cephæ coram omnibus: Si tu Judæus cùm ſis, gentiliter vivis, & non judaicè, quomodo cogis gentes judaizare?* Num fortè S. Paulus traditum à Chriſto præceptum: *Corripè eum inter te, & ipſum ſolum*, ignorabat? Utique illum hoc probè ſciviſſe, nec illius oblitum fuiſſe certum eſt; at [S. Petr. Dam. Opuſc. 48.] verò, ut S. Petrus Damianus ait: *Volebat Petrus permaximè coram omnibus argui, gaudebat objurgantis invectione confundi, ut id quod invitus agebat, correptus omitteret, & in eo quod ſolus attentare timuerat, ſocium inveniret.* Vel etiam ut S. Auguſtinus ait: *Quod coram om-* [S. August.] *nibus neceſſitas coegit, ut omnes illius objurgatione ſanarentur, non enim utile erat, errorem, qui palam noceret, in ſecreto emendare.*

7 At verò ſciendum, quod Cajetanus verba illa: [Cajet.] *Dic Eccleſiæ*, de Prælatis, & Superioribus exponat: *Appellatione Eccleſiæ*, inquit, *Prælatus intelligitur, qui ordinarius judex eſt fratris impœnitentis.* Verumtamen hic naſci poteſt dubium, an Prælati pariter correctioni ſubjecti exiſtant? Et in caſu, quo & ipſi correctionis medicinæ ſuſcipiendæ ſubjiciuntur, modum quoque ſcire convenit, quo cum ipſis eſt procedendum, ne er-

retur. Sanctus Thomas correctionem ad eleemoſynam ſpiritualem, & opus miſericordiæ reducit: *Sed miſericordia*, inquit ipſe, *maximè Prælato debetur, qui in maximo periculo conſtitutus eſt*, citatque Sancti Auguſtini teſtimonium, S. Tho. in 4. diſt. 19. qu. 2. art. 1. S. Aug. cujus hæc verba allegat: *Non ſolùm autem veſtri, ſed etiam ipſius, ſcilicet Prælati, miſeremini, qui inter vos quantò in loco ſuperiori, tanto in periculo majori verſatur*. Præterea juxta illud Eccleſiaſtici Eccl. 17. 12. cap. 17. *Unicuique mandavit DEUS de proximo ſuo; ſed Prælatus noſter proximus eſt, ergo eum corripere debemus, ſi delinquat*. Demum verò ad objectiones reſpondet, Ibid. ad 3. quæ ſunt duæ ſequentes. Primò, *Nemo debet ponere in Cœlum os ſuum*. Secundò, quia ſuperiores facilè ſcandalizari poſſent, dum ſe à ſubditis corrigi vident: *Sed hoc nihil eſt*, inquit Sanctus Thomas, *quia Prælati in quantum peccant, non ſunt Cœlum, & ſecundùm hoc eis correptio debetur. Nec iterum qui eos, charitativè corripit, in eo os ponit, id eſt, contra eos, ſed pro eis, quia ad utilitatem eorum eos admonet. Nec iterum præſumere debet quis de Prælato, quòd injuſtè ſcandalizetur, niſi contrarium conſtet, quia ipſi ſunt in ſtatu perfectionis. Scandalum autem paſſivum non convenit perfectis, ſed puſillis. Et ideò dicendum eſt, quòd Prælatus ex hoc quod eſt perſona publica, & vicem DEI ſuper ſubditos gerens, non amittit ea, quæ ſunt propria ſingularis perſonæ, & ideò omnia illa, quæ debentur alicui ex affectu fraterno, qui ad omnes homines habendus eſt, etiam Prælato debentur*. Unde Sanctus Auguſtinus ad Sanctum Hieronymum ſcribens, rogat ipſum, ne ſibi quoad hoc ſubtrahat officium charitatis: S. Aug. ep. 19. *Quamquam enim* inquit Sanctus Epiſcopus, *ſecundùm honorum vocabula, quæ jam Eccleſiæ uſus obtinuit, Epiſcopatus Presbyterio major ſit, tamen in multis rebus Auguſtinus Hieronymo minor eſt, licèt etiam à minore quolibet non ſit refugienda, vel dedignanda correctio*. S. Bern. ibid. a. 2. c. 4. Sanctus Bernardinus quoque de hoc puncto tractans, quænam de eo ſua ſit opinio, his verbis declarat: *Si ſubditus Prælatum peccantem corrigit, non contra eum loquitur, ſed pro eo, atque tamquam frater adjutorium præſtat*.

T. 4 Concil. pa. mihi 312. 8 Quoad modum in Concilio quodam hæc verba leguntur: *Semper dicetur fraterna correctio, ſi debitis circumſtantiis ſuis induta ſit, nempe Prælatus eſt frater, & eſt Pater, & Superior; & Superior dignitate, vel officio, Pater beneficio, frater fide, religione, aut natura conformitate*. Mox verò tres hujus correctionis conditiones aſſignat: *Primò debet habere diſcretionem, & debitam diligentiam, ut ſemper ſperetur, & probabiliter credatur ejus emendatio; ſecundo debet habere ſubjectionem, & debitam reverentiam, ut non fiat modo temerario, & cum protervia. Tertio debet habere dilectionem, & benevolentiam, ut non fiat cauſa diffamationis, & detractionis*. Idem quoque paulò poſt aliud quoddam ſubjungit monitum, dicens: *Si ſtatus altus eſt perſonæ, cum reverentia, & excuſatione delicti debet potiùs monire, quàm corripere, & rogare potiùs, quàm increpare*. S. Th. 2. 2. qu. 33. ar. 4. Exod. 19. 12. Sanctus Thomas in ſua Summa reſpondet ad argumentum formatum, tum ex illo loco Exodi 19. *Beſtia quæ tetigerit montem, lapidabitur*: tum ex alio quodam textu cap. 6. lib. 2. Reg. in quo dicitur, quòd Oza, eò 2. Reg. 6. 7. quod manum ſuam extendiſſet in nutantem arcam, in pœnam temeritatis à Deo fuerit percuſſus: *Per montem verò, & arcam ſignificantur Prælati. Ego &c.* Reſpondet, inquam, Sanct. Doctor dicendo, *quòd tunc Prælatus inordinatè videtur tangi, quando irreverenter* S. Tho. in 4. diſt. 19. qu. 1. ar. 2. ad 3. qu. *objurgatur, vel etiam quando ei detrahitur, & hoc ſignificatur per contactum montis, & arcæ damnatum à DEO*. Idem quoque Angelicus Doctor alibi ad idem propoſitum noſtrum ita ſcribit: *Sicut ea, quæ ſunt charitatis ad ſubditos, Prælatus taliter gerere debet, ut nullum authoritatis præjudicium generetur, ne dum nimiam ſervatur humilitas, regendi frangatur authoritas, ut Auguſtinus* S. Auguſt. *dicit, ita correptio ad Prælatos taliter debet fieri, ne aliquid reverentiæ ſubtrahatur, & ideò dicitur 1. Timot.* 1. Tim. 5. 1. *5. Seniorem ne increpaveris, ſed obſecra ut Patrem*. In eodem quoque loco admonitionem Prælati in ſecreto faciendam eſſe docet: *Non enim Prælati à ſubditis coram multitudine, ſed humiliter in privato corripiendi ſunt, niſi immineret periculum fidei, tunc enim Prælatus minor fieret, ſi in infidelitatem laberetur, & ſubditus fidelis major*.

9 Diximus ſuperiùs, qualiter Sanctus Petrus Vicarius CHRISTI, & Eccleſiæ caput à Sancto Paulo reprehenſus fuerit, eò quòd circa Judaiſmi ritus, & cæremonias antiquas diſſimulare videretur, ut hac ratione populum gentilem ad fidem amplectendam venientem tantò faciliùs lucrari poſſet; de qua reprehenſione S. Auguſtinus in littera quadam ad S. Hieronymum ita ſcribit: S. Aug. ep. 19. *Ipſe Petrus quod à Paulo fiebat utiliter, libertate charitatis, ſancta, ac benigna pietate humilitatis accepit, atque ita rarius, & ſanctius exemplum poſteris præbuit, quo non dedignarentur, ſicubi fortè rectè tramitem reliquiſſent, etiam à poſterioribus corrigi, quàm Paulus, quo confidenter auderent etiam minores majoribus pro defendenda Evangelica veritate, ſalva fraterna charitate, reſiſtere*. Sanctus Thomas verò in quodam Articulo dicit: S. Th. 2. 2. qu. 33. ar. 4. ad 2. *In faciem reſiſtere coram omnibus, excedit modum fraternæ correctionis, & ideò ſic Paulus Petrum non reprehendiſſet, niſi aliquo modo par eſſet, quantum ad fidei defenſionem, ſed in occulto admonere, & reverenter, hoc poteſt etiam, qui non eſt par. Unde Apoſtolus ad Coloſſenſes ſcribit ſubditis, ut Prælatum ſuum admoneant,* Col. 4. 17. *cum dicit: Dicite Archippo Epiſcopo, Miniſterium tuum imple. Sciendum tamen eſt, quod ubi immineret periculum fidei, etiam publicè eſſent Prælati à ſubditis arguendi*. In cujus probationem, reprehenſionem, qua S. Paulus Petrum redarguit, in medium adducit.

10 Sanctus Bernardinus poſtquam hanc ſtatuiſſet con- S. Bern. ib. cluſionem, quòd videlicet etiam Prælatus ſubditorum correctioni ſubjectus eſſe debeat, ſubjungit: *Tripliciter autem corrigi debet à ſubdito Prælatus, aut Dominus. Primò humiliter abſque præſumptione. Secundò ſecretè abſque diffamatione. Tertiò modeſtè abſque objurgatione*. In eodem Concilio, cujus paulò ante mentionem feci- Conc. Baſil. T. 4. pag. mihi 312. mus, hæc verba leguntur: *Ex parte increpantium diſtinguendum eſt: aut increpantes ſunt juvenes, aut ſenes; ſi juvenes, corripiant humiliter: ſi ſenes, corripiant moderatè, & maturè, alios ſenes reverenter; Prælatos humiliter*. S. Gregorius de edicto Saulis Jonathæ à privato quodam milite notificato differens, ita ſcribit. S. Greg. 1. 5. in l. 1. Reg. c. 14. *Patrem quippe adjuraſſe populum, & maledictum protuliſſe retulit, quia cum minor errantem vult Prælatum dirigere, non debet aſperè objurgare, ſed dulciter, atque humiliter ad majorum ſtatuta memoranda reducere. Unde dicit, Jurejurando conſtrinxit pater tuus populum, ut enim eum dulciter* 1. Reg. 14. 28. *admoneret, eum qui jurejurando populum conſtrinxit, patrem ejus aſſeruit*.

11 Verùm enim verò ex quo Saulis mentionem facere cœpimus, memorandum eſt, quòd Samuel poſt ac- 1. Reg. 15. 11. ceptum à DEO Saulem acriter reprehendendi præceptum, primò per totam noctem amarè fleverit: *Contriſtatus eſt Samuel, & clamavit ad Dominum tota nocte*. Etenim non obſtante, quòd Judex populi eſſet, penès populum in opinione ſanctitatis habitus, quòd Sacerdos eſſet adeò venerabilis, & apud Regem, quem conſecraverat, unxerat, & intronizaverat, in ſumma authoritate, & æſtimatione poſitus, per hunc tamen adeò amarum, totaque nocte continuatum fletum, indicare voluit, quantacum difficultate corrigantur, & reprehendantur Principes, & Magnates, imperii ſceptrum moderantes: *Contriſtatus eſt, & clamavit ad DOMINUM tota nocte*, per ferventiſſimam orationem.

DISCURSUS XII.

ARGUMENTUM.

De manſuetudine, quacum temperanda eſt correctio; quod ipſiuſmet Dei, & nonnullorum Sanctorum exemplo oſtenditur.

THEMA.

Corripiet me juſtus in miſericordia. Pſalm. 140. verſ. 5.

1 POrrò quanta cum miſericordia, & compaſſione corrigendi ſint delinquentes, Deus ipſe à primis naſcentis mundi crepundiis inſinuare nobis voluit. Quod enim peccatum extenſivè (ut cum ſcholaſticis loquar) majus eſſe poterat peccato primorum parentum, utpotè quod omnium culparum, & offenſarum

Dei

Digitized by Google

Dei hactenus commiſſarum, & deinceps ad finem uſque ſæculi perpetrandarum barathrum aperuit? Et tamen benigniſſimus Creator in Paradiſo terreſtri ad illud reprehendendum, corrigendum, & emendandum comparens, cum quanta benignitate, & affabilitate correctionem hanc eſt executus? [Gen. 3. 8.] *cum audiſſet vocem Domini deambulantis ad auram poſt meridiem*. Etenim quodnam in eo myſterium latere exiſtimatis, quòd ſacer textus hanc pomeridiani temporis circumſtantiam ſignanter declaret; Pro reſolutione autem ſciendum, quòd meridies, in qua Solis radii ardentiores eſſe ſolent, zelum quemdam ſupra modum ardentem, & ferventem inſinuat, ac proindè benigniſſimus Deus Protoparentes noſtros poſt tranſgreſſionem reprehenſurus, ut rigorem acerbioris correctionis declinaret, *poſt meridiem* venit, i. e. Sole jam à meridie ad veſperam declinante. [S. Ambr. l. de Parad. c. 14.] S. Ambroſius proindè legit: *Deambulantis in Paradiſo ad veſperam*; illiuſque circumſtantiæ hanc reddit rationem: *Cum culpa fervet in corpore, & anima exagitatur corporis paſſionibus, non cogitat Deus ſenſus errantis*. Etenim tam correcturus, quàm corrigendus expectare debet, donec caloris fervor, qui eſt in paſſionibus humanis, aura leniori mitigetur; unde David [Pſ. 140. 5.] dicit: *Corripiet me juſtus*, ſed *in miſericordia*, Abulenſis pariformiter notat, quòd *non apparuit Deus immediate iratus Adæ ad puniendum, ſed venit manſuetus, vocans, quaſi volens quod Adam procederet coram ipſo,* [Paraſta.] *pro delicto veniam petiturus*. Alius quidam Interpres ad manſuetudinem ſe reflectit, qua cum cum Adamo tractavit: *Non adduntur exprobationes, dicendo. Ubi es ingrate, ſuperbe, guloſe, tui nimium amator, Dei contemptor, voluntatis tuæ adimpletor, meæ trangreſſor? nullo addito, ſuavitas invitationis in textu denotatur, dum dicitur: Domini deambulantis ad auram poſt meridiem. Hoc enim modo loquendi ſuavitatem quamdam DEI in invitando voluit indicare Scriptura.* Etenim qui Sole declinante in hortum, ſive deliciarum locum deſcendunt, animo tranquillo, & ſereno, animi recreandi cauſa, eò ſe recipere ſolent. Porrò certum eſt, Deum eo tempore corpus nondum aſſumpſiſſe humanum, & tamen Spiritus S. Deum nobis deſcribit, ac ſi in aſſumpto corpore humano in Paradiſo deambulaſſet, quaſi dicere vellet: Jam ex tunc certo quodam modo: [Tit. 3. 4.] *Apparuit benignitas, & humanitas Salvatoris noſtri Dei*. Revera enim ex tunc Deus Paradiſum obambulabat, ut S. M. Eccleſia in hymno canit, quaſi in illo Paradiſi viridario arborem ſibi electurus, in qua pro culpæ à protoparentibus perpetratæ expiatione configi volebat: *De parentis protoplaſti fraude factor condolens, quando pomi noxialis morſu in mortem corruit, ipſe lignum tunc notavit, damna ligni ut ſolveret.* Subdit autem idem Author, Deum hoc modo ſe exhibuiſſe, *ut percipiat homo, quod invitatio illa, qua Deus invitat peccatores ad ſui ipſorum converſionem, eſt invitatio dulcedine ſuavi valdè conſperſa*.

2 Quando verò Deus in progreſſu ſæculorum noſtra ſe humanitate veſtire dignatus fuit, longè clariora charitativæ correctionis ſpecimina edidit, nam teſte Apoſtolo: [Heb. 4. 15.] *Non habemus Pontificem, qui non poſſit compati infirmitatibus noſtris, tentatum per omnia.* Et ideò S. Anton. Patav. [S. Ant. Patav. ſerm. in fer. 4. poſt Do. 4. Qu. Jo. 1 in Jo. 9. 6.] miraculum in illuminatione cæci nati (qui peccatoris ſymbolum gerebat, ſiquidem *qui malo agit, odit lucem*) à Chriſto patratum conſiderans, & ſpecialiter ad illa verba: *Linivit oculos ejus*, ſe reflectens, dicit: *Quantùm ad noſtram inſtructionem, datur nobis forma corrigendi proximum, qui de ſputo ſapientiæ, quod procedit à capite, i. e. mente, debemus facere lutum, i. e. mentionem, & memoriam de peccato, & oculos linire, i. e. benignè facere, proximum ſe recognoſcere, non pungere, vel vulnerare, ſed linire, & tunc ipſum mittere ad natatoria Siloe, i. e. ad aquam pœnitentiæ*. S. David, qui ſuper omnes alias virtutes, quibus à Deo dotatus erat, in virtute manſuetudinis ſpecialiter ſupra modum eminebat, [Pſ. 131. 1.] adeò ut dicere non dubitarit: *Memento Domine David, & omnis manſuetudinis ejus*; die quadam hoc modo affatus eſt Deum: [Pſ. 6. 2.] *Domine, ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripias me*: quibus verbis duo præcipuè à Deo petebat: Primò, ut corrigeretur; ſecundò, ut hæc illius correctio animo ſuavi, & tranquillo à Deo fieret, ſicut enim pluvia, quæ magno cum impetu in terram deſcendit, eamque inundat, terram ſecum rapiens, ſementem vel eradicat, vel ſuffocat; non verò item cum ſuaviter labitur: *Deſcendit imber, & inebriat terram, & germinare eam facit; & dat ſemen ſerenti, & panem comedenti, ſic erit verbum meum*; [Iſa. 55. 10.] ſic quoque correctio cum ſuavitate, & ex motivo amoris & compaſſionis facta, optatum in proximis fructum producit, *dat ſemen ſerenti*: quæ autem cum ira, paſſione, & rigore fit reprehenſio, illos potiùs exaſperat, & exacerbat.

3 Pſalmiſta de animæ renovatione diſſerens, Aquilæ ſimilitudinem adducit: [Pſ. 102. 5. Pſ. 118. 9.] *Renovabitur ut aquilæ juventus tua*, & alibi: *In qua corrigit adoleſcentior viam ſuam?* Sed cur non potiùs utitur ſimilitudine ſerpentis antiquam pellem ſuam exuentis, vel rejuveneſcentis in igne Phœnicis? Pro reſolutione notanda eſt, quæ Aquilam inter, & ſerpentem in eo, quod eſt rejuveneſcere, intercedit differentia. Serpens enim pellem veterem deponere volens, per duarum petrarum anguſtam ſciſſuram tranſit, & inter illas veteres pellis ſuæ exuvias dimittit: Aquila autem fonti aquæ limpidiſſimæ immergitur, plumaſque ſic madefacta, Solis radiis ſe ardoribus exurendam exponit, ſicque ſenſim, & paulatim plumas veteres excutit. Idem quoque in propoſito noſtro aſſerere poſſumus. Ad hoc ut quis impium aliquem malam, & ſuſpectam ſocietatem deſerere, & inveteratam conſuetudinem pravam deponere faciat, nihil proderunt acutæ petrarum ſciſſuræ, i. e. minarum, & reprehenſionum aſperitates, nec exprobrationes, aut pœnarum intentæ moleſtiæ; ſed potiùs curandum eſt, & omni cum ſtudio, & induſtria conandum, ut illum Soli veritatis exponat, aquæ lacrymarum noſtrarum, & compaſſionis noſtræ immergat, & ferventis cujuſdam charitatis ardore accendat, & foveat, illumque miſerum ad miſeriarum ſuarum claram, & ſeriam agnitionem inducat, ſic enim *renovabitur ut aquila juventus ejus*. *Plus enim proficit amica correptio*, inquit S. Ambr. [S. Ambr. l. 8. in Luc. c. 17.] *quàm accuſatio turbulenta; illa pudorem incutit, hæc indignationem movet. Servetur potius, quod prodi metuat, qui monetur. Bonum quippè eſt, ut amicum magis te qui corripitur, credat, quàm inimicum; faciliùs enim conſilio acquieſcitur, quàm injuriæ ſuccumbitur. Unde & Apoſtolus: Corripite, inquit, fratrem, ut erubeſcat, non ut inimicum eum exiſtimetis. Infirmus enim cuſtos diuturnæ bonitatis eſt timor, pudor autem bonus magiſter officii.*

4 S. Gregorius verba illa Jobi: *Non te ergo ſuperet ira, ut aliquem opprimas*, [S. Greg. l. 26. mor. cap. 18. Job 36. 18.] illis adaptat, ad quos alios gubernare præcipuè ſpectat: *Quia videlicet ſæpè, qui corrigere nititur, ira ſuperatur, opprimit, antequam corrigat.* Non authoritas, ſed charitas, manſuetudo, & humilitas corrigentis, & admonitionis compungit fratrem; illumque errorem ſuum agnoſcere, & emendare facit ac proindè S. Iſidorus monet, dicens: [S. Iſid. lib. 3. ſent. c. 32.] *Qui veraciter fraternam vult corripere, ac ſanare infirmitatem, talem ſe præſtare fraternæ utilitati ſtudeat, ut eum, quem corripere cupit, humili corde admoneat.* Unde S. Franciſcus ſuperioribus hoc monitum præſcripſit: [T. 1. Opuſc. S. Franc. c. 9.] *In ſingulos ſubditos miſericordiam operetur, quantam ſibi vellet, cum eſſet ſubditus, nec ex delicto fratris iraſcatur in fratrem, ſed omni patientia, & humilitate ipſum benignè corrigat moneat, & ſupportet.*

5 Celebre eſt illud S. Pauli monitum, in præcedentibus diſcurſibus à nobis memoratum: [Gal. 6. 1.] *Fratres, ſi præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui ſpirituales eſtis, hujuſmodi inſtruite in ſpiritu lenitatis*; ubi D. Chryſoſtomus [D. Chryſ. in] verbum illud: *inſtruite*, obſervat; *neque enim Apoſtolus dixit: punite, aut condemnate, ſed inſtruite, hoc eſt, corrigite*. Similem quoque obſervationem S. Bernardinus, [S. Bern. in T. ſer. 28. ar. 2. c. 1.] ſuper illud præceptum à benigniſſimo Salvatore noſtro in hac materia nobis relictum, videlicet; *Si frater tuus peccaverit, corripe eum*, adducit, obſervans, quòd Salvator dicat: *Corripe, non verò dicat, exaſpera objurgando*. Pergit ubi ſupra D. Chryſ. [D. Chryſ. lib.] & ait: *Ut oſtenderet, eos mites eſſe oportere, ſubjecit: In ſpiritu manſuetudinis. Non dixit: In manſuetudine? ſed in ſpiritu manſuetudinis, declarans, hæc etiam Spiritui placere, quippe cùm hoc ipſum poſſe cum humanitate corrigere peccantes, doni ſit ſpiritualis.*

6 S. Iſaias Propheta de iis, qui ſuper ſynagoga invigilare, [Iſa. 56. 10.] bonoſque mores, & divinæ legis obſervantiam zelare, & urgere tenentur, diſſerens, iiſdem exprobrat, dicens: *Speculatores ejus cæci*, & paulò poſt ſubjungit: *Canes muti, non valentes latrare*, Circa quæ verba Gil-

Gill. Ab. ſer. 38. in Cant. Ilberi. Abbas in ſermone quodam ſuper Cantica. ita ſcribit; *In canibus non dilaceratio ſed latratus commendatur. Canes muti, dicit Iſaias, non valentes latrare, canes impudentiſſimi, neſcientes ſaturitatem, Ac ſi quibuſdam exprobraret, quod in altero ſe canum officio exuant, in altero ſe canes exhibeant, latrare non valentes, & non deſinentes lacerare* Eheu quot ſunt; qui cùm aliorum vitia cum charitate, & zelo corrigere; & emendare ſint obligati, famam, & exiſtimationem proximorum lacerant, & diffamant, defectuſque quos abſcondere, & occultare debebant, veluti cum ſtrepitu tympani divulgant, & in publicam famam abire faciunt? Porrò S. Dominicus, qui talem fundavit religionem, cujus principale inſtitutum eſt, improbos malorum Chriſtianorum mores per alumnorum ſuorum prædicationem corrigere, hic, inquam, ex utero matris pro inſigni, & ſymbolo ſortitus eſt canem, ſciendum verò eſt, quòd canis inter alias proprietates hanc habet valdè ſalutarem, quòd ſcil. vulneratorum plagas ſanet, eaſdem lingua ſua ab omni ſanie, & purulenta materia expurgando; ſic enim Luc. 16. 21. Alb. M. ib. de Lazaro mendico legimus: *Sed & canes veniebant, & lingebant ulcera ejus*; circa quæ verba Alb. M. ait: *converſum eſt hoc in medicinam lenitivam pauperis, lingua enim canum medicinalis eſt, & mundat vulnera à putredine.* Ecce tibi modum, qui ſervandus eſt ab eo, qui aliorum vitia lingua ſua corrigere, & ſanare ſatagit, non enim tam aliorum vulnera animæ reprehendere, quàm eadem lingere debet, eadem à vitiorum, malorum habituum; & ſcandalorum putredine expurgando, idque ſumma cum dexteritate, & charitate. Unde D. Chry- D. Chryſ. ib. ſoſtomus prædicta S. Pauli verba: *In ſpiritu lenitatis*, ponderans ait: *Corrige fratrem, ſed cum manſuetudine, Dæmonis incurſionem accuſans magis, quàm animi negligentiam.*

Apoc. 3. 19. Andr. Caſarien. 7 In Apocal. hæc verba leguntur: *Quos amo, arguo, & caſtigo; æmulare ergo, & pœnitentiam age.* Circa quæ verba pervetuſtus quidam author exclamat, dicens: *Papè! quanta Dei clementia quanta ſuavitate, & beni-* S. Tho. ib. *gnitate reprehenſionem temperat.* S. Thomas ſimiliter circa eadem verba inquit: *Hic ponit conſolationem, quia ex aſperatione argutionis, & comminationis deſperare poſſet, & quia ipſa conſolatio debet allicere ad bonum, ideo primò ponit conſolationem, ſecundò hortatur ad pœnitentiæ ſatisfactionem.* Similiter alius quidam Thom. Episc. Th. Cantipr. l. 2. Apum c. 36. n. 3. Cantipratenſis de hac materia tractando, prædicta verba: *In ſpiritu lenitatis*, gloſſa ſua exponens, inquit: *Aſperitas enim crudelitas appellata eſt. Et ſi quandoque corda tumidorum frangat, ferè tamen omnium ut frequenter exaſperat; moderata autem lenitas, etſi quandoque peccantibus reprobis audaciam præbeat, tamen in generoſis animis malefaciendi voluntatem annihilat.* Qui idem Senecæ mo- Senec. ep. 25. ralis in Ep. 25. authoritatem allegat, dicentis: *Alterius vitia, ut dixit Philoſophus, emendanda ſunt, & alterius frangenda. Ne deſperaveris, diutinos ægros poſſe ſanari, ſi contra intemperantiam ſteteris, ſi multa invitos facere coegeris, & pati. Verecundus eſt enim pudor, qui quamdiu in animo duraverit, aliquis erit bonæ ſpei locus. Vitia alterius etſi non excidero, ſaltem inhibebo.*

S. Hieron. Ezech. 43. 3. 8 Conſideratione digna eſt illa à S. Hieron. ex LXX. Interp. recenſita verſio; ubi enim vulgata noſtra in Ezec: legit: *Secundum ſpeciem, quam videram, quando veni, ut diſperderem civitatem*; ipſi loco verbi, *diſperderem*, legunt, *ungerem*. Quis autem non videt, quantum inter ſe *diſperdere*, & *ungere* differant? Interea verò certum eſt: quòd Hieroſolyma ob iniquitates ſuas juſtè meruerat, ut redigeretur in perditionem, non verò ut ungendo foveretur: at verò S. Gregor. dubium hoc ad propoſitum noſtrum optimè reſolvit, dum ait: *Fortaſſe dicendum, quod correptio Prophetæ ſit unctio civitatis.* Ex quo enim juſſu Dei ſcandala populi illius reprehendere, & corrigere debebat, id utique magna cum manſuetudine, & affabilitate faciendum erat, ſiquidem ut quis profunda vulnera curare poſſit, opus eſt unctionibus, & emplaſtris lenitivis. Verum quidem eſt, quòd propter unicam ab Achan factam tranſgreſſionem favorabilis fortunæ rota erga populum Hebræorum à principio in terra promiſſionis adeò victorioſum mirabiliter fuerit inverſa, prout ex hiſtoria ſatis nota liquidò conſtat, & tamen Joſue 7. 19. Joſue, non obſtante, quòd delicti gravitatem in divinæ juſtitiæ trutina optimè librare noſſet, damnaque irreparabilia, quæ exindè in Rempubl. Hebræorum, nec non propriam ſuam famam, & exiſtimationem redundabant, clarè ſatis ob oculos videret, magna illum cum benignitate reprehendit, dicens: *Fili mi, da gloriam Domino Deo Iſrael &c.* Opportunè igitur mellifluus Bernard. monet, dicens: *Erudimini, qui judicatis terram. Diſcite* S. Ber. ſer. 23. in Cant. *ſubditorum matres vos eſſe debere, non Dominos, ſtudete magis amari, quàm metui, & ſi interdum ſeveritate opus eſt, paterna ſit, non tyrannica, matres fovendo, patres vos corripiendo exhibeatis, manſueſcite, ponite feritatem, ſuſpendite verbera.* S. Stephanus perverſa illa Judæorum Act. 7. 51. conciliabula acriter quidem reprehenderat, dicens: *Dura cervice, & incircumciſis cordibus, vos ſemper Spiritui S. reſiſtitis: quem Prophetarum non ſunt perſecuti patres veſtri?* & tamen, ut S. Fulgentius notat, manſuetudi- S. Fulg. ſerm. de S. Steph. nem hujus correctionis individuam comitem fuiſſe clarè ſatis probavit, dum tanta cum anxietate animi efficacem adeò orationem ad Deum pro ipſis effudit. *Ideo oratione audiri meruit lenitas, quia ſine charitate non fuit in correctione ſeveritas, judicio ſanctæ orationis oſtendit, increpationem illam non fuiſſe odii, ſed amoris.* S. quoque Joan. D. Chryſ. ho. 18. in 2. ad Cor. Baptiſta, ut D. Chryſoſt. notat, de nimio zelo, aut acrimonia, vel manſuetudinis defectu redargui non potuit, quando Herodem de inceſtu reprehendit. Non enim illum Tyrannum, vel inceſtuoſum, ac ſacrilegum appellavit, quinimò minus dicere non poterat eo, quod dixit, ſiquidem ſolum hoc ei improperavit: *Non licet tibi habere uxorem fratris tui*: unde prædictus S. Doctor ait: *In reprehenſione apparuit multa manſuetudo, & viri mitiſtas, dixit enim: Non licet tibi habere uxorem fratris tui, erat enim magis verbum docentis, quàm reprehendentis, erudientis magis, quàm punientis.*

2. Tim. 2. 24. 9 Advertendum quoque eſt, quod Apoſtolus Timotheo ſcripſit: *Servum Domini non oportet litigare, ſed manſuetum eſſe, ad omnes patientem, cum modeſtia corripientem.* Narrat Caſſianus de Juniore quodam Monacho, Caſſian. col- lat. 2. c. 13. qui vehementes patiebatur tentationes omnino invitus; addit verò, quòd unus ex ſenioribus, eò quòd neutiquam ei compatiebatur, quin potiùs nimio cum rigore eum reprehendebat, juſtiſſimo Dei judicio ita diſponente, eiſdē infeſtatus fuerit tentationibus, pari, & fortè majori cum ardore eum divexantibus, ut deinceps junioribus compati, correctioniſque miniſterium majori cum benignitate, & affabilitate exercere diſceret. Huc quoque ſpectat, quod S. Dion. Areopag. in Epiſt. quadam Annal. Eccleſ. inſerta his ferè verbis ſcribit: Cretam aliquando profe- S. Dion. Areo- pag. ad De- mophilum. Bar. ann. 59. n. 16. ctus, hoſpitio exceptus ſum à S. Carpo, viro ob ſingularem munditiam, animiq; ſui puritatem divinæ contemplationi præ cunctis aliis aptiſſimo, qui divina myſteria nunquam ordiebatur celebrando, niſi prius Deus illum inter preces, quas illis præmittere ſolebat, ſacra aliqua viſione illuſtraſſet. Accidit autem, ut ille referebat, quòd certus quidam infidelis virum Chriſtianum ad paganiſmi impietatem reduceret, unde S. Carpus ſupra modum contriſtatus, eo tempore, quo inter gentiles feſta agebantur, quæ à vulgo familiari nomine Hilaria appellari ſolebant, ſtatuit pro utriſque miſeris ardentiſſimè orare, atque Dei Salvatoris auxilio alterutrum ab errore convertere, alterū verò bonitate ſuperare, nec deſiſtere, donec eos ad Dei cognitionem attraheret; ſed neſcio quo pacto (cum id antea intra ſemetipſum nunquam paſſus fuiſſet) vehementi erga utrumque indignatione agitari cœpit; ſicque affectus obdormivit, erat enim veſpera. Circa verò mediam noctem, quo tempore ipſe ſemper ad divinos evigilare hymnos conſueverat, expergiſcitur quidem, & ſurgit, cum ſomnos parum quietos, & crebrò interruptos, nec abſque perturbatione cepiſſet, ſeque ad orationem faciendam accingit, ſed non ſatis intentè, & religiosè, triſtabatur anim, & ferebat graviter, iniquum eſſe dicens, ſi impii homines, & qui vias Domini pervertèrent rectas, adhuc viverent, & hæc dicens, precabatur Deum, ut amborum vitam turbine aliquo, & fulmine prorſus extingueret. His dictis, repentè ſe vidiſſe referebat, domum, in qua conſiſtebat, vehementer agitari, ac demum à ſummo culmine per medium dividi, & quemdam antè ſe ingentis luminis rogum, eumque (videbatur enim jam ſub dio eſſe locus) à Cœlo ad ſe uſque deferri. Cœlum verò patere conſpiciebat; ejuſque ei ad dexteram Jeſum inſidere, innumeris illi humana ſpecie adſtantibus Angelis. Quæ omnia Carpus ſe vidiſſe, & admiratum fuiſſe ajebat, cum ſupernè aſpiceret. Ubi v. ad interiora deflexit obtutus Carpus, ipſum quoque ſolum inſtar va-

ſti, ac

Digitized by Google

ſti, ac tenebricoſi cujuſdam lacus deſcenſum ſe vidiſſe ait, atque viros illos, quibus ipſe increpatus fuerat, ante ſe ad oſtium illius profundæ voraginis ſtare trementes, ac miſerabiles, & qui ipſa pedum ſuorum labilitate jam jam mergendi viderentur. Porrò ab inferiori parte voraginis ſerpentes cernebat emergere, qui circà illorum pedes inſtabiles, ac nutantes, interdum quidem in globum colligi, & gravari unà, atque pertrahere, interdum verò dentibus, & caudis, ore, gutture, linguis, ac toto corporis motu, illos modis omnibus deorſum præcipitare molirentur. Vidit quoque viros quoſdam in medio, unà cum ſerpentibus impetum in eos facientes, ut præcipitarent. Videbantur autem illi lapſui proximi, partim vi, partim etiam ſponte, cùm à malo ſenſim, & cogerentur, & inducerentur. Refert autem S. Dionyſius de B. Carpo, ipſum graviter, & indignè tuliſſe, quòd illi nondum cecidiſſent, cùmque ſæpius in eo deſiderii ferretur impetu, eoſq; ipſe niteretur impellere, ſemperq; fruſtra moliretur, moleſtiſſimè tuliſſe: cum ecce elevatis ad ſuperna luminibus, vidit Cœlum, ſicut prius aſpexerat, Jeſumque miſeratum, quod fiebat, de Cœleſti illa ſede conſurgentem ad eos uſque deſcendere, manumque porrigere, ſimulque Angelos illis opem ferentes, ac dixiſſe Jeſum Carpo ſtanti porrecta adhuc manu: Jam percute adverſum me; paratus ſum enim etiam iterum pro ſalvandis hominibus pati. Tu autem vide, an tibi utile ſit, hanc cum ſerpentibus manſionem, Dei, hominum, & Angelorum præferre conſortio. Huc uſque Dion. Areopagita. Quis autem ex hoc facto non videt, quantum Deus noſter per zelum erga peccatorum perditionem nimis ferventem, & indiſcretum offendatur: *Non vult mortem peccatoris, ſed ut magis convertatur, & vivat.* Saluberrimè igitur S. Anſel. ſuper c. 5. epiſt. ad Timoth. monet, dum ait: *Hoc age cum diſcretione, ut unamquemque doceas, vel admoneas, prout congruum fuerit; aliter namque admonendi ſunt juvenes, aliter ſenes, quia illos plerumque ſeveritas correctionis ad profectum porrigit, iſtos vero ad meliora deprecatio blanda componit. Et ideo ſeniorem ne increpaveris, ſed pro pietatis honore, obſecra eum reverenter, ut Patrem, quatenus per benignam obſecrationem faciliùs tuam ſuſcipiat admonitionem; indignatur enim, & erubeſcit, ſi fuerit aſperè correptus; juvenes verò admone cum affectu dilectionis, ut fratres. Senes & in Scriptura ſacra vocantur, non qui ſola quantitate temporum, ſed qui morum grandævitate maturi ſunt: juvenes verò, qui nulla conſilii gravitate deprimuntur.* Cajetanus in Epiſt. ad Gal. ſcribens, dum verba illa: *Inſtruite in ſpiritu lenitatis*, exponit, utiliſſimum quoddam punctum tangit, dicit enim: *Hæc eſt forma reparandi lapſos, ut actio correctiva procedat in ſpiritu manſuetudinis, ad differentiam eorum, qui impetuosè ſæviunt in delinquentes.* Benè autem advertendum eſt, quod ſequitur: *Creditur, Paulum hæc dixiſſe, quia Pſeudo apoſtoli contra delinquentes indignabundi procedebant. In hoc enim vult cognoſci verè ſpirituales paſtores, quod in ſpiritu manſuetudinis procedunt ad reparandum, non puniendum.* S. Bern. ad S. Paulum alludens; de hac corripiendi benignitate ita ſcribit: *O quam lenis, & dulciſſimo ſpiritu imbutus eſt ſpiritus illius, qui novit in ſpiritu lenitatis peccantem inſtruere, ſuſpendere vindictam, & affectuoſis viſceribus inviſcerare ſibi peccatorem, donec vita reddatur.*

Ezech. 33. 11. S. Anſel. ib. 1. Tim. 5. 19.

Cajetan. Gal. 6. 1.

S. Bern. ſerm. S. M. Magd.

DISCURSUS XIII.

ARGUMENTUM.

In correctione affabilitas cum ſeveritate conjungenda eſt, ita ut una ab altera numquam ſeparetur; præſtat tamen, ut manſuetudo ſeveritati ſemper præponderet.

THEMA.

Vos eſtis ſal terræ. Matt. 5. verſ. 13.

1 Apoſtoli, & omnes quotquot illis in regimine animarum ſuccedunt, ab Incarnata Sapientia non ſine peculiari myſterio ſal appellantur: *Vos eſtis ſal terræ*: cujus quidem appellationis multæ analogiæ adduci poſſent, at verò quæ propoſito noſtro præciſè ſervit, hæc eſt, quòd cùm ſal valdè ſit mordax, aptiſſimum ſit correctionis fraternæ ſymbolum, ad hanc enim animas à vitiis, & peccatis præſervare pertinet, quemadmodum ſalis proprietas eſt, ut unicuique conſtat, quod carnes à corruptione cuſtodiat; unde S. Hieronym. inquit: *Quod ſale conditur, vermis putredinem arcet.* Verumtamen ut ſal bonum ſit cibi condimentum, cum diſcretione adhibendum eſt, ſecus enim cibus non benè ſaperet, eſſetque ſaluti corporis pernitioſus; ita quoque is, cui officium corrigendi, & reprehendendi alios ex officio incumbit, quoties ad hoc ex charitatis præcepto obligatur, vel impellitur, idipſum cum certa æquitatis, & benevolentiæ menſura circumſpectè facere debet. Et ideò Chriſtus ſal, & pacem ſimul apud S. Marcum conjungit, dum ait: *Habete in vobis ſal, & pacem habete inter vos*, id eſt, ut S. Hieronymus exponit, *ſalſitudinem correctionis amor proximi temperet, & dilectionem proximi ſal juſtitiæ condiat.* Sal ex materia ignea, & aquea componitur, quia licèt duo hæc elementa ſibi invicè contrarientur, propter bonum tamen commune ſibi invicem uniuntur, & alligantur, ita quoq; ſeveritas, rigor, aſperitas, benignitati, & manſuetudini contrariantur, & tamen pro bono communi Reipublicæ neceſſum eſt, ut in correctione, quæ ad vitiorum exterminium tanti valet, ſimul ad invicem ſocientur, & uniantur, unde S. Paulus primò dicit: *Argue obſecra, increpa*, & protinus ſubdit: *In omni patientia.* Ecce tibi ſalem Evangelicum, mordacem quidem, ſed pariter ſapidum. Ad hanc ſeveritatis, & humanitatis mutuam unionem ipſi quoque Philoſophi morales Gentiles nos exhortari ſunt. Unde in Concilio quodam, ubi de hac materia agitur, ſequentia verba ſcripta leguntur: *In omni correctione aliquid miſcendum manſuetudinis; & charitas, ex qua ut ex radice correctio procedere dignoſcitur, ſemper fulgeat.* Ideò Seneca ait in proverbio: *Semper objurgationi aliquid blanditiæ admiſce*: quia ſale nonniſi in pondere, & menſura uti oportet.

S. Hier. in c. 9. Marc.

Marc. 9. 49. S. Hier. ib.

2. Tim. 4. 2.

Tom. 4. Concil. Pag. 511.

Senec. in Prov.

2 S. Greg. ad Abbatem quemdam Sirinenſem ſcribens, his verbis eum monet: *In correctione hunc eſſe ordinem noveris obſervandum, ut perſonas diligas, & vitia perſequaris, ne ſi aliter agere fortaſſe volueris, tranſeat in crudelitatem correctio, & perdas, quos emendare deſideras; ſic enim vulnus debes abſcindere, ut non poſſis ulcerare, quod ſanum eſt, ne ſi plus quam res exigit, ferrum impreſſeris, noceas, cui prodeſſe feſtinas, ipſa enim in te dulcedo cauta, non remiſſa ſit, correctio vero diligens ſit, non ſevera.* S. Proſper pariter dicit: *Eccleſiæ Doctoribus, & cenſura ineſſe debet, ut arguant, & patientia, ut emendari nolentes fortiter ferant, Apoſtolico monito ſatisfacientes, qui Timotheo præcipit, dicens: Argue, obſecra, &c. quaſi diceret: Argue coæquales, obſecra ſeniores, increpa juniores, ſed propterea addidit, in omni patientia, & doctrina; quia leniter caſtigatus exhibet reverentiam caſtiganti, aſperitione autem nimiæ increpationis offenſus, nec increpationem recipit, nec ſalutem.*

S. Greg. l. 9. ep. 9. Indict. 9.

S. Proſp. l. 2. de vit. Contempl. c. 5. 2. Tim. 4. 2.

3 Conſiderabilis valdè eſt victoria illa, quam David per impactum fronti Goliath lapillum de eodem glorioſè retulit. Stephan. autem Cantuarienſis ex omnibus circumſtantiis illius, quas ſacer textus commemorat, moralitates quaſdam deducit propoſito noſtro aptiſſimas: *Torrens*, inquit, *eſt fluxus ſeculi, aqua enim torrentis turbida eſt, & luti plena; ſic delicia mundi turbida, & peccato plena ſunt; lapis eſt dura increpatio; De torrente eligit lapides, quia Prælatus debet ſumere de mundo materiam increpationis.* Notandum verò eſt, quòd David quinque illos lapides, in quibus correctio myſticè deſignatur, *miſit in peram, id eſt, in vas, in quo lac mulgetur: lac ſuave eſt, pera ergo ſuavem exhortationem deſignat.* In Diſcurſu præcedenti ex Actis Apoſtolorum mentionem fecimus S. Stephani, qui obſtinatos, ac malignos Hebræos acriter reprehendit, at verò notandum eſt, qualiter reprehenſionem illam charitate, & benignitate temperavit; nam ut S. Fulgentius in Homilia, quam in dicti ſancti Protomartyris honorem conſcripſit, quæ eadem etiam in Alcuino legitur, ait: *Ipſa ſancta charitas infirmam ſervavit in orando patientiam, quæ rigidam tenuit in correptione cenſuram.*

1. Reg. 17. 10.

Steph. Cantuar. apud Godefr.

Act. 7. 5.

S. Fulgent. h. de S. Steph.

4 Myſticæ prorſus ſunt ſimilitudines illæ, quas Incarnata Sapientia apud S. Lucam cap. 12. primò de corvis, & paulò poſt de liliis adducit; de quibus proindè S. Petrum Chryſol. audiamus, qui ait: *Dubium merito infidelem ad avem mittit, amicam belli, furoris ſociam, inſatiatam ſanguine, & in ipſos mortuos ferro gravius ſævientem. Itaque Dominus exemplo tali exaggerat dubitantis inſaniam; qui putat Deum hoc piis filiis denegaturum, quod impiis avibus ſubminiſtrat.* Ut autem Salvator noſter hanc eamdem circa divinam ſuam providentiam conceptam diffidentiam redarguat, aliud quoddam de liliis agri plauſibilius exemplum ſubjungit, dicens: *Conſiderate lilia agri, &c.* ubi D. Chryſol. ait:

Luc. 12. v. 24. & 27. S. Petr. Chryſol. ſer. 165.

Luc. 12. 27. D. Chryſ. ib.

Verumquia DEUS ſic humanum diligit genus, ut ipſos, quos dominantis jure corripit, mox paterno ſoletur, & mulceat blandimento, quos comparatione fœdiſſima avis exaſperaſſe videbatur, ad floris odorati, & ſpecieſi nimium hoc reducit exemplum. Cant. 5. 13. Sic quoque licèt labia ſponſæ liliis comparentur, attamen Spiritus Sanctus eadem veluti myrrha, quæ magnam in ſe amaritudinem continet, aſperſa repræſentat, ut exindè intelligamus, quòd correctionis ſeveritas per charitatis ſuavitatem debeat temperari.

5 Merebatur quidem illa Joſephi à fratribus facta impia venditio ſeveriſſimum ſupplicium, verumtamen, S. Greg. h. 12. in Ezech. ut S. Gregor. notat, Joſeph illos de hac impietate reprehenſurus, optimè conjungere ſimul novit rigorem; hunc illis exceſſum tacitus improperando, cum ſumma benignitate, & manſuetudine, quam circa illos exercuit: unde idem S. Doctor ait: *Tunc ſo ultrà cohibere non valens, pietas clauſa prerupit admedium, & excuſſit charitatis lachrymas, de vultu ſeveritatis detерſa eſt ira, qua apparebat, & non erat, & oſtenſa miſericordia, qua erat, & non apparebat. Sic in rigore clementiam tenuit, ut delinquentibus fratribus nec ſine ultione pius exiſteret, nec ſine pietate diſtrictus. Ecce hoc eſt magiſterium diſciplinæ, ut culpis & diſcretè noverit parcere, & piò eaſdem reſecare.*

S. Bern. c. 2. ſer Kar. c. 4. 1. Cor 4. 21. 6 S. Bern. illum Apoſtoli textum ex 1. ad Cor. cap. 4. deſumptum adducit, in quo ita Corinthiis ſcribit: *Quid vultis in virga veniam ad vos; an in charitate, & ſpiritu manſuetudinis?* *Et merito*, Inquit Sanctus, *talis modus obſervandus eſt*, citatque locum illum Prov. 25. Prov. 25. 15. Prov. 15. 4. *Lingua mollis confringet duritiem.* Et iterùm cap. 15. *Lingua placabilis, lignum vitæ, quæ autem immoderata eſt, conteret ſpiritum.* Pſ. 89. 10. *Unde Propheta ait: Supervenit manſuetudo, & corripiemur.* Advertendum tamen eſt, quòd non ideò manſuetudo iſthæc ſeveritati commixta, virga eſſe deſinat; Zach. 11. 7. nam in Zacharia Propheta Deus dicit: *Aſſumpſi mihi duas virgas, unam vocavi decorem, & alteram vocavi funiculum, & pavi gregem meum.* Per quas virgas ſeveritas, & benignitas deſignantur, quæ ad corrigendum, & emendandum illos, qui gubernanti ſubjiciuntur, omninò neceſſariæ ſunt. Et quidem per virgam illam, quam decorem vocavit, benignitas intelligitur, quæ omnibus placet: per aliam verò, quam appellavit funiculum, rigor denotatur. Hæ autem junctæ eſſe, non verò à ſe invicem diſſociari debent; quarum prima per virgam Aaronis ſignificatur, quæ flores germinavit: ſecunda verò per virgam Moyſis innuitur, quæ prætерquam quòd in ſerpentem tranſmutata fuerit, tot fuit ſuppliciorum divinitus immiſſorum inſtrumentum.

Num. 20. 14. 7 Verùm enim verò ex quo ambarum virgarum iſtarum mentionem fecimus, operæ pretium erit recordari illius; quòd ad *aquas contradictionis* Hebræorum populo accidit. Quia enim Hebræi ſitibundi erant, Deus ineffabili providentia ſua, ut aquæ limpidæ è duro ſaxo copiosè emanarent, diſpoſuit, & ut illarum uſura ſine ulla corporalis ſalutis præjudicio fruerentur, utrique fratri Moyſi, & Aaroni, ut populum ſanctificarent, præcepit: cætera, quæ acciderunt, in ſacro textu fuſiùs narrata legi poterunt. Porrò certum eſt, quòd ambo hi fratres Deum tantoperè offenderint, ut in delicti pœnam neutrum illorum terræ promiſſionis pedem inferre voluerit; at verò dicite ſodes, in quonam delicto ambo hi fratres Deum offenderant? nimirum quia nimio cum zelo, & rigore populum de incredulitate, & Num. 20. 10. diffidentia reprehenderant, dicendo: *Audite rebelles, numquid &c.* Num. 20. Ad hæc conſiderandum, eſt quòd Deus illis præceperat, dicendo: *Loquimini ad petram, & illa dabit aquas*; ipſi autem non voce, ſed virga uti, eaque petram percutere voluerunt. Quæ *omnia* utique *in figura contingebant*. Etenim contingat caſus; quòd aliquis peccator obſtinatus, & ſilicis inſtar durus ſit, ſi is virga percutiatur, id eſt, verbis duris arguatur, & corripiatur, utique in verba iracundiæ prorumpet, ignem indignationis emittet, nullumque ex reprehenſione fructum faciet; atque ideò ne hoc contingat, Deus præcepit, dicens: *Loquimini ad petram*, dulciter nimirum; & manſuetè, quia ſi volumus, ut talis durus, & obſtinatus ſilex aquam fletus, & compunctionis ſcaturiat, cum charitate, & dexteritate lingua utendum eſt, non verò talis cum rigore, & acerbitate virgæ eſt exaſperandus.

8 Deus olim ſe virum ſecundùm cor ſuum inveniſſe, eumque in Regem populi ſui conſecraſſe gloriabatur: *Inveni David ſervum meum, oleo ſancto meo unxi eum*; mox verò ſubjungebat: *Et ponam in mari manum ejus, & in fluminibus dexteram ejus*; Pſ. 88. 26. at verò quiſnam eſt peregrinus hic loquendi modus? Ergone vult Deus, ut David unam manuum ſuarum in mare, aliam verò in aquas fluminis extendat? Imò verò, inquit Deus, quia quiſquis gubernio admotus eſt ſubditorum, quiſquis eſt, cui vitia extirpare, perverſos corrigere, maloſque mores emendare, ex officio, aut charitate incumbit, duas habere manus debet, unam quidem ad emendationem errorum illorum, quos corrigibiles eſſe exiſtimabit, & hæc dextera eſt, quia hæc munus ſuum magna cum dexteritate exequi debet; altera verò ſiniſtra eſt, qua caſtigandi ſunt illi, qui in vitiis, & ſcandalis indurati perſiſtunt; atque ideò harum manuum una immergi debet in mari, in quo eſt aqua ſalſa, alia verò in fluminum dulcibus aquis, quia quiſquis vult corrigere, ſeveritatem debet cum benignitate conjungere: id quod in virga, ſivè ſceptro imperii, 1. Reg. 14. 27. quod Jonathas in manu ſua habebat, clarè & perſpicuè declaratur; ſicut enim per virgam illuminati fuerunt ejus oculi, ita à correctione talia in corrigendum derivantur documenta, quæ adeò nos illuminant, & in viam Rom. 13. 12. dirigunt, ut penitus à nobis *abjiciamus opera tenebrarum*. Sed notandum eſt, quòd virga iſta melli intincta fuerit, ad denotandum, quòd in correctione rigor virgæ conjunctus eſſe debet cum dulci melle lenitatis, & ſuavitatis. S. Greg. ib. Unde S. Gregor. ait: *Virga quidem, qua parvuli ſolent corripi, ſermo correptionis poteſt apto deſignari.* Et S. Iſidor. in ſententiis ait: S. Iſid. l. 3. ſent. c. 46. *Ita erga delinquentem ſermo eſt proferendus, ſicut ejus, qui corripitur, expoſtulat ſalus. Quod ſi opus eſt aliquam ſalutem medicamenti verbo increpationis aſpergere, lenitatem tamen corde opus eſt retinere.*

9 S. Paulus in Ep. 2. ad Theſſ. primò malorum commercium, & ſocietatem fugere præcipit, dicens: 2. Theſſ. 3. 14. *Ne commiſceamini cum illo*, & tamen mox dicit: *Nolite exiſtimare quaſi inimicum, ſed corripite, ut fratrem.* v. 15. Quæ duo ſibi invicem adverſari videntur; quomodò enim, ut fratrem corrigere poſſum, & non inimicum, cum quo prohibeor commiſceri? S. Anſelm. dubium iſtud reſolvit, S. Anſelm. dicens: *Licèt præcipiam non commiſceri, tamen nolite illum exiſtimare quaſi inimicum, id eſt, nolite illum odio habere, putantes, quòd ſit inimicus, ſed affectu dilectionis corripite illum, ut fratrem, quia unum habet vobiſcum patrem, ac ſi dicat; pacem cum eo exteriorem ſolvite, ſed interiorem circa illum medullitùs cuſtodite, ut mentem peccantis ſic veſtra diſcordia feriat, quatenus pax à veſtris cordibus nec abnegata diſcedat.* Sanctus Gregor. notat, quòd Deus illos, quos ad regimen elegit animarum, ad benignitatem, & compaſſionem erga proximos his verbis adhortetur: *Quod fractum erat, non alligaſtis, & quod abjectum fuerat, non reduxiſtis.* Ezech. 34. 4. *Abjectum enim reducitur*, inquit, *cum quiſque in culpam lapſus ad ſtatum juſtitiæ ex paſtoralis ſollicitudinis vigore revocatur: Fracturam vero ligamen adſtringit, cum culpam diſciplina deprimit, ne plaga uſque ad interitum defluat, ſi hanc diſtrictionis ſeveritas non coarctat. Sed ſæpè deteriùs frangitur, cum fractura incautè colligatur, ita ut graviùs ſciſſuram ſentiat, ſi hanc immoderatis ligamentis conſtringant; unde neceſſe eſt, ut cum peccati vulnus in ſubditis corrigendo reſtringitur, magna ſe ſollicitudine erga diſtrictos ipſe moderetur, quatenus ſic jura diſciplinæ contra delinquentes exerceat, ut pietatis viſcera non amittat. Curandum quippè eſt, ut rectorem ſubditis, & matrem pietas, & patrem exhibeat diſciplina. Atque inter hæc ſollicita circumſpectione providendum, ne aut diſtrictio rigida, aut pietas ſit remiſſa.* Beatus Petrus Damianus eos, quorum munus eſt corrigere, & reprehendere, per adducta Phinees ſupra modum zelantis, & Heli nimium remiſſi B. Pet. Dam. l. 1. ep. 11. exempla, ad benignitatem cum aſperitate conjungendam his verbis hortatur: *Noli diſſimulare culpam*, inquit, *ſed mox ut emerſerit, adhibe diſciplinam, ut cum Phinees te zelus ad æterni ſacerdotii jura promoveat, non ſe cum Heli ſub torpore inſidiæ ignobiliter oſcitantem ultrò repentina percellat. Unde per Salomonem dicitur: Virga percuties eum, & animam ejus de inferno liberabis.* Prov. 23. 14. *Verumtamen cave, ne nimius diſciplinæ rigor duritiam contrahat, & immoderatus zeli fervor vertatur in iram, ne videlicet dum culpæ rubigo detegitur, vas tenerum confringatur.*

10 Dexter ille in medendo Samaritanus, ſanaturus

miſeri

Luc. 10. 14.

miſeri illius vulnera, qui ab Jeroſolymis in Jericho deſcendebat, (qui animæ è ſtatu gratiæ in peccatum decidentis ſymbolum erat) iiſdem non oleum tantùm, ſed & vinum infudit, de quo proindè S. Gregorius ita ſcribit:

S. Greg. ib.

Hinc eſt, quod dicente veritate per Samaritani ſtudium ſemivivus in ſtabulum ducitur, & vinum, atque oleum ejus vulneribus adhibetur, ut per vinum ſcil. mordeantur vulnera, per oleum foveantur; neceſſe quippè eſt, ut quiſquis ſanandi vulneribus præeſt; in vino morſum doloris adhibeat, in oleo mollitiem pietatis, quatenus per vinum mundentur putrida, per oleum foveantur ſananda. Miſcenda eſt ergo lenitas cum ſeveritate, faciendum quoddam temperamentum ex utroque, ut neque multa aſperitione exulcerentur ſubditi, neque nimia benignitate ſolvantur. Quod juxta Pauli vocem benè illa tabernaculi arca ſignificat, in qua cum tabulis virga ſimul, & manna eſt, quia cum Scriptura Sacra ſcientia in boni rectoris pectore, ſi eſt virga diſtrictionis, ſit & manna dulcedinis. Hinc David

Pſ. 22. 4.

ait: Virga tua, & baculus tuus ipſa me conſolata ſunt: virga enim percutimur, baculo ſuſtentamur, ſi ergo eſt diſtrictio virgæ, quæ feriat, ſit & conſolatio baculi, quæ ſuſtentet. Sit itaque amor, ſed non emolliens, ſit rigor, ſed non exaſperans, ſit zelus, ſed non immoderatè ſæviens, ſit pietas, ſed non plus quàm expediat, parcens.

11 Verùm enim verò quærere hic non nemo poſſet, quònam corrigens magis inclinare debeat, an ad benignitatem, an verò ad rigorem. Ven. Beda ſuper illa S. Pauli ad Timoth. verba: *Cum modeſtia corripientem*, ita monet:

Ven. Beda. 2. Tim. 2. 25.

Modus autem ſermonis, ſive acriùs, ſive blandiùs proferatur, ſicut ſalus ejus, quem corrigis, videtur poſtulare, moderandus eſt. Interea verò, cæteris paribus, manſuetudo potiùs, quàm aſperitas recommendanda eſſe videtur: *Quid vultis?* inquit Apoſtolus, *in virga veniam ad vos? an in charitate, & ſpiritu manſuetudinis?* Circa

1. Cor. 4. 21.

quæ verba advertendum, quòd ſemel virgæ, & diſciplinæ mentionem faciat, bis verò charitatem nominet, & ſpiritum manſuetudinis. Unde S. Ambroſ. ait: *Semel virgam dixit, bis mitiora ſubjecit, adjiciens manſuetudinem charitati.*

S. Ambr. ib.

S. Joannes in Apocal. Chriſtum vidit gladium in ore ſuo habentem, non ut necem alicui inferret, ſed ut Aſiæ Epiſcopos corrigeret; at verò inquies:

Apoc. 1. 16.

Qui gladium ad vulnerandum vibrare intendit, eumdem non ore, ſed manu apprehendit, Caſſiodor. huic difficultati opportunè ad propoſitum noſtrum ſatisfacit, dum ait:

Caſſiod. l. 7. Variar. c. 1.

Arma iſta juris ſunt, non furoris. Hæc oſtentatio nimirum eſt contra noxios inſtituta, nimirum ut plus terror corrigat, quàm pœna conſumat, civilis eſt paver iſte, non bellicus. Advertendum verò eſt, quòd tametſi gladium rigoris ſymbolum ore ſuo tenuerit, attamen ex altera partem ſeptem ſtellarum beneficos influxus in manibus ſuis geſtarit.

12 In Sacris Canticis Sponſus ait:

Cant. 5. 1.

Veni in hortum meum, ſoror mea ſponſa, meſſui myrrham primam, comedi favum cum melle. Conſtat autem, myrrham amaram, mel verò dulce eſſe, atque ideò his verbis myſticè ſimul inſinuatur acerbitas reprehenſionis, & ſuavitas benignitatis, per quam reprehenſionis temperanda eſt amaritudo. Sanctus Ambroſius de hac re ita ſcribit:

S. Ambr. l. de bono mortis c. 1.

Cognoſcamus, quos fructus, & cibos epuletur Deus, quibuſque delectetur. Delectatur eo, ſi quis mortificet peccatum ſuum, obliteret culpam ſuam, ſepeliat, atque aboleat iniquitates ſuas, myrrha enim eſt ſepultura mortuorum, mortua autem peccata ſunt, quæ vitæ ſuavitatem habere non poſſunt; favi mellis ſermones boni; in illo ergo horto ſermones boni ſunt, alius qui culpam coerceat, alius qui iniquitatem corripiat, alius qui non faciat inſolentiam, & velut ſepeliat eam, quando correptus aliquis erroribus ſuis renunciat. Obſervandum eſt autem, quod de myrrha, quæ ſeveritatis figura eſt, ſolùm dicat: *Meſſui*; at verò de melle, quod ſuavitatem correctionis repræſentat, ſe illud comediſſe, indeque nutritum eſſe dicit: *Comedi favum cum melle meo, bibi vinum cum lacte meo.* Porrò in Concilio in principio

Cant. 5. 1. Concil. ubi ſuprà.

citato hæc verba leguntur. *Correctio inferiorum à ſuperioribus debet aliquando eſſe lenis, aliquando aſpera, numquam verò carere dulcedine.* Et ideò S. Proſper ait: *Sciunt SS. Sacerdotes, atque diſcernunt, quos debeant temperata*

S. Proſp. ib.

ſeveritate corripere, & quos ſacerdotali magnanimitate portare.

DISCURSUS XIV.

ARGUMENTUM.

De lucro ſpirituali, quod per viam correctionis obtinetur, licèt nonnunquam infructuoſa ſit; ubi etiam modus præſcribitur lucrandi eum, quem in communi, non verò in particulari corrigere, & reprehendere nitimur.

THEMA.

Lucratus eris fratrem tuum. Matt. 18. v. 15.

1 Theſaurus ille, quem is, qui proximum ſuum cum profectu ſperato corrigit, ſibi lucratur, omninò inæſtimabilis eſt; *Si enim magnæ mercedis eſt,* S. Greg. h. 26.

inquit S. Gregor. *eripere carnem à morte, quamquam morituram, quanti eſt meriti à morte animam liberare, in cœleſti patria ſine fine victuram?* Si ei, qui nos à morte liberavit, vitam noſtram debemus, quantò nobilius, & pretioſius præmium debet correctus ei, qui ſalvavit animam ejus, eamque de cœli poſſeſſione ſecuram reddidit? *Qui converti fecerit peccatorem,* inquit Sanctus Jac. 5. 20.

Jacobus, *ab errore vitæ ſuæ; liberat animam ejus à morte, & operit multitudinem peccatorum.* Ubi Gloſſa Inter- Interlin.

linearis ait: *Per alterius ſalutem ſalus ſibi acquiritur;* non tantùm unum, ſed duos theſauros lucratur; ſiquidem tam animæ proximi, quàm ſuæmetipſius animæ propriæ ſecuritati conſulit. Bonus latro à principio unà cum ſodali ſuo Redemptori noſtro probroſis, & ludibrioſis verbis pariter inſultaverat: *Idipſum & impropera-* Matt. 27. 44.

bant ei latrones, &c. & tamen paulò poſt à Chriſto particeps factus eſt incolatus Paradiſi: *Hodie mecum eris in* Luc. 23. 43.

Paradiſo; ſed quo medio hanc ſibi gratiam comparavit? Per correctionem, qua dictum ſodalem ſuum in cruce poſitus redarguit, dicens: *Neque tu times Deum, qui in* Luc. 23. 40.

eadem damnatione es: Et quidem tametſi Chriſtus dixerit: *Si te audierit, lucratus eris fratrem tuum;* ipſe ve- Matt. 18. 15.

rò hoc à complice ſodali obtinere non potuerit, ut videlicet patulas correctioni aures præbens inde proficeret; nihilominus CHRISTUS illum propter hoc mercede, & lucro proprio aſſecurandi animæ ſuæ ſalutem defraudare noluit. Et licèt S. Auguſt. dicat: *Merces Doctoris eſt profectus auditoris,* hic verò hunc fructum in reprobo complice obtinere nequiverit, non tamen ideò *perdidit mercedem ſuam.*

S. Aug. l. 2. de doct. Chriſtiana. Sim. de Caſſia l. 9. c. 44.

Simon de Caſſia pariter lucrum hoc infinitum obſervat, dum ait: *Corripiens in magnis lucris efficitur; ſi obedienter auditur, ſiquidem dicitur: Si te audierit, & pœnitentiam egerit, lucratus eris fratrem tuum; nulla majora lucra, quàm animarum; pretioſior eſt iſta negotiatio, quàm auri, & argenti primi, & puriſſimi.* Unde S. Paulus, ait: *Empti eſtis pretio* 1. Cor. 6. 20.

magno.

2 D. Chryſoſt. de hoc lucro diſſerens, ait: *Ut anima* D. Chr. h. 3. in Gen.

corpore melior eſt, ita iis, qui indigentibus pecunias, & facultates ſuppeditant, majoribus præmiis digni ſunt hi, qui admonendo in viam rectam deſides ducunt. S. Bern. S. Bern. t. 4. ſerm. 2.

verba illa Salvatoris: *Si te audierit, lucratus eris fratrem tuum,* in pondere ſanctuarii trutinans, ſubjungit; *& animam tuam, & tunc ſi dares omnia pro Deo, non tantum lucrareris, quantum corrigendo proximum.* Etſi integrum millionem auri erogares in eleemoſynam, imò ſi dares quicquid in bonis terrenis vitæ hujus poſſides, aut quicquid te conſecuturum eſſe ſperare potes, etiamſi integrum adæquaret Auguſti Cæſaris imperium, non tamen inde tantum lucraturus eſſes, quantum tibi comparas corrigendo, & emendando proximum tuum; cujus idem Sanctus hanc aſſignat rationem, *quia Deus benè ponderat, quid ſit lucrari unam animam.* Imò ſi Alberto Magno credimus; inter omnia opera bona, quantùmvis illa Deo ſint accepta, ſive illa conſiſtant in Alb. Mag. in Luc. c. 17.

eleemoſynis, ſive in peregrinationibus ſacris, ſive in jejuniis, ſive in macerationibus corporis, ſive in orationibus, ſive in confeſſionibus, & communionibus ſacris, nullum dari poteſt Deo gratius, majoriſque apud eum pretii, & valoris, quàm ſit opus fraternæ correctionis: *Nullum opus ita placet Deo, ſicut fraterna reductio quæ ex charitate procedit;* nam ut S. Dionyſ. Areopagita in S. Dion. Areopagita.

illo ſuo celeberrimo axiomate dicit: *Omnium divina-*

rum

Digitized by Google

rum divinissima extat perfectio. Dei cooperatorem eſſe in ſalute animarum ad ſuum creatorem,

3 S. Bernardin. in alio quodam ſermone ſuper præcitata thematis verba, dicit: *Lucratus eris fratrem tuum, ſcil. Deo, ſibi, & tibi.* Unde addit: *Conſiderandus eſt fraternæ correctionis fructus, qui quidem triplex eſt. Primus eſt lucrum unius animæ. Secundus infuſio gratiæ. Tertius eſt adeptio gloriæ. Primus eſt lucrum unius animæ, ſcil. proximi correpti, qui ſe emendat, quia Dominus ait: ſi te audierit, lucratus es fratrem tuum. Secundus fructus eſt infuſio gratiæ, juxta illud Prov. 28. ubi dicitur: Qui corripit hominem, gratiam poſtea inveniet.* Et c. 24. dicitur: *Erue eos, qui ducuntur ad mortem mortalis culpæ, voluntate conſentientes peccato, tales erue, ſcil. conſulendo, docendo, monendo, corripiendo. Tertius fructus eſt adeptio gloriæ,* ubi citat authoritatem S. Jacobi Apoſt. dicentis: *Si quis ex vobis erraverit à veritate, & converterit quis eum, ſcire debet, quòd qui converti fecerit peccatorem ab errore viæ ſuæ, ſalvabit animam ejus à morte.*

S. Ber. t. 1. ſer. 28. [illegible] | Prov. 28. 23. | Prov. 24. 11. | Jac. 5. 20.

4 D. Chryſoſt. in homilia, cujus titulus eſt: *De doctrina, & correptione,* eamdem tradit doctrinam, dum ita ſcribit: *Magnum bonum eſt inopia preſſorum miſereri, ſed nihil tale tamen, quale eſt ab errore alios avocare, nihil enim cum anima conferendum, ne mundus quidem univerſus: Quamvis immenſam pecuniæ vim pauperibus elargiaris, nihil tamen tale præſtabis, quale ſi vel unam animam convertas.* Albert. M. illud in Vet. Teſt. à Deo traditum præceptum conſiderat, videlicet: *Si videris bovem odientis te errantem in via, non præteribis, ſed reduces. Et aliam dat legem: Si videris aliquem jacentem ſub onere, vel aſinum ejus, non præteribis, ſed ſublevabis eum cum illo; cum enim majorem curam debeam habere de ſalute, quàm de bove, & aſino, magis debeo facere, ut ſublevetur, & reducatur anima ipſius.*

D. Chr. t. 6. hom. 6. | Alb. Mag. ib.

D. Chr. ibid. 5 Unde D. Chryſoſt. opportunè redarguit illos, qui ſe à proximorum defectibus corrigendis ſubducunt, dicentes: *Quid mea intereſt de proximo cogitare?* Num fortè alii deſunt, qui id facere ex officio tenentur? Ego ſæcularis ſum, correctio hæc verò ad Sacerdotes, & Religioſos pertinet. Quibus S. Doctor his verbis reſpondet: *Dic mihi, obſecro, ſi aurum alicubi poſitum invenias, dicis-ne apud teipſum: Quare iſte, aut iſte aurum non ſuſtulit? minimè verò, ſed ultrò omnibus illud præripere ſtudet. Idem igitur tibi animus ſit, ſi quando lapſos errore fratres videris, curamque eorum velut theſaurum inventum reputes; Qui enim ſeparat pretioſum à vili, inquit Dominus, tanquam os meum erit.* Quæ verba in eadem homilia his verbis magis declarat, dicens: *Qui ab errore ad veritatem proximum velut manuducit, aut à peccato ad virtutem, quantum homo valet, vitam ei monſtrat, ille me imitatur: Si enim ipſe cùm Deus eſſet, & ineffabilis illius eſſentiæ particeps, crucem ſibi amplexus, & alia omnia propter nos, & ſalutem noſtram ſuſtinuit, quid nos teneremur præſtare iis, qui eamdem nobiſcum naturam habent, & membra noſtra ſunt, quos eoſdem è Diaboli faucibus eripere, & ad virtutis iter traducere valeamus?* Pergit ulteriùs idem, quod ex correctione comparatur, lucrum demonſtrare hoc argumento: *Nam ſi pro pecuniarum ſumptibus, & largitione tot coronæ, tanta merces, tanta fiat retributio, quomodò non plurima bona pro allato animabus auxilio nobis reddentur? Nemo rectè ſuum commodum quærere poteſt abſque proximi ſui ſalute, ſiquidem Paulus inquit; Nemo quod ſuum eſt, quærat, ſed ſinguli, quæ ſunt alterius: probè ſciens, quòd proprium cujuſque emolumentum in proximi utilitate contineatur.* Et quidem tametſi nonnunquam contingat, quòd nullum ex correctione facta lucrum reportent, non tamen ideò ab hoc munere eſt deſiſtendum, nam *ipſi Apoſtoli, etiamſi non omnibus perſuaſerint, quia tamen ad omnes ſermonem habuerunt, mercedem quoque pro omnibus receperunt.* Adhæc ſi nequeamus convertere centum, ad minus in decem faciamus aliquem fructum, aut verò ſi nec hoc lucrari poſſimus, non illos contemnamus, inquit Chryſoſt. tametſi quinque illorum dumtaxat eſſent: *Ac ſi nec iſtos convertere valeas, unum negligere ne velis, non enim juxta eorum, qui emendantur, ſummam, ſed juxta mentem corrigentium Deus coronas definire conſuevit.* Idem quoque Sanctus animum correctori ſuggerere nititur, ut libenter omnibus obviam procedat obſtaculis, quæ ei fortè objicerentur, tametſi etiam manifeſtum ſubeundum eſſet periculum mortis: *Quamvis mortem ſubire præ correctione fratris neceſſe eſſet, nihil tamen reformides: Martyrium tibi hoc eſt, ſiquidem & Joannes Martyr erat, & quidem nec ſacrificare idolis, nec adorare juſſus eſt, ſed pro ſacris legibus, quas violari cernebat, caput ſuum depoſuit.*

Jer. 15. 19. | 1. Cor. 10. 24.

6 Non exiſtimo, quòd extra orbitam abiturus ſim, Matth. 18. ſi occaſione illorum verborum: *Lucratus eris fratrem tuum, ſi te audierit;* modum edoceam, qui ad lucrandos per correctionem proximos noſtros neceſſariò ſervandus eſt. Dum quidam amicus ab alio ſibi amiciſſimè conjuncto notabilem quamdam pecuniæ ſummam ſibi mutuò dari poſtularet, hic ſe pecuniam illam prompto, & libenti quidem animo mutuò daturum eſſe dixit, niſi vereretur, quòd hoc faciendo pecuniam pariter ſuam, & amicitiam ejus, gravi nimis jactura, amiſſurus eſſet. Idem profectò multis ſæpè numero contingit, qui dum correctiones prudenter, & diſcretè facere neſciunt, per imprudentiam ſuam amicum perdunt, & quod deterius eſt, ſalutem animæ ejus pernitiosè impediunt; eò quòd correctio imprudenter facta, non ſolùm nullum fructum afferat, ſed & correctum magis pervertat, & in peccato ſuo obſtinatum faciat. Optimus igitur, valdèque proficuus, & fructuoſus proximum corrigendi modus eſt, ſi vitium pertinaciter alicui adhæreſcens reprehendatur, non quidem in particulari, & individuo homine, ſed admonitionem univerſaliter, & in communi inſtituendo. Nicodemus Princeps ſynagogæ erat, & tametſi Chriſti amicitiam, & obſequium profiteri decreviſſet; venit tamen ad Jeſum ut plurimùm Joan. 3. 2. ſub noctis crepuſculum, propter metum Judæorum: opus quidem habebat, ut corrigeretur; at verò S. Bonaventura modum obſervat, quo Incarnata Sapientia S. Bonav. ib. in correctione ejus uſa fuit: *Chriſtus*, inquit, *non direxit ſermonem ad eum, ſed in tertia perſona loquitur; ut minus gravem ſermonem ſufferret, non ad ipſum manifeſtò direxit ſermonem, ſed dixit: Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto,* in tertia perſona loquendo:

7 S. Laurent. Juſtin. Chriſtum ardentiſſimo deſiderio flagraſſe dicit, ut Judam in ſtatum ſalutis reduceret, unde de lupo infernali ait: *Quoniam vero proditoris animum invaſerat, omnemque ſtatum priſtinæ gratiæ everterat, meritò turbabatur Dominus, ſuæque ſigna mæſtitiæ protendebat in facie, nec quod turbaretur latere voluit, quia perditi ſalutem ardentiſſimè cupiebat.* Sed quiſnam modus fuit, quo illum, licèt fruſtra, lucrari conatus fuit? *Quamobrem, tanquam verus paſtor ovem perditam recuperare ſatagens, tacitè illam admonere curavit, ſi quo modo rediret ad ſe, reatum ſuum agnoſceret, cognoſcendo fleret, flendoque veniam ſalubriter impetraret. Propterea quod conceperat proditor, quod maligno corde geſtabat, ſibi tantum ſignificavit, nullum ſpecialiter nominando. Poterat hoc Judæ ad emendationem ſufficere, poterat bonitatis illius compungi dulcedine.*

S. Laur. Juſt. de triumph. Chriſti agone c. 5.

8 In horto Gethſemani Chriſtus Petrum de ſomnolentia reprehendere volens: *Dicit Petro: Sic non potuiſtis una hora vigilare mecum?* Ratio autem, cur illum ſpecialiter de ſomnolentia increparit, hæc eſt, quia ipſe præ cunctis aliis in principio ſe eum ſecuturum eſſe promiſerat: *Et ſi omnes ſcandalizati fuerint in te, ego nunquam; Etiamſi oportuerit me mori tecum, non te negabo;* unde Chriſtus potiùs illum particulariter reprehendere debuiſſet, dicendo: *Sic? Non potuiſti una hora, &c.* & tamen hoc reprehendendi modo intermiſſo, reprehenſionem univerſim ad omnes dirigit, dicendo: *Sic? non potuiſtis, &c.* quia docere nos voluit, quòd quando aliquis in particulari reprehendendus, & corrigendus eſt, ad ipſum tantò faciliùs lucrandum, curandum ſit, ut ejus defectus in communi inſinuetur, ut ſic rubori, & confuſioni ipſius conſulatur.

Matt. 26. 40. | Matt. 26. 33.

9 S. Arſenius Abbas, qui in ſæculo Arcadii, & Honorii filiorum Theodoſii Imperatoris Præceptor fuerat, à Rodrig. p. 3. tr. 8. c. 5. vita ſæculari ad Monachiſmum ſe tranſtulit, cùmque paulatim in ſanctitate valdè celebris factus fuiſſet, in converſatione tamen familiari nonnihil, licèt in re levi, deficiebat, dum enim in conſortio monachorum ſederet, unum pedem alteri ſuperponebat, quod licèt modeſtiam videretur offendere, nullus tamen Monachorum eum de hoc defectu apertè audebat corrigere. Cùm verò de modo eum hac in re corrigendi inter ſe deliberaſſent; tam-

tamdem Paſtor Abbas hoc conſilium aliis propoſuit; quamprimùm, inquit, ſimul capitulariter congregati erimus, ego unum pedem alteri ſuperiojiciam, voſque confeſtim me de eo defectu redarguetis, ut me emendem, hac enim ratione per reprehenſionem mihi adhibitam & ipſe officii ſui hac in re monebitur. Quod faciendo, mox in Arſenio defectus ille ceſſavit, nec unquam deinceps notatus fuit.

10 Quando Maria Magdalena unguentum illud odoriferum, valdèque pretioſum capiti Salvatoris in Apoſtolorum præſentia ſuperinfundebat, Judas acriter murmuravit, dicendo, ſatius futurum fuiſſe, ſi unguenti iſtius valor, & pretium inter pauperes erogatum fuiſſet, quantum vis interiùs ex eo potiùs doleret, quòd pretium ei in marſupii ſui conſignatum non fuiſſet depoſitum. Verumtamen diſcretiſſimus Salvator noſter, ne eum pertinaci reprehenſione manifeſtando exacerbaret, diſcurſum ſuum ad omnes univerſim direxit, dicens: *Sini-*
Joan. 1. 27. D. Chr. ib. *te illam, ut in die ſepulturæ meæ ſervet illud*, vel ut Div. Chryſoſtomus ait: *Demonſtravit, quòd proditorem cognoſceret, non tamen manifeſtè reprehendit, ut à propoſito revocaret.* Quiſnam reprehenſionem, qua Chriſtus Samaritanam redarguit, aſperiorem fuiſſe dicit illa, qua Scribas, & Phariſæos increpavit, non obſtante, quòd hæc exterioſecùs acerbior eſſe videatur? Illi namque ſolùm di-
Joan. 4. 18. xit: *Quinque viros habuiſti, & nunc quem habes, non eſt tuus:* Hos verò ſepulchra dealbata, hypocritas, generationem peſſimam, & adulteram appellavit. Verumta-
D. Chr. h. 31. in Joan. men audiamus, quid hac de re ſentiat D. Chryſoſt. *Gravius*, inquit, *hanc, quàm illos, Dominus reprehendit, hoc enim unius peccatum erat, illud commune pluribus, neque ita communibus, & propriis objectis criminibus offendimur.* Quando peccata in communi, & univerſaliter reprehenduntur, & improperantur pluribus, ex reprehenſione facta non ita erubeſcimus, nec offendimur, ſicut dum uni ſoli applicatur. Samaritana correpta fuit directè *ad hominem*, non ſic Scribæ, & Phariſæi, quos in communi redarguit.

11 Priuſquam Chriſtus Magiſter noſter cœleſtis ad cœlos aſcenderet, diſcipulos ſuos acriter increpavit,
Marc. 16. 14. dicit enim Sanctus Marcus: *Exprobravit incredulitatem eorum, & duritiam cordis, quia his, qui viderant eum reſurrexiſſe, non crediderunt.* At verò quis inter cunctos Apoſtolos circa Reſurrectionem Domini magis incredulus, quàm S. Thomas fuit? qui tanto tempore in hac ſua incredulitate obſtinatus permanſit, omnium condiſcipulorum ſuorum, aliorumque plurium atteſtatione nec quicquam obſtante, præterquam quòd Chriſto legem quaſi præſcribere voluerit, quo illum ad veritatis notitiam reducere deberet, dum ait:
Joan. 10. 25. *Niſi videro in manibus ejus fixuram clavorum, niſi tetigero, &c.* Et tamen Chriſtus illum tanta cum benignitate ſuſcepit, in omnia quæ ſibi quoad ſacratiſſimæ humanitatis contactum, & aſpectum concedi deſiderabat, libens condeſcendit, tantaque cum ſuavitate ipſum admonuit, dicens: *Noli eſſe incredulus, ſed fidelis.* Quò-
Joan. 20. 27. nam, obſecro, hæc ſpectat differentia? Nimirum Thomas in hoc peccato unicus, & ſolus erat, ideòque correctio fraterna illi adhibenda cum magna dexteritate, & benignitate fieri debebat. In alia verò reprehenſione, peccatum pro libitu exaggerari, & aggravari poterat, quia per illam multi ſimul increpabantur. Enimverò duobus modis piſcatio inſtitui ſolet, ſcilicet vel per hamum, vel per retia? Hamum aquis injiciendo, magnum obſervatur ſilentium, omniſque ſtrepitus ſtudioſè cavetur, ne piſces fugiant; at verò expanſis retibus, ingens circumquaque fit ſtrepitus, ut fugiendo piſces intra rete inadvertenter ſe recipiant. In ſenſu myſtico retia prædicationem præſignificant, quæ cum energia, & efficacia fieri debet: Hamus verò correctionem præfigurat, quæ ſuavitatem annexam requirit.

12 Valdè notabilis eſt textus ille apud Sanctum Jo-
Job. 39. 32. bum: *Numquid qui contendit cum DEO, tam facile conquieſcit?* pergit demùm facere textus culpas aliquas Jobi, quantumvis leves, corrigere, mox verò Eliphaz alloquitur, dicens: *Iratus eſt furor meus in te, & in duos amicos tuos, quoniam non eſtis locuti coram me rectum, ſicut ſervus meus Job.* Circa quem locum merirò quærendum occurrit, cur Deus Jobum in hiſce ul-
Job. 42. 7. timis verbis laudet, quem paulò ante reprehendebat? Pro cujus reſolutione diſtinguere oportet tempora, quando enim illi dixit: *Numquid qui contendit cum Deo, &c.* ſolus cum ipſo ſolo loquebatur; at verò quando alii ſimul præſentes aderant, tunc laudavit. Oleaſter de Joſepho Ægyptios dimittente, quando ſe fratribus ſuis manifeſtare voluit, tractans, ait: *Advertant etiam hic Prælati, qualiter arguere debeant ſubditos, ut ſcilicet prius ejiciant eos, qui ſcandalizati, aut de iis malam opinionem, quos corrigere volunt, habere poſſunt*; adducitque præcitatum Jobi locum, dicens: *Sic cum Dominus voluit arguere Job, ſolum eum convenit, quem cùm arguiſſet ſeorſum, in publico apud amicos commendavit.* Oleaſt. in c. 45. Gen.

DISCURSUS XV.

ARGUMENTUM.

Ad hoc ut corrector corrigendum non exaſperet, diligenter obſervanda eſt temporis opportunitas; acceleranda tamen eſt, ne occaſio prætereat.

THEMA.

Domine, ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripias me. Pſalm. 6. verſ. 2.

1 EX hac per Regium Prophetam Divinæ Majeſtati porrecta ſupplicatione clarè liquet, quòd non ſemper tempus ſit reprehenſionis tractandi ferulam; ſiquidem petit, ne DEUS illum puniat, dum iraſcitur, & indignatur: *Domine, ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripias me.* Aptior in hac materia adduci non poteſt ſimilitudo, quàm ſit illa, quæ à medicina deſumitur. Etenim his, ad quos ſpectat alios corrigere, munus quoque incumbit ſanandi animarum vulnera, & ſpiritoales infirmitates; Medicinæ autem non quavis hora infirmo porriguntur, neque dum febris in maximo ſuo ardore flagrat, ſed ad illas miniſtrandas tempus congruum expectatur: *Advertendum*, inquit Sanctus Antonius de Padua, quòd ſervanda eſt cautela, ut non S. Ant. de Pad. ſer. 3. poſt Dom. 5. Quadr.
nimis exaſperes *illum, quem corripis, maximè quando ſcis illum impatientem, & furioſum eſſe; exemplum de uno medico, quod quando materia furioſa prorumpit in aliquod membrum, non debet ipſi imponi repercuſſura, ne ſic materia ad interiora trahatur, & ſic interficiat hominem, lædendo cor, & membra vitalia, nec ſic aſperrima, ſed potiùs lenitiva.* Quem aphoriſmum caſui noſtro adaptat, ut correctionis importunitatem explicet; Dicit enim: *Sic quando videmus hominem impatientem, non debemus exaſperare, & ipſum corripere, quia tunc peccatum ad interiora trahitur, dum ſcilicet ſic correctus pertinax efficiatur, & impatienter ſuum defendat peccatum.* S. Bernardinus eandem facit obſervationem, dum inter alias circumſtan- S. Ber. t. 2. ſer. 28. ar. 1. c. 1.
tias, quas corrigens advertere debet, hanc quoque obſervandam eſſe dicit: *Tertium vero quod requiritur, eſt opportunitas temporis, id eſt, quod ſit ſpes, quòd non habeat majorem opportunitatem temporis ad corripiendum fratrem*; citatque S. Auguſtinum l. 1. de Civ. Dei c. 9. di- S. Aug. l. 1. de Civ. Dei c. 9.
centem: *Si quis præterea objurgandis, corripiendiſque malè agentibus parcit, quia tempus opportunum quærit, non videtur occaſio cupiditatis, ſed conſilium charitatis.* Neque enim, dum quis ex nimia iracundia ſtimulatus blaſphemat, tempus eſt opportunum, ut quamdiù ab hoc furore agitatur, quis illum reprehendat, hoc enim idem eſſet, ac ſi quis plura igni ligna adjiciendo, eumdem vehementiùs excreſcere faceret. Idem quoque S. Prædi- S. Ber. t. 4. ſer. 22.
cator in alio quodam ſermone ita hac de re ſcribit: *Sed Richardus in 4. diſt. 19. diſtinguit, quod tribus modis, ſive rationibus poteſt occurrere, quod quis non corrigit, & non corrigendo non peccet. Prima ratio, quia non videt tempus corrigendi, quia videt tunc proximum turbatum, & corrigendo in illo tempore faceret ipſum pejorem, unde in iſto modo mereris, ſi habes animum corrigendi ipſum, expectando tempus.*

2 Nabal in procinctu erat, ut à Davide Rege interfi-
ceretur, eò quòd exercitui ejus in gravi neceſſitate poſito victualia ſubminiſtrare detrectarat, idque cum intolerabili quadam impertinentia, & arrogantia fecerat, di- 1. Reg. 25. 10.
cendo: *Quis eſt David? & quis eſt filius Iſai? hodie increverunt*

Digitized by Google

vi ſunt ſervi, qui fugerunt Dominos ſuos; tollam ergo panes meos, & aquas meas, & carnes pecorum, quæ occidi tonſoribus meis, & dabo viris, quos neſcio unde ſint? Abigail igitur uxor ejus, cujus ſacer textus teſtimonium perhibet, 1. Reg. 25. 36. quòd *Erat mulier illa prudentiſſima*, ſe interponens, univerſo exercitui de alimonia, inſcio tunc marito ſuo, proſpexit, ipſumque Regem perſonaliter conveniens, factum viri excuſavit, magnamque hanc viro imminentem tempeſtatem ſedavit; at verò notandus eſt modus, quo in domum ſuam reverſa uſa fuit: *Venit autem Abigail ad Nabal*, inquit ſacer textus, *& ecce erat ei convivium in domo ejus, quaſi convivium Regis, & cor Nabal jucundum, erat enim ebrius nimis, & non indicavit ei verbum puſillum, aut grande uſque mane: diluculo autem cum digeſſiſſet vinum, indicavit ei uxor ſua verba hæc*; ubi Hugo Hug. Car. ib. Card. ait: *Sapienter fecit; nihil enim valeret tunc correctio ejus, quando ipſe Nabal ebrius erat*; Eccl. 31. 41. *unde Eccl. 31. dicitur: In convivio vini non arguas proximum, & non deſpicias illum in jucunditate ipſius.* S. Greg. in Gloſſ. ib. S. Gregor. à Gloſſa citatus ait: *Iracundos melius corrigimus, ſi in ipſa iræ commotione declinamus, perturbati enim, quid audiant, ignorant, ſed cum ad ſe redeunt, tantò libentius exhortationis verba recipiunt, quanto ſe tranquillius tolerari erubeſcunt; menti autem furore ebriæ, omne rectum, quod dicitur, perverſum videtur.*

3 Moyſes ab Hebræorum miniſtris, qui quod illorum cauſam propugnaſſet, illi gratias agere debuiſſent, indignè habitus fuit, adeò ut veriti non fuerint ei objicere, & exprobrare, dicentes: *Videat Dominus, & judicet, quoniam fœtere feciſtis odorem noſtrum coram Pharaone, &* Exod. 5. 21. *ſervis ejus, & præbuiſtis ei gladium, ut occideret nos.* Nec tamen Moyſen vel minimum verbum in ſui defenſionem coram populo locutum fuiſſe legimus; Deum quidem his verbis affatus fuit: *Reverſus eſt Moyſes ad Dominum, & ait: Domine cur afflixiſti populum iſtum? quare miſiſti me?* At verò populo nihil penitus dixit; ex quo enim exaſperatus erat, tempus non erat illis alloquendis, vel reprehendendis opportunum. Unde Abulenſis ait: *Non cor-* Abul. ibi. *rexit eos Moyſes, cum potuit, ſed patienter toleravit illam amaritudinem, & quia vidit eos paſſionatos, donec ſine paſſione eſſent, expectans, nam Pharao afflixerat eos verbis duris, provocans ad dolorem, imò amaro, & concitato animo egrediebantur ab eo, nec poterant quicquam pacificè loqui, Ex hoc Prælati, & omnes majores debent obſervare tempora correctionis, quia quandoque corrigere non prodeſt, imo valde peſtiferum eſt, quia exacerbatur ipſe, qui corrigi debet, & perditur authoritas caſtigantis, & hoc eſt, dum paſſio fortis in aliquo eſt.*

Job 38. 39. 4 Valdè conſiderabilia ſunt verba illa, quæ apud Jobum leguntur. *Numquid capies leænæ prædam, & animam catulorum ejus implebis, quando cubant in antris, & in ſpecubus inſidiantur?* Quem textum S. Gregor. illis adaptat, S. Greg. l. 3. mor. c. 7. qui ut corrigendo fructum faciant, occaſione, & opportunitate temporis cum diſcretione uti norunt. Leones ad illas ſe cavernas recipere ſolent, quæ vicinæ ſunt locis illis, per quos aliæ feræ frequenter tranſeunt, ut ſic ad faciendam prædam opportuno tempore inde prorumpere, eaſque in anguſtias redigere poſſint, ne fuga ſibi conſulere valeant: *Leænæ prædam Dominus capit, quia virtute ſuæ inſpirationis ab errore vitam delinquentium diripit, & animas catulorum illius replet, quia converſione multorum piis Doctorum deſideriis ſatisfacit, de quibus catulis bene ſubjungitur; Quando cubant in antris, & in ſpecubus inſidiantur, neque enim cuncta tempora doctrinæ ſunt congrua, nam plerumque doctorum virtus perditur, ſi intempeſtivè proferatur, ſæpè verò & quod lenius dicitur, convenientia temporis congruentius animat. Ille ergo ſcit rectè dicere, qui & ordinatè novit tacere; quod enim prodeſt eo tempore iraſcentem corripere, quo alienata mente non ſolùm aliena verba percipere, ſed ſemetipſum vix valet tolerare?*

5 S. Hieronymus ſuper Iſajam commentans, de popu- Hier. in c. 36. Iſ. lo illo, qui ut deliciis, divitiiſque ſuis in pace frui poſſet, à Rabaſce contra Deum blaſphemante, quaſi illus in neceſſitatibus defendere non poſſet, ad rebellandum Regi ſuo invitatus fuerat, ita ſcribit: *Tacuit populus, ſiquidem Ezechias juſſit, blaſphemanti Regi non reſpondere,* Eccl. 8. 13. Elias Cret. Apol. orat. 1. *ne eum ad majores blaſphemias provocaret: Sic dicitur Eccleſ. 8. Ne ſuccendas carbones peccatorum.* Elias Commentator Nazianzeni ait: *Multò autem majus eſt, aliorum morbos curare poſſe, ac ſcitè, & eruditè reſurgere, hoc eſt, nec acerbis ſemper, nec rurſum mollibus ſemper medicamentis uti, verùm his, aut illis, aut etiam ambobus tempeſtivè.* Quod equidem conſilium ſalutare eſt, ſi tamen remedia tempore opportuno ſubminiſtrentur: *Tempeſtivè*, inquam, *hoc enim utrique tam medico, quam ægroto conducit. Nam profectò aliter curare aggredi, atque aut molle, ac remiſſum remedium diſſolvere, aut per acerbum in deſperationem adducere, utrumque funeſtum, & exitioſum eſt. Illud enim, quod à Syrach dictum eſt: Ne accendas carbones, peccatores corripiens, ne alioquin in flamma ipſorum igne incendaris, nihil aliud mea quidem ſententia ſignificat, quam non ſcitè, ac peritè medicinam adhibere, verùm per exceſſum, ac defectum peccati, aut etiam gehennæ carbones incendere, in quos ſcilicet ambo incident, nempè & qui imperitè curat, & qui ad hunc modum curatur.* Unde nequaquam admirari, ſeu potiùs ſcandalizari debemus, ſi dum exceſſus aliquos committi videmus, nonnunquam reprehenſionem non ſubitò fieri, ſed aliquouſque ſuſpendi advertamus, quia ſæpè inſignis prudentiæ ſpecimen eſt, ſi is qui gubernat, corrigendi opportunam præſtoletur occaſionem, teſte Iſidoro, qui ait: *Plerumque Princeps juſtus etiam malorum errores diſſimulare novit, non quod iniquitati eorum conſentiat, ſed quod* S. Iſid. l. 3. ſent. c. 52. *aptum tempus correctionis expectet, quando eorum vitia, vel emendare valeat, vel punire.* S. Gregorius quoque quoad idem punctum expectandi congruum tempus correctionis, hoc nobis documentum ſcriptum reliquit: *At* S. Greg. l. 13. mor. c. 3. *contra potens, & protervus, inquit, cum aliquid perpetraſſe cognoſcitur, tempus quæritur, ut de malo, quod fecit, increpetur. Niſi enim Prædicator ſuſtineat, quando proferre congruè correptionem poſſit, auget in eo malum, quod inſequitur, ſæpè enim contingit, ut talis ſit, qui nulla increpationis verba ſuſcipit. Quid itaque in hujus culpa Prædicatori agendum eſt, niſi ut in ſermone admonitionis, quem pro communi ſalute omnium auditorum facit, tales culpas ad medium deducat, quales eum perpetraſſe conſiderat, qui & præſtò eſt, & de ſuo ſolo adhuc argui non poteſt, ne deterior fiat? Et cum generaliter contra culpam invectio intenditur, correptionis verbum libenter ad mentem ducitur, quia potens pravus ignorat, quod ſibi hoc ſpecialiter dicatur.*

6 Sapiens in Proverbiis de correctione ſæpiùs diſſerens, multa nobis documenta ſubminiſtrat, quorum hinc Prov. 9. inde in Diſcurſibus præcedentibus mentionem fecimus: quod verò præſenti propoſito noſtro quàm maximè deſervit, illud eſt, in quo dicit: *Da Sapienti occaſionem, & addetur ei Sapientia: Doce juſtum, & feſtinabit accipere.* Quibus verbis differentiam inter correctionem, quæ homini juſto, & aliam, quæ impio adhibetur, aſſignat. Si enim quis hunc reprehendere, & ſine ejus majori exacerbatione ad bonam frugem, & vitæ emendationem perducere velit, tempus opportunum præſtoletur neceſſum eſt: non verò ſi hominem Deum timentem corrigere mediteris; hic enim ex ſemetipſo anxius, & ſollicitus eſt, ut reprehendatur. Eccleſiaſticus ait: *Ne verea-* Eccl. 4. 27. *ris proximum tuum in caſu ſuo, ne retineas verbum in tempore ſalutis, non abſcondas ſapientiam tuam in decore tuo. Ubi Tigurina legit: Ne retineas verbum in tempore ſalutis, id eſt, ſaluti feram occaſionem nactus; ne comprimas ſermonem.* Quando enim pila, ut in communi proverbio dicitur, in altum emiſſa eſt, luſor ad eam recipiendam, & viciſſim agitandam ſe præparat.

7 D. Chryſoſtomus Davidem conſiderans, qui para- 2. Reg. 12. 6. D. Chryſ. hom. in Pſ. 50. bolæ à Nathan Propheta prolatæ patulas aures præbens, adversùs eum, qui pauperi oviculam ſuam eripere præſumpſerat iratus, hanc contra avarum illum, & crudelem virum pronuntiavit ſententiam: *Ovem reddet in quadruplum, filius mortis eſt vir, qui fecit hoc; dixit autem Nathan ad David: Tu es ille vir, &c. Tum*, inquit, *larvam abjicit Propheta; ferrumque detegit, & ait: Tu es Rex, qui hoc admiſiſti. O ſectionem non gladio, ſed brevi coargutione doloris ſenſum amputantem; Cum enim oportebat, fabulam agebat, cum autem coarguendus ille fuit, ſtatim ferit, atque ulcus abſcidit.* Refert Maſcardi in ſuis diſcur- Maſcardi de menſa Cebetis. ſibus de menſa Cebetis ſequentem hiſtoriam, ſeu potiùs fabulam facetam. Fuit namque homo quidam avarus nomine Pitheus, qui ut erat auro, & argento accumulando totus intentus, omnes ſubditos, & ſervos ſuos in perveſtigandis terræ viſceribus adeò ſemper occupatos tenebat, ut ad agros colendos, fodiendas vineas, & fructus demetendos nullum iis tempus ſupereſſet. Hic cum aliquanto tempore extra domum degeret, jam-

que

Digitized by Google

que propediem ex itinere reverſurus expectaretur, conjux ejus, quæ prudens admodum mulier erat, varia ciborum genera, panem, fructus, carnes, herbas, piſces, aliaque ſimilia fercula ex auro vivaciſſimè effingi curavit; quæ cùm ei reduci, & ad menſam accumbenti propoſita fuiſſent, oculum ſuum quidem indè pro aliquo tempore exſatiavit; at verò fame eum extimulante prandium verum ex cibis realibus inſtructum ſibi apparari juſſit. Tunc prudens hæc mulier opportunam nacta occaſionem ei exprobravit, agros ubique penitus ſylveſcere, nec eſſe qui piſcationi, aut venationi operam daret, frumentum ſereret, vites excoleret, eò quòd omnes in auro, argentoque eruendo occupati eſſent; qua opportuna admonitione percepta reſipuit, ſeque ſeriò hac in re emendavit. S. Antonius de Padua ſuadet, ut tametſi error nonnunquam non ſit adeò certus, correctio nihilominus velut medicina quædam præſervativa ei, cujus intereſt, adhiberi poſſit. *Sed ubi peccatum quis commiſit*, inquit, *correptor non habet aliud, quam ſuſpicionem, ad quid corripiet? Reſpondeo*, inquit, *ſic facit medicus, qui non ſolum dat medicinam infirmitatibus imminentibus, ſed etiam dat purgationem præſervativam ab imminentibus: Ante languorem adhibe medicinam*. Unde ad eum admonendum allegare poteſt ſigna, indicia, motiva, & conjecturas, quas habet.

S. Anton. de Padua.

8 Enim verò pro opportuni temporis delectu aliud quoddam præſto eſt monitum, ut ſcilicet talis præcipuè quæratur, & expectetur occaſio, in qua correctionem tenaciſſimè menti infigere poſſit, ut ictus vivaciori ſenſu percipiatur, & hæreat. S. Thomas de Villanova ad illa verba ſe reflectens, quibus Salvator noſter priuſquam ad cœlos aſcenderet, Apoſtolos de eorum quoad Reſurrectionem ſuam incredulitate acriter increpavit, ſequentia verba ſubnectit: *Conſulendi magis, quàm increpandi tempus, & opportunitas videbatur; Quis namque receſſurus à ſuis duriùs agit, & non potiùs benevolentiam monſtrat, ut ejus ab omnibus regreſſus optetur? Sed conſultò hoc factum eſt, tum ut ejus increpatio immobiliùs fixa permaneat, nam ea quæ recedentes ultimò dicimus, ipſo noſtro diſceſſu ampliùs commendamus; tum etiam, ut oſtendat, utilis reprehenſionis, & fraternæ communitionis ſemper opportunitatem adeſſe, ut cùm magis importuna videatur, tunc maximè eſſe opportunam; quamquam etſi importuna videatur, omittenda idcirco non eſt, ſed ſicut Apoſtolus monet, argue, obſecra, increpa opportunè, importunè.*

S. Th. de Villan. Conc. 1. de Aſcenſ.

2. Tom. 4. 2.

9 Supereſt tandem hactenus dictis, ut adjungamus, quòd quando correctionis opportunitas apertè conſpicitur, illa ſollicitè facienda ſit, non verò expectandum, donec, ut in proverbio dici ſolet, lapis in puteum collapſus fuerit. Vix Adam ad pomum vetitum manum ſuam extenderat, cum ecce Deus in Paradiſo terreſtri comparuit, ut præberet labenti auxilium. Mox ut Cain fratricidium commiſit, Deus eum interrogavit: *Quare iratus es? & cur concidit facies tua?* Ubi Chryſoſtomus ait: *Igitur opus erat, ut delictum corrigeret is, qui ex his, quæ egerat, cauſa conſcius erat; nam Dominus noſter cùm benignus ſit, quando delinquimus, non tam nos averſatur ob delictum, quàm quando perſeveramus in delicto.* Unde, inquit S. Doctor, eamdem in eo admonendo benignitatem oſtendit, ac fuerat ea, quam Adamo patri ejus exhibuit: *Non deſpexit, ſed quam erga patrem illius benignitatem declaraverat, dando illi ſatisfaciendi occaſiones, & fiducia januam aperiens, & dicens: Ubi es?* Et paulò poſt ſubdit: *Expende, oro, dilecte, ineffabilem benignitatem, vide quomodo pro ſua benignitate congrua ipſi remedia apponit, ut ſtatim educatur.*

Gen. 4. 6.

D. Chr. h. 2. in Gen.

10 Porrò per virgam, ut ſæpiùs indicavimus, correctio ſignificatur. Unde Rupertus Abbas ſuper illa verba apud Jeremiam: *Quid tu vides, Jeremia? & dixi: Virgam vigilantem ego video: & dixit Dominus ad me: Benè vidiſti, quia &c.* ſcribens, inquit: *Vigilantem, inquam, id eſt accelerantem*, quin virga hæc, ubi opus eſt, cum ſollicitudine, & anxietate animi adhibenda eſt. S. Bernardinus ſuper illa verba Chriſti: *Vade, & corripe*, dicit: *Vade, ſcilicet citò, & corripe eum: corripere, eſt ſubitò cor de periculo rapere.* Idem Sanct. Pater in alio ſermone D. Chryſoſtomi authoritatem adducit, qui correctorem partes boni medici adimplere debere dicit, medicus autem in cura infirmi alicujus non tardat: *Principiis obſta; oportet te, qui ſanus es, ad illum ire, ſicut medicus ad ægrotum.* Non enim medicus expectat, donec malum incurabile fiat, ſed à principio medetur. Ita qui charitate pollet, correctionem, & emendationem delinquentis ſollicitè procurare debet.

Rup. Abb. l. 1. in Jer. c. 5. Jerem. 1.

S. Ber. t. 3. de Chriſt. perf. a. 2. c. 2.

S. Ber. t. 2. ſer. 28. ar. 2. c. 1.

DISCURSUS XVI.

ARGUMENTUM.

Irreprenſibilis in ſe, ſummaque innocentia præditus eſſe debet, qui alios corrigendi, & reprehendendi munus vult exercere.

THEMA.

Probata virtus corripit inſipientes. Sap. 1. v. 3.

1 IMpios corrigere perfectæ, & probatæ virtutis opus eſt, ipſomet Sapiente teſte, qui ait: *Probata virtus corripit*; ac proinde ſanctus, & regius Propheta David dicebat: *Corripiet me juſtus in miſericordia, & increpabit me.* Non enim reprehenſionem declinabat, ſed eam ſe à viro juſto, & perfecto præſtolari dicebat, unde Sanctus Auguſtinus ait: *Pertinet ad innocentis officium, non ſolùm nemini malum inferre, verùm etiam cohibere à peccato, vel punire peccatum, ut aut ipſe, qui plectitur, corrigatur experimento, aut alii terreantur exemplo.* Porrò toti mundo, imò & cœlo nota eſt S. Bernardi Sanctitas, & Innocentia, & tamen ſe Sanctitate ad alios reprehendendos ſufficiente dotatum non eſſe, lamentabatur dicens: *Multitudinem iniquitatum mearum expaveſcens, aliorum tranſgreſſiones reprehendere timui, & ideo mortis author extiti, quia virus, quod expellere potui, non expuit.* Verum quidem eſt, quod S. Paulus Timotheo corrigendi, & reprehendendi munus impoſuerit, dicens: *Argue, obſecra, increpa*; attamen poſtea virtutes Epiſcopales recenſens, inter alias hanc valdè conſiderabilem primo omnium loco ſtatuit, dum ait: *Oportet Epiſcopum irreprehenſibilem eſſe.* Sic quoque Galathis in hujus miniſterii exercitio benignitatem quidem præcepit, dicens: *Inſtruite in ſpiritu lenitatis*; at verò quinam, aut quales ii ex mente Apoſtoli eſſe debent? *Vos qui ſpirituales eſtis*; quibus verbis eos, qui alios corrigere volunt, ſpiritu plenos eſſe deſiderat: *Fratres, ſi præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui ſpirituales eſtis, hujuſmodi inſtruite*, ubi tranſgreſſorem *hominem* appellat, quia hoc nomen propter culpam ſecum affert: *Omnis homo mendax*; corrigentem verò S. Paulus non ſine myſterio *ſpiritualem* vocat. Dionyſ. Carthuſ. ly *ſpirituales*, ita exponit, *id eſt, virtutibus exercitati*, vel ut Lyranus ait: *Perfectiores ſcientia, & vita.* Imò quamnam putaris eſſe rationem, quòd correctores à S. Paulo ſpirituales, & non virtuoſi, perfecti, ſancti appellentur? Omninò ideò hoc factum eſſe credo, quia delinquentes corrigere, & in divina lege inſtruere proprium eſt Spiritus Sancti officium, ac proindè Chriſtus ait: *Cùm venerit ille, arguet mundum*; quia ad reprehendendum, monendum, & corrigendum alios ſpiritu opus eſt, & quadam ſuperhumana bonitate.

Qui alios corrigere vult ſuper humanum virum eſſe debet.

Pſ. 140. 5.

S. Aug. l. 19. de Civ. Dei c. 16.

S. Bern. l. de anima c. 11.

1. Tim. 4. 2.

1. Tim. 3. 2. Gal. 6. 1.

Pſ. 114. 11.

Dio. Cart. ibi.

Joan. 16. 8.

2 Neſcio, an aliquando nomen illud obſervaveritis, quo olim Prophetæ, quos ad reformandum, & corrigendum populum Deus mittere ſolebat, à Spiritu Sancto inſigniti fuere? *Olim in Iſrael vocabatur videns.* Sed quidnam hoc nomine myſterii indicatum fuiſſe exiſtimatis? Nimirum hoc nomine indicare Deus voluit, quòd ii, quorum munus eſt, aliorum dicta, & facta obſervare, illaque corrigere, priùs proprios defectus videre, & diligenter examinare debuerint. Unde S. Gregorius ait: *Videns autem, qui interna etiam reſpicit, quæ mens carnalium non attendit; Unde & de ſanctis animalibus dicitur: In circuitu, & intus plena erant oculis, qui in exterioribus circumſpecti, & intrinſecùs providi ſunt. Quo contra carnalium Doctorum præſumptionem in Evangelio Dominus arguens, ait: Si cæcus cæco ducatum præſtet, ambo in foveam cadunt.* Dionyſius Carthuſianus ſuper propoſiti thematis verba ita ſcribit: *Benè exercitata, & approbata virtus, putà diſcretio, juſtitia, ſeu alia quævis, reddit hominem dignum ad increpandum imperitos, qui potiùs peccant ex ignorantia, aut infirmitate, ſeu vehementia paſſionis, quàm ex propoſito, & habitu vitioſo. Virtus quantò perfectior, tantò plus inclinat ad charitativam, & fraternam correptionem, etenim quantò virtus fuerit major, tantò ampliùs vitia abhorret.* Hoc ipſum S. Clemens Alexandrinus ſpeculi ſimilitudine aptiſſima explicat, dicens: *Quemadmodum ſpeculum non eſt malum deformi, eo quod*

1. Reg. 9. 9.

S. Greg. l. 4. in 1. Reg. c. 9.

Apoc. 4. 8.

Matth. 15. 14.

Dio. Carth. in c. 1. Sap.

Clem. Alex. l. Pædagog. l. 1. c. 9.

ipſum

Digitized by Google

ipſum oſtendit, qualis ſit, ita neque is, qui reprehendit, ei male vult, qui laborat animo. Verumtamen notandum eſt, quòd ad hoc, ut quis alteri ſuos defectus naturales oſtendat, neceſſarium ſit, ut ſit ſpeculum terſum, nitidum, clarum. Eodem quoque modo is, qui aliorum imperfectiones corrigere habet, neceſſariò conſcientiam limpidam,
S.Paulin. ep. 24. nitidam, & immaculatam habere debet. Sanctus Paulinus, quiſnam modus ad emendandum vitia aliena ſecurior & facilior ſit, his verbis breviter declarat, dicit enim: *Vivendo melius, quàm loquendo, arguimus.*

3 Videatur diſtributio, quam Deus circa civitates
Num.35 6. quæ refugii dicebantur, fieri juſſit; Etenim licèt videri potuiſſet, quòd ex quo duodecim tribus Iſraelis erant, unaquæque illarum ſuam ſpecialem habere debuiſſet, tamen Deus non ſine myſterio diſpoſuit, ut omnes illæ civitates ab unica tantùm tribu Levi dependerent: *De ipſis autem oppidis, quæ Levitis dabitis, ſex erunt in fugitivorum auxilium ſeparata, ut fugiat ad ea, qui fuderit ſanguinem.* Circa quem textum Theodoretus interro-
Theodor. gat: *Quid Levitæ cum rebellibus? quid ſæculares cum Sacerdotibus? quid ſpiritus cum carne? Et mox reſpondet: Deputentur Levitæ civitatibus refugii, ut ſi perverſa gens aliquod ſcelus patraret, illico libertate, qua decet, ſervi Dei correptionem adhiberent.* Levitæ enim ratione miniſterii ſui præ cunctis aliis irreprehenſibilius vivere debebant, atque ideò illis hæ civitates, in quibus transfugæ reprehendi debebant, aſſignatæ fuerunt. Nam ut S. Auguſtinus ait: *Accuſare vitia, officium eſt bonorum*
S.Aug.l.2. de ſer.Dom.in monte c.30. *virorum, & benevolorum, quod cum mali faciunt, alienas partes agunt.*

4 Obſervaſtiſne aliquando differentiam, quæ Sama-
Luc.7.39. Joan.4.19. ritanam inter, & Phariſæum interceſſit? Etenim hic de Chriſto dixit: *Hic ſi eſſet Propheta, ſciret utique, quæ, & qualis eſt mulier, quæ tangit eum.* Illa ſubitò dixit: *Ut video, Propheta es tu.* Et tamen videbatur, quòd Phariſæus ex pluribus capitibus majorem Filii Dei agnitionem, & notitiam habere debuerit, quàm mulier illa impudica, & malæ vitæ. At verò reſponderi ad hoc poteſt, quòd hæc, dum ſe tanta cum charitate, & dexteritate à Chriſto corrigi, ſuaque peccata reprehendi vidit, ſubitò judicaverit, ne erroneè, ipſum virum eſſe ſanctum, & Prophetico ſpiritu donatum. Unde David ob
Pſ.73.9. rationem contrariam lamentabatur, dicens: *Jam non eſt Propheta, & jam nos non cognoſcet ampliùs.*

5 Deus olim Hebræis in celebratione Paſchæ agnum
Exod.12.11. manducaturis hoſce ritus præſcripſit: *Sic autem comedetis illum, renes veſtros accingetis, & calceamenta habebitis, baculos in manibus tenentes.* Circa quæ verba Ru-
Rup. Abb. lib. 2. in Exod.c.13. pertus Abbas Tuitienſis ait: *Priùs præcipimur renes accingere, poſtmodum baculos tenere, quia illi debent curam paſtoralem ſuſcipere, qui jam in ſuo corpore ſciunt fluxum luxuriæ domare, ut cum aliis fortia prædicant, ipſi deſideriis mollibus enerviter non ſuccumbant.*

Matth.26.45. 6 Salvator noſter in horto Apoſtolos ſuos primò ad vigilantiam hortatus fuerat, & tamen immediatè poſtea dixit eis: *Dormite jam, & requieſcite.* In quibus verbis prima quidem facie contradictio aliqua involvi videtur; at verò S. Laurentius Juſtinianus ait: *Neminem tamen moveat, quod præmittitur, Dominum dixiſſe diſcipulis: Dormite jam, & requieſcite. Latent in his paucis profunda myſteria, veneratione, atque inquiſitione digniſſima, non enim inconſultè tam ſeriatim ſibi invicem contraria verba contexit, an non oppoſita ſunt: Dormite, & ſurgite? quieſcite, & eamus?* Moxque dubium reſolvit, dicens: *Quales eſſe debeant, qui regimini animarum incumbunt, his verbis indicavit.* Etenim hos, qui regimini admoti ſunt, priùs vitæ contemplativæ intentos eſſe debere, dicit: *Orationi intendat, quietem diligat, ſuas aſſueſcat calcare paſſiones, ſua vitia reſecare, domare carnem, mores corrigere, quatenus ex ſe diſcat, quid de aliis agere, quidve ſentire, atque cæterorum paſſiones impaſſibiliter coercere. Ridiculum equidem ſe intuentibus facit, qui voluntariè delinquendo, aliorum conatur errata corrigere, ignoranſque ſe, qualis ſit, de proximorum occultis vult preferre ſententiam. Fit ex hoc ſæpiſſimè, ut in foveam cadens jacentes erigat, & damnando alios ipſe damnabilior exiſtat.* Demùm verò Incarnatam Sapientiam hoc nobis monitum poſt ſe relinquere voluiſſe concludit: *Quando diſcipulis ſuis priùs, dormite, & requieſcite, quàm, ſurgite, & eamus,* inquit, *ſuos brevi ſermone fideles admonuit, ut priùs propria, quàm aliorum debeant emendare delicta, atque ante in quietis ſe agnoſcere otio, quàm ad exterorum tumultus foras exire.*

7 In Sacris Canticis Sponſus dentes Sponſæ ſuæ hoc ſymbolo deprædicat: *Dentes tui ſicut greges tonſarum, Cant.4.2.*
quæ aſcenderunt de lavacro. Porrò dentes albi ſunt, & ſolidi, tales quoque dentes ſponſæ eſſe convenit, id eſt, Prælatos Eccleſiæ, hi enim per vitæ innocentiam candidi, & immaculati eſſe debent, item ſolidi ſint, oportet, ne ullos reſpectus humanos ſibi prædominari permittant, unde Jeremiæ 1. dicitur: *Ego quippe dedi te hodie in* Jer.1.18.
columnam ferream, &c. Unde Gilbertus ait: *Vide, quomodo lotos, & irreprehenſibiles eſſe oporteat eos, qui aliorum excesſus debent remordere, & corripere.* Hic autem ex- Gilb. Abbas ſerm.23.in Cant.
ſurgit dubium, cur ſcilicet Prælati ovium, non verò alterius cujuſpiam animalis eſſe debeant? Et ideò ſciendum eſt, quòd ovibus proprium ſit, quòd dum herbas depaſcunt, eaſdem per noxium oris ſui halitum non inficiant, nec exſiccent, imò prata, in quibus greges ovium pabulantur, ſubitò revireſcunt, & in herbis producendis fertiliora efficiuntur, quàm antea fuerant, id quod in aliis animalibus nequaquam contingit; tales igitur ſervorum, & electorum Dei correctiones eſſe debent, impios enim, & diſſolutos homines, quos reprehendunt, nequaquam deſtruere, & in perditionem redigere debent, ſed potiùs illos reformare, & ita emendare debent, ut fructum afferant: *Ipſi Doctores Eccleſiæ, & Præpoſiti,* inquit idem Author, *nonnè tibi videntur dentes quidam, qui redargutionis benevola velut morſibus ſubjectos convincunt, dijudicant, manifeſtant, & ad meliorem emolliunt ſtatum?*

8 Sanctus Joannes Apoſtolus in Apocalypſeos capite Apoc.1.10.
primo, veluti in extaſi abſorptus repræſentatur: *Fui in ſpiritu in Dominica die, & audivi poſt me vocem magnam, tamquam tubæ dicentis: Quod vides, ſcribe in libro, & mitte ſeptem Eccleſiis.* Nimirum volebat Deus, qui Eccleſiæ ſuæ, & ſpecialiter illis, quæ in Aſia noviter fundatæ fuerant, aſſiſtebat, ut dilectus Apoſtolus ſuus omnes illas ſeptem prædictas Eccleſias gubernantes Epiſcopos corrigeret, ubi opus eſſe videretur, prout in capite ſequenti ejuſdem libri fuſiùs videre licet; at verò, cur illum priùs in ſpiritu abſorberi voluit? Numquid S. Paulum audiſtis ſcribentem ad Galatas: *Vos qui ſpirituales eſtis, inſtruite in ſpiritu.* Hi enim, qui Deo familiares exiſtunt, Gal.6.1.
quique ejus donis, extaſibus, raptibus, revelationibus, & viſionibus copioſè fruuntur, denique qui rara ſunt virtute, & ſanctitate prædiri, hi, inquam, ſunt, qui ad condignum in animabus fructum faciendum, ad reformandos, & emendandos eorum pravos mores præ cæteris adhiberi debent. Sed quo ſine Sanctus Joannes ab extaſibus, & à ſinu divinæ contemplationis excitatur? Sanctus
Anſelmus ait: *Poſt ſe dicit, quia cùm ipſe jam edoctus de* S. Anſelm.
præſentibus ſola interiora intenderet, per contemplationem aliorum reſpicere correctionem admonetur. Hoc enim miniſterium adeò eſt arduum, & in Eccleſia neceſſarium, ut ſi aliquando opus eſſet, expediret omninò, ut vel ex ipſomet cœlo evocarentur Præcurſores, v.g. Elias aliquis, vel Jeremias, ut hi correctione ſua mediante animas in ſtatum ſalutis reducerent, utpotè quæ à Deo inter pretioſiſſimus theſauros ſuos recenſentur: *Si te audierit, lucratus eris fratrem tuum.* Et ideò dici non poteſt, quantum illa errare neſciens Divina Providentia, hoc miniſterium urgeat, quantique illos æſtimet, qui huic miniſterio dignè obeundo ſe applicant.

9 De Azaria, qui Oziam Regem officio ſacerdotali temerè ſe ingerentem reprehendit, Sacra Scriptura ſe- 2. Paral.26.20.
quens perhibet teſtimonium: *Ipſe eſt, qui ſacerdotio functus eſt in domo, quam ædificavit Salomon in Jeruſalem.* Circa quæ verba quærendum venit, cur Spiritus Sanctus hoc laudis elogium potiùs ipſi, quàm aliis aſcribat, cùm tamen ex ejuſdem Scripturæ veridico teſtimonio hoc miniſterium à tot aliis in eodem templo Salomonis exercitatum fuiſſe nobis conſtet? *Ipſe eſt, &c.* Ad hanc quæſtionem aliud reſponderi nequit, quàm quod Deus per hoc de Azaria perhibitum teſtimonium nobis declarare voluerit, ipſum ſe verum probaſſe Sacerdotem, honoremque, & gloriam divinam egregiè, & ardenter zelaſſe, quando ſe huic Regi animosè oppoſuit, eumque imperterrita fronte reprehendit, & correxit. Sic de S. Ambr. Theodoſius Imperator dixit: *Solum Ambroſium novi eo nomine dignum.* Hoc autem nomine ideò ipſum dignum eſſe cenſuit, quia ſe reſpectibus humanis minimè

mè paſſus eſt ſeduci, quo minùs ipſiſmet quoque Imperatoribus, tempore, & loco congruo, per debitas reprehenſiones, & correctiones obviaret.

2.ſ c.24 q. 3. cum 14. Nemo redarguet delinquentes, niſi fuerit juſtificatus, ut Samuel. S.Greg. Nyſſ. ſerm. de caſtigat.

10 In decreto Gratiani, ſequens S. Anacleti Papæ decretum legitur: *Tam Sacerdotes, quàm reliqui fideles omnes ſummam debent habere curam de his, qui pereunt, quatenus eorum redargutione corrigantur à peccatis.* Hoc enim officium benè exercitatum infallibile eſt ſummæ virtutis ſignum demonſtrativum, quod vel ex eo colligi poteſt, quod Sanctus Gregorius Nyſſenus de hac materia diſſerens ait: *Inſtitutio virtutis admodum operoſa eſt*, quod cum aſſumpti thematis verbis, ſcilicet. *Probata virtus corripit inſipientes*, optimè conſentit. In lib. 1. Regum

1.Reg.12.15.

Samuel ex parte Dei ad rigoroſa quadam cenſura corripiendum populum ſe accinxiſſe legitur, ſed notandus eſt modus, quem correctioni præmiſit. Omnes enim ſimul congregavit, cùmque aliquanto tempore eumdem populum tanquam judex gubernaſſet, ſingulos interrogavit, dicens: *Loquimini de me coram Domino, utrùm bovem cujuſpiam tulerim, aut aſinum, ſi quempiam calumniatus ſum, ſi oppreſſi aliquem, ſi de manu cujuſquam munus*

v. 4.

accepi? Moxque omnes ejus conteſtati fuere integritatem, dicentes: *Non es calumniatus nos neque oppreſſiſti, neque tuliſti de manu alicujus quidpiam.* Tunc facta publica hac ſui juſtificatione, ſeveræ correctionis virga apprehenſa, eorum erga tot beneficia divina ingratitudinem acriter eis exprobravit, multaque ab eis commiſſa ſcelera eis ob oculos poſuit, &c. Porrò Hugo Cardin. ad hujus

Hug.Car. ib.

Prophetæ humilitatem, modeſtiam, ſuique ipſius contemptum ſeſe reflectens, finem intelligere nequit, ob quem hoc, & bonitatis, & integritatis teſtimonio opus ei fuerit; veruntamen reſpondet: *Nota prudentiam Samuelis; ipſe volebat peccata objicere Judæis, & ideo ſe purgavit coram Rege eorum teſtimonio, ne poſſent poſtea reconveniendo mentiri eum, & ita tutiùs potiùs eos arguere.* S.

S.Anſelm. 1.Tim.3.2.

Anſelmus ſuper illa verba Apoſtoli ad Timotheum: *Oportet, Epiſcopum irreprehenſibilem eſſe*, inquit: *Qua libertate alienos filios arguere poſſumus, & docere quæ recta ſunt, cum nobis ſtatim, qui fuerit correctus, ingerere poſſit: Ante doce filios tuos?*

Trebell. in vita Valer.

11 Senatus Romanus, Decii Imperatoris tempore, cenſorum quemdam poteſtate extraordinaria in ſenatores, & gubernatores, alioſque officiales præfulgentem

Velut Valerianus.

eligere juſſus, converſis in Valerianum virtuoſum Principem oculis, uſitato ſtilo prætermiſſo, eum elegerunt viva voce, clamantes: *Valeriani vita cenſura eſt, ille de omnibus judicet, qui eſt omnibus melior; ille de ſenatu judicet, qui nullum habet crimen, ille de vita noſtra ſententiam ferat, cui nihil poteſt objici. Valerianus a prima pueritia cenſor fuit, prudens ſenator, modeſtus ſenator, gravis ſenator, amicus bonorum, inimicus tyrannorum, hoſtis criminum, hoſtis vitiorum, hunc cenſorem omnes accipimus, hunc imitari omnes volumus.*

Ars Moyſes.

12 Moyſes è monte deſcendens voltum habebat adeò reſplendentem, ut nequaquam hominis eſſe videretur, utpotè qui omni conditione humana cenſebatur eſſe ſuperior; cujus myſterium à Lyrano his verbis explica-

Lyran. ib.

tur: *Hoc factum eſt*, inquit, *ut quia populus per idololatriam peccaverat, magis eum timeret, & haberet in reverentia*, quia ſanctitas, ſolidæque & veracis integritatis conceptus, majorem ei, qui reprehendit, authoritatem, majoremque correcto reverentiam imprimit.

Pſ. 50. 6. David à ſolo irreprehenſibili Deo judicari voluit.

13 David hiſce Deum verbis affari non dubitavit: *Tibi ſoli peccavi, & malum coram te feci*; at verò quis eſt, qui ipſum quoque contra homines graviter peccaſſe ignoret, utpotè qui Uriam iniquè trucidari juſſerat, ejuſque conjugem adulteram faciendo, enormiter dehoneſtarat, ac denique populum graviter ſcandalizaverat? qua igitur fronte dicere audet *Tibi ſoli peccavi?* Num fortè hoc dixit, reſpiciendo ad ſupplicium quod meritus fuerat, eò quòd nemo ipſum, qui Rex erat, ju-

S.Auguſt.

dicare poterat? Movit idipſum S. Auguſtin. ut diceret: *Quid eſt hoc? coram hominibus enim non erat adulterata uxor aliena, & maritus occiſus? nonnè omnes noverant, quod David fecerat? quid eſt: Tibi ſoli peccavi?* Mox tamen ipſum dicere voluiſſe reſpondet; *A Deo ſolo reprehendi volo, utpotè qui ſolus de peccato meo rectè judicare valet, cùm ſit irreprehenſibilis, nullique paſſioni ſubjectus, qui proindè ſolus quod rectum eſt, diſcernere poteſt: Quia tu ſolus ſine peccato, ille juſtus punitor, qui non habet quod in illo puniatur, ille juſtus reprehenſor, qui non habet, quod in illo reprehendatur.* Ac proindè

Caſſian. l. de ſpir. ira c. 8.

Caſſianus vitæ ſpiritualis eximius Magiſter ait: *Delinquentem fratrem, ſi neceſſe ſit, ita curare feſtinet, ut dum medelam leviori forſitan febricula laboranti procurat inferre, non ſemetipſum iratus deteriori morbo cæcitatis involvat.* Ac paulò poſt eum, qui alium curare contendit, priùs ut ipſemet ſanus ſit, curare debere dicit: *Oportet namque illum, qui alterius vulneri mederi cupit, omni languoris morbo alienum, ſanumque ſubſiſtere, ne illud Evangelicum dicatur. Medice prius cura te ipſum.*

DISCURSUS XVII.

ARGUMENTUM.

Qui in iiſdem defectibus, qui corrigendi ſunt, eſt reprehenſibilis, munus alios reprehendendi, & corrigendi ſibi arrogare nequaquam debet.

THEMA

Quid vides feſtucam in oculo fratris tui, & trabem in oculo tuo non vides? Matth. 7. v. 3.

Alterû vitio corripere eſt dere his ipſe non ſit reus.

1 CHriſtus Dominus Magiſter noſter cœleſtis hiſce verbis inſinuare intendit, quòd quantum is reprehenſibilis eſt, qui fratri levem feſtucam in oculis ſuis circumferenti inſultat, cùm ipſe oculum ingenti trabe onuſtum habeat, tantumdem is tanquam inexcuſabilis reprehendi mereatur, qui aliorum vitia corrigere, & emendare præſumit, quibus ipſemet contaminatus eſſe

Matth. 7. 3.

cernitur, imò longè enormioribus: *Quid autem vides feſtucam in oculo fratris tui, & trabem in oculo tuo non vides? Aut quomodo dicis fratri tuo: ſine, ejiciam feſtucam de oculo tuo, & ecce trabs eſt in oculo tuo? Hypocrita ejice primùm trabem de oculo tuo, & tunc videbis ejicere feſtu-*

S.Aug. l. 2. de ſer. Dom in monte l. 4. c. 19.

cam de oculo fratris tui. Circa quæ verba S. Auguſt. ita ſcribit: *Hypocrita ejice primùm trabem de oculo tuo, id eſt, primò abs te expelle odium, deindè poteris jam eum, quem diligis, emendare; Et benè ait: Hypocrita; Accuſare enim vitia eſt bonorum virorum, quod cum mali faciunt, alienas partes agunt, ſicut hypocritæ, qui tegunt ſub perſona, quod ſunt, & oſtentant in perſona, quod non ſunt.*

S.Th. 2. 2. q. 33. a. 5. S. Iſid.

Sanctus Thomas citat Sanctum Iſidorum de ſummo bono dicentem: *Non debet vitia aliorum corrigere, qui eſt vitiis ſubjectus*; Et ideò idem Doctor Angelicus inquit: *Impedimentum quoddam huic correctioni affertur propter tria. Primò quidem quia ex peccato præcedenti indignus redditur, ut alium corrigat, præcipuè ſi majus peccatum commiſit, non eſt dignus, ut alium corrigat de minori peccato;* adducitque propoſiti thematis verba, ſuper quæ allegat

S.Hieron.

Sanct. Hieron. ita ſcribentem: *De his loquitur, qui cùm mortali crimine detineantur obnoxii, minora peccata fratribus non concedunt; ſecundò redditur indebita correctio, propter ſcandalum, quod ſequitur ex correctione, ſi peccatum corripientis ſit manifeſtum, quia videtur, quòd ille qui corrigit, non corrigat ex charitate, ſed magis ad oſtentationem*; adducitque expoſitionem D. Chryſoſt. ſuper

S.Chryſ. in Matth.

prædictum Sancti Matthæi textum, & dicit: *Quomodo dicis fratri tuo, ſine &c. exponit Chryſoſt. In quo propoſito? putas ex Charitate, ut ſalves proximum tuum? Non, quia te ipſum ante ſalvares. Tertiò modo propter ſuperbiam corripientis, in quantum ſcilicèt aliquis propria peccata parvipendens, ſeipſum proximo præfert in corde ſuo, peccata ejus auſtera ſeveritate dijudicans, ac ſi ipſe eſſet juſtus.*

Prius ſemet examinet vitiorum correptor. Pſ. 49. 16. S.Ambr. ib.

2 Regius Pſaltes de hoc puncto diſſerens, ſe quamdam Dei vocem audiviſſe teſtatur, peccatori dicentem: *Peccatori autem dixit Deus: Quare tu enarras juſtitias meas, & aſſumis teſtamentum meum per os tuum?* Quæ verba Sanct. Ambroſ. ita exponit: *Uſurpas tibi, ut de lege arguas, qui contra legem ipſe feciſti.* Et ideò ſalu-

S.Aug. ib.

briter Sanct. Auguſtin. hortatur, ut priùs noſmetipſos examinemus, videamuſque, an fortè iiſdem ſimus vitiis contaminati, quæ aliis improperare, aut in iis emendare contendimus: *ſi cogitantes noſmetipſos invenerimus in eo eſſe vitio, in quo eſt ille quem reprehendere parabamus, non reprehendamus, neque objurgemus, ſed tamen cum gemitu, non illum ad obtemperandum nobis. ſed pariter cavendum, invitemus.*

3 Scribæ, & Phariſæi quondam mulierem quam

in pec

illarum Dei honorem, & Juſtitiæ rectitudinem ſtrenuè zelãtium exercitus non ſemel ſolùm, ſed binis vicibus in prælio devicti ceciderunt. Quamnam diſſipationis iſtius cauſam fuiſſe dicemus? Num fortè Deus armis illorum non aſſiſtebat? Ita quidem haud ſine fundamento dici poteſt, veruntamen illos in tertio conflictu proſperè decertaſſe, certò conſtat. Sanctus Gregorius à Sancto Bernardino citatus difficultatem movet pariter, & ad propoſitum noſtrum aptiſſimè diſſolvit, dicit enim primò: *Quid eſt, quod in ultione ſceleris inflammatione zeli populus ardet, & tamen priùs ipſe proſternitur, niſi quod priùs purgandi ſunt, per quos aliorum culpa feriuntur, ut ipſi jam mundi propter ultionem veniant, qui aliorum vitia corrigere feſtinant?* Unde quia incarnata Sapientia probè ſciebat, quòd in Synagoga Scribæ, Phariſæi, legum Doctores, & Sacerdotes, ad quos perverſos populi mores corrigere, & emendare ex officio ſpectabat, ſceleratam agerent vitam, ideò turbas priùs præmonere voluit: *Tunc Jeſus locutus eſt ad turbas, & ad diſcipulos ſuos dicens: Super cathedram Moyſi ſederunt Scribæ, & Phariſæi; Omnia ergo quæcunque dixerint vobis, ſervate, & facite, ſecundum opera verò eorum nolite facere; Dicunt enim, & non faciunt*; nam ut D. Chryſoſtomus ait: *Criminandi omnes ſunt, qui legem tranſgrediuntur, ſed maximè omnium, qui Doctoris fungitur authoritate, dupliciter, atque tripliciter jure condemnatur. Primum quia tranſgreditur; Deinde cum in corrigendis aliis ipſe claudicat, propter dignitatem quam gerit, majori dignus ſupplicio eſt. Tertiò cùm cùm Doctor ipſe præſideat, nequitia ſua facilè cæteros corrumpit.* Chriſtus quoque Redemptor noſter in eodem capite has iiſdem ſcribis comminationes intentat, dicens: *Væ vobis, Scribæ, & Phariſæi hypocritæ, qui ædificatis ſepulchra Prophetarum, & ornatis monumenta juſtorum.* Verùm hi tales prima quidem facie laude potiùs digni videri nonnemini poſſent, dum ſepulchra Prophetarum honorant, ſicut à Deo, & Eccleſia remunerantur illi, qui ſanctorum reliquiis cultum, & venerationem exhibent. In quo igitur hæc Scribarum, & Phariſæorum malitia conſiſtit, quæ in ipſis à Chriſto tam acriter reprehenditur? Imò Sacer textus de iiſdem ſcribis ſubjungit, dicens: *Et dicitis, ſi fuiſſemus in diebus Patrum noſtrorum, non eſſemus ſocii eorum in ſanguine prophetarum.* Et tamen Salvator noſter, qui *ſcrutabatur renes, & corda eorum*, non ſine juſta cauſa eos adeò rigida increpatione redarguit. Eſt igitur prædictorum verborum Chriſti hic ſenſus: vos filii, & nepotes eſtis eorum, qui Prophetas occiderunt, non ſolùm quia ex ipſorum progenie deſcenditis, verùm etiam quia quoad religionem ejuſdem cum ipſis ſententiæ eſtis. Quia verò Chriſtus illos ſibi machinari necem ſciebat, ideò illos increpat, quaſi diceret: Vos qui eadem cum occiſionibus Prophetarum pice inquinati eſtis, illis nihilominùs qui occiderunt Prophetas, verbis, & factis reprehenditis; factis quidem, quia in occiſorum Prophetarum honorem monumenta erigitis: Verbis autem, quia occiſionem jam dictam deteſtamini, hoc autem eſt, quod ſeverum meretur pœnæ ſupplicium: Væ vobis, quia vos illa crimina in aliis condemnatis quibus ipſimet ad fauces uſque immerſi hæretis. Et revera ita erat; *Propheta magnus ſurrexit in nobis, & quia DEUS viſitavit plebem ſuam*; & tamen machinabantur ei inferre mortem. Unde Divus Chryſoſtomus ait. *Non quia ædificant, neque quia Patres ſuos accuſant; væ illis dixit, ſe quoniam ita facientes, & ita dicentes, patres ſuos ſe condemnare ſimulabant, cùm ipſi pejora committerent.*

S. Greg. cit. à S. Ber.

Matt. 23. 2.

D. Chr. h. 73. in Matt.

Matt. 23. 29. Væ contrarium facientibus.

Luc. 7. 16.

D. Chr. ib.

11 Ingenioſa profectò eſt illa à Plutarcho in hac materia correctionis adducta propoſitio, vel ſimilitudo; Dicit enim: *Pertinacem in delicto monere, perinde eſt, ac ſpeculum cæco objicere.* Quòd ſi enim cæco quis proponat ſpeculum, inutile prorſus opus faciet; quia cùm in illud proſpicere non poſſit, maculas, & ſordes vultus ſui exinde mendare non poterit, quin potiùs ſpeculum iſtud anhelitu, & ſpiritu cæci propè illud conſiſtentis obfuſcabitur; id quod cum illa Sapientis ſententia optimè concordat, in qua dicitur: *Qui erudit deriſorem, ipſe injuriam ſibi facit, & qui arguit impium, ſibi maculam generat.*

Plutarch. apud Stobæū Similitudo.

Prov. 9. 7.

12 Ad hoc propoſitum noſtrum inſuper conſiderari poteſt, quòd ſicut ſpeculum maculas, & ſordes deformis, & defectuoſi vultus illius, qui illud inſpicit, perfectè exprimit, eodem quoque modo, inquit quidam interpres: *Qui ſceleratum, & procacem hominem incuſat, & carpit, eadem, quæ illi objicit, crimina ſibi accerſit, & in ſe quodammodo exprimit, ejuſmodi enim petulantes homines objecta ſibi crimina reciprocare, & in eoſdem rejicere ſolent, à quibus commoniti ſunt.* Unde Septuaginta loco illorum verborum, quæ in Vulgata noſtra leguntur; *Et qui arguit impium, maculam ſibi generat*; legunt: *Arguens maculabit ſeipſum.*

Culpabilis corrector ſe ipſum maculat.

Salaz.

Septuaginta.

13 Rupertus Abbas Tuitienſis conſiderans, qualiter univerſus Iſrael, poſtquam tranſgreſſionem Achan ſecutus erat, miſerè cæſus, & profligatus fuerit, inquit: *Non ergo*, inquit Dominus, *poterit Iſrael ſtare ante hoſtes ſuos, eoſque fugiet, quia pollutus eſt anathemate. Ubi enim in Sacerdotibus, vel eis qui præſunt, avaritia regnat, & principatum obtinet pecunia, hi qui ſunt Iſrael, arma virtutum contra vitia tenentes, & prout oportet, arguere, & obſecrare volentes, ſtare non poſſunt contra hoſtes liberè repugnantes, quippe quos pecunia tuetur, ut de vitiis ſuis aliquando non ſaltem impunè arguantur.*

Rup. Ab. l. 2. in Joſue c. 7. v. 12.

14 Sanctus Bernardinus illud Sapientis monitum: *Scriptum eſt: Erit ſalus ubi multa conſilia*, in medium adducens, ſubjungit: *Ut apertius innuatur, quod ubi multa conſilia ſunt, non tantum ex parte illa recipientis, verùm etiam ex parte illa communicantis, ſalus æterna multiplicatur: Contra quod facere dignoſcuntur ipſi docti, & ſapientes, qui errantes per devia corrigere, aut dirigere non curant, aut animabus ſalutaria conſilia non impendunt*: At verò quando iii, qui, ut alii in via Dei irreprehenſibiliter ambulent, ducatum illis præſtare debent, ipſimet cæci ſunt, & errant, utique conſequens eſt, quòd & alios poſt ſe neceſſariò in præcipitia trahant, dicente Domino: *Si cæcus cæco ducatum præſtet, ambo in foveam cadunt.* Sanctus Antonius de Padua ita de his ſcribit: *Primum eſt diſcretio, quam habet ille, qui corripit de eo, de quo ipſe non eſt vitioſus, ſecus de illo, qui vel facit quod reprehendit, vel non docet quod facit, talis enim ſeipſum proprio ore condemnat, imò tales divinam indignationem incurrunt*, adducitque Ozæ Exemplum 1. Paral. 13. & 2. Reg. 6. qui à Deo morte repentina percuſſus occubuit, eò quòd arcam nutantem temerè attigiſſet: *Arca Domini*, inquit, *lex divinorum præceptorum eſt, quam David manu fortis, id eſt, Deus, & univerſi principes, id eſt, Angeli imponunt plauſtro bovum, id eſt, jugo legis collum ſubmittendo, ut hanc arcam deducat de domo Aminadab, id eſt, ſpontanea voluntate, quæ eſt in Gabaa, id eſt; in valle hujus mundi, & perducant eam in domum Regis æterni. Oza videns interpretatur & fortitudo, & ſignificat illos, quibus officium correctionis incumbit, in quibus debet eſſe diſcretio maturitatis, ut videant, perfectio etiam vitæ, ut ſint fortes in perferendo, quæ aliis imponunt. Sed quid? Interdum Arca declinavit, plauſtrum pervertentibus bobus, ad aream Nachor. Hic enim præparatio iracundiæ interpretatur, & tunc indiſcretus Oza, dum non eſt mundus ſecundum legem, dum arcam humeris ſuis non portat, extendit manum correctionis, ut ſublevaret arcam, quam alius portat, & hinc Dominus iratus contra eum, ibidem interficit eum, id eſt, imputat ipſi ad peccatum.*

Prov. 11. 14. S. Ber. t. 4. ſer. 3. de Chriſtiano. pietate a. 1. c. 2. Se ipſum condemnat.

Mat. 15. 14. S. Anton. de Pad. ſerm. in Fer. 4. Poſt D. 3. Quad.

1. Paral 13. 10. 2. Reg. 6. 3.

DISCURSUS XVIII.

ARGUMENTUM.

Multi adducuntur caſus, in quibus videtur, quando quis ad faciendam correctionem obligetur, vel non obligetur.

THEMA.

Noli arguere deriſorem. Prov. 9. v. 8.

1 TAmetſi inviolabile ſit præceptum illud à DEO, tam in veteri, quàm in novo Teſtamento in ordine ad correctionem fraternam conditum, attamen, ut Sapiens perſpicuis verbis dicit, corrigendus non eſt, qui correctionem, vel correctorem deridet, & contemnit. *Noli arguere deriſorem, id eſt*, ut Hugo Cardinalis ait: *Contemptorem correctionis.* Porrò multi ſunt Caſus, in quibus ab hoc correctionis onere exempti ſumus, qui paſſim à Doctoribus enumerantur. Sanctus Bernardinus ait: *Primum eſt ſpes veriſimilis. Secundum culpa mortalis. Tertium opportunitas temporis. Primum quod in delinquente requiritur, eſt ſpes veriſimilis, &*

Correctio fieri debet ſi ſit ſpes emendationis.

Hu. Card. ib.

S. Ber. t. 2. ſer. 28. a. 2. c. 3.

Digitized by Google

probabilis, ſcilicet de futura correctione, quia cùm correctio inſtituta ſit, propter emendationem fratris, ſi hoc non ſperatur, ſed deterioratio timetur, tunc correctio non debet fieri, cùm eſſet dare culpæ novæ occaſionem, & peccatum eſſet, teſtante Domino Proverb. 9. Noli arguere deriſorem, ne oderit te, ſcilicet non propter te, ſed propter ſe, ne deterior fiat. Idem quoque Sanctus Pater in alio quodam ſermone, dicit: *Sed quia hoc præceptum eſt affirmativum, obligat ſemper, ſed non ad ſemper ſed pro loco, & tempore, quando videlicet creditur, quod correctio ſit ad profectum, aliter ad illam nemo obligatur.*

S. Bern. t. 3. ſer. 3. de … piet. …

Gen. 21. 10. Obſtinati corrigi non debent.

2 In Geneſi legitur, quòd Sara animadvertens, quòd Iſmael filium ſuum Iſaac ſeduceret, neceſſarium eſſe duxerit huic malo opportuno remedio proſpicere, ac proindè Abrahæ marito ſuo dixerit: *Ejice Ancillam & filium ejus*; at verò cur non dixit: *Et filium tuum?* ſiquidem Iſmael verè Abrahæ filius fuit, licèt ex ſerva, & ancilla ei fuerit genitus. Aut verò cur non rogavit illum, ut Iſmaelem corrigeret, & caſtigaret? Et quidem ut momentum difficultatis tantò magis appareat, obſervandum eſt, neceſſum fuiſſe, ut ipſemet DEUS Abrahæ voluntatem ſuam manifeſtaret, eique præciperet: *Non tibi videatur aſperum ſuper puero, & ſuper ancilla tua, omnia quæ dixerit tibi Sara, audi vocem ejus.* Cur igitur Sara maritum ſuum non requiſivit, ut Iſmaelem aſpera quadam reprehenſione corriperet, eumque in caſu non ſubſecutæ emendationis è domo ſua eliminaret? Reſpondet author Catenæ, Deum clarè prævidiſſe, quòd ſi Sara id ab Abraha petitura eſſet, tam ipſe, quàm Agar Iſmaelis mater, futuri eſſent obſtinati, & incorrigibiles; Et ideò prudenter ait: *Ejice illam ſuperbam, & præſumptuoſam cum filio irriſore, non tuo, ſed illius.*

v. 12.

Lipoman. in ibid.

3 In Concilio quodam inter cauſas, ob quas ab officio corrigendi fratrem ſuum exemptus quis eſſe cenſetur, hanc quoque invenio: *Item ſi probabiliter deſperatur de emendatione, non tenetur corrigere, quia nihil faceret, niſi provocare ad pœnam.* Dionyſius Carthuſianus, ſuper adducti thematis verba: *Noli arguere deriſorem, ne ſcilicet ad pejora invitetur*, citat authoritatem Sancti Hieronymi dicentis: *Perverſum, & induratum ad majorem inſaniam provocare, & non aliud, quam odium quærere, extrema dementia eſt. Dum igitur non eſt ſpes de alterius correctione, ceſſare, aut differri debet correptio, & exhiberi oratio.* Idem quoque Carthuſianus propoſitionem quamdam allegat Sancti Chryſologi dicentis: *Perverſum corripere nil aliud eſt, quam ſtimulare inſanum, & camino oleum adhibere, & ventis incendia velle extinguere.* Sapientis ſententia eſt, quòd impius, ubi ad iniquitatum culmen pertigerit, contemnat, & ſubſannet omnia, & maximè illa, quæ in ejus profectum, & commodum promovendum ei dicuntur: *Impius cùm in profundum peccatorum venerit, contemnit.* In eodem capite Proverbiorum Salomon monet, dicens: *Qui erudit deriſorem, ipſe ſibi facit injuriam*, idque *quia*, ut Hugo Cardin. gloſſando adjungit, *laborem ſuum inutiliter expendit, quia provocat eum ad injuriandum ſibi; & qui arguit impium, ſibi maculam generat*, ut in eodem loco dicitur: *Quia ipſum contra ſe provocat, vel maculam infamiæ ſibi generat, quia hujuſmodi indiſciplinabiles, correctores ſuos infamant. Tantum igitur abeſt*, quòd ſperari poſſit, quòd multi perverſi, & obſtinati peccatores ex adhibita illis correctionis virga proficiant, ut potius illos, à quibus charitativè admonentur, injuſtè perſequantur, & diffament, cùm tamen ex correctione proximi ſequi debeat emendatio, tamquam verus correctionis fructus, non verò malevolentia, odium, atque perverſio. *Noli igitur arguere deriſorem, ne oderit te, id eſt*, ut Hugo exponit, *ne odiendo te corrigentem pejus peccet.* Sanctus Thomas quoque hoc idem punctum tangit, dum ait: *Si enim non ſperatur emendatio, ſed magis deterioratio propter impatientiam corrigendi, excuſaretur à præcepto.*

T. 4. Concil. pag. 51. Nec judicatis.

Dio. Cart. ib.

S. Hieron.

S. P. Chryſ. apud Dio. Car.

Prov. 18. 3. & c. 9. v. 7.

Hu. Card. ib.

Hug. Card.

S. Tho. in 4. d. 19. q. 2. a. 2.

4 Licèt cœleſtis Magiſter noſter Chriſtus dixerit: *Hoc eſt præceptum meum, ut diligatis invicem*; Imò licèt tanta fuerit ejus erga diſcipulos ſuos dilectio, ut Evangeliſta dicat: *Cùm dilexiſſet ſuos, in finem dilexit eos*; attamen non conſtat (ſaltem ex teſtimonio Evangeliſtarum) quòd Judæ ſeorſim ab aliis abſtracto Charitativam Correctionis Eleemoſynam aliquando impenderit, cùm tamen non ignoraverit, quia *fur erat*, & quòd Eleemoſynas, pro communibus omnium neceſſitatibus erogatas ſibi ſoli uſurpabat. Cur igitur huic Charitatis actum ei impendere omiſit. Sanctus Thomas dubium hoc reſolvit, dicens: *Quia Dominus ſciebat, Judam non emendandum fore, ſi ipſum admoneret, ſed magis exaſperandum, quia non eſt probabile, quod verba moverent, quem tot miracula viſa non moverant, ideo ipſum non præmonuit, & quia etiam ſciebat, ex hoc forte magis exaſperandum, & deteriorem fieri.* Demum verò idem Doctor Angelicus, ne ex hoc Chriſti exemplo ab adimplenda correctione circa eum, cui debetur retraheremur, magnam inter Chriſtum, & nos aſſignat differentiam, dicens: *Nec eſt ſimile de ipſo, & nobis, quia ipſe ſecreta cordium ſciebat, & futuros eventus, non autem nos, & ideo niſi ex certiſſimis ſignis appareat incorrigibilitas, & exaſperatio ipſius futura, non debet fraterna admonitio prætermitti.* Idem etiam S. Doctor in Summa, ubi in hujus materiæ tractatione copioſus eſt, Articulum quemdam habet, in quo hunc ſapientis textum: *Noli arguere deriſorem* adducens, eumdem ſequenti gloſſa illuſtrat: *Non eſt timendum, ne te tibi deriſor, cum arguitur, contumelias inferat, ſed hoc potius providendum, ne tractus ad odium, inde fiat pejor; Ergo ceſſandum à correctione fraterna, quando timetur, ut fiat ille inde deterior.* Veruntamen notandum eſt, quòd ſanctus Doctor illis verbis loqui intendat de hominibus privatis, non verò de ſuperioribus, & Prælatis; De horum enim correctione pergit ulterius, & dicit: *Hæc pertinet ad bonum commune, & habet vim coactivam; Et ideo talis correctio non eſt ommittenda propter turbationem ejus qui corripitur; tum quia ſi propria ſponte emendari non velit, cogendus eſt per pœnas, ut peccata dimittat; tum etiam quia ſi incorrigibilis ſit, per hoc providetur bono communi, dum ſervatur ordo juſtitiæ, & unius exemplo alii deterrentur: Alia eſt correctio fraterna, cujus finis eſt emendatio delinquentis, non habens coactionem, ſed ſimplicem admonitionem, & ideo ubi probabiliter æſtimatur quod peccator admonitionem non recipiat, ſed ad pejora labatur, eſt ab hujuſmodi correctione deſiſtendum, quia quæ ſunt ad finem, debent regulari ſecundùm quod exigit ratio finis.*

Joan. 13. 34.

v. 1. Chriſtus incorrigibilem Judam non admonuit.

S. Th. 4. 1. d.

Quando correctio non prætermittenda.

S. Th. 2. 2. q. 33. a. 6.

Superiores defectus cum rigore debent …

5 Sed ut ad Judam denuò convertamur, meritò conſiderandum eſt, quòd quando Sanctus Petrus Redemptorem noſtrum à Paſſione ſua divertere, eamque illi diſſuadere conatus fuit, dicendo: *Abſit, non erit tibi hoc*, mox ab eodem Redemptore magna cum ſeveritate reprehenſus fuerit; *Vade poſt me Satanas, ſcandalum es mihi.* E contra verò cum Judas in horto Gethſemani factus eſt dux ſatellitum, atque lictorum, iiſque ſuum turpiter tradidiſſet magiſtrum, ſuaviter ipſum affatus eſt, dicens: *Amice, ad quid veniſti?* Certè ſi Judas unquam aſperrimè corripi meritus fuit, id certè tunc vel maximè promeruerat, & tamen ſuavi eum ſermone aggreſſus eſt, ut emendaretur; quod notans Baſilius Seleucienſis ait: *Petrus amoris præmium fert contumeliam, feritur qui parcit, & ex ignoratione offendens, verbis vapulat*; at eumdem in perſona Salvatoris loquens, ita concludit: *Ubi ulcus eſt immedicabile, ibi pharmacum inutile, ubi autem curationis ſpes, ſectionem induco curationi.*

Ubi ſpes emendationis facienda eſt correctio. Matt. 16. 22. v. 23.

Mat. 26. 50.

Baſil. Seleuc. or. 31.

6 Chriſtus Dei Filius in nocte Paſſionis ſuæ à Pilato miſſus fuit ad Herodem, coram quo ne verbum quidem locutus eſt, ſed inſtar muti tacuit, & tamen ſacrilegus ille jam dudum illius videndi, & audiendi cupidus fuerat. Dicet verò haud immeritò aliquis: Chriſtus opportuniorem, & meliorem occaſionem ad exprobrandum illi ſcelus, quod in decollatione præcurſoris ejus, & in Herodiadis inceſtu commiſerat, nec non ſcandalum publicum, quo univerſam Judæam affecerat, optare minimè potuiſſet, quam hanc, in qua coram ipſo judicandus ſiſti debebat: cur igitur tam conſtanter tacuit, qui in hunc mundum eo præcipuè fine venerat, ut impios redargueret, & reprehenderet? Salmeron ait: *Videbat Regem immedicabilem, correptioniſque minimè capacem, & ſicut non audivit Joannem, nec Chriſtum audiſſet.* Rabanus, & V. Beda ſuper illa Sapientis verba: *Noli arguere deriſorem*, dicunt: *Non eſt timendum ne tibi deriſor, cum arguitur, contumelias ingerat, ſed hoc potius providendum, ne tractus ad odium pejor fiat, ideoque tibi aliquoties ab ejus correctione, non tua timiditatis, ſed dilectionis ejus gratia, ceſſandum.* S.

Luc. 23. 9. Profectio.

Salm. t. 10. tr. 27.

Rabanus & Ven. Beda.

Auto-

S. Ant. de Padua ſerm. 4. Fer. 1. poſt D. 1. Quadr.

Antonius de Padua idipſum per adductam Medicinæ ſimilitudinem explicat, dicens: *Si vides certitudinaliter nihil prodeſſe, ſed magis obeſſe, debes deſiſtere. Exemplum de Medico, qui non debet infirmo deſperato inducere gravedinem medicinæ, nec aliquid, quod longiorem augeat, & acceleret mortem.* Idem quoque jam ſupra memoratam, inter perſonas privatas, & Prælatos aſſignat differentiam, dicens: *Eſt tamen advertendum, quod Prælatus non debeat à publica correctione ceſſare, quantumcumque illa ſit nociva ei, quem corripit, quando eſt aliis proficua, & ſalubris, & ſubtractio correctionis eſt occaſio ſcandali.*

Superiores ſemper corrigere debent.

Unde ſi fortaſſe cauſam ſcire vultis, cur Sanctus Petrus apud Ananiam, & Sapphyram non priùs correctionem aliquam ſecretam præmiſerit, priùſquam divina in eos vindicta animadverteret: Reſpondebit protinus S. Thomas: *Dicendum, quòd fortè peccatum eorum erat publicum, vel ſtatim publicandum: vel fortè ſciebat, monitionem ipſis non valituram; vel etiam conſilio Spiritus Sancti fecit ad terrorem, quia hoc competebat ſtatui primitivæ Eccleſiæ, ne veniret ejus authoritas in contemptum.*

S. Th. ibid. q. 4. a. 1.

7 Secunda conditio, quæ ad hoc, ut quis ad correctionem faciendam obligetur, requiritur, eſt ut, ſicut ſuperiùs ex ſententia Sancti Bernardini diximus, defectus corrigendus malitia in ſe habeat peccati mortalis, ob hanc ab eo aſſignatam efficacem rationem: *Nam correptio fit ad lucrandum fratrem amiſſum per peccatum, & anima fratris non amittitur, niſi per peccatum mortale: Si te audierit, lucratus eris fratrem tuum.* Hanc quoque rationem idem Sanctus Pater in alio quodam ſermone adducit, nam ut probet, quòd à correctione nemo ſe propter quamcumque jacturam, & damnum proprium temporale ſubducere poſſit, quia ſalus æterna proximi, & bonor Dei anteponendus eſt cuilibet bono temporali; ubi etiam idem Sanctus omnes illos reſpectus humanos recenſet, qui nos à reprehenſione, vel correctione debitè impendenda nonnumquam retrahunt. Dicit enim: Quotieſcumque officium corrigendi omittis, *ne diſpliceas, vel quia times perdere aliquod ſervitium; vel quia dubitas, ne fortè faciat tibi ſcandalum, maximè in bonis temporalibus, vel quod te odiat &c. tunc peccas mortaliter corrigendo eum: quia tu debes præponere animam proximi tui divitiis, & bonis temporalibus.* Martinus Beccanus addit, obligationem corrigendi hominem conſtringere, non ſolùm quando culpa corrigenda eſt mortalis, verùm etiam quando eſt venialis periculoſa, *id eſt, tendens ad peccatum mortale.*

Culpam mortalem corrigere obligamur.

S. Ber. t. 4. ſer. 24.

Mart. Becan. T. 3. c. 21.

8 Tertia conditio à Sancto Bernardino adducta, eſt opportunitas temporis, *id eſt, quod ſit ſpes, quod non habeat majorem opportunitatem temporis ad corripiendum fratrem.* Sanctus Thomas pariter ait: *Tempus, ad quod obligatur, eſt, cum delinquens occurrit ipſi corripienti, & corripi poteſt commodè, & ſperatur emendatio.* Unde Sanctus Gregorius ſuper illa verba lib. 1. Regum: *Ille verò diſſimulabat ſe audire,* ad noſtrum propoſitum ita ſcribit: *Subditorum quidem pravitatem audit, qui noſcit, ſed audit, & non reſpondet, imo ſe audire diſſimulat, quia plerumque cauſa exigente, nota ſubditorum ſuperbia incorrepta deſeritur, ut opportuniori tempore quaſi cognita feriatur; culpa ergo, quæ feriri digna ſeveritate non poteſt, diſſimulanda, non exponenda eſt, quia audaciùs à ſubjectis delinquitur, ſi Prælatorum infirmitas agnoſcitur.* P. Bollandus in vita Sanct. Furſei refert, quòd inter alias calumnias, & impoſturas, quibus illum ſpiritus maligni infeſtarunt, hæ quoque fuerint: *Scriptum eſt, niſi annuntiaveris iniquo iniquitatem ſuam, ſanguinem ejus requiram de manu tua, hic non annuntiavit dignè pœnitentiam peccantibus. Sanct. Angelus reſpondit: De hoc enim tempore ſcriptum eſt: Prudens in tempore illo tacebit; quia tempus peſſimum eſt; quando enim auditores deſpiciunt verbum, lingua etiam Doctoris loqui præpeditur, dum videt, quod audita prædicatio deſpicitur.*

Correctionis tempus.

S. Th. in 4. dist. 19. q. 2. a. 2.

S. Greg. in 1. Reg. c. 10. l. 4. in ait.

P. Bolland. 16 Jan. n. 18. in vita S. Furſei.

9 Ab eodem Sancto Bernardino in jam citato ſerm. 28. Art. 1. cap. 1. alia quædam conditio inſinuatur, nimirum peccati commiſſi certitudo, *id eſt, quod ſcias certò proximi ſui culpam. Unde Eccleſiaſtici 11. priuſquam interroges, ſcilicet de veritate rei, non vituperes quemquam, & cum interrogaveris, corripe juſtè.* Idem quoque in alio quodam ſerm. Tom. III. reperit, dicens: *Secundo hoc præceptum cogit, quando de proximi culpa homini eſt notitia certa, quia Dominus ait: Si peccaverit in te, id eſt, te ſciente. Quanta malignatus eſt inimicus in ſancto? poſuerunt ſigna ſua, ſigna, & non cognoverunt,* quia ſigna ſola, & conjecturæ minimè ſufficiunt; licèt illis multi fallaciter nimis innitantur, de quibus Gilibertus Abbas ita ſcribit: *Malus quæ non videt, ſuſpicatur: Poſuerunt, inquit, ſigna ſua, ſigna, & non cognoverunt. Ponunt, quod non inveniunt. Seipſos enim in ſignum ponunt, cum ex ſua pravitatis regula alios metiuntur, ſigna, inquit, quaſi dicat: Tantum ſigna, & non veritatem, ſigna non certitudinis, ſed ſuſpicionis.* Et ideò judicium humanum fallaciſſimum eſſe nemo mirari debet. Quòd ſi quis Juditham ab exercitu Aſſyriorum, imò ex cubili Holofernis, in quo cubare ſolebat, nocturno tempore egredientem conſpexiſſet, quid talis dicturus fuiſſet? Similiter ſi quis Paphnutio è domo Thaidis meretricis egredienti occurriſſet, quodnam talis non fuiſſet de eo formaturus judicium? Quanto correptionis zelo tam hic, quàm illa objurgata fuiſſet?

S. Bern. t. 2. ſer. 28. a. 1. c. 1. Eccl. 11. 7.

S. Ber. t. 3. ſer. 1. de Chriſt. piet. a. 3. c. 2. Pſ. 73. 3.

Ex ſuſpicione ſola non debet fieri correctio.

Gilleb. Abb. ſerm. 14 in Cant.

Fallax enim humanum judicium.

10 Adhæc correctionis obligatio tunc ſtringere incipit, inquit Sanctus Thomas: *Si non eſt alius, cui ex officio incumbat corripere: vel ſi ille cui incumbit, negligens appareat in corripiendo.* Cui conſonat, quod in Concilio quodam his verbis legitur: *Tertium, ut in alio non ſit tanta aptitudo ad corripiendum, quoniam ſi alii æquè boni, & meliores adſint, aut peccanti magis familiares, & probabiliter æſtimetur, quod magis proficient, pro tunc non obligatur iſte, præſertim niſi veriſimiliter appareat, quod iſti omnes negligerent, ſic enim profectò obligaretur, nam tunc competit ſibi illud 3. Reg. 20. Cuſtodi mihi virum iſtum, qui ſi lapſus fuerit, erit anima tua pro anima illius.* Eamdem quoque inſtructionem S. Bernardinus tradit, dum ait: *Tertium eſt aptitudo ad corrigendum, quæ ſcilicet in alio non ſit tanta, ſicut in eo. Nam ſi ipſum peccatum videant, alii æquè boni ſicut tu, vel fortè meliores, & illi fortè magis familiares, aut Prælatus tuus probabiliter ſupponere ſic poſſit, quod aliquis iſtorum, in quibus eſt debitum, & aptitudo corrigendi illum, corripiet eum;* nam ut S. Paulus ait: *Quis eſt filius, quem non corripiet pater?* maximè quia illis verè dictum eſſe cenſetur, quod in libris Regum legitur: *Cuſtodi mihi virum iſtum &c. Unde non debeo credere, quod Prælatus ſuus ſit immemor ſalutis ſuæ, quod eſſet, ſi negligenter corriperet illum.*

S. Th. ib.

Th. 4. Con. p. 330.

S. Ber. t. 3. ſer. 28. a. 1. c. 1.

Hebr. 12. 7. 3. Reg. 20. 39.

11 Advertendum quoque eſt, quod S. Thomas his verbis ait: *Patet, quod ſi peccatum in alterum detrimentum vergat, debet aliis dici, quantumcumque ſit occultum, & etiamſi ſi non vergat in detrimentum alterius, niſi in illius qui peccat, ut patet ſecundùm Auguſtinum in Regula, ubi ſic dicit: Innocentes non eſtis, ſi fratres veſtros, quos indicando corrigere poteſtis, tacendo perire permittatis, nec ex hoc aliquis efficitur proditor criminis, quia non manifeſtat crimen ad infamandum, ſed ad corripiendum.* S. Bernardinus adhuc aliud quoddam punctum tangit, dicens: *Tertio ad hoc quod obliget, debet concurrere amicitia vera, id eſt, quòd fiat ex charitate fraterna ſalutis, non quia corrigens ipſe offenſus ſit, aut quacumque alia cauſa injuſta, & vana, ſed principaliter pro ſalute animæ; Propterea addit Dominus: Frater tuus, id eſt, ex charitate fraterna à te dilectus.*

S. Th. in 4. diſt. 19. q. 1. a. 3. ad 1. Qu.

S. Ber. T. 3. ſer. de Chr. piet. a. 2. c. 2.

12 Sanctus Thomas dubium quoddam movet, & pariter ſolvit; ſcilicet, an qui maculatam habentes conſcientiam, correctionis præceptum adimplent, peccent? Et reſpondet: *Dupliciter aliquis corripere poteſt, uno modo ex officio, ſicut Prælati corripiunt;* hi enim, inquit Sanctus, in tali caſu ſe hoc miniſterio exequendo indignos efficiunt, *quia quandocumque aliquis indignè utitur officio ſuo, peccat, ille autem qui eſt in mortali peccato etiam occulto, indignè utitur officio Prælationis; unde peccat corripiendo, vel quicquid aliud proprii officii exequatur: Alio modo aliquis corripit ex zelo charitatis, non ut Eccleſiæ miniſter, & tunc in correptione non poteſt eſſe peccatum, niſi ratione ſcandali, quod non conſurgit, niſi de peccato notorio?*

S. Th. ib. a. 2. ad Quæſt.

TRACTATUS XIX.

DE DÆMONIO,

Ejuſque malitia, inſidiis, & operationibus.

DISCURSUS OCTODECIM.

DIſcurſus I. De variorum nominum, quibus inimicus infernalis appellatur, ſcilicet Draconis, Serpentis, Diaboli, Satanæ, Dæmonis, Leonis, Scorpionis, & Luciferi, etymologia.

II. De hujus implacabilis inimici adverſùs hominem ingenti odio, & crudelitate, nec non de malignitate ipſius.

III. Serpens aſtutus per inſidias nos aggreditur, nobiſque paſſim, & ubique, ac in omnibus rebus innumeros tendit laqueos, noſtrum quoque explorat genium, inclinationes, & affectus diſquirit, & ſecundùm hos nos tentat, & in lapſum propellit.

IV. Dæmon fortis eſt contra nos, per arma inordinatorum appetituum noſtrorum, quæ ipſi ſubminiſtramus, quibus ipſe in noſtram utitur pernitiem.

V. Varii conſiderantur laquei, quos Dæmon nobis capiendis tetendit, doli item, & fraudes, quibus nos circumvenit, & deludit, atque ad peccatum extimulat.

VI. Oſtenditur, quòd licet Dæmonis tentationes perſæpè vicerimus, numquam tamen de perpetua victoria ſecuri eſſe debeamus, quia Dæmon ab inſidiando numquam deſiſtit, tuncque nos vel maximè aggreditur, dum nos omninò ſecuros eſſe conſpicit.

VII. De fraudibus, & illuſionibus Dæmonis, quibus malitiam ſuam ſub pallio virtutis, & ſanctitatis contegendo, in Angelum ſe lucis transfigurat.

VIII. Minimus ad animam noſtram aditus Dæmoni ſufficit, ut deinceps omnem ſuam malitiam in eam infundere poſſit, neque nos impedit, quominùs multa opera bona faciamus, dummodò etiam mali aliquid à nobis committatur.

IX. Serpens infernalis ſpecialiter ad hoc omnem ſuam adhibet induſtriam, & conatum, ut viros perfectiſſimos, & ſanctiſſimos vincere poſſit.

X. Dæmon tunc nos vel maximè impugnat, quando Deo arctiſſimè adſtringimur, virtutique, & ſpiritualibus exercitiis dediti ſumus.

XI. Tunc nos ferociores Dæmonis tentationes invadunt, quando Dæmoni rebelles facti, Dei ſervitio nos mancipamus.

XII. Tota Diaboli potentia in ſolo peccato conſiſtit, ſine quo nihil adverſùm nos facere prævalet.

XIII. Diabolum nulla in pernitiem noſtram potentia prævalere oſtenditur, niſi quantum illis Deus limitate, & in profectum noſtrum indulget.

XIV. Dæmon catenæ annexus eſt, & ideò à nobis minimè eſt timendus, tametſi enim allicere, & inſtigare poſſit, cogere tamen non poteſt; nos ſoli ſumus, qui in proprium damnum noſtrum vires ei ſubminiſtramus, ac proinde nos, illum culpando, excuſare à peccatis noſtris non poſſumus.

XV. Solo diſſenſu Dæmonium vincitur, quia libertati voluntatis noſtræ nullam vim inferre prævalet; quantumque ei reſiſtendo vigoroſiores ſumus, tantò magis vires ejus imminuuntur, noſtræ verò augentur.

XVI. Per primæ Diabolicæ ſuggeſtionis repulſam, per gratiæ, aliorumque bonorum interiorem diligentem cuſtodiam, per divinorum præceptorum illibatam obſervantiam, denique per ardentem charitatem, & Dei amorem Diabolo ſuperiores, & victores efficimur.

XVII. Alii Diabolum vincendi modi ſunt: Cordis noſtri à terrenis bonis perfecta diviſio, præmii cœleſtis, & æternæ pœnæ ſeria conſideratio, conſilii boni ſequela, vigilantia, maceratio corporis, compunctio, periculorum fuga, Paſſionis Chriſti meditatio, ſacræ ſcripturæ aſſidua lectio, & malorum, quæ ex noſtro in tentationes conſenſu reſultant, prudens advertentia.

XVIII. Contra Dæmonem divinum implorandum eſt auxilium, ſolique Deo fidendum; dum autem vires noſtras adverſus ipſum exſerimus, nos in præſentia, & conſpectu Dei dimicare debemus.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

De Etymologia, & myſteriis, propter quæ inimicus noſter infernalis Draco, Serpens, Diabolus, Satan, Dæmon, Leo, Scorpio, & Lucifer appellatur,

THEMA.

Et apprehendit Draconem, ſerpentem antiquum, qui eſt Diabolus, & Satanas. Apoc. 20. v. 2.

1 QUemadmodum Proteus ille infernalis, ut homini multipliciùs, pernitioſiùs noceat, in mille ſe transformat mendaces, confictas, & deluſorias figuras, ita pariter à Spiritu Sancto in ſacris litteris, variis deſcribitur, & effigiatur epithetis. Unde in præcitato aſſumpti thematis loco Sanctus Joannes Angelum quemdam vidit, qui in una manu clavem deferebat abyſſi, in altera catenam ad ligandum illum, quem variis nominibus circumſcribit, dicens: *Et apprehendit, draconem, ſerpentem antiquum, qui eſt Diabolus, & Satanas.*

Dæmon appellatur. — Apoc. 20. 1.

2 Primo autem loco illum *Draconem* appellat, quo nomine in pluribus ſcripturæ locis exprimitur, præcipuè in ejuſdem Apocalypſeos libro cap. 12. quando videlicet ex pulcherrimo omnium Angelorum, qui in cælo erant Empyreo, in deterrimum, & deformiſſimum monſtrum, Dæmonem videlicet, transformatus fuit: *Michael, & Angeli ejus præliabantur cum dracone, & draco pugnabat, & projectus eſt draco ille magnus, ſerpens antiquus, qui vocatur Diabolus, & Satanas;* Circa quæ verba Hugo de Sancto Victore ait: *Projectus eſt ac cælo ad terram ille draco magnus, draco popter malitiam;* quod optimè cum illo conſonat, quod Doctor Seraphicus ait: *In dracone aſtutia.* Notanda quoque eſt alia viſio Sancti Jonois, eodem in loco narratis: *Viſum eſt aliud ſignum in cælo, & ecce draco magnus, rufus, habens capita ſeptem, & cornua decem, cauda ejus trahebat tertiam partem ſtellarum cæli;* rebellando enim adverſus Creatorem ſuum, tertiam Angelorum partem inſtigatione ſua in eamdem miſerabilem ruinam, & abyſſum ſecum protraxit; & ſicut cauda, præcipuè canum, ad blandiendum ſpeciale eſt inſtrumentum, ut proindè in libro Tobiæ dicatur: *Tunc præcucurrit canis, & blandimento ſua caudæ gaudebat,* ita pariter hic draco blanditiis, & aſtutia ſua alios quoque Angelos ſecum in ruinam perduxit: *In dracone aſtutia.* Richardus de Sancto Victore, illum draconem dici, cenſet, propter invidiam: *Draco per ardorem invidiæ, magnus per excellentiam ſuperbiæ;* Invidia autem, qua illum adverſùs genus humanum in progreſſu ſæculorum ad unionem cum verbo hypoſtaticam aſſumptum, & evectum agitavit, eumdem deinceps ad ſuperbiam, & rebellionem ſuam induxit; unde Sapiens ait: *Invidia Diaboli mors introivit in orbem terrarum.*

Draco ob aſtutiam & invidiam. — Hug. de S. Vict. t. 3. de Miſcell. l. 1. c. 41. S. Bonav. in Pl. 39. — Apoc. 12. 4. — Tob. 11. 9. — Rich. de S. Vict. p. 2. l. 4. c. 2. — Sap. 2. 24.

3 *Serpentem antiquum.* Nemini porrò ignotum eſſe poteſt, qualiter inimicus infernalis in Paradiſo terreſtri ſub perſonati ſerpentis larva Hevam aggreſſus fuerit, neque enim ab infallibili Dei providentia ei, teſte Sancto Auguſtino, aliam ſibi formam aſſumere conceſſum fuit: *Nec ſanè debemus opinari,* inquit Sanctus ille Doctor, *quod ſerpentem ſibi, per quem tentaret, perſuaderetque peccatum, Diabolus elegerit, ſed cum eſſet in illo propter perverſam, & invidam voluntatem*

Serpens bilinguis ac aſtutus. — S. Aug. t. 3. de Gen. ad lit. l. 11. c. 3.

decipiendi

Digitized by Google

decipiendi cupiditas, non niſi per illud animal potuit, per quod poſſe permiſſus eſt. Porrò ſerpenti proprium eſt, quòd linguam bifidam ore vibret, & gyrando, & circumvolvendo ſe hominibus inſinuet, ita quoque, ut Sanctus Ambroſius ait: *Multiplicia tentamenta ſunt Diaboli, & ideò bilinguis ſerpens habetur, atque lethalis, eo quòd Diaboli miniſter aliud lingua loquatur, aliud verò corde meditetur.* Numquam ſerpentem recto tramite progredi deprehendetis, ſed diſtorto, & tortuoſo greſſu procedit: Eodem modo Dæmon *circuit*, gyratur, volvitur, & revolvitur, dum timetis, ne vos ex uno latere inficiat, ipſe ex altera inſidias parat: *Serpens* proindè eſt *per aſtutia calliditatem, antiquus per peccandi veternam conſuetudinem*, inquit Richardus de S. Victore; & Hugo pariter à S. Victore ait: *Serpens propter occultas inſidias, antiquus propter diuturnitatem.*

S. Ambr. li. de Parad. c. 15.

Rich. de S. Vict. ib.

4 *Quieſt Diabolus*. Varia hujus nominis, *Diabolus*, etymologia à variis Doctoribus adducitur. Sanctus Bonaventura de horum rebellium ſpirituum proprietatibus differens, ita ſcribit: *Multipliciter verò diabolus nominatur, per quod & proprietates ſua cognoſcuntur; vocatur enim diabolus, quod interpretatur, defluens, quia defluit, & corruit ſpiritualiter. Græcè interpretatur diabolus, clauſus ergaſtulo, & hoc ſibi convenit, quia non permittur, tantum nocere, quantum vellet.* Richardus de Sancto Victore ait: *Vocatur diabolus, id eſt, deorſum fluens, a bonis videlicet ad malos.* Hugo de Sancto Victore inquit: *Hic quotidie de cœlo in terram cadit, cum ab electorum cordibus expulſus deorſum fluens (quod ſonat diabolus) reprobos in terra ſapientes invadit.* Sanctus Iſidorus in eamdem etymologiam conſentit, dum ait: *Diabolus Hebraicè dictus, deorſum fluens:* at verò aliam à prædictis differentem hujus etymologiæ ſubnectit rationem, nimirum: *Quia quietus in cœli culmine ſtare contempſit, ſed ſuperbia pondere deorſum corruens cecidit.* In lingua verò Græca, aliam huic nomini attribuit Etymologiam, dum ait: *Græcè diabolus criminator vocatur, vel quod crimina, ad quæ ipſe inducit, ad Deum referat, vel quia electorum innocentiam criminibus accuſet fictis*, juxta illud, quod in eodem Apocalypſeos capite vox Angelica proloquitur: *Projectus eſt accuſator fratrum noſtrorum, qui accuſabat illos in conſpectu Dei noſtri.* Rupertus Abbas ſimiliter dicit: *Diabolus, id eſt, deorſum fluens, idcirco dicitur, quia de cœlo per ſuperbiam cadendo deorſum fluxit, peritque peccator a facie Dei, ſicut fluit cera a facie ignis.* Verumtamen Sanctus Auguſtinus objicit, dicens: *Si diabolus ipſe eſt Satanas, quid eſt, ut inter cætera ad Judæos dicat Salvator: Vos de patre diabolo eſtis?* Joa. 8. v. 44. Et protinus Sanctus Doctor reſpondet: *Diabolus non ſpeciale nomen eſt, ſed commune cum cæteris; In quocumque enim opera diaboli fuerint inventa, ſine dubio diabolus appellandus eſt, operis enim nomen eſt, non naturæ.* Idemmet quoque Sanctus Doctor in alio loco ſcripſerat; *Creditur diabolus appellatus, tamquam accuſator Latinè dicendus ſit, non quia nemo poſſit etiam bene recteque accuſare, ſed quoniam diabolus amat accuſare, utique invidentiæ ſtimulis agitatus.*

S. Bon. T. 7. l. 2. Comp. Theol. c. 26. Diabolus.

Rich. de S. Victor. ib. Hug. de S. Vict. ib.

S. Iſid. l. 8. Orig. c. 11.

Apoc. 12, 10.

Rup. Abb. l. 7. in Apoc. c. 12. Pſal. 67. 3.

S. Aug. q. 90. N. Teſt. Joan. 8. 44.

S. Aug. l. 4. in Q. in Num. Q. 49.

5 *Et Satanas, id eſt adverſarius*, ut Richardus de Sancto Victore pariter inquit: *Satan dicitur, quia id nomen adverſarius interpretatur.* Sanctus Baſilius in Homilia quadam, cui titulus: *Quod Deus non eſt author malorum*, quærit: *Unde Satanas cognominatur?* Et reſpondet: *Satanas, quod bono adverſetur, appellatur; diabolus dicitur, quoniam idem, & in peccatis nobis cooperatur, & accuſator noſter eſt.* Rupertus Abbas ſimiliter nominis hujus rationem reddit, dicens: *Satanas, id eſt, adverſarius, idcirco dicitur, quia ſic quoque de cœlo lapſus, Deo creatori adverſari non deſinit; adhuc enim tamquam parum ſit, aut fuerit, quod dixit: Similis ero altiſſimo; altiùs per tumorem extollitur, teſtante Apoſtolo, cum de illo perditionis filio, in quo iſte diabolus erit, ita loquitur: Homo peccati, filius perditionis, qui adverſatur, & extollitur ſuper omne, quod dicitur Deus, aut quod colitur.* Omne etenim ſtudium ipſius in eo poſitum eſt, ut viam, quæ ad patriam noſtram, id eſt, ad cœlum perducit, pervertat, & impediat, varia in illam immittendo offendicula; ad hoc ut homo cadat, vel illum in obſcuro ambulare facit, ut eum in perditionis barathrum præcipitem agat. Unde Sanctus Bernardus meditatur, ita ſcribens: *Tortuoſus ille ſerpens, cui nullum aliud eſt deſiderium, nullum negotium, nullum ſtudium, niſi perdere animas noſtras. Hic eſt, qui jugiter malum machinatus, arguè loquitur, artificioſè ſuggerit, callidè decipit, illicitos motus inſufflat, & veneratas cogitationes inflammat, movet bella, nutrit odia, incitat gulam, movet libidinem, deſideria carnis inſtigat, & peccati occaſiones parat, & mille nocendi artibus corda hominum pulſare non ceſſat.* Didacus Stella duo affert motiva, ob quæ hic adverſarius in noſtram pernitiem implacabilis eſſe perſeverat; ſcilicet primò *propter odium Dei; nam peccans induratus manſit in odio Dei; ſcit, quod voluntas Dei eſt, nos beatos efficere, & quòd nos ſummo amore, & charitate proſequatur, ne autem voluntas DEI in nobis adimpleatur, curat noſtram juſtificationem impedire, propter odium quod in Deum habet, ratione juſtitiæ punitiva. Secundaria ratio eſt, ut differat diem judicii, ne ſua major pœna tam cito adveniat; Dæmones namque, etiamſi à cœlo ceciderunt, non omnes in infernum ſunt detruſi.*

Satanas, id eſt adverſarius. Rich. de S. Vict. ib. Hug. de S. Vict. ib. S. Baſil. h. 9. Rup. Ab. ib.

S. Bern. c. 18. Medit.

Did. Stel. t. 2. in c. 10. Luc.

6 In Sancto Matthæo duo leguntur à Dæmone fuiſſe obſeſſi, *ſævi nimis, ita ut nemo poſſet tranſire per viam illam.* Sed quænam, aut qualis hæc via erat? Quantum ad myſterium, via hæc alia eſſe non poterat, quàm illa, de qua filius Dei Salvator noſter ait: *Ego ſum via veritas, & vita.* Dæmones enim viam hanc multifariam impediunt, & difficilem, ac arduam eſſe, vel apparere faciunt. Unde D. Chryſol. ait: *Videtis, quia Dæmones venientibus ad Chriſtum præcluſerant viam; Eſt Dæmonum iſta cura, ne ad Deum poſſint homines reditum invenire, non enim aliter poſſunt homines poſſidere, niſi eos ab auctoris ſui ſocietate ſubducant. Hinc eſt, quòd Chriſtus factus eſt via, ut ad viam per viam, ad Deum per Deum venientibus obſiſtere vis dæmonum non valeret.* Quando in medio ſalutaris ſeminis deprehenſa ſunt zizania, ſubitò illa non ab alio ſeminatore ſparſa fuiſſe didicerunt agricolæ, quàm ab inimico, & adverſario: *Inimicus homo hoc fecit:* Circa quam parabolam idem Divus Chryſologus in alio quodam ſermone ait: *Superſeminavit zizania, ut quid? ut periret Dominica meſſis, ſed hoc ad lucrum quid pertinebat inimici?* quodnam ex hiſce ſuperſeminatis zizaniis referebat emolumentum? num fortè per ſuperſeminata hæc zizania agrum ad ſuam utilitatem fœcundandum eſſe credebat? aut meſſem propterea ſuam futuram eſſe confidebat? Reſpondet Sanctus, aliud nihil ad hoc illum permoviſſe, *niſi quod invidia ſpiritus hominum damnum, ſuum computat lucrum, &, quod perierit hominibus, hoc ſe exiſtimat acquiſiviſſe.* Verùm enimverò quod cunctis aliis malis deplorabilius eſt, inimicus homo zizania iſta ex omni parte agri ſuperſeminavit. In Iſaia hæc verba ſatis difficilia leguntur: *Super Leviathan ſerpentem vectem.* Quæ Vatablus ita vertit: *Oblongum inſtar vectis* additque: *Vocat Leviathan ſerpentem oblongum, quod ditio Diaboli fere totum mundum occupet.* Sanctus Bonaventura de rebellium ſpirituum proprietatibus tractans, dicit: *Dæmones ſunt ſpiritus impuri, humani generis inimici, mente rationales, in nequitia ſubtiles, cupidi nocendi, per ſuperbiam tumidi, ſemper in fraude novi, immutant ſenſus, inquinant affectus, vigilantes turbant, dormientes per ſomnia inquietant, morbos inferunt, tempeſtates concitant, in lucis Angelum ſe transformant, ſemper infernum ſecum portant in idolis ſibi cultum divinum uſurpant, ſuper bonos dominari appetunt, bonis ad exercitium dantur, ſemper ſinis hominis inſidiantur.* Sanctus Gregorius pariter varios alios modos deſcribit, quibus antiquus hic adverſarius nobis moleſtus, & injurius eſſe non deſinit. *Aut enim*, inquit, *opprimendo rapit, aut inſidiando circumvolat, aut ſuadendo blanditur, aut minando terret, aut deſperando frangit, aut promittendo decipit.*

Mat. 8. 28. Obſeſſi a Dæmonibus ad Deū.

Jon. 14. 6.

D. Chr. ſer. 6.

Matt 13. 28.

D. Chr. ſer. 97.

Hominum Damnum ſuum reputat lucrum.

Iſa. 27. 1. Vatablus.

S. Bon. l. 2. Comp. Theo. c. 26.

S. Greg. l. 32. mor. c. 8.

7 Sanct. Bonaventura inſuper myſterium nobis pandit, propter quod inimicus infernalis Dæmon appelletur, dum ait: *Vocatur Dæmon, id eſt, ſanguineus, & hoc propter peccatum:* Verumtamen juxta ſignificationem nominis Græci, Dæmon idem eſt, quòd ſapiens, expertus, quia licèt rebellis hic ſpiritus gratiam amiſerit, nullam tamen paſſus eſt jacturam in donis natura-

S. Bon. ib. c. 27.

Vocatur Dæmon, id eſt expertus.

libus, ſcientiæ videlicet, quia ingenium ejus eſt acutiſſimum: *Serpens erat callidior cunctis animantibus terræ.* Gen. 3. 1.

8 S. Bernardinus juratum hunc hoſtem noſtrum ſcorpionem vocari notat; & inſuper addit: *Porrò ſcorpion ſecundùm Catholicos ſic dictus eſt, quia à ſcorte, quod eſt dulce, componitur, cum poſe, quod eſt fingo, quaſi ſcorte poſo, quia ore lingit, brachio ſtringit, & demum cauda pungit.* Tert. de ſcorpionibus ita ſcribit: *Tot venena, quot ingenia, tot pernities, quot & ſpecies, tot dolores, quot colores, unus omnium violentiæ geſtus de cauſa nocere, Dæmones tam dulce in amarum, quam lucem in tenebras reformant.* S. Ber. t. 3. de triplici animæ statu pa. 1. c. 5. Tert. de ſcorpiaco c. 1.

9 Adhæc leonis titulus ipſi quoque attribuitur: *Adverſarius veſter Diabolus, tamquam leo rugiens. In leone autem eſt ſævitia*, inquit S. Bonaventura. Etenim nulla dari poteſt crudelitas, quæ cum crodelitate, & ſævitie Dæmonis in hominem exercita comparari poſſit; ſiquidem ſi à Deo ipſi permitteretur, omni ſtudio in hoc incumberet, ut non ſolùm eorum vexaret corpora, ſed indeſeſsè, & ſine ulla iotermiſſione eorum quoque animas perdere feſtinaret. Divus Chryſoſtomus argutè obſervat, quòd dum vix cootra nos in primis parentibus à Deo fulminata eſſet mortis ſententia, mox impatiens fuerit, donec eamdem ſubitò in nobis completam eſſe videret; idem enim, *ut Cain fieret fratricida perſuadebat, feſtinabat, & cupiebat videre, ſententiam in opus prodire, qui noſtris numquam malis exſatiatur, quemadmodum ſi quis captivum habens inimicum, & prolata videns damnatum ſententia, prinſquam urbe exeat, properet & intus jugulatum videre, neque congruum tempus expectet, ita tum quoque diabolus, licet audiret, quòd in terram homo reverſurus eſſet, optabat & aliquid majus cernere, coram patre filium morientem, & germanum interimentem germanum, & prœmaturam, violentamque necem.* Divus Chryſologus conſiderat, quòd cùm huic leoni infernali miſeros illos, quos in corporibus torquebat, devorare nondum à Deo permiſſum eſſet, eoſdem in feralia mortuorum feretra, & ſepulchra raptare conatus fuerit: *Author mortis, mortis incubat manſiones, & humanæ necis avidus, quòd crudelitate ſua occidere non poteſt, vivos geſtis feraliter funerare, ſævit, furit interitus noſtri avidus exactor, cui pœna eſt, quod homo naſcitur; quod tardius moritur, cruciatur.* Sanctus Gregorius ſuper illa verba Jobi: *Perditio, & mors dixerunt*, per utrumque hoc malum Dæmonem intelligit, dicens: *Quid perditionis, & mortis nomine, niſi maligni ſpiritus deſignantur? qui inventores mortis, & perditionis extiterunt.* Leonis porrò proprietas hæc eſſe dicitur, quòd illis parcere ſoleat, qui ſe cernuos coram, & ſub ipſo ſe proſternunt; unde Poeta dicit: *Corpora magnanimo ſatis eſt proſtraſſe Leoni*; idipſum verò in Leone Diabolico majus eſt crodelitatis ſuæ ſignum, quia hi qui ipſi ſe voluntariè ſubjiciunt, ejuſque mancipia fiunt, non quidem ab ipſo diſcerpuntur in hac vita, verumtamen hoc facit in majus damnum, & perditionem ipſorum; ſic enim & Holophernes Judithæ dicebat: *Numquam nocui viro, qui voluit ſervire Nabuchodonoſor Regi.* Rupertus Abbas rationem aſſignat, cur unus idemque ſpiritus primò ſerpentis, poſt verò Leonis nomine appelletur: *Quia*, inquit, *non impugnando coegit, ſed blandiendo primum hominem ad peccandum illexit, exinde ſerpens antiquus, ſive ſerpens tortuoſus dicitur: quia verò ſemel admiſſus, deinceps crudeliter, & furiosè ſuper genus humanum tyrannizavit, leo dictus eſt.* Leo ſævus. 1. Petr. 5. 8. S. Bon. in Pſ. 91. D. Chr. h. 53. ad pop. Antioch. D. Chr. ſe. 17. Job 28. 22. S. Greg. l. 19. moral. c. 2. Jud. 11. 2. Rup. Ab. l. 2. in Gen. c. 3.

10 Denique in Iſaia de eodem inimico noſtro dicitur: *Quomodo cecidiſti de cælo Lucifer, qui manè oriebaris? corruiſti in terram, qui vulnerabas gentes? qui dicebas in corde tuo: In cælum conſcendam, ſuper aſtra Dei exaltabo ſolium meum, ſedebo in monte teſtamenti, in lateribus Aquilonis?* Porrò undenam pulcherrimi hujus Angeli rebellio proceſſerit, Sanct. Bonaventura his verbis expoſuit: *Peccatum Luciferi fuit, quod ſe, & privatum bonum dilexit, excæcatus de altitudine habita præſumpſit, ac propriam excellentiam ambivit quaſi habiturus fuerit à ſe, non ab alio, & ſine meritis habere voluit; Dei ſimilitudinem concupivit, non cauſa imitationis, ſed poteſtatis, ſubditos habere voluit, & nulli ſubjectus eſſe concupivit.* Sicut enim ſtella, quæ ſolis eſt prodroma, & in latino *Lucifer* nominatur, omnes alias ſtellas ſplendore, & pulchritudine antecellit, ita ſpiritus hic rebellis inter reliquos Angelos pulcherrimus erat; unde in Jobo de illo dicitur: *Ipſe eſt principium viarum Dei*; Et in Ezechiele legitur: *In deliciis Paradiſi Dei fuiſti omnis lapis pretioſus operimentum tuum*; Et alibi in eodem Propheta dicitur: *Cedri non fuerunt altiores illo in Paradiſo*: at verò quia propter ſuam ſuperbiam prævaricatus eſt, hinc de ipſo dici poteſt: *Sicut lumen ejus, ita & tenebræ ejus.* Lucifer. Iſai. 14. 12. S. Bon. ib. c. 18. Job 40. 14. Ezech. 28. 13. Ezech. 31. 8. Pſ. 138. 12.

DISCURSUS II.

ARGUMENTUM.

De hujus implacabilis inimici adverſùs hominem ingenti odio, & crudelitate, necnon de malignitate ipſius.

THEMA.

Væ terræ, & mari, quia deſcendit Diabolus ad vos, habens iram magnam, ſciens quia modicum tempus habet. Apoc. 12. v. 12.

1 Inimicus infernalis, vitam hominis brevem eſſe ſciens, omnibus viribus illum diſperdere ſatagit: *Sciens, quia modicum tempus habet. Habens iram magnam*: Nimirum dum hominem ex viliſſimo luto plaſmatum ad tantam gratiam, favoreſque cœleſtes videt eſſe ſublimatum, ut Deus illum unione hypoſtatica dignari, & ad ſublimes Paradiſi ſedes, undè & ipſe infeliciter exciderat, ſublevare decreverit, omnem ſuam rabiem in hominem evomere cœpit, qui contra Deum ſe prævalere non poſſe vidit. Sicut enim taurus in ſui agitatione graviter ſe vulneratum eſſe animadvertens, videnſque, quòd furorem ſuum adversùs eum, à quo percuſſus eſt, exercere non poſſit, confictum ex vetuſtis pannis lineis, vel ſtramine hominem, ad aves abigendas in agro poſitum, aggreditur, illumque cornibus, dentibus, pedibuſque in millenas partes ferociter diſcerpit, ſuas ſe vindictas hoc modo aliqualiter exercere poſſe ſibi imaginans. Ita quoque princeps tenebrarum videns, quòd de Deo qui ipſum è cœlo in profundum abyſſi præcipitavit, vindicare ſe nequeat, hominem ad imaginem, & ſimilitudinem Dei creatum, Deoque unicè charum, pluriſmiſque favoribus adauctum aggreditur, ſuamque rabiem in eum in Dei ignominiam, quantum poteſt, eique permittitur, furibundus exerit. Apoc. 12. 12. Dæmon tauro ſimilis.

2 Deus quidem ad Paradiſi terreſtris cuſtodiam Cherubinum ſtatuit, qui gladio igneo verſatili protoparentes noſtros ab illius ingreſſu arceret, ſed non ille ſolus eſt, qui nos à Paradiſi aditu impedit; quis enim non videt, & in ſe experitur, quòd & alius quidam Angelus, pariter Cherubinus, ſed rebellis Deo, & refractarius, odio, & invidia armatus, ad fores paradiſi cœleſtis conſiſtat, ut nobis omnibus; quoad poteſt, aditum regni cœleſtis impediat? Id quod Amos forſitan indicare voluit, dum ait: *Conterens vos ab introitu Emath*; ubi Sanctus Hieronymus ait: *Septuaginta tranſtulerunt: Conterent vos, ut non introeatis in Emath, hoc eſt muratam, quæ cœleſtis eſt Jeruſalem, in modum flammea illius romphea, quæ ad cuſtodiam Paradiſi vertitur.* A primis namque natalium noſtrorum diebus uſque ad finem, nulli rei adeò ſtuduit, nec aliud deinceps molietur, quàm ut cœli aditum nobis intercludat. At verò ex quo trita eſt regula, quòd beatus in gloria, quot ſocios habebit, tot habiturus ſit gaudia (illius nimirum gloriæ, quæ à Theologis *accidentalis* vocatur; hæc enim in unoquoque beato adaugetur juxta incrementum numeri cujuſcumque beati) & pari modo pœna accidentalis in ſpiritibus rebellibus augetur ex reproborum majori multiplicitate, quid fit igitur, quòd Dæmon tormenta ſua per damna noſtra tam ſollicitè adaugere ſtudeat, & non potiùs id ipſum pro viribus impediat? Reſpondeo: hinc unuſquiſque devenire poteſt in odii, & malignitatis, quam Dæmon contra nos machinatur, claram cognitionem. Quòd ſi enim alicui daretur optio eligendi, aut poſtulandi ſibi quicquid vellet, ad hoc ut inimico ſuo reconciliaretur, cum hoc tamen pacto, ut illius quod ſibi poſtulaturus eſſet, duplum daretur ejus adverſario, ille autem unum ſibi oculum erui poſtularet, ut inimico ipſius uterque oculus erueretur; numquid magnam inde colligeretis odii, quo adverſarium ſuum proſequeretur, acerbitatem? Utique; idem igitur de Dæmone quoque dicere poſ- Dæmon pœnam adauctam non curat dummodo nos præcipitet. Amos 8. 14. S. Hier. ib.

poſſumus, qui ſuam ſibi adaugere pœnam nihil curat, dummodò perditionem noſtram procurare valeat.

Dæmones porcos ingredi petierunt ob ſimilitudinem, quam habet porci cum corpore humano. Mat. 8. 29.

3 Apud Matthæum duo dæmoniaci è ſepulcris egreſſi Salvatori noſtro occurrunt, vociferantes: *Veniſti huc ante tempus torquere nos?* Spiritus autem maligni ſuam è corporibus illis ejectionem prævidentes, petierunt à Chriſto, ut ſibi porcorum corpora ingredi permitteret, quod & confeſtim obtinuerunt, qui proindè porcos in mare præcipiti curſu agentes ſubmerſerunt. Quòd ſi ex me quæſieritis, cur Dæmones, cùm ſint ſpiritus ſuperbiſſimi, utpotè qui è cœlis ſuam deducunt originem, in hæc ſpurciſſima ſordida, & immunda animalia ingredi petierunt? Reſpondeo quòd, ut Anatomiſtæ referunt, inter omnia animalia nullum eſt homini, maximè quoad interiora, ſimilius porco; ac proindè dæmonibus, ex quo ipſis à duobus hiſce hominibus egrediendum eſſe noverant, hanc ſeparationem æquanimius ferre poſſe videbatur, ſi illis permitteretur intrare in porcos, ut illos ſubmergerent, ſic enim ſe aliquale ſolatium habituros eſſe arbitrabantur, ſubmergendo, & ſuffocando illa animalia, quæ aliqua ſaltem ex parte hominibus ſimilia eſſe noſcuntur. In ſepulchris quoque habitabant, inquit D. Chryſol. quia *putredine ſatiantur, deliciantur fœtere, quibus tota voluptas eſt, homines interire, attendite qua ſævitia, quis furor, qua rabies dæmonum erga humanum genus, contenti non ſunt, mori homines, ſed vivos homines geſtiunt ſepelire; ſe ſepulchris mandant, ut homines redigant in ſepulchrum.*

D. Chr. ſer. 16

Perditos ſe reputant ſi ab hominibus expelluntur.

4 Lamentabantur item de Chriſto, dicentes: *Quid nobis, & tibi fili David? Veniſti huc ante tempus torquere nos?* Sed quænam illis erat hac de re lamentandi ratio? Numquid Chriſtum eo fine in hunc mundum miſſum eſſe ſciebant, ut genus humanum redimeret, non verò ut torqueret? Numquid ſe in pœnam rebellionis ſuæ in infernum condemnatos eſſe noverant? Potiùs igitur Chriſtus ipſis improperare poterat, quid illis cum homine negotii intercederet, quem nec creaverant, nec redemerant? Interrogare quoque illos potuiſſet, in cujus virtute, aut qua facultate homines poſſiderent, quando Deus illos inferni incolas, & habitatores eſſe, juſtiſſimo judicio juſſerat? ſed evidens ad hoc eſt, & prompta reſponſio, nimirum impediri ſe à Chriſto, quo minùs hominem torquerent, majus illis tormentum eſſe videbatur; quàm quod illis in ipſo inferno infligendum erat. *Tanta enim eſt invidia, impietaſque diaboli*, ut Dionyſius Carthuſianus inquit, *ut perdi ſe reputet, ſi ab hominibus expellatur.* Audite quæſo, quid Divus Chryſologus de Dæmonis crudelitate ſcribat: *Diabolus non quærit hominem, ſed hominis interitum quærit. Ille malis noſtris gaudet, ſurgit ruinis noſtris, noſtris vulneribus convaleſcit, noſtrum ſanguinem ſitit, noſtra ſaturatur ex carne. Diabolus hominem non vult habere, ſed perdere. Quare? Quia ad cœlum, unde ille cecidit, non vult, non fert, non patitur, quantum in ſe eſt, hominem pervenire.*

Dio. Cart. ib.

D. Chryſol. ſer. 96.

Proſecutio. Job 10. 22. Matth. 12. 43.

5 In dubium utique revocari nequit, quin ſpiritus hic infernalis continuum in ſemetipſo bellum experiatur, & luctam, ſiquidem in eo *nullus ordo, ſed ſempiternus horror inhabitat*, & tamen ipſamet æterna veritas de Satana loquens, dicit: Quòd ſit *quærens requiem*: qua autem ratione ipſe, qui tanto, tamque ſublimi pollet ingenio, adeòque eſt ſcientificus, ſuæ inquietudinis, quam in ſemetipſo patitur, optimè conſcius, perſuadere ſibi poteſt, quòd ullam unquam, vel uſpiam invenire requiem poſſit? Abulenſis reſpondet: *Quærit requiem ſuæ malæ voluntatis*; hanc autem requiem ſuam tunc ſe inveniſſe arbitratur, quando ipſi contra nos ſævire conceditur: *Veniſti torquere nos?* ubi Gloſſa ait: *Torquentur dæmones, dum de corporibus ejiciuntur, in quorum tortura delectabantur.* Similiter apud S. Marcum lamentabantur, dicentes: *Veniſti perdere nos.* Quæ Verba Theophylactus exponens, ait: *Perditionem ſuam exiſtimat dæmon, egredi ab homine, dæmones enim quia omnis miſericordiæ expertes ſunt, malum quiddam ſuſtinere ſe putant, niſi permittatur eis affligere homines.* Sicut igitur Salvator noſter animarum ſalutem cibum ſuum eſſe dicebat: *Ego cibum habeo manducare*; ita animarum perditio Dæmonem nutrit. Unde Sanctus Auguſtinus ait: *Eſt inſita malevolentia quædam, & pernities nocēdi iſtis malis ſpiritibus; gaudent de malo hominum, & de fallacia noſtra, ſi nos fefellerint, paſcuntur.*

Abulenſ. ib.

Gloſſ. ib.

Marc. 1. 24. Theophyl.

Joan. 4. 32.

S. Aug. in Pſ. 96.

6 Obſervat Divus Chryſologus verba illa dæmonum, quæ nos paulò ante tetigimus, ſcilicet: *Mitte nos in gregem porcorum*, & dicit: *Cænum petunt ruentes è cœlo.* Magnus profectò ſaltus eſt iſte, *de cœlo ad cœnum.* Quænam major excogitari poteſt inſania, quàm quòd qui Principatus, Throni, Dominationes, Poteſtates, Cherubini, & Seraphini fuerunt, deſcendere velint in ſpurciſſimos, & fœtidiſſimos porcos? Reſpondet verò Sanctus Doctor: *Traditur vile pecus non pro voluntate dæmonum, ſed ut tali facto innoteſcat, quomodò in homines ſæviunt, quomodo quærunt mortes hominum, qui ſic porcos, ut perderent, quæſierunt. Dæmones omne quod eſt, agitur, movetur, vivit, ardent peragere, non habere.* Sanctus Propheta Job, Satanam ſub nomine Behemoth deſcribens, ait: *Omnes beſtiæ agri ludent ibi, ſub umbra dormit &c.* nimirum perditio noſtra malignorum illorum ſpirituum ludus, tripudium, & ſummum gaudium eſt, hæc unica eſt ipſorum requies. Ideò Sanctus Gregorius ait: *Beſtiæ in herbis ludunt, cum reprobi ſpiritus humana corda in illicitas cogitationes pertrahunt. Annon immundis ſpiritibus ludere eſt, mentes hominum ad imaginem Dei conditas, modo ficta permiſſione decipere, modo vacuis terroribus irridere, modo eis tranſitoria gaudia quaſi manſura imprimere, modo manſuras pœnas quaſi tranſitorias levigare? Harum proculdubio beſtiarum illuſionem pertimuerat, qui dicebat: DEUS meus in te confido, non erubeſcam; neque irrideant me inimici mei.* Idem quoque Job de ſternutatione Satanæ differens, ita ſcribit: *Sternutatio ejus ſplendor ignis*, ubi Sanctus Hieronymus ait: *Alii tranſtulerunt: In ſternutamento ejus illuſceſcit Sol. Sternutatio ſordes cerebri egerit, diabolus ergo qui totus ſordibus, & fœtidus eſt, malitia ſua ſordes in pernitiem hominum cum delectatione operatur, & effundit, transfigurans ſe in Angelum lucis, & de invidia, id eſt, de malorum omnium capite venena ſua commovet, & producit.*

D. Chr. ſer. 16

Job 40. v. 15. & 16.

S. Greg. l. 33. mor. c. 3.

Job 41. 9. S. Hieron.

7 Apud Jobum Spiritus Sanctus Dæmonem terram pedeſtri itinere circuire, non verò in equo eam obequitare aſſerit; ita enim Satanam loquentem introducit: *Circuivi terram, & perambulavi eam*; at verò ſcitiſne cauſam, cur Diabolus iter ſuum pedes, non verò eques perficere dicatur? Nimirum quia ſicut Chriſtus ideò ſemper pedes, tutiſſimè verò eques itinera ſua confecit, ut ad quemlibet greſſum beneficentiæ ſuæ veſtigia terris, quas circuibat, imprimeret: *Pertranſiit benefaciendo, & ſanando omnes*: Ita quoque implacabilis hic inimicus noſter quacumq; gradiebatur, in noſtram pernitiem odii, malignitatis, fraudis, veneni, omniumque malorum veſtigia poſt ſe impreſſa reliquit: *Ubique relinquamus ſigna lætitiæ*, dicebant mundani, & diſſoluti juvenes illi, quod idem de dæmone quoque dicere poſſumus, *ubique relinquit ſigna malignitatis ſuæ.*

Job 1. 7. Chriſtus pertranſiit benefaciendo, ſecus dæmon.

Act. 10. 38.

Sap. 2. 9.

8 Unde D. Chryſoſtomus ultima Dominicæ orationis verba, ſcilicet: *Sed libera nos à malo*, exponens dicit: *Hoc eſt, à Diabolo, qui totius mali, & author eſt, & origo. Diabolus natura cœleſtis fuit, nunc eſt nequitia ſpiritualis, ætate major ſæculo, nocendi uſus tritus, lædendi arte peritiſſimus, unde non jam malus, ſed malum dicitur, a quo eſt omne quod malum eſt.* Ab aliis inimicis ſi non pax firma, & ſolida, ſaltem belli induciæ ſperari poſſunt, non item ab hoc noſtro implacabili hoſte. Unde S. Petrus Damianus ait: *Adſunt inviſibiles inimici, qui adverſùm te numquam deſinunt ferociter dimicare. Illi ſanè poterant tecum ſopitis querelis facili reconciliatione componi, iſti neſciunt quandoque homini pace compoſita fœderari.* Alii hoſtes paulatim, & cum tempore inimici eſſe deſinunt, quia voluntas eorum tandem aliquando ad pacem diſponitur, & inclinatur, at verò Dæmon inflexibilis eſt, præterquam quòd Job de illo ciret: *Oſſa ejus velut fiſtulæ æris, cartilago ejus quaſi lamina ferrea*, & ideò tametſi à nobis perſæpè vincatur, numquam tamen animo ſuo deſpondere videtur. Unde non ſine myſterio *Beelzebub*, id eſt, *Deus muſcarum* appellatur, quia hæ quantò frequentiùs abiguntur, tantò communiter importuniùs redeunt.

Dæmon origo omnis mali.

S. Petr. Dam. l. 6. ep. 8.

Inflexibilis hoſtis.

Job 40. 13.

9 De Salvatore noſtro Sanctus Paulus atteſtatur, ipſum fuiſſe *tentatum per omnia abſque peccato*, quamvis in quibus ſpecialiter tentatus fuerit minimè exprimat; interim credibile eſt, Luciferum illum per continuum quadraginta dierum totidemque noctium ſpatium in

Heb. 4. 15. Chriſtus graviter tentatus fuit.

deſerto traductum continuis exercuiſſe tentationibus, ita enim Origenes ſibi perſuaſum habuit, dum ait: *Quadraginta diebus tentatur JESUS, & quæ fuerint tentamenta neſcimus, quæ ideò forſan prætermiſſa ſunt, quia majora erant, quàm ut litteris crederentur, & ſi ſic oportet dicere, ſicut mundus capere non poterat omnes libros, ſi ſcripta fuiſſent, quæ fecit, & docuit Jeſus, ſic quadraginta dierum tentationes, quibus tentatus fuerat Dominus Jeſus à diabolo, mundus ferre non poterat, ſi ſcriptura docuiſſet. Sufficit nobis hoc tantum ſcire, quod quadraginta diebus in deſerto fuerit, & tentabatur à diabolo.* Et quidem veriſimile eſt, quòd Incarnata Sapientia (quæ *omnia diſpoſuit in pondere, numero, & menſura*) hos à diabolo ſpeciatim intentatos Chriſto inſultus ignotos nobis eſſe voluerit, ne tamquam hujus capitis membra exanimaremur, maximè cùm Chriſtus dixerit: *Si me perſecuti ſunt, & vos perſequentur.*

Orig. h. 16. in Luc.

10 Sacer Chroniſta de Pharaone dicit: *Dixit inimicus: Perſequar, & comprehendam illos, dividam ſpolia, implebitur anima mea, evaginabo gladium meum, interficiet eos manus mea.* Similes quoque cogitationes, & conſilia Dæmon in mente ſua continuò verſat, utpotè qui ſemper circa noſtram perditionem procurandam eſt ſollicitus. Incipiat is velim enumerare ſemel innumeras miſerias, & oppreſſiones quas crudelis Pharao electo populo intulit, ſic enim cum Ruperto Abbate utique diceris: *Meritò in ſcripturis, meritò in ore totius Eccleſiæ pro diabolo Pharao decantatur.* D. Chryſoſtomus credere nequit, quòd nuntii illi, quorum unus in hiſtoria Jobi alteri ſuccedebat, perpeſſamq; nunc in gregibus, nunc in armentis, mox in ſervis, denique in filiis ſucceſſivè nuntiabant, dicentes: *Evaſi ego ſolus ut nuntiarem tibi*, quòd inquam, nuntii illi, ad familiam Jobi pertinentes ſervi aut miniſtri fuerint; ſed potiùs Dæmones fuiſſe cenſet, qui in corpore aſſumpto perſonaram ſervorum diverſorum figuram effingentes, magnoperè exinde delectabantur, quòd tam funeſta nuntia afferentes, Sanctum hunc virum redigere poſſent ad deſperationem: Cujus opinionis ſuæ ſequens adducit argumentum: *Qua ratione domus, quatuor ejus latera vento quaſſante, unum ſervare poterit? quomodo tandem unum dumtaxat, ſingulis calamitatibus quaſi eodem caſu opprimi nequiveris, ſemper ſuperſtes fuerit?* ac tandem concludit, dicens: *Nimirum ipſe eorum quæ fiebant, auctor erat, & nuntius, cùm enim nemo reperiatur immanior, earum rerum negotium dare aliis verebatur.*

Exod. 15. 9. Dæmon ſemper ſollicitus ut nos perdat.

Rup. Ab. ib. D. Chryſ. in Cat. Græc. in Job 1.

11 Ex Evangelio S. Matthæi conſtat, quòd poſtquam ſeminato in agrum tritico, zizania denuò ſuperſeminata fuere, Dominus agri non ſine cauſa dixerit: *Inimicus homo hoc fecit.* Quia verò per hunc perverſum agricolam qui zizania ſuperſeminavit tritico, Dæmon intelligitur, meritò quærendum venit, cur Dæmon hominis nomine hoc loco exprimatur? Albertus Magn. ait: *Dicitur inimicus homo hoc facere, quia diabolus non facit, niſi in homine, & cum homine.* Hugo Cardin. dicit, quòd ſicut Scipio ob devictam, & ſubjugatam ſibi, & Romano Imperio Africam, *Africanus* appellatus fuit, ita quoque Dæmon hominis nomen uſurpare ſibi poſſit, eò quòd hominem devicerit, ſibique ſubegerit: *Dicitur homo ab homine devicto, ſicut Scipio Africanus ab Africa devicta.* Quibus addi poteſt alius modus reſpondendi, ſcilicet quòd Dæmon appelletur homo ob miram dæmonis adversùs hominem barbariem, & crudelitatem, quia *homo homini lupus*; unde quando Davidi poſt commiſſa peccata ſua optio à DEO data fuit, unum ex tribus ſibi propoſitis flagellis, fame ſcilicet, bello, & peſte eligendi, ipſe peſtem elegit dicendo: *Melius eſt mihi, ut incidam in manus DEI*; quia ſciebat quòd cadere in manus inimici, maximæ crudelitatis ſit ſignum; porrò dæmonis in hominem ſævities ex ſequenti hiſtoria ſacra eluceſcit. Hic namque ſuperbiſſimus, & inſolens ſpiritus non ſolùm tamquam Deus in falſis ſimulachris adorari voluit, verùm etiam prætendit, ut patres proprios filios ſuos ei offerrent, eoſdem igne in illorum conſpectu comburi, & in cineres reſolvi viderent, imò ut illos ad moriendum animarent: *Immolaverunt filios ſuos, & filias ſuas Dæmoniis.* Qua de re Lactantius Firmianus lib. 1. Divin. Inſtit. cap. 21. ita ſcribit: *O dementiam inſanabilem, quid illis iſti Dii ampliùs facere poſſent, ſi eſſent iratiſſimi, quàm faciunt propitii? Iſti ſemper habent voluntatem nocendi*, inquit Sanctus Auguſtinus, *nec ſi placentur, nec ſi rogentur, deſinunt nocere velle, hoc enim malevolentiæ ipſorum proprium eſt.* Quantuſcumque enim ſanguis humanus in honorem ipſorum prodigè effunderetur, ipſi tamen ſemper æquè erant ſitibundi. Enim verò quod nos ſupra de rabie vulnerari bovis reſpectu hominis, aut ejus ſtatuæ, vel figuræ diximus, Sanct. Baſilius pariter de alio quodam animali perhibet, dum ait: *Pardalis animal eſt homini inimiciſſimum, adeò ut quandoque in ſtadiis hominis oculos invadat præ ira, qui autem feræ furorem deludere quærunt, hominis imaginem ei ex charta oſtendunt, illa ſtatim furibunda eam diſcerpit, & dilacerat, hoc argumento ſatis oſtendens, quanta ſit ejus adversùs hominem inimicitia. Sic item Diabolus in imagine hominem apparentem inſectatur, quando DEUM ipſum attingere nequit: hinc ipſi bellum tam acre contra nos.* Quamvis invidia, furor, & crudelitas ejus non pro eo tempore, quo illum manibus communis creatoris in agro Damaſceno plaſmari vidit, initium ſuum accepit, ſed potiùs ab eo momento quo hominem in Incarnatione Verbi divinæ naturæ participem futurum eſſe per revelationem cognovit: *Nuſquam Angelos apprehendit, ſed ſemen Abrahæ*: D. Chryſol. ait: *Poſtquàm eſt in dæmonem converſus ex Angelo, ne qua creatura in ſuo ſtatu conſiſteret, arte, dolis, machinis, fraude contendit*, verumtamen longè deteriora machinatur adversùs hominem, qui ſecundùm Gregorium quoddam eſt omnium creaturarum compendium.

Alb. M. Hug. Card.

2. Reg. 24. 14.

Pſal. 105. 37. Lact. Firm. l. 1. Div. Inſt. c. 21.

S. Aug. in Pſ. 16 ad.

S. Baſ. h. in aliquot Scripturæ locos.

Hebr. 2. 16. D. Chryſ. ſer. 96.

S. Greg.

12 Enimverò quia ut Poeta canit: *Pluribus intentus minor eſt ad ſingula ſenſus*, ideò licèt omnes dæmones inter ſe ad inferendum nobis exitium concordes ſint, & conjuraverint, attamen ut refert ex plurium Sanct. Patrum ponderatione Caſſianus: *Hoc noſſe debemus, non omnes dæmones univerſas hominibus inurere paſſiones, ſed unicuique vitio certos ſpiritus incubare, & alios quidem immunditiis, ac libidinum ſordibus oblectari, alios blaſphemiis, alios ira, furorique peculiariùs imminere, alios paſci triſtitia, alios cenodoxia, ſuperbiaque mulceri, & unumquemque illud vitium humanis cordibus, quo ipſe gaudet, inſerere.*

Diverſi dæmones diverſis præſunt vitiis. Caſſ. l. 7. c. 17.

13 Quodnam in eo latere exiſtimatis myſterium, quòd Sanctus Petrus dæmonem famelico comparaverit leoni, qui ad prædam capiendam quaquaverſum diſcurrit; *tanquam leo rugiens circuit, quærens quem devoret?* Nimirum comparationis iſtius hæc eſt ratio, quia ſicut dum leo famelicus animal quoddam obvium habet, illud protinus invadit, illudque tanta cum aviditate diſcerpit, dilaniat, & devorat, ut etiam oſſa, pellem, & omnia animalis iſtius interiora per fauces in ſtomachum ſuum trajiciat: eodem quoque modo rabida illa fames, quæ dæmonem adverſum nos extimulat, adeò eſt ingens, ut non ſolum in animam noſtram ſævias, verùm etiam in corpus, & bona fortunæ debacchetur, dummodò ad illi DEUS permittat: *Corpus, & animam perdit.* Sic enim cum huic ferociſſimo ſpiritui vix etiamnum Jobum aggrediendi poteſtas cum hac tamen reſervatione: *Verumtamen animam ejus ſerva*, indulta fuiſſet, mox in eodem momento omnibus illum facultatibus, filiis, & ſanitate deſpolians, in ſterquilinio poſitum vermium fecit eſſe ludibrium; quibus omnibus expletis, quoad crudelitatis ſuæ ad deteriora mala propendentis deſiderium, ſe quaſi nihil mali Jobo intuliſſe credebat, ſiquidem ait: *Extende paululum manum tuam.* D. Chryſologus diſcurſum avari illius Evangelici, cujus animam Deus in eadem nocte, qua ille loquebatur, è corpore raptabat, conſiderans, in ea eſt opinione, verba illa non ab avaro iſto, ſed à dæmone linguam ejus movente prolata fuiſſe, id quod vel ex hoc indicio colligit, quia ait: *Deſtruam horrea mea*, circa quæ verba præfatus Sanctus ita loquitur: *Evidenter apparuit, qui latebat, quia à deſtructione incipit inimicus, agit, ut quæ habes, deſtruat.*

Omnes inſatiabili mortis fame. 1. Petr. 5. 8.

Matt. 10. 28.

Job 2. 6.

D. Chryſol. ſer.

Luc. 12. 18.

14 Quando domus beati Jobi corruit, inquit Sacra Scriptura: *Ventus vehemens irruit à regione deſerti, & concuſſit quatuor angulos domus*; circa quæ verba difficultas quædam conſurgit, ſi enim ventus hic ex una à ſolùm parte domum hanc inſufflavit, qua ratione fieri potuit, ut ventus ille uno eodemque tempore omnes quatuor domus angulos demolitus fuerit? Origenes ventum hunc turbinem quemdam à dæmonibus concitatum fuiſſe

Job 1. 19. Inexpugnabilis inimicus debellare ſine concordia debemus.

ic

Digitized by Google

ſe cenſet, quia quilibet illorum ad haſce ruinas pro viribus certatim cooperabantur, ut in iiſdem domus ruderibus, ſive ruinis totam ſepelirent Jobi progeniem; quæ quidem opinio ex eo quod DEUS apud Iſaiam proteſtatur, non modicum roboris accipit; dicit enim DEUS ibi; *Ecce ego creavi fabrum ſufflantem in igne prunas. Hoc eſt*, inquit Sanctus Hieronymus, *Diabulum omnium malorum artificem, non neceſſitate naturæ, ſed mentis arbitrio*. Qualiſnam verò eſt flatus ille quem ſpirat? *Flamma*, inquit Job, *de ejus ore egreditur*; ubi Rupertus Abbas ait: *Flatu ſuo perſecutionum excitat incendia, quia non deſinunt perditi perdere*, ut inquit S. Cyprianus, *& depravati errorem pravitatis infundere*. Quibus omnibus ſuppoſitis, S. Aug. ſe capere non poſſe profitetur, qua ratione tam negligentes, otioſi, & ſocordes eſſe non veteamur, qui tam atrocem, & implacabilem inimicum lateribus noſtris proximè admodum habemus: *Peſſima*, inquit, *inſania noſtra, qui cùm continuè videamus contra nos draconem ore aperto paratum ad devorandum, nihilominùs dormimus, & laſcivimus in pigritiis noſtris, tamquam ſecuri ante eum, qui nihil aliud deſiderat, quàm ut nos perdat. Inimicus ut occidat, ſemper vigilat ſine ſomno, & nos ut cuſtodiamus nos, nolumus evigilare à ſomno*. Et quidem ſi eum invenire velimus, intra noſmetipſos ingrediamur, id eſt, in penetralia cordis noſtri, nam ut Sanctus Petrus Damianus ait: *In ipſis mentis tuæ manibus impiè ſæviunt, in ipſa tui pectoris urbe confligunt, & ut iſta congreſſio periculoſior videatur, in ipſa carne tua quoſdam quaſi perfidos ſibi commilitones inveniunt, quos in augmentum partis adſciſcunt*.

Iſ. 54. 16. S. Hieron.
Job 41. 12. Rup. Ab. l. 2. in c. 40. Iſa. S. Cypr. de Idol. vanit. S. Aug. ſolil. c. 16.
S. Petr. Dam. l. 6. ep. 8.

DISCURSUS III.

ARGUMENTUM.

Serpens aſtutus per inſidias nos aggreditur, nobiſque paſſim, & ubique, & in omnibus rebus innumeros tendit laqueos; noſtrum quoque explorat genium inclinationes, & affectus diſquirit, & ſecundùm hos nos tentat, & in lapſum propellit.

THEMA.

Sed & ſerpens erat callidior cunctis animantibus terræ. Gen. 3. v. 1.

Job 7. 1. Dæmonis verſutia ac calliditas.

1 Cum vita noſtra bellum quoddam ſit continuum: *Militia eſt vita hominis ſuper terram*, hinc eſt, quòd non ſolùm manifeſti inimici inſultus, verum etiam, & multò magis inſidiæ, & ſtratagemata nobis timenda ſint occulta, & ideò ſicut in lib. 1. Machab. 6. v. 40. *Diſtincta erat pars exercitus Regis per montes excelſos, & alia per loca humilia, & ibant cautè, & ordinate*, ita & nos ad pugnas manifeſtas, & technas militares ſemper parati eſſe debemus, cùm certum ſit, dæmonem, ut Richardus de S. Victore monet, *contra militem Chriſti nunc pugnare ex pharetra per inſidias, nunc ante faciem ejus arma vibrare, quia alia vitia ſub ſpecie virtutum contegit, & alia, ut ſunt, aperta ejus oculis objicit*. Nòn immeritò igitur dæmon Evam decepturus ſerpentis figuram induit, quòd animal aſtutiſſimum eſt, quod unquam ſuper terram creatum fuit; imò *hoc ingenio eſt*, ut Nazianz. inquit, *ut nec unquam verſutiæ ſuæ finem ſtatuat, quamdiu nos ad Cœlum properantes viderit, unde ipſe dejectus eſt*. Cui accedit, quod ut S. Cyprian. ait: *Adverſarius vetus eſt, & hoſtis antiquus, cum quo prælium gerimus. Sex millia annorum jam plenè complentur* (loquitur autem Sanctus de ſuo ſæculo quo vixit, quod fuit tertium poſt Chriſtum natum) *ex quo hominem diabolus impugnat, omnia genera tentandi, & artes, atque inſidias dejiciendi, uſu ipſo vetuſtatis addidicit*. Venator practicus, & miles exercitatus, & veteranus, inquit S. Bernard. *Habet nequiſſimus ille laqueos, habet & jacula, utpote calidiſſimus venator hominum, ſolum ſitiens ſanguinem animarum*. S. Laur. Juſtin. ſcriptam quamdam habet ſententiam, quæ cunctis pavorem, & horrorem incutere poſſet Chriſtianis, niſi hanc audiens in cœleſte pariter auxilium ſuum haberet defixum mentis oculum, dicit enim: *Quemadmodum ſi quis ſtellas cœli, aut pluviæ guttas, ſeu arenam maris dinumerare voluerit, caſſo cõſumitur labore, ita & quicumque varias dæmonum fraudes ad plenam reſerare conatus fuerit, ſuper vacuè deſudabit*. Quæ S. Juſtiniani ſententia benè conſonat cum eo, quod ad idem propoſitum nos quoque monet S. Auguſt. dum ait: *Ecce extendit ante pedes noſtros laqueos infinitos, & omnes vias noſtras variis replevit decipulis ad capiendas animas noſtras, & quis effugiet?* S. Petr. Dam. de hoc venatore tartareo ita quoque ſcribit: *Multa viſcaria ſtruit, plures laqueos atque tendiculas noſtris quotidie greſſibus anteponit*. Dicit autem notanter, *quotidie*, quia hic ſpiritus non dormuit, neque manducat, nec aliud quidquam facit, vel cogitat, quàm ut animabus noſtris inſidietur; ſicut enim quilibet Angelum ſuum habet cuſtodem, qui illud protegit, ita quoque Angelum habet malum, qui nulli alteri rei ſtudet, quàm ut illum hoſtiliter invadat, continuas illi ſtruat inſidias, & ad æternum præcipitium paulatim inclinet, & perducat.

1. Mach. 6. 40.
Rich. de S. Vict. p. 2.
Naz. or. 40.
S. Cypr. ad Fortun.
S. Bern. ſer. 5. de S. Andr. S. Laur. Juſt. Lib. diſcipl. & perf. mon. conv. c. 12.
S. Aug. ſolil. c. 16.
S. Petr. Dam. l. 1. ep. 10.

2 Verùm enimverò quia illum velut inimicum ſuſpectum habemus, ideòque illum fugimus, perſequimur execramur, & odio habemus, ideò aſtutus ille ſerpens talem ſe eſſe diſſimulat, & tamquam amicus noſter, cæterum ſagax, & perverſus, exitium, & perniciem noſtram latenter, & occultè machinatur: *Nec quiſquam tam ſolers eſt*, inquit Sanctus Gregorius Nazianzenus, *rerum variarum architectus, quam peritus vitii artifex eſt noſter adverſarius*. Qui artis venandi periti ſunt, juxta ferarum, quas capere nituntur, conditionem, & qualitatem, ubi, & quomodò tendendi ſunt laquei, & retia, optimè norunt. Unde Theod. ſuper illa Pſalmiſtæ verba: *In via hac qua ambulabam, abſconderunt ſuperbi laqueum mihi*, ita ſcribit: *Et venantes ferarum vias inveſtigant, & illis retia parant; hos imitatus Saul, & ea quæ Davidi obfutura erant, inſtruebat, & ubi ipſum degere intelligebat, ibi inſidias parabat; hoc etiam diabolus facit, & incedenti temperantiæ via, luxuriæ laqueum parat, ei verò qui eleemoſynis gaudet, inanis gloriæ rete ponit: ei autem qui opes pro nihilo ducit, avaritiæ occaſiones offert, & virginitati ſuperbiam, & ut uno verbo dicam cuilibet vivendi modo laqueum venationi accommodatum nectit*. Sanct. Greg. ſuper Pſalmos Pœnitentiales, dum verba illa quæ ſunt Pſalmi ſequentis, ſcilicet: *Quia perſecutus eſt inimicus animam meam*, exponit, quoad aſtutum hunc ſerpentem ita ſcribit: *Incautos decipit, & in via hujus vitæ gradientibus laqueos tendit; ideo Propheta ait: In via hac qua ambulam, abſconderant ſuperbi laqueum mihi. Rurſus de eo ſcriptum eſt: Abſcondita eſt in terra pedica ejus, & decipula ejus ſuper ſemitas; dum enim humanæ ſaluti invidens perdere innocentem appetit, prius ei aliquid, quod libeat, oſtendit, quod dum appetere incautus nititur, occulto peccati mucrone tranſverberatur*. Nimirum eſcam vel hamo inſerit, vel laqueo, ut ſive tamquam aves, ſive veluti piſces ineſcati ſibi in prædam cedant; demum verò qualis hæc eſca ſit, his verbis declarat: *Quaſi eſcam in muſcipula, lucrum in culpa ponit, ad quod dum aviditatis amore viator inhiat, ex improviſo eum peccati laqueus ſuffocat*.

Similatus amicus Dæmon.
Naz. or. 18. Aſtutus venator.
Pſ. 141. 4. Theod. ib.
Pſ. 142. 3. S. Greg. ib.
Job 18. 10.

3 In antiquis hiſtoriis de Carthaginenſi quodam belli duce legitur, quòd de quibuſdam militibus Africanis, qui ei rebelles facti, obedientiæ jugum, quo ei obſtringebantur, excuſſerant, ſequenti ſtratagemate glorioſam reportarit victoriam. Etenim quia illos vini avidos eſſe probè noverat, multa vaſa vino adimpleri, eique herbæ cujuſdam quæ ſomni eſt conciliativa, ſuccum admiſceri, ac demum caſtris ſuis in magna quantitate inferri juſſit; cunctiſque ritè diſpoſitis, in apertum campum egreſſus, ſe cum illis pugnam adoriri velle callidè ſimulavit; cùmque in primo congreſſu ſtudiosè fugientem per longum terræ ſpatium inſectati fuiſſent; tandem retrogreſſi hoſtilia caſtra occuparunt, & inventa ingenti vini annona, tamquam de obtenta victoria lætantes, vino liberaliſſimè indulſerunt, ac demum profundiſſimo ſomno ſepulti, poſito omni metu feſſa membra refocillarunt; cum ecce dictus belli Dux, qui unà cum exercitu ſuo fugam ſimularat, cum eodem reverſus, omneſque profundè dormientes reperiens, membratim ac minutim illos conſcidit. Simili quoque ſtratagemate juratus inimicus noſter utitur, ſciens namque, quòd *vinum lætificat cor hominis*, quòdque bonorum temporalium, bonorum, voluptatum, divitiarum, aliarumque rerum ſimilium avidiſſimi ſimus, in præſenti delectationis occaſione huic vino herbam venenoſam, id eſt, ſuggeſtionem ad peccatum vehementer ſollicitantem immiſcet, hacque ratione victoriam adverſùm nos facillimè obtinet. Legatur obſecro, quid

Hiſtoria.
Hujuſcemodi ſtratagemate utitur Dæmon.

Sacra Scriptura populo Lais accidiſſe referat, eſt enim præſenti propoſito haud inopportuna hiſtoria. Dicit igitur ſacer textus: *Sexcenti viri venerunt in Lais, ad populum quieſcentem, atque ſecurum, & percuſſerunt eum in ore gladii, urbemque incendio tradiderunt, nullo penitus ferente præſidium.* Et quidem hæc unica cauſa eſt, cur Sancta Mater Eccleſia ordinarit, ut ante imminentem noctem, priuſquam nos nocturnæ committamus quieti, hæc verba publicè à Clericis recitentur: *Sobrii eſtote, & vigilate, quia adverſarius, &c.* Porrò quænam ſit hujus ſerpentis ſuggeſtio, Divus Chryſologus his verbis nobis inſinuat, dicens: *Tentatio eſt ſpecies fallens, quæ proſpera in adverſis, adverſa occultat in proſperis, humanamque ignorantiam doloſos educit in lapſus.*

Judic. 18. 27.

D. Chr. ſer. 71.

4 Enimverò Sancti Patres, qui magno Dei lumine fuere illuſtrati, omnes hujus ſerpentis doloſos laqueos diſcernere, nobiſque detegere potuerunt. Et quidem Sanct. Ambroſ. ait: *Multi laquei, quacumque progredimur, laquei in corpore, in lege, laquei in pannis templorum, cripidinibus parietum tenduntur à Diabolo, laqueus in Philoſophis, laquei in cupiditatibus, oculus enim meretricis laqueus eſt peccatoris, laqueus in pecunia, laqueus in religione, laqueus in ſtudio caſtitatis.* Salvator noſter de hoc adverſario cum Apoſtolis ſuis diſſerens, luctaſq; quibus ab eo infeſtandi erant, prædicens, myſtico hoc uſus eſt loquendi modo: *Ecce Satanas expetivit, ut cribraret vos.* Cujus phraſeos S. Bernard. hanc reddit rationem: *Sicut enim in cribro multa foramina ſunt, ita diabolus cùm multiformis ſit, ſe homini applicando, mille modos tentandi habet, quia quot ſunt vitia, tot utitur variis modis ad tentandum. Unde ſecundum S. Aug. Diabolus plenus eſt incentivis vitiorum, ideo toto conamine ſe applicando, nititur animas ſuis incendiis inflammare.*

S. Amb. l. 4. in Luc. c. 4. Doloſi laquei deteguntur.

Luc. 22. 31. S. Bern. T. 3. ſer. in d. l. C. 4.

S. Aug.

5 In Jobo dicitur: *Tigris periit, eo quod non haberet prædam,* quam propoſitionem S. Greg. Papa ad propoſitum noſtrum ſequentibus verbis diſcutit, & explicat. Dicit enim: *Satan & per crudelitatem Leo dicitur, & propter multiformis aſtutiæ varietatem non incongruè tygris vocatur, modo enim ſe, ſicut eſt peritus, humanis ſenſibus objicit, modo ſe Angelum lucis oſtendit, modo ſtultorum mentibus blandiendo perſuadet, modo ad culpam terrendo pertrahit, modo ſuadere vitia apertè nititur, modo ſuis in ſuggeſtionibus ſub virtutis ſpecie palliatur. Hæc bellua quæ tanta varietate reſpergitur, jure tygris vocatur, quæ apud ſeptuaginta Myrmicoleon dicitur, quod videlicet animal abſconſum pulvere formicas frumenta geſtantes interficit, quia nimirum apoſtata Angelus in terram de Cœlis projectus juſtorum mentes, quæ bonorum ſibi operum refectionem præparant, in ipſo actionis itinere obſidet, cumque eas per inſidias ſuperat, quaſi formicas frumenta geſtantes improviſus necat.* Idem quoque S. Doctor alibi inſidiarum Dæmoniacarum varietatem his verbis manifeſtat: *Aliis,* inquit, *guſtum ſuæ dulcedinis per ſuperbiam, aliis per avaritiam, aliis per invidiam, aliis per fallaciam, aliis per luxuriam porrigit, & ad quanta vitiorum genera pertrahit, quaſi tot ſuæ dulcedinis potus propinat.*

Job 4. 11. S. Greg. lib. 5. mor. c. 17. Dæmon ob nocendi varietatem tygris nuncupatus.

S. Greg. l. 15. mor. c. 18.

6 S. Anton. Patavin. ad id ſe reflectens, quod SALVATOR noſter de Dæmone dicit, videlicet: *Ambulat per loca inaquoſa,* ait: Diaboli ambulatio nihil aliud eſt, quàm ipſius tentatio, juxta illud, quod ipſemet Diabolus apud Jobum ait: *Circuivi terram, & perambulavi eam.* Quâ verò ratione idipſum in ſenſu ſpirituali intelligendum ſit, ſequentibus verbis declarat, dum ait; *Diabolus primo terram, id eſt, mentem hominis circuit, id eſt, ſubtiliter diſquirit, cui vitio magis ſit applicabilis, & poſtea eam perambulat, quia ſecundum quod viderit vincibilem, quemlibet tentat.* Sanct. Laurent. Juſtinian. oculos animæ ſuæ valdè à DEO illuminatos circumquaque circumvolvens, paſſim per omnia loca laqueos à Dæmone tenſos vidit. Dicit enim: *Ubique ad capiendas animas retiacula tendunt, in divitiis, & paupertate, in ſublimitate honoris, & in mundi contemptu; in voluptatibus carnis, & auſteritate pœnitentiæ, in crapula, & ſobrietate; in rerum affluentia, & parcitatione victus; in loquacitate, & ſilentio; in nitore, & ſordibus; in lætitia, & fletu; in adminiſtratione temporalium, & remotione quieta; in libertate, & ſubjectione; in labore, & otio; in occulto, & publico. In ſolitudinibus, & civitate; in debilitate, & corporis ſoſpitate; in vigiliis, & torpore; in gloria, & ignobilitate; in infamia, & favoribus humanis; & ut paucis univerſa comprehendam, nullus eſt locus, nulla actio, nullaque perſona, quæ ab ipſorum deceptionibus libera exiſtat, quoniam nequeunt excludi parietibus, nec placari precibus neque terroribus coerceri.*

S. Ant. Pat. ſer. 1. in Do. 3. Quadr. Ubique tendit laqueos.

S. Laur. Juſt. de cont. mundi c. 18.

7 Trita admodum ſunt illa Sanct. Auguſt. verba: *Ramum viridem oſtendis ovi, & trahis illam: nuces puero demonſtrantur, & trahitur, amando trahitur.* Quem eumdem modum inſidioſus ſerpens obſervat, ſiquidem genium, inclinationes, & affectus noſtros explorat, porrigitq; unicuique id quod deſiderat, ut illum in retia ſua pelliceat, & trahat. Catilina ſuam adverſùs Romanam Rempublicam conjurationem ordiri volens, ut ſectatores ſibi conciliaret, Civium, Senatorumque hinc inde explorabat inclinationes, ac tum demum ſuperbis dignitates, theſauros avaris, carnalibus voluptates promittendo, uniuſcujuſque ſibi captivare nitebatur voluntatem: ſic quoque, ait Author operis imperfecti: *Diabolus deſiderium uniuſcujuſque conſiderat, & ſecundùm quod viderit hominem deſiderantem aliquid, ex eo accipit occaſionem tentandi.* Nautæ maritimi priuſquam à littore ſolvant, priùs fundum aquarum explorare conantur, ſi fortè loca arenoſa, aut ſcopulos ad quos allidere poſſint, offendant: ſic quoque: *Non ſimpliciter adoritur ille prædo,* inquit S. Iſidor. Peluſ. *eos qui hoc tempeſtatibus plenũ mare navigant, verum explorat priùs, atque cognitis animæ propenſionibus, & appetitionibus, ita demum aggreditur.* Idem quoque quæſtionem hanc excitat, cur ſcilicet Diabolus Judam de libidine non tentarit, ſed potius illum ad Magiſtri ſui infamem traditionem induxerit? Et reſpondet: *Nimirum quia partem illam præſidiis firmatam videbat, eam autem, quæ ad avaritiam pertinebat, infirmam, & imbecillem, ex crumena enim ſua in ſpem venit fore, ut ad proditionem quoque facilè ſe conferret.* Similiter SALVATOREM noſtrum, ut è pinnaculo templi ſe demitteret, ſuggeſtione ſua inſtigavit, dicens: *Mitte te deorſum.* Cur autem non potiùs eum, ut in Cœlum ſe libraret, tentavit, quod utique multò futurum fuiſſet prodigioſius miraculum? Nimirum verſipellis Lucifer CHRISTUM in humilitate, ſuique ipſius contemptum fundatum eſſe ſciebat, utpote qui dixerat: *Diſcite à me, quia humilis ſum,* ideòque faciliùs ſibi futurum eſſe prævidebat, ut ei deſcenſum, quàm in ſublime elevationem ſui perſuaſurus eſſet. Celebris quoque eſt illa S. Macharii viſio, qui cùm Dæmonem multis vaſis vitreis onuſtum ante cellam ſuam obviam, quidnam cùm illa vaſorum multitudine facturus eſſet, interrogaret, is in procinctu ſe eſſe reſpondit, ut vaſa illa Monachorum ſuorum congregationi afferret, *ut pro cujuſque guſtu ſingulis offerret ſingulas peccati illecebras.* Denique Sanct. Bern. in ſerm. quodam *de modo benè vivendi,* inquit: *Diabolus quando decipere aliquem hominem quærit, prius naturam uniuſcujuſque hominis intendit, & unde ſe applicat, unde videt hominem aptum ad peccandum,* nam ut Sanctus Iſidorus ait: *Ampliùs tentat Diabolus hominem ex parte illa, quâ eum videt per exceſcentem humorem facilè inclinari ad vitia, ut ſecundum humoris conſperſionem, adhibeat & tentationem, ſicut ille qui aquam deducit, non eam per aliam partem mittit, niſi ubi eam meliùs currere cognoſcet.* Eadem quoque eſt doctr. Sanct. Greg. Magn. in ſuis moralibus, ubi hoc idem Dæmonis ſtratagema ſequentibus verbis manifeſtat: *Intuetur,* inquit, *inimicus generis humani uniuſcujuſque mores, cui vitio ſint propinqui, & illa opponit ante faciem, ad quæ cognoſcit faciliùs inclinari mentem, ut blandis, ac lætis humoribus ſæpè luxuriam, nonnumquam vanam gloriam: aſperis verò mentibus iram, ſuperbiam, vel crudelitatem proponat. Ibi ergo decipulam ponit, ubi eſſe ſemitam mentis conſpicit, quod illic periculum deceptionis inſerit, ubi viam eſſe invenit propinqua cogitationis.* Sanctus Bonaventura in ſuis ſoliloquiis capite primo varias pariter Dæmoni uſitatas aſtutias exponit, dicens: *Mira calliditate omnium diſcutit conſuetudines, ventilat curas, ſcrutatur affectus; & ibi ſemper quærit cauſas nocendi, ubi quemque viderit ſtudioſius occupari,* citatque authoritatem Sancti Leonis, ſermone ſeptimo de Nativitate dicentis: *Novit hic hoſtis antiquus, ab initio humani generis inimicus, cui illecebras gulæ ingerat, cui virus invidiæ infundat, cui blandimenta luxuriæ objiciat, cui vana ſuperbia incitamenta*

S. Aug. t. 8. in Joan. c. 6. Cujuſq. explorat genium ut alliciat ad culpam.

Auth. op. imperf. ho. 49.

S. Iſid. Pel. l. 3. Ep. 181.

Idem ib.

Matt. 4. 6.

c. 11. v. 29.

In vit. Patr. l. 3. n. 61.

S. Ber. ſer. 67. de modo bene vivendi.

S. Greg. l. 14. mor. c. 3.

S. Bonav. t. 2. in ſoliloq. C. 1.

S. Leo ſer. 7. de Nativ.

menta

Digitized by Google

menta promittat: novit quem metu opprimat, quem gaudio fallat, quem admiratione ſeducat. Habet etiam aliquos ſibi obligatos, quorum ad alios decipiendos ingeniis utitur, & linguis.

Amicum ſe ſimulat ut Joab.

8 Adhæc Dæmon non ſolùm inclinationes noſtras ſagaciter explorando nobis inſidiatur, verùm etiam ſub ficta amicitiæ ſpecie nos traditoriè, & fallaciter circumveniendo decipit. Joab Amaſam familiariter ſalutans, dixit ei, *Salve, mi frater, & tenuit manu dextera mentum Amaſæ, quaſi oſculans eum*, & tamen occulto pugione viſcera ejus transfodit. Ita quoque Hugo Cardinalis Dæmonem hunc traditorem eſſe ait, *qui ſub ſpecie oſculi interficit animam*. Nec deſunt egregii Authores, qui ſerpentem in ſpecie venuſtiſſimæ virginis Evæ apparuiſſe aſſerant, ut hac eam illecebra tantò magis ineſcaret: *Amicitiæ identidem ſpecie*, inquit D. Chryſoſtomus, *crudelitatis venenum ejaculatur*. Hug. Cardin. circa illa Pſalmiſtæ verba: *Turris fortitudinis à facie inimici*, notat, quòd Pſalmiſta turris hujus fortitudinis nequaquam in tormentorum, vel baliſtarum bellicorum machinis conſiſtere dicat: *Non dicis à machinis, ſed à facie, quia diabolus plures decipit blanditiis, quàm terroribus*. Unde inter cætera S. Greg. Naz. poemata hi verſus leguntur:

2. Reg. 20. 9.

Hug. Car. ib.

D. Chryſ. ho. 20. ad Rom. Pſ. 60. 4.

Nazianz. in Carmin. poemis.

Porro forma duplex illi, verſutaque mens eſt
Nunc etenim hunc, illum nunc, laqueumque parat;
Caligo ipſe quidem eſt denſiſſima, ſi tamen illud
Agnoſcat, lucem protinus aſſimilat.
Leniter, ac ridens demulcet corda; Cavebit
Qui ſapiat, tenebras lucis adire loco.

Nicet. in or. 40. Nazianz. Pſ. 51. 4. Gratiam Dei aufert ſine advertencia.

9 Niceta ejuſdem Nazianzeni perpetuus commentator, illa Pſalmiſtæ verba: *Sicut novacula acuta feciſti dolum*, ad propoſitum noſtrum præſens explicat, dicens: *Hoc eſt callidum, & fraudulentum conſilium animo concepiſti. Novacula comam facilè demetit. Hoc autem Davidis dictum in diabolum quoque retorqueri poteſt. Ut enim novacula apprime exacuta ita comam abſcindit, ut qui raditur, nihil ſentiat, ſic etiam Diabolus, qua eſt calliditate; atque verſutia, dolos ita machinatur, ut animæ gratiam, hoc eſt, virtutem, & ſcientiam detondeat, ut ea ſibi hæc ornamenta detrahi non ſentiat. Tantum* enim *abeſt*, ut multi ex jactura Dei, & amiſſione gratiæ, & amicitiæ ipſius affligantur, & doleant, ut potiùs à dæmone faſcinati exinde rideant, majuſq; gaudium concipiant.

DISCURSUS IV.

ARGUMENTUM.

Dæmon contra nos fortis efficitur per arma inordinatorum appetitum noſtrorum, quæ ipſi ſubminiſtramus, quibus ipſe in noſtram utitur perniciem.

THEMA.

Unde bella, & lites in vobis? nonnè hinc? ex concupiſcentiis veſtris, quæ militant in membris veſtris? Jacob. 4. verſ. 1.

Concupiſcentia noſtra ac curioſitas dæmoni vires miniſtrat.

1 ECce tibi hic rationem quamdam irrefragabilem, ex qui prælium, & certamen interiùs, quod cum nobiſmetipſis, & cum inimico infernali gerimus, nullum, quoadusque vivimus, finem habere manifeſtè convincitur, quia hæc bella procedunt ex concupiſcentiis noſtris; arma autem, quæ continuam luctam hanc fovent, ſenſus ſunt, & appetitus noſtri: *Caro concupiſcit adverſus ſpiritum*. Et ideò S. Bruno Carthuſianæ ſolitudinis Patriarcha ſecuros nos eſſe jubet, quòd dæmon nullam in nos partem, nullumque jus habeat, niſi id ei à nobis ſponte propria concedatur: *Nullum jus habet diabolus in humana natura. Deus, & non diabolus, hominem fecit: Dei itaque juris eſt homo, ipſe debet regnare in nobis, ipſe debet poſſidere membra noſtra*. Verumtamen quænam eſt cauſa, quòd monſtrum illud infernale, hoc non obſtante, toties adverſùm nos prævaleat? Audite ad hoc reſpondentem eundem ſanctum Dicit enim: *Apoſtolus ait: Non regnet peccatum in veſtro mortali corpore, ut obediatis concupiſcentiis ejus*. Dum enim nos propriæ concupiſcentiæ noſtræ ſubiicimur, dum appetituum noſtrorum mancipia efficimur, noſtriſque ſenſibus promptè obedimus, quid aliud facimus, quàm quòd dæmoni, ut adverſùm nos prævalere poſſit, arma offenſiva validiſſima ſubminiſtremus? Et quidem no-

Gal. 5. 17. S. Bruno de Ornat. Eccl. c. 4.

tandum eſt, quod Sanctus Paulus poſtquàm dixiſſet: *Non ergo regnet peccatum in veſtro mortali corpore, ut obediatis concupiſcentiis ejus*, ſtatim immediatè ſubjungat: *Sed neque exhibeatis membra veſtra arma iniquitatis peccato*. Circa quem textum Sanct. Ambroſius ait: *Oſtendit, diabolum noſtris nos jaculis impugnare; occaſio datur illi per peccata noſtra, ut deſerente nos Deo, acceptâ poteſtate illudat, & mortificet nos. Ideò membra noſtra ab omni opere iniquitatis continere debemus, ut inimicus noſter inermis inventus ſubiiciatur*. S. Gregor. Nazianz. pariter nos monet, ne huic inimico noſtro arma, quibus nos impugnet, ſubminiſtremus, dicens: *At nobis circa occultum, & internum hominem curatio omnis, & ſtudium verſatur, atque cum eo hoſte dimicandum habemus, qui nos internè oppugnat, & certamine laceſſit*, ſed quibuſnam armis adeò ſit vigoroſus, & fortis: *Nobis ipſis (quo nihil miſerius eſt) tamquam armis in perniciem noſtram utens*, adeòque diabolus nos ipſos adhibet, velut omnium malorum noſtrorum artifices. Quod S. Iſidorus conſiderans, ait: *Diabolus non eſt immiſſor, ſed incenſor potius vitiorum; neque enim alibi concupiſcentiæ fomenta ſuccendit, niſi ubi priùs prava cogitationis delectationes aſpexerit*. Verum quidem eſt, quòd ſuum ſemper inferni ignem ſecum ferat, verumtamen illo vel minimum animas fideles uſtulare, aut fumo aliquo obfuſcare nequaquam præſumeret, niſi priùs aliquam hujus ignis præviam ſcintillam in eiſdem præſentem deprehenderet; noſtram quidem ſuccendit concupiſcentiam, ſed per hujus vel illius laſcivi, & ſæpè à principio curioſi tantum obtutus favillam; noſtra enim curioſitate utitur ad accendendam in pectore noſtro ardentem quamdam ignis infernalis fornacem.

S. Amb. ib.

Naz. or. 1.

S. Iſidor. l. 2. ſent. c. 5.

2 Sanctus Gregorius Magnus ſuper illa verba Jobi: *Qui parati ſunt ſuſcitare Leviathan*, inquit: *Leviathan interpretatus dicitur additamentum eorum, quorum, niſi hominum?* At verò quonam modo fit per ſuſcitationem hujus beſtiæ hoc additamentum? Hoc idem ſanctus Doctor exponit, dum ſubjungit: *Rectè autem additamentum eorum dicitur, quia poſtquam primam culpam mala ſuggeſtione intulit, hanc quotidiè augere gravioribus perſuaſionibus non deſiſtit*. Id quod ſequenti ſimilitudine fiet manifeſtius: ſicut enim homo ſylvam excindere volens, ſi ſolùm ſecuris ferrum ſine manubrio habeat, nihil efficere prævalet, quantumvis ſit ſagaciſſimus; at verò ſi vel modicum ſylvæ illius lignum ad faciendum ſecuri ſuæ manubrium obtineat, hoc unicum ei ſufficit, & deſideratur, ut totam ſylvam paulatim excindere poſſit: Eodem protſùs modo Dæmon, quantumvis ſit ſpiritus ſagaciſſimus, ſola tamen perverſæ, nobiſque continuò inſidiantis voluntatis ſuæ malitia, quæ eſt veluti quoddam ſecuris ferrum ſine manubrio, virtutum noſtrarum ſylvam excindendo nobis nec quicquam nocere poterit: at verò ſi aſtutus hic ſerpens ab anima vel corde noſtro vel minimum affectum inordinatum obtinuerit, ex hoc ſecuris ſuæ ferro manubrium fabricabit, quo deinceps utendo, affectum hunc paulatim ſic adaugebit, ut animam noſtram ſui juris faciens, quicquid in illa virtutum, gratiarum, donorumque cœleſtium repererit, facili negotio extirpare, & totaliter ſuccindere poſſit.

S. Greg. l. 4. c. 13. Securis ferro addit manubrium malitioſa noſtra voluntas ad excindendas virtutes in anima.

3 Idem S. Gregorius verba illa Jobi: *Stringit caudam ſuam quaſi cedrum*, exponens, de hoc humani generis inimico ita ſcribit. *Primum quidem Serpentis ſuggeſtio mollis & tenera eſt, & facile virtutis pede conterenda, ſed ſi hæc invaleſcere negligenter permittitur, eique ad cor aditus libenter præbetur, tanta ſe virtute exaggerat, ut captam mentem deprimens, uſque ad intolerabile robur excreſcat. Caudam itaque quaſi cedrum ſtringere dicitur, quia ſemel ejus in corde recepta tentatio, in cunctis, quæ ſubſequenter intulerit, velut ex jure dominatur*. Idem ſerpens tametſi à Moyſe *callidior cunctis animantibus terræ* eſſe dicatur, numquam tamen Evam primam parentem noſtram in illam miſeriarum abyſſum proſternere potuiſſet, niſi in ipſa, & in malè ordinato oculi, & guſtus ejus appetitu aliquam reperiſſet correſpondentiam: Dicit enim ſcriptura: *Vidit igitur mulier, quòd bonum eſſet lignum ad veſcendum, & pulchrum oculis, aſpectuque delectabile*. Rupertus Abbas ſuper Cantica ſcribens, ita pariter inquit, *Serpens decepit me, & comedi; non ibi ſurrexit, ut impugnaret, ſed ſerpendo ſibilavit, ut deciperet; vires quip-*

Job 40. 12. Infernali ſerpenti nec minimum cedendum in eos aditum.

Gen. 3. 6.

Rup. Ab. l. 4. in Cant. 6. 5.

ps

pe non habebat, priuſquam conſenſum voluntarium præberet ei mulier. Sanctus Bernardus quoque teſtimonium addncens ſancti Auguſtini, ita ſcribit: *Teſtatur B. Auguſtinus, quòd nequaquam tentator hominem de Paradiſo ejeciſſet, niſi aliqua elatio in animam hominis præceſſiſſet.* Idem S. Bernardus in alio quoque loco ſecuros nos eſſe jubet, quòd Diabolus in tantum in nobis aditum inveniat, in quantum noſmetipſi ei ſenſuum noſtrorum aperimus portam: *Intrat*, inquit, *ſagitta Satana per januas oculorum uſque ad animam. Unde Propheta: Intravit, inquit, mors per feneſtras, ingreſſa eſt domos veſtras.* Sed quo modo id obtinuit? *Non intrat ſagitta Diaboli ad interiora mentis, niſi per ſenſus corporis.*

S. Bern. in l. ſent.
S. Ber ſer. 19 de modo bene vivendi.
Jer. 9. 21.

4 Quodnam obſecro in eo latet myſterium, quo Dæmon verſipellis ille omnigenarum fraudum artifex, Adamum, qui prima totius humani generis radix erat, præcipitare volens, non ipſum directè, & immediatè aggreſſus fuerit, ſed priùs tentaverit Evam? Pro reſolutione ſciendum eſt, quòd dum Adamus Evam juxta ſe poſitam primitùs cerneret, hoc eam nomine appellaverit: *Caro de carne mea, erunt duo in carne una.* Ecce igitur tibi nunc pateſactum myſterium. Nimirum ut exinde diſceremus, quòd Dæmon, ut per pravas ſuggeſtiones ſuas aliquem in animam noſtram aditum habere poſſit, carnis noſtræ ſubſidio ſemper uti ſoleat: *Nonne ex concupiſcentiis veſtris?* Quamobrem Evam tentaturus, illam non eſt aggreſſus per ſuggeſtionem internam, ſed per tentationem exteriorem, ſerpentis ſibi figuram aſſumendo, & familiares cum illa miſcendo ſermones: cùm tamen, ut unuſquiſque in ſeipſo quotidie experitur, nobis numquam exteriùs per ſpecies viſibiles appareat, ſed interiori ſemper tentatione utatur? Facilis ad hoc eſt reſponſio, ſi conſideretur quòd Dæmon in illo innocentiæ, & originalis juſtitiæ ſtatu, hominem interiùs tentare non poterat, quia ſenſus rationi perfectè ſubjectus erat; neque appetitus pro illo tempore optimè ordinatus motum aliquem rectitudini illi, quæ huic imperturbabili ſtatui annexa erat, contrarium excitare poterat, ac proindè Albertus Magnus dicit: *Suggeſtio Dæmonis interior competit ſenſualitati corruptæ.* Unde Lucifer CHRISTUM per ſuggeſtionem internam tentare noluit, quia eùm illum Filium DEI, vel certè raræ cujuſdam ſanctitatis virum eſſe ſuſpicaretur, ſe nullum in ipſum aditum habiturum eſſe ſciebat, ſicut nec ut plurimum aditum aliquem obtinere poteſt in animas illas, quæ proprias paſſiones aſſiduè domant, perfectumque in ſenſus ſuos dominium obtinent.

Aditum in illo non habet qui paſſiones domat.
Alb. M.

5 Sanctus Auguſtinus, Dæmonem cogitationes, & deſideria, quæ in corde noſtro volvimus, neutiquam videre, ſed ſolis conjecturis eos aſſequi poſſe dicit, per quas nos infeſtandi occaſionem venatur: *Internas animi cogitationes Diabolum non videre certi ſumus, ſed motibus eas corporis ab illo, & affectionum indiciis colligi, experimento didicimus: ſecreta autem cordis ſolus ille novit, ad quem dicitur: Tu ſolus noſti corda filiorum hominum. Non omnes malæ cogitationes noſtræ ſemper diaboli inſtinctu excitantur, ſed aliquoties ex noſtri arbitrii motu emergunt.* Dæmoni autem ad magnum quoddam in nobis excitandum incendium, parvam quamdam ſcintilliam in nobis accenſam videre ſufficit; quia *halitus ejus prunas ardere facit.* Idem quoque Sanctus Doctor de Chriſtiani hominis certamine diſſerens, inquit: *Multi dicunt, quomodò poſſumus vincere Diabolum, quem non videmus? ſed habemus magiſtrum, qui nobis demonſtrare dignatus eſt, quomodo à nobis inviſibiles hoſtes vincantur*, qui à Sancto Paulo ad Coloſſenſes cap. 2. v. 15. dicitur, *expolians principatus, & poteſtates.* Demum verò modum nos docet idem Sanctus, quo inſultus Dæmonis vincere, ejuſque inſidias, & technas deridere valeamus, conſiſtitque hic modus in eo præcipuè, ut vincamus noſmetipſos: *Ibi ergo vincuntur inimica nobis inviſibiles poteſtates, ubi vincuntur viſibiles cupiditates, & ideo qui in nobis ipſis vincimus temporalium rerum cupiditates, neceſſe eſt, ut in nobis ipſis vincamus & illum, qui per ipſas cupiditates regnat in homine.* Id quod Divus Chryſoſtomus in generoſis illis militibus, & victoribus exemplificat, qui in Eremis conſtituti, contra Dæmonem, & ſeipſos pugnantes ſemper vincunt: *In prælio quotidie ſunt, cum quotidie adverſarios ſuos, & inſidiantes nobis cupiditates mirabili victoria fundant, fugent, humique proſternant.*

S. Aug. c. 3. l. de Eccl. dogmatib. Dæmon ſecreta cordis non novit.
Job 41. 12.
S. Aug. l. de Agone Chriſt. c. 1.
Col. 2. 15.
D. Chryſ. ho. 70. in Matt.

6 Neſcio profectò, an aliquando facilitatem illam conſideraveris, qua Dæmon Adamum in Paradiſo terreſtri è ſtatu tam ſublimi, de quo David inquit: *Minuiſti eum paulò minùs ab Angelis, gloria, & honore coronaſti eum, &c.* in terram dejecit, cùm tamen, uti ſuperiùs in Diſcurſu ſecundo ex mente Origenis diximus, idem Lucifer cum ſecundo Adamo per quadraginta dies pugnaverit, nec quicquam contrà eum obtinere potuerit. Sciſne diſcriminis iſtius rationem? Nimirum nullam in CHRISTO machinis ſuis invenit correſpondentiam, aut ſubſidium: *Unde bella? nonnè ex concupiſcentiis veſtris?* Sanctus Ambroſius ait: *Videte rem miram, in Paradiſo cum Adam diabolus decertat, in deſerto cum CHRISTO diabolus dimicat, ubique inſidiatur homini, ubique congreditur, ſed ubi mulierem invenit, vincit*; addi poteſt, ubi carnem, & ſenſualitatem ejus invenit, aditum ſibi, & ſubſidia præbentem, ibi ſibi victoriam ut plurimùm promittit.

Ubi Dæmon cupiditatem invenit, vincit.
Pſl. 8. 6.
S. Amb. ſe. 19.

7 Sanctus Auguſtinus de tentatione dæmonis diſſerens, in tantum illam contra nos prævalere poſſe dicit, in quantum effrænes concupiſcentiæ prævalent, & prædominantur in nobis: *Cujus tamen*, inquit, *niſi ille, qui tentatur, dederit locum, inanis tentatio, & irridenda repellitur.* Unde Apoſtolus monet dicens: *Nolite locum dare Diabolo*; quonam vero modo ei locus detur, aut recipiatur, mox explicat, dum ait: *Dant autem homines locum Diabolo ex concupiſcentiis ſuis. Non enim vident homines Diabolum cum quo pugnant, ſed facile habent remedium. Seipſos interius vincant, & de illo foris triumphant.* Ne quidem Sanctus Paulus à tentationibus immunis fuit, ſiquidem ipſemet de ſe dixit: *Datus eſt mihi ſtimulus carnis meæ, Angelus ſatanæ, qui me colaphizet*; at verò ut inviſibilem hunc inimicum glorioſè vinceret, hoc unicè curavit, ne ullum illi præberet ex parte ſua ſubſidium, quin potiùs carnem ſuam ſpiritui perpetuò ſubjiciebat: *Caſtigo corpus meum, & in ſervitutem redigo.* Nec eſt, quòd ictus hoſce inanes, aut in acra vibratos fuiſſe, qui ſibi fortè perſuadeat; nequaquam enim tales fuere, ſed ſinguli poteſtates infernales graviter feriebant: *Sic pugno, non quaſi aerem verberans.*

S. Aug. ſe. 72. de temp. Concupiſcentia noſtra dæmonis dat locum.
Epheſ. 4. 27.
2. Cor. 12. 7. Vide Pauli remedium.
v. 28.

8 His quæ hactenus dicta fuere, ipſemet SALVATOR noſter perſpicuum teſtimonium perhibet, dum Satanæ fulguris nomen attribuit, dicens: *Videbam Satanam ſicut fulgur de Cœlo cadentem.* Etenim ipſamet experientia teſte videmus, quanto terrore fulgura etiam viros fortiſſimos percellere ſoleant, quantaq; damna terræ inferant, dum etiam turres muniſſimas ſæpè evertunt. Et quidem tametſi etiam terra de maximis ruinis, quas à fulgure recipit, lamentari vellet, fulgur utique in ſui defenſionem, ipſammet terram unicam ſui cauſam eſſe, jure merito reſpondere poſſet, quia revera terra eſt, quæ vapores, & exhalationes ſuas in mediam aeris regionem tranſmiſit, quæ ibidem à frigore condenſatæ, & intra nubes conſtrictæ, ac demum ex continuo motu accenſæ, nubes dirumpunt, iiſque ruptis, natum inde fulgur cum ingenti fragore, & ſtrepitu, in eamdem terram, unde natum eſt, violentiſſimè recidit. Et profectò idem quoque Dæmon jure merito dicere poſſet animæ, ſi contra ipſum lamentari vellet, quòd ab ipſo concuſſa, & ad ipſum uſque perditionis baratrum proj ecta fuiſſet: *Unde bella? nonnè ex concupiſcentiis veſtris?* Hæ enim ei in cor ejus liberum patefecerunt aditum, hæ arma, aliaque opportuna ſubſidia illi ſubminiſtrarunt, adhærendo voluptatibus, lucris, & gloriæ mundanæ, quam is ei liberali manu offerebat, utpote quam omnium illorum avidam eſſe præcognoſcebat. Dæmon quidem arctè nos ligat, ſibique adſtringit, ſed ligaminibus, & vinculis talibus, quæ mirè nobis placent, quæque in nobiſmetipſis invenit, aut verò à nobis accipit: *Nam funibus peccatorum ſuorum unuſquiſque conſtringitur.* Erat Sanctus Ephrem: ait: *Ut cum vinculis propriis oblectetur, perpetuo maneat in ſervitute, quamobrem jucunda cuique injicit vincula, ut*

Luc. 10. 18. Proprios damus dæmoni laqueos, ut terra ad fulmen vapores.
Prov. 5. 22.
S. Ephr. de ling. morib.

in iis

Digitized by Google

in iis libentiùs conquieſcat. Eritdeò Sanctus Auguſtinus ait: *Quis effugiet? laqueos poſuit in divitiis, laqueos tetendit in cibo, in potu, in voluptate, in ſomno.* Quæ omnia mirè nobis placent, magnoque ſtudio à nobis procurantur.

S. Aug. ſoliloq. c. 11.

9 Sanctus Auguſtinus poſt feliciſſimam converſionem apertis animæ oculis hæc omnia veriſſima eſſe libenter agnoſcebat: Unde ait: *Suſpirabam ligatus, non ferro alieno, ſed mea ferrea voluntate. Velle meum tenebat inimicus, & inde mihi catenam fecerat, conſtrinxerat me: quippe ex voluntate perverſa facta eſt libido, & dum ſervitur libidini, facta eſt conſuetudo, & dum conſuetudini non reſiſtitur, facta eſt neceſſitas.* Procopius de Serpente, qui Evam tentavit, differens, obſervat, quòd quia Eva ante tentationem peculiari quodam genio, & inclinatione in hoc animal ferebatur, Diabolus eamdem aliquam ſecum ſympathiam habere animadvertens, opportunè eodem veluti fraudum ſuarum inſtrumento uſus fuit: *Diabolus haud nobis nolentibus peccatum ingerere poteſt, ſed ut aliquod promoveatur, utitur affectibus nobis inſitis, inſtar mali conſiliarii, & ſic nos in peccatum pertrahit.* Sicut enim in corpore noſtro ſemper humor aliquis præſto eſt, qui in illo quatuor elementorum mixto prædominans, aliquam in eo cauſat indiſpoſitionem: ſic quoque in inferiori animæ portione ſemper eſt aliqua inclinatio, vel appetitus incompoſitus, quo anguis ille inſidioſus familiariter uti novit. Unde S. Jo. Climacus de gradibus Paradiſi tractans, ita loquitur: *Quales nos Dæmones deprehendunt, tales & ipſi erga nos ſe gerunt, & quales in nobis cogitationes reperiunt, tales ipſi nobis imagines, & formas ſubjiciunt.*

S. Aug. l. 8. confeſſ. c. 5. Conſtrinxerat

Procop. in c. 3. in Gen.

S. Jo. Climac. 25 ſchol. 16.

Homines mortificati Victores ſunt.

10 Cauſa, ob quam in hominibus mortificatis, perfectioniſque ſtudio deditis Dæmonum ſuggeſtiones prævalere nequeunt, hæc eſt, & quidem præcipua, quia perpetuum cum ſenſibus ſuis bellum gerunt. Unde Sanctus Auguſtinus ait: *Grave bellum, & quod eſt moleſtius, internum, in quo belle ſi ſit quiſque victor, illos, quos non videt, inimicos continuo ſuperabit; non enim tentat Diabolus, vel Angeli ejus, niſi quod in te carnaliter dominatur. Nam quomodo vincimus illos hoſtes, quos non videmus, niſi quia carnales interiores motus noſtros ſentimus? His confligimus, illos percutimus, & illos percutimus.* Tartareus ille Tyrannus ſeptem Saræ Raguelis filiæ maritos occiderat. Raphael autem Archangelus Tobiam modum illum facilè domandi docuerat, ne idipſum mortis ſubitaneæ malum ei quoque inferre poſſet, quis autem hic modus fuit? certè nullus alius, quàm ſolius concupiſcentiæ carnalis ſuppreſſio: *Unde bella? nonnè ex concupiſcentiis veſtris? Tunc Angelus Raphael dixit ei*, inquit ſacer textus: *Audi me, & oſtendam tibi, qui ſunt, quibus prævalere poteſt dæmonium. Hi namque qui conjugium ita ſuſcipiunt, ut DEUM à ſe, & à ſua mente excindant, & libidini ita vacant, ſicut equus, & mulus, quibus non eſt intellectus, habet poteſtatem Dæmonium ſuper eos; tu autem cùm acceperis eam, per tres dies ingreſſus cubiculum continens eſto ab ea, & nihil aliud niſi orationibus vacabis cum ea, ipſa autem nocte fugabitur Dæmonium.* In Capite 8. verò ejuſdem libri dicitur: *Tunc Raphael Angelus apprehendit Dæmonium, & religavit illud in deſerto ſuperioris Ægypti.*

S. Aug. in Pſ. 143.

Tob. 6. 16.

Tob. 8. 3.

Hug. Car. in c. ult. Ezech. Dæmon ex complexione noſtra ſtovit inclinationes.

11 Hugo Cardinalis Dæmonem in ſingulis hominibus ſignum aliquod habere obſervat, unde ad quod vitium præcipuè inclinemur, ex complexione naturali explorare poſſit. Dicit enim: *Ex complexione etiam hominis cognoſcit, ad quod peccatum, vel vitium, ſit proclivis.* Unde benè advertenda eſt doctrina quædam, quam Didacus Stella, magnus vitæ ſpiritualis magiſter, tradit his verbis: *Obſerva, Diabolum nihil penitus ab intellectu, aut voluntate noſtra eripere poſſe, quia operatio Dæmonis non poteſt pertingere directè uſque ad ſubſtantiam animæ noſtræ, ſolus DEUS, qui animæ noſtræ illabitur, & in illa verè eſt, poteſt in ea operari: Et ideò etiamſi Deus permitteret Diabolo facere, quod poſſet tollere aliquid de intellectu noſtro, aut voluntate noſtrâ, poteſt tamen operari circa phantaſmata intellectû, & mediatè mittere impias cogitationes*, ac proindè nihil facere poſſunt, niſi voluntas noſtra ipſis ſpontaneè adhæreat.

Did. Stell. in c. 8. Luc.

DISCURSUS V.

ARGUMENTUM.

Varii conſiderantur laquei, quos Dæmon nobis capiendis tendit; doli item, & fraudes, quibus nos circumvenit, & deludit, atque ad peccandum extimulat.

THEMA.

In medio laqueorum ingredieris. Eccleſiaſt. cap. 9. v. 20.

1 Nihil mirum, quòd ſapiens nos in medio laqueorum poſitos cautelæ in ambulando admoneat, ſiquidem Sanct. Antonio in viſione quadam aer plenus laqueis, à malignis ſpiritibus protenſis, exhibitus fuit, hi enim à ſtruendis nobis inſidiis nunquam ceſſant. D. Chryſoſtomus autem in homilia quadam ad populum Antiochenum habita optimè advertit, quòd ſapiens *non dixit, aſpice, quod in medio laqueorum pertranſis, ſed, agnoſce, quaſi diceret: Obumbratus eſt laqueus, agnoſce perſcrutans diligenter.* Nam inſidioſæ fraudes, & ſtratagemata, quibus Dæmon ſibi animarum noſtrarum prædam comparare nititur, varia ſunt, & omnia in noſtram perniciem directa: *Nec eſt, qui ſe abſcondat à calore ejus*; quocumque enim te verteris, peſſima illius zizania ubique ſeminata reperies. Ut proindè meritò dicat Sanctus Auguſtinus: *Quid gravius, quid malignius, quid noſtro adverſario nequius? Qui poſuit in Cœlo bellum, in paradiſo fraudem, odium inter primos fratres, & in omni noſtro opere zizaniam ſeminavit?* In cibum guloſitatem immiſcuit, in generationem concupiſcentiam immoderatam. Labori, & fatigationi, ad quam natura humana condemnata fuit, deſidiam inſinuavit, converſationi civili malignitatem ingeſſit, Regimini cupiditatem, Dominium verò ſuperbiæ copulavit. In corde falſas ſeminavit cogitationes, verba fraudulenta, & doloſa in ore, & in cunctis aliis corporis noſtri partibus iniquas operationes: *Ut breviter loquar*, inquit Sanctus Doctor, *omnia mala mundi ſua ſunt pravitate commixta.* Terra, ex qua corpus noſtrum fabricatum eſt, ad ſpinas, & tribulos progerminandos condemnata fuit, ac proindè S. Bernardus ſanctè nos monet, dicens: *Vide, quomodo cautè ambules inter ſpinas, plenus eſt mundus ſpinis, in terra ſunt, in aere ſunt, in tua carne ſunt; donec ergo in carne eſt anima, inter ſpinas ſecurè verſatur, & neceſſe eſt, ut patiatur inquietudines tentationum.*

Inter dæmonis laqueos verſamur quamdiu vivimus.

D. Chryſoſt. 33. ad pop.

Pſ. 18. 7.

S. Aug. ſer. 4. de temp.

2 In vita B. Henrici Suſonis legitur, quòd eùm ex præcepto DEI omnes jam intermiſiſſet auſteritates corporales, in eo ſe ſtatu poſitum eſſe crediderit, in quo ſecundùm ſenſum carnis omni gaviſurus eſſet quiete, & tranquillitate, unde hilariter ſe canere poſſe credebat: *Jam hyems tranſiit, imber abiit, & receſſit.* Cùm ecce in ſublimem raptus extaſim, ad illum Jobi textum ſe reflectebat, in quo dicitur: *Militia eſt vita hominis ſuper terram.* In cujus textus conſideratione juvenis quidam ei apparuit, ingenuem ſecum deferens variorum armorum apparatum, qui eum ad inſtar equitis accingens dixit, ei. Hactenus inter milites pedites ſufficienter decertaſti, nunc igitur Deus à te requirit, ut velut generoſus eques in equo forti, & generoſo deinceps decertes. Cùmque in hac extaſi arma illa videns, militem ſe futurum eſſe ſummè obſtupeſceret, utpote qui animum à militia omninò alienum habens, in bello numquam cum hoſte certaſſet; prædictus ille juvenis dixit ei: Ne te affligas propter hoc, quia numquam tibi præliandi deerunt occaſiones, cùm militibus longè aſperiora ſemper præparata ſint certamina, quàm olim alicui Hectori, Achilli, Julio Cæſari, vel aliis penès antiquos famoſis evéniſſe leguntur. Intelligebat igitur ex tunc ſervus DEI, hæc certamina paſſionum internarum ſermonem eſſe, quibuſcum ipſi deinceps, poſt ſuperatam vitam extrinſecùs rigidam, & auſteram, ſemper viriliter eſſet decertandum.

Vit. B. Henrici Suſonis c. 24. Certare debemus ut veri milites.

3 Sanctus Bonaventura modos aliquos, quibus nobis Dæmon damnum inferre, & alios, quibus nos deludere, ac decipere poteſt, ordinatè recenſet. Et quidem in primis poteſt ex divina permiſſione corporibus noſtris gravia mala infligere, prout eum Jobo intuliſſe conſtat. Organa quoque corporea turbare poteſt, & impedire, prout facit in obſeſſis. Imagines denique,

S. Bonav. t. 7. lib. 2. Comp. Theol. c. 27.

nique, & phantaſmata nobis imprimere poteſt, vel etiam per ſanguinis commotionem ad peccatum ſtimulare. Quod verò ad deceptiones, & ſtratagemmata illius attinet, *decipit præcipuè quatuor modis, primo ſuadendo bonum, & hoc propter malum*; ſic verbi gratia hominem, quem inſtabilem eſſe cognoſcit, ad religionem ingrediendam extimulat, ſperans, quòd progreſſu temporis miſer futurus ſit apoſtata: *Secundo ſuadendo malum, ſed hoc ſub ſpecie boni*, verbi gratia dum urget ad committendum perjurium, ad retinendum bona aliorum. *Tertio diſſuadendo bonum tamquam nocivum, ut cum diſſuadet bono viro ingreſſum religionis, ne de hoc pœniteat, & egrediens confundatur, vel quando diſſuadet alicui eleemoſynam, & orationem, ne per hoc incurrat vanam gloriam. Quarto diſſuadendo malum, ut ducat ad pejus, ut quando diſſuadet temperantiam in victu, & ſomno, ut per hoc inducat ad indiſcretam abſtinentiam, quod pejus eſt.*

Dæmon 4. modis decipit.

4 Sanctus Gregorius multas alias deceptionum, & fraudum machinas enarrat, utpotè qui in Jobum, qui furiarum infernalium unicus fuit ſcopus, & objectum, in ſuis Moralibus ſcribens, præ cunctis aliis cognoſcere, & diſcernere, nobiſque illas detegere potuit: Sic igitur ſcribit: *Hoſtis callidus contra cœleſtem militem diverſa percuſſionum vulnera exquirens, modo ex pharetra per inſidias eum ſagitta vulnerat, modo ante ejus faciem haſtam vibrat, quia videlicet vitia, & alia ſub virtutum ſpecie contegit, & alia, ut ſunt, aperta ejus oculis opponit. Ubi enim infirmari Dei militem conſpicit, illic fraudis velamina non requirit; ubi autem ſibi reſiſtere fortem conſiderat, illic contra vires proculdubio dolos parat.* Nec eſt, quòd quiſpiam ſe ab ejus laqueis exemptum eſſe credat, inquit S. Laurentius Juſtinianus, quia pro omni ſtatu, conditione, & profeſſione hominum laqueos paratos habet: *Univerſis venatorum parati ſunt laquei, non uniformiter, ſed juxta ſingulorum qualitatem, & ſtatum. Aſſuetos in prælio ſpirituales ſpiritualibus, & carnales carnalibus oppugnant inſidiis, nullum eximunt, nemini parcunt, nulliuſque pertimeſcunt virtutem. Verùm ſi minimè veriti ſunt ipſum mundi Salvatorem appetere, in quo nihil eſſe ſuum ſciebant, cujuſnam ſanctitatem formidare valebunt?*

S. Greg. lib. 5. mor. c. 17. Diverſi enumerantur dæmonis fraudes.

S. Laur. Juſt. de cont. mundi c. 16.

5 Neſcio an hiſtoriam, an verò fabulam exiſtimare debeam id, quod de duobus mortali inter ſe odio, & inimicitia diſſidentibus refertur, quorum uni nomen erat Phrino, alter verò Pittacus vocabatur. Quibus cùm in ſingulare certamen inter ſe habendum deſcendere, eoque fine cuilibet ſibi opportunum armorum genus eligere indultum fuiſſet; Pittacus cùm in dexteram enſem, in ſiniſtram verò laqueum accepiſſet, ab inimico ſuo ob novi generis armorum inventionem deriſus fuit. At verò quid fit? Pittaco ſe adverſarium in capite enſe vulnerare velle fingente, is ictum declinans, caputque versùs ſiniſtram dimittens, ex improviſo, & inadvertenter in laqueum, quem Pittacus in ſiniſtra ad eum capiendum paratum habebat, incidit, quem Pittacus ſtringens, adverſarium protinus ſtrangulavit, & occidit. Simili prorsùs aſtutia Dæmon circa animas quorumdam utitur: non enim armis fulgentibus utitur, ne hoſtem deterreat, & in fugam abigat, ſed laqueos adhibet, ut decipiat. Cujuſmodi ſunt ludi, converſationes, convivia, dominia, lucra, & alia id genus bona temporalia, quæ tanti æſtimantur, & amantur à nobis: *Nec evadere Diabolum*, inquit Sanctus Cyprianus, *ſervus DEI poterit, qui ſe Diaboli laqueis implicaverit*. Plus adverſarius ille ferrum timebat, quàm laqueum, & tamen ab eo captus, & ſtrangulatus eſt, quem minimè formidabat. Multæ ſunt animæ timoratæ, quas aſtutus ſerpens manifeſtè ad gravia peccata allicere non audet, quia veretur repulſam. Quid igitur facit? in hac, vel illa converſatione primò quidem honeſta, demum verò periculoſa, laqueum tendit, &c. Unde S. Gregorius opportunè monet: *Omnino metuenda, & cavenda eſt hoſtis aſtutia, ne quos aperta nequit tentatione ſubvertere, latenti telo ſævius valeat trucidare.*

Hiſtoria applicatur.

S. Cypr. lib. 1. Ep. 11.

S. Greg. lib. 7. Ep. 3.

6 Sanct. Apoſtolus Epheſios monet, dicens: *Accipite armaturam Dei, ut poſſitis reſiſtere in die malo.* Textus verò Græcus habet: *Aſſumite omne genus armorum.* Et ratio hujus eſt manifeſta, quia quibus nos armis aggreſſurus ſit, penitus ignoramus, ac proindè omnis generis armatura omni ex parte proviſi eſſe debemus: *Diabolus nunc agnum, nunc lupum, nunc tenebras, nunc lucem in ſe oſtendit*, inquit Sanctus Auguſtinus, *& ſingulis quibuſque qualitatibus, locis, & temporibus, ſecundùm rerum mutationes, varias exhibet tentationes.* In vita B. Angelæ de Fulginio legitur, quòd paſſiones, & amaritudines animæ, quibus à dæmone infeſtabatur, longè acerbiores fuerint infirmitatibus corporalibus, quibus continuò obnoxia erat; unde ſtatum ſuum meliùs explicare ſe poſſe non putabat, quàm per ſimilitudinem hominis alicujus ex pergula quadam in aere ſuſpenſi, qui dum manus à tergo ligatas, oculos verò velo denſo obductos habeat, ſine ullo auxilio, & conſolatione ſuſpenſus hæret; ita quoque ſe omni virtute ſpoliatam eſſe putabat, eratque dolor animi adeò exceſſivus, ut præ furore, & rabie plorare nequiret, nonnumquam etiam ex ſuperveniente deſperatione parum aberat, quin ſeipſam dentibus dilaniaret, omnia quoque vitiorum genera in ſe ſuſcitari credebat, unde dicere ſolebat, quòd ſi libera ei optio daretur, potiùs viva in igne comburi, & aſſari, quàm ejuſmodi cruciatus in imaginativa ſuſtinere mallet. De hac Sancta Virgine verè dicere poſſumus, quòd dæmon ei ſub ſpecie lupi infeſtus apparuerit: at verò quot ſunt, quibus in forma apparet Chamæleontis? Nam ut quotidie in nobis, & aliis experimur, ſi peccatis immerſi pœnitentiam pro peccatis agere deſideremus, in deſperationem nos inducere molitur: ſi actualibus pœnitentiæ operibus operam damus, nos agitat ſcrupulis; ſi conſcientiæ remorſum in nobis minimè ſentiamus, nos movet ad præſumptionem: ſi ad perfectionem contendamus, nos extimulat ad vanam gloriam: ſi inſultus tentationum ſuperemus, ejuſque fraudes clarè agnoſcamus, ex induſtria nobis victoriam permittit, ut nos de victoria confiſos, jamque de bono animæ ſtatu ſecuros, novo certamine aggrediatur, dum id minimè expectamus. Sæpè etiam tanta nos tentationum diverſitate, & multiplicitate moleſtat, & aggravat, ut vix nobis reſpirare concedat: *Tota die impugnans tribulavit me*: ſæpè nobis per illecebras lapſum procurat: *Molliti ſunt ſermones ejus ſuper oleum, & ipſi ſunt*, id eſt, ut Hugo Cardinalis exponit, *ſuggeſtiones diaboli*. Unde Job ait: *Loquitur tibi mollia, & ipſi ſunt jacula*, quia animam interficiunt, ſi eis conſentiatur.

S. Aug. in ſoliloq. c. 17.

Vita B. Angelæ.

Pſ. 55. 2.

Pſ. 54. 22. Hug. Card. Job 40. 22.

7 Sanctus Bonaventura modum, quo diabolus nobiſcum loquitur, his verbis declarat: *Primo modo ſenſum immutando, & hoc vel imaginationem alicujus rei imprimendo inſtrumento viſus, & objiciendo viſui ſimilitudinem alicujus rei: ſecundo modo loquitur diabolus homini per impreſſionem rerum ſenſibilium in inſtrumento imaginationis.* Nos quoque frequenter decipit, dum errorem mentibus noſtris offundit. Quando mare tempeſtatibus agitatur, ſordes, & fæces ſuas, quæ communiter deformes, & putreolentes ſunt, ad littus projicit. Et tamen Job de diabolo dicit: *Fervéſcere faciet quaſi ollam profundum mare, & ponet quaſi cum unguenta bulliunt*; at verò ex quo ad oculum manifeſtè ſordes è manu ejectas fœtidiſſimas eſſe conſtat, qua ratione diabolus facere poterit, ut fæces illæ velut unguenta odorifera ſuaviſſimè fragrent? Ecce tibi evidentem dæmonis aſtum, qui communiter ea, quæ turpia, & horrida ſunt, pulchra, & honeſta eſſe fingit, ac proindè Sanctus Paulus nos monet, dicens: *Non circumveniamur à ſatana, non enim ignoramus cogitationes ejus.* Optimè huc quadrant verba illa Gilliberti Abbatis, dicentis: *Sulphurei ſunt vapores, quos olla carnis tua ſuccenſa evomit, & tu in his balſami tibi videris odores ſentire: ſi per te neſcis balſamum verum à mixtura diſcernere, veni ad Prophetas, veni ad filios prophetarum Apoſtolos, qui te mixturarum differentias doceant, quoniam olla mors ſit. Talis Paulus, qui dicere auſus eſt: Non ignoramus aſtutias ejus.*

S. Bon. l. 2. in Comp. Theol. c. 9. Turpia proponit tamquã honeſta.

Job 41, 22.

2. Cor. 2, 11.

Gillib. Abb. ſer. 17.

8 Porrò multæ hujus ſerpentis aſtutiæ à ſacris Doctoribus hinc inde adducuntur. Richard. de S. Victore de illo ait: *Si quem aperta pugna non decipit, clypeum ei opponit, ut ſi reſiſtentis pectus feriendo non perforat, ſaltem quibuſdam objectionibus iter perficientis intercludat, & alienis cogitationibus, ſeu occupationibus impediat, ſuggerit enim aliquid quod hominem delectet, vel utilitatem habere videatur, ut ab utilitate, quod intendebat facere, avertat.*

Ric. à S. Vict. p. 2. in Cant. A meliori abducit.

9 Com-

Nazianz. in or. 1. N. 8. 2. Ante peccatum miſericord. m. poſt justitiam proponit.

9 Commentator Nazianzeni alium quemdam dæmonis aſtum detegit, quo fallaces illi ſpiritus innumeras animas ſeducunt, & perdunt: *Ante peccatum*, inquit, *benignum & miſericordem Deum nobis proponunt, ut nos ad peccatum inducant, poſt admiſſum verò peccatum deſperationis pœnas cogitationes ſubiciunt, ut per eam per peccatum pereamus.*

10 Poſſumus adhæc nos reflectere ad zizanias, quas maligni ſpiritus inter animas bonas, & Deum ſeminare contendunt, dum illis ſiniſtros proponunt eventus, quibus etiam tunc involvuntur, quando vel maximè cum ipſo conjuncti, & per gratiam uniti ſunt, unde talibus perſuadere conantur, quòd Deus ut plurimùm iis, qui cum in hac vita maximè offendunt, majorem in hac vita proſperitatem, & beneficia elargiri ſoleat. Et quidem tentatio iſthæc adeò vehemens eſſe ſolet, ut ipſemet David dicat: *Mei autem penè moti ſunt pedes, penè effuſi ſunt greſſus mei, quia zelavi ſuper iniquos, pacem peccatorum videns.*

Alia dæmonis fraudes. Pſ. 72. 2.

S. Greg. lib. 2. mor. c. 4.

11 S. Gregorius Papa modum obſervat, quo ſerpens ille tortuoſus uſus fuit, quando Jobo (cui Deus ipſe, neminem in terra ſimilem ſuo tempore eſſe, teſtimonium perhibuit) omnium, quæ ipſi acciderat, adverſitatum nuntios expedivit; *Intuendum quippe eſt*, loquit, *quam callidè dicitur ignis Dei, ac ſi apertè diceretur; Illius animadverſionem ſuſtines, quem tot hoſtiis placare voluiſti; illius iram toleras; cui quotidie ſerviens inſudabas. Dum enim Deum, cui ſervierat, adverſa intuliſſe indicat, quatenus anteacta obſequia ad mentem reduceret, & fruſtra ſe ſerviſſe æſtimans, in authoris invidiam ſuperbiret.* Idem quoque ſanctiſſimus Pontifex alias fraudes alibi recenſet, dum ait: *Quod in Paradiſo egit, hoc quotidie antiquus hoſtis agere non deſiſtit, verba quippe Dei de cordibus hominum mollitur evellere, atque in eis ficta promiſſionis ſuæ blandimenta radicare. Quotidie hoc quod Deus minatur, levigat, & ad hoc credendum, quod falſum promittit, invitat.*

S. Greg. l. 24. mor. c. 5.

L. 2. c. 1. n. 15. vit. S. Philip. Nerii. Hallojo.

12 In vita S. Philippi Nerii de duobus religioſis Dominicanis refertur, conveniſſe illos inter ſe, ut ſingulis quibuſq; noctibus, priuſquàm ad Matutinas preces accederent, ſibi mutuò peccata ſua confiterentur. At humani generis hoſtis, tanti boni invidus, nocte quadam duas circiter horas, antequam conſuetum daretur ſignum, cellam unius illorum pulſat, locium ſe ejus eſſe fingens, inclamatque: Heus tu, ſurge, imminet hora: qui hac voce experrectus, ſtatim lecto exiliens ad Eccleſiam ſe confert, ibique dæmonem ſub ementito alterius habitu, & figura, propè ſedem confeſſionalem deambulantem invenit; cùmque coram eo ſupplex flexiſſet genua, ut peccata more ſolito confiteretur, aſſedit Dæmon, & confeſſionem excepit. Ad ſingulas tamen culpas, quas pœnitens confitebatur; nil iſtud, nil culpæ, ajebat, inde in peccatum quoddam ſubjunxiſſet, quod ſibi aliquantò gravius eſſe videbatur, Dæmon identidem repetiit: Futilia ſunt iſta. Ex tunc bonus ille ſervus Dei, hunc ab exiſtimato Confeſſario loquendi modum audiens, Satanæ laqueos veritus, crucis ſigno ſe muniens, mendacii parentem ita compellavit: Num tu dæmon infernus? ad quæ verba dæmon confuſus, protinus diſparuit.

S. Greg. lib. 7. Reg. indict. 17 ep. 18. Dæmonis diverſia ſtratagemata. Ibid. ep. 56.

13 Idem Sanctus Gregorius Magnus in quadam Epiſtola ſua ita ſcribit: *Antiquus hoſtis, cum robuſtiꝰ cor irrumpere non valet, ſubjectas, & infirmas perſonas quærit, & quaſi contra alta mœnia ſcalis appoſitis aſcendit, ſic Adam per ſubjectam mulierem decepit; ſic B. Job, cum filios occidit, infirmam mulierem reliquit.* In Epiſtola 56. ejuſdem libri aliud inſuper ſtratagema his verbis nobis inſinuat: *Quia verò nonnumquam, dum aliud attenditur, aliud non cavetur, oportet, ut contra antiqui hoſtis inſidias quiſque debeat eſſe ſollicitus, ne dum in uno vincit, ſuperetur in alio.* In cujus probationem ſequentem ſimilitudinem adducit: *Nam & terrenus hoſtis, qui munita loca cupit invadere, pugnandi arte ſic utitur, latenter quidem ponit inſidias, & ad unius loci ſe expugnationem totus oſtendit, ut dum ad defenſionem locì illius, ubi inſtat periculum, convenitur, loca alia, de quibus nulla eſt ſuſpicio, capiantur.* Denique in Homilia quadam ſuper Ezechielem eidem ſimilitudini, ſive alluſioni ab experto belli duce deſumptæ inſiſtens, obſervat, quòd ſicut hic ad eum præcipuè locum caſtra ſua figit, quem debiliorum, & minus munitis mœniis, aut fortificationibus cinctum eſſe cernit: ita quoque ſtygius noſter inimicus in illa parte vel maximè in civitatem animæ irrumpere ſolet, ubi minorem reſiſtentiam invenit quamque minùs munitam, & conſequenter debiliorem eſſe deprehendit: *Et tu fili hominis*, inquit Deus apud Ezechielem, *ſumes tibi laterem, & pones eum coram te, & deſcribes in eo civitatem Jeruſalem*. Per quam civitatem Jeruſalem, ſanctus Pontifex animam uniuſcujuſque noſtrum, huic corpori ex luto plaſmato unitam, intelligit, hanc autem inimicus noſter obſidione cingit, & ea parte debiliori violentiùs aggreditur: *Rimatur Dæmon debiliora, ut ex illa parte hominem aggrediatur, qua illum videt infirmum*; v. gr. cernit, quòd homo iſte timoratæ conſcientiæ quidem, & virtuoſus ſit, ſed ex alia parte videt, quòd gloriæ humanæ ſit cupidus, ac proindè curat, ut ab aliis laudetur, ut de ſe inaniter præſumens in ſuperbiam extollatur, videt denique in alio, quòd in oculis ſuis ſit curioſus, licèt cæteros ſenſus, diligenter ſatis cuſtodiat; huic itaque, ut ad lapſum diſponat, objectum aliquod illecebroſum oculis ejus objiciet, in quo ſibi mirè complaceat, illudque ardenter concupiſcat, &c.

S. Greg. l. 1. Hom. 12. in Ezech.

Ezec. 4. v. 1.

DISCURSUS VI.

ARGUMENTUM.

Oſtenditur, quòd licèt dæmonis tentationes perſæpè vicerimus, numquam tamen de perpetua victoria ſecuri eſſe debeamus, quia Dæmon ab inſidiando numquam deſiſtit, tuncque nos vel maximè aggreditur, cum nos omninò ſecuros eſſe conſpicit.

THEMA.

Et conſummata omni tentatione, Diabolus receſſit ab illo uſque ad tempus, Luc. 4. v. 13.

Dæmon tentationes quandoque intermittit, ut nos ſecuros ſubito vincat.

1 SAlvator noſter omnibus ſibi ab inimico infernali illatis ictibus glorioſè declinatis, omnem vicerat tentationem: *Conſummata omni tentatione*. Ecquis autē ſibi unquam perſuadere potuiſſet, Dæmonem adeò temerarium futurum fuiſſe, ut in iterarum cum illo certamen deſcenderet? & tamen S. Lucas Evangeliſta dicit; *Receſſit ab illo uſque ad tempus*, quia ut S. Ambroſius ait: *Poſtea non tentaturus, ſed apertè pugnaturus venit.* Gloſſa interlinearis dicit: *Uſque ad tempus Paſſionis, quando non tantùm dolis, ſed apertè impugnavit, ſic etiam nos ille antiquus hoſtis aliquando tentare intermittit, ut quaſi ſecures repentè rediens facilius irrumpat.*

S. Ambr. in Cat. Interlinearis.

Victoria de Dæmone reportata non plene ſecuros nos facere debet. Pſ. 56. v. 1.

2 In Pſalmo 56. verba aliqua leguntur, quæ prima facie contradictionem quamdam involvere videntur; Sanctus enim Rex David ſe à poteſtatibus infernalibus impugnari ſubindicat; ſiquidem hiſce verbis dictum Pſalmum orditur. *Miſerere mei Deus, miſerere mei, quoniam in te confidit anima mea, & in umbra alarum tuarum ſperabo, donec tranſeat iniquitas, clamabo ad Deum altiſſimum, Deum qui benefecit mihi. Miſit de Cœlo, & liberavit me, miſit miſericordiam ſuam, & eripuit animam meam de medio catulorum leonum.* Et porrò quia per hos leonis filios Dæmones intelliguntur; de quorum capite, Lucifero videlicet, S. Petrus ait: *Tamquam leo rugiens*, ideò quæ hucuſque ex prædicto Pſalmo recenſuimus, facilè intelliguntur: Solùm unica ſupereſt difficultas, quæ prædictam contradictionem videtur involvere. Ex quo enim David ad evadendum hujus inimici implacabile odium, & crudelitatem, Cœleſti ſubſidio communitus fuerat, jam utique de victoria ſecurus profligato omni timore quieſcere potuiſſe videbatur: cur igitur immediatè ſubjungit dicens: *Dormivi conturbatus*? cur enim turbato, & inquieto animo dormivit, qui certius de victoria obtinenda ſecurus erat? aut quomodò verè dicere potuit: *Miſit de Cœlo, & liberavit me, &c.* ſi adhuc dormit conturbatus? vel enim timor hic inanis erat, vel de liberatione vanè gloriabatur. Verumtamen cum hiſce regii Prophetæ verbis optimè conſonat illud omnibus notum ejuſdem S. Petri monitum, dicentis: *Sobrii eſtote, & vigilate, quia adverſarius veſter Diabolus, tamquam leo rugiens circuit, quærens quem devoret*, quia qualiſcumque demum victoria illa ſit, quam de inferno reportavimus, numquam tamen talis eſſe poterit, ut ob illam ſecurè in utramque aurem nobis dormire liceat. Et ideò obſervandum, quòd dum nobis S. Matei Eccleſia in S. Antonio Magno ad evadendum Dæmonis inſidioſos inſultus ſalutaris pro-

1. Pet. 5. 3. v. 8.

1. Pet. 5. v. 8.

In Lectionib. S. Antonii.

proponit documenta, In ejus quoque lectionibus non ſine Myſterio inter cætera dicit: *Nec verò frequens de Satana triumphus ſecurum reddebat Antonium, qui Diaboli innumerabiles artes nocendi noverat.* Et S. Athanaſius ait: *Sed neque Antonio ſecuritatem dedit hic triumphus, nec Diabolo ſemel fracto defecere vires, quia ut S. Gregorius lib. 5. Moral. cap. 8. ait: Antiquus hoſtis, quo valentius vincitur, eo ad inſidias ardentius inſtigatur.* Et quidem notandum eſt, quòd jam Eccleſia in Lectionibus de S. Antonio, quàm S. Athanaſius in vita ejus, de triumpho ejus loquantur, non de victoria, quia hæc eſt inter hanc, & illum differentia, quòd triumphus inimicum adeò proſtratum, & dejectum eſſe ſupponat, ut jam deinceps reſurgere ampliùs nequeat; ac proindè tametſi S. Antonius moraliter quaſi certus eſſet, quòd per efficaciſſimum, quòd ei ſemper præſto erat, divinum auxilium, omnes Diaboli inſidias eſſet victurus, numquam tamen exinde ſibi ſecuritatem omnimodam promiſit, ſed in continuo timore vixit.

S. Athanaſ. in vit. S. Ant. S. Greg. l. 5. Moral. c. 8.

1 Petr. 5. 8. Ut enim tranquillo ſidei dum non ſit, ſic nec Dæmoni.

3 Valdè conſiderabilis eſt phraſis illa loquendi, qua S. Petrus de hoc Diabolico leone diſſerens utitur, dum ait: *Circuit.* Is namque qui in gyrum ambulat, quantò magis ambulando procedit, tantò propinquiùs ad terminum illum revertitur, unde recedit. Tale autem propriè eſt iter Dæmonis, dum enim ab anima recedit, quàm tentationibus fatigavit, tametſi ſe illam relinquere fingat, nihilominùs tunc ei viciniùs, quàm ante, iterum appropinquat. Unde Venerabilis Beda ait: *Sæpe antiquus hoſtis, poſtquam menti noſtræ tentationum certamen inflixerit, ab ipſo certamine ad tempus recedit, non ut illatæ malitiæ finem præbeat, ſed ut corda, quæ per quietem ſecura reddidit, repentè rediens inopinatè irrumpat.* Quod idem etiam S. Gregorius l. 3. Mor. c. 16. confirmat: Sic illi, qui mare continuò navigando oberrant, ab experientia doctrice didicerunt, quòd ingens placidi maris tranquillitas procelloſiſſimas ſemper minetur ejuſdem maris tempeſtates. Unde Seneca ait: *Noli huic tranquillitati confidere, momento mare vertitur, eodem loco, ubi luſerunt, navigia ſorbentur:* Sic etiam, ut S. Joannes Climacus advertit, ſi Diabolus nobis aliquamdiu quietem indulgeat, *hoc magna eſt ſecuturæ nequitiæ ſignum; numquam enim Dæmones nobiſcum belli faciunt inducias; quando enim relaxati fuerit, remittunt, ſeu dimittunt (in ſpeciem) pugnam, ut contempto periculo, tamquam in ſecuro jam tranquillitatis portu conſtituti, idem quovis tempore audeamus.* Plinius quoque ſequentem refert maris proprietatem: *Mare*, inquit, *ſi tranquillum in portu a curſu ſtabit, & murmuraverit intra ſe, ventum prædicit:* Eodem quoque modo tunc nobis vel maximè timendi ſunt venti aquilonares, id eſt, feroces Dæmonum inſultus, quando ille pacem, & inducias nobiſcum ſe pepigiſſe fingit. Didacus Stella in ſolidiſſimis virtutum, & perfectionis Regulis, ac dogmatibus Spiritus per longam experientiam excellenter eruditus, id quod diximus, ſequenti à navi petita ſimilitudine aptiſſimè confirmat, dum ait: *Majus periculum patitur navis eo tempore, quo mare eſt tranquillum, quam tempore tempeſtatis*, aſſignatque rationem, quæ idipſum evidenter convincit: *Nam tempeſtatis tempore*, loquit, *multa ſunt remedia, nullum autem tempore tranquillitatis. Maxima omnium tentationum eſt, nullam pati tentationem.*

V. Beda Luc. 11. v. 26.

S. Greg. l. 3. Mor. c. 16.

Seneca.

S. Jo. Climac. gr. 1. Schola 19.

Plin. l. 18. ca. 35.

Didac. Stell. in cap. 4. Luc.

Joſ. 8. v. 6. Dæmon utitur Joſue ſtratagemate.

4 Inclytus ille Hebræi exercitus Dux Joſue civitatem Hai armis ſuis ſubjicere meditans, fugam ſimulavit, ſeque hoſtilis exercitus metu perculſum eſſe finxit; ſed merum ſtratagema erat: *Fugiemus, & terga vertemus, donec perſequentes ab urbe longiùs protrahantur; putabunt nos fugere, ſicut prius, Nobis ergo fugientibus, & illis perſequentibus, conſurgetis de inſidiis, & vaſtabitis civitatem.* Quam hiſtoriam idem præfatus Stella ad propoſitum noſtrum his verbis adaptat: *Diabolus non recedit uſque in finem non reverſurus, ſed uſque ad certum tempus, fingit enim ſe fugere, ſicut Joſue cum cæpit civitatem Hai, ſed revertitur ad tempus, ut fortiùs, & aptiùs vincat.* S. Fulgentius de hujus antiqui hoſtis noſtri militaribus machinis differens, ait: *Tamquam diverſis machinis, ſic innumeris utitur argumentis, & cum certamine manifeſto cedit, ad hoc ſe victum demonſtrat, ut vincat, ad hoc fugam ſimulat, ut perſequentem miſſis poſt tergum ſagittis occidat.* Optimè igitur S. Hieronymus Heliodorum Monachum admonet, ut tunc ſe vel maximè à Dæmone impugnari credat, cum ab eodem minimè impugnatur: *Tunc maximè impugnaris, ſi te impugnari neſcis, adverſarius noſter tamquam leo rugiens, aliquem devorare quærens, circuit, & tu pacem putas?*

Did. Stell.

S. Fulg. Ep. 3. ad Prob.

S. Hieron. Epiſt. ad Heliod.

5 Sextus Julius de Marco Catone refert, quòd dum civitatem quamdam validiſſimè munitam diuturna obſidione cinctam, ob ſtrenuam obſeſſorum civium defenſionem, fruſtra machinis ſuis fatigaſſet, opportunum ſibi viſum fuerit, ſi civitatem, quaſi de illius ſecutura ſubjugatione deſperans, deſereret: at verò poſt quatriduum per vias incognitas, minimèque tritas latenter reverſus, dum omnes ob exiſtimatam victoriam lætos, feſtivoſque invenit, repentè, & ex improviſo illos aggreſſus ſuæ ſubdidit poteſtati. Quot ſunt quibuſcum Dæmon ſimili cum ſtratagemate congreditur? qui poſtquam aliquanto tempore ſollicitam habuerant ſenſuum, & carnis ſuæ cuſtodiam, ſeque adversùs Dæmonis inſidias egregiè fuere tutati, tamdem ſecuros ſe eſſe exiſtimantes, dum ſe occaſionibus, & periculis occurrentibus temerè exponunt, à Dæmone circumventi ignominiosè labuntur? aſtutus namque hoſtis vias habet latentes, & occultas, per quas nos convenit, dum id minimè opinamur. In vita S. Antonii ſcribitur, quòd cùm Dæmones ſanctum hunc virum ſub eminenti urſorum, Tygridum, Leonum, Draconumque ſpecie variè torquere conati, ſe in vanum ſub hiſce larvis laborare animadvertiſſent, tamdem Dæmon quidam in forma Æthiopis adoleſcentis coram ipſo in terram proſtratus, elata voce clamavit, dicens: Ego quidem hactenus multos miſerè decepi, multoſque arte, & Marte devici, ſed ex nunc me à te victum coram te ſiſto, tuis deinceps pariturus juſſis, & nutibus: quibus doloſè confictis verbis, duos illi pernicioſos ictus inferre meditabatur; quorum uno illum erigere conabatur in vanam gloriam; altero verò ſecuritatem illi perſuadere ſatagebat, ne deinceps ullos formidaret ab eo intentandos tentationum inſultus. Qui tentandi modus omnium eſt periculoſiſſimus, nam ut S. Cyprianus ait: *Plus cavendus eſt inimicus, cum latenter obrepit, cum per pacis imaginem fallens occultis acceſſibus ſerpit, unde & ſerpentis nomen accepit.* Unde S. Auguſtinus paucis verbis præclariſſimè monet, dicens: *Facit hoſtis ſecuros, quos cupit eſſe captivos.*

Sext. Julius l. ſtrat. c. 1. Hiſtoria.

Vit. S. Ant.

S. Cypr. de unit. eccleſ. S. Aug. l. 50. h. 46.

6 Poſtquam Philiſtæi Dalila mediante Samſonem ſibi ſubjugaſſent, erutiſque illi oculis, omnique illi adempto corporis robore, animique vigore, eum veluti jumentum quoddam molæ vertendæ applicuiſſent; omni quoad ipſum depoſito metu, occaſione feſti, quod in honorem Dagon idoli ſui ſolemniter celebrabant, eum ludibrio publico exponere volentes, ad ſaltus, & tripudia evocabant; cum ecce everſis ab ipſo columnis, domus in qua Philiſtæorum proceres jucundabantur, columnis illis innixa, protinus ſubverſa omnes ruinis illius involvit, & occiſos ſub illius ruderibus ſepellivit. Amalecitæ pariter civitatem Siceleg ingreſſi, omnia in igne, & gladio conſumpſerant, reliquoſque ad ipſas uſque mulieres ſecum abduxerant captivos, iiſque peractis pergebant in itinere ſuo, nec quicquam timèbant, neminem ſupereſſe exiſtimantes, qui armis illos impugnando, eorum potentiæ reſiſtere poſſet. David autem de ſtrage Siceleg certior factus, præhabito cum Deo conſilio, cum ſexcentis viris armatis adversùs victorioſum hunc exercitum obviam proceſſit, & tametſi ducenti ex militibus ſuis nimia laſſitudine oppreſſi ab illo defeciſſent, cum reliquis tamen quadringentis Amalecitas aggreſſus eſt, de quibus ſacer textus ait: *Diſcumbebant ſuper faciem univerſæ terræ comedentes, & bibentes, & quaſi feſtum celebrantes diem pro cuncta præda, & ſpoliis, & percuſſit eos David, & non evaſit ex eis quiſquam.* Optimum igitur, valdèque ſalutare eſt illud conſilium Didaci Stellæ, dicenti: *Quando viceris, tunc timidior debes eſſe, & expergefactus, nam iterum redit Dæmon præliaturus tecum; multoties contingit (utpote ſagaciſſimus eſt) ut ſe ſinat vinci, ut poſtea meliùs vincat, ut facere ſolent, qui alearum, & taxillorum ludum exercent, qui fingunt ſe perdere, & parvam pecuniæ quantitatem amittunt, ut poſtea majori lucro adverſarium capiant.* S. Iſidorus Peluſiota, hoc quoque nobis documentum ſcriptum reliquit: *Periculum eſt, ne ille qui victus, & profligatus eſt ob diſſidia noſtra, collecto robore acceptam cladem ſarciat victoriamque adipiſcatur. Etenim ille quidem jacet (etiamſi ſtolidè audax efferatur) at noſtra ignavia, mutuumque bellum, nervos jacenti, & robur attulerunt.*

Jud. 16. v. 24. Sæpè hoſtes ſæpè ſunt victi.

1. Reg. 30. v. 15. v. 17.

Did. Stella ubi ſup.

S. Iſid. Peluſ. lib. 1. Ep. 159.

7 Co-

Dæmon non quieſcit donec revertatur unde expulſus. Luc. 11. 24.

7 Cœleſtis Magiſter noſter Chriſtus, quem Apoſtolus teſtatur fuiſſe *tentatum per omnia*, malignorum iſtorum ſpirituum naturam perſpicuis verbis declarat, dum ait: *Cum immundus Spiritus exierit ab homine, ambulat per loca inaquoſa, quærens requiem, & non inveniens, dicit: Revertar in domum meam, unde exivi*. Non enim quieſcit, donec in animam, unde pulſus fuit, denuò revertatur: *Et cum venerit, invenit eam ſcopis mundatam, & ornatam*, id eſt, invenit illam ob victoriam obtentam jucundantem, jamque ab omni inimici congreſſu, & inſultu ſecuram, & quietam nihilque mali ſuſpicantem: ſed Hugo Cardinalis inquit: *Nolite ſtare otioſi*: Et Didacus Stella ait. *Invenit eam vacantem, hoc etiam audaciam tribuit dæmoni*; quando enim nos armis depoſitis ſecuros eſſe conſpicit, mox inde majores auſus induit: *Tunc vadit, & aſſumit ſeptem alios ſpiritus ſecum nequiores ſe, & ingreſſi habitant ibi, & fiunt noviſſima hominis illius pejora prioribus*. Unde S. Ephrem in quodam ſermone ſuo ita ſcribit: *Acriter attendamus ad aſtutiam ejus, ne tamquam inſipientibus nobis illudat, caveamus ejus inſidias, quoniam per eas adverſum nos decertat, ne dum nos velut ex omni parte ſecuros ducimus, ipſe ſibi ingrediendi locum inveniat. Si enim, tamquam leonem, firma murorum communitate ipſum arceamus, tamquam canis efficitur, ut propter vilitatem eum minimè vitemus: ſi ut canem excludamus, volucris inſtar per feneſtram ingreditur. Metuimus eum, dum aquilam ſe exhibet, & mox paſſerculus apparet. Ejicimus ut corvum, & velut apis inſilit*. Ut paulò poſt idem ſanctus Pater ſubjungit: *Talis eſt ſubtilitas inimici, inducens etiam iis, qui ſibi videbantur ſecuri, pernitiem; Patitur ſe draco in muſcam transformari, ut impietatis ſanie miſeros oblectet; inter improbos verſatur ut draco, at inter luxum diffluentes, ut muſca. Perſpicuum igitur eſt eum inter ſecuros culicem fieri, ut noceat. Vaſa quidem communire, ne à muſcis illudantur, animam verò non munitam relinquere, abſurdum eſt, ſicut & præter rationem exiſtit, de rebus quæ ſub ſenſus cadunt tuendis ſollicitos nos eſſe, at de mente munienda, atque ſervanda non laborare*.

Hug. Car. ibi. Did. Stell. in.

v. 26.

S. Ephrem. t. 2. ler Aſcet. & exhort. ad fratres. Dæmonis aſtutia.

Cum Dæmone nulla pax ineunda.

8 Videmus per experientiam, quòd dum inter hoſtes viſibiles pax, vel ſaltem belli induciæ conciliantur, fides utrinque per bonas, ac juramento firmatas capitulationes, & pacta mutua, tuta ſecuraque efficiatur: at verò cum inimicis inviſibilibus fit omninò oppoſitum; unde optimum eſt illud S. Laurentii Juſtiniani conſilium, dicentis: *Nulla cum inimicis ſpiritualibus pax firmanda eſt, ſemper mentiuntur, & abſque rubore laqueos tendunt, ſui enim confuſiones parvipendunt, dummodò ad peccati conſenſum animas trahere valeant*. Idem quoque S. Patriarcha alibi, ſcilicet in libro de interiori conflictu, de diabolo inquit: *Nonnunquam fugam ſimulat, & tamquam ſuperatus receſſiſſe videtur, quod pugnandi genus pauciſſimis notum eſt. Heu quoties miles Chriſti belli tempore inſtatur utiliter, inimicos inſequitur, vitia reſecat, prævidet laqueos, atque virtutum repertas trophæum! Fit pro victoria lætus, efficitur de pace ſecurus, deponit arma, rigorem temperat, & à ſui languet cuſtodia: Deo autem permittente ſæpè contingit, ut repente irruentes ſuper ſe ſentiat hoſtes, illiſque ſuccumbat, quoniam non ſicut decuit, ſuum honorificavit authorem, ſed de ſe præſumendo refriguit*.

S. Laur. Juſt. de diſcipl. & perfect. monaſt. converſat. c. 12. Idem de inter. conflictu c. 5. Præſumptio vitanda.

Job 18. 14. S. Hieron. Dæmon nūquam quieſcit.

9 De talibus S. Propheta Job dicit: *Incident in arcum æreum*, ubi S. Hieronymus ait: *Aerea inopinantibus tela jaciunt, & inſidias deaotant diaboli; æs diutinum eſt; huic metallo diabolus comparatur, eò quòd ad interimendum numquam deficiat*. Hunc eumdem obſtinatiſſimum diaboli conatum D. Chryſoſtomus quoque ſequentibus verbis inſinuat: Dicit enim: *Hic quippe mos deceptionis ejus eſt, ut quæ magis ad ſupplantandum idonea eſſe credit, hæc adhibeat extrema*. Ictus validiſſimos ad ultimum uſque ſibi reſervat, ut vincat, ac proindè tametſi multos ejus declinaverimus ictus, non tamen ideò promittere nobis poſſumus victoriam, quia inſultus ejus multiplices ſunt, & varii, & quando per eos nobiſcum congreſſurus ſit, ignoramus. Hoc ſaltem indubitanter credere nobis licèt, quòd eos tunc vel maximè nobis illaturus ſit, quando eoſdem minimè expectamus. Cum Chriſto per 40. dies, ut *Origenes* opinatur, certavit in deſerto, nec tamen acquievit, quin potiùs humanam ſpeciem aſſumens, trinam cum eo pugnam de novo fuit aggreſſus, omnia excogitabilia in eum tela evibrando; hoc enim, ut ſacri Interpretes advertunt, verba illa ſacri textus innuere videntur: *Conſummata omni tentatione*.

D. Chryſoſt. Hom. 13. in Matth.

Origenes.

10 S. Cyprianus ait: *Inſidiantem adverſarium metuant, qui fortiorem quemque magis aggreditur, & acrior factus, hoc ipſo quòd victus eſt, ſuperantem ſuperare conatur*. Curat etiam magnoperè, prout S. Gregorius obſervat, ut opportuni temporis utatur occaſione: *Neque enim ſolummodo intuetur hoſtis, quid faciat, ſed etiam quando faciat, nam quamvis poteſtatem acceperit, aptum tamen ad ſubverſionem tempus èxquiſivit*. Quem eumdem dæmonis aſtum S. Laurentius Juſtinianus quoque inſinuat, dicens: *Nonnumquam ipſi callidi inſidiatores fugam ſe arripuiſſe ſimulant, & de cætero nullam bellatori Chriſti moleſtiam ſe illaturos fatentur. Diſcedunt quippe ad tempus, quatenus animus à ſui cuſtodia remiſſior factus, gravius ſua ſecuritate ſternatur. Prudens verò Chriſti ſervus, intelligens ſe in medio poſitum laqueorum, eò ſuſpectior erit, quò quietiores contra ſe ſentiet inimicos; ubi namque latenter pugnatur, ibi omnis vigilantia adhibenda eſt, nam manifeſtus adverſarius facile vincitur, occultus autem inſidiator vix à quoquam ſuperari poteſt*.

S. Cypr. Ep. 6. Opportunam capere ſtet occaſionem. S. Greg. L. moral. c. 8.

S. Laur. Juſt. ibid.

DISCURSUS VII.

ARGUMENTUM.

De fraudibus, & illuſionibus dæmonis, quibus malitiam ſub pallio virtutis, & ſanctitatis contegendo, in Angelum ſe lucis transformat.

THEMA

Ipſe Satanas transfigurat ſe in Angelum lucis, 2. Cor. 11. v. 14.

1 Tametſi Satan pulcherrimus, & luminoſiſſimus totius paradiſi Angelus fuerit, unde & *Luciferi* nomen accepit, attamen in abyſſum condemnatus, totius inferni titio factus eſt deformiſſimus, & obſcuriſſimus, & tamen nonnunquam ex permiſſione divina in Angelum ſe lucis transformat, Apoſtolo atteſtante, qui ait: *Ipſe Satanas transfigurat ſe in Angelum lucis*, id eſt, ut S. Anſelm. exponit: *Aſſumit præclarum habitum, & apparet hominibus, ut credatur S. Angelus, & ita decipiat*. Ac proindè S. Bernardus religioſis ſuis Claravallenſibus meritò dicere ſolebat, ſe non tam dæmonis timere fortitudinem, quàm aſtutiam, ſciebat enim, omnem ejus fortitudinem, & violentiam à vulneribus Redemptoris eſſe ſuppreſſam: *A verſutiis, & aſtutiis vobis timeo*, inquit, *in quibus partim ſubtilitate naturæ, partim experientia temporum, ſub tot annorum millibus eruditus, fragilitates humanæ naturæ, quaquaverſum ſe verterit, non ignorat*.

Dæmon transfigurat ſe ſæpè in Angelū lucis ut decipiat.

S. Anſel. ib.

S. Bern. ſerm. de Quadr. dubito.

2 Regius Propheta David, qui in detegendis verſipellis dæmonis fraudibus magna experientia præditus fuit, ſpecialiter à Deo ſe à dæmonis meridiani fraudibus liberari poſtulavit: *Ab incurſu, & dæmonio meridiano*; Verumtamen potiùs eum à dæmonio nocturno timere debuiſſe videbatur, quia *qui malè agit, odit lucem*, & peccata, quæ dæmonis partus ſunt, *opera tenebrarum* appellantur; nec tamen veriſimile eſt, Davidem hanc poſtulationem ſine myſterio Deo propoſuiſſe: Quapropter S. Bernardus in ſermone quodam ſuper Cantica ad verba hæc Pſalmiſtæ congruè intelligenda ſufficiens nobis lumen miniſtrat, dum ait: *Tunc meridies, id eſt, major claritas apparet, cum quaſi boni majoris imaginem præfert. Quoties, v. g. ſuggeſſit anticipare vigilias, quo ad ſomnia fratrum illuderet dormitanti? Quoties produci jejunia, ut divini officiis eo inutilem redderet, quo imbecillem?* Richardus à S. Victore ſuper prædicta Pſalmiſtæ verba: *A dæmonio meridiano*, ad propoſitum noſtrum ita ſcribit: *Illud omnes in communi cognovimus, quòd unum ſit omnium dæmonum, aſſiduumque negotium, famulos Dei infeſtare, eorumque impugnationi inſiſtere, ſubverſionique continuò invigilare. Quis illud neſciat, quod in horam meridianam eſſe ſolet & claritas major, & calor ferventior? quaſi ergo cum ſumma luce, & fervore dæmones ad nos veniunt, quando fraudis ſuæ nequitiam diſſimulantes, ſub ſanctitatis ſpecie ad perverſitatem nos pertrahere ſtudent, & ſatagunt. Lux ad diſcretionem, & calor pertinet ad devotionem. Cum luce ergo, & claritate ad nos veniunt dæmones, quando in eo, quod fraudulenter ſuggerunt, non modo diſcretè, verùm etiam devotè acturos nos eſſe promittunt, & perſuadere contendunt*.

Pſ. 90. v. 6. Sub ſpecie ſanctitatis decipit.

Joan. 3. 20. Rom. 13. 12.

S. Bern. ſer. 33. in Cant.

Rich. à S. Vict. in Pſal. 90.

3 S. Thomas ſuper propoſiti thematis verba ex Apoſtolo mutuata, de dæmone ita ſcribit: *Aliquando transfigurat ſe inviſibiliter, & hoc quando ea, quæ de ſe mala ſunt,*

S. Th. ibid.

ſunt, facit apparere bona, pervertendo ſenſus hominis, & inflammando concupiſcentiam, citatque illam ſapientis Prov. 14. ſententiam: *Eſt via quæ videtur homini juſta, noviſſima autem ejus deducunt ad mortem*; adducit quoque Monachi cujuſdam exemplum, qui firmum ſibi è cella non egrediendi propoſitum fecerat; cui paulatim aſtutus ille ſerpens ſuggeſſit, ut ſaltem ad minus ad communionem ſacram recipiendam illuc egrederetur; cui ſuggeſtioni Monachus acquieſcens, propoſitum antea factum rumpere cœpit. Cùmque tandem dæmonis illud conſilium fuiſſe agnoviſſet, vanæ gloriæ motu in ſemetipſo agitari cœpit, eò quòd per illum ad nihil mali patrandum inductus fuiſſet, quin potiùs ad bonum invitaſſet, ac proindè mirè ſibi in eo complacuit. Quia verò fraudulentus inimicus videbat, quòd in hoc Monachi lucratus fuiſſet conſenſum, progreſſus eſt ulteriùs ſuggerendo illi, quòd propter mortem patris, & relictas ab eo multas facultates inter pauperes diſpertiendas, neceſſum eſſet, ut hujus boni operis exequendi cauſa ad domum ſe paternam reciperet, cellæque ſuæ tantiſper vale diceret, cui etiam conſilio protinus acquievit: ſubdit verò Angelicus Doctor: *Ad quam cùm iret, nunquam rediit ad cellam, & mortuus eſt in peccato*. Eſtque hic decipiendi modus dæmoni valdè uſitatus, nam ut S. Bernardus inquit: *Quos perfectos boni amatores eſſe noverit, malum eis ſub ſpecie non mediocris, ſed perfecti boni ſuadere conatur, ut dum currit, incurrat*. In vitis Patrum de magno quodam Dei ſervo ſcribitur, quòd licèt per integrum triennium manu Angelica cibatus fuiſſet, attamen antiquus adverſarius nec cum illo certamen inire formidaverit; ſuas enim dæmonum phalanges, veluti totidem Angelicos exercitus congregavit, interque illas in varias cohortes diſtributas in curru igneo velut alter quidam Elias ei apparens, ſe illum ad Cœlum transferre velle ſimulavit; at verò quia ſuperbus hic ſpiritus ei dicebat: *Adores me*, ſanctus vir Dei detectam fraudem à ſe generosè depulit, & in fugam ſe recipere coegit, dicendo: *Quotidie Salvatorem, qui eſt Rex meus adoro; hic ſi eſſet ille, quomodo hoc a me hodie expoſceret?*

Prov. 14. v. 12. Confirmatur exemplis.

S. Bernard. ab Hug. Card. in 2. Cor. c. 11.

Vit. Patrum.

4 In S. Matthæo legitur, quòd quia Chriſtus, poſtquam per quadraginta dies, & totidem noctes jejunaſſet, *poſtea eſuriit*; Dæmon ſe magna erga eum compaſſione moveri ſimulans, dixerit ei: *Dic ut lapides iſti panes fiant*. Ubi Hugo Cardinalis ait: *Quaſi dicat: Diu laboraſti, multum jejunaſti, jam perfeciſti pœnitentiam, neceſſe eſt aliquando recreari, aliter deficeres: ſic nititur diabolus ſub aliqua ſpecie diſcretionis, vel neceſſitatis, ingerere vitium voluptatis*. At verò dicet fortaſſe aliquis, quomodo hæc inter ſe concordant, quòd ſcilicet Lucifer filio Dei directè ſit contrarius, & tamen in hac occaſione tantam erga eum compaſſionem, & humanitatem exhibuerit? Audite hac de re loquentem D. Chryſologum, qui ait: *Acceſſit tentantis dolo, non obſequentis affectu*. Et Cajetanus inquit: *Non eſt intelligendum, quod diabolus hæc ſola verba dixerit, quod ex abrupto proruperit; dicendo: ſi filius Dei es, &c. ſed quod multis compoſitis verbis, neceſſitate panis ad utrinſq; oſtentationem allegata, ſuadendo protulerit hanc ſententiam, quæ explorationem continet, an filius Dei ſit*. Priùs igitur ſe erga illum amicum, bonique ejus cupidum probare voluit, imò nonnulli, dæmonem in ſpecie Eremitæ cujuſdam coram Filio Dei apparuiſſe, exiſtimant. Lyranus ait: *Transfigurat ſe in Angelum lucis, inviſibiliter formando vocem audibilem, ſicut B. Franciſco, volens eum trahere à pœnitentia rigore*.

Matth. 4. v. 2. De ipſo ſub ſpecie diſcretionis. Hug. Card.

D. Chryſol. ſer. 11.
Cajetan. in Matth.

Lyran. in 2. Cor. 11. 14.

5 In vita S. Vincentii Ferrerii ſcribitur, quòd dum librum *de Virginitate Matris Dei* legendo, magno accenſus doni illius deſiderio, illud à Deo inſtantiſſimè ſibi concedi peteret, vocem quamdam audierit dicentem ſibi: *Non omnes poſſumus eſſe Virgines, nec deinceps patiar, ut tam honorato nomine gaudeas*. Ad quorum verborum auditum, ſanctus vir Dei ob inexpectatam petitionis ſuæ repulſam graviter conturbatus, & afflictus fuit; mox verò velociſſimè à B. Virg. ſumma fuit conſolatione perfuſus, quæ hiſce eum affata eſt verbis: *Verba illa paulo ante ad te facta, diaboli fuerunt, qui tibi proponit bonorum operum difficultatem, ut territus ab incepta virtute deſiſtas*.

In Vit. S. Vincentii lib. 1. cap. 11. Difficultates proponit ut deſiſtamus bono.

6 Etenim *in hoc poteſt cognoſci, quod diabolus ſit*, inquit Doctor Angelicus, *quia bonus Angelus in principio hortatur ad bona, & perſeverat in eis, ſed malus in principio quidem prætendit bona, ſed poſtmodum volens explere deſiderium ſuum, & quod intendit, ſcilicet decipere, inducit, & inſtigat ad mala. Aliud etiam ſignum eſt, quod bonus Angelus, etſi terreat in principio, tamen ſtatim conſolatur, & confortat*, prout patet in Zacharia patre S. Joannis Baptiſtæ, cui S. Gabriel dixit: *Ne timeas Zacharia*; qui idem etiam ſanctiſſimæ Virgini dixit: *Ne timeas Maria: Malus autem Angelos ſtupefacit, & deſolatum dimittit*. Ac proindè S. Anſelmus monet, ut circumſpecti ſimus: *cum ſic ſe transfigurat, opus eſt nobis dijudicare, & dignoſcere, ne fallendo ad aliqua pernitioſa deducat*. S. Caſſianus de quodam cujus nomen ſubticet, eò quòd illo tempore etiamnum ſuperſtes eſſet, refert, quòd *longo tempore dæmonem in Angeli ſuſcepit claritate, revelationibus ejus innumeris ſæpe deceptus credidit; per omnes noctes in cella ejus lumen abſque ullius lucernæ præbebat officio*. Sed quis tandem harum viſitationum finis fuit? Nimirum præcepit ei, ut ad imitationem Abrahæ Patriarchæ, filium quem habebat, ei in ſacrificium immolaret, *ut hoc ſacrificio Abrahæ Patriarchæ meritis in nullo inveniretur inferior*. Qui huic apparitioni fidem adhibens, ſine mora ad impoſitum ſibi præceptum exequendum ſe accinxit, cùmque vinculis funium ad ſtringendum ſibi filium adaptaſſet jamque cultrum jugulo filii admoveret, ipſe *præſagio ſceleris futuri perterritus, è cella concitus aufugit*. Nequaquam verò pari facilitate alius quidam Eremita Abrahamus appellatus ſe ſeduci permiſit; Cum enim humani generis inimicus ei apparens diceret: *Ego ſum Gabriel Angelus, & miſſus ſum ad te*: reſpondit: *Vide, ne ad alium miſſus ſis, ego enim non ſum dignus, ut Angelus mittatur ad me*. Ad quæ verba, diabolus technas ſuas detectas eſſe cernens, confuſus, & obmuteſcens diſparuit.

S. Thom. in 2. Cor. c. 11. Qualiter Dæmon cognoſci poſſit.

S. Anſelm.

S. Caſſian. collat. 2. c. 7.

Vita PP. l. 5. cap. 15.

7 S. Petrus Damianus de quodam Monacho refert, qui in cella ſua aſſiduus exiſtens, quantum exteriùs apparebat, vir magnæ ſimplicitatis erat, nomine *Marinus*; Hunc vix dies aliquis prætéribat, quin dæmon illi vel appareret viſibiliter, vel illum nocturno tempore in ſomnio non audiret loquentem, qui unà cum ipſo Pſalterium, aliaſque preces recitabat: *Aliquando verò*, inquit, S. Pater, *tenebrarum author ſe transfiguravit in Angelum lucis, eique quaſi legem dictando mandavit; Cave, quia Angelum Dei, & aſpicere, & alloqui meruiſti, indignum eſt, ut de cætero cum hominibus loquaris. Protinus ille tanquam mandatum divinitus accepiſſet, à fratrum ſe funditus collocutione removit, ſeque ſub rigida ſilentii cenſura conſtrinxit*. Cùmque tam Abbas Monaſterii, quam alius quidam Monachus, nomine *Romanus*, vehementer illum, ut loqueretur, urgeret, ipſe verò Abbati reſpondere pertinaciter abnueret, hic portas Cellæ ejus è cardinibus dejici imperans, obſtinatum hunc ſilentiarium virgis cædi juſſit, donec obſtinati, & indiſcreti ſilentii ſui redderet rationem. Tamdem verò cùm nec hac via quicquam ab illo obtinere potuiſſet, his eum verbis Abbas eſt allocutus: *Idcirco antiquus adverſarius bonorum ſemper operum inimicus, ſilentium tibi tentavit imponere, ut & tu fructum fraternæ ædificationis amitteres, & illi, qui à te ſublevandi erant, tuæ conſolationis auxilium non haberent. Sic itaque frater*, concludit S. Petrus Damianus, *quia non ex malitia, ſed ex ſimplicitate peccaverat, ad mentem quantociùs rediit, & contempta ſuggeſtione diaboli, admonitionibus pii Patris acquievit*.

S. Petr. Dam. l. 6. Epiſt. 31. Apparuit Dæmon ſub ſpecie Angeli.

8 Idem in eadem Epiſtola ſimilem quamdam refert apparitionem, quæ fœminæ cuidam, quæ eximiæ bonitatis, & Leonis Papæ IX. ſoror fuerat, accidiſſe dicitur, quæ ſtatum religioſorum amplexata, cùm Matutinum cum ſodali ſua nocturno tempore dicere conſueviſſet, eamque hora ſolita ad idem pietatis officium excitaſſet quidem, ſed fruſtra, quia ſomno eam nimis gravatam excitare non potuit, *eamdem in iram commota, quid diceret, non attendit: Diabole, inquit, ſurge. Ad quam vocem præſto diabolus, ejus quæ dormiebat effigiem repræſentans, acceſſit, & mutuos reddendo verſiculos, pſallere ſimul cœpit, cumque ad illum Pſalterii locum modulatione continua perveniſſent, ubi dicitur: Exurgat Deus, & diſſipentur inimici ejus, & fugiant à facie ejus, qui oderunt eum, ſicut deficit fumus deficiant, &c. hic illicò malignus ſpiritus ſubſiſtit, & hos exprimere verſiculos non præſumpſit; hoc ſancta mulier cùm apud ſe miraretur, expavit, & quod erat, non inaniter ſuſpicans, ſignum ſibi ſanctæ Crucis impoſuit, ſtatimque malignus hoſtis evanuit, & quis eſſet, qui ſanctæ mulieri pſallendo comes exstiterat, ſe fraudulenter occultando manifeſtavit*.

Apparitio alia.

9 De rebellibus hiſce ſpiritibus Richardus de S. Victore

Rich. à S. Vict. p. 2. in Cant. c. 17.

ctore ita ſcribit. *Falſæ devotiones decipiunt, quia quaſdam orationes, & meditationes, dulcem affectum, etiam lachrymas in anima producunt, ut vel mentem in errorem, vel elationem, vel corpus perducant ad debilitatem.* S. Gregorius in ſuis moralibus ſuper illa Jobi verba: *Quis revelabit faciem indumenti ejus?* ita ſcribit: *Leviathan iſte aliter religioſas hominum mentes, aliter verò huic mundo deditas tentat, nam pravis mala, quæ deſiderant, apertè objicit, bonis autem latenter inſidians, ſub ſpecie ſanctitatis illudit. Illis velut familiaribus ſuis, iniquum ſe manifeſtiùs inſinuat, iſtis verò velut extraneis, cujuſdam quaſi honeſtatis prætextu ſe palliat, ut mala quæ eis publicè non valet, tecta bonæ actionis velamine ſubintromittat.* Unde tot ſæculorum experientia compertum eſt, quòd homines maximè timorati, & virtuoſi hiſce deluſionibus, apparitionibus, & ſeductionibus, eis ſub ſpecie majoris boni evenientibus, præ cunctis aliis vel maximè ſint obnoxii. Enimverò ut S. Gregorius ait: *Iniqui ſi apertè mali eſſent, à bonis recipi omnino non poſſent, ſed ſumunt aliquid de viſione bonorum, ut dum boni recipiunt in eis ſpeciem, quam amant, permixtum ſumant virus, quod vitant.* Et S. Dorotheus ait: *Diabolus ipſe non poteſt interdum fallere, niſi virtutem adumbret:* Et ideò cùm Dæmoni impoſſibile ſit, ut hominem aliquem in ſpirituali vita benè fundatum, & habituatum, ad manifeſtam Dei offenſam directè, & immediatè inſtigare poſſit, venenum apparentis virtutis dulcedine permixtum ſolet porrigere.

S. Greg. lib. 33. moral. c. 22. Job 41. v. 4. Alii Dæmonis fraudes.

S. Greg. cit. ab Hug. Car. ibid.

S. Doroth. Doctr. 4. de mend.

Salmer. tr. 14. d. 1. 2.

10 Salmeron ſuper illa verba: *Transfigurat ſe in Angelum lucis*, inquit: *Se transfigurat, inviſibiliter ſuggerendo bona, ut inde eliciat mala, & viſibiliter mentiendo ſe eſſe Angelum Dei.* Hugo Cardinalis ſuper illa verba Jeremiæ cap. 41. *Egreſſus ergo Iſmael incedens, & plorans ibat*, ex S. Gregorio ita ſcribit: *Incedens, & plorans ibat, quia ut devotas mentes interimere valet, ſe ſub velamine virtutis occultat.* Idem quoque S. Gregorius alibi dicit: *Inſidiantia vitia virtutum faciem ſumunt, ſed hoſtile invectione nos feriunt; jam ſæpe immoderata ira, juſtitia, & ſæpè diſſoluta remiſſio, miſericordia vult videri, ſæpè incautus timor, humilitas, ſæpè effrenis ſuperbia appetit libertas apparere.* S. Propheta de hoc infernali monſtro dicit: *Cartilago illius quaſi lamina ferrea*, ubi idem ſanctus Pontifex ait: *Quid per cartilaginem, niſi ſimulatio oſſis accipitur? Cartilago namque oſſis oſtendit ſpeciem, ſed oſſis non habet firmitatem, & ſunt nonnulla vitia, quæ oſtendunt in ſe rectitudinis formam, ſed ex pravitate prodeunt infirmitate. Hoſtis enim noſtri malitia tanta ſe arte palliat, ut plerumque ante decepta mentis oculos, culpas virtutes fingat, & inde quiſque quaſi expectet præmia, unde dignus eſt æterna invenire tormenta*; ſic namque vindicta ſe juſtitiæ pallio contegit, ira ſub ſpecie zeli prodit, tenacitas parſimonia, & pertinacia conſtantia eſſe exiſtimatur: *Superbia, libertas; laſcivia, affabilitas; loquendi procacia, veritatis defenſio; pigritia, quietis amor.*

Hug. Card. 2. Cor. 11.

S. Greg. cit. ab Hug.

S. Greg. cit. ab Hug. Car. S. Greg. l. 32. moral. c. 17.

Job 41. 15.

Pſ. 141. v. 4.

11 S. Propheta David olim lamentabatur, dicens: *In via hac qua ambulabam, abſconderunt laqueum mihi*: Ubi Hugo Cardinalis ait: *Sub ſpecie boni diabolus abſcondit nobis laqueos; Abſcondita eſt via in pedica ejus, & decipula juxta ſemitam; hypocriſis in via continentiæ, inanis gloria in via macerationis carnis, ſeveritatis in via juſtitiæ falſa pietatis in via miſericordiæ; prodigalitatis in via largitatis, carnales affectiones in via charitatis, præſumptionis in via ſpei; & deſperationis in via timoris, furoris in via zeli, præcipitationis in via audaciæ; aſtutiæ in via prudentiæ; pigritia in via conſilii; obſtinationis in via conſtantiæ, curioſæ perſcrutationis in via ſapientiæ.* Diabolus enim optimè zizania inter triticum tam bono ordine ſeminare novit, ut unum ab alio vix diſcerni queat. unde S. Hieron. ait: *Inter triticum, & zizaniam, quamdiu herba eſt, & nondum culmus venit ad ſpicam, grandis ſimilitudo eſt, ut in diſcernendo aut nulla, aut perdifficilis ſit diſtantia.* Viri ſic quoque vitia ſpecie virtutis accuratè palliare novit; unde S. Laurentius Juſtinianus ait: *Viros perfectos ad ſpiritualia aſſuetos inter certamina callidè ſemper obſervat, illis namque in lucis Angelum transfigurat ſe, & vitia ſub virtutum ſpecie ſuadere continuò nititur. Nam ſub colore zeli furorem inſerit, ſub juſtitiæ imagine crudelitatem, ſub velamine charitatis carnalem affectionem, ſub prætextu honoris Dei privatam laudem, & ſub deſiderio ſalutis animarum, prælationis officium ſuadet, ut quæratur.*

Hug. Car. ib. Dæmon decipit ſub ſpecie boni.

S. Hieron.

S. Laur. Juſt. de diſcipl. & perf. Monaſt. Converſ. ca. 11.

12 Notum eſt facinus illud, quod circa Heronem Monachum contigit, qui poſtquam per annos quinquaginta vitam in deſerto auſteriſſimam traduxiſſet, tandem *poſt tantos labores ab inſidiatore deluſus, graviſſimo lapſu corruens, cunctos in eremo conſtitutos luctuoſo dolore percuſſit.* Dæmon vultum Angelicum præferens eidem apparuit, atque ſemetipſum in puteum præcipitem agere juſſit, utpotè *qui magnum*, ut ajebat, *virtutis ſuæ meritum probaturus eſſet, cùm inde exiſſet illæſus*: Quem Monachi ſemivivum inde extraxerunt, & licèt triduo poſt lapſum ſupervixerit, in ſua tamen obſtinatione mortuus eſt à dæmone deluſus.

Notabile exemplum.

13 Alium quemdam Dæmonis aſtum obſervat Richardus à S. Victore, dicens: *Malè quoſdam de ſalute alterum ſollicitant, quos incitant, & accendunt ad converſionem, vel ædificationem aliorum longè poſitorum, quatenus à quiete mentis, & utilitate propria eos dejiciant.* Cui accedit alia quædam tortuoſi ſerpentis aſtutia, quam S. Joannes Climacus his verbis innuit: *Impedire nos Dæmones à levioribus ſolent*: ſed quo putatis fine id faciunt? *Ut ad graviora impellant.*

Rich. à S. Vict. par. 2. in Cant. c. 17.

S. Jo. Climac. gr. 26. nu. 15. ſcalæ.

DISCURSUS VIII.

ARGUMENTUM.

Minimus ad animam noſtram aditus dæmoni ſufficit, ut deinceps omnem ſuam malitiam in eam infundere poſſit, neque nos impedit, quominùs multa bona opera faciamus, dummodò etiam mali aliquid à nobis committatur.

THEMA.

Nolite locum dare diabolo, Ad Epheſ. 4. v. 27.

1 UTiliſſimum profectò eſt hoc Sancti Apoſtoli monitum, quo humanam erudiri voluit ignorantiam, ne fraudulento angui tartareo vel minimum homines aditum indulgeant, ſiquidem, prouti experientia teſte videmus, quòcumque ſerpens capite ſuo penetrare poteſt, eò quoque toto reliquo corpore paulatim haud difficulter ingreditur. Qua eadem aſtutia Dæmon ſemper uti conſuevit, procurando nimirum, ut mediante levi aliqua tranſgreſſione, vel affectu, aut paſſione aliqua inordinata, vel minimam in corde, & anima noſtra rimam, aut aperturam obtinere queat, ſiquidem illa præhabita, haudquaquam ei difficile eſt, ut paulatim in eamdem cum omni malitia ſua ingredi valeat. Unde D. Chryſoſtomus ait: *Veterator malorum diabolus cùm ſit magna illius malitia, multa opera, ingenti ſtudio, condeſcenſioneque nonnulla ad perditionem hominum utitur: A minimis enim plerumque incipit.*

Diabolo nec minimus concedendus eſt aditus.

D. Chryſ. Hom. 87. in Matth.

2 De cancro, conchis, ſive cochleis inſidiante, naturaliſtæ referunt, quòd hac uti ſoleat aſtutia; ſubitò enim ut illarum unam apertam eſſe conſpicit, lapillum quemdam in eam conjicit, vel modicum lignum, ut inde impedita claudi non poſſit, hæc enim modica apertura ſufficit ei, ut eam ingredi paulatim, & devorare poſſit: pari quoque ſagacitate dæmon utitur, quia *ſerpens erat callidior cunctis*, mox enim, ut cor hominis bonis hiſce temporalibus capiendis patere conſpicit, lapillum quemdam, id eſt, inordinatum erga certam quamdam perſonam ingerit amorem, idque ſub ſpecie boni, ut ſcilicet ejus procuret ſalutem, ubi verò per hunc affectum minimum aliquem in cor illud aditum ſibi patefecerit, ſenſim, & paulatim ſpiritus immundus cum omni malitia ſua in illud ſe inſinuat. Unde D. Chryſoſtomus ait: *Ubique illis ſolis duntaxat initiis opus: ſi verò nactus fuerit initium nocendi, omnia ſibi ipſi ſuopte ingenio veſtigat, & amplificat. Unde de Juda traditore ſcriptura ait: Cùm diabolus jam miſiſſet in cor, ut traderet eum Judas*; Ubi Hugo Cardinalis ait: *Quidam dicunt, quod diabolus immittit mala, non propriè, ſed immittere dicitur imaginationes, imprimendo in vi imaginativa. Item loquendo ad ſpiritum ſuo modo, & ſic ſuggerendo mala. Tertiò immittendo quædam fomenta corporis.* Et S. Auguſtinus inquit: *Si quæris, quid miſſum ſit in cor Judæ? hoc utique, ut traderet eum; miſſio iſta ſpiritualis ſuggeſtio eſt, non fit per aurem, ſed per cogitationem, ac per hoc non corporaliter, ſed ſpiritualiter.* Dubitare quidem non licet, quia Judas unà cum aliis Apoſtolis collegis ſuis vitam duxerit Apoſtolicam, Chriſtumque in jejuniis, in peregrinationibus, in actibus humilitatis, & mortificationibus ſecutus fuerit. Itemque Evangelium ferventer prædicaverit, miracula patraverit, & orationi ſæpiùs incubuerit, & tamen dæmon in cor, & animam ejus aliqualem aditum habebat, tenebat-

Ne enim noſtræ concham aperiſſ teneat ac Deum auferat, ut Judæ contigit.

D. Chryſ. ho. 14. ad Eph. Joan. 13. 2.

Hug. Card.

S. Aug. Tr. 55. in Joan.

que concham hanc apertam, quod unicum ad inæſtimabilem animæ etiam Apoſtoli alicujus gemmam rapiendam, & devorandam, Deumque ex eadem anima expellendam abundè ſufficit.

Matt. 6. v. 24. Lyran. ibid. Dæmon à minimis tentare incipit.

3 Lyranus ſuper illa verba: *Non poteſtis duobus Dominis ſervire*, ita ſcribit: *Cor hominum non poteſt ſimul capere Deum, & diabolum, ſed ſuſcepto diabolo per peccatum, exit Deus: ſuſcepto Deo per charitatem, exit diabolus.* Dæmon autem ſenſim, & paulatim noſtram machinatur ruinam: *à minimis enim incipiunt, qui in maxima proruunt.* S. Bernardinus de Senis ait: *Tanta quippe aſtutiæ eſt ſerpens antiquus, ut hominem Deum timentem non mox invadat ſuggeſtione aperti ſceleris, ſed primum paululum reſtringit rigorem juſtæ diſcretionis; qui autem modica ſpernit, ut dicitur Eccleſiaſtici, c. 29. paulatim decidet:* Unde in Apocalypſi Epiſcopo illi dicitur: *Habeo adverſum te pauca, multa ſe adverſus eum habere diceret, ſi illum in manifeſtis ſceleribus inveniſſet, ſed pauca ſe habere aſſerit, quia in eo fervorem juſtitiæ, negligentiæ torpore remiſſum invenit.* Et ideò Richardus à S. Victore hoc nobis documentum poſt ſe ſcriptum reliquit: *Seipſum neceſſe eſt, ut quiſque proficiens vincere ſtudeat, & voluntates ſuas frangere, nec tantum majora peccata, ſed etiam minora oblectamenta cavere, quantum enim à voluntate propria, vel delectatione, vel conſolatione carnali etiam in minimis vincitur, tantum à robore deficit, & mente infirmus fit.* Et paulò poſt ſubdit: *Item quantum parvis ſuggeſtionibus inimici ſuccumbit, tantum hunc contra ſe robuſtum facit, ſicut Job in perſona talis dicit: Irruit in me quaſi gigas, ut ei jam reſiſtere non valeat, cui cedendo ferventer contra eum vires dabat.*

S. Ber. 3. ſer. 3. in fer. 3. poſt Pent.

Eccl. 19. v. 1. Apoc. c. 2. v. 4.

Rich. à S. Vict. ʒ 2. in Cant. c. 31.

Job 16. 15.

Fur ſimilis qui parvum per feneſtellam immiſſit, ut majores aperiat. Joan. 10. 10.

4 Dæmonem in pluribus ſcripturæ locis furi aſſimilari legimus, præcipuè verò apud S. Joannem c. 10. *Fur non venit, niſi ut furetur, & mactet, & perdat.* Notandum verò eſt ſtratagema, quo latrones communiter uti ſolent; ubi enim violenter ingredi nequeunt, ne fores domus dejiciendo, vel muros, & parietes perfringendo ſtrepitum aliquem excitent, ex quo domeſtici à ſomno excitentur, ſi parvam quamdam feneſtram apertam inveniant, puerum aliquem ſagacem ab eis in furtis committendis eruditum per illam immittunt, qui cautè fores domus, vel feneſtras majores aperiat, per quas ipſi ingredientes, pro libitu ſuo quævis obvia rapiunt, & furantur: Eſtque hæc eadem latronis infernalis in deprædandis animabus vulgaris ſagacitas; ne enim in animas cum ſtrepitu, id eſt, per inſtigationem ad peccata enormia committenda irrepat, priùs ſuggeſtionem, vel imaginationem immundam eis immittit, vel ad aſpectus oculorum incautos, ad complacentiam ſenſualem, vel periculoſam aliquam familiaritatem extimulat, &c. *Cum diabolus jam miſiſſet in cor, &c. veniam ad te tanquam fur in nocte.* Somno illuſionem quamdam nocturnam, vel turpis rei viſæ, vel auditæ reminiſcentiam, tamquam modicam quamdam ſcintillam in animam injicit, quæ demum eò paulatim excreſcit, ut ad accendendam in nobis magnam quamdam fornacem Babyloniçam abundè ſufficiat.

Joan. 13. 2. Apoc. 3. 3.

Unicus dæmoni ſufficit aditus. S. Eph. c. 1. de morbo linguæ.

5 Ingenioſa profectò, nec minus utilis eſt illa ab avicula laqueo, vel reti capta, deſumpta ſimilitudo, quam S. Ephrem his verbis adducit: *Ex volucrum aucupio diſce*, inquit, *quæ parva videntur, non ideo contemnenda; contingit enim, ut avis in laqueum incidens minima capiatur unguicula, & alarum vires franguntur, & debilitantur ob unguem vilem, & cùm totum corpus ſit extra laqueum, totum tamen retinetur.* Quot ſunt hodie viri apparenter exemplares, qui cùm in novem Decalogi præceptis omninò ſint irreprehenſibiles, ſæpè tamen per unicam capiuntur unguiculam, id eſt, in uno tantùm præcepto delinquunt? Hoc eſt, quod David dicere voluit, dum ait: *Tunc non confundar cum perſpexero in omnibus mandatis tuis.* Recogitetis velim, quàm ſollicitè Goliath ex omni corporis parte armatus fuerit, quantumque ſe de ſua fortitudine animique generoſitate jactaverit, & tamen quia pars quædam frontis nuda remanſit, in eadem per evibratum ex funda Davidis lapillum fortiter ictus, in terram proſtratus turpiter occubuit. Quare *Exemplum à militibus, cape*, inquit idem S. Ephrem; *nonne totum corpus militis ferreo thorace munitur? accedit autem, & illud ob laxiorem conſtitutionem lædi, nam ſi per tenuem aliquam rimulam telo aditus pateſiat, ſtrenuo militi mortem affert.* Rex Achab prælium ingreſſus, in omnibus corporis partibus ſolida armatura erat præcinctus, una ſolum excepta, in qua telo, & haſtæ aditus patebat, & ideò in illa ferro vulneratus miſerè interiit. Imaginemini vobis arcem quamdam, vel civitatem omninò inexpugnabilem, ſive ſitus conſideretur inacceſſibilitas, ſive annonæ victus, & munitionis bellicæ abundans copia, ſive præſidiariorum militum invictus, & intrepidus auſus, ſive murorum, vel mœnium altitudo cum latitudine conjuncta, ſive vallorum fortificationes, ita tamen ut ſolùm unica murorum pars obſoleta pateſcat, unicus ille quantumvis modicus defectus inimico ad urbem invadendam ſufficit. Porrò anima hominis juſti per civitatem benè munitam, & cuſtoditam ſymbolicè ſignificatur; quòd ſi hæc ex omni prorſus parte benè munita, præſidiiſque debitis providè cuſtodita fuerit, nihil contra illam humani generis hoſtis obtinere poterit: quòd ſi verò unica tantùm ex parte, quacumque tandem, defectuoſa fuerit, væ illi, quia metuendum illi, ne vel ex hoc ſolùm capite dæmoni in prædam cedat: *Omnes ergo rimæ, ne dicam portæ*, inquit S. Cyprianus, *claudendæ ſunt, ne per unum foramen caſtra omnia penetrentur, & univerſa componenda ſunt munimenta, ne per modicum non munitum tota civitas ruat.* Videt enim dæmon, v. g. quòd vir ille timoratus quoad honeſtatis, & pudicitiæ cuſtodiam vigilantiſſimè ſe gerat, ſenſuſque ſuos ſollicitè cuſtodiat, eleemoſynis dandis & contemptui ſuiipſius totaliter ſit deditus, ſobrius, & parcus ſit in victu, corpus ſuum ciliciis mortificet, & affligat, linguam ſuam refrænet, atque in operibus miſericordiæ tum ſpiritualis, tum corporalis ſe exerceat, &c. Sed quid demum inde boni provenit? Nimirum quia dæmon perfectè cognoſcit, quòd natura ejus ad bilem, & iram ipſum extimulet, proindè huc caſtra ſua figit, tamque amplum animam ejus invadendi aditum deprehendit, ut illum paulatim averſionem, imò & odium adverſùs proximum ſuum concipere faciat, quod ipſum ſolùm dæmoni abundè ſufficit, quia: *Qui non diligit, manet in morte*; Nam ut S. Hieronymus ad Celantiam ſcribit: *Quid prodeſt tenuare abſtinentia corpus, ſi animus intumeſcat ſuperbia? quam laudem merebitur de pallore jejunii, ſi invidia lividi ſumus? quid virtutis habet vinum non bibere, & ira atque odio inebriari?*

S. Cypr. l. de ſing. Cleric.

1. Joan. S. Hieron. l. 1. Ep. 10.

6 Herodes quidem S. Joannem Baptiſtam in ſumma veneratione habebat, conciones ejus perlibenter auſcultabat: *Libenter eum audiebat*, & quidem non ex curioſitate, ſed ex proficiendi deſiderio eum audiebat, nam juxta veridicum S. Marci Evangeliſtæ teſtimonium, *audito eo multa faciebat*, nec mirum, quia eximium de Baptiſta conceptum ſibi impreſſum habebat: *ſciens enim virum juſtum, & ſanctum*: at verò hæc omnia nihil ei profuerunt, quia licèt in multis rebus virtuosè, & in timore Dei proceſſerit; *multa faciebat*, attamen nondum omnia faciebat, quia ſpiritus fornicationis mediante inceſtu in cor ejus amplum aditum habebat, ideò ad Herodiadem dimittendam diſponi nunquam potuit.

Marc. 6. v. 20.

7 In Cap. 11. Libri primi Regum legitur, quòd cùm Naas Ammonites adverſum Jabes Galaad bellum inſtituiſſet, hic verò populus ab eo in fœdus admitti ſupplicitèr poſtularet; Naas ſuperbo elatoque animo ei reſponderit: *In hoc feriam vobiſcum fœdus, ut eruam omnium veſtrum oculos dextros.* Ex qua hiſtoria S. Petrus Damianus aptiſſimum propoſito noſtro eruit myſterium. Etenim Naas utpote filius dæmonis, qui creatori ſuo factus eſt rebellis, Galaaditis nequaquam ambos oculos erui poſtulat, ſed ut eſt ſagaciſſimus ſufficere ſibi dicit, ſi unus duntaxat, iſque dexter eruatur ſingulis; at verò qua de cauſa id eum petiiſſe exiſtimatis? *Quia ſæpe malignus hoſtis, conſentienti ſibi cuilibet reprobo homini potiorem partem ſanctitatis, ac lucidi operis adimit, minorem verò artificioſa quadam ſuæ calliditatis induſtria derelinquit, ut in eo quod tollitur, ſit occaſio damnationis, ut pereat, in eo verò quod remanet, de ſpe fiducia præſumatur, ut peccator ad pœnitentiam non recurrat.* Oculum porrò ſiniſtrum nobis relinquit, contentius, ſi dexter nobis oculus erutus fuerit, quia certas quaſdam devotiones exteriores, orationes vocales, jejunia, peregrinationes ſacras, eleemoſynas, ſanctorum advocatorum invocationes, & alias ſimiles, quibus nos in conſpectu hujus mundi homines virtuoſos ſecundùm exteriorem apparentiam probamus, & in quibus ſalutem noſtram in tuto poſitam eſſe confidimus, haud gravatè nobis permittit, dummodò gratiam, & amicitiam Dei veluti oculum dextrum in nobis interimat, & extinguat; ſic enim fama in nobis ſalva manet, & tamen in abſcondito, & in conſpectu

1. Reg. 11. 2. Dextrū oculum eruere conatur Dæmon hominibus ad damnationem.

Dei

Dei amor laſcivus, vel odium mortale, aut lucrum injuſtum in ſuo vigore perſeverant, quæ ad hominem æternaliter damnandum abundè ſufficiunt.

Exod. 8. 25. Ad bona instigat, ſed defectuoſa. Oleaſter.

8 Pharao quoque, qui tyranni infernalis verus typus erat, libenter quidem Hebræorum populo, ut Deo ſuo ſacrificaret, indulgebat, dummodò ſacrificia illa in Ægypto immolaret. Unde doctiſſimus Oleaſter ſequentem elicit moralitatem: *Diabolus facere bona opera permittit, imo ad ea inſtigat, cum aliqua tamen mala conditione, qua bonum opus malum faciat; ſinebat Pharao Judæos colere Deum ſuum, ſed in terra Ægypti.* Venerabilis Beda verba illa Luc. 15. *Pœnitentiam agite, &c.* exponens, ſimul etiam in quonam vera pœnitentia conſiſtat, his verbis declarat: *Pœnitentiam agere*, inquit, *eſt perpetrata mala plangere, & plangenda non perpetrare, nam qui ſic alia deplorat, ut tamen alia committat, adhuc pœnitentiam agere aut ignorat, aut diſſimulat.* Demum verò ad propoſitum noſtrum ſubjungit: *Quid enim prodeſt, ſi peccata quis luxuria defleat, & tamen adhuc avaritiæ æſtibus ambulet? aut quid prodeſt, ſi ira culpas jam lugeat, & tamen adhuc invidiæ facibus tabeſcat?*

V. Beda in c. 15. Luc.

Verus Dei cultor omnia vitare debet peccata.

9 Spiritus Sanctus de Jehu intra tot annorum curricula, quibus rex erat, aliud peccatum vel tranſgreſſionem propalare non poterat præter unicam, quia poſtquam ejus in diſperdenda domo, & progenie Achab, nec non in idolis Baaliticis evertendis egregium zelum mundo palam expoſuiſſet, ſubjungit: *Verumtamen à peccatis Jeroboam filii Nabat non receſſit, ſed dereliquit vitulos aureos, qui erant in Bethel, non cuſtodivit, ut ambularet in lege Dei Iſrael in toto corde ſuo.* Ecce tibi manifeſtum ejus errorem. Nimirum in corde ſuo aliqua ſaltem ex parte diabolo locum dedit: Tametſi enim adoratores, & cultores Baal penitus diſſipatit, attamen Jeroboami vitulos aureos in ſuo apud populum cultu, & veneratione perſeverare permiſit; cùm tamen verus Dei cultor omnia idola neceſſariò evertere, & annihilare debeat; nam ſi unicum ſolum reliquum maneat, hoc ipſum ad divinam juſtitiam exaſperandam abundè ſufficit.

Jac. 2. v. 10. 1. Cor. 10. v. 21. Nec minimum Dæmoni patet dare cordis.

10 S. Jacobus ait: *Qui totam legem ſervaverit, offendat autem in uno, factus eſt omnium reus.* Et S. Paulus ad Corinthios ait: *Non poteſtis menſæ Domini participes eſſe, & menſæ dæmoniorum.* Qui enim de cibis diis gentilium oblatis deguſtabant, dæmonis ſequaces eſſe declarabantur, & ideò Apoſtolus impoſſibile eſſe dixit, ut quis de menſa Chriſti participet, & ſimul huic ſerpenti tartareo aditum quantumvis minimum indulgeat, nequaquam enim ſe mutuò compatiuntur Arca, & Dagon. *Quæ conventio Chriſti ad Belial? aut quæ ſocietas luci ad tenebras?* Et ideò Eccleſiaſticus comminatur, dicens: *Væ peccatori terram ingredienti duabus viis.* Quæ comminatio profectò multos Chriſtianorum perſtringit. Quot ſunt enim inter Chriſtianos, qui ſibi perſuaſum habent, quòd Deum in corde ſuo habeant, eò quòd ſe in multis devotionibus, & exercitiis ſpiritualibus quotidie occupant, licèt cæteroquin ſuum quoque minimum aditum, vel locum diabolo indulgeant; ſed falluntur turpiter, quia ut apud Oſeam dicitur: *Diviſum eſt cor eorum, nunc interibunt.* Et idem S. Auguſtinus ait: *Væ duplici corde, qui in corde ſuo partem faciunt Deo, & partem diabolo; iratus enim Deus, quia ſit ibi pars diabolo, diſcedit, & totum diabolus poſſidebit.*

2. Cor. 6. 15.

Eccl. 2. v. 14.

Oſeæ. v. 2. S. Aug. t. 7. in Joan.

3. Reg. 18. Deus enim totum cupit.

11 Malum utique ſignum eſt, dum quis gradiendo claudicare cernitur, quia ſcriptum eſt: *Claudus non intrabit in templum.* Per hos verò claudos, cultores Baal intelligebantur quibus Elias Propheta exprobrabat dicens: *Uſquequo claudicatis in duas partes? Si Dominus eſt Deus, ſequimini eum: ſi autem Baal, ſequimini illum;* Quod conſonat cum verbis Chriſti manifeſtè dicentis: *Nemo poteſt duobus Dominis ſervire, aut enim unum odio habebit, & alterum diliget, aut unum ſuſtinebit, & alterum contemnet.* Id quod Gloſſa hoc loco ſequenti argumento verum eſſe oſtendit, dicens: *Cum Regnum Dei, & diaboli diſſideant inter ſe, in utroque nemo poteſt ſimul militare, unde qui baptizantur, diabolo abrenuntiant, & ejus operibus.* Etenim Deus nimio zelo animam noſtram diligit, quam ut S. Auguſtinus ait, ad imaginem, & ſimilitudinem ſuam creavit, *ut factorem ſuum pro imagine cognoſcat, & pro ſimilitudine diligat;* Et ideò totum amorem, totum cor ejus expoſcit, dicens: *Præbe fili mi, cor tuum mihi;* Et iterum: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, ex tota anima tua, ex omnibus viribus tuis;*

3. Reg. 18. v. 21.

Matth. 6. 24.

Gloſſ. ord. ib.

S. Auguſt. l. de ſpiritu. & anima. Prov. 23. 26.

Deut. 6.

quia ipſam ſibi in ſponſam adoptavit: *Sponſabo te mihi in fide.* Atque ideò ſicut ſponſa quæ alteri amatori vel minimum locum in camera vel cubili ſuo indulget, adultera reputatur: ita pariter Chriſtianus ille, qui peccato ſuo mediante, dæmoni vel minimum in cor ſuum aditum indulget, ſine ulla controverſia adulter vocari poterit; cui proindè improperari poſſit illud Iſaiæ: *Suſcepiſti adulterum, dilataſti cubile tuum*, quia ut apud Ezechielem dicitur: *Quaſi mulier adultera, quæ ſuper virum ſuum inducit alienos.* Non verò ſic anima fidelis facit, quia potiùs, dum inimicum ad cordis ſui fores pulſantem, & hoſpitiolum à ſe, id eſt, conſenſum in unicam duntaxat culpam poſcentem, audit, reſpondet, quòd anima illa ſancta apud Iſajam reſpondebat: *Coangustatum eſt ſtratum, ita ut alter accidat, & pallium breve, utrumque operire non poteſt.*

Iſa. 57. v. 8.

Ezech. 16. v. 32.

Iſ. 28. v. 20.

Dæmon Erycio ſimilis de quo fabula.

12 Nota utique eſt illa de Erycio fabula, qui ſerotino tempore ad vulpis foveam accedens, minimum quendam antri ſui angulum ſibi in noctis illius hoſpitium indulgeri popoſcit; Quo obtento, ingreſſus antrum paulatim membra ſua extendere, & melioris quietis cauſa dilatare cœpit, adeò ut pungentes ſpinæ, quibus Erycius armorum loco toto corpore obſitus eſt, vulpem magis magiſque ſtringentes, eamdem antrum ſuum deſerere, & Erycio inhabitationem relinquere coegerit. Eadem quoque eſt antiqui ſerpentis aſtutia, qui modicum in cor, & animam noſtram aditum poſtulat, & paulatim uſque ad totius cordis poſſeſſionem ſeſe dilatat: ac proindè cauti eſtote: *Nolite locum dare diabolo*, ſecùs enim comminatur nobis Deus per Iſaiam: *Ponam eam in poſſeſſionem Erycii.* Porrò diabolus primitùs ſub ſpecie boni, vel ſub pallio devotionis cor noſtrum ingreditur, idque adeò ſubtiliter, ut fraus, & dolus ejus in principio etiam à viris ſpiritualis vitæ peritis notari vix poſſit: at verò poſtquam per cordis noſtri oſtium ingreſſus eſt, tandem per omnem malignitatem ſuam paulatim extenditur, adeò ut paulatim punctura, & remorſus conſcientiam cruciantes in animæ ſinu non ſine dolore percipiantur. Sed dicat fortaſſe aliquis, quidnam damni animæ noſtræ conciliare poterit unicus curioſus obtutus? Cui proindè reſpondeo, niſi curioſitas oculorum animæ pernicioſa eſſet, non utique Job, qui patientiæ, & ſanctitatis ſpeculum fuit, proteſtaretur dicendo. *Pepigi fœdus cum oculis meis, ut non cogitarem quidem de virgine*, cujus protinus hanc rationem ſubjungit: *Quam enim partem haberet in me Deus?* Quot ſunt qui per unicum curioſum obtutum ſpiritui fornicationis in imaginationem ſuam aditum dederunt, unde poſteà cum omni veneno, & malitia ſua in voluntatem, & animam eorum ſe adeò efficaciter inſinuat, ut Deus abinde recedere, & exulare coactus fuerit? Pharao mox ut à Moyſe audivit: præceptum à Deo impoſitum eſſe Hebræis, ut omnes relicta Ægypto ad offerendum Deo ſacrificium in ſolitudinem per triduum concederent, ut aſtutus, & verſipellis erat, ad id faciendum plenam quidem illis facultatem dedit, attamen cum hac conditione: *Oves tantùm veſtræ, & armenta remaneant, parvuli veſtri eant.* Cui Moyſes nequaquam id fieri poſſe reſpondit, ſed potiùs *cuncti greges pergent nobiſcum, non remanebit ex eis ungula, quæ neceſſaria ſunt in cultum Domini Dei noſtri.* Ita quoque tartareus Pharao ſollicitat, ut dum à nobis Deo offerendum eſt ſacrificium, ſemper aliquid rerum noſtrarum in Ægypto remaneat, cui per affectum adhæreamus, ut hac ratione aliquod in nos Dominium retinere poſſit: at verò diſcamus à Moyſe ſalutare reſponſum, quo ei occurramus: *Non remanebit nec ungula. Nolite locum dare diabolo.*

Iſ. 14. v. 23. Tentat ſub ſpecie boni.

Curioſus aſpectus perniciosus. Job 31. v. 1.

Exod. 10. 24.

DISCURSUS IX.

ARGUMENTUM.

Serpens infernalis ſpecialiter ad hoc omnem ſuam adhibet induſtriam, & conatum, ut viros ſanctiſſimos, & perfectiſſimos vincere poſſit.

THEMA

Superſeminavit zizania in medio tritici, Matth. 13. verſ. 25.

1 DEus quidem invidum ſerpentem in exordio mundi hac mulctavit ſententia, ut terra paſceretur: *Terram comedes;* Ipſe tamen hoc pabulo minimè contentus, nobiliorem ſibi cibum ſemper inquirit, nam ut in Propheta Habacuc ſcribitur: *Cibus ejus electus.*

Dæmon et juſtos capere laborat. Gen. 3. 14.

Habacuc 1. 16.

ctus. Similiter quando peſſima ſua ſeminavit zizania, ut fructum ſibi congruum redderent, illa non ſuper hordeum, avenam, vel ſimile aliquod vile frugum genus diſperſit, ſed ſuper triticum: *Superſeminavit zizania in medio tritici.* Cujus ratio eſt, quia ut Cajetanus inquit: *Non ſufficit diabolo ſuper apponere malum bono, ſed ſatagit, ut optimis quibuſque miſceat illud.* Hanc etiam ob cauſam ſub latronis habitu figuratur, quia ut Didacus Stella benè obſervat: *Numquam fur furaturus ingreditur loca, ubi paleæ ſunt, & ſtercora, nam ex eis nihil hauriet, niſi pulverem in calceis: at mercatorum domos ingreditur, & vaſis ſacris inſidiatur, atque araria publica quærit.* Porrò peccatores, & homines mundani, qui bonis terrenis immerſi vivunt, quoſque proindè de facto proprietatiè Dæmon poſſidet, palea, & ſtercore onuſti ſunt, quia S. Paulus de bonis hujus vitæ ait: *Omnia arbitror, ut ſtercora;* Et ideò his neglectis, illis inſidiatur theſauris, de quibus apud Matthæum dicitur: *Theſaurizate vobis theſauros in Cœlis.* Quod D. Chryſoſtomus per ſimilitudinem à privatis deſumptam exponit, dum ait: *Quemadmodum fit in navigiis, qui vacuam habent navem, non metuunt pyratarum inſultum, non enim veniunt, ut contegant navem nihil vehentem.* Et D. Chryſologus ait: *Inter innocentes nequitiam gratis ſerere conſuevit, non ut acquirat zizania, ſed ut triticum perdat. Hoſtis plus ducem, quàm militem petit, nec obſidet mortuos, ſed impugnat viventes: ſic diabolus non peccatores quærit capere,* Præfatus D. Chryſoſtomus in alia quadam Homilia eamdem proſequitur pyratarum ſimilitudinem, dicit enim: *Quemadmodum pyratæ, qui mare navigiis infeſtant, non tum, ubi conſpexerint naves è portu exeuntes, invadunt, quid enim hinc fructus caperent, ſi ſcapham inanem demergerent? ſed ubi redierit onuſta, tunc omnes expediunt artes; ita ſceleratus ille Dæmon, ſimulatque videt aliquos multa collegiſſe, videlicet jejunia, preces, Eleemoſynas, caſtitatem, reliquaſque virtutes omnes, ubi vides navigium noſtrum eſſe plenum pretioſis pietatis lapidibus, tum irrumpit, undique theſaurum perfodiens, ut in ipſius portus oſtiis ſcapham demergat.* Idem quoque ſanctus Doctor in Homilia prima ad populum Antiochenum latronum ſimilitudinem adducit: *Neque admiremur,* inquit, *quod ſpiritualibus inſtantes multa patiamur adverſa. Quemadmodum enim latrones, non ubi fœnum, & palea, & calamus, ſed ubi aurum, & argentum, ibi fodiant, & palea, & calamus, ſed ubi aurum, & argentum, ibi fodiunt, & continuo vigilant, ſic & diabolus his maxime inſtat, qui ſpiritualia attingunt.* S. Nilus quoque exemplo utitur pyratarum, qui illis præcipuè navibus inſidias parant, quas pretioſioribus mercibus norunt eſſe onuſtas.

Cajet. ib.
Did. Stella in c. 4 Luc.
Phil. 3. v. 8.
Matt. 6 v. 20.
D. Chryſoſt. hom. 4 de verb. Iſa.
D. Chryſol. ſer. 96.
Onuſtas invadit naves.
D. Chryſoſt. h. 1 de verb. Iſai. 3.
D. Chryſoſt. ho. 1 ad pop.
S. Nilus de octo vitioſis cogit. cap. de ſuperb.

2 In eo præcipuè peccatum Luciferi conſiſtit, quòd Thronum Divino ſimilem, & parem ambire præſumpſerit: *In Cœlum conſcendam*, quid mirum igitur ſi oculos ſemper ad ſublimia, & pretioſa directos habeat, id eſt, in eos qui ad illas ſedes è quibus ille præcipitatus fuit, aſpirant? Filii Jacob Joſephum fratrem ſuum fatali ſemper odio proſequebantur, quia illum à Patre ſuo teneriſſimè amari videbant, utpotè qui illum in peculiaris dilectionis ſignum pulcherrima illa veſte, quæ Polymita vocabatur, induerat. Eodem prorſus modo invidus ille ſerpens tolerare nequit, quòd communis creator majori nos dilectione, quàm ipſum proſequatur, ſiquidem ut nos ſanguine ſuo pretioſiſſimo redimeret, corpus ſibi mortale pro nobis aſſumpſit, quod in Angelorum obſequium nunquam fecit. Præ nimia invidia in rabiem agi videntur, dum nos Cœleſtibus virtutum, gratiarum, & donorum infuſorum theſauris locupletari vident, ac proindè omni conatu nos hiſce theſauris ſpoliare contendunt; nam ut Caſſiodorus ait: *Graviores inſidias adverſarii tunc ſubimus, quando Dei dona ſuſcipimus,*

Iſa 14. v. 13. Invidens hominis ſublimem eo quo vertent loci.
Caſſiod. l. 11. Ep. 2.

3 Jeremias Propheta ſe vocem quamdam Dei audiviſſe ſcribit, dicentem ſibi: *Ab aquilone pandetur omne malum.* Circa quæ Dei verba meritò quærendum venit, cur potiùs ex parte Aquilonari quodvis infortunii genus metuendum ſit, quàm aliunde? Pro cujus reſolutione memorandum eſt, quòd inimicus humani generis omnium malorum author, & inſtrumentum olim dixerit; *Sedebo in lateribus aquilonis*, quid igitur mirum, ſi ab aquilone omne malum velut à fonte rivuli ſcaturiant? Verùmtamen notandum eſt, quòd ſanctus Propheta Job dicat: *Ab aquilone venit aurum, & ad Deum formidoloſa laudatio.* Quodnam obſecro eſt aurum illud, quod ab Aquilone procedere dicitur? Nimirum homines perfecti, & ſancti, atque ex mercibus Cœleſtibus divites, & opulenti, quibus proindè dæmon, latro ille tartareus, quaquaverſum ſtruit inſidias; unde ſanctus Hieronymus ait: *Nos aurum ſanctos intelligimus, ab Aquilone, hoc eſt, à diabolo ereptos.* Sed quænam eſt inter aurum iſtud, & verba illa: *Et formidoloſa apud Deum laudatio,* convenientiæ, aut connexionis proportio? Idem ſanctus Hieronymus ait: *Laudant cum formidine, incredibilia arbitrantes, quod potuerint de hoſte graviſſimo liberari,* quia ut ſanctus Anſelmus ait: *Diabolus inceſſanter pios perſequitur, & tanto periculoſiùs, quanto occultiùs.*

Jer. 1. 14. Cœleſtibus donis opulentioribus Dæmon magis inſidiatur.
Iſ. 14. v. 13.
Job. 37. 22.
S. Hieron.
S. Hieron.
S. Anſel. in 2. ad Timoth.

4 Negari haudquaquam poteſt, quin Phariſæus ille, cujus apud ſanctum Lucam capite decimo octavo fit mentio, priuſquam ad templum orationis cauſa adiret, multorum Cœleſtium theſaurorum locuples fuerit, quia vir erat, qui ut ex Evangelio colligitur, aſſiduè domum Dei frequentabat, pariterque orationibus, eleemoſynis, & jejuniis apprimè deditus erat, prætetquam quòd Hugo Cardinalis dicat; *Duæ ſunt partes juſtitiæ, declinare à malo, & facere bonum, iſte Phariſæus, ut perfectè juſtus appareat, de utraque gratias agit;* at verò pyrata infernalis omni conatu in id incubuit, ut navigium iſtud tot pretioſis mercibus liberaliter onuſtum ab excitato præſumptionis, & vanæ gloriæ vento demergeretur, ut hac ratione, ſuæ illud poteſtati ſubjiceret, Unde Sanctus Ambroſius ait: *Studet ſupplantare diabolus bonis operibus intentos. Quantum laboravit Phariſæus ille, ne raperet aliena, ne injuſtus eſſet, ne adulteraretur? quantum laborabat, ne peccaret, ſicut peccabat publicanus? Quantum laboravit, ut bis in Sabbato jejunaret, & decimas daret omnium quæ acquireret? Advertit hoc diabolus, & perfudit eum ulcere gravi, ut non teneret caput, mente carnis inflatus, & in eo in quo laudabilis fore crederetur, ibi reprehenſibiliter judicaretur.*

Luc. 18. 12. bonis operibus intentos ſupplantat Phariſæ. Hug. Card. ibi.
S. Ambr. in Pſal. 118. octon. 3.

5 Nuſquam invenietis, quòd diabolus multum ſit anxius aut ſollicitus circa illos, qui domus Oenipolarum, cauponum, Comœdorum, proſtibulorum, aliaque ſimilia indigna loca frequentant, ſicut anxiatur quoad eos, qui ſolliciti ſunt, ut verbum Dei audiant, orationes ſuas ad Deum debita cum attentione dirigant, confeſſionibus animam ſuam expient, ſacra ſe communione reficiant, unde S. Proſper ait; *Vigilans tentatoris inſidia, ut ubi proficit devotio, ſubrepat elatio, & ut homo de bono opere in ſe potiùs, quam in Domino glorietur:* Cavet nos tentare, aut ſuadere nobis, ut bona opera intermittamus, quia ſcit ſe hoc faciendo à nobis rejiciendum, tamquam manifeſtum inimicum: Omni tamen cum induſtria conatur efficere, ut bonorum operum perdamus meritum, inſinuando nobis de iis complacentiam, & vanam gloriam. Unde Salmeron ait: *Sæpè dæmon ſinit opera bona, & multa homini perficere, quo magis poſtea de eis ſuperbiens confundatur;* Et ideò Sanctus Baſilius Magnus, inquit: *Vanam gloriam ingenioſo titulo appellat dulcem ſpiritualium operum ſpoliatricem, jucundum animarum noſtrarum hoſtem,*

Vel vana aliqua gloria, vel confidentia.
S. Proſper, Ep. 84.
Salmer. to. 4. tr. 12.
S. Baſil Conſtit. Monaſt. c. 11.

6 Neſcio an aliquando obſervaveritis, qualenam vel quod tempus Lucifer ex decurſu 33. annorum vitæ Salvatoris elegerit, & expectarit, ad congrediendum cum illo? Eo præcipuè tempore hoc prælium aggreſſus eſt, quando jam à S. Joanne Baptiſta baptizatus fuerat, quando ſuper illo aperti fuerant Cœli, quando vox Patris æterni audita fuerat, clamantis: *Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi benè complacui,* quando Spiritus Sanctus in ſpecie columbæ, ad conteſtandam mundo ejus divinitatem in ipſum deſcenderat, quando ſe ad agendam aſperrimam pœnitentiam in horridum deſertum ſubduxerat: *Tunc acceſſit tentator.* S. Ambroſius idipſum ex peculiari divinæ providentiæ diſpoſitione factum fuiſſe cenſet, *ut oſtenderet nobis, diabolum ad meliora tendentibus invidere, & tunc magis eſſe cavendum, ne myſterii gratiam deſerat mentis infirmitas,*

Chriſtus à Dæmone tentatus fuit poſt majora ſanctitatis indicia.
S. Amb. l. 4. in Luc. c. 4.

7 S. Lucas ſpiritum nobis malignum velut per loca arida ambulantem repræſentat, dum ait: *ambulat per loca inaquoſa,* Quidnam hic ſubeſt myſterii in eo, quòd cùm dæmon purus ſit ſpiritus, ſpecialiter tamen in locis aridis, & inaquoſis eum motari, & obambulare delectet? ſed facilis eſt reſponſio, loca enim ſterilia, arida, inaquoſa, & inculta, ſolitudines, & deſerta ſignificant, in quibus ſervi Dei latentes aſperrimam agunt pœnitentiam, qui proindè in hiſce locis magis, quàm in quovis

Luc. 11. 24. Devotiones in locis ſanctioribus magis tentat.

alio

Digitized by Google

alio à dæmone tentantur; ſic enim Chriſtum teotaturus non eſt aggreſſus eum in Nazareth, vel in Capharnaum, nec in Jeruſalem, ſed expectavit, donec ſe recepiſſet in deſertum: Præterquam quod S. Gregorius dicat:

S. Greg. l. 33. Mor. c. 3.

Loca arentia, & inaquoſa ſunt corda juſtorum, quæ per diſciplina fortitudinem ab omni carnalis concupiſcentiæ humore ſiccantur. In bello, prout per experientiam videmus, inimicus non tam in privatos, & gregarios milites, quàm in militiæ prima capita, & Generales exercitus oculos ſuos dirigit: *Militia eſt vita hominis ſuper terram*; In hac autem militia Lucifer cum fæce peccatorum, & impiorum hominum turba certamen inire contemnit, ſed oculum ſuum, omnemque conatum eò præcipuè dirigit, ut illos ferire, & proſternere poſſit, qui in virtute, & ſanctitate eminentiores exiſtunt. Unde S. Cyprianus, vel quiſquis libri illius author exiſtit, inquit:

S. Cypr. de Singul. Cler.

Plus divites, & principes, quàm milites ab hoſtibus appetuntur in pugna, eò violentius propulſantur ventis, & turbinibus culmina quæcumque ſunt altiora. Unde in Lib. 1. Reg. cap. ult. de Saul dicitur:

1. Reg. 31. v. 3.

Totum pondus prælii verſum eſt in Saul, quia Rex & caput exercitus erat, ſtaturaque præ cunctis aliis eminebat:

1. Reg. 9. v. 2.

Eminebat ab humero, & ſurſum, non erat melior illo; ita quoque dæmon omnes vires ſuas adhibet, ut eos qui in virtute, & ſanctitate eminentiores ſunt, validiùs impugnet. Sicut enim ſtella eclipſeos deliquium patiens exiguum quidem damnum affert: attamen dum ſol obſcuratur, omnes quoque alii planetæ obtenebrantur, & univerſa terra velut obſcura quadam nocte obducitur: ita quoque dum homo aliquis mediocris conditionis in peccata labitur, caſus illius tanti non æſtimatur, at verò ſi homo aliquis exemplaris, v.g. Religioſus in peccata corruat: *Vos eſtis lux mundi*, ſcandalum inde publicum protinus conſurgit.

Matth. 4. v. 8. & 9.

Quicquid habet Dæmon dat ut ſanctam lucretur animam.

8 Noſtis ex Euangelio, quòd dæmon Salvatorem noſtrum tentando omnia regna mundi hujus ei dare promiſerit: *Oſtendit ei omnia regna mundi. Hæc omnia tibi dabo, ſi cadens adoraveris me*. Sed ſi diabolus quicquid in mundo pulchrum, pretioſum, aut æſtimatione dignum eſt, Chriſto dare promittit, quid illi ad dandum aliis reliquum erit? quidnam ad alios alliciendos dare valebit? Scitiſne, quidnam ad hoc reſponderi poſſit? nimirum diabolus Chriſtum ad lapſum inducere tanti æſtimabat, ut totius mundi pretium benè à ſe collocatum fuiſſe crediderit:

Eccleſ. 26. v. 20.

Omnis autem ponderatio non eſt digna continentis animæ; Dæmon enim ad unicam dumtaxat animam ſibi comparandam dat quicquid in ſaeculiate ſua habet, maximè ſi talis anima magna fuerit ſanctitate, & perfectione, prædita, ſiquidem per illius caſum multas alias animas ad lapſum ingenti cum facilitate inducit.

Proficientibus Dæmon magis inſidiatur.

9 S. Paulus Apoſtolus tunc vel maximè à dæmone in arenam certaminis provocatus fuit, quando poſt raptum ſuum è tertio Cœlo velut ignitus quidam Seraphinus in hanc terram repoſitus fuit. Dicit enim:

2. Cor. 12. v. 7. Lyran. in c. 1. Judith. Judith 1. 7.

Ne magnitudo revelationum extollat me, datus eſt mihi ſtimulus carnis meæ; Angelus Satanæ qui me colaphizet; Cujus ratio eſt, *quia* ut Lyranus illa Lib. Judith capitis primi verba: *Tunc exaltatum eſt regnum, &c.* exponens ſcribit: *Diabolus magis gloriatur de dejectione unius, qui multa fecerat bona, quam multorum mediocriter viventium, quia quando aliquem ex ſanctitatis excellentia dejicit, ſperat multos alios ſibi ſubjicere*. Quidnam Dæmonem permovit, ut ipſommet Aaronem ad vitulum aureum fundendum inſtigaret? nom fortè alii opifices deerant, qui ſtatuam hanc vituli fundere potuiſſent? Imò in tota ſcriptura nullibi Aaronem hac arte metalla fundendi, aut ſtatuas fabricandi præditum fuiſſe conſtat; Et tamen univerſus populus, à dæmone utique inſtigatus, concordibus vocibus Aaronem inclamabat, dicens:

Exod. 32. 1.

Fac nobis Deos, qui nos præcedant; ſine dubio dæmon Aaronem in hac arte fuudendi, & fabricandi vitulum adjuvit, & erudivit, ne ullus ex Hebræorum gente, ab hujus vituli aurei ſuperſtitioſa, & ſacrilego cultu, & venetatione ſe ſubduceret, quando hic ipſiuſmet ſummi Sacerdotis, qui Moyſis ducis, & principis eorum frater, Deique familiariſſimus amicus erat, manibus elaboratus tuetur. Quando Lucifer Salvatorem noſtrum ex deſerto Jeroſolymam tranſtulit, ut eum ad lapſum invitaret, ubinam illum depoſuit? Scriptura dicit:

Mat. 4. 5.

Statuit eum ſupra pinnaculum templi; at verò cur non potiùs illum ſupra Turrim Davidis, vel ſupra Herodis regiam, vel in alterius cujuſdam eminentis locis vertice repoſuit? *Tunc aſſumpſit eum diabolus in ſanctam civitatem, & ſtatuit eum ſupra pinnaculum templi*. Non illum in Naim, nec in Capharnaum, nec in Nazareth, aut in Bethaniam, ſed in civitatem ſanctam, & hic quidem ſupra pinnaculum templi ſacroſancti tranſportavit, quia cura ejus eò ſemper tendit, ut ſanctos ex loco, & ſtatu perfectiſſimo in præcipitium deturbare poſſit; *Quanta malignatus eſt inimicus in ſancto*? Etenim ab illo loco ipſum cadere voluit, ubi, ut S. Bonaventura ſcribit. *Doctores, & ſacerdotes conſueverunt loqui ad plebem*; Vel ut Gloſſa ait: *In eo loco Chriſtum tentat, in quo multos deceperat*: at verò nemo hac de re ad propoſitum noſtrum aptiùs loquitur, quàm Paulus de Palatio, qui ait. *Hi dicuntur in pinna eſſe, qui exemplares ſunt; quales ſunt Prædicatores, & ii Religioſi, & ſæculares, qui in vita ſpirituali publicè profecerunt*. His igitur dæmon quàm maximè inſidiatur, eoſque dejicere ſatagit, quia, *Hi ſi ſe præcipitent dæmonum aſtu perſuaſi, O quanta eſt calamitas*.

Pſ. 73. 3.

S. Bon in Luc. Gloſſa.

Paul. de Pal.

10 Leonem naturaliſtæ animalia mortua nequaquam manducare ſed viva tantùm inſidiari aſſerunt, ſic quoque diabolus, qui *tamquam Leo rugiens circuit, quærens quem devoret*, non animas in peccato jam mortuas, utpotè quæ jam de facto ejus ſunt, ſed in gratia Dei viventes devorare conatur, quia ut vetuſtiſſimus Tertullianus ait: *Diabolus ad hoc ſe regnare putat, ſi ſanctos de Religione Dei perturbet*; Et ideò tametſi ingentem peccatorem ſibi adhærentem habeat, parvi, aut nihili idipſum facit, *quia ad hoc ſe regnare putat, ſi ſanctos &c.*

Animas Dei gratia viventes ut ſua devorare conatur.

Tert. l. adv. Judæos.

11 Magdalena ſuper Chriſtum duabus vicibus unguentum pretioſum effudiſſe legitur, nimirum ſemel in domo Simonis, ut S. Lucas cap. 7. ſcribit, & ſemel in alia quadam occaſione, ut refert S. Matth. c. 26. Et quidem prima vice Phariſæus inter convivas ſolùm de Chriſto murmurat, ipſumque quòd ſe ab hac muliere tangi permiſiſſet, redarguit, dicens: *Hic ſi eſſet Propheta, ſciret utique, quæ, & qualis eſt mulier, quæ tangit eum, quia peccatrix eſt*: Secunda verò vice omnes Apoſtoli ei ungentum hoc pretioſum ſuper caput ejus effundenti detraxerunt: *Videntes autem diſcipuli, indignati ſunt dicentes; Ut quid perditio hæc*? Ac proindè meritò quæri poteſt, quodnam in hac differentia lateat myſterium? Pro cujus majori evidentia notandum, quòd S. Lucas eam prima vice Chriſtum ungentem tamquam peccatricem repræſentet: *Et ecce mulier, quæ erat in civitate peccatrix*; ac proindè quia Dæmon illam tunc poſſidebat tamquam ſuam; illam detractionibus, aut murmurationibus diffamare, aut labefactare neglexit: at verò poſtquam jam ex divini, ac cœleſtis Magiſtri ejus ore audire meruit: *Optimam partem elegit ſibi Maria, quæ non auferetur ab ea in æternum*, ſubitò omnibus ejus operibus bonis oppoſuit, ut eam à ſervitio, & obſequio Chriſti retraheret, idque maledicas adverſus eam etiam diſcipulorum Chriſti linguas laxando præſtitit; ſiquidem veriſſimum eſt illud Eccleſiaſtici monitum, dicentis: *Fili accedens ad ſervitutem Dei, præpara animam tuam ad tentationem*.

Magdalenam ut pænitentem aggreſſus Dæmon. Luc. 7. 37. Mat. 26. 7.

Luc. 7. 39.

Mat. 26. 8.

Luc. 7. 37.

Luc. 10. 42.

12 Sanctus Auguſtinus in quodam ſermone illa Apoſtoli verba: *Caro concupiſcit adverſus ſpiritum*, examinans dicit, quòd in bonis qui vitæ ſpirituali, & perfectioni Chriſtianæ acquirendæ vacant, *Caro adverſus ſpiritum concupiſcat*, indeque perniciosiſſimum inter utramque hanc hominis ſubſtantiam prælium perpetuò exurgat: at verò in perverſis qui ſpiritum, & vitæ perfectionem negligunt, & flocci faciunt, caro neminem habeat contra quem pugnet; quaſi dicere vellet, quoad homines carnales, qui voluptatibus carnis habenas laxant, dæmon otiatur, quia nullam quoad illos cauſam habet, cur illos tentet, cùm etiam ſine ullis adhibitis tentationibus, ultrò, & ſponte propria ei obſequantur, & pareant. Dæmon enim ſuperbus, & elatus ſpiritus illos, ut ſenſualitatibus ſuis continuò immerguntur, impugnare dedignatur, utpotè qui ratione peccati, ſervi, & mancipia illius exiſtunt, ſed ſolùm animas puras, & immaculatas continuis certaminibus tentationum laceſſit: *Cibus ejus electus, propter hoc ergo expandit ſagenam ſuam*. Sed dicet fortaſſe non nemo, ex quo S. Propheta Job diabolum ſub nomine Behemoth deſcribens, de eo dicit: *Fœnum quaſi bos comedet*; potiùs dicendum videbatur, quòd etiam homines carnales cibus

Eccl. 2. 1. Gal. 5. 17. S. Aug. ſer. 4. de verb. Dom.

Solos puros tentat, non autem abſque hoc voluptatibus deditos.

Hab. 1. 16. v. 17.

ejus ſint, non verò ſoli homines perfecti, & ſancti, quia *Omnis caro fœnum*; ſed advertendum eſt, quod ut Sanctus Gregorius notat: *Bonos fœno nonniſi mundo veſcantur*, & ideò dæmon non niſi puris, & ſanctis animabus paſcitur: *Fœnum ergo comedere ſicut bos appetit*, inquit idem Sanct. Gregorius, *quia ſuggeſtionis ſuæ dente conterere mundam vitam ſpiritualem quærit*. Similiter S. Hieronymus in Epiſtola ad Euſtochium virginem, diabolico ſerpenti nullam coram eſſe dicit, ut Infideles teneret, quia non paſcitur carnibus, quas Rex Aſſyriorum in ollis ſuis impuris, & fuliginoſis coquit: *De Eccleſia Dei rapere feſtinat; Eſca ejus ſecundùm Habacuc electa ſunt; Job ſubvertere cupit, & devorato Juda, ad cribrandos Apoſtolos expetit poteſtatem.*

(Job 40. S. Gr. l. 33. mor. c. 10.)
(S. Hieron. Ep. 22.)

13 *Catuli leonum rugientes, ut rapiant*, inquit Pſalmiſta, *& quærant à Deo eſcam ſibi*. Sed quinam ſunt hi leones, qui hanc eſcam à Deo nocturno tempore expectare dicuntur? Audit Sanctum Auguſtinum, qui dicit: *In noctem quærunt eſcam catuli leonum. Qui ſunt catuli leonum? Principum, & poteſtatum aeris hujus Dæmones, & Angeli Diaboli. Quomodo quærunt ſibi eſcam? quomodo tentant? Sed quia non accedunt, niſi eis Deus dederit poteſtatem, ideo dictum eſt: Quærentes à Deo eſcam ſibi*; Exemplum in terminis in perſona Jobi habemus, pro quo tentando Dæmon à Deo licentiam petiit; *Petiit Job tentandum; qualem eſcam? opulentam, pinguem, juſtum Dei, cui ipſe Deus teſtimonium perhibuit, & ait: Homo ſine querela, verus Dei cultor fuit; petivit illum tentandum*. Et ideò ut hi, qui æternam ſalutem ſuam ſollicitè quærunt, vigilantes ad Dæmonis inſidias circumſpiciant, & attendant, dignum, & juſtum eſt, ut ſequentem Sancti Laurentii Juſtiniani ſententiam continuò ob oculos habeant, & diligenter ruminent; Dicit enim S. hic Venetorum Patriarcha: *Ad tentationum pugnas animas præparemus, & intelligamus, quia quantò ſtudioſiores pro noſtra ſalute fuerimus, tantò vehementius ab adverſariis impetemur.*

(Tentat ſanctiores Dei permiſſo petendo hi vigilent. Pſ. 103. 21.)
(S. L. Juſt. de perfect. c. 4.)

DISCURSUS X.

ARGUMENTUM.

Dæmon tunc nos, vel maximè impugnat, quando Deo arctiſſimè adſtringimur, virtutique & ſpiritualibus exercitiis dediti ſumus.

THEMA.

Habet fiduciam, quòd influat Jordanis in os ejus. Job 40. verſ. 18.

1 QUòd ſi Princeps tenebrarum, qui in perpetua ignis infernalis Æthna ſemper ardet, ullius eſſet refrigerii capax, illud certè tunc vel maximè aſſequeretur, ſi pro voto ſuo viros perfectiſſimos ſanctiſſimoſque in infernalis abyſſi perpetuum, & inextinguibilem ignem ſecum rapere, & præcipitare poſſet. Neque hanc ejus rei aſſequendæ fiduciam illius, vanam, & irritam ſemper eſſe nobis perſuadere debemus, ſiquidem Sanct. Propheta Job, qui, utpotè diuturno, quod cum illo habuit, aſperrimoque certamine exercitatus, inſidias, & vires ejus præ cunctis aliis nobis detegere poteſt, de illo dicit, *Habet fiduciam, quod Jordanis influat in os ejus*. Sed cur Sanctus hic Propheta fluminis Jordanis potiùs, quàm aliarum aquarum mentionem facit? Pro reſolutione hujus notandum, aquas Jordanis conſecratas fuiſſe, non tam quia arca Dei eaſdem pertranſivit, quàm quia ſacroſancti lavacri Chriſti à Sanct. Joanne Baptiſta ei adminiſtrati inſtrumentum fuere: Unde Sanctus Hieronymus verba illa Jobi ita explicat, ut ſenſus illorum ſit: *Fiduciam habet, ut etiam eos, quos per aquam regenerationis Chriſtus redemit, ſuos faciat. Jordanis enim Baptiſmi continet Sacramentum, ubi baptizatus eſt Chriſtus.*

(Dæmon viros perfectiſſimos ſe poſſe pungere putat confid.)
(Hieron. ib.)

2 Habacuc Propheta poſtquam dixiſſet: *Cibus ejus electus*, mox ſubjungit: *Propter hoc ergo expandit ſagenam ſuam*; ſed minimè credendum eſt, quòd ſibi in alimoniam piſces capturus ſit minutos, & viles, ſed pro gula, & voracitate ſua exſatianda piſces magnos, & delicatos piſcari conatur: nam ut Sanctus Thomas de Villanova circa illa verba: *Eſca ejus electa*, ait: *Sicut piſcator avidus, & peritus, grandiores piſces minoribus contemptis attentiùs ineſcat: ita Diabolus perfectis quibuſque avidiùs inſidiatur, ut pereant*. Huic quoque propoſito noſtro reſponſio illa, quam Beatus Felix Capucinus ſocio ſuo dediſſe legitur, opportunè inſervit: Cùm enim ab hoc, an multum à Dæmone infeſtaretur, interrogatus fuiſſet; Sanctus hic Dei ſervus: Dæmon ſanctum aliquem facilè tentabit, me autem, qui canis mortuus ſum, quo fine, aut qua utilitate tentaret? Quo reſponſo, quoad primam ejus partem ipſiſſimam veritatem dixit, quia Dæmon animas tantùm ſanctas ſagaciter tentat, in alia verò parte reſponſi ſui, per humilitatem, & modeſtiam ſuam, propriam magnamque ſanctitatem ſuam abſcondere voluit, quia ipſum ſagittarum maligni hujus Spiritus ſcopum, & metam fuiſſe certum eſt: Sic quoque mox ut ſerpens infernalis hominem in paradiſo terreſtri cœleſtibus theſauris locupletatum eſſe vidit, juxta illud: *Minuiſti eum paulominus ab Angelis, gloria, & honore coronaſti eum, & conſtituiſti eum ſuper opera manuum tuarum*, ſine mora ad eum impugnandum, & innocentiæ, ac juſtitiæ originalis opulenta veſte ſpoliandum machinas ſuas præparavit, nam ut Sanctus Cyrillus Alexandrinus ait: *Animas virtute excultas maximè captant, & venantur; ludus enim eſt illis, & deliciæ, profundare eas, non minus profectò, quàm aucupes dignum, & egregium putant, paſſeres eximios capere; ſcriptumque eſt etiam de Satana: Eſca ejus ſelectiores*. Et Sanctus Gregorius verba illa Pſalmi. *Perſecutus eſt inimicus animam meam*, exponens, ait: *Quis hujus hoſtis verſutias non metuat, qui tantò eſt pernicioſior, quantò occultior? Non enim quæ extra nos ſunt, auferre nititur, ſed diripere theſauros interiores conatur. Nulla ſibi temporalium honorum cupiditas, nulla divitiarum ambitio, nullum dignitatis deſiderium, ſola interiora appetit, ſolas virtutes diripit, ſolam animam occidit, quod ſi aliquando exteriora tetigit, non ea aufert, ut habeat, ſed ut ea auferendo animam evertat*. Chriſto Redemptori noſtro omnia quidem mundi hujus regna obtulit, ſed quo putatis fine? *ſi cadens adoraveris me*; nimirum pro hoc ei oblato dono, animæ ejus perditionem deſiderabat.

(Habac. 1. 9. Perfectioribus inſidiatur.)
(S. Th. de Vill. ſerm. de SS. Coſm. & Damiano.)
(S. Cyr. Alex. l. 1. in Iſa. Orat. 3.)
(Pſ. 142. v. 3. S. Greg.)
(Matt. 4. 9.)

3 *In vitis Patrum* de Monacho quodam, qui quondam idolorum ſacrificuli filius fuerat, ſcribitur, quòd dum etiamnum juvenis eſſet, in quodam idolorum fano dormiens, ſequentem habuerit viſionem: vidit enim Luciferum, velut in throno ſedentem, & ante eum Dæmonem quemdam ſtantem, qui unde veniret, interrogatus, ſe ex tali certa provincia venire reſpondit, in qua varias ſeditiones, bella, revolutiones, & horrendos rebellionum motus excitaſſet; Qui cùm quanto ad hæc mala procuranda tempore uſus fuiſſet, interrogaretur, ſe id intra triginta dierum ſpatium perfeciſſe reſpondit: quem proinde, quod nimium hac in re tardaſſet, graviter vapulare præcepit. Mox verò alius Dæmon coram eodem Lucifero comparuit, qui ſe intra viginti dies gravem in mari tempeſtatem, in qua multæ naves ſubmerſæ perierant, excitaſſe gloriabatur, qui pariter multis ab eo plagis mulctatus fuit. Huic ſucceſſit tertius, qui ſe intra decem dierum decurſum in diverſis nuptiis varias rixas, diſcordias, & inimicitias excitaſſe, multorumque homicidiorum authorem fuiſſe glorianter affirmavit, quem pariter ſicut & alios diris verberibus caſtigari juſſit. Tandem verò alius quidam comparuit, qui ſe quadraginta annis continuis, Monachum quemdam ad impudicitiam ſollicitatum, tandem poſt tot annos evolutos viciſſe, & ut in fornicationis peccatum turpiter, & ignominiosè laberetur procuraſſe jactavit. Cui è throno ſuo conſurgens Satan, poſt multos amplexus, acceptum è capite ſuo diadema capiti ejus impoſuit, atque ad dexteram ſuam conſidere juſſit, generoſitatemque ejus variis encomiis deprædicavit.

(In vitis Patrum. Hiſtoria.)

4 Richardus de Sanct. Victore de hoc infernali tyranno ita ſcribit: *Abſorbebit fluvium, & non mirabitur, malos videlicet, & carnales, qui more aquæ defluunt, & de peccatis ad peccatum decurrunt, etiam, heu! habet fiduciam, quod influat Jordanis in os ſuum, electi videlicet, in quos ſe prævalere poſſe confidit*. Euſebius Emiſſenus rationem aſſignat, cur Dæmon impiis hominibus nequaquam moleſtus ſit, ſed illos in pace continua vivere ſinat (quamvis hæc pax talis ſit, de qua dicitur: *Pax eſt, & non eſt pax*) *Quia circa miſerabilem, & perditam vitam noſtram non inveniebat, in quo ſuam exerceret invidiam, delectabant illum opera noſtra, ſufficiebant*

(Rich. de S. Vict. p. 2. in Cant. c. 4. Suos non moleſtat Dæmon.)
(Euſ. Emiſſ. h. 8. ad Monach.)

Digitized by Google

bant illi per ſe noſtra crimina, quis enim ſuſcipiat bellum cum milite ſuo? ſicut enim lib. 2. Reg. cap. ultim. dicitur: *Nolite timere ſervire Chaldæis, manete in terra, & ſervite Regi Babylonis, & bene erit vobis:* Ita quoque dum anima juxta Dæmonis voluntatem vivit, ejuſque jugo libenter ſubjacet, nullis ab eo tentationibus moleſtatur. Id quod optimè cum eo conſonat, quod Sanctus Auguſtinus in ſermone quodam ſcribit: *Hoc tamen*, inquit, *ſcitote fratres, quia Diabolus non perſequitur niſi bonos, malos enim, luxurioſos, ſuperbos, & avaros Diabolus perſequi non conſuevit; amici enim ſunt ſui, & voluntatem ejus ſemper faciunt*, imò non ſolùm eos non perſequitur, aut iis moleſtus eſt per inſultus, & inſidias, verùm etiam illos ad tentandum bonos adhibet. E contra verò qui ad cœleſtes ruinas reſtaurandas, nec non ad ſedendum in thronis, è quibus infelices illi Spiritus miſerè ceciderunt, aſpirant, ſpeciali ab illis odio proſequuntur: Unde S. Gregorius ait: *Nec tamen dubito, majores te inſidias hoſtis callidi perpeti, qui majora contra eum bella præparaſti. Tantò quippe ille deceptionis molimina ardentiùs exquirit, quanto te cœleſti patriæ ardentiùs inhiare cognoſcit.*

4. Reg. 25. 24.
S. Aug. ſer. 85 de Temp.
S. Greg. l. 7. Reg. ep. 14. Ind. 2.

5 Huc ſpectat illa patientiſſimi Jobi ſententia, dicentis: *Per quam viam ſpargitur lux, dividitur æſtus ſuper terram*; quaſi diceret: Eodem tempore quo DEUS animas ſibi devotas, per illuſtrationes cœleſtes illuminat, eaſque divinis theſauris ſuis locupletat, Dæmon in earumdem perniciem conſilia ſua agitat, ut illas igne ſuo accendere poſſit. Unde Sanctus Gregorius ait: *Hoſtis namque callidus, quos juſtitiæ luce eniteſcere conſpicit, eorum mentem illicitis deſideriis inflammare contendit, ut plerumque plus ſe urgeri tentationibus ſentiant, quàm tunc, cum lucis internæ radios non videbant. Unde & Iſraelitæ poſtquam vocati ſunt, contra Moyſem, & Aaron de excreſcente labore conqueruntur, dicentes: videat Dominus, & judicet, quoniam fœtere feciſtis odorem noſtrum coram Pharaone, & ſervis ejus, & præbuiſtis ei gladium, ut interficeret nos.* Sic quoque poſtquam Dæmon eximia Jobi præconia ex ipſiuſmet Dei ore audiſſet, dicentis: *Numquid conſideraſti ſervum meum Job, quòd non ſit ei ſimilis in terra, vir ſimplex, & rectus, ac timens Deum, & recedens à malo, & adhuc retinens innocentiam?* tantò ardentiùs cum eo in certamine congredi deſideravit. Unde Scriptura dicit: *Cui reſpondit Satan: Pellem pro pelle &c.* Ipſe enim non ſitit aquas fluminis Stygii, vel Acherontis, ſed Jordanis aquas bibere appetit; Unde Apoſtolos tentando aggreſſus eſt, imò & Chriſtum ipſummet, qui exinde appellatur *tentatus per omnia.*

Job 38. 24. Sed quos magis novit Deo gratos.
S. Greg. l. 29. mor. c. 11.
Job 2. 3.
v. 4.

6 Sanctus Antonius de Padua ſuper illa verba Jobi: *Repente ventus vehemens irruit, &c.* ita ſcribit: *Ventus vehemens à regione deſerti eſt repentina ſuggeſtio Diaboli, quæ aliquando ita fortiter ex improviſo irruit, quod quatuor angulos domus, id eſt, quatuor principales virtutes animæ viri juſti à fundamentis excutit, & aliquando in mortale peccatum eum corruere facit, & ſic filii Job, id eſt, opera, vel affectus viri juſti moriuntur;* Quot enim ſunt qui antea velut ſtellæ fixæ in firmamento cœli reſplendentes, poſtea ſtellæ erraticæ facti, miſerum paſſi ſunt ecclipſeos deliquium? nec mirum, quia ut Joannes de ruinis ab hoc dracone procuratis inquit: *Cauda trahebat tertiam partem ſtellarum.* Salutaris proindè eſt conſideratio illa S. Auguſtini, dicentis: *Videte fratres, poſtquam quis de petra biberit, id eſt, Chriſti Sacramenta ſuſceperit, neceſſe eſt illè ad pugnam procedere. Tamdiu enim aliquis Diabolum contra ſe pugnantem non ſentiet, quamdiu opera illius exercere voluerit. Quiſquis Chriſto conjungitur, non ad delicias, non ad voluptates, ſed ad prælium præparetur.* Et S. Leo ait: *Intelligamus quanto ſtudioſiores pro noſtra ſalute fuerimus, tanto nos vehementiùs ab adverſariis impetendos.* Similiter S. Hieronymus ad Demetriadem, virginem hanc, ut ſe deinceps ad ſuſtinendum Dæmonis odium, & perſecutionem præpararet, his verbis hortatur: *Ab eo tempore, quo primum per virginitatis profeſſionem Domino es conſecrata, adverſarii in te crevit odium, & qui aliena lucra pro ſuis damnis habet, ſe amiſiſſe ducit, quicquid te poſſeſſuram dolet.*

S. Ant. de Padua ſer. in D. 1. Quadrag. Ex improviſo hoc tentationibus ſuperveniunt quædoque.
Apoc. 12. 14.
S. Aug. ſer. 93. Adhortatio.
S. Leo ſer. 1. de Quad.
S. Hieron. ad Demetriadem.

7 De Dæmoniaco illo S. Marcus dicit: *Et attulerunt eum, & cùm vidiſſet eum, ſtatim Spiritus conturbavit illum, & eliſus in terram volutabatur ſpumans.* Ubi Syriaca legit: *Cumque vidiſſet eum Spiritus, et memento contrivit eum.* Ecce tibi quàm verum ſit, quòd quantò viciniùs ad Salvatorem noſtrum appropinquamus, tantò ferociùs adverſùm nos Dæmon ſævire incipiat. Hugo Cardinalis ait: *Quia dum poſt peccatum ad Deum converti volumus, magis à Diabolo impugnamur, ut vel excutiat virtutem, vel vindicet ſuam expulſionem.* Unde & Sanctus Hieronymus ait: *Appropinquantes ad ſalutem diſcerpit Diabolus, quos in ventrem ſuum, velut eſcam ſibi dilectam trahere deſiderat per terrores.*

Marc. 9. 19. Eo magis terret quo magis Deo appropinquamus. Syriaca Lect.
Hug. Card.
S. Hieron.

8 Scriptura ſacra de Antiocho dicit: *Et convertit Antiochus poſtquam percuſſit Ægyptum, & aſcendit ad Iſrael, & aſcendit Jeroſolymam in multitudine gravi, & intravit in ſanctificationem cum ſuperbia, & accepit altare aureum, & candelabrum luminis.* Ubi idem Hugo per Antiochum Diabolum intelligens, de eodem dicit: *Ecce poſt Ægyptum in Jeruſalem, poſt laicos, & Clericos, poſt ſeculares, & clauſtrales, Diabolus tranſit; ſed faciliùs capit, & fortiùs tenet, & turpiùs coinquinat Iſrael, quàm Ægyptum;* Qui & ori Dæmonis verba illa Jeremiæ inſerit, dicentis: *Ibo igitur ad optimates, ipſi enim cognoverunt viam Domini, judicium Dei ſui, & ecce magis hi confregerunt jugum.* Enimverò ex quo Ægypti, & Iſraelis mentionem fecimus, revocandum nobis eſt in memoriam, quòd poſtquam populus ille inter omnes alias mundi nationes, ad notitiam veri Dei electus: *Notus in Judæa Deus*, poſt tot ſæcula, ex regno illo idolorum cultui dedito, ubi velut miſerum Pharaonis mancipium vixerat, ad terram promiſſionis acquirendam egreſſurus erat, manifeſtam circa ſe aſſiſtentiam Dei expertus fuit, Ægyptum decem horrendis plagis percutientis. Illo illæſo relicto, unde tandem celebrato in Ægypto Paſchate, auro, & argento Ægyptiaco onuſtus, itineri ſe accinxit, pro quo expeditiùs conficiendo, mare rubrum, ſibi ad aridum uſque terræ fundum ad faciliorem ſibi faciendum tranſitum dividi, perſecutoribus verò ſuis in eo naufragaturis claudi vidit: per 40. annos Angelorum manibus ſuſtentatus, limpidiſſimam è petra mirabiliter manantem aquam bibit: Demum verò quando Moyſe in monte Sinai ad recipiendam à Deo Legem commorante, populus ille vel maximè ſe ſanctificari, ſuamque erga Deum devotionem, & cultum conteſtari debebat, tunc inimicus infernalis omnibus viribus ad hoc conatus fuit, ut per Aaron ſummum ſacerdotem vitulum aureum fabricari procuraret, qui ab omnibus velut divinum quoddam numen adoraretur; ut ſic in ejus perſona verificaretur, quod Divus Chryſologus ait: nimirum *ut de ſacerdote fieret perſecutor, de Doctore depravator exiſteret, de defenſore legis redderetur inimicus.*

1 Mach. 1. 21. Tunc maximè tentat quando majori obligatione Deo ſervit.
Hug. Card. ib.
Jer. 5. 5.
D. Chryſol. ſer. 96.

9 In capite 7. libri primi Regum ſcribitur, quòd quando Hebræi ad Deum ſe toto corde convertere decreverant, eoque fine orationibus, jejuniis, multiſque aliis eis à Samuele impoſitis pœnitentiis completis, falſa Baalim, & Aſtaroth numina dejecerant, tunc & non citiùs: *Aſcenderunt ſatrapæ Philiſthinorum ad Iſrael*, magnoque Iſraelitæ id intelligentes perculſi fuerunt timore: at verò quodnam in eo latere exiſtimatis myſterium, quod ſatrapæ Philiſthinorum eo præcipuè tempore, quo Iſraelitæ non expoliendis armis, ſed expurgandis æruginoſis conſcientiis occupati erant, quoque non tympanis pulſandis, aut inſonandis tubis, ſed ferventibus ad Deum orationibus fundendis dediti erant, ſuper illos ex improviſo irruerit? *Omnia in figura contingebant illis:* ac proindè Sanctus Gregorius ait: *Ablatis Diis alienis, per acto jejunio, exhibita à Prædicatore cenſura examinis, ad Iſrael Philiſthinorum principes aſcendunt, quia cum altiori vita proficimus, maligni Spiritus, qui ſemper benè agentibus invident, nobis infeſtiores ſunt.* Notat quoque idem ſanctiſſimus Pontifex, quod non Philiſthææ turbæ, ſex promiſcua, ſeu plebei, ſed ſatrapæ, & optimates Philiſthinorum ſeſe contra illos armarint; *quia etiam contra Chriſti milites, non quorumlibet malorum Spirituum, ſed fortiorum Dæmonum prælia excitantur.*

1. Reg. 7. 2. Quo magis Deo ſervire contendimus.
S. Greg. ib.

10 In quotidiana oratione Dominica, poſt omnes ſequentes petitiones: *Sanctificetur nomen tuum; Adveniat regnum tuum; Fiat voluntas tua ſicut in cœlo, & in terra; Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie; Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris*, tandem in fine Deo hæc poſtulatio

Matth. 7. Corde & voluntate nos Deo conſtringimus.

propo-

proponitur : *Ne nos inducas in tentationem; ſed libera nos à malo*. Videri quidem nonnemini poſſet, divinum adverſùs Dæmonem, ejuſque tentationes adjutorium in principio potiùs poſtulari debuiſſe, quàm in fine; ſed valdè errat quiſquis ita arguit, ſiquidem incarnata Sapientia hanc petitionem in fine prædictæ orationis provida cum ſapientia ſtatuit; quia eo ipſo quòd nos Deo corde, & voluntate arctè adſtringimus, ipſumque per laudes, & benedictiones devotè adoramus, atque inſuper pane ejus Euchariſtico paſci, peccatorumque remiſſionem ab eo accipere deſideramus, totus infernus quàm maximè adverſùm nos armatur, atque ideò iis omnibus ſuppoſitis patrocinio cœleſti quàm maximè indigemus, quia ut Origenes ait: *Illud eſt certaminis, & pugna ſpiritualis initium; hinc tibi adverſus zabulum naſcitur pugnæ principium*.

Origenes.

Virtute ſublimiores magis tentat. Luc.10. v.17. 18.

11 Quando ſeptuaginta duo diſcipuli à prædicatione ſua ad Chriſtum redeuntes, eidem magno cum gaudio dixerunt: *Etiam Dæmonia ſubjiciuntur nobis in nomine tuo*: Chriſtus illis reſpondit : *Videbam Satanam ſicut fulgur de cœlo cadentem*. Porrò inter alias fulminis conditiones, una, ut noſtis, hæc eſt, quod majorem ſemper in iis corporibus vim exerat, in quibus majorem invenit reſiſtentiam. Idem quoque eſt Dæmonis genius, nam adverſus eximios Dei ſervos, qui ſanctitate præfulgentes eidem omni virium ſuarum conatu reſiſtunt, magis, & crudeliùs ſævire, majoreſque, ac periculoſiores inſidiarum machinas iiſdem ſtruere conſuevit. Prætereà fulmina loca ſemper eminentiora ut plurimùm feriunt : *Feriunt altos*, inquit Poeta, *fulmina montes*; Eumdem quoque ſtylum Dæmon obſervat, dum illos quàm maximè impugnat, qui dignitate, exemplaritate, & virtute ſublimiores exiſtunt. At verò obſervandum hoc loco eſt, Chriſtum Sapientiſſimum Magiſtrum noſtrum hæc verba non plebi dixiſſe, aut turbis, ſed immediatis ſcholæ ſuæ diſcipulis, idque eo præcipuè tempore quo Evangelio prædicando miraculiſque patrandis intenti erant; ut vel ſic cavendum ſibi eſſe intelligerent, ne dum Dæmones è corporibus aliorum poteſtativè ejiciunt, iidem in ipſorum animas præſumptione, & vana gloria mediantibus ingrederentur, hæc enim duo peccata ab operibus perfectis, & virtuoſis communiter apud viros virtuoſos derivari ſolent : *Multi dicent mihi in illa die : nonne in nomine tuo propheta vimus, & in nomine tuo Dæmonia ejecimus, & in nomine tuo virtutes multas fecimus? Et tunc confitebor illis, quia numquam novi vos: Diſcedite à me qui operamini iniquitatem*: Sed quænam iſthæc erat iniquitas, ſiquidem non conſtat quòd aliud quid fecerint, præterquam quòd in nomine ejus prophetarint, Dæmones in fugam egerint, dona, virtutes, & gratias cœleſtes communicarint, multas à Deo devias, & errantes animas converterint? Porrò aliud ad hoc reſponderi nequit, quàm hoc ipſum quod jam tetigimus, videlicet, quòd Dæmoni ab obſeſſis corporibus pulſo, viam aperuerint patulam, qua per inanem in iis operibus complacentiam, vanam gloriam, & præſumptionem in eorum animas liberè, & ſine ullo impedimento ingredi potuit.

Matth.7.22.

DISCURSUS XI.

ARGUMENTUM.

Tunc nos ferociores dæmonis tentationes invadunt, quando dæmoni rebelles facti, Dei nos ſervitio mancipamus,

THEMA.

Fili accedens ad ſervitutem Dei, præpara animam tuam ad tentationem. Eccl.2. v.1.

Dæmon adſe revocare nititur pœnitentes.

1 PEr experientiam videmus, quòd carcerum cuſtodes, & præfecti, dum rei perfractis carceris foribus inde ſe proripuerunt, omnem artem, & induſtriam adhibere ſoleant, ut captivos in jus, & poteſtatem ſuam redigere poſſint, iiſque tandem deprehenſis, catenas, & compedes reduplicare conſueverint. Idem quoque nobiſcum dæmon facere ſolet, mox enim, ut ad fruendum ingenua filiorum DEI libertate, jugum ejus excuſſimus, omnem adhibet poſſibilem induſtriam, ut nos ſub ſuam denuo tyrannidem revocare queat: *Tunc vadit, & aſſumit ſeptem alios ſpiritus ſecum nequiores ſe, & ingreſſi habitant ibi, & fiunt noviſſima hominis illius pejora prioribus*; ac proindè Eccleſiaſticus eos, qui à dæmonis ſervitute ad ſervitium Dei tranſierunt, opportunè monet, ut ad pugnam aciem ſubeundam ſollicitè ſe præparent: *Fili accedens ad ſervitutem Dei, præpara animam tuam ad tentationem. Quiſquis enim accingi in divino ſervitio properat*, Inquit Sanctus Gregorius, *quid aliud, quàm ſe contra antiqui adverſarii certamen parat, ut liber in certamine illus ſuſcipiat, qui quietus ſub Tyranno in captivitate ſerviebat*. Similiter Rupertus Abbas Tuitienſis nos monet, ut dum in ſervitio Dei majori quiete fruimur, majus ab inimico prælium, & certamen crudelius præſtolemur: *Ubi ſerviendi DEO major quies, ibi major exhibeatur neceſſe eſt virium colluctatio, quia & ibi nuſquam deerit fraudulenta oblectamentorum perſuaſio*. Rabanus Maurus hæc Eccleſiaſtici verba exponens, idipſum hoc documento confirmat, dicens : *Quantò enim quis ſe à mundi amore avertere certat, & ad ſervitium Dei coadunare feſtinat, tanto graviora bella, & tentamenta ab hoſtibus tolerat; quiſquis enim accingi in divino ſervitio properat, quid aliud, quàm ſe contra antiqui adverſarii certamen parat*.

Luc.11.26.

Subeunda eſt pugna.

S.Greg.l.4. moral.c.21.

Rup.Ab. l.3. in Matt. c.4.

Raban. ib.

2 Perinſignis eſt illa Tertulliani obſervatio, qua dicit, quòd *ſtatim ut Deus coli cœpit, invidiam religio ſortita eſt*. Quando enim ſpiritus Angelici in primo creationis ſuæ inſtanti divinum Deo creatori ſuo præſtiterunt cultum, & obſequium, mox acerbum illud inter Angelos bonos, & luciferum, ejuſque aſſeclas bellum ſuum in cœlis ſumpſit exordium: *Factum eſt prælium magnum in cœlo*. Similiter quando protoparentibus noſtris in terreſtri Paradiſo in ſignum debitæ ſubjectionis, & obedientiæ præceptum fuit, ut à pomi vetiti manducatione abſtinerent, ſubitò antiquus ſerpens ſeſe prodidit, ut impugnaret illos, eiſque inſidias ſtrueret; Et quidem inimicitia hæc tunc primitùs ordiri cœpit, numquam tamen ad finem uſque ſæculorum ſuum accipiet finem, ſeu terminum.

Tert.l.Scorpiac.c.8. Deo ſervire qui cœpit ad pugnam ſe præparet.

Apoc.12.7.

3 In Numeris libri cujuſdam mentio fit, in quo bella Domini conſcripta fuiſſe ſcriptura teſtatur: unde dicitur: *in libro bellorum Domini*. At verò tametſi univerſam pervolvatis ſcripturam ſacram, nuſquam tamen illum extra hunc locum nominari reperietis; Neque ullus unquam è ſcriptoribus antiquis fuit, qui ullam hujus libri notitiam habuerit, adeò ut cum Ruperto Abbate neceſſum ſit dicere: *Conſtat ante ipſam, in qua ſcriptum hoc eſt, legem Moyſi, nullos manuſcriptos libros fuiſſe bellorum Domini, ſed nec ulla novimus bella Domini alia, niſi illa, quibus ex tunc poſitis inimicitiis inter ſerpentem, ac mulierem hactenus certatur, & certabitur uſque ad finem ſæculi*.

Certamen hoc ad finem uſque ſæculi. Num.21.14.

Rup.Ab. ib.

4 Sanctus Joannes in Apocalypſi pulcherrimam hanc viſionem habuit, quam ſequentibus verbis deſcribit. *Et ſignum magnum apparuit in cœlo, mulier amicta ſole, & luna ſub pedibus ejus, & in capite ejus corona ſtellarum duodecim*. Per hanc autem mulierem, vel ſanctam DEI Eccleſiam, vel animam DEO dilectam, & ſanctam intelligere poſſumus; at verò hanc immediatè alia quædam viſio ſubſecuta fuit, quia mox ſubjungit: *Et viſum eſt aliud ſignum in cœlo, & ecce draco magnus, rufus, & habens capita ſeptem, & cornua decem*, ubicumque enim virtus, & ſanctitas reperitur, ibi ſemper prælia, & certamina inferni prælio eſſe videntur. *Neque enim adverſum te diabolus irrueret*, inquit Sanctus Chryſoſtomus, *niſi in majori te poſitum honore conſpiceret*. Unde David olim lamentabatur, dicens. *Multiplicata eſt ſuper me iniquitas ſuperborum, ego autem in toto corde meo ſcrutabor mandata tua*, mox enim ut ſe homo Dei ſervitio dedicare incipit, inimicorum infernalium multitudo adverſùs eum tremere incipit. Unde S. Ambr. ait: *Quantò magis quis Deo ſervire deſiderat, tanto magis in ſe excitat adverſarios, & tamquam athleta fortis coronam juſtitiæ reportare deſiderans, irritat in ſe plurimos, & laceſſit; qui invident noſtro profectui*. Quandonam filii Iſrael vel maximè à Pharaone, qui tyranni infernalis typum gerit, angariati, & oppreſſi fuerunt? Tunc videlicet, quando vociferabantur, dicentes: *Eamus, & ſacrificemus Deo noſtro*. Quando enim divinæ Majeſtati per ſacrificia cultum divinum exhibere volebant, tunc Pharao præcepit: *Opprimantur operibus*, Tunc *diſperſus*

Apoc.12. 1. Quo magis Deo ſervire ſtatuimus, eo magis a diabolo vexamur.

D. Chryſoſt. t.1. h.4. Pſ.118. 69.

S.Amb.ib.

Exod.5. 3.

Digitized by Google

ſus eſt populus per omnem terram Ægypti, ad colligendas paleas; Tunc *flagellati ſunt, &c.* Unde Sanctus Bernardus ait: *Quotidianis experimentis diſcimus, eos qui converti ad Deum deſiderant, tentari acrius, & concupiſcentia carnis, & urgeri gravius in operibus luti, & laterum, qui Ægypto egredi moliuntur.* Quamdiu enim Iſraelitæ ſuper ollas carnium quietè ſederunt, nec ullam ſui ex Ægypto diſceſſus fecerunt mentionem, in pace vivere permiſſi fuerunt. In quadam collatione Patrum apud Caſſianum, ſanctos Eremi Patres hanc inter ſe circa eoſdem Iſraelitas conſiderationem habuiſſe legimus, quòd ſcilicet Ægyptii tunc Hebræos durè tractare cœperint, quando ſuum ex Ægypto meditabantur diſceſſum, ut hinc diſceremus (ſiquidem *omnia in figura contingebant*) quòd quando de mundo deſerendo deliberamus, tunc dæmones in pernitiem noſtram vel maximè conjurent, ne ex Ægypto ſæculi hujus recedamus, *ne per amicam Deo quietem terram Ægyptiacam deſerentes, ad eremum virtutum ſalubriter tranſeamus.* S. Auguſtinus quoque ſimilem ferè habet conſiderationem; quando enim Iſraelitæ ſuum cœperunt celebrare Paſcha, tunc potiſſimas ab Ægyptiis perpeſſi ſunt perſecutiones, *ita & hoc tempore* (loquitur Sanct. Doctor de tempore Paſchali) *imminente Paſchali ſolemnitate, quia veros Iſraelitas, qui baptizandi ſunt, dolet diabolus de ſuo exercitu, vel poſſeſſione diſcedere, graviores conſuevit tribulationes immittere, majora ſcandala excitare.*

S. Bern. de Converſ. ad Cler.

Caſſ. collat. ... 18.

S. Aug. ſer. 85. de temp.

5 Quando Jacob à facie Laban fugit, animam quæ amicitiam cum mundo initam rumpit, & diſſolvit, præfiguravit. Tunc autem Jacob tranſvadato flumine in montem Galaad confeſtim aſcendit, per quem montem, qui *acervus teſtimonii* interpretatur, Hugo Cardinalis in ſenſu myſtico tentationes dæmonis intelligit; ſed quo myſterio factum eſt, quòd Jacob poſtquam haſce aquas trajeciſſet, hunc montem aſcenderit? Nimirum ut per hoc denotaretur, quòd unicuique qui aquas pœnitentiæ, & planctus pertranſit, neceſſum ſit, ut ad montem aſcendendum, id eſt, ad ineundam cum tentationibus luctam ſe accingat: *Amne tranſmiſſo, id eſt, ſacramento Baptiſmi, vel Pœnitentiæ ſuſcepto, venit juſtus ad montem Galaad, id eſt, ad duras, & fortes tentationes.* Per viginti annorum decurſum Jacob cum Laban in pace ſitus, & ſolida ſtetit, at verò mox ut ab eo diſceſſit, ejus perſecutiones experiri cœpit. Spiritus Sanctus quoque in Libro Sapientiæ, de eodem Patriarcha diſſerens, ait: *Certamen fortè dedit illi, ut vinceret:* Quodnam verò certamen iſtud fuit? nimirum ad pugnandum adversùs inveteratum Eſau fratris ſui odium ſe accingere debuit, quod adeò fortè, & validum fuit, ut aliquot Angelicorum Spirituum turmis è cœleſti militia miſſis ei opus fuerit, de quibus dicitur *Caſtra Dei ſunt hæc.* Valdè etiam conſiderabilia ſunt illa ſacri textus verba: *Traditiſque omnibus, quæ ad ſe pertinebant, manſit ſolus, & ecce vir luctabatur cum eo uſque mane.* Quæ verba Sanctus Ambroſius in ſenſu morali exponens, ait: *Quicumque enim ſæcularia negligit, ad imaginem, & ſimilitudinem Dei propius accedit:* ſed notandum eſt, quòd *luctabatur*; ſed dic ſodes, quandonam Jacob Patriarchæ nomen *Iſraelis*, quod idem eſt, quòd *videns Deum*, impoſitum fuit? tunc ſcilicèt, quando luctam cum Angelo initam terminavit.

Animæ à Dæmone recedens perſecutiones experitur.

Hug. Cpr. ib.

Sap. 10. 12.

Gen. 32. 2.

S. Ambr. l. 2. de Jacob.

6 Exodi c. 17. de populo Iſrael ſcribitur: *Venit Amalec, & pugnabat contra Iſrael.* Notandum verò, quòd priuſquam hæc cum Amalec ineunda pugna orditetur, Deus Moyſi præceperit, dicens: *Elige viros; & egreſſus pugna contra Amalec,* cùm tamen econtra in eodem Exodi libro cap. 14. legitur, quòd dum iidem Iſraelitæ à Pharaone, vel ad moriendum, vel ad pugnandum urgerentur, DEUS iiidem per Moyſem indicari fecerit: *Nolite timere, ſtate, & videte magnalia Domini, quæ facturus eſt hodie; Ægyptios enim quos nunc videtis nequaquam ultra videbitis, uſque in ſempiternum; Dominus pugnabit pro vobis, & vos tacebitis.* Circa quæ duo Scripturæ loca meritò quærendum eſt, cur dum Pharao Iſraelitas perſequeretur, ad necem DEUS pro illis ſe pugnaturum eſſe promiſerit: econtra verò dum illis cum Amalecitis pugnandum eſſet, Deus Moyſi milites conſcribere, eoſque in aciem ordinare, atque ad pugnandum in arenam deſcendere præceperit? ſciſtiſne cauſam? inquit Origenes: *Antequam manducaret panem de cœlo, & biberet aquam de petra, non refertur populus pugnaſſe, ſed dicitur ad eum: Dominus pugnabit pro vobis, & vos tacebitis: Eſt ergo tempus quando Dominus pugnat pro nobis, nec permittit nos tentari ſupra id quod poſſumus, nec impares viribus ſinit ad imparis venire congreſſum. Denique Job omne illud tentationis ſuæ famoſum certamen jam perfectus implevit.* Demum verò ſubjungit: quòd quantò nos magis in Spiritu proficimus, tantò vehementiùs quoque contra nos tentationes augeantur; verumtamen ſimul etiam Divino mediante auxilio, vires noſtræ ad reſiſtentiam magis magiſque accreſcunt: *Et tu,* inquit Origenes, *cùm cœperis manducare manna, panem cœleſtem verbi Dei, & bibere aquam de petra, cumque ad interiora doctrinæ ſpiritualis acceſſeris, præpara te ad bellum.* Prima vice quando eos Pharao armata manu perſequebatur, nondum in deſerta penetraverant, nondum annona cœleſti cibati, & aquis de petra ſcaturientibus paſti, & potati fuerant, atque ideò in prælium eos egredi noluit: at verò ſecunda vice facti fuerant milites veterani Dei, optimè exercitati, & ad bellandum eruditi, ac diſpoſiti.

Exod. 17. 8. Quo magis proficimus eo magis tentamur.

Exod. 14. 13.

Orig. h. 8. in Exod.

7 In Geneſi de Laban dicitur: *Aſſumptis fratribus ſuis, perſecutus eſt eum diebus ſeptem:* ſic quoque Dæmon cum aſſeclis ſuis ſpiritibus infernalibus Jacobum, id eſt, animam Deo totaliter deditam (quæ dicere poteſt, *vidi Deum facie ad faciem, & ſalva facta eſt anima mea*) tentat, & perſequitur diebus ſeptem, id eſt, per ſeptem vitia capitalia: Sic quando DEUS ipſe Jobum coram Satana miris elogiis deprædicabat, quòd ſcilicet vir eſſet ſimplex, rectus, & timens Deum, cui vix alius inveniretur ſimilis ei; Satan reſpondit: *Numquid non gratis Job colit Deum?* Ubi Divus Auguſtinus ait: *Videte, quid objicit inimicus, videbat hominem Deo ſervientem, in omnibus obſequentem, omnia bene operantem.* Sed quo fine hoc adversùs Jobum convitium, & improperium effutiebat? Nimirum ut plenam à Deo ſolùm acciret tentandi, & moleſtandi licentiam obtineret. Similiter ſicut mox ut populus Dei electus, Zorobabele regnante, à ſervitute Babylonica reverſus, templum Dei ſanctum Jeroſolymis ingenti cum fervore, & devotione reædificare cœpit, inimici vicini, ut reſtaurationem hanc templi impedirent, ſubitò ſe armarunt, & quidem ut intentum ſuum tantò aſſequerentur faciliùs, calumnioſam adversùs Iſraelem Regi Artaxerxi ſcripſerunt epiſtolam, cùmque favorabile ab hoc Rege obtinuiſſent reſponſum: *Abierunt feſtini in Jeruſalem ad Judæos, & prohibuerunt eos in brachio, & robore:* ita quoque contingit illis, qui ædificii ſpiritualis fundamenta jaciunt, ſubitò enim antiqui adverſarii inſidioſos inſultus experiuntur; imò ex inſtigatione ipſorum, ipſimet amici, parentes, & omnes alii iis ſe opponunt, & hoſtes ipſorum fieri incipiunt; quia ut D. Chryſol. ait: *Diabolus ſemper primordia boni pulſat, tentat rudimenta virtutum.*

Gen. 31. 23. Animæ Deo deditæ tentatur magis.

S. Aug. in Pſ. 55. in fin.

D. Chryſol. ſer. ...

8 Deus olim Ezechieli ad ſe accerſito præcepit, ut acceptum laterem ſibi ob oculos poneret, ſanctamque civitatem in eo delinearet: *Sume tibi laterem, & pones eum coram te, & deſcribes in eo civitatem Jeruſalem;* neque hoc contentus, inſuper ei, ut adversùs dictam civitatem obſidionem ordinaret, eamque munitionibus, aggeribus, vallis, & propugnaculis muniret, caſtraque figeret, præcepit: *Et ordinabis adversùs eam obſidionem, & ædificabis munitiones, & comportabis aggerem, & dabis contra eam caſtra, & pones arietes in gyro.* Circa quod Dei præceptum Hugo Cardinalis quærit, quidnam in hac obſidione, & expugnatione Jeroſolymæ, quæ civitas eſt pacis: *Urbs Jeruſalem beata, dicta pacis viſio*, de qua etiam dicitur: *Poſuit fines ſuos pacem*, myſterii lateat? Et reſpondet, civitatem illam animæ alicujus Deo acceptæ, bonæque, & rectæ conſcientiæ pace fruentis eſſe ſymbolum, quam proindè per Ezechielem ſapientiſſimè moneri præcipit, ut ſe ad ſui defenſionem, arctamque obſidionem, & prælia ſuſtinenda ſollicitè præparet: *Ordinatè ei oſtendens callidi hoſtis multiplicem tentationum impugnationem, in qua enim pacis viſio deſcribitur, ei neceſſe eſt, ut tentationum bella nuntientur.*

Figuratur in delineata Jeruſalem in latere. Ezech. 4. 1.

Hug. Card. in Ezech. Pſal. 147. 14.

9 Zacharias Propheta cap. 3. Jeſum Sacerdotem magnum

Zach. 3. 1.

gnum

Digitized by Google

Dum amici Dei ſumus Dæmon a-vilis tentat.

gnum, velut, in conſpectu Domini ſtantem, ſibi in viſione oſtenſum fuiſſe refert: *Et oſtendit mihi Dominus Jeſum Sacerdotem magnum, ſtantem coram Angelo Domini :* Et mox ſubdit. *Et Satan ſtabat à dextris ejus, ut adverſaretur ei .* At verò ſcire percuperem, quamobrem Satan huic ſacerdoti, qui tali inſignitus erat nomine, ad cujus prolationem cœleſtium, terreſtrium, & infernorum genua curvari debebant, præſens adſtiterit? *Satan ſtabat à dextris ejus;* Nimirum, ut per hoc ſalutare nobis daretur documentum, quòd dum divino ſervitio aſſiſtimus, ſupremæque illi Majeſtati vel maximè familiares, & domeſtici amici ſumus, tunc ad ſubeunda infernalis adverſarii prælia, & certamina nos potiſſimùm accingere debeamus.

Iſa 6. 1. Dæmon operibus bonis ſe opponit.

10 Similiter Iſaiæ Prophetæ viſione exhibitus fuit ſacroſanctæ Triados magnificus, & ſublimis thronos, quem Seraphini circumdabant, acclamantes: *Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus exercituum, plena eſt omnis terra gloria ejus .* Ecquis non crediderit, futurum fuiſſe, ut ibi nil niſi merus ſcintillaret ignis Seraphicus, ſolaque ibi fragrantia angelica ſpiraretur? Et tamen dicit Sacer textus: *Commota ſunt ſuperliminarèa cardinum, domus impleta eſt fumo.* Ipſemet quoque Iſaias ibi lamentabatur, dicens: *Væ mihi, quia vir pollutus labiis ego ſum!* neque Satanas ſulphur, & fumum ſuum ibi diffundere deſinit; ac proindè nec ipſimet Deo in ſublimi gloria ſeſe exhibenti parcit. Rupertus Abbas hunc Iſaiæ textum Apoſtolis applicat, qui dum Euangelium per mundum quaqua verſum diſſeminantes, trium divinarum perſonarum notitiam mundo manifeſtare cæperunt, domus Eccleſiæ fumo à Dæmonibus excitato paſſim impleta fuit, quia Satanas Euangelii prædicationi ſe opponens, ſcribas, Pontifices, & Principes Synagogæ contra illos concitavit, ut inter ſe de modo illos ſupprimendi deliberarent, dicentes: *Comminemur eis, ne ultra loquantur in nomine hoc ulli hominum ; Et vocantes eos denuntiaverunt, ne omninò loquerentur.* Circa quæ verba dictus Rupertus Abbas ita ſcribit: *Zelo concitati ſunt principes Sacerdotum, commota ſunt ſuperliminaria pro audita Trinitatis gloria, & manus injecerunt, ut concluderentur ora clamantium.*

Rup. Abb. l. 2. in Iſa. Cap.

Act. Apoſt. 4. 18.

Rup. Abb.

Tempore quo ſummas aggreditur.

11 Porrò ad probandum, quòd Diabolus tunc vel maximè contra nos ſæviat, cum majoribus operibus bonis perficiendis incumbimus, nullum adduci poteſt argumentum fortius, quàm ſi conſideremus, quòd inimicus tartareus animum per tentationes lucrandi, equidem in Cœnaculo Sionitico, in Collegio Apoſtolico, ſeu in Schola ipſiuſmet filii Dei abjecerit, quia potiùs poſtquam ſanctiſſimum altaris Sacramentum inſtitutum fuit, poſtquam Apoſtoli à Chriſto conſecrati fuere ſacerdotes, poſt prolixum in Cœna habitum divinum ſermonem, poſt lotos Apoſtolorum pedes, quando dixit: *Qui lotus eſt, non indiget, niſi ut pedes lavet, ſed eſt mundus totus*, tùnc inquam omnem lapidem movit, ut priùs *fieret contentio inter eos, quis eorum videretur eſſe major*; adeò etiam eorum intepeſcerent corda, tantòque percellerentur timore, *ut omnes eo relicto fugerunt*, Judas in traditorem, imò deſperatum, Petrus in perjurium, & paulò poſt Thomas in incredulitatem degeneraverint. Unde Sanctus Bernardus meritò ait: *Si lupus non timuit introire in gregem Domini, & unam de duodecim tam parvulo numero mactare, & perdere, quid facturus eſt de grege commiſſo alteri paſtori?*

Joan. 13. 10.

Luc. 22. 24.

S. Bern. ſer. 1. in Cœna Do.

De tempore ſanctiori.

12 In decurſu totius anni, nullum eſt tempus, ut cuilibet manifeſtè conſtat, quo populus Chriſtianus operibus pietatis, & devotionis magis ſit deditus, quàm in Quadrageſima, cujus dies verè ſunt *tempus acceptabile* propter jejunia, ſtationes, verbi Dei prædicati aſſiduitatem, frequentiam ſacramentorum, multaque alia opera bona, quæ iis diebus exercentur; ac proindè perſuadere quis ſibi poſſet, quòd tunc magis, quàm in quovis alio anni tempore, inducias pacis ab inimico infernali obtinendas ſperare liceret, & tamen nullo tempore magis ferociter ſævit, quàm in illo. Unde idem S. Bernardus monet, ut illo præſertim tempore arma noſtra Spiritualia exacuamus, & depulſa ab iis omni ærugine expoliamus: *Hìs præſertim diebus ſanctis ampliùs ſe judicat veſtra devotione torqueri*; quam ob cauſam Eccleſia providè diſpoſuit, ut per totum decurſum quadrageſimalem fideles verba illa ſæpius repetant: *Angelis ſuis Deus mandavit de te, ut cuſtodiant te in omnibus viis tuis*; necnon ut in qualibet Miſſa feriali adjungatur in fine *ratio ſuper populum.* Unde interpres quidam ſuper illa verba Chriſti apud S. Lucam: *Ambulat per loca arida, quærens requiem, & non inveniens*, ita ſcribit: *Benè dicitur, quod in deſertis pœnitentiæ locis, id eſt, pœnitudine tactis animis, ubi mollities nihil eſt, ſed aſpera prorſus vita, requiem Dæmon non invenit, quamdiu enim ſolitaria, ut paſſer, peccata ſua plangit anima; nulla illic ei mora eſſe poteſt .* Cum perfectiſſimis etenim ſemper luctatur quantum poteſt, quamvis in iis ut plurimùm opportunam reſiſtentiam inveniat &c.

S. Ber. ſer. 3. de jejun. Qu.

Gagnæus in Luc.

DISCURSUS XII.

ARGUMENTUM.

Tota Diaboli potentia in ſolo peccato conſiſtit, ſine quo nihil adversùm nos facere prævalet.

THEMA.

Venit princeps mundi hujus, & in me non habet quidquam. Joan. 14. v. 30.

1 TAmetſi Satanas univerſi mundi, & totius generis humani ſibi uſurpet Dominium, attamen Salvator noſter illum in ſe nequicquam prævalere unquam potuiſſe proteſtatur, dicens: *In me non habet quicquam*, idque ex eo capite quia omnis erat expers peccati: *Quis ex vobis arguet me de peccato?* Unde S. Bernardus in ſermone quodam ait: *Venit Diabolus, non princeps creaturarum, ſed peccatorum, non lucis, ſed tenebrarum, & in me non habet quidquam, id eſt, nihil eſt in me, quod ad eum pertineat.* Dæmon enim cum tota ſua poteſtate tartarea, adversùs animam quamcumque nihil facere prævalet: niſi in ipſam ratione peccati Dominium aliquod obtineat. Unde commentator Nazianzeni de rebellibus hiſce ſpiritualibus ita ſcribit: *Bellum in nos gerunt, non quod voluntati noſtræ ſaltem poſt divinum baptiſmum vim ac tyrannidem inferre poſſint, abſit (hoc enim magnus quoque Apoſtolus his verbis declaravit: Lex ſpiritus vitæ liberavit me à lege peccati, & mortis) ſed quod divinorum mandatorum curam abjiciamus, atque animi inductione voluptatibus nos ipſos addicamus.* Et ideò D. Chryſoſtomus unicum, infallibile, & omnipotens contra univerſum infernum remedium ſuggerit, dum ait: *Unum ſolum cuſtodi, ne occurrat tibi peccatum, hoc enim eſt quod ſupplantat, præter hoc vero nec ipſe diabolus nos quippiam lædere poterit.*

Diaboli potentia in peccato.

Joan. 8. 46.

S. Ber. ſer. 2. in Cœn. Dom.

Elias in orat. Nazianz.

D. Chryſ. hom. 22. ad pop.

2 Creator noſter dæmonem ſolius peccati ratione humano generi prævaliturum eſſe prævidens, hanc contra eum fulminavit decretoriam condemnationis ſententiam: *Inimicitias ponam inter te, & mulierem, inter ſemen tuum, & ſemen illius*, Circa quæ verba Alcuinus quærit: *Quid eſt ſemen ſerpentis, & quid mulieris?* Et reſpondit: *Semen mulieris totum genus humanum: ſemen ſerpentis originalis peccati primordium, quæ duo ſemina ex præcepto divino continuè inter ſe gerere odium debent.* Et Sanctus Ambroſius in Hexameron lib. 3. cap. 10. inquit: *Quod ſeminat diabolus, peccatum eſt.* Utinam cum venenoſo ſerpentis illius ſemine, fatale, & irreconciliabile nobis ſemper, & inceſſanter bellum intercederet, utique culpa numquam in nobis locum habitura eſſet, & conſequenter nullum ipſe contra nos jus prætendere valeret. Deus olim dæmoni ſub figura ſerpentis pœnam quamdam impoſuit, quæ prima facie cuilibet mira eſſe videbitur, dicit enim illi: *Terram comedes*: at verò ex quo ſerpens ille non eſt corporeus, ſed purus ſpiritus exiſtit, qua ratione ſe terra paſcere, aut cibare poterit? aut verò quæ, aut qualis eſt terra iſta? *Maledicta terra in opere tuo, ſpinas, & tribulos germinabit tibi*, inquit ſacra ſcriptura: ubi per ſpinas in ſenſu myſtico paſſiones, & inordinati appetitus noſtri intelliguntur. Hiſce igitur ſpinis paſcitur; quia peccata, culpas, & tranſgreſſiones noſtras velut delicatiſſimum cibum manducat; iiſque deficientibus, fame, ut ita dicam, interiturus eſſet: Unde Sanctus Auguſtinus, illa Apocalypſeos verba: *Et expulſus eſt draco magnus &c.* exponens ait: *Diabolus & ſpiritus immundi omnes cum ſuo principe de ſanctorum cordibus expulſi ſunt in terram, id eſt, in homines, qui terram ſapiunt, & totam ſpem ſuam in terra conſtituunt.* Idem quoque Sanctus Doctor in alio quodam loco,

Serpens infern. terra peccatorum paſcitur.

Gen. 3. 15.

Alcuin. ibi.

S. Ambr. in Hexam. l. 3. c. 10.

Gen. 3. 14.

Gen. 3. 17.

S. Aug. c. 9. lib. 3. in Apoc.

S. Aug. l. de agone Chriſt. c. 1.

loco, prædicta verba: *Terram comedes*, gloſſa ſua illuſtrans, dicit: *Dictum eſt peccatori, Terra es, & in terram ibis. Datus eſt ergo in cibum diabolo peccator, non ſimus terra, ſi nolumus manducari à ſerpente. Sicut enim quod manducamus, in noſtrum corpus convertimus, ut cibus ipſe ſecundùm corporis qualitatem hoc efficiatur, quod nos ſumus, ſic malis moribus, per nequitiam, ſuperbiam, & impietatem, hoc efficitur quiſque, quod diabolus eſt, ſimilis ejus, ut ſubjiciatur ei, ſicut ſubjectum eſt nobis corpus noſtrum, & hoc eſt, quod dicitur manducari à ſerpente.* Idem quoque alibi, peccatores filios diaboli eſſe declarans, dicit: *Omnes peccatores ex diabolo nati ſunt, in quantum peccatores: Adam à Deo factus eſt, ſed quando conſenſit diabolo, ex diabolo natus eſt.* Imò adeò verum eſt, quòd in quantum peccatores dæmoni tamquam mancipia, & ſubditi ejus ſubjecti ſimus, ut deficiente in nobis peccato priſtinam veramque filiorum Dei libertatem ſubitò recuperemus, *& egredietur diabolus ante pedes ejus.* Id quod S. Bernardus conſiderans, ait: *ubi nempè peccatum remittitur, ibi proculdubio diabolus de corde peccatoris expellitur; hinc univerſaliter de cunctis pœnitentibus dicit: Nunc judicium eſt mundi, nunc princeps hujus mundi ejicietur foras, quòd ſcilicet humiliter confitenti remittat Deus peccatum, & diabolus enim, quem in hominis corde invaſerat, amittat principatum.*

S. Aug. Tr. 4. in c. 3. Epiſt. 1. Joan. Peccatores filii ſunt diaboli.

Habac. 3. 5.

In pœnitentibus amittit principatum.

3 In Iſaia dicitur: *Si tu abſtuleris de medio tui catenam &c.* id eſt, ut Gloſſa ait: *Catenam peccatorum*, vel ut Hugo Cardinalis exponit, *colligationem peccatorum, qua diabolus trahit te ad infernum, de medio tui, id eſt, de corde*, ut Sanctus Hieron. inquit. Sed quo modo catena hæc diſſolvitur? Per deteſtationem peccati, necnon per contritionem, & confeſſionem ejuſdem. Etenim tritum eſt, quod in ſpeculo Exemplorum de licentioſo, & diſſoluto quodam homine refertur exemplum, qui prædicationem verbi Dei, in qua peccatum in forma catenæ, quo diabolus eum ſibi adſtrictum tenebat, repræſentabatur, audiens, ſubitò compunctus amarè plorabat, prima autem lachryma, quæ in illam catenam cecidit, eamdem adeò contrivit, & diſſipavit, ut deinceps à ferreis hiſce vinculis ſe liberum inveneric. Hugo Cardinalis ſuper illa Apocalypſeos verba: *Ubi ſedes eſt Satanæ*, dicit: *Benè ſedes dicitur, id eſt, manſio, non tranſitus; in illis enim manſionem facit diabolus, qui peccata nolunt confiteri, ſed in illis tranſit, qui etſi peccant aliquando ex fragilitate, tamen ſtatim confitentur.* Job quoque de hoc inimico infernali dicit: *Super ipſum ſonabit pharetra*; circa quæ verba S. Hieronymus, peccata noſtra dæmoni haſtæ loco ſervire, dicit: *Habet haſtam delicta trabalia, atque mortifera*; ac proinde inermis, & conſequenter debilis contra nos foret, niſi nos ei arma, quibus nos impugnat, ſubminiſtraremus. S. Bernardinus modum, quo dæmon contra nos præliatur, ſuiſque adverſum nos viribus prævalet, exponit, dicens: *Quomodo autem, & quibus modis prævaleat diabolus contra infelicem animam, myſticè Exodi 15. ſcriptum eſt, ubi dicitur: Dixit inimicus: Perſequar, & comprehendam, dividam ſpolia, implebitur anima mea, evaginabo gladium meum, interficiet eos manus mea.* Demum verò omnem dæmonis potentiam ab eo dependere declarat, quod nos ei per peccatum ſubminiſtramus: *Septem gradibus anima à diabolo expugnatur. Primò inſultat in ſuggeſtione. Secundò luctatur in delectatione. Tertiò percutit in conſenſu. Quartò ſpoliat in actu. Quintò præcipitat in conſuetudine. Sextò hilareſcit ſibi in gloriatione. Septimò prævalet in morte.*

Iſ. 58. 9. Gloſſa.

Hug. Card.

Hieron.

Specul. Exemp. Exemplum.

Apoc. 2. 13. Hug. Car. ib.

Job 39. 23.

S. Hier.

S. Bern. t. 3. ſer. 4. in O. 4. poſt Pent.

Exod. 15. 9.

4 In Jeremia hæc verba leguntur: *Comedit me, devoravit me Nabuchdonoſor Rex Babylonis, abſorbuit me quaſi draco.* Porrò per hunc Regem, ſicut etiam per Pharaonem, Lucifer intelligitur. Unde Hugo Cardinalis: *Rex Babylonis eſt diabolus, qui comedit quaſi maſticando, dum tentat, & ſuggerit, ſe devorat, quando peccator conſentit, abſorbet, quando peccatum opere complet.* Idem quoque purpuratus Doctor alibi modum explicat, quo anima ab inimico impugnata cadit: dicit enim: *Traditio qua traditus eſt homo diabolo, duo importat, culpam, & pœnam; ratione pœnæ traditus eſt à Deo, ratione culpæ non, ſed promiſit eum tentari à diabolo. Juſtè tamen illo peccantem deſerente, peccati author invaſit, ergo Deus prius deſerit hominem, quam invadat eum diabolus, ſed ſtatim ut peccat, invadit eum diabolus*; ac proindè dæmon quidem quantum novit, & poteſt, corpus infeſtare, & vexare poteſt, animæ autem ne per umbram quidem nocere poteſt niſi ipſa velit. *Sanctum Jobum magis armavit, cum vulneravit*, loquit S. Ambroſius, *quia totum corpus diris perfuſum ulceribus, diaboli quidem morſum pertulit, ſed venena non ſenſit, Et ideo benè ei dictum eſt: Adduces draconem in hamo, ligabis eum ſicut paſſerem:* Quibus verbis venenum hujus draconis nobis nocere non poſſe oſtendit, niſi nos peccati venenum priùs deglutiamus, in cujus probationem verba illa Iſaiæ adducit, dicentis; *Et delectabitur infans ab ubere ſuper foramine aſpidis, & in caverna reguli, qui ablactatus fuerit, manum ſuam mittet*, quaſi dicere vellet: Hi qui puerili innocentia gaudent, nullo hujuſce monſtri percellentur timore: *Vidiſtis, quemadmodum à Paulo illudatur, ut in cavernam ejus ſicut puer ille propheticus manum mittat, & nihil ſerpens noceat ei, de lateribus eruat eum, de veneno ejus faciat ſpirituale antidotum. Venenum ad interitum carnis, medicamentum fit ad ſalutem ſpiritus. Quomodo poteſt quiſpiam*, inquit apud Matthæum Salvator noſter, *intrare in domum fortis, niſi prius alligaverit fortem; & tunc domum illius diripiet?* Sed quomodò fortis hic inimicus debilitatur, aut qua ratione triſaucem hunc Cerberum ligare poterimus? *Illudes ei quaſi avi; Draco iſte quem formaſti ad illudendum ei.* Vultiſne ſcire, qua ratione id fieri poſſit? Nimirum ſi arma, quibuſcum contra nos fortis evadit, ei ſubtrahantur, quæ non ſunt alia, præterquam noſtra peccata. Sanctus Hieronymus, ad aliud licèt propoſitum, aliqua ſcribit, quæ ad præſens propoſitum adaptare facilè poſſumus: *Noſtris*, inquit, *peccatis barbari fortes ſunt, noſtris vitiis Romanus ſuperatur exercitus.* Ac proindè Apoſtolus iiſdem Romanis in hæc verba ſcribit: *Sed neque exhibeatis membra veſtra, arma iniquitatis peccato.*

Jer. 51. 34.

Hug. Car. ib. Peccata ſunt Dæmonis arma.

Hug. Car. in 1. ad Rom.

S. Amb. l. 1. de pœnit. c. 3.

Iſ. 11. 8.

Mat. 12. 29.

Job. 40. 24. Pſ. 103. 26.

S. Hieron.

Rom. 6. 13.

5 Immundus ille Spiritus, qui receſſiſſe dicebatur: *Cum immundus Spiritus exierit ab homine*, ſubitò cum ſeptem aliis ſpiritibus revertebatur; *Aſſumit ſecum ſeptem alios ſpiritus nequiores ſe, & ingreſſi habitant ibi, & fiunt noviſſima hominis illius pejora prioribus.* Sed quærendum nobis eſt, qua ratione de novo aditum in hominem habere potuerit? Reſponſio autem facilis eſt, quia relapſus hominis in peccatum, habitationem priorem ampliavit, ornavit, & expolivit, quia *invenit eam ſcopis mundatam, & ornatam.* Notat etiam circa eumdem textum Euſebius Emiſſenus, quòd *non ſufficiat ei, ut ſolus talem domum poſſideat, ſocios quærit, ſpecioſus eſt locus, multis indiget habitatoribus.* Quantò enim magis malitia peccati creſcit, tantò amplior dæmoni patet aditus, tantòque magis in anima fortificatur. *Non enim aliquem vincit*, inquit Sanctus Auguſt. *aut ſubjugat, niſi ſocietate peccati*, neque enim dæmon alias catenas, aut vincula habet, quàm illa, quæ à nobiſmetipſis illi ſubminiſtrantur: Nam *funibus peccatorum ſuorum unuſquiſque conſtringitur.*

Luc. 11. 24. Quo quo magis creſcunt, eo magis hoſtis coctor qui his vinculis nos ſtringit.

Euſ. Emiſſ. hom. D. 3. Qu.

S. Aug. l. 10. de civ. c. 22.

Prov. 5. 22.

6 Apoſtolus ad Corinthios ſcribens, inquit: *ad ſimulachra muta ducebamini*; ubi Hugo Cardinalis phraſim illam loquendi Apoſtoli notat, per quam innuitur, quòd inſtar irrationabilium beſtiarum ligati, ad falſorum numinum cultum perducti fuerint; *Ducebamini à diabolo, quia omnis qui eſt in mortali, eſt jumentum diaboli, & per unum peccatum, quaſi per capiſtrum ducetur ad aliud*, juxta illud Prov. 7. ubi Sapiens de quodam peccatis carnalibus immerſo homine diſſerens, ait: *Irretivit eum multis ſermonibus, & blanditiis labiorum protraxit illum*; ſtatim eam ſequitur, *quaſi bos ductus ad victimam, ignorans, quod ad vincula ſtultus trahatur*; ac proindè ſubjungit idem Hugo, Pſalmiſtam in Pſ. 31. ſaluberrimè monere, dum ait: *Nolite fieri ſicut equus, & mulus, quibus non eſt intellectus, id eſt, non permittatis, vos infrænari à diabolo, ſi enim ſciret equus, quod infrænaretur, & duceretur in ſervitutem, non permitteret, ſe infrænari, quid eſt ergo de miſero homine, qui ſcit illud?* Porrò quòd genus humanum per peccatum in poteſtatem inimici tartarei à Deo traditum fuerit, Sanctus Auguſt. his verbis oſtendit: *Quanam*, inquit, *juſtitia Dei in poteſtatem diaboli traditum eſt genus humanum peccato primi hominis, in omnes utriuſque ſexus commixtione naſcentes originaliter tranſeunte, & parentum primorum debito univerſos poſteros obligante.* Enimverò DEUS ſupremus Judex

1. Cor. 12. 2. Hu. Card. ib. A uno peccato ducit de peccato in peccatum.

Prov. 7. 22.

Hu. Car. in Pſ. 31.

S. Aug. l. 13. de Tr. c. 12.

poſt-

Digitized by Google

poſtquam circa delictum in paradiſo terreſtri commiſſum formaſſet proceſſum, Adamo, & Heva, nec non & dæmone in ſerpente ritè examinatis, iiſque convictis, & tranſgreſſionem ſuam confitentibus, eoſdem in manus juſtitiæ punitivæ conſignavit: *Hæc autem traditio prius in Geneſi ſignificata eſt, ubi cùm ſerpenti dictum eſſet, terram manducabis, homini dictum eſt: Terra es, & in terram ibis*. Qua autem ratione ſerpens terram manducet, ex quodam Divi Chryſologi ſermone colligere poſſumus, ubi ait: *Jejunantibus nobis diabolus eſurit, qui noſtris ſemper ſaturatur ex culpis; capit ille ſatietatem, & voluptatem percipit, expletur epulis, quando nos luxus ſolvit, libido ſtimulat, pompa rapit, implet ambitio*. Ecce qualiter diabolus epuletur, quando nos laxatis ſenſualitati habenis in vitia præcipites ruimus.

D.Chr.ſer.12

Job 39 27.

7 In Jobo dicitur: *Numquid ad præceptum tuum elevabitur aquila, & in arduis ponet nidum ſuum? in petra manet, & in præruptis ſilicibus commoratur, inde contemplatur eſcam*. Ubi Sanctus Hieronymus per hanc Aquilam dæmonem intelligit, dum ait: *Diabolus intelligitur ob ſuperbiam; in arduis poſuit nidum, hoc eſt in magnis quibuſque, & eminentibus ſæculi hujus: In petris manet, hoc eſt in duris, & malitia fortibus, & in præruptis ſilicibus commoratur, hoc eſt in blaſphemiis duris, & indomitis cordibus, & velut prærupta ſilices in ruinam peccatorum pondere dependentes*. Cæterum quæ, & qualis eſca ſit illa, quam hæc aquila è ſublimi proſpicit, jam paulò ante ex D. Chryſologo audiviſtis.

S. Hieron. In quibus Dæmon nidum habeat.

S.Ber t.2.ſer. 12 a 3 t.2.

8 S. Bernardin. oblationem illam dæmonis conſiderans, qua Chriſto Redemptori noſtro omnia regna mundi in momento oculi ejus conſpectui propoſita promiſit, dummodò genibus flexis ipſum adorando, in idololatriam conſentiret, cui tunc totum quaſi genus humanum immerſum erat, inquit: *Tam charum diabolus habet theſaurum conſcientia mala, ut omnia quæcumque in mundo ſunt, præter illud pro nihilo ſpernat*, ut proindè dicere videatur, quod Geneſ. c.14. Rex Sodomorum Abrahæ dicit: *Da mihi animas, cætera tolle tibi*. Tali quoque, tantaque urgetur aviditate peccati, ut peccati nomine ſæpius à ſanctis Patribus appelletur. Unde S. Ambr. de Chriſto loquens, dicit: *Vicit peccatum de peccato, hoc eſt diabolum*; Idem quoque paulò poſt eodem in loco dæmonem cum peccato confundit, dicens: *Peccatum quod eſt diabolus*. Et ſuper illa verba: *Sine lege peccatum] mortuum erat*, ita ſcribit: *Diabolum in peccato ſcias ſignificatum, & hoc ipſum, quod vocatur peccatum*. Imò peccatum talem cum dæmone connexionem, & relationem habet, ut neceſſariò ubi peccatum mortale eſt, ibi pariter dæmon præſens exiſtat. S.Greg. Nazianzenus coronæ ſpineæ Redemptori impoſitæ rationem reddens, dicit: *Spinea corona adversùs pravum imperium*. Elias autem Cretenſis hæc verba gloſſa ſua exponens, ita ſcribit: *Per ſpineam coronam, qua Dominum caput (cùm eum ut Regem ludibrio haberent) cinxerunt, ut hac ratione diaboli imperium, atque robur extingueret, hoc eſt, peccatum; ſpina enim peccatum deſignat, in peccato porrò omne dæmonis robur, atque imperium eſt, neque enim alia ratione regnum in nos obtinere poteſt, quàm ſi peccato conſtrictos nos teneri ſinamus*. S. Baſilius diſcurſum ſuum ad animam peccato mortali obnoxiam dirigens, eamdem ut Chananæam imitetur, exhortatur his verbis: *Stude Chananæam imitari; At inquis: filiam malè à dæmonio obſeſſam non habeo, habens tamen animam immundo ſpiritu occupatam. Quid ais Chananæa? Miſerere mei, filia mea malè à dæmonio torquetur, magnus enim dæmon peccatum*. Idem quoque S. Doctor dæmones præ gaudio exilire dicit, quando nos ad peccandum inducunt: *Dæmonia, inquit, geſticulari dicuntur, & multifariam ſalitare, dum nobis cooperantur ad peccandum*.

Gen 14 21.

S. Amb. ad Rom 7.

Rom.7.8. Ubi mortalis culpa ibi Dæmon.

Nazian.or.2.

Elias Cret. ib.

S. Baſil. h.5. in exhort. ad Bapt.

S. Baſil. in c. 14. Iſai.

9 Nos quidem dæmoniacos deploramus, valdèque illis compatimur, nec tamen conſideramus, quòd in peccato exiſtentes, in longè deteriori ſtatu conſtituti ſimus, nam ut Caſſianus inquit, omninò melior eſt Energumenorum conditio: *Idcirco eos velut pædagogos traditos humilitati, ut diſcedentes ex hoc mundo, vel purgatiores ad vitam aliam transferantur, vel pœna leviori plectantur, qui ſecundùm Apoſtolum in præſenti traditi ſunt Satanæ in interitum carnis, ut ſpiritus ſalvus fiat in die Domini Jeſu Chriſti*: non verò idem eſt de eo, qui peccato mortali eſt obnoxius, hic enim mancipium eſt diaboli, non ut ſpiritus ſalvus fiat, ſed in perpetuam animæ perditionem. De Magdalena S. Lucas ait: *De qua ſeptem Dæmonia ejecerat*, nec tamen unquam à dæmone obſeſſa fuit, ſed ut Sanctus Greg. declarat: *Quid per ſeptem dæmonia, niſi univerſa vitia intelliguntur?* Quando in ſtatu peccati mortalis hæremus, miſerabiliori modo diabolo ſubjicimur, quàm qui ab eo obſidentur, quia illis hoc accidit, ut ſcriptura dicit: *Ut ſpiritus ſalvus fiat in die Domini*: ut verò quoad culpam mortalem, ex fide certò novimus, hanc infallibiliter annexam habere miſerrimam diaboli ſervitutem: *Qui facit peccatum, ſervus eſt peccati*, de quo proindè certum eſt, quòd *corpus, & animam perdit in gehennam*.

Peccator eſt miſerabilior obſeſſo.

Caſſ. Collat. 7. c.28.

Luc.8. 2.

S.Greg.

1.Cor.5.5.

1.Joan. 3.4. Matt.10.28.

10 Dæmon utique nullos ad mordendum dentes haberet, niſi hos à nobis acciperet, de quibus Job ait: *Per gyrum dentium ejus formido*. Albertus Magnus ſuper illa Chriſti verba apud S. Marcum: *Ut non intretis in tentationem*, quales hi venenoſi Leviathan dentes ſint, his verbis declarat: *Dentes, inquit, diaboli ſunt gradus tentationum, ſcilicet primus motus, cogitatio, delectatio moroſa, conſenſus, voluntas plena, impetus, operatio, iteratio, conſuetudo, defenſio peccati, gloriatio in peccato, inverecundia, impœnitentia, deſperatio*. Hæc autem peccata ab arbitrio, & libera voluntate noſtra pendere certum eſt; numquam enim infernalis hic Cerberus ad mordendum nos dentes habiturus eſſet, niſi nos illi hos ſubminiſtraremus.

Job 41.5. Alb. Magn. in Marc. 14. 38. Tentationis gradus.

DISCURSUS XIII.

ARGUMENTUM.

Dæmon nulla in pernitiem noſtram potentia prævalere oſtenditur, niſi quantum illi Deus limitatè, & in profectum noſtrum indulget.

THEMA.

Numquid illudes ei quaſi avi? Job 40.v.24.

1 SAnctus Job in propoſiti thematis verbis de tyranno ſtygio loquitur, qui facta cum univerſo inferno conjuratione, in ejus pernitiem vario, prolixoque certamine eum laceſſivit, ac proindè quàm debilis ſit, per multiplicem experientiam probiſſimè ſcire potuit, unde Deum alloquens interrogavit illum: *Numquid illudes ei quaſi avi, aut ligabis eum ancillis tuis?* De hoc pariter vaſto Dracone Pſalmiſta ait: *Draco iſte quem formaſti ad illudendum ei*. Porrò aviculæ ex tenui filo ligatæ tenentur, ut pueris in luſum, & jocum deſerviant: ita quoque de Dæmone Sanct. Hieronym. inquit: *In tantum, ait Dominus, humiliabitur draconis illius fortitudo, & omninò pro nihilo erit, ut illudendus habeatur*. Idem quoque Eccleſiæ Doctor, quænam hæ ancillæ ſint, de quibus Job loquitur, his verbis declarat: *Alligatur, atque illuditur à ſanctis animabus Dei, quæ ſunt ancillæ Chriſti, dum ab eis ipſi, & ejus ſocii imperatur, & de corporibus ab eo obſeſſis abire compellitur*. S.Hieron. quoque notat alios legere: *Alligabis eum ſicut paſſerem infantulo, quod eſt, ab infantulo tenebitur præcepto imperii mei, & velut ligatus in poteſtatem tradetur*. Dion. Carthuſianus autem per has ancillas, ſexum fœmineum debilem intelligit, dum ait. *Ancillis ſuis Chriſtus illum ligavit, dum tot perſonis fœminei ſexus poteſtatem, & gratiam prævalendi Dæmonibus contulit*. Ideò enim Draco iſte ſub S. Margaritæ, S. Marthæ, pluriumque aliarum tenellarum virginum ipſum conculcantium pedibus depictus paſſim videtur.

A ſanctis Dæmon alligatus ut avis à puero.

Pſ.103 26.

S.Hieron. ib.

S.Hieron.

Dion.Car. in Job.

2 Deus olim permiſit, ut Magi Pharaonis per illuſionem, & faſcinationem Diabolicam multa quoque prodigia & ipſi operarentur; Veruntamen non ſine myſterio ſe victos eſſe profeſſi ſunt, dicentes: *Digitus Dei eſt hic*, quando ab illis Cinipbes, & alia minutiora animalia producenda erant, ut exinde magnam illorum etiam in rebus minimis impotentiam diſceremus, quodque in tantum Spiritus maligni aliqua nonnumquam facere prævalent, in quantum Deus illis permittit, & non ampliùs.

Impotens eſt Dæmon niſi Deus permittat. Exod.8.19.

3 Sancta mater Eccleſia illis, qui ordinibus minoribus initiati ſunt, quales ſunt Exorciſtæ, facultatem dedit illis imperandi, eoſque vel per aquam benedictam, vel per agnos Dei, vel per Crucis ſignum in fugam agendi. Et licèt Dæmonibus nonnumquam permiſſum ſit, ut etiam homines ſanctitate inſignes tentare poſſint, hoc

Perfectos ad tentat ad majorem gloriam.

tamen

Digitized by Google

tamen illis ad majorem talium virorum gloriam permittitur, ut ſuo loco dicemus.

S. Aug. c. 9. h. 9. in Apoc. in quibus efficit nihil, nisi ad humiliandum.

4 Sanctus Auguſtinus verba illa Apocal. 12. *Et Draco pugnavit, & Angeli ejus;* exponens, dicit, ſenſum horum verborum eſſe, quòd ſcilicet pugnaverit *diabolus, & homines voluntati ejus obtemperantes, & non valuerunt, neque locus inventus eſt eorum ampliùs in cœlo.* Sed quinam ſunt illi, contra quos Dæmones nihil efficere valuerunt? Homines ſancti. *In hominibus ſanctis.* Idem S. Doctor illa verba Pſalmi? *Draco iſte quem formaſti,* ita legit: *Quem finxiſti,* & ſubdit, *Jam tu illude draconi, ad hoc enim hic factus eſt draco. Multi dicunt: quare tantam poteſtatem Diabolus accepit, ut dominaretur in hoc ſæculo, & tantum valeat, & tantum poſſit?* Sed

S. Aug. in Pſ. 103.

reſpondet Sanctus Auguſtinus: *Quantum valet? quantum poteſt? Niſi permiſſus, nihil poteſt, Tu ſic age, ne permittatur in te, aut ſi permiſſus fuerit ad tentandum; victus abſcedat, & non poſſideat.* Idem quoque alibi de

S. Aug. Lit. de Gen. ad lit. c. 28.

ejus potentia differens, ait: *Habet cupiditatem nocendi facultatem autem non niſi qua datur, vel ad ſubvertenda, ac perdenda vaſa iræ, vel ad humilianda, ſive probanda*

D. Chryſ. ſ. 7. in Pſ. 7.

vaſa miſericordiæ. D. Chryſoſt. quoque nos monet, ne Dæmonem formidemus, quia tametſi nomen habeat Leonis rugientis, attamen in Scriptura ſacra dicitur: *Et*

Pſ. 90. 13.

conculcabis leonem, & draconem, Eſt enim bellua multiplex, ſed ſi ſapueris mas, hic leo, & draco erit quovis luto vilior, & nec adverſum nos quidem diriget aciem: ſin autem direxerit, conculcabitur.

Deus non permittit tentari ſupra id quod poſſumus.

5 Deus noſter qui errare, aut fallere, nec falli nequit, qui de ſeipſo dicit: *Cœlum, & terra tranſibunt, verba autem mea non tranſibunt,* hic, inquam, per veridicum Apoſtoli calamum nobis inſinuari fecit, quòd nomquam permiſſurus ſit, ut tentationes quibus infe-

1. Cor. 10. 13.

ſtandi ſumus, viribus noſtris majores exiſtant: *Fidelis autem Deus eſt, qui non patietur, vos tentari ſupra id quod poteſtis.* Cùm enim Deus noſter nihil æquè ac ſalutem noſtram deſideret, hinc eſt, quòd priuſquam nobis tentationes per Dæmonem irrogari permittat, vires noſtras priùs ponderet, efficiatque, ne inimici inſultus viribus noſtris ſuperiores evadant, imò providentia paterna in tantum nos tentati permittat, in

Et in quantū inde ſpirituale eſt lucrum.

quantum inde profectum, & lucrum noſtrum ſpirituale augeri poſſe prævidet, quia *faciet etiam cum tentatione proventum.* Hujus veritatis omnibus notum in Scriptura ſacra habemus Sancti Jobi exemplum, quem diabolus nequaquam, niſi petita à Deo licentia tentare præſumpſit, quam illi Deus non abſolutam, & ad Dæ-

Job 1. 12.

monis libitum, ſed cum hac limitatione conceſſit: *Ecce, univerſa quæ habet, in manu tua ſunt, tantum in eum ne extendas manum.* Quia verò poſt ablatas ab eo omnes facultates, & interemptos filios, nihil ſe in eo lucratum fuiſſe vidit, ulterius ipſius quoque Jobi perſonam aggrediendi licentiam à Deo popoſcit, quam Deus quoque ei conceſſit, cum hac tamen limitatione: *Verumta-*

Job 2. 6.

men animam ejus ſerva; neque enim ei poteſtatem vitam Jobo eripiendi, aut lumen rationis impediendi, & obfuſcandi indulgere voluit, ut ſe in patientia aliiſque virtutibus heroicis exercere, atque ex perpeſſa tentatione fructum ſibi comparare poſſet, *ut faceret cum tenta-*

S. Bonav. in c. 4. Luc.

tione proventum, & poſſet ſuſtinere. Unde S. Bonaventura ait: *Diabolus habet ſemper voluntatem nocendi, quia hanc habet a ſemetipſo, ſed poteſtatem nocendi non ſemper,*

1. Petr. 3. 13.

niſi quantum, & quando permittitur à Deo, juſto modo. Unde non eſt poteſtas, niſi à Deo. Et ideò S. Petrus ait: *Et quis eſt, qui vobis noceat, ſi boni æmulatores fueritis?*

Job 38. 39.

6 Job cap. 38. inquit: *Numquid capies Leænæ prædam, & animam catulorum ejus implebis, quando cubant in antris, & in ſpecubus inſidiantur?* Sed audiamus, qualiter

S. Hier. ib.

Sanctus Hieronymus hunc textum exponat: *De diabolo,* inquit, *& ejus ſociis loquitur, ait autem: nemini nocere poſſe, niſi à Deo acceperint poteſtatem. Unde dicitur in Pſalmo: Catuli leonum rugientes, ut rapiant, & quærant a Deo eſcam ſibi: antra verò, ſive ſpelunca, ſunt*

S. Ambr. l. de Paradiſo c. 2. Dæmon voluntatem noſtram vincere nequit.

corda hominum impiorum, in quibus cubant. Sanct. Ambroſius quoque nos docet, quòd tametſi Dæmones nos tentandi poteſtatem habeant; permiſſionem tamen, & poteſtatem nos ſine voluntate, & beneplacito noſtro vincendi minimè habeant: *Accepit quidem tentandi licentiam, ſed non accepit copiam ſubruendi, niſi ſua ſponte labatur infirmus affectus, qui ſibi auxilium non novit accerſere.* Porrò poteſtatem Dæmonis limitatam, atque ad noſtrum ſpiritualem profectum, & lucrum ordinatam eſſe, adeò verum eſt, ut Deus eodem tempore, quo nos à Dæmone tentari permittit, velit quoque, ut dum animæ inſidiatur, eamdem etiam protegere, & defendere debeat. Id quod in Jobo manifeſtè patet, de quo Deus Dæmoni præcepit: *Verumtamen animam ejus*

Limitatam hanc po[illegible] S. Amb. in Pſ. 71.

ſerva, ut faciat cum tentatione proventum. Unde Sanctus Ambroſius in Pſalm. 37. ita ſcribit: *Et ſi dederit tentandi tibi Dominus poteſtatem, mandat tamen diabolo, ut animam tuam ipſe cuſtodiat, ſecundùm quod ſcriptum eſt, ut deſtruas inimicum, & defenſorem: tentat enim ut adverſarius, defendit ut ſervus; Væ nobis,* inquit Sanctus

S. Bern. 1. ſer. 6. a. 2. c. 1.

Bernardinus, *ſi Deus hunc moloſſum infernalem dimitteret liberum, & à catenis ſolutum: Cùm conſtet, dæmonem velle, quod pejus eſt, ſi ejus poteſtas eſſet quoad omnia libera, & ſoluta, ineffabili modo ſine omni ordine, & menſura ſubverteret totum ſtatum inferiorum, cùm dicatur Job 41. Non eſt poteſtas ſuper terram, quæ comparetur ei, contra quod 1. Cor. 10. Apoſtolus ait: Fidelis autem, &c.* Sanctus Iſidorus in ſententiis hanc habet omnibus

S. Iſidor. l. 3. ſent. c. 5. Conſolatio pro tentatis.

tentatis valdè conſolatoriam ſententiam: *Non ampliùs tentat electos diabolus, quàm Dei voluntas permittit, tentando autem ſanctorum profectibus ſervit. Et ſi nolens, utilitati tamen ſanctorum ſervit diabolus, quando eos tentationibus ſuis non dejicit, ſed potiùs erudit, nam tentationes, quas ille ad humanum interitum movet, interdum Spiritus Sanctus ad exercitium virtutum ſalubri utilitate convertit.*

7 Sanctus Paulus ait: *Non eſt poteſtas, niſi à Deo, quæ* Rom. 13. 1.

autem ſunt a Deo, ordinata ſunt. Verum quidem eſt, quod ut Spiritus Sanctus ipſe teſtatur: *Non eſt poteſtas*

Job 41. 24. Tantum Dæmon permittitur tentare quantum prodeſt.

ſuper terram, quæ comparetur ei, id eſt, non eſt poteſtas dæmonis poteſtati ſimilis, quantum ad perverſam ejus voluntatem, non tamen ſecundùm executionem, ſic enim à voluntate Dei limitatur, & refrænatur. Unde Hugo Cardinalis ait: *Etſi diabolus habeat poteſtatem*

Hug. Card. ib.

nocendi hominibus, tamen quodammodò ligata eſt, ut ſecundùm actum nocere non poſſit, niſi priùs eam Dominus ſolverit, quod eſt, quando Dominus aufert impedimenta, & permittit, ut actu noceat, ſicut homo ligatus habet poteſtatem currendi, ſed non facilitatem, donec ſolvatur. Si-

Did. Stell. in c. 4 Luc.

militer Didacus Stella hanc à Deo limitatam dæmonis poteſtatem ponderat, dum ait: *Non protendit vires dæmon, niſi tantum ad id, quod divina providentia vult;* idque probare contendit per hiſtoriam leonis illius, qui Prophetam illum Deo inobedientem à Jeroboamo miſſum occidit; hic enim, poſtquam hunc Prophetam mortali vulnere ſauciaſſet, illum tamen, quantumvis famelicus erat, imò & jumentum ejus, nec quicquam tangere præſumpſit; *quod quidem factum paradigma eſt, quod limitatam potentiam habeat, & vires leo ille rugiens, qui*

S. Iſidor. ibid.

circuit, quærens quem devoret. Sanctus Iſidorus quoque ſub alluſione hujus leonis tartarei, inquit. *Inſidiæ diaboli, atque aſtuti, quamvis hac, atque illac quærentes quem devorent, diffundantur, à poteſtate tamen divina non egrediuntur, ne tantum noceant, quantum malitiosè contendunt.* Sanctus Auguſtinus in hoc utiliſſimo pun-

S. Aug. in Pſ. 61.

cto egregiè nos docet, dum ait: *Diabolo poteſtas quædam eſt, plerumque tamen vult nocere, & non poteſt, quia poteſtas iſta ſub poteſtate eſt, nam ſi tantum poſſet nocere diabolus, quantum vult, non aliquis juſtorum remaneret, aut aliquis fidelium eſſet in terra.* Et paulò poſt facultatem hanc, quam Deus illi ad tentandum indulget, ad bonum, & utilitatem noſtram ſpiritualem ordi-

S. Aug. in Pſ. 29.

natam eſſe oſtendit, dum ait: *Tantum permittitur illi tentare, quantum tibi prodeſt, ut exercearis, ut proberis,* juxta illud Apoſtoli effatum: *Fidelis Deus eſt, &c.* ac tandem ad inſtructionem, & conſolationem noſtram ſubjungit, *Ergo poteſtas Dei eſt, non eſt enim poteſtas, niſi à Deo: Noli dicere, & quare dat tantam poteſtatem, & non de poteſtate habet æquitatem? Qui dat poteſtatem, habet æquitatem.* Idem quoque S. Doctor in Pſal. 29. ſcribens, doctrinam hanc per Jobi hiſtoriam mirabiliter confirmat; cui poſtquam omnia bona temporalia, ut diximus, eripuiſſet, ac demùm immediatè perſonam ejus variis ærumnis divexaſſet, quid inde uti-

Job. 1. 21.

litatis, aut lucri reportavit? *Illo quid? Dominus dedit, Dominus abſtulit, ſicut Domino placuit, ita factum eſt, ſit nomen Domini benedictum. Non triumphet inimicus, quia*

Job Deo cuncta adſcripſit.

ipſe fecit. Ecce qualiter inſigne illud patientiæ ſpeculum ſubſtantiæ ſuæ jacturam, & filiorum, filiarumque ſua-

rum

rum mortem non dæmoni; ſed Deo adſcripſerit; quia certò illum ſine permiſſione, aut beneplacito divino nihil poſſe ſciebat: *Novi ego*, inquit, *à quo ſit permiſſus, Diabolo tribuatur nocendi voluntas, Domino meo probandi poteſtas*. Sanctus Iſidorus etiam in ſententiis ſuis ait: *Ex ſe tentare quoslibet injuſtè appetit, ſed eos qui tentandi ſunt, non niſi tentari Deus juſte permittit. Unde etiam in libro Regum de diabolo ſcriptum eſt, quia Spiritus Domini malus irruebat in Saul, ubi juſte quæritur, cur malus? ſi malus, cur Domini, ſed duobus verbis comprehenſa eſt, & Dei poteſtas juſta, & Diaboli voluntas injuſta, nam ſi Spiritus malus per nequiſſimam voluntatem, & idem Domini per acceptam juſtiſſimam poteſtatem.*

S. Iſidor. in ſent.

8 In Opuſculis Sancti Franciſci de religioſo quodam ſui Ordinis, cui nomen Angelus erat, legitur, eum magnoperè Dæmonem formidaſſe, eò quòd aſperrimè illum à longo tempore moleſtaſſet. Qui proindè à S. Patriarcha ſocium ſibi dari expetiit, qui ad ejus defenſionem in ejus cella dormiret. At verò ſanctus vir DEI acriter eum objurgans, ſine ulla juſta cauſa eum timere dixit, eò quòd vires Dæmonis in manibus Dei ligatæ eſſent, ſimulque ut hujus rei ſequenti nocte experientiam caperet, præcepit, in montis ibi vicini verticem conſcendendo, ſonoraque voce clamando: *Superbi Dæmones omne ad me modo, & quicquid poteritis, mihi facite, & in me veſtrum exercete furorem*. Cùmque bonus ille religioſus promptè obediiſſet, nullus malignorum Spirituum ſe quicquam movere auſus fuit; hacque ratione deinceps abſque ullo Dæmonis timore vixit, & liber permanſit. Et meritò, quia ut Sanctus Auguſtinus ait: *Non poſſunt, quod non ſinuntur, efficere, ſinuntur autem alio Dei ſummi, juſtoque Judicio, pro merito eorum, quos ab eis, vel affligi tantùm, vel etiam ſubjici, ac decipi juſtum eſt*.

Opuſc. S. Franciſci collat. Hiſtoria quod Dæm. ... [illegible]

S. Aug. l. 7. de Civ. Dei c. 15.

9 Dæmon poſt ablatas Jobo omnes ejus facultates, libenter quidem eumdem in propria perſona directè aggreſſus fuiſſet; at verò ne capillum quidem capitis ei convellere, aut evellere potuit; ac proindè Deum, ut vel minimum in eum digitum extenderet, ſive ut modicam ſibi in eum licentiam indulgeret, rogavit: *ſed extende paululum manum tuam*, quia ut Sanctus Gregorius ait; *ſcit, quia quodlibet agere ex ſemetipſum non ſufficit*. Ad hoc autem probandum, illam à Dæmonibus Luc. cap. 8. Christo propoſitam ſupplicationem allegat, in qua ſibi, & ſociis ſuis, ut in illa immunda animalia ingredi poſſent, licentiam concedi poſtulavit: *Qui per ſemetipſum*, inquit, *ire in porcos non poterat, quid mirum, ſi ſine auctoris manu ſancti viri domum contingere non valebat!* Quam etiam conſiderationem Tertullianus adducit, dum ait: *Non in porcorum gregem diaboli Legio habuit poteſtatem, niſi eam à Deo impetraſſet, tantum abeſt, ut in oves Dei habeat. Poſſum dicere, porcorum quoque ſetas tunc numeratas apud Deum fuiſſe, nedum capillos ſanctorum. Habere videtur diabolus propriam jam poteſtatem, ſi fortè ad eos, qui ad Deum non pertinent, ſemel in ſtillam ſitula, & in pulverem area, & in ſalivam nationibus deputatis à Deo, ac per hoc diabolo expoſitis in vacuam quodammodo poſſeſſionem*. D. Chryſoſtomus quoque ponderat, quòd ex quo rebelles illi Spiritus, ſine Chriſti permiſſione, ne quidem animalia immunda invadendi, & moleſtandi facultatem habebant, multò ſint futuri impotentiores ad divexandas animas pretioſiſſimo filii Dei ſanguine redemptas, niſi hic idipſum ad majus illarum animarum lucrum, & ſpiritualem profectum permittat: *Omnes*, inquit, *hinc diſcimus, ne in ſuos quidem impetus facere dæmones non audere, niſi permittat*. D. Chryſologus ſimiliter ad hoc factum ſe reflectens, hanc inde elicit concluſionem: *Nos ergo, ait, vitiis noſtris facimus, ut illi accipiant poteſtatem nocendi; aut virtutibus: ſubjecta nobis dæmonum colla, Chriſto triumphante, calcamus*.

Nec ſuos quidem invadere, niſi Deus permittat.

Job 1. 11. S. Greg. l. 2. mor. c. 6.

Luc 8. 32.

Tertull. l. de fuga c. 2.

D. Chr. h. 29. in Matth.

D. Chryſol. ſer. 16.

10 Quapropter Dæmoni libera voce dicere poſſum, quod Incarnata Sapientia Præſidi Judeæ Pilato dixit: *Non haberes poteſtatem adverſus me ullam, niſi tibi datum eſſe deſuper*. Deus enim per infinitam providentiam ſuam Dæmonibus haud ſecus, ac miniſtris juſtitiæ, ſive lictoribus utitur, qui proindè ſicut in Inferno torquent damnatos, ita pariter juxta diſpoſitionem, & imperium Dei infeſti ſunt animabus, & corporibus noſtris, cunctiſque aliis creaturis. Quis autem eſt, qui neſciat, miniſtros juſtitiæ, nec plus, nec minus facere poſſe, quàm hoc tantum, quod illis à Principe ſupremo imperatum fuit: *Quare formidare non debet*, inquit S. Gregorius, *qui nihil niſi permiſſus valet, ille autem eſt timendus & honorandus, eidemque ſerviendum, cujus eſt poteſtas, & cui dæmon ipſe paret*.

Juſtitiæ Dei miniſtri ſunt Dæmones. Joan. 19. 11.

S. Greg. l. 2. mor. c. 6.

11 Sanctus Bonaventura de illa porcos ingrediendi poſtulata à dæmonibus licentia loquens, dicit: *Poteſtas ſolius verbi Chriſti excedit virtutem infinitorum millium dæmonum; maximus eſt timor dæmonum reſpectu hominis Chriſtiani, nihil poſſunt etiam in bruta animalia, niſi permiſſi*. Non eſt equidem dubitandum, quin dæmon, cùm ſe ad primos parentes noſtros tentandos accingeret, ſpeciem aliquam nobiliorem, & illecebroſiorem, quàm illa ſerpentis fuerit, ſuſcipere ambiverit, fortè enim in columbam, vel phœnicem, vel herminium, aut aliud quoddam animal pulchrius, oculiſque gratius tranſmutare ſe poſſe deſideravit: cur autem idipſum non eſt executus? Magiſter ſententiarum inquit: *In columba ſpecie venire maluiſſet, ſed non erat dignum, ut ſpiritus malignus illam formam hominis odioſam faceret, in qua Spiritus Sanctus appariturus erat*. Ex hinc autem diſcere poſſumus, dæmonem ne quidem viliſſimæ creaturæ Dominum eſſe, niſi id illi Deus permittat.

S. Bonav. in c. 8. S. Luca.

Nec minimæ creaturæ ſuæ Dominus.

Magiſt. ſent. l. 2. diſt. 21.

12 Caſſianus in collatione quadam, S. Patres Eremitas poſt varia de dæmonis poteſtate hinc inde habita colloquia tandem concluſiſſe, ſcribit: *Non habere eos poteſtatem, quemquam hominum lædendi, exemplum B. Job manifeſta ratione demonſtrat*. In cujus confirmationem illam ex Matth. 8. allegatam ponderarunt hiſtoriam, maximè verba illa: *Si ejicis nos hinc, mitte in gregem porcorum*; unde inferebant: *Qui multò magis credendi ſunt in nullum hominum, qui ad imaginem DEI creati ſunt, introire pro arbitrio ſuo poſſe, cùm in animalia immunda, ac muta ingrediendi abſque DEI permiſſu non habuerint poteſtatem*. S. Auguſtinus quoque dicit: *Cùm nec filios, nec pueros, nec camelos, nec aſinos B. Job, antequam Dominus permitteret, diabolus lædere potuiſſet, quare credimus, quod Chriſtianis amplius faciet, quàm quod deifico, ac ſecreto judicio ſuo divina potentia permiſerit?*

Caſſ. coll. 7. c. 24.

Matth 8 31.

S. Aug. ſer. 68 in Append. de diverſis.

DISCURSUS XIV.

ARGUMENTUM.

Dæmon catenæ innexus eſt, & ideò à nobis minimè eſt timendus, tametſi enim allicere, & inſtigare poſſit, cogere tamen non poteſt. Nos ſoli ſumus, qui in proprium damnum noſtrum vires ei ſubminiſtramus, ac proindè nos, illum culpando, excuſare neutiquam poſſumus.

THEMA.

Draco iſte, quem formaſti ad illudendum ei. Pſal. 103. verſ. 26.

1 PRopheta regius cœleſti lumine, quo ejus Intellectus à Deo pleniſſimè illuſtratus fuit, draconem Infernalem conſiderans, videnſque quàm parum ſine permiſſione divina efficere poſſit, illum mortalibus in ludum, & jocum conſignatum fuiſſe dicit: *Draco iſte quem formaſti ad illudendum ei*. Hic porrò draco Sancto Joanni in Apocalypſi in terrifica forma in viſione exhibitus fuit, quam his verbis deſcribit: *Draco magnus, rufus, habens capita ſeptem, & cornua decem, & in capitibus diademata ſeptem: Draco ſtetit ante mulierem, quæ erat paritura, ut cùm peperiſſet, filium ejus devoraret*. Et tamen, draconem iſtum non ſolùm hunc partum non devoraſſe, ſed ne minimam quidem veneni ſui ſtillam eidem infundere præſumpſiſſe, legimus. Idem quoque Joannes aliam habuit viſionem, quam his verbis recenſet: *Et vidi Angelum deſcendentem de cœlo, habentem clavem abyſſi, & catenam magnam in manu ſua*. Quidnam verò hunc Angelum cum hac catena facere voluiſſe exiſtimatis? *Et apprehendit draconem; ſerpentem antiquum, qui eſt diabolus, & Satanas, & ligavit eum*. Utique ſi canem moloſſum rabidum liberè circumcurſantem videris, magnoperè, ne te fortaſſis veneno ſo dente ſuo morderet, formidares: quem

Dæmon ligatus catenis lædere non poteſt, niſi volentem.

Apoc. 12. 3.

Apoc. 20. 1.

tamen

tamen forti catena alligatum ſine ullo proſus metu aſpiceres, & de hoc ſolùm ſollicitè caveres, ne ſponte propria propè nimis approximares; ac proindè cùm S. Auguſtinus de Cerbero infernali dicat: *Alligatus eſt tamquam innexus canis catenis, & neminem poteſt mordere, niſi eum, qui ſe illi mortifera ſecuritate conjunxerit*, non eſt, quòd ob ejus latratus terreamur, hi enim latratus ſimiles ſunt illis, quibus canes lunam allatrant, quam lædere nequeunt: *Dæmon quidem*, ut S. Auguſtinus ait: *latrare poteſt, ſollicitare poteſt, mordere omnino non poteſt, niſi volentem, non enim cogendo, ſed ſuadendo nocet, nec extorquet à nobis conſenſum, ſed petit*: Quam propoſitionem D. Chryſoſtomus confirmat, dum ait: *Hoc omnium maximè vos certum eſſe ſcire volo, quod fidelem, & Chriſtianum in anima poteſt lædere nemo, nec ipſe diabolus*.

S. Aug. ſer. 132. de temp.

S. Aug.

D. Chr. h. 22. ad pop.

2 Sed dices, ſi talis eſt diaboli conditio, cur igitur leoni hominem dilanianti, aut draconi intoxicanti illum ſimilis eſſe dicitur? Reſpondeo igitur, verùm quidem eſſe, quòd beſtiis hiſce hæ naturaliter competant proprietates; verumtamen etiam ex æternæ veritatis promiſſione certus es, quòd *conculcabit leonem, & draconem*. De diabolo dicitur, quòd *velut leo rugiens circuit, quærens quem devoret*; non dicitur, quod *devoret*, ſed quod *quærat quem devoret*. Leo enim forti catenæ innexus non devorat ullum, niſi illum, quem propiùs accedentem unguibus invadere poteſt. Hugo Cardinalis ait: *Circuit, id eſt, circum viam, & non intrat in viam*; ac proindè qui in via remanet, ab ejus invaſione ſecurus eſt. Ideò David, qui viam mandatorum Dei ſemper cucurrit, de ſe fatetur, dicens: *Ipſi verò in vanum quæſierunt animam meam*, quamvis ab hiſce feris ſæpè ſe circumdatum viderit, unde ait: *Suſceperunt me ſicut leo paratus ad prædam*. Circa quæ verba Hugo Cardin. ita ſcribit. *Non dicit, invenerunt me, ſic enim eſt de diabolo, ſicut de urſo, qui ligatur ad palum, & circuit ibi, quærens quem devoret; ſic diabolus quaſi urſus ligatus, nullum poteſt devorare, niſi accedentem ſpontaneè ad ipſum*. Unde Eccleſiaſtici 21. dicitur: *Fuge peccata, ſi ad illa acceſſeris, ſuſcipient te dentes leonis*.

Et propius accedentes tantùm unguibus invadere poſſit.

Pſ. 90. 13.
1. Petr. 5. 8.

Hugo Card. Pſ. 81. 10.

Pſ. 26. 12.

Hugo Card.

Eccl. 21. 2.

3 Crocodilus, prout omnibus conſtat, truculenta beſtia eſt, & quoad poteſt, ſanguine humano ſe nutrit; at verò Seneca de eodem ſcribit: *Fugax animal audaciſſimum timido*. Quiſquis à dæmone terreri non vult, caveat, ne illum aliqua ratione formidet. Sanctus Hieronymus in vita S. Hilarionis refert, quòd cùm dæmon ad metum, & horrorem illi incutiendum, in ſpecie horrendi cameli ei apparuiſſet, ſanctus vir Dei imperturbato animo eidem dixerit: *Non me terres diabole, tanta mole corporis, & in vulpecula, & in camelo unus atque idem es*. Porrò ut in diſcurſibus obſervavimus, multas ob cauſas cœleſtis Magiſter noſter dæmonem fulguri aſſimilavit, quibus hanc quoque adjungere poſſumus, quia ſicut fulgur igneis fulgoribus, & tonitruante ſpiritu nos perterrefacit, cum hoc tamen terrore etiam planè deſinit, & in aëra ſine ullo illato damno reſolvitur: ita quoque dæmon, licèt horrendas ſæpè ſpecies induat, nobiſque magna cum vehementia inſultet, attamen ne vel minimum capillum capitis contorquere, aut lædere poteſt, niſi id illi Deus permittat, omniſque tentationis ſuæ furor, & ardor, dummodò voluerimus, in merum fumum degenerabit; atque ideò D. Chryſologus opportunè dicit: *Cavendos eſſe dæmones, non timendos*.

Hinc non timendus, ſed cavendus. Seneca.

S. Hier. in vita S. Hilarionis.

D. Chryſol. ſer. 16.

4 In vita Sancti Norberti legitur, quòd dæmon quemdam religioſorum ſuorum ob fidei ſuæ debilitatem adeò contempſerit, & flocci fecerit, ut ad quemlibet ferè greſſum in peregrinis admodum, horrendiſque ſpeciebus ei apparere præſumpſerit, Cujus proindè religioſi puſillanimitatem Sanctus Patriarcha reprehendit, eumque generoſo deinceps animo eſſe, & nihil timere juſſit. Religioſus hic igitur optimis fundatoris ſui monitis obediens, cùm aliquando pro nonnullis negotiis domeſticis expediendis è Monaſterio egrederetur, Dæmonemque in figura Gygantea ſibi obvium, & expanſis brachiis quaſi conterere volentem conſpiceret, moniti S. Patris ſui memor, imperterritoque animo perſeverans, dæmonem ſalutari crucis ſigno coram ipſo formato in fugam abegit, qui & deinceps numquam ei ampliùs apparuit. S. Athanaſius quoque de S. Antonio Magno ita ſcribit: *Rugiebat leo occidere volens, taurus rugitu, & cornibus minabatur, ſerpens ſibilo perſonabat, luporum impetus ingerebantur, pardus diſcoloriter auctoris ſui calliditates varias indicabat, &c.* Sed quonam remedio Sanctus hic Abbas uſus dæmonum iſtorum ferociam evaſit? *Quaſi de inimicis luderet, loquebatur: ſi virium aliquid haberetis, ſufficeret unus ad prælium*. S. Bernardus quoque illius contemnens debilitatem, dicit: *Rugire poteſt, ferire non poteſt, rugiat quantum poteſt, rugiat quantum vult, quanta minatur, quanta exaggerat, quam a intentat*.

In vit. S. Norberti Meſſorre.

S. Athanaſ. in vita S. Antonii c. 8.

S. Ber. ſer. 13. ſuper Pſ. Qui habitat.

5 Enim verò Draco ille eodem, cui in viſione exhibitus fuit, teſte, tertiam ſtellarum partem è cœleſti firmamento in terram protraxit. Sed quonam modo id ab eo factum fuiſſe exiſtimatis? Num fortè unguibus? aut pedibus? vel dentibus? aut verò rugitu ſuo id effecit? Nequaquam, ſed cauda ſua id facere prævaluit. At verò quidnam fera aliqua hac corporis parte, quæ cæteris debilior, & mollior eſt, poteſt efficere? Nimirùm cauda blanditiarum, & adulationis, quæ nullam homini vim, aut violentiam inferunt, proprium eſt ſymbolum. Optimè igitur Sanctus Bernardus, ait: *Iſte eſt, qui ſtantes in Paradiſo impulit invidus, & evertit, ſed conſentientes, non reſiſtentes*; ac tamdem in favorem noſtrum concludit, dum ait: *Ex quibus ſatis claret, quàm ſit homo præcipuus impulſor ſui, qui ſuo, ſine alieno, impulſu cadere poteſt, alieno, abſque ſuo, cadere non poteſt*. Legatis licèt totum vetus teſtamentum, nec tamen totius inferni certamen invenietis ferocius, & truculentius illo, quo contra Jobum dimicaſſe legitur, & tamen quis illum eo ignominioſius detiſit, & in ludibrii ſcenam deduxit? Etenim Scriptura Sacra de eo dicit: *Teſta ſaniem radebat*. Sed dicite ſodes: Ergone fieri potuit, quòd in opulenta illa Jobi domo ne vel minimum lintei panni ſcrutum ad ſaniem hanc abſtergendam inveniretur? aut ſi nihil tale ibi dæmonis arte, & furia ſupererat, cur parentes, vel amici, aut ſubditi illius, ad eum viſitandum, & conſolandum convenientes, ejuſmodi linteum ei non ſubminiſtrarunt? fictilis enim hæc teſta potiùs ulceribus ejus magis exulcerandis, & exaſperandis, quàm leniendis, & purgandis ſerviebat. Omnino quidem ita ſe res habet. Sed auſcultate Origenem his ſanctum hunc virum verbis alloquentem: *Dic, o bone Job, atque Deo dilecte, ob quam rem hoc facis? cur hunc dolorem exaſperas? cur exaggeras teſta radendo?* Qui tamdem his eum verbis reſpondentem introducit: *Meritò exaggero, atque commoveo iſtos dolores, ut per cuncta oſtendam nequiſſimo diabolo, quia ejus malitiam irrideo, quia omnes ejus plagas, atque vulnera ad nihilum reputo*.

Apoc. 12. 4. Blanditiis ſufficere poteſt non cogere.

S. Ber. ſer. 72. in Cant.

Cur Job illudit.

Job 2. 8.

Orig. ib.

6 In Jeremiæ Prophetia inter cætera ſcribitur: *Nolite timere a facie Regis Babylonis, quem vos pavidi formidatis*, & tamen nemo eſt, qui neſciat, quàm fuerit exercitus ille numeroſus, & formidabilis, utpotè qui populum Dei electum continuis præliis laceſſebat, cruentiſque ſæpiùs cladibus, & ſtragibus confecerat. Hugo Cardinalis igitur ad myſticum ſenſum confugiens, dicit: *A facie Babylonis, id eſt, diaboli*, quem nos pavidi ſine cauſa formidamus, quia ut Sanct. Hieronymus ait: *Non eſt timendus hoſtis, qui non poteſt vincere, niſi volentem*. Ingenioſa eſt illa authoris cujuſdam ponderatio, quam facit circa animal quoddam, quod licèt modicum ſit, ne dicam minimum, terrifico tamen nomine eſt inſignitum: *Chamæleonta*, inquit author ille, *cùm audieris, haud ante ignarus, jam timebis aliquid ampliùs leone: at cùm offenderis apud vineam ferme ſub pampino totum, ridebis illico audaciam, & ineptiam nominis*; ſic quoque in diabolo ſolùm draconis nomen terret, cùm tamen æterna veritas de illo dicat: *Draco iſte, quem formaſti ad illudendum ei*. Et Job de illo inquit: *Numquid illudes ei quaſi avi?* Id quod in lege gratiæ peculiare nobis eſt privilegium, poſtquam ſcilicet Salvator noſter ſuperbiam, & arrogantiam dæmonis ſuppreſſit: Unde Rupertus Abbas ſubtiliter conſiderat, quòd dum Satan arrogantia tumidus cœleſti ſe concilio ingeſſiſſet: *Adfuit inter eos etiam Satan*, Deus ipſum ſolummodò interrogarit, dicens: *Unde venis?* at verò in teſtamento novo in eas fuit à Salvatore redactus anguſtias, ut Chriſto ſupplex factus, dicere coactus fuerit: *Adjuro te, ne me torqueas: ampliùs enim*, inquit præfatus Rupertus, *Satan in iſto urgebatur, magis in iſto, quam in illo ad judicium, diſceptationemque vocabatur*.

Jer. 42. 11. Nec à nobis timendus.

Hug. Car. ib.

S. Hieron.

Pſ. 103. 26.
Job 40. 24.

Rup. Abb. l. 2. in Sap. c. 4.
Job 1. & 2.

Marc. 5. 7.

tur. Illic enim interrogatus à Domino, dicente: Unde venis? respondebat ſemel, & iterum: Circuivi terram, & perambulavi eam, non exigebatur judicium, non erat qui diceret: Nunc judicium ſit mundi, nunc ejicieris foras? O circuitor mundi.

Perſuadere poteſt non cogere.

7 Eſt & alia quædam valdè potens, & efficax ratio, cur nobis dæmon nequaquam formidandus ſit, nimirum quia dæmon, ut expertus, valdèque ſcientificus Rethor, & Logicus, perſuadere quidem nobis poteſt præcipitium, ita tamen, ut in noſtra ſit poteſtate patulas illi præbere aures, ſuiſque ſuggeſtionibus præbere aſſenſum, vel denegare. Tranſtulit quidem Chriſtum ex deſerto Jordanis ſuper pinnaculum templi, & tunc dixit ei: *Mitte te deorſum*; at verò non invenimus, quòd illum vel minimo digito tangere auſus fuerit, multò minùs illum in præcipitium urgere, vel cogere præſumpſerit; cùm tamen Scriptura Divina de eo dicat: *Non eſt poteſtas ſuper terram, quæ comparetur.* Unde Doctor Seraphicus ait: *Nota ſuggerendi modum*, cum dicit, *mitte te*, adducitque authoritatem quamdam D. Chryſoſtomi, dicentis: *Non impulit, non tetigit, non appropinquat, ſed tantùm dixit: Mitte te hinc deorſum, ut ſciamus, quia omnes, qui diabolo obaudit, ipſe ſe deponit deorſum*; ſcit enim diabolus, quòd nequeat facere, ut cadamus, niſi ſolùm ſuadendo, cæterùm verò violentiam nobis inferre non poteſt, imò ne digito quidem nos audet tangere. Unde S. Hieronymus ait: *Perſuadere poteſt, præcipitare non poteſt.* Sanctus Auguſtinus ſimiliter inquit: *Diabolus poteſt ad malum invitare, non poteſt trahere, delectationem inferre, non poteſtatem, conſilium ingerit, non conflictum.* Et S. Hieronymus ad Demetriadem ait: *De conſenſu noſtro vires ſumit, noſtroque nos jugulat gladio.*

Matth. 4. 6.
Job 41. 24.
S. Bon. in Luc.
D. Chry. à S. Bonav. cit.
S. Hier. in Matth.
S. Aug. ſer. 7. de temp.
S. Hier. ad Demetriadem.

8 Circa illa verba Jobi: *Habet fiduciam, quòd influat Jordanis in os ejus*, advertendum eſt, quòd Propheta de Leviathan non dicat, quòd ad intoxicandas aquas ad Jordanis fluvium properet, vel ut in iiſdem aquis procelloſas tempeſtates ſuſcitet, ſed tantùm dicat, quòd ſpem habet futurum fore, ut ipſemet Jordanis propria ſponte in ejus ſit ingreſſurus fauces; ut plurimùm enim contingit, quòd animæ ſeipſas Satanæ ſervituti ultrò, citòque ſubjicere contendant, magiſque quærant diabolum, quam quærantur ab eo, utpotè qui delectationes, & voluptates, quas ſubdolum ſerpentem in ſua habere poteſtate credunt, avidè ſectantur. Laqueos proindè, quos ipſe inſidiosè nobis tendit, non fugiunt, ſed venantur, & quærunt, ac anxiè ſuſpirant, quales ſunt honores, divitiæ, & voluptates: *Qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli.* Ac proindè meritò S. Bernardus lamentatur, dicens: *Heu quam paucos invenimus, qui ab hoc laqueo libertati exultent! quam multos qui dolent, quod parum ſibi videntur irretiti, & adhuc quantum poſſunt, ipſi ſe involvere, & intricare laborant!*

Job 40. 18. Nobis nos ipſos eidem quamprimùm quærendo conſtituimus, &c.
S. Bern. ſer. 3. in Pſ. 90.

9 Utique filii illius prodigi, & eorum quæ ipſi acciderunt, meministis. De hoc enim apud S. Lucam dicitur: *Abiit, & adhæſit uni civium regionis illius, & miſit illum in villam ſuam, ut paſceret porcos. Opportunè ibi dcit*, inquit Hugo Cardinalis, *abiit, & hoc ſponte, & adhæſit quaſi invitus, uni civium regionis illius, id eſt, Diabolo. Nota, quod primo dicitur, abiit, poſtea, adhæſit: Homo enim ex propria voluntate primo Diabolo ſe ſubjicit, Diabolus enim non habet facultatem, ut hominem ſibi ſubjiciat, niſi homo de propria voluntate ejus laqueo ſe aſtringat. Unde Iſaiæ 5. dicitur, ex perſona Diaboli: incurvare, & tranſeamus; ſed poſtquam laqueo Diaboli adſtringitur, quaſi invitus ab eo trahitur.* Matt. 13. Diabolus, ſeu inimicus homo poſt ſuperſeminata in agrum tritico plenum zizania, diſceſſit, & *abiit*. Sed cur non expectavit, ut videret zizaniorum ſeminatorum productum effectum? Quænam eſt hæc tam intempeſtiva in abeundo feſtinatio? cur non potiùs ſemen hoc noxium excoluit, ut inde tantò magis ſteriliſceat frumentum? D. Chryſologus ait: *Quia Diabolus impellit quidem viribus ad ruinam, ſed poſteaquam proſtraverit, derelinquit.* Sufficit Diabolo, ſe noxium impuri phantaſmatis, turpis cogitationis, vindictæ, aut ambitionis inordinatæ ſemen in agrum animæ ſeminaſſe, ideò illud poſtea relinquens abiit, ſcit enim, quòd nequaquam magno labore opus habeat, ut mala herba creſcat; ſiquidem adhoc noſmetipſi cooperamur, utpotè qui zizania

Luc. 15. 15. Ut ſæpè ſit ex prava hominis voluntate.
Iſ. 51. 23.
Matt. 13. 25.
D. Chryſ. ſer. 90. Quem proſtravit derelinquit.

hæc deſideramus. Sic vidit Evam ambitioſam, ſuæque conditionis ad majores honores promovendæ cupidam; ideòque adhoc ut pomum petitum manducaret, illud pulchrum, delectabile, & ad veſcendum ſuave ei oſtendiſſe ſufficere judicabat: *Vidit igitur mulier, quod bonum eſſet lignum ad veſcendum, & pulchrum oculis, aſpectuque delectabile.* Unde Eva Deo confeſſa eſt, dicens: *Serpens decepit me, & comedi*; circa quæ verba D. Chryſoſtomus notat, quòd Eva non dixerit; *Serpens coegit me*, ſed tantùm, *decepit me*; *ut autem deciperetur, vel non deciperetur, in ipſius erat poteſtate.* Rupert. Abb. more ſuo ſagaciter conſiderat, quòd Deus ſerpenti dixerit: *Tu inſidiaberis calcaneo illius.* Non dixit, *tu mordebis*, vel *veneno intoxicabis calcaneum illius*, ſe tantùm, *inſidiaberis*, quia inſidiari poteſt, nocere autem non poteſt: econtra verò mulieri in ordine ad Dæmonem majorem poteſtatem contulit, dum ait: *Ipſa conteret caput tuum*, quia anima in Dæmonem, non verò Dæmon in animam dominium obtinet, niſi ipſa volente, & conſentiente. Unde Sanctus Laurentius Juſtinianus ait: *Juſto diſpoſuit Deus, ut non niſi conſentientibus nobis laqueos pedibus noſtris injicere queant, nam ſpiritnales pedes noſtræ animæ affectus ſunt, hos compedibus ſuis irretire contendunt; quamobrem rerum viſibilium amorem noſtris animis conantur innectere, quatenus abdicato à nobis noſtro affectu; nullum gratam habitaculum, receptaculumque habitandi in nobis DEUS noſter inveniat, qui per dilectionem, & fidem in cordibus noſtris commorari dignatur.*

Gen. 3. 6.
D. Chr. h. 17. in Gen.
Rup. Abb.
Gen. 3. 15.
S. Laur. Juſt. opuſc. de mun. contemptu c. 18.

10 Nota utique eſt omnibus illa duorum conjugum Ananiæ, & Sapphiræ hiſtoria, in qua illud præcipuè ad præſens propoſitum deſervit, quòd videlicet S. Petrus Ananiam, percepta ejus fraude, & dolo, interrogavit dicendo: *Cur tentavit Satanas cor tuum, mentiri te Spiritui Sancto?* Potuiſſet equidem reſpondere, mendacium hoc abſque omni culpæ nævo ab ipſo commiſſum eſſe, utpotè ad quod committendum tanta fuiſſet tentationis vehementia à Dæmone provocatus, ut eidem nequaquam potuerit reſiſtere; Verumtamen hæc excuſatio ſi benè examinetur, nulla poteſt ratione ſubſiſtere, quia quantacumque ſit tentationis vehementia, nulla tamen adeò eſt potens, quin anima illi facili negotio poſſit reſiſtere, nimirùm cor, & voluntatem ſuam eidem occludendo, nec ullum ei aditum indulgendo, unde Septuaginta ita legunt: *Cur permiſiſti tentare cor tuum?* adeòque Ananiæ culpa in eo præcipuè conſiſtebat, quòd ſcilicet Dæmoni interius tentanti locum, & aditum præbuerit. Et ideò ex omnibus prædictis manifeſtè colligitur, quòd irrationabiles ſint multorum excuſationes, & prætextus, per quos delinquentes plerique omnes culpas, & tranſgreſſiones ſuas in dæmonem, ejuſque tentationes conjiciunt; quos proindè S. Bernard. his verbis perſtringit, dicens: *Illius culpa tuam non excuſat; quidnam ille fecit? Numquid te rapuit? numquid vim intulit? rogavit, non ligavit, blandiendo attraxit, non violenter traxit, quis te cogebat credere blandienti, aſſentiri attrahenti?* Sanctus Thomas ſuper illa verba S. Joannis: *De judicio autem, quia Princeps hujus mundi jam judicatus eſt*, ita ſcribit: *Hoc dicit, ut tollat excuſationem hominum, qui ſe de peccatis excuſant propter tentationem diaboli, quaſi dicat: Excuſare non poſſunt, quia expulſus eſt diabolus per gratiam, & fidem Chriſti, & Spiritum Sanctum a cordibus fidelium, ita ut jam non tenet interius ſicut ante, ſed ſolum exterius per exercitationem permiſſus. De hoc ergo judicio mundus arguitur, quia à diabolo vincitur reſiſtere nolens, & a ſe expulſum per conſenſum peccati reducens.* Sanctus Auguſtinus quoque hunc, qui in majori Chriſtianorum parte plurimùm invaluit, abuſum, quo ſe in peccatis ſuis excuſare ſolent, dicendo: *Diabolus me ad hoc, vel illud inſtigavit, &c.* graviter reprehendit, dum ait: *Ad manum Satanam habes, quem accuſet: Satanas fecit, dicit, ipſe mihi perſuaſit, quaſi Satanas habeat poteſtatem cogendi: aſtutiam ſuadendi habet, ſed ſi Satanas loqueretur, & taceret Deus, haberes unde te excuſares; Modo aures tuæ poſitæ ſunt inter monentem Deum, & ſuggerentem ſerpentem. Quare huc flectuntur, hic avertuntur? Non ceſſat Satanas ſuadere malum, ſed nec Deus ceſſat admonere bonum: Satanas non cogit invitum, in tua poteſtate eſt conſentire, vel non conſentire.*

Tentationibus omnibus reſiſtere poſſumus.
Act. Ap. 5. 3.
Septuaginta.
S. Ber. ad Falconem ep. 2.
S. Th. in c. 16. Joan. Peccatores excuſationem non habent.
S. Aug. in Pſ. 91.

S. Aug. in Pſ. 31.

ſentire. Idem S. Doct. in Pſalm. 31. ſcribens, hanc veritatem per adductum Jobi exemplum confirmat. Hic enim, uti argutè obſervat, non dixit: *Dominus dedit, Diabolus abſtulit, ſed Dominus dedit, Dominus abſtulit. Intendat charitas veſtra, ne forte dicatis, hoc mihi diabolus fecit*. Neque enim Dæmon tentat, aut tentare poteſt, niſi Deus permittat. D. Chryſoſtomus ſimiliter reprehendit illos, qui de commiſſis peccatis ſuis ſe excuſant, dicendo, dæmon me tanta cum violentia eſt aggreſſus, ut ei reſiſtere nequaquam potuerim: *Verum multos ſupplantat, dicat aliquis; ob ipſorum imbecillitatem, non autem, quia ille tanto robore præditus ſit, hoc fieri ſolet*. Denique S. Ambr. inquit: *Non eſt quod cuiquam noſtram adſcribamus ærumnam, niſi noſtræ voluntati, nemo tenetur ad culpam, niſi voluntate propria deflexerit. Voluntarium ſibi militem elegit Chriſtus, voluntarium ſervum ſibi diabolus auctionatur, neminem jugo ſervitutis adſtrictum poſſidet, niſi ſe prius peccatorum ære ei vendiderit*.

D. Chr. t. 2. ſer. com. ſegniciam.

S. Ambr. l. 1. de Jacob. & vit. beat. c. 3.

DISCURSUS XV.

ARGUMENTUM.

Solo diſſenſu Dæmonium vincitur, quia libertati voluntatis noſtræ nullam vim inferre prævalet, quantòque ei reſiſtendo vigoroſiores ſumus, tantò magis vires ejus imminuuntur, noſtræ verò augentur.

THEMA.

Ait Jeſus: Non tentabis Dominum; ſcriptum eſt: Non in ſolo pane vivit homo. Matth. 4. v. 7.

Dæmon vincitur non conſentiendo ſidem.

1 INgenioſa eſt illa quorumdam contemplativorum circa reſponſum à Salvatore noſtro Lucifero tentanti datum facta obſervatio. Notant enim, Salvatorem noſtrum omnes ab inimico intentatos ictus declinaſſe, & repuliſſe, ac tandem glorioſè viciſſe, non aliis armis, quàm unica, imò pluribus reſponſionibus negativis, dicendo: *Non; Ait Jeſus: Non; ſcriptum eſt. Non, &c.* Cùm igitur omnis Chriſti actio noſtra ſit inſtructio, præſtantiſſimum nobis per hanc Chriſti negativam reſolutionem ſuggeritur remedium, per cujus adhibitionem in omni cum Diabolo occurrenti certamine ſecuri eſſe poſſumus, nimirum ad omnes ejus nobis propoſitas ſuggeſtiones reſpondere: *Non*; ejuſque ſuggeſtionibus minimè conſentire, ſed perpetuam, & conſtantem dare repulſam. Sic enim Incarnata Sapientia, tametſi ingenti urgeretur fame, & cibo magnoperè ad corporis extenuati reſtaurationem indigeret, lapides tamen in panem, prout ei a Diabolo ſuggeſtum fuerat, tranſmutare noluit. Et quidem tametſi veriſſimum eſſet, quòd propheticum prædixerat oraculum, ſcilicet: *Angelis ſuis Deus mandavit de te*, maligni tamen ſpiritus ſuggeſtioni, & petitioni acquieſcere renuit. Unde S. Ambroſius ait: *Dominus nec ea quidem, quæ de ſe fuerant prophetata, ad arbitrium Diaboli putavit eſſe facienda*. Tametſi enim ea, quæ nobis ab eo ſuggeruntur, virtuoſa ſint, & bona, eo ipſo tamen, quo ab hoc ſerpente dictantur, tamquam ſuſpecta ſemper repellenda ſunt.

S. Ambr. l. 4. in Luc. 4.

Tentationū antidotum.

2 Et ideò tametſi veriſſimum ſit, quòd Dæmon veneno mortifero plenus, illud continuò in damnum, & perniciem animarum, quæ pretioſiſſimo agni immaculati ſanguine redemptæ ſunt, evomat, non minùs tamen verum eſt, quòd Deus unicuique noſtrum quoddam infallibilis efficaciæ Mithridaticum, ſive Theriacam, aut antidotum præparaverit, quo mediante ab omni ejus veneno ſecuri eſſe poſſumus, ſi eo utamur. Vultiſne ſcire, qualenam ſit illud antidotum? Audite Caſſianum, magnum illum ſpiritualis vitæ magiſtrum: *Sicut eſt Dæmoni inſtigationis copia, ita eſt in nobis reſpuendi virtus*. Nam remedium iſtud in unico verbo, *Non*, conſiſtit, id eſt, in continuo diſſenſu, & tentationum Diabolicarum perpetua repulſa: *Poteſt inimicus excitare tentationis motum*, inquit Sanctus Bernardus, *ſed in te eſt, ſi volueris, dare, aut negare conſenſum, in tua facultate eſt, ſi volueris, inimicum tuum facere ſervum tuum, ut omnia cooperentur tibi in bonum*. Dæmon quidem omnem movere lapidem non deſinet, ut locum in corde tuo habere queat, qui quantùmvis modicus ſit, ei tamen abundè ſufficit, ſed numquam in illud habere aditum poterit, niſi tu

Caſſ. lib. 7. Inſt. c. 8.

ipſe hunc ei ultrò, citròque indulſeris, ac proindè S. Paulus monet, dicens: *Nolite locum dare diabolo*. Et S. Hieronymus ait: *Ille ſuperbus, & temerarius vult aſcendere, ſed etiam ſi te oppreſſum putaverit, & te extuleris, tu ne dederis locum; poteſtas namque diaboli, non in temeritate illius, atque jactantia, ſed in tua eſt voluntate*.

Epheſ. 4. 27. S. Hier.

3 Sanct. Bonaventura multos dæmoni reſiſtendi modos recenſet: *Impeditur diabolus in effectu ſuæ malitiæ multis modis*; quorum unus potentiſſimus eſt, nimirùm, *per arbitrium hominis non conſentientis*. Sanctus Ambroſius dæmonem ſolùm Chriſtum inſtigaſſe conſiderat, ut ſe è templi pinnaculo deorſum mitteret, nullo verò modo eum tangere auſum fuiſſe, qua in re *infirmitatem ſuam diabolus deſignat, quia neminem poteſt mittere deorſum, niſi ipſe ſe miſerit*. Infernalis namque Cerberus ille catena vinctus, & ligatus eſt, & ideò mordere numquam poterit, niſi nos illum ſolvamus à vinculis, id quod tum præcipuè facimus, dum appetitibus, & ſenſibus noſtris habenas laxamus. S. Bernardus de homine timoratæ conſcientiæ diſſerens, eum ad dæmonis inſidias cautè, & circumſpectè invigilare dicit: quia dæmon *cum ab exteriori ſenſualitate ſe videt excluſum, interiora collectis viribus aggreditur, & ingreditur, ſed ſpiritualis homo, qui omnia judicat, ejus aſtutias non ignorat, reprimit quod poteſt, quod non poteſt, tolerat*; ſed quodnam juſtus in hoc conflictu hærens habet ſolatium? nimirùm etſi latratum canis ſuſtinet, morſum non timet. Simul etiam rationem aſſignat, cur hujus canis morſum neutiquam formidet, hoc enim metu caret, non quia canis edentulus ſit, & mordere non poſſit, ſed quia ipſe ei obſtaculum poſuit, ne mordere poſſit: *Mordet cum ad conſenſum pertrahit, latrat cum ſuggerit, & tunc non vulnerat, ſed coronat, quoniam etſi reſiſtentem fatigat, non obligat, niſi conſentientem*. Idem quoque mellifluus Doctor in alio quodam ſermone ſuper Cantica inquit: *Impellit diabolus, ſed non evertit, ſiquidem tuum illi negaveris aſſenſum: denique habes: Reſiſtite diabolo, & fugiet à vobis*.

S. Bonav. tom. 7. l. 2. Cōp. Theol. c. 27

S. Ambr. ib. Reſiſtendi modus.

S. Ber. de inter. dom. c. 47.

S. Ber. ſer. 81. in Cant.

Apophthegma aliquem modū docens.

4 De antiquo quodam Philoſopho Cynico, cui nomen erat Thraſillus, refertur, quòd cùm ab Antigono Rege quamdam exigui valoris monetam poſtulaſſet, hoc ab illo tulerit reſponſum: Tam exigua dare Regi decorum non eſt. Bonus igitur Philoſophus ex hoc Regis reſponſo animoſior factus, talentum ſibi ab eo dono dari petiit: Cui Antigonus illicò reſpondit. Tibi, tuique ſimilibus, qui mundum contempſiſtis, tantam poſſidere pecuniam minimè convenit. Simili prorſus modo quælibet anima dæmonis ſuggeſtiones repellere poſſe videtur. Si enim te ad voluptatem aliquam, vel culpam levem, ſeu venialem extimulaverit, reſpondere ei poteris: *Momentaneum quod delectat, æternum quod cruciat*. Ingens nimis ſtultitia eſt, *pro brevi voluptate torrentem perdere voluptatum*. Quòd ſi verò magna tibi offerat, ſupremos ſcilicet honores, vel ingentes theſauros, aut verò ſi ad ſatisfaciendum totaliter guſtui, & appetitui noſtro promptum ſe exhibeat, reſpondendum illi eſt: Nos ad Deum, & cœlum poſſidendum creati ſumus: *Quid enim prodeſt homini, ſi mundum univerſum lucretur, anima verò ſuæ detrimentum patiatur*. Semper in lingua, & multò magis in corde unicum, *Non*, in promptu habere debemus, hoc enim ad illum repellendum abundè ſufficit. Nam ut S. Bernardus in ſermone quodam in Quadrageſimam, qui eſt quintus in ordine, ſcribit: *Ecce enim inflammat inimicus deſiderium cibi, vanitatis, aut impatientiæ cogitationes ingerit, & excitat libidinis motum, tu ſolummodo ne conſenſeris, & quoties reſtiteris, toties coronaberis*.

Matt. 16. 26.

S. Ber. ſer. 5. in Quadr.

Dæmoni nec minimus dari debet locus. Eccl. 10. 4.

5 Habemus in Eccleſiaſtico doctrinam quamdam præſenti propoſito noſtro valdè congruam; Dicit enim: *Si ſpiritus poteſtatem habentis aſcenderit ſuper te, locum tuum ne dimiſeris*. Etenim inimicus noſter ad hoc quidem toto conatu nititur, ut ſuggeſtione ſua mediante locum aliquem in corde noſtro ſibi vendicare poſſit; at verò noſtrarum tunc partium eſt, ut fortes ſimus, locumque cordis noſtri ei minimè cedamus: *Nolite locum dare diabolo*. Porrò Chaldæus legit: *Si ſpiritus concupiſcentiæ mala dominatus in te fuerit, & adeò invaluerit, ut ſuper te conſcendat, locum tuum bonum, in quo conſueveras ſtare, ne dimittas*. Cave igitur, ne tibi ab inimico infernali leges vivendi præſcribi permittas, ſed potiùs ſuſpectum habeas, quicquid ab eo tibi ſugge-

Eph. 4. 27. Chaldæus.

Nec quidquā præſcribi ab eodem debet nobis.

Digitized by Google

ſtum fuerit; ſit tibi in exemplum dictum illud Alexandri Farneſii, qui cùm in ſubſidium ligæ Catholicæ abiiſſet in Franciam, ut urbem defenderet Pariſienſem, jamque in prælium conceſſurus eſſet cum Henrico IV. qui tunc Navarræ Rex erat, eidem ſignificari fecit, numquam ſe permiſſurum, ut ſibi leges ab inimico præſcriberent, ſed potiùs has ſe illi dare velle. Cui optimè conſonat, quod S. Thomas tentationem Chriſti, ne quidem illud, quòd ei à Lucifero in ejus confortationem, aut refocillamen ſuggeſtum fuerat, amplecti volentis, conſiderans ait: *Documentum eſt, ut nihil faciat homo ad arbitrium diaboli;* citatque authoritatem Vegetii dicentis: *Nihil unquam ſapiens dux debet facere ad arbitrium ſui hoſtis, etiamſi bona videantur, & ideo Dominus cum poſſet ſine peccato lapides in panes commutare, noluit, quia ille ſuggerebat.*

S. Th. in c. 4. Matth.

Volendo ſalvari poſſumus.

6 Magnum profectò cujuslibet animæ ſolatium eſt, quòd videlicet dæmon adverſus illam nihil facere prævaleat, dummodò ipſa ei per conſenſum, & voluntatem ſuam vires non ſubminiſtret. Voluntatis enim noſtræ etiam per dominium deſpoticum domini ſumus, adeò ut ne quidem ipſe Deus ullam illi violentiam inferat, ſed potius, ut veridicus Spiritus Sancti calamus de Creatore noſtro teſtatur, *reliquit eam in manu conſilii ſui.* Sanctus Thomas a religioſa quadam ſorore rogatus, ut ei pro ſalute æterna aſſecuranda inſtructionem, & modum præſcriberet, cum illi quoad hoc punctum varia monita tradidiſſet, illa verò breviorem, & compendioſiorem doctrinam deſideraret, unicum illi verbum pro regula ſecurè aſſequendæ ſalutis tradidit, nimirùm, *volendo*, quaſi diceret, de ſalute tua ſecura eſſe poteris, dummodò ipſam ſeriò velis. Idipſum quoque in præſenti propoſito noſtro dicere poſſumus. Etenim tametſi multa ſint ad ſuperandas inimici infernalis tentationes, atque inſidias opportuna media, ea tamen omnia ad hoc unicum infallibile, ſecurumque medium reſtringi, & reduci poſſunt; ſiquidem hoc obtinere ſecurè poteris, *volendo*. Opportunè hoc loco mihi incidit, quod de quodam mihi relatum fuit, qui cùm vocem quamdam interius ſibi dicentem continuò audiret: ſuſpende laqueo vitam tibi finito: graviter de inferenda ſibimetipſi violenta nece tentatus, ne deciperetur, Deo ſe per preces enisè commendavit, qui tandem ei, ut de hac re cum probo quodam religioſo conſilia ſua conferre deliberaret, inſpiravit. Qui diu perquiſitus, ac tandem inventus, ut ipſum conſolaretur, dixit ei: Hæc tentatio ſine tuo conſenſu executioni mandari numquam poterit; ac proindè ſi te deinceps hæc tentatio inceſſerit, cum firma animi tui reſolutione dicas: *Nolo hoc facere:* nec omittas infra octiduum eventum hujus conſilii, & quid tibi acciderit, candidè aperire. Quapropter bonus religioſi hujus monitis obtemperans, dæmoni identidem ad laqueum ingerendum urgenti, audacter, & generosè reſpondit: *Nolo hoc facere, quantumvis mihi moleſtus fueris;* quem proindè dæmon numquam deinceps de ullo deſperationis actu tentare præſumpſit. Simile eſt, quod de magno illo DEI ſervo Joanne Baptiſta de Fulginio refertur, qui dum nocte quadam per loca prærupta, & inacceſſa iter faceret, vocem quamdam audivit continuò ſibi dicentem: *Mitte te deorſum.* Qui improbi inſtigatoris inſidias ſubitò agnoſcens, eidem reſpondit: Conſilium hoc tibi potius convenit, qui de cœlo cecidiſti, teque in præcipitia deturbare dudum es ſolitus.

Eccl. 15. 14.

Si placere,

Dæmon efficitur conſentientes fortis, & debilis contra reſiſtentes. Rich. à S. Vict. p. 2. in Cant. c. 11.

7 Sciendum quoque eſt, quòd quantò in rejiciendis diabolicis ſuggeſtionibus conſtantiores, audacioreſque fuerimus, tantò majorem ad repugnandum, & reſiſtendum vigorem, & fortitudinem nobis acquiramus, tantòque magis antiqui adverſarii vires enerventur. Nam ut Richardus de S. Victore ait: *Quoties vel motibus cordis carnalibus, vel inimici ſuggeſtionibus reſiſtit, toties contra vitia, vel tentamenta ſibi robur adjicitur;* Valde ad hoc propoſitum conſiderari meretur verba illa Jobi, dicentis: *Tigris periit, eo quod non haberet prædam.* Ubi Septuaginta legunt: *Myrmicoleon.* In Græco autem habetur: *Formica leo.* Certè nulla inveniri poſſe videtur major oppoſitio, vel contradictio, quam ſit ea, quæ eſt inter formicam, & leonem; quonam igitur modo Princeps tenebrarum formica pariter, & leo appellari poterit? Sanctus Gregorius Myrmicoleon tale quoddam animal eſſe dicit, quod in pulvere occultatum, formicis occidendis inſidiatur, quibus proprium eſt ſe frumento in hyemis annonam accumulando onerare. Eſtque hæc ſimilitudo dæmoni propriiſſima, hic enim ſe ſuaſque inſidias in pulvere, id eſt, in terrenorum bonorum affectu occultare, illaſque animas potiſſimùm, quæ frumento, id eſt, meritis ad cœlorum regnum poſſidendum requiſitis (*triticum autem congregate in horreum meum*) onuſtæ ſunt, aggredi, & necare nititur. Eidem verò inimico formicæ quoque nomen attribuitur, quia ſicut hæ ſenſim, & paulatim integrum quemdam frumenti cumulum auferunt, & in cavernis ſuis abſcondunt; ita quoque diabolus multarum animarum merita per levia, & venialia peccata evacuat; ſiquidem veriſſimum eſt, quod Eccleſiaſticus ait: *Qui ſpernit modica, paulatim decidet;* cui conſonat axioma illud: *A minimis incipiunt, qui in maxima proruunt.* At verò Sanctus Gregorius aliam aſſignat rationem, cur leo, & formica pariter appelletur, leo quidem formicis, formica autem volatilibus, quia fortitudine ſua uti non poteſt, niſi cum iis tantùm, qui in via Dei pigri, & tardi exiſtunt, pedemque ſuum a terra non levant, neque divinorum præceptorum ſuorum viam inambulant, his, inquam, utpote ſibi non reſiſtentibus, leo eſt devorans, & lanians: non verò illis, qui volant, id eſt, qui à terra ſe ſubvehunt, mentemque, & cor ſuum in Deo fixum habent; circa hos enim tamquam formica impotens eſt, nec quicquam facere prævalet: *Formica*, inquit præfatus Sanctiſſimus Pontifex, *ut diximus, leo eſt, volatilibus formica, quia nimirum antiquus hoſtis, ſicut contra conſentientes fortis eſt, ita contra reſiſtentes debilis, ſi enim ejus ſuggeſtionibus aſſenſus præbetur, quaſi leo tolerari nequaquam poteſt, ſi autem reſiſtitur, quaſi formica atteritur.* Sanctus Laurentius Juſtinianus quoque idem punctum ſpirituali vitæ deditis maximè neceſſarium, nimirum cavendum eſſe, ne vel minimus tentationibus conſenſus, vel aditus præbeatur, inculcare ſatagit, dum ait: *Tunc enim plane debellatur, tunc hujus tentationis, qui impugnatur, victor efficitur, cum ex adverſo ſuggeſtioni ſe opponens, vel in minimo nullo modo eidem obtemperat.* Idem quoque Hugo de S. Victore docet, ita ſcribens: *Quoties tentationibus inimici reſiſtimus, eumque confutamus, tam è ſcripturis edocti, quàm a Deo adjuti, toties eum percutimus, & vulneramus, & retorquetur in eum pœna, quæ nobis infligeretur, ſi ab eo vinceremur.* Sanctus Bonaventura dubium quoddam movens, nimirùm utrùm virtus tentandi minuatur in diabolo, quando vincitur? varias circa hanc quæſtionem dicit eſſe opiniones: *Dicunt quidam, quod ſuperatus in uno vitio, ipſam victorem non poſſit amplius tentare de eodem vitio, ſed alius diabolus poteſt: Alii dicunt, quod ſuperatus in uno vitio, nullum amplius de illo vitio poſſit tentare.* Ex quo quantum inimicus per noſtram reſiſtentiam debilitetur, & puſillanimis efficiatur, clarè ſatis innoteſcit.

Job 4. 11. Septuaginta. Græca lectio.

S. Greg. l. 5. mor. c. 16.

Matt. 13. 30.

Eccl. 19. 1.

S. Laur. Juſt. l. de diſcipl. & perf. mon. conv. c. 12.

Hugo de S. Vict. ib.

S. Bon. ib.

8 Scriptor quidam modernus de Scorpione ait: *Cum alias corporis partes impugnat, volam tamen manus lædere non poteſt.* Idemque Petrus Berchorius in ſuo Reductorio morali confirmat, dum ait: *Vola manus percutere, & alapas dare ſolemus: Eos igitur, qui dæmonem feriunt, eique animoſe reſiſtunt, non facilè vulnerabit.* Sanctus Laurentius Juſtinianus regulam quamdam tradit, ex qua dignoſci poteſt, quibuſnam inimici infernalis inſultus minus ſit metuendus; ſi videlicet propoſitæ ab illo tentationes diſpliceant, & nauſeentur: *Intuentes*, inquit, *ſervi Dei ex ſolo mentis conſenſu hominem poſſe cadere, & non ex impugnatione ſola adverſarii, interioris hominis muniunt ſenſus, & acribus reſiſtunt tentationibus, quæ tanto minus formidandæ ſunt, quanto amplius diſplicent.* Etenim certiſſimum eſt, quòd hic inimicus per negligentiam, & pigritiam noſtram ſemper magis, fortiuſque armetur, quantò enim in repellendis ejus ſuggeſtionibus negligentiores, & tardiores ſumus, tantò ipſi major animus, majoreſque vires acceſcunt. Caſſianus Antonium Magnum dicere ſolitum fuiſſe refert: *Cura Chriſtianorum ſit, ne per eorum inertiam vires dæmoni præbeantur, nam quales nos, & noſtras cogitationes repererint, tales ſe nobis præſtare conſueverunt.*

Reſiſtentes non facilè tentat dæmon.

Petr. Berch. red. mor. c. 35.

S. L. Juſt. ib.

Caſſ. coll. 7. c. 1.

9 S. Birgitta dæmonem quemdam, pedibus, manibuſque fortiter ligatum, & cuidam orationi devotiſſimè incum-

Revel. S. Brig. l. 6. c. 1. Hiſtoria.

Digitized by Google

cumbenti, proximè vicinum, in viſione ſibi exhibitum vidit, qui idem dæmon poſt horam, quàm vir ille in oratione tranſegerat, horrenda, & terribili voce emiſſa, in fugam ſe protinus recepit. Mox verò Angelus bonus S. Birgittæ viſionis hujus myſterium revelavit, dicens: *Iſte dæmon ad tempus virum iſtum turbaverat, & ideo vinctus eſt manibus, quia non poteſt prævalere in eum, ſicut habet voluntatem; primo quia ex quo homo iſte à dæmone fuerat impugnatus, viriliter reſtiterat; Dei judicium eſt, ut non poſſit ei dæmon facere ſicut vellet; Adhuc tamen dæmon habet ſpem, ut poſſit prævalere in eum, ſed in iſta hora victus eſt de facili, & numquam in eum amplius prævalebit.*

S. Iſid. l. 3. ſent. c. 5.

S. Iſidorus quoque dæmonem uno eodemque tempore leonem, & formicam, id eſt, vilem, & formidabilem eſſe oſtendit: ſed quibus: *In oculis carnalium*, inquit, *diabolus terribilis eſt, in electorum oculis terror ejus vilis eſt; ab incredulis, ut leo timetur, à fortibus in fide, ut vermis contemnitur.*

S. Ephr. t. 3. Hom. 3.

S. Ephrem valdè opportunè in favorem illorum loquitur, qui ut huic tyranno tartareo debitè reſiſtant, viriliter adversùs eum decertant; Dicit enim: *Tunc periculum præclari capient certaminis, virtutis ſudores deſtillantes, quando non labiis duntaxat, ſed & cordis affectu ad eum dicent: Notum ſit tibi diabole, nos voci tuæ aurem non præbituros, nec voluptatibus tuis ampliùs ſervituros.*

S. Cyr. Al. c. 11. de feſt. Paſch. c. 3. ſtu. 2.

S. Cyrillus Alexandrinus de hoc eodem ſpirituali prælio differens, ſimilitudinem quamdam affert ab iis deſumptam, qui ad præliandum cum barbaris ſe accingunt; *Ut enim, qui barbarorum incurſionibus ſe opponunt, iiſque obſiſtere, quantum licet, egregiè volunt, incitant quidem ſeſe viciſſim ad audendum, ſeque ſedulò hortantur, promant jam vires, & artem, tempus belli adveniſſe affirmantes, itaque vehementes, & invicti in adverſarios incurrunt, ac ſuperata quodammodo ſegnitie, ac pavore, ſtrenuos ſe in gravioribus periculis, cum caſus tulerit, præbent: Eodem modo oportere aſſero, quicumque ſunt ſanctitatis armatores, diaboli fraudibus perquam impigrè obviam ire, tantaque ſe illi contentione virium opponere, ut illud ipſum haud immeritò uſurpare poſſint; Quis nos ſeparabit à charitate Chriſti? tribulatio? an anguſtia?* &c.

Rom. 8. 35. 1. Reg. 5. 6. Rup. Abb. l. 1. c. 14.

Rupertus Abbas ex verbis illis capitis 5. lib. 1. Reg. *Et ebullierunt villæ, & agri in medio regionis illius, & nati ſunt mures*, propoſito noſtro congruam deducit moralitatem. Nam per mures illos adeò pernitioſos, venerabilis hic Abbas ſpiritus infernales intelligens, dicit: *Qui ſunt iſti, qui ebullierunt, & terram demoliti ſunt mures, niſi maligni ſpiritus, juſtis quidem contemptibiles, ut mures, peccatoribus autem terribiles, ut leones?*

DISCURSUS XVI.

ARGUMENTUM.

Per primæ diabolicæ ſuggeſtionis repulſam, per gratiæ, aliorumque bonorum interiorum diligentem cuſtodiam, per divinorum præceptorum illibatam obſervantiam, denique per ardentem charitatem, & Dei amorem diabolo ſuperiores, & victores efficimur.

THEMA.

Reſiſtite Diabolo, & fugiet à vobis. Jacob. 4. v. 7.

Homni ſumus ad reſiſtendum Dæmoni.

1. Petr. 5. 8.

1 QUòd nos ad reſiſtendum diabolo habiles, & idonei ſimus, in dubium nequaquam revocari poteſt, ſecus enim inutile eſſet S. Jacobi Apoſtoli conſilium, & exhortatio. Et ideò tametſi Sanctus Petrus dæmonem in furibundi leonis figura deſcribat, dicens: *Adverſarius veſter diabolus, tamquam leo rugiens circuit, quærens quem devoret;* attamen immediatè poſt ad reſiſtendum ei animum nobis ſuggerit, dum ait: *Cuè reſiſtite fortes.*

S. Iſidor. l. 3. ſent. c. 5. Ut ab initio tentationis fiat.

2. S. Iſid. porrò in ſententiis ſuis inquit: *Qui ſuggeſtiones diaboli non recipit, in ejus inſidias minimè tranſit.* Mox modum nobis tradit, quo efficere poſſimus, ne aſtutus hic ſerpens nos ſupplantare uſquequaque poſſit: *Facilè*, inquit, *in conſequenti opere repellitur, ſi prima oblectamenta reſpuantur; Diabolus enim eſt ſerpens lubricus, cujus ſi capiti, id eſt, primæ ſuggeſtioni non reſiſtitur, totus in interna cordis, dum non ſentitur, illabitur.* Primi autem inſultus, quibus diabolus nobiſcum congreditur, ſunt ſuggeſtiones, imaginationes, cogitationes, quæ ab eo menti noſtræ fortiter imprimuntur, quibus proindè in principio reſiſtere debemus; nam ut Sanctus Bernardus ait: *Dæmonum eſt malas cogitationes ſuggerere, noſtrum eſt illico eas repellere, nam in animo noſtro eas jacere, noſtra attinet voluntati, & propria deputatur culpa.*

S. Bern. de inter. domo c. 40.

Pſ. 100. 8.

3 David in Pſalm. 100. dicebat: *In matutino interficiebam omnes peccatores terræ, ut diſperderem de civitate Domini omnes operantes iniquitatem.* At verò dic ſodes, quidnam David per hanc ſtragem matutinam nobis innuere volebat? S. Athanaſius hoc dubium reſolvit, dicens: *Sicut matutinum tempus diei eſt initium, ſic omnis peccati initium eſt inimici fraudulenta ſuggeſtio; ideò*, inquit, *mane interficiebam, hoc eſt, reſpiciebam ad principia cogitationum, & inveſtigabam eorum intentiones, atque adeo peccatores omnes, utpote dæmones, qui faciunt in me peccatum ad perdendum omnes ex civitate Domini, hoc eſt, ex anima (anima namque Domini civitas eſt) perſequebar enim*, inquit, *& abſcindebam illorum capita, tamquam principia, ne operarentur omnem iniquitatem, & peccatum.*

S. Athan. q. 80. ex parab. Inveſtigatio & reſiſtentia.

Naſcentes tentationes occidendo.

4 Quando Perſæ, & Medi ſub Cyro Babyloniam ſunt demoliti; tali in eam tyrannide ſunt debacchati, ut ne infantibus quidem pepercerint, ut hac ratione totam extirparent Babyloniorum progeniem. Porrò idipſum nobis quoque idem Pſalmiſta conſulere voluiſſe videtur, dum ait: *Beatus qui tenebit, & allidet parvulos ſuos;* nam Sanctus Auguſtinus ibidem in Gloſſa ait: *Beati qui naſcentes cupiditates, antequam robur accipiant, allidunt, ſic enim faciliùs vincuntur.* Sic quoque ad pernitioſum ſerpentis ſemen extinguendum, Deus ait: *Inimicitias ponam inter te, & mulierem, & ſemen tuum, & ſemen illius;* ſemper enim primos motus, primaſque ad peccatum ſuggeſtiones occare, & opprimere oportet, quia hæ ſemen, & maledicta ſtirps ſunt hujus ſerpentis. Nam ut Chriſtianè ad propoſitum noſtrum Seneca inquit: *Non obtinebis, ut deſinas, ſi incipere permiſeris. Imbecillis eſt primo omnis affectus, deinde ipſe concitat, & vires, dum procedit, parat.* Sed cur Sanctum Gregorium prætereo, qui in tradendis in quavis materia morali ſalutaribus documentis præ cunctis aliis eſt præcipuus? Hic enim ita ſcribit: *Si tentationi in corde naſcenti feſtinè non reſiſtitur, hæc eadem, qua nutritur, mora roboratur. Neque enim culpa ad opus prodire permittitur, ſi intus, ubi naſcitur, extinguatur.*

Pſ. 136. 9. S. Aug. ib. in Gloſ.

Gen. 3. 15.

Sen. ep. 116.

S. Greg. l. 25. mor. c. 7.

Jud. 5. 26. Suggeſtionis caput necando.

5 In libro Judicum mors Siſaræ per clavum tempora ejus penetrantem illata deſcribitur. Ubi inter cætera verba illa ſpeciatim notanda veniunt: *Quærens in capite vulneri locum;* ſed cur in capite lerbaliter Taucimur? cur non potiùs cordi vulnus infligitur? Rupertus Abbas ex præfatis verbis ſequentem deducit moralitatem: *Malleus*, inquit, *in dextera deſuper, timor Domini in intentione cordis eſt, ita factum eſt ut capiti ejus infigeret clavum validè in cerebrum uſque ad terram. Quare in capite quæſivit vulneri locum? Videlicet, quia peccati caput eſt feriendum, ne poſteaquam ventre irrepſerit, difficilior pugna ſit. Caput prima peccati ſuggeſtio eſt, venter autem ſubſequens delectatio. Porro conſenſus cauda eſt, igitur in capite quæratur vulneri locus.* Sanctus Auguſtinus quoque idipſum nobis commendat, nimirùm, ut primis peccati principiis reſiſtendo obviam eamus; Dicit enim: *O Eccleſia, caput ſerpentis obſerva. Quod eſt caput ſerpentis? Prima peccati ſuggeſtio. Venit tibi in mentem neſcio quid illicitum, noli ibi tenere mentem tuam, noli conſentire. Hoc quod venit in mentem, caput ſerpentis eſt, caput calca, & evades cæteros motus. Quid eſt caput calca? Ipſam ſuggeſtionem contemne.*

Rup. Abb. l. 1. in Jud. c. 7.

S. Aug. in Pſ. 101.

Pſ. 103. 26. Peccati initium confringendo.

6 In Pſalmo 103. David ait: *Draco iſte, quem formaſti ad illudendum ei;* ſed quiſnam eſt proprius draconem hunc illudendi modus? Nimirùm ſi ſuggeſtionem ejus in primis initiis rejicias. Similiter in Pſalm. 73. dicitur: *Tu contriviſti capita draconis.* Circa quæ verba S. Auguſtinus ait: *Quem ergo draconem ſingularem, cujus caput confractum eſt, niſi ipſum diabolum intelligere debemus? Quid de illo fecit? Tu confregiſti capita draconis. Illud eſt initium peccati.* Deus olim in libro Numerorum gloriabatur in eo, quòd in magnum populi ſui beneficium primogenitos percuſſiſſet Ægyptiorum. Unde Hebræi ex motivo gratitudinis, & in perpetuam hujus beneficii memoriam primitias generis ſui Deo offerre

Pſ. 73. 14. S. Aug. ib.

Num. 3. 13.

ferre debuerunt: *Meum eſt omne primogenitum, &c.* At verò cauſam ſcire percuperem, cur potiùs DEUS primogenitorum Ægyptiorum commemorationem fecerit, quam parentum, & aliorum, qui in mari rubro in tanta fuerunt multitudine ſubmerſi? Audite Origenem cauſam hujus ſequentibus verbis inſinuantem: Orig. h. 1. in Num. *Unde etiam intelligendum eſt*, inquit, *eſſe quoſdam primogenitos etiam in Ægypto, id eſt, contrariis poteſtatibus, quaſi electos in malitia, & primos inter dæmones.* Quapropter gratiam illam æterna gratitudine dignam dicere poſſumus, per quam Deus in favorem noſtrum primogenitis Ægyptiorum necem infert, id eſt, per quam primi motus ſuggeſtionis, & tentationis diaboli ab initio extinguuntur, vel ſaltem redduntur inutiles, & inefficaces.

Thren. 3. 10. 7 Inter alia lamenta, quæ penès Jeremiam legimus, hoc quoque reperitur: *Urſus inſidians factus eſt mihi leo in abſcondito.* Hug. Card. Dæmon in principio ſuggeſtionis debilis. Ubi per hunc urſum Hugo Cardinalis diabolum intelligit, dicens: *Urſus enim debilis eſt in capite, ſed fortis in brachiis, fortior in lumbis; ſic diabolus debilis eſt in principio ſuggeſtionis, etiam quando conſenſit homo ſuggeſtioni, adhuc debilis eſt diabolus ante perpetrationem operis, ſed per opus fit fortior, & per complacentiam fortiſſimus. Sicut ergo inimicus percutiendus eſt à parte debiliori, ſic diabolus in principio ſuggeſtionis reprimendus*; juxta illam ſerpenti à Deo factam comminationem: Gen. 3. 15. *Ipſa conteret caput tuum, quia ſi brachiis aperiis nos amplectitur, magnum periculum eſt, ſed maximum, ſi nos recipit in lumbis complacentia peccati.* Job 40. 11. Job 40. *Fortitudo ejus in lumbis ejus.*

Ezech. 21. 19. 8 In Ezechiele ſcribitur: *Tu fili hominis pone tibi duas vias, ut veniat gladius Regis Babylonis*, id eſt, ut Hugo Cardinalis declarat: Hug. Card. *Suppone quod diabolus habet duas vias ad intrandum ad homines; una enim via, id eſt, una tentatione tendit ad Jeruſalem, id eſt, ad Clericos, & Religioſos, alia tendit ad Rabbath, id eſt, ad Laicos, utroſque enim diabolus nititur ſubvertere.* v. 21. Sed advertendum eſt, quòd paulò poſt dicit: *Stetit in bivio, in capite duarum viarum, divinitatem quærens. In capite autem viæ civitatis conjiciet*, Hug. Card. ib. inquit præfatus Hugo: *Quia diabolus in initio tentationis, ad quam partem, vel ad quod vitium magis inclinetur animus hominis, videt. Caput enim viæ civitatis eſt dæmonis ſuggeſtio, vel mentis delectatio, quia niſi ipſi tentationi reſiſtatur, per hanc diabolus aditum ad civitatem animæ habet, juxta illud* Job 20. 16. *Jobi cap. 20. Caput aſpidis ſuget, & occidet eum lingua viperæ.* Gen. 3. v. 15. Deus in principio mundi ſerpenti dixit: *Ipſa conteret caput tuum, & tu inſidiaberis calcaneo ejus.* S. Aug. in Pſ. 48. Quapropter, inquit Sanctus Auguſtinus, ſicut ſerpens pedi tuo, id eſt, greſſibus tuis continuò inſidiatur, ſic quoque tu caput illius diligenter obſerva: *Caput illius eſt initium malæ ſuggeſtionis, quando incipit mala ſuggerere, tu repelle, antequam ſurgat delectatio, & ſequatur conſenſus.* Et quidem ſi hoc S. Auguſtini conſilium diligenter adimpleverimus, calcaneus noſter omninò ſecurus erit: *Non apprehendet ille calcaneum tuum.* In In vitis Patrum, Hiſtoria. vitis Patrum legimus, quòd cùm Sanctus Pachomius Dæmonem in ſpecie valdè laſciva ei apparentem reprehendiſſet, quæſiviſſetque, cur tot fraudibus, & artibus ad procurandum infelicem animarum lapſum uteretur; Dæmon in ſui excuſationem reſponderit: Quamprimum vos aliquem ſuggeſtioni noſtræ aditum dare incipitis, ſubitò nos majoribus vos incentivis provocamus; at verò, dum vos in principio ſuggeſtioni noſtræ reſiſtere, & primos motus nequaquam admittere, ſed primas imaginationes animosè repellere videmus, erubeſcentes, & confuſi à vobis recedimus.

Jac. 4. v. 7. Armare nos debemus Dei gratia, & virtutib. 9 *Reſiſtite diabolo, & fugiet.* Porrò miles ille inimico ſuo in ludibrium vertitur, ceditque in prædam, qui ſe ab illo armis ſuis ſpoliari permittit; at verò quando illum benè armatum, & animoſum ad pugnam eſſe conſpicit, non ita facilè eum aggredi audet. Optimè igitur Sanctus Eph. 6. 11. Apoſtolus fideles monet, dicens: *Induite vos armaturam Dei, ut poſſitis ſtare adverſus inſidias Diaboli.* In quonam verò hæc armatura Dei conſiſtat, paulò poſt declarat, dum ait: *State ſuccincti lumbos veſtros in veritate, & induti loricam juſtitiæ.* Nomine juſtitiæ autem in multis Scripturæ locis, virtutum Chriſtianarum exercitium, perfectio, & ſanctitas intelligitur. Hac lorica Job indutus erat, quando cum Dæmone præliabatur; tametſi enim omnia bona temporalia, liberos, & corporis ſanitatem ſibi eripi permiſerit, theſaurum tamen cordis ſui, id eſt, gratiam Dei, patientiam, charitatem, humilitatem, omneſque alias virtutes diligenter, ac ſollicitè cuſtodivit, nec quicquam ex illo theſauro ſibi eripi permiſit. Unde Sanctus Auguſtinus ait: *Ablatis omnibus ſolus remanſit Job, ſed in illo erant vota laudis, quæ redderet Deo. Arcam ſancti pectoris ſui fur diabolus non invaſerat, plenus erat, unde ſacrificaret. Audi quæ habebat, audi quæ protulit: Dominus dedit, Dominus abſtulit, ſicut Domino placuit, ita factum eſt, ſit nomen Domini benedictum. O divitiæ interiores, quò fur non accedit.* S. Aug. in Pſ. 33. Avila in Epiſtolis ſuis ſpiritualibus pulchram nobis doctrinam ſuggerit, nimirùm præcipuos Dæmonis ictus ad cor hominis dirigi inquit, Avila in litteris ſpiritualibus. quia quòd homo aliquis Deo ſerviat, oculos ſemper in terram demiſſos habendo, obſervando ſilentium, Pſalmos vel alias ſimiles devotionis recitando, parum ipſe curat, imò contemnit, & flocci facit, quia totum ipſius ſtudium in eo poſitum eſt, ut venenum ſuum cordi inſtillare poſſit. Miſer ille homo, qui è Jeruſalem in Jericho deſcendebat, *incidit in latrones*, qui priuſquam illum vulneribus ſauciarent Luc. 10. 30. (quod benè notandum eſt) *deſpoliaverunt eum*, & poſtea *plagis impoſitis, &c.* Primò ſerpens hoc ab Eva obtinere contendit, ut verbo DEI dicentis: *Nequaquam moriemini*, Gen. 3. 4. fidem non adhiberet, Creatori ſuo diffideret, inobedientem, & ſuperbam efficeret, & poſtea eam in lapſum præcipitem egit. Unde Sanctus Ambroſius ait: S. Ambr. l. 7. in Luc. c. 10. *Qui ſunt iſti latrones, niſi Angeli noctis, atque tenebrarum? Hi ante deſpoliant, quæ accepimus indumenta gratiæ ſpiritualis, & ſic vulnera inferre conſueverunt, nam ſi intemerata, quæ ſumpſimus, indumenta ſervemus, plagas latronum ſentire non poſſumus.* Quamdiù enim in ſtatu gratiæ ſumus, neque noſtra nos conſcientia remordet, certum eſt, quòd tamdiù magnum ad reſiſtendum vigorem habeamus. Unde S. Bernardus ait: *Nota hic,* S. Bern. v. 4. fer. 6. p. ſ. principe. *quod ſi perſona eſt benè confeſſa, & ſine peccato mortali, & eſt in gratia, diabolus non habet poteſtatem ſuper eam*; idque exemplo S. Cypriani, qui antea Magus fuerat, confirmat, hic enim fruſtrà ad S. Juſtinam virginem Diabolum tranſmiſit, ut ipſam perverteret, quia cùm ipſa in gratia Dei eſſet, Diabolus adversùs eam nihil unquam efficere potuit. Et quia Diabolus dixit Cypriano, ſe nihil poſſe contra eam, quia erat in gratia, ideò ipſe converſus fuit ad fidem Chriſti. Caſſianus quamdam refert S. Antonii Magni egregiam deciſionem, Caſſ. collat. 8. cap. 19. ſive ſententiam: *Probavit, ac definivit B. Antonius, nullatenus dæmones poſſe mentem cujuſquam, vel corpus invadere, nec habere facultatem in cujuſlibet animam penitus irruendi, niſi eam primò deſtituerint omnibus cogitationibus ſanctis, ac ſpirituali contemplatione vacuam, nudamque reddiderint.*

10 *Reſiſtite Diabolo.* S. Jac. 4. 7. Sanctus Petrus firmiter nobis promiſit, quòd ſi honorem, & legem Dei zelaverimus, nihil omninò occurrere poſſit, quòd formidare debeamus, vel poſſimus: *Et quis eſt*, inquit, *qui vobis noceat, ſi boni æmulatores fueritis?* 1. Petr. 3. 13. Idem quoque Apoſtolorum vertex ait: *Cui reſiſtite fortes in fide, id eſt, in fideli mandatorum obſervatione in vita*, 1. Pet. 5. 8. S. Bern. t. 1. ſer. 13. ar. 2. D. Chr. ſer. de Mart. t. 3. Dei præcepta obſervate. ut Sanctus Bernardinus tom. 1. ſerm. 13. art. 2. declarat. D. Chryſoſtomus, ut militem Chriſtianum ad ſtrenuè pugnandum excitet, eumdem ad conſiderandum ſeriò juramentum, ac promiſſionem fidelitatis Deo factam his verbis monet: *Exere vires, fortiter dimica, atrociter in prælio iſta concerta, conſidera pactum, conditione attende, militiam noſce, pactum quod ſpopondiſti, conditionem qua acceſſiſti.* Quando enim in ſacroſancto Baptiſmatis lavacro ſub vexillum Chriſti conſcripti fuimus, nos adverſus antiquum humani generis hoſtem ſtrenuè pugnaturos eſſe ſeriò promiſimus. S. Ephrem eos, qui à S. Ephr. t. 3. ſer. Hypoſ. ſyllabus. divinis præceptis peccando declinant, vires inimici infernalis plurimùm corroborare aſſerit: *Vires ſemper ei addimus ſtulti, quando ſanctis mandatis aſpernandis longè à Deo recedimus. Nudatos nos gratia in ſuum ipſius viam deducit fraudulentius.* Sanctus Petrus de hoc infernali leone inquit: *Tamquam leo rugiens circuit, id eſt*, ut Hugo Cardinalis exponit, 1. Petr. 5. 8. Hug. Card. Gloſſa. *circum viam vadit, & non intrat in viam, ſi ſumus in via, non poſſumus timere eum, quia ſicut ipſe viam circuit, ſic miſericordia Domini circumdabit nos*; dicit hic Gloſſa notabilis: *Circuit tamquam hoſtis, clauſos obſidens muros, an ſit aliqua pars murorum minus ſtabilis, cujus aditu ad interiora penetrent.*

netrent. Ac proindè David ſe omni ex parte ſecurum reputabat, quia in curſu Divinorum præceptorum, numquam extra ſolitam gradiebatur: *Viam mandatorum tuorum cucurri*; nec non quia omnes Jeroſolymæ, id eſt, animæ ſuæ muros benè ſemper munitos habebat: *Tunc non confundar, cùm perſpexero in omnibus mandatis tuis*.

Pſ. 118. 32.

v. 6.

Did. Stella in c. 4. Luc.

11 *Reſiſtite Diabolo*. Didacus Stella alium nobis in hac materia tentationum utilem doctrinam inſinuat; dicit enim: Dum percutis ſerpentem, mirum non eſt, ſi accepta plaga adversùm te exurgat, imò potiùs mirandum eſſet, ſi accepto verbere acquieſceret: *Cùm igitur ſerpens ille antiquus tantam adversùm nos conceperit invidiam noſtrorum bonorum operum, mirari non debes, ſi adverſus nos inſurgat; ſiquidem quocumque bono opere à nobis profectò graviſſimè illum percutimus*. Et S. Leo ait: *Non ignoramus, quod hi hoſtes noſtri contra ſe geri omnia ſentiunt, quæcumque nos pro noſtra ſalute agere tentamus, & hoc ipſo, quod boni aliquid appetimus, adverſarios provocamus*. Et paulò poſt ait: *Si nos corripimur, illi corruunt, ſi nos convaleſcimus, illi infirmantur, remedia noſtra plaga ipſorum ſunt, quia curatione noſtrorum vulnerum vulnerantur*. Unde S. Aug. ſpirituum malignorum contra Chriſtum lamenta: *Veniſti huc ante tempus torquere nos*, his verbis ponderat: *Sive quia ſubitum illis fuit, quod futurum quidem, ſed tardius opinabantur, ſive quod perditionem ſuam hanc ipſam dicebant, qua fiebat, ut cogniti ſpernerentur*. His autem addi poteſt: Quia Chriſti Euangelium prædicans, animaſque ad ſui ipſius notitiam, ad pœnitentiam, & morum reformationem reducens, dæmones in fugam agebat, & mirè cruciabat: *Nunc princeps mundi hujus eijcietur foras*.

Bona opera. S. Leo ſer. 10 de Quadr.

S. Aug. l. 8. de Civit. c. 23 Matth. 8. 29.

Joan. 12. v. 31.

Charitatem conſervare.

12 *Reſiſtite diabolo*. Charitatem dumtaxat in nobis firmiter, & conſtanter conſervemus, ſic enim nihil nobis unquam metuendum erit, imò hominem ipſe potiùs diabolus magnoperè horret, & formidat. Unde S. Bernardus ait: *Dic mihi, ſi aliquid timet diabolus? Frater amabilis, nihil eſt, quod tantum timeat, quantùm concordiam, & charitatem, nam ſi totum, quod habemus, damus propter Deum, hoc diabolus non timet, quia ipſe nihil habet, ſi jejunamus, hoc diabolus non timet, quia ipſe numquam comedit, ſi vigilamus, hoc diabolus non timet, quia ipſe numquam dormit, ſed ſi charitatem, & concordiam tenemus, hoc diabolus vehementer timet. Quare? quia hoc tenemus in terra, quod ipſe in Cœlo tenere noluit*. Cui optimè conſonat, quod idem mellifluus Doctor alibi ſcribit, dum rationem, cur Satan thronum ſuum in Aquilone erigere decreverit, indagat, dicit enim: *Quid eſt diabolum ad Aquilonem ſedem velle ponere, niſi ſuper ſuos ſimiles à charitatis calore alienos principatum appetere, vel adeptum tenere?* B. Laurentius Juſtinianus eamdem, vel ſaltem ab illa S. Bernardi parum diſſimilem, habet conſiderationem; Dicit enim: *Antiquus hoſtis caſtitatem in nobis, ſi ſine charitate fuerit, non timet, quia ipſe carne non premitur, ut luxuria diſſolvatur; nec abſtinentiam timet, quia cibo non utitur, ſed valdè in nobis charitatem veram, & amorem humilem, quem nobis viciſſim propter Deum impendimus, timet*.

S. Ber. ſer. 42. de modo benè vivendi. Timet enim Dæmon concordiam ac charitatem.

S. Ber. ſer. ad Cler. in Conc. Rhem.

B. Laur. Juſt. l. de ligno vit. c. 5.

DISCURSUS XVII.

ARGUMENTUM.

Alii Diabolum vincendi modi ſunt, cordis noſtri à terrenis bonis perfecta diviſio, præmii Cœleſtis, & æternæ pœnæ ſeria conſideratio conſiliique boni facilis ſequela, vigilantia, maceratio corporis, compunctio, periculorum fuga; paſſionis Chriſti meditatio, ſacræ ſcripturæ aſſidua lectio, & malorum quæ ex noſtro in tentationes conſenſu reſultant, prudens advertentia.

THEMA.

Adverſarius veſter Diabolus, tamquam leo rugiens circuit, quærens quem devoret, cui reſiſtite fortes. 1. Petr. 5. v. 8.

Euſeb. Emiſſ. Ho. de Epiph. Dæmon arma dedit homini arma ad reſiſtendum Dæmoni.

1 EUſebius Emiſſenus ſapienter ponderat, quòd ex quo divina providentia majorem animalium partem armis, tam offenſivis, quàm defenſivis, providere non omiſit, ut inimicos ſibi infeſtos à ſe abigere, ſeque ab iis defendere poſſent; majorem utique hominis ad imaginem, & ſimilitudinem ejus creati habuerit curam, ideòque veriſimile non ſit, quòd ipſum penitus inermem, armiſque congenitis deſtitutum eſſe voluerit, quin potiùs ſollicitè ipſum obarmarit, ut ab inimicis infernalibus ſe tueri, & defendere poſſet: *Eſt ideò*, inquit Emiſſenus, *ordinatio Dei noſtri, cum cætera animantia ad periculum propulſandum foris ſufficienter inſtruxerit, vel velocitate pedum, vel armis dentium, vel violentia unguium, vel mole membrorum, hominem interiorem contra hoſtem intus magis armavit, intelligentiæ ſcilicet vigore, conſilio, ſapientia, virtute, juſtitia*. Unde operæ pretium eſſe duxi, ſi plures alios tangeremus modos, quibus homines tam viribus, quàm aſtutiæ antiqui hoſtis reſiſtere poſſunt, ſiquidem S. Petrus nos ad reſiſtendum adhortatur, dicens: *Cui reſiſtite, &c.*

In vita S. Antonii. Eph. 6. v. 12.

2 S. Antonius Magnus olim univerſum aerem laqueis plenum eſſe conſpexit, quos maligni ſpiritus, quos ſanctus Paulus *ſpiritualia nequitiæ in Cœleſtibus* appellat, nobis ubique, & indeſinenter tendere ſtudent: Quod & ſanctus Leo confirmat, dum ait: *Omnia plena periculis, plena laqueis, incitant cupiditates, inſidiantur illecebræ, blandiuntur lucra, damna deterrent, inſidiæ ſunt in divitiarum amplitudine, inſidiæ in paupertatis anguſtiis; laqueus eſt in ſecuritate, laqueus in timore*. Quonam igitur ad tot laqueos declinandos uti remedio poterimus? *Fruſtra*, inquit Sapiens, *jacitur rete ante oculos pennatorum?* Ubi Gloſſa Interlinearis inquit: *Laqueum in terra facilè evadit, qui oculos habet in Cœlis*. Verùm dicet fortaſſe aliquis, experientia quotidiana ſatis evidenter oſtendit, quòd qui oculos in ſublime defixos habet, faciliùs in laqueos incidat, quàm qui oculos in terram demiſſos ſemper habet. Reſpondeo igitur, hoc quidem de iis laqueis verum eſſe, qui corpori tenduntur; Quoad illos verò quos Dæmon animæ parat, David dicebat: *Oculi mei ſemper ad Dominum*; ſed quo fructu idipſum faciebat? *Quoniam ipſe evellet de laqueo pedes meos*. Serpens à Deo per ſententiam decretoriam ad terram manducandam condemnatus fuit: *Terram comedes*; eidem quoque à Creatore noſtro dictum fuit: *Tu inſidiaberis calcaneo ejus*. Ecce igitur, cui potiſſimùm parti corporis præ cunctis aliis laqueos tendat, calcaneo nimirùm, id eſt illi parti corporis, quæ terram ſemper proximè tangit, & in ea quieſcit, ut exindè diſcamus, illas animas à Dæmone fortius impugnari, quæ per affectus ſuos bonis hiſce terrenis immerguntur. Quiſquis igitur laqueos hoſce fugere deſiderat, amorem ſuum à bonis hiſce temporalibus ſtudioſè divellat. Qua de re S. Ambroſius *in libr. de fuga ſæculi* ita ſcribit: *Denique ſervatum eſt ſerpenti, ut calcaneum mulieris, & ſeminis ejus obſervet, quo noceat, & venenum ſuum diffundat. Non ergo ambulemus in terrenis, & ſerpens nobis nocere non poterit*. Inſuper eidem ſerpenti ſupplicii loco impoſitum fuit à Deo: *Super pectus tuum gradieris*; in qua ſituatione corporis conſtitutus ſerpens, venenum ſuum utique in eos tantùm evomere poterit, qui per terram gradiuntur, non verò in illos, qui liberè per aera volant. Venantius Fortunatus conſiderat, quòd Chriſtus Redemptor noſter nos in oratione Dominica Regnum Cœlorum à Deo petere docuerit: *Adveniat Regnum tuum*; poſtea autem à nobis ſubjungi voluerit: *Et ne nos inducas in tentationem*: quaſi dicturi eſſemus: *Veniat in corde noſtro regni tui innocens deſiderium, ne poſſimus diaboli vincere blandimentum, tunc enim in nobis hoſtis non prævalet, quando reſpexerit, nos conſtanter divini regni deſideria concepiſſe*; multòque magis ſi nos pœnam æternam recogitare adverterit. Enimverò dum belli Dux cum paucis ſuorum adversùs numeroſiſſimum quemdam exercitum præliaturus eſſet, ut ſuis quamdam animi invicti generoſitatem ſuggereret, his eos verbis affatus fuit: niſi adversùs hoſtem triumphaverimus, in inferno nobis hoc veſperi cœnandum erit; quæ verba adeò in illis efficacia fuere, ut non ſolùm exercitum hoſtilem generosè fuerint aggreſſi, verùm etiam adversùs illum victores facti, totaliter eum profligarint: *Reſiſtat ergo, ne moriatur*, inquit S. Bernardus, *pugnet, ut coronetur, moleſta eſt lucta, ſed fructuoſa, quia ſi habet pœnam, habebit & coronam*. Sic quoque Craterus Alexandro frequenter dicere ſolebat: *Macte Alexander pro regno cum leone pugna*.

S. Leo ſer. 5. de Quadr. Omnia plena ſunt laqueis.

Prov. 1. v. 17. Gloſ. Interl.

Pſ. 24. v. 15.

Gen. 3. v. 14.

Quibus facilè capiuntur terrenis dediti.

S. Ambr. l. de fug. ſæculi.

Gen. 3. v. 14.

Venant. Fortun. de Orat. Dom. Matt. 6. v. 10. v. 13.

Evadendi modus Cœli deſiderium, & inferni recordatio.

S. Ber. c. 19. de interiori domo.

Conſilii ſequela.

3 Alius modus reſiſtendi, & dolos ſerpentis illius declinandi eſt, ſi quis voluntati Patris ſui ſpiritualis perfectè ſe ſubjiciat, ejuſque conſilio, & directioni ſemper, & in omnibus acquieſcat. Ideò S. Jacobus primò ſuadet dicendo: *Subditi ergo eſtote Deo*, & poſteà ſubjungit: *Reſiſtite autem diabolo, & fugiet à vobis.* Tunc autem nos Deo verè ſubjicimus, quando ei, qui illius hic in terris locum obtinet, obtemperando deferimus. Magnus ille ſpiritualis vitæ Magiſter Caſſianus ait: *Nullatenus decipi poterit, quiſquis ſi non ſuo judicio, ſed majorum vivat exemplo, nec valebit ignorationem ejus callidus hoſtis illudere, qui univerſas cogitationes in corde naſcentes perniti?ſa verecundia neſcit obtegere, ſed eas maturo examine ſeniorum reprobat, vel admittit.* Richardus de S. Victore optimum quemdam dæmonis inſidias agnoſcendi, & diſcernendi modum nobis tradit; & quia certum eſt, quòd illæ faciliùs alieno detegantur conſilio, ideò ait: *Cum itaque aliquid nobis ſuggerit agendum, perpendere debemus, utrùm aliqua ſui parte indiſcretio ſe miſceat, vel dolus inimici ſe ingerat, & plenè illud diſcutere, ſi cum debito timore, & cautela fiat, ſi humana laus, & oſtentatio ſubrepat, ſi vanitas vel levitas aliqua impellat, ſi à ſcriptura vel exemplis ſanctorum in nullo diſſentiat.* Inter alia documenta, quæ Tobiæ juniori à patre ſuo tradita fuerunt, unum hoc fuit, ut ad benè in ſancto Dei timore ambulandum bonum ſibi duceni à Deo exquireret: *Benedic Deum, & pete ab eo, ut vias tuas dirigat, & omnia conſilia tua in ipſo permaneant.* In Eccleſiaſtico pariter legimus ſequentia: *In oratione confitebitur Domino, & ipſe diriget conſilium ejus, & diſciplinam, & in abſconditis ſuis conſiliabitur.* Alibi quoque in eodem libro dicitur: *Sapiens non odit mandata, & injuſtitias*, ſed quemnam inde reportabit fructum? *Et non illidetur quaſi in procella navis*; ubi Hugo Cardinalis ait: *id eſt, illuſionibus dæmonum non obſtruetur, quaſi dicat: Navis quæ habet bonam rectorem, non obruitur in procella, ita juſtus non obruitur tentationum turbine.*

Jac. 4. v. 7.
Caſſ. collat. 2. cap. 10.
Rich. à S. Vict. p. 1. in Cant. c. 17.
Tob. 4. v. 20.
Eccl 39. 9.
Eccl. 31. 2.
Hug. Card.

Vigilantia.

4 *Reſiſtite*; arma ſemper ad manum habentes, vigilantes, experrecti. Notandum eſt enim, quòd S. Petrus primò dicat: *Sobrii eſtote, & vigilate*, & poſtea ſubjungat: *Cui reſiſtite fortes.* Et quidem D. Chryſoſtomus valdè efficacem hujus aſſignat rationem, dicens: *Si ſerpentem ad lectum noſtrum latitare ſciremus, hic magno admodum ſtudio ad illum perimendum ferremur; Diabolo autem in noſtris ipſorum animis latitante, nihil adverſi nos pati arbitramur, ſed ſupini ac deſides, animiſque concidentes malis noſtris indormimus.* Enimverò ſanctus Doctor nullam aliam hujus noſtræ negligentiæ rationem adduci poſſe exiſtimat, quàm quia illum oculis noſtris viſibiliter non conſpicimus; ac proindè, ut vivam in nobis fidem excitemus, neceſſum eſt: *In omnibus ſumentes ſcutum fidei, ut poſſitis tela nequiſſimi ignea extinguere.* Subjungit proindè ulteriùs Chryſoſtomus, & dicit. *Cujus rei cauſam hanc eſſe arbitror, quod illum corporeis oculis non contuemur, quamquam hoc potiſſimùm nomine vigilantes nos, ac ſobrios eſſe oportebat, nam ſenſibilem quidem hoſtem facilè declines, at inviſibilem, niſi undique armati fuerimus, difficilè evitare poſſumus.* Idem quoque Sanctus Pater in alia quadam Homilia ad illud S. Petri monitum: *Vigilate*, ſe reflectens, dicit: *Poſtquam experientia didicimus, quàm ſit grave, & difficile diaboli miniſterium (fugit enim vigilantem, & dormientem ſpoliat) ne des ſomnum oculis tuis, fuge diaboli aſtutias, & dic Domino: In te eripiar à tentatione, & in Deo meo tranſgrediar murum.* Et S. Cyprianus ait: *Si imparatum invenerit militem Chriſti, ſi rudem, ſi non ſollicitum, ac toto corde vigilantem, circumvenit neſcium, fallit incautum, decipit imperitum.* S. Auguſtinus ſerm. 197. de tempore ait: *Verum eſt quia multum prævalet, ſed tepidis, & negligentibus.*

1 Pet. 5. 7. 8.
D. Chryſ. ho. 10. ad Rom.
Eph. 6. 16.
D. Chryſoſt. Hom. 15. ad pop. Antioc. Dæmonem vitare difficile.
D. Chryſ. 1. Petr. 5. 7.
Pſ. 17. v. 30.
S. Cypr. ad Fortun.
S. Aug. ſer. 197. de temp.

5 Poteſt etiam per hæc verba: *Sobrii eſtote*, corporis intelligi maceratio, id eſt, jejunia, diſciplinæ, cilicia, & aliæ ſimiles corporis auſteritates. S. Apoſtolus ad Epheſios ait: *Induite vos armaturam Dei, ut poſſitis ſtare adversùs inſidias diaboli.* Hanc autem armaturam, ni fallor, in ſequentibus verbis magis declarat, dum ait: *State ergo ſuccincti lumbos veſtros; lumbos autem præcingimus*, inquit S. Gregorius, *cum carnis luxuriam per continentiam coarctamus.* Hinc David pariter dicebat: *Ego autem cum mihi moleſti eſſent, induebar cilicio, humiliabam in jejunio animam meam.* De Judith quoque cum Holoferne, qui Luciferum præfigurabat, præliatura, ſacer textus ait: *Quòd erat habens ſuper lumbos ſuos cilicium, jejunabat omnibus diebus vitæ ſuæ.* Mardochæus pariter, cui cum Aman dimicandum erat, *indutus eſt ſacco, ſpargens cinerem capiti ſuo.*

1 Pet. 5. 8.
Dæmon vincitur corporis caſtigatione.
Eph. 6. v. 11.
S. Greg.
Pſ. 34. 13.
Judith. 8. v. 6.
Eſth. 4. v. 1.

6 S. Antonius de Padua per congruentiſſimam ſimilitudinem, dæmonem per excitatos in nobis compunctionis actus à nobis fugari declarat, dum ait: *Sicut fumus expellit apes, ſic amara, & lachrymoſa compunctio expellit dæmones, qui circumdant animam, ſicut apes favum.*

S. Ant. de Pad. ſer. Do. infr. oct. Nat. Cordis compunctione.

7 Eſt & aliud ad fugandum dæmonem utiliſſimum remedium, nimirùm fuga periculorum, & occaſionum peccati. Matth. 4. de Salvatore noſtro dicitur: *Ductus eſt Jeſus in deſertum à ſpiritu, ut tentaretur à Diabolo*; enimverò tametſi Spiritus Sanctus filii Dei incarnati dux, & director fuerit, juxta illud: *Spiritus Domini ſuper me, eò quod unxerit me*, attamen ſocietas, & comitatus ſanctiſſimi hujus ſpiritus Chriſto exhibitus nuſquam legitur; præterquam enim, quòd ab eo ductus eſt in deſertum, ut tentaretur à Diabolo, in nullis aliis occaſionibus hunc Spiritus Sancti ducatum, & directionem Chriſto præſtitam fuiſſe legimus; quodnam in eo latere putatis myſterium? Utique cùm omnis Chriſti actio noſtra ſit inſtructio, voluit Dominus, ni fallor, per hoc nos inſtruere, quòd licet homo per ſemetipſum, ſe ad quodvis opus bonum, & vitioſum applicare poſſit, attamen in tentationibus, in provocatione inimici ad prælium, id eſt, in occaſionibus peccatorum, firmiter ſtare nequit ſine ſpeciali impulſu, & auxilio Spiritus Sancti, ſecus enim magnopere periclitaretur. Quando Lucifer Chriſto ſupra pinnaculum templi ſubvecto dixit: *Mitte te deorſum, ſcriptum eſt enim: Angelis ſuis Deus mandavit de te, ut cuſtodiant te in omnibus viis tuis*: Salvator noſter quidem reſpondit: *Rurſum ſcriptum eſt: Non tentabis Dominum Deum tuum*; verumtamen videtur, quòd aptiùs reſponſurus fuiſſet dicendo. Verum quidem eſt, quòd Angelorum nobis præſidium, & tutela promiſſa ſit in viis, non verò in præruptis, & inacceſſis, ac periculoſis præcipitiis, in quæ tunc nos collocamus, quando nos in manifeſtas peccandi occaſiones ſine cauſa exponimus: attamen hoc reſponſum Salvator noſter dare noluit, ſed dixit: *Scriptum eſt: Non tentabis Dominum*, dum enim quis ex proprio libitu, ſine ulla neceſſitate periculis ſe exponit in ſolum Dei auxilium confiſus, profectò idem facit, ac ſi Dominum ejuſque omnipotentiam tentare vellet.

Periculorum cum Dei gratia fuga.
Matth. 4.
Iſ. 61. v. 1.
Matth. 4. 6.
Qui non ſine ſe periculo peccandi exponit, Deum tentat.

8 *Reſiſtite fortes*, per ſeriam conſiderationem Paſſionis Chriſti, unde S. Petrus nos hortatur, dicens: *Chriſto igitur paſſo in carne, & vos eadem cogitatione armamini.* Idipſum in figura quoque nobis præfiguratum fuit, quando Angelus Dei malus qui Ægyptiorum primogenita percuſſit, & occidit, nullam in iis locis ſtragem facere præſumpſit, quæ in ſuis oſtiorum ſuperliminaribus Agni ſanguinem tincta, vel ſignata fuiſſe conſpexit: *Videbo ſanguinem, & tranſibo, nec erit in vobis plaga diſperdens.*

v. 7.
Dæmon vincitur meditatione Dominicæ paſſionis.
1. Pet. 4. 1.
Exod. 12. v. 13.

9 *Reſiſtite fortes*, per aſſiduam ſacræ ſcripturæ lectionem, nam ut Richardus de S. Victore ait: *Dominus ſacrum eloquium condidit, in quo argumenta dæmonum detegit, & remedia quibus ei obvietur, opponit. Quot enim tentationum ejus poſſunt eſſe argumenta, tot in ſcriptura contra hæc reperiuntur documenta.* Idem quoque Doctor in alio capite ita ſcribit: *Scripturæ documenta ac teſtimonia, propugnacula ſunt, quibus miles ſe munit, & tuetur.* Unde Chriſtus tribus ſacræ ſcripturæ locis uſus eſt ad expugnandum in deſerto ſuperbum, & arrogantem Luciferum: *Scriptum eſt, &c.* ac proindè Gloſſa ait: *David Goliam tribus lapidibus de torrente proſtravit, & Chriſtus Diabolum tribus teſtimoniis de lege.* Et ideò Cajetanus quoque dicit: *Diſcamus hic omnes, arma noſtra eſſe ſacras ſcripturas.*

Rich. à S. Vict. par. 2. in Cant. c. 17. Scripturæ lectione.
Ibid. ca. 11.
Mat. 4. v. 4. 7. 10.
Gloſſ. in Mat.
Cajet.

10 *Reſiſtite fortes*, ad inevitabilia vos reflectentes damna, quæ nobis à Dæmonio proveniunt, nec non miſerias, quibus in nos, tamquam implacabilis inimicus noſter ſævit, ex ejus namque ſuggeſtionibus, & in præmium ſequelæ ipſius aliud nihil, præterquam pœnas infernales, expectare habemus. Quicquid enim nobis inſinuat, merum eſt mendacium, per quod protoparentes noſtros miſerè cadere fecit, dum ait: *Nequaquam moriemini. Quid hac præſumptione nequiſſimi nebulonis ſceleratius?* inquit Rupertus Abbas, *quaſi parum fuerit, quod ſuperbiendo Dei ſimilitudinem perdidit, adhuc detrahendo*

Mendaciorum cogitatione quæ à Dæmone proponuntur.
Rup. Abb. l. 3. in Gen. c. 6.

ſimi-

ſimilem ſibi Deum aſſerere præſumit; imò Deum mendacem, ſe autem habendum verum miſero perſuadet homini. Nicetas D. Gregor. Nazianzeni commentator, de oblatione omnium Regnorum Chriſto Domino à Diabolo propoſita differens, ait: *Eum ut pauperem aſpernare, omnia enim Dei ſunt, nec quicquam Diaboli præter vitium;* adeò enim egenus, & pauper eſt, ut non niſi fumum, & ignem ſuis dare poſſit; exiguum quoque ipſemet locum occupat, quia magna eſt in inferno loci anguſtia, quantùmvis porta ejus larga eſſe dicatur. Quod verò in illa Chriſti tentatione maximè annotandum eſt, in eo præcipuè conſiſtit, quòd videlicet, ut Oleaſter notat, adorationem latriæ ſibi à Chriſto jamjam ſine ulla dilatione aut mora præſtari petierit, regna verò pro tempore ſolùm futuro promiſerit, dicit enim: *Hæc omnia tibi dabo*, quaſi diceret: *Monarchiam vero tibi in poſterum dabo, aut potiùs mentiar.* Similiter protoparentibus noſtris in futurum promiſit: *Eritis ſicut Dii*, ſed quiſnam promiſſionis hujus fuit eventus? Nimirùm tam ſibi, quàm toti humanæ progeniei per tranſgreſſionem ſuam aperuerunt infernum, tameiſi tamdem per Dei miſericordiam ipſorum, noſtriſque damnis reparandis opportunum inventum fuerit remedium. Quænam, & quanta fuit Pharaonis in Ægypto in populum Dei electum exercita ſævities? *En famuli tui flagellis cædimur*, & tamen incomparabiliter deterior, & major eſt erga nos Pharaonis infernalis ſæva crudelitas, utpotè qui non ſolùm in corpus, ſed, & in animam noſtram crudeliſſimè ſævit? Siquidem poſtquam nos peccando ſefellit, pungentes in nobis acerbiſſimoſque conſcientiæ remorſus experimur, qui ipſis flagellis longè ſunt majores, & crudeliores: at verò, ut S. Bonaventura ait: *Pharao diabolum ſignificat, quia flagellis tribulationum multos ſibi ſervire cogit, dum propter inopiam alii furantur, vel pejus faciunt; alii propter anguſtias blaſphemant, alii propter acceptas injurias oderunt, & occidunt.* Quòd ſi nobis hujus vel illius delectationis roſam offerat, hæc mille circumdata eſt ſuſpicionum, periculorum, zelotypiarum, diſpendiorum, infamiæ, laborum, infirmitatum incurabilium, aliarumque ſimilium miſeriarum ſpinis; ſi nos ad ſublimem dignitatem aſſequendam extimulet, opus certè eſt, ut per prolixum annorum gyrum, per incertam fallacemque ſpem laboribus, & ſudoribus intolerabilibus ſubijciamur: *O ambitio ambientium crux!* Intra ſexies mille, & ampliùs annos, poſtquam creatus fuit mundus, illis quos per omnem artem, & induſtriam ſuam lucrari ſtuduit, id eſt, duobus Adamis, Cœleſti videlicet, & terreno, duo tantùm convivia, prout ex ſcripturæ ſacræ contextu novimus, inſtauravit, quorum unum in Paradiſo terreſtri, alterum in deſerto præparavit. In Paradiſo terreſtri unicum tantùm pomum, omnium ferculorum loco menſæ intulit, vel ut melius dicam, illud ipſum poſtquam creatum fuit, fallaci quadam, & ficta pulchritudine, & apparentia effinxit, & veſtivit, ut eſſet *pulchrum oculis, aſpectuque delectabile.* In deſerto verò ſaxa, & lapides appoſuit, à Chriſto in panes demum tranſmutandos: *Dic, ut lapides iſti panes fiant.* Ecce tibi lautiores menſæ ſuæ epulas, fercula, & miſſus, Beelzebub princeps Dæmoniorum erat, qui ab Accaronitis adorabitur, hic autem à muſcis nomen ſuum mutuaverat, vel quia in ſacrificiis quæ ibi adorabantur, ingens quotidiè effundebatur copia ſanguinis, qui putrefactus ingentem poſt ſe muſcarum multitudinem trahebat, vel quia idolum ejus in formam muſcæ efformatum erat, cui proprium eſt morticinis, vel putrefactis inſidere corporibus, ac proindè vide, quàm etiam ex ſequacium ſuorum teſtimonio, princeps illorum vilis ſit, qui vel ipſis muſcis moleſtior, atque in noſtram perniciem importunior exiſtit. Et tamen inter omnia hæc irreparabilia, & infinita damna, quæ ab ipſo recipimus, magna pars hominum ei non ſolùm non reſiſtit, verùm etiam ipſum colit, honorat, ſectatur, & quærit, unde conſiderabilis eſt illa S. Baſilii Magni ponderatio dicentis: *Dæmon capitalis noſter hoſtis, ſolet noſtram Domino exprobrare negligentiam, & ſuper inobedientia noſtra ſuperbè gloriari, qui cùm neque finxerit nos, nec mortem pro nobis oppetierit, habet nos tamen (proh dolor!) & inobedientiæ ſuæ, & negligentiæ, qua in præceptis Dei tenendis ſumus, imitatores ſedulos. Hoc equidem opprobrium eſt contra Majeſtatem Domini, & hæc jactantia pœnis gehennæ longè mihi gravior eſſe videtur, quòd nimirum inimicis Chriſti materiam, & anſam præbemus jactantiæ contra eum ipſum, qui pro nobis morti ſe objecit, atque ab inferis ſeſe revocavit.*

Nicetas orat. ... Nazianz.

Oleaſter in c. 4. Matth.

Matth. 4. v. 9.

Gen. 3. v. 5.

Exod. 5. v. 16.

S. Bonav. ſer. 3. in Quinqu.

Dæmon duo tantum inſtruxit convivia fallacia pleno.

Gen. 3. v. 6.

Matth. 4. v. 3. Luc. 11. v. 15.

S. Baſil. orat. 9. ergo Deum, &c.

DISCURSUS XVIII.

ARGUMENTUM.

Contra Dæmonem divinum implorandum eſt auxilium, ſolique Deo fidendum: dum autem vires noſtras adversùs ipſum exerimus, nos in præſentia, & conſpectu Dei dimicare, conſiderare debemus.

THEMA.

Ne nos inducas in tentationem, ſed libera nos à malo. Matth. 6. v. 13.

1 B. Laurentius Juſtinianus de prælio interno, quod anima noſtra quotidiè experitur, differens, quàm potens ſit inimicus, & quàm illa ſe debilem experiatur, his verbis conſiderat: *Imbecillis per ſe*, inquit, *cognoſcitur homo, ut tam procacis adverſarii valeat ſuperare inſultus. Mortalis tunica, & putreſcentis carnis cum ſit confuſione veſtitus, quomodo in corporeum ſpiritum debellare præſumeret? Nullo prorſus ipſe Diabolus molis corporeæ gravatur onere, nullis parietum carcerumque præpeditur obſtaculis, nulla ad tentandum fatigatione laſſatur, ſed ſemper paratus, ſemper accenſus, ſemperque nocendi aviditate proclivis eſt.* Meritò igitur in oratione Dominica nobis per illa propoſiti thematis verba: *Ne nos inducas*, de efficaciſſimo Divini auxilii implorandi remedio proviſum eſt. B. Laur. Juſt. de inter. conflictu c. 3.

2 Porrò Cajetanus circa hæc verba notat, quòd per illa nequaquam à tentationibus eximi poſtulemus, ſiquidem aliàs opulentiſſimorum theſaurorum nos in eo caſu gaza deficeret, cùm ex tentationum victoria incomparabilia nobis lucra acquirere valeamus, ſed hanc tantùm à Deo gratiam, inquit, nobis concedi petimus, *Ne tentationi ſuccumbamus, quod eſt induci in tentationem.* Porrò Diabolus in ſcriptura ſacra *fur* ſæpè appellatur: *Fur autem non venit niſi, ut mactet, & perdat*, ſic neque Diabolus ad aliud adeò anhelat, quàm ut in nobis *corpus, & animam perdat in gehennam.* Quòd ſi furem aliquem in domo tua videns, eundem clamoribus, & vociferationibus in fugam agere poſſes, & tamen idipſum facere negligeres, nonnè tunc facultatum tuarum jactura tibi ipſi imputanda foret? Eodem modo, cum ad tentationem ſuperandam per orationem ardentem Deo te recommendare poſſis, ſi id non facias, culpa tua eſt; Dicit enim Chriſtus: *Orate, ut non intretis in tentationem.* Et S. Bernardus ſerm. 67. de modo benè vivendi ait: *Oratio ſuperat tela Diaboli; oratio eſt prima virtus adverſus tentationum incurſus.* At verò ea eſt hodie multorum inexcuſabilis malitia, quòd tentationes diligant, & dum Dæmonis in ſe ſuggeſtiones ſentiunt, libenter inſtigationibus ejus obtemperant, carnali voluptati operam dando, vel quærendo hoc vel illud lucrum injuſtum aut illicitum.

Cajetanus. Contra Dæmonem divinum debet implorari auxilium.

Jo. 10. v. 10. Mat. 10. v. 28.

S. Ber. de modo bene vivendi ſer. 67.

3 Joſaphat Rex numeroſum quemdam adverſùm ſe congregatum exercitum videns: *Timore perterritus totum ſe contulit ad rogandum Dominum, congregatuſque eſt Juda ad deprecandum Dominum.* In hac autem, quam ad Deum fudit, oratione, ita Deum eſt affatus: *In nobis quidem non eſt tanta fortitudo, ut poſſimus huic multitudini reſiſtere, ſed cum ignoremus quid agere debeamus, hoc ſolum habemus reſidui, ut oculos noſtros dirigamus ad te.* In eodem verò libro de hoc Cœleſti præſidio ſequentia verba leguntur: *Oculi Domini contemplantur univerſam terram, & præbent fortitudinem his, qui corde perfecto credunt in eum.* B. Laurentius Juſtinianus innumera nobis è Cœlo auxilia ſubmitti oſtendit, quæ quidem non videmus, in ipſo tamen effectu ſenſibiliter nimis experimur: *O quam multiplicia in nobis bella geruntur? neſcientes ò quantas inſidias patimur? quot de ſupernis ſedibus nobis ſuffragia diriguntur; Suffragatur Deus, ut ſalvet; Diabolus inſidiatur, ut perdat.* Vehementes quidem ſunt tyranni infernalis aperti inſultus, ſed longè formidabiliores ſunt inſidiæ occultæ, & abſconditæ, quas contra nos machinatur; adeò ut ſecurius nullum aliud, quam ad Deum habeamus refugium. Et ideò S. Gregorius ait: *Sit mens vigilans, ſit undique circumſpecta, ſit ubique ſollicita, ut inſidiantis poſſit ſemper laqueos præcavere. Sed quia quanto hoſtis noſter cautum contra ſe unumquemque cognoſcit, tanto corda ſibi reſiſtentium ſubtiliori molitur arte ſubvertere, omnipotentem Dominum aſſiduis lachrymis, & deprecatione poſcamus, ut nos veneni ejus non ſinat*

2. Par. 20. v. 6. Tanta enim reſiſtendi fortitudo in nobis nō eſt.

2. Par. 16. v. 9.

B. Laur. Juſt. opuſc. de cont. mundi c. 18.

S. Greg. l. 6. Reg. indict. 15. Epiſt. 13.

infe-

infectione corrumpi. Neque nobis ulla ratione de ejus tutela, & patrocinio dubitandum eſt, ſiquidem illud nobis in ſacra ſcriptura multipliciter, ſicut & per ſanctorum Patrum teſtimonia expreſsè promiſſum fuit.

Contra 7. vitia bellandum, et Divino ſoli auxilio fidendum.
Deut. 7. v. 2.

4 Priuſquam filii Iſrael quietam ſibi Palæſtinæ poſſeſſionem acquirerent, ſeptem nationes, eæque omnes feroces ab illis ſubjugandæ erant, de quibus iis Dominus præceperat dicens: *Percuties eos uſque ad internecionem*. Quia verò executio hujus præcepti ardua erat, & difficilis, populus Hebræorum facilè ſe excuſare potuiſſet dicendo: Nos pauci ſumus, & hi quidem omnis artis militaris expertes, ex continua quadraginta annorum peregrinatione per deſertum inter tot ærumnas conſummata laſſi prorsùs, & defatigati. E contra verò Chananæi hanc præ nobis habent commoditatem, quòd domi propriæ, & in defenſionem facultatum, filiorum, vitæ & honoris proprii adversùm nos pugnent, cùm nos contra nullum alium habeamus adversùs eos bellandi titulum, ſive prætextum, quàm ut Divinæ Majeſtatis tuæ imperio pareamus. Sed Deus omnibus hiſce, & aliis quæ circa hanc Palæſtinæ invaſionem moveri poterant difficultatibus, reſpondet dicens: *Si dixeris in corde tuo, plures ſunt gentes iſtæ quam ego, quomodo potero delere eas? noli metuere, ſed recordare quæ fecerit Dominus Deus tuus Pharaoni*. Inſuper etiam eos fortiter protecturum ſe eſſe ſpopondit, dum ait: *Dominus Deus tuus in medio tui eſt, Deus magnus, & terribilis*. Quia verò hæc *omnia in figura contingebant illis*, diſquiramus in figuratum: Septem igitur illæ nationes perverſæ, & paganæ, ſeptem præſignant vitia capitalia: priuſquam verò ad veræ terræ promiſſionis, id eſt, Cœli poſſeſſionem pertingere valeamus, neceſſarium eſt, ut nationes illæ, ſive vitia capitalia in nobis extirpentur funditus, bellum implacabile inimico infernali inſinuando; interea verò in auxilium Divinum nobis confidendum, & dicendum eſt: *Non in arcu meo*

Pſ. 43. v. 4.

ſperabo, & gladius meus non ſalvabit me, non in gladio ſuo poſſederunt terram, & brachium eorum non ſalvavit eos, ſed dextera tua, & brachium tuum.

Exod. 12. v. 13.

5 Exodi 12. ſcribitur, quòd Deus Hebræorum domos ſanguine agni occiſi tingi, & ſignari juſſerit: *Videbo ſanguinem, & tranſibo, nec erit in vobis plaga diſperdens*. Septuaginta legunt: *Videbo ſanguinem, & protegam vos*.

Septuaginta. Deus enim ſuos defendit.

Idem quoque Deus ad defendendum populum ſuum ab Angelo percutiente, ipſemet in propria perſona ad illum deſcendere dignatus fuit; unde in eodem capite dicitur: *Tranſibit enim Dominus percutiens Ægyptios, cùmque viderit ſanguinem in ſuperliminari, & in utroque poſte, tranſcendet oſtium domus, & non ſinet percuſſorem ingredi domos veſtras, & lædere*. Sed quodnam in eo latet myſterium, quòd Angelo primogenita percutiente Ægyptiorum, Deus ipſe quoque huic actioni perſonaliter præſens eſſe voluerit? Nimirùm ad protegendum Iſraelitas idipſum feciſſe exiſtimo, ne fortè Angelus malus eorum quoque primogenitos interficeret, ſed auſcultetis velim, quid S. Gaudentius hac de re ſcripſerit: *Hoc in textu*, inquit, *ſollicitus lector conſidera, quod ubi dicitur: Percutiam Ægyptios, non dicitur ab exterminatore: Ubi autem dicit Hebræos protegendos, non dicit ab ejus plaga protegendos, qui percuſſit Ægyptios, ſed ab exterminatore: Exterminator autem non percutit Ægyptios, quorum amicus, & princeps eſt, quoniam ſicut ait Dominus in Evangelio Marci. Si Satanas inſurrexit adverſus ſeipſum, diviſus eſt: ſed utique percutere vult exterminator Hebræos, Deo percutiente Ægyptios, nam retributionem molitur in ſervos Dei, ſatellites ſuos ab eo percuſſos indignans, quoniam diabolus tum maximè accenditur, cum extinguitur*. Opinatur igitur S. Gaudentius, Dæmonem eo tempore ſimilem Hebræorum ſtragem inſtituere decreviſſe, idque in vindictam internecionis, quam Deus de Ægyptiis ſequacibus ejus olim in mari rubro inſtituerat: *Sed fruſtratur ejus minacitas, ſi præcepto Domini, quo nos tutos eſſe poſſe ſperamus, graviter pareamus*. Demum verò idem ſanctus Pater concludit dicens: *Sit unuſquiſque noſtrum Iſraelita, Deum ſemper mente aſpiciens, ut protegatur a plaga exterminatoris*. Ex inde igitur monemur omnes, ut in tempore tentationis nos Deo arctiſſimè adſtringamus, eique innitamur, ad eum modum quo parvulus, pavore aut terrore correptus, ad matris ſinum recurrit. Hædera ſine fulcro cui innitatur, erecta ſubſiſtere nequit, quod idem verùm eſt de vite, quæ nimio ipſam ſuſtentante opus habet: Quæ eadem neceſſitas animæ accidit, utpotè quæ

S. Gaudentius tr. 6. in Exod.

Quem mente aſpicere debemus.

Cui ſoli innixi Victores evadimus.

auxilio, & aſſiſtentia divinæ gratiæ inevitabiliter eget? *Omnia poſſum*, dicebat Apoſtolus, *ſed in eo, qui me confortat*. S. Gregorius ſuper illa verba Regum: *Pedes ſanctorum ſuorum ſervabit*, ita ſcribit: *Pedes ſanctorum ſuorum ſervare, eſt, concuſſos in tentatione affectus electorum, ne corruant, per gratiam roborare; unde & qui ad caſum nutaverat, & tamen à Domino conſervatus erat, Propheta, dixit: Mei autem penè moti ſunt pedes, penè effuſi ſunt greſſus mei. Hinc rurſus: Impulſus everſus ſum ut caderem, & Dominus ſuſcepit me: fortitudo mea Dominus, & factus eſt mihi in ſalutem; Quoniam in me ſperavit, liberabo eum, protegam eum*. Circa quæ ultima verba advertendum, quòd Deus ad protegendum nos ſe promptum exhibeat, dummodò integerrimè confidamus in ipſum, conctis viribus noſtris diffidentes: *Protegam eum, quoniam cognovit nomen meum*. Ubi S. Bernardus ait: *Si tamen cognoverit nomen meum, ut ſibi tribuat, quod liberatus eſt, ſed nomini meo det gloriam*. Unde videtur Deus defenſoris partes aſſumens, quoadusque nomen ejus veneramur, & agnoſcimus, honorem ſuum velut vadem ſtatuere, ut ſecuri ſimus, quòd nos ab inimico offendi minimè ſit permiſſurus.

Philip. 4. v. 13.
1. Reg. 2. v. 9.
S. Greg.
Pſ. 72. v. 2.
Pſ. 117. v. 13.
Pſ. 90. v. 14.
S. Ber. ſer. 11. ſuper Pſ. 90.

6 Pſalmiſta regius ait: *Beatus, cujus Deus Jacob adjutor ejus in Domino Deo ipſius*. Sed cur non dixit: *Deus Abraham, Deus Iſaac*, ſed tantùm *Deus Jacob*? Pro reſolutione hujus ſciendum eſt, quòd Jacob ab Eſau, qui Dæmonis typus eſt, perſecutionem ſuſtinens, omnem ſuam fiduciam in Deum collocarit, & ideò ſi ſacram ſcripturam pervolveritis, Deum variis modis ipſum defendiſſe invenietis. Et ideò S. Bernardus de Deo noſtro inquit: *Sic paratus eſt ſuſcipere cadentem, & eripere fugientem, ut videri poſſit, relictis omnibus aliis, ei ſoli operam dare*. Regius Propheta David, ut Deum ad ſibi in hoc prælio aſſiſtendum obligaret, efficaciſſimo uſus eſt motivo dicens: *Exurge Domine judica cauſam tuam*, quia niſi Deus in hac pugna auxilietur nobis, nos inimico noſtro cedendo, graviſſimam ejuſdem Dei offenſam incurrimus, ac proindè ad cauſam ipſius pertinet, ut nobis in tentationibus aſſiſtat.

Pſ. 145. v. 5.
Jacob fiduciam ſuam in Deum collocavit.
S. Bern. ibid. ſer. 2.
Pſ. 73. v. 22.

7 S. Auguſtinus qui per triginta trium annorum ſpatium vitam laſcivam licentioſamque tranſegerat, tandem cognoſcens, quàm interea divinum præſidium erga ipſum liberale fuiſſet, in ſoliloquiis ſuis hunc in modum Deum alloquebatur: *Tentator defuit, & ut deeſſet, tu feciſti: Locus, & tempus defuit, & ut hæc deeſſent, tu feciſti. Adfuit tentator, & non defuit locus nec defuit tempus, ſed ut non conſentirem, tu me tenuiſti. Venit tentator, tenebroſus ut eſt, & ut eum deſpicerem, tu me confortaſti. Venit tentator armatus, & fortis, & ut me non vinceret, tu eum refrænaſti, & me roboraſti. Venit tentator transfiguratus in Angelum lucis, ut me non deciperet, at eum increpaſti, & ut eum cognoſcerem, tu me illuminaſti*. Etenim quando nos Deum à nobis procul poſitum eſſe credimus, tunc vel maximè nobis per ſubſidium vicinus exiſtit, *quia fingit ſe longius ire*, quia vires noſtras ab eo in nobis corroboratas experiri gaudet; inter ea nihil ei eſt gratius, quam ſi nos ipſi recommendemus, noſtraſque orationes identidem repetamus, & reiteremus. S. Antonius poſt diuturnum cum Dæmone continuatum, & feliciter terminatum certamen quærebat: *Ubi eras bone Jeſu, ubi eras? quare non à principio affuiſti, ut ſanares vulnera mea?* Et ſtatim vocem quamdam audivit dicentem ſibi: *Hic eram, ſed expectabam videre certamen tuum. Impulſus everſus ſum ut caderem*, dicebat Pſalmiſta, *& Dominus ſuſcepit me*. Et alibi: *Apud Dominum greſſus ejus dirigentur, & viam ejus volet, cum ceciderit, non collidetur, quia Dominus ſupponit manum ſuam*. S. Petrus pariter ait: *Novit Dominus pios de tentatione eripere*; Id quod David ſe in ſemetipſo expertum fuiſſe his verbis teſtatur: *Miſit de Cœlo, & liberavit me, dedit in opprobrium conculcantes me; Miſit Deus miſericordiam ſuam, & veritatem ſuam, & eripuit animam meam de medio catulorum leonum*.

S. Auguſt. in ſoliloq. c. 16. Dei auxilio Kateſecifra Evat Aug.
E 18. Anton.
Pſ. 117. v. 13.
Pſ. 36. v. 23.
2. Petr. 2. v. 9.
Pſ. 56. v. 4. v. 5.

8 Enimverò ad devaſtandum univerſum mundum, unicus dumtaxat Dæmon abundè ſufficeret, niſi Deus rabiem, & crudelitatem ejus ligaret, & reprimeret. Porrò Dæmoniacus ille in ignem pariter, & aquam projectus fuerat, quod D. Chryſoſtomus conſiderans, ait: *Jam diu mortuus homo fuiſſet, niſi divina providentia fuiſſet protectus, nam qui in ignem, & aquam eum immittebat, interfeciſſet profectò, niſi divinitus frænaretur*; Neque etiam-

Honi pie culpa ſi non Auſcerrunt. Marc. 9. 22.
D. Chryſoſt. Hom. 58.

num

Digitized by Google

num hunc Cerberum ligare deſinit, ne mordere nos poſſit; unde S. Thomas de Villanova ait: *Noſtra eſt culpa, fratres, ſi perimus: quia defenſorem noſtrum invocare negligimus, ſicut cuidam apud Prophetam merito exprobratur: Ecce homo qui non poſuit Deum adjutorem ſuum.* Hanc quoque in Deum fiduciam B. Laurent. Juſtinianus nobis his verbis commendat; *In omnibus inſultibus ſpirituum immundorum, in cunctis tentationibus, quibus Chriſti ſervi impugnantur, abjicere conentur propriam confidentiam, & divinum non ceſſent efflagitare auxilium.* David cum Gigante præliaturus, aureis Saulis armis veſtiri noluit, quia confidebat in Deum; *Ego venio ad te in nomine Domini.* In bello quidem corporali ſine armis ad præliandum abire temeritas eſt maxima, at in hoc Dæmonis bello, temeritas eſt, armis ſeſe accingere, ut viribus ſuis confidere ſibi quis queat; ſed poſt omnes noſtros poſſibiles conatus adhibitos, in ſolo Deo ſperare, & confidere oportet; *Factus es ſpes mea, turris fortitudinis à facie inimici; nihil proficiat inimicus in nobis, & filius iniquitatis non apponat nocere nobis.* Deus quoque ipſemet in Pſal. 90. declarat ſe dicens: *Quoniam in me ſperavit liberabo eum, protegam eum quoniam cognovit nomen meum. Turris fortiſſima nomen Domini, ad ipſam currit juſtus, & exaltabitur.* David gygantem non haſta vel gladio, ſed unica dumtaxat petra proſtravit: *Petra autem erat Chriſtus; Ego venio ad te in nomine Domini.* Naturalis gruum inſtinctus eſt, quòd volando intra unius pedis ungues parvulum lapillum deferant, ne mare volando trajicientes à vento tranſportari queant, quod idem documentum nobis quoque imprimere deberemus, ut ſcilicet petram hanc firmiter apprehenſam teneamus, *petra autem erat Chriſtus*, maximè dum à validis tentationum ventis rapimur: *In te inimicos noſtros ventilabimus cornu, & in nomine tuo ſpernemus inſurgentes in nobis: In Deo faciemus virtutem, & ipſe ad nihilum deducet inimicos noſtros.*

S. Th. de Vill. ſerm. de SS. Col. & Dam.
Pſ. 51. v. 9.
B. Laur. Juſt. de diſcipl. & perfect. mon. Convil. c. 12.
1. Reg. 17. v. 45.
Temeritas eſt armis confidere propriis.
Pſ. 60. v. 4.
Pſ. 90. v. 14.
Prov. 18. v. 10.
1. Cor. 10. v. 4.
1. Reg. 17. 45.
Pſ. 43. v. 14.

9 Reges Chanaam adverſùs Gabaonitas, eò quòd ſine ullo cum ipſis communicato conſilio cum Joſue fœdus iniiſſent exaſperati, ad invicem copias ſuas conjunxerunt, ut de hac injuria vindictam ſumerent; Et quidem Adoniſedech omnibus aliis dixit: *Ad me aſcendite, & ferte præſidium, ut expugnemus Gabaon, quare transfugerit ad Joſue, & ad filios Iſrael.* Quapropter Gabaonitæ ſine mora legatos ſuos ad Joſue expedientes, ab eodem neceſſarium popoſcerunt ſubſidium, qui ſubitò tanto cum animi ardore in favorem Gabaonitarum adverſùs Reges Chanaan pugnavit, ut ad proſequendam imminentem victoriam ſolem curſum ſuum ſiſtere juſſerit: *Sol contra Gabaon ne movearis.* Quiſquis igitur in periculis conſtitutus ad verum Joſue Chriſtum Jeſum confugerit, multò majorem habendarum ſuppetiarum ſpem concipere poterit. Verum quidem eſt, quod, ut Gloſſa Interlinearis ait: *Qui Jeſu expetit amicitias, multorum patietur inimicitias*; propter hoc tamen nequaquam deſpondendum eſt animo, quia infallibiliter videbimus ſuper nos Jeſu Salvatoris, & Redemptoris noſtri auxilium. Unde Origenes optimè conſiderat, quod Joſue tunc præcipuè à Moyſe hoc nomine inſignitus fuerit, quando illum contra Amalecitas animosè pugnare conſpexit. *Uſque ad hunc locum* inquit Origenes, *beati nominis Jeſu numquam facta eſt mentio. Hic primum vocabuli illius ſplendor effulſit.*

Joſ. 10. v. 4. In periculis ad verum Joſue confugiendum.
v. 12.
Gloſ. Interl. ibid.
Orig. Hom. 1. in Exod.

10 Advertendum tamen eſt, quòd propter hoc nequaquam ex parte noſtra deſiſtere debeamus, quin pro virium noſtrarum poſſibilitate pugnare, & vincere conemur. In collationibus Caſſiani ad noſtram eruditionem ſcribitur, quòd ſicut Chriſtus per adducta ſcripturæ loca Luciferum fugavit, ita quoque nobis exemplum dedit, quo doceamur, ut in conflictu cum Dæmone ſcutum quoque verbi Dei amplectamur: *His teſtimoniis edocemur, ut fraudulentis ſuggeſtionibus inimici, nos quoque ſimiliter debeamus obſiſtere; & ideo juxta monitum Apoſtoli ad Epheſios: Galeam ſalutis aſſumite, & gladium ſpiritus, quod eſt verbum Dei*, nam ut S. Gregorius ait: *Reſiſtere tentationibus omnino non ſufficit, qui hunc verbi Dei tenere gladium malè vivendo poſtponit.*

Fortiter quoque pugnandum.
Caſſ. Collat. 22. ca. 2.
Eph. 6. v. 17.
S. Greg. l. 19. Mor. c. ult.

11 Porrò, ut nos in tentationibus patrocinio, & defenſione Dei dignos, & capaces reddamus, neceſſum eſt ut ex parte noſtra vitiis, & malis inclinationibus noſtris raſiſtamus, refrænemus ſenſus noſtros, & peccata execremur. In vitis Patrum de quodam legimus, qui cùm à carnali concupiſcentia vehementer tentaretur, cuidam ſancto Eremitæ ſe recommendavit, rogando eum, ut ſuas ad Deum efficaces pro ſalute animæ ejus preces effunderet; id quod præfatus Eremita cum omni animi ardore ſæpiùs præſtitit, ſed abſque ullo viri tentati profectu; cùmque hic Dei ſervus caſſum precum ſuarum eventum vehementer admiraretur, revelatum ei fuit, illum pro quo Deum rogaverat, Divinam aſſiſtentiam minimè mereri, eò quòd tentationis occaſiones non ſubmoveret, ſed potiùs per continuas cogitationes malas foveret, magiſque ſolidaret. Quam revelationem tentato aperuit, qui ſublatis omnibus peccandi periculis, macerationi corporis, & ſenſuum aſſiduæ cuſtodiæ totus deditus eſſe cœpit; hacque ratione oratio Eremitæ illius efficax fieri cœpit, & tentatio ceſſavit: *Non ergo regnet peccatum*, inquit Apoſtolus; *in veſtro mortali corpore, ut obediatis concupiſcentiis ejus, ſed neque exhibeatis membra veſtra arma iniquitatis peccato.* Circa quæ verba D. Chryſologus ait: *Non dixit: Non provocet, non titillet, ſed non regnet, non dominetur, confligat ad vincentis gloriam, dimicet, & decidat ad triumphum victoris, & tandem ſe doleat impia peccati dominatio à ſervis quondam ſuis tota ſecuritate calcari;* Quod verò hac in re vel maximè notandum venit, eſt, ut toto ſtudio caveamus, ne per concupiſcentiarum noſtrarum fomentum vires inimico majores miniſtremus, noſtramque orationem debilitemus, & inutilem reddamus.

Peccata execrando occaſioneſque fugiendo.
In vitis Patrum.
Roman. 6. v. 12.
D. Chryſol. ſer. 113.

12 Porrò optimum ad animosè pugnandum motivum eſt, ſi nobis Chriſtum prælio tentationis noſtræ præſentem eſſe, noſtroſque conatus in prælium iſtud ex noſtra parte adhibitos cum gaudio ſpectare, nobis firmiter perſuadeamus. Etenim magnum certanti animum ſuggerere ſolet Principis alicujus ſupremi præſentia, dum is invictum animi ſui robur, & fidelitatem ſuam publico ſpecimine probat. Longè igitur magis certantis cum Dæmone generoſitatem adaugebit, ſi firmiter ſibi perſuadeat, quòd tota Cœleſtis curia velut certaminis ſui ſpectatrix, & arbitra præſens aſſiſtat, & certantem conſideret. Hanc Dei, omniumque cœlitum præſentiam indubitatam eſſe teſtatur Apoſtolus, dum ait: *Spectaculum facti ſumus mundo, & Angelis, & hominibus.* Quando S. Antonius interrogabat: *Ubi eras ò bone Jeſu?* ſibi confeſtim dici audivit: *Hic eram, & expectabam videre certamen tuum.* S. Auguſtinus quoque hac de re ita ſcribit: *Adjuvat certantem, qui certamen indixit. Non te ſic ſpectat Deus in agone certantem, ut populus aurigam, clamare enim novit, adjuvare non novit; Corona vanam parare poteſt, vires ſubminiſtrare non poteſt, homo enim, & non Deus, & fortè dum ſpectat, plus laborat ſedendo, quàm ille luctando: Deus quando ſpectat certatores ſuos, adjuvat eos invocantes, nam vox athleta illius eſt Pſal. 93. Si dicebam motus eſt pes meus, miſericordia tua Domine, adjuvabat me.* Idem quoque ſanctus Doctor in alio quodam loco militem quemlibet Chriſtianum adverſùs infernum dimicantem his verbis ad animoſitatem pugnandi excitat dicens: *Ad agonem perduceris; contra diabolum vitiorum principem dimicabis in arena hujus mundi; utraque partes, Chriſti ſcilicet, & diaboli, infinita populi multitudo te expectat luctantem, & quiſnam vincat, vide omnem turbam nimia intentione pendentem. Non de te triumphet pars diaboli. Si vis vincere, noli de te præſumere, ſed illi aſſigna victoriæ gloriam, qui tibi donat, ut victoriæ feras palmam; Vis vincere? Caput priùs contere inimici, excludendo de corde tuo ſuggeſtiones diaboli. Vis vincere? manus tuæ fortes inveniantur in bono opere. Vis vincere? fige pedes, non nutent veſtigia tua.*

Quid agendum ſi vincere velimus.
1. Cor. 4. 9.
S. Aug. ſer. 115. de tempo.
Pſ. 93. v. 18.
S. Aug. To. 9. de Catech. Tr. 4.

De hac materia infra ſub littera T. fuſiùs tractabitur, verbo: Tentationes, ubi ſupplebitur, quicquid hìc deſiderare poterit Lector.

TRA-

Digitized by Google

TRACTATUS XX.

DE DOMO DEI, Eccleſia, Templo.

DISCURSUS NOVEMDECIM.

DIſcurſus I. Boni Chriſtiani ſignum eſt zelus venerationis locorum ſacrorum, quem etiam creaturæ irrationales, & inſenſibiles, infideles quoque, barbari, & ſceletati homines ſæpè erga loca ſacra exhibuerunt.

II. Sanctitas Eccleſiæ reverentialem à nobis timorem expoſcit, idque exemplis Jacob, Moyſis, & aliorum comprobatur, exterior namque ejus ſanctificatio, de interiori ſanctitate animæ noſtræ procuranda nos admonet.

III. De ſpirituum Angelicorum in Eccleſiis præſentia, & reverentia, utporè qui ad debitum Deo præſtandum obſequium, & ad benefaciendum nobis, domui Dei continuò aſſiſtunt.

IV. Deus in Eccleſia, quæ domus orationis eſt, ſupplicationes noſtras faciliùs, quam in alio loco exaudit; Quòd ſi verò in illa orantes interdum à Deo non exaudiamur, id fit vel quia impertinentia petimus, vel quia debitam Eccleſiæ reverentiam non exhibemus.

V. In locis ſacris Deus nobis abundantiùs benefacit; ubi etiam multa examinantur beneficia, quibus in domo Dei cumulamur.

VI. Multa alia bona conſiderantur, quæ in domo Dei accipimus.

VII. Populum Chriſtianum, Deo unicè dilectum, multiſque ab eodem beneficiis auctum valdè dedecet, quòd Deum in domo ejus offendat, ubi vel maximè ab eo honorari debebat.

VIII. Sanctitas locis ſacris debita, culpam eadem prophanantis irremiſſibiliùs aggravat.

IX. Noſtra erga loca ſacra irreverentia, per reverentiam quæ olim tabernaculo, & templo antiquæ legis deferebatur, & alia ſimilia exempla condemnatur, ſimúlque domus Dei prophanatores, homines perditæ ſalutis, temerarios, beſtiiſque irrationalibus ſimiles, & atheiſtas eſſe oſtenditur.

X. Sacrorum locorum, rerumque ſacrarum prophanatores à Deo pœna puniuntur æterna, ſeque divina miſericordia indignos efficiunt.

XI. Alia in eoſdem prophanatores immiſſa ſupplicia ex variis ſcripturæ ſacræ, & hiſtoriarum exemplis adducuntur.

XII. Ex animadverſione, qua Chriſtus cæteroquin adeò mitis, propriis manibus in domus Dei prophanatores deſæviit, gravitas peccati irreverentiæ locis ſacris illatæ perſpicuè oſtenditur.

XIII. Circa eamdem hiſtoriam Euangelicam de vendentibus, & ementibus è templo ejectis, variæ, eæque omnes valdè conſiderabiles circumſtantiæ ponderantur.

XIV. Ruinæ univerſales Provinciarum, aliæque calamitates, & infortunia publica, pœnæ ſunt quibus irreverentia, & ſacrorum locorum contemptus a Deo caſtigatur.

XV. Cauſæ, & myſteria explicantur, cur domus Dei per irreverentiam noſtram prophanata a Chriſto appelletur ſpelunca latronum.

XVI. Perſtringuntur illi præcipuè, qui ad Eccleſias ſe recipiunt, ut cordis ſui carnalia deſideria foveant, quique per incautos obtutus, alioſque actus impuros eaſdem prophanant.

XVII. De inutilibus confabulationibus, & nugis quæ in domo Dei fiunt, quàm deteſtabiles ſint oſtenditur, deque attentione, & applicatione animi, nec non reverentia eidem debita.

XVIII. Ex ritibus antiquis quibus tabernaculum ingreſſuri priùs ſe lavare debebant, facilè eſt colligere puritatem, & munditiem conſcientiæ, cum qua ſacra templa ingredi, & in iis converſari debemus.

XIX. Eccleſiarum ornatus Deo quidem debitus, & gratus, nobiſque conveniens eſt, conjunctus tamen eſſe debet cum innocentia, & probitate fidelium, qui templa Dei viva exiſtunt.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

Boni Chriſtiani ſignum eſt zelus venerationis locorum ſacrorum, quem etiam creaturæ irrationales, & inſenſibiles, infideles quoque, barbari, & ſcelerati homines ſæpè erga loca ſacra exhibuerunt.

THEMA.

Omnes ejecit de templo; Judæi dixerunt ei: Quod ſignum oſtendis nobis, quia hæc facis? Joan. 2. v. 18.

1 CHriſtus Redemptor noſter in nuptiis quidem Canæ in Galilæa habitis, dum aquam in vinum ad teſtificandam coram mundo Divinitatem ſuam convertit, initium fecerat patrandi miracula: *Hoc fecit initium ſignorum Jeſus in Cana Galilææ, & manifeſtavit gloriam ſuam*: attamen, ut idem S. Joannes notat, hæc notitia, hæcque fides, quòd Chriſtus verus Dei filius, & Meſſias in lege promiſſus eſſet, in ſolos ſcholæ Chriſti diſcipulos transfuſa fuerat: *Crediderunt in eum diſcipuli ejus*: at verò poſt triginta annorum decurſum, quibus divinæ omnipotentiæ ſuæ lucem celarat, ſui notitiam Judaiſmo primò inſinuare volens, paulò poſt circa tempus Paſchæ Jeroſolymam conſcendit, ibique in conſpectu totius multitudinis hominum atrium templi ingreſſus, æterni patris ſui zelavit honorem, omnes exturbando templi prophanatores: *Omnes ejecit de templo*; quo tempore oculi aperti ſunt Judæorum, ut illos in eum defigerent, qui ait: *Ego ſum lux mundi*, cœperuntque illum ſuſpicere tamquam verum in lege promiſſum Meſſiam, ac proindè reſponderunt Judæi, *& dixerunt ei: quod ſignum oſtendis nobis quia hæc facis?* Neque enim ex ordine Levitico, & Sacerdotali genitus fuerat, ut ei ex officio proprio venerationem domui Dei debitam zelare competeret; neque in dignitate Magiſterii conſtitutus erat, ut ad eum criminis hujus plectendi, & vindicandi officium ſpectaret. Unde dicebant de eo: *Nonne hic eſt filius fabri, & mater ejus dicitur Maria?* ac proindè nullum habebant motivum credendi, quòd verus Dei filius eſſet, maximè quia apertis verbis dixerat: *Nolite facere domum patris mei domum negotiationis*. Verè enim ita eſt, nec in eo fuere decepti, quia in hoc Chriſtus ſpecialiſſimum, & infallibile *ſignum oſtendit nobis quia hæc fecit*, & ex quo verus Dei filius agnoſci potuit, quia nimirùm reverentiam templo Dei debitam reſarcit, & reſtabilivit, ut exinde intelligeremus, quòd tunc vel maximè Filii Dei, & veri Chriſtiani eſſe dignoſcemur, ſi ad ejus imitationem honorem, & reverentiam Eccleſiæ, & locis ſacris debitam zelaverimus. Antea eum calumniati fuerant dicentes: *Non eſt hic à Deo, qui Sabbatum non cuſtodit: Samaritanus es tu, & dæmonium habes*. Publicè igitur, inquit D. Chryſoſt. & in conſpectu totius mundi oſtendere ſe voluit, & ex hac prophanatorum è templo ejectione tamquam infallibili ſigno demonſtrare, quòd Chriſtus Meſſias eſſet, & verus Filius Dei: *Ne Dei contemptor; & patri contrarius exiſtimaretur, id fecit, ut eorum tolleret ſuſpicionem; non enim par erat, ut qui pro templi honore tantam oſtendiſſet indignationem, ab ejus Domino alienum animum haberet*. Numquam enim de defectu pietatis aut timoris Dei redargui, aut culpari poteſt is, qui honorem, & venerationem Eccleſiæ, & domui Dei debitam, ut par eſt, zelat.

Veri dignoſcimur filii Dei, ſi reverentiam templis debitam zelaverimus.

Joan. 2. 18.

Mat. 13. v. 55. Joan. 2. v. 16.

Joan. 9. 16. Joan. 8. 48. D. Chryſ. hom. 22. in Joan.

2 David Rex ſupra omnes Veteris Teſtamenti ſanctos hoc encomio inſignitus, & nobilitatus fuit, ut ab illo vocaretur *vir ſecundum cor Dei: Inveni virum ſecundum cor meum*; ſed quonam merito hoc ſibi privilegium præ omnibus illis comparavit? Certè non alio, quàm

Act. 13. v. 22.

David vir ſecundum cor Dei ob zelum quem habuit.

quàm quia præ cæteris honorem, & decorem domus Dei zelavit; quis enim alius per tot ſæculorum curricula de erigenda Dei domo, Eccleſia, vel templo aliquo adeò ſumptuoſo cogitavit, aut ſollicitus fuit, quàm ipſe qui pro hoc ædificio in honorem Dei erigendo tot auri, & argenti milliones congregavit, cui operi adeò intentus erat, ut præ vehementia ſollicitudinis oculi ejus ſomnum vix capere poſſent? *Sicut juravit Domino; votum vovit Deo Jacob; ſi introiero in tabernaculum domus meæ, ſi aſcendero in lectum ſtrati mei; ſi dedero ſomnum oculis meis, & palpebris meis dormitationem, & requiem temporibus meis, donec inveniam locum Domino, Tabernaculum Deo Jacob.* Quis eſt, qui eum nullam hac magis fixam cogitationem habuiſſe ignoret? *Unam petii à Domino, hanc requiram, ut inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ, ut videam voluptatem Domini, & viſitem templum ejus.* Idem quoque Rex arcam Domini magna cum ſolemnitate, & magnificentia in regium ſuum tranſtulit palatium; Quia verò Oza in hac tranſlatione manum ſuam ad eam contingendam extenderet, *iratus indignatione Dominus contra Ozam percuſſit eum ſuper temeritate, qui mortuus eſt ibi juxta arcam Dei; contriſtatus eſt autem David*, non quidem propter pœnam qua Deus in hunc virum temerarium animadvertit, ſiquidem homo juſtè promeritus fuerat, ut ait Lyranus: *Contriſtatus de divina juſtitia, ſed magis de Oza offenſa, propter quam meruerat à Domino percuti.* Quiſquis enim verum Divini honoris contumeliati zelum habet, de ſuppliciis à divina juſtitia prophanatoribus immiſſis minimè triſtatur; bene tamen de cauſa, per quam talia ſibi acceſſunt ſupplicia, ſcilicet de irreverentia locis, & rebus ſacris irrogata, utpotè quarum honorem etiam creaturæ inſenſibiles, & irrationales, infideles quoque, barbari, aliique cæteroquin ſcelerati, & perverſi homines ardentes zelant.

Pſal. 131. v. 2.
Pſ. 26. v. 4.
2. Reg. 6. v. 6. & 7.
Lyran. ib.

3 Unde advertendum eſt, quòd cauſa ob quam Oza manum ſuam ad arcam Domini contingendam extendit, hæc fuerit: *Quoniam calcitrabant boves, & declinaverunt eam.* Alias quoque hunc eumdem theſaurum plauſtro ſuperpoſitum fuiſſe invenimus: *Tollentes duas vaccas, quæ lactabant vitulos, junxerunt ad plauſtrum, vitulosq; earum concluſerunt domi, & poſuerunt arcam Dei ſuper plauſtrum. Ibant autem in directum vaccæ per viam, quæ ducit Bethſames; & itinere uno gradiebantur, & non declinabant; neque ad dexteram, neque ad ſiniſtram.* Quibus duabus hiſtoriis præſuppoſitis, meritò quærendum venit, cur hi boves, quos Deus ad hunc eumdem theſaurum portandum deſtinare dignatus fuerat, tunc in præſentia Ozæ recalcitrarint? Scitisne quid ad hoc reſponderi poſſit? Idem nimirùm quod Iſaias Dei nomine populo ſuo improperavit, ſcil. *Cognovit bos poſſeſſorem ſuum, Iſrael autem me non cognovit*; boves enim illi, haud ſecùs ac ſi anima rationali à Deo dotati fuiſſent, Ozæ temeritatem, & irreverentiam ſuam exprobrare conati ſunt, utpotè qui cum arcam Dei propriis humeris ſuis impoſitam debito cum honoris obſequio ſuſtinere, & portare debuiſſet, eamdem veluti ſarcinam quamdam prophanam, & trivialem, quæ velut onus quoddam vulgare, & vile jumentis indifferenter imponi ſolet, curru cuidam ſuperimpoſitam bobus portandam, & trahendam commiſit. Verum quidem eſt, quòd Philiſthæi quoque eamdem arcam currui ſuperimpoſuerint; at verò hi tamquam infideles, lumine, & agnitione Dei arcæ hujus orbati, Dagon adorabant, quibus proindè irreverentia hæc facilè condonari poterat; ac proindè, Oza *peccavit in hoc*, ut Lyranus ait, *quod voluit aſſimilari Philiſthæis infidelibus in arca deportatione.* Eheu in quot occaſionibus bruta animantia nobis improperant, nobiſque fidelibus reverentiam ſacris locis debitam inculcant! S. Ambroſius illos qui in locis, & functionibus ſacris ſtrepitum excitant, ranarum quarumdam exemplo convincit, & ſic eos ſtringit dicens: *Frequens ſermo eſt, cum plurima ranarum murmura religioſa auribus plebis obſtreperent, ſacerdotes, quæ Dei præcepiſſent, ut conticerent, & reverentiam ſacræ deferrent orationi, tunc ſubito circumfuſos ſtrepitum quieviſſe. Silent igitur paludes, homines non ſilebunt: & irrationabile animal per reverentiam recognoſcit, quod per naturam ignorat, hominum tantam eſſe immodeſtiam, ut pleriq; non ferre nequeant mentium religionis, quod deferant aurium voluptati?* S. Bonaventura de S. Franciſco refert, quòd ovicula

Ozæ à Deo percuſſus ob temeritatem.
2. Reg. 6 v. 6.
1. Reg. 6. v. 10.
v. 12.
Iſa. 1. v. 3.
Lyran. ib.
S. Ambr. l. 3. de virg. creaturam irrationales reverentiam exhibuere templis.
S. Bonav. c. 8. vitæ S. Franciſci.

quamdam in cultu divino modeſtam, & reverentem eſſe docuerit: *Ut laudibus divinis intenderet, audiens fratres in choro, & ipſa Eccleſiam ingrediens, ſine alicujus informatione flectebat genua, vocem balatus emittens ante altare Virginis Matris agni, ac ſi eam ſalutare geſtiret; inſuper & cum elevaretur ſacratiſſimum Chriſti corpus inter Miſſarum ſolemnia, flexis curvabatur poplitibus, tamquam ſi reverens pecus de irreverentia argueret indevotos, Chriſtoque devotos ad reverentiam ſacramenti invitaret.*

4 Narrat Sigonius, fluvium Atheſis ann. 589. in orbe Veronenſi adeò inundaſſe, ut ad Eccleſiam S. Zenonis uſque pertigerit, ubi tametſi portæ templi paterent, ipſeque fluvius ad feneſtras uſque templi intumuiſſet, ipſum tamen templum ingredi minimè præſumpſit. Sic quoque S. Gregorius Thaumaturgus montem quemdam qui Eccleſiæ cujuſdam, quam dictus Sanctus moliebatur erigere, fabricam impediebat, retroceſſit, ſufficientemque muris Eccleſiæ fabricandis ſpatium, & ſitum induiſit. Verumtamen, quòd creaturæ irrationales ob potentiæ obedientialis, qua Deo perfectè ſubjiciuntur, reſpectum, ſimiles erga loca ſacra obſequii demonſtrationes ſæpiùs exhibuerint, mirum non eſt, magis verò mirandum eſt, quòd quovis tempore homines aliqui reperti fuerint, qui templorum fuere prophanatores; quantumvis alias impii, & ſcelerati, imò & infideles, & fidei lumine deſtituti, cultum templorum quæ vel in Deorum ſuorum, vel Dei noſtri, quem nos adoramus honorem erecta fuerant, ſummo zelo ſunt proſecuti. Sic enim Macrobius de Sacerdotibus Ægyptiis atque Cretenſibus refert, quòd priuſquam ſua Diis ſuis offerrent ſacrificia, univerſum populum quos ſecum ad Deorum ſuorum templa turmatim deducebat, verſo ad eumdem vultu interrogare conſueverint, dicentes: Noſtiſne quiſnam domum illam, Fanum incolat? Populo autem reſpondente, & elata voce clamante, Diis noſtris hæc domus ſacra eſt, denuò eumdem interrogabat: Scitiſne quo fine ad hunc locum properemus? quibus populus reſpondebat: Huc venimus, ut Deos noſtros adoremus, iiſque ſacrificia immolando debitas pro beneficiis nobis exhibitis gratias referamus; Hiſque proteſtationibus præmiſſis templum ingrediebantur, in eoque magna cum devotione ſacrificia ſua peragebant.

Carol. Sigon. de Regn. Ital. l. 1. ann. 589. Athesis fluvius. S. Gre. Thaumaturgus.
Idololatræ quoque cum reverentia Parum ingreſſi.

5 S. Ambroſius nobis Chriſtianis ſtrepitum, quem maximè divinorum officiorum tempore in locis ſacris excitamus, per prophanam quamdam hiſtoriam graviter exprobrat, dicens: *An quicquam eſt indignius, quam oracula divina circumſtrepi ne audiantur, ne credantur, ne revelentur, circumſonare ſacramenta confuſis vocibus, ut impediatur oratio pro ſalute deprompta omnium, cum gentiles idolis ſuis reverentiam tacendo deferunt? unde illud exemplum proditur; Alexandro ſacrificante Macedonum Rege, puerulum barbarum, qui ei lumen accenderet, excepiſſe ignem brachio, atque aduſto corpore manifeſtè immobilem, nec dolorem prodidiſſe gemitu, nec tacito pœnam indicaſſe fletu: tanta in puero barbaro fuit diſciplina reverentia, ut naturam vinceret, atque ille non Deos, qui nulli erant, ſed Regem timebat. Quid enim timeret eos, qui ſi idem ignis eos contigiſſet, arſiſſent?*

S. Ambr. l. 3. de Virg. Invectiva in prophanatores.

6 Moyſes ad rubum ardentem, è quo Deus illum alloquebatur, propiùs accedere ſatagens, vocem audivit dicentem ſibi: *Solve calceamentum de pedibus tuis, locus enim, in quo ſtas, terra ſancta eſt.* Ubi Oleaſter ait: *Admonet locus iſte, quanta cum reverentia calcanda ſint loca ſacra;* adducitque Philiſthæorum, qui Dei veri inimici erant, inſigne, noſtramque irreverentiam condemnans exemplum. Ex quo enim Dagonis idolum quod adorabatur, ob Arcæ in ejus templum illatæ præſentiam, in pavimentum uſque templi collapſum fuerat, limen ſeu pavimentum illud ex contactu Dagonis ſacroſanctum factum deinceps ingredi non præſumpſerunt: *Si ergo Idololatræ tanti faciunt loca, quæ membra idoli tetigerant, quanti à Chriſtianis facienda ſunt ſacra?* D. Chryſoſtomus de eorumdem idololatrarum attentione, & animi applicatione, qua ſacrificiis, quæ illis Deorum ſuorum nominibus offerebant, intenti erant, ita ſcribit: *In templis ſuperare ſilentium inſcriptum erat, conticeſcatque digito os, & labia comprimebat, præterea tes ſilentii admonens. An verò illa honeſtiora quàm noſtra ſunt, at in illorum comparatione ridicula eſſe noſtra putentur?* Sic

Exod. 3. v. 5. Quanta cum reverentia ac ſilentio calcanda ſint loca ſacra. Oleaſt. ibid.
D. Chryſ. ho. 1. in 1. ad Tim.

enim

enim in loco ſacrificiorum Iſidis, & Serapidis, Harpocrates, quem veteres veluti Silentii Deum venerabantur, depingi ſolebat. Seneca ad Alb. 31. Seneca in quodam loco ſcribit, ipſa quoque collapſorum templorum rudera, lapides, & cæmenta à cæcis gentilibus in ſumma habita fuiſſe veneratione: *Non magis*, inquit, *contemnitur ſapiens cum jacuit, quàm ſacrarum ædium ruinæ calcantur, quas religioſè æquè ac ſtantes adorant*. S. Hier. l. 2. cont. Jovin. S. Hieronymus Philoſophos Platonicos, & Stoicos, ut majorem in virtutibus moralibus facerent progreſſum, in domibus, quæ ſacris locis vicinæ erant, commorari ſolitos fuiſſe his verbis ſcribit: *Platonici, & Stoici in templorum locis, & porticibus verſabantur, ut admoniti anguſtioris habitaculi ſanctitate, nihil aliud quàm de virtutibus cogitarent*. Concilium Epheſinum Catholicos ad exhibendam locis ſacris reverentiam inducere volens, reverentiam, & cultum quo pagani loca ſacra venerari ſolebant, illorum ob oculos ponit. Conc. Oecumen. Epheſ. Hom. 3. c. 31. En ipſiſſima ſacri hujus Concilii verba: *Etenim ſi falſa veterum Paganorum religio, quæ quidvis obviam pro Deo colebat, adeò ſuperſtitionis ſuæ ſervans fuit, ut altaria non quibuſvis, ſed ſacerdotibus duntaxat ad hoc inſtitutis committeret, neque fana ſua rurſum ubilibet, ſed in arcibus, aliiſque munitioribus locis tantum erigeret, ibique idola ſua magna cum veneratione adoraret, quanto magis par eſt, & nos Religionem noſtram, omni cum obſervatione, pietate ac diligentia obſervare, tuerique nitamur, ad quam DEUS ipſe cum vera Religionis cultu, Cœlo interim non deſerta, deſcendit?*

7 Ponderatione digniſſimum eſt illud Regii Prophetæ oraculum, in quo primò dicit: Pſ. 92. v. 5. *Teſtimonia tua credibilia facta ſunt nimis*, & poſteà ſubjungit: *Domum tuam decet ſanctitudo in longitudinem dierum*. Pulchra Hiſtoria, quæ docent, 5. Quam enim hæc verba inter ſe connexionem habent, ſcilicet, quòd omninò deceat, ut domui Dei debita exhibeatur reverentia, & ſanctitudo, eò quòd veritas fidei noſtræ nimis ſit perſpicua, & manifeſta? Enimverò ſi hiſtoriis fidem adhibere volumus, inveniemus utique, quòd ipſimet etiam Infideles per Eccleſiarum noſtrarum venerationem, Chriſtianæ Religioni noſtræ perhibuerint teſtimonium. Etenim Novar. ſe litteram quamdam vidiſſe refert anno Novarin. Agn. Euchar. 3. Lucus. 6. n. 31. 1583. ſcriptam, in qua inter cætera refertur, quòd Turcæ Cœnaculum montis Sion, in quo ſanctiſſimum Altaris ſacramentum inſtitutum fuit, ingreſſuri, præ reverentia, qua locum illum venerantur, ſeſe diſcalceant, nudiſque illud pedibus ingredientes, interdictum ſibi eſſe perſuadeant, ne oris ſui ſalivam in illud expuant; habetque hæc veneratio ſuam ab antiqua quadam traditione originem, quæ inter Turcas circumfertur, quòd nimirùm Chriſtus eodem in loco olim ſolemnem quamdam inſtituerit Cæremoniam.

8 De Demetrio legitur, quòd licèt in Deum verum, 40. in cujus honorem templum Jeroſolymitanum erectum fuerat, minimè crederet, circa idem tamen templum hunc ordinem ſanciverit: *Statuit, ut quicumque confugerint in templum, quod eſt in Jeruſolymis, & in omnibus* 1. Mach. 10. v. 43. *finibus ejus, obnoxii regis in omni negotio dimittantur*. Cyrus Rex templum Jeroſolymitanum denuò in honorem Dei fabricari, & reſtaurari præcepit, eumque in 3. finem plurima ſubſidia ſubminiſtravit: *Protulit vaſa templi Domini, quæ tulerat Nabuchodonoſor de Jeruſalem,* 1. Eſdr. 1. v. 14. *& poſuerat ea in templo Dei ſui omnia vaſa aurea, & argentea quinque millia quadringenta*. Darius pariter Cyri exemplum imitatus, licèt & ipſe idololatra eſſet, idem Dei templum honoravit, illud ſuis ſumptibus perfici curando. S. Auguſtinus lib. 1. de Civit. Dei c. 4. cui titu- 4. S. Aug. l. 1. de Civ. Dei c. 4. lus eſt: *De Aſylo Junonis in Troja*, dicit, *quod neminem liberavit à Græcis, & Baſilicis Apoſtolorum, quæ omnes ad ſe confugientes à Barbaris defenderunt;* quibus verbis idem ſanctus Doctor oſtendit, quòd etiam ipſimet Barbari templis noſtris omnem reſpectum detulerint, & quidem talem, qualem ne quidem Deorum ſuorum idolis exhibebant.

9 De Alarico Gothorum Rege in Annalibus Eccleſiaſticis refertur, quòd tametſi in cunctis aliis actionibus Baron. ann. Ch. 410. 5. barbarus eſſet, attamen poſtquam poſt diuturnam obſidionem urbem Romanam poteſtati ſuæ tamdem ſubjeciſſet, vetuit per edictum publicum, ne ulla iis inferretur moleſtia, qui ſecuritatis cauſa ad loca ſacra, & præcipuè in ſanctorum Petri, & Pauli confugiſſent baſilicam. Accidit autem, ut dum potens quidam Gothus per urbem oberrans, in certa quadam domo Virginem ſacram provectæ ætatis inveniſſet, omne aurum, & argentum ab ea ſibi extradi poſtularit; Cui virgo conſtanti fide animoque, magnam auri argentique ſibi quidem copiam eſſe reſpondit, eamdemque ei videndam ob oculos poſuit, (erant enim vaſa ſacra, penès ipſam majoris ſecuritatis cauſa in cuſtodiam depoſita, quæ haud ſine divina inſpiratione barbaris revelanda eſſe cenſuit,) cùmque barbarus hic Gothus ingentem hunc theſaurum ſummo cum ſtupore vidiſſet, virgo Chriſti; Heus, inquit, hæc ſunt vaſa ſacra S. Petri Apoſtoli, rape illa, ſi audes, & videbis, quis inde tibi eventus ſit ſecuturus; ego interea, quæ ad hunc theſaurum à raptoribus tuendum minimè ſufficio, illa quoque mihi reſervare non præſumo. Barbarus autem hæc omnia ad Alaricum retulit, qui omnia prædicta vaſa ſacra ad Baſilicam Principis Apoſtolorum ſine mora deportari, præfatam quoque Virginem, & omnes Chriſtianos, qui prædicta vaſa ſacra ad Baſilicam uſque S. Petri comitarentur, cum omni ſecuritate ab omnibus injuriis immunes tutari mandavit. Magna igitur cum pompa omnia illa vaſa aurea, & argentea à diverſis ſuper caput impoſita, prolixo itinere (cùm domus præfata ab Eccleſia S. Petri procul poſita eſſet) deportata fuerunt, ſtipantibus utrumque portatorum latus plurimis militibus diſtrictum in manu ſua gladium tenentibus, decantatiſque publicè, tam à Romanis, quàm à Barbaris in honorem Dei hymnis, & Canticis. In quo facto Cardinalis Baronius Dei obſtupeſcit ſapientiam, & providentiam, aſſerens, Deum non ob aliam cauſam permiſiſſe, ut Alaricus Romæ compos factus eamdem intraret, quàm ut in Idololatrarum perpetuam ignominiam, nobilem quemdam adversùs paganiſmum ſimul omnium Religionis Chriſtianæ appararet triumphum. Et portò ſicut quando Dominus primogenita percuſſit Ægyptiorum, per univerſum Regnum lamenta audiebantur paganorum, cùm è converſo fideles in terra Geſſen læti morarentur, atque ſecuri, audiebaturque inter illos, ſecundum illud ſcripturæ pronuntiatum: *Vox exultationis, & ſalutis in Tabernaculis juſtorum*, id eſt, in ſacris templis: ita quoque Roma nunquam nobiliorem vidit triumphum, quàm in hac occaſione, quando in unico momento tot Romæ aperiebantur Chriſtianis Aſyla, & loca refugii, quot erant Eccleſiæ, & oratoria in urbe Romana.

10 Supereſt ad idem propoſitum noſtrum alia quæ- Chriſtus ob templi reverentiam in eodem captus non fuit à Judæis. dam conſideratio, nimirùm quòd tametſi Judæi ingenti circa Chriſtum rabie, & furia perciti fuerint, eumque ſæpiùs in templo pro libitu ſuo capere potuerint, ut iniquitatem illam omnium, quæ ab humano genere commiſſæ fuerunt, aut in finem uſque ſæculorum committi poterunt, peſſimam, Crucifixionem videlicet filii Dei exequi poſſent, ab eo tamen abſtinuerunt, ne contra templi reverentiam peccarent: Unde & Chriſtus armatis militibus, qui in hortum ad eum capiendum confluxerant, dixit: *Quotidie apud vos eram docens in templo,* Mat. 26. v. 55. Sim. de Caſſ. l. 13. *& non me tenuiſtis*. Cujus Simon de Caſſia hanc reddit rationem, dicens: *Altiori myſterio factum eſt, ne Chriſtus docens caperetur in templo, in quo nec potuit lapidari, libertas doctrinæ, atque verborum Dei præfigitur, quòd Chriſtus in templo docens non capitur*. Quamvis etiam dicere poſſimus, ideò illos in templo Chriſto non intuliſſe manus violentas, quia locum ſacrum prophanare non fuere auſi; quin ut diximus Reges etiam Idololatræ, licèt Dei inimici eſſent, templo omnem exhibuerunt reverentiam, & reſpectum; ac proindè ſanguineis lachrymis deplorandum eſt, quòd hodie multi degeneres, & peſſimi Chriſtiani, per peccata graviſſima quæ in templis committere non dubitant, *rurſum*, ut Apoſtolus Heb. 6. v. 6. ait, *ſibimetipſis Filium DEI crucifigunt*.

DISCURSUS II.

ARGUMENTUM.

Sanctitas Eccleſiæ reverentialem à nobis timorem expoſcit, id quod exemplis Jacob, Moyſis, & aliorum fuſiùs comprobatur; exterior namque ejus ſanctificatio de interiori animæ ſanctitate procuranda nos jugiter admonet.

THE-

THEMA.

Domum tuam decet ſanctitudo. Pſal. 92. v. 5.

Eccleſia Deo dicatur conſecratur.

1 IN Antiphona quadam, quam in officio Divino *de dedicatione Eccleſiæ* canere conſuevimos, ratio ſpecialis exprimitur, cur Eccleſia, & domus DEI Sancta eſſe cenſeatur. In ea namque dicimus: *Templum DEI Sanctum eſt*, & immediatè ſequitur: *DEI ſtructura eſt, DEI ædificatio eſt*; eſt enim in DEI honorem dedicata, & conſecrata, atque ideò ſancta eſt, & ab Epiſcopo per ritus, & Cæremonias Sacras ſanctificata, non ſolùm quia DEO in habitationem, & Domum ſervire debet, ſed etiam quia in ea gratia, & animarum fidelium ſanctitas confertur. Sanct. Bonaventura ſuper illum textum 3. libri Regum cap. 9. in quo Salomon de templo à ſe erecto loquens, dicit: *Sanctificavi domum hanc*, ita ſcribit: *Dicitur Eccleſia ſanctificari, quia ſanctis operibus mancipatur, ſcilicet orationum frequentationi, lectionum recitationi, divinæ laudis dedicationi, & veri ſacrificii oblationi.* Idem quoque Seraphicus Doctor paulò poſt ſermonem quemdam citat Sancti Bernardi, qui eſt quartus in ordine, de eadem ſolemnitate, in quo dicitur. *Quis Eccleſiæ parietes ſanctos dicere vereatur, quos manus ſacrata Pontificum tantis ſanctificaverit myſteriis? Ex tunc quoque, & deinceps inibi lectionum reſultare frequentia, ſanctarum orationum devota murmurare ſuſurra, ſanctarum reliquiarum honorari beata præſentia, ſanctorum ſpirituum indefeſſa noſcitur cuſtodia vigilare.*

S. Bon. ſer. 1. de dedic. Eccleſ. 3. Reg. 9. 3.

S. Bern. à S. Bon. cit. ſer. 4. de dedic. Eccl.

2 In primis Veſperis Feſti ejuſdem dedicationis, In *Antiphona ad Magnificat*, canimus: *Sanctificavit Dominus tabernaculum ſuum*, & tamen id quod ſub illo tabernaculo pretioſius conſervabatur, Arca erat, quæ licèt extrinſecùs pretioſis eſſet metallis veſtita, in ſubſtantia tamen ſua præter lignum nihil erat; ſimiliter in altaribus, quæ ſub illis tabernaculis in veneratione erant, non niſi animalium carnes, vel incenſum, & aromata offerebantur, ac proindè tabernacula illa nullam cum ſacris Chriſtianiſmi locis proportionem habere poterant, utpotè in quibus certò, ac veraciter *inhabitat plenitudo divinitatis corporaliter*. Nihil quoque certius, quàm quòd Cœlum Empyreum ſanctum ſit, utpotè in quo omnes Hierarchiæ Cœleſtes certatim, & perpetuò acclamant: *Sanctus, Sanctus, Sanctus*. Verumtamen non minùs ſanctum eſt templum, vel Eccleſia, ſiquidem Iſaias pariter in ea Seraphinos audivit certatim proclamantes, *Sanctus, Sanctus, Sanctus*. Et ne fortè quiſpiam ſibi perſuadeat, hanc viſionem ei in Paradiſo Cœleſti obtigiſſe, ideò paulò poſt manifeſtiùs hanc viſionem declarat, dicens: *Et ea quæ ſub ipſo erant, replebant templum.* Sanctus Auguſtinus in quadam Epiſtola ſua acutè obſervat, SALVATOREM noſtrum, dum orare nos docuit, non voluiſſe ut diceremus: *Pater noſter, qui es ubique, cum & hoc verum ſit*, ſed potiùs, *Qui es in Cœlis, ut templum ejus potius in oratione commemoremus*, adeòque juxta magni hujus Doctoris opinionem per Cœlum Eccleſia intelligitur, quia idemmet DEUS, qui in tantæ Majeſtatis throno honoratur ab Angelis, idem quoque à nobis in ſacris templis honoratur, ac proindè Propheta regius dicit: *In templo ejus omnes dicent gloriam.* Unde cùm ſanctitas domus correſpondere debeat cum ſanctitate illius, qui domum inhabitat, meritò Archipræſul Valentinus Villan. dicit: *De Chriſtianis maximè dicitur per Prophetam; Sancti eritis, quia ego Sanctus ſum DOMINUS DEUS veſter, ac ſi diceret: Sanctus eſt DEUS, Sanctum quoque ſit templum ejus, Sanctum cor, Sanctum corpus, Sancta lingua, Sancta vita, Sancta converſatio, omnia ſancta, nulla invida cogitatio, nullum deſiderium ſæculare, nullum verbum ſcurrile, nullus motus lubricus, nullus viſus impudicus, nullus actus inordinatus.*

Ibi adoratus ut in cœlo ab Angelis.

Col. 2. 9.

Iſa. 6. 1. S. Aug. ep. 57.

Pſ. 28. 9.

S. Th. de Vil. ſer. de dedic. Eccl. Quales eſſe debeant chriſtiani.

3 Porrò inter alia motiva, quæ Sanctus Bernardinus ad inculcandam nobis Eccleſiarum venerationem adducit, illud valdè eſt conſiderabile, ſcilicet quòd illæ venerandæ ſint *propter præſentiam Dominici Sacramenti, quod quidem in hoc ſæculo eſt ſuper omnia Venerandum.* Nam ut Sanctus Bonaventura ſuper illa Salomonis verba: *DOMINUS dixit, ut habitaret in nebula*, inquit: *Quid eſt enim gloriam DOMINI apparere, vel habitare in nebula, niſi DOMINI corpus, CHRISTI corpus latere ſub ſacramento?* Et ideò Eccleſia per locum gloriæ, vel Cœlum Empyreum intelligitur, juxta illud Regii Prophetæ oraculum: *DOMINE dilexi decorem domus tuæ, & locum habitationis gloriæ tuæ.* Qui idem Propheta in alio quodam loco dicit, quòd in templum haud ſecus ingreſſus fuerit, quàm ſi æternam ingrederetur beatitudinem: *Sic in ſancto apparui tibi, ut viderem virtutem tuam, & gloriam tuam*, quaſi nobis fidelibus ſanctiſſimum CHRISTI corpus in Eccleſia adorantibus Inſtructionis loco dicere vellet: In Eccleſiis vobis cum eadem prorſus devotione, & obſequio, modeſtia, ac reverentia ſtandum eſt, ac ſi degeretis in Paradiſo. Unde D. Chryſoſtomus ait: *Quid eſt ſic? Cum hoc, inquit, deſiderio, cum hac dilectione, ut videam tuam gloriam.*

S. Ber. t. 1. ſer. 20. a. 1. c. 2. Templa veneranda ob Dominicum ſacramentum. S. Bonav. ib.

Pſ. 25. 8.

Pſ. 62. 3.

D. Chryſ. in Pſ. 62.

4 Nota utique vobis eſt illa in Geneſi cap. 28. Jacobo Patriarchæ exhibita viſio, quæ ad præſens propoſitum noſtrum ſeriam meretur ponderationem. Dicit igitur Sanctus Patriarcha: *Verè DOMINUS eſt in loco iſto, non eſt hic aliud, niſi Domus DEI, & porta Cœli.* Quàm veraciter autem hæc propoſitio à Jacob prolata fuerit, Rupertus Abbas illius quoque rationem reddens, his verbis declarat: *In omni loco in quo invocatur nomen DOMINI, veraciter hoc proteſtatur Eccleſia, ubi enim ſanctum celebratur baptiſterium, ubi Sacroſanctum Corporis, & Sanguinis CHRISTI conficitur Sacramentum, ubi fideles animæ renaſcuntur, & Angelorum aſcendentium, & deſcendentium manibus orationes feruntur in Cœlum, quid niſi porta Cœli, & infernalibus portis terribilis locus eſt?* Enimverò videbatur potiùs ex hac Cœli aperti, & DEI ſcalæ illi myſticæ innixi, per quam Angeli aſcendebant, & deſcendebant, viſione, cor Sancti Patriarchæ exultatione, & jubilo quodam inenarrabili repiendum fuiſſe, & tamen iacet Chroniſta, illum exterritum, & pavefactum fuiſſe, dicit: *Pavenſque, &c.* at verò Sanctus Thomas inquit: *Hoc dicitur, tum quia Deus ita magnificè in illo loco ſe exhibuerat, eò quod ex hoc tempore locus, quaſi à Dei præſentia conſecratus ſibi occurrebat, tum quia in ſpiritu ſenſit, locum illum ad cultum DEI impoſterum ordinari;* ea namque viſione locum illum divino cultui deinceps dedicandum eſſe didicerat. Unde dicebat: *Verè non eſt hic aliud, niſi domus DEI*, quaſi clariùs diceret: Ideò contremiſco, & in memetipſo confundor, quia nimirum in eo loco dormivi, qui verè domus eſt DEI, in DEI enim domu non eſt nobis dormiendum, ſed in oratione aliiſque Sanctis exercitiis ſemper vigilandum. Unde Sanctus Vincentius Ferrerius ait: *Jacob excitatus à ſomno timuit, ac tremuit de illa viſione, quia divinitùs fuit ei revelatum, quod CHRISTUS Salvator mundi ibi jejunaret, & dormiret.* Quia igitur locum illum ex CHRISTI corporali præſentia, ſomno, & jejunio ſanctificandam eſſe cognoverat (ut præfatus ſanctus opinatur) ideò ob non delatam huic loco debitam reverentiam affligebatur, & contremiſcebat, & tamen hunc reverentiæ defectum non ex malitia, ſed ex ignorantia commiſerat, quia dicit: *Et ego neſciebam*; quantò igitur culpabilior erit illa irreverentia, quæ Eccleſiæ à tot improbis hominibus irrogatur, quia licitum ſibi eſſe perſuadent, Eccleſia haud ſecus abuti, ac ſi prophana, & vulgaris domus quædam eſſet? Sanctus Martinus, ut in ejus vita legitur, nunquam in Eccleſia ſedere viſus eſt, ſed ſemper in ea vel genuflexus, vel in pedes erectus degebat, cùmque hac de re interrogaretur, reſpondit: *Non pavebo, non tremam, ſciens me hic ſtare coram Deo?* Profectò hodie dicere non valemus, inquit Sanct. Bernardus, quòd Jacob ajebat: *Et ego neſciebam*, neque enim ignorantiam prætexere poſſumus, qui tot quotidiè prædicatores habemus, qui irreverentiam locis ſacris irrogatam continuò acriter in nobis reprehendunt, & improperant, quique ad eorum venerationem tot quotidie ſtimulos ſentimus. *Nemo jam neſciat*, inquit Sanctus Bernardus, *nemo veſtrum ignoret, ſiquidem non accipimus ſpiritum mundi hujus, ſed ſpiritum qui ex Deo eſt, ut ſciamus quæ à Deo data ſunt nobis. Terribilis planè locus, & dignus omni reverentia, quem fideles verè inhabitant, quem Angeli ſancti frequentant, quem ſua quoque præſentia DOMINUS ipſe dignatur; quomodo enim tantus Patriarcha neſcire potuerat, quod non eſſet Deus? ſed fortè aliud eſſe miratus eſt, ubi ait; Dominus eſt in loco iſto. Ibi verè*

Gen. 28. 16. In templis non dormiendum, ubi Deus verè præſens.

Rup. Ab. ib.

S. Tho. ib.

S. Vinc. Fer. ſer. 1. in D. in Quadr.

S. Martin. in templo nunquam ſedit. Vit. S. Mart.

S. Bern. ſer. 6. de dedic. Eccleſ.

Domi-

Dominus eſt, ubi in ejus nomine Angeli ſimul, & homines congregantur. Paolò poſt verò idem mellifluus Doctor modum exponit, quo nobis Dei in Eccleſia præſentiam, & aſſiſtentiam promittere valeamus. Dicit enim: Luc. 6. 46. *In hoc loco iſto verè Dominus eſt, ſi tamen ſerviamus ei in ſpiritu, & veritate; non verè Dominus erat apud eos, quibus dicebat: Quid vocatis me Domine, Domine, & non facitis quæ dico?*

5 Completa hac viſione Jacob Patriarcha lapidem, quo loco cervicalis uſus fuerat, oleo conſperſit: *Erexit* Templa Dei eadem veneratione digna qua Chriſti corpus. Gen. 28. 18. S. Eucher. l. 2. in Gen. *lapidem in titulum, fundens oleum deſuper.* Ubi Sanctus Eucherius ait: *Lapis hic CHRISTUM ſignificat, caput enim viri CHRISTUS eſt; quis enim neſciat CHRISTUM ab unctione appellari? Domus autem DEI, quia ibi natus eſt CHRISTUS in Bethelem; porta verò Cœli, quia ibi in terram deſcendit, inde iterum ad Cœlos aſcendit. Quod vero ait: DOMINUS eſt in loco iſto, & ego neſciebam, & dixit: Quam terribilis eſt locus iſte, non eſt hic aliud, niſi Domus DEI, & porta cœli; hæc verba ad prophetiam pertinent, quia ibi futurum erat tabernaculum, quod conſtituit DEUS in hominibus, in primo populo ſuo.* Concilium Aquiſgranenſe ſub Paſchali I. celebra- Concil. Aqu. c. 30. tum, ad illa Jacobi verba: *Quàm terribilis eſt locus iſte, &c.* alludens, ait: *Baſilica Deo dicata, & conſecrata, loca ſunt divina, ſunt etiam Dei habitacula, & omnibus in religione Chriſtiana conſiſtentibus pavenda, & vene-* Conc. Eph. l. 5. c. 21. *randa.* In alio Concilio Epheſino Oecumenico pariter hæc verba leguntur: *Hinc & illud quoque accidet, ut omnium penè mentibus inſitum ſit, naturaliterque perſuaſum, quæ Deo ſemel dedicata ſunt, ea neque prophanari, neque ulla hominum inſolentia divina vi obnitente poſſe attingi. Quo enim pacto fieri queat, ut ea polluantur, quæ ſuapte natura ſemper ſunt munda, cæteraque emundant omnia?* Magnum profectò ſanctitatis Eccleſiæ debitæ argumentum eſt illud, quod ex verbis Chriſti ementes, & vendentes è templo ejicientis deducitur, quibus idem Chriſtus mortem, & reſurrectionem ſuam Hebræis prædicere volens, templum & humanitatem, ſive ſacratiſſimum corpus pari loco, & in eadem linea ſimul conjungit: *Solvite templum hoc, & in tribus diebus excitabo* Jo. 2. 20. *illud; Ille autem*, ait Euangeliſta, *loquebatur de templo corporis ſui*, ubi corpus ſuum templo aſſimilat, in *quo* Col. 2. 9. *inhabitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter*, quaſi dicere vellet, eadem veneratione qua corpus meum veneramini, veneranda etiam eſt Domus Dei, vel Eccleſia, in qua commoratur.

6 In Exodo de Moyſe legitur, quòd tametſi arcta Quanta cum reverentia Moyſes rubū ut montem acceſſerit. cum Deo familiaritate conjunctus eſſet, adeò ut cum illo facie ad faciem loqueretur, ſicut loqui ſolet amicus cum amico, attamen appropinquare volens ad rubum, in quo incertum eſt, an Deus, an vero Angelus loco Dei locutus fuerit, vocem audivit dicentem ſibi: *Ne appro-* Exod. 3. 5. *pries huc; ſolve calceamentum de pedibus tuis, locus enim in quo ſtas, terra ſancta eſt.* Ubi Lyranus ait: *Quia* Lyran. ib. *mos erat antiquorum, & ſpecialiter Hebræorum, non ingredi ſancta loca pedibus calceatis, & inde eſt, quod Saraceni non audent intrare locum orationis, niſi diſcalceati.* Origenes ſuper hunc textum in quadam Homilia Orig. ho. 16. in Gen. ſua dicit: *Moyſes cum veniſſet ad locum, quem oſtendit ei DEUS, non permittitur aſcendere, ſed ante ei dicitur: Solve corrigiam calceamenti de pedibus tuis, in quo illa fortaſſis eſt ratio, quod Moyſes, quamvis eſſet magnus, tamen de Ægypto veniebat, & erant aliqua mortalitatis vincula pedibus ejus annexa.* At verò inquies, numquid Moyſes eidem ille erat, de quo Sanctus Paulus ait: *Moyſes grandis factus, negavit ſe eſſe filium filiæ* Heb. 11. 24. *Pharaonis, magis eligens affligi cum populo ſuo, quam temporalis peccati habere jucunditatem?* Reſpondet Origenes, id quidem verum eſſe, verumtamen difficiliter fieri poterat, ut calceamenta ejus aliquem quantùmvis exiguum Ægypti pulverem non contraxiſſent. Ex quo elarè ſatis apparet, quòd quando de loco aliquo ſacro etiam in figura valdè remota ſermo eſt: *Locus enim in quo ſtas, terra ſancta eſt*, munditia ſemper opus ſit ſuper humana. In cujus probationem ſervit, quod in Exodo paulò ſuperiùs legimus, videlicet quòd quando Moyſes in montem Sinai aſcenſurus erat, ut DEUM ſibi in eodem loco per Angelum alloquentem audiret, DEUS ob ejuſdem loci reverentiam juſſit, ne ullus dicto monti propinquiùs accederet, aut propè illum greges paſcen- Exod. 34. 3. dos perduceret: *Nullus aſcendat tecum, ne videatur quiſpiam per totum montem, boveſquoque, & oves non paſcantur è contra.* Quæ verba ponderans Abulenſis, hanc Abul. ib. inde deducit conſequentiam: *Maxima reverentia exhiberi debebat in loco, ubi talis manifeſtatio Dei in ſigno fiebat, & ſic nos cum in omnibus locis deputatis ad cultum Dei, eum colamus, nullus tamen eſt locus, in quo magis eum in reverentia magna habere debeamus, quam ſacratiſſimum corpus Redemptoris, cùm nihil ſit, in quo manifeſtior Dei præſentia apparet.*

7 Sanctus Bernardus ad Moyſis calceos ſeſe reflectit, S. Ber. ſer. 5. in Apoc. quos ad rubum viciniùs appropinquans exuere debe- Calcei carnalium cogitationum deponi debent ante ingreſſum templi. bat, perque illos cogitationes carnales intelligendas eſſe dicit, quia calcei nihil ſunt aliud, quàm animalium pelles, & ideò ſignificant *involucra carnalium cogitationum.* Sed eheu quot ſunt, qui ad Eccleſiam accedentes, cogitationes carnales non ſolùm non deponunt, ſed potiùs ideò data opera Eccleſias frequentant, ut ejuſmodi turpes cogitationes copioſarum mulierum aſpectu ſibi acceerſere, & fovere in ſeipſis poſſint? quot ſunt qui ad Eccleſiam vadunt potiùs ut ſe calceent, quàm ut calceos exuant? Diſcant porrò Chriſtiani exemplo Simeonis, quo modo Eccleſiam frequentare debeant; de hoc enim ſene Sanctus Lucas dicit: *Venit in ſpiritu* Luc. 2. 27. *in templum*; ſed quo modo in ſpiritu in templum veniſſe dicitur? num fortè verborum illorum ſenſus hic eſt, quòd mentaliter, & in ſpiritu, non verò corporaliter ad templum acceſſerit? Nequaquam, quia Euangeliſta ulterius dicit: *Accepit eum in ulnas ſuas.* Senſus igitur à v. 28. Spiritu Sancto intentus potiùs hic eſt: in ſacroſanctum illum locum haud ſecus ingreſſus eſt, quàm ſi relicto foris corpore, ſolo Spiritu Sancto comite ad illum acceſſiſſet; *involucra poſuit carnis*, utrumque pedem diſcalceavit. *Spiritus Sanctus eum duxit in templum* (verba ſunt Origenis) *Tu quoque ſi vis tenere Jeſum, & amplexari manibus, nitere ut ducem habeas ſpiritum, veniaſque ad templum Dei.*

8 Eadem quoque die Anna Propheteſſa CHRISTO Orig. h. 15. in Luc. in templo offerendo feliciſſimè occurrere meruit, idque Luc. 2. 37. quia, ut Euangeliſta dicit: *Non diſcedebat de templo, obſecrationibus ſerviens die, ac nocte. Ob hoc*, inquit Euthymius, *prophetica etiam gratia dotata fuit.* Hæc Euth. ib. quoque ſancta mulier in hoc ſacro loco pedes ſuos diſcalceavit, ſiquidem *vixerat cum viro ſuo annis ſeptem à virginitate ſua.* Circa quæ verba Sanct. Bonaventur. Quam munda eſſe debeant qui Dei domum ingredi volunt. ait: *Habuit continentiam virginalem, vidualem, & conjugalem pro loco, & tempore.* Ecce tibi igitur, quo charactere inſignitos CHRISTUS deſideret illos, qui in Eccleſiam, vel domum Dei dignè ingredi deſiderant. Gloſſa modum tradit, quo à nobis frequentan- S. Bon. ib. Gloſ. ib. da, & ſanctificanda eſt Eccleſia: *Anima*, inquit, *à templo non recedit, cum ſemper ſtudet, caſtum & immaculatum cuſtodire templum corporis ſui.* Sanctus Bernar- S. Bern ſer. 1. de ded. Eccl. dus quærit cauſam, cur in dedicatione templi, muri Eccleſiarum conſecrentur: *Quid lapides iſti potuerunt ſanctitatis habere, ut eorum ſolemnia celebremus? Habent utique ſanctitatem, ſed propter corpora veſtra. An vero corpora veſtra ſancta eſſe quis dubitet, quæ templum ſancti Spiritus ſunt, ut ſciat unuſquiſque poſſidere vas ſuum in ſanctificatione?* Idem quoque mellifluus Doctor ulteriùs docet, qua ratione in nobis adimplenda ſint omnia myſteria, ritus, & ceremoniæ quibus cum conſecrantur Eccleſiæ: *In nobis ſpiritualiter impleri neceſſe eſt, quæ in parietibus viſibiliter præceſſerunt: Aſperſio, inſcriptio, inunctio, illuminatio, benedictio.* Omneſque has ceremonias in ſenſu morali ad longum exponit, adaptando illas nobis, ut ſanctificati Eccleſiam honoremus. Hugo Card. ſimiliter notat, quòd licèt in templi Hugo Card. dedicatione parietibus, per illas unctiones, Cruces, aliaſque benedictiones, ſanctitas quædam imprimatur exterior, attamen vel maximè Deus à fidelibus Eccleſiam ingreſſuris interiorem quamdam animarum noſtrarum ſanctificationem expetit: *In materiali templo*, inquit, *eſt quædam materialis ſanctitas, prout templum divino cultui dedicatur, ſed in fidelibus CHRISTI eſt ſanctitas gratiæ, quam conſecuti ſunt per baptiſmum, ſecundum illud: Abluti eſtis, ſanctificati eſtis.* Et hanc Deus à nobis primo loco requirit. Unde Sanctus Paulus monet, dicens: *Purgemus nos ab omni inquinamento carnis, &* 2. Cor. 7. 1. *ſpiritus, perficientes ſanctificationem cum timore DEI.* Hic autem timor devotionem, & reverentiam ſpecialem ſecum affert. Sanctus Auguſtinus in quadam Epi-

ſtola

Digitized by Google

ſtola ait: *DEUS qui ubique præſens eſt, & ubique totus, non in omnibus habitat, ſed in eis tantùm, quos efficit beatiſſimum templum ſuum.* Tametſi David, qui *vir ſecundum cor Dei erat*, optimè ſciret, quòd arca quæ in tabernaculo ſeu in templo aſſervabatur, non niſi lignum quoddam eſſet, quòdque Deus in tabernaculo non corporaliter reſideret, ſicut in templis noſtris reſidet, attamen ingenti cum timore, & reverentia eò ſemper ingrediebatur: *Introibo in domum tuam, adorabo ad templum ſanctum tuum in timore tuo.* In Levitico Deus quoque populo ſuo præcepit, dicens: *Sanctuarium meum metuite, ego Dominus.* Et in c. 16. pariter inquit: *Pavete ad ſanctuarium meum.* Et ideò S. Hieron. de ſe proteſtatur dicens: *Quando iratus fuero, & aliquid mali meo animo cogitavero, & me nocturnum phantaſma deluſerit, Baſilicas Martyrum intrare non audeo, ita totus, & corpore, & animo contremiſco.*

S. Aug. ep. 57.

Pſ. 5. 8.

Lev. 19. 30. cap. 26. 2. S. Hier. cont. Vigilant. l. 1. c. 4.

DISCURSUS III.

ARGUMENTUM.

De ſpirituum Angelicorum in Eccleſiis præſentia, & reverentia, utpote qui ad debitum DEO præſtandum obſequium, & ad benefaciendum nobis, domui DEI continuò aſſiſtunt.

THEMA.

In conſpectu Angelorum pſallam tibi, adorabo ad templum ſanctum tuum. Pſal. 137. v. 2.

In Eccleſiis adſunt Angeli.

1 QUòd, ſi Propheta oculum habuit adeò perſpicacem, ut in templo à ſe in Dei honorem erigendo, laudes ſuas in conſpectu Angelorum ibidem futurorum præſentium Deo perſolvendas eſſe prævidere potuerit, dicens: *In conſpectu Angelorum pſallam tibi, adorabo ad templum ſanctum tuum*, quantò magis, & firmiùs nobis Chriſtianis credere licebit, beatos illos Angelos in Eccleſiis noſtris, in quibus Creator ipſorum, & noſter in throno Euchariſtico realiter, & verè reſidet, veriſſimè adfuturos eſſe præſentes. Doctor Seraphicus in ſermone quodam de SS. Angelis ad verba illa Apocal. cap. 7. *Et omnes Angeli ſtabant in circuitu throni, & ceciderunt in conſpectu throni in facies ſuas, & adoraverunt DEUM*, ſeſe reflectens dicit, *Quæcumque ſcripta ſunt, ad noſtram doctrinam ſcripta ſunt. Et ideò introducitur humilitas Angelorum qui invigilant obſequio devotionis, ut pudeat præſumptio fragilitatis humanæ, ubi ſic ſe humiliat altitudo nobilitatis Angelicæ.*

S. Bonav. de Angelo. Apoc. 7. 11.

2 Deus apud Zachariam Prophetam ſe domum ſuam, id eſt, Eccleſiam circumquaque ingenti Angelorum multitudine circumdatum fore promittit, dum ait, *Circumdabo domum meam ex his qui militant mihi:* Id quod in prima omnium Eccleſiarum, quæ in terris per corporalem filii Dei præſentiam conſecrata fuit, ſcilicet in præſepio Bethlehemitico perſpicuè videre licet. Apertis namque Cœlis omnes Angelicæ Hierarchiæ inſtar militum turmatim ſuper illud viſæ ſunt deſcendere: *Facta eſt cum Angelo multitudo militiæ cœleſtis laudantium Deum.*

Zach. 9. 8.

Nato Chriſto deſcendunt Angeli ad præſepe.

3 Sanct. Bonavent. inter alias rationes, ob quas devotio, & reverentia exhibenda eſt locis ſacris, hanc quoque adducit, quia ſcilicet illis immortales Angelorum ſpiritus continuò aſſiſtunt: *Ratio*, inquit, *quare domus dicitur ſanctificari in dedicatione, eſt, quia tunc ſanctorum cuſtodia deputatur*, ad quod probandum illum Zachariæ textum adducit, in quo dicitur: *Unde circumdabo domum meam ex his qui militant mihi, id eſt, ſanctis Angelis, qui ſunt milites mei. Iſti domum iſtam cuſtodiunt, quia adſtant orantibus.* Et quidem tametſi id quovis tempore faciant, ſpecialius tamen id præſtant, quando in templis incruentum offertur ſacrificium, tunc enim devotæ illæ cœleſtes legiones ſumma cum reverentia aſſiſtunt; nam ſi Angeli ergà Chriſti ſepulchrum pro eo tempore ſeſe obſequioſiſſimos exhibuerunt, quando ſacratiſſimum Chriſti corpus mortuum, & ab anima ſeparatum pro modico temporis ſpatio in eodem recludebatur, qualis erit veneratio qua thronum illum inceſſanter circumdant, in quo idem corpus in Euchariſtia glorioſum, impaſſibile, & immortale reſidere conſpiciunt? Unde S. Chryſoſtomus ait: *Qui naturam noſtram excellentia ſua longè ſuperant,*

S. Bon. ſer. 1. de dedic. Eccleſ. In templis Angelos morari probatur.

Zach. 9. 8.

D. Chryſ. ho. in Paraſc.

tanta reverentia, & obſervantia ſepulchro aſſiſtant: nos non ad ſepulchrum inane, ſed ad ipſam menſam, in qua agnus poſitus eſt, adituri, cum tumultu, ac turbatione accedimus? & quæ nobis de reliquo venia ſperanda erit? S. Nilus in Epiſtola quadam ad Anaſtaſ. de D. Chryſ. Miſſam celebrante ita ſcribit: *Cùm cœpiſſet ſacrificium, plurimæ ſtatim ex illis virtutibus è Cœlo deſcendentes, ſtolis indutæ ſplendidiſſimis, nudis pedibus, intentis oculis, pronæ altari, magno cum ſilentio, & reverentia, quoad venerandum illud myſterium expletum fuerit, circumſteterunt.* Amphil. de S. Baſilio Mag. refert, quòd vix unquam celebraverit, quin ſemper cœleſti aliqua viſione frueretur; ſemel tantùm culpa Diaconi cujuſdam qui ei aſſiſtebat, iſta privatus remanſit, eò quòd Diaconus ille laſcivum in muliere oculum defixiſſet, tunc enim ſubitò Angelici ſpiritus diſparuerunt, quem tamen mox ut à ſe removit, priſtinos viciſſim favores experiri cœpit. De Abulenſi Leontio in Prato ſpirituali refertur, quòd Angelum dextero altaris cornui aſſiſtentem conſpexerit, ſibi dicentem: *Ex quo ſanctificatum eſt altare iſtud, ego jugiter illi adſtare juſſus ſum.*

S. Nil. Epiſt. ad Anaſt.

Amphiloch. in vit. S. Baſilii.

Prat. ſpir.

4 In Iſaia, qui quòd legis Evangelicæ eventus diſtinctè prædixerit, vulgari nomine *Propheta Evangelicus* appellari ſolet, aliqui viſi fuiſſe leguntur, thronum Dei circumſtantes Seraphini, quam quidem viſionem in cœlis obtigiſſe, dici nequaquam poteſt, quia Propheta expreſsè dicit: *Domus repleta eſt fumo, ea quæ ſub ipſo erant, replebant templum.* Hos autem Seraphinos ſe in pedes erecto corpore ſtantes vidiſſe teſtatur: *Seraphim ſtabant;* Erecto verò corpore ſtare actus eſt maximè reverentiæ & venerabundi obſequii. Ecce igitur, qualiter etiam ipſimet ſupremo Choro inſerti Angeli ſeſe erga Dei domum reverentes & obſequioſos exhibeant. Qua de re S. Bernardus ita ſcribit: *Seraphim nomen eſt ordinis Angelorum ſummi atque ſupremi, ut meritò ſtare ſuper cæteros deſcribantur ab Iſaia, dum ait: Seraphim ſtabant ſuper illud, & ipſi tamen quamlibet cæteris præſtent, adſtant nihilominus Domino præſidenti, devotum utique miniſterium, & plenum reverentiæ obſequium exhibentes.*

Quanta cum reverentia adſtent Dei Throno.

Iſa. 6. 4.

S. Bern. ſer. 5. de verb. Iſa.

5 Verbum quoque, *ſtare*, devotum quemdam denotat actum orandi. Unde de Phariſæo in templo orante dicitur: *Phariſæus ſtans hæc apud ſe orabat: Publicanus à longè ſtans, nec audebat oculos ad cœlum levare.* Seraphini igitur in devoto quodam orandi exercitio viſi dicuntur, non quòd ad cœleſtem gratiæ ſignaturá aliquas dirigere ſupplicationes opus habeant, ſeu ut nos reverentiam & devotionem doceant, quacum nos in Eccleſia, quæ orationis propria eſt, ſtare conveniat. Imò ſi quis Seraphinos majorem erga Deum reverentiam & devotionem in templo, quàm in cœlo empyreo exhibere audacter affirmaret, quidnam obſecro diceres? *Sex alæ uni, & ſex alæ alteri, duabus velabant faciem ejus, & duabus velabant pedes ejus, & duabus volabant; & clamabant alter ad alterum, & dicebant: Sanctus, ſanctus, ſanctus Dominus Deus.*

Eundem non docent ſtantem orantem. Luc. 18. 13.

Iſa. 6. 2.

6 In Apocalypſi aliam quamdam viſionem S. Joanni exhibitam invenio, priori admodum conformem: *Quatuor animalia*, inquit ſacer Evangeliſta, *ſingula eorum habebant alas ſenas, & requiem non habebant die ac nocte dicentia: Sanctus, ſanctus, ſanctus;* ſub hoc autem animalium nomine, Seraphini, ni fallor, ſubindicantur, ſiquidem de animalibus illis dicit: *Cum darent gloriam & honorem & benedictionem ſedenti ſuper thronum*, quod proprium eſt creaturarum intellectualium munus. At verò dicite ſoves, ſi poteſtis, quònam ſpectat hæc Seraphinorum viſa differentia? Illi enim quos Iſaias vidit, vultum velabant, hi verò quos Joannes vidit, id minimè faciebant, & tamen utroque in loco Seraphini clamabant: *Sanctus &c.* Vultiſne, ut hanc vobis diverſitatis rationem declarem? Ratio igitur diverſitatis hujus hæc eſt, quia Iſaias illos vidit in templo, Joannes verò in Cœlo empyreo illos conſpexit. Dicit enim: *Poſt hæc vidi, & ecce oſtium apertum in Cœlo:* Iſaias verò ait: *Et ea quæ ſub ipſo erant, replebant templum*, & ideò hic magis obſequioſi, & cum majori reverentia aſſiſtunt, faciem ſuam velantes. Idipſum inſinuare vult D. Chryſoſtomus, dum ait: *Audi vocaliſſimum Iſaiam dicentem de ſupernis Angelicis virtutibus: Vidi Cherubim ſtantes à dextris, & Seraphim, & obtegebant facies, pedeſque ſuos alis, quod ideo factum eſſe liquet,*

Seraphim in templo majori cum reverentia Deo aſſiſtunt, quàm in cœlo. Ap. 4. 8.

D. Chryſ. ho. 8. in Gen.

quia fulgur majeſtatis divinæ inde egrediens ferre nequive-runt, ſteteruntque cum timore, & tremore. Unde & Pſalmiſta ait: *Servite Domino in timore, & exultate ei cum tremore.* Sancta quoque mater Eccleſia hunc uſum introduxit, ut quotidie in præfatione Miſſæ hæc verba dicantur: *Quem laudant Angeli, adorant Dominationes, tremunt poteſtates*, ut ſcilicet nos, qui ex luto plaſmati ſumus, hortetur, ut ad imitationem Angelorum, in hujus divinæ, & ſupremæ Majeſtatis præſentia, quæ in domo ſua venerationem à nobis exigit, timorem reverentialem concipiamus.

Pſ. 2. 11.

7 Et verò ne ab hiſce Seraphinis longiùs abeamus, ſcite velim, an aliquando obſervaveritis id, quod Iſaias eodem in capite dicit, nimirum: *Volavit ad me unus de Seraphim, & in manu ejus calculus, quem forcipe tulerat de altari.* Circa quam viſionem meritò quærendum venit, cur Seraphinus ille carbonem illum ignitum non apprehenderit directè, & immediatè, ſed forcipe uſus fuerit: *quem forcipe tulerat de altari*, maximè cùm ipſimet Seraphini ignem divini amoris continuò ſcintillent, igneque ardentiſſimo exæſtuent. Reſpondet Procopius: *Qui carbone de altari forcipe accepto, honorem quem altari exhibet, apertè ſignificat, cum manu tangere non audet. Verus enim non alienus ignis ille extitit, quo Nadab, & Abiu conflagraſſe legimus.*

Forcipe tulit de altari carbonem Seraphim. Iſa. 6.

Procop. ib.

8 D. Chryſoſtomus irreverentiam nobis Chriſtianis improperaturus, ex ſimilitudine quadam tale adversùm nos format argumentum. Quòd ſi tibi ob grave quoddam arduumque negotium coram Rege expediendum in palatium regium neceſſariò penetrandum eſſet, utique veſte qua poſſes elegantiori te indueres, ut tanquam vir regia audientia dignus in veſtibulo conclavis regii, vel antecamera comparere poſſes, & ne à famulitio inferiori tamquam vir plebejus, & vilis ab ingreſſu arceteris, utique per gravitatem greſſus, verborum majeſtatem, motuumque elegantiam, & honeſtatem talem te effingeres, quibus te audientia regia dignum comprobares: *In aulam quidem regiam intraturus*, inquit os aureum Chryſoſtomi, *& habitu, & oculis, & inceſſu, & in cunctis aliis componis, & ornas te, huc autem ingreſſurus, ubi eſt aula Regis, & talis, qualis eſt Cœleſtis, rides? & tu quidem ſcio, quod non vides: audi tamen quia Angeli præſentes ſunt ubique, maximè in Domo Dei adſtant Regi, & omnia plena ſunt incorporeis illis virtutibus.* Sanctus Baſilius verba illa Pſalmiſtæ: *In templo ejus omnes dicent gloriam*, ponderans, Angelos in templo aſſiſtere dicit, ut omnia verba, affectus, geſtus, motus, imò & omnes cogitationes noſtras minutim, & accuratè obſervent, & deſcribant: *Aſſiſtunt verba ſcribentes Angeli.* Unde Apoſtolus Corinthios curam ſingularem habere voluit, ut mulieres ipſorum velatæ ad Eccleſiam procedant, ne fortè aliàs Angelis in Eccleſia ſcandalum præbeant: *Debet mulier poteſtatem ſuper caput habere propter Angelos.* Alii legunt: *Velamen.* Sanctus Bonavent. ait: *Ideo dicit Apoſtolus, quod mulier orans debet velare caput propter Angelos*, non quaſi Angeli ſcandalis accipiendis ſubjecti ſint, ſiquidem in gratia confirmati, culpæ non amplius ſubjiciuntur, ſed ut iis hoc venerationis, & reverentiæ ſignum exhibeant: *Debet enim reverentia ipſis adſtantibus exhiberi, & glorioſi Angelici ſpiritus nobis adeſſe credendi ſunt, cum divinis mancipamur obſequiis, vel officiis.* In eodem ſermone ſubjungit, dicens: *Non dubitare licet, quod ubi Dominici corporis, & ſanguinis myſteria geruntur, ſupernorum civium adeſſe conventus, qui monumentum, in quo venerabile corpus poſitum fuerat, & jam reſurgendo abſceſſerat, tam ſedulis excubiis ſervaverunt: debet igitur eis adſiſtentibus reverentia exhiberi.*

D. Chryſoſt. hom. 3. in Epiſt. ad Hebr. Ad ducendũ quali cũ reverentia Templis adſiſtere debeamus.

Pſal. 28. 9. S. Baſil. ib. Angelis in templis reverentia exhibenda.

1 Cor. 11. 10. S. Bon. ſer. 1. de dedic.

9 In lib. 2. Machab. celebre illud impii, & ſacrilegi Heliodori facinus pluribus deſcribitur. Dum enim pupillorum, & viduarum, aliarumque miſerabilium perſonarum depoſita, quæ tutelæ, & cuſtodiæ templi Hieroſolymitani commendata fuerant, deprædari vellet, de Onia ſacerdote dicitur, quòd *oſtenderit depoſita eſſe hæc, & victualia viduarum, & pupillorum.* Cumque impius Heliodorus ſe irrevocabilem omnia iſthinc auferendi commiſſionem habere jactitaret, *non modica per univerſam civitatem erat trepidatio. Sacerdotes ante altare cum ſtolis ſacerdotalibus jactaverunt ſe, & invocabant de cœlo eum, qui de depoſitis legem poſuit, alii gregatim de domibus confluebant publica ſupplicatione obſecrantes; acceſſa mulieres ciliciis pectus per plateas confluebant.* Et tamen his ciliciis, lachrymis, orationibus atque lamentis non obſtantibus, *Eliodorus, quod decreverat, perficiebat eodem loco ipſo cum ſatellitibus circa ærarium præſens.* Quapropter Angeli debitum Domini Dei honorem, & reverentiam ſummo zelo proſequentes, apprehenſo flagello impium hunc ſacrilegumque prædonem caſtigarunt acerrimè: *Apparuit namque quidam equus, terribilem habens ſeſſorem, id eſt, Angelum*, ut Lyranus declarat, *loci defenſorem in ſpecie hominis, iſque cum impetu Heliodoro priores calces eliſit: alii etiam apparuerunt duo juvenes virtute decori, qui circumſteterunt eum, & ex utraque parte flagellabant, ſine intermiſſione multis plagis verberantes.* Ecce igitur qualiter *Duo illi juvenes, id eſt, Angeli*, ut inquit Lyranus, cùm de cultu, & reſpectu ſacris locis debito zelando res ageretur, flagello manus ſuas armare non dubitaverint, quando & ipſemet Dei filius *fecit flagellum de funiculis*, propriaque manu prophanatores percuſſit, & expulit.

2. Mach. 3. 10. Heliod. Dei templum prophanans ab Angelis caſtigatus.

Lyran. ib.

Lyranus.

Joa. 2. 15.

10 Sanctus Bernard. poſtquam Eccleſiis Angelicis ſpiritibus undique plenas eſſe dixiſſet, ſubjungit: *Ex his manifeſtè clareſcit; quod omnes Angeli in Eccleſia exiſtentes cum viderint per mulieres coram Dominico ſacramento animas in cuſtodiam ſibi datas multipliciter auferri, contra eas acriter indignantur: ſimiliter contra quoſcumque quocumque modo in Eccleſia Dominum offendentes.* Paulò ſuperiùs diximus Seraphinos, quos vidit S. Joannes, tametſi & ipſi ſex alis inſtructi fuiſſent, & *Sanctus, Sanctus, Sanctus* jugiter cantaverint, ſuam tamen nequaquam velaſſe faciem, ſicut fecerant ii, quos Iſaias conſpexerat: *Duabus velabant faciem ejus*; ſimulque hanc differentiam exinde ortam fuiſſe diximus, quia videlicet S. Joannes Seraphinos illos ante thronum Dei in Cœlo Empyreo circumſtantes conſpexit, Iſaias verò illos vidit in templo Hieroſolymitano; illi enim qui in Paradiſo erant, nullam habebant faciem ſuam velandi cauſam, eò quòd nihil ibi videatur, quod offendere poſſit: *Nihil coinquinatum intrat in Regnum Cœlorum.* In templo autem plurima ejuſcemodi offendicula conſpiciuntur, & ideò puriſſimi illi ſpiritus ſuam obtegebant faciem, ne populi illius in Eccleſia irreverentiam, ſcandala, diſſolutiones videre cogerentur, de quo populo idem Iſaias ait: *Væ genti peccatrici, populo gravi iniquitate, in medio populi polluta labia habentis ego habito.* Ad præſens propoſitum opportunè quærendum venit myſterium, vel cauſa, cur potiùs, & ſpecialiùs Seraphini qui ſupremæ Hierarchiæ, & celſiſſimi Chori eminentiſſimi Angeli ſunt, tam ab Evangeliſta, quàm à Propheta Evangelico viſi fuerint, & non potiùs alii ſpiritus inferiores, maximè quando de obſequio, & reverentia Deo in throno Majeſtatis conſidenti exhibenda agitur? Sed facilis eſt reſponſio, ſi conſideremus, quòd quantò majus lumen eſt, quod habent Angeli, tantò pariter magis in ipſis proportionaliter creſcat, & augeatur eorum erga Deum reverentia: Et ideò obſervandum, quòd de Angelis, qui Dominationibus comparati, minorem Dei habent cognitionem, dicatur, quòd laudent Deum; *quem laudant Angeli*: Dominationes verò, quæ minùs illuminatæ ſunt, quàm Poteſtates, adorare Deum dicantur: *adorant Dominationes*; at verò Poteſtates, quæ in cognitione Angelis, & Dominationibus ſuperiores ſunt, tremere dicantur: *Tremunt Poteſtates*; ac proindè Seraphini, qui cunctis ſpiritibus Angelis in lumine ſeu cognitione infinitæ illius Majeſtatis præcellunt, meritò Iſaiæ adeò venerabundi, & obſequioſi ante thronum Dei in templo reſidentis, exhibiti fuerunt; ut nimirum ab ipſorum Angelico exemplo diſcamus, quàm ſit immenſa, & inexcuſabilis irreverentiæ noſtræ enormitas, & gravitas, qui non ſolùm Angelis, quibus loca divino cultui conſecrata plena ſunt, nullum reſpectum deferimus, verùm etiam ne ipſum quidem Deum, *quem adorant dominationes, tremunt poteſtates*, prout par eſt, veremur, & colimus, & tamen Chriſtiani ſumus, magnoque fidei lumine illuminamur, ac proindè mirum non eſt, ſi ſuo quoque tempore rigidiùs puniamur. Unde cuilibet illorum Chriſtianorum dici poterit: *ſicut lumen ejus, ita & tenebræ ejus.*

S. Bern. t. 1. ſe. 10. n. 1 c. 3. Angeli velant faciem propter inexcuſabiles irreverentias noſtras.

Iſa. 1. 4.

Pſal. 138. 12.

11 Deus

Preces noſtras.

11 Deus olim populum ſuum pretioſo, & inæſtimabili arcæ, & tabernaculi (quod veluti templum quoddam portatile erat) theſauro locupletare volens, pro iis debito cum honore, & reverentia collocandis, & cuſtodiendis, locum quemdam ſummè conſpicuum à Moyſe præparari ſtatuit: *Duos quoque Cherubin aureos, & productiles facies ex utraque parte oraculi, Cherub unum ſit in latere uno, & alterum in altero, utrumque latus propitiatorii tegant expandentes alas, & operientes oraculum, reſpiciantque ſe mutuò. Quæ omnia utique in figura contingebant illis.* Per hoc namque præceptum DEUS nobis indicare voluit, quòd Angeli in Domo ſua primum, & excellentiſſimum locum obtineant, fungantur que officio, & munere Deum in preces ſupplicationeſque noſtras inclinandi, & propitiandi, noſque ante tribunal altiſſimi protegendi, & defendendi. Unde David ait: *In conſpectu Angelorum pſallam tibi*, ut videlicet ab his ſupplicationes noſtræ Divinæ tuæ repræſententur Majeſtati.

Deo offerūt Angeli.

Pſ.137. 1.

To.2. Conc. in vita S. Soph. p. 108. In tēplo parati ſemper.

12 In pervetuſto quodam Concilio hæc verba ſcripta reperio: *Quippe ſi orationis domus eſt, id tibi oportet agere, quod vocatur, id eſt, orare, pſallere, peccata confiteri, amaris oculorum lachrymis, & mentis gemitibus peccata abluere, & fiducialiter veniam de commiſſis culpis implorare, eſt quippe ibi ſpecialiter reſpectus divinus, Aſſiſtunt ibi Angelici ordines pro populo deprecantes, qui preces noſtras ad aures perferunt Domini Sabaoth.* Et ideò eodem tempore quo Jacob in ſomno revelationem illam accepit, quòd in progreſſu ſæculorum in eodem loco ad majorem Dei honorem templum quoddam erigendum eſſet, proindèque dixit: *Non eſt hic aliud, niſi Domus Dei*, eodem inquam momento pariter ſcalam illam vidit, in qua Angelos certatim aſcendentes, & deſcendentes, ſumma cum mentis ſuæ conſolatione conſpexit: *Angelos quoque Dei aſcendentes, & deſcendentes per eam*; ut per hoc nobis inſinuaretur, quòd ſpiritus Angelici in locis ſacris orationibus faciendis, porrigendiſque Divinæ Majeſtati ſupplicationibus noſtris ſpecialiter dedicatis, in noſtrum auxilium, & favorem prompti ſemper, & parati exiſtant: *In conſpectu Angelorum pſallam tibi*.

Gen.28.17.

v. 12.

DISCURSUS IV.

ARGUMENTUM.

DEUS in Eccleſia, quæ domus orationis eſt, ſupplicationes noſtras faciliùs, quàm in alio loco exaudit. Quòd ſi verò in illa orantes interdum à DEO non exaudiamur, id fit, vel quia impertinentia petimus, vel quia debitam Eccleſiæ reverentiam non exhibemus.

THEMA.

Domus mea, domus orationis vocabitur. Matth. cap. 21. verſ. 13.

Apoc.21.2. Tēpla ſunt conſtructa ut preces ad Deum fundamus.

1 SAnctus Joannes Apoſtolus in Apocalypſi ſe Jeruſalem civitatem Sanctam vidiſſe teſtatur, dum ait: *Ego Joannes vidi Civitatem Sanctam Jeruſalem*, & poſtquam in progreſſu diſcurſus viſionem ſuam diſtinctiùs declaraturus; inæſtimabiles murorum, & fundamenti, platearumque Civitatis hujus expoſuiſſet divitias, & elegantiam, tamdem concludit. *Et templum non vidi in ea.* Unde meritò exurgit quæſtio, qua ratione factum ſit, quòd hæc tam ſolemnis, magnifica, & inclyta Civitas omnis templi expers remanſerit? Num fortè viſionem illam pro eo tempore habuit, quando templum Jeroſolymitanum deſtructum fuit? Minimè; non enim hæc illius eſt ratio. Et ideò ſciendum, quòd Apoſtolus in illa viſione de ſuperna Jeruſalem loqui intendat, quia dicit ſe *vidiſſe Jeruſalem novam deſcendentem de Cælo*; in Cœlo autem nullum videtur aut reperitur templum. Neque id mirum videri debet, quia templa in hunc potiſſimùm finem erigi aut fabricari ſolent, ut in caſu neceſſitatis alicujus urgentis preces noſtras ad Deum fuſuri ad eadem recurramus, unde Salvator noſter ait: *Domus mea, domus orationis vocabitur*, in illo autem æternæ beatitudinis feliciſſimo ſtatu nullus unquam caſus occurrere poteſt, in quo ob noſtras neceſſitates Deo ſupplicemus, quia in Beatitudine Cœleſti nihil nobis deerit, cùm illa *ſtatus quidam ſit omnium bonorum aggregatione perfectus*, & tamen S. Nilus nos monet dicens: *Eccleſiam ut Cælum adi, nihil in ea, aut loquere, aut age quod terram ſapiat.* Pro cujus ſalutaris moniti majori dilucidatione fines conſiderandi ſunt, ob quos divina providentia nobis ſummi beneficii loco de locis ſacris, templis videlicet, & Eccleſiis providit, hoc enim puncto ſemel liquidato, neceſſaria inde conſequentia deducetur, quòd ſi ex iis magnum reportare fructum velimus, in iiſdem ſumma cum modeſtia, veneratione, & reverentia commorari debeamus.

S. Nilus de dev.

Ad Aſſiſtendū Divinis. Iſa.2. 2.

2 Iſaias Propheta igitur tempus Evangelicæ legis, in quo fideles in locis Deo conſecratis divino cultui frequentes, & devoti intererunt, prædicere volens, ait: *Erit in noviſſimis diebus præparatus mons domus Domini in vertice montium, & fluent ad eum omnes gentes*: ſed cur Propheta dicit, quòd *fluent ad eum*? potiùs enim dicendum videbatur, *fluent ad eam*, id eſt, ad domum? Verumtamen Oleaſter ad propoſitum noſtrum optimè notat, Prophetam ad indicandum finem quem ad Eccleſias accedentes nobis propoſitum habere debemus, aptiùs aut meliùs loqui nequaquam potuiſſe: *Fluent ad eum*, inquit, *non ut picturas, aut cælaturas ibi videant, aut ornatos aulæis parietes, ſed ad Dominum colendum, unde non dicit textus: Fluent ad eam, ſed ad eum omnes gentes.* Eccleſia enim adeunda eſt ad faciendam orationem ad Deum, ad auſcultandum verbum divinum, ad aſſiſtendum divinis officiis, ad offerendum ſacroſanctum corporis Domini ſacrificium, & ob alios ejuſdem generis fines, idque adeò eſt neceſſarium, ut quiſquis præter hos alius finis intenditur, is non tantùm inutilis, ſed & culpabilis, & peccaminoſus exiſtat, quia *Domus mea domus orationis eſt*. Et verò valdè conſiderabilis eſt dictio illa, *Fluent*, quæ aquam decurſum fluentem denotat. Et tamen cùm Propheta de monte loquatur, & quidem de tali monte, qui poſitus eſt in vertice montium qui Eccleſiam ſignificat, mirum eſt, quòd hac voce utatur, potiùs enim verbo aliquo utendum videbatur, quo ſignificaretur aſcenſum in altum. Porrò hoc eſt prodigium quoddam, quod in locis ſacris quotidie videtur; multi enim ad ea ingrediuntur, qui paſſionum, & inordinatorum appetituum ſuorum torrentem ſequentes, quibus deorſum trahuntur ad præcipitium, per orationem nihilominus, quæ eſt *elevatio, ſeu aſcenſio mentis in Deum*, ad magnam aſcendunt perfectionem, ſuoſque mores reformantes, ſacramentis aliiſque auxiliis ſpiritualibus mediantibus Sancti evadunt.

Oleaſt.

In tēplis ubi exaudit Deus.

Dio.Cart. in c.56. Iſa. v.7.

3 Dion. Carthuſ. ad generandam in nobis erga templa eximiam reverentiam, nec non ad ingerendam nobis in orationibus noſtris ſpecialem attentionem, efficax quoddam motivum his verbis adducit: *Sicut enim Cælum Empyreum eſt locus contemplationis, ita Eccleſia materialis eſt locus orationis, non quod oratio, & contemplatio de neceſſitate determinent, vel exigant locum, ſed quia ſic decet, ut in loco altiſſimo habitent, qui DEO fruuntur, & in locum conſecratum conveniant, qui Dominum deprecantur.* Hugo Cardinalis ad alia ſe reflectit ejuſdem Prophetæ verba, quibus dicit: *Adducam eos in montem ſanctum meum, & lætificabo eos in domo orationis meæ, holocauſta eorum, & victimæ eorum placebunt mihi ſuper altari meo, quia Domus mea domus orationis vocabitur cunctis populis.* Etenim non eſt dubium, quin illi oblata à populo ſuo ſacrificia, & orationes multum placuerint, & verumtamen non placebant, niſi ut oblata in loco ad ea offerenda à ſe præſcripto, & determinato, id eſt, in locis divino cultui ſuo conſecratis, nam ut benè citatus Hugo notat, Dominus dicit: *Lætificabo eos in domo orationis meæ, id eſt, in templo exaudiam eos, in his pro quibus rogabunt me*, benè enim advertendum eſt, quòd Deus dicat: *In templo exaudiam eos*. Salomon quoque ait: *Quicumque oraverit in loco iſto, exaudi de habitaculo tuo, id eſt, de Cælis, & propitiare.* Quam Salomonis ſupplicationem Deus cum iiſdem clauſulis reſervantibus exaudivit, dum ait: *Oculi mei erunt aperti, & aures erectæ ad orationem ejus*; ſed cujus, & in quo loco? *Qui in loco iſto oraverit, elegi enim, & ſanctificavi locum iſtum.* Sancta quoque mater Eccleſia in officio de dedicatione Eccleſiæ quibuſdam Reſponſoriis, Hymnis, & Antiphonis utitur, in quibus eamdem prærogativam expreſſam videmus. Dicit

Hug. Car. ib.

Iſa.56. 7.

Hug. Card.

2. Paral. 7. 15.

Digitized by Google

enim: *Venientium in loco iſto, exaudi preces in excelſo ſolio gloriæ tuæ*. Similiter in Hymno laudum hoc modo canit: *Hoc in loco ſumme Deus exoratus adveni, & clementi bonitate precum vota ſuſcipe, largam benedictionem hic infunde jugiter, hic promereantur omnes petita acquirere, & adepta poſſidere.* At verò ſi illa Chriſti verba mihi objeceris, in quibus ait: *Intra in cubiculum tuum, & ibi clauſo oſtio ora ad patrem tuum*; per authoritatem S. Bernardini reſpondebo, dicendo: *Ille cubiculum ſuum intrat, qui omnes humanos ſenſus ad interiora revocat; ille quoque oſtium ſuum claudit, qui cordis cogitationes, ne extra vagentur, frænat*; unde hiſce verbis CHRISTUS uniuſcujuſque privatam cameram, quoad faciendam orationem nequaquam domui Dei præferre voluit; abſit, ſiquidem in pluribus locis expreſsè Deus dicit: *Domus mea, domus orationis vocabitur*; ſed potiùs animi recollectionem, ad orationem fructuosè fundendam ſummè neceſſariam, ſuadere, & inculcare nobis voluit. Tametſi enim certum ſit, quòd mentem noſtram in quovis loco ad Deum elevare, noſtraſque ad illum preces dirigere poſſimus, attamen ad illas Deo offerendas Eccleſia aptior, convenientior, Deoque gratior, & acceptior eſt locus. In cujus confirmationem Hug. Cardinalis hunc in modum ſcribit, *Notandum, quòd locus ſacratus Deo, & benedictus, aptior, & utilior eſt ad orandum. Primò, quia ibi magis excitatur devotio, & ferventior fit oratio. Item benedictio Epiſcopalis, & oratio ejus, majorem efficaciam confert orationi ad impetrandum, quia aſſociatur orationibus Eccleſiæ generalis. Item quia Dominus domum ſibi dicatam, & habitantes, & pſallentes in ea, quadam ſpeciali gratia cuſtodit, & viſitat.* De illa loquitur apud Ezech. c. 43. dum ait: *Fili hominis, locus ſolii mei, & locus veſtigiorum pedum meorum, ubi habito in medio filiorum Iſrael. Item locum benedictum dæmones magis horrent, & Angeli fovent, & habitantes, & pſallentes in eo*,

Matt. 6. 6. S. Bern. Tob. ſer. 10 art. 3. cap. 1.

Hug. Card. in c. 4. Joan.

Ezech. 43. 7.

4 Optatus Milevitanus contra Donatiſtas ſacra altaria funditus, & ſolotenus evertentes ſcribens, id quod hactenus diximus, phraſi quadam loquendi ad vivum exprimit, dum ait: *Cur concidiſtis precibus viam, & ne ad Deum ſupplicatio de more ſolito aſcenſum haberet, impia manu quodammodo ſcalas ſubducere laboraſtis*: Certum eſt enim, quod preces noſtræ majorem, & faciliorem ad tribunal Dei aditum in Eccleſia inveniunt, quàm ſi alibi effunderentur; de Eccleſia enim Jacob Patriarcha ait: *Non eſt hic aliud, niſi porta cœli*, hìc enim cœlum invenitur apertum, & ideò ibi majori cum facilitate preces noſtræ ad Deum aſcendunt.

Optat. Milevit. l. 6. cont. Parmen. In Eccleſia facilior ad Deum aditus.

5 S. Ignatius Martyr, dum Antiochiæ Epiſcopus eſſet, Epiſtolam quamdam ſcripſit, in qua inter cætera ait: *Omnes ad orandum in idem loci convenite, ſit una communis precatio, una ſpes in charitate, & fide inculpata in Chriſtum Jeſum, quo nihil præſtantius eſt; omnes velut unus quiſpiam ad templum Dei convenite, velut ad unum altare, ad unum Jeſum Chriſtum ſacerdotem.* Sanctiſſimum illud montis Sion cœnaculum, in quo inſtitutum ſanctiſſimum altaris ſacramentum, & in quo primi fideles congregati fuere ad orandum verè dici poteſt prima fuiſſe Chriſtianorum Eccleſia; In hoc autem, ut S. Lucas ait: *Omnes erant perſeverantes unanimiter in oratione*; quando ſuper illos in die Pentecoſtes deſcendit Spiritus Sanctus: *Erant omnes pariter in eodem loco.* S. Vincentius ad idem propoſitum probandum ſimilitudine utitur corporis humani, dicens: *Sicut ſpiritus humanus ad hoc ut det vitam corpori, requirit conjunctionem membrorum, ita etiam eſt de Spiritu Sancto.* Etenim ſpiritus, devotio, & fervor orationis in unione plurium fidelium in una Eccleſia ſimul congregatorum plus laborat, & præſtat, quàm quando inter ſe ſeparati ſunt, & diviſi: *Reveretur Deus*, inquit Divus Chryſoſtom. *multitudinem unanimem, & conſentientem in precando.* Magnus ille Pariſienſium Cancellarius Joan. Gerſon inquit: *Sanctius, & DEO placentius, & fructuoſius eſt, regulariter orare DEUM in templis, & locis ſibi dicatis, quàm in aliis*, hujuſque aſſerti ſui rationem his verbis aſſignat: *Valor quippe orationum ibi factarum cumulatur ex oratione generali, & loci majeſtate, ex qua fit devotionis major incitatio, propterea non abſque grandi ratione ſedula religio patrum noſtrorum particularia oratoria vetebat.*

S. Ignat. mar. epiſt. ad Magneſianos. Unanimem multorum orationem Deus citius exaudit.

Act. 1. 14.

Act. 2. 1. S. Vinc. Ferr. ſer. in Pent.

D. Chryſ. hom. 2. in Cor. Gerſ. T. 2. de vita Cler.

6 In l. 3. Reg. c. 8. immenſa recenſentur beneficia, quæ io illos præcipuè reſultant, qui pro faciendis orationibus ſuis templa frequentant: *Si clauſum fuerit Cœlum*, inquit Deus, *& non pluerit propter peccata eorum, & orantes in loco iſto pœnitentiam egerint*; ubi notandum, quod Deus dicat: *In loco iſto*. In ſequenti quoque c. 9. dicit Deus Salomoni: *Sanctificavi domum hanc, quam ædificaſti, ut ponerem nomen meum ibi, & erunt oculi mei, & cor meum ibi cunctis diebus.* Hìc enim in ordine ad favorabilem ſupplicationum noſtrarum expeditionem, ſpecialiùs quàm alibi ſtipulatas habemus æternæ veritatis promiſſiones. In primo quoque Regum lib. S. Annam Samuelis matrem pro oratione ſua facienda ad tabernaculum acceſſiſſe legimus; cujus Sanctus Auguſtinus lib. 2. ad Simplicianum qu. 4. hanc reddit rationem: *Quia ibi ſacratior, & commendatior præſentia Domini erat.*

3. Reg. 8. 35. Principuè in templis ſuſam.

3. Reg. 9. 3.

S. Aug. l. 2. ad Simplic. q. 4.

7 Verùm enimverò undenam venit, quòd ſæpènumero ad Eccleſias in noſtris neceſſitatibus recurrentes, pro voto tamen noſtro minimè exaudiamur? Pro reſolutione quæſtionis hujus in memoriam revocandus eſt diſcurſus ille, quem Samaritana cum Salvatore noſtro habuit. Etenim poſtquam illa dixiſſet. *Patres noſtri in monte hoc adoraverunt, & vos dicitis, quia Jeroſolymis eſt locus, ubi adorare oportet*, hoc à ſapientiſſimo Magiſtro noſtro retulit reſponſum: *Venit hora, & nunc eſt, quando veri adoratores adorabunt Patrem in ſpiritu, & veritate, nam & Pater tales quærit, qui adorent eum: Spiritus eſt Deus, & eos qui adorant eum, in ſpiritu, & veritate oportet adorare.* Tametſi enim verum ſit, quòd *domus mea domus orationis vocabitur*. Item quòd *omnis qui petit, accipit, & qui quærit invenit, & pulſanti aperietur*; attamen inſuper quoque verum eſt, quòd *veri adoratores adorabunt in ſpiritu, & veritate*. Super quæ verba Hugo Card. ita ſcribit: *Veri fideles Chriſtiani, qui dicuntur veri reſpectu Judæorum ſimul, & Samaritanorum, vel veri, quia illi pro temporalibus orabant, quæ falſa ſunt, iſti pro ſpiritualibus, & æternis, quæ vera ſunt*; ubi idem Cardinalis mox aliam ſubjungit interpretationem, dicens. *In ſpiritu, id eſt, in corde, non in ore tantum, quia nil valet ſtrepitus labiorum, ubi mutum eſt cor.* Hìc error à Concilio quodam inſinuatus fuit hiſce verbis: *Multi Eccleſiam ingreſſi, non ad DEUM puram ſimplicemque orationem dirigunt, quoniam quod ore precantur, hoc etiam mente non meditantur.*

Ore & corde ſimul.

Joan. 4. 20.

v. 23.

Matth. 7. 8.

Hug. Car. ib.

Conc. Patr. ſub Gregor. IV. c. 12.

8 Eſt tamen & alia ratio, ob quam in locis ſacris in orationibus noſtris non exaudimur, licèt hæc deſtinata ſint pro ſignatura cœleſtis gratiæ petitæ, firmamque à Deo habeamus promiſſionem, preces noſtras in iis locis fore exaudiendas; eſtque hæc, quia videlicet per irreverentiam quam talibus locis exhibemus, indignos nos reddimus, qui exaudiamur. Quis enim noſtrum benignam, & gratam à Principe aliquo ſperare poterit audientiam, quem in propria ejus curia malè tractat, injuria & contumeliis afficit, & mortaliter offendit? Iſraelitæ cum Philiſthæis die quodam acriter præliantes, miſerè ſuccubuerunt, ideòque expedire cenſuerunt, ſi arcam Domini ſecum in caſtra adverſus hoſtium potentiam, & vires efferrent: *Afferamus de Silo arcam fœderis Domini, & veniat in medium noſtri, ut ſalvet nos de manu inimicorum noſtrorum.* At verò quis tandem conſilii hujus fuit eventus? Nimirum de novo cæſi, & proſtrati fuere Iſraelitæ, & arca Domini Philiſthæis in prædam ceſſit. Circa quam hiſtoriam Dionyſius Carthuſianus in ſenſu morali ita ſcribit: *Per Iſraelitas de ſua ruina mirantes, atque pro ſua ſubventione arcam Domini afferentes, intelliguntur Chriſtiani qui inſtante tribulatione circumferunt ſacramentum, atque reliquias, non tamen emendant ſuam converſationem, & mores, ideo propter ſua demerita non juvantur, imo interdum gravìori peſte cæduntur, & hoc juſtiſſimo Dei judicio, qui cordium videns arcana, ſcit illos pro evaſione, & ceſſatione periculorum corporalium deprecari, non ex rectà radice, hoc eſt, ex charitate, & rectà intentione, ſed ex amore carnali, quo diligunt vitam præſentem, ac proſpera ejus, ſicque oratio eorum fit in peccatum, & indignationem provocat Deitatis, quoniam importunè, & indiſcretè orant de his rebus, de quibus ignorant, an ſaluti eorum expediat, & ea quæ Deus requirit ab eis, & de neceſſitate ſunt ſalutis, omittunt.* Quot ſunt, qui loca ſacra frequentant, & orationes ſuas pro rebus futilibus, ſæpè etiam vanis, & inutilibus

Debitèque cum reverentia intentione ac timore filiali.

1. Reg. 4. 3.

Dio. Car. ib.

Non pro inutilibus fuſam.

utilibus

tilibus faciunt, neglecto fine principaliori, qui eſt animæ ſalus, & major Dei gloria? Quot ſunt qui ſperatis, & diu concupitis defraudantur gratiis, quas aliàs conſecuturi fuiſſent, niſi ſacrum locum prophanando, talibus ſe gratiis reddidiſſent indignos? Hebræi arcam in caſtra extulerunt, non ut illius honorem, & cultum Dei defenderent, ſed ut vitam propriam ſalvarent, non conſiderantes magnam illam arcæ exhibitam irreverentiam, qua ſacrum illum theſaurum exponebant periculo direptionis idololatrarum. Pulchrum nobis hac in re documentum S. Eucherius tradit, dum in Homilia quadam, cui titulus eſt: *Oportet ſemper orare, & numquam deficere*, ita ſcribit: *Non autem in hoc ſolùm divini timoris officium eſt; ad domum Dei corporaliter convenire, & viſibiliter genu flectere, ſed animam ſupplicationis affectu, impetrationis fructu dignam facere, & ad exorandum fide, & operibus præparare.* Hugo Cardinalis prædictum Iſaiæ textum: *Lætificabo eos in loco orationis*, ita exponit, *id eſt, in templo exaudiam eos, in his pro quibus rogabunt me, & ideo exaudiam eos, quia dignè offerent mihi.* Ezech. in fine cap. 8. in perſona Dei dicit. *Non parcet oculus meus, nec miſerebor, & cùm clamaverint ad aures meas voce magna, non exaudiam eos.* Quæ verba cuivis etiam lapidei cordis homini timorem, & tremorem incutere poſſent; ubi enim ſunt multiplices illæ à Deo factæ promiſſiones, quibus pollicitus eſt, exauditurum ſe omnes illos, qui in domo ejus, id eſt, in templo nomen ejus invocaverint? Hugo Cardinalis, verba illa: *Non exaudiam eos*: ita exponit, *ſcilicet, eripiendo à tribulatione, pro qua clamabunt, quia non ſunt digni exauditione, juxta illud Pſalmi 17. Clamaverunt, nec erat qui ſalvos faceret, ad Dominum, nec exaudivit eos.* Imò ſi totum hoc caput 8. Ezechielis perlegeritis, inveniretis utique, quantum Deus de abominationibus horrendis, & deteſtandis lamentetur, quas in facie ipſius, id eſt, in templo, & ſanctuario ejus committere non erubeſcebant; ac proindè meritò ei proteſtatur dicens: *Non exaudiam eos.*

S. Euch. hom. oportet ſemper orare.

Hug. Card. in c. 56. Iſa.

Ezech. 8. 18.

Hug. Car. ib.

Pſ. 17. 42.

9 In Concilio quodam ſequentia verba leguntur: *Filiationem veſtram, chariſſimi, commonemus, ut convenientes ad ſacratiſſimum Dei templum, id diligenter pertractare ſtudeatis, ad quod veniſtis; ſi enim veraciter creditis templum Dei eſſe illud, ad quod convenitis, id procul dubio inibi operari debetis, quod ei placeat, cujus templum eſt, ad quod convenitis. Cùm enim ubique Deus ſit, in ſuo tamen templo ſpecialiter debet requiri, & quantum ipſe inſpirare dignatus fuerit, inibi quod ei placet, debet expeti.* Examinemus igitur diligenter, an ſupplicationes noſtræ quas ei in ſua domo præſentamus, divino ejus beneplacito conformes ſint, & benè regulatæ, aut verò an ſanctæ ejus legi potiùs repugnent, ſi enim hoc poſtremum verum eſſe deprehendatur, lamentari profectò non poſſumus, ſi non exaudiamur: *Veri adoratores*, inquit Hugo Cardinalis, *adorant eum in ſpiritu, id eſt, ſpiritualiter, contra illos qui adorant Deum carnalia petentes, & carnaliter de Deo ſentientes, ut filii Zebedæi; vel in ſpiritu, id eſt, pro ſpiritualibus donis, id eſt, virtutibus*; ſequentia quoque verba: *Et in veritate*, exponit dicens: *Id eſt, pro veris, & æternis bonis.* Quonam verò modo veri adoratores, qui adorent in ſpiritu, & veritate, dici poterunt, qui tanta cum irreverentia ſanctam ejus domum prophanant, domumque orationis in ſpeluncam latronum convertunt: *Domus mea domus orationis vocabitur, vos autem feciſtis illam ſpeluncam latronum*? Quiſquis igitur in Eccleſiam quæ eſt domus orationis, ire contendit, ut Deum inibi offendat, & nihilominus Deo ſupplex in oratione fieri præſumit, *oratio ejus fiet in peccatum.* Sicut enim is qui eodem tempore, quo Henrico III. memoriale præſentabat, cultrum quoque in eum ſtringens, ipſum contrucidavit, parricida erat, ita quoque ſi is qui ad Eccleſiam orandi causâ accedit, eodem tempore per irreverentiam, diſſolutionem, & ſcandala ſua, domum orationis prophanat, Deum utique mortaliter offendit.

T. 3. Concil. ſub Steph. VI. p. 1018. Sed divino debet conformari beneplacito.

Hug. Car. ib.

Atque debite cum reverentia fundi. Luc. 19. 46.

Pſ. 108. 7.

DISCURSUS V.

ARGUMENTUM.

In locis ſacris DEUS nobis abundantiùs benefacit; ubi etiam multa examinantur beneficia, quibus in domo DEI cumulamur.

THEMA.

Replebimur in bonis domus tuæ, ſanctum eſt templum tuum. Pſal. 64. v. 5.

1 NOn ſine myſterio Propheta Regius, poſtquam nos in domo Dei innumeris bonis locupletandos, & cumulandos eſſe dixiſſet, eamdem domum ſanctam eſſe ſtatim ſubjunxit: *Sanctum eſt templum tuum*, quaſi unumquemque noſtrum monere voluiſſet, ut pro beneficiis, quæ quotidie in domo Dei unanimiter congregati recipimus, grati eſſe ſtudeamus, quod fiet ſi in eo, velut in loco ſanctitatis pleno, reverentes nos, & obſequioſos exhibeamus. Ut autem myſteria, quæ in his verbis latent, pleniùs intelligamus, prima illorum verba accuratiùs nonnihil ponderemus. Dicit igitur Pſalmiſta: *Replebimur in bonis*. Et ideo S. Bernardinus ait: *Sunt honoranda templa, propter diverſa beneficia nobis in eis data*, quæ profectò, & multa ſunt, & valdè conſiderabili. In Iſaja Deus dicit: *Quæ eſt iſta domus quam ædificabitis mihi? & quis eſt iſte locus quietis meæ?* Sed cur obſecro domum ſuam, vel templum ſuum, locum quietis ſuæ appellat? Noſtis quòd Salvator noſter animarum ſalutem cibum ſuum appellaverit, ad ſignificandum infinitum gaudium, quod animas hominum ſalvando experitur: eadem igitur ratione dicere poſſumus, quòd templum locum quietis ſuæ, ſive centrum ſuum appellaverit, propter immenſam ſatisfactionem, quam ex eo percipit, quòd nos ſuis gratiis, & beneficiis locupletet, & cumulet. Sex diebus continuis Deus omnipotenti, & benefica manu ſua *omnia ſubjecit ſub pedibus noſtris*, poſtquam verò omnia hæc bona viſibilia, & inviſibilia creaſſet, tunc & non ante Moyſes ait: *Requievit*, quia quando Deus nos ad recipiendas gratias, dona & bona ſua diſpoſitos invenit, tunc ſe velut in centro ſuo poſitum eſſe credit, & ideo etiam de templo dicit: *Eſt iſte locus quietis meæ*, quia fideles ad loca ſacra ſpecialiter recurrere ſolent, ut ab infinita ejus liberalitate beneficia accipiant.

In templis beneficia Dei recipimus.

S. Ber. t. 1. ſer. 20. a. 2. c. 4.

Iſa. 66. 1.

Pſ. 8. 8.

Gen. 2. 2.

2 Quando Salvator noſter de Judæorum erga domum Dei irreverentia lamentando dixit: *Nolite facere domum Patris mei domum negotiationis*, de illis mercibus propriè loqui voluit, quæ in ipſius templi atrio vænum præſtare videbat, quas ad dictum locum in tanta copia, congeſſerant, ac ſi domus Dei domus aliqua nundinatrix in publico foro poſita fuiſſet: cæterum verò in veritate dici poteſt, quòd *domus Dei ſit domus negotiationis*; veriſſimum eſt enim, quòd domus Dei locus quidam ſit, in quo magna negotia tractantur, ſed audite velim, quænam ſint illa negotia, quæ in illa domo tractanda occurrunt: *Verumtamen non carnalium rerum*, inquit Anonymus quidam, *& quæ in ventrem mittuntur, ſed pretioſiſſimarum atque pulcherrimarum margaritarum, quæ animæ faciem exornent; iſta autem ſunt pura, ſynceraque fides, cæteraque virtutes.* S. Carolus Borromæus in littera quadam Paſtorali ad gregem ſuum exarata ita ſcribit: Hæc ſacra loca elegit Deus, ut in iis fidelium orationes exaudiat, ut mediis ſacramentis ſuam nobis largiatur gratiam, ut mediante ſacroſancto verbo ſuo prædicato donis nos ſpiritualibus locupletet. In ſacris hiſce locis, per ſacerdotes, alioſque miniſtros Eccleſiaſticos, cœleſtis beatorum Angelorum, & ſanctorum Hierarchia repræſentatur; eò fideles concurrunt, ut in una fide, in uno ſpiritu, & quaſi uno eodemque ore, tamquam unius ejuſdemque Eccleſiæ membra orationes ſuas unanimiter perſolvant. Hæc & alia multa bona, quæ in hoc aliiſque ſequentibus diſcurſibus adducemus, in Eccleſiis copioſè recipimus. Unde author imperfecti conſiderans, quòd Salvator noſter Jeroſolymam ingreſſus, omnium primò ad templum contendens, inde omnes ejus prophanatores ſtrenuè eliminarit, ita ſcribit: *Ut tu imitator Chriſti factus, cùm in aliquam ingreſſus fueris civitatem, primùm ante omnem actum ad Eccleſiam curras. Hoc erat boni Medici, ut ingreſſus ad infirmam civitatem ſalvandam, primùm ad originem paſſionis intenderet*; id verò quod vel maximè propoſito noſtro deſervit, eſt hoc quod mox ſubjungit, dicens: *Nam ſicut de templo omne bonum egreditur, ſic & de templo omne malum procedit.* S. Bernardus ſuper illa Iſajæ verba: *Et ea quæ ſub ipſo erant, replebant templum*, inquit, *replebant omni benedictione ſpirituali, replebant conſolatione divina, replebant diviſionibus gratiarum, replebant de-*

Maximi momenti negotia tractamus. Jo. 2. 16.

Anonymus in Cat. Græc.

Act. Eccleſ. Mediol. p. 7. pag. 1040.

Auth. imperfect. ho. 38.

Civitatem aliquam ingreſſus intra Eccleſiam.

S. Bern. ſer. 5. de verb. Iſa.

Digitized by Google

nique fructu ſanctificationis, ſiquidem domum tuam Domine decet ſanctitudo, replebant diverſis Chariſmatum donis, ſpiritu ſapientiæ, & intellectus, conſilii, & fortitudinis, ſcientiæ, & pietatis, & replebant illud ſpiritu timoris Domini. Et quidem timorem reverentialem non ſine myſterio ultimo loco ponit, quia ſicut pro theſauri alicujus cuſtodia vigiles conſtituuntur, ita quoque timor Dei velut cuſtos adhibetur omnium theſaurorum ſpiritualium, qui in ſacro Eccleſiæ, ſive templi ærario excluduntur; per reverentiam namque, & timorem Dei in Eccleſiis exercitatum, innumerabilia in nobis bona quibuſcum ibidem beatificamur, cuſtodiuntur, & conſervantur. Petrus Cellenſis ſimiliter prædicta Iſaiæ verba: *Et requieſcet ſuper eum ſpiritus Domini*, exponens, pariterque donum timoris Dei ultimo loco à Propheta
Iſa. 11. 2. Pet. Cellen. l. de panibus c. 24. recenſeri conſiderans, ait: *Quaſi cuſtos ſuper innumerabiles gazas, ſic timor in ultimo chariſmatum ponitur, ad conſervandas innumerabiles gratias.*

Gen. 28. 14. 3 Deus olim Jacob Patriarchæ liberaliſſimas fecit promiſſiones, utpote ex cujus femore dilectus populus ejus
Pſ. 75. 1. Iſrael propagandus erat, de quo Pſalmiſta ait: *Notus in Judæa Deus, in Iſrael magnum nomen ejus:* Porrò pro-
Gen. 28. 13. miſſiones illæ fuerunt hæ ſequentes: *Terram, in qua dormis, tibi dabo, & ſemini tuo, eritque ſemen tuum, quaſi pulvis terræ, dilataberis ad occidentem, & orientem, & ſeptemtrionem, & meridiem; benedicentur in te, & in ſemine tuo cunctæ tribus terræ, & ero cuſtos tuus, quocumque perrexeris, & reducam te in terram hanc, nec dimittam, niſi complevero univerſa, quæ dixi.* At verò ſi noſtis, dicite mihi, quamobrem divina liberalitas bona adeò immenſa in hoc loco potiùs Patriarchæ promiſerit, quam in domo ejus paterna, vel in Meſopotamia? Reſponſio verè adæquata ad hanc difficultatem eſt, quia *replebimur in bonis domus tuæ.*

Pſ. 23. 2. 4 Regius Propheta David interrogat: *Quis aſcendet in montem Domini, aut quis ſtabit in loco ſancto ejus?* Et ſtatim reſpondet, hanc ſortem obventuram eſſe illi, qui eſt *innocens manibus, & mundo corde*; ſed quonam fru-
v. 4. v. 5. ctu hic ad ſacra loca aſcenſus inſtituetur? *Hic accipiet benedictionem à Domino, & miſericordiam à Deo ſalutari ſuo*, & ideò Jacob in loco illo *erexit lapidem in titu-*
Gen. 28. 18. *lum, fundens oleum deſuper*, eò quòd ſacroſanctum templum Hieroſolymitanum ibidem erigendum fore agnoverat; unde & in ſpiritu Prophetico prædixit: *Vere non*
v. 17. *eſt hic aliud, niſi domus Dei.*

S. Bon. ſer. 4. de ded. Eccl. Templi domus orationis dicitur propter octo beneficia. 5 S. Bonaventura multas adducit cauſas, ob quas Eccleſiæ communi nomine *domus orationis* appellantur, quæ præſenti propoſito noſtro omnes opportunè deſerviunt; dicit enim: *Domus orationis vocatur Eccleſia ex octo cauſis.* Prima eſt, *quia ibi peccator rectè orans obtinet peccatorum remiſſionem.* Secunda, *quia tentatus ibi rectè orans obtinet liberationem.* Tertia, *quia contra ſterilitatem obtinet ejuſdem fœcunditatem.* Quarta, *quod infirmus impetrat ſalubritatem.* Quinta, *triſtis conſequitur jucunditatem.* Sexta, *alienigena impetrat proſperitatem.* Septima, *converſus ad DEUM habebit victoriam.* Octava, *quod captivatus adipiſcetur incolumitatem*, & quidem ut idem Doctor Seraphicus notat, omnes hæ utilitates, quas in domo Dei conſequi-
3. Reg. 8. 33. 2. Paral. 7. 13. mur à Salomone 3. Reg. cap. 8. & 2. Paralipom. cap. 7. ſpeciatim expreſſæ fuere. *Et pro his octo beneficiis*, inquit idem Seraphicus, *quæ conferuntur in domo orationis,*
1. Mac. 4. 56. *celebravit Judas Machabæus per octo dies ſolemnitatem dedicationis, ſicut dicitur 1. Machab. 4.* Nos quoque de ſingulis hiſce cauſis ſigillatim hoc loco, & breviter diſcurremus.

1. Obtinetur peccatorum venia. 6 Et quidem ad primam cauſam dilucidandam, habemus ex ſacro textu, quòd arca quæ velut quædam Eccleſia, & ſanctuarium portatile erat, in ſuperiori ſui parte habebat propitiatorium, ut per hoc denotaretur nobis, quòd in locis ſacris ſpecialiſſimè nobis propitia ſit divina pietas; unde de Publicano habemus, quòd
Luc. 18. 13. poſtquam acceſſiſſet ad templum, *percutiebat pectus ſuum dicens: Deus propitius eſto mihi peccatori*, & ideò confeſtim conſecutus eſt veniam: *Deſcendit juſtificatus in*
Lyran. ib. *domum ſuam*; ubi Lyranus ait: *Deſcendit è domo Dei, quæ erat in monte*; ecce tibi igitur primum fructum, quem hic è domo Dei in domum ſuam reportavit.

2. Inimici ſpirituales vincuntur. 7 Secundò vehementiores inimici infernalis tentationes tunc vel maximè vires ſuas amittunt, dum pro defenſione, & auxilio contra illas confugimus ad Eccleſiam. Unde Hugo Cardinalis ait: *Locum benedictum dæmones magis horrent, & Angeli fovent,* Hug. Card. in c. 4 Joan.
& habitantes, & pſallentes in eo; citatque authoritatem Divi Chryſoſtomi dicentis: *Domum ubi repoſitum fuerat thus, timet diabolus, nec audet accedere, multò* D. Chryſoſt. ſ. de SS. Mart.
magis ubi reponitur corpus CHRISTI, & celebrantur divina myſteria. Idem quoque Sanctus Doctor Dæmones Eccleſiam ingredi minimè præſumere dicit: *Extra* D. Chryſ.
Eccleſiam, inquit, *ſtat diabolus, quippe ſacrum iſtud in ovile non audet intrare, ubi enim CHRISTI grex eſt, lupus non comparet, ſed foris ſtat.* Porrò in Pontificali Pontificale
Romano hic ritus Eccleſiarum conſecrationi præſcribitur, quòd videlicet dum primus lapis in fundamento Romanum.
collocandus multis cæremoniis ſacris benedicitur, verba ſequentia unanimiter ab omnibus Eccleſiæ miniſtris proferantur: *Signum ſalutis pone DOMINE JESU CHRISTE in loco iſto, & non permittas introire Angelum percutientem.* In prima quoque ejuſdem functionis oratione, in qua ad templum Salomonis alluditur, ſequentia verba recitantur: *Effugiant omnes hinc nequitiæ ſpirituales.*

8 Tertiò quando ad preces noſtras coram Deo fundendas ad Eccleſiam recurrimus, agrorum fertilitatem 3. Terræ fœcunditas obtinetur.
facilè impetramus. Unde Salomon poſtquam Hieroſolymis ſumptuoſiſſimum illud templum erexerat, ſpecialiter pro populo ſuo hanc à Deo gratiam concedi poſtulavit: *Si clauſum fuerit Cœlum, & non pluerit propter peccata eorum, & orantes in loco iſto pœnitentiam egerint nomini tuo, & à peccatis ſuis converſi fuerint, exaudi eos in Cœlo.* Et hic fortè fuit verborum illorum, quæ San- 3. Reg. 8. 35.
ctus Baſilius in Hom. 33. in cap. 10. Matth. de templo, & loco divino cultui conſecrato loquens habes, ſenſus, S. Baſ. h. 33. in c. 10. Matt.
dum ait: *Hic magna nobis ſunt poſſeſſiones, hic omnis ſpes noſtra ſita eſt.* Quid enim tibi amplæ poſſeſſiones, vaſtiſſimaque agrorum, vinearum, & pratorum ſpatia prodeſſent, ſi ſterilitate prohiberentur à fructibus ferendis? fertilitatem verò, & fœcunditatem denuo ſuam recuperabunt, ſi ad templa pro orationibus exſolvendis recurreritis. Sic enim poſtquam DEUS apud Aggæum cap. 1. verſ. 6. dixiſſet: *Seminaſtis multum, &* Agg. 1. 6.
intuliſtis parum, tandem cap. 2. ejuſdem Prophetiæ verſ. 19. dixit: *Ponite corda veſtra ex die iſta, & in futurum à* Agg. 2. 19.
die vigeſima, & quarta noni menſis: à die qua fundamenta jacta ſunt templi, ponite ſuper cor veſtrum, numquid jam ſemen in germine eſt, &c. Hoc eſt, inquit Sanctus Hie- S. Hier. in c. 2. ibid.
ronymus, *videte quòd ex hac die, qua fundamenta jeciſtis, cum in præterito vos ſterilitate, & fame punierim, videte quod omnia vobis proſpero curſu fluunt.* In eadem quoque Prophetia, & capite paulò poſt prædicta verba Deus ſubjungit: *Prædico vobis, quia cœpiſtis templum meum ad benedictionem meam, fore frugum omnium fœcunditatem.*

9 Quartò dum ad Eccleſiam recurrentes vota noſtra, & ſacrificia ibidem Deo offerimus, corporalem 4. Sanitas.
nobis ſanitatem impetramus. Sanct. Lucas de Salvatore Luc. 6. 6.
noſtro dicit: *Factum eſt autem & in alio Sabbato, ut intraret in Synagogam, & doceret, & erat ibi homo, & manus ejus dextera erat arida.* Sed quo fine Evangeliſta hoc miraculum recenſens, hanc circumſtantiam adjungit; quòd ſcilicet Chriſtus ingreſſus fuerit ſynagogam, ut doceret, quòdque tunc præciſè miſer hic homo aridam habens manum præſens adfuerit? num fortè hæc circumſtantia eo fine additur, ut per illam Divina Chriſti Omnipotentia, & beneficentia deprædicaretur? Albertus Magnus dicit: *Primum commendabile eſt, quòd in feria Sabbati ſe divinis exhibuit; alterum, quod locorum ſacro-* Alb. M. ib.
rum frequentator erat, & hoc tangit per hoc, quod dicit, Ibi: Ex eo namque, quòd in Synagoga frequens eſſe conſueverit, in eadem quoque integram corporis ſanitatem recipere meruit: atque Sapientia Incarnata in eodem loco ejus voluit operari ſalutem. Sed per hoc nobis inſinuatur; quòd Deus in locis ſacris ſpecialiter in diſpenſandis gratiis ſuis, & beneficiis ſit liberalis, maximè ſanctorum ſuorum meritis in eodem loco intervenientibus, cujus frequentiſſima ad Eccleſiæ parietes ſuſpenſa vota evidens perhibent teſtimonium. S. Auguſtinus
in quodam ſermone hanc nobis ingerit confidentiam, S. Aug. ſerm. 215. de temp.
dicens: *Qui in infirmitate ad Eccleſiam cucurrerit, & corporis ſanitatem recipere, & peccatorum indulgentiam merebitur obtinere.* Quando Salvator noſter Zacchæi

domum,

domum, quæ expreſſum Eccleſiæ ſymbolum fuit, ingredi dignatus eſt, mox quoque eodem tempore ſibi à Chriſto dici audivit: *Hodie huic domui ſalus a Deo facta eſt*. S. Matthæus cap. 21. plura miracula refert in templo in ordine ad ſanitatem cæcis, & claudis reſtituendam patrata: *Acceſſerunt ad eum cæci, & claudi, & ſanavit eos*, id tamen non fecit, niſi poſtquam *intravit Jeſus in templum Dei, & ejiciebat omnes vendentes, & ementes*; per hoc verò, quòd Deus in domo ſua adeò ſe erga nos beneficum exhibet, ſimul quoque eodem tempore reverentiam, & venerationem eidem domui ſuæ convenientem, & debitam à nobis requirit. Idem quoque Sanctus Matthæus in cap. 4. dicit: *Circuibat Jeſus totam Galilæam, docens in Synagogis eorum, & prædicans Evangelium regni, & ſanans omnem languorem, & omnem infirmitatem in populo*. Ecce qualiter Chriſtus prædicationem, & devotam in locis ſacris præſentiam, ſimul cum beneficentia ſua divina in ordine ad ſanandas infirmitates conjunxerit.

Luc. 19. 9. Matth. 21. Matth. 4. 23.

5. Jucunditas.
10 Quintò, *triſtis conſequitur jucunditatem*. Et hoc eſt aliud quoddam, & ſpeciale beneficium, quod ſecundùm Sanctum Bonaventuram in Eccleſiis recipimus; in cujus probatione ſolum Prophetæ regii ſufficit teſtimonium. Hic enim aliquando in tantis erat cordis anguſtiis, ut ſemetipſum alloquens, diceret: *Quare triſtis es anima mea, & quare conturbas me?* Sed quodnam habuit ad ſe exhilarandum refugium? *Emitte lucem tuam, & veritatem tuam, ipſa me deduxerunt, & adduxerunt in montem ſanctum tuum, & in tabernacula tua: & introibo ad altare Dei*, ſed quonam fructu id facturum ſe credidit? *Ad Deum, qui lætificat juventutem meam.* In Hebræo legitur: *Ad Deum lætitiæ, & exultationis meæ*. Symmacus vertit: *Ut veniam ad altare Dei, ad Deum lætitiam jucunditatis meæ*. Septuaginta, ut Lorinus refert, legunt: *Lætitiam tantam, quæ quodammodò revocet in florentem, alacremque ætatem*. Gerſon in quodam ſermone dicit: *Inter ſævientes, turbidoſque aerearum poteſtatum, ac ſpiritualium nequitiarum inſultus, inter crebra periclitantis mundi diſcrimina, ſummus architector Jeſus domum ſtruxit æternis baſibus ſtabilitam, quæ tutis in ipſam eſſet in domum refugii, in aſylum protectionis tutiſſimum*. In quo non miſeriarum pelago Jonas conſtitutus erat? neque enim ſolùm procellarum maris præda, ſed etiam immenſæ Balenæ cibus, & iræ Dei adversùs ipſum indignantis ſcopus tactus erat, & tamen mentem potiùs ſuam, quàm oculum versùs ſanctum templum Jeroſolymitanum dirigens, confortabatur, unde ait: *Dixi, abjectus ſum à conſpectu oculorum tuorum, verumtamen rurſus videbo templum ſanctum tuum.*

S. Bonav. Pſal. 42. 5. v. 3. Text. Heb. Symmach. Septuaginta. Lorinus. Gerſon t. 2. ſer. de quatuor domib. in Dom. 19. poſt Pent. Jon. 2. 5.

6. Proſperitatem.
11 Sextò, *impetrat proſperitatem*. Etenim omnia ei feliciter ſuccedunt, qui in domo Dei frequens, devotus, & venerabundus exiſtit, cujus apud Iſaiam ſtipulatam à Deo habemus promiſſionem: *Lætificabo eos*, inquit Deus, *in loco orationis meæ*, id eſt, ut Hugo Cardinalis inquit: *In Jeruſalem, qui eſt locus, quem elegi ad adorandum, dabo eis multa proſpera*. Atque hæc unica cauſa motiva fuit, cur David arcam Domini in palatium ſuum regium deportari fecerit, quia Obededom ex illius arcæ præſentia proſperè in omnibus agere, innumeriſque à Deo benedictionibus cumulari per experientiam viderat: *Benediximus vobis de domo Domini, Deus Dominus, & illuxit nobis*. Unde D. Chryſoſtomus exhortans nos, ne theſauros perdamus, quibus in Eccleſiis locupletari poſſumus, ait: *Ne tantum lucri profundamus, hoc in loco præſentem eſſe omnia conciliat bona.*

Iſ. 56. 7. Hug. Card. ibid. Pſ. 117. 26. & 27. D. Chryſ. t. 5. ſer. 7. in Paraly. Joan. 5.

7. Victoriam.
12 Septimò, *converſus ad Deum habebit victoriam*. In locis etenim ſacris inimicum infernalem facilius in terram proſternere poſſumus: *Domine quis habitabit in tabernaculo tuo?* quærebat olim David, *aut quis requieſcet in monte ſancto tuo?* Et poſtquam in eodem loco ſibimetipſi interroganti reſpondiſſet: *Innocens manibus, & mundo corde, &c.* quæ ſequuntur, mox quoque de victoria adversùs inimicum reportanda ſecuros nos facit, unde ſubdit: *Ad nihilum deductus eſt in conſpectu ejus malignus*. Et quidem ſi de inimicis viſibilibus ſermo nobis ſit, ad reportandam contra illos glorioſam victoriam ſecuriùs nuſquam, quàm ad Eccleſiam recurrimus, quod ex tot egregiis facinoribus in ſacris litteris, & in Annalibus Eccleſiaſticis, omnibuſque aliis hiſtoriis adeò clarè liquet, ut probatione ulteriori minimè opus ſit.

Pſ. 14. 1. Pſ. 23. 5. Pſ. 14. 4.

8. Incolumitatem.
13 Octavò: *Captivatus adipiſcetur incolumitatem*. Hi enim, qui propriarum paſſionum ſuarum ſervi ſunt, & mancipia, in locis ſacris per morum reformationem, perque veræ pœnitentiæ actus libertatem adipiſcuntur filiorum Dei, prout in ſequentibus Diſcurſibus latiùs videbimus.

DISCURSUS VI.

ARGUMENTUM.

Multa alia bona conſiderantur, quæ in domo Dei accipimus.

THEMA.

Si deprecati te fuerint in loco iſto, dimitte peccata ſervis tuis, & doce eos viam bonam, per quam ingrediantur. 2. Paral. 6. verſ. 26.

In templis ex brutis homines reddimur.
1 Poſtquam Salomon ſumptuoſiſſimum illud templum in Dei honorem fabricandum abſolverat, inter alias Deo propoſitas ſupplicationes una, eaque valdè notabilis hæc fuit: *Si deprecati te fuerint in loco iſto, &c.* Enim verò probatione non indiget, quod in Eccleſiis omni die manifeſtè videmus: Ibi namque manus Sacerdotis quotidè extenſæ, & elevatæ conſpiciuntur, ad diſſolvendas graves peccatorum catenas, & compedes: *Quos delictorum catena conſtringit, miſeratio tuæ pietatis clementer abſolvat*. D. Chryſoſtomus quemdam alloquens, qui in gravium peccatorum præruptis ſcopulis, & præcipitiis hærens, modum ab eo ſcire avebat, quo ſe in viam rectam virtutis remittere poſſet, poſtquam eum hoc modo interrogantem induxiſſet: *Quo autem modo hominem me præſtabo?* inquiens, mox ſubjungit: *Si cogitationes carnis, quæ alienæ ſunt à ratione, vincas, ſi ſtuprum abjeceris, ſi pecuniarum cupiditate expuleris, ſi purum, & mundum agrum tuum reddideris. Sed qui hominem te præſtabis? Si huc veneris*, inquit S. Doctor, *ubi homines ſiunt, ſi te equum accepero, hominem te reddo, ſi te accipiam ſerpentem, hominem reddo, ſi lupum te nactus fuero, hominem reddo, non natura quidem, ſed voluntatis mutatione*. S. Propheta David de domo Dei loquens, in qua laudum ſacrificia inceſſanter offeruntur, in perſona Dei inquit: *Sacrificium laudis honorificabit me, & illic iter, quo oſtendam illi ſalutare Dei.* Ubi notanda eſt dictio, *illic*, in templo enim, ubi Deus laudatur, via recta invenitur, quæ ad æternam nos ſalutem perducit: *Docet eos viam bonam, &c.*

Orat. Eccl. D. Chr. t. 3. hom. in Pſ. 48. Pſ. 49. 23.

Via recta in templis invenitur docetur.
2 Poſtquam ſacer Chroniſta S. Patriarchæ Abrahæ mortem enarraſſet, ſubjungit: *Poſt obitum illius benedixit Deus Iſaac filio ejus, qui habitabat juxta puteum viventis, & videntis.* Nimirum locum nobis indicare voluit, qui adeò erat electus, ut eum plenum benedictionibus fuiſſe dicat: *Multum vita confert*, inquit Oleaſter, *ſi eum ad vivendum locum deligas, ubi noveris Dei præſentiam peculiariter adeſſe*. Erat porrò huic loco impoſitum nomen, *videntis, & viventis*, quia ut idem Author ait: *Puteo nomen beneficii impoſuit*. Etenim ad hoc ut in via Dei rectè progredi, & in vera innocentia Chriſtiana vivere poſſis, multum domus Dei confert, utpotè in qua Deum intimius, quàm in aliis locis habemus præſentem. Quòd ſi Pſal. 22. attenta mente perlegeris, videbis, quòd Propheta omnia bona, quæ in locis ſacris accipimus, ſigillatim ad unguem recenſeat. Dicit enim in primis: *Dominus regit me*; Ecce tibi ad bonam viam ingrediendum ducatum, & directionem, quam in Eccleſia percipimus, quia ibi docet nos bonam viam, quam ingrediamur, id quod Prædicatoribus, & Patribus ſpiritualibus mediantibus præſtat. Sequitur: *Et nihil mihi deerit*, quia in locis ſacris bonis ſpiritualibus pariter, & temporalibus locupletamur: *Replebimur in bonis domus tuæ*, quia ibi eſt ille, de quo S. Auguſtinus dicit: *Deus meus, & omnia*. Sequitur: *In loco paſcuæ ibi me collocavit*. Quot enim ſalutaria paſcua in locis Deo conſecratis nobis à Deo præparantur? hujuſmodi ſunt verbum Dei, communiones Euchariſticæ, conferentiæ ſpirituales, exhortationes piæ, & fructuoſæ. Subdit prætereà: *Super aquam refectionis educavit me*, Ubi per aquam intelligere poſſumus ſapientiam, & intelligentiam myſteriorum ſacrorum, & cœleſtium: *Aqua ſapientiæ ſalutaris potavit nos*; *Animam meam convertit: Deduxit me ſuper ſemitas juſtitiæ*; Et paulò poſt ſubdit: *Paraſti in conſpectu meo menſam*, id eſt, ſap-

Gen. 25. 11. Oleaſt. ib. Pſ. 22. 1. Multa enumerantur bona quæ in templis recipimus. Pſ. 64. 5. S. Auguſt. Pſ. 22. 2. Eccl. 15. 3. Pſ. 22. 3. ibid.

ſanctiſſimum Altaris Sacramentum, ac tamdem concludit: *Et miſericordia tua ſubſequetur me omnibus diebus vitæ meæ: Et ut inhabitem in domo Domini in longitudinem dierum.*

Pſ. 22. 6.

Advertendum quoque eſt, Davidem in eodem loco aſſerere, ſe ab omni occurſu eventuum malorum in templo liberatum fuiſſe, nam in ſpiritu Prophetico ſe in templo Dei præſentem eſſe immaginans, inquit: *Nam etſi ambulavero in medio umbræ mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum es.*

v. 4.

Unde quando Jeſus duodennis à ſanctiſſima ejus matre, & S. Joſepho per triduum amiſſus fuit, ipſique ſiniſtrum aliquem eventum accidiſſe formidantes, dolenter eum quærebant: *Dolentes quærebamus te.*

Luc. 2. 48.

Sapientiſſimus juvenis eis reſpondit: *Quid eſt quod me quærebatis? Neſciebatis quia in his quæ Patris mei ſunt, oportet me eſſe?*

v. 49.

Quaſi dicere voluiſſet: Ut quid timetis de me, qui in templo dego, & in domo æterni Patris mei honorem, & gloriam ejus promovendo commoror, & occupor? *Non accedet ad te malum*, inquit Pſalmiſta: ſed quare? *Flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo.*

Pſ. 90. 10.

At verò minimè convenit, ut verba illa: *Animam meam convertit*, ſine reflexione pertranſeamus; Quot enim quotidie in Eccleſiis fiunt converſiones fidelium, qui cùm diu zizania fuiſſent, tamdem in frumentum convertuntur? Zachæus princeps Publicanorum, & homo avarus erat, qui rapinis, & extorſionibus iniquis operam dabat, & tamen ſubitò dignus factus eſt, qui domum ſuam in Eccleſiam commutaret, tantamque in ſe Metamorphoſin accidiſſe ſenſit, ut aurum non alio in pretio, quàm lutum haberet: *Si quid aliquem defraudavi, reddo quadruplum: Excepit illum gaudens in domum ſuam*, non obſtante quòd hunc hoſpitem ſuum ſeptemdecim annis paupertatem aſſiduè prædicaſſe probè noſſet.

Luc. 19.

Exemplum.

3 S. Maria Ægyptiaca vitam duxerat lubriciſſimam, & libidinoſiſſimam, & tamen quando Hieroſolymis templum S. Crucis ingreſſa fuit, non tam ut adoraret, quàm ut ab amaſiis ſuis adoraretur, Deus ibidem cor ejus tetigit, mox ut pedem ſuum ſacri templi illius limini intulit: Unde licèt Pſalmiſta dicat: *Suſcepimus miſericordiam tuam in medio templi tui*, attamen peccatrix illa, uti ipſamet Zoſimo ſanctiſſimo Monacho retulit, dum in preſſura ingentis cujuſdam multitudinis hominum urgendo templum ingredi conaretur, & juxta templi portam poſita nulla ratione penetrare poſſet, quin potiùs ſe inviſibili quadam virtute bis terve ab Eccleſiæ foribus retrahi, & dimoveri experiretur, tamdem in limine Eccleſiæ divinam erga ſe experta eſt pietatem, ſiquidem ad ſemetipſam converſam, ſuamque indignitatem conſiderans, atque ab inviſibili quodam divinæ miſericordiæ radio tacta: *Suſcepit miſericordiam ſuam, non in medio, ſed in ingreſſu templi ſui, docuit eam viam bonam, per quam ingrederetur*; nam intrinſecùs in corde ſuo compuncta, vitam ſuam pro viribus emendare decrevit, pectuſque ſuum percutiens, & peccata ſua amarè deplorans, ingreſſa eſt, talemque in ſe mutationem expertaſuit, ut ex tunc vitam pœnitentem, rigidam, & immaculatam, ut omnibus conſtat, exorſa fuerit.

Pſ. 47. 10.

Iſa. 60. 18.
Meliores exîmus ex Eccleſiis.
Gerſon. T. 2. de vit. Cler.

4 Meritò proinde Iſaias inquit: *Contritio in terminis tuis, & occupabit ſalus muros tuos, & portas*, quis etenim domum Dei unquam ingreſſus eſt, qui non inde melior exierit, quàm fuerat ingreſſus, dummodò recta cum intentione ad eam acceſſerit? Gerſon ad noſtram inſtructionem ita ſcribit: *Quamquam vallis hæc miſeriæ locus ſit univerſaliter fletus, & pœnitentiæ, ubi tanto magis flendum eſſe dicit S. Auguſtinus, quanto minus fletur, nihilominus templorum locus ſua quadam religione, & qualitate commonere facit, ut pœniteamus. Quid itaque aliud videntur prædicare imagines omnes in Eccleſia, ante, quaquaverſum, ſupra, ſubtus, & in lateribus, ea quoque quæ leguntur; & fiunt omnia, niſi ut levemus ſurſum corda, & non mentiamur reſpondentes: Habemus ad Dominum? Levare autem ſurſum corda nequeunt ſanè ipſi peccatores ſine pœnitentia.* Paulò poſt verò aliqua adducit ab ipſamet Eccleſia deducta motiva, ad pœnitentiam efficaciter nos excitantia: *Crux, inquit, & Crucifixus nonne loquuntur, ut pœnitentiam agamus? cùm talem ipſum Chriſtum ante oculos ſtatuant, quo nullus unquam acerbius doluit, non pro ſuorum, ſed pro noſtrorum ſatisfactione peccatorum. Sanctorum rurſus Sanctarumque imagines idem ſuadent, ingerentes memoriæ noſtræ, quod per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei. Denique tumbarum ſculturæ magnis nos vocibus, & lamentis ad pœnitentiam provocare non ceſſant, ingerentes quid illa ſunt, quid fuerunt, quid nobis meruerunt, quid exigunt ut ſuam, quorum corpora incinerata tegit tellus.*

D. Chryſ. t. 5. Hom. 69.
Alia recenſentur bona.

5 D. Chryſoſtom. in quadam Homilia, cui titulus eſt: *In S. Petrum Apoſtolum, & Eliam*, ita ſcribit: *Habes Eccleſiam, ſacrificium quod perficitur, habes Patrum orationes, habes Spiritus Sancti domum, Martyrum memorias, & Sanctorum congregationem, multaque alia, quæ ſunt hujuſmodi, quæque poſſunt te à peccatis ad juſtitiam revocare.* In alio quoque loco idem S. Doctor multa alia bona recenſet, quæ in ſacris templis recipimus: *Qui huc, inquit, cum fide ac ſtudio ventitat, innumeris theſauris ditatus abſcedit, & ſi tantum os aperuerit, omni ſuavitate continuò, ac ſpiritualibus opibus complebit illos, qui congreſſu ejus fruuntur, & ſi ſexcentæ ingruerint calamitates, omnes æquo animo feret, utpotè qui ex Scripturis divinis, patientiæ Philoſophiæque ſufficientem occaſionem hinc acceperit.*

D. Chryſ. t. 1. ſerm. 1. in S. Lucianum Mart.

In alia demum Homilia aſſerit, quòd ad vitam puram, & immaculatam acquirendam, nullus inveniatur melior locus, quàm Eccleſia: *Jam vitæ diligentiam, & puritatem nihil ſic efficit, & corrigit, ut continua in templis converſatio, & alacre ad audiendum verbum Dei ſtudium.*

D. Chryſ. t. 3. hom. 59.

Propter 4. cauſas templa intramus.

6 *Doce eos viam bonam.* Quænam uſpiam via reperiri poterit, quam nos quòaduſque viatores ſumus, ſecuriùs, & faciliùs terere valeamus, quàm via Sacramentorum, quæ divinam nobis gratiam conferunt? Hæc autem citra omne dubium, & teſte experientia, in Eccleſiis reperiuntur. S. Bonaventura inquit: *Quatuor de cauſis intramus Eccleſiam, ut laudemus Deum; Unde hoc; Laudate ſervi Dominum; quandoque ut oremus: Domus mea domus orationis; quandoque ut inſtruamur: Venite ad me, & ego docebo vos; quandoque ut reficiamur ſuſceptione Sacramenti, quod in Eccleſia præſentatur.* Neque enim ſolùm in Eccleſia Panis conſecratur Angelorum, verùm etiam ibidem ad noſtram utilitatem incruentum offertur Sacrificium, & quotidie in ſacris communionibus Euchariſticis nutrimur.

S. Bonav. in Pſ. 117.

Pſalmiſta regius ait: *Domine dilexi decorem domus tuæ, & locum habitationis gloriæ tuæ*; Ubi, ut videtis, Domus Dei habitatio gloriæ ejus appellatur.

Pſ. 25. 8.

Differentia inter templa antiquum, & novæ legis.

Profectò enim inter antiquum populi Hebræorum templum, & Eccleſias noſtras nulla prorsùs eſt proportio, eò quòd in illo nulla conferebantur Sacramenta, neque animabus ulla communicabatur gratia ſanctificans, prout fit quotidie in Eccleſiis noſtris, ac proindè cùm in his ſemper perſeveret continua communicatio divinæ gratiæ, quæ ſemen quoddam, & indubitatum pignus eſt gloriæ, conſequens eſt, quod non immeritò dicatur, & ſit locus habitationis gloriæ Dei. Habemus inſuper nos Chriſtiani hanc prærogativam valdè conſiderabilem, quòd videlicet Salvator noſter in templo Salomonis non erat ſtabilis, ac permanens, ſed tantùm ibi morabatur per modum tranſeuntis. In domo Zachæi autem, quæ Chriſtianiſmi Eccleſiam præfigurabat, Chriſtus proteſtatus eſt, dicens: *In domo tua oportet me manere*: In Jericho Chriſtus non firmavit greſſum ſtabiliter, ſed *Ingreſſus Jeſus perambulabat Jericho*, Moyſes quoque, ut habemus in Exodo, Deum quidem vidit, ſed tranſeuntem: *Quo tranſeunte coram eo; ait: Dominator, Domine Deus*; Non verò ſic illum Iſaias vidit ſedentem in throno. Et quònam putas ſpectate hanc differentiam? Ratio hujus differentiæ eſt, quia Moyſes illum vidit in monte, in aperto campo, Iſaias autem illum vidit in loco divino cultui deſtinato: *Et ea quæ ſub ipſo erant, replebant templum*; In templo autem ſtabilis, & fixus eſt ad benefaciendum: *Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus uſque ad conſummationem ſæculi.* De Chriſto in templo Salomonis conſtituto dicitur: *Ambulabat Jeſus in porticu Salomonis.* Prætereà etiam inter gratias, & beneficia divina, quæ in Eccleſiis recipimus, & inter illas quas alibi conſequimur, nulla prorsùs eſt proportio; In templo enim: *Replebitur in bonis domus tua; Ego autem ſicut oliva fructifera, Sedabis? In domo Dei ſperavi in miſericordia Dei in æternum, & in ſæculum ſæculi.* S. Hieronymus legit: *Sicut oliva virens*: In templo enim omnis ſpes noſtra reviviſcit, hìc omne noſtrum habemus refugium. Et ſicut in Paradiſo terreſtri Deus vitæ arborem plantavit, qua mediante homo in longiſſimum

Luc. 19. 5.
v. 1.
Exod. 34. 6.
Iſa. 6. 1.
Matt. 28. 20.
Joan. 10. 23.
Pſ. 64. 5.
Pſ. 51. 10.
S. Hier. ibid.

uſque

Digitized by Google

uſque tempus producturus fuiſſet vitam quamdam inalterabilem, & felicem: Ita quoque divina, & infallibilis Providentia in Paradiſo Eccleſiæ ſuæ ad ſpiritualem, & immortalem animarum noſtrarum vitam promovendam, & confirmandam, arborem veræ vitæ plantavit: *Ego ſum panis vivus, qui de cælo deſcendi; Si quis manducaverit ex hoc pane vivet in æternum;* De qua arbore multi ſervi Dei participantes, ad noſtram utilitatem quotidie multa operantur mirabilia. Unde Divus Chryſoſtomus ſuos ad reliquiarum Sancti Juliani venerationem exhortans ait: *Quàm multi ex quo plantatum eſt corpus iſtud in terra, ſexcentas ſanationes ex hoc ſancto loculo decerpſerunt? Nec fructus deficit; meſſuerunt ſegetem, nec conſumptæ ſunt ſpicæ, ex fontibus hauſerunt, nec exinaniti ſunt latices.* Idem quoque Chryſoſtomus in alia quadam Oratione, exhortans ad ſacrorum locorum venerationem, eò quòd ſanctificata ſint reliquiis Sanctorum Martyrum, in iiſdem quoque patrocinium, & interceſſionem ipſorum efficaciorem eſſe demonſtrat: *Etenim*, inquit, *ſicut milites, vulnera quæ in præliis ſibi inflicta ſunt, Regi monſtrantes, fidentes loquuntur, illi in manibus abſecta capita geſtantes, & in medium afferentes, quæque voluerint apud Regem cælorum impetrare poſſunt, proinde magna fide promptitudineque huc veniamus, quo & viſis Sanctorum monumentis, & conſideratis eorum præmiis, inde varios theſauros undequaque colligamus.* Idem Sanctus ſimiliter diſcurſum ſuum ad illos dirigens, qui frequentes ſunt in adeundis Eccleſiis, multas illis utilitates, quas exindè reportant, his verbis proponit: *Neque verò tantùm ex admonitione, ſed etiam ex precibus, ex paterna benedictione, ex communi conventu, fratrumque charitate, atque aliis ſexcentis ex rebus multa utilitate, atque omni oblectatione percepta ſoles diſcedere, atque innumera bona domum reportare.*

Joan 6. v. 51. & 52.

D. Chryſoſt. Hom. 10 S. Julianum.

D. Chryſoſt. in Juven. & Max. Patrocinium ſanctorum,

D. Chryſoſt. T. 1 30 S. Lucian. Mart.

7 Regius Propheta David in ſpiritu ſe in Domo Dei præſentem eſſe imaginans, præ gaudii magnitudine abſorptus hiſce verbis exclamat: *Quàm dilecta tabernacula tua, Domine virtutum! Concupiſcit, & deficit anima mea in atria Domini; Cor meum, & caro mea exultaverunt in Deum vivum: Etenim paſſer invenit ſibi domum, & turtur nidum ſibi, ubi ponat pullos ſuos; Altaria tua Domine virtutum, Rex meus, & Deus meus; Beati qui habitant in domo tua Domine, in ſæcula ſæculorum laudabunt te.* Legatur quoque Pſalmus 41. cujus exordium eſt: *Quemadmodum deſiderat cervus ad fontes aquarum, ita deſiderat anima mea ad te Deus; Sitivit anima mea ad Deum fontem vivum, quando veniam, & apparebo ante faciem Dei?* Legatur, inquam, hic Pſalmus, & invenietur, Sanctum Regem ſancta quadam impatientia motum fuiſſe, donec in ſanctuarium Dei comparere ſibi liceret. Subjungit ulteriùs: *Hæc recordatus ſum, & effudi in me animam meam, quoniam tranſibo in locum tabernaculi admirabilis uſque ad domum Dei.* Similiter in alio quodam Pſalmo proteſtatur, dicens: *Unam petii à Domino, hanc requiram, ut inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ; ut videam voluptatem Domini, & viſitem templum Domini; Quoniam abſcondit me in tabernaculo ſuo, in die malorum protexit me in abſcondito tabernaculi ſui.* Jam ante idem Regius Propheta ſimilitudinem adduxit paſſerum, qui in nidis ſuis ab omnibus defenduntur, & cuſtodiuntur aeris injuriis, ut per hoc nobis inſinuet, quòd quamdiu in locis divino cultui conſecratis aſſiſtimus, in locis conſtituti ſimus refugii, & ſecuritatis, in quibus ab omnibus corporis, & animæ infortuniis defendimur, ſcutumque, & arma contra imminentia pericula invenimus; Nam *in die malorum protegit nos in abſcondito tabernaculi ſui*

Pſ. 83. 2. In templis ſalvandimur.

Pſ. 41. 2.

v. 3.

v. 5.

Pſ. 26. 4.

v. 5.

8 Quando Scribæ, Phariſæi, & Principes Synagogæ crucifixerunt Chriſtum, ſimulque adverſus Apoſtolos, eorumque ſequaces acerbiſſimè ſæviebant, ubinam putas, illos ſuum adverſus iram, & indignationem quæſiiſſe aſylum, & refugii locum, ut tuti eſſent? Certè non alibi, quàm in prima totius Chriſtianiſmi Eccleſia, quæ à corpore non ſolùm viſibili, ſed etiam Euchariſtia Salvatoris præſentia ſanctificata fuit, in qua Apoſtolos ordinavit Sacerdotes, ubi Sacramentum Altaris inſtituit, ſuiſque Apoſtolis ſumendum ſuis manibus præbuit, in qua verbum Dei multoties prædicavit, ubi Paſcha ſuum celebravit, & primum obtulit incruentum Sacrificium, in qua primi fideles ad orationem ſuam faciendam unanimiter fuere congregati, in qua Spiritus Sanctus viſibiliter deſcendit, ſcilicet in cœnaculo Sionis: *Ubi erant Diſcipuli congregati propter metum Judæorum:* In hoc enim loco Chriſtus à mortuis reſurgens, apparuit eis, annuntians pacem: *Et dixit eis: Pax vobis.* Quaſi diceret, Hic tuti eſtis, nec eſt, quòd ullum ſiniſtrum eventum vobis ſuperventurum formidetis.

Apoſtolorū aſylum cœnaculū erat Chriſtianorum Eccleſia prima.

Joan 20. 19.

v. 20.

9 In Prophetia Ezechielis dicitur: *Et gloria Domini Iſrael aſſumpta eſt de Cherubim;* Sed quis veſtram cauſam mihi aſſignare poterit, cur gloria Domini ab hoc ſacroſancto loco eo tempore receſſerit? Theodoretus cauſam illam ad noſtrum propoſitum optimè exponit, dum ait: *Cùm enim ſit contra civitatem ſententiam laturus, extra ſancta loca id facit.* Similiter tempore Samuelis Hebræi ob plurimas ab inimico perpeſſas ſtrages, ad peſſimum erant ſtatum redacti, cum ecce omnes dolentes, & lamentantes recurrerunt ad Samuelem Prophetam; hic autem mox ad Tabernaculum Domini confugium ſuum habuit; Dicitque ſacer textus: *Factum eſt autem cùm Samuel offerret holocauſtum, Philiſthiim inire prælium contra Iſrael; Intonuit autem Dominus fragore magno in die illa ſuper Philiſthiim, & exterruit eos, & cæſi ſunt à facie Iſrael.* Tunc Sanctus Propheta: *Tulit lapidem unum: & poſuit eum inter Maſphat, & inter Sen, & vocavit nomen loci illius, Lapis adjutorii, dixitque: Huc uſque auxiliatus eſt nobis Dominus.* Joſephus Hebræus loco verborum illorum *Lapis adjutorii*, legit *Fortitudo*. Vultiſne verò victoriæ illius merita intelligere? Audite eundem hiſtoricum dicentem: *Cum populus votis, & ſacrificiis operam daret, magnamque religionem, & cultus divini curam præſeferret, Samuel jubet eos ſecuros eſſe animo.* Sed quid hoc mirandum, ſiquidem DEUS poſtquam in ejus honorem à Salomone erectum fuerat templum, jam ab eodem conſignatam acceperat ſupplicam, quæ inter cætera arduum hoc punctum in ſe continebat? quodnam illud? Audite: *Si ſuperatus fuerit populus tuus Iſrael ab inimicis (peccabunt enim tibi) & converſi egerint pœnitentiam, & obſervaverint nomen tuum, & fuerint deprecati in loco iſto, tu exaudies de cælo.*

Ezech. 9. 3. Refugium noſtrum templa ſunt. Theodoretus ib.

1. Reg. 7. 10.

v. 12.

Joſeph. Heb.

2. Paral. 6. 24.

DISCURSUS VII.

ARGUMENTUM.

Populum Chriſtianum à DEO valdè dilectum, multiſque ab eodem beneficiis auctum valdè dedecet, quòd DEUM in domo ejus offendat, ubi vel maximè ab eo honorari debebat.

THEMA.

Quid eſt, quòd dilectus meus in domo mea fecit ſcelera multa? Jerem. 11. v. 15.

1 QUandoquidem in duobus immediatè præcedentibus Diſcurſibus multa bona enumeravimus, quibus divina beneficentia in ſacris templis nos cumulare non ceſſat, conſequens ſanè eſt, ut credamus, ſeveriora quoque & rigidiora contra omnes illos decreta eſſe ſupplicia, qui aliquam iis irreverentiam exhibent, iiſque abutuntur, quia ut Chryſoſtomus ait: *Quo majora quis beneficia conſecutus eſt, eò majori ſubjacet culpæ, ſi nullo beneficiorum acervo victus in ingratitudine perſeverat.* Cui conſentit Author imperfecti, dum inquit: *Quò majora beneficia hominibus ſunt conſtituta, tanta majora peccantibus judicia ſunt præparata.* Unde ſciendum eſt, quòd per hujuſmodi ſacrilegam irreverentiam Deus adeò exacerbetur, ut in ſimili reatus occaſione Jeremiæ præceperit, dicens: *Tu ergo noli orare pro populo hoc, & ne aſſumas pro eis laudem, & orationem: quia non exaudiam in tempore clamoris eorum ad me in tempore afflictionis eorum.* Cujus immediatè poſtea rationem aſſignat, dum ait: *Quid eſt, quòd dilectus meus in domo mea fecit ſcelera multa?* Quæ omnia verba ſigillatim ponderari merentur, ſed in pondere Sanctuarii.

Contra templorum prophanatores.

D. Ch. h. 51. in Matth.

Auth. imperf. hom. 1.

Jer. 11. 14.

2 Dicit igitur primò: *Quid eſt?* quaſi dicere vellet: Quodnam populus meus motivum habet, ut domum meam prophanet? Cur adeò ſe irreverentem, & ingratum exhibet, ſpecialiter in loco ad me honorandum, & colen-

Juſta Dei expoſtulatio.

colendum deſtinato? Verumtamen populum Judaicum tantiſper diſſimulando prætereamus, & diſcurſum noſtrum ad impios dirigamus Chriſtianos, locorum ſacrorum prophanatores: *Quid eſt?* Quodnam eſt contemptus domus meæ motivum? Quamnam Chriſtianiſmo contemptus hujus cauſam dedi? Quænam in domo mea damna paſſus eſt? Imò quæ bona à me non recepit, tam ſpiritualia, quàm corporalia, tam temporalia, quàm æterna? *Ego autem in multitudine miſericordiæ tuæ introibo in domum tuam*, dicebat olim David de templo antiquo, quod in re ipſa aliud non fuit, quàm quædam, licèt remotiſſima, Eccleſiarum noſtrarum figura, & typus. Non eſt quidem ullum dubium, quin Hebraiſmus olim magnis fuerit à Deo beneficiis cumulatus, unde Pſalmiſta ait: *Notus in Judæa Deus, in Iſrael magnum nomen ejus.* Verumtamen verba illa: *Non fecit taliter omni nationi*, populo Chriſtiano magis propriè, & majori cum merito convenire videntur, quàm Hebræorum populo. Dionyſius Carthuſianus quidem verba illa de Hebraiſmo exponit, dicens: *Populus Judæorum, cui tam multa beneficia præſtiti, atque ad cultum meum elegi.* At verò quis unquam populus majoribus à Deo beneficiis auctus fuit, quàm Chriſtianiſmus? Docet communiter experientia, quòd dum alicui perſonæ ignominiam inferimus, aut aliis injuriis afficimus, hoc inde ut plurimùm naſci ſoleat, quia ab ea injuriam aliquam, vel grave damnum accepimus. Atque ideò Deus jure merito dicit: *Quid eſt, quod dilectus meus in domo mea fecit ſcelera multa?* quaſi diceret: Quid mali à me unquam recepit? aut quam à me in domo mea paſſus eſt injuriam populus Chriſtianus, quòd me in eadem domo mea offendat, & injuriis afficiat?

Pſ.5.8.

Pſ.75.2. Pſ.147.20.

Dion.Car.in Jerem.

3 Porrò homines, dum operantur ut homines, in cunctis operibus ſuis per diſcurſum, & prudentiam procedere, non verò caſualiter operari ſolent: At verò, dum Eccleſiam meam prophanant, & ſupremam, ac infinitam illam Majeſtatem, quam *adorant Dominationes, tremunt Poteſtates*, offendunt, quem ſibi in eo finem propoſitum habere poſſunt? quod illis inde naſcitur emolumentum? quodnam exindè gaudium, & recreatio in illos reſultat? *Quid eſt?* Audite quibus verbis S. Carolus Borromæus in littera quadam paſtorali populum alloquatur Mediolanenſem: Quòd ſi, inquit, homines in actionibus, & negotiis mundanis non caſualiter, aut modo fortuito agunt, ſed per judicium, & prudentiam ſe gubernantes, optimè id quod faciunt, conſiderant, ſicut & finem ob quem ita faciunt, ut eam operi faciendo adhibeant diligentiam, & induſtriam, quam operis qualitas, & momentum requirit, quantò eſt rationabilius, quòd quando ad Eccleſias, ſtationes, & indulgentias (tantæ nimirum conſiderationis negotia) contenditis, benè conſideretis, quid facturi ſitis, aut quo fine illud facere debeatis? Eccleſiæ eo præcipuè fine viſitantur, frequentanturque Domini noſtri, & Sanctorum ſolemnitates, ut myſteria illarum ſolemnitatum colantur, & venerentur reliquiæ, ad participandam earum virtutem, & efficaciam, ut per illas ad Sanctorum excitemur exempla, ut dies illi ſanctificentur, ut Sanctis illis mediantibus peccatorum veniam, aliaſque à Deo gratias obtineamus. Item Eccleſiæ eo fine frequentantur, ut venerando, & tremendo Altaris ſacrificio præſentes adſimus, ut fructum mortis, & Paſſionis Chriſti participemus, ut Pſalmodiam, & Hymnos ad Divinæ Majeſtatis laudem, & gloriam decantatos auſcultemus. Ad Eccleſiam ideò acceditis, ut orationes veſtras ſimul cum precibus totius Eccleſiæ Catholicæ à Sacerdotibus oblatis conjunctas divino conſpectui præſentetis. Ideò eò contenditis, ut Sanctorum interceſſiones pro vobis procuretis, ut pro peccatis veſtris miſericordiam, à tribulationibus, & ærumnis mundi hujus liberationem, in neceſſitatibus veſtris divini auxilii ſubſidium, contra tentationes victoriam, & pro virtutibus acquirendis gratiam poſtuletis. Qua igitur ratione poſſibile erit, quòd ob fines hoſce prædictus Eccleſiam adeuntes, nullam prorſus detis operam, ut in ea reverenter, devotè, ſilenter, in vobiſmetipſis recollecti, & ad omnia, quæ in illis fiunt, aut dicuntur, prompti, & parati, divinis officiis aſſiſtatis, & ſequamini præceptum Sapientis, qui dicit: *Cuſtodi pedem tuum ingrediens domum Dei?* Refrænando videlicet omnes tuos affectus, cavendoque ne quidquam loquaris, aut committas, quod loci illius ſanctitati repugnet? Hactenus S. Carolus Borromæus. Ex quibus clarè ſatis liquet, quo fine Eccleſia nobis adeunda ſit; ac proindè: *Quid eſt, quod dilectus meus in domo mea fecit ſcelera multa?* Cur igitur ob tam diverſos, imò finibus illis, quos Sancta intendit Mater Eccleſia, omninò contrarios fines ad Eccleſiam concedis? *Quid eſt?* Salvianum Epiſcopum Maſſilienſem auſcultemus, qui poſtquam expoſuiſſet, quanta cum reverentia, veneratione, & cautela in Principum curias ingrediamur, in quarum antecameras non omnes, nec quovis modo admittuntur, tamdem progreditur ad oſtendendam differentiam, quæ eſt inter curiam Principis terreni, & Regis cœleſtis: *In templa autem, vel potius in altaria, ſeu ſacraria Dei paſſim omnes ſordidi, & flagitioſi ſine ulla penitus differentia ſacri honoris irrumpunt.* Mox verò ad noſtrum propoſitum loquitur, dum ait: *Non quia non omnes ad exorandum Deum currere debeant, ſed quia qui ingreditur ad placandum, non debet egredi ad exacerbandum, neque ejuſdem officii eſt indulgentiam poſcere, & iracundiam provocare.* Eccleſia enim domus eſt orationis ad placandam divinam miſericordiam, atque ideò: *Quid eſt, quod in domo mea faciunt ſcelera multa? qui ingreditur ad placandum, non debet egredi ad exacerbandum*; aliàs enim Eccleſia vobis jam non *domus orationis* erit, ſed potiùs hoc illi epithetum attribui poterit: *Domus exaſperans eſt.*

Quo fine Eccleſia adeunda ſit.

Act. Eccl. Med. p. 7 pag. 630.

Salvian.l.5. de provid.

Ad placandum non ad exacerbandum Deum.

4 *Quid eſt, quòd dilectus meus?* Porrò hæc circumſtantia culpam noſtram vehementer aggravat: *Nam ſi inimicus meus maledixiſſet mihi, ſuſtinuiſſem utique*, id eſt, ſi hæc vanitas, illa prophanatio ab aliquo idololatra, à Mahumetano, ab Atheiſta committeretur, aliquo modo tolerari poſſet: *Tu verò homo unanimis, qui ſimul mecum dulces capiebas cibos, in domo Dei ambulavimus cum conſenſu.* Legatur cap. 8. Ezechielis, in quo dicitur: *Emiſſa ſimilitudo manus apprehendit me in cincinno capitis mei, & elevavit me ſpiritus inter terram, & cælum, & adduxit me in Jeruſalem, in viſionem Dei, juxta oſtium interius, quod reſpiciebat ad Aquilonem, ubi erat ſtatutum idolum zeli ad provocandam æmulationem.* S. Gregorius ſuper hæc ultima verba fuſiùs declarat, cur divina juſtitia adverſus nos irritetur: *Dum enim, inquit, intra ſanctam Eccleſiam à nonnullis ſpecie ſola fidelibus rapinas, & vitia perpetrare conſideramus, quid aliud, quam in Jeruſalem idolum videmus? quod idolum zeli dicitur, quia per hoc contra nos æmulatio ſuperna provocatur, & tantò diſtrictius delinquentes ferit, quantò nos charius Redemptor amat.* Etenim offenſa, quæ ab amico dilecto, eoque ſummis beneficiis affecto accipitur, vivaciùs ſentitur: *Si inimicus maledixiſſet mihi, ſuſtinuiſſem utique.* Creaturæ enim irrationales, & inſenſibiles, ut in 1. Diſcurſu oſtendimus, ad multorum Chriſtianorum confuſionem magnam locis ſacris variis temporibus exhibuerunt reverentiam. Quando Sol in ſigno leonis conſtitutus ardentiſſimus erat, tunc hic Romæ in Monte Eſquilino aqua in nivem congelata deſcendit, ad delineanda fundamenta, quibus ad honorem magnæ Matris Dei templum ſuperſtruendum erat. Sæpius idololatræ, gentes excæcatiſſimæ, & barbaræ majorem erga Deos ſuos (ſive, quod idem eſt, in cultum, & honorem Dæmonum) exhibuerunt obſervantiam, & reverentiam, quàm nos Chriſtiani in venerationem veri Dei exhibere ſolemus. Magagijanes ſuper Canticum Moyſis ſcribens, notat, quòd in ſanctuario nullæ unquam oblatæ fuerint carnes, quæ malum ſpirarent odorem, nulla unquam in eo per circuitum viſa fuit muſca, nullus unquam ignis de cœlo deſcenderit, qui extingueret in altari ardentem ignis flammam, non ſpiravit ventus, qui diſſiparet odorem, & fumum ex thimiamate ſuſcitatum; in panibus propoſitionis nullus unquam notatus fuit defectus. Et tametſi ad illud ſanctuarium magna in dies hominum multitudo concurreret, in illis tamen loci illius anguſtiis nulla unquam viſa fuit inordinatio, ſed omnes ſumma cum modeſtia actui adorationis ſollicitè intenti erant; & tamen certum eſt, quòd licèt hæc omnia Dei cultum reſpicerent, omnis tamen ille honor tendebat ad carnes animalium, pecorum, agnorum, taurorum, aliorumque ſimilium, ſcilicet ad panes, incenſum, &c. adeòque ad hunc religionis actum, atque ad illa venerationis ſigna creaturæ, diſcurſus, rationis, & ſenſus expertes, concurrebant: *Erubeſce igitur Sydon, ait mare.* Confundere, & eru-

Jer.11.15.

Pſ.54.13.

Confuſio Chriſtianorum prophanantium templa.

Ezech.8.3.

S.Greg.l.31. mor.c.7.

Magag.l.2. in præfat. exeget.n.13.

Iſa.23.4.

& erubeſce, ò Chriſtiane, qui in templis, ubi Filius Dei præſens eſt quoad corpus, animam, & Divinitatem, & per concomitantiam tres quoque adſunt perſonæ divinæ, licèt adeò ſis dilectus, totque divinis beneficiis cumulatus, attamen non ſolùm nullam illis exhibes reverentiam, verùm etiam gravia inſuper ſcelera committis, ut proindè meritò Deus de te lamentetur, dicens: *Quid eſt, quod dilectus meus in domo mea fecit ſcelera multa?*

2. Eſdr. 3.28. Mos erat ab Hebræis templo eſſe exhibitam reverentiam.

5 Hebræi tantam templo Jeroſolymitano exhibebant venerationem, ut illud etiam procul ab eo conſtituti impensè venerarentur. Nam Eſdras Jeroſolymis portam quamdam fuiſſe refert, quæ porta Equorum vulgari nomine appellabatur, cujus nomenclaturæ Hiſtorici hanc aſſignant rationem, quia qui de longinquo ad templum orationis causâ veniebant, ut ad hanc portam perveniſſent, ex equis ſuis deſcendebant, & ob illius ſacroſancti loci reverentiam, reliquum itineris pedites conficiebant. Deus quoque magnam ſemper in honorando hoc templo adhibuit ſollicitudinem, cùm enim corda potentatum in manu ſua haberet, ipſos quoque Reges idololatras, qui Dæmones adorabant, ad illud honorandum, & magnificandum inclinavit, id quod Sanctus Bonaventura notat, dum ait: *Magnam curam videbatur Dominus habere de templo, qui præcepit Cyro, ut ædificaret ſibi domum in Jeruſalem, & intelligitur de templo materiali.* Obſervat inſuper, quòd Hebræi etiam poſtquam è Babylonia, ubi in cultu veri DEI intepuiſſe credi poterant, (juxta illud: *Cùm perverſo perverteris*) reverſi, tamen tantam erga templum religionem, & reverentiam exhibuerint, ut primò cœperint ædificare templum, quàm muros civitatis, licèt vicinos haberent inimicos, de quibus die noctuque timebant, 1. Eſdræ 3.

S. Bonav. in Bibl. paup. c. 20.

Pſ. 17. 27.

1. Eſdr. 3. 2.

S. Bern. c. 1. ſer. 10. ar. 1. c. 2.
Iſ. 1. 3.
Quam Chriſtiani doceat ab apibus de quibus Hiſtoria mirabilis.

6 Sanctus Bernardinus verba illa Iſaiæ capite primo adducit, dicens: *Cognovit bos poſſeſſorem ſuum, & aſinus præſepe Domini ſui, Iſrael autem*, id eſt, populus Chriſtianus, *me non cognovit, & populus meus non intellexit*; quæ verba dictus Sanctus Pater ad perſtringendum Eccleſiarum prophanatores adducit; ad quod idem propoſitum admirabilem quamdam refert Hiſtoriam. Prius tamen præmittit, dicens, *Diſcant homines inſenſati ab irrationabilibus creaturis, quantâ veneratione ſit dignum Dominicum Sacramentum, ac cum quanta reverentia, & tremore converſari debeant in Eccleſiis, ubi continuè habetur hoſtia conſecrata.* Deindè de ruſtico quodam avaro, & accumulandis pecuniis avido refert: Quòd is *maleficum conſuluerit, fiducialiter quærens, qua via ditari poſſet; cui maleficus conſilium dedit, quod cùm in Paſchate ſuſciperet Corpus Chriſti, illud ſecretè ex ore extractum, ſervaret in manu, atque in apum alveolo locaret, & ſic cunctæ vicinorum apes ad mellificandum ad ejus alveolum convenirent; Quo facto, audi mirabile dictu: Apes Ruſtici cum apibus vicinorum Eccleſiunculam cum altari de ipſa cera Sanctiſſimo Sacramento mirando artificio conſtruxerunt; Conſummato jam tempore venit ruſticus mel quærens in alveolis, & vaſa reperit vacua, miranſque devenit ad alveolum, in quo poſuerat Dominicum corpus, audit apes mirabilibus melodiis circumquaque in aëre reſonantes, cùmque appropinquaret ad locum, ubi erat Dominicum Sacramentum, ſubito quodam impetu vindicandi, omnes illæ apes irruerunt in eum aculeis ſuis illum cunctis viribus ſuis affligentes.* Tunc ruſticus criminis ſui enormitatem agnoſcens, & compunctus ad confeſſionem recurrit, delictumque ſuum pariter, & miraculum manifeſtavit. Cùmque populus ad honorandum Sanctiſſimum Sacramentum ad locum illum accurriſſet, & ad alvear, in quo repoſitum erat, acceſſiſſet, *elevabantur apes mirabilibus melodiis, & concinnentibus choris in aëre jubilabant. Sacerdote itaque reverenter proſpiciente in alveolum, cernit in eo Eccleſiunculam ceream cum altare miro artificio ab apibus fabrefactam, & ſuper altare reſidere Sanctiſſimum Sacramentum; ſtupet Sacerdos, cunctique admirati replentur devotione, extrahentes prædictam Eccleſiam cum Dominico Sacramento, & debita devotione ad Eccleſiam transferentes pro ſummis reliquiis ſervaverunt.* Tandem verò Sanctus Bernardinus narrato hoc miraculo his verbis concludit: *Ex hoc manifeſtè apparet, quâ reverentia, & timoroſa devotione aſſiſtere habent omnes Eccleſiis, in quibus adeſt Dominicum Sacramentum.* Quantum autem populus Chriſtianus à Deo dilectus, ſummiſque beneficiis honoratus, præ cunctis aliis ad hanc venerationem exhibendam deberet eſſe ſollicitus?

7 *Quid eſt, quòd dilectus in domo mea?* Hæc ultima verba, ſcilicet, *in domo mea*, malitiam irreverentiæ, qua Deus in propria domo ſua, & velut in faciem contemnitur, mirè aggravant. Et ideò Deus hiſce verbis dicere velle videtur: Non hic conqueror de impudicitiis, & inhoneſtate, quam laſcivi committunt in proſtibulo, nec de injuſtitiis, quæ in tribunalibus fiunt, nec de invidorum murmurationibus, & detractionibus, quæ fiunt in aulis, nec de extorſionibus, & rapinis, quæ paſſim, & ubique locum habent, ſed de illis iniquitatibus, & ſceleribus, quæ locorum ſacrorum prophanatores in domo mea impudenter attentare præſumunt. David proindè de illis, qui in locis ſacris irreverentes ſunt, loquens, divinam ſuper eos juſtitiam his verbis implorat: *Leva manus tuas in ſuperbias eorum in finem*; aſſignatque rationem valdè conſiderabilem, ex qua clarè agnoſci poteſt, quàm ſint ſeveriſſimo ſupplicio digni, qui DEO in propria domo injurias irrogant; Dicit enim. *Quanta malignatus eſt inimicus in ſancto? & gloriati ſunt, qui oderunt te in medio ſolemnitatis tuæ.* Quænam enim eſt illa malignitas, quòd Chriſtianus aliquis ad hoc, ut Dæmoni capitali locorum ſacrorum inimico (utpotè à quibus ſe excluſum videt, quæque inſtructiſſimum adverſus ſuam tyrannidem novit eſſe armamentarium) complaceat, illos in Eccleſia criminum exceſſus committit, quos alibi impunitus committere poſſet? Numquid igitur in plateis, foris, & aliis locis publicis loca deſunt, in quibus laſcivos tuos obtutus lubricis objectis exſatiare, nundinas agitare, diſcurſus obſcœnos, & illicitos miſcere poſſis, abſque eo, quòd ad illa perpetranda in Eccleſiam, quæ domus Dei eſt, venire neceſſum ſit? *Quanta malignatus eſt inimicus in ſancto?* Poterant quippè detractiones illæ, illa vindictæ machinamenta, nec non & omnia alia peccata alibi commiſi; at non verò malignus, qui domum DEI cane, & angue pejus odit, in hoc unicè connititur, ut Chriſtiani in ejuſcemodi ſacris locis reos ſe, & culpabiles efficiant, quia illos non ſolùm peccatores, ſed & ſacrilegos efficere amat. Parum nimis eſt, quod Salvianus dixit, dum ait: *Eccleſias, vel potiùs templa, atque altaria Dei minoris reverentiæ quidam habent, quàm cujuslibet minimæ, ac municipalis judicis domum.* Parum nimis, inquam, dixit, quia ejuſmodi ſacrilegi longè minorem reſpectum templo deferunt, quàm proſtibulo; in hoc enim frequenter ob certos quoſdam reſpectus humanos, ne ſcilicet ſibi ex concurrentium zelotypia aliquam inimicitiam concilient, à propriorum appetituum proſecutione deſiſtunt, cùm tamen nullum protius Eccleſiæ reſpectum deferant; adeòque Dæmone ſe deteriores eſſe probant. Teſte namque Apoſtolo, Dæmones infernales in ipſo quoque inferno ad prolationem nominis JESU genua ſua flectunt: *Ut in nomine JESU omne genu flectatur, cæleſtium, terreſtrium, & infernorum*: at verò hi, ut per experientiam videmus, in domo propria DEI, genua ſua non ſolùm non flectunt, verùm etiam ſacratiſſimo Corpori Chriſti dorſum ſuum obvertunt, & ideò erga illum ipſis quoque ſpiritibus infernalibus irreverentiores exiſtunt. Optimè proindè Divus Chryſoſtomus illos interrogat, dicens: *An non habetis domos ad nugandum? An DEI Eccleſiam deſpicitis, & eos etiam corrumpitis, qui volunt eſſe modeſti, & quieti?* Porrò in Eccleſia primitiva ob continuas perſecutiones nullæ adhuc Eccleſiæ publicæ erectæ erant, prout poſtea Conſtantini Magni tempore factum fuit, ac proindè domibus vice templorum utebantur. Unde Divus Chryſoſtomus ita ſcribit: *Tunc etiam domus erant Eccleſia, nunc autem etiam Eccleſia eſt domus, vel potiùs quavis domo deterior; nam in domo quidem benè conſtitutum videris ordinem; nam Domina quidem domus ſedet in ſede, cum omni honeſtate, modeſtia, & decore, & ancillæ texunt cum ſilentio, & ſinguli ex famulis in manibus habent, id quod eſt eis mandatum; hic autem multus eſt tumultus, magna confuſio, & à caupona nihil noſtra differunt, tantus eſt riſus, tanta perturbatio.* Rabanus quoque ait: *Quid prodeſt audacter ingredi limen domus DEI, erecta cervice ſtare, & non ſolùm cor, ſed & manus*

Quam grave ſit ſcelera in Dei domo committere.

Pſ. 73. 3.

Salvian. l. 3. de guber.

Phil. 2. 10.

D. Chr. h. 36. in 1. ad Cor.

D. Chryſoſt.

Raban. l. 4. in Jerem. c. 7.

Digitized by Google

nus habere pollutas, furto, homicidio, adulterio, perjurio, ſacrilegio?

Graviora ſūt ſcelera, quæ in templis committuntur.

8 Atque hinc eſt, quòd Deus lamentatur, dicens: *In domo mea fecit ſcelera multa.* Etenim ſi in Eccleſiis defectus aliquis per ignorantiam, vel per inadvertentiam committeretur, eſſet is adhuc excuſabilis; at verò ita ſe res non habet, & ideò culpas, quæ in ejus domo committuntur, tametſi aliàs culpæ ſint non adeò graves, *ſcelera* vocat, quia ut in ſequenti diſcurſu dicemus, ſanctitas loci culpam in eo commiſſam maximè aggravat. Sanctus Ambroſius in quodam ſermone contra nonnullos in Eccleſia irreverentes, damnum, & ſtultitiam illorum graviter perſtringit, dicens: *Eos cum parvo peccato ad Eccleſiam venire, & cum peccatis multis de Eccleſia recedere.* Contra ſimiles DEUS valdè lamentatur, tamquam qui ipſum peccatis ſuis ſervire faciunt: *Verumtamen me ſervire feciſti in peccatis tuis.* Multi enim ſunt, qui in hanc, vel illam domum, ut illicitis deſideriis ſuis frui poſſint, ingredi non audent, ut hujus, vel illius mulieris pudicitiæ inſidientur, ac proindè Eccleſiis abutuntur, ut in illis per obtutus, geſtus, & verba obſcœna illius ſibi nundinentur honeſtatem, hacque ratione Deum, & domum ejus ſacroſanctam peccatis ſuis ſervire faciunt.

S. Ambr. t. 3. ſer. 33.

Iſ. 43. 24.

Act. Eccleſ. Medio 17. pag. 1040.

9 Meritò igitur Sanctus Carolus Borromæus in ſupradicta Epiſtula Paſtorali contra ejuſmodi lamentatur, dicens: *O nimiam miſeriam! quantum amiſimus, & retroceſſimus à bonis morum noſtrorum inſtitutis, ſanctiſque ipſorum moribus.* Parum hodie diſcriminis facimus inter domum Dei, & quemlibet alium locum prophanum, atque ideò in Eccleſia inter pleruſque ſermo tantum eſt de novellis, lucris, negotiis, litibus, matrimoniis, contractibus, & ſimilibus ejuſdem generis prophanis rebus; imò (quod tamen ſine graviſſimo cordis dolore exprimere non valemus) in iiſdem ſacris, & Deo dicatis locis de modo honeſtarum mulierum pudicitiam expugnandi ſæpiſſimè ſermones miſcemus, neque illas in eadem Eccleſia per oculorum laſcivos nutus, & verba impudica moleſtare non deſinimus; neque tandem quicquam eſt adeò prophanum, aut malum, de quo ab illis in Eccleſia non miſceantur colloquia, aut modus illud exequendi non excogitetur. Mos quoque in eodem loco rationem aſſignat valdè conſiderabilem, ob quam ſimiles Chriſtiani adeò temerè, & arroganter DEUM in domo ſua propria verbis his injurientur, & contumelia afficiant; Ad quæſitum namque à principio propoſitum: *Quid eſt, quòd dilectus meus in domo mea fecit ſcelera multa?* reſpondet dicens: Et quid mirum eſt, quòd homo in Eccleſia materiali Deo dicata irreligioſum, & indevotum, ac irreverentem ſe exhibeat, quando corpus, & animam ſuam, quam Sanctus Paulus templum Spiritus Sancti appellat, prophanare non erubeſcit, illudque ſæpènumero Dæmoni dedicat? Hæc igitur unica cauſa eſt tot malorum, hinc naſcitur, quòd DEUM in Eccleſiis ſuis inhonorent, & injuria afficiant, quia ſcilicet ipſum à ſpirituali animarum ſuarum templo penitus excluſerunt. Quomodò enim illi curant, ut ſint unus ex vivis lapidibus illis, quibuſcum in æterna gloria cœleſtis illa Jeruſalem, unum illud, & æternum DEI templum fabricandum, & erigendum erit: ſi hic in terris corpus, & animam ſuam, quæ templa ſunt DEI vivi, Dæmonum templa eſſe fecerunt? Hucuſque verba ſunt Sancti Caroli Borromæi Sanctiſſimi Archiepiſcopi Mediolanenſis. Ex quibus liquidè deducitur, ideò devotionem in Eccleſiis nullum apud Chriſtianos locum habere, quia videlicet timor DEI apud illos locum non habet, vel quia corporum, & animarum ſuarum templa myſtica omnis generis turpitudinibus dehoneſtant, & prophanant; ſiquidem, ut ſuo loco videbimus, tales ſacrilegi homines, impii, & peſſimi ſunt, omnemque Dei timorem penitus amiſerunt.

DISCURSUS VIII.

ARGUMENTUM.

Sanctitas ſacris locis debita culpam eadem prophanantis irremiſſibiliùs aggravat.

THEMA.

Vidi abominationes peſſimas, quas iſti faciunt. Ezech. 8. verſ. 9.

Circumſtantia loci peccatū aggravat.

1 DEus non ſine myſterio Ezechielem Prophetam ſacrilegia abominanda, quæ in domo ſua committebantur, videre jubens, uſus eſt dictione illa: *Hic*, quia circumſtantia loci ſacri deteſtabiliorem efficit peccati reatum. Nec ſufficit illi, quòd peccata *abominationes* vocaverit, ſed inſuper illas *abominationes peſſimas* appellat: *Vidi abominationes peſſimas, quas iſti faciunt.* Paulò ante enim dixerat: *Fili hominis, putaſne vides tu, quod iſti faciunt, abominationes magnas, quas domus Iſrael facit hic, ut procul recedam à ſanctuario meo?* Nec mirum, quòd peccata in templo commiſſa *abominationes magnæ* appellentur, quia Philo Hebræus dicit, magnam eſſe differentiam inter peccata, quæ intra domos privatas committuntur, & alia, quæ fiunt in locis ſacris: *Quamdiu intra privatos parietes, locaque prophana continentur, minus peccare mihi videntur: ubi vero turpitudo torrentis in morem populans omnia, vel ſacratiſſima templa irrumpit, quicquid in his ſanctum eſt, ſternit.*

Philo Hebr. lib. de Cherub.

Levit. 5. 15. Probatur.

2 Deus noſter in cap. 5. Levitici hoc ſacrificium, & oblationem ordinavit: *Anima ſi prævaricans ceremonias, per errorem in his, quæ Domino ſunt ſanctificata, peccaverit, offeret pro delicto ſuo arietem immaculatum de gregibus, qui emi poteſt duobus ſiclis, juxta pondus Sanctuarii.* In capite autem ſexto ſequente Moyſes aliam quamdam oblationem à Deo præſcriptam refert, pro injuria proximo illata faciendam: *Pro peccato ſuo offeret arietem immaculatum de grege, & dabit eum Sacerdoti juxta æſtimationem, menſuramque delicti.* Circa cujus utriuſque oblationis inſtitutionem quærendum venit, cur in primo tantùm caſu, non verò in ſecundo ſicli ſanctuarii mentio fiat? quidnam enim hæc denotat differentia? Sed in promptu eſt reſponſio, quia in primo caſu error contra eum militat, qui res ſacras irreverenter tractat, licèt etiam per errorem id fiat, non verò per malitiam, & ideò Origenes conveniens omninò fuiſſe dicit, ut illud peccatum majori quodam expiaretur ſacrificio, quàm alterum, ejuſque hanc reddit rationem: *Intereſt enim peccare in ſanctis, & peccare extra ſancta.*

Ibid. 6. 6.

Orig. ibi.

Per hæc peccata Divina irritatur juſtitia.

3 Poſtquam Deus Ezechieli ſcelera in templo, & in ſanctuario commiſſa demonſtraſſet, accepta in manu bilance, cum pondere ſanctuarii offenſarum gravitatem exacta trutina ponderavit, & ad Prophetam converſus dixit: *Et dixit ad me? certe vidiſti fili hominis; Nunquid leve eſt hoc domui Juda, ut facerent abominationes iſtas, quas fecerunt hic? quia replentes terram iniquitate, converſi ſunt ad irritandum me.* Ubi notandum, quòd Deus expreſsè proteſtetur, quòd per hæc peccata divina irritetur juſtitia, totuſque mundus malignitate, & impietate repleatur.

1. Reg. 2. 17. Quo ſtrictior locus eo gravior offenſa.

4 Filii Heli ab ipſomet Spiritu Sancto enormes fuiſſe peccatores declarantur: *Erat peccatum puerorum grande nimis*; atque ideò dum caput, in quo hoc refertur, nondum finitum eſſet, ecce ita Dei per ſeveriſſimorum ſuppliciorum fulmina ſuper ipſos cecidit: *In die uno morientur ambo.* Sed dicite ſodes, quodnam vel quale erat hoc peccatum? Quia nimirum oblationes, quæ ad tabernaculum portabantur, rapiebant, ac proindè non ſine myſterio ſacer textus ſubjungit: *Peccatum puerorum erat grande nimis coram Domino.* Siquidem hanc extorſionem in facie tabernaculi committebant; & ſic *retrahebant homines à ſacrificio Domini.* Multa enim ſunt peccata, quæ aliàs diſſimularentur, quæ tamen ſi in Domo Dei committantur, ſeveriſſimè à Deo puniuntur; nam ut Sanctus Thomas de Villanova in concione quadam in Dedicatione Eccleſiæ dicit: *Quantò ſanctiora ſunt templa, & ſacratiora, tantò deteriora, & graviora ſunt ſacrilegia! audiat hoc omnis Chriſtianus.* Hinc eſt, quòd Sanctus Hieronymus calamum ſuum exacuerit in epiſtola quadam contra Sabinianum conſcripta, eò quòd ſanctimonialem quamdam monaſterii, præſepio Salvatoris Bethlehemitico vicini, ad illicita tentaſſet; Dicit enim inter cætera: *Paveo, & perhorreſco ponens tibi ante oculos opus tuum: Inter oſtia præſepis Domini, amatorias litteras ſolvebas in choro pſallentium, & impudicis nutibus loquebaris? Proh nefas! non poſſum ultra progredi.* Ideò

v. 34.

v. 17.

S. Th. de Vill. conc. 10 ſer. in Dedicatione Eccleſiæ.

S. Hier. ep. 48. cont. Sabinian.

etiam S. Bernardinus monet, quòd quantò ſanctior locus eſt, in quo Deus offenditur, tantò quoque gravior, & inexcuſabilior culpa ſit, quæ inde contrahitur: *Quantò ſanctior locus eſt, tantò ibi commiſſa gravior eſt offenſa.*

Qui in templis peccant difficulter conſequuntur veniam.

5 Ponderatione digniſſima eſt illa de Chriſti in deſerto tentatione Hiſtoria Evangelica. Etenim ſuperbus Lucifer filium Dei humeris ſuis, ut ita loquar, impoſitum ſuper pinnaculum templi collocare præſumpſit. Sed dicite ſodes, quem ob finem id fecit? num fortè ideò, ut ei dicere poſſet: *Mitte te deorſum*? at verò, ſi ſolùm ipſum inde præcipitare intendebat, numquid aliàs rupes, & loca eminentiora, magiſque inacceſſa hunc in finem ſeligere poterat? Scitiſne qualenam ego hac in re cenſeam latere myſterium? *Omnia in ſapientia feciſti*. Etenim Sapientia Incarnata idipſum ad noſtram eruditionem circa ſe fieri permiſit, ut nimirum inde intelligeremus, quòd inimicus tartareus nulli rei tanto cum ſtudio, & induſtria intendat, quàm ut multis animabus præcipitium procurare poſſit. Sed ubi illud exequetur? in locis divino cultui conſecratis, quia ſcit, quòd ſicut is, qui in planitie cadit, magnum aut periculoſum lapſum non facit, benè tamen alius, qui præcipitatur ab alto, & ſublimi loco, ita quoque optimè intelligit, quòd is, qui fragilitatem aliquam in theatris, in proſtibulis, in foro, aut plateis committit, tametſi Deum offendat, facilem tamen reatus ſui conſequetur veniam, non verò item is, qui Deo in faciem, id eſt, in Eccleſia, & Domo ſua propria injuriam infert.

Pſ. 105. 19. Hoc peccatū abominatio apud Deum.

6 Deus olim per Pſalmiſtam lamentabatur, dicens: *Fecerunt vitulum in Horeb, & adoraverunt ſculptile*; ſed numquid abundè ſuffeciſſet, ſi dixiſſet, illos vitulum adoraſſe, vel altare vitulo erexiſſe? Cur igitur ulteriùs uno, eodemque tempore locum, ubi hoc fecerant, tam accuratè ſpecificat? Sciendum igitur eſt, quòd *Mons Horeb* ex veri Dei in eodem præſentia ſanctificatus fuerit, ibidemque iis legem ſuam tradiderit, in qua inter cætera vetabatur: *Non facies tibi ſculptile*. Quòd verò aliquis idola in foris, in theatris, vel in proſtibulis adoret, tolerabilius eſt, quàm ſi in Eccleſia hoc faceret, ubi Deus quotidiè tot diverſis modis beneficia nobis quotidiana confert, ubi quoque non deſunt Miniſtri Evangelii, qui ex parte Dei prophanatoribus ſimilium locorum pœnas, & ſupplicia debita comminentur, quique fidelibus obſequium, & reverentiam Eccleſiæ debitam zeloſè inculcent. Optimè igitur Joannes Gerſon Cancellarius Pariſienſis ait: *Affectiones perverſa, quæ ſeparant à Deo, damnabiliter fiunt ubique, damnoſius in Eccleſia, negationes præterea ſæculares olim fiebant in templo Jeroſolymitano, diſplicibiliter Chriſto, hoc ex ſuo zelo ſubvertente cathedras nummulariorum apparuit, nunc diſplicibilius fiunt in templis ſuis, in quibus myſteria magis ſpiritualia convenit celebrari*. Deus porrò in Ezechiele variis in occaſionibus delictum populi ſui mentionem facit: verumtamen illa nuſquam abominationes appellat, tametſi etiam in nonnullis locis de ejus idololatria diſſerat. Cur igitur ſolùm in hac occaſione irreverentiæ locis ſacris irrogatæ peccato, deteſtabile hoc nomen attribuit? nimirum ut tantò vivaciùs nomen hoc obſervetur, & caveatur, & ponderetur peccati hujus enormitas, & gravitas, credaturque ſacrilegia hæc eſſe *abominationes peſſimas, quas faciunt hic*, id eſt, in Sanctuario meo, & coram facie mea, cum ſumma dignitatis meæ injuria.

Exod. 20. 4.

Gerſon t. 2. de vit. Cler.

7 Sanctus Auguſtinus ad laſcivos, & licentioſos illos juvenes ſe reflectens, de quibus in libro Sapientiæ fit mentio, quique inter ſe dicebant: *Nullum pratum ſit, quod non pertranſeat luxuria noſtra*, ita ſcribit: *Illi cum de ſua luxuria cogitarent, delitioſorum agrorum ſolitudines meditabantur, dicentes: Nullum pratum ſit, quod non pertranſeat luxuria noſtra, quomodo ergo parceret Chriſto, ſi eum inveniſſet in terra, qui quidem non ſolitaria prata irritandis libidinibus ſuis, ſed frequentiſſimas Eccleſias elegit regnantis in Cœlo?* David qui tot annis continuus vitam prorſus immaculatam tranſegerat, neſcio quomodò in illud cum Bethſabæa commiſſum adulterium inciderit; ut verò, quod magis mirandum venit, hoc eſt, quòd ſcilicet ob hoc peccatum tanta cum ſeveritate caſtigatus fuerit, non obſtante quòd aliàs hoc de illo Scriptura perhibuerit teſtimonium, quòd ſcilicet vir eſſet ſecundùm cor Dei. Legantur horrenda ſupplicia, quæ eidem ex parte divinæ juſtitiæ à Nathan annuntiata fuere, qui vix dum illum reprehendiſſet, ſtatim reſipiſcens auſteriſſimam cœpit agere pœnitentiam. Quænam verò tam ſeveræ punctionis ratio fuit? Scitis quid ad hoc quæſitum reſponderi poſſit? Nimirum idipſum, quod Nathan ei dixit: *Quare contempſiſti verbum Domini, ut faceres malum in conſpectu meo?* Sed qua ratione David in conſpectu Domini adulterium commiſiſſe dici poteſt? Pro hujus intelligentia obſervandum, quòd David arcam, ſive tabernaculum in palatium ſuum regium deportari fecerit, hoc autem ei fræni loco eſſe debebat, ne locum illum prophanaret; licèt enim arca non in eodem conclavi cum David, ſed procul ab eo ſecluſa eſſet, attamen intra ejuſdem palatii diſtrictum aſſervabatur recondita. Hinc eſt, quòd errorem ſuum deplorans, eumdem per hanc circumſtantiam aggravatum fateri ſolitus fuerit, dicendo: *Malum coram te feci*. Imò verò ut Chriſtus apud S. Matthæum dicit: *Qui jurat in altari, jurat in eo, & in omnibus, quæ ſuper illud ſunt, & quicumque juraverit in templo, jurat in illo, & in eo, qui habitat in ipſo*; ita quoque aſſerere poſſumus, quòd quiſquis in Eccleſiam peccat, peccat quoque immediatè contra Deum, qui in ea præſens adeſt, juxta illud: *Dominus in templo ſancto ſuo*; ipſumque Deum in faciem ſuam offendit; ideòque ſe cum impiis illis excuſare nequit, qui dicebant: *Circa cardines cœli perambulat, & noſtra non conſiderat*. Neque dicere poſſunt cum laſcivis illis ſenioribus Judicibus: *Quis nos videt*: Si enim Chriſtiani ſunt, Chriſtum in Altaris Sacramento præſentem eſſe, aut Eccleſiam veram, & propriam ejus domum eſſe diſſimulare non poſſunt, utpotè de qua Pſalmiſta ait: *Elegit eam in habitationem ſibi*. Et iterùm: *Tu autem in ſancto habitas, laus Iſrael*.

S. Aug. ſerm. 246. de temp. Peccatum Davidis aggravatum eſt, quia commiſſum in domo ubi Arca erat.

2. Reg. 12. 9.

Pſ. 50. 6.

Matt. 23. 20.

Pſ. 10. 5.

Job 22. 14.

Pſ. 131. 13. Pſ. 21. 4.

8 Aggravat præterea malitiam noſtram notitia, qua certi ſumus, quòd Deus Eccleſiam eo fine elegerit, ut inibi honoraretur, & glorificaretur à nobis. Unde Pſalmiſta dicebat: *Domine dilexi decorem domus tuæ, & locum habitationis gloriæ tuæ*; *ubi habitans glorificaris*, inquit Interlinearis, *ut non ſibi, ſed tibi detur gloria, & ideò non ſimpliciter habitationis, ſed ubi habitat gloria*. Ex quo enim in locis ſacris gratiam accipimus, conſequenter etiam gloriam nos ibidem accipere dici poteſt; quænam verò eſt temeritas, quòd in iiſdem locis Regem gloriæ non ſolùm non glorificemus, ſed & injuriemur, & offendamus eumdem? Quid ſi aliquis, qui ob debitum unius integri millionis in carcere inter vincula, & catenas emori debuerat, à Principe aliquo loco carceris multis afficeretur beneficiis, ſcilicet vel ſatisfaciendo pro debito illius, vel illud ei liberaliter condonando, & inſuper integro Regno augeretur: is autem poſtea adeò ſe erga benefactorem ſuum ingratum exhiberet, ut eum contumeliaretur, & in propria regia, in qua tot fuerat beneficiis cumulatus, mortaliter vulnerare non dubitaret, numquid talem non ſolùm uno, ſed millenis infernis dignum eſſe diceres? Hìc autem caſus in Chriſtianis *in terminis accidit*, utpotè qui Deum quotidiè in ſua Eccleſia graviter offendunt, & contumeliantur, in qua Deus illis peccata ipſorum toties dimiſit, & in qua Regnum Cœlorum, quod jure amiſerant, denuò recuperarunt.

Pſ. 25. 8.

Interlin. ll

Quanta ſit temeritas in templis peccare.

8 Licèt DEUS multa peccata graviſſima hactenus diſſimularit, adeò ut nullum iis immiſerit ſupplicium, ſed cum patientia, & longanimitate in alteram uſque vitam vindictam illorum ſuſpenderit; attamen iræ ſuæ fulmina ſuper filios Aaron Nadab, & Abiu repentè immiſit. Sed in quanam re conſiſtebat illorum tranſgreſſio? nimirum ignem ſacrum thuribulo ſuo imponere negligentes, uſi ſunt igne prophano, ac proindè ſubitò lapſus eſt ſuper eos ignis de cœlo, qui eos penitus exuſſit, fuitque inſuper ad exaggerandum ipſorum exceſſum, & peccati commiſſi enormitatem, patri aliiſque omnibus prohibitum, ne ob hanc infelicem filiorum ſuorum mortem vel unicam effunderent lacrymæ ſtillulam. Ecce tibi qualiter peccata, cæteroquin facilè condonabilia, ex eo tamen, quòd fuerint in loco ſacro commiſſa, à Deo irremiſſibilia eſſe declarentur, caſtigenturque ſeveriſſimè. De quibus D. Chryſologus ait: *Dum contaminare externo igne altaria præſumunt, ipſius altaris conſumuntur incendio, ut ſumerent de ſacrificio pœnam, qui fecerant de propitiatione peccatum*.

Hujuſmodi peccata Deus graviſſimè punit. Levit. 10. 1.

D. Chryſ. ſer. 26.

10 Dic ſodes, quænam ſit cauſa, quòd Lucifero ſubitò ut peccavit, ſine ulla remiſſione apertus eſt Infernus,

Quantò locus ſanctior, tantò offenſa gravior.

nus, unde nunquam per totam æternitatem aditum ha-
biturus eſt ad veniam, cum tamen mox ut protoparens
noſter ceciderat, Deus in medio Paradiſi terreſtris co-
ram ipſo comparuit, ut eum invitaret ad pœnitentiam,
divinæque miſericordiæ brachia ad eum amplexandum
panderet, unde Sancta Mater Eccleſia canit: *De paren-*
Hymn. Eccl. *tis protoplaſti fraude factor condolens, quando pomi noxia-*
lis morſu in mortem corruit, ipſe lignum tunc notavit,
damna ligni ut ſolveret? Scitiſne quid, ad hoc dubium
reſponderi poſſit? Quantò locus ſanctior eſt, tantò ibi
commiſſa gravior eſt offenſa. Legatis diſcurſum, quem
Ezechiel cum Lucifero miſcuit. Inter cætera enim in-
Ezech. 28. 16. venietis, quod dixerit ei: *In multitudine negotiationis tuæ*
repleta ſunt interiora tua iniquitate, & peccaſti, & ejeci te
de monte Dei. Peccavit ergo Lucifer, ſed in cœlo, in fa-
cie Altiſſimi; ac proindè hæc culpa pondere ſanctuarii li-
brata, tantum viſa eſt in ſe pondus habere, ut nec cœlo-
rum ſoliditas viſa fuerit ſufficiens, quæ tanti ſceleris gra-
vitatem ſuſtinere poſſet, ac proindè in abyſſum uſque
prolapſus eſt. Porrò per montem Dei, ſive montem ſan-
ctum, Eccleſia intelligitur. Unde Sacerdos ad altare
aſcendens, hæc verba recitat: *Ipſa me deduxerunt, & ad-*
Pſ. 42. 3. *duxerunt in montem ſanctum tuum, & in tabernacula*
tua. Et Div. Chryſologus opportunè ad propoſitum no-
D. Chryſ. ſer. 26. ſtrum, dicit: *De cœlo cadit, in cœleſtibus qui delinquit,*
deſperatus incurrit, qui in ipſis dominantis oculos offendit,
& excuſatione caret, qui facinus ipſo judice teſte commit-
tit; aut quam defenſionem ſperat, quod teſtimonium con-
ditoris accuſat? Sic Diabolus cùm eſſet Angelus, & in
cœlo, & coram Deo ſemper clariſſimus verſaretur, dum in
Dei ſuperbit aſpectu, lapſus ad terram, ad tartara deje-
ctus, in Diabolum mutatur ex Angelo.

In domo Dei ſcelera perpetrare aggravat peccatum. 11 Præter conſiderationes in diſcurſu præcedenti ſu-
per textum Jeremiæ ſuperiùs adductum factas, extra
propoſitum me non abiturum cenſeo, ſi alias quoque à
Jer. 11. 15. ſacris Expoſitoribus in medium productas, hoc loco ex-
poſuero: *Quid eſt, quod dilectus meus in domo mea fecit*
Hugo Card. *ſcelera multa?* *Quaſi dicat,* inquit Hugo Cardinalis:
Magnum eſt hoc ſcelus, etiam in domo mea me inhonora-
re, facit ſcelera multa, ibi colendo, & venerando. Etenim
idola adorare, abominatio quidem eſt valdè deteſtabilis,
longè tamen deteſtabilius quid, eſt illa adorare, aut cul-
tum religionis illis exhibere in altaribus Deo conſecratis.
Illam laſciviam, quam in Eccleſia exerces, minori cum
culpa in proſtibulo exercere poteras, ut quid ergo in Ec-
cleſiam contendis, ut illam tot obtutibus, cogitationi-
bus, geſtibus, nutibus, & verbis, & ſæpè etiam actibus
obſcœnis prophanes, atque contamines? Poſtquam Sal-
4. Reg. 17. 25. manasar Rex populum Hebræum ad nihilum redegiſſet,
illumque in Babyloniam ſecum captivum abduxiſſet, ne
regio ipſorum ab habitatoribus vacua remaneret, mul-
tos eò miſit Babylonios, qui aliis negotiis, quàm fabri-
candis idolis intenti non erant: *Sed immiſit eis Dominus*
leones, qui interficiebant eos; at verò, obſecro vos, di-
cite, numquid hi genibus coram falſis ſimulachris fle-
ctendis in Babylonia aſſueverant? cur igitur ibi non ca-
ſtigabantur, hic verò tam horrendo ſupplicio in eos ani-
madvertitur? Scitiſne quo myſterio id factum fuerit? ni-
mirum quia in Babylonia idola adorare minus malum
erat, quam idipſum in Palæſtina facere, ubi præ cunctis
aliis mundi nationibus ſolus verus Deus adorabatur:
Notus in Judæa Deus. Hinc igitur culpa, & peccatum
ipſorum aggravatur, licèt aliàs alibi quoque Idololatræ
Iſ. 26. 10. fuiſſent: *In terra ſanctorum iniqua geſſit, & ideò non vi-*
debit gloriam Dei. Et ideò circumſtantia aggravans ex-
primitur, quando Deus apud Jeremiam dicit: *Dilectus*
meus in domo mea fecit ſcelera. Et ideò Deus noluit, ut
ad divinam ſuam implorandam clementiam Propheta
pro illis oraret. Unde Gloſſa ait: *Præcipitur Propheta,*
Gloſſ. ord. Jerem. ib. *ne pro eis oret, in quos eſt jam conſummata ſententia, ne*
videatur oratio ejus infirma: Et ne aſſumas pro eis laudem,
quaſi dicat, ne replicando veteris hiſtoriæ clementiam,
qua miſereri ſoleo, & laudando meam nitaris mutare ſen-
tentiam. Et Lyranus pariter: *Tu ergo Jeremia noli orare*
Lyran. ib. *pro populo hoc, quaſi dicat: Non eſt dignus, ut preces tuæ*
pro eis exaudiantur, ſpecialis ratio ad hoc ſubditur: Quid
eſt, quod dilectus, id eſt, populus Iſrael à me ſpecialiter
electus, in domo mea, id eſt, in templo meo nomini con-
ſecrato, fecit ſcelera multa? Porrò dilectum nominat ip-
ſum, ad majorem ejus confuſionem: *Incraſſatus eſt*
dilectus, & recalcitravit, ſicut lumen ejus, ita & tene-
bræ ejus; nam juxta proportionem luminis, quod Deus
illi communicavit, & beneficiorum, quibus à Deo eſt
adauctus, rigoroſius, & ſeverius ſuper ipſum deſcendet Deut. 32. 15. Jerem. 19.
ſupplicium. Pagninus legit: *Quid eſt dilecto meo ultra*
in domo mea, cum fecerit abominationes multas? Quaſi
diceret. Qua fronte in domum meam pedem inferre au-
des, in qua tot execrandas commiſiſti abominationes?
Quis audax adeò, & temerarius erit, ut qui in ante-
camera magni alicujus Regis, ad inferendam Regi ne- Pagninus.
cem gladium ſtrinxerat; nihilominus adeò ſit effrons, &
impudens, ut in ejuſdem Regis conſpectum ſeſe iteratò
præſentare non erubeſcat? Chriſtiani Deum in domo ſua
mortaliter offendunt, ipſumque in domo ſua contume- Chriſtianorum quotidiana irreverentia.
liantur, contemnunt, vilipendunt, & tamen poſtea eò
regredi præſumunt, non jam dico ad poſcendam delicti
ſui veniam, ſed ad nova ibidem ſcelera perpetranda?
Alius quidam interpres ſuper hunc textum ita ſcribit:
Quid venit in mentem dilecto meo, ut faciat ipſa? quaſi
dicere vellet. Quid ex eo, quòd me in domo propria of-
fendat, utilitatis in ipſum redundare poterit? quem fi-
nem ſibi propoſitum habere poteſt, dum me in templo, Andr. Capel. cit. à Gilb. ibid.
non verò in loco prophano, injuria afficit? Num fortè
ipſi plateæ amplæ, fora, domus, ad hunc effectum con-
ſequendum deficiunt? *Quid venit in mentem, ut ipſa fa-*
ciat? Quodnam in eo poteſt habere motivum, quòd ad
locum, ubi potiùs ad ſe mecum reconciliandum conniti
debebat, ad irritandam juſtitiam meam vindicativam
potiùs accedat? Quidnam per hoc intendit, quod in lo-
co, ad quem properare debebat, ad participandum gra-
tias, & bona mea, quæ ibi liberaliſſimè diſpenſare ſo-
leo, per peccata ſua potiùs fulmina iræ meæ in magnam
ſui pernitiem à me extorqueat? *Quid eſt? Quoniam do-*
loſe egit, inquit Pſalmiſta, *in conſpectu meo, ut invenia-*
tur iniquitas ejus ad odium. Genebrardus, & Janſe- Pſ. 35. 3.
nius legunt: *In conſpectu ejus,* id eſt, Dei, ut ſit ſen-
ſus: ex quo Deum in ejus præſentia, & conſpectu of-
fendit, iniquitas ejus non meretur veniam, ſed potiùs
odium ſibi conciliabit. *Ut inveniatur iniquitas ejus ad*
odium.

12 Salvator noſter in Euangelio de populo ſuo gra- Quia Zacharias occiſus fuit inter templum, & altare.
viter lamentatur, dum ſequentia illi verba improperat:
Serpentes, genimina viperarum, quomodo fugietis à judicio
gehennæ? Ideo ecce ego mitto ad vos Prophetas, & Sa- Matt. 23. 34.
pientes, & Scribas, & ex illis occidetis, & crucifigetis,
& ex eis flagellabitis in ſynagogis veſtris. Ecce tibi ma-
litiam, quæ divinam ſuper illos provocat vindictam, Ideo aggravatum peccatum.
quia hæc omnia fecerunt *in ſynagogis,* id eſt, in loco di-
vino cultui perficiendo deſtinato; Moxque ſubjungit:
Ut veniat ſuper vos omnis ſanguis juſtus, qui effuſus eſt ſu-
per terram à ſanguine Abel juſti, uſque ad ſanguinem Za- v. 35.
chariæ filii Barachiæ, quem occidiſtis inter templum, &
altare. Ubi Origenes ait: *Non quaſi filios eorum, qui* Or. Tr. 26. in Matt.
interfecerunt Prophetas etiam Zachariam, exprobrat
Jeſus propter Zachariam, ſed quaſi qui ipſi occiderunt Za-
chariam inter templum, & altare; Unde circumſtan-
tia aggravans eſt, quòd hoc fecerint *inter templum, &*
altare. Etenim quia alii in loco prophano interierunt,
horum mortem ex parte diſſimulavit, at verò quia hunc
Prophetam in loco adeò ſancto occiderunt, ideò ju-
ſtitia ejus adeò magnoperè provocata fuit, ut eis mina-
ta fuerit, quòd *venturus ſit ſuper ipſos omnis ſanguis ju-*
ſtus &c.

13 Similiter quando ipſis Jeroſolymæ deſolationem, Templis irrogatas irreverentias Deus diſſimulare nequit.
& populi illius ſuper omnes totius mundi gentes dile-
cti exterminium prædixit, ſimul etiam eodem tempo-
re cauſam illis declaravit, ob quam illam permiſſurus
ſit DEUS, dum ait: *Cum videritis abominationem de-* Matt. 24. 15.
ſolationis, quæ dicta eſt à Daniele Propheta, ſtantem in
loco ſancto. Ecce tibi ſcopulum, ad quem allidens Jero-
ſolyma, in profundum uſque miſeriarum demerſa fuit;
utique enim divina patientia, & longanimitas contu-
melias ſibi illatas diſſimulaſſet, ſi irrogatæ fuiſſent in
domibus privatis, in tribunalibus, in theatris, in pro-
ſtibulis, at verò in loco ſacro irrogatas diſſimulare ne-
quit. Quòd enim idola erigantur in viis publicis, ma-
lum quidem eſt, at verò in templo Dei idola erigere
malum eſt intolerabile, & ſcelus irremiſſibile, unde il-
lud vocat *abominationem,* non ſimpliciter, ſed *deſola-*
tionis, idque quia *ſtantem in loco ſancto;* Et ſubdit:
Qui legit, intelligat, id eſt, qui hæc divinæ indignatio-
nis exempla viderit, ſe emendet, ac deinceps reſpectum,
& re-

& reverentiam debitam domui, & Eccleſiæ Dei deferre diſcat.

DISCURSUS IX.

ARGUMENTUM.

Noſtra erga loca ſacra irreverentia, per reverentiam, quæ olim tabernaculo, & templo antiquæ legis deferebatur, & alia ſimilia exempla condemnatur, ſimulque domus Dei prophanatores, homines perditæ ſalutis, temerarios, beſtiiſque irrationalibus ſimiles, & atheiſtas eſſe oſtenditur.

THEMA.

Vagenti peccatrici, populo gravi iniquitate, ſemini nequam, filiis ſceleratis, blaſphemaverunt Sanctum Iſrael. Iſa. 1. v. 4.

S. Ber. t. 1 ſer. 19. a 1 c 2. Qui Deũ in templo offẽdunt perditę ſunt ſalutis.

1 S. Bernardinus de Senis haſce Dei apud Iſajam intentatas comminationes ſacrorum locorum prophanatoribus adaptat, prout ex quodam ejus ſermone colligitur, quem ſcripſit adversùs illos, qui erga cultum Dei irreverentes exiſtunt, verè enim tales ſentina quædam ſunt, & fæx omnis iniquitatis. Qui enim Deo ad hoc ſcelus caſtigandum longas eſſe manus ſcientes, ipſum tamen coram oculis ſuis, & in propria ejus domo offendere non curant, quem in injuriandis aliis, iis præcipuè, qui infimæ ſunt conditionis, reſpectum habebunt? Quod argumentum jam dudum à Sancto Ambroſio motum fuiſſe reperio, dum ait: *Impietas mater quædam eſt delictorum, & qui graviora peccaverit, in cætera facilè prolabitur; quomodo enim poteſt ab humanis temperare, qui divina violavit, & hominibus benus eſſe, qui Deum læſit? atrociorem igitur ſcelerum reatum vitia reliqua ſequuntur, quoniam quò flagitioſa propenderint, eò inclinant cætera.* Nullum enim ejuſmodi prophanatores timorem Dei in ſe habent, ſuntque perditæ ſalutis, dum Deum in propria ejus domo offendere non erubeſcunt.

S. Ambr. l. 2. de Abel. 2.

Act. Eccl. Mediol. p. 7. pag. 1040.

2 Sanctus Carolus Borromæus in quadam Epiſtola paſtorali ad populum ſuum clarè oſtendit, quàm ſint omnis divini luminis, & notitiæ Dei expertes, qui ſine ulla reverentia in Eccleſiis divinis officiis aſſiſtunt. Sic igitur Sanctus Archiepiſcopus, & Cardinalis hac de re ſcribit: O quantum mores noſtri ab antiqua majorum noſtrorum pietate, ac puritate diſcrepant, quam in nobis deſiderat Sancta Mater Eccleſia, quamque nos noſtri docuere majores, ac denique ad quam nos, ſi nihil eſſet aliud, obligat, quod gerimus, ac profitemur, Chriſtiani nomen. Nunquam, ò chariſſimi, fuit aut erit tempus ad faciendum talia, qualia ſunt iſta, multò minus ea admittit, quòd modo vivimus, tempus, in quo tot vigent hæreſes, adversùm quas unà cum ſancta Mater Eccleſia credimus, & profitemur, omni honore, & reverentia digna eſſe ſacra templa, & Eccleſias à Spiritu Sancto per ritus Eccleſiaſticos dedicatas, Paradiſumque cœleſtem ſolis comparari bonis operibus, non verò per vitam diſſolutam; ac proindè cum reverentia, & devotione erga res ſacras fidem noſtram factis, & operibus, non verò ſolo nomine profiteri, noſque hæreticis quoad mores apertè contrarios eſſe manifeſtare debemus, & cavere, ne malo exemplo noſtro majorem hæreticis occaſionem præbeamus in ſuis erroribus perſeverandi, ſanctamque Eccleſiam, ejuſque ſacros ritus, & Chriſtianæ pietatis exercitia blaſphemandi, & contemnendi. Ex quibus Sancti Caroli verbis clarè deducitur, quantum hæretici à nobis Chriſtianis, per irreverentiam in ſacris locis exercitam ſcandalizentur. Unde S. Auguſt. illos, qui prope Eccleſias tripudia, & choreas permittunt, reprehendens, ita ſcribit: *Iſti qui ballationes, & ſaltationes ante ipſas Baſilicas exercere non metuunt, etſi Chriſtiani ad Eccleſiam venerint, Pagani de Eccleſia revertuntur.*

Confirmatur Hæretici ſcandalizantur à perverſis Catholicis.

S. Aug. to. 10. ex ſerm. poſt Pent.

Chavaſſ. de prud. l. 1. c. 9. Turcæ nos confundũt.

3 Hac in re ipſimet Turcæ nos confundunt, de quibus author quidam fide dignus ſcribit, quòd in ipſorum Moſcheas ſive templa, canes vel ſimilia animalia conducere nemini liceat, ne fortè ſtrepitum aliquem excitent, aliiſque in ſua devotione diſtractiones pariant. De Sancto Arſenio Abbate legitur, quòd dum laſcivam quamdam fœminam elegantiſſimè adornatam, & comptam vidiſſet, ad ſeipſum reflectens, amarè fleverit, dicens: Hæc mulier tanta cum induſtria ſe exornavit, ut infernum lucraretur, animabuſque deprædandis laqueum deſerviret, ego autem ad lucrandum cœlum animam meam pari cum ſollicitudine exornare negligo. Idem quoque nos Chriſtiani nobis meritò improperare poſſemus, qui libenter nos à Paganis in ſua erga falſos Deos ſuos, qui Dæmones ſunt, devotione ſuperari permittimus, dum nullam curam adhibemus, ut ad minus parem erga verum Deum noſtrum reverentiam exhibeamus. Proſequitur Sanctus Carolus Borromæus in præcitato loco diſcurſum ſuum, & dicit: Certiſſimum, & evidens ſignum, unde animam aliquam omnis erga res ſacras pii affectus expertem eſſe agnoſcere poſſumus, eſt, ſi timorem Dei ſibi ob oculos poſitum non habeat, nullamque propriæ ſalutis curam, & ſollicitudinem gerat, modicamque, vel nullam erga Eccleſias, & ſacra templa reverentiam exhibeat, & multò magis, ſi in iis ea, quæ contra ipſiuſmet Dei honorem pugnant, committere non dubitet. Paulò poſt verò idem facit argumentum, quod paulò ante ex Sancto Ambroſio adduximus; Dicit enim, quidnam ille uſpiam venerabitur, aut ſuſpiciet, qui ſacra loca violare, & prophanare nihil timet, quique verbum Dei, laudes divinas, ſacra myſteria, ſacramenta, ac demum ipſummet tremendum Miſſæ ſacrificium, velut rem inanem pro nihilo habet? Ubinam locorum ſanctè converſabitur is, qui ne quidem in iis locis, ubi Sanctorum aſſervantur reliquiæ, ubi Angeli continuò aſſiſtunt, ubi corporaliter, verè, & realiter præſens eſt Chriſtus, ubi Deus magnificentiam, & gloriam ſuam tot modis manifeſtat, ſe modeſtum, religioſum, & devotum exhibet? Quem ſibi is ex aliis rebus fructum comparabit, qui divinis gratiis tam inſolenter abutitur, qui Eccleſiis, Stationibus, Indulgentiis, Proceſſionibus aliter non utitur, quàm ut ipſi ſerviant in laſciviæ, & diſſolutionis ſuæ commoditatem, & inſtrumentum? Hucuſque S. Carolus.

Vit. S. Arſen. Abb.

4 Enim verò, ut hac de re nonnihil profundiùs, ac diſtinctiùs loquamur, primo loco multorum fidelium irreverentiam, & immodeſtiam conſideremus. Sanct. Bernardus verba Jacob Patriarchæ, quibus cogitans, quòd in illo loco, in quo poſt multa ſæcula templum erigendum erat, ſomno indulſiſſet, ſemetipſum veluti reprehendens ait: *Terribilis eſt locus iſte*, &c. Hæc, inquam, verba melliſſuus Doctor conſiderans, ait: *Terribilis planè locus, & dignus omni reverentia, quem fideles viri inhabitant, quem Angeli ſancti frequentant, quem ſua quoque præſentia Dominus ipſe dignatur.* Iſa. Seraphinos non in cœlo, ſed in templo coram throno DEI ſtantes, non verò ſedentes vidit; Circa quam viſionem Oleaſter ait: *Dicitur eos ſtetiſſe, non ſediſſe juxta Deum, ut ſcias ad irreverentiam Domini pertinere, ſi coram eo in templo irreverenter, & ſine cauſa ſedeas.* Sic quoque in multis aliis ſacræ Scripturæ locis Angeli coram throno Altiſſimi ſediſſe leguntur: *Et omnes Angeli*, inquit Joannes in Apocalypſi, *ſtabant in circuitu throni.* Et Daniel ait: *Decies millies centena millia aſſiſtebant ei*; ac proindè Beatus Petrus Damianus Archiepiſcopum Biſuntinum reprehendit, eò quòd ſæculares, & Clericos in templo, in quo divina celebrantur officia, ſedere permitteret, atque ad viſionem S. Joannis, qui Angelos ſtantes viderat, alludens, ait: *Ubi Seraphim ſedere non audet, ſedet homo luteus.* Ex quibus omnibus ſic licet arguere: Si Sanctus hic Doctor ſedere actum irreverentiæ eſſe cenſuit, quàm igitur illi reprehenſibiles erunt, qui templa ſacra tot modis adeò indignis prophanant? Auguſtiſſimus Rex erat ille, qui dicebat: *Introibo in domum tuam, adorabo ad templum ſanctum tuum in timore tuo.* Similiter tres illi Reges Gentiles, qui tanta cum pompa, & faſtu ex Oriente egreſſi fuerant, tametſi in Bethlehem venientes ſtabulum ingrederentur, ibidemque parvulum in fœno jacentem, totoque corpore præ frigore contremiſcentem conſpicerent, attamen prono corpore ſe coram eo in terram uſque proſtraverunt: *Procidentes adoraverunt eum*, ad confuſionem multorum Chriſtianorum, qui ſcientes, Dei filium ibi verè præſentem eſſe, prout impaſſibilis, & immortalis ad dexteram æterni Patris ſui regnat in cœlis, *& in*

Multorum fidelium ſumma irreverentia confunditur. S. Ber. ſer. 4. de Dedic. Eccl.

Iſa. 6. 2.

Oleaſt. ib.

Apoc. 7. 11. Dan. 7. 10.

B. Pet. Dam. l. 1. Ep. 8.

Pſ. 5. 8.

Matt. 2. 11.

cujus

Digitized by Google

cujus nomini omne genu flectitur, cœleſtium, terreſtrium, & infernorum, tanto tamen cum contemptu terga ipſi vertunt, aliiſque ſimilibus indecentiis, & inurbanitatibus illum vilipendunt.

Act. Eccl. Mediol. pag. 275. Decreta Synod. Senon. 15. 4. c. 2.

5 In Concilio Provinciali quarto à Sancto Carolo Borromæo conſcripto, inter cætera decretum fuit, ut Parochi omni cum ſollicitudine notarent nomina, in Eccleſiis parum reverenter, ac non debita cum veneratione verſantium. In Synodo quadam Eccleſiæ Gallicanæ, cujus canones Conciliis reperiuntur inſerti, hæc verba leguntur: *Cùm Eccleſia cultui divino celebrando, adminiſtrationi ſacrorum, & ſacramentorum, & ad nominis, & auxilii divini invocationem deputentur, hortamur, & monemus omnes, & ſingulos nobis ſubditos, ut quoties ad eas diverterint, ſit humilis, & devotus ingreſſus*. In alia quadam Synodo pariter decretum fuit, ut tres eligerentur perſonæ maturitate, exemplaritate, & prudentia graves, quibus cura per Eccleſiam circumeundi incumberet: *Circumſpiciant quid quiſque agat in Eccleſia, & quomodo ſe gerat à minimo uſque ad maximum, ſi caput aperiat, genua, cum opus eſt, flectat, officio divino animum, & aures adhibeat, ſi orationi incumbat. Agentes contraria, cum aliqua reverentia, & modeſtia objurgent, & ad officium cogant*.

Synod. Rhoto. 1376. c. 14.

Ezech. 8. 16. In lege veteri præceptum circa templi reverentiam facto.

6 Propheta Exechiel inquit: *Introduxit me in atrium domus Domini interius, & ecce in oſtio templi Domini, inter veſtibulum, & altare, quaſi viginti quinque viri, dorſa habentes contra templum Domini, & facies ad Orientem, & dixit ad me: Certè vidiſti fili hominis; numquid leve eſt hoc domus Juda, ut facerent abominationes iſtas, quas fecerunt hic?* Similiter DEUS per Jeremiam lamentatur, dicens: *Vertunt ad me tergum, & non faciem.* Sciendum quoque eſt, in lege antiqua præceptum fuiſſe, cujus mentio fit in Ezechiele, quo mandabatur, ut qui per portam Aquilonarem templum ingreſſi fuiſſent, per meridionalem inde egrederentur, & vice verſa, idque ne tabernaculo, vel ſanctuario terga vertere cogerentur; & tamen nihil aliud reverentia, aut veneratione dignum in tabernaculo illo aſſervabatur, quàm Arca Domini, Manna, Virga Aaronis, Tabulæ lapideæ legis, thymiama, panes propoſitionis, nec quicquam in eo peragebatur præter ſacrificia, eaque vel vitulorum, vel aliorum id genus animalium; ſed quam hæc omnia cum ſacratiſſimo corpore filii Dei proportionem habent, *in quo habitat omnis plenitudo Divinitatis corporaliter?*

Jer. 2. 27.

Ezech. 46. 9.

Hiſtoria.

7 Ex eo quoque, quod in hiſtoriis de mundo novo ſcribitur, clarè deducitur, quàm verum ſit, quòd *multi ab Oriente, & Occidente venient, & recumbent cum Abraham, filii autem regni*, &c. Etenim Cornelius à Lapide de Abyſſinis refert, quòd in Eccleſiis adeò ſint venerabundi, & modeſti, ut nunquam ſe ad ſedendum componant, quantumvis etiam ſenes ſint, & decrepiti. Salmeron circa antiquum templum Jeroſolymitanum obſervat, quòd verſus meridiem erat ſubſellium Iſraelis Regi præparatum, cum ſede ad ſedendum commoda, nulli enim alteri licebat in templo ſedere, præterquam Regi, & Pontifici. Seneca de falſis Diis, qui præterquam Dæmones nihil in ſubſtantia aliud erant, loquens ait: *Egregiè Ariſtoteles ait; nunquam nos verecundiores eſſe debere, quàm cum de Diis agitur: ſi intramus in templum compoſiti, ſi ad ſacrificium acceſſuri vultum demittimus, togam adducimus, ſi in omne argumentum modeſtiæ fingimur, quantò hoc magis facere debemus, cum de Deorum natura diſputamus?* Certè ut frænum aliquod modeſtiæ nobis templum adituris injiciamus, opus erit cogitare, quòd ad illud properemus, vel ab verbum divinum audiendum, vel ad faciendam orationem, vel ut ſacratiſſimum Chriſti corpus recipiamus.

Mat. 8. 11. Corn. à Lap. in c. 3. & 8. Apoc.

Salm. T. 1. Proleg. 42.

Senec. l. 7. nat. Q. c. 30.

Num. 1. 51. Domus ædificare juxta tabernaculũ prohibitum fuit.

8 Quoad antiquum veteris legis tabernaculum ſupremus Legiſlator ita præſcribit: *Cùm proficiſcendum fuerit, deponent Levitæ tabernaculum, cùm caſtrametandum, erigent, quiſquis externorum acceſſerit, occidetur.* Nolebat igitur, quòd ullus alius propinquiùs accederet, præterquam ii ſoli, qui divino cultui conſecrati erant, idque ſub pœna mortis. Nulli quoque præterquam Levitis domus, ſeu tentoria juxta tabernaculum erigere licebat; Imò, ut Cornelius à Lapide ex ſententia Hebræorum refert, habitacula juxta tabernaculum non niſi ad diſtantiam unius milliaris erigere poterant, vel pro majori reverentia tabernaculi non audebant. Nec eſt, quod hoc cuipiam mirum videatur, ſi fiat attenta reflexio ad illam ab Ezechiele deſcriptam DEI querimoniam, qua contra nonnullos lamentabatur, qui domum ſuam domui ſuæ contiguam ædificare præſumpſerant: *Qui fabricati ſunt limen ſuum juxta limen meum, & poſtes ſuos juxta poſtes meos, & murus erat inter me, & eos.* Ubi notanda maximè ſunt poſtrema verba; ſiquidem inter utramque domum, ſacram ſcilicet, & prophanam, murus interjiciebatur, nec conſtat, quòd intra domeſticos parietes peccatum aliquod commiſſum fuerit, & tamen Deus de illorum temeritate conqueritur, eoſque tamquam irreverentes, & ſacrilegos reprehendit: *Polluerunt nomen ſanctum meum in abominationibus, quas fecerunt, propter quod conſumpſi eos in ira mea.* Quid igitur in comparatione illorum de illis diceres, qui ſacroſanctum Chriſti corpus diſcurſibus, aſpectibus, & actibus obſcœnis, & indignis tanta cum irreverentia apertè, & in faciem injuria afficiunt, & vilipendunt? Nullus utique erit adeò arrogans, & inverecundus, qui aulam principis alicujus ingrediatur, ibique ſine ulla ſalutatione in circulum ſe immittat ad detrahendum honori illius, aut malum quidvis de tali Principe loquendum; multò minùs tali Principi manus injiciet violentas, contumeliabitur, aut machinabitur mortem. Et tamen veriſſimum eſt, quòd hæc omnia quotidiè à Chriſtianis exerceantur, qui in ſupremi Regis gloriæ veſtibulum, ſeu antecameram ingrediuntur, ut illi per tot ſcandala, & offenſas mortales impudenter, & ſacrilegè inſultent. *O chariſſimi*, inquit S. Bernardinus, *quanta reverentia, & modeſtia circumſpecta ingredimur, & moramur in aulis Dominorum, ac præſentia Magnatum, ne quicquam irriſione dignum agamus, ſeu loquamur: quantò magis in præſentia ejus, qui eſt Rex regum, & Dominus dominantium?* adducitque authoritatem quamdam Sancti Hieronymi in Epiſtola ad Pammachium, & Oceanum, dicentis: *Timeo, ne quando per riſum introimus Eccleſiam, ſic de nobis rideat Deus, ſicut ſcriptum eſt: Qui habitat in cœlis, irridebit eos, & Dominus ſubſannabit eos.* Magno cum myſterio ſancta ordinavit Eccleſia, ut quotidie fideles in Præfatione verba illa auſcultent: *Quem laudant Angeli, adorant Dominationes, tremunt Poteſtates?* Et quidem, ut credo, Eccleſia idipſum hoc forſitan ea intentione facit, ut reprehendatur per illa verba temeritas, & impudentia Chriſtianorum irreverentium, qui in conſpectu ejus non ſolùm non adorant, aut contremiſcunt, ſed potiùs illum tot fœdis peccatis injuria afficere, & in ejus præſentia effuſè ridere præſumunt.

Ezech. 43. 8.

Impudentia Chriſtianorum.

S. Bern. t. 1. ſer. 20. a. 1. c. 2.

S. Hieron. in Ep. ad Pammach.

Pſ. 2. 4.

Templi prophanatio enorme delictum.

9 Quòd ſi miles aliquis præſidiarius fortalitii alicujus, Principis ſui traditor exiſtens eo tempore, quo alii pro defenſione talis arcis fortiter pugnant, cum inimico de fortalitii paciſceretur deditione, nonne quid talem infamem, omnique acerbiſſimo ſupplicio dignum eſſe aſſeverares? Eccleſiæ noſtræ aſyla ſunt, & loca refugii, in quibus adversùs inimicum infernalem defendimur, in quibus proindè continuò nobis pugnandum eſt *contra ſpiritualia nequitiæ in cœleſtibus; ſumentes ſcutum fidei, in quo poſſitis omnia tela nequiſſimi ignea extinguere*: at verò prophanatores per ſcandala ſua, quæ in iis exhibent, aliud nihil moliuntur, quàm ut inimico in illas aditum patefaciant. Enorme autem proditionis delictum eſt, quòd dum omnes alii orationibus Deum placare nituntur, talis irreligioſus, & indevotus traditor ex altera parte fulmina indignationis divinæ contra nos provocare ſtudeat, & ideò mille infernis digniſſimus eſt. *Unus orans & alter maledicens, cujus vocem exaudiet Deus?* Tametſi enim multi ſint, qui in Eccleſiis Deum per tot reverentiæ, & devotionis actus placare ſtudent, attamen ex quo alia quoque ex parte plurimi ſint, qui ſcandalis ſuis iram Dei provocant, quònam Deum te inclinaturum eſſe putas?

Eph. 6. 12.

Eccl. 34. 29.

S. Cyrill. in Caten. Græc. in c. 2. Joan. Prophanatores expelli debent ut canes.

10 In catena Patrum Græcorum ponderatio quædam adducitur, ad execrandum prophanatorum exceſſum aptiſſima; Eſtque Sancti Cyrilli, dicentis: *Meritè Salvator Judæorum vaſaniam execratur, nec nudis dumtaxat verbis juſtam animi commotionem prodidit, verùm etiam verberibus ſervorum in morem eos duriter, ſed juſte plagis operiendo, ſacris ædibus exturbavit*; circa quæ verba inprimis notandum, quòd Chriſtus ad ſacrilegos illos è templo exturbandos, flagello, ſcutica, vel virga

uſus

Digitized by Google

uſus fuerit, quibus ad canes expellendos, vel ad gentem vilem, ſervos videlicet, & mancipia caſtiganda uti ſolemus. Verè enim tales ſunt, qui Eccleſiis exiguam reverentiam deferunt. Notandum eſt inſuper, quòd illos Sanctus Cyrillus veſanos, i. e. ſtultos appellet: *Veſaniam execratur*, hi enim ſacrilegi non ſolùm timorem Dei penitus amiſerunt, verùm etiam omnis fiunt judicii, diſcurſus, & rationis expertes, qui Deum inhonorant, ipſiuſque iram provocant, in loco, ubi eum tamquam ſummum benefactorem ſuum honorare debebant.
Pſ. 48. ſ. *Comparatus eſt jumentis inſipientibus*. Unde S. Antonius M. prouti de ipſo refert S. Athanaſ. Arrianorum verſus Chatholicorum Eccleſias irreverentiam prævidens, oculis præ lachrymis ſtagnantibus prædixit: *Magnum quoddam, & inauditum univerſis ſæculis imminet nefas; magno ſides Catholica turbine ſubvertetur, & homines jumentis ſimiles Chriſti ſancta diripient. Vidi altare Domini mulorum circumdatum multitudine, qui crebris calcium ictibus omnia diſſipabant*; nam de his, qui erga Eccleſias irreverentes ſunt, cum Davide dicere poſſumus:
Pſ. 31. 9. *Sicut equus, & mulus quibus non eſt intellectus*; Muli enim proprium ſunt ſymbolum laſcivorum, qui præ cunctis aliis in Eccleſia ſcandaloſi exiſtunt.

11 Filii Heli ſummi Sacerdotis in altari tabernaculi
Templi prophanatores athei ſunt. continuò ſacrificia offerebant, cunctaſque cultus divini functiones ſacras adminiſtrabant, & tamen Spiritus
1. Reg. 2. 12. S. illos idololatras, & atheiſtas appellat: *Porro filii Heli, filii Belial, neſcientes Dominum*. Scitiſne cauſam, *Retrahebant homines à ſacrificio*, quia in conſpectu Domini multa extorſionum, & obſcœnitatum ſcelera committebant, atque ideò velut Pagani, omnique lumine, & Dei notitia orbati homines à Spiritu S. reputati fuere; tales quoque ſunt templorum prophanatores; ſi enim credunt (*nam & Dæmones credunt, & contremiſcant*) quòd ſublimiſſimæ cœlorum poteſtates coram Deo contremiſcant, infernaleſque ſpiritus coram ſublimi illa Dei majeſtate ſe inclinent, qua fronte illum non ſolùm non honorare, ſed & contemnere, vilipendere, & mortaliter
D. Chr. h. in Pſ. 13. offendere præſumunt? D. Chryſoſt. ait: *Filii Heli peſtilentes, Dominum quoque neſciebant, non quod Dominum ore negarent, ſed quod turpia facerent in tabernaculo*.
Iſa. 1. 4. Verùm ſicut vindicativa Dei juſtitia acerbiſſimè in eos animadvertit, ita Iſaias contra ſacrilegos prophanatores detonat, dicens: *Væ genti peccatrici &c.* Væ enim, æternæ damnationis graviſſimam comminationem ſubindicat, ac proindè prouti in ſequenti diſcurſu videbimus, irreverentia in Eccleſiis exercita, certum, & infallibile eſt hominis reprobati ſignum.

DISCURSUS X.

ARGUMENTUM.

Sacrorum locorum rerumque ſacrarum prophanatores à Deo pœna afficiuntur æterna, ſeque divina miſericordia indignos efficiunt.

THEMA.

In terra ſanctorum iniqua geſſit, & non videbit gloriam Domini. Iſa. 26. v. 10.

1 TErribilis eſt hæc contra ſacrorum templorum prophanatores à divina juſtitia promulgata, &
Prophanatores non conſequentur Dei gloriam. Gloſ. ord. ib. ab Evangelico Iſaiæ calamo conſcripta ſententia, nimirum *In terra ſanctorum iniqua geſſit, & non videbit gloriam Domini*; unde Gloſ. ait: *Ad pœnam ſufficit, quod non videbit me regnantem in cœlo cum Sanctis meis*. LXX.
Septuaginta. Lyranus ib. Interp. ibidem allegati legunt: *Auferetur impius, ut non videat claritatem Dei*. Lyranus circumſtantiam illam: *In terra Sanctorum*, ponderans, ad propoſitum noſtrum inquit: *Non retractus ex loci ſanctitate, quia talis peccat ex contemptu, & ideo ſubditur; Et non videbit gloriam Dei, quia nunquam admittetur ad gloriam Paradiſi*. Si-
S. Greg. l. 1. moral. c. 1. cut enim S. Gregor. virtutem Jobi ex eo præſertim capite mirificè extollit, quòd videlicet in terra Hus ſceleratiſſimis habitatoribus plena ſanctiſſimè vixerit, ideoque dicit: *Dicatur ubi habitaverit, ut hoc ejus laudibus proficiat, quod bonus inter malos fuerit*: Et de Tobia Sa-
Tob. 1. 5. cer textus ait: *Cum irent omnes ad vitulos aureos, hic ſolus fugiebat conſortia omnium, ſed pergebat in Jeruſalem ad templum Domini, & ibi adorabat Dominum Deum Iſrael*: ita quoque ad augendam, & aggravandam iniquitatem eorum, qui in locis ſacris irreverentes ſe exhibent, Scriptura dicit: *In terra Sanctorum iniqua geſſit*; Etenim in hoc loco innumera potiùs motiva habent ad excitandam in ſemetipſis devotionem, ad Deum pro innumeris bonis eis conceſſis laudandum, ad exhibendum templo, qui locus eſt habitationis gloriæ ſuæ, obſequioſum cultum, & reverentiam, ad uniendum ſe cum aliis devotis fidelibus ad agendas Redemptori, & Salvatori noſtro, ibidem velut in ſignatura gratiæ realiter præſenti, infinitis ex titulis debitas gratias, ac proindè ſi in illo loco homo, & quidem Chriſtianus, Deum offendat, & iniqua gerat, meritiſſimo jure ſeveriſſima pœna caſtigari meretur. Scil. *Non videbit gloriam Dei; Dicatur ubi iniqua geſſerit, ut hoc in pœnam ei cedat, quia malus in ſancto fuit*. Procopius legit: *auferatur impius, ut non videat gloriam Domini*; In quo legendi mo- Procop. ib.
do, dictio illa, *auferatur*, emphaſim ſpecialem habet, utpotè quæ repulſam cum violentia factam ſubindicat. Sciendum verò eſt, Deum, antequam hanc ſententiam fulminaret, priùs per os Prophetæ dixiſſe: *Miſereamur impio, i. e.* ut Haymo Halberſtadienſis exponit, *permanere deſiderans in peccato, ne ſibi exiſtimet miſereri, dum* Haymo ib.
quotidie in deteriora labitur, & bonitatis meæ flagella non ſentit, de quibus ſcriptum eſt: Nihil infelicius felicitate peccantium; Et ideò ſi quando Deus talibus flagella immittere tardat, manifeſtum hoc eſt ſeverioris ſecuturæ juſtitiæ indicium.

2 Cum eadem porrò in themate adducta ex Iſaia Dei ſententia, optimè conſonant verba illa Sancti Pauli in Ep. 1. ad Cor. ubi Apoſtolus ait: *Si quis templum Dei* 1. Cor. 3. 17.
violaverit, diſperdet illum Deus; Quæ verba, licèt de Simulacra multa eriguntur in cordibus Chriſtianorum.
myſtico Dei corpore, quod nos ſumus, intelligi poſſint, quia Paulo ante præmiſerat: *Neſcitis quia templum Dei eſtis, & Spiritus Dei habitat in vobis?* Unde Hugo Cardinalis ſuper illum Apoſtoli textum præcitatum dicit: *Quod facit omnis peccans mortaliter*: attamen etiam litteraliter de templo materiali, quod in Dei honorem conſecratum, & dedicatum eſt, intelligi queunt. 4.
Reg. 10. legitur, quod Jehu violavit templum Baal, & fecit cloacas: numquam vero aliquis ſic fuit iniquus, ut id fa- 4. Reg. 10. 27.
ceret templo Domini, inquit præfatus Hugo, *ſed nos quotidie hoc facimus de templo Domini, id eſt, de cordibus* Hug. Card. in 1. Cor. 3.
noſtris. Joſephus narrat, quod Pompejus fecit de templo Domini ſtabulum equorum, ſed nos de nobis facimus præſepe Dæmonum. Ælius Adrianus poſuit idolum Jovis in templo, ſed nos omnia idola Dæmonum ponimus in templo Domini, quod ſumus nos. Nec hoc ſolum, quin e- Et etiam in templis.
tiam quotidiana nos docet experientia, quòd hæc quoque falſa ſimulachra in domo Dei erigamus, illamque velut locum omni cloaca, & ſtabulo viliorem contemnamus, dum illam impudicitiis, & laſciviis noſtris dehoneſtamus; ac proindè meritò nobis Apoſtolus comminatur, dicens: *Diſperdet illum Deus, &c.* ubi idem Hugo ait: *Diſperdet eum, ſcilicet in corpore, & anima, quaſi ſacrilegum*. Hoc deplorat Jeremias Thren. 4. dum Hug. Card. Thren. 4. 1.
ait: *Quomodo diſperſi ſunt lapides ſanctuarii?* Similem quoque expoſitionem Sanctus Thomas eiſdem verbis adhibet, dicens: *Violat aliquis templum per peccatum* S. Thom. ib.
mortale, per quod aliquis, vel ſeipſum corrumpit, vel alium opere vel exemplo. Quotquot enim Deum in templo materiali offendunt, primò quidem templum animæ propriæ prophanant, ſecundariò verò etiam domum Dei per irreverentiam ſuam, & maximè per ſcandalum, & pravum, quod aliis in ea exhibent, exemplum dehoneſtant, *Sic autem dignum eſt*, inquit Sanct. Thomas, *ut diſperdatur ille à Domino per damnationem* S. Thom. ib.
æternam.

3 Phariſæus ille Evangelicus ad faciendam orationem in templum conceſſerat, ibidemque magna cum Cur Phariſæus reprobatus in templo.
reverentia in pedes erectus ſtabat: *Phariſæus ſtans hæc apud ſe orabat*; à communi aliorum perverſorum ho- Luc. 18. 11.
minum conſortio ſequeſtratus vivebat, unde ait: *Non ſum ſicut cæteri hominum*, neque enim vir carnalis, aut adulter, aut iniquus raptor erat, quin potiùs bis qualibet ſeptimana jejunabat, & in decimis exſolvendis exactiſſimus erat, & tamen poſt hæc omnia à Deo reprobatus fuit: *Diſperdit illum Dominus, nec vidit gloriam Dei*; at verò ſcitiſne cauſam, cur infeliciſſima hæc ſors Salm. T. 7. tr. 32. n. 6.
ei acciderit? Audite Salmeronem hanc claris verbis exprimentem: *Proprius, inquit, templi uſus eſt, ut in illud deprædicationis gratia nos conferamus, non ad nego-*

ſia, vel ad pompa oſtentationem, ad aſpectus, vel laſcivos, vel obſcænos, ut plerique faciunt, qui ſub prætextu Prædicationis, vel Miſſæ ad illud ſolent confluere, nullum enim tam bonum opus eſt, nec locus tam Sacer, aut tempus tam ſanctum, quibus humanæ mentis malitia non poſſit abuti. Etenim Phariſæus quidem templum ingreſſus fuerat, veruntamen non alio fine, quàm ut de operibus ſuis bonis in eo ſe jactaret, & extolleret; atque Publicanum in comparatione ſui arroganter contemneret, & temerè dijudicaret: unde ſic arguere poſſumus, quòd, ſi miſer ille Phariſæus, ex eo ſolùm reprobatus fuit, quia de eleemoſynis, jejuniis, & orationibus ſuis in loco ſacro, & in domo Dei vanè gloriatus fuit, quantò magis ad infernum condemnari merebitur, qui *in terra ſanctorum iniqua agit? Qui in domo Dei facit ſcelera multa?* S. Iſid. Pelnſiota ait: *Si quis templum Domini diſperdiderit, diſperdat eum Deus, æquivocum eſt; hæc enim verba hanc ſententiam habent: Si quis templum Dei contaminarit, pœna ab eo afficietur.*

S. Iſid. Peluſ. l. 3. Ep. 94.

Sophon. 1. 9.

4 Deus apud Sophoniam Prophetam comminatur, dicens: *Viſitabo ſuper omnem qui arroganter ingreditur ſuper limen in die illa, qui complent domum Domini Dei ſui iniquitate, & dolo;* Verbum autem hoc, *viſitare*, in Scriptura Sacra expreſſum, ſeverum ſolet indicare ſupplicium. Dionyſius Carthuſianus proindè ea de illis explicat Eccleſiaſticis, qui obligationi ſuæ divinum officium convenienter recitandi negligenter ſatisfaciunt; Dicit enim: *Hi ſunt Sacerdotes, & Clerici, qui in Eccleſia opus Dei faciunt fraudulenter, & horas imperfectè curioſeque perſolvunt, qui oculis vagi, & ſenſibus incuſtoditi, menteque vani, ac garruli aliis malum præbent exemplum; Quod & de vulgo accipi poteſt, ſcilicet his, qui divino officio indevotè, & irreverenter aſſiſtunt, & præſertim de his, qui in templo Dei ſacriſve locis, ſæcularia atque illicita tractant, emunt, vendunt, vel mulieres aſpiciunt;* Ac tamdem terribili hac propoſitione concludit: *Horum damnatio juſta eſt in die illa, id eſt, in die judicii.* Sanctus Carolus Borromæus in quadam Epiſtola ſua Paſtorali, poſtquàm de Reliquiis Sanctorum, quæ in iis requieſcunt Eccleſiis, ad quas illorum interceſſionem ſollicitaturi recurrimus, diſſeruiſſet, tamdem quoque ſubjungit: Metuendum eſt nimis, ne inter omnes alias culpas hæc vel maxima, & præcipua damnationis noſtræ cauſa futura ſit, quia videlicet locis illis, ubi Sanctorum corpora in pace quieſcunt, debitam non exhibuerimus reverentiam; Ob hanc etenim noxam Sancti in die judicii adverſum nos exurgent, Deoque de irreverentia, & contemptu, quem ipſis pariter, & Deo per peccata in ſacris illis locis commiſſa inverecundè intulimus, deque modico fructu, quem ex tot auxiliis per illorum interceſſionem, memoriam, & ſanctam imitationem proficiſci ſolitis, haurire potuiſſemus, luculentum adverſùm nos perhibebunt teſtimonium.

Dio. Cart. ib. Eccleſiaſticis notat ſeverum comminatum ſupplicium.

Act. Eccl. Medio. p. 2. pag. 1051.

Conc. Aquiſgran. ſub Paſchali 2. Papa c. 31.

5 In vetuſto quodam Concilio Aquiſgranenſi hæc verba leguntur: *Quod autem Sanctuarium Domini non paventibus, ſed potiùs id contemnentibus, & dehonorantibus, & non facientibus quæ ab illo conſtituta ſunt, Dominus comminetur, ſequentia manifeſtant, quæ ita ſe habent:* Ubi citat textum illum Levitici cap. 26. *Quod ſi non audieritis me &c.* ac demum Diſcurſum ad Chriſtianiſmum dirigens, hæc illis verba improperat: *Tu tamen, o Chriſtiane, per Chriſti gratiam ſpiritualis effectus, cui non terrena, & caduca, ſed cœleſtia, & perpetuo manſura promittuntur, niſi ad ſanctuarium Dei pavidus fueris, & ſua auferre non omiſeris, ea quæ idem populus carnalis temporaliter perpeſſus eſt corpore, anima in æternis cruciatibus æternaliter te paſſurum nullo modo dubites.*

Lev. 26. 14.

Uſque hodie in templis multa ſerguntur idola.

6 Obſervaſtiſne aliquando, quonam tempore Sapientia Incarnata, de qua dicitur: *Omnia in Sapientia feciſti*, primam gehennæ, ſive quod idem eſt, inferni mentionem fecerit? Si ad id vos nunquam reflexiſtis, audite id exponentem Sanctum Hieronymum, dum ait: *Quæramus quæ ſit ſermonis ejus occaſio. Idolum Baal fuiſſe juxta Jeruſalem ad radices montis Moria, in quibus Siloa fluit, non ſemel legimus; Hæc vallis, & parva campi planities irrigua erat, & nemoroſa, plenaque deliciis, lucuſque in ea idolo conſecratus erat; in tantam autem dementiam populus Iſrael venerat, ut deſerta templi vicinia, ibi hoſtias immolaret, & rigorem religionis deliciæ vincerent, filioſque ſuos Dæmoniis incenderent; appellabatur locus iſte Gehennom, id eſt, vallis filii Hennom; comminatur Deus, ſe locum iſtum impleturum cadaveribus mortuorum.* Demum Sanctus Hieronymus ad propoſitum noſtrum concludit, dicens: *Futura ergo ſupplicia, & pœna perpetua, quibus peccatores cruciandi ſunt, hujus loci vocabulo denotantur.* Ecce tibi qualiter *Gehenna*, ſeu ut melius dicam, *Infernus*, nomen ſuum ab illo loco nactus fuerit, in quo cum ſumma veri Dei ignominia idola adorabantur, ſeu ab illo loco, qui cultui templi è diametro opponebatur. At verò utinam impietas hæc illis ſolummodò temporibus viguiſſet, & non quoque ad hæc uſque tempora in plerique Chriſtianiſmi regionibus prævaleret! Etenim quod ſanguineis eſt lachrymis deplorandum, nunc quoque in veritate dici poteſt: *In tantam dementiam populus Chriſtianus venit, ut prophanata templi habitatione &c.* Quot enim hodie in Eccleſiis in veri Dei contemptum, & vilipendium, idola eriguntur? Ac proindè & nobis ira Dei magnoperè formidanda eſt, ſiquidem: *Si quis templum Dei violaverit, diſperdet illum Deus.*

S. Hieron.

7 Neſcio num aliquando ad hoc vos reflexeritis, quòd ſcilicet Propheta regius, poſtquàm reverentiam domui Dei debitam magno ſemper zelo à ſe promotam, & adauctam fuiſſe proteſtatus fuiſſet, dicendo; *Domine dilexi decorem domus tuæ, & locum habitationis gloriæ tuæ*, ſtatim, & immediatè poſt firmam ſe æternæ ſalutis fiduciam habere, ſeque reprobis minimè annumerandum eſſe ſubjunxerit; Primò enim dicit: *Ne perdas cum impiis Deus animam meam*; quod ut efficaciter obtineat, firmiter, & ſtipulata fide ei mox pollicetur, dicens: *In Eccleſiis benedicam te Domine.* Enimverò quamnam putatis eſſe cauſam, quòd ſæpè tot moriantur impœnitentes, eò quòd vel Sacerdotes, vel Sacramenta animabus eorum curandis tempeſtivè ſatis non adſint, vel orationes, & ſacrificia, pro illis opportuno ſatis tempore non offerantur? Idipſum illis in pœnam irreverentiæ erga eadem Sacramenta exhibitæ pleriſimùm evenire pro comperto habeo, dum enim integra fruerentur valetudine, frequentem communionem non ſolùm abhorrebant, verùm etiam alios eamdem ſæpiùs frequentantes, velut inſanos, aut nimium puſillanimes homines communiter deridebant, & ſubſannabant; illos quoque, qui hac in re eos ſalubriter, & benignè reprehendebant, contumaciter à ſe repudiabant, & ideò DEUS juſto ſuo judicio illos in fine vitæ ſuæ, ut talibus Sacramentis protsùs indignos, omnem illis Sacramenta talia percipiendi occaſionem adimit, adeò ut illis dicere velle videatur: *Deſpexiſtis omne conſilium meum, & increpationes meas neglexiſtis, ego quoque in interitu veſtro ridebo, & ſubſannabo, cum vobis id quod timebatis, advenerit, cùm irruerit repentina calamitas, & interitus quaſi tempeſtas ingruerit, tunc invocabunt me, & non exaudiam, manè conſurgent, & non invenient me, eo quod exoſam habuerint diſciplinam, & timorem Domini non ſuſceperint.* Sic quoque poſtquam Deus apud Jeremiam ſacrilegis domus Dei prophanatoribus dixiſſet: *Projiciam vos à facie mea*, mox eidem Jeremiæ expreſsè præcepit, dicens: *Tu ergo noli orare pro populo hoc, ne aſſumas pro eis laudem, & orationem, & non obſiſtas mihi, quia non exaudiam te.* Cur autem Deus populo ſuo adeò vehementer iraſcitur, ut non ſolùm ſe illum à facie ſua eliminaturum eſſe comminetur, verùm etiam Prophetæ, ne pro illis intercedat, ſeveriſſimè prohibeat? Cauſa hujus indignationis divinæ ex antecedentibus clarè, & facilè ſatis elici poteſt; paulò ante enim dixerat: *Numquid ſpelunca latronum facta eſt domus iſta, in qua invocatum eſt nomen meum in oculis veſtris?* Eodem quoque capite Deus pariter lamentatur, dicens: *Fecerunt malum in oculis meis, poſuerunt offendicula ſua in domo, in qua invocatum eſt nomen meum, ut polluerent eam, & ædificaverunt excelſa Topheth, & vallis filii Ennom, ſed vallis interfectionis.*

Cur multi ſine Sacramentis moriantur & impœnitentes.

Pſ. 25. v. 8.

Prov. 1. v. 25. & 26.

Jer. 7. v. 15. v. 16.

v. 11.

v. 30.

8 In libro Eſther hiſtoria quædam legitur, quæ propoſito noſtro mirè deſervit; Etenim quando Rex Aſſuerus Aman ſuper lecto Reginæ prono corpore proſtratum vidit, tam vehementi mox ira ſuccenſus fuit, ut ſubitò per condemnationis ſententiam ipſum patibulo affigendum eſſe pronuntiarit. At verò meritò hic quærat aliquis, cur Rex in præcipitem adeò ſententiam ſe

Eſther. 7. 10. Prophanatores templi nullos habent interceſſores apud Deum offenſum.

abripi

abripi permiſerit? cur non potiùs juridicum quemdam delicti ipſius proceſſum præmiſit? cur Regina ipſum ex deliquio animi in lectum ejus corruiſſe probè ſciens; ipſum coram Rege non excuſavit? cur in tam potentis Regis aula, multis per Aman Regi antea unicè dilectum beneficiis aucta, nullus penitus, qui cauſam ejus defenderet, inventus fuit? Reſponderi poteſt, quòd hæc *omnia in figura contingebant illis*. Etenim Eſther ſponſa Aſſueri Eccleſiam præfigurabat, cui Chriſtus per Prophetam ait: *Sponſabo te mihi in fide*, de qua item Pſalmiſta ait: *Aſtitit Regina à dextris tuis &c.* Quiſ-
Oſe. 2. 20. Pſ. 44. 10. quis igitur hanc Reginam violare, vel dehoneſtare præſumpſerit, non eſt quòd ſperet, quòd ullus Sanctorum, pro imploranda peccatis ejus venia, & remiſſione ſe interpoſiturus ſit, pro ſacrilegis enim intercedere nemo præſumit, utpotè quorum ſingulis propter inverecundiam eorum dici poteſt: *Etiam Reginam me præ-*
Eſther. 7. 8. *ſente vult opprimere in domo?* Quam enim in orationibus Sanctorum partem ſperare poteſtis, qui locum, in quo oſſa, & imagines ipſorum venerationis cauſa depoſita ſunt, dishonorat? Quam ſpem in Beatiſſimam Virginem collocare poteritis, qui Virginis ejuſdem Sanctiſſimum Filium palam, & in ejus reali præſentia injuria, & contumelia afficit? Qua fronte Sacerdotum preces, & Sacrificia requiret, qui illos non ſemel, ſed ſæpiùs per irreverentiam ſuam, adjuſtas pœnas de ipſo ſumendas provocavit, & ſcandalizavit? Videtur enim ſignaturam divinæ gratiæ omnibus patulam, & favorabilem eſſe aliis peccatis, præterquam ſacrorum locorum prophanatoribus; id quod ex eo, quòd Antiocho
2. Mach. 9. 13. accidiſſe ſacra Scriptura refert, manifeſtè colligitur, ita enim Sacer textus ait: *Orabat hic ſceleſtus Deum, à quo non eſſet miſericordiam conſecuturus.* Quis hanc in Deo erga pœnitentem Antiochum duritiem non obſtupeſcat? Numquid enim infinita illa divina pietas omnes amplexatur illos, qui compuncti, & pœnitentes ad ipſam confugiunt? Imò verò hunc in Deo obturatum pœnitentiæ fontem longè magis admirabimini, ſi quas ſceleſtus hic Rex Deo fecit ingentes promiſſiones, attenta aure exce-
v. 14. peritis; Dicit enim idem Sacer textus: *Civitatem*, Jeroſo-
v. 16. lymitanam videlicet, *promittebat liberam reddere; Item templum ſanctum optimis donis ſe ornaturum, & ſancta*
v. 17. *vaſa multiplicaturum, & pertinentes ad ſacrificia ſumptus de redditibus ſuis præſtiturum; ſuper hæc, & Judæum defuturum, & omnem locum terræ perambulaturum, & prædicaturum Dei poteſtatem*, & tamen cunctæ hæ tam magnificæ promiſſiones nihil ei profuerunt, quia *Orabat ſceleſtus Deum, à quo non eſſet miſericordiam conſecu-*
v. 18. *turus.* Et revera ita ei accidit, quia in hoc capite eodem ſubjungitur; *Percuſſit eum inſanabili, & inviſibili pla-*
1. Mach. 1. 23. *ga, ita ut de corpore impii vermes ſcaturirent; Igitur homicida, & blaſphemus peſſimè percuſſus miſerabili obitu vita functus eſt.* Scitiſne cauſam? *Templum ſanctum prius ſpoliaverat; intravit in ſanctificationem cum ſuperbia, & accepit altare aureum, & candelabra luminis, & univerſa vaſa ejus*, quia omnem pretioſiorem ſupellectilem ſurripuit, ſecumque tulit, & ſublatis omnibus abiit in terram ſuam. Ac proindè nequaquam mirandum eſt, quòd tot divinæ juſtitiæ fulminibus impetitus, omniſque ad remiſſionem, & veniam conſequendam aditus ei præcluſus fuerit.

9 Hic quoque in memoriam revocanda eſt funeſta
SS. Trinitas ſine remiſſione punit prophanatores. illa tragædia, quæ in Babylonia accidit, quando Balthaſar Rex ſacrilegus poſt inſtauratum ſumptuoſum illud convivium, cui milleni Principes præter concubinas ejus accumbebant, dum omnes bibendo, & crapulando, Deoſque ſuos ſinguli ſingulos laudando hilares, & jocundi eſſent, omnia templi Jeroſolymitani vaſa ſacra, quæ Nabuchodonoſor pater ejus in Babyloniam ſecum advexerat, in menſam adduci impio præcepto juſſit; Optimè enim Spiritus Sanctus obſervat, quòd tunc in eodem momento viſa fuerit ad parietem cœlitùs dila-
Dan. 5. 5. pſa manus, quæ æternæ contra ipſum condemnationis ſententiam digitis ſuis accuratè exaravit: *In eadem hora apparuerunt digiti, quaſi manus hominis ſcribentis contra candelabrum in ſuperficie parietis aulæ regiæ.* Voluit nimirum Deus, ut imminens ei ſeveriſſimum ſupplicium, in conſpectu luminis, id eſt, patenter in conſpectu omnium deſcriberetur: *Tunc facies Regis commutata eſt &c. in eademque nocte*, ſine ulla remiſſione aut cunctatione regno non ſolùm temporali, ſed & æterno pri-

vatus remanſit. Unde Gloſſa ſuper hæc verba ita ſcribit: *In eadem hora, ne ob aliud videantur illata ſupplicia?* Gloſſa ib.
Dum vaſa fuerunt in idolio Babylonis, non iratus eſt Dominus, quia videbantur ſecundum opinionem ſuam cultui conſecraſſe divino, ſed poſtquàm humanis uſibus divina contaminantur, mox ſacrilegium pœna conſequitur. Ly-
Lyr. ibid. ranus in moralitate hujus loci, ita ſcribit: *Hic fertur ſententia divina contra prædictos peccatores in ſcripturis, ut firmior oſtendatur; in qua conſcriptione ſcribens eſt Deus Pater, manus Filius, nam per filium omnia operatur: Omnia per ipſum facta ſunt, Joan. 1. Digiti Spiritus Sanctus. Unde dicitur Exodi 8. Digitus Dei eſt hic; Et de ipſo cantat Eccleſia: Tu ſeptiformis munere, dextræ Dei tu digitus.* Ecce tibi qualiter ad puniendos prophanatores, ad caſtigandos ſacrilegos, omnes tres divinæ perſonæ unanimiter conſentiant, & veluti conſpirent, ut per hoc in eos, qui erga res ſacras irreverentes exiſtunt, irremiſſibilis ſeveritas, & rigor demonſtretur. Optimè igitur regius Pſalmiſta precando ait: *Le-* Pſ. 73. 3.
va manus tuas in ſuperbias eorum in finem, quia licèt Deus hujuſmodi prophanationes in vita nonnunquam diſſimulet, in fine tamen vitæ, ſive in articulo mortis in ſacrilegia in locis ſacris commiſſa graviſſimo, & ut plurimùm æterno ſupplicio acerbiſſimè animadvertit; Ideò ſequitur: *Quanta malignatus eſt inimicus in Sancto?* Ezech. 8. 18.
Legatur caput octavum Ezechielis, ubi huic Prophetæ à DEO oſtenſæ fuerunt abominationes, & ſacrilegia, quibuſcum multi impii Sanctuarium ejus horrendum in modum prophanarant, de quibus DEUS amariſſimè lamentans, tandem Ezechieli claris verbis proteſtatus eſt, dicens: *Ergo & ego faciam in furore meo, non parcet oculus meus, nec miſerebor, & cum clamaverint ad aures meas voce magna, non exaudiam eos.*

10 Quando Salvator noſter manu flagello obarmata, Pro his non Mater miſericordiæ rogat.
non una, ſed binis vicibus, ementes & vendentes è templo profligavit, neminem Apoſtolorum adeò audacem, aut cordatum fuiſſe legimus, ut ad mitigandum ejus furorem ſeſe interponeret, cùm tamen eos pro una canicula, id eſt, pro Chananæa preces ſuas interpoſuiſſe ſciamus; Imò veriſimile eſt, eidem indignantis Chriſti futuri ſimul cum Chriſto ſanctiſſimam ejus matrem adſtitiſſe præſentem, & tamen licèt unicum ſit peccatorum refugium, ipſam pro his, qui Filium ſuum in Eccleſia, in domo ſcilicet ejus propria dehonorant, & contumelioſè contemnunt, interceſſiſſe non conſtat, quin potiùs nec os ſuum aperuit nec ſacrilegis hiſce compaſſa eſt, ſed filium ſuum in eos deſævire permiſit. His nulla ſpes.

11 Quando Heli ſummus Sacerdos perceptis filiorum ſuorum in templo ſcandaloſè perpetratis violentis extorſionibus, & impudicitiis, eoſdem reprehendit, dixit eis: 1. Reg. 2. 25.
Si peccaverit vir in virum, placari ei poteſt Deus, ſi autem in Dominum peccaverit vir, quis orabit pro eo? Ubi Chaldæus legit: *Si peccaverit vir viro, annon ibunt ante judicem, & audiet loquelas eorum, & exquiret inter eos? Et ſi ante Dominum peccaverit vir, à quo orabit, & remittetur ei?* Quam veniæ ſpem habere poteſt, qui Deum immediatè in ejus præſentia, coram facie ſua, & in domo propria, ubi ſe obſequiis, & reverentia à nobis honorari velle, tot modis declaravit, contumelia, & opprobrio afficere præſumit? Chaldæus.

DISCURSUS XI.

ARGUMENTUM.

Alia in eoſdem prophanatores immiſſa ſupplicia ex variis Scripturæ ſacræ, & hiſtoriarum exemplis adducuntur.

THEMA.

Ergo & ego faciam in furore meo, non parcet oculus meus; Ezech. 8. v. 18.

1. POſtquàm juſtiſſimus Deus Ezechieli Prophetæ multas abominationes, & ſacrilegia, quibus varii homines laſcivi templum ſanctum Domini prophanabant, oſtendiſſet, exceſſus tamdem ſe arrepto flagello irremiſſibiliter in eos animadverſurum eſſe prædicit, Eccleſiarum prophanatores Deo faciunt contumeliã, & ſibi damnum.
dum ait: *Ergo & ego faciam in furore meo, non parcet oculus meus.* Unde Sanctus Thomas de Villanova, præmiſſis illis ex Epiſtola ad Hebræos Apoſtoli verbis: S. Th. de Vill. Conc. de Dedic. Eccl. ad Hebr. 10. 28.

Irritam quis faciens legem Moyſi, ſine ulla miſeratione duobus vel tribus teſtibus moritur, quanto putatis deteriora mereri ſupplicia, qui Filium Dei conculcaverit, & ſanguinem teſtamenti pollutum duxerit, in quo ſanctificatus eſt, & ſpiritui gratiæ, contumeliam fecerit? Præmiſſis, inquam, hiſce verbis, ita Sanctus hic Archiepiſcopus arguit: *Deo contumelia fit, ſed peccatorum eſt damnum; Ecce, inquit, relinquetur domus veſtra deſerta.*

Probatur. 2 Quis non crediditſſet, quòd quando Tabernaculum Domini, ſive Arca fœderis in Silo olim collocata erat, locus ille perpetua quadam gaviſurus fuiſſet tranquillitate, & pace? Et tamen ut regius Pſalmiſta dicit: *Ad nihilum redegit valde Iſrael, & repulit tabernaculum Silo, tabernaculum ſuum, ubi habitavit in hominibus, & tradidit in captivitatem virtutem eorum, & pulchritudinem eorum in manus inimici, & cõcluſit in gladio populum ſuum, & hæreditatem ſuam ſprevit.* Quæ omnia atrociſſima illis cœlitus immiſſa ſupplicia clariùs, & diſtinctiùs patebunt, ſi ſuis quæque in locis accuratiùs legeritis. Imò filii Heli ſummi Sacerdotis paulò poſt eamdem Arcam Dei ab hoc loco in humeris ſuis in aciem exercitus extulerunt, ut illi præſidio eſſet adversùs Philiſthæos; & tamen Deus non obſtante reali hac arcæ in exercitu præſentia, omnem Iſraeliticum exercitum ſterni, & profligari, imò & ipſammet Arcam inimicis in prædam cedere permiſit: Unde Pſalmiſta ibidem ait: *Tradidit in captivitatem virtutem eorum, id eſt, Arcam,* ut exponit Theodoretus, qui addit dicens: *Hanc autem Ophni, & Phinees in auxilium eorum educentes, propriæ iniquitatis pœnas luerunt;* Quia ſe lorum ſartum abominabilibus exceſſibus prophanaſſe minimè conſiderantes, ſtultè nihilominùs in Arcam Domini confidebant. Contra quos, & alios eis ſimiles Deus apud Jeremiam proteſtatur, dicens. *Nolite confidere in verbis mendacii, dicentes: Templum Domini, Templum Domini, Templum Domini eſt.* Verùm inquies fortaſſe, quidni in templum ſanctum Domini confidant, ſiquidem Deus ipſe poſt abſolutam à Salomone templi ſumptuoſiſſimam fabricam, illos in quavis occurrente neceſſitate ad templum hoc omni cum fiducia confugere juſſit? Verumtamen obſerves velim quiſquis hoc dicis, quibus circumſtantiis Deus hanc fiduciam veſtitam eſſe voluerit: *Si benè direxeritis vias veſtras,* inquit Deus, *habitabo vobiſcum in loco iſto;* quaſi diceret: Si ſecus feceritis, ſpes veſtra vana erit, & inanis. *Ite ad locum meum in Silo, ubi habitavit nomen meum à principio, & videte quæ fecerim ei propter malitiam populi mei Iſrael.* Ubi Rabanus Maurus ait: *Ex præteritis docet præſentia, & dicentibus, Templum Domini, Templum Domini, Templum Domini, & pretioſa domus Silo fulgore gaudentibus, ubi primum fuerat tabernaculum DEI, recordatur hiſtoria, de qua in Pſalmo ſcriptum eſt: Et repulit tabernaculum Silo, ut quomodo ille locus in ruinas cinereſque lapſus eſt, ita & templum corruat, cum ſimilium fuerit habitatio peccatorum.* In eodem quoque Jeremiæ capite verba illa magnoperè conſiderari merentur, quibus dicitur: *Nolite confidere in verbis mendacii;* circa quæ verba Galfridus apud Titelmanum ait: *Quæ ſunt iſta verba mendacii, in quibus nos Propheta confidere prohibet? Nonne templum Domini illud, quod Salomon ædificavit? An ideò verba mendacii erant, quia fecerant illud ſpeluncam latronum?* Omninò ita eſt, inquit Deus, & rationem pariter aſſignat, quare in templo ei erecto minimè confidere debebant, utpotè in quo orantes nequaquam eſſent exaudiendi, imò quod ad inſtar tabernaculi in Silo in extremam eſſet ruinam miſerè redigendum; Qua enim fronte vos in domo mea gratiis, & favoribus cumulandos eſſe ſperare poteſtis, quando in ea ad nihil aliud æquè incumbitis, ut eam turpiter prophanetis, eamque in ſpeluncam latronum impiè convertatis? *Veniſtis, & ſtetiſtis coram me in domo hac, & dixiſtis: Liberati ſumus, eo quod fecerimus omnes abominationes, numquid ergo ſpelunca latronum facta eſt domus iſta, in qua invocatum eſt nomen meum in oculis veſtris? Ego, Ego ſum, Ego vidi, dicit Dominus;* quaſi diceret: In facie mea, & coram oculis meis, à quibus vos abſcondere non valetis, me arroganter contempſiſtis, & proculcaſtis. Unde idem Anthor ſubinfert, dicens: *Nonne templum Domini eſt Eccleſia Chriſti? Timeamus & nos, & cogitemus, quomodo nos oporteat converſari in Domo Dei. Pernitiosè confidit in verbis mendacii, qui ſic dicit: Templum Domini, Templum Domini, ac ſi ob ipſius gratiam templi ſua pravitas, vel non appareat DEO, vel non diſpliceat, vel ab eo puniri non debeat.*

Pſ.77.59.
Theodor.ib.
Jer.7.4.
v.3.
v.12.
Rab.Maurus l.4.c.7.in Jer.
Galfrid.apud Titelman.

3 In libro Exodi dicitur: *Gloria Domini apparuit in nube;* Circa quæ verba Cajetanus opinatur, quòd priuſquàm Arca Dei, & Tabernaculum Domini fabricaretur, populus Iſrael nube hac veluti portatili quodam templo uſus fuerit: *Quòd iſte fuerit locus Domini,* inquit præfatus Cardinalis, *ex eo confirmari poteſt, quòd poſtquàm factum eſt tabernaculum; ſub columna fuit,* prouti ex eo, quod in ultimo ejuſdem libri capite narratur, clarè ſatis liquet. Obſervat inſuper idem purpuratus Doctor, quòd nubes quidem Domini incubabat per diem tabernaculo, & ignis in nocte; Quodnam enim in eo latere putatis myſterium, quòd Deus in die apparuerit in figura nubis, quæ populum Deum colentem ab ardoribus Solis defendebat, nocturno verò tempore viſus ſit in ſpecie ignis, qui ardentiſſimum quoddam eſt elementum? *Omnia in figura contingebant;* Per noctem enim peccata intelliguntur: *Abiiciamus opera tenebrarum;* per diem verò opera bona inſinuantur: *Sicut in die honeſtè ambulemus.* Unde per hoc Deus inſinuare nobis voluit, quòd ſicut loca ſacra, in quibus Deus ſpecialiſſimè aſſiſtit, defendant, & protegant illos, qui virtuosè vivunt; Ita econtra ad inſtar ignis comburant, & deſtruant eos, qui ſæculariter, & laſcivè, ac irreverenter in iis converſantur; ac proindè Divus Chryſoſtomus ait: *Si quis, ubi dormis, ubi cœnas, cadaver obruiſſet, quid tu faceres? Tu verò mortuam obruis animam, non ubi prandes, neque ubi dormitas, ſed in ipſis Chriſti membris, nec formidas, ne mille in caput tuum fulmina jaciantur? Quomodo autem, cum tantis ſordibus refertus malè intus oleas, in Eccleſiam, & templa ſancta venire audes? Nam ſi quis mortuum in regia obruerit, is ultima ſupplicia luet, cogita tu quàm acerba pœna vexaberis, qui atria hæc adire ſancta, & obſcœno fœtore implere non erubeſcis.*

Exod. 16. 10.
Cajetanus. Templa virtuoſos defendunt, irreverentes è contra &c.
Cajet.
Rom. 13. 12.
v.13.
D.Chr. h. 74. in Matt.

4 Hugo Cardinalis ſuper Ezechielem ſcribens, dum verba thematis in principio præſentis Diſcurſus adducta, nimirum: *Ergo & ego faciam in furore meo,* ponderat, ita ſcribit: *Ex quo tot, & tam gravia mala faciunt, & ego faciam pro his omnibus graviora tormenta in furore meo, non parcet oculus meus, nec miſerebor miſericordia liberante, vel relaxante.* Unde illum ipſummet Deum, qui ad erigendam hìc in terris manſuetudinis cathedram de cœlo deſcenderat, ſæpiùs graviter excandeſcentem, & manu flagello obarmata eos, qui in templo emebant, & vendebant, acriter percutientem vidimus, & audimus. Et quidem conſideres velim, quænam illa fuerint, quæ non in templo, ſed in atrio templi ab illis vendebantur, & emebantur; Num fortè merces prophanæ erant? Minimè, ſed talia tantùm erant, quæ ad augendum Dei, & templi honorem, & cultum omninò requirebantur; ea nimirum quæ in ſacrificiis offerri debebant; Unde Venerabilis Beda hanc meritò deduxit conſequentiam: *Si enim ea quæ alibi liberè geri poterant, Dominus in domo ſua temporalia negotia geri non patitur, quantò magis ea quæ nuſquam fieri licet, plus cœleſtis iræ merentur, ſi in ædibus Deo ſacratis aguntur.* Et tamen ſi veritatem dicere volumus, ex quo templum illud antiquum, inſtar macelli, vel carnificinæ cujuſpiam erat, in quo continuò vituli, agni, oves, & tauri mactabantur, & decoriabantur, & in quo ingentes quotidie manabant ſanguinis rivi, quam illud cum Eccleſia noſtra proportionem habere poterat, in quo, ut Sanctus Andreas ait: *Omnipotenti Deo immolo non taurorum carnes, nec hircorum ſanguinem, ſed immaculatum agnum in altari, ac proindè majorem à nobis venerationem expoſtulat?* Thomas Stapletonius ad oſtendendam enormem loca ſacra prophanantium malitiam, ſequens hoc adducit efficax motivum; Dicit enim: *Si acriter eſt puniendus, qui fontem, unde tota civitas aquam potandam haurit, veneno inficeret, non ſecus acerrima pœna dignus erit, qui templa Chriſtianorum violat, ex quibus tamquam ex perenni fonte omnium gratiarum aquas fideles hauriunt; in illis enim Sacramenta ſalutis, verbum prædicationis, orationes publicæ, ſacrificia, Chriſtus ipſe fidelibus adminiſtrantur.* Hìc enim

Hug.Card.in Ezech. Qui templa violant quanti ſint digni pœna.
V. Beda l. 3. in c. 11. Marc.
Stapleton. in D. 9. poſt Pent. in Prompt. moral.

omnium

Digitized by Google

omnium cœleſtium gratiarum fontes ſcaturiunt; hìc in aquis baptiſmalibus ad vitam regeneramur beatam; hìc Confirmationis, Pœnitentiæ, ſacrorum Ordinum, Eucbariſtiæque Sacramenta recipimus; hìc per Sacrificia incruenta Deus placatur; hìc pſallendo honoratur, ſacriſque ritibus, cæremoniis, aliiſque ſanctionibus Eccleſiaſticis quotidie, ad noſtrum potiùs beneficium, & eximiam utilitatem, quàm ad ejus commodum magnificè laudatur, & adoratur: ac proinde quantum is puniri meretur, qui medicamentis ad vitam ordinatis venenum intermiſcet, tantumdem caſtigari dignus eſt, qui *pœnam de pretio ſalutis mercatur æternam*.

2. Mach. 3. 13. Heliodori templi prophanatoris ſupplicium.

5 Magnam meretur reflexionem mirabilis illa in S. Scriptura de Heliodoro relata hiſtoria, utpote qui injuriarum templo Jeroſolymitano irrogatarum finem neſciens, expreſſa hac à Rege ſibi impoſita commiſſione onuſtus Jeroſolymam venit, ut manibus ſuis in depoſita ſacra juxta templum majoris ſecuritatis cauſa delata involaret, eaque diſperet. Singulariter verò notandæ ſunt circumſtantiæ ſupplicii illius, quo DEUS ad exemplum, & terrorem omnium illorum, qui vel loca ſacra ipſamet, vel ab iis dependentia contemerare, & dehoneſtare non erubeſcunt, in illum animadvertit; nam ut Hugo Cardinalis ait: *Hæc hiſtoria ſecundum tropologiam ſignificat, quod omnes qui ſuperbia, aut avaritia inſtigati, ſanctificationem Domini indigne tractare præſumpſerint, cœleſti judicio ſunt puniendi, quia dicit Pſalm. 92. Domum tuam Domine decet ſanctitudo.* Inprimis igitur conſideranda ſunt lamenta, planctus, pœnitentiæ rigidiſſimæ, & ferventiſſimæ orationes, quas afflictus Hebræorum populus ad Deum in illa templi per Heliodorum prophanati occaſione direxit; quia *non tantum propter illa bona, nec propter corporalia dolebant detrimenta, quantum propter libertatem loci, quàm illi infringebant.* Præterea conſiderandum eſt, quòd poſtquàm Heliodorus non obſtantibus graviſſimis à DEO illi intimatis comminationibus, in locum illum ſacrum irruere, eumdemque diripere attentaſſet: *Spiritus Omnipotentis Dei magnam fecit ſuæ oſtenſionis evidentiam, ita ut omnes, qui auſi fuerant parere ei, ruentes Dei virtute in diſſolutionem, & formidinem converterentur.* Quotieſcumque enim Deus res eſt cum ſacrilegia templum ſuum prophanantibus, caſtigandis, ſuam, ut ita dicam omnipotentiam exercere videtur, prout ex iis quæ Joſeph Hebræus, ea quæ tunc acciderunt diſtinctiùs referens, ſcribit, manifeſtiùs liquet. Dicit enim hic Author: *Ingreſſus Heliodorus cum omnibus ſatellitibus ſuis, deambulanſque in medio ſanctuarii, & intrans in ſancta ſanctorum, Dominus fecit illum, & eos, quos ſecum habuit, audire vocem ſtrepitus, & vehementiſſimæ commotionis, quæ etiam montes frangebant, & diſſecabat petras, ut cuncti ſatellites fugere inciperent, abderenturque in quibus poſſent locis, & relinqueretur Heliodorus ſolus.* Mox verò, ut ex ſacro textu ſcitis, Angelus quidam terribili equo inſidens comparuit, qui calces ſuoa in impium eliſit, duo verò alii Angeli in ſpecie juvenum juxta ipſum ſtantes eum flagellarunt: *Duo juvenes, id eſt, Angeli*, inquit Lyranus, *in corpore humano aſſumpto.* Itane, inquies, ergone Angeli hujus caſtigationis miniſtri adhibentur, & non potiùs Dæmones? Numquid Angelis proprium eſt hominibus benefacere, iiſdemque compati afflictis? *Angeli pacis amarè flebunt?* quomodò igitur nunc Heliodorum iſtum flagellant? Sed reſpondeo, cuinam benignitas, & manſuetudo magis eſt propria, quàm Filio Dei? Et tamen hic ipſe manu ſua flagellum arripiens ſacrilegos templi prophanatores inde ejecit; ut per hoc inſinuaret, quòd tunc vera exhibeatur manſuetudo, & compaſſio, quando ſacrorum locorum prophanatores ſeveriſſimè caſtigantur, hoc enim omnis lex, tam humana, quàm divina expoſcit. Subdit igitur Sacer textus: *Subito Heliodorus concidit in terram, eumque multa caligine circumfuſum rapuerunt, atque in ſella geſtatoria poſitum ejecerunt*; Ubi Lyranus ait: *Sacerdotes rapuerunt de loco ſancto, amoventes, eo quod videbatur mortuus.*

2. Mach. 3. 24.

2. Mach. 3. 26. Lyr. ib.

Iſ. 33. 7.

2. Mach. 3. 27.

Lyr. ib.

6 Audite, obſecro, quo nomine Deus apud Ezechielem cap. 8. idolum quoddam, à ſacrilegis in loco ſacro adoratum appellet: *Ubi erat*, inquit, *ſtatutum idolum zeli, ad provocandam æmulationem.* Circa quæ verba Hugo Cardinalis ait: *Ad augendam Dei offenſionem contra ipſos; idolum zeli dicitur Baal, id eſt, iræ & offenſionis, quia ſcilicet contra illud zelandum eſt, & iraſcendum: Vel ſecundum Hieronymum, pulchrè vocatur idolum zeli, quia ad æmulationem, & zelum Deum provocat, unde Deuteron. 32. dicit: Ipſi me provocaverunt ad zelum in eo, quòd non erat Deus, & ego provocabo eos ad zelum in gentem, quæ non eſt.* Porrò zeli hujus exemplum Sanctus Hieronymus in ſupplicio Oziæ irrogato notat, tametſi is erga Deum ſe non tam prophanum, aut irreverentem, quàm religioſum exhibuiſſet, & in hoc ſolùm culpari mereretur, quòd indiſcretè, & impertinenter in quoddam ſibi minimè conveniens ſe ingeſſiſſet miniſterium: *Oziam*, inquit, *quia ſibi illicitum ſacerdotium vendicabat, lepra fuiſſe percuſſum, ſacra narrat hiſtoria; quo mortuo, Dominus videtur in templo, quod ille polluerat.* Quia enim filius ejus ſuam denuò venerationem debitam templo reſtituit, ideò Deus in illo ſe denuò conſpiciendum præbuit, quod antea dereliquiſſe viſus fuerat. Sed dicite ſodes, quidnam Ozias hic aliud mali fecit, quàm quòd incenſo divino cultui offerendo ſe ingeſſerit? Hoccine tanto ſupplicio dignum nefas erat? Quid igitur dicemus de illis, qui impudicitiæ ſuæ turpitudine, & fœtore Eccleſias inficiunt? Utique longè atrociori, quàm lepræ pœna in illos ſuo tempore animadvertetur; D. enim Chryſoſtomus Chriſtianis ſcandala in Eccleſia perpetrata his verbis improperat: *Sunt iſta fulmine digna. Adeſt Rex, exercitum recenſet, tu ſub illius oculis ſtas ridens, & riſum deſpicis?* Plurima alia habemus ſacrilegorum exempla, quos Divina Juſtitia ex eo ſolùm capite atrociſſimè punivit, quòd hujus erga loca ſacra irreverentiæ rei eſſent.

Ezech. 8. 3.

Hug. Car. ib.

Deut. 32. 21.

S. Hieron. in c. 6. Iſai. Supplicium Oziæ.

Quale ſupplicium futurum qui impudicitiæ fœtore templa inficiunt.

D. Chr. h. 40. ad pop.

7 Sic enim in libro Judicum de Aod legitur, quòd poſtquam unà cum aliis quibuſdam Regi Eglon tributa annuè pendi ſolita detuliſſet, in reditu in Galgalis appellens, videnſque quod in loco illo ſacratiſſimo, ubi (ut Lyranus fidem facit) Iſraelitæ poſtquam Jordanem ſiccis pedibus pertranſiiſſent, primitus ſubſliterunt, ubi circumciſi fuerant, ubi ſuum ſolemni ritu celebraverant Paſcha, ubi Arca, & tabernaculum Domini aliquanto tempore manſerat &c. Idola erecta eſſent, mox ut audiſſet, *quod idipſum fecerat Eglon in contemptum loci ſacri, ſicut Antiochus Epiphanes poſuit idolum in templo Domini*, zelo accenſus reverſus eſt, ut condignam de impietate ejus vindictam ſumeret, & occidit eum: *Ex hoc fuit accenſus Aod ad revertendum, ut interficeret Regem Eglon.*

Judic. 3. 21. Cur Rex Eglon interfectus.

Lyranus.

8 Oroſius, & ex ipſo S. Bernardinus, de Pompejo Magno ſcribunt, quòd poſtquam viginti duos in Orientе Reges debellaſſet, multoſque de omnibus inimicis ſuis, contra quos dimicaverat, retuliſſet glorioſos triumphos, tamdem quoque Jeroſolymam arcta obſidione diu cinctam invaſerit, omneſque qui ad templum confugerant, occiderit, illudque in ſtabulum equorum convertens, ſuos in eo equos collocarit; Unde *divino judicio factum eſt*, inquit Sanctus Bernardinus, *ut qui ante in omnibus victor erat, poſt hoc infeliciter victus fuit.*

Oroſius. S. Bern. t. ſer. 20. a. 1. c. 3. Hiſtoria uſque ad finem diſcurſus.

9 Idem quoque Paulus Oroſius de quodam belli Duce, cui nomen Maſcezel erat, refert, quòd poſt inſignem quamdam de inimicis obtentam victoriam, in ſuperbiam elatus, auxilia Dei, & Sanctorum, quæ priùs anxiè invocaverat, contempſerit, poſtquàm verò *etiam Eccleſiam temerare auſus fuit, atque ex ea quoſdam tentavit extrahere, ſecuta eſt pœna ſacrilegium, nam eiſdem ſuperſtitibus, atque inſultantibus, quos ab Eccleſia ad pœnam protraxerat, poſt aliquantum tempus ſolus ipſe punitus eſt, probavitque in ſe uno, ad utrumque ſemper divinum vigilare judicium, quando & cum ſperavit, adjutus, & cum contempſit, occiſus eſt.*

Oroſ. l. 7. c. 35

10 Rupertus Abbas Tuitienſis in vita S. Herberti Epiſcopi Colonienſis refert, quòd Epiſcopus Argentoratenſis, eò quòd ſub Miſſæ Sacrificio *Pax vobis* dicendo, immoderatè riſit, eodem die ſub tempore prandii ſplenis (unde riſus originem ſuam habet) dolore in latere, ſeu femore correptus, ad lectum deportatus, & paulò poſt mortuus fuerit; nec tamen expreſsè ſatis, an actus ille ridendi voluntarius, an verò fortuitus fuerit, diſtinguit.

Rup. Abb. in vita S. Herberti Epiſc. Colon.

11 Sanctus Athanaſius circa annum trecenteſimum quinquageſimum ſextum ſimiliter refert, quòd Con-

S. Athan. Ep. ad ſolitarios.

ſtantio Imperatore Arriano imperii habenas gubernante, multi diſſoluti juvenes Alexandrinam ingreſſi fuerint Eccleſiam, quorum unus ingenti cum petulantia in throno Epiſcopali ſe ad ſedendum collocavit, ac demum eumdem contemptibiliter à loco ſuo dimovere conatus fuit: *Omnes autem fornicarios ronchos, nulla majeſtatis loci ſacri ratione habita ducebant è naribus; ſed non diu abfuit ultrix Dei manus, nam ut Azotii olim auſi Arcam tangere interibant, ſedium tormentis prius excruciati, ita quoque miſer iſte auſus ſedem convellere, fragmento ligni inde in ventrem ipſius reſiliente, & quaſi ab ipſa ultione impacto, ſua inteſtina perforavit, & eadem vi qua ſolium diſrumpere conabatur, rupta alvo ſua inteſtina effudit.*

S.Greg. Tur. de glo. Mart. c. 105.

12 S. Gregorius Turonenſis alteri cuidam prophanatoribus irrogato ſupplicio teſtimonium per ſequentem perhibet à ſe conſcriptam hiſtoriam; Cùm enim Chilperici milites in homines paſſim deſævirent, multi ad eorumdem declinandam barbariem in Baſilicam S. Vincentii confugientes, in eadem ſecutos ſe futuros eſſe credebant. Milites autem in eamdem Baſilicam nuſquam invenientes aditum, primò quidem Baſilicæ foribus ligneis ignem admoverunt, qui dum omni ſua activitate deſtitutus, nihil eis commodi præſtaret, illas ſecuri confregerunt, direptiſque quæ in Baſilicam intulerant, cunctis eorum bonis, gladio tandem omnes in Baſilica repertos trucidarunt: *Sed non diu hæc remanſerunt inulta, alii à Dæmone correpti, nonnulli in flumine Gorumna necantur, multi etiam à frigore occupati, diverſis in partibus diverſorum morborum genere vexabantur.*

13 Aretas Archiepiſcopus circa annum 912. de Alexandro Imperatore ſcribit, quòd ingentem die quadam ex naribus, & ſecretioribus corporis ſui partibus ſanguinis copiam egeſſerit, indeque mortuus ſit, eò quòd arroganter, & ex mero contemptu contecto capite Eccleſiam fuerat ingreſſus. Et quia aliàs ſacram menſam in templo ſpoliaverat, in mentis incidit delirium, à quo vix unquam poſtea ſibi plenè reſtitutus fuit.

14 Cùm Divus Chryſoſtomus Eudoxiæ Imperatrici omnem in Eccleſiam interdixiſſet aditum, & ex aulicis ejus quidam ad portam aperiendam enſem diſtrictum in fores Eccleſiæ extenta manu impingere pararet, ſubitò tota ejus dextra obriguit, & exaruit. Quo viſo miraculo Imperatrix perterrefacta confeſtim ab Eccleſia retroceſſit.

15 De Gunderico VVandalorum Rege iidem Annales referunt, quòd à Dæmone miſerabiliter obſeſſus, dies ſuos ante tempus infelici morte clauſerit, eò quòd capta Hiſpalenſi civitate, ejus violaſſet Eccleſias.

16 Quia Federicus Febæ Rugorum Regis frater, non obſtante, quòd Sanctus Severinus apertè ei prædixiſſet, quòd ſi aliquod monaſterio ſuo damnum inferre præſumeret, ob id tum in hac, tum in alteræ vitæ puniendus eſſet, poſt mortem tamen S. viri Dei illud non ſolùm ſpoliavit, verùm etiam in Eccleſiam violenter irrumpens, ſacra altarium vaſa diripuit; ideò DEUS juſto ſuo judicio permiſit, ut miniſter, cujus ad hoc opera uſus fuerat, à Dæmone poſſideretur, ipſe verò paucis poſt diebus ab alio quodam Federico fratris ſui filio, crudeli morte interiret, hacque ratione prædam pariter, & vitam uno eodemque temporis momento amitteret.

17 Anaſtaſius Sinaita, teſte Baronio, de Barbaris quibuſdam refert, quòd dum univerſam Syriam devaſtarent, templum quoque S. Theodori Martyris prope Damaſcum poſitum immunditiebus ſuis turpiter prophanarint; eùmque unus illorum imaginem S. Theodori virga graviter percuteret, contigerit, quòd ex humeris ſtatuæ illius in conſpectu omnium manaret ſanguis. Neque in eos divinæ indignationis ira diu tardavit, ſiquidem ex viginti familiis, quæ in templo illo commorabantur, intra paucos dies omnes infeliciter mortui fuere.

18 In ſæpedictis quoque Annalibus de quodam Maurorum belli Duce, viro ſagaci, & experto, cui nomen Cabaon erat, refertur, eum ſuorum nonnullis præcepiſſe, ut ſi VVandali exercitum moventes, aliquas Orthodoxorum Eccleſias prophanarent, ipſi eaſdem ab hoſtibus dehoneſtatas repararent, & ad cultum DEO in iis debitum exſolvendum diſponerent; dicebat enim, Deum Chriſtianorum, qui ab Orthodoxis colebatur, utique caſtigaturum iniquos, qui illum offendunt, & auxiliaturum iis, qui ipſi fideliter ſerviunt. Cùm igitur VVandali Ariana labe reſperſi Eccleſias Catholicorum contaminaſſent, Cabaoni militantes exercitus iis recedentibus, eaſdem Eccleſias ſic prophanatas mundabant, & expoliebant, gratiſque, & odoratis ſuffitibus adimplebant, ipſos quoque Catholicos Sacerdotes ſuis denuò honoribus, & Eccleſiis reſtitutos, in priſtinum dignitatis, & authoritatis gradum reponebant. Qua executione per ſuos facta, Cabaon adversùs inimicos ſuos exercitum movit, magnamque de illis ſtragem inſtituit, adeò ut pauci ex iis ad domum propriam reverti poſſent.

DISCURSUS XII.

ARGUMENTUM.

Ex animadverſione, qua CHRISTUS, cæteroquin adeò mitis, propriis manibus in domus Dei prophanatores deſævit, gravitas peccati irreverentiæ locis ſacris illatæ perſpicuè oſtenditur.

THEMA.

Cùm feciſſet quaſi flagellum de funiculis, omnes ejecit de templo, Joan. 2. 15.

1 Divus Joannes Chryſoſtomus occaſione hujus à Salvatore noſtro ipſomet de prophanatoribus templi ſumptæ vindictæ, dubium quoddam movet, dicens: *Quæſitu dignum eſt, qua gratia adeò Chriſtus hic indignatus eſt, & maxime cùm alias injuriis contumeliiſq; eſſet affectus (dum audiit. Samaritanus es tu, & Dæmonium habes) nihil tale fecerit.* Etenim Chriſtus Redemptor noſter, non ſolùm ipſemet in propria perſona, ſed & æternus ipſius Pater ab incredulis, & malignis Hebræis in plurimis occaſionibus graviſſimè offenſus fuit, & tamen omnia patienter toleravit, ſibique irrogatas libenter diſſimulavit injurias: *Nunc non contentus flagello, verbis etiam in eos invehitur.* Reſpondet Sanctus Bonaventura: *Templa Dei ſunt veneranda, & ea quæ ſunt negotiationis, voluptatis, cupiditatis, contentionum, ex eis ejicienda*, quaſi diceret: Non eſt tardanda vindicta, cum de injuriis agitur domui Dei inſolenter irrogatis. Idem quoque Seraphicus Doctor in alio quodam loco ſuper S. Lucam ita ſcribit: *Licet eſſet manſuetus in tolerando injuriam propriam, ſecundùm illud: Ego quaſi agnus manſuetus, qui portatur ad victimam. Tamen in ulciſcendo injuriam divinam, fuit ſeverus judex, & juſtus.*

D. Chryſ. h. 22. in Joan. Mitis Chriſtus ſeverus fit dum templa prophanantur.

S. Bonav. ib.

S. Bonav. in c. 10. Luc.

2 Imò Sanctus Bernardinus Chriſtum acerbiùs illis indignatum fuiſſe aſſerit, qui locum ſacrum prophanabant, quàm propriis ſuis crucifixoribus, tametſi hi ſacratiſſimum corporis ſui templum: *Solvite templum hoc*, demoliri, & deſtruere non erubuerint. Cur autem Chriſtum idipſum feciſſe exiſtimaris? Nimirum ut debitam loco, divino cultui conſecrato, reverentiam tantò firmiùs nobis inculcaret: *Ad omnium noſtrum inflammanda corda, ad zelum divini cultus in templis Dei, majorem zelum oſtendit contra inhonorantes Dominicum templum, quàm contra ſuos crucifixores, & quoslibet alios ſceleratos.* In eadem etenim ſeptimana, qua Chriſtus in ſacrilegos hoſce ementes, & vendentes tam atrociter animadvertit, quot non uſi ſunt mediis carnifices, & lictores, ut ſacroſanctum ejus corpus tot vulneribus dilacerare, & conficere poſſent? quot non adversùs ipſum calumnias, blaſphemias, maledictiones, & opprobria evomuerunt? Dum templum Salomonis materiale fabricaretur, ad majorem loci illius, qui divino dedicabatur cultui, reverentiam, *malleus, & omne ferramentum non ſunt audita*: at verò quot non ſunt auditi ſtrepitus, & tumultus, quando in Paſſione Domini myſticum ſacratiſſimi ejus corporis templum conatu ſunt demoliri? paſſim enim per totum Calvariæ montem malleorum audiebantur percuſſiones, quibus clavi manibus pedibuſque, & crucis ligno infigebantur. Similiter in Pilati prætorio ubique flagellorum percuſſiones, & validi ictus percipiebantur, & tamen manſuetiſſimus Salvator, *quaſi agnus coram tondente ſe, ſic non*

S. Bern. T. 1. ſer. 30. a. 1. c. 5. His indignatur acerbius quàm crucifixoribus.

3. Reg. 6. 7.

non aperuit os ſuum, adeò etiam ut *Pilatus* ſilentium ejus *admiraretur vehementer*: cur igitur manſuetiſſimus Salvator hic in ementes, & vendentes inſtar furibundi leonis ſævire incipit? *Non nudis verbis dumtaxat*, inquit S. Cyrillus Alexandrinus, *animi ſui commotionem prodit, ſed verberibus, & flagro ſacris ædibus exturbat*. Quando ſacratiſſimum corporis ſui templum tanta cum rabie & barbarie demoliri, & deſtruere nituntur, tacet prorsùs, & obmuteſcit, nec minimo indignationis verbo facti corripit aut reprehendit indignitatem; ſexies millenos, ſexcentos, & ſexaginta ſex humeris ſuis crudeliſſimè impactos flagellorum ictus patienter ſuſtinet, & tamen hic propriis manibus ſcuticam, & flagellum ſibi conficit, ut illos, qui in templo ex lapidibus, & ſaxis erecto, à debita reverentia deficiunt, aſperrimè percutiat, factis ſimul, & verbis animi ſui exhibens indignationem.

Iſa. 53. 7.

S. Cyr. Alex. in Joan.

3 Hoc eodem motivo S. Carolus Borromæus in littera quadam paſtorali uſus eſt, ut populo ſuo Mediolanenſi pavorem incuteret, efficeretque, ut in locis ſacris reverenter, piè, & devotè ſe gerant. Ecce tibi ipſiſſima Sanctiſſimi Archipræſulis verba. Cavete vobis (per viſcera Jeſu Chriſti vos obſecro, & obteſtor) à tremendis Dei judiciis, quia ſi Chriſtus in principio, & fine prædicationis ſuæ eos, qui in porticu templi res ad ſacrificia Deo offerenda ſpectantes vendebant, & emebant tamquam ſanctitatis templi ſui violatores tanto cum zelo, & indignationis furore exturbavit, cùm tamen crudeliſſimam flagellationem ſuam, & ſpineæ coronæ doloroſiſſimam impreſſionem tanta cum patientia, & æquanimitate toleravit, ut ne quidem ad aliquod impatientiæ verbum proferendum os ſuum aperuerit; quantò majori, & ardentiori zelo, & indignatione, juſtè, omnique cum ſeveritate caſtigabit illos, qui hodie Eccleſias ſuis immunditiis, & peccatorum abominationibus, cum tanta Divinæ Majeſtatis, rerumque ſuarum contumelia, & injuria contaminare, & prophanare præſumunt? Ex quo enim tanto zelo ad tuendum æterni Patris ſui honorem exarſit, ut teſte Evangeliſta, Apoſtoli hanc Chriſti erga prophanatores illos indignationem videntes, recordati fuerint illius, quod Propheta de ipſo prædixerat, nimirum *zelus domus tuæ comedit me*, adeò ut nequidem ea, ut S. Marcus ait, quæ ad divinum cultum peragendum neceſſaria erant, ſecum in templum conducere liceret, clarè ſatis colligitur, quantum Deo diſpliceant, ejuſque infinitam Majeſtatem offendant illi, qui temporibus noſtris templa per diſſolutam converſationem, actuſque mundanos petulanter prophanant, cùm templum illud antiquum mera dumtaxat Eccleſiarum noſtrarum figura extiterit. Hactenus S. ille Archiepiſcopus.

Act. Eccl. Mediol. p. 7. p. 1041

Dei propriũ miſereri non punire.

4 Enimverò ut juſtam hanc Filii Dei erga templi prophanatores indignationem tantò profundiùs penetremus, velim vos omnes una mecum conſiderare ingentem illa reluctantiam, qua Deus ad vibrandum juſtitiæ enſem ſe ſemper ſummè invitum, & involuntarium exhibeat. Iſajas de ira ejus quantùmvis juſta, & rationabili diſſerens, in hæc verba ſcribit: *Sicut in valle quæ eſt in Gabaon iraſcetur, ut faciat opus ſuum, alienum opus ejus, ut operetur opus ſuum, peregrinum eſt opus ejus ab eo*. Quibus verbis duo nobis innuit, primò ſcilicet quòd juſtitia quoque aliis Dei attributis annumeretur, ideoque delinquentes punire ad Deum quoque ſpectet. Ex alia verò parte, latere nos non vult, quòd dum Deus juſtis nos ſuppliciis caſtigat, ita idipſum præſtet, ut non niſi ſumma cum reluctantia, ſummèque invitus in nos divinæ juſtitiæ flagellis animadvertat; unde de ſola miſericordia gloriatur, non verò de juſtitia. *Deus cui proprium eſt miſereri ſemper, & parcere*, non verò ſic dicitur, cum de rigore juſtitiæ exercendo ſermo eſt. De pietate, & compaſſione ejus dicitur: *Omnipotentiam tuam parcendo maximè, & miſerando manifeſtas*: at verò cum de pœnis ab eo infligendis agitur, Propheta ait: *Alienum opus ejus ab eo*. Idem Iſajas de ſupplicio, quo Deus populum ſuum contumacem, divinæque legi ſuæ rebellem per Aſſyrios caſtigare ſtatuerat, vaticinans, ita ſcribit: *In die illa radet Dominus in novacula conducta in his, qui transflumen ſunt, in Rege Aſſyriorum*. Quodnam verò in eo latet myſterium, quod Deus in novacula conducta raſurus eſſe dicitur? Eo ipſo quo aliquem, qui barbam aut caput alterius raſurus eſt, ad opus hoc faciendum novaculam ab alio mutuare, aut ſub pretio conducere videmus, illum non ex officio, aut profeſſione barbitonſorem eſſe confeſtim colligimus, qui enim hanc profeſſionem quotidie exercent, inſtrumenta artis ſuæ ſemper penes ſe in promptu habent. Ac proindè Spiritus S. hac phraſi, & modo loquendi uti voluit, dum de punitione à Deo exercenda loquitur, ut hinc punire ad proprium Dei officium minimè pertinere intelligamus: *Deus cui proprium eſt miſereri*.

Iſa. 28. 21.

Iſa. 7. 20.

Deus propriis caſtigat manibus templi prophanatores.

5 Imò verò obſervandum, quòd DEUS dum non nomquam juſtitiam ſuam punitivam contra eos exercet, non ipſe directè, & immediatè flagellet, aut percutiat, ſed ad opus hoc exercendum cauſis utatur ſecundis, id eſt, aliis creaturis. At verò quando injuriæ domui, vel Eccleſiæ ſuæ illatæ vindicandæ ſunt, DEUS ipſemet in propria perſona, & manu propria directè & immediatè rigoroſus ſeveruſque vindex eſſe, ſacrilegoſque, & impios templorum prophanatores flagellare, & percutere gaudet. Unde Sanctus Bernardin. ait: *Nec alicui ſceleri corrigendo legimus appoſuiſſe manum, niſi contra inhonorantes DEUM in templo ſuo*. Eſtque ſeria, & matura reflexione digniſſima hæc S. Bernardini tam conſtans propoſitio, ſcilicet quòd nuſquam Deus ipſemet immediatè, & directè delictum aliquod, quantumvis id etiam execrabile ſit, & enorme, propriis unquam manibus caſtigaſſe legatur, præterquam ſacrilegam ſacrorum locorum prophanationem; ſolos enim in templo irreverentes, & impios propria manu punit. In libro Sapientiæ quidem dicitur: *Accipiet armaturam zelus illius*. Sed quonam modo illa utetur? Num fortè immediatè, & manu propria? Minimè, ſed *armabit creaturam ad ultionem inimicorum*. Poſtquam primi parentes noſtri protoplaſti divinum fuere præceptum prævaricati, ſententia quidem condemnationis ipſorum ab ipſomet Dei ore fulminata, & pronuntiata fuit, ad illius verò executionem alii fuere deſtinati, ſcilicet Cherubim verſatilem, & ignitum enſem manu ſua vibrans. Quando Pentapolim igne delere, & incinerare decrevit, protinùs Angelos miſit, quaſi divini furoris ſui miniſtros, & executores. Quando *omnis caro corruperat viam ſuam*, Deus quidem vindicem gladium ſuum in univerſum genus humanum ſtrinxit, verumtamen catarractis Cœli deſuper mandavit, ut aperirentur, univerſamque terram univerſalis diluvii undis ſubmergerent. Quando Pharaonis faſtum, & ſuperbiam reprimere, & confundere voluit, illum per Moyſen, & Angelum decem illis horrendis plagis immiſſis caſtigavit. Neque ſolus eſt Sanctus Bernardinus, qui Deum numquam propriis manibus, niſi ſolos ſacrorum locorum prophanatores caſtigare obſervavit, quin etiam Sanctus Vincentius Ferrerius hac de re ita ſcribit: *Non legiſtis quòd CHRISTUS unquam propriis manibus peccata correxerit, niſi hic, quia fecit flagellum de funiculis. Hinc apparet, quantum diſplicet ei, qui tangit Eccleſiam ſponſam ſuam*. Quòd ſi Regem aliquem videres qui omni decoro, & Majeſtate Regia depoſita, ad furorem ſuum explendum ingrederetur carcerem, ut reum propriis manibus ſuis torqueret, utique hunc tibi conceptum formares: Delictum rei iſtius exceſſivè enorme, & deteſtabile ſit neceſſum eſt. Ecce tibi igitur in præſenti caſu noſtro Deum illum, in cujus femore licèt ſcriptum legatur: *Rex regum, & Dominus dominantium. Quem tremunt poteſtates, Qui reſpicit terram, & facit eam tremere*: Deum, inquam, illum, qui *armat creaturam ad ultionem inimicorum*; nihilominus viſo hoc irreverentiæ locis ſacris exhibitæ crimine, adeò vehementer iraſci, & irritari, ut propria manu partes miniſtri juſtitiæ exercere non ſolum non dedignetur, verùm etiam ex propriæ voluntatis arbitrio ambiat, ſibique ex induſtria vendicet, ut tantò copioſiùs ſuam adverſus hoſce templi prophanatores conceptam iram explere, & exatiare poſſit. Deus etenim licèt per quinquies millenos, & pluras annos, ad innumera peccata caſtiganda creaturarum miniſterio uſus fuerit, per hoc tamen peccatum ad tantam provocatus eſt iracundiam, ut hoc potiùs quàm cuncta alia in propria perſona propriiſque manibus omni cum ſeveritate immediatè punire decreverit.

S. Bern. ibid.

Sap. 5. 18.

Gen. 3. 24.

Gen. 19. 24.

S. Vinc. Ferr. ſer. 3. in Do. Quadr.

6 Porrò quia Chriſtus ex regia Davidis ſtirpe naſciturus erat, ideò quoque hunc Chriſti in profligandis tem-

Cur ô Chriſti videntes diſcipuli recordati ſunt vaticinii Davidis.
Pſ. 68. 9.

pli prophanatoribus zelum vaticinari voluit, quod fecit, dum velut ex ore Chriſti loquens, ita ait: *Extraneus factus ſum fratribus meis, & peregrinus filiis matris meæ*, ubi per fratres, Hebræos, utpote Abrahæ poſteros, intelligit, qui licèt pater ſit omnium credentium, ſpecialiter tamen populi electi Judaici pater exiſtit, qui proinde Judæi dicere non dubitant: *Patrem habemus Abraham*: Per matrem verò, Synagogam intelligit, ex qua

Pſ. 21. 23.

veluti ex matre prognati fuerant. Vel etiam per fratres Apoſtoli intelligi poſſunt: *Narrabo nomen tuum fratribus meis. Vade ad fratres meos*. De his itaque dicit: *Extraneus factus ſum fratribus meis, & peregrinus filiis ma-*

Jo. 20. 17.

tris meæ; quaſi dicere vellet: In hac actione tam furibunda videbar tum Judæis, tum Apoſtolis meis, non jam ampliùs is eſſe, qui eram, ſed alius, ſed extraneus, quia ad trigeſimum uſque ætatis ſuæ annum ingentem

Iſa. 42. 2.

in cunctis verbis, & operibus manſuetudinem, & benignitatem oſtenderat, juxta id quod de ipſo Propheta Evangelicus prædixerat. *Nec audietur vox ejus in foris. calamum quaſſatum non conteret, & linum fumigans non extinguet*. Idem verò David motivum iræ hujus protinus ſubjungit, dum ait: *Quoniam zelus domus tuæ comedit me*. Cujus Davidici vaticinii recordati ſunt Apoſtoli, de quibus Evangeliſta ait, quod eum adeò iracundum videntes, turbari ne dicam, an verò ſcandalizati, *recordati ſunt diſcipuli ejus, quia ſcriptum eſt: Zelus domus tuæ comedit me*.

Gravitas Peccati ex gravitate pœnæ deducitur.

7 Ad oſtendendam hujus à CHRISTO in prophanatores factæ animadverſionis gravitatem, alia inſuper fieri poſſet conſideratio, ex eo videlicet, quòd Chriſtus vindictam hanc propriis manibus exequi voluerit, quas Spiritus Sanctus beneficentiſſimas fuiſſe teſta-

Act. 10. 38.

tur, ſiquidem *pertranſiit benefaciendo, & ſanando omnes*; quot enim fuere, quibus per manuum ſuarum impoſitionem, corporalem pariter, & ſpiritualem impertitus eſt ſalutem? Sponſa Cœleſtis de manibus illius

Cant. 5. 14.

ait; *Manus illius tornatiles aureæ, plenæ hiacynthis*, & tamen cum iiſdem flagellum hoc contexuit, quod exturbationis ementium, & vendentium fuit inſtrumentum: *Cum feciſſet quaſi flagellum de funiculis*; & qui-

Cajetan. in Matt. 21. 12.

dem ad flagellum hoc plectendum, non unam duntaxat manum, ſed ambas adhibuit. Unde Cajetanus ſuper illa verba: *Cathedras vendentium columbas evertit*, inquit: *Non dedignatur manibus propriis hæc evertere*. Porrò David Sanctuarii prophanatoribus atrociora,

Pſ. 57. 3.

quæ à vindicativa Dei juſtitia implorare poterat, ſupplicia imprecari volens, ait: *Leva manus tuas in ſuperbias eorum in finem*, id eſt, in articulo mortis: *Quanta malignatus eſt inimicus in ſancto?* Neque enim ulli peccato atrociores irrogari pœnæ poſſunt, quàm ſint illæ, quæ iis qui locis ſacris per irreverentiam abutuntur, infligi ſolent. Sigillatim velim, ſeveriſſima illa examinetis ſupplicia, ſeu potiùs fulmina, decem, inquam, plagas illas, quibus Deus Ægyptum afflixit, utiq; enim illas omnes

Exod. 8. 19.

velut unicum potentiſſimæ dexteræ Dei digitum fuiſſe agnoſcetis: *Digitus Dei eſt hic*. Quòd ſi cap. 5. Danielis pervolveritis, duos cõfeſtim Dei digitos characteres non-

Dan. 5. 5.

nullos in pariete triclinii depingentes reperietis: *Apparuerũt digiti quaſi manus ſcribentis*; Qualia autem per digitos hoſce ſententia conſcripta fuerit, nullus integriori fide recēſere poterit, quàm ipſuſmet ſacrilegus, qui ſacra Jeroſolymitani templi vaſa prophanaverat; *Facies regis commutata eſt, compages renum ejus ſolvebatur, & genua ejus ad ſe invicem collidebantur*. Adhæc carnificinam illam conſiderate, quacum univerſus, ut ſic loquar, infernus in Jobi pernitiem conjuratus, illum in ſterquilinio

Job 2. 7.

poſitum excruciavit; licèt enim ibi *à planta pedis, uſque ad verticem non erat in eo ſanitas*; attamen ſe ibidem ab una duntaxat Dei manu, non tam percuſſum, quàm conta-

Job 19. 21.

ctum eſſe dicit: *Manus Domini tetigit me*, quia adverſitas illa potiùs ad perficiendam ejus virtutem, quàm ad caſtigandum culpæ ejus reatum ei immiſſa fuit. At verò quid dicemus, quando Deus ipſemet ambabus manibus ſuis flagellum plectit, & utriſq; manibus ſacrilegos flagellat, & punit? Sufficiat audiſſe illud quod ait Apoſtolus: *Horrendum eſt incidere in manus Dei viventis*. Meritò igitur S. Bernard. exclamat, dicens: *O inſanum humanum genus! Contra vos 1. Cor. 3. Apoſtolus acerri-*

Heb. 10. 31. S. Bern. T. 3. ſer. 10. a. 1. c. 3. 1. Cor. 3. 17.

mam proclamat condemnationem, dicens. Si quis templum Dei violaverit, diſperdet illum Deus.

8 Conſiderari etiam hoc loco meretur, quòd Chriſtus priùſquàm ementes, & vendentes è templo eliminaret, jam ante ſuam in nuptiis demonſtraverit beneficientiam, vini defectui ſubveniendo, ne ſponſi coram invitatis ullam paterentur confuſionem, id quod Sal-

Quam atrox crimen templorum prophanatio.

Salmer. T. 6. Tr. 8.

meron ponderans, ait: *Chriſtus in nuptiis benignè indigentibus ſubvenit, hic autem ſeverè peccantes corripuit*, adeòque in breviſſimo tempore tranſit à demonſtrationibus beneficentiæ, & benignitatis ad demonſtrationes rigidæ vindictæ, & ſeveræ punitionis: *Illis charitatem in proximum oſtendit, hic autem zelum in DEUM Patrem ſuum prodidit*. Plurimos ſumma cum

Matt. 21. 14.

compaſſione ſanaverat languentes, & infirmos: *Et acceſſerunt ad eum cæci, & claudi in templo, & ſanavit eos*. Eodem quoque tempore priùſquam vendentes, & ementes è templo ejiceret, urbis Jeroſolymæ, mox ut illam

Luc. 19. 41.

non procul à ſe poſitam conſpexit, deſtructionem amaris lacrymis ex intima compaſſione manantibus deflevit: *Videns civitatem flevit ſuper illam*, & tamen paulò poſt, non in medio iræ, ſed in medio miſericordiæ iræ recordatus eſt. Porrò quòd ignis ardeat, & calefaciat, nives infrigident, grave deorſum, leve ſurſum contendat, nihil in ſe mirum habet, at ſumma admiratione dignum foret, ſi nix vel gelu ardere videretur; ſed quidnam per hæc omnia dicere contendo? Nimirum ex quo Chriſtus in hunc mundum veniens nihil adeò ſollicitè, & anxiè curavit, quàm ut in eo per exemplum, & imitationem ſuam manſuetudinis docendæ cathedram erigere, & fundare poſſet, ideòque nullam virtutem majori cum ſollicitudine, & induſtria hominibus inculcavit, quàm illam manſuetudinis virtutem: *Diſcite à me quia*

Matt. 11. 29.

mitis ſum, ideò quòd in Cruce pro ſuis crucifixoribus æternum Patrem ſuum rogaverit, quòdve inter tot tormenta acerbiſſimoſque dolores, velut agnus manſuetus os ſuum non aperuerit, nihil mirandum eſt, ſiquidem neceſſum erat, ut prophetiæ, & oracula tot ante ſæcula per SS. Prophetas de ipſo pronuntiata adimplerentur: at verò quòd hodierno die, in quo præ cunctis aliis totiùs vitæ ſuæ diebus manſuetudinem ſuam toti mundo manifeſtare decreverat, & in quo S. M. E. ei acclamat: *Ecce Rex tuus venit tibi manſuetus*; denique in quo ab univerſo populo cum olivis, quæ pacem, & miſericordiam ſymbolicè ſignificant, magno cum applauſu exceptus fuerat, & in quo ſummæ teneritudinis ſigna per fletum amarum ediderat, ſubitò ex miti, & manſueto agno in ferocem tranſmutetur leonem, quòd propria manu flagella conficiat, & præparet, eiſdemque omnes indifferenter aſperrimè percutiat, quos atrium templi prophanantes deprehendit, quòd ab oculis ſuis fulmina, & fulgura furoris ſui evibret, quòd ore ſuo in verba iræ, & indignationis plena prorumpat, quòd is qui mundo hoc unice prædicabat: *Diſcite à me quia mitis ſum*, in illo die, quo ſe vel maximè toti mundo

Matt. 21. 5.

mitem exhibere decreverat: *Ecce Rex tuus venit tibi manſuetus*, patientiæ & longanimitatis ſuæ quodammodò oblitus eſſe videatur, quid ex his omnibus aliud conjicere poſſumus, quàm quòd ſacrorum locorum prophanatio crimen ſit adeò horrendum, & deteſtabile ut mirum non ſit, ſi omnia cœleſtis armamentarii fulmina ſuper ſe provocet?

9 Deus in aliis peccatorum quantumvis enormiſſi-

Subito puniuntur. Gen. 18. 13.

morum occaſionibus, priuſquàm puniat, proceſſum circa illa fabricare, non verò adeò ſubitò, & præcipitanter punire conſuevit; unde licèt *clamor Sodomorum & Gomorrha multiplicatus eſſet, & peccatum eorum aggravatum eſſet nimis*, attamen priuſquam ignem, & ſulphur ſuper ipſos cælitùs deplueret, dixit: *Deſcendam & videbo, utrum clamorem, qui venit ad me, opere compleverint*. Similiter quando *omnis caro corruperat viam ſuam*, centum, & ampliùs annis patientiam habuit, priùſquam diluvium univerſale terræ immitteret: At verò hic in flagranti crimine, ſubitò, ſine dilatione, ſine ullo formato proceſſu, ſacrilegi ſumma cum ſeveritate caſtigati fuere abſque eo, quod illis modus aliquis indulgeretur faciendæ appellationis, vel juſtificationis, aut excuſationis, non concedendo illis tempus aliquod porrigendi alicujus libelli ſupplicis, aut interponendi media ad veniam obtinendam opportuna; nimirum ſicut Principes in caſibus atrocibus, ipſo facto, & in eodem criminis commiſſi loco, ad terrorem populorum, & ad oſtendendam delicti commiſſi gravitatem, exequi ſolent juſtitiam: ita quoque hoc loco judex ille inappella-

Digitized by Google

pellabilis pœnam de illis ſine ulla mora ſumere voluit, tamquam de crimine, in primo capite læſæ majeſtatis commiſſo.

Defendere ſe non poſſunt.

10 Verùm enimverò, id quod maximam admirationem meretur, eſt, quòd cùm Scribæ, Phariſæi, Sacerdotes, & Synagogæ Principes adeò immaniter adversùs Salvatorem deſævirent, ut ſæpiùs ipſum lapidare, & ex præcipitio montis deturbare, atque publicè in conſpectu totius populi injuriis, & verbis contumelioſis illum aggredi conati fuerint, attamen in hac occaſione, cùm à Chriſto indignè tractarentur verbis, & factis, & ſicut viliſſima mancipia flagris, & verberibus, veluti canes pellerentur, verbis quoque afficerentur injurioſis, & quod caput eſt, dum omni deſtituerentur, & fraudarentur lucro, quod ex illa negotiatione ſibi ſe comparaturos eſſe ſperabant, ne verbum quidem mutire, aut vel minimum digitum in ſui defenſionem movere auſi fuerint, cùm tamen Chriſtus ſolus eſſet; licèt enim ſuos quoque Apoſtolos in ſocietate ſua haberet, illos tamen utpote Piſcatores, & armis tractandis ineptos, ignavos milites eſſe ſciebant, prout in horto liquidè patuit. Unde Janſenius ait: *Nunc cùm nondum cognitus eſſet, fautoreſque paucos, aut nullos haberet id egiſſe, fuit res omni admiratione major, mirabilis ejus authoritas, & poteſtas declarata eſt, ut inter omnes vendentes, nemo uni homini adhuc ignoto obſiſtere auderet, nemo qui non imperanti mox obediret.* Quam difficultatem D. Chryſoſt. diu ante his verbis movit: *Cur Judæi, qui in collatis beneficiis Chriſtum accuſabant, & perſequebantur, cùm credibile eſſet, tam acri caſtigatione graviùs excandeſcere, non adeo iniquo animo tulerunt; nulla enim in eum contumelia uſi ſunt, ſed quod ſignum, inquiunt, oſtendis nobis, quia hæc facis?* Utique nihil ad hoc aliud reſponderi poteſt, quàm quod ſacrorum locorum prophanatio, delictum quoddam ſit adeò enorme, ut vel ipſimet prophanatores, quantumvis impii ſint, ingenuè fateri debeant, delictum hoc quavis etiam rigoroſiſſima pœna digniſſimum eſſe; remordebat igitur illos propria conſcientia, & ideò Chriſto iraſci, aut ſe defendere non præſumpſerunt, quia, ut communiter dicitur: *Conſcientia mille teſtes.*

Janſen. in concord. c. 19.

D. Chryſ. hom. in Joan.

DISCURSUS XIII.

ARGUMENTUM.

Circa eamdem hiſtoriam Euangelicam de vendentibus, & ementibus è templo ejectis variæ, eæque omnes valdè conſiderabiles circumſtantiæ ponderantur.

THEMA.

Intravit Jeſus in templum Dei, & ejiciebat omnes vendentes, & ementes de templo. Matt. 21. 12.

S. Ambr. l. de Abel. c. 4.

Deus de templo recedit, in quo reverentia nulla.

1 S. Ambroſius circa hæc verba curioſus inquit, quamobrem Salvator noſter ementes, & vendentes è templo ejecerit? Et paucis verbis reſpondet dicens: *De templo ejiciebat nummularios, quia ipſe volebat intrare;* ſicut enim Arca Domini, & Dagonis idolum ſeſe mutuò in uno eodemque templo non compatiebantur, ita quoque quando ſublata à locis ſacris debita reverentia, Diabolo potiùs quàm Deo in iiſdem ſervimus, à Deo protinùs deſeruntur; quia *domum Dei decet ſanctitudo. Quæ enim participatio juſtitiæ cum iniquitate? aut quæ ſocietas luci ad tenebras? quæ conventio CHRISTI ad Belial?* ut inquit Ambroſius. Sanct. Matthæus refert, quòd diſcipuli Chriſto Domino è templo diſcedenti, ſumptuoſiſſimam templi illius fabricam commonſtrarint: *Et egreſſus Jeſus de templo ibat, & acceſſerunt diſcipuli ejus, ut oſtenderent ei ædificationem templi.* Quibus Salvator reſpondit, dicens: *Videtis hæc omnia? Amen dico vobis, non relinquetur hic lapis ſuper lapidem, qui non deſtruatur.* Super quæ verba Author Operis Imperfecti ita ſcribit: *Superiùs ingreſſus eſt Dominus templum, quærens ſanctitatem templi, ſed cùm in templo nihil inveniret proprium templi, egreſſus de templo ibat, quia ædificium quidem ſtabat, quod erexerunt homines, ſanctitas verò ceciderat, quam conſtituerat Deus; nam templum hominum eſt ædificatio lapidum pulchrè compoſita, templum autem Dei eſt congregatio electorum, religioſè converſantium.* Unde quando fideles in domo Dei debita cum reverentia minimè converſantur, juſtam habet Deus è tali domo recedendi, illique dorſum obvertendi rationem: *Hic in templo nullam eſcam humanæ ſanctitatis inveniens, egreſſus ibat. Ideo & Apoſtolis quaſi dolore repletus reſpondit: Amen dico vobis, non ſtabit hic lapis ſuper lapidem, qui non deſtruatur.* Chriſtus enim nullam in locis ſacris penes homines reverentiam inveniens, illibenter in iiſdem commoratur, imò in juſtam talis irreverentiæ pœnam, totalem ejuſmodi locis prædicit, & annuntiat ruinam. Pro majori hujus materiæ extenſione operæ pretium erit, varias eaſque valdè notabiles hujus ejectionis vendentium, & ementium è templo ponderare, & examinare circumſtantias, ſiquidem hoſce prophanatores non tantùm ſemel, ſed bis è templo eliminavit.

1. Cor. 6. 14.

Matt. 24. 1.

Auth. Imperfect. hom.

Chriſtus profligando ementes habitus fuit pro Meſſia.

2 Chriſtus Redemptor noſter eo quidem fine in hunc mundum venerat, ut ſe Filium Dei oſtenderet, ut Euangelium prædicaret, ut ſe miraculis conſpicuum, & glorioſum efficeret, ut impoſitas ſibi ab æterno Patre ſuo exequeretur commiſſiones. Verumtamen per ſolidum triginta annorum ſpatium ipſum ſuam omnibus ſapientiam, & omnipotentiam adeò celaſſe novimus, ut univerſus Hebraiſmus illum non niſi ſimplicis cujuſdam fabri filium fuiſſe exiſtimarit: at verò quando tamdem tempus illud aptiſſimum advenit, in quo aliquam Divinitatis ſuæ lucem prodere conſtituit, quonam præcipuè miraculo, aut prodigio ipſum ad hoc uſum fuiſſe exiſtimatis? Diceretis utique, primùm inter omnia ab ipſo patrata miracula fuiſſe tranſmutationem aquæ in vinum in nuptiis Canæ in Galilæa factam: *Hoc fecit initium ſignorum JESUS in Cana, & manifeſtavit gloriam ſuam, & crediderunt in eum diſcipuli ejus.* Verumtamen in hoc facto meritò conſiderandum venit, quod ad hoc miraculum patrandum roganti ipſum matri ſuæ reſponderit: *Quid mihi, & tibi eſt mulier?* quiſnam verò horum verborum ſenſus fuerit, Sanctus Auguſtinus exponit, dum ait: *Miraculum quod facturus erat, ſecundùm Divinitatem facturus erat, non ſecundùm infirmitatem humanam, & ideò ait: Quid mihi, & tibi eſt mulier?* quaſi diceret: Quicquid à me naturæ vires exuperans poſtulas, idipſum non tamquam filius tuus patraturus ſum, ſed tamquam verus filius Dei: ad hunc verò præcipuè ſpectat domus Dei honorem, & reverentiam zeloſè perſequi, & zelare, prophanatores inde expellendo (prout paulò poſt fecit, quod proindè, ut in progreſſu diſcurſus videbimus, primis & præſtantioribus CHRISTI miraculis annumeratur) Verumtamen ad ſecundam Mariæ inſtantiam, aquam quoque in vinum convertere voluit, ut aſſumptæ ab ipſa Humanitatis virtutem Verbo conjunctam, & unitam eſſe oſtenderet, ita tamen ut alterum profligatorum è templo vendentium, & ementium miraculum, ſibimetipſi, tamquam à ſe immediatè patrandum, reſervaverit, utpotè quod cæteris excellentius erat, ipſumque verum Dei Filium eſſe expreſſius ſignificabat; unde Hebræi velut cæcæ talpæ, oculos ſuos viſo hoc miraculo nonnihil aperientes, inque increatam illam Divinitatis Chriſti lucem fortiùs defigentes, ipſum interrogaverunt, dicentes: *Quod ſignum oſtendis nobis, quia hæc facis?* Nimirum ipſum verum in lege promiſſum Meſſiam eſſe ſuſpicabantur, maximè quia templum domum Patris ſui eſſe aſſeruerat.

Joan. 2. 11.

S. Aug. Tr. 8. in Joan.

Chriſtus prædicationem exorſus de tēpli reformatione.

3 Porrò ab hoc templi honore zelando Euangelii ſui prædicationem exorſus eſt pariter, & terminavit, ſiquidem profligatio prophanatorum, quæ ſecunda vice facta eſt, in noviſſima vitæ ſuæ hebdomade, ipſomet videlicèt triumphi palmarum die contigit. *Videtur porrò,* inquit Cajetanus, *prædicationem ſuam Jeroſolymis hinc auſpicatus, ab hac, inquam, repurgatione, & reformatione templi Dei.* Salmeron quoque dicit: *Incœpit à ſanctuario, ut moneat, quæ propiùs concernunt gloriam Dei, ante omnia eſſe repurganda.* Similem quoque obſervationem Alb. M. indicat, dum ita ſcribit: *Attendendum, quanti meriti ſit zelus domus Dei, cujus actum inter prima ſua opera CHRISTUS oſtendit,* ut nimirum exemplo ejus diſceremus, quòd unum ex primis, ac præcipuis operibus, quibus nos erga Deum gratos exhibere poſſumus, tunc præcipuè præſtamus, quando in domo Dei devoti, & obſequioſi, Dei honorem, & cultum in ea zelamus.

Cajetan. in Joan.

Salmer. t. 6. tr. 48.

Alb. M. in Joan.

4 Ineme-

Digitized by Google

Divinitatis demonſtratio fuit quã do Chriſtus profligavit vendentes à templo.

4 Immediatè poſt abſolutum palmarum triumphum, in quo verus Meſſias ab omnibus paſſim proclamatus fuerat, eodemmet die ſacrilegos è templo eliminando, æterni Patris ſui honorem zelare voluit, ut per hoc nobis innueret, quod una ex præcipuis Divinitatis, & poteſtatis, per quam ſe Filium Dei eſſe probare voluit, demonſtrationibus, reverentia, & veneratio domui Patris ſui debita exiſtimanda ſit. Imò per 33. annorum decurſum, numquam ſe actu aliquo Majeſtatis clarificare voluit: tantùm eodem die, quo de templi prophanatoribus juſtam ſumere vindictam decreverat, cum pompa, & majeſtate authoritatis regiæ, inſtar triumphatoris inter applauſus, & acclamationes regias, Jeroſolymam ſolemniſſimè ingredi voluit, ut tantò majori tremore, & metu eorum percelleret animos, qui domum Dei injuria, aut contumelia irreverenter afficere præſumebant.

S. Hieron. in c. 21. Matt. Maximum Chriſti miraculum.

5 Sanctus Hieronymus, qui in propoſitionibus ſuis adeò fuit cautus, & circumſpectus, hanc vendentium atque ementium ejectionem, unum ex prodigioſioribus, quæ Chriſtus unquam patravit, miraculis fuiſſe aſſerere non dubitat. Sunt nonnulli, inquit Sanct. Doctor, qui Lazari à mortuis reſuſcitationem pro maximo Chriſti miraculo habent, alii cæci nati illuminationem: alii cæteris miraculis præferendum eſſe putant, quòd Cœli ſuper ipſo aperti fuerint, voxque inſonuerit Patris dicentis: *Hic eſt Filius meus dilectus*; vel etiam quando in monte Thabor Solis inſtar radians luminoſus apparuit: *Mihi inter omnia ſigna, quæ fecit, hoc videtur mirabilius eſſe, quod unus homo, & illo tempore contemptibilis, & in tantum vilis, ut poſteà crucifigeretur, Scribis, & Phariſæis contra ſe ſævientibus, & videntibus lucra deſtrui ſua, potuerit ad unius flagelli verbera tantam eiicere multitudinem, menſaſque ſubvertere, & cathedras confringere, & alia facere, quæ infinitus non feciſſet exercitus.* Tamdem verò Chriſtum in hac eadem occaſione traſparentem aliquem divinæ eſſentiæ, & omnipotentiæ ſuæ radium oſtendere voluiſſe, aſſeveranter concludit: *Igneum quippe atque ſydereum quid radiabat ex oculis ejus, & divinitatis majeſtas lucebat in facie.* Verum quidem eſt, quòd in Transfiguratione *reſplenduit facies ejus ſicut ſol*; verumtamen idipſum non palam, & in loco publico, ſed in ſolitudine quadam factum eſt: *Aſcendens montem excelſum ſeorſim transfiguratus eſt:* Hic autem in totius Jeroſolymæ conſpectu Divinitatis ſuæ ſpecimen edere, in humilitate, & abjectione ſua, quam cunctis annis vitæ ſuæ anterioribus ſtudioſiſſimè conſervarat, diſpenſare, ſuamque, in operandis miraculis plenipotentiam toto, ut ita dicam, conatu exerere voluit, ut tantò magis perterrefaceret prophanatores: *Quoniam zelus domus tuæ comedit me.*

Matt. 17. 1.

Joſ. 5. 22. S. Bonav. in c. 10. Luc.

6 Apud Joannem de æterno Patre dicitur. *Omne judicium dedit filio.* Hic autem, ut S. Bonaventura benè obſervat, hac ſibi à Patre delegata poteſtate, in principio, & in fine prædicationis ſuæ potiſſimùm uti voluit: *In ulciſcendo injuriam divinam fuit ſeverus judex, & juſtus, & quia maxima injuria eſt, cum dehoneſtatur, ubi debet honorari, ideò dicitur, quod ingreſſus eſt in templum, ut ibi faceret judicium, quod fecit & in ſua prædicationis exordio, ſecundùm quod narratur poſt miraculum de mutatione aquæ in vinum, & in termino poſt Lazari reſuſcitati miraculum.* Origenes miraculum in Cana factum, cum hoc miraculo in templo patrato inter ſe conferens, & combinans, ita ſcribit: *Vis quædam JESU divinior, qua poterat, cùm vellet inflammatum inimicorum animum extinguere, & multa hominum millia ſuperare; majorem pronuntiare poſſumus, quàm quod in Cana Galilea ſit aqua in vinum mutata, nimirum quod illic inanimem materiam mutaverit, hoc vero in loco tot myriadum ingenia, præſtantiſſimaque animæ partes ſubjugarit.* Idem quoque pervetuſtus Scriptor in Catena Græcorum allegatus idipſum, quod diu poſt ipſum Sanctus Hieronymus docuit, his verbis aſſerit: *Nemo exiſtimet, hoc factum JESU mortuorum reſuſcitationi, vel cæcorum illuminationi poſtponendum, ſiquidem non niſi divinæ utique virtutis erat, virum unicum tantam multitudinem, eamque ſibi infenſiſſimam, eamdemque molientem exturbare,* atque ideò iidem ejecti vendentes, & ementes, & qui hanc ejectionem ſpectarant, ex viſo hoc miraculo in aliqualem devenerunt notitiam, qua ipſum promiſſum in lege verum Meſſiam eſſe conjecerunt, unde & interrogarunt eum dicentes: *Quod ſignum oſtendis nobis, quia hæc facis?* quaſi dicerent, inquit Origenes: *Quanam virtute polles, qualiſve es & quam religionem poſſis inſtituere, quia talia moliris, ut etiam ſolus gentem numeroſiſſimam audeas exturbare, quod nemo alius, neque Imperator neque Rex, etiam cum validiſſima militum manu vix audeat atentare.* Cajetanus quoque in ſimilem raptus eſt admirationem, dum ait: *Hominem unum, plebejum, obſcurum nulliuſque hactenus authoritatis, poſſe ex templo vi, ignominioſeque flagello eiicere multitudinem potentium negotiatorum, & quidem populi pietati ſervientium,* facinus eſt, quod omni anteriori caret exemplo: paulò poſt verò rationem aſſignat, cur facinus iſtud adeò feliciter CHRISTO ceſſerit, & ab eo patratum fuerit nimirum quia nemo ex omnibus ejectis aut ſpectatoribus, verbo vel nutu hiſcere, aut ei contradicere auſus fuit, quin potiùs virgam, & flagellum, quo in eos deſævierat, humiliter, ut ita dicam, fuere exoſculati: *Nimirum tanta fuit gravitas, majeſtaſque vultus IESV ad juſtam iracundiam compoſiti (quo non erat alioquin manſuetior alius) quanta terrorem omnibus incuteret, ita ut ne hiſcere quidem auderent, tamquam Deo iratum illis vultum monſtrante, minaſque intentante, quod vere erat.* Origenes ubi ſupra admirationem ex hoc facto natam in ſingulis ejectis, & ejectionem ſpectantibus, tantò magis adauctam fuiſſe notat, quantò firmiùs ſibi antea, ipſum Carpentarii filium eſſe perſuaſum habebant: *Quorum expulſio*, inquit, *tranſcendebat dignitatem ejus, qui reputabatur filius Carpentarii.* Unde quando poſtea interrogatur: *Quod ſignum oſtendis nobis, quia hæc facis?* ex mente Carthuſiani clariùs dicere voluerunt: *Ejectio iſta non ſpectat ad te, nec tuum eſt corrigere nos, & facta Sacerdotum, cùm non habeas authoritatem, nec ſis Sacerdos, neque Propheta; ſed ſi dicis, quòd imò tuum ſit, hoc oſtende ſignum, quo ſciamus tibi divinitùs commiſſam poteſtatem.*

Orig. Tr. 12. in Joan.

Orig. in Cat. Græc. Patrũ in c. 2. Joan.

Origenes.

Cajetan. in Joan.

Orig. ib.

Jo. 2. 18.

Dio. Cart. in Joan.

Quando Chriſtus ſe manifeſtarit eſſe Dei filium.

7 CHRISTUM Redemptorem noſtrum, qui increata æterni Patris eſt Sapientia, quippe omnia ingenti cum myſterio peregit, in toto triginta annorum curriculo numquam ſe filium Dei aut Meſſiam in lege promiſſum declaraſſe novimus, niſi ubi de honore, & cultu templo Dei debito zelando, & procurando agebatur. Unde Sanctus Epiphanius opinatur, quòd CHRISTUS non tunc pridem Dei filius declaratus fuerit, quando Spiritus Sanctus ſuper eum deſcendit, & vox Patris audita eſt, dicentis: *Hic eſt filius meus dilectus*, ſed diu ante declaratio iſta contigerit, tunc ſcilicet, quando duodennis exiſtens, parentibus è templo recedentibus in eodem remanſit, nihilque adeò ſtrenuè ac ſollicitè curavit, quàm ut æterni Patris ſui promoveret honorem. Unde Mariæ, & Joſeph dicentibus: *Fili quid feciſti nobis ſic?* reſpondit: *Neſciebatis, quia in his, quæ Patris mei ſunt, oportet me eſſe?* *quo reſponſo ſignificabat, templum in Dei, hoc eſt, Patris ſui nomine fuiſſe conſtructum, quamobrem ſi ab ipſa propemodum infantia templum cognorat, utique non merus homo natus ille JESUS extitit, neque poſt annum denique trigeſimum, cùm ſe in eum columbæ ſpecie Spiritus Sanctus inſinuaſſet, filius ac CHRISTUS appellari cœpit.* Unde ſe matri ſuæ, & ſancto Joſepho tamquam verum Dei Filium manifeſtare voluit, quando iis dixit: *In his, quæ Patris mei ſunt, oportet me eſſe.* In templo quoque magnam in Doctoribus excitavit admirationem, ſiquidem ſatis eſt credibile, quòd cum iiſdem Doctoribus de reverentia, & cultu templo debito fuſiùs egerit. Quid enim verba illa: *Neſciebatis, quia in his, quæ Patris mei ſunt, oportet me eſſe?* aliud quam honoris, & cultus divini zelum ſignificabant, quem in hac occaſione clarè oſtendit, dum ait: *Nolite facere domum Patris mei, domum negotiationis?* Quamvis Doctores in templo ipſum de hoc zelo loquentem non intellexerint: *Et ipſi non intellexerunt verbum, quod locutus eſt ad eos*, inquit Sanct. Lucas, quaſi diceret. Neſcierunt quid diceret, quia multi adhuc anni præcurrere debebant, priuſquam zeli ſui circa cultum, & venerationem domui Patris ſui debitam, ipſum urgentis, exteriores haſce proderet demonſtrationes. Unde Lucas Burg. ait: *Quia per multos conſequentes annos non erat Chriſtus acturus ampliùs hujuſmodi Patris negotia.*

S. Epiph. c. 2. l. 1. adv. hæreſes.

Luc. 2. 48. & 49.

Luc. 2. 49.

Luc. Burg. ibi.

8 Enimverò hunc erga domum ſuam ardentiſſimum

zelum

Digitized by Google

zelum manifeſtiùs cognoſcere poterimus, ſi varias indignationis CHRISTI in hac occaſione excitatæ circumſtantias accuratiùs, & magis propinquè accedendo ponderaverimus. Albertus Mag. quatuor templi atria fuiſſe obſervat, videlicet; atrium interius, in quo altare holocauſtorum poſitum erat, in quod ſolis Sacerdotibus, & Levitis ingredi licebat. Secundum erat, in quod ſæculares illi, qui mundi erant, ſolùm ingrediebantur, ut ad prædicti atrii fores ſuas DEO oblationes immolarent. Tertium atrium illud erat, in quod etiam mulieribus, quæ mundæ erant, ad faciendas orationes ſuas aditus liber patebat. *Quartum atrium immundorum, in quod etiam Gentiles aliquando intrabant, & in illo animalia vendebantur juſſu Sacerdotum*; adeòque hic vendentium, & ementium mercatus, ex Sacerdotum non tam permiſſione, quàm juſſu, non fiebat in ſanctuario, nec in atrio interiori, ſed in ultimo, & infimo inſtituebatur. Et tamen idem Albertus Magn. ait: *Non erat licitum, quia DOMINO fuit dedicatum*; unde facilè arguere licèt, quantum divina punitione juſtiùs corripiantur fideles Chriſtiani, qui Deum in ipſomet ſanctuario, in illo ſcilicet loco, in quo jam non arca, ſed ſanctiſſimum corpus CHRISTI à Cœleſtium Spirituum Hierarchiis cum metu, & tremore adoratur, aſpernantur, villipendunt, variiſque irreverentiæ, & ſcandali generibus contumeliantur.

Fideles templa prophanantes gravi pœna digni. Alb. Mag. in Joan.

9 Huic addi poteſt alia quædam à V. Beda, aliiſque ſacris expoſitoribus adducta obſervatio, videlicet, quòd venditores illi aliud nihil vendiderint, quàm quæ ſpectabant ad oblationes, & ſacrificia templi; adeòque omnes in eodem atrio congregatæ, & vænum expoſitæ merces in apparentia ſaltem externa, ad augendum, non verò diminuendum Dei cultum ordinabantur. Et tamen inquit Beda: *Nolens aliquid in domo ſua terrenæ negotiationis, ne ejus quidem, quæ honeſta putaretur, exhiberi, diſpulit negotiatores. Quid ergo fratres mei, quid putamus, faceret Dominus, ſi rixis diſſidentes, ſi fabulis vacantes, ſi riſu diſſolutos, vel alio quolibet ſcelere reperiret irretitos, qui hoſtias, quæ ſibi immolarentur, ementes in templo vidit, & eliminare feſtinavit?*

V. Beda in 2. Joan. Poſtimortur.

10 At verò dicet fortaſſe aliquis: ex quo Chriſtus tantam ſacris locis reverentiam exhiberi voluit, cur ipſomet hac in re primus ſuo nobis exemplo non præluſit, maximè cùm S. Lucas de eo ſcribat: *Cœpit JESUS facere, & docere*? Cur in ipſomet templo flagellum arripuit, eodemque in prophanatores acerrimè animadvertit, haud ſecus ac ſi templum locus juſtitiæ exercendæ, puniendiſque malefactoribus deſtinatus eſſet? Cur non eòuſque moratus eſt puniendo, donec è templo egreſſi fuiſſent? In promptu eſt reſponſio. Dicit enim Chriſtus: *Zelus domus tuæ comedit me*. Zelus enim quo ad domum Dei expurgandam, & emundandam urgebatur, adeò ardens, & fervidus erat, ut illius executionem ne ad unum quidem momentum differre voluerit, maximè cùm nullum Deo gratius ſacrificium immolari poſſit, quàm quod in prophanatorum caſtigatione conſiſtit, Imò cultui divino in hoc maxima, quæ dari poteſt, reverentia, & veneratio exhibetur, dum ſacrilegi prophanatores in eodem loco, ubi ſuum commiſere delictum, in flagranti crimine acriter puniuntur. Et ideò verba illa: *Zelus domus tuæ comedit me*, Cajetanus ita exponit, *amor impatiens conſortis in domo tua, ut ſcilicet domus tua communis ſit prophanis*. Janſenius eadem verba hunc in modum exponit: *Ardentiſſimum ſtudium gloriæ domus tuæ, tamquam ignis quidam intra præcordia concluſus, urſit, torſit, & conſumpſit animum meum, ferentem moleſtiſſimè neglectum, & inhonorationem domus meæ*. Sanctus Auguſt. verò dicit: *Quis comeditur zelo domus Dei? Qui omnia, quæ ibi videt, perverſa, ſatagit emendare, cupit corrigere, non quieſcit.*

Chriſti zelus.
Cajet. ib.
Janſen. c. 19. Concordiæ Evang.
S. Aug. T. 10. in Joan.

11 Præterea conſiderandum, Eccleſiam miſericordiæ, non verò juſtitiæ Dei experiundæ, & recipiendæ deſtinatam eſſe juxta illud: *Suſcepimus Deus miſericordiam tuam in medio templi tui*, & tamen, ut ſupra probavimus, ex eo, quòd Deus ibidem offenditur, juſtitia ejus adversùm nos validiùs irritatur, & in perniciem noſtram implacabilior efficitur, ſumma enim Dei miſericordia eſt, ſi adversùs prophanatores implacabiliter exaſperetur.

Pſ. 47. 10.

12 Notanda quoque ſunt illa D. Joannis verba, dicentis: *Omnes ejecit de templo*. DEUS enim in hujus criminis condigna caſtigatione nullam admittit hominum vel perſonarum acceptionem, vel reſpectum. Unde Albertus M. ait: *Severitas cenſuræ ex his debet attendi. Omnes ejecit, nullum excipiendo, ſine perſonarum acceptione*, ut quotquot futuri ſunt in progreſſu ſæculorum fideles exinde intelligant, quòd ubi de irreverentia, & prophanatione locis Deo conſecratis irrogata agitur, nullus veniam ſperare debeat, cujuſcumque demum conditionis, ſtatus, aut profeſſionis exiſtat, nam *ſine perſonarum acceptione omnes ejecit*.

Omnes abſque reſpectu ejecit.
Alb. Mag. in Joan.

13 Præterea conſiderandum eſt, quale fuerit inſtrumentum, quo in hac vendentium, & ementium exturbatione uſus eſt. Non enim illud in templo caſualiter, aut fortuitò invenit, neque illi ab aliis ſubminiſtratum fuit, ſed iiſdem manibus, de quibus dicitur: *Aperis tu manum tuam, & imples omne animal benedictione*, flagellum aut ſcuticam ſibi de induſtria confecit, ut illos velut ſervos, & mancipia viliſſima, & tamquam plebis abjectiſſimam fæcem, eadem verberaret, & meritò, quia ſacrilegi per irrogatam locis ſacris irreverentiam jus veræ libertatis filiorum DEI penitus amittunt. Sanctus Joannes in Apocalypſi vocem quamdam audivit fortiter clamantem, & dicentem: *Foris canes*. Canes enim à locis ſacris flagris, & virgis ſive baculis expelluntur, ne illa latratibus, & ſordibus ſuis prophanent, quantò igitur juſtiùs ſacrilegi fuſtibus, & flagellis ab Eccleſiis eliminari merentur, qui Eccleſiam tot graviſſimis ſcandalis multifariam dehoneſtant? unde Janſenius dicit, quòd CHRISTUS illos è templo ejecerit, *veluti canes de domo DEI profligans, nam hi funiculis ejici ſolent*. Et Cajetanus ſimiliter ait: *Flagello adhibito tamquam canes nimirum, aut quod Cyrillus ait, iniquos ſervos fuſtuario dignos, ut oſtenderet dura hoc manere flagella ob prophanationem templi Dei.*

Veluti canes.
Pſ. 144. 16.
Apoc. 22. 15.
Janſen. ib.
Cajet.
Cyrillus.

14 Inſuper notandum, quòd eodem flagello, quo Chriſtus oves, boves, vitulos, aliaque animalia ſimilia è loco ſacro expulit, ipſos quoque prophanatores pariter dirè percuſſerit, & ab inde profligarit, ut per hoc nobis innueret, quòd homines, qui hujus ſunt ſacrilegii reatu obnoxii, beſtiis haud quaquam diſſimiles exiſtant; ut de illis dici poſſit illud Pſalmiſtæ: *Homo cùm in honore eſſet, non intellexit, comparatus eſt jumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis*. Et ideò Sanctus Antonius Arrianos Catholicorum invaſuros, & demolituros eſſe Eccleſias prævidens, illos veluti totidem mulos altare circumcingentes conſpexit, ut refert de illo Sanctus Athanaſius ſunt enim *ſicut equus, & mulus, quibus non eſt intellectus*, quia inter Eccleſiam, & inter domum privatam, vel forum, aut theatrum, aliaque ſimilia loca prophana diſcernere non poſſunt.

Prophanatores templi beſtiis ſunt ſimiles.
Pſ. 48. 13.
S. Ath. in vita S. Anton. Pſ. 31. 9.

15 Latet quoque in hoc Chriſti facinore alia quædam valde conſiderabilis ponderatio, ſiquidem Salvator noſter, ut Cardinalis Toletus notat, *tanto periculo ſe expoſuit pro templi Dei reverentia*. Ipſe namque ſolus ingentem quamdam aggrediebatur multitudinem, in qua plerique homines in intereſſe lucri ſui, in honore, & in perſonis graviſſimè ab ipſo læſi fuerant; atque inſuper hanc in illos exercitam vindictam, & zelum ſuam crucifixionem accelerare poſſe ſciebat. Quam etiam conſiderationem Dionyſius Carthuſianus in medium affert, dum ſuper illa verba: *Zelus domus tuæ comedit me*, gloſſans ait: *Zelus ille non ſolùm illum ſpiritualiter abſorbuit, ſed etiam zelus iſte fuit occaſio occiſionis Chriſti, & ita comedit, id eſt, conſumpſit, ſeu interfecit eum; per hunc enim zelum ejecit hic vendentes de templo, per quod maximè offendit, odiumque incurrit Sacerdotum, qui eum ex invidia occiderunt*. Et tamen licèt iſte, utpotè de quo ſcribitur, quòd *alta à longè cognoſcat*, probè ſciret, quòd per hanc vendentium, & ementium ejectionem, totam illam multitudinem adversùm ſe adeò irritaturus eſſet, quòdque in eadem ſeptimana de hac per illis illata contumelia, & damno, ab eadem multitudine acerbam paſſurus eſſet vindictam, adeò ut qui antea clamaverant: *Hoſanna filio David*, mox eadem ſeptimana ſtétorea voce vociferaturi eſſent: *Tolle, tolle, crucifige eum*, nihilominùs ab hoc divini cultus zelo promovendo deſiſtere nequaquam voluit. Quod

Tolet. in Joan. Templi prophanatio à nullo diſſimulari debet ſed corrigi.
Pſ. 137. 6.
S. Th. in Joa.

S. Tho-

S. Thomas Doctor Angelicus profundiùs conſiderans, jure meritò verba illa ex libris Regum opportunè allegando: *Zelo zelatus ſum pro Domino Deo tuo*, meritò ſubjungit: *Nos autem debemus diligere domum Domini, ſecundùm illud Pſalmi vigeſimi quinti: Domine dilexi decorem domus tuæ, & in tantum debemus diligere, quòd zelus ejus nos comedat, dum ſi quid contrarium fieri videmus, ſtudeamus etiam quantumcumque chari noſtri ſint, qui hoc faciunt, removere, nec timeamus propter hoc aliqua mala perpeti.* Quia tametſi Salvator noſter probè ſciret, quòd flagellum illud, quo propter zelandum, & defendendum honorem, & cultum domus Patris ſui debitum plectebat, humeris ſuis in eademmet ſeptimana ſuper inducturum eſſet ſexies millenos, ſexcentos, & ſexaginta ſex acerbiſſimos flagellorum ictus, non tamen ob id à vindicandis injuriis loco ſacro irrogatis abſtinere voluit. Unde Guerricus Abbas ait: *Flagello facto de funiculis vindicat injurias Patris, magis eligens furorem Sacerdotum in necem ſuam provocare, quàm templi prophanationem diſſimulare.*

Pſ.21.7.

Guerr. Abb. ſer. 1. in Ramis Palm.

DISCURSUS XIV.

ARGUMENTUM.

Ruinæ univerſales provinciarum, aliæque calamitates, & infortunia publica pœnæ ſunt, quibus irreverentia, & ſacrorum locorum contemptus à Deo caſtigantur.

THEMA.

Tranſite per Civitatem, & percutite. Ezech. cap. 9. verſ. 5.

1 POſtquàm Deus in cap. 8. Ezechielis de variis abominationibus, quæ in Templo, & Sanctuario ſuo committebantur, multifariam lamentatus fuiſſet, tandem in ſeq. cap. 9. Jeroſalem civitatem ſanctam in exterminium redigi protinus jubet, dicens: *Appropinquaverunt viſitationes urbis, & unuſquiſque vas interfectionis habet in manu ſua.* Septuaginta legunt: *vas exterminationis.* Chaldæus vertit: *Vas diſperſionis.* Sequitur: *Et ecce ſex viri veniebant de via portæ ſuperioris, quæ reſpicit ad Aquilonem.* Ecquodnam verò in eo latet myſterium, quòd ſex viri illi à parte Aquilonari advenire conſpiciuntur? nimirum *ab Aquilone pandetur omne malum.* Pergit Propheta ulterius dicens: *Et unuſquiſque vas interitus in manu ejus, vir quoque unus in medio ejus veſtitus erat lineis.* Per quem virum S. Greg. Chriſtum Dominum noſtrum intelligendum eſſe his verbis aſſerit. *Quia Redemptor noſter etiam de ſacerdotali tribu juxta carnem parentes habere dignatus eſt, veſtitus lineis venire perhibetur.* At verò numquid Chriſtus de ſemetipſo ait: *Ego veni, ut vitam habeant, & abundantiùs habeant?* quâ igitur ratione nunc necem, & exterminium univerſæ civitati illaturus, miniſtris juſtitiæ ſtipatus in medium prodire conſpicitur? nam ut Sanctus Hieronymus ait: *Erat in medio ſex virorum unus in habitu Pontificis, indutus lineis indumentis, & habebat atramentarium ſcriptoris ad renes ſuos, quo omnium peccata deſcriberet*, nimirum ubi de injuriis domui æterni Patris loi illatis vindicandis agitur, etiam ipſemet Dei filius propria manu flagellum arripere, ſeque miniſtrorum juſtitiæ caput, & ducem conſtituere non renuit. At verò cur dum ſe in actu vindicantis, & caſtigantis conſpiciendum præbet, in habitu Sacerdotis, vel Pontificis videri voluit? ſi ſe in habitu ducis bellici, vel in figura leonis conſpiciendum præbuiſſet, id quidem mirandum non fuiſſet, ſed cur populum caſtigaturus habitum Sacerdotis, vel Pontificis aſſumpſit, maximè cùm Apoſtolus de eo dicat: *Non habemus Pontificem, qui non poſſit compati?* Eſt enim habitus Pontificis compaſſionis, & miſericordiæ ſignificativus, non verò iræ, & vindictæ exprimendæ congruus. Et tamen in actu vindicandi, & puniendi conſtitutus, indumento lineo ſacerdotali indui voluit, quia crimina prophanantium loca ſacra eum in ſe exceſſum continent, ut mitiſſimum Agnum Chriſtum in ferociſſimum tranſmutent leonem; unde in habitu ſacerdotali comparere voluit, quia injurias locis ſacris irrogatas vindicare, ad Sacerdotes præcipuè, & ſpecialiter pertinet.

Ezec. 8. 6. 1

Ezec. 9. 1.

Septuag. Chaldæus.

Jer. 1. 14.

S. Greg. l. 22. mor. c. 19.

Jo. 10. 10.

S. Hier. ib. Ob templorum irreverentiâ Deus mitis fit leo.

Heb. 4. 15.

2 *Tranſite per civitatem*, (ſunt verba præcipientis Dei) *& percutite, non parcat oculus veſter, neque miſereamini ſenem, adoleſcentulum, & virginem, parvulum, & mulieres interficite, uſque ad internecionem, implete atria interfectis.* Ecce tibi abominationum, & ſcandalorum, quæ in templis committuntur, acerbiſſimum fructum, nimirum deſolationem, & deſtructionem Civitatum, & populorum; unde Salvator noſter eodem die flevit ſuper Civitatem Jeroſolymitanam, prævidendo ejus ruinam, & exactiſſimè prædicendo ejus à Romanis ſecuturam arctiſſimam obſidionem, pariter ad prophanatores è templo ejiciendos ingreſſus eſt templum. Qua de re Sanctus Bonaventura ita ſcribit: *Attendendum, quòd Dominus ſtatim poſt annunciationem excidii Jeruſalem, intravit ad templum purgandum, ut oſtenderet, quod maxima cauſa deſtructionis ejus fuit peccatum Sacerdotum*, qui ab avaritia extimulati, per vendentes, & ementes illius prophanabant atrium; ac proinde *cum ementes, & vendentes percutit, oſtendit, unde radix perditionis proceſſit*; ubi idem Seraphicus Doctor illum quoque Michææ textum adducit: *Audite hoc Principes domus Jacob, & Judices domus Iſrael, qui ædificatis Sion in ſanguinibus, Sacerdotes ejus in mercede docebant, & Prophetæ ejus in pecunia divinabant, & ſuper Dominum requieſcebant dicentes: Numquid non Dominus in medio noſtrum? non venient ſuper nos mala: propter hoc, cauſa veſtri, Syon quaſi ager arabitur, & Jeruſalem quaſi acervus lapidum erit, & mons templi in excelſa ſylvarum.* Sic quoque eodem tempore, quo CHRISTUS Jeroſolymæ prædixit: *Non relinquent in te lapidem, ſuper lapidem*, Sacerdotes divitiarum cupiditate, & avaritia extimulati, templi atrium in publicum redegerant forum.

Templorum irreverentia caſtigatio à Deo.

S. Bonav. in c. 20 Luc.

Mich. 3. 11.

Luc. 19. 44.

3 Et ideò Sanctus Gregorius in Homilia quadam, quam Conſtantinopoli ad populum publicè pronunciavit, CHRISTUM poſt pronuntiatam Jeroſolymæ deſtructionem, ad prophanatores è templo profligendos eò ſe recepiſſe, dicit: *Qua deſcripta* (deſolatione videlicet) *quid DOMINUS fecerit, ſubditur, quia ingreſſus templum cœpit ejicere vendentes de illo, & ementes, dicens illis; ſcriptum eſt: quia domus mea domus orationis vocabitur, vos autem feciſtis illam ſpeluncam latronum. Qui enim narravit mala ventura, protinus templum ingreſſus eſt, ut de illo vendentes, & ementes ejiceret, profectò innotuit, quia ruina populi maximè ex culpa Sacerdotum fuit. Everſionem quippè deſcribens, ſed ementes, & vendentes in templo feriens, in ipſo effectu ſui operis oſtendit, unde radix prodiit perditionis.* Rup. Abbas quoque ad hoc ſe reflectit, quòd videlicet CHRISTUS eodem die, quo diſperſionem populi illius prædixit, vendentes, & ementes in juſtam irreverentiæ, & prophanationis pœnam è templo exturbarit. Dicit enim: *Cum jam paſſurus Jeroſolymam adveniret, & videns fleviſſet ſuper illam, ingreſſus templum cœpit ejicere vendentes, & ementes, ut videlicet quod futurum prædixerat, id ipſum facto ſuo illos ejiciendo præſignaret*, nimirum illos è Palæſtina eliminandos, & velut advenas, & peregrinos in varias mundi partes diſpergendos eſſe oſtendere voluit: *Ejiciebat omnes.* Author Imperfecti verba illa: *Relinquetur vobis domus veſtra deſerta*, ponderans, ait: *Sicut ante mortem hominis inſanabilis præcedit infirmitas, ſic & ante ruinam aut hominis, aut loci alicujus, aut civitatis, inemendabilia præcedunt peccata.* Rup. Abbas ad flagellum, quo Chriſtus ſacrilegos illos percuſſit, alludens ait: *Fecit quidem flagellum de funiculis; quid enim funiculus ille agit in manu potentis, in manu ſapientis? Quid niſi Romanum præſignat exercitum, durum ad cædendum, fortem ad ligandum, & captivandum?* S. Cyrillus quoque flagellum hoc Chriſti, ſervitutem populi illius in pœnam prophanationis ab eo ſubeundam, prænominatam fuiſſe dicit: ſervituti inter eos jure pœnam ſtatuens. Obſervandum quoque, quod Sanct. Matthæus, poſtquam indignationem, quam Chriſtus erga ſacrilegos iſtos exercuit, narraſſet, de Chriſto mox ſubdit: *Et relictis illis abiit foras extra civitatem*, per hoc ſignificare volens, quòd eos eſſet penitus derelicturus.

S. Greg. h. 34. in Evang. Chriſtus prædicta deſolatione Jeroſ. ejecit vendentes, &c.

Rup. Ab. l. 5. in Joan. c. 2.

Auth. Imp. h. 46 in Matth. c. 23. v. 38.

Rup. Abb.

S. Cyril. Alex. l. 2. in Joa.

Matt. 21. 17.

Mich. 1. 2.

4 Apud Michæam hæc verba leguntur: *Audite populi omnes, & attendat terra, & plenitudo ejus, & ſit DOMINUS DEUS vobis in teſtem. DOMINUS de templo ſancto ſuo.* Sed quænam ſubnectitur comminatio?

tio? Audite; *Quia ecce DOMINUS egredietur de loco ſuo, & deſcendet, & calcabit ſuper excelſa terræ, & conſumentur montes ſubtus eum, & valles ſcindentur, ſicut cera à facie ignis, & ſicut aquæ, quæ decurrunt in præceps.* Sed quænam tantæ ruinæ ſecuturæ cauſa extitit? Hæc verbis ſequentibus perſpicuè innuitur. Dicit enim ſacer textus: *In ſcelere Jacob omne iſtud, & in peccatis domus Iſrael.* Interlinearis huic dictioni: *Egredietur* adjungit: *coactus*. Et Lyranus in moralitate dicit: *Non per localem motum, ſed per punitionis effectum; unde ſequitur: Et conſumentur, &c.* Rup. Abbas ait: *Recedet, omne auxilium auferet à populo quondam ſuo.* Eo ipſo enim, quo DEUS in propria domo ſua irritatur, inde ſe recipit, noſque ſimul cum loco omni ſua protectione, & tutela deſtituit, indeque veluti ex radice omnis ruina noſtra ſuam trahens originem derivatur.

Templorum prophanatio Deum recedere cogit.

Interl. Lyran. ib.

Rup. Abb. in Gloſſ.

Supplicior. cauſa, peccata in templis commiſſa.

5 DEUS olim populum ſuum ab Ægyptiaca ſervitute liberatum in Palæſtinam deſtinavit, ut ibi loco harpaginum, & ſcipionum, quibus hactenus in Ægypto inſudaverat, lauro coronatus ſceptra gubernaret; ut autem provincias illas, & regna à populo Deo contumaciter rebelli, & inobediente inhabitata pacificè poſſideret, quemnam illis à Deo modum præſcriptum fuiſſe exiſtimatis? num fortè ut turres, & arces erigeret, valla, & fortalitia congereret, armamentaria inſtrueret, omnibuſque civitatibus ſufficienti victus annona, & munitionibus bellicis abundè proſpiceret? Minimè; quin potiùs præcepit, ut primo omnium loco honoris ſui zelum ardenter proſequeretur, & continuaret; *Cùm introduxerit te DOMINUS DEUS tuus in terram, quam poſſeſſurus ingrederis, aras eorum ſubvertite, & confringite ſtatuas, lucoſque ſuccidite, & ſculptilia comburite, quia populus ſanctus es DOMINO DEO tuo.* Et hoc ipſum eſt, quòd meritò omnes Principes Chriſtiani, mox ut in thronum Dominiorum ſuorum evehuntur, omni ſtudio, & ſollicitudine curare deberent, nimirum ut ſacrorum locorum cultum, & Dei honorem omni cum induſtria zelent, & promovere ſatagant, ſecus enim ſi fecerint, quemlibet regiminis ſui infauſtum funeſtumque ſucceſſum, & eventum formidare debent. Sanctus Hieronymus ſuper illa verba Ezechielis: *Leva oculos tuos ad viam Aquilonis*, verba illa hunc ſenſum habere dicit, quaſi dicant: *Ne me putes immeritò templum deſtruere, & Civitatem meam derelinquere, aſpicere, quæ faciunt hic*, ac ſi diceret: viſne ſcire cauſam, cur hiſce temporibus tot ruinæ, & deſolationes populorum accidant; nulla certè omnium iſtorum malorum alia origo aſſignari poteſt, quàm horrendæ illæ abominationes, quæ in domo Dei committuntur. Unde idem Sanctus Doctor in eodem loco ſubjungit, dicens: *Hoc quoque de noſtro templo poteſt intelligi, quando ſicut Ophni, & Phinees idolorum operamur ſcelera in tabernaculo DEI.* Idem quoque Sanctus Doctor alio in loco ita ſcribit: *Athalia, & filii ejus deſtruxerunt domum DOMINI; filios ejus Sacerdotes idolorum dicit; deſtruxerunt, ſive ſpoliando eam ornamentis, ſive, ut ferunt, terræ motu facto, ſicut tempore Oziæ, ut ſicut illo intrante cum thuribulo, ita etiam Athalia idola in domum DOMINI mittere nitente, terræ motus factus eſt.* Quotieſcunque enim terræ motus accidere conſpicis, vel audis, qui montes concutiunt, aperiunt valles, voragines in ſepulturam populorum efficiunt, firmiter tibi perſuaſum habeas, omnes haſce ærumnas in ſola ſacrilegia, & ſacrorum locorum prophanationes veluti præcipuam cauſam refundi, *armat enim Deus creaturam ad ultionem.*

Deut. 7. 5.

S. Hier. Ezech. 8. 5.

S. Hieron. ex tradit. 1. 2. Paralip.

Sap. 5. 18.

6 Poſtquam Sanctus Thomas de Villanova in Concione quadam de Dedicatione Eccleſiæ fusè, quiſnam Eccleſiis debeatur reſpectus, demonſtraſſet, tandem ſubdit, quòd ſi illas ſcandalis, & diſſolutionibus noſtris dehoneſtaverimus, & velut in lupanar converterimus, in condignam ſimilium tranſgreſſionum caſtigationem, *relinquetur domus veſtra deſerta.* Et ut apud Iſaiam dicitur: *Relinquetur filia Syon, ſicut umbraculum in vinea, & tugurium in cucumerario, & ſicut Civitas, quæ vaſtatur;* abeunte enim vinitore, tugurium colubris, & lacertis repletur, quod ſoli combuſtioni derelinquitur: ſic Spiritu Sancto à ſuo ſanctuario recedente, nequiſſimorum Dæmoniorum habitaculum fit. Et ideò quotieſcumque civitatem aliquam penitus deſtructam, & deſolatam, ſerpentium, & lacertarum nidum factam eſſe videbis, haud quaquam temerè judicabis, ſi illam ideò juſto DEI judicio armis inimicorum deſtructam, & deſolatam eſſe dixeris, quia nimirum à civibus illius Domui Dei exigua reverentia delata fuit. Non ſine myſterio Sapientia increata dum Civitati Hieroſolymitanæ extremam ruinam prædixit, abominationum, & prophanationum templi mentionem pariter fecit, dum ait: *Cùm videritis abominationem deſolationis, quæ dicta eſt à Daniele Propheta, ſtantem in loco ſancto;* Scriptura etenim ſacra per abominationem ſacrilegia, & ſacris locis irrogatam irreverentiam communiter intelligit. Sic enim poſtquam DEUS apud Ezechielem comminatus fuiſſet, dicendo: *Procul recedam à ſanctuario meo*, mox rationem illius ſubjunxit, dicens: *Vides tu, quid iſti faciunt, abominationes magnas, ingredere, & vide abominationes peſſimas, quas iſti faciunt.* Poſtquàm Apoſtoli Matth. cap. 24. CHRISTO templum egredienti magnificam illius oſtendiſſent fabricam, & ſtructuram, hoc ab illo retulerunt reſponſum: *Dico vobis: non relinquetur hic lapis ſuper lapidem.* Cùmque diſcipuli ejus illum interrogaſſent, dicentes: *Quando hæc erunt, & quod ſignum adventus tui* (ſcilicet ad inferendum toti univerſo exterminium,) *& conſummationis ſæculi?* CHRISTUS reſpondit: *Conſurget gens in gentem, & regnum in regnum, & erunt peſtilentiæ, & fames, & terræ motus per loca, hæc autem omnia initia ſunt dolorum:* eademque occaſione dixit: *Cùm videritis abominationem deſolationis ſtantem in loco ſancto*, quaſi clarioribus verbis dicere vellet. Tunc fulmina iræ Dei, ſeditiones videlicet, peſtilentiæ, fames, bella, terræ motus, cunctæque aliæ deplorabiles calamitates, & ruinæ hominibus à Deo immittentur, quando abominationes in locis Deo conſecratis multiplicatæ fuerint.

S. Th. de Villan. conc. in dedic. Eccl. Côſmarent. 4.

Matth. 24. 15.

Ezec. 8. 7.

Matt. 24. 4.

7 Sanctus Carolus Borromæus in littera quadam paſtorali ad populum ſuum Mediolanenſem, cui (ut deputatus à ſe Eccleſias debita cum devotione viſitaret) à ſummo Pontifice ſtationum Romanarum Indulgentiam impetraverat, ita ſcribit. Quia verò (de quo in intimo animæ noſtræ receſſu vehementer dolemus) aliquos ex vobis Eccleſias indevotè viſitare, in eiſque cum exigua reverentia converſari, diviniſque officiis, præſertim in diebus ſacrarum ſtationum, indulgentiarum, feſtorum, aliarumque ſolemnitatum, ſine ulla devotione aſſiſtere vidimus, adeò etiam ut quod nos in ſubſidium, & ſalutem ſpiritualem animarum procuravimus, ipſi in perditionis ſuæ, & aliorum occaſionem convertant, ideò pro debito curæ noſtræ paſtoralis de modo grave peccatum iſtud eradicandi, & efficaci quodam remedio præveniendi ſolliciti ſumus, timentes, ne cæteroquin veniat dies, in qua eximiis hiſce Apoſtolicæ gratiæ beneficiis ſpoliemur, graviſſimaque Dei flagella ſuper nos beneficiis illis abutentes provocemus. Idem quoque ſanctiſſimus Archiepiſcopus in eadem littera paulò poſt mulieres, quæ per ornatus ſui vanitatem, & illecebras aliorum in Eccleſia irreverentiam cauſant, & fovent, perſtringens, ita ſcribit. Saltem timendæ vobis ſunt comminationes illæ, quas Deus Eccleſias ſacras prophanantibus, apud Ezechielem intentat, dicens: *Polluerunt ſanctuarium meum, & ſabbata mea prophanaverunt. Hæc dicit Dominus. Lapidentur lapidibus populorum, & confodiantur gladiis eorum, filios, & filias eorum interficient, & domus eorum igne ſuccendent.* Quid enim peſtem, famem, bellum, terræmotus, domorum ruinas, aliaſque, quas nonnumquam immittere ſolet ærumnas, aliud eſſe exiſtimatis, quàm juſta prophanitatis, aliorumque, quæ in Eccleſiis fiunt, peccatorum ſupplicia? Hactenus Sanctus Carolus. Deus apud Ezechielem conqueritur, dicens: *Fabricati ſunt limen ſuum juxta limen meum, & poſtes ſuos juxta poſtes meos, & murus erat inter me, & eos, & polluerunt nomen ſanctum meum in abominationibus, quas fecerunt, propter quod conſumpſi eos in ira mea.* Sed quænam eſt hujus diſperſionis circa hos temerarios, & ſacrilegos à Deo factæ cauſa? quodnam in eo delicti genus inveniri poterit, quòd videlicet fores, & liminaria ſua cum ſacro ejus templo conjunxerit? Reſpondet ad hoc S. Hieronymus, dicens: *Mentem junctam, non vicini-*

Act. Eccl. Mediol. p. 7. p. 1018. 2.

Idem p. 1019.

Ezec. 23. 47.

Ezec. 43. 8.

S. Hier.

vicinitatem Eccleſiarum, & habitationem proximam, Dei procurare clementiam, quin potiùs indignationem Domini commoveri, quando in conſecratis Deo locis indignus habitator eſt, unde ſequitur: Propter hoc conſumpſi eos in ira mea.

8 Quam exiſtimatis eſſe cauſam, quòd non obſtante liberaliſſima promiſſione Chriſti, dicentis: *Petite, & accipietis*, nihilominùs in anguſtiis, & calamitatibus publicis ad Eccleſiam ſæpiùs recurrentes non exaudiamur? Audite Deum apud Ezechielem dicentem: *Procul recedam à ſanctuario meo*, id quod, ut ex textu colligitur, ab abominationibus, quibuſcum ſacroſanctum illum locum prophanabant, irritatus dixit. Circa quæ verba Lyranus ait: *Non per loci mutationem, cùm DEUS de neceſſitate ſit ubique per eſſentiam, præſentiam, & potentiam, ſed per gratiæ, & condeſcenſionis meæ ſubtractionem.* Dionyſius Carthuſianus in cap. 11. Jeremiæ, exponens verba illa: *Quid eſt, quòd dilectus meus in domo mea fecit ſcelera multa?* inquit: *Cur autem pro eis non exaudiretur Propheta, Dominus pandit, dum ait: Quid eſt, quòd dilectus meus in domo mea fecit ſcelera, id eſt, populus Judæorum, cui tam multa beneficia præſtiti, atque ad cultum meum elegi?* Unde Hugo Cardinalis, ideò DEUM Jeremiæ prohibuiſſe dicit, ne ſuas pro populo Hæbræorum, quem captivum in Babyloniam abducere, & inimicorum manibus tradere decreverat, orationes interponeret, quia *in domo mea fecit ſcelera multa*, & ideò *tollit confidentiam orationum, ſicut ſi amicus dicat amico: Nolite me rogare ſuper hoc, quia nullo modo hoc facerem, aufert ab eis confidentiam templi, & ſacrificiorum, quia templum violabant.*

Deus inexorabilis ob ſcelera in templis facta. Ezech. 8. 6.

Lyran.

Dio. Cart. in v. 11. Jerem.

Hug. Card.

9 Obſervandum hìc quoque eſt, quàm miſerabiliter populus Iſrael per manus Philiſthæorum diſſipatus, & profligatus, ac cæſus fuerit, & licèt in exercitu ſuo Arcam DEI ſimul ſecum circumduxiſſet. Tametſi enim verum ſit, quòd magnum in hac DEI veluti ſibi præſentis ſede habere potuiſſet adjutorium, attamen in illo cum Philiſthæis inito conflictu arca hæc DOMINI nihil illum juvit, eò quòd filii Heli locum, in quo Arca DOMINI reſidebat, execrandis peccatorum exceſſibus prophanare non deſiſtebant, unde omnis, quàm in arca repoſitam habebant, fiducia penitus evanuit. Quid enim ad domum DOMINI in neceſſitatibus revertere proderit, ſi illam dehoneſtare; & prophanare non deſinamus? quin potiùs metuendum eſt, nè in locum ſperatæ divinæ propitiationis, inde nobis provenientia divinæ indignationis fulmina ſentiamus. Ægeſippus de jactura, quam populus Iſrael in Arcæ DOMINI amiſſione paſſus eſt, diſſerens, ſacrilegam filiorum Heli impietatem reprehendit, qui pro habendo adverſùs Philiſthæos Dei adjutorio ad tabernaculum confugiebant, & in Arca DOMINI ſperabant: *Temerarii nuncine demum vobis divinum auxilium affuturum ſperatis, quando altaria violaſtis?* Et paulò poſt ſubdit: *Intermiſſa erat ſacra cura religionis, Heli Sacerdotis negligentia, victis Hebræis, Arca DEI capta eſt.* Verumtamen notabilem quamdam, quæ tunc accidit, circumſtantiam ponderat, videlicet quòd tandem Arcam ſine armis recuperata fuerit: *Et ſine armis reddita illis, quo indicio claruit, quod & ſine religione arma non vincant, & religionem ſine armis vincere.*

Quare populus Iſrael cum ſua Arca profligatus.

Ægeſip. l. 1. de excid. cap. 16.

Religio ſine armis vincit.

10 Ezechias Rex Iſrael Hieroſolymam Regni ſui metropolim optimè quidem quaquaverſum communierat, adeò ut quantumvis diuturnam obſidionem facilè, & ſine diſcrimine ſuſtinere potuiſſet, validos quoque habebat ejuſdem urbis præſidiarios defenſores, & tamen contra omnibus, quòd ut inimici hoſtilem exercitum paulò minùs quàm ducenta pugnatorum millia numerantem à ſe repelleret, & diſſiparet, non ad inſtructiſſima, quæ ſibi paraverat armamentaria, ſed ad templum Domini confugerit, neque enim ipſum de ulla templi prophanatione à ſe facta, conſcientia redarguebat, quin potiùs divinum in illo cultum adaugere ſummo zelo conatus fuerat; unde de illo dicitur: *Nonne iſte eſt, cujus abſtulit Ezechias excelſa, & altaria, & præcepit Juda, & Jeruſalem: Ante altare hoc adorabitis in Jeruſalem?* Et ideò ſumma cum ſecuritate, & fiducia ad templum Domini acceſſit: *Cùm accepiſſet litteras de manu nunciorum, & legiſſet eas, aſcendit in domum Domini; & expandit eas coram Domino.* Et confeſtim ſine ulla mora Deus Iſaiæ Prophetæ ſuo præcepit, ut ei ſuo nomine diceret: *Quæ deprecatus es me ſuper Sennacherib Rege Aſſyriorum, audivi*, miſitque Angelum ſuum de Cœlis, qui in una eademque nocte cæcidit centum octuaginta quinque millia bellatorum, qui paulò ante ſanctiſſimum Dei nomen blaſphemaverant, Hebræoſque in templum Domini, ejuſque cultum, & honorem confidentes ſubſannaverant.

Victoria Ezechiæ à templorum reverentia.

4. Reg. 18. v. 22.

4. Reg. 18. v. 22.

11 Deus quoque apud Aggæum Prophetam ait: *Quia domus mea deſerta eſt, & vos feſtinatis unuſquiſque in domum ſuam, propter hoc ſuper vos prohibiti ſunt Cœli, ne darent rorem, & terra prohibita eſt, ne daret germen ſuum, & vocavi ſiccitatem ſuper terram, & ſuper montes, & ſuper triticum, & ſuper vinum, & ſuper oleum, & quæcumque profert humus, & ſuper homines, & ſuper jumenta, & ſuper omnem laborem manuum.*

Aggæi 1. v. 9. Suppliciorum cauſa manifeſta.

DISCURSUS XV.

ARGUMENTUM.

Cauſæ, & myſteria explicantur, cur domus Dei per irreverentiam noſtram prophanata, à Chriſto appelletur ſpelunca latronum.

THEMA.

Domus mea domus orationis vocabitur, vos autem feciſtis illam ſpeluncam latronum, Matth. 21. v. 13.

1 Sapientiſſimus Salvator noſter domum, & Eccleſiam ſuam prophanatam, non ſine myſterio ſpeluncam latronum appellat, dicens: *Domus mea domus orationis vocabitur, vos autem feciſtis eam ſpeluncam latronum*, quia, ut in præſenti diſcurſu fuſiùs demonſtrabimus, inter ſpeluncam latronum, & Eccleſiam, quæ per irreverentiam, & ſacrilegia indignè habetur, multæ intercedunt Analogiæ, & ſimilitudines, quas ſigillatim hìc recenſebimus.

Eccleſia prophanata ſpelunca latronum fit.

2 *Speluncam latronum.* Hæc Chriſti ſententia, ad illam ſe refert Dei querimoniam, qua Jeremiæ cap. 7. adverſùs populum Iſrael his verbis lamentatur: *Ecce vos confiditis vobis in ſermonibus mendacii, qui non proderunt vobis, furari, occidere, adulterari, jurare mendaciter, adorare Baalim, & ire poſt Deos alienos, quos ignoratis; Et veniſtis, & ſtetiſtis coram me in domo hac, in qua invocatum eſt nomen meum, & dixiſtis: Liberati ſumus, eo quod fecerimus omnes abominationes iſtas. Numquid ergo ſpelunca latronum facta eſt domus iſta, in qua invocatum eſt nomen meum in oculis veſtris?* Spelunca latronum latibulum quoddam eſt, in quo latrocinia, rapinæ, extorſiones iniquæ circa viatores à prædonibus in viis publicis exercentur; Ac proindè, Ergone, inquit DEUS, Eccleſia mea ſceleratorum, & criminoſorum hominum nidus, & receptaculum fiet, in quo coram facie mea tot committuntur abominationes, & ſcelerum horrendorum exceſſus? Nam ut Sanctus Hieronymus ait: *Eccleſia Dei vertitur in ſpeluncam, quando furta, homicidia, perjuria, ſacrilegium, hæreſes, & alia ſcelera verſantur in ea;* Hæc autem quotidie, proh dolor! in ea fieri videmus. Quot enim ſunt, qui in locis ſacris haud ſecus, ac in foro, mercatus inſtituunt, per impudicos aſpectus, & turpes imaginationes haud ſecus ac in proſtibulo libidini ſuæ indulgent, machinantur vindictas, aut illicitos inter ſe paciſcuntur contractus? Quot inveniuntur, qui in Eccleſia murmurare, alienæ famæ detrahere, ejuſque ſanctitatem tot abuſibus, ſcandalis, & ſacrilegiis contemerare, & offendere non erubeſcunt? Quod quam indignum ſit, facilè patebit ei, qui innumera, quæ nobis in Eccleſiis obtingunt, bona in pondere ſanctuarii trutinando penſitaverit. Hìc enim ad Cœleſtium Hierarchiarum imitationem Deus à religioſis utriuſque ſexus, cunctiſque aliis Cleri ſecularis Eccleſiaſticis inceſſanter in choro pſallendo, & cantando, continuò laudatur. Hìc quotidie ſacrificia incruenta offeruntur; Hìc fideles devoti utroque poplite flexo ſua ad DEUM ardentes preces fundere cernuntur; Hìc verbum Dei à Prædicatoribus miniſtratur, rudiores in doctrina, & diſciplina Eccleſiaſtica erudiuntur, & catechi-

Quando ſpelunca fiunt. Jer. 7. v. 11.

S. Hier. ibid.

Quam indignus in templis peccare.

techizantur; Hic Sacramenta Baptiſmi, Confirmationis; Ordinum ſacrorum, Pœnitentiæ, & Euchariſtiæ petentibus fidelibus adminiſtrantur, proque fidelium defunctorum animabus ſuffragia impenduntur, ut meritò dicere poſſimus: *Replemur in bonis domus tuæ*, & tamen Sanctus Gregorius Magnus Pontifex Maximus, qui in propoſitionibus ſuis enunciandis adeò ſemper fuit circumſpectus, dum ad mala, quæ in Eccleſiis committuntur, oculum ſuum dirigit, dicere non dubitat: *Sancti viri dum per aditum internæ contemplationis aſpiciunt, prava magis intra Eccleſiam fieri, quàm recta deprehendunt*, quibus verbis ſanctus hic Pontifex, ut reor, vult dicere, quòd peccatum aliquod, quod in Eccleſia in conſpectu, & coram oculis Dei, & in domus ſuæ gravem ignominiam committitur, in Dei trutina libratum gravius in ſe pondus contineat, quàm quodvis opus bonum devotorum Chriſtianorum.

S.Greg.l.31. mor.c.7.

3 S. Ephrem de alapa Redemptori noſtro inflicta diſſerens ait: *Angeli, & Archangeli omnes ſtupuerunt, Gabriel, & Michael vultum ſuum aliis contexerunt; Cherubim in Throno ſuò rota ſe abſconderunt, Seraphim in ſe mutuo alas in illa hora concuſſerunt*: At verò, dic ſodes, numquid tibi atrocius crimen eſſe videtur Chriſtum crucifigere, quàm eidem alapam impingere? Et tamen quot ſunt hodie in Eccleſiis, de quibus verificatur, quod ait Apoſtolus: *Rurſus in ſemetipſis crucifigentes filium Dei, & oſtentui habentes?* Porrò Seraphini illi, quorum apud Iſaiam fit mentio, aliis ſuis vultum velabant, abſcondebant pennis alarum oculos ſuos, quaſi erubeſcentes de abominationibus, quæ committebantur in templo, de quibus abominationibus, Ezech. c. 8. fusè diſcurrit; Et quidem viſionem hanc Iſaias non in Cœlo Empyreo, ſed in templo conſpexit: *Et ea, quæ ſub ipſo erant, replebant templum*.

S. Ephrem t. 1. de Paſſione. Angeli faciem ſuam velant ob ſcelera in templis facta.

Heb. 6. v. 6.

Ezech. 8. 7.

Iſa. 6. v. 1.

4 Pſalmiſta ait: *Suſcepimus DEUS miſericordiam tuam in medio templi tui*; Et ideò ad Eccleſiam velut ad ſignaturam gratiæ nobis recurrendum eſt, non ad committendum peccata nova, ſed ad commiſſorum peccatorum impetrandam veniam: *Qua enim ſpe* (verba ſunt vetuſti cujuſdam Concilii) *veniam conſequi de præteritis arbitratur delictis, qui non ſolùm peccata ſua negligit abluere, ſed potius contendit augere? Paveſcite illum, qui facto flagello de funiculis ejecit vendentes, & ementes de templo, remiſſius ſcilicet, & utiliter negotiari, quam inaniter, & otioſe fabulari*. Quid igitur dicturi ſumus, cùm DEUS populo Chriſtiano exprobrare cœperit: *Quid eſt, quod dilectus meus in domo mea fecit ſcelera multa?* Etenim cum Chriſtiani DEUM in Eccleſia offendunt, non ſolùm unum, ſed duo templa, eaque à DEO ſemper in magno honore, & pretio habita, aſpernantur, & prophanant, ſcilicet inprimis corpus, & animam noſtram, quæ ſunt templa, in quibus DEUS ſe habitare profitetur, & inſuper templum materiale ab ipſo ſanctificatum. Unde Sanctus Auguſtinus ait: *Quia templum Dei ſumus, & Spiritus Dei habitat in nobis, quoties aliquod peccatum aut cogitando, aut loquendo, aut etiam operando perficimus, templum Dei deſtruimus, & ei, qui in nobis habitat, injuriam irrogamus*: Quòd verò inſuper Eccleſiæ injuriam faciamus, dum intra ejus ambitum, & ſepta peccatum aliquod committimus, clarum eſt & liquidum, ac proindè DEUS lamentatur dicens: *Numquid ergo ſpelunca latronum, &c.* S. Hilarius ſuper illa Pſalmiſtæ verba: *Tabeſcere me fecit zelus meus, &c.* illum quoque textum: *Zelus domus tuæ comedit me*, adducit & ait: *Efficimus enim nos interdum templum Dei, aut domum negotiationis, aut ſpeluncam latronum; templum enim Dei, ſecundum Apoſtolum, corpora noſtra ſunt, quæ in Chriſto ſanctificata ſunt, & hæc eadem corpora dum cogitamus atque agimus ſtupra, cædes, furta, falſitates, rapinas, ſpeluncam latronum conſtituimus. Cum autem ſæculi negotiis, & negotiationum commerciis laboramus, tunc Domum Dei domum negotiationis efficimus, ut quæ orationis ſedes eſſe debebat, fiat vel latibulum latrocinantium, vel domus negotiationum*. Dæmon quippè in omni quidem loco, quoad poteſt, offendicula ſtruere nititur, ad quæ allidentes labamur, verumtamen id vel maximè in locis ſacris molitur, quia probè novit, quòd lapſus, qui ex locis eminentioribus contingunt, irreparabiliores ſint, majoremque nobis perniciem afferant. Et ideò Eccleſiaſtes, qui & idem ipſe eſt, qui templum Jeroſolymitanum olim erexerat, ſapientiſſimè monet, dicens: *Cuſtodi pedem tuum ingrediens domum Dei*.

Pſ. 47. 10.

T. 2. Concil. in vit. & Epiſt. Steph. VI. p. 1058.

Duo ſimul prophanantur templa.

S. Aug. ſer. 2. de templo.

S. Hilar. in Pſ. 118. 139.

5 Erant proindè olim varii gradus, per quos in templum Domini aſcendebatur, & quidem ut homines templum hoc orationis cauſa frequentantes, gradus hoſce tantò majori cum recollectione animi ac devotione aſcenderent, David in Spiritu Prophetico varios Pſalmos, qui *Graduales* appellantur, compoſuit, ut per illorum recitationem animæ ad pietatem, & devotionem in templis requiſitam diſponerentur. Unde interpres quidam ſuper præfata Eccleſiaſtis verba ita ſcribit: *Admonet Salomon, ut cauti ſimus, ne offendamus, nihil enim periculoſius eſt, quàm in rebus divinis offendere, & ſcandalizari; Exemplum ſumit à templo illo materiali, quaſi diceret: ſicut illud templum multos habet gradus, in quibus facilè quis offendit, pedes niſi obſervet, & cautus ſit, ſic & in domo Dei facilè quis impingere poteſt, ſi vel mala intentione intret, vel non debitè ſe gerat, ſi oculos non contineat, ſi mala cogitet*. David ait: *Pes meus ſtetit in directo*, quonam verò modo id obtinuerit, ſubjungit, dum ait *In Eccleſiis benedicam te Domine*. In perſona Pharisæi illius, qui cæteroquin homo erat à peccato adeò alienus, ut dicere non dubitarit: *Non ſum ſicuti cæteri hominum*, clarè videtur, quòd Dæmon tentator etiam homines virtuoſiſſimos in Eccleſiis in peccata vanæ gloriæ, & vanitatis cadere faciat. Sic quoque Dæmon ipſummet Salvatorem de peccato gulæ tentavit, ſed in denſiſſimæ ſylvæ abditis receſſibus. Eumdem quoque de honorum, & dominiorum temporalium ambitione tentavit, ſed conſtitutum in vertice montis: at verò de vana gloria eumdem tentare volens, ſupra templi pinnaculum illum tranſportavit, ut exinde diſceremus, quòd & hic viſos etiam ſanctiſſimos tentare non deſinat.

Eccl. 4. 17. Quanta cum diſpoſitione ad templa eundum ne tentator nos vincat.

Jo. Ferus ibi.

Pſ. 25. 12.

Luc. 18. 11.

6 *Speluncam latronum*. Hugo Cardinalis ex Sancto Auguſtino (qui furtum definit, quòd ſit *contrectatio rei alienæ invito Domino*) Eccleſiam ſæpè latrociniorum, & furtorum officinam, & receptaculum fieri conſiderat, quia ibi frequentiſſimè, imò quotidie, animæ Deo eripiuntur: *Cum omnes animæ ſint Domini, ut dicitur Ezechielis 18. Ecce omnes animæ meæ ſunt, ut anima Patris, ita & filii mea eſt*; ac ſtatim ſubjungit: *Furtum ergo faciunt malo exemplo animas Domino auferentes*. Eheu quot animæ Deo per obtutus, geſtus, & actus impuros in locis ſacris auferuntur? Quot ſunt mulieres, quæ ceruſſæ, & ſtybii vanitatibus, odorum pigmentis, gemmis, & aliis laſciviæ irritamentis inſtructæ, & exornatæ in Eccleſias ſe conferunt, ut animas Deo ſurripiant, & illicitis amoribus illaqueent? Sanctus Hieronymus ſuper illa verba Amos Prophetæ: *Væ qui opulenti eſtis in Syon, ingredientes pompaticè domum Iſrael*, notat, quòd Septuaginta addiderunt: *ſibi pompaticè*, ut ſcilicet tumorem animi corpus oſtendat, & pomparum ferculis ſimiles videantur; Pulchrè autem dicitur: *Ingreſſi ſunt ſibi, non enim ingreſſi ſunt Deo, ſed ſibi*. Sanctus Carolus Borromæus in quadam Epiſtola ſua paſtorali ait: Vos, ò mulieres, veſtris pompis, ornamentis, & capitibus diſcoopertis, nec non vos, ò juvenes, ſectionibus, geſtibuſque veſtris immodeſtis, & diſſolutis, Eccleſias, quæ domus Dei, & domus orationis ſunt, in ſpeluncam, & quidem latronum ſpeluncam convertitis, quia per hæc media, & alia, quæ exinde naſcuntur peccata, in rapiendis animabus, eaſque vobiſcum in infernum uſque proturbandis, Dæmonis cooperatores eſtis.

Hug. Card. in Jerem. Quot in Eccleſiis furta ſæpè fiunt.

S. Hieron. in Amos c. 6.

Septuaginta.

Acta Eccl. Mediolan. p. 7. p. 1046.

7 *Speluncam latronum*. Speluncæ latronibus eo potiſſimum fine deſerviunt, ut ſint quoddam furtorum, & rapinarum ſuarum reconditorium. Unde Lyranus ait: *Spelunca latronum eſt eis ad repoſitionem ſuorum furtorum*. Quot ſunt hodie, maximè inter Eccleſiaſticos, qui divino cultu in Eccleſiis adſiſtunt, non ut aliquod per hoc DEO obſequium præſtent, ſed ut bona ſibi temporalia congregent, & accumulent? Unde Sanctus Bonaventura ait: *Multis hodie poſſet dici illud, quod ſubditur in Matthæo, vos autem feciſtis illam ſpeluncam latronum, illis videlicet, qui non veniunt ad Eccleſiam propter laudes decantandas, ſed potius propter burſas implendas, ſicut latro latet in ſpelunca, ut ſpoliet tranſeuntes, ideo dicitur: Numquid ſpelunca latronum facta eſt, &c.* Hi quoque Domum Dei in domum negotiationis convertunt; Nam ut Gerſon de vita Clericorum ait: *Domus orationis fit domus*

Multi Eccl. ut prædones templa frequentant.

Lyranus in Jerem.

S. Bonav. ſer. 1. de Dedic. Eccl.

Gerſ. c. 1. de vita Cleric.

nego-

negotiationis, & ſpelunca latronum, quo pacto? Certè aut cogitando, aut garriendo ſecularia, aut diſtributiones divinas tamquam nobis, qui non eas lucramur, indebitas, furtivè rapiendo, furtivè dixerim, judica Deo, & ſi non mundo, qui ſi eos ſolvit, non tamen abſolvit.

Theophyl. in Matth. In templis latrocinia fiunt ſpiritualia.

8 *Speluncam latronum*. Theophylactus ait: *In ſpeluncis latronum fiunt mactationes, & ſanguinis effuſiones*. Et quot eheu in Eccleſiis animarum cædes committuntur! Siquidem per cogitationum impuritatem, & concepta ibidem ex curioſitate, & laſcivis obtutibus deſideria venenum quoddam imbibunt, dulce quidem, ſed mortiferum, quod ipſis ſæpè numero non corporalem tantùm, ſed & ſpiritualem cædem conciliat. Ut proindè Dionyſius Carthuſianus de Eccleſia dicat: *Facta eſt ſimilis latronum latibulo, in qua tot animæ ſpiritualiter occiduntur, atque tot ſcelera committuntur.*

Dion. Carth. in Matth.

Hypocritas cognoſcit Deus.

9 *Speluncam latronum*. Latrones, ne eorum latrocinia, & furta deprehendantur, aliiſque manifeſta fiant, inter inacceſſas ſylvarum arborumque denſitates, reconditiſſima ſibi cavernarum, & antrorum latibula exquirunt, ut abominationum propriarum ſoli ipſi conſcii ſint, & nemo alius. Porrò Judæi idem olim faciebant, quod hodie multos Chriſtianos facere conſpicimus; Eo namque tempore, quo varia ſcelera aliorum hominum oculis occulta, & abſcondita committebant, templa quoque frequentantes, pietatem, & devotionem exteriùs ſimulabant, credentes, ſe hac ratione ab ipſiuſmet quoque Dei oculis futuros eſſe abſconditos; ſed graviter in hoc hallucinabantur, ſiquidem Deus poſtquàm dixiſſet: *Numquid ſpelunca latronum facta eſt domus iſta?* mox quoque proteſtatur, dicens: *Ego, Ego ſum, Ego vidi, dicit Dominus, quaſi dicat*, inquit Dionyſius Carthuſianus: *Ego ſum judex veſter, Ego ſum ille, in cujus conſpectu talia facere non timetis, Ego quem tantum deſpicitis*. Vatablus quoque in Annotationibus ſuis ait: *Qui fit, ut judicio veſtro adeò hæc mea ſit veluti antrum latronum, neque pluris eam faciatis, quàm antrum graſſatorum? Nam & in antra ſua ſe recipiunt, ſic vos poſt ſcelera etiam graviſſima non erubeſcitis venire in domum meam, quaſi exiſtimetis, me peccatorum veſtrorum eſſe ignarum*, cum tamen ècontra, ut Sanctus Bernardinus ait, *reluceat in templo præſentia Domini, ſicut teſtatur Pſalmus: Dominus in templo ſancto ſuo, Deus in loco ſancto ſuo*; tametſi enim ejus præſentia ad omnem ſe locum extendat, ſpecialiùs tamen in Eccleſiis præſens eſſe credendus eſt, & maximè corporaliter in Eucharìſtia; Unde majori cum jure dicere poſſumus, quod olim David dixerat: *Introibimus in tabernaculum ejus, adorabimus in loco, ubi ſteterunt pedes ejus*. Unde inter alia Eccleſiæ Gallicanæ decreta legimus: *Quantus honor Eccleſiis Dei deferri debeat, ipſius Dei vox exprimit his verbis: Erunt oculi mei, & cor meum in templo cunctis diebus.*

Dion. Carth.

Vatablus in Annot.

S. Ber. in t. 1. ſer. 10. ar. 1. c. 1. Pſalm.

Pſal. 131. v. 7. L. 4. Tit. 3. c. 1. Decret. Eccl. Gallic.

Lyran. Templa non ſunt ſceleratorum refugio.

10 *Speluncam latronum*. Lyranus ait: *Spelunca latronum eſt eis ad refugium*; Unde Deus prædictis verbis dicere velle videtur: Ergone domus mea impiis, & ſceleratis hominibus in aſylum deſerviet, & refugium? Sanctius ſuper præfata Dei verba apud Jeremiam, in paraphraſi ſua eadem verba ita exponit: *Numquid domus mea meo conſecrata nomini, quæ à peccando prohibere debuit, propter veniæ ſpem, quæ in templo exiſtimatur eſſe parata, occaſio peccandi vobis fuit? Quemadmodum ſpelunca, ubi ſe dereptamque prædam latrones occultant, illorum alit vim, & audaciam? Ego qui vivus ſum, & verus Deus, Ego, inquam, vidi cogitationes, & ſtudia veſtra, quibus quid debeatur ſupplicii, non ignoro.* Supponendum igitur eſt, quòd immunitas loci ſacri, non ad favendum ſceleratos homines, vel facinoroſos defendendum introducta ſit, ſed potiùs ad proſpiciendum illis, qui *in calore iracundiæ* ſanguinem effundere humanum volunt, unde traditores, & latrocinia committentes ab hoc refugii jure excluduntur. In Exodo hoc à Deo præceptum conditum fuiſſe legitur: *Qui percuſſerit hominem volens occidere, morte moriatur, qui autem non eſt inſidiatus, ſed Deus illum tradidit in manus ejus, conſtituam tibi locum, in quem fugere debeas.* Ubi Lippomanus ait: *Intelligitur ergo tantummodo Deum feciſſe, cum quiſque occiditur à nolente*. Idem quoque Deus eodem in loco proſequitur, dicendo: *Si quis per induſtriam occiderit proximum ſuum, & per inſidias, ab altari meo evelles eum, ut moriatur*. Rabanus Maurus quoque in libro Joſue perſpicuis verbis dici notat, quòd civitates refugii pro iis tantum ordinatæ fuerint, qui proximum ſuum caſualiter occidunt: *Commemorat Joſue Domino jubente ſex civitates refugii decernere homicidis, qui homicidium non ſponte fecerint*. Et Lyppomanus ait: *Aſyla, ideſt, loca refugiorum à Domino conſtituuntur, ut illuc confugiat, qui præter propoſitum perpetravit homicidium, & hoc in defenſionem innocentiæ, non in protectionem latronum*. In hac igitur exceptionis lege obſervandum eſt, quòd privilegia, quibus Eccleſiæ ad aſyla publicè deputantur, ſancta ſunt, & bona, ac in divina ordinatione fundata, qua inſons ab injuſta, & illegitima violentia defendatur.

Sanctius in Jerem.

Exod. 21. v. 13.

Lippomanus ibid.

Raban. ibid.

Lippom. ibi

Analogia inter templa prophanata, & ſpeluncā latronum.

11 *Speluncam latronum*. Nemini ignotum eſſe poteſt, ſpeluncam ferarum potiùs, quàm hominum receptaculum eſſe; Tales autem ejuſmodi ſacrilegi, & Eccleſiarum prophanatores eſſe communiter ſolent. Verè enim omnis humanitatis expertes feræ ſunt, quia tametſi non ſolum leges divinæ, & Eccleſiaſticæ debitos ſacris locis honores, & latreuticum Deo cultum decernant, verùm etiam leges humanæ, & naturales, cùm nulla ſit ſub ſole natio adeò barbara, & inculta, quæ falſorum licèt numinum ſuorum deitati, nec non locis, in quibus adorantur, debitum non deferat honorem, & reverentiam, ſoli ex Chriſtianis ſacrilegi adeò ſunt inhumani, ut domum Dei ſui, cujus profitentur religionem, & fidem, irreverenter aſpernentur, prophanent, & vilipendant. Et ideò domum Orationis, quæ inſtrumentum eſt ſalutis (*Salus huic domui facta eſt*) in ſpeluncam latronum convertere ſignum eſt beſtialitatis, & conſequenter reatum ſubindicat damnationis; Et ideò in pervetuſto quodam Concilio, ad hoc ne Eccleſiæ ſacrilegiis prophanentur, hoc unicum motivum adducitur: *Ne ubi peccatorum venia poſtulatur, ibi peccata committi deprehendantur.*

Luc. 19. v. 9.

Eo Synod. Senon. anno 1524. c. 2.

12 *Speluncam latronum*. Porrò in latronum antris, ad quæ omnes rapinæ, & prædæ inferuntur, in quibus merus horror eſt, & confuſio, ubi præter præciſa infeliciter occiſorum hominum capita aliud nihil cernitur, omnia ſuſque deque verſa eſſe conſpiciuntur. Quot eheu ſunt Chriſtianorum templa, & Eccleſiæ, quæ vel propter negligentiam, vel ob impiam, & ſcandaloſam Eccleſiaſticorum vitam, irreligioſiſſimè cuſtodiuntur, adeò ut ſpeluncæ, & ſpecus potiùs, quam loca Deo conſecrata eſſe videantur.

13 *Speluncam latronum*. Olympiodorus in catena Patrum Græcorum ait: *Spelunca eſt ſine feribus, omnibus in eam aditus patet, quæritur ergo de ipſis, quod nulla reverentia in ſancta ingrederentur.*

Olympiod. in Catena Græc. in Joa.

14 *Speluncam latronum*. Theophylactus per templum animam noſtram intelligens, ita ſcribit: *Vide autem & tu, ne fortè templum Dei cogitatione tua facias ſpeluncam latronum dæmoniorum; Fit autem ſpelunca, ſi habuerimus cogitationes carnalibus rebus amicas, vendentes, & ementes, & lucri cupidas*. Dionyſius Carthuſianus quoque dicit: *Qui in Eccleſia laſcivi circumſpiciunt, nonne de domo ſalutis locum ſibi faciunt damnationis?*

Theophylactus.

Dion. Carth. in Jerem. Templo ſalutis multi damnationis cauſa.

15 Denique domum orationis dicit factam eſſe *ſpeluncam latronum*, quia multi Deo honorem, & reverentiam debitum furantur, & eripiunt, dum in domo ejus ipſi per divini cultus contemptum ſacrilegè ſerviunt.

DISCURSUS XVI.

ARGUMENTUM.

Perſtringuntur illi præcipuè, qui ad Eccleſias, eo præcipuè motivo ſe conferunt, ut cordis ſui carnalia deſideria foveant, quique per incautos obtutus, alioſque actus impudicos eaſdem prophanant.

THEMA.

Incenderunt igni ſanctuarium tuum, polluerunt tabernaculum nominis tui. Pſal. 73. v. 7.

Templū Dei eſt anima

1 REgius Propheta David in hoc Pſalmo deſtructionem deplorat templi Hieroſolymitani: *Quaſi*

in

Hæc Eccleſia prophanatur.

in ſylva lignorum ſecuribus exciderant januas ejus in idipſum, id eſt, ut Gloſſa Interlinealis exponit: *Sine ullo reſpectu, & reverentia in ſecuri, & aſcia dejecerunt eam.* Unde his verbis impietatem prophanantium templi exprimere voluit, utpotè qui ſacroſancti illius loci portas, haud ſecus ac prophana ſylvæ alicujus ligna confringebant. Unde Hugo Cardinalis ait: *Januas templi ita fortiter, & ita irreverenter exciderunt, ſicut exciderent ligna in ſylva. Incenderunt igni ſanctuarium tuum, hoc eſt, in deſiderio, & cogitatione, polluerunt templum ſanctum tuum in colloquio, & operatione.* Idem quoque Cardinalis aliam huic loco adhibet expoſitionem propoſito noſtro præſenti accommodatiorem; Dicit enim: *Luxurioſi incendunt ſanctuarium Dei igne luxuriæ ſuæ, de quo Job 31. Ignis eſt uſque ad conſumptionem devorans: incendunt ſanctuarium, ſcilicet Eccleſiam, polluerunt tabernaculum nominis tui*, quia Eccleſiam per luxuriam, & fœdam libidinem ſpecialiſſimè contaminatur, & prophana efficitur. Etenim Pagani, qui lumine, & notitia Dei deſtituti erant, templum Dei incenderunt igne, comburendo ligna, deſtruendo lapides, metalla, veſtes, & aliam ſupellectilem ſacram, in honorem Dei Iſrael qui inibi adorabatur, conſecratam; atque fideles Chriſtiani, qui veri Dei profitentur fidem, Eccleſias, & domum Dei, prout per experientiam videmus, quotidie prophanare non verentur, libidinoſi amoris perniſioſo igne accendendo, & conflagrando non parietes, non muros, non altaria, ſed templa illa, quæ ſe inhabitare profitetur Deus Spiritus Sanctus, id eſt, animas fideles. Sanctus Thomas de Villanova in concione quadam de dedicatione Eccleſiæ, dicit: *Grandis honor, ſed grandis timor. Etenim ingens quidem honor nobis eſt*, quòd Deus animam noſtram in ſuum elegerit ſanctuarium, verumtamen honor iſte ad tantò majorem timorem concipiendum nos obſtringit: *Unde Apoſtolus cùm dixiſſet: An neſcitis quia templum Dei eſtis, & Spiritus habitat in vobis? apertè adjecit; Si quis autem templum Dei violaverit, diſperdet illum Deus, ſi quis enim in hoc ſancto Dei templo equos, & aſinos, & porcos immitteret, & ſanctuarium Dei jumentorum ſtabulum, & porcorum aram faceret, quam impius, & ſacrilegus haberetur? Et ſi deſtructis ac raſis ſanctorum imaginibus, in eodem loco turpiſſima Bacchi, Jovis, Martiſve ſimulachra, & aliorum Dæmoniorum idola audacter, & impudenter ſtatueret, quo incendio, quo ſupplicio puniretur?* Qua ſimilitudine Sanctus Archipræſul gravitatem oſtendere nititur peccati illius, quo anima prophanat ſemetipſam; Unde ſubjungit, dicens: *Quid minus facis tu, ò peccator, qui ſacrum cordis, & corporis tui templum vitiis imples, & immunditiis polluis, & ſacrum Dei habitaculum Dæmoniorum ſpurciſſimorum ſtabulum facis, & expulſo Spiritu Dei ſancto, turpiſſima carnalium imaginationum ſimulachra, idolaque depingis? Quo putas inferno, quo ſupplicio tantum facinus vindicabitur?* Cum igitur ſanctitas loci illius, in quo committitur delictum, maximoperè culpam aggravet ſacrilegii, quis adeò effrons, & temerarius eſſe præſumet, ut domum Dei eo fine data opera ingredi audeat, ut in eo loco, ubi Divinitas corporaliter inhabitat, in conſpectu Dei non ſolum animæ ſuæ ſanctuarium, ſed & aliorum prophanare audeat? Utique talis ſeveriſſimi ſupplicii ſe reum conſtituet: *O quanta injuria*, inquit idem Villanovanus, *qualis impietas Spiritum Sanctum a ſuo pellere tabernaculo, & ſacraria ejus immundis deſideriis, & voluptatibus prophanare!*

Hug. Card. ibid.

Hugo Card.

Job 31. v. 12.

S. Th. de Vill. Conc. de Dedicat. Eccl.

S. Tho. Villanovanus ubi ſupra.

2 Sanctus Gregorius hiſtoriam quamdam recenſet, quæ circa Eccleſiam Sanctæ Agathæ antea ab Arrianis prophanatam, poſtea verò rebenedictam, & reconciliatam, ac Catholicò cultui integrè reſtitutam accidiſſe legitur; Dum enim Eccleſia hæc per conſuetas cæremonias ſacras reconciliaretur, videntibus omnibus, qui in Eccleſia præſentes aderant, porcus quidam egreſſus, furibundus furore, & rabie ſua ſe invitum abinde diſcedere, clarè ſatis demonſtrans, hic autem fœdus porcus verè Dæmon erat. Verùm inquies; cur potiùs immundi hujus animalis figuram ſibi aſſumpſit? cùm Sanctus Petrus illum potiùs veluti leonem ob oculos ponat: *Adverſarius veſter Diabolus tamquam leo rugiens circuit, quærens quem devoret.* Scitiſne hujuſce aſſumptæ porcinæ figuræ myſterium? Nimirùm hanc aſſumpſit, ut per illam nobis innueret, quòd loca ſacra ſpecialiſſimè per cogitationes, obtutus, geſtus, aliaſque actus immundos, & inhoneſtos in abominationem redigere, &

S. Greg. l. 3. c. 30. Dial. Hiſtoria.

1. Pet. 5. 8.

prophanare moliatur; *Incenderunt ſanctuarium Dei igne luxuriæ.* Sanctus Bernardinus in quodam ſermone ſuo peſſimam hanc conſuetudinem, hoc tempore eheu! nimis inter mulieres uſitatam acriter perſtringit, quæ vanitate ornatus corporis ſui humanam fragilitatem ad impudicitiam vehementer extimulant: *Inflammantur*, inquit, *per mulieres vanas templa Dei, quæ ſunt animæ, & corpora Chriſtianorum. Paulo atteſtante, qui 1. Corinth. 3. ait; Templum Dei ſanctum eſt, quod eſtis vos; ubi Gloſſa dicit, quod quilibet fidelis templum eſt Spiritus ſancti in Baptiſmo dicatum, quod plus valet, quàm omnia temporalia templa mundi. Pſalmiſta in ſpiritu contemplans præſens tempus, in quo carnales, & vanæ mulieres cum meretriciis ornamentis accedunt ad ſacratiſſima loca, & incendunt ſpiritualia templa Dei, id eſt, animas, atque materialia templa prophanant, clamore ſpirituali has apud Dominum accuſabat, dicens: Incenderunt igni ſanctuarium tuum in terra, id eſt, animas juvenum illas in Eccleſiis inſpicientium; Polluerunt tabernaculum nominis tui, id eſt, Eccleſiam conſecratam, quod eſt tabernaculum nominis Dei, ubi invocatur divina ſalus, quod quidem tabernaculum polluerunt, cum tot fornicationes in tali conſecrata Eccleſia, coram Deo, Beata Virgine, & Sanctis ejus operantur, cum concupiſcendi ſe cauſas præbent juvenibus*, adducitque teſtem illum 2. Eſdræ cap. 4. *Templum incenderunt Idumæi, id eſt, ſanguines, hoc eſt, muliebres, carnales, & luxurioſi affectus ut ſanguine deſignati.*

S. Bern. to. 2. ſer. 47. art. 3. c. 4.
Invectiva in mulierū vanum ornatū.
1. Cor. 3. v. 17.
Gloſſa.

3 Petrus Berchorius ad impudicitiam ſe reflectens, quam carnales homines in Eccleſiis mente concipiunt, & proponunt alibi exequendam, dicit, Dæmonem ſua quinque altaria in Eccleſiis erigere, in quibus idola ſua, id eſt, objecta impura, & obſcœna adorari ſatagit. *Ubi Diabolus cum ſuis idolis adoratur.* D. Chryſoſtomus quoque contra illos invehitur, qui aſpectibus, nutibus, aut cogitationibus impuris Eccleſias dehoneſtant: *Eccleſia tibi videtur lupanar, vel forum?* quot ſunt, qui in viis publicis, in foro, vel theatro cauti ſunt, & circumſpecti, ne oculos ſuos in mulierem quamplam honoratam fixè dirigant, ne marito vel parentibus, qui illi præſentes adſunt, pravam affectus illiciti ſuſpicionem ingenerent, & tamen in Eccleſia effræni appetitui ſuo habenas laxare flocci faciunt, parum curantes, quòd loco ſacro per hoc ſummam irreverentiam irrogent, vel quod ibi non tam maritus, aut parentes, ſed Deus ipſe illi intimè præſens adſiſtat, utpotè qui inibi in ſanctiſſimo Altaris Sacramento corporaliter reſidet? Oleaſter obſervat, quòd Adam conjugem ſuam in Paradiſo terreſtri cognoſcere non præſumpſerit, eò quòd locus ille per divinam præſentiam fuerit ſanctificatus, quando *Ambulabat ad auram poſt meridiem, quo facto docemur; quanta in veneratione, & reverentia à nobis habenda ſint loca ſacra, ut ſcilicet ibidem nullam turpitudinem operemur; ſi enim domum Dei, domum negotiationis facere prohibemur, multo magis domum turpitudinis.* Divus Chryſoſtomus alibi quoque ſacrilegis carnalibus improperat, quòd per obſcœnos obtutus ſuos Eccleſiam vilipendant, & pari cum lupanari loco habeant? *Quid facis homo, mulieris ſpeciem curioſius in Eccleſia perſcrutaris, nec horreſcis tanta templum Dei afficiens contumelia? Proſtibulum ne tibi videtur Eccleſia, & foro ignobilior? Nam in foro erubeſcis, etiam times, ne quis te videat mulierem ſectari, in Eccleſia verò Dei, cùm ipſe Deus te alloquatur, & ab iſtis deterreat, eo ipſo tempore maximè fornicationi, & adulterio vacas, quo tibi magna voce intonatur, ut ab his fugias, nec horreſcis, nec ſtupes?*

Petr. Berchorius v. Templum.
Multis videtur templum eſſe.
D. Chryſoſt. t. 5. Orat. de Eccl. Lupanar.

Oleaſt. in c. 4. Gen.

D. Chryſoſt. hom. 74. in Matth.

4 Deus in libro Judicum Gedeoni ſequens impoſuit præceptum: *Deſtrues aram Baal, quæ eſt patris tui, & nemus quod circa aram eſt, ſuccide.* At verò quid Deo intererat, quòd circum altare ſuum arbores eſſent, vel non? Pro hujus reſolutione ſciendum, familiare fuiſſe gentilibus, circum templum denſa habere plantata nemora, quia poſtquam Diis ſuis immolaverant, operi carnis turpiſſimo operam dabant, idque tantò licentioſiùs, quantò ſe per nemoris umbras ab aliorum oculis magis abſconditos eſſe credebant; quæ cauſa eſt, cur in pluribus ſcripturæ locis lucorum, & nemorum circa templa Deorum frequens fiat mentio. Quod verò iram Dei vel maximè provocabat, erat, quod & Hebræi idipſum circum Altaria faciebant, ſuper quibus ſua ſacrificia obtulerant: licèt illa ex arietibus, ovibus, tauris, aut aliis

Jud. 6. v. 25.
Quanta ſit irreverentia in templis libidini aſſe indulgere cogitationibus.

id generis animalibus conſtarent. Quantò igitur magis exaſperabitur Deus, dum nos ſi non actualiter, eò quòd hoc facere nequeamus, ſaltem ad minus deſiderio, voluntate, & malis propoſitis in conſpectu, & præſentia non boum vel ovium, ſed ipſiuſmet ſacratiſſimi corporis ſui, impudicitiam exercere non veremur? Optimè Philo monet, dicens: *Verum Dei templum non amœnitates poſtulat, ſed ſeveram caſtimoniam*; Ac proindè Deus in Deuteronomio hanc prohibitionem ſtatuit: *Non plantabis lucum, & omnem arborem juxta Altare Domini Dei tui*. Sanctus Hieronymus ſuper Oſeam inquit: *In lege præceptum eſt, ut non ſacrificetur Domino, niſi in loco, quem elegerit Dominus Deus, & juxta Altare lucus, & arbores non plantentur, ne ſcilicet paſſiva, & voluptuoſa religio, auſteritatem animi, & vera religionis evertat*. In quibus verbis maximè ponderandum eſt, quod voluptates in loco ſacro meditatas, & propoſito conceptas, ad religionem noſtram evertendam abundè ſufficere dicat; Revera enim nihil eſt, quod infideles magis ſcandalizet, majoremque hæreticis contra nos audaciam ſuggerat, quàm irreverentia, immodeſtia, impietas, & prophanatio in Eccleſiis exercita.

Philo l. 2. de Mon.

Deut. 16. v. 21.

S. Hieron. in cap. 4. Oſe.

5 Divus Chryſoſtomus quidem dicit: *Eccleſia non eſt locus diſpenſationis, & doctrinæ*, & tamen videmus, quòd in iis frequenter ſuſtineantur concluſiones ſcholaſticæ, tales tamen, quæ materias ut plurimùm ſacras concernunt. Verba autem, quæ in eodem Chryſoſtomo ſequuntur, talia ſunt, ut meritò verecundiæ purpura noſtrum obnubere deberent vultum; Dicit enim: *Nunc autem nihil differt a foro, & ſi non ſit dictu audacius, fortè nec a fornice aut proſtibulo, adeò iis qui illic ſcortantur, laſcivius, & impudicitias ornantur, quæ huc congregantur, quamobrem multos quoque impudicos huc attrahunt, & ſi quis tentet, aut velit corrumpere mulierum, nullus ei videtur locus aptior, quàm Eccleſia*. Sanctus Hieronymus ſuper illam Dei querimoniam, qua dicit: *Fabricata ſunt limen ſuum juxta limen meum*, ita ſcribit: *Audiant hæc juxta litteram mulierculæ oneratæ peccatis, quid prodeſt habitationis vicinia, & medius inter cellulam noſtram, & Altare Domini paries, cum in his quæ ſecreto facimus, & quæ turpe eſt etiam dicere, contaminetur, & polluatur nomen Domini?* Quibus proindè Deus per Ezechielem comminando proteſtatur, quòd adverſus ejuſmodi ſacrilegos, & ſacrilegas iræ ſuæ horrenda miſſurus ſit fulmina: *Propter quod conſumpſi eos in ira mea*. Auſcultemus adhæc quales contra tales fulminet comminationes Sanctus Bernardinus, dum ait: *Quanta igitur indignatione turbatur Dominus contra illos, qui aſpectibus impudicis, & provocationibus effrænatis ſacra Dei templa & ædes, tamquam publica meretricum proſtibula prophanant; Quæ inſuper juſtitia contra matres, & conjugum eas trajicitur ſeveritas Dei, quæ tamquam meretriculas exornatas proſtituunt filias, & puellas coram oculis peccatorum in templis ſacris, imo in conſpectu Dominici Sacramenti, & dum divina myſteria celebrantur? Quâ denique ſententia punientur, quicumque ibidem turpia, & ſacrilega operantur?*

D. Chryſoſt. ho. 36. in 1 ad Cor.

Græcis Orel Chryſoſt. ſentiunt.

S. Hieron. in c. 43. Ezech.

Ezec. 43. v. 8.

S. Bern. in c. 2. le u. 30. a. 3. c. 2.

6 Sanctus Paulus Apoſtolus in Epiſtola ad Timotheum ſcribit: *In magna autem domo non ſolum ſunt vaſa aurea, & argentea, ſed & lignea, & fictilia, & quædam quidem in honorem, quædam autem in contumeliam, ſi quis ergo emundaverit ſe ab iſtis, erit vas in honorem ſanctificatum, & utile Domino, ad omne opus bonum paratum*. Magna autem domus iſta, in qua varia vaſa aſſervantur, Eccleſia eſt; Et quidem in ea vas honorificum eſt, quiſquis illam honorat, debitumque ei cultum exhibet, & reverentiam, vas autem honoria, & contumeliæ erit, quiſquis illam contemnit, & prophanat. Ac proindè obſervandum eſt, quòd idem Apoſtolus nos vaſa in honorem facta eſſe deſiderans, modum quoque ſubjungat, quo id obtinere valeamus, dum ait: *Juvenilia deſideria fuge*, quaſi dicere vellet: ſi quis in hac magna domo, id eſt, in Eccleſia juvenilia deſideria, & appetitus carnales ſectetur, eoſque fovere ſatagat, per hoc ipſum clarè ſatis ſe æternaliter damnandum, & vas in contumeliam futurum eſſe indicat. Sanctus Auguſtinus, ut mulieres in Eccleſiis modeſtiæ, & honeſtatis commemores eſſe faciat, ſuum ad illas diſcurſum his verbis dirigit: *Ut filias meas chariſſimas moneo, juvenilia deſideria fugite; nuptæ Suſannam, viduæ Annam; virgines Mariam cogitate, ne in publicum propterea procedatis, ut florem fœmi veſtri oculis hominum oſtentare cupientes, in domo vita mortem quæratis; ſtrictè iterum dico, atque conteſtor, juvenilia deſideria fugite*.

2. Tim. 2. v. 20.

In Eccleſiis deſideria reſimanda.

S. Aug. ſer. 246 de temp. Inſtructio pro ſexu muliebri.

7 Angeli, qui Creatori ſuo ſcabelli, & ſedis loco ſervire debebant: *Qui ſedes ſuper Cherubim*, thronum ſuum pari in culmine, quo Dei thronus collocatus eſt, elevare ſtuduerunt: *Similis ero altiſſimo*, atque ideò in infernalis abyſſi profundum præcipitari fuerunt. Similis porrò finis eſt multorum Chriſtianorum, qui cùm obligati ſint, ut in Eccleſiis devotè genuflectant, iiſque reverenter, & profundum cultum exhibeant, honorem Deo debitum ſibi potiùs uſurpant, illecebroſiſque, & impuris objectis in Eccleſia præſentibus impendunt. Quot enim ſunt mulieres, qui ad Eccleſiam accedunt, non tam ut Deum debitè honorent, quàm ut in iis honorentur, ne dicam, adorentur? Origenes ait: *Væ vobis qui ridetis nunc, quoniam plangetis, & flebitis, inter templum, & altare ab impiis memoria interficitur Dei, quando & templum Dei a laſcivis corrumpitur, & altare ipſius per negligentiam orationum ſordidatum coinquinatur, quando & oratio aſſenſus fit in peccatum ipſius*.

Lucifero multi ſimiles.

Orig. tr. 26. in Matt.

8 Divus Chryſoſtomus de interſtitiis ſuis quoque temporibus mulieres à viris in Eccleſia ſeparantibus loquens, ait: *Oportebat quidem interiori pariete à mulieribus diſſeparari, verùm quoniam non vultis, neceſſarium patres noſtri putaverant, ſaltem his ligneis parietibus vos diſſeparare? Audivi autem ego à Senioribus, non fuiſſe hos parietes ab initio, in Chriſto enim Jeſu non eſt mas, neque fœmina*. Ubi & locum quemdam adducit Apoſtoli ad Galathas capite 3. ex quo viros, & mulieres Apoſtolorum tempore ſine ulla diviſione, aut interſtitiorum diſcrimine, orationes ſuas unitim, & conjunctim ad Deum feciſſe deducitur, at verò malitia, ne dicam petulantia virorum factum eſſe, ut Prælati Eccleſiaſtici de ejuſmodi interſtitiis inter utrumque ſexum faciendis ſolliciti eſſent.

D. Chryſoſt. hom. 74. in Matth.

De ſeparando ſexu conſulebant quidam.

Gal. 3. v. 28.

9 Inter decreta quæ Sanctus Carolus Borromæus de modo in Eccleſiis converſandi condidit, hæc quoque verba leguntur: Expreſsè vos monuimus, ne in Eccleſiaſticorum chorum ingredi præſumeretis, neque viri ad partem Eccleſiæ mulieribus deputatam, ulla ratione accederent. Divus Chryſoſtomus quoque in eadem Homilia monet, dicens: *Audi quid te pſallere oporteat: Dirigatur oratio mea, ſicut incenſum in conſpectu tuo: Quod ſi non incenſum, ſed mordaciſſimus abs te, ac graviter olens fumus aſcendat, quibus ſuppliciis dignus eris? Quis autem iſte fumus eſt tam gravis, tam moleſtus? Multi ad formas mulierum aſpiciendas in Eccleſias veniunt; Deinde non mireris, quomodo undique fulmina non deferuntur, quomodo cuncta funditus non evertuntur, hæc enim non fulminibus ſolùm, ſed etiam gehennæ ſupplicio digniſſima ſunt*.

Act. Eccl. Mediol. p. 7. pag. 1081.

D. Chryſoſt. ibid.

10 In Annalibus Eccleſiaſticis legitur, quòd eo tempore, quo formidabilis quidam Sarracenorum exercitus ad Urbem Salernitanam obſidione cingendam ex Africa egreſſus fuiſſet, Addila Princeps eorum poſtquam Eccleſiam Sancti Fortunati, & Gaij, & Anteæ ſibi in habitationis domicilium elegiſſet, & prout audax ſeu potiùs temerarius erat, ſuper altari, in quo lectum ſuum collocari juſſerat, omnis generis ſpurcitias, cum ingenti glorioſorum Martyrum improperio committere ſolitus eſſet, dum virginem quamdam libidinis ipſius valdè reluctantem, violenter deflorare niteretur, à trabe quadam ponderoſiſſima deorſum labente occiſus fuerit, abſque eo, quòd virgo ex hoc eodem caſu vel minimum læderetur. Et quidem pro majori miraculi evidentia trabem illam procul ab Altari poſitam, non verò directè ſeu perpendiculariter, Altari imminuiſſe obſervatum fuit. Ubi notandum eſt, Principem hunc Saracenum, nulloque fidei lumine illuminatum fuiſſe, ac proindè majori utique ſupplicio digni futuri ſunt Chriſtiani illi, qui ſimilium peccatorum exceſſus in domo Dei committere non erubeſcunt. Et quidem tametſi ſimilia peccata in Eccleſia actualiter non committantur, quòd omnis ad ea committenda deſit occaſio, attamen Chriſtus in Evangelio dicit: *Audiſtis quia dictum eſt antiquis: Non mœchaberis; Ego autem dico vobis, quia omnis qui viderit mulierem ad concupiſcendum eam, jam mœchatus eſt eam in corde ſuo*. Et ideò quiſquis in loco ſacro impudicitiæ ſuæ in corde conceptæ per laſcivos

Baron. ann. 874. n. 2. Hiſtoria, & ſupplicium Addilæ.

quaſi-

Digitized by Google

quæſitos obtutus, vel turpia deſideria conſentire præſumit, Eccleſiam contaminaſſe, & ſacrilegus eſſe cenſendus eſt.

Lev. 10. v. 2. Acquos ſibi eos igne de Cœlo conſumpti.

11 In Levitico pœna quædam deſcribitur, quam divina Juſtitia Nadab, & Abiu ſummi Sacerdotis Aaronis filiis immiſit; Dum enim hi in miniſterio ſuo ſe exercentes, ut Deum pro ſuis aliorumque peccatis placarent, ad incenſum Deo offerendum (quod ad Sacerdotum munus propriè pertinebat) ſeſe accingerent, accidit ut ab igne cœlitùs deſcendente vivi combuſti, & conſumpti fuerint: *Egreſſuſque ignis à Domino devoravit eos*. Sed quodnam, obſecro, delictum eorum fuit, ob quod tanta cum ſeveritate à Deo caſtigati fuerunt? Nimitùm pro adolendo incenſo, igne prophano, & communi, non verò ſacro uſi fuerant; Et hoc propriè eſt delictum, quod hodie ſingulis diebus multi Chriſtiani parum timorati committunt; tametſi enim in Eccleſiis frequenter eſſe, inibique longam moram trahere videantur, attamen fulminum indignationis, & iræ divinæ rei fiunt; Et cauſa eſt, quia qui cordium ſuorum thuribulis ignem ſacrum, id eſt, deſideria, & affectus pietatis, religionis, & devotionis immittere, eoque fine Eccleſias ingredi debebant, ut Divinæ Majeſtati cultum, & obſequium debitum exhiberent, atque ex bonis, quæ ibi diſpenſantur, eximiè proficerent, corda ſua è contra laſcivo, & impuro amore ſuccendunt, nec quicquam aliud cogitant, quam ut carnales appetitus ſuos nutrire, & fovere poſſint, DEUM interea ejuſque Sacramenta parum aut nihil curantes, qui proindè ab ira Dei valdè ſibi cavere debent: *Egreſſus ignis à Domino*, &c.

Exod. 28. 4.

9 Summus veteris legis Sacerdos in locum ſacrum ingreſſurus, lino veſtiri debebat; Sed cur eidem lana interdicta erat? Philo Hebræus ait: *Quia linea non conficiuntur à mortali materia, ſicuti veſtes laneæ*; Lana enim ab animalium carne deſumitur, linum verò non; Item *Omnia in figura contingebant*, Per hoc enim denotatur, quòd à locis Deo dicatis omnis umbra, imò & nomen carnis, ſi poſſibile eſſet, exulare debeat; Et ideò de Sancto Simeone ſene dicitur: *Venit in ſpiritu in templum*, quia ad hoc, ut quis in templo dignè ſe præſentare poſſit, requiritur, ut quoad fieri poteſt, purus ſit ſpiritus.

Philo Hebr. l. 1. de Mo e.

Luc. 2. v. 27.

DISCURSUS XVII.

ARGUMENTUM.

De inutilibus confabulationibus, & nugis, quæ in domo Dei fiunt, quàm deteſtabiles ſint, oſtenditur, de attentione, & applicatione animi, nec non reverentia eidem debita.

THEMA.

Dominus in templo ſancto ſuo, ſileat à facie ejus omnis terra, Habacuc 2. v. 20.

Apoc. 8. v. 1. Sap. 18. 14. Silentium ſit in Eccleſiis. Thren. 3. 26. Habac. 2. 9. 20.

1 IN Cœlo Deus, Sancto Joanne id atteſtante, ſummo ſilentio honoratur: *Factum eſt ſilentium in cœlo*. In ſummo quoque ſilentio Deus in terram deſcendit: *Dum quietum ſilentium tenerent omnia, omnipotens ſermo tuus de Cœlo à regalibus ſedibus venit*. Jeremias ſimiliter ait: *Bonum eſt præſtolari cum ſilentio ſalutare Dei*; quid mirum igitur ſi Habacuc Propheta pariter dicat: *Dominus in templo ſancto ſuo, ſileat à facie ejus omnis terra*? Porrò Deus nullibi magis quàm in domo ſua propria honoratur: Venerabundum autem ſilentium, manifeſtum eſt reverentiæ indicium, ſicut è contra garrire vanoſque in Eccleſia diſcurſus miſcere, manifeſtus eſt irreverentiæ, & impietatis reatus. Difficulter quidem credi poteſt, quod de antiquo Salomonis templo narratur, verumtamen quia id ſacra ſcriptura perhibente aſſeritur, in dubium revocari penitus nequit. In illa namque fabrica ter milleni, & trecenti opificum Magiſtri, & octuaginta tria millia artificum, quos Rex Tyri miſerat, & totidem ab Ægypti Rege miſſi laborabant, & tamen in hac innumerabili muratorum, lapicidarum, & fabrorum ferrariorum multitudine, in tam varia tot inſtrumentorum ex ferro, & chalybe confectorum, limarum, martellorum, ſerrarum, trullarumque congerie, unicus dumtaxat Regis nutus ſufficiebat, ut ne vel minimus uſpiam audiretur laborantium ſtrepitus: *Malleus, & ſecuris, & omne ferramentum non ſunt audita in domo, cum ædificaretur*. At verò dicite ſodes, numquid verum eſt, quòd *ecce plus quam Salomon hic*? Et tamen Redemptor noſter per tot decreta, tot Canones, Synodos, Concilia, & leges Eccleſiaſticas à fidelibus ſuis hactenùs obtinere non potuit, ut in domo ſua linguas ſuas refrænarent, caverent garrulitatum ſtrepitus, & venerabundi inibi, & reverentes morarentur. Qua in re Pagani nos utique confundunt, de quibus Seneca ſcribit, quòd eo tempore quo divina Diis ſuis obſequia perſolvebant, præconis officium fuerit, ut omnes divinis aſſiſtentes ſanum circumeundo modeſtiæ, & ſilentii his verbis commonefaceret: *Favete linguis, ſilentium obſervate*.

3. Reg. 6. 7.

Seneca in lib. de vita beato.

2 S. Baſilius ſuper illa Pſalmiſtæ verba: *In templo ejus omnes dicent gloriam*, ſcribens, ſermonem ſuum ad garrientes in Eccleſia dirigit his verbis: *Audiant hæc Pſalmi verba, & confuſi ſuppudeſcant iis, qui in templo prolixiſſima intertexunt colloquia; Quid dicit Pſalmus? Qui in templo Dei eſt, maledicentiam, nec vanitatem, ac ne obſcœnis rebus differtos ſermones pronuntiet, ſed in templo ejus quiſque dicat gloriam*. Vultiſne ſcire, quænam voces in locis divino cultui conſecratis reſonare debeant? A Seraphinis idipſum diſcamus, qui à Propheta Evangelico, in templo Salomonis, circa thronum Dei viſi, & auditi fuerunt: *Clamabant alter ad alterum, & dicebant: Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus exercituum, plena eſt omnis terra gloria ejus*. Valdè circa hoc punctum inculcandum ſollicita fuerunt ſacra Concilia, nam in vita, & Epiſtola quadam Stephani VI. ſequentia verba leguntur: *Qua rogo fronte in ſacratiſſimo Dei templo aſſiſtit, qui inanibus fabulis, & otioſis verbis inſiſtit? nam ſi de omni verbo otioſo in die judicii ratio eſt reddenda, de his maximè reddetur ratio, & exigetur vindicta, quæ in conſpectu tantorum ſanctorum proferuntur contumaciter in loco Deo dicato*. Eædem fabulæ, & vana colloquia in alio quodam Concilio pariter his verbis graviter reprehenduntur: *Sunt plerique quibus potius cordis eſt, vanis, & obſcœnis confabulationibus vacare, quàm lectionibus divinis aurem accommodare, quibus etiam numquam tam delectabile videtur eſſe, ſuſurrationes aliorum auribus ingerere, cachinnis ora diſſolvere, quam in Eccleſia Dei, ubi eum humiliter devotèque debuerunt invocare, & peccata ſua deflere: ſed & hoc ejuſdem hoſtis antiqui inſtincto fieri dubium non eſt*.

S. Baſil. in Pſ. 28. 9. In templo Deus eſt laudandus.

Iſa. 6. 3. 3.

T. 3. Concil. pag. 1018. De nugis magna reddenda ratio.

Conc. Pariſ. ſub Greg. IV. cap. 12.

3 In littera quadam S. Caroli Borromæi mentio fit quarumdam ordinationum, quas dictus ſanctus Archipræſul circa reverentiam, & ſacrorum locorum cultum ſancivit, inter quas etiam ſequentia circa vanos diſcurſus in Eccleſia vitandos inſeruntur: Monuimus vos expreſsè, ne in Eccleſia confabulatorum circuli inſtituantur, ne ad ſacra altaria, vel vas aquæ benedictæ, aut fontem baptiſmalem vos reclinetis, aut procumbatis, ne ad Eccleſiæ fores hæreatis, aut ex oppoſito mulierum curioſiùs illas intuentes vos collocetis, ut ab omni ſtrepitu, actibus, nutibus, verbis, aut ſignis inhoneſtis, diſcurſibus item obſcœnis, vel negotia ſæcularia concernentibus abſtineatis, ne denique intra altarium cancellos penetretis, ſed ſolis utroque poplite genuflexi, & qui viri eſtis diſcooperto capite orationi inſiſtatis. In alio quoque ejuſdem libri loco canonem quemdam refert pœnitentialem in hæc verba conceptum: *Si quis in Eccleſia confabuletur, cum divina fiunt, pœnitens erit dies decem in pane, & aqua*. In Concilio quodam Turonenſi ſacerdotibus ſequentia præcipiuntur: *Sacerdotes debent fideles admonere, ut quando ad Eccleſiam conveniunt, ſine ſtrepitu, & tumultu eam ingrediantur, in qua etiam, quamdiu orationis cauſa morantur, nequaquam inter ſe inanes conferant confabulationes, ſed & tempore quo Miſſarum ſolemnia celebrantur, non ſolùm ab otioſis, & inutilibus verbis, verum etiam à perniitioſis cogitationibus funditus abſtinendum eſt*. Inter Eccleſiæ Gallicanæ decreta, hanc habemus Synodi cujuſdam conſtitutionem: *In Eccleſia præſertim cum divina officia celebrantur, vel verbum Dei prædicatur, nemo hæc audeat, deambulare, nugari, circulos habere, negotiis operam dare, cum mulieribus immodeſtè colloqui, altaribus adhærere, in limine, aut ante fores immorari, averſum ab Euchariſtiæ ſacramento irreverenter ſedere, aut irreverenter verſari*. S. Baſilius invectivis contra eos, qui garriendi cauſa ad Eccleſiam conveniunt, ſaciendis minimè fatigabatur; unde ait: *Domum orationis in locum vertunt effuſiſſimæ loquacitatis, minùs obtemperantes Pſalmo hoc conteſtanti ac dicenti. In templo ejus omnes dicent gloriam*.

Act. Eccl. Mediol. p. 7. pag. 1045.

Colloquia ſimplia vana in Eccleſia non fiant.

Ibid. p. 4. pag. 327.

Conc. Tur. 3. an. 813. c. 38.

Decret. Eccl. Gallic. L. 4. Tit. 1. c. 5. Synod. Aquen.

S. Baſil. ibid.

Tu autem non ſolùm non dicis, ſed alteri cuipiam impedimento es, eumque tibi uni reddis attentum, dum obſtrepero tuo clamore obtundis, & exſuperas perſonantem Spiritus Sancti doctrinam. B. Chryſoſtomus ſacroſanctum Dei templum Cœlo Empyreo minimè inferius eſſe exiſtimat; ac proindè graviter illis improperat, qui illud officinæ aut tabernæ cuidam prophanæ poſtponunt: *Non tonſtrina*, inquit, *neque unguentaria officina, neque ulla alia opificum quæ ſunt in foro, taberna eſt Eccleſia, ſed locus Angelorum, locus Archangelorum, Regnum Dei, ipſum Cœlum.* Quid ſi Cœlum videretis apertum, inquit idem ſanctus Doctor, cum quanta reverentia, & ſilentio illud aſpicientes admiraremini? *Quomodo ergo ſi quis deductum Cœlum illuc introduxiſſet, etiamſi Patrem videres, etiamſi fratrem, ne auderes quidem alloqui? Ita hic ne aliud quidem loqui oporteret, præter ſpiritualia, nam hic quoque eſt Cœlum.*

D. Chryſoſt. Ho. 36. in 1. ad Cor.

4 S. Auguſtinus à Concilio Pariſienſi ſupradicto citatus, in Homilia quadam ad populum ita ſcribit: *Quando convenitis ad Eccleſiam, pro peccatis veſtris orate, nolite ſcandala concitare, aut otioſas fabulas dicere. Qui in Eccleſia verba vana locutus fuerit, & pro ſe, & pro aliis redditurus eſt rationem in die judicii, quia verbum Dei nec ipſe audit, nec alios audire permittit.* Sanctus Bonaventura illum Reginæ Candacis Eunuchum plurimum laudat, qui in itinere quo vehebatur ad templum, Iſaiam legebat: *Commendatur Eunuchus ille Reginæ Æthiopum, qui de Æthiopia venit adorare in Jeruſalem;* unde hoc adversùs garrientes in Eccleſia elicit improperium: *Sedens in curru legebat Iſaiam, quod eſt contra multos, qui euntes ad loca ſacra non legunt, vel referunt ſacra documenta, ſed multiplicant vana verba.* D. Chryſoſtomus nos cogit erubeſcere, dum nobis ob oculos ponit ſilentii illius exemplum, quo hiſtriones in theatris auſcultare conſuevimus: *Nunc*, inquit, *hiſtrionis quidem viſum moventis, & ſcortantis mulieris, probrique ac dedecoris, magnum præbent ſilentium, idque cùm nullus jubeat tacere, & neque eſt tumultus, neque clamor, neque ullus omninò ſtrepitus. Deo autem de Cœlis loquente, de rebus adeò ſtupendis, & reverendis, Canibus ſumus impudentiores, ne Deo quidem tantam exhibentes reverentiam, quantam meretricibus.* In eadem quoque Homilia obſervat id, quod etiam (quæ ſumma noſtra miſeria eſt) hiſce noſtris temporibus uſurpatur, ſcilicet quòd maledicentiæ plùs, & frequentius in Eccleſiis fiant, & referantur, quàm in Principum atriis, aut platearum compitis: *Si qui velint maledicere*, inquit, *aut maledicta audire, hoc quoque hic magis videbit contingere, quam in foro; & ſi volueris audire res civiles, & quæ in ædibus fiunt, & quæ in caſtris, ne eas ad prætorium.*

Concil. Pariſ. ibi citatum. Quid in Eccleſia agendum ſit.

S. Bonav. in Bibl. pamp. c. 29.

D. Chryſoſt. hom. 36. cit. Hiſtrionum ſilentio audiuntur, ſecus Eccleſiaſtæ.

Relationes perverſæ plures quàm in foro.

5 Sanctus Iſidorus Peluſiota divinum quoddam refert præceptum Aaroni, & ſucceſſoribus ejus impoſitum, ne ſcilicet ſacrificii offerendi causâ templum ingredientes veſtimentis ſe laneis, ſed lineis induant: *Cum Aaron ejuſque ſucceſſores in templum ſacrificii causâ ingrediebantur, laneis omnibus veſtimentis abjectis, veſtes ex lino contextas induebant, arcani aliquid continentes, atque illud ſignificantes, externos tumultus tum de memoria deponendos eſſe, nam qui rei ſacræ causâ ad Deum accedit, nihil alienum, nec ullam rerum ex materia conſtantium ſarcinam ſecum afferre poteſt. Quamobrem ſi poſt hujuſmodi conjecturas audaciâ, & temeritate ductus veritati vim afferre coneris, confuſiones, ac nugas templis (quibus ſilentium omne debetur) colloquiaque turpia, hoc perſuaſum habe, quòd in extremum condemnationis, & exitii periculum teipſum impelles.*

S. Iſid. Peluſ. l. 1. Epiſt. 41.

Externa deponi debent moto templi ingreſſum.

6 In vita S. Brunonis Archiepiſcopi Colonienſis Rutgerus Monachus Benedictinus refert, quòd dum Henricus frater ejus, & Cuno ejus Parens die quadam diu inter ſe in Eccleſia colloquerentur, S. Archiepiſcopus Spiritu Prophetico motus prædixerit: *O tu quantam inimicitiarum amaritudinem, iſta in hoc tempore tremendo malè parta contubernia reſolventur!* quod tamdem, ut prædictum fuerat, reipſa evenit, nam paulò poſt Cuno cùm Hungaris confœderatus, inimicus factus eſt capitalis Henrici, & Imperii. Sanctus Anſelmus Salvatorem noſtrum vendentes, & ementes ab atrio templi vibrato, quod manibus gerebat, flagellio expellentem conſiderans, maximè cum hi eo in loco aliud nihil venderent, quàm ea, quæ in ſacrificiis offerebantur, quæque ad divinum cultum augendum ſpectabant, hanc inde deducit conſequentiam: *Si ergo non ea voluit in templo venundari, quæ in templo volebat offerri, propter ſtudium videlicet avaritiæ vel fraudis, quantum puniret, ſi inveniret, ibi aliquos riſui vel vaniloquio vacantes, aut aliis vitiis mancipatos?*

Sur. 11. Octob. Confabulantes in Eccleſiis Deus graviter punit.

S. Anſelm. in Matth. ibid.

S. Eucherius ait: *Cùm ergo in Eccleſia poſiti ſumus, ita ſe unuſquiſque noſtrum admoneat, & arguat dicens: Quare in cultu Dei, & in tempore orationis, quando aut lector aliquis, aut miniſter verba Dei diſpenſat, quæret alius plus, quam ego deditus ſilentio? plus defixus auditis? quare illi attentior lectioni? Cur majorem taciturnitatem exhibet, & diſciplinam? Ego qui in actu ſæculi, in cupiditatis parte, in ordine dignitatis, nulli velim deterior inveniri, cur minor in ſpe ſalutis appareo?* Et paulò poſt exponit, quandonam ſit tempus laxandi frænum linguæ, & rumpendi ſilentium, ſcilicet quando Deo perſolvendæ ſunt laudes, pro quibus templa conſecrata eſſe noſcuntur: *Grave autem in utroque temporis, & infidelitatis eſt vitium, ſtantes in loco ſancto, & ante præſentiam Majeſtatis, aut non reſpondere cum Pſalmus canitur, aut cum lectio auribus ingeritur, non tacere, duplicem noverimus eſſe culpam, ſi convenientibus nobis ad famulatum divinæ Confeſſionis, & laudis, unum idemque oris noſtri miniſterium, nunc gloria claudatur, nunc referetur injuria.* S. Baſilius ſeveriſſimum illis comminatur ſupplicium, qui tempore quo Deo debitas perſolvere laudes deberent, vanis confabulationibus ſuis ſanctam Dei prophanant Eccleſiam: *Vide*, inquit, *ne cum hinc emigratis, loco mercedis recipiendæ pro divinis laudibus, una cum iis, qui nomen Dei execrantur, & blaſphemis vocibus inceſſunt, condemneris.*

S. Eucher. Hom. 1. in Dedic. Eccl.

Laxanda eſt lingua in Dei laudem.

S. Baſil. ib.

7 Sanctus Apoſtolus ad Epheſios ſcribens, optimè nos docet, quo fine à nobis ſit adeunda Eccleſia, dicit enim: *Ipſi gloria in Eccleſia, & in Chriſto Jeſu, in omnes generationes ſæculi ſæculorum, Amen.* Ubi D. Chryſoſtomus ait: *Gloria ejus in Eccleſia rectè dixit*, quia in Eccleſia hoc ſolùm nobis faciendum incumbit, ut ſcilicet gloriam referamus Deo, ejuſque laudes annuntiemus; Unde Pſalmiſta ait: *In templo ejus omnes dicent gloriam*, dum enim oratio vocalis fit in Eccleſia, nemini tacere licet. Et ideò quia Sion locus erat, in quo ſituatum erat templum, David ait: *Te decet hymnus Deus in Sion.* S. Bernardinus ad deferendam Eccleſiis debitam reverentiam, hoc præcipuè motivum adducit, dicens: *Honoranda ſunt Dei templa, quia in eis omnia officia celebrantur, quæ quidem omnia officia ſunt Angelorum, ſicut cantare, prædicare, legere, orare, & Dominum laudare, quaſi quælibet Eccleſia ſit parvulus Paradiſus.* Et quidem licèt ſanctus Joannes de Paradiſo Cœleſti dicat: *Factum eſt ſilentium in Cœlo*, hoc tamen minimè intelligendum eſt, quoad laudem, & gloriam, quæ in Cœlis ſupremæ illi Majeſtati defertur, utporè quam Cœleſtes Spiritus *inceſſabili voce proclamant: Sanctus, Sanctus.* Inter Gallicanæ Eccleſiæ decreta Epiſtola quædam allegatur Theodulphi Epiſcopi, in qua dicitur: *Non debetis ad Eccleſiam ob aliam cauſam convenire, niſi ad laudem Domini, & ejus ſervitium faciendum. Diſceptationes verò, & tumultus, & vaniloquia, & cæteræ actiones ab eodem ſancto loco penitus prohibenda ſunt. Ubi enim Dei nomen invocatur, Deo ſacrificium offertur, Angelorum frequentia ineſſe non dubitatur; periculoſum eſt talo aliquid dicere, vel agere, quod loco non convenit; ſi enim Dominus illos de templo ejecit, qui victimas quæ ſibi offerebantur, vendebant, & emebant, quanto magis illos iratus inde abjiciet, qui mendaciis, vaniloquiis, riſibus, & hujuſcemodi nugis, locum divino cultui mancipatum fœdant?*

Epheſ. 3. 21. Deus ubi eſt laudandus, ut in Cœlo. D. Chryſoſt. Hom. 7. ib.

Pſ. 64. v. 2.

S. Bern. T. 2. ſer. 20. ar. 1. cap. 7.

Apoc. 8. v. 1.

In decret. Eccl. Gallic. ſ. 50.

8 Sanctus Carolus Borromeus in Epiſtola quadam Paſtorali, inter alia monita populo ſuo Mediolanenſi, quoad ſacrorum locorum cultum, & devotionem tradita, inquit: Ipſæ quoque fidelium ſepulturæ, & monumenta, quæ ſunt in Eccleſiis, noſtri nos finis memores eſſe, in timore Dei vivere, & converſari, ac demum pro defunctis ibi ſepultis Deum orare continuò monent. Qua igitur fronte Chriſtianus ſe tot voces, & monita non audiviſſe, ad ſui excuſationem afferre poterit? Quam partem in ſacerdotum ſacrificiis, & orationibus merebitur is, qui miniſterii ſui ſanctitatem, & dignitatem parum admodum agnovit? Quomodò orationum aliorum fidelium particeps fieri merebitur, qui & pro ſemetipſo orare negligit, aliorumque orationes interturbare contendit?

Act. Eccl. Mediol. p. 5. pag. 1045. Eccleſiæ nos monent finis noſtri.

9 Conſilium Pariſienſe ex Origenis authoritate ita

ſcri-

Conc. Pariſ. ſub Greg. IV. c. 12. In templis ad Divina attendendum.

ſcribit: *Origenes quoque ubi de velamine Moyſis ſcribit, ita dicit: Dicendum nobis eſt prius, quis ſit homo averſus à Domino, ut ſcire poſſimus, quis ſit converſus. Omnis, qui cum recitantur verba legis, communibus fabulis occupatur, averſus eſt: Omnis, qui cum legitur Moyſes, de negotiis ſæculi, de pecunia, de lucris ſollicitudinem gerit, averſus eſt: Omnis qui poſſeſſionum curis ſtringitur, & divitiarum cupiditate diſtenditur, & mundi honoribus ſtudet, averſus eſt. Quid ergo eſt converti? ſi his omnibus terga vertitis, & ſtudio, & mentis ſollicitudine verbo Dei operam detis, & in lege ejus die ac nocte meditemini.*

Gen. 22. 5. Ante fores Eccleſiæ terrena relinquenda.

10 Abraham montem, in quo ex juſſu Domini Iſaacum Deo ſacrificaturus erat, conſcenſurus, præcepit ſervis ſuis, ut in pede montis ſubſiſtentes, ultra non progrederentur, hiſque eos allocutus eſt verbis: *Expectate hic cum aſino*, in quo eodem monte poſtea in multorum progreſſu ſæculorum ædificatum eſt templum; Fuitque hoc ipſum cunctis fidelibus, quorum magnus hic Patriarcha pater futurus erat, egregium documentum, quo monentur, ut quotieſcumque ſacrificii offerendi cauſa Eccleſias adeunt, omnes à ſe cogitationes terrenas abigant, propriique corporis jumento illiuſque miniſtris, id eſt ſenſibus, ut foris maneant præcipiant, eò uſque expectent, donec oratione terminata domum redeant. Adversùs illos autem, qui contrarium faciunt, S. Baſilius ita ſcribit:

S. Baſil. ib.

Homines miſerabiles relictis ædibus ſuis ad templum concurrunt, quaſi emolumenti quicquam inde laturi, cum tamen nec accommodent aures verbis Dei, nec ſuæ intelligant conditionem naturæ, nec peccato quopiam præoccupati, mœrore afficiuntur, ac ne tum quidem contriſtantur, cum ad memoriam quæ admiſerunt, recurrunt.

S. Auguſt. de Civ. Dei, 2. 5. cap. 18. Modus quo nos in templo præſentare debemus.

11 S. Auguſtinus de Idololatra quodam inſigne facinus refert, quod meritò confundere debet omnes illos, qui ad Eccleſiam accedentes, de nulla re minus cogitant, quàm de fine propter quem ad eam ſe transferre debent: Dicit igitur: *Marcus Pulvillus dedicans ædem Jovis, Junonis, Minervæ, falſo ſibi ab invidis morte filii nunciata, ut illo nuntio perturbatus abſcederet, ita contempſit, ut eum etiam projici inſepultum juberet.* In Exodo ornatus ſacerdotis diſtinctè præſcribitur, ita tamen ut dum cuilibet parti corporis de veſte particulari proſpiceretur, ſolus ejus pes nudus remanſerit.

Exod. 28. v. 4. & ſeq.

Qua de re S. Gregorius Nyſſenus ita ſcribit: *Neque enim Moyſes cum juſſu divino liberaſſet pedes à mortuo pellium indumento, quando terram aſcendit ſanctam, narratur rurſus pedes induiſſe calceis, neque quando veſtem ſacerdotalem congruenter figuræ quæ oſtenſa fuit in monte, affabrè eſt fabricatus, auri, & purpuræ, & byſſi, & Hyacinthi, & Cocci in textura contemperatis ſplendoribus, ut refulgeret pulchritudo commixta ex omnibus, nullum ornamentum fabricatus eſt pedibus.* Quam figuram demum ad noſtrum propoſitum declarat, quia per pedes, inquit, denotantur affectus, qui dum ſanctuarium ingredimur, mundi eſſe debent, rebuſque terrenis minimè immerſi. *Sed ſacerdotalis pedis erat ornamentum eſſe nudum, & liberum ab omni indumento, oportetque ſacerdotem ſemper ingredi ſuper terram ſanctam, ſuper quam non eſt fas ingredi cum pellibus mortuis.* In Synodo quadam quæ Gallicanæ Eccleſiæ decretis inſerta habetur, legimus ſequentia:

In Decret. Eccl. Gallic. ex ſyn. Sen. 1514. c. 4.

Cum Eccleſiam, quæ domus Dei eſt, deceat ſanctitudo, nihil in ea niſi ſanctum, & cultui divino conveniens fiat, agatur, aut attentetur. Nullus in eo, maxime dum ſacra aguntur, deambulet, vagetur, aut diſcurrat. Regius quoque Propheta David modum nos docet, quo nos in templo præſentare debemus: *Introibo*, inquit, *in domum tuum, adorabo ad templum ſanctum tuum in timore tuo; Introibo in domum tuam in holocauſtis, reddam tibi vota mea, quæ diſtinxerunt labia mea; introibimus in tabernaculum ejus, adorabimus in loco ubi ſteterunt pedes ejus.*

Pſ. 5. v. 8.
Pſal. 65. v. 13.
Pſal. 131. v. 7.
Act. Eccl. Mediol. med. p. 7. pag. 484.

S. Carolus Borromæus, in capite, cujus hic eſt titulus: *Peccata ſtudio concionatoris tollenda*, inquit: *Immodeſtus, ac parum pius quorumdam acceſſus ad Eccleſias, quò omnis religioſæ pietatis concurſus eſſe debet ad uberiorem gratiam promerendam. Impura in illis, aut in earum atriis, & Cœmeteriis converſatio, ac nequaquam cum pietatis Chriſtianæ rationibus conveniens.* In decreto quodam, quod eſt 23. in ordine Concilii ſecundi Provincialis Mediolan. dicitur:

Conc. 2. Prov. Decreto 23.

Quæ vero à Lugdunenſi Concilio, olim à Gregorio X. & nuper a ſummo Pontifice Pio V. ad tollenda in ipſis Eccleſiis colloquia, congreſſus, deambulationes, & ad earum cultum ſancita ſunt, in iis præſtandis Epiſcopus omnem vel maximam diligentiam adhibeat.

Manſi Bibl. Præd. Tom. I.

DISCURSUS XVIII.

ARGUMENTUM.

Ex ritibus antiquis, quibus tabernaculum ingreſſuri priùs ſe lavare debebant, facilè eſt colligere puritatem, & munditiem conſcientiæ, cum qua ſacra templa ingredi, & in iis converſari debemus.

THEMA.

Facies & labrum æneum cum baſi ſua ad lavandum, ponesque illud inter tabernaculum teſtimonii, & altare. Exod. 30. v. 18.

1 INter alios ritus, quos Deus Moyſi in ordine ad tabernaculum præcepiſſe legitur, unus fuit, ut lavacrum æneum altari vicinum erigeret, quod aqua ſemper plenum eſſet, in quo Aaron, & filii ejus, priuſquam locum Deo dedicatum ingrederentur, manus pedeſque ſuos abluerent: *Miſſa aqua lavabunt in ea Aaron, & filii ejus manus ſuas ac pedes, quando ingreſſuri ſunt tabernaculum, & quando acceſſuri ſunt ad altare, ut offerant in eo thymiama Domino, ne fortè moriantur.* Oblatio autem quæ ibi fieri debebat, non erat alia, quàm odorum, incenſi, & aromatum. *Omnia igitur in figura contingebant.*

Templa ingredi poſſemus conſcientia mundata. v. 19.

Nam ut Oleaſter ait: *Adumbrat locus iſte examen, quod quiſque facere tenetur, cum ingreditur domum Dei, ut non niſi lotus ingrediatur, ſed timendum valde eſt, ut Auguſtinus notavit, ne maculas à corpore extergas, & laves, non autem à mente. Mirum valde eſt, quod non audeas illotis manibus, aut ore Eccleſiam intrare, audeas verò illota mente, & plenus perjuriis, & adulteriis, & id genus aliis peccatis, Eccleſiam introire. Si macula in corpore, aut in veſte apparet, non audes intrare, ſi vero ſordida mens, & conſcientia, nihil times. Specula mandat Dominus poni juxta fontem aquæ; ſpecula verò tua, mandata ſunt Dei. Tunc, ait juſtus, non confundar, cum perſpexero in omnibus mandatis tuis.*

Oleaſter ib.
Auguſt.
Pſ. 118. v. 6.

2 Cardinalis Baronius, in Annalibus Eccleſiaſticis benè notat, quòd in Eccleſiis noſtris in locum hujus vaſis ænei introductus mos ille fuerit, ante Eccleſiam, aut in veſtibulo illius exponendi vas aliquod continens aquam ſanctam, & benedictam, in qua Chriſtiani olim, priuſquam Eccleſiam ingrederentur, faciem lavabant, & manus. Hoc fine in porticu Eccleſiæ Vaticanæ fons ille eleganter exornatus inſerviebat, de quo S. Paulinus in Epiſtola 3. ſcribit; Qui ritus ſuam ab Hebræis originem ſumpſit, qui priuſquam orarent, manus ſuas lavare conſueverant. Quæ cæremonia apud ipſos quoque gentiles uſitata erat, qui priuſquam in templa Deorum ſuorum pedem inferrent, ſæpius ſe lavabant, quippè ut Baronius ait, homo ex inſtinctu naturali, Deo nonniſi purus, & mundus appropinquare audet. Antiquis quoque Chriſtianis in more poſitum erat, ut faciei, manuumque lotionem orationi faciendæ præmitterent, ad quem morem S. Paulus alludere videtur, dum ait: *Volo viros orare in omni loco levantes puras manus.* Clemens quoque Lib. 8. Conſtit. c. 38. Chriſtianos non niſi lotos orare ſolitos fuiſſe tradit. Unde citatus ab eodem Baron. Tertull. De orat. c. 11. dicit: *Quæ ratio eſt, manibus quidem ablutis, ſpiritu vero ſordente orationem obire?* Porrò Sacerdotes antiqui manibus ſuis aliud nihil contrectabant, præterquam oves, agnos, vitulos, boves, aliaque animalia ſimilia, & tamen Deus lotionem iſtam tanta cum ſollicitudine ab iis requirebat.

Ann. Baron. an. 57 n. 106. Cur aqua benedicta ad fores Eccleſiæ ponatur.
Paulinus Ep. 3.
1 Tim. 2. 8.
Clem. l. 8 Conſtit. c. 38.
Tertull. De orat. cap 12.

3 Optimè igitur, valdèque ſalubriter Eccleſiaſtes nos monet dicens: *Cuſtodi pedem tuum ingrediens domum Dei*; Chaldæus legit: *Tu fili hominis cuſtodi pedes tuos, in tempore, quo ieris in domum ſanctuarii ad orandum, ne venies co plenus ante Dominum, quoad convertaris, & eſto admovens aurem tuam ad excipiendam doctrinam legis.* S. Gregorius Thaumaturgus, & Olympiodorus inquiunt: *Quod ſi de corporali pede dictum intelligas, cuſtodi, inquit, totum corpus tuum (à parte enim totum ſignificavit) ne inſtrumentis eiſdem, quibus templum Dei frequentas, theatrales adeas ludos, & obſcœna ſpectacula*; Dæmon enim nobis in Eccleſia exiſtentibus, objecta in theatris viſa in memoriam revocat, ut dum in iis nobis complacemus, ab oratione, animique recollectione inde facilè divertamur. Idem verò Thaumaturgus ſubjungit dicens: *Pro-*

Eccl. 5. v. 17. Chaldæus. Magna cum reverentia ingredi debemus templa.
S. Gregor. Thaumat. & Olympiodorus.

ſecto qui impolluto pede ſubeunt Eccleſiam Dei, debent ab impiis locis, & prophanis ſe penitus, ut Deo contrariis, continere. S. Hieronymus à Gloſſa ordinaria citatus ait: *Præcepta vita dat, & non vult offendere euntes ad Eccleſiam, non enim ingredi in domum Dei, ſed ſine offenſione ingredi laudis eſt.*

S. Hieron. in Gloſſ.

Dionyſius Carthuſianus præcitata Eccleſiaſtis verba, de reverentia, & intentionis puritate, qua cum frequentanda ſunt loca ſacra, intelligit; unde dicit: *Id eſt, cum reverentia, & humilitate vade, & intra in templum ſive Eccleſiam, & recta intentione, vanum refrenando affectum, ne ſacra loca inhonores, & Deum in locis ſuo honorificentia deputatis offendas, ſicut multi ingrediuntur indevote, irreverenter, ſuperbè, vana, & ſuperba affectione, cupientes hominibus complacere, quibus Amos cap. 6. ait: Optimates, Capita populorum, ingredientes pompatice domum Iſrael. Et Sophonias ex ore Dei ait: Viſitabo ſuper omnem, qui arroganter ingreditur ſuper limen.* Salonius & Veraneus hunc textum exponentes ita ſcribunt: *Quid eſt; quod ait: Cuſtodi pedem tuum ingrediens domum Dei? numquid ab offenſione lapidum monet cuſtodire pedem, quando ingredimur domum Dei, id eſt, Eccleſiam? Quamvis ſemper honeſtè, & cum timore ac ſilentio debeamus ingredi domum Dei, tamen non pedem corporis docet cuſtodiendum, ſed pedem animæ, id eſt, greſſum mentis, ut in conſpectu Dei mundas preces effundamus; Et eſt ſenſus: Quando ingrederis domum Dei, id eſt, Eccleſiam, cuſtodi pedem tuum, id eſt greſſum mentis tuæ, ne offendas in malis cogitationibus, ut oratio tua pura dirigatur ad Deum.* Interlinearis eamdem huic textui adhibet interpretationem; Dicit enim: *Magnum eſt Eccleſiam intrare, ſed ſine offenſione pedum, affectuum.* Similiter Hugo Cardinalis ait: *Cuſtodi pedem tuum, id eſt affectum tuum;* unde hæc verba: *Cuſtodi pedem tuum, qui in domum Dei ingrederis,* hunc ſenſum habent: Purifica, & munda affectus, cogitationes, & deſideria tua, quia *Domum tuam Domine decet ſanctitudo;* atque ob hoc myſterium Sacerdotes priuſquam templum ingrederentur, ex præcepto Dei manus ſuas lavare debebant.

Dion. Carthuſ.

Amos 6. v. 1.

Soph. 1. v. 9. Salonius, & Veraneus in biblioth. SS. PP.

Mundas effuſio preces.

Gloſſ. interlin.

Hugo Card.

4 In libro Joſue dicitur: *Solve calceamentum de pedibus tuis, locus enim, in quo ſtas, ſanctus eſt,* quod idem antea Moyſi quoque dictum fuerat; Qua de re Abulenſis ita ſcribit: *Eum fuiſſe antiquiorem morem, ut ſacra loca non intrarent calceatis pedibus, atque Judæos id obſervaſſe poſt illam admonitionem factam Moyſi.* Alii hæc verba Eccleſiaſtis ita explicant: *Ingreſſurus Domum Dei vide diligenter, quid faciendum ſit tibi, & ſecto illum proximo ibi adeſſe, & audire cuncta.* Unde Pſalmiſta, poſtquam Deum his verbis interrogaſſet: *Domine, quis habitabit in tabernaculo tuo, aut quis requieſcet in monte ſancto tuo?* Mox reſpondet; *Qui ingreditur ſine macula, innocens manibus, & mundo corde.* S. Epiphanius quamdam refert ſerpentis proprietatem, quæ propoſito noſtro aptè, & opportunè deſervit: *Serpens, inquit, cum venerit ad bibendum aquam, priuſquam bibat, extra fontem evomit venenum ſuum, & poſtea bibit, ita & nos, quando ad altare Dei communicaturi accedimus, ſeponamus venenum peſſimum.* Imò non ſolùm tunc omnes cogitationes, & affectus prophani deponendi ſunt, obliterandaque odia, ceſſandum à carnalitate, & ludis, & ab omni eo, quod menti nævum, unde Deo diſplicere poſſit, valet aſpergere, quando communicare debemus, verùm etiam quotieſcumque in Domo Dei cum Deo converſamur.

Joſue 5. v. 16. Abulenſ. ibi. Vincula deponere.

Pſ. 14. v. 1.

S. Epiphan. Hæreſ. 37.

5 Porrò uti in diſcurſibus præcedentibus inſinuavimus, Cœnaculum Sioniticum, in quo Chriſtus ſanctiſſimum altaris ſacramentum inſtituit, in quo Apoſtolos Sacerdotes ordinavit, & in quo primi fideles orationis cauſa unanimiter congregati degebant, quodque in Pentecoſte unctione Spiritus Sancti fuit conſecratum, prima dici poteſt totius Chriſtianiſſimi Eccleſia, ac proindè ad propoſitum noſtrum obſervandum, cum qua conditione Salvator unà cum diſcipulis, & Apoſtolis ejus illuc ingreſſi fuerint: *Occurret vobis homo, lagenam aquæ bajulans, ſequimini eum.* Quodnam verò aliud in hac aqua latet myſterium, præterquam illud, de quo hactenus locuti ſumus, ſcilicet quòd priuſquam loca ſacra ingrediamur, lotionem, id eſt, puritatem, munditiem, & nitorem bonæ conſcientiæ præmittere debeamus, ſicut enim *ſanctificavit tabernaculum ſuum Altiſſimus,* ita quoque nos priuſquam illud ingrediamur, ab omnibus nos animæ ſpurcitiebus abluere, & emundare debemus, ſicque pretioſa virtutum veſte induti illuc ingredi; unde Pſalmiſta dicit: *Quam dilecta tabernacula tua, Domine virtutum,* ſcil. Domum Dei, & ornatum virtutum ſimul inter ſe unit, & conjungit. Et quidem ſi totum hunc Pſalmum legeritis, utique invenietis, cum quanta innocentia in templo coram Deo nos præſentare debeamus: *Beatus vir, cujus eſt auxilium abs te, aſcenſiones in corde ſuo diſpoſuit, in valle lachrymarum, in loco, quem poſuit,* Et ſubdit: *Etenim benedictionem dabit legiſlator; ibunt de virtute in virtutem, videbitur Deus Deorum in Sion.* Ecce quàm verum ſit, quòd ad hoc ut quis in domo Dei cum fructu converſetur, ex mente Davidis, virtutes requirantur, nec non ſtudium perfectionis, progreſſus item in ſpiritu, & devotione. Audiamus quid S. Auguſtinus hac de re ad noſtram inſtructionem ſcribat: *Qui ad iſtud altare,* inquit, *caſto corde, & mundo corpore cum munda, & ſecura conſcientia venit, ad illud altare, quod in cœlis eſt, felici tranſmigratione perveniet.* S. Eucherius in quadam Homilia, cujus titulus eſt: *Oportet ſemper orare, & numquam deficere,* ad ſuperius inſinuatam ſerpentis proprietatem alludere velle videtur; Dicit enim: *Intraturus ædes ſacras, foris primum depone graves curarum catenas, & abſoluto corde, abſolvendus ingredere.*

Abluta conſcientia ingredi.

Marc. 14. 13.

Pſ. 45. 5.

Pſ. 83. 2.

S. Aug. ſer. 252. de temp.

S. Eucher. Hom. oportet ſemper orare &c.

6 Enimverò quia omnis Chriſti actio noſtra eſt inſtructio, ideò Chriſtus, qui incarnata eſt Patris Sapientia, in templo, niſi præmiſſa Circumciſione, præſentari noluit; nam ut Beda ſuper illa verba: *Poſtquam impleti ſunt dies purgationis Mariæ,* ait: *Decretum quidem legis erat, parvulum poſt trigeſimum tertium Circumciſionis diem ad templum Domini deferri, myſticè inſinuans, neminem niſi circumciſum vitiis, Dominicis dignum eſſe conſpectibus.* Qualis autem hæc circumciſio myſtica, vel lotio eſſe debeat, Clemens Alex. his verbis nos docet, dum ait: *In Eccleſiam venire oportet viros, & mulieres honeſte indutos, non ſimulato inceſſu, ſilentium amplectentes; charitatem non fictam habentes, caſtos corpore, caſtos corde, ad Deum rogandum aptos.* Infelicem illum hominum vellem, ut in memoriam vobis revocetis, qui ſine ullo prævio proceſſu, aut examine irremiſſibiliter condemnatus fuit: *Ligatis manibus, & pedibus projicite eum in tenebras exteriores, ibi erit fletus, & ſtridor dentium.* Quodnam obſecro vir ille commiſit delictum, ob quod tam rigoroſo ſubjacere debuit ſupplicio? Nullum profectò ab ipſo ſcimus commiſſum eſſe delictum, præterquam quòd ex objecto illi improperio nobis conſtat, ſcilicet: *Quomodo huc intraſti non habens veſtem nuptialem?* In quibus verbis D. Chryſoſtomus verbum illud, *intraſti,* ſpecialiter conſiderat; *Non enim dixit: Quomodo hic diſcubuiſti, sed cur intraſti?* Neque enim ut fideli aliqua animæ munditiès eum ſolùm ob finem requiritur, ut menſæ panis Euchariſtici accumbat, verùm etiam ut domum Dei, in qua Divina Majeſtas cultu latreutico excolitur, ingrediatur; ac proindè David dicebat: *Ego autem in multitudine miſericordiæ tuæ introibo in domum tuam, adorabo in templum ſanctum tuum in timore,* id eſt, ut Cajet. inquit, *in multitudine gratiæ tuæ,* quaſi dicere vellet: Ad hoc ut quis in Eccleſiam dignè ingrediatur, expedit, ut ad obtinendum in eam aditum convenientem, veſtem habeat nuptialem, vel ſaltem, ut de illa habenda ſollicitus ſit; ſecus enim ſi immundi, & gratia ejus indigni in ejus conſpectu compareamus, Deus adverſum nos graviter exaſperabitur. Ipſemet quoque filius prodigus paternam domum ingreſſurus, novis veſtibus, & ſtola prima indui debuit: *Citò proferte ſtolam primam, & induite illum:* quantò igitur magis cuilibet Chriſtiano homini neceſſarium erit, ut domum Dei ingreſſurus ſollicitus ſit de comparanda veſte non corporali, & pretioſa, ſe eleganti animæ veſte, id eſt, pura, & munda conſcientia? Quando S. Spiridion viriliter veſte quadam pellicea, & paſtorali indutus in antecamera Imperatoris comparuit, validam ſibi impactam alapam accepit, eò quòd tam miſerè, & male veſtitus eò ingredi præſumpſiſſet, licèt in hoc graviter hallucinati fuerint, diſcernere, aut agnoſcere non valentes pretioſiſſima ſanctarum virtutum indumenta, quibus magna illa, & generoſa anima ſplendidè amicta erat. Sed eheu! quot hodie ſunt Chriſtiani, qui hodie in Eccleſiis comparent, exteriùs quidem eleganter, & ſuperbè veſtiti, cùm tamen interius turpes, fœdi, immundi, & abominabiles ſint coram oculis

Circumciſio vitiis.

V. Beda in c. 2. Luca.

Myſterium declaratur. Clemens Alex. L. 3. Pædag. c. 11.

Matt. 22. 13.

D. Chr. h. 4. ad Epheſ.

Pſ. 5. 8.

Cajet.

Luc. 15. 22.

S. Spiridion Hiſtoria.

Dei?

Digitized by Google

Dei? Alia quoque hiſce temporibus quotidie videtur indecentia, dum ſcilicet tum viri, tum vel maximè mulieres, velut aptiſſimum ad illaqueandas, & ad infernum deturbandas animas inſtrumentum, in Eccleſiis comparent, pretioſiori auri, argenti, & gemmarum ornatu exculti, quàm in miniſtrorum Eccleſiaſticorum ornamentis, altaribus, item vaſis ſacris, aut ſuppellectile ſacra conſpici poſſit. Unde ingenioſum fuit illud Caroli V. Imperatoris pronuntiatum, qui Principem quemdam ſplendido, & magnifico in comitatu ad ſe venientem conſpiciens, dicebat: *Profectò hic non tam ut nos videat, quàm ut à nobis videatur, videtur advenire*: Quod ipſum de multis quoque dicere poſſumus, qui ad Eccleſiam accedunt, ut vanitatis propriæ oſtentationem faciant, vel ut videantur, & honorentur, quique non tam veniunt, ut Deum adorent, quàm ut ab aliis adorentur.

In Eccleſiis medicina eſt ſpiritualis.

Salv. l. 2. de provid.

D. Chr. h. 7. ad Epheſ.

7 Verum quidem eſt, quòd Deus noſter in ſingulis Eccleſiis lavacra conſtituit, ut in iis animæ mundentur, & tamen majori hominum parti admodum difficile eſt, ut in eas purificari ingrediantur, nam ut Salvianus inquit: *Etſi enim peccator non prohibetur ab ingreſſu templi, debet tamen is aliter non intrare, niſi ut mala antiqua defleat*. D. Chryſoſtom. Homiliam ſeptimam ſuper Epiſtolam ad Epheſios his verbis incipit: *Eis qui ad Medici veniunt officinam, non temerè, & inconſideratè illuc eſt eundum, ſed ut diſcant curare, & adhibere medicamenta; & nos quoque cùm huc acceſſerimus, non hoc oportet temerè facere, & inconſideratè*. Cæterùm ſi ſpirituales aliquas contraxerimus infirmitates, pro iis in Eccleſiis congruam inveniemus medicinam, & ſalutem: *Salus huic domui facta eſt*.

S. Eucher. ho Oportet ſemper orare &c.

Comparendi in Eccleſia modus præſcribitur.

8 Sanctus Eucherius in Homilia ſuperius citata, cui titulus eſt: *Oportet ſemper orare &c.* Salvatorem noſtrum optimum nobis modum in Euangelio præſcripſiſſe notat, juxta quem in Eccleſia nobis comparendum eſt; Dicit enim Sanctus hic Pater: *In Euangelio formam dedit qualiter, & quàm attente animo in Eccleſia ſtare debeamus, Phariſæum, & Publicanum in oratione deſcribens, nam cùm Phariſæi vanitatem expoſuiſſet, adjecit: Publicanus à longe ſtans, non audebat oculos ad cœlum levare, ſed percutiebat pectus ſuum, dicens: Domine propitius eſto mihi peccatori; Non audebat, inquit, per oris timorem, cordis reverentiam demonſtrabat; ceſſabat loquendi muliebris levitas, ridendi puerilis vilitas, circumſpiciendi vulgaris, & inverecunda libertas, ſolum timorem intus incluſerat, foras pulſa ſecuritate, non audebat oculos ad cœlum levare; nec immeritò, duo enim extra ſe pavenda reſpiciens, quæ duo? id eſt, reatum ſuum, & judicem ſuum, dejectis oculis pectus tundebat. Percutiebat, inquit, pectus ſuum; dum pectus percutiebat, latentem intra ſe conſcientiam verberabat, dum à foris pectus percuteret, rixam intus cum peſſimis habitatoribus conferebat, & tandem ipſe ſui cenſor contra amica diu vitia litigabat. Percutiebat pectus ſuum, indignos hoſpites de Templo Dei, dextera, ut ſic dictum proturbante pellebat*; Quibus verbis Sanctus hic Præſul innuit, quòd ad Eccleſiam irati, & indignabundi accedere debeamus, verumtamen tali iracundia ſuccenſi, quæ non adversùs alios proximos noſtros, ſed adversùs noſmetipſos, & peccata noſtra excandeſcat, utpotè quæ à conſcientia noſtra à nobis eliminanda ſunt, ne per ea loci ſanctitatem prophanemus, quia *Domum Dei decet ſanctitudo*. Verùm enimverò quam pœnam merebitur is, qui Eccleſiam Dei ingreditur, non tam ut peccatorum ſuorum maculas eluat, & expiet, quàm ut in conſpectu illius, qui *eſt candor lucis æternæ, & ſpeculum ſine macula*, novas peccatorum labes ſibi contrahat? Cajetanus verba illa Jacobi Patriarchæ: *Terribilis eſt locus iſte, Domus Dei eſt &c.* conſiderans, inquit: *Timuit divinum judicium, quemadmodum conſuevimus timere noviter præſentes Principi ſapienti, ne aliquid ſibi diſplicens appareat in nobis, ſic enim Jacob timuit, conſiderando ſeipſum relativè ad præſentiam Dei, & frequentiam Angelorum, ne imputarentur ſibi defectus ſui*. Idem quoque timor percellere meritò deberet quemlibet Chriſtianum, quando coram Deo in ejus ſancta domo comparet, nimium timere deberet, ne Deus in ipſo quodpiam ſibi diſplicens inveniat, ac proindè ad Eccleſiam deberet accedere animo, & propoſito expreſsè emendandi quicquid illum valet offendere.

Adverſus vitia irati ingredi debemus Eccl.

Et cum timore.

Cajetanus in Gen. c. 28.

Ezech. 44. 21.

9 Deus apud Ezechielem Sacerdoti præcepit, dicens: *Vinum non bibet omnis Sacerdos, quando ingreſſurus eſt*

atrium interius. Ubi S. Hieronymus ait: *Non ſolùm in potione vini, ſed in omnibus rebus oſtenditur ebrietas, ut in amore, & odio, in quibus mens inebriatur, & ſtatum ſuum tenere non poteſt*. Ideòque ſi in Eccleſia Dei dignè converſari velimus, quando in Sanctuarium pedem noſtrum figere volumus, omnis nobis deponenda eſt paſſio, & inordinatus affectus. S. Carolus Borromæus modum accedendi ad Eccleſias, & in iis fructuosè converſandi, populo ſuo Mediolanenſi his verbis præſcribit. Ad locum orationis eundo Deum ibi præſentem conſidera, & attende quod facias, & an illud eo modo, quo id facere oportet, perficias; dum ad Miſſam vel alia divina officia, ad quæ eò acceſſurus es, ſignum campanæ ſonare percipis, eleva mentem tuam conſiderando, quòd eo fine illuc te recipias, ut tuam coram Deo orationem effundas, ut oblationi incruenti Sacrificii corporis, & ſanguinis Chriſti Domini noſtri in remiſſionem peccatorum tuorum aſſiſtas, aut verò ut Deum debitè laudes, ac proindè cum contritione peccatorum tuorum, & devotione congrua illuc te recipias. Cum Eccleſiam ingrediendo aquam accipis benedictam, mentem tuam iterum eleva, fontiſque ſacri Baptiſmatis, ejuſque quod in illius ſuſceptione promiſiſti, vivaciter memor, animam tuam per lachrymas, & penitentiam, necnon firmum à peccatis futuris tibi cavendi propoſitum à peccatis abluere ſatage. Hactenùs Sanctus hic Archiepiſcopus.

S. Hieron. Eccleſias ingrediendi modus præſcribitur.

Act. Eccl. Med. p. 2. pag. 108.

10 Neſcio an aliquando obſervaveritis, quòd S. Petrus aliquanto ſpatio à Salvatore ſuper mare ambulante ſemotus, poſtquam magna cùm fiducia dixiſſet: *Jube me ad te venire ſuper aquas*, liquidum illud elementum generoſa fide calcare cœperit, cùmque ad Chriſtum propinquius acceſſiſſet, impetuoſum quemdam validumque ventum ſentiens, metu gravi percuſſus fuerit, propter quod Chriſtus illum increpavit, dicens: *Modicæ fidei quare dubitaſti?* ubi D. Chryſoſt. ait: *Magna cum fiducia in aquas deſcendit, ad ventorum autem impetum, animi magnitudinem retinere non potuit, præſertim cum jam propè Chriſtum eſſet*; maximè autem propoſito noſtro deſerviunt ſequentia ejuſdem ſancti Doctoris verba: *Nihil certè prodeſt, loco juxta Chriſtum eſſe, ſi fide non ſis*. Quid enim prodeſt, ſi domum Dei frequenter viſites, ubi ſacramenta adminiſtrantur, ubi Cœlorum theſauri diſpenſantur, ubi ſignatura eſt gratiæ, ubi Deus ipſe corporaliter præſens aſſiſtit, ſi qui eò accedere debebas ut, bonis hiſce locupletareris, eò te cum intentione Deum per ſcandala, & diſſolutiones iojuſtis afficiendi, domumque ejus ſanctam prophanandi conferas? Apud Ezechielem templum appellatur *domus exaſperans*; quod tamen huic loco minimè convenire videtur, ſiquidem præterquam quod in eo gratiæ cœleſtes acquirantur, Deus potiùs ibi placatur: at verò Hugo Cardinalis inquit: *Domus exaſperans eſt, quia me, qui ſum mitis, in aſperitatem ſibi convertet, multi enim ibi Deum exaſperant multipliciter*; Et quidem omnibus illis modis, quos ibi enumerat, multi Chriſtiani illum in Eccleſiis verè exaſperant, ſcilicet *Aures a verbi ejus avertendo; ſecundo auditis non obediendo; Tertiò vocanti terga vertendo; Quartò vicem non reddendo. Quinto mala pro bonis retribuendo, juxta illud Pſalm. 34. Retribuebant mihi mala pro bonis*.

Deum offendunt multi in Eccleſiis. Matt. 14. 28.

D. Chr. h. 51. in Mat.

Ezech. 2. 5.

Hu. Car. ib.

Pſ. 34. 12.

DISCURSUS XIX.

ARGUMENTUM.

Eccleſiarum ornatus Deo quidem debitus, & gratus exiſtit, nobiſque conveniens eſt, conjunctus tamen eſſe debet cum innocentia, & probitate fidelium, qui templa viva ſunt Dei.

THEMA.

Domine, dilexi decorem Domus tuæ. Pſ. 25. v. 8.

1 DAvid Regum ſanctiſſimus poſtquam ad Thronum Iſraeliticum evectus fuit, majus gaudium, aut conſolationem numqnam habuit, quàm quòd in erigendo in Dei honorem templo, Divini cultus promovendi ampliandique nactus fuiſſet occaſionem, unde nullam ſibi quietem indulgens, in hujus operis executionem unicè, & continuò cogitationibus ſuis defixus permanſit, dicens: *Domine, dilexi decorem do-*

David magnam collegit ſummam pro templi fabrica.

Pſ. 25. 8.

Google

mus meæ: ſicut juravi Domino, votum vovi Deo Jacob; ſi introiero in tabernaculum domus meæ, ſi aſcendero in lectum ſtrati mei, ſi dedero ſomnum oculis meis, & palpebris meis dormitationem, & requiem temporibus meis, donec inveniam locum Domino, tabernaculum Deo Jacob, quibus verbis quaſi jurabat, numquam ſe quietem aliquam capturum, quoûſque Tabernaculum Deo ſe erexiſſet. Porrò apparatus quos in hanc Dei ſedem à ſe quidem conceptam, & effigiatam, à filio autem ſuo demum erectam, & fabricatam congeſſit, adeò copioſi, ac prædivites fuere, ut niſi illos veridicus Spiritus ſancti calamus recenſeret, intellectus humanus illos difficulter credere potuiſſet. Etenim Spiritus ſanctus apparatum hunc ab eo congregatum ad ducenta, & octo millia talenta auri aſcendiſſe manifeſtè aſſerit, id eſt ad millies millia, nec non ad ſeptemdecim millia talenta argenti, quæ ſecundùm meliorem Arithmeticæ computum in pecunias redacta, quo ad auri talenta, plùs quàm ſexcentos, & tres milliones auri conſtituebant; argenti verò talenta, ad ducentos, & octo argenti excreſcebant milliones: Ad hæc lapides pretioſi, & ineſtimabiles gemmæ, quæ in fundamentis ſepultæ remanſerunt, fuere innumeræ, ut proinde divitiæ, magnificentia, amplitudo, infinituſque hujus templi valor, multis voluminibus conſtantem mereretur hiſtoriam. Nec mirum, nam ut D. Chryſoſtomus meritò ait: *Dic oro, ſi Rex tibi præcepiſſet Domum extruere, ut illic habitet, nonne omnia feciſſes? Nunc igitur regia eſt Eccleſiæ conſtructio; ne ſumptus ſpectes, ſed fructum computa.* Et quidem quanta cum elegantia, & ornatu Deus totum hoc univerſum, quod nobis in domicilium noſtrum aſſignavit, fabrefecit? *Omnia ſubjeciſti ſub pedibus;* quicquid univerſa natura venuſtatis, elegantiæ, aut pretioſitatis habet, hoc totum Deus in uſum, & commodum noſtrum magnificè contulit; ac proindè cùm Deus in exornanda, & expolienda nobis habitatione noſtra, adeò ſe liberalem, imò prodigum exhibuerit, cur nos ex parte noſtra in exornanda domo divino ejus cultui ſpecialiter dedicata parci, & tenaces ſimus? In magnam fidelium confuſionem experientia teſtatur, quòd nonnumquam ingentes theſauri in chari alicujus Principis, vel Regis recondantur ſepulchrum, in quo aliud nihil quàm putridum, & graveolens cadaver aliquod recluditur: quomodo igitur tabernaculum altaris ſanctiſſimæ Eccleſiæ inops deſeri, & relinqui poterit, ac deforme? Thomas Bozios *de ſignis Eccleſiæ* ſcribens, ſacrorum templorum ſupellectilem ſacram, divitias, & ornatus fusè recenſet: unde quanti majores noſtri Eccleſiarum ornatum æſtimarint, & quam cum ſollicitè curarint, perſpicuè colligitur.

3 Reg. 7. 2. Paral. c. ult.

3 Reg. 5. D. Chr. hom. 5. in Acta Ap.

Deus ornavit domum æternam quæ ſunt omnia templa. Pſ. 8. 8.

Tho. Bozius de ſign. Eccl. T. 2. l. 3. ſ. c. 6.

2 Deus olim populum ſuum per directionem, & magiſterium Moyſis quoad cultum divinum, aliáque ad illum pertinentibus erudire volens, fabricam Arcæ, tabernaculi, veſtium ſummi ſacerdotis, nec non vaſorum ſacrorum ſupellectilem omni cum magnificentia, & ſplendore perfici, & fieri mandavit, adeò ut quicquid inter metalla, gemmas, phrygii operis veſtes, pretioſius, ac præſtantius reperiri poterat, in prædictorum facturam præſcripſerit, idque ore ſuo proprio, & ex præcepto ſuo immediato. Similiter quando Filius Dei jam incarnatus dilecto diſcipulo ſuo vivam quamdam Eccleſiæ effigiem exhibere voluit, eamdem velut ſponſam quamdam eximiè ornatam, & ad nuptias properantem eidem ob oculos videndam ſtatuit: *Deſcendentem de cœlo à Deo, paratam ſicut ſponſam ornatam viro ſuo:* Salmeron adſuadendum omnem poſſibilem Eccleſiæ ornatum, argumentum quoddam adducit adeò efficax, ut ad illud nihil reſponderi queat; Dicit enim: *Si templum olim, in quo oves, & vituli afferebantur, quodque velut macellum, aut laniena quædam erat, ditiſſimum fuit, & vaſis aureis plenum, quale quæſo debet eſſe noſtrum, ubi corpus Chriſti, & ſanguis ejus verus offertur!*

Offertur in templis noſtris Corpus & Sanguis Chriſti: quam ergo ornanda.

Ap. 21. 2. Salm. T. 4. p. 4. Tr. 38.

3 Idem quoque Author locum illum (templum ſcilicet Jeroſolymitanum) cunctis mundi Regibus ſummè venerabilem fuiſſe oſtendit: Etenim Cyrus illud de novo ædificari, & opulentiſſimis donariis locupletari præcepit. Alexander Magnus Jaddo ſummum ſacerdotem cum ingenti pompa magnificè recepit, ipſumque templum cum ingenti honore, & reverentia ingreſſus fuit. Seleucus Rex omnes ſacrificiorum ſumptus ex propriis regiis redditibus expediri præcepit, quod Darius Rex Perſarum ante ipſum quoque feciſſe legitur. Subjungit inſuper idem Author: *Auguſtus Cæſar teſte Philone in legatione ad Cajum, per litteras juſſit, undecumque illuc mitti primitias, inſtituto etiam ibi quotidiano ſacrificio, licèt peregrinarum Cæremoniarum alioqui contemptor, teſte Suetonio in Auguſto.*

Salm. T. 8. tr. 21. Templum Jeruſal. à Regibus veneratum.

4 In lib. 1. Paralipom. c. 29. nonnulla verba de Salomone leguntur, quæ ſua non carent difficultate: *ſeditque Salomon ſuper ſolium Domini in Regem pro David Patre ſuo.* Quæro etenim cur thronus ille ſolium DEI appelletur? Dion. Carthuſ. ait: *id eſt, ſuper regalem thronum David patris ſui, qui thronus fuit ſolium Dei, quoniam fuit ſolium Regis fidelis, qui præſidendo, & judicando fuit vicarius Dei, & cultor ipſius.* Ecce tibi rationem cur thronus, in quo Salomon ſedit, ſolium Dei appellatus fuerit, quia ſcilicet per erectionem ſumptuoſiſſimi templi, perque tam abundantem ejuſdem ornatum, & pretioſæ ſupellectilis ingentes divitias, divinum cultum præ cunctis aliis promoverat.

Salomonis thronus cur ſolium Domini dicatur. 1 Paral. c. 29. Dion. Cart.

5 Enimverò quanti Chriſtus hunc ſacrorum locorum ornatum fecerit, ex ingenti illa ſollicitudine colligi poteſt, quam circa cœnaculum Sionitieum (quod prima totius Chriſtianitatis Eccleſia fuit) opulenter adornandum habuit. Et ideò David prædixerat? *Ex Sion ſpecies decoris ejus*, ex quo enim in eodem cœnaculo primum Miſſæ ſacrificium celebrandum, Apoſtolique in eodem ſacerdotio initiandi, & corpore, & ſanguine Domini paſcendi, & communicandi erant, iis quos ad Paſcha præparandum illuc miſerat, dixit: *demonſtrabit vobis cœnaculum grande, ſtratum, & ibi parate.* E contra verò ſcire nos voluit, quòd hi qui adversùs ſumptus in templorum ſuorum ornatum, & decorem impendendos murmuraturi deinceps eſſent, Judæ futuri ſint imitatores, ſiquidem in ea occaſione, quando Judas de pretioſi illius unguenti effuſione murmuravit, dixit: *Opus bonum operata eſt in me: Amen dico vobis, ubicumque prædicatum fuerit hoc Evangelium in toto mundo, dicetur, quod hæc fecit in memoriam ejus;* Etenim ſacri ornatus nec non ſupellex pretioſa, qua templa exornantur, ad devotionem, venerationem, majoremque frequentiam peculiares ſtimulos addunt, efficiuntque gratiorem, quàm in ſacris locis trahimus, moram, & converſationem. Rupertus Abbas Tuitienſis in quodam capite quod intitulatur *de ornatu altaris, vel templi*, ita ſcribit: *Auro & argento, Lapidibus pretioſis, pro poſſe fidelium, ſingulis in locis ſplendet feſtiva devotio, quæ cum in ſæcularibus ambitionis inſignia ſint, in Eccleſiaſticis, & divinis rebus pietatis officia ſunt, non quia Deum qui Spiritus eſt, plus aurea, quàm lutea, plus gemmata, quàm nuda delectent corpora, ſed quia homines quod diligunt, cum Deo libenter offerunt, dilectione Dei, qua illud à ſe ſeparant, quidquid illud ſit, Deo pretioſum efficiunt.*

Chriſtus in cœnaculo Euchariſtiam inſtituit.

Pſ. 49. 2.

Marc. 14. 15. Contemnentes Eccleſiæ ornatum Judæ ſunt ſimiles.

Matt. 26. 13.

Rup. Abb. l. 2. de Div. offic. c. 8.

6 Præterea cùm Eccleſia, ut jam diximus, parvus quidam cœleſtis Paradiſus ſit, conſequens eſt, ut quantò magis adornatior, & opulentior ſit, tantò majorem præbet talis Eccleſia occaſionem, ut viſa ejus pulchritudine mentem noſtram in ſupernæ Jeroſolymæ pulchritudinem, & divitias defigere valeamus. Præterquam quod conſideratione dignum ſit, quòd ad honorem, & decorem functionum illarum, quæ in Eccleſiis celebrantur, nec non ad dignitatem ſupremæ illius Majeſtatis quæ in iiſdem adoratur, pro dignitate aliquatenus æſtimandam, non parum conferat, quòd in illis aliquis appareat ſplendor, & magnificentia. Quotquot igitur contra prædivites Eccleſiarum ornatus murmurant, conſiderent, quanta cùm promptitudine populus Iſraeliticus ad fabricam tabernaculi, in quo revera nihil aliud veneratione dignum, præter lignum quoddam ex quo arca fabricata erat, continebatur, quicquid rei pretioſioris poſſidebant obtulerint; adeò enim liberaliter pretioſa quæque in hanc fabricam contribuebant, ut opus fuerit præconis voce, qua vetabatur, ne ullus in hanc rem quicquam ampliùs conferret, eò quòd hactenùs allata neceſſitatem longè ſuperarent.

Eccleſiæ ornatus ad devotionem ſtimulat.

Prompta oblatio Iſraelit. Exod. 35. 29. Exod. 36. 5.

7 In Eccleſiaſtico multi viri virtute præſtantes miris extolluntur præconiis, & quidem inter alias ipſorum laudes una erat, quòd ſcilicet eſſent *homines pulchritudinis ſtudium habentes.* At verò dicat fortaſſe aliquis, hanc laudem viris virtute præcellentibus omninò indignam eſſe, utpotè talem, in qua mulieres vanitatis cauſa gloriari ſolent. Accedat igitur Rabanus, qui ad propoſitum noſtrum huic objectioni opportunè reſpondet, dicens:

Eccl. 44. 6.

Eccleſiæ ornatus Deo gratus.

Rab. l[illegible]

Digitized by Google

dicens: *Pulchritudinis ſtudium habentes, ut Moyſes, & Salomon, qui tabernaculum atque templum cum variis vaſis, & utenſilibus Domino ædificaverunt.* Dionyſius Carthuſianus ſimiliter dicit: *Id eſt diligenter intenti circa ornatum cultus divini, & templi decorem.* Legatur, obſecro, Exodi c. 40. ubi dicitur; quòd cùm Tabernaculum cum omnibus ſuis ornamentis abſolutum, & perfectum fuiſſet, *operuit nubes tabernaculum, & gloria Domini implevit illud*, Id eſt, ut Pagninus habet: *Tabernaculum Eccleſiæ.* Idem quoque in templo Salomonis contigit; unde Joſeph Hebræus meritò dicit: *Oſtendit DEUS ſe gavisum in operibus Hebræorum, & non fruſtra laboraſſe eos in pulchritudine ædificii.* Ibidem quoque hæc Moyſis verba leguntur: *Fortitudo mea, & laus mea Dominus, & factus eſt mihi in ſalutem: iſte DEUS meus, & glorificabo eum;* Vatablus legit: *Decorabo eum:* Chaldæus verò vertit: *ædificabo ei ſanctuarium.* Cajetanus autem circa illa verba: *Et glorificabo eum*, dicit; *ſubintelligi poſſe dicunt propoſitionem, & legi: & habitabo cum eo: ſenſus tamen unus eſt, quia idem eſt nos habitare cum Deo, & Deum nobiſcum, non enim aliter inhabitamus ipſum, quàm exiſtentes cum ipſo, mente, votis, affectibus, atque operibus.*

Dio. Carth.

Exod. 40. 32.

Pagninus.

Joſeph. Antiq. l. 3. c. 12. Exod. 15. 2.

Vatablus. Chaldæus.

Cajet.

8 Nemo tamen negare poteſt, quin Deus pulchritudinem interiorem, Spiritus ſanctitatem, primo loco à nobis requirat; Deus enim Eccleſiam ſuam ornatam eſſe plurimùm quidem diligit, ita tamen, ut cum hoc ornamento Chriſtianarum virtutum, ſpiritualis vitæ, devotioniſque ornatum ſimul à nobis requirat. Sanctus Eucherius de templo antiquo ita ſcribit: *In templo illo quadratis lapidibus, & politis compaginata, & unita erat junctura parietum, hic in nobis ædificium ſpirituale, concordiæ vinculum, fidei ſacramentum, & charitas connectitur animorum.* Sanctus Auguſtinus in ſermone quodam inquit; *Decorem Domus Dei, & locum tabernaculi claritatis ejus diligimus, & nos ipſi ſumus, quid enim decor eſt Domus Dei, & locus tabernaculi claritatis ejus, niſi templum ejus, de quo Apoſtolus dicit: Templum enim DEI ſanctum eſt, quod eſtis vos; ſicut ergo in fabricis manufactis, cùm eleganter, & magnificè conſtruuntur, corporalis noſter mulcetur aſpectus, ita cum lapides vivi corda fidelium, charitatis vinculo continentur, decor eſt Domus Dei, & locus tabernaculi claritatis ejus.* Profectò longè benigniori oculo reſpicit conſcientiam noſtram mundatam, & purificatam, quàm expolitos in Eccleſia pavimenti lapides; plus ei placet, quòd animæ fidelium decoræ ſint ornamento Chriſtianarum virtutum, quàm quòd ſacri Eccleſiæ parietes phrygiatis laquearibus reſplendeant.

Plus Deo placet Animæ ornatus.

S. Eucher. hom. de Ded. Eccl.

S. Aug. ferm. 252. de temp.

9 Regius propheta David ait: *Domum tuam Domine decet ſanctitudo.* Cajetanus ab Hebræo legit: *Domui tuæ congruit ſanctitas, Domine, longitudine dierum, ut intelligas omni tempore ſanctitatem eſſe pulchritudinem Eccleſiæ.* S. Auguſt. inquit: *Qui diligit decorem domus Dei, non eſt dubium, quia Eccleſiam diligit, non in fabrefactis parietibus, & tectis, non in nitore marmorum, & laquearibus aureis ſed in hominibus fidelibus, ſanctis, Deum diligentibus ex toto corde ſuo, & ex tota anima ſua, & ex tota mente ſua, & proximum ſuum ſicut ſeipſum.* Author operis imperfecti ad propoſitum noſtrum appoſitè dicit: *Ecce qui Eccleſias ornant, bonum opus facere videntur, ſed ſiquidem & alias juſtitias Dei cuſtodiant, ſi autem alias juſtitias Dei non ſervant, ſi de bonis eorum pauperes nunquam gaudent, ſi aliorum bona faciunt ſua, aut per violentiam, aut per fraudem, quis tam inſenſatus eſt, ut non intelligat, quia non ad gloriam Dei faciunt ædificia illa, ſed propter æſtimationem humanam?*

Pſ. 92. 5. Cajet.

S. Aug. ſer. cit.

Auth. oper. imperf. Hom. 45.

10 In atrio templi Jeroſolymitani ea ſolùm vendebantur, quæ ad cultum, & augmentum honoris divini ſpectabant, id eſt, quæ in ſacrificio offerenda erant, eſtque veriſimile, quòd per hoc tantò magis excreverit, ſacrificiorum numerus, quantò victimæ, & oblationes immolandæ promptius aderant; Et tamen Chriſtus illos vendentes, & ementes ſumma cum ſeveritate caſtigavit; Et ratio fuit, quia ſub divini cultus prætextu, ſuam abſcondebant avaritiam, neque enim tam Dei honorem reſpiciebant, quàm lucrum proprium. Multi ſunt quidem qui templa exornant, & locupletant, ſed non niſi ob mundanos fines, ſcilicet ut poſteris ſui per hoc memoriam ſui relinquant, vel propter magnificentiæ ſuæ faſtum, & pompam, vel ut majorum ſuorum, vel etiam propria facinora heroica in fabricis vel ornamentis illis impreſſa relinquant; adeòque *quæ ſua ſunt quærunt, non quæ Jeſu Chriſti.*

Templa ornari debent non ob mũdanos fines.

11 Jo eadem illa occaſione qua ementes, & vendentes è templo eliminavit, ſimul etiam ficum maledixit, tametſi tempus fructibus producendis congruum præſto nondum eſſet. Venerabilis Beda autem facta hujus explicat myſterium, dum ait: *Per figuram hoc fecit Dominus, hoc idem vero mox apertius oſtendit, ejiciendo improbos è templo, neque enim aliquid peccavit arbor, quod eſuriente Domino poma non habuit, quarum nondum tempus advenerat, ſed peccavere ſacerdotes, qui in domo Dei ſæcularia negotia gerebant, & fructum pietatis quem debuerant, quemque in eis Dominus eſuriebat, ferre ſuperſedebant.* Quot ſunt hiſce temporibus noſtris, qui Eccleſias ſuperbiſſimè exornant, ſolemniaque feſta inſtituunt, ſed non tam ut honorentur ſancti, quàm ut populum ad Eleemoſynarum ſubſidia, & contributiones promptiorem efficiant, ideòque gloriam Dei, & ſanctorum ejus, aut ſalutem animarum minimè attendunt? Idem Author operis imperfecti inquit: *Quomodo fugietis à judicio gehennæ? numquid ſepulchra ſanctorum ædificantes, an potius à malitia corda veſtra mundantes? Numquid ſic judicat Deus, quomodò judicat homo? Homo hominem judicat in opere, Deus autem in corde; quæ eſt autem iſta juſtitia, & ſanctos colere, & contemnere ſanctitatem? primus gradus pietatis eſt, ſanctitatem diligere, deinde ſanctos. Numquid liberabunt vos ſancti, quorum monumenta ornatis? non poſſunt ſancti amici eſſe illorum, quibus Deus eſt inimicus.*

V. Beda l. 3. in c. 11. Marc. Sæcularia negotia in templis fieri non debent.

Auth. imperf. ibid.

NB.

12 Sanctus Auguſtinus in ſermone quodam *de Dedicatione Eccleſiæ*, inquit: *Templum ſanctum eſt, quod eſtis vos, neque enim occupata eſt fides inſpicere quàm pulchra ſunt membra hujus habitationis, ſed de quanta interiores hominis pulchritudine procedant hæc opera dilectionis.* Demum verò pergit oſtendere, quòd ſollicitudo noſtra, tam in exornandis ſacris Eccleſiæ parietibus, quàm in exornandis animabus noſtris ſeſe exercere debeat: *Reſtituat ergo Dominus fidelibus ſuis tam piè, tam hilariter, tam devotè iſta operantibus, ut eos quoque ipſos in ſua fabrica conſtructione componat; quo currunt lapides vivi fide formati, ſpe ſolidati, Charitate compacti, ubi ſapiens ille Architectus Apoſtolos fundamentum poſuit Chriſtum Jeſum; Fundamentum ergo in cordibus veſtris Apoſtolica, & Prophetica monita jacite; humilitatem ſicut pavimentum ſine offenſione proſternite: ſalutarem in corde veſtro doctrinam orationibus, ac ſermonibus tanquam firmis parietibus communite; divinis eos teſtimoniis tamquam luminaribus illuſtrate, infirmos ſicut columnæ ſufferte, inopes ſicut tecta protegite, & vos Dominus in æternum perfectos dedicatoſque poſſidebit.*

S. Aug. ſer. de Dedic. Eccl. Animæ fabrica deſponitur.

13 Sanctus Eucherius differentiam conſiderat, quæ inter antiquum Salomonis templum, & hæc noſtra intercedunt. De illo etenim dicitur: *Deambulabat in templo in portica; Advertite* inquit, *quia in illius templi exterioribus adhuc deforis deambulabat Chriſtus, nec ſedem ponit, ſed deambulat, nec intus ingreditur, hujus autem interiora perpetuò habitaturus intravit.* Nos quidem interiorem Eccleſiarum ornatum oculis noſtris conſideramus: Deus autem de interiori animarum, & corporum noſtrorum ornamento gaudet, hæc enim ſunt templa, quæ Deus ſe inhabitare profitetur. Unde Sanct. Auguſtin. ait: *Quamvis ſancta ſint templa, quæ videmus de lignis, & lapidibus fabricari, tamen plus apud Deum pretioſa ſunt templa cordis, & corporis noſtri, quia illa ſunt ab homine carnali, iſta ab artifice mundi.*

S. Eucher. Hom. cit. Animæ templum plus à Deo æſtimatur quàm Jerus.

S. Aug. ſer. 255. de tempo.

14 Conſiderabilia ſunt, noſtroque propoſito optimè conveniunt verba illa Sancti Laurentii Juſtiniani, dicentis: *Præparate, inquit Deus per Prophetam, mihi templum, & habitabo in medio veſtri, templum utique non lapidum ſtructura compoſitum, non auro tectum, non gemmis ornatum, ſed virtutibus, ſed morum probitate, ſed ſpirituali exercitatione fabrefactum, de quo Apoſtolus: Templum Dei ſanctum eſt quod eſtis vos.* S. Auguſtinus ſuper illa Pſalmiſtæ verba: *Sanctum eſt templum tuum, mirabile in juſtitia*, ita ſcribit: *Iſta ſunt bona domus illius, non dixit: Templum ſanctum tuum mirabile in columnis, mirabile in marmoribus, mirabile in tectis auratis, ſed mirabile in juſtitia. Habes foris oculos, unde videas marmora, & aurum, intus eſt oculus, unde videatur pulchritudo juſtitiæ.*

S. L. Juſt. de caſto connub. c. 13. Sed juſtitiæ decet illo ornatum.

S. Aug. in Pſ. 64.

15 Ve-

Digitized by Google

Rup. Abb. l. 1. de Div. offic. c. 34. Cor Deus reſpicit, non templi ornatum.

15 Venerab. Rupertus Tuitienſis Abbas circa populum Hebræum è Babylonia redeuntem obſervat, quod *Reverſus de Babylonia populus, altare tantum fecerat for-tanis (ut ait Hieronymus) & impolitis lapidibus, abſque templo, & putabant minorem eſſe cultu religionis, quia templi ornatus deerat, nec intelligebant, omnipotentem Deum, non aurum, gemmaſque, & hoſtiarum multitudinem quærere, ſed offerentium voluntatem.* In Martyrologio Romano circa diem 29. Septembris ita legitur: *In monte Gargano venerabilis memoria B. Michaelis Archangeli, quando ipſius nomine ibi conſecrata fuit Eccleſia, vili quidem facta ſchemate, ſed cœleſti prædita virtute.*

Martyrol. Rom. 29. Septemb.

16 Idem quoque Tuitienſis Abbas lib. 2. in Jeremiam cap. 2. prolixo quodam diſcurſu denotat adversùs templum Jeroſolymitanum, utpotè quod cum omni ſua magnificentia, divitiarum amplitudine, & infinita, quam penes univerſum mundum habebat, veneratione, poſtquam tanto cum diſpendio, ingentiumque theſaurorum pluſquam regio ſumptu fabricatum fuiſſet, impedire nequivit, quin illud DEUS per manum exercitus Babylonici accenderetur, & penitus conflagraret: *Erudiendus namque erat mundus,* inquit Venerabilis hic Abbas, *eatenus juvenis, & luxurioſus, ne putaret quod habitator Cœlorum Deus auro templi manufacti, vel crustatum opibus delectetur, & non potiùs hominum fide, & bonis operibus, quibus intus in anima templum illi præparatur, quo ſolo delectetur, ubi adoretur, in quo videri præſens agnoſci dignetur, ſine quo fruſtra foris lampadibus, vel auro templi manufacti requiratur.* Idem quoque alibi iterum repetit, dum eadem facilitate, qua tres pueros à fornace Babylonica ardentiſſima, ſine ulla vel minimi capilli læſione liberavit, templum quoque ſuum è flammis Babylonicis eximere potuiſſe conſiderat, *ſed,* inquit, *erudiendus erat mundus, ut ſciret, quod Deus excelſus non pulchris lapidibus aureiſve parietibus templi manufacti delectatur, ſed fidei claritate, & mundis cordibus, & ille eſt ei optabilis locus. Nam & quia tabernaculum Moyſes cum authoritate Dei, templum Salomon tanto opere, auro, & gemmis extruxit, atque perornavit, exiſtimare poterant homines cupidi, de Deo malè ſentientes, quod eſſet eorum ſimilis, & de religione juſtitiæ nihil curantes, putarent ſe ſatis honorare Deum muneribus aureis, ſuamque cupiditatem corroborarent, quaſi exemplo Dei. Hanc ſuſpicionem dignè à ſe removere curavit opere perficiendo illud, quod ad Salomonem dixerat 3. Reg. 19. cum ille perfeciſſet ædificium domus Dei: ſi,* inquit, *averſione averſi fueritis vos, & filii veſtri non ſequentur me, nec cuſtodientes mandata mea, auferam Iſrael de ſuperficie terræ quam dedi eis, & templum quod ſanctificavi nomini meo, projiciam à conſpectu meo.* Unde Deum innocentiam, & ſanctitatem magis, quàm parietum ornamenta, & pretioſæ ſupellectilis ingentem ſumptum, à nobis requirere perſpicuè nimis deducitur.

Rup. Ab. l. 2. in Jer. c. 2. Cordis munditia delectatur Deus magis quàm parietibus decentibus.

Rup. Abb. de vict. Verbi l. 6. c. 25.

TRACTATUS XXI.

DE DETRACTIONE, Murmuratione, & Maledictione.

DISCURSUS SEXDECIM.

Diſcurſus I. Variæ docentur detractionis definitiones, frequentia, & differentia, per quam diſcrepat à contumelia, & ſuſurratione.

II. Multifariæ ad dextrè detrahendum conſiderantur maledicorum inventiones.

III. Detractio etiam timoratis, & piis familiaris, innatum nobis vitium, & univerſale, in ipſos etiam deſævit ſanctos.

IV. Detractio lædit conteritque charitatem, quæ culpas operit, non publicat.

V. Detractores oderunt Deum, ipſis pejores crucifixoribus Chriſti, cui pariter odio ſunt, omni exuti vivunt pietate, ipſis etiam abominabiles hominibus.

VI. Multiplex ſimilitudo inter ſerpentes, & detractores.

VII. Maledicis multæ competunt proprietates animalium venenatorum, crudelium, deformium, immundorum.

VIII. Multipliciter os detractoris comparatur ſepulchro.

IX. Crimen detractionis aggravant diverſa mala, & damna quæ cauſat.

X. Detractio, diaboli farina eſt, à quo originem trahit; maledici ſunt intimi ſollicitatores, & advocati dæmonis, appellandi ſunt diabolici ſacerdotes, & apoſtoli dæmonis.

XI. Supplicia detractorum temporalia, & æterna.

XII. Detractores furibus pejores ſunt, obligati ad reſtitutionem.

XIII. Detractores, nulli majus afferunt damnum, quàm ſibi ipſis.

XIV. Diverſa motiva contra detractionis horrorem.

XV. Qualiter verbis, & ſignis externis detractores arguere oporteat, tamque iis adhibenda eſt fides.

XVI. Novæ adducuntur rationes, cur detractoribus non modò non præbere aures, ſed & contra eos vociferari debeamus, proximique honorem, & famam defendere.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

De variis detractionibus definitionibus, frequentia, & differentia, per quam diſcrepat à contumelia, & ſuſurratione.

THEMA.

Nolite detrahere alterutrum, fratres mei, Jac. 4. v. 11.

1 PRimi fideles mutuo ſe fratrum titulo inſignire conſueverant, ideòque Sanct. Jacobus Apoſtolus Chriſtianos à detractionis vitio avocaturus, *nolite,* inquit, *detrahere alterutrum, fratres mei;* quam doctrinam prima illa ſæcula vivaciter adeò ſolidèque imbiberunt, ut, atteſtantibus eccleſiaſticis annalibus, nullus unquam primorum fidelium, medios inter tot perſecutionum, & falſarum imputationum turbines, repertus fuerit murmuraſſe, aut detraxiſſe, Principibus maximè, & Imperatoribus, quorum tunc temporis tanta deſæviebat impietas; qua de re dum alibi recurret ſermo, ad varias in præſenti ex ſacris Doctoribus delibandas propero detractionis definitiones, & differentias.

Chriſtiani perſecutoribus non detrahebant. Ibid. Jac. 4.

2 S. Bonaventura inquit: *ſic definitur detractio; eſt alienæ famæ denigratio.* Cui & illa conſonat S. Thomæ definitio: *Denigratio alienæ famæ per verba; ille detrahit, qui aliquid ſubtrahit, vel diminuit de eo, quod eſt.* Et articulo ſequenti ait: *Ille, per ſe loquendo, detrahit, qui ad hoc de aliquo obloquitur eo abſente, ut ejus famam denigret.* Richardus à Sancto Victore ſcribit: *Detractio eſt bonæ opinionis attenuatio,* moxque ſubdit: *Detrahere eſt de apertis bonis velle aliquid diminuere, cùm non poſſis penitus evacuare, detrahit enim, qui aliquid inde oblatrando retrahit, unde hominis famam glorioſiſſimam credit.* Poteſt autem variis hoc vitium modis perpetrari, quemadmodum Sanct. Bonaventura, illa ſapientiæ (*a detractione parcite linguæ*) explanans verba, docet, dum inquit: *vel cùm occultum bonum negatur, vel cùm apertum diminuitur, vel cùm occultum malum propalatur, vel quando apertum ampliùs divulgatur.* Vel prout idem Seraph. Doct. alio in loco aſtruit: *Committitur ſex modis; ſcilicet cùm bonum negamus, quod novimus eſſe factum: vel cùm tacemus, ne fiat aliis manifeſtum, vel cùm pervertimus; dicendo, illud mala intentione eſſe factum,* item

Detract. definitio.

S. Bon. in comp. p. 1. ſec. 14.

S. Th. 2. 2. q. 73. art. 1. ibid. art. 2.

Rich. Vict. p. 1. l. 4. de erud. int. h. c. 8.

Sap. 1. 11. S. Bon. ibi.

S. Bon. in centiloq. ib. committitur ſex modis.

Digitized by Google

item malum occultum revelando in caſu non conceſſo; vel augmentando, dicendo, majus eſſe, quàm ſit, vel adinveniendo mendaciter malum, quod factum non fuit. Sanctus Bernardinus poſtquam pluribus vitii hujus oſtendiſſet enormitatem, tandem ſequenti diſcurſum concludit epilogo: *Ex dictis patet, quod detractio eſt, ſecreta bona occultare, occulta bona denigrare, bona in mala invertere, bonis mala miſcere, occulta mala manifeſtare, audita mala augmentare, atque crimina falſa imponere, quæ ſunt ſeptem draconis, id eſt, detractionis capita; de quibus Joan. ait: habens capita ſeptem.*

S. Ber. t. 2. ſer. 29. a. 3. c. 7.

Apoc. 12. 3.

3 *Nolite detrahere.* Cornelius à Lapide in horum commentario verborum, varios & ipſe detractionis perhibet modos; primum ſtatuit eſſe, quando quis proximo falſum imputat crimen: 2. dum exceſſus commiſſus nimium aggravatur, atque exaggeratur. 3. dum culpa ſecreta manifeſtatur. 4. dum opus bona intentione impletum, vel ſiniſtræ ſubjicimus interpretationi, vel obiter deprædicamus, vel diminuimus. 5. dum virtus ſubticetur proximi, eo tempore, quo publicanda, & divulganda eſſet; de quo ultimo modo S. Bonaventura tractans, ait: *Ad detractionem proximi ſpectat, bonum proximi tacere, quod quidem mortale eſt, cum videt aliquis, injuſtè famam alterius deperire.* Cujus hanc convincentem ſubdit rationem, ſicuti extremæ proximorum neceſſitati ſubvenire tenemur, ita & à fortiori famam proximi, omni pretioſiorem vita, tutari obſtringimur. *Sicut enim in arcta neceſſitate tenemur proximo in rebus temporalibus providere* (verba ſunt Seraphici Doctoris) *ſic etiam & in neceſſitate famam ejus ſervare.* Quam §. 2. ex Sancto Bernardino de varietate detractionis à ſeptennis draconis capitibus deſumpta in medium adduximus doctrinam, eamdem multo ante tempore apud Belluacenſem reperio exaratam, dum ait; ſeptem ſunt detractionis ſpecies, *prima occulta mala publicare. 2. audita mala cum augmento proferre. 3. eſt crimina falſa imponere. 4. eſt bona occulta negare. 5. manifeſta bona vituperare, vel ex malitia reticere. 6. bona in malum convertere. 7. bona immiſcere malis, vel mala ſua alienis addere.* Simulque eodem in loco idem advertit auctor, omnem eum detrahere, qui de abſente loquitur cum intentione diminuendi famam ejus, ſiquidem actio à fine ſpecificatur; unde vera erat, ſed injuſta illorum, qui Danielem coram rege accuſabant, aulicorum accuſatio; vera erat, quia Daniel contra legem, & pœnas à rege ſtatutas, Deum ſuum adorabat: erat & injuſta, quia ex malo procedebat fine, quia ſcilicet impii Danielem exterminare, & gratia regis exuere moliebantur; unde & juſtiſſima Dei vindicta eoſdem leonibus in prædam dedit. *Ex ramo invidiæ*, inquit S. Bonaventura, *procedit detractionis folium, quo proximi proſperitas impeditur, hoc autem folium principaliter in duo dividitur; quia qui detrahit, aut hoc eſt, ejus bonum diminuendo, aut eidem malum imponendo. Primum folium quatuor folia ſecum habet, ſcilicet bonum proximi tacere, diminuere, pervertere, & negare. Ex ſecundo ramo hæc folia procedunt; malum libenter audire, diſſimulare, confirmare, aggravare, addere, revelare, & imponere.* Sed inquis, veritatem dico de proximo, nihil ei falſi impono. Reſpondeo ego; culpam equidem incurriſti detractionis, quia teſte Doctore Angelico, *aliquis dicitur detrahere, non quia diminuat de veritate, ſed quia diminuat famam ejus*, ſive directè, ſive indirectè; directè quidem, prout jam diximus: *Uno modo, quando falſum imponit alteri; ſecundo modo, quando peccatum adauget ſuis verbis, tertio, quando occultum revelat, quarto, quando id, quod eſt bonum, dicit mala intentione factum.* Indirectè autem, *vel negando bonum alterius, vel malitiosè reticendo, & diminuendo.*

S. Bon. t. 7. in ſpec. an. c. 1.

Tueri proximi famam obligati ſumus.

In ſpec. mor. Vinc. Belu. l. 3. d. 3.

Detrac. 7. ſpecies.

Ille detrahit qui etiam vera narrat cum intentione nocendi.

S. Th. 2. 2. q. 73. a. 1. in reſp. ad ult.

4 S. Bonaventura eamdem anathematizans impietatem, qualiter bona proximi fama diminuatur, his oſtendit verbis: *Diminuere bonum alterius eſt, cùm aliquis commendationem alterius audire non poteſt, ſed eam diminuit, quod charitati opponitur, & ſi ex ramo invidiæ procedat, mortale eſt.* Ne autem, quando ſine culpa defectus, & exceſſus proximorum propalare liceat, hæreamus ancipites, ſequentem ex eodem auctore deſumptam placet ſubjungere regulam: *Aut dicit neceſſitate compulſus, aut inductus utilitate, aut exagitatus detrahendi libidine.* Tunc, inquit ſanctus, tenemur ad hoc, quando præceptum urget divinum, vel humanum; humanum quidem, quando ſuperior imperat patefacere crimen proximi, divinum verò, dum conſcientia ad ſimilem extimulat propalationem faciendam, ut vel corrigatur, vel emendetur exceſſus; ſervatis nihilominus ſemper fraternæ correctionis conditionibus. Propter utilitatem poſſet manifeſtari peccatum proximi, dum ipſum panditur ei, qui fructum, non damnum, ſit illaturus prævaricatori: *ſicut quando narrat homini, qui diligit, & qui compatitur, & habet voluntatem corrigendi illum.* Deinde ſanctus ad noſtrum concludens intentum, ait: *Quando verò non conſideratur neceſſitas, nec utilitas, etiamſi ſit veritas, non excuſatur detrahendi libidine, imò peccato detractionis peccat, etiamſi verum dicat*; qui loquendi modus ne quem audienti ſcrupulum injicere poſſit, ſanctus immediatè ſubjungit: *Ne quis mihi dicat; tunc detraho, quando falſa dico, ſi autem vera dico, minimè, nam licèt vera loquens maledixeris, & hoc eſt crimen.* Ita Phariſæus detraxit Publicano, non quia falſa de eo effutierit, erat namque publicanus verè talis, erat fex populi de genere illorum, qui apud Hebræos exoſi, atque abominabiles, uſque ad fauces ſorditiei peccatorum immerſi ſqualebant; in quo igitur Phariſæus detraxit publicano? detraxit, quia quæ dixit, cum intentione diffamandi protulit. *Quoniam ipſum Phariſæus vituperavit*, inquit S. Chryſoſtomus, *abiit omnibus amiſſis.*

S. Bon. ib. in ſpec.

Quando proximi defectus ſint propalandi.

S. Bon. in c. 10. Eccleſ.

Chr. t. 2. h. 3. ad pop.

5 *Nolite detrahere*, S. Anſelmus inquit: *Detractio itaque eſt, quotieſcumque quis ea intentione de alio dicit, unde ipſe vel minus amari, ſive minus appretiari poſſit.* Idem quoque auctor aliam his verbis exprimit detractionis ſpeciem; *Detractio eſt, quando quis bona alterius deorſum trahit, id eſt, loquendo humiliat ea, & premit, vel de ipſis bonis aliqua trahit, ut pauciora, ſeu minora, quàm ſunt, oſtendat, ea eſſe.* In quo ultimo caſu, non modo vitii hujus reatum incurrimus, ſed & ſimilem auſcultantes detractionem, ad proximorum, qui in diſcrimine verſantur, honorem, atque exiſtimationem reparandam obligamur, conformiter ad dicta; in cujus aſſerti confirmationem, ad illud oculos mentis noſtræ convertamus, quod in Calvariæ monte duos inter latrones legimus accidiſſe. Teſte S. Luca reprobus dumtaxat latro maledixit Chriſto, quod ut ſocius ejus inaudiit, publicè reprehendit errorem, Chriſtique propugnavit innocentiam, dicens: *Nos quidem juſtè, nam digna factis recipimus, hic autem quid mali fecit? neque tu times Deum, qui in eadem damnatione es?* Idem omninò in præſenti nobis aſſerere licet, nimirùm *in eadem damnatione ſunt*; ſcilicet qui detractionibus famam, & honorem alterius diminuit, quique diminuentem audiens, & ipſe malitiosè famam reſarcire negligit. Notate S. Lucæ verba, ait enim *Reſpondens autem alter, increpabat eum, dicens &c.* Ly *reſpondens* relationem habet ad interrogationem à malo latrone ad bonum factam; & nihilominus evangelium non docet, latronem reprobum alteri, præterquam Chriſto, locutum fuiſſe, cur igitur S. Lucas ait: *Reſpondens?* Voluit, ni fallor, hoc loquendi modo nos edocere Evangeliſta, quòd quando fratres noſtros diffamari audimus, noſtram hanc infamiam reputare, quod ad ſimilia irritati, & provocati, proximorum defenſionem, atque excuſationem in nos ſuſcipere debeamus, proximi cauſam reputantes propriam, præſertim quia *ſumus invicem membra; ſi quid patitur unum membrum, compatiuntur omnia membra, pro invicem ſollicita ſunt membra*, experientia teſte, ſi quando una pars corporis offenditur, reliquæ confeſtim ſubveniunt, defendunt, adjuvantque partes.

S. Anſ. l. de ſimil. c. 149. in 2. Cor. 12.

Proximorũ famam tueri obligati ſumus.

Luc. 23. 40.

1. Cor. 12. 26.

6 Sanctus Thomas de Villanova die quodam in antecamera audientiam præſtolans Caroli V. dum plurimis cinctus aulicis, aliquorum inaudiret murmurationem, zelo zelatus modeſtè ſurrexit, ita affatus circumſtantes: *Vos principes obſecro, ut alia confabulari velitis, aut per vos hinc mihi liceat abire.* Moxque magiſter equitum tam tanto virtutis exemplo commotus, ſubjunxiſſe fertur: *Hic verè religioſus eſt, qui ſui ubique ſimilis, virtutem nullo hominum timore audeat profiteri.* Idem auctor de quodam Ordinis fratrum Minorum Religioſo, cui nomen Paſchalis Beylonius, factum exponit verbis ſequentibus, ſummè notandum: *Ne peſtilens detractionis aura, vel abſentium famam, vel audientium conſcientiam afflaret, præſenti illico laude, veluti alexipharmaco, utebatur, neminem vituperari audivit, quem non ipſe laudaret,*

P. Jos. Rho. hiſt. var. vir. l. 4. c. 3. §. 2.

Exempla.

ibid. §. 1.

Digitized by Google

id generis animalibus conſtarent. Quantò igitur magis exaſperabitur Deus, dum nos ſi non actualiter, eò quòd hoc facere nequeamus, ſaltem ad minus deſiderio, voluntate, & malis propoſitis in conſpectu, & præſentia non boum vel ovium, ſed ipſiuſmet ſacratiſſimi corporis ſui, impudicitiam exercere non veremur? Optimè

Philo l. 2. de Mon. Philo monet, dicens: *Verum Dei templum non amœnitates poſtulat, ſed ſeveram caſtimoniam*; Ac proindè

Deut. 16. v. 21. Deus in Deuteronomio hanc prohibitionem ſtatuit: *Non plantabis lucum, & omnem arborem juxta Altare*

S. Hieron. in cap. 4. Oſe. *Domini Dei tui*. Sanctus Hieronymus ſuper Oſeam inquit: *In lege præceptum eſt, ut non ſacrificetur Domino, niſi in loco, quem elegerit Dominus Deus, & juxta Altare lucus, & arbores non plantentur, ne ſcilicet paſſiva, & voluptuoſa religio, auſteritatem unius, & vera religionis evertat*. In quibus verbis maximè ponderandum eſt, quod voluptates in loco ſacro meditatas, & propoſito conceptas, ad religionem noſtram evertendam abundè ſufficere dicat; Revera enim nihil eſt, quod infideles magis ſcandalizet, majoremque hæreticis contra nos audaciam ſuggerat, quàm irreverentia, immodeſtia, impietas, & prophanatio in Eccleſiis exercita.

D. Chryſoſt. hom. 36. ad Cor. *Græce Divi Chryſoſt. ſcriptura.* 5 Divus Chryſoſtomus quidem dicit: *Eccleſia non eſt locus diſpenſationis, & doctrinæ*, & tamen videmus, quòd in iis frequenter inſtituantur concluſiones ſcholaſticæ, tales tamen, quæ materias ut plurimùm ſacras concernunt. Verba autem, quæ in eodem Chryſoſtomo ſequuntur, talia ſunt, ut meritò verecundiæ purpura noſtrum obumbrare deberent vultum; Dicit enim: *Nunc autem nihil differt a foro, & ſi non ſit dictu audacius, fortè nec a fornice aut proſtibulo, adeo iis qui illic ſcortantur, laſcivius, & impudicitius ornantur, quæ huc congregantur, quamobrem multos quoque impudicos huc attrahunt, & ſi quis tentet, aut velit corrumpere mulierum, nullus ei vi-*

S. Hieron. in c. 43. Ezech. *detur locus aptior, quàm Eccleſia*. Sanctus Hieronymus ſuper illam Dei querimoniam, qua dicit: *Fabricata ſunt limen ſuum juxta limen meum*, ita ſcribit: *Audiant hæc juxta litteram mulierculæ onerata peccatis, quid prodeſt habitationis vicinia, & medius inter cellulam noſtram, & Altare Domini paries, cum in his quæ ſecretò facimus, & quæ turpe eſt etiam dicere, contaminetur, & polluatur nomen Domini?* Quibus proindè Deus per

Ezec. 43. v. 8. *S. Bernardin. to. 2. ſer. 30. ar. 1. c. 2.* Ezechielem comminando proteſtatur, quòd adverſus ejuſmodi ſacrilegos, & ſacrilegas iræ ſuæ horrenda miſſurus ſit fulmina: *Propter quod conſumpſi eos in ira mea*. Auſcultemus adhæc quales contra tales fulmineæ comminationes Sanctus Bernardinus, dum ait: *Quanta igitur indignatione turbatur Dominus contra illos, qui aſpectibus impudicis, & provocationibus effrænatis ſacra Dei templa & ædes, tamquam publica meretricum proſtibula prophanant; Qua inſuper juſtitia contra matres, & conjugineas iraſcetur ſeveritas Dei, quæ tamquam meretriculas exornatas proſtituunt filias, & puellas coram oculis peccatorum in templis ſacris, imo in conſpectu Dominici Sacramenti, & dum divina myſteria celebrantur? Qua denique ſententia punientur, quicumque ibidem turpia, & ſacrilega operantur?*

6 Sanctus Paulus Apoſtolus in Epiſtola ad Timo-

2. Tim. 2. v. 20. *In Eccleſiis deſideria ſpernenda.* theum ſcribit: *In magna autem domo non ſolum ſunt vaſa aurea, & argentea, ſed & lignea, & fictilia, & quædam quidem in honorem, quædam autem in contumeliam, ſi quis ergo emundaverit ſe ab iſtis, erit vas in honorem ſanctificatum, & utile Domino, ad omne opus bonum paratum*. Magna autem domus iſta, in qua varia vaſa aſſervantur, Eccleſia eſt; Et quidem in ea vas honorificum eſt, quiſquis illam honorat, debitumque ei cultum exhibet, & reverentiam, vas autem honoris, & contumeliæ erit, quiſquis illam contemnit, & prophanat. Ac proindè obſervandum eſt, quòd idem Apoſtolus nos vaſa in honorem ſacta eſſe deſiderans, modum quoque ſubjungat, quo id obtinere valeamus, dum ait: *Juvenilia deſideria fuge*, quaſi dicere vellet: ſi quis in hac magna domo, id eſt, in Eccleſia juvenilia deſideria, & appetitus carnales ſectetur, eoſque fovere ſatagat, per hoc ipſum claré ſatis ſe æternaliter damnandum, & vas in contu-

S. Aug. ſer. 246. de temp. Inſtructio pro ſexu mulieb. meliam futurum eſſe indicat. Sanctus Auguſtinus, ut mulieres in Eccleſiis modeſtiæ, & honeſtatis commemores eſſe faciat, ſuum ad illas diſcurſum his verbis dirigit: *Ut filias meas chariſſimas moneo, juvenilia deſideria fugite; nuptæ Suſannam, viduæ Annam; virgines Mariam cogitate, ne in publicum propterea procedatis, ut florem fæni veſtri oculis hominum oſtentare cupientes, in domo vitæ mortem quæratis; ſtrictè iterum dico, atque conteſtor, juvenilia deſideria fugite*.

Lucifero multi ſimiles. 7 Angeli, qui Creatori ſuo ſcabelli, & ſedis loco ſervire debebant: *Qui ſedes ſuper Cherubim*, thronum ſuum pari in culmine, quo Dei thronus collocatus eſt, elevare ſtuduerunt: *Similis ero altiſſimo*, atque ideò in infernalis abyſſi profundum præcipitati fuerunt. Similis porrò finis eſt multorum Chriſtianorum, qui cùm obligati ſint, ut in Eccleſiis devotè genuflectant, iiſque reverentem, & profundum cultum exhibeant, honorem Deo debitum ſibi potiùs uſurpant, illecebroſiſque, & impuris objectis in Eccleſia præſentibus impendunt. Quot enim ſunt mulieres, qui ad Eccleſiam accedunt, non tam ut Deum debitè honorent, quàm ut in iis honorentur,

Orig. tr. 26. in Matt. ne dicam, adorentur? Origenes ait: *Væ vobis qui ridetis nunc, quoniam plangetis, & flebitis, inter templum, & altare ab impiis memoria interficitur Dei, quando & templum Dei a laſcivis corrumpitur, & altare ipſius per negligentiam orationum ſordidatum coinquinatur, quando & oratio alicujus fit in peccatum ipſius*.

D. Chryſoſt. hom. 74. in Matth. *De ſeparando ſexu conſultatio quadam.* 8 Divus Chryſoſtomus de interſtitiis ſuis quoque temporibus mulieres à viris in Eccleſia ſeparantibus loquens, ait: *Oportebat quidem interiori pariete à mulieribus diſſeparari, verùm quoniam non vultis, neceſſarium patres noſtri putaverunt, ſaltem his ligneis parietibus vos diſſeparare? Audivi autem ego à Senioribus, non fuiſſe hos parietes ab initio, in Chriſto enim Jeſu non eſt mas, neque fœmina*. Ubi & locum quemdam adducit Apo-

Gal. 3. v. 28. ſtoli ad Galathas capite 3. ex quo viros, & mulieres Apoſtolorum tempore ſine ulla diviſione, aut interſtitiorum diſcrimine, orationes ſuas unitim, & conjunctim ad Deum feciſſe deducitur, at verò malitia, ne dicam petulantia vitorum factum eſſe, ut Præſuli Eccleſiaſtici de ejuſmodi interſtitiis inter utrumque ſexum faciendis ſolliciti eſſent.

Act. Eccl. Mediol. p. 7. pag. 1081. 9 Inter decreta quæ Sanctus Carolus Borromæus de modo in Eccleſiis converſandi condidit, hæc quoque verba leguntur: Expreſsè vos monuimus, ne in Eccleſiaſticorum chorum ingredi præſumeretis, neque viri ad partem Eccleſiæ mulieribus deputatam, ulla ratione accederent. Divus Chryſoſtomus quoque in eadem

D. Chryſoſt. ibid. Homilia monet, dicens: *Audi quid te pſallere oporteat: Dirigatur oratio mea, ſicut incenſum in conſpectu tuo: Quod ſi non incenſum, ſed mordaciſſimus abs te, ac graviter olens fumus aſcendat, quibus ſuppliciis dignus eris? Quis autem iſte fumus eſt tam gravis, tam moleſtus? Multi ad formas mulierum aſpiciendas in Eccleſias veniunt; Deinde non mireris, quomodo undique fulmina non deferuntur, quomodo cuncta funditus non evertuntur, hæc enim non fulminibus ſolùm, ſed etiam gehennæ ſupplicio digniſſima ſunt*.

Baron. ann. 872. n. 2. Hiſtoria, & ſupplicium Addilæ. 10 In Annalibus Eccleſiaſticis legitur, quòd eo tempore, quo formidabilis quidam Saracenorum exercitus ad Urbem Salernitanam obſidione cingendam ex Africa egreſſus fuiſſet, Addila Princeps eorum poſtquam Eccleſiam Sancti Fortunati, & Gaii, & Antes ſibi in habitationis domicilium elegiſſet, & prout audax ſeu potiùs temerarius erat, ſuper altari, in quo lectum ſuum collocari juſſerat, omnis generis ſpurcities, cum ingenti glorioſorum Martyrum improperio committere ſolitus eſſet, dum virginem quamdam libidini ſuæ ipſius valdè reluctantem, violenter deflorare niteretur, à trabe quadam ponderoſiſſima deorſum labente occiſus fuerit, abſque eo, quòd virgo ea hoc eodem caſu vel minimum læderetur. Et quidem pro majori miraculi evidentia trabem illam procul ab Altari poſitam, non verò directè ſeu perpendiculariter, Altari imminuiſſe obſervatum fuit. Ubi notandum eſt, Principem hunc Saracenum, nulloque fidei lumine illuminatum fuiſſe, ac proindè majori utique ſupplicio digni futuri ſunt Chriſtiani illi, qui ſimilium peccatorum exceſſus in domo Dei committere non erubeſcunt. Et quidem tametſi ſimilia peccata in Eccleſia actualiter non committantur, quòd omnis ad ea committenda deſit occaſio, attamen Chriſtus in Evangelio dicit: *Audiſtis quia dictum eſt antiquis: Non mœchaberis; Ego autem dico vobis, quia omnis qui viderit mulierem ad concupiſcendum eam, jam mœchatus eſt eam in corde ſuo*. Et ideò quiſquis in loco ſacro impudicitiæ ſuæ in corde conceptæ per laſcivos

quali-

Digitized by Google

quæſitos obtutus, vel turpia deſideria conſentire præſumit, Eccleſiam contaminaſſe, & ſacrilegus eſſe cenſendus eſt.

Lev. 10. v. 2. Augones filii cuj igne de Cœlo conſumpti.

8 In Levitico pœna quædam deſcribitur, quam divina Juſtitia Nadab, & Abiu ſummi Sacerdotis Aaronis filiis immiſit; Dum enim hi in miniſterio ſuo ſe exercentes, ut Deum pro ſuis aliorumque peccatis placarent, ad incenſum Deo offerendum (quod ad Sacerdotum munus propriè pertinebat) ſeſe accingerent, accidit ut ab igne cœlitùs deſcendente vivi combuſti, & conſumpti fuerint: *Egreſſuſque ignis à Domino devoravit eos*. Sed quodnam, obſecro, delictum eorum fuit, ob quod tanta cum ſeveritate à Deo caſtigati fuerunt? Nimirùm pro adolendo incenſo, igne prophano, & communi, non verò ſacro uſi fuerant; Et hoc propriè eſt delictum, quod hodie ſingulis diebus multi Chriſtiani parum timorati committunt; tametſi enim in Eccleſiis frequenter eſſe, inibique longam moram trahere videantur, attamen fulminum indignationis, & iræ divinæ rei fiunt; Et cauſa eſt, quia qui cordium ſuorum thuribulis ignem ſacrum, id eſt, deſideria, & affectus pietatis, religionis, & devotionis immittere, cuque fine Eccleſias ingredi debebant, ut Divinæ Majeſtati cultum, & obſequium debitum exhiberent, atque ex bonis, quæ ibi diſpenſantur, eximiè proficerent, corda ſua è contra laſcivo, & impuro amore ſuccendunt, nec quicquam aliud cogitant, quam ut carnales appetitus ſuos nutrire, & fovere poſſint, DEUM interea ejuſque Sacramenta parum aut nihil curantes, qui proindè ab ira Dei valdè ſibi cavere debent: *Egreſſus ignis à Domino*, &c.

Exod. 28. 4.

9 Summus veteris legis Sacerdos in locum ſacrum ingreſſurus, lino veſtiri debebat; Sed cur eidem lana interdicta erat? Philo Hebræus ait: *Quia linea non conficiuntur à mortali materia, ſicuti veſtes laneæ*; Lana enim ab animalium carne deſumitur, linum verò non; Item *Omnia in figura contingebant*, Per hoc enim denotatur, quòd à locis Deo dicatis omnis umbra, imò & nomen carnis, ſi poſſibile eſſet, exulare debeat; Et ideò de Sancto Simeone ſene dicitur: *Venit in ſpiritu in templum*, quia ad hoc, ut quis in templo dignè ſe præſentare poſſit, requiritur, ut quoad fieri poteſt, purus ſit ſpiritu.

Philo Hebr. l. 1. de Mon.

Luc. 2. v. 27.

DISCURSUS XVII.

ARGUMENTUM.

De inutilibus confabulationibus, & nugis, quæ in domo Dei fiunt, quàm deteſtabiles ſint, oſtenditur, de attentione, & applicatione animi, nec non reverentia eidem debita.

THEMA.

Dominus in templo ſancto ſuo, ſileat à facie ejus omnis terra, Habacuc 2. v. 20.

Apoc. 8. v. 1. Sap. 18. 14. Silentium ſit in Eccleſiis. Thren. 3. 26. Habac. 2. v. 20.

1 IN Cœlo Deus, Sancto Joanne id atteſtante, ſummo ſilentio honoratur: *Factum eſt ſilentium in cœlo*. In ſummo quoque ſilentio Deus in terram deſcendit: *Dum quietum ſilentium tenerent omnia, omnipotens ſermo tuus de Cœlo à regalibus ſedibus venit*. Jeremias ſimiliter ait: *Bonum eſt præſtolari cum ſilentio ſalutare Dei*; quid mirum igitur ſi Habacuc Propheta pariter dicat: *Dominus in templo ſancto ſuo, ſileat à facie ejus omnia terra*? Porrò Deus nullibi magis quàm in domo ſua propria honoratur: Venerabundum autem ſilentium, manifeſtum eſt reverentiæ indicium, ſicut è contra garrire vanoſque in Eccleſia diſcurſus miſcere, manifeſtus eſt irreverentiæ, & impietatis reatus. Difficulter quidem credi poteſt, quod de antiquo Salomonis templo narratur, verumtamen quia id ſacra ſcriptura perhibente aſſeritur, in dubium revocari penitus nequit. In illa namque fabrica ter milleni, & treceni opificum Magiſtri, & octuaginta tria millia artificum, quos Rex Tyri miſerat, & totidem ab Ægypti Rege miſſi laborabant, & tamen in hac innumerabili muratorum, lapicidarum, & fabrorum ferrariorum multitudine, in tam variis tot inſtrumentorum ex ferro, & chalybe confectorum, limarum, marculorum, ſerrarum, ſtrularumque congerie, unicus duntaxat Regis nutus ſufficiebat, ut ne vel minimus uſpiam audiretur laborantium ſtrepitus: *Malleus, & ſecuris, & omne ferramentum non ſunt audita in domo, cum ædificaretur*. At verò dicite fi-

3. Reg. 6. 7.

des, numquid verum eſt, quòd *ecce pluſquam Salomon hic*? Et tamen Redemptor noſter per tot decreta, tot Canones, Synodos, Concilia, & leges Eccleſiaſticas à fidelibus ſuis hactenùs obtinere non potuit, ut in domo ſua linguas ſuas reſtrænarent, caverent garrulitatum ſtrepitus, & venerabundi inibi, & reverentes morarentur. Qua in re Pagani nos utique confundunt, de quibus Seneca ſcribit, quòd eo tempore quo divina Diis ſuis obſequia perſolvebant, præconis officium fuerit, ut omnes divinis aſſiſtentes fanum circumeundo modeſtiæ, & ſilendi his verbis commonefaceret: *Favete linguis, ſilentium obſervate*.

Seneca in lib. de vita beata.

2 S. Baſilius ſuper illa Pſalmiſtæ verba: *In templo ejus omnes dicent gloriam*, ſcribens, ſermonem ſuum ad garrientes in Eccleſia dirigit his verbis: *Audiant hæc Pſalmi verba, & confuſi ſuppudeſcant iis, qui in templo prolixiſſima intertexunt colloquia; Quid dicit Pſalmus? Qui in templo Dei eſt, maledicentiam, nec vanitatem, ac ne obſcœnis rebus differtos ſermones pronuntiet, ſed in templo ejus quiſque dicat gloriam*. Vultiſne ſcire, quænam voces in locis divino cultui conſecratis reſonare debeant? A Seraphinis idipſum diſcamus, qui à Propheta Euangelico, in templo Salomonis, circa thronum Dei viſi, & auditi fuerunt: *Clamabant alter ad alterum, & dicebant: Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus exercituum, plena eſt omnis terra gloria ejus*. Valdè circa hoc punctum inculcandum ſollicita fuerunt ſacra Concilia, nam in vita, & Epiſtola quadam Stephani VI. ſequentia verba leguntur: *Qua rogo fronte in ſacratiſſimo Dei templo aſſiſtit, qui inanibus fabulis, & otioſis verbis inſiſtit? nam ſi de omni verbo otioſo in die judicii ratio eſt reddenda, de his maximè reddetur ratio, & exigetur vindicta, quæ in conſpectu tantorum ſanctorum proferuntur contumaciter in loco Deo dicato*. Eædem fabulæ, & vana colloquia in alio quodam Concilio pariter his verbis graviter reprehenduntur: *Sunt plerique quibus potius cordi eſt, vanis, & obſcœnis confabulationibus vacare, quàm lectionibus divinis aurem accommodare, quibus etiam numquam tam delectabile videtur eſſe, ſuſurrationes aliorum auribus ingerere, cachinnis ora diſſolvere, quam in Eccleſia Dei, ubi eum humiliter devotèque debuerunt invocare, & peccata ſua deflere: ſed & hoc ejuſdem hoſtis antiqui inſtinctu fieri dubium non eſt*.

S. Baſil. in Pſ. 28. 9. In templo Deus eſt laudandus.

Iſa. 6. v. 3.

T. 3. Concil. pag. 1018. De nugis magno reddendo ratio.

Conc. Pariſ. ſub Greg. IV. cap. 12.

3 In littera quadam S. Caroli Borromæi mentio fit quarumdam ordinationum, quas dictus ſanctus Archipræſul circa reverentiam, & ſacrorum locorum cultum ſancivit, inter quas etiam ſequentia circa vanos diſcurſus in Eccleſia vitandos inſeruntur: Monuimus vos expreſsè, ne in Eccleſia confabulantium circuli inſtituantur, ne ad ſacra altaria, vel vas aquæ benedictæ, aut fontem baptiſmalem vos reclinetis, aut procumbatis, ne ad Eccleſiæ fores hæreatis, aut ex oppoſito mulierum curioſiùs illas intuentes vos collocetis, ut ab omni ſtrepitu, actibus, nutibus, verbis, aut ſignis inhoneſtis, diſcurſibus item obſcœnis, vel negotia ſæcularia concernentibus abſtineatis, ne denique intra altarium cancellos penetretis, ſed foris utroque poplite genuflexi, & qui viri eſtis diſcooperto capite orationi inſiſtatis. In alio quoque ejuſdem libri loco canonem quemdam refert pœnitentialem in hæc verba conceptum: *Si quis in Eccleſia confabuletur, cum divina fiunt, pœnitens erit dies decem in pane, & aqua*. In Concilio quodam Turonenſi ſacerdotibus ſequentia præcipiuntur: *Sacerdotes debent fideles admonere, ut quando ad Eccleſiam conveniunt, ſine ſtrepitu, & tumultu eam ingrediantur, in qua etiam, quamdiu orationis cauſa morantur, nequaquam inter ſe inanes conferant confabulationes, ſed & tempore quo Miſſarum ſolemnia celebrantur, non ſolùm ab otioſis, & inutilibus verbis, verùm etiam à perniſioſis cogitationibus funditus abſtinendum eſt*. Inter Eccleſiæ Gallicanæ decreta, hanc habemus Synodi cujuſdam conſtitutionem: *In Eccleſia præſertim cum divina officia celebrantur, vel verbum Dei prædicatur, nemo hæc audeat, deambulare, nugari, circulos habere, negotiis operam dare, cum mulieribus immodeſtè colloqui, altaribus adhærere, in limine, aut ante fores immorari, averſum ab Euchariſtiæ ſacramento irreverenter ſedere, aut irreverenter verſari*. S. Baſilius invectivis contra eos, qui garriendi cauſa ad Eccleſiam conveniunt, faciendis minimè fatigabatur; unde ait: *Domum orationis in locum vertunt effuſiſſimæ loquacitatis, minus obtemperantes Pſalmo huic conteſtanti ac dicenti: In templo ejus omnes dicent gloriam*.

Act. Eccl. Medio. l. p. 7. pag. 1043.

Colloquia vana in Eccleſia omittenda.

Ibid. p. 4. pag. 527.

Conc. Turon. an. 813. c. 38.

Decret. Eccl. Gallic. L. 4. Tit. 1. c. 5. Synod. Aquen.

S. Baſil. ibid.

Kkk 2 Tu

Tu autem non ſolùm non dicis, ſed alteri cuipiam impedimento es, eumque tibi uni reddis attentum, dum obſtrepero tuo clamore obtundis, & exſuperas perſonantem Spiritus Sancti doctrinam. B. Chryſoſtomus ſacroſanctum Dei templum Cœlo Empyreo minimè inferius eſſe exiſtimat; ac proindè graviter illis improperat, qui illud officinæ aut tabernæ cuidam prophanæ poſtponunt: *Non tonſtrina*, inquit, *neque unguentaria officina, neque ulla alia opificum quæ ſunt in foro, taberna eſt Eccleſia, ſed locus Angelorum, locus Archangelorum, Regnum Dei, ipſum Cœlum.* Quid ſi Cœlum videretis apertum, inquit idem ſanctus Doctor, cum quanta reverentia, & ſilentio illud aſpicientes admiraremini? *Quomodo ergo ſi quis deductum Cœlum illuc introduxiſſet, etiamſi Patrem videres, etiamſi fratrem, ne auderes quidem alloqui? Ita hic ne aliud quidem loqui oporteret, præter ſpiritualia, nam hic quoque eſt Cœlum.*

D. Chryſoſt. Ho. 36. in 1. ad Cor.

4 S. Auguſtinus à Concilio Pariſienſi ſupradicto citatus, in Homilia quadam ad populum ita ſcribit: *Quando convenitis ad Eccleſiam, pro peccatis veſtris orate, nolite ſcandala concitare, aut otioſas fabulas dicere. Qui in Eccleſia verba vana locutus fuerit, & pro ſe, & pro aliis redditurus eſt rationem in die judicii, quia verbum Dei nec ipſe audit, nec alios audire permittit.* Sanctus Bonaventura illum Reginæ Candacis Eunuchum plurimum laudat, qui in itinere quo vehebatur ad templum, Iſaiam legebat: *Commendatur Eunuchus ille Reginæ Æthiopum, qui de Æthiopia venit adorare in Jeruſalem*; unde hoc adverſus garrientes in Eccleſia elicit improperium: *Sedens in curru legebat Iſaiam, quod eſt contra multos, qui euntes ad loca ſacra non legunt, vel referunt ſacra documenta, ſed multiplicant vana verba.* D. Chryſoſtomus nos cogit erubeſcere, dum nobis ob oculos ponit ſilentii illius exemplum, quo hiſtriones in theatris auſcultare conſuevimus: *Nunc*, inquit, *hiſtrionis quidem viſum moventis, & ſcortantis mulieris, probrique ac dedecoris, magnum præbent ſilentium, idque cùm nullus jubeat tacere, & neque eſt tumultus, neque clamor, neque ullus omnino ſtrepitus. Deo autem de Cœlis loquente, de rebus adeo ſtupendis, & reverendis, Canibus ſumus impudentiores, ne Deo quidem tantam exhibentes reverentiam, quantam meretricibus.* In eadem quoque Homilia obſervat id, quod etiam (quæ ſumma noſtra miſeria eſt) hiſce noſtris temporibus uſurpatur, ſcilicet quòd maledicentiæ plùs, & frequentius in Eccleſiis fiant, & referantur, quàm in Principum atriis, aut platearum compitis: *Si qui velint maledicere*, inquit, *aut maledicta audire, hoc quoque hic magis videbit contingere, quàm in foro; & ſi voluerit audire res civiles, & quæ in ædibus fiunt, & quæ in caſtris, ne eas ad prætorium.*

Concil. Pariſ. ibi citatum. Quid in Eccleſia agendum ſit.

S. Bonav. in Bibl. paup. c. 30.

D. Chryſoſt. hom. 36. cit. Hiſtrio cum ſilentio audiatur, ſecus Concionator.

Relationes narrantur plures quàm in foro.

5 Sanctus Iſidorus Peluſiota divinum quoddam refert præceptum Aaroni, & ſucceſſoribus ejus impoſitum, ne ſcilicet ſacrificii offerendi cauſa templum ingredientes veſtimentis ſe laneis, ſed lineis induant: *Cum Aaron ejuſque ſucceſſores in templum ſacrificii cauſa ingrediebantur, laneis omnibus veſtimentis abjectis, veſtes ex lino contextas induebant, arcani aliquid continentes, atque illud ſignificantes, externos tumultus tum de memoria deponendos eſſe, nam qui res ſacra cauſa ad Deum accedis, nihil alienum, nec ullam rerum ex materia conſtantium ſarcinam ſecum afferre poteſt. Quamobrem ſi poſt hujuſmodi conjecturas audacia, & temeritate ductus veritati vim afferre coneris, confuſiones, ac nugas templis (quibus ſilentium omne debetur) colloquiaque turpia, hoc perſuaſum habe, quòd in extremum condemnationis, & exitii periculum teipſum impelles.*

S. Iſid. Peluſ. l. 1. Epiſt. 41.

Externus deponi debent ante templi ingreſſum.

6 In vita S. Brunonis Archiepiſcopi Colonienſis Rurgerus Monachus Benedictinus refert, quòd dum Henricus frater ejus, & Cuno ejus Parens die quadam diu inter ſe in Eccleſia colloquerentur, S. Archiepiſcopus Spiritu Prophetico motus prædixerit: *O in quantam inimicitiarum amaritudinem, iſta in hoc tempore tremendo malè parta contubernia reſolventur!* quod tamdem, ut prædictum fuerat, reipſa evenit, nam paulò poſt Cuno cum Hungaris confœderatus, inimicus factus eſt capitalis Henrici, & Imperii. Sanctus Anſelmus Salvatorem noſtrum vendentes, & ementes ab atrio templi vibratu, quod manibus gerebat, flagello expellentem conſiderans, maximè cum hi eo in loco aliud nihil venderent, quàm ea, quæ in ſacrificiis offerebantur, quæque ad divinum cultum augendum ſpectabant, hanc inde deducit conſequentiam: *Si ergo nec ea voluit in templo vendendari, quæ in templo volebat offerri, propter ſtudium videlicet avaritiæ vel fraudis, quantum puniret, ſi inveniret, ibi aliquos riſui vel vaniloquio vacantes, aut aliis vitiis mancipatos?* S. Eucharius ait: *Cum ergo in Eccleſia poſiti ſumus, ita ſe unuſquiſque noſtrum admoneat, & arguat dicens: Quare in cultu Dei, & in tempore orationis, quando aut lector aliquis, aut miniſter verba Dei diſpenſat, quare alius plus, quam ego dedit ſe ſilentio? plus defixis auditis? quare ille attentior lectioni? Cur majorem taciturnitatem exhibet, & diſciplinam? Ego qui in actu ſæculi, in cupiditatis parte, in ordine dignitatis, nulli velim deterior inveniri, cur minor in ſpe ſalutis appareo?* Et paulò poſt exponit, quandonam ſit tempus laxandi frænum linguæ, & rumpendi ſilentium, ſcilicet quando Deo perſolvendæ ſunt laudes, pro quibus templa conſecrata eſſe noſcuntur: *Grave autem in utroque temporis, & infidelitatis eſt vitium, ſtantes in loco ſancto, & ante præſentiam Majeſtatis, aut non reſpondere cum Pſalmus canitur, aut cum lectio auribus ingeritur, non tacere, duplicem noverimus eſſe culpam, ſi convenientibus nobis ad famulatum divinæ Confeſſionis, & laudis, unum idemque oris noſtri miniſterium, nunc gloriæ claudatur, nunc referetur injuria.* S. Baſilius ſeveriſſimum illis comminatur ſupplicium, qui tempore quo Deo debitas perſolvere laudes deberent, vanis confabulationibus ſuis ſanctam Dei prophanant Eccleſiam: *Vide*, inquit, *ne cum hinc emigratis, loco mercedis recipiendæ pro divinis laudibus, una cum iis, qui nomen Dei execrantur, & blaſphemis vocibus inceſſunt, condemneris.*

Eug. 11. Oct. Confabulantes in Eccleſiis Deus graviter punit.

S. Anſelm in Matth. ibid.

S. Eucher. Hom. 1. in Dedic. Eccl.

Laxanda eſt lingua in Dei laudem.

S. Baſil. ib.

7 Sanctus Apoſtolus ad Epheſios ſcribens, optimè nos docet, quo fine à nobis ſit adeunda Eccleſia, dicit enim: *Ipſi gloria in Eccleſia, & in Christo Jeſu, in omnes generationes ſæculi ſæculorum, Amen.* Ubi D. Chryſoſtomus ait: *Gloria ejus in Eccleſia rectè dixit*, quia in Eccleſia hoc ſolùm nobis faciendum incumbit, ut ſcilicet gloriam referamus Deo, ejuſque laudes annuntiemus; Unde Pſalmiſta ait: *In templo ejus omnes dicent gloriam*, dum enim oratio vocalis fit in Eccleſia, nemini tacere licet. Et ideò quia Sion locus erat, in quo ſituatum erat templum, David ait: *Te decet hymnus Deus in Sion.* S. Bernardinus ad deferendam Eccleſiis debitam reverentiam, hoc præcipuè motivum adducit, dicens: *Honoranda ſunt Dei templa, quia in eis omnia officia celebrantur, quæ quidem omnia officia ſunt Angelorum, ſicut cantare, prædicare, legere, orare, & Dominum laudare, quaſi quælibet Eccleſia ſit parvulus Paradiſus.* Et quidem licèt ſanctus Joannes de Paradiſo Cœleſti dicat: *Factum eſt ſilentium in Cœlo*, hoc tamen minime intelligendum eſt, quoad laudem, & gloriam, quæ in Cœlis ſupremæ illi Majeſtati defertur, utpotè quam Cœleſtes Spiritus *inceſſabili voce proclamant: Sanctus, Sanctus.* Inter Gallicanæ Eccleſiæ decreta Epiſtola quædam allegatur Theodulphi Epiſcopi, in qua dicitur: *Non debetis ad Eccleſiam ob aliam cauſam convenire, niſi ad laudem Domini, & ejus ſervitium faciendum. Diſceptationes vero, & tumultus, & vaniloquia, & cætera actiones ab eodem ſancto loco penitus prohibenda ſunt. Ubi enim Dei nomen invocatur, Deo ſacrificium offertur, Angelorum frequentia ineſſe non dubitatur; periculoſum eſt tale aliquid dicere, vel agere, quod loco non convenit; ſi enim Dominus illos de templo ejecit, qui victimas quæ ſibi offerebantur, vendebant, & emebant, quanto magis illos iratus inde abjiciet, qui mendaciis, vaniloquiis, riſibus, & hujuſcemodi nugis, locum divino cultui mancipatum fœdant?*

Epheſ. 3. 21. Deus ibi eſt laudandus ut in Cœlo. D. Chryſoſt. Hom. 7. ib.

Pſ. 64. v. 2.

S. Bern. T. 2. ſer. 20. ar. 1. cap. 7.

Apoc. 8. v. 1.

In decret. Eccl. Gallic. c. 50.

8 Sanctus Carolus Borromæus in Epiſtola quadam Paſtorali, inter alia monita populo ſuo Mediolanenſi, quoad ſacrorum locorum cultum, & devotionem tradita, inquit: *Ipſæ quoque fidelium ſepulturæ, & monumenta, quæ ſunt in Eccleſiis, noſtri nos finis memores eſſe, in timore Dei vivere, & converſari, ac demum pro defunctis ibi ſepultis Deum orare continuò monent.* Qua igitur fronte Chriſtianus ſe tot voces, & monita non audiviſſe, ad ſui excuſationem afferre poterit? Quam partem in ſacerdotum ſacrificiis, & orationibus merebitur is, qui miniſterii ſui ſanctitatem, & dignitatem parum admodum agnovit? Quomodò orationum aliorum fidelium particeps fieri merebitur, qui & pro ſemetipſo orare negligit, aliorumque orationes interturbare contendit?

Act. Eccl. Mediol. p. 5. pag. 1048. Eccleſiæ nos monent finis noſtri.

9 Conſilium Pariſienſe ex Origenis authoritate ſta-

-ſcri-

Conc. Pariſ. ſub Greg. IV. c. 12. In templis ad Divina attēdendum.

ſcribit: *Origenes quoque ubi de velamine Moyſis ſcribit, ita dicit: Dicendum nobis eſt prius, quis ſit homo averſus à Domino, ut ſcire poſſimus, quis ſit converſus. Omnis, qui cum recitantur verba legis, communibus fabulis occupatur, averſus eſt: Omnis, qui cum legitur Moyſes, de negotiis ſæculi, de pecunia, de lucris ſollicitudinem gerit, averſus eſt: Omnis qui poſſeſſionum curis ſtringitur, & divitiarum cupiditate diſtenditur, & mundi honoribus ſtudet, averſus eſt. Quid ergo eſt converti? ſi his omnibus terga vertitis, & ſtudio, & mentis ſollicitudine verbo Dei operam detis, & in lege ejus die ac nocte meditemini.*

Gen. 22. 5. Ante fores Eccleſiæ terrena relinquenda.

10 Abraham montem, in quo ea juſſu Domini Iſaacum Deo ſacrificaturus erat, conſcenſurus, præcepit ſervis ſuis, ut in pede montis ſubſiſtentes, ultra non progrederentur, hiſque eos allocutus eſt verbis: *Expectate hic cum aſino*, in quo eodem monte poſtea in multorum progreſſu ſæculorum ædificatum eſt templum; Fuitque hoc ipſum cunctis fidelibus, quorum magnus hic Patriarcha pater futurus erat, egregium documentum, quo monentur, ut quotieſcumque ſacrificii offerendi cauſa Eccleſias adeunt, omnes à ſe cogitationes terrenas abigant, propriique corporis jumento illiuſque miniſtris, id eſt ſenſibus, ut foris maneant præcipiant, eò uſque expectent, donec oratione terminata domum redeant. Adverſus illos autem, qui contrarium faciunt, S. Baſilius ita ſcribit:

S. Baſil. ib.

Homines miſerabiles relictis ædibus ſuis ad templum concurrunt, quaſi emolumenti quidquam inde laturi, cum tamen nec accommodent aures verbis Dei, nec ſuæ intelligant conditionem naturæ, nec peccato quopiam præoccupati, mœrore afficiuntur, ac ne tum quidem contriſtantur, cum ad memoriam quæ admiſerunt, recurrunt.

S. Auguſt. de Civ. Dei, l. 5. cap. 18. Modus quo nos in templis præſentare debemus.

11 S. Auguſtinus de Idololatra quodam inſigne facinus refert, quod meritò confundere debet omnes illos, qui ad Eccleſiam accedentes, de nulla re minus cogitant, quàm de fine propter quem ad eam ſe transferre debent: Dicit igitur: *Marcus Pulvillus dedicans ædem Jovis, Junonis, Minervæ, falsò ſibi ab invidis morte filii nunciata, ut illo nuntio perturbatus abſcederet, ita contempſit, ut eum etiam projici inſepultum juberet.*

Exod. 28. v. 4. & ſeq.

In Exodo ornatus ſacerdotis diſtinctè præſcribitur, ita tamen ut dum cuilibet parti corporis de veſte particulari proſpiceretur, ſolus ejus pes nudus remanſerit. Qua de re S. Gregorius Nyſſenus ita ſcribit: *Neque enim Moyſes cum juſſu divino liberaſſet pedes à mortuo pellium indumento, quando terram aſcendit ſanctam, narratur rursùs pedes induiſſe calceis, neque quando veſtem ſacerdotalem congruenter figuræ quæ oſtenſa fuit in monte, affabrè eſt fabricatus, auri, & purpuræ, & byſſi, & Hyacinthi, & Cocci in textura contemperatis ſplendoribus, ut refulgeret pulchritudo commixta ex omnibus, nullum ornamentum fabricatus eſt pedibus.* Quam figuram demum ad noſtrum propoſitum declarat, quia per pedes, inquit, denotantur affectus, qui dum ſanctuarium ingredimur, mundi eſſe debent, rebuſque terrenis minimè immerſi. *Sed ſacerdotalis pedis erat ornamentum eſſe nudum, & liberum ab omni indumento, oportetq; ſacerdotem ſemper ingredi ſuper terram ſanctam, ſuper quam non eſt fas ingredi cum pellibus mortuis.*

In Decret. Eccl. Gallic. ex ſyn. ſen. 1524. c. 4.

In Synodo quadam quæ Gallicanæ Eccleſiæ decretis inſerta habetur, legimus ſequentia: *Cum Eccleſiam, quæ domus Dei eſt, deceat ſanctitudo, nihil in ea niſi ſanctum, & cultui divino conveniens fiat, agatur, aut attentetur. Nullus in eo, maximè dum ſacra aguntur, deambulet, vagetur, aut diſcurrat.* Regius quoque Propheta David modum nos docet, quo nos in templo præſentare debemus:

Pſ. 5. v. 8.

Introibo, inquit, *in domum tuam, adorabo ad templum ſanctum tuum in timore tuo; Introibo in domum tuam in holocauſtis, reddam tibi vota mea, quæ diſtinxerunt labia mea; introibimus in tabernaculum ejus, adorabimus in loco ubi ſteterunt pedes ejus.*

Pſal. 65. v. 13. Pſal. 131. v. 7. Act. Eccl. Mediol. med. p. 7. pag. 484.

S. Carolus Borromæus, in capite, cujus hic eſt titulus: *Peccata ſtudio concionatoris tollenda*, inquit: *Immodeſtus, ac parum pius quorumdam acceſſus ad Eccleſias, quò omnis religioſa pietatis concurſus eſſe debet ad uberiorem gratiam promerendam. Impura in illis, aut in earum atriis, & Cœmeteriis converſatio, ac nequaquam cum pietatis Chriſtianæ rationibus conveniens.* In decreto quodam, quod eſt 23. in ordine Concilii ſecundi Provincialis Mediolan. dicitur:

Conc. 2. Prov. Decreto 23.

Quæ verò à Lugdunenſi Concilio, olim à Gregorio X. & nuper à ſummo Pontifice Pio V. ad tollenda in ipſis Eccleſiis colloquia, congreſſus, deambulationes, & ad earum cultum ſancita ſunt, in iis præſtandis Epiſcopus omnem vel maximam diligentiam adhibeat.

DISCURSUS XVIII.

ARGUMENTUM.

Ex ritibus antiquis, quibus tabernaculum ingreſſuri priùs ſe lavare debebant, facilè eſt colligere puritatem, & munditiem conſcientiæ, cum qua ſacra templa ingredi, & in iis converſari debemus.

THEMA.

Facies & labrum æneum cum baſi ſua ad lavandum, poneſque illud inter tabernaculum teſtimonii, & altare. Exod. 30. v. 18.

Templa ingredi poſſumus conſcētiis mūdatis. v. 19.

1 INter alios ritus, quos Deus Moyſi in ordine ad tabernaculum præcepiſſe legitur, unus fuit, ut lavacrum æneum altari vicinum erigeret, quod aqua ſemper plenum eſſet, in quo Aaron, & filii ejus, priuſquam locum Deo dedicatum ingrederentur, manus pedeſque ſuos abluerent: *Miſſa aqua lavabunt in ea Aaron, & filii ejus manus ſuas ac pedes, quando ingreſſuri ſunt tabernaculum, & quando acceſſuri ſunt ad altare, ut offerant in eo thymiama Domino, ne fortè moriantur.* Oblatio autem quæ ibi fieri debebat, non erat alia, quàm odorum, incenſi, & aromatum. *Omnia* igitur *in figura contingebant.* Nam ut Oleaſter ait: *Adumbrat locus iſte examen, quod quiſque facere tenetur, cùm ingreditur domum Dei, ut non niſi lotus ingrediatur, ſed timendum valdè eſt, ut Auguſtinus notavit, ne maculas à corpore extergas, & laves, non autem à mente. Mirum valdè eſt, quod non audeas illotis manibus, aut ore Eccleſiam intrare, audeas verò illota mente, & plenus perjuriis, & adulteriis, & id genus aliis peccatis, Eccleſiam introire. Si macula in corpore, aut in veſte apparet, non audes intrare, ſi verò ſordida mens, & conſcientia, nihil times. Specula mandat Dominus poni juxta fontem aquæ; ſpecula verò tua, mandata ſunt Dei. Tunc, ait juſtus, non confundar, cùm perſpexero in omnibus mandatis tuis.*

Oleaſter ib.

Auguſt.

Pſ. 118. v. 6.

Ann. Baron. an. 57. n. 106. Cur aquæ benedictæ ad fores Eccleſiæ ponatur.

2 Cardinalis Baronius, in Annalibus Eccleſiaſticis benè notat, quòd in Eccleſiis noſtris in locum hujus vaſis ænei introductus mos ille fuerit, ante Eccleſiam, aut in veſtibulo illius exponendi vas aliquod continens aquam ſanctam, & benedictam, in qua Chriſtiani olim, priuſquam Eccleſiam ingrederentur, faciem lavabant, & manus. Hoc fine in portico Eccleſiæ Vaticanæ fons ille eleganter exornatus ſerviebat, de quo S. Paulinus in Epiſtola 3. ſcribit; Qui ritus ſuam ab Hebræis originem ſumpſit, qui priuſquam orarent, manus ſuas lavare conſueverant. Quæ cæremonia apud ipſos quoque gentiles uſitata erat, qui priuſquam in templa Deorum ſuorum pedem inferrent, ſæpiùs ſe lavabant, quippè ut Baronius ait, homo ex inſtinctu naturali, Deo nonniſi purus, & mundus appropinquare audet. Antiquis quoque Chriſtianis in more poſitum erat, ut faciei, manuumque lotionem orationi faciendæ præmitterent, ad quem morem S. Paulus alludere videtur, dum ait: *Volo viros orare in omni loco levantes puras manus.* Clemens quoque Lib. 8. Conſtit. c. 38. Chriſtianos non niſi lotos orare ſolitos fuiſſe tradit. Unde citatus ab eodem Baron. Tertull. De orat. c. 11. dicit: *Quæ ratio eſt, manibus quidem ablutis, ſpiritu verò ſordente orationem obire?* Porrò Sacerdotes antiqui manibus ſuis aliud nihil contrectabant, præterquam oves, agnos, vitulos, boves, aliaque animalia ſimilia, & tamen Deus lotionem iſtam tanta cum ſollicitudine ab iis requirebat.

Paulinus Ep. 3.

1. Tim. 2. 8. Clem. l. 8 Conſtit. c. 38.

Tertull. De orat. cap. 11.

Eccl. 5. v. 1. Chaldæus. Magna cum reverentia ingredi debemus tēpla.

3 Optimè igitur, valdèque ſalubriter Eccleſiaſtes nos monet dicens: *Cuſtodi pedem tuum ingrediens domum Dei*; Chaldæus legit: *Tu fili hominis cuſtodi pedes tuos, in tempore, quo ieris in domum ſanctuarii ad orandum, ne venies eo plenus ante Dominum, quoad convertaris, & eſto admovens aurem tuam ad excipiendam doctrinam legis.* S. Gregorius Thaumaturgus, & Olympiodorus inquiunt: *Quod ſi de corporali pede dictum intelligas, cuſtodi, inquit, totum corpus tuum (à parte enim totum ſignificavit) ne inſtrumentis eiſdem, quibus templum Dei frequentas, theatrales adito ludos, & obſcœna ſpectacula;* Dæmon enim nobis in Eccleſia exiſtentibus, objecta in theatris viſa in memoriam revocat, ut dum in iis nobis complacemus, ab oratione, animique recollectione inde facilè divertamur. Idem verò Thaumaturgus ſubjungit dicens: *Pro-*

S. Gregor. Thaumat. & Olympiodorus.

ſecto qui impollute pede ſubeunt Eccleſiam Dei, debent ab impiis locis, & prophanis ſe penitus, ut Deo contrariis, continere. S. Hieronymus à Gloſſa ordinaria citatus ait: *Præcepta vita dat, & non vult offendere euntes ad Eccleſiam, non enim ingredi in domum Dei, ſed ſine offenſione ingredi laudis eſt.* Dionyſius Carthuſianus præcitata Eccleſiaſtis verba, de reverentia, & intentionis puritate, quacum frequentanda ſunt loca ſacra, intelligit; unde dicit: *Id eſt, cum reverentia, & humilitate vade, & intra in templum ſive Eccleſiam, & recta intentione, vanum refrænando affectum, ne ſacra loca inhonores, & Deum in locis ſua honorificentia deputatis offendas, ſicut multi ingrediuntur indevotè, irreverenter, ſuperbè, vana, & ſuperba affectione, cupientes hominibus complacere, quibus Amos cap. 6. ait: Optimates, Capita populorum, ingredientes pompaticè domum Iſrael. Et Sophonias ex ore Dei ait: Viſitabo ſuper omnem, qui arroganter ingreditur ſuper limen.* Salonius & Veraneus hunc textum exponentes ita ſcribunt: *Quid eſt, quod ait: Cuſtodi pedem tuum ingrediens domum Dei? numquid ab offenſione lapidum monet cuſtodire pedem, quando ingredimur domum Dei, id eſt, Eccleſiam? Quamvis ſemper honeſtè, & cum timore ac ſilentio debeamus ingredi domum Dei, tamen non pedem corporis docet cuſtodiendum, ſed pedem animæ, id eſt, greſſum mentis, ut in conſpectu Dei mundas preces effundamus; Et eſt ſenſus: Quando ingrederis domum Dei, id eſt, Eccleſiam, cuſtodi pedem tuum, id eſt greſſum mentis tuæ, ne offendas in malis cogitationibus, ut oratio tua pura dirigatur ad Deum.* Interlinearis eamdem huic textui adhibet interpretationem; Dicit enim: *Magnum eſt Eccleſiam intrare, ſed ſine offenſione pedum, affectuum.* Similiter Hugo Cardinalis ait: *Cuſtodi pedem tuum, id eſt affectum tuum;* unde hæc verba: *Cuſtodi pedem tuum, qui in domum Dei ingrederis,* hunc ſenſum habent: Purifica, & munda affectus, cogitationes, & deſideria tua, quia *Domum tuam Domine decet ſanctitudo;* atque ob hoc myſterium Sacerdotes priuſquam templum ingrederentur, ex præcepto Dei manus ſuas lavare debebant.

S. Hieron. in Gloſſ. — Dion. Carthuſ. — Amos 6. v. 1. — Soph. 1. v. 9. Salonius, & Veraneus in biblioth. SS. PP. — Mundas offerre preces. — Gloſſ. interlin. — Hugo Card.

4 In libro Joſue dicitur: *Solve calceamentum de pedibus tuis, locus enim, in quo ſtas, ſanctus eſt,* quod idem antea Moyſi quoque dictum fuerat; Qua de re Abulenſis ita ſcribit: *Eum fuiſſe antiquiorem morem, ut ſacra loca non intrarent calceatis pedibus, atque Judæos id obſervaſſe poſt illam admonitionem factam Moyſi.* Alii hæc verba Eccleſiaſtis ita explicant: *Ingreſſurus Domum Dei vide diligenter, quid faciendum ſit tibi, & ſcito illum proximè tibi adeſſe, & audire cuncta.* Unde Pſalmiſta, poſtquam Deum his verbis interrogaſſet: *Domine, quis habitabit in tabernaculo tuo, aut quis requieſcet in monte ſancto tuo?* Mox reſpondet; *Qui ingreditur ſine macula, innocens manibus, & mundo corde.* S. Epiphanius quamdam refert ſerpentis proprietatem, quæ propoſito noſtro aptè, & opportunè deſervit: *Serpens,* inquit, *cum venerit ad bibendum aquam, priuſquam bibat, extra fontem evomit venenum ſuum, & poſtea bibit, ita & nos, quando ad altare Dei communicaturi accedimus, ſeponamus venenum peſſimum.* Imò non ſolùm tunc omnes cogitationes, & affectus prophani deponendi ſunt, obliterandaque odia, ceſſandum à carnalitate, & ludis, & ab omni eo, quod menti nævum, unde Deo diſplicere poſſit, valet aſpergere, quando communicare debemus, verùm etiam quotieſcumque in Domo Dei cum Deo converſamur.

Joſue 5. v. 16. Abulenſ. ibi. Vi-oſa deponere. — Pſ. 14. v. 1. — S. Epiphan. Hær. 37.

5 Porrò uti in diſcurſibus præcedentibus inſinuavimus, Cœnaculum Sioniticum, in quo Chriſtus ſanctiſſimum altaris ſacramentum inſtituit, in quo Apoſtolos Sacerdotes ordinavit, & in quo primi fideles orationis cauſa unanimiter congregati degebant, quodque in Pentecoſte unctione Spiritus Sancti fuit conſecratum, prima dici poteſt totius Chriſtianiſmi Eccleſia, ac proindè ad propoſitum noſtrum obſervandum, cum qua conditione Salvator unà cum diſcipulis, & Apoſtolis ejus illuc ingreſſi fuerint: *Occurret vobis homo, lagenam aquæ bajulans, ſequimini eum.* Quodnam vero aliud in hac aqua latet myſterium, præterquam illud, de quo hactenus locuti ſumus, ſcilicet quòd priuſquam loca ſacra ingrediamur, lotionem, id eſt, puritatem, munditiem, & nitorem bonæ conſcientiæ præmittere debeamus, ſicut enim *ſanctificavit tabernaculum ſuum Altiſſimus,* ita quoque nos priuſquam illud ingrediamur, ab omnibus nos animæ ſpurcitiebus abluere, & emundare debemus, ſicque pretioſa virtutum veſte induti illuc ingredi; unde Pſalmiſta dicit: *Quàm dilecta tabernacula tua, Domine virtutum,* ſcil. Domum Dei, & ornatum virtutum ſimul inter ſe unit, & conjungit. Et quidem ſi totum hunc Pſalmum legeritis, utique invenietis, cum quanta innocentia in templo coram Deo nos præſentare debeamus: *Beatus vir, cujus eſt auxilium abs te, aſcenſiones in corde ſuo diſpoſuit, in valle lachrymarum, in loco, quem poſuit,* Et ſubdit: *Etenim benedictionem dabit legiſlator, ibunt de virtute in virtutem, videtur Deus Deorum in Sion.* Ecce quàm verum ſit, quòd ad hoc ut quis in domo Dei cum fructu converſetur, ex mente Davidis, virtutes requirantur, necnon ſtudium perfectionis, progreſſus item in ſpiritu, & devotione. Audiamus quid S. Auguſtinus hac de re ad noſtram inſtructionem ſcribat: *Qui ad iſtud altare,* inquit, *caſto corde, & mundo corpore cum munda, & ſecura conſcientia venit, ad illud altare, quod in cœlis eſt, felici tranſmigratione perveniet.* S. Eucherius in quadam Homilia, cujus titulus eſt: *Oportet ſemper orare, & numquam deficere,* ad ſuperius inſinuatam ſerpentis proprietatem alludere velle videtur; Dicit enim: *Intraturus ædes ſacras, foris primum depone graves curarum catenas, & abſoluto corde, abſolvendus ingredere.*

Ablata conſcientia ingredi. — Marc. 14. 13. — Pſ. 45. 5. — Pſ. 83. 1. — S. Aug. ſer. 252. de temp. — S. Eucher. Hom. oportet ſemper orare &c.

6 Enimvero quia omnis Chriſti actio noſtra eſt inſtructio, ideò Chriſtus, qui incarnata eſt Patris Sapientia, in templo, niſi præmiſſa Circumciſione, præſentari noluit; nam ut Beda ſuper illa verba: *Poſtquam impleti ſunt dies purgationis Mariæ,* ait: *Decretum quidem legis erat, parvulum poſt trigeſimum tertium Circumciſionis diem ad templum Domini deferri, myſticè inſinuans, neminem niſi circumciſum vitiis, Dominicis dignum eſſe conſpectibus.* Qualis autem hæc circumciſio myſtica, vel lotio eſſe debeat, Clemens Alex. his verbis nos docet, dum ait: *In Eccleſiam venire oportet viros, & mulieres honeſtè indutos, non ſimulato inceſſu, ſilentium amplectentes, charitatem non fictam habentes, caſtos corpore, caſtos corde, ad Deum rogandum aptos.* Infelicem illum hominum velim, ut in memoriam vobis revocetis, qui ſine ullo prævio proceſſu, aut examine irremiſſibiliter condemnatus fuit: *Ligatis manibus, & pedibus projicite eum in tenebras exteriores, ibi erit fletus, & ſtridor dentium.* Quodnam obſecro vir ille commiſit delictum, ob quod tam rigoroſo ſubjacere debuit ſupplicio? Nullum profectò ab ipſo tam enormis commiſſum eſſe delictum, præterquam quòd ex objecto illi improperio nobis conſtat, ſcilicet: *Quomodo huc intraſti non habens veſtem nuptialem?* In quibus verbis D. Chryſoſtomus verbum illud, *intraſti,* ſpecialiter conſiderat; *Non enim dixit: Quomodo hic diſcubuiſti, ſed cur intraſti?* Neque enim ſufficeret aliqua animæ munditiæs eum ſolùm ob finem requiritur, ut menſæ panis Euchariſtici accumbat, verùm etiam ut domum Dei, in qua Divina Majeſtas cultu latreutico excolitur, ingrediatur; ac proindè David dicebat: *Ego autem in multitudine miſericordiæ tuæ introibo in domum tuam, adorabo in templum ſanctum tuum in timore,* id eſt, ut Cajet. inquit, *in multitudine gratiæ tuæ,* quaſi diceret vellet: Ad hoc ut quis in Eccleſiam dignè ingrediatur, expedit, ut ad obtinendum in eam aditum convenientem, veſtem habeat nuptialem, vel ſaltem, ut de illa habenda ſollicitus ſit; ſecùs enim ſi immundi, & gratia ejus indigni in ejus conſpectu compareamus, Deus adverſum nos graviter exaſperabitur. Ipſemet quoque filius prodigus paternam domum ingreſſurus, novis veſtibus, & ſtola prima indui debuit: *Cito proferte ſtolam primam, & induite illum:* quantò igitur magis cuilibet Chriſtiano homini neceſſarium erit, ut domum Dei ingreſſurus ſollicitus ſit de comparanda veſte non corporali, & pretioſa, ſe eleganti animæ veſte, id eſt, pura, & munda conſcientia? Quando S. Spiridion viliter veſte quadam pellicea, & paſtorali indutus in antecamera Imperatoris comparuit, validam ſibi impactam alapam accepit, eò quòd tam miſerè, & malè veſtitus eò ingredi præſumpſiſſet, licèt in hoc graviter hallucinati fuerint, diſcernere, aut agnoſcere non valentes pretioſiſſima ſanctarum virtutum indumenta, quibus magna illa, & generoſa anima ſplendidè amicta erat. Sed eheu! quot hodie ſunt Chriſtiani, qui hodie in Eccleſiis comparent, exteriùs quidem eleganter, & ſuperbè veſtiti, cùm tamen interius turpes, fœdi, immundi, & abominabiles ſint coram oculis

Circumciſio vitiis. — V. Beda in c. 2. Luc. — Myſterium declaratur. Clemens Alex. l. 3. Pædag. c. 11. — Matt. 22. 13. — D. Chr. h. 4. ad Epheſ. — Pſ. 5. 8. — Cajet. — Luc. 15. 22. — S. Spiridion Hiſtoria.

Dei?

Dei? Alia quoque hiſce temporibus quotidie videtur indecentia, dum ſcilicet tum viri, tum vel maximè mulieres, velut aptiſſimum ad illaqueandas, & ad infernum deturbandas animas inſtrumentum, in Eccleſiis comparent, pretioſiori auri, argenti, & gemmarum ornatu exculti, quàm in miniſtrorum Eccleſiaſticorum ornamentis, altaribus, item vaſis ſacris, aut ſuppellectile ſacra conſpici poſſit. Unde ingenioſum fuit illud Caroli V. Imperatoris pronuntiatum, qui Principem quemdam ſplendido, & magnifico in comitatu ad ſe venientem conſpiciens, dicebat: *Profectò hic non tam ut nos videat, quàm ut à nobis videatur, videtur advenire:* Quod ipſum de multis quoque dicere poſſumus, qui ad Eccleſiam accedunt, ut vanitatis propriæ oſtentationem faciant, vel ut videantur, & honorentur, quique non tam veniunt, ut Deum adorent, quàm ut ab aliis adorentur.

In Eccleſiis medicina eſt ſpiritualis. 7 Verum quidem eſt, quòd Deus noſter in ſingulis Eccleſiis lavacra conſtituit, ut in iis animæ mundentur, & tamen majori hominum parti admodum difficile eſt,
Salv. l. 2. de provid. ut in eas purificari ingrediantur, nam ut Salvianus inquit: *Etſi enim peccator non prohibetur ab ingreſſu templi, debet tamen is aliter non intrare, niſi ut mala antiqua defleat.*
D. Chr. h. 7. ad Ephes. D. Chryſoſtom. Homiliam ſeptimam ſuper Epiſtolam ad Epheſios his verbis incipit: *Eis qui ad Medici veniunt officinam, non temerè, & inconſideratè illuc eſt eundum, ſed ut diſcant curare, & adhibere medicamenta; & nos quoque cùm huc acceſſerimus, non hoc oportet temerè facere, & inconſideratè.* Cæterùm ſi ſpiritnales aliquas contraxerimus infirmitates, pro iis in Eccleſiis congruam inveniemus medicinam, & ſalutem: *Salus huic domui facta eſt.*

S. Eucher. ho. Oportet ſemper orare &c. 8 Sanctus Eucherius in Homilia ſuperius citata, cui titulus eſt: *Oportet ſemper orare &c.* Salvatorem noſtrum optimum nobis modum in Euangelio præſcripſiſſe notat, juxta quem in Eccleſia nobis comparendum eſt; Di-
Comparendi in Eccleſia modus præſcribitur. cit enim Sanctus hic Pater: *In Euangelio formam dedit qualiter, & quàm attento animo in Eccleſia ſtare debeamus, Phariſæum, & Publicanum in oratione deſcribens, nam cùm Phariſæi vanitatem expoſuiſſet, adjecit: Publicanus à longè ſtans, non audebat oculos ad cœlum levare, ſed percutiebat pectus ſuum, dicens: Domine propitius eſto mihi peccatori; Non audebat, inquit, per oris timorem, cordis reverentiam demonſtrabat; ceſſabat loquendi muliebris levitas, ridendi puerilis vilitas, circumſpiciendi vulgaris, & inverecunda libertas, ſolum timorem intus incluſerat, foras pulſa ſecuritate, non audebat oculos ad cœlum levare; nec immeritò, duo enim extra ſe pavenda reſpiciens, quæ duo? id eſt, reatum ſuum, & judicem ſuum, dejectis oculis pectus tundebat. Percutiebat, inquit, pectus ſuum; dum pectus percutiebat, latentem intra ſe conſcientiam verberabat, dum à foris pectus percuteret, rixam intus cum peſſimis habitatoribus conferebat, & tandem ipſe ſui cenſor contra amica diu vitia litigabat. Percutiebat pectus ſuum, indignos hoſpites de Templo Dei, dextera, ut ſit dictum proturbante pellebat;* Quibus verbis San-
Adverſus vitia irati ingredi debemus Eccl. ctus hic Præſul innuit, quòd ad Eccleſiam irati, & indignabundi accedere debeamus, verumtamen tali iracundia ſuccenſi, quæ non adverſùs alios proximos noſtros, ſed adverſùs noſmetipſos, & peccata noſtra excandeſcat, utpotè quæ à conſcientia noſtra à nobis eliminanda ſunt, ne per ea loci ſanctitatem prophanemus, quia *Domum*
Et cum timore. *Dei decet ſanctitudo.* Verùm enimverò quam pœnam merebitur is, qui Eccleſiam Dei ingreditur, non tam ut peccatorum ſuorum maculas eluat, & capiet, quàm ut in conſpectu illius, qui *eſt candor lucis æternæ, & ſpeculum ſine macula*, novas peccatorum labes ſibi contrahat?
Cajetanus in Gen. c. 28. Cajetanus verba illa Jacobi Patriarchæ: *Terribilis eſt locus iſte, Domus Dei eſt &c.* conſiderans, inquit: *Timuit divinum judicium, quemadmodum conſuevimus timere noviter præſentes Principi ſapienti, ne aliquid ſibi diſplicens appareat in nobis, ſic enim Jacob timuit, conſiderando ſeipſum relativè ad præſentiam Dei, & frequentiam Angelorum, ne imputarentur ſibi defectus ſui.* Idem quoque timor percellere meritò deberet quemlibet Chriſtianum, quando coram Deo in ejus ſancta domo compareret, nimirum timere deberet, ne Deus in ipſo quodpiam ſibi diſplicens inveniat, ac proindè ad Eccleſiam deberet accedere animo, & propoſito captetsè emendandi quicquid illum valet offendere.

9 Deus apud Ezechielem Sacerdoti præcepit, dicens:
Ezech. 44. 21. *Vinum non bibet omnis Sacerdos, quando ingreſſurus eſt atrium interius.* Ubi S. Hieronymus ait: *Non ſolum in*
S. Hieron. Eccleſias ingrediendi modus præſcribitur. *potione vini, ſed in omnibus rebus oſtenditur ebrietas, ut in amore, & odio, in quibus mens inebriatur, & ſtatum ſuum tenere non poteſt.* Ideòque ſi in Eccleſia Dei dignè converſari velimus, quando in Sanctuarium pedem noſtrum figere volumus, omnis nobis deponenda eſt paſſio, & inordinatus affectus. S. Carolus Borromæus mo-
Act. Eccl. Med. p. 7. pag. 108. dum accedendi ad Eccleſias, & in iis fructuosè converſandi, populo ſuo Mediolanenſi his verbis præſcribit. Ad locum orationis eundo Deum ibi præſentem conſidera, & attende quod facias, & an illud eo modo, quo id facere oporteret, perficias; dum ad Miſſam vel alia divina officia, ad quæ eò acceſſurus es, ſignum campanæ ſonare percipis, eleva mentem tuam conſiderando, quòd eo fine illuc te recipias, ut tuam coram Deo orationem effundas, ut oblationi incruenti Sacrificii corporis, & ſanguinis Chriſti Domini noſtri in remiſſionem peccatorum tuorum aſſiſtas, aut verò ut Deum debitè laudes, ac proindè cum contritione peccatorum tuorum, & devotione congrua illuc te recipias. Cum Eccleſiam ingrediendo aquam accipis benedictam, mentem tuam iterum eleva, fontiſque ſacri Baptiſmatis, ejuſque quod in illius ſuſceptione promiſiſti, vivaciter memor, animam tuam per lachrymas, & penitentiam, necnon firmum à peccatis futuris tibi cavendi propoſitum à peccatis abluere ſatage. Hactenùs Sanctus hic Archiepiſcopus.

Deum offendunt multi in Eccleſiis. Matt. 14. 28. 10 Neſcio an aliquando obſervaveritis, quòd S. Petrus aliquanto ſpatio à Salvatore ſuper mare ambulante remotus, poſtquam magna cùm fiducia dixiſſet: *Jube me ad te venire ſuper aquas*, liquidum illud elementum generoſa fide calcare cœperit, eùmque ad Chriſtum propinquiùs acceſſiſſet, impetuoſum quemdam validumque ventum ſentiens, metu gravi perculſus fuerit, propter quod Chriſtus illum increpavit, dicens: *Modicæ fidei quare dubitaſti?* ubi D. Chryſoſt. ait: *Magna cum fiducia*
D. Chr. h. 51. in Matt. *in aquas deſcendit, ad ventorum autem impetum, animi magnitudinem retinere non potuit, præſertim cùm jam prope Chriſtum eſſet;* maximè autem propoſito noſtro deſerviunt ſequentia ejuſdem ſancti Doctoris verba: *Nihil certè prodeſt, loco juxta Chriſtum eſſe, ſi fide non ſis.* Quid enim prodeſt, ſi domum Dei frequenter viſites, ubi ſacramenta adminiſtrantur, ubi Cœlorum theſauri diſpenſantur, ubi ſignatura eſt gratiæ, ubi Deus ipſe corporaliter præſens aſſiſtit, ſi qui eò accedere debebat ut, bonis hiſce locupletareris, eò te cum intentione Deum per ſcandala, & diſſolutiones injuriis afficiendi, eumque ejus ſanctam prophanandi conferas? Apud Ezechielem
Ezech. 2. 5. templum appellatur *domus exaſperans*; quod tamen huic loco minimè convenire videtur, ſiquidem præterquam quod in eo gratiæ cœleſtes acquirantur, Deus potiùs ibi placatur: at verò Hugo Cardinalis inquit: *Domus exaſ-*
Hu. Car. ib. *perans eſt, quia me, qui ſum mitis, in aſperitatem ſibi convertit, multi enim ibi Deum exaſperant multipliciter;* Et quidem omnibus illis modis, quos ibi enumerat, multi Chriſtiani illum in Eccleſiis verè exaſperant, ſcilicet *Au-*
Pſ. 34. 12. *res à verbis ejus avertendo; ſecundo auditis non obediendo; Tertiò vocanti terga vertendo; Quartò vicem non reddendo. Quintò mala pro bonis retribuendo, juxta illud Pſalm. 34. Retribuebant mihi mala pro bonis.*

DISCURSUS XIX.

ARGUMENTUM.

Eccleſiarum ornatus Deo quidem debitus, & gratus exiſtit, nobiſque conveniens eſt, conjunctus tamen eſſe debet cum innocentia, & probitate fidelium, qui templa viva ſunt Dei.

THEMA.

Domine, dilexi decorem Domus tuæ. Pſ. 25. v. 8.

1 DAvid Regum ſanctiſſimus poſtquam ad Thronum Iſraeliticum evectus fuit, majus gaudium,
David magnam collegit ſummam pro templi fabrica. aut conſolationem numquam habuit, quàm quòd in erigendo in Dei honorem templo, Divini cultus promovendi ampliandique nactus fuiſſet occaſionem, unde nullam ſibi quietem indulgens, in hujus operis executionem unicè, & continuò cogitationibus ſuis defixus permanſit, dicens: *Domine, dilexi decorem do-*
Pſ. 25. 8.

mus tuæ: ſicut juravi Domino, votum vovi Deo Jacob; ſi introiero in tabernaculum domus meæ, ſi aſcendero in lectum ſtrati mei, ſi dedero ſomnum oculis meis, & palpebris meis dormitationem, & requiem temporibus meis, donec inveniam locum Domino, tabernaculum Deo Jacob, quibus verbis quaſi jurabat, numquam ſe quietem aliquam capturum, quouſque Tabernaculum Deo ſe erexiſſet. Porrò apparatus quos in hanc Dei ſedem à ſe quidem conceptam, & effigiatam, à filio autem ſuo demum erectam, & fabricatam congeſſit, adeò copioſi, ac prædivites fuere, ut niſi illos veridicus Spiritus ſancti calamus recenſeret, intellectus humanus illos difficulter credere potuiſſet. Etenim Spiritus ſanctus apparatum hunc ab eo congregatum ad ducenta, & octo millia talenta auri aſcendiſſe manifeſtè aſſerit, id eſt ad millies millia, nec non ad ſeptemdecim millia talenta argenti, quæ ſecundùm meliorem Arithmeticæ computum in pecunias redacta, quo ad auri talenta, plus quàm ſexcentos, & tres milliones auri conſtituebant; argenti verò talenta, ad ducentos, & octo argenti excreſcebant milliones: Ad hæc lapides pretioſi, & inæſtimabiles gemmæ, quæ in fundamentis ſepultæ remanſerunt, fuere innumeræ, ut proindè divitiæ, magnificentia, amplitudo, infinitusque hujus templi valor, molis voluminibus conſtantem mereretur hiſtoriam. Nec mirum, nam ut D. Chryſoſtomus meritò ait: *Dic oro, ſi Rex tibi præcepiſſet Domum extruere, ut illic habitet, nonne omnia feciſſes? Nunc igitur regia eſt Eccleſiæ conſtructio; ne ſumptus ſpectes, ſed fructum computa.* Et quidem quanta cum elegantia, & ornatu Deus totum hoc univerſum, quod nobis in domicilium noſtrum aſſignavit, fabrefecit? *Omnia ſubjeciſti ſub pedibus*; quicquid univerſa natura venuſtatis, elegantiæ, aut pretioſitatis habet, hoc totum Deus in uſum, & commodum noſtrum magnificè contulit; ac proindè cùm Deus in exornanda, & expolienda nobis habitatione noſtra, adeò ſe liberalem, imò prodigum exhibuerit, cur nos ex parte noſtra in exornanda domo divino ejus cultui ſpecialiter dedicata parci, & tenaces ſimus? In magnam fidelium confuſionem experientia teſtatur, quòd nonnumquam ingentes theſauri in chari alicujus Principis, vel Regis recondantur ſepulchrum, in quo aliud nihil quàm putridum, & graveolens cadaver aliquod recluditur: quomodo igitur tabernaculum altaris ſanctiſſimæ Eccleſiæ inops deſeri, & relinqui poterit, ac deforme? Thomas Bozius *de ſignis Eccleſiæ* ſcribens, ſacrorum templorum ſupellectilem ſacram, divitias, & ornatus fusè recenſet: unde quanti majores noſtri Eccleſiarum ornatum æſtimarint, & quàm cum ſollicitè curarint, perſpicuè colligitur.

> 3 Reg. 7. 1 Paral. c. ult.
> 3 Reg. 5. D. Chr. hom. in Act. Ap.
> Deus ornavit ſplendidè certam quare noſtrus templum. Pſ. 8.
> Tho. Bozius de ſign. Eccl. T. 2. l. 30. c. 6.

2 Deus olim populum ſuum per directionem, & magiſterium Moyſis quoad cultum divinum, aliiſque ad illum pertinentibus erudire volens, fabricam Arcæ, tabernaculi, veſtium ſummi ſacerdotis, nec non vaſorum ſacrorum ſupellectilem omni cum magnificentia, & ſplendore perfici, & fieri mandavit, adeò ut quicquid inter metalla, gemmas, phrygii operis veſtes, pretioſius, ac præſtantius reperiri poterat, in prædictorum factoram præſcripſerit, idque ore ſuo proprio, & ex præcepto ſuo immediato. Similiter quando Filius Dei jam incarnatus dilecto diſcipulo ſuo vivam quamdam Eccleſiæ effigiem exhibere voluit, tamdem velut ſponſam quamdam eximiè ornatam, & ad nuptias properantem eidem ob oculos videndam ſtatuit: *Deſcendentem de cœlo à Deo, paratam ſicut ſponſam ornatam viro ſuo:* Salmeron ad ſuadendum omnem poſſibilem Eccleſiæ ornatum, argumentum quoddam adducit adeò efficax, ut ad illud nihil reſponderi queat; Dicit enim: *Si templum olim, in quo oves, & vituli offerebantur, quodque velut macellum, aut laniena quadam erat, ditiſſimum fuit, & vaſis aureis plenum, quale quæſo debet eſſe noſtrum, ubi corpus Chriſti, & ſanguis ejus verus offertur!*

> Offertur in templis noſtris Corpus & Sanguis Chriſti: quæ ergo ornanda.
> Ap. 21. 2. Salm. T. 4. p. 4. Tr. 38.

3 Idem quoque Author locum illum (templum ſcilicet Jeroſolymitanum) cunctis mundi Regibus ſummè venerabilem fuiſſe oſtendit: Etenim Cyrus illud de novo ædificari, & opulentiſſimis donariis locupletari præcepit. Alexander Magnus Jaddo ſummum ſacerdotem cum ingenti pompa magnificè recepit, ipſumque templum cum ingenti honore, & reverentia ingreſſus fuit. Seleucus Rex omnes ſacrificiorum ſumptus ex propriis regiis redditibus expediri præcepit, quod Darius Rex Perſarum ante ipſum quoque feciſſe legitur. Subjungit inſuper idem Author: *Auguſtus Cæſar teſte Philone in legatione ad Cajum, per litteras juſſit, undecumque illuc mitti primitias, inſtituto etiam ibi quotidiano ſacrificio, licèt peregrinarum Cæremoniarum alioqui contemptor, teſte Suetonio in Auguſto.*

> Salm. T. 8. tr. 71. Templum Jeroſol. à Regibus veneratum.

4 In lib. 1. Paralipom. c. 29. nonnulla verba de Salomone leguntur, quæ ſua non carent difficultate: *ſeditque Salomon ſuper ſolium Domini in Rege pro David Patre ſuo.* Quæro etenim cur thronus iſte ſolium DEI appelletur? Dion. Carthuſ. ait: *id eſt, ſuper regalem thronum David patris ſui, qui thronus fuit ſolium Dei, quoniam fuit ſolium Regis fidelis, qui præſidendo, & judicando fuit vicarius Dei, & cultor ipſius.* Ecce tibi rationem cur thronus, in quo Salomon ſedit, ſolium Dei appellatus fuerit, quia ſcilicet per erectionem ſumptuoſiſſimi templi, perque tam abundantem ejuſdem ornatum, & pretioſæ ſupellectilis ingentes divitias, divinum cultum præ cunctis aliis promoverat.

> Salomonis thronus cur ſolium Domini dicatur. 1 Paral. c. 29. Dio. Cart.

5 Enimverò quanti Chriſtus hunc ſacrorum locorum ornatum fecerit, ea ingenti illa ſollicitudine colligi poteſt, quam circa cœnaculum Sioniticum (quod prima totius Chriſtianitatis Eccleſia fuit) opulenter adornandum habuit. Et ideò David prædixerat? *Ex Sion ſpecies decoris ejus*, ex quo enim in eodem cœnaculo primum Miſſæ ſacrificium celebrandum, Apoſtolique in eodem ſacerdotio initiandi, & corpore, & ſanguine Domini paſcendi, & communicandi erant, iis quos ad Paſcha præparandum illuc miſerat, dixit: *demonſtrabit vobis cœnaculum grande, ſtratum, & ibi parate.* E contra verò ſcire nos voluit, quòd hi qui adverſus ſumptus in templorum ſuorum ornatum, & decorem impendendos murmuraturi deinceps eſſent, Judæ futuri ſint imitatores, ſiquidem in ea occaſione, quando Judas de pretioſi illius unguenti effuſione murmuravit, dixit: *Opus bonum operata eſt in me: Amen dico vobis, ubicumque prædicatum fuerit hoc Evangelium in toto mundo, dicetur, quod hæc fecit in memoriam ejus;* Etenim ſacri ornatus nec non ſupellex pretioſa, qua templa exornantur, ad devotionem, venerationem, majoremque frequentiam peculiares ſtimulos addunt, efficiuntque graviorem, quàm in ſacris locis trahimus, moram, & converſationem. Rupertus Abbas Tuitienſis in quodam capite quod inſcribitur *de ornatu altaris, vel templi*, ita ſcribit: *Auro & argento, Lapidibus pretioſis, pro poſſe fidelium, ſingulis in locis ſplendet feſtiva devotio, quæ cum in ſæcularibus ambitionis inſignia ſint, in Eccleſiaſticis, & divinis rebus pietatis officia ſunt, non quia Deum qui Spiritus eſt, plus aurea, quàm lutea, plus gemmata, quàm nuda delectent corpora, ſed quia homines quod diligunt, cum Deo libenter offerunt, dilectione Dei, qua illud à ſe ſeparant, quodquid illud ſit, Deo pretioſam efficiunt.*

> Chriſtus in damnorum Eucharistiæ inſtituit.
> Pſ. 49. 2.
> Marc. 14. 15. Contra ornatum Eccleſiæ murmurantes Judæ ſunt ſimiles.
> Matt. 26. 11.
> Rup. Abb. l. 2. de Div. offic. c. 24.

6 Prætereà cùm Eccleſia, ut jam diximus, parvus quidam cœleſtis Paradiſus ſit, conſequens eſt, ut quantò magis adornatior, & opulentior ſit, tantò majorem præbet talis Eccleſia occaſionem, ut viſa ejus pulchritudine mentem noſtram in ſupernæ Jeroſolymæ pulchritudinem, & divitias defigere valeamus. Præterquam quod conſideratione dignum ſit, quòd ad honorem, & decorem functionum illarum, quæ in Eccleſiis celebrantur, nec non ad dignitatem ſupremæ illius Majeſtatis quæ in iiſdem adoratur, pro dignitate aliquatenus æſtimandam, non parum confert, quòd in illis aliquis appareat ſplendor, & magnificentia. Quotquot igitur contra prædivites Eccleſiarum ornatus murmurant, conſiderent, quanta cùm promptitudine populus Iſraeliticus ad fabricam tabernaculi, in quo revera nihil aliud veneratione dignum, præter lignum quoddam ex quo arca fabricata erat, continebatur, quicquid rei pretioſioris poſſidebant obtulerint; adeò enim liberaliter pretioſa quæque in hanc fabricam contribuebant, ut opus fuerit præconis voce, qua vetabatur, ne ullus in hanc rem quicquam ampliùs conferret, eò quòd hactenus allata neceſſitatem longè ſuperarent.

> Eccleſiæ ornatus ad devotionem ſtimulat.
> Prompta oblatio Iſraelit. Exod. 35. 24. Exod. 36. 5.

7 In Eccleſiaſtico multi viri virtute præſtantes miris extolluntur præconiis, & quidem inter alias ipſorum laudes una erat, quòd ſcilicet eſſent *homines pulchritudinis ſtudium habentes.* At verò dicat fortaſſe aliquis, hanc laudem viris virtute præcellentibus omninò indignam eſſe, utpotè talem, in qua mulieres vanitatis cauſa gloriari ſolent. Accedat igitur Rabanus, qui ad propoſitum noſtrum huic objectioni opportunè reſpondet, dicens:

> Eccl. 44. 6.
> Eccleſiæ ornatus Deo gratus.
> Rab. ibi.

Digitized by Google

dicens: *Pulchritudinis ſtudium habentes, ut Moyſes, & Salomon, qui tabernaculum atque templum cum variis vaſis, & utenſilibus Domino ædificaverunt.* Dionyſius Carthuſianus ſimiliter dicit: *Id eſt diligenter intenti circa ornatum cultus divini, & templi decorem.* Legatur, obſecro, Exodi c. 40. ubi dicitur; quòd cùm Tabernaculum cum omnibus ſuis ornamentis abſolutum, & perfectum fuiſſet, *operuit nubes tabernaculum, & gloria Domini implevit illud*, id eſt, ut Pagninus habet: *Tabernaculum Eccleſiæ.* Idem quoque in templo Salomonis contigit; unde Joſeph Hebræus meritò dicit: *Oſtendit DEUS ſe gaviſum in operibus Hebræorum, & non fruſtra laboraſſe eos in pulchritudine ædificii.* Ibidem quoque hæc Moyſis verba leguntur: *Fortitudo mea, & laus mea Dominus, & factus eſt mihi in ſalutem: iſte DEUS meus, & glorificabo eum;* Vatabius legit: *Decorabo eum:* Chaldæus verò vertit: *ædificabo ei ſanctuarium.* Cajetanus autem circa illa verba: *Et glorificabo eum*, dicit; *ſubintelligi poſſe dicunt propoſitionem, & legi: & habitabo cum eo: ſenſus tamen unus eſt, quia idem eſt nos habitare cum Deo, & Deum nobiſcum, non enim aliter inhabitamus ipſum, quàm exiſtentes cum ipſe, mente, votis, affectibus, atque operibus.*

Dio. Carth. — Exod. 40. 32. — Pagninus. — Joſeph. Hebr. l. 3. antiquit. c. 11. Exod. 15. 2. — Vatablus. Chaldæus. — Cajet.

8 Nemo tamen negare poteſt, quin Deus pulchritudinem interiorem, Spiritus ſanctitatem, primo loco à nobis requirat; Deus enim Eccleſiam ſuam ornatam eſſe plurimùm quidem diligit, ita tamen, ut cum hoc ornamento Chriſtianarum virtutum, ſpiritualis vitæ, devotioniſque ornatum ſimul à nobis requirat. Sanctus Eucherius de templo antiquo ita ſcribit: *In templo illo quadratis lapidibus, & politis compaginata, & unita erat junctura parietum, hic in nobis ædificium ſpirituale, concordiæ vinculum, fidei ſacramentum, & charitas connectitur animorum.* Sanctus Auguſtinus in ſermone quodam inquit: *Decorem Domus Dei, & locum tabernaculi claritatis ejus diligimus, & nos ipſi ſumus, quid enim decor eſt Domus Dei, & locus tabernaculi claritatis ejus, niſi templum ejus, de quo Apoſtolus dicit: Templum enim DEI ſanctum eſt, quod eſtis vos; ſicut ergo in fabricis manufactis, cùm eleganter, & magnificè conſtruuntur, corporalis noſter mulcetur aſpectus, ita cum lapides vivi corda fidelium, charitatis vinculo continentur, decor eſt Domus Dei, & locus tabernaculi claritatis ejus.* Profectò longè benigniori oculo reſpicit conſcientiam noſtram mundatam, & purificatam, quàm expolitos in Eccleſia pavimenti lapides; pluſ ei placet, quòd animæ fidelium decoræ ſint ornamento Chriſtianarum virtutum, quàm quòd ſacri Eccleſiæ parietes phrygiatis laquearibus reſplendeant.

Plus Deo placet Animo ornatus. — S. Eucher. hom. de Ded. Eccl. — S. Aug. ſerm. 252. de temp.

9 Regius propheta David ait: *Domum tuam Domine decet ſanctitudo.* Cajetanus ab Hebræo legit: *Domui tuæ congruit ſanctitas, Domine, longitudine dierum, ut intelligas omni tempore ſanctitatem eſſe pulchritudinem Eccleſiæ.* S. Auguſt. inquit: *Qui diligit decorem domus Dei, non eſt dubium, quia Eccleſiam diligit, non in fabrefactis parietibus, & tectis, non in nitore marmorum, & laquearibus aureis ſed in hominibus fidelibus, ſanctis, Deum diligentibus ex toto corde ſuo, & ex tota anima ſua, & ex tota mente ſua, & proximum ſuum ſicut ſeipſum.* Author operis imperfecti ad propoſitum noſtrum appoſitè dicit: *Ecce qui Eccleſias ornant, bonum opus facere videntur, ſed ſiquidem & alias juſtitias Dei cuſtodiant, ſi autem alias juſtitias Dei non ſervant, ſi de bonis eorum pauperes numquam gaudent, ſi aliorum bona faciunt ſua, aut per violentiam, aut per fraudem, quis tam inſenſatus eſt, ut non intelligat, quia non ad gloriam Dei faciunt ædificia illa, ſed propter æſtimationem humanam?*

Pſ. 92. 5. Cajet. — S. Aug. ſer. cit. — Auth. oper. imperf. Hom. 41.

10 In atrio templi Jeroſolymitani ea ſolùm vendebantur, quæ ad cultum, & augmentum honoris divini ſpectabant, id eſt, quæ in ſacrificio offerenda erant, eſtque veriſimile, quòd per hoc tanto magis excreverit, ſacrificiorum numerus, quantò victimæ, & oblationes immolandæ promptius aderant; Et tamen Chriſtus illos vendentes, & ementes ſumma cum ſeveritate caſtigavit; Et ratio fuit, quia ſub divini cultus prætextu, ſuam abſcondebant avaritiam, neque enim tam Dei honorem reſpiciebant, quàm lucrum proprium. Multi ſunt quidem qui templa exornant, & locupletant, ſed non niſi ob mundanos fines, ſcilicet ut poſteris ſui per hoc memoriam ſui relinquant, vel propter magnificentiæ ſuæ faſtum, & pompam, vel ut majorum ſuorum, vel etiam propria facinora heroica in fabricis vel ornamentis illis impreſſa reloquant; adeòque *quæ ſua ſunt quærunt, non quæ Jeſu Chriſti.*

Templa ornari debent non ob mundanos fines.

11 In eadem illa occaſione qua ementes, & vendentes è templo eliminavit, ſimul etiam ficum maledixit, tametſi tempus fructibus producendis congruum præſto nondum eſſet. Venerabilis Beda autem facta hujus explicat myſterium, dum ait: *Per figuram hoc fecit Dominus, hoc idem verò mox apertius oſtendit, ejiciendo improbos è templo, neque enim aliquid peccavit arbor, quod eſuriente Domino poma non habuit, quorum nondum tempus advenerat, ſed peccavere ſacerdotes, qui in domo Dei ſæcularia negotia gerebant, & fructum pietatis quem debuerant, quemque in eis Dominus eſuriebat, ferre ſuperſedebant.* Quot ſunt hiſce temporibus noſtris, qui Eccleſias ſuperbiſſimè exornant, ſolemniaque feſta inſtituunt, ſed non tam ut honorentur ſancti, quàm ut populum ad Eleemoſynarum ſubſidia, & contributiones promptiorem efficiant, ideòque gloriam Dei, & ſanctorum ejus, aut ſalutem animarum minimè attendunt? Idem Author operis imperfecti inquit: *Quomodo fugietis à judicio gehennæ? numquid ſepulchra ſanctorum ædificantes, an potius à malitia corda veſtra mundantes? Numquid ſic judicat Deus, quomodo judicat homo? Homo hominem judicat in opere, Deus autem in corde; quæ eſt autem iſta juſtitia, & ſanctus colere, & contemnere ſanctitatem? primus gradus pietatis eſt, ſanctitatem diligere, deinde ſanctos. Numquid liberabunt vos ſancti, quorum monumenta ornatis? non poſſunt ſancti amici eſſe illorum, quibus Deus eſt inimicus.*

V. Beda l. 3. in c. 11. Marc. Sæcularia negotia in templis fieri non debent. — Auth. imperf. ibid. — NB.

12 Sanctus Auguſtinus in ſermone quodam *de Dedicatione Eccleſiæ*, inquit: *Templum ſanctum eſt, quod eſtis vos, neque enim occupata eſt fides inſpicere quàm pulchra ſunt membra hujus habitationis, ſed de quanta interioris hominis pulchritudine procedant hæc opera dilectionis.* Demum verò pergit oſtendere, quòd ſollicitudo noſtra, tam in exornandis ſacris Eccleſiæ parietibus, quàm in exornandis animabus noſtris ſeſe exercere debeat: *Reſtituat ergo Dominus fidelibus ſuis tam piè, tam hilariter, tam devotè iſta operantibus, ut eos quoque ipſos in ſua fabrica conſtructione componat; quo currunt lapides vivi fide formati, ſpe ſolidati, Charitate compacti, ubi ſapiens ille Architectus Apoſtolos fundamentum poſuit Chriſtum Jeſus; Fundamentum ergo in cordibus veſtris Apoſtolica, & Prophetica monita jacite; humilitatem ſicut pavimentum ſine offenſione proſternite: ſalutarem in corde veſtro doctrinam orationibus, ac ſermonibus tamquam firmis parietibus communite; divinis vos teſtimoniis tamquam luminaribus illuſtrate, infirmos ſicut columnæ ſufferte, inopes ſicut tecta protegite, & vos Dominus in æternum perfectos dedicatoſque poſſidebit.*

S. Aug. ſer. de Dedic. Eccl. Animo ſabrico dedicatur.

13 Sanctus Eucherius differentiam conſiderat, quæ inter antiquum Salomonis templum, & hæc noſtra intercedunt. De illo etenim dicitur: *Deambulabat in templo in porticu; Advertite* inquit, *quia in illius templi exterioribus adhuc deforis deambulabat Chriſtus, nec ſedem ponit, ſed deambulat, nec intus ingreditur, hujus autem interiora perpetuò habitaturus intravit.* Nos quidem interiorem Eccleſiarum ornatum oculis noſtris conſideramus: Deus autem de interiori animarum, & corporum noſtrorum ornamento gaudet, hæc enim ſunt templa, quæ Deus ſe inhabitare profitetur. Unde Sanct. Auguſtin. ait: *Quamvis ſancta ſint templa, quæ videmus de lignis, & lapidibus fabricari, tamen plus apud Deum pretioſa ſunt templa cordis, & corporis noſtri, quia illa ſunt ab homine carnali, iſta ab artifice mundi.*

S. Eucher. Hom. cit. Animæ templum plus à Deo æſtimatur quàm ſacros. — S. Aug. ſer. 255. de tempo.

14 Conſiderabilia ſunt, noſtroque propoſito optimè conveniunt verba illa Sancti Laurentii Juſtiniani, dicentis: *Præparate, inquit Deus per Prophetam, mihi templum, & habitabo in medio veſtri, templum utique non lapidum ſtructura compoſitum, non auro tectum, non gemmis ornatum, ſed virtutibus, ſed morum probitate, ſed ſpirituali exercitatione fabrefactum, de quo Apoſtolus: Templum Dei ſanctum eſt quod eſtis vos.* S. Auguſtinus ſuper illa Pſalmiſtæ verba: *Sanctum eſt templum tuum, mirabile in juſtitia*, ita ſcribit: *Iſta ſunt bona domus illius, non dixit: Templum ſanctum tuum mirabile in columnis, mirabile in marmoribus, mirabile in tectis auratis, ſed mirabile in juſtitia. Habes foris oculos, unde videas marmora, & aurum, intus eſt oculus, unde videatur pulchritudo juſtitiæ.*

S. L. Juſt. de caſto connub. c. 13. Sed juſtitia debet eſſe ornatum. — S. Aug. in Pſ. 64.

15 Ve-

Rup. Abb. l. 1. de Div. offic. c. 25. Cor Deus reſpicit non templi ornatum.

15 Venerab. Rupertus Tuitienſis Abbas circa populum Hebræum è Babylonia redeuntem obſervat, quòd *Reverſus de Babylonia populus, altare tantum fecerat fortuitis (ut ait Hieronymus) & impolitis lapidibus, abſque templo, & putabant minorem eſſe cultu religionis, quia templi ornatus deerat, nec intelligebant, omnipotentem Deum, non aurum, gemmaſque, & hoſtiarum multitudinem quærere, ſed offerentium voluntatem.* In Martyrologio Romano circa diem 29. Septembris ita legitur: *In monte Gargano venerabilis memoria B. Michaelis Archangeli, quando ipſius nomine ibi conſecrata fuit Eccleſia, vili quidem facta ſchemate, ſed cœleſti prædita virtute.*

Martyrol. Rom. 29. Septemb.

Rup. Abb. l. 1. in Jer. c. 2. Cordis munditia delectatur Deus magis quàm parietum decantatis.

16 Idem quoque Tuitienſis Abbas lib. 1. in Jeremiam cap. 2. prolixo quodam diſcurſu denotat adverſus templum Jeroſolymitanum, utpotè quod cum omni ſua magnificentia, divitiarum amplitudine, & infinita, quam penes univerſum mundum habebat, veneratione, poſtquam tanto cum diſpendio, ingentiumque theſaurorum pluſquam regio ſumptu fabricatum fuiſſet, impedire nequivit, quin illud DEUS per manum exercitus Babylonici accenderetur, & penitus conflagraret: *Erudiendus namque erat mundus,* inquit Venerabilis hic Abbas, *eatenus juvenis, & luxurioſus, ne putaret quod habitator Cœlorum Deus auro templi manufacti, vel civitatum opibus delectetur, & non potiùs hominum fide, & bonis operibus, quibus intus in anima templum illi præparatur, quo ſolo delectetur, ubi adoretur, in quo videri præſens agnoſci dignetur, ſine quo fruſtra foris lampadibus, vel auro templi manufacti requiratur.* Idem quoque alibi iterum repetit, dum eadem facilitate, quâ tres pueros à fornace Babylonica ardentiſſima, ſine ulla vel minimi capilli læſione liberavit, templum quoque ſuum è flammis Babylonicis eximere potuiſſe conſiderat, *ſed,* inquit, *erudiendus erat mundus, ut ſciret, quod Deus excelſus non pulchris lapidibus aureiſve parietibus templi manufacti delectatur, ſed fidei claritate, & mundis cordibus, & ille eſt ei optabilis locus. Nam & quia tabernaculum Moyſes cum authoritate Dei, templum Salomon tanto opere, auro, & gemmis extruxit, atque perornavit, exiſtimare poterant homines cupidi, de Deo malè ſentientes, quod eſſet eorum ſimilis, & de religione juſtitiæ nihil curantes, putarent ſe ſatis honorare Deum muneribus aureis, ſuamque cupiditatem corroborarent, quaſi exemplo Dei. Hanc ſuſpicionem dignè à ſe removere curavit opere perficiendo illud, quod ad Salomonem dixerat 3. Reg. 19. cum ille perfeciſſet ædificium domus Dei: ſi, inquit, averſione averſi fueritis vos, & filii veſtri non ſequentur me, nec cuſtodientes mandata mea, auferam Iſrael de ſuperficie terræ quam dedi eis, & templum quod ſanctificavi nomini meo, projiciam à conſpectu meo.* Unde Deum innocentiam, & ſanctitatem magis, quàm parietum ornamenta, & pretioſæ ſuppellectilis ingentem ſumptum, à nobis requirere perſpicuè nimis deducitur.

Rup. Abb. de vict. Verbi l. 6. c. 25.

TRACTATUS XXI.

DE DETRACTIONE,

Murmuratione, & Maledictione.

DISCURSUS SEXDECIM.

DIſcurſus I. Variæ docentur detractionis definitiones, frequentia, & differentia, per quam diſcrepat à contumelia, & ſuſurratione.

II. Multifariæ ad dextrè detrahendum conſiderantur maledicorum inventiones.

III. Detractio etiam timoratis, & piis familiaris, innatum nobis vitium, & univerſale, in ipſos etiam deſævit ſanctos.

IV. Detractio lædit contereitque charitatem, quæ culpas operit, non publicat.

V. Detractores oderunt Deum, ipſis pejores crucifixoribus Chriſti, cui pariter odio ſunt; omni exuti vivunt pietate, ipſis etiam abominabiles hominibus.

VI. Multiplex ſimilitudo inter ſerpentes, & detractores.

VII. Maledicis multæ competunt proprietates animalium venenatorum, crudelium, deformium, immundorum.

VIII. Multipliciter os detractoris comparatur ſepulchro.

IX. Crimen detractionis aggravant diverſa mala, & damna quæ cauſat.

X. Detractio, diaboli ſarina eſt, à quo originem trahit; maledici ſunt intimi ſollicitatores, & advocati dæmonis, appellandi ſunt diabolici ſacerdotes, & apoſtoli dæmonis.

XI. Supplicia detractorum temporalia, & æterna.

XII. Detractores furibus pejores ſunt, obligari ad reſtitutionem.

XIII. Detractores, nulli majus afferunt damnum, quàm ſibi ipſis.

XIV. Diverſa motiva contra detractionis horrorem.

XV. Qualiter verbis, & ſignis externis detractores arguere oporteat, raraque iis adhibenda eſt fides.

XVI. Novæ adducuntur rationes, cur detractoribus non modò non præbere aures, ſed & contra eos vociferari debeamus, proximique honorem, & famam defendere.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

De variis detractionibus definitionibus, frequentia, & differentia, per quam diſcrepat à contumelia, & ſuſurratione.

THEMA.

Nolite detrahere alterutrum, fratres mei, Jac. 4. v. 11.

1 PRimi fideles mutuo ſe fratrum titulo inſignire conſueverant, ideòque Sanct. Jacobus Apoſtolus Chriſtianos à detractionis vitio avocaturus, *nolite,* inquit, *detrahere alterutrum, fratres mei;* quam doctrinam prima illa ſæcula vivaciter adeò ſolidèque imbiberunt, ut, atteſtantibus eccleſiaſticis annalibus, nullus unquam primorum fidelium, medios inter tot perſecutionum, & falſarum imputationum turbines, repertus fuerit murmuraſſe, aut detraxiſſe, Principibus maximè, & Imperatoribus, quorum tunc temporis tanta deſæviebat impietas; qua de re dum alibi recurret ſermo, ad varias in præſenti ex ſacris Doctoribus delibandas propero detractionis definitiones, & differentias.

Chriſtiani perſecutoribus non detrahebant. Baron. an. 71. n. 4.

2 S. Bonaventura inquit: *ſic definitur detractio; eſt alienæ famæ denigratio.* Cui & illa conſonat S. Thomæ definitio: *Denigratio alienæ famæ per verba; ille detrahit, qui aliquid ſubtrahit, vel diminuit de eo, quod eſt.* Ex articulo ſequenti ait: *Ille, per ſe loquendo, detrahit, qui ad hoc de aliquo obloquitur eo abſente, ut ejus famam denigret.* Richardus à Sancto Victore ſcribit: *Detractio eſt bonæ opinionis attenuatio,* moxque ſubdit: *Detrahere eſt de apertis bonis velle aliquid diminuere, cùm non poſſis penitus evacuare, detrahit enim, qui aliquid inde oblatrando retrahit, unde hominis famam glorioſiſſimam credit.* Poteſt autem variis hoc vitium modis perpetrari, quemadmodum Sanct. Bonaventura, illa ſapientiæ (*a detractione parcite linguæ*) explanans verba, docet, dum inquit: *vel cum occultum bonum negatur, vel cum apertum diminuitur, vel cùm occultum malum propalatur, vel quando apertum ampliùs divulgatur.* Vel prout idem Seraph. Doct. alio in loco aſtruit: *Committitur ſex modis; ſcilicet cum bonum negamus, quod novimus eſſe factum: vel cùm tacemus, ne fiat aliis manifeſtum, vel cùm pervertimus; dicendo, illud mala intentione eſſe factum,*

Detract. definitio.
S. Bon. ad cont. p. 1. ſec. 15.
S. Th. 2. 2. q. 73. a. 1. ibid. a. 2.
Rich. Vict. p. 1. l. 3 de erud. int. h. c. 8.
Sap. 1. 11.
S. Bon. ibi.
S. Bon. in ſoliloq. ib. committitur ſex modis.

item

item malum occultum revelando in caſu non conceſſo; vel augmentando, dicendo, majus eſſe, quàm ſit, vel adinveniendo mendaciter malum, quod factum non fuit. Sanctus Bernardinus poſtquam pluribus vitii hujus oſtendiſſet enormitatem, tamdem ſequenti diſcurſum concludit epilogo: *Ex dictis patet, quod detractio eſt, ſecreta bona occultare, occulta bona denigrare, bona in mala invertere, bonis mala miſcere, occulta mala manifeſtare, audita mala augmentare, atque crimina falſa imponere, quæ ſunt ſeptem draconis, id eſt, detractionis capita, de quibus Joan. ait: habens capita ſeptem.*

S. Ber. t. 2. ſer. 29. a. 2. c. 7.

Apoc. 12. 3.

Corn. à Lap. in Jac. 4. 11. Detractionis varii modi.

3 *Nolite detrahere*. Cornelius à Lapide in horum commentario verborum, varios & ipſe detractionis perhibet modos; primum ſtatuit eſſe, quando quis proximo falſum imputat crimen: 2. dum exceſſus commiſſus nimium aggravatur, atque exaggeratur. 3. dum culpa ſecreta manifeſtatur. 4. dum opus bona intentione impletum, vel ſiniſtræ ſubjicimus interpretationi, vel obiter deprædicamus, vel diminuimus. 5. dum virtus ſubricetur proximi, eo tempore, quo publicanda, & divulganda eſſet; de quo ultimo modo S. Bonaventura tractans, ait: *Ad detractionem proximi ſpectat, bonum proximi tacere, quod quidem mortale eſt, cum videt aliquis, injuſtè famam alterius deperire.* Cujus hanc convincentem ſubdit rationem, ſicuti extremæ proximorum neceſſitati ſubvenire tenemur, ita & à fortiori famam proximi, omni pretioſiorem vita, tutari obſtringimur. *Sicut enim in arcta neceſſitate tenemur proximo in rebus temporalibus providere* (verba ſunt Seraphici Doctoris) *ſic etiam & in neceſſitate famam ejus ſervare.* Quam §. 2. ex Sancto Bernardino de varietate detractionis à ſeptennis draconis capitibus deſumpta in medium adduximus doctrinam, eamdem multo ante tempore apud Belluacenſem repetio exaratam, dum ait; ſeptem ſunt detractionis ſpecies, *prima occulta mala publicare. 2. audita mala cum augmento proferre. 3. eſt crimina falſa imponere. 4. eſt bona occulta negare. 5. manifeſta bona vituperare, vel ex malitia reticere. 6. bona in malum convertere. 7. bona immiſcere malis, vel mala ſua alienis addere.* Simulque eodem in loco idem advertit auctor, omnem eum detrahere, qui de abſente loquitur cum intentione diminuendi famam ejus, ſiquidem actio à fine ſpecificatur; unde vera erat, ſed injuſta illorum, qui Danielem coram rege accuſabant, auſicorum accuſatio; vera erat, quia Daniel contra leges, & pœnas à rege ſtatutas, Deum ſuum adorabat: erat & injuſta, quia ex malo procedebat fine, quia ſcilicet impii Danielem exterminare, & gratia regis exuere moliebantur; unde & juſtiſſima Dei vindicta eoſdem leonibus in prædam dedit. *Ex ramo invidiæ*, inquit S. Bonaventura, *procedit detractionis folium, quo proximi proſperitas impeditur, hoc autem folium principaliter in duo dividitur; quia qui detrahit, aut hoc eſt, ejus bonum diminuendo, aut etiam malum imponendo. Primum folium quatuor folia ſecum habet, ſcilicet bonum proximi tacere, diminuere, pervertere, & negare. Ex ſecundo ramo hæc folia procedunt; malum libenter audire, diſſimulare, confirmare, aggravare, addere, revelare, & imponere.* Sed inquis, veritatem dico de proximo, nihil ei falſi impono. Reſpondeo ego; culpam equidem incurriſti detractionis, quia teſte Doctore Angelico, *aliquis dicitur detrahere, non quia diminuat de veritate, ſed quia diminuat famam ejus*, ſive directè, ſive indirectè; directè quidem, prout jam diximus: *Uno modo, quando falſum imponit alteri; ſecundo modo, quando peccatum adauget ſuis verbis, tertio, quando occultum revelat, quarto, quando id, quod eſt bonum, dicit mala intentione factum.* Indirectè autem, *vel negando bonum alterius, vel malitioſè reticendo, & diminuendo.*

S. Bon. c. 7. in ſpec. an. c. 1.

Tueri proximi famam obligati ſumus.

In ſpec. mor. Vinc. Belu. l. 3. p. 3. d. 3.

Detrac. 7. ſpecies.

Ille detrahit qui etiam vera narrat cum intentione nocendi.

S. Th. 2. 2. q. 73. a. 1. in reſp. ad ult.

4 S. Bonaventura eamdem anathematizans impietatem, qualiter bona proximi fama diminuatur, his oſtendit verbis: *Diminuere bonum alterius eſt, cum aliquis commendationem alterius audire non poteſt, ſed eam diminuit, quod charitati opponitur, & ſi ex ramo invidiæ procedat, mortale eſt.* Ne autem, quando ſine culpa detectus, & exceſſus proximorum propalare liceat, hæreamus ancipites, ſequentem ex eodem auctore deſumptam placet ſubjungere regulam: *Aut dicit neceſſitate compulſus, aut inductus utilitate, aut exagitatus detrahendi libidine.* Tunc, inquit ſanctus, tenemur ad hoc, quando præceptum urget divinum, vel humanum; humanum quidem, quando ſuperior imperat patefacere crimen proximi, divinum verò, dum conſcientia ad ſimilem extimulat propalationem faciendam, ut vel corrigatur, vel emendetur exceſſus; ſervatis nihilominùs ſemper fraternæ correctionis conditionibus. Propter utilitatem poſſet manifeſtari peccatum proximi, dum ipſum panditur ei, qui fructum, non damnum, ſit illaturus prævaricatori: *ſicut quando narrat homini, qui diligit, & qui compatitur, & habet voluntatem corrigendi illum.* Deinde ſanctus ad noſtrum concludens intentum, ait: *Quando verò non conſideratur neceſſitas, nec utilitas, etiamſi ſit veritas, non excuſatur detrahendi libidine, imo peccato detractionis peccat, etiamſi verum dicat*; qui loquendi modus ne quem audienti ſcrupulum injicere poſſit, ſanctus immediatè ſubjungit: *Ne quis mihi dicat; tunc detraho, quando falſa dico, ſi autem vera dico, minimè, nam licet vera loquens maledixeris, & hoc eſt crimen.* Ita Phariſæus detraxit Publicano, non quia falſa de eo effutierit, erat namque publicanus verè talis, erat ex populi de genere illorum, qui apud Hebræos exoſi, atque abominabiles, uſque ad fauces ſorditiei peccatorum immerſi ſqualebant; in quo igitur Phariſæus detraxit publicano? detraxit, quia quæ dixit, cum intentione diffamandi protulit. *Quoniam ipſum Phariſæus vituperavit*, inquit S. Chryſoſtomus, *abiit omnibus amiſſis.*

S. Bon. ib. in ſpec.

Quando proximi defectus ſint propalandi.

S. Bon. in c. 10. Eccleſ.

Chr. t. 1. h. 3. ad pop.

5 *Nolite detrahere*, S. Anſelmus inquit: *Detractio itaque eſt, quotieſcumque quis ea intentione de alio dicit, unde ipſe vel minus amari, ſive minus appretiari poſſit.* Idem quoque auctor aliam his verbis exprimit detractionis ſpeciem: *Detractio eſt, quando quis bona alterius deorſum trahit, id eſt, loquendo humiliat ea, & premit, vel de ipſis bonis aliqua trahit, ut pauciora, ſeu minora, quàm ſunt, oſtendat, ea eſſe.* In quo ultimo caſu, non modo vitii hujus reatum incurrimus, ſed & ſimilem auſcultantes detractionem, ad proximorum, qui in diſcrimine verſantur, honorem, atque exiſtimationem reparandam obligamur, conformiter ad dicta; in cujus aſſerti confirmationem, ad illud oculos mentis noſtræ convertamus, quod in Calvariæ monte duos inter latrones legimus accidiſſe. Teſte S. Luca reprobus duntaxat latro maledixit Chriſto, quod ut ſocius ejus inaudiit, publicè reprehendit errorem, Chriſtique propugnavit innocentiam, dicens: *Nos quidem juſtè, nam digna factis recipimus, hic autem quid mali fecit? neque tu times Deum, qui in eadem damnatione es?* Idem omninò in præſenti nobis aſſerere licet, nimirùm *in eadem damnatione ſunt*, ſcilicet qui detractionibus famam, & honorem alterius diminuit, quique diminuentem audiens, & ipſe malitioſè famam reſarcire negligit. Notate S. Lucæ verba, ait enim *Reſpondens autem alter, increpabat eum, dicens &c.* Ly *reſpondens* relationem habet ad interrogationem à malo latrone ad bonum factam; & nihilominùs evangelium non docet, latronem reprobum alteri, præterquam Chriſto, locutum fuiſſe, cur igitur S. Lucas ait: *Reſpondens?* Voluit, ni fallor, hoc loquendi modo nos edocere Evangeliſta, quòd quando fratres noſtros diffamari audimus, noſtram hanc infamiam reputare, quod ad ſimilia irritati, & provocati, proximorum defenſionem, atque excuſationem in nos ſuſcipere debeamus, proximi cauſam reputantes propriam, præſertim quia *ſumus invicem membra; ſi quid patitur unum membrum, compatiuntur omnia membra, pro invicem ſollicita ſunt membra*, experientia teſte, ſi quando una pars corporis offenditur, reliquæ confeſtim ſubveniunt, defendunt, adjuvantque partes.

S. Anſ. l. de ſimil. c. 149. in 2. Cor. 12.

Proximorum famam tueri obligati ſumus.

Lucæ 23. 40.

1. Cor. 12. 26.

6 Sanctus Thomas de Villanova die quodam in anticamera audientiam præſtolans Caroli V. dum plurimis cinctus aulicis, aliquorum inaudiret murmurationes, zelo zelatus modeſtè ſurrexit, ita affatus circumſtantes: *Vos principes obſecro, ut alia confabulari velitis, aut per vos hinc mihi liceat abire.* Moxque magiſter equitum tam raro virtutis exemplo commotus, ſubjunxiſſe fertur: *Hic verè religioſus eſt, qui ſui ubique ſimilis, virtutem nullo hominum timore audeat profiteri.* Idem auctor de quodam Ordinis fratrum Minorum Religioſo, cui nomen Paſchalis Beylonius, factum exponit verbis ſequentibus, ſummè notandum: *Ne peſtilens detractionis aura, vel abſentium famam, vel audientium conſcientiam afflaret, præſentes illico laude, veluti alexipharmaco, utebatur, neminem vituperari audivit, quem non ipſe laudaret,*

P. Joa. Rho. hiſt. var. vi. l. 4. c. 3. §. 2.

Exempla.

ibid. §. 1.

Digitized by Google

daret, dictitans, hominem omninò nullum adeò perditis moribus inveniri, in quo nihil laudabile ſit. Tradit idem de Franciſco Suarez, quòd dum hic ab Archiepiſcopo Liſbonenſi invitatus ad prandium, quemdam è convivis murmurantem audiret, ſeverum in principio auſterumque monſtraverit vultum; quo non obſtante dum perſiſteret in incepto detractor, ſurrexerit, elataque voce ſic fuerit allocutus præſentes: *Aut iſte præcidendus eſt ſermo, aut bona cum venia hinc ego abeo. Defixit alios in Principis convivio, magnorumque virorum corona, libera privati hominis denunciatio; verum Archiepiſcopus Chriſtiana candidiſſimi, atque ſapientiſſimi ſenis captus libertate, hominemque complexus; macte, inquit, Franciſce, non alium ego amicum pervelim, qui abſentis amici famam adeò liberè tuearis.*

Ibid.

Detractionis inter & contumeliam differentia.

7 Sanct. Thomas vitii hujus definitioni differentiam, quæ ipſum inter, & contumeliam verſatur, aſſignans, ait: *Verbo dupliciter aliquem lædit, uno modo in manifeſto, & hoc fit per contumeliam; alio modo occultè, & hoc fit per detractionem. Ex hoc autem quod aliquis manifeſte contra alium verba profert, videtur eum parvipendere, unde ex hoc ipſo dehonoratur, & ideo contumelia detrimentum affert honori ejus, in quem profertur: ſed qui verba contra aliquem profert in occulto, videtur eum vereri magis, quam parvipendere: unde non directè infert detrimentum honori, ſed famæ; in quantum hujuſmodi verba occultè proferens, quantum in ipſo eſt, eos, qui audiunt, facit malam opinionem habere de eo, contra quem loquitur.*

Bel. lib. diſt. 4.

8 A contumelia ad ſuſurrationem digredi placet, quam inter, & detractionem Belluacenſis hoc ſtatuit diſcrimen: *Suſurro talia verba profert de proximo, quæ poſſint contra ipſum commovere animum audientis*, juxta illud Eccleſiaſtici effatum: *Vir peccator conturbavit amicos, & in medio pacem habentium, ponet inimicitiam.* Suſurro mala de proximo ſeminat, ut inter audientes, & infamatum, zizania diſſenſionum, odiorum, & inimicitiarum fœcundet. *Detractor non intendit dicere de proximo niſi malum, unde ſcilicet poſſit proximus infamari, ſuſurro verò non ſimpliciter intendit malum dicere, ſed quidquid ſit illud, quod poſſit animam unius contra alium perturbare.* Sanctus Anſelmus de eodem duplici hoc diſceptans vitio, ſequentem ſtatuit reſolutionem: *Suſurrones ſunt, qui in auribus alicujus loquuntur malum de alio; detractores autem, qui virtutes ab aliquo ſuis verbis detrahunt, vel minuunt; ſuſurra quippè à ſono locutionis dicitur, quia non in facie alicujus, ſed in aure loquitur ſecretè derogando; detractio autem eſt, aliorum benè geſta opera, vel in malum vitioſè mutare, vel invidendo fallaci fraude diminuere; cùm aut mala dicuntur, quæ bona ſunt; aut parva bona, quæ magna ſunt. Detrahere enim eſt, bona alterius deorſum trahere, id eſt, inclinare, & premere, vel de ipſis bonis aliqua trahere, ut pauciora, ſeu minora, quam ſunt, oſtendantur eſſe. Non appelleris ſuſurro*, admonet Eccleſiaſticus, *& lingua tua ne capiaris, & confundaris*, quibus in verbis ille videtur indigitari detractor, qui clam ſubintrat, qui clandeſtinis aures conſpurcat maledictionibus, & defectuum alienorum recenſitione: unde quidam ſcribit interpres: *Suſurrare eſt furtim, & ſubmiſſa voce loqui.*

Eccl. 28. 15.

S. Anſel. ad Rom. 1. 30.

Modi quibus famam proximi diminuunt.

Eccl. 5. 16.

9 S. Bernardinus diverſos alios breviter inſinuat modos, quibus hoc vitium famam contaminat proximi, ſcilicet *falſa crimina imponendo, & hoc quandoque verbis communibus, quandoque verbis apertis, quandoque deriſionibus, quandoque nocturnis ſibilis, quandoque ſimulatis, atque mutatis vocibus, quandoque nutibus, & ſignis, quandoque libellis famoſis, quandoque cantilenis, quandoque libris, & epiſtolis.*

S. Ber. to. 2. ſer. 29. a. 2 c. 7

DISCURSUS II.

ARGUMENTUM.

De variis ad dextrè detrahendum maledicorum inventionibus.

THEMA.

Os tuum abundavit malitia, & lingua tua concinnabat dolos. Pſ. 49. v. 19.

Pſ. 100. 7.

1. PRopheta regius, qui omnibus ex aula regali proſcriptis maledicis, gloriabatur: *Non habitabit in medio domus meæ, qui loquitur iniqua*; præſentibus verbis in quemdam invehitur detractorem: *Os tuum abundavit malitia.* Hugo Cardinalis, & S. Remigius interpretantur: *abundavit detractione populi.* Quia verò murmuratores plerumque renuunt apparere tales, ideò mox ſubditur: *Lingua tua concinnabat dolos, id eſt, ornatis verbis*, inquit idem ſanctus, *protuliſti dolum erga proximum.* S. Thomas ait: *Ordinabat dolos, ut verba ejus eſſent placentia*, ecce vobis doli concionandi motivum; unde proſequitur Pſalmiſta: *Sedens adversùs fratrem tuum loquebaris.* Maturè idem Angelicus perpendit, fieri quandoque, ut quis ira, aut impatientia prævalente, in verbum aliquod injurioſum prorumpat, *& hoc utcumque tolerabile eſt*, inquit, *ſed quando aliquis quieto corde non provocatus dicit mala, hoc iniquum, & deteſtabile eſt, & ideo dicit, ſedens, id eſt, quietus.* S. Remigius idem interpretans verbum *ſedens*, inquit, *Immoratus eſt in deliberatione illa.* Non rari inveniuntur, quorum in hoc unicè deſudat induſtria, ut actiones cenſurent aliorum, & proximo pro vitibus ſuis detrahant, quorum proindè multiplices praxes in præſenti enucleatiùs pandemus.

Hug. Card. S. Remig. Detractores doloſè agiſ.

S. Th. ibi.

S. Remig.

Compaſſionem ſimulantes.

2 *Lingua tua concinnabat dolos.* Idem Pſalmiſta alio in loco ad præſens intentum ſimilitudinem adducit novaculæ, capillos dextrè abradentis: *Tota die injuſtitiam cogitavit lingua tua, ſicut novacula acuta feciſti dolum.* Notate verbum *cogitavit.* Toto die inveſtigat ſedulus, qualiter famam proximi lædere queat, aſt ſubtiliter, offendere geſtit, ſed innotescere nollet, ſe ſimile quidpiam ex paſſione operari; compaſſionem fingit coram illa, in cujus præſentia murmurare intendit. Ecce vobis aquam tepidam, & ſmegma, quod ad capillos ad dextrè ſuccidendos adhibetur. *Sedens*, inquit Sanctus Auguſtinus, *adverſùs fratrem tuum detrahebas; & ipſum ſedens ad hoc pertinet, quod ſuperius dixit, amplexa eſt, qui enim ſtans, aut tranſiens facit, non cum voluptate facit, qui vero ad hoc ſedet, quantum otium quærit, ut faciat. Sedens adverſus fratrem tuum detrahebas, ipſam detractionem malam diligenter faciebas, volebas ibi occupari.* Et idem Sanctus alio in loco eadem quaſi repetens, ait: *Oſtendere voluit, quod non tranſitoriè detraxerit, nec ei ſurreptum ſit, ut malè de proximo loqueretur, ſedens, id eſt, ex otio, quaſi ad hoc vacans, ut derogaret proximo ſuo.* Sanctus Bernardus aliam quamdam ſubtiliſſimam detractorum methodum indigitare ſatagit, dum ait: *Alii quodam ſimulatæ verecundiæ fuco, conceptam malitiam, quam retinere non poſſunt, adumbrare conantur. Videas præmitti alta ſuſpiria, ſicque quadam cum gravitate, & tarditate, vultu mœſto, demiſſis ſuperciliis, & voce plangenti egredi maledictionem, & quidem tanto perſuaſibiliorem, quanto creditur ab his, qui audiunt, corde invito, & magis condolentis affectu, quam malitioſè proferri. Doleo, inquit, vehementer pro eo, quod diligo eum ſatis, & numquam potui de hac re corrigere eum &c.*

S. Aug. in Pſ.

In append. ad dec. ſer. 13.

S. Ber. ſer. 24 in Cant.

3 *Concinnabat dolos.* Novam detractionis ſpeciem noverunt fabricare illi, qui ut proximo detrahant ſolidiùs, integram priùs narrando ſternere non dubitant virtutum bonorumque operum ejus ſeriem, eo verumtamen fine, ut tamdem epilogum terminent cum uno maledicto, *ſed*, ut eructandum malum tantò profundiorès in corde audientis agat radices. Gygantea ſtatua, quam in ſomnis conſpexit Nabuchodonoſor, caput habebat aureum, pectus argenteum, corpus æneum, crura ferrea, pedes porrò fictiles, quos ut exile contigit ſaxum, attrivit ſubitò, excelſamque molem illam cum univerſis pretioſis adeò ſolidiſque metallis reduxit in pulverem. Ecce vobis vivum detractoris typum, qui proximo detracturus, eum auro coronat charitatis ardentis, argento ſpecialis decorat integritatis, invictæ munit ære conſtantiæ, varias agglomerans virtutes, & præcellentias ejus, cujus famam immolare geſtit; aſt finem noſtis? ut tamdem exili lapide maledicæ linguæ ſuæ ex fragili fictilium pedum baſi aliquem eliciat defectum, aut fragilitatem quampiam occultam; quo ſtante, & obtento, in totam impius deſævit molem, bonum calumniis atterit nomen, omnemque ſanum de proximo abolet conceptum. Exploratores terræ ſanctæ poſt ſuum à legatione reditum, cùm quid egiſſent, quid vidiſſent, relaturi eſſent, primo omnium loco, terræ fertilitatem, atque abundantiam deprædicare cœperunt; nihilominùs ut Iſraelitas ab ulteriori eam invadendi molimine abſtraherent, inque deſperationem adigerent,

Virtutes narrant.

Dan. 2. 32.

ſub

ſubjunxero; habitatores terræ iſtius giganteis eminere ſtaturis, civitates fore inexpugnabiles, tantumque effecere, ut populus uniſono fermè voto reditum in Ægyptum concluſiſſet. Abulenſis in præſenti illam ſingulariter anatomizat ſacræ Scripturæ phraſim, qua dicta deſcribitur hiſtoria, dum dicitur: (Num. 13. 33.) *Detraxerunt terra, quam inſpexerant apud filios Iſrael*; myſterium notate, inquit Abulenſis; (Abul. ib. q. 40.) *Detrahere eſt minuere, cum aliquis partem famæ alterius tollit, ut ſi quis non poſſet totaliter famam alterius elidere, & conetur diminuere eam, dicitur detractor*. Ita exploratores dicti, terræ equidem fœcunditatem, & abundantiam negare non poterant, nihilominùs *alia* ex parte eidem detrahere allaborarunt; eodem prorsùs modo maledici, cùm virtutes, & publica cenſurandorum, bona opera negare non præſumant, hujuſmodi laudant, atque extollunt; aſt fine perverſiſſimo, ſiquidem id totum agunt, ut majorem ſibi apud audientes concilient fidem; unde S. Bernardinus inquit: (S. Ber. t. 2. ſer. 29. a. 2. c. 4.) *Solent venena occultè prædulcia propinari, Sic detractor ut fides ſibi adhibeatur, primo in aliquo commendat eum, cui detrahere cupit*. Et alibi de eadem tractans materia, (To. 1. ſer. 33. a. 2. c. 6.) ſpinæ applicat ſimilitudinem hiſce verbis: *Molliciem habere ſolet ſpina in ortu ſuo, tamen dum creſcit, induratur, & quandoque etiam venenosè pungit. Sic etiam detractor quandoque in principio ungit, ſed demum pungendo, venenum detractionis in audientium mentes infundit*;

(Bilingues mel & fel habent. Prov. 8. 16.) 4 Conſiderabile quoddam hoc loco ſeſe inſinuat Sapientis dictum, dum per os Dei ita fatur: *Per me reges regnant, & legum conditores juſta decernunt, per me principes imperant*: quibus omnibus immediatè permiſerat: *Os bilingue deteſtor*. Quæ obſecro Principes inter, & murmuratricem duplicemve linguam eſt connexio? Facilis eſt reſponſio, inquit Hugo Cardinalis, (Hu. Car. ib.) aulæ namque, & palatia detractionum nidus ſunt, & centrum: *Deteſtatur os bilingue quaſi monſtrum, quid enim monſtruoſius, quàm habere duo ora, vel duas linguas? Tales ſunt duplices, & loquaces, qui partim Judaicè, partim azoticè loquuntur, ut dicitur* (2. Eſd. 13. 24.) *2. Eſdra 13. id eſt, modo ſæculariter, modo ſpiritualiter; modo detrahunt, modo adulantur; venenum ſimul, & mel habentes ſub lingua*, venena melle contegunt.

(Detract. defectus manifeſtant.) 5 *Concinnabant dolos.* Apelles regem Græcorum Antigonum depicturus, vultum ejus propter quaſdam in ipſo prædominantes deformitates legitur operuiſſe: contrarium operantur detractores, qui occultos produnt aliorum defectus, & peccata, propalantque coram univerſo mundo crimen, quod perſona aliqua conſpicua admiſerit in ſecreto, de quorum genio hunc in modum diſſerit Sanctus Bernardinus: (S. Ber. ſer. 29. ib. c. 4.) *Manifeſtant defectum proprium, ut honeſtiùs, & ſecuriùs contra alium obloqui poſſint, & ſic ex nocendi cupiditate ſeipſos diffamare non curant, ut alterius famam denigrent, ac deſcolorare queant*. Si cacabus igni applicatus fuerit, nemo eum ex parte illa, quæ ardori expoſita eſt, apprehendere præſumit, ſed ex altera, quam necdum contigit flamma; hic equidem naturalis eſt curſus, ſed proh dolor! longè diverſa in moralibus viget ratio, dum flammas, & ardores tractare gaudemus criminum defectuumque alienorum, quibus proximus in juvenilis fortè ætatis ardore indulſit; quas imperfectiones adoleſcentiæ alienæ concoxit calor, inſuper & virilis ætatis in pœnitentiæ incendio incineravit fervor, eaſdem intrepidè, & temerariè contingere non dubitamus.

6 *Concinnabant dolos*. Sanctus Bernardin. D. Chryſoſt. (Bona opera interpretantur ſiniſtrè.) inſiſtens veſtigiis, eorum indagat detractorum conditiones, qui bona proximi opera in ſiniſtram partem interpretantur: *De talibus excæcatis Chryſoſtomus ait*, inquit ille, *ſunt quidam homines perverſi ſimiles Phariſæis, qui de omni quod vident, malum judicant. Si quis vacat humilitati, hypocrita eſt; Si recreationi, guloſus; ſi patientiæ, timidus eſt; ſi juſtitiæ, impatiens eſt, ſi ſimplicitati, fatuus eſt; ſi prudentiæ, malitioſus eſt; ſi maturitati, phlegmaticus eſt, ſeu phantaſticus; ſi jucunditati, diſſolutus eſt, ſi ſocietati, ſæcularis &c.* De qua peſſima generatione Eccleſiaſticus tractans, ait: (Eccl. 11. 33.) *Bona in mala convertens inſidiatur; & in electis imponet maculam*. Virtuoſiſſimos perſtiloquit, taxat, opera illa dictitans defectus eſſe, quæ laudem atque imitationem merentur. Verſio Tigurina legit: (Tigur. Lyr. ib.) *Et vitio dat laudabilia*, quæ verba Lyranus de vitio detractionis interpretatur.

(Mat. 4. 2.) 7 Teſte Sancto Matthæo Salvator *cum jejunaſſet quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, poſtea eſuriit; & accedens tentator &c.* (Filii ſunt Diaboli.) Chriſtum convenit Satan non jejunantem, ſed fame laborantem. *O cæcitas diaboli*, exclamat Chryſoſtomus ab Hugone Cardinali citatus, (Chryſ.) *poſt 40. dies ſenſit eſurientem, & 40. diebus jejunantem non intellexit; nam ſicut eſurire hominis eſt, ſic per 40. dies jejunare, & non eſurire, hominis non eſt*. Detractoribus meritò exprobrare poſſumus: *Vos ex patre diabolo eſtis, & deſideria patris veſtri vultis perficere*. (Joa. 8. 44.) Plurimos in hac illave perſona vident actus bonos, ſumma dignos laude; & nihilominùs maledici eos non modò non confitentur, ſed & inſuper obſcurare conantur, dictitantes hujuſmodi actus oriri ex hypocriſi, & fictione. Si proximus diverſis præemineat virtutibus, ſi in ſecreto orationes, jejunia, & ſimilia frequenter, & inſuper vel unico laboret defectu, eoque pertexili; detractor omnes hujuſmodi occulit reticetque auſteritates, leviſſimi dumtaxat memor vitii, in eodem ſolitario, & pœnitente obſervati; aut ſi quomodòlibet operum bonorum mentionem ingerit, eadem ea ſiniſtra, & maligna intentione proceſſiſſe aſtruit: *Bona in mala convertentes inſidiatur*. Jure meritiſſimo filii nuncupantur diaboli, & huic etenim in prima ejus condemnatione, dum in ſerpentem ſe tranſmutarat, dictum fuit. *Inſidiaberis calcaneo ejus*. (Gen. 3. 15.) Quapropter etiam idem malignorum invidorumque hominum genus Propheta regius indigitaſſe videtur, dum ait: *Ipſi calcaneum meum obſervabant*. (Pſ. 55. 7.) Cur, obſecro, impii hanc ſpecialiter corporis partem obſervaſſe deſcribuntur? rationem mihi aſſignaſſe videtur Job, dum ait: *Tu quidem greſſus meos dinumeraſti*. (Job 14. 16.) Indagant detractores quoſcumque paſſus, & greſſus noſtros, ut cenſurent, arguant, obmurmurent; *Calcaneus eſt inferior pars corporis*, inquit Belluacenſis, (Vincent. Bell. in ſpec. mor. c. 3. l. 3. diſt. 5.) *& quæ ſæpius eſt in luto; & detractores non digniora, non meritorum, & operum ſanctorum laudes conſiderant, ſed infirmiora, & quæ defectuoſa videntur in homine, ut mordeant ad modum ſerpentis, cui dictum eſt, in inſidiaberis calcaneo ejus*.

8 *Concinnabant dolos*. Sanctus Bernardinus novam pandens detractorum malitiam, inquit: (S. Ber. t. 1. ſer. 23. a. 2. c. 2.) *Secunda detractio venenoſa replicatoria nuncupatur, hæc illorum eſt, qui ne os in detractione effrænent, aliquo rubore, vel rationabili cauſa detinentur; ſed mox ut alii detrahere cœperint, ipſi quoque diabolici &c.* quorum fictiones S. Bernardus his adumbravit verbis: *Doleo, inquit, vehementer pro eo, quod diligo eum ſatis; mihi quidem beat compertum fuerat de illo iſtud, ſed per me numquam innotuiſſet, at quoniam per alterum patefacta res eſt, veritatem negare non poſſum, dolens dico, revera ita eſt*. (S. Ber. ſer. 24. in cant. Detract. ſub alia inventione tu[illegible] incogn. Pſ. 100.) Quando verò virtutis tanta eſt evidentia, ut negari non poſſit, ad aliud confugiunt medium, dicente eodem ſancto: *Si pauper es, detractor ſtatim te vilem, & abjectum prædicat; ſi dives, ambitioſum, avarum, & cupidum. Si affabilis, diſſolutum; ſi prædicator vel doctor, humani honoris, & favoris quæſitorem; ſi tacens, inutilem; ſi jejunus, hypocritam; ſi comedens, voracem*. Contra quos proindè meritò debacchatur S. Bernardinus, dum exclamat; (S. Ber. t. 3. ſer. 34. a. 2. c. 2. Sap. 1. 11.) *Hoc nequam hominum genus auget culpam, minuit gloriam, dubia in deteriorem partem convertit, nulli parcit, errat in profundum, peccat in Deum, atque cuncta bona opera depravat*. O horrendam malitiam! *Dubia in deteriorem partem convertit*.

9 Sollicitè Sanctus Spiritus contra hoc nos vitium præmunire geſtit, dum ait: *Cuſtodite vos à murmuratione, & à detractione parcite linguæ, quoniam ſermo obſcurus in vacuum non ibit*; (Item alia.) Arabicus legit: *Non juſtificabitur*. Vatablus: *Sermo clandeſtinus non abibit impunè*. (Hu. Card. ib.) Hugo Cardinalis vertit: *Obſcurus, id eſt, dubius, vel æquivocus, quo ſæpe utuntur detractores*. Ecce novam maledicorum aſtutiam, geſtibus, deriſionibus, motibus, ſimilibuſque aliis ſignis (omnibus tamen ſignificativis) proximo detrahere. E. G. eſt, qui optima intentione de bonæ vitæ optimarumque qualitatum perſona laudabiliter diſcurrit, maledicus ergo, aut ridet, aut caput movet, aut aliud quodcumque edit ſignum, quo denotet, ſibi longe conſtare diverſa à narratis; præmittit quandoque etiam detractioni aliqua excuſationis verba, quibus perſona diffamanda purgetur, ſe eidem compati aſtruunt; ſed hoc ipſum, ut optimè advertit Belluacenſis, eſt venenum occulere in veneno: (Belluac.) *Similis eſt Antigono, de quo dicit Ægeſyppus in primo de cladibus Judæorum, quod aures avunculi ſui Hircani dentibus corroſit, ne ſacerdotio fungeretur; & medicum ei miſit ſub ſpecie pietatis, qui in ejus auribus vulne-*

Digitized by Google

vulneratis venenum pro medicamento prodítiosè infudit. Sic detractor proditor dicit ſe compati eis, quibus in auribus venenum detractionis infundit, cujus lingua plena eſt veneno mortifero.

2. Reg. 10. 4.

10 *Concinnabat dolos.* Legatorum regia David veſtimenta novimus ab ingratis probrosè, atque ignominiosè ſuccisa fuiſſe, *medio uſque ad nates.* Hæc ipſa eſt plurimorum maledicorum proprietas, ſodalibus pannos amputant, uſque ad medietatem; aliquas de iis recenſent virtutes, & merita, ſed & vitium inſuper enarrant, quod ſe ſolo ipſos diffamare poteſt, quemadmodum unica atramenti ſtilla in limpidæ aquæ cyathum immiſſa, totam destruit claritatem, ita vel unicum peccatum occultum, de exemplari quadam perſona relatum, ſufficiens eſt ad denigrandam illius nominis, & famæ integritatem. *Tales perverſores per Ammon figurantur*, inquit S. Bernardinus, *qui nanciis David barbas dimidias raſit, atque illorum veſtes detruncavit uſque ad nates; David enim nanciis, id eſt, quibuslibet viris juſtis, dimidiam barbam radit detractor, vel potius eradicat, ut verius loquar, dum virilitatis medietatem, id eſt, intentionis rectitudinem, detrahendo pervertit, cum dicit, bonum mala intentione factum; veſtes quoque detruncat uſque ad nates, cum in eis detegit, ſi quid fuerit pudibundum.*

Unicum ſufficit vitium ad denigrandam famam alienam.

S. Bern.

11 David equidem in ſpelunca Odolla inimico ſuo Sauli pepercit, limbum nihilominùs veſtis ejus ſuccidit, de quo facto poſtmodum ingemiſcens, *percuſſit cor ſuum, eò quòd abſcidiſſet oram chlamydis.* Cur indoluit, obſecro? *omnia in figura contingebant.* Deſignabat David detractorem, qui proximo furtivè amputat veſtimenta; id eſt, murmuratione ſecat leviter, exilem narrando proximi defectum, quod ſufficit, ut proximus boni nominis denudetur honeſtate. *Quid per Saul, niſi rectores*, inquit S. Gregorius, *quid per David niſi ſubditi ſignificantur? O quàm in hoc ſimiles David; qui ſi verentur mittere manum in Chriſtum Domini, nec volunt occidere, libenter tamen oram chlamydis præcidunt; hoc eſt, honoris veſtem ſi non lacerant, diminuunt.*

Vulgaris narrant defectu ut ſe famam minuunt. 1. Reg. 24. 6.

DISCURSUS III.

ARGUMENTUM.

De detractionis univerſalitate, familiaritate, & contagione.

THEMA.

Videntes autem diſcipuli indignati ſunt, dicentes; ut quid perditio hæc? potuit enim iſtud venundari multo, & dari pauperibus. Math. 26. verſ. 8.

Detractio communis eſt virorum. Joan. 8. 46.

1 **T**Anta Salvatoris erat ſanctitas, ut veraciter aſſeruerit: *Quis ex vobis arguet me de peccato?* & nihilominùs Apoſtoli ſuum quodammodò objurgaturi magiſtrum, in præſentem non erubuere prorumpere murmurationem: *Ut quid perditio hæc?* quod factum malignitatem detegit detractionis, à qua via ullus vivit exemptus, quæ ſuum virus in ipſos etiam exerit ſanctiſſimos, & perfectiores inficit animas, idque indeſinenter, nulla loci, temporis aut conditionis perſonarum habita ratione. Prima ita, atque infallibilis veritas ſuis quidem proteſtabatur diſcipulis: *Opus bonum operata eſt in me.* Magdalenæ factum, & obſequium laudabat, nihilominùs Apoſtoli, Evangelio teſte, *indignati ſunt, dicentes; ut quid perditio hæc?* Propoſitionem autem veriſſimam Sancti Chryſoſtomi: *Ad condemnandum cæteros omne vita noſtra tempus abſumimus, à quo vitio neque ſæculi hominem, neque monachum ullum facilè invenias liberum.* Sanctus Thomas illam ſapientis (*cum detractoribus ne commiſcearis*) ponderans admonitionem, inquit: *Hoc ſpecialiter vitio periclitatur totum genus humanum.* Sanctus quoque Auguſtinus, qui totum vitæ ſuæ curſum ab hacce peſte protexit immunem, eidem ſubſcribit ſententiæ, inquiens: *Maxima pars generis humani, indiſcreto judicio ad reprehendendum prompta, & parata eſſe probatur, cum tamen non ita ſe velit ab aliis judicari, quomodo vult alios judicare; propter hoc ſcriptura divina admonet, dicens; priuſquam interroges, ne vituperes quemquam.* Sanctus Laurentius Juſtinianus eadem peſſima zizania eradicare ſollicitus, inquit: *Grande profectò malum eſt, proximorum oblocutio, perniciosum, atque commune.* Sanctus Hieronymus, qui in vita ſua maledicorum maledictionum quaſi ſcopus fuit, ſcribere non dubitat: *Tanta hujus maledi libido mentes hominum invaſit, ut etiam, qui procul ab aliis vitiis receſſerunt, in iſtud tamen quaſi in extremum diaboli laqueum incidant.* Pauloque ante docuerat, pauciſſimos ab hoc vitio vivere exemptos, inquiens: *Rarum invenies, qui irreprehenſibilem vitam ſuam exhibere velit, ut is non reprehendat alienam.* Hancque ob cauſam Sanctus Chryſoſtomus eos, qui corpus mortificationis, & pœnitentiæ fræno torquentes, liberas linguæ in murmurationem laxant habenas, acerbè perſtringit, inquiens: *Quæ utilitas, cum avibus quidem, & piſcibus abſtineamus, fratres vero comedamus, & mordeamus? Detrahens, fraternas carnes comedit, proximi carnem momordit.* Jejunabant, pane hordeaceo veſcebantur, famebant Apoſtoli, & nihilominùs *indignati ſunt, dicentes &c. Conſuevit ſanè hoc vitium*, inquit Sanctus Juſtinianus, *etiam vigere in bonis, atque ſub zeli ſpecie jugiter captivare improvidos.* Imò teſte Salmerone, *adeo frequens eſt hoc vitium etiam apud pios, & religioſos, ut nomen quinti elementi, ſine quo vivi non poteſt, apud quoſdam obtinuerit.*

Chr. c. 1. h. 3. ad pop.

NB.

S. Juſt. 16.

Salm. t. 16. diſp. 5.

Chr. t. 5. de comp. cord. l. 1. an. med. S. Th. 2. 2. q. 73. ar. 2.

S. Aug. ſer. 102. de temp.

S. L. Juſt. de vit. ſol. c. 4.

S. Hier. ad Cel. ep. 14.

2 Ipſa experientia magiſtra, vitium hoc nullo conſtringitur repagulo, omnes perrumpit aggeres, liberè vagatur loca per omnia, nullus ipſum erubeſcit, quia vel zeli, vel alieni exempli defenditur prætextu; *naturale ſiquidem eſt*, inquit Sanctus Anſelmus, *ut, ſicut id, quod a nullis fieri audio, facere formido, ſic etiam, quod a pluribus, vel a paucis fieri percipio, faciliùs præſumo; & quo plures eamdem feciſſe cognovero, eo minùs eam facere dubito.* Maledici latrantibus aſſimilantur canibus, de quibus accommodè Seneca moralis ad noſtrum diſcurrit intentum, inquiens: *Quibuſdam canibus ſic innatum eſt, ut non pro feritate, ſed pro conſuetudine latrent.* Idem de maxima murmuratorum parte aſtruere licet, habitum induerunt detractionum, ita ut quodammodò abſtinere nequeant, murmurantes quandoque potiùs ex conſuetudine, quam ex malitia.

Detract. in conſuetudinem venit.

S. Anſel. l. de ſim. c. 149.

Sen. de ſomn. loco.

3 Pſalmiſta poſtquam detractores ſepulchro aſſimilaſſet, inquiens, *Sepulchrum patens eſt guttur eorum, linguis ſuis doloſe agebant, quorum os amaritudine, & maledictione plenum eſt*, immediatè ſubdit: *Qui devorant plebem meam, ſicut eſcam panis.* Quæ, obſecro, ſimilitudo eſt inter eum, qui aliis maledicit, & *panem comedit?* Detractores, & murmuratores hoc ſe impinguant veneno, inſtar ciconiarum, quæ viperis nutriuntur; tamque ipſis commune, & familiare eſt murmurare, quam cuicumque homini manducare panem; nullus eſt cibus quotidiano familiarior pane, ad omnes epulas adhiberi ſolito, ita nec quidquam communius detractione: quicumque alii cibi, etiam ſapidiſſimi ſecundum ſe, tandem aliquando nauſeam creant, numquam panis, quia juxta communem medicinæ aphoriſmum, *omnis nauſeatio mala, panis autem peſſima*, ita quocumque alio paulisper deficiente vitio, ſolus murmurationis pruritus pertinax perſiſtit uſque ad tumulum, multi in ætate maturiori jocis, conviviis, ſenſualitatibus renunciant, ſed non murmurationibus: *Sepulchrum patens eſt guttur eorum;* murmuratio individua eſt uſque ad ſepulchrum comes, quam ob cauſam à Sancto Jacobo dictum eſſe arbitror: *Lingua conſtituitur in membris noſtris, quæ maculat totum corpus, & inflammat rotam nativitatis noſtræ.* Reliqua vitia unam dumtaxat inflammant humanæ vitæ partem; v. gr. caro florentiores juventutis annos, mundus virilitatem, quæ honores, dignitates, aliaque temporalia bona aucupatur; avaritiam ſenilis plerumque ſectatur ætas: ſed murmuratio, & detractio originem ducit ab unguiculis, ſemperque accreſcit per totum vitæ noſtræ curſum: *Inflammat rotam nativitatis noſtræ;* qui enim huic deditus eſt vitio, omni tempore, loco, & ætate labitur: *Detrahendi libido terminum non habet, numquam ſaturatur*, inquit Salvianus; illis forſitan conformiter Eccleſiaſtici verbis: *A facie verbi parturit fatuus, tamquam gemitus partus infantis; Sagitta infixa femori canis, ſic verbum in corde ſtulti.* Quæ ſimilitudo immenſum exprimit multorum pruritum, qui identidem, quæ de proximo mala inaudierunt, referre geſtiunt. Mulier prægnans gravibus oppreſſa doloribus contorquetur, uſque dum pariat; canis ſagittam circumferens in latere, inquietus volvitur, donec eam excutiat; maledici pariter inquietudini ſubjacent, donec coram hominibus ejuſdem generis, ſuæ evomant detractionis virus; occaſionem, & ſodalitium indagant,

Pſ. 13. 4. Quotidianus eſt panis.

Manet uſque ad mortem.

Jacob. 3. 6.

Salv. l. 3. de gub.

Eccl. 19. 11. Similitudo.

cii.

circumeunt, inquietantur, cruciantur, uſque dum in lucem ediderint peſſimum diffamationis partum.

Detractores irretionabiliaſ ſe ſe ſit.

3 Poſt Sancti Spiritus adventum, audientes, videntesque Scribæ Phariſæi, & reliqui omnes nimia Apoſtolorum prodigia, & miracula, aliqui eos ebrios eſſe affirmarunt: *Alii autem irridentes dicebant, quia muſto pleni ſunt iſti*. Notate circumſtantias; non modò malevoli ſobrios, & abſtinentes infamant Apoſtolos, ſed & inſuper eos ludunt, & irrident, quos Oecumenius non idiotas, ſed intelligentes fuiſſe auctumat, inquiens: *Erant autem & nonnulli eorum, qui intelligebant, abjectiores fortaſſis, quod irridentes ea, quæ fiebant, ebrietatis eſſe dicerent*. Si ignorantes fuiſſent, nulla ſubeſſet ratio hujuſmodi loquendi modum, ut quis admiraretur; ſed intelligentes, ſed ſcientes, Spiritum Sanctum loqui in Apoſtolis, & per Apoſtolos, detrahere non verecundantur. Nihil tamen horum obſtupeſco ego, quoniam qua malignitate miraculis detrahebant Chriſti, dicentes: *In Beelzebub Principe dæmoniorum ejicit dæmonia, potator vini, &c.* Cùm eadem & Chriſti vituperabant ſequaces: *Niſi enim intelligerent rem ipſam, nequaquam ad ebrietatem calumniantes referrent. Verùm dices, ſi ipſos loquentes intelligebant, quomodo irridere audebant? Sed malitia, quæ ex nimia pravitate eſt, à nulla alio, quàm à pravitate procedit, ut quoquo modo inveniat, quo bonum præſens obturbet, ac repellat. Quale etiam erat, quod Chriſto miracula edente, non poterant quidem ambigere certa vim, & efficaciam ſignorum, ſed inſanientes, rem Beelzebub aſcribebant*. Noverant utique, vindemiæ non eſſe tempus, & conſequenter nec muſtum reperiri; nihilominùs maledicentiæ prurités tam profundas in malignorum cordibus gerebat radices, ut nullam veritatis, aut veriſimilitudinis rationem haberent: *Improbitas ad unum quærit*, inquit Oecomenius, *ut quoquo modo aliquid dicat, non ut rationabile quippiam dicat*.

Act. 2. 13.

Oecum. ib.

Apoc. 12. 3. Draconibus ſimiles.

4 Sanctus Joannes in Apocalypſi draconem à ſe viſum atteſtatur, inquiens: *Et ecce draco magnus, rufus, habens capita ſeptem, & cornua decem, & in capitibus ejus diademata ſeptem; & cauda ejus trahebat tertiam partem ſtellarum cœli, & miſit eas in terram*. Per hunc draconem, juxta primi diſcurſus noſtri, & Sancti Bernardini ſenſum, detractio intelligitur. Draco ſolo perimit flatu, & pariter & detractor ſola maledici oris apertione, ſpiritualem quandoque & corporalem cauſat mortem. Rufus erat Draco, ita & maledicus ab iraſcibili, & vindicativo ſuo abripitur appetitu. Septem capita varias denotant detractionum ſpecies, ſeptem diademata univerſale in omnes populos regnum, & dominium; cauda ſua ſtellas firmamenti in terram dejicit, dum perfectiſſimis etiam inſidiatur, & infeſtat; prout in ipſo Dei filio veraciter novimus contigiſſe, dum ejus ſequacium *quidam dicebant, quia bonus eſt; alii dicebant: non*. Item in Davide, quando lamentabatur: *Poſuerunt in cœlo os ſuum, iniquitatem in excelſo locuti ſunt*. Ubi per cœlos etiam Apoſtoli intelligi poſſunt, juxta illud ejuſdem vatis aſſertum: *Cœli enarrant gloriam Dei*. Apoſtoli itaque vitam ducebant irreprehenſibilem, quibus cùm quid objicerent impii, non invenirent, audita in quam tandem devoluti ſunt calumniam: *Quare diſcipuli tui tranſgrediuntur traditiones ſeniorum? non enim lavant manus ſuas, cùm panem manducant*. Malitioſi iſti uno, eodemque tempore duos moliebantur infligere ictus, *quoniam*, verba ſunt S. Paſchaſii, *quidquid in diſcipulos reprehenditur, in calumniam magiſtri inſidiosè ab ipſis, qui ab Jeroſolymis advenerant Scribæ, & Phariſæi refertur*.

Perfectiſſimis inſidiantur.

Joan. 7. 12.

Pſ. 72. 9.

Pſ. 18. 1. Chriſto Apoſtolus.

Joan. Bapt.

Luc. 7. 33.

5 Sanctus Lucas quoque peſſimam eorum detractorum, quibus eadem de veritate, & falſitate eſt ratio, deſcribens indolem, ait: *Venit Joannes Baptiſta, neque manducans panem, neque bibens vinum, & dicitis: dæmonium habet. Venit filius hominis, manducans & bibens; & dicitis: ecce homo devorator, & bibens vinum, amicus publicanorum, & peccatorum*. De ſuis quondam perſecutoribus conquerens David, inquiebat: *Tota die exprobrabant mihi inimici mei*. Quod creditis hujuſcemodi extitiſſe murmurationis motivum? forſitan adulterium cum Bethſabæa, homicidium Uriæ, numerationem populi? Nequaquam: *quia cinerem tamquam panem manducabam, & potum meum cum fletu miſcebam*. Quia purpuram cùm cilicio, & ſceptrum cùm diſcipli-

Pſ. 101. 9. David quoque conqueritur.

na commutaram, ideò omnes mihi improperabant, inſultabantque adverſarii mei. Hanc uxor propria, regina Michol in Davidem, dum in proceſſione ante arcam ſaltaret honoris intuitu, contorſit ſagittam: *Quaſi nudetur unus de ſcurris*. Neque enim ipſis parcitur conſanguineis: *Sedens adverſus fratrem tuum loquebaris*; quæ verba S. Thomas ſequenti doctiſſima illuſtrans gloſſa, ait: *Ex perſona ejus, contra quem loquitur, aggravatur peccatum, quia ſi loqueretur contra iniquum, ſecus eſſet; ſed dicit, adverſus fratrem tuum, & adverſus filium matris tuæ ponebas ſcandalum*.

Pſ. 49. 20.

S. Th. ib.

6 Job de ſuis acerbè conqueritur maledictoribus, ſed loquentis, obſecro, phraſim auſcultetis: *Quare perſequimini me ſicut Deus, & carnibus meis ſaturamini?* Deus omninò irreprehenſibilis eſt, & ab omni remotiſſimus culpæ nævo, nullius capax defectus: tales ſeſe reputant, quicumque malum ſpargunt de proximo, qui ſi ſuos penitiùs introſpicerent defectus, non cenſurarent alienos. Sed & addit Propheta, eos alienis ſatiari carnibus; detractori namque proprium eſt, mordacitatis dentibus virtutes lacerare bonorum, perfectiorum opera, & merita devorare, ut ſola appareant oſſa, & ſepulchrum alicujus defectus, & vitii. Elephas, juxta naturalium traditionem, quantùmvis omnia reliqua animalia terreſtria, corporis ſui magnitudine, & mole vincat, nihilominùs tanto cujuſcumque muris percellitur horrore, ut quidquid etiam à mure contactum fuerit, abominetur. Mus detractorem figurat; ille ex putredine naſcitur, viliſſimuſque eſt, hic aliorumque gaudet defectibus, & peccatis; ille noctes dieſque rodit, hic corroſioni reputationis alienæ numquam ſuperſedet.

Non cenſurabunt alienos defectus qui proprios attenderent.

7 Quemcumque virtus, ſanctitas, aut dignitas ſublimavit, diſcrimini ſubjacet detractionis, cujus objectum eſt alienæ proſperitatis invidia; imò quæ juxta S. Thomæ doctrinam, invidiæ filia *nititur qualitercumque minuere gloriam proximi*. Soli cœleſtis gloriæ poſſeſſores omnem ſibi ab hoc vitio ſpondere poſſunt immunitatem. Unde David reliquas inter æternæ beatitudinis felicitates, hanc à maledicis linguis exemptionem annumerare non dubitavit, inquiens: *Beatus vir, qui timet Dominum*; quare beatus? *in memoria æterna erit juſtus, ab auditione mala non timebit*. Quid opinamini, Prophetam hoc loquendi modo inferre voluiſſe? Lyranus noſtro ſuffragaturus intento, Davidem de beato Paradiſi incola locutum fuiſſe ſtatuit, per ly, *auditione mala*, detractionem intelligens. Voluit itaque concludere Pſaltes, dictam à detractione immunitatem, & elongationem beatos ſummè oblectaturam. Quam felicem cœlicolarum ſortem alius fortè etiam indigitabat Propheta, qui dicebat: *A flagello linguæ abſconderis, & non timebis*. Flagellum linguæ, citra controverſiam detractio eſt; ſicut enim flagellum, & virga viliſſimum eſt inſtrumentum, quo mancipia cæduntur, ita & lingua maledica viliſcit, cædit, infamiam affert. Sed eheu! meritò ingemuerim cum Div. Chryſoſtomo: *Haud leve eſt, imo vero magnum, cum poſſe juvante Deo hominem effugere, qui nihil boni unquam loquatur*.

Soli beati immunes à detr. S. Th. 2. 2. q. 73. ar. 3. ad 3.

Lyran. ibi.

Job 5. 21.

Chr. ib. in cat.

8 Tradit Vincentius Belluacenſis, quòd in Carthagine die quodam tribus ſimul prandentibus Epiſcopis cùm multis aliis clericis, nuncius ſupervenerit mortem referens S. Ambroſii: *Cùm quidam Epiſcopus audiens de factis B. Ambroſii, ei detrahere inciperet, quidam retulit ibi de morte D. Presbyteri; dictus autem Epiſcopus hoc audiens, ſimili vulnere percuſſus, & ad lectum deportatus, ipſa nocte diem clauſit extremum*. Ecce vobis ſacrilegam detractionem, quæ in ipſos etiam ſanctos, inque cœlis glorificatus debacchatur, ſed non abſque rigoroſa divinæ juſtitiæ vindicta, ut cœleſte adimpleretur oraculum: *Poſuerunt in cœlum os ſuum, & lingua eorum tranſivit in terra*.

Bello. in ſpec. mor. 2 ſ l. 3. diſt. 3 Supplicium detractoris.

DISCURSUS IV.

ARGUMENTUM.

Detractio lædit, atteritque charitatem, quæ culpas operit, non publicat.

THE-

T H E M A.

Ante omnia autem mutuam in vobiſmetipſis charitatem continuam habentes, quia charitas operit multitudinem peccatorum. 1. Petr. 4. verſ. 4.

Detractor charitatem lædit.

1 SAnctus Petrus à Salvatore in fidelium electus magiſtrum, ſuo functurus officio, eos admonet, ut ante omnia, mutuæ ſeu reciprocæ ſtudeant charitatis virtuti: *Ante omnia autem mutuam in vobiſmetipſis, &c.* Certum autem hujus amoris indicium erit, ſi proximorum peccata, & defectus ſtuduerimus operire, neutiquam revelare, hæc etenim charitatis eſt proprietas: *Quia charitas operit multitudinem peccatorum.* Una circumſtantiarum, quæ detractionis vitium aggravat in infinitum, in eo volvitur cardine, quòd ſcilicet detractor alienos exceſſus, & defectus propalando, atque aggravando, evidenter convincatur valde chariſſi diaſſe, omnium Chriſtianarum virtutum fundamento, quaque deficiente, gratia expirat, & amicitia Dei; ſiquidem juxta Apoſtoli teſtimonium, *detractores Deo odibiles.* Circa quæ verba Doctor Angelicus ſequentem format diſcurſum: *Ne putentur iſta peccata eſſe levia, quia ſolo ore committuntur, ſubdit: Deo odibiles; impugnant enim id maximè, quod Deus in hominibus amat, ſcilicet mutuum amorem. Joann. 15. Hoc eſt præceptum meum, ut diligatis invicem.*

Rom. 1. 30. D. Th. ib.

Joan. 15. 12.

2 Dionyſius Carthuſianus in illius ſcripturæ (*cum detractoribus ne commiſcearis*) textus interpretatione, teſtimonium adducit S. Bernardi, Deo humiliter ſupplicantis: *Non veniat anima mea in conſilio detractorum, quoniam Deus odit eos; nec mirum, quoniam vitium illud charitatem, quæ Deus eſt, acrius perſequi, & impugnare cognoſcitur.* Ingenioſè S. Joannes Climacus ait: *Detractio eſt odii partus, ſubtilis morbus; craſſa tamen, ſed latens, & occulta hirudo, quæ charitatis ſanguinem exhaurit, & abſumit.*

Prov. 24. 21. Dio Cart. ib. Deum perſequitur.

Clim. gr. 10.

3 S. Jacob. Apoſtolus in primorum Chriſtianorum cordibus charitatem radicare geſtiens, ſequenti utitur medio: *Nolite detrahere alterutrum fratres;* quibus verbis, juxta Lyrani ſententiam, Apoſtolus *inducit ad dilectionem proximi, removendo dilectionis impedimenta. Dicit, nolite detrahere, per quod infertur famæ detrimentum, & per hoc innuit oppoſitum, ſcilicet conſervationem bonæ famæ, & ejus augmentum, quod eſt opus dilectionis proximi.* Unde Sanctus Hieronymus hanc quaſi infallibilem ſtatuit regulam, quòd omnis, qui proximorum defectibus recenſendis delectatur, charitatem deſeruerit proximi: *Grande vitium eſt,* inquit, *detrahere fratri, grande ſcelus manifeſtare peccatum fratris. Ego peccator ſum, ille peccator eſt, lætaris tu, an triſtis es? ſi lætaris, ergo in alterius ruina lætus es, ergo in fratris ruina exultas; ruina fratris tui debet eſſe timor tuus, non exultatio tua.* Quid verò, ſi aliorum defectibus non modò audiendis, ſed & ipſis enarrandis oblectemur? *Si triſtis es,* proſequitur S. Hieronymus, *quid circuis, quid aliis narras? ſi triſtis es, triſtitiam tuam Deus videat, non fratrum aures audiant.*

Jac. 4. 11. Charitatem proximi deſtruit.

Lyr. ib.

S. Hier. in Pſ. 119.

4 *Quia charitas operit multitudinem peccatorum. Aliena prorſus à charitate detractio eſt,* inquit Sanctus Laurentius Juſtinianus, *qui proximum ſicut ſeipſum diligit, detrahere neſcit, neque detractoribus libenter præſtat auditum.* Meritò, inquit Dionyſius Carthuſianus, nobis S. Jacobus præcepit: *Nolite detrahere, cum hoc ſit contra charitatem, atque juſtitiam, & ex ſuo genere peccatum valde mortale, multoque gravius furto; peccata namque in proximum tanto ſunt graviora, quanto majus nocumentum inferunt;* cui doctrinæ ſententiam ſubnectit S. Gregorii, dicentis: *Sicut contumelia oritur ex ira, ſic detractio ex odio.* Neſcio, ſi unquam rationem obſervaveritis, quam S. Jacobus, dum detractionem inhibet, aſſignat: *Qui detrahit fratri, aut qui judicat fratrem ſuum, detrahit legi, & judicat legem.* Detractor unicum duntaxat tranſgreditur præceptum, qualiter ergo totius legis evangelicæ aſtruitur prævaricator? Ne fallamini fratres, reſpondet Apoſtolus, quoniam *plenitudo legis eſt dilectio, qui diligit proximum, legem implevit, diliges Dominum Deum tuum, diliges proximum tuum, in his duobus mandatis univerſa lex pendet.* Detractor itaque charitatem conterens, omnium incurrit præceptorum reatum; ſiquidem charitas, & detractio maximam inter ſe dicunt oppoſitionem, atteſtante S. Bernardo in hæc verba: *Omnis qui detrahit, primùm quidem ſeipſum prodit vacuum charitate; deinde quid aliud detrahendo intendit, niſi ut is, cui detrahit, veniat in odium, vel contemptum ipſis, apud quos detrahit? Perimit ergo charitatem in omnibus, qui ſe audiunt, lingua maledica, & quantum in ſe eſt, necat funditus, & extinguit; non ſolùm autem, ſed & in abſentibus univerſis, ad quos volans verbum fortè per eos, qui præſentes ſunt, pervenire contigerit.* Præterquam quòd, prout multiplex edocet praxis, perſona diffamata, detractionem intelligens, mortale ſoleat concipere odium contra detractorem, aut calumniatorem ſuum, injuriam ulciſci, vindictas machinari, amicos, cognatos, ſervos, omneſque alios in ſuum accerſere ſubſidium. *Vides,* inquit S. Bernardus, *quàm facilè, & in brevi, ingentem multitudinem animarum, velociter currens ſermo labe malitiæ hujus inficere poſſit.* Inque alio ſermone, cui titulus, *de triplici cuſtodia manus, linguæ, & cordis,* aſſerit: *Lingua maledica, & illius percutiens conſcientiam, & iſtius vulnerans charitatem, ſecum pariter utrumque peremit.*

Detractio contraria charitati. S. Laur. Juſt. l. de vit. ſol. c. 4.

Jac. 4. 11. Dio. Cart. ib.

Jac. 4. 11. Totâ tranſgreditur legem.

Rom. 13. 10. Matt. 22. 40.

S. Ber. ſer. 24. in Cant.

Ser. de tripl. cuſt.

5 Salvator noſter omnes operationes ſuas ad noſtram ordinans eruditionem, in hac ſingulariſſimè materia nobis notabilium poſt ſe reliquit exemplorum veſtigia, ut diſcamus maxima cum cautela de proximis ſermocinari, & non niſi urgente neceſſitate, eorum peccata manifeſtare. Peccatricem converſurus Samaritanam, omnes ſimul Apoſtolos, licèt unus eorum ſuffeciſſet, in urbem miſit ad victui neceſſaria comparanda, ne coram iis manifeſtare compelleretur mulierculæ flagitia. In horto Gethſemani quid convenientius videri poterat, quàm ut eoſdem Apoſtolos in ſua conſervaſſet ſocietate, non ut ab auxiliatoribus haberet opem, ſed ut imitatoribus patientiæ, benignitatis, fortitudinis, inque tyrannorum perſecutionibus, quibus poſt magiſtri in cœlos aſcenſionem exponendi erant, conſtantiæ præberet exemplum? & nihilominùs ubi vix armata ingrueret cohors, nihil adeò ſibi cordi duxit, quàm ut ei præciperet: *Si me quæritis, ſinite hos abire.* Sciens namque eorum puſillanimitatem, qui *omnes relicto eo fugerunt,* anticipatè ipſorum reputationi, & honori conſulere intendebat. Similem in Joannis Baptiſtæ diſcipulos exercuit charitatis actum: miſerat hos magiſter ſanctus ad Chriſtum, ut in fide Meſſiæ confirmarentur; *Tu es, qui venturus es, an alium expectamus?* Sapientiſſimus magiſter, licèt omnia per Iſaiam prædicta, in divinitatis ſuæ teſtimonium operaretur prodigia, nihilominus hoc ſolummodò iis dedit reſponſum: *Euntes renunciate Joanni, quæ audiſtis, & vidiſtis.* Non quòd Salvator de præcurſoris fide, qui eum vel in utero materno adoraverat, vel minimum dubitaret, ſed ut coram turbis exſiem iſtorum diſcipulorum, de Meſſiæ fide titubantium, fidem occultaret. Itidem Sanct. Joſephus virginem ſponſam ſuam gravidam conſpiciens, neque originem rei geſtæ dignoſcens, tam ab omni ſuſpicione ſiniſtra, quàm à quocunque diffidentiæ verbo in conjugem ſuam immunis, quantum creditis Deo præſtiterit obſequium? adeò cœlum in heroico iſto actu ſibi complacuit, ut Angelum Joſepho deſtinarit, qui ei prægnationis panderet myſterium; unde Sanctus Hieronymus inquit: *Blandientis affectu ei per ſomnium Angelus loquitur, ut juſtitiam ſilentii comprobaret.* Angelus amoroſis verbis hoc gratiſſimum Deo commendavit ſilentium *blandientis affectu;* incomprehenſibile namque amoris, & benevolentiæ divinæ lucrum conciliat alienæ occultatio imperfectionis. Non Sanctæ Annæ, non S. Joachimo Mariæ genitoribus quidquam conqueſtus eſt, ne per umbram quidem ſuas iis imaginationes cogitatuſque revelavit, quia Dei amore flagrabat, qui *operit, &c.*

Chriſtus docet occultare proximorum peccata.

Joan. 4. 27.

Joan. 18. 8.

Matth. 11. 3.

S. Hier. ib.

6 Ananias vendito agro ſuo, prout Actus Apoſtolici atteſtantur, ad pedes Apoſtolorum pretium detulit ex eodem collectum, verumtamen non integrum, exili aliquo ejuſdem ſibi retenta parte, voti paupertatis prævaricator effectus; interrogatuſque à S. Petro, ſcelus negavit, à quo proindè acriter, ut decebat, reprehenſus, confeſtim eodem in loco cecidit mortuus, ſublatumque cadaver ſepulturæ mandatum fuit. Poſt trium horarum ſpatium, vocata acceſſit & conjux ejus, nomine Saphira, quæ de rei geſtæ ſerie pariter interrogata, mendax & ipſa mendacium confirmavit mariti;

Doctrinam hanc ſecuti ſunt primi Chriſtiani.

Ideò·

Act. 5. 10.

ideòque ut in ſupplicio infelix ſocia *confeſtim cecidit ante pedes ejus, & expiravit*. Omnes in præſenti ſacri interpretes quærunt, qualiter fieri potuerit, ut nullus de Ananiæ morte, mortiſque cauſa ad conjugem devenerit nuncius, maximè in tanta hominum multitudine, charitatis viſceribus plena? Aſt vel ex hoc ipſo deducitur reſponſio: *Multitudinis credentium erat cor unum, & anima una*. Mutuo flagrabant amore juxta præceptum Chriſti; ideòque nullus non proximi honorem, & famam reciprocè ſibi cordi ducebat, ita ut nullus miſerabilem infamis tranſgreſſoris caſum recenſere præſumeret. Theodorum Studitam hac ſuper re diſcurrentem audire ne pigeat, maximè cùm noſtrum ſolidè his verbis ſuffulciat propoſitum: *Quin habeo chariſſimi, quod accuſem vos quoque, quid ita? ſcriptum eſt in Actis Apoſtolorum: factum eſt, quaſi horarum trium ſpatium, & Saphira uxor ejus neſciebat, quid factum fuerat*; cujus hanc aſſignat rationem: *ſed erat circumſpectio, modeſtia, Dei reverentia*. Ex his certam inferamus conſequentiam: ſi Chriſtiani illi Saphiram informare non præſumpſerunt de hujuſmodi culpa, quam ipſa imitando pœnam ſibi certo certiùs accerſitura erat mariti; quantò circumſpectiores fuiſſe credendi ſunt in occultandis quibuſcumque aliis proximorum tranſgreſſionibus, & defectibus?

Teod. Stud. ep. 117.

Exod. 37. 23.
Proximi peccata occultari debent charitatis auro.
Exod. 25. 38.

7 Alias inter leges in tabernaculi fabrica à Moyſe obſervandas, juſſit ei Dominus, ut faceret *lucernas ſeptem cum emunctoriis ſuis, & vaſa, ubi ea, quæ emuncta ſunt, extinguantur, de auro mundiſſimo*; quod idem præceptum in duobus libri Exodi capitibus latum reperio. Cur obſecro, divina illa majeſtas, quam *adorant dominationes, tremunt poteſtates*, regulas, & decreta ferre voluit in præſcribendis tantæ vilitatis rebus, quales lucernarum ſunt emunctoria? quoad ſenſum litteralem faciliter reſpondetur, id ordinatum fuiſſe, ne emuncta per tabernaculum diſperſa, ipſum ſordidile, & fœtore inficerent. Aſt cur aurum præſcriptum fuit puriſſimum? Ad myſterium convolemus oportet: Apoſtolicus quidam ſæculi noſtri prædicator aſtruit, fideles Eccleſiæ, præſertim autem Sacerdotes, & Prælatos Eccleſiaſticos, lucernas eſſe debere, continuò ardentes, & reſplendentes charitate, atque exemplaritate vitæ, juxta illud Chriſti effatum: *Lucernæ ardentes in manibus veſtris*. Aſt quia noſtra in noſtra in nobis prædominante fragilitate, peccatorum multoties producimus muccos, qui lucernas noſtras extinguunt, & offuſcant: non vult autem Deus, ut emuncta per terram diſſipentur, templumque conſpurcetur, id eſt, prohibet, peccata proximorum publicari, ſcandaloſè diffundi, opprobrioſè divulgari, quid igitur? purgari hujuſmodi præcipit, & puriſſimo charitatis auro occultari: *quia charitas operit multitudinem peccatorum*.

Deus ipſe in diem Judicii reſervat.

8 Deus ipſemet, prout Sanctus conſiderat Petrus Damianus, à nobis offenſus, culpas quidem noſtras in ſeveriſſima ponderat trutina, aſt ignominiam, ſeverumque quare meritò infligere poterat] coram univerſo mundo, ſupplicium abſcondit, noſque tolerat, ut quantum eſt ex parte ejus, omnia in occulto lateant uſque ad extremum diem judicii, quando *illuminabit abſcondita tenebrarum*. Imò dum ad indulgentiam conſequendam, ſpontaneam noſtrorum ſcelerum exegit confeſſionem, hanc inviolabili pœnitentiæ ſacramentalis ſigillo munivit. Quanta igitur hæc eſt viliſſimi terræ vermis temeritas, Deo rebellem fieri, Deum oppugnare, divina infringere præcepta, proximorum defectus revelando, quos Deus uſque ad finale judicium vult deliteſcere occultos? *Numquid alicui miniſtrorum ſuorum, qui vindices ſunt iræ ejus, in hoc ipſum conſtituto, revelavit ignominiam tuam?* interrogat Sanctus Petrus Damianus: *Ecce videt & tacet, videt nec manifeſtat, videt nec judicat, videt nec vindicat, videt & videre diſſimulat*. Oleaſter ad noſtrum doctè propoſitum applicat illam Iſaiæ prophetiam: *In die illa radet Dominus in novacula conducta in his, qui trans flumen ſunt*. Quibus verbis Deus populo ſuo ſupplicium minatur, ſed cur ſodes, novaculam ſe adhibiturum ſpondet, quæ crines leniter ſuccidit? cur non potiùs vindicem intentat juſtitiæ ſuæ enſem, aut cœleſtium ſagittarum, ſeu fulminum rabiem? Reſpondet Oleaſter: *Vide quanta ſit ejus in puniendo miſeratio, quia pilos reſecat, & relinquit radices eorum, quibus renaſcantur; ſimiliter quàm latenter puniat, non ſecuri, non lancea, non enſe neque pugione, ſed acuta novacula, ut & nos puniat, & famam conſervet*.

1. Cor. 4. 5.

S. Pet. D. ſer. de S. Mat.

Iſ. 7. 20.
Oleaſt. ib.

9 Chriſtus in divite Epulone omnes alios tenaces divites in timorem conjecturus, omnia diſtinctè narrat, Nomen pauperis exprimitur, in Paradiſum tranſlatus aſtruitur, & laudatur mendicus; divitis equidem vitam accuratè deſcribit Incarnata Sapientia, aſt quod ei nomen, qualiſve perſona fuerit, non edicit. Aſt quid ei damni afferre poterat jactura famæ, qui æternum animæ detrimentum incurrerat? Ut ſcilicet nos diſceremus, nullius quantumcumque ſcandaloſi, & impii hominis nomen cum peccatorum publicatione, ſi hæc occulta fuerint, exprimere, ne quidem ex motivo timoris, & metus aliis incutiendi. Si Chriſtus famæ pepercit inimici ſui, ſecundùm animam, & corpus in inferno ſepulti, quantò magis nos proximi noſtri, qui ſe emendare, ſanctuſque evadere poteſt, reputationem defendere, illæſamque ſervare oportet? *In quo docet*, inquit Didacus Stella, *ne quotieſcumque vitia alicujus narramus, auctorem nominemus, ne aliqua infamia inde illi ſequatur*.

Luc. 16. 19. & 20.
Peccata oſtentari poſſunt nō peccator nominari.

Did. Stell. in loc.

10 Sanctus Bernardus vitium hoc ex noſtra potiſſimùm ignorantia, qui gravia reputare amamus peccata levia, oriri conſiderans, ut ab enormi hoc nos errore liberet, ita diſcurrit: *Et dicimus, levis res, ſermo, tenera, mollis, & exigua caro, lingua hominis, quis ſapiens magni pendat? levis quidem res, ſermo, quia leviter volat, ſed graviter vulnerat, leviter tranſit, ſed graviter urit; leviter penetrat animum, ſed non leviter exit; profertur leviter, ſed non leviter revocatur; facilè volat, atque ideo facilè violat charitatem*. Deindè docet in eodem ſermone, quòd detractio charitatem, & in audiente, & multoties in ipſa etiam perſona diffamata interimat: *An non & ipſe moritur, qui venenum bibit, quod ei maleſuada detractoris lingua propinat? ſiquidem furtim ei dilectionis vita ſubtrahitur, & dum neſcit, paulatim in eo fraterna charitas refrigeſcit. Auditurus eſt forſitan etiam ipſe, cui detrahitur, undique enim verba volant, & multorum prius ora ſermo pertranſiens, difficile fieri poteſt, quin ſingulorum creverit linguis, & quaſi jam provectus referatur ad eum, ad cujus ſpectat offenſam*.

S. Ber. ſer. de tripl. cuſt.
Ibid.
Lingua levis graviter quādoque vulnerat.

DISCURSUS V.

ARGUMENTUM.

Detractores Deo odibiles, Deum oderunt, ipſis pejores crucifixoribus Chriſti; omni ſunt exuti pietate, ipſis etiam hominibus abominationi.

THEMA.

Detractores Deo odibiles. Rom. 1. verſ. 30.

1 PEſſimum hoc vitium deteſtaturus Apoſtolus, ſummè efficaci uſus eſt ratione, dum ait, maledicos Deo exoſos, Deumque iis exoſum eſſe, Cajetanus inquit: *Aliqui vertunt, Dei oſores*. Sanct. Cyprianus ad perpetuam eorum ignominiam ſcribit: *Deo abhorrentes*. Quid ſi vobis probavero, non clavos, ſed linguas detractorias filium Dei affixiſſe patibulo? Teſte S. Joanne Euangeliſta, Pilatus mortis ſententiam hora ſexta tulit in Redemptorem: *Erat autem paraſceve Paſcha hora ſexta, tunc ergo tradidit illum, ut crucifigeretur*; aſt juxta S. Marci relationem, *erat hora tertia, & crucifixerunt eum*. Quæ hæc inter Euangeliſtas contradictio, utriuſque calamum dirigente Spiritu Sancto? Difficultatis nodum ſolvit Sanctus Auguſtinus, dum ait, Chriſtum hora tertia, de qua Sanctus Marcus loquitur, morti traditum fuiſſe, mediantibus maledicis, & detractricibus linguis, quibus Hebræi crucifixionem ejus expoſtulabant: *Cum hora tertia crucifixum Dominum Marcus enunciet, veriſſimè indicat, maximè fuiſſe Domini necatricem linguam Judæorum, quàm militum manus*. Cui ſententiæ alia conſonat ejuſdem Doctoris, quam in ſeptimana ſancta in lectionibus Matutinalibus legimus; etenim ſanctus Paſſioni Chriſti illum adaptans Pſalmi verſiculum: *Acuerunt ut gladium linguas ſuas*; ita maligaos interrogat Hebræos:

Detr. pejores ſunt Chriſti crucifixoribus.
Cajet.
S. Cypr. ep. 68.

Joan. 19. 14.

Marc. 15. 25.

S. Aug. de conſ. Eu. c. 13.

Pſ. 63. 4.
S. Aug. ib.

Digitized by Google

S. Ber. t. 1. ſer. 23. ar. 3 c. 3.

Unde occidiſtis? gladio lingua, acuiſtis enim linguas veſtras. Sanctus Bernardinus infinitis propemodum recenſitis hujus vitii malis, tandem ipſam ita alloquitur detractionem: *Denumque Dei filium tu ſola in crucis*

S. Ber. t. 2. ſer. 39. ar. 1. c. 3.

patibulo affixiſti. Idem Sanctus alio in loco S. Bernardi citat authoritatem dicentis: *Admirabile verbum protulit, dicens: gladius triceps lingua detractoris, nec hujuſmodi linguam mucrone illo, quo Dominicum latus con-*

S. Ber. ſer. de tripl. cuſtod.

foſſum eſt, crudeliorem dicere verearis, ipſis clavis, & ſpinis nocentior eſt, quos ei vides infixos. Cujus hanc aſſignat rationem: *Fodit enim hæc quoque Chriſti corpus, membrum de membro, nec jam exanime fodit, ſed facit exanime, fodiendo. Ipſis quoque nocentior eſt ſpinis, quas illi tam ſublimi capiti furor militaris impoſuit, ſex etiam clavis ferreis, quos ſanctiſſimis manibus illis, & pedibus,*

S. Aug. in Pſ. 108.

conſummatio judaicæ iniquitatis infixit. Sanctus Auguſtinus autem in iſtius Pſalmi commentario (*pro eo, ut me diligerent, detrahebant mihi*) aliam format conſiderationem eidem pene commodam propoſito, inquiens: *Nec parum aliquid putari debet, quia non ait; ut diligerent me, interficiebant me: Sed detrahebant mihi; ideo quippe interfecerunt, quia detraxerunt, negantes Dei filium, & dicentes, quod in Principe dæmoniorum ejicit dæmonia, & dæmonium habet, & inſanit, quid eum auditis? & cætera talia; qua detractione ab illo avertebant eos, quorum converſionem ille quærebat.* Lubentiori animo ſuam Chriſtus ſuſtinuit crucifixionem, quàm detractionem, vituperium, & calumniam ſuam; hæc namque ſeducebant animas, pro quarum ſalute ſuum volebat profundere ſanguinem, & vitam: concludit itaque S. Auguſtinus: *Ideo potius hoc dixit, ut oſtenderet, magis eos nocere, qui Chriſto detrahunt, & per hoc animos interficiunt, quam qui ejus mortalem carnem, mox præſertim reſurrecturam, ſæviendo peremerunt.*

Theoph. hic. Prov. 6. S. Th. Deo odibiles.

2 *Odibiles Deo.* Theophylactus illos nuncupat *odio Dei obnoxios, quod illos Deus proſequitur.* S. Thomas illum adducit è proverbiis textum: *Sex ſunt, quæ odit Deus, & ſeptimum deteſtatur anima ejus, ſcilicet qui ſeminat inter fratres diſcordias, addit autem contumelioſos,* inquit Angelicus, *quia ſcilicet mala in faciem ingerunt.* Suppliciorum ſeveritas, quibus ut ſuo loco dicemus, divina eos juſtitia plectit, evidenter probat, &

Vitium hoc abhorrentes Dei ſunt filii. Phil. 2. 14.

convincit, in quanta apud Deum ſint abominatione; econtra autem quicumque vitium detractionis capitali odio perſequuntur, tam Deo grati acceptique vivunt, ut filiorum Dei titulo condecorentur ab Apoſtolo, dum ait: *Omnia autem facite ſine murmurationibus, ut ſitis ſine querela, & ſimplices, filii Dei ſine reprehenſione:* ubi Sanctus Chryſoſtomus ſubdit: *Ut ſitis inaccu-*

Chryſ. ib.

ſabiles, atque integri, irreprehenſibiles, & ſinceri, non enim exiguam maculam affert murmuratio. Sanct. Hie-

S. Hieron. ad Rom. Detract. idololatris comparantur.

ronymus quoque prædicta interpretans verba *Deo odibiles,* detractores idololatris comparare non dubitat, inquiens: *Nihil eſt tam odibile Deo, quàm idololatria, cui per ſimilitudinem eradicandi pœna detractionis inſcripta conjungitur: Deo odibiles, & idololatra;* inquit hic ſanctus, eamdem portant maculam, paganis annumerandi ſunt detractores; ſi namque idololatriæ debitum Deo cultum, & honorem aufert, maledicus quoque eumdem proximo tollit, qui Dei imago, & ſimilitudo eſt: *Ego dixi, dii eſtis, & filii excelſi omnes.*

Card. Tol. Dei, & Eccl. inimici.

3 *Deo odibiles.* Cardinalis Toletus ſcribit: *Unica vox eſt apud Græcos, ſunt homines irreligioſi, qui rerum divinarum ſunt contemptores, & quæ Dei ſunt, averſantes.*

S. Ber. t. 2. ſer. 39. ar. 1.

Veriſſimam auſcultate S. Bernardini ſententiam: *Nihil tantum nocuit Eccleſiæ ab initio ſæculi, ſicut peſtifera conditio detractorum;* hi namque Dei, Eccleſiæ & timoris

Lev. 15. 2.

divini ſunt hoſtes, & inimici. Leviticum pervolvite inveſtigantes, quanta cum ſollicitudine Deus præceperit, nunquam immundos declinari eos, qui ſeminis, aut ſanguinis fluxui ſubjiciebant: *Omnia in figura contingebant. Quid eſt fluxum ſeminis, aut fluxum pati ſanguinis,* inquit

Rup. Ab. l. 2. in Lev. c. 28.

Rupertus Abbas, *niſi detractoris fluere verbis?* Ex cujus loci veritate manifeſtè deducitur, detractores in omnium peccatorum ſentina, & cloaca ſqualere; fluxus namque ſanguinis numeroſam cujuſcumque exceſſus denotat congeriem, juxta illud: *Viri ſanguinum.* Sanctus An-

S. Ant. t. 3. Ibi. novo hom. 4. Lev. 22. 2.

tiochus, *talium vitam contaminatiſſimam* appellat, *atque impuram maximè.* In eodem Levitico Aaronis poſteritati præcipitur, ne victimas, prædicto fluxu infecti, ullatenus contingant: *Loquere ad Aaron, & ad filios ejus, ut caveant ab his, quæ conſecrata ſunt filiorum Iſrael, & non contaminent nomen ſanctificatorum mihi, quæ ipſi offerunt. Ego Dominus, dic ad eos, & ad poſteros eorum; Omnis homo, qui acceſſerit de ſtirpe veſtra, ad ea quæ conſecrata ſunt, in quo eſt immunditia, peribit coram Domino; homo de ſemine Aaron patiens fluxum ſeminis, non veſcetur de his, quæ ſanctificata ſunt mihi.* Ecce vobis miſerrimum peſſimorum, vitioſorumque detractorum, à Deo, divinisque gratiis, & donis proſcriptorum conditionem; ideòque & dictus probat Rupertus, quòd nullum flagitium divinæ pietatis fontes magis occludit, & exſiccat, quàm detractio. Per Iſajam quondam Domi- Iſ. 58. 8. & 9.
nus Deus magnam legitur plurimorum donorum promiſiſſe liberalitatem: *Erumpet quaſi mane lumen tuum, & ſanitas tua citiùs orietur, & anteibit faciem tuam juſtitia tua, & gloria Domini colliget te; tunc invocabis, & Dominus exaudiet; clamabis, & dicet: ecce adſum.* Aſt qualem tantorum donorum collatio exigit conditionem? *Si deſieris extendere digitum, & loqui, quod non prodeſt.* Septuaginta legunt: *Si abſtuleris à te colligationem, & verbum murmurationis.* Soli igitur murmurationum, & detractionum inimico talia promittuntur dona.

4 *Deo odibiles.* Tanta Deus vel ſolam detractio- Quare S. Michael Lucifero non maledixit.
nis vocem, & nomen in abominatione habet, ut ipſemet Archangelus Michael, quantumvis juſtiſſimè Luciferum, tanquam Deo, cœloque rebellem, maledicto ferire potuiſſet, prout Sanctus Judas Apoſtolus atteſtatur, neutiquam tamen os ſuum in ſimile verbum reſolvere præſumpſerit: *Cùm Michael Archangelus cum diabolo altercaretur de corpore Moyſi, non eſt auſus ju-* Judæ 9. ep. 3. verſ. 2.
dicium inferre blaſphemiæ, ſed dixit: imperet tibi Domi- S. Hier. ib.
nus. Sanctus Hieronymus in illius Apoſtolici præcepti: *Neminem blaſphemare,* commentario, ad præſens diſcurrit inſtitutum, dicens: *Si ut ait Judas Apoſtolus, Michael non fuit auſus diabolo, certè maledictione digniſſimo, judicium inferre blaſphemiæ, quanto magis nos ab omni maledicto puri eſſe debemus?* Aſt rationem, obſecro, auſcultetis, cur S. Michael nullum indignationis protulerit verbum: *Merebatur diabolus maledictionem, ſed per os Archangeli maledictum exire non debuit.* Moyſen quondam murmurationibus impetierunt Maria, & Aaron; ideòque graviter indignatus Deus, *quare non timuiſtis,* ait, *detrahere ſervo meo Moyſi? iratoſque con-* Detract. Deo amittunt.
tra eos, abiit; nubes quoque receſſit, quæ erat ſuper tabernaculum. Ecce vobis murmuratores à DEO deſertos, divina protectione deſtitutos, nec vel exile retinentes Num. 12. 8.
gratiæ veſtigium. Auſcultate Origenem: *Prius iratus Deus abiit, & receſſit nubes, quàm Maria repleatur lepra,* Orig. in
ut oſtendatur, quia ſi eſt in aliquo gratia Spiritus Sancti, Num. h. 7.
& obtrectat, & detrahit, recedit ab eo poſt obtrectationem, & lepra repletur anima ejus. Timeamus & nos, ne fortè fugemus à nobis hanc nubem, male loquendo. Chryſoſtomus idem perſtringens maledictum flagitium, memoratum & ipſe de Maria, fratri ſuo homini ſancto detra- Chr. in Pſ. 100.
hente, tragœdiam in medium adducit his verbis: *Hæc* Detract. effectus mali.
(detractio) *cùm Mariam Moyſis quoque ſororem attigiſſet veneno ſuo, leproſam eam confeſtim reddidit, ac viciſſim Domini iracundiam, & furorem adverſus eam induxit. Hæc & univerſas domos ſubvertit, & pacatas orbes ad bellum excitat; hæc & pulchra pacis vincula diſſolvit, & magnæ charitatis nodum infringit; hæc & à divinis mandatis abductum hominem, legem tranſgredi docet, & à DEI amicitia avulſum procul à veritate detorquet.* Quiſquis verò à murmuratione, & detractione alienus vivit, patrocinio, gratiis, amicitia, & regno fruitur DEI: *Domine, quis habitabit in tabernaculo tuo, aut quis* Pſ. 14. 1.
requieſcet in monte ſancto tuo? Audite reſponſum: *Qui non egit dolum in lingua ſua, nec fecit proximo ſuo malum, & opprobrium non accepit adverſus proximos ſuos.* Quibus verbis clarè deſcribitur lingua à dicto aliena, & remota vitio.

5 *Detractores Deo odibiles.* Sanct. Ambroſius hunc Detr. Deo, & hominibus abominabiles.
explicans textum, novæ meminit veritatis, ſcilicet S. Ambr. ib.
quòd detractores non modò divinum, ſed & humanum ſibi duplicent odium: *Deo odibiles, quia nec hominibus placent.* Unde vates regius inverecundo quorumdam detractorum diffamatione provocatus, peſſima iis imprecari non dubitavit, dicens: *Induantur, qui detrahunt mihi, pudore, & operiantur ſicut diploide,* Pſ. 108. 29.
confuſione ſua. Quo modo loquendi docetur, infamium

Digitized by Google

miam in ipſos quoque redundare detractores: *Diplois*, pallium indicat duplex; ſupplicabat igitur David, ut interiùs, exteriùſque confunderentur; quemadmodum in hæc verba explanat Hugo Cardinalis: *Ex omni parte confundantur, non tenuiter, ſed intenſè; hoc eſt quod ſequitur, & operiantur ſicut diploide confuſione ſua; ut dupliciter confundantur, ſcilicet coram Deo, & hominibus*. Paulò ante dixerat: *Factus ſum opprobrium illis*; moxque ſubdit: *qui inſurgunt in me, confundantur. Plenè confundantur*, inquit Sanctus Remigius, *intus, & foris, vel ante Deum, & ante homines; & operiantur ſicut diploide, confuſione ſua; diplois eſt veſtis duplex, nullam partem habens inverſam, ubi notatur plenaria confuſio*. Rex Salomon, cui notiſſimum erat, quàm hujuſmodi homines, præſertim in aulis, abominabiles eſſent, paucis plurima complectens, ait: *Abominatio hominum, detractor*; cujus univerſalis execrationis hanc auctor quidam aſſignat rationem: *Nec mirum ſane, quo enim modo poſſet quiſpiam bene de eo loqui, ac ſentire, qui de omnibus loquitur male?* Aliam his verbis ejuſdem cauſam reddit Hugo Cardinalis: *Abominatio hominum eſt, quia aliena ſtercora ſemper in ore ſuo portat, & fœdat omnes, quibus loquitur.*

S. Rem. ib.

Prov. 24. 9.

Hug. Car. ib.

Bellu. l. 3. c. 3. tit. 3. Deſcriptio detrahentis.

6 *Detractores Deo odibiles*. Belluacenſis inquit: *Odibilis eſt detractor, quia videlicet eſt fæculentus, plenus ſpurcitia, fraudulentus, plenus verſutia; virulentus, plenus nequitia; truculentus, plenus ſævitia. Detractor eſt fæculentus, id eſt, fæcibus plenus, & immundus, quia ſcilicet in immunditiis converſatur, de immunditiis loquitur, immunditiis paſcitur aliorum*. Deindè aſſimilat eum volucri, quæ cantare neſcit, niſi immerſo in lutum roſtro: *Detractor ſimilis eſt avi Honocrotolo, qui neſcit cantare, niſi cum roſtrum tenet in luto, & tunc dat ſtridorem pro cantu; ſic detractor cum tenet os in lutum vitii alieni*, teſte Eccleſiaſtico, dum ait: *Suſurro coinquinabit animam ſuam, & in omnibus odietur, & qui cum eo manſerit, odioſus erit*. Murmuratorem declinemus oportet, ne & nos ſimili infecti peſte, omnibus reddamur exoſi. Ubi vulgata noſtra habet: *Ne fortè occidat nos peſtis*. alii legunt, pro *peſtis*, *lingua*; cui ſubſcribere videtur S. Hieronymus, dum pro eo, quod dicitur: *In cathedra peſtilentiæ non ſedit*, ipſe legit: *In cathedra deriſorum*; multi namque murmuratores dicteria ſua jocis, inſultibus, & dicacibus epigrammatibus amicire aſſolent. Cornelius a Lapide inquit: *Suſurro, & detractor primò inquinat animam ſuam culpa, & vitio detractionis. Secundò in omnibus locis æque, ac actibus odietur. Tertiò non tantùm ipſe, ſed etiam qui ſe illi ſociaverit, exoſus erit*. Verſio Tigurina legit: *Obtrectator polluit animam ſuam, & quocumque commearit, odioſus erit*. Dionyſius quoque Carthuſianus vitii hujus enormitatem conſiderans, ipſos etiam, qui cum detractore converſantur, aliis exoſos fieri proteſtatur, dum ait: *Qui contraxerit cum ſuſurrone communionem, & ſocietatem in vitio tali, odioſus erit ſicut ſuſurro, juxta illud Proverbiorum; amicus ſtultorum, ſimilis efficietur*. S. Auguſtinus vitium hoc ignominioſo & ipſe mactat titulo peſtis, dum exclamat: *O quàm peſtis miſera, & mortalis eſt ipſa murmuratio? O quàm venenoſa? hæc enim eſt, quæ Conventus Clericorum, & Civitates multas deſtruxit, & quia grande periculum eſt, inter murmuratores habitare, ideò expellendi ſunt tales, ne cæteri corrumpantur per eos*. Neque doctrina nuda contentus, ad executionem progreditur, inquiens: *O hypocrita cave, ne ad menſam meam pervenias, nam ibi antequam aliquid ſumas, lectio tibi primò legetur, quid enim primò in menſa mea deſcripſi? quid primò in ea habere, vel audire deſidero? quid primò in ea ſervare præcipio, niſi quod:*

Converſatio cum ſuſurronibus fugienda. Eccl. 21. 31.

Exod. 5. 3.

Pſ. 1. v. 1.

S. Hier. ib.

Corn. à Lap. in Eccl. 21.

Tigur.

Dio. Cart.

Prov. 13. 20.

S. Aug. ſer. ad fratr. Murmuratio eſt peſtis.

NB.

Quiſquis amat dictis abſentum rodere famam,
Hanc menſam vetitam noverit eſſe ſibi.

Quapropter fratres, ſi quis murmurare deſiderat, non ſolùm ad noſtram Apoſtolicam Congregationem, ſed nec ad menſam noſtram accedere præſumat.

S. Laur. Juſt. de diſc. & perf. mon. conv. c. 11. Detractio rec peratur ioſi.

7 *Detractores Deo odibiles*. Quis dubitat, inquit S. Laurentius Juſtinianus, ſummè eos execrabiles eſſe, quandoquidem *nil pernicioſius detractore in collegiis juſtorum, diſſipat namque charitatem, diſſolvit unitatem, humilitatem fugat, pacem turbat, rixas paſcit, nutrit diſcordias, lites movet, odia generat, & omnem dirimit ſanctitatem?* Inſigne ad omnium noſtrum eruditionem hoc loco vobis propinare geſtio S. Chryſoſtomi documentum, ſequenti in diſcurſu unumquemque noſtrum paternè exhortantis: *Ne ergo maledixeris, ne teipſum polluas, nec lutum contexueris cum luto, & lateribus; ſed coronas ex roſis, & violis, & reliquis floribus connexueris, nec ſtercus ore tuleris, quemadmodum ſcarabæi (id faciunt enim, qui maledicunt) ut qui ipſi fœtorem primi ſentiant; ſed flores, ſicut apes, favoſque ut illa compoſuerint, ſiſque omnibus comis, & affabilis. Omnes averſantur maledicum, ut eum, qui luctum redoleat, ut hirundinem, quæ ſanguine, & ſcarabæum, qui ſtercore, alienis malis aluntur*. S. Bonaventura noſtrum confirmaturus propoſitum, illum pſalmi verſum (*adverſum me loquebantur*) enucleat ingenioſiùs, dicens: *Adverſa locutio eſt murmurantium oblocutoria mordificatio; & nota, quod loquentes murmuroſè, loquuntur malè, aſperè, & temerè: malè quidem propter malignitatem materialem, quia loquuntur de malo, aſperè autem propter aſperitatem formalem, quia non ſolùm loquuntur de malo, ſed etiam malo modo, temerè verò propter temeritatem finalem, quia non ſolùm loquuntur de malo, & malo modo, ſed etiam fine malo.*

Chr. in Pſ. 49. Doctrina.

Pſ. 68. 14.

S. Bon. ib.

Num. 12. 10.

8 Murmurantis adverſùm Moyſen Mariæ inſolentiam Deus lepra punivit: *Et ecce Maria apparuit candens lepra, quaſi nix*. Quare vindex Deus hanc ſpecialiter ei infirmitatem inflixit præ quacumque alia? Doctiſſimus reſpondet Abulenſis: *Erat lepra immundiſſima omnium plagarum, cùm propter eam repellerentur homines de conſortio aliorum*. Voluit igitur Dominus hoc ſupplicii genere demonſtrare, murmuratores converſatione hominum aliorum indignos eſſe.

Abul. q. 6o. Detr. ſequeſtrari debet.

DISCURSUS VI.

A R G U M E N T U M.

De varia ſerpentes inter, & detractores ſimilitudine.

T H E M A.

Si mordeat ſerpens in ſilentio, nihil eo minus habet, qui occultè detrahit. Eccl. 10. v. 11.

Detr. pejor eſt veneno ſerpentum. S. Hier. in c. 1. Sap. S. Hier. in Alcuin. ib.

1 HAnc adhibet ſimilitudinem Salomon, ut mortale doceat detractionis venenum, vel juxta D. Bonaventuram, *ut oſtendat magnitudinem culpæ detractionis*. S. Hieronymus, *ſi mordeat, &c.* inquit, *id eſt, ſerpens, & detractor æquales ſunt*; id quod & Alcuinus aſſerens ſubjungit: *Quomodo enim ille occultè mordens, venenum inſerit; ſic iſte clam detrahens, virus pectoris ſui infundit in fratrem, & nihil habet à ſerpente minus*. Verba detractionis toxicum ſunt mortiferum, quo ea epitheto afficit Ennodius, inquiens: *Venenata oblocutiones, obloquentium toxica*. Linguæ maledicæ virus, omni ſerpentino, quantumvis peſſimo, pejus eſt veneno; ſiquidem ſerpentes non perimunt ſemetipſos, detractor autem primò omnium æternam animæ ſuæ conciliat mortem; unde Doctor Seraphicus illud ſapientiæ monitum (*à detractione parcite linguæ*) ad præſens ſubtiliter placitum accommodat, inquiens: *Non dicitur; parcite proximo, ſed linguæ, ſcilicet veſtræ, quia detrahens alteri, primò ſeipſum lædit; unde pejor eſt detractio ſerpentino veneno*; idque Senecæ confirmat teſtimonio, dicentis: *Illud venenum quod ſerpentes in alterum perniciem ferunt, ſine ſua continent malitia; ipſa detractio partem ſui veneni bibit*. Quantum, quàmque extraordinarium adverſùs linguas maledicas rigorem exercuerit Seraphicus S. Franciſcus, paucis expreſſit Sanctus Bonaventura, ex quibus veluti ex ungue leonem, majora dignoſcere licet ac conjecturari: *Detractionis vitium, inquit, inimicum fontis pietatis, & gratiæ, tamquam ſerpentinum abhorrebat morſum.*

Ennod. l. 2. ep. 6.

Sap. 1. 11. S. Bon. ib.

S. Bon. c. 8. vitæ S. Fran.

Quam Hebræi ſerpentum morſib. puniti fuerint.

2 Ingrati Hebræi fœtentia ora ſua multoties in murmurationes reſolverunt contra Deum, & Moyſen ſervum ejus in deſerto; nihilominus juſtitia Dei vindex nunquam eos, aut fulminum horrore, aut ſylveſtrium ferarum tyrannide, aut cœleſtis alimenti, quotidiè depluentis, penuria, ſed ignitorum dumtaxat ſerpentium morſibus punivit. Myſterium quæritis, inquit Abulenſis? Voluit Deus, pœnam æqualiter proportionari culpæ; Hebræi contra Deum murmurationis evomuerant venenum; ideòque à ſerpentibus per-

Manſi Bibl. Prad. Tom. I. Lll 2

Digitized by Google

percuti debebant, qui virus portant ſub lingua, quam ita deſcribit Sanctus Iſidorus: Serpentina lingua *tenuiſſima,* S. Iſidor. l. 3. Orig. c. 4. *& triſulca, vibrans, atri coloris, &, ſi extrahas, prolonga.* Ecce vobis vivum maledicæ linguæ prototypon: *Tenuiſſima; lingua modicum quidem membrum eſt,* inquit S. Jacobus, *& magna exaltat.* Ignita, ſicuti & ſerpentina: Jac. 3. 5. *Ecce quantus ignis, quàm magnam ſylvam incendit; & lingua ignis eſt.* Vel unicum detractionis verbulum ſufficit ad excitandum incendium integrum: *Maculat totum corpus, & inflammat rotam nativitatis noſtræ, inflammata à gehenna.* Eſt *triſulca,* dicente Eccleſiaſtico: Eccl. 28. 15. *Suſurro, & bilinguis maledictus, multos turbavit pacem habentes; lingua tertia multos commovit, & diſperſit illos de gente.* Detr. lingua tripl. *Tertia* nuncupatur propter tres, quos lingua detractoris infligit mortales ictus; primò per culpam mortiferam conſcientiæ propriæ mortem infert, proximum infamat, cui detrahit; inque auſcultante bonam ut plurimum exſtinguit opinionem, & conceptum de perſona, contra quam murmurat: *Verba bilinguis quaſi ſimplicia,* inquit de detractore Sapiens, *& ipſa perveniunt uſque ad interiora ventris;* venenum eſt, cordis Prov. 18. 8. penetralia contingens. Pagninus legit: *Verba ſuſurratoris ſunt, ut vulnera.* Verſio Syriaca pro eo, quod in noſtra dicitur (*ſuſurro, & bilinguis maledictus, &c.*) legit: Pagn. Eccl. 28. 15. Syriac. *Lingua triplex maledicta erit, qui homicidia multa injicit.* Sanctus Bernardus in ſermone jam ſæpiùs citato, ad hocce inquit propoſitum: *Numquid non vipera eſt iſta lingua? ferociſſima planè, nimirum quæ tam lethaliter tres inficiat flatu uno. Numquid non lancea eſt iſta lingua? profectò &* S. Ber. ſer. de trip. cuſt. *acutiſſima, quæ tres penetrat ictu uno. Atri coloris:* nigra eſt detractoris lingua, utpotè quæ ſemper ferire, & impetere gaudet metam albam, id eſt, aliorum candorem, & innocentiam; idque obſcurè, & in occulto; hæc etenim contumeliam inter, & detractionem eſt differentia, quòd illa in faciem debacchetur infamari, hæc verò in abſentem deſæviat: *Tandem & ſi extrahas, prolonga. Unus eſt detractor, qui loquitur,* inquit S. Bernardus, *& unum tantum verbum profert, & tamen illud* S. Ber. ſer. 24. in Cant. *unum verbum, uno in momento, multitudinis audientium aures inficit, animas interficit. Velociter currens ſermo tabe malitiæ ſuæ inficit ingentem multitudinem.* Id quod Pſ. 13. 3. & Pſalmiſta expreſſit, dum ait: *Quorum os maledictione, & amaritudine plenum eſt;* quid ultra? *veloces pedes eorum.* Poſtarum inſtar, detractionis transferunt novitates.

3 *Si mordeat ſerpens.* Quod ex Abulenſi in §. 2. attigimus myſterium, circa Hebræorum murmurantium, S. Ber. ſer. 43. de modo bene viv. Detr. venenum Diaboli habet in lingua. & ſerpentinis morſibus peremptorum necem, idem & S. Bernardus contemplatus, inquiens: *Quare à ſerpentibus pereunt?* ſibique ipſi reſpondet: *Niſi quia ſerpens venenoſus eſt; & omnis qui murmurat, venenum diaboli habet in lingua?* quam doctrinam S. Jacobi confirmat Jac. 3. 8. authoritate, inquientis: *Lingua inquietum malum, plena veneno mortifero.* Ferientis virus ſerpentis maſſam inficiendo ſanguineam, totum contaminat corpus, ſeque per omnes diffundit partes; ſecus verò gladius unam dumtaxat ferit, offenditque corporis partem. Serpentem æmulatur detractio, *inflammans rotam nativitatis noſtræ;* & licèt maledicus quandoque famam obfuſcet proximi quo ad unam virtutem, unicum dumtaxat publicando vitium; hoc tamen ipſum multoties ſufficiet ad bonum ejus nomen, & famam totaliter abolendam; ut proindè non immeritò dixeris S. Jacob. Apoſt. *Qui in* Jac. 2. 10. *uno deficit, factus eſt omnium reus.* Quid de inſanabili hujus veneni effectu S. Bernardin. cenſuerit, abundè innuat, dum ait: *Hæc eſt illa tertia maledicta lingua,* S. Ber. t. 2. ſer. 29. ar. 3. c. 3. Eccl. 28. 16. *de qua Eccleſiaſticus ait: Lingua tertia, ſcilicet detractorum, quæ tertia nuncupatur, multas commovet, ſcilicet ad credulitatem malorum auditorum, & diſperſit illos de gente in gentem, civitates divitum deſtruxit, & domos magnatorum effodit, virtutes populorum, ſcilicet et credentium concidit, ſcilicet vinculum charitatis ſolvendo. Qui bene conſiderat omnia mundi ſcelera, omnes iniqui-* A detractione omnia ſcelera. *tates ex tertia lingua originem habent.* Eidem accinit S. Chryſoſtomus, dum ait: *Quodnam mali genus eſt, quod non a detractione oriatur? ex ea odia pullulant; ex ea diffidia ortum trahunt, ſuſpiciones mala hinc procreantur, quæ innumeris malis cauſam præbent. Odium ab ea tamquam à fonte manat, ac denique quæcumque mala quiſquam cogitatione complecti poſſit, omnia ea a detractione proficiſci reperiet; novit quippè detractio, poſteaquam hominem furore perfudit, atque occidit, funeſtum etiam eum, ac ſanguinarium adverſus proximum reddere, novit etiam exacerbatum à fraterna communione avertere; atque eum, qui paulo antè amicus erat, ſine ulla cauſa hoſtem reddere.*

4 *Si mordeat ſerpens in ſilentio.* Serpenti proprium Bell. in ſpec. m. or. l. 3. p. 3. diſt. 5. eſt, mordere ſilenter, & abſque ſtrepitu: *Detractor ſi-* Detr. mordent ſilenter. *milis eſt ſerpenti,* inquit Belluacenſis, *qui inſidiatur in ſemita, corpus in herba, vel in arena occultans.* Dum quis S. Ber. ib. ar. 1. c. 1. minimè præſumit, ictum infligit detractor; ideòque Traditoribus ſimiles. *benè meritò aſſimilatur ſerpenti* (verba ſunt S. Bernardini) *ſerpens enim primò proditioſum animal eſt; ſecundò in ſilentio mordet.* Traditorem appellat, quia non in faciem, non in præſentia illius murmurat, cui detrahit, ſed abſentem perſtringit, dum exiſtimat, ſibique perſuadet, ſe à perſona diffamata minimè audiendum, mediatè, aut immediatè: *Proditor eſt, eo quòd illos mordet* Pſ. 108. 4. *retro, qui, dum ſunt præſentes, ſimulat ſe amare. Unde Pſalm. pro eo, ut me diligerent, id eſt, diligere ſe demonſtrarent, detrahebant mihi. Silentio detrahit, quia tunc id agit, quando ſilentio, & taciturnitate confidit.* Hugo Hug. Card. in Eccleſiaſticum. autem Cardinalis ait: *In ſilentio, non in occulto dixit; quia ſicut ſerpens tumultu, & verbis hominum deterretur, ſic detractor, ubi non credit ſe audiri, ubi de ſilentio ſuæ detractionis non confidit, omnino mordere non audet.* Inimicum quiſque devitat, aſt quæ prudentia, vel cautela à traditoribus ſe poterit eximere? traditor autem eſt omnis maledicus; inimicorum oblocutionibus fidem diminuit, vindictæ, odii, aut alterius paſſionis ſuſpicio: Secus verò quando amicus ſuo detrahit ſodali, præſertim ſi detractor occultus eſt; ideòque lamentabatur David: *Si inimicus meus maledixiſſet mihi, ſuſti-* Pſ. 54. 13. *nuiſſem utique.*

5 *Si mordeat, &c.* Quemadmodum ſerpenti pro- Alia ſimilitudo detr. inter & ſerpentes. prium eſt gradi reptando, ita & murmuratoribus occultis, dicente S. Bernardino: *Tortuosè incedit, cum à* S. Bern. ib. *laude illius exordium ſumit, cui detrahere cœpit, tandemque ſubnectit, tamen quæ eſt conjunctio attenuativa; vel: Sed, quæ eſt conjunctio attenuativa; ac rectitudinem ſuæ intentionis imprimit, dicens: non dico hoc, animo detrahendi, Deus eſt mihi teſtis. Hi ſunt ſerpentes, de quibus* Jer. 8. 17. *dicitur: Ecce ego mittam vobis ſerpentes peſſimos, quibus non eſt incantatio, quia detractionibus aſſueti, difficilè corriguntur per verbum Dei.* Idem quoque artificium diſcoperuit Belluacenſis, dum probat, detractores mirabilibus uti gyris, ne maligni, & maledici eſſe dignoſcantur: primò perſonæ illius, cujus detractionem moliuntur, ſe ſimulant amicos, negant, ſe quidquam de ea dicturos mali, ut ſcilicet majori cum vehementia, & malitia, ſuum audientium cordibus infundant, impri- Pſ. 139. 4. manique virus: *Acuerunt linguas ſuas ſicut ſerpentis; ſub facie virginea venenum malæ ſuaſionis infudit,* inquit illa, *ſic detractor primò faciem virgineam bonæ intentionis oſtendit, & pura dicere aſſerit, quod detrahendo dicit.* S. Chryſoſtomus illum pſalmi verſiculum (*detra-* Pſ. 100. 4. S. Chryſ. *hentem ſecretè proximo ſuo hunc perſequebar*) eos indigitare auctumat, qui quidem ſimulant ſe confidenter in ſecreto hæc illave dicere, ſed peſſimo ebrii veneno, dicta ſua propalari deſiderant: *Ut autem intelligas chariſſime, quemadmodum detractio nihil veri operetur, attende etiam ad ipſam nominis appellationem, atque ex hoc dicto, quod ſequitur, rem diſtingue. Detractio enim accuſationis magiſtra eſt; vox autem hæc ſecretò, rei timiditatem, atque mendacium indicat; nam ſi verum eſſet, quod objicitur, in faciem objurgare operæ pretium eſſet, ac libera, & aperta oratione pacem ſancire. Sin autem clam id facis, procul dubio falſum crimen intendis, ut qui improbam ſuſpicionem adverſus proximum conſles, nec ea, quæ abs te objiciuntur, probare valeas.* Tandemque concludit Sanctus, latronum, furum, & mendacium inſtar reputandos eſſe detractores: *Quocirca optimum factu eſt, detractorem tamquam mendacem, & furem perſequi, ne aliòque pacatum animum perturbantes, bellacem cum adverſus proximum per detractionem efficiamus.* S. Antonius de Padua illum conſiderans Jeremiæ textum: Jer. 9. 3. S. Ant. Pad. ſer. in Dom. 16. Trin. *Extenderunt linguam ſuam ſicut arcum mendacii, & non veritatis; nota,* inquit, *quod dicit; extenderunt. Dicitur in naturalibus, quòd ſerpens ex aſtutia extendit linguam, in quo habet duo additamenta. Primò mordet dente, deindè vulnere facto, illa duo additamenta infigit, & tunc defluit quædam veneni humiditas in vulnus, & ſic*

Google

& ſic invenenat hominem. Serpens dictus eſt eò quòd ſerpit, detractorem ſignificat; qui in occulto ſubmurmurat; in hujus lingua ſunt duo additamenta, aut enim de eo, quem non diligit, malè prædicat, aut ſi timet, quod ei non credatur, ironicè laudat. Bonus eſt, inquit, ſi tali vitio caveat, dum mordet vitam lingua detractionis, venenum confundit perverſæ mentis.

[Hug. Car. ib. Detractor fugiendus.]

6 *Si mordeat ſerpens.* Hugo Cardinalis hoc titulo ſerpentino, per Spiritum Sanctum detractores aſſectos fuiſſe auctumat, ut ita eos, ſicuti à facie ſerpentis fugimus, declinandos eſſe noviſſemus: *Idem autem vocat detractorem, ſerpentem Salomon, ut horrori ſit ejus convictus, & verba ejus quaſi ſerpentinus ſibilus horreantur.* Optimum proindè nobis conſilium dat Sanctus Bernardus, inquiens: *Separa aures te à detrahentibus quaſi à ſerpentibus; fuge detrahentes quaſi ſerpentes, infundunt venenum mortiferum in auribus ſe audientium.*

[illegible]

[Pſ. 100. 2. Doctrina.]

7 Gloriabatur quondam David: *Perambulabam in innocentia cordis mei in medio domus meæ; non proponebam ante oculos meos rem injuſtam,* & nihilominus quis neſcit, aulas plerumque omnis malitiæ receptacula eſſe? qualiter igitur in tanta regia ſuam David tutatus eſt conſtanter innocentiam, & bonitatem? audite rationem:

[pſ. 100. 7.]

Non habitabit in medio domus meæ, qui loquitur iniqua, detrahentem ſecreto proximo ſuo hunc perſequebar. Doctrinam pulchram hinc diſcamus, inquit S. Chryſoſtomus, *nempè ut non modo nemini detrahamus, ſed ne detractioni quidem aurem præbeamus.* Albertus Mag. inquit: *Si talem perſequebatur, qui detrahit in ſecreto, multò fortius in aperto detrahentem. Hunc perſequebar tamquam venenoſum ſerpentem.* Serpens non modò in ſe continet venenum, ſed & ipſum in alios transfundit cum lethali effectu; ita & detractor. Sanctus Bonaventura illa Apoſtoli conſiderans

[Chryſ. lib.]

[Alb. Mag.]

[S. Bon. t. 7. in ſpec. aa. c. 1.]

verba: *Detractores Deo odibiles,* dicit, quòd Apoſtolus *dignos morte judicat non ſolum facientes, ſed & conſentientes.* Qui maledicis aures præbent, & maledicentiæ venenum ultrò imbibunt, eoſque fovent, imò quandoque & extimulant, eodem contaminantur ſcelere, juxta tritam illam regulam: *Agentes, & conſentientes pari pœna puniuntur.* Limitat nihilominus doctrinam idem Seraphicus Doctor, inquiens: *Tamen circa hoc debemus dicere, quod ſi aliquis detractionem alterius audiat, & non ex invidia, ſed ex verecundia, vel aliquo timore humano, ne offendat aliquem, non eſt judicandum mortale, niſi ſit talis perſona, quæ ex officio corrigere debeat, cui poſſet cedere in mortale.* Tradit Caſſianus, ſanctum quemdam ſenem, iſtarum ſolitudinum incolam, nomine Macherem,

[Caſſ. l. inſt. c. 29.]

hanc à Domino gratiam diuturnis precibus impetraſſe, ut quotquot diebus, ac noctibus agitaretur collatio ſpiritualis, nunquam ſomni torpore penitus laxaretur, ſi quis verò detractionis verbum tentaſſet inferre, in ſomnum protinus concidebat, & ſic ne quidem uſque ad aurium ejus pollutionem, virus obloqui poterat pervenire.

[Detr. Ciconiis ſimiles. Hug. Card. in c. 6. Prov. & 30. 14.]

8 Ciconiis proprium eſt nutriri ſerpentibus; hoc illis naturaliter competit, inquit Hugo Cardinalis, quòd non pauci peſſimæ naturæ homines ſibi appropriant moraliter, dum proximorum paſcuntur detractionibus, & maledictis: *Detractor eſt ciconia, quæ ſolis ſerpentibus ſatiatur.* Sanctus Antonius Patavinus illum Iſaiæ textum: *Et erit cubile draconum,* ad ſuum pariter, & noſtrum applicans propoſitum, ait: *In dracone notatur odii, & detractionis venenoſa malitia. Deut. 23. Fel draconum eorum, id eſt, odium, & detractio peccatum, quæ mentes inebriat, & intoxicat audientium. Eſt fel draconum, & eſt venenum aſpidum inſanabile, unde Eccl. 10. Si mordeat ſerpens in ſilentio, nihil eo minus habet, qui occultè detrahit.*

[S. Ant. Pad. ſer. 2. in D. 1. Quad.]

[Deut. 32. 33.]

[Fama reſtitutio neceſſaria.]

9 *Si mordeat ſerpens,* &c. Septuaginta legunt: *Si momorderit ſerpens in non ſuſurro, & non eſt amplius incantat;* q. d. nullum eſt poſt morſum remedium, quantumcumque enim ſerpens poſt veneni impreſſionem incantetur, nihil prodeſt percuſſo, niſi alterius remedii fiat applicatio efficax; ita etiam poſt completam alienæ famæ diffamationem, clamate, vociferamini, corrigite detractorem, quantumcumque libuerit; actum agitis, niſi ipſe famam reſtituar, id quod, ut ſuo loco videbimus, admodum difficile eſt.

DISCURSUS VII.

ARGUMENTUM.

Maledicis multæ competunt proprietates animalium venenatorum, crudelium, deformium, immundorum.

THEMA.

Dentes beſtiarum immittam in eos. Deut. 32. verſ. 24.

[Detr. omnibus feris crudeliores.]

1 Reliqua inter divinæ juſtitiæ ſupplicia, generi humano propter exceſſus intentata, maximè illud crudele recenſetur, quod eſt, à mordacibus detractorum, tam per ſcripturam, quàm Doctores ſacros, in variis venenatis, feris, & immanibus beſtiis figuratorum, dentibus lacerari, & diſcerpi. Incognitus enim per *dentes beſtiarum*, dentes intelligit *detrahentium*, cui ſententiæ, dum commune ſubſcribit Doctorum placitum, ſupervacaneum duxerim, aliorum texere interpretum ſeriem. S. Bernardinus Caſſiodori adducit teſtimonium, aſſerentis: *Dentes dicti ſunt à demendo; ideò pulchrè lingua detrahentium, dentes vocantur, quia ſicut illi ciborum partes demunt, ita & iſti opiniones hominum corrodunt. Pſal. 56. Dentes eorum, & ſagittæ, lingua eorum gladius acutus detrahebant mihi.* Idem ſanctus ad ſimile propoſitum, illum adducit Jeremiæ textum: *Crudelis eſt, & non miſerebitur,* quem locum de maledico, omnibus pejore beſtiis, intelligendum auctumat, inquiens: *Crudelior feris merito comprobatur; leo leoni parcit, lupus lupum non comedit, & quaſi omnes feræ crudeles aliis feris ſui generis parcunt, ſolus detractor ſibi ſimiles ſatagit devorare,* juxta illud Sancti Hieronymi teſtimonium: *Lingua detractoris beſtias ferocitate, volucres velocitate, & ſerpentes virulentia præcellit.* Idem S. Bernardinus de præſenti tractans vitio in alio ſermone, illam inſerit Apocalypſeos viſionem, in hæc verba relatam: *Vidi equos in viſione, & qui ſedebant ſuper eos, habebant loricas aureas, & hyacinthinas, & ſulphureas, & capita equorum, erant capita leonum; & de ore eorum procedit ignis: Ex quibus ſacratiſſimis,* inquit ſanctus, *circa detractores triplex myſterium deſignatur; in primò oſtenduntur eorum venenoſa corda, in ſecundo eorum venenoſa verba, in tertio eorum venenoſa opera.* Non ſoli itaque ſerpenti, prout præcedens edocuit diſcurſus, ſed & aliis venenatis animantibus aſſimilatur detractor, dicente Pſalmiſta: *Venenum aſpidum ſub labiis eorum, quorum os maledictione, & amaritudine plenum eſt, veloces pedes eorum ad effundendum ſanguinem.* Aſpides hujuſmodi detractionis ſuæ veneno varias cauſant inimicitias, homicidia, ſtrages: *Contritio, & infelicitas in viis eorum,* proſequitur Pſalmiſta, *& viam pacis non cognoverunt, non eſt timor DEI ante oculos eorum; nonne cognoſcent omnes, qui operantur iniquitatem, qui devorant plebem meam ſicut eſcam panis?* Aſpidis morſus quaſi punctura acus eſt, vix ſentitur; unde Cleopatra ſuavem electura mortem, ab aſpide morderi voluit. Detractor ſimile ſub lingua, & labiis portat virus, dum argutis quandoque, & facetis inventionibus famam deſtruit proximi, eamque toxico inficit maledictionis ſuæ. Inſuper & ſcorpioni aſſimilatur detractor, ſi Sancto Hieronymo credimus, dicenti: *Unde ceſſet arcuato vulnere contra nos inſurgere ſcorpius, & ſanctum opus venenata carpere lingua deſiſtat.* Ubi Lyranus notat, tres attingi detractoris conditiones: *Sunt venenoſi in corde, doloſi in ore, pernicioſi in opere.* Primò concipit venenum invidiæ, & odii in corde, quod ardenti flagrat internæ paſſionis malitia, deindè ad innocentium damna virus evomit detractionis: *Scorpius habet in cauda aculeum, & à poſteriori percutiens facit vulnus obliquum, quod valdè difficile eſt ad ſanandum; & tamen in facie blanditur.* Ecce vobis accommodatiſſimam murmuratoris, maximè aulici, figuram: in proverbio hiſpanico argutè dicitur, multi manum oſculantur, quam ſuccisam cuperent; quod cum eo coincidit latino: *Mel in ore, fel in corde.* Videbitis quandoque virum, qui proximum præſentem actibus demulceat reverentiæ, obſequiis proſequatur amoris, encomiis ſublevet in conſpectu omnium, aſt vix, ubi dorſum verterit, pannos ei diſſecat, peſſima effutiens: *In ore ſuo pacem cum amico ſuo loquitur, & occultè ponit ei inſidias.*

[Incog. in Pſ. 100.]

[S. Bern. t. 2. ſer. 21. ar. 2. Caſſiod. in Pſ. 3.]

[Pſ. 56. 5.]

[Jer. 6. 23.]

[a. Ber. t. 2. ſer. 29. art. 2. c. 3.]

[t. 3. Ser. 24. Apo. 9. 17.]

[Pſ. 13. 3.]

[illegible]

[Aſpidis morſus ſuavis electus à Cleopatra.]

[S. Hier. in proœ. in Job.]

[Lyran.]

[Jer. 9. 8.]

S. Ber ſer. 24. in Cant. Detr. ſcorpioni ſimiles.

2 S. Bernardus eo ſingulariter, qui in converſationibus, conviviis, aliiſque cœtibus, famam alienam lædere, & taxare geſtiunt, perſtringens, ait: *Convenientibus ſic in unum, non eſt Dominicam cœnam manducare, ſed magis propinare, & bibere calicem dæmoniorum*. Moxque ſub veneni alluſione nimiam docet detractionis perniciem, dicens: *Dum importantibus linguis aliorum perditionis virus, aliorum aures intrantem mortem libenter excipiunt*; id quod (proſequitur ſanctus) his verbis inſinuare voluit Jeremias: *Aſcendit mors per feneſtras noſtras; ſic quippe intrat mors per feneſtras, cum prurientibus auribus, & oribus lethale poculum detractionis, invicem nobis miniſtrare contendimus*. Sanctus Bernardinus Divi Hieronymi confirmat aſſertum, inquiens: *Detractores ſimiles ſunt ſcorpioni, qui antequam venena effundat, lingua lingit, ſed demum venenoſa cauda pungit; ſub ſpecie boni, verbis excogitatis, & ſub placido vultu venenum detractionis effundit*.

Berch. verb. detract. in Dictiona. mor. Viperæ.

3 Berchorius detractori invidiam ſemper aſſociatam aſtruit; ideòque eum viperæ aſſimilat, quæ ante ſe, quàm alios ferit; ſiquidem priuſquam alium mordeat, viſcera rodit genitricis ſuæ; ita quoque detractio, inquit ille, prius ſe ſauciat, quàm feriat alios; quoniam præter mortalem propriæ conſcientiæ plagam, inſuper ab interna conſumitur alienæ proſperitatis invidia: *Ideo de detractore*, inquit hic auctor, *poteſt intelligi commune hoc proverbium; mus in pera, ſerpens in ſinu, ignis in ſtuppa, male remunerant hoſpites ſuos*.

S. Bern. lib. ort. 1 cap. 7. Ranis.

4 *Sunt ſimiles ranis*, inquit S. Bernardinus, *quæ abſente homine vociferantur, & valde clamant, eo verò præſente ſilent*: Ex aliis nihilominus capitibus eos ranis æquiparare licet. Cantant vel potiùs coaxant ranæ plerumque per noctem, de die autem, quando aër turbidus tempeſtatem minatur; ita & lingua murmuratrix nihil publicare, nihil eloqui amat, præter defectus, &

Rom. 13. 12.

peccata aliena, quæ Apoſtolus nuncupat *opera tenebrarum*, quoniam *qui malè agit, odit lucem, & non venit ad lucem, ut non arguantur opera ejus*. *Quid tu*, malæ

Joan 3 v. 20. Gill. Ab. ſer. 40 in Cant.

cuidam linguæ improperat Gillibertus Abbas, *quid fratrum mavis vitia numerare, quàm virtutes; damna quàm dona, condemnare quàm commendare?* deinde ranæ vocem edunt ex aquis putridis, & ſtagnantibus, ita & detractores uſque ad fauces in luto hærent propriarum ſordium, unde S. Antiochus de iis loquens ait: *Quæ res in-*

S. Antioch. t. 3 in nova bo. 3.

dicat, talium vitam eſſe longe contaminatiſſimam, atque impuram maximè. Iterùm ranæ exangues vivunt, præterquam ſecundùm oculum, groſſos admodum habent oculos, & quaſi è capite prominentes; ita pariter maledici atque invidi oculo libido, ſanguinolento, & vindicativo alienam contemplantur, & lacerant reputationem.

Draconibus.

5 *Similes ſunt draconibus*; ſcriptura ſacra plerumque detractores venenatis aſſociat animalibus, modò ſerpentibus aut aſpidibus, modò ſcorpionibus aut viperis; dra-

Apoc. 16. 13.

coni pariter eos aſſimilat, dum ait: *Et vidi de ore draconis; & de ore beſtiæ tres ſpiritus immundos in modum rana-*

Apoc. 12. 3.

rum. Et ſimiliter in 12. Apocalypſeos capite, juxta S. Bernardini ſententiam, eadem draconem inter, & detractorem, prout in diſcurſu primo vidimus, exhibetur comparatio; id quod fortè etiam ſcriptura inſinuare voluit in

Exod. 7. 9.

iis verbis: *Tolle virgam tuam, & projice eam coram Pharaone, ac vertetur in colubrum*; idemque imitantes magi, *projecerunt ſinguli virgas ſuas, quæ verſæ ſunt in dracones*. Circa quod caput notanda occurrit chaldaica verſio, quæ pro ly *incantationes*, traduxit *muſſitationes vel inſuſurrationes*.

S. Ber. ib. o. 1. cap 5. Scarabæis.

6 *Sunt ſimiles ſcarabæis*, inquit S. Bernardinus, *qui numquam flores vel roſas adeunt, vel theſauros aut lapides pretioſos, ſed tantùm ad ſtercora in viis publicis currunt: ſic detractores impii ſcarabæi, ſi in aliquo fuerint virtutum theſauri atque gratiarum flores, & roſæ; illis prætermiſſis, ſolùm ſi reperire poſſunt in homine ſtercus, id eſt, aliquem defectum, prædiligentes vitiorum fœtorem, quàm virtutum, & gratiarum odorem, ad illos currunt, & eos rodunt, & vorant*.

Veſpis. ibid. a. 1. c. 3. Pſal. 10 v. 4.

7 *Sunt ſimiles veſpis*, idem proſequitur ſanctus, illum adducens pſalmi verſiculum: *Quoniam quem perfeciſti, id eſt, perfectè feciſti, deſtruxerunt; ideo meritò aſſimilantur veſpis, quæ mel, quod conficere neſciunt, ab apibus jam*

Pſ. 51. v. 6.

confectum devorant, & diſcerpunt. Dilexiſti verba præcipitationis; dicuntur detractiones verba præcipitationis, quia præcipitant audientes, & bonos, quibus detrahitur, & ipſum etiam detrahentem. Apes magno cum labore ex variis floribus mel colligunt, favum conficiunt, ipſumque poſtea à veſpis devorari vident; ita quoque non pauci, poſtquam multo tempore magnum ſibi per inſignes, & heroicos actus nomen acquiſierunt, & famam, tandem à detractoribus omni bono nomine conceptuque ſe deſtitutos, & præcipitatos reperiunt. Aſſimilantur etiam

S. Bern. ibid. ar. 1 c. 2. Noctuis.

avibus nocturnis, lucis omnis inimicis; maledici namque omnem in proximis odere virtutem, & bonorum operum lucem, ſolis oblectantur defectibus, & peccatis manifeſtandis, propriæque malitiæ adimpletione: *Meritò detractores noctuis ſimilantur, quorum oculos lux obtenebrat, & nox terra illuſtrat*.

(Vulpibus)

8 Non modò impura hæc, & pernicioſa animantia, verumtamen & alia quadrupedia ſunt hujus vitii figu-

Cant. 2. 15.

ra: *Capite nobis vulpes parvulas, quæ demoliuntur vineas*. Proprium eſt vulpium vites devorare, dum florent, ita & malarum proprium eſt linguarum detrahere iis, qui in virtutum bonarumque operationum flore, nec non in optima apud mundum opinione ſupereminent, eos flore, id eſt, fama, æſtimatione, & reputatione deſtituunt: *Demoliuntur vineas*: amicitiarum, conſortii humani, palatiorum, religionum, congregationum ſunt venenū, peſſima rixarum, & diſcordiarum ſeminantes zizania. *Peſſima vulpes*, inquit S. Bernardus, *occultus detractor*.

S. Ber. ſer. 43. in cant. S. Bern. loc. cit. Pſal. 21. v. 17. Canibus.

9 *Per canes quoque detractores ſignantur*, ait S. Bernardinus, juxta illud Davidis in Chriſti perſona loquentis effatum: *Circumdederunt me canes multi, concilium malignantium obſedit me, id eſt, Judæi per detractionem oblatrantes atque mordentes: & poſſunt detractores propriè rabidis canibus comparari, rabidus enim canis primò os geſtat apertum, ſecundò abſcondit linguam, tertiò os habet ſanguinolentum, quartò os, & dentes habet venenoſos*. Quas proprietates ſanctus huic perquàm fuſiſſimè accommodat vi-

Bellu. in ſpec. mor. l. 3. p. 3. diſt. 3.

tio. Belluacenſis de murmuratorum deteſtatione diſceptans, *ſunt fœdi*, inquit, *quia immunda habent ora ad modum canum*. Deinde duorum luſorum, vel potiùs ſcurrarum, qui in præſentia cujuſdam regis ſimul comederant, factum in hæc refert verba: *Alter volens confundere ſocium ſuum; latenter remotis carnibus à ſcutella ſua, impoſuit ibi ſtruem oſſium, & dixit regi: Domine fac, quod juſtum eſt, iſte ſocius meus omnes iſtos (demonſtratis oſſibus ſuis) ſpoliavit veſtibus. Cui alter reſpondit: Domine, & iſte contra naturam commiſit; poſtquam enim carnibus oſſa ſpoliavit, ipſa oſſa voravit, & utriſque ſcutellam ſuam nudavit. Sic detractores aliqui non ſolùm vitiis carnalium detrahunt quaſi canes comedendo, ſed oſſa devorant, dum virtuoſis eorum operibus, & virtutibus detrahunt*. Sunt autem

S. Bern. to. 1. ſer. 44. art. 2. cap. 1.

detractores, proſequitur S. Bernardinus, præcipuè laniorum ſeu in lanienis degentes canes; licèt enim inibi multæ bonæ aſſerventur carnes, nihil tamen earum audent contingere canes, ſed vel oſſibus, vel ſanguine, vel putrida aliqua paſcuntur carne: *Hujuſmodi ſolent eſſe plurimi ſæculares, qui cum Religioſis vel ſacerdotibus vel aliis ſervis Dei ampliùs, quàm diſcretio poſtulet, intrinſecè, & domeſticè converſantes, nihil exempli boni, licèt multa videant, ex eis aſportant, ſed ſi quid fragilitatis conſpexerint, aut otioſum verbum, vel riſum, aut conſimile factum*. *Imò*, teſte Belluacenſi, detractores ſunt *pejores canibus, non ha-*

Bell. ibid. Luc. 16. v. 21. Tit. Boſt.

bentes ut canes, linguam medicinalem, ſed peſtiferam, & lethalem; unde Titus Boſtrenus de canibus, Lazari vulnera lingentibus, tractans, ait: *Vulnera ejus benevolè medicorum more foventes*. Lingua namque præditi ſunt, tamquam ſcobina, qua ſaniem eluit plagarum; detractores autem plagas, & vulnera aliena non modò non ſanant, ſed & inſuper lethaliter deſtruunt: *Lingua eorum gladius acu-*

S. Ant. ſer. 16. in ſer. 5 Do. 1. Quad.

tus. S. Antonius de Padua, veritatem nobis clarè elucidat, dum ait: *Nota, quod canis habet linguam medicinalem, ſed tales ſunt pejores canibus, qui habent linguam ſerpentinam pſ. Lingua canum tuorum ex inimicis ab ipſo, ſci-*

Pſ. 56. v. 5.

licet malignitatis, & detractionis vitio. Sunt deteriores canibus rabidis, inquit Belluacenſis, *in hoc ſimiles eis, quod morſus venenoſos habent; ſed deteriores, quia canes fugiunt notos, & maximè Dominos ſuos, ne furia commoti dentes*

Exo. 22. v. 28.

in eos figant; econtra detractores non parcunt notis aut prælatis, licèt dicatur: Diis non detrahes.

S. Bern. ibid. art. 2. Leonibus. Ezec. 19. v. 6.

10 S. Bernardinus porrò leonibus eos comparat, inquiens: *Leo cùm fœteat ore atque ſit dente vorax, fœtentia detractorum atque vorantia ora deſignat*. Adducitque illum in confirmationem Ezechielis textum: *Leo factus*

eſt, di-

Digitized by Google

eſt, didicit rapere prædam, & comedere homine. Ab hocce leone pſaltes regius eximi petebat; qui adoleſcentior urſos ſtrangulaverat, diſſecuerat leones, ad hujus beſtiæ conſpectum pavebat, tremebat: *Aperuerunt ſuper meos* (Pſal. v. 14.) *ſuum ſicut leo rapiens, & rugiens*: quid conſilii, quid auxilii? O Deus meus, *erue de manu canis unicam meam ſalva me ex ore leonis*. Quandoquidem canis reincidit mentio, Belluacenſis juvat ſubnectere ſententiam inquientis: (Bellu. ibid.) *Similis eſt detractor muſcæ caninæ, quæ libenter* (Muſcæ caninæ.) *figit in membro ulceroſo aculeum; & paſcitur ſanie libentiùs, quàm ſano membro*.

11 Quandoquidem igitur vitium hoc tot ſpecie differentibus comparatur animalibus, conſequens eſt, ipſum abominabile eſſe monſtrum, quam veritatem expreſſit ſtatuitque Belluacenſis, ubi detractores perſtringens, ait: (Monſtris.) *Sunt ſimiles quibuſdam monſtris, de quibus legitur in hiſtoria tranſmarina, & Anſelmus refert in libro de imagine mundi, quod in quibuſdam partibus Orientis ſunt homines, habentes corpora humana, & ora canina*. Tales ſunt detractores, qui humanam naturam habentes, apparent ſerpentes, viperæ, aſpides, ſcorpiones, vulpes, leones, &c. omni deſtituti humanitate.

DISCURSUS VIII.

ARGUMENTUM.

Os detractoris multifariam comparatur ſepulchro.

THEMA.

Sepulchrum patens eſt guttur eorum, linguis ſuis dolosè agebant, Pſ. 13. v. 3.

(Detractoris os fœtidū eſt ſepulchrum. Alb. Mag. in.)
1 COmparatio, quam Pſalmiſta maledicam inter ſeu detractoriam linguam, & ſepulchrum inſtituit, non poteſt non eſſe myſterioſa: *Sepulchrum patens eſt guttur eorum*, inquit Alb. Magn. *fœtorem detractionis apertè emittens*. Id eſt, quidquid ex fœtentibus detractorum oribus egreditur, merus fœtor eſt, ſiquidem nihil præter peccata, & vitia eructant aliena, vel occulta manifeſtando, vel manifeſta ampliando, ſeriò aut jocosè: (Hug. Car. ib.) *Detractores comparantur ſepulchro*, inquit Hugo Cardinalis, *quia verba fœtida proferunt, & denudant peccata aliorum*. Sepulchra autem exhalant adeò peſtiferum, ut quemadmodum experientia multiplex edocuit, ipſe ſolus ſufficiat ad immediatè conficiendum eum, à quo attrahitur; ita pariter vel flatus dumtaxat, verbum, aut vox unica maledici ſufficit ad interimendas animas; alios inter Doctores ſacros, ſancto inprimis in hæc verba atteſtante Chryſoſtomo: *Benè inquit Pſalmiſta*, (Pſ. 140. v. 3. Chryſoſt.) *Pone Domine cuſtodiam ori meo, & oſtium circumſtantiæ labiis meis, ut non declinet cor meum in verba malitiæ, quemadmodum enim eſt aer peſtilens, qui morbos procreat, ita etiam verba; quod autem facit ille in corpore, id verba in anima*. (Ut aer eſt peſtilens, ita verba detr.) Sicuti una contagioſa, & peſtilens reſpiratio totum poteſt perimere corpus, ita multoties vel unicum detractionis verbum ſufficiens eſt, ut & animam, & corpus maledici, internecioni dedat; ſiquidem præter culpam, quam contrahit, pœnam inſuper, juſto permittente judicio divino, temporalem incurrit detractor, cum vindices perſonæ à ſe diffamatæ in ſe provocat manus. Cordibus veſtris inſculptum optarem, id quod S. Bonaventura de S. Franciſco in hæc verba ſcriptum reliquit: (S. Bon. cap. 8. vitæ S. Franc.) *Detractionis vitium, inimicum fonti pietatis, & gratiæ, tamquam ſerpentinum abhorrebat morſum, & atrociſſimam peſtem, & piiſſimo Deo abominabile fore putabat*. S. quoque Bernardinus, dignus qui tanto ſuccederet patri filius, alterit libertimè: (S. Ber. t. 1. ſer. 33. ar. 2. c. 1.) *Sicut ſepulchrum patens licèt nihil recipiat, tamen aerem vicinum corrumpit, ſic fœtidi detractores, licèt nullum malum exemplum verbo vel facto datum ſit eis, tamen eorum corda, & ora corrupta, ſemper in detractoria verba prorumpunt*. Tantus eſt malæ linguæ fœtor, ut eam abominaturus Belluacenſis dicere non dubitarit: (Alia comparatio.) *Os detractoris ſimile eſt ori hydropici, leproſi, & latrinæ ſpiraculo, & inferni puteo, & ori draconis, a quibus exit fœtor, & flatus contagioſus, & venenoſus. Quidam dixit, non eſt curandum, utrum detractores ab inferiori vel ſuperiori foramine intonent; quia non minus, imo longè plus fœtent, & inficiunt à ſuperiori, quam ab inferiori*.

(S. Ephr. t. 1. de morb. lin.)
2 S. Ephræm in tractatu de morbo linguæ, mentionem ingerit lepræ, quæ Mariam ſororem Moyſis murmurantem infecit: *Ex illa carnis corruptione patefactum eſt, inquit, quomodo hominis maledici ac detractoris corrumpatur animus. Per hominem vero exteriorem, hominem ſuum interiorem intellexit, nam ſicut illa defecerat a fratre ſuo, ita & ab ipſa proprium corpus defecit, ut ex ſemetipſa charitatem addiſceret*. Lepræ ſpecialiter, & non cuicumque alteri infirmitati ſubjecta fuit Maria, lepra namque, ut novimus omnes, contagionis eſt ſpecies.

3 Inſigne admodum contra detractionem nobis antidotum propinat hiſtoria vitæ S. Franciſci, ubi hæc ſcripta reperio verba: (Apoph. 10. 3. S. Franc.) *Audiens (Franciſcus) quemdam famam fratris denigrantem, Vicario ſuo dixit; ſurge, ſurge, diſcute diligenter, & ſi accuſatum fratrem innocentem reperis, accuſantem dura correctione cunctis redde notabilem;* (Contra detr. antidot.) *inſtant enim religioni diſcrimina, niſi detractoribus obvietur, citò multorum ſuaviſſimus odor fœtebit, niſi fœtidorum ora claudantur. Summa volo cures providentia, ne peſtifer iſte morbus latius ſe diffundat*. S. Ignatius, (P. Rho hiſt. var. l. 4. c. 3. §. 1.) juxta relationem patris Rho, ſi quid ſiniſtri de ſuis inaudiret, id non niſi uni aut ad ſummum duobus communicabat, juxta quod boni univerſalis Religionis neceſſitas utilitaſque poſtulaſſet, *quod adeo ab eo religiosè factum ſcribunt, ut graviſſimè ſi aliquando incuſarit, ac velut piaculi veniam in confeſſione arcana poſtularit, quod duobus ea enunciaſſet, quæ uni tantummodo commiſſa emendari poſſe videbantur*.

4 S. Bernardinus de ſerpente infernali, dum veneni (S. Bern. t. 1. ſer. 19. a. 1. c. 1.) ſui damna in protoparentem noſtram Evam transfudit, (hic aſſimilatio plur.) tractans, peſtiferum eum nuncupat, maledici detractoris figuram: *Nec ſuffecit peſtifero detractori detractionem diffundere contra Chriſtum in Cœlo in natura Angelica*; & paulò poſt de diſcurſu cum Eva habito agens, inquit: *Jamque in fide vacillans mulier detractori ait, ne forte moriamur, ad quam ſerpens peſtiferum virus ore in eam diffundens, ait: nequaquam moriemini, ſcit enim, &c. cujus detractioni Eva conſentiens ruit*. Beatus quoque (B. Laur. Juſt. de int. conf. cap. 2.) Laurentius Juſtinianus multis ab hoc vitio proma(En detractione plurima damna.)nantibus damnis conſideratis, ipſum tandem contagionis afficit titulo, dicens: *O quàm multa ſcandala, & quàm pernicioſa detractioni aſſuetus concitat bella? rixas ubique movet, odia parit, pacem diſſipat, dirimit unitatem, charitatem extinguit, ſe ſuumque interimit fratrem. Peſtis hæc à ſervis Chriſti omnino debet eſſe aliena*. Ubi (Pſ. 90. v. 3.) vulgata noſtra habet: *Ipſe liberavit me de laqueo venantium, & à verbo aſpero*: Hebraica legit: *A peſte celeriter necante*. Peſtis hæc, detractio eſt, ſubitaneam in(Pagn. &c.)ferens mortem; ſicuti igitur contagii remedium efficaciſſimum eſt fuga, ita & detractionis peſtiferæ; ideòque nobis ſapiens ſuadet: *Amove à te os pravum*. Circa quæ verba Cajetanus inquit: (Cajet.) *Juxta Hebr. habetur, fac recedere a te tortionem oris, & perverſitatem labiorum fac elongare à te*. Dionyſ. Carthuſ. de S. Pachomio refert: (Dion. Carth.) *Cum audiret aliquem detrahentem, protinus fugit ab illo, tamquam à baſiliſco*.

5 *Sepulchrum patens eſt guttur eorum*. Sepulchrum quaſi dentibus armatum foret, omnia in ſe recluſa con(Detractoris os plus devorat quam infernus.)ſumit devoratque corpora; quaſi ſtruthionis ſtomacho polleret, eadem quaſi in nihilum reducit; ita & detractor vorax eſt, teſte S. Bernardino, *devorat amplius, quam infernus, infernus devorat ſolum malos, detractor autem bonos, & malos*, juxtà illud Eccleſiaſtici de detra(Eccl. 28. 25.)ctore, ſub linguæ tertiæ titulo agentis effatum: *Mors illius mors nequiſſima, & utilis infernus potius, quàm illa*. Belluacenſis eidem ſuffragaturus intento, hunc adducit (Prov. 23. 20. Bell. ibid.) textus è Proverbiis: *Noli eſſe in conviviis peccatorum, & qui carnes ad veſcendum conferunt*. Quis neſcit, lautiſſima convivia onerari carnibus? Quò igitur ſpectat hoc Salomonis conſilium? Gloſſa reſpondet: (Gloſſ. ibid.) *Carnes ad veſcendum proferre, eſt vitia proximorum in derogationem habere vel dicere*. David propter ſuam ad regnum pro(Hug. Card.)motionem, ob glorioſa à Gigante reportatam victoriam, & contractam cum Saule conſanguinitatem, metam evaſerat invidiæ, conſequenter & detractionis; ideòque intimè ſe Deo commendavit, in ejus unicè (Pſ. 26. v. 1.) confidens patrocinio: *Dominus protector vitæ meæ, à quo trepidabo? dum appropiant ſuper me nocentes, ut edant carnes meas*. Inimici iſti, inquit Hugo Cardinalis, detractores ſunt: *Detractores comedunt, & corrodunt carnes, detrahendo*. Ad horum unum S. Chryſoſtomus con(Chryſ. h. 3. ad pop.)verſus, ſuam ei impietatem exprobrat in hunc modum, *Detrahens, fraternas carnes comediſti, proximi carnem*

momordiſti, *unde & Paulus terruit*, *dicens : ſi autem vos invicem mordetis*, *& comeditis*, *videte ne ab invicem conſumamini*, S. Bernard. aliquot in favorem noſtrum allegat ſacræ ſcripturæ loca, & inprimis quidem illum Proverbiorum: *Eſt generatio*, *quæ pro dentibus gladios habet*, *& commandit molaribus ſuis*, *ut comedat inopes de terra*, *& pauperes de hominibus*. Et iſtum Job : *Quare perſequimini me ſicut Deus*, *& carnibus meis ſaturamini ?* Ubi S. Gregorium citat, dicentem: *Hi ſunt*, *qui aliena vita detractione paſcuntur*, *& alienis procul dubio carnibus ſaturantur*. S. Anſelmus vitii hujus damna edocturus, ita diſcurrit: *B. Clemens inter cætera*, *quæ ab ore B. Petri ſe didiciſſe fatetur*, *hoc modo*, *ſcribit: Tria ſunt genera homicidii*, *quæ pari pœna plectuntur; interfectio fratrum*, *detractio*, *odium. De quo etiam Paulus dicit : ſi comeditis & vos invicem mordetis*, *videte*, *ne ab invicem conſumamini. Comedit namque alter alterum*, *& quaſi morſum in eo facit*, *quotieſcumque aliquis aliquem*, *male loquendo*, *viliorem efficit : unde neceſſe eſt*, *ut ab invicem conſumantur pœnis videlicet gehennalibus detruſi miſerrimè puniantur. Sic igitur is*, *qui alterum detrahendo comedit*, *conſumitur ab eo*, *quem morſibus detractionis conſumere geſtit*, *nam cum ejus vitam per detractionem lacerat*, *ſemetipſum ante judicem Deum condemnat*.

B. Ber. lib. 2. Prov. 30. 14. — Job 19. 22. — S. Greg. l. 14. mor. — S. Anſel. 1. de ſim. c. 146. Homicidii tria genera.

Nemini parcunt.

6 *Sepulchrum patens*, *&c.* Sepulchrum indifferenter deſtruit, devorat, inque cinerea reducit cadavera omnia, divitum, & pauperum, ſubditorum, & Principum, juvenum, & ſenum, omnes radit æqualiter; nulla ſexus, ætatis, conditionis aut perſonarum profeſſionis ratione habita: *Tanta crudelitatis ſunt detractores*, inquit S. Bernardinus: *ut nemini parcant*, *nec amico*, *nec conſanguineo*, *nec majoribus*, *nec minoribus*, *omnes devorant*, *nec tempori parcunt*, *nec gradui*, *in quadrageſima ſeu ſexta feria*, *aut in aliqua vigilia Apoſtolorum vel Virginis. Comedunt unico morſello unum Epiſcopum*, *ſive Archiepiſcopum vel Cardinalem*, *imò quandoque etiam unum Papam*, *ſeu unum conventum Religioſorum*, *aut totam unam Religionem vel civitatem*.

S. Ber. ib. c. 2.

Contra unumquemque murmurant.

7 *Sepulchrum patens*, *&c.* Tempore peſtis ſepulchra reſtant aperta, inque ea ſine ulla diſcrepantia certatim projiciuntur nobiles, & plebeji, ſæculares, & Religioſi, domini & ſervi; ita & murmuratio ſepulchri inſtar aperti, omnia recipit indifferenter, contra unumquemque ſuam æqualiter exerit linguam peſtiferam.

Hyenæ comparantur.

8 *Sepulchrum patens*. Quemadmodum inciſa ſepulchris epitaphia, actiones, & arma gentilitia exhibent inibi tumulatorum; ita & lingua maledica omnes exprimit defectus, vitia & malitias perſonæ illius, contra quam murmurat. Albertus Magnus detractorem beſtiæ cuidam, quæ oſſa mortuorum è ſepulchris eruere, & devorare amat, comparat, inquiens: *Nota*, *quod detractor comparatur hyena*, *quæ de ſepulchris extrahens corpora mortua*, *illa devorat*, *& diſcerpit*. Cui & Hugo Cardinalis aſſentitur, dum ait : *Sicut hyena exerabit corpora mortuorum de ſepulchris*, *& comedit*, *ſic & iſti peccata hominum*. Qui Jeremiæ authoritatem adducit, inquientis: *Numquid ergo ſpelunca latronum facta eſt domus iſta ?* Vel ut alia verſio habet : *Numquid ergo ſpelunca hyenæ ?* Ita Chryſoſtomus. Fera hæc vivum eſt detractoris prototypon; odit namque lucem, tenebras amat, cadavera eruit, vermibus nutritur, putredine gaudet; ita & detractor in ſepulchro oblivionis tumulatos eruit aliorum defectus, & peccata, imò & ipſis quandoque inſidiatur mortuis, in aliorum malitia, & vitiis ſibi complacet, detrahit in abſcondito, proximorum unicè oblectatur exceſſibus, & flagitiis. *Quod mirabilius eſt*, inquit S. Bernardinus, *nec quandoque parcunt detractores longo jam tempore ſepultis*, *quin etiam exhument*, *& devorent illos*, *dum detrahunt eis*.

Alb. Mag. in Pſ. 13. — Hug. Car. in Pſ. 5. — Jer. 7. v. 11. Chryſ. ho. 15. in Matt. — S. Bern. ib.

Famam denigrant.

9 *Sepulchrum patens*. Corpus adeò corrumpitur in ſepulchro, ut ulteriùs recognoſci aut diſtingui nequeat, ſi juvenis an ſenis, ſi viri aut mulieris, ſi Principis fuerit, an mancipii. Ratæ objectum pulchritudinis, quod in admirationem oculos, inque amorem ſui corda rapiebat omnium, paucas intra horas tantam in ſepulchro induet fœditatem, & turpitudinem, ut nihil in eo præter ſaniem, vermes, putredinem, & cineres reperiatur : ita pariter in caſu noſtro; plurimi optimam ſibi compararunt famam, nomen magnificum, inſignia; & præclari audiunt apud univerſos; aſt ubi in maledicam inciderint linguam, vel unico verbulo, honor, nomen, & reputatio ipſorum adeò denigratur, & detrimatur, ut *tamquam ſtercus conculcentur*, *filii Sion inclyti*, *& amicti auro optimo*, *quomodo reputati ſunt in vaſa teſtea ?* S. Bernardinus detractionis exhorreſcens deformitatem, inquit: *Inter omnia illa*, *quæ à corde exeunt*, *& de ore procedunt*, *hominem*, *imò totum mundum inquinantia*, *ſunt execrandæ detractiones. Quomodo obſcuratum eſt aurum*, ingemiſcebat Jeremias, *mutatus eſt color optimus ?* Quomodò ? aurea fama in deformes cineres, imò in ipſam transformata putredinem; quis non expaveſcat ad tantam abominabilis hujus ſepulchri detractorii fœditatem ? *Hæc ſumma turpitudinis eſt*, inquit S. Bernardus, *hoc nihil fœdius eſt*. O execrabilem detractionis turpitudinem, quæ ſibi ignominioſam, aliis conciliat vel invita quandoque magnificentiam, quæ lepræ horrore percuſſit Mariam, & laudis honore ſublimavit Moyſen, contra quem obmurmurans ſoror, *ſibi turpitudinem*, inquit Origenes, *illi ſplendorem*, *ſibi lepram*, *illi gloriam*, *ſibi opprobrium*, *illi magnificentiam quæſivit*. Protoparens noſter vix lucem hauſerat creatus, cum ecce propter ſingulariſſimas dotes, diabolicæ factus eſt invidiæ ſcopus ? *Minuiſti eum paulominus ab Angelis*, *gloria & honore coronaſti eum : & conſtituiſti eum ſuper opera manuum tuarum*. Aſt detractio ſerpentis quo eum præcipitavit ? Audite Chryſoſtomum : *Hæc & à divinis mandatis abductum hominem*, *legem tranſgredi docet*, *& à Dei amicitia avulſum procul à veritate detorquet. Hæc primum Adamo quoque generis noſtri principis exitio cauſam præbuit*, *eumque*, *& vita in Paradiſo*, *& Cœleſtibus divitiis orbavit*, *nam cùm in os ſerpentis intraſſet*, *atque adverſus Dei bonitatem mentiens*, *his verbis uſa eſſet; quare prohibuit Deus*, *ne ex omni ligno*, *quod eſt in Paradiſo*, *comederetis ? mandati tranſgreſſionem invexit*, *eum*, *qui Deo ſubditus erat*, *à veritate avertens*, *atque eum*, *qui cum Domino familiares ſermones conferebat*, *ad ſe attracturus*, *hoſtem per fraudem*, *& impoſturam ſuam reddidit*, *atque ab omnibus bonis prorſus alienum*.

Thren. 4. v. 2. — Execranda detractiones. — S. Ber. ſer. 51. de modo ben. viv. — Orig. h. 7. in Rom. — Pſ. 8. v. 6. — Chryſoſt. in Pſ. 100.

10 *Sepulchrum*, *&c.* Cœmiteria contemplantibus meta occurrit illuvies, & putredo, ſcorpiones, rubetæ, ranæ ſeſe offerunt, & vermes; conſcientiam ſi quis perluſtrarit detractoris, omnia inibi offendet mala : *Denotatio peſſima ſuper bilinguem*, inquit Eccleſiaſticus; *id eſt*, ut quidam interpretatur, *oſtenſio confuſibilis cum digito*, *hoc eſt*, *denotatio confuſione plena*. Tigurina vertit : *Peſſima vituperatio*. Detractor, ut ſuo loco dicetur, nidus eſt, & centrum dæmonis. Hedera Jonam obumbrans vix creverat, moxque à corrodentis vermis livore devorata emarcuit; ita quò magis proximi creſcit virtus, eò ſtudioſius illam obſcurare conatur invidus: quaſi vermis medullam devorat arboris aut carnes meliores rodit, id eſt, melioribus majorique laude dignis detrahit operibus. *Per hederam*, inquit Hugo Cardinalis, *quæ viret in hyeme*, *ſignificantur boni*, *qui gaudent in adverſitate*, *per vermem ſignificantur detractores*, *qui corrodunt radicem*, *id eſt*, *pervertunt intentionem*, *& ſic arere faciunt hederam*, *quia bonos quandoque ceſſare faciunt à bono*.

Detr. vitioſiſſimi conſeruant ſub linea. — Eccl. 5. 17. — Jon. 4. v. 6. — Hug. Card. in Luc. ...

11 *Sepulchrum patens*. Notate verba; ſepulchro equidem David comparat linguam maledicam, aſt non clauſo, ſed aperto : *Simile aperto ſepulchro*, inquit Dionyſius Carthuſianus, *in quod homo facilè labitur*, *& ex quo citò inficitur; ſic guttur impiorum ſe habet*, *quia mortua atque peſtifera verba ex ipſo procedunt*, *& ſermo ipſorum cadere facit ac inficit*, *innocentes ac ſimplices*, *niſi Deus provideat*.

Inficiunt. — Dion. Carth. ibid.

DISCURSUS IX.

ARGUMENTUM.

De magnitudine detractionis, deſumpta à malis, & damnis, quæ cauſat !

THEMA.

Lingua eorum, *gladius acutus*, Pſal. 56. v. 5.

1 AGens Pſalmiſta de detractione, titulum ei acuti & vibrantis enſis impoſuit : *Lingua eorum*, *gladius acutus*; & meritò quidem, inquit S. Bernardinus, quoniam *tres vulnera ſimul ictu maledicta lingua ; primo ſeipſam*, *ſecundo audientes detractionem*, *tertio illos*, *quibus detrahit*. Peccatum ſanè detractionis graviſſimum eſt; S. Thomas ipſum mortale appellat, conformiter iis Apoſtoli verbis: *Detractores Deo odibiles*, *quod ideo additur*,

Linguæ gladiis tres vulnerat. — S. Bern. to. 2. ſer. 29. art. 1. c. 3. — Grave peccatum. — S. Th. 2. 2. q. 73. art. 2.

Digitized by Google

tur, ut dicit Gloſſa; ne leve putetur propter hoc, quòd conſiſtit in verbis. S. Bonaventura de peſſimis hujus vitii zizaniis tractans, D. Iſidorum citat, dicentem: *Detractio grave crimen eſt, detractio gravis damnatio eſt.* S. Bernardinus in ſeptem iis à S. Joanne viſis draconis capitibus, detractorem deſignari auctumat, inquiens: *Sunt ſeptem draconis capita, de quibus Joannes ait: Habens capita ſeptem. Per ſeptem detrahendi modos offendit omnia præcepta Dei, tam tria primæ tabulæ, quæ pertinent ad Deum; quàm ſeptem ſecundæ tabulæ, quæ pertinent ad proximum; quia ex ſeptem detrahendi modis, ſequuntur prævaricationes decem præceptorum Dei; unde ſubditur: Et cornua decem.* Rex Salomon & ipſe ingentia hujus vitii damna conſiderans, ut à maledicis ſegregemur, ſollicitè ſuadet his verbis: *Cum detractoribus ne commiſcearis, ſed time Dominum fili mi, & regem*; & ne nos Deum timendi modi ignorantiam prætendere poſſemus, immediatè ſubdit, quod aſſeruimus: *cum detractoribus ne commiſcearis*, quaſi dicat: tunc quis Deum timebit, & homines, divinis, & humanis obediens legibus, quando detractionem fugerit. Idem auctor in eodem libro, peſſimas quatuor abominandas, & deteſtandas eſſe aſſeruit hominum generationes, ſcilicet ingratorum in beneficos: *Eſt generatio, quæ patri, & matri maledicit.* Secunda generatio abominabilis eorum eſt, de quibus in lege Evangelica Salvator ait: *Attendite à falſis Prophetis, qui veniunt ad vos in veſtimentis ovium, intrinſecùs autem ſunt lupi rapaces. Eſt generatio quæ ſibi munda videtur*, inquit Sapiens, *nec eſt lota à ſordibus.* Tertia eſt ſublimium, & arrogantium, qui aſpernantur omnes: *Generatio, cujus excelſi ſunt oculi, & palpebræ in altum erectæ.* Quarta eorum eſt, qui dentibus armati ſunt; *Generatio, quæ pro dentibus gladios habet, & commandit molaribus ſuis*; de quibus Sanctus Ambroſius in hæc verba ſcribit: *Jam malis mancipati, bonos, ſi fieri poſſet, devorare volebant, & ſicut ſepulchrum patet ad recipienda cadavera, ita & adverſus bonos guttur eorum.* Iſaias Propheta, longævus palatiorum incola, in quibus tamquam in centro degerat murmurationum, ingenuè profitebatur: *Vir pollutus labiis ego ſum, & in medio populi, polluta labia habentis, ego habito*, quia ut probavimus in diſcurſu tertio, etiam virtuoſiores ſubinde, & innocentiores hoc utcumque inficit vitium; hic igitur ſibi quadam vice dici audit: *Peccatum tuum mundabitur*; vel ut verſio Hebraica legit: *Peccatum tuum ſine lege, mundabitur.* Suppoſito igitur, quòd per peccatum hoc detractio intelligatur, cur obiecero, *peccatum ſine lege* appellatur? Reſponſio in promptu eſt, quia detractio ad nullam attendit legem, nec divinam, nec naturalem, nec humanam, nec Eccleſiaſticam; violat omnes; non amicis aut inimicis aut cognatis, non principibus aut Eccleſiaſticis, non Sanctis, imò nec ipſi parcit Deo. Omnia alia peccata aliquam admittere poſſunt excuſationem, maximè illa, quæ à fragilitate humana derivantur, ſiquidem inimicus noſtra ſemper ſtipat latera: *Caro concupiſcit adverſus ſpiritum, & ſpiritus adverſus carnem.* Continua nobis cum mundo, carne & dæmone intercedit pugna, aſt maledictio, & detractio totam ſuam malitiam, & originem habet à voluntatis noſtræ malignitate; concupiſcentiam carnalem extimulant gula, oculi, diſcurſus laſcivi, malum aliorum exemplum, occaſio prompta, correſpondentia cum hoc illove objecto; vindictam ſuadet, imò & imperat, punctus honoris, & reputationis, aut timor, quo quis horret ab inimico præveniri; ambitionem promovet ardor dominii, & imperii &c. At detractorem quid extimulat ad murmurandum? Reſponſum accipite à Sancto Bernardino: *Tertium vero radicale peccatum*, inquit ille, *unde detractio generatur, eſt crudelis invidia, & hæc eſt, quæ in detractionem erumpit, cum tamen diabolus per invidiam in homine regnat, facilè inde per Dei verbum ejici poſſet, niſi aliis criminibus armaretur, & muniretur, unde præ tali munitione, & armatura, qua diabolus armatur in multitudine detractorum, de Aquilone, à quo panditur omne malum, ſcriptum eſt: Super omnem congregationem aquarum requieſcit, & ſicut lorica induit ſe aquis. Congregatio quippè aquarum, ſuper quam requieſcit Aquilo infernalis, detractorum eſt multitudo, qui per detractionem, ſicut aqua in terram dilabuntur, nec ultra ſurſum ad Deum per pœnitentiam revertuntur,*

S. Bon. To. 6. l. 3. — Pharetra. — Apoc. 12. 3. — S. Bern. to. 3. ſer. 2. c. 7. — Draconi Apocalyptico ſimiles. — Pro. 24. v. 21. — Deus fugiendi. — Peſſimæ hominum 4 generationes. — Matt. 7. v. 15. — S. Ambr. ad Rom. 3. — Iſa. 6. v. 5. — Aulæ ſedes Detr. — Gal. 5. v. 17. — Invidia eſt cauſa Detr. — S. Bern. to. 1. ſer. 13. art. 1. cap. 3. — Eccli. 43. v. 22.

2 Sicuti nulla invido, ita nec ulla detractori ſuppetit malignandi ratio, dicente Sancto Chryſoſtomo: *Alia quidem peccata licèt cauſas habent à ratione alienas, habent tamen; utpote ſcortator libidinem explet, fur paupertatem, homicida iracundiam ſedat, maledicus nullam poteſt occaſionem afferre. Quam enim quaſi pecuniarum copiam acquirit? quam libidinem explet? nihil aliud eſt, quàm invidia materia, cui nulla ſuppetit juſta cauſa nec injuſta, propterea nulla venia digna cenſetur.* Sanctus Bernardinus in murmuratorem quemdam, hiſce invehitur verbis: *O detractor infelix, quæ te malitia excæcavit? Nonne animadvertis, quod per hoc invidiam tuam atque livorem prædicas, animi tui malignitatem denudas, atque proximum tuum ſævè jugulas?* Adducitque illud Hebræis in Levitico datum præceptum: *Non maledices ſurdo, nec coram cæco pones offendiculum, ſed timebis Dominum DEUM tuum.* Quod taliter in ſenſu explicat ſpirituali; *Surdo quidem maledicit, qui abſenti detrahit malignè; nec non coram cæco offendiculum ponit, qui ignoranti, & prono ad credendum auditum, malum detractionis, & oblocutionis dicit.* Addere licet, tunc cæco offendiculum poni, quando quis, ad hoc vitium cæteroquin proclivis, ad murmurationem extimulatur: *Tripliciter peccare poteſt audiens detractorem*, inquit Sanctus Bernardinus, *primò ſi taceat, ſecundò ſi delectetur, tertiò ſi inducat.* Imò, ſuperaddit ſanctus, arbitror ego, detractiones audientem longè quandoque culpabiliorem eſſe ipſomet loquente: *Talis plerumque ampliùs quàm detractor peccat vel offendit, quoniam ex majori iniquitate vel malignitate procedit, & talis omnium malorum quæ ex cauſa ab eo data procedunt, coram Deo habet reddere rationem.*

S. Chryſ. to. 5. ho. 1 de Prophetarum obſcuritate. — S. Bern. art. 2. c. 3. ibid. — Lev. 19. v. 14. — S. Bern. to. 1. ſer. 13. art. 3. cap. 1.

3 *Lingua eorum gladius acutus.* Propheta regius detractorum impietate appetitus, Deo ſupplicat: *Erue à framea Deus animam meam, & de manu canis unicam meam.* Per canes, detractores intelligi probavimus in diſcurſu ſeptimo, quos inter plurimi ſunt traditores, ſuis accedentem blanditiis demulcentes, caudamque gyrantes doloſè, qui ubi ictus impingendi occaſionem nacti fuerint, illicò mordent; ita quoque murmuratores amicos ſe perhibent, & amicabiles, aſt in abſcondito reputationem lacerant. Non ſolùm autem David à linguis murmuratricibus, tamquam à canibus, ſed etiam veluti à frameis liberari ſupplicat: *Erue à framea DEUS animam meam*; imò ulteriùs progreſſus idem Rex linguam detractricem acuti gladii, & ſagittæ afficit titulo: *Filii hominum, dentes eorum arma, & ſagittæ, & lingua eorum gladius acutus.* Symmachus loco *arma* legit *lancea*; hæc autem inter gladium vel lanceam ex una parte, & arcum ſeu ſagittam ex altera, eſt differentia, quòd illæ cominus, hæ feriant eminus; detractoris itaque lingua tam eminus, quàm cominus ictum impingit; unde Hugo Cardinalis inquit: *Horum dentes, id eſt, verba detractoria, quibus corrodunt alios, ſunt arma & ſagitta; per arma impugnantur propè ſtantes; unde ubi habemus: arma, alia littera habet: Lancea. Per ſagittas impugnantur longè ſtantes; & ipſi detrahunt tam propinquis, quàm remotis, tam domeſticis quàm extraneis.*

Pſ. 56. v. 5. — Detractores canibus ſimiles. — Hug. Car. ibi Abſentibus, & præſentibus detrahunt.

4 *Lingua eorum gladius acutus.* Infallibilis eſt propoſitio: *Os quod mentitur, occidit animam*; id quod de ſpirituali animæ, non materiali corporis homicidio intelligitur; cui ſi honoris, & bonæ famæ, omni præſtantioris vitæ, rapina addatur, quantò creditis facinus deteſtabilius damnoſiuſque futurum? *Os quod mentitur*, inquit S. Bonaventura, *occidit animam, ſcilicet detrahendo, occidit mucrone peccati animam mentientis.* B. Laurentius Juſtinianus de eodem maledicæ linguæ homicidio diſceptans, ait: *Quandocumque quis detractionibus vitam abſentium dilaniat, procul dubio diaboli miniſter eſt, & fraternæ cædis reus; gladio namque detractionis ſuæ famam proximi, cui detrahit, occidit in corde audientium: Audientes quoque vulnerat detractionis ſagitta, eoſque plurimùm provocat ad illius odium, de quo murmuratio fit; propriam verò perimit animam, & à Dei gloria alienum ſe facit. Hæc peſtis, per quam charitatis vinculum diſſolvitur, à collegiis ſervorum Dei removenda eſt.* Et alio in loco idem Sanctus eamdem his verbis confirmat doctrinam: *Qui detractor exiſtit, mendax, perjurus ac ſtultiloquus eſt, in una ſiquidem malignitatis catena, confœderata ſunt vitia*

Detractio eſt homicidium ſpirituale. — S. Bonav. in c. 2 Sap. — S. Laur. Juſt. de diſcip. & perfect. mon. converſ. c. 13. — Lib. de vit. ſol. c. 4.

in

Digitized by Google

in animarum ruinam, ab immundis ſpiritibus fabricatam atque contextam. Et paulò poſt eamdem culpam homicidium nuncupati ſpirituale, dicens: *Detractio homicidium ſpirituale eſt, quod enim in corpore materialis agit gladius, hoc in anima detrahentium perficit lingua.*

Reyn. ann. 1270. Detr. attendendi, eradicandi.

5 Sanctus Ludovicus morti vicinus, alia inter Philippo filio ſuo, in regno ſucceſſori, documenta, præſcripſit, ut ab omni ſemper adulatorum, & detractorum conſortio viveret quàm alieniſſimus: *Noli pati, dici coram te verbum allectivum ad peccatum, nec verbum detractorium de alio, quin vindictam de eo fieri facias:* Sanctus verè Rex, qui regis Davidis fieret ſucceſſor, digniſſimus; qui Sanctus Monarcha ad perpetuam omnium Principum memoriam, & eruditionem, proteſtatus fuerat: *Detrahentem ſecreto proximo ſuo hunc perſequebar;* circa quæ verba Agellius ſequentem format diſcurſum: *Dixit, quæ ad privatam ſuam domeſticamque diſciplinam pertinebant, jam de moderatione, & gubernatione regni verba facit, exponitque, quam rationem in regno gubernando, hominibuſque moderandis tenuerit; ac primùm in vitiis ſeveritatem;* ut populos bonis imbueret moribus, quæ fuit maxima Davidis, qui dictus fuit *ſedens in cathedra ſapientiſſimus:* abolere detractores, publicæ perturbatores quietis: *Primo aures ſuas obtrectatoribus minime patuiſſe dicit, ab hoc vitio alienum ſe fuiſſe teſtatur David, qui iſtud genus hominum, & innocentia, & regno peſtiferum perdiderit, & perſecutus fuerit, adeò ut eos in totum ſuſtulerit.*

Pſ. 100 v. 5.
Agel.
2 Reg. 23. v. 8.

6 *Cum defecerint ligna, extinguetur ignis,* inquit Sapiens, *& ſuſurrone ſubtracto jurgia conticeſcent.* Ex quibus verbis evidenter deducitur, rixas, inimicitias, ſtrages, quæ univerſæ Reipublicæ pacem interturbant, oriri à detractionibus. Ecce vobis accommodam, quam Olaus Magnus in montibus Doffrinenſibus inchoatam narrat tragœdiam. Avis quædam arboris cujuſdam ſummitati inſidens, volubili motu ſuo tantillum è ramo excuſſit nivis, quæ prolapſa de ramo in ramum, & tamdem per rupes deorſum, ingentem paulatim effecit molem niveam, quæ in præcipitio ligna, ſaxa, terramque ſimul involvens, cum maximo impetu corruit deorſum, tandemque mobilis inſtar montis proruens, caſtellum ad montium radicem ſituatum offendit, & oppreſſit. An non eodem omnino modo vel unicum ſubinde murmurationis verbum, adverſùs potentem divitemque perſonam prolatum, privatas non modò inimicitias, ſed & bella publica. Imò familiarum (flens dico) imò civitatum, & provinciarum ſuſcitat, promovet, perennat exterminia? Unicus pro mille ſuffecerit teſtis Sanctus Bernardinus, inquiens: *Qui benè conſiderat omnia mundi ſcelera, omnes iniquitates, & quaſi omnes hæreſes, ſchiſmata, & impietates, ex tertia lingua originem habent. O igitur lingua nequam, lingua tertia detractoris, ò crudelitas infernalis! ò impia odii, & invidiæ proles! o peſtifera lepra! tu es, quæ diſcordias ſeminas, tu ſola conculcas bonos, diffamas juſtos, paris ſcandala, teſtimonia falſa, perjuria, occaſiones iniquas multiplicare non ceſſas. Tu lingua ſæva punis inſontes, inter conjuges ſcandala ponis, infamas viduas, defloras Virgines, tu pias, tu ſacras Religioſas confundis. Tu rancores, tu jurgia, livores & iras, contentiones, & contumelias, & rixas, & ſciſſuras ſuſcitare non ceſſas. Tu ſola perditiones generas, incendia foves, homicidia patras, tu fratricidia, patricidia, matricidia, & cæteras crudelitates virulenta impietate committis: Tu ſola fœdera frangis, in conjurationibus occuparis, ſeparas amicos, multiplicas inimicos; tu ſola diſſipas civitates, deſtruis regna, confoves tyrannias: Tu charitatem extinguis, deprimis juſtos, magnificas impios, fidem deſtruis, ſpem frangis, cæteraſque virtutes impia crudelitate perſequeris, tu omnia ſcelera vivificas, & extollis. Quid plura? Tu Angelos in dæmones convertiſti, atque de Cœleſti Regno in æterna ſupplicia dejeciſti, & profundaſti, primoſque parentes noſtros, ac cum eis totum genus humanum, de paradiſo deliciarum ad temporales, & æternas miſerias deſtinaſti.*

Prov. 26 v. 20. Monima mala ex Detr.
Olaus M. l. 2. c. 14.
S. Bern. to. 1. ſer. 24. art. 3. c. 3.

7 Qui de virtute manſuetudinis ſanctè gloriabatur David: *Memento Domine David, & omnis manſuetudinis ejus;* ſeverum adeò ab Ammonitis ſumpſit ſupplicium, ut nec ſcriptura ſacra, nec ipſæ forſan etiam hiſtoriæ profanæ ullum memorent eo crudelius. Subjugata enim, & devaſtata metropoli, *populum ejus adducens ſerravit, & circumegit ſuper eos ferrata carpenta, diviſitque cultris; & traduxit in typo laterum; ſic fecit univerſis civitatibus filiorum Ammon.* Tanti cauſam quæritis exterminii? unica ipſum cauſavit Ammonitarum regis auribus allapſa murmuratio: *Putaſne, quod propter honorem patris tui miſerit David ad te conſolatores, & non ideo, ut inveſtigaret, & exploraret civitatem, & everteret eam, miſit David ſervos ſuos ad te?* Quis ſucceſſus? Calumnia pedem fixit: *Tulit itaque Hanon ſervos David, raſitque dimidiam partem barbæ eorum, & præſcidit veſtes eorum medias uſque ad nates.* Tantam igitur injuriam David, licèt mitis, & benignus, tanto ultus eſt exterminio. Imò detractioni, & invidiæ, temerarium quoque judicium ſuperaddiderunt aulici Ammonitæ. Sanctus Jacobus Apoſtolus pòſtquam ſuaſiſſet: *Nolite detrahere alterutrum fratres,* ſubjungit: *Qui detrahit fratri, aut qui judicat fratrem ſuum, detrahit legi,* quæ verba conſiderans Salmeron, ait: *Ecce aliud vitium adjunctum detractioni, nempe judicium temerarium.*

Pſ. 131 v. 1. Supplicium ſeverum Ammonit.
2 Reg. 12. v. 31.
2 Reg. 10. v. 3.
Jac. 4. v. 11.
Salmer. t. 6. diſp. 5.

DISCURSUS X.

ARGUMENTUM.

Detractio eſt farina diaboli, qui auctor illius eſt; maledici diabolici ſunt appellandi, ſuntque intimi ſollicitatores, advocati, Sacerdotes, & Apoſtoli dæmonis.

THEMA.

Venit inimicus, & ſuperſeminavit zizania, Matth. 13. verſ. 25.

1 INimicus infernalis, qui nunquam dormit, in id unicè incumbit ſtudium, ut Eccleſiæ campum, id eſt, fideles, peſſima ſua conſpergat ſemente: *Superſeminavit zizania, id eſt, vitia, & peccata,* inquit Sanctus Bonaventura, *ex quibus naſcuntur filii iræ.* Quis non videt, inter omnia pernicioſa, & mortifera vitiorum ſemina, maximè familiare, & domeſticum eſſe, illud detractionis? Quo circa lamentabatur David? *Verbum iniquum conſtituerunt adverſùm me,* quaſi dicat, peſſima quæque adverſùm me locuti ſunt apud Saulem, qui ſtylus quotidianus eſt in aulis. Sanctus Hieronymus pro *verbum iniquum,* legit *verbum diaboli.* Paterna cum providentia nos admonet Sanctus Auguſtinus: *Mementote, quod ait Apoſtolus Petrus, quoniam adverſarius veſter diabolus, tamquam leo rugiens circuit, quærens quem devoret. Quem non poteſt devorare ſeductum ad nequitiam, famam ipſius inquinare conatur, ut, ſi fieri poteſt, opprobriis hominum, & malarum linguarum detractione inficiat, & ſic in ejus fauces ruat. Si autem nec famam innocentis maculare potuerit, hoc ei perſuadere tentat, ut per malevolas ſuſpiciones de fratre ſuo judices.* Sanctus Cyprianus pariter ad Antonianum ſcribens, maledicti zizania ſub diabolicæ farinæ exhibet ſchemate, dum ait: *Quod autem quædam de Cornelio inhoneſta, & maligna jactantur, nolo mireris, cum ſcias hoc eſſe opus ſemper diaboli, ut ſervos Dei mendacio laceret, & opinionibus falſis glorioſum nomen infamet.* B. Laurentius Juſtinianus poſtquam varia edocuiſſet damna, quæ cœtus generant detractorum, tamdem ita concludit: *Eſt quippe detractor mortifera ſagitta, emiſſa de pharetra Satanæ ad perdendas animas, à qua quicumque declinavit, Deo & hominibus amabilis erit.* Imò teſte D. Auguſtino: *Majora vulnera ſunt linguæ, quam gladii; gladius corpus interficit: animam non interficit.* Dæmonium mortì inhiat animarum, idcòque hujuſmodi detractionis, & murmurationis armis utitur, & ſagittis, quibus dum ferit, tres vulnerat ictu unico, ſcilicet detrahentem, perſonam cui detrahitur, & auſcultantem.

Detr. eſt Diaboli ſemen.
S. Bon. ſer. 5. in Dom. 5. Epiph.
S. Hier. ibid.
S. Auguſt. ep. 133.
1 Petr. 5 v. 8. Quo innocentes maculare nititur.
S. Cypr. ep. ad Ant.
B. Laur. Juſt. de diſc. & perf. mon. conv. c. 21.
S. Auguſt. ad fratr. ſer. 41.

2 Nequaquam hoc loco prætereundum eſt, quod ſanctus Chryſoſtomus viva voce ſua populo Antiocheno in hæc verba dedit conſilium: *Fugiamus dilecti, fugiamus detractiones, dolli, quod eſt totum ſatanicum baratrum inſidiarum ejus; Ut enim noſtra negligamus, & graviores nobis reatus conſtituamus, in hanc nos conſuetudinem diabolus duxit.* Idem Sanctus, alio in loco, ut nos contra detractionis vitium muniat, ejuſque horrorem incutiat, illud infernali inimico noſtro præ omnibus aliis ſceleribus ſingulariſſimè placere, his aſtruit verbis: *Propellamus etiam à nobis eos, qui detrahendi ſtudio tenentur, ne alienis malis aſſentientes, nobis ipſis exitium accerſamus, nec libenter detractiones audiamus, ne diabolicis cogitationibus impleamur. Etenim ipſa detractio diabolica*

Chryſ. hom. 3 ad pop. Hujus vitii author eſt Dæmon.
in Pſ. 100.

appel-

Digitized by Google

appellatur; naturalem ſcilicet à parentis ſui detractione appellationem nacta, quamobrem qui detractioni ſtudet, diabolo ſervit. Notate verba. *Naturalem à parentis ſui detractione appellationem nacta*; quia nimirum primum hujus vitii principium, & origo fuit diabolus. Unde

S. Bern. t. 2. ſer. 19. art. 1. c. 1.

Sanctus Bernardinus inquit: *Origo, & cauſa detractionis fuit invidia diaboli, quam habuit in Cœlo Empyreo ad Dei filium incarnandum, nec ſufficis peſtifero detractori detractionem diffundere contra Chriſtum in Cœlo in natura Angelica, inſuper detractionis virus conatus eſt diffundere in terra in natura humana, ut dedignaretur Dominus de humano genere carnem aſſumere.* Poſt revelationem myſterii Incarnationis Verbi, indignatus Lucifer, quòd Verbum naturæ humanæ unionem appeteret

Heb. 2. v. 16.

(*nuſquam Angelos apprehendit, ſed ſemen Abrahæ*) Deum malignitatis, & maledicentiæ ſuæ armis oppugnare cœpit, & rebellare cum ſequacibus apoſtatis; neque eo contentus, in Paradiſum poſtmodum tranſiit terreſtrem; idemque venenum in ſerpentem transfudit, id quod Incarnata Sapientia inferre voluiſſe videtur, cùm diceret: *Ille homicida erat ab initio*. Vel ab

Joan. 8. v. 44.

ipſis primis natalibus ſuis homicida, id eſt, detractor fuit (ut enim probavimus in diſcurſu præcedenti, detractio ſpirituale eſt homicidium) cujus hæc aſſignatur ratio: *In veritate non ſtetit*. Mendacio noſtros reduxit protoparentes, primæ veritati Deo detrahendo, eumque invidiæ, & mendacii reum inſimulando: *Nequaquam moriemini, ſcit enim, quod, in quocumque die comederitis ex eo, aperientur oculi veſtri; & eritis ſicut Dii, ſcientes bonum, & malum.* Communi omnium creatori vitium imputavit livoris, utpotè qui bono eorum inviderет, ideòque pomi eſum ipſis inhibuiſſet. *Ad quam*, inquit S. Bernardinus, *virulentus ſerpens peſtiferum virus ore in eam diffundens, ait: nequaquam, &c. Cujus detractioni Eva conſentiens, ruit, conſortemque ſuum, ac cum illo totum genus humanum profundavit in æternum interitum*, Hanc ſementem exinde ſemper humanæ ſtirpis agro inſperſit.

S. Bern. ibid. ar. 1. c. 1.

Dion. Carth. ſer 6. in feſt. S. Andr. Lingua mala. S. Aug. ſerm. 93. ad ſrat.

3 *Venit inimicus &c.* Dionyſius Carthuſianus inquit: *Porro detractio, ſuſurratio, ſeminatio diſcordiæ, contumelioſumque verbum, non aliud, quàm diabolica ſemina reputentur à nobis, & ea tamquam venena tartarea ſemper vitemus.* Curioſum eſt S. Auguſtini dogma, dicentis; *Videte fratres, quanta mala habet lingua; in bono magna eſt, in malo mors eſt. Diabolus unde cecidit? numquid furtum fecit? numquid homicidium fecit? numquid adulterium fecit? Diabolus non propter hoc cecidit, ſed propter linguam; quia dixit: In Cœlum conſcendam, ſuper ſidera ponam thronum meum, ſimilis ero altiſſimo. Detractio grande vitium eſt; meipſum occido ſi aliis detraho, detractio, Diaboli laqueus eſt.* S. Bernardinus quamdam

S. Bern. to. 1. ſer. 29. art. 3. c. 3.

citat S. Bernardi ſententiam, tam detrahentes, quàm detractionibus, & murmurationibus auditum præſtantes, oppugnantem; ait enim: *Detractor, & detractorum libens auditor, uterque diabolum habet, ille in lingua, iſte in aure; ex quo quodammodo poteſt ſequi*, ait S. Bernardinus, *quod, quot detractores audis, tot in auribus dæmones recipias.*

Detractorum elogia.

4 *Venit inimicus, &c.* Interrogabit fortè quiſpiam, cur Dæmon, cæteroquin ſagaciſſimus volens ſupplantare Evæ & ſeducere Adam, linguam non adhibuerit infernalem, ſed ſerpentis. Certum eſt, Adamum à Deo juſſum fuiſſe, ut omnibus animalibus domina imponeret, id quod dominii ſignum erat: *Adduxit ea ad Adam, ut videret, quod vocaret ea.* Conſequenter,

Gen. 2. v. 19. Baſ. Sel. ſer. 2.

& ſerpens homini ſubjectus erat; utique reſpondet Baſilius Seleucus, *& ſerpens hominis ſubjectus erat arbitrio, ſic enim factum eſt, ut linguam diabolo commodaret.* Cur ergo Dæmon linguam adhibuit animalis, homini ſubditi, ut hominem ſeduceret, & proſterneret? Vidimus in diſcurſu ſexto, quanta ſerpentem inter ac detractorem conformitas, & ſimilitudo intercedat, meritò itaque ſerpentem intravit Dæmon, quia hoc præcipuè detractionis veneno hominem interfecturus erat. Præterquam quòd etiam aſſerere poſſumus, quòd ſicut ſerpens homini ſubjectus, hominem præcipitavit; ita quoque ſubditi, ſcilicet, ſervi, & ſimiles, plerumque primi ſint in detractionibus, & murmurationibus, ita ut panis quaſi quotidianus ſit murmuratio, quo ſe ſubditi nutriunt contra principes. Aſt ſi ſerpens Diabolo tamquam inſtrumentum ſervivit ad caſum humanum, qui-

Prov. 24. v. 21. Hug. Card.

bus porrò titulis Doctores ſacri detractores afficiant, auſcultemus. Hugo Cardinalis illum explanans Proverbiorum textum: *Cum detractoribus ne commiſcearis*, talem hujus moniti rationem aſſignat: *Quia fundibularii Diaboli ſunt, & vicinos ſuos lapidibus convitiorum, & opprobriorum, ſæpè percutiunt.* Qui idem in illius Apocalypſeos (*vidi equos, & de eorum ore procedebat ignis*) commentario, ait; *Equi diaboli ſunt detractores, de ore eorum locutio mala procedit.* Sanctus Bernardinus eoa falſos appellat Dæmonis teſtes: *Sunt diaboli*

Apoc 9. v. 17. S. Bern. to. 1. ſer. 34 ar. 2. 3c.

falſi teſtes, qui nec rogati nec examinati, teſtimonium perhibent eo abſente, contra quem teſtimonium ferunt; & idem alibi inquit: *Secundum radicale peccatum, ex quo detractio generatur, eſt crudelis ſtultitia ſeu amentia, unde de tali corde ſcriptum eſt: Os fatui ebullit ſtultitiam; quia*

Prov. 15. 2.

ſcilicet fatuitas cordis per detractionem ebullit in ſtultitiam oris. Nec mirum, ſi ſtultitia regnat in corde detractoris, cum à dæmone, qui ſtultitia caput eſt, prædominetur. Bellnacenſis ſcribit: *Sunt urceſſi diaboli, pleni*

Bell. in ſpec. mor. l. 3. p. 3. diſt. 3.

aqua benedicta diaboli, quorum os maledictione, & amaritudine plenum eſt; lingua eorum eſt diaboli aſperſorium: Deinde inter utroſque comparationem inſtituens, proſequitur; *Similes ſunt diabolo, qui crudelis eſt bonis, crudelior ſuis, crudeliſſimus ſibi ipſi. Crudelis eſt bonis, quia quorum vitam non poteſt mordere interius aut penetrare, fœdare nititur exterius diffamando, ſi poteſt, & falſum crimen imponendo.*

Diabolici ſunt.

5 Detractores non modò inſtrumenta diaboli, ſed & diabolici nuncupantur, id quod ex diverſis locis probari & evinci poteſt. Et inprimis quidem, ubi noſtra vulgata legit: *Mulieres non detrahentes*, græca habet:

1. Tim. 3. v. 11.

Non diabolicas. Item quandonam Salvator noſter, cæteroquin patientiſſimus in ſufferendis injuriis omnibus, ſcribas nihilominus, & Phariſæos diaboli filios nuncupavit: *Vos ex patre diabolo eſtis, & deſideria patris veſtri*

Joan. 8. v. 44.

vultis perficere? Tunc ſcilicet, quando maligna detractione calumniati ſunt miracula, & doctrinam ejus. *Grave eſt malum detractio*, inquit S. Chryſoſtomus; *turbulentus dæmon*; deinde ſubjungit, vitium hoc diabolicum dici, *etenim ipſa detractio diabolica nominatur.* Ma-

Chryſoſt. in Pſ. 100.

ledicus nobis in Proverbiis, ſub ſpecie apoſtatæ exhibetur, cum dicitur: *Homo apoſtata vir inutilis, graditur ore perverſo.* Hebræus habet *Belial*, alii legunt: *homo diabolus.* Vatablus inquit; *Homo Belial, id eſt, qui omni*

Prov. 6. v. 12.

ratione, humanitate, religione, pietate, & omni probitate deſtitutus eſt. Vel: homo nihili, impius, & inutilis. Chaldæus pro *Belial*, legit *calumniator*, & Symmacus pro *graditur ore perverſo*, legit: *in perverſitatibus oris.* S.

Hom. 19. in Matth.

Chryſoſtomus ad aliud propoſitum inquit: *Diaboli linguam habet, qui ut diabolus loquitur.* Qui nil niſi mala effutire novit, lingua ei diabolica eſt.

Linguam habent Diabolicam.

6 Diabolus omnes ſuas in proſternendo Job adhibuit vires, quem ut dejiceret potentiùs, varios ad ipſum ablegavit curſores, damnorum gregibus, armentis, ſervis, filiis, &c. illatorum nuncios; aſt phraſim notate, qua quidam eorum uſus fuit, dicens: *Ignis Dei de Cœlo cecidit, & tactas oves puero ſque conſumpſit.*

Job 1. v. 16. Olympiod. in cat.

Olympiodorus hunc nunciumat fuiſſe diabolum in ſpecie humana, qui Deum inter, & Jobum zizania ſeminare emoliebatur: quaſi dixiſſe voluiſſet: ecce mercedem, qua Deus tua recompenſat ſervitia, ignem de Cœlo miſit, qui tuos abſumeret greges: *Siquidem illi perſuadere nitebatur*, inquit S. Chryſoſtomus, *deſuper è Cœlis*

S. Chryſ. ibid. in cat.

illud bellum eſſe commotum, & ſervum Domini collidebat, Dominumque cum ſervo. Origenes nihilominus arbitratur, diabolum huic ſoli ex omnibus vitam donaſſe, ut ſuperſtes triſte hoc Jobo deferret nuncium; *Nuncius venit ad Job, qui conſervatus ab adverſario, miſſus eſt à diabolo.* Ne autem nos opinionum diverſitati implexi, pariter dubitemus, ſi homo fuerit, an dæmon; reſolvere poſſumus, eum hominem fuiſſe diabolicum; quia *diaboli linguam habet, qui ut diabolus loquitur.* Audierat diabolus Jobum à Deo laudatum: *Numquid conſideraſti ſervum meum Job, quod non ſit ei ſimilis?* ſu-

Job 1. v. 8.

bitòque ſerpentinam ſuam ad ei detrahendum laxavit linguam: *Numquid Job fruſtra timet Deum? nonne tu vallaſti eum, &c.*

A Dæmone poſſeſſi. Luc. 11. 21. Beda. Hug. Car. ib.

7 *Cùm fortis armatus cuſtodit atrium ſuum*, inquit Salvator, *in pace ſunt ea, quæ poſſidet.* Per hunc armatum Beda diabolum intelligit; ſed quænam eſt pax iſta? Hugo Cardinalis reſpondet: *Ea quæ poſſidet, id*

eſt, pec-

eſt, peccatores, eos non vult inquietare diabolus, quia ſibi favent. Aſt maximè omnium illi favent detractores, qui veluti ſunt diaboli incarnati, ab eoque poſſeſſi juxtà illud S. Bernardini teſtimonium: *Pleno jure tali conſcientia eſt illud atrium à diabolo cuſtoditum, de quo Dominus ait: Cùm fortis armatus cuſtodit atrium ſuum, in pace, utique mala; ſunt omnia, quæ poſſidet, & licèt ſemper ſint in aliqua fatuitate, ac detrahendo loquantur ſtulta, ſemper tamen ſe palliant ac cooperiunt ſub clypeo ardentis zeli.* Quis mirabitur, Judam à Chriſto diabolum appellatum fuiſſe: *Unus ex vobis diabolus eſt*; & alibi: *Cùm diabolus jam miſiſſet in cor, ut traderet eum Judas, &c.* quia nimirum murmurator, & detractor erat, prout in cap. 12. S. Joannes atteſtatur. S. Bernardinus aliam nobis conſiderationem exhibet, dum ait: *Cum cætera vitia unum dæmonem habeant in prælatum, ſola crudelitas detractoris à multis dæmonibus poſſidetur.* Id quod probat ex hiſtoria duorum dæmoniacorum, qui teſte S. Matthæo, deſæviebant in ſepulchris; ita namque & detractores à dæmonio poſſeſſi ſunt, inque ſepulchris degunt, quoniam *ſepulchrum patens eſt guttur eorum*, vid. diſcurſ. 6. Crudeles ſunt ſupra modum, ſiquidem non ſubſtantiam, non vitam, ſed honorem, & famam, omnibus opibus chariorem, iis auferunt, quibus detrahunt: *In cujus myſterium dæmoniacus ille, qui morabatur in monumentis (quia ſepulchrum patens eſt guttur eorum) legionem dæmonum in ſe habuiſſe refertur.*

S. Bern. ib. c. 3. — Jo. 6. v. 71. — cap. 13. v. 2. — cap. 12. v. 4. S. Bern. ibid. cap. 2. — Matt. 8. v. 28.

8 S. Antonius de Padua latiùs progreſſus, detractores, diaboli ſacerdotes nominat, inquiens: *Detractores ædificant de lapidibus tactis ferro altare diabolo, ut ibi ſacrificent ſanguinem, id eſt, famam peccatoris.* Cui & Michael de Bononia (quondam *incognitus* dictus) aſſentitur, dum illum pſalmi verſiculum: *Detrahentem ſecretò proximo ſuo, hunc perſequebar*, ſequenti illuſtrat commentario: *Detractor dæmonibus eſt conſecratus, quia omnes detractores vicarii ſunt diaboli, & ideo tamquam ejus vicarii, & ſucceſſores ejus, hæredes erunt pœnæ infernalis.* Hugo Cardinalis in iſtius textus gloſſa: *Os bilingue deteſtor, iſti*, inquit (ſcilicet detractores) *propriè ſunt apoſtoli diaboli, unde poteſt dici de ipſis: Loquebantur variis linguis pſeudo-Apoſtoli magnalia diaboli.*

S. Anton. de Pad. ſer. in Sexag. D. 3. Q. — Pſal. 100. v. 5. Incognit. ibid. — Ejus ſunt ſacerdotes. Vicarii Apoſtoli. — Prov. 8. 13. Hug. Car. ib.

9 Mulier quædam à dæmone obſeſſa, quemadmodum acta teſtantur Apoſtolorum, S. Paulo, & Silæ acclamabat: *Iſti homines ſervi Dei excelſi ſunt, qui annunciant vobis viam ſalutis.* Vos ego interrogare cogor; quandoquidem diabolo proprium eſt, de ſervis Dei ſemper malè loqui, cur modò ſecùs factitat, in eorum laudem effuſus? aſtutiam diſcite ſerpentis; eos dæmon in ſomnum inducere moliebatur, ut iis dormientibus, per Apoſtolus ſuos, id eſt, per calumniatores, & detractores, zizania diſſeminare poſſet; neque à ſcopo aberravit, ſiquidem *videntes Domini ejus, quia exivit ſpes quæſtus eorum, apprehendentes Paulum & Silam, perduxerunt in forum ad Principes, & offerentes eos magiſtratibus dixerunt, hi homines conturbant civitatem noſtram, & annunciant morem quem non licet nobis ſuſcipere, neque facere.* Tantumque effecerunt, ut Apoſtoli flagellis, carceribus, & compedibus excruciati fuerint; non igitur ſui diabolo deficiunt ſollicitatores. Hugo Cardinalis dum illa explanat verba (*Detractores Deo odibiles*) *ipſi*, inquit, *propriè ſunt advocati diaboli.*

Advocati. — Act. c. 16. v. 17. — Hug. Card. in cap. 1. Rom. v. 30.

DISCURSUS XI.

ARGUMENTUM.

De ſuppliciis detractorum temporalibus, & æternis.

THEMA.

Cùm detractoribus non commiſcearis, quoniam repente conſurget perditio eorum, & ruinam utriuſque quis novit? Prov. 24. v. 22.

Detract. videntur ſupplicia. — Lyr. ib. — Hug. Car. ib. — Dion. Cart.

1 Opportunum inprimis hoc auribus noſtris inſonat Sapientis monitum ad reprimendum maledicorum pruritum, ſcilicet ſeveriſſimi intentatio ſupplicii; *quaſi dicat* (verba ſunt Lyrani) *valdè magna erit; quia poſt ruinam culpæ, incurrent gehennæ.* Id quod & Hugo Cardinalis expreſſit, inquiens: *Repente conſurget perditio eorum, quia perdentur æternaliter.* Indigitat autem ſapiens non modò maledicos, ſed & omnes alios murmuratorum fautores, inſtigatores, aut ſpontaneos auſcultatores: *Subitò ruunt in infernum, & qui favent eis; & ruinam utriuſque, id eſt, detractoris, & faventis ei, quis novit?* vel ut Dionyſius Carthuſianus diſcurrit: *Quis novit? id eſt, quàm diſtrictè damnandi ſint, ignoramus. Ecce quàm rigorosè, & seriosè, imò & ſæpè loquitur Salomon contra hoc vitium; & tamen multi valde incautè ſe habent circa facinus tantum, & igitur proni ſunt ad obloquendum, etiam ex ſola, & levi ſuſpicione, quod eſt utique ineffabiliter periculoſum.* Notatu digna eſt S. Anſelmi ſententia, inquientis: *Summopere cavendum eſt peccatum detractionis, quia fomes eſt tanta perditionis.* S. Joannes Damaſcenus D. Chryſoſtomi authoritatem citat, dicentis: *Non ii dumtaxat, qui aliis obtrectant; verùm etiam illi, qui cauſas, & occaſiones obtrectandi temerè præbent, ſupplicio, quod maledicentiæ eſt, obnoxii ſunt.*

S. Anſel. l. de ſimil. c. 9. — S. Jo. Dam. Paral. l. 2. c. 64.

Detract. Deus derelinquit.

2 Obſervaſtiſne unquam, quando Chriſtus Scribas, & Phariſæos præſentia ſua deſtituerit: tempore detractionis. Vix impii contra Apoſtolos coram divino magiſtro malitioſas exeruerant linguas, dicentes: *Quare diſcipuli tui tranſgrediuntur traditionem, &c.* moxque Salvator, præmiſſa Apoſtolicæ innocentiæ defenſione, dorſum obvertit malignis; *Et egreſſus inde Jeſus ſeceſſit in partes Tyri, & Sidonis. Scribis, & Phariſæis*, inquit S. Hieronymus, *calumniantibus relictis, tranſgreditur in partes Tyri.* Summum omnium ſuppliciorum eſt derelictum eſſe à Deo. Alia quadam vice, poſtquam Salvator eoſdem maledicos, & detractores Phariſæos per dilemma convicit, & confudiſſet; *circumſpiciens eos cum ira, contriſtatus ſuper cæcitate cordis eorum*; leonem inquit, & fulmina indignationis contra generationem illam peſſimam vibrare cœpit, qui cæteroquin ipſamet manſuetudo erat, meritò glorians: *Diſcite à me, quia mitis ſum.* Sanctus Carolus Borromæus in concione quadam ſynodali ad Clerum habita, inquit: *Fortè in ſacris litteris non reperimus delictum ullum, adeò continuatè, & graviter punitum, ac iſtud.* Id quod Sanctus probat ex diverſis, populo Hebræo in deſerto, in murmurationum contra divinam providentiam, & Moyſen admiſſarum pœnam, inflictis ſuppliciis; noluit namque Dominus, ut vel unicus ex tam immenſo murmuratore, & detractore cœtu, ſuum terræ promiſſionis, quæ beatitudinis æternæ figura erat, pedem inſerret. Quot obſecro graviſſima illius populi flagitia diſſimulavit Dominus, aut ſaltem debitam iis pœnam procraſtinavit? at murmurationis crimen manifeſtiſſimis ſuppliciis punivit: *Repente conſurget perditio eorum*; modò ignitos immittendo ſerpentes, modò terræ verticibus reos, ut Datan & Abiron, vivos abſorbendo; & prout notat Sanctus Carolus de Maria, duorum ſanctorum fratrum ſorore: *Hæc mulier alioquin innocens, & ſancta ac Deo placens, quoniam tamen adverſus fratrem Moyſen murmuraverat, lepra punita eſt; nec Moyſes aut Aaron illius fratres, quorum precibus toties iratus Deus populo pepercerat, ab eo obtinere potuerunt, quin per ſeptem dies leproſa exiſteret.* Aſt quid de Moyſe aſtruemus, tanto Dei amico, ut *per modum tranſeuntis*, quemadmodum ſcholæ loquuntur, æternam contempſiſſet fuerit beatitudinem? hic ipſe in pœnam prohibitus fuit, terræ promiſſionis pedem inſerere, quia nimirum nimio ſuccenſus zelo, cum Deum propter tantam populi ingratitudinem iratum videret, in aliquod prorupit diffidentiæ verbum, ex ſuperabundanti nimia pietate. Audiamus S. Ephremi ſententiam: *Si Moyſen*, inquit ille, *qui quaſi Deus extitit Pharaoni, una vox excluſit à terra promiſſa poſſeſſione; quanto magis petulantia lingua; quam in Deum, & in homines nos acuimus, à Paradiſo nos arcebit?* Cui ſuffragaturus S. Chryſoſtomus, ait: *Cujus nobis ſalutis ſpes, dum nos quotidie principes infinitis conviciis abluimus? nec Moyſes, qui tantum populum, poſt recentem illam impietatem, precibus obtinuerat, pro ſorore ſupplicans, & veniam petens, placare eum potuit, ſed ab eo valdè imprecatur, quò diſcamus & nos, quantum malum ſit, Principibus maledicere, & aliorum judicare vitam.*

Matt. 15. 2. — Matt. 15. 21. S. Hier. ibid. — Marc. 3. 5. — Matt. 11. 29. Act. Eccleſ. Med. par. 7. conc. 41. cap. 171. Punit. — Loc. cit. — S. Ephr. de morib. ling. — Chryſoſt. Rom. 16. 3.

Exemplum in Juda.

3 Notatu digniſſimus in præſenti occurrit quidam Evangelii textus, tractans de Juda, quando ſe in traditionis barathrum præcipitavit. Dicitur namque: *Tunc abiit unus de duodecim*, id eſt, *tunc*, ſeu in illa hora ſe reſolvit, Chriſtum tradere, & divendere. Sed quando? poſtquam contra divinum ſuum magiſtrum murmuraſſet, ob profuſionem pretioſi unguenti: *Tunc abiit.* Tunc meruit derelinqui à Deo, ut in profundum adeò corrueret præcipitium. In libro Numerorum legitur: *Interea ortum eſt*

Matt. 26. v. 14. — Num. 12. 1.

mur-

murmur populi quaſi dolentium de labore contra Dominum: quod cum audiſſet Dominus, iratus eſt. Sed quo ſucceſſu? *Et accenſus in eo ignis Domini, devoravit extremam caſtrorum partem*. Aſt cur eam potiùs conſumpſit partem? quia inibi, reſpondet Oleaſter, vulgus, & fæx populi degebat, cui proprium eſt murmurare.

Detr. ſubito puniuntur.

4 Divina juſtitia temporales quandoque etiam murmuratoribus infligit pœnas, eos in vita præſenti adverſis caſibus, & miſeriis ſubjiciendo. Poſtquam David dixiſſet: *Sepulchrum patens eſt guttur eorum*, mox ſubdit: *Decidant à cogitationibus ſuis*, Cajetanus legit: *Deſolare fac eos Domine*; quam maledictionem ſæpè ſæpiùs in ſe adimpletam experiuntur maledici. *Detrahentem ſecreto proximo ſuo*, rex quidam offerebat olim, *hunc perſequebar*: certum eſt, regum perſecutiones; familiarum eſſe deſolationes; quorſum igitur hæc infeſtatio? audite Cardinalis Bellarmini reſponſum: *Propriè autem ſignificat*, inquit ille, *exſcindam ſive exſcindebam, poteſt exponi variis modis pro varietate criminis delatorum, ut ſit ſenſus: exſcindam ab amicitia, vel ab aula, vel denique à vita*. Aureum cordibus veſtris impreſſum vellem S. Hieronymi monitum, inquientis: *Nulli omnino unquam detrahas, nec aliorum vituperatione te laudabilem videri velis, magiſque vitam tuam ordinare diſcas, quàm alienam carpere; ac ſemper ſcripturæ memor eſto, dicentis: Noli diligere detrahere, ne eradiceris*. Quam ob rem maledici Ammonitæ ſeveriſſimum ſubiere exterminium, in quorum rege S. Bernardinus detractorem auctumat deſignari, inquiens: *Veſtes detruncat uſque ad nates, cum in eis detegit, ſi quid fuerit pudibundum*. Qui Sanct. in alio quoque ſermone ait: *Quam condignam, & terribilem pœnam pſalmus talibus detractoribus annunciat, dicens: propterea Deus deſtruet te in finem, id eſt, irrevocabiliter, & in hoc denotatur deſtructio æternalis, quæ ſine fine erit. Atque de temporalibus exterminiis addit, dicens: evellet te, ſcilicet de ſtatu, in quo ſtare videris radicatus, & firmus*. Qui idem etiam Sanctus, illum textum: *Repente conſurget perditio eorum*, cum alia minatoria Pſaltis proteſtatione conjungit, inquientis: *Subito ſagittabunt eum*; ubi tamen pro ly *ſubito* Sanctus Hieronymus legit: *ex improviſo*. O juſtiſſima vindicta! pœna culpæ correſpondeat oportet, ſed detractor ſubitò, & unico verbo famam tollit proximi, ſiquidem *acuerunt, ut gladium linguas ſuas, intenderunt arcum rem amaram, ut ſagittent in occultis immaculatum, ſubito ſagittabunt eum*, ergo jure meritiſſimo, *repente conſurget* etiam *perditio eorum*. Si verò divina quandoque vindictam juſtitia differat, in majus eorum damnum hæc cedit dilatio, finem vitæ eorum expectans: *Dilexiſti omnia verba præcipitationis lingua doloſa, propterea Deus deſtruet te in finem*; ad litteram in termino vitæ: *Verba præcipitationis*, quia vel unicum detractionis verbum ſufficiens eſt ad deturbandum quemplam ab altiſſimo etiam gradu; variæ autem hujus textus circumferuntur verſiones, aliis legentibus: *verba perditionis*; aliis, *corruptionis*; aliis, *demerſionis*; aliis: *voraginis, deprecationis, oppreſſionis, diſſipationis*.

Pſal. 5. v. 11.
Cajet. ibid.
Pſ. 100. v. 5.
S. Hier. ep. 14. ad Cel.
2. Reg. 10. v. 4.
S. Ber. t. 2. ſer. 29. art. 2. c. 4.
ibid. cap. 2.
Pſ. 51. v. 7.
Pſ. 63. v. 6.
S. Hier. ibid.
Pſ. 63. v. 4.
Pſ. 51. v. 5.
Lorin. ibid.

Pſ. 49. v. 19.
Severum habebunt judicium.

5 David etiam alio in Pſalmo ita cuidam exprobrat detractori: *Os tuum abundavit malitia, & lingua tua concinnabat dolos; ſedens adverſus fratrem tuum loquebaris; hæc feciſti, & tacui*; quibus verbis edocetur facta ſupplicii dilatio, & offenſæ ad tempus diſſimulatio: Unde S. Auguſtinus ait: *Vindictam ſuperſedi, pœnitentiam diu expectavi*. Aſt ubi advertit, pœnitentiæ abuſum fieri, in indignationem converſus, ait: *Exiſtimaſti inique, quòd ero tui ſimilis? arguam te, & ſtatuam contra faciem tuam*. S. Thomas inquit: *Hic ponitur divina ſeveritas, & primo in ejus reprehenſione; ſecundo in effectu. Dicit ergo: arguam te, id eſt, condemnabo te, ſtatuam contra faciem tuam; Deus qui punit, non ſolum punit per ſeipſum, ſed etiam per alias creaturas, Tacui*, inquit Deus in Iſaia, *ſilui patiens fui*; ſed veniet tempus furoris, quando *ſicut parturiens loquar, diſſipabo, & abſorbebo ſimul*. Maledicorum differtur pœna, ut poſtea non emendatis conduplicetur; ad quod forſan alludere voluit Salvator in iis contra malignos murmuratores Judæos prolatis verbis: *Si in digito Dei ejicio dæmonia, igitur pervenit in vos Regnum Dei*. Quale Regnum idem Evangeliſta in cap. 26. 28. & S. Lucas cap. 9. docent, per regnum iſtud, ſeveriſſimum intelligi judicium Dei;

S. Auguſt. ib.
S. Thom. ib.
Iſ. 42. v. 14.
Mat. 12. v. 28.

Unde Auctor operis imperfecti ait: *Quidam hoc interpretatur, ſi ego in Spiritu Dei ejicio dæmonia, ſicut & eſt verum, vos autem dicitis, me in ſpiritu Beelzebub ejicere, rei eſtis judicii propter quod appropinquat in vos Regnum Dei juſtum, ut ſecundum blaſphemias veſtras judicemini*. Ecce vobis aſſociatam calumnioſis detractionibus ſeveritatem judicii.

Auct. imperf. h. 29.

6 Belluacenſis de Religioſo quodam Anglo tradit; dum hic ad detractionis vitium per totam vitam proclivis, in mortis tandem incidiſſet articulum, rogatus ut confiteretur, reſpondit: non poſſum. Omnibus igitur eum animantibus, & ad miſericordiam Dei ut recurreret, impellentibus, ſubjunxit: actum agitis, impoſſibilia urgetis; moxque productam digito deſignans linguam, ait: *Iſta peſſima lingua me condemnavit*. Hocque dicto, adeò intumuit lingua, ut eam retrahere nequiret; quibus in anguſtiis reprobam horribiliter efflavit animam. Non abſimile alteri cuidam inflictum, ſcriptor quidam Franciſcanus in hæc verba recenſet ſupplicium: *Hic morte præventus eſt ſine confeſſione; neque enim merebatur, ut ea lingua peccati venenum evomeret, qua tam frequenter aliorum innocentiam laceraverat. Apparuit non longè poſt mortem cuidam, vita ſuæ præmia condigna oſtendens; habebat linguam quaſi igneam, ab ore uſque ad terram dependentem, quam crebris morſibus mordebat, corrodebat, exſpuebat; cumque particulatim eam conſcidiſſet, rurſus ad priorem quantitatem reformabatur, denuo corrodenda. Quæſivit is, cui apparebat, quidnam hoc deſignaret? reſpondit, quia cum vixi, per maledictum hoc membrum omnes ſum perſecutus, ab hoc tormento in perpetuum non liberabor*.

Bell. ſpec. mor. t. 1. d. 3. Hiſtoria.
Jo. Ædus in faſcic. mor. & vit.

7 Reprobos in die judicii condemnaturus judex, dicet: *Diſcedite à me maledicti*. Qui maledicti, niſi detractores Cham, quos maledictione replevit pater eorum, quia corporalem revelarant patris nuditatem? at ſcelus hoc nullam cum alienorum delictorum manifeſtatione proportionem habet; qua de re S. Chryſoſtomus in hæc verba diſcurrit: *Qui ſenſibilem nuditatem evulgavit, maledicto ſe fecit obnoxium, & excidit ab honore, quem parem habuit cum fratribus, condemnatus, ut illis ſerviret; quid patientur, qui peccata fratrum evulgant, & non ſolum non contegunt, & excuſant, ſed magis ea faciunt manifeſta, multaque ex hoc operantur peccata? Suſurro, & bilinguis maledictus, id eſt, maledictione dignus ille*, inquit Hugo Cardinalis, *ſcilicet ite maledicti in ignem æternum*. Thomas Cantipratenſis narrat, ſacerdotem quemdam, huic deditum vitio, ante mortem in furias inciſiſſe, propriiſque dentibus ſuam ſibi linguam laceraſſe, & diſcerpſiſſe, ut coram omnibus propheticum illud in ſe adimpletum demonſtraret oraculum: *Vir linguoſus non dirigetur in terra, virum injuſtum mala capient in interitu*; injuſtus autem dicitur detractor, quia contra omnem juſtitiam, ſua proximum ſpoliat fama.

Reprobi iſti. Mat. 25. v. 41.
Gen. 9. 22.
Chryſoſt. ho. 29. in Gen.
Eccl. 28. 15.
Hug. Car.
Th. Cant. l. 2. c. 37. n. 2.
Hiſtoria.
Pſ. 139. 12.

8 Saluberrimum nobis conſilium dat ſapiens, dum ait: *A detractione parcite linguæ*: cujus hanc nobis rationem aſſignat Lyranus: *Nam lingua injuriatur, cum ad detractionem proferendam applicatur, quia per hoc pœnam meretur*. Adducitque Epulonis exemplum, cujus in inferno lingua præ omnibus aliis partibus ſpecialiſſimè cruciabatur, eo quod *inter epulas poſitus, detrahebat pauperibus*. Dionyſius Carthuſianus in ejuſdem textus commentario ſequentem inſtituit diſcurſum: *Parcite, id eſt, linguas veſtras non polluatis, nec ad ſupplicia obligetis obloquenda per eas, per quæ enim quis peccat, per hæc & punitur; unde hortatur Apoſtolus, ut non exhibeamus membra noſtra arma iniquitatis peccato. Verumtamen a detractione præſertim parcendum eſt animæ, ne æternaliter condemnetur, eſt enim detractio valde enorme crimen*. Ideòque S. Antiochus in hom. cui titulus: *De ſuſurratione*, nos admonet ſollicitè: *Suſurrationem itaque fratres quam maximè fugiamus, ne nos amœnitate privet Paradiſi, atque tranſmittat in gehennam ignis*.

Sap. 1. v. 11.
Lyr. in ibid.
Abſtinendum à Detract.
S. Ant. t. 7. bibl. hom. 32.

9 *Grave peccatum eſt murmuratio*, inquit S. Bernardus, *unde Gregorius: Regnum Cælorum nullus, qui murmurat, accipit, nullus, qui illud accipit, murmurare poteſt. Præcordia fatui ſicut rota currus, fœnum portans, & murmurans*. S. Chryſoſtomus illi Pſaltis intentus ſupplicæ: *Pone Domine cuſtodiam ori meo*, inquit: *Quanam autem fuerit hæc cuſtodia, niſi ratio, & cogitatio, quæ urget terribiliter, habens præ manibus ignem eos uſturum, qui ore ſua temerè uſi fuerint?* Teſte S. Vincentio Ferrerio, ſumma divina pietas, detractori cuidam delicta remiſerat,

S. Bern. de mod. ben. viv. c. 47.
Detract. ſupplicio quodam.

rat, cujus proinde anima in maledictionum pœnam ad Purgatorium conducta fuit, ex quo poſt ſatisfactionem omnimodam exempta, dum Cœlum ingredi pararet, ſupernas ſibi portas in faciem occludi vidit, vocemque inaudiit dicentem ſibi: *Non intrabis, quia primo habes reſtitutionem facere famæ illius.* In terram itaque deſcendere coactus fuit, ut ſuo ſatisfaceret debito; nec cuiquam id difficile videatur creditu, inquit idem ſanctus: *Ego ſcio, id eſſe verum, quia ego ipſe fui per ipſum diffamatus, & à me veniam petivit.* Dum Mariam, ſororem Moyſis, murmurantem punivit Dominus, nubes pariter ſe ſubtraxit: *Nubes quoque receſſit, quæ erat ſuper tabernaculum;* in quo receſſus Dei deſignabatur, Deus namque ſuam abſcondit faciem, ſua murmuratores deſtituit viſione. *Detrahentes proximo ſuo,* inquit S. Auguſt. *expellit eos Dominus de Paradiſo.* David nimias inimicorum ſuorum adverſum ſe prolatas conſiderans murmurationes, ad Deum confugit, ſupplicando: *Illuſtra faciem tuam ſuper ſervum tuum, ſalvum me fac in tua miſericordia, Domine non confundar, quoniam invocavi te.* Sed imprecationes inſuper audite, quibus ſuos ipſe onerat maledicos; *Erubeſcant impii, & deducantur in infernum, muta fiant labia doloſa, quæ loquuntur adverſus juſtum iniquitatem in ſuperbia, & in abuſione.*

S. Vinc. Fer. ſer. in Dp. in Alb. Nu. 12. v. 10. — S. Aug ſer. 16. ad ſrat. — Pſ. 30. v. 19.

Detract. eſt latrone pejor. 10 Juxta S. Lucæ teſtimonium, ſolus malus latro detraxit Chriſto in Cruce, imò bonus acriter reprehendit impium calumniatorem, propter quod etiam tanta cum facilitate Paradiſum obtinuit: *Hodie mecum eris in Paradiſo.* Juſtè igitur cecinit David: *Domine, quis habitabit in tabernaculo tuo, aut quis requieſcet in tabernaculo tuo?* Quis? *qui opprobrium non accepit adverſus proximos ſuos.* Vatablus inquit: *Nec ſuſtinet probro indignè affici vicinum ſuum;* dum è contrario impius in ſua perſiſtens obſtinatione, periit. De detractoribus libentiſſimè dici poteſt: *Non timent Deum, & in eadem damnatione ſunt.* Salvator noſter in ſuos quondam exacerbatus detractores, ſequentibus eos perſtrinxit verbis: *Progenies viperarum, quomodo poteſtis bona loqui, cum ſitis mali? ex abundantia enim cordis os loquitur.* Cor detractoris, invidia, odio, & malignitate plenum eſt. *Bonus homo,* proſequitur Chriſtus, *de bono theſauro profert bona, & malus homo de malo theſauro profert mala. Dico autem vobis, quoniam omne verbum otioſum, quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die judicii, ex verbis enim tuis juſtificaberis, & ex verbis tuis condemnaberis.* Quantò igitur diſtrictius ſeveriuſque examen ſubibunt verba detractionis?

Luc. 23. 41. — Matt. 12. v. 34.

DISCURSUS XII.

ARGUMENTUM.

Detractores furibus pejores ſunt, obligati ad reſtitutionem.

THEMA.

Super furem eſt confuſio, & pœnitentia, & denotatio peſſima ſuper bilinguem. Eccl. 5. v. 17.

Quid ſit bilinguis. 1 HOc Eccleſiaſtici teſtimonium evidenter probat majorem eſſe detractoris ignominiam, & damnum ab eo cauſatum gravius exiſtere quocumque alio, quod fur infert, dum ſubſtantiam expilat; *Bilinguis eſt,* inquit Paulus de Palatio, *qui aliud dicit, cum eſt coram te; aliud, quando eſt ſine te.* Talis detractor eſt, qui nobis abſentibus famam noſtram imminuit, & reputationem. Interlinearis pro *denotatio,* legit *damnatio.* Verſio græca habet: *Super furem eſt confuſio, & denotatio peſſima ſuper bilinguem;* cujus axiomatis diverſæ occurrunt rationes, in diſcurſu præſenti examinandæ.

Paul. de Pal. ibid. — Interlin.

Detractor majus infert damnum quam fur. 2 *Super furem eſt confuſio, &c.* Propria viget detractorem inter, & furem comparatio, uterque enim tollit, & furatur in abſcondito, hic ſubſtantiam, ille famam, cum hac nihilominus differentia, quòd maledicus majus inferat damnum, utpotè majoris atque excellentioris prædator boni: *Suſurrator pejor eſt fure,* inquit Dionyſ. Carthuſ. *quoniam majus infert nocumentum proximo, quam fur; fur namque tollit bona exteriora, ſuſurrator autem famam, pacem, & amicitiam,* quæ omnia bona ſunt inæſtimabilia. Hugo Cardinalis ſimilem inſtituit conſiderationem, dum ait: *Majorem pœnam, & confuſionem meretur ſuſurro, quam fur; quia fur tantum res furatur, ſuſurro pacem amici, & famam boni nominis aufert, quæ melior eſt omni temporali poſſeſſione.* Baſilius Seleucus in illa per S. Matthæum cap. 8. & S. Marcum cap. 4. deſcri-

Dion. Car. ib. — Hug. Car. ib. — Baſil. Sel. Comparatur tempeſtati.

pta maris tempeſtate, detractorem adumbratum correptumque fuiſſe auctumat. Mari intumeſcente, timidi ad ſuum Apoſtoli recurrerunt præceptorem, qui periclitantibus comparens, ad mare ſe convertit: *Exurgens comminatus eſt vento, & dixit mari; tace, obmuteſce.* Marc. 4. 39. *In vos profectò convenit, ò* detractores, *à Domino contra mare profecta increpatio,* inquit Baſilius, *tace, obmuteſce, cujus enim procellam linguis imitamini, ejuſdem increpationem admittite.* Aſt in quo fundatur detractoris, & tempeſtatis comparatio? experientia teſte, vel unica maris lingua, id eſt, unica unda furioſa agitata vento, ſufficit ad quamcumque navem, mercibus divitem, & onuſtam, in abyſſum uſque præcipitandam, & annihilandam; idem damnum, imò & naufragium, lingua maledica cauſare poteſt, per invidiam, & malignitatem commota, ab alto felicitatis culmine in miſeriarum barathrum quemcumque demergere poteſt; id quod David inſinuare voluit, dum ait: *Dilexiſti verba præcipitationis lingua doloſa;* Pſ. 51. v. 6. quia nimirum detractio quoſcumque etiam virtuoſiores, magiſque ſpectabiles, & dignos præcipitat. Ex alio nihilominus capite, lingua maledica aſſimilari poteſt turbato mari; Mari. mare fur eſt, innumerabiles continuò merces auferens, ſuoque abſorbens fundo; longè pejorem detractor agit prædonem, utpotè qui in invido pectoris ſui ſinu recludit, tumulat, deprædatur, non rem, ſed famam, honorem, & reputationem proximi, quocumque etiam Peruano pretioſiorem auro; juxta illud Eccleſiaſtici teſtimonium: *Curam habe de bono nomine, hoc enim magis permanebit tibi, quàm mille theſauri pretioſi, & magni.* Eccl. 41. 15. Unde & Doctor Angelicus concludit: *Auferre alicui famam valdè grave eſt, quia inter res temporales videtur fama eſſe pretioſior, per cujus defectum impeditur homo à multis benè agendis.* S. Th. 2. 2. qu. 73. art. 2. Quantumvis enim bonus conceptus ad exercitium, & meritum virtutis neceſſarius non ſit, negari nihilominus nequit, eumdem virtuti promovendæ plurimum ſuffragari, ideòque nobis conſulitur: *Curam habe de bono nomine.* Id quod in fructuum cortice aſſimilari ſolet, inque putamine eorum; licèt enim neque hic, neque ille manducetur, imò uterque projiciantur, nihilominus ſi illis fructum denudaveris, notabiliter pariter corrumpiturque fructus. Neceſſarium eſt itaque, inquit Apoſtolus, nos bonos eſſe in conſpectu Dei, & hominum, aſt non propter fines humanos, ſed *ut glorificent patrem, qui in Cœlis eſt.* Rom. 12. 14. Quot equidem boni nominis conſideratio, in arcto continet fræno, ne ſenſibus, aliiſque ſcandalis, & diſſolutionibus habenas laxent?

3 *Super furem, &c. Amittere famam ſuam,* inquit Belluacenſis, *eſt valdè grave, quia inter res corporales fama videtur eſſe pretioſior, per cujus defectum homo à multis bonis agendis, obtinendis, vel acquirendis impeditur.* Dionyſius Carth. inquit: *Peccata in proximum tantò ſunt graviora, quanto majus nocumentum inferunt ei; cum ergo per detractionem unus auferat alteri bonum nomen, & lædat eum in fama, faciatque eum aliis contemptibilem atque deſpectum; ideò magis peccat quam fur, qui exteriorem tollit ſubſtantiam, quia bona fama eſt præſtantior;* quam veritatem ut palpemus ſenſibilius, diſcutere placebit, quantùm bonum nomen pro nobis, quantumvis rebellibus, & traditoribus ſuis, Incarnata æſtimarit Sapientia. Noverat Salvator, quod fuerat traditionis facinus machinatus Judas, ſacrilegus negotiator; ſciebat, eum indignum eſſe, cui pedes abluerentur, & multò magis, qui reliquos inter diſcipulos degens, ſacratiſſimo cibaretur corpore; nihilominus quia peccatum occultum erat, quia illæſam penes reliquos famam poſſidebat, Redemptor ſui potiùs ſacratiſſimi corporis, quam impii Judæ elegit præjudicium, licèt paucas intra horas ſuum ipſemet Judas flagitium proditurus eſſet. In aliis quoque occaſionibus ſumma cautela Chriſtus uſus eſt circa alienorum peccatorum manifeſtationem, in tantum etiam, ut ne ipſum quidem diabolum, ficto indutum habitu prodere voluerit, neque eum manifeſtaſſet, niſi ipſemet nequam ſpiritus, quis foret, primus indicaſſet. Mat. 4. v. 10. In prima deſerti, & ſecunda ſuper pinnaculum tentatione, non eum prodidit Dominus, ſed tantùm in tertia ſuper montem; cauſam porrò cur in tertio potiùs, quàm in duobus prioribus inſultibus diabolum manifeſtarit Chriſtus, hanc aſſignat Cajetanus: *Quia diabolus manifeſtaverat, ſe eſſe principem mundi, ideo Jeſus non reſpondit illi ſicut homini, ut prius, ſed expellit eum, vade Satana.* Cajetan.

Nil fama nobilius. — Bell. in ſpec. mor. l. 3. p. 3. diſt. 3. — Dion. Car. in ep. D. Jac. 4. — Detractor magis peccat quã fur.

4 Su-

Digitized by Google

4 *Super furem, &c.* Omnes in unam congeriem coadunate divitias, quas induſtria, cupiditas, & favorabilis fortuna congregare poteſt; certò certiùs ſi bonoris ſtimulo ducimini, omnibus mundi theſauris bonum præferetis nomen: *Melius eſt nomen bonum, quàm divitiæ multæ. Eſt ſubtilius quoddam rapacitatis invidia genus,* inquit Gilbertus Abbas, *quid enim? rapacitatem non putas, ſi pecuniæ parcis, famam decerpis? non concupiſcis poſſeſſionem, & laceras opinionem?* Deinde notabile quoddam attingit punctum, quo demonſtrat, detractorem omni eſſe pejorem fure; ait namque: *Quid tibi emolumenti aliena diminutio confert?* fur ſublatis ſe ditat bonis, aſt detractor qualem ex alienæ famæ detractione ſibi comparat fructum? quod fur aufert, ſibi incorporat; aſt famam bonumque proximi nomen, quod murmurator adulterat, non ſibi acquirit, ſed alienum in proximo, & proprium in ſeipſo deſtruit conceptum bonum, omniumque in ſe coagmentat auditorum, & perſonæ diffamatæ odium.

Prov. 22. 1. Gilb. Abb. ſer. 19. in Cant. 3. Melius nomen bonum quàm divitiæ.

Detractorū emolumentum.

5 *Super furem eſt confuſio*; poſtquam hæc verba pronunciaſſet Eccleſiaſticus, immediatè ſubjungit; *Suſurratori autem odium, & inimicitia, & contumelia.* Paulus de Palatio in hujus loci commentario advertit, quòd fur deprehenſus in furto, ignominiam, probrum, & ſceleris pœnam incurrebat, quia juxta antiquæ legis decretum, quadrupliciter reſtituere debebat furtum; unde & David dicebat ad Nathan: *Ovem reddet in quadruplum*; imò etiam ſexies quandoque, & ſepties reſtituere obligabatur, juxta teſtimonium libri proverbiorum: *Quo ſoluto fur liber abibat,* inquit idem auctor, *at bilinguis inuretur peſſima infamia; peſſime ille apud omnes audiet, peſſima nota notabitur; hac eſt denotatio peſſima, ſuſurratorem verò ultra hanc infamiam proſequimur odio interiore, inimicitiis apertis, imo & contumeliis; ſi enim video meam famam ab eo denigrari, provocor, ut contumeliis ipſum afficiam.* Fur quandoque excuſari poterit; dicente S. Chryſoſtomo: *Scortator voluptatis ſtimulos in excuſationem affert, fur paupertatem*: aſt maledicus qualem detractionis ſuæ adducere poterit excuſationem? aliud certè reſpondere nequit, quàm quod alienam virtutem detractionibus ſuis obſcurare ſatagat; quod motivum jam olim Sapiens inſinuavit, quando dixit: *Non grandis eſt culpa, cum quis furatus fuerit; furatur enim, ut eſurientem impleat animam, deprehenſus quoque reddet ſeptuplum, & omnem ſubſtantiam domus ſuæ tradet.* Detractor autem ſublatam à te famam proximi, difficulter reſtituere poteſt. S. Iſidorus Peluſiota inquit: *Bona exiſtimatione melius ac præſtantius nihil eſt, nec Crœſi theſauros cum ea quiſquam comparaverit.* S. Bernardinus Davidis conſiderans Legatos, quibus ad ſe miſſis rex Ammonitarum veſtimenta ſuccidit, *veſtes obtruncat uſque ad nates,* inquit, *cum in eis detegis, ſi quid fuerit pudibundum.* Juxta commune proverbium, quicumque murmurans dicitur furtivè ſuccidere chlamydem proximi; quemadmodum autem experientia teſte, nemo, veſtem refecturus, eam ita priſtinæ reſtituit integritati, quin ruptura præcedens ſemper appareat, ita nec unquam ablata ſemel fama adeò perfectè reſtituitur, quin aliqua ex parte ſemper appareat denigrata: Unde quidam Alexandri paraſitus, qui omnes maledicos, ut cuicumque, quantumvis etiam innocentiſſimo, & maximè innocenti, detraherent, extimulare ſolebat, dicere conſueverat: *Ut maxime ſanet vulnus, qui delatus eſt, manet tamen cicatrix.* In hujus igitur veſtis reparatione aut aliqua intercurret diverſitas in conſuendo, vel in panno, vel in colore; adeòque ſine ulla difficultate dignoſci poterit refectura. Ita pariter ad famam reſtituendam obligati, quantumvis in re exili, accuratam vix unquam attingunt conjuncturam; vel enim dictitant, ſe hoc illudve dixiſſe conſcientiæ exonerandæ intuitu, aut aliud quodpiam fingent incredibile effugium.

Paul. de Palat. ibid.

Exod. 22. 1.

2. Reg. 12. 6.

Prov. 6. 30. Detractorū fructus.

S. Chryſ. t. 3. h. 37. in Joan. Se excuſare non poſſunt.

Prov. 6. 30.

Nec famam reſtituere. S. Iſid. Pel. l. 3. ep. 124.

S. Ber. t. 2. ſer. 29. ar. 2. c. 3. totum.

Eraſm. l. 8. Apoph.

6 *Super furem, &c.* Quantò omne divitiarum furtum unica famæ rapina excedat, Jeremias pariter inſinuare voluiſſe videtur, dum ait: *Sagitta vulnerans lingua eorum, dolum locuta eſt.* Sagittæ potiùs quàm quibuſcumque aliis armis maledica aſſimilatur lingua, quia jaculi vulnus ſanatu difficillimum eſt; Unde modernus quidam ſcriptor inquit: *Inter inſtrumenta vulnus infligentia, nullum habet adeò difficile remedium, ac ſagitta vulnus; nam ferrum ſagittæ profundè penetrat, & veneno infectum eſſe ſolet, unde cùm vulnus facit, non poteſt curari, niſi ſcindendo partem offenſam, periculoſaſque inciſiones, & novas aperturas requirit.* Quam deinde ſimilitudinem ad eas ingenioſè applicat, quæ in famæ reſtitutione inveniuntur difficultates; dicit ergo: *Sic qui famam lingua læſam cupit reparare, & vulnus ſanare, ſæpè novam inciſionem, & læſuram facit, renovat, & auget vulnus, nec poteſt ferrum latens extrahere, hoc eſt, impreſſionem nocivam, quàm lingua ſua venenata aliorum animis infixit, non poteſt educere, & vulnus ſanare, manetque ipſe cauſa efficax damni.* Quam veritatem Sanctus quoque Bernardinus multo ante tempore his nos edocuit verbis: *Valde deteſtabile eſt hoc ſcelus, quia non tantùm remedium ſibi contrarium proficit, quantum ſua malitia officit; ampliùs enim lingua detrahentis poteſt nocere, quàm excuſatoria ſeu laudatoria poſſet proficere, maximè cùm homines proniores ſint ad credendum, & ad memoria commendandum mala, quàm bona. Sit quidem qui malum dicat, profectò in promptu eſt, quod illud credatur. Venenum ſemel habitum plus gravaret, quàm theriaca plures ſumpta remedium daret. Sagitta quoque humano corpori infixa vulnerat in momento, ſed medicamina illi non proſunt, niſi longo experimento.*

Jer. 9. v. 8. Detracti lingua Sagittæ comparatur.

S. Bern. ib. ar. 2. c. 7.

7 Obſervariſne quandoque illam Davidis ſupplicam: *DEUS laudem meam ne tacueris?* quid poſtulas à Deo, ò David? vanæ omnium, & præſumptuoſæ hæ mihi videntur preces tuæ, humanam expetere laudem vitium eſt vanæ gloriæ, aſt à Deo magnificari velle manifeſtam arguit temeritatem; & tu nihilominus, vir ſecundùm cor DEI, tua tibi à DEO præconia pandi ſollicitas? ut ſupplicantis innocentiam dignoſcatis, ea conſiderare juvat, quæ ſubdit verba: *Quia os peccatoris, & os doloſi ſuper me apertum eſt*; dictam igitur ſupplicam David Deo obtulit, neceſſitatis, non vanitatis impulſu, ut ſcilicet contra maledicos ſuos divino ſuffultus præſidio perſiſteret intrepidus, neque ullam ſiniſtræ famæ contraheret maculam, ſiquidem ad hunc effectum multoties, ut ita dicam, miraculoſa opus eſt aſſiſtentia, & tutela Dei. Memorant hiſtoriæ, matrem quamdam pauperem ſed nobilem, duas habentem filias, in devotione erga Deiparam ſingulariter erudiiſſe; quodam autem die ad altare B. Virginis deduxit utramque, eique in hæc verba ambas commendavit: Ecce virgo virginum duas iſtas, quas tibi offero virgines, quas dum ego dotare nequeo, tu earum curam habe: apprehenſiſque filiarum manibus, eas dextræ Virginis copulavit, & diſceſſit. Vix domum reduci ſplendidus obviam factus juvenis, ei centum libras auri dedit, quibus honeſtiſſima mulier utriuſque filiæ conſuluit neceſſitatibus, moxque maledicæ linguæ peſſima quæque ſuſpicantes, contra earum honeſtatem diverſa effutire cœperunt. Quale arbitramini à prudentiſſima genitrice diſcrimini tanto adhibitum fuiſſe remedium? filiabus juſſit, ut ſacratiſſimam Virginem reviſerent, ibique flerent, uſque dum eas ab hujuſmodi purgaret calumnia; obedierunt matri filiæ; virgoque ſacratiſſima ipſas à dicta exemit impoſtura, modo ſequenti. Dum vice quadam devotæ filiæ verbum divinum in ingentis multitudinis medio auſcultarent, Angelus Dei cœlitùs delapſus, duas coram univerſis attulit corbes, albis repletas roſis, eaſque nomine Virginis duabus illis puellis immaculatæ Virgini devotis dedit, inquiens: has vobis Virgo Deipara mittit in ſignum inviolatæ caſtitatis veſtræ. An non igitur miraculis opus erit ad contundendam humanam malignitatem, ſemper ad malè credendum, ubi de famæ reſtitutione actio eſt, perquàm inclinatiſſimam? *Deus laudem meam ne tacueris, &c.*

Pſal. 108. v. 1. In reſtitutione famæ miraculis opus eſt.

Henriq. in ſpec. exemp. d. 9. ex 117.

8 *Super furem, &c.* Hugo Cardinalis obligationem detracturis in ordine ad famam reſtituendam edocturus, inquit: *Si fur tenetur ad reſtitutionem rei furatæ, quantò magis ſuſurro ad reſtitutionem famæ denigratæ?* Sanctus Bonaventura quoque ait. *Tenetur detractor ad reſtitutionem bonæ famæ, quam abſtulit, majus bonum aufert detractor, quàm raptor, & non dimittitur peccatum, niſi reſtituatur ablatum.* Et alio in loco idem aſtruit ſanctus Doctor: *Sicut mortale eſt, rem invito Domino pertractare; & qui hoc facit, ad reſtitutionem tenetur; ſic etiam alterius famam auferre, mortale eſt, & qui hoc facit, ad reſtitutionem tenetur.* Et de S. Franciſco idem

Hug. Card. ib. Det. ad reſtitutionem tenentur.

S. Bon. t. 6. comp. p. 1. ſect. 33.

to. 7. in ſpec. animæ c. 1.

Cor. 8 vitæ S. Franc. Detract. eſt major culpa quam latrocinium.

Seraphicus præceptor tradit: *Nonnumquam verò eum, qui fratrem ſuum fama gloria ſpoliaret, judicabat habito ſpoliandum, nec ad Dominum oculos poſſe levare, niſi prius, quod abſtolerat, reddere proponſſe curaret. Tanto major eſt, ajebat, detractorum impietas, quàm latronum; quanto lex Chriſti, quæ in obſervantia pietatis impletur, magis animarum, quam corporum nos obſtringit optare ſalutem.*

S. Greg. lib. 4. dialog. 51. Hiſtoria.

S. Gregorius de quadam narrata religioſa: *Carnis continentiam habuit, ſed linguæ procacitatem non declinavit, defuncta atque in Eccleſia ſepulta eſt. Eadem nocte cuſtos ejuſdem Eccleſiæ per revelationem vidit, quia deducta ante ſacrum altare per medium ſecabatur, & pars una illius igne cremabatur, & pars altera intacta remanebat; cùmque hoc ſurgens mane fratribus narraſſet, & locum oſtenderet, in quo fuerat igne conſumpta, ipſa flammæ combuſtio jam ante altare in marmoribus apparuit, ac ſi illic eadem fœmina igne corporeo fuiſſet concremata.* Quo Deus exemplo nos fortè erudire voluit, quòd non ſufficiat de peccatis præteritis, etiam detractionum dolere, niſi, quantum fieri poteſt, & debet, fama reſtituatur ablata.

S. Chryſ. h. 3. in Matt.

Quapropter S. Chryſoſtomus viperam conſiderans, quæ poſt morſum ad aquam currit, quam niſi repererit, exſpirat, hanc detractoribus prælegit doctrinam: *Ita prorſus ſi quis venenum detractionis aliorum auribus inſtillarit, ſi vox exciderit incauta famam alienam violatura, mox eadem hora aquam pœnitentiæ accurrat, detraxiſſe doleat, deinceps futurus cautior, atque ſi ullo modo poſſit, reſtituturus, quæ lingua clancolum ademit. Difficile hoc quidem, ſed neceſſarium, & melius eſt ablata reſtituere, quam cum ablatis perire.*

DISCURSUS XIII.

ARGUMENTUM.

Detractores nulli majus afferunt damnum, quàm ſibi ipſis.

THEMA.

Suſurro coinquinabit animam ſuam, & in omnibus odietur. Eccl. 21. 31.

Per ſibi ipſis pocula.

1 PEr hunc ſuſurratorem ab Eccleſiaſtico inſinuatum, ſacri interpretes detractorem intelligunt occultum. Hugo Cardinalis inquit: *Id eſt occultus detractor.* Paulus de Palatio pariter aſſerit: *Suſurro, detrahens honori aliorum, & culpans alios.* Dion. Carth. ſcribit: *Id eſt, murmurator ſeu ſilens detractor, ſuſurrans in aure alterius;* qui dum ſuis maledictis obfuſcare nititur alienæ candorem famæ, ſuam ipſemet denigrat contaminatque animam. Unde S. Antiochus de detractione agens, *facilè indicat*, ait, *talium vitam eſſe contaminatiſſimam, atque impuram maximè. Coinquinabit animam ſuam*, inquit Paulus de Palatio, *grande ſibi maculam irrogat, quid enim vilius probrum, quam ſuſurro vocari? is etiam odioſus omnibus eſt*, tam Deo quàm hominibus, atteſtante Eccleſiaſtico: *In omnibus odietur, & qui cum eo manſerit, odioſus erit.* Neque enim recogitat miſer, ſe, dum alios vituperat, primò omnium infamari, & vituperari.

Hug. Card. ib. Paul. de Pal. Dion. Cart.

S. Ant. h. 3. Bibl. nov. h. l.

Paul. de Pal. ibid. Vid. diſc. 5. Eccl. 21. 31.

S. Ephr. de mortib. ling.

2 *Suſurro coinquinabit animam ſuam. Ex teneriſſima Maria Propheteſſa lepra*, inquit S. Ephrem, *docemur, quam grave, ac deteſtabile vitium ſit obtrectatio. Corpus quod lepra infectum cernebatur, velut ſpeculum quoddam fuit animæ, quæ non perſpiciebat, cujus induebat maculam. Ex illa carnis corruptione patefactum eſt, quomodo hominis detractoris corrumpatur anima.* Sanctus Auguſtinus ad eamdem murmurationis pœnam ſeſe reflectens, ait: *Sicut lepra corpus proprium devorat, & ſibi adhærentes inficit, ſic & murmurator non ſolum ſeipſum deſtruit, ſed etiam cunctos audientes inficit, & perimit.*

S. Aug. ſer. 18. ad frat. Eciam murmuratores.

Hug. Car. ib. Detractores à Deo, Angelis, & hominibus deſpiciuntur.

3 *Suſurra coinquinabit, &c. Occultus detractor eſt quaſi vermis terræ*, inquit Hugo Cardinalis, *coinquinabit animam ſuam cum ore ſuo, quod verbis malis polluit; animam maculabit, & in dictis, & in factis ſuis, & in omnibus odietur, hominibus, & Angelis, & Deo.* Opprobrium ſanè maximum eſt, devitari ab omnibus, & paſſim detractorem, atque maledicum indigitari; alios infamare nititur detractor, ſeque ipſum præ omnibus conſpurcat primus; ideòque idem auctor eum flumini comparans, ait: *Magis ſe commaculat, dum maculas aliorum carpit, & accuſat; quomodò fluvius dum terram inundat, & ſuis aquis colluctulat, ab eadem terra ſordes ad ſe trahit, & turbidus evadit.* Salutare proinde cui

cumque maledico hoc Sanctus Ambroſius conſilium dedit: *De malo alieno non coinquines os tuum; numquam detrahe peccanti, ſed condole; quod in aliis detrahis, in te potius pertimeſce.* S. Franciſcus dicere aſſolebat: *Detractores ſunt de generatione Cham, qui verenda patris non operuit, ſed diſcooperuit, propter quod Dei maledictionem merebuntur.* Non conſiderat maledicus, quòd dum malitioſa lingua ſua defectus effutit alienos, propriam ipſemet eructet malignitatem, invidiam, odium, paſſionem contra proximum; quod ſervum, & mancipium ſe probet diaboli, indignus omni gratia, & amicitia Dei. S. Bernardus iniquam contra ſe paſſus accuſationem, ſequenti vindicta retulit injuriam, ut talia imprimeret, quæ tuti ſequeremur veſtigia. *Si frater Joannes in nos ſcripſit vel dixit, quod non decuit vel quomodo non decuit, non tam nos læſit, quàm ſeipſum, magis namque ita ſcribendo ſuam prodidit levitatem, quàm noſtrum deprehendit errorem.* S. Anſelmus illa Sancti Pauli verba: *Quod ſi invicem mordetis*, interpretans ait: *Occaſione charitatis tangit hoc vitium eorum. Si vos invicem canino dente mordetis, clam detrahentes alter alteri, &c. videte, ne, dum more canum vivitis, more canum alterius morſibus conſumamini; id eſt, ne omnia virtutum dona, quæ in nobis erant, devorentur ab invicem, qui enim virtutibus alterius detrahit, virtutes proprias minuit vel amittit, & quia bona alterius lacerat, ipſe ſua bona corrodit, & annullat.*

S. Ambr. l. 4. ep. 79.

Op. S. Franc. t. 3 collat. 18. Propriòs aperiunt defectus.

S. Ber. epiſt. 337.

S. Anſel. in Gal. 5. 15.

Canibus ſimiles.

4 *Suſurro coinquinabit, &c.* Qui aliis detrahit cum intentione, eos bona exuendi fama, ſeipſum primitus, divina gratia, & amicitia, virtutibus & donis, quibus ornatus erat, expoliat, ſeque præ omni alio vituperiis replet, dum paſſim maledicus, impoſtor, malignuſque audit, & ut talis indigitatur; ideòque Eccleſiaſticus unumquemque admonet: *Non appelleris ſuſurro, & lingua tua ne capiaris, & confundaris.* Potiùs namque maledicus mendacii reus convincitur, aut quia ipſi falſa relata ſunt, aut quia peccatum occultum, quod prodidit, probare nequit, aut quia ipſemet mendacia excogitavit, præterquam quòd plerumque auditores obloquiis reſiſtunt, & maledictionem in ipſiuſmet murmuratoris faciem retorqueant: *Ne confundaris*, inquit Hugo Cardin. *in præſenti convictus, & reprehenſus coram hominibus, & in futuro damnatus coram Angelis Dei.* Præmiſerat paulò ante Eccleſiaſticus: *Honor & gloria in ſermone ſenſati, lingua vero imprudentis ſubverſio eſt ipſius.* In Originali dicitur *hominis*, Tigurina legit: *Nec raro lingua præcipitat hominem.*

Omnibus donis ſe privant.

Eccl. 5. 16.

Hug. Card.

3 *Suſurro coinquinabit, &c.* Quot equidem exprobrari pudet: *Genimina viperarum?* Viperæ ſuos edituræ partus in lucem, ſua lacerari, & rodi permittunt viſcera; quot ſimiliter ut detractionis evomant venenum, præſentiſſimum animæ, quandoque & corporis incurrunt diſcrimen? quot detractores publica caſtigavit juſtitia, perpetuò infames coram univerſo mundo? *Fœdat & necat inprimis propriam animam* detractor, inquit Carthuſianus. Aſt quæ notatu digniſſima eſt circumſtantia (quamque detractor vel non advertit, vel non credit) in eo conſiſtit, quod *culpans alios*, verba ſunt Pauli de Palatio, *cùm eadem frequenter in eo culpa inveniatur, planè ſui ſuſurro eſt, ſe accuſat, & de ſe maledicit.* Infallibilem hanc S. Hieronymus quondam ſtatuit propoſitionem: *Omne quod non ædificat loquentes, in periculum vertitur loquentium;* quantò ergo damnabilior, damnoſiorque erit ſermo ille, qui & auſcultantes ſcandalizat, & proximi famam tollit? Sed & eumdem Sanctum alio loco diſcurrentem audiamus: *Nulli detrahas*, inquit, *nec in eo te ſanctum putes, ſi cæteros laceres; accuſamus ſæpe quod facimus, & contra nos ipſos diſerti, in noſtra vitia invehimur:* Quam veritatem & Aretha Cappadocum Epiſcopus his exaratam reliquit verbis: *In temetipſum incurris, ac tibi contrarius es, adverſus teipſum ferens ſententiam, cùm enim eadem facias cum ipſo, cui detrahis; eo ipſo, quo eum condemnas, teipſum longe antea condemnas.* Non abſimilem nobis doctrinam exhibet Nazianzenus, dum ait: *Nos quidem reprehenſionem meremur, ſi quid mali admiſerimus; at vos interea impii eſſe non deſinetis, etiamſi in peccatum incidamus; imo eo etiam major eſt impietas veſtra, quò iis, qui labuntur, acerbiores eſtis; debetur enim fratribus labentibus doctrina, & compaſſio.* S. Chryſoſtomus in eos ſingulariter, qui murmurationibus oblectantur, invehi non dubitat,

Matt. 23. ſic Viperis ſimiles.

Dion. Cart.

Se accuſant. S. Hier. in c. 12. Matt.

S. Hieron. ad Ruſtic.

Aret. in Jac. 4. v. 11.

Sibi ſententiam ferunt. Naz. or. 1. de pace.

D. Chryſ. h. 3. ad pop. Periculis ſe exponunt.

dubitat, inquiens: *Sed jucundum detrahere, imò jucundum non detrahere, detrahens enim continenter anxius eſt, ſuſpicatur, & timet, timens, & tremiſcens, ne fortè aliis enunciatum verbum, magnum ſibi periculum afferat*; quæ fortè doctrina illod reſpicit Eccleſiaſtici conſilium: *In cogitatione tua regi ne detrahas, & in ſecretu cubiculi tui ne maledixeris diviti.*

Eccl. 10. 20.

Aſt quod pertimeſcere poterit diſcrimen ille, qui ſola cogitatione, inque ſecreto propriæ cameræ ſeceſſu de magoatibus, & divitibus ſuſurrat? Audite? *Quia & aves cæli portabunt vocem tuam, & qui habet pennas annunciabit ſententiam.* Eos etiam, qui vel in oudam dumtaxat inciderunt ſuſpicionem, ſeverè puoiunt Principes, ubi de maledictionibus, & detractionibus negotium eſt; ſicque faciliter admodum, quæ ſecretiſſima putabantur, coram meridiano ſole panduntur.

Lingua ſua ſe lædunt. Sap. 1. 11. S.Bon. ib.

6 *Suſurro coinquinabit animam ſuam.* Eamdem indubiè veritatem ſpectabat ille, qui coaſulebat: *Cuſtodite vos à murmuratione, quæ nihil prodeſt, & à detractione parcite linguæ.* Ut enim S. Bonaventura animadvertit: *Non dicitur; parcite proximo, ſed linguæ, ſcilicet veſtra, quia detrahens alteri, ſeipſum lædit.* Propriiſſima ſanè ſimilitudo eſt, quæ Oſæas his exprimit verbis: *Facti ſunt, quaſi arcus doloſus.* Quæ verba ita expouit Belluacenſis:

Oſ. 7. 16. Belluac. in ſpec. mor. t. 3. l. 3. d. 3.

Quia in arcu doloſo ſagitta emiſſa ad oppoſitum tendit, ipſum feriens ſagittarium: Similiter verbum detractionum, quod tamquam ſagittam mittunt in alios percutere, in detrahentes redit, & eos primo in anima occidit. Sagittæ parvulorum, inquit David, *factæ ſunt plagæ eorum, & infirmatæ ſunt contra eos linguæ eorum.*

Pſ. 63. 8.

Hug. Car. ib.

Hugo Cardin. ait: *Parvulorum, ſcilicet invidorum, quia cum alios ſagittant, & eis detrahunt ex invidia, ſeipſos priùs vulnerant, dolore pariter, & peccato.* Chaldæus legit: *Offenderunt ſeipſos lingua ſua*; tales namque coram mundo univerſo ſe probant homiues malæ conſcientiæ, omni io Deum, & proximom charitate deſtitutos, nulla præditos compaſſione: *Converſi ſunt in arcum pravum*, alio in loco idem regius aſtruit vates; circa quæ verba S. Hieronymus ita diſcorrit:

Pſ. 77. 57. S. Hieron.

Arcus pravus eſt, qui dum contra inimicos ſagittas putatur jacere, ſauciat jacientem. Quod aliis damoum intentant, ſupra ſuas coacervant cervices maledici. Gratias Deo acturus David, eò quòd per auxilium ejus, maledicorum evaſiſſet inſidias, *protexiſti me Deus*, ait, *à conventu malignantium.*

Pſ. 63. 3.

Deinde modum oſtendit, quem in detrahendo ſervaruut: *Quia exacuerunt, ut gladium linguas ſuas, intenderunt arcum rem amaram, ut ſagittent in occultis immaculatum, ſubitò ſagittabunt eum, & non timebunt, firmaverunt ſibi ſermonem nequam, narraverunt ut abſconderent laqueo, ſcrutati ſunt iniquitates.* At quis tamdem peſſimæ hujus detructionis fuit terminus: *Sagitta parvulorum factæ ſunt plagæ eorum, & infirmatæ ſunt contra eos linguæ eorum.* Sanctus Hierooymus ſubdit:

S. Hieron.

Nullam capit ſtabilitatem elocutio eorum, ſed dolus eorum reddet eos infirmos. Sicuti enim puer arcum directurus, aot ejaculaturus, propter inexperientiam, & virium ſuarum debilitatem, ſe faciliùs lædit quàm alios, ita & in præſenti *ſagittæ parvulorum factæ ſunt plagæ eorum*; proximi odium io cordibus audientium ſuſcitare moliebantur, ſed hos potiùs contra ſemetipſos provocarunt, atque exacerbarunt; ideòque ſubjungit pſaltes: *Conturbati ſunt omnes, qui videbant eos:* Si ſagittam in ſcopum direxeris durum, qui reſiſtat, cum impetu repulſa fertur in ſagittarium. Ita multoties evoit linguas; laxantur contra perſonas, virtutibus, & ſanctitate notiſſima præcellentes, dumque à virtuoſis auditoribus repudiantur, in vituperiò ſqualeſcunt, certi ſe ab invidia, & paſſione motos fuiſſe: *Adverſum me ſuſurrabant omnes inimici mei, adverſum me cogitabant mala mihi, verbum iniquum conſtituerunt adverſum me.*

Pſ. 40. 8.

Chaldæus legit: *Verbum perverſum, & improbum effundet in ſeipſum.* Sanctus Hieronymus ex Hebræo vertit: *Verbum impietatis infundebant ſibi.*

S. Aug. ſer. 41. ad frat. Sibi mortem cauſant.

7 *Suſurro coinquinabit, &c.* S. Auguſtinus inquit: *Me ipſum occido, ſi aliis detraho.* Priuſquam mea ego murmuratione proximum feriam, morte æterna meam ipſe conficio animam, meque violentæ mortis diſcrimini expono, dum perſonam infamatam ad mortalem provoco vindictam: *Eſt & alia loquela contraria morti*, inquit Eccleſiaſticus, *non inveniatur in hæreditate Jacob.*

Eccl. 23. 15.

Quæ obſecro verba ab hæreditate Jacob, ideſt, à fidelibus, & animabus Chriſtianis elongare jubemur? Iterum ſi morti contrariantur, cur abigenda? Græcos legit: *Inducta, & amiſſa morte.* Tigurina habet: *Eſt ſermo morte obvolutus.* Ecce vobis expreſſam detractionis delineationem, quæ ut ex D. Auguſtino probavimus, æternam peperit mortem. Quid Spiritum S. intendiſſe arbitramini, quando per os Sapientis ait: *Mors & vita in manu linguæ?* Vatablus legit: *Lingua poteſt interficere ſermone ſuo, poteſt & ſervare mors loquentis.*

Prov. 18. 21.

Poteſt lingua detractoria, inquit Hugo Cardinalis, detractori & animæ, & corporis mortem cauſare, eumque, de quo malè loquitur, vivificare; dum enim innocens perſonæ detrahenti injuriam remittit, juxta indulgentiæ qualitatem, ſuorum obtinet peccatorum remiſſionem: *Verba iniquorum prævaluerunt ſuper nos, & impietatibus noſtris tu propitiaberis*, inquiebat quondam David, *gladius eorum intret in corda ipſorum*, ſcilicet murmuratorum, *& arcus eorum confringatur.*

Pſ. 64. 4.

Sanctus Ambroſius in illius verſiculi (*dixit injuſtus, ut delinquat in ſemetipſo*) commentario, ad hunc alium Proverbiorum textum alludens, *quomodo ſi ſpina naſcatur in manu temulenti, ſic parabola in ore ſtultorum*, ſequentem format diſcurſum: *Sicut ſpinæ naſcuntur in manu ebrioſi, ita in injuſti ſermone naſcuntur, quæ compungunt loquentem.*

Pſ. 36. 15.

S. Ambr. in Pſ. 35. 2. Prov. 26. 9.

8 *Suſurro coinquinabit, &c. Multi ceciderunt in ore gladii*, idemmet proteſtat Eccleſ. *ſed non ſic, quaſi qui interierunt per linguam ſuam.*

Eccl. 28. 22. Animam à cælo excludunt.

Gladios præſentem tollit vitam, mortemque infert corpori, aſt lingua detractoria nos ab æterna excludit vita: *Corpus & animam perdit in gehennam. Quaſi dicat*, inquit Hugo Cardinalis, *plus ſibi nocent quàm aliis, quia cum alios vulnerant, & ſagittant, ſeipſos gladio peccati occidunt, & hoc eſt, lingua eorum gladius acutus ſibi ipſis ſupple; quos per hoc ſpiritualiter interficiunt.*

Hug. Card.

Ulteriùs nihilominus progreſſus Sanctus Joannes Climacus inquit: *Anima, quæ detractionibus eſt obnoxia, triſulcam habet linguam, nocet enim, & ſibi ipſi, & auditori, & illi quandoque, detrahitur.*

S. Jo. Clim. de ſcal. Par. gr. 10. ſch. 2. Det. Scalus triplex.

Cui Sanctus Laurentius Juſtinianus ſubſcripturus, inquit: *Triplicis ſceleris detractor efficitur reus, abſentis famam interimit, audientis, ac propriam occidit animam*, Ideòqoe Sanctus Auguſtious pro vulgari illo textu (*ſedens adverſus fratrem tuum loquebaris*) legit, *detrahebas*, inquiens: *Sedendo faciebas, volebas ibi occupari, amplexabaris malum tuum, oſculabaris dolum tuum.*

S. Laur. Juſt. de vit. ſol. cap. 1.

S. Auguſt. in Pſ. 49.

Saluberrimum proindè ſequamur, quod Sanct. Antonius Patavin. nobis in hæc verba exhibet monitum: *Omnem hominem abſentem, quem non verè, & purè diligis, obſecro te frater mi, obliviſcere, ut dicere poſſis illud, quod dixit Joſeph, quando Manaſſes natus eſt ei: oblivisci fecit me DOMINUS omnium laborum meorum. Magnus eſt labor, vitam alterius lingua detrahentis lædere; malum alienum, ſuum facere; pondus alterius ſibi ſuperponere. Sub lingua ejus*, inquit *Pſalmiſta, labor & dolor*, Acumen notate conceptus: *malum alienum ſuum facere.*

S. Anto. Pat. ſer. 16. Dom. Trin. Gen. 41. 51.

Pſ. 10. 7.

Aſt longè reparabilius eſt damnum, quod per noſtras detractiones proximis inferre poſſumus, ſiqoidem eos ſubſtantia, fama & vita, oou tamen anima aut æterna ſalute deſtituere, & privare valemus; ſed proprium detractoris malum omnibus præponderat diſpendiis, ſiquidem animam ſoam ad pœnas condemnat æternas.

Euſ. Gall. ho. ad pleb. obtrect.

9 *Suſurro coinquinabit, &c.* Euſebius Gallianus inquit: *Qui detrahit, eradicabitur, id eſt, à radice ſua, qui Chriſtus eſt, evelletur. Peccatum quod alter incurrit operando, tuum facis obloquendo.* Poſtquam David dixiſſet: *Sedens adverſus fratrem tuum loquebaris*: ſubjungit: *Hæc feciſti, & tacui*; aſt mox proſequitur: *Arguam te, & ſtatuam contra faciem tuam*, S. Thomas ſcribit: *Per ſeipſum arguit, & hoc eſt, quod dicit: ſtatuam te contra faciem tuam, id eſt, tu ipſe te condemnabis.*

Pſ. 49. 19.

S. Thom. ib.

Nec mihi quiſquam reſponderit; clavum clavo repellere licet: de me peſſimè locutus eſt ille, & ego ſubticebo? audi enim, quiſquis hæc objicis, D. Chryſoſtomi ſententiam, inquientis: *At aliquam tibi fecit injuriam; cur ergo teipſum quoque injuria afficis? qui enim ſe vindicat, ſeipſum enſe petit.*

DISCURSUS XIV.

ARGUMENTUM.

De variis motivis contra detractionis horrorem.

Digitized by Google

T H E M A.

Cuſtodite vos à murmuratione, quæ nihil prodeſt. Sap. 1. verſ. 11.

Detractio nullum affert fructum.

1 SApiens nos à murmurationis vitio abalienare ſatagens, alia inter & hoc adducit motivum, ſcilicet, quia nihil emolumenti affert: *Cuſtodite vos, &c.* quæ ratio quoniam reliquas inter, quales occurrunt plurimæ, facilè infima eſt in convincendo detractionis impietatem, ad diverſas alias rationes diſcutiendas præſens ſe convertet diſcurſus:

S. Laur. Juſt. de .11. ſol. cap. 2. ſuperbia.

2 *Cuſtodite vos à murmuratione.* S. Laurentius Juſtinian. in quemdam invehens detractorem, *quamobrem ò detractor*, inquit, *quid fratris tui obloquendo ſcelera detegis? ad te nunc meus eſt ſermo. Quis te quæſo vitæ judicem conſtituit alienæ? quis te fratrum tuorum accuſatorem fecit? quid tua intereſt proximorum propalare facinora? verum ſi delinquat frater, numquid te offendit in aliquo? numquid honori derogat tuo? quale, oro, jus habet in proximum, ut tuis velis illum arguere vocibus, atque obtrectationibus lacerare?* Æternus pater *omne judicium dedit filio*; hujus unius, & non aliorum, munus eſt occulta manifeſtare peccata: dum igitur nos illa abſcondita pandimus, falcem noſtram in Dei meſſem mittimus ſacrilegi, juſque nobis arrogamus divinum; præterquam quòd lingua noſtra abutamur in univerſi offenſam Creatoris: cur namque linguam nobis conceſſam eſſe arbitramini? Alcuinum audite, illud Eccleſiaſtici dictum (*ſi mordeat ſerpens in ſilentio*) ad detractorem his verbis applicantem: *Cum enim lingua hominis ad benedicendum, & ædificationem proximi ſit creata; ille eam æqualem ſerpenti facit, dum virtutibus ejus in perverſum abutitur.* Hugo Cardinalis ait, nullus non ſibi dictum autumet, *à detractione parca linguæ*, ſiquidem *injuria, & violentia fit ei, cum verba detractionis cogitur formare; facta eſt enim ad laudandum Deum, & proximum conſolandum*; deinde S. Jacobi Apoſtoli authoritatem citat, dicentis: *In ipſa benedicimus Deum, & Patrem, & in ipſa maledicimus homines, qui ad ſimilitudinem Dei facti ſunt. Ex ipſo ore procedit maledictio, & benedictio, non oportet fratres mei, hæc ita fieri, numquid fons de eodem foramine emanat, & dulcem, & amaram aquam? quaſi dicat, non*, ſubjungit Hugo, *ita non lingua quæ facta eſt ad benedicendum Deum, debet unquam detrahere proximo.*

Jo 5. 22.

Eccl 10. 11. Alcuin. ib. Lingua hominis data ad benedicendum. Hug Card. in 2. 13.

Jac. 3.

Proximus Dei imago.

Lib 3. §.Peſtū n.133.

3 *Cuſtodite vos, &c.* Imperterritum contra murmurationes nobis ſtimulum addet conſideratio illa, qua perpenderimus, proximum Dei imaginem, & ſimilitudinem eſſe. Unde Pimenius Abbas, prout Ruffinus refert, interrogatus, qualiter quis detractionis vitium declinare poſſet, reſpondit: *Ego & proximus meus duæ imagines ſumus, cum ergo meam perſpexero, & reprehendero, invenitur imago fratris mei apud me venerabilis; quando autem meam laudavero, tunc fratris mei imaginem pravam reſpicio.*

Detractor quid auferat. Bell. l. 3. c. 5. d. 3.

4 *Cuſtodite vos &c.* Neceſſum eſt, ut in pondere ſanctuarii, hujus diſpiciamus gravitatem peccati, ſi ſolidam ejus fugam affectamus. Belluac. belluam hanc impiſſimam cum reliquis, adverſum proximum committi ſolitis, offenſis ponderans, ait: *Sciendum, quod hujuſmodi peccata potiſſimè ſunt penſanda ſecundum nocumenta, quæ proximo inferuntur, quia ex hoc habent rationem culpæ; tanto autem majus eſt nocumentum, quanto majus bonum aufertur.* Deinde triplicem aſſignat bonorum ſortem: *Bonum animæ, bonum corporis, bonum exteriorum rerum.* Bona animæ non niſi volentibus auferri poſſunt: *Bonum animæ, quod eſt maximum, non poteſt ab aliquo tolli, niſi occaſionaliter*; evenire namque poteſt in caſu noſtro, ut perſona, cui detraximus, vindictæ avida, grave contra nos concipiat odium, & conſequenter nos cauſa ſumus, quòd hujuſmodi ſalutem perdat æternam. *Bonum corporis, & bonum exteriorum rerum poteſt violenter auferri.* Quod divitias, & ſubſtantiam concernit provabimus in diſc. 12. detractoris majus in nos dæſevire damnum, quàm furis. Michael de Bononia inquit; *Quia melior eſt fama omni alia temporali ſubſtantia, graviſſimum vitium eſt detractio, quæ hanc furatur. Unde 6. q. 1. deteriores dicuntur. Deteriores ſunt detractores, qui noſtram vitam famamque, detrahendo corrumpunt, quam qui ſubſtantias aliorum prædamque diripiunt, & ideo ſubditur; quia illi ea, quæ extra nos ſunt, licèt noſtra ſint, auferunt, detractores vero nos ipſos diripiunt.* Et S. Chryſoſt. inquit: *Pejores ſunt illis, qui corpora mordent, illi, qui verbis id agunt; illi corpus dentibus mordent, hi animam verbis mordent, exiſtimationem vulnerant, immedicabile vulnus infligunt, quapropter tanto graviori ſupplicio plectentur, quanto graviori morſu invadunt.* Imò S. Anton. Patavin. Eccleſiaſticum citans, plagam à detractore inflictam nuncupat inſanabilem, dum ait: *Plaga flagelli livorem facit, ſed plaga linguæ detractionis, intus oſſa virtutum comminuit.* Ut culpæ hujus enormitatem cognoſcamus penitius, S. Bern. audire juverit, qui maledicum ſequenti exagitat deteſtatione; *Ipſis quoque nocentior eſt ſpinis, quas illi tam ſublimi capiti furor militaris impoſuit.*

Inrogn. in Pſ.mis.

D. Chryſ. t. 1. hom. 1. de prof. obſc.

Eccl. 28. 21. S. Ant. Pat. ſer. 2. in D. 2. Quad.

S. Ber. ſer. de tripl. cuſt.

5 *Cuſtodite vos à murmuratione.* Quiſquis detractionis agitatur prurito, ſalutari obediat Eccleſiaſtici conſilio, ſuadentis: *Sepi aures tuas ſpinis, & linguam nequam noli audire.* Quot maledictionum verba proferre geſtimus, totidem meminerimus ſpinis ſanctiſſimum Salvatoris noſtri caput transfixum fuiſſe, quam etiam ob cauſam detractores inter maximos Dei rebelles annumerantur. Quid enim? nonne peſſima erat generatio illa, quæ adverſus Davidem murmurabat? *Qui retribuunt mala pro bonis, detrahebant mihi*, hominis beneficiorum immemores, hominibus & Deo ingrati, imò contrarii Deo, peſſimè loquebantur de David, quia in timore Dei ſuam traducebat vitam: *Detrahebant mihi, quoniam ſequebar bonitatem.* Qui idem regius Pſaltes alio in loco ita in quemdam invehitur maledicum: *Sedens adverſus fratrem tuum loquebaris.* Circa quæ verba Alb. Magnus ſequentem format diſcurſum: *Tanguntur tria, quæ conveniunt melius judicibus; primum judiciaria dignitas, cum dicit: ſedens; judicum enim eſt ſedere. Pſal. illic ſederunt ſedes in judicio. Perverſitatis malignitas; adverſus fratrem tuum; ſi eum poſſis capere in ſermone, ut ei calumniam imponas. Tertium, divina benignitas, quæ ſuſtinet: hæc feciſti, & tacui, qui poteſtatem tibi tradidi. Exiſtimaſti enique, quod ero tui ſimilis putando, quod talia mihi placerent? Sed non eſt ita.* Notate verba, poſtquam enim iis ſupplicium intentaſſet graviſſimum, ipſos appellat atheos, Dei immemores, oculis ſemper in terram defixos: *Intelligite hæc, qui obliviſcimini Deum*; cui conſonat illud Apoſtoli effatum, dum per os Davidis loquens, ait: *Non eſt intelligens, non eſt requirens Deum; omnes declinaverunt, ſimul inutiles facti ſunt non eſt qui faciat bonum, non eſt uſque ad unum.* Aſt quinam ſunt iſti inimici Dei: *Sepulchrum patens eſt guttur eorum, linguis ſuis doloſè agebant, venenum &c.* Vid. diſc. VIII. Alii pro *declinaverunt*, legunt: *Contemptibiles, & immundi.* Hebræus habet: *Putruerunt, fœtuerunt.*

Eccl 28. 28. Dec. [illegible] ſunt Dei.

Pſ. 37. 21.

Pſ. 49. 19.

Alb. Mag.

Rom. 3. 10. 11. 12.

Pſ. 118. 34. Gratia quam David petiit. Detr. petant.

6 *Cuſtodite vos à murmuratione*, quoniam hoc vitium eſt maximè infame. David hanc quondam à Deo gratiam legitur petiiſſe: *Da mihi intellectum, & ſcrutabor.* Quid inveſtigabis? vitia fortaſſe, & defectus aliorum? abſit: *Legem tuam.* Imò tantum ab alienis peccatis inquirendis circumtulit horrorem, ut paulò poſt ſupplicarit, quatenus divina majeſtas dignaretur eum ita dirigere in omnibus, ut nullatenus intueretur errores aliorum, ſicque ab omni non modò dicterio malo, ſed etiam à quocumque ſiniſtro judicio immunis foret: *Averte oculos meos, ne videant vanitates; ſtatue ſervo tuo eloquium tuum in timore tuo.* Deinde refrænata per gratiam divinam lingua, proſequitur, dicens: *Amputa opprobrium meum, quod ſuſpicatus ſum, quia judicia tua jucunda.* Quibus verbis David ingens ſui vituperium, & opprobrium futurum eſſe cenſet, non ſolum ſiniſtrum de proximo conceptum judicium, ſed & quamvis levem de eo perperam conceptam ſuſpicionem. Unde colligi facilè poteſt, quid judicaturus fuiſſet, ſi malè de aliis judicando affirmativum aliquod formaſſet judicium; quantòque majus ſibi probrum judicaturus fuiſſet, ſi contra illum murmuraſſet, honorique ipſius dilaceraſſet integritatem. Subdit: *Quia judicia tua jucunda*; quaſi dicere vellet: ſolum Dei judicium rectum eſt, neminemque jure turbare aut contriſtare poteſt; nos autem omnes deceptioni ſubjicimur: id quod S. Laur. Juſtinian. in lib. de interiori conflictu cap. 2. confirmat dum ait: *Nullus veram alicujus cordis valet proferre ſententiam.* Huic porrò Davidicorum verborum expoſitioni S. Auguſtinus ſubſcribit dicens: *Suum opprobrium dicit, quod de aliis ſuſpicatus eſt, quia facilius in alio putat, quod in ſe ſentit, pre-*

S. Laur. Juſt. de inter. confl. c. 2.

S. Auguſt. ib. cit. a Gloſ.

Digitized by Google

precatur ergo, auferri opprobrium, quod in ſe ſentit, & in alia ſuſpicatur. Unde hoc modo *à minori ad majus* arguere licet, dicendo: Quòd ſi David in ſuum opprobrium redundaturum eſſe cenſet, ſi malè de aliis ſuſpicaretur, quantò igitur majus ſibi opprobrium futurum eſſe cenſeret, ſi ſiniſtrum affirmativum de aliis formaret judicium, quantumvis illud intra cordis ſui penetralia latens, nemini aliorum patefactum eſſet? Imò quàm incomparabiliter majus ſibi reputaturus fuiſſet opprobriū, & ignominiam, ſi aliorum peccata malignè, & calumnioſè detegendo, proximi ſui famam, & æſtimationem prodigè diſſipaſſet? Meritò igitur idem regius Pſalmiſta alibi dicit: *Erubeſcant impii, & deducantur in Infernum, muta fiant labia doloſa, quæ loquuntur adverſùs juſtum iniquitatem, in ſuperbia, & abuſione:* vel ut alii legunt, *in contemptu.*

Pſ.30.18.

7 Notandum quoque eſt, quòd ubi vulgata noſtra legit: *Cuſtodite vos à murmuratione, & à detractione parcite linguæ*, in Hebræo loco hujus verbi, *parcite*, legatur: *Miſeremini linguæ*; ſæpe enim Deus juſto judicio ſuo permittit, ut per quæ quis peccat, per hæc & torqueatur. Et ideò Cornelius à Lapide legit: *Miſeratione tangimini linguæ.* Et quidem Thomas Cantipr. terribile quod maledicæ linguæ accidit, his verbis refert exemplum: *Hujus rei vindictam horribilem valdè, & mirabilem vidi, novi enim ordine, non re, nomine non actibus ſacerdotem, qui in tantum vitio linguæ deditus erat, ut potiùs de ſe peſſimè mentiretur, quàm ut ſocios vel cohabitantes ſibi criminibus non infamaret. Hic ante mortem raptus in furiam, tanta in ſe debacchatus eſt cæde, ut propriis dentibus linguam laniaret.* Et jure quidem id ei accidit, nam ut in eodem Sapientiæ lib. dicitur: *Sermo obſcurus in vacuum ibit*; Arabicus legit: *Non juſtificabitur.* Vatabl. autem vertit: *Sermo clandeſtinus non abibit impunè*; Nam ut Pſalmiſta ait: Maledici *comprehenduntur in conſiliis quibus cogitant.* Dum enim ipſi proximos ſuos diffamare nituntur, Deus illorum cauſam juſtificandam ſibi vendicans, illorum innocentiam in conſpectu totius mundi palam prodit, eoſque honorat, ut exindè calumniatores, & maligni murmuratores manifeſti fiant, & dignoſci ab omnibus poſſint. Sic enim videmus, quòd Deus nullibi in tota Scriptura ſacra adeò prolixè laudes, & præconia Moyſis deprædicarit, quàm dum Maria, & Aaron adverſus ipſum iniquè murmurarunt, ut proindè Origenes dicat: *Videte quid ſibi pœnæ contulerint obtrectatores, quid verò illi, cui obtrectaverant, quæſiverint laudis.* Etenim in columna nubis deſcendit, & tabernaculum ingrediens detractoribus dixit: *An non talis ſervus meus Moyſes, qui in omni domo mea fideliſſimus eſt, ore enim ad os loquor ei, &c. quare non timuiſtis? iratuſque contra eos, abiit*; nimirum ut ſervum ſuum protegeret, & defenderet, debitaſque de tranſgreſſoribus pœnas ſumeret, ipſemet in perſona deſcendere, & videri voluit. Unde idem Origenes ait: *Nunquam invenimus tantas laudes Deum dixiſſe de Moyſe famulo ſuo, quantas nunc dici videmus, quando ab hominibus ei derogatum eſt.* Mox ut Phariſæus adverſùs Magdalenam murmurare cœpit, Chriſtus partes ejus tuendas in ſe ſuſcepit, eamque magnificè deprædicando ab omni calumnia liberavit. Quando Phariſæi calumniabantur Chriſtum, quòd Dæmoniacus eſſet, & in virtute Beelzebub ſpiritus malignos ab energumenorum corporibus pelleret, æternus Pater devotam illam mulierem movit, ut palam exclamaret dicens: *Beatus venter, qui te portavit, & ubera quæ ſuxiſti.* Et ideò David inquit: *Abſcondes eos in abſcondito faciei tuæ à conturbatione hominum, proteges eos in tabernaculo tuo à contradictione linguarum.* Circa quæ verba Hugo Card. ait: *Proteges eos in contemplatione humanitatis, & paſſionis tuæ à contradictione linguarum, ut detrahentes, & contradicentes patienter feramus, exemplo illius, qui in factis habuit obſervatores, & contradictores in dictis.* Semper enim calumniarum patienter toleratarum præmium eſt patrocinium divinum.

Sap.1.11.
Text. Heb.
Corn. à Lap.
Vatablus.
Tho. Cantip. lib.2. Apum. c.37.n.2.
Detractoris ſupplicium.
Sap.1.11.
Arabicus.
Pſ.11.2.
Diffamatos Deus honorat & defendit.
Orig. ho.7. in Num.
Num.12.7.
Luc.11.27.
Pſ.30.21.
Hug. Card.

8 Card. Baronius de quodam Donato Africano, Mediolanenſis Eccleſiæ Presbytero, refert, quòd dum in convivio quodam cum quibuſdam convivantibus militibus accumberet, S. Ambroſium Epiſcopum ſuum paulò ante vita defunctum calumniari cœperit: quod illi audientes cum indignatione magna relicto convivio abjerint, ipſe verò paulò poſt in lectum ſe recipiens, animam exhalavit. Pari quoque modo quia maligni Phariſæi Chriſtum veluti divinæ legis tranſgreſſorem, Dæmoniacum, & Samaritanum, calumniati fuerant, alii verò nobiliorem de ipſo opinionem habentes, ipſum vel Eliam, vel Jeremiam, aut unum ex Prophetis ſanctioribus eſſe credebant, Deus omnes illos mendacii arguere, filiique ſui unigeniti cauſam juſtificare, & defendere volens, Moyſen & Eliam in transfiguratione ejuſdem filii ſui in monte Thabor comparere juſſit. Quod Divus Chryſoſt. conſiderans, ita ad propoſitum noſtrum ſcribit: *Deinde quoniam Phariſæi ipſum aſſiduè quaſi tranſgreſſorem legis accuſabant, & blaſphemare putabant, quaſi gloriam Patris nihil ad eum pertinentem vindicare; dicebant enim. Hic non eſt à Deo, qui Sabbatum non ſervat. Et rurſum: De bono opere non lapidamus te, ſed de blaſphemia, & quia homo cum ſis, Deum te facis, ut ipſa re monſtraretur, quod ex invidia hæc criminabantur, quodque neutri horum criminum ſubjiceretur, nec legis prævaricator eſſet, nec alienam gloriam ſibi acquireret, æqualem ſe Patre faciendo, eos produxit in medium, quorum alteruter in alterutra iſtarum rerum præfulſit.* Moyſi enim legem dedit, quare non fuiſſet paſſus conculcari legem, ut Judæi credebant, nec prævaricatorem ejus, & legumlatoris hoſtem, lator ipſe nunquam coluiſſet. Elias autem pro gloriæ Dei zelo utique commotus fuiſſet, *quare non adſtitiſſet ei, qui æqualem ſe Patri dicebat, ſi non eſſet.* Refert Plutarchus, quòd dum quidam inimicum ſuum occidere volens, gladium apoſtemati, quod diu affectus fuerat, infixiſſet, indeque magna corrupti ſanguinis copia, una cum ſanguine emanaſſet, eumdem cui mortem parabat, priſtinæ reſtituerit ſanitati, omnemque deinceps ab eo fugaverit dolorem, abſque eo quòd bonum, & felicem hunc inimico cauſatum eventum intenderet. Idem quoque maledicis ſæpenumerò accidit, dum enim inimicorum ſuorum honorem, & famam miſerè dilacerant, hi ut obtrectatores ſuos mendaces eſſe convincant, vitam & mores emendant, & reformant, eamque vitæ rationem inſtituunt, ut tamdem virtuoſi, exemplares, & irreprehenſibiles evadant; unde deinceps major apud æmulos ſuos invidiæ ſtimulus ſubnaſcitur.

An.397 n.34.
Baronius.
D. Chryſ. ho. 57. in Matth.
Plutarchus.

9 *Cuſtodite vos à detractione &c.* quia ut Eccleſiaſt. ait: *Ab uno doloſo augetur ſanguis*, id eſt, ut Dion. Carthuſianus explicat, maledicus, ei cui detrahit, arma in propriam pernitiem miniſtrat. Præterquam quod ut S. Laurent. Juſtin. ait: *Qui detrahit, ſuam & audientis lædit conſcientiam, atque cui detrahit, percutit famam*, quam detractor, dummodò ſalvari velit, neceſſariò reſtituere tenetur, quia ut S. Auguſtinus inquit: *Sine reſtitutione pœnitentia non agitur, ſed fingitur.* Qui idem S. Doctor alibi pariter dicit: *Tam diſtantia eſt inter fornicantem, & detrahentem, ut ille qui fornicatur, tantum ſe occidat, ille autem qui detrahit, & ſe, & eum qui audit, perdat.* S. Anſelmus inquit: *Plerumque contingit ut is qui alteri derogat, niſi reſipiſcat coram Deo, in damnationem cadat; quamvis ille cui detrahitur, nihil læſionis ex ipſa detractione ſentiat.* D. Chryſoſtomus maledicum ex motivo vindictæ ad detrahendum extimulatum, utilem quemdam, ipſique maledico honorificum id faciendi modum docet, dum ait: *Si vis, & teipſum beneficio afficere, & illum probè ulciſci, benedicas de eo qui tibi fecit injuriam, ita facies, ut multi ſint ejus pro te accuſatores, & ipſe magnam mercedem accipies; ſin autem maledicas, ne fides quidem tibi habebitur, ut qui inimicitiarum ſuſpicione labores; quare tuum ſtudium tibi vertitur in contrarium, ut enim volebas bonam ejus famam evertere, contra autem accidit, per laudem enim non per accuſationem hoc evenit, ſed contra omnino, & teipſum quidem majori ignominia afficis, illum autem tua tela non tangunt.* Præterquam quod ut S. Laurent. Juſtinianus ait, *metuere debeat in audientium cordibus rancoris commovere certamen.*

Eccl.11.34.
Dion. Carth.
S. Laur. Juſt. de inter. conflict. c.6.
S. Aug. ep.54.
S. Aug. ſe. 41. ad frat.
S. Anſel. de ſimil. c.146.
D. Chryſ. in Pſ.49.19.
Salubre documentum contra vitiū detract.

10 Aliud quoque à ſanctis Patribus aſſignatur non detrahendi non minus potens motivum; ſuadent enim, ut detrahere alteri volens, priùs oculos ſuos in defectus, & peccata propria deflectat. Nam ut S. Bernard. ait: *Optimum non detrahendi remedium eſt humiliatio, per quam homo recurrat ad arcana conſcientiæ ſuæ, atque reminiſcatur cogitando, quod multa commiſit, ex quibus ex gratia Dei infamiam non incurrit, ut ex conſideratione propriorum peccatorum, quæ tangunt eum, & pungunt conſcientiam ſuam, peccata non ponderet, ac conſideret aliena.* Unde Iſidorus ait: *Nunquam detrahes aliis, ſi te bene perſpexeris. Quis inquam foret, qui ſi acutis ſpinis in auribus*

S. Laur. Juſt. de interiori confl. c.2.
S. Ber. t. 2. ſer. 11. c.5. c.1.
Alia documenta.
S. Iſidorus.

punge-

Digitized by Google

pungeretur, attenderet detrahenti? Gravius enim debent mentem pungere patrata culpa, quam carnem pungentes ſpinæ. Ubi & mentionem facit moniti illius ab Eccleſiaſtico traditi, qui cap. 28. ait: *Sepi aures tuas ſpinis, id eſt, pungentibus conſcientia tua ſtimulis, noli audire linguam nequam.* S. Bernardus quoque detractorem hac reprehenſione redarguit, dicens: *Si vis detrahere, tua in te peccata retorqueto, non aliorum delicta, ſed propria carpe; nunquam enim aliis detrahes, ſi te benè inſpexeris. De malo alieno os tuum non coinquines, non detrahas peccatis, ſed condole.* S. Ambroſius pariter ſuadet dicens: *Tantum cura corrigere vitam tuam, quantum perſpicis alienam.* S. Thomas authoritatem citat S. Gregorii ad idem propoſitum dicentis: *Cogitare debemus quod fortè in eiſdem peccatis fuimus, aut certè eſſe poteramus.* Citat inſuper S. Iſidorum dicentem: *Non detrahas peccanti, ſed condole. Quod in alio detrahis, in te potius pertimeſce*, inquit S. Bernard. *quando alteri detrahis, te diſcute; quando alium mordes, tua peccata redargue; ſi vis detrahere, tuis peccatis detrahe.*

Eccl. 28. 28.
S. Bern. de inter. domo c. 41.
S. Ambr. l. 4. ep. 39.
S. Tho. in Jacob c. 4.
S. Iſidor.
S. Ber. ſer. 1. de modo bene viv.

11 Huic quoque vitio forte frænum inicies, ſi conſideraveris, quòd detractor odioſus, & abominabilis redditur omnibus; cùm tamen è contra ab omnibus diligatur, qui de omnibus benè, & laudabiliter loquitur, nam ut Eccleſiaſticus ait: *Suſurro in omnibus odietur, tacitus, & ſenſatus honorabitur, id eſt*, ut Cornelius à Lapide exponit: *Qui vitia proximi quæ vidit, vel audivit, ſilentio premit, honorabitur, ob prudens, amicum, & juſtum ſilentium.* Aliena porrò delicta accuſare, eſt viliſſimorum hominum officium. S. Hieronymus ſuper illa verba ad Titum: *Neminem blaſphemare*, ita ſcribit: *Relego veteres libros, & vide Deuteronomium, quæ tribus in monte Garizim conſtitutæ ſunt, ut benedicerent populum, & quæ in monte altero, ut maledicerent. Ruben qui macalaverat thorum parentis, & Zabulon ultimus filius Liæ, & ancillarum liberi in monte Hebal ponuntur, ut maledicant*; nimirum filii viliſſimi, ex abjectis ancillis progeniti, ad maledicendum fuere deputati, quia detractio non niſi in abjectiſſimæ plebis ore reperitur, ſuntque maledici ut plurimùm de genere viliſſimorum hominum. Ad hæc Eccleſiaſticus cap. 5. ait: *Suſurratori odium, inimicitia, & contumelia.* Interpres quidam ſolemnis ſuper illa verba Proverb. cap. 4. *Detrahentia labia*; ita ſcribit: *quaſi diceret: Infamiam labiorum longe fac à me; vel enim ſignificat labia ad infamandum prona, vel illa quæ ipſamet infamia labe notata ſunt detractorum labia prorſus infamia ſunt.* Hugo Card. ſimiliter de detractoribus ait: *Contumelioſi ſunt, qui dictis vel factis contumelias, & turpia inferunt.*

Detractor omnibus fit odioſus.
Eccl. 21. 31.
Corn. à Lap. ibid.
S. Hieron. ad Tit. 3. 2.
Eccl. 5. 16.
Prov. 4. 24.
Salazar.
Hug. Card.

DISCURSUS XV.

ARGUMENTUM.

Detractores verbis aliiſque ſignis externis averſandi ſunt, tamquam diſplicentia loquentes, nec referendum eſt aliis, quod ab illis audivimus, raraque illis adhibenda eſt fides.

THEMA.

Ventus Aquilo diſſipat pluvias, & facies triſtis linguam detrahentem. Prov. 25. 23.

1 ANgelicus Doctor in Summa ſua de iis, qui faciles præbent aures detractoribus, diſſeſens, textum illum S. Pauli ad Romanos adducit, ubi dicitur: *Digni ſunt morte, non ſolum qui peccata faciunt, ſed etiam qui facientibus peccata conſentiunt.* Hanc autem in peccatis alienis participationem duobus modis fieri poſſe dicit: *Uno modo directè, quando ſcilicet quis inducit alium ad peccatum, vel ei placet peccatum: alio modo indirectè, ſcilicet quando non reſiſtit, cum reſiſtere poteſt.* Et in hoc ſecundo modo caſus noſter continetur; dum enim quis detractori non repugnat, ſed detractioni factæ conſentire, eamque gratam, & acceptam habere oſtendit, ſic ſe culpæ participem facit; Ac proindè Sapiens modum nobis tradit, quem obſervare debemus, impediendo ne venenum iſtud latiùs, & ulteriùs ſerpendo proficiat, nimirum ſimilitudinem à vento Aquilonari deſumptam adducit, dicens: *Ventus Aquilo diſſipat pluvias, & facies triſtis linguam detrahentem.* Porrò ventus Septemtrionalis, qui idem eſt quòd ventus Aquilonaris, diſſipat, & impedit pluvias, ut Dion. Carthuſianus ait, quia frigidus eſt, & gelidus; ſicut enim ventus ille abundantem, & copioſam craſſorum vaporum in aera elevationem impedire ſolet, ita quoque cauſa eſt, quòd nubes inquam minimè reſolvi poſſint. Quam ſimilitudinem illum Carthuſianus ei qui maledicum vultu aſpero, & ad iracundiam compoſito coercet, his verbis applicat: *Auditor detrahentis, mæſtum vultum monſtrando detractori, tacitè admones eum ut ſileat, dum enim detractor perpendit ſua verba invitè audiri, repercutitur in ſemetipſo.* Gloſſa ab eodem Carthuſiano ſuper prædictum Proverbiorum textum citata, dicit: *Si hilari vultu audieris detrahentem, tu illi das fomitem detrahendi: ſi autem triſti eum vultu audieris, diſcis non libenter dicere, quod didicerit non libenter audiri.* S. Bernardus de hac materia diſſerens, quando ad hoc punctum de remediis adversùs detractorem adhibendis deſcendit, hæc nobis utiliſſima documenta tradit: *Debet homo*, inquit, *cum audit detrahentem, triſtem oſtendere vultum*, idque per præcitatum Proverbiorum textum, nec non per allegatam Gloſſæ authoritatem probat, citatque S. Hieronymum in Epiſtola quadam ad Ruſticum Monachum dicentem; *Sicut ſagitta ſi mittatur contra duram materiam, nonnunquam in mittentem revertitur, & vulnerat mittentem; ita detractor cùm triſtem faciem viderit audientis, imò non audientis, ſed obturantis aures ſuas, ne audiat judicium ſanguinis, illicò conticeſcit, pallet vultus, hærent labia, ſaliva ſiccatur, & per conſequens à detractione deſiſtit.*

S. Th. 2. 2. qu. 73. a. 4.
Verbis, & ſignis ſunt coercendi Detractores.
Dio. Cart. ib.
Gloſſ. cit. & Dion. Cart.
S. Bern. t. 2. ſer. 63. de j c. 1.
S. Hier. lib. 2. epiſt. 13. ad Ruſtic.

3 Petrus Berchorius in ſuo Reductorio morali ſcribit, quòd vas ex electro formatum hanc habeat proprietatem, quòd dum venenum eidem immittitur, obſtrepat, varioſque colores induat, hacque ratione quod in eo latet, toxicum detegat, & manifeſtet; unde qui aliis toxicum præparant, illud ejuſcemodi vaſi immittere cavent; hancque proprietatem præſenti propoſito noſtro adaptat, dicens: *Sic pro certo debent eſſe viri ſancti, quia ſi venenum detractionis infunditur in auribus alicujus electi, id eſt, alicujus ſancti viri, ſtatim procul dubio debet ſtridere per detractionis reprehenſionem, & vultum ſuum debet in colore mutare per diſplicentiæ oſtenſionem.* Sic P. Rho in ſua variarum virtutum hiſtoria de Joanne Avila magno hujus ſæculi vitæ ſpiritualis Magiſtro refert, quòd *ab omni detractione quamplurimùm abhorrebat, ſi, quod ſæpiuſculè domeſtica in fabulatione fieri videmus, aliena fama vellicaretur, ſtatim adducto ſupercilio, manu menſam, ſellamve pulſans: Nos verò, ajebat, noſtra curemus, hominique huic triginta dies tribuamus, ut ſe ad defenſionem comparare poſſit, tum judicio licebit experiri.*

Petr. Berch. in V. Detractio.
Detr. aures non ſunt præbendæ.
Rho var. vir. hiſt. l. 4. c. 1 § 1. Hiſtoria.

2 Regius Propheta David ſimiliter de ſemetipſo ait: *Detrahentem ſecretò proximo ſuo hunc perſequebar.* Ex qua hujus adeò illuminati viri proteſtatione Dion. Carthuſianus obligationem deducit, qua hi qui aliis gubernandis præſunt, ad reprimendam, & coercendam pro bono publico maledici linguam arctiſſimè obſtringuntur: *Detractorem*, inquit, *perſequi debet verus diligenſque Prælatus, & quilibet noſtrum eum arguere debet, ſi eſt ſpes de emendatione ipſius, ſi verò correctionem verborum non recipit, debet ei oſtendere vultum triſtem, vel omnino faciem ab eo avertere.* S. Hieronymus non ſolùm Ruſtico, verùm etiam Nepotiano ſalutarem modum præſcribit, quo ab illius tractandi ſunt murmuratores: *Nemo*, inquit, *invito auditori libenter refert, ſagitta in lapidem nunquam figitur, interdum reſiliens percutit dirigentem; diſcat detractor, dum te videt non libenter audire, non facilè detrahere.*

Pſ. 100. 5.
Perſequendi ſunt Detr.
Dio. Cart. ib.
His ſeverus oſtendendus vultus.
S. Hier. l. 2. ep. 2.

4 Eſt & in Eccleſiaſtico monitum quoddam, quod huic propoſito noſtro facilè poteſt adaptari, dicit enim ibi Sapiens: *Secundùm ligna ſic ignis exardeſcit.* Quando enim ignis nullam ſtraminis, vel lignorum invenit eſcam, augeri aut creſcere nequit, ſed ſubitò extinguitur: econtra verò mirè augetur, dum magnum illi lignorum pabulum adjicitur: ita quoque in hoc vitio contingit; nemo enim murmurare, aut maledicere alicui poteſt, ſi non habeat aliquem qui aures ei præbeat, & ideò detractor in tantum malè de quopiam loqui præſumit, in quantum ſe ab aliis libenter auſcultari perſuadet: *Si detractorem hilari vultu audis, ligna admoves, quo detractionis ignis ardeſcat: ſi ſtatim inchoata diſtractione triſtem vultum avertis, ſcintillam extinguis, quaſi ſuper expueres, ut ſuffoces.*

Eccl. 28. 12.

5 Ipſamet nos quotidiana experientia docet, quòd quamdiu terra aliqua ſolida manet, nec aratro ſcinditur, nec ligone, aut quovis alio culturæ genere elaboratur, ſemen eidem ſuperinjectum nec radices mittit, nec germinet,

Detractio comparatur ſemini.

minet, multòque minus fructum producat. Eodem quoque modo maledicentiæ zizania non adhæreſcit, nec radices agit in illis, qui murmurationibus aures præbere firmiter, & conſtanter renuunt, eaſdemque abominantur, & exhorreſcunt. Quoad hos enim eſt veluti ſemen quoddam, quod ſeminatum cecidit ſupra petram, de quo dicitur: *Natum aruit, quia non habebat humorem.* Et ideò S. Hieronym. Celantiam monet, ut detractiones ſibi plurimum diſplicere palam ſemper oſtendat: *Si hæc in nobis eſſet diligentia,* inquit, *ne paſſim obtrectatoribus crederemus, jam omnes detrahere timerent, ne non tam alios, quàm ſeipſos viles detrahendo facerent. Sed hoc ideo malum celebre eſt, idcirco in multis fervet hoc vitium, quia penè ab omnibus libenter auditur.* Dion. Carthuſ. in quodam ſermone ſimiliter ita ſcibit: *Detractio, ſuſurratio, contumelioſumque verbum non aliud quàm Diabolica ſemina reputentur à nobis, & ea tamquam venena tartarea ſemper vitemus, nec committentibus tanta facinora per audientiam, vel complacentiam communicemus.* S. Hieronymus à S. Bernardino citatus ad dandam maledicis vehementem repulſam aliud quoddam potens motivum ſubminiſtrat, dicens: *Non licet tibi vituperationem alterius patienter audire, quia nec ab aliis optas recipi tuam;* quaſi diceret, cum eadem animi repugnantia, qua auſcultas, tibi, tuæque reputationi, & bono honeſtoque nomini detrahentem, removere à te debes illum qui proximi tui bonam dilacerat famam, hoc enim Chriſtianæ charitatis, & amicitiæ lex à nobis expoſcit.

S.Hier. lib. ep. 15.

Dion. Cart. ſ. 6. de 4. Nov.

S.Hier. cit. à S.Bern. ſer. c. 3.

6 Regius Propheta David in Pſal. 14. de illis qui in tabernaculo altiſſimi locum habituri ſunt tractans, dicit: *Domine quis habitabit in tabernaculo tuo, aut quis requieſcet in monte ſancto tuo?* Et reſpondet, quòd ibi habitaturi ſint, qui linguam ſuam refrænant, ne malè loquantur de aliis, nec non eos, qui à maledicis aures ſuas avertunt: *Qui non egit dolum in lingua ſua, nec fecit proximo ſuo malum, & opprobrium non accepit adverſus proximos ſuos;* at verò quod à nobis quàm maximè conſiderandum eſt, ſunt verba quæ ſequuntur: *Ad nihilum deductus eſt in conſpectu ejus malignus.* Circa quæ Hugo Card. aptiſſimè ad propoſitum noſtrum ita ſcribit: *Opprobrium non accepit adverſus proximum ſuum, id eſt, non acceptavit illatum à ſe, vel ab alio, vel non accepit neque in corde ad cogitandum, neque in ore ad loquendum, neque in aure ad audiendum?* hac enim diligentia, & averſione ſuppoſita, nullum detractor locum habere poteſt, & ideò *ad nihilum deductus eſt in conſpectu ejus malignus. Vel aliter poteſt exponi, ut jungatur ei quod immediatè præcedit: ſic Opprobrium non accepit, id eſt, detractor deductus eſt ad nihilum, quia non audet detrahere coram ipſo, qui non recipit opprobrium dictum de proximo ſuo;* quia ut S. Hieronymus ait: *Si deeſt auditor, deeſt & murmurator.* Quòd ſi verò aliquis detractorem reprehendere, eique errorem ſuum improperare non audet, is ad minus, ut Carthuſianus ait, ſe ad audiendum ipſum invitum eſſe palam oſtendat: *Itaque dum detrahentem quis increpare, vel ab eo non audet recedere, ſaltem mæſtum, & formidoloſum ei oſtendat vultum.* Cajetanus quoque hoc remedium ſeverum ac iracundum detractori exhibendi vultum his verbis inſinuat: *Iracundus vultus terret hujuſmodi homines, ut non audeant officia hæc mala coram ſe exercere.* D. Chryſoſtomus inſuper ponderat, quòd dum nos coram detractoribus horrorem ex ipſius maledicentia conceptum oſtendimus, non ſolùm vitio huic omnem ulterius progrediendi viam amputemus, verum inſuper multa bona operemur, quæ tum ei qui detrahit, tum illi qui detrahentem auſcultat, tum denique ei cui detrahitur, pariter utilia eſſe comprobantur; *Qui autem detractorem minimè admittit,* inquit, *tum ſeipſum immani hujuſmodi peccato liberat, tum detractorem hac ratione ab iniqua proximi accuſatione dimovet; tum eum etiam qui accuſatur, crimine liberat, ac denique pacis arbiter, & amicitiæ dux exiſtit, dum obtrectatoris animum, & voluntatem odit, ac deteſtatur.*

Pſ. 14. Detr. non audiendus.

Hug. Car. ib.

S.Hier. ib. Ubi auditor non eſt, nec Detr. adeſt.

Dion. Car. in Prov. 25.

Cajet. ib. in Prov.

D. Chryſ. in Pſ. 100.

7 Eximium in hac materia eſt illud Sapientis monitum, dicentis: *Cum detractoribus non commiſcearis.* Quibus verbis Sapiens non tam vult dicere, fugiendam nobis eſſe detractorum familiaritatem, & converſationem, quàm nos monere contendit, ne detractionem eorumdem blando, & amico vultu excipiamus, ſed potiùs rigida, & auſtera facie eos coerceamus. Unde Dion. Carthuſ. verba illa: *Ne commiſcearis,* ita exponit: *Approbando aut libenter audiendo detractoria verba eorum, aut etiam reſiſtendo eis aliquo modo, videlicet corripiendo eos de tanto peccato, vel piè hortando ut ceſſent.*

Prov. 24. 21. Diverſa motiva, & conſilia.

Dion. Cart. ib.

8 Saluberrimum hac in re eſt illud à Spiritu S. nobis in ſacris Canticis ſuggeſtum conſilium, dum ait: *Capite nobis vulpes parvulas quæ demoliuntur vineas.* Ad capiendum enim tam ſagax, & aſtutum animal, magna prorsùs adhiberi debet induſtria, ſiquidem aſtuto, & callido huic animalculo pari cum aſtutia ut occurramus neceſſum eſt. Sed cur Spiritus S. ſpecialiter nos monet, ut vulpem capiamus, & occidamus, dum etiamnum parvula exiſtit? *Omnia in figura contingebant. Peſſima vulpes occultus detractor,* inquit S. Bernardus, ac proindè vulpem hanc capere, & necare oportet, dum parvula eſt, id eſt, magna nobis diligentia, & aſtutia opus eſt, ut murmurationem in primis ſuis initiis ſupprimamus, acriter eum increpando qui murmurat, nec permittendo, ut detractio pedem figat, vel ulteriùs ſerpat, nimirum ignis extinguendus eſt in primis principiis, priuſquam in luculentam flammam prorumpat. Sunt porrò nonnulli, ut S. Thomas conſiderat, quibus tametſi murmuratio ſummè diſpliceat, attamen quia reſpectum ſive timorem aliquem humanum vincere non poſſunt, ſeſe directè, & generosè illi minimè opponunt, & ideò arte hîc opus eſt, magnaque ad reſiſtendum dexteritate. S. Joannes Climacus ait: *Ne reverearis quemquam alteri apud te detrahentem, ſed obtrectatori dicito: Tace frater; ego quotidie gravius delinquo, & quo pacto illum damnabo?*

Cant. 2. 15.

S.Ber. ſer. 63. in Cant.

S.Th. 2. 2. q. 73. a. 4.

S.Jo. Clim. de ſcala Parad. Grad. 10. n. 5.

8 Verumtamen ad venenum iſtud impediendum alii inſuper, longèque ſuaviores modi adinveniri à nobis queunt. Cum taurus aliquis furibundus adverſus hominem ferocire incipit, is ut ejus ſævitiem evadat, pallium in cornua ejus protinùs injicit, dumque bos ut à pallio quo caput obvolutum eſt, ſeſe eximat, totus intentus eſt, homo aſtutus tempore, & occaſione benè utens, per velociſſimam fugam ſibi, & vitæ ſuæ conſulere parat: Pari quoque artificio homines Deum timentes uti debent; quando enim linguam maledicam maligna ſua murmuratione proximum invadere audiunt, tunc illicò, & dexterè eamdem in alium diſparatum diſcurſum divertere, & diſtorquere debent. Dion. Carthuſ. verba illa Pſalmi: *Detrahentem ſecretò proximo ſuo hunc perſequebar,* exponens, alium quemdam maledicam linguam compeſcendi modum tradit. Dicit enim, ſi Prælatus ad detractionem ſupprimendam aſperitate reprehenſionis aliquamdiu uſus, nihil ſe hac via obtinere poſſe videat, *debet aliquid boni proponere, quatenus ſic erubeſcat, & emendetur.* Alius quidam Author ad hunc maledicentiæ pruritum, qui in conviviis frequentior eſſe ſolet, quàm alibi, dextrè refrænandum, alios dexterè id faciendi modos adducit: *Reſpice,* inquit, *poſt tergum, expue in terram, confrica caput, conquerere de cibis nimis ſalſis, aut de miniſtris non tibi, ut oportet, ſervientibus, lauda vinum, aut condimenta menſæ, conquerere de canibus ſub menſa tranſeuntibus, & fœtorem aliquem relinquentibus.* Stapletonus in vita Thomæ Mori Regni Angliæ Magni Cancellarii, qui demum pro fide Chriſti Martyr occubuit, refert, virum hunc in more poſitum habuiſſe, quod detractiones coram ſe proferri audiens, magna cum dexteritate diſcurſum divertere, alioſque curioſos non minùs quàm jucundos ſermones in medium producere ſolitus fuerit.

Aliam forma diſcurſum.

Dion. Cart. in Pſ. 100.

Stapleton. in vit. Thomæ Mori.

9 Verum enimverò poſito caſu, quòd lingua maledica jam venenum ſuum effuderit, priùſquam id præcavere potuiſſemus, ſupereſt tamen adhuc opportunum illud mortificandi remedium, prout Eccleſiaſticus optimè advertit, dum ait: *Audiſti verbum adverſus proximum tuum? commoriatur in te, fidens quoniam non te dirumpet.* Circa quæ verba D. Chryſoſt. Ho. 3. ad pop. ait: *Quid eſt, moriatur in te? extingue ipſum, defodito, nec exire, neque penitùs moveri permittas; ſi ſuſceperis, infodito, interime dictum, oblivioni trade, ut his, qui non audierint, ſimilis fias.* Quòd ſi malum quod audiſti, penes te retinueris, & idipſum quilibet alius charitate præditus fecerit, defectus ille, vel criminis exceſſus, nunquam publicabitur, non infamabitur proximus, & ignis à calumniatore accenſus ſubitò extinguetur. Verum quidem eſt, quòd ſæpè in nobis pruritum quemdam vehementem ſentiamus ea aliis communicandi, at & hic mortificandus eſt, certus enim eſto, & fidens, ut Spiritus S. ait,

Audita obliviſcere.

Eccl. 19. 10.

D.Chryſ. ho. 3. ad pop.

quod

quòd non te dirumpet, neque enim verbum iſtud detractorium ignis eſt intra cuniculos recluſus, qui turres quaſque fortiſſimas in aera evibret, neque aer eſt in terræ concavitatibus coarctatus, qui per terræ motus Civitates, imò & Provincias integras concutere, & evertere ſolet; ſed eſt quoddam proximi tui delictum, cui & tu fortaſſe ſubjectus es, aut ſubiici potes, quod proindè jubente charitate alto ſub ſilentio ſepeliendum eſt, utpotè quod manifeſtatum ingentia damna parturire natum eſt: *A facie verbi parturit fatuus, tamquam gemitus partus infantis.*

Fallax conſiderá hominum judicium.

10 Præterea quis ſcire poteſt, an verum ſit quod in ejuſmodi murmuratione dicitur? Sæpè enim oculus judea eſt valdè iniquus, quia quicquid ſit de exteriori opere, recta tamen eſt intentio qua illud perficitur. Quod ſi quis enim Paphnutium in urbe Alexandrina in domū Thaidis meretricis ingredi vidiſſet, illumque propterea in urbe Alexandrina tamquam fornicarium diffamaſſet, quantum talis deceptus fuiſſet? quanto probo innocentem Paphnutium commaculaſſet? Quid ſi autem detractor idipſum à perſonis fide dignis audiſſet? Etiam in hoc caſu conſiderandum eſt, quòd Salvator dixerit: *Attendite à falſis prophetis, qui &c.* ſed quid ſi vir timoratæ conſcientiæ fuiſſet ille, qui vitium primus detexiſſet? Nihil id refert, ſi enim talis charitatem debitè ordinatam habuiſſet, alienos defectus utique non propalaſſet. Audi S. Auguſtinum, qui quanta cautela opus ſit, ne ſiniſtrum de aliis concipiatur aut formetur judicium, his verbis docet; Dicit enim: *Propter hoc ſcriptura divina admonet dicens: Priuſquam interroges, ne vituperes quemquam, & cùm interrogaveris, corripe juſtè, omnis homo prius ſe vult interrogari, & poſteà, ſi reus eſt, patienter tolerat reprehendi.* Probiſſimè DEO noſtro perſpectum erat, quicquid in infamibus civitatibus Pentapolitanis agere-tur, & tamen licèt criminum inibi commiſſorum accuſatores plurimos habuiſſet, perſonaliter deſcendere voluit ad faciendum legitimum de illis proceſſum, ubi Rup. Abbas notat, ideò Deum in propria perſona deſcendere voluiſſe, quia peccata incolarum caſtiganda, & toti mundo manifeſtanda erant, quod facere noluit, niſi re prius legaliter, & judicialiter cognita, & perſpecta, ut per hoc ſalutare nobis relinqueret documentum, quòd ſcilicet *temerarium hominum prohibeatur judicium, ne facilè audita credant, vel inexperta judicent.* Quot ſunt, quos in cenſurandis aliorum actionibus charitatis zelo motos fuiſſe credimus, quos tamen poſtea paſſionibus, & proprii intereſſe promovendi ſtudio agitatus fuiſſe deprehendimus?

Matt. 7. 15. Alius ſolù audita non ſufficit.

S. Aug. ſer. 201. de temp.

Gen. 18. 21.

Rup. Ab. l. 6. de Trin. c. 4.

Job 3. 3. Detractoribus fides non adhibenda.

11 S. Propheta Job olim communes hominum miſerias à primis parentibus noſtris originem trahentes deplorans, ait: *Pereat dies in qua natus ſum*, demum verò ad noctem in qua conceptus fuit, deſcendens, ait: *Sit nox illa ſolitaria, nec laude digna, maledicant ei, qui maledicunt diei, qui parati ſunt ſuſcitare Leviathan.* Et quidem in his, & omnibus aliis imprecationibus, ipſomet Spiritu S. teſte, Job non erravit, qui totus ad myſterium intentus erat: *In omnibus his non peccavit Job labiis ſuis.* Porrò textum hunc difficilem, multarumque interpretationum capacem eſſe optimè novi; imprimis verò hæc occurrit difficultas, cur Job qui diei nativitatis ſuæ maledicere volebat, ad hoc etiam ſimul omnes invitarit illos, qui luci maledicunt, & diei? *Maledicant ei, qui maledicunt diei?* Num fortè ideò hoc fecit, quia qui diei maledicunt, cum nocturnis tenebris optimè conveniunt, eò quòd malè agant, & vivant: *Qui malè agit, odit lucem?* Difficultatis hujus declaratio deſumenda eſt ex verbis ſequentibus: *Qui parati ſunt ſuſcitare Leviathan*; ſcio quidem nonnullos eſſe, qui per Leviathan iſtum Principem tenebrarum intelligant; verumtamen ſecundùm literam, ut S. Thomas exponit, per hunc Leviathan, Balæna, vel cetus, vel alius quiſpiam immenſæ magnitudinis, & molis piſcis intelligitur, juxta illud: *An extrahere potes Leviathan hamo?* Dicit igitur Doctor Angelicus: *Secundùm hoc intelligendum eſt, quod illi qui hujuſmodi magnos piſces piſcantur, de nocte eos invadunt, quia per hoc eorum opus, & intentio impeditur.* At verò dicite ſodes, quidnam inter omnia viſibilia, & creaturi univerſo utilius aut jucundius eſſe poteſt luce? aut quænam creatura dari, imò & excogitari poteſt luce pulchrior, & venuſtior, & conſequenter dignior, ut laudetur, & deſideretur? Et tamen multi inveniuntur, qui eidem maledicant: *Maledicunt diei*: multi ipſimet Soli ſuos ſuper horizontem noſtrum radios explicanti malè imprecantur. Neque tamen hoc vobis mirum videri debet, quia advertendum eſt, quòd non ideò luci maledicant; quaſi ipſi malè affecti ſint, vel quia ipſam abominentur, aut eamdem vituperio dignam eſſe agnoſcant; nequaquam, ſed ſola maledictionis cauſa hæc eſt, quia eorum impedit, & turbat piſcationem, vel quia ipſorum conſilia, intentiones, & lucra deſtruit, & peſſumdat. Idem quoque multis accidit, qui de magnatibus, Principibus, Prælatis, aliiſque perſonis conſpicuis atrociter murmurant (quibus nec fides adhibenda eſt, nec præbendæ benignæ aures) non quia illos calumniam promeritos eſſe credant, ſed quia per illos ſtat, quòd deſideratam aſſequi non valeant dignitatem, vel quia per illos conſiliis, & intentionibus eorum poſitum fuit obſtaculum: *Circumveniamus virum juſtum*, dicebant illi apud Sapientem, ſed quamobrem? *Quia contrarius eſt operibus noſtris.* Tantum abeſt, quòd Elias innocentibus intulerit necem, ut etiam defunctos revocaverit ad vitæ uſuram: Et tamen mulier illa Sareptana hanc ei notam impegit: *Ægrotavit filius mulieris matris familias, & erat languor fortiſſimus, ita ut non remaneret in eo halitus. Dixit ergo ad Eliam: Quid mihi & tibi vir DEI? Ingreſſus es ad me ut rememorarentur iniquitates meæ, & interficeres filium meum?* Quibus verbis ſanctiſſimum Prophetam homicidii arguebat, nam ut Abulenſis ait: *Putabat mulier, quod ſi Elias non veniſſet, non mortuus fuiſſet filius ſuus.* Ecce tibi quantum paſſiones mentes humanas excæcent. Ecce loquam, quàm ſimus faciles ad detrahendum viris etiam ſanctiſſimis, idque ſine ulla legitima cauſa data; ac proindè æquum nullatenus eſt, ut nimis ad credendum faciles ſimus, &c.

Job 1. 22.

c. 8.

Joan. 3. 20.

S. Thom. ib.

Job 40. 20.

Sap. 2. 12.

3. Reg. 17. 18.

Abul. ib.

DISCURSUS XVI.

ARGUMENTUM.

Aliæ conſiderantur rationes, ob quas nequaquam audiendi, ſed potiùs reprehendendi, & repellendi ſint detractores, bonam aliorum defendendo famæ integritatem.

THEMA.

Sepi aures tuas ſpinis, & linguam nequam noli audire, & ori tuo facito oſtia, & ſeras, Eccl. 28. v. 28.

1 CONſiderat Rabanus, quòd ex quo Eccleſiaſticus in decurſu hujus c. 28. in linguarum maledicarum deteſtationem multa præclara monita, & documenta tradiderat, ideò in fine pro complemento totius doctrinæ eos, qui in eaſdem linguas incidunt, monere voluerit, dicens: *Sepi aures tuas ſpinis*; &c. *Poſtquam de mala lingua ſuſurronis diſſeruit, ad doctrinam devoti auditoris ſe convertit, admonens illum, ut aures ſuas ſpinis ſepiat, hoc eſt, aculeis timoris Dei auditum ſuum coerceat, ne loquelam pravam, & perverſam linguam audiat.* Quibus in verbis, præcipuè notanda ſunt verba illa: *Aculeis timoris Dei*, &c. quia infallibile viri alicujus timorati ſignum eſt, detractiones rejicere, & ab omni maledicentia averſionem animi oſtendere, ſicut econtra mali Chriſtiani indubitatum ſignum eſt, ſi ejuſmodi detractionibus faciles aures præbeat.

Raban l. 6. in Eccl. c. 9. Signum boni Chriſtiani ſi Det. accerſatur.

2 Superius in diſcurſibus præcedentibus jam diximus, per Cham, qui à Noe patre ſuo maledictus fuit, præfigurari detractorem, utpotè cui proprium eſt turpiores proximorum defectus detegere; ſed obſervandum eſt, quot benedictionibus à patre cumulati fuerint, quamque ſe virtuoſos omnique laude dignos probaverint duo alii fratres ejus Sem, & Japhet, qui *pallium impoſuerunt humeris ſuis, & incedentes retrorſum operuerunt verenda patris ſui; facieſque eorum averſa erant, & patris virilia non viderunt*, qui proindè in hac actione repræſentarunt illos, qui aliorum defectus, & peccata audientes, ſuam à linguis maledicis averſionem oſtendunt, defectuſque auditos meliori quo poſſunt modo, contegere, & palliare conantur, eadem cum charitate, & compaſſione fraterna excuſando, & ſub rigidi ſilentii velamine ſtudioſiſſimè abſcondendo.

Defectus palliandi ſunt.

Gen. 9. 23.

3 Quando Magdalena unctionis obſequium Chriſto Domino exhibitura in convivium Phariſæi irruit, ſubitò Phariſæus de illa murmurare cœpit, & dicere: *Hic ſi eſſet Propheta, ſciret utique quæ, & qualis eſt mulier,*

Devoti aliorum peccata ſcire nolunt. Luc 7. 39.

D.Chryſ. ſer. 94.

lier, quæ tangit eum, quia peccatrix eſt; circa quæ verba D.Chryſolgus hunc in modum optimè ſcribit: *Phariſæe erras, neſcire magis potuit, ſi fuiſſet Propheta, quia prophetia non eſt humani arbitrii, muneris eſt divini; unde Propheta ſcit, non quantum vult, ſed quantum dederit ille, qui tribuit prophetiam*; quod verò propoſito noſtro quàm maximè deſervit, ſunt verba illa quæ ſequuntur, ſcilicet: *Neſcire magis potuit, ſi fuiſſet Propheta:* quaſi diceret: Imò verò ex eo capite, quia Propheta erat, id eſt, vir ſumma ſanctitate, & perfectione conſpicuus, ejus diſſolutiones magis ignorare debebat, quia viri ſpirituales nequaquam ſe ingerunt, ut peccata aliorum ſcire velint, imò qui charitatem habet, ejuſmodi peccata intra ſecreta cordis ſui penetralia, quàm poteſt diligentiſſimè abſcondit; nam ut S. Hieronymus ad Celantiam ſcribit: *Eſt ſanè tale hoc vitium, quod vel inprimis extingui debeat, & ab eis qui ſe ſanctè inſtituere volunt, prorſus excludi, Nihil enim tam inquietat animum, nihil eſt quod ita mobilem mentem, & levem faciat, quàm facilè totum credere, & obtrectatorum verba temerario mentis aſſenſu ſequi: beatuſque eſt, qui ſe ita contra hoc vitium armavit, ut apud eum nemo detrahere audeat.*

S.Hieron. ad Celant. ep. 14.

Pſ. 14.3. Hujuſmodi ſalvi erunt.

4 David Propheta Regius in Pſalm. 14. de iis qui ad tabernaculi, & montis ſancti Dei quietem aliquando feliciſſimè pertingent, diſſerens, hanc felicitatem ei potiſſimùm eventuram eſſe dicit: *Qui non egit dolum in lingua ſua, & opprobrium non accepit adverſus proximos ſuos*, quaſi diceret: non ſolùm ille beatus erit, qui linguam ſuam à murmuratione refrænaverit, verùm etiam omnes illi qui murmurationes ab aliis ſuſcitatas repreſſerint, illique qui ad detractiones proni ſunt, & proclives, faciles aures minimè præbuerint: *Et opprobrium non accepit adverſus proximos ſuos*, id eſt, ut S. Hieron. verba illa vertit: *Qui opprobrium non ſuſtinuit adverſus proximos ſuos.*

S.Hieron. ib.

Cur Chriſtus non laverit manus Petro.

5 Non immeritò à quibuſdam interpretibus cauſa inquiritur, cur ſapientiſſimus Magiſter noſter Chriſtus, quando magnam illam Petri vidit renitentiam, qua Chriſto pedes ejus lavare volenti reſtitit, ac tandem à Chriſto ſibi dici audiens; *Si non lavero te, non habebis partem mecum*, protinus à Petro reſponderi audivit: *Domine non tantùm pedes, ſed & manus, & caput*, cur inquam, tunc non ſolùm Petri pedes, ſed & manus, & caput pariter non laverit, petitionemque Petri in auribus ſuis non admiſerit, cùm tamen Redemptori proprium ſemper fuerit; quòd *merita ſupplicum excedat, & vota*. Verum quidem eſt, in illa Chriſti actione non defuiſſe myſterium, ſiquidem pedes illos honorare voluit, quibus deinceps in progreſſu ſæculorum omnes Monarchæ Chriſtiani proſtrati devota debebant oſcula imprimere: at verò cur non etiam ob eamdem rationem non fuerunt lotæ manus ejus, utpotè quæ ad conferenda dona Spiritus Sancti, & ad portandas Cœlorum claves mundæ ſemper eſſe debebant? Apta porrò, & præſenti propoſito noſtro opportuna videtur eſſe reſponſio, quòd videlicet ex quo Phariſæi Chriſti, & diſcipulorum, ac Apoſtolorum ejus graviſſimi detractores, & murmuratores, contra eoſdem diſcipulos in ſpecie murmuraverant, dicentes:

Jo. 13. 8.

Matt. 15. 2.

Non lavant manus, cum panem manducant, tranſgrediuntur traditiones ſeniorum, &c. ideò Chriſtus Petri aliorumque diſcipulorum manus lavare noluerit, quia ſi hoc feciſſet, quando ad cœnandum accubituri erant, viſus fuiſſet Chriſtus hanc eorum approbare maledicentiam; atque ideò nullam petitionis Petri rationem habuit: & quidem reſponſio hæc in authoritate quadam Origenis fundatur dicentis: *Manus autem lavare nolebat JESUS, contemnens quæ dicebantur, quoniam diſcipuli ſui non lavant manus, cum panem manducant.*

Orig. tr. 32. in Joan.

Dion. Car. in Pſ. 100. Vitium Det. fugiendum.

6 Dionyſius Carthuſianus ſuper illa Pſalmiſtæ verba: *Detrahentem ſecreto proximo ſuo, hunc perſequebar*; ita ſcribit: *Hic perſecutor detractoris, bonus ac pius eſt, non crudelis, & quicumque cupit verè proficere, debet inprimis vitium detractionis penitus abhorrere, & funditus extirpare.* Hugo Cardinalis Davidem in hoc puncto valdè rigidum fuiſſe ait, *Supra dixit de declinante, non cognoſcebam, hic amplius dicit, ſcilicet, perſequebar, & infra: Cum hoc non edebam, quaſi dicat; Excommunicatus eſt, & meritò, quia ipſi ſunt perſecutores omnium, ſimiles Iſmael, cujus manus contra omnes, & manus omnium contra eum.* Sanct. Ephrem infallibile mali Chriſtiani indicium eſſe cenſet, ſi quis maledicos obtrectatores libenter auſcultet: *Blandum detractionis vitium dum libenter auditur, animæ odio laborantis certum eſt indicium*, & ideò ſupra quoque hoc ipſum impii hominis indicium eſſe dixi, quia amor, & charitas legis Evangelicæ baſis eſt, & fundamentum. Unde S. Thomas, eamdem committere culpam, ac proindè eamdem quoque pœnam mereri, cenſet eum qui detractioni facilem aditum indulget, quàm is qui proximo ſuo detrahendo, famam, & bonum nomen aufert: *Audiens detrahentem*, inquit, *cui poſſet reſiſtere, ſed ei placet detractio, eodem detractionis vitio reus eſt.* S. Bernardus quoque ait: *Similiter culpabilis qui detrahit, & qui detrahentem audit.* Et alibi de interiori domo dicit: *Detrahentes, & audientes pari reatu detinentur: ſicut iraſceris alteri, quando detrahit tibi, ſic iraſcaris tibi, quando detrahis alteri.* S. Bernardinus Senenſis authoritatem citat S. Auguſtini dicentis: *Non accomodes aures tuas ad perſpicienda verba detrahentis, ne accipias mortem in anima tua, detrahenti enim, & audienti animæ, utrique eſca mortis ſit detractio.*

Hug. Card.

S. Ephr. t. 3. de vit. Rel.

S. Tho. 2. 2. q. 73. ar. 4.

S. Ber. ſer. 32 de modo bene viv.

S. Bern. de inter. domo c. 44.

S. Ber. t. 1. ſer. 23 a. 3. c. 3.

7 *Sepi aures tuas ſpinis.* Porrò ſpinæ ad agri, horti, vineæ, vel pomatii ſerviunt cuſtodiam, quia puncturis ſuis arcent, & rejiciunt omnes, qui ad illa deprædanda appropinquant: Sic etiam, inquit Hugo Cardinalis: *Oſtenſio triſtis vultus ſpina eſt, qua pungitur lingua detractoris, ut taceat, averſio vultus altera ſpina eſt; ſed obtunſio, & redargutio ejus, eſt amputatio linguæ ejus, ut omnino mutus fiat.* Idem quoque purpuratus Doctor factum illud S. Petri memorat, Malcho auriculam amputantis, indeque utiliſſimum, noſtroque propoſito congruentiſſimum deducit documentum: Dicit enim: *Joan 18, legitur, quod Petrus Paſtor Eccleſiæ amputavit auriculam dexteram Malcho qui interpretatur Rex conſilii, quia qui conſultè ſe vult regere, oportet ut juxta conſilium Petri habeat aurem amputatam, ut omnino ſurdus ſit audire detractiones.*

Coram Detract. aures amputari debent.

Hug. Card in Prov. cap. 25. v. 23.

Idem in cap. 18. Joan.

8 Sanctus Petrus Damianus in Epiſtola quadam conſulit, ut non ſolùm murmurationem odio habeamus, & deteſtemur, verùm etiam ut omnes ejuſmodi obtrectatores à nobis pro viribus repellamus: *Noli cuiquam detrahere, ſed ne ta rem quidem dignam ducas detrahentibus applicare. Cum detractoribus, ait Salomon, ne commiſcearis, quoniam repentè veniet perditio eorum, & ruinam utrorumque quis novit? Tam videlicet illius qui detrahit, quam ejus qui aurem accommodat detrahenti. Ipſe potius, ſi ratio poſtulat, per actus ſceleris argue, durus invehere, non verens præſentem aſperius increpare, abſentem autem non laceres, nec apud alios livido dente commordeas.* Videmus per experientiam, quòd qui pungi metuit, per ſpinas ambulare, aut tranſire caveat, & quoad poteſt, propiùs ad eaſdem non approximat: Eodem modo is qui metuit, ne dum murmurat, ab aliis reprehendatur, eliminetur, verbiſque pungentibus minarum, & furoris plenis transfigatur, linguam ſuam maledicam exerere non audebit, cavebitque ne detrahat.

S. Petr. Dam. l. 6. Ep. 26. Det. ſunt reprehendendi.

9 Sanctus Propheta Job ait: *Conterebam molas iniqui, & de dentibus illius auferebam prædam.* Per hunc autem iniquum maledicum iorelligere poſſumus; quis enim detractore injuſtior, & iniquior eſſe poteſt, ſiquidem contra omnes juſtitiæ leges alteri bonam famam ſurripit, quæ majoris eſt pretii, quàm omnes facultates, imò quàm ipſamet vita? Hanc autem homo virtuoſus è dentibus illius aufert, quando honorem ejus, cui detrahitur, defendit, ipſumque detractorem reprehendit, adeòque coram omnibus confundit, ne ei deinceps credatur, hacque ratione ipſum à murmuratione divertit. Allata à nobis eſt in diſcurſibus præcedentibus authoritas illa, huic quoque loco opportuna, Caſſiodori in Pſalmum 30. dicentis: *Dentes à demendo dicti ſunt, ideo linguæ detrahentium dentes vocantur, quia ſicut illi ciborum partes demunt, ita & iſti opiniones hominum corrodunt.* Unde Dionyſius Carthuſianus optimè monet dicens: *Audiens detractionem increpet detrahentem, & vultum avertat, ſi congruè poteſt, quod ſi convenienter non poteſt, increpet eum aliquo ſigno.* Sapiens in Proverbiis hoc tradit præceptum: *Remove à te os pravum, detrahentia labia procul ſint à te.* Super quæ verba Sanctus Hieronymus ita ſcribit: *Duobus modis ſentiendum, ut & os tuum, ne pravum loquatur aliquid, & tua labia ne detractionibus aſſueſcant, cuſtodias, & alios quoque quos hæc vitiæ ſubditos noſti, ne te corrumpant, fugias.* Septuaginta loco, *detrahentia*, legunt, *injuſta*, alii verò, ut Cornel. à Lapide refert, legunt *infamia*.

Job 29. 17. Aliorum fama defendenda.

Caſſiod. in Pſ. 30.

Dion. Car. in c. 4. Jacob.

Prov. 4. 24. S. Hier. ib.

Corn. à Lap.

10 Super aſſumpti thematis verba, ſcilicet: *Sepi aurem tuam ſpinis, linguam nequam, &c.* alia quædam ſupereſt obſer-

Digitized by Google

Detr. verbis mordacibus repelli debent.

obſervatio. Etenim Sapiens in hoc textu non ſolùm nobis linguæ cuſtodiam commendat, & inculcat, verùm etiam aures cuſtodiri præcipit, diverſo tamen modo utrumque facit, ſiquidem ori repagula immitti præcipit: *Ori tuo facito oſtia, & ſeras*, auribus autem vult admoveri ſpinas: *Sepi aurem tuam ſpinis*. Repagula quidem fores ita claudunt, ut qui per illas ingredi volunt, non poſſint; at verò ſpinæ ſepibus innexæ non ſolùm arcent, & prohibent illos, qui per illas penetrare conantur, verùm etiam eoſdem pungunt, veſtes lacerant, & ſi propiùs accedendo vim facere velint, manus eorumdem cruentant. Ita quoque in propoſito noſtro diſcurrere licet; qui enim linguam ſuam reprimit, hoc faciendo ſufficiens remedium quidem adhibet, ne in verba detractionis os ſuum prorumpat: at verò qui detractioni aurem præbet, ſi peccare non vult, non ſufficit, quòd interiùs nullam in illa complacentiam habeat, verùm etiam detractorem verbis mordacibus, & iracundis pungere, ipſumque à ſe repellere, & nihilominus magis appropinquare, & detractionem continuare volentem lacerare debet, ne ipſe aliorum bonam famam, & exiſtimationem dilaceret. Unde Sanctus Auguſtinus ait: *Corrumpunt bonos mores colloquia mala; ſepi aures tuas ſpinis, ut ille, qui importunè intrare auſus fuerit, non ſolum repellatur, ſed etiam compungatur, repelle illum a te*. Et ideò D. Chryſoſtomus Davidem commendat, qui non ſolùm abominabatur, ſed etiam perſequebatur maledicos. *Quapropter B. David clamabat dicens: Detrahentem clam proximo ſuo, hunc perſequebar. Vidiſtis virtutis eminentiam? non ſolum receptabant, quæ dicebantur, ſed & abigebat volentem fratri ſuo maledicere; igitur & nos ſi peccata noſtra imminuere volumus, hoc maximè omnium ſervemus, ne detrahere cupientes admittamus, imò juxta Prophetam abigamus, & omnino averſemur.*

S. Aug. l. 3. de doctrin. Chriſt. c. 9.

D. Chryſ. ho. 3. in Gen.

Ezech. 16. 12. Objurgatio.

11 Deus apud Ezechielem dicit: *Et dedi inaurem ſuper os tuum, & circulos auribus tuis, & coronam decoris in capite tuo*. Ecce tibi quantum Deus honoret illos, qui non ſolùm refrænant linguam ſuam ne murmuret, verùm etiam aures communiunt; & ſurdi fiunt, procul à ſe abigendo aliorum murmurationes; ita faciebat David qui ait: *Ego autem tamquam ſurdus non audiebam*. Sanctus Hieronymus dicit, quòd Septuaginta loco dictionis illius, *circulos*, legant, *Rotulas, ſcilicet qui detractores non audit, hic circulos & rotulas habet in auribus*, ſeu potiùs inaures aureas in auribus habent, qui murmuratoribus aures ſuas obturant, quia vera imbuti ſunt charitate. S. Bernardinus ſimiliter maledicos reprehendendos eſſe dicit: *Remedium detractionis eſt diſcreta reprehenſio, vel ſi licet, objurgatio exemplo Chriſti*, qui Judam ob unguenti pretioſi ſuper caput Chriſti factam effuſionem murmurantem reprehendit.

Pſ. 37. 14. S. Hier. ib.

S. Ber. t. 1. ſer. 23. a. 3. c. 2.

Quomodo ſit malorum audire detract. S. Aug. t. q. l. de ſalut. docum. c. 1.

12 Aures quoque obturandæ ſunt, ne mortale vitii venenum per has ingrediatur in animum noſtrum; Nam ut S. Auguſtinus ait: *Detrahentis & audientis eſca mortis animæ eſt detractio; nam detractor & libens auditor, Diabolum portat in lingua, nam & libens auditor, quæ audit, libenter loquitur*. S. Bernardus quoque in ſermone ſæpius allegato *de triplici cuſtodia manus, linguæ & cordis*, ait: *Annon & ipſe moritur, qui venenum bibit, quod ei malesuada detractionis lingua propinat? Siquidem furtim ei dilectionis vita ſubtrahitur, & dum neſcit, paulatim in eo fraterna charitas refrigeſcit*. Dionyſius Carthuſianus in cap. 4. S. Jacobi Apoſtoli hoc vitium ſummè deteſtantis, ita loquitur: *Detractor graviſſimè peccat, qui non ſolum occidit propriam animam, ſed & animam audientis, quantum in ſe eſt, præbendo ei venenum mortiferum, & conſentiendi occaſionem; ſi enim audiens detractioni conſentiat, mortaliter peccat, cùm dicat Apoſtolus: Non ſolùm morte digni ſunt qui faciunt mala, ſed etiam qui conſentiunt facientibus ea. Imò detractor, quantum in ſe eſt, illum quoque cui detrahit, ſpiritualiter perimit, quia ſi ille percipiat, qualiter ei detractum ſit, oritur ei occaſio odiendi detractorem.*

S. Bern. de triplici cuſtodia manus, linguæ & cordis.

Dion. Car. in c. 4. Jac.

13 Divus Chryſoſtomus ad erudiendum populum ſuum Antiochenum in Homilia quadam prædicando dicit: *Eliminemus omnem ex ore noſtro detractionem, ſcientes quod etſi cinerem comedamus, nulla nobis aſpera vitæ hujus utilitas proderit, niſi à detractione abſtineamus, non enim quæ intrant per os coinquinant hominem, ſed quæ exeunt ex ore, ſi quis te prætereunte ſtercus commoveat, nonne quæſo hoc facientem convitio, & contumelia afficeres? Hæc fac & erga detractores, non enim ſic commotum ſtercus illum fœtorem ſuſcipientem cerebri membranam percellit, ſicut aliena peccata excuſſa, & vita impura audientium animos prodita contriſtare, & conturbare ſolent.*

D. Chryſ. t. 1. ho. 5. ad pop. Antiochenum.

14 *Sepi aures tua ſpinis*: Enimverò ſpinæ ſepibus innexuntur, ut latrones ad rapiendum fructus, ad deſtruendum arbores, herbas, flores, vites, hortum vel pomarium intrare non poſſint: Similes quoque ſpinæ immittendæ ſunt auribus noſtris, id eſt, reprimenda & coercenda eſt linguæ maledicentia, ne detractor proximorum honorem, & famam convellere, & diripere præſumat, cùm fama proximi ab unoquoque haud ſecus ac propria æſtimari debeat, lege charitatis Chriſtianæ, & lege amicitiæ id ipſum præcipiente. Sanctus Auguſtinus ait: *Peccavit in te frater tuus? Si tu ſolus noſti, tunc verè in te ſolum peccavit, nam ſi multis audientibus tibi fecit injuriam, & in illos peccavit, quos teſtes ſuæ iniquitatis effecit. Dico enim, fratres chariſſimi, quod & vos ipſi in vobis ipſis poteſtis agnoſcere. Quod ſi me audiente fratri meo quiſquam injuriam facit, abſit, ut à me injuriam illam alienam putem; prorſus & mihi fecit, imo & mihi plus fecit, cui putavit placere, quod fecit; ergo ipſa corripienda ſunt coram omnibus, quæ peccantur coram omnibus*. Quòd ſi imperterriti ſumus in defendendis amicis à rapinis, & latrociniis, vel ad ſalvandam ipſorum vitam, quando huic inſidias parari videmus; quantò æquius eſt, ut periclitantem ipſorum honorem, & exiſtimationem defendamus, & tueamur? Si Deus in antiqua lege præcepit, ut jumentum alterius in foveam collapſum inde eripiamus, quantò rationabilius erit, ut honorem, & famam alterius, quando iniquè, & frivolè convellitur, & laceratur, reparemus & reſarciamus?

Proximi fama defendi debet.

S. Aug. ſer. 16. de verb. Dom.

Deut. 22. 4.

F I N I S.

INDEX

Digitized by Google

INDEX LOCORUM SACRÆ SCRIPTURÆ,

Quæ in hoc Tomo explanantur.

Primus Numerus Tractatum, ſecundus Diſcurſum, tertius Paragraphum denotat uniuſcujuſque Diſcurſus.

LIBER GENESIS.

CAP. I.

VErſ 1. In principio creavit Deus cęlum, & terram, *tr.8. d.12.n.3.* Item *tr.10 d 2.n 1.& 2 & d.14.n.1.d.16.n.2*

Verſ.2. Terra autem erat inanis, & vacua, *tract.8.d. 31.num.14*

Verſ.3. Fiat lux, & facta eſt lux, *tr.7.d.2.n.1*

Verſ.5. Appellavit lucem diem, & tenebras noctem, factumque eſt veſperè & manè, dies unus, *tr.10.d.4.n.11.& d 25.n.3*

Verſ.6. Fiat Firmamentum, &c *tr.7 d.2.n.1.* Item *tr.10.d.25. num.9*

Verſ 10. Vidit Deus quod eſſet bonum, *tr.5.d.6.n.7*

Verſ.26. Faciamus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram, & præſit piſcibus maris, &c. *tr.3.d.1.nu.3.tr.3.d.7.nu.3. tr.4.d.8.n.15 tr.5 d.6.n.10. & tr.7.d.7.per tot.*

Verſ.20. Dominamini piſcibus maris, & volatilibus cœli, &c. *tr.1.d.5.n.5.& tr.3.d.1.n.3*

Verſ.29. Ecce dedi vobis omnem herbam afferentem ſemen ſuper terram, *tr 1.d.5.n.5*

Verſ.31. Vidit Deus cuncta quæ fecerat, & erant valdè bona, *tr.5.d.6.n 7.& tr.13.d 4.n.1*

CAP. II.

Verſ.2. Requievit die ſeptimo, *tr.7.d.8.n.7.& tr.5.d.6.n.8*

Verſ.7. Formavit Dominus Deus hominem de limo terræ, &c. *tract.4.d.9.nu 14.tr.4 d 10 nu.1.tr.7.d.18.n.6.tr.7.d.2.per totum,& d.3.ibid.* Itidem *per tot.tr.7.d.2.n.1*

Ibidem. Inſpiravit in faciem ejus ſpiraculum vitæ, *tr.13 d.15. num.3*

Verſ 8. Plantaverat Dominus Deus Paradiſum, &c in quo poſuit hominem, quem formaverat, *tr.6.d.6.n.3.tr.7.d.8.n.4.& tr.8 d.23 num.10.* Item *tr.10.d.2. num.2. & d 9.num.3.& tract.13. d 26 num.20*

Verſ.9. Lignum ſcientiæ boni, & mali, *tract.1.d.13.n.6.tr. 1 d 3.n.13*

Verſ.16. Ex omni ligno paradiſi comede, de ligno autem, &c. *tr.1.d.3 per totum,& tr.1 d.7 n.4*

Verſ 17. De ligno autem ſcientiæ boni, & mali ne comedas, *tr.10 diſc.25 n.2*

Verſ.18. Non eſt bonum hominem eſſe ſolum, *tr.15.d.21.n.9.& d.23.n.9*

Verſ.21. Tulit unam de coſtis ejus, *tr.13.d 23.n.2*

Verſ.24. Et erunt duo in carne una, *tr.13.d.15.n.9*

CAP. III.

Verſ.1. Serpens erat callidior, &c. Cur præcepit vobis Deus, &c. *tr.1.d 4.n 9 tr.3.d.1.n 9 tr.3.d.18 n.2. tr.6.d.8.n.4.tr.7.d.11.n. 25.tr.12.d.2.n.7& tr.13 d 30 n.3*

Verſ.3. Præcepit nobis Deus, ne comederemus & ne tangeremus illud, *tr.12.d.3.n.15*

Verſ.5. Scit Deus, quod in quacunque die comederitis ex eo, aperientur oculi veſtri, &c *tr.2.d.1.n.3.tr.3.d.1.n.3. tr.3.d.18.n.4. & tr.4.d.10 n.2.* Item *tr.10.d.6.n.2 tr.12.d.2 n.7*

Verſ. Vidit mulier, &c. dedit viro ſuo, qui comedit, *tr.3.d.1.n. 3.& 4.tr.13 d.23.per totum,& d.25.n.11.*

Verſ.7. Cognoverunt ſe eſſe nudos, *tr.1.d.7.n.9*

Verſ.8. Deambulantis ad auram poſt meridiem, *tr 7.d.8.n.6*

Verſ 12. Mulier, quam dediſti mihi ſociam, dedit mihi de ligno, & comedi, *tr.13 d.23 n 3*

Verſ.14. Quia feciſti hoc, maledictus es inter omnia animantia, & beſtias terræ: ſuper pectus tuum gradieris, & terram comedes cunctis diebus, &c. *tr.8.d.4.n.2.tr.9 d.6.n.14. & tr.11.d.1. n.6.& tr.13.d.17.n.13*

Verſ.16. Mulieri quoque dixit; Multiplicabo ærumnas tuas, &c. *tr.13 d.25.n 6*

Verſ.17. Quia audiſti vocem uxoris tuæ, &c. Maledicta terra in opere tuo, *tr.11.d.1.n.6 & tr.13.d.23.n.8.& ib.d.25.n.6.* Item *tr.5. d.10.n.10 .& tr d 25.per tot.*

Verſ.18. Spinas, & tribulos germinabit tibi, *tr.8.loc.cit per tot.*

Verſ.22. Adam quaſi unum ex nobis factus eſt, *tr.7 d.10.n.8*

Verſ.24. Collocavit ante Paradiſum voluptatis Cherubim, & flammeum gladium, atque verſatilem, *tr.10.d.25.n.5.& d.30.n.9 & ib d.24.per tot.*

CAP. IV.

Verſ.1. Adam cognovit uxorem ſuam Evam, *tr.13.d 23.n.17*

Verſ 4. Reſpexit Dominus ad Abel, & ad munera ejus, *tr.8. d.5 nu.8*

Verſ.7. Si malè egeris, ſtatim in foribus peccatum aderit, *tr. 15.d.26 n.9*

Verſ.11. Maledictus eris ſuper terram, *tr 5.d.10.n.10.& tr.8.d. 5.n.8.* Item *tr 11.d.1 n 6*

Verſ.13. Major eſt iniquitas mea, quàm ut veniam promerear, *tr.11.d.5.n.13*

CAP. V.

Verſ 1. Creavit Deus hominem, ad ſimilitudinem Dei fecit illum, *tr.7 d.5.per tot.*

CAP. VI.

Verſ.2. Videntes filii Dei filias hominum, quod eſſent pulchræ, acceperunt ſibi in uxores, *tr.8.d.15.n.24.* Item *tr.13.d.22.n 16.& tr.14 d.20.n.7.& d.30.per tot.*

Verſ.30. Non permanebit ſpiritus meus in homine, quia caro eſt, *tr.13.d.2.n 1.& n.3.& d 4.per tot.& d.16.num.13.15.& 23.d.19. num.17*

Verſ.5. Videns Deus, quod multa malitia hominum eſſet in terra, & cuncta cogitatio hominum intenta ad malum omni tempore, *tr.8 d 2.n.4.tr.13.d.1.per tot.& d.16.n.17.& d.19.per totum,& d.35.n.9.* Item *tr 14 d.18.n.13*

Verſ 6. Pœnituit eum, quod hominem feciſſet in terra, &c. & tactus dolore cordis intrinſecus, *tr.13.d.1.per totum,& d.19 per totum,& d.21.n.13*

Verſ 7. Delebo hominem, quem creavi, &c. *tr.13.d.4.n.1.& d. 17.n 19*

Verſ.8. Noè verò invenit gratiam coram Domino, *tr.17 d.4.n. 3.& tr.14 d.8 nu.3*

Verſ.9. Juſtus, atque perfectus fuit, ambulavit cum Deo, *tr.14.d. 8.num.3*

Verſ.11. Corrupta eſt terra coram Deo, & repleta iniquitate, *tr.13. d.1.n.10*

Verſ.12. Omnis caro corruperat viam ſuam ſuper terram, *tr.1. d.10.n.15.tr.5.d.7.n.2.& tr 8.d.17.n.4.It.tr.13.d.1.n.2.& d.3.n.8.& d.11 n.13.It.tr.14 d 18.n.13.& tr.17.d.3.n.5 & tr.14.d.15.n.5.*

Verſ.17. Abducam aquas diluvii, & interficiam omnem carnem, *tr.13.d 17.n.19.*

Verſ.18. Ingredieris arcam tu, & filii tui, uxor tua, & uxores filiorum tuorum tecum, *tr.13.d.11.n.12.It.tr.17 d.14.n.6.*

CAP. VII.

Verſ.1. Ingredere tu, & omnis domus tua in arcam, te enim vidi juſtum coram me in generatione hac. *tr.17.d.4.n.3.*

Verſ.7. Ingreſſus eſt Noe, & filii ejus, & uxores filiorum ejus, *tr. 13.d.24.n.2.*

Verſ.13 In articulo diei illius ingreſſus eſt Noe, & Sem, & Cham, & Japhet filii ejus, uxor illius, & tres uxores filiorum ejus *tr.14.d.35.n.14.*

CAP. VII.

Verſ.1. Recordatus autem Dominus Noe, cunctorumque animantium, & omnium jumentorum, *tr.17.d.14 n.7;*

Verſ.2. Prohibitæ ſunt pluviæ de cœlo, *tr.5 d.7.n.5.*

Verſ.6. Cum pertranſiiſſent quadraginta dies, aperuit Noe feneſtram arcæ, *tr.1.d.5.n.11.*

Verſ.9. Cum non inveniſſet, ubi requieſceret pes ejus, reverſa eſt, &c. *tr.13.d.16.n.23.*

Verſ.11. Portans ramum virentis olivæ in ore ſuo, *tr. 5. d. 7. num.6.*

Verſ.21. Nequaquam ultra maledicam terræ propter homines, *tr.14.d.14.n.9.*

C A P. IX.

Verſ.22. Cum vidiſſet Cham vercoda patris ſui eſſe nudata, *tr.* 13 *d.11 n* 16. Item *tr.*18 *d.*8.*n* 9.& *tr.*20.*d.*11.*n.*7.

Verſ.23. At verò Sem, & Japhet pallium impoſuerunt humeris ſuis, & incedentes retrorſum operuerunt verenda patris ſui, *tr.*30.*d.*16.*nu.*2.

Verſ.25. Maledictus Chanaan, &c *tr* 11 *d.*1.*n.*6.

C A P. XI.

Verſ.1. Erat autem terra labii unius, *tr.*3.*d.*10.*n.*14.

Verſ.3. Venite, faciamus lateres, & coquamus eos igni, &c. *tr.*3.*d.*17 *n.*2

C A P. XII.

Verſ.1. Dixit autem Dominus ad Abram, egredere de terra tua, & de cognatione tua, &c. *tr.*8.*d.*10.*n.*16.& *d.*21.*n.*3. Item *tr.* 14 *d.*34.*n.*10

Verſ.3. In te benedicentur omnes cognationes terræ, *tr.*5.*d.*7. *num.*7

Verſ.5. Tulitque Sarai uxorem ſuam, & Loth filium fratris ſui, &c. *tr.*14.*d* 34.*n.*10

Verſ.13. Dic, quod ſoror mea ſis, *tr.*10.*d.*10.*n* 15

Verſ.14. Viderunt Ægyptii mulierem, quod eſſet pulchra nimis, & nunciaverunt Pharaoni, *tract.*2. *d.*22. *num.*10. & *tr.* 3.*d.*3.*n.*3

C A P XIII.

Verſ.2. Erat Abram dives valdè in poſſeſſione auri, & argenti, *tr.*8 *d* 17 *n* 13. & *d.*20.*n.*10

Verſ.7. Facta eſt rixa inter paſtores gregum Abram, & Loth, *tr.*5 *d.*8.*n.*16.*tr.*8.*d.*2.*n.*8.*d.*7.*n.*2

Verſ.10. Irrigabatur ſicut paradiſus Domini, *tr.*6.*d.*6.*n.*6.*tr.*8. *d.*6 *n.*11.& *d.*10.*n.*10. & 11.

Verſ.11. Elegitque ſibi Loth regionem circa Jordanem, & receſſit ab Oriente, diviſique ſunt alterutrum à fratre ſuo, *tr.*17.*d.* 14.*n.*10

Verſ.13. Homines Sodomitæ peſſimi erant, *tr.*8.*d.*3.*n.*5

C A P. XIV.

Verſ.1. Amraphel, & Arioch inierunt bellum, *tract.*3.*d.*8. *num* 4

Verſ.12. Tulerunt autem, &c. nec non & Loth ſubſtantiam eius, *tr.*17.*d* 14.*n.*10

Verſ.14. Quod cum audiſſet Abraham, captum videlicet Loth fratrem ſuum, numeravit expeditos vernaculos ſuos trecentos decem & octo, &c. *tr* 14.*d.*16.*n.*21

Verſ.15. Percuſſitque eos, & perſecutus eſt eos uſque Hoba, *tr.*14.*d.*16 *n* 11

Verſ.16. Reduxitque omnem ſubſtantiam, & Loth fratrem ſuum, *tr.*14.*d.*16.*n.*21

Verſ.21. Dixit autem Rex Sodomorum ad Abram: Da mihi animas, cætera tolle tibi, *tr.*17.*d.*8.*n.*5.& *tr.*19.*d.*13.*n* 8

Verſ.23. A filo ſubtegminis uſque ad corrigiam caligæ non accipiam ex omnibus, quæ tua ſunt, *tr.*13.*d.*13 *n.*14

C A P. XV.

Verſ.1. Noli timere Abram, ego ero merces tua magna nimis, *tr.*8.*d.*9.*n.*14.

Verſ.5. Numera ſtellas ſi potes, *tr.*10.*d.*3.*n.*2

Verſ.9. Sume mihi vaccam triennem, & capram trimam, &c. *tr.*4.*d.*15.*n* 8

Verſ.10. Tollens univerſa hæc, diviſit ea, &c. *ib.*

C A P. XVI.

Verſ.2. Ingredere ad ancillam meam, ſi fortè ſaltem ex illa ſuſcipiam filios, *tr.*14.*d.*19.*n.*3

Verſ.5. Dixitque Sarai ad Abram: Iniquè agis contra me, &c. *tr.*18.*d.*2.*n.*10

Verſ.6. Affligente igitur eam Sarai, fugam iniit, *tr.*14 *d.*19. *num* 9

Verſ.8. Dixit ad illam: Agar ancilla Sarai, unde venis? & quo vadis? *tr.*18.*d* 10 *n.*3

Verſ.9. Revertere ad Dominam tuam, & humiliare ſub manu illius, *tr.*18.*d* 10.*n.*3

Verſ.13. Vidit poſteriora videntis me, *tr.*6.*d.*15.*n.*17

C A P. XVII.

Verſ.1. Ambula coram me, & eſto perfectus, *tr.*8.*d.*12 *nu.*11. Item *tr.*9.*n.*19.*d* 9.& *tr.*10.*d.*5.*n.*13

Verſ.10. Hoc eſt pactum meum, quod obſervabitis inter me, & vos, & ſemen tuum poſt te: Circumcidetur, &c. *tr.*17.*d.*12. *num* 10

Verſ.17. Cecidit Abraham in faciem ſuam, & riſit, dicens in corde ſuo: Putaſne centenario naſcetur filius? *tr.*16.*d.*6 *n.*5.

C A P. XVIII.

Verſ.3. Ne tranſeas ſervum tuum, ſed afferam pauxillum aquæ, &c. *tr.*6.*d.*3.*n.*6 *d.*14.*n.*3

Verſ.6. Feſtinavit Abraham in tabernaculum ad Saram, dixitque ei: Accelera, tria ſata ſimilæ commiſce, &c. *tract.*14. *d.*25 *num.*7

Verſ.9. Ubi eſt Sara, uxor tua? Ille reſpondit: Ecce in tabernaculo eſt, *tr.*14.*d* 34.*n.*10

Verſ.11. Erant autem ambo ſenes, provectæque ætatis, *tr.*14.*d.* 34.*n.*10.& *tr.*20.*d.*13.*n.*9

Verſ.12. Poſtquam conſenui, & Dominus meus vetulus eſt, voluptati operam dabo? *tr.*14.*d.* 5 *n.*9 & *tr.*16 *d.*9.*n.*3

Verſ.16. Abram ſimul gradiebatur, deducens eos, *tract.*6. *d.* 3.*num.*7

Verſ.20. Et peccatum eorum aggravatum eſt nimis, *tract.* 15.*d.*8 *n* 12

Verſ.21. Deſcendam, & videbo, utrùm clamorem, qui venit ad me, opere compleverint, *tr.*20.*d.*25.*n.*10

Verſ.32. Non delebo propter decem, *tr.*8 *d.*10.*n.*11

C A P. XIX.

Verſ.1. Venerunt duo Angeli Sodomam veſperi, *tr.*6.*d.*3.*nu.*8. Item *tr.*20. *d.*12.*n.*5

Ibidem. Et ſedente Loth in foribus civitatis, &c. *tract.*13.*d.*12. *num.*3

Verſ.7. Nolite quæſo fratres, &c. *tr.*18.*d.*7.*n.*6

Verſ.9. Ingreſſus es, inquiunt, ut advena, nunquid ut judices? *tr.*18 *d.*4 *n.*8

Verſ.eod. Prope erat, ut effringerent fores, *tr.*6.*d* 15.*n.*12

Verſ.10. Et ecce miſerunt manum viri, & introduxerunt ad ſe Loth, *tr.*18.*d.*4.*n* 8

Verſ.11. Et eos, qui foris erant, percuſſerunt cæcitate, *tract.*18. *d.*4.*nu.*8

Verſ.15. Cogebant eum Angeli, *tr.*17.*d* 7.*n.*13.& *tr.*8 *d.*6.*n.*11

Verſ.eod. Ne & tu pereas in ſcelere civitatis, *tr.*13.*d.*33.*n.*15

Verſ.16. Diſſimulante illo apprehenderunt manum eius, *tr.*13. *d.*20 *n.*14 & *tr.*17.*d.*14.*n.*10

Verſ.17. Eduxerunt eum, & poſuerunt extra civitatem, &c. *tr.*13.*d.*30.*n.*7.& *d.*32.& *d.*33.*n.*15

Verſ.eod. Salva animam tuam, *tr.*6.*d.*16.*n.*5

Verſ.21. Ecce etiam in hoc ſuſcepi preces tuas, &c. *tr.*13.*d.*33. *num.*16

Verſ.22. Feſtina, & ſalvare ibi, &c. non potero facere quidquam donec ingrediaris illuc, *tr.*6.*d.*16.*n.*10. Item *tr.*13.*d* 22.*n.*3.

Verſ.24 Igitur Dominus pluit ſuper Sodomam, & Gomorrham ſulphur, & ignem, *tr.*13.*d.*21.*n.*11.& *tr.*18.*d.*4.*n* 8

Verſ.31. Pater noſter ſenex eſt, & nullus virorum manſit in terra, qui poſſit ingredi ad nos, &c. *tr.*14 *d.*19.*n.*2

C A P. XX.

Verſ.8. Statimque de nocte conſurgens vocavit omnes ſervos ſuos, &c. *tr.*13.*d.*34.*n.*10

Verſ.9. Quid feciſti nobis, quid peccavimus in te, quia induxiſti ſuper regnum peccatum grande, *tract.*13.*diſc.*2.*num.*15.& *d.* 12.*nu* 10

Verſ.11. Cogitavi mecum, dicens: Forſan non eſt timor Dei in loco iſto, *tr* 3.*d.*3.*n.*10.& 11. Item *tr.*13.*d.*6 *n.*11

Verſ.16. Ecce mille argenteos dedi fratri tuo, &c. *tr.*13.*d.*34. *num.*10

C A P. XXI.

Verſ.2. Peperit filium in ſenectute ſua, *tr.* 9.*d.*13.*n.*20

Verſ.6. Riſum fecit mihi Dominus, &c. *tr.*16.*d.*15.*n.*6

Verſ.8. Fecitque Abraham grande convivium in die ablactationis eius, *tr.*16.*d.*15.*n.*6

Verſ.10. Ejice ancillam hanc, & filium eius, *tr.*14.*d.*19.*nu.*2. & *tr.*17.*d.*12.*n.*2

Verſ.12. Non tibi videatur aſperum ſuper puero, & ſuper ancilla tua, omnia quæcunque dixerit tibi Sara, *tr.*17.*d.*12.*n.*2

Verſ.14. Surrexit itaque Abraham mane, & tollens panem, & utrem aquæ, impoſuit ſcapulæ eius, tradiditque puerum, & dimiſit eam, *tr.*14.*d.*12.*n.*14.& *d.*19.*n.*9

Verſ.15. Abjecit puerum ſubter unam arborem, *tr* 6.*d.*4.*n.*15

Verſ.16. Abiit, ſeditque è regione procul, &c. Dixit enim: Non videbo morientem puerum, *ib.* & *d.*9.*n.*9

Verſ.17. Vocavit Angelus Dei Agar, *ib.d.*4.*n.*14.& 15

C A P. XXII.

Verſ.1. Tentavit Deus Abraham, *tr.*4. *d.*9 *n.*5

Verſ.5. Expectate hic cum aſino, *tr.*20.*d.*17.*n.*10

Verſ.11. Angelus Domini de cœlo clamabat, dicens: Abraham, Abraham.

Verſ.12. Dixitque ei: Non extendas manum tuam ſuper puerum, neq; facias illi quidquam; nunc cognovi quod times Deum, *tr.*4.*d.*9.*n.*14. & *tr.*16.*d.*18.*n.*10

C A P. XXIII.

Verſ.8. Si placet animæ veſtræ, ut ſepeliam mortuum meum, &c. *tr.*13.*d.*32.*n* 11

Verſ.9. Det mihi ſpeluncam duplicem, *ib.*

C A P. XXIV.

Verſ.3. Ut non accipias uxorem filio meo de filiabus Chananæorum inter quos habito, *tr.*16.*d.*18.*n.*2

Verſ.7. Ipſe mittet Angelum ſuum coram te, *tr.*6.*d.*1.*n.*17

C A P. XXV.

Verſ.6. Et ſeparavit eos ab Iſaac filio ſuo, *tr.*17.*d.*13.*n.*4

Verſ.11. Et poſt obitum illius benedixit Deus Iſaac filio eius, qui habitabat juxta puteum viventis, & videntis, *tr.* 10.*d.*6.*nu.*2

Verſ.32. En morior, quid mihi proderunt primogenita mea, *tr.*10.*d.*19.*n.*7

Verſ.34.

*Verſ.*34. Acceptopane, & lentisedulio, abiit, parvipendens, quod primogenita vendidiſſet, *tract.* 3.*d.*9.*n.*4.

C A P. XXVI.

*Verſ.*15. Omnes puteos obſtruxerunt, implentes humu, *tract.* 8.*d.*5.*n.*8.

C A P. XXVII.

*Verſ.*11. Noſti, quod Eſau frater meus piloſus ſit, &c. *tr.*13.*d.* 15.*n.*2.

*Verſ.*34. Audiris Eſau ſermonibus patris, irrugit clamore magno, *tr.*15.*d.*13.*n.*4.

*Verſ.*37. Frumento, & vino ſtabilivi eum, &c. *tr.*9.*d.*20.*n.*12.

C A P. XXVIII.

*Verſ.*11. Tulit de lapidibus, qui jacebant, & ſupponens capiti ſuo dormivit in eodem loco, *tr.*4.*d.*18.*n.*8. & *tr.*17.*d.*5.*n.*8.

*Verſ.*12. Angelos quoque Dei aſcendentes, & deſcendentes per eam, *tr.*20.*d.*3.*n.*12.

*Verſ.*13. Terram in qua dormis, tibi dabo, & ſemini tuo, *tract.* 20.*d.*5.*n.*3.

*Verſ.*14. Eritque ſemen tuum quaſi pulvis terræ, dilataberis ad Occidentem, & Orientem, *tr.*2.*d.*5.*n.*3.

*Verſ.*16. Verè Dominus eſt in loco iſto, & ego neſciebam, *tr.* 20.*d.*2.*n.*4.

*Verſ.*17. Non eſt hic aliud, niſi domus Dei, & porta cęli, *tr.*20. *d.*4.*n.*12. & *d.*5.*n.*4.

*Verſ.*18. Tulit lapidem quem ſuppoſuerat capiti ſuo, & erexit in titulum, fundens oleum deſuper, *tr.*20.*d.*2.*n.*5. & *d.*5.*n.*4.

*Verſ.*20. Votum vovit Domino, dicens: Si fuerit Deus mecum, & dederit mihi panem ad veſcendum, & veſtimentum ad induendum, &c., *tract.*8.*d.*12.*n.*13.

C A P. XXIX.

*Verſ.*9. Et ecce Rachel veniebat cum ovibus Patris ſui, *tr.*14.*d.* 34.*num.*11.

*Verſ.*20. Servivit ergo Jacob pro Rachel ſeptem annis, *tr.*4.*d.* 18.*num.*8.

*Verſ.*23. Accepit Laban Liam filiam ſuam, introduxitque eam ad Jacob, &c. *tr.*9.*n.*12.

C A P. XXXI.

*Verſ.*14. Nunquid habemus reſidui quidquam in facultatibus, & hæreditate domus Patris noſtri? *tr.*17.*d.*6.*n.*11.

*Verſ.*15. Nonnè quaſi alienas reputavit nos, & vendidit, comeditque pretium noſtrum, *tr.*17.*d.*6.*n.*11.

*Verſ.*20. Noluit Jacob confiteri ſocero, quod fugeret, *tr.*13.*d.* 30.*n.*12.

*Verſ.*23. Qui aſſumptis fratribus ſuis perſecutus eſt eum diebus ſeptem, *tr.*19.*d.*11.*n.*7.

*Verſ.*27. Cur ignorante me fugere voluiſti, nec indicare mihi, ut proſequerer te cum hymnis, &c. *tr.*16.*d.*13.*num.*10. & *tr.* 9.*d.*13.*n.*12.

*Verſ.*40. Die noctuque æſtu urebar, & gelu, *tr.*10.*d.*21.*n.*18.

C A P. XXXII.

*Verſ.*2. Caſtra Dei ſunt hæc, *tr.*19.*d.*11.*num.*5. Item *tr.*6.*d.*11.*num.*4. & *d.*3.*n.*13.

*Verſ.*10. In baculo meo tranſivit Jordanem iſtum, *tr.*10.*d.*21.*numer.*8.

*Verſ.*24. Ecce vir luctabatur cum eo uſque mane, *tract.*6.*d.*9. *num.* 7.

*Verſ.*25. Tetigit nervum femoris ejus, & ſtatim emarcuit, *tr.*6. *d.*15.*n.*15, item *tr.*14.*d.*7.*n.*5.

*Verſ.*26. Non dimittam te, niſi benedixeris mihi, *tr.*6.*d.*9.*n.*7.

*Verſ.*28. Nequaquam, inquit, Jacob appellabitur nomen tuum, ſed Iſrael, *tr.*14.*d.*7.*n.*5.

*Verſ.*30. Vidi Deum facie ad faciem, & ſalva facta eſt anima mea, *tr.*6.*d.*9.*n.*7. & *tr.*4.*d.*1.*n.*5.

C A P. XXXIII.

*Verſ.*13. Noſti Domine mi, quod parvulos habeam teneros, &c. *tr.*17.*d.*12.*num.*7.

C A P. XXXIV.

*Verſ.*1. Egreſſa eſt Dina, ut videret mulieres regionis illius, *tr.* 9.*d.*16.*n.*6.

*Verſ.*2. Adamavit eam, & rapuit, &c. *tr.*13.*d.*6.*n.*10. & *d.*12. *num.*9.

*Verſ.*3. Conglutinata eſt anima ejus cum ea, *tr.*13.*d.*19.*n.*10. & *d.*20.*n.*13. & *d.*12.*n.*9.

*Verſ.*15. Circumcidatur in vobis omnis maſculini ſexus, *tr.*13. *d.*6.*n.*10.

*Verſ.*18. Placuit oblatio eorum Hemor, &c. *tr.*13.*d.*6.*n.*10.

*Verſ.*19. Amabat enim puellam valdè, *tr.*8.*d.*14.*n.*9.

*Verſ.*24. Aſſenſique ſunt omnes, circumciſis cunctis maribus, *tr.*2.*d.*3.*n.*8.

*Verſ.*26. Hemor, & Sichem pariter necaverunt, *tr.*13.*d.*12.*n.*9.

C A P. XXXVII.

*Verſ.*2. Accuſavit fratres ſuos apud Patrem crimine peſſimo, *tr.*3.*d.*10.*n.*21.

*Verſ.*3. Iſrael diligebat Joſeph ſuper omnes filios, eò quòd in ſenectute genuiſſet eum, *tr.*5.*d.*3.*n.*2.

*Verſ.*20. Fera peſſima devoravit eum, *tr.*8.*d.*2.*n.*10. & *tr.*13.*d.* 8.*num.*12.

*Verſ.*25. Viderunt Iſmaelitas viatores venire de Galaad, & camelos eorum portantes aromata in Ægyptum, *tractat.*14.*d.*12. *numer.* 8.

*Verſ.*26. Quid nobis prodeſt, ſi occiderimus fratrem noſtrum, *tr.*15.*d.*5.*n.*12.

*Verſ.*28. Vendiderunt eum 30. argenteis, *tr.d.*15.*n.*4.

*Verſ.*32. Vide, utrùm tunica filii tui ſit, *tr.*8.*d.*2.*n.*10.

C A P. XXXVIII.

*Verſ.*14. Mutato habitu, ſedit in bivio itineris, *tr.*9.*d.*6.*n.*13.

*Verſ.*27. Inſtante partu, apparuerunt gemini in utero, *tr.*3.*d.* 14.*num.*3.

C A P. XXXIX.

*Verſ.*2. Dominus erat cum illo, *tr.*12.*d.*3.*n.*10.

*Verſ.*4. Invenit Joſeph gratiam coram Domino ſuo, *tr.*14.*d.*8. *num.* 2.

*Verſ.*8. Ecce Dominus meus omnibus mihi traditis ignorat, quid habeat in domo ſua, *tr.*13.*d.*18.*n.*3.

Verſ.eod. Nec quidquam eſt, quod in mea non ſit poteſtate, *tr.* 14.*d.*8.*n.*2. & *d.*26.*num.*2.

*Verſ.*9. Quomodo poſſum hoc malum facere, & peccare in Dominum meum, *tr.*4.*d.*8.*n.*11.

*Verſ.*10. Per ſingulos dies, & mulier moleſta erat adoleſcenti, & ille recuſabat ſtuprum, *tr.*14.*d.*9.*num.*2. & *d.*26.*n.*7. & *d.*35.*num.*8. & *d.*25.*num.*11.

*Verſ.*11. Accidit quadam die, ut intraret Joſeph domum, & operis quidquam faceret, *tr.*14.*d.*26.*n.*7. & *d.*28.*n.*6. & *d.*34.*n.*3.

*Verſ.*12. Qui relicto in manu ejus pallio fugit, *tr.*14.*d.*35.*per tot.* Item *tr.*13.*d.*13.*n.*14.

*Verſ.*21. Dedit ei Dominus gratiam in conſpectu Principis carceris, qui tradidit in manu ejus omnes vinctos, *tract.*14.*diſſ.*8. *num.* 2.

C A P. XL.

*Verſ.*3. Miſit eos in carcerem &c. *tr.*8.*d.*16.*n.*8.

*Verſ.*9. Videbam coram me vitem, &c. *tr.*13.*d.*3.*n.*9.

*Verſ.*16. Vidi ſomnium, quod tria caniſtra haberem ſuper caput meum, *tr.*8.*d.*20.*n.*5. & *tr.*13.*d.*30.*n.*9.

*Verſ.*23. Succedentibus proſperis, præpoſitus pincernarum oblitus eſt interpretis ſui, *tr.*8.*d.*10.*n.*9.

C A P. XLI.

*Verſ.*1. & 2. Putabat ſe ſtare ſuper fluvium, de quo aſcendebant ſeptem boves, *tr.*8.*d.*24.*n.*9.

*Verſ.*9. Confitebor peccatum meum, &c. *tr.*2.*d.*12.*n.*20.

*Verſ.*18. Septem pulchræ boves nimis, & obeſis carnibus, *tr.* 3.*d.*2.*n.*6.

*Verſ.*19. Has ſequebantur aliæ ſeptem, in tantum deformes, &c. *tr.*13.*d.*2.*n.*6.

*Verſ.*20. Quæ devoratis, & conſumptis ſeptem prioribus, nullum ſaturitatis dederunt veſtigium, *tr.*13.*d.*2.*n.*6.

*Verſ.*39. Nunquid ſapientiorem, & conſimilem tui invenire potero? *tr.*14.*d.*10.*n.*7.

*Verſ.*40. Tu eris ſuper domum meam, & ad tui oris imperium cunctus populus obediet, *tr.*3.*d.*16.*n.*4.

Verſ.eod. Uno tantùm Regni ſolio te præcedam, *tract.*14.*d.*8. *num.*2.

*Verſ.*43. Fecit eum aſcendere ſuper currum ſuum, *tract.*10. *diſc.*5.*n.*10.

*Verſ.*44. Abſque tuo imperio non movebit quiſquam manum, aut pedem in omni terra Ægypti, *tr.*8.13.*n.*5.

*Verſ.*45. Deditque illi uxorem Aſeneth filiam Putiphare ſacerdotis Heliopoleos, *tr.*14.*d.*4.*num.*10.

*Verſ.*51. Oblivisci fecit me Dominus omnium laborum meorum, *tr.*20.*d.*13.*n.*8.

C A P. XLII.

*Verſ.*21. Meritò hæc patimur, quia peccavimus in fratrem noſtrum, *tr.*17.*d.*14.*n.*21.

*Verſ.*22. En ſanguis ejus exquiritur, *ibid.*

C A P. XLIII.

*Verſ.*11. Sumite de optimis terræ fructibus, &c. *tr.*8.*d.*25.*n.*3.

*Verſ.*32. Illicitum eſt Ægyptiis comedere cum Hebræis, *tr.*2. *d.*10.*n.*5.

*Verſ.*34. Et mirabantur nimis ſumptis partibus, quas ab eo acceperant, &c. Biberuntq; & inebriati ſunt cum eo, *tr.*25.*d.* 25.*num.*4.

C A P. XLV.

*Verſ.*1. Non ſe poterat ultrò cohibere Joſeph multis coram aſtantibus, unde præcepit, ut egrederentur cuncti foras, &c. *tr.* 18.*d.*10.*n.*8.

*Verſ.*6. Biennium eſt, quòd fames eſſe cepit, *tr.*13.*n.*27.*n.*3.

C A P. XLVI.

*Verſ.*3. Ego ſum fortiſſimus Deus Patris tui; noli timere, deſcende in Ægyptum, *tract.*3.*d.*18.*num.*9. Item *tract.*16.*d.*9.*n.*3. & *tr d.*22.*n.*7.

*Verſ.*28. Miſit autem Judam ante ſe ad Joſeph, ut nuntiaret ei, & occurreret in Geſſen, *tr.*15.*d.*5.*num.*12.

*Verſ.*31. Aſcendam, & nunciabo Pharaoni, &c. *tr.*8.*d.*13.*num.*5.

*Verſ.*34. Hæc dicetis, ut habitare poſſitis in terra Geſſen, *tr.* 3.*d.*12.*n.*2.

CAP. XLVII.

Verſ.9 Dies peregrinationis vitæ meæ centum triginta annorum, *tr* 10.*d*.16.*n*.5

Verſ.14 Quintam partem Regi dabitis, quatuor reliquas permitto vobis, *tr*.8.*d*.28 *n*.8

Verſ.30. Sed dormiam cum Patribus meis, *tr*.17.*d*.6.*n*.10

CAP. XLVIII.

Verſ.16. Angelus, qui eruit me de cunctis malis, *tr*.6.*d*.6.*n*.9.& *d*.16.*n*.3

Verſ.22. Do tibi partem unam extra fratres tuos, *tr*.8.*d*.3.*n*.15

CAP. XLIX.

Verſ.4. Effuſus es ſicut aqua, non creſcas, &c.*tr*.7.*d*.11.*num*.13. Item *tr* 13 *d* 2 *n*.5.& *tr*.14.*d*.19.*n*.2

Verſ 7. Maledictus furor eorum, *tr*.11.*d*.6 *n*.6

Verſ 8. Juda te laudabunt fratres tui, *tr*.15.*d*.19.*n*.11

Verſ.14. Iſſachar aſinus fortis accubans inter terminos, *tr*.10.*d*.21.*n*.7.& *tr*.16.*d*.10.*n*.7

Verſ.15. Vidit requiem, & ſuppoſuit humerum ſuum ad portandum, *tr*.10.*d* 21.*n*.7

Verſ.24. Sedit in forti arcus ejus, *tr*.12.*d*.3.*n*.9

CAP. L.

Verſ 3. Flevit eum Ægyptus ſeptuaginta diebus, *tract*.2.*d*.10.*num*.5

Verſ.7. Ierunt cum eo omnes ſenes domus Pharaonis, *ibid.*

Verſ.24. Aſportate oſſa mea vobiſcum de loco iſto, *tract*.17.*d*.6.*num*.10

Verſ.27. Mortuus eſt, & conditus aromatibus, repoſitus eſt in loculo, in Ægyto.

LIBER EXODI.

CAP. I.

Verſ 8. Surrexit interea Rex novus ſuper Ægyptum, qui ignorabat Joſeph, *tr*.3.*d*.22.*n*.12.& *tr*.2.*d*.10.*n*.5

Verſ.9. Populus filiorum Iſrael fortior nobis eſt, *tract*.13.*d*.14.*num*.12

Verſ.11. Ædificaverunt urbes tabernaculorum Pharaonis Phitom, & Rameſſes, *tr*.13.*d*.14.*n*.13

Verſ.14. In opere luti, & lateris, *tract*.13. *d*.14 *n*.12.& *d*.31.*num*.15

Verſ.17. Timuerunt autem obſtetrices Deum, *tr*.17 *d*.14.*n*.2

Verſ.22. Quidquid maſculini ſexus natum fuerit, in flumen projicite, *tr*.3.*d* 2.*n*.6

Verſ.eod. Quidquid fœminei ſexus eſt, reſervate, *tract*.13.*d*.8.*num*.3

CAP. II.

Verſ.5. Ecce deſcendebat filia Pharaonis, ut lavaretur in flumine, &c. *tr*.4.*d*.8 *n*.2

Verſ.14 Quis te conſtituit principem, & judicem ſuper nos? Num occidere me tu vis, ſicut heri occidiſti Ægyptum, *tr*.19.*d*.17.*n*.8

Verſ.15. Pharao quærebat occidere Moyſen, *tr*.16.*d*.1.*n*.1

CAP. III.

Verſ.1. Moyſes autem paſcebat oves Jethro ſoceri ſui, *tract*.16.*d*.1 *num*.1

Verſ.3. Vadam, & videbo viſionem hanc magnam, *tract* 10.*d*.15.*n* 3

Verſ.5. Ne appropies huc, ſolve calceamentum de pedibus tuis, *tr*.14.*d*.22.*n*.15.& *tr*.2.*d*.1.*n*.6.& *d*.2.*n*.6. Item *tract*.10.*d*.15.*n*.5 & *d* 17.*n*.18.& *tr*.12.*d* 7.*n*.8

Verſ.7. Vidi afflictionem populi mei in Ægypto, & clamorem ejus audivi, *tr* 10.*d* 25.*n*.8

Verſ 10. Veni, & mittam te ad Pharaonem, ut educas populum meum, *tr* 3.*d* 16.*n*.4

Verſ.18. Ibimus viam trium dierum, *tr*.17 *d*.3.*n*.6.& 8

Verſ.21. Cum egrediemini, non exibitis vacui, *tr*.13 *d*.22.*n* 17

Verſ.22. Poſtulabit mulier à vicina ſua, & ab hoſpita ſua, vaſa argentea, &c.*tr*.8.*d*.3.*n*.5.& *d* 19.*n*.3. Item *tr*.13 *d*.22.*n*.17

CAP. IV.

Verſ.1, Non credent mihi, *tr*.5 *d*.4 *n*.3

Verſ.2. Quid tenes in manu tua? *ib*.& *tr*.8.*d*.20.*n*.12

Verſ.3. Projice in terram, *tr*.5.*d*.4 *n*.3

Verſ.6. Mitte manum tuam in ſinum tuum: quam cum miſiſſet in ſinum, protulit leproſam inſtar nivis, *tr*.17.*d* 3.*n*.6. & 8

Verſ 11. Quis fecit os hominis? *tr* 3 *d*.12.*n*.13

Verſ.14. Iratus eſt Dominus in Moyſen, *tr*.3.*d*.14.*n*.4

CAP. V.

Verſ.2. Quis eſt Dominus, ut audiam vocem ejus, *tr*.11.*d*.9: *num*.5

Verſ.3. Ut eamus viam trium dierum in ſolitudinem, & ſacrificemus Domino Deo noſtro, *tract*.19.*d*.12.*n*.4.& *tract*.13.*d*.31 *n*.15

Verſ.12. Diſperſuſque eſt populus per omnem terram Ægypti ad colligendas paleas, *tr*.16 *d*.5.*n*.5

Verſ.16 En famuli tui flagellis cædimur, & injuſtè agitur contra populum tuum, *tr*.19.*d*.17 *n*.10

Verſ.21. Videat Dominus, & judicet, quoniam fœtere feciſtis odorem noſtrum coram Pharaone, & ſervis ejus, & præbuiſtis ei gladium, ut occideret nos, *tr*.18.*d* 13.*n*.5

CAP. VII.

Verſ.1 Conſtitui te Deum Pharaonis, *tr* 13.*d*.12.*n*.12.& *d*.14.*n*.4. Item *tr*.10.*d* 17.*n*.12

Verſ.9. Tolle virgam tuam, & projice eam coram Pharaone, ac vertatur in colubrum, *tr*.20.*d*.7.*n*.5

CAP. VIII.

Verſ 17 Et facti ſunt Sciniphes in hominibus, & iumentis, *tr*.13 *d*.6.*n*.10

Verſ.19. Et dixerunt malefici ad Pharaonem: Digitus Dei eſt hic, *tr* 19.*d*.13.*n*.2.& *tr*.20.*d*.12.*n*.7

Verſ.22. Faciamque mirabilem in die illa terram Geſſen, in qua populus meus eſt, ut non ſint ibi muſcæ, &c.*tr* 15.*d*.6.*n*.18

Verſ.23. Ponamque diviſionem inter populum meum, & populum tuum, *tr* 17.*d* 2.*n* 5

Verſ.25. Vocavitque Pharao Moyſen, & Aaron, & ait eis: Ite & ſacrificate Deo veſtro in terra hac, *tr*.19 *d*.8.*n*.8

CAP. IX.

Verſ.8. Tollite plenas manus cineris de camino, &c. *tr*.13.*diſt*.8 *n*.4

Verſ.9. Sitque pulvis ſuper omnem terram Ægypti, *tr*.13. *diſc* 27.*num*.14

Verſ.25 Percuſſit grando in omni terra Ægypti cuncta, quæ fuerant in agris, *tr*.13.*d*.16.*n*.14

CAP. X.

Verſ.22 Factæ ſunt tenebræ horribiles in univerſa terra Ægypti, *tr*.13.*d*.17.*n*.4

Verſ.24. Oves tantùm veſtræ, & armenta remaneant, parvuli veſtri eant, *tr*.19.*d*.8.*n*.10

Verſ.26. Cuncti greges pergent nobiſcum, non remanebit ex eis ungula, *tr*.19 *d*.8 *n* 12

Verſ.26. Cuncti greges pergent nobiſcum, non remanebit ex eis ungula, *tr*.13 *d* 34.*n*.4

Verſ.28. Recede à me, & cave, ne ultra videas faciem meam, *tr*.2.*d*.11.*n*.5

CAP. XI.

Verſ.2 Dices ergo omni plebi, ut poſtulet vir ab amico ſuo, & mulier à vicina ſua, vaſa argentea, & aurea, *tract* 14. *d*.34.*num*.12

Verſ.5. Omne primogenitum jumentorum morietur, *tract*.6.*d*.5 *n* 10

CAP. XII.

Verſ 11. Sic autem comedetis illum: Renes veſtros accingetis, & calceamenta habebitis in pedibus, tenentes baculos in manibus, *tr*.18 *d*.16 *n* 5 Item *tr*.10.*d* 15.*n*.5

Verſ.13. Videbo ſanguinem, & tranſibo vos, nec erit in vobis plaga diſperdens, *tr*.19.*d* 17.*n*.8.& *d*.18.*n* 5

Verſ 15. Septem diebus azyma comedetis, in die primo non erit fermentum in domibus veſtris, *tract*.17.*d*.9.*n*.6.& *tract*.13.*d*.30.*n*.14

CAP. XIII.

Verſ.13. Primogenitum aſini mutabis ove, *tr*.5.*d*.7.*n*.11

Verſ.19. Tulit quoque Moyſes oſſa Joſephi ſecum, *tr*.14.*d*.3.*n*.6.& *tr*.16.*d* 6.*n*.10

CAP. XIV.

Verſ 5. Nuntiatum eſt Regi Ægyptiorum, quod fugiſſet populus, &c.*tr*.13.*d* 32.*n*.5

Verſ.13. Nolite timere, ſtate, & videte magnalia Domini, quæ facturus eſt hodie, Ægyptios enim, quos nunc videtis, nequaquam ultra videbitis uſque in ſempiternum. Dominus pugnabit pro vobis, & vos tacebitis, *tr*.19.*d*.11.*n*.6. Item *tr*.6 *diſc*.16.*num*.10.

CAP. XV.

Verſ.1. Cantemus Domino, glorioſè enim magnificatus eſt, *tr* 9.*d*.20 *n*.5.& *tr*.10.*d* 15 *n*.14 & *tr*.13.*d*.9.*n*.13

Verſ.2. Fortitudo mea, & laus mea Dominus, & factus eſt mihi in ſalutem, *tr*.21.*d*.19 *n* 7

Verſ.9. Dixit inimicus, perſequar & comprehendam, dividam ſpolia, implebitur anima mea, evaginabo gladium meum, *tr*.19.*d*.12.*n*.3

Verſ.10. Submerſi ſunt quaſi plumbum, *tr*.8.*d*.5.*n*.4

Verſ.22. Tulit Moyſes Iſrael de mari rubro, *tr* 8.*d*.10.*n*.15

Verſ.23. Venerunt in Mara, nec poterant bibere aquas de Mara, eò quòd eſſent amaræ, *tr*.4.*d*.18.*n*.9.& *tr*.10.*d*.25.*n*.9

CAP. XVI

Verſ.3. Quando ſedebamus ſuper ollas carnium, *tr*.8.*d*.9 *n*.4. Item *tr*.9.*d*.15.*n* 3

Verſ.4. Populus colligat, quæ ſufficiunt per ſingulos dies, *tr*.8.*d*.26.*n*.2

Verſ 10. Et ecce gloria Domini apparuit in nube, *tract* 20 *diſc*.11.*num* 3

Verſ.13. Aſcendens coturnix cooperuit caſtra, *tr*.8.*d*. 6.*num*.9 Item *tr*.9.*d* 9.*n*.14.& *d*.15.*n*.3

Verſ 15. Manhu? quid eſt hoc? *tr*.20. *d* 9.*n*.12

CAP. XVII.

Verſ.9. Elige viros, & egreſſus pugna contra Amalec, *tr*.6.*d*.26.*n*.10. Item *tr*.19.*d*.11.*n*.6

Verſ.11.

*Verſ.*11. Cum levaret Moyſes manus, vincebat Iſrael, ſin autem paululum remiſiſſet, ſuperabat Amalec, *tr.*1.*d.*14.*n.*2.

CAP. XVIII.

*Verſ.*18. Non bonam rem facis, ſtolto labore conſumeris, & tu, & populus iſte, qui tecum eſt: ſolus illud non poteris ſuſtinere, *tr.* 18.*d.*5.*n.*6

*Verſ.*22. Quidquid majus fuerit, referant ad te, *tr.*8.*d.*11.*n.*2.

CAP. XIX.

*Verſ.*5. Eritis mihi in peculium, *tr.*7.*d.*4.*n.*9.

*Verſ.*12. Cavete ne aſcendatis in montem, nec tangatis fines illius: omnis qui tetigerit montem, morte morietur, *tr.* 18. *d.*21. *n.*8. Item *tr.*13.*d.*31.*n.* 8.

*Verſ.*14. Deſcenditque Moyſes ad populum, & ſanctificavit eum, &c. Et dixit eis: Eſtote parati tribus diebus, & ne acceſſeritis ad mulieres, *tr.*14.*d.*6.*n.*2.

CAP. XX.

*Verſ.*4. Non facies tibi ſculptile, *tr.*20.*d.*8.*n.*6.

*Verſ.*5. Ego ſum Dominus Deus tuus zelotes, *tr.*4.*d.*14.*n.*7.

*Verſ.*7. Non aſſumes nomen Domini Dei tui in vanum, *tr.*18. *d.*13.*n.*4.

*Verſ.*14. Non mœchaberis, &c. non concupiſces uxorem proximi tui, *tr.*14.*d.*14.*n.*3.

*Verſ.*19. Non loquatur nobis Dominus, ne fortè moriamur, *tr.* 14.*d.*1.*n.*11. & *tr.*15.*d.*3.*n.*18.

CAP XXI.

*Verſ.*12. Qui percuſſerit hominem volens occidere, morte moriatur; qui autem non eſt inſidiatus, ſed Deus tradidit illum in manus ejus, conſtituam tibi locum in quem fugere debeat, *tr.*20. *d.*25.*n.*10.

*Verſ.*17. Qui maledixit Patri, aut Matri morte moriatur, *tr.* 21.*d.*4.*n.*7.

CAP. XXII.

*Verſ.*1. Si quis furatus fuerit bovem aut ovem, & occiderit, vel vendiderit, quinque boves pro uno bove reſtituet, *tr.*20. *d.* 22.*n.*5.

*Verſ.*6. Si egreſſus ignis invenerit ſpinas, & comprehenderit acervos frugum, ſive ſtantes ſegetes in agris, reddet damnum, qui ignem ſuccenderit, *tr.*17.*d.*9 *n.*3.

*Verſ.*28. Diis non detrahes, *tr.* 18 *d.*6.*n.*3 & *tr.*10.*d.*7.*n.*9.

CAP. XXIII.

*Verſ.*17. Ter in anno apparebit omne maſculinum tuum coram Domino Deo tuo, *tr.*14.*d.*34.*n.*13.

*Verſ.*20. Ecce ego mittam Angelum, qui præcedat te, & cuſtodiat te in via, *tr.*6 *d.* 10 *per tot.*

*Verſ.*21. Obſerva eum, & audi vocem ejus, &c. *loc. cit. per totum.* Item *tract.* 6. *d.*13. *num.*15. & *d.*16. *num.* 8. rurſum *tr.*6 *d.*16. *per tot.*

CAP. XXV.

*Verſ.*4. Accipietis pilos caprarum, pelleſque arietum, *tr.*10.*d.* 30.*n.*5.

*Verſ.*18. Duos Cherubim aureos, & productiles facies ex utraque parte oraculi, *tr.*5 *d.*2.*n* 10. & *tr.*6.*d.*2.*n.*13.

*Verſ.*19. Cherub unus ſit in latere uno, & alter in altero, &c. *loco cit.*

*Verſ.*31. Facies, & candelabrum ductile de auro mundiſſimo, &c. ac lilia ex ipſo procedentia, *tr* 14.*d.*10.*n.*16.

*Verſ.*38. Emunctoria quoque, & ubi quæ emuncta ſunt extinguantur, fiant de auro puriſſimo, *tr.*20.*d.*4 *n.*7.

CAP. XXVI.

*Verſ.*1. Cortinas de byſſo, & hyacintho, ac purpura, *tr.*3.*d.* 11. *n.*1. *It. tr.*10.*d.*28.*n.*16.

CAP. XXVIII.

*Verſ.*4. Hæc autem erunt veſtimenta, quæ facient: Rationale, & ſuperhumerale, tunicam, & lineam ſtrictam, &c. *tr.*20.*d.*16.*n.* 11. & *d.*17.*n.*12. & *tr.*14.*d.*22.*n.*9.

*Verſ.*10. Sex nomina in lapide uno, & ſex reliqua in altero, *tr.*3. *d.*11.*n.*15.

*Verſ.*33. Deorſum verò ad pedes ejuſdem tunicæ, per circuitum quaſi mala punica facies, *tr.*8.*d.*20.*n.*4.

*Verſ.*39. Stringeſque tunicam byſſo, *tr.*14.*d.*25.*n.*6.

*Verſ.*42. Facies, & feminalia linea, &c. *tr.*3.*d.*11.*n.*11.

CAP. XXX.

*Verſ.*18. Facies, & labrum æneum cum baſi ſua ad lavandum, poneſque illud inter tabernaculum teſtimonii, & altare, *tr.*10.*d.* 18.*per tot.*

CAP. XXXII.

*Verſ.*1. Surge, fac nobis Deos, qui nos præcedant, *tr.*19.*d.* 9.*n.*9

*Verſ.*2. Tollite inaures aureas, de uxorum, & filiarum veſtrarum auribus, &c. *tr.*13.*d.*5.*n.*2.

*Verſ.*4. Quas cum accepiſſet, formavit opere fuſorio vitulum conflatilem, *tr.*13.*d.*5.*n.*2.

Verſ. eod. Hi ſunt Dii tui Iſrael, *tr.*3.*d.*2 *n.*10. & *d.*18.*n.*10.

*Verſ.*6. Surgenteſque manè obtulerunt holocauſta, & hoſtias pacificas, *tr.*9.*d.*10.*n.*1.

*Verſ.*6. Sedit populus manducare, & bibere, & ſurrexerunt ludere, *tr.*9 *d.*11 *n.*8 & *d.*14 *n.*15. & *tr.*13.*d.*6.*n.*1.

*Verſ.*10. Dimitte me, ut iraſcatur furor meus, *tr.*4.*d.*17. *n.*11.

*Verſ.*17. Ululatus pugnæ auditur in caſtris, *tr.*9.*d.*10.*n.*18.

*Verſ.*19. Projecit de manu tabulas, & confregit eas, *tr.*1. *d.*8. *n.*4. & *tr.*5.*d.*2.*n.*1.

*Verſ.*20. Arripienſque vitulum, combuſit, & contrivit uſque ad pulverem, *tr.*13.*d.*31.*n* 5. & *d.*34 *n.*7.

*Verſ.*24. Quis veſtrum habet aurum? tulerunt, & dederunt mihi, *tr.* 8.*d.*15.*n* 11.

*Verſ.*26. Si quis eſt Domini jungatur mihi, *tr.*9.*d.*14 *n.*5.

*Verſ.*27. Occidat unuſquiſque fratrem, & amicum ſuum, *tr.* 9. *d.*14.*n.*5.

*Verſ.*29. Conſecraſtis manus veſtras hodie Domino, *tr.*9. *d.*14. *n.*5. & 6.

*Verſ.*31. Obſecro, peccavit populus iſte peccatum maximum, *tr.*15.*d.*4 *n.*12.

CAP. XXXIII.

*Verſ.*2. & 3. Mittam præcurſorem tui Angelum; non enim aſcendam tecum, quia populus duræ cervicis es, *tr.*6.*d.*3. *per tot.*

*Verſ.*5. Iam nunc depone ornatum tuum, ut ſciam, quid faciam tibi, *tr.*6.*d.* 10.*n.*11.

*Verſ.*11. Loquebatur Dominus ad Moyſem facie ad faciem, &c. *tr.*1.*d.*4.*n.*1. & *tr.*8.*d* 10.*n.*13.

*Verſ.*18. Oſtende mihi faciem tuam, *tr.*8.*d.*5. *num.*18. & *tr.*10. *d.*10.*n.*10.

*Verſ.*19. Oſtendam tibi omne bonum, *tr.*10.*d.*10.*n.*10.

*Verſ.*20. Non poteris videre faciem meam, non enim videbit me homo, & vivet, *tr.*1.*d.*4 *n.*1. & *d.*5. *n.*18. *Item tr.*10.*d.*17 *num* 11

*Verſ.*22. Stabis ſupra petram, cumque tranſierit gloria mea ponam te in foramine petræ, *tr.*10.*d.*10.*n* 10. & *d.*25 *n.*14.

*Verſ.*23. Videbis poſteriora mea, &c. *tr.*10. *d.* 6. *num.*4. & *d.* 25.*n.*14.

CAP. XXXIV.

*Verſ.*3. Nullus aſcendat tecum, nec videatur quiſpiam per totum montem, boves quoque, & oves non paſcantur econtrà, *tr.* 20.*d* 2.*n.*6.

*Verſ.*6. Quo tranſeunte coram eo ait: Dominator Domine Deus, *tr* 20.*d* 6.*n.*6.

*Verſ.*11. Ego ipſe ejiciam ante faciem tuam Amorrhæum, & Chananæum, & Hevæum, & Iebuſæum, *tr.*17.*d.*2 *n.*2.

*Verſ.*12. Cave ne unquam cum habitatoribus terræ illius jungas amicitias; quæ ſint tibi in ruinam, *tr.*17.*d.*2.*n.*2. & *d.*5.*n.*5.

CAP. XXXV.

*Verſ.*5. Separate apud vos primitias Domino: omnis voluntarius, & prono animo offerat eas Domino, aurum, & argentum, & byſſum, & pilos caprarum, *tr.*14 *d.*22.*n.*3.

*Verſ.*21. Obtulerunt mente promptiſſima, atque devota primitias Domino ad faciendum opus tabernaculi teſtimonii, *tr.*20. *d.*19.*n.*6.

CAP. XXXVI.

*Verſ.*5. Plus offert populus, quàm neceſſarium eſt, *tr.*20.*d.*19. *num.*16.

CAP. XXXVII.

*Verſ.*23. Fecit, & lucernas ſeptem, cum emunctoriis ſuis, & vaſa ubi ea, quæ emuncta ſunt extinguantur, de auro mundiſſimo, *tr.*21.*d.*4.*n.*7.

CAP. XXXVIII.

*Verſ.*8. Fecit labrum æneum cum baſi ſua de ſpeculis mulierum, quæ excubabant in oſtio tabernaculi, *tr.*1.*d.*12.*n.*11.

CAP. XXXIX.

*Verſ.*22. Deorſum ad pedes mala punica ex hyacintho, & purpura, &c. *tr.*5.*d.*7.*n.*14.

CAP. XL.

*Verſ.*32. Operuit nubes tabernaculum teſtimonii, & gloria Domini implevit illud, *tr.*20 *d* 19.*n.*7.

EX LIBRO LEVITICI.

CAP. I

*Verſ.*15. Offeret eam ſacerdos ad altare, & retorto ad collum capite, &c. *tr.*18 .*d.*3.*n.*3.

*Verſ.*17. Non ſecabit, neque ferro dividet eam, *tr.*4.*d.*15.*n.*7.

CAP. II.

*Verſ.*11. Non quidquam mellis adolebitur in Sacrificio Domino, *tr.*16.*d.*15.*n.*6. & *tr.*2 *d.*2 *n.* 4. *it. tr.* 9.*d.*10.*n* 2.

*Verſ.*13. Quidquid obtuleris ſacrificii, ſale condies; nec auferes Sal fœderis Dei tui de Sacrificio tuo, *tr.*4.*d* 3.*n.*2. & *tr.*5. *d.*7. *n.*9. Item *tr.*2.*d.*2.*n.*9.

CAP. III.

Verſ. 16. & 17. Omnis adeps Domini erit jure perpetuo in generationibus, *tr.*4.*d.*15.*n.*11.

CAP. IV.

*Verſ.*3. Si ſacerdos, qui unctus eſt, peccaverit, &c. offeret pro peccato ſuo vitulum immaculatum Domino, *tr.*15. *d.* 2.*n.*4.

*Verſ.*11. Pellem verò, & omnes carnes cum capite, &c. *tr.* 13 *d.*30.*n.*8.

*Verſ.*12. Et reliquo corpore efferet extra caſtra in locum mundum, *tr.*13.*d.*30.*n.*8.

C A P. V.

*Verſ.*1. Anima cum peccaverit, & audierit vocem jurantis, niſi indicaverit, portabit iniquitatem ſuam, &c. *tr.*10.*d.*12.*n.*2.

*Verſ.*2. Anima quæ tetigerit aliquid immundum, ſive quod occiſum à beſtia eſt, aut per ſe mortuum, aut quodlibet aliud reptile, &c. *tr.*17.*d.*8.*n.*4.

*Verſ.*15. Anima ſi prævaricans ceremonias, per errorem in his, quæ Domino ſunt ſanctificata; peccaverit, offeret pro delicto ſuo arietem, &c. *tr.*20.*d.*8 .*n.*2.

C A P. VI.

*Verſ.*15. Tollet ſacerdos pugillum ſimilę, quę conſperſa eſt, oleo, & totum thus, *tr.*4.*d.*15.*n.*10.

C A P. VII.

*Verſ.*34. Pectuſculum enim elevationis, & armum ſeparationis tuli à filiis Iſrael de hoſtiis eorum pacificis, & dedi Aaron Sacerdoti, &c *tr.*17.*d* 12.*n.*10.

C A P. VIII.

*Ver.*29. Tulitque pectuſculum, elevans illud coram Domino, &c. *tr.*15.*d.*27.*n.*11.

C A P. X.

*Verſ.*2. Egreſſuſque ignis à Domino, devoravit eos, & mortui ſunt coram Domino, *tract.*4.*d.*1.*n.*3. Item *tr.*20.*d.*8.*n* 9. & *tr.* 20. *d.*16.*n.*11.

C A P. XI.

*Verſ.*9. Omne quod habet pinnulas, & ſquamas, &c. *tr.* 10. *d.* 19.*n.*5.

*Verſ.*10. Quidquid autem pinnulas, & ſquamas non habet, abominabile vobis erit, *tr.*10.*d.*19.*n.*5

C A P. XIII.

*Verſ.*2. Homo in cujus cute, &c. adducetur ad Aaron Sacerdotem, vel ad unum quemlibet filiorum ejus, *tr.* 15.*d* 27.*n.*13. & *tr.*17.*d.*4.*n.*6.

C A P. XV.

*Verſ.*2. Vir qui patitur fluxum ſeminis, immundus erit, *tract* 21. *d.*5.*n.*3.

C A P. XVI.

*Verſ.*16. Et expiet ſanctuarium ab immunditiis filiorum Iſrael, & à prævaricationibus eorum, cunctiſque peccatis, *tr.*17.*d.*3. *num.*4.

C A P. XIX.

*Verſ.*13. Non facies calumniam proximo tuo, nec vi opprimes eum, *tr.*12.*d.*2.*n.*11.

*Verſ.*14. Non maledices ſurdo, nec coram cęco pones offendiculum, ſed timebis Dominum Deum tuum, *tr.*21.*d* 9.*n.*2.

C A P. XX.

*Verſ.*9. Qui maledixerit patri, vel matri, extinguetur lumen ejus in mediis tenebris, *tr.*12.*d* 5.*n.*11.

C A P. XXI.

*Verſ.*6. Sancti erunt Deo, & non polluent nomen ejus, &c. *tr.*18.*d.*1.*n.*21.

*Verſ.*11. Ad omnem mortuum non ingredietur omninò, *tract.* 14.*d.*3.*n.*6.

C A P. XXII.

*Verſ.*2. Loquere ad Aaron, & filios ſuos, ut caveant ab his, quæ conſecrata ſunt filiorum Iſrael, &c *tr.*18.*d.*5.*n.*3.

C A P. XXIV.

*Verſ.*10. Ecce egreſſus filius mulieris Iſraelitidis, quem pepererat de filio Ægyptio, *tr.*11.*d.*6.*n* 3. & *d.*8.*n.*6.*d.*11.*n.*6.

*Verſ.*11. Cum blaſphemaſſet nomen, & malediſiſſet ei, adductus eſt ad Moyſen, *tr.*11.*d.*1.*n.*10. & *d.*4 *n.*10.

*Verſ.*12. Miſerunt eum in carcerem, donec noſſent, quid juberet Dominus, *tr.*11.*d.*1.*n.*10.

*Verſ.*14. Educ blaſphemum extra caſtra, *tr.*11. *d.*1. *n.*10. & *d.*3. *num.*9 & *d.*3. *num.*14. & *d.*6. *num.*4. & *d.*10.*num.*14. & *d.* 12. *nu.*3. & *d.*13.*n* 1.

*Verſ.*15. Homo qui maledixerit Deo, peccatum accipiet, *tr.*11. *d.* 5.*n.*2. & 11.

*Verſ.*16. Qui blaſphemaverit nomen Domini, morte moriatur, *tr.*11.*d.*3.*n.*4. & 7. & *d.*8.*n.*6. & *d.*9. *per tot.*

C A P. XXVI.

*Verſ.*1. Non facietis vobis idolum, & ſculptile, nec vitulos erigetis, nec inſignem lapidem ponetis in terra veſtra, *tract.*8 *d* 15.*n.*5.

*Verſ.*2. Cuſtodite ſabbatha mea, & pavete ad ſanctuarium meum, ego Dominus, *tr.*20.*d.*2.*n.*8.

*Verſ.*11. Ponam tabernaculum meum in medio veſtri, *tract.* 7. *d.*8.*n* 11.

*Verſ.*14. Quod ſi non audieritis me, nec feceritis omnia mandata mea, *tr.*20.*d.*10.*n.*5.

*Verſ.*36. Terrebit eos ſonitus folii volantis, *tr.*15.*d.*22.*n.*7.

*Verſ.*39. Et propter peccata patrum ſuorum, & ſua affligentur, *tr.*15.*d.*9.*n.*10.

*Verſ.*40. Donec confiteantur iniquitates ſuas, & majorum ſuorum, *tr.*15.*d.*9.*n.*10.

LIBER NUMERORUM.

C A P. I.

*Verſ.*51. Cum proficiſcendum fuerit, deponent Levitæ tabernaculum: cum caſtrametandum, erigent, quiſquis externorum acceſſerit, morietur, *tr.*20.*d.*9.*n.*8.

C A P. III.

*Verſ.*13. Meum eſt enim omne primogenitum, *tr.*19.*d.*16.*n.*6.

C A P. V.

*Verſ.*2. Præcipe filiis Iſrael, ut ejiciant de caſtris omnem leproſum, &c. *tr.*17.*d.*4.*n.*6.

*Verſ.*15. Offeret oblationem pro illa, decimam partem ſati farinæ hordeaceæ, *tr.*13.*d.*17.*n* 12.

C A P. XI.

*Verſ.*1. Interea ortum eſt murmur populi, quaſi dolentium de labore contra Dominum: quòd cum audiſſet Dominus, iratus eſt. Et accenſus in eos ignis Domini, &c *tr.*21.*d* 11.*n* 3.

*Verſ.*4. Vulgus promiſcuum, quod aſcenderat cum eis, flagravit deſiderio, ſedens, & flens, &c *tr.*16.*d.*6.*n.*7.

Verſ 9. Cùmque deſcenderet nocte ſuper caſtra ros, deſcendebat pariter, & manna, *tr.*16.*d.*14.*n* 4.

*Verſ.*11. Cur impoſuiſti pondus univerſi populi hujus ſuper me, *tr* 3.*d.*10. *per tot.*

Verſ 14. Non poſſum ſolus ſuſtinere omnem hunc populum, *tr.* 3.*d.*14.*n.*4.

*Verſ.*15. Obſecro, ut interficias me, & inveniam gratiam in oculis tuis, *tr.*3 *d* 8.*n.*2.

*Verſ.*26. Super quos requievit ſpiritus meus, &c. *tr* 3. *d.*14. *n.*6.

*Verſ.*31. Fecit volare coturnices à mari, *tr.* 9.*d.*10.*n.*3.

*Verſ.*32. Surgens ergo populus toto die illo, & nocte, &c. congregavit coturnicum decem coros, *tr.*8.*d.*6.*n.*9.

*Verſ.*33. Adhuc carnes erant in dentibus eorum, & ecce furor Domini concitatus in populum, percuſſit eum, &c. *tr.*8 *d* 6.*n.*9. Item *tr.*9.*d.*9. *per tot.*

*Verſ.*34. Vocatuſque eſt ille locus, ſepulchra concupiſcentiæ, *tractat.*1. *diſc* 3.*num.* 8. & *diſc.*15. *num.* 16. Item *tract.*13.*d.*29 *per tot.*

C A P. XII.

*Verſ.*1. Locutaque eſt Maria, & Aaron contra Moyſen propter uxorem ejus Æthiopiſſam, *tr.*18.*d.*8.*n.*9.

*Verſ.*2. Num per ſolùm Moyſen locutus eſt Dominus? Nonnè & nobis ſimiliter eſt locutus, *tr.*18.*d.*10.*n.*9.

*Verſ.*3. Quod eum audiſſet Dominus, &c. ibidem, &c. Erat Moyſes vir mitiſſimus ſuper omnes homines, qui morabantur in terra, *tr.*12.*d.*1.*n.*9.

*Verſ.*4. Statim locutus eſt ad eum, & ad Aaron, & Mariam: Egredimini vos tantum tres ad tabernaculum fœderis, *tract.*18. *d.*10.*n.*9.

*Verſ.*8. Quare non timuiſtis detrahere ſervo meo Moyſi? Iratuſque, &c. *tr.*21. *d.* 5.*n.* 4.

*Verſ.*10. Et ecce Maria apparuit candens lepra, quaſi nix, *tr.* 21 *d* 5.*n.*8. & *d.*11.*n.*9.

*Verſ.*11. Obſecro Domine, ne imponas hoc peccatum, *tr.*11. *d.*3.*n* 4.

C A P. XIII.

*Verſ.*33. Detraxeruntque terræ, quam inſpexerant, apud filios Iſrael, *tr.*21.*d.*11.*n.*3.

C A P. XIV.

*Verſ.*9. Sicut panem, ita poſſumus eos devorare, *tract.*16.*d.*12. *num.*11.

C A P. XVI

*Verſ.*15. Iratus Moyſes valdè ait: Ne reſpicias ſacrificia eorum, *tr.*12.*d.*1.*n.*9.

*Verſ.*26. Recedite à tabernaculis hominum impiorum, & nolite tangere, quæ ad eos pertinent, ne involvamini in peccatis eorum, *tr.*12.*d* 5 *n.*12. *It.tr.*7.*d.*8, *per tot.*

*Verſ.*31. Confeſtim dirupta eſt terra ſub pedibus eorum, & devoravit illos, *tr.*12.*d.*7.*n.*5. *It.tr.*3.*d.*10.*n.*15. & *d.*12.*n.*6.

Verſ 32. Et aperiens os ſuum, devoravit eos cum tabernaculis ſuis, & univerſa ſubſtantia, *loc cit.*

*Verſ.*33. Deſcenderuntque vivi in infernum, *tr.*12.*d* 7.*n.*5.

*Verſ.*37. Præcipe Eleazaro, filio Aaron Sacerdoti, ut tollat thuribula, *tr.*3.*d.*10.*n.*15.

C A P. XVII.

*Verſ.*8. Invenit germinaſſe virgam Aaron, *tr.*3.*d.*7.*n.*12.

C A P. XX.

*Verſ.*8. Tolle virgam, & congrega populum, tu, & Aaron frater tuus, & loquimini ad petram, *tr.*4.*d.*6 *num.*5. *It.tr.*18.*d.* 13.*n* 7.

*Verſ.*17 Obſecramus, ut nobis tranſire liceat per terram tuam, gradiemur via publica. Cui reſpondit Edom: Non tranſibis, alioquin armatus occurram tibi, *tract.* 8. *d.*20. *num.* 14 *It.tr.*17. *d.*6.*n.*8.

*Verſ.*24. Eo quòd incredulus fueris ori meo ad aquas contradictionis, *tr.*18.*d.*13.*n.*7.

CAP. XXI.

*Verſ.*5. Anima noſtra nauſeat ſuper cibo iſto leviſſimo, *tr.*8.*d.*12.*n.*18.*&* *tr.*16.*d.*10 *n.*5.

*Verſ.*8. Fac ſerpentem æneum, & pone eum pro ſigno, *tr.*9.*d.*18.*n.*17. Item *tr.*15 *d* 11.*n.*16.

*Verſ.*9 Fecit ergo Moyſes ſerpentem æneum, & poſuit eum pro ſigno, quem cum percuſſi aſpicerent, ſanabantur, *tr.*15.*d.*11.*n.*16.

CAP. XXII.

*Verſ.*5. Miſit ergo nuncios ad Balaam, &c. *tr.*8.*d.*13.*n.*17.

*Verſ.*12. Dixit Deus ad Balaam: Noli ire cum eis, neque maledicas populo, quia benedictus eſt, *tr.*6.*d.*2.*n.*4.

*Verſ.*28. Aperuit Dominus os aſinæ, & locuta eſt: Quid feci tibi, &c *tr.*15.*d.*21 *n.*13.

*Verſ.*30. Dixit aſina: Nonnè animal tuum ſum, cui ſemper ſedere conſueviſti, &c. *tr.*15.*d.*21.*n.*13.

*Verſ.*32. Perverſa eſt via tua, mihiq; contraria, *tr.*6 *d.*7.*n.*13.

*Verſ.*35. Ait Angelus: Vado cum iſtis, & cave ne aliud, quàm præcepero tibi, loquaris, *tr.*6.*d.*8.*n* 9.

CAP. XXIII.

*Verſ.*10. Moriatur anima mea morte juſtorum, *tr.*10.*d.*26. *num.*13.

CAP. XXV.

*Verſ.*1. Morabatur autem eo tempore Iſrael in Settim, & fornicatus eſt populus cum filiabus Moab, *tr.*14.*d.*13.*n.*1.

*Verſ.*4 Tolle cunctos Principes populi, & ſuſpende eos contra Solem in patibulis. &c. *tr.*8.*d.*3.*n.*2.

*Verſ.*5. Et initiati ſunt Beelphegor, *tr* 13.*d.*12.*n.*9.

CAP. XXVI.

*Verſ.*10. Et factum eſt grande miraculum, ut Chore pereunte, filii ejus non perirent, *tr.*16.*d.*4.*n.*13.*&* *d.*9.*n.*5.

*Verſ.*14. Quarum omnis numerus fuit viginti duo millia ducenti, *tr.*13.*d.*12.*n.*6.

CAP. XXVII.

*Verſ.*18. Tolle Joſue filium Nun, virum in quo eſt ſpiritus, & pone manum tuam ſuper eum, *tr.*3.*d.*14.*n.*5.

CAP. XXXII.

*Verſ.*5. Precamur, ſi invenimus gratiam coram te, ut des nobis famulis tuis eam in poſſeſſionem, *tr.*8.*d.*12.*n.*2.

CAP. XXXIII.

*Verſ.*5. Intrantes terram Canaan diſperdite cunctos habitatores ejus, *tr.*17.*d.*2.*n.*2.*&* *d.*8 *n.*3.

CAP. XXXV.

*Verſ.*6. De ipſis oppidis, quæ Levitis dabitis, ſex erunt in fugitivorum auxilia ſeparata, *tr.*17.*d.*14.*n.*2.*&* *tr.*18.*d.*16.*n.*3.

*Verſ.*14. Tres erunt trans Jordanem, & tres in terra Canahan, *tr.*15.*d.*4.*n.*15.

EX LIBRO DEUTERONOMII.

CAP. I.

*Verſ.*1. Hæc ſunt verba, quæ locutus eſt Moyſes trans Jordanem, &c. ubi auri eſt plurimum, *tr.*8.*d.*13.*num.*18.*&* *d.*19. *num.*3.

*Verſ.*28. Quo aſcendemus? nuncii terruerunt cor noſtrum, dicentes: Maxima multitudo eſt, & nobis ſtatura procerior, *tr.*16.*d.*12.*n.*11.

CAP. III.

*Verſ.*26. Nequaquam ultra loquaris hac de re ad me, *tr.*8.*d.*10. *num.*13.

CAP. IV.

*Verſ.*24. Ignis conſumens eſt, *tr.*10.*d* 17.*n.*12.

CAP. VII.

*Verſ.*1. Cum introduxerit te Dominus Deus tuus in terram, quam poſſeſſurus ingrederis, aras eorum ſubvertite, & confringite ſtatuas, &c. quia populus ſanctus es Domino Deo tuo, *tr.*20.*d.*14.*n.*5.

*Verſ.*2. Percuties eas uſque ad internecionem, *tr.*19.*d.*18.*n.*4.

*Verſ.*25. Sculptilia eorum igne combures, *tr.*13.*d.*1.*n.*4.

CAP. XI.

*Verſ.*10 Terra enim ad quam ingrederis poſſidendam, non eſt ſicut terra Ægypti, de qua exiſti, *tr.*16.*d.*9.*n.*4.

*Verſ.*11. Sed montuoſa eſt, de cœlo expectans pluvias, quam Dominus Deus tuus ſemper inviſit, & oculi illius in ea ſunt principio anni uſque in finem, *tr.*16.*d.*9.*n.*4.

*Verſ.*13. Si obedieritis mandatis meis, &c. *tr.*4.*d.*7.*n.*3.

*Verſ.*14. Dabo pluviam temporaneam, & ſerotinam, ut colligatis fructum vini, & olei, *ibid.*

CAP. XVI.

*Verſ.*16. Tribus vicibus per annum apparebit omne maſculinum tuum in conſpectu Domini Dei tui, &c. *tr.*14 *d* 34 *n.*13.

*Verſ.*21. Non plantabis lucum, & omnem arborem juxta altare Domini Dei tui, &c. *tr.*20.*d.*16 *n.*4.

CAP. XVII.

*Verſ.*5. Educes virum ac mulierem, qui rem ſceleratiſſimam perpetrarunt, ad portam civitatis tuæ, & lapidibus obruentur, *tr.*17.*d.*7.*n.*3.

CAP. XIX.

*Verſ.*5. Si in ſucciſione lignorum ſecuris fugerit manu, ferrumque lapſum de manubrio amicum ejus percuſſerit, & occiderit: hic ad unam ſupradictarum urbium confugiet, & vivet, *tract.*17.*d.*6.*n.*6.

*Verſ.*18. Cum diligentiſſimè perſcrutantes invenerint falſum teſtem dixiſſe contra fratrem ſuum teſtimonium, *tr.*12 *d* 6.*n.*2.

*Verſ.*19. Reddent ei ſicut fratri ſuo facere cogitavit, *tr.*12.*d.*6.*n.*2.*&* 10.

CAP. XXI.

*Verſ.*23. Maledictus omnis, qui pendet in ligno, *tr.*11. *d.*3. *num.*10.

CAP. XXII.

*Verſ.*4. Si videris aſinum fratris tui, aut bovem cecidiſſe in via, non deſpicies, ſed ſublevabis cum eo, *tr.*21.*d* 17.*n.*14.

*Verſ.*5. Non induetur mulier veſte virili, nec vir utetur veſte fœminea, *tr.*9.*d.*6.*n.*7.

CAP. XXIII.

*Verſ.*7. Non abominaberis Idumæum, quia frater tuus eſt, nec Ægyptium, quia advena fuiſti in terra ejus, *tr.*15 *d.*27 *n.*7.

*Verſ.*15. Non trades ſervum Domino ſuo, qui ad te confugerit, *ibid.n.*4.

*Verſ.*17. Non erit meretrix de filiabus Iſrael, nec ſcortator, *tr.*13 *d.*13.*n.*17.

*Verſ.*18. Non offeres mercedem proſtibuli, nec pretium canis in domo Domini, &c. *tr.*13 *d.*16.*n.*10.

CAP. XXV.

*Verſ.*9. Si reſponderit: Nolo eam uxorem accipere, accedet mulier ad eum coram Senioribus, & tollet calceamentum de pede ejus, *tr.*14. *d.*22.*n.*5.

CAP. XXVII.

*Verſ.*27. Maledictus, qui non permanet in ſermonibus legis hujus, nec eos perficit, & dicet omnis populus: Amen, *tr.*16.*d.*10.*n.*4.

CAP. XXVIII.

*Verſ.*39. Vineam plantabis, & fodies, & vinum non bibes, nec colliges ex ea, quia vaſtabitur vermibus, *tr.*2.*d.*10.*n* 6.

CAP. XXX.

*Verſ.*11. Mandatum hoc, quod ego præcipio tibi hodie, non ſupra te eſt, neque procul poſitum, &c. *tr* 4.*d.*17. *per tot.* Item *tr.*5.*d.*10.*n.*2.*&* *tr.*16.*d.*10.*n.*4.

CAP. XXXII.

*Verſ.*1. Audite cœli, quæ loquor, *tr.*15.*d.*13.*n* 8.

*Verſ.*6. Hæccine reddis Domino popule ſtulte, & inſipiens? Nunquid non ipſe eſt pater tuus, qui poſſedit te, & fecit, & creavit te, *tr.*4.*d.*8. *n.*12. Item *tr.*15.*d.*13.*n.*8.

*Verſ.*8. Conſtituit terminos populorum juxta numerum filiorum Iſrael, *tr.*6 *d.*2.*n.*2.

*Verſ.*15. Incraſſatus eſt dilectus, & recalcitravit, &c. *tr.*8.*d.*7.*n* 2.*&* *n* 8.*&* *tr.*8.*d.*13. *per tot.* Item *tr.*20.*d.*8.*n.*11.

*Verſ.*17. Immolaverunt dæmoniis, & non Deo, diis quos ignorabant, *tr.*4.*d.*17.*n.*2.

*Verſ.*21. Ipſi me provocaverunt in eo, qui non erat Deus, & ego provocabo eos in eo, qui non eſt populus, &c. *tr.*20.*d.*11.*n.*6.

*Verſ.*24. Dentes beſtiarum immittam in eos, *tr.*21. *d.*7. *per tot.*

*Verſ.*31. Inimici noſtri ſunt judices, *tr.*2.*d* 2.*n.*9.

*Verſ.*32. De vinea Sodomorum, uva fellis, *tr.*13.*d.*28 *n.*10.

*Verſ.*33. Fel draconum vinum eorum, & venenum aſpidum inſanabile, *tr.*21.*d.*6.*n.*7.

*Verſ.*35. Mea eſt ultio, & ego retribuam, *tr* 13.*d.*11.*n* 11.

*Verſ.*37. Ubi ſunt dii eorum, in quibus habebant fiduciam? *tr.*3.*d.*17.*n.*13.

*Verſ.*38. De quorum victimis comedebant adipes, &c. *ibid.*

*Verſ.*39. Videte quod ego ſim ſolus, & non ſit alius Deus præter me, *tr.*4.*d* 15.*n.*4.

Verſ 42. Gladius meus devorabit carnes, *tr.*9.*d.*2.*n.*14.

CAP. XXXIII.

*Verſ.*2. Dominus de Sinai venit, & in dextera ejus ignea Lex, *tr.*5.*d.*7.*n.*6.

Verſ 12. Amantiſſimus Domini habitabit confidenter in eo, quaſi in thalamo tota die morabitur, *tr.*16.*d.*2.*n.*10.

LIBER JOSUE.

CAP. I.

*Verſ.*5. Sicut fui cum Moyſe, ita ero tecum, *tr.*3.*d* 14.*n.*5.

CAP. II.

*Verſ.*1. Miſit Joſue duos viros exploratores, *tr.*5.*d.*4.*n.*15 Item *tr.*13.*d.*35.*n.*3.

CAP. V.

*Verſ.*12. Defecit manna, poſtquam comederunt de frugibus terræ, *tract.*8.*d.*12. *per totum.* Item *tract.*9.*d.*15.*n.*17.*&* *tract.* 16.*d.*15.*num* 3.

Verſ. 16. Solve calceamentum de pedibus tuis, locus enim in quo ſtas, ſanctus eſt, *tr.*20 *d.*18.*n* 4.

CAP. VII.

*Verſ.*5. Pertimuitque cor populi, & inſtar aquæ liquefactum eſt. Joſue verò ſcidit veſtimenta ſua, & pronus cecidit in terram coram Arca, *tr.*17.*d.*9.*n.*8.

*Verſ.*11. Peccavit Iſrael, & prævaricatus eſt pactum meum, tuleruntque de anathemate, *tr.*17. *d.*9. *n.*8

*Verſ.*12. Nec poterit Iſrael ſtare ante hoſtes ſuos, eoſq; fugiet, quia pollutus eſt anathemate, *tr.*18 *d.*17.*n.*13

*Verſ.*16. Et ait Joſua ad Achan: Fili mi, da gloriam Domino Deo Iſrael, & confitere, atque indica mihi quid feceris, *tr.*15.*d.*18.*n.*12. & *tr.*18.*d.*12 *n.*8 & *tr.*15 *d.*18 *n.*9

*Verſ.*20. Reſponditque Achan Joſuæ, & dixit ei: verè ego peccavi domino Deo Iſrael, & ſic, & ſic feci, *tr.*15.*d.*19. *n.*12.

*Verſ.*25. Lapidavitque eum omnis Iſrael, *ibid.*

CAP. VIII.

*Verſ.*4. Præcepitque eis, dicens: Ponite inſidias poſt civitatem, nec longiùs recedatis, & eritis omnes parati, *tr.*14.*d.*19. *num.*12

*Verſ.*6. Fugiemus, & terga vertemus, donec perſequentes ab urbe longiùs protrahantur: putabunt enim nos fugere ſicut prius, *tr.*19 *d.*6. *n.*4

*Verſ.*15. Joſua verò, omnis Iſrael ceſſerunt loco, ſimulantes metum, & fugientes, *tr.*6.*d.*16.*n.*9

CAP. X.

*Verſ.*4. Ad me aſcendite, & ferte præſidium, ut expugnemus Gabaon, quare transfugerit ad Joſuam, &c *tr.*19.*d.*18.*n.*9

*Verſ.*12. Sol contra Gabaon ne movearis, &c. *tr.*8.*d.*12.*n.*16. & *tr.*1.*d.*14.*n.*3. Item *tr.*19.*d.*18.*n.*9

*Verſ.*13. Steteruntque Sol, & Luna, donec ſe ulciſceretur gens de inimicis ſuis, *tr.*8.*d.*13.*n.*16. & *tr.*1.*d.*14.*n.*3

CAP. XIV.

*Verſ.*4. Nec acceperunt Levitæ aliam in terra partem, niſi urbes ad habitandum, & ſuburbana eorum ad alenda jumenta, & pecora ſua, *tr.*17.*d.*13.*n.*10

CAP. XIX.

*Verſ.*1. Fuit hæreditas eorum in medio poſſeſſionis filiorum Juda, *tr.*13.*d.*12 *n.*6

CAP. XXIV.

*Verſ.*2. Transfluvium habitaverunt Patres veſtri ab initio, Thare Pater Abraham, & Nachor, ſervieruntque diis alienis: Tuli ergo Patrem veſtrum Abraham de Meſopotamiæ finibus, *tr.*17.*d.*4.*n.*2

LIBER JUDICUM.

CAP. I.

*Verſ.*14. Quam pergentem in itinere monuit vir ſuus, ut peteret à patre ſuo agrum, &c. *tr.*14. *d.*17. *n.*11.

*Verſ.*15. At illa reſpondit: Da mihi benedictionem, quia terram arentem dediſti mihi, da & irriguam aquis, *ibid.*

CAP. II.

*Verſ.*1. Aſcendit Angelus Domini de Galgalis ad locum flentium, *tr.*6. *d.*10. *n.*14.

CAP. III.

*Verſ.*6. Duxerunt uxores filias eorum, ipſique filias ſuas filiis eorum tradiderunt, *tr.*13.*d.*12.*n.*5

*Verſ.*8. Iratus contra Iſrael Dominus, tradidit eos in manus Cuſan, *tr.*13.*d.*12. *n.*5.

*Verſ.*17. Erat autem Eglon craſſus nimis, *tr.*9.*d.*10.*n.*5 & *d.*20. *num.*10

*Verſ.*21. Extenditque Aod ſiniſtram manum, & tulit ſicam de dextero femore ſuo, infixitque eam in ventre ejus, &c. *tr.*20 *d.*11. *n.*7. Item *tr.*9 *d.*20. *n.*10

*Verſ.*22. Tam validè, ut capulus ſequeretur ferrum in vulnere, ac pinguiſſimo adipe ſtringeretur, *tr.*9 *d.*20.*n.*10

CAP. IV.

*Verſ.*4. Erat autem Debbora Prophetis uxor Lapidoth, quæ judicabat populum in illo tempore, *tr.*14 *d.*21. *n.*11. & *d.*8. *n.*6.

*Verſ.*5. Et ſedebat ſub palma, quæ nomine illius vocabatur, &c. aſcendebantque ad eam filii Iſrael in omne judicium, *ibidem.*

*Verſ.*18. Domine mi, intra, ne timeas, *tr.*13.*d.*10 *n.*2

CAP. V.

*Verſ.*23. Maledicite terræ Meroz, dixit Angelus Domini, &c. *tr.*13 *d.*4.*n.*12

*Verſ.*25. Aquam petenti lac dedit, & in phiala principum obtulit butyrum, *tr.*13 *d.*10.*n.*2

*Verſ.*26. Siniſtram manum miſit ad clavum, & dexteram ad fabrorum malleos, *tr.*13 *d.*10.*n.*2

Verſ.eod. Quærens in capite vulneri locum, *tr.*19 *d.*16 *n.*5

CAP. VI.

*Verſ.*12. Dominus tecum, virorum fortiſſime, *tr.*5.*d.*8. *n.*14 & *tr.*14.*d.*23.*n.*11.

*Verſ.*13. Si vera ſunt omnia, &c. cur apprehenderunt nos hæc omnia, *tr.*14.*d.*23.*n.* 1

*Verſ.*14. Vade in hac fortitudine tua, & liberabis Iſrael, *ibid.*

*Verſ.*17. Da mihi ſignum quod tu ſis, qui loqueris, *ibid.*

*Verſ.*18. Ne recedas hinc, donec revertar, *ibid.*

*Verſ.*19. Ingreſſus eſt itaque Gedeon, & coxit hædum, & de farinæ modio azymos panes, &c. *tr.*6.*d.*15 *n.*18

*Verſ.*20. Tolle carnes, & azymos panes, &c. *tr.*14.*d.*23.*n.*11

*Verſ.*25 Deſtrues aram Baal, quæ eſt Patris tui, & nemus quod circa aram eſt, *tr.*13.*d.*5.*n.*11. & *tr.*2.*d.*16.*n.*4

CAP. VII.

*Verſ.*5. Qui lingua lambuerint aquas, ſicut ſolent canes lambere, ſeparabis eos ſeorſim, *tr.*8.*d.*16.*n.*18

*Verſ.*12. Madian autem, & Amalech, & omnes Orientales populi fuſi jacebant in Valle, *tr.*1.*d.*9.*n.*8

*Verſ.*20. Cum hydrias confregiſſent, tenuerunt ſiniſtris manibus lampades, *tr.*7.*d.*3.*n.*5

CAP. IX.

*Verſ.*5. Venit in domum Patris ſui, & occidit fratres ſuos, *tr.*3. *d.*2 *n.*6

*Verſ.*11. Nunquid poſſum deſerere dulcedinem meam, &c. *tr.*16.*d.*15.*n.*10

*Verſ.*14. Dixeruntque omnia ligna ad Rhamnum: Veni & impera ſuper nos, *tr.*3.*d.*8. *per tot.*

*Verſ.*48. Aſcendit in montem Selmon cum omni populo ſuo, &c. *tr.*10.*d.*20.*n.*12

*Verſ.*49. Igitur certatim ramos de arboribus præcidentes, ſequebantur Ducem, *tr.*20.*d.*20.*n.*12

*Verſ.*52. Accedens Abimelech juxta turrim, pugnabat fortiter, *tr.*13.*d.*14.*n.*11

*Verſ.*53. Et ecce una mulier fragmen molæ deſuper capot ejus jaciens, confregit caput ejus, *tr.*7.*d.*1.*n.*17. & *tr.*13.*d.*14 *n.*11

CAP. XI.

*Verſ.*34. Occurrit ei unigenita filia ſua cum tympanis, &c. *tr.*9. *d.*9 *n.*7

*Verſ.*35. Qua viſa, ſcidit veſtimenta ſua, *tr.*9.*d.*9 *n.*7

CAP. XIII.

*Verſ.*25. Cœpit Spiritus Domini eſſe cum eo, *tr.*13.*d.*4.*n.*10

CAP. XIV.

*Verſ.*3. Hanc mihi accipe, quia placuit oculis meis, *tr.*4.*d.*16. *n.*2. & *tr.*14. *d.*30.*n.*14.

*Verſ.*6. Irruit Spiritus Domini in Samſon, *tr.*13.*d.*4. *n.*10. & *d.*34.*n.*12

*Verſ.*8. Ecce examen apum in ore leonis erat, *tr.*10. *d.*7. *n.*9

*Verſ.*9. Quem cum ſumpſiſſet in manibus, comedebat in via, *tr.*16.*d.*15.*n.*10

*Verſ.*14. De comedente exivit cibus, & de forti egreſſa eſt dulcedo, *tr.*13.*d.*26.*n.*3. Item *tr.*16.*d.*6.*n.*9

*Verſ.*19. Irruit in eum Spiritus Domini, deſcenditque Aſcalonem, *tr.*8.*d.*7.*n.*4

CAP. XV.

*Verſ.*15. Inventamque maxillam arripiens, interfecit in ea mille viros, *tr.*14.*d.*31.*n.*5

CAP. XVI.

*Verſ.*16. Defecit anima ejus, & ad mortem uſque laſſata eſt, *tr.*13.*d.*14.*n.*8

*Verſ.*19. Eum dormire fecit ſuper genua ſua, &c. *tr.*13.*d.*4. *num.*10

*Verſ.*20. Neſciens, quod receſſiſſet ab eo Dominus, *ibid.*

*Verſ.*21. Statim eruerunt oculos ejus, *tr.*13.*d.*17. *n.*11

*Verſ.*23. Principes Philiſtinorum convenerunt in unum, ut immolarent hoſtias magnificas Dagon Deo ſuo, *tr.*9.*d.*9. *n.*8

*Verſ.*25. Sumptis jam epulis præceperunt, ut vocaretur Samſon, & ante eos luderet, *tr.*9.*d.*9.*n.*8. & *tr.*19.*d.*6.*n.*6

CAP. XVIII.

*Verſ.*9. Surgite, aſcendamus ad eos, vidimus enim terram valdè opulentam, & uberem, *tr.*10.*d.*26.*n.*13

*Verſ.*19. Quid tibi melius eſt, ut ſis Sacerdos in domo unius viri, an in una tribu, *tr.*3.*d.*3. *n.*5

*Verſ.*27. Sexcenti viri venerunt in Lais ad populum quieſcentem, &c. *tr.*19.*d.*3.*n.*3

CAP. XIX.

*Verſ.*25. Eduxit ad eos concubinam ſuam, &c. *tr.*18. *d.*17 *num.*10

*Verſ.*26. At mulier recedentibus tenebris venit ad oſtium, & ibi corruit, *ibid.*

CAP. XX.

*Verſ.*21. Egreſſi filii Benjamin de Gabaa, occiderunt de filiis Iſrael die illo viginti duo millia virorum, *tr.*1.*d.*14.*n.*4

*Verſ.*32. Fugam arte ſimulantes, inierunt conſilium, *tr.*14.*d.* 19.*num.*11

EX LIBRO RUTH.

CAP. II.

*Verſ.*14. Quando hora veſcendi fuerit, veni huc, & comede panem, &c. *tr.*1.*d.*9.*n.*12

*Verſ.*17. Collegit in agro uſque ad veſperam, &c. *tr.*15. *d.*17. *num.*3

EX LIBRO PRIMO REGUM.

CAP. I.

*Verſ.*16. Ne reputes ancillam tuam quaſi unam de filiabus Belial, *tr.*12.*d.*7.*n.*10

*Verſ.*17. Vade in pace, & Deus Iſrael det tibi petitionem tuam, *ibid.*

CAP. II.

C A P. II.

*Verſ.*6. Dominus mortificat, & vivificat, *tr.*16. *d.*17. *n.*8.

*Verſ.*8. Domini ſunt cardines terræ, & poſuit ſuper eos orbem, *tr.*8 *d.*12.*n.*6.

*Verſ.*9. Pedes Sanctorum ſuorum ſervabit, *tract.* 19. *diſc.* 18. *numer.* 5

*Verſ.*12. Porrò filii Heli, filii Belial, *tr.*20.*d.*9.*n.*11.

*Verſ.*13. Neque officium Sacerdotum ſcientes, &c. *tr.*18. *d.*17. *numer.*7.

*Verſ.*14. Omne quod levabat fuſcinula, tollebat ſacerdus ſibi, *ibidem.*

*Verſ.*17. Erat peccatum puerorum grande nimis, *tract.*20.*d.* 8. *num.*4.

*Verſ.*18. Puer accinctus Ephod lineo, *tr* 14.*d.*23.*n.*2.

*Verſ.*22. Dormiebant cum mulieribus, quæ obſervabant ad oſtia tabernaculi, *tr.*13.*d.*10.*n.*14.

*Verſ.*25. Si peccaverit vir in virum, placari ei poteſt Deus, &c. *tr.*20.*d.*10.*n.*11.

*Verſ.*34. In die unu morientur ambo, *tr.*20 *d.*8.*n.*4.

C A P. III.

*Verſ.*7. Neque revelatus ei fuerat ſermo Domini, *tr.*4. *d.* 18. *numer.*8.

*Verſ.*13 Prædixi eia quod judicaturus eſſem, &c. *tr.*18. *d.*3. *per totum.*

C A P. IV.

*Verſ.*3. Afferamus de Silu arcam fœderis Domini, &c. *tr.*30. *d.*4. *n.*8.

C A P. V.

*Verſ.*2. Statuerant eam juxta Dagun., *tr.*9 *d.*9.*n.*15.

*Verſ.*6. Ebullierunt villæ, & agri, & nati ſunt mures, *tr.*19. *d.* 15.*n.*9.

Verſ. 10. Adduxerunt ad nos arcam Dei Iſrael, ut interficiat nos, & populum noſtrum, *tr.*13.*d.*13.*n.*9.

C A P. VI.

*Verſ.*4 Quid eſt quod pro delicto reddere debeamus? &c. *tr.* 15 *d.*19.*n.*15.

*Verſ.*8. Ponetis in plauſtro vaſa aurea, &c. *ibid.*

*Verſ.*10. Tollentes duas vaccas junxerunt ad plauſtrum, &c. *tr.*20.*d.*1.*n.*3.

*Verſ.*12. Ibant in directum vaccæ per viam, &c. *ib.*

C A P. VII.

*Verſ.*3. Si in toto corde veſtro revertimini ad Dominum, auferte Deos alienos, *tr.*4.*d.*15.*n.*4. *Item tr.*13. *d.*9.*n.*1.

*Verſ.*6. Aquam effuderunt in conſpectu Domini, & jejunaverunt, *tr.*8.*d.*13.*n.* 7. & *d.*14.*n.*5.

*Verſ.*7. Aſcenderunt Satrapæ Philiſtinorum ad Iſrael, *tr.* 19.*d.* 10.*n.*9.

*Verſ.*10 Factum eſt, cum Samuel offerret holocauſtum, Philiſthiim inire prælium, *tr.*20.*d.*6.*n.*9.

*Verſ.*12. Tulit Samuel lapidem unum, & poſuit eum inter Maſphath, *tr.*20.*d.*6.*n.*9.

*Verſ.*16. Ibat per ſingulos annos circumiens, *tr.*14.*d.*21.*n.*11.

C A P. VIII.

*Verſ.*3. Non ambulaverunt filii illius in viis ejus, &c. *tr.*3.*d.*5. *num* 6.

C A P. IX.

*Verſ.*2. Erat ei filius, vocabulo Saul, electus, & bonus, &c. *tr.*3.*d.*4.*n* 8. & *d.*14.*n.*7. & *tr.*8.*d.*8.*n.*4.

Verſ. eod. Eminebat ab humero ſuper omnem populum, *tr.* 19. *d.*9.*n.*7.

*Verſ.*3. Perierant aſinæ Cis Patris Saul, *tr.*10.*d.*19.*n.*4.

*Verſ.*9. Venit, & eamus ad videntem, *tr.*18 *d.*16.*n.*2.

*Verſ.*21. Nunquid non filius Iemini ego ſum, de minima tribu Iſrael? *tr.*8.*d.*9.*n.*8.

*Verſ.*22. Dedit eis locum in capite eorum, qui fuerant invitati, *tr.*13.*d.*10 *n.*7.

*Verſ.*23. Da partem, quam dedi tibi, & præcepi, ut reponeres ſeorſum, *ibid.*

C A P. X.

*Verſ.*1 Hoc tibi ſignum, quia unxit te Deus in principem, *tr.* 3.*d.*10.*n.*5.

*Verſ.*2. Cum abieris à me, invenies duos viros iuxta ſepulchrum Rachel, &c *ib.* & *tr.*3.*d.*9.*n.*5.

*Verſ.*21. Quæſierunt eum, & non eſt inventus, *tr.*8.*d.*8.*n.*4.

*Verſ.*24. Clamavit omnis populus, & ait. Vivat Rex, *tr.*3.*d.*7. *num.*10.

*Verſ.*25. Dimiſit Samuel omnem populum in domum ſuam, *ib.*

Verſ. 27. Filii Belial dixerunt: num ſalvare nos poterit iſte? *ibid.*

C A P. XI.

*Verſ.*2. In hoc feriam vobiſcum fœdus, ut eruam omnium veſtrum oculos dextros, *tr.*19.*d.*8 *n.*7.

C A P. XII.

*Verſ.*3. Loquimini de me coram Domino, &c Utrum bovem cujuſquam tulerim, aut aſinum, &c. *tr.*12. *d.*10. *n.*10. *Item tr.*18. *d.* 16. *n* 6.

*Verſ.*4 Non es calumniatus nos, &c. *ib.*

C A P. XIII.

*Verſ.*1. Filius unius anni erat Saul, cum regnare cœpiſſet, *tr.* 3.*d* 4.*n.*8.

*Verſ.*14. Quæſivit ſibi Dominus virum juxta cor ſuum, &c. *tr* 3.*d.*14.*n.*8. & *tr.*1.*d.*5.*n.*12.

*Verſ.*22. Non eſt inventus enſis, &c. *tr.* 18.*d.*2.*n.*4.

C A P. XIV.

*Verſ.*26. Apparuit fluens mel, &c. *tr.*16.*d.*12.*n* 5.

*Verſ.*27. Extenditque ſummitatem virgæ, & intinxit in favum mellis, &c. *tr.*10.*d* 7.*n* 9. *Item tr.*16.*d.*12.*n.*5.

*Verſ.*28. Jurejurando conſtrinxit pater tuus populum, *tr.*14. *d.* 1.*n.*10.

*Verſ.*43. Guſtans guſtavi in ſummitate virgæ, quæ erat in manu mea, *tr.*13.*d.*10 *n.*9.

*Verſ.*45. Qui fecit ſalutem hanc magnam, *tr.* 1.*d.*14.*n.*11.

C A P. XV.

*Verſ.*2. Recenſui quæcumque fecit Amalec Iſraeli, *tr.*13 *d.*10. *numer* 9.

*Verſ.*3. Percute Amalec, & demolire univerſa ejus, *tr.*8. *d.* 9.*n.*8.

Verſ 11. Contriſtatus eſt Samuel, & clamavit ad Dominum, *tr.* 18.*d.*11.*n.*10. & *d.*8.*n.*5.

*Verſ.*15. Pepercit populus melioribus ovibus, ut immolarentur Domino Deo tuo, *tr.*2.*d.*2.*n.*7.

*Verſ.*16 Sine me, & indicabo tibi, quæ locutus ſit Dominus, &c. *tr.*2.*d.*10.*n.*10. & *loco ſuperius citato.*

Verſ. 23. Abjecit te Dominus ne ſis Rex, *tr* 16 *d.*15.*n.*10

*Verſ.*30. Peccavi, ſed nunc honora me coram Senioribus populi, *tr.*3.*d.*3.*n.*2. *Item tr.*15.*d.*23.*n.*5.

*Verſ.*32. Oblatus eſt ei Agag pinguiſſimus, *tr* 13.*d.*30.*n.*17.

C A P. XVI

*Verſ.*1. Mittam te ad Iſai Bethlehemitem, *tr.*13.*d.*12.*n.*3.

*Verſ.*5. Sanctificavit ergo Iſai, & filios ejus, *ibid.*

*Verſ.*6 Cum ingreſſi eſſent, vidit Eliab, & ait: Num coram Domino eſt Chriſtus ejus? *ib.*

Verſ 7. Ne reſpicias vultum ejus, neque altitudinem ſtaturæ ejus, *ib.*

Verſ 13. Samuel unxit eum in medio fratrum ejus, *tract.*3. *d.* 14.*n.*8.

Verſ. 14. Spiritus Domini receſſit à Saul, &c. *tr.*2. *d.*1. *n.*10. & *d.* 2.*num.*6.

*Verſ.*18. Vidi filium Iſai ſcientem pſallere, &c. *tract.* 3. *d.*3. *num.*7.

C A P. XVII.

*Verſ.*26. Quid dabitur viro qui percuſſerit? *tract.* 10. *d.* 21. *num.*11.

*Verſ.*36. Leonem, & urſum interfeci ego ſervus tuus, *tr.*11. *d.* 5.*n.*3.

*Verſ.*43. Nunquid ego canis ſum, quod tu venis ad me cum baculo, *tr.*8.*d.*21.*n.*8.

*Verſ.*45. Ego venio ad te in nomine Domini, *tr.* 29.*d.*18. *n.*18.

*Verſ.*50. Prævaluit David in funda, & lapide, *tr.*18.*d.*17.*n.*3. & *tr.*3.*d.*14.*n.*8.

*Verſ.*51. Cucurrit, & ſtetit ſuper Philiſtæum, *tr.*15. *d.*14. *n.*8.

C A P. XVIII.

*Verſ.*3. Diligebat eum quaſi animam ſuam, *tr.*4.*d.* 18.*n.*4.

C A P. XIX.

*Verſ.*4. Ne pecces in David, quia non peccavit tibi, *tr.*6.*d.* 16. *num.*5.

*Verſ.*20. Miſit lictores ut raperent David, *tr.*17.*d* 11 *n.*3.

*Verſ.*23. Factus eſt etiam ſuper eum Spiritus Domini, &c. *tr.*8. *d.*13.*n.*7.

C A P. XXII.

*Verſ.*2. Convenerunt ad eum omnes qui erant in anguſtia conſtituti, & factus eſt eorum princeps, *tr.*10.*d.*23.*n.*5.

*Verſ.*5. Noli manere in præſidio, &c. *tr.*17.*d.*3.*n.*2.

*Verſ.*8. Conjuraſtis omnes adverſum me, & non eſt qui renunciet mihi, *tr.*9.*d.*20.*n.*1.

Verſ. eod. Non eſt qui vicem meam doleat, *tr.*16.*d.*5.*n.*6.

C A P. XXIV.

*Verſ.*6. Percuſſit cor ſuum David, eò quod abſcidiſſet oram chlamydis Saul, *tr.*13 *d.*2.*n.*10.

*Verſ.*15. Canem mortuum perſequeris, *tr* 8.*d.*8.*n.*3.

C A P. XXV.

*Verſ.*3. Erat mulier illa prudentiſſima, &c. *tr.*18 *d.*15.*n.*2.

*Verſ.*10. Quis eſt David? & quis eſt filius Iſai? *ib.*

*Verſ.*36. Venit Abigail ad Nabal, &c. *ib.*

*Verſ.*44. Saul dedit Michol filiam ſuam, &c. *tr.*14. *d.*15.*n.*12.

C A P. XXVI.

*Verſ.*11. Propitius ſit mihi Dominus, ne extendam manum meam in Chriſtum Domini, *tr.*3 *d.*14.*n.*8.

C A P. XXVIII.

*Verſ.*8. Mutavit ergo habitum ſuum, veſtituſque eſt aliis veſtimentis, *tr.*9.*d.*6.*n.*13.

C A P. XXX.

*Verſ.*16. Diſcumbebant ſuper faciem univerſæ terræ, &c. *tr.* 19.*d.*6.*n.*6.

*Verſ.*17.

Verſ. 17. Percuſſit eos David, &c. *ib.*

Verſ. 22. Reſpondenſque omnis vir peſſimus, & iniquus, dixit: quia non venerunt nobiſcum, non dabimus eis quidquam de præda, *tr.* 10. *d.* 28. *n.* 15.

Verſ. 23. Dixit autem David: non ſic facietis fratres mei, &c. *ibidem.*

Verſ. 24. Æqua enim pars erit, deſcendentis ad prælium, & remanentis ad ſarcinas, *ib.*

C A P. XXXI.

Verſ. 3. Totum pondus prælii verſum eſt in Saul, *tract.* 19. *d.* 9. *num.* 7.

Verſ. eod. Vulneratus eſt Saul vehementer à ſagittariis, *tr.* 2. *d.* 32. *num.* 14.

Verſ. 4. Arripuit Saul gladium, & irruit ſuper eum, *ib.*

EX LIBRO II. REGUM.

C A P. I.

Verſ. 20. Nolite annunciare in Geth, nè fortè exultent Philiſthiim, *tr.* 15. *d.* 26. *n.* 12.

Verſ. 21. Montes Gelboe, nec ros, nec pluvia veniant ſuper vos, *tr.* 15. *d.* 15. *n.* 25. *Item tr.* 13. *d.* 24. *n.* 9.

C A P. II.

Verſ. 14. Surgant pueri, & ludant coram nobis, *tract.* 17. *d.* 8. *numer.* 10.

C A P. III.

Verſ. 8. Nunquid caput canis ego ſum? *tr.* 13. *d.* 16. *n.* 10.

Verſ. 14. Miſit David nuncios ad Isboſeth dicens: Redde uxorem meam Michol, *tr.* 14. *d.* 15. *n.* 12.

Verſ. 15. Miſit ergo Isboſeth, & tulit eam, *tr.* 14. *d.* 15. *nu.* 12.

C A P. IV.

Verſ. 7. Cum ingreſſi fuiſſent domum, ille dormiebat ſuper lectum, *tr.* 15. *d.* 17. *n.* 6.

Verſ. eod. Abierunt per viam deſerti tota nocte, *tract.* 3. *d.* 17. *num.* 4.

Verſ. 8. Et attulerunt caput Isboſeth in Hebron, *ib.*

C A P. V.

Verſ. 8. Claudus non intrabit in templum, *tr.* 19. *d.* 8. *n.* 11.

C A P. VI.

Verſ. 14. Saltabat totis viribus ante arcam, *tr.* 9. *d.* 14. *n.* 12.

Verſ. 22. Ludam, & vilior fiam, pluſquam factus ſum, *ib.*

C A P. VI.

Verſ. 6. Extendit Oza manum ad arcam Dei, &c. *tr.* 18. *d.* 11. *n.* 8. & *tr.* 20. *d.* 1. *n.* 2. & 3.

Verſ. 7. Iratus indignatione Dominus percuſſit Ozam, *loc. citatis*, & *tr.* 18. *d.* 17. *n.* 19.

Verſ. 11. Habitavit arca Domini in domo Obededom, &c. *tr.* 3. *d.* 13. *nu.* 9.

Verſ. 14. Totis viribus ſaltabat ante Dominum, *tr.* 16. *d.* 2. *n.* 7. & *d.* 4. *n.* 6.

Verſ. 20. Quàm glorioſus fuit hodie Rex Iſrael diſcooperiens ſe, &c. *tr.* 2. *d.* 5. *n.* 10.

C A P. VII.

Verſ. 18. Quis ego ſum Domine Deus, & quæ domus mea, quia adduxiſti me hucuſque? *tr.* 3. *d.* 14. *n.* 8.

C A P. X.

Verſ. 3. Putas quod propter honorem patris tui miſerit David ad te conſolatores? *tr.* 21. *d.* 9. *n.* 7.

Verſ. 4. Præſcidit veſtes eorum medias uſque ad nates, *tr.* 21. *d.* 3. *n.* 10. & *d.* 11. *n.* 4.

C A P. XI.

Verſ. 1. Eo tempore quo ſolent Reges ad bella procedere, remanſit in Jeruſalem, *tr.* 13. *d.* 31. *n.* 12. *It. tr.* 8. *d.* 8. *n.* 3.

Verſ. 2. Viditque mulierem lavantem ſe, &c. *tr.* 13. *d.* 30. *n.* 2. *It. tr.* 14. *d.* 20. *n.* 3. & *d.* 16. *n.* 8.

Verſ. 4. Miſſis itaque David nunciis, tulit eam, &c. *tr.* 13. *d.* 24. *per tot.*

Verſ. 8. Secutuſque eſt eum cibus regius, *tr.* 14. *d.* 24. *n.* 2. *Item tr.* 8. *d.* 6. *n.* 3.

Verſ. 11. Arca Dei, & Iſrael, & Juda habitant in papilionibus, &c. *tr.* 9. *d.* 17. *n.* 21.

Verſ. 13. Vocavit eum David ut comederet coram ſe, &c. *tr.* 14. *d.* 24. *n.* 2.

Verſ. 15. Ponite Uriam ex adverſo belli, &c. *tract.* 14. *d.* 23. *numer.* 5.

Verſ. 17. Egreſſi viri de civitate bellabant adverſum Joab, &c. *tr.* 2. *d.* 9. *n.* 3.

Verſ. 21. Quin etiam ſervus tuus Urias Ethæus mortuus eſt, *tr.* 2. *d.* 9. *n.* 3. & *tr.* 13. *d.* 2. *n.* 9.

Verſ. 25. Hæc dices Joab: Non te frangat iſta res, varius enim eventus eſt belli, *tr.* 13. *d.* 2. *n.* 9.

C A P. XII.

Verſ. 5. Filius mortis eſt vir qui fecit hoc, *tr.* 15. *d.* 23. *n.* 5.

Verſ. 6. Ovem reddet in quadruplum, *tr.* 21. *d.* 22. *n.* 5. & *tr.* 18. *d.* 15. *n.* 7.

Verſ. 9. Quare contempſiſti verbum Domini, ut faceres malum in conſpectu meo? *tr.* 10. *d.* 8. *n.* 7.

Verſ. 10. Non recedet gladius de domo tua uſque in ſempiternum, &c. *tr.* 13. *d.* 12. *n.* 2. & *tr.* 11. *d.* 10. *n.* 10.

Verſ. 11. Ecce ego ſuſcitabo ſuper te malum de domo tua, *tr.* 11. *d.* 10. *n.* 11. & *tr.* 13. *d.* 12. *n.* 2.

Verſ. 12. Tu feciſti abſcondité, ego autem, &c. *tract.* 15. *d.* 15. *numer.* 10.

Verſ. 13. Peccavi, *tr.* 15. *d.* 16. *n.* 15. & *tr.* 15. *d.* 9. *n.* 4.

Verſ. 14. Quoniam blaſphemare feciſti inimicos Domini, &c. *tr.* 11. *d.* 10. *n.* 11.

Verſ. 31. Populum ejus adducens ſerravit, &c. *tr.* 21. *d.* 9. *num.* 7.

C A P. XIII.

Verſ. 2. Et deperiret eam valde, ita ut propter amorem ejus ægrotaret, *tr.* 13. *d.* 14. *n.* 14.

Verſ. 14. Et cubavit cum ea, *tr.* 13. *d.* 34. *n.* 2.

Verſ. 15. Exoſam eam habuit odio magno nimis, *tr.* 13. *d.* 12. *numer* 9.

Verſ. 21. Contriſtatus eſt valde, & noluit contriſtare ſpiritum Amnon, *tr.* 13. *d.* 7. *n.* 7.

C A P. XIV.

Verſ. 26. Ponderabat capillos capitis ſui ducentis ſiclis, *tr.* 15. *d.* 13. *n.* 3.

Verſ. 33. Oſculatuſque eſt Rex Abſalon, *tr.* 15. *d.* 9. *n.* 6.

C A P. XV.

Verſ. 3. Videntur mihi ſermones tui boni, & juſti, *tr.* 21. *d.* 12. *numer.* 10.

Verſ. 21. Vivit Dominus, &c. quoniam in quocumque loco fueris, Domine mi Rex, ſive in morte, ſive in vita, ibi erit ſervus tuus, *tr.* 9. *d.* 12. *n.* 7.

Verſ. 28. Ego abſcondar in campeſtribus deſerti, *tr.* 17. *d.* 18. *numer.* 3.

C A P. XVI.

Verſ. 6. Mittebat lapides contra David, *tr.* 12. *d.* 3. *n.* 11.

Verſ. 7. Ita loquebatur Semei, cum malediceret Regi: Egredere, egredere vir ſanguinum, vir Belial, *tr.* 12. *d.* 3. *n.* 11.

Verſ. 8. Reddidit tibi Dominus univerſum ſanguinem domus Saul, *ibid.*

Verſ. 9. Quare maledicit hic canis mortuus Domino meo Regi? *tr.* 11. *d.* 12. *n.* 11.

Verſ. 10. Dominus præcepit illi, ut malediceret, *tr.* 11. *d.* 12. *n.* 11. & *tr.* 12. *d.* 3. *n.* 11.

Verſ. 12. Si fortè reſpiciat Dominus afflictionem meam, &c. *tr.* 12. *d.* 3. *n.* 12.

C A P. XVII.

Verſ. 23. Achitophel videns quod non fuiſſet factum conſilium ſuum, ſtravit aſinum ſuum, &c. *tr.* 7. *d.* 1. *num.* 16. & *tr.* 8. *d.* 11. *num.* 14.

C A P. XVIII.

Verſ. 5. Servate mihi puerum Abſalon, *tr.* 4. *d.* 12. *n.* 4. *Item tr.* 13. *d.* 12. *n.* 17.

Verſ. 9. Adhæſit caput ejus quercui, *tr.* 8. *d.* 24. *n.* 14.

C A P. XIX.

Verſ. 29. Tu, & Siba dividite poſſeſſiones ejus, *tract.* 1. *d.* 2. *numer.* 9.

Verſ. 31. Traduxit Regem Jordanem, paratus etiam ultra fluvium proſequi eum, *tr.* 9. *d.* 12. *n.* 4.

Verſ. 32. Ipſe præbuit alimenta Regi, dum moraretur in caſtris, *ibidem.*

Verſ. 34. Quot ſunt dies annorum vitæ meæ, ut aſcendam cum Rege in Jeruſalem? *tr.* 3. *d.* 17. *n.* 9.

Verſ. 35. Nunquid vigent ſenſus mei ad diſcernendum ſuave, & amarum? &c. *tr.* 9. *d.* 12. *n.* 4.

Verſ. eod. Octogenarius ſum hodie, &c. *tr.* 3. *d.* 17. *n.* 9.

Verſ. 39. Oſculatus eſt Rex Berzellai, & benedixit ei, *tr.* 9. *d.* 12. *numer.* 4.

C A P. XX.

Verſ. 9. Tenuit manu dextra mentum Amaſæ, quaſi oſculans eum, *tr.* 2. *d.* 6. *n.* 6. *It. tr.* 5. *d.* 4. *n.* 14. & *tr.* 19. *d.* 3. *n.* 8.

Verſ. 10. Porrò Amaſa non obſervavit gladium, &c. *tr.* 2. *d.* 6. *nu.* 6. & *tr.* 5. *d.* 4. *n.* 14.

C A P. XXI.

Verſ. 17. Tunc juraverunt viri David, dicentes: Jam non egredieris nobiſcum in bellum, *tr.* 13. *d.* 31. *n.* 12.

C A P. XXIII.

Verſ. 8. Sedens in cathedra ſapientiſſimus, *tr.* 21. *d.* 9. *n.* 5.

Verſ. 16. Sed libavit eam Domino, *tr.* 1. *d.* 14. *n.* 8.

Verſ. 20. Percuſſit leonem in media ciſterna in diebus nivis, *tr.* 14. *d.* 16. *n.* 2.

C A P. XXIV.

Verſ. 14. Melius eſt mihi ut incidam in manus Domini, *tr.* 19. *d.* 2. *n.* 11.

Verſ. 17. Cum vidiſſet Angelum, cædentem populum, dixit: Ego ſum qui peccavi, *tr.* 3. *d.* 10. *n.* 15.

Verſ. eod. Ego ſum qui peccavi, ego qui iniquè egi, *tr.* 15. *d.* 9. *n.* 8. & *d.* 12. *n.* 3.

EX LIBRO III. REGUM.

CAP. III.

Verſ. 5. Apparuit Dominus Salomoni, &c. *tr.* 8. *d.* 9. *n.* 1.

Verſ. 12 Dedi tibi cor ſapiens, & intelligens, &c. *tr.* 8. *d.* 31. *n.* 4. & *tr.* 8. *d.* 9. *n.* 1.

Verſ. 14 Si ambulaveris in viis meis, ſicut ambulavit Pater tuus, *tr.* 8. *d.* 12. *n.* 11.

Verſ. 16. Tunc venerunt duæ mulieres meretrices ad Regem, &c. *tr.* 4. *d.* 15. *n.* 13.

Verſ. 26. Obſecro Domine, date illi infantem vivum, *tr.* 11. *d.* 8. *num.* 9.

CAP. IV.

Verſ. 22 Erat cibus Salomonis per dies ſingulos, triginta cori ſimilæ, & ſexaginta cori farinæ, *tr.* 8. *d.* 31. *n.* 5.

Verſ. 23. Decem boves pingues, &c. *ib.*

Verſ. 26 Quadraginta millia præſepium equorum, &c. *ib.*

Verſ. 33 Diſputavit ſuper lignis à Cedro, quæ eſt in Libano, &c. *ib.*

Verſ. 34. Veniebant de cunctis populis ad audiendam ſapientiam Salomonis, *ib.*

CAP. VI.

Verſ. 7. Malleus, & ſecuris, & omne ferramentum, non ſunt audita in domo, &c. *tr.* 5. *d.* 7. *n.* 7. *Item tr.* 7. *d.* 17. *n.* 7. Rurſus *tr.* 20 *d.* 17. *n.* 1. *Item tr.* 10. *d.* 26. *n.* 6.

Verſ. 21. Domum quoque ante Oraculum operuit auro puriſſimo, *tr.* 10. *d.* 19 *n.* 12.

Verſ. 38. Ædificavit eam annis ſeptem, *tr.* 8. *d.* 13. *n.* 11.

CAP. VII.

Verſ. 19. Capitella quaſi opere lilii fabricata erant, *tr.* 14 *d.* 12. *num* 18.

Verſ. 23. Fecit quoque Mare fuſile decem cubitorum, &c. *tr.* 3. *d.* 1 *n. num.* 10.

CAP. VIII.

Verſ. 35. Si clauſum fuerit cœlum, &c. & orantes in loco iſto, &c. *tr.* 20. *d.* 4. *n.* 6. & *d.* 5 *n.* 5. & 8.

CAP. IX.

Verſ. 3. Sanctificavi domum hanc, *tract.* 20. *d.* 2. *num.* 1. & *d.* 4. *num.* 6.

CAP. X.

Verſ. 1. Sed & Regina Saba, audita fama Salomonis, &c. *tr.* 8. *d.* 31. *n.* 5.

Verſ. 7. Non credebam narrantibus mihi, donec ipſa veni, & vidi oculis meis, &c. *tr.* 10. *d.* 1. *n.* 5.

Verſ. 8. Beati viri tui, & beati ſervi tui, qui ſtant coram te ſemper, *tr* 10. *d.* 9. *n* 8.

Verſ. 23. Magnificatus eſt Rex Salomon ſuper omnes Reges, &c. *tr.* 8. *d.* 21. *n.* 5.

Verſ. 27. Fecit, ut tanta eſſet abundantia argenti in Jeruſalem, quanta & lapidum, *ibid. num.* 3. & *tr.* 8. *d.* 28. *numer.* 1. & *d.* 9. *num.* 1.

CAP. XI.

Verſ. 2. Non ingrediemini ad eas, certiſſimè enim avertent corda veſtra, *tr.* 13 *d.* 6. *n.* 9.

Verſ. 3 Fuerunt ei uxores quaſi Reginæ ſeptingentæ, & concubinæ trecentæ, *tr* 13. *d.* 14. *n.* 1.

Verſ. 11. Quia hoc habuiſti apud te, &c. dirumpens ſcindam regnum tuum, *tr.* 15. *d.* 7. *n.* 5.

CAP. XIII.

Verſ. 6. Oravit vir Dei faciem Domini, & reverſa eſt manus Regis ad eum, *tr.* 1. *d.* 7. *n.* 18.

Verſ. 8. Si dederis mihi mediam partem domus tuæ, non veniam tecum, *tr.* 17. *d.* 3. *n.* 7.

Verſ. 9. Sic mandatum eſt mihi in ſermone Domini, *ib.*

Verſ. 18. Ego Propheta ſum ſimilis tui, *ib.*

Verſ. 21. & 22. Quia non cuſtodiſti mandatum Domini, & reverſus es, & comediſti panem, *tr.* 1. *d.* 7. *n.* 18.

Verſ. 24. Invenit eum leo in via, & occidit, *tr.* 17. *d.* 3. *n.* 5.

CAP. XIV.

Verſ. 2. Commuta habitum ne cognoſcaris quod ſis uxor Jeroboam, *tr.* 9. *d.* 6. *n.* 13.

Verſ. 5. Cum illa ergo intraret, & diſſimularet ſe eſſe quæ erat, *ibidem.*

Verſ. 6. Quare aliam te eſſe ſimulas? *ib.*

CAP. XVII.

Verſ. 6. Corvi deferebant ei panem, & carnes mane, ſimiliter panem, & carnes veſperi, *tr.* 1. *d.* 4. *n* 5 & *tr.* 6. *d.* 5. *n.* 18.

Verſ. 9. Surge & vade in Sarephta, & mane ibi, *tract.* 14. *d.* 34. *num* 8.

Verſ. 14. Nec lecythus olei minuetur, *tr.* 16. *d.* 8. *num.* 5. & *d.* 18. *num.* 4.

Verſ. 17. Ægrotavit filius mulieris, &c. *tr.* 21. *d.* 15 *n.* 11.

Verſ. 22. Exaudivit Dominus vocem Eliæ, &c. *tr.* 1. *d.* 7. *numer.* 14.

CAP. XVIII.

Verſ. 23. Uſquequò claudicatis in duas partes, *tr.* 19. *d.* 8. *num.* 11.

Verſ. 23. Dentur nobis duo boves, &c. *tr.* 3. *d.* 17. *n.* 3.

CAP. XIX.

Verſ. 3. Timuit ergo Elias, & ſurgens abiit quocumque eum ferebat voluntas, &c. *tr.* 6. *d.* 14. *n.* 7. & *tr.* 14. *d.* 34. *n.* 8.

Verſ. 5. Projecitque ſe, & obdormivit in umbra juniperi, &c. *ibid.* & *tract.* 1. *d.* 12. *num.* 8. *Item tr.* 16. *d.* 9. *num.* 1. & *tr.* 13. *d.* 29. *num.* 17.

Verſ. 6. Reſpexit, & ecce ad caput ſuum ſubcinericius panis, & vas aquæ, &c. *tr.* 1. *d.* 12. *n.* 8. & *tr.* 1. *d.* 14. *n.* 2. *Item tr.* 1. *d.* 4. *n.* 5. & *d.* 5. *nu.* 20.

Verſ. 7. Surge, & comede, grandis enim tibi reſtat via, *tr.* 6. *d.* 13. *num* 11.

Verſ. 8. Ambulavit in fortitudine cibi illius 40. diebus, & quadraginta noctibus, &c. *tract.* 1. *d.* 5. *num.* 12. *Item tr.* 14. *d.* 19. *num* 10.

Verſ. 9 Manſit in ſpelunca, *tr.* 13. *d.* 29 *n.* 17.

Verſ. 11. Spiritus grandis, & fortis, & poſt ſpiritum commotio, *tr.* 10. *d.* 10 *n.* 10. & *tr.* 13. *d.* 29. *n.* 17.

Verſ. 12. Et poſt commotionem ignis, *tr* 13. *d.* 29 *n.* 17.

Verſ. 18. Derelinquam mihi in Iſrael ſeptem millia virorum, &c. *tr.* 9. *d.* 13. *per tot.*

Verſ. 20. Oſculer oro Patrem, *tr.* 13. *d.* 34. *n.* 50.

CAP. XX.

Verſ. 11. Ne glorietur accinctus æquè ut diſcinctus, quia varius eſt belli eventus, *tr.* 9 *d.* 10. *n.* 6.

Verſ. 22. Vade, & confortare, & ſcito, & vide quid facias, &c. *tr.* 11. *d.* 9 *n.* 7.

Verſ. 23. Dii montium ſunt dii eorum, &c. *ibid.*

Verſ. 28. Accedens unus vir Dei dixit: Quia dixerunt Syri, Deus montium eſt Dominus, & non Deus vallium, *ib.*

Verſ. 31. Egrediamur ad Regem Iſrael, forſitan ſalvabit animas noſtras, *tr.* 7. *d.* 19 *n.* 15.

Verſ. 39. Cuſtodi virum iſtum: qui ſi elapſus fuerit, erit anima pro anima ejus, *tr.* 3. *d.* 10. *n.* 14.

CAP. XXI.

Verſ. 4 Venit Achab in domum ſuam indignans, & frendens ſuper verbo Naboth, *tr.* 16. *d.* 5. *n.* 6.

Verſ. eod. Projiciens ſe in lectulum ſuum, avertit faciem ſuam ad parietem, & non comedit, *tr.* 8. *d.* 26. *n.* 2.

Verſ. 9 Prædicate jejunium, & ſedere facite Naboth inter primos populi, *tr.* 12. *d.* 6. *n* 7.

Verſ. 10. Et ſubmittite duos filios Belial contra eum, *ib.* & *tr.* 11. *d.* 3. *n.* 7. & *d.* 4. *n.* 2.

Verſ. 19. Occidiſti inſuper, & poſſediſti, &c. *tract.* 12. *n.* 6. *num.* 7.

Verſ. 21. Demetam poſteriora tua, *ib.*

Verſ. 23. Sed & de Jezabel locutus eſt Dominus: Canes comedent Jezabel, *tr.* 12. *d.* 6. *n.* 7. & *tr.* 13. *d.* 15. *n* 10.

Verſ. 29. Non inducam malum in diebus ejus, *tract.* 1. *d.* 13. *num.* 7.

CAP. XXII.

Verſ. 8. Remanſit vir unus, per quem poſſumus interrogare Dominum, ſed ego odi eum, *tr.* 13. *d.* 20. *n.* 19.

Verſ. 15. Aſcende, & vade proſpere, *tr.* 2. *d.* 9. *n.* 2.

Verſ. 22. Ero ſpiritus mendax in ore omnium Prophetarum ejus, *ib.* & *d.* 11. *n* 3. *Item tr.* 15. *d.* 16 *n.* 18.

Verſ. 30. Porrò Rex Iſrael mutavit habitum ſuum, & ingreſſus eſt bellum, *tr.* 9. *d.* 6 *n.* 13.

Verſ. 34. Caſu percuſſit Regem Iſrael, *tr.* 19. *d.* 8. *n* 5.

Verſ. 38 Linxerunt canes ſanguinem ejus, *tr.* 2. *d.* 10. *n.* 7. & *d.* 12. *num.* 8.

EX LIBRO IV. REGUM.

CAP. II.

Verſ. 9. Obſecro, ut fiat in me duplex ſpiritus tuus, *tr.* 1. *d.* 5. *n.* 21. & *tr.* 8. *d.* 9. *n* 6.

Verſ. 12. Pater mi, Pater mi, currus Iſrael, & auriga ejus, *tr.* 3. *d.* 16. *n.* 6.

CAP. III.

Verſ. 27. Arripienſque filium ſuum primogenitum, obtulit holocauſtum, &c. *tr.* 9. *d.* 18 *n.* 2.

CAP. IV.

Verſ. 2. Non habeo ancilla tua in domo mea, niſi parum olei, &c. *tr* 4. *d.* 5. *n.* 2. & *tr.* 16. *d.* 8. *n.* 5.

Verſ. 8. Tranſibat Eliſæus per Sunam, erat autem ibi mulier magna, *tr.* 14. *d.* 34. *n.* 9.

Verſ. 12. Voca Sunamitidem hanc, *ib.*

Verſ. 15 Quæ cum vocata fuiſſet, *ib.*

Verſ. 29. Accinge lumbos tuos, & tolle baculum meum, &c. *tr.* 4. *d.* 10. *n* 6. *Item tr.* 18. *d.* 7. *num.* 4.

Verſ. 31. Reverſuſque in occurſum ejus, nunciavit dicens: Non ſurrexit puer, *tr.* 18. *d.* 1. *n.* 7.

Verſ. 37. Adoravit ſuper terram, tulitque filium, & egreſſa eſt, *tr.* 14. *d.* 34. *n.* 9.

Verſ. 40. Mors in olla vir Dei, *tr.* 4 *d.* 18. *n.* 9. & *tr.* 1. *d.* 18. *num.* 22. *Item tr.* 16. *d.* 1. 7.

Verſ. 41.

Digitized by Google

Verſ. 41. Afferte farinam, &c. *tr.* 4. *d.* 18. *n.* 9.

CAP. V.

Verſ. 1. Naaman erat vir magnus apud Dominum ſuum, &c. *tr.* 8. *d.* 3. *n.* 11.

Verſ. 11. Putabam ego quòd egrederetur ad me, &c. *tr.* 15. *d.* 11. *num.* 10.

Verſ. 13. Quantò magis quia nunc dixi tibi? Lavare, & mundaberis, *ib.*

Verſ. 14. Lavit in Jordane ſepties, *tr.* 15. *d.* 8. *n.* 10.

CAP. VI.

Verſ. 6. Miſit illuc: natavitque ferrum, *tr.* 1. *d.* 6. *n.* 9.

Verſ. 16. Plures nobiſcum ſunt quàm cum illis, *tract.* 16. *d.* 10. *num.* 9.

Verſ. 17. Domine, aperi oculos hujus, ut videat, &c. *tr.* 6. *d.* 3. *n.* 13. & *d.* 8. *n.* 13.

Verſ. 23. Apoſita eſt eis ciborum magna præparatio, &c. *tr.* 4. *d.* 10. *n.* 14.

CAP. VIII.

Verſ. 18. Ambulavit in viis Regum Iſrael, &c. *tract.* 17. *d.* 7. *num.* 7.

CAP. IX.

Verſ. 6. Surrexit, & ingreſſus eſt cubiculum, &c. *tract.* 3. *d.* 5. *num.* 10.

Verſ. 22. Adhuc fornicationes Jezabel, & veneficia ejus multa vigent, *tr.* 13. *d.* 11. *n.* 10.

Verſ. 30. Depinxit oculos ſtybio, & ornavit caput ſuum, *ib.* & *d.* 29. *num.* 2.

Verſ. 33. Præcipitate eam deorſum, *ib.*

Verſ. 35. Cumiiſſent ut ſepelirent eam, non invenerunt niſi calvariam, & pedes, *tr.* 13. *d.* 29. *n.* 2.

Verſ. 36. In agro Jezrabel comedent canes carnes Jezabel, *ibidem.*

CAP. X.

Verſ. 6. Si mei eſtis, & obeditis mihi, tollite capita filiorum Domini veſtri, &c. *tr.* 3. *d.* 2. *n.* 6.

Verſ. 7. Tulerunt filios Regis, & occiderunt 70. viros, *ib.*

Verſ. 15. Nunquid eſt cor ſuum rectum, ſicut cor meum cum corde tuo? *tr.* 15. *d.* 14. *n.* 4.

Verſ. 27. Deſtruxerunt ædem Baal, & fecerunt pro ea Latrinas, *tr.* 20. *d.* 10. *n.* 2.

Verſ. 30. Studiosè egiſti, quod rectum erat, & placebat in oculis meis, &c. *tr.* 3. *d.* 5. *n.* 10.

CAP. XI.

Verſ. 1. Athalia interfecit omne ſemen regium, *tr.* 3. *d.* 2. *n.* 6.

Verſ. 3. Athalia regnavit ſuper terram, *ib.*

CAP. XII.

Verſ. 2. Fecitque Joas rectum coram Domino cunctis diebus, quibus eum docuit Joſias Sacerdos, *tr.* 17. *d.* 7. *n.* 7.

CAP. XIV.

Verſ. 10. Contentus eſto gloria tua, & ſede in domo tua, *tr.* 3. *d.* 5. *num.* 7.

CAP. XVII.

Verſ. 25. Immiſit in eos Dominus leones, *tr.* 20. *d.* 8. *n.* 11.

CAP. XVIII.

Verſ. 22. Quod ſi dixeritis mihi: in Domino Deo habemus fiduciam; nonne iſte eſt cujus abſtulit Ezechias excelſa? *tr.* 11. *d.* 9. *num.* 6.

Verſ. 31. Comedet unuſquiſque de vinea ſua, & de ficu ſua, *tr.* 13. *d.* 18. *n.* 10.

CAP. XIX.

Verſ. 35. Venit Angelus Domini, & percuſſit in caſtris Aſſyriorum centum octuaginta quinque millia, *tr.* 6. *d.* 30. *n.* 12.

Verſ. eod. Cumque diluculo ſurrexiſſet, vidit omnia corpora mortuorum, *tr.* 11. *d.* 9. *n.* 6.

CAP. XX.

Verſ. 9. Vis, ut aſcendat umbra decem lineis, an ut revertatur totidem gradibus? *tr.* 8. *d.* 3. *n.* 12.

Verſ. 10. Revertatur retrorſum decem gradibus, *ib.*

CAP. XXV.

Verſ. 24. Nolite timere ſervire Chaldæis, *tr.* 19. *d.* 10. *n.* 4.

EX LIBRO I. PARALIPOMENON.

CAP. VI.

Verſ. 10. Ipſe eſt qui Sacerdotio functus eſt in domo, quam ædificavit Salomon, *tr.* 18. *d.* 16. *n.* 9.

CAP. XIII.

Verſ. 10. Iratuſque eſt Dominus contra Ozam, *tract.* 18. *d.* 17. *num.* 14.

CAP. XV.

Verſ. 26. Cumque adjuviſſet Deus Levitas qui portabant arcam, *tr.* 30. *d.* 27. *n.* 7.

CAP. XVI.

Verſ. 8. Notas facite in populis adinventiones ejus, *tr.* 4. *d.* 10. *n.* 13. & *tr.* 14. *d.* 12. *n.* 14.

EX LIBRO II. PARALIPOMENON.

CAP. I.

Verſ. 12. Divitias autem, & ſubſtantiam, & gloriam tibi dabo, ita ut nullus in Regibus, &c. *tr.* 8. *d.* 35. *n.* 6.

CAP. III.

Verſ. 9. Sed & clavos fecit aureos, *tr.* 10. *d.* 19. *n.* 13.

CAP. VI.

Verſ. 24. Si ſuperatus fuerit populus tuus Iſrael ab inimicis, *tr.* 20. *d.* 6. *n.* 9.

Verſ. 26. Si deprecati ſe fuerint in loco iſto, dimitte peccata ſervis tuis, *tr.* 20. *d.* 6. *per totum.*

CAP. IX.

Verſ. 16. Poſuit ea in armamentario, quod erat conſitum nemore, *tr.* 8. *d.* 13. *n.* 10.

Verſ. 18. Duos leones ſtantes juxta brachiola, *tr.* 3. *d.* 8. *n.* 6.

Verſ. 20. Omnia quoque vaſa convivii Regis erant aurea, *tr.* 8. *d.* 31. *n.* 1.

CAP. XV.

Verſ. 16. Simulachrum Priapi omne contrivit, & in fruſta comminuens combuſſit, *tr.* 9. *d.* 20. *n.* 15. & *tr.* 13. *d.* 28. *n.* 15.

CAP. XVI.

Verſ. 9. Oculi Domini contemplantur univerſam terram, &c. *tr.* 19. *d.* 18. *n.* 3.

Verſ. 14. Poſuerunt eum ſuper lectum ſuum plenum aromatibus, & unguentis meretriciis, *tr.* 13. *d.* 26. *n.* 1.

CAP. XIX.

Verſ. 2. Impio præbes auxilium, & his qui oderunt Dominum, &c. *tr.* 17. *d.* 6. *n.* 6.

CAP. XX.

Verſ. 3. Joſaphat timore perterritus, &c. *tr.* 1. *d.* 14. *per to* *Item tr.* 19. *d.* 18. *n.* 3.

Verſ. 37. Quia habuiſti fœdus cum Ochozia, percuſſit Dominus opera tua, *tr.* 17. *d.* 6. *n.* 6.

CAP. XXIV.

Verſ. 23. Interfecit cunctos principes populi, *tract.* 2. *d.* 5. *num.* 14.

Verſ. 24. In Joas quoque ignominioſa exercuere judicia, *ib.*

CAP. XXVI.

Verſ. 4. Fecit quod rectum erat in oculis Domini, juxta omnia, &c. *tr.* 8. *d.* 8. *n.* 13.

Verſ. 16. Cum roboratus eſſet, elevatum eſt cor ejus, &c. *ibidem.*

EX LIBRO I. ESDRÆ.

CAP. II.

Verſ. 65. Et in ipſis cantores atque cantatrices ducenti, *tr.* 9. *d.* 5. *n.* 12.

CAP. III.

Verſ. 2. Surrexit Joſue filius Joſedec, &c. & ædificaverunt altare Dei Iſrael, *tr.* 10. *d.* 7. *n.* 5.

CAP. V.

Verſ. 14. Protulit vaſa templi Domini, quæ tulerat Nabuchodonoſor, *tr.* 20. *d.* 1. *n.* 8.

CAP. IX.

Verſ. 3. Scidi pallium meum, & tunicam, &c. *tract.* 17. *d.* 2. *num.* 4.

CAP. X.

Verſ. 1. Sic orante Eſdra, &c. collectus eſt ad eum de Iſrael cœtus grandis nimis, &c. *ib.*

Verſ. 3. Proiiciamus univerſas uxores, & eos qui de his nati ſunt, *ibid.*

Verſ. 5. Surrexit ergo Eſdras, & adjuravit Principes, &c. *ibid.*

EX LIBRO II. ESDRÆ.

CAP. III.

Verſ. 28. A porta equorum ædificaverunt Sacerdotes, *tr.* 20. *d.* 7. *num.* 5.

CAP. IX.

Verſ. 18. Ipſe eſt Deus tuus qui eduxit te de Ægypto, &c. *tr.* 11. *d.* 6. *n.* 1.

Verſ. 25. Poſſederunt domus plenas cunctis bonis, vineas, & oliveta, & ligna pomifera multa, &c. *tr.* 8. *d.* 9. *num.* 2.

CAP. XIII.

Verſ. 23. In diebus illis vidi Judæos ducentes uxores Azotidas, *tr.* 14. *d.* 19. *n.* 12. & *tr.* 17. *d.* 2. *n.* 4.

Verſ. 24. Et filii eorum ex media parte loquebantur Azoticè, *loc. cit.* & *tr.* 11. *d.* 2. *n.* 4.

Verſ. 25. Objurgavi eos, & maledixi, &c. *tr.* 17. *d.* 2. *n.* 4. & *tr.* 14. *d.* 19. *n.* 11.

Verſ. 26. Nunquid non in hujuſmodi re peccavit Salomon? &c. *tr.* 17. *d.* 2. *n.* 4.

EX LIBRO TOBIÆ.

CAP. I.

Verſ.2. In captivitate poſitus viam veritatis non deſeruit, tr. 17 d.12.n.3.

Verſ.4. Cum eſſet iunior omnibus in tribus Nephtali, nihil tamen puerilè geſſit in opere, tr.9.d.12 n 8.

Verſ.5. Cum irent omnes ad vitulos aureos, hic ſolus fugiebat conſortia omnium, ib. & tr.20.d.10.n.1.

Verſ.6. Sed peragebat in Jeruſalem ad Templum Domini, tr.9. d.12.n.8.

Verſ.21. Cum reverſus eſſet Rex Senacherib fugiens, &c. tr.11. d.10 n.13.

CAP. II.

Verſ.10. Contigit autem ut quadam die defatigatus à ſepultura, &c. tr.8. d.16.n.7.it.tr.13.d.17.n.8.

Verſ.11. Ex nido hirundinum, dormienti illi, calida ſtercora inciderunt ſuper oculos, eius, ib. & d.11.n.9.item tr.13. d 17.n.8. & tr.9.d.17.n.1.

CAP. III.

Verſ.8. Tradita fuerat ſeptem viris, & Dæmonium occiderat eos, &c. tr 12.d.1.n 7.

Verſ.10. Nunquid, & occidere me vis, ſicut iam occidiſti ſeptem viros, ib. & tr.9. d.15.n.13.

Verſ.11. In oratione perſiſtens, cum lacrymis deprecabatur Deum, ibid.

Verſ. 14. Ad te faciem meam converto, &c. tr.9. d.15. n 13.

Verſ.16. Tu ſcis quia nunquam concupivi virum, ib & tr. 13. d.6.n 5.

Verſ.17. Nunquam cum ludentibus miſcui me, &c. tr. 17.d. 14.n.12.

Verſ.21. Hoc tamen pro certo habet omnis qui te colit, quod vita ejus coronabitur, tr. 10. d 25.n.6.

CAP. IV.

Verſ.16. Quod ab alio oderis fieri tibi, vide, ne tu aliquando aliis facias, tr 5.d.9 n 6.

Verſ.20. Benedic Deum, & pete ut vias tuas dirigat, tr.19. d. 17 n.3.

CAP. V.

Verſ.5. Invenit juvenem ſplendidum, tr.6 d 15. num.16.& d.5. numer.9.

Verſ.6. Unde te habemus bone juvenis? tr.6.d.13.n.2.

Verſ.7. Ille reſpondit: Ex filiis Iſrael. Et Tobias dixit ei: Noſti viam, &c. ib & n 8.

Verſ.8. Novi, & omnia itinera ejus frequenter ambulavi, ibid.3.

Verſ.12. Quale gaudium mihi erit, qui in tenebris ſedeo, & lumen cęli non video, tr.26.d 9.per tot.

Verſ.23. Cępit mater eius flere, & dicere; &c. tr.6.d.6. num.12.

Verſ.26. Noli flere ſalvus perveniet filius noſter, &c. ib.

Verſ.27. Credo enim, quod Angelus Domini bonus comitetur eum, ibidem.

Verſ.28. Ad hanc vocem ceſſavit mater eius flere, ib.

CAP. VI.

Verſ.1. Profectus eſt Tobias, & canis ſecutus eſt eum, tract.6. d.16.n.2.

Verſ.2. Ecce piſcis immanis exivit ad devorandum eum, tr. 1.d. 18 n.24.

Verſ.3. Domine, invadit me, ib. & tr.6 d.16 n.8.

Verſ.8. Fumus eius extricat omne genus dæmoniorum, tr.1.d.18 n.24.& tr 6.d.8.n.8.it.tr 9.d.17 n.2.

Verſ. 9. Fel valet ad ungendos oculos, tr.9.d.17.per tot.

Verſ.14. Tradita eſt ſeptem viris, & mortui ſunt, tract.13.d. 8.n.3.

Verſ.15. Sed, & hoc audivi, quia dæmonium occidit eos, ibid.

Verſ.16. Tunc Angelus Raphael dixit ei: Audi me, & oſtendam tibi, quibus prævalere poteſt dæmonium, ibid.& tr.9.d. 4.n.10.

Verſ.17. Hi qui conjugium ita ſuſcipiunt, &c. tr. 13. d. 8. num.3.

CAP. VIII.

Verſ.3. Tunc Raphael Angelus apprehendit dæmonium, & relegavit illud in deſerto ſuperioris Ægypti, tr.6.d.8.n.8. & tr.9. d.4.n.10.

Verſ.13. Cum paraſſent foſſam, reverſus Raguel, &c. tr. 13 d.29 num.14.

Verſ.14. Mitte unam ex ancillis tuis, & videat ſi mortuus eſt, tr.13.d.29.n.9.

CAP. IX.

Verſ.8. & 9. Flevit Gabelus, benedixitque Deum, & dixit: Benedicat te Deus Iſrael, &c. tr.6.d.1.n.16.

CAP. XI.

Verſ.8. Lini ſuper oculos eius ex felle iſto piſcis, &c. tr. 16. d. 18.n.5.

Verſ.9. Tunc præcucurrit canis, & blandimento caudæ ſuæ gaudebat, tr 2.d.1.n.1.& tr.19 d.1.n.2.

Verſ.13. Tunc ſumens Tobias de felle piſcis, linivit eo oculos patris ſui, tr.8.d.22.n.5.

Verſ.14. Et ſuſtinuit quaſi dimidiam ferè horam, &c. ib.

CAP. XII.

Verſ.2. Quam mercedem dabimus ei, &c. tr.6.d.16.n.2.

Verſ.3. Me duxit, & reduxit ſanum, &c tr.6.d.1.n.13.

Verſ 5. Rogare cęperunt, ut dignaretur dimidiam partem omnium, quæ attulerant, acceptam habere, tr 6 d.16.n.8.

Verſ 7. Sacramentum Regis abſcondere bonum eſt, &c. tr.13 d.31.n.2.

Verſ.12. Quando orabas cum lacrymis, & ſepeliebas mortuos, &c. ego obtuli orationem tuam Domino, tract.6. d.12. per totum.

Verſ.13. Quia acceptus eras Deo, &c. tr.9.d.12.n.8.

Verſ.15. Ego ſum Raphael Angelus, tr.6.d 13.n.2.

Verſ.16 Trementes ceciderunt in terram ſuper faciem ſuam, tr.6.d.16.n.8.

Verſ.19. Videbar vobiſcum manducare, & bibere, ſed ego cibo inviſibili, & potu, &c. tr 1.d.4.n.4.

CAP. XIII.

Verſ.2. Tu flagellas, & ſalvas, tr.4.d.6 n 9.

Verſ.16. Maledicti erunt qui contempſerint te, &c. tr. 21 d.9. num.15.

Verſ.21. Portæ Jeruſalem ex Saphyro, & Smaragdo ędificabuntur, &c tr.10.d.4.n.9.

Verſ.22. Per vicos eius alleluia cantabitur, tr.10.d.8. n.11.

EX LIBRO JUDITH.

CAP. I.

Verſ.7. Tunc exaltatum eſt regnum Nabuchodonoſor, tr.19 d.9.n.9.

CAP. III.

Verſ 9. Tantus metus provinciis illis incubuit, &c. tr.19.d. 12 num 11.

Verſ.10. Excipientes eum cum coronis, & lampadibus, &c. ib.& d 9.n.7.

Verſ.13. Præceperat illi Nabuchodonoſor, ut omnes deos terræ exterminaret, tr.11.d 6.n.8.

CAP. V.

Verſ.26. Cum ceſſaſſet loqui Achior, irati ſunt omnes, tr.2.d. 12.n 2.

CAP. VI.

Verſ.2 Ut oſtendam tibi quoniam non eſt Deus, niſi Nabuchodonoſor, tr.11.d.6.n.8.

CAP. VIII

Verſ.5. In ſuperioribus domus ſuæ fecit ſibi ſecretum cubiculum, tr. 14 d.21.n.11.

Verſ.6. Habens ſuper lumbos ſuos cilicium, ieiunabat omnibus diebus vitæ ſuæ, tr.1.d.14.n 6.& d 9.n.9.it.tr.14.d.23.n.12.& d.24 per tot.it.tr.19 d.16.n 5

Verſ.7. Erat autem eleganti aſpectu nimis, tr.13.d.34.n.4.

Verſ.8. Nec erat qui loqueretur de illa verbum malum, ibid num.8.

CAP. IX.

Verſ.1. Iudith ingreſſa eſt Oratorium ſuum, &c. tr.13.d.35. nu. 14.it.tr.14 d 25 n.4.

Verſ.11. Erige brachium tuum, & allide virtutem illorum, &c. tr.11.d 6.n.8.

Verſ.12. Fac Domine, ut gladio proprio eius ſuperbia amputetur, ibid.

CAP. X.

Verſ. 3. Lavit corpus ſuum, & unxit ſe myrrho optimo, &c. tr.6.d 15.n.6. & tr.13 d 35.n 9.

Verſ. eod. Induitque ſandalia pedibus ſuis, tract. 14. d. 15. num 4.

Verſ.4. Cui etiam Dominus contulit ſplendorem, tract.13.d. 35 num.11.

Verſ.5. Impoſuit itaque abræ, tr.13.d.35.n.13.

Verſ.10. Judith orans Dominum tranſivit per portas, tr.13.d. 35.n.4

Verſ 16. Duxerunt eam ad tabernaculum Holofernis, &c. tr.2. d. 4.n.8.

CAP. XI.

Verſ.1. Nunquam nocui viro qui voluit ſervire Nabuchodonoſor Regi, tr 19.d 1.n.9.

Verſ.14. Ego ancilla tua Deum colo etiam nunc, tract.14. d. 21.n.4.

CAP. XII.

Verſ.2. Nunc non potero manducare ex his, quę mihi præcipis tribui, tr.1.d.9 n 9.

Verſ.5. Petiit ut daretur ei copia egrediendi foras ad orationem, &c. tr.13.d.35.n.5.

CAP. XIII.

Verſ.1. Concluſit Vagao oſtia cubiculi, tr.13. d.35.n.19.

Verſ.

*Verſ.*15. Concurrerunt ad eam omnes à minimo uſque ad maximum, *tr.*13.*d.*35.*n.*18.

*Verſ.*19. Ecce caput Holofernis, & conopeum ejus, &c. *tr.* 13.*d.*35.*n.*18.

*Verſ.*20. Percuſſit illum Dominus: vivit autem ipſe Dominus, quoniam cuſtodivit me angelus eius, &c. non permiſit me Dominus ancillam ſuam coinquinari, *tr.*6.*d.*15.*n.*6. *&* *tr.*13. *d.*35.*n.*18. *&* 10.*it.tr.*14.*d.*24.*n.*1.

C A P. XV.

*Verſ.*11. Viriliter egiſti, eo quod caſtitatem amaveris, *tr.* 14.*d.*8 *n.*10. *&* *d.*6 *per tot.* *&* *d.*21.*n.*11.

C A P. XVI.

*Verſ.*23. Porrò Judith omnia vaſa bellica, &c. obtulit in anathema oblivionis, *&c.tr.*13.*d.* 35 *per tot.*

EX LIRRO ESTHER.

C A P. I.

*Verſ.*3. Fecit grande convivium cunctis Principibus, &c. *tr.*10 *d* 11.*n.*1.

Verſ 4. Ut oſtenderet divitias gloriæ regni ſui, &c. *ib.* *&* *d.* 4. *num.*3.

*Verſ.*3. Juſſit ſeptem diebus convivium præparari, *tr.*16. *d.*6. *numer.*7.

*Verſ.*7. Bibebant autem qui invitati erant, aureis poculis, *ibid. num.*4.

C A P. III.

Verſ. 8. Eſt populus per omnes provincias Regni tui diſperſus, &c. *tr.*12.*d.*6.*n.*6.

*Verſ.*9. Si tibi placet, decerne ut pereat, *ib.*

C A P. IV.

*Verſ.*1. Indutus eſt ſacco ſpargens cinerem capiti, *tract.*19.*d.*17 *num.*5.

*Verſ.*3. Planctus ingens erat apud Judæos, ieiunium, ululatus, & fletus, *tr.*1.*d.*14 *n.*9

C A P. V.

*Verſ.*5. Vocate citò Aman ad convivium, *tr.*15 *d.*25.*n.*4.

*Verſ.*11. Expoſuit magnitudinem divitiarum ſuarum, *ib.* *&c.*

Verſ. 12. Regina quoque Eſther nullum advocavit alium ad convivium cum Rege præter me, *tr.*8.*d.*6 *n.*8.

*Verſ.*13. Cum hæc omnia habeam, nihil me habere puto, quamdiu videro Mardochæum, &c. *tr.*3.*d.*8.*n.*4 *it.tr.*8.*d.*26.*n.*8. *&* *d.*31 *n.*14. *&* *tr.*2.*d* 5.*n.*15.

*Verſ.*14. Iube parari excelſam trabem, &c. *tr.*2.*d.*5.*n.*15. *&* *tr.* 3.*d.*12.*n.*7.

C A P. VII.

*Verſ.*6 Hoſtis, & inimicus noſter peſſimus, iſte eſt Aman, *tr.* 13.*d.*10.*n.*12.

*Verſ.*8. Etiam Reginam præſente me vult opprimere, *tr.*10.*d.* 39 *n.*8.

*Verſ.*10. Suſpenſus itaque eſt Aman in patibulo, &c. *ib.*

C A P. IX.

*Verſ.*25. Ipſum, & filios eius affixerunt cruci, *tr.*12.*d.*6.*n.*6.

C A P. XIII.

*Verſ.*14. Timui, ne honorem Dei mei transferrem ad hominem, *tr.*3.*d.*12.*n.*7.

C A P. XV.

*Verſ.*4 Circumdata erat gloria ſua, *tr.*8.*d.*23 *n.*6.

*Verſ.*6. Super unam quidem inn[illegible]ebatur quaſi præ delicijs, & nimia teneritudine, *ib.*

Verſ 9. Ingreſſa igitur Eſther, erat terribilis aſpectu, &c. *tr.*15.*d.* 21.*n.*6.

EX LIBRO JOB.

C A P. I.

*Verſ.*1. Vir erat in terra Hus, *tr.*17.*d.*4.*num.*2. *&* 5. *&* *tr.* 19. *d.* 14.*n.*6.

*Verſ.*3. Erat vir ille magnus inter omnes orientales, *tr.*10. *d.*14 *num.*2.

Verſ. 4. Ibant filii eius, & faciebant convivium, *tr.* 14. *d.*35. *nu.* 13. *&* *tr.*16.*d.*6.*n.*1.

Verſ. 5. Cum in orbem tranſiſſent dies convivii, mittebat ad eos Job, &c. *tr.*5.*d.*1 *n.*6. *&* *d.*4.*n.*9. *it.tr.*9. *d.*19.*n.*11. *&* *tr.*11.*d.*11.*n.*6. *it.tr.*14.*d.*35.*n.*13.

*Verſ.*6. Cum veniſſent filii Dei, ut aſſiſterent coram Domino adfuit etiam inter eos Sathan, *tr.*8.*d.*9.*n.*12.

*Verſ.*7. Unde venis? circuivi terram, & perambulavi eam, *tr.* 6.*d.*8.*n.*15 *&* *tr.*19 *d.*2.*n.*7. *&* *tr.*19.*d.*14.*n.*6.

*Verſ.*8. Nunquid conſideraſti ſervum meum Job, &c. *tr.*21.*d.*10. *num.*6.

*Verſ.*11. Extende paululum manum tuam, niſi te benedixerit in faciem, *tr.*11.*d.*1.*n.*6. *&* *d.*4 *n.*2. *&* *tr.*19.*d.*13.*n* 9.

*Verſ.*12. Ecce univerſa quæ habet, in manu tua ſunt, &c. *ibid. num.* 5.

*Verſ.*16. Ignis Dei de cœlo cecidit, &c. *tr.*21.*d.*10.*n.*6.

*Verſ.*19. Ventus vehemens irruit è regione deſerti, *tract.*19 *d.* 8.*n.*14.

*Verſ.*21. Dominus dedit, Dominus abſtulit, &c. *tr.*19.*d.*13.*n.* 7. *it.tr.*6.*d.*6.*n.*5. *&* *tr.*1.*d.*11.*n.*15.

C A P. II.

Verſ. 1. Quadam die cum veniſſent filii Dei, &c. *tract.*6.*d.*8. *num.*12.

*Verſ.*3. Nunquid conſideraſti ſervum meum Job, *tr.*19.*d.*10 *num.* 5.

*Verſ.*4. Pellem pro pelle, & cuncta quæ habet homo dabit pro anima ſua, *tr.*7.*d.*12.*n.*17. *&* *tr* 19.*d.*10.*n.*5.

*Verſ.*6. Veruntamen animam illius ſerva, *tr.*6.*d.*8.*n.*12. *&* *tr.* 1. *d* 11.*n.*14. *&* *tr.*2 *d* 2.*n.*5. *it.tr.*19.*d.*13.*n* 5.

*Verſ.*7. A planta pedis uſque ad verticem non eſt in eo ſanitas, *tr.*11.*d.*7.*num.*4. *&* *tr.*13.*d.*23.*n.* 11. *item tr.*12. *d.*1.*n.* 6. *&* *tr.*20. *d.* 12.*n.*7.

*Verſ.*8. In ſterquilinio ſedens teſta ſaniem radebat, *tr.*19.*d.*14. *n.*4.*it.tr.*10.*d.*22.*n.*13.

*Verſ.*9. Benedic Deo, & morere, *tr.*11.*d.*7.*n.*4. *&* *d.*11. *n.*6.

*Verſ.*10. Quaſi una de ſtultis mulieribus locuta es, *tr.* 17.*d.*10. *num.* 5.

*Verſ.*11. Audientes tres amici Job omne malum, &c. *tract.* 5 *d.*3.*n.*13.

C A P. III.

*Verſ.*1. Pereat dies in qua natus ſum, &c. *tr.*21.*d.*15.*n.*11.

*Verſ.*8. Maledicant ei qui maledicunt diei, &c. *tr.*19.*d.*4.*n.*1. *&* *tr.*21.*d.*15.*n.*11.

*Verſ.*12. Cur lactatus uberibus, *tr.*17.*d.*6 *n.*15.

*Verſ.*14. Requieſcerem cum Regibus, & conſulibus terræ, *tr.*6 *d.*1.*n.*9.*it.tr.*9.*d.*12.*n.*2.

*Verſ.*17 Ibi requieverunt feſſi robore, *tr.*10.*d.*11 *n.*10.

*Verſ.*21. & 22. Effodientes theſaurum, gaudent vehementer, &c. *tr.*8.*d.* 5.*n.*10.

*Verſ.*24. Antequam comedam ſuſpiro, *tr.*1.*d.* 11.*n.*14.

C A P. IV.

*Verſ.*11. Tigris periit eò quod non haberet prædam, *tr.*13. *d.*34. *n.*19.*it.tr.*19.*d.*3.*n* 5. *&* *tr.*19 *d* 15 *n.*7.

*Verſ.*18. In angelis ſuis reperit pravitatem, *tr.*18.*d.*8.*n.*4.

*Verſ.*19. Qui habitant domus luteas, &c. conſumentur velut à tinea, *tr.*14.*d.* 23.*n.*12. *&* *tr.*13 *d.*22.*n.*12.

C A P. V.

*Verſ.*1. Voca ergo, ſi eſt qui tibi reſpondeat, & ad aliquem Sanctorum convertere, *tr.*11.*d.*5.*n* 4.

*Verſ.*7. Homo naſcitur ad laborem, & avis ad volatum, *tr.*10. *d.*26.*n.*10.

*Verſ.*15. Salvum faciet egenum de gladio oris eorum, *tr.*10. *d.* 22 *n.*8.

*Verſ.*21. A flagello linguæ abſconderis, *tr.*11.*d* 3.*n.*7.

C A P. VI.

*Verſ.*6. Aut poterit comedi inſulſum, quod non eſt ſale conditum, *tr.*16.*d.*18.*n.*6.

C A P. VII.

*Verſ.*1. Militia eſt vita hominis ſuper terram, *tractat.* 7. *d.*13. *num* 18. *&* *tractat.* 5. *d.*6. *num.*8. *item tr.*14.*d.*15.*numer.*1. *&* *tr.*19.*d.* 3.*n.*6.

*Verſ.*11. Et ego non parcam ori meo, loquar, &c. *tr.* 15. *d.* 13.*n.*2.

*Verſ.*17. Quid apponis erga eum cor tuum? *tr.*7.*d.*8.*n.*2.

C A P. VIII.

*Verſ.*10. Ipſi docebunt te, loquentur tibi *tr.*18.*d.*4.*n.* 5.

Verſ. 12. Donec impleatur riſu os tuum, & labia tua iubilo, *tr.* 16.*d.*9.*n.*5.*it.tr.*10.*d.*8.*n.*1.

C A P. IX.

Verſ. 13. Sub quo curvantur, qui portant orbem, *tract.*6. *d.* 1.*n.*8.

*Verſ.*25. Dies mei velociores fuerunt curſore, *tr.*3.*d.*7.*n.* 5

C A P. X.

*Verſ.*1. Tædet animam meam vitæ meæ, *tr.*15.*d.*12. *n.*2

Verſ 8. Manus tuæ fecerunt me, & plaſmaverunt me totum in circuitu, *tr.*7.*d.*2.*n.*11. *&* *tr.*8.*d.*17.*nu.*8.*it.tr.*4.*d.*8.*n.*10. *&* *tr.*13. *d.* 15.*n.*9.

*Verſ.*22. Ubi nullus ordo, ſed ſempiternus horror inhabitat, *tr.* 19.*d.*2.*n.*5.

C A P. XII.

*Verſ.*6. Abundant tabernacula prædonum, &c. *tract.* 8. *d.* 3. *num.*14.

C A P. XIII.

*Verſ.*15. Veruntamen vias meas in conſpectu eius arguam, *tr.*15 *d.*17.*n* 4.

*Verſ.*76. Et ipſe erit Salvator meus, *ib.*

C A P. XIV.

*Verſ.*1. Homo natus de muliere brevi vivens tempore, &c. *tr.*10 *d.*16.*n.*13.

*Verſ.*2. Quaſi flos egreditur, & conteritur, *ib.*

*Verſ.*6. Recede paululum ab eo, ut quieſcat, &c. *tract.*7.*d.*13 *num.*18.

*Verſ.*26. Tu quidem greſſus meos dinumeraſti, *tr.9.d.13.nu.15.* & *tr.21.d.2.n.7.*

CAP. XV.

*Verſ.*6. Condemnabit te os tuum, &c. *tr.14.d.19.n.18.* & *tr.21.d.2.n.11.* Item *d.5.n.4.* & *d.13.n.19.*

*Verſ.*16. Bibunt ſicut aquam iniquitatem, *tr.9.d.10.n.7.* & *d.13.n.15.* Rurſus, *tr.15.d.21.n.12.* & *tr.17.d.2.n.6.*

*Verſ.*21. Sonitus terroris ſemper in auribus illius, *tract.8.d.26.num.9.*

*Verſ.*24. Tribulatio, & anguſtia vallabit eum ſicut Regem, qui præparatur ad prælium, *tr.8.d.23.n.6.*

*Verſ.*25. Contra umoipotentem roboratus eſt, *tract.8. d.7. num.2.*

*Verſ.*26. Cucurrit adverſus eum erecto collo, &c. *ibid.* & *d.8.num.12.*

CAP. XVI.

*Verſ.*2. Conſolatores oneroſi omnes vos eſtis, *tract. 16. d. 15.num.4.*

*Verſ.*11. Exprobrantes percuſſerunt maxillam meam, *tr.11. d.8 num.5.*

*Verſ.*15. Irruit in me quaſi gigas, &c. *tr.19.d.8.n.3.*

CAP. XVII.

*Verſ.*14. Putredini dixi: Pater meus es, &c. *tr. 13. d.23. num.11.*

CAP. XVIII.

*Verſ.*8. Immiſit in rete pedes ſuos, &c. *tr.8.d.30.n.2.*

*Verſ.*10. Abſcondita eſt in terra pedica eius, *tr.19.d.3.n.2.*

*Verſ.*15. Aſpergatur in tabernaculo eius ſulphur, *tr.13. d. 3.num.6.*

CAP. XIX.

*Verſ.*1. Vſquequo affligitis animam meam, & atteritis me ſermonibus, *tr.11.d.8.n.4.*

*Verſ.*20. Derelictа ſunt tantummodo labia circa dentes meos, *tr.11.d.8.n.3.*

*Verſ.*21. Manus Domini tetigit me, *tr.10.d.12.n.7.*

*Verſ.*22. Quare perſequimini me ſicut Deus, &c. *tr.18.d.17.n.5.* & *tr.21.d.8.n.5*

*Verſ.*25. Scio, quod Redemptor meus vivit, &c. *tract.8.d.21, num.10*

*Verſ.*26. In carne mea videbo Salvatorem meum, *tr.10.d.22, n.2.* & *tr.16.d.8.n.9.*

*Verſ.*27. Quem viſurus ſum ego, &c. repoſita eſt hæc ſpes mea in ſinu meo, *tr.16.d.8.n.6.* & *tr.10.d.22.n.12.*

CAP. XX.

*Verſ.*4. Hoc ſcio à principio, ex quo poſitus eſt homo ſuper terram, *tr.16.d.9.n.1.*

*Verſ.*5. Quod laus impiorum brevis ſit, & gaudium hypocritæ ad inſtar puncti, *tr.16.d.9.n.1.* It. *tr.13.d.27.n.10.*

*Verſ.*8. Velut ſomnium avolans, non invenietur, *tr.8.d.23. num.13.*

*Verſ.*15. Divitias, quas devoravit, evomuit, &c. *tr.8.d.24.n.3.* & *d.28.n.9.*

*Verſ.*16. Caput aſpidum ſuget, *tr.19.d.16.n.8.*

*Verſ.*20. Nec eſt ſatiatus venter ejus, *tr.8.d.28.n.2.*

*Verſ.*22. Cur ſatiatus fuerit, arctabitur, *tr.8.d.29.n.3.*

*Verſ.*24. Irruet in arcum æreum, *tr.19.d.6.n.9.*

CAP. XXI.

*Verſ.*7. Quare ergo impii vivunt, ſublevati ſunt, &c. *tract.8. d.3.n.1.* & *d.6.n.15.*

*Verſ.*12. Tenent tympanum, & cytharam, &c. *tract.13.d.9. num.4.*

*Verſ.*13. Ducunt in bonis dies ſuos, & in puncto deſcendunt in infernum, *ib.* & *tr.12.d.2.n.7.*

CAP. XXII.

*Verſ.*3. Quid prodeſt Deo, ſi juſtus fueris, &c. *tr.4.d.9.num.3.* Item *tr.10.d.19.n.12.*

*Verſ.*14. Circa cardines cœli perambulat, nec noſtra conſiderat, *tr.10.d.18.n.13.* Item *tr.11.d.2.n.7.* & *tr.20.d.8.n.7.*

CAP. XXIV.

*Verſ.*13. Ipſi fuerunt rebelles lumini, *tr.15.d.24.n.10.*

*Verſ.*19. Uſque ad inferos peccatum illius, *tr.13.d.28.nu.1.*

*Verſ.*20. Dulcedo illius vermes, *tr.8.d.23.n.6.* & *tr.13.d.28.nu.8* & *tr.9.d.10.n.7.* Item *tr.13.d.9.n.10.* & *tr.15.d.25.per totum*, & *tr.16.d.13.n.7.*

*Verſ.*25. Quod ſi non eſt ita, quis me poteſt arguere mentitum, *tr.18.d.17.num.5.*

CAP. XXV.

*Verſ.*6. Filius hominis putredo, & vermis, *tr.10.d.6.nu.1.* & *tr.11.d.1.num.5.* & *tr.13.d.29.num.15.* Item *tr.14.d.9.num.1.* & *tr.15.d.33.nu.11.*

CAP. XXVI.

*Verſ.*5. Ecce gigantes gemunt ſub aquis, *tr.3.d.10.n.12.* & *tr.5.d.7.nu.2.*

*Verſ.*7. Appendit terram ſuper nihilum, *tr.7.d.19.n.1.* & *tr.8.d.31.nu.9.*

*Verſ.*13. Obſtetricante manu eius, eductus eſt coluber, *tr.15.d.27.num.6.*

CAP XXVII.

*Verſ.*19. Dives cum dormierit, nihil ſecum auferet, &c. *tr.8, d.25.n.1.* & *d.31.n.11.*

CAP. XXVIII.

*Verſ.*10. Omne pretioſum vidit oculus ejus, *tr.7.d.14.n.1.*

*Verſ.*13. Non invenitur in terra ſuaviter viventium, *tr.9. d.10. num.2.*

*Verſ.*22. Perditio, & mors dixerunt, &c. *tr.19.d.1.n.9.*

CAP. XXIX.

*Verſ.*17. Conterebam molas iniqui, &c. *tr.21.d.16.n.9.*

CAP. XXX.

*Verſ.*4. Radix juniperorum erat cibus eorum, *tract. 13. d. 25. num.7.*

*Verſ.*15. Redactus ſum in nihilum, abſtuliſti quaſi ventus deſiderium meum, *tr.3.d.6.n.17.*

*Verſ.*29. Frater fui Draconum, &c. *tract. 17. d.4. n.2.* & *d.8. num.8.*

CAP. XXXI.

*Verſ.*1. Pepigi fœdus cum oculis meis, &c. *tr.19.d 8.n.12.*

*Verſ.*4. Si deceptum eſt cor meum ſuper muliere, *tr.13. d. 1. num.14.*

*Verſ.*10. Scortum alterius ſit uxor mea, *tr.13.d 1.n.14.*

*Verſ.*11. Hoc enim nefas eſt, & iniquitas maxima, *ib.*

*Verſ.*12. Ignis eſt uſque ad perditionem devorans, & omnia eradicans genimina, *tr.13.d.5.per tot. Et d.13.n.9.* & *d.29.n.16.* & *d.4.n.1 it.tr.10.d.16.n.1*

*Verſ.*23. Semper enim quaſi tumentes ſuper me fluctus Deum timui, *tr.15.d.11.n.6.*

*Verſ.*24. Si putavi aurum robur meum, *tr.8.d.16.n.14.* & *d.10. num.9.*

CAP. XXXV.

*Verſ.*6. Si peccaveris, quid ei nocebis, &c. *tr.4.d.9.n.3.*

CAP. XXXVI.

*Verſ.*5. Deus potentes non abjicit, cum, & ipſe ſit potens, *tr.8, d.16.n.10.*

*Verſ.*18. Non te ergo ſuperet ira, ut aliquem opprimas, *tr.16, d.12.n.4.*

CAP. XXXVII.

*Verſ.*1. Super hoc expavit cor meum, & emotum eſt de loco ſuo, *tr.10.d.14.n.2.*

*Verſ.*22. Ab Aquilone aurum, venit, & ad Deum formidoloſa laudatio, *tr.8.d.1.n.13. Item tr.19.d 9.n.3*

CAP. XXXIX.

*Verſ.*7. Cum me laudarent ſimul aſtra matutina, & jubilarent omnes filii Dei, *tr.3.d.1.n.1.*

*Verſ.*22. Nunquid ingreſſus es theſauros nivis? *tr.10.d.10.n.8.* & *tr.14.d.16.n.11.* & *tr.18.d.10.n.12.*

*Verſ.*24. Per quàm viam ſpargitur lux, &c. *tract. 19. d. 10. num.5.*

*Verſ.*37. Quis enarrabit cœlorum rationem; &c. *tract 6. d.2. num.9.*

*Verſ.*39. Nunquid capies leænæ prædam? *tr.18.d.15.n.4.* & *tr.19. d.13.n.6.*

CAP. XXXIX.

*Verſ.*23. Super ipſum ſonabit pharetra, *tr.11.d.12.n.3.*

*Verſ.*27. Nunquid ad præceptum tuum elevabitur aquila, *ibid. num.7.*

*Verſ.*32. Nunquid qui contendit cum Deo, tam facilè conquieſcet? *tr.18.d.14.n.12*

CAP. XL.

*Verſ.*10. Leo ſicut bos comedet paleas, *tr.13.d.7.n.3.*

*Verſ.*11. Fortitudo ejus in lumbis ejus, &c. *tr.15.d.8.n.11.*

*Verſ.*16. Sub umbra dormit in ſecreto calami, in locis humentibus, *tr.1.d.9.n.7.* & *tr.10.d.19.n.6. Item tract.13.d.7. n.10.* & *d. 8.n.5.*

*Verſ.*18. Habet fiduciam, quod influat Jordanis in os ejus, *tr.6. d.8.n.15.*

CAP. XLI.

*Verſ.*10. De ore ejus lampades procedunt, ſicut thædæ ignis accenſæ, *tr.11.d.7.n.12.*

*Verſ.*12. Flamma de ore ejus egreditur, &c. *tr.11.d.7.n.12.it.tr.13. d.8.n.6.It.d.33.per tot.* & *d.35.n.7.*

CAP. XLII.

*Verſ.*5. Nunc oculus meus videt te, *tr.10.d.17.n.14.*

EX LIBRO PSALMORUM.

PSAL. I.

*Verſ.*1. Beatus vir qui non abiit in conſilio impiorum, &c & in cathedra peſtilentiæ non ſedit, *tr.3.d.18.n.2.* & 5 & *tr.9. d.18.n.6. item tract.13.d.12.per totum. Et tract.17.d 4.per tot. Et tr.21.d.5.n.6.*

*Verſ.*2. In lege Domini voluntas ejus, *tr.4.d.18.n.6.* & *tr.10. d.27.n.2.*

*Verſ.*3

Digitized by Google

*Verſ.*3. Et erit tanquam lignum quod plantatum eſt ſecus decurſus aquarum, *tr.*14.*d.*18.*n.*13.

*Verſ.*4. Tanquam pulvis, quem proiicit ventus à facie terræ, *tr.*7.*d.*3 *n.*10.

PSAL. II.

*Verſ.*3. Projiciamus à nobis jugum ipſorum, *tr.* 16. *diſc.* 10. *num.*8.

*Verſ.*4. Qui habitat in cęlis irridebit eos, *tr.*20.*d.*9.*n.*8.

*Verſ.*6. Ego autem conſtitutus ſum Rex ab eo, &c *tr.*2.*d.*8.*n.*11 *tr.*3 *d.*9.*n.*1 & *d.*15.*n.*5.

*Verſ.*10. Et nunc Reges intelligite, *tr.*10 *d.*15.*n.*15.

*Verſ.*11. Servite Domino in timore, & exultate ei cum tremore, *tr* 20.*d.*2.*n.*6.

*Verſ.*12. Apprendite diſciplinam, &c. *tr.*14.*d.*9.*n.*4. & *d.*22.*n.*15. & *d.* 16.*n.*10. & *tr.*16.*d.*13 *n.*9.

PSAL. IV.

*Verſ.*2. In tribulatione dilatasti mihi, *tr.* 16.*d.*17.*n.*4.

*Verſ.*3. Filii hominum uſquequò gravi corde, ut quid diligitis, &c. *tr.*8. *d.*30. *numer.*7. & *tr.*4.*d.*13. *numer.* 1. *Item tract.* 10.*d.*18 *numer.*13.

Verſ. 5. Iraſcimini, & nolite peccare, &c. *tr.* 15.*d.*4.*n.*16. & *tr.* 15.*d.*15.*n.*3 *it. tr.*16.*d.* 3.*n.*5.

*Verſ.*6. Sacrificate Sacrificium juſtitiæ, *tr.*10.*d.*18.*n.*13. & *tr.*15. *d.*9 *n.*1. & *n.*13.

*Verſ.*7. Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui Domine, *tr.*15 *d.*24.*n.*7 & *tr.*16.*d.*5.*n.*5 & 6 & *d.*5.*per tot.* & *d.*8.*n.*9. *d.*7.*n.* 6 & *d.* 9 *n.*2. & *d.*12.*n.*7. & *d.* 13.*n.*4.

Verſ. 9. In pace in idipſum dormiam, & requieſcam, *tr.*10. *d* 6. *num.*7.

Verſ. 10. Quoniam tu Domine ſingulariter in ſpe conſtituiſti me, *tr.* 17.*d.*4.*n.*8.

PSAL. V.

*Verſ.*2. Verba mea auribus percipe Domine, intellige clamorem meum, *tr.*6.*d.*12.*n.*7.

Verſ. 8. Ego autem in multitudine miſericordię tuæ, &c. *tr.*20. *d.*2.*n.*8 & *d.*7.*n.*1. & *d.*9 *n.*4 & *d.*17.*n.*12.

*Verſ.*10. Non eſt in orę eorum veritas, &c. *tr.*2.*d.*3.*n.*8. & *d.*6. *num.*12.

*Verſ.*11. Sepulchrum patens eſt guttur eorum, *ibid.* & *tr.*21. *d.*21.*n.*14.

*Verſ.*12. In æternum exultabunt, & habitabit in eis, *tr* 10 *d* 16. *n.*15 & *d* 13 *n.*15.

PSAL. VI.

*Verſ.*2. Domine ne in furore tuo arguas me, *tr.* 18 *d.*12.*n.*2. & *d.*15 *per tot.*

*Verſ.*7. Laboravi in gemitu meo, lavabo per ſingulas noctes lectum meum, *tr* 15 *d* 13.*n.*1 & *tr.*13.*d.*20 *n.*10.

*Verſ.*8. Turbatus eſt à furore oculus meus, *tr.*17 *d.*3.*n.*6.

*Verſ.*9. Diſcedite à me omnes qui operamini iniquitatem, *ib.*

*Verſ.*11. Erubeſcant, & conturbentur vehementer omnes inimici mei, *tr.*15.*d.*22.*n* 9.

PSAL. VII.

*Verſ.*6. Gloriam meam in pulverem deducam, *tract.*13. *d.*17. *num.*11.

Verſ 11. Scrutans corda, & renes, *tr.*15.*d.*15.*n.*1.

*Verſ.*16. Lacum aperuit, & effodit eum, & incidit in foveam, quam fecit, *tr.*2.*d.*5.*n.*16.

PSAL. VIII.

*Verſ.*4. Ex ore Infantium, & lactentium, &c. *tr.*17 *d* 4.*n.*13.

Verſ 6 Quid eſt homo, quod memor es ejus, *tr.*4 *d.*8.*n.*4.

*Verſ.*7. Minuiſti eum paulò minus ab Angelis, &c. *ibid.* *n.*2. & *tr.*3 *d.*1.*n.*3 & *tr.*8.*d* 9.*n* 11. & *tr.*7.*d.*7.*n.*19. *Rurſus tr.*7 *d.*3. *n.*3. & *d.*10.*n.*12.*it. tr.*13.*d.*7.*n.*11. & *tr.*15.*d.*13.*n.*12. & *tr.*19.*d* 4.*n.*6.*it. tr.*19.*d.*10.*n.*2. & *tr.*21.*d.*8.*n.*9.

*Verſ.*7. Conſtituiſti eum ſuper opera manuum tuarum, *tr.*7.*d.*10. *num.*19

*Verſ.*8. Omnia ſubjeciſti ſub pedibus ejus, *ibid.* & *tr.*4 *d.*7.*n.*8. & *d.*8.*n.*6.*tr* 1. *d.*3.*n.*1.*tr.*8. *d.*13. *num.*13. *tr.*8. *d.*18. *n.*3 *tr.* 5. *d.*6. *num.*10.*tr.*7.*d.*3.*n.*14.*tr.*20 *d.* 5.*n.*1. & *tr* 21.*d.*19 *n* 1.

PSAL. IX.

*Verſ.*2. Confitebor tibi, Domine, in toto corde meo, *tr.*4 *d.*15.*n.*1.

*Verſ.*10. Deus adjutor in tribulationibus, *tr.*12 *d.*5.*n.*15.

*Verſ.*11. Sperent in te, qui noverunt nomen tuum, &c. *ib.*

*Verſ.*17. Cognoſcetur Dominus judicia faciens, *tr.*12.*d.*6.*n.*8. *it. tr.*15 *d.*26.*n.*8.

PSAL. X. ſecundum Hebræos.

*Verſ.*2. Comprehenduntur in conſiliis quibus cogitant, *tr.*3.*d.*2. *n* 9. & *tr.*21.*d.*14.*n.*7.

*Verſ.*3. Laudatur peccator in deſideriis animæ ſuæ, *tr.*2.*d.*3.*n.*2. *tr.*2.*d.*4.*per tot. tr.*2.*d.*1.*n.*4.*tr.*2.*d.*6.*n.*3. & 5.*tr.*2. *d* 8. *n.*1. & *tr.*8.*d.* 13.*n.*2

*Verſ.*4. Exacerbavit Dominum peccator, *tr.*2.*d.*6.*n.*5.

*Verſ.*5. Non eſt Deus in conſpectu ejus, &c. *ib.*

*Verſ.*7. Sub lingua ejus labor, & dolor, *tr.*21 .*d.*13.*n.*8

PSAL. X.

Verſ 2. Quomodo dicitis animæ meæ; Transmigra in montem, *tr.*8.*d.*8.3.

*Verſ.*4 Quoniam quæ perfeciſti, deſtruxerunt, *tractat.*31 *d.*2. *num.*5.

*Verſ.*5. Dominus in templo ſancto ſuo, &c. *tract.* 7.*d.*6 *num.* 7. & *d.*8.*n.*8. *Item tr.*10.*d* 15.*n.*1. & *tr.*13.*d.*1. *n.*16. & *tract.*20. *d.* 8. *num.*7.

*Verſ.*6. Qui diligit iniquitatem, odit animam ſuam, *tr.*7.*d.*4. *num.*8.

*Verſ.*8. Juſtus Dominus, & juſtitias dilexit, *tr.*15.*d.*3.*n.*19.

PSAL. XI.

*Verſ.*2. Salvum me fac Domine, quoniam defecit ſanctus, quoniam diminutæ ſunt veritates à filiis hominum, *tr.*2.*d.*11. *n.*7. *It. tr.*12 *d.*6.*n.*3. *It. tr.*17.*d.*14.*n.*6.

*Verſ.*3. Labia doloſa in corde, & corde locuti ſunt, *tr.*12. *d.* 6. *num.*3.

Verſ 4. Diſperdat Dominus univerſa labia doloſa, *tract.*18.*d.*2. *num.*9.

Verſ 5. Qui dixerunt: linguam noſtram magnificabimus, &c. *ibidem*.

*Verſ.*7. Eloquia Domini, eloquia caſta, *tr.*13 .*d.*32.*n.*13 & *d.* 35 *it. tr.*14 *d.*10.*n.*17. & *d.* 11.*n* 4. & *tr.*14.*d.*13.*n* 11.

*Verſ.*9. In circuitu impii ambulant, &c. *tr.* 3.*d.*12.*n.*2. & *tr.*6.*d.* 8.*n.*15.*it tr.*9.*d.*5.*n.*7.

PSAL. XII.

*Verſ.*4. Illumina oculos meos, ne quando, &c. *tr.*6. & *d.*10. *num.* 13. & *tr.*15 *d.*21.*n.*11.

*Verſ.*5. Ne quando dicat inimicus meus: Prævalui adverſus eum, *tr.*6.*d.*10.*n.*13.

PSAL. XIII.

*Verſ.*2. Dominus de cęlo proſpexit ſuper filios hominum, *tr.* 4. *d.*9.*n.*19. & *tr.*17.*n.*7. & *tr.*13.*d.*1 *n.*2.

*Verſ.*3. Omnes declinaverunt, ſimul inutiles facti ſunt, &c. *tr.* 11.*d.*7.*n.*8 *tr.*14.*d* 26.*n.*9. & *tr.*15.*d.*26.*n.*6. & *tr.*16. *d.*12.*n.*7. & *d.* 13.*n.*3. & *tr* 21.*d.*6.*n.*2. & *tr.*21.*d.*7.*n.*1. & *d.*8.*per totum*, & *d.*14. *n.*5 & *tr* 21.*d.* 3.*n.*3.

Verſ. eod. Veloces pedes eorum ad effundendum ſanguinem, *tr.*4.*d.*8.*n.*10.

*Verſ.*5. Illic trepidaverunt timore, ubi non erat timor, *tr.*21.*d.* 2 *n.*11.

PSAL. XIV.

*Verſ.*1. Domine quis habitabit in tabernaculo tuo? &c. *tr.*10. *d.* 20 *n.*10. & *d.*28.*n.*16. *Item tr.*20.*d.*5.*n.*12. & *tr.* 21.*d.*18.*n* 4. & *d.* 5 *n.*4.

Verſ 2. Qui ingreditur ſine macula, & operatur juſtitiam, *tr.* 10 *d.*20.*n* 10. & *d.*28 *n.*16.

*Verſ.*3 Qui loquitur veritatem in corde ſuo, *loc. cit.*

Verſ 4. Ad nihilum deductus eſt in conſpectu ejus, &c. *tr.* 20. *d.*5.*n.*12.

PSAL. XV.

*Verſ.*2. Dixi Domino, Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non eges, *tr.*4.*d.*9.*n.*2. & *tr.*7.*d.*14.*n* 4. & *tr.*10. *d.*19.*n.* 12. & *d.*27.*n.*1.

*Verſ.*4 Nec memor ero nominum eorum per labia mea, *tr.*14.*d.* 9.*n.*2.

*Verſ.*7. Uſque ad noctem increpuerunt me renes mei, *tr.* 14.*d.* 15.*n* 2.

*Verſ.*11 Adimplebis me lætitia cum vultu tuo, *tr.*10.*d.*7. *n.* 8. & *n.*10 & *d.*10.*n.*3 & *d.*17.*n.*2.*it. tr.*16.*d* 8.*n.*4.

PSAL. XVI.

*Verſ.*5. Perfice greſſus meos in ſemitis tuis, *tr.*9.*d.*13.*n.*16. & *tr.* 10.*d.*2.*n.*10. & *d.*9.*n.*1. & *d.*11.*n.*11. & 12. & *d.*14.*n.*5.

*Verſ.*8. A reſiſtentibus dexteræ tuæ cuſtodi me, ut pupillam oculi, *tr* 7.*d.*10.*n.*3.*it. tr.*17.*d* 14 *n.*9.

*Verſ.*10 Adipem ſuum concluſerunt, *tr.*8.*d* 7 *n* 8.

Verſ 11. Oculos ſuos ſtatuerunt declinare in terram, *ib.* & *tr.*2.*d.* 4.*n.*5.*tr.*7.*d.*18.*n.*2.*tr.*8.*d* 5.*n* 8. & *d.*11.*n* 9.

*Verſ.*12. Suſceperunt me ſicut leo paratus ad prædam, *tr.*19. *d.* 14.*n.*2.

*Verſ.*15. Satiabor cum apparuerit gloria tua, *tr.*16.*d.*3.*n.*7.

PSAL. XVII.

*Verſ.*2. Diligam te Domine fortitudo mea, *tr.*3.*d.*10.*n.*6. & *tr.* 4.*d.*6.*n.*12.

*Verſ.*3. Dominus firmamentum meum, &c. *ib.*

*Verſ.*5. Circumdederunt me gemitus mortis, dolores inferni circumdederunt me, *tr.*9 *d.*1. *per tot.*

*Verſ.*11. Aſcendit ſuper Cherubim, & volavit, *tractat.*10. *d.* 1.*n* 6.

*Verſ.*26. Cum ſancto ſanctus eris, &c. *tr.*13.*d.*22.*n.*3. It. *tr.*17.*d.*3. *n.*6. & *d.* 5 *per tot.* & *d.*6.*n.*11.

*Verſ.*27. Et cum electo electus eris, &c. *loc. cit.* & *tr.* 17.*d.*3.*n.*2. & *tr.*17.*d.*11 *per tot.*

*Verſ.*30.

*Verſ.*30.Quoniam in te eripiar à tentatione, *tr.*19.*d.*17.*n.*4.
*Verſ.*33. Deus qui præcinxit me virtute, &c. *tract.*14. *d.*29. *per tot.*
*Verſ.*38.Perſequar inimicos meos,&c.*tr.*15.*d.*14 *n.*11.
*Verſ.*42. Clamaverunt, nec erat qui ſalvos faceret, *tr.*20. *d.*4. *numer.*8.
*Verſ.*46.Filii alieni mentiti ſunt mihi, & claudicaverunt, *tr.*2. *d.*12.*n.*4.
*Verſ.*48. Liberator meus de inimicis meis iracundis, *tr.*4.*d.*12. *num.*4.

PSAL. XVIII.

*Verſ.*2. Cœli enarrant gloriam Dei,*tr.*3.*d.*12.*n.*13. *&* *d.*11. *n.*4.*it.* *tr.*10.*d.*9.*n.*5.*it.tr.*21.*d.*3.*n* 4.
*Verſ.*6. In ſole poſuit tabernaculum ſuum, &c.Exultavit ut gigas, &c. *tr.*8. *d.*12. *n.*11. *&* 18. *&* *tr.*4.*d.*16. *n.*2. *it.* *tr.*14. *d.*2. *numer.*2.
*Verſ.*7. Non eſt, qui ſe abſcondat à calore ejus, *tr.*4 *d.*2. *n.*5. *&* *d.*7.*n.*4 *&* *d* 17.*n.*1.*it.tr.*13 *d.*3.*n.*9.*&* *d.*19.*n.*3.*&* *tr.*10 *d.*28.*n.*4. *&* *d.*27.*n.*10.*it.tr.*19.*d.*5 *n* 1.
*Verſ.*8 Lex Domini immaculata, convertens animam, *tr.*10. *d.* 27.*n.*1.*it.tr.*14.*d.*6.*n.*2.*&* *tr.*17.*d.*11.*n.*5.
*Verſ.*9.Præceptum Domini lucidum, *tr.*10.*d.*27.*n.*1.
*Verſ.*10.Timor Domini ſanctus, &c *tr.*14.*d.*6.*n.*3.
*Verſ.*11. Judicia Domini vera, juſtificata, &c. *tr.*16. *diſc.* 11. *num.*3.
*Verſ.*eod. Mandata ejus deſiderabilia ſuper aurum, *tr.*10. *d.* 27.*n.*1.
*Verſ.*12. In cuſtodiendis illis retributio multa,*ib.*
*Verſ.*13.Delicta quis intelligit?*tr.*12.*d.*1 *n.*10.

PSAL. XIX.

*Verſ.*8.Hi in curribus, & hi in equis, *tr.*8.*d.*3,*n.*4.

PSAL. XX.

*Verſ.*4. Prævenisti eum in benedictionibus dulcedinis, *tr.*16. *d.* 3.*n.*7.*&* *d.*8.*n.*7.
*Verſ.*eod. Poſuiſti in capite ejus coronam de lapide pretioſo, *tr.*10.*d* 5.*n.*9.
*Verſ.*9. Inveniatur manus tua omnibus inimicis tuis, *tr.*11.*d.*10 *n.*1.*&* *tr.*13.*d.*9.*n.*6 *&* *tr.*15.*d.*27.*n.*8.
*Verſ.*10. Pones eos ut clibanum ignis in tempore vultus tui, *tr.* 11.*d.*10.*n.*1.*&* *tr.*13.*d.*9.*n.*6.
*Verſ.*11.Fructum eorum de terra perdes,*tr.*11.*d.*10.*per tot.*
*Verſ.*12. Quoniam declinaverunt in te mala, *ib.*

PSAL. XXI.

*Verſ.*4.Tu autem in ſancto habitas, laus Iſrael, *tr.*10. *d.*8.*n.*7.
*Verſ.*7.Ego autem ſum vermis, & non homo.*tr.*8.*d.*8.*n.*3.
*Verſ.*8. Omnes videntes me deriſerunt me, &c. *tract.* 11. *d.* 8. *numer.*1.
*Verſ.*9 Speravit in Domino, eripiat eum, *ib.*
*Verſ.*14. Aperuerunt ſuper me os ſuum, ſicut leo, &c. *tr.*21. *d.* 7.*n.*10.
*Verſ.*17.Circumdederunt me canes multi, *tr.*21.*d.*7.*n.*9.
*Verſ.*21.Erue à framea Deus animam meam, *tr.*7.*d.*19.*n.*9.*it tr.* 21.*d.*9.*n.*3.
*Verſ.*23.Narrabo nomen tuum fratribus meis, *tr.*20.*d.*12.*n.*6.

PSAL. XXIII.

*Verſ.*2.In loco paſcuæ ibi me collocavit, *tr.*14.*d.*12.*n.*3. *&* *tr.*20 *d.*6 *n.*2.
*Verſ.*3. Super aquam refectionis educavit me, *tr.*20 *n.*6,*n.*2.
*Verſ.*4.Nam etſi ambulavero in medio umbræ mortis, &c.*ib.* *&* *tr* 18.*d.*13.*n.*10 *&* *tr.*16 *d.*8.*n.*9 *&* *tr.* 18.*d* 5.*n.*5.
*Verſ.*eod. Virga tua, & baculus tuus ipſa me conſolata ſunt, *tr.* 4.*d.*12.*n.*4.
*Verſ.*5. Paraſti in conſpectu meo menſam, *tr.*16 *d* 4 *n.*9.*&* *tr* 20. *d.*6.*n.*2.*&* *tr* 16 *d.*6.*n.*6.
*Verſ.*eod.Calix meus inebrians quàm præclarus eſt, *tr.* 11.*d.*6. *num.*1.
*Verſ.*6.Miſericordia tua ſubſequetur, &c.*tr.*20.*d.*6.*n.*2.

PSAL. XXIII.

*Verſ.*1.Domini eſt terra, & plenitudo ejus, *tr.*3.*d.*1.*n.*10. *it.tr.*10. *d.*11 *n.*1.
*Verſ.*3. Quis aſcendet in montem Domini? aut quis ſtabit in loco ſancto ejus? *tr.*7.*d.*18.*n.*14 *&* *tr.*15 *d* 1.*n.*11.*it.tr.*10.*d.*4.*n* 8. *&* *d.*20.*n.*10.*&* *d.*17.*n.*9.*&* *d.*30 *n.*7.*it tr* 20.*d* 5 *n.*4.*&* 12.
*Verſ.*4.Innocens manibus, & mundo corde, *tr.*7.*d.*18. *n.*14.*it.tr.* 20.*d.*20.*n.*10.*&* *d.*30 *n.*7.*it tr.*20 *d.*5 *n.*4.
*Verſ.*5. Hic accipiet benedictionem à Domino, *ib.*
*Verſ.*8.Dominus fortis, & potens, &c.*tr.*3.*d* 14.*n.*3.

PSAL. XXIV.

*Verſ.*1. Ad te Domine levavi animam meam, *tr.*12.*d.*5.*n.*2.
*Verſ.*2.Deus meus in te confido, non erubeſcam, *ib.*
*Verſ.*8.Dulcis,& rectus Dominus, *tr.*16 *d* 3.*n.*1. *&* *d.*11.*n.*7. *&* *d.*13 *n.*4.
*Verſ.*15.Oculi mei ſemper ad Dominum, *ib.*
*Verſ.*17.De neceſſitatibus meis erue me, *tr.*14 *d* 14.*n.*9 *&* *tr.*15 *d.*20.*n.*12.

PSAL. XXV.

*Verſ.*1.Judica me Domine, quoniam ego in innocentia mea ingreſſus ſum, *tr.*17.*d.*13.*n.*3
*Verſ.*3.Quoniam miſericordia tua ante oculos meos eſt, *tr.* 17 *d.*12.*n* 5.
*Verſ.*8.Domine dilexi decorem domus tuæ, &c. *tr.*20.*d* 2. *n.*3. *&* *tr.*20.*d.*6 *n* 6 *&* *d.*8.*n* 8 *&* *d.*10.*n.*7.*&* *d.*13. *n.*15.*&* *tr.*21. *d.*19. *per tot* *&* *tr.*16.*d.*7 *n.*5.
*Verſ.*12.In Eccleſiis benedicam te Domine, *tr.*20.*d.*15.*n.*5.

PSAL. XXVI.

*Verſ.*2.Dominus protector vitæ meę, &c.*tr.*21.*d.*8.*n.*5.
*Verſ.*eod. Appropiant ſuper me nocentes, *tr.*2 *d.*6.*n* 12.
*Verſ.*3.Si conſiſtant adverſum me caſtra, non timebit cor meum, *tr.*12.*d* 1 *n* 4 *it.tr.*14 *d.*31 *n.*5.
*Verſ.*4.Unam petii à Domino, hanc requiram, &c.*tr.*10.*d.* 2 *n* 13 *it.tr.*20 *d.*1.*n.*2 *&* *d* 6.*n.*7.
*Verſ.*5. Quoniam abſcondit me in tabernaculo ſuo, *&c.* *tr.*20. *d.*6.*n.*7.
*Verſ.*6. Immolavi in tabernaculo ejus hoſtiam vociferationis, &c. *tr* 15 *d* 27.*n.*5.
*Verſ.*9.Ne avertas faciem tuam à me, *tr.*7 *d* 4. *n* 14.
*Verſ.*12.Inſurrexerunt in me teſtes iniqui, *tr* 10.*d.*21 *n.*13.
*Verſ.*13. Credo videre bona Domini in terra viventium, *ib.* *&* *d.*26.*n.*9.
*Verſ.*14.Expecta Dominum, viriliter age, *tr.*10.*d.*21 *n.*13.

PSAL. XXVIII.

*Verſ.*7.Vox Domini intercidentis flammam ignis, *tr.* 13. *d* 34 *num.*12.
*Verſ.*9.In templo ejus omnes dicent gloriam, *tr.* 10.*d.*26.*n.*6.*it tr.* 14 *d.*9 *n.*1.*&* *tr.*20.*d.*3.*n* 8 *&* *d.*2.*n.*2 *&* *d* 17.*n.*2.
*Verſ.*10. Dominus diluvium inhabitare facit, &c.*tr.*10.*d.*14.*n.*11.

PSAL. XXIX.

*Verſ.*4 Domine eduxiſti ab inferno animam meam, *tr.*13.*d.*9.*n.* 3. *&* *tr* 15.*d.*26.*n.*13.
*Verſ.*6.Ad veſperam demorabitur fletus, *tr.*10 *d.*25.*n.*3.*it.tr.*16. *d* 8.*n.*3.
*Verſ.*7.Ego dixi in abundantia mea: Non movebor in æternum, *tr.*10.*d.*14 *n.*7.*&* *d* 16 *per tot.it.tr.*16.*d.*8 *n.*3.
*Verſ.*12.Conciſti ſaccum meum, & circumdediſti me lætitia, *tr* 16.*d.*12.*n.*3 *&* *d.*16.*per tot.*
*Verſ.*13 Ut cantet tibi gloria mea, & non compungar, *tr.*7. *d.*7 *num.*16.

PSAL. XXX.

*Verſ.*3.Inclina ad me aurem tuam, accelera, ut eruas me, *tr.* 6 *d.*12.*n.*7.
*Verſ.*4. Quoniam fortitudo mea, & refugium meum es tu, *tr.* 16.*d.*3 *n.*2
*Verſ.*9.Statuiſti in loco ſpatioſo pedes meos, *tr.*4.*d.*17.*n.*4 *it.tr.* 10.*d.*27.*n.*8.
*Verſ.*11 Defecit in dolore vita mea, *tr.*10.*d.*24.*n.*14.
*Verſ.*18. Domine non confundar, quoniam invocavi te, *tr.*21.*d.* 14.*n* 6.
*Verſ.*19.Muta fiant labia doloſa, &c.*tr.*21.*d.*21.*n.*9.
*Verſ.*20.Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ Domine, *tr.* 6. *d.*1.*n.*14.*it.tr.*9.*d.*15.*n.*5.*&* *tr.*10.*d.*8.*n.*6.*it.tr.*16.*d.*3.*n.*7. *&* *d.*2.*n.*3 *&* *d.*5.*n.*1.*&* *tr.*16.*d.*12 *n.*5.*&* *d.*14.*per tot.* *&* *d.*16. *nu.*5. *&* *tr.*17.*d.* 4 *n.*8.
*Verſ.*21.Abſcondes eos in abſcondito faciei tuę, *tr.*21.*d.*14. *n.*7.

PSAL. XXXI.

*Verſ.*1.Beati quorum remiſſæ ſunt iniquitates, *tr.*4.*d.*5.*n.*6.*it.tr.* 15.*d.*15.*n.*12.*&* *d.*20.*n.*9 *&* *d* 21.*n.*12.
*Verſ.*2.Quorum tecta ſunt peccata, *tr.*15 *d.*15.*n.*12.
*Verſ.*3.Quoniam tacui, inveteraverunt oſſa mea, *tr.*15.*d.*17.*per tot.*&* *tr.*15.*d* 15 *n.*7.
*Verſ.*4 Converſus ſum in ærumna mea, dum configitur ſpina, *tr.*8.*d.*8.*n.*2.*it tr* 13.*d.*25.*n* 9.*&* *tr.*15.*d.*24.*n.*9.
*Verſ.*5.Confitebor adverſum me injuſtitiam Domino, *tr* 15.*d.*3 *n.*5.*&* *d.*8.*n.*10.*&* *d.*3.*n.*2.*&* *d.*12.*per tot* *d.*12.*n.*4.*&* *d.*15.*per tot.* *&* *d.*23.*n.*2.
*Verſ.*8. Firmabo ſuper te oculos meos, *tr.*7.*d* 4 *n* 14.
*Verſ.*9. Sicut equus, & mulus, quibus non eſt intellectus, *tr.*13. *d.*17.*n.*12.*&* *tr* 20 *d.*13.*n* 14.
*Verſ.*10.Multa flagella peccatoris, *tr.*15.*d.*25.*n.*1.

PSAL. XXXII.

*Verſ.*9.Ipſe dixit, & facta ſunt, *tr.*7.*d.*10 *n.*6.
*Verſ.*14. De præparato habitaculo ſuo reſpexit ſuper omnes, *tr.*7.*d.*13.*n.*12.

PSAL. XXXIII.

*Verſ.*2. Benedicam Dominum in omni tempore, *tract.* 11. *d* 4 *num* 4

*Verſ.*7. Iſte pauper clamavit, & Dominus exaudivit eum, *tr.*6.*d.*6.*n.*13

*Verſ.*8. Immittet Angelos Domini in circuitu, &c. *ib.* & *tr.*6. *d.*8 *n.*14 & *tr.*6.*d.*15.*n.*4. & 5

*Verſ.*13 Quis eſt homo qui vult vitam, diligit dies videre bonos, *tr.*10. *d.* 30 *nu.*1

*Verſ.*14. Prohibe linguam tuam à malo, *ib.*

*Verſ.*17 Vultus autem Domini ſuper facientes mala, *tr.*15. *d.* 30.*n.*9. & *d.*4.*n.*3

*Verſ.*19. Juxta eſt Dominus iis, qui tribulato ſunt corde, *tr.*14. *d.*8 *nu.*4

*Verſ.*20. Multæ tribulationes juſtorum, *tr.*10.*d* 25.*n.*3

*Verſ.*21. Cuſtodit Dominus omnia oſſa eorum, *tract* 21.*d.*14. *num.*5

PSAL. XXXIV.

*Verſ.*6. Fiat via illorum tenebræ, & lubricum, *tract.* 11. *d.* 9. *num.*15

*Verſ.*9. Anima mea exultabit in Domino, *tr.*16.*d.*8.*num.*6. & *d.* 13 *num.* 5

*Verſ.*12. Retribuebant mihi mala pro bonis, *tr.*11. *d.*4. *n.*6. *it.* *tr.*21.*d.* 18.*n.*10

*Verſ.*13 Ego autem, cum mihi moleſti eſſent, induebar cilicio, *tr.*1.*d.*6.*n.*19. *item tr.*14.*d* 22.*num.*1. & *tr.*16.*d* 16.*nu* 5. & *tr.*19.*d.* 37.*num.*5

*Verſ.*14. Quaſi proximum, & quaſi fratrem noſtrum, ſic complacebam, *tr* 2.*d.*8.*n.*3

*Verſ.*15. Congregata ſunt ſuper me flagella, *tr.*11.*d.*8.*n.*4

*Verſ.*16. Tentaverunt me, ſubſannaverunt ſubſannatione, *ibidem.*

PSAL. XXXV.

*Verſ.*2 Dixit injuſtus ut delinquat in ſemetipſo, *tr.*21. *d.* 13. *numer.*7

Verſ 3. Doloſè egit in conſpectu ejus, *tr.*20 *d.*8.*n* 11

Verſ 9 Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ, *tr.*16.*d.*3.*n.*2. & *d* 6 & *d.*4.*n.*4. & *d* 2.*per tot.* & *d* 6.*n.*4. & *d.*8 *d.*6

Verſ eod. Torrentes voluptatis tuę potabis eos, *tract.* 10.*d.*22. *num.*10. & *d.*23.*num.*5. & *d.*8.*n.*9. & *d.*11.*num.*11. & *d.*14.*num* 9. *it.* *d.*16 *n.*9

*Verſ.*12. Non veniat mihi pes ſuperbiæ, *tr.*3.*d.*6.*n.*12

PSAL. XXXVI.

*Verſ.*4. Delectare in Domino, & dabit tibi petitiones cordis tui, *tr.*10.*d.*8 *n.*2

*Verſ.*5. Revela Domino viam tuam, *tr.*15.*d.*5 *n.*10

*Verſ.*15. Gladius eorum intret in corda eorum, *tr.*18.*d.*2.*nu.*14. *item tr.*21.*d* 13 *n.*7

*Verſ.*20. Quemadmodum fumus deficient, *tr.*3.*d* 6.*n.*12

*Verſ.*23. Apud Dominum greſſus hominis dirigentur, *tr,* 6 *d* 7. *n.*1. *item tr.*19.*d.*18. *nu.*7

*Verſ.*27. Declina à malo, & fac bonum, *tr.*5.*d.*1.*n.*5. *item tr.*9.*d.* 13 *n.*2. & *d.*15.*n.*6.*it.tr.*15.*d* 2.*n.*14 & *d.*8.*n.*3

*Verſ.*35. Vidi impium ſuperexaltatum, &c. *tr.*3 *d* 7.*n.*1. & *tr.*8. *d.*24.*n.*11. & *tr.*10.*d* 22.*nu.*4

PSAL. XXXVII.

*Verſ.*3. Sagittæ tuæ infixæ ſunt mihi, *tr.*7.*d.*15.*n.*12

*Verſ.*5. Sicut onus grave gravatæ ſunt ſuper me, *tr.*1.*d.*17.*nu.*1, *item tr.*15.*d.*12.*n.*2

*Verſ.*7. Miſer factus ſum, & curvatus, *tr.*7.*d* 18.*n.*2.*it.tr.*16.*d.*9. *num.*9

*Verſ.*8. Lumbi mei impleti ſunt illuſionibus, *tr.*13.*d.*16.*n.*17. *it.* *tr* 14.*d.*20 *n.*3. & *d.*22 *per tot.*

*Verſ.*9 Rugiebam à gemitu, &c. *tr.*15.*d* 10.*n.*1

*Verſ.*11. Cor meum conturbatum eſt in me, & dereliquit me virtus mea, & lumen oculorum meorum, *tr.*13.*d.*17.*n.*10.*it.tr.*16. *d.*9.*nu.*6

*Verſ.*12. Qui juxta me erant, de longè ſteterunt, *tract.* 6. *d.*8. *num.* 14

*Verſ.*13. Vim faciebant, qui quærebant animam meam, *ibid.* & *tr.*7.*d* 15.*n.*14

*Verſ.*14. Ego autem tamquam ſurdus non audiebam, *tr.*21.*d.*17. *num.*11

*Verſ.*15. Factus ſum ſicut homo non audiens, *tr.*2.*d.*5 *n* 10

*Verſ.*17. Dixi, ne quando ſupergaudeant mihi inimici mei, *tr.* 15.*d* 10.*per tot.*

*Verſ.*19. Quoniam iniquitatem meam annunciabo, *ib.*

*Verſ.*21. Qui retribuunt mala pro bonis, *tr.*21.*d.*14.*n.*5

PSAL. XXXVIII.

*Verſ.*4. Concaluit cor meum intra me, *tr.*4.*d.*13 *n.*1

*Verſ.*5. Locutus ſum in lingua mea, notum fac mihi Domine finem meum, *tr.* 10.*d.*3,*n.*11

*Verſ.*6. Veruntamen univerſa vanitas, omnis homo vivens, *tr.* 8.*d.*14.*n.*8 & *tr.*10.*d.* 3 *n.*11

*Verſ.*7. In imagine pertranſit homo, &c. theſaurizat, & ignorat cui congregabit ea, *tr.*8.*d.*23.*n.*3. & *d.*24.*n.*1. & *d.*27.*n.*2.*it.tr.* 10.*d.*3.*nu.*11. & *tr.*17.*d.*1.*nu.*5

*Verſ.*12. Propter iniquitatem corripuiſti hominem, *tr,*18.*d.*2, *per tot.*

Verſ eod. Tabeſcere feciſti ſicut araneam animam eius, &c. *tr.* 7.*d* 1.*n.*13

*Verſ.*13. Advena ego ſum, & peregrinus, *tr.*8.*d.*21 *n.*7

PSAL. XXXIX.

Verſ. 9. In capite libri ſcriptum eſt de me, &c. *tr.*8.*d.*6.*n.*5.*it.tr,* 10.*d.*23.*n.*5. & *tr.*11 *d* 6.*n.*4

*Verſ.*13. Comprehenderunt me iniquitates meæ, & non potui ut viderem, *tr.*8.*d.*11.*n.*10.*it.tr.*13.*d.*1.*n.*13

*Verſ.*16. Ferant confeſtim confuſionem ſuam, *tract.* 3. *d.*7, *num.*7

*Verſ.*18. Ego autem mendicus ſum, & pauper, *tr.*4.*d.*5.*n.*2

PSAL. XL.

*Verſ.*5. Domine miſerere mei, ſana animam meam, *tract.*15.*d,* 12.*num* 3

*Verſ.*8. Adverſum me ſuſurrabant omnes, *tractat.*21.*d.* 13, *numer.* 6

*Verſ.*9. Nunquid qui cadit, non adjiciet ut reſurgat? *tr.*15.*d.*18, *per totum,* & *tr.*21.*d.*10.*n.*1

PSAL. XLI.

*Verſ.*2. Quemadmodum deſiderat cervus, &c. *tract.*20 *diſc.*6. *numer.* 7

Verſ. eod. Sitivit anima mea ad Deum, &c. *tract,*10, *d.* 6, *num.*7

*Verſ.*3. Quando veniam, & apparebo ante faciem Dei? *tr.*7.*d.*3. *n* 7.*it.tr.*10 *d* 18.*n.*5

Verſ 4. Fuerunt mihi lacrymæ meæ panes, &c. *tr.*7.*d.*3.*n.*7.*it,* *tr.*10 *d* 18.*n* 5. & *tr.*10.*d* 2 *n.*11

Verſ 5. Hæc recordatus ſum, & effudi in me animam meam, *tr,* 20 *d.*6 *n.*7

*Verſ.*8. Abyſſus abyſſum invocat, *tr.*15.*d.*26.*n.*4. & *n.*9

PSAL. XLII.

*Verſ.*1. Judica me Deus, & diſcerne cauſam meam, *tr.*11.*d.* 5, *num.*4

Verſ 2. Quia tu es Deus fortitudo mea, *ib.*

*Verſ.*3. Emitte lucem tuam, & veritatem tuam, *ib.*

Verſ eod. Ipſa me deduxerunt, & adduxerunt, *tract.* 20. *d.*8, *num.*10

PSAL. XLIII.

*Verſ.*4. Non in arcu meo ſperabo, &c. nec in gladio ſuo poſſederunt terram, *tr.*19.*d.*18.*n* 4

*Verſ.*5. Tu es ipſe rex meus, & Deus meus, qui mandas ſalutes Jacob. *tr,*6.*d.*11.*nu.*1

*Verſ.*20. Humiliaſti nos in loco afflictionis, *tr.*2.*d,*6.*n.*9.*it.tr.* 13.*d.*10.*n.*8

*Verſ.*25. Quoniam humiliata eſt in pulvere anima noſtra, *tr.*7. *d* 18 *num.*2. *tract.*8.*d.*10. *num.*19. *tractat.*8. *d.*16.*num.*5. & *diſc,*20, *num.*12

Verſ eod. Conglutinatus eſt in terra venter noſter, *tr.*9.*d.*14.*n.* 3. & *tr.*10, *d.*18 *n.*4

*Verſ.*26. Exurge Domine, adjuva nos, *tr.*9.*d.*19.*n.*3

PSAL. XLIV.

*Verſ.*3. Speciosus forma præ filiis hominum, *tr.*7.*d.*5.*n.*11. & *d.* 9.*n.*4.*it.tr.*14. *d.*1 .*n* 15.*tr.*15.*d.*5.*n.*2

*Verſ.*4. Accingere gladio tuo ſuper femur tuum, *tr.*14.*d.*16.*n.*6

*Verſ.*8. Dilexiſti juſtitiam, & odiſti iniquitatem: propterea unxit te Deus, Deus tuus oleo lætitiæ, *tr.*4 *d.*11.*n.*14. & *tr.*16,*d.*1, *n.*5.*it.d.*7.*n.*6. & 12 *n.*10. & *d.*18.*n.*3

*Verſ.*9. Myrrha, & gutta, & caſia à veſtimentis tuis, &c. *tr.*14.*d.* 22 *nu.*8

*Verſ.*12. Et concupiſcet Rex decorem tuum, &c. *tr.*7.*d.*9. *per totum*: *Item tract.*10.*d.*6. *num.*3. *item tract.*14 *d.*1.*nu.*12. & *tr.*15. *d* 5.*num* 3

*Verſ.*14. Omnis gloria ejus ab intus, *tr.*14.*d.*18.*nu.*13. & *tr.*15.*d.* 19.*n.*12. & *tr.*16.*d.*7. *per tot.*

*Verſ.*15. Adducentur Regi virgines, *tract.*14.*d.*1.*num.*1. & *d* 4, *num.*2

*Verſ.*17. Conſtitues eos Principes ſuper omnem terram, *tr.*3. *d.*12 *num.*13

PSAL. XLV.

*Verſ.*2. Deus noſter refugium, & virtus, *tr.*13.*d.*32.*n.*7

*Verſ.*5. Fluminis impetus lætificat civitatem Dei, *tr.*10.*d.*10.*n.* 11.*d.*22.*n.*10. & *d.*14.*n* 11. & *d* 16.*d.*9 *item tr.*16.*d.*3.*n.*2. & *d.*4.*n.*4. & *tr.*20.*d.*18.*n.*5

Verſ 9. Venite, & videte opera Domini, &c. *tr.*5.*d.*4.*nu.*3. *item tr.*14. *d* 17.*n.*5

*Verſ.*11. Vacate, & videte, quoniam ego ſum Deus, *tr.*7.*d.*1 *n.*13 & *tr.*14.*d.*13 *n.*6

PSAL. XLVI.

*Verſ.*6. Aſcendit Deus in jubilo, & Dominus in voce tubæ, *tr.*5.*d.*4.*n.*4

PSAL. XLVII.

Verſ 8. In ſpiritu vehementi conteres naves Tharſis, *tr.*15: *d.* 22.*num.*3

*Verſ.*10 Suſcepimus Deus miſericordiam tuam in medio templi tui, *tr.*20.*d.*6.*n.*3.& *d.*15.*n.*4.

PSAL. XLVIII.

*Verſ.*9. Non dabit pretium redemptionis animæ ſuæ, *tract.*7. *d.* 19.*n.*10.

*Verſ.*12. Relinquent alienis divitias ſuas, *tr.*8.*d.*24.*n.*2.

*Verſ.*13. Homo cum in honore eſſet, non intellexit, &c. *tr.*2. *d.*11.*n.*4. *item tr.*3. *d.*4. *per tot.* & *tr.*7. *d.*15. *num.*2. & *d.*1. *numer.* 3.& *d.*5. *n.*8. *it.tr.* 20.*d.*6.*n.*2.& *tr.*14.*d.*10.*n.*13.& *tr.* 20.*d.*9.*n.*10. & *d.*13.*n.*14.

*Verſ.*15. Sicut oves in inferno poſiti ſunt, *tr.*20.*d.*9.*n.*10.

*Verſ.*21. Comparatus eſt jumentis inſipientibus, *ibid.* & *tr.*13. *d.*17.*n.*17.

PSAL. XLIX.

*Verſ.*2. Ex Sion ſpecies decoris ejus, *tr.*20.*d.*19.*n.*5.

*Verſ.*3. Ignis in conſpectu ejus exardeſcet, *tr.*11.*d.*9.*n.*8.

*Verſ.*13. Nunquid manducabo carnes taurorum? *tract.* 4. *d.*3. *numer.*2.

*Verſ.*14. Immola Deo ſacrificium laudis, *tr.*15.*d.*9.*n.*4.

*Verſ.*16. Quare tu enarras juſtitias meas? *tr.*18.*d.*17.*n.*2.

*Verſ.*17. Tu verò odiſti diſciplinam, *tr.*17.*d.*7.*n.*7.

*Verſ.*19. Os tuum abundavit malitia, *tr.*2. *d.*7. *n.*4. *Item tr.* 21. *d.*2.*per tot.*& *d.*11.*n.*5.& *d.*13.*n.*9.& *d.*14.*n.*5.& *n.*9.

*Verſ.*20. Sedens adverſus fratrem tuum loquebaris, *tr.*21. *d.*3. *numer.*5.

*Verſ.*21. Exiſtimaſti iniquè, quòd ero tui ſimilis, &c. *tr.*7.*d.* 4.*n.*13.

*Verſ.*23. Sacrificium laudis honorificabit me, *tr.*20.*d.*6.*n.*1.

PSAL. L.

*Verſ.*3. Miſerere mei Deus, &c. *tr.*15.*d.*5.*n.*7.

*Verſ.*4. Amplius lava me ab iniquitate mea, *tr.*4.*d.*5.*n.*9.*it.tr.*15 *d.*8.*n.*9.& 11.

*Verſ.*5. Quoniam iniquitatem meam ego cognoſco, & peccatum meum contra me eſt ſemper, *tr.*13.*d.*16.*n.*17.& *tr.*13.*d.*20.*n.* 15.& *tr.*14.*d.*20.*n.*3.& *tr.*15.*d.*17.*n.*6.& *tr.*15.*d.*26.*n.*5.

*Verſ.*6. Tibi ſoli peccavi, &c. *tr.*15 *d.*1.*n.*9.& *d.*2. *n.*5. & *d.*7.*n.* 6.& *tr.*18 *d.*16.*n.*13.& *tr.*20.*d.*8.*n.*7.

*Verſ.*7. Ecce enim in iniquitatibus conceptus ſum, &c. *tr.*10.*d.* 29.*n.*16.*it.tr.*14.*d.*14.*n.*4.

*Verſ.*9 Asperges me hyſſopo, &c. *tr.*15.*d.*5.*n.*7.& *d.*8.*n.*9.

*Verſ.*16. Libera me de ſanguinibus Deus, &c. *tr.*2.*d.*10.*n.*7.*it.tr.* 9.*d.*20.*n.*16.*it.tr.*14.*d.*33.*n.*1.

*Verſ.*19. Sacrificium Deo, ſpiritus contribulatus, &c *tr.*1.*d.*3 *n.*12.*it.tr.*9.*d.*10.*n.*2.& *tr.*15.*d.*2.*n.*2.& *d.*9 *per tot.*& *d.*22.*per tot.* & *d.*26.*n.*5.

PSAL. LI.

*Verſ.*3. Quid gloriaris in malitia, qui potens es in iniquitate? *tr.*2.*d.*12.*n.*11.& *tr.*3 *d.*12.*n.*2.*it.tr.*15.*d.*21.*n.*1.

*Verſ.*4. Tota die injuſtitiam cogitavit lingua tua, ſicut novacula acuta feciſti dolum, *tr.*12.*d.*6.*n.*3.*it.tr.*19.*d.*3.*n.*9.

*Verſ.*6. Dilexiſti omnia verba præcipitationis, *tr.*12.*d.*6.*n.*3.*it.* *tr.*21.*d.*7.*n.*7.& *d.*12.*n.*2.

*Verſ.*7. Propterea Deus deſtruet te in finem, *tr.*12.*d.*6.*n.*3.*it.tr.* 21.*d.*12.*n.*4.

*Verſ.*9. Ecce homo qui non poſuit Deum in adjutorem ſuum, *tr.* 8.*d.*15 *n.*9.& *d.*17.*n.*4 *it.tr.*19.*d.*18.*n.*8.

*Verſ.*10. Ego autem ſicut oliva fructifera in domo Dei, *tr.*20.*d.* 6.*n.*6.

PSAL. LII.

*Verſ.*6. Deum non invocaverunt; illic trepidaverunt timore ubi non erat timor, *tr.*2. *d.*5. *n.*17.*tr.*4.*d.*14.*n.*16. & *tr.*2. *d.*12 *per tot.*

PSAL. LIII.

*Verſ.*8. Voluntariè ſacrificabo tibi, & confitebor, *tr.*9. *d.*2. *n.* 20.& *tr.*15 *d.*12.*n.*2.

PSAL. LIV.

*Verſ.*7. Quis dabit mihi pennas ſicut columbæ? *tract.* 14. *d.* 2.*n.*2.

*Verſ.*9. Expectabam eum qui ſalvum me fecit, *tr.*9.*d.*15.*n.*4.

*Verſ.*10. Præcipita Domine, divide linguas eorum: quoniam vidi iniquitatem, & contradictionem in civitate, *tr.*2.*d.*2.*n.*14. & *tr.*9.*d.*12.*n.*2.& *d.*15.*n.*4.

*Verſ.*11 Labor in medio ejus, *tr.*16.*d.*13.*n.*1.

*Verſ.*13. Si inimicus meus maledixiſſet mihi, ſuſtinuiſſem utique, *tr.*11 *d.*2.*n.*4 & *d.*4.*n.*9 *it tr.* 20.*d.*7.*n.*4.& *tr.*21.*d.*6.*n.*4.

*Verſ.*14 Tu verò homo unanimis, &c. *tr.*11.*d.*2.*n.*4.& *d.*7.*n.*5.& *tr.*9.*d.*18.*n.*5.

*Verſ.*16. Veniat mors ſuper illos, & deſcendant in infernum viventes, *tr.*11.*d.*2.*n.*4.& *d.*7.*n.*5.

*Verſ.*22. Molliti ſunt ſermones eius ſuper oleum, *tr.*2.*d.*2.*n.*2.*it.* *tr.*19.*d.*5.*n.*6.

PSAL. LV.

*Verſ.*2. Tota die impugnans tribulavit me, *tr.*19.*d.*5.*n.*6.

*Verſ.*4. Ab altitudine diei timebo; *tr.*3. *d.*18. *n.*8. & *tr.*8.*d.*22 *num.*11.

*Verſ.*8. Pro nihilo ſalvos facies illos, *tr.*10.*d.*30.*per tot.*

*Verſ.*9. Deus vitam meam annunciavit tibi, *tr.*13.*d.*32.*n.*5.& *tr.* 15 *d.*15.*n.*14.

*Verſ.*10. Tunc convertentur inimici mei retrorſum, *tr.*13 *d.* 32.*num.*5.

*Verſ.*13 Quoniam eripuiſti animam meam de morte, & pedes meos de lapſu, *tr.*13.*d.*32.*n.*8.

PSAL. LVI.

*Verſ.*2. Miſerere mei, &c. quoniam in te confidit anima mea, *tr.*19.*d.*6.*n.*2.

*Verſ.*4 Miſit de cœlo, & liberavit me, *tr.*19.*d.*18.*n.*7.

*Verſ.*5. Eripuit animam meam de medio catulorum leonum, *ibid.*

*Verſ.*eod. Lingua eorum gladius acutus, *tr.*21.*d.*9.*per tot.*

PSAL. LVII.

*Verſ.*1. Ne diſperdas, tituli inſcriptionem, *tr.*15.*d.*19.*n.*10.

*Verſ.*8. Ad nihilum deveniet tamquam aqua decurrens, *tr.*4. *d.* 8.*n.*8.

*Verſ.*9. Supercecidit ignis, & non viderunt Solem, *tr.*13 *d.*17 *n.*16.*it.tr.*14 *d.*10 *n.*14.

*Verſ.*11. Lætabitur juſtus cum viderit vindictam, *tract.* 10. *d.* 16.*n.*13.

PSAL. LVIII.

*Verſ.*7. Famem patientur ut canes, *tr.*1.*d.*17.*n.*6.*it.tr.*13.*d.*27.*n.*5 & *tr.*16.*d.*13.*n.*6.

*Verſ.*8. Gladius in labi eorum, *tr.*11.*d.*8.*n.*8.

PSAL. LIX.

*Verſ.*4. Potaſti nos vino compunctionis, *tr.*16.*d.*18.*n.*7.

*Verſ.*5 Dediſti metuentibus te ſignificationem, *tr.*13.*d.*32.*n.*4.

*Verſ.*9. Juda Rex meus, *tr.*15.*d.*19.*n.*10.

*Verſ.*10. Quis deducet me in civitatem munitam, *tr.*10.*d.*17.*n.*15

PSAL. LX.

*Verſ.*3. Dum anxiaretur cor meum, *tr.*15 *d.*26.*n.*13.

*Verſ.*4 Factus es ſpes mea, &c. *tr.*19.*d.*3.*n.*8.& *tr.*19. *d.*18.*n.*18.

PSAL. LXI.

*Verſ.*5. Pretium meum cogitaverunt repellere, *tr.*15 *d.*14 *n.*13

*Verſ.*eod. Ore ſuo benedicebant, & corde ſuo maledicebant *tr.*2 *d.*4.*n.*4.

*Verſ.*7. Effundite coram illo corda veſtra, *tr.*15. *d.*22. *n.*10.

*Verſ.*10. Ut decipiant de vanitate in idipſum, *tr.*10. *d.*15.*n.*8.

*Verſ.*11. Divitiæ ſi affluant, nolite cor apponere, *tr.*8. *d.*16.*per tot.tr.*8.*d.*12.*n.*11.& *d.*17.*n.*3.

PSAL. LXII.

*Verſ.*2. Sitivit in te anima mea, &c. *tr.*1.*d.*6. *nu.*5. *item tr.*16.*d.* 4.*n.*1.

*Verſ.*3. In terra deſerta, & invia, & inaquoſa, *ib.it. tr.*14. *d.*22.*n.* 10.& *tr.*20.*d.*2.*n.*3.

*Verſ.*6. Sicut adipe, & pinguedine repleatur anima mea, *tr.*4. *d.* 15.*n.*11.

*Verſ.*9. Adhæſit anima mea poſt te, *tr.*7.*d.*7.*n.*8.

*Verſ.*10. Ipſi verò in vanum quæſierunt animam meam, *tr.*19.*d.* 24.*n.*2.

PSAL. LXIII.

*Verſ.*3. Protexiſti me Deus à conventu malignantium, *tr.*21.*d.*13. *num.*6

*Verſ.*4. Acuerunt ut gladium linguas ſuas, *tr.*11.*d.*2.*n.*12. *it.tr.* 21.*d.*11.*n.*4.

*Verſ.*5. Subitò ſagittabunt eum, *ib.*

*Verſ.*7. Scrutati ſunt iniquitates, *tr.*13.*d.*19.*n.*2.

*Verſ.*9. Sagittæ parvulorum factæ ſunt plagæ eorum, *tr.*11. *d.*2. *n.*11.& *d.*3.*n.*14.*it tr.*11.*d.*13.*n.*6.

*Verſ.*11. Lætabitur Juſtus in Domino, *tr.*13 *d.*27.*n.*10.

PSAL. LXIV.

*Verſ.*2. Te decet hymnus Deus in Sion, *tr.*20 *d.*7.*n.*7.

*Verſ.*4. Verba iniquorum prævaluerunt ſuper nos, &c. *tr.*22.*d.* 13.*n.*7.

*Verſ.*6. Replebimur in bonis domus tuæ, &c. *tr.*20. *d.*5. *per tot.* & *d.*6.*n.*2.& *n.*6.& *tr.*20.*d.*19.*n.*14.

PSAL. LXV.

*Verſ.*6. In flumine pertranſibunt pede, *tr.*8.*d.*16 *n.*17.

*Verſ.*12. Tranſivimus per ignem, & aquam, & eduxiſti nos in refrigerium, *tr.*9.*d.*20.*n.*7 & *tr.*10.*d.*24.*n.*1.& *d.*25.*n.*17.

*Verſ.*16. Narrabo, quanta fecit animæ meæ, *tr.*7.*d.*1. *per tot.*

PSAL. LXVII.

*Verſ.*3. Sicut fluit cera à facie ignis, &c. *tr.*19.*d.*1.*n.*4
*Verſ.*4. Et juſti epulentur, & exultent, &c. *tr.*16.*d.*16.*n.*1
*Verſ.*7. Deus in loco ſancto ſuo, &c. *tr.*17.*d.*4 *n.*8
*Verſ.*11. Paraſti in dulcedine tua pauperi Deus, *tr.*16.*d.*2.*nu.*3. & *tr.*15.*d.*15.*n.*7
*Verſ.*14. Pennæ columbæ deargentatæ, &c. *tract.*10. *diſt.* 25. *num.*15
*Verſ.*18. Currus Dei decem millibus multiplex, *tract.*16.*d.*8. *num.* 3
*Verſ.*20. Benedictus Dominus die quotidie, *tract.* 10. *d.* 29. *num.*7
*Verſ.*26. Prævenerunt Principes conjuncti pſallentibus, *tr.*9. *d.*5 *n.*12.& *d.*15.*n.*14
Verſ. 32. Diſſipa gentes, quæ bella volunt, *tr.*5 *d.*7.*n.*11

PSAL. LXVIII.

*Verſ.*2. Intraverunt aquæ uſque ad animam meam, *tr.*10.*d* 25. *num.* 9
*Verſ.*9. Infixus ſum in limo profundi, *tr.*13. *d.* 20.*n.*13. & *tr.*9. *d.*17 *nu.*4
*Verſ.*eod. Veni in altitudinem maris, *tract.*4 *d.*16.*nu.*3. *It.tr.* 15 *d.*1.*n.*13
Verſ. 8. Propter te ſuſtinui opprobrium, &c. *tr.*7.*d.*12 *n.*2.& *d.* 13.*nu.*14
Verſ. 9. Extraneus factus ſum fratribus meis, &c. *tr.*10.*d.*20 *t.* 2 & *tr.* 20 *d.*12.*n.*6
Verſ. 10. Opprobria exprobrantium tibi ceciderunt ſuper me, *tr.*11. *d.*3.*n.*11
Verſ. 11. Operui in jejunio animam meam, *tr* 1.*d.*7.*n.*9 *item tr.*1. *d.*11.*d.*15. & *d.*12.*n.*15
*Verſ.*13. Adverſum me loquebantur, *tr.*21.*d.*5.*n.*7
*Verſ.*16. Non me demergat tempeſtas aquæ, *tr.*15 *d.*7.*n.* 4
*Verſ.*eod. Neque urgeat ſuper me puteus os ſuum, *tr.* 7. *d.* 13. *num.*16
*Verſ.*20. Tu ſcis opprobrium meum, &c. *tr.*10. *d.*22.*n.*4
*Verſ.*23. Fiat menſa eorum coram ipſis in laqueum, *tract.*11. *d* 9 *n.*15
*Verſ.*24 Obſcurentur oculi eorum ne videant, & dorſum eorum ſemper incurva, *loc.cit.*& *tr.*13.*d.*17.*n.*10
*Verſ.*25. Effunde ſuper eos iram tuam, *tr* 11.*d.*9.*n* 15
Verſ. 26. Fiat habitatio eorum deſerta, &c. *ib.*
Verſ. 27. Super dolorem vulnerum meorum addiderunt, *tr* 11. *d* 8 *nu* 1
*Verſ.*28. Appone iniquitatem ſuper iniquitatem eorum, *tr.*11. *d* 9.*nu.*15
Verſ. 29. Deleantur de libro viventium, & cum juſtis ſcribantur, *ibid.*
*Verſ.*36. Quoniam Deus ſalvam faciet Sion, & ædificabuntur civitates Judæ, *tr.*15 *d.*4 *n.*16

PSAL. LXIX.

*Verſ.*3. Confundantur, & revereantur, qui quærunt animam meam, *tr.*2.*d.*7 *n* 7
*Verſ.*4 Avertantur retrorſum, & erubeſcant, &c. *ib.*

PSAL. LXX.

*Verſ.*10. Quia dixerunt inimici mei mihi, & qui cuſtodiebant animam meam, conſilium fecerunt in unum, *tr.*6 *d.*3.*n.*15
Verſ. 11. Deus dereliquit eum, perſequimini, & comprehendite, &c. *ib.*
*Verſ.*12 Deus ne elongeris à me, &c. *ib.*& *tr.*8.*d.*4.*n.*11
*Verſ.*16. Quoniam non cognovi litteraturam, *tr.*8.*d.*24.*n.*4
*Verſ.*eod. Introibo in potentias Domini, *ib*
Verſ. 20. Vivificaſti me, & de abyſſis terræ iterum reduxiſti me, *tr.*4 *d* 12 *n.*10
*Verſ.*21. Multiplicaſti magnificentiam tuam, *ib.*

PSAL. LXXI.

*Verſ.*4. Salvos faciet filios pauperum, & humiliabit calumniatorem, &c. *tr.*12.*d.*4 *num.*1.& *d.*5.*per totum*,& *d.*6.*per totum*,& *d.* 7.*num.*6

PSAL. LXXII

*Verſ.*1. Quàm bonus Iſrael Deus his qui recto ſunt corde, *tr.*10. *d* 4 *n.*3.& *tr.*11.*d* 5 *n.*6.*it.tr.*16.*d.*14 *n.*8
*Verſ.*2. Mei autem penè moti ſunt pedes, &c. *tr.*12.*d.*2.*n.*1.& *d.* 6.*n* 4. *it tr.*15.*d* 25.*n.*1.& *d.*19.*n.*10. & *d* 18.*n* 5
*Verſ.*3. Zelavi ſuper iniquos, pacem peccatorum videns, *tr* 12. *d.*2.*n.*1.& *d.*6.*n.*4.& *tr.*10.*d.*4.*n.*3. *item tr.*15 *d* 25.*n* 1
*Verſ.*5. In labore hominum non ſunt, *tr.*15 *d.*25 *n.*1
*Verſ.*6. Tenuit eos ſuperbia, operti ſunt iniquitate, *tr.*8.*d.*7.*nu.* 2. *Item tr.*11.*d.*2.*n.*1
*Verſ.*7. Prodiit quaſi ex adipe iniquitas eorum, *tract.*14.*d.*26. *num* 9
*Verſ.*8. Cogitaverunt, & locuti ſunt nequitiam, *ib tr.*8. *d.*7. *num.*7
*Verſ.*eod. Iniquitatem in excelſo locuti ſunt, *tr.*11.*d.*2.*n.*1. & *d.* 5.*num.*13
*Verſ.*9. Poſuerunt in cœlum os ſuum, & lingua eorum tranſivit in terra, *tr.*11.*d.*2.*per totum*, & *d.*5 *num* 13.*item tract.*21. *d.* 3.*num.*4
*Verſ.*11. Quomodo ſcit Deus, & ſi eſt ſcientia in excelſo, *tr.*8. *d.*10.*n.*6
*Verſ.*12. Ecce ipſi peccatores, & abundantes in ſæculo, obtinuerunt divitias, *ibid. num.*3. & 6. & *tr.*7.*d.*10.*nu.*2. *it.tr.*25.*d.*25. *num.*1
Verſ. 14. Caſtigatio mea in matutinis, *tr.*14.*d.*22.*n.*1
*Verſ.*18. Dejeciſti eos dum allevarentur, *tr.*3 *d* 6.*per tot.*
*Verſ.*19. Quomodo facti ſunt in deſolationem, &c. *tr.*3 *d.*6.*n.*3. *item tr* 12 *d.*6 *num* 4
*Verſ.*20. Imaginem ipſorum ad nihilum rediges, *tr.*7.*d.*4.*n.*7 & *d.*4 *num* 15
Verſ. 24. Tenuiſti manum dexteram meam, *tract.* 4. *d.* 12. *num.*4
*Verſ.*25 Quid mihi eſt in cœlo, & à te quid volui ſuper terram? *tr.*14.*d.*15.*n.*15. *item tr.*8 *d.*20.*n.*8.& *tr.*7.*d.*2 *n.*24
Verſ. 26. Deus cordis mei, &c. *tr.*8. *d.*20. *num.* 8. & *tract.*7. *loco cit.*
*Verſ.*27. Ecce, qui elongant ſe à te, peribunt, *tr.*7 *d.*15.*num* 2. *it. tr.*10.*d* 19 *n* 3
*Verſ.*28. Mihi autem adhærere Deo bonum eſt, *tr.*4.*d.*4. *nu.*6. *it.tr.*10.*d.*19.*n.*3

PSAL. LXXIII.

Verſ. 3. Leva manus tuas in ſuperbias eorum, *tr* 20.*d.*12 *num.*7. & *tr.*18 *d.*18.*num.*& *tr.*19.*d.*9.*num.*9.& *tr.*20.*d.*7.*num* .7. & *d.*10. *num.*9
*Verſ.*7. Incenderunt igni ſanctuarium tuum, *tr.* *d.*15.*n.*n. & *tr.* 14.*d* 35 *n* 1 & *tr.*20.*d.*16.*per tot.*
*Verſ.*9. Jam non eſt Propheta, & nos non cognoſcet amplius, *tr.* 18.*d.*16.*n.*4
Verſ. 14. Tu confregiſti capita draconis: dediſti eum eſcam populis Æthiopum, *tr* 2 *d* 11 *n.*5.*it tr.*19 *d.*16.*n.*6
*Verſ.*22. Exurge Deus, judica cauſam tuam, *tract.*19. *d.*18. *num.*6

PSAL. LXXV.

*Verſ.*2. Notus in Judæa Deus, &c. *tr.*2.*d* 9. *num.*6.& *tr.*4. *d* 10 *num.* Item *tr.*5.*d.*5.*num.*2 & *tr.*17.*d.*2.*nu*,3.& *tr.*20 *d* 5 *n.*3. & *d.*7.*num* 2
*Verſ.*3. Factus eſt in pace locus ejus, &c. *tr.*5 *d* 7.*num.*7. It. *tr.* 16.*d.*14.*n.*3
*Verſ.*4 Ibi confregit potentias arcuum, *tr.*16.*d* 14 *n.*3
*Verſ.*6 Dormierunt ſomnum ſuum, & nihil invenerunt omnes viri divitiarum, &c. *tr.*8.*d* 31 *n.*11

PSAL. LXXVI.

*Verſ.*3. Renuit conſolari anima mea, &c. *tr.*16 *d* 15.*per tot.*
Verſ. 4. Memor fui Dei, & delectatus ſum, *ib.*& *tract.*16.*d.*17. *num* 5
*Verſ.*5. Anticipaverunt vigilias oculi mei, *tract.* 15. *d.* 13. *num.*1
Verſ. 7. Meditatus ſum nocte cum corde meo, & exercitabar, &c. *tr.*15.*d* 8.*n.*12. & *d* 17.*n* 2

PSAL. LXXVII.

Verſ. 17. In iram excitaverunt excelſum, *tr.*18.*d.*2.*n.*8
Verſ. 19. Male locuti ſunt de Deo, *ib.*
*Verſ.*21. Ignis accenſus eſt in Jacob, & ira Dei, &c. *ib.*& *tr.*13. *d.*4.*nu.*1
*Verſ.*25. Panem Angelorum manducavit homo, *tr.*1.*d.*4.*n.*4. & *tr* 8 *d.*6.*n.*9.*tr.*6.*d* 15.*n.*16
Verſ. 30. Non ſunt fraudati à deſiderio ſuo, &c. *tr.*1.*d*13.*n.*20.& *d.*16 *n.*16 & *tr* 8.*d* 6.*n.*9
*Verſ.*eod. Adhuc eſcæ erant in ore ipſorum, & ira Dei aſcendit ſuper illos, *tr.*9 *d.*15 *num.*3. & *d.*9. *num.*1 .*item tract.*17.*d.*6. *num* 7
*Verſ.*31. Et occidit pingues eorum, *tr.*9.*d.*9.*n.*1
*Verſ.*46. Dedit ærugini fructus eorum, *tr.* 13 *d* 3.*n.*17
*Verſ.*57. Converſi ſunt in arcum pravum, *tr.*21.*d.*13.*n.*6
Verſ. 49. Ad nihilum redegit valdè Iſrael, *tract.*20. *diſt.*11. *num.*2

PSAL. LXXVIII.

*Verſ.*3. Effuderunt ſanguinem eorum tamquam aquam in circuitu Jeruſalem, *tr.*7.*d.*11.*n* 13
*Verſ.*12. Redde vicinis noſtris ſeptuplum in ſinu eorum, *tr.*15. *d.*26.*n.*5

PSAL. LXXIX.

*Verſ.*6. Potum dabis nobis in lacrymis in menſura, *tr* 10. *d.*9. *num.* 7
*Verſ.*9. Vineam de Ægypto tranſtuliſti, ejeciſti gentes, & plantaſti eam, *tr.*7.*d* 2 *n* 7
Verſ 13. Ut quid deſtruxiſti maceriam ejus, *tr.*11.*d.*6.*n* 4

PSAL. LXXX.

*Verſ.*2. Pro torcularibus, *tr.*10 *d.*26 *n.*10
*Verſ.*7. Manus ejus in cophino ſervierunt, *tr.*14.*d.*10.*nu.*7 & *d.* 26 *n.*7.& *tr.*16.*d.*17.*n* 6
*Verſ.*9. Audi populus meus, & conteſtabor te, *tract.* 9 *d* 11. *num.*1
*Verſ.*10. Non erit in te Deus recens, neque adorabis Deum alienum, *tr.*9.*d.*11.*n.*1. & *tr* 13.*d.*5.*n.*2

*Verſ.*11.

Verſ. 11. Ego ſum Dominus Deus tuus, &c. *tr. 9. d. 13.*
Verſ. 12. Et non audivit populus meus vocem meam, *ib. & tr. 13. d. 26. n. 18.*
Verſ. 13. Dimiſi eos ſecundum deſideria cordis eorum, ibunt in adinventionibus ſuis, *tr. 4. d. 5. n. 11. & tr. 8. d. 13. n. 3. & d. 29. n. 11. Item tr. 9. d. 22. per tot. & tr. 13. d. 26. n. 12. & tr. 9. d. 15. n. 3. Item tr. 15. d. 15. n. 15. & tr. 18. d. 6. n. 3.*
Verſ. 17. Cibavit eos ex adipe frumenti, *tr. 9. d. 13. n. 5. & tr. 10. d. 22. n. 2.*

P S A L. LXXXI.

Verſ. 2. Uſquequo judicatis iniquitatem, & facies peccatorum ſumitis, *tract. 9. per tot. d. 6. & d. 6. n. 4.*
Verſ. 6. Ego dixi Dii eſtis, & filii excelſi omnes, *tr. 10. d. 5. n. 15. & d. 8. n. 14. & 15. it. tr. 18. d. 26. n. 3.*

P S A L. LXXXII.

Verſ. 13. Quid dixerunt: hæreditate poſſideamus ſanctuarium Dei, *tr. 10. d. 23. n. 13. & it. tr. 11. d. 7. n. 9.*
Verſ. 14. Deus meus, pone illos ut rotam, &c. *tr. 3. d. 7. n. 8. it. 10. d. 23. n. 13. & tr. 11. d. 7. n. 7.*
Verſ. 15. Sicut ignis qui comburit ſylvam, *tr. 11. d. 7. n. 7.*
Verſ. 17. Imple facies eorum ignominia, *tr. 17. d. 2. num. 1. it. tr. 8. d. 10. n. 9.*

P S A L. LXXXIII.

Verſ. 1. Pro torcularibus, &c. *tr. 10. d. 26. num. 4. Item tr. 16. d. 18. num. 3.*
Verſ. 2. Quam dilecta tabernacula tua Domine virtutum, *tr. 10. d. 26. n. 4. & d. 10. n. 14. & d. 14. num. 1. & d. 2. n. 12. It. tr. 16. d. 4. n. 1. & tr. 20. d. 16. n. 5. & d. 6. n. 9.*
Verſ. 3. Concupiſcit, & deficit anima mea in atria Domini, *tr. 10. d. 2. n. 12. & d. 10. n. 14. it. tr. 16. d. 4. per tot.*
Verſ. 4. Etenim paſſer invenit ſibi domum, & turtur nidum, *tr. 10. d. 2. n. 2. & d. 30. n. 24.*
Verſ. 5. Beati qui habitant in domo tua Domine, *ibid. & tr. 18. d. 7. n. 8. & d. 16. n. 8.*
Verſ. 6. Beatus vir, cujus eſt auxilium abs te, *tract. 10. d. 2. n. 15. & d. 30. n. 23. & d. 31. n. 5.*
Verſ. 8. Ibunt de virtute in virtutem, videbitur Deus deorum in Sion, *tr. 10. d. 24. n. 5.*
Verſ. 11. Melior eſt dies una in atriis tuis ſuper millia, *tr. 10. d. 3. n. 8. & d. 14. per tot. it. tract. 16. d. 1. n. 4. & d. 3. num. 6. & tr. 17. d. 3. n. 6.*

P S A L. LXXXIV.

Verſ. 2. Benedixiſti Domine terram tuam, *tr. 16. d. 7. n. 6.*
Verſ. 9. Audiam, quid loquatur in me Dominus Deus, *tr. 6. d. 12. n. 6. it. tr. 9. d. 26. n. 10.*
Verſ. 11. Juſtitia, & pax oſculatæ ſunt, *tr. 16. d. 12. n. 11.*
Verſ. 13. Dominus dabit benignitatem, & terra noſtra dabit fructum ſuum, *tr. 7. d. 10. n. 4.*

P S A L. LXXXV.

Verſ. 3. Lætifica animam ſervi tui, *tr. 16. d. 13. n. 3.*
Verſ. 4. Tu Domine ſuavis, & mitis, *tr. 16. d. 3. n. 14.*

P S A L. LXXXVI.

Verſ. 3. Glorioſa dicta ſunt de te civitas Dei, *tract. 7. d. 5. n. 2. it. tr. 15. d. 19. n. 14.*
Verſ. 4. Memor ero Rahab, & Babylonis, *tr. 15. d. 19. n. 14.*
Verſ. 7. Sicut lætantium omnium habitatio eſt in te, *tr. 10. d. 15. num. 10.*

P S A L. LXXXVII.

Verſ. 11. Nunquid mortuis facies mirabilia, &c. *tract. 13. d. 22. num. 10.*
Verſ. 12. Nunquid narrabit aliquis in ſepulchro miſericordiam tuam? *ib.*
Verſ. 16. Pauper ſum ego, & in laboribus à juventute mea, *tr. 4. d. 10. n. 10. & tr. 7. d. 18. n. 10. it. tr. 10. d. 23. n. 5.*

P S A L. LXXXVIII.

Verſ. 9. Domine Deus virtutum, quis ſimilis tibi? *tr. 7. d. 5. num. 1.*
Verſ. 20. Exaltavi electum de plebe mea, *tr. 3. d. 14. n. 6.*
Verſ. 21. Inveni David ſervum meum, &c. *ib. it. tr. 18. d. 13. num. 8.*
Verſ. 38. Thronus ejus ſicut ſol, &c. *tr. 14. d. 23. n. 9.*
Verſ. 49. Quis eſt homo, qui vivet, & non videbit mortem? *tr. 13. d. 14. n. 1.*

P S A L. LXXXIX.

Verſ. 4. Mille anni ante oculos tuos tanquam dies heſterna, *tr. 8. d. 24. n. 20.*
Verſ. 10. Super venit manſuetudo, & corripiemur, *tr. 18. d. 13. num. 3.*

P S A L. XC.

Verſ. 3. Quoniam ipſe liberavit me de laqueo venantium, & à verbo aſpero, *tr. 21. d. 4. n. 4.*
Verſ. 6. Ab incurſu, & dæmonio meridiano, *tr. 7. d. 3. n. 2. it. tr. 19. d. 7. n. 2.*
Verſ. 7. Cadent à latere tuo mille, & decem millia à dextris tuis, *tr. 7. d. 10. per tot. & d. 20. n. 3. & tr. 15. d. 6. n. 4.*
Verſ. 10. Non accedet ad te malum, & flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo, *tr. 4. d. 11. num. 3. & tr. 6. d. 6. per tot. it. tr. 10. d. 6. n. 2.*
Verſ. 11. Angelis ſuis mandavit de te, &c. *tr. 4. d. 7. num. 3. & tr. 6. d. 7. per tot. & d. 5. tr. 6. n. 40. d. 3. n. 8.*
Verſ. 12. In manibus portabunt te, *tr. 6. d. 3. n. 6. it. tr. 10. d. 3. n. 8.*
Verſ. 13. Super aſpidem, & baſiliſcum ambulabis, & conculcabis leonem, & draconem, *tract. 6. d. 8. per tot. it. tr. 19. d. 13. n. 4. & d. 14. n. 2.*
Verſ. 14. Quoniam in me ſperavit, liberabo eum, protegam eum, quoniam cognovit nomen meum, *tr. 11. d. 4. n. 10. & tr. 19. d. 18. n. 3.*
Verſ. 15. Cum ipſo ſum in tribulatione, eripiam eum, *tr. 4. d. 6. num. 9.*

P S A L. XCI.

Verſ. 13. Juſtus ut palma florebit, *tr. 4. d. 15. n. 20.*

P S A L. XCII.

Verſ. 5. Teſtimonia tua credibilia facta ſunt nimis, domum tuam decet ſanctitudo, &c. *tr. 20. d. 1. n. 7. & d. 2. per tot. & d. 3. n. 9.*

P S A L. XCIII.

Verſ. 16. Quis ſtabit mecum adverſus operantes iniquitatem? *tr. 9. d. 20. n. 7.*
Verſ. 17. Niſi quia Dominus adjuvit me, paulo minus habitaſſet in inferno anima mea, *tr. 4. d. 13. n. 4. & tr. 9. d. 20. n. 7. & tr. 10. d. 16. n. 13.*
Verſ. 18. Si dicebam motus eſt pes meus, &c. *tr. 19. d. 18. n. 12.*
Verſ. 19. Conſolationes tuæ lætificaverunt animam meam, *tr. 16. d. 1. per tot.*
Verſ. eod. Secundum multitudinem dolorum in corde meo conſolationes tuæ, &c. *tr. 16. d. 16. n. 3. & d. 18. per tot.*
Verſ. 22. Factus eſt mihi Deus in adjutorium ſpei meæ, *tr. 7. d. 19. num. 8.*

P S A L. XCIV.

Verſ. 2. Præoccupemus faciem ejus in confeſſione, *tr. 15. d. 4. n. 2. & 4. & d. 11. n. 10. & d. 17. n. 8.*
Verſ. 3. Quoniam Deus magnus Dominus, *tr. 8. d. 30. n. 13.*

P S A L. XCV.

Verſ. 6. Confeſſio, & pulchritudo in conſpectu ejus, *tr. 15. d. 1. n. 2. & 3. & d. 8. per tot.*
Verſ. 11. Lætentur cœli, & exultet terra, &c. *tr. 16. d. 3. n. 3.*

P S A L. XCVI.

Verſ. 3. Inflammabit in circuitu inimicos ejus, *tr. 9. d. 11. n. 7.*
Verſ. 10. Qui diligitis Dominum, odite malum, &c. *tr. 4. d. 6. n. 12. & tr. 7. d. 11. n. 10.*

P S A L. XCVII.

Verſ. 5. Jubilate Deo omnis terra, cantate, & exultate, &c. *tr. 16. d. 16. n. 3.*
Verſ. 6. Pſallite Domino in cythara, in cythara, & voce pſalmi, &c. *ib.*

P S A L. XCIX.

Verſ. 2. Servite Domino in lætitia, *tr. 6. d. 3. n. 2. & tr. 16. d. 8. n. 1. & d. 11. per tot. & d. 14. n. 2. & d. 17. n. 3.*
Verſ. 4. Introite portas ejus in confeſſione, *tr. 15. d. 23. n. 5.*

P S A L. C.

Verſ. 2. Perambulabam in innocentia cordis mei, in medio domus meæ, *tract. 8. d. 17. n. 5. & tr. 2. d. 11. num. 7. Item tractat. 15. d. 30. n. 2. & tr. 13. d. 18. num. 8. & tr. 16. d. 7. num. 6. & tr. 21. d. 6. num. 7.*
Verſ. 5. Detrahentem ſecreto proximo ſuo, hunc perſequebar, *tr. 11. d. 6. n. 5. & d. 9. n. 5. & d. 10. n. 8. & d. 17. n. 4.*
Verſ. 7. Non habitabit in medio domus meæ, qui facit ſuperbiam, *tr. 34. d. 12. n. 6. it. tr. 21. d. 2. n. 4. & tr. 19. d. 16.*
Verſ. 8. In matutino interficiebam omnes peccatores terræ, *tr. 13. d. 31. n. 7. Item tr. 15. d. 20. n. 9. & tr. 19. d. 16. n. 3.*

P S A L. CI.

Verſ. 9. Tota die exprobrabant mihi inimici mei, *tract. 21. d. 3. num. 3.*
Verſ. 10. Quia cinerem tanquam panem manducabam, *tr. 15. d. 14. n. 1.*
Verſ. 12. Dies mei ſicut umbra declinaverunt, *tr. 8. d. 24. n. 12.*
Verſ. 21. Ut audiret gemitus compeditorum, *tr. 15. d. 7. n. 15.*

P S A L. CII.

Verſ. 5. Renovabitur ut aquilæ juventus tua, *tr. 7. d. 5. num. 19. & tr. 18. d. 12. n. 3.*
Verſ. 14. Tu ſcis figmentum meum, *tr. 13. d. 23. n. 3.*
Verſ. 20. Benedicite Domino omnes Angeli ejus, &c. *tr. 6. d. 4. num. 4.*
Verſ. 21. Miniſtri ejus, qui facitis voluntatem ejus, *tr. 6. d. 13. n. 9. & d. 14. n. 10.*

P S A L. CIII.

Verſ. 2. Confeſſionem, & decorem induiſti, &c. *tract. 15. d. 19. num. 16.*
Verſ. 4. Qui facis Angelos tuos ſpiritus, &c. *tr. 6. d. 3. num. 21. & 6. d. 4. per tot. & d. 16. n. 10. it. tr. 10. d. 6. n. 11.*
Verſ. 15. Exhilaret faciem in oleo, *tr. 16. d. 6. n. 11.*
Verſ. eod. Vinum lætificet cor hominis, *tr. 16. d. 18. n. 3.*
Verſ. 24. Omnia in ſapientia feciſti, *tr. 14. d. 33. n. 13.*

Verſ.25. Hoc mare magnum, ſpatioſum, *tr.10.d.25.n.7.& d.28, n.8.& d.18.n.7.& tr.15.d.3.n.10.*

Verſ.26. Draco iſte quem formaſti, ad illudendum ei.... Hic naves pertranſibunt: draco iſte, &c. *tr.19.d.12.nu. 4.& tr.13.n.7 & d.14 per tot.*

Verſ.27. Omnia a te expectant, ut des illis eſcam in tempore, *tr.10.d.11 n.2.*

Verſ.28. Aperiente te manum tuam, omnia implebuntur, &c. *tr.4 d.8 n.7.*

Verſ.29. Auferes ſpiritum eorum, & deficient, *tr.7.d.2.n.10.*

Verſ.32. Qui reſpicit terram, & facit eam tremere, *tr.1.d.11.n. 8 & tr.11.d.6.n.14.*

P S A L. CIV.

Verſ.17 In ſervum venundatus eſt Joſeph, *tr.20 d.22.n.15.*

Verſ.18 Humiliaverunt in compedibus pedes ejus, *ib.*

Verſ.20. Eloquium Domini inflammavit eum. *loc. cit. & tr.12. d.3 n.10.*

Verſ.31. Venit cœnomyia, & ciniphes, *tr.13.d.16.n.11.*

Verſ.37. Non erat in tribubus eorum infirmus, *tr.1. d.15. nu.16. & tr.16.d.4.n.11.*

P S A L. CV.

Verſ.1. Confitemini Domino quoniam bonus, &c. *tract. 15.d. 18 n.2.*

Verſ.19. Fecerunt vitulum in Horeb, &c. *tr.20.d.8.n.6.*

Verſ.24. Pro nihilo habuerunt terram deſiderabilem, *tr.10. d. 30 n.1.*

Verſ.28. Comederunt ſacrificia mortuorum, *tr.18.d.1.n.9.*

Verſ.32. Vexatus eſt Moyſes propter eos, quia exacerbaverunt ſpiritum ejus, *tr.12 d.1.n.9.*

Verſ.34. Non diſperdiderunt gentes, &c. *tr.17 d.2.n.8.*

Verſ.35. Commixti ſunt inter gentes, *tr.17.d.1.n.20 & d. 0. per tot & d.5.n.2.& 7.& tr.19.d.2.d.15.& tr.17.n.10.*

Verſ.37 Immolaverunt filios ſuos, & filias ſuas dæmoniis, *tr. 13.d.7.n.13.*

P S A L. CVI.

Verſ.4. Erraverunt in ſolitudine, in inaquoſo, *tract.2. diſc.8. num.8.*

Verſ.20. Miſit verbum ſuum, & ſanavit eos, *tr.18.d.2.n.8.*

Verſ.26. Aſcendunt uſque ad cœlos, & deſcendunt uſque ad abyſſos, *tr.3.d.5.n.8.*

P S A L. CVIII.

Verſ.2. Deus laudem meam ne tacueris, *tr.23.d.13.n.7.*

Verſ.4. Pro eo ut me diligerent, detrahebant mihi, *tr.21.d.6. num.4.*

Verſ.7. Oratio eius fiat in peccatum, *tr.20.d.4.n.9.*

Verſ.24. Genua mea infirmata ſunt à jejunio; caro mea immutata eſt, &c. *tr.1.d.5.n.12.*

Verſ.29. Induantur, qui detrahunt mihi, pudore, &c. *tr.21.d.5. num 5.*

P S A L. CIX.

Verſ.2. Virgam virtutis tuæ emittet Dominus, *tr.5.d.4.n.3.*

Verſ.3. In ſplendoribus Sanctorum, *tr.14.d.4.n.15.*

P S A L. CX.

Verſ.1. Confitebor tibi Domine in toto corde meo, *tr.15.d.12.n. 10.& d.14.n.5.*

P S A L. CXI.

Verſ.3. Gloria, & divitiæ in domo ejus, *tr.10.d.9. nu.9.& d.26. num 4.*

Verſ.7. In memoria æterna erit juſtus, *tr.12.d.3.n.7.*

P S A L. CXIII.

Verſ.3. Mare vidit, & fugit, *tr.14.d.1 n.20.*

Verſ.4. Simulacra gentium, argentum, & aurum, *tr.8.d.13.nu. 11.& 13.*

Verſ.9. Non nobis Domine, non nobis, ſed nomini tuo da gloriam, *tr.9.d.20.n.17.*

Verſ.16. Cœlum cœli Domino, terram autem dedit filiis hominum, *tr.10.d.18.n.13.*

Verſ.17. Non mortui laudabunt te Domine, *tr.11.d.7.n.11.*

P S A L. CXIV.

Verſ.4. Tribulationem, & dolorem inveni, *tr.7.d.23.n.30.*

Verſ.5. Domine libera animam meam, *tr.7.d.19.n.4.*

Verſ.9 Placebo Domino in regione vivorum, *tr.10. d.14.n.5.*

P S A L. CXV.

Verſ.11. Omnis homo mendax, *tr.8.d.5.n.1.*

Verſ.16. Ego ſervus tuus, & filius ancillæ tuæ, *tr.6.d.5.n.4.*

P S A L. CXVII.

Verſ.1. Confitemini Domino quoniam bonus, &c. *tr.15.d.18. numer.5.*

Verſ.12. Exarſerunt ſicut ignis in ſpinis, circumdederunt me ſicut apes, *tr.3.d.6.per tot.& tr.8.d.26.n.5.*

Verſ.13. Impulſus, everſus ſum, ut caderem, &c. *tr.19. d.18.n. 5 & n.17.*

Verſ.26 Benediximus vobis de domo Domini, &c. *tr.6.d.5.*

P S A L. CXVIII.

Verſ.1. Beati immaculati in via, qui ambulant in lege Domini, *tr.10.d.27.n.1.& d.29.n.13.*

Verſ.6. Tunc non confundar cum perſpexero in omnibus mandatis tuis, *tr.13.d.7.n.2.& tr.16.d.10.n.2.& tr.19.d.6.n.5.& tr.19 d.26.n.10.& tr.20.d.18.n.1.*

Verſ.7. Confitebor tibi in directione cordis mei, *tr.15.d.5.n.10. & d.12.n.6.*

Verſ.9. In quo corrigit adoleſcentior viam ſuam, *tract.18.d.12. num.3.*

Verſ. In juſtificationibus tuis meditabor, *tr.9.d.15.n.6.*

Verſ.17 Retribue ſervo tuo, vivifica me, *tr.17.d.5.n.11.*

Verſ.19. Incola ego ſum in terra, *tr.10.d.30.n.11.*

Verſ.29 Viam iniquitatis amove à me, *tr.13. d.30. nu. 2, item tr.15.d.14.n.8.*

Verſ.32. Viam mandatorum tuorum cucurri, &c. *tr.4.d.5.n.12. & d.17.n.4. Item tr.9.d.14.n.16 & tr.15.d.9.n.12. & tr.16.d.1.n.3. & tr.17.d.12.n.8. & tr.19.d.16.n.10.*

Verſ.34 Da mihi intellectum, & ſcrutabor legem tuam, & cuſtodiam illam in toto corde meo, *tract.4.d.5.num.11.& tr.21.d. 34.n.6.*

Verſ.45. Ambulabam in latitudine, quia mandata tua exquiſivi, *tr.4.d.17.n.4 & tr.10.d.27.n.5.*

Verſ.63. Particeps ego ſum omnibus timentium te, *tr.16.d.4. num.10.*

Verſ.69. Multiplicata eſt ſuper me iniquitas ſuperborum, *tr.19 d.11.n.4.*

Verſ.72. Bonum mihi lex oris tui, ſuper millia auri, & argenti, *tr.8.d.18.n.16.*

Verſ.73. Manus tuæ Domine fecerunt me, & plaſmaverunt me, *tr.4.d.8.n.1.*

Verſ.80. Fiat cor meum immaculatum in juſtificationibus tuis, *tr.13.d.5.n.6.*

Verſ.82. Defecerunt oculi mei in eloquium tuum, *tr.16. d.4. num.5.*

Verſ.85. Narraverunt mihi iniqui fabulationes, *tract.16. d.9. num.6.*

Verſ.92. Niſi quod lex tua, meditatio mea eſt, *tract.21. 12.d. 2.n.7.*

Verſ. Latum mandatum tuum nimis, *tr.10.d.27.n.9.*

Verſ.97 Quomodo dilexi legem tuam Domine, *tr.4.d.17.n.5.*

Verſ.101. Ab omni via mala prohibui pedes meos, *tract.13. d.32. num.8.*

Verſ.103. Quam dulcia faucibus meis eloquia tua, &c. *tr.16.d. 2.n.8.& tr.18.d.6.n.9.*

Verſ.104. A mandatis tuis intellexi, propterea odivi omnem viam iniquitatis, *tr.10.d.27.n.1.& tr.13.d.30.n.7. item tr.18. d.6. num.9.*

Verſ.105. Lucerna pedibus meis verbum tuum, *ib.& tract.7. d.1.n.5.*

Verſ.106. Juravi, & ſtatui cuſtodire judicia, *tr.18.d.6.n.9.*

Verſ.107. Humiliatus ſum uſquequaque Domine, *tract.10. d.17. num.13.*

Verſ.108. Voluntaria oris mei beneplacita fac Domine, *tract.15. d.12.n.3.*

Verſ.109. Anima mea in manibus meis ſemper, *tr.7.d.1.n.1.& 18.& d.3.n.10.& d.15.n.16.*

Verſ.112. Inclinavi cor meum ad faciendas juſtificationes tuas, &c. *tr.10.d.21.n.4.& d.27.n.3.*

Verſ.113. Iniquos odio habui, & legem tuam dilexi, *tract.13. d. 23.n.5.& tr.17.d.3.n.7.*

Verſ.115. Declinate a me maligni, *tr.17.d.6.n.9.*

Verſ.115. Scrutabor mandata Dei mei, *tr.17.d.13.n.9.*

Verſ.116. Suſcipe me ſecundum eloquium tuum, & vivam, *ibidem.*

Verſ.120. Confige timore tuo carnes meas, *tr.1.d.10.nu.15. item tr.13.d.4.n.5.& tr.16.d.6.n.6.*

Verſ.121. Non tradas me calumniantibus me, *tr.11.d.1.n.4.*

Verſ.122. Suſcipe ſervum tuum in bonum, non calumnientur me ſuperbi, *tr.14.d.1.n.4.*

Verſ.125. Servus tuus ſum ego, *tr.16.d.11.n.4.*

Verſ.134. Redime me à calumniis hominum, ut cuſtodiam mandata tua, *ib.& d.1.n.8.& d.4.n.1.& d.7.per tot.*

Verſ.136. Exitus aquarum deduxerunt oculi mei, *tr.5.d.14.n.8.*

Verſ.137 Juſtus es Domine, & rectum judicium tuum, *tr.18. d.9.n.8.*

Verſ.139. Tabeſcere me fecit zelus meus, *tr.20.d.13.n.4.*

Verſ.165. Pax multa diligentibus legem tuam, *tr.13. d.15. n.11 & d.24.n.7.& tr.16.d.5.n.7.& tr.16.d.1.n.6.& d.11.n.4.& 7.& 11.& d.12.n.7.& d.17.n.4.*

P S A L. CXIX.

Verſ.5. Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus eſt, &c. *tr.7 d.3.n.2.& tr.8.d.21.n.9. item tr.10. d.18.n.5.& 8. item tr.26. diſc.8. num.6.*

P S A L. CXX.

Verſ.1. Levavi oculos meos in montes, &c. *tractat.6. d.9 num.11.*

Verſ.4. Non dormitabit, neque dormiet, qui cuſtodit Iſrael, *tr.7.d.6.n.16.*

Verſ.5

Verſ.5. Dominus cuſtodit te, Dominus protectio, *tr.8. d.30. num.1*

PSAL. CXXI.

Verſ.1. Lætatus ſum in his quæ dicta ſunt mihi: in domum Domini ibimus, *tr.10.d.13 n.1*

Verſ.2. Stantes erant pedes noſtri in atriis tuis Jeruſalem, *ib. & d.16.n.7*

Verſ.3. Jeruſalem quæ ædificatur ut civitas, *tr.10.d.12. n.12. & d.13. per tot.*

Verſ.4. Illuc enim aſcenderunt tribus Domini, *tractat.10.d.15. num.10*

PSAL. CXXII.

Verſ.1. Ad te levavi oculos meos, qui habitas in cœlis, *tr.12. d.5.n.3*

PSAL. CXXIII.

Verſ.5. Torrentem pertranſivit anima noſtra, *tr.9. d.20.n.7. & tr 10 d.15.n.11*

Verſ.6. Benedictus Dominus, qui non dedit nos in captionem dentibus eorum, *loc.cit.& tr.2.d.7.n.11*

Verſ.7. Anima noſtra ſicut paſſer erepta eſt de laqueo venantium, *tr.10.d.15.num.11.& 13.& tr.12.d.24.n.8.& d.18.n.6*

PSAL. CXXIV.

Verſ.1. Non commovebitur in æternum, qui habitat in Jeruſalem, *tr.6.d.2.n.10*

Verſ.2. Montes in circuitu ejus, &c. *ib.*

PSAL. CXXV.

Verſ.1. In convertendo Dominus captivitatem Sion, *tr.16.d.7. num.7*

Verſ.5. Qui ſeminant in lacrymis, in exultatione metent, *tr.9. d.2. num.1. item tr.16. d.2. num.7. & d.8. n.8. & d.14. n.7. & d.17. n.5.& d.18.n.7*

Verſ.6. Euntes ibant, & flebant, &c. *tr.16.d.12.n.3*

PSAL. CXXVI.

Verſ.2. Surgite, poſtquam ſederitis, qui manducatis panem doloris, *tr.3.d.9.n.5*

PSAL. CXXVII.

Verſ.1. Beati omnes qui timent Dominum, *tr.10. d.27.n.2*

Verſ.2. Labores manuum tuarum quia manducabis, &c. *tr.10. d.28.n.14*

PSAL. CXXIX.

Verſ.1. De profundis clamavi ad te Domine, *tr.15.d.7. num.4*

Verſ.2. Fiant aures tuę intendentes in vocem deprecationis meę, *tr.6. d.12.n.7.& tr.6.d.5.n.16*

Verſ.7. Copioſa apud eum redemptio, *tr.7.d.11. num.1. & d.12. num.1*

PSAL. CXXXI.

Verſ.1. Memento Domine David, & omnis manſuetudinis ejus, *tr.13.d.2.num 10. it. tr.15. d.14.n.11.& tr.17.d.3. n.6. & tr.18.d.12. n.2.& tr 21.d.9.n.7*

Verſ.2. Sicut juravit Domino, &c. *tr.20.d.1. n.2*

Verſ.7. Introibimus in tabernaculum ejus, &c. *tr.20.d.15.n.9. & d.17 n 12*

Verſ.8. Surge Domine in requiem tuam, *tr.17.d.10.n.7*

Verſ.9. Sacerdotes tui induantur juſtitiam, *tr.7. d.9.n 7*

Verſ.13. Elegit Dominus Sion, *tr.20.d.8.n.7*

PSAL. CXXXII.

Verſ.1. Ecce quàm bonum, & quàm jucundum, habitare fratres in unum, *tr.5.d.5.n 2.& d.10.n.2. it.tr.17. d.1.n.2*

PSAL. CXXXIV.

Verſ.3. Pſallite nomini ejus quoniam ſuave, *tractat.16. d.3.num. 1. & 2*

Verſ.6. Omnia quæcumque voluit Dominus, fecit in cœlo, & in terra, *tr.7.d.6.n.10 & tr.10.d.10. n.8*

Verſ.7. Qui producit ventos de theſauris ſuis, *tract 10. d.10. num.8*

Verſ.12. Dedit terram eorum hæreditatem, *tr.21.d.11.n.7*

PSAL. CXXXV.

Verſ.1. Confitemini Domino, quoniam bonus, &c. *tr.20.d.3. num.11*

Verſ.13. Qui diviſit mare rubrum in diviſiones, *tract.10.d.28. num.8*

PSAL. CXXXVI.

Verſ.1. Super flumina Babylonis illic ſedimus, & flevimus, *tr. 9 d.1.n.7.& tr 8.d.24.n.8.& tr.10.d.19.n.1.& tr.9.d.1.n.9*

Verſ.2. In ſalicibus in medio ejus, &c. *tr.9.d.1.n.9*

Verſ.3. Illic interrogaverunt nos qui captivos duxerunt nos, *ib. & tr.10.d.19.n.1*

Verſ.4. Quomodo cantabimus canticum Domini in terra aliena? *ib.*

Verſ.5. Si oblitus fuero tui Jeruſalem, &c. *ib.*

Verſ.6. Adhæreat lingua mea faucibus meis, ſi non meminero tui, *ib.*

Verſ.9. Beatus qui tenebit, & allidet parvulos ſuos ad petram, *tr.14.d.18.n.5.& tr.19.d.16.num 4*

PSAL. CXXXVII.

Verſ.1. Confitebor tibi Domine in toto corde meo, in conſpectu Angelorum pſallam tibi, *tract.6.d.11.n.14.& tr.15.d.7.n.14. & tr.20.d.3.per tot.*

Verſ.6. Excelſus Dominus, & humilia reſpicit, *tr.6.d.12. num.1. it.tr.14.d.33.n.3.& tr.20.d.3.n.15.*

PSAL. CXXXVIII.

Verſ.6. Mirabilis facta eſt ſcientia tua ex me, *tr.7.d.4.n.4.& d.7. num.2.*

Verſ.7. Quò ibo à Spiritu tuo, & quò à facie tua fugiam? *tr. 6. d.9.n.11.*

Verſ.8. Si aſcendero in cęlum, tu illic es, &c. *ib.*

Verſ.12. Tenebræ non obſcurabuntur à te, &c. *tr.14. d.18.n.10. & tr.19.d.1.n.10 & tr.20.d.3.n.10.*

Verſ.15. Non eſt occultatum os meum à te, quod feciſti in occulto, *tr.13.d.23.n.3.*

Verſ.16. Imperfectum meum viderunt oculi tui, *ib.*

PSAL. CXXXIX.

Verſ.4. Acuerunt linguas ſuas ſicut ſerpentis, *tr.21.d.5. & 6. num.2.*

PSAL. CXL.

Verſ.3. Pone Domine cuſtodiam ori meo, *tr.15. d.16.n.1.& tr. 21.d.8.n.1.*

Verſ.4. Non declines cor meum in verba malitiæ, *tr.15.d.16. num.1.*

Verſ.5. Corripiet me juſtus in miſericordia, & increpabit me; oleum autem peccatoris non impinguet caput meum, *tr. 2.d.3. per tot.& tr.2.d.2. num.8. Item tract.18. d.12. per totum, & d.16. num. 1.*

PSAL. CXLI.

Verſ.4. In via hac, qua ambulabam, abſconderunt laqueum mihi, *tr.6.d.6.n 1. It.tr.19.d.7.n 11.*

Verſ.8. Educ de carcere animam ad confitendum tibi, *tr.10.d.1. nu. 73.*

PSAL. CXLII.

Verſ.3. Quia perſecutus eſt inimicus animam meam, *tr. 19.d.3. n.2.& d.10.n.2.*

PSAL. CXLIII.

Verſ.4. Homo vanitati ſimilis factus eſt, *tr.3.d.7.n.3.*

Verſ.11. Erue me de manu filiorum alienorum, &c. *tract.8.d. 3.num.7.*

Verſ.12. Quorum filii ſicut novellæ plantationes, *ib.*

Verſ.13. Promptuaria eorum plena, &c. *ib.*

Verſ.14 Boves eorum craſſæ, *ib.*

PSAL. CXLIV.

Verſ.9 Suavis Dominus univerſis, *tr.16.d.3.n.1.*

Verſ.eod. Miſerationes ejus ſuper omnia opera ejus, *tr.11. d.12. num.3.*

Verſ.11. Gloriam regni tui dicent, & potentiam tuam loquentur, *tr.10.d.11.n.4.*

Verſ.12. Ut notam faciant filiis hominum potentiam tuam, &c. *ibidem.*

Verſ.13. Regnum tuum regnum omnium ſæculorum, &c. *ib. & d.16.n.14 & 15.*

Verſ.16. Aperis tu manum tuam, & imples omne animal benedictione, *tr.10.d.21.n.2 It.tr.20.d.13.n.13.*

Verſ.19. Voluntatem timentium ſe faciet, &c. *tract.10. diſſ.10 num.11.*

Verſ.20. Cuſtodit Dominus omnes diligentes ſe, *tr.4.d.3.n.13.*

PSAL. CXLV.

Verſ.2 Nolite confidere in Principibus, in quibus non eſt ſalus, *tr.3.d.17 n 8.it.tr.10.d.15.n.8*

Verſ.4. Exibit ſpiritus ejus, & revertetur in terram ſuam, *tr.3. d.1.n.8.It.tr.10.d.15.n.8*

Verſ.5. Beatus, cujus Deus Jacob adjutor ejus, *tr.3.d.17. n.14 it. tr.19.d.18.n.6.*

PSAL. CXLVI.

Verſ.3. Qui ſanat contritos corde, *tr.15.d.22.n.31.& d.8.*

Verſ.9. Dat eſcam pullis corvorum, *tr.16.d.15.n.9.*

PSAL. CXLVII.

Verſ.12. Lauda Jeroſalem Dominum, lauda Deum tuum Sion, *tr.10.d.15.n.10.*

Verſ.13. Quoniam confortavit ſeras portarum tuarum, &c. *ib.*

Verſ.14. Poſuit fines tuos pacem, *tr.16.d.7.n.9. & tr. 19. d.11. num.8.*

Verſ.20. Non fecit taliter omni nationi, *tr.20.d.7.n.2.*

PSAL. CXLVIII.

Verſ.5. Ipſe dixit, & facta ſunt, *tr.7.d.11 n.4.*

PSAL. CXLIX.

Verſ.5. Exultabunt Sancti in gloria, lætabuntur in cubilibus ſuis, *tr.10.d.8.n.7.& d.10. num 8. & d.29.n.23. it. tr.16. d.5.n.1.& d.7. num.9.*

Verſ.6. Gladii ancipites in manibus eorum, *tract. 10. diſſ. 5. num.3.*

Verſ.7. Ad faciendam vindictam in nationibus, *ib.*

Verſ.8. Ad alligandos Reges eorum in compedibus, *ib.*

Verſ.9. Gloria hæc eſt omnibus Sanctis eius, *tr.10.d.29.n.23*

PSAL. CL.

Verſ.4. Laudate eum in tympano, & choro, *tr.1.d.8.n.13*

EX LIBRO PROVERBIORUM.

CAP. I.

Verſ.10. Fili mi, ſi te lactaverint peccatores, non acquieſcas eis, *tr.2.d.4.n.3. & d.5.n.4 & d.8.n.1. & d.11.n.17. & d.1.n.10. Item tr.17 d.13.n.11*

Verſ.15. Fili, ne ambules cum eis, &c. *tr.13 d.33.n.13. Item tr.17. d.2.n.7*

Verſ.16. Pedes eorum ad malum currunt, *tr.9. d.13.n.13*

Verſ.17. Fruſtrà iacitur rete ante oculos pennatorum, *tr.10.d.18.n.3. Item tr.19 d.17.n.2*

Verſ.20. Sapientia foris prædicat, in plateis dat vocem ſuam, *tr.4.d.12.n.4*

Verſ.21. In capite turbarum clamitat, &c. *ib.*

Verſ.22. Et ſtulti ea quæ ſibi ſunt noxia, cupient, *tract 9.d.11.num.12*

Verſ.25. Deſpexiſtis omne conſilium meum, *tractat.2. d.10.num 7*

Verſ.26. Ego quoque in interitu veſtro ridebo, &c. *tr.11.d.5.num.3*

Verſ.27. Cum irruerit repentina calamitas, *tractat.2. diſc.10, num.7*

CAP. II.

Verſ.13. Qui relinquunt iter bonum, *tr.9.d.6.n 3*

Verſ.14. Lætantur cum malè fecerint, & exultant in rebus peſſimis *tr.7.d.15.n.7. It. tr.9. d.6.n.3. & tr.13.d 18. n.10. & tr.9 d.20.n.6. & n.3. It. tr 14.d.14.n.12. & tr.15.d.13.n 3 & tr.21.n.1. & tr.15 d.24.n.10. & d.26.n 12*

Verſ.18. Inclinata eſt ad mortem domus ejus, &c. *tr.13.d.14. per tot. & d.9.n.10*

CAP. III.

Verſ.11. Diſciplinam Domini ne abjicias, *tr.18.d.6.n.1*

Verſ.15. Omnia quæ deſiderantur, huic non valent comparari, *tr.14.d.1.n.8*

Verſ.17. Viæ eius; viæ pulchræ, *tr.16.d.13.n.4*

Verſ.35. Gloriam ſapientes poſſidebunt, ſtultorum exaltatio ignominia, *tr.3.d.12. per tot.*

CAP. IV.

Verſ.23. Omni cuſtodia ſerva cor tuum, *tr.15.d.17.n.7*

Verſ.24. Amove à te os pravum, *tr.21.d.8.n.4. & d.14. n.11, & d.16 n.9*

CAP. V.

Verſ.2. Ne attendas fallaciæ mulieris, *tr.13. d.26 n.1*

Verſ.3. Favus diſtillans labia meretricis, *ib.*

Verſ.eod. Nitidius oleo guttur eius, *tr.2.d 6.n.7*

Verſ.4. Noviſſima illius amara quaſi abſynthium, *ib.*

Verſ.5. Pedes eius deſcendunt in mortem, *ib. it. tr.13.d.14.n.3. & tr.14.d.21.n.16*

Verſ.6. Per ſemitam vitæ non ambulant, *tr.13.d.14.n.3*

Verſ.8. Ne appropinques foribus domus eius, *ib.*

Verſ.9. Ne des annos tuos crudeli, *ib.*

Verſ.10. Ne fortè repleantur extranei viribus tuis, &c. *ib.*

Verſ.22. Iniquitates ſuæ capiunt impium, & funibus peccatorum ſuorum unuſquiſque conſtringitur, *tr.6. d.10. n.13. & tr.7. d.15.n.13. & tr.7.d.16.n.13. It. tr.15.d.26.n.8. & tr.19.d.4.n.8. & d.12.n.5*

CAP. VI.

Verſ.6. Vade ad formicam ò piger, *tr.10. d.19. n.10*

Verſ.12. Homo apoſtata, vir inutilis, *tr.21.d.10.n.5*

Verſ.16. Sex ſunt, quæ odit Deus, &c. *tr.21. d.5.n.2*

Verſ.23. Mandatum lucerna eſt, Lex lux, *tr.15.d.18.n.10. & d.24. n.2*

Verſ.25. Non concupiſcat pulchritudinem ſcortuum, *tr.14. d.30. num.1*

Verſ.27. Nunquid poteſt homo ignem abſcondere in ſino ſuo, *tract.13. d 23. per totum, & d.31. per totum, & d.3. n.7. & 9. & d.6. n.3*

Verſ.29. Qui ingreditur ad mulierem proximi ſui, non erit mundus, &c. *tr.14 d 34.n 14*

Verſ.30. Non grandis eſt culpa, cum quis furatus fuerit, *tr.21. d.12 n.5*

Verſ.32. Qui adulter eſt, ignominiam, & turpitudinem congregat ſibi, *tr.13.d.16 per totum.*

CAP. VII.

Verſ.10. Mulier præparata ad capiendas animas, *tr.13.d.21. per tot. & d.6.n.12*

Verſ.11. Mulier quietis impatiens, &c. *tr.33.d 31.n 16*

Verſ.13. Apprehenſum deoſculatur juvenem, & procaci vultu blanditur, *tr.13.d.8.n.16*

Verſ.16 Intexui lectulum meum, *ib.*

Verſ.17. Aſperſi cubile meum myrrha, & Aloe, *ib. diſc.26. per totum.*

Verſ.18. Veni, inebriemur uberibus, &c. *tr.13.d.8.n.16*

Verſ.21. Irretivit eum, & blanditiis labiorum traxit, *ib. & d.18. per tot. Item tr.19.d 12 n.6.*

Verſ.22. Quaſi bos ductus ad victimam, & quaſi agnus laſciviens, *tr.13.d.8.n.18 & d.18.per tot. & d.8.n.16*

Verſ.23. Donec transfigat ſagitta jecur ejus, *tr.13.d.8.n.16*

CAP. VIII.

Verſ.12. Ego ſapientia habito in conſilio, &c. *tr.7.d.2.n.1*

Verſ.13. Os bilingue deteſtor, *tr.21.d 10.n 8*

Verſ.15. Per me Reges regnant, *tr.21.d 2.n.4*

Verſ.18. Mecum ſunt divitiæ, & gloriæ, *tr.4.d.4.n.8. & tr.8.d.7. num 2*

Verſ.21. Ut ditem omnes diligentes me, & theſauros eorum repleam, *tr.4 d.4.n.8*

Verſ.30. Delectabar per ſingulos dies, ludens coram eo omni tempore, *tr.4.d.11.n.12*

Verſ.31. Ludens in orbe terrarum, &c. *ib. & tr.7. d.7. n.21. & tr.4. d.1. n.11, & tr.7. d.8. per tot. & tr.3. d.7. num.8. & tr.4. d.6. num.11*

Verſ. eod. Deliciæ meæ eſſe cum filiis hominum, *tractat.10. d 14.n.8 & tr.14.d.9.n.1*

CAP. IX.

Verſ 1. Sapientia ædificavit ſibi domum, *tr.5.d.6.num.3. Item tr.10.d.11.n.6. & tr.14.d.10.n 21*

Verſ.3. Miſit ancillas ſuas ut vocarent, &c. *tractat.14. d.10, num.21*

Verſ 7. Qui erudit deriſorem, injuriam ſibi facit, *tr.18.d.5.n.2. & tr.18.d.7. n.11. & d.18.n.3*

Verſ.8. Argue ſapientem, & diliget, &c. *tr.18.d.5.n.2. & d.18. per tot.*

Verſ.9. Da ſapienti occaſionem, &c. *tr.18.d.5.num 2. & d.15 num.6*

Verſ.17. Aquæ furtivæ dulciores ſunt, *tr.16.d 13.n.4*

CAP. X.

Verſ.15. Subſtantia divitis, urbs fortitudinis ejus, *tr.8. d.19. per tot.*

Verſ.23. Quaſi per riſum ſtultus operatur ſcelus, *tr.9.d.11.num.15. & d.9 n.3*

CAP. XI.

Verſ.14. Erit ſalus, ubi multa conſilia, *tr.18.d.17.num 14 & tr.16.d 16.n 9*

Verſ.18. Seminanti bonum merces fidelis, *tr.16. d.14. n.7*

Verſ.24. Alii dividunt propria, & ditiores fiunt; alii rapiunt non ſua, & ſemper in egeſtate ſunt, *tr.8.d 24.n.2*

Verſ.26. Qui abſcondit frumenta, maledicetur in populis, *tr.8 d.1.n.8. Item tr.18. d.1.n.7*

CAP. XII.

Verſ.1. Qui diligit diſciplinam: diligit ſcientiam, *tr 18.d.4. n 5, & d.5. per tot.*

Verſ.20. Qui pacis ineunt conſilia, ſequitur eos gaudium, *tr.16. d.5.n.7*

Verſ.21. Non contriſtabit juſtum, quidquid acciderit ei, *tr.15 d.16.n.11. & tr.15.d.26.n.7. & d.5.n.8*

CAP. XIII.

Verſ.4. Vult, & non vult piger, *tr.10.d 26.n.14*

Verſ.4. Proverbium eſt: anima operantium impinguabitur, *tr.10. d.26.n.10*

Verſ.7. Eſt quaſi dives, cum nihil habeat; eſt quaſi pauper, cum in multis divitiis ſit, *tr.8.d.29. per tot.*

Verſ.10. Inter ſuperbos ſemper iurgia ſunt, *tr.3. d.2. n.5*

Verſ.15. In itinere contemptorum, vorago, *tr.17.d.6.n.2*

Verſ.20. Qui cum ſapientibus graditur, ſapiens erit, *ib.d.6. per tot. & d.9.n.2. & d.11.n.1*

CAP. XIV.

Verſ.4. Ubi non ſunt boves, præſepe vacuum eſt, *tr.3.d.3. n.6*

Verſ 7. Vade contra virum ſtultum, *tr.17.d 12.n 4*

Verſ.10. Cor quod novit amaritudinem animæ ſuæ, in gaudio ejus non miſcebitur extraneus, *tr.16.d 18.n.7*

Verſ.12. Eſt via quæ videtur hominibus iuſta; noviſſima autem, &c. *tr.9.d.9 n 3. & tr.19.d.7.n.3*

Verſ.13. Riſus dolore miſcebitur, &c. *tr.16. d.9.num.3. & d.14. n 9*

Verſ.eod. Extrema gaudii luctus occupat, *ib. tr.9. d 9. n.7. & tr.10.d.7.n.8. & 9. & tr.13.d.24.n.2*

Verſ.16. Sapiens timet, & declinat à malo, *tr.13. d.34. per tot.*

Verſ 34. Miſeros autem facit populos peccatum, *tract 1.d.13. num.6*

CAP. XV.

Verſ.4. Lingua placabilis, lignum vitæ, *tr.18.d.13.n.6*

Verſ.5. Qui cuſtodit increpationes, aſtutior fiet, *tr.18. diſc.5. num.4*

Verſ.10. Doctrina mala deſerenti viam vitæ, &c. *tract 18. d.5. num.4*

Verſ.12.

*Verſ.*10. Non amat peſtilenseum, qui ſe corripit, *tr.*18.*d.*4. *per totum.*

*Verſ.*13. Cor gaudens exhilarat faciem, &c. *tr.*16 *d.*4.*n.*7. & 8.

*Verſ.*15. Secura mens quaſi juge convivium, *tr.*13 *d* 20, *n.*10. Item *tr.*16.*d.*6.*per totum.*

*Verſ.*31 Auris quæ audit increpationes vitæ, in medio ſapientium commorabitur, *tr.*18.*d.*5.*n.*4.

C A P. XVI.

*Verſ.*5. Abominatio Domini eſt omnis arrogans, *tr.*3.*d.*5.*n.*4.

Verſ. eod. Initium vitæ bonæ facere juſtitiam, *tractat.*15. *d.*16. *num.*8.

C A P. XVII.

*Verſ.*3. Sicut igne probatur argentum, & aurum in camino, ita corda probat Dominus, *tr.*8.*d.*14.*n.*7.

*Verſ.*17. Omni tempore diligit, qui amicus eſt, *tr.*4 *d.*6.*n.*8. & *d.* 16.*n.*6.

Verſ. 18. Stultus homo plaudit manibus, cum ſpoponderit pro amico ſuo, *tr.*3.*d* 10.*n.*13.

C A P. XVIII.

*Verſ.*3. Impius enim venerit in profundum malorum, contemnit, *tr.*11 *d.* 5.*n.*5. Item *tr.* 13 *d.*7.*n.*5. & *d.*24.*n.*10.

Verſ. 10 Turris fortiſſima nomen Domini, *tr.*19.*d.*18.*n.*8.

*Verſ.*17. Iuſtus prior accuſator eſt ſui, *tr.*15.*d.*17.*nu.*8.

*Verſ.*19. Frater, qui adjuvatur à fratre, quaſi civitas firma, *tract.* 1.*d.*6 *nu.*20.

Verſ. 24. Vir amabilis ad ſocietatem, magis amicus erit, quàm frater, *tr.*17.*d.*2.*n.*3.

C A P. XIX

*Verſ.*6. Multi ſunt amici dona tribuentis, *tr.*4.*d.*7. *per tot.*

*Verſ.*22. Homo indigens miſericors eſt, *tr.*15.*d.*3.*n.*8.

C A P. XX.

*Verſ.*6. Virum fidelem quis inveniet? *tr.*4.*d.*6.*n.*8.

*Verſ.*17. Suavis eſt homini panis mendacii, *tr.*9.*d.*10.*n.*11.

C A P. XXI.

*Verſ.*1. Cor Regis in manu Domini, &c. *tr.*7.*d* 15.*n.*7.

*Verſ.*6. Qui congregat theſauros lingua mendacii, vanus, & excors eſt, *tr.*8.*d* 4.*n.*13.

*Verſ.*20. Theſaurus deſiderabilis, & oleum in habitaculo juſti, *tr.*21.*d.*4.*n.*7 & *tr.*10.*d.*17.*n* 3.

*Verſ.*30. Non eſt conſilium contra Dominum, *tr.d.*9.*n.*6.

C A P. XXII.

*Verſ.*6. Adoleſcens juxta viam ſuam, etiam cum ſenuerit, non recedet ab ea, *tr.*6 *d.*15.*num.*16.

*Verſ.*11. Qui diligit cordis munditiam, &c. habet amicum Regem, *tr.*15.*d.*5 *n.*13.

*Verſ.*14. Fovea profunda os alienæ, *tr.*13.*d.*9.*n.*10. & *diſc.*10. *num.* 20.

*Verſ.*15. Stultitia colligata eſt corde pueri, &c. *tract.* 14.*d.* 23. *num.* 10.

*Verſ.*24. Non ambules cum viro furioſo, *tr.*17.*d.*7.*num.*6. & *d.* 11.*num.*6.

C A P. XXIII.

*Verſ.*14. Tu virga percuties eum, & animam eius de inferno liberabis, *tr.*18.*d.*13.*nu.*9.

*Verſ.*20. Noli eſſe in conviviis potatorum, *tr.*21 *d.*8.*n.*21.

*Verſ.*26. Præbe fili mi cor tuum mihi, *tr.*8.*d.*16.*n.*4 & *tr.*4.*d.*6. *n.*6. & *tr* 4 *d.*1.*nu.*1.*tr.*4.*d.*15.*n.*1. & *diſc.*17.*n.*11. Item *tract.*19.*d.*8. *num.*11.

*Verſ.*27. Fovea profunda eſt meretrix, *tr.*14.*d.*15.*n.*9.

*Verſ.*31. Ne intuearis vinum quando flaveſcit, &c. *tr.*13.*diſc.*10. *per totum*, & *diſc.*19.*num.*11. & *tract.* 9.*d.*10. *num.*12 & *tract.* 14. *d.*24.*n.*12.

*Verſ.*32. Sed in noviſſimo mordebit, ut coluber, *tr.*9 *d.*10.*n.*12. & *tr.*13 *d.*10. *per totum.*

*Verſ.*33. Oculi tui videbunt extraneas, & cor tuum loquetur perverſa, *tr.*13.*d.*19.*n.*11.

C A P. XXIV.

*Verſ.*6. Cum diſpoſitione initur bellum, *tr.*5.*d.*11.*n.*7

*Verſ.*21. Cum detractoribus ne commiſcearis, *tr.*21.*d.*9.*n* 1. & *d.*4. *num.*2.

C A P. XXV.

*Verſ.*15. Lingua mollis confringet duritiam, *tr.*18 *d* 13 *n.*6.

*Verſ.*16. Mel inveniſti? comede quod ſufficit tibi, *tr.*8.*d.*18. *num.* 2 & *d* 20.*nu.*2.

*Verſ.*18. Jaculum, & gladius, &c. homo qui loquitur contra proximum ſuum falſum teſtimonium, *tr.*12.*d.*2.*n* 11.

*Verſ.*20 Acetum in nitro, qui cantat carmina corde peſſimo, *tr.*16.*d.*14.*n.*9.

*Verſ.*23. Ventus Aquilo diſſipat pluvias, & facies triſtis linguam detrahentem, *tr.*21.*d.*15.*per totum.*

C A P. XXVI.

*Verſ.*9 Quomodo ſi ſpina naſcatur in manu temulenti, *tr.*21.*d.* 13.*num.*7.

*Verſ.*20. Cum defecerint ligna, extinguetur ignis, *tract.*21.*d.* 9.*num.*6.

C A P. XXVII.

*Verſ.*6. Meliora ſunt vlnera diligentis, quàm fraudolenta oſcula odientis, *tr.*2.*d.*7.*n.*6.

*Verſ.*20. Infernus, & perditio nunquam implentur; ſimiliter & oculi hominum inſatiabiles, *tr.*8.*d.*8.*n* 9.

*Verſ.*21. Quomodo probatur in conflatorio argentum, &c. ſic probatur homo in ore laudantis, *tr.*2.*d.*4.*n.*7. & *tr.*3.*d.*12.*n.*2. & *tr.* 8.*d.*14.*n.*7.

C A P. XXVIII.

*Verſ.*1. Fugit impius nemine perſequente, *tr.*15.*d.*26.*n.*7.

Verſ. 13. Qui abſcondit ſcelera ſua non dirigetur, *tr.*15.*d.*12.*n.* *n.*4. & *d.*15 *n.*8.

*Verſ.*14. Beatus homo, qui ſemper eſt pavidus, *tr.*13.*d.*35

*Verſ.*20. Qui feſtinat ditari, non erit innocens, *tr.*8 *d.*7.*n.*1.

*Verſ.*23. Qui corripit hominem, gratiam poſtea inveniet, *tr.*18. *d.*5.*n.*7. & *d.*.4.*n.*3.

C A P. XXIX.

*Verſ.*1. Viro, qui corripientem dura cervice contemnit, repentinus ſuperveniet interitus, *tr.*18 *d* 4.*n.* 5. & 8.

*Verſ.*3. Qui nutrit ſcortum, perdit ſubſtantiam, *tr.*13.*d.*2.*n.*5. & 6. & *d.*19.*n.*9.

*Verſ.*5. Homo, qui blanditiis, fictiſque ſermonibus loquitur amico ſuo, rete expandit greſſibus ejus, *tr.*2.*diſc.*4.*num.*6. & *d.* 8. *num.*1.

*Verſ.*12. Princeps, qui libenter audit verba mendacii, omnes miniſtros babebit impios, *tr.*2.*d.*8.*n.*4.

*Verſ.*15. Virga, atque correptio tribuit ſapientiam, *tr.*18.*d.*2. *num.*9.

*Verſ.*21. Qui delicatè à pueritia nutrit ſervum, poſtea ſentiet eum contumacem, *tr.*13.*d.*10.*n.*13. Item *tr.*14.*d.*35.*n.*5.

C A P. XXX.

*Verſ.*8. & 9. Divitis ne dederis mihi, tribue tantum victui meo neceſſaria, ne fortè ſatiatus illiciat ad negandum, & dicam: quis eſt Dominus? *tr.d.*9.*per totum.*

*Verſ.*11. Eſt generatio, quæ patri maledicit, *tr.*11.*d.*4.*n.*7.

*Verſ.*15. Sanguiſugæ duæ ſunt, filiæ dicentes: Affer, affer, *tr.*9.*d.*20.*n.*16. & *tr.*13.*d.*27.*n.*4.

*Verſ.*16. Infernus, & os vulvæ, &c. *tr.*13.*d.*27.*n* 4

*Verſ.*28. Stellio manibus nititur, & moratur in ædibus Regis, *tr.* 2.*d.*3.*n.*5. & *d.*18. *per tot.*

*Verſ.*30. Leo fortiſſimus beſtiarum ad nullius pavebit occurſum, *tr.d.*8.*num.*8.

C A P. XXXI.

*Verſ.*6. Date ſiceram mœrentibus, & vinum his, qui amaro ſunt corde, *tr* 4.*d.*11.*n.*8. & *tr.*8.*d* 6.*n.*7.

*Verſ.*10. Mulierem fortem quis inveniet? &c. *tract.* 14. *d.*8. *num.*5.

*Verſ.*7. Accinxit fortitudine lumbos ſuos, *tract.* 14.*d.* 26. *per totum.*

*Verſ.*18. Guſtavit, & vidit, quia bona eſt negotiatio eius, *tract.* 16 *d.*12.*n.*2.

*Verſ.*20. Manum ſuam aperuit inopi, & brachium extendit ad pauperem, *tr* 3.*d.*11.*n.*12. Item *tr.*8.*d.*26.*n.*4

*Verſ.*24. Syndonem fecit, & vendidit, &c. *tr.*13.*d.*20.*n.*18.

*Verſ.*25. Ridebit in die noviſſimo, *tr.*10.*d.*8.*n.*1.

EX LIBRO ECCLESIASTES.

C A P. I.

*Verſ.*8. Non ſatiatur oculus viſu, nec auris auditu repletur, *tr.*12.*d.*11.*n.*11.

*Verſ.*15. Stultorum infinitus eſt numerus, *tr.*9. *d.*2.*n.*2. & *diſc.* 11.*n.*12. & *d.*13.*n.*16. & *d* 20.*n.*2.

C A P. II.

*Verſ.*2. Riſum reputavi errorem, & gaudio dixi: Quid fruſtra deciperis? *tr.*9. *d.*10, *per totum.* Item *tr.*16. *d.*9. *num.*3. & *d.* 16.*num.*7.

*Verſ.*4. & 5. Plantavi vineas, hortos, & pomaria, *tr.* 8. *d.* 31. *num* 5.

*Verſ.*10. Omnia quæ deſideraverunt oculi mei, non negavi eis, *tr.*8.*d.*31.*n.*6. & *tr.*7.*d.*9.*n.*8. & *tr* 9.*d.*9.*n* 11

*Verſ.*11. Vidi in omnibus vanitatem, & nihil, *tr.*9.*diſc.*31. *per totum.*

*Verſ.*14. Sapientis oculi in capite eius, &c. *tr.*8.*d.*22.*nu.*9. & *tr.* 10.*d* 18.*nu.*2.

*Verſ.*23. Cuncti dies ejus doloribus, & ærumnis pleni ſunt, nec per noctem mente requieſcit, *tr.*8 *d.*27.*per totum.*

C A P. III.

*Verſ.*1. Omnia tempus habent, & ſuis ſpatiis, &c. *tr.*9. *d.*18. *num* 1.

Verſ. 4. Tempus flendi, & tempus ridendi, *ibidem*, & *diſc.*2. *num.*1.

C A P. IV.

Verſ. 1. Verti me ad alia, & vidi calumnias, &c. *tr.*12. *d* 1. *num.*8.

*Verſ.*9. Melius eſt duos eſſe ſimul, quàm unum, &c. *tract.*17 *d.*1.*num* 2.

*Verſ.*17.

*Verſ.*17. Cuſtodi pedem tuum ingrediens domum Dei, *tr.*20. *d.*15.*n.*4. & *d.*18.*n.*3.

CAP. V.

*Verſ.*5. Ne dederis os tuum, ut peccare facias carnem tuam, *tr.* 14.*d.*16.*n.*5.

*Verſ.*9. Qui amat divitias fructum non capiet ex eis, *tr.*8.*d.*24. *n.*5. & *d.*28. *per totum*.

CAP. VI.

*Verſ.*2. Vir, cui dedit Deus divitias, & ſubſtantiam, & honorem, &c. *tr.*8.*d.*29.*nu.*11.

CAP. VII.

*Verſ.*6. Melius eſt à ſapiente corripi, quàm ſtultorum adulatione decipi, *tr.*2. *d.*7. *per totum*.

*Verſ.*8. Calumnia conturbat ſapientem, &c. *tr.*10.*d.*21.*n.*13. & *tr.*11.*d.*7.*num* 11. & *tr.*10.*d.*21. *num.*13. & *tr.*13.*d.*1.*per totum*, & *d.*2.*num.*9.

*Ver.*9. Melior eſt finis orationis, quàm principium, *tr.*12.*d.*2.*n.*9.

*Verſ.*26. Luſtravi univerſa animo meo, &c. *tr.*13.*d.*14.*n.*2.

*Verſ.*27. Inveni amariorem morte mulierem, *ib.* & *d.*10.*n.*19. & *d.*26.*nu.*1. *tr.*13.*d.*34. & *d.*14.*n.*7. & *d.*18.*n.*1. & 9. & 15. & *d.* 22.*num.*16.

Verſ.eod. Sagena cor ejus, *tr.*14.*d.*15.*n.*6.

*Verſ.*29. Virum de mille unum reperi, mulierem, &c. *tract.*13. *d.*13 *nu.*16.

*Verſ.*30. Inveni, quod fecerit Deus hominem rectum, *tr.*7.*d.*2. *num.*13.

CAP. IX.

*Verſ.*7. Comede in lætitiam panem tuum, *tr.*8 *d.*20.*n.*15.

*Verſ.*12. Sicut piſces capiuntur hamo, &c. ſic capiuntur homines in tempore malo, *tr.*8.*d.*6.*n.*5.

CAP. X.

*Verſ.*2. Cor ſapientis in dextera ejus, & cor ſtulti, &c. *tr.*3.*d.*4. *n.*2. *tr.*10.*d.*17. *per totum*.

*Verſ.*11 Si mordeat ſerpens in ſilentio, &c. *tr.*10.*d.*15.*n.*16. & *tr.*21. *d.*6. *per tot.*

*Verſ.*19. Pecuniæ obediunt omnia, *tr.*8.*d.*22.*n.*1.

CAP. XI.

*Verſ.*7. Dulce lumen, & delectabile eſt oculis videre ſolem, *tr.*16.*d.*2.*n.*8.

*Verſ.*9. Si annis multis vixerit homo, &c. meminiſſe debet tenebroſi temporis, *tr.*13.*d.*2.*n.*6.

Verſ 9. Lætare ergo juvenis in adoleſcentia tua, *ib.*

*Verſ.*10. Amove malitiam à carne tua, *ibid.*

CAP. XII.

*Verſ.*11. Verba ſapientum ſicut ſtimuli, & quaſi clavi, &c. *tr.*10. *d.*19. *n.*13.

EX CANTICO CANTICORUM.

CAP. I.

*Verſ.*3. Trahe me poſt te, &c. *tr.*10. *diſc.*26. *num.*13.

*Verſ.*5. Filiæ matris meæ pugnaverunt contra me, *tr.*3.*d.*18 *n.* 12. Item *tr.*5. *d.*4.*n.*14. & *tr.*6. *d.*8.*n.*11.

*Verſ.*6. Indica mihi, quem diligit anima mea, *tr.*18.*d.*6 *n.*10.

*Verſ.*7. Si ignoras te, ò pulcherrima mulierum, egredere & abi poſt veſtigia gregum, *tr.*7.*d.*8.*n.*2. Item *tr.*18.*d* 6.*num.*10. & *tr.*16. *n.*5.*nu.*8.

*Verſ.*8. Equitatui meo in curribus Pharaonis aſſimilavi te, *tr.*6. *d.*8.*n.*6. Item *tr.*18.*d.*6.*nu.*10.

*Verſ.*9. Pulchræ ſunt genæ tuæ, *ibid.* & *tr.* 14. *d.*9. *num.*5. & *d.* 21. *nu.* 12.

*Verſ.*11. Dum eſſet Rex in accubitu ſuo, &c. *tr.*14.*d.*4.*n.*3.

*Verſ.*12. Faſciculus myrrhæ dilectus meus mihi, *tr.*4.*d.*18.*n.*10. & *tr.*4 *d.*17.*n.*5. Item *tr.*16.*d.*11.*nu.*5.

*Verſ.*13. Botrus Cypri dilectus meus mihi, *tr.*4.*d.*11.*n.*14.

*Verſ.*14. Ecce tu pulchra es amica mea, *tr.*14.*d.*3.*n.*2.

*Verſ.*15. Ecce tu pulcher es dilecte mi, *ib.*

*Verſ.*16. Tigna domorum noſtrarum cedrina, &c. *tr.*10. *diſc.*16 *num.* 10.

CAP. II.

*Verſ.*1. Ego flos campi, & lilium convallium, *tr* 10.*d.*28.*n.*5 & *d.*28.*n.*7. Item *tr.*10.*d.*12.*n.*6. & *d.*17.*per tot.* & *tr.*16.*d* 6.*n.*3.

*Verſ.*2. Sicut lilium inter ſpinas, &c. *tr.*10.*d.*23.*n.*4. Item *tr.*14. *d.*12.*per totum*, & *d.*23.*per totum*.

*Verſ.*3. Fructus ejus dulcis gutturi meo, *tr.*16.*diſc.*2.*n.*8.

*Verſ.*4. Introduxit me Rex in cellam vinariam, ordinavit in me charitatem, *tr.*4.*d.*14.*n.*3. & *d.*16.*n.*9. Item *tr.*16.*d* 6.*n.*4. & 6. & *d.*18.*n.*7 & *d.*10.*n.*5.

*Verſ.*6. Læva ejus ſub capite meo, & dextera illius amplexabitur me, *tr.*10.*d.*17.*n.*5.

*Verſ.*8. Ecce, iſte venit ſaliens in montibus, &c. *tr.*6.*d.*12. *num.*6.

Verſ. 10. Veni formoſa mea, *tr.*7.*d.*9.*n.*6. & *tr.*4.*d.*15.*n.*7.

*Verſ.*13. Surge amica mea, ſpecioſa mea, & veni, *tract.*6.*d* 8. *num.*10.

*Verſ.*14. Columba mea in foraminibus petræ, &c. *tr.*9.*d.*17.*n.* 6. & *tr.*10.*d.*25.*n.*14.

Verſ.eod. Sonet vox tua in auribus meis, vox enim tua dulcis, & facies tua decora, *tr.*6.*d.*12.*n.*7. Item *tract.*15. *d.*5.*n.*3. & *tr.*16. *d.* 3.*nu.*8. & 9.

*Verſ.*15. Capite nobis vulpes parvulas, *tr* 2.*d* 7.*n.*14.

Verſ 16. Dilectus meus mihi, & ego illi, *tr.*7.*d.*12.*nu.*6. & *tr.*14. *d.*2.*n.*5. & *d.*12.*n.*3.

CAP. III.

*Verſ.*1. In lectulo meo per noctes quæſivi, quem diligit anima mea, *tr.*4.*d.*14.*n.*9. & *tr.* 16.*d.*7.*n.*9.

*Verſ.*2. Surgam, & circuibo civitatem, &c. *tr.*16.*d.*4.*n.*4.

*Verſ.*3. Invenerunt me vigiles, qui cuſtodiunt civitatem, &c. *tr.*4.*d.*18.*nu.*11.

Verſ 4. Inveni quem diligit anima mea, tenui eum, nec dimittam, *tract.* 4.*d.*15.*num.*2. Item *tract.* 10.*d.*16.*num.*8. & *tract.* 16 *d.*4.*nu.*4.

*Verſ.*6. Quæ eſt iſta, quæ aſcendit per deſertum, &c. *tr.*10. *d.*17. *nu* 7.

*Verſ.*7. Lectulum Salomonis ſexaginta fortes ambiunt, *tr.*6.*d.* 14.*n.*14. Item *tr.*10.*d.*11.*n.*10. & *tr.*14 *d.*22 *n* 9.

Verſ 9. Ferculum fecit ſibi Rex Salomon de lignis Libani, *tr.* 10.*d.*27.*n.*8.

CAP. IV.

*Verſ.*2. Dentes tui ſicut greges tonſarum, &c. *tr.*18.*d.*16.*n.*7.

*Verſ.*3. Sicut vitta coccinea labia tua, &c. *tr.*14.*diſc.*1.*n.*24. & *tr.*18 *d.*6.*n* 9.

Verſ eod. Sicut fragmen mali punici, ita genæ tuæ, *tr.*4.*d.*2.*n.*13. Item *tr.*10.*d.*12 *n.*2.

*Verſ.*4. Sicut turris David, collum tuum, &c. mille clypei pendent ex ea, *tr.*6.*d.*15.*n.*5.

*Verſ.*5. Duo ubera tua ſicut duo hinnuli capreæ gemelli, *tr.*5. *d.*5.*n.*9. Item *tr.*14.*d.*22 *n.*7.

*Verſ.*7. Tota pulchra es amica mea, &c. *tr.*7.*d.*9.*n.*6. & 17. Item *tr.*10.*d.*15 *n.*4 & *tr.*15.*d* 5.*n.*6.

*Verſ.*8. Veni de Libano ſponſa mea, veni de Libano, veni coronaberis, *tract.*3.*d.*15.*per totum*. Item *tract.*10.*d.*15. *num* 4. & *d.*20.*n.*9.

*Verſ.*9. Vulneraſti cor meum ſoror mea ſponſa, *tr.*4. *d.*11.*n.*22. & *d.* 15.*n.*17.

*Verſ.*11. Mel & lac ſub lingua tua, *tr.*16.*d.*16 *n.*4.

*Verſ.*12. Hortus concluſus, fons ſignatus, &c. *tr.*14.*d.*7.*n.*16. & *d.* 21 *per totum*.

*Verſ.*13. Emiſſiones tuæ Paradiſus malorum punicorum, *tr.*7. *d.*7.*n.*21. Item *tr.*10. *d.*12. *per totum*, & *tr.*14.*d.*12.*n.*22.

CAP. V.

*Verſ.*1. Veniat dilectus meus in hortum ſuum, *tr.*16.*d.*6.*n.*4.

Verſ.eod. Meſſui myrrham meam, *tr.*3.*d.*11.*n.*11.

*Verſ.*2. Ego dormio, & cor meum vigilat, *tr.*14.*d.*9.*n.*13.

Verſ.eod. Aperi mihi ſoror mea ſponſa, *tr.*10.*d.*13.*nu.*6. & *tract.* 13.*d.*29.*n.*7.

Verſ.eod. Immaculata mea, *tr.*7.*d.*9. *n.*17.

*Verſ.*3. Expoliavi me tunica mea, quomodo induar illa? *tr.*3. *d.*8.*n.*2. *tr.*13 *d.*29 *n.*7

*Verſ.*5. Surrexi, ut aperirem dilecto meo, *tr.*13.*d.*29.*n.*7. &c. Item *tr.*15.*d.*23.*n.*8.

*Verſ.*7. Invenerunt me cuſtodes, qui circumeunt civitatem, percuſſerunt me, &c. *tr.*6.*d.*6.*n.*11. & *tr.*8.*d* 12.*n.*8.

*Verſ.*8. Adjuro vos filiæ Jeruſalem, &c. *tr* 4.*d.*18.*n.*11

Verſ 10. Dilectus meus candidus, & rubicundus, *tr.*10.*d.*11. *numer.*1.

Verſ 11. Caput ejus aurum optimum, &c. *tr.*10. *d.*1. *n.*11.

*Verſ.*13. Genæ illius ſicut areolæ aromatum, *tr.*16.*d.*16.*n* 4. & *tr.*18.*d.*17 *n.*4.

*Verſ.*14. Manus ejus tornatiles aureæ, plenæ hyacinthis, *tr.*3.*d.* 11.*n.*23. Item *tr* 14 *d.*1.*n* 12 & *tr.*20.*d.*12.*n.*7.

*Verſ.*16. Guttur illius ſuaviſſimum, & totus deſiderabilis, *tr.*10. *d.*1.*n.*11. Item *tr.d.*10.*n.*6.

CAP. VI.

*Verſ.*2. Qui paſcitur inter lilia, *tr.*14.*d.*9.*n.*1.

*Verſ.*3. Terribilis, ut caſtrorum acies ordinata, *tract.*14. *d.* *d.*12 *num.*21.

*Verſ.*8. Una eſt columba mea, *tr.*4 *d.*14.*n.*2

*Verſ.*10. Deſcendi in hortum nucum, *tr.*16.*d.*16.*n.*4

CAP. VII.

*Verſ.*1. Quid videbis in Sulamite, niſi choros caſtrorum? *tr.*6. *d.*8.*n.*6. & *d.*13.*n.*7

Verſ.eod. Quam pulchri ſunt greſſus tui in Calceamentis, &c. *tr.*14.*d.*1.*n.*15

*Verſ.*2. Venter tuus ſicut acervus tritici, vallatus liliis, *tract.*6. *d.*15.*n.*8. Item *tr.*14. *d.*12.*n.*21.

*Verſ.*7. Statura tua aſſimilata eſt palmæ, *tr.*4.*d.*15.*n* 20.

CAP. VIII.

*Verſ.*5. Quæ eſt iſta, quæ aſcendit de deſerto? *tr.*8.*d.*26 *num.*3. Sub arbore malo ſuſcitavi te, *tr.*5 *d.*7.*n.*15.

*Verſ.*6. Pone me, ut ſignaculum ſuper cor tuum, *tract.* 4.*d.* 13.*n.*2. & 8. *tr.*4.*d.*18.*n.*3. Fortis eſt, ut mors dilectio, *tract.*4.*d.*18. *num.* 11.

*Verſ.*7.

Verſ.7. Aquæ multæ non potuerunt extinguere charitatem, *tr.* 20.*d.*25.*n.*9.

Verſ.eod. Si dederit homo omnem ſubſtantiam domus ſuæ, quaſi nihil deſpiciet eam, *tract.*4.*diſc.*7.*nu.*6. & *tr.*4.*d.*11.*nu.*3. & *tr.*4.*d.*18.*n.*11.

Verſ.8. Quid faciemus ſorori noſtræ, &c. *tr.*14.*d.*11.*nu.*4. & *d.* 21.*nu.*7.

Verſ.9. Si murus eſt, ædificemus ſuper eum propugnacula, *tr.* 14.*d.*12.*n.*8.

Verſ.12. Vinea mea coram me eſt. Mille tui pacifici, & ducenti his, qui cuſtodiunt vias eius, *tr.*7.*d.*5.*n.*6.

Verſ.13. Quæ habitas in hortis, fac me audire vocem, *tr.*14.*d.* 25.*n.*14. & *tr.*16.*d.*4.*n.*4.

Verſ.14. Fuge dilecte mi, *tr.*14.*d.*30.*n.*13.

EX LIBRO SAPIENTIÆ.

CAP. I.

Verſ.3. Perverſæ cogitationes ſeparant à Deo, &c. *tr.*18.*d.* 16.*per totum.*

Verſ.5. Spiritus Sanctus auferet ſe à cogitationibus, quæ ſunt ſine intellectu, *tr.*13.*d.*4.*n.*11.

Verſ.6. Benignus eſt enim ſpiritus ſapientiæ, *tr.*11.*d.*5.*n.*6.

Verſ.11. Cuſtodite vos à murmuratione, &c. *tr.*21.*d.*2.*n.*9. & *d.*6.*n.*5.*d.*11.*n.*8.*d.*13.*n.*6. & *d.*14. *per totum.*

CAP. II.

Verſ.1. Non eſt agnitus, qui ſit reverſus ab inferis, *tr.d.*18.*n.*13. & *tr.*13.*d.*9.*n.*10.

Verſ.5. Umbræ tranſitus eſt vita noſtra, *tr.*16.*d.*5.*n.*10.

Verſ.6. Fruamur bonis, quæ ſunt, & utamur creatura tanquam in juventute celeriter, *tr.*7.*d.*13.*n.*17. & *tr.*13.*d.*1.*n.*12. & *d.*6.*n.*5. & *d.*27.*n.*7. & *tr.*16.*d.*13.*n.*1.

Verſ.7. Vino pretioſo, & unguento nos impleamus, *tr.*13.*d.*1. *n.*12. & *d.*27.*n.*7. & *tr.*16.*d.*13.*n.*1.

Verſ.8. Coronemus nos roſis, &c. *ib.*

Verſ.eod. Nullum pratum ſit, quod non pertranſeat luxuria noſtra, *tr.*9.*d.*2.*n.*11. & *tr.*13. *d.*27.*per totum*, & *d.*13.*num.*1. & *d.* 17.*num.*9.

Verſ.9. Ubique relinquamus ſigna lætitiæ, *tr.*15.*d.*13.*n.*1.

Verſ.10. Opprimamus pauperem, *tract.*17.*d.*6.*nu.*14. & *tr.*21. *d.*33.*n.*13.

Verſ.12. Circumveniamus juſtum, quoniam contrarius eſt operibus noſtris, *tr.*3.*d.*18.*n.*6. & *tr.*15.*d.*26.*n.*12.

Verſ.24. Invidia diaboli mors introivit in orbem, *tract.*19.*d.* 2.*nu.*2.

CAP. III.

Verſ.2. Æſtimata eſt afflictio exitus illorum, *tract.*10.*diſc.*26. *num.*12.

Verſ.4. Coram hominibus tormenta paſſi ſunt, *ib.*

Verſ.5. Deus tentavit eos, &c. *ib.* & *d.*15.*n.*3.

Verſ.6. Tanquam aurum in fornace probavit illos, *tr.*2.*d.*3.*n.*7. & *tr.*10.*d.*26.*n.*12.

Verſ.7. Fulgebunt juſti, & tanquam ſcintillæ in arundineto diſcurrent, *tr.*8.*d.*23.*n.*4. & *tr.*8.*d.*20.*n.*13. & *tr.*10.*d.*5.*n.*2.

Verſ.8. Judicabunt nationes, & dominabuntur populis, *tr.*10.*d.* 6.*nu.*2.

CAP. IV.

Verſ.1. Quàm pulchra eſt caſta generatio cum claritate? *tr.*14. *d.*1.*n.*13. & *d.*6.*n.*7.

Verſ.11. Raptus eſt, ne malitia mutaret intellectum eius, *tr.* 17.*d.*3.*n.*5.

Verſ.12. Faſcinatio nugacitatis obſcurat bona, *tr.*8.*d.*22.*n.*1.

CAP. V.

Verſ.6. Erravimus à via veritatis, &c. *tr.*14.*d.*10.*n.*14.

Verſ.7. Laſſati ſumus in via iniquitatis, *tr.*9.*d.*10.*n.*7. & *tr.*10.*d.* 30.*n.*7. Item *tr.*16.*d.*13.*n.*1.

Verſ.8. Quid nobis profuit ſuperbia, aut divitiarum jactantia? *tr.*7.*d.*19.*n.*8. & *tr.*8.*d.*31.*n.*13.

Verſ.16. Juſti autem in perpetuum vivent, *tr.*10.*d.*9.*n.*12.

Verſ.18. Accipiet armaturam zelus illius, *tr.*15.*d.*24.*n.*7. & *tr.* 12.*n.*5. & *d.*14.*nu.*5.

Verſ.eod. Armabit creaturam ad ultionem inimicorum, &c. *tr.*13.*d.*12.*n.*11.

Verſ.21. Pugnabit cum illo orbis terrarum contra inſenſatos, *tr.*6.*d.*9.*n.*14.

CAP. VI.

Verſ.6. Durilſimum judicium his, qui præſunt, *tract.*3.*d.* 10.*nu.*14.

Verſ.7. Potentes potenter tormenta patientur, *tr.*3.*d.*17.*n.*6.

Verſ.19. Cuſtodia legum conſummatio eſt incorruptionis, *tr.*10. *d.*27.*n.*2.

Verſ.20. Incorruptio facit eſſe proximum Deo, *tr.*14.*d.*3.*n.*5.

CAP. VII.

Verſ.8. Divitias nihil eſſe duxi, *tr.*8.*d.*31.*n.*12.

Verſ.11. Venerunt mihi omnia bona pariter cum illa, *tract.*14. *d.*11.*nu.*5.

Verſ.25. Vapor eſt virtutis Dei, &c. *tr.*16.*d.*7.*n.*4.

Verſ.26. Candor eſt lucis æternæ, & ſpeculum ſine macula Dei Majeſtatis, & imago bonitatis illius, *tr.*7.*d.*4.*n.*4. & 23. & *tr.*7.*d.* 7.*n.*17. Item *tr.*10.*d.*15.*n.*5. & *tr.*13.*d.*15.*n.*5. & *d.*17.*n.*29. & *d.*35 *n.*11. Rurſus *tr.*14.*d.*1.*n.*1. & *tr.*14.*d.*3.*n.*2. & *n.*4.

CAP. VIII.

Verſ.1. Diſponit omnia ſuaviter, *tr.*10.*d.*11.*n.*6.

Verſ.19. Sortitus ſum animam bonam, *tr.*14.*d.*17.*n.*1.

Verſ.21. Scivi, quoniam aliter non poſſum continens eſſe, *ib.* 17.*per totum*, & *d.*25.*n.*18. & *d.*23.*per totum*, & *d.*26.*n.*15. & *d.*27. *n.*11. & *d.*32.*n.*4. & 24.*n.*15.

CAP. IX.

Verſ.10. Mitte illam de cœlis ſanctis tuis, &c. *tr.*16.*d.*11.*n.*6.

Verſ.14. Cogitationes mortalium timidæ, & incertæ providentiæ noſtræ, *tr.*6.*d.*6.*n.*7.

Verſ.15. Corpus quod corrumpitur, aggravat animam, *tr.*7.*d.*1. *n.*13. & *tr.*7.*d.*15.*n.*16. & *tr.*7.*d.*17.*n.*17. & *d.*16.*per tot.* Item *tr.*10. *d.*6.*n.*6. & *tr.*13.*d.*10.*n.*12. & *tr.*14.*d.*5.*n.*18.

CAP. X.

Verſ.12. Cuſtodivit illum ab inimicis, &c. *tr.*19.*d.*22.*n.*5.

Verſ.13. Hæc venditum juſtum non dereliquit, &c. *tr.*14.*d.*8. *num.*4.

Verſ.eod. Deſcenditque cum illo in foveam, &c. *tract.*12. *d.*3.*num.*10.

Verſ.14. In vinculis non dereliquit eum, donec afferret illi ſceptrum regni, *tr.*12.*d.*3.*n.*10.

CAP. XI.

Verſ.21. Omnia in menſura, numero & pondere diſpoſuiſti, *tr.*8.*d.*12.*n.*3. & *tr.*11.*d.*9.*n.*2.

Verſ.23. Tanquam monumentum ſtateræ, ſic eſt ante te orbis terrarum, *tr.*8.*d.*16.*n.*13. & *d.*22.*n.*3. & *tr.*7.*d.*17.*n.*3. & *tr.*8.*d.*31.*n.* 9. & *tr.*10.*d.*3.*n.*10.

Verſ.25. Diligis omnia, quæ ſunt, & nihil odiſti eorum, quæ feciſti, *tr.*4.*d.*24.*n.*1.

CAP. XII.

Verſ.1. Quàm bonus, & ſuavis eſt Domine, &c. *tr.*16.*d.*2.*n.*3. & *d.*3.*n.*1. & 2. & *d.*10.*n.*6.

Verſ.8. Miſiſti antecesſores exercitus tui veſpas, *tract.*15.*d.* 26.*num.*11.

CAP. XIV.

Verſ.11. Creaturæ Dei in odium factæ ſunt, & in tentationem animabus hominum, *tr.*8.*d.*4.*n.*18. & *d.*20.*n.*6.

CAP. XV.

Verſ.1. Deus noſter ſuavis, *tr.*16.*d.*3.*n.*1.

CAP. XVI.

Verſ.20. Angelorum eſca nutriviſti populum tuum, &c. *tr.*6. *d.*5.*n.*17. & *tr.*10.*d.*9.*n.*1. & *tr.*16.*d.*6.*n.*9. & *d.*14.*n.*5.

Verſ.21. Deſerviens uniuſcuiuſque voluntati, ad quod quiſque volebat, convertebatur, *tr.*10.*d.*9.*n.*1. & *n.*9.

CAP. XVII.

Verſ.10. Semper præſumit ſæva, perturbata conſcientia, *tr.* 15.*d.*26.*per totum.*

CAP. XVIII.

Verſ.14. Dum medium ſilentium tenerent omnia, *tr.*10.*d.* 17.*num.*1.

CAP. XIX.

Verſ.7. In mari rubro via ſine impedimento, *tr.*10.*d.*28.*n.*5.

EX LIBRO ECCLESIASTICI.

CAP. II.

Verſ.1. Fili accedens ad ſervitutem Dei, præpara animam tuam, &c. *tr.*1.*d.*11.*n.*4. item *tr.*19.*d.*9.*n.*11. & *d.*23.*per tot.*

Verſ.14. Væ terram ingredienti duabus viis, *tr.*4.*d.*14.*n.*14.

CAP. III.

Verſ.18. Quàm malæ famæ eſt, qui derelinquit patrem, *tr.*11. *d.*4.*n.*7.

Verſ.20. Quantò major es, humilia te in omnibus, *tr.*13.*d.*16. *num.*12.

Verſ.27. Qui amat periculum, peribit in illo, *tr.*13.*d.*30.*n.*10. & *d.*32. & *n.*3. & *d.*35.*n.*3.

Verſ.28. Cor ingrediens duas vias, non habebit ſucceſſus, *tr.*4. *d.*14.*n.*12. & 14. Item *tr.*13.*d.*30.*n.*10.

CAP. IV.

Verſ.24. Pro anima tua ne confundaris dicere verum, *tr.*15. 1.*per totum.*

Verſ.25. Eſt enim confuſio adducens peccatum, & eſt confuſio adducens gloriam, & gratiam, *tr.*5.*d.*9.*per totum*, & *d.*21.*n.*1.

Verſ.27. Ne reverearis proximum in caſu ſuo, *tr.*18.*d.*3.*n.*4.

Verſ.28. Ne retineas verbum in tempore ſalutis, *tr.*15.*d.*7. *num.*2.

Verſ.32. Non confundaris confiteri peccata tua, *tr.*15.*d.*2. *per totum.*

CAP. V.

Verſ.16. Non appelleris ſuſurro, &c. *tr.*21.*d.*1.*nu.*8.*d.*13.*n.* & *d.* 14.*num.*1.

Verſ.17. Super furem eſt confuſio, & pœnitentia, *tr.*21.*d.*8.*n.* 10. & 12.*per totum.*

CAP.

Digitized by Google

CAP. VI.

Verſ.5. Verbum dulce multiplicat amicos, *tr.16.d.3.n.2.*
Verſ.14. Amicus fidelis, protectio firma, *tr.17.d.1.n.3.*
Verſ.15. Amico fideli nulla eſt comparatio, *ibid. & tr.14.d.1. num.19.*

CAP. VII.

Verſ.2. Diſcede ab iniquo, & deficient mala, &c. *tr.17.d.6.n. 6. & tr.17.d.14.n.11.*
Verſ.17. Non te reputes in multitudine indiſciplinatorum, *tr. 17.d.7.nu.6.*
Verſ.19. Vindicta carnis impii, ignis, & vermis, *tract.13. d.28.per totum.*

CAP. VIII.

Verſ.3. Multos perdidit aurum, & argentum, & uſque ad cor Regis extendit, & convertit, *tr.18.d.13.n.7.*
Verſ.13. Non ſuccendas carbones peccatorum, *tr.18.d.13.n.5*
Verſ.18. Cum audace non eas in via, *tr.17.d.11.n.6*

CAP. IX.

Verſ.8. Non reſpicias mulierem multivolam, *tr.14.d.12.n.16.*
Verſ.9 Propter ſpeciem mulieris multi perierunt, *tract.13. d.10.n.20.*
Verſ.10 Quaſi ſtercus in via conculcabitur, *tr.9.d.17.nu.10. & tr.13.d.13.n.10. & d.16.n.3. & d.26.n.1*
Verſ.11. Colloquium mulieris quaſi ignis exardeſcet, *tr.13. d. d.3.num.2*
Verſ.20. In medio laqueorum ingredieris, *tr.8. d.4. n.1. & tr. 19. d.5 per totum.*

CAP. X.

Verſ.9. Avaro nihil eſt ſceleſtius, *tr.8.d.11.nu.10. & d.15.n.10. & d.17.n.3. & tr.8.d.3.per totum.*
Verſ.eod. Quid ſuperbis terra, & cinis? *tr.11.diſc.1.n.5.*
Verſ.11. Omnis potentatus, brevis vita, *tr.3.d.7.per tot.*
Verſ.15. Initium omnis peccati eſt ſuperbia, *tr.21.d.3.n.2.*
Verſ.28 Vir prudens, & diſciplinatus non murmurabit correptus, *tr.18.d.5.nu.4*
Verſ.31 Serva animam tuam, & da illi honorem ſecundùm meritum ſuum, *tr.7.d.7.n.26.*

CAP. XI.

Verſ.7. Priuſquam interroges, ne vituperes quemquam, *tr.18.d. 18.nu.9.*
Verſ.10 Fili mi, ne in multis ſint actus tui, & ſi dives fueris, non eris immunis à delicto, *tr.8.d.7.per totum.*
Verſ.33. Bona in mala convertit impius, *tr.18.d.4.n.4. & tr.21. d.2.n.6.*
Verſ.34. A ſcintilla una augetur ignis, *tr.17.d.9.nu.1. & tr.21.d. 14.nu.9.*
Verſ.35. Attende tibi à peſtifero, *tr.2.d.8.num.4. & tract.2.d.3. num.6*

CAP. XII.

Verſ.13. Quis miſerebitur incantatori, *tract.18.d.2.n.9. & d.7. num.12.*
Verſ.15 In labiis ſuis indulcat inimicus, & in corde ſuo inſidiatur, *tr.2.d.6.n.6*

CAP. XIII.

Verſ.1. Qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea, *tract.8.d.1. num.1 & tr.14.d.28.num.5. & d.24.num.14. & tr.17.d.1.per totum, & d.8.nu.9*
Verſ.19 Omne animal diligit ſibi ſimile, ſic & omnis homo proximum ſibi, *tr.5.d.9.n.8. & tr.17.d.1.per tot.*
Verſ.20. Omnis caro ad ſimilem ſibi conjungetur, *tr.17.d.1. num.4*
Verſ.22. Si communicabit lupus agno, ſic peccator juſto, *tract. 17.d.6.n.14*
Verſ.23. Venatio leonis, onager in Eremo; ſic paſcua divitum pauperes, *tr.8.d.7.n.2*
Verſ.30. Bona eſt ſubſtantia, cui non eſt peccatum in conſcientia, *tr.8.d.20.per totum.*

CAP. XIV.

Verſ.9. Inſatiabilis oculus cupidi, *tr.8.d.28.n.2.*

CAP. XV.

Verſ.3. Aqua ſapientiæ ſalutaris potabit illum, *tr.20.d.6.n.2*
Verſ.14. Deus ab initio conſtituit hominem, & reliquit illum in manu conſilii ſui, *tr.7.d.6.n.10. & tr.19.d.13.n.7*

CAP. XVI.

Verſ.23. Qui minoratus corde cogitat inania, *tr.8.d.21.nu.10.*

CAP. XVII.

Verſ.12. Unicuique mandavit Deus de proximo ſuo, *tract.18. d.11.n.7.*
Verſ.23. Avertere ab injuſtitia tua, *tr.13.d.30.n.7*

CAP. XVIII.

Verſ.1. Qui vivit in æternum creavit omnia ſimul, *tract.7.d. 10.n.6.*
Verſ.30. Poſt concupiſcentias tuas non eas, & à voluntate tua avertere, *tr.13.d.18.n.13*

CAP. XIX.

Verſ.1. Qui ſpernit modica, paulatim decidet, *tr.19.d.8.n.3. & d.15.n.7.*
Verſ.2. Vinum, & mulieres apoſtatare faciunt ſapientes, *tr.9. d.16.num.9. & 13.d.6.per totum, & d.22.nu.3. Item tr.14.d.31.per totum.*
Verſ.4. Qui citò credit, levis eſt corde, *tr.12.d.7.n.3*
Verſ.10. Audiſti verbum adverſus proximum tuum? commoriatur in te, *tr.21.d.3.n.2.*
Verſ.12. Sagitta infixa femori canis, ſic verbum in corde ſtulti, *tr.21.d.3.n.2.*

CAP. XX.

Verſ.32. Sapientia abſcondita & theſaurus inviſus, quæ utilitas in utriſque? *tr.4.d.16.n.5*

CAP. XXI.

Verſ.1. Fili peccaſti? non adjicias iterum, *tr.13.d.33.n.6. Item tr.19.d.14.per totum.*
Verſ.2. Quaſi à facie colubri fuge peccata, *tr.14.d.18.d.6. & d. 29.n.3. & tr.19.d.14.n.2*
Verſ.3. Dentes leonis, dentes ejus, interficientes animas hominum, *tr.7.d.15.per totum.*
Verſ.7. Qui odit correptionem, veſtigium eſt peccatoris, *tr. 18.d.4.n.3.*
Verſ.10. Stuppa collecta Synagoga peccantium, *tr.14.d.28. num.5.*
Verſ.11. Via peccantium complanata lapidibus, *tr.16.d.13.nu. 1. & 4.*
Verſ.18. Verbum ſapiens audivit luxurioſus, & diſplicebit illi, *tr.13.d.20.n.2. & 3*
Verſ.31. Suſurro coinquinabit animam ſuam, *tr.21.d.5.n.6. & d.14.n.11. & d.13.per totum.*

CAP. XXII.

Verſ.14. Cum ſtulto ne multum loquaris, *tr.17.d.6.n.4*

CAP. XXIII.

Verſ.6. Aufer à me ventris concupiſcentias, *tr.14.d.24.n.12.*
Verſ.15. Eſt & alia loquela contraria morti, *tr.21.d.15.n.14. & d. 4.n.6. & 9. & d.9.n.5. & tr.21.d.13.n.7.*
Verſ.22. Anima calida quaſi ignis ardens, *tr.14.d.24.n.11*
Verſ.47. Nihil dulcius, quàm reſpicere in mandatis Domini, *tr.16.d.2.n.8*

CAP. XXIV.

Verſ.5. Ego ex ore Altiſſimi prodivi, *tr.7.d.2.n.5.*
Verſ.21. Quaſi Libanus non inciſus vaporavi, *tr.4.d.11.n.18*
Verſ.23. Ego quaſi vitis fructificavi, *tr.14.d.7.nu.18. & tr.16.d. 4.num.6*
Verſ.24. Ego mater pulchræ dilectionis, *tr.5.d.6.per tot.*
Verſ.26. Tranſite ad me omnes, &c. *tr.16.d.2.n.7*
Verſ.27. Spiritus meus ſuper mel dulcis, *tr.16.d.18.n.4*
Verſ.29. Qui edunt me adhuc eſurient, &c. *tr.10.d.11.n.23.*

CAP. XXV.

Verſ.1. In tribus placitum eſt ſpiritui meo, quæ probata ſunt coràm Deo, & hominibus, *tr.5.d.3.n.6*
Verſ.23. Commorari leoni, & draconi placebit, quàm habitare cum muliere, *tr.14.d.29.n.3*

CAP. XXVI.

Verſ.5. A tribus timuit cor meum, *tr.21.d.8.n.3*
Verſ.6. Delaturam civitatis, & collectionem populi, *ib.*
Verſ.7. Calumniam mendacem, ſuper mortem, *ib.*
Verſ.9. In muliere zelotypa flagellum linguæ, *tr.11.d.8.n.3*
Verſ.15. Contra omnem ſagittam aperiet pharetram, *tract.14. d.19.nu.3*
Verſ.19. Gratia ſuper gratiam mulier ſancta, *tr.14.d.8.n.3. & d. 9.n.14. & d.17.n.7*
Verſ.20. Omnis autem ponderatio non eſt digna continentis animæ, *tract.7.d.18.n.8. & tr.7.d.21.n.15. Item tr.13.d.26.nu.5. tr. 19.d.11.per tot. & d.18.d.14. & tr.19.d.9.n.8.*

CAP. XXVII.

Verſ.6. Vaſa figuli probat fornax, & homines juſtos tentatio, *tr.8.d.14.n.7*
Verſ.12. Homo ſanctus in ſapientia manet ſicut ſol, *tract.7 11.nu.7.*
Verſ.eod. Stultus ut luna mutatur, *tr.9.d.13.n.6*
Verſ.28. Qui in altum mittit lapidem, ſuper caput eius cadet, *tr.11.d.2.n.9. & d.13.per tot.*

CAP. XXVIII.

Verſ.11. Vir peccator conturbabit amicos, *tractat.21.d.4. num.8*
Verſ.12. Secundum ligna, ſic ignis exardeſcit, *tract.21.d.19. num.4.*
Verſ.15. Suſurro, & bilinguis maledictus, *tr.21.d.6.nu.9. & d.11.nu.9.*
Verſ.16. Lingua tertia multos commovit, *tr.11.d.10. n.5. & tr.21.d.6.n.3*
Verſ.17. Civitates deſtruxit, & domos effodit, *tract.11.d. 10.num.5*
Verſ.23. Multi ceciderunt in ore gladii, ſed non ſic, qui interierunt, *tr.21.d.13.n.8*
Verſ.25. Mors illius mors nequiſſima, *tr.21.d.8.n.5*
Verſ.28. Sepi aures tuas ſpinis, *tract.21.d.14.num.5. & d.16. per totum.*

C A P. XXXI.

Verſ.2. Infirmitas gravis ſobriam facit animam, *tract. 7. d. 15. num. 17*

Verſ.8. Beatus vir, qui inventus eſt ſine macula, *tr.8. d.1. n.2. & tr.10 d.29. n.16.*

Verſ.10. Qui potuit transgredi, & non eſt transgreſſus, *tr.10. d.21. n.4*

Verſ.18. Intellige, quæ ſunt proximi tui, ex te ipſo, *tr.5. d. 5. per totum.*

Verſ.41. In convivio vini non arguas proximum, *tract. 18. d. 15. num. 2*

C A P. XXXII.

Verſ.14. Ante grandinem præibit corruſcatio, *tract. 15. d.21. num. 5*

Verſ.21. Peccator homo vitabit correptionem, *tr.9. d.8. n. 7*

C A P. XXXIII.

Verſ.2. Sapiens non odit mandata, *tr.19. d.17. n.3*

C A P. XXXIV.

Verſ.9. Qui non eſt tentatus, quid ſcit? *tr.15. d.3. n 10*

Verſ.29. Unus orans, & unus maledicens, &c. *tr.20. d.9. n.9*

C A P. XXXVII

Verſ.15 Cum viro ſancto aſſiduus eſto, &c. *tr.17. d. 13. per tot.*

Verſ.34. Propter crapulam multi obierunt, qui autem abſtinens eſt, adjiciet vitam.

C A P. XXXVIII.

Verſ.4. Altiſſimus creavit de terra, medicamenta, &c. *tr.15. d.2. num.6*

C A P. XXXIX.

Verſ.9. In oratione confitebitur Domino, *tr.19. d. 17. n.3*

Verſ.19. Florete flores quaſi lilium, *tr.14. d.12. n.7*

C A P. XL.

Verſ.20. Vinum lætificat cor hominis, *tr.4. d.11. n.14*

C A P. XLI.

Verſ.1. O mors, quàm amara eſt memoria tua, homini pacem habenti in ſubſtantiis, *tr.8. d.7. n.9*

Verſ. 8. Filii abominationum fiunt filii peccatorum, & qui converſantur, &c. *tr.17. d.7. n.6. & d.8. n.9. & tr.17. d.14. n.12*

Verſ. 15 Curam habe de bono nomine, *tr.21. d.12. n.2*

Verſ.27. Ne reſpicias mulierem alieni viri, *tr.13. d.6. n.9*

C A P. XLII.

Verſ. 12. In medio mulierum noli commorari, *tr.13. d. 5. n.10. & d.8 n.8. & d.22. n.12.* Item *tr. 14. d. 30. n.10*

Verſ.14. Melior eſt iniquitas viri, quàm mulier benè faciens, *tr. 13. d.22 n.13*

C A P. XLIII.

Verſ.22. Frigidus ventus aquilo flavit, *tr.22. d. 9. n.1*

C A P. XLIV.

Verſ.6. Homines pulchritudinis ſtudium habentes, *tr.10. d.19. num. 7*

Verſ.17. Noe inventus eſt perfectus, *tr.17. d.4 n.3*

C A P. XLV.

Verſ.1. Dilectus Deo, & hominibus, *tr.2. d.4. n.2*

Verſ.14. Corona aurea ſupra mitram ejus, *tr.10. d.5. n.9*

C A P. XLVII.

Verſ.20. Collegiſti quaſi aurichalcum aurum, *tr.8. d. 31. n.3.*

Verſ.21. Inclinaſti femora tua mulieribus, *tr.13. d.24. n.2*

Verſ 22. Dediſti maculam in gloria tua, *tr.14. d.10. n.13*

C A P. XLVIII.

Verſ.3. Verbo Domini continuit cœlum, & dejecit de cœlo ignem ter, *tr.1. d.7. n.14*

Verſ.4. Sic amplificatus eſt Elias in mirabilibus ſuis, &c. *ib.*

C A P. XLIX.

Verſ.1. Nomen Joſiæ in compoſitionem odoris, &c. *tr. 16. d. 3. num 2*

Verſ.2. In omni ore quaſi mel indulcabitur, *ib.*

C A P. LI.

Verſ.1. Confitebor tibi Domine Rex, &c. *tr. 12. d.5. n.6*

Verſ.2. Confitebor nomini tuo, quoniam adjutor, &c. *tr.9. d. 20. num.1. & tr. 12 d.5. n.6*

Verſ.3. Liberaſti corpus meum à perditione, *loc. cit.*

Verſ.4. Liberaſti me ſecundùm multitudinem miſericordiæ nominis tui, &c. *tr.9. d.20. n.7*

Verſ.6. In medio ignis non ſum æſtuatus, &c. *tr. 9. d.20. n.1*

Verſ.15. Laudabo nomen tuum aſſiduè, *tr.9. d.20 n.1*

Verſ.15. Liberaſti me à perditione, &c. *tr 9 d.20. per tot.*

Verſ.35. Modicum laboravi, & inveni multam requiem, *tr. 16. d.5. n.10*

EX PROPHETIA ISAIÆ.

C A P. I.

Verſ.2. Audite cœli, & auribus percipe terra, *tr. 8 d.4. n.3. & tr. 10. d.19. n.8*

Verſ.eod. Filios enutrivi, & exaltavi, ipſi autem ſpreverunt me, *tr.4. d.7. n.2. & 10. & d.10. n.3*

Verſ.3. Cognovit bos poſſeſſorem ſuum, & aſinus præſepe Domini ſui, Iſrael autem, &c. *tr.4. d.7. num.1.* Item *tr.10. d.19. num.8. & tr.20. d.7. n.6*

Verſ.4. Væ genti peccatrici, populo gravi iniquitate, &c. *tr.11. d.4 n.3. & d.3 n.2. & d.6. per totum, & d.8. n.9. & d.9. n.9* Item *tr. 20. d 3. n.10 & d 9. n.11*

Verſ.6. A planta pedis uſque ad verticem non eſt ſanitas in eo, *tr.2. d 3 n.8*

Verſ.16. Lavamini, mundi eſtote, auferte malum cogitationum veſtrarum, *tr.1 d.16. num.2. & tr.6. d.11. num.16.* Item *tr.14. d. 5. num 4*

Verſ.18. Si fuerint peccata veſtra, ut coccinum, quaſi nix dealbabuntur, *tr.3. d.11. n.* Item *tr.15 d.5. n.7*

Verſ.21. Quomodo facta eſt meretrix civitas fidelis, *tr 13. d.5. per totum.*

C A P. II.

Verſ.2. Et erit in noviſſimis diebus præparatus mons domus Domini, *tr.10. d.29. n.6.* Item *tr.20. d 4. n.2*

Verſ.7. Repleta eſt terra argento, & auro, & non eſt finis theſaurorum ejus, *tr 8 d.3. n.2 & 12. & tr.8. d.15. n 1 & d 28. n.1*

Verſ.8. Repleta eſt terra ejus equis, &c. *loc cit.*

Verſ.17. Elevabitur Dominus ſolus in die illa, *tr.8. d.15. n.18*

Verſ.18. Et idola penitùs conterentur, *ibid.*

C A P. III

Verſ.7. Non ſum Medicus, nolite me conſtituere principem, *tr.1. d.13. n.2.* Item *tr.3. d 9 n.7. & d.10. n.3*

Verſ.10. Dicite juſto, quoniam benè, &c. *tr.10. d.12. n.9. & tr.16. d.7. num.2*

Verſ.12. Popule meus qui te beatum dicunt, ipſi te decipiunt, *tr.2. d.4. n.6. & d.7. n.4 & d.12. n.3*

C A P. IV.

Verſ 2. In die illa erit germen Domini in magnificentia, *tr 10. d.4. num. 6*

Verſ.6. Et tabernaculum erit in umbraculum diei ab æſtu, *tr. 10. d.15. n.1*

C A P. V.

Verſ.4. Quid eſt, quòd ultra debui facere vineæ meæ, & non feci? *tr.6. d 9. n.14 & tr.7. d.30. per tot.*

Verſ 5. Auferam ſepem ejus, & erit in direptionem, *tr.6. d.10. n.4. & tr.6 d 2. n.7*

Verſ.11. Væ qui conſurgitis mane ad ebrietatem ſectandam, &c. *tr.9. d. n.13*

Verſ.12. Cythara, & lyra, &c. in conviviis veſtris, *ib.*

Verſ.14. Propterea dilatavit infernus animam ſuam, *ib.*

Verſ.20. Væ, qui dicitis malum bonum, & bonum malum, *tr. 2. d 5 per tot.*

C A P. VI.

Verſ.1. Vidi Dominum, ſedentem ſuper ſolium excelſum, *tr. 3. d.12. n.7.* Item *tr. 20. d.2. n.2. & d.6 n.6. & d.15 n 3*

Verſ.2. Seraphim ſtabant ſuper illud, ſex alæ uni, & ſex alæ alteri, *tr.6. d.4. n.v. & 4. & d.5. n.9.* Item *tr. 10. d.16. n.6. & tr 20. d. 2 n.5. & d.9 n.4*

Verſ.3. Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus exercituum, &c. *tr.12. d.3. n.16.* Item *tr.19. d.11. n.10. & tr.20 d 17. n.2*

Verſ.4. Domus repleta eſt fumo, *tr.20. d.2. n 4*

Verſ.5. Væ mihi, quia tacui, &c. *tr.15 d.19 n.15. & tr 17 d.3. n.3. & d.5. n.11. & d.8. n.1. & tr.21. d.9. n.1*

Verſ.6. Volavit ad me unus de Seraphim, *tr.6. d. 13. n.9.* Item *tr. 20. d 2. n.7*

C A P. VII.

Verſ.14 Ecce Virgo concipiet, & pariet filium, *tr.7. d.8. num. 3.* Item *tr.14. d.4. n.13.*

Verſ.15. Butyrum, & mel comedet, *tr.16. d 3. n.3*

Verſ.20. In die illa radet Dominus in novacula, *tr.20. d 12. n.4. & tr.21. d.4. n.8*

C A P. VIII.

Verſ.6. Pro eo quod abjecit populus iſte aquas Siloe, &c. *tr.15. d.21. n.12.*

C A P IX.

Verſ.6. Parvulus natus eſt nobis, & filius datus eſt nobis, & factus eſt principatus ſuper humerum ejus, *tr.3. d.8. n.1. & d.10. & n. 9. & tr.5. d.8. n.* Item *tr. 10 d 23. n.9. & 10*

Verſ 15 Docens mendacium, ipſe eſt cauda, *tr.2. d.1. d.1*

Verſ.16. Erunt, qui beatificant populum iſtum ſeducentes, &c. *tr.2. d.5. n.13*

C A P. X.

Verſ.27 In illa die auferetur onus ejus, *tr.16. d.10. num.3. & d.13 num. 8*

Verſ eod. Computreſcet jugum à facie olei, *tr.4. d.17 n.3. & tr. 10. d.27. n.5*

C A P. XI.

Verſ.2. Requieſcet ſuper eum Spiritus Domini, *tr. 20. d. 5 num. 2*

Verſ 6. Habitabit lupus cum agno, &c. *tr.17. d.14 n.1*

Verſ.8. Delectabitur infans ab ubere ſuper foramine aſpidis, *tr. 19. d. 12. n.4*

C A P. XIII.

Verſ.22. Syrenes in delubris voluptatis, *tr.2. d 5 n.10. & tr.2. d. 11. n.2.* Item *tr.13. d.1. n.15. & d.7. n.7. & tr.15. d.25. n.2*

CAP.

Digitized by Google

C A P. XIV.

*Verſ.*11. Subter te ſternetur tinea, & operimentum tuum erunt vermes, *tr* 13 *d* 29.*n*.5

Verſ 12. Quomodo cecidiſti de cælo Lucifer, qui mane oriebaſis, *tr* 11 *d*.7.*n*.3 Item *tr*.19 *d*.1.*n*.10

Verſ.13. Qui dicebas in corde tuo: in cęlum conſcendam, &c. *tr*.3.*d*.6.*n*.1.& 2.& *tr*.3 *d*.12.*n*.7 *tr*.8.*d*.1.*n*.5.& *tr*.3.*d*.1.*per totum*, & *tr* 3.*d*.18.*n*.3. Item *tr*.17 *d* 9 *n*.2 & 3.

Verſ.14. Similis ero Altiſſimo, *tr*.3.*d*.3.*nu*.1. Item *tr*.11.*d*.7.*n*.3. & *tr*.10.*d*.29.*n*.23.

Verſ.15. Ad infernum detraheris in profundum laci, *tr*.3 *d*.12.*num* 7.

Verſ.19. Tu autem projectus es de ſepulchro tuo, *tr*.11.*d*.3.*num*.9.

Verſ 23. Ponam eum in poſſeſſionem ericii, *tr*.9.*d*.8.*n* 12.

C A P. XVIII.

Verſ.2. Ad populum terribilem, *tr*.11.*d*.6.*n*.2.

C A P. XIX.

Verſ 1. Ecce Dominus ingredietur Ægyptum, & commovebantur ſimulacra Ægypti, *tr*.4 *d*.11.*n* 2.

C A P. XXII.

Verſ 12. Et vocabit Dominus Deus exercituum in die illa ad fletum, *tr*.9 *d* 1.*n*.9.

Verſ.13. Ecce gaudium, & lætitia, occidere vitulos, *ib*.& *tr* 13. *d*.10 *n*.4 & *d*.14.*n* 8

Verſ.18. Coronans coronabit tribulatione, *tr*.10.*d*.24.*n*.18.

C A P. XXIII

Verſ.4. Erubeſce Sydon, ait mare, &c *tr*.8.*d*.28.*n*.5. Item *tr*.20. *d*.7.*num*.4.

C A P. XXIV.

Verſ.16. Secretum meum mihi, *tr*.13.*d*.31.*n*.2 & *d*.35.*n*.19.

C A P. XXV.

Verſ.6. Et faciet Dominus omnibus populis in monte hoc convivium pinguium, *tr*.16 *d*.6 *n*.8. & *tr*.10.*d*.31.*n*.1.

C A P. XXVI.

Verſ.10. In terra ſanctorum iniqua geſſit, *tr*.20.*d*.8.*n*.11.

C A P. XXVII.

Verſ.1. Super Leviathan ſerpentem vectem, *tr*.19.*d*.1.*n*.6.

C A P. XXVIII.

Verſ.2. Sicut impetus aquarum multarum inundantium, *tr*.13. *d*.9.*n*.14.

Verſ.9. Quem docebit ſcientiam? ablactatos à lacte, &c. *tr*. 24.*d* 11.*n*.20.

Verſ.12. Hæc eſt requies mea, reficite laſſum, &c. *tr* 26. *d*. 23.*num*.10.

Verſ.20. Coangustatum eſt ſtratum, ita ut alter decidat, *tr*.19. *d*.8.*n*.11.

Verſ 21. Sicut in valle, quæ eſt in Gabaon, iraſcetur, &c. *tr*.20. *d*.12.*n* 4.

C A P. XXX.

Verſ.15. In ſilentio, & ſpe eſt fortitudo eorum, *tr*.12 *d* 5.*n*.3.

Verſ.18. Expectat Deus, ut miſereatur veſtri, *tr*.15.*d*.13.*n*.9.

Verſ.26. Et erit lux lunæ, ſicut lux ſolis, *tr*.12 *d*.6 *n*.5.

C A P. XXXII.

Verſ.11. Accingite lumbos veſtros, &c. *tr*.14.*d* 18.*n*.2.

Verſ.17. Opus juſtitiæ pax, *tr*.16.*d*.11 *n* 11.

Verſ.18. Sedebit populus meus in pulchritudine pacis, *tr*.5.*d*. 8.*num*.5

C A P. XXXIII.

Verſ.7. Angeli pacis amarè flebunt, *tr*.6.*d*.3.*n*.14.& *tr*.6.*d*.11.*n*. 26.& *tr*.6.*d*.3.*n*.4. Item *tr*.20.*d*.11.*n*.5.

Verſ.12. Spinæ congregatæ igni comburentur, *tr* 8.*d*.26.*n*.3.

Verſ.14. Quis ex vobis habitare poterit cum igne devorante, *tr*. 15.*d*.13.*n*.15

Verſ.15. Qui ambulant in juſtitiis, & loquitur veritatem, *tr*. 23.*d* 1.*n*.6.

Verſ.16. in excelſis habitabit, munimenta ſaxorum ſublimitas ejus, *tr*.10 *d*.22.*n*.7.

Verſ 20. Oculi tui videbunt Jeruſalem, habitationem opulentam, *tr* 10.*d*.10.*n*.2.& *d*.19.*n*.8.

C A P. XXXIV.

Verſ.13. Orientur in domibus ejus urticæ, & ſpinæ, & erit cubile draconum, *tr*.7.*d*.9 *n*.23. Item *tr*.21.*d*.6.*n* 8.

C A P. XXXV.

Verſ.10. Erit lætitia ſempiterna ſuper capita eorum, *tr*.20 *d*. 16.*nu*.8.

C A P. XXXVI.

Verſ 16. Comedite unuſquiſque vineam ſuam, & ficum ſuam, donec veniam, & tollam vos ad terram, quæ eſt ut terra veſtra, &c. *tr*.8.*d*.9.*n*.3. Item *tr*.13 *d* 7.*n*.14

C A P. XXXVII.

Verſ.1. Scidit veſtimenta ſua, & obvolutus eſt ſacco, *tr*.11.*d*. 12.*num*.1.

Verſ.3. Venerunt filii uſque ad partum, & non erat virtus pariendi, *tr*.15.*d*.19.*n*.4.

Verſ 23. Cui exprobraſti, & quem blaſphemaſti, &c. *tr*.21 *d*.3.*nu*.3.

C A P. XXXVIII.

Verſ.15. Recogitabo tibi omnes annos meos, &c. *tr* 15.*d*.17. *per totum*.

C A P. XL.

Verſ.1. Conſolamini, conſolamini, &c. *tr* 16.*d*.18.*n*.7.

Verſ.6. Omnis caro fœnum, *tr* 13.*d*.21.*num*.7.& *d* 27.*num*.8. Item *tr*.19.*d* 9 *nu*.12.

Verſ.12. Qui menſus eſt pugillo aquas, & cælos palmo ponderavit, *tr*.3.*d*.11.*n* 4 & *tr*.7.*d*.10.*n*.1.

Verſ.15. Ecce gentes quaſi ſtilla ſitulæ, & quaſi, &c. *tr*.10.*d*.3.*n*. 10. Item *tr*.3.*d* 7 *n*.9.& *tr* 8 *d* 31.*n*.13.

Verſ.31. Aſſument pennas, ut aquilæ, volabunt, &c. *tr*.10.*d*.6.*n*. 9.& 10

C A P. XLII.

Verſ.2. Non audietur vox ejus foris, *tr*.2.*d*.8.*nu*.7. Item *tr*.20.*d*. 13.*num*.11.

Verſ.3. Calamum quaſſatum non conteret, *tr*.15.*d*.12.*n*.4.

Verſ eod. Lignum fumigans non extinguet, *tr*.2 *d*.8.*n*.7.

Verſ.14. Tacui, ſilui, patiens fui, &c. *tr*.21.*d*.11.*n*.5.

C A P. XLIII.

Verſ.24. Servire me feciſti in peccatis tuis, *tr* 20 *d*.7.*n*.8

Verſ.*eod*. Tribuiſti mihi laborem in iniquitatibus tuis, *tr*. 11. *d*.2.*num*.7.

Verſ 26. Dic tu prior iniquitates tuas, *tr*.15.*d*.4.*n*.2.

C A P. XLV.

Verſ.5. Accinxi te, & non cognoviſti me, *tr*.8 *d*.7 *n*.2.

Verſ.6. Ego Dominus, & non alter, *tr*.5.*d*.8 *n*.5.

Verſ 7. Formans lucem, & faciens pacem, *ib*.

Verſ 8. Rorate cęli deſuper, &c. *tr*.16 *d*.3 *n*.3.

Verſ.17. Iſrael ſalvatur eſt in Domino ſalute æterna, *tr*.10 *d*.9.*n*. 9.& 15.

C A P. XLVI.

Verſ.13. Dabo in Sion ſalutem, & in Iſrael gloriam meam, *tr*. 7.*d* 14.*n*.2. Item *tr*.15.*d*.19.*n*.4.

C A P. XLVII.

Verſ 2. Denuda turpitudinem tuam, *tr*.14.*d*.19 *num*.2

C A P. XLVIII.

Verſ 18. Utinam attendiſſes mandata mea: facta fuiſſet ſicut flumen pax tua, *tr*.16 *d*.11 *n*.11.

Verſ.20. Egredimini de Babylone, fugite Chaldæos, *tr*. 10. *d*.19.*num*.8.

Verſ 22. Non eſt pax impiis, *tract*.15. *d*.26.*num*.6. & *tract*.16. *d* 14.*n*.2.

C A P. XLIX.

Verſ.18. Omnibus his velut ornamento veſtieris, *tract*. 25. *d*.5.*num*.1

C A P. L.

Verſ.11. Ecce igitur vos omnes accedentes ignem, accincti flammis, *tr*.13.*d*.28.*n*.4.

C A P. LI.

Verſ.3. Ponet deſertum ejus delicias, *tr*.16.*d*.6.*n*.7.

Verſ.23. Incurvare, ut tranſeamus, *tr*.18.*d*.14.*n*.9.

C A P. LII.

Verſ 2. Solve vincula colli tui captiva filia Sion, *tract*.3. *d*.16. *num*.4.

Verſ.3. Venumdati eſtis, &c. *tr*.11.*d* 10.*n*.9.

Verſ.4. In Ægyptum deſcendit populus meus in principio, *ibidem*.

Verſ 5. Nunquid mihi eſt hic, dicit Dominus, quoniam ablatus eſt populus meus gratis? *tr*.7.*d*.10.*n*.5.

Verſ.*eod*. Dominatores ejus iniquè agunt, *tr*.11.*d*.3.*num*.5. & *d*.10.*num* 9.

Verſ.6. Propter hæc ſciet populus meus nomen meum, *loco citato*.

Verſ.11. Pollutum nolite tangere, *tr*.17.*d*.8.*n*.2.

C A P. LIII.

Verſ 2. Non eſt ſpecies, neque decor, reputavimus eum quaſi leproſum, *tr*.7.*d* 9 *n* 7.

Verſ.5 Vulneratus eſt propter iniquitates noſtras, &c. *tr*.15. *d*.13 *n*.13.

Verſ.7. Sicut ovis ad occiſionem ducetur, *tract*. 10. *d*. 26. *num*.8.

Verſ.*eod* Quaſi agnus coram tondente, &c. *tract*.20. *d*.12. *n*.2. Item *tr*.9 *d* 18.*n*.5.& *tr*.27.*d*.12.*n*.8.

Verſ.12. Tradidit in mortem animam ſuam, & cum ſceleratis reputatus eſt, *tract* 7.*d*.11.*num*.13. Item *tr*.10.*d*.14.*num* 9. & *tr*.17.*d*.11.*n*.5.

C A P. LIV.

Verſ.1. Lauda ſterilis, quæ non parturis, *tr*.14.*d* 8.*n*.10.

Verſ.11. Sternam per ordinem lapides tuos, &c. *tract*. 20. *d*. 4. *num*.9.

Verſ.16. Ecce ego creavi fabrum ſufflantem, &c. *tract*. 19. *d*. 2.*num*.14.

C A P. LV.

Verſ.1. Sitientes venite ad aquas, *tr*.10.*d*.29 *n*.5.

Verſ.

*Verſ.*9. Sicut exaltantur cæli à terra, ſic exaltatæ ſunt, &c. *tr.*10.*d.*20.*n.*3. Item *tr.*15.*d.*1 *n.*13
*Verſ.*10. Quomodo deſcendit imber, & nix de cœlo, *tr.* 18.*d.*12.*n.*2

CAP. LVI.

*Verſ.*2. Beatus vir, qui facit hoc, *tr.*20.*d.*4.*n.*3
*Verſ.*4. Quia hæc dicit Dominus Eunuchis, *tr.*14.*d.*7.*n.*19.& *d.* 9.*n.*8.& *d.*13.*n.*3
*Verſ.*5. Nomen ſempiternum dabo eis, *loc.cit.*
*Verſ.*7. Adducam eos in montem ſanctum meum, &c. *tr.*20.*d.* 5.*n.*11.
*Verſ.*10. Speculatores ejus cæci, *tr.*18.*d.*12.*n.*6

CAP. LVII.

Verſ. 8. Suſcepiſti adulterum, &c *tr.*19.*d.*8.*n.*11.
*Verſ.*14. Præbete iter, auferte offendicula, *tr.*10.*d.*30.*n.*6
*Verſ.*20. Impii quaſi mare fervens, *tr.*16.*d.*13.*n.*8

CAP. LVIII.

*Verſ.*1. Clama, ne ceſſes, quaſi tuba exalta vocem tuam, *tr.*1.*d.* 16.*n.*1. Item *tr.*19.*d.*1.*n.*2
*Verſ.*3. Quare jejunavimus, & non aſpexiſti, *tr.*11.*d.*2.*n.*8
Verſ.eod. Ecce in die jejunii veſtri invenitur voluntas veſtra, &c. *tr.*1.*d.*16.*per tot.* & *tr.*3.*d.*2.*n.*6
Verſ. 4. Ad lites, & contentiones jejunatis, &c. *tr.*1.*d.*16.*n.*7
*Verſ.*6. Diſſolve colligationes impietatis, ſolve faſciculos deprimentes, &c. *tr.*1.*d.*17.*per totum.*
*Verſ.*7. Frange eſurienti panem tuum, & egenos, vagoſq; induc in domum tuam, *tr.*1.*d.*2.*n.*9.& 11
*Verſ.*9. Clamabis, & dicet: Ecce adſum; ſi tu abſtuleris de medio tui catenam, *tr.*19.*d.*12.*n.*3
Verſ. 10 Cum effuderis eſurienti animam tuam, &c. orietur in tenebris lux tua, *tr.*1.*d.*6.*n.*1.& *d.*16.*n.*11
*Verſ.*11. Implebit ſplendoribus animam tuam, *tr.*10.*d.*7.*n.*5.& *d.*10.*per tot.*
*Verſ.*14. Delectaberis ſuper Domino, *tr.*9.*d.*20.*n.*12

CAP. LIX.

*Verſ.*4. Confidunt in nihilo, & loquuntur vanitates, conceperunt laborem, *tr.*8.*d.*31.*nu.*12
*Verſ.*5. Telas araneæ texuerunt, *ib.*

CAP. LX.

*Verſ.*3. Ambulabunt Reges in ſplendore ortus tui, *tr.*10.*d.*5.*per totum.*
*Verſ.*5. Tunc videbis, & afflues, &c. *tr.*10.*d.*7.*n.*6
*Verſ.*18. Contritio in terminis tuis, *tr.*20.*d.*6.*n.*4
*Verſ.*19. Non erit tibi amplius Sol ad lucendum per diem, *tr.* 10.*d.*4.*n.*10

CAP. LXI.

*Verſ.*1. Spiritus Domini ſuper me, &c *tr.*15 *d.*17.*n.*7
*Verſ.*3. Oleum gaudii pro luctu, *tr.*16.*d.*8.*num.*5.& *d.*17.*nu.*2.& *d.*18.*nu.*7
*Verſ.*7. In terra ſua duplicia poſſidebunt, *tr.*10.*d.*7.*n.*5

CAP. LXIII.

*Verſ.*1. Quis eſt iſte, qui venit de Edom tinctis veſtibus? *tr.*10.*d.* 21.*n.*10.& *d.*23.*n.*7
*Verſ.*2. Quare rubrum eſt veſtimentum tuum? *tract.*4.*d.*11. *num.*14.
*Verſ.*3. Torcular calcavi ſolus, *tr.*4.*d.*11.*n.*11.& 14
*Verſ.*4. Dies ultionis in corde meo, annus redemptionis meæ venit, *tr.*4.*d.*11.*n.* 17

CAP. LXIV.

*Verſ.*1. Utinam diſrumperes cœlos, & deſcenderes, *tr.*10. *d.* 2. *num.*5
Verſ. 4. A ſæculo non audierunt, &c. quæ præparaſti expectantibus te, *tr.*10.*d.*2.*n.*8.& 12.& *d.*5.*n.*7
*Verſ.*8. Pater noſter es tu, nos verò lutum, & fictor noſter tu, &c. *tr.*4.*d.*8.*n.*12

CAP. LXV.

*Verſ.*3. Populus qui ad iracundiam provocat me ante faciem meam ſemper, *tr.*13.*d.*11.*n.*3
*Verſ.*13. Ecce ſervi mei comedent, & vos eſurietis, *tr.*16 *d.*6. *num.*6
*Verſ.*14. Servi mei lætabuntur, & vos confundemini, *ibid.*& *d.*11.*n.*11
*Verſ.*20. Non erit ibi amplius infans dierum, & ſenex, *tr.*10 *d.*16.*n.*3

CAP. LXVI.

*Verſ.*1. Cœlum mihi ſedes eſt, *tr.*7 *d.*7.*n.*15
Verſ.eod. Quæ eſt illa domus, quàm ædificabitis mihi? *tr.*20.*d.* 5.*num.*1
*Verſ.*10. Lætamini cum Ieruſalem, &c. *tr.*16.*d.*1.*n.*9
Verſ. 12. Ecce ego declinabo ſuper eam quaſi fluvium pacis, *tr.* 5.*d.*8.*n.* 5. Item *tr.*10.*d.*16.*n.*9.& *tr.*16.*d.*2.*n.*1.& *n.*9.& *d.*4.*n.*4.
*Verſ.*19. Annunciabunt gloriam meam gentibus, *tr.*10.*d.*30.*n.*6
*Verſ.*20. Et adducent omnes fratres veſtros, &c. *ib.*
*Verſ.*24. Egredientur, & videbunt cadavera eorum, qui prævaricati ſunt in me, *tr.*10.*d.*15.*n.*13
Verſ.eod. Vermis eorum non morietur, *tr.*15.*d.*24.*n.*8

EX PROPHETIA JEREMIÆ.

CAP. I.

*Verſ.*10. Ecce dedi verba mea in ore tuo, &c. *tr.*13.*d.*34.*n.*8
*Verſ.*13. Ollam ſuccenſam ego video, & faciem ejus à facie aquilonis, *tr.*8.*d.*5.*n.*13. Item *tr.*18 *d.*4.*n.*8
*Verſ.*14. Ab Aquilone pandetur omne malum, &c. *tr.*8.*d.*1.*n.* 5. Item *tr.*19.*d.*9.*n.*3.& *tr.*20.*d.*14.*n.*1
*Verſ.*18. Ego dedi te hodie in columnam ferream, *tr.*18 *d.*16. *num.*7

CAP. II.

*Verſ.*13 Me dereliquerunt fontem aquæ vivæ, *tr.*10.*d* 19.*n.*4
Verſ.eod. Foderunt ſibi ciſternas diſſipatas, &c. *tr.*16.*d.*9.*n.*4
*Verſ.*18. Quid tibi vis in via Ægypti, &c. *ib.*
*Verſ.*19. Arguet te malitia tua, &c. *tract.*15.*d.*13.*n.*14.& *tr.*17. *d.*2.*num.*7
*Verſ.*25. Prohibe pedem tuum à nuditate, *tr.*16 *d.*13.*n.*9
Verſ. 27. Dicentes ligno, pater meus es tu, &c. *tr.*12. *d.* 6. *num.*1
Verſ.eod. Verterunt ad me tergum, & non faciem, *tr.*20. *d.*9.*nu.*6

CAP. IV.

*Verſ.*3. Novate vobis novale, *tr.*15.*d.*7.*n.*19.
*Verſ.*4. Circumcidimini Domino, *ib.*
Verſ. 22. Sapientes ſunt, ut faciant mala, *tr.*17.*d.*5.*n.*7.
*Verſ.*23. Aſpexi terram, & ecce vacua erat, *tr.*8.*d.*22.*n.*3. & *d.*31.*n.*7.

CAP. V.

*Verſ.*5. Ibo ad optimates, & ecce magis hi confregerunt jugum, *tr.*19.*d.* 10.*n.*8.
*Verſ.*6. Percuſſit eos leo de ſylva, *tr.*15.*d.*7.*n.*7.
*Verſ.*7. Saturavi eos, & mæchati ſunt, *tr.*8.*d.*7.*n.*2.
Verſ. 8 Equi amatores, &c. unuſquiſque ad uxorem proximi ſui hinniebat, *tr* 13.*d* 16.*n.*23.
*Verſ.*26. Inventi ſunt in populo meo impii, inſidiantes quaſi aucupes, *tr.*8.*d.*8.*n.*3.
*Verſ.*28. Impinguati ſunt, & dilatati, & præterierunt ſermones meos, *tr.*8.*d.*7.*n.*2.& *d* 8.*per tot.*

CAP. VI.

*Verſ.*8. Erudire Jeruſalem, ne fortè recedat anima mea à te, *tr.*7.*d.*13.*n.*2
*Verſ.*11. Laboravi ſuſtinens, *tr.*15.*d.*11.*n.*2.
*Verſ.*13. A minore uſque ad majorem omnes avaritiæ ſtudent; à Propheta uſque ad Sacerdotem, &c. *tr* 8 *d.*30.*n.*1.
Verſ. 23. Crudelis eſt, & non miſerebitur, *tr.*21.*d* 7.*n* 1.

CAP. VII.

*Verſ.*4 Nolite confidere in verbis mendacii, dicentes: templum Domini, &c *tr.*20.*d.*11 *n.*1.
*Verſ.*11. Nunquid ſpelunca latronum facta eſt domus iſta? *tr.*20 *d.*10.*n* 7.& *d.*15.*n.*2 & *tr.*21.*d.*8 *n* 8.
*Verſ.*12. Ite ad locum meum in Silo, *tr.*20 *d.*11.*n.*2.
*Verſ.*15. Projiciam vos à facie mea, *tr.*20.*d* 10.*n.*7.
*Verſ.*16. Tu ergo noli orare pro populo hoc, nec aſſumas pro eis laudem, & orationem, *tr.* 3.*d* 11.*n.*15.& *tr.*10.*d.*10.*n* 7.
*Verſ.*18. Mulieres conſpergunt adipem, ut faciant placentas Reginæ cœli, *tr* 13.*d.*5.*n.*5.
*Verſ.*20. Ecce furor meus, & indignatio mea conflatur ſuper locum iſtum, *tr.*13.*c.*18.*n.*15.
*Verſ.*30. Fecerunt malum in oculis meis, &c. *tr.*20. *d.*10.*n.*7.

CAP. VIII.

*Verſ.*17. Ego mittam vobis ſerpentes peſſimos, *tr.*21.*d.*6.*n.*5

CAP. IX.

*Verſ.*1. Quis dabit capiti meo aquam, &c. *tr.*17.*d* 13.*n.*12.
*Verſ.*3. Extenderunt linguam ſuam quaſi arcum mendacii, *tr.* 11.*d.*2.*n.*14.*it.tr.*21.*d.*6.*n.*5.
*Verſ.*4. Unuſquiſque ſe à proximo ſuo cuſtodiat, *tr.*17. *d.*12 *num.*9.
Verſ. 8. In ore ſuo pacem cum amico ſuo loquitur, & occultè ponit ei inſidias, *tr.*21.*d.*7.*n.*1.& *d.*12.*n.*6.
*Verſ.*21. Aſcendit mors per feneſtras, *tr.*14.*d.*19. *n.*6.& *tr.*19. *d.*4.*n.*3.

CAP. XI.

*Verſ.*14. Tu ergo noli orare pro populo hoc, *tr.*20.*d.*7.*n.*1.
*Verſ.*15. Quid eſt, quod dilectus meus in domo mea fecit ſcelera multa? *ib.d.*7.*per tot* & *d.*8.*n.*1.& 12.
*Verſ.*16. Olivam uberem, pulchram, fructiferam vocavit Dominus nomen tuum, *tr.*2.*d.*7.*n.*12.
*Verſ.*20. Tu autem judicas juſtè, *tr.*11.*d.*1.*n.*10.

CAP. XII.

*Verſ.*11. Deſolatione deſolata eſt omnis terra, *tr.*7.*d.*1.*n.*8.*it.tr.* 10.*d.*18.*n.*8.

CAP. XIII.

*Verſ.*7. Tuli lumbare, &c. *tr.*14.*d.*22.*n.*12.
*Verſ.*20. Ubi eſt grex, qui datus eſt tibi, pecus inclytum tuum? *tr.*3.*d.*10.*n.*14.

CAP.

CAP. XV.
*Verſ.*17. Non ſedi cum conſilio ludentium, *tr.*13.*d.*6.*n.*5
*Verſ.*19. Si ſeparaveris pretioſum a vili quaſi os meum eris, *tr.*7.*d.*14 *per tot*
Verſ. eod. Convertentur ipſi ad te, & tu non converteris ad eos, *tr.*17.*d.*4.*n.*14. & *d* 11.*n.*9. & *tr.*18.*d.*14 *n.*5
CAP. XVII.
*Verſ.*9. Cor hominis ioſcrutabile, &c. *tr.*12 *d.*2.*n.*6
*Verſ.*16. Ego non ſum turbatus, te paſtorem ſequens, *tr.*16.*d.*13.*num.*8
*Verſ.*25. Ingredientur per portas civitatis huius Reges, & Principes, &c. *tr.*10.*d.*5.*n.*1 & 14
CAP. XVIII.
*Verſ.*18. Venite percutiamus eum lingua, *tr.*11.*d.*8.*n.*3
CAP. XX.
*Verſ.*7. Factus ſum in deriſum tota die, *tr.*11.*d* 8 *num.*4. & *tr.*12.*d.*1.*n.*10
*Verſ.*9. Facta eſt in corde meo quaſi ignis exæſtuans, *tr.*11.*d.*8.*num.*4
*Verſ.*10. Defeci, ferre non ſuſtinens, *ib.*
CAP. XXII.
*Verſ.*21. Locutus ſum ad te in abundantia tua, & dixiſti: Non audiam, *tr.*8.*d.*7
CAP. XXVII.
*Verſ.*2. Fac tibi vincula, & catenas; & pones in collo tuo, *tr.*9.*d.*20.*n.*2
CAP. XXIX.
*Verſ.*23. Mœchati ſunt, & in domo meretricis luxoriabantur, *tr.*13 *d* 9.*n.*13
CAP. XXX.
*Verſ.*12 Inſanabilis fractura tua, peſſima plaga tua, *tr.*13.*d.*3.*num.*14
CAP. XXXI.
*Verſ.*3. In charitate perpetua dilexi te, ideò attraxi te miſerans, *tr.*5.*d.*3.*n.*10 & *tr.*4.*d.*8.*per tot.*
Verſ 4. Ornaberis tympanis tuis, &c. *tr.d.*15.*n.*14
*Verſ.*14. Inebriabo animas Sacerdotum in pinguedine, *tr.* 11.*d* 6.*num.*6
*Verſ.*22. Fœmina circumdabit virum, *tr* 5.*d.*8.*n.*3
*Verſ.*30 Omnis homo, qui comederit uvam acerbam, obſtupeſcent dentes ejus, *tr.*10.*d.*18 *n.*11. Item *tr.*16.*d.*15.*n.*12
*Verſ.*37. Si menſurari potuerint cœli ſurſum, *tr.*10.*d.*3.*n.*1
CAP. XXXV.
*Verſ.*2. Vade in domum Rechabitarum, &c. *tr.*1.*d.*18.*n.*18.
*Verſ.*5. Poſui coram illis ſcyphos plenos vino, & dixi ad eos: Bibite vinum, &c. *ib.*
*Verſ.*6. Qui reſponderunt: Non bibemus, &c. *ib.*
CAP. XXXVI.
*Verſ.*9. Prædicaverunt jejunium in conſpectu Domini omni populo, *tr.*2.*d.*14.*n.*9
CAP. XLII.
*Verſ.*11. Nolite timere à facie Regis Babylonis, *tr.*19.*d.*14.*n.*6
CAP. XLVIII.
*Verſ.*10. Maledictus qui prohibet gladium ſuum à ſanguine, *tr.*18.*d.*3.*n.*4
CAP. L.
*Verſ.*23. Quomodo confractus eſt malleus univerſæ terræ? *tr.*13.*d.*21.*n.*2
*Verſ.*33. Calumniam ſuſtinent filii Iſrael, *tr.*12.*d.*4 *per tot.*
CAP. LI.
*Verſ.*6. Fugite de medio Babylonis, *tr.*3.*d.*3.*n.*3
*Verſ.*9. Curavimus Babylonem, & non eſt ſanata, derelinquamus eam, *tr.*6.*d.*10.*n.*3. & *d.*16 *n.*10
*Verſ.*45. Egredimini de medio eius populus meus, *tr.*10. *d* 19. *num.*8
*Verſ.*57. Et inebriabo principes ejus, & Sapientes ejus, & Duces ejus, *tr.*9.*d.*9.*n.*9

EX LIBRO THRENORUM.

CAP. I.
Verſ 8. Peccatum peccavit Jeruſalem, &c. *tr.*16.*d.*14.*n.*10
*Verſ.*9. Sordes eius in pedibus eius, *tr.*16.*d.*15.*n.*2
CAP. II.
Verſ 8. Cogitavit Dominus diſſipare murum filiæ Sion, tetendit funiculum ſuum, &c. *tr.*5.*d.*3.*n.*14
*Verſ.*13. Cui comparabo te, &c. magna eſt velut mare contritio tua, *tr.*4.*d* 11.*n.*4 & *d.*16.*num.*3. Item *tr.*10.*d.*20.*n.*4. & *tr.*15.*d.*3.*n.*18. & *d.*10.*n.*2. & *d.*22.*n.*4
*Verſ.*14. Prophetæ tui non aperiebant iniquitatem tuam, *tr.*15.*d.*3.*n.*8
*Verſ.*19. Effunde ſicut aquam cor tuum, *tr.*15.*d.*12.*n.*10
CAP. III.
*Verſ.*10. Urſus inſidians factus eſt mihi, *tr.*19.*d.*16.*n.*7
*Verſ.*12. Poſuerunt me quaſi ſignum ad ſagittam, *tr.*9.*d.*18.*n.*12. & *tr.*11. *d.*8.*n.*8
*Verſ.*19. Recordare paupertatis, & tranſgreſſionis meæ, *tr.*9.*d.*17.*num.*3
Verſ 26. Bonum eſt præſtolari cum ſilentio ſalutare Dei, *tr.*20.*d.*17.*num* 1
*Verſ.*27. Bonum eſt viro cum portaverit jugum ab adoleſcentia ſua, *tr.*16.*d.*8 *n.*7. & *tr.*17.*d.*13.*n.*2
*Verſ.*30. Saturabitur opprobriis, *tr.*2 *d.*8.*n.*7
CAP. IV.
*Verſ.*1. Quomodo mutatus eſt color optimus? *tr.*7.*d.*9.*n.*23
Verſ. eod. Quomodo diſperſi ſunt lapides ſanctuarii? *tr.*20 *d.*10.*num* 2
Verſ 2. Filii Sion, &c. reputati ſunt in vaſa teſtea, *tr.*21.*d.*8.*num.*9
*Verſ.*3. Lamiæ nudaverunt mammam, &c. *tr.*18.*d.*8.*n.*7
*Verſ.*7. Candidiores Nazaræi ejus nive, nitidiores lacte, *tr.*7.*d.*5.*n.*8. Item *tr.*9.*d* 16.*n.*7. & *tr.*17.*d.*3.*n.*19
Verſ 8. Denigrata eſt ſuper carbones facies eorum, *tr.* 14. *d.* 21 *num* 16
Verſ. eod. Non ſunt cogniti in plateis, &c. *tr.*9.*d.*16.*n.*7 & *tr.*12.*d.*6.*n.*15

EX PROPHETIA BARUCH.

CAP. III.
*Verſ.*24. O Iſrael, quàm magna eſt Domus Domini, &c. *tr.*3.*d.*2.*n.*4. & *tr.*8.*d.*22 *n.*7. Item *tr.*10.*d.*3. *per tot.*
*Verſ.*26. Ibi fuerunt gigantes nominati illi, qui ab initio fuerunt, &c. *tr* 5.*d.*7.*d.*2

EX PROPHETIA EZECHIELIS.

CAP. I.
*Verſ.*1. Aperti ſunt cœli, & vidi viſiones Dei, *tr.*10.*d.*13.*n.*3. & *d.*18.*n.*3. & *d* 21.*n.*3
*Verſ.*4. Nubes magna, & ignis involvens, *tr.*10 *d.*13.*n.*3
*Verſ.*5. Et in medio eius ſimilitudo quatuor animalium, &c. *ib.*
*Verſ.*12. Unum quodque eorum coram facie ſua ambulabat, *tr.*10.*d* 13.*num.*3
Verſ. eod. Ubi erat impetus ſpiritus, illuc gradiebantur, *ibid.* & *d.*8 *n.*3. & *d.*21. *n.*3
*Verſ.*18. Totum corpus oculis plenum in circuitu, *tract.*10.*d.*13. *num.*3
*Verſ.*20. Quocunque ibat ſpiritus, illuc & rotæ pariter elevabantur, *tr.*10.*d.*13.*n.*3
*Verſ.*21. Cum euntibus ibant, & cum ſtantibus ſtabant, *ib.*
*Verſ.*26. Firmamentum erat imminens capiti eorum, *tr.*8.*d.*21.*n.*14. Item *tr.*10.*d.*18.*n.*3
CAP. II.
*Verſ.*5. Domus exaſperans eſt, *tr.*20.*d.*18 *n.*10
Verſ 9. Ecce manus miſſa ad me, &c. *tr.*16.*d.*16.*n.*4
CAP. III.
Verſ. Comedi, & factum eſt in ore meo ſicut mel dulce, *ib.*
*Verſ.*7. Domus Iſrael attrita fronte eſt, *tr.*17.*d* 11.*n.*9
*Verſ.*9. Ut adamantem, & ſilicem dedi faciem tuam: ne timeas eos, *tr.*8 *d.*9.*d.*11
*Verſ.*17. Speculatorem dedi te domui Iſrael, *tr.*3.*d.*10.*num.*13. & 14. & *d.*11.*n.*5. Item *tr.*28.*d.*3.*n.*3
*Verſ.*20. Sed & ſi converſus juſtus à juſtitia ſua fuerit, &c. ponam offendiculum coram eo, *tr* 8.*d.*6. *n.*10
*Verſ.*26. Adhærere faciam linguam tuam palato, *tr.* 15.*d.* 11.*num.*1
CAP. IV.
*Verſ.*1. Tu fili hominis ſumes tibi laterem, &c. *tr.*19.*d.*5.*n.*13. & *d.*11.*n.*8
CAP. V.
*Verſ.*1. Sume tibi gladium acutum, radentem pilos, *tr.*8.*d.*21.*n.*11. Item *tr.*9.*d.*20.*n.*2
Verſ. 5. Iſta eſt Jeruſalem, in medio gentium, *tr.*17 *d.*5.*n.*2
*Verſ.*17. Immittam in vos beſtias peſſimas, *tr.*15.*d.*26. *n.*10
CAP. VII.
*Verſ.*19. Aurum eorum erit in ſterquilinium, *tr.*8.*d.*2.*num.*1. & *d.*11. *per tot.*
*Verſ.*20. Ornamentum monilium ſuorum in ſuperbiam poſuerunt, *tr.*8.*d.*23
CAP. VIII.
*Verſ.*3. Emiſſa ſimilitudo manus apprehendit me, &c. *tr.*20.*d.*7.*n.*4. & *d.*11.*n.*6
*Verſ.*5. Leva oculos tuos ad viam aquilonis, *tr.*20.*d.*14.*n.*5
*Verſ.*6. Putaſne vides tu abominationes magnas, quas domus Iſrael facit hic? &c. *tr.*20.*d* 14.*n.*1. & *d.*14.*n.*8
Verſ 7. Procul recedam à ſanctuario meo, *loc. cit.*
*Verſ.*9. Vide abominationes peſſimas, quas iſti faciunt hic, *tr.*20. *d* 8. *per tot.*
*Verſ.*14. Ecce mulieres ſedebant plangentes Adonidem, *tr.* 13.*d.*29. *n.*6
Verſ. eod. Dorſa habentes contra templum Domini, &c. *tr.*13.*d.*29.*n.*6. & *tr.*9.*d.*2.*n.*2.

*Verſ.*18.

*Verſ.*18. Et ego faciam in furore meo, non parcet oculus meus, &c. *tr.*20.*d.*4.*n.*8.*&* *d.*10.*n.*9.*&* *n.*15.*per tot.*

CAP. IX.

*Verſ.*1. Appropinquaverunt viſitationes urbis, *tract.*20.*d.*15.*num.*1

*Verſ.*3. Gloria Domini Iſrael aſſumpta eſt de Cherub, *tr.*6.*d.*3.*n.*3. *&* *tr.*20.*d.*6.*n.*9

CAP. X.

*Verſ.*2. Ingredere in medio rotarum, quæ ſunt ſubtus Cherub, & imple manum tuam prunis ignis, *tr.*6.*d.*3.*nu.*2

*Verſ.*14. Facies una, facies Cherubim, *tr.*10.*d.*18.*n.*3

*Verſ.*15. Ipſum eſt animal, quod videram juxta fluvium Chobar, *ibid.*

CAP. XIII.

*Verſ.*10. Ipſe ædificabat parietem, illi autem liniebant eum luto abſque paleis, *tr.*2.*d.*5.*n.*5

*Verſ.*18. Væ qui conſuunt pulvillos ſub omni cubito manus, *ib.num.*3

*Verſ.*19. Violabant me ad populum meum propter pugillum hordei, *tr.*10.*d.*3 *n.*5. Item *tr.*15.*d.*13.*n* 14

CAP. XVI.

*Verſ.*3. Radix tua, & generatio tua de terra Chanaan, *tr.*13.*d.*20.*num.*18

*Verſ.*10. Calceavit te Janthino, *tr.*14.*d.*22.*n.*4

*Verſ.*12. Dedi inaurem ſuper os tuum, &c. *tr.*21.*d.*16 *n.*11

*Verſ.*24. Feciſti tibi lupanar, *tr.*13.*d.*14.*n.*10. *&* *d.*11.*n* 14

*Verſ.*25. Ad omne caput viæ ædificaſti ſignum proſtitutionis tuæ, *tr.*13 *d.*11.*n.*14

*Verſ.*32. Quaſi mulier adultera, &c. *tr.*19.*d.*18.*n.*11

*Verſ.*42. Requieſcet indignatio mea in te, *tr.*13.*d.*18.*n.*14

*Verſ.*49 Hæc fuit iniquitas Sodomæ ſororis tuæ, ſuperbia, & ſaturitas panis, & abundantia, *tr.*1 *d* 10.*n.*15.*&* *tr.*8.*d.*3.*nu.*5. Item *tr.*14.*d.*12.*n.*7 *&* *d* 26.*n* 9

*Verſ.*52. Et tu porta confuſionem tuam, *tr.*15.*d.*25.*n.*4

CAP. XVIII.

*Verſ.*2. Patres noſtri comederunt uvam acerbam, & dentes filiorum obſtupeſcunt, *tr.*1.*d.*18.*n.*13

*Verſ.*22. Omnium iniquitatum ejus non recordabor, *tr.*15.*d.*22.*num.*7

CAP. XIX.

*Verſ.*2. Mater tua quaſi læna, *tr.*13.*d.*34.*num.*12. Item *tr.*14.*d.*26.*num.*8

*Verſ.*6. Leo factus eſt, didicit rapere prædam, *tr.*22.*d.*7.*n.*10

CAP. XXI.

*Verſ.*19. Fili hominis, pone tibi vias duas, *tr.*16.*d.*16.*n.*8

*Verſ.*21. Stetit in bivio, in capite duarum viarum, *ib.*

CAP. XXII.

*Verſ.*26. Coinquinabar in medio eorum, *tr.*17.*d.*3.*per tot.*

CAP. XXVIII.

*Verſ.*13. In deliciis Paradiſi Dei fuiſti, *tr.*20.*d.*22.*n.*19. Item *tr.*19.*d.*1 *n.*10

*Verſ.*14. Tu Cherub, poſui te in monte ſancto Dei, *tr.*3.*d.*18.*num.*3

*Verſ.*16. In multitudine negotiationis tuæ peccaſti, & dejeci te de monte Dei, *tr.*20.*d* 8.*n.*10

CAP. XXIX.

*Verſ.*3. Draco magne, dicis: Ego memetipſum, &c. *tr.*2.*d.*1.*n.*2.*&* *tr.*13.*d* 7 *n.*14

CAP. XXXI.

*Verſ.*4. Rivos ſuos emiſit ad omnia ligna regionis, *tract.*2.*d.*1.*num.*2

*Verſ.*8. Cedri non fuerunt altiores illo in Paradiſo Dei, *tr.*3.*d.*5.*num.*1. Item *tr.*19.*d.*1.*n.*10

Verſ. eod. Omne lignum Paradiſi Dei non eſt aſſimilatum illi, *tr.*23.*d.*7.*n.*10

CAP. XXXIII.

*Verſ.*11. Nolo mortem impii, *tr.*18 *d.*12.*n* 9

CAP. XXXIV.

*Verſ.*4. Quod fractum erat, non alligaſtis, *tr.*18.*d.*13.*n.*9

CAP. XXXVI.

*Verſ.*26. Auferam cor lapideum de carne veſtra, *tr.*10.*d* 7.*n.*5

*Verſ.*27. Et ſpiritum meum ponam in medio veſtri, *ib.*

CAP. XLIII.

*Verſ.*3. Secundum ſpeciem quam videram, quando venit, ut diſperderem civitatem, *tr.*18.*d* 12.*n.*8

*Verſ.*7. Fili hominis, locus ſolii mei, & locus veſtigiorum pedum meorum, *tr.*20 *d.*4.*n.*3

*Verſ.*8. Qui fabricati ſunt limen ſuum juxta limen meum, &c. *tr.*20.*d.*9.*n* 8

CAP. XLIV.

*Verſ.*2. Porta hæc clauſa erit, & non aperietur, &c. *tr.*14.*d.*4.*num.*13

*Verſ.*21. Vinum non bibet omnis Sacerdos, quando ingreſſurus eſt atrium interius, *tr.* 20 *d.*18.*n.*9

CAP. XLVI.

*Verſ.*9. Qui ingreditur per portam aquilonis, egrediatur per viam portæ meridianæ, *tr.*20.*d.*9.*nu.*6

EX PROPHETIA DANIELIS.

CAP. I.

*Verſ.*15. Apparuerunt vultus eorum meliores, & corpulentiores præ omnibus pueris, *tr.*1.*d.*15.*per tot.*

*Verſ.*17. Pueris his dedit Deus ſcientiam, & diſciplinam in omni libro, *tr* 1.*d.*6.*nu.*13

CAP. II.

*Verſ.*1. In anno ſecundo Regni Nabuchodonoſor vidit ſomnium, *tr.*8.*d.*24.*n.*10

*Verſ.*12. Præcepit Rex, ut perirent omnes ſapientes Babylonis, *tr.*1.*d* 6.*num.*6

*Verſ.*19. Tunc Danieli myſterium per viſionem revelatum eſt *ibidem.*

*Verſ.*24. Introduc me in domum Regis, & ſolutionem Regi narrabo, *tr* 1 *d.*12 *n.*6

*Verſ.*25. Inveni hominem de filiis transmigrationis Juda, &c. *ibidem.*

*Verſ.*31. Tu Rex videbas, & ecce ſtatua una grandis, &c. *tr.*8.*d.*23.*n.*9.*&* *tr* 3 *d.*6 *n.*9. Item *tr.*21.*d.*2.*n* 3

*Verſ.*32. Hujus ſtatuæ caput ex auro optimo erat, &c. *tr.*2.*d.*9.*n.*10. Item *tr.*14.*d* 11.*n.*5

*Verſ.*34. Abſciſſus eſt lapis de monte, &c. 15 *d.*22.*n.*9

*Verſ.*35. Tunc contrita ſunt pariter ferrum, teſta, &c. *ib.*

*Verſ.*37. Deus cœli regnum, & fortitudinem dedit tibi, &c. *tr.*2.*d* 9.*n.*10

*Verſ.*38. Tu es caput aureum, *ibid.*

*Verſ.*47. Verè Deus veſter Deus Deorum eſt, *tr* 3.*d.*5.*n.*9

CAP. III.

*Verſ.*1. Nabuchodonoſor Rex fecit ſtatuam auream, &c *tr.*2.*d.*9.*n.*10.*&* *tr.*8 *d* 14.*n* 4.*&* 5

*Verſ.*3. Tunc congregati ſunt Satrapæ, Duces, &c ut convenirent ad dedicationem ſtatuæ, *tr.*3 *d.*5.*n* 6

*Verſ.*15. Quis eſt Deus, qui vos eripiet de manu mea? *tr.*3.*d.*5.*num.*5

*Verſ.*39. In animo contrito, & ſpiritu humilitatis ſuſcipiamur, *tr.*15.*d.*22.*n.*8

*Verſ.*50. Non tetigit eos omninò ignis, neque contriſtavit, *tr.*13 *d.*3.*n.*1

*Verſ.*56. Benedictus es Domine in firmamento cœli, *tr.*5. *d.*6, *num.*5

*Verſ.*57. Benedicite omnia opera Domini Domino, *tract.*15.*d.*4.*num.*3

*Verſ.*58. Benedicite Deum omnes Angeli ejus, *ib.*

*Verſ.*91. Nonnè tres viros miſimus in medium ignis, &c. *tr.*14.*d* 3.*num.*3

*Verſ.*94. Nihil poteſtatis habuit ignis in corporibus eorum, *tr.*14.*d.*27.*n.*10

CAP. IV.

*Verſ.*2. Cogitationes meæ in ſtrato meo, *tr* 16.*d.*17.*n.*9

*Verſ.*11. Succidite arborem, præcidite ramos, &c. *tract.* 3.*d.*17.*num.*14

*Verſ.*31. Poſt finem ego Nabuchodonoſor oculos meos ad cœlum levavi, *tr.*10.*d.*18.*n.*10

CAP. V.

*Verſ.*3. Tunc allati ſunt vaſa aurea, & argentea, &c. *tr.*2.*d.*11.*num.*14

*Verſ.*5 In eadem hora apparuerunt digiti quaſi manus hominis ſcribentis, *tr.*20.*d.*10.*n.*9.*&* *d* 12.*n.*7

*Verſ.*6. Regis facies commutata eſt, &c. *tr.*15 *d.*25.*n.*3

*Verſ.*9, Unde Rex Balthaſar ſatis conturbatus eſt, &c. *tr.*9.*d.*9.*num* 9

CAP. VI.

*Verſ.*4. Principes quærebant occaſionem, ut invenirent Danieli ex latere Regis, &c. *tr.*2 *d* 5.*n.*16.*&* *d.*9.*nu.*4. Item *tr.*10.*d.*22.*n.*5. Item *tr.*14. *d.*15.*n.*10

*Verſ.*18. Abiit Rex in domum ſuam, & dormivit incœnatus, &c. *tr.*1 *d.*13.*n.*8

*Verſ.*22. Deus meus miſit Angelum ſuum, & concluſit ora leonum, *tr.*1 *d.*4.*n.*4. Item *tr.*6.*d.*9.*n.*8 *&* *tr.*22.*d.*6.*n.*5

CAP. VII.

*Verſ.*10. Millia millium miniſtrabant ei, &c. *tr* 5 *d.*1.*per totum*, *&* *d.*13.*n.*9. Item *tr.*15.*d.*17.*n.*15.*&* *tr.*20.*d.*9.*n.*4

*Verſ.*14. Poteſtas ejus, poteſtas æterna, *tr.*10.*d.*16.*n.*8

CAP. VIII.

*Verſ.*12. Juge Sacrificium, *tr.*4.*d.*10.*n.*12

CAP. IX.

*Verſ.*3. Poſui faciem meam ad Deum rogare, & deprecari in jejuniis, *tr.*1.*d.*16.*n.*18

*Verſ.*21. Adhuc me loquente, ecce vir Gabriel, &c. *tr.*6 *d.*4.*num.*3

CAP. X.

*Verſ.*12. Noli metuere Daniel, quia ex die primo, quo poſuiſti cor tuum ad intelligendum, ut te affligeres, &c. *tr.*1.*d* 6.*nu.*6.*&* *tr.*6.*d.*14.*n.*12.

*Verſ.*13. Princeps regni Perſarum reſtitit mihi, *tr.*17.*d.*1.*n.*2.

Verſ.eod. Ego remanſi ibi juxta Regem Perſarum, *tr.6.d.2 nu.3.* Et ecce Michael unus de Principibus primis venit in adjutorium meum, *ib.d.2. per totum.*
Verſ.14. Miſſus ſum, ut docerem te, *tr 6.d.13.n.13*

C A P. XIII.

Verſ. 8. Exarſerunt in concupiſcentiam ejus, *tr.13.d 4.num.11. & 17.n 20*
Verſ.9 Et everterunt ſenſum ſuum, & declinaverunt oculos ſuos, *tr.13.d 4.n.11 & d.19.n.6*
Verſ.10. Erant ambo vulnerati amore ejus, *tr.13.d.22.n.19*
Verſ 22. Si hoc egero, mors mihi erit, *tr 15.d.26 n.1*
Verſ.23. Melius eſt mihi abſque opere incidere in manus veſtras, *tr.12.d.5.nu 2*
Verſ.32. Juſſerunt, ut diſcooperiretur, *tr 14 d.20.n.5*
Verſ 35 Flens ſuſpexit ad cœlum, &c. *tr.12.d.5.n.2*
Verſ.37. Venit ad eam adoleſcens, &c. *tr.14 d.19.n.2*
Verſ.42. Deus æterne, qui abſconditorum es cognitor, &c. *tr. 12.d.5.nu.3*
Verſ.43. Tu ſcis, quoniam falſum teſtimonium tulerunt contra me, *ib.*
Verſ.45. Suſcitavit Dominus Spiritum Sanctum pueri junioris, &c. *tr.14.d 8.n.7.& d 19 n 2*
Verſ 54. Dic ſub qua arbore videris eos, &c. *tr.14 d 19.n.2*
Verſ.56. Species decepit te, & concupiſcentia ſubvertit, &c. *tr.13. d.19 n 6*
Verſ.59 Manet Angelus Domini, gladium habens, ut interficiat vos, *tr.6 d.15 n.14*

C A P. XIV.

Verſ 13. Præcepit Daniel pueris ſuis, & attulerunt cinerem, *tr.9.d.20.n 14*
Verſ.33. Dixitque Angelus Domini ad Habachuch: Fer prandium quod habes, in Babylonem Danieli, &c. *tr.6.d.9.n.8*

EX PROPHETIA OSEÆ.

C A P. I.

Verſ.2. Sume tibi uxorem fornicationum, *tr.13.d.11.n.4*
Verſ.3. Accepit Gomer filiam Debelaim, *tr.13.d 26.n.8*
Verſ.4. Voca nomen ejus Jezrahel, *tr.13 d.11.n.4*
Verſ.eod. Adhuc modicum, & viſitabo ſanguinem Jezrahel ſuper domum Jehu, *tr.3.d.5.n.10*
Verſ 6. Voca nomen ejus abſque miſericordia, *tr.13.d.11.nu.4*

C A P. II.

Verſ.4. Filii fornicationum ſunt, *tract.9.diſſ.7.num.6 & tr.13. d 5 n.2*
Verſ.5. Dixit; Vadam poſt amatores meos, *tr.9.d.17.num.5.& d 15.nu.9*
Verſ.6. Propter hoc ego ſepiam viam tuam ſpinis, *tr.4.d.12.n.6, & tr.8 d.25.n.9* Item *tr.9 d.17.n 6*
Verſ 10. Et nunc revelabo ſtultitiam ejus in oculis amatorum ejus, *tr.9.d 11.n 6 & tr.13.d.25 n.13*
Verſ.11. Et ceſſare faciam omne gaudium ejus, *ib.*
Verſ 14. Ducam eam in ſolitudinem, & ibi loquar ad cor ejus, *tr.9.d 15.num.4.* Item *tr.14.d.21.nu.2.& tr.16.d.11.n.3 & tr.18.d. 10 num.10*
Verſ.19.& 20. Sponſabo te mihi in juſtitia, & fide, *tract.4. d.1.nu.11.& tr.7.d.9.nu.5* Item *tr.13 d.31. nu.10.& tr.9.d.15.nu. 9.& tr.13.d.15.n.6.* Rurſus *tr.14.d.2 nu.2.& tr.19.d.8.nu.11.& tr. 20.d 10.n.9*

C A P. III.

Verſ.1. Adhuc vade, & dilige mulierem dilectam amico, & adulteram, *tr.13.d.17.n.12*
Verſ 2. Fodi eam mihi quindecim argenteis, *tr.12.d.17.n.12*

C A P. IV.

Verſ.2. Maledictum, & mendacium, & furtum, *tr.18.d.2. num.2*
Verſ.eod. Sanguis ſanguinem tetigit, *tr.2.d.10.n.7*
Verſ 8. Peccata populi mei comedent, *tr.15.d 10.nu.7*
Verſ.10. Comedent, & non ſaturabuntur, fornicati ſunt, & non ceſſaverunt, *tr 13 d.27.n.2*
Verſ.11. Fornicatio & vinum, & ebrietas, auferunt cor, *tr.13. d.17.n.18.& d.19.n.11*

C A P. V.

Verſ.4. Non dabunt cogitationes ſuas, ut revertantur ad Deum ſuum, quia ſpiritus fornicationis in medio eorum, *tr.13.d.20. per totum.* Item *tr 17.d.10.n.7*
Verſ.11. Calumniam patiens eſt Ephraim, *tr.18.d.4 n.2*

C A P. VI.

Verſ.8. Galaad civitas operantium, ſupplantata ſanguine, *tr.15. d.4.num.15*

C A P. VII.

Verſ.3. In malitia ſua lætificaverunt Regem, & in mendaciis ſui principes, omnes adulterantes quaſi clibanus, *tr.2.d.9.per tot. & d.10 n.2*
Verſ.4. Omnes fornicantes, velut ardens clibanus, *tr.13.d.9. n.6.& 12.nu 8.& d.27.nu.3*
Verſ.9. Alieni comederunt robur ejus, *tr.13.d.8.n.13*

Verſ 4. Ipſi regnaverunt, & non ex me, *tr.3.d.14.n.5.& d.16.n.2*

C A P. IX.

Verſ.9. Profundè peccaverunt, *tr.13.d.1.n.15*
Verſ.10. Facti ſunt abominabiles, ſicut ea, quæ dilexerunt, *tr.4. d.3.n.8.* Item *tr.17.d.1.n 5*

C A P. X.

Verſ.2. Diviſum eſt cor eorum, nunc interibunt, *tr.4 d.15 per totum* Item *tr 19.d.8. nu.10*
Verſ 7. Tranſire fecit Samaria Regem ſuum, ſicut ſpumam ſuper faciem terræ, *tr.8.d 24.n.11.tr.3.d.7 n.2*
Verſ.8. Lappa, & tribulus aſcendet ſuper aras eorum, *tr 8.d.25. num. 5*
Verſ.11. Arabit Judas, confringet ſibi ſulcos Jacob, *tract.15.d.8. num.3*
Verſ.13. Araſtis iniquitatem, *tr.15.d.5.n 6*

C A P. XI.

Verſ.3. Ego quaſi nutritius portavi eos, *tr.16.d.2.n.10*

C A P. XII.

Verſ.8. Dixit Ephraim: Dives effectus ſum, inveni idolum mihi, *tr.8.d.15 n.3*

C A P. XIII.

Verſ 6. Adimpleti ſunt, & ſaturati ſunt, & levaverunt cor ſuum, & obliti ſunt mei, *tr.8.d 7.n.2*
Verſ.9. Perditio tua ex te Iſrael, tantummodò in me auxilium tuum, *tr.4 d.5.n.2 & d.12.n.4. & tr.15 d.23.n.11*
Verſ.12. Colligata eſt iniquitas Ephraim, *tr.1.d.17.n.1*
Verſ.14. Ero mors tua, ò mors, *tr.5 d.10.n.19*
Verſ.eod. De manu mortis liberabo eos, *tr.13.d.9.n.2*

C A P. XIV.

Verſ.3. Tollite vobiſcum verba, & convertimini ad Dominum, &c. *tr.15.d.2.per totum, & d.9.n.4*
Verſ.5. Sanabo contritiones eorum, &c. *tr.15.d.23.per tot.*

EX PROPHETIA JOELIS.

C A P. I.

Verſ.17. Computruerunt jumenta in ſtercore ſuo, *tr.13.d.16.n. 7.* Item *tr.15.d.8.n.7*

C A P. II.

Verſ.3. Quaſi hortus voluptatis terra coram eo, *tr.16.d.6.nu.7*
Verſ.12. In fletu, & planctu ſcindite corda veſtra, *tr.9. d.20. num.14*
Verſ.13. Scindite corda veſtra, & non veſtimenta veſtra, *tr.5.d. 13.n.7.& d 22.n.10*
Verſ.15. Sanctificate jejunium, *tr.1.d.7.per totum, & diſc.16. num.4*
Verſ.17. Inter veſtibulum, & altare plorabunt ſacerdotes, *tr. 15.d.9. num.8*

C A P. III.

Verſ.18. Montes ſtillabunt dulcedinem, *tr.16.d.3.n.3*

EX PROPHETIA AMOS.

C A P. VI.

Verſ.1. Væ, qui opulenti eſtis in Sion, *tr.8 d.5.n.9.* Item *tr.20. d.15.n.6.& d.18.n.3*
Verſ.3. Qui ſeparati eſtis in diem malum: qui dormitis in lectis eburneis, *tr.13.d.25.n 3*
Verſ 4. Væ qui laſcivitis in ſtratis veſtris, *tr.9.d.18.num.9.& tr. 13.d.12.nu.1*
Verſ.5. Qui canitis ad vocem pſalterii, *loc.cit.*
Verſ.6. Bibentes vinum in phialis, *tr.9.d.18.n.9*
Verſ.8. Tradam civitatem cum habitatoribus ſuis, *tr.13.d.12. num.1*
Verſ.9. Si reliqui fuerint decem viri, & ipſi morientur.
Verſ.15. Conteret vos ab introitu Emath, *tr.19.d.2.n.2*

C A P. VII.

Verſ.7. Hæc oſtendit mihi Dominus, & ecce Dominus ſtans ſuper murum litum, & in manu ejus trulla cæmentarii, *tr.13 d. 24.n.6.& tr.14.d.32.n.4*

EX PROPHETIA JONÆ.

C A P. I.

Verſ.5. Miſerunt vaſa in mare, *tr.17 d.9.n.4*

C A P. II.

Verſ 5. Abjectus ſum à conſpectu oculorum tuorum, rurſus videbo templum ſanctum tuum, *tr.20 d.5.nu.10*

C A P. III.

Verſ 4. Adhuc quadraginta dies, & Ninive ſubvertetur, *tr. 9.d 20.num 15*
Verſ.6. Pervenit verbum ad Regem Ninive, & ſurrexit de ſolio ſuo, *tr 2.d.11.nu.13*
Verſ 7. Homines, & jumenta, & boves, & pecora non guſtent quicquam, nec paſcantur, *tr.1.d.13.per totum.*
Verſ.10. Et vidit Deus opera eorum, quia converſi ſunt, *tr.1.d. 16.num.6*

CAP.

CAP. IV.

Verſ.1. Afflictus eſt Jonas afflictione magna, & iratus eſt, *tr.3. d.3.n.9*

Verſ.2. Scio enim, quia tu Deus clemens es, *ib.*

Verſ.6. Lætatus eſt ſuper hedera, *tr.16.d.13.n.7.& tr.21.d.8.n.10*

Verſ.7. Paravit Deus vermem aſcenſu diluculi, *tr.13 d.27.n.10*

Verſ.eod. Et percuſſit hederam, *tr.19.d.13.n.7.& tr.21.d.8.n.10.*

EX PROPHETIA MICHÆÆ.

CAP. I.

Verſ.2. Dominus de templo ſancto ſuo, *tr.20.d.14.n.4*

Verſ.9. Deſperata eſt plaga ejus, *tr.13.d.3.n.14.*

CAP. II.

Verſ.12. Tumultuabunt à multitudine hominum, *tract.10.d. 20.num.11*

Verſ.13. Aſcendet pandens iter ante eos, *tr.10.d.28.n.1*

CAP. IV.

Verſ.10. Dole & ſatage filia Sion, *tr.19.d.6.n.7.*

CAP. V.

Verſ.2. Ex te Bethlehem egredietur, qui ſit Dominator in Iſrael, *tr.2.d.9.n.8.& d.11.nu.15*

CAP. VI.

Verſ.6. Quid dignum offeram Domino? *tr.15.d.2.n.4*

Verſ.10. Adhuc ignis in domo impii, theſauri iniquitatis, *tr.8.d. 3.n.8.& d.5.n.9*

CAP. VII.

Verſ.19. Deponet iniquitates noſtras, *tr.15.d.2.n.4*

EX PROPHETIA NAHUM.

CAP. III.

Verſ.1. Væ civitas ſanguinum, *tr.13.d.12.n.12*

Verſ.2. Vox flagelli, & vox impetus rotæ, &c. *ib.*

Verſ.3. Et micantis gladii, & fulgurantis haſtæ, &c. *ib.*

Verſ.4. Corruent in corporibus ſuis propter multitudinem fornicationum, *ib.*

Verſ.5. Revelabo pudenda tua in facie tua, *tr.15.d.15.n.15*

EX PROPHETIA HABACUC.

CAP. I.

Verſ.14. Facies homines quaſi piſces maris, *tr.8.d.2.n.15*

Verſ.15. Totum in hamo ſuo ſublevavit, *tr.13 d.7.n.5*

Verſ.16. Cibus ejus electus, *tr.19 d.9.n.1.& n.10.& d.10.n.2.*

Verſ.17. Propter hoc ergo expandit ſagenam ſuam, *tr.8.d.2.nu. 15,* Item *tr.19.d.9.n.11.& d.10.n.2*

CAP. II.

Verſ.6. Væ ei, qui multiplicat non ſua, uſquequò & aggravat contra ſe denſum lutum? *tr.8.d.1. per totum.* Item *tr.8.d.5.n.9.& d.11.n.6 & d.19.n.13*

Verſ.9. Væ, qui congregat avaritiam malam domui ſuæ, *tr.8. d.7.num.11*

Verſ.20. Dominus in templo ſancto ſuo; ſileat à facie ejus omnis terra, *tr.10.d.17.per totum.*

CAP. III.

Verſ.5. Ante faciem ejus ibit mors, &c. *tr.14.d.19.n.6.& tr.19. d.12.num.2*

Verſ.8. Qui aſcendis ſuper equos tuos, & quadrigæ tuæ ſalvatio, *tr.9 d.8.n.6*

Verſ.16. Ingrediatur putredo in oſſibus meis, &c. *tr.10.d.17. n.13.& d.24.n.14*

Verſ.18. Ego autem in Domino gaudebo, *tr.17.d.4.n.6.& d.8. n.2.& d.11.n.9*

Verſ.19. Deus Dominus fortitudo mea, &c. *tr.13.d.32.n.7.& tr.14.d.28. per tot.* Item *tr.16.d.11.n.9*

EX PRPOHETIA SOPHONIÆ.

CAP. I.

Verſ.4. Diſperdam de loco hoc reliquias Baal, & nomina ædituorum cum ſacerdotibus, *tr.4.d.14.n.15.*

Verſ.5. Et eos, qui adorant ſuper tecta, militiam cœli, &c. *ib.*

Verſ.9. Viſitabo ſuper omnem, qui arroganter ingreditur ſuper limen, *tr.20.d.20.n.4.& d.18.n.3.*

CAP. III.

Verſ.14. Jubila, lætare, & exulta in omni corde, &c. *tr.16.d.8. per totum.*

EX PROPHETIA AGGÆI.

CAP. I.

Verſ.6. Seminaſtis multum, & intuliſtis parum, *tract.20. d. 5 num.8*

Verſ.eod. Qui mercedes congregavit, miſit eas in ſacculum pertuſum, *tr.8.d.24.n.3*

Verſ.9. Domus mea deſerta eſt, *tr.20.d.24.n.11*

CAP. II.

Verſ.12. Interroga ſacerdotes legem, dicens: Si tulerit homo carnem ſanctificatam, & tetigerit, *tr.17.d.5.n.21*

Verſ.19. Ponite corda veſtra à die, qua fundamenta jacta ſunt templi Domini, *tr.20.d.5.n.8*

EX PROPHETIA ZACHARIÆ.

CAP. II.

Verſ.4. Curre, loquere, *tr.6.d.16.n.10*

Verſ.5. Ego ero ei murus ignis, *tr.14 d.12.n.12*

Verſ.10. Jucundare filia Sion, *tr.16.d.3.n.3*

CAP. III.

Verſ.1. Oſtendit mihi Dominus Jeſum ſacerdotem magnum, & Satan ſtabat à dextris ejus, *tr.19 d.12.n.19*

Verſ.2. Increpet Dominus in te Satan, *tr.11.d.3.n.26*

Verſ.eod. ad 6. uſque. Oſtendit mihi Dominus Jeſum ſacerdotem magnum, ſtantem coram Angelo Domini, &c. *tract.6. d. 3.num.16*

Verſ.9. Super lapidem unum, ſeptem oculi ſunt, *tr.6.d.4.n.6*

CAP. IV.

Verſ.10. Septem iſti oculi ſunt Domini, qui diſcurrunt in univerſam terram, *tr.6.d.4.n.6*

CAP. V.

Verſ.5. Leva oculos tuos, & vide, quid eſt hoc, quod egreditur, *tr.15.d.20.n.7*

Verſ.6. Hæc eſt amphora egrediens, *ib.*

Verſ.7. Ecce talentum plumbi portabatur, &c. *tr.13.d.1.n.5.& d.2.n.7.& d.7.n.11.* Item *tr.15.d.20.n.7.& tr.16 d.13.n.1*

Verſ.8. Et dixit, hæc eſt impietas, *tr.13.d.1.n.5*

Verſ.eod. Miſit maſſam plumbeam in os ejus, *tr.15.d.20.n.7*

Verſ.9. Ecce duæ mulieres egredientes, &c. & levaverunt amphoram inter cœlum, & terram, *tr.8.d.3.n.9*

Verſ.10. Quò iſtæ deferunt amphoram? *ib.*

Verſ.11. Ut ædificetur ei domus in Sennaar, *ibid.*

CAP. VII.

Verſ.5. Cum jejunaretis, nunquid jejunium jejunaſtis mihi, &c. *tr.1.d.17.n.12.& tr.1.d.2.n.8*

Verſ.6. Nunquid cum comediſtis, & bibiſtis, vobis non comediſtis, & bibiſtis, *loc. cit.*

CAP. IX.

Verſ.8. Circumdabo domum meam ex his, qui militant mihi, *tr.10.d.3.nu.2*

Verſ.9. Exulta ſatis filia Sion, *tr.16.d.3.n.3*

Verſ.17. Quid pulchrum ejus, niſi frumentum electorum, & vinum germinans virgines, *tr.6.d.25.n.26.& tr.7.d.10.nu.4.* Item *tr. 10.d.26.n.2.& tr.13.d.35.n.15.& tr.14.d.2.n.9.& d.7.n.6.& d.27. num.13*

CAP. XII.

Verſ.10. Aſpicient ad me quem confixerunt, *tr.11.d.8.n.4.& 6*

CAP. XIII.

Verſ.1. Erit fons patens domui David, *tr.13.d.1.n.8*

Verſ.6. Quid ſunt plagæ iſtæ in medio manuum tuarum? *tr.4. d.11.n.23.& tr.7.d.20.n.14*

Verſ.eod. His plagatus ſum in domo eorum, qui diligebant me, *tr.9.d.18.n.5*

EX PROPHETIA MALACHIÆ.

CAP. I.

Verſ. Si ergo Pater ego ſum, ubi eſt honor meus? *tract.11.d.4. num.4.& 7*

CAP. II.

Verſ.10. Nunquid non Pater unus omnium noſtrûm? nunquid non Deus unus creavit nos, &c. *tr.5 d.5.n.7*

Verſ.17. Laborare feciſtis Dominum in ſermonibus veſtris, *tr. 11.d.2.nu.7*

EX LIBRO I. MACHABÆORUM.

CAP. I.

Verſ.21. Convertit Antiochus, poſtquam percuſſit Ægyptum, &c. *tr.19.d.10.n.8*

Verſ.23. Intravit in ſanctificationem cum ſuperbia, *tr.20. d. 10.num.8*

Verſ.eod. Accepit Altare aureum, & candelabrum luminis, *tr.7.d.1.n.9*

CAP. II.

Verſ.51. Mementote operum Patrum, *tr.16 n.9*

CAP. III.

Verſ.47. Jejunaverunt illa die, *tr.1.d.14.n.9*

CAP. IV.

Verſ.56. Fecerunt dedicationem altaris diebus octo, *tr.20.d. 3.nu.5*

CAP. VI.

Verſ.40. Diſtincta eſt pars exercitus Regis per montes, *tr.19. d.3.num.1.*

CAP. VII.

*Verſ.*36. Et intraverunt Sacerdotes,&c. & flentes dixerunt, *tr.* 21.*d.*6.*n.*7

*Verſ.*37. Tu Domine elegiſti Domum iſtam, &c. *ib.*

*Verſ.*37. Fac vindictam in homine iſto,&c. *ib.* & *d.*2.*n.*10

*Verſ.*42. Sic contere exercitum iſtum in conſpectu tuo hodie, *tr.*11.*d.*2 *num.*10

*Verſ.*43. Contrita ſunt caſtra Nicanoris, & cecidit ipſe primus, *ibid.*

CAP. X.

*Verſ.*43. Quicunque confugerint in templum, &c. dimittantur, *tr.*20.*d.*8.*n.*8

CAP. XIII.

*Verſ.*27. Ædificavit Simon ſuper ſepulchrum patris ſui ædificium altum viſu,lapide polito,*tr.*3.*d.*7.*n.*10

EX LIBRO II. MACHABÆORUM.

CAP. III.

*Verſ.*20. Oſtendit depoſita eſſe hæc, & victualia viduarum, *tr.*20.*d.*3.*n.*9

*Verſ.*24. Spiritus Omnipotentis Dei magnam fecit ſuæ oſtenſionis evidentiam,*ib.d.*21.*n.*5

*Verſ.*26. Apparuerunt duo juvenes, *ib.*

*Verſ.*27. Subitò Heliodorus concidit in terram,*ib.*

CAP. IV.

*Verſ.*9. Ephebiam ſibi conſtituere, *tr.*13.*d.*6.*n.*19

CAP. V.

*Verſ.*26. Omnes qui ad ſpectaculum proceſſerant, trucidavit, *tr.*9.*d.*3.*n.*1

CAP. VI.

*Verſ.*1. Miſit ſenem quendam Antiochenum, qui compelleret Judæos,*tr.*13 *d.*5.*n.*5

*Verſ.*4. Templum luxuria, & commeſſationibus Gentium erat plenum, *ib.*

CAP. VII.

*Verſ.*22. Neſcio, qualiter in utero meo apparuiſtis, neque enim ego ſpiritum,& animam donavi vobis,&c. *tr.*4.*d.*8.*n.*12. Item *tr.* 15 *d.*13.*n.*8

*Verſ.*23 Sed mundi Creator, *tr.*15.*d.*13.*num* 8

*Verſ.*28. Peto,nate,ut aſpicias ad cœlum,*tr.*10.*d.*22.*n.*17

CAP. IX.

*Verſ.*5. Percuſſit eum inſanabili, & inviſibili plaga, *tract.* 20. *d.*10.*n.*8

*Verſ.*8. Is, qui ſibi videbatur etiam fluctibus maris imperare, nunc humiliatus in geſtatorio portabatur,*tr.*3,*d.*17.*n.*10. Item *tr.*11. *d.*13 *num.*8

*Verſ.*9. Ita ut de corpore impii vermes ſcaturirent,*ib.* & *d.*5.*n.*7

*Verſ.*12. Juſtum eſt ſubditum eſſe Deo,*tr.*11 *d.*13.*n.*8

*Verſ.*13. Orabat hic ſceleſtus Dominum,&c. *ib* & *d.*5.*n.*7

Verſ.eod. A quo non eſſet miſericordiam conſecuturus, *tr.* 20. *d.*10. *n.*8

*Verſ.*14. Civitatem promittebat liberam reddere,*ib.*

*Verſ.*16. Templum ſe optimis donis ornaturum,&c. *ib.*

*Verſ.*19. & *ſeqq.* Optimis civibus Judæis plurimam ſalutem,&c. *tr.*11.*d.*5.*n.*7

*Verſ.*28. Igitur homicida, & blaſphemus miſerabili obitu vita functus eſt, *tr.*20.*d.*10.*n.*8

CAP. X.

*Verſ.*34. Hi qui intus erant, loci firmitate confiſi, ſupra modum maledicebant,*tr.*11 *d.*11.*num.*13

*Verſ.*35. Viginti juvenes accenſi animo propter blaſphemiam, viriliter acceſſerunt, &c. *ib.*

*Verſ.*38. In hymnis,& confeſſionibus benedicebant Dominum, *ibidem.*

CAP. XV.

*Verſ.*2. Ne ita ferociter,& barbare feceris, ſed honorem tribue diei ſanctificationis,*tr.*11.*d.*2.*n.*10

*Verſ.*3. Si eſt potens in cœlo, qui imperavit,&c.*tr.*12.*d.*8.*n.*10. & *d.*9 *num.*8

*Verſ.*4. Eſt Dominus vivus ipſe in cœlo potens,*ib.*

*Verſ.*5. Et ego potens ſum ſuper terram, qui impero ſumi arma,*ibid.*

*Verſ.*22. Tu Domine, qui miſiſti Angelum tuum ſub Ezechia Rege,&c. *tr.*11.*d.*9.*n.*8

*Verſ.*32. Oſtenſo capite Nicanoris, & manu nefaria, &c. *tr.* 11.*d.*2.*n.*12

*Verſ.*33. Linguam etiam impii Nicanoris præciſam,&c.*ib.*

EX EVANGELIO S. MATTHÆI.

CAP. I.

*Verſ.*1. Liber Generationis Jeſu Chriſti, filii David, *tr.*30. *d.* 23 .*num.*5

*Verſ.*6. David genuit Salomon ex ea,quæ fuit Uriæ,*tr.*24.*d.*19. *num.*6

*Verſ.*24. Exurgens autem Joſeph fecit,ſicut ei præcepit Angelus Domini,*tr.*6.*d.*14.*n.*15

CAP. II.

*Verſ.*2. Ubi eſt,qui natus eſt Rex Judæorum? *tr.*2.*d.*9.*n.*6. & 8. *n.*11 & *d.*12.*n.*15

*Verſ.*3. Turbatus eſt Herodes, & omnis Jeroſolyma cum ipſo, *tr.*2.*d.*12.*n.*5

*Verſ.*6. Et tu Bethleem terra Juda,nequaquam minima es in principibus Juda,&c.*tr.*2.*d.*12. *n.*15

*Verſ.*11. Procidentes adoraverunt eum,*tr.*20.*d.*6.*n.*5

Verſ.eod. Apertis theſauris ſuis, obtulerunt ei munera, &c. *tr.*8. *d.*19. *num.*4

*Verſ.*14. Seceſſit in Ægyptum,*tr.*4.*d.*11.*n.*2

*Verſ.*16. Mittens, occidit omnes pueros,*tr.*3.*d.*2.*n.*6.

*Verſ.*23. Nazaræus vocabitur,*tr.*14.*d.*12.*n.*6

CAP. III.

*Verſ.*2. Pœnitentiam agite, appropinquabit enim regnum cælorum,*tr.*10.*d.*2.*n.*6.& *d.*28.*n.*2.& *d.*21.*n.*2. & 5. & *d.*28. *n.*11. It. *tr.*14.*d.*7 *n.*13.

*Verſ.*3. Ego vox clamantis in deſerto,*tr.*13.*d.*4.*n.*7.

*Verſ.*5. Tunc exibat ad eum Jeroſolyma, & omnis Judæa,*tr.*10. *d.*28 *n.*11.

*Verſ.*12. Cujus ventilabrum in manu ſua,*tr.*15.*d.*13.*n.*15.

*Verſ.*16. Ecce cœli aperti ſunt ei, &c. *tr.*1.*d.*4. *n.*9. & *tr.*6. *d.* 9. *n.*18.

*Verſ.*17. Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi benè complacui,*tr.*1 *d.*4.*n.*9.& *tr.*3.*d.*1.*n.*9.& *tr.*4.*d.*9.*n.*12.

CAP. IV.

*Verſ.*1. Ductus eſt Jeſus in deſertum, ut tentaretur à Diabolo. *tr.*1.*d.*11, *per totum*, & *tr.*3.*d.*7.*n.*8.Item *tr.*9.*d.*1.*n.*10,& *tr.* 19 *d.*17.*n.*7.

*Verſ.*2. Cum jejunaſſet quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, poſtea eſuriit,*tr.*3.*d.*1.*n.*9.& *tr.*9. *d.*11.*per tot.*& *tr.*1.*d.*18 *per tot.*

*Verſ.*3. Si filius Dei es, dic ut lapides iſti panes fiant, *tr.*13.*d.*1. *n.*9.*tr.*1.*d.*4.*n.*9 *tr.*1.*d.*11.*n.*2 *tr.*2.*d.*1.*n.*1.*tr.*8. *d.*4.*n.*12 Item *tr.*11.*d.*12. *n.*4 & *tr.*19.*d.*7.*n.*4.& *d.*17.*n.*10.

*Verſ.*4. Scriptum eſt enim: Non in ſolo pane vivit homo, &c. *tr.*7 *d.*10.*n.*18.It.*tr.*15.*n.*9.

*Verſ.*5. Statuit eum ſuper pinnaculum templi,*tr.*19.*d.*9.*n.*9

*Verſ.*6. Mitte te deorſum, *tract.*19 *d.*3.*n.*7.& *d.*14. *num.*7.& *d.*17.*n.*7.

*Verſ.*7. Non tentabis Dominum Deum tuum, ſcriptum eſt: Non in ſolo pane vivit homo,*tr.*19.*d.*15.*per tot.* & *d.*17.*n.*7.

*Verſ.*8. Aſſumpſit eum diabolus in montem excelſum valde,&c. *tr.*4 *d.*9.*n.*12.& *d.*3.*per tot.*& *tr.*7.*d.*11.*n.*15.

Verſ.eod. Oſtendit ei omnia regna mundi,*tr.*19.*d.*9.*n.*8.

*Verſ.*9. Hæc omnia tibi dabo, ſi cadens adoraveris me, *tr.*8.*d.*7. *num.*3 & *tract.*8.*d.*10.*n.*7.& *d.*15.*n.*16. & *locis citatis* & *tr.*3. *d.*3. *per tot.* Item *tract.*10. *diſc.*23. *n.*7. Item *tract.*19. *d.*9. *num.*8.& *d.* 17.*n.*10.

*Verſ.*10. Vade Satana, ſcriptum eſt enim,*tr.*11.*d.*12.*n.*4. It.*tr.*17 *d.*9.*n.*9.& *tr.*21.*d.*12.*n.*3.

*Verſ.*11. Angeli acceſſerunt,& miniſtrabant ei, *tr.*8.*d.*4.*n.*6.& *tr.*6 *d.*8.*n.*15.

*Verſ.*17. Exinde cœpit Jeſus prædicare,&c.*tr.*10 *d.*2.*n.*6.& *d.* 21.*n.*2.& 5.

*Verſ.*18. Ambulans Jeſus ſupra mare Galilææ, vidit duos fratres,&c.*tr.*5.*d.*7.*n.*8.

*Verſ.*19. Venite poſt me, & faciam vos fieri piſcatores hominum, *ib.*& *tr.*10.*d.*17.*n.*2.

CAP. V.

*Verſ.*1. Videns Jeſus turbam, aſcendit in montem, *tract.*12. *d.* 3.*n.*1.

*Verſ.*3. Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum,*tr.*8 *d.*7 *n.*14.*tr.*8.*d.*6.*n.*13.& *tr.*7.*d.*18.*n.*4.It.*tr.*10.*d.*5.*n.* 14.& *d.*25.*n.*13.& *d.*29.*n.*18 & *tr.*14.*d.*7.*n.*2.

*Verſ.*5. Beati qui lugent, quoniam,&c.*tr.*20.*d.*5.*n.*14 & *d.*25.*n.*13. & *d.*29.*n.*18.& *d.*8.*n.*13.& *d.*25.*n.*3.& *d.*13.*n.*4. It.*tr.*16. *d.*5.*n.*6.& *d.*17.*n.*2.& *n.*7.

*Verſ.*8. Beati mundo corde,*loc.cit.*& *d.*29.*n.*15.

*Verſ.*9. Beati pacifici, quoniam,&c.*loc.cit.*& *d.*28.*n.*17.

*Verſ.*11. Beati eſtis cum maledixerint vobis, &c.*tr.*11.*d.*5. *n.*19. & *tr.*12.*d.*3 *per tot.*

*Verſ.*12. Gaudete, & exultate, quoniam,&c.*tr.*12.*d.*3.*n.*1.

*Verſ.*13. Vos eſtis ſal terræ,*tr.*18 *d.*13.*per tot.*

*Verſ.*14. Vos eſtis lux mundi,*tr.*14.*d.*10 *n.*4 & 17.

*Verſ.*17. Non veni ſolvere legem, ſed adimplere, *tr.*17.*d.*4 *n.*6.

*Verſ.*20. Niſi abundaverit juſtitia veſtra, &c.*tr.*9.*d.*6.*n.*7.& *tr.* 10.*d.*21.*n.*5.

*Verſ.*25. Eſto conſentiens adverſario tuo, dum es in via cum eo,&c.*tr.*6.*d.*6.*n.*14.It.*tr.*15.*d.*25.*n.*7.

*Verſ.*26. Non exies, donec reddas,&c.*ib.*

*Verſ.*27. Dictum eſt antiquis: Non mœchaberis, *tr.*14. *d.*20. *per tot.*

*Verſ.*28.

Verſ.28. Ego autem dico vobis,&c. *ibid.*

Verſ.29. Quòd ſi oculuatuus dexter ſcandalizat te, erue eum, &c. *tr.13.d.31.n.9.* Item *tr.17.d.8.n.4*

Verſ.39 Noo reſiſtere malo, ſed ſi quis te percuſſerit, &c. *tr.12.d 2.nu.6*

Verſ.44. Diligite inimicos veſtros,&c *tr.4 d.14.n.16*

Verſ.eod. Orate pro perſequeotibus, & calumniantibus. *tr.12.d.7.nu.7*

Verſ.45. Ut ſitis filii Patris veſtris, qui in cęlis eſt, qui ſolem ſuum oriri facit ſuper booos,& malos, *tr.2.d.8 n 7*

CAP. VI.

Verſ.6. Intra io cubicolum tuum, & clanſo oſtio ora, &c. *tr.20.d.4.n.3*

Verſ.9. Pater noſter, qui es io cęlis: Sanctificetur nomen tuum, *tr.10 d 23 n.11.& tr 11.d 4 n.4.& tr.10.d.1.n.85.& tr.1t.d.13.n.3.* Item *tr.16 d 10.n 4.& tr 19.d.10.n.10*

Verſ.10, Adveniat regnum tuum: Fiat voluntas tua, *tr.10.d.23 n.11.& d 26 n.14 & d 29.n.3 & tr 10.d.2.n.9 & n.24.& d 7.n 8.& 10.* Item *tr,19.d.17.n 2*

Verſ.12. Et dimitte nobis debita ooſtra, ſicut &c. *tr.13 d 1 n.4.* Item *tr.14 d.25.n 6*

Verſ 13. Et ne nos inducas in tentationem, &c. *tr.19.d.27.n.2.& d.18.per totum,& tr.14.d.14.n.11*

Verſ.eod. Sed libera nos à malo, *tr.13 d.1.n.4*

Verſ.17. Tu autem cum jejunas, unge caput tuum, *tr.1.d.2.n.10.& 12.& tr.1.d.16.n.2*

Verſ 20. Theſaurizate vobis theſauros in cęlo,&c. *tr.7.d.1.nu.14.& d.19.d 6.& tr.4 d.4 n.8* Item *tr.10.d 19.n 12*

Verſ 21. Ubi eſt theſaurus tuus, ibi eſt & cor tuum, *tr.8.d.16.n.7.& tr.7.d.7.n.27*

Verſ.24 Nemo poteſt duobus Dominis ſervire, &c. *tr.4.diſc.14.num.8.& 21.& 26.& tract.8.d.15.num.4.* Item *tr.16.d 8.num 3.& 11*

Verſ.26. Reſpicite volatilia cęli, Pater veſter cęleſtis paſcit illa, *tr 4.d.7 n.2*

Verſ.33. Quærite primum regnum Dei, & juſtitiam ejus, *tr.10.d.1.n.13.& d.2.per totum,& d.5.n.15.& d.2.n.5*

CAP. VII.

Verſ 3. Quid autem vides feſtucam io oculo fratris tui, &c. *tr.18 d.17 per totum.*

Verſ.7. Petite,& dabitur vobis; quærite, & invenietis, *tr.10.d.8 nu.15*

Verſ.8. Omnis qui petit, accipit, *tr.20.d.4 n.7*

Verſ.12. Quæcumque vultis, nt faciant vobis homines, & vos facite illis, *tr.3 d.3 n.6 & d 9.n.6*

Verſ.13. Intrate per anguſtam portam, *tr.3.d.5.nu.2.* Item *tr.10.d.6.n.11.& tr.17 d.2.d.10*

Verſ.14. Quàm anguſta porta,& arcta via eſt, *tr 4.d.17. nu.4. & tr.7.d.16.n.13.* Item *tr.10 d 26.n.11*

Verſ.15. Attendite à falſis Prophetis, *tr.21.d.9 d.2 & d.15.n.10.& tr.17.n 1.n.6*

Verſ.21. Non omnis qui dicit, Domine, Domine, &c. *tr.20.d.27.num.2*

Verſ.22. Multi dicent in illa die, Domioe, Domine, &c. oonnè in nomioe tuo prophetavimus, &c. Et tuoc confitebor illis, *tr.9.d.6.n.12 & tr 19.d.10.n.11*

CAP. VIII.

Verſ.3. Extendens maoum, tetigit eum, *tr 27.d.4.d.6*

Verſ.5. Acceſſit ad eum Centurio, rogaos eum, *tr 2.d 4 n 8*

Verſ.11. Multi ab Orieote,& Occideote venient,& recombent cum Abraham, *tr.20 d.9 n.7*

Verſ.12. Ibi erit fletus,& ſtridor dentium, *tr.13.d.7.n.15*

Verſ.16. Ejiciebat ſpiritus verbo, *tr.14.d.33 n.14*

Verſ 19. Accedens uons Scriba, ait: Magiſter ſeqoar te, *tr 17.d 1.n.9*

Verſ.20. Vulpes ſoveas habent, & volucres cęli nidos, filius autem hominis non habet, ubi reclinet caput ſuum, *tr.10.d.23.n.10.* Item *tr.17 d.1.n.9*

Verſ.21. Permitte me primùm ire, & ſepelire patrem meum, *tr.2.diſr.6.n.4*

Verſ.22. Jeſus autem ait illi: Sequere me, & dimitte mortuos ſepelire mortuos tuos, *ib.* Item *tr.17.d.14.n 9*

Verſ.23. Aſcendente in naviculam, ſecuti ſunt eum diſcipuli, *tr 18.d 10.n.7*

Verſ.24. Motus magnus factus eſt in mari, *tr.17.d.9.n.2*

Verſ.28. Duo habentes dęmonia, ſævi oimis, *tract.17.d.10.n.7.& tr.19.d.1.n.6*

Verſ.29. Quid nobis, & tibi, Jeſu fili David, *tract. 9. d. 22. num.13*

Verſ.eod. Veniſti huc ante tempus torquere nos, *tr 19.d 2.n.3.& d 6.num.11*

Verſ.31. Si ejicis nos hinc, mitte nos io gregem porcorum, *tr.13.d.7.per totum,& tr.19.d.13.n.12*

Verſ.eod. Et ait illis: Ite, *tr.13.d.7.per totum.*

CAP. IX.

Verſ.2. Confide fili, remittuntur tibi peccata tua, *tr.7.d.17.n.4* Item *tr.13.d.14.n.4*

Verſ.5. Quid eſt facilius dicere: Dimittuntur tibi peccata tua, an,&c *tr.15 d.3 n 2*

Verſ.6. Surge tolle lectum tuum, *tr.13.d.14.n 4*

Verſ.eod. Ut autem ſciatis,&c *tr.15.d.3 n.1*

Verſ 7. Surrexit,& abiit, *ib.*

Verſ.8 Glorificaverunt Deum, qui dedit poteſtatem talem hominibus, *ib.d 3 per totum.*

Verſ.9. Vidit hominem ſedeotem in telonio, Matthæum nomine, *tr.9.d.9. n.13.* Et ait illi: Seqnere me, *tr.8.d.30 num.14.* Item *tr.16 d.12.n 4*

Verſ.11. Cum publicanis, & peccatoribus manducat, *tract.13.diſc 33.nu.8*

Verſ.12. Non eſt opus valentibus medicus, *tract.8. d.7.num.10.& tr.d.17. num.4.* Item *tr.14.d.7.num.8 & tr.17.d.11.num.7.& tr.18 d.11.d.1.*

Verſ.13. Miſericordiam volo, & non ſacrificium, *tr.17.d.1.n.9.& d.12.n.8*

Verſ.15 Nunquid poſſunt filii ſponſi lugere, quamdiù cum illis ſponſus eſt? *tr.16 d.8.n.2*

Verſ.20. Et ecce mulier, quæ ſanguinis fluxus patiebatur, *tr.9.d 18.n.3*

Verſ.eod. Si tetigero tantùm fimbriam veſtimenti ejus, *tr.15.d.20.num.2*

Verſ.23. Cum vidiſſet tibicines, & turbam tumultuantem, dixit: Recedite, *tr.2.d 6 n.3* Item *tr 14 d.23 n.5*

Verſ.25. Intravit, & ſurrexit puella, *tr.2.d.6.n.4*

CAP. X.

Verſ.1. Dedit eis poteſtatem ſpirituum immundorum, *tr.2.d.17.n.8 & d 10.n.9*

Verſ.6. Ite potius ad oves, quæ perieruot domus Iſrael, *tract.17.d.6.n.12*

Verſ 7. Euntes autem prædicate, dicentes: Appropinquavit regnum cęlorum, *tr.10.d.29.n.7*

Verſ 14. Quicunque non receperit vos, excuntes, excutite pulverem de pedibus veſtris, *tr.8.d.13.n 12*

Verſ.16. Mitto vos ſicut oves io medio luporum, *tr.5.d.7.n.12.& tr.7 d.19.n.4*

Verſ.eod. Eſtote prodentes ſicut ſerpentes, *tract. 17. d. 10. num 10*

Verſ.23. Dum perſequeotur vos in civitate iſta, ſugite in aliam, *tr.14.d 29 n.4*

Verſ.26. Nihil occultum, quod non revelabitur, *tract. 15.d.15.num.15*

Verſ 28. Nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non poſſuot occidere, *tr 7 d.15.n.12*

Verſ.eod. Timete eum, qui poteſt, & corpus, & animam perdere,&c. *tr.19.d.2 n.13.& d 18 n 2*

Verſ Veſtri capilli capitis omnes numerati ſunt, *tract. 7. d.23. num.20*

Verſ.36. Inimici hominis, domeſtici eius, *tr.8.d 29.nu.23.* Item *tr 17 d.12. n.6*

Verſ.37. Qui amat patrem, aut matrem pluſquam me, non eſt me dignus, *tr.4.d.14.n.3*

Verſ.4 . Quicunque potum dederit uni ex minimis iſtis calicem aquæ frigidæ, non perdet mercedem ſuam, *tr.4.d.3.num.7.* Item *tr.d.27.nu.13*

CAP. XI.

Verſ.3. Tu es, qui venturus es, an alium expectamus? *tr.21.d.4.nu.5*

Verſ.7. Quid exiſtis in deſertum videre, arundinem vento agitatam? *tr.2.d 2.n.7*

Verſ.8 Quid exiſtis videre? Hominem mollibus veſtitum? Ecce, qui mollibus veſtiuntur, in domibus Regum ſuot, *tr.2.d 10.n 1.& 2*

Verſ.11. Inter natos mulierum non ſurrexit major Joanne Baptiſta, *tr.1.d.7.n.12*

Verſ.12. A diebus Joannis Baptiſtæ regnum cęlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud, *tr.1.d.5.num.7.& tr.8.d.20.nu.11.* Item *tr.10.d.20 per totum, & d.29.num.18.& tr.14.d 7.nu.13.& d.23.n.7*

Verſ.18. Venit Joannes neque bibens, neque manducans, *tr.8.d.4.n 7.* Item *tr.14.d 24 n.12. & d 25 n 5*

Verſ 28. Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati eſtis, *tr.10.d.27.nu.5.* Item *tr 17.d.1.nu.9.& tr.16.d.6.n 9.& d.13 per totum.*

Verſ.29. Diſcite à me, quia mitis ſum, *tr.9.d.7.n.11.& tr 10.d.26.nu.10*

Verſ.eod. Tollite jugum meum ſuper vos, &c *tr.4.d.17.num.3.& tr.3.d.18.num.5.& tr.2.d.8.num.7.* Item *tr.11.d.7.num.6.& d.12.n 4.& tr.16.d.1.n.6.& d.5.n.7.& d.11.n.2.& tr.29.d.3.num.7.* Denique *tr.10.d.12.n.8*

Verſ.30. Jugum enim meum ſuave eſt, & onus meus leve, *tr.4.d 18.n.3.* Item *tr.11.d.7.nu.6.& d.12.n.4.& tr.10.d.22.n.7.* Item *tr.16.d.3.n.2.& d.10.per totum,& d.11.n.2*

CAP. XII.

Verſ.9. Et cum inde tranſiſſet, venit in Synagoga eorum, *tr. 12. d.7.n.7*

Verſ.28. Si in digito Dei ejicio dæmonia, pervenit in vos Regnum Dei, *tr.10.d.29.n.8.* Item *tr.21.d.11.n.9*

Verſ.29. Quomodo poteſt quiſquam intrare in domum fortis, &c. *tr.19.diſc.12.n.4*

Verſ.31. Spiritus blaſphemiæ non remittetur, *tr.11.d.5.n.11*

Verſ.32. Qui peccat in Spiritum Sanctum, non remittetur ei, *tr.11.d.4.n.12 & d.5.n.5*

Verſ.34. Progenies viperarum, quomodo poteſtis bona loqui, &c. *tr.21.d.11.n.10*

Verſ.35. Bonus homo de bono theſauro profert bona, &c. *tr.14. d.19.n.13*

Verſ.36. Omne verbum otioſum, quod locuti fuerint homines, reddent de eo rationem, *ib.*

Verſ.37. Ex verbis tuis juſtificaberis, & condemnaberis, *tr.14. diſc.19.n.13*

Verſ.38. Magiſter, volumus à te ſignum videre, *tr.2.d.1.n.10. & d.7.n.14*

Verſ.39. Generatio mala, & adultera, *tr.2.d.7.n.14*

Verſ.42. Ecce plus, quàm Salomon hic, *tr.7.d.17.nu.7.* Item *tr. 10.d.15.n.2*

Verſ.43. Cum autem immundus ſpiritus exierit ab homine, *tr. 24.d.16.n.8. & d.26.n.4. & tr.19.d.5.n.5*

Verſ.44. Revertar in domum meam, unde exivi, *tr.14.d.26. num.4*

Verſ.45. Tunc vadit, & aſſumit ſeptem alios ſpiritus nequiores ſe, *tr.2.d.1.n.10. & tr.14.d.26.n.4*

Verſ.50. Quicunque fecerit voluntatem Patris mei, qui in cęlis eſt, ipſe meus frater, & ſoror, & mater eſt, *tr.7.d. 9.num.10*

CAP. XIII.

Verſ.1. Exiens Jeſus de domo, ſedebat ſecus mare, *tr.11. d.5.num.12*

Verſ.4. Volucres cęli comederunt ea, *tr.11.d.7.n.14*

Verſ.8. Alia ceciderunt in terram bonam, &c. *tract.14.d.8.per totum.*

Verſ.24. Simile factum eſt regnum cęlorum homini, qui ſeminavit bonum ſemen in agro, *tr.10.d.28.n.12*

Verſ.25. Cum autem dormirent homines, venit inimicus ejus, & ſuperſeminavit zizania, *tr.15.d.17.n.6 & tr.19.d.9 per totum, & d.14.n.9 & tr.21.d.10 per totum.*

Verſ.28. Inimicus homo hoc fecit, *tr.17.diſc.2.n.7. & tr.10.d.1. num.6*

Verſ.29. Et ait: non, nè fortè colligentes zizania eradicetis, & triticum, *loc.cit. & tract.17.d.14.num.7. & d.7.num.9. & d.11.nu.4*

Verſ.30. Sinite utraque creſcere, &c. *tr.19.d.15.n.7*

Verſ.eod. Triticum congregate in horreum meum, *tr.7.diſc. 10.num.4*

Verſ.31. Simile eſt regnum cęlorum grano ſinapis, *tract.10.d. 27.num.11*

Verſ. Abſcondit in farinæ ſatis tribus, donec fermentatum eſt totum, *tr.17.d.4.n.13. & tr.10.d.28.n.12*

Verſ.43. Juſti fulgebunt ſicut Sol, *ibid. & tract.10. diſc.6. per totum.*

Verſ.44. Simile eſt regnum cœlorum theſauro abſcondito in agro, *tr.7.d.3.n.15. & tr.14.d.11.n.1. & tr.16.d.7.n.6.* Item *tr.10.d. 28.d.12 & d.10.n.8*

Verſ.45. Simile eſt regnum cęlorum homini negotiatori, &c. *tr.7.d.11.n.6. & tr.4.d.3.n.5.* Item *tr.10.d.30.nu.1. & d.5.n.9. & tr. 24.d.11.n.2.*

Verſ.46. Inventa una pretioſa margarita, abiit & vendidit omnia, quæ habuit, & emit eam, *tr.7.d.11.n.6 & tr.4.d.3.n.5. & tr. 10.d.14.n.9* Item *tr.14.d.1.n.20*

Verſ.47. Simile eſt regnum cœlorum ſagenæ, &c. *tr. 10. d.28 nu 9.*

Verſ.52. Omnis ſcriba doctus in regno cœlorum, ſimilis eſt homini Patrifamilias, *tr.10.d.17.n.3*

Verſ.55. Nonnè hic eſt filius fabri? *tr.20.d.1.n.1*

CAP. XIV.

Verſ.2. Joannes Baptiſta ipſe ſurrexit à mortuis, *tract.15.d.26. num.7*

Verſ.28. Jube me ad te venire ſuper aquas, *tr.20.d.18.n.7*

Verſ.30. Videns ventum validum, timuit, *tr.8.n.10.n.12*

CAP. XV.

Verſ.3. Non lavant manus ſuas cum panem manducant, *tr.2.d. 16 nu 5*

Verſ.14. Sinite illos, cæci ſunt, & duces cæcorum, *tr.15.d.27. per totum, & tr.18.d.16.n.2. & d.17.n.14*

Verſ.18. Quæ procedunt de ore, de corde exeunt, *tract.15.d. 13 num.6*

Verſ.19. De corde exeunt cogitationes malæ, &c. *tr.10.d.20. n.18.* Item *tr.14.d.18.n.2*

Verſ.21. Egreſſus inde Jeſus, ſeceſſit in partes Tyri, &c. *tr.21. d.11.num.2*

Verſ.22. Filia mea malè à dæmonio vexatur, *tr.13.d.8.n.14*

Verſ.23. Dimitte eam, quia clamat poſt nos, *tr.6.d.12.n.7*

Verſ.24. Non ſum miſſus, niſi ad oves, quæ perierunt domus Iſrael, *tr.8.d.7.n.10. & tr.17.d.6.n.12*

Verſ.27. Catelli edunt de micis, quę cadunt de menſis dominorum ſuorum, *tr.7.d.19.n.13*

CAP. XVI.

Verſ.13. Quem dicunt homines eſſe cum filium hominis? *tr.17. d.3.nu.6*

Verſ.15. Vos autem quem me eſſe dicitis? *tr.2.d.12.n.16*

Verſ.16. Tu es Chriſtus Filius Dei vivi, *tr.3.d.8.nu.9. & tr.2.d. 2. num 1*

Verſ.18. Tu es Petrus, & ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam, *tr.3.d.16.n.5. & tr.17.d.3.n.6. & tr.16.d.1.n.8*

Verſ.20. Tunc præcepit diſcipulis ſuis, ut nemini dicerent, quia ipſe eſſet Jeſus Chriſtus, *tr.3.d.8.n.9*

Verſ.22. Abſit à te Domine, non erit tibi hoc, *tr.17.d.10.nu.9. & tr.18.d.2.n.5*

Verſ.23. Vade poſt me Satana, ſcandalum es mihi, *tr.7.d.14.n. 9.* Item *tr.18.d.2.nu.5*

Verſ.24. Qui vult venire poſt me, tollat crucem ſuam, *tr.10. d.20.n.12*

Verſ.26. Quid prodeſt homini, ſi univerſum mundum lucretur, animæ verò ſuæ detrimentum patiatur? *tr.7.d.11.n.4. & tr. 7.d.19.per tot. & tr.16.d.7.n.6. & tr.19.d.15.n.5*

CAP. XVII.

Verſ.1. Duxit illos in montem excelſum ſeorſum, *tr.20.d. 13.nu.5*

Verſ.2. Reſplenduit facies ejus ſicut Sol, *tr.10.d.6.n.5*

Verſ.3. Apparuerunt Moyſes, & Elias, cum eo loquentes, *tr.1.d.5.nu.16*

Verſ.15. Obtuli eum diſcipulis tuis, & non potuerunt curare eum, *tr.1.d.7.n.10*

Verſ.16. O generatio incredula, & perverſa, *tr.17.d.12.n.9. & tr.18.diſc.11.nu.5*

Verſ.18. Quare nos non potuimus curare illum? *tract.1.d. 7.num.10*

Verſ.20. Hoc genus dæmoniorum non ejicietur, niſi in oratione, & jejunio, *ib. & d.6.n.21*

CAP. XVIII.

Verſ.1. Acceſſerunt diſcipuli ad Jeſum, dicentes: Quis putas major eſt in regno cęlorum? *tr.3.d.8.per totum, & tr.3.d.12.nu.6.* Item *tr.10.d.20.n.6*

Verſ.2. Advocans Jeſus parvulum, ſtatuit in medio eorum, *tr.3.d.12.n.6*

Verſ.3. Niſi converſi fueritis, & efficiamini ſicut parvuli, non intrabitis in regnum cęlorum, *tr.3.d.12.n.6. & d.30.n.9*

Verſ.6. Qui ſcandalizaverit unum de puſillis iſtis, expedit ei, ut ſuſpendatur mola aſinaria in collo ejus, &c. *tr.3.d.18.n.12*

Verſ.9. Si oculus tuus ſcandalizat te, erue eum, *tr.10.d.17.n.6. & tr.14.d.35.n.3. & tr.17.d.12 per tot.*

Verſ.10. Videte, ne contemnatis unum ex puſillis iſtis: quia Angeli eorum in cęlis ſemper vident faciem Patris mei, *tr.6.d.13 n.15. & d.14.d.8. & tr.6.d.13.per totum, & tr.6.d.5.n.8. & 11 & tr. 6.d.11.n.18. & tr.10.d.21.n.14*

Verſ.14. Sic non eſt voluntas ante Patrem veſtrum, ut pereat unus de puſillis iſtis, *tr.7.d.12.n.7*

Verſ.15. Si te audierit, lucratus es fratrem tuum, *tr.18.d.14. num.1. & 6. & d.14 per totum, & d.1.per totum, & d.10.per totum, & d.5.n.4*

Verſ.17. Si Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut ethnicus, & publicanus, *tr.18.d.12.per totum.*

Verſ.20. Ubi ſunt duo, vel tres congregati in nomine meo, ibi ſum in medio eorum, *tr.5.d.7.n.41* Item *tr.17.d.10.n.7*

Verſ.21. Domine quoties peccabit in me frater meus? &c. *tr.15. d.4.nu.14*

Verſ.25. Juſſit venumdari uxorem ejus, & filios, *tract.5.d. 10.num.8*

Verſ.27. Miſertus Dominus ſervi illius, omne debitum dimiſit ei, *ibid.*

Verſ.33. Nonnè ergo & te oportuit miſereri conſervi tui? *ib.*

CAP. XIX.

Verſ.12. Sunt eunuchi, qui de matris utero, &c. *tr.14.d.7.nu.8.*

Verſ.13. Tunc oblati ſunt ei parvoli, *ib.*

Verſ.14. Sinite parvulos venire ad me, &c. *ib.*

Verſ.16. Quid boni faciam, ut habeam vitam æternam? *tr.8. d.8.num.11*

Verſ.17. Si vis ad vitam ingredi, ſerva mandata, *tr.6.d.9.n.5. & loc.cit. & tr.5.d.1.n.21.* Item *tr.10.d.27 per totum.*

Verſ.20. Omnia hæc cuſtodivi à juventute mea, *tract.8.d.8. num.11*

Verſ.21. Si vis perfectus eſſe, vade, vende quæ habes, &c. *ib.*

Verſ.22. Cum audiſſet adoleſcens verbum, abiit triſtis, *ibid. & d.30 per totum.*

Verſ.24. Faciliùs eſt camelum per foramen acus tranſire, quam divitem intrare in regnum cęlorum, *tract.8.d.19.num.14. & tr.5. d.4.num.7*

Verſ.27

Verſ.27. Ecce nos reliquimus omnia, *tr.4.d.15.num 16.& tr.8. d.10.num.12.* Item *tract.10.d.26.num.11. & d.24.num.19.& tr.16. d.3.nu.9.*

Verſ.28. Sedebitis & vos ſuper ſedes duodecim, *tract.1.d.36. d.3 nu.9*

Verſ.29. Omnis qui reliquerit domum, vel fratres, &c. centuplum accipiet, *tr.16.d.3.n.9.*

C A P. XX.

Verſ.1. Simile eſt regnum cęlorum homini Patrifamilias, &c. *tr.10 d.26.n.10*

Verſ.8. Voca operarios,& redde illis mercedem,*ib.&c.*

Verſ.11. Murmurabant adverſus Patremfamilias, *tr.8. d.9. num.10.*

Verſ.12. Hi noviſſimi fecerunt unà hora, & pares nobis illos feciſti, *ib. &c.* Et *tr.16.d.10.n.7*

Verſ.eod. Portavimus pondus diei,& æſtus,*tr.10 d.26.n.10*

Verſ.16. Multi ſunt vocati,pauci verò electi.

Verſ.18. Ecce aſcendimus Jeroſolymam, & filius hominis tradetur,*tr.10.d.23.n 10*

Verſ.19 Tradetur gentibus ad illudendum,*ibid.*

Verſ.20. Tunc acceſſit ad eum mater filiorum Zebedæi,*ib.*

Verſ.21. Dic, ut ſedeant hi duo filii mei, unus ad dexteram tuam,& alter ad ſiniſtram, *tr.3 d.9 num.1.& tr.3.d.3.nu.2.* Item *tract.10. d 26.num 20. & d.7. num.10. & d.23. num.12.& tract.14. d.24.nu.15.*

Verſ.22. Neſcitis quid petatis,*tr.10.d.7.n.10.& d.23.n.12. & d. 22.n.10.& d.23.n.18.*

Verſ.eod. Poteſtis bibere calicem, quem ego bibiturus ſum? *tract.5.d.9.per totum.* Dicunt ei: poſſumus, *tract.3. d.17. per totum.*

Verſ.23. Non eſt meum dare vobis, *tr.10.d.23.n.12.*

Verſ.26. Quicunque voluerit inter vos major fieri, ſit veſter miniſter, *tr.3.d.16.per tot.*

Verſ.27. Qui voluerit inter vos primus eſſe, erit veſter ſervus, *loc. cit.*

C A P. XXI.

Verſ.3. Dicite, quia Dominus his opus habet, *tr.7.d 14.n.4. & tr.3 d.10.n.6.*

Verſ.5. Ecce,Rex tuus venit tibi,*tr.7.diſc.13.n.6. & tract.20.d. 12.num.8.*

Verſ.8. Plurima turba ſtraverunt veſtimenta ſua, &c. *tract.2. d.8.num.10*

Verſ.9. Turbæ quæ præcedebant, & ſequebantur, clamabant, dicentes: Hoſanna filio David,*tr.3.d 7.n.15.*

Verſ 12. Ejiciebat omnes vendentes, & ementes in templo, *tr. 8. d.7.num.12. & tract.8. d.15. num.18.* Item *tract. 20. d.12, num.7.*

Verſ.13. Domus mea, domus orationis vocabitur, *tr.20.d.4. per totum,& d.15 per totum.*

Verſ.14. Acceſſerunt ad eum cæci,& claudi in templo,*tr.20.d. 13.nu.8*

Verſ.19. Ex ore infantium, & lactentium perfeciſti laudem, *tr.7.d.4.n.13*

Verſ.17. Et relictis illis, abiit extra civitatem; *tract 20. d.14. num.3*

Verſ.33. Sepem circumdedit ei, & fodit in ea torcular, *tr.6. d.7.n.14 & tr.7 d.10.n 1 & tr 10.d.26.n.10.*

Verſ.37. Verebuntur filium meum, *tr.15.d.21.n.4*

Verſ.38. Agricolæ dixerunt. hic eſt hæres, venite, occidamus eum, *tr.6.d.2.n.16*

C A P. XXII.

Verſ.2. Simile factum eſt regnum cęlorum homini Regi, qui fecit nuptias filio ſuo, *tract.7.d.12.num.4.* Item *tr.10.d.8.nu.4.& d.28. nu.12.*

Verſ.5. Illi autem neglexerunt,&c.*tr.13 d.4.n 3*

Verſ.8. Nuptiæ quidem paratę ſunt,ſed qui invitati erant,non erant digni,*tr 10.d.19.n.11*

Verſ.9. Ite ad exitus viarum, &c. *tr.10.d.28.n.10*

Verſ.12. Amice, quomodo huc intraſti, non habens veſtem nuptialem? *tr.4.d.7.nu.4.* At ille obmutuit,*ibid.& tr.6.d.3.nu.16.* Item *tr.15.d.7.n 9. & tr.17.d 9.n.7*

Verſ.13. Ligatis manibus, & pedibus, mittite eum in tenebras exteriores,*tr.6.d.3.n.16.& tr.6.d.9.n.29. & d.10.n.10*

Verſ.16. Magiſter ſcimus, quia verax es,*tr.2.d.1.n.10.* Item *tr.2. d.7.n.13 & d.8.n.7 & tr.2.d.12.n 4*

Verſ.18 Cognita autem Jeſus nequitia eorum, ait: Quid me tentatis hypocritæ? *tr.2.d.1.nu.10. & tr.2.d.12.nu.4. & tr.2.d.8. per totum.*

Verſ.30. Erunt ſicut Angeli Dei in cęlo, *tract.14.diſc.5. per totum.*

Verſ.37. Diliges Dominum Deum tuum, &c. *tr. 20. diſc. 27.num.8.*

Verſ.38. Hoc eſt maximum,& primum mandatum, *tr.5.d.3.n. 3.& tr.4.d.2.per totum.*

Verſ.39. Secundum autem ſimile huic: diliges proximum tuum ſicut te ipſum,*tr.5.d.3.num.3.& tr.3. d.1.num.12.* Item *tr.10. d.27.nu.8*

Verſ.40. In his duobus mandatis univerſa lex pendet, &c. *tr.5. d.2.nu.3.* Item *tr.10.d.27.num.8. & tr.21.d.4.num.4*

C A P. XXIII.

Verſ.2. Super cathedram Moyſis ſederunt Scribæ,& Phariſęi, *tr.8.d 17.n.10*

Verſ.12. Omnis, qui ſe humiliat, exaltabitur, *tract. 11. d. 8. num.19*

Verſ 29. Væ vobis Scribæ, & Phariſæi, &c. *tract.18. d.17. num.10.*

Verſ.33. Genimina viperarum,*tr.21.d.13.n.5*

Verſ.34. Ego mitto ad vos Prophetas, & Sapientes, *tract.20. d.8.nu.12.*

Verſ.35. Ut veniat ſuper vos omnis ſanguis juſtus, *ib.*

C A P. XXIV.

Verſ.1. Egreſſus Jeſus de templo,&c.*tr.20 d 13 n. 1*

Verſ.15. Cum videritis abominationem deſolationis, &c. *tr. 20 d 8.n 13 & d.14.n.16*

Verſ.16. Tunc qui in Judæa ſunt, fugiant ad montes, *tr.13.d. 33 n.7.* Item *tr.17 d 12.n.7*

Verſ.17. Et qui in tecto,non deſcendat,*tr 13.d.33.d.7*

Verſ.18. Et qui in agro,non revertatur,*ib.*

Verſ.20. Orate, ut non fiat fuga veſtra in hyeme, vel in ſabbatho,*tr.10.d.19.n.10* Item *tr.15.d.24.n.11*

Verſ 29. Sol obſcurabitur,& Luna non dabit lumen ſuum, *tr. 10 d.6.n.15*

Verſ.35. Cęlum, & terra tranſibunt, verba autem mea, &c. *tr.13.d.33.n.15*

C A P. XXV.

Verſ.1. Simile eſt regnum cęlorum decem virginibus,*tr.14.diſc. 1.n.1.& d.7.n.17*

Verſ.4. Acceperunt oleum in vaſis ſuis, *tr.16.d.7.n.6*

Verſ.9. Ite potius ad vendentes,& emite vobis,*tr.2.d.3.n.3*

Verſ.10. Dum irent emere, venit ſponſus, *tr.14 d.1.n.1. & d.7 n.17.& d.21.n.16*

Verſ.11. Domine,Domine,aperi nobis, *tr.10.d.1.n.15*

Verſ.12. Neſcio vos,*tr.8.d.6.d.12*

Verſ.21. Intra in gaudium Domini tui,*tr.13.d.21.n.13*

Verſ.31. Cum autem venerit filius hominis in Majeſtate ſua,& omnes Angeli eius cum eo,*tr.6 d.9.n.14*

Verſ.33. Statuet oves à dextris ſuis, *tr.10.d.26. num.8. & tr.13. d.9.nu.12*

Verſ.34. Venite benedicti Patris mei,&c. *tr.10.d.5.n.6. & d.2. n.5.& nu 2.& 19.n.12.& d.23.n.14*

Verſ.eod. Poſſidete paratum vobis regnum à conſtitutione mundi,*tr.5.d.6.nu.2.& tr.4.d.7.n.12 & d.8.nu.2.& tr.7.d 7.nu.21.& tr.8.d.12.n.3*

Verſ.35. Eſurivi, & dediſtis mihi manducare, &c. *tr.4.d.17. num.11*

Verſ.40. Quandiù feciſtis uni ex his fratribus meis minimis,mihi feciſtis, *tr.5.d.11.n.11*

Verſ.41. Diſcedite à me maledicti in ignem æternum, *tr.13.d. 9 n.12.* Item *tr.21.d.11.n.7*

C A P. XXVI.

Verſ.5. Non in die feſto, nè forte tumultus fieret in populo, *tr. 13 d.34.n.11*

Verſ.7. Acceſſit ad eum mulier habens alabaſtrum unguenti, *tr.19.d 9.n.12*

Verſ.8. Ut quid perditio hæc? *ib. & tr.8.d.15.n.19*

Verſ.9. Potuit iſtud venundari multò, & dari pauperibus, *tr. 8.d.15.n.19*

Verſ.10. Quid moleſti eſtis huic mulieri, *tr.18.d.7. num.9. & tr.20.d.19.n.5*

Verſ.14. Tunc abiit unus de duodecim, *tr.17.d.7.num.5.& tr. 21.d.11.n.3*

Verſ.15. Quid vultis mihi dare, & ego eum vobis tradam? *tr. 13.d.34.n.11*

Verſ.30. Hymno dicto,exierunt,*tr.9 d.18.n 5*

Verſ.35. Etiamſi me oportuerit mori tecum, non te negabo, *tr 4.d.6.num.8.* Item *tr.14.d.32. num 6. & tr.18.d.14.num.8. & tr. 17.d.3.nu.6*

Verſ.38. Triſtis eſt anima mea, *tr.6 d 8.n.16*

Verſ.39. Procidit in faciem ſuam, *ib.*

Verſ.40. Sic non potuiſtis una hora vigilare mecum? *tr.18. d. 14.nu 8*

Verſ 41. Vigilate, & orate, ut non intretis in tentationem, *tr.6 d.8.n.16*

Verſ 45. Dormite jam,& requieſcite,*tr.18.d.16 n.6*

Verſ.50. Amice, ad quid veniſti? *tr. 17.d. 14. num.9.* Item *tr. 18.d.2.n.5*

Verſ.51. Exemit gladium ſuum, & percutiens ſervum Pontificis amputavit auriculam ejus,*tr.6.d.9.n.12*

Verſ.55. Quotidiè apud vos eram docens in templo, *tr.20.d.4. num.10*

Verſ.56. Omnes relicto eo fugerunt, *tr.4.d.8.n.8.* Item *tr.9.d. 12.n.6.& tr.15.d 1.n.12*

Verſ.58. Ingreſſus intro,ſedebat cum miniſtris,*tr.17.d.3.n.6*

Digitized by Google

*Verſ.*63. Princeps ſacerdotum ſcidit veſtimenta ſua, dicens: Blaſphemavit, *tr.*11.*d.*12.*per tot.* & *tr.*12 *d* 4.*n.*27

*Verſ.*69. Petrus verò ſedebat foris in atrio, &c. *tract.* 3. *d.* 3. *num.*4

Verſ.eod. Et tu cum Jeſu Galilæo eras, *tr.*17.*d.*3.*n.*6

*Verſ.*70. Neſcio quid dicis, *ib.* & *d* 7.*n* 4

Verſ. 72. Iterùm negavit cum juramento, *tr.*17.*d.*3.*n.*6

*Verſ.*73. Loquela tua manifeſtum te facit, *tract.* 11. *d.* 5. *num.* 14. & *d.*7 *n* 8.

*Verſ.*74. Cœpit deteſtari, & jurare, *tr.*17 *d.*3.*n* 6

*Verſ.*75. Egreſſus foras, flevit amarè, *tr.*15.*d.* 14.*n.*10

C A P. XXVII.

Verſ. 3. Retulit triginta argenteos, *tract.*8 *d.*11. *num.* 14. Item *tr.*15.*d.*23.*n.*10

Verſ. 4. Peccavi tradens ſanguinem juſtum, *tract.*8.*d.*15 *n.*21. & *tr* 8.*d* 21.*n.*6

*Verſ.*7. Emerunt agrum figuli in ſepulturam peregrinorum, *tr.*8.*d* 21.*n.*6

*Verſ.*18. Sciebat enim, quòd per invidiam tradidiſſent eum, *tr.* 12.*d.*4.*n.*27

*Verſ.*19. Multa paſſa ſum per viſum hodie, *tr.*17.*d.*10.*n.*9

*Verſ.*29. Et plectentes coronam de ſpinis, impoſuerunt ſuper caput ejus.

*Verſ.*37. Impoſuerunt cauſam ipſius ſcriptam, I.N.R.I. *tr.* 17.*d.*11.*nu.*5

*Verſ.*39. Prætereuntes blaſphemabant, *tr.*11.*d.*3.*n.*15.& *d. per totum*, & *d.*15.*n.*15.& *d.*6.*n.*4

*Verſ.*40. Vah qui deſtruis templum Dei, *tract.*11. *diſp.*3.*n.*15. & *d.*8.*nu.*1

Verſ.eod. Deſcende de cruce, *tr* 2.*d.*2.*n* 3

*Verſ.*41. Similiter & principes ſacerdotum illudentes dicebant, *tr.*11.*d.*3 *d.*15.& *d.*8 *n.*1.

Verſ. 42. Alios ſalvos fecit, ſeipſum non poteſt ſalvum facere, *tr.*11.*d.*7.*n.*18

*Verſ.*44. Idipſum & latrones improperabant ei, *tr.*15.*d.*9.*nu.* 15 & *tr.*18.*d.*14.*n.*1.

C A P. XXVIII.

*Verſ.*2. Terræ motus factus eſt magnus, Angelus enim Domini deſcendit de cœlo, &c. *tr.*6.*d* 11.*n.*6.

*Verſ.*20. Ecce, ego vobiſcum ſum uſque ad conſummationem ſæculi, *tr.*4.*d.*10.*n.*12. & *tr.*20.*d.*6.*n.*6.

EX EVANGELIO SECUNDUM MARCUM.

C A P. I.

*Verſ.*2. Ecce ego mitto Angelum meum, *tr.*14 *d.*15.*n.*5

*Verſ.*12. Angeli miniſtrabant ei, *tr.*6.*d* 14.*n.*6

Verſ.eod. Spiritus expulit eum in deſertum, *tr.*13.*d* 35 *n.*24.

*Verſ.*24. Veniſti perdere nos, *tr.* 11 *d.*13.*num.*9 & *tr.*19.*d.*2. *num.* 5.

Verſ.eod. Scio, qui ſis ſanctus Dei, *tr.*2.*d.*7.*n.*13

Verſ 25. Obmuteſce, *ibid.* &c.

*Verſ.*44. Vade, oſtende te principi ſacerdotum, *tr.*15.*d.*15. *num.*12

C A P. III.

Verſ. 5. Circumſpiciens eos cum ira, &c. *tr* 21.*d* 11.*n.*3

*Verſ.*22. Scribæ, qui à Jeruſolymis deſcenderant, dicebant, quia Beelzebub habet, *tr.*12.*d.*4.*n.*27

C A P. IV.

*Verſ.*39. Exurgens comminatus eſt vento, *tr.*21.*d.*12 *n.*2.

Verſ.eod. Dixit mari: Tace, obmuteſce, *tr.*2 *d* 7.*n.*13

C A P. V.

*Verſ.*2. Homo in ſpiritu immundo, *tr.*14 *d* 16 *n.*8

*Verſ.*5. Die, ac nocte in monumentis, & in montibus erant, *tr.*8.*d.*5 *n.*11.

Verſ. 7. Adjuro te, ne me torqueas, *tr.*19.*d.*14.*n.*6

Verſ. 9. Legio mihi nomen eſt, quia multi ſumus, *tr.*8. *d.* 4 *nu* 11.

*Verſ.*10. Deprecabatur eum multum, ne ſe expelleret, *ibid.*

*Verſ.*13. Conceſſit eis Jeſus, *ibid.*

*Verſ.*17. Rogare eum cœperunt, ut deſcederet de finibus eorum, *ibid.*

*Verſ.*30. Quis tetigit veſtimenta mea? *tract.*14.*d.*13.*per tot.*

Verſ 31. Quis me tetigit? *ib.*

Verſ. 40. Ejectis omnibus, aſſumit patrem, & matrem puellæ, *ib.num.*5

C A P. VI.

*Verſ.*11. Excutientes, excutite pulverem de pedibus veſtris, *tr.*8 *d.*13.*n.*12

*Verſ.*18. Non licet tibi habere uxorem fratris tui, *tract.*13 *d.*20. *num.*2

*Verſ.*19. Herodias inſidiabatur illi, & volebat occidere eum, *tr.*9.*d* 5. *nu* 5

*Verſ.*20. Herodes metuebat Joannem, ſciens eum virum juſtum, &c. *ib.*& *tr* 13.*d.*2.*n.*10.& *d.*20.*n.*2.& *tr.*9.*d.*16.*n.*9.

*Verſ.*20. Audito eo multa faciebat, &c. *tr.*14 *d.*35. *num.* 5. & *ibid.*19.

*Verſ.*21. Cum dies opportunus accidiſſet, Herodes natalis ſui cœnam fecit, *tr.*9 *d.*17.*n.*9

Verſ 22. Cùmque introiſſet filia ipſius Herodiadis, & ſaltaſſet, &c. *tr.*9.*d.*5 *per totum*, & *d* 16.*n* 9

Verſ 23. Juravit illi: quia quidquid petieris dabo tibi, *tr.*9 *d.*5. *per tot.* & *tr.*13.*d.*2.*n.*9 & *d.*12. *per tot.*

Verſ. 25. Volo, ut protinus des mihi in diſco caput Joannis Baptiſtæ, *tr.*13.*d.*18.*d.*9

Verſ 27. Præcepit afferri caput eius in diſco, *tr.*13.*d.*2.*n.*10. & *d.*8 *num.*6

*Verſ.*45. Statim coegit diſcipulos ſuos aſcendere in navim, *tr.* 2.*d.*8.*n.*11. Item *tr.*14.*d.*33.*n.*13

C A P. VII.

*Verſ.*32. Adducunt ei ſurdum, & mutum, *tr.*15.*d* 11 *n.*1

*Verſ.*33. Apprehendens eum de turba ſeorſum, *tr.*17.*d.*13.*nu.* 12 & *tr.*18 *d.*10 *n.*11

*Verſ.*37. Benè omnia fecit, *tr.*14.*d* 33.*n* 13

C A P. VIII.

*Verſ.*2. Jam triduo ſuſtinent me, *tr.*1.*d.*3.*n* 9

*Verſ.*3. Si dimiſero eos jejunos in domum ſuam, deficient in via, *ibid.*

Verſ. 8. Manducaverunt, & ſaturati ſunt, *ibid.n.*11

*Verſ.*23. Apprehenſa manu cæci, eduxit me extra vicum, *tr.* 17.*d.*13 *n* 9

C A P. IX.

*Verſ.*3. Apparuit illis Elias cum Moyſe, *tr.*1 *d.* 5.*n.*16

*Verſ.*19 Cum vidiſſet eum ſpiritus, conturbavit illum, *tr.*19. *d.*10.*n.*7

*Verſ.*21. Frequenter eum, & in ignem, & in aquas miſit, *tr.* 19.*d* 18.*n* 8

*Verſ.*33. In via inter ſe diſputaverunt, quis eorum videretur eſſe major, *tr.*3 *d.*7.*n.*6.& *d* 12.*n.*6.

*Verſ.*40. Quiſquis potum dederit vobis calicem aquæ, &c. *tr.* 9 *d.*27.*n.*13

*Verſ.*42. In ignem inextinguibilem, *tr.*15 *d.*26.*n.*13

*Verſ.*43. Ubi vermis eorum non moritur, &c. *tr.*13.*d.*28.*n.*1. Item *tr.*15.*d.*16.*n.*13

Verſ 49. Habete in vobis ſal, & pacem habete inter vos, *tr.* 5. *d.* 7.*n.*10. Item, *tr.*18.*d.*13.*n.*1

C A P. X.

*Verſ.*29. Nemo eſt, qui reliquerit domum, &c. *tract.* 16. *d.* 3.*num* 8

*Verſ.*30. Qui non accipiat centies, &c. *ib.*

*Verſ.*40. Sedere ad dextram meam, vel ſiniſtram, non eſt meum dare vobis, *tr.*3.*d.*16.*n* 2

*Verſ.*48. Ipſe verò multò magis clamabat: Jeſu fili David miſerere mei, *tr.*9.*d.n.*14.

C A P. XI.

*Verſ.*11. Circumſpectis omnibus, cum jam veſpera eſſet, exiit in Bethaniam cum duodecim, *tr.*2.*d.*8.*d.*10.& *tr* 3 *d.*7 *n.*15

*Verſ.*13. Non enim erat tempus ficorum, *tr.*9 *d.*7 *n.*10

C A P. XIV.

*Verſ.*27. Percutiam Paſtorem, & diſpergentur oves, *tr.* 6. *d.*2 *num.*9

*Verſ.*30. Priuſquam gallus cantet, ter me negabis, *tract.*13. *d.*33.*n.*11

*Verſ.*31. At ille ampliùs loquebatur, *ib.*

Verſ 33. Cœpit tædere, & pavere, *tr.*6.*d.*11.*n.*5.

*Verſ.*41. Dormite jam, & requieſcite, *tr.*6 *d* 8.*n.*16.

*Verſ.*51. Adoleſcens quidam ſequebatur eum, amictus ſyndone, & tenuerunt eum, *tr* 4 *d.*15 *n.*14.

*Verſ.*52. At ille rejecta ſyndone, nudus profugit ab eis, *ib*

*Verſ.*64. Quid adhuc egemus teſtibus? ecce nunc audiſtis blaſphemiam, *tr.*21.*d.*11.*n.*3

C A P. XV.

*Verſ.*2. Tu es Rex Judæorum? Tu dicis, *tr.*3.*d.*9.*n.*1

*Verſ.*19. Percutiebant caput ejus arundine, *ib.n* 10.

*Verſ.*25. Erat hora tertia, & crucifixerunt eum, *tract.* 28. *d* 5.*n.*1.

Verſ 26. Erat titulus cauſæ eius inſcriptus, *tr.*15.*d.*19 *n.*10

*Verſ.*32. Si Rex Iſrael eſt, deſcendat de cruce, *tr.*10 *d* 23 *n.*7

*Verſ.*39. Videns, quia ſic clamans expiraſſet, *tr.*4.*d* 9.*n.*1.

C A P. XVI.

*Verſ.*5. Introeuntes in monumentum, viderunt juvenem ſedentem à dextris, *tr.*6 *d.*15. *d.*16. Item *tr.*10.*d.*16.*n.*4 & *tr.*14. *d.* 35.*num.*8.

*Verſ.*9. De qua ſeptem dæmonia ejecerat, *tr.*13.*d.*8.*nu.*14. & *d.* 20.*nu.*20

*Verſ.*14. Exprobravit incredulitatem eorum, *tr.d.*1.*num.*6.& *d.* 7.*n.*10.& *d.*14 *n.*15.

*Verſ.*15. Euntes in mundum univerſum, prædicate Evangelium omni creaturæ, *tr.*7 *d.*7.*per totum*.

*Verſ.*19. Dominus Jeſus aſſumptus eſt in cœlum, & ſedet à dextris Dei, *tr.*10.*d* 16.*n.*6. Item *tr.*18.*d.*7.*n.*10.

EX EUANGELIO SECUNDUM LUCAM.

CAP. I.

*Verſ.*6. Incedentes in omnibus mandatis Domini, *tr.*16. *d.* 10. *num.*1.

Verſ. 15. Erit enim magnus coram Domino, *tractat.*10. *d.* 5. *num.*11.

*Verſ.*eod. Vinum, & ſiceram non bibet, & Spiritu Sancto replebitur, *d.*6.*per tot.*

*Verſ.*26. Miſſus eſt Angelus Gabriel, &c. *tr.*6.*d.*11.*n.*2. *& tr.*5. *d.*6 *n.*3 *it.tr.*14.*d.*15.*n.*7.

*Verſ.*28 Ingreſſus Angelus ad eam, *tr.*14.*d.*5.*n.*11.

*Verſ.*29 Quæ cum audiſſet, turbata eſt in ſermone ejus, *tr.*2.*d.* 5.*n.*6 *& tr.*14.*d.*5.*n.*11.

*Verſ.*31. Et vocabis nomen ejus Jeſum, *tr.*11.*d.*4.*n.*10.

*Verſ.*32. Dabit ei Dominus Deus ſedem David Patris ejus, *tr.* 15.*d.*1 *n.*8.

*Verſ.*eod Regnabit in domo Jacob, *tr.*6.*d.*11.*n.*1. *It.tr.*11.*d.*4.*n.*9 *it.tr.*10.*d.*23.*n.*5

*Verſ.*34. Quomodo fiet iſtud, quoniam virum non cognoſco? *tr.*6.*d.*11.*n.*2.*it.tr.*14.*d.*11.*n.*3.

*Verſ.*35. Spiritus Sanctus ſuperveniet in te, *tract.* 16. *diſc.*3. *num.*3.

Verſ. 37. Non eſt impoſſibile apud Deum omne verbum, *tr.*17 *d.*3.*n.*6.

*Verſ.*38. Fiat mihi ſecundùm verbum tuum, *tract.*6. *diſc.* 11. *num.*1

*Verſ.*39. Abiit in montana cum feſtinatione, *tract.*14. *diſt.* 21. *num.*8

*Verſ.*51. Fecit potentiam in brachio ſuo, *tr.*4.*d.*7.*n.*12. *& tr.*10.*d.* 4.*n.*8.

*Verſ.*53. Eſurientes implevit bonis, *tr.*1.*d.*3.*n.*11.*& tr.*10.*d.*1. *n.* 10.*& d.*2.*n.*10.*& d.*11.*n.*15.*& d.*25.*n.*13.*& d.*29.*n.*5.

CAP. II.

*Verſ.*7. Reclinavit eum in præſepio, *tr.*10.*d.*17.*n.*14.

*Verſ.*9. Angelus Domini ſtetit juxta illos, *tr.*3.*d.*5.*n.*3.

*Verſ.*10. Euangelizo vobis gaudium magnum, *tractat.*6. *d.*13. *num.*12.

*Verſ.*12. Invenietis infantem pannis involutum, & poſitum in præſepio, *tr.*6 *d.*14.*n.*8.

*Verſ.*13. Facta eſt cum Angelo multitudo militiæ cœleſtis, *tr.* 6.*d.*4.*n.*16.*& tr.*6.*d.*8.*n.*7.*& tr.*1.*d.*4.*n.*6.

*Verſ.*14. Gloria in excelſis Deo, *tr.*6.*d.*5.*n.*3. *& tr.*2.*d.*14.*n.*16.*& tr.*10.*d.*17.*n.*14 *& d.*13.*n.*13.

*Verſ.*27. Venit in ſpiritu in templum, *tr.*20.*d.*2.*n.*6.

*Verſ.*28 Accepit eum in ulnas ſuas, *ib.*

*Verſ.*37. Hæc vidua non diſcedebat de templo jejuniis ſerviens, &c. *tr.*1.*d.*5.*n.*10. *it.tr.*20.*d.*2.*n.*8.

*Verſ.*48. Fili, quid feciſti nobis ſic? *tr.*4.*d.*9.*n.*8. *& tr.*5.*d.*3.*n.*1. *& tr.*20.*d.*13.*n.*7.

*Verſ.*49. Neſciebatis, quia in his quæ Patris mei ſunt, oportet me eſſe, *ib.*

CAP. III.

*Verſ.*2. Factum eſt verbum Domini ſuper Joannem, *tractat.* 4. *d.*17.*n.*4.

*Verſ.*7. Genimina viperarum, *tr.*13 *d.*20.*nu.*2. *Item tr.*15. *d.*13 *num.*3.

*Verſ.*8. Potens eſt Deus de lapidibus iſtis ſuſcitare filios Abrahæ, *tr.*1.*d.*11.*n.*3.

*Verſ.*14. Interrogabant eum, & milites, dicentes: Quid faciemus, & nos? *tr.*10.*d.*28.*n.*18.

*Verſ.*17. Congregabit triticum in horreum ſuum, *tr.*8. *d.*23.*nu.* 3. *It.tr.*10.*d.*14.*n.*2.*& tr.*14 *d.*7.*n.*6.

CAP. IV.

*Verſ.*5. Oſtendit illi omnia regna in momento temporis, *tract.* 3.*d.*7.*n.*13.

*Verſ.*6. Tibi dabo poteſtatem hanc univerſam, &c. *tr.*3.*d.*1.*n.* 10.*& tr.*8 *d.*10.*n.*7.

*Verſ.*13. Conſummata omni tentatione, diabolus receſſit ab eo uſque ad tempus, *tr.*2.*d.*2 *n.*2.

*Verſ.*14. Regreſſus Jeſus in virtute Spiritus, *tract.* 2. *diſc.* 7. *num.*8.

*Verſ.*18. Spiritus Domini ſuper me: propter quod unxit me, *tr.* 16 *d.*1.*n.*8.

*Verſ.*23. Dicetis mihi hanc ſimilitudinem: Medice cura teipſum, *tr.*18.*d.*17.*n.*4.

*Verſ.*29 Ejecerunt illum extra civitatem, *tr.*17.*d.*9 *n.*9.

*Verſ.*40. Singulis manus imponens, curabat eos, *tract.*14.*d.*33. *num.*14.

CAP. V.

*Verſ.*5. Per totam noctem laborantes, nihil cepimus, *tr.*8.*d.*31 *n.*9.*it.tr.*16.*d.*13.*n.*2.

*Verſ.*8. Exi à me Domine, quia homo peccator ſum, *tract.*10 *d.*19.*n.*3.

*Verſ.*10. Ex hoc jam eris homines capiens, *tract.* 15. *diſc.* 19. *num.*13.

*Verſ.*12. Procidens in faciem ſuam, rogavit eum, *tr.*15. *d.*21. *num.*5.

*Verſ.*20. Remittuntur tibi peccata tua, *tr.*11.*d.*12.*n.*8.

*Verſ.*21. Quis eſt hic qui loquitur blaſphemias? *ib. & d.*1. *per totum.*

*Verſ.*24 Surge tolle lectum tuum, *tr.*16.*d.*6 *n.*6.

*Verſ.*29. Fecit ei convivium magnum, *tr.*16.*d.*6.*nu.*6. *& d.*12. *num.*4.

CAP. VI.

*Verſ.*6. Factum eſt, ut intraret in Synagogam, & doceret, *tr.*20 *d.* 5.*n.*9.*& tr.*21.*d.*8.*n.*10.

*Verſ.*17. Multitudo copioſa plebis ab omni Judæa, &c. *tr.*7.*d.* 17.*n.*5.

*Verſ.*18. Qui vexabantur à ſpiritibus immundis, *tract.*13.*d.*26. *num.*8.

*Verſ.*eod. Ut ſanarentur à languoribus ſuis, *tractat.* 7. *d.* 17. *num.*5.

*Verſ.*24. Væ vobis divitibus, qui habetis conſolationem veſtram, *tr.*16.*d.*15.*n.*4 *& 8.*

*Verſ.*25. Væ vobis qui ſaturati eſtis, væ vobis qui ridetis nunc, *tr.*16.*d.*17.*n.*7.

*Verſ.*26 Væ vobis, cum benedixerint vobis homines, *tr.*2.*d.*4. *n.*2.*& tr.*8.*d.*5.*n.*9 *& d.*6.*n.*13.*it.tr.*12.*d.*7.*n.*5.

*Verſ.*34. Si mutuum dederitis his, à quibus ſperatis recipere, quæ gratia eſt vobis? *tr.*8.*d.*11.*n.*3

*Verſ.*46. Quid vocatis me, Domine, Domine, & non facitis quæ dico? *tr.*20.*d.*2.*n.*4

CAP. VII.

*Verſ.*3. Centurio cum audiſſet de Jeſu, miſit ad eum ſeniores Judæorum, *tr.*2.*d.*5.*n.*8.

*Verſ.*12. Cum appropinquaret portæ civitatis, ecce defunctus efferebatur, &c. *tr.*2.*d.*6.*n.*4.

*Verſ.*14. Adoleſcens, tibi dico, ſurge, *tr.*15.*d.*6 *n.*6.

*Verſ.*16. Propheta magnus ſurrexit in nobis, *tr.* 18. *diſc.* 17. *num.*10.

*Verſ.*27. Ecce, ego mitto angelum meum, *tr.*1.*d.*4.*n.*7

*Verſ.*28. Qui minor eſt in regno cœlorum, major eſt illo, *tr.*10 *d.*5.*n.*11

*Verſ.*33. Venit Joannes Baptiſta, neque manducans, &c. & dicitis: dæmonium habet, *tr.*21.*d.*3.*n.*5.

*Verſ.*37. Erat mulier in civitate peccatrix, *tract.* 13. *diſc.* 4. *num.*7

*Verſ.*eod. Ut cognovit, quod accubuiſſet in domo Phariſæi, *tr.*15.*d.*17 *n.*8.*& tr.*19.*d.*9.*n.*11.

*Verſ.*38. Stans retrò, lacrymis cœpit rigare pedes ejus, *tr.*15.*d.* 21.*n.*3

*Verſ.*39. Hic ſi eſſet Propheta, ſciret utique, &c. *tr.*18. *d.*16. *n.*4.*& tr.*19 *d.*9 *n.*11.*& tr.*21.*d.*16.*n.*3

*Verſ.*47. Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multùm, *tr.*4.*d.*5.*per tot.it.tr.*15.*d.*23 *n.*7.*& d.*21.*n.*10.

CAP. VIII.

*Verſ.*2. De qua ſeptem dæmonia exierant, *tr.*4.*d.*5 *n.*8

*Verſ.*5. Exiit qui ſeminat, ſeminare ſemen ſuum, &c. *tr.*9. *d.*20. *n.*9.*& tr.*11.*d.*7.*n.*14.*& tr.*13 *d.*8.*n.*13.

*Verſ.*6. Aliud cecidit ſupra petram, *tr.*9.*d.*16 *per tot.*

*Verſ.*7. Aliud cecidit inter ſpinas, *tract.* 13. *d.*19. *num.*8. *diſc.* 20 *n.*2

*Verſ.*8. Ortum fecit fructum centuplum, *tr.*9.*d.*14.*n.*15

*Verſ.*end. Clamabat: Qui habet aures audiendi, audiat, *tr.*9. *d.* 11.*n.*2

*Verſ.*11. Vobis datum eſt noſſe myſterium regni Dei, *tr.*9. *d.*12 *num.*1

*Verſ.*12. Semen eſt verbum Dei, *tr.*13 *d.*19.*n.*8.

*Verſ.*13. Venit diabolus, & tollit verbum de corde eorum, *tr.*9 *d.*11 *n.*2.*& tr.*13.*d.*4.*n.*4.*& tr.*9.*d.*14.*n.*8

*Verſ.*14. Radices non habent; ad tempus credunt, *tr.*9.*d.*14 *num.*8

*Verſ.*15 Quod autem in bonam terram, &c. *ibidem*, *& tr.*9. *d.*2. *n.*11.*& d.*15.*n.*20.*& d.*14.*n.*15.*& d.*16.*n.*5.*& tr.*13.*d.*4.*n.*4.*& d.*14. *n.* 5.*& d.*19 *n.*8.*& d.*20.*n.*2

*Verſ.*27. Habebat dæmonium jam temporibus multis, *tr.*13.*d.*9 *num.*14

*Verſ.*28. Quid mihi, & tibi eſt Jeſu, Fili Dei Altiſſimi, *tr.*2.*d.*2 *per tot.*

CAP. IX.

*Verſ.*5. Exeuntes, pulverem pedum veſtrorum excutite, *tr.*8 *d.*13.*n.*12.

*Verſ.*12. Dies jam cœperat declinare, *tr.*14.*d.*33.*n.*13.

*Verſ.*23. Qui vult poſt me venire, tollat crucem, *tract.*10.*d.*28. *num.*6

*Verſ.*30. Erant autem Moyſes, & Elias, *tr.*1.*d.*5.*n.*16

Verſ.31.

Digitized by Google

*Verſ.*32. Viſi in majeſtate, *tr.*10.*d.*5.*n.*11.
*Verſ.*eod. Dicebant exceſſum ejus, quem completurus erat in Jeruſalem, *tr.*4.*d.*10.*n.*1.
*Verſ.*33. Faciamus hic tria tabernacula, *tr.*1.*d.*4.*n.*1. *Item tr.*10. *d.*16.*n.*10. & *d.*18.*n.*6.
*Verſ.*53. Et non receperant eum, &c *tr.*18.*d.*7 *n.*7
*Verſ.*54 & 55. Vis, dicimus, ut ignis deſcendat de cœlo, &c. *ibidem.*
*Verſ.*57. & 58. Magiſter, ſequar te quocumque ieris, &c. Vulpes foveas habent, *ibid.* Filius autem hominis non habet ubi caput reclinet, *tr.* 10.*d.*14.*n.*9.

C A P. X.

Verſ. 9. Appropinquavit in vos regnum Dei, *tract.* 10. *diſc.*2. *num.*14.
*Verſ.*16. Qui vos audit, me audit, *tr.*7.*d.*14 *n.*1.
*Verſ.*17. Etiam dæmonia ſubjiciuntur nobis in nomine tuo, *tr.*3. *d.*1.*n.*6. *it.tr.*9.*d.*6.*n.*12. & *tr.*19.*d.*10 *n.*11
*Verſ.*18. Videbam ſatanam ſicut fulgur de cœlo cadentem, *tr.* 3.*d* 2.*n.*5.*it.tr.*19.*d.*10.*n.*11.& *d.*4 *n* 8.
*Verſ.*23 Beati oculi qui vident quæ vos videtis, *tract.*9. *d.* 14. *num.*10.
*Verſ.*24. Dico vobis, quòd multi Reges, & Prophetæ voluerunt videre, &c.*tr.*10 *d.*26 *n.*13
*Verſ.*25. Quid faciendo vitam æternam poſſidebo? *tract.*10.*d.*27 *num.*2.
*Verſ.*27. Diliges Dominum Deum ex toto corde tuo, &c.*tr.*5. *diſc.*3 *num.*9. & *tr.*4. *d.*1. *per tot.* & *tr.* 4. *d.* 13. *per totum*, & *d.*16 *per tot.*
*Verſ.*28. Rectè reſpondiſti: hoc fac, & vives, *tract.*5 *diſc.*2. *num.*8.
Verſ. 30. Homo quidam deſcendebat de Jeruſalem in Jericho, *tr.*3.*d.*6.*n.*5.*it.tr.*19.*d.*16.*n.*9
*Verſ.*34. Appropians alligavit vulnera ejus, &c. *tr.*15.*d.*27.*n.*8 & *tr.*18.*d.*13.*n.*10.
*Verſ.*42. Porrò unum eſt neceſſarium, *tr.*10.*d.*2.*n.*13
*Verſ.*eod. Optimam partem elegit ſibi Maria, *tr.*4.*d.*5.*n.*10. & *tr.* 19.*d.*9.*n.*11,

C A P. XI.

*Verſ.*2. Adveniat regnum tuum, *tr.*10 *d.*2.*n.*5.
*Verſ.*3. Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie, *tr* 8. *d.* 28.*n.*3.
*Verſ.*14. Erat Jeſus ejiciens dæmonium, & illud erat mutum, *tr.*15 *d.*20.*n.*6.
*Verſ.*15. In Beelzebub principe dæmoniorum ejicit dæmonia, *tr.*12.*d.*4.*n.*27.
*Verſ.*21. Cum fortis armatus cuſtodit atrium ſuum, *tract.* 14. *d.*18.*n.*13. & *tr.*15.*d.*10 *n.*7. & *d.*17.*n.*7.*tr.*21.*n.*10.*n.*7.
*Verſ.*23. Qui non eſt mecum, contra me eſt, &c.*tr.*5.*d.*4.*n.*8 & *tr.*11.*d.*12.*n.*7.
*Verſ.*24 Cum immundus ſpiritus exierit ab homine, ambulat per loca inaquoſa, *tr.*13 *d.*7. *nu.*3. & *num.*10. & *d.* 9. *per tot. Item tr.* 19.*d.*6.*n.*7 & *d.*9 *n.*7. & *d.* 12 *n.*5.
*Verſ.*26. Tunc vadit, & aſſumit ſeptem alios ſpiritus, *tr.*19. *d.* 6.*n.*7. & *d.* 11.*n.*1.
*Verſ.*27. Beatus venter qui te portavit, *tr.*10.*d.*1.*n.*10.
*Verſ.*32. Viri Ninivitæ ſurgent in judicio cum generatione iſta, *tr.*9 *d.*20.*n.*13.
*Verſ.*34. Si oculus tuus fuerit ſimplex, totum corpus, &c.*tr.* 13.*d.*17 *n* 7.
*Verſ.*35. Vide ergò ne lumen quod in te eſt, tenebræ ſint, *ibidem.*

C A P. XII.

*Verſ.*14. Quis me conſtituit judicem aut diviſorem inter vos? *tr.*6 *d* 8.*n* 10
*Verſ.*16. Hominis cujuſdam divitis uberes fructus ager attulit, *tr.*8.*d.*27.*n*1.
*Verſ.*17 Cogitabat intra ſe dicens; Quid faciam, quia non habeo ubi congregem fructus meos? *tr.*8 *d.*27.*n.*1. & *tr.* 8.*d.*29.*n.*3. & *tr.*8.*d.*4.*n.*5.*it.tr.*16 *d.*5 *n.*6.
*Verſ.*18. Deſtruam horrea mea, & majora faciam, *tr.*8.*d.*4 *n.*5. & *d.*24.*n.*3.*it.tr.*19 *d.*2 *n* 13.
*Verſ.*19. Habes multa bona repoſita in annos plurimos, *tr.*13. *d.* 1.*n.*12.
*Verſ.*eod. Requieſce, comede, bibe, epulare, *tr.*8.*d* 7.*n.*4.
*Verſ.*20 Stulte, hac nocte repetent animam tuam à te, *tr.* 7. *d.*18. *per totum*, & *tr.*8.*d.*24.*n.*1. & *d.* 27. *num.*2. *item tr.*13.*d.*10 *num.*12.
*Verſ.*24 Conſiderate corvos, qui non ſeminant, &c. *tr.*18 *d.* 13.*n.*4.
*Verſ.*27. Conſiderate lilia agri, *tr.*6.*d.*15.*nu.*8. & *tract.*8.*d.*31 *num.*5.
*Verſ.*28. Fœnum quod hodie eſt in agro, & cras in clibanum mittitur, *tr.*13 *d.*27.*n.*8.
*Verſ.*32. Complacuit Patri veſtro dare vobis regnum, *tr.*10.*d.*7. *n.*2. & *d* 32.*n.*16.

*Verſ.*35. Sint lumbi veſtri præcincti, *tr.*14.*d.*22.*nu.*4. & *tr.* 14. *d.*19.*n.*12.
Verſ. eod. Et lucernæ ardentes in manibus veſtris, *tr.*13. *d.*28. *num.*11.
*Verſ.*37. Tranſiens miniſtrabit illis, *tr.*10.*d.*5.*n.*7. & *d.*10. *n.*10. & *d.*11.*n.*5
Verſ. 43. Beatus ille ſervus, quem, cum venerit Dominus, invenerit ita facientem, *tr.*5.*d.*6.*n.*4.
*Verſ.*49. Ignem veni mittere in terram, & quid volo, niſi ut accendatur? *tr.*4.*d.*10.*n.*6.& *tr.*5.*d.*8.*n.*8.& *tr.*4.*d.*18.*n.*2.
*Verſ.*50. Baptiſmo habeo baptizari, & quomodo coarctor, donec perficiatur? *tr.*6.*d.*9.*n.*10.

C A P. XIII.

*Verſ.*7. Ecce anni tres ſunt ex quo venio, quærens fructum in ficulnea hac, *tr.*5.*d.*9.*n.*13. & *tr.*18.*d.*2.*n.*9.
*Verſ.*8. Domine, dimitte illam adhuc hoc anno, *tract.*5.*d.* 9. *num.*13.
*Verſ.*11. Erat inclinata, nec omninò poterat ſurſum reſpicere, *tr.*10.*d.*17.*n.*13
*Verſ.*19. Simile eſt regnum cœlorum grano ſynapis, *tr.* 14. *d.*21. *num.*9
*Verſ.*27. Diſcedite à me omnes operarii iniquitatis, *tr.* 5. *d.*4. *num.*2.

C A P. XIV.

*Verſ.*2. Ecce homo quidam hydropicus erat ante illum, *tr.*13. *d.*27.*n.*3.
*Verſ.*5. Cujus veſtrum aſinus aut bos in puteum cadet, & non continuò extrahet illum? *tr.*14 *d.*15.*n.*9.
*Verſ.*15. Beatus qui manducabit panem in regno Dei, *tr* 4. *d.* 3. *n.*7. & *tr.*10.*d.*2.*n* 9 & *d.*9.*num.*2.& *d.*18.*num.*11. & *tr.*13. *d.* 27. *num.*17.
*Verſ.*16. Homo quidam fecit cœnam magnam, *tract.*10. *d.*25. *num.*13.
*Verſ.*18. Rogo te, habe me excuſatum, *tr.*13.*d.*20.*n.*10.
*Verſ.*20. Uxorem duxi, & ideo non poſſum venire, *loc. cit.* & *d.*18.*n.*11. & *tr.*15.*d.*13.*n.*5
*Verſ.*21. Exi citò in plateas, & vicos civitatis, *tr.*10. *diſc.* 25. *num.*13
*Verſ.*22. Domine, factum eſt ut imperaſti, *ib.*
*Verſ.*23. Ait Dominus: Exi in vias, & ſepes, & compelle intrare, *ib* & *d.*28.*n.*10. & *d* 16.*n.*10.
*Verſ.*27. Qui non bajulat crucem ſuam, non poteſt meus eſſe diſcipulus, *tr.*10.*d.*24.*n.*6.
*Verſ.*31 Quis Rex iturus committere bellum, &c. non ſedens, prius cogitat? *tr.*15.*d.*11.*n.*15

C A P. XV.

*Verſ.*1. Erant appropinquantes ei publicani, *tr.*17.*d.*4.*n.*9.
*Verſ.*2. Murmurabant Phariſæi, &c.*tr.*17.*d.*11 *n.*6.
*Verſ.*4. Quis ex vobis, qui habet centum oves, & perdiderit unam ex illis, nonnè dimittit nonaginta novem in deſerto? &c. *tr.*7.*d.*12.*n.*7 & *tr.*7.*d.*10 *n.*13.
*Verſ.*7 & 10. Gaudium erit coram Angelis Dei ſuper uno peccatore, pœnitentiam agente, *tr.*6.*d.*3.*n.*13. & *d.*11.*per tot.* & *tr.*15.*d.* 9.*n.*12
*Verſ.*8 Quæ mulier habens drachmas decem, ſi perdiderit unam, &c.*tr.*7.*d.*10.*n.*13. & *tr.*7.*d.*1.*n.*5 & 18.*n.*7.
*Verſ.*8. Accendit lucernam, & evertit domum, *tract.*15.*d.*18. *num.*10.
*Verſ.*9. Congratulamini mihi, quia inveni drachmam quam perdideram, *tr.*15.*d.*6.*n.*6. & *tr.*16.*d.*7.*n.*8
*Verſ.*12. Pater da mihi portionem ſubſtantiæ, quæ me contingit, *tr* 1.*d.*8.*n.*15.*it.tr.*13.*d.*20.*n.*6
*Verſ.*13. Diſſipavit ſubſtantiam ſuam vivendo luxurioſè, *tr* 13. *d.*2.*n.*7 & *d.*7.*n.*2. & *d.*14.*n.*12. & *d.*19 *n.*9.
*Verſ.*14. Facta eſt fames valida in regione illa, *tr.*13.*d.* 3. *nu.*16, & *d.*27.*n.*6.
*Verſ.*15. Adhæſit uni civium regionis illius, *tr.*13.*d.*7.*n* 3.
*Verſ.*eod. Miſit illum in villam ſuam, ut paſceret porcos, *tr.*17.*d.* 11.*n.*4 & *tr.*19.*d.*14.*n* 9 & *d.*17.*n.*10.
*Verſ.*16. Cupiebat implere ventrem ſuum de ſiliquis, *tr.* 7. *d.*1. *n.*11.*it.tr.*14 *d.*24 *n.*10.
Verſ. 17. In ſe reverſus dixit: Quanti mercenarii in domo Patris mei abundant panibus, *tract.* 14. *diſc.* 24. *num.* 10. & *tr.* 15.*d.*6.*n.*6.
Verſ.eod. Ego autem hic fame pereo, *tr.*13 *d.*11 *n.*18.
*Verſ.*18. Surgam, & ibo ad patrem meum, *tr.*15.*d.*6.*n.*6. & *d.*17. *num.* 8
*Verſ.*eod. Peccavi in cœlum, & coram te, *tr.*10.*d.*19.*n.*8.
*Verſ.*19 Fac me ſicut unum de mercenariis tuis, *tract.*15. *d.* 6 *n* 6.
*Verſ.*20. Accurrens cecidit ſuper collum ejus, *tr.*15.*d.*9.*n.*5. & *d.*18.*n.*9.
*Verſ.*21. Peccavi in cœlum, & coram te, &c.*tr.*15.*d.*6.*n.*6.
*Verſ.*22. Citò proferte ſtolam primam, &c.*tr.*4.*d.*5.*n.*6. & *tr.* 15.*d.* 6.*n.*6. & *tr.*18.*d.*10.*n.*6. & *tr.*20.*d.*18.*n.*6

*Verſ.*23.& 25. Adducite vitulum ſaginatum, &c. *tract.* 15.*d.*6 *num.*6.

*Verſ.*29. Nuuquam dediſti mihi hædum, &c. *tract.*10.*diſc.*13, *num.*5.

*Verſ.*eod Ecce tot annis ſervio tibi, & nunquam mandatum tuum prælerivi, &c.*tr.*5.*d.*10.*n.*12.

*Verſ.*31. Fili, tu ſemper mecum es, & omnia mea tua ſunt, *tr.* 10.*d.*12.*n.*5.*&* *d.*8.*n.*15

*Verſ.*32. Frater tuus mortuus erat, & revixit, *tr.*15.*d.*6.*n.*6 *& tr.* 8.*d.*2.*n.*11.

CAP. XVI.

*Verſ.*8. Filii hujus ſæculi ſunt prudentiores filiis lucis, *tr.*13.*d.* 19.*n* 22

*Verſ.*9. Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, *tr.*11.*d.* 12.*n* 16.

*Verſ.*15. Quod hominibus altum eſt, abominatio eſt ante Deum, *tr.*3.*d.*5 *n.*4.

*Verſ.*19. Homo quidam erat dives, qui induebatus purpura, & byſſo, *tr.*21 *d.*4.*n.*9.*it.tr.*10.*d.*24.*n.*19.

*Verſ.*eod. Epulabatur quotidiè ſplendidè, *tr.*1.*d.*5. *n.*9. *& d.* 8. *num.*15.

*Verſ.*20. quidam mendicus nomine Lazarus, *tract.* 21. *diſc.* 4. *num.*9.

*Verſ.*21. Sed & canes, veniebant, & lingebant ulcera ejus, *tr.* 18.*d.*12.*n.*6.*& tr.*21.*d.*7.*n.*9.*item tr.*2.*d.*5 *n.*6. *& tractat.* 6. *diſc.*11. *num.*11.

*Verſ.*22. Factum eſt, ut moreretur mendicus, & portaretur ab Angelis in ſinum Abrahæ; mortuus eſt autem, & dives, & ſepultus eſt in inferno, &c. *tr.*1.*d.*5.*n.*9.*& tr.*6. *d.*3.*n* 13.*& tr.*6. *d.* 11. *n* 10.*& tr.*8.*d.*5.*n.*12.*& tr.*7.*d* 18.*n.*1. *Item tract.*10. *d.*24. *num.*19. *& d.*30.*n.*8.

*Verſ.*24. Mitte Lazarum, ut intingat extremum digiti ſui in aquam, *tr.*10.*d.*14.*n.*11.*& tr.*7.*d.*18.*n.*13.

*Verſ.*25. Recordare, quia recepiſti bona in vita tua, & Lazarus ſimiliter mala, &c.*tr.*8 *d.*6.*per tot.it.tr.*20.*d.*14 *n.*19.

*Verſ.*26. Magnum chaos firmatum eſt inter nos, & vos, *tr.*.0. *d* 15.*n.*13.*& d.*20.*n* 3.

CAP. XVII.

Verſ 10. Quod debuimus facere, fecimus, &c. *tr.* 9. *d.* 20. *num.*8.

*Verſ.*14. Ite, oſtendite vos Sacerdotibus, *tr.*15 *d.*15.*n.*9.

Verſ 20. Quando venit regnum Dei? *tr.*10.*d.*20.*n.*5.

Verſ. 21. Regnum Dei intra vos eſt, *tract* 7.*d.*3.*num.*15 *& d.* 7. *num* 1.21. *Item tr.*10.*d.* 29.*numer.*7. *& tr.*16 *d.*5.*n* 8.*& d.*6.*n.*9.*& d.*16.*n* 1.

*Verſ.*eod. Neque dicent: Ecce hic aut ecce illic, &c. *tr.*10. *d.* 20.*n.*5.*& d.*29.*n* 7 *& d.*3 *nu.*14.*& d.*5.*n.*6.*& d.* 29. *per totum*, *& d.*27.*n.*11.

*Verſ.*26. Sicut factum eſt in diebus Noe, ita erit adventus filii hominis, *tr.*13.*d.*11.*n.*12.*& tr.*1.*d.*10.*n.*15.*& d.*13.*n.*15. *& tr.*8.*d.*3. *num.*6

*Verſ.*27. Edebant, & bibebant, &c. & venit diluvium, *tr.*1.*d.* 10 *n.*15.*& d.*13.*n.*15.*& tr.*8.*d.*3.*n.*6.*it.tr.*13.*d.*20.*n.*4

CAP. XVIII.

*Verſ.*11. Deus, gratias ago tibi, quòd non ſum ſicut cæteri hominum, *tr.*20.*d.*10.*nu.*4.*& d.*15.*n.*5. *& tr.*16.*d.*8 *n.*3.*& tr.* 20. *d.*2.*n* 5

*Verſ.*12. Jejuno bis in Sabbato, *tr.*19.*d.*4 *n.*4

*Verſ.*13. Publicanus nolebat nec oculos in cœlum levare, *tr.* 8. *d.* 20.*n.*6.*it.tr.*12.*n.*2.*n.*4

Verſ eod. Deus propitius eſto mihi peccatori, *tr.*15.*d.*22.*n.*3.*& tr.*10.*d* 5.*n.*6

*Verſ.*14. Deſcendit juſtificatus in domum ſuam, *tr.*15.*d.*21.*num.*9 *& tr.*20.*d.*5 *n.*6

*Verſ.*20. Non occides, non mœchaberis, non furtum facies, &c. *tr.*13.*d.*1.*n.*16.

Verſ 24. Quàm difficilè, qui divitias habent, &c. *tr.*8. *d.*17. *num.*13.

*Verſ.*31. Ecce aſcendimus Jeroſolymam, & conſummabuntur omnia, *tr.*9.*d.*28 *per tot.*

CAP. XIX.

*Verſ.*2. Hic princeps erat publicanorum, *tr.*10.*d.*17.*n.*7. *it. tr.* 17.*d.*12 *n* 4.

*Verſ.*4. Præcurrens aſcendit in arborem Sycomorum, *tr.*10.*d.* 17.*n.*7.

*Verſ.*5. Suſpiciens Jeſus, vidit illum, &c.*ib.*

*Verſ.*eod. In domo tua oportet me manere, *tr.*20.*d.*6.*n.*6.

*Verſ.*8. Si quid aliquem defraudavi, reddo quadruplum, *tr.* 20. *d.*6.*n.*2

*Verſ.*9. Hodie huic domui ſalus à Deo facta eſt, *tr.*30.*d.*5.*n.*9 *& d.*15.*n.*11

Verſ 41. Videns civitatem, flevit ſuper illam, *tr.*7.*d.*12.*n.*9.*& tr.* 7.*d.*10.*n.*12.*it.tr.*20.*d.*12.*n.* 8

*Verſ.*43. Circumdabunt te inimici tui vallo, *tr.*11.*d.*9.*n.*8

*Verſ.*44. Non relinquent in te lapidem ſuper lapidem, *tr.* 20 *d.*14.*n.*2.

*Verſ.*46. Domus mea, domus orationis eſt, *tr.*20.*d* 24.*n.*9.

CAP. XX.

*Verſ.*14. Eſt hæres, occidamus illum, *tr.*8 *d.*7.*n* 9

*Verſ.*34. Filii hujus ſæculi nubunt, & tradunt ad nuptias, *tr.*14. *d.*5.*n.*6.

*Verſ.*35. Neque nubent, neque ducent uxores, *tr.*6. *diſc.* 15. *num.*3.

*Verſ.*46 Æquales enim angelis ſunt, *tr.*6.*d.*15.*n.*3.*it.tr.*10.*d.*6. *n.*2.*& d.*9.*n* 9.*&* 11

CAP. XXI.

*Verſ.*33. Cœlum, & terra tranſibunt, verba autem mea non tranſibunt, *tr.*3.*d.*17.*n.*14.

CAP. XXII.

*Verſ.*22. Væ homini per quem tradetur, *tr.*3.*d.*2.*n.*3.

*Verſ.*23. Cœperunt quærere inter ſe, quis eſſet ex eis, qui hoc facturus eſſet; *ib.*

*Verſ.*24. Facta eſt contentio inter eos, quis eorum videretur eſſe major, *tr.*3.*d.*7.*n.*6.*& tr.*3.*d.*18. *numer.*5. *& tr.* 3. *d.* 2. *nu.* 5. *& d.*1.*n.*6. *& d.* 5. *num.*2. *Item tr.*18 *d.*7. *num.* 8. *& tract.*19.*d.*11. *num.*11.

*Verſ.*26. Qui major eſt in vobis, fiat ſicut minor, *tr* 3. *d.*16 *num.*8.

*Verſ.*28. Vos eſtis qui permanſiſtis mecum in tentationibus meis, *tr.*10.*d* 23 *per tot.& tr.*9 *d.*22.*n.*3.

*Verſ.*29. Ego diſpono vobis, ſicut diſpoſuit mihi Pater meus regnum, &c. *tr.*1.*d.*5.*n.*20. *& tr.*3.*d.*1.*nu* 6. *it. tract* 10. *d.*23.*per totum*, *& tr.*9 *d.*12. *num.*3. *& d.* 11. *per totum*, *& tr.*16.*diſc.* 6.*n.*10.

Verſ 30. Ut edatis, & bibatis ſuper menſam meam, &c. *tr.*3. *d.* 5 *n.*6.*& tr.*9.*d.*12 *n.*3.*& tr.*10 *d.*11.*per tot.*

*Verſ.*31 Ecce Satanas expetivit vos, ut cribraret ſicut triticum, *tr.*3.*d.*1.*n.*6.*& tr.*6.*d.*8 *num.*16.*it.tr.*12 *d.* 4 *num.*17.*& tr.*19. *d.* 3. *num.*4.

*Verſ.*33. Domine tecum paratus ſum, in carcerem, & in mortem ire, *tr.* 13.*d.*33.*n* 12.

Verſ 37. Cum iniquis deputatus eſt, *tr.*7.*d.*11.*n.*5.

*Verſ.*43. Apparuit illi Angelus de cœlo, confortans eum, &c. *tr* 6.*d.*9. *num* 10 *& d.* 11. *num.*5 *& tr.*1.*d.*4.*num.*6.*& tr.*6.*d.*8 *num.* 16.

Verſ 44. Factus eſt ſudor ejus ſicut guttæ ſanguinis, *tr.* 4. *d.*11. *num.*11.

*Verſ.*53. Hæc eſt hora veſtra, & poteſtas tenebrarum, *tr.*6.*d* 9 *num.*10.

Verſ 54 Petrus ſequebatur eum à longè, *tr.*4.*d.*6.*n.*8.

Verſ. 57. Ille negavit eum, *tr.*3.*d.* 3.*n.*4.

*Verſ.*61. Converſus Dominus, reſpexit Petrum, *tr.*4.*d.*6.*n.*8.*It.* *tr.*13.*d.*33.*n.*10

*Verſ.*62. Egreſſus foras flevit amarè, *ib.n.*9

*Verſ.*63. Viri illudebant ei cædentes, *tr.*11.*d*, 8 *n.* 5

*Verſ.*64 Et percutiebant faciem ejus, *ib.*

CAP. XXIII.

*Verſ.*2. Hunc invenimus ſubvertentem gentem noſtram, *tr.*18. *d.*4.*n.* 27.

*Verſ.*9. At ipſe nihil illi reſpondebat, *tr.*18.*d* 2.*n.*6

*Verſ.*29. Venient dies, in quibus dicent: Beatæ ſteriles, &c.*tr.* 6.*d.*9 *n.*11

*Verſ.*30. Tunc dicent montibus: cadite ſuper nos, *ib.*

*Verſ.*34. Pater, dimitte illis, non enim ſciunt, quid faciunt, *tr.* 3.*d* 11.*n.*22

*Verſ.*39. Unus autem ex latronibus blaſphemabat eum, *tr.*11. *d.* 5.*n.*15.*& d.*12.*n.*14.

*Verſ.*40. Neque tu times Deum, qui in eadem damnatione es, *loc.cit.it.tr.*18.*d* 14.*n.*1.

*Verſ.*41. Nos quidem juſtè, nam digna factis recipimus, *tr.* 9. *d* 12.*n.*6 *& tr.*12.*d.*5.*n.*15.

Verſ 42. Memento mei dum veneris in regnum tuum, *tr.*9.*d.*12 *n.*6.*& tr.*10 *d.*2.*n.*7.*& d.*23 *n.*10

Verſ 43. Amen dico tibi: Hodie mecum eris in paradiſo, *loc.cit.* *& d.*28.*n.*14.*& d.*23.*n.*14 *& d.*24.*n.*2.*it.tr.*15.*d.*19.*n.*13. *& tr.*18.*d.* 14.*n* 1.*& tr.*21.*d.*11.*n.*10

*Verſ.*46. In manus tuas commendo ſpiritum meum, *tr.* 7. *d.* 18 *num.*14

CAP. XXIV.

*Verſ.*4. Ecce duo viri ſteterunt ſecus illas, *tract.* 14. *diſc.* 35 *num.*8

*Verſ.*11. Viſa ſunt ante illos ſicut deliramentum verba iſta, *tr.* 18.*d.*.7.*n.*6

*Verſ.*18. Non cognoviſti, quæ facta ſunt in illa his diebus *tr.*4. *d.*11.*n.*23

Verſ 19. Quibus ille dixit: quæ? *tr.*4.*d.*21.*n.* 23.*& d.*18.*n.*13.*& tr.* 7.*d.*21.*n.*11.*& tr.*10.*d.*15.*n.*15.

*Verſ.*21. Non autem ſperabamus, quia ipſe redempturus eſſet Iſrael, *tr.*3.*d.*18.*n.*5.

Verſ.26.

*Verſ.*26. Nunnè oportuit pati Chriſtum, & ita intrare in gloriam ſuam; *tr.*10.*d.*14. *num.*9. & *d.*23.*n.*7. & *d.*23.*n.*3. & *d.*24.*n.* 5. & *d.*28.*n.*1.
Verſ 30. Accepit panem, & benedixit, ac fregit, & porrigebat illis, *tr.*1.*d.*3. *n.*7.
*Verſ.*41. Habetis hic aliquid, quod manducetur, *tract.*1. *d.*3 *num.*7.
*Verſ.*42. Obtulerunt ei partem piſcis aſſi, & favum mellis, *ib. It. tr.*10, *d.*25.*n.*7.

EX EUANGELIO SECUNDUM JOANNEM.

C A P. I.

Verſ 3. Sine ipſo factum eſt nihil quod factum eſt, *tr.*7.*d.*2. *n.*1. & *tr* 8.*d.*31.*n.*7. & *tr.*7.*b.*10.*n.*8.
*Verſ.*9 Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem, *tr.* 9 *d.* 17.*n.*14.
*Verſ.*10. Mundus per ipſum factus eſt, *tr.*4.*d.*14.*n.*1.
*Verſ.*11. In propria venit, & ſui eum non receperunt, *tract.*2. *d.*9 *n.*6. & *tr* 4 *d.*9 *n.*7.
*Verſ.*12. Dedit eis poteſtatem filios Dei fieri, *tr* 4.*d.*8.*n.*2.
*Verſ.*16 De plenitudine ejus nos omnes accepimus, *tr.*19.*d.* 27. *n.*7. & *d.*30 *n.*3. *it. tr.*16 *d.*10.*n.*2
Verſ. 17. Lex per Moyſen data eſt, gratia per Jeſum Chriſtum facta, *tr.* 10.*d.*27.*n.*1.
Verſ. 23. Ego vox clamantis in deſerto, *tr.* 12.*d.*11 *n.*7
*Verſ.*29. Ecce agnus Dei, qui tollit peccata mundi, *tr.*1. *d.*4. *num.*9.
Verſ. 38 Rabbi, ubi habitas? *tr.*10.1 *nu.*7
Verſ. 39. Venite, & videte, *ib.*
Verſ. 51. Videbitis Angelos Dei aſcendentes, & deſcendentes ſuper filium hominis, *tr.*6.*d.*14.*n.*6. & *tr.*6.*d.*4.*n.*16.

C A P. II.

*Verſ.*1. Nuptiæ factæ ſunt in Cana Galilææ, & erat mater Jeſu, *ib. tr.*14 *d.*2.*n.*10
Verſ 3. Deficiente vino, dicit Mater Jeſu: vinum non habent, *tr.*9.*d.*19 *n.*3 & *tr.*16.*d* 9.*n.*8
*Verſ.*7 Implete hydrias aqua, *tr.* 16.*d.*6.*n.*9.
*Verſ.*8 Ferte architriclino, *tr.*13.*d.*15.*n.*13.
*Verſ.*9. Ut guſtavit aquam vinum factam, *tr* 16 *d* 14.*n* 2. & *d.* 17. *num.* 3.
*Verſ.*10. Tu autem ſervaſti bonum vinum uſque adhuc.
*Verſ.*11. Hoc facit initium ſignorum Jeſus in Cana, *tr.* 20. *d.*13. *num.*2.
*Verſ.*15. Fecit flagellum de funiculis, *tr.*20.*d.*3.*n.*9. & *d.*12. *per totum.*
*Verſ.*eod. Omnes ejecit de templo, oves quoque, & boves, *tr.*3. *d.*3 *n.*6
*Verſ.*16. Auferte iſta hinc, &c. *tr.*20.*d.*5. *num.*2. & *tr.*20. *d.* 8 *num.*1.
Verſ 18. Quod ſignum oſtendis nobis quia hæc facis? *tr.*20. *Idem per tot* & *d.*13.*n.*6
*Verſ.*19 Solvite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud, *tr.*20.*d.* 2.*n.*5.
*Verſ.*20. Quadraginta, & ſex annis ædificatum eſt templum hoc, *tr.*8.*d.*13.*n.*11.

C A P. III.

*Verſ.*1. Erat autem homo ex Phariſæis, Nicodemus nomine, *tr.* 17.*d.*4.*n.*5.
*Verſ.*2. Hic venit ad Jeſum nocte, *tr* 18.*d.*14.*n.*6
*Verſ.*eod. Scimus, quia à Deo veniſti; nemo enim poteſt hæc ſigna facere, quæ tu facis, &c. *tr.*1.*d.*4.*n.*9.
*Verſ.*16. Sic Deus dilexit mundum, ut filium ſuum unigenitum daret, &c. *tr.*4.*d.* 9. *per tot.* & *tr.*7. *diſc.* 10. *num.*4. & *tr.*4. *diſc.*11. *num.*18
*Verſ.*19. Lux venit in mundum, & dilexerunt homines magis tenebras, quàm lucem, *tr.*8.*d.*7.*n.*9
Verſ 20 Omnes qui malè agit, odit lucem, *tr.*9.*d.*17.*n.*1. & *tr.* 18. *d.* 12 *n.*1 & *tr.*19 *d.*7.*n.*2 & *tr.*21.*d.*7.*n.*4.
*Verſ.*22. Venit Jeſus, & diſcipuli ejus in terram Judæam, & illic morabatur cum eis, & baptizabat, *tr.*3.*d* 10.*n* 11
*Verſ.*31. Qui eſt de terra, de terra eſt & de terra loquitur, *tr.* 8.*d.*21 *n* 9. *it. tr.*11 *d.*7.*n.*8.

C A P. IV.

*Verſ.*1. Jeſus plures diſcipulos facit, & baptizat, quàm Joannes, *tr.*3 *d.*10.*n.*11.
*Verſ.*6. Jeſus ſedebat ſic ſupra fontem, *tr.*4.*d.*9. *num.* 1. & *tr.* 7. *d.*8.*n* 7. *it tr.*18.*d.*10.*n.*6.
*Verſ.*9. Quomodo tu Judæus cum ſis, bibere à me poſcis *tract.* 10.*d.*2.*n* 10.
*Verſ.*13 Qui biberit ex aqua, quam ego dabo ei, &c. *tr.*10.*d.* 2. *n.*10. & *tr.*10.*d.*19.*n.*9.
*Verſ.*14. Aqua, quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ ſalientis in vitam æternam, *tr.*4.*d.*1.*n.*2. & *tr.*8.*d.*30.*n* 14.
*Verſ.*15. Domine da mihi hanc aquam, *tr.*8 *d.*30.*n.*8. *It. tr.*10.*d* 2.*n.* 10. & *tr.*10.*d.*19.*n.*9.
*Verſ.*18. Quinque viros habuiſti, & nunc quem habes, non eſt tuus vir, *tr.*13.*d.*2.*n.*6. *It. tr.*18.*d.*14.*n.*10.
Verſ 19. Ut video Propheta es tu, *tr.*18. *d.*16. *numer.* 4. & *d.* 5. *num.* 5.
*Verſ.*20. Patres noſtri in hoc monte adoraverunt, *tract.*20.*d.*4. *num.*7.
*Verſ.*23. Venit hora, & nunc eſt, quando veri adoratores adorabunt Patrem in Spiritu, *ib.*
*Verſ.*24. Spiritus eſt Deus, *tr.*7.*d.*2 *n.*2. & *d.*6.*n.*5.
*Verſ.*27. Continuò venerunt diſcipuli ejus, & mirabantur, quia cum muliere loquebatur, *tr.*13. *d.*33.*n.*8. & *tr.* 14.*d.*23. *n.*10. & *tr.* 18.*d.*10.*n.*6 & *tr.*21.*d.*4.*n.*5
*Verſ.*28. Reliquit hydriam, *tr.*13.*d.*2.*n.*6.
*Verſ.*29 Videte hominem, qui dixit mihi, quæcumque feci, *tr.* 23.*d.*1 *n.*8.
*Verſ.*32. Ego cibum habeo manducare, quem vos neſcitis, *tr.*7. *d.*10.*n* 17.
*Verſ.*34. Meus cibus eſt, ut faciam voluntatem ejus qui miſit me, *tr.*8.*d.*6.*n.*5.
*Verſ.*35. Levate oculos veſtros, & videte regiones, quia jam albæ ſunt ad meſſem, *tr.*14.*d.*7.*n.*7
*Verſ.*48. & 49. Niſi ſigna, & prodigia videritis, non creditis; Domine deſcende, *tr.*18.*d.*6.*n.*8.

C A P. V.

*Verſ.*2. Eſt autem Jeroſolymis probatica piſcina, &c. *tr.* 15. *d.*2.*n.*9
*Verſ.*4. Angelus Domini deſcendebat ſecundum tempus in piſcinam, &c. *tr.*6.*d.*1.*n.*14. Et qui prior deſcendiſſet in piſcinam, poſt motionem aquæ, ſanus fiebat, *tr.*3.*d.*17.*n.*8
*Verſ.*8. Tolle grabatum tuum, *tr.*15.*d.*17.*n.*11.
*Verſ.*17. Pater meus uſque modò operatur, *tr* 4.*d.*8.*n.*8
*Verſ.*22. Omne judicium dedit filio, *tr.*15.*d.*3.*n.*7. & *tr.*21.*d.*14. *num.*2.

C A P. VI.

*Verſ.*2. Sequebatur eum multitudo magna, quia videbant ſigna, *tr* 3.*d.*10.*n.*4. & *tr.*1.*d.*3.*n.*10.
*Verſ.*5. Cum ſublevaſſet ergò oculos Jeſus, *tr.*4.*d.*33.*n.*12.
*Verſ.*9. Eſt puer hic qui habet quinque panes, *tr.* 14. *diſc.* 2. *num.*9.
*Verſ.*15. Jeſus ergò cum cognoviſſet, quia venturi eſſent ut facerent eum Regem, fugit in montem, *tr.*3.*d.*9.*n.*1. & *d.*14 *per tot.* & *tr.*2 *d.*8 *n* 11.
*Verſ.*41. Ego ſum panis vivus, qui de cœlo deſcendi, *tr.*13.*d* 8 *num.*14.
*Verſ.*44. Nemo poteſt venire ad me, niſi Pater qui miſit me, traxerit eum, *tr.*4.*d.*12.*n.*3.
*Verſ.*51. & 52. Ego ſum panis vivus, &c. *tract.* 20. *diſcurſ.* 6. *num.*6.
Verſ 53. Quomodo poteſt hic nobis carnem ſuam dare ad manducandum? *tr.*5.*d.* 8.*n.*12
*Verſ.*55. Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, in me manet, & ego in eo, *tr* 4. *d.*4. *num* 4. *it. tr.*13.*d.*15. *num* 3.
*Verſ.*64. Spiritus eſt qui vivificat, *tr.*13. *d.*4. *num.*1. & *tr.* 16.*d.*16 *num* 3.
*Verſ.*68. Nunquid, & vos vultis abire, *tr.*18.*d.*7.*n.*7.
Verſ 69. Domine, ad quem ibimus? Verba vitę æternæ habes, *tr.*2 *d* 8.*n.*9.
*Verſ.*71. Nonne ego vos elegi, & ex vobis unus diabolus eſt, *ib.* & *tr.*8.*d* 4.*n.*6. & *tr.*7.*d.*21.*n.*16. *It. tr.*9 *d.*6 *n.*9. & *tr.*15. *d.*5.*n.*11. & *tr.*21.*d.*10.*n.*7.

C A P. VII.

Verſ 6. Tempus meum nondum advenit, *tr.*9.*d.*2.*n.*2.
*Verſ.*12. Quidam dicebant: Quia bonus eſt, alii non, *tract.*21. *d.* 3.*n.*4
*Verſ.*20. Quid me quæritis interficere? *tr.*18.*d.* 5.*n* 5
*Verſ.*37. Si quis ſitit, veniat ad me, & bibat, *tr.*2.*d* 4. *n.*11. & *tr.* 7.*d.*12.*n.*16.
Verſ 48. Nunquid ex Principibus aliquis credidit in eum, aut ex Phariſæis? *tr.*2.*d* 5.*n.*8

C A P. VIII.

*Verſ.*6. Inclinavit ſe deorſum, & digito ſcribebat in terra, *tr.* 14. *d.*13.*n.*7.
*Verſ.*7. Qui ſine peccato eſt veſtrum, primus in eam lapidem mittat, *tr.*17.*d.*20 *n* 17. *it. tr.*15.*d.*3.*n.*9. & & *d.*27. *n.*7. & *tr.*18 *d.* 17.*n.*3.
*Verſ.*34. Omnis qui facit peccatum, ſervus eſt peccati, *tr.*25.*d.*5. *num.*6.
*Verſ.*44. Vos ex patre diabolo eſtis, &c *tr.*2.*d.*11.*n.*10. *Item tr.*12. *d.*7.*n.*6. *It. tr.*15 *d.*10.*n* 12. & *tr.*17.*d.* 10.*n.*6 & *tr.*19.*d.*1.*n.*4. & *tr.*28 *d.*11.*n.*7. & *d.* 10.*n.*2. & 5.
*Verſ.*46. Quis ex vobis arguet me de peccato? *tr.*19.*d.*12.*n.*1.
*Verſ.*48 Samaritanus es tu, & dæmonium habes, *tr.*11. *d* 9. *n.*8. & *tr.*12.*d.*7.*n.*12. *it. tr.*17 *d.*3.*n.*8. & *tr.*20.*d.*1.*n.*1.

CAP.

C A P. IX.

*Verſ.*6. Expuit in terram, & fecit lutum, *tr.*18 *d.*12.*n* 2.

*Verſ.*15. Lutum mihi poſuit ſuper oculos, *tr.*8.*d.*15.*n.*8

*Verſ.*16. Non eſt hic à Deo, qui Sabbatum non cuſtodit, *tr.*30.*d.* *n.*8.

Verſ. 27. Nunquid, & vos vultis diſcipuli ejus fieri, *tr.*2. *d.* 8.*n.*9.

*Verſ.*28. Tu diſcipulus ejus ſis, nos autem Moyſis diſcipuli ſumus, *ib.*

*Verſ.*35. Ejecerunt eum foras, &c. *tr.*17.*d.*13.*n.*5.

C A P. X.

*Verſ.*9. Ego ſum oſtium, per me ſi quis introierit, ſalvabitur, *tr.*8.*d.*19.*n.*14. *it. tr.*10.*d.*1.*n.*13. & *d.*23.*n.*14. & *d.*28.*n.*14. *it. tr.*14. *d.*7.*n.*1.

*Verſ.*10. Fur non venit niſi ut furetur, *tr.*19.*d.*8.*n.*4. & *d.*18. *n.*2. & *tr.*20.*d.*14.*n.*3.

*Verſ.*eod. Ego veni ut vitam habeant, & abundantius habeant, *tr.*4.*d.*10.*n.*2.

*Verſ.*14. Ego ſum paſtor bonus, & cognoſco oves meas, & cognoſcunt me meæ, *tr.*3.*d.*11.*n.*4. *tr.*7. *d.*14. *n.*12. & *tr.*7. *d.* 12.*n.*11.

*Verſ.*17. Propterea me diligit Pater, quia ego pono animam meam, *tr.*7.*d.*14.*n.*12.

*Verſ.*23. Ambulabat Jeſus in porticu Salomonis, *tract.* 20.*d.* 6. *n.* 6.

Verſ 27. Oves meæ vocem meam audiunt, *tr.*18.*d.*3.*n.*5.

*Verſ.*29. Nemo poteſt rapere de manu Patris mei, *tr.*13. *d.* 24. *num.*6.

C A P. XI.

*Verſ.*14. Lazarus mortuus eſt, & gaudeo, *tr.*7.*d.*11.*n.*5.

*Verſ.*33. Infremuit ſpiritu, turbavit ſemetipſum, lacrymatus eſt, &c. *ib.* & *tr.*5.*d.*5.*n.*13.

Verſ. 36. Ecce quomodo amabat eum, *loc. cit.*

Verſ. 39 Jam fœtet, quatriduanus eſt, *tr.*7.*d.*11. *n.*5 & *tr.*8.*d.*11. *n.*2. *it. tr.*15.*d.*7.*n.*13.

*Verſ.*43. Lazare, veni foras, *tr.*2 *d.*6.*n.*4.

*Verſ.*47. Quid facimus, quia hic homo multa ſigna facit? *tr.* 8. *d.* 7.*n.*10. *it. tr.*11.*d.*8.*n.*11.

C A P. XII.

*Verſ.*5. Quare hoc unguentum non veniit trecentis denariis, & datum eſt egenis? *tr.*23.*d.*10.*n* 7.

*Verſ.*7 Sinite illam, ut in diem ſepulturæ meæ ſervet illud, *tr.*17 *d.*3.*n.*10.

*Verſ.*24. Niſi granum frumenti cadens in terram, mortuum fuerit, ipſum ſolum manet, *tr.*7.*d.*10.*n.*4. & *tr.*8.*d.*11.*n.*3.

*Verſ.*25. Qui amat animam ſuam, perdet eam, &c. *tr.*7.*d.*17.*n.*1 & *d.*19.*n* 7.

*Verſ.*42. Ex Principibus multi crediderunt in eum, *tr.* 3. *d.* 5. *num.*1.

*Verſ.*43. Dilexerunt gloriam hominum magis, quàm gloriam Dei, *tr.*3. *d.*5. *per tot.*

C A P. XIII.

*Verſ.*1. Cum dilexiſſet ſuos, in finem dilexit eos, *tr.*4.*d.*4.*n.*4. *it. tr.*4.*d.*10.*n.*13. & *tr.*5.*d.*8. *mit. it. tr.*18.*d.*18.*n.*4.

*Verſ.*2 Cum diabolus jam miſiſſet in cor, ut traderet eum Judas, *tr.*8.*d.*4.*n.*6 *it. tr.*15.*d.*10.*n.*10. & *tr.* 19. *d.*8.*n.*2. & 4. & *tr.*21 *d.*10.*n.*7.

Verſ. 3. Sciens Jeſus, quia omnia dedit ei Pater in manus, *tr.* 5.*d.* 8.*n.*1. & *tr.*8.*d.*13.*n.*13. *it. tr.*24.*d.*4.*n.*14.

Verſ. 5. Cœpit lavare pedes diſcipulorum, *tr.*8.*d.*13.*n.*13.

*Verſ.*6. Venit ergo ad Simonem Petrum, *tr.*4.*d.*11.*n.*6.

*Verſ.*8. Si non lavero te, non habebis partem mecum, *tr.* 21. *d.* 26.*n.*3.

*Verſ.*10 Qui lotus eſt, non indiget niſi ut pedes lavet, *tr.*19. *d.* 11.*n* 11.

*Verſ.*16. Non eſt major ſervus Domino ſuo, *tract.* 32. *diſcurſ.* 5.*n.*27.

*Verſ.*26. Ille, cui ego intinctum panem porrexero, *tr.*4.*d.*11.*n.* 8. & *tr.*8.*d.*6.*n.*6.

*Verſ.*27. Poſt buccellam introivit in eum ſatanas; Quod facis, fac citius, *tr.*4.*d.*18.*n.*7. & *tr.*6. *d.*11.*n.*8. *d.*4.*n.*6. *it. tr.* 9. *d.*18. *num.*5.

Verſ 31. Nunc clarificatus eſt Filius hominis, *tr.*4. *d.*11.*n.*9. & *tr.*7.*d.*10.*n.*7. *it. tr.*17.*d.*9.*n.*3. & 6. & 9.

*Verſ.*34. Mandatum novum do vobis, ut diligatis invicem, ſicut dilexi vos, *tr.* 5.*d.*1.*n.*11. & *d.*3.*n.*3. & *d.*8.*n.*8. *it. tr.*18.*d.*1.*n.*4. & *d.*18.*n.*4.

*Verſ.*35. In hoc cognoſcent omnes, quod mei diſcipuli eſtis, ſi dilectionem habueritis ad invicem, *tr.*5.*d.*4. *per tot.* & *tr.*3.*d.* 1.*n.*6.

C A P. XIV.

*Verſ.*1. Non turbetur cor veſtrum, *tr.*10. *d.*28. *n.*5. & *d.* 29 *numer.*5.

*Verſ.*2. In domo Patris mei manſiones multæ ſunt, *tract.* 4. *d.* 3. *n.*15. & *tr.*8. *d.* 22 *n.*6. *it. tr.*10. *d.*28. *per tot.*

*Verſ.*3. Si abiero, & præparavero vobis locum, *tr.* 10. *d.*28 *numer.*2.

*Verſ.*4. Quò ego vado, ſcitis, & viam ſcitis, *tr.* 10. *d.* 29. *num.*14.

*Verſ.*6. Ego ſum via, veritas, & vita, *tr.*2.*d.*7.*n.*13. & *d.*8.*n* 7. *it. tr.*9 *d.*17.*n.*7. & *tr.*10.*d.*28.*n.*14. & *tr.*10.*d.*28.*n.*5. & *tr.*12.*d* 3.*n.*14. *Rurſus tr.*19.*d.*1.*n* 6.

*Verſ.*7 Si cognoviſſetis me, & Patrem meum utique cognoviſſetis, *tr.* 7.*d.*4.*n.*1.

Verſ 8. Oſtende nobis Patrem, & ſufficit nobis, *tr.* 4. *d.* 15. *numer.*20.

*Verſ.*15. Si diligitis me, mandata mea ſervate, *tr.* 5.*d.*1.*n.*9. & *tr.*4.*d.*13.*n.*13.

*Verſ.*21. Qui habet mandata mea, & ſervat ea, ille eſt, qui diligit me, *tr.*4.*d.*13.*n.*13.

*Verſ.*23. Si quis diligit me, ſermonem meum ſervabit, *tract.*4.*d.* 17.*n.*5.

*Verſ.*27. Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis, *tr.*5.*d.* 8. *per tot.*

*Verſ.*30. Venit princeps mundi hujus, & in me non habet quidquam, *tr.*12.*d.*3.*n.*15. *it. tr.*19.*d.*2. *per tot.*

C A P. XV.

*Verſ.*1. Pater meus agricola eſt, *tr.*7 *d* 8.*n.*5. & *tr.* 9.*d.*14. *n.*15. & *d.*20.*n.*9. & *tr.*10.*d* 28.*n.*14.

*Verſ.*5. Ego ſum vitis, vos palmites, *tr.*10. *d.*10. *n* 9. & *d.*29. *num.*4.

Verſ eod. Sine me nihil poteſtis facere, *tr.*4.*d.*9.*n.*29.

*Verſ.*9. Sicut dilexit me Pater, & ego dilexi vos, *tract.* 5. *d.* 1. *n.*10.

*Verſ.*10. Si præcepta mea ſervaveritis, manebitis in dilectione mea, *ib.*

*Verſ.*12. Hoc eſt præceptum meum, ut diligatis invicem, *tr.* 5 *d.* 3.*n.*2. & *tr.*5.*d* 1.*n.*9. & *tr.*5.*d.* 3.*n.*10. & *tr.* 5.*d.*7.*n.*12. & *tr.* 5.*d.*8 *n.*8. *it. tr.*21 *d.*4 *n.*1.

*Verſ.*20 Si me perſecuti ſunt, & vos perſequentur, *tr.*12. *d.*5. *numer.*15.

C A P. XVI.

*Verſ.*7. Expedit vobis ut ego vadam, *tr.*4 *d.*14 *n.*6. & *tr.*16.*d.*15. *n.*5. & 7. & *tr.*18 *d* 7.*n.*5.

*Verſ.*8. Cum venerit ille, arguet mundum de peccato, &c. *tr.* 18.*d.*7.*n.*5. & *d.*16.*n.*1.

*Verſ.*20. Mundus gaudebit, vos autem contriſtabimini, *tr.* 9.*d.*18 *n.*11. & *d.*8.*n* 1. *it. tr.*16.*d.*18.*n.*1.

*Verſ.*eod. Triſtitia veſtra vertetur in gaudium, *tract.* 16. *d.* 5. *n.*4.

*Verſ.*21. Non meminit preſſuræ propter gaudium, &c. *tr.*15 *d.*6.*n.*7.

*Verſ.*22. Gaudium veſtrum nemo tollet à vobis, *tr.* 10.*d.*7. *n.*5 & 8. *it. tr.*16.*d* 5.*n.*4. & 7. & *d.*8.*n.*2. & 4. & *d.*9.*n.*8.

Verſ 24. Petite, & accipietis, ut gaudium veſtrum ſit plenum, *tr.*10.*d* 7.*n.*8.

*Verſ.*33 In mundo preſſuram habebitis, *tr.*13.*d.*1.*n.*12.

C A P. XVII.

Verſ 4. Opus conſummavi, quod dediſti mihi, *tr* 4.*d.*10.*n.*12

Verſ. 5. Et nunc clarifica me tu Pater, *tr.*4.*d.*18.*n.*13

Verſ 17 Sanctifica eos in veritate, *tr.* 5.*d* 4.*n.*2

*Verſ.*18 Sicut tu me miſiſti in mundum, & ego miſi eos, *tr.*5.*d.*4 *num.*2.

*Verſ.*21. Sicut tu Pater in me, ita, & ipſi in nobis unum ſint, *tr.*10 *d* 8.*n.*15

*Verſ.*23. Ego in eis, & tu in me, *ib.*

C A P. XVIII.

*Verſ.*8. Si me quæritis, ſinite hos abire, *tr.*21.*d.*4.*n.*6

*Verſ.*10 Erat nomen ſervo Malcus, *tr.*4.*d.*11.*n.*19

Verſ 11. Calicem quem dedit mihi Pater, non vis ut bibam illum? *tr.*4 *d.*11.*n* 4

*Verſ.*16. Petrus ſtabat ad hoſtium foris; exivit ergò diſcipulus alius, & introduxit Petrum, *tr.* 5.*d.*3.*n.*4.

*Verſ.*33. Tu es Rex Judæorum? *tr.*2.*d.*11 *n.*11

*Verſ.*36. Regnum meum non eſt de hoc mundo, *tr.*3.*d.*4.*n.*2. & *tr.*12.*d.*4 *n.*26.

*Verſ.*37. Ego in hoc natus ſum, & ad hoc veni, ut teſtimonium perhibeam veritati, *tr.*2.*d.*11.*n.*11

*Verſ.*38. Ego nullam invenio in eo cauſam, *tr.*3. *d.*3.*n.*11. & *tr.*17.*d.*11.*n.*3

C A P. XIX.

*Verſ.*5. Ecce homo, *tr.*17.*d.*11.*n.*5

*Verſ.*11. Non haberes poteſtatem adverſum me ullam, niſi, &c. *tr.*13.*d.*15.*n.*10

*Verſ.*eod. Qui me tradidit tibi, majus peccatum habet, *tr.*8 *d.*28.*n.*10.

*Verſ.*12. Si hunc dimittis, non es amicus Cæſaris, *tr* 8. *d.*28 *n.*10. & *tr.*3.*d.*20.*n.*11. & *tr.*3 *d.*21.*n.*11. & *tr.*2.*d.*9.*n.*6.

*Verſ.*34.

*Verſ.*9. Erat hora ſexta, *tr.*21 *d.*5.*n.*21
*Verſ.*15. Tolle, tolle, crucifige eum, *tr.*11.*d.*11.*n.*3.
Verſ.eod. Non habemus Regem, niſi Cæſarem, *tr.*2. *d.*8. *n.*11. & *d.*9.*n.*6.
*Verſ.*19. Rex Judæorum, *tr.*15.*d.*19.*n.*20.
*Verſ.*22. Quod ſcripſi, ſcripſi, *ib.*
*Verſ.*24. Non ſcindamus illam, ſed ſortiamur de illa, cujus ſit, *tr.*4.*d.*15.*n.*3.
*Verſ.*28. Dixit: Sitio, *tr.*1.*d.*4.*n.*11.
*Verſ.*29. Vas ergò erat poſitum aceto plenum, *tr.*9. *d.* 17. *numer.*8
*Verſ.*31. Erat magnus dies ille Sabbathi, *tr.*15. *d.*8.*n.*11. & *tr.*13 *d.*34.*n.*11.
*Verſ.*34. Unus militum lancea latus ejus aperuit, *tract.* 15. *d.* 2. *n.*9.
Verſ.eod. Et continuò exivit ſanguis, & aqua, *tr.*1. *d.*4.*n.*18. *tr.* 4.*d.*11.*n.*17.
*Verſ.*37 Videbunt in quem transfixerunt, *tr.*11.*d.*8 *n.*12.

C A P. XX.

*Verſ.*13. Dicunt ei Angeli: Mulier, quid ploras? *tract.*6. *d.* 18.*n.*4.
*Verſ.*15. Si tu ſuſtuliſti eum, dicito mihi, ubi poſuiſti eum, & ego eum tollam, *tr.*4 *d.*18.*n.*7.
*Verſ.*17. Noli me tangere, *tr.*14. *d.*23. *n.*6. & *tr.* 20. *d.* 12. *num.*6.
Verſ.eod. Nondum enim aſcendi ad Patrem meum, & Patrem veſtrum, *tr.*20.*d.*19. *n.*9. & *d.*29.*n.*1.
*Verſ.*22. & 23. Inſufflavit, & dixit eis: Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, *tr.*7.*d.*14.*n.*2 & *tr.*17.*d.*2.*n.*5.*tr.* *tr.*15. *d.*1.*per tot.* & *d.*19. *n.* 9. *tr.* *tr.* 7. *d.* 34.*n.*2.
*Verſ.*24. Thomas non erat cum eis quando venit Jeſus, *tr.*17. *d.*1.*n.*7.
*Verſ.*25. Niſi videro in manibus ejus fixuram clavorum, *tr.*28. *d.* 34.*n.*12
*Verſ.*26. Et poſt dies octo iterum erant diſcipuli ejus intus, & Thomas cum eis, *tr.*7.*d.*12.*n.*15. & *tr.*17.*d.*14.*n.*7.
Verſ.eod. Venit Jeſus, & ſtetit in medio, & dixit eis: Pax vobis, *tr.*5.*d.*8. *n.*15.
*Verſ.*27. Noli eſſe incredulus, ſed fidelis, *tr.*18.*d.*24.*n.*11.

C A P. XXI.

*Verſ.*6. Mittite in dexteram navigii rete, & invenietis. *tr.*10.*d.* 17.*n.*2. & *d.*28.*n.*9
Verſ. 11. Aſcendit Simon Petrus, & traxit rete in terram, *ibidem.*
*Verſ.*13. Accipit panem, & dat eis, & piſcem ſimiliter, *tr.*1. *d.* 3.*n.*17.
*Verſ.*15. Simon Joannis, diligis me plus his? *tr.*3.*d.*11.*n.*12. & *tr.* 4.*d.*15.*n.*16.*tr.*17.*d.*7.*n.*4.
*Verſ.*17. Simon Joannis, amas me? *tr.*4.*d.*17. *n.*8. & *tr.* 5. *d.* 3. *numer.*8.
*Verſ.*22. Sic eum volo manere, quid ad te? Tu me ſequere, *tr.* 10.*d.*24.*n.*1.
*Verſ.*23. Exiit ergò ſermo iſte inter fratres, quia diſcipulus ille non moritur, *tr.*14.*d.*3 *n.*9.

EX LIBRO ACTUUM APOSTOLORUM.

C A P. I.

*Verſ.*3. Per dies quadraginta apparens eis, & loquens de regno Dei, *tr.*10 *d.* 1.*n.*13. & *d.*2.*n.*8.*tr.*18 *d.*1.*n.*9.
*Verſ.*6. Si in tempore hoc reſtitues regnum Iſrael? *tr.* 3. *d.* 18 *n.*3.
*Verſ.*7. Non eſt veſtrum noſſe tempora, vel momenta, *tr.*8. *d.* 21.*n.*3.
*Verſ.*10. Ecce, duo viri adſtiterunt in veſtibus albis, *tr.*6. *d.* 11. *numer.*7
*Verſ.*11. Viri Galilæi, quid ſtatis aſpicientes in cœlum, *tr.*10.*d.* 1.*n.*13.
Verſ.eod. Hic Jeſus, qui aſſumptus eſt à vobis in cœlum, ſic veniet, *ib.*

C A P. II.

*Verſ.*1. Erant omnes pariter in eodem loco, *tr.*10.*d.*12. *n.*5.*tr.* 20.*d.*4.*n.*5.
*Verſ.*2. Tamquam advenientis ſpiritus, *tr.*17.*d.*1. *n.*4. & *tr.* 18 *d.*7.*n.*5.
*Verſ.*4. Repleti ſunt omnes Spiritu Sancto, *tr.*5 *d.*5.*n.*4.
*Verſ.*13. Alii autem irridentes dicebant: quia muſto pleni ſunt iſti, *tr.*9 *d.*19.*n.*15 & *tr.*12.*d.*4.*n.*37.*tr.*21.*d.*5.*n.*3.
*Verſ.*15. Non ſicut vos æſtimatis, hi ebrii ſunt, *tr.*12.*d.*5. *n.*11. & *tr.*16 *d.*2.*n.*7.
*Verſ.*44. Habebant omnia communia, *tr.* 5.*d.* 5. *n.*10. & *tr.*10. *d.* 12.*n.*5.

C A P. III.

*Verſ.*6. Argentum, & aurum non eſt mihi, *tr.*8.*d.*10.*n.*11. & *d.* 11.*n.*10.

C A P. IV.

*Verſ.*12. Nec enim aliud nomen eſt ſub cœlo datum hominibus, &c. *tr.*13.*d.*3.*n.*3.
*Verſ.*18. Denuntiaverunt, ne omninò loquerentur in nomine Jeſu, *tr.*19.*d.*11.*n.*10.
*Verſ.*32. Multitudinis credentium erat cor unum, & anima una, *tr.*10.*d.*12.*n.*5.*tr.* *tr.*5.*d.*5.*n.*10. & *tr.*8.*d.*2.*n.*9
*Verſ.*34. Quotquot poſſeſſores domorum aut agrorum erant, vendentes afferebant pretia eorum, quæ vendebant, *tr.*8. *d.*13. *numer.*13

C A P. V.

*Verſ.*3. Anania cur tentavit Satanas cor tuum, mentiri, &c. *tr.*15 *d.*15.*n.*14 & *d.*18.*n.*10. & *tr.*19.*d.*14 *n.*20.
*Verſ.*4. Quare poſuiſti in corde tuo hanc rem, *tract.*15. *d.* 16. *num.*19.
*Verſ.*5. Audiens hæc Ananias, cecidit, &c. *tract.* 15. *d.* 11. *numer.*14.
*Verſ.*10. Confeſtim cecidit ante pedes ejus, & expiravit, *tr.* 21.*d.*4.*n.*6.
*Verſ.*12. Erant unanimiter omnes, *tr.*8.*d.*2.*n.*9.
*Verſ.*14. Magis augebatur credentium multitudo, &c. *tr.*7. *d.* 37.*n.*9.
*Verſ.*41. Ibant gaudentes à conſpectu concilii, quoniam digni habiti ſunt pro nomine Jeſu contumeliam pati, *tr.*16.*d.*1.*n.*3. & *d.* 17.*n.*1. & 3. & 10. & *d.*18.*n.*8.*tr.*ult.*tr.*3.*d.*5.*n.*2.

C A P. VI.

*Verſ.*8. Faciebat prodigia, & ſigna magna, *tr.*14.*d.*8.*n.*8.*tr.* *tr.*11. *d.*3.*n.*8.
*Verſ.*15. Viderunt faciem ejus, tamquam faciem Angeli, *tr.*14 *d.*5.*n.*7.*tr.*13.*d.*33.*n.*12. & *tr.*14.*d.*3 *n.*8.

C A P. VII.

*Verſ.*5. Non dedit illi hæreditatem in ea, nec paſſum pedis, *tr.* 8.*d.*21.*n.*3.
*Verſ.*15. Deſcendit Jacob in Ægiptum, & defunctus eſt ipſe, &c. *tr.*17.*d.*6.*n.*10.
*Verſ.*22. Eruditus eſt Moyſes omni ſapientia Ægiptiorum, *tr.*2.*d.* 21.*n.*5.
*Verſ.*51. Dura cervice, & incircumciſis cordibus, *tr.*18.*d.*12.*n.* 8. & *d.*13.*n.*3.
*Verſ.*55. Video Jeſum ſtantem à dexteris Dei, *tr.*10.*d.*16.*n.*6. & *d.*23 *n.*12. & *d.*29.*n.*2.*tr.* *tr.*6.*d.*3.*n.*6.
*Verſ.*56. Continuerunt aures ſuas, *tr.*11 *d.*12.*n.*8.
*Verſ.*57. Ejicientes eum extra civitatem, *tr.*11. *d.*3. *n.*9. & *d.*10. *num.*14.

C A P. VIII.

*Verſ.*20. Pecunia tua tecum ſit in perditionem, *tr.*8. *d.*5.*n.*11.
*Verſ.*39. Spiritus Domini rapuit Philippum, *tr.*16 *d.*2.*n.*6.

C A P. IX.

*Verſ.*1. Saulus ſpirans minarum, & cædis, *tr.*16.*d.*12.*n.*7.
*Verſ.*4. Saule, Saule, quid me perſequeris? *tr.*16.*d.*18.*n.*5
Verſ. 9. Erat ibi tribus diebus, & non manducavit, neque bibit, *tr.*1.*d.*5.*n.*22.
*Verſ.*16. Ego oſtendam illi, quanta oporteat eum pro nomine meo pati, *tr.*10 *d.*24.*n.*12.
*Verſ.*31. Eccleſia ædificabatur ambulans in timore Domini, *tr.* 16 *d.*1.*n.*8.

C A P. X.

*Verſ.*13. Occide, & manduca, *tr.*15.*d.*10.*n.*13.
*Verſ.*31. Corneli exaudita eſt oratio tua, & eleemoſynæ tuæ commemoratæ ſunt in conſpectu Dei, *tr.*6.*d.*12 *n.*10.
*Verſ.*34. In veritate comperi, quia non eſt perſonarum acceptor Deus, *tr.*10.*d.*27.*n.*3. & *d.*28 *n.*13.
*Verſ.*35. Sed in omni gente qui timet Deum, &c. *ib.*
*Verſ.*38. Pertranſiit benefaciendo, & ſanando omnes, *tr.*4. *d.*10.*n.*6. & *tr.*14.*d.*33.*n.*1. & 12 & *tr.*17.*d.*11.*n.*5. & *tr.*19.*d.*2.*n.*7

C A P. XI.

*Verſ.*5. Ego eram in civitate Joppe orans, *tr.*10.*d.*28.*n.*13.
*Verſ.*6. Vidi quadrupedia terræ, & beſtias, *ib.*
*Verſ.*7. Audivi vocem dicentem mihi: Surge Petre, occide, & manduca, *ib.* &c.
*Verſ.*10. Hoc autem factum eſt per ter, *ib.*
*Verſ.*24. Erat vir bonus, & Spiritu Sancto plenus, *tr.*16.*d.*1.*n.*5.

C A P. XII.

Verſ. 4. Quem cum apprehendiſſet, miſit in carcerem, *tr.*6.*d.* 10.*n.*13.
*Verſ.*5. Oratio autem fiebat ab eccleſia ad Deum pro eo, *tr.*6. *d.* 2. *n.*9.
*Verſ.*6. Cum producturus eum eſſet Herodes in ipſa nocte erat Petrus dormiens, *tr.*16.*d.*7.*n.*9.*tr.* *tr.*6.*d.*2.*n.*9.
*Verſ.*7. Et ecce angelus Domini aſſtitit, &c. *tr.*6.*d.*2.*n.*9. Dicens: Surge velociter, *tr.*6.*d.*16.*n.*10. & *d.*10.*n.*17. & 18.
*Verſ.*8. Calceate caligas tuas, *tr.*13.*d.*33. *n.*12.*tr.* *tr.*6. *d.*7.*n.*12.

*Verſ.*10.

Verſ.30. Tranſeuntes primam, & ſecundam cuſtodiam, venerunt ad portam ferream, tr.13.d.33.n.12.

Verſ.31. Nunc ſcio verè, quia miſit Dominus angelum ſuum, ib. &c.

Verſ.23. Percoſſit eum angelus Domini, & conſumptus à vermibus, expiravit, tr.2 d.2 n.15.

CAP. XIII.

Verſ.2 Miniſtrantibus autem illis, & jejunantibus, dixit Spiritus Sanctus: Segregate mihi Saulum, & Barnabam; tr.1. d.3. numer.11.

Verſ.17 In brachio excelſo eduxit eos ex ea, tr.13.d.14.n.3.

Verſ.22. Inveni David, virum ſecundùm cor meum, qui faciet omnes voluntates meas, tr.15 d 8.n.10. & tr.16 d.11.nu.4. & tr.20.d.5.n 2.it.tr 9 d 16.n.3. & tr.10.d.2.n.12, & tr.2.d.31.n.7. & tr.4.d 15.n.1.

Verſ.38. Ipſe eſt remiſſio peccatorum, tr.15.d.14 n.2.

CAP. XIV.

Verſ.10. Dii ſimiles facti hominibus, deſcenderunt ad nos, tr.3. d.7 n.14.

Verſ.21. Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei, tr.10.d 24.n.1 & d.25.n.2.

Verſ.22. Cum conſtituiſſent illis per ſingulas Eccleſias presbyteros, & oraſſent cum jejunationibus, commendaverunt eos Domino, tr.1.d.3.n.11.

CAP. XV.

Verſ.10. Quid tentatis imponere jugum ſuper cervices diſcipulorum, quod neque Patres noſtri, neque nos portare potuimus? tr.16.d.10.n.1.& 4.it.tr.10.d.21.n.2.& d.27.n.4.& tr.4.d 17.n.4.

CAP. XVI.

Verſ.17. Iſti homines ſervi Dei excelſi ſunt, qui annunciant vobis viam ſalutis, tr.2.d.2.n.9.& tr.21.d 10.n.9. & tr.17. d.10. num.13.

Verſ.18. Dolens Paulus, & converſus, ſpiritui dixit: Precipio tibi in nomine Jeſu Chriſti exire ab ea, tr.2.d 2.n.9.

Verſ.19. Videntes Domini ejus, quia exiſſet ſpes quæſtus eorum, apprehendentes Paulum, & Silam, perduxerunt in forum ad Principes, tr 8.d 4 n.10.

Verſ.22. Sciſſis tunicis juſſerunt eos virgis cædi, tr 11.d.12. n.2.

Verſ.30. Domine, quid me oportet facere, ut ſalvus ſiam, tr. 6. d.11.n.12.

CAP. XVII.

Verſ.25. Nec indigens aliquo, cum ipſe det omnibus vitam, inſpirationem, & omnia, tr 4.d.9.n.2.

Verſ.28. In ipſo vivimus, movemur, & ſumus, tract. 15. diſt. 24.n.3.

Verſ.29. Genus ergo cum ſimus Dei, non debemus æſtimari auro, tr.7.d.9 n 21.

CAP. XIX.

Verſ.2. Neque ſi Spiritus Sanctus eſt, audivimus, tr.16 d.10.

Verſ.29. Impleta eſt civitas confuſione, & impetum fecerunt, &c. tr.9 d 4.per tot.

CAP. XX.

Verſ.24. Neque facio animam meam pretioſiorem, quàm me, tr.7 d.17.per tot.

Verſ.26. Conteſtor vos hodierna die, quia mundus ſum à ſanguine omnium, tr.1.d 10.n.10.

Verſ.27. Non enim ſubterfugi, quo minus annunciarem omne conſilium Dei vobis, ib.

CAP. XXI.

Verſ 8. & 9. Intrantes domum Philippi Evangeliſtæ: huic erant quatuor filiæ virgines prophetantes, tr.14.d 8.n.6.

CAP. XXIII.

Verſ. 1. Ego omni bona conſcientia converſatus ſum ante Deum, tr.16.d.8.n.10.

Verſ.3. Percutiet te Deus, paries dealbate, tr.12.d.2.n 6.

CAP. XXIV.

Verſ.2. Multa corriguntur per tuam providentiam, tr.18. d.9. per tot.

Verſ.25. Diſputante autem illo de juſtitia, & caſtitate, tr.14.d.6. num.12.

Verſ.eod. Tremefactus Felix, reſpondit, tr.13 d.20 n.3.

CAP. XXVII.

Verſ.22. Amiſſio nullius animæ erit ex vobis, tr.17.d.14.n.6

EX EPISTOLA B. PAULI AD ROMANOS.

CAP. I.

Verſ.18 Revelatur ira Dei de cœlo ſuper omnem impietatem, &c. tr.10 d.9 n.5.

Verſ.19. Quod notum Dei, manifeſtum eſt in illis, ib.

Verſ.20. Inviſibilia ipſius, à creatura mundi, per ea quæ facta ſunt, intellecta conſpiciuntur, tr.4.d 14 n.5

Verſ.24. Propter quod tradidit illos Deus in deſideria cordis eorum, tr.8. d.13. n. 6. item tr. 13. d. 26 num.12.

Verſ.30. Detractores, Deo odibiles, tr.21.d.4.n 1.

CAP. II.

Verſ.1. Propter quod inexcuſabilis es ò homo omnis qui judicas, tr 18.d 17.n.7.

Verſ.4. An divitias bonitatis ejus contemnis? tract. 7. d.14 num 3.

Verſ.11. Non eſt acceptio perſonarum apud Deum, ib.n.17.

CAP. III.

Verſ.12 Omnes declinaverunt, &c. tr.21 d.14 n.5.

Verſ.23. Omnes peccaverunt, & egent gloria Dei, tr.7. d.14.n.3. it.tr.15.d.19 n.9.

CAP. IV.

Verſ.25. Traditus eſt propter delicta noſtra, & reſurrexit propter juſtificationem noſtram, tr.15.d.1.n.1.

CAP. V.

Verſ 3. Tribulatio patientiam operatur, tr 10 d 25.n.11. & 12.

Verſ.5. Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum Sanctum, tr.4 d 16 n 10 & d.17 n.1.it.tr 10.d.27.n 5.

Verſ.8. Commendat Deus charitatem ſuam in nobis, quoniam cum eſſemus peccatores, &c. tr.4.d 9.n.9.& d.18.per tot.

Verſ.9 Chriſtus pro nobis mortuus eſt, loc.cit.

Verſ.10. Cum inimici eſſemus, reconciliati ſumus Deo per mortem Filii ejus, tr.4. d 11.n.17.

Verſ.20. Ubi abundavit delictum, ſuperabundavit, & gratia, tr.4 d.10.n.2.& d 12.n.4.it.tr 15 d 1.n 12.& d.5.n.8.

CAP. VI.

Verſ.12. Non ergo regnet peccatum in veſtro mortali corpore, &c. tr.9.d.2.n.7 & tr 13.d.15.n.9 & d. 30.per tot. item tr. d.12. num.4.

Verſ.13. Sed neque exhibeatis membra veſtra arma iniquitatis peccato, tr.9. d.2. n.7. & tr.13. d.15.n 9 & d 30.per tot. it.tr.19 d.12.n.4.

Verſ.21. Quem fructum habuiſtis tunc in illis, in quibus nunc erubeſcitis? tr.13 d.16.n 23.

CAP. VII.

Verſ.8. Sine lege peccatum mortuum erat, tract.19. diſt. 12. num.8.

Verſ.15. Non quod volo bonum, hoc ago: ſed quod odi malum, hoc facio, tr.17.d.2 n 5.

Verſ.18. Scio, quia non habitat in me; hoc eſt, in carne mea bonum, &c. tr.13.d.24.n 4. & tr.14.d.25.per tot

Verſ.19 Non enim quod volo bonum, hoc facio, ſed quod nolo malum, hoc ago ib it.tr.15 d 7 n 9

Verſ 24 Infelix ego homo, quis me liberavit de corpore mortis hujus tr.13.d.10.n.19 & d.18.n.17.it.tr.14.d.14.

CAP. VIII.

Verſ.8. Qui in carne ſunt, Deo placere non poſſunt, tr.13.d 4.n. 6 & d 17.n.19.

Verſ.9. Vos autem non eſtis in carne, tr 13.d 19.n 7.

Verſ.12. Debitores non ſumus carni, ut ſecundùm carnem vivamus, tr.13.d.9.n.15

Verſ 13 Si ſecundùm carnem vixeritis, morie mini, &c. ib.

Verſ.15.& 16. Non accepiſtis ſpiritum ſervitutis in timore, &c. tr.5 d.8 n.9.it.tr.16.d.10 n 4

Verſ.17. Si autem filii, & hæredes: hæredes quidem Dei, cohæredes autem Chriſti, tr.4 d.8.n.2. it tr. 10. d.2. numer. 5. & d. 29.n.1.

Verſ.18 Non ſunt condignæ paſſiones hujus temporis ad futuram gloriam, &c. tr.10 d 14 n.9 & d.22. per tot.it.tr 14.d.11 n. 31. & tr 16 d 10 n.9

Verſ.20. Omnis creatura vanitati ſubjecta eſt, tr.7.d 18 n.14.it.tr. 10.d.7 n.10.

Verſ.26. Spiritus adjuvat infirmitatem noſtram: nam quid oremus, ſicut oportet neſcimus, tr.6.d.12.n 4.

Verſ. 28 Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, tr. 4.d.5 n.9.

Verſ.29. Quos prædeſtinavit conformes fieri, &c. tr. 20. d. 26.n.1.

Verſ.32. Quomodo non etiam cum illo omnia nobis donavit? tr 4 d 9 n.13.

Verſ 37. Quis nos ſeparabit à charitate Chriſti, &c. tr.4. d.18.n. 17.it.tr.19 d.15 n 9.

Verſ.36. Propter te mortificamur tota die, tr.16.d 17.n 6.

Verſ.38. Certus ſum, quia neque mors, neque vita, &c. tr.7. d.17.n.7.& tr.3.d.6.n.4.

CAP. IX.

Verſ.1. Veritatem dico, teſtimonium mihi perhibente conſcientia mea, tr.15 d.24.n.2.

Verſ.3. Optabam ipſe anathema eſſe pro fratribus meis, tr.5.d. 9.n 3.

Verſ.13. Jacob dilexi, Eſau autem odio habui, tr. 3. d. 15. n. 2. & 3.

CAP.

CAP. X.

*Verſ.*6.Quis aſcendet in cœlum, &c.*tr.*10.*d.*2.*n.*14.

*Verſ.*eod. & 8. Ne dixeris quis aſcendet in cœlum, &c. propè eſt verbum in ore, & in corde tuo, *tr.*15.*d.*2.*n.*10.

*Verſ.*10.Ore autem fit confeſſio ad ſalutem, *tr.*15.*d.*1. *n.*8. *& d.* 7. *n.* 2.

*Verſ.*12. Dives in omnes, qui invocant illum, *tr.*11 *d.* 5.*n.*6.

*Verſ.*13. Omnis qui invocaverit nomen Domini, ſalvus erit, *ib.*

CAP. XI.

*Verſ.*34.Quis cognovit ſenſum Domini, *tr.*15.*d.*3.*n.*19.

CAP. XII.

*Verſ.*1 Obſecro vos fratres per miſericordiam Dei, ut exhibeatis corpora veſtra hoſtiam viventem, &c. *tr.* 9.*d.*14.*per tot. & tr.*10.*d.*25.*n* 6.

*Verſ.*eod. Rationabile obſequium veſtrum, *tr.*1.*d.*1.*n.*10.

*Verſ.*3. Dico omnibus, non plus ſapere quàm oportet ſapere, *tr.*10.*d.*28.*n.*14

*Verſ.*4. Sicut in uno corpore multa membra habemus, &c. *tr.* 5.*d* 5.*n.*10.

*Verſ.*5.Ita multi unum corpus ſumus in Chriſto, &c.*ib.*

*Verſ.*10.Charitate fraternitatis invicem diligentes, *tract.*5.*d* 5 *numer.*17.

*Verſ.*14 Benedicite perſequentibus vos, & nolite maledicere, *ib.*

*Verſ.*15.Gaudete cum gaudentibus, flete cum flentibus, *tr.*2.*d.* 3.*n.*4.*it.tr.*10 *d.*8.*n.*15 *& d.*25.*n.*15.

CAP. XIII.

*Verſ.*1.Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit, *tr.* 10.*d.*3 *n.*7.

*Verſ.*eod.Non eſt poteſtas niſi à Deo, *tr.*3.*d.*1.*n.*10. *& d.*16.*n.*2.*it.* *tr.*19.*d.*13.*n.*7.

*Verſ.*4. Non ſine cauſa gladium portat, *tr.*2.*d.*1. *n.*7. *it*, *tr.*13.*d* 8.*n.*3.

*Verſ.*7.Cui honorem, honorem, &c.*tr.*11 *d* 11.*n.*8.

*Verſ.*8. Nemini quidquam debeatis, niſi ut invicem diligatis; qui enim diligit proximum, legem implevit, *tr.*5.*d.*4.*n.*11. *& tr.*5. *d.*10.*n* 1.*&* 5.*& tr.*5.*d.*1 *per tot.*

*Verſ.*9. Diliges proximum tuum ſicut teipſum, *tract.* 5. *d.* 9 *n.*4.

*Verſ.*10. Plenitudo legis eſt dilectio, *tr.*14.*d.*17.*n.*1.*it.tr.*10.*d.*27. *n* 4.*&* 5.*it.tr.*21.*d.*4.*n* 4.

*Verſ.*12. Abjiciamus ergo opera tenebrarum, &c. *tr.*13. *d.* 1. *n.*17.*it.tr.*18 *d.*13. *n.*18. *& tr.*21.*d.*7.*n.*4. *& tr.*9. *d.*7. *n.*2. *& tr.* 20.*d.*10.*n.*3.

*Verſ.*13.Sicut in die honeſtè ambulemus: non in commeſſationibus, ebrietatibus, *tr.*1.*d* 4 *n.*8. *& d.*9 *per tot.* *it.tr.*1. *d.*1 *n* 6 *& tr.* 16.*d.*14.*n.*2.*& tr.*16.*d.*5.*n.*8.

*Verſ.*14. Sed induimini Jeſum Chriſtum, *tr.*1.*d.*4. *n.*8. *& tr.* 7 *d.*17.*n.*14.*it.tr.*9.*d.*12.*n.*10.

CAP. XIV.

*Verſ.*17. Non eſt regnum Dei eſca, & potus, ſed juſtitia, & pax, & gaudium *tr.*1.*d.*8.*n.*6.*it.tr.*9.*d.*12.*n.*1.*& tr.*10 *d.*29. *n.*12. *& tr.*13.*d.*10.*n.*12.*it.tr.*16.*d.*14.*n* 2.*& tr.*16 *d* 5.*n.*8.

CAP. XV.

*Verſ.*4.Quæcumque ſcripta ſunt, ad noſtram doctrinam ſcripta ſunt, *tr.*13.*d.*35.*n.*2.

EX EPISTOLA I. AD CORINTHIOS.

CAP. I.

*Verſ.*5. In omnibus divites facti eſtis, in omni verbo, & ſcientia, *tr.*8.*d.*17.*n.*3.

*Verſ.*11. Significatum eſt mihi de vobis, fratres mei, &c. quia contentiones ſunt inter vos, *tr.*18.*d.*7.*n.*8.

*Verſ.*27 Infirma mundi elegit Deus, *tr.*16.*d.*16.*n* 18.

CAP. II.

*Verſ.*8.Si cognoviſſent, nunquam Dominum gloriæ crucifixiſſent, *tr.*4.*d* 10.*n.*12.*it.tr.*18.*d.*8.*n* 9.

*Verſ.*9.Oculus non vidit, nec auris audivit, &c.quæ præparavit Deus iis, qui diligunt illum, *tr.*4.*d.*17.*n.*11 *& tr.*4.*d.*4.*n.*5.*& tr.*7.*d.* 9.*n* 8.*it.tr.*10.*d.*1 *per tot.& d.*4.*n.*8.*& d.*5.*n.*7.*& d* 11.*n.*7. *& d.*3.*n.* 13. *& d.*22.*n.*14.*& d.*27.*n.*9 *it.tr.*16.*d.*14.*n.*7.

CAP. III.

*Verſ.*2. Tamquam parvulis in Chriſto lac vobis potum dedi, non eſcam, *tr.*6.*d.*7.*n.*1. *item tract.*17. *d.*5.*n.*8. *& tr.*18. *d.*10. *n.*10 *& d.*7 *n.*4.

*Verſ.*7. Neque qui plantat eſt aliquid, neque qui rigat, *tr.*8. *d.* 28.*n* 13.*it.tr.*9 *d.*20 *n.*8.

*Verſ.*17. Si quis templum Dei violaverit, diſperdet illum Deus, *tract.*7.*d.*8. *num.*16. *it.tr.*20. *d.*10. *num* 2.*& d.*12.*n.*7. *& d.*16.*n.*2.

*Verſ.*eod. Templum Dei ſanctum eſt, quod eſtis vos, *tr.*13 *d.* 15.*n.*11.

*Verſ.*18.Si quis videtur inter vos ſapiens eſſe in hoc ſæculo, ſtultus fiat, *tr* 9.*d.*13.*n.*13.

CAP. IV.

*Verſ.*1. Sic nos exiſtimet homo, ut miniſtros Chriſti, & diſpenſatores myſteriorum Dei, *tr.*3.*d.*16 *n.*1 *it.tr.*15.*d.*27.*n.*11.

*Verſ.*4.Nihil mihi conſcius ſum, *tr.*16.*d.*10.*n.*3.

*Verſ.*5.Nolite ante tempus judicare, quoadusque veniat Dominus, *tr.*12.*d.*7.*n.*3.

*Verſ.*eod.Illuminabit abſcondita tenebrarum, *tr.*15.*d.*18. *n.*10. *& tr.*21.*d* 4 *n.*8.

*Verſ.*8. Utinam regnetis, ut, & nos vobiſcum regnemus, *tr.*18 *d.*5.*n.*15.

*Verſ.*9.Spectaculum facti ſumus mundo, & Angelis, & hominibus, *tr.*19.*d.*18.*n* 12.

*Verſ.*12.& 13. Perſecutionem patimur, & ſuſtinemus, *tr.* 16. *d.*1.*n.*4.*&* 8.*ib.* Blaſphemamur, & obſecramus, *loc.cit.& tr.*12 *d.*3.*n.*9.

*Verſ.*21. Quid vultis? in virga veniam ad vos, an in charitate? *tr.*18.*d.*13.*n.*7.*& n.*12.

CAP. V.

*Verſ.*5. Tradere hujuſmodi ſatanæ in interitum carnis, *tr.*13. *d.* 20.*n.*20.*it tr.*19 *d* 13.*n.*8.

*Verſ.*6.Non eſt bona gloriatio veſtra: neſcitis, quia modicum fermentum, &c *tr* 17.*d* 6.*n.*3.*& d.*8.*n.*3.*& d* 9 *per tot.*

Verſ 7.Expurgate vetus fermentum, *tr.*17. *d.*6. *n.* 3. *& d.* 12. *num* 3.

*Verſ.*10.Non fornicariis hujus mundi, &c.*ib.*

*Verſ.*11.Si is qui frater nominatur, eſt fornicator, &c.cum hujuſcemodi nec cibum ſumere, *tr* 14.*d.*24.*n.*12.

CAP. VI.

*Verſ.*6.Frater cum fratre judicio contendit, *tr.* 5.*d.*5.*n.*17.

*Verſ.*15 Tollens ergo membra Chriſti, faciam membra meretricis? *tr.*13.*d* 15.*n.*9 *&* 10.*tr.*9.*d.*18.*n.*8.

Verſ 16.An neſcitis quoniam qui adhæret meretrici, unum corpus efficitur? *tr.*13.*d.*15.*n.*9.

*Verſ.*17.Qui adhæret Domino, unus ſpiritus eſt cum eo, *tr.*1. *d.* 5.*n.*12.*it tr.*14 *d.*28.*n.*3.*& d.*29.*n.*3.

Verſ 18.Fugite fornicationem, *tr.*14.*d.*28.*n.*3.*& d.*29.*n.*3.

*Verſ.*eod. Qui fornicatur, in corpus ſuum peccat, *tr.*13.*d.*16.*n.*13 *&* 15 *& tr.*13.*d.*22.*per tot.*

*Verſ.*20. Empti eſtis pretio magno, *tr.*7.*d* 11 *per tot.it.tr.*13.*d.*15. *n.*3.*&* 9.*it.tr.*18.*d.*14.*n.*1.*& tr.*14.*d.*26.*n.*15.*& tr.*16.*d.*11.*n.*6.

CAP. VII.

*Verſ.*3. Uxori vir debitum reddat, &c.*tr.*14 *d.*19.*n.*2.

*Verſ.*4. Mulier ſui corporis poteſtatem non habet, ſed vir, *tr.*13. *d.*15.*n.*6.

*Verſ.*7. Volo omnes vos eſſe ſicut meipſum, *tr.*14 *d.*13. *num.*7. *& d.*22.*n.*1.

*Verſ.*25.Præceptum Domini de virginibus non habeo, *tr.*14.*d.* 2.*n.*7 *& d.*4.*per tot.*

*Verſ.*30. Qui flent, tamquam non flentes, *tr* 14.*d.*13.*n.*7.

*Verſ.*31. Qui utuntur hoc mundo tamquam non utantur, *ib.& tr.*16.*d.*9.*n.*8.

Verſ 32.Volo vos omnes ſine ſolicitudine eſſe, *tr.* 14. *d.*13. *n.* 5. *&* 7.

*Verſ.*34. Virgo cogitat quæ Domini ſunt, *tr.*14.*d.*12. *n.*18. *& d.* 13.*per tot.* *& d.*22. *num.*11.

CAP. VIII.

*Verſ.*8. Eſca nos non commendat Deo, *tr.*8.*d.*2 *per tot.*

*Verſ.*12 Peccantes in fratres, & percutientes conſcientiam eorum infirmam, *tr.*3.*d.*18.*n.*12.

CAP. IX.

*Verſ.*9. Nunquid de bobus cura eſt Deo, *tr.*4 *d.*15.*n.*12. *it.tr.*10 *d.*19.*n.*5.

Verſ 19 Cum liber eſſem ex omnibus, omnium me ſervum feci, *tr.* 3.*d.*27.*n.*3.

*Verſ.*22. Omnibus omnia factus ſum, ut omnes ſalvos facerem, *tr.*7.*d.*5.*n.*15.

*Verſ.*24.Neſcitis quod ii, qui in ſtadio currunt, omnes quidem currunt, ſed unus accipit bravium? *tr.*3.*d.*17.*n.*14. *& tr.*8.*d.* 12. *n.*11.*it.tr.*10.*d* 26 *n.*7.

*Verſ.*25. Omnis, qui in agone contendit, ab omnibus ſe abſtinet, *tr* 1 *d* 1.*per tot.*

*Verſ.*eod. Illi quidem ut corruptibilem coronam accipiant, *tr.* 10 *d* 22.*num.*7.

*Verſ.*27. Caſtigo corpus meum, & in ſervitutem redigo, *tr.* 1. *d* 8.*n.*7.*& d.*9.*n.*6.*& tr.*1.*d.*11.*n.*6.*it.tr.*13 *d.*24.*n.*4.*& tr.*16. *d.*17.*n.* 3.*& d* 22.*n.*1.*& d.*23 *n.*9.*& tr.*16.*d.*7.*n.*6.*& tr.*17.*d.*4.*n.*8.*& tr.*19.*d.* 4. *n.*7.

CAP. X.

*Verſ.*4. Omnes eundem potum ſpiritualem biberunt, conſequente eos petra, &c.*tr.*14.*d.*23.*n.*11.*& tr.*19.*d.*18.*n.*8.

*Verſ.*eod. Petra autem erat Chriſtus, *tr.*6.*d.*7.*n.*16. *Item tr.*10.*d.* 15.*n.*14.

*Verſ.*7. Nolite idolatræ fieri, *tr.*9 *d.*11.*n.*8.

*Verſ.*12 Qui ſe exiſtimat ſtare, videat ne cadat, *tr.*10.*d.*16.*n.*11. *Item tr.*18.*d.*8.*n.*2.

*Verſ.*13. Tentatio vos non apprehendat, niſi humana, &c. *tr.*12 *d.*1.*n.*8.

*Verſ.*eod. Fidelis autem eſt Deus qui non patietur vos tentari ſupra id quod poteſtis, *tr.*9.*d.*13.*n.*5.

*Verſ.*17. Unus panis, & unum corpus multi ſumus, &c *tr* 5. *d.*5.*n.*10.

*Verſ.*21. Non poteſtis menſæ Domini participes eſſe, & menſæ dæmoniorum, *tr.*19 *d.*18.*n.*10.

*Verſ.*24. Nemo quod ſuum eſt quærat, &c. *tr.*18.*d.*14.*n* 5.

*Verſ.*27. Si quis vocat vos infidelium, & vultis ire, omne quod apponitur vobis manducare, &c. *tr.*13 *d.*14.*n.*12.

Verſ. 31. Sive manducatis, ſive bibitis, ſive aliud quid facitis, omnia in Dei gloriam facite, *tr.* 4.*d.* 13. *numer.*15. *it.tr.*9. *d.* 19.*n.*9.

CAP. XI.

*Verſ.*3. Caput viri Chriſtus, caput Chriſti Deus eſt, *tr.*11.*d.*6 *num.*4.

*Verſ.*19. Oportet hæreſes eſſe, *tr.*10.*d.* 18.*n.*12.

*Verſ.*21. Alius quidem eſurit, alius autem ebrius eſt, *tr.* 11. *d.*2. *num.*7.

*Verſ.*22. Nunquid domos non habetis ad manducandum, &c. *tr.*18.*d.*9.*n.*13.

*Verſ.*23. In qua nocte tradebatur, accepit panem, *tract.* 4. *d.*10. *numer.*13.

*Verſ.*28. Probet ſeipſum homo, & ſic de pane illo edat, *tr.* 5.*d.* 8.*n.*11.

*Verſ.*31. Si noſmetipſos dijudicaremus, non utique judicaremur, *tr.* 5.*d.*4 *n* 4.& *d.*17.*n.*7.

CAP. XII.

*Verſ.*4. Diviſiones gratiarum ſunt, *tr.*10.*d.*14.*n.*8.

*Verſ.*8. Alii per ſpiritum datur ſermo ſcientię, &c. *tract.* 5.*d.* 5. *num* 11.

*Verſ.*21. Non poteſt oculus dicere manui: opera tua non indigeo, *ib.*

*Verſ.*23. Quæ putamus ignobiliora eſſe membra, his honorem abundantiorem circumdamus, &c. *tr.*18.*d* 9.*n.*7.

*Verſ.*25. Non ſuit ſchiſma in corpore, ſed in idipſum pro invicem ſolicita ſunt membra, *tr.*5.*d* 5.*n.*17.& *d.*8 *n.*13.

*Verſ.*26. Si quid patitur unum membrum, compatiuntur omnia membra, *tr.*5.*d.*5.*n.*13.*it.tr.*18.*d.*1.*n.*3.

*Verſ.*27. Vos eſtis corpus Chriſti, & membra de membro, *tr.*13. *d.*15.*n.*3.

*Verſ.*31. Æmulamini chariſmata meliora, *tr.*4. *d.*4 *n.*6. & *tr.*4. *d.*2.*n.*10.

CAP. XIII.

*Verſ.*1. Si linguis hominum loquar, & Angelorum, charitatem autem non habeam, &c. *tr.*4.*d.*2.*n.*10. *it.tr.*10.*d.*13.*n.*11. & *d.* 27. *num.*10.

*Verſ.*3. Si tradidero corpus meum, ita ut ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodeſt, *tr.*14.*d.*3.*per tot.*

*Verſ.*4. Charitas patiens eſt, &c. *tr.*3.*d.*17.*n.*6.& *tr.*4.*d.*2.*n.*13.& *d.*18.*n.*1.

*Verſ.*8. Charitas nunquam excidit, ſive prophetię evacuabuntur, ſive linguæ ceſſabunt, *tr.*4 *d.*2.*n.*15.

*Verſ.*11. Cum eſſem parvulus, loquebar ut parvulus, ſapiebam ut parvulus, *tr.*6.*d.*6.*n.*1.*it.tr.*10.*d.*5.*n.*12.

*Verſ.*12. Videmus nunc per ſpeculum in ænigmate, *tr.*1.*d.*5.*nu.* 18.& *tr.*4.*d.*2.*n.*15.& *tr.*6.*d.*7.*num.*15.& *tractat.* 7.*d.*5.*n.*12.*it.tr.*10 *d.*7.*n.*3.

*Verſ.*13. Nunc manet fides, ſpes, charitas: maior autem horum eſt charitas, *tr.*4.*d.*2.*n.*10.& *n.*12 & *n.*15.& *tr.*4.*d.*17.*n.*3.*it.tr.*10.*d.* 27.*n.*5.

CAP. XIV.

*Verſ.*20. Nolite pueri effici ſenſibus, *tr.*8.*d.*22.*n.*8.

*Verſ.*33. Deus pacis, *tr.*5.*d.*7.*n.*1.

*Verſ.*34.& 35. Mulieres in Eccleſia taceant, *tr.*14.*d.*35.*n.*2.

CAP. XV.

*Verſ.*10. Abundantiùs illis omnibus laboravi, *tr.*10.*d.*27.*n.*1

*Verſ.*eod. Non ego, ſed gratia Dei mecum, *tr.*14.*d.*32.*n.*4.& *tr.*16 *d.*11.*n.*6.

*Verſ.*22. Sicut in Adam omnes moriuntur, ita, & in Chriſto, &c. *tr.*10.*d.*6.*n.*1.

*Verſ.*33. Corrumpunt bonos mores colloquia mala, *tr.*17.*d.* 5.*nu.* 21.& *d.*8.*n.*1.& *n.*6.

*Verſ.*36. Inſipiens, tu quod ſeminas non vivificatur, niſi prius moriatur, *tr.*8 *d.*11.*n.*3.

*Verſ.*41. Alia claritas ſolis, alia claritas lunæ, *tr.*10.*d.*12.*n.*3.

Verſ. 50. Caro, & ſanguis regnum Dei non poſſidebunt, *tr.*13.*d.* 10.*n.* 18.

Verſ. 52. In momento, in ictu oculi, &c. & mortui reſurgent incorrupti, *tr.*10.*d.*6.*n.*1.

Verſ. 53. Oportet enim corruptibile hoc induere incorruptionem, *tr.*10 *d.*6.*n.*1.

Verſ. 56. Stimulus mortis peccatum eſt, *tr.*15.*d.*17.*n.*12.

CAP. XVI.

*Verſ.*22. Si quis non amat Dominum Jeſum Chriſtum, ſit anathema, *tr.*4.*d.*1.*n.*3.& *d.*6.*per totum.*

EX EPISTOLA II. AD CORINTHIOS.

CAP. I.

Verſ 3. Pater miſericordiarum, & Deus totius conſolationis, &c. *tr.*9 *d.*15.*numer.*1. & *tr.*10. *d.*8. *num.*14.& *tr* 13.*d.*21. *n.*13. *it. tract.* 16. *d.*2. *num* 4. & *d.* 3.*num.*3. & *d.*17.*numer.* 3. 6.& *d.*18 *num.*5.

Verſ 4. Qui conſolatur nos in omni tribulatione noſtra, *tract.*16. *d.*2.*n.*4 & *d.* 18.*n.*5.& *d* 18.*n.*9.

*Verſ.*5. Sicut abundant paſſiones Chriſti in nobis, ita, & conſolatio noſtra, *tr.*16.*d.*2.*n.*4.& *d.*18.*n.*8.

*Verſ.*7. Sicut ſocii paſſionum eſtis, ſic eritis, & conſolationię, *tr.*16.*d.*17.*per tot.*

*Verſ.*12 Gloria noſtra hæc eſt, teſtimonium conſcientiæ noſtræ, *tr.*15.*diſc.*6.*numer.*2. & *tr.*16.*d.*7. *numer.*3.& 7. & *tr.*15.*d.*24. *per tot.*

*Verſ.*18. Fidelis autem Deus, quia ſermo noſter non eſt in illo, eſt, & non, *tr.*10.*d.*15 *n.*8.

CAP. II.

*Verſ.*4. Ut ſciatis quam charitatem habeam abundantiùs in vobis, *tr.*18 *d.*1.*n.*4.& *d.*7.*n.*2.

Verſ 11. Non circumveniamur à Satana, *tr.*19.*d.*5 *n.*7.

*Verſ.*15. Chriſti bonus odor ſumus, *tr.*6.*d.*15.*n.*8. *it.* *tr.*14.*d.*12. *num.*7.

CAP. III.

*Verſ.*5. Sufficientia noſtra ex Deo eſt, *tr.*15.*d.*23.*n.*11.

Verſ 6. Idoneos nos fecit miniſtros, *tr.*3.*d.*12.*n.*13.

*Verſ.*17. Dominus Spiritus eſt: ubi Spiritus Domini, ibi libertas, *tr.*16.*d* 11.*n.*1.

*Verſ.*18. Nos verò revelata facie gloriam Domini ſpeculantes, in eandem imaginem transformamur, *tr.*7.*d.*5.*n.*12. *it.tr.*10.*d.*6.*numer.*2.

CAP. IV.

*Verſ.*7. Habemus theſaurum iſtum in vaſis fictilibus, &c. *tr.* 3. *diſc.*3. *num.*15. & 16. & *d.* 17 *num.*1. *Ibid. It.tr.*10.*d.*6.*n.*1.*it.tr.* 14.*d.*1.*n.*19. & *d.*5.*nu.*18.& *d.*11.*n.*1.& *d.*16.*n.*12.& *d.*17.*n.*7.& *d.* 24.*n.*7.& *d* 27 *n.*2 & *d.*31.*n.*4.& *tr.*15.*d.*24.*n* 7.

Verſ. 10. Mortificationem Ieſu in corpore noſtro circumferentes, *tr.*14 *d* 26.*n.*15.

*Verſ.*16. Licèt, qui foris eſt, noſter homo corrumpatur, tamen is, qui intus eſt, renovatur de die in diem, *tr.*1.*d.*6. *n.*10.

*Verſ.*17. Momentaneum hoc, & leve tribulationis noſtræ, æternę gloriæ pondus operatur in nobis, *tr.*8.*d* 21.*n.*10 & *d* 22.*nu.*12. *it.tr.*10.*d.*14.*n.*6.& *d.*16.*n.*16.& *d.*22.*per tot.*& *d.*24.*n.*11.& 17.& *d.*30 *n.*2.& *d.*24.*n.*17.

*Verſ.*18 Non contemplantibus nobis, quæ videntur, ſed quæ non videntur: quæ enim videntur, temporalia ſunt, *tract.*8.*d.*22. *num.*8

CAP. V.

*Verſ.*1. Domum habemus à Deo non manufactam, *tr.*10.*diſc.*28 *num.*3.

*Verſ.*10. Omnes nos manifeſtari oportet ante tribunal Chriſti, *tr.*6.*d.*9.*n.*11.

*Verſ.*14. Charitas Chriſti urget nos, *tr.*5.*d.*8.*n.*9.& *tr.*6. *d.* 4. *num* 12

*Verſ.*18. Omnia ex Deo, qui nos reconciliavit ſibi per Chriſtum, *tr.*5.*d.*8.*n.*2.

CAP. VI.

*Verſ.*4. Exhibeamus nos ſicut Dei miniſtros, in multa patientia, &c. *tr.*10.*d.*24 *n.*8.

*Verſ.*5. In vigiliis, in jejuniis, in caſtitate, &c. *tr.* 1. *d.* 10 *per tot.It.tr.*14.*d.*10.*n.*3

*Verſ.*10. Quaſi triſtes, ſemper autem gaudentes, *tr.*8.*d.*23. *n.* 10. *It.tr.*10.*d.*8.*n.*4.& *d.*8.*n.*9.

*Verſ.*eod. Sicut egentes, multos autem locupletantes, *tr.*8. *d.* 12 *n.*6

*Verſ.*14. Nolite jugum ducere cum infidelibus, &c. *tr.* 9. *d.*8. *per totum*, *it.* *tr.*16.*d.*14 *nu.*9. & *tr.*17. *d* 6.*num.*3.& *tr.*20. *diſc.*13. *num.*1.

*Verſ.*eod. Quæ enim participatio juſtitiæ cum iniquitate, &c. *tr.*9.*d.*8.*n.*1

*Verſ.*15. Quæ conventio Chriſti ad Belial? *tr.*16.*d.* 14.*numer* 9. & *tr.*17.*d.*6.*n.*3. & *tr.*20.*d.*13.*n.*1. & *tr.*15.*d.*1.*n.*13. & *tr.*19 *d.* 8 *num* 10

*Verſ.*16. Quis conſenſus templo Dei cum idolis, *tract.*4 *d.*14. *n.* 5. Vos eſtis templum Dei vivi, *tr.*7 *d.*8.*n.*8.

d CAP.

CAP. VII.

*Verſ.*1. Mundemus nos ab omni inquinamento carnis, & ſpiritus, *tr.*5.*d.*16.*n.*9.

*Verſ.*4. Superabundo gaudio in omni tribulatione, *tract.*10. *d.* 8. *num.*6. *&* *d.*9. *num.*7. *&* *d.*15.*n.*11. *&* *tr.*12.*d.*2.*n.*6. *&* *tr.*16. *d.* 18.*n.*9.

*Verſ.*10. Quæ ſecundùm Deum triſtitia eſt, pœnitentiam in ſalutem operatur, *tr.*15 *d.*22.*n.*7

CAP. VIII.

*Verſ.*14. In præſenti tempore, veſtra abundantia eorum inopiam ſuppleat, *tr.*8.*d.*18.*n.*8.

CAP. IX.

*Verſ.*7. Non ex triſtitia aut neceſſitate, hilarem enim datorem diligit Deus, *tr.*1.*d.*2.*num* 10. *Item tr.*9. *d.* 2. *numer.*10. *Item tr.*16 *d.*11.*n.*10.

CAP. X.

*Verſ.*3. In carne ambulantes, non ſecundùm carnem militamus, *tr.*14.*d.*15.*n.*2.

CAP. XI.

*Verſ.*2. Deſpondi vos uni viro virginem caſtam exhibere Chriſto, *tr.*14.*d.*1.*per tot.*

*Verſ.*14. Ipſe ſanatus transfigurat ſe in Angelum lucis, *tract.*19. *d.*7.*per tot.*

*Verſ.*23. In laboribus plurimis in carceribus abundantiùs, &c. *tr.*10.*d.*21.*n.*1.*it.tr.*16.*d.*2.*n.*4.

*Verſ.*25 *&* 26. Ter virgis cæſus ſum, &c. *tr.*16.*d.*2.*n.*4.

*Verſ.*29. Quis infirmatur, & ego non infirmor? *tr.*6. *diſc.*4. *num.*12.

CAP. XII.

*Verſ.*1. Veniam ad viſiones, & revelationes Dei, &c. *tr.*10.*d.*14. *num.*9.

*Verſ.*2. Scio hominem in Chriſto, raptum uſque ad tertium cœlum, &c. *ib.* *&* *d.*15.*n.*11. *&* *d.*1.*n.*1.

*Verſ.*3. Scio hujuſmodi hominem, ſive in corpore, ſive extra corpus, neſcio, Deus ſcit, *tr.*4. *d.*16. *n.*9. *&* *tract.*10. *diſc.* 14. *num.*9.

*Verſ.*4. Raptus eſt in paradiſum, & audivit arcana verba, quæ non licet homini loqui, *tr.*1.*d.*5. *nu* 22. *&* *d.*6. *num.*8. *it.tr.*10.*d.*1 *n.*1 *&* *d.*14 *n.*9 *&* *d.*17 *n.*10.

*Verſ.*7. Datus eſt mihi ſtimulus carnis meæ, angelus Satanæ, qui me colaphizet, *tr* 1.*d.*19. *num.*7. *it.tract.* 13. *d* 28. *numer.* 10. *item tr.*14.*d.*14 *num.*1. *&* *d.* 25.*n.*1.*&* *d.*32. *per totum*, *&* *tr.* 19. *d.*9.*n.*9.

Verſ. 8. Propter quod ter Dominum rogavi, ut diſcederet a me, *tr* 13.*d.*28.*n* 10.*it.tr.*14.*d.*25.*n.*1.

*Verſ.*9. Sufficit tibi gratia mea, *ib.*

Verſ. 10. Cum infirmor, tunc potens ſum, *tr.*14.*d.*26. *n.*10.

CAP. XIII.

*Verſ.*3. An experimentum quæritis eius, qui in me loquitur Chriſtus? *tr.*1.*d.*4 *n.*2.

*Verſ.*11. Pacem habete, & Deus pacis erit vobiſcum, *tr.* 5. *d.* 7.*per tot.*

EX EPISTOLA AD GALATAS.

CAP. I.

*Verſ.*10. Si hominibus placerem, Chriſti ſervus non eſſem, *tr.* 2. *d.*10.*n.*10.

*Verſ.*14. Abundantius æmulator exiſtens paternarum traditionum, *tr.*11.*d.*3.*n.*8.

CAP. II.

*Verſ.*16. Non juſtificatur homo ex operibus legis, *tr.*15. *d.*10. *num.*2.

Verſ. 20. Vivo ego jam non ego: vivit verò in me Chriſtus, *tr.*4.*d.*4.*n.*3. In fide vivo filii Dei, qui dilexit me, & tradidit ſemetipſum pro me, *tr.*7.*d.*12.*per tot.* *&* *tr.*7.*d.*15.*n.*1.

CAP. III.

*Verſ.*3. Sic ſtulti eſtis, ut cum ſpiritu cœperitis, nunc carne conſummemini? *tr.*9.*d.*14.*num.*9.

*Verſ.*10. Quicumque ex operibus legis ſunt, ſub maledicto ſunt, *tr.*16.*d.*10.*n* 4.

*Verſ.*28. Non eſt Judæus, &c. omnes enim vos unum eſtis in Chriſto *tr.*20 *d.*16.*n.*8.

CAP. IV.

*Verſ.*4. Ubi venit plenitudo temporis, miſit Deus Filium ſuum, &c. *tr.*4.*d.*9.*n.*7.

*Verſ.*8 Tunc quidem ignorantes Deum, iis, qui natura non ſunt dii, ſerviebatis, *tr.*8.*d.*28.*n.*42.

*Verſ.*9. Nunc autem, cum cognoveritis Deum, quomodo convertimini iterum ad infirma, & egena elementa? *ib.*

*Verſ.*29. Sed quomodò tunc is, qui ſecundùm carnem natus fuerat, &c. *tr.*13.*d.*4.*n.*1.

*Verſ.*31. Non ſumus ancillæ filii, ſed liberæ, *tract.* 16 *d.*10. *num.*4.

CAP. V.

*Verſ.*14. Omnis lex in uno ſermone impletur: Diliges proximum tuum ſicut teipſum, *tr.*5.*d.*2.*n.*2.*&* *d* 9.*n.*6.

*Verſ.*15 Si invicem mordetis, & comeditis, videte, ne ab invicem conſumamini, *tr.*1.*d.*7.*n.*11.

*Verſ.*17. Caro concupiſcit adverſus ſpiritum, ſpiritus autem adverſus carnem, *tract.*1. *d.*9. *n.*4.*it.tr.*13.*d.*4.*n.*1.*&* *d.*10.*n.*13. *it.tr.*16.*d.*4.*n.*1.*&* *tr.*19 *d* 9 *n.*12.*tr.*21.*d.*9.*n.*1.

*Verſ.*19. Manifeſta ſunt opera carnis, quæ ſunt fornicatio, &c. *tr.*5.*d.*10.*n.*20.*it.tr* 9.*d.*12.*n.*3.*&* *tr.*13.*d.*1.*n.*10.*&* *d.*6.*n.*8. *&* 20. *it.tr.*14.*d.*6 *n* 7 *&* *tr.*15 *d.*22.*n.*5.

*Verſ.*20. Idolorum ſervitus, veneficia inimicitiæ, &c. *tr.*9.*d.* 12.*n.*1.*&* *tr.*13.*d.*1.*n.*10

*Verſ.*21. Invidiæ, homicidia, ebrietates, &c. *loc.cit.*

*Verſ.*22. Fructus autem ſpiritus: charitas, gaudium, &c *tr.*9.*d.* 12 *n.*2.*&* *d.* 19 *nu.*8 *it. tr.*16.*d.*2.*nu.*1.*&* *d.*4.*n.*6.*&* *d.* 12. *numer.* 7.*&* *d.*18 *n.*5.*&* *tr.*18.*d.*7.*n* 5.

Verſ 23. Fructus ſpiritus eſt continentia, *tr.*14.*d.* 12.*n.*2

*Verſ.*24. Qui autem ſunt Chriſti, carnem ſuam crucifixerunt cum vitiis, &c. *tr.*9.*d.*12*n.*2.*&* *d.*6 *n.*5.*&* *d.*18.*n.*8

CAP. VI.

*Verſ.*1. Si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto: vos qui ſpirituales eſtis, hujuſmodi inſtruite in ſpiritu lenitatis, *tr.*18. *d.* 8.*per tot.* *&* *d.* 12.*n.*5 *&* *d.*11.*n.*9. *&* *d.*16.*n.*1. *&* *d.*16.*n.*8.*&* *d.* 7. *num.*5.

*Verſ.*2. Alter alterius onera portate, & ſic adimplebitis legem Chriſti, *tr.*5.*d* 2 *n.*11.

*Verſ.*8. Qui ſeminat in carne, de carne, & metet, *tr.* 16. *d.* 4. *num.*7.

*Verſ.*14. Mihi mundus crucifixus eſt, *tr.*8.*d.*22.*n* 2.

*Verſ.*17. Ego ſtigmata Domini mei in corpore meo porto, *tr.*14. *d.*17.*n.*3.

EX EPISTOLA AD EPHESIOS.

CAP. II.

Verſ 3. In deſideriis carnis noſtræ, facientes voluntates carnis, & cogitationum, *tr.*13.*d.*4.*n.*8.

*Verſ.*4. Deus qui dives eſt in miſericordia, *tr.*13.*d.*11.*n.*4.

*Verſ.*eod. Propter nimiam charitatem ſuam, qua dilexit nos, *tr.* 4.*d.*9.*n.*2.*&* *tr.*4.*d.*10.*n.*2.*&* *tr.*5.*d.*7. *n.*15.*&* *tr.*7.*d.*14. *n.*2.*&* *tr.*4. *d.*10.*per tot.*

*Verſ.*5. Cum eſſemus mortui, convivificavit nos in Chriſto, *loc. citat.*

*Verſ.*14. Ipſe eſt pax noſtra, *tr.*5. *d.*4.*num.*8. Qui fecit utraque unum, *tr.*5.*d.*7.*n.*2.

*Verſ.*19. Iam non eſtis hoſpites, & advenæ, ſed eſtis cives Sanctorum, &c. *tr.*5. *d.* 8.*n* 13.*&* *tr.*8.*d.*21.*n.*9.*it.* *tr.*14. *d.*5.*n.*4. *&* *tr.*17.*d.*12.*n.*2.

CAP. III.

*Verſ.*17. In charitate radicati, & fundati, *tr.*4.*d.*1.*n.*14.

*Verſ.*18. Ut poſſitis comprehendere quæ ſit latitudo, & longitudo, & ſublimitas, &c. *ib.*

*Verſ.*21. Ipſi gloria in Eccleſia, *tr.*20.*d.*17.*n.*7.

CAP. IV.

*Verſ.*1. Dignè ambuletis vocatione, qua vocati eſtis, *tr.*15.*d.*5. *num.*6.

Verſ 2. Cum omni humilitate, & manſuetudine, &c. *ib.*

*Verſ.*10. Qui deſcendit, ipſe eſt qui aſcendit, *tr.*3.*d.*4.*n.*9.

*Verſ.*13. Donec occurramus omnes in virum perfectum, *tr.*10.*d.* 16 *n.*3.

*Verſ.*23. Renovamini ſpiritu mentis veſtræ, *tr.*7.*d.*15. *n.*19.

*Verſ.*25 Quoniam ſumus invicem membra, *tr.*5.*d.*5.*n.*3.

*Verſ.*27. Nolite locum dare diabolo, *tr.*4.*d* 15 *n.*13.*it.tr.* 9. *d.* 16.*n.*10.*tr.*13 *d.*30.*n* 2. *&* *d.*34.*n* 18 *it.tr.*14.*d.*19.*n.*18. *&* *tr.*19.*d.* 4.*n.*7.*&* *d.*8.*per tot* *&* *d.*15.*n.*2.

*Verſ.*29.*&* 30. Omnis ſermo malus de ore veſtro non procedat, *tr.*14.*d* 19 *n.*18.

*Verſ.*31. Blaſphemia tollatur à vobis cum omni malitia, *tr.* 11.*d.* 3.*per tot.*

CAP. V.

*Verſ.*3. Fornicatio, & omnis immunditia, nec nominetur in vobis, *tr.*11.*d.*4.*n.*1. *&* *tr.*13. *d.*16. *num.*23. *it. tract.*14. *d.* 19. *per totum.*

*Verſ.*4. Fornicatio, aut turpitudo, &c. *tr.*13.*d.*17.*n.*23.

*Verſ.*5. Omnis fornicator, aut immundus, aut avarus, quod eſt idolorum ſervitus, non habet hæreditatem in regno Chriſti, *tr.* 8.*d.*15.*per tot.it.tr.*13.*d.*10.*n.*13.*&* *d* 11.*n.*2.

*Verſ.*6. Nemo vos ſeducat inanibus verbis, &c. *ib.* *&* *tr.*9. *d.*9. *num.* 12.

*Verſ.*8. Ut filii lucis ambulate, *tr.*17.*d.*1.*n.*11.

*Verſ.*15. Videte fratres, quomodo cautè ambuletis, *tract.*9.*d.* 16.*n.*10

*Verſ.*18. Nolite inebriari vino, in quo eſt luxuria, *tr.*1. *d.*9. *n* 1 *it.tr.*14 *d.*24.*n.*2

*Verſ.*25. Viri diligite uxores veſtras, ſicut, & Chriſtus Eccleſiam, *tr.*7.*d.*9 *n.*7.

*Verſ.*29.

Digitized by Google

*Verſ.*29. Nemo carnem ſuam odio habet, ſed nutrit, *tr.*1. *d.*9. *n.*5.*it.tr.*14.*d.*26.*n.*14.

CAP. VI.

*Verſ.*10. Confortamini in Domino, & in potentia virtutis eius, *tr.*14.*d.*8.*n.*13.

*Verſ.*11. Induite vos armaturam Dei, *ib.& tr.*19.*d.*16. *numer.* 9. *& d.*17.*n.*5.

*Verſ.*12. Non eſt nobis colluctatio adverſus carnem, ſed adverſus principes, & rectores tenebrarum harum, *tr.*19.*d.*17.*n.*2.*& d.*9.*num.*9.

Verſ. eod. Contra ſpiritualia nequitiæ, in cœleſtibus, *tr.*8.*d.*4.*n.*2. Et adverſus mundi rectores, *tr.*8.*d.*10.*n.*7.

*Verſ.*13. Accipite armaturam Dei, *tr.*19.*d.*5.*n.*6.

*Verſ.*15. Calceati pedes in præparatione Evangelii pacis, *tr.*5. *d.*8.*n.*8.

*Verſ.*16. In omnibus ſumentes ſcutum fidei, &c. *tr.* 19. *d.* 17. *num.*4.

*Verſ.*17. Galeam ſalutis aſſumite, & gladium Spiritus, quod eſt verbum Dei, *tr.*9.*d.*2.*n.*14 *it.tr.*19.*d.*18.*n.*10.

EX EPISTOLA AD PHILIPPENSES.

CAP. I.

*Verſ.*20. Magnificabitur Chriſtus in corpore meo, *tract.* 14. *d.* 26.*n.*5.

*Verſ.*21. Mihi vivere Chriſtus eſt, & mori lucrum, *tr.*4.*d.*4.*num.*3.*& tr.*7.*d.*15.*n.*1.

*Verſ.*23. Deſiderium habens diſſolvi, *tr.*7.*d.*3.*n.*3.

CAP. II.

*Verſ.*6. Non rapinam arbitratus eſt, eſſe ſe æqualem Deo, *tr.* 3. *d.*18.*n.*7.

*Verſ.*7. Semetipſum exinanivit, formam ſervi accipiens, *loc. cit. & tr.*4.*d.*7.*num.*12.*& tr.*6.*d.*4.*n.*18.*& tr.*7 *d.*10.*n.*8. *& tr.*4.*d.*10. *num.*22.*& tr.*7.*d.*11.*n.*2 *It.tr.*10.*d.*30 *n.*3.*It.tr.*14.*d.*11.*n.*2.

*Verſ.*8. Humiliavit ſemetipſum factus obediens, &c. *tr.*10. *d.* 23.*n.*3.

*Verſ.*9 Ut in nomine Jeſu omne genu flectatur cœleſtium, &c. *tr.*11.*d.*4.*n.*10.*it.tr.*20 *d* 7.*n.*7.

*Verſ.*12. Cum metu, & tremore ſalutem veſtram operamini, *tr.* 10.*d.*16.*n.*11.

*Verſ.*14. Omnia facite ſine murmurationibus, *tract.* 21. *d.* 5. *numer.*2.

CAP. III.

*Verſ.*8 Exiſtimo omnia detrimentum, propter eminentem ſcientiam Jeſu Chriſti, &c. *tr.*4.*d.*15.*n.*18.*& tr.*7.*d.*18.*n.*11.*& tr.*8.*d.* 10. *n.*7.*& d.*11.*n.*5.*& d.*22.*n.*5.

Verſ. eod Omnia arbitror ut ſtercora, ut Chriſtum lucrifaciam, *tr.*9 *d.*17 *n.*1.*it.tr.*19 *d* 9.*n.*1.

*Verſ.*18. Multi ambulant, quos ſæpè dicebam vobis inimicos crucis Chriſti, &c. *tr.*9.*d* 7.*n.*10.*& d.*16 *n.*5.

*Verſ.*19. Quorum Deus venter eſt, *tr.*9. *d.*14.*n.*3.*& d.*16.*n.*5.*& tr.*13.*d.*5.*n.*9.*d.*17.*n.*13.*& d.*20.*n.*8.

*Verſ.*20. Noſtra converſatio in cœlis eſt, *tract.*4. *d.* 15.*num.* 18. *& tr.*16.*d.*14.*per tot.& tract.* 8. *d.* 21. *num.* 9. *item tract.* 14. *d.* 5. *num.*8.

Verſ. eod. Salvatorem expectamus, &c. qui reformabit corpus, &c. *tr.*10.*d.*6.*n.*7.

CAP. IV.

*Verſ.*4 Gaudete in Domino ſemper, iterum dico, gaudete, *tr.* 9.*d* 19.*n.*8.*& tr.*9.*d.*12.*n.*1.*it.tr.*16.*d.*9.*n.*4.*& d.* 10. *num.*6. *& d.* 15.*n.*4.

*Verſ.*5. Modeſtia veſtra nota ſit omnibus hominibus, *tr.*9.*d.*19. *n.* 8.*& tr.*9.*d.*12 *n.*1.

*Verſ.*6. Petitiones veſtræ innoteſcant apud Deum, *tr.*6. *d.*12. *num.*2.

*Verſ.*13. Omnia poſſum in eo qui me confortat, *tractat.*16. *d.* 10.*n.*3.

EX EPISTOLA AD COLOSSENSES.

CAP. I.

*Verſ.*18. Ipſe eſt caput corporis Eccleſiæ, *tr.*9.*d.*18.*n.*8.

*Verſ.*24. Adimpleo ea quæ deſunt paſſionum Chriſti, in carne mea, *tr.*16.*d.*18.*n.*5.

CAP. II.

*Verſ.*3. In quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ, & ſcientiæ Dei, *tr.*7.*d.*11.*num.*2. *& tract* 4. *d.*9. *numer.*13. *it. tr.* 10. *d.*1. *n.*6. *& d.* 14.*n.*5.

Verſ 9: In ipſo inhabitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter, *tr.*20.*d.*2 *n.*2.*&* 5.

*Verſ.*14. Delens, quod adverſum nos erat, chirographum decreti, *tr.*16.*d.*10.*n.*9.

*Verſ.*15. Expolians principatus, & poteſtates, *tract.* 19. *d.* 4. *num.*5.

CAP. III.

*Verſ.*1. Quæ ſurſum ſunt, quærite, *tr.*10.*d.*13.*n.*7.

Verſ 2. Quæ ſurſum ſunt, ſapite: non quæ ſuper terram, *tr.* 8.*d.*22.*n.*9.*item tractat.*10. *d.*13. *numer.*7. *& d.*18. *per tot. & d.*3. *numer.*9.

*Verſ.*3. Vita veſtra abſcondita eſt cum Chriſto Deo, *tr.*7 *.d.*5. *num.*12.

*Verſ.*4. Cum Chriſtus apparuerit, tunc, & vos apparebitis, *ibidem*.

*Verſ.*5. Mortificate membra veſtra, quæ ſunt ſuper terram, *tr.* 2.*d* 1.*n.*6.*it.tr.* 9.*d.*14.*num.*5. *& tr.*13. *d.*11.*n.*2. *item tract.* 14.*d.*19 *num.*11.

Verſ. eod. Et avaritiam, quæ eſt idolorum ſervitus, *tr.* 8. *d.*15. *num.*1.

*Verſ.*8. Deponite iram, indignationem, malitiam, blaſphemiam, &c. *tr.*1.*d.*8.*n.*2.*it.tr.*11.*d.*2.*n.*1.

*Verſ.*9. Expoliantes vos veterem hominem cum actibus ſuis, *tr.* 5.*d.*8.*n.*9.

*Verſ.*12. Induite vos ſicut electi Dei, ſancti, &c. *tractat.* 5. *diſc.*4.

*Verſ.*14. Charitas, quod eſt vinculum perfectionis, *tr.*5.*d.*5. *num.*6.

*Verſ.*16. In gratia cantantes in cordibus veſtris Deo, *tr.*16. *d.*17. *num.*8.

EX EPISTOLA I. AD THESSALONICENSES.

CAP. II.

Verſ 4. Ita loquimur, non quaſi hominibus placentes, ſed Deo, *tr.*2.*d.*11 *n.*10.

*Verſ.*5. Neque aliquando fuimus in ſermone adulationis, *ibidem*.

CAP. IV.

*Verſ.*3. Hæc eſt voluntas Dei, ſanctificatio veſtra, *tr.*9.*d.*14.*n.*8. *& tr.*13.*d.*11.*n.*2.*it.tr.*14.*d.*6 *per tot.*

*Verſ.*4. Ut ſciat unuſquiſque veſtrum vas ſuum poſſidere, *tr.* 13. *d.*11.*n.*2.

*Verſ.*6. Quoniam vindex eſt Dominus de his omnibus, *ib.*

*Verſ.*7. Non enim vocavit nos Deus in immunditiam, &c. *tr.*9 *d.*14.*n.*8.

CAP. V.

*Verſ.*12.& 13. Rogamus, ut habeatis illos abundantius in charitate propter opus illorum, *tr.*18 *d.*6.*n.*2.

*Verſ.*19 Spiritum nolite extinguere, *tr.*13. *d* 4. *nu.*9 *it.tr.*14.*d.*9. *num.*9.

EX EPISTOLA II. AD THESSALONICENSES.

CAP. I.

*Verſ.*3. Gratias agere debemus ſemper Deo pro vobis, quoniam abundat charitas uniuſcuiuſque veſtrum in invicem, *tr.* 5.*d.* 5. *num.*8.

CAP. II.

*Verſ.*2. Non citò moveamini à veſtro ſenſu, *tract.* 18.*diſcurſ.* 9. *num.*10.

Verſ 3. Homo peccati, filius perditionis, *tr.*11.*d.*7.*n.*9.

CAP. III.

*Verſ.*6. Subtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinatè, *tr.* 17.*d.*6 *n.*3.*& d.*12.*n.*10.

*Verſ.*14. Ne commiſceamini cum illo, *tr.*18.*d.*7.*nu.*6.*& d.* 13. *num.*9.

*Verſ.*15. Nolite quaſi inimicum æſtimare, ſed corripite ut fratrem, *loco cit.*

EX EPISTOLA I. AD TIMOTHEUM.

CAP. I.

*Verſ.*5. Finis præcepti eſt charitas, de corde puro, & conſcientia bona, *tr.*5 *d.* 1.*n.*8.

*Verſ.*13. Qui prius blaſphemus fui, &c ſed miſericordiam Dei conſecutus ſum, *tr.*11.*d.*6.*n.*1.

*Verſ.*15. Chriſtus Jeſus venit in hunc mundum peccatores ſalvos facere, quorum primus ſum ego *tr.*13.*d.*13.*n.*2.

*Verſ.*19. Habens fidem, & bonam conſcientiam, quam quidam repellentes, circa fidem naufragaverunt, *ibidem*, *& d.* 11. *num.*1.

*Verſ.*20. Ex quibus eſt Hymenæus, & Alexander, quos, &c. ut diſcant non blaſphemare, *tract.*11. *d.* 6. *numer.* 1. *& diſc.* 11. *per tot.*

CAP. II.

*Verſ.*2. Vitam agamus in omni pietate, & caſtitate, *tract.*14. *d.*13.*n.*12.

*Verſ.*4. Deus omnes homines vult ſalvos fieri, *tr.* 5. *d.* 10. *n.* 2. *It. tr.* 20. *d.* 18. *n.* 9.
Verſ. 8. Volo viros orare in omni loco, *tr.* 5. *d.* 18. *n.* 2.
Verſ. eod. Levantes puras manus, ſine ira, &c. *tr.* 10. *d.* 28. *num* 17.
Verſ. 14. Adam non eſt ſeductus, mulier autem ſeducta, *tr.* 7. *d.* 10. *n.* 8.

C A P. III.

Verſ. 1. Si quis Epiſcopatum deſiderat, bonum opus deſiderat, *tr.* 3. *d.* 13. *per tot.*
Verſ. 2. Oportet Epiſcopum irreprehenſibilem eſſe, &c. *tr.* 3. *ad* 11. *per tot. It. tr.* 18. *d.* 16. *n.* 9.
Verſ. 11. Mulieres non detrahentes, *tr.* 21. *d.* 10. *n.* 1.

C A P. IV.

Verſ. 4. Omnis creatura Dei bona eſt, *tr.* 4. *d.* 15. *n.* 1.
Verſ. 9. Fidelis ſermo, & omni acceptione dignus, *tract.* 3. *d.* 13. *num.* 2.
Verſ. 10. In hoc enim laboramus; & maledicimur, *tr. ib.*
Verſ. 12. Exemplum eſto fidelium, in verbo, in caſtitate, &c. *tr.* 15. *d.* 26. *n.* 6.
Verſ. 16 Attende tibi, & doctrinæ, inſta in illis, &c. *tr.* 7. *d.* 14. *n.* 0.

C A P. V.

Verſ. 1. Seniorem ne increpaveris, *tr.* 18. *d.* 1. *num.* 1. & *d.* 11. *num* 8.
Verſ. 6. Quæ in deliciis eſt, vivens mortua eſt, *tr.* 13. *d.* 10. *n.* 11. & *tr.* 14. *d.* 23. *n.* 2.
Verſ. 13. Otioſæ diſcunt circuire domos, *tr.* 14. *d.* 21. *n.* 16.
Verſ. 19. Adverſus præsbyterum accuſationem noli recipere, *tr.* 18. *d.* 12. *n.* 9.
Verſ. 20. Peccantes coram omnibus argue, *tr.* 18. *d.* 11. *n.* 4.
Verſ. 22 & 23. Teipſum caſtum cuſtodi: modico vino utere, *tr.* 1. *d.* 1. *n.* 6 *it. tr.* 14. *d.* 14. *n.* 3.

C A P. VI.

Verſ. 6. Eſt magnus quæſtus, pietas cum ſufficientia, *tractat.* 8. *d.* 12. *n.* 9.
Verſ. 8. Habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti ſimus, *ib. n.* 14.
Verſ. 9. Qui volunt divites fieri, incidunt, in tentationem, &c. *tr.* 8. *d.* 20. *n.* 3. & *n.* 7. *it. tr.* 8. *d.* 27. *n.* 3. & *tr.* 8. *d.* 4. *per tot.* & *d.* 17. *per tot.* & *d.* 5. *per tot.*
Verſ. 10 Radix omnium malorum eſt cupiditas, *tr.* 8. *d.* 2. *per tot.* & *d.* 5. *num* 3 & *d.* 10. *numer.* 12. & *d.* 11. *numer.* 9. & *diſcurſ.* 14. *per tot.*
Verſ. 17 Divitibus hujus ſæculi præcipe, non ſublime ſapere, *tr.* 8. *d.* 18. *per tot.*

EX EPISTOLA II. AD TIMOTHEUM.

C A P. I.

Verſ. 9 Vocavit nos vocatione ſua ſancta, non ſecundùm opera noſtra, *tr.* 4. *d.* 11. *n.* 3.

C A P. II.

Verſ. 4. Nemo militans Deo, implicat ſe negotiis ſæcularibus, *tr.* 4. *d.* 15. *n.* 18. *it. tr.* 14. *d.* 13. *n.* 2.
Verſ. 5. Non coronabitur, niſi qui legitimè certaverit, *tr.* 7. *d.* 3. *n.* 4. *item tract.* 10. *diſc.* 20. *n.* 9 *it. tractat.* 16. *d.* 14. *numer.* 5. & *d.* 26. *n.* 10
Verſ. 11 Fidelis ſermo, nam ſi commortui ſumus, & convivemus, *tr.* 3. *d.* 13. *n.* 3. *it tr.* 10. *d.* 23. *n.* 3.
Verſ. 12. Si ſuſtinebimus, & conregnabimus, *tract* 8 *diſc.* 21. *numer.* 12. *it. tract* 10 *d.* 23. *numer.* 3. & *num.* 10. & *diſcurſ.* 25. *per tot.*
Verſ. 16. Profana, & vaniloquia devita, *tract.* 14 *diſcurſ.* 19. *num.* 10.
Verſ. 20. In magna domo non ſolùm ſunt vaſa aurea, & argentea, ſed, & lignea, *tr.* 20. *d.* 16. *n.* 6.
Verſ. 24 Servum Domini non oportet litigare; &c. *tract.* 18. *d.* 12 *num.* 9.
Verſ. 25. Cum modeſtia corripientem; *loc. cit.* & *d.* 13. *n.* 11.

C A P. III.

Verſ. 1. Hoc ſcito, quod in noviſſimis diebus inſtabunt tempora pericoloſa, *tr.* 13 *d.* 11. *n.* 12
Verſ. 2. Erunt homines ſeipſos amantes, &c. *ib.*
Verſ. 3. In noviſſimis diebus erunt homines incontinentes, *tr.* 1. *d.* 10 *n.* 16.
Verſ. 12. Omnes, qui piè in Chriſto volunt vivere, perſecutionem patientur, *tr.* 26. *d.* 13 *n.* 8.

C A P. IV.

Verſ. 2. Prædica verbum, inſta opportunè, importunè, &c. *tr.* 18 *d.* 2. *num.* 8. & *d.* 9. *num.* 7. & *d.* 13. *num.* 1. & 2. & *d.* 15. *n.* 8. & *d.* 16. *num.* 1.
Verſ. 7. Bonum certamen certavi; curſum conſummavi, fidem ſervavi, &c. *tr.* 1. *d.* 1. *n.* 1. & *tr.* 8. *d.* 12. *n.* 11 *it. tr.* 9. *d.* 12. *n.* 6. *it. tr.* 16. *d.* 10. *n.* 3.
Verſ. 16. In prima mea defenſione nemo mihi adfuit, *tr.* 12. *d.* 3. *num.* 8.

EX EPISTOLA AD TITUM.

C A P. I.

Verſ. 7. Oportet Epiſcopum ſine crimine eſſe; *tract* 3. *diſc.* 11. *num.* 1.
Verſ. 13. Increpa illos durè, *tr.* 18 *d.* 9. *n.* 7.

C A P. II.

Verſ. 7. In omnibus teipſum præbe exemplum, &c. *tr.* 14. *d.* 6. *num.* 10.
Verſ. 11. Apparuit gratia Salvatoris noſtri omnibus hominibus erudiens nos; *tract.* 20. *diſc.* 29. *numer.* 7. *Item tract.* 15. *diſcurſ.* 3. *num.* 13.
Verſ. 13. Expectantes beatam, ſpem, & manifeſtationem gloriæ, *tr.* 3. *d.* 6. *n.* 9.
Verſ. 15. Argue eum omni imperio, *tr.* 18. *d.* 9 *n.* 7.

C A P. III.

Verſ. 2. Neminem blaſphemare, *tr.* 21 *d.* 5. *n.* 4.
Verſ. 4. Apparuit benignitas, & humanitas Salvatoris noſtri Dei, *tr.* 18. *d.* 12. *n.* 2.
Verſ. 5. Non ex operibus juſtitiæ, quæ fecimus nos, ſed ſecundum ſuam miſericordiam ſalvos nos fecit, *tractat.* 4. *diſc.* 9. *num.* 16.

EX EPISTOLA AD HEBRÆOS.

C A P. I.

Verſ. 3. Sedet ad dexteram Majeſtatis in excelſis, *tr.* 10. *d.* 11. *numer* 5.
Verſ. 14. Nonne omnes ſunt adminiſtratorii Spiritus? *tr.* 6. *d.* 14. *num.* 13. *tract.* 7. *n.* 9. & *tr.* 6. *d.* 5. *per totum*; & *tr.* 6. *d.* 2. *n.* 7. & *tr.* 6. *d.* 16. *n.* 5.

C A P. II.

Verſ. 16. Nuſquam Angelos apprehendit, ſed ſemen Abrahæ, *tr.* 5. *d.* 10. *n.* 9. & *tr.* 6. *d.* 11. *n.* 9. & *tr.* 7. *d.* 7. *num* 19. & *tr.* 19. *d.* 2. *n.* 11. & *tr.* 21. *d.* 10. *n.* 2.

C A P. IV.

Verſ. 12. Vivus eſt ſermo Dei, & efficax; *tractat.* 9. *diſcurſ.* 2. *num.* 14.
Verſ. 13. Omnia nuda ſunt, & aperta oculis ejus, *tr.* 15. *d.* 12. *num.* 4.
Verſ. 14. Teneamus confeſſionem, non enim habemus Pontificem, qui non poſſit compati infirmitatibus noſtris, *tr.* 15 *d.* 4. *n.* 19. & *tr.* 15. *d.* 27. *n.* 4. & *tr.* 18. *d.* 12. *num.* 2. & *tractat.* 10. *d.* 14. *num.* 1.
Verſ. 16. Adeamus cum fiducia ad thronum gratiæ, *tract.* 15. *d.* 4. *num.* 8.

C A P. V.

Verſ. 4. Nec quiſquam ſumit ſibi honorem, ſed qui vocatur à Deo, tamquam Aaron; *tract.* 3. *diſcurſ.* 13. *num.* 1. & *diſcurſ.* 15. *num.* 5.
Verſ. 7. Cum clamore valido, & lacrymis; *tractat.* 9 *d.* 18. *num.* 8.

C A P. VI.

Verſ. 6. Rurſus crucifigentes ſibmetipſis Deum, *tr.* 9 *d.* 17. *n.* 4. & *tr.* 11. *d.* 8. *n.* 8. & *tr.* 9 *d.* 12. *n.* 6. *item tr.* 20. *d.* 1. *num* 10. & *d.* 15. *n.* 3.
Verſ. 18. Confugimus ad tenendam propoſitam ſpem, &c *tr.* 10. *d.* 18. *n.* 8.
Verſ. 20. Ubi præcurſor pro nobis introivit Jeſus, *ib.*

C A P. VII.

Verſ. 19. Nihil ad perfectum adduxit, *tr.* 4. *d.* 10. *n.* 6.

C A P. VIII.

Verſ. 13. Quod antiquatur, & ſeneſcit; prope interitum eſt, *tr.* 15. *d.* 7. *n.* 17.

C A P. X.

Verſ. 7. In capite libri ſcriptum eſt de me, ut facerem, &c. *tr.* 10 *d.* 23. *n.* 5.
Verſ. 28. Irritam quis faciens legem Moyſi, ſine ulla miſeratione duobus, vel tribus teſtibus moritur, *tractat.* 20. *diſc.* 11. *numer.* 1.
Verſ. 31. Horrendum eſt incidere in manus Dei viventis, *tr.* 20. *d.* 12. *n.* 7.

C A P. XI.

Verſ. 9. Fide demoratus eſt in terra promiſſionis, *tr.* 8. *d.* 21. *num* 3.
Verſ. 13. Confitentes, quia peregrini, & hoſpites ſunt ſuper terram, *ib. n.* 1.
Verſ. 24. Fide grandis factus Moyſes, negavit ſe eſſe filium filiæ Pharaonis, &c. *tr.* 8. *d.* 22. *per totum*, & *tr.* 3. *d.* 2. *numer.* 1. & *tr.* 3 *d.* 14. *n.* 3. & *tr.* 8. *d.* 20. *n.* 14. *it. tr.* 10. *d.* 22. *num.* 5. & *tr.* 20. *d.* 2. *num.* 6.
Verſ. 25. Magis eligens affligi cum populo Dei, &c. *tr.* 10. *d.* 22. *num.* 3.
Verſ. 26. Majores divitias æſtimans theſauro Ægyptiorum, improperium Chriſti, *ib.*

Verſ. 31.

*Verſ.*31. Rahab meretrix non periit cum incredulis, *tract.*13. *d.*9.*n.*16.

*Verſ.*32. Et quid adhuc dicam? *tr.*13.*d.*9 *n.*16.

*Verſ.*33. Obturaverunt ora leonum, *tr.*10.*d.*26.*n.*2.

*Verſ.*34. Extinxerunt impetum ignis, &c. *ib.*

*Verſ.*37. Lapidati ſunt, ſecti ſunt, tentati ſunt, *tr.*8.*d.*9.*n.*10. *It. tr.*16.*d.*16.*n.*4.

C A P. XII.

*Verſ.*1. Curramus ad propoſitum nobis certamen, *tr.*8.*d.*10.*n.*11. *&* *d.*12.*n.*11.

*Verſ.*2 Aſpicientes in authorem fidei, qui propoſito ſibi gaudio, ſuſtinuit crucem, *tr.*4 *d.* 10.*n.*10. *& tr.*7.*d.*10.*n.*14. *item tr.* 16. *d.*1.*n* 4. *& d* 10 *n* 9.

*Verſ.*6. Quem diligit Dominus, caſtigat, *tract.* 4. *diſcurſ.*6. *num.*9.

Verſ. eod. Flagellat autem omnem filium quem recipit, *tr.*16. *d.* 8.*n.*9.

*Verſ.*7. Quis filius, quem non corripit Pater? *tr.*18. *d.*6. *per tot. & d.*18.*n.*10.

*Verſ.*11. Omnis diſciplina in præſenti videtur eſſe non gaudii, ſed mœroris, poſtea autem fructum reddet, &c. *tract.*16. *diſc.*16. *num.*1.

*Verſ.*14. Pacem ſequimini cum omnibus, & ſanctimoniam, *tr.* 14.*d.*6.*n.*8.

*Verſ.*16. Ne quis fornicator aut profanus ut Eſau, *tr.*14. *d.*24. *num.*9.

C A P. XIII.

*Verſ.*14. Non habemus hic manentem civitatem, &c. *tr.*10.*d.* 22.*n.*8.

EX EPISTOLA CANONICA B. JACOBI APOSTOLI

C A P. I.

*Verſ.*15 concupiſcentia cum conceperit, parit peccatum, *tr.*13. *d.*2.*per tot. & d.*23.*n.*14.

*Verſ.*17. Omne datum optimum, & omne donum perfectum deſurſum eſt, *tr.*6.*d.*1.*n.* 5. *& tr.*7.*d.*9.*n.*15.

Verſ. eod. Apud quem non eſt tranſmutatio, nec viciſſitudinis obumbratio, *tr.*10.*d.*14.*n.*7. *& tr.*21.*d.*4.*n.*7.

*Verſ.*22. Eſtote factores verbi, & non auditores tantùm, *tract.* 9.*d.*16.*n.*9.

C A P. II.

*Verſ.*6. Nonne divites per potentiam opprimunt vos? *tr.*11. *d.* 11.*n.*8.

*Verſ.*7. Nonne ipſi blaſphemant bonum nomen? *ib.*

*Verſ.*10. Quicumque totam legem ſervaverit, offendat autem in uno, factus eſt omnium reus, *tract.* 19. *diſc.*8.*num.*10. *& tr.*21. *d.*6.*n* 3.

*Verſ.*15. Si frater, & ſoror nudi ſunt; dicat autem aliquis; ite in pace, &c. quid proderit? *tr.*5.*d.*9.*n.*5.

C A P. III.

*Verſ.*2. In multis offendimus omnes, *tr.*15.*d* 1.*n* 2.

Verſ 5. Lingua quidem modicum membrum eſt, &c. *tr.* 21.*d.* 6.*n.*2.

*Verſ.*6. Lingua conſtituitur in membris noſtris, quæ maculat totum corpus, *tr.*21 *d.*3.*n.*3.

*Verſ.*8. Lingua inquietum malum, *tr.*21.*d.* 3.*n.*3.

*Verſ.*9 In ipſa benedicimus Deum, & Patrem; & in ipſa maledicimus homines, *tr.*21.*d.*14.*n.*2.

*Verſ.*14. Si zelum animarum habetis, nolite gloriari, *tr.*18. *d.* 5.*n.*4.

*Verſ.*17. Quæ autem deſurſum eſt ſapientia, primum quidem pudica eſt, *tr.*10.*d.*18.*n.*1. *it. tr.*14.*d.*10.*per tot.*

C A P. IV.

*Verſ.*1. Unde bella, & lites in vobis? nonne ex concupiſcentiis veſtris? *tr.*10.*d.*20.*n.*7. *item tract.*16.*d.*9. *numer.*1. *& tr.*19. *d.*4. *per totum.*

*Verſ.*4. Adulteri, neſcitis, quia amicitia hujus mundi inimica eſt Deo? *tr.*4.*d.*14.*n.*7.

*Verſ.*7. Subditi eſtote Deo, reſiſtite autem diabolo, *tr.*14.*d.*28. *n.*2. *& tr.*9.*d.*16.*per tot. & diſc.*17.*n* 3.

*Verſ.*11. Nolite detrahere alterutrum fratres, *tr.*21.*d.*1.*per tot. & d.*9.*n.*7. *& d.*4.*n.*3. *&* 4.

C A P. V.

*Verſ.*16. Confitemini alterutrum peccata veſtra, *tr.*15. *d.*3.*num.* 5. *&* 9.

*Verſ.*17. Elias, homo erat ſimilis nobis paſſibilis, *tr.* 1. *d.*4. *per totum.*

*Verſ.*20. Qui converti fecerit peccatorem, &c. ſalvabit animam ejus à morte, *tr.*7.*d.*14.*n.*11. *it. tr.*18.*d.*14.*n.*1. *&* 3.

EX EPISTOLA I. B. PETRI APOSTOLI.

C A P. I.

*Verſ.*4. Hæreditatem incorruptibilem, & immarceſſibilem, conſervatam in cœlis, *tr.*10.*d.*16.*n.*2.

*Verſ.*12. Vobis autem miniſtrabant ea, quæ nunciata ſunt vobis per eos, &c. Spiritu Sancto miſſo de cœlo, in quem deſiderant Angeli proſpicere, *tr.*6.*d.*4. *numer.*18. *& d.*13.*n.*1. *& tr.*7.*d.*7. *num.* 11.

Iterum. In quem deſiderant Angeli proſpicere, *tr.*10.*d.*9.*numer.*2. *& d.*11. *numer.*14. *& diſc.*29.*num.*9. *item tract.*16. *diſcurſ.*3. *num.*2.

*Verſ.*13. Propter quod ſuccincti lumbos mentis veſtræ, *tr.*14.*d.* 18.*n.*2. *& d.*22.*n.*1.

*Verſ.*18. *&* 19. Non corruptibilibus auro, & argento redempti eſtis, ſed pretioſo ſanguine Ieſu Chriſti, *tr.*7.*d.*11.*n.*12.

C A P. II.

*Verſ.*3. Si tamen guſtaſtis, quoniam dulcis eſt Dominus, *tract.* 16.*d.*1.*n.*2. *& d.*2.*n.*4. *&* 8 *& d.* 3.*n.*2. *& d.*11. *n.* 8. *& diſc.*12. *numer.*8.

*Verſ.*11. Obſecro vos tamquam advenas, & peregrinos, abſtinere vos à carnalibus deſideriis, *tr.*8 *d.*21.*per tot. it. tr.*14. *d.*15. *numer.*2.

*Verſ.*24. Peccata noſtra ipſe pertulit in corpore ſuo, ut peccatis mortui, juſtitiæ vivamus, *tr.*15.*d.*1.*n.*13.

C A P. III.

*Verſ.*13. Quis eſt qui vobis noceat, ſi boni æmulatores fueritis? *tr.*19.*d.*13.*n.*5. *& d* 16.*n.*10.

*Verſ.*20. Cum fabricaretur arca, in qua pauci, id eſt, octo animę ſalvæ factæ ſunt, *tr.*5.*d.*6 *n.*12.

C A P. IV.

*Verſ.*1. Chriſto paſſo in carne, & vos eadem cogitatione armamini, *tr.*19.*d* 17.*n.*8.

*Verſ.*4. Non concurrentibus vobis in eandem luxuriæ confuſionem, *tr.*14.*d* 8.*n.*8.

*Verſ.*8. Ante omnia, mutuam in vobiſmetipſis charitatem continuam habentes: quia charitas operit multitudinem peccatorum *tr.*4. *d.*5.*n.*5. *item tract.*18. *d.*2. *numer.*2. *& tract.*21. *diſc.*4. *per totum.*

*Verſ.*10. Sicut boni diſpenſatores multiformis gratiæ Dei, *tr.* 35.*d.*17.*n.*11.

*Verſ.*11. Si quis loquitur, quaſi ſermones Dei, *tr.*21.*d.*4.

*Verſ.*13. Communicantes Chriſti paſſionibus gaudete, *tr.*16.*d.* 17.*n.*11.

C A P. V.

*Verſ.*2. Paſcite gregem Dei, non ut dominantes, ſed forma gregis facti ex animo, *tr* 3.*d.*16.*n.*1.

*Verſ.*4. Percipietis immarceſſibilem gloriæ coronam, *tr.*10. *d.* 16.*n.*2.

*Verſ.*8. Sobrii eſtote, & vigilate, quia adverſarius veſter diabolus tamquam leo rugiens; &c. *tr.*1.*d.*12. *per totum*, *& tr.* 6.*d.*8. *num.* 15. *It. tr.*14.*d.*22.*n.*9 *& tr.*19.*d.*17.*n* 4. *& tr* 14 *d.*28. *n.*3. *& tract.*19. *d.*1.*n.*9. *& d.*2.*n.*13. *& d.*6.*n.*2. *& d.*16.*nu.*1. *&* 10. *& d.*17. *per totum & d.*14.*n.*2. *& tr.*20.*d.*16.*n.*1 *& d.*10.*n.*1.

Verſ. eod. Circuit, quærens quem devoret, *tr.*9.*d.*4. *n.*2. *& d.* 20.*n.*7. *& tr.*13.*d.*8.*n.*3. *& d.*23.*n.*6.

EX EPISTOLA II. B. PETRI APOSTOLI.

C A P. I.

*Verſ.*5 Miniſtrate in fide veſtra virtutem, in virtute ſcientiam; in ſcientiam autem abſtinentiam, *tr.*1.*d.*1.*n.*4.

C A P. II.

*Verſ.*1 Introducent ſectas perditionis, *tr.*13.*d.*14.*n.*14.

*Verſ.*2. Multi ſequentur ipſorum luxurias, *loc cit. & diſcurſ.* 10. *num.*15.

*Verſ.*9. Novit Dominus pios de tentatione eripere, *tr.*19.*d.*18 *num.*7.

*Verſ.*14. Oculos habentes plenos adulterii, & inceſſabilis delicti, *tr.*13.*d.*20.*n.*16. *& d.*27.*n.*6.

C A P. III.

*Verſ.*15. Sicut, & chariſſimus frater noſter Paulus, *tract.* 18. *d* 5.*n.*3.

EX EPISTOLA I B. JOANNIS APOSTOLI.

C A P. I.

*Verſ.*3. Ut, & vos ſocietatem habeatis nobiſcum, *tract.*4. *d.*16. *num.*3.

*Verſ.*5. Hæc eſt annunciatio, quam audivimus ab eo, & annunciamus vobis, *tr.*5.*d.*1.*n.*1.

Verſ. 7. Sanguis Jeſu Chriſti emundat nos, &c, *tract.* 10. *d.* 29. *numer.* 16

Verſ. 8. Quoniam ſi dixerimus, quoniam peccatum non habemus, ipſi nos ſeducimus, *ibid.* & *tr.* 15. *d.* 3. *num.* 7. & *tr.* 18. *d.* 5. *num.* 4.

Verſ. 9. Si confiteamur peccata noſtra, fidelis, & juſtus eſt, *tr.* 15 *d.* 8. *n.* 9.

CAP. II.

Verſ. 6. Debet, ſicut ille ambulavit, & ipſe ambulare, *tr.* 9. *d.* 18. *numer.* 8.

Verſ. 10. Qui diligit fratrem ſuum, in lumine manet: qui odit, in tenebris eſt, *tr.* 5. *d.* 10. *per tot.*

Verſ. 15. Nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo ſunt, &c *tr* 4. *d.* 1. *num.* 2. & *tr.* 4. *d.* 15. *num.* 11. Si quis diligit mundum, non eſt charitas Dei in illo; *tr.* 4 *d.* 19. *num.* 4. & *tractat.* 4. *d.* 14. *num.* 4.

Verſ. 16. Omne quod eſt in mundo, concupiſcentia carnis eſt, concupiſcentia oculorum, & ſuperbia vitæ, *tr.* 1. *d.* 9. *nu.* 7. & *tr.* 4. *d.* 1. *num.* 2. & *tr.* 8. *d.* 31 *num.* 9. & *tr.* 4 *d.* 14 *num.* 4. *Item tr.* 13 *d.* 1. *num.* 13.

Verſ. 17. Mundus tranſit, & concupiſcentia ejus, *tr.* 10. *d.* 14. *n.* 7. & *tr.* 13. *d.* 27 *n.* 7.

Verſ. 18. Noviſſima hora eſt, *tr.* 8. *d.* 25. *n.* 14.

CAP. III.

Verſ. 2. Chariſſimi nunc filii Dei ſumus, & nondum apparuit, quid erimus; cum autem apparuerit, ſimiles ei erimus, *tr.* 7. *d.* 5. *n.* 12. *Item tr.* 10. *d.* 6. *n.* 2 & 3. *It. tr.* 14. *d* 7. *num.* 4. & *diſcurſ.* 10. *num.* 11.

Verſ. 4. Qui facit peccatum, & iniquitatem facit, *tract.* 19. *d.* 13. *n.* 9.

Verſ. 10. In hoc manifeſti ſunt filii Dei, & filii Diaboli: omnis qui non facit juſtitiam, & non diligit fratrem ſuum, non eſt ex Deo, *tr* 5. *d* 4 *n.* 10

Verſ. 14. Nos ſcimus, quoniam tranſlati ſumus de morte ad vitam, quoniam diligimus, *tr.* 4 *d.* 6. *num.* 1. & *tractat.* 5. *d.* 10. *num.* 1.

Verſ. 18. Non diligamus verbo, neque lingua; ſed opere, & veritate, *tr.* 5. *d* 7. *n.* 6.

CAP. IV.

Verſ. 5. Ipſi de mundo ſunt, ideò de mundo loquuntur, *tr.* 11. *d.* 7. *n.* 8.

Verſ. 7. Charitas ex Deo eſt; omnis qui diligit, ex Deo natus eſt, *tr* 4. *d.* 4. *n.* 3.

Verſ. 8. Deus charitas eſt, &c. *tr.* 13. *d.* 21. *n.* 14.

Verſ. 9. In hoc apparuit charitas Dei in nobis, quoniam Filium ſuum unigenitum miſit Deus in mundum, *tractat.* 4. *diſcurſ.* 11. *numer.* 18.

Verſ. 11. Nos debemus alterutrum diligere, *tractat.* 5. *diſc.* 2. *num.* 16.

Verſ. 12. Deum nemo vidit unquam, *ib.*

Verſ 16. Deus charitas eſt; qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo, *tr.* 4. *d.* 4. *per tot.*

Verſ 18. Perfecta charitas foras mittit timorem, *tract.* 4. *d.* 18. *num.* 7.

Verſ. 20. Qui non diligit fratrem ſuum, quem videt; Deum quem non videt, quomodo poteſt diligere? *tract.* 5. *diſcurſ.* 2. *num.* 15.

Verſ. 21. Hoc mandatum habemus à Deo, ut qui diligit Deum, diligat, & fratrem ſuum, *tract.* 5. *d.* 9. *numer.* 8. & *tract.* 5. *diſc.* 2. *per tot.*

CAP. V.

Verſ 17. Eſt peccatum ad mortem, *tract.* 11. *diſcurſ.* 5. *numer.* 14. & 11.

Verſ. 18 Et malignus non tangit eum, *tr.* 13. *d.* 13. *n.* 1.

Verſ. 19. Totus mundus in maligno poſitus eſt, *tr.* 13 *d.* 3. *nu.* 2. & *d* 33. *n.* 1. *Item tr.* 14. *d.* 15. *n* 5.

EX EPISTOLA II. S. JOANNIS APOSTOLI.

CAP. UNIC.

Verſ. 6. Hæc eſt charitas, ut ambulemus ſecundùm mandata ejus, *tr.* 4. *d* 18. *n.* 6.

EX EPISTOLA B. JUDÆ. APOSTOLI.

CAP. UNIC.

Verſ. 4. Subintroierunt enim quidam homines impii, *tr.* 1 *d.* 6. *n.* 4.

Verſ 7. Sicut Sodoma, & Gomorrha, &c. ſimili modo exfornicatæ, &c. *tr* 9. *d.* 8. *n.* 10.

Verſ. 8. Similiter, & hi quidem carnem maculant, dominationem autem ſpernunt, majeſtatem blaſphemant, *ib.* & *tr.* 11. *d.* 6. *n.* 3 & *d* 7. *n.* 5.

Verſ. 9. Cum Michael Archangelus cum diabolo altercaretur de corpore Moyſi, non eſt auſus judicium inferre blaſphemiæ, *tr.* 6. *d.* 7. *n.* 13. *Item tr.* 11. *d.* 1. *n.* 5. & *d.* 2. *num.* 6. & *d.* 3. *num.* 16. *It. tr.* 21. *d.* 5. *n.* 4.

Verſ. 11. Væ illis, qui in viam Cain abierunt, *tract.* 8. *diſc.* 5. *num* 8

Verſ. 12 Hi ſunt in epulis ſuis maculæ, convivantes ſine timore, *tr.* 9. *d* 8. *n.* 10.

Verſ. 16. Os eorum loquitur ſuperba; mirantes perſonas, quæſtus cauſa, *tr.* 2. *d.* 10. *per tot.*

EX APOCALYPSI B. JOANNIS APOSTOLI.

CAP. I.

Verſ. 6. Fecit nos regnum, & Sacerdotes, *tract.* 6. *diſcurſ.* 13. *num.* 15.

Verſ. 7. Ecce venit cum nubibus, & videbit eum omnis oculus, *tr.* 11. *d.* 8 *n.* 12.

Verſ. 9. Particeps in tribulatione, & regno, *tr.* 10. *d.* 23. *n.* 3. & 10. & *d.* 26. *n.* 11.

Verſ. 10. Fui in Spiritu, & audivi poſt me vocem magnam, dicentem: Quod vides, ſcribe in libro, & mitte ſeptem Eccleſiis, *tr.* 18. *d.* 16 *n.* 8.

Verſ. 13. Vidi ſimilem filio hominis, veſtitum podere, &c. *tr.* 14. *d.* 18. *n.* 3

Verſ. 16. Habebat in dextera ſua ſtellas ſeptem, & de ore ejus gladius utraque parte acutus exibat, *tr.* 5. *d.* 7. *n.* 6 *it. tr.* 18. *d.* 13. *n.* 11. & *d.* 17. *n.* 9.

CAP. II.

Verſ. 1. Angelo Epheſi Eccleſiæ ſcribe, *tr.* 7. *d.* 12. *nu.* 18. & *tr* 3. *d.* 18. *n.* 13.

Verſ. 2 Scio opera tua, & laborem, & patientiam tuam, & quia non potes ſuſtinere malos, *tr.* 3. *diſc.* 18 *num.* 13. *item tract.* 18. *d.* 9. *n.* 11.

Verſ. 4. Sed habeo adverſum te, quòd charitatem tuam primam reliquiſti *tract.* 3. *diſcurſ.* 18 *numer.* 13. *Item tr.* 18. *diſc.* 9. *numer.* 11.

Verſ. 8. Angelo Smyrnæ Eccleſiæ ſcribe, *tr.* 7. *d.* 12. *n.* 18.

Verſ. 9 Scio tribulationem tuam blaſphemaris ab his, qui ſe dicunt Judæos, *tr.* 12. *d.* 3. *n.* 8.

Verſ. 10. Eſto fidelis uſque ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ, *ib* & *tr.* 10. *d.* 5. *n.* 8

Verſ 12. Et Angelo Pergami Eccleſiæ ſcribe, *tract.* 13. *d.* 11. *num.* 17.

Verſ eod. Qui habet rumphæam utraque parte acutam, *tr.* 5. *d.* 10. *n.* 10. & *tr* 18. *d.* 17. *n* 9.

Verſ. 13. Scio ubi habitas, ubi ſedes eſt Satanæ, *tr.* 13. *d.* 11. *n.* 17. *Item tr.* 15. *d.* 10. *n.* 10. & *tr.* 18 *d.* 17. *n.* 9. & *tr.* 17. *d.* 10. *num* 7. & *tr.* 19. *d.* 12. *n.* 3.

Verſ. 14. Habeo adverſum te pauca, *tr.* 19. *d* 8. *n.* 3.

Verſ. eod. Habes illic tenentes doctrinam Balaam, *tr.* 13. *d* 11. *n.* 17 & *tr.* 9. *d.* 20. *n.* 11. & *tr.* 13. *d.* 5. *n.* 13.

Verſ. 15. Ita habes, & tu tenentes doctrinam Nicolaitarum, *tr.* 9. *d.* 20. *n* 11. & *tr.* 13. *d.* 11. *n.* 17.

Verſ. 17. Qui habet aurem audiendi, audiat, quid ſpiritus dicat Eccleſiis: Vincenti dabo manna abſconditum, *tr.* 9 *d.* 15. *per totum*, & *d* 20. *n.* 11. & *tr.* 10. *d* 9. *per tot.* & *tr* 9. *diſc.* 15. *num.* 18. & *tract.* 10. *d.* 1. *n.* 11. *It. tr.* 16. *d.* 2 *n* 2. & *d.* 6. *numer.* 9 & *d.* 12. *n.* 9 & *d.* 14. *n.* 5. & 7.

Verſ. 21. Et dedit illi tempus, ut pœnitentiam ageret, & non vult pœnitere à fornicatione, *tr.* 13. *d.* 20. *n.* 1.

Verſ. 26. Qui vicerit, & cuſtodierit, &c. dabo illi poteſtatem ſuper gentes, *tr.* 10. *d.* 5. *num.* 2.

Verſ. 27. Et reget eas in virga ferrea, *ib.*

CAP. III.

Verſ. 1. Hæc dicit qui habet ſeptem ſtellas, *tr* 18. *d.* 17. *n.* 9.

Verſ. 3. Veniam ad te tamquam fur, *tr.* 19. *d.* 8. *n* 4.

Verſ. 4. Habes pauca nomina in Sardis, qui non inquinaverunt veſtimenta ſua, *tr.* 14. *d.* 1, *n* 17.

Verſ. 5. Qui vicerit, ſic veſtietur veſtimentis albis, *ib.*

Verſ. 12. Qui vicerit, faciam illum columnam in templo Dei mei, *tr.* 3 *d.* 16. *n.* 5.

Verſ. eod. Foras non egredietur amplius, *tr.* 10. *d.* 7. *n.* 5.

Verſ. 14. Hæc dicit: Amen, teſtis fidelis, & verus, *tr.* 18. *d.* 17. *nu.* 9.

Verſ. 17. Dicis: quia dives ſum, &c. quia nullius egeo, & neſcis, quia tu es miſer, & miſerabilis, *tr.* 8. *d.* 27. *n.* 17. *Item tr.* 18. *d.* 17. *n.* 9.

Verſ. 18. Suadeo tibi emere à me aurum ignitum, *tr.* 4. *diſcurſ.* 3. *num.* 9.

Verſ. 19 Quos amo, arguo, & caſtigo, *tract.* 14. *diſcurſ.* 26. *numer.* 14. & *tractat.* 18. *diſcurſ.* 7. *per totum*, & *diſcurſ.* 12. *numer.* 7.

Verſ. 20. Ego ſto ad oſtium; & pulſo, *tr.* 4. *d.* 12. *n.* 4. *item tr.* 15 *d.* 2. *n.* 9.

CAP.

Digitized by Google

CAP. IV.

Verſ. 1. Ecce oſtium apertum in cęlo, & vox prima, &c. tr. 10. d. 29. n. 2.

Verſ. 2. Ecce ſedes poſita erat in cœlo, & ſupra ſedem ſedens, tr. 10. d. 20. n. 4.

Verſ. 3. Iris erat in circuitu ſedis, &c. tr. 14. d. 6. n. 11.

Verſ. 5. Exibant fulgura, tonitrua, & voces, tract. 10. d. 17. num. 4.

Verſ. eod. Septem lampades ardentes ante thronum, qui ſunt ſeptem Spiritus Dei, tr. 6. d. 15. n. 16.

Verſ. 6. Et in conſpectu ſedis tanquam mare vitreum, ſimile cryſtallo, tr. 10. d. 29. n. 4. it. tr. 15. n. 13.

Verſ. 8. In circuitu, & intus plena ſunt oculis, tr. 18. d. 16. n. 2 & tr. 20. d. 2. n. 6.

Verſ. eod. Requiem non habebant die ac nocte, tract. 10. d. 14. num. 5.

Verſ. 10. Procidebant viginti quatuor ſeniores, &c. tr. 3. d. 15 num. 4.

Verſ. 11. Dignus es Domine Deus accipere gloriam, & honorem, tr. 10. d. 29. n. 5.

CAP. V.

Verſ. 6. Oculos ſeptem, qui ſunt ſeptem Spiritus Dei, tr. 6. d. 4. n. 6.

Verſ. 8. Viginti quatuor ſeniores ceciderunt coram Agno, habentes ſinguli phialas aureas, &c. tr. 3. d. 15. n. 3.

Verſ. 9. Redemiſti nos in ſanguine tuo ex omni tribu, & lingua, tr. 5. d. 8. n. 13. it. tr. 10 d. 5. n. 7. & d. 13. n. 7.

Verſ. 10. Et feciſti nos Deo noſtro regnum, & Sacerdotes, tr. 5. d. 8. n. 13. & tractat. 3. d. 15. n. 3. item tr. 10. d. 5. n. 7. & 9. & d. 14 n. 5. & 8. & d. 29 n. 10.

Verſ. 11. Et audivi vocem Angelorum multorum in circuitu throni, & erat numerus eorum millia millium, &c. tr. 6. d. 1. n. 1 & d. 11. n. 9.

Verſ. 13. Et omnem creaturam, quæ in cœlo eſt, & ſuper terram, & ſub terra, &c tr. 11. d. 4. n. 4.

CAP. VI.

Verſ. 15. & 16. Reges terræ, & Principes, &c. abſconderunt ſe in ſpeluncis, & in petris montium; & dicunt montibus: Cadite ſuper nos, tr. 6. d. 9. n. 11.

CAP. VII.

Verſ. 11. Vide quatuor Angelos, ſtantes ſuper quatuor angulos terræ, tr. 6. d. 1. n. 11.

Verſ. 9. Poſt hęc vidi turbam, quam dinumerare nemo poterat, &c. tr. 10. d. 3. n. 4.

Verſ. 11. Omnes Angeli ſtabant in circuitu throni, & ſeniorum, tract. 6. d. 11. num. 8. Item tract. 20. d. 3. numer. 1. & d. 9. num. 4.

Verſ. 12. Dicentes: Benedictio, & claritas, ſapientia, &c. tr. 6. d. 11. n. 8.

Verſ. 17. Abſterget Deus omnem lacrymam, &c. tr. 10. d. 4. n. 12. & diſc. 15. per totum, & d. 25. num. 10. & d. 26. numer. 6. & d. 6. num. 9.

CAP. VIII.

Verſ. 1. Factum eſt ſilentium in cęlo, tract. 20. d. 17. num. 1. & 7.

Verſ. 3. Data ſunt ei incenſa multa, tr. 6 d. 12. n. 5.

Verſ. 4. Aſcendit fumus aromatum de manu Angeli, ibidem, num. 11.

CAP. IX.

Verſ. 17. Vidi equos in viſione, & qui ſedebant ſuper eos, habebant loricas aureas, hyacinthinas, & ſulphureas, tract. 21. d. 7. n. 1. & d. 10. n. 4.

Verſ. eod. De ore eorum procedit ignis, fumus, & ſulphur, tr. 11. d. 7. n. 12.

CAP. X.

Verſ. 2. Poſuit pedem ſuum dextrum ſuper mare, & ſiniſtrum ſuper terram, tr. 15. d. 23. n. 1.

Verſ. 9. Accipe librum, & devora illum, & faciet amaricari ventrem tuum, tr. 16. d. 6. n. 4.

Verſ. 10. Accepi librum de manu Angeli, & devoravi illum, tr. 13. d. 10. n. 6.

CAP. XII.

Verſ. 1. Signum magnum apparuit in cęlo, tr. 14. d. 23. num 9. & tr. 19 d. 11. n. 4.

Verſ. eod. Luna ſub pedibus eius, tr. 9. d. 13. n. 16. & tr. 10. d. 7. num. 7. & d. 16. n. 9.

Verſ. 3. Ecce draco magnus, rufus, habens cornua ſeptem, tr. 19. d. 1. n. 2. & d. 14. n. 1. & tr. 21. d. 1. n. 2. & d. 3. n. 4. & d. 7. n. 5 & d. 9. n. 1.

Verſ. 4. Cauda eius trahebat tertiam partem ſtellarum; tr. 2. d. 1. per totum, d. 8. numer. 6. Item tr. 19. d. 10. numer. 6. & diſcurſ. 14 num. 5.

Verſ. 7. Factum eſt prælium magnum in cęlo, tract. 19. d. 11 num. 2.

Verſ. 8. Draco pugnabat, & angeli eius, &c. & non valuerunt, &c. tr. 3. d. 5. n. 4.

Verſ. 9. Proiectus eſt draco, tr. 5. d. 6. n. 3.

Verſ. 10. Nunc facta eſt ſalus, &c. quia projectus eſt accuſator fratrum noſtrorum, tr. 17. d. 9. n. 3. & tr. 19. d. 1. n. 4.

Verſ. 12. Væ terræ, & mari, quia deſcendit diabolus ad vos habens iram magnam, tract. 6. d. 9. num. 1. Item tract. 19. diſc. 2 per tot.

Verſ. 15. Et miſit ſerpens ex ore ſuo poſt mulierem, aquam tanquam flumen, tr. 13. d. 10. n. 20.

CAP. XIII.

Verſ. 1. Et vidi de mari beſtiam aſcendentem, &c. tr. 11. d. 15. n. 3 & d. 7. n. 9.

Verſ. 5. Et datum eſt ei os loquens blaſphemias, loc. cit.

Verſ. 6. Et aperuit os ſuum in blaſphemias ad Deum, loc. cit.

Verſ. 8. Et adoraverunt eam omnes qui inhabitant terram, tr. 11. d. 5. n. 3.

CAP. XIV.

Verſ. 1. Ecce Agnus ſtabat ſuper montem Sion, tr. 10. d. 25. num. 1.

Verſ. eod. Habentes nomen eius, & nomen patris eius, ſcriptum in frontibus ſuis, tr. 14. d. 4. n. 5.

Verſ. 2. Et audivi vocem ſicut Cytharædorum, tract. 10. d. 25. num 16.

Verſ. 4. Hi ſequuntur Agnum, quocunque ierit, ibid. & tr. 13. d. 1. num. 16. item tr. 14. d. 1. n. 11. & d. 2. per totum, & d. 3. n. 4. & d. 24. n. 25.

Verſ. 5. In ore eorum non eſt inventum mendacium, tr. 15. d. 16. num 20.

Verſ. 11. Fumus tormentorum eorum aſcendit in ſæcula ſæculorum, tr 10. d. 15. n. 13.

Verſ. eod. Nec habent requiem die ac nocte, qui adoraverunt beſtiam, tr. 16. d. 13. n. 8.

Verſ. 13. A modò jam dicit Spiritus, ut requieſcant à laboribus ſuis, tr. 10. d. 10. n. 10. & d. 14. numer. 5. & d. 15. numer. 3. & d. 20, num. 10.

CAP. XV.

Verſ. 2. Et vidi tamquam mare vitreum miſtum igne, & eos qui vicerunt beſtiam, & imaginem ejus, tract. 15. d. 10. n. 2.

CAP. XVI.

Verſ. 9. Æſtuaverunt homines æſtu magno, tract. 11. diſc. 7. num. 12.

Verſ. 10. Commanducaverunt linguas ſuas præ dolore, & blaſphemaverunt Deum cęli, tr. 11. d. 7. n. 11.

Verſ. 13. Vide de ore Draconis, & de ore beſtiæ ſpiritus tres immundos in modum ranarum, tr. 14 d. 16. numer. 7. & tr. 21. d. 7. n. 5.

Verſ. 21. Et blaſphemaverunt homines Deum propter plagam grandinis, tr. 11. d. 11. n. 16.

CAP. XVII.

Verſ. 1. Veni, oſtendam tibi damnationem meretricis magnæ, tr. 11. d. 5. n. 7 & tr. 13. d. 5. n. 1. it. tr. 14. d. 35. n. 6.

Verſ. 3. Abſtulit me in ſpiritu, & abſtraxit in deſertum, ib.

Verſ. eod. Vidi mulierem ſedentem ſuper beſtiam coccineam plenam nominibus blaſphemię, tr. 11. d. 5. n. 2. & d. 7. per tot.

Verſ. 5. Babylon magna, mater fornicationum, tr. 13. d. 5. num. 1. & d. 12. n. 7.

CAP. XVIII.

Verſ. 1. Poſt hæc vidi alium Angelum deſcendentem de cęlo, habentem poteſtatem magnam, tr. 10. d. 6. n. 2.

Verſ. 6. In poculo quo miſcuit, miſcete illi duplum, tr. 8. d. 6. num. 15.

Verſ. 7. Quantum glorificavit ſe, & in deliciis fuit, tantum date illi tormentum, &c ib. & tr. 8. d. 13 n. 2. & tr. 8. d. 26. n. 8. it. tr 13. d. 6. n. 9. it. tr. 17. d. 18. n. 5 & tr. 16 d. 18 n. 5.

CAP. XIX.

Verſ. 3 Item dixerunt: Alleluia, tr. 10. d. 8. n. 11.

Verſ. 7. Venerunt nuptiæ Agni, & uxor eius præparavit ſe, tr. 10. d. 8. n. 4.

Verſ. 8. Byſſinum, iuſtificationes ſunt Sanctorum, tract. 11. d. 26. num. 5.

Verſ. 16. Rex Regum, & Dominus Dominantium, tr. 11. d. 3 num. 16.

CAP. XX.

Verſ. 1. Vidi Angelum deſcendentem de cęlo, habentem clavem abyſſi, & catenam magnam, tr. 6. d. 8. numer. 8. it. tr. 19. d. 14. n. 4.

Verſ. 2. Et apprehendit draconem, ſerpentem antiquum, qui eſt diabolus, tr. 19. d. 14 n. 1. & tr. 19. d. 1. per tot.

CAP. XXI.

Verſ. 2. Et ego Joannes vidi ſanctam civitatem Jeruſalem novam deſcendentem de cœlo, &c. tract. 7. d. 9. n. 11. Item tr. 10. d. 2. n. 14. & d. 8. n. 4. & d. 16. n. 2. & d. 29. n. 3. Item tr 20. d. 19. n. 2. & d. 4. n. 1.

Verſ. 4 Abſterget Deus omnem lacrymam ab oculis eorum, tr. 10. d. 5. n. 12. & d. 13. n. 4. & d. 15. per tot.

Verſ.5. Hæc verba fideliſſima ſunt, & vera, *tract.* 3. *d.*13. *num.* 2.

Verſ.6. Ego ſitienti dabo de fonte aquæ vitæ gratis, *tr.* 10. *d.* 18. *n.* 15.

Verſ.9. Venit unus de ſeptem Angelis, & locutus eſt, dicens: Veni, & oſtendam tibi ſponſam, *tr.* 10. *d.* 4. *n.* 2.

*Verſ.*10. Oſtendit mihi civitatem ſanctam Ieruſalem deſcendentem, &c. *ib. d.* 4. *per tot.*

*Verſ.*13. Ab oriente portæ tres, & ab Aquilone, &c. *tr.* 10. *d.* 13. *n.* 4.

*Verſ.*16. Et civitas in quadro poſita eſt, *tr.* 10. *d.* 16. *n.* 2.

*Verſ.*18. Erat ſtructura muri ejus ex lapide Iaſpide, *tr.* 14. *d.* 7. *nu.* 19. & *tr.* 45. *d.* 16. *n.* 20.

*Verſ.*19. Fundamenta muri civitatis, omni lapide pretioſo ornata, &c. *tr.* 10. *d.* 4. *n.* 9.

*Verſ.*20. Quintum Sardonix, ſextum Sardius, &c. *ib.*

*Verſ.*21. Duodecim portæ, duodecim margaritæ ſunt, *ib. n.* 9. & *d.* 13. *n.* 4.

*Verſ.*22. Et templum non vidi in ea, &c. *tr.* 10. *d.* 15. *n.* 2.

*Verſ.*23. Civitas non eget ſole, neque luna, ut luceant in ea, &c. *tr.* 10. *d.* 4. *n.* 10.

*Verſ.*24. Reges terræ afferent gloriam ſuam, & honorem in illam, *tr.* 10. *d.* 5. *n.* 13.

*Verſ.*27. Non intrabit in eam aliquid coinquinatum, *tract.* 10. *d.* 13. *n.* 5. & *d.* 15. *n.* 5. & 7. & *d.* 8. 20. *n.* 7.

CAP. XXII.

*Verſ.*1. Oſtendit mihi fluvium aquæ vivæ, &c. *tr.* 10. *d.* 4. *n.* 8. & *d.* 16. *n.* 9.

*Verſ.*2. Ex utraque parte fluminis lignum vitæ, afferens, &c. *tr.* 10. *d.* 20. *n.* 11.

*Verſ.*8. Cecidi, ut adorarem ante pedes Angeli, &c. *tr.* 6. *d.* 15. *per tot. it. tr.* 14. *d.* 5 *n.* 5.

*Verſ.*9. Et dixit mihi: vide ne feceris, conſervus enim tuus ſuum, *tr.* 6. *d.* 15. *per tot.*

*Verſ.*15. Foris canes, & venefici, & impudici, *tr.* 13. *d.* 6. *nu.* 20. & *d.* 10. *n.* 13. *it. tr.* 20. *d.* 13. *n.* 13.

FINIS.

INDEX

INDEX RERUM
MAGIS NOTABILIUM.

Primus numerus Tractatum, ſecundus Diſcurſum, tertius Paragraphum denotat uniuſcujuſque Diſcurſus.

A

AARON.

Ejus & ornamentorum ipſius diverſa, myſtica, & moralis interpretatio, *tr.3 d.31.n.4.*

ABRAHAM.

Quomodo Angelos carnibus refecerit cum merito, cum tamen ob eſum pomi, & guſtum mellis puniti fuerint Adam, & Jonathas, *tr.1.d.2.n.2.& 3.*

Agar ancillæ ſuæ ejectæ ſolùm panem in viatici annonam dedit, *tr.14.d.23 n.14.*

ABSTINENTIA SECUNDUM SE.

Græcè idem eſt, quod ſumendi cibi neceſſitas, *tract. 1. d. 1. num. 1.*

Varia ejus adducitur deſcriptio, *tr.1.d.1.n.2.*

Eſt ſpecialis virtus, *tr.1.d.1.n.2.*

Habet quatuor individuas comites, *tr 1. d. 1. n.2.*

Conſiſtit in quantitate, qualitate & modo, *ib.*

Conſideratur dupliciter, primò in Eſſe actus indifferentis, ſecundò in Eſſe virtutis, *tr.1.d.1.n.4*

Quid ſit: miniſtrare in ſcientia abſtinentiam? *tr.1.d.1.n.4.*

Conſiſtit in medio, *tr.1.d.1.n.5 9.10 11.14.*

Debet fieri diverſimodè, conformiter ad diverſas vires, & complexiones, *tr.1.d.1.n.6.*

Optimum Sancti Brunonis monitum circa modum abſtinendi, *tr.1.d.1.n.12.*

Melius eſt, carnibus moderatè veſci, quàm immoderatè leguminibus, *tr.1.d.2.n.2.*

Antiquiſſima omnium lex eſt abſtinentia, *tract.1. d.3.num. 3.* utpotè cum primum divinum præceptum homini datum fuerit de ea, *ib.& n.6.*

Debet fieri ex bono motivo, citrà vanam gloriam, *tract. 1. d. 3. num.10.*

Eſt via arcta in Evangelio adducta, *tr.1.d.9.n.2.*

Comparatur tympano, *tr.1.d 8.n.13.*

ABSTINENTIÆ FINIS ET EFFECTUS.

Finis ejus eſt elevatio mentis in Deum, *tr.1.d.6.n.11.*

Primarius ejus finis non eſt maceratio carnis, ſed extinctio vitiorum, *tract.1. d.1.n.6. 7.& 8.*

Fovet orationis ſtudium, *tr.1.d.1.n.7.*

Vitia retundit, & penitùs exterminat, *tr.1.d 3.n.6 & tr.1.d.1. n.6 7.& 8.& tr.1. d.3.n.6.& tr.1.d.3.n.6. & tr.1.d.8.n.1. &c.*

Efficaciſſimum erat remedium protoparentibus ad conſervandam juſtitiam originalem, *tr.1.d.3.n.3.*

Sordes eluit animarum, *tr.1.d.7.n.5.*

Enarrantur plurima vitia, quæ extirpantur per abſtinentiam, *tr.1. d.8.per totum.*

Ædificat virtutes, *tract.1.d.8.n.1.*

Recenſentur diverſa ejus bona, *tr.1.d.3.n.11.*

Non debilitat, *tract.1.d.3.n.9.& 10.* ſed abundè ſatiat, *ibid. num.11.*

Eſt meritoria gloriæ tam pro ſe, quàm pro aliis virtutibus, *tr.1.d.5.n.22.*

Quas exigat conditiones, ut meritoria ſit, & virtuoſa, *tr.1. d.1.per totum.*

Intuitu illius ingentes nobis Deus elargitur gratias, *tr.1.diſc.3. num.12.& 13.*

Quæ veritas ſtabilitur exemplis, *ib.n.15.& 16.*

Efficax eſt medium ad aperiendum cœlum, & obtinendam gloriam æternam, *tr.1.d.5.per totum.*

In Babylonica fornace tres pueros à flammis præſervavit, *tr.1.d. 5.n.21.& tr.1.d.7.n.16.* Et ſcientias divinas iis contulit, *tr.1.d.6.num.13.*

Babylonios item magos à morte eripuit, *tract 1. d.6.n.6.*

Innocentiam reparat, & gratiam impetrat, *tr.1 d.6.n.3.*

Legis Evangelicæ major eſt ſanctitas, quàm veteris; quia frequentior eſt abſtinentia in ea, quàm fuerit in hac, *tr.1.d 7.n.3.*

Miraculorum operativa, *tract.1.diſc.3.num.15.& 16.& alibi ſæpius.*

Non ſegregatur à caſtitate, *tr.1.diſc.10.per totum, & diſc.9. num.1. & 2.*

Eſt fortis armatura contra dæmonium, *tr.1.d.11.per tot.*

Id quod tum Chriſti, *ib. n.1.&c.* tum notabilibus aliorum probatur exemplis, *ibid. à n.8. uſque ad finem.*

Miras ſubminiſtrat vires contra diabolicos inſultus, & tentationes, magis quàm ulla alia virtus, *tr.1.d.12. per totum.*

Anima nonniſi per abſtinentiam fit corporis Domina, ancilla manens ſine hac, *tr 1.d.9.n.6*

Obtinuit tabulas legis, *tr.1.d.8.n.4.*

Vide plura verb. *Daniel*, *Jejunium*. *Adam*.

Motiva ad ejus praxim, & amorem inducentia.

1 Extrema ejus neceſſitas, *tr.1.d.1.n.1.*

2 Quia eſus carnium lethalis eſt, *tr.1.d.3.n.8.*

3 Quia Chriſtus cum diſcipulis ſuis eam rigoroſè obſervavit, *tr.1.d.3.n.5.&c.* Qui nunquam legitur comediſſe carnes, niſi ſemel Agni Paſchalis, *ib n.8.* Neque unquam carnes, ſæpius tamen panes, & piſces multiplicaſſe, *ibid.n.9.*

4 Quia omnes Sancti eam coluere, *tr.1.d.7.n.2.&c.* quia in virtute illius varia operati ſunt miracula, *ibid.à n.10. uſque ad finem.* Varia adducuntur exempla Sanctorum, rigoroſè jejunantium, *tract.1.d.18.& d 9.num.28.ad 36.*

5 Quia plurimos bonos habet effectus, corpori & animæ ſalutares, *de quibus ſuprà.*

Vide verb. *Jejunium.*

ABUNDANTIA.

Bonorum temporalium, nidus eſt peccatorum, *tr.8.diſc.7. per totum.*

Qui eam ſectatur, more avium ſtrangulatur, & capitur, *tr.8.d.7.n.1.*

Eſt origo maximæ iniquitatis, & impietatis, *ib.n.2.*

Ubi varii ejus vitioſi enumerantur effectus.

Vix quiſquam eam ambire poteſt ſine præjudicio, & injuria proximi, *ibid.n.3.& 4.*

Vid. verb. *Avaritia*, *Divitiæ*, *Proſperitas*.

ACCUSATOR.

Melior eſt quocunque adulatore, *tr.2.d.7.n.1.& 2.*

ACHAB.

In canibus ſanguinem ejus lingentibus, ſignantur adulatores, *tr.2.d.10.n.7.& tr.2.d.12.n.8.*

ACHAM.

Solus integro, & florentiſſimo exercitui timorem incuſſit, *tr.17.d.9.n.8.*

ADAM.

Cur fuerit tentatus in pomo, *tr.1 d.2.n.1.*

Cur ob eſum pomi fuerit punitus, cum tamen Elias carnem citrà peccatum comederit; item Abraham eadem ſe, & Angelos paverit? *tract.1. d.2.num.2.*

Cur Deus obedientiam illius in ſolo pomo probare voluerit, *tr.1.d.3.n 1.&c.*

Primum omnium præceptum accepit à Deo circa abſtinentiam, *tr.1.d.3.n.3.*

Cur in principio dictam ei legem dederit, *tr. 1. d 7.n.4.*

Protoparentum intemperantia eſt cauſa hodierni jejunii noſtri, *tr.1.d 3.n.4.*

Cur arbor iis inhibita, fuerit lignum ſcientiæ boni, & mali denominata, *tr.1.d.3.n.13.& tr.1.d.6.n.13.*

Protoparentes è Paradiſo ejecit ſola violatio jejunii, quos temperantia eouſque conſervarat, *tr.1.d.5.num.3.4 6.8.& tr.1.d.7.num.9.*

Deus iis dedit avium, & piſcium, non uſum, ſed dominium tantùm, ſed herbarum iis conceſſit eſum, *tr 1.d.5.n.5.*

Avium, & piſcium eſus iis indultus eſt, quando Paradiſi indigni erant, *ib.*

Peccaverunt ambiendo, *tr.3.d.1.n.4.*

Cur dæmon ſerpentem adhibuerit ad tentandos protoparentes, *tr.2.d.1.n.3.*

Vide verbo *Serpens.*

In jejunio Adam ſemper virgo, guloſus cognovit uxorem, *tr.1.d.9.n.6.*

Primum Adæ peccatum fuit negligentia, *tr.3.d 1.n.3.*

Vide verb. *Eva.*

Malè ſociatus peccavit, *tr.17.d.2.n.11.*

S. ADRIANUS MILES.

Vel ſola æternæ mercedis nominatione permotus martyrium ſubit, *tr.10.diſc.22.num.14.*

ADULATIO.

Primum Aulicorum elementum, *tract.2. d.9. num.2.* quibus eſt familiariſſima, *tr.2. d.3. n.5. & tr.2. d.5. n.8.*
Semper quærit ſuum intereſſe, *tr.2. d.10. per totum.*
Perpetuum malum Regum, & Principum, *tr.2. d.10. n.6.*
Directè opponitur virtuti, *tr.2. d.8. n.7.*
Quomodo Ægyptii depinxerint hominem, adulatione circumventum, *tr.2. d.4. n.5.*
Mira Æthiopum in Reges adulatio, *tr.2. d.3. n.5.*
Quid ſit? *tr.2. d.1. n.2.*
Sponſa in Sacro Cantico agnovit, vocem loquentis eſſe vocem dilecti ſui, quia ſcilicet pulſabat, & corripiebat, non blandiebatur, *tr.2. d.1. n.7.*
Sanctus Hilarius Conſtantinum Imperatorem, ob adulationis vitium, Antichriſtum nuncupat, *tr.2. d.1. n.8.*
Ejus indoles fuſiùs explicatur, *tr.2. d.5. n.6. & 7.*
Subitò eſt repullanda, *tr.2. d.7. n.7.*
Ejus permiſſio, magnum Dei in nos irati ſupplicium, *tr.2. d.7. num.9.*
Eſt triplex, *tract.2. d.5. n.2. & d.7. n.11.*
Quomodo Fridericum Secundum dementarit, *tract.2. d.4. num.11.*
Fovet vitia, magiſque nutrit, *tract.2. d.4. per totum.*
Omnibus placet, quantumvis animam occidat, *tr.2. d.6. per totum.*
Dicitur ſpecialiter nequitia, *tract.2. d.1. n.10. & d.8. num.1. &c.*
Perditiſſimus omnis, qui adulationibus delectatur, *tr.2. d.6. num.5.*
Sichimitæ omnes circumciduntur, & perduntur ob adulationem Principis, *tr.2. d.3. num.8.*
Quando ſit culpa mortalis, *tract.2. d.4. num.1. & 2. tr.2. diſt.5. num.2. & d.8. num.2.*

PLURIMI ADULATIONIS EFFECTUS.

Eſt unica Græcorum ruina, *tr.2. d.9. n.7.* Item Hebræorum, uſque in præſens tempus, *tract.2. d.11. n.15.* Item Aſſyriorum, *tr.2. d.4. n.8.* Romanorum, *tr.2. d.5. n.12.* Neronis, *tr.2. d.5. n.13.* Achabi, & totius ejus exercitus, *tr.2. d.9. num.2.* Item plurimorum aliorum, *tract.2. d.5. num.11. & 2. tr.2. d.9. num.3. 4. 5. tract.2. diſt.4. num.10.*
Angelos in apoſtaſiam præcipitavit, *tr.2. d.10. n.1.*
Confortat impios in ſua malitia, *tr.2. d.1. n.4.*
Cauſat idololatriam, *tr.2. d.9. n.8. 9. 10.*
Nemo adulatur ſine nocumento, *tr.2. d.1. n.7.*
Efficit, ut plurima à Prælatis permittantur peccata, *tract.2. d.2. num.1.*
Qui illi favet, ruinæ eſt proximus, *tr.2. d.2. n.1.*
Illius efficacia, *tr.2. d.2. n.6. 7. 8.*
Beatus eſt, quem non ſuperat adulatio, *tr.2. d.2. n.8.*
Diverſa illius recenſentur mala, *tr.2. d.3. n.7. & 8. tr.2. d.5. n.7. & 8. tr.2. d.6. n.5. tr.2. d.12. per totum.*
Peccata laudat, & confirmat, *tr.2. d.4. n.1. 2. &c.*
Invertit rerum ordinem, *tr.2. d.4. n.2.*
Extremè pernicioſa, *tr.2. d.4. n.2. & d.6. n.1.*
Plurimis ſtipata vitiis, *tr.2. d.8. n.2.*
Præcipitat homines in peccata luxuriæ, avaritiæ, & ſuperbiæ, *tr.2. d.5. n.13.*
Cæcus ſit, quemcunque adulatio mulcet, *tr.2. d.8. n.8.*

MOTIVA FUGAM EJUS ET ODIUM SUADENTIA.

1 Quia eſt propriè vitium diabolicum, *tr.2. d.1. n.7.*
2 Quia plurimos per eam ſeducit etiam ſanctiſſimos, quos nullo alio vitio ſeducere poteſt, *tr.2. d.2. n.1. & 5. & d.7. n.11.*
3 Quia Chriſtus ſemper ei conſtantiſſimè reſtitit, & inimiciſſimus fuit, *tr.2. d.1. num.10. & tr.2. d.7. n.13. 14. &c. & tr.2. d.8. n.9. 10. 11. & tr.2. d.2. n.1. & 2.*
4 Sicut & B. V. Maria, *tr.2. d.1. n.6.* Nec non Apoſtoli, *tr.2. d.2. num.9.* Unde S. Paulus variè probat, ſe ab omni adulatione ſemper alienum fuiſſe, *tr.2. d.10. n.10.* Item & Samuel, *ib.* & S. Carolus Borromæus, *tr.11. n.19.*
5 Quia eſt abominabilis coram Chriſto, *tr.2. d.8. n.9. & 10.*
6 Quia in hæreſim præcipitat, *tr.2. d.12. n.12.* & innumera alia cauſat mala, *vide ſup. & hoc infra.*
Remedia adverſus illam, *tr.2. d.12. n.16.*
7 Quia magnæ adulatorum pœnæ, *tr.2. d.5. nu.15. 16. 17. &c. & tr.2. d.9. n.5.*

VARIÆ EJUS DESCRIPTIONES ET COMPARATIONES.

Nominatur intolerabilis ſuperbia, *tr.2. d.3. num.*
Apoſtatarum mater, *tr.2. d.7. n.8.* Laus falſa, *tr.2. d.3. n.1.*
Dæmonium meridianum, *tr.2. d.3. n.2.*
Peſtis maxima, *tr.2. d.3. num.6. 7. 8.* Beſtia peſtilentialis juxta Platonem, *ib. n.8.* Oleum peccatoris, *tr.2. d.2. n.8. & tr.2. d.4. num.2. & d.3. num.2.*
Peccati nutrix, *tract.2. d.4. num.2.* Vitiorum maximum, *ib. & num.3.*
Comparatur caudæ, *tr.2. d.1. num.1.* Echo, *d.3. n.8.* Falci, *d.4. n.1.* Hamo, *tr.2. d.4. n.6.* Hypocriſi, *tr.2. d.8. n.8.* Lacti, *tr.2. d.5. n.4.* Luto, *ib. n.5.* Peſti, *tr.2. d.8. n.4.* Præcipitio, *tr.2. d.7. n.3.* Pulvillo, *tr.2. d.5. n.3.* Tempeſtati maritimæ, *tr.2. d.7. n.13.* Voci grandi, *tr.2. d.7. n.12.* Umbræ, *tr.2. d.3. n.10.* Oleo, *tract.2. d.28. & d.3. num.13. &c.*

ADULATOR.

Quæcunque perpetrat flagitia, *tr.2. d.19. n.2. &c.*
Magis vitandus eſt, quàm ipſe diabolus, *tr.2. d.8. n.3.*
Definitur, quòd ſit blandus inimicus, *tr.2. d.7. n.11.*
Alter diabolus, *tr.2. d.8. n.5.* Hoſtis peſſimus, *tr.2. d.7. n.4. & d.8. num.7.*
Proprium ejus munus, & artificium, *tr.2. d.1. n.3.*
In facie virgo, in cauda ſerpens, *tr.2. d.1. n.5.*
Diaboli miniſter, *tr.2. d.1. n.7. & d.2. n.1.*
Nutrix diaboli, lamia infernalis, *tr.2. d.1. n.10.*
Quàm periculoſus Principibus, *tr.2. d.2. n.8.*
Benedicit ſimul, & maledicit, *tr.2. d.4. n.4.*
Decipit, & inducit in retis, *tr.2. d.4. n.6.*
Differentia inter hunc, & verum amicum, *tr.2. d.4. n.7.*
Rerum naturam invertit, *tr.2. d.5. n.1.*
Pulvillos ſupponit capitibus, *tr.2. d.5. n.3.*
Æternæ reus damnationis, & cur? *tr.2. d.5. n.11.*
Præcipitat maximè in ſuperbiæ, luxuriæ, & avaritiæ vitia, *tr.2. d.5. n.13.*
Libenter ſolemus favere adulatoribus, *tr.2. d.6. n.1.*
Mortuum ſepeliri à mortuo, eſt peccatorem adulari peccatori, *tr.2. d.6. n.4. & 12.*

ADULATORES.

Plus David fugit adulatores, quàm ſuos perſecutores, *tr.2. d.7. num.7.*
Qui paſtorem egerat quietum, Rex factus expavit propter adulatores, *tr.2. d.11. n.7.*
Omnia perpetrant flagitia adulatores, *tr.2. d.12. n.9. &c.*
Multi eorum mores pulchrè exprimuntur, *tr.2. d.3. n.5.*
Dicuntur tineæ, & ſorices palatiorum, *tr.2. d.10. n.2.*
Item palatii canes, fabri laudis, figuli falſitatis, *tract.2. d.3. num.8.*
Oſtenditur illorum proſperitas, *tr.2. d.3. per totum.* Item vilis eorum, & indigna qualitas, *tr.2. d.12. n.6. 7. &c.*
Vide verb. *Dæmon.*

ADULATORES VARIIS REBUS ASSIMILANTUR.

Apibus, *tr.2. d.6. num.1.* Aquario, *d.10. num.9.* Arundini, *d.11. num.6.*
Aromatario, pharmaca, & aromata ſua intoxicanti, *d.5. n.18.*
Aucupi, *tr.2. d.7. n.11.* Canibus, *d.5. n.6. & d.10. n.7.* Chamæleonti, *d.8. n.3.*
Coquo, *tr.2. diſt.12. num.7.* Corvo, *diſt.11. n.5.* Elephanti, *d.18. num.8.*
Heliotropio, *tr.2. d.10. num.4.* Joabo, *diſt.6. num.6.* Laqueo, *d.4. num.6.*
Latronibus, *tract.2. d.7. num.6.* Pardo, *diſt.6. num.10.* Pediculis, *d.4. num.6.*
Reti, *tr.2. d.10. n.2.* Scorpionibus, *d.6. n.8.*
Serpenti, *tr.2. d.1. n.3.* Simiis, *d.3. n.5. d.11. n.1.* Speculo, *d.3. n.11. & d.4. n.7.*
Spinarum radicibus, *tr.2. d.6. n.2.* Tibicinibus, *n.3.* Veneficis Africanis, *n.7. ib.* Vermibus, *d.10. n.6.* Umbræ, *d.3. n.10.*

B. ÆGIDIUS SOCIUS S. FRANCISCI.

Qualiter quibuſdam Cardinalibus reſponderit, *tract.10. d.26. num.9.*

ÆGYPTII.

Quomodo depingere ſoliti fuerint hominem adulatione circumventum, *tr.2. d.4. n.5.*

ÆGYPTUS.

Typus eſt mundi, *tr.10. d.28. n.5.*

ÆTHIOPES.

Stultiſſima eorum in Reges ſuos adulatio, *tr.2. d.3. n.5.*
Reorum catenas ex auro fabricant, *tr.8. d.1. n.13.*

S. AGNES VIRGO ET MARTYR.

Cum tredecim annorum eſſet, & in ſacris litteris nunquam ſtuduiſſet, in iiſdem tamen ſe eximiè doctam eſſe probavit, *tr.14. d.10. n.19. & 20.*

ALERICUS REX GOTHORUM.

Vetuit ſuis, ne iis, qui in Eccleſia degebant, moleſti eſſent, *tr.21. d.1. n.9.*

ALEXANDER FARNESIUS.

In bello nullam ſibi ab inimico legem præſcribi patiebatur, *tr.19. d.15. n.5.*

ALPHONSUS REX.

Inſigne Alphonſi Regis Arragoniæ aſſertum de divino amore, *tr.4. d.6. n.15.*

AMBITIO.

Cœpit ab Angelis, *tr.3. d.1. n.1. & 2.*
Per eos derivata ad protoparentes noſtros, *ibid. n.3.*
Item & ad Apoſtolos, *ib. n.6. 7. 8. & tr.3. d.4. n.2.*
Ejus fuga quàm ſit difficilis, *tr.3. d.1. n.9.*

Am-

Ambitio, non honorum poſſeſſio, à diabolo exordium trahit, *tr.3.d.1.n.10.*
Incompatibilis cum fide, *tr.3.d.5.n.1.*
Eſt omnis origo mali, omnique tam divinæ, quàm naturali legi contraria, *tr.3 d.2. per totum,* præſertim verò *n.6.&* 7.
Diſſenſionum, bellorum, hæreſium, apoſtaſiarum cauſa, *ib. & n.8.9* 10.
Maxima humani generis peſtis, *tr.3.d.1.n.1.&* 5.
Intellectum excæcat, & rationem turbat, *tr.3.d.4.n.3. &c.*
E Paradiſo Angelos præcipitavit, *tr.3.d.5.n.4.*
Diabolo propria, *tr.3.d 1.n.2.& d.2.n.3.*
Motu ambitionis primò comedit Eva ex arbore, *tr.3. d.1.n.4.* quam excæcavit ambitio, *tr.3.d.4.n.3.*
Primò uterque protoparens peccavi peccato ambitionis, *tr.3.d.1.n.4.*
Dæmon Chriſtum omnium ultimò tentat in monte, ut eum deiiciat ambitione, *tr.3.d.2.n.9.*
Vitium perniciosiſſimum, omnibus aguatum hominibus, licèt diverſimodè, *tr.3.d 1.n 5.*
Inficit etiam perfectiores, *tr.3.d.18. per totum,* quod probatur exemplis, *ib.n.2.3.&c.*
Eſt venenum ſerpentis infernalis, *tr.3.d.1. nu.8.* Rixarum nutrix, *ibid.n.*6. Omnis initium peccati, *tr.3.d.2.per tot.* Variam ejus deſcriptionem vide, *tr.3.d.2.n.1,*
Eſt abominatio coram Deo, *tr.3.d. 5.n.4.*

AMBITIOSI.

Se prius dejiciunt, ut poſteà exaltentur, *tr.3 d.3.per tot.*
Proclives ſunt ad omne malum, *tr.3.d.3 n.5.&* 6.
Excluduntur à regno cœlorum, *tr.3.d 5.n.1.*
Severiſſimè puniuntur à Deo, *tr.3.d.12.n.5 &* 6.
Textus ille Apoſtoli: (*Qui Epiſcopatum deſiderat, bonum opus deſiderat*) variè diſcutitur, *tr.3.d.13.per tot.*
Qui dignitates fugiunt, ipſos iiſdem digniſſimos eſſe, plurimis exemplis ſtabilitur, *tr.3.d.14.per totum.*
Aſſimilantur bobus, *tr.3.d.3.n.*6. Bucephalo, *d.4.n.9.*
Maxima eorum pars moritur impœnitens, *tr.3.d.5.n.4.*

S AMBROSIUS EPISCOPUS.

Facies mulierum ſtybio, & ceruſſa ornatas, & depictas deteſtatur, *tr.9.d.6.n.2.*
Virginibus multa ſalutaria monita tradidit, *tr.14.d.25 n.11.*
Confeſſiones audiendo flebat, *tr.15.d.3.n.27.*

AMICUS.

Fideliter reprehendit, non blanditur, *tr.2.d.7.n.1.&c.*
Figuratur in aqua, *tr.2.d.4.n.5.*

AMOR DEI.

Tam in ſacco cilicino, quàm in Regia purpura ardeſcit, *tr.10, d.28.n.16.*
Amor cœleſtis patriæ pro ratione notitiæ de illa habitæ magnus erit, *tr.10.d.8.n.3.&* 4.

AMOR DEI ACTIVUS.

Quia cor noſtrum ſine amore eſſe nequit, Deus invitat illud ad ſui amorem, *tr.4 d.1.n.1.&c.*
Amor Dei in nos, plurimis viis, & modis noſtram promovet ſalutem, *tr.4.d.6.n.* 8.9.10.11.*&c.*
Ob nimium in nos amorem, ſui nobis præcepit amorem, *tr.4. d.6.n.5.&* 6.
Ex eodem motivo innumera nobis beneficia confert, *tr.4.d.7. & 8.per tot.*
Variæ adducuntur conſiderationes ſuper illa Chriſti verba: *Sic Deus dilexit mundum, &c. tr.4.d.9 per tot.*
Majorem homini amorem exhibuit in redemptione, quàm in creatione, & quare? *ibid. d.10.per tot.*
Amor Chriſti in nos tantus fuit, ut quò nos eum indigniùs tractaremus, eò ipſe in nos extiterit liberalior, id quod variè probatur, *tr.4.d.11.per tot.*

AMOR DEI PASSIVUS SECUNDUM SE.

Eſt maximum, & primum præceptum, & quare? *tract.4.d.2. per totum.*
Veluti Regina omnibus aliis imperat virtutibus, *ibid. n.14. &* 15. Quid ſit, *d.2.n.14.*
Nullum eſt opus bonum ſine illo, *tr.4.d.3.per tot.*
Minimas res in maximas convertit, *ib.n.5.6.7.9.*
A Deo trahit originem, *d.4.n.1.3.&c.*
Vita animæ unica, *tr.4.d.6.n.1.*
Continet in ſe omnia bona, *tr.4 d.1 .n.4.5. &c.*
Quanta ſit dignitas objecti amoris divini, *tr.4.d.1.n.4.*
Semper cor noſtrum ardere debet amore Dei, ad exemplar altaris in lege veteri, *tr.4 d.1.n.3.*
Eſt individuus comes amoris proximi, *tr.4.d 1. n.13. & d.2. n.1.2.3.*
Nemo poteſt ſe excuſare, quòd non amet, *d.17.n.11. &c.*
Signa amoris divini, *d.18. per tot.*
Contrariatur cuicunque vitio, *tr.4.d.5.n.8 & 9. & n.13.*
Varii explicantur modi, Deum ex toto corde, & anima diligendi, *tr.4.d.13.per tot.*
Eſt incompatibilis cum amore mundi, *d.14.n.5.&c.*
Cur DEUS ſui amorem nobis adeò ſollicitè præcepit, *d.17. num 9.*
Differentia inter amorem Dei activum, & paſſivum, *d.16. n.10.&* 11.

EFFECTUS AMORIS DIVINI.

Quantus homini accedat honor per amorem Dei, *tract.4. d.1.n.11.*
Minima efficit maxima, *d 3.n.5.6.&c.*
Deo nos ſimiles efficit, & unit, *d.4 n.3.4* 5.
Nos cœli poſſeſſores conſtituit, *ib.n.6.7.8.*
Peccatorum debita remittit, *d.5.n.1.2.&c ad n.* 10.
Ad perfectionem plurimum juvat, *ib.n.10.11.12.*
Obſervantiam facilitat cujuſcunque præcepti, *tr.14.d.17 n.1.&c.*

MOTIVA PRO AMORE DIVINO.

1 Quia ille unicus eſt vita animæ, *tr.4.d.6.n 1.*
2 Quia Deus nos intenſiſſimè amat, *vide ſupra dicta.*
3 Quia Deus omnem à nobis exigit amorem ſui, *d.11.n.27.*
4 Quia plurimis ad eum titulis obligamur, *d.12.per tot.*
5 Quia Deus maximi æſtimat amorem noſtrum, *d 16 n 11.*
6 Quia totus ejus fructus eſt lucrum noſtrum, *ib.n.3 &c.*
7 Quia per illum ſatisfacimus omni debito, *n.10.&* 11.
8 Diſcurre per alios ejuſdem egregios effectus, *vide ſup.*
9 Diverſa alia divini amoris motiva, *vide d.7.& 8.per tot.*

AMOR MUNDI.

Eſt incompatibilis cum amore Dei, *tr.4.d.14.n 5.&c.*
Condemnatur, quando anteponitur divino, *ib n.1 2.3.*
Imò ob nullam rationem mundus diligi poteſt, *ib.n.4.*
Quid ſit amor mundi, *ib.*
Vide *Avaritia, Divitia, Mundus, Bona.*

AMOR PROXIMI.

Eſt ſignum amoris divini, *tr.5.d 2.per tot.*
Quanta cura Deus iſtum in nobis, urgeat, & requirat, *d.3. per tot.& d.6.per tot.& d.7.per tot.& d.8.*
Omnia præcepta ad proximi amorem tendunt, *tr.5.d. 1. n.1.&c.*
Diverſitas operationum in membris corporum noſtrorum varios nobis tradit modos diligendi proximum, *ibidem diſc.5.per totum.*
Variæ explicationes illius præcepti: *Diliges proximum tuum, &c. tr.5.d.9 per tot.*

EJUSDEM EFFECUS.

Eſt adimpletivus cujuſcunque alterius legis, *tract. 5.d.1.num.1. & ſeqq.*
Medio illo, omnis alterius præcepti obſervantiam, & meritum adipiſci poſſumus, *ib.n.9.10.&c.*
Nos veros efficit, & probat fideles, & Chriſti diſcipulos, *tr.5. d.4.per tot.* Econtrà ejus defectus nos probat eſſe diaboli ſequaces, *ibidem.*

MOTIVA AMORIS PROXIMI.

1 Quia maximè Deus illum inter nos fovere, & augere ſatagit, *tr.5.d.3.per tot.& d.7.per tot.& d.8.*
2 Quia totum univerſum eundem nobis in ſui conſtitutione exprimit, *tr.5.d.6.per tot.*
3 Quia radix eſt omnium virtutum, *tr.5 d.1.n.10.*
4 Quia maxima cum facilitate delectabilitate, & lucro a nobis exerceri poteſt, *tr.5.d.10.n 1.&c.*
5 Quia defectus illius, indicium eſt reprobationis, *ibid. n.7 8.11.&c.*
6 Quia eius tranſgreſſores varia manent ſupplicia, *ibidem n.8.9.10.*
7 Alia deduc ab eius excellentia, & effectibus, *vide ſup.*

AMPHYLOCHIUS.

Quo ſtratagemate uſus fuerit, *tr.11.d.4.n.6.*

ANGELI.

De illorum numero, diſtinctione, & officiis, *tr.6. d.1. per totum.*
Expeditiſſimi ad divinum nutum, *ib.n.1.*
Cur numerus Angelorum in numero definito aſſignetur, cum tamen pro infinito habeatur, *ib.*
Diſtinguuntur in triplicem hierarchiam, *ib.n.2.&* 3.
Suum eſſe cœperunt cum mundi creatione, *tr.6.d.5.n.1.*
Cur Moyſes illorum non meminerit in Geneſi, *ibid.*
Dignitas eorum exprimitur, *ib.*
Angelos apoſtatas pervenerit adulatio, *tr.2 d.1.n 1.&* 2.
Primum eorum peccatum in cœlis, & in terra fuit adulatio, *ib.n.4.*
Seraphim impreſſit S.Franciſco vulnera, *tr.6.d.14.n.16.*
Dicuntur cœlorum officinæ, *tr.6.d.1.n 4.*
Cenſentur nomine proximorum, *tract.6.d.10 nu.2. & d.16. num.6.*
Cur in ſpecie iuvenili ſemper depingi ſoleant, *tr 10.d.16.n.3.*
Angelus ex inimicis Dei una nocte centum octuaginta millia viros ſtravit, *tr.10 d.5.n.2.*
Angelus cuiuſdam ſervi Dei ſingulos quoſque numeravit greſſus, *tr 9.d.13.n.15.*

Cur

Cur Angelus à S. Joanne linea veſte indutus viſus fuerit, *tr.* 10. *d.* 26. *n.* 5.
Cum Deipara converſantes, circumſpecti erant, *tract.* 14. *d.* 19. *num* 7.
Prophanatores templorum caſtigant, *tr.* 21. *d.* 12. *n.* 5.
In domo Dei ſe obſequioſos exhibent, *tr.* 21 *d.* 3. *per totum*.
Angelus Sanctæ Franciſcæ Romanæ colaphum impegit, & cur? *tr.* 14 *d.* 25 *n.* 13.

ANGELI CUSTODES.

Omnes Angeli ſunt ad ſervitium noſtrum deſtinati, *tr.* 6. *diſc.* 1. *num.* 4. *&c.*
Diruntur caſtra Dei, & quare? *ibid.* & *tr.* 6. *d* 3. *n.* 13.
Reges item, & conſules terræ, *tr.* 6. *d.* 1. *n* 9.
Unaquæque mundi res viſibilis habet Angelicam Poteſtatem ſibi præpoſitam. *ibid. n.* 10. & 11.
Habent protectionem Regnorum, *tr.* 6 *d.* 2 *n.* 1. & *ſeqq.*
Angeli infimi hominibus, ſuperiores Regnis, & Provinciis deſtinati ſunt cuſtodes, *ibid. n.* 2.
Dicuntur ſeps Synagogæ, & quare? *ib. n.* 7.
Semper fuere defenſores Eccleſiæ militantis, *ibid. n.* 9. *Idque in ſeqq.* per varia exempla corroboratur.
Removent à nobis ſupplicia, *ibid. num.* 17. 18. 19.
Inviti ſunt ad puniendum nos, maximè autem proclives ad benefaciendum nobis, *tr.* 6. *d.* 3. *per totum*.
Solliciti ſatagunt Deum nobis reddere propitium, *ibid. nu.* 13. & 14.
Sunt velociſſimi in exequendis Dei juſſis, noſtram utilitatem concernentibus, *tr.* 6. *d.* 4. *n.* 1. & *ſeqq.*
Majori nos amore poſt Christi adventum proſecuti ſunt, quàm ante, *ibid. num.* 16. 17. 18.
Non obſtante maxima eorum dignitate, noſtrum miniſterium ambiunt, ſeque propter nos in varias mutant figuras, & ſpecies, *tr* 6. *d.* 5. *num.* 2. *&c.*
Plurima quæ nobis conferunt, tam ſpiritualia, quàm corporalia beneficia, *tr.* 6. *d* 6. *per totum*.
Præſtant, ut in proſperitate innocenter vivamus, *ibid. numer.* 2.
Variæ expoſitiones illius verſus: *Angelis ſuis Deus mandavit de te*, *&c. tr.* 6. *d.* 7. *per totum*, & *d.* 6. *in diverſis locis*.
De tutela Angelorum multiplici contra dæmoniacas tentationes, &c. *tr.* 6. *d.* 8. *per totum*.
Maximè nobis auxiliantur in hora mortis, *tract.* 6. *diſc.* 9. *num.* 1. *&c.*
Chriſtus jubet in nocte Paſſionis ſuæ Apoſtolos dormire, & quieſcere propter præſentiam Angeli, *tr.* 6. *d* 8. *n.* 16.
In extremi die judicii teſtificabuntur adverſus negligentes, *tr.* 6. *d.* 9 *num* 14. & 15.
Sollicitudo eorum circa moribundos multis ſtabilitur exemplis, *ibid. num* 5. *&c.*
Nos non deſerunt, etiamſi noſtram prævideant reprobationem, *tr.* 6. *d* 10. *n.* 1. *&c.*
Quanta nobis præbeant auxilia, ut à peccato reſurgamus, *ibid. num.* 13 *&c.*
Quomodo animas noſtras deſerere dicantur, *tr* 6. *d.* 10. *n.* 5.
Promptiores ſunt ad auxiliandum, quàm dæmones ad infeſtandum, *ibid. num.* 4.
Quare nihilominus efficacibus ſæpè auxiliis nos privent, *ib. num.* 12.
Dicuntur lampades ob diverſas rationes, *ib. n.* 16
Quantam capiant lætitiam ex ſalute, & pœnitentia noſtra, *tr.* 6. *d* 11. *n* 1. *&c. ad* 15.
Varia hujus gaudii narrantur motiva, *ib. num.* 15. 16. 17.
Magnam ex ſalute noſtra hauriunt utilitatem, *ib. n.* 17.
Oratio nos Angelis ſimiles facit, *tr.* 6. *d.* 12. *n.* 1. 2. 3.
Cujus rectè faciendæ methodum ipſi nos docent, *ib. n.* 4.
Illam ipſi apud Deum efficaciter adjuvant, *ib. n.* 5.
Sicut & meritum, & valorem aliarum noſtrarum operationum, *ib. n.* 8.
Singulariter autem aſſiſtunt Sacrificio Miſſæ, *ib. n.* 8. & 9.
Etiam nobis aſſiſtentes, Deum intuentur, *tr.* 6. *d.* 13. *num.* 1. *&c.*
Imò continuus eorum in Deum obtutus, magis ipſos de noſtra ſalute reddit ſollicitos, *ib. n.* 6. 7. 8.
Quanta nobis bona de cœleſti convivio ſubminiſtrent, &c. *ib. num.* 10. 11. 12. 13.
Quanta iis ſit exhibenda reverentia, *ib. num.* 15. & *d.* 16. *num.* 5. & *num.* 8.
Angelorum converſatione fruemur, cum eorum beneplacita adimpleverimus, *tract.* 6. *d.* 14 *n.* 2.
Plurimæ enumerantur virtutes, quarum praxis eſt beneplacitum ipſorum, *ib. d.* 14 *per totum*.
Caſtitas præſertim, & continentia nos Angelis aſſimilat, *tr.* 6. *d.* 15. *num.* 1. 2. 3. 4.
Ob hujus virtutis conſervationem, eorum multoties experimur tutelam, *ib. n.* 5. 6. *&c. uſque ad n.* 13.
Caſtitatis tranſgreſſores graviter puniunt, *ib. num.* 13. 14. & 15.
Cur Angeli appareant, & deplorantur juvenes, *ib. n.* 16.
Quantum nobis beneficium, & dignitatem conferat cuſtodia Angelica, *tr.* 6. *d.* 16. *n.* 1.
Juſtitia noſtra eſt remuneratio eorum, qua contentiſſimi ſunt, *ib. n* 3. 4. 5.
Quantam debeamus ipſis gratitudinem, *tr.* 6. *d.* 16. *n.* 1. *&c.*
Ex ſermonibus noſtris bonis magnam hauriunt lætitiam, & ex malis, ac otioſis triſtitiam, *tr.* 6. *d.* 16. *n.* 6. & 7.
Illorum auxiliis cooperari debemus, *ib. n.* 9. & 10.
Unde ſi damnemur, non eſt culpa ipſorum, ſed noſtra, *ib.*

S. ANGELUS MART. ORD. CARMELIT.

A Berengario diffamatus, à Deo protectus fuit, *tract.* 12. *diſc.* 4. *num.* 7.

ANIMA.

Modica ejus æſtimatio ex modica oritur ejus notitia, *tr.* 7. *d.* 1. *n.* 1. & *d.* 14. *n.* 14.
Creata fuit non verbo Creatoris, ut alia opera, ſed conſilio, & ſpiraculo Dei, *tr.* 7. *d* 2. *num.* 1. 2. *&c. ad n.* 11.
Non eſt educta de potentia materiæ, *ib. n.* 4.
Cur Deus dicto modo animam creare voluerit, *ib. num.* 11. & 12.
Cur ejus corpus erectum plaſmarit, *ib. n.* 13. & *d.* 18. *n.* 2. & *tr.* 8. *d.* 17. *n.* 9.
Anima in ſolo Deo ſatisfactionem invenit, & quietem, *ib. n.* 14. & *tr.* 8. *d.* 28. *var i.*
Cur Deus animæ nobiliſſimæ corpus conjunxerit adeò vile, *tr.* 7 *d.* 3. *per totum*.
In quo conſiſtat, quòd anima ad Dei imaginem creata ſit, *tr.* 7. *d.* 4. *n.* 1. *&c. multipliciter explicatur*.
Deus animam, cur ſimilem ſibi crearit, *tr.* 7. *d.* 1. *n.* 13.
Varii adducuntur Deum inter, & animam paralleli, *d.* 6. *num.* 1. *&c.*
Omnium creaturarum naturam participat, *tr.* 7. *d.* 7. *n.* 2.
Quantitas cujuſque animæ æſtimatur juxta menſuram charitatis, *tr.* 7. *d.* 8. *n.* 14.
Debet eſſe munda, *ib. d.* 8. *n.* 15. & 16.
Deſcribitur multifariam, *tr.* 7. *d.* 9. *num.* 2. & *d.* 16. *num.* 1. & *diſc* 10. *num.* 1.
Quadruplicem continet virtutem, *ib. n.* 3.
Exceſſiva animæ pulchritudo ipſum Deum ad ejus rapit ſponſalitium, *tr.* 7. *d.* 9. *n* 1 *&c.*
Hic autem decor totus conſiſtit in virtutibus, & innocentia, *tr.* 7. *d.* 9. *n.* 16. *&c.*
Quantam Deus curam animæ habeat, *tr* 7. *d.* 10. *n.* 1. *&c.*
Deus illam, velut gemmam pretioſiſſimam portat, *ibidem numer.* 2.
Per bonorum temporalium jacturam, Deus animas noſtras lucrari intendit, *ib.*
Deus præ nimio amore, jacturam unius animæ reputat, quaſi multæ perirent, *ib. n.* 10.
Pretii excellentia, qua Deus animam redemit, animæ docet dignitatem, *tract.* 7. *d.* 11. *n* 1. *&c. ad* 14.
Ipſe diabolus eam maximi facit, *ib. n.* 15. *&c.*
Motiva ad eam plurimi æſtimandam, *ib.*
Quod Chriſtus præſtitit pro animabus omnibus, etiam pro una ſola facturus fuiſſet, *tract.* 7. *d.* 12. *num.* 1. *&c.*
Demonſtratur Chriſti cura pro animabus, per parabolas ovis, & drachmæ, *ib. n.* 7. *&c. ad n.* 17.
Nullus faſtidiendus eſt labor, vel pro unius etiam animæ lucro, *ib. n.* 17. & 18.
Quilibet noſtrum Redemptori tantùm obligatur pro anima propria, quantùm omnes, imò plus, *tract.* 7. *d.* 13. *n.* 1. *&c. ad* 16.
Contra illos, qui propriam negligunt ſalutem, *ib. n.* 16. *&c.* & *d.* 15 *n.* 7.
De gloria, & magno lucro eorum, qui animas convertunt, *tr.* 7 *d.* 14. *n.* 1. 2 *&c.*
Quantum Deus gaudeat de animarum ſalute, & converſione, *ib. n.* 7. *&c.*
Animarum juſtificatio deſignatur per gloriam, *ib. n* 2. & 3.
Regimen animarum, ars difficillima, *ib. n.* 8.
Qualiter animarum converſioni vacarint multi ſervi Dei, *ib. n.* 14. 15. 16.
Quæcunq; anima pauperis, & divitis eſt in eadem apud Deum conditione, & pretio, *ib. n.* 17.
Anima noſtræ animæ Deus eſt, *tr.* 7. *d.* 15. *n.* 1.
Quæ proinde moritur, dum Deum amittit per peccatum, *ib. num.* 2. 3. *&c.*
In quo conſiſtat animæ ſanitas, *tract.* 7. *diſc.* 15. *n.* 13. Item ejus immortalitas, *ib. n.* 16
Infirmitates corporis ſæpè fovent ſanitatem animæ, *ib. nu.* 17. & *tr.* 9 *d.* 25. *num.* 13.
Quomodo anima reviviſcere poſſit, *tr.* 7. *d.* 15. *n.* 19.
Indecens eſt, corpus animæ anteponi, *tract.* 7. *diſc.* 16. *n.* 1. *&c.*
De vilitate corporis in comparatione animæ, *ib.*
Animæ jactura eſt irreparabile pariter corporis damnum, *ib. num.* 12. & 13.

Horrendus caſus cujuſdam, qui ſuam parvipendit animam, *ibid. num.10.*

Anima, proh dolor, in comparatione corporis, & bonorum temporalium, quaſi flocci fit à nobis, *tract.7. d.17. & 18. per totum, & d.1.*

Homines potius vocantur animæ, quàm corpora in Scriptura Sacra, & quare, *ibid. d.17.n.6.*

Salomon in ædificio templi ſancti, & palatii ſui docet, majorem animæ, quàm corpori curam impendendam eſſe, *ibid. num.7.*

Anima carnalis appetens, dicitur caro, *ib. n.18.*

Animæ theſaurus, corporis eſt egeſtas, *tr.7. d.18. n.3.*

Quæ differentia inter animam, & ſpiritum, *ib. n.5.*

Anima in bonis terrenis perditur, dum æterna negliguntur, *diſc. cit. per totum.*

Major eſt quandoque cura de catellis, quàm de anima, *ib. num.13.*

Totus mundus nullius eſt valoris in comparatione animæ, *tract.7 d.19. n.1. &c.*

Semel perdita, nullo eſt redimibilis pretio, *ib. n.9. 10.11. &c.*

Non debet incertæ committi aleæ, *ib. n.16.*

Non ſatiatur bonis temporalibus, quantumvis opulentis, *tr.8. d.28. per totum.*

Decorem animæ deſtruit peccatum, *tr.7. d.5. n.8.*

Nuncupatur anima cœlum, *tr.7. d.7. n.15* Gloria Dei, *ibidem num.21. & 22.* Trinitas, *ibid. n.12.* Paradiſus, & locus deliciarum Dei, *d.8. n.1. &c.* Templum Dei, *ibid. n.8.* Moneta, *tr.7. d.4. n.3.* Inenarrabile opus, *d.9. n.4.*

Animæ dignitas excedit omnes corporales creaturas etiam ſimul ſumptas, *tr.7. d.7. n.19.*

Quæ ſit diſtinctio inter animam juſti, & peccatoris, *tr. 7. d.8. num.17.*

Anima peccatoris comparatur palatio exteriùs eleganti, ab intra verò variè conſpurcato, *tr.7. d.9. n.23.*

Contra illos, qui propriam ſalutem negligunt, & flocci pendunt, *tr.7. d.13. n.16. 17 &c.*

Anima nonniſi per abſtinentiam fit corporis domina, & ſine illa eſt ſerva, *tr.1. d.9. n.6.*

Maximi animarum hoſtes ſunt adulatores, *tract.2. d.7. n.3. & 4.* Econtrà verò reprehenſores, maximi earum amici, *ib. n.1. 2. 5.6 &c.*

ANIMAL.

Animalia naturaliter ad nidum ſuum repetendum propendent, *tr.10. d.2. n.12.*

ANGLIA.

Corruit in hæreſim ex ambitione, *tr.3. d.2. n.9.*

ANNA PROPHETISSA.

Propter jejunium meruit Chriſtum videre in templo, *tr.1. d.5. n.10. & d.6. n.4.*

S. ANNA PHANUELIS FILIA.

Spiritum Propheticum habuit, *tr.14. d.10. n.12.*

ANNA MONIALIS.

De rebus illicitis patratis ſuſpecta, in tormentis intrepida permanſit, *tr.12. d.6. n.8.*

ANTICHRISTUS.

Primarium dæmonis inſtrumentum, *tract.2. diſc.1. n.8.*

Figuratur in cauda draconis infernalis, *ib.*

Eſt primogenitus diaboli, *ib. num 9.*

Ejus in pervertendis animabus ſucceſſus, *ib.*

Quibus ſit natalibus in lucem edendus, *tr.12. d.4. n.10.*

ANTIGONUS REX.

Quid monetam exigui valoris à ſe poſtulanti reſponderit, *tr. 19. d.15. num.4.*

ANTIQUI.

Mollibus lectis convivantes inſidebant, *tr.16. d.6. n.2.*

Palladem virginitatis Deam armatam depingebant, *tr. 14. d.16. num.6.*

In portis judicia exercebant, *tr.15. d.26. n.9.*

S. ANTONIUS MAGNUS.

Aera in viſione laqueis undique plena conſpexit, *tr. 10. d.15. n.7.* Item *tract.19. d.17. n.2.*

APELLES.

Ut finem ſuum aſſequeretur, Philomenæ mulieris opera uſus fuit, *tr.1. d.6 n.12.*

Antigonum effigiaturus, vultum ejus contexit, *tract. 19. d.2. num. 5.*

APES.

Symbolum ſunt adulatorum, *tr.2. d.6. n.1.*

APIDES.

Harum avium exprimitur indoles, & proprietates, *tr. 8. d.10 num.19.*

Aſſimilatur iis anima, terrenis rebus dedita, *ib.*

S. APOLLINARIS VIRGO.

A proprio patre de crimine accuſata, eidem ſe ejus filiam eſſe manifeſtavit, *tr.12. d.7. n.16.*

APOSTASIA.

Cauſatur per adulationem, *tr.2. d.7. n.8.*

APOSTOLI.

Dæmones fugarunt, & alia prodigia præſtiterunt vi jejunii, *tr.2. d.6. n.21. & 22.*

Cur potius in ejiciendis dæmoniis, ipſi Apoſtoli jejunare debuerunt, quàm obſeſſi? *tr.1. d.7. n.10.*

Chriſto mellis favum obtulerunt, *tr. 10. d.7. n.9.*

Non reprehenderunt Thomam, *tr.18. d.17. n.6.*

APPETITUS.

Poteſt eſſe vitioſus, etiamſi verſetur circa cibos viles, *tr.1. d.2. num.2.*

V. *Abſtinentia, Jejunium.*

AQUA.

In quo differat, & conveniat cum ſpeculo, *tract.2. diſc.4. num.7.*

Eſt ſymbolum fidelis amici, *ib.*

AQUÆ.

Quæ ſuper cœlos ſunt, quales ſint, *tr.10. d.25. n.9.*

AQUARIUS.

Signum cœleſte, adulatoris eſt ſymbolum, *tr.2. d.10. n.9.*

AQUILA.

Aſſimilatur adulatoribus, *tract.2. diſc.6. n.10.*

Aquila cunctis aliis animalibus acutiùs videt, *tract. 14. d. 10. num.10.*

In aquam limpidam immerſa rejuveneſcit, *tr.18. d.12. n.3.*

ARANEA.

Symbolum eſt hominum ſpiritualium, & carnalium, *tr.7. d.1. num 13.*

In Principum palatiis telas ſuas non texit, *tr.15. d.12. n.8.*

ARCA.

Comparatur jejunio, ob vanam gloriam inſtituto, *tr.1. d.2. num.13.*

ARCHIAS.

De conjurationis reatu accuſatus, quid reſponderit, *tr.9. d.9. num.4.*

ARMENI.

Carnis vitium deteſtantur, *tr.13. d.6 n.23.*

S. ARNULPHUS EPISC. METEN.

Metenſium Epiſcopus, generoſo conamine in eremum fugit, *tr.1. d.3. n.12.*

Ad Epiſcopatum rapitur, *ib.*

Jejunium ejus, & abſtinentiam Deus miraculo honorat, *ib.*

Calumniam paſſus, calumniatores ſuos cœlitus puniri vidit, *tr.12. d.4. n.9.*

ARUNDO.

Adulatoris eſt ſymbolum, *tr.2. d.11. n.6.*

ASSUERUS REX.

Centum viginti ſeptem provincias regni ſui accenſuit, *tr.10. d.4. num.2.*

ASSYRII.

Peſſumdati ſunt adulatione, *tr.2. d.4. n.8. & 10.*

S. ATHANASIUS EPISCOPUS.

De deliciis accuſatus, qualiter ſe defenderit, *tr.12. d.4. n.5.*

AVARITIA, AVARUS.

Laqueus diaboli, *tr.8. d.4. n.1. 2. & 3*

Abominabilius eſt coram Deo ſtercus avaritiæ, quocunq; alia putredine, *tr.3. d.11. n.1. &c.* Item & coram hominibus, *ibid. n. 7. & 8.*

Opponitur toti SS. Trinitati, *ib. n.3. 4. &c.*

Quò à bonis terrenis magis alieni ſumus, eò magis cœleſtibus abundamus, *tr.8. d.12.*

Quid ſit eſſe avarum, *tr.3. d.2. n.2.*

Inordinatus bonorum temporalium affectus condemnatur, *tr. 8. d.16. num.1.*

Quid ſit: Cor apponere divitiis, *ibid. & n. ſeqq.*

Avari dicuntur viri divitiarum, *tr.8. d 16. n.14.*

Nunquam aliquid ſine dolore avari perdunt, quia omnia cum amore poſſident, *ib. n.15.*

De rebus temporalibus tantùm ad neceſſitatem, non ad voluptatem ſumendum eſt, *ib. n.17.*

Quid ſit: In flumine pertranſibunt pede, *ib.*

Avari ſignantur iis, qui genuflexi bibebant aquas in exercitu Gedeonis, *ib. n.18.*

Sola opum cupiditas nos efficit vitioſos, *tr.8 d.17. n.1. &c.*

Quàm ſtultum, lapide & terra allici, *tr.8. d.1. num.3. &c. & d. 27. num.10.*

Amore pecuniarum nihil eſt ſceleſtius, *ib. d.17. n.3.*

Viſcus eſt pennarum ſpiritualium, *tr.8. d.1. n.1.*

Sufficientia bonorum temporalium optimè nobis congruit, ſed ſuperfluitas condemnatur, *tr.8. diſc.18 n.1. &c.*

Mortem Dei Filii machinatur, *tr.10. d 18. n 4*

Nimius cordis noſtri in bona temporalia amor, & affectus condemnatur, *tr.8 d 20. n.1. &c.*

Abraham, Job & alii Sancti divitiarum abundarunt poſſeſſione, amore nullo, *ibid. n.10. &c.*

De avaritiæ inſatiabilitate, & cur non ſatietur avarus, *tr 8. d. 28. n.1. 2. &c.*

Ava.

Digitized by Google

Avaritia frangit fidem, charitatem negligit, juſtitiam negat, jura divina contemnit, *tr.8. d.28. n.8.*

Avarus nunquam dicit; ſufficit, *tr.8. d.29. n.1. &c.*

Avaritia timoratæ etiam conſcientiæ hominibus adhæreſcit, *tr.8. d.30. n.1.*

Cum ætate ſenili non ſeneſcit, ſed potius adoleſcit, *ibid. num.2. 9. 10.*

Sine ſpeciali Dei auxilio eradicari nequit, *ib. n.13.*

Ita commune vitium eſt, ut ampliùs non reputetur pro tali, *ib. num 7.*

Pauci ſunt, quibus non dominetur hoc vitium, *ib. num.9.*

Diabolus in hoc vitio tanquam in ſuo centro requieſcit, *tr.1. d.4. per totum.* Id quod probatur exemplis, *ibid. numer.7. 8. &c.*

Avaritia eſt idololatria: probatur per varias utrimque analogias, *tr.8. d.15. per totum.*

Multipliciter aſſimilatur ſpinis, *ib. d.26. n.1. &c.*

Dicitur hydropiſis, *tr.8. d.28. n.7.*

Diverſi ſ alias ejus deſcriptiones vid. *tract.8. d. 11. num. 2. & d.7. num.6.*

AVARITIÆ EFFECTUS.

Enecat crudeli fame, *tr.8. d.1. n.9.*

Omnia parit mala, & vitia, maximè autem odia, & rixas, etiam inter cognatos, publicè & privatim, ſicut & plurimos alios exceſſus, *tract 8. d.2. per totum, & d.3 per totum.*

Animas in æternæ damnationis barathrum deturbat, *d.5. per totum, & d.6. item per totum.*

Fidem, cultum & notitiam Dei plurimùm in nobis periclitari facit, *tr.8. d.14. per totum.*

Summè nos culpabiles, ac vitioſos efficit, *tract. 8. d.17. n.1. 2. &c.*

In variis ſpinarum proprietatibus, varii alii aſſignantur avaritiæ effectus, *tr.8. d.26. per tot. & d.30. n.1. &c.*

Plurimas cauſat anxietates, curas, labores, & cruciatus cordium, *tr.8. d.27. per totum.*

Pervertit opiniones, ut quæſtum pietatem putent, *d. 30. num.7 & 8.*

MOTIVA ILLIUS FUGAM SUADENTIA.

1 Quia divitiæ nihil ſunt, niſi lutum, *tr.1. d.1. n.1. &c.*

2 Quia cupiditas opum ſummè damnoſa eſt, & deteſtabilis: probatur ex variis capitibus, *d.1. per totum.*

3 Quia difficillimum eſt, innocentiam inter divitias conſervare, *tr 8. d.7. n.7. &c. & d.8. n.5. 6. &c. & d.9. per tot. & d.10.*

4 Quia opes nos à Deo, & cœleſtibus abducunt, *tr.8. d.8. n 1. &c.* Et omni lumine ſpirituali privant, *tr.8. d.11. n 9. 10. &c.*

5 Quia maxima eſt divitiarum vanitas, & exilis ſubſtantia, *tr.8. d.17. n.10 &c.* Imò nihil, *d.3. per tot.*

6 Quia in hac vita peregrini ſumus, & vita noſtra nil, niſi peregrinatio eſt, *tr.8. d.21. n 1. &c.*

7 Motivum efficax, ſi cordia noſtri oculum in cœleſtia defigamus, *tr 8. d.22. per totum.*

8 Quia omnia mundi bona tantùm apparentia ſunt, & nulla vera, *d. 23. num. 1. &c.* Atque ideò poſſeſſores ſuos non ſatiant unquam, *ib. n 15.*

9 Quia quanto magis bona temporalia augentur, tantò magis deficiunt, & perduntur, *tr.8. d.24. n 1. 2. &c.*

10 Quia inſidiis, & periculis ſunt plena, *ib. n.1. &c.*

11 Quia nimia eſt bonorum temporalium inſtabilitas, & continuus de poſſeſſore ad poſſeſſorem tranſitus, *ib. n.6. 7. &c.*

12 Quia avaritia poſſeſſores ſuos plurimis conficit ærumnis, & cruciatibus, *tr.8 d.25. n 1 &c.* V. alios effectus ſupra.

13 Quia avari ſunt ſervi, & mancipia divitiarum, *tr.8. d.29. per totum.*

Vide *Bona, Cupiditas, Divitiæ.*

AUCUPES.

Symbolum ſunt adulatorum, *tr.2. d 7. n.11.*

AVES.

Ut volent, leves debent habere pennas. Ita & animus ad cœleſtia ſe erecturus, abſtinentiæ alis inſtructus eſſe debet, *tr.1. d.6. num. 8.* Vid. *Apides.*

Avi cantanti comparatur dæmon, *tr.2. d.1. n 4.*

S. AUGUSTINUS EPISCOPUS HIPPONENSIS.

Timebat, ne ſe à voluptatibus carnis continere, & avellere poſſet, *tr.16. d 15. n.6.*

Pluris faciebat ſtatum matrimonialem, quàm virginalem ſuperbia tumidum, *tr.14. d.27. n.5.*

Uſque ad triginta annorum ætatem carnis ſpurcitiebus immerſus vixit, *tr.14. d 17. n.2.*

In prælio carnis fugam ſemper jucundam eſſe ſuaſit, *tract. 14. d.27. num.3.*

AUGUSTUS.

Prohibet ſibi attribui nomen, Domini, *tr.2. d.11. n.16.*

AULÆ, AULICI.

Ab aulis exulat fides, *tr.3. d.3. n.3.*

Signantur nomine Babylonis, *ib.*

In aula deliquit Petrus, extra eam pœnitens, *ib. num 4.*

Aulici divinæ juſtitiæ flagella in aulis Principum multiplicant, ad imitationem Magorum Ægyptiacorum, *ibid. num.7.*

Aulicos unanimes eſſe non ſinit ambitio, *ib. num 8.*

Exceſſus ſuorum Principum defendere ſolent aulici, & canonizare cum maximo totius Reipublicæ damno, *ib. num.9. & d. 5. num.8.*

In aulis non Deus, ſed Principes timentur, & adorantur, *ib. num.10.*

Aulicorum ambitioſorum mores exprimuntur, *ib. num.10. & 11.*

Nullus aulicorum ſinit Magnates ſua agnoſcere peccata, *tr.3. d.5. num 8.*

Vid. *Curia, Prælati, Principes.*

AULICUS.

Quidam, an ſtatu ſuo contentus viveret, interrogatus, aliud ſe non deſiderare reſpondit, quàm clavum, qua fortunæ rotam ſiſteret, *tr.10. d.16. n.14.*

AURUM.

Charitatis ſymbolum eſt, *tr.10. d.13. n 4.*

Vid. *Divitiæ.*

B

BABYLON.

Symbolum eſt aularum, & palatiorum, *tr 3. d.3. n.3.*

In Babylonica fornace tres pueros à flammis defendit abſtinentia, *tract.1. d.5. n.21. & d.7. n.16.* Et ſcientias divinas infudit, *tr.1. d.6 n.13.*

Babylonios Magos per jejunium eripuit à morte Daniel, *tr.1. d.6. num.6.*

BACCHANALIA.

Vid. *Spectacula, Chorea.*

Sunt omnium peccatorum ſeminarium, *tr.9. d 1. n.1. & 2.*

Quod pœnitentiæ faciendæ deſtinatum eſt tempus, in Bacchanalia expenditur, *ib. num.3.*

Miniſtris Evangelicis Bacchanalium abrogatio incumbit, *ib. num 4. & ſeqq.*

Sunt veræ dæmonis illuſiones, *ib. d.2. n.1.*

Ad pœnitentiam ſe per Bacchanalia præparare, ſumma eſt ſtultitia, *ib. n.2. & ſeqq.*

Dæmon hoc tempore farina Ægyptiaca ſtomachum replet, *tr.9. d.3. n.3. & d 3. n 8.*

Cur Bacchanales voluptates, & gaudia in Dominica Sexageſimæ ſpinis aſſimilentur, *tr.9. d.2. n.11.*

Dæmon hoc tempore ſecurum ludum cum hominibus agit, *ib. num 12.*

Bacchanalia venenum ſecum conjunctum habent, ſed delectabile, *ib. n.13. & d.4. n.1.*

Variæ pro hoc tempore devotiones in Eccleſiam introductæ fuerunt, *tr.9. d.2. n.14.*

Inſolentiæ Bacchanalium ſaluti pernicioſæ exiſtunt, *tract. 9. d.3. num 1.*

Graves Dei offenſas annexas habent, *tr.9. d 3. n.3.*

Inſolentiis, & luxibus Bacchanalibus varia epitheta, & tituli attribuuntur, *tr.9. d.7. n.1. & ſeqq.*

Offendicula ſunt, ad quæ multi allidentes præcipitantur, *ibid.*

Inſolentiæ, & luxus Bacchanales peſtilentiæ cauſa ſunt, *ib. num 7. & 8.*

Deliciæ Bacchanalium bonis nos privant cœleſtibus, *ib. & ſeqq.*

Bacchanalia, & eorum luxus, Paganiſmi ſunt inventiones, *tr.9. d.8. num.1.*

Qui Eccleſia plorante rident, ejus filii nequaquam dici merentur, *ib.*

Deus in Bacchanalibus magis, quàm quovis alio tempore, offenditur, *ib. num.3. & 4.*

Qui ex fidelibus Bacchanalia ſectantur, à fide apoſtatant, *ib. num 5. & 6.*

In Bacchanalibus gula adaugetur, *tr.9. d.9 n.2.*

Homo in Bacchanalibus Deo dorſum obvertit, *ib. n 13.*

Riſus Bacchantium Sardonicus eſt, *tr.9. d.10. n.7.*

Variis ſimilitudinibus Bacchanalia improbantur, *ib. num. 9. & ſeqq*

Inſolentiæ, & luxus ſpecies ſunt ſtultitiæ, *tract. 9. diſc.11. per totum.*

Ruina noſtra in hiſce Bacchanalibus non aliundè naſcitur, quàm quòd Deum illa improperantem non audiamus, *ibidem num.1.*

In Bacchanalibus dæmon animam exigua pecunia ſibi comparat, *ib. d.8. n. 14.*

Cœlum hiſce diebus non diſſolutionibus, ſed operibus virtuoſis acquiritur, *tr.9. d.12. n.1. & 2.*

Chriſto hoc tempore maximæ à Chriſtianis inferuntur perſecutiones, *ib. num.2. & 3.*

Hoc

Hoc tempore benè operari, optimum eſt ſecuræ ſalutis indicium, *ib. n.6 &c. d.13. n.14.*
Qui hoc ſe tempore Chriſti partibus adjungit, inimicum magnoperè deridet, *tr.9. d.12. n.9 &c.*
Deus eos magnifacit, qui hoc Bacchanalium tempore ipſum ſequuntur, *tr.9. diſc.3. n.1.*
Quantùm varii ſervi Dei pro Bacchanalibus eliminandis laborarint, *tr.9. d.13. n.3. & ſeqq.*
Viva & pretioſa hoſtia, & victima eſt, quæ in hiſce diebus exercetur, mortificatio, *tract.9. d.14. n.6.*
Exempla plurium, qui hiſce diebus ſe mortificantes, ab earundem ineptiis abſtinent, *ib num.11. & ſeqq.*
Qui hiſce diebus à gaudiis, & voluptatibus ſe ſubducunt, cœleſtia conſolationis Manna percipiunt, *ib. d.15. per totum.*
Cur in hiſce Bacchanalium diebus SS. Sacramentum exponi in variis Eccleſiis ſoleat, *tr.9. d.15. n.18.*
Etiam ii, qui virtutibus, & pietate præſtant, à Bacchanaliorum exceſſibus cavere ſibi debent, *tr 9. d.16. per totum.*
Quiſquis Bacchanalium diſſolutionibus ſeſe ingerit, & crapulis delectatur, verus eſt Chriſti inimicus, *tr.9. d.17. n.5.*
Cur Eccleſia in Dominica Quinquageſimæ crucifixionis, & mortis Chriſti mentionem faciat, *tr.9 d.18. per totum.*
In Bacchanalibus Chriſtus à fidelibus crucifigitur, *ib. num. 4. & 5.*
In diebus Bacchanaliorum veri, & illegitimi filii Dei ab invicem facilè diſcerni poſſunt, *ib. n.10. & 11.*
Servi Dei etiam hiſce diebus ad convivia, & recreationes invitantur, *tr.9. d.19. n.1. & ſeqq.*
Recreationibus indulgere poſſumus, ut tantò virtuoſiùs poſt illas operari valeamus, *ib. num.1. & ſeqq.*
Gaudia hujus mundi, & recreationes in optimo ſui vigore deficiunt, *tr.9. d.19. n.10.*
Qui Bacchanalium præcipitia evadit, gratias Deo agere debet, *ib d 20. per totum.*
Gaudia & deliciæ Bacchanaliorum in cineribus terminantur, *ib. per totum.*
Vide verb. *Chorea, Spectacula, Theatra, Voluptates.*

BAJAZETHES IMPERATOR.

Aviario incluſus interiit, *tr.15. d 10. n.7.*

BAPTISMUS.

Cur baptizati ungantur Chriſmate, *tr.1. d.1.*

S. BARNABAS APOSTOLUS.

Subſtantiam ſuam pauperibus diſtribuit, *tr.10. d.18. n.5.*

S. BASILIUS EPISCOPUS.

De hæreſi accuſatus, qua ratione ſe juſtificaverit, *tr.12. diſc.4. num.18.*

BEATITUDO.

Ineffabilis eſt ſermone, & à quovis humano intellectu imperceptibilis eſt, *tr.10. d. 1. per totum.*
Mannæ aſſimilatur ob diverſas rationes, *ib. num.11.*
Laudabilis eſt fames gloriæ cœleſtis, *tract. 10. d. 2. num. 10. & ſeqq.*
Exemplum cujuſdam ſervi Dei, qui pœnas ſubire debuit Purgatorii, eò quòd gloriam non ſatis ardenter amaſſet, *ibid. num.11.*
Homines de illa cogitare negligunt, *ib. n.11. & 12.*
Qua ratione intra nos eſt regnum Dei, *ib. d.2. n.14.*
Ex terrenis bonis ad cœleſtium honorum notitiam facilè devenitur, *ib. d.4. per totum.*
Gloria Sancto Joanni Evangeliſtæ in ſimilitudinem ſponſæ eleganter ornatæ exhibita fuit, *ib. n.1.*
Paradiſus cœleſtis eſt omnium bonorum epilogus, *ib. num. 2. & ſeqq.*
Beati omnes coronati Reges ſunt, valdèque potentes, *ib. d. 5. per totum.*
Salvator gloriam nobis ſub regui titulo confert, *ib. num. 6. & 7.*
Æterna retributio ſub titulo coronæ nobis tribuetur, *ib. nu. 8. & 9.*
Beati in ſolio gloriæ ſedent velut Reges, *ib. numer. 10. 12. & ſeqq.*
Hic in terris nulla eſt dignitas, aut poteſtas, quæ comparari mereatur cum beatorum gloria, *ib. n.11. & 12.*
Magna felicitas eſt, in cœlo Emphyreo Monarcham eſſe, *ib. n.14. & 15.*
Lutum corporis noſtri luce, & claritate immortali in cœlis veſtietur, *tr.10. d.6. per totum.*
Recenſentur quatuor beatorum dotes, *ib.*
Quanta animarum, & corporum glorificatorum claritas futura ſit, *ib. n 5. & 6.*
Quoad agilitatem beati aquilæ aſſimilantur, *ib. n.10.*
Motus beatorum ad proportionem animæ agilis erit, *ibid. num.11.*
Corpus beatorum deinceps vegetativæ ſubjectum ampliùs non erit, *ib. n.12.*
Quantum beati ex viſione divinæ eſſentiæ habituri ſint gaudium, *tr.10. d 7. per tot.*
Corda noſtra cœleſte gaudium capere nequeunt, *ibidem numer.1.*
Eſſentia divina in nos velut fons quidam vera gaudia emanari facit, *ib. n.2. & ſeqq.*
Doctores varia gaudiorum genera animæ beatæ aſſignant, *ib. à n.3. uſque ad 9.*
In cœlo non eſt reperibilis amaritudinis ſiniſtra, ſed mera dextera gaudii, & lætitiæ, *ib. n.10.*
Superabundantes cœli deliciæ unde naſcantur, *ib. d. 8. per totum.*
Martyres ſancti inter tormenta ad unius tantum ſtillæ gloriæ perceptionem jubilabant, *ib. n.6. & ſeqq.*
Conſortium Angelorum, beatorum gaudia adaugebit, *ib. num 11.*
Tribulationes ad vera gaudia percipienda regiam, tritam & ſecuram viam ſternunt, *ib. n.15.*
Vera beatitudo omnes in ſe delicias excogitabiles includit, *tr. 10. d.9. per totum.*
Omnes terrenæ deliciæ cœleſtibus longè ſunt inferiores, *ib. num. 1. & ſeqq.*
Variæ Sanctorum ſententiæ, & dicta quoad dulcedinum cœleſtium deguſtationem, *ib. num. 7. & 8.*
Anima quæ ad Dei viſionem pervenit, nihil ultra deſiderare valet, *tr.10. d.10. n.8. & 9.*
Varii beatitudinis effectus, *tr.10. d.10. n.1. & ſeqq.*
Gloria eſſentialis ſtabilis eſt, & permanens, *ibid. numer. 10. & 11.*
Gloria accidentalis beatorum continuò augetur, *ib. n.10.*
Varii ſunt hujus augmenti gradus, *n.10. 11. & 12.*
Beatitudo ſumptuoſum eſt convivium, & menſa lautiſſima, *tr.10. d.11. per totum.*
Beatitudinis cœleſtis fercula, delicias in ſe habent intellectui noſtro imperceptibiles, *ib. n.6 & ſeqq.*
Ex hiſce ferculis omnes iiſdem accumbentes convivæ appetitum ſuum perfectè ſatiant, *ib. n.7.*
Ad illa famelici accedere debemus, *ib. n.9.*
Una ſola cœleſtium cupediarum ſtilla, ſeu mica, quodvis nos gaudium nauſeare facit, *ib. n.12. & 13.*
Beatitudo in beatis quoad quantitatem diverſa eſt, non verò quoad qualitatem, *ib. d.12. n.3.*
Tametſi gradus beatitudinis in beatis plus, minuſvè diverſi ſint, attamen beatorum poſtremus tantùm de ſupremi beati gloria gaviſurus eſt, quantùm ſi ſibi propria eſſet, *tr.10. d.12. n.4. & ſeqq.*
A cœlo omnis invidia exulat, *ib. n.11. 12. &c.*
Beati unam tantùm voluntatem habent, divinæ voluntati omninò conformem, *ib. d.13. n.1. 2. &c.*
Hinc beatorum concordia, & animorum derivatur unio, *ib. num. 9. & 10 &c.*
Amor, & charitas beatos efficit tales, *ib. n.14. & 15.*
Juxta amoris proportionem, & menſuram, Deus ſe animæ, & beatis communicat, *ib. n.15.*
Ut gloria cœleſtis pro merito æſtimetur, oculi noſtri, & vel maximè cor ad illam conſiderandam erigi debent, *tr.10. d.14. per totum.*
Tormenta, & dolores hujus vitæ nihil æſtimandi ſunt, reſpectu unius etiam ſtillæ torrentis cœleſtis beatitudinis, *tr.10. d. 14. num. 9. & 10.*
Chriſtus gloriam cœleſtem permagni æſtimat, *ib. numer. 9. & 10.*
Unica torrentis cœleſtis ſtilla ipſum infernum in Paradiſum tranſmutare valet, *ib. n.10.*
Beatitudo ab omni miſeria, & pœna eximitur, *tr. 10. d. 15. per totum.*
Romani pacis tempore templum Jovi obſerabant, *tr.10. d.15. n.2. in fine.*
In cœlo nil, niſi laudes Dei, & benedictiones, in terris verò præter blaſphemias, & maledictiones nihil audiunt, *ib. n. 6. & 7.*
A Dei offenſis procul abeſſe, majorem in beatis conſolationem adaugebit, *ib. n 11.*
Quàm ſtabilis futura ſit gloria cœleſtis, quàm verò econtra bona hujus vitæ continuò obnoxia ſint mutabilitati, *tr.10. d. 16. per totum.*
Securitas, quam beati habent de non amittendo beatitudinis ſuæ ſtatu, illos efficit beatos, *ib. n.1.*
In cœlo nihil inveteraſcit, *ib. n.2. & 3.*
Beati ſedebunt, & cur, *ib. n.6.*
Quiſquis in cœlum defixos habet oculos, omnia aſpernatur terrena, *ib. d.17. per tot.*
Quiſquis bona cœleſtia conſiderat, & ſperat, bonorum terrenorum vanitatem intimè cognoſcit, *ibidem diſc. 18. per totum.*
Quiſquis bona cœleſtia conſiderat, ad cœlum evolabit, quantumvis deſes ſit, & piger, *ib. n.6.*
Multæ animæ cœleſtium bonorum immemores, hic pereunt, *ib. n.6. & 7.*

In iis, qui plus terram, quàm cœlum conſiderant, dæmonium prævalet, *tr.10.d.19. per totum.*
Beati ex ſuo dignoſcuntur idiomate, & inclinatione, *ibid. num.2. & 3.*
Qua ratione verba illa intelligenda ſint: *Regnum cœlorum vim patitur, &c. tr.10.d.20. per totum.*
Per violentiam alii pœnitentiam, alii bellum intelligunt, *ib.n.3. 5. & 6.*
Non per traditiones, ſed per pugnas, & certamina acquiritur, *ib.n.8. & 9.*
Qui cœlum libenter conſiderat, jugum legis ſuaviter portat, *tr 10. d.21.n.1. & ſeqq.*
Appetitus reprimit, *ib num.3 & 4.*
Ut Apoſtoli animarentur ad paſſiones, in Monte Thabor illis quoddam gloriæ ſpecimen exhibitum fuit, *ib. n 9.*
Mundum contemnit, qui oculos in cœlum defigit, *tr.10 d.22. per totum.*
Idem quoque tormentis audenter obviam procedit, *ib. num. 8 9 & 10.*
Quia in comparatione æternæ retributionis ſuavia eſſe videntur, *ib.num.11. & ſeqq.*
Chriſtus nobis ſub eodem onere regnum cœlorum cedit, cum quo is illud à Patre accepit, *ib. d. 23. per totum.*
Cruce mediante, Chriſtus regnum cœlorum nobis acquiſivit, *ib num 4 & ſeqq.*
Priuſquam Chriſtus regnum cœlorum obtineret, paſſionum regno ſubjici debuit, *ib.n.13. 14. & 15.*
Cur Deus Angelum juxta Paradiſum collocavit? *tr.10.d.24.n.8. & ſeqq.*
Quiſnam primus omnium in ſocietate Chriſti Paradiſum ingreſſus fuerit, *ib.n. 2.*
Cur Deus tot hominem miſeriis ſubjecerit? *ibidem num. 4. & 6.*
Quilibet ſuam quidem crucem, non verò Chriſti patibulum portare debet, *ib.n.6.*
Varia exempla, quibus moveri poſſumus ad ingrediendam crucis viam, *ibid n.9. & ſeqq.*
Ut ad cœli littora appellamus, ventis opus eſt impetuoſis, *ib. num.12.*
Crux & adverſitates libenter toleratæ, planam nobis ad cœlum viam ſternunt, *tr.10. d.25. per totum.*
Amaritudines hujus vitæ prius deguſtandæ ſunt, quàm libemus dulcedines Paradiſi, *ib. num.1. & ſeqq.*
Mundanorum coronæ ex floribus, beatorum verò coronæ ex auro conficiunt, *ib. num. 3. & 4.*
Juxta paſſionis, & tribulationum menſuram Deus nobis gloriæ gradus diſpenſat, *ib. n.12. & ſeqq.*
Cur Chriſtus Eccleſiæ corpus ſuum ſub panis ſpecie reliquerit? *ib d.26. n.1.*
Agnus cur à S Joanne byſſino ſplendenti amictus viſus fuerit? *ib. n.5.*
Populus Iſraeliticus terram lacte, & melle manantem per labores, & ſudores acquiſivit, *ib. n 9.*
Hi qui adverſorum timore perterriti retrocedunt, graviter perſtringuntur, *ib.num.13.*
Ingenioſa duarum clavium aureæ, & ferreæ à P. Didaco Stella adducta ſimilitudo, beatitudini applicata, *ib. n.14.*
Per divinorum præceptorum obſervantiam gloria cœleſtis acquiritur, *tr.10. d.27. per totum*
Documentum à S. Thoma Aquinate, quoad gloriæ cœleſtis acquiſitionem, ſorori ſuæ traditum, *ib.n.1.*
Deus legem ſuam nobis tradendo, ſuam nobis voluntatem expreſſit, *ib. n.3.*
Lex nova ſuavis eſt, utpotè in charitate fundata, *ib. num. 5.*
Obſervantia divinæ legis gloriæ comparandæ pretium eſt, *ib. num 7. & 8.*
Chriſtus digito nobis cœlum demonſtrat, *ib.n.9. & 10.*
Minimus charitatis gradus ad capiendam beatitudinis poſſeſſionem ſufficit, *ibid. num. 12. & 13.*
Salvator non vult, ut unuſquiſque noſtrum viam ingrediatur ab ipſo hic in terris calcatam, *tr.10 d.28. per totum.*
Ad cœlum petendum plures viæ inſerviunt, *ib. num. 2. 3. & 4.*
Via Chriſti valdè eſt aſpera, atque difficilis, *ib num. 5. & 6.*
Non omnes ſuum pro Chriſto ſanguinem fuderunt, *ibid. num.8.*
Cur cœlum reti aſſimiletur? *ib. n 9.*
Nulli hominum generi, aut conditioni clauſum eſt cœlum, ſed omnibus patet, *ib. num. 9. & 10.*
Controverſia inter milites Davidis exorta, qualiter deciſa fuerit, *ib.n.5.*
Quid milites Davidis litigantes ſignificent? *ib.*
Quàm facilis ſit ad cœlum auditus, utpotè quem Salvator nobis tanta cum aviditate offert, *tr.10. d.29. per totum.*
Chriſtus ad cœlum conſcendens, non ſine ingenti myſterio fratres nos nuncupavit, *ib. num. 7. & 8.*
Regnum cœlorum intra nos eſt, *ib. num. 7. & ſeqq.*
Gratia pretium eſt gloriæ, unde gloria nobis ad gratiæ menſuram confertur, *ib.n.9. 10. & 11.*
Animæ in cœlum facili negotio aſcendunt, *ib.n.6.*
Munditia ad beatitudinem nos vel maximè diſponit, *ib. nu. 15 & ſeqq.*
Peccata quæ deteſtamur, ſcalæ loco nobis ad Paradiſum conſcendendum deſerviunt, *ib. num 17. & 18.*
Gloria cœleſtis faciliùs, quàm terrenæ gloriæ ſublimitas acquiritur, *ib. n 18.*
Deus pro conſecutione gloriæ nihil à nobis poſtulat, quod vires noſtras ſuperet, *ib. n.19. & 20.*
Multi pro cœlo parum admodum expendunt, *ib. diſc. 30. per totum.*
Contentus eſt à nobis accipere id quod habemus, *ib. nu. 3. & 4.*
Multis cœlum caro, aliis facili pretio divendidit, *ib. n.4.*
Quod variis exemplis oſtenditur, *ib.*
Cur inter oblatum aurum, & gemmas, etiam pili caprarum interceſſerint, *ib. num. 5.*
Multa hac de re adferuntur exempla, *ib.*
Rheda quaſi in cœlum ſubvehimur, *ib. num. 6.*

BENEDICTIO.

Hominum duplex; alia bona, alia mala, *tr.2. d.4. n.2.*
Explicatur illud: *Væ, cum benedixerint vobis homines, ibidem.*

S. BENEDICTUS.

Quidnam Armigero Totilæ reſponderit? *tr.9 d.6. n.8.*

S. BERNARDINUS.

Apologum patris, duas filias habentis, adducit, *tr.10. d.29. num.19.*

S. BERNARDUS ABBAS.

Se tanta ſanctitate præditum non eſſe, dicere ſolitus erat, ut vitiis aliorum reprehendendus par eſſet, *tr.18. d.16. n.1.*
Quid mulieri ad ejus lectum appropinquanti dixerit? *tr. 14. d.14. num.13.*

BERTRANDUS CORNELII.

Inopinatè & mirabiliter ad meliorem vitam converſus, *tr.9.d. 10. n.14.*

BEZA.

A S. Franciſco de Sales ad agnitionem veræ fidei perductos, ſolius muliérculæ ratiocinio in errore ſuo permanſit, *tract. 13. d.6. num.17.*

BLANDITIÆ.

Etiam contemptæ placent, *tr.2. d.6. n.1.*
Sæpè excluſæ, noviſſimè recipiuntur, *ib.*

BLASPHEMIA.

Ejus definitiones, & diſtinctiones adducuntur, *tract. 11. d. 1. per totum.*
Ex pluribus capitibus grave peccatum eſt, *ib. n.4.*
Multæ blaſphemiæ hæreſim involvunt, *ib. num. 3. 4. & 5.*
Magna eſt hominis temeritas, qua ſupremam Dei Majeſtatem injuria afficere non veretur, *ib. n.5.*
Deus creaturis directè non maledicit, *ib. d 2. n.1. & 2.*
Ad blaſphemum caſtigandum Moyſes è cœlo ſententiam latam præſtolatur, *tr.11. d.1. n.9.*
Diverſa blaſphemis irrogata ſupplicia, *ib. n.9. & 10.*
Quàm præſumptuoſi, & temerarii ſint blaſphemi, *ib. d.2. per totum.*
Omne grave peccatum blaſphemiæ comparatum, leve eſt, *ib. num.1.*
Omne peccatum excuſationem in promptu habet, ſola excepta blaſphemia, *ib. num. 5. & 6.*
Qui per blaſphemias contra Deum pugnat, caput inde ſaucium reportat, *ib. n.8. & 10.*
Blaſphemorum in lingua ſpecialiter punitorum varia exempla, *ib. num.14. & ſeqq.*
Blaſphemia peccatum eſt, quovis alio gravius, & enormius, *tr.11. d.3. per totum.*
Jezabel Naboth omnibus exoſum reddidit, dum illum velut blaſphemiæ reum proclamari fecit, *ib. n.7.*
Blaſphemiæ, venenoſæ quædam ſunt ſagittæ, *ib. n.11.*
In ipſos blaſphemos blaſphemiæ recidunt, *ib.*
Varia blaſphemorum ſupplicia, *ib. n.13. & ſeqq.*
Blaſphemia in ſacris litteris nomine ſuo non nuncupatur, ſed circumſcribitur, *tr. 11. d.4. per totum.*
Spiritus Sanctus vereri videtur, ne calamum ſuum ſordibus deturpet, de hoc tam gravi delicto diſſerendo, *ib. n.1.*
Animalia creatorem ſuum reverentur, ſolus homo ipſiuſmet DEI ſanguine redemptus, eundem blaſphemat, *ibid. n. 5. & 6.*
Edictum contra Arrianos promulgatum adducitur, *ibid. num. 6.*
Omnis blaſphemus infamis eſt, *ib. n.7.*
S. Petrus Damianus horrendum adfert blaſphemi alicujus exemplum, *tr.11. d.4. n.11.*
Deus blaſphemis implacabilis erit, *ib. d. 5. per tot.*
Blaſphemi beſtiis ſimiles exiſtunt, *ib. num.3.*

Nullos

Nullus ſeſe pro illis intercedendo interponit, *ibid. numer. 5. & ſeqq.*

Moriuntur ut plurimum impœnitentes, *ib. n. 8. & ſeqq.*

Blaſphemia certum eſt reprobationis indicium, *ib. num. 10. & ſeqq.*

Varia hujus veritatis exempla, *ib. n. 16. 17. 18. & 19.*

Blaſphemis modicæ in Deum fidei indicium eſt, *tr. 11. d. 6. per totum.*

Apoſtaſia, hæreſis, & infidelitas, blaſphemiæ filiæ ſunt, *ib. num. 1.*

Blaſphemia confeſſioni fidei opponitur, *ib. n. 2.*

Primum blaſphemiæ peccatum in deſerto Idumææ tempore Moyſis commiſſum fuit, *ib. n. 3.*

Blaſphemi Dei notitiam amittunt, *ib.*

Multæ à ſacris Conciliis contra blaſphemos pœnæ decernuntur, *ib. n. 5 & 6.*

Cum de peccato blaſphemiæ agitur, ipſis etiam Sacerdotibus licita eſt vindicta, *ib. n. 7.*

Quod variis exemplis oſtenditur, *ib. n. 8. & ſeqq.*

Blaſphemia dæmonum, & damnatorum vernaculum eſt idioma, *tr. 11. d. 7. per totum.*

Dæmon omni conatu hominem in blaſphemiam pellicere nititur, *ib. n. 4. & 5.*

Blaſphemi, dæmones ſunt incarnati, *ib. n. 5. & 6.*

Juſtum illorum ſupplicium, *ibid.*

Os blaſphemi ignivomo Æthnæ monti ſimile eſt, *ib. n. 7.*

Antichriſtus magnus futurus eſt divini nominis blaſphemator, *ib. num. 9.*

Remedium efficax, ne quis in blaſphemiam prorumpat, *ib. n. 11.*

Varia illius adducuntur exempla, *ib. n. 14. & 15.*

Blaſphemare idem eſt quod Filium Dei flagellare, & crucifigere, *tr. 11. d. 8. per totum.*

Blaſphemi veri ſunt Chriſti traditores, *ib. n. 5. & 6.*

Blaſphemia ipſamet Filii Dei crucifixione, & enormius crimen eſt, *ib. n. 9. & 10.*

Quod pulchrè trium filiorum, qui cadaver patris mortui ſagittis impetere juſſi fuerant, hiſtoria declaratur, *ib. n. 9.*

Varia blaſphemis irrogata ſupplicia recenſentur, *tr. 11. d. 9. per totum.*

Maledictiones contra blaſphemos enunciatæ, *ib. n. 1.*

Blaſphemiæ multarum calamitatum publicarum ſunt cauſæ, *ib. n. 10. per totum.*

Variæ contra blaſphemos decretæ pœnæ, *ibid. numer. 3. & ſeqq.*

Blaſphemi diverſorum origo, & cauſa ſunt infortuniorum, *ib. n. 3. & 4. &c.*

Variis id exemplis oſtenditur, *ib. n. 7. & ſeqq.*

Blaſphemando ſcilicet ad perpetuas in altera vita evomendas blaſphemias diſponuntur, *ib. n. 16.*

Concilia ſacra variis modis blaſphemias eradicare ſatagunt, *tr. 11. d. 11. per tot.*

Idem quoque patresfamilias, Epiſcopi, & Principes facere debent, *ib. n. 2. & ſeqq.*

Principes in caſtigandis blaſphemis rigoroſi eſſe debent, *ib. nu. 9. & 10.*

Pœnæ in eos, qui blaſphemias patienter audiunt, & diſſimulant, ſtatutæ, *ib. n. 11.*

Proprias diſſimulare injurias, actus eſt virtutis; gravis autem impietas eſt, ſi quis Dei injurias diſſimulet, *tr. 11. d. 12. per totum.*

Quanto zelo Hebræi divini nominis honorem proſecuti ſint, *ib. num. 1.*

Hi enim ſe blaſphemos acriter punituros eſſe jurant, *ibid. & num. 2.*

Supplicia à diverſis judicibus blaſphemiis intentata, *ibid. n. 3. & ſeqq.*

Chriſtus ad inſtar furibundi leonis blaſphemos aggreditur, *ib. num. 4.*

Diverſi divini nominis honorem zelantes adducuntur, *ibid. num. 5. 6. & 7.*

Varia illius exempla, *ib. & n. 9. & 10.*

Angeli de cœlis proſpiciunt, ut videant, quisnam adeò in blaſphemiis evomendis temerarius exiſtat, *ib. n. 9. & 13.*

Blaſphemi de Chriſti ſanguine nihil participant, *ib. num. 14. & 15.*

Lamenta, quæ Deus adverſus Prælatos, qui blaſphemos caſtigare negligunt, edit, *ib. n. 16.*

Blaſphemiæ in ipſos recidunt blaſphemos, *tract. 11. diſc. 13. per totum.*

Varia illorum adducuntur exempla, qui in adverſitatibus poſiti, Deo maledicunt, *ibid.*

Adverſitates, ut plurimum, blaſphemiarum cauſæ exiſtunt, *ib. num. 5.*

Blaſphemus in ſuis precibus minimè exaudietur, *ib. numer. 4.*

Id variis comprobatur exemplis à *n. 10. uſque ad finem.*

Varia adducuntur blaſphemorum ſupplicia, *ibid.*

BONA, DEA GENTILIUM.

In ejus templum nullus virorum ſine ſocio ingrediebatur, *tr. 14. d. 38. n. 9.*

BONA ECCLESIASTICA.

Sunt patrimonia pauperum, *tr. 8. d. 18. n. 17.*

Quidquid eorum impenditur ſuperfluè, ſacrilegè inſumitur, *ibid.*

BONA TEMPORALIA.

Indifferentia ſunt ad bonum, & malum, *tract. 8. diſc. 19. num. 1. &c.*

Illorum utilitas à bono eorum uſu dependet, *ibidem numer. 6. 7. &c.*

Bonis auxilio ſunt ad ſalutem, *ib. n. 9. 10. &c.*

Nimius ad bona temporalia affectus reprobatur, *ibidem d. 20. num. 1.*

Ad bona opera, & neceſſarium uſum noſtrum ſunt applicanda, *ib. n. 14. & 15.*

Quo magis augentur, eò ampliùs amittuntur, *tract. 8. d. 24. n. 1. &c.*

Inſidiis, & periculis plena, *ibid.*

Semper annexam habent penſionem eleemoſynæ, *tract. 8. d. 16. num. 9.*

Ad ſufficientiam bona ſunt, ſuperflua condemnantur, *d. 18. n. 1. &c.*

Debent communicari pauperibus; quod ſi neglexerimus, fures ſumus, *ib. n. 8. 9. &c.*

Vid. verb. *Avaritia, Divitiæ.*

BONIFACIUS PAPA IX.

Quid copulam carnalem ſibi ſuadenti reſponderit, *tract. 14. d. 19. n. 11.*

B O S.

Symbolum eſt ambitioſi *tr. 3. d. 3. n. 6.*

B O O Z.

Ruth adoptavit in conjugem propter jejunium, ex qua ſtirps poſtea Davidica procreata fuit, *tr. 1. d. 9. n. 12.*

BUCEPHALUS.

Regiis indutus ornamentis, nullum volebat ſeſſorem admittere præter Alexandrum *tr. 3. d. 4. n. 6.*

C

S. CÆCILIA VIRGO ET MARTYR.

Divinum verbum prædicando, multum fructum attulit, *tr. 14. d. 30. n. 17.*

In rigoribus corporalibus magnum cordis ſui jubilum ſenſit, *tr. 16. d. 16. n. 1.*

C A L U M N I Æ.

Variæ calumniæ definitiones, & diviſiones adducuntur, *tr. 12. d. 1. n. 1. & ſeqq.*

Ipſos quoque viros ſapientiſſimos, & perfectiſſimos conturbant, *ib. d. 2. per tot.*

Quod variis eventibus comprobatur, *ibid.*

Ad calumnias ſolidè conſiſtere, & non moveri, difficile eſt, & arduum, *ib. n. 8. 9. 10. &c.*

Quod variis exemplis comprobatur, *ib. uſque ad fin.*

Calumniæ non ſolùm viros ſapientiſſimos conturbant, ſed, & vulnerant eoſdem, *tr. 12. d. 2. per totum.*

Nec ſolùm corpus vulnerant, ſed, & honorem calumniati dilacerant, *ib. n. 10.*

Qua ratione Spiritus Sanctus calumniam circumſcribat, *ibid. n. 11. & 12.*

Calumnias patienter ſuſtinere, non eſt datum omnibus, *tr. 12. d. 3. per tot.*

Quantum ſit eorum præmium, qui calumniam patienter ſuſferunt, *ibid.*

Varia hujus recenſentur exempla, *ib. n. 7 & ſeqq.*

Calumniati, exaltati, *ib. n. 9 & ſeqq.*

Varii recenſentur Sancti, qui calumnias patienter devorarunt, *ib. n. 9. & ſeqq.*

Salvatoris noſtri Deitas ex patienti calumniarum tolerantia convincitur, *ib. n. 14. & 15.*

Exempla adducuntur Sanctorum, qui calumniis divexati fuere, variarumq. pœnarum; quibus calumniatores fuere caſtigati, *ib. d. 4. per tot.*

Calumniæ Chriſto mortem intulerunt, *ib. nu. 27.*

Deus à calumniis ſervos ſuos liberare conſuevit, *tr. 12. d. 5. per tot.*

Quod ex variis Scripturæ locis oſtenditur, *ibid.*

Cur David, & Suſanna calumniis infeſtati, ad divinæ juſtitiæ tribunal appellarint; Naboth verò iiſdem oppreſſus, ſubticuerit? *ib. n. 2. & 3.*

Quod variis exemplis illuſtratur, *ib. n. 8. & ſeqq.*

Deus impoſturas acriter punit, *ib. d. 6. per tot.*

Quod variis confirmatur exemplis, *ibid.*

Sancti quidã recenſẽtur, qui ſub calumniis patientes manſerũt, nec non alii, qui ab iiſdem fuerunt purgati, *tr. 12. d. 7. per totum.*

*Verſ.*5. Hæc verba fideliſſima ſunt, & vera, *tract.* 3. *d.*13. *num.*2.

*Verſ.*6. Ego ſitienti dabo de fonte aquæ vitæ,gratis, *tr.*10. *d.* 18.*n.*15.

*Verſ.*9. Venit unus de ſeptem Angelis, & locutus eſt, dicens: Veni, & oſtendam tibi ſponſam, *tr.*10.*d.*4.*n.*1.

*Verſ.*10. Oſtendit mihi civitatem ſanctam Ieruſalem deſcendentem,&c.*ib.d.*4.*per tot.*

*Verſ.*13. Ab oriente portæ tres, & ab Aquilone, &c. *tr.*10. *d.* 13.*n.*4.

*Verſ.*16. Et civitas in quadro poſita eſt, *tr.*10.*d.*16.*n.*2.

*Verſ.*18. Erat ſtructura muri ejus ex lapide Iaſpide, *tr.*14.*d.*7.*nu.* 19.*&* *tr.*45.*d.*16.*n.*20.

*Verſ.*19. Fundamenta muri civitatis, omni lapide pretioſo ornata, &c.*tr.*10.*d.*4.*n.*9.

*Verſ.*20. Quintum Sardonix, ſextum Sardius, &c.*ib.*

*Verſ.*21. Duodecim portæ, duodecim margaritæ ſunt, *ib.n.*9. *&* *d.*13.*n.*4.

*Verſ.*22. Et templum non vidi in ea, &c.*tr.*10.*d.*15.*n.*2.

*Verſ.*23. Civitas non eget ſole, neque luna, ut luceant in ea, &c.*tr.*10.*d.*4.*n.*10.

*Verſ.*24. Reges terræ afferent gloriam ſuam, & honorem in illam, *tr.*10.*d.*5.*n.*13.

*Verſ.*27. Non intrabit in eam aliquid coinquinatum, *tract.*10. *d.*13.*n.*5.*&* *d.*15.*n.*5.*&* 7.*&* *d.*8.20.*n.*7.

CAP. XXII.

*Verſ.*1. Oſtendit mihi fluvium aquæ vivæ, &c. *tr.*10.*d.*4.*n.*8.*&* *d.*16.*n.*9.

*Verſ.*2. Ex utraque parte fluminis lignum vitæ,afferens,&c.*tr.* 10.*d.*20.*n.*11.

*Verſ.*8. Cecidi,ut adorarem ante pedes Angeli, &c. *tr.* 6. *d.*15. *per tot. it.tr.*14.*d.*5 *n.*5.

*Verſ.*9. Et dixit mihi: vide ne feceris, conſervus enim tuus ſum, *tr.*6.*d.*15.*per tot.*

*Verſ.*15. Foris canes, & venefici, & impudici, *tr.*13. *d.*6. *nu.*20. *&* *d.*10.*n.*13.*it.tr.*20.*d.*13.*n.*13.

F I N I S.

INDEX

INDEX RERUM MAGIS NOTABILIUM.

Primus numerus Tractatum, ſecundus Diſcurſum, tertius Paragraphum denotat uniuſcujuſque Diſcurſus.

A

AARON.

EJus & ornamentorum ipſius diverſa, myſtica, & moralis interpretatio, *tr. 3 d. 11. n. 4.*

ABRAHAM.

Quomodo Angelos carnibus refecerit cum merito, cum tamen ob eſum pomi, & guſtum mellis puniti fuerint Adam, & Jonathas, *tr. 1. d. 2. n. 2. & 3.*

Agar ancillæ ſuæ ejectæ ſolùm panem in viatici annonam dedit, *tr. 14. d. 13 n. 14.*

ABSTINENTIA SECUNDUM SE.

Græcè idem eſt, quod ſumendi cibi neceſſitas, *tract. 1. d. 1. num. 1.*

Varia ejus adducitur deſcriptio, *tr. 1. d. 1. n. 2.*

Eſt ſpecialis virtus, *tr. 1. d. 1. n. 2.*

Habet quatuor individuas comites, *tr 1. d. 1. n 3.*

Conſiſtit in quantitate, qualitate & modo, *ib.*

Conſideratur dupliciter, primò in Eſſe actus indifferentis, ſecundò in Eſſe virtutis, *tr. 1. d. 1. n. 4.*

Quid ſit: miniſtrare in ſcientia abſtinentiam? *tr. 1. d. 1. n. 4.*

Conſiſtit in medio, *tr. 1. d. 1. n. 5. 9. 10 11. 14.*

Debet fieri diverſimodè, conformiter ad diverſas vires, & complexiones, *tr. 1. d. 1. n. 6.*

Optimum Sancti Brunonis monitum circa modum abſtinendi, *tr. 1. d. 1. n. 12.*

Melius eſt, carnibus moderatè veſci, quàm immoderatè leguminibus, *tr. 1. d. 2. n. 2.*

Antiquiſſima omnium lex eſt abſtinentia, *tract. 1. d. 3. num. 3.* utpotè cum primum divinum præceptum homini datum fuerit de ea, *ib. & n 6.*

Debet fieri ex bono motivo, citrà vanam gloriam, *tract. 1. d. 2. num. 10.*

Eſt via arcta in Euangelio adducta, *tr. 1. d. 9. n. 2.*

Comparatur tympano, *tr. 1. d. 8. n. 13.*

ABSTINENTIÆ FINIS ET EFFECTUS.

Finis ejus eſt elevatio mentis in Deum, *tr. 1. d. 6. n. 11.*

Primarius ejus finis non eſt maceratio carnis, ſed extinctio vitiorum, *tract. 1. d. 1. n. 6. 7. & 8.*

Fovet orationis ſtudium, *tr. 1. d. 1. n. 7.*

Vitia retundit, & penitùs exterminat, *tr. 1. d 3. n. 6 & tr. 1. d. 1. n. 6 7. & 8. & tr. 1. d. 3. n. 6. & tr. 1. d. 3. n. 6. & tr. 1. d. 8. n. 1. &c.*

Efficaciſſimum erat remedium protoparentibus ad conſervandam juſtitiam originalem, *tr. 1. d. 3. n. 3.*

Sordes eluit animarum, *tr. 1. d. 7. n. 5.*

Enarrantur plurima vitia, quæ extirpantur per abſtinentiam, *tr. 1. d. 8. per totum.*

Ædificat virtutes, *tract. 1. d. 8. n. 1.*

Recenſentur diverſa ejus bona, *tr. 1. d. 3. n. 11.*

Non debilitat, *tract. 1. d. 3. n. 9. & 10.* ſed abundè ſatiat, *ibid. num. 11.*

Eſt meritoria gloriæ tam pro ſe, quàm pro aliis virtutibus, *tr. 1. d. 5. n. 12.*

Quas exigat conditiones, ut meritoria ſit, & virtuoſa, *tr. 1. d. 1. per totum.*

Intuitu illius ingentes nobis Deus elargitur gratias, *tr. 1. diſc. 3. num. 12. & 13.*

Quæ veritas ſtabilitur exemplis, *ib. n. 15. & 16.*

Efficax eſt medium ad aperiendum cœlum, & obtinendam gloriam æternam, *tr. 1. d. 5. per totum.*

In Babylonica fornace tres pueros à flammis præſervavit, *tr. 1. d. 5. n. 21. & tr. 1. d. 7. n. 16.* Et ſcientias divinas iis contulit, *tr. 1. d. 6. num. 13.*

Babylonios item magos à morte eripuit, *tract. 1. d. 6. n. 6.*

Innocentiam reparat, & gratiam impetrat, *tr. 1 d. 6. n. 3.*

Legis Euangelicæ major eſt ſanctitas, quàm veteris; quia frequentior eſt abſtinentia in ea, quàm fuerit in hac, *tr. 1. d 7. n. 3.*

Miraculorum operativa, *tract. 1. diſc. 3. num. 15. & 16. & alibi ſæpiùs.*

Non ſegregatur à caſtitate, *tr. 1. diſc. 10. per totum, & diſc. 9. num. 1. & 2.*

Eſt fortis armatura contra dæmonium, *tr. 1. d. 11. per tot.*

Id quod tum Chriſti, *ib. n. 1. &c.* tum notabilibus aliorum probatur exemplis, *ibid. à n. 8. uſque ad finem.*

Miras ſubminiſtrat vires contra diabolicos inſultus, & tentationes, magis quàm ulla alia virtus, *tr. 1. d. 12. per totum.*

Anima nonniſi per abſtinentiam fit corporis Domina, ancilla manens ſine hac, *tr 1. d. 9. n. 6.*

Obtinuit tabulas legis, *tr. 1. d. 8 n. 4.*

Vide plura verb. *Daniel, Jejunium. Adam.*

Motiva ad ejus praxim, & amorem inducentia.

1 Extrema ejus neceſſitas, *tr. 1. d. 1. n. 1.*

2 Quia eſus carnium lethalis eſt. *tr. 1. d. 3 n. 8.*

3 Quia Chriſtus cum diſcipulis ſuis eam rigoroſè obſervavit, *tr. 1. d. 3. n. 5. &c.* Qui nunquam legitur comediſſe carnes, niſi ſemel Agni Paſchalis, *ib n. 8.* Neque unquam carnes, ſæpius tamen panes, & piſces multiplicaſſe, *ibid. n. 9.*

4 Quia omnes Sancti eam coluere, *tr. 1. d. 7. n. 2. &c.* quia in virtute illius varia operati ſunt miracula, *ibid. à n. 10. uſque ad finem.* Varia adducuntur exempla Sanctorum, rigoroſè jejunantium, *tract. 1. d. 18. & à 1. num. 28. ad 36.*

5 Quia plurimos bonos habet effectus, corpori & animæ ſalutares, *de quibus ſuprà.*

Vide verb. *Jejunium.*

ABUNDANTIA.

Bonorum temporalium, nidus eſt peccatorum, *tr. 8. diſc. 7. per totum.*

Qui eam ſectatur, more avium ſtrangulatur, & capitur, *tr. 8. d. 7. n. 1.*

Eſt origo maximæ iniquitatis, & impietatis, *ib. n. 2.*

Ubi varii ejus vitioſi enumerantur effectus.

Vix quiſquam eam ambire poteſt ſine præjudicio, & injuria proximi, *ibid. n. 3. & 4.*

Vid. verb *Avaritia, Divitia, Proſperitas.*

ACCUSATOR.

Melior eſt quocunque adulatore, *tr. 2. d. 7. n. 1. & 2.*

ACHAB.

In canibus ſanguinem ejus lingentibus, ſignantur adulatores, *tr. 2. d. 10. n. 7. & tr. 2. d. 12 n 8.*

ACHAM.

Solus integro, & florentiſſimo exercitui timorem incuſſit, *tr. 17. d. 9. n. 8.*

ADAM.

Cur fuerit tentatus in pomo, *tr. 1 d. 2. n. 1.*

Cur ab eſu pomi fuerit punitus, cum tamen Elias carnem citrà peccatum comederit; item Abraham eadem ſe, & Angelos paverit? *tract. 1. d. 2. num. 2.*

Cur Deus obedientiam illius in ſolo pomo probare voluerit, *tr. 1. d. 3. n 1. &c.*

Primum omnium præceptum accepit à Deo circa abſtinentiam, *tr. 1. d. 3. n. 3.*

Cur in principio dictam ei legem dederit, *tr. 1. d. 7. n. 4.*

Protoparentum intemperantia eſt cauſa hodierni jejunii noſtri, *tr. 1. d. 3. n. 4.*

Cur arbor iis inhibita, fuerit lignum ſcientiæ boni, & mali denominata, *tr. 1. d. 3. n. 13. & tr. 1. d. 6. n. 13.*

Protoparentes è Paradiſo ejecit ſola violatio jejunii, quos temperantia euſque conſervarat, *tr. 1. d. 5. num. 3. 4 6. 8. & tr. 1. d. 7. num. 9.*

Deus iis dedit avium, & piſcium, non eſum, ſed dominium tantùm, ſed herbarum iis conceſſit eſum, *tr 1. d. 5. n. 5.*

Avium, & piſcium eſus iis indultus eſt, quando Paradiſi indigni erant, *ib.*

Peccaverunt ambiendo, *tr. 3. d. 1. n. 4.*

Cur dæmon ſerpentem adhibuerit ad tentandos protoparentes, *tr. 2. d. 1. n. 3.*

Vide verbo *Serpens.*

In jejunio Adam ſemper virgo, guloſus cognovit uxorem, *tr. 1. d. 9. n. 6.*

Primum Adæ peccatum fuit negligentia, *tr. 3. d 1. n. 3.*

Vide verb. *Eva.*

Malè ſociatus peccavit, *tr. 17. d. 2. n. 15.*

S. ADRIANUS MILES.

Vel ſola æternæ mercedis nominatione permotus martyrium ſubit, *tr. 10. diſc. 22. num. 14.*

ADU-

ADULATIO.

Primum Aulicorum elementum, *tract.2. d. 0. num. 2.* quibus eſt familiariſſima, *tr.2. d.3. n.5. & tr.2. d.5. n.8.*

Semper quærit ſuum intereſſe, *tr.2. d.10. per totum.*

Perpetuum malum Regum, & Principum, *tr.2. d.10. n.6.*

Directè opponitur virtuti, *tr.2. d.8. n.7.*

Quomodo Ægyptii depinxerint hominem, adulatione circumventum, *tr.2. d.4. n. 5.*

Mira Æthiopum in Reges adulatio, *tr.2. d.3. n. 5.*

Quid ſit? *tr.2. d.1. n.2.*

Sponſa in Sacro Cantico agnovit, vocem loquentis eſſe vocem dilecti ſui, quia ſcilicet pulſabat, & corripiebat, non blandiebatur, *tr.2. d.1. n.7.*

Sanctus Hilarius Conſtantinum Imperatorem, ob adulationis vitium, Antichriſtum nuncupat, *tr.2. d.1. n.8.*

Ejus indoles fuſiùs explicatur, *tr.2. d.5. n.6. & 7.*

Subitò eſt repullanda, *tr.2. d 7. n.7.*

Ejus permiſſio, magnum Dei in nos irati ſupplicium, *tr. 2. d.7. num.9.*

Eſt triplex, *tract.2. d 5. n.2. & d.7. n.11.*

Quomodo Fridericum Secundum dementarit, *tract.2. d. 4. num.11.*

Fovet vitia, magiſque nutrit, *tract.2. d.4. per totum.*

Omnibus placet, quantumvis animam occidat, *tr. 2. d.6. per totum.*

Dicitur ſpecialiter nequitia, *tract. 2. d 1. n.10. & d. 8. num. 1. &c.*

Perditiſſimus omnis, qui adulationibus delectatur, *tr. 2. d. 6. num. 5.*

Sichimitæ omnes circumciduntur, & perduntur ob adulationem Principis, *tr.2. d.3. num.8.*

Quando ſit culpa mortalis, *tract.2. d.4 num.1. & 2. tr.2. diſt. 5. num.2. & d 8 num.2.*

PLURIMI ADULATIONIS EFFECTUS.

Eſt unica Græcorum ruina, *tr. 2. d 9. n. 7.* Item Hebræorum, uſque in præſens tempus, *tract.2. d. 11. n 15.* Item Aſſyriorum, *tr.2. d 4. n. 8* Romanorum, *tr.2. d 5 n.12.* Neronis, *tr.2. d.5 n. 13.* Achabi, & totius ejus exercitus, *tr. 2. d. 9 num. 2.* Item plurimorum aliorum, *tract.2. d.5. num.11. & 2. tr. 2. d. 9. num. 3. 4. 5. tract.2. diſt.4. num.10.*

Angelos in apoſtaſiam præcipitavit, *tr.2. d.10 n.1.*

Confortat impios in ſua malitia, *tr.2. d 1. n.4.*

Cauſat idololatriam, *tr.2. d.9. n.8. 9. 10.*

Nemo adulatur ſine nocumento, *tr.2. d.1. n.7.*

Efficit, ut plurima à Prælatis permittantur peccata, *tract. 2. d.2. num.1*

Qui illi favet, ruinæ eſt proximus, *tr.2. d.2. n.1.*

Illius efficacia, *tr.2. d 2. n.6. 7. 8.*

Beatus eſt, quem non ſuperat adulatio, *tr.2. d.2 n 8.*

Diverſa illius recenſentur mala, *tr.2. d. 3. n.7. & 8. tr.2. d.5. n.7. & 8. tr.2. d 6. n. 5. tr.2. d.12. per totum.*

Peccata laudat, & confirmat, *tr.2. d.4. n.1. 2. &c.*

Invertit rerum ordinem, *tr.2. d.4. n.2.*

Extremè pernitioſa, *tr.2. d.4. n.2. & d.6. n.1.*

Plurimis ſtipata vitiis, *tr.2. d.8 n 2.*

Præcipitat homines in peccata luxuriæ, avaritiæ, & ſuperbiæ, *tr. 2. d. 5. n.13.*

Cæcus ſit, quemcunque adulatio mulcet, *tr.2. d.8. n.8.*

MOTIVA FUGAM EJUS ET ODIUM SUADENTIA.

1 Quia eſt propriè vitium diabolicum, *tr 2. d 1. n.7.*

2 Quia plurimos per eam ſeducit etiam ſanctiſſimos, quos nullo alio vitio ſeducere poteſt, *tr.2. d. 2. n.1. & 5 & d.7. n.11.*

3 Quia Chriſtus ſemper ei conſtantiſſimè reſtitit, & inimiciſſimus fuit, *tr.2. d.1 num.10. & tr.2. d. 7. n.13. 14. &c. & tr. 2. d. 8. n.9. 10. 11. & tr.2. d.2. n.1. & 2.*

4 Sicut & B. V. Maria, *tr 2. d 1. n. 6.* Nec non Apoſtoli, *tr. 22. d. 2. num. 9* Unde S. Paulus variè probat, ſe ab omni adulatione ſemper alienum fuiſſe, *tr.2. d. 10. n. 10* Item & Samuel, *ib.* & S. Carolus Borromæus, *tr.11. n.19.*

5 Quia eſt abominabilis coram Chriſto, *tr. 2. d.8. n.9. & 10.*

6 Quia in hæreſim præcipitat, *tr. 2. d. 12. n. 12.* & innumera alia cauſat mala, *vide ſup. & hic infra.*

Remedia adverſus illam, *tr.2. d.12. n.16.*

7 Quia magnæ adulatorum pœnæ, *tr.2. d. 5. nu.15. 16. 17. &c. & tr.2. d 9 n.5.*

VARIÆ EJUS DESCRIPTIONES ET COMPARATIONES.

Nominatur intolerabilis ſuperbia, *tr.2. d.3. num.*

Apoſtatarum mater, *tr. 2. d.7. n.8.* Laus falſa, *tr.2. d.3. n.1.*

Dæmonium meridianum, *tr.2. d.3 n 2.*

Peſtis maxima, *tr. 2. d 3. num.6. 7. 8.* Beſtia peſtilentialis juxta Platonem, *ib. n.8.* Oleum peccatoris, *tr. 2. d 2. n. 8. & tr. 2. d. 4. num.2. & d.3. num.1.*

Peccati nutrix, *tract. 2. d. 4. num. 2.* Vitiorum maximum, *ib. & num 3.*

Comparatur caudæ, *tr.2. d.1 num. 1.* Echo, *d.3. n.8.* Falci, *d.4. n.1.* Hamo, *tr.2. d.4. n.6.* Hypocriſi, *tr.2. d.8. n.8.* Lacti, *tr.2. d.5. n.4.* Luto, *ib. n 5.* Peſti, *tr.2. d.8 n.4.* Præcipitio, *tr.2. d.7. n.3.* Pulvillo, *tr.2. d.5. n.3.* Tempeſtati maritimæ, *tr.2. d.7. n.13.* Voci grandi, *tr 2. d.7. n.12.* Umbræ, *tr.2. d.3. n.10.* Oleo, *tract.2. d.28. & d.3. num.13. &c.*

ADULATOR.

Quæcunque perpetrat flagitia, *tr.2. d.19 n.2. &c.*

Magis vitandus eſt, quàm ipſe diabolus, *tr.2. d.8. n.3.*

Definitur, quòd ſit blandus inimicus, *tr.2. d 7. n.11.*

Alter diabolus, *tr.2. d.8. n.5.* Hoſtis peſſimus, *tr.2. d.7. n.4 & d.8. num.7.*

Proprium ejus munus, & artificium, *tr.2 d.1. n.3.*

In facie virgo, in cauda ſerpens, *tr.2 d.1. n.5.*

Diaboli miniſter, *tr.2. d.1. n.7. & d.2. n.1.*

Nutrix diaboli, lamia infernalis, *tr.2. d.1. n.10.*

Quàm periculoſus Principibus, *tr.2. d.2. n.8.*

Benedicit ſimul, & maledicit, *tr.2. d 4. n.4.*

Decipit, & inducit in retia, *tr.2. d.4. n.6.*

Differentia inter hunc, & verum amicum, *tr.2 d 4. n.7.*

Rerum naturam invertit, *tr.2. d 5 n.1.*

Pulvillos ſupponit capitibus, *tr.2. d. 5. n.3.*

Æternæ reus damnationis, & cur? *tr 2. d. 5. n.11.*

Præcipitat maximè in ſuperbiæ, luxuriæ, & avaritiæ vitia, *tr 2. d.5 n.13.*

Libenter ſolemus favere adulatoribus, *tr.2. d.6. n.1.*

Mortuum ſepeliri à mortuo, eſt peccatorem adulari peccatori, *tr.2. d.6. n.4. & 12.*

ADULATORES.

Plus David fugit adulatores, quàm ſuos perſecutores, *tr. 2. d.7. num.7.*

Qui paſtorem egerat quietum, Rex factus expavit propter adulatores, *tr.2. d 11. n.7.*

Omnia perpetrant flagitia adulatores, *tr.2. d.12. n 9. &c.*

Multi eorum mores pulchrè exprimuntur, *tr.2. d.3. n.5.*

Dicuntur tineæ, & ſorices palatinorum, *tr.2. d 10. n.2.*

Item palatii canes, fabri laudis, figuli falſitatis, *tract. 2. d.3. num.8.*

Oſtenditur illorum proſperitas, *tr. 2. d 3. per totum.* Item vilis eorum, & indigna qualitas, *tr.2. d.12. n 6. 7. &c.*

Vide verb. *Demon.*

ADULATORES VARIIS REBUS ASSIMILANTUR.

Apibus, *tr.2. d.6. num. 1.* Aquario, *d. 10. num. 9.* Arundini, *d. 11. num.6*

Aromatario, pharmaca, & aromata ſua intoxicanti, *d 5. n.16.*

Aucupi, *tr.2. d.7. n.11* Canibus, *d.5. n.6. & d.10. n.7.* Chamæleonti, *d 8. n.3.*

Coquo, *tr.2. diſt. 12. num 7.* Corvo, *diſt. 11. n. 5.* Elephanti, *d 18 num 8.*

Heliotropio, *tr.2. d 10. num 4* Joabo, *diſt. 6. num. 6* Laqueo, *d 4 num.6.*

Latronibus, *tract.2. d.7 num.6.* Pardo, *diſt.6. num.10* Pediculis, *d 4. num.6.*

Reti, *tr.2. d 10. n.2.* Scorpionibus, *d. 6. n.8.*

Serpenti, *tr.2. d.1. n.3.* Simiis, *d 3. n.5. d.11. n.1.* Speculo, *d. 3. n 11. & d 4. n.7.*

Spinarum radicibus, *tr.2. d.6. n.2.* Tibicinibus, *n.3.* Veneficis Africanis, *n.7. ib.* Vermibus, *d.10. n.6.* Umbræ, *d.3. n.10.*

B. ÆGIDIUS SOCIUS S. FRANCISCI.

Qualiter quibuſdam Cardinalibus reſponderit, *tract. 10. d. 26. num. 9.*

ÆGYPTII.

Quomodo depingere ſoliti fuerint hominem adulatione circumventum, *tr.2. d.4. n.5.*

ÆGYPTUS.

Typus eſt mundi, *tr.10. d.28. n.5.*

ÆTHIOPES.

Stultiſſima eorum in Reges ſuos adulatio, *tr 2. d. 3. n. 5.*

Reorum catenas ex auro fabricant, *tr.8 d.1. n.13.*

S. AGNES VIRGO ET MARTYR.

Cum tredecim annorum eſſet, & in ſacris litteris nunquam ſtuduiſſet, in iiſdem tamen ſe eximiè doctam eſſe probavit, *tr.14. d.10. n.19 & 20.*

ALERICUS REX GOTHORUM.

Vetuit ſuis, ne iis, qui in Eccleſia degebant, moleſti eſſent, *tr.21. d.1. n.9.*

ALEXANDER FARNESIUS.

In bello nullam ſibi ab inimico legem præſcribi patiebatur, *tr. 19. d.15. n.5.*

ALPHONSUS REX.

Inſigne Alphonſi Regis Arragoniæ aſſertum de divino amore, *tr.4. d.6. n.15.*

AMBITIO.

Cœpit ab Angelis, *tr.3. d.1. n.1. & 2.*

Per eos derivata ad protoparentes noſtros, *ibid. n.3.*

Item & ad Apoſtolos, *ib. n.6. 7. 8. & tr.3. d.4. n.2.*

Ejus fuga quàm ſit difficilis, *tr.3. d.2. n.9.*

Am-

Ambitio, non honorum poſſeſſio, à diabolo exordium trahit, *tr.3.d.3.n.*10

Incompatibilis cum fide, *tr.3.d.3.n.*1.

Eſt omnis origo mali, omnique tam divinæ, quàm naturali legi contraria, *tr.3 d.2.per totum*, præſertim verò *n.*6. & 7.

Diſſenſionum, bellorum, hæreſium, apoſtaſiarum cauſa, *ib.* & *n.*8 9 10.

Maxima humani generis peſtis, *tr.3 d.1.n.*1. & 5.

Intellectum excæcat, & rationem turbat, *tr.3.d.4.n.*3 &c.

E Paradiſo Angelos præcipitavit, *tr.3.d.5.n.*4.

Diabolo propria, *tr.3 d.1.n.*2. & *d.2.n.*3.

Motu ambitionis primò comedit Eva ex arbore, *tr.3. d.1.n.*4. quam excæcavit ambitio, *tr.3 d.4.n.*3.

Primò uterque protuparens peccavi peccato ambitionis, *tr.3.d.1 n.*4.

Dæmon Chriſtum omnium ultimò tentat in monte, ut eum dejiciat ambitione, *tr.3.d.1.n.*9.

Vitium perniciosiſſimum, omnibus agnatum hominibus, licèt diverſimodè, *tr.3.d 1.n* 5.

Inficit etiam perfectiores, *tr.3.d.18. per totum*, quod probatur exemplis, *ib.n.* 2 3.&c.

Eſt venenum ſerpentis infernalis, *tr.3.d.1. nu.*8. Rixarum nutrix, *ibid.n.*6. Omnis ſortium peccati, *tr.3.d.2.per tot.* Variam ejus deſcriptionem vide, *tr.3 d.2.n.*1,

Eſt abominatio coram Deo, *tr.3.d.5.n.*4.

AMBITIOSI.

Se prius dejiciunt, ut poſteà exaltentur, *tr.3 d.3 per tot.*

Proclives ſunt ad omne malum, *tr.3.d.3 n.*5. & 6.

Excluduntur à regno cœlorum, *tr.3.d.5.n.*1.

Severiſſimè puniuntur à Deo, *tr.3.d.12.n.*5 & 6.

Textus ille Apoſtoli: (*Qui Epiſcopatum deſiderat, bonum opus deſiderat*) variè diſcutitur, *tr.3 d.13 per tot.*

Qui dignitates fugiunt, ipſos iiſdem digniſſimos eſſe, plurimis exemplis ſtabilitur, *tr.3.d.14 per totum.*

Aſſimilantur bobus, *tr.3.d.3.n* 6. Bucephalo, *d.4.n.*9.

Maxima eorum pars moritur impœnitens, *tr.3.d.5.n.*4.

S AMBROSIUS EPISCOPUS.

Facies mulierum ſtybio, & ceruſſa ornatas, & depictas deteſtatur, *tr.9.d.6 n.*2.

Virginibus multa ſalutaria monita tradidit, *tr.14.d.*25 *n.*11.

Confeſſiones audiendo flebat, *tr.15.d.3.n.*27.

AMICUS.

Fidelis reprehendit, non blanditur, *tr.2.d.7.n.1.&c.*

Figuratur in aqua, *tr.2.d.4.n.*7.

AMOR DEI.

Tam in ſacco cilicino, quàm in Regis purpura ardeſcit, *tr.*10, *d.28.n.*16.

Amor cœleſtis patriæ pro ratione notitiæ de illa habitæ magnus erit, *tr.10.d.8.n.*3. & 4.

AMOR DEI ACTIVUS.

Quia cor noſtrum ſine amore eſſe nequit, Deus invitat illud ad ſui amorem, *tr.4 d.1.n.1.&c.*

Amor Dei in nos, plurimis viis, & modis noſtram promovet ſalutem, *tr.4.d.6.n.* 8.9.10.11.&c.

Ob ſuimium in nos amorem, ſui nobis præcepit amorem, *tr.4. d.6.n.*5.& 6.

Ex eodem motivo innumera nobis beneficia confert, *tr.4.d.7.* & 8.*per tot.*

Variæ adducuntur conſiderationes ſuper illa Chriſti verba: *Sic Deus dilexit mundum*, &c. *tr.4.d.9 per tot.*

Majorem homini amorem exhibuit in redemptione, quàm in creatione, & quare? *ibid. d.*10.*per tot.*

Amor Chriſti in nos tantus fuit, ut quò nos eum indigniùs tractaremus, eò ipſe in nos extiterit liberalior, id quod variè probatur, *tr.4.d.11.per tot.*

AMOR DEI PASSIVUS SECUNDUM SE.

Eſt maximum, & primum præceptum, & quare? *tract.4.d.2. per totum.*

Veluti Regina omnibus aliis imperat virtutibus, *ibid.n* 14. & 15 **Quid ſit,** *d.2.n.*14.

Nullum eſt opus bonum ſine illo, *tr.4.d.3.per tot.*

Minimas res in maximas convertit, *ib.n.* 5.6.7.9.

A Deo trahit originem, *d.4.n.*1.3.&c.

Vita animæ unica, *tr.4.d.6.n.*1.

Continet in ſe omnia bona, *tr.4 d.1.n.*4 5.&c.

Quanta ſit dignitas objecti amoris divini, *tr.4.d.1.n.*4.

Semper cor noſtrum ardere debet amore Dei, ad exemplar altaris in lege veteri, *tr.4 d.1.n.*3.

Eſt individuus comes amoris proximi, *tr.4.d* 1. *n.*13. & *d.2. n.*1.2.3.

Nemo poteſt ſe excuſare, quòd non amet, *d.17.n.*11. &c.

Signa amoris divini, *d.18. per tot.*

Contrariatur cuicunque vitio, *tr* 4.*d.5.n.*8.& 9. & *n.*13.

Varii explicantur modi, Deum ex toto corde, & anima diligendi, *tr.4.d.13.per tot.*

Eſt incompatibilis cum amore mundi, *d.14.n.*5.&c.

Cur DEUS ſui amorem nobis adeò ſollicitè præcepit, *d.17. num* 9.

Differentia inter amorem Dei activum, & paſſivum, *d.16. n.*10.& 11.

EFFECTUS AMORIS DIVINI.

Quantus homini accedat honor per amorem Dei, *tract.4. d.1.n.*11.

Minima efficit maxima, *d* 3.*n.*5.6.&c.

Deo nos ſimiles efficit, & unit, *d.4 n* 3.4 5.

Nos cœli poſſeſſores conſtituit, *ib.n.*6.7.8.

Peccatorum debita remittit, *d.5.n.*1.2 &c *ad n.* 10.

Ad perfectionem plurimum juvat, *ib.n.*10.11.12.

Obſervantiam facilitat cujuſcunque præcepti, *tr.14.d.17 n.1.&c.*

MOTIVA PRO AMORE DIVINO.

1 **Quia ille unicus eſt vita animæ,** *tr.4.d.6.n* 1.

2 **Quia Deus nos intenſiſſimè amat,** *vide ſupra dicta.*

3 **Quia Deus omnem à nobis exigit amorem ſui,** *d.*11.*n.*27.

4 **Quia plurimis ad eum titulis obligamur,** *d* 12.*per tot.*

5 **Quia Deus maximi æſtimat amorem noſtrum,** *d* 16 *n.* 11.

6 **Quia totus ejus fructus eſt lucrum noſtrum,** *ib.n.*3 &c.

7 **Quia per illum ſatisfacimus omni debito,** *n.*10.& 11.

8 **Diſcurre per alios ejuſdem egregios effectus,** *vide ſup.*

9 **Diverſa alia divini amoris motiva,** *vide d* 7.& 8.*per tot.*

AMOR MUNDI.

Eſt incompatibilis cum amore Dei, *tr.4.d.14.n* 5.&c.

Condemnatur, quando anteponitur divino, *ib.n.*1 2.3.

Imò ob nullam rationem mundus diligi poteſt, *ib.n.*4.

Quid ſit amor mundi, *ib.*

Vide *Avaritia, Divitia, Mundus, Bona.*

AMOR PROXIMI.

Eſt ſignum amoris divini, *tr.5.d* 2.*per tot.*

Quanta cura Deus iſtum in nobis, urgeat, & requirat, *d.3. per tot.*& *d.6.per tot.*& *d.7.per tot* & *d.8.*

Omnia præcepta ad proximi amorem tendunt, *tr.5.d.* 1. *n.1.&c.*

Diverſitas operationum in membris corporum noſtrorum varios nobis tradit modos diligendi proximum, *ibidem diſc.5.per totum.*

Variæ explicationes illius præcepti; *Diliges proximum tuum*, &c. *tr.5.d.9 per tot.*

EJUSDEM EFFECUS.

Eſt adimpletivus cujuſcunque alterius legis, *tract.5.d.1.num.*1. & *ſeqq.*

Medio illo, omnis alterius præcepti obſervantiam, & meritum adipiſci poſſumus, *ib.n.*9.10.&c.

Nos veros effici, & probat fideles, & Chriſti diſcipulos, *tr.5. d.4.per tot.* **Econtrà ejus defectus nos probat eſſe diaboli ſequaces,** *ibidem.*

MOTIVA AMORIS PROXIMI.

1 **Quia maximè Deus illum inter nos fovere, & augere ſatagit,** *tr.5.d.3.per tot.*& *d.7.per tot.* & *d.8.*

2 **Quia totum univerſum eundem nobis in ſui conſtitutione exprimit,** *tr.5.d.6.per tot.*

3 **Quia radix eſt omnium virtutum,** *tr.5 d.1.n.*11.

4 **Quia maxima cum facilitate delectabilitate, & lucro a nobis exerceri poteſt,** *tr.5.d.*10.*n* 1.&c.

5 **Quia defectus illius, indicium eſt reprobationis,** *ibid. n.*7 8.11.&c.

6 **Quia ejus tranſgreſſores varia manent ſupplicia,** *ibidem n.*8.9.10.

7 **Alia deduc ab ejus excellentia, & effectibus,** *vide ſup.*

AMPHYLOCHIUS.

Quo ſtratagemate uſus fuerit, *tr.*11.*d.4.n.*6.

ANGELI.

De illorum numero, diſtinctione, & officiis, *tr.6. d.1. per totum.*

Expeditiſſimi ad divinum nutum, *ib.n.*1.

Cur numerus Angelorum in numero definito aſſignetur, cum tamen pro infinito habeatur, *ib.*

Diſtinguuntur in triplicem hierarchiam, *ib.n.*2.& 3.

Suum eſſe cœperunt cum mundi creatione, *tr.6.d.5.n.*1.

Cur Moyſes illorum non meminerit in Geneſi, *ibid.*

Dignitas eorum exprimitur, *ib.*

Angelos apoſtatas pervenerit adulatio, *tr.*2 *d.*1.*n* 1.& 2.

Primum eorum peccatum in cœlis, & in terra fuit adulatio, *ib n.*4.

Seraphim impreſſit S. Franciſco vulnera, *tr.6.d.14.n.*16.

Dicuntur cœlorum officinæ, *tr.6.d.*1.*n.*4.

Cenſentur nomine proximorum, *tract.6.d.*10 *nu.*2. & *d.*16. *num.*6.

Cur in ſpecie juvenili ſemper depingi ſoleant, *tr.10.d.16.n.*3.

Angelus ex inimicis Dei una nocte centum octuaginta millia viros ſtravit, *tr.*10 *d.5.n.*2.

Angelus cuiuſdam ſervi Dei ſingulos quoſque numeravit greſſus, *tr* 9.*d.*13.*n.*15.

Cur

Cur Angelus à S. Joanne linea veſte indutus viſus fuerit, *tr.* 10. *d.* 26. *n.* 5.

Cum Deipara converſantes, circumſpecti erant, *tract.* 24. *d.* 25. *num.* 7.

Prophanatores templorum caſtigant, *tr.* 21. *d.* 11. *n.* 5.

In domo Dei ſe obſequioſos exhibent, *tr.* 11 *d.* 3. *per totum.*

Angelus Sanctæ Franciſcæ Romanæ colaphum impegit, & cur? *tr.* 14 *d.* 15. *n.* 13.

ANGELI CUSTODES.

Omnes Angeli ſunt ad ſervitium noſtrum deſtinati, *tr.* 6. *diſc.* 2. *num.* 4. *&c.*

Dicuntur caſtra Dei, & quare? *ibid.* & *tr.* 6. *d.* 3. *n.* 13.

Reges item, & conſules terræ, *tr.* 6. *d.* 1. *n.* 9.

Unaquæque mundi res viſibilis habet Angelicam Poteſtatem ſibi præpoſitam. *ibid. n.* 10. & 11.

Habent protectionem Regnorum, *tr.* 6 *d.* 2 *n.* 1. & *ſeqq.*

Angeli infimi hominibus, ſuperiores Regnis, & Provinciis deſtinati ſunt cuſtodes, *ibid. n.* 2.

Dicuntur ſeps Synagogæ, & quare? *ib. n.* 7.

Semper fuere defenſores Eccleſiæ militantis, *ibid. n.* 9. *Idque in ſeqq.* per varia exempla corroboratur.

Removent à nobis ſupplicia, *ibid. num.* 17. 18. 19.

Inviti ſunt ad puniendum nos, maximè autem proclives ad benefaciendum nobis, *tr.* 6. *d.* 3. *per totum.*

Solliciti ſatagunt Deum nobis reddere propitium, *ibid. num.* 13. & 14.

Sunt velociſſimi in exequendis Dei juſſis, noſtram utilitatem concernentibus, *tr.* 6. *d.* 4. *n.* 1. & *ſeqq.*

Majori nos amore poſt Chriſti adventum proſecuti ſunt, quàm ante, *ibid. num.* 16. 17. 18.

Non obſtante maxima eorum dignitate, noſtrum miniſterium ambiunt, ſeque propter nos in varias mutant figuras, & ſpecies, *tr.* 6. *d.* 5. *num.* 1. *&c.*

Plurima quæ nobis conferunt, tam ſpiritualia, quàm corporalia beneficia, *tr.* 6. *d.* 6. *per totum.*

Præſtant, ut in proſperitate innocenter vivamus, *ibid. numer.* 2.

Variæ expoſitiones illius verſus: *Angelis ſuis Deus mandavit de te, &c. tr.* 6. *d.* 7. *per totum, & d.* 6. *in diverſis locis.*

De tutela Angelorum multiplici contra dæmoniacas tentationes, &c. *tr.* 6. *d.* 8. *per totum.*

Maximè nobis auxiliantur in hora mortis, *tract.* 6. *diſc.* 9. *num.* 1. *&c.*

Chriſtus jubet in nocte Paſſionis ſuæ Apoſtolos dormire, & quieſcere propter præſentiam Angeli, *tr.* 6. *d.* 8. *n.* 16.

In extremi die judicii teſtificabuntur adverſus negligentes, *tr.* 6. *d.* 9 *num* 14. & 15.

Sollicitudo eorum circa moribundos multis ſtabilitur exemplis, *ibid. num* 5. *&c.*

Nos non deſerunt, etiamſi noſtram prævideant reprobationem, *tr.* 6. *d.* 10. *n.* 1. *&c.*

Quanta nobis præbeant auxilia, ut à peccato reſurgamus, *ibid. num.* 13 *&c.*

Quomodo animas noſtras deſerere dicantur, *tr* 6. *d.* 10. *n.* 5.

Proniores ſunt ad auxiliandum, quàm dæmones ad infeſtandum, *ibid. num.* 4.

Quare nihilominus efficacibus ſæpè auxiliis nos privent, *ib. num.* 12.

Dicuntur lampades ob diverſas rationes, *ib. n.* 16

Quantam capiant lætitiam ex ſalute, & pœnitentia noſtra, *tr.* 6. *d.* 11. *n.* 1. *&c. ad* 15.

Varia hujus gaudii narrantur motiva, *ib. num.* 15. 16. 17.

Magnam ex ſalute noſtra hauriunt utilitatem, *ib. n.* 17.

Oratio nos Angelis ſimiles facit, *tr.* 6 *d.* 12. *n.* 2. 3.

Cujus rectè faciendæ methodum ipſi nos docent, *ib. n.* 4.

Illam ipſi apud Deum efficaciter adjuvant, *ib. n.* 5.

Sicut & meritum, & valorem aliarum noſtrarum operationum, *ib. n.* 8.

Singulariter autem aſſiſtunt Sacrificio Miſſæ, *ib. n.* 8. & 9.

Etiam nobis aſſiſtentes, Deum intuentur, *tr.* 6. *d.* 13. *num.* 2. & 1.

Imò continuus eorum in Deum obtutus, magis ipſos de noſtra ſalute reddit ſollicitos, *ib. n.* 6. 7. 8.

Quanta nobis bona de cœleſti convivio ſubminiſtrent, &c. *ib. num.* 10. 11. 12. 13.

Quanta iis ſit exhibenda reverentia, *ib. num.* 15. & *d.* 16. *num.* 5. & *num.* 8.

Angelorum converſatione fruemur, cum eorum beneplacita adimpleverimus, *tract.* 6. *d.* 14 *n.* 1.

Plurimæ enumerantur virtutes, quarum praxis eſt beneplacitum ipſorum, *ib. d.* 14 *per totum.*

Caſtitas præſertim, & continentia nos Angelis aſſimilat, *tr.* 6. *d.* 15. *num.* 1. 2. 3. 4.

Ob hujus virtutis conſervationem, eorum multoties experimur tutelam, *ib. n.* 5. 6. *&c. uſque ad n.* 13.

Caſtitatis tranſgreſſores graviter puniunt, *ib. num.* 13. 14. & 15.

Cur Angeli appareant, & depingantur juvenes, *ib. n.* 16.

Quantum nobis beneficium, & dignitatem conferat cuſtodia Angelica, *tr.* 6. *d.* 16. *n.* 1.

Juſtitia noſtra eſt remuneratio eorum, qua contentiſſimi ſunt, *ib. n.* 3. 4. 5.

Quantam debeamus ipſis gratitudinem, *tr.* 6. *d.* 16. *n.* 1. *&c.*

Ex ſermonibus noſtris bonis magnam hauriunt lætitiam, & ex malis, ac otioſis triſtitiam, *tr.* 6. *d.* 16. *n.* 6. & 7.

Illorum auxiliis cooperari debemus, *ib. n.* 9. & 10.

Unde ſi damnemur, non eſt culpa ipſorum, ſed noſtra, *ib.*

S. ANGELUS MART. ORD. CARMELIT.

A Berengario diffamatus, à Deo protectus fuit, *tract.* 12. *diſc.* 4. *num.* 7.

ANIMA.

Modica ejus æſtimatio ex modica oritur ejus notitia, *tr.* 7. *d.* 1. *n.* 1. & *d.* 14. *n.* 14.

Creata fuit non verbo Creatoris, ut alia opera, ſed conſilio, & ſpiraculo Dei, *tr.* 7. *d.* 1. *num.* 1. 2. *&c. ad n.* 11.

Non eſt educta de potentia materiæ, *ib. n.* 4

Cur Deus dicto modo animam creare voluerit, *ib. num.* 11. & 12.

Cur ejus corpus erectum plaſmarit, *ib. n.* 13. & *d.* 18. *n.* 2. & *tr.* 8. *d.* 17. *n.* 9.

Anima in ſolo Deo ſatisfactionem invenit, & quietem, *ib. n.* 14. & *tr.* 8. *d.* 28. *var è.*

Cur Deus animæ nobiliſſimæ corpus conjunxerit adeò vile, *tr.* 7 *d.* 3. *per totum.*

In quo conſiſtat, quòd anima ad Dei imaginem creata ſit, *tr.* 7. *d.* 4. *n.* 1. *&c. multipliciter explicatur.*

Deus animam, cur ſimilem ſibi crearit, *tr.* 7. *d.* 1. *n.* 13.

Varii adducuntur Deum inter, & animam paralleli, *d.* 6. *num.* 1. *&c.*

Omnium creaturarum naturam participat, *tr.* 7. *d.* 7. *n.* 2.

Quantitas cujuſque animæ æſtimatur juxta menſuram charitatis, *tr.* 7. *d.* 8. *n.* 14.

Debet eſſe munda, *ib. d.* 8. *n.* 15. & 16.

Deſcribitur multifariam, *tr.* 7. *d.* 9. *num.* 2. & *d.* 16. *num* 1. & *diſc* 10. *num.* 1.

Quadruplicem continet virtutem, *ib. n.* 3.

Exceſſiva animæ pulchritudo ipſum Deum ad ejus rapit ſponſalitium, *tr.* 7. *d.* 9. *n.* 8 *&c.*

Hic autem decor totus conſiſtit in virtutibus, & innocentia, *tr.* 7. *d.* 9. *n.* 16. *&c.*

Quantam Deus curam animæ habeat, *tr* 7. *d.* 10. *n.* 1. *&c.*

Deus illam, velut gemmam pretioſiſſimam portat, *ibidem numer.* 2.

Per bonorum temporalium jacturam, Deus animas noſtras lucrari intendit, *ib.*

Deus præ nimio amore, jacturam unius animæ reputat, quaſi multæ perirent, *ib. n.* 10.

Pretii excellentia, qua Deus animam redemit, animæ docet dignitatem, *tract.* 7. *d.* 11. *n.* 2. *&c. ad* 14.

Ipſe diabolus eam maximi facit, *ib. n.* 25. *&c.*

Motiva ad eam plurimi æſtimandam, *ib.*

Quod Chriſtus præſtitit pro animabus omnibus, etiam pro una ſola facturus fuiſſet, *tract.* 7. *d.* 12. *num.* 1. *&c.*

Demonſtratur Chriſti cura pro animabus, per parabolas ovis, & drachmæ, *ib. n.* 7 *&c. ad n.* 17.

Nullus faſtidiendus eſt labor, vel pro unius etiam animæ lucro, *ib. n.* 17. & 18.

Quilibet noſtrum Redemptori tantùm obligatus pro anima propria, quantùm omnes, imò plus, *tract.* 7. *d.* 13. *n.* 1. *&c. ad* 16.

Contra illos, qui propriam negligunt ſalutem, *ib. n.* 16. *&c.* & *d.* 25 *n.* 7.

De gloria, & magno lucro eorum, qui animas convertunt, *tr.* 7 *d.* 14. *n.* 1. 2 *&c.*

Quantum Deus gaudeat de animarum ſalute, & converſione, *ib. n.* 7. *&c.*

Animarum juſtificatio deſignatur per gloriam, *ib. n.* 2. & 3.

Regimen animarum, ars difficillima, *ib. n.* 8.

Qualiter animarum converſioni vacarint multi ſervi Dei, *ib. n.* 14. 15. 16.

Quæcunq; anima pauperis, & divitis eſt in eadem apud Deum conditione, & pretio, *ib. n.* 27.

Anima noſtræ animæ Deus eſt, *tr.* 7. *d.* 15. *n.* 1.

Quæ proinde moritur, dum Deum amittit per peccatum, *ib. num.* 2. 3. *&c.*

In quo conſiſtat animæ ſanitas, *tract.* 7. *diſc.* 15. *n.* 13. Item ejus immortalitas, *ib. n.* 16

Infirmitates corporis ſæpè fovent ſanitatem animæ, *ib. num.* 17. & *tr.* 9 *d.* 25. *num.* 13.

Quomodo anima reviviſcere poſſit, *tr.* 7. *d.* 15. *n.* 19.

Indecens eſt, corpus animæ anteponi, *tract.* 7. *diſc.* 16. *n.* 2. *&c.*

De vilitate corporis in comparatione animæ, *ib.*

Animæ jactura eſt irreparabile pariter corporis damnum, *ib. num.* 12. & 13.

Hor-

Horrendus caſus cujoſdam, qui ſuam parvipendit animam, *ibid. num.* 10.

Aoima, proh dolor, lo comparatione corporis, & bonorum temporalium, quaſi flocci fit à oobis, *tract.* 7. *d.* 17. & 18. *per totum*, & *d.* 1.

Homines potius vocantur animæ, quàm corpora in Scriptura Sacra, & quare, *ibid. d.* 17. *n.* 6.

Salomon in ædificio templi ſancti, & palatii ſui docet, majorem aoimæ, quàm corpori curam impendendam eſſe, *ibid. num.* 7.

Aoima carnalia appetens, dicitor caro, *ib. n.* 18.

Animæ theſaurus, corporis eſt egeſtas, *tr.* 7. *d.* 18. *n.* 3.

Quæ differentia ioter animam, & ſpiritum, *ib. n.* 5.

Anima io bonis terrenis perditur, dum æterna oegliguntur, *diſs. cit. per totum.*

Major eſt quandoqoe cora de catellis, quàm de aoima, *ib. num.* 13.

Totus mundus nullios eſt valoris in comparatiooe aoimæ, *tract.* 7 *d.* 19. *n.* 1. &c.

Semel perdita, oullo eſt redimibilis pretio, *ib. n.* 9. 10. 11. &c.

Non debet incertæ committi aleæ, *ib. n.* 16.

Noo ſatiatur bonis temporalibus, quantumvis opulentis, *tr.* 8. *d.* 28. *per totum.*

Decorem aoimæ deſtruit peccatum, *tr.* 7. *d.* 5. *n.* 8.

Nuncupatur anima cœlum, *tr.* 7. *d.* 7. *n.* 15 Gloria Dei, *ibidem num.* 21. & 22. Trinitas, *ibid. n.* 12. Paradiſus, & locus delitiarum Dei, *d.* 8. *n.* 1. &c. Templum Dei, *ibid. n.* 8. Moneta, *tr.* 7. *d.* 4. *n.* 3. Inenarrabile opos, *d* 9 *n.* 4.

Animæ dignitas excedit omnes corporales creatoras etiam ſimul ſumptas, *tr.* 7. *d.* 7. *n.* 19.

Quæ ſit diſtinctio inter animam juſti, & peccatoris, *tr.* 7. *d.* 8. *num.* 17.

Anima peccatoris comparatur palatio exteriùs eleganti, ab intra verò variè conſpurcato, *tr.* 7. *d.* 9. *n.* 23.

Contra illos, qui propriam ſalutem negligunt, & flocci pendunt, *tr* 7. *d.* 13. *n.* 16. 17 &c.

Anima nonniſi per abſtinentiam fit corporis domioa, & ſine illa eſt ſerva, *tr.* 1. *d* 9. *n* 6.

Maximi animarum hoſtes ſunt adulatores, *tract* 2. *d.* 7. *n.* 3. & 4. Ecootrà verò reptehenſores, maximi earum amici, *ib. n.* 1. 2. 5. 6 &c.

ANIMAL.

Animalia naturaliter ad oidum ſuum repetendum propendent, *tr.* 10. *d.* 2. *n.* 12.

ANGLIA.

Corruit in hæreſim ex ambitione, *tr.* 3. *d.* 2. *n.* 9.

ANNA PROPHETISSA.

Propter jejoniom meruit Chriſtum videre in templo, *tr.* 1. *d.* 5. *n.* 10. & *d.* 6. *n* 4.

S ANNA PHANUELIS FILIA.

Spiritum Propheticum habuit, *tr.* 14. *d.* 10. *n.* 12.

ANNA MONIALIS.

De rebus illicitis patratis ſuſpecta, in tormentis intrepida permaoſit, *tr.* 12. *d.* 6. *n.* 8.

ANTICHRISTUS.

Primarium dæmoois ioſtrumentum, *tract.* 2. *diſc.* 1. *n.* 8.

Figuratur in cauda draconis infernalis, *ib.*

Eſt primogenitus diaboli, *ib. num* 9.

Ejus in pervertendis animabus ſucceſſos, *ib.*

Quibus ſit natalibus in lucem edendus, *tr.* 12. *d.* 4. *n.* 10.

ANTIGONUS REX.

Quid monetam exigui valoris à ſe poſtulanti reſponderit, *tr.* 19. *d.* 15. *num.* 4.

ANTIQUI.

Mollibus lectis convivaotes inſidebant, *tr.* 16. *d.* 6. *n.* 2.

Palladem virginitatis Deam armatam dipingebant, *tr.* 14. *d.* 16. *num.* 6.

In portis judicia exercebant, *tr.* 15. *d* 26. *n.* 9.

S. ANTONIUS MAGNUS.

Aera in viſione laqueis undique plena conſpexit, *tr.* 10. *d.* 15. *n.* 7. Item *tract.* 19. *d.* 17. *n.* 1.

APELLES.

Ut finem ſuom aſſequeretur, Philomenæ mulieris opera uſus ſoit, *tr.* 1. *d.* 6 *n.* 12.

Antigooum effigiaturus, vultum ejus contexit, *tract.* 19. *d.* 2. *num.* 5.

APES.

Symbolum ſont adulatorum, *tr.* 2. *d.* 6. *n.* 1.

APIDES.

Harum avium exprimitur indoles, & proprietates, *tr.* 8. *d.* 10 *num.* 19.

Aſſimilatur iis anima, terrenis rebus dedita, *ib.*

S. APOLLINARIS VIRGO.

A proprio patre de crimine accuſata, eidem ſe ejus filiam eſſe manifeſtavit, *tr.* 12. *d.* 7. *n.* 16.

APOSTASIA.

Cauſatur per adulationem, *tr.* 2. *d.* 7. *n.* 8.

APOSTOLI.

Dæmones fugarunt, & alia prodigia præſtiterunt vi jejunii, *tr.* 2. *d.* 6. *n.* 21. & 22.

Cur potius io eiiciendis dæmoniis, ipſi Apoſtoli jejunare debuerunt, quàm obſeſſi? *tr.* 1. *d.* 7. *n.* 10.

Chriſto mellis favum obtulerunt, *tr.* 10. *d.* 7. *n.* 9.

Non reprehenderunt Thomam, *tr.* 18. *d* 17. *n.* 6.

APPETITUS.

Poteſt eſſe vitioſus, etiamſi verſetur circa cibos viles, *tr.* 1. *d.* 2. *num.* 2.

V. *Abſtinentia*, *Jejunium.*

AQUA.

In quo differat, & conveniat cum ſpeculo, *tract.* 2. *diſc.* 4. *num.* 7.

Eſt ſymbolum fidelis amici, *ib*

AQUÆ.

Quæ ſuper cœlos ſunt, quales ſint, *tr.* 10. *d.* 25. *n.* 9.

AQUARIUS.

Sigoum cœleſte, adulatoris eſt ſymbolum, *tr.* 2. *d.* 10. *n.* 9.

AQUILA.

Aſſimilator adulatoribus, *tract.* 2. *diſc.* 6. *n.* 10.

Aquila cunctis aliis animalibus acutiùs videt, *tract.* 14. *d.* 10. *num.* 10.

In aquam limpidam immerſa rejuveneſcit, *tr.* 18. *d.* 12. *n.* 3.

ARANEA.

Symbolum eſt hominum ſpiritualium, & carnalium, *tr.* 7. *d.* 1 *num* 13.

In Principum palatiis telas ſuas non texit, *tr.* 15. *d.* 11. *n.* 8.

ARCA.

Comparatur jejunio, ob vanam gloriam inſtituto, *tr.* 1. *d.* 2. *num.* 13.

ARCHIAS.

De conjurationis reatu accuſatus, quid reſponderit, *tr.* 9. *d.* 9. *num.* 4.

ARMENI.

Carnis vitium deteſtantur, *tr.* 13. *d.* 6 *n.* 23.

S. ARNULPHUS EPISC. METEN.

Metenſium Epiſcopus, generoſo conamine in eremum fugit, *tr.* 1. *d.* 3. *n.* 12.

Ad Epiſcopatum rapitur, *ib.*

Jejonium ejus, & abſtinentiam Deus miracolo honorat, *ib.*

Calomniam paſſus, calomniatores ſuos cœlitus puniri vidit, *tr.* 12. *d.* 4. *n.* 9.

ARUNDO.

Adulatoris eſt ſymbolum, *tr.* 2. *d.* 11. *n.* 6.

ASSUERUS REX.

Centum vigioti ſeptem provincias regni ſui receoſuit, *tr.* 10. *d.* 4. *num.* 2.

ASSYRII.

Peſſumdati ſuot adulatione, *tr.* 2. *d.* 4. *n.* 8. & 10.

S. ATHANASIUS EPISCOPUS.

De delictis accuſatus, qualiter ſe defenderit, *tr.* 12. *d.* 4. *n.* 5.

AVARITIA, AVARUS.

Laqueus diaboli, *tr.* 8 *d.* 4. *n.* 1. 2. & 3.

Abominabilius eſt coram Deo ſtercus avaritiæ, quacunq; alia putredine, *tr.* 3. *d.* 11. *n.* 1. &c. Item & coram hominibus, *ibid. n.* 7. & 8.

Oppooitur toti SS. Trinitati, *ib. n.* 3. 4. &c.

Quò à bonis terrenis magis alieni ſumus, eò magis cœleſtibus abundamus, *tr.* 8 *d.* 12.

Quid ſit eſſe avarum, *tr.* 3. *d.* 2. *n.* 2.

Inordinatus bonorum temporalium affectus coodemnatur, *tr.* 8. *d.* 16. *num.* 1.

Quid ſit: Cor apponere divitiis, *ibid.* & *n. ſeqq.*

Avari dicuntur viri divitiarum, *tr.* 8. *d.* 16. *n.* 14.

Nunquam aliquid ſine dolore avari perdoot, quia omnia cum amore poſſident, *ib. n.* 15.

De rebus temporalibus tantùm ad neceſſitatem, ooo ad voluptatem ſumendum eſt, *ib. n.* 17.

Quid ſit: In flumine pertranſibunt pede, *ib.*

Avari ſigoantur iis, qui genuflexi bibebaot aquas in exercitu Gedeonis, *ib. n.* 18.

Sola opum cupiditas nos efficit vitioſos, *tr.* 8 *d.* 17. *n.* 1. &c.

Quàm ſtultum, lapide & terra allici, *tr.* 8. *d.* 1. *num.* 3. &c. & *d.* 17. *num.* 10.

Amore pecuniarum nihil eſt ſceleſtius, *ib. d.* 17. *n.* 3.

Viſcus eſt peonarum ſpiritualium, *tr.* 8. *d.* 1. *n.* 1.

Sufficientia boóorum temporalium optimè nobis congruit, ſed ſuperfluitas condemnatur, *tr.* 8. *diſc.* 18 *n.* 1. &c.

Mortem Dei Filio machioator, *tr.* 10. *d* 18. *n* 4.

Nimius cordis noſtri in bona temporalia amor, & affectus condemnatur, *tr.* 8 *d* 20. *n.* 1. &c.

Abraham, Job & alii Sancti divitiarum abundarunt poſſeſſione, amore nullo, *ibid. n.* 10. &c.

De avaritiæ inſatiabilitate, & cur non ſatietur avarus, *tr.* 8. *d.* 28. *n.* 1. 2. &c.

Ava.

Avaritia frangit fidem, charitatem negligit, juſtitiam negat, jura divina contemnit, *tr.8. d.28. n.8.*

Avarus nonquam dicit; ſufficit, *tr.8. d.29. n.1. &c.*

Avaritia timoratæ etiam conſcientiæ hominibus adhæreſcit, *tr.8. d.30. n.1.*

Cum ætate ſenili non ſeneſcit, ſed potius adoleſcit, *ibid. num. 2. 9. 10.*

Sine ſpeciali Dei auxilio eradicari nequit, *ib. n.13.*

Ita commune vitium eſt, ut ampliùs non reputetur pro tali, *ib. num. 7.*

Pauci ſunt, quibus non dominetur hoc vitium, *ib. num. 9.*

Diabolus in hoc vitio tanquam in ſuo centro requieſcit, *tr. 1. d. 4. per totum*. Id quod probatur exemplis, *ibid. numer. 7. 8. &c.*

Avaritia eſt idololatria: probatur per varias utrimque analogias, *tr.8. d.15. per totum*.

Multipliciter aſſimilatur ſpinis, *ib. d.26. n.1. &c.*

Dicitur hydropiſis, *tr.8. d.28. n.7.*

Diverſas alias ejus deſcriptiones vid. *tract. 8. d. 11. num. 2. & d.7. num.6.*

AVARITIÆ EFFECTUS.

Enecat crudeli fame, *tr.8. d.1. n.9.*

Omnia parit mala, & vitia, maximè autem odia, & rixas, etiam inter cognatos, publicè & privatim, ſicut & plurimos alios exceſſus, *tract 8. d.2. per totum*, *& d.3 per totum*.

Animas in æternæ damnationis barathrum deturbat, *d.5. per totum*, *& d.6. item per totum.*

Fidem, cultum & notitiam Dei plurimùm in nobis periclitari facit, *tr.8. d.14. per totum*.

Summè nos culpabiles, ac vitioſos efficit, *tract. 8. d. 17. n. 1. 2. &c.*

In variis ſpinarum proprietatibus, varii alii aſſignantur avaritiæ effectus, *tr.8. d.26. per tot. & d.30. n.1. &c.*

Plurimas cauſat anxietates, curas, labores, & cruciatus cordium, *tr 8. d.27. per totum*.

Pervertit opiniones, ut quæſtum pietatem putent, *d. 30. num.7 & 8.*

MOTIVA ILLIUS FUGAM SUADENTIA.

1 Quia divitiæ nihil ſunt, niſi lutum, *tr.1. d.1. n.1. &c.*

2 Quia cupiditas opum ſummè damnoſa eſt, & deteſtabilis: probatur ex variis capitibus, *d.1. per totum*.

3 Quia difficillimum eſt, innocentiam inter divitias conſervare, *tr 8. d.7. n.7. &c. & d.8. n.5. 6. &c. & d.9. per tot. & d.10.*

4 Quia operoſa à Deo, & cœleſtibus abducunt, *tr.8. d.8. n 1. &c.* Et omni lumine ſpirituali privant, *tr.8. d.11. n 9. 10. &c.*

5 Quia maxima eſt divitiarum vanitas, & exilis ſubſtantia, *tr.8. d.17. n.10 &c.* Imò nihil, *d.3. per tot.*

6 Quia in hac vita peregrini ſumus, & vita noſtra nil, niſi peregrinatio eſt, *tr.8. d.21. n.1. &c.*

7 Motivum efficax, ſi cordis noſtri oculum in cœleſtia defigamus, *tr 8. d.22. per totum*.

8 Quia omnia mundi bona tantùm apparentia ſunt, & nulla vera, *d.23. num. 1. &c.* Atque ideò poſſeſſores ſuos non ſatiant unquam, *ib. n 15.*

9 Quia quanto magis bona temporalia augentur, tantò magis deficiunt, & perduntur, *tr.8. d.24. n.1. 2. &c.*

10 Quia inſidiis, & periculis ſunt plena, *ib. n.1. &c.*

11 Quia nimia eſt bonorum temporalium inſtabilitas, & continuus de poſſeſſore ad poſſeſſorem tranſitus, *ib. n.6. 7. &c.*

12 Quia avaritia poſſeſſores ſuos plurimis conficit ærumnis, & cruciatibus, *tr.8. d.25. n 1 &c.* V. alios effectus ſupra.

13 Quia avari ſunt ſervi, & mancipia divitiarum, *tr.8. d.29. per totum*.

Vide *Bona*, *Cupiditas*, *Divitiæ*.

AUCUPES.

Symbolum ſunt adulatorum, *tr.2. d.7. n.11.*

AVES.

Ut volent, leves debent habere pennas. Ita & animus ad cœleſtia ſe erecturus, abſtinentiæ alis inſtructus eſſe debet, *tr.1. d.6. num. 8.* Vid. *Apides*.

Avi cantanti comparatur dæmon, *tr.2. d.1. n.4.*

S. AUGUSTINUS EPISCOPUS HIPPONENSIS.

Timebat, ne ſe à voluptatibus carnis continere, & avellere poſſet, *tr.16. d 15. n.6.*

Pluris faciebat ſtatum matrimonialem, quàm virginalem ſuperbia tumidum, *tr.14. d.27. n.5.*

Uſque ad triginta annorum ætatem carnis ſpurcitiebus immerſus vixit, *tr.14. d.17. n.2.*

In prælio carnis fugam ſemper ineundam eſſe ſuaſit, *tract. 14. d.27. num.3.*

AUGUSTUS.

Prohibet ſibi attribui nomen, Domini, *tr.2. d.11. n.16.*

AULÆ, AULICI.

Ab aulis exulat fides, *tr.3. d.3. n.3.*

Signantur nomine Babylonis, *ib.*

In aula deliquit Petrus, extra eam pœnitens, *ib. num 4.*

Aulici divinæ juſtitiæ flagella in aulis Principum multiplicant, ad imitationem Magorum Ægyptiacorum, *ibid. num.7.*

Aulicos unanimes eſſe non ſinit ambitio, *ib. num 8.*

Exceſſus ſuorum Principum defendere ſolent aulici, & canonizare cum maximo totius Reipublicæ damno, *ib. num. 9. & d. 5. num. 8.*

In aulis non Deus, ſed Principes timentur, & adorantur, *ib. num.10.*

Aulicorum ambitioſorum mores exprimuntur, *ib. num.10. & 11.*

Nullus aulicorum ſinit Magnates ſua agnoſcere peccata, *tr.3. d.5. num 8.*

Vid. *Curia*, *Prælati*, *Principes*.

AULICUS.

Quidam, an ſtatu ſuo contentus viveret, interrogatus, aliud ſe non deſiderare reſpondit, quàm clavum, qua fortunæ rotam ſiſteret, *tr.10. d.16. n.14.*

AURUM.

Charitatis ſymbolum eſt, *tr.10. d.13. n 4.*

Vid. *Divitiæ*.

B

BABYLON.

Symbolum eſt aularum, & palatiorum, *tr 3. d.3. n.3.*

In Babylonica fornace tres pueros à flammis defendit abſtinentia, *tract.1. d.5. n.21. & d.7. n.16.* Et ſcientias divinas infudit, *tr.1. d.6. n.13.*

Babylonios Magos per jejunium eripuit à morte Daniel, *tr.1. d.6. num.6.*

BACCHANALIA.

Vid. *Spectacula*, *Choreæ*.

Sunt omnium peccatorum ſeminarium, *tr.9. d.1. n.1. & 2.*

Quod pœnitentiæ faciendæ deſtinatum eſt tempus, in Bacchanalia expenditur, *ib. num.3.*

Miniſtris Evangelicis Bacchanalium abrogatio incumbit, *ib. num 4. & ſeqq.*

Sunt veræ dæmonis illuſiones, *ib. d.2. n.1.*

Ad pœnitentiam ſe per Bacchanalia præparare, ſumma eſt ſtultitia, *ib. n.2. & ſeqq.*

Dæmon hoc tempore farina Ægyptiaca ſtomachum replet, *tr.9. d.3. n.3. & d 3. n 8.*

Cur Bacchanales voluptates, & gaudia in Dominica Sexageſimæ ſpinis aſſimilentur, *tr.9. d.2. n.11.*

Dæmon hoc tempore ſecurum ludum cum hominibus agit, *ib. num.12.*

Bacchanalia venenum ſecum conjunctum habent, ſed delectabile, *ib. n.13. & d.4. n 1.*

Variæ pro hoc tempore devotiones in Eccleſiam introductæ fuerunt, *tr.9. d.2. n.14.*

Inſolentiæ Bacchanalium ſaluti pernicioſæ exiſtunt, *tract. 9. d.3. num 1.*

Graves Dei offenſas annexas habent, *tr.9. d 3. n.3.*

Inſolentiis, & luxibus Bacchanalibus varia epitheta, & tituli attribuuntur, *tr.9. d.7. n 1. & ſeqq.*

Offendicula ſunt, ad quæ multi allidentes præcipitantur, *ibid.*

Inſolentiæ, & luxus Bacchanales peſtilentiæ cauſa ſunt, *ib. num 7. & 8.*

Deliciæ Bacchanalium bonis nos privant cœleſtibus, *ib. & ſeqq.*

Bacchanalia, & eorum luxus, Paganiſmi ſunt inventiones, *tr.9. d.8. num.1.*

Qui Eccleſia plorante rident, ejus filii nequaquam dici merentur, *ib.*

Deus in Bacchanalibus magis, quàm quovis alio tempore, offenditur, *ib. num.3. & 4.*

Qui ex fidelibus Bacchanalia ſectantur, à fide apoſtatant, *ib. num. 5. & 6.*

In Bacchanalibus gula adaugetur, *tr.9. d.9 n.1.*

Homo in Bacchanalibus Deo dorſum obvertit, *ib. n 13.*

Ritus Bacchantium Sardonicus eſt, *tr.9. d.10. n.7.*

Variis ſimilitudinibus Bacchanalia improbantur, *ib. num. 9. & ſeqq*

Inſolentiæ, & luxus ſpecies ſunt ſtultitiæ, *tract. 9. diſc.11. per totum*.

Ruina noſtra in hiſce Bacchanalibus non aliundè naſcitur, quàm quòd Deum illa improperantem non audiamus, *ibidem num.1.*

In Bacchanalibus dæmon animam exigua pecunia ſibi comparat, *ib. d.8. n. 14.*

Cœlum hiſce diebus non diſſolutionibus, ſed operibus virtuoſis acquiritur, *tr.9. d 12. n.1. & 2.*

Chriſto hoc tempore maximæ à Chriſtianis inferuntur perſecutiones, *ib. num.2. & 3.*

Hoc

Hoc tempore benè operari, optimum eſt ſecuræ ſalutis indicium, *ib. n.6 &c. d.13. n.14.*
Qui hoc ſe tempore Chriſti partibus adjungit, inimicum magnoperè deridet, *tr.9. d.12. n 9 &c.*
Deus eos magnifacit, qui hoc Bacchanalium tempore ipſum ſequuntur, *tr.9. diſc.3. n.1.*
Quantùm varii ſervi Dei pro Bacchanalibus eliminandis laborarint, *tr.9. d.13. n.3. & ſeqq.*
Viva & pretioſa hoſtia, & victima eſt, quæ in hiſce diebus exercetur, mortificatio, *tract.9. d.14. n.6.*
Exempla plurium, qui hiſce diebus ſe mortificantes, ab earundem ineptiis abſtinent, *ib num.11. & ſeqq.*
Qui hiſce diebus à gaudiis, & voluptatibus ſe ſubducunt, cœleſtis conſolationis Manna percipiunt, *ib. d.15. per totum.*
Cur in hiſce Bacchanalium diebus SS. Sacramentum exponi in variis Eccleſiis ſoleat, *tr.9. d.15. n.18.*
Etiam ii, qui virtutibus, & pietate præſtant, à Bacchanalium exceſſibus cavere ſibi debent, *tr 9. d.16. per totum.*
Quiſquis Bacchanalium diſſolutionibus ſeſe ingerit, & crapulis delectatur, verus eſt Chriſti inimicus, *tr.9. d.17. n.5.*
Cur Eccleſia in Dominica Quinquageſimæ crucifixionis, & mortis Chriſti mentionem faciat, *tr.9 d.18. per totum.*
In Bacchanalibus Chriſtus à fidelibus crucifigitur, *ib. num. 4. & 5.*
In diebus Bacchanalium veri, & illegitimi filii Dei ab invicem facilè diſcerni poſſunt, *ib. n.10. & 11.*
Servi Dei etiam hiſce diebus ad convivia, & recreationes invitantur, *tr.9. d.19. n.1. & ſeqq.*
Recreationibus indulgere poſſumus, ut tantò virtuoſiùs poſt illas operari valeamus, *ib. num.1. & ſeqq.*
Gaudia hujus mundi, & recreationes in optimo ſui vigore deficiunt, *tr.9. d.19. n.10.*
Qui Bacchanalium præcipitia evadit, gratias Deo agere debet, *ib d 20. per totum.*
Gaudia & deliciæ Bacchanalium in cineribus terminantur, *ib. per totum.*
Vide verb *Chorea, Spectacula, Theatra, Voluptates.*
BAJAZETHES IMPERATOR.
Aviario incluſus interiit, *tr.15. d 10. n.7.*
BAPTISMUS.
Cur baptizati ungantur Chriſmate, *tr.1. d.1.*
S. BARNABAS APOSTOLUS.
Subſtantiam ſuam pauperibus diſtribuit, *tr.10. d.18. n.5.*
S. BASILIUS EPISCOPUS.
De hæreſi accuſatus, qua ratione ſe juſtificaverit, *tr.12. diſc. 4. num.18.*
BEATITUDO.
Ineffabilis eſt ſermone, & à quovis humano intellectu imperceptibilis eſt, *tr.10. d. 1. per totum.*
Mannæ aſſimilatur ob diverſas rationes, *ib. num.11.*
Laudabilis eſt fames gloriæ cœleſtis, *tract. 10. d. 2. num. 10. & ſeqq.*
Exemplum cujuſdam ſervi Dei, qui pœnas ſubire debuit Purgatorii, eò quòd gloriam non ſatis ardenter amaſſet, *ibid. num.11.*
Homines de illa cogitare negligunt, *ib. n.11. & 12.*
Qua ratione intra nos eſt regnum Dei, *ib. d.2. n.14.*
Ex terrenis bonis ad cœleſtum bonorum notitiam facilè devenitur, *ib. d.4. per totum.*
Gloria Sancto Joanni Euangeliſtæ in ſimilitudinem ſponſæ eleganter ornatæ exhibita fuit, *ib. n.1.*
Paradiſus cœleſtis eſt omnium bonorum epilogus, *ib. num. 1. & ſeqq.*
Beati omnes coronati Reges ſunt, valdèque potentes, *ib. d. 5. per totum.*
Salvator gloriam nobis ſub regni titulo confert, *ib. num. 6. & 7.*
Æterna retributio ſub titulo coronæ nobis tribuetur, *ib. nu. 8. & 9.*
Beati in ſolio gloriæ ſedent velut Reges, *ib. numer. 10. 12. & ſeqq.*
Hic in terris nulla eſt dignitas, aut poteſtas, quæ comparari mereatur cum beatorum gloria, *ib. n 11. & 12.*
Magna felicitas eſt, in cœlo Empyreo Monarcham eſſe, *ib. n.14. & 15.*
Lutum corporis noſtri luce, & claritate immortali in cœlis veſtietur, *tr.10. d.6. per totum.*
Recenſentur quatuor beatorum dotes, *ib.*
Quanta animarum, & corporum glorificatorum claritas futura ſit, *ib. n 5. & 6.*
Quoad agilitatem beati aquilæ aſſimilantur, *ib. n.10.*
Motus beatorum ad proportionem animæ agilis erit, *ibid. num. 11.*
Corpus beatorum deinceps vegetativæ ſubjectum ampliùs non erit, *ib. n.12.*
Quantum beati ex viſione divinæ eſſentiæ habituri ſint gaudium, *tr.10. d 7. per tot.*
Corda noſtra cœleſte gaudium capere nequeunt, *ibidem numer.1.*
Eſſentia divina in nos velut fons quidam vera gaudia emanari facit, *ib. n.2. & ſeqq.*
Doctores varia gaudiorum genera animæ beatæ aſſignant, *ib. à n.3. uſque ad 9.*
In cœlo non eſt reperibilis amaritudinis ſiniſtra, ſed mera dextera gaudii, & lætitiæ, *ib. n.10.*
Superabundantes cœli delitiæ unde naſcantur, *ib. d. 8. per totum.*
Martyres ſancti inter tormenta ad unius tantum ſtillæ gloriæ perceptionem jubilabant, *ib. n 6. & ſeqq.*
Conſortium Angelorum, beatorum gaudia adaugebit, *ib. num 11.*
Tribulationes ad vera gaudia percipienda regiam, tritam & ſecuram viam ſternunt, *ib. n.15.*
Vera beatitudo omnes in ſe delicias excogitabiles includit, *tr. 10. d.9. per totum.*
Omnes terrenæ deliciæ cœleſtibus longè ſunt inferiores, *ib. num. 1. & ſeqq.*
Variæ Sanctorum ſententiæ, & dicta quoad dulcedinum cœleſtium deguſtationem, *ib. num.7. & 8.*
Anima quæ ad Dei viſionem pervenit, nihil ultra deſiderare valet, *tr.10. d.10. n.8. & 9.*
Varii beatitudinis effectus, *tr.10. d.10. n.1. & ſeqq.*
Gloria eſſentialis ſtabilis eſt, & permanens, *ibid. numer. 10. & 11.*
Gloria accidentalis beatorum continuò augetur, *ib. n.10.*
Varii ſunt hujus augmenti gradus, *n.10. 11. & 12.*
Beatitudo ſumptuoſum eſt convivium, & menſa lautiſſima, *tr.10. d. 11. per totum.*
Beatitudinis cœleſtis fercula, delicias in ſe habent intellectui noſtro imperceptibiles, *ib. n.6 & ſeqq.*
Ex hiſce ferculis omnes iiſdem accumbentes convivæ appetitum ſuum perfectè ſatiant, *ib. n.7.*
Ad illa famelici accedere debemus, *ib. n.9.*
Una ſola cœleſtium cupediarum ſtilla, ſeu mica, quodvis nos gaudium nauſeare facit, *ib. n.12. & 13.*
Beatitudo in beatis quoad quantitatem diverſa eſt, non verò quoad qualitatem, *ib. d.12. n.3.*
Tametſi gradus beatitudinis in beatis plus, minuſvè diverſi ſint, attamen beatorum poſtremus tantùm de ſupremi beati gloria gaviſurus eſt, quantùm ſi ſibi propria eſſet, *tr.10. d.12. n.4. & ſeqq.*
A cœlo omnis invidia exulat, *ib. n.11. 12. &c.*
Beati unam tantùm voluntatem habent, divinæ voluntati omninò conformem, *ib. d.13. n.1. 2. &c.*
Hinc beatorum concordia, & animorum derivatur unio, *ib. num. 9. & 10 &c.*
Amor, & charitas beatos efficit tales, *ib. n.14. & 15.*
Juxta amoris proportionem, & menſuram, Deus ſe animæ, & beatis communicat, *ib. n.15.*
Ut gloria cœleſtia pro merito æſtimetur, oculi noſtri, & vel maximè cor ad illam conſiderandam erigi debent, *tr.10. d.14. per totum.*
Tormenta, & dolores hujus vitæ nihil æſtimandi ſunt, reſpectu unius etiam ſtillæ torrentis cœleſtis beatitudinis, *tr.10. d. 14. num. 9 & 10.*
Chriſtus gloriam cœleſtem permagni æſtimat, *ib. numer. 9. & 10.*
Unica torrentia cœleſtis ſtilla ipſum infernum in Paradiſum tranſmutare valet, *ib. n.10.*
Beatitudo ab omni miſeria, & pœna eximitur, *tr. 10. d. 15. per totum.*
Romani pacis tempore templum Jovi obſerabant, *tr.10. d.15. n.2. in fine.*
In cœlo nil, niſi laudes Dei, & benedictiones, in terris verò præter blaſphemias, & maledictiones nihil audiunt, *ib. n. 6. & 7.*
A Dei offenſis procul abeſſe, majorem in beatis conſolationem adaugebit, *ib. n.18.*
Quàm ſtabilis futura ſit gloria cœleſtis, quàm verò econtra bona hujus vitæ continuò obnoxia ſint mutabilitati, *tr.10. d. 16. per totum.*
Securitas, quam beati habent de non amittendo beatitudinis ſuæ ſtatu, illos efficit beatos, *ib. n.1.*
In cœlo nihil inveteraſcit, *ib. n.2. & 3.*
Beati ſedebunt, & cur, *ib. n.6.*
Quiſquis in cœlum defixos habet oculos, omnia aſpernatur terrena, *ib. d.17. per tot.*
Quiſquis bona cœleſtia conſiderat, & ſperat, bonorum terrenorum vanitatem intimè cognoſcit, *ibidem diſc. 18. per totum.*
Quiſquis bona cœleſtia conſiderat, ad cœlum evolabit, quantumvis deſes ſit, & piger, *ib. n.6.*
Multæ animæ cœleſtium bonorum immemores, hic pereunt, *ib. n.6. & 7.*

Nullus ſeſe pro illis intercedendo interponit, *ibid. numer.* 5. *& ſeqq.*
Moriuntur ut plurimùm impœnitentes, *ib. n.* 8. *& ſeqq.*
Blaſphemia certum eſt reprobationis indicium, *ib. num.* 10. *& ſeqq.*
Varia hujus veritatis exempla, *ib. n.* 16. 17. 18. *&* 19.
Blaſphemia modicæ in Deum fidei indicium eſt, *tr.* 11. *d.* 6. *per totum.*
Apoſtaſia, hæreſis, & infidelitas, blaſphemiæ filiæ ſunt, *ib. num.* 1.
Blaſphemia confeſſioni fidei opponitur. *ib. n.* 2.
Primum blaſphemiæ peccatum in deſerto Idumææ tempore Moyſis commiſſum fuit, *ib. n.* 3.
Blaſphemi Dei notitiam amittunt, *ib.*
Multæ à ſacris Conciliis contra blaſphemos pœnæ decernuntur, *ib. n.* 5 *&* 6.
Cum de peccato blaſphemiæ agitur, ipſis etiam Sacerdotibus licita eſt vindicta, *ib. n.* 7.
Quod variis exemplis oſtenditur, *ib. n.* 8. *& ſeqq.*
Blaſphemia dæmonum, & damnatorum vernaculum eſt idioma, *tr.* 11. *d.* 7. *per totum.*
Dæmon omni conatu hominum in blaſphemiam pellicere nititur, *ib. n.* 4. *&* 5.
Blaſphemi, dæmones ſunt incarnati, *ib. n.* 5. *&* 6.
Juſtum illorum ſupplicium, *ibid.*
Os blaſphemi ignivomo Æthnæ monti ſimile eſt, *ib. n.* 7.
Antichriſtus magnus futurus eſt divini nominis blaſphemator, *ib. num.* 9.
Remedium efficax, ne quis in blaſphemiam prorumpat, *ib. n.* 11.
Varia illius adducuntur exempla, *ib. n.* 14. *&* 15.
Blaſphemare idem eſt quod Filium Dei flagellare, & crucifigere, *tr.* 11. *d.* 8. *per totum.*
Blaſphemi veri ſunt Chriſti traditores, *ib. n.* 5. *&* 6.
Blaſphemia ipſamet Filii Dei crucifixione, & enormius crimen eſt, *ib. n.* 9. *&* 10.
Quod pulchrè trium filiorum, qui cadaver patris mortui ſagittis impetere juſſi fuerant, hiſtoria declaratur, *ib. n.* 9.
Varia blaſphemis irrogata ſupplicia recenſentur, *tr.* 11. *d.* 9. *per totum.*
Maledictiones contra blaſphemos enunciatæ, *ib. n.* 1.
Blaſphemiæ multarum calamitatum publicarum ſunt cauſæ, *ib. d.* 10. *per totum.*
Variæ contra blaſphemos decretæ pœnæ, *ibid. numer.* 3. *& ſeqq.*
Blaſphemi diverſorum origo, & cauſa ſunt infortuniorum, *ib. n.* 3. *&* 4. *&c.*
Variis id exemplis oſtenditur, *ib. n.* 7. *& ſeqq.*
Blaſphemando ſcilicet ad perpetuas in altera vita evomendas blaſphemias diſponuntur, *ib. n.* 16.
Concilia ſacra variis modis blaſphemias eradicare ſatagunt, *tr.* 11. *d.* 11. *per tot.*
Idem quoque patresfamilias, Epiſcopi, & Principes facere debent, *ib. n.* 2. *& ſeqq.*
Principes in caſtigandis blaſphemis rigoroſi eſſe debent, *ib. nu.* 9. *&* 10.
Pœnæ in eos, qui blaſphemias patienter audiunt, & diſſimulant, ſtatutæ, *ib. n.* 11.
Proprias diſſimulare injurias, actus eſt virtutis; gravis autem impietas eſt, ſi quis Dei injurias diſſimulet, *tr.* 11. *d.* 12. *per totum.*
Quanto zelo Hebræi divini nominis honorem proſecuti ſint, *ib. num.* 1.
Hi enim ſe blaſphemos acriter punituros eſſe jurant, *ibid. & num.* 2.
Supplicia à diverſis judicibus blaſphemiis intentata, *ibid. n.* 3. *& ſeqq.*
Chriſtus ad inſtar furibundi leonis blaſphemos aggreditur, *ib. num.* 4.
Diverſi divini nominis honorem zelantes adducuntur, *ibid. num.* 5. 6. *&* 7.
Varia illius exempla, *ib. & n.* 9. *&* 10.
Angeli de cœlis proſpiciunt, ut videant, quiſnam adeò in blaſphemiis evomendis temerarius exiſtat, *ib. n.* 9. *&* 13.
Blaſphemi de Chriſti ſanguine nihil participant, *ib. num.* 14. *&* 15.
Lamenta, quæ Deus adverſus Prælatos, qui blaſphemos caſtigare negligunt, edit. *ib. n.* 16.
Blaſphemiæ in ipſos recidunt blaſphemos, *tract.* 11. *diſc.* 13. *per totum.*
Varia illorum adducuntur exempla, qui in adverſitatibus poſiti, Deo maledicunt, *ibid.*
Adverſitates, ut plurimum, blaſphemiarum cauſæ exiſtunt, *ib. num.* 5.
Blaſphemus in ſuis precibus minimè exaudietur, *ib. num.* 4.
Id variis comprobatur exemplis à *n.* 10. *uſque ad finem.*

Varia adducuntur blaſphemorum ſupplicia, *ibid.*

BONA, DEA GENTILIUM.

In ejus templum nullus virorum ſine ſocio ingrediebatur, *tr.* 14. *d.* 32. *n.* 9.

BONA ECCLESIASTICA.

Sunt patrimonia pauperum, *tr.* 8. *d.* 18. *n.* 17.
Quidquid eorum impenditur ſuperfluè, ſacrilegè inſumitur, *ibid.*

BONA TEMPORALIA.

Indifferentia ſunt ad bonum, & malum, *tract.* 8. *diſc.* 19. *num.* 1. *&c.*
Illorum utilitas à bono eorum uſu dependet, *ibidem numer.* 6. 7. *&c.*
Bonis auxilio ſunt ad ſalutem, *ib. n.* 9. 10. *&c.*
Nimius ad bona temporalia affectus reprobatur, *ibidem d.* 20. *num.* 1.
Ad bona opera, & neceſſarium uſum noſtrum ſunt applicanda, *ib. n.* 14. *&* 15.
Quo magis augentur, eò ampliùs amittuntur, *tract.* 8. *d.* 24. *n.* 1. *&c.*
Inſidiis, & periculis plena, *ibid.*
Semper annexam habent penſionem eleemoſynæ, *tract.* 8. *d.* 16. *num.* 9.
Ad ſufficientiam bona ſunt, ſuperflua condemnantur, *d.* 18. *n.* 1. *&c.*
Debent communicari pauperibus; quod ſi neglexerimus, fures ſumus, *ib. n.* 8. 9. *&c.*
Vid. verb. *Avaritia, Divitiæ.*

BONIFACIUS PAPA IX.

Quid copulam carnalem ſibi ſuadenti reſponderit, *tract.* 14. *d.* 11. *n.* 11.

B O S.

Symbolum eſt ambitioſi *tr.* 3. *d.* 3. *n* 6.

B O O Z.

Ruth adoptavit in conjugem propter jejunium, ex qua ſtirps poſtea Davidica procreata fuit, *tr.* 1. *d.* 9. *n.* 12.

BUCEPHALUS.

Regiis indutus ornamentis, nullum volebat ſeſſorem admittere præter Alexandrum *tr.* 3. *d.* 4. *n.* 9.

C

S. CÆCILIA VIRGO ET MARTYR.

Divinum verbum prædicando, multum fructum attulit, *tr.* 14. *d.* 10. *n.* 17.
In rigoribus corporalibus magnum cordis ſui jubilum ſenſit, *tr.* 16. *d.* 16. *n.* 1.

CALUMNIÆ.

Variæ calumniæ definitiones, & diviſiones adducuntur, *tr.* 12. *d.* 1. *n.* 1. *& ſeqq.*
Ipſos quoque viros ſapientiſſimos, & perfectiſſimos conturbant, *ib. d.* 1. *per tot.*
Quod variis eventibus comprobatur, *ibid.*
Ad calumnias ſolidè conſiſtere, & non moveri, difficile eſt, & arduum, *ib. n.* 8. 9. 10. *&c.*
Quod variis exemplis comprobatur, *ib. uſque ad fin.*
Calumniæ non ſolùm viros ſapientiſſimos conturbant, ſed, & vulnerant eoſdem, *tr.* 12. *d.* 2. *per totum.*
Nec ſolùm corpus vulnerant, ſed, & honorem calumniati dilacerant, *ib. n.* 10.
Qua ratione Spiritus Sanctus calumniam circumſcribat, *ibid. n.* 11. *&* 12.
Calumnias patienter ſuſtinere, non eſt datum omnibus, *tr.* 12. *d.* 3. *per tot.*
Quantum ſit eorum præmium, qui calumniam patienter ſufferunt, *ibid.*
Varia hujus recenſentur exempla, *ib. n.* 7 *& ſeqq.*
Calumniati, exaltati, *ib. n.* 9 *& ſeqq.*
Varii recenſentur Sancti, qui calumnias patienter devorarunt, *ib. n.* 9. *& ſeqq.*
Salvatoris noſtri Deitas ex patienti calumniarum tolerantia convincitur, *ib. n.* 14. *&* 15.
Exempla adducuntur Sanctorum, qui calumniis divexati fuere, variarumq. pœnarum; quibus calumniatores fuere caſtigati, *ib. d.* 4. *per tot.*
Calumniæ Chriſto mortem intulerunt, *ib. nu.* 27.
Deus à calumniis ſervos ſuos liberare cōſuevit, *tr.* 12. *d.* 5. *per tot.*
Quod ex variis Scripturæ locis oſtenditur, *ibid.*
Cur David, & Suſanna calumniis infeſtati, ad divinæ juſtitiæ tribunal appellarint; Naboth verò iiſdem oppreſſus, ſubticuerit? *ib. n.* 2. *&* 3.
Quod variis exemplis illuſtratur, *ib. n.* 8. *& ſeqq.*
Deus impoſturas acriter punit, *ib. d.* 6. *per tot.*
Quod variis confirmatur exemplis, *ibid.*
Sancti quidā recenſētur, qui ſub calumniis patientes manſerūt, nec non alii, qui ab iiſdem fuerunt purgati, *tr.* 12. *d.* 7. *per totum.*

Ca-

Calumniæ ſunt veluti calcaria, quibus calumniatus ad perfectionem ſubvehitur, *ibid. n.* 8
Multi mediantibus calumniis ad eminentes fuere dignitates ſubvecti, *ibid. n.* 2. *& ſeqq.*
Deus ſpeciali cura ſervorum ſuorum perpeſſas injurias caſtigat, *ibid. n.* 3.
Calumniæ ab omni nos ſuperbiæ ſtimulo liberant, *ibid. n.* 5.
Optimum adverſus calumnias remedium eſt bonæ conſcientię teſtimonium, *ibid.*
Qui calumniis impetitus virtuosè vivit; calumniatorem mendacem eſſe oſtendit, *ib. n.* 6. *& ſeqq.*
Idque variis exemplis dilucidatur, *ibid.*

CANIS.

Adulatoris eſt ſymbolum, *tr.* 2. *d.* 5. *n.* 6. *& d.* 10. *n.* 7.
Cur ex providentia Dei comitatus fuerit Tobiam? *tr.* 6. *d.* 16. *num.* 2.

CAPILLI.

Albi quid denotent, *tr.* 14. *d.* 18. *n.* 3.

CAPUT.

Significat mentem interiorem, *tr.* 1. *d.* 2. *n.* 11.
Capitis unctio deſignat hilaritatem, & promptitudinem ſuli, *tr.* 1. *d.* 2. *n.* 10. *&* 11. Intentionis ſinceritatem, *ibid. n.* 12. Et adulationem, *tr.* 2. *d.* 3. *n.* 8. *&* 2.

CARO.

Eſt hoſtis noſter infenſiſſimus *tr.* 1. *d.* 9. *n.* 4.
Similis mancipio tyrannico, *ibid.*
Melius eſt carnibus moderatè veſci, quàm immoderatè leguminibus, *tr.* 1. *d.* 2. *n.* 2.
Cur Elias carnem ſine culpa comederit, & Abraham eandem Angelis meritoriè appoſuerit, cum tamen in unico pomi eſu, & mellis guſtu, deliquerint Adam, & Ionathas? *tr.* 1. *d.* 2. *num.* 2. *&* 3.
Carnes appetens populus Iudaicus in deſerto moritur, *tract.* 1. *d.* 3. *num.* 8.
De ſola carne Agni Paſchalis legitur manducaſſe Chriſtus, *ibid.*
Chriſtus ſæpè piſces, & panes, nunquam carnes multiplicavit, *ibidem n.* 9.
Cur Chriſtus ſuos in deſertum ſequaces ſolo pane, & piſce paverit? *ibid. n.* 9.
Vide verb. *Abſtinentia*, *Corpus*, *Ieiunium*, *Mundus*, *Crapula*, *Cibus*.

CARNIS VITIUM.

Generico malitiæ nomine appellatur, & quare? *tr.* 13. *d.* 1. *per totum.*
Cujusvis alterius iniquitatis origo exiſtit, *ibid.*
Homo carnalis ad quodvis peccatum committendum promptus eſt, *ibid n.* 1. *& ſeqq.*
Varia quæ ex concupiſcentia carnali derivantur damna, & mala conſiderantur, *ibid. d.* 2 *per totum.*
Carnis vitium ſive luxuria definitur, *ibid. n.* 1.
Deſcribitur homo luxurioſus, *ibid.*
Luxuriæ peccatum, cujusvis levis rectitudini opponitur, *ibid. num.* 2 *&* 3. *&c.*
Multa ſecum damna affert, *ibid. n.* 5. *& ſeqq.*
Eſt ignis conſumens *ib. d.* 3. *per totum.*
Quod reali quodam caſu oſtenditur, *ib. n.* 4.
Hujus ignis unica ſolùm ſcintilla flammam quandam inextinguibilem accendit, *ib. n.* 5. *& ſeqq.*
Ab hoc igne totus mundus conflagrat, *ibid.*
Solus Chriſtus per naturam, & Maria per gratiam, ab hujus ignis uſtione fuerunt exempti, *ib. n.* 5.
Ad hunc ignem extinguendum cęli cataractæ apertæ ſunt, *ib. n.* 6.
Ne quis ab hoc igne ſuccendatur, procul ab eo recedere debet, *ib. n.* 9. *& ſeqq.*
Hac de re variæ Sanctorum Patrum adducuntur ſententiæ, *ib. & ſeqq.*
Ignis hic omnia devorat, *ib. n.* 15. 16. *&* 17.
Homines carnales à Deo deſeruntur totaliter: Ubi, & alii luxuriæ effectus recenſentur, *tr.* 13. *d.* 4. *per totum.*
Iidem omnino notitiæ lumen amittunt, *ibid.*
Qui huic peccato vacat, animam ſuam ſterilem efficit, *ib. num.* 4.
Vitium carnis magnam cum idololatria conjunctionem habet, *tr.* 14 *d.* 5. *n.* 6. *&* 7. *&c.*
Varii qui hac in re contigerunt eventus, *ib. n.* 17 *&c.*
Carnalium hominum Deus ſunt voluptates, *ibid. n.* 8. 9. 10. *&* 11.
Deliciæ carnales hominem à DEO alienum eſſe faciunt, *ib. n.* 12 *&* 13.
Fidem in multis naufragari faciunt, *ib. d.* 6 *per totum.*
Homines carnales, nec Deum, nec Sanctos æſtimant, *ib. n.* 7. *& ſeqq.*
Luxuria hæreſeos fomentum eſt, *ib. n.* 10. *&c.*
Quod variis hiſtoriis illuſtratur, *ibid.*
Superſtitiones magicæ ſuam à luxuria originem trahunt, *ib. num.* 20.
Anima hominis carnalis, dæmonum nidus eſt, *tr.* 13. *diſc.* 7. *per totum.*
Magnam homo carnalis ad dæmonem relationem habet, *ib n.* 2. *&c.*
Per carnis illecebras dæmones animam incantant, ut illam devorent, *ib. n.* 7.
Dæmon in hominibus carnalibus ſuaviter dormit, *ibidem num* 11.
Carnales illecebræ eſca ſunt, qua dæmon animas capit, & deprædatur, *ib. n.* 16.
Magno dæmon hominem carnalem amore proſequitur, *tr.* 13. *d.* 8 *n.* 3.
Homines carnales mancipia ſunt dæmonis, *ibidem numer.* 1, *& ſeqq.*
Varii circa hoc eventus recenſentur, *ib. n.* 12. *&c.*
Ut hoc vitium hominum animis inſerat, magnoperè curat, *ib. n.* 13. *&* 14.
Hoc fine mulieribus tamquam aptiſſimis utitur inſtrumentis, *ibid. n.* 18.
Luxuria infernus quidam eſt, *tr.* 13. *d.* 9. *per totum.*
Qua de re horrendus adducitur caſus, *ib. n.* 7.
Qui huic ſe vitio ſemel dedit, difficulter abindè eruitur, *ibid n.* 10. *& ſeqq.*
Talis ſemper in præcipitii limine conſiſtit, *ibidem & nu.* 12. *&* 13.
Per poſtas ad æternam mortem properat, *ibid. & numer.* 15. *&* 16.
Luxuria venenum ſuum ſub delectationis dulcedine abſcondit, *tr.* 13. *d.* 10. *per tot.*
Ingens eſt Dei offenſa, *ib. n.* 6.
Pro unica delectatiuncula mors ſæpè homini conciliatur, *ibidem.*
Quod pulchra ſimilitudine declaratur, *ib. n.* 10.
Libidinoſi ad ſolam vitam præſentem reſpiciunt, *ibidem numer.* 12.
Animam ſuam minimè diligunt, *ibid.*
Cur vitium hoc fornicatio nuncupetur? *ib. n.* 11.
Deus carnales homines ſeveriſſimè judicabit, *tr.* 13. *diſc.* 11. *per totum.*
Pulchræ adducuntur ad id ſimilitudines, *ib. n.* 5. *& ſeqq.*
Supplicia hominibus carnalibus illata, *ib. n.* 11. *& ſeqq.*
Quando Deus vitium iſtud non punit, confeſſum peſſimum ſignum eſt, *ib. n.* 14.
Etiam in hac vita ſæpè punitur, *ibid n.* 15. *&* 16.
Quod variis oſtenditur exemplis, *ib. n.* 16. *& ſeqq.*
Cauſat totalem populorum exterminium, *tr.* 13. *d.* 12. *per totum.*
Quod variis Scripturæ locis probatur, *ib. n.* 2 *& ſeqq.*
Varii de hoc eventus recenſentur, *ib n.* 10. 11. 14. *&c.*
Vitium carnis, morbus eſt contagioſus, *tr.* 13. *d.* 13. *per tot.*
Felix eſt, qui illud fugit, *ib. n.* 1.
Varii caſus, in quibus luxuriæ contagio exprimitur, *ibid. n.* 3. *& ſeqq.*
Nemini parcit, *ib. n.* 11. *&* 17
Voluptates carnales vitam hominis abbreviant, *tract.* 13. *diſc.* 14. *per totum.*
Carnales pluribus, quàm alii homines, infirmitatibus ſubjiciuntur, *ib. n.* 4. *& ſeqq.*
Aſſimilantur viperis, *ib. n* 6.
Eccleſia appetitus carnales per cinerum aſperſionem reprimere nititur, *ib. n.* 14.
Infinitam Deo irrogant injuriam, *tr.* 13. *d.* 15. *per tot.*
Gravitas hujus peccati ex multis capitibus deducitur, *ibid. n.* 5. *& ſeqq.*
Vitium hoc infamiam ſecum adfert, *tr.* 13 *d.* 16. *per tot.*
Homines carnales abjecta ſunt animalia, *ib. n.* 3. *& ſeqq.*
Vivunt quaſi nullam in ſe animam haberent, *ib. n.* 15.
Deus vitium hoc præ cunctis aliis vitiis deteſtatur, *ibid. num.* 19. *&c.*
Vitium iſtud intellectum, judicium, & rationem hominis excæcat, *tr.* 13. *d.* 17. *per totum.*
Homo carnalis ſemper eſt hilaris, *ib. n* 16 *&* 17.
De nullo alio, quàm de voluptate cogitat, *ib. n.* 20.
Eſt appetituum ſuorum mancipium, *tr.* 13. *d.* 18. *per tot.*
Dæmon per voluptatem carnis prædam agit, *ibid. numer.* 2. *& ſeqq.*
Caſus hac de re adfertur, *ib. n.* 13. *&* 14.
Carnalis homo nihil aliud operatur, vel cogitat, quàm ut ſuos appetitus exſatiare poſſit, *tr.* 13. *d.* 19. *per totum.*
Anima illius quaſi in carnem degeneravit, *ib. n.* 7.
Nullum divinæ inſpirationes illis fructum faciunt, *ib. n.* 8.
Voluptates carnales cor homini auferunt, *ib. n.* 10. *&* 11.
Hoc vitium præ cæteris peccatis maximè Chriſti crucifixionem cauſavit, *ib. n.* 13 *&* 14.
Impoſſibile ferè eſt, ut homo carnalis ad veram pęnitentiam perducatur, *tr.* 13. *d.* 20. *per tot.*

Unde

Unde omnis labor quoad illos adhibitus, irritus eſt, & inanis, *ib n.2.*
Varia hac de re exempla adducuntur, *ib n.3. & ſeqq.*
Si quando ad pœnitentiam permoveantur, hæc inſtabilis erit, *ib.n.16.*
Confirmatur idipſum exemplis, *ib.num* 20.
Converſatio cum mulieribus homini lethifera eſt, *tr.13.d.21. per tot.*
Mulierum conſortium, & converſatio variis ex capitibus fugienda eſt, *ib.n 9. & ſeqq.*
Mulieres inſtrumenta ſunt, per quæ dæmon homines impugnat, & vincit, *ib.n.9.*
Dæmon illis mediantibus conſolatur, *ib.n.10.*
Probatur exemplo, *ib.n.11.*
Sexus muliebris divinam juſtitiam fulminibus obarmat, *ib.n.12. 13. & 15.*
Mulier in cor hominis tyrannidem exercet, *ibid. numer. 15. & 16.*
Magna corpori, & animæ damna adfert, *tr. 13. d. 22. per totum.*
Caſus varii hac de re adducuntur, *ib.n.7. & ſeqq.*
Procul à mulieribus abeſſe debemus, *ib.n.1.9. & 10. &c.*
Diverſæ hac de re ſimilitudines, *ib.*
Mulieri vicinum eſſe, & tamen non labi, ingens miraculum eſt, *ib.n.14 & ſeqq & d.23 per tot.*
Hic ſexus ſolidiſſimas columnas demoliri, & ſubvertere poteſt, *tr.13.d.23.per tot*
Cauſa eſt omnium malorum, *ib.n.2. & ſeqq.*
Fugiendus eſt ille ſexus, *ib.n 11. & ſeqq.*
Caſus qui in hac re acciderunt, *ib.n.14 & ſeqq.*
Non ſufficit quòd is, qui cum mulieribus converſatur, bonam intentionem habeat, *ib n.16 &c.*
Etiam ſanctiſſimi viri ceciderunt, quia hunc ſexum non declinaverunt, *tr.13 & 14.per tot.*
Non eſt propriis viribus fidendum illi, qui cum mulieribus converſatur, *ib.n.1 & 2.*
Quod ex variis Scripturæ locis oſtenditur, *ib.n 4. 5. & 6.*
Exempla Sanctorum, qui etiam in decrepita ætate in hoc vitium inciderunt, *ib.n 6. & ſeqq.*
Phantaſmata, & ſpecies objectorum, quæ vidimus, undarum inſtar mentes noſtras agitant, *ib n.12.*
Varii de hoc caſus referuntur, *ib n.13. & 14.*
Voluptates ſpinis ſunt ſimiles, *tr.13 d.24.per tot.*
Roſis aſſimilantur voluptates, *ib.n.4 & 5.*
Amores illiciti divina, & humana lege caſtigati, *ib.n.6 & 7.*
Priuſquam homo carnalis optatas aſſequatur voluptates, multas experitur miſerias, *ib.n.7.*
Carnales conſcientiæ puncturis, & ſtimulis exagitantur, *ibid. n.10 & d.26.n.14.& 11.*
S Benedictus carnaliter tentatus, in ſpinis ſe volutavit, *ibid. d.25.n.14.*
Voluptates carnales amaritudinibus ſociatæ ſunt, *tract.13. d. 26. per tot.*
Cum ſudore diſpendia, & pericula inveſtigantur, *ib.8.& 9*
Laſcivus eſt equus indomitus, *ib.n.12.*
Pulchra hujus rei ſimilitudo, *ib.n 15.*
In expletione appetituum carnalium laſcivus homo inſatiabilis eſt, *tr.13.d.27.per tot.*
Laſcivia etiam poſt mortem complacet, *ib.n.6.*
Laſciviæ gaudia momentanea ſunt, & fugacia, *ib.n.8.*
Per breves voluptates ſemetipſos carnales ad pœnas inferni condemnant, *ib n.10. & 11.&c.*
Remedia ad luxuriæ ignem extinguendum, *tract.13. diſc.28. per tot.*
Caſus varii referuntur, *ib.*
Ignis ad hoc vitium extirpandum, optimum præbet remedium, *ib.*
Ad reprimendam luxuriam utilis eſt ſepulchrorum inſpectio, *tr.13.d.29.per tot.*
Caſus hac de re recenſentur, *ib.n.5. & ſeqq.*
Vitium hoc per occaſionum fugam ſuperatur, *tr.13. d.30. per tot.*
Ex variis Scripturæ locis idipſum oſtenditur, *ib.*
Impoſſibile eſt, quòd igni proximus non uratur, *tr.13. d.31. per tot.*
Quod per loca Scripturæ, & exempla demonſtratur, *ib.*
Qui à carne tentatur, & victor fieri deſiderat, occaſiones fugiat, *tr.13 d.32. per tot tot.*
Quod per varios caſus oſtenditur, *ibid.*
Procul abeundum eſt à locis, in quibus antea lapſi ſumus, *tr.13 d.33 per tot.*
Quod variis Scripturæ locis convincitur, *ibid.*
Quamvis carnalitatis umbram, & ſcrupulum fugere debemus, *tr.13 d.34.per tot.*
Quod variis Sanctorum exemplis probatur, *ib.*
Cavendum, ne nos impudicitiæ periculis exponamus, *tr. 13.d. 35.per tot.*

Quod ex variis Sanctorum exemplis oſtenditur, *ib.*
Vide verb. *Mulier, Occaſio, Voluptas.*

S CAROLUS BORROMÆUS.

Quàm induſtriè ſuorum eliminaverit adulationem, *tr. 2. d.11. num.10.*
Nullos unquam in aula ſua pertulit præter bonæ conſcientiæ viros, *ib.n10.*
Amabat reprehenſionem, *ib.*
Quàm ſeverè, & rigide jejunaverit, *tr.1.d.1.n.13.*
Ejus dictum, & ſententia circa pretium ſalutis animarum, *tr.7.d 13 n.18.*
Amore lucrandi animas, congregationem inſtituit oblatorum, *tr.7 d.14.n 8*
Continuas Deo agebat gratias, quod in ſervitio divino in dies proficeret inter delicias, & divitias, *tr.8.d.30.n.13.*
Quidnam circa blaſphemos obſervari præceperit, *tr. 11.d. 13. num 2.*
Quanta cum ſollicitudine Bacchanalia abolere conatus fuerit, *tr.9 d.1.n 4 8 9.& 10.& d.2.n.14.& d.6 n.9.*
De ejus ad populum ſuum ſcripta Epiſtola Paſtorali, *tr.21.d. 17.n 12.*
Introductam in cubile ſuum laſcivam mulierem in fugam conjecit, *tr.14.d 29.n 6.*
Quidnam fecerit, ut ſuis memoriam correctionis fraternæ inculcaret? *tr.18.d 1.n 9.*

CAROLUS V. IMPERATOR.

Supplicatum ei fuit Norimbergæ, ut omnibus confitendi obligationem imponeret, *tr.15 d.1.n.9*

S. CASIMIRUS.

Quo in pretio virginitatem habuerit, *tr.14.d.18.n.13.*

CASTITAS, CASTUS.

Nos Angelis facit æquales, *tr.6.d.15.n.1.2.&c.*
In cœlo patria eſt caſtitatis, *ib.n.2.*
Eam in nobis tuentur Angeli, *ib n.5 6 &c.ad 17.*
Remedia ad illam conſervandam, *ib.n 17 & 18.*
Non poteſt ſubſiſtere ſine abſtinentia, *tractat. 2. diſc.9. n.1. & 2.*
Jejunium caſtitatis eſt fundamentum, *ib n.2.*
Murus, & propugnaculum pudicitiæ, *ib.n.3.*
Phariſæus non eſt gloriatus de ſua caſtitate, propter jejunium, *tract.1 d.9.n.11.*
Per ſenſuum cuſtodiam adaugetur, *tr.16.d.6.n.1.*
Anima caſta, & pura Chriſto deſponſatur, *tract 14 d.2. per totum.*
In hiſce nuptiis Virginitas adaugetur, *ib.*
Variorum ſervorum Dei exempla, qui virginitatem illæſam conſervarunt, *ib.*
In ſponſa Chriſti magnam requiritur ſpeciei venuſtas, *ib n. 6 & ſeqq.*
Pulchra inter capillos ſponſæ, & ramos palmarum analogia exponitur, *ib.n.13.*
Cœleſtis ſponſus gratam habet pudicitiam cum verecundia conjunctam, *ib.n.14.*
Virgines gratiſſimæ ſunt Dei ſodales, & comites, *tr.14. d.2. per tot.*
Virgines magnis à Deo favoribus honorantur, *ibid num.4. & ſeq.*
Virginitas fructus eſt Deo acceptiſſimus, *ib.n 13.*
Inter hoſce ſponſos ſimillima intercedit conformitas, *tr.14.d. 3.n.1. & 2.*
Virgines ſunt incorruptibiles, *tr.14 d.3. per totum, à num.3. & deinceps.*
Prærogativæ virginitatis, *ib. n.8.*
Virginitas inſtrumentum eſt laudandi Sanctiſſimam Triadem, *ib n.13.*
Virginitatem ipſi quoque Gentiles venerantur, *ib.n.13.*
Varii hujus venerationis eventus recenſentur, *ibid. n.14. & ſeqq.*
Virginitas ſuam à cœlo originem, & progeniem trahit, *tr.14. d.4 per totum.*
Virginum Pater Chriſtus eſt, *ib n.6.*
Virginalis pudicitiæ excellentia, *ib n 8 9.& 10.*
Virginitas Deum ad nos deſcendere fecit, *ib.n.11.*
Virgines Angelis ſimiles exiſtunt, *tr.14.d.5 per tot.*
Virgines cives ſunt, & domeſtici Dei, *tr.14.d.5.n.4.*
Virgines Angelorum amorem merentur, & conſortium, *ib.n 5.*
Varii illius veritatis recenſentur eventus, *ib.n.6 & ſeqq.*
Virgines Angelis ſunt ſuperiores, *ib.n.15.*
Caſtitas, & virginitas baſis ſunt, & fundamentum ſanctitatis, *tr.14.d.6.per tot.*
Varia epitheta virginitati attribuuntur, *ibid.num.9. & deinceps.*
Virginitas pignus eſt cœleſtis paradiſi, *tractat. 14. diſc. 7. per totum.*
Continentes Dei viſionem merentur, *ib.n.1.*
Epiſcopi cujuſdam hac in re exemplum, *ib.n.3.*

Nauſeandæ ſunt nuptiæ terrenæ, ut ad cœleſtes vehi mereamus, *ib. n. 9.*
Caſtitas vera ad cœlum via eſt, *ib.*
Virgines in cœlo ſedes ex lapſu Luciferi vacuas adimplent, *ib. n. 15.*
Pudicitia virginalis vitri comparatur, *ib. n. 18.*
Promiſſio continentibus à Deo facta, *ib. n. 19.*
Exemplum mulieris, quæ caſtitatis votum emiſerat, *ibid. num. 20.*
Caſtitas animas velociter in cœlum tranſmittit, *ib. num. 22. & ſeqq.*
Virginitas ſemen eſt à cœleſti Agricola ſeminatum, *tr. 14. d. 8. num. 2.*
Sapidiſſimos fructus producit, *ib.*
Varia illius encomia, *ib.*
Per hanc DEI, & hominum benevolentia acquiritur, *ib. num. 2.*
Virgines inſignia patrarunt miracula, *ib. n. 8.*
Latronis cujuſdam exemplum, *ib. n. 9.*
Virginum ſupplicationibus Deus facilè annuit, *ib. n. 11.*
Tentationes obvias facilè vincunt, *tr. 14. d. 8. n. 12.*
Honeſtas virginalis Dei templum eſt, *tr. 14. d. 9. per tot.*
Caſtitas, & verecundia virginalis Deo gratiſſimum eſt Sacrificium, *ib. n. 5.*
Virginitas cum interiori puritate conjuncta eſſe debet; *ibid. num. 7.*
Templum virginale non prophanatur per violentiam, *ibid. num. 9.*
Varia hujus veritatis exempla, *ib. n. 11.*
Caſtitas ad acquirendam divinorum myſteriorum cognitionem, & notitiam plurimùm confert, *tractat. 14. diſc. 10. per totum.*
Vita carnalis eidem notitiæ magnoperè obeſt, *ibid. n. 9. & 12. & ſeqq.*
Virgines ſanctæ ſunt, *ib. n. 16.*
Virginibus titulus ſapientum attribuitur, *ib. n. 18.*
Variæ virgines ſine ulla prævia ſcientiarum diſciplina, in iiſdem tamen ſe eruditiſſimas fuiſſe probarunt, *ib. & n. 19. & ſeqq.*
Caſtitas quædam ineſtimabilis valoris gemma eſt, *tr. 14. d. 11. per tot.*
Caſtitas cum charitate conjuncta eſſe debet, *ib.*
Chriſtus pro hac gemma comparanda dedit quicquid habuit, *ib. n. 2.*
Quanti Chriſtus candorem virginalem Matris ſuæ eſtimaverit, *ib. n. 3.*
Virginum Magnatum nuptias reſpuentium exempla, *ibidem n. 6. & ſeqq.*
Virgines pro virginitate tuenda flocci fecerunt tormenta, *ibid. n. 9. & ſeqq.*
Caſtitas lilio aſſimilatur, *tr. 14. d. 12. per tot.*
Chriſtus in Nazareth concipi voluit, & cur? *ib. n. 6.*
Caſti, & continentes aromatibus ſimiles ſunt, *ib. n. 8.*
Varia Sanctorum corpora mirabilem ediderunt odoris fragantiam, *ib. n. 9. & ſeqq.*
Duæ ſorores conciliato ſibi, ex induſtria fœtore ſuam conſervarunt virginitatem, *ib. n. 14.*
Ad virginitatis cuſtodiam magna opus eſt diligentia, & induſtria, *ib. n. 12. & ſeqq.*
Virginitas facillimè læditur, & amittitur, *ib. n. 19. & 20.*
Virgines munimenta ſunt, quibus Eccleſia fortificatur, *ib. num. 21.*
Status virginalis conjugali longè eſt ſuperior, & præcellentior, *ib. & d. 13. per tot.*
Virgines ad ſerviendum Deo expeditiores ſunt, & promptiores, *ib. n. 5.*
Utilitates ab hac virtute promanantes, *ib.*
Virginitas quædam eſt beatitudinis arrha, *ib. & n. 4.*
Virgines in conſcientiis ſuis quietæ ſunt, *ib. n. 6.*
Exempla Virginum, quæ nuptias contempſerunt, *ib.*
Sanctitas corporis, & ſpiritus inter ſe conjuncta eſſe debet, *ib. n. 8.*
Virgines apibus ſunt ſimiles, *ib. n. 10.*
Caſtitas à Spiritu Sancto recenſetur tanquam fructus duodecimus ſpiritus, *ib. n. 13.*
Quàm ſit conſervatio caſtitatis difficilis, *tr. 14. d. 14. per totum.*
Omnibus connaturalis eſt concupiſcentia, *ib. n. 1.*
Increata Sapientia vitium carnis nobis bina vice prohibuit, *ib. n. 3.*
Ad reſiſtendum tentationibus mulierum debiles ſumus, *ib. & n. 4. & ſeqq.*
Vitium carnis inimicus eſt; qui mortem nobis machinatur, *ib. n. 10. & ſeqq.*
Regis cujuſdam exemplum, *ib. n. 18.*
Caro continuum nobis bellum intentat, *tr. 14. d. 15. per tot.*
Vinci poteſt, ſed debellari non poteſt, *ib. n. 2. & ſeqq.*
Latera noſtra ſemper infeſtat, *ib. n. 4. & ſeqq.*
Eſt contagium, quod omnes inficit, *ib. n. 5.*
Venenum ſuum ſub delectationis dulcedine abſcondit, *ibid.*
Velut amicus blanditur nobis, *ibid.*
Concupiſcentia in omnem utique perſonarum ſtatum ſe propagat, *ib. n. 9.*
Fortis eſt, magnamque meretur laudem, qui concupiſcentiam vincit, *tr. 14. d. 16. per tot.*
Qui carnem ſuam vincunt inter Martyres recenſeri merentur, *ibid.*
Sævus eſt belli conflictus, quem exindè patimur, *ib. num. 2. & ſeqq.*
Formidabiliora hujus prælii arma ſunt delectationes, *ibidem num. 6.*
Hic tyrannus hominem ex parte ſui debiliori aggreditur, *ib. num. 8.*
Dæmon ad victoriam obtinendam ſolis nititur blandimentis, & lenociniis, *ibid. n. 9.*
Optima ad dæmonem vincendum armatura eſt continentia, *ib. n. 10. & 12.*
Continentia ſpeciale Dei donum eſt, *tr. 14. d. 17. per tot.*
Varii Sancti caſtitatem ſoli Deo in acceptis referebant, *ibid. n. 2. & ſeqq.*
Admirabile opus eſt exercita in natura adeò fragili continentia, *ib. n. 5.*
Dicta Sanctorum Patrum de hac materia, *ib. n. 7. 8. & 9.*
In infirmitate ſpirituali radix omnis mali tollenda eſt, *tr. 14. d. 18. per tot.*
Quilibet circa internam cogitationum cuſtodiam ſollicitus eſſe debet, *ib. per tot.*
In antiqua lege non vetabantur malæ cogitationes, ſicut in nova, *ib. n. 1.*
Omne malum ab indiſciplinatis cogitationibus oritur, *ibidem num. 2.*
Peccati venenum ſubitò ſentit, qui pravis cogitationibus locum cedit, *ib. n. 3.*
Malæ cogitationes ſerpenti ſunt ſimiles, *ib. n. 4.*
Malæ cogitationes pyratæ ſunt, theſauro pudicitiæ inſidiantes, *ib. n. 12.*
Adverſus laſcivas cogitationes remedium, *ib. n. 14.*
Qui caſtitatem zelant, in ſermone caſti, & circumſpecti eſſe debent, *tr. 14. d. 19. per totum.*
Juvenes olim mulierum quantumvis ſanctarum, hiſtorias audire prohibebantur, *ib. n. 4.*
Per verba obſcœna, mortalia conſcientiis noſtris vulnera infligimus, *ib. n. 5.*
Qui a turpia verba loqui, vel audire detrectat, in pudicitia ſtabilis eſt, *ib. n. 6. & ſeqq.*
Inhoneſti ſermones, DEI maledictiones poſt ſe trahunt, *ib. num. 13.*
Diverſa ad linguam refrænandam motiva, *ib. n. 17. & 18.*
Verum caſtitatis præſervativum eſt oculos coercere, *tr. 14. d. 20. per tot.*
Difficile eſt objectum aliquod pulchrum intueri, nec tamen ſtem concupiſcere, *ib. n. 1.*
Oculi laquei ſunt, & retia, *ib. n. 1.*
Similitudo à cervo vulnerato deſumpta, *ib. n. 2.*
Ex nimio oculorum incauto obtutu graviter periclitamur, *ib. num. 3.*
Mulieres dum vident, & videntur circumſpectæ eſſe debent, *ib. n. 4.*
Virgines Dei ab aliorum ſe oculis abſcondunt, *ib. n. 7.*
Documentum pro Virginibus, *ib. n. 8. & 9.*
Vera honeſtatis cuſtodia eſt ſolitudo, *tr. 14. d. 21. per tot.*
Sponſa Chriſti ſolitaria eſt veluti hortus quidam, *ibid. num. 2. & ſeqq.*
Sapientum quarundam mulierum exempla, *ibidem num. 7. 8. & 9.*
Deus virginalem animam diligit, & quando, *ib. n. 12.*
Animæ caſtæ occaſiones, quibus earum candor obſcurari poteſt fugere debent, *ib.*
Greſſu teſtudineo incedere debent, *ib. n. 16.*
Virgines recluſæ magnum fructum afferunt, *ib. n. 14.*
Virginitas Mariæ in zelo Moyſis figuratur, *ib. n. 15.*
Maceratio corporis carnales refrænat appetitus, *tr. 14. d. 22. per totum.*
Caſtitas conjuncta eſſe debet cum vitæ auſteritate, *ib. & d. 23. n. 7. & ſeqq.*
Argus ſis oportet, ſi caſtitatem conſervare cupis, *ib. n. 4.*
Virgo pudicitiam zelans, Deum aſſiduè in mente habere debet, *ib. n. 11.*
Caſtitas, & ciborum lautitia, ſe mutuò non compatiuntur, *ib. n. 13.*
Caſtitas inter delicias, & ciborum affluentiam periclitatur, *tr. 23. per tot.*
Sancti quid fecerint, ut appetitus carnales refrænarent, *ibid. n. 2. & ſeqq.*

Per

Per carnis macerationem cœlo vim facimus, *ib. n. 7.*
Appetitus carnales reprimendo, carnem ſpiritui ſubjicimus, *ib. n. 9.*
Exemplum illius adducitur, *ib. n. 10.*
Qui victoriam obtinere deſiderat, omnem à ſe affectum inordinatum excludat, *ib. n. 11 & ſeqq.*
Gula naufragium eſt caſtitatis, *tr. 14 d. 24. per tot.*
Invectiva adverſus vinum, quod pudicitiam periclitari facit, *ib. n. 2. & ſeqq.*
Exemplum illius, *ib. n. 5.*
Miraculum eſt, ſi quis inter continuata convivia caſtus permaneat, *ib. n. 8. & ſeqq.*
Gula mater eſt omnium vitiorum, *ib. n. 9.*
Gula, & libido ad invicem connectuntur, *ib.*
Documenta SS. Patrum in hac materia *ib. n. 11. & 12.*
Ut caſtitatem cuſtodias, ad orationem confugere debes, *tr. 14. d. 25. n. 1. per tot.*
Omnes motus, & opera Virginum modeſtiam ſpirare debent, *ib. n. 6. & ſeqq.*
Virgines aſpernari munuſcula, & in verbis cautæ, & circumſpectæ eſſe debent, *ib. n. 9. & ſeqq.*
Varia Scripturæ loca otii fugam ſuadent, *tract. 14. diſc. 26. per tot.*
Per carnis macerationem cultus caſtitati exhibetur, *ibidem num. 10.*
Exemplum illius adducitur, *ib. n. 12.*
Qui corpus ſuum flagellat, non odit, ſed diligit illud, *ib. n. 14.*
Continentia, & caſtitas cum humilitate, & verecundia conjuncta eſſe debet, *tr. 14. d. 27. per tot.*
Omnis vanæ gloriæ, & vanitatis ventus caſtitatem periclitari faciat, *ib. n. 4.*
Turbatio Mariæ, humilitatis ipſius effectus fuit, *ib. n. 6.*
Verecundia certum eſt pudicitiæ inditium, *ib. n. 7.*
Mulierem pudicam in publico ſermones miſcere non decet, *ib. n. 9.*
Verecundia in Virginibus eſt velut torques aurea, & monile pretioſum, *ib.*
Varia illius recenſentur exempla, *ib.*
Varia ſuggeruntur pro caſtitatis conſervatione remedia, *ibid. n. 10 & ſeqq.*
Adverſus carnem pugnandum eſt ei, qui caſtitatem conſervare deſiderat, *tr. 14. d. 28 per tot.*
Idque non reſiſtendo, ſed fugiendo, *ib. per tot.*
Varia illius exempla, *ib.*
Varii Sancti mulieres fugientes, *ib.*
Varia SS. Patrum hac de re effata, *ib. n. 6.*
Multa Virginum corpora etiam poſt mortem ſuaviſſimum ſpiraverunt odorem, *ib.*
Fuga glorioſam de carne victoriam reportat, *tr. 14. d. 29 per tot.*
Caro inimicus noſter eſt, *ib. n. 4.*
Varii recenſentur Sancti, qui commercium cum mulieribus declinarunt, *ib. n. 7.*
Multis Scripturæ locis oſtenditur, quòd fuga victoriam pariat, *ib. n. 9. & ſeqq.*
Etiam mater fugienda eſt caſto, *ib. n. 13.*
Qui occaſiones non fugit, pudicitiam interimit, *tr. 14. d. 30. per tot.*
Exempla diverſa, *ib. n. 5.*
Etiam fugienda eſt non neceſſaria cum mulieribus ſanctis converſatio, *ib. n. 8. & ſeqq.*
Sancti in cuſtodia caſtitatis ſudarunt, *ib. n. 11. & 12.*
Mulier ſcopulus quidam eſt, ad quem etiam viri Sancti ſilidentes corruunt, *tr. 14 d. 31. per tot.*
Etiam fortiſſimi in occaſionibus facilè labuntur, *ib. n. 2. & ſeqq.*
Quid multi Sancti fecerint, ne turpiter laberentur, *ib. n. 6 uſque ad finem.*
Sancti quantumvis Deo grati, à carnis ſtimulo non eximuntur, *tr. 14 d. 32. per tot.*
Sancti ſecuritatem ſibi de carne non promittant, cum etiam adamantes ſanguine frangantur, *ib. n. 4.*
Unicus obtutus, vel unica littera amatoria viros etiam conſtantes præcipitat, *ib. n. 4. & 5.*
Quàm ſit potens ſexus fœmineus in dejiciendis viris, quantumvis fortibus, *ib. n. 9. 10 & ſeqq.*
Exemplis idem oſtenditur, *ib.*
Eſt quaſi impoſſibile, ut homo mulieribus nimiùm familiaris non cadat, *ib.*
Exempla adducuntur, *ib.*
Valdè circumſpectus eſſe debet, qui cum mulieribus agit, aut ab iis ſe tangi permittit, *tr. 14 d. 33. per tot.*
Quod Chriſtus hac in re egit, documento nobis eſſe debet, *ib. per tot.*
Quàm cautè viri perfectiſſimi cum mulieribus converſati fuerint in Veteri Teſtamento, *tract. 14. diſc. 34. per tot.*
Varia Veteris Teſtamenti loca hunc in finem adducuntur, *ib. per tot.*
Sancti N. Teſtamenti mulierum contubernium, & ſocietatem ſollicitè declinarunt, *tr. 14. d. 35 per tot.*
Varia illorum exempla, *ib. n. 7 & ſeqq.*

S. CATHARINA VIRGO ET MARTYR ALEXANDRINA.

Quinquaginta Philoſophos contudit, *tr. 14 d. 18. n. 19.*

S. CATHARINA SENENSIS.

Calumniis impetita, coram Chriſto Domino lamenta ſua expoſuit, *tr. 12. d. 3. n. 6.*
Ex duabus ſibi à Chriſto oblatis coronis ſpineam elegit, *ibidem*
Chriſtus eam in ſponſam ſibi elegit, *tr. 9 d. 15. n. 9.*
In omnibus ſcientiis verſata fuit, *tr. 14. d. 10 n. 20.*
Vulnus putulentum lambendo, & ſugendo mundavit, *tr. 16. d. 18. n. 10.*

C A T O.

Quid reſponderit dicenti ſibi, quod alii perperam de ipſo loquerentur? *tr. 12. d. 7. n. 5.*

C A U D A.

Adulationis eſt ſymbolum, *tr. 2. d. 1. n. 1. & d. 8. n. 6.*

C H A R I T A S.

Chriſtianorum convertit S. Pachomium, *tr. 5. d. 4. n. 17.*
Signatus in vita coccinea Raáb, *ib. n. 15.*
Vide verb. *Amor, Chriſtiani.*

C E N T U R I O.

Evangelicus, cur in principio diſtulerit perſonaliter venire ad Chriſtum, & poſteà tamen acceſſerit? *tr. 2 d. 5. n. 8.*

C H O R E Æ.

Dæmones feſtivi tripudiant, *tr. 9. d. 5. n. 11.*
Choreæ, & tripudia, honeſtatis ſcopuli, & offendicula ſunt, *tr. 9. d. 5. per tot.*
Multorum ſunt malorum occaſiones, *ib.*
Tripudia Herodiadis efficaciora fuerunt ad Herodem pervertendum, quàm amoroſa ejus lenocinia, *ib. n. 1.*
Varia ejuſmodi adducuntur exempla, *ib. n. 8.*
Chorearum author eſt diabolus, *ib. n. 10.*
Choreæ Deum offendunt, *ib. n. 10. & ſeqq.*
Modicæ ignis ſcintillæ eos, qui peregrinis induti veſtibus ſaltarunt, in cineres redegerunt combuſtos, *tr. 9 d. 6. n. 11.*
Diabolus varios ſubingreſſurus eſt choreizantes, *ib d. 7. n. 7.*
Choreæ, & tripudia in planctum ſæpè convertuntur, *ibid. 9. n. 3. & ſeqq.*

C H R I S M A.

Quare adhibeatur in Baptiſmo? *tr. 1. d. 1. n. 1.*

C H R I S T I A N I.

Ut carnalibus voluptatibus potiri queant, ad diabolum confugiunt, *tr. 13. d. 6 n. 6. & ſeqq.*
Dignoſcuntur per charitatem, *tr. 5. d. 4. n. 15.*
Tantus quis eſt Chriſtianus, quanta ejus eſt charitas, *ib.*
Antiquorum Chriſtianorum ſancti mores permoverunt Prætorem Siciliæ, ne occiderentur omnes, *ib. n. 16.*
Charitate ſua convertunt S. Pachomium, *ib. n. 17.*
Vide verb. *Amor.*

S. C H R I S T I N A.

Ejus viſio, *tr. 13. d. 18 n. 13.*

C H R I S T U S.

Cur poſt 40 dierum jejunium tentatus fuerit per nudum panem, & non per carnes? *tr. 1. d. 2. n. 1.*
Præceſſit nos in jejunio velut medicus, *tr. 1. d. 3. n. 5.*
Quare jejunaverit? *ib. n. 6. & 13.*
Semel tantùm legitur carnes manducaſſe, *ib. n. 7.*
Suo jejunio reparavit damna nobis illata per gulam protoparentum, *tr. 1 d. 3 n. 13.*
Nonniſi poſt jejunium, Angelorum obtinuit ſervitia, *tr. 1. d. 4 n. 6.*
Propter ſtrictum ejus jejunium dæmon ſuſpicari cœpit, an eſſet Filius Dei, *tr. 1. d. 4. n. 9.*
Per jejunium ſe probat eſſe Filium Dei, *ib.*
Cur 40. tantum diebus jejunaverit? *tr. 1. d. 4. n. 10.*
Cur in cruce ſitierit, *tr. 1. d. 4. n. 11.*
Quomodo in deſertum à Spiritu ductus, in virtute Spiritus inde reexiverit? *tr. 1. d. 7. n. 8.*
Cur non fuerit tentatus circa immunditiam? *tr. 1. d. 9. n. 7.*
Quàm viriliter adulationi reſtiterit, *tr. 2. d. 1. num. 10. & d. 2. n. 18.*
Vocatur à diabolo Filius Dei, ut adulatione inneſcetur, *tr. 2. d. 2. n. 1. & 5.*
Laudat Joannem, ſed non in faciem, *tr. 2. d. 2. n. 7.*
Detractoribus blandus, in adulatores ſeverus, *tract. 2. d. 7. n. 13. & 14.*
Inter omnes virtutes maxima fuit ejus manſuetudo, *tr. 2. d. 8. n. 7.*
Cur Petrum acerrimè objurgarit immediatè poſt inſignem ejus de ſe confeſſionem? *tr. 2. d. 8. n. 9.*

Quantus fuerit adulationis hoſtis *tr.2 p 8.n.9.& 10.*
Cur omnium ultimò tentetur in monte? *tr.3.d.1.n.9*
In quinque tantum locis repetitur, ſed diverſimodè, *ibidem num.12*
Quare diabolus redierit ad tentandum Chriſtum tempore Paſſionis, & non ante? *tr.2.d.2.n 3*
Cur vendentes, & ementes è templo ejecerit in ipſa Dominica Palmarum, *tr.8.d.8.n.10*
Cur Magos vocaverit ab Oriente ad ſui adorationem infans, cum tamen in virili ætate conſtitutus, Rex haberi recuſaverit? *tr.2.d.8.n 11*
Vid. *Damon.*
Cur in die Veneris mori elegerit? *tr 13.d.19.nu.13*
Per ſpinas, præcipitiorum vias claudere conatur, *tract.9.d.17.num.6*
Chriſtus in Bacchanalibus à fidelibus ſuis crucifigitur, *tr.9.d.18.num.5*
Chriſti paſſionem meditando, ad voluptates fugienda lumen acquiritur, *tr.9.d.17.per totum.*
Chriſtus Apoſtolos animaturus, eiſdem aliquod gloriæ lumen in Monte Thabor exhibuit, *tr.10.d.21.nu.9*
Chriſtus inter ſpinas, non verò inter flores reperitur, *tr.10.d.23.per totum.*
Chriſtus nonniſi poſt Reſurrectionem ſuam mel guſtavit, *tr.10.d.25.num.7*
Chriſtus flos eſt campi, non verò horti, *tr.10.d.28.n 7*
Chriſtus in cœlum aſcendens, diſcipulos ſuos fratres appellavit, *tr.10.d.29 n.1*
Quantum Virginitatem dilexerit, *tr.15.d.18.n 6*
Duobus virginibus ſubjectus eſſe voluit, *tr.14.d.7.n.14*
Duobus animalibus in parabola uſus eſt ad convincendum Phariſæos, *tr.14.d.15.n 9*
Chriſtus ex eo, quod biduo in Samaria permanſerit, à Phariſæis hæreticus appellatus fuit, *tr.17 d 3.n.8*
Tangendo leproſum, ſe legem ſuperiorem eſſe oſtendit, *tr.17 d 4 num.6*
Agnitus eſt, quòd ſit Deus, & tanquam talis à pueris proclamatus fuit, *tr.17.d.1.n.13*
In mundum venit, ut eos, qui pro ipſo paterentur, conſolaretur, *tr.16.d.17.per totum.*
Eo ipſo inſtanti, quo in cælum aſcenſurus erat, Collegium Apoſtolorum reprehendit, *tr.18.d.1 n.9*
Famæ inimici ſui quoque conſuluit, *tr.20.d.4.n 9*
Tradi potius, quàm peccatum Judæ manifeſtare voluit, *tr.20, d.12.num.3*

S. JOANNES CHRYSOSTOMUS.
Populum ſuum, ut à blaſphemia firmiter abſtineret, hortabatur, *tr.11.d.10.n 5*
Nunquam jurabat, *ib d.13 n 6*

C I B U S.
Ciborum delectationes abſtrahunt hominem ab uſu rationis propter duas cauſas, *tr.1.d 1 n.2*
Ad cibos quaſi ad medicinas accedendum eſt, *ib.n.3*
Non cibus, ſed appetitus in vitio eſt, *tr.1.d.2.n.1.2.3*
Vid. *Caro, Crapula, &c.*

CINEAS ORATOR.
Interrogatus, quid ſibi de urbe Roma videretur; quid reſponderit? *tr.10 d 5.n.20*

C O D R U S.
Rex Athenarum, amore ſalutis ſuorum, propriam ultrò proſtituit vitam, *tr.4.d.10.n.12*

C Æ C I.
Deſignant eos, qui adulatione demulcentur, *tr.2.d.8.n.8*

C OE L U M.
Arcta ejus, & anguſta via jejunium ſuadet, *tract.1.d 5.num.8. & 9*
Ejus gloria ſignatur in Monte Horeb, *tr.11.d 5.n.20.*
Vid. *Amor, Deus, Anima.*
Cœlum nullam amaritudinis ſiniſtram habet, ſed ſolam lætitiæ dexteram, *tr.10.d.7.n.10*
Cœlum Empyreum omnium primo loco creatum fuit, *tr.10.d 1.n.16.& d.2.n.1*
Homo mente ſemper in cœlo defixus eſſe debet, *diſc.2.num 8 & 9*
Regnum Dei intra nos eſt, *ib.*
Quàm amplum, & immenſum ſit cœlum Empyreum, *tract.10.d.3 per totum.*
Terra in comparatione cœli Empyrei, nonniſi punctum eſt, *ibid.d 4 n 5*
Omnes cœli ſuam habent menſuram, excepto ſolo cœlo Empyreo, *ibid n.1.2.& 3*
Cur cœlum grano ſynapis aſſimiletur? *ib.n.5*
Ex terrenis bonis in cœleſtium bonorum notitiam devenitur, *tr.10.d.4 per totum.*
Cœlum omnium bonorum epilogus eſt, *ib nu.1*
Cœlum locus eſt delitiarum, & amœnitatis, *ibidem num.5.6. & 7*
Cœlum hortus, & viridarium appellatur, *ibid.*
Delitiæ cœleſtes omnem noſtram imaginationem tranſcendunt, *ib.num.27.& d.10.per totum.*
Muri, & plateæ ejus ex auro pavimentatæ, & fabricatæ ſunt, *ib.d.4.n.10. & 11*
Cœlum gemmæ aſſimilatur, *ib.n.9.& 10*
Cœli delitiæ exceſſivæ ſunt, & unde proveniant, *tract.10.d.8.per totum.*
Cœlum Empyreum malo punico aſſimilatur, *tract.10.diſc.12.num.2*
Cur Chriſtus cœlum negotiatori ſimile eſſe dixerit? *tract.10.d.14.num 4*
Aliud eſt idioma cœli, & aliud terræ hujus, *ibid. num.6.& ſeqq.*
In cœlo præter laudes, & benedictiones, nihil auditur, *tr.10.d.15.n.6. & ſeqq.*
Quàm ſit ſtabilis cœli gloria, *tr.10 d.16 per totum.*
In cœlo nulla eſt ſenectus, *ibid.n 3*
Terrena contemnit, qui in cœlum oculos ſuos defigit, *tr.10.d.17 per totum.*
Quis ſit ſenſus verborum illorum: *Regnum cœlorum vim patitur, &c. tr.10.d 21. per tot.*
Legem Dei libenter ſuſtinet, qui cœlum aſpicit, *tr.10.d.21.per totum.*
Chriſtus cœlum nobis ſub eodem onere donat, quo illud è cœleſti Patre accepit, *tr.10.d 23 per tot.*
Charitas cœlum nobis indicat, *tr 10.d.27.n.9.& ſeqq.*
Cur cœlum à Chriſto reti aſſimiletur? *tr.10.d.28.n.9*
Nulli hominum conditioni cœlum clauditur, ſed omnibus pateſcit, *ibid.n.10 & ſeqq.*
Vide verb. *Beatitudo*

COGITATIONES.
Vid. verb. *Caſtitas.*
Cogitationes malæ mortem animæ adferunt, *tract.14 d.18.per totum.*

C O L U M B A.
A Davide deſcripta pallorem auri in dorſo refert, *tr.10.d.25.num.14.& 15*

C O M OE D I A.
Vide verb. *Spectacula.*

COMMUNIO SACRA.
Cur prævium requirat jejunium Eccleſiaſticum, & naturale, *tr.1 d.4.n.12*
Cur potius ab Eccleſia præcipiatur, ut fiat in Paſchate, quàm alio anni tempore, *tr.1 d.7.n.6.& 7*

C O N C I L I A.
Varias blaſphemantibus pœnas decernunt, *tract.11.d.6.num.5*

CONFESSIO SACRAMENTALIS.
Ejus origo, *tr.15.d.1.per totum.*
Eſt neceſſaria, eò quòd innocentiam baptiſmalem minimè conſervemus, *ib.n.2 & ſeqq.*
Cur de Chriſto hoc Sacramentum inſtituente dicatur: *Inſufflavit, &c. ib n 4*
Aſſimilatur mari, *ib. num.10*
Eſt locupletiſſimus Eccleſiæ theſaurus, *ib n.7.& 8*
Continet in ſe beneficium immenſum, *ib.n 13*
Eſt pons per quem itur ad cœlum, *ibid.*
In confeſſione magnum poſitum eſt lucrum, *tract.15.d.2.per totum.*
Videtur etiam in lege naturæ in uſu fuiſſe, *ib.n.3*
Cur divina ſapientia modum confitendi mutarit? *ib.n.5*
Eſt ſalus animarum, *ib.n.6*
Eſt facilimus à peccatis ſanandi modus, *ib.n.8*
Quovis loco, & tempore nobis exhibetur, *ib.n.9*
Qui Deum offendit, duplex debitum contrahit, *ib.n 11*
Idipſum variis ſimilitudinibus declaratur, *ib.num.12*
Hominibus delegata eſt abſolvendi poteſtas, *tract.15.d 3.per totum.*
Idque in magnum beneficium noſtrum, *ib.n.5*
Non eſt onus quod gravat, *ib.n.7*
Cur claves Petro conſignatæ fuerint? *ib.n.10*
In confeſſione benignè agendum eſt cum pœnitente, *ibidem num.15.& 16*
Exemplum B. Ludovici Bertrandi, *ibid.*
Deus ſtatim Chaldæorum deflevit, *ib n.18*
Cum timore ad hoc Sacramentum accedendum eſt, *ibidem num.19*
De differentia, quæ eſt inter hoc Tribunal ſacrum, & tribunalia ſæcularia, *tr.15.d.4 per tot.*
Confitendum inimicum noſtrum prævenire debemus, *ib.n.2*
Per confeſſionem pœna, & ſupplicium aboletur, *ib.n.5*
Peccatum huic judicio ſubjici debet, *ib.n 8.& 9*
Pœnitens confitendo, majorem gratiam acquirit, *ibid. n.8*
Ad hæc verba, *Abſolvo te*, Catenæ peccatorum dirumpuntur: Unde in noſtra eſt poteſtate ab illis catenis nos expedire, *ibid. num.10*

Animæ confeſſione mediante candidæ,& pulchræ fiunt, *tr.15 d.5 per totum.*
Pulchritudo animæ interior etiam in exteriori reluceт, *ibid. num.4*
Exemplum illius, *ib.*
Animæ Deo dilectæ frequentes ſunt in confeſſione, *ib.*
Quid faciendum ſit animæ, ut Chriſto deſponſetur, *ib.n.6*
Similitudinibus declaratur, *ib.num.8.*
Quàm ingens ſit pulchritudo, quæ in confeſſione acquiritur, *ibid.num.10.& 11*
Pellit à corde omnem triſtitiam, *tr.15.d.6.per totum.*
Exemplis id oſtenditur, *ib.n.2 & ſeqq.*
Effectus confeſſionis, *ib.nu.6*
Qui confitendo conſcientiam exonerat, magnam in ſe quietem experitur. *ib.n.7*
Qui rarò confitetur, in peccatis inveteraſcit, *ib. tract.15.d.7. per totum.*
Qui in confeſſione loquitur, mortem timere non debet, *ibid. num.2*
Nemo à confeſſione alienus eſſe debet, *ib.n.9*
Exemplis hoc declaratur, *ib.n.9*
Confeſsio ad tentationes ſuperandas vires miniſtrat, *ibid. num.14.*
Varia in confeſsionis laudem epithets, *tr.15.d.8.per tot.*
Varia bona à confeſsione derivantia recenſentur, *ibid.per totum.*
Tempore Lutheri rariſsimus erat confeſsionis uſus, *ibidem num.4.*
Remedium contra hoc à Concilio Tridentino adhibitum, *ib.*
A confeſsionis neglectu irreparabilia damna derivantur, *ib.*
Confeſsio cœleſte quoddam eſt antidotum, *ib.n.7.*
Confeſsio Sacrificium eſt, quod Deo nos reconciliat, *tr.15.d.9 per totum.*
Culpis mortem affert, *ib.n.2*
Propitiam nobis reddit divinam clementiam, *ib.n.5*
Multa à nobis avertit ſupplicia, *ib.n.6.7.& 8.*
Meritum nobis reconciliat, & gratiam, *ib.n.8.& 11.*
Damna per culpam nobis illata reſarcit, *ib.n.10.& 15.*
Pœnitens ſæpe melior efficitur anima innocente, *ib.n.22.*
Per confeſsionem ſpes noſtra reviviſcit, *ib.n.13*
Eſt via regia ad cœlum, *ib.n.15.& ſeqq.*
Confeſsio dæmonis vires debilitat, *tr.15.d.10.per tot.*
Per hanc de inimico triumphamus, *ib.n.1.& 2.*
Quidnam energumena ſub Exorciſmo reſponderit, *ib n.4.*
Qui confeſsionem negligit, in dæmonis eſt poteſtate conſtitutus, *ib.*
Exempla hujus, *ib.& n.9.*
Deum oſtendens, lumen rationis, & intellectus amittit, *ib.n.9.*
Confeſſio nos Dei filios efficit, *ibid.n.11*
Dæmon nos omni conatu à confeſſione avertere nititur, *tr.15. d.11.per totum.*
Per confeſſionem omnes dæmonis incantationes deſtruuntur, *ib.num.3*
Exemplum illius, *ib.n.4*
Qualiter ab inſultibus diaboli nos defendere debeamus, *ibid. num.7*
Quo fine inſtituta fuerit confeſſio, *ib.n.9*
Juventus ſæpe confiteri debet, *ib.n.12*
In confeſſione cavendum eſt, ne confuſionem faciamus, *ib.num.13*
Confeſſio animas vivificat, *ib.n.16*
Variæ ad bonam confeſſionem circumſtantiæ requiruntur, *tr. 15.d.12.per tot.*
Debet eſſe ſpontanea, & ſincera, *ib.n.2*
Exprimere debet conditiones aggravantes, *ib.n.4*
Pœnitentia appellatur victima, *ib.*
Sperare debet veniam, qui culpas ſuas clavibus ſubijcit, *ib.num.6*
Gradus confeſſionis, *ib.nu.7*
Culpas noſtras accuſandi modus, *ib.n.8*
Integra eſſe debet, *ib.n.10*
Cum dolore debet eſſe conjuncta, *tr.15 per tot.*
Purgare volens conſcientiam, in aqua compunctionis eandem lavare debet, *ib.nu.1.& 2*
Compunctio linguam laxat ad confitendum culpam, *ibid. num.2*
Qui culparum ſuarum gravitatem non agnoſcit, dolorem concipere nequit, *ib.n.3*
Et exiguum ex confeſſione fructum percipit, *ib.num.4*
Varia monita ad confeſſionem ritè inſtituendam pertinentia, *ib.n.6.& ſeqq.*
Conſiderationes quas pœnitens facere debet, *ibid. numer.10.& ſeqq.*
Firmum debet habere propoſitum pœnitens culpam confeſſam non reiterandi, *tr.15 d.14.per totum.*
Bonæ contritionis vera indicia, *ib.n.4.& ſeqq.*
Qui omnem fugit occaſionem, ſecuram ſibi præparat victoriam, *ib.n.8*
Certum firmi propoſiti indicium, *ib.n.11*
Manifeſtandus eſt Sacerdoti integer conſcientiæ ſtatus, *tr.15. per tot.*
Vulnera detegat, qui illa ſanari deſiderat, *ib.n.5*
Culpam ſuam detegens, magnas ſibi comparat utilitates, *ib num.10*
Peccata manifeſtata ſepeliuntur, *ib.& ſeqq.*
Confeſſio mari aſſimilatur, *ib.n.13*
Ex reticentia culparum multa damna ſequuntur, *tr.15.d.16. per tot.*
Non eſt in confeſſione mentiendum, *ib.n.1.& 2*
Qui peccatum excuſat, mortem animæ conciliat, *ib.n.4*
Peccata excuſans, valdè reus efficitur, *ib.n.5.& ſeqq.*
Peccata graviora excuſationem ſemper habuerunt annexam, *ib num.10*
Impudentes ſunt, qui peccata excuſant, *ib n.12*
Optimum ſignum eſt, dum quis peccata non excuſat, *ib. num.14*
Qui excuſationes affert, dæmonem exhilarat, *ib.n.16*
Peccata excuſantes, ſacrilegium committunt, *ib.n.18*
Quantæ ſit utilitatis ſincerum conſcientiæ examen, *tr.15.d.17. per totum.*
Qua ratione illud inſtitui debeat, *ib n 1.2.& 3*
Qui examen hoc debito modo inſtituit, Chriſtum Salvatorem eſſe experietur, *ib.n.4*
Qui illud non præmittunt, ſunt vitioſi, *ib.nu.5*
In his inimici inſidiæ pedem figunt, *ib nu.6*
Conſcientiæ rectum examen unum eſt ex arduiſſimis hominis negotiis, *ib n.10*
Quàm ſint homines in hoc examine negligentes, *ib.n.11*
Conſcientiæ liber eſt omni cum ſtudio à nobis legendus, *ib.num.14*
Qui confeſſionem differant, reprehenſione digniſſimi ſunt, *ib.n.11.& 12.& tr.15.d.18.per totum.*
Pœnitentia eſt quædam arca depoſiti, *ib.n.3*
Stultitia eſt, theſauris ſuis uti nolle, *ib.n.5*
Cur Chriſtus ad hoc lavacrum exquirendum nos extimulaverit? *ib n.5*
Exemplum, *ib nu.6*
Erubeſcentia linguam alligat, *tr.15.d.19.per tot.*
Quanta animæ damna afferat, *ib.n.3.& ſeqq.*
Verecundia nobis fræni loco eſſe debet, ne peccemus, *ib. num.8*
Erubeſcentia ex peccatis concepta Deo grata eſt, *ib.*
Mediante confeſſione erubeſcentia gratiam parit, & gloriam, *ib.num.9*
Pœnitens Regis titulo honoratur, *ib.n.11*
Variis Scripturis locis confirmatur, *ib.& n.12*
Per confeſſionem honoratur, & glorificatur Deus, *ib.n.14*
Pœnitentibus Angeli ſerviunt, *ib.nu.15*
Peccata confeſſa ſplendidiſſimam DEO veſtem faciunt, *ib.num.16*
Erubeſcendum eſt, dum peccata committimus, non verò dum illa confitemur, *ib.& tr.15.d.20.per tot.*
Verecundia hæc aſtutiæ diabolicæ opus eſt, *ib.n.6*
Nullum dari poteſt neglectæ confeſſionis motivum, *ib.n.6*
Laudabilis eſt erubeſcentia, dum culpæ accuſantur, *tr.15.d. 21.per tot.*
Rubori opponitur confeſſionis utilitas, *ib.n.5*
Magni à Deo æſtimatur, *ib.n.6*
Per verecundiam fit ſatisfactio pro peccatis, *ib.n.8*
Supplicia iis, qui præ verecundia peccata reticent, comminata, *ibid nu.12*
Hodie evanuit verecundia, dum mali homines de peccato gloriantur, *ib n.14*
Sanctiſſima Trinitas contritionem præ cunctis aliis maximi facit, *tr.15.d.22.per tot.*
Hac mediante, anima Deo approximat, *ib.n.2*
Unicus contritionis actus omnem pœnam abolere valet, *ibid. num 3*
Contritio mare quoddam eſt, in quo omnes iniquitates noſtræ ſubmerguntur, *ibid.nu.4*
Exempla, *ibid.*
Contritio omnem in Deo abolet offenſæ memoriam, *ib.n.7*
Similitudo, *ibid.*
Per contritionem quodvis proſternitur idolum, *ib.n.9*
Contritionis Ethymologia, & definitio, *ib.n.10*
Multæ requiruntur conditiones ad hoc, ut dolor ejus ſit validus, *tr.15.d.23.per tot.*
Non enim à timore ſervili procedere debet, *ib.n.4*
Cum ſpe veniæ conjunctus eſſe debet, *ib.n.10*
Actus perfectæ contritionis facilis, & difficilis eſt, *ib nu.12*
Eſt donum Dei, *ib.*
Nullus à naturali conſcientiæ lumine eſt exemptus, *tr.15.d. 24.per totum.*

Quantò conſcientia purior eſt, tantò magis ad lumen Dei recipiendum eſt diſpoſita, *ib. n. 1*
Conſcientiæ remorſus director noſter eſt, *ib. n. 3*
Diverſis ſervit ad ſupplicium, *ibid. n. 4. & ſeqq.*
Similitudo, *ibid.*
Eſt tutor, & cuſtos animæ, *ib. n. 7.*
Peſſimum ſignum eſt, ſi quis hoc remorſu careat, *ib. n. 10.*
Similitudo, *ib.*
Mala conſcientia etiam in ſomnis delitiis nos cruciare non deſinit, *tr. 15. d. 25. per totum.*
Eſt virga, qua continuò percutimur, *ib. per tot.*
Eſt infernus quidam portatilis, *ib. n. 2*
Rea conſcientia continuam adfert perturbationem, *tract. 15. d. 26. per tot.*
Eſt vultur ens hominis continuò dilanians, *ib.*
Exempla hujus veritatis, *ib. n. 5. & ſeqq.*
Eſt judex torquens animam, *ib. n. 8. & 9*
Cauſat alia tormenta, *ib.*
Infernus eſſet tolerabilis, ſi hic vermis in eo non eſſet, *ibid. n. 13*
Pœnitentes bono duce indigent.
Confeſſarios doctos, & prudentes eligere debent, *ibidem num. 1*
Confeſſarii ignorantes ſunt diaboli Medici, *ib. n. 2*
Conditiones boni Confeſſarii, *ib. n. 4. & ſeqq.*
Confeſſarii irreprehenſibiles, & docti eſſe debent, *ibid. num. 11. & ſeqq.*

CONFESSARIUS.

Vide *tr. 13. d. 27. per tot.*

CONSCIENTIA.

Bona ſignatur in oleo, *tr. 2. d. 3. nu. 3*
Vide *tr. 15. d. 24. & 25. per totum, & tr. 16. d. 5. n. 7 & 14*

CONSILIARII.

Quales debeant adhiberi à Principibus, *tr. 2. d. 4. n. 7*

CONSOLATIONES SPIRITUALES.

Deus pro ſe laborantibus conſolationes ſubminiſtrat, *tr. 16. d. 1. per totum.*
Varii varias à Deo conſolationes acceperunt, *ib. nu. 4. & 5*
Jugum Chriſti onus eſt, ſed ſuave, *ib. n. 6*
Deliciæ quibus nos Deus demulcet, in multiplicitate conſolationum ſpiritualium conſiſtunt, *tr. 15. d. 2. per tot.*
Sunt ſimiles mannæ, *ib. n. 2*
Explicari nequeunt, *ib. n. 3*
Omnem voluptatem ſuperant, *ib.*
Unica tantum ſtilla pelagus indulcorat tormentorum, *ibid. num. 4*
Deus gaudet affici titulo, ſuavis, *tr. 16. d. 3. per tot*
Talem ſe in ſuo in mundum adventu exhibuit, *ib. n. 1*
Conſolationes ſpirituales præludia ſunt gaudiorum beatorum, *ib. num. 7*
Incomparabiliter majora erunt gaudia animæ beatæ in cœlis, *ibid.*
In quo conſiſtat centuplicata retributio à Chriſto promiſſa, *ib. nu. 8 & ſeqq.*
Nonnunquam caro, & ſpiritus ſimul gaudia cœleſtia participant, *tr. 6. d. 4. per tot.*
Idque rationibus naturalibus oſtenditur, *ib. n. 4*
Similitudine idem declaratur, *ib. & n. 4.*
Exemplo idem oſtenditur, *ib. n. 5*
Gaudium animæ in vultu nonnunquam relucet, *ib. n. 6*
Conſolationes ſpirituales in minera cordis abſconduntur ab oculis noſtris, *tr. 16. d. 5. per tot.*
Qui illis fruitur, ſeveritatem in vultu exhibere, & tamen interiùs jucundus eſſe poteſt, *ib. n. 4*
Deſolati illis magis perfunduntur, quàm alii, *ib. n. 6*
Qui bonam habet conſcientiam, intra ſe regnum Dei poſſidet, *ibid. num. 8*
Per modicos labores gaudia æterna deguſtantur, *ibid.*
Bona conſcientia lauto convivio aſſimilatur, *tr. 16. diſt. 6. per totum.*
Conſcientia bona mollis eſt lectus, quietis floribus reſperſus, *ib. nu. 2. & 3*
Eſt crater aureus, gemmis diſtinctus, *ib. n. 4*
Servi Dei dulcedine ſpiritus inebriantur, *ibid.*
Calix paſſionis crater eſt, è quo vinum conſolationum deguſtatur, *ibid. n. 6*
Vinum iſtud convivas lætificat, *ib.*
Conſcientia bona eſt hortus deliciarum, *ib. n. 7*
Convivium hoc lacte, & melle abundat, *ib. n. 8*
In hoc convivio fel, & abſynthium in nectar convertuntur, *ib. num. 9*
Juxta menſuram paſſionum, conſolationes adaugentur, *ibid. & tr. 16. d. 14. per tot.*
Multa bonæ conſcientiæ encomia, & varii effectus, qui ab illa derivantur, exponuntur, *tr. 16. d. 7. per tot.*
Inter regnum cœlorum, & bonam conſcientiam, modica eſt differentia, *ibid. n. 1*
Ejus puritas beatam efficit, *ib.*
Eſt anchora ſecuritatis, *ib. nu. 2*
Deum non timet ſerviliter, qui bonam habet conſcientiam, *ibid. nu. 2. & 3*
Eſt portus navigationis noſtræ, *ib. n. 3*
Eſt moralis ædificii fundamentum, & tectum, *ib. n. 3*
Varia epitheta, quæ ei attribuuntur, *ib. n. 4*
Eſt ager, in quo abſcondita latet theſaurus Evangelicus, *ibid. num. 6*
Idem ſimilitudinibus illuſtratur, *ib. n. 6. & 7*
Eſt lectus dulcis quietis, *ib. n. 9*
Veræ lætitiæ capax non eſt, qui Deum non habet, *tr. 16. d. 8. per totum.*
Omnis lætitia, quæ extra Deum habetur, labiis eſt, *ibid. n. 2.*
Gaudium ſpirituale deſcribitur, *ib. n. 3*
Gaudium ſpirituale ſtabile eſt, & firmum, *ib.*
Differentia quæ eſt inter lætitiam ſpiritualem, & mundanam, *ib. n. 5. & ſeqq. & d. 9. n. 2*
In his mundi bonis non eſt vera conſolatio, *d. 8. n. 6*
Anima juſta ex diverſis capitibus gaudere debet, *ib. n. 7*
In ſatisfactione appetituum ſenſualium non eſt verum gaudium, *tr. 16. d. 9. per tot.*
Mundus verum gaudium dare nequit, ſed gaudium ejus fictum, apparens, & inſtabile eſt, ac triſtitia, & remorſu permixtum, *ib. per tot.*
Qui in mundi voluptatibus gaudium quærit, decipitur, *ib. n. 1. 2. & ſeqq.*
Cur Deus mundum hunc tot ſentibus, & tribulis plenum creaverit? *ib. n. 6*
Delectationes carnis apparentes ſunt, *ib. d. 3. & 4*
Bona ſpiritualia temporalium nauſeam pariunt, *ib. n. 4. & 8*
Lex gratiæ longè ſuavior eſt Moſaica, *tr. 16. d. 10. per tot.*
Manna conſolationum cœleſtium ſuper Chriſtianos depluit, *ibid. nu. 5*
In vinea Evangelica ſoli laborantes mercedes accipiunt, *ibid. num. 7*
Qui ultrò, & voluntariè ſe jugo Dei ſubmittit, tanquam ſe jugi omnis expertem inveniet, *ib. n. 8*
Chriſtiani in via Dei magnam habent prærogativam, *ib. nu. 9.*
Qui Deo ſerviunt, & legem ejus, quæ eſt amoris, obſervant, lætitiam in ſeipſis experiunt; iiſque ad jugum Evangelicum portandum, auxilia & conſolationes ſubminiſtrantur, *tr. 16. d. 11. per tot.*
Servitus quæ Deo exhibetur, libera eſt, *ib. n. 1*
Amor quo Deo ſervimus, acceptus eſt illi, *ib. n. 2*
Lex divina, lex eſt amoris, *ib. n. 3*
Jugum legis Dei non ſoli portamus, *ib. nu. 6*
Jugum hoc animam ab omni vitio liberam reddit, *ib. nu. 8*
Qui viam Dei ingreditur, ad conſolationes ſpirituales invitatur, & in praxi illius illam non aſperam, ſed ſuavem eſſe experitur, *tr. 16. d. 12. per totum.*
Per conſolationes ſpirituales magnum lumen acquiritur, *ib. num. 5*
Exemplum illius, *ibid. n. 6*
Cur ſe tot homines à ſequela Chriſti ſubducant? *ib. n. 8*
In hoc mundo roſæ ſine ſpinis non colliguntur, *tract. 13. d. 13. num. 1*
Conſolationes terrenæ à divinis multùm differunt, *tr. 16. d. 13. per totum.*
Gaudia mundi in principio terminantur, *ib. n. 4*
Exemplum illius *ib. n. 5*
Juxta menſuram bonorum, & deliciarum, quibus renuntiavimus, gaudium magnum erit, *ib. n. 6*
Gaudia mundana nunquam ſatiant, *ib.*
Magnum onus portat, qui mundum ſequitur, *ib. n. 8*
Deo placet, qui in virtutibus aſſiduè ſe exercet, *ib. n. 10*
In deſerto pœnitentiæ Deus Manna depluit conſolationum, *ibidem.*
Palatum impiorum non eſt diſpoſitum ad guſtandum Manna cœleſtium conſolationum, *tr. 16. d. 14. per totum.*
Ad illas deguſtandas pura conſcientia requiritur, *ib. n. 3*
Qui plenum habet ſtomachum, illis frui nequit, *ib. n. 6*
Per fletum, & lacrimas acquiruntur, *ib. n. 8*
Verum gaudium ex bona conſcientia naſcitur, *ib. n. 8.*
Gaudia mundana cœleſtia impediunt, *tr. 16. d. 15. per tot.*
Sequaces mundi febricitant, *ib. n. 2*
Meritò timendum eſt ei, qui in hoc mundo ſæculariter gaudet, *ib. nu. 4*
Unica mundani gaudii ſtilla gaudium ſpirituale conturbat, *ib. num. 5. & 6*
Gaudiorum cœleſtium Manna, ne quidem extremis labiis à mundanis guſtatur, *ib. n. 7*
Quàm ſint pernicioſæ conſolationes mundanæ, *ib. n. 8*
Auſteritates, & rigores gaudia patiuntur, *tract. 16. d. 16. per totum.*
Quantò magis quis à mundo ſpernitur, tantò abundantiùs à Deo conſolatur, *ib. n. 1*

Fructus, qui ab auſteritate vitæ percipiuntur, *ib. & ſeq.*
Varia illius exempla, *ib. n.* 2.
Inter clavos, & flagella, vera probantur gaudia, *tract.* 16. *d.* 17 *per tot.*
Cum Chriſto pati, magnum eſt ſolatium, *ib. n.* 2.
Fletus, & lacrymæ magnum adferunt ſolatium, *ibid. numer.* 3. & 7.
Exempla adferuntur, *ib. n.* 4. & *ſeqq.*
Quantò plùs patimur, tantò magis conſolamur, *tractat.* 16. *d.* 18. *per tot.*
Inter proſperitates mundanas conſolationes divinæ deficiunt, *ib. n.* 4. & *ſeqq.*
Paſſiones voluntariè ſuſtineri debent, *ib. n.* 6. & 7.
Juxta menſuram paſſionum, conſolationes quoque abundabunt, *ib. n.* 8. & 9.
Exemplum illius *ib. n.* 10

CONSORTIUM BONUM, VEL MALUM.

Conſortium homini eſt connaturale, *tract.* 10. *diſcurſ.* 1. *per totum.*
Judicio opus eſt in ſeligendis ſodalibus, *ib. n.* 5
Conſortium magnam vim habet ad imprimendos bonos, vel malos mores, *ibid.*
Non debemus nimiùm faciles eſſe in contrahenda amicitia, *ib.* & *num.* 6.
Magnam habet mala ſocietas efficaciam ad hominem pervertendum, *tr.* 7. *d.* 1. *per tot.*
Corrumpit bonos mores, *ib. n.* 1.
Prohibitum fuit Iſraelitis cum ſacrilegis converſari, *ibidem num.* 2.
Ex malo conſortio quinque mala naſcuntur, *ib. n.* 3.
Ad hoc ne quis in vitia incidat, bonam habere voluntatem non ſufficit, *ib. n.* 5.
Societas prava ad quævis peccata frænum laxat, *ibidem num.* 6.
Eſt toxicum, quo ſemel imbuti, pauci ſanantur, *ib. n.* 9.
Qui malam declinat ſocietatem, in cœlum graditur, *ibidem num.* 10.
Sæpè etiam virtuoſi, & ſancti cum malis converſando, pervertuntur, *tr.* 17. *d.* 3. *per tot.*
Prava ſocietas eſt malum contagioſum, *ib. n.* 3. & 4.
Diverſi ob malam ſocietatem ceciderunt, *ib. n.* 6.
Unicus tantùm malus magnum in collegio Apoſtolico damnum cauſavit, *ib. n.* 9.
Miraculum eſt; ſi quis inter malos bonus permaneat, *tr.* 17. *d.* 4 *per tot.*
Ad hoc opus eſt particulari Dei aſſiſtentia, *ib. n.* 2 & 3.
Si quis inter malos bonus perſeveret, magnum edit ſanctitatis indicium, *ib. n.* 4.
Quia ſpeciale opus eſt divinæ potentiæ, *ib.*
Plus quàm homo eſt, qui inter, malos illæſus permanet, *ibid. num.* 6.
Timenda eſt ſocietas malorum, *ib. n.* 7.
Solius divini ſolis eſt non recipere maculas, *ib. n.* 9.
Bonos malis perverti facilius eſt, quàm quod mali per bonos reddantur meliores, *tr.* 17. *d.* 5 *per tot.*
Similitudinibus id declaratur, *ib. n.* 4.
Cum malis converſando, homo virtutem, & ſpiritum amittit, *ib. n.* 7.
Similitudo contra Fulgentium hæreticum adducta, *ibidem num.* 8.
Religioſis cavenda eſt cum ſæcularibus nimia converſatio, *ib. num.* 10.
Spinæ bonum ſemen ſuffocant, *n.* 11.
Ex ſocietate bonorum cum malis, multa, & gravia mala ſequuntur, *tr.* 17. *d.* 6 *per tot.*
Varia SS Patrum hac de re monita, *ib. n.* 2. & *ſeqq.*
Exemplum de filio quodam ſpirituali, *ib. n.* 5.
Qui cum malis commercium habet, iiſdem cum illis involvitur ſuppliciis *ib. n.* 6.
Varia Scripturæ loca ad idem intentum, *ib.* & *n. ſeqq.*
A pravis ſodalibus mali mores diſcuntur, *tractat.* 17. *diſc.* 7. *per tot.*
Inde erga devotionis exercitia horror concipitur, *ib. n.* 7.
Bona fama exinde amittitur, *ib. n.* 9.
Per zizania homo perverſus intelligitur, *ib.*
Exinde lumen Dei in nobis extinguitur, *ibidem numer.* 10. & *ſeqq.*
Compaſſionem non meretur, qui cum malis converſando, in præcipitium ruit, *n.* 12.
Mala ſocietas venenoſum eſt contagium, *tract.* 17. *diſcurſ.* 8. *per tot.*
Ad ſolos malorum mores aer inficitur, *ib. n.* 2.
Unicus qui peſte laborat, integrum populum inficere ſufficit, *ib. n.* 3.
Dæmon per hoc venenum perditionem machinatur animarum, *ib. n.* 7.
Hujus veneni antidotum eſt fugere converſationem, *ibidem n.* 8. & 9.
Omnis cauſa removenda eſt, *ib. n.* 11.
Malus unicus multos bonos contaminat, *tractat.* 17. *diſcurſ.* 9 *per tot.*
Unicus Judas in collegio Apoſtolico Chriſto timorem incuſſit, *ib. n.* 3. & *ſeqq.*
Unica ſcabioſa ovis totum gregem corrumpit, *ib. n.* 8.
Propter unum ſæpè multi caſtigantur, *ib.*
Mali ſodales inſtrumentum ſunt diaboli, *ib.* & *tract.* 17. *d.* 10. *per tot.*
Et filii ejus, *ib. n.* 6.
In quorum medio diabolus reſidet, *ib. n.* 7.
Amicus impius ad hominem pervertendum potentior eſt ipſomet diabolo, *ib. n.* 8. & 9.
Ex converſatione, & ſocietate noſtra, quales ſimus, facilè conjicitur, *tr.* 17 *d.* 11. *per tot.*
De eo, qui cum malis ſemper converſatur, malum ſuſpicari, non eſt temerarium judicium, *ib. n.* 1.
Varia Scripturæ loca, *ib.* & *n.* 2.
Magna virtute, & perfectione præditus eſſe debet, qui malos convertere ſatagit, *ib. n.* 7.
Similitudo ad idem intentum, *ib.*
Phariſæi Chriſtum cum publicanis converſari videntes, adverſus ipſum murmurabant, *ib. n.* 8.
Ad imitationem Sanctorum à perverſis nos ſequeſtrare debemus, *tr.* 17. *d.* 12. *per tot.*
Illi tamquam membra putrida à nobis præſcindenda ſunt, *ibid. num.* 1.
Sic amittendo amicum, lucramur Deum, *ib. n.* 2.
Quid nobis faciendum ſit, ut à contagio malorum liberemur, *ib. n.* 3. & 4.
Juvenes facilè pervertuntur, *ib. n.* 7.
Cogitationes bonæ à malorum ſocietate evaneſcunt, *ibidem num.* 8.
Peccata quæ ex mala ſocietate proveniunt, paſſionis Chriſti cauſa fuerunt, *ibid.*
Qui divino cultui dedicatus eſt, malos fugere debet, *ibidem num.* 10
Mali fugiendi ſunt, ut bonorum utilitatem experiamur, *tr.* 17. *d.* 13 *per tot.*
Malorum fuga nos Deo conjungit, *ib. n.* 4.
Exemplum, *ib. n.* 5.
Qui cum malis converſatur, pœnitentiam facere nequit, *ib. n.* 7. & 8.
Quam Deus animam vocat, à mala ſocietate ſequeſtrat, *ib. num.* 8. 9 & 10.
Mali utilis eſt bonorum converſatio, *tr.* 17. *d.* 14 *per tot.*
Variæ ad hoc intentum ſimilitudines, *nu.* 1.
Exempla, *ib. n.* 2. 3. & 4.
Unicus homo bonos malis valdè utilis eſt, & econtrà, *ib. n.* 5. & *ſeqq.*
Varia ad idem intentum Scripturæ loca, *ib.*

CONSTANTINUS MAGNUS, IMPERATOR.

Quem humilitatis actum exercuerit in honorem SS. Apoſtolorum, *tr.* 7. *d.* 2 *n.* 12.
Huic ſuaſum eſt, ut ad curandam lepram in ſanguine humano ſe balnearet, *tr.* 15. *d.* 8 & 9
In magna veneratione habebat, & Virgines, *tr.* 14 *d.* 9. *n.* 4.

CONSTANTINUS IMPERATOR.

Quare à S. Hilario Antichriſtus fuerit nuncupatus, *tr.* 2. *d.* 1. *n.* 8
Ut ſuis, & Arianorum partibus Catholicos adſciſceret, non minis, ſed honoribus, & theatris utebatur, *tr.* 14 *d.* 17. *n.* 9.

CONVITIUM.

Punitur per ſterilitatem in Michol, *tr.* 2. *d.* 5. *n.* 10.

COR.

Acceptum eſt Deo, *tr.* 10. *d.* 30. *n.* 4.
Cor hominis tuba eſt, qua Deo laudes exſolvuntur, *tr.* 17. *d.* 16 *n.* 3.

CORALLUS.

In mari tener, extra maris undas obdureſcit, *tr.* 10. *d.* 16. *n.* 12.

CORPUS GLORIOSUM.

S. Bonaventura glorioſi corporis dotes in Sole repræſentari docet, *tr.* 10. *d.* 6. *n.* 4.

CORPUS HUMANUM.

Aſſimilatur cytharæ, *tr.* 1. *d.* 8. *n.* 5. & 6.
Quàm ſit indecens, corpus præferri animæ, *tractat.* 7. *diſc.* 16. *numer.* 1. & *c.* Ubi, & de utilitate corporis in comparatione animæ.
Animæ perditio irreparabile etiam corpori cauſat damnum, *ib. n.* 12. & 13.

Cur

Cur Spiritus Sanctus homines nominet animas, & non corpora? *ib.d.17.n.6.*
Cur illud Deus erectum plaſmaverit? *tr.7.d.2.n.13. & d.18.n.2. & tr.8.d.17.n.9.*
Cur, quantumvis vile, animæ conjunctum fuerit nobiliſſimę? *tr.7 d.3.per tot.*
Putredinis eſt receptaculum, ſperma fœtidum, ſaccus ſtercorum, cibus vermium, *tr.7.d.16.n.8.*
Propter ipſum omnia patrantur ſcelera, & innumeri exatlantur labores, *tr.7 d.16.n.14.*
Quàm illud flocci fecerit quidam Cardinalis, *d.16.n.2.*
Exurnatur, & fovetur, licèt inimicum ſit animæ, *tr.7. d.17. per tot.*
Per aſinum Azæ figurabatur, *tr.14.d.17.n.11.*
V. *Anima Caro.*

CORRECTIO FRATERNA.

Eſt juris divini, *tr.18.d.1.per tot.*
Ejus diſtinctio, & definitio, *ib n.1.*
Corrigere proximum pertinet ad quemvis hominum ſtatum, *ibidem.*
Specialiter tamen Eccleſiaſticis, & Sacerdotibus incumbit, *ib. n.2. & d 6.n.3.*
Correctio eſt velut quædam Eleemoſyna ſpiritualis, *ib. n.6.*
Eſt longe gratior Eleemoſyna, *ib.*
Hoc præceptum ſtrictiùs obligat Superiores *ib.n.7.*
Viri perfecti accuratè hoc præceptum adimplent, *ib.n.9.*
Correctio eſt veluti ferrum quoddam, quo amputantur peccata, *tr.18.d 2 per tot.*
Correctio neglecta, cauſa eſt omnium vitiorum, *ibidem per totum.*
Correctio adhibita magnum fructum adfert, *ib.n.8.*
Qui illam negligit, omnium peccatorum quæ committuntur particeps efficitur, *ib.n.10.*
Illam negligentes multipliciter caſtigantur, *tract. 18. diſc. 3 per tot.*
Tales ſunt ſatanæ adminiſtri, *ib.n.3.*
Priuſquam correctio adhibeatur, factum perſpicuum ſit oportet, *ib.n.3.in fine.*
Ob nullum reſpectum humanum intermittenda eſt, *ibidem num.6.*
Exemplum, *ib.n.7.*
Corrigens, omnem timorem deponere debet, *ib.n.6.*
Qui correctionem recipit, exacerbari non debet, *ib.n.8.*
Qui illam rejicit, irreparabilia ſibi damna conciliat, *tr.18. d.4 per tot.*
Correctores, velut perverſi homines, calumniis impetuntur, *ib. num.4.*
Qui illam contemnit, divinam juſtitiam experietur, *ibidem num.8.*
Exempla, *ib. & n.9.*
Boni illam libenter recipiunt, *tr.18.d.5.per tot.*
Bonis utilis eſt, malis damnoſa, *ib.n.2.*
Vitia radicitus tollit, *ib.n.6. & 7.*
Qui corripit, benevolentiam ſibi conciliat correcti, *ibidem num.7.*
Semen correctionis fructum centuplum adfert, *ib.n.8.*
Exempla, *ib.n.10.*
Corripiens non eſt odio habendus, *tr.18.d.6.per tot.*
Correctio præferenda eſt adulationi, *ib n.5.*
Cum amore fieri debet, *ib.n.5. & 6.*
Sic enim fructuoſa erit, *ib n.9.*
Eſt medicina contra morbum peccati, *ib.n.10.*
Ex motivo charitatis facienda eſt, *tr.18.d.7.per tot.*
Quo modo fieri debeat, *ib.n.2. & ſeqq.*
Cur vocetur correctio fraterna, *ib.n.6.*
In N. Teſtamento major adhibetur charitas, *ib.n.7.*
Corrigens, propriam fragilitatem conſideret, *tr.18. d.8. per totum.*
Corrigens, prius conſcientiam ſuam examinet, *ib.n.1.*
In uſu hujus ferulæ circumſpectus ſit, *ib n.3.*
Ex compaſſione, non verò ex paſſione moveri debet, *ibidem numer.5.*
Prudenter, & diſcretè facienda eſt correctio, *tr.18. d.9. per totum.*
Unica ſevera correctio magnum poteſt malum parere, *ibid. num.1.*
Qualitates perſonarum, & conjuncturam occaſionis reſpiciat, *ibidem.*
Qui hac trutina utitur, pondus agnoſcat, & diſcernat, *ibid numer.2.*
Similitudo ad idem intentum, *ib.n.3.*
Contra vitium, non verò contra perſonam exaſperari debet, *ib.n.9.*
Cum omni cura, & ſolicitudine facienda eſt, *tr.18.d.10. per tot.*
Familiariter ſe erga corrigendum gerat, ut illum ſibi benevolum reddat, *ib n.3.*
Privatim inſtituatur, *ib.n.5.*
Exempla ad intentum, *ib.n 9 & ſeqq.*
Illi, cui correctio ſecreta non prodeſt, publica adhibeatur, *tr. 18.d.11.per tot.*
Peccata publica correctionem ſecretam non requirunt, *ib.n.1 & 4.*
Prælati etiam à ſubditis corripi poſſunt, *ib.n.7. & ſeqq.*
Cum manſuetudine corrigendi ſunt delinquentes, *tr.18.d.12 per tot.*
Rigida enim correctio potius exaſperat, *ib.n 2. & 3.*
Manſuetudo ſocia eſt correctionis, *ib.n.4.*
Lingua corrigentis vulneribus medendis caninæ ſimilis eſſe debet, *ib.n.6.*
Exempla ad hoc intentum, *ib.*
In correctione facienda affabilitas cum ſeveritate conjungenda eſt, *tr.18 d.13.per tot.*
Corrigens duas manus habere debet, *ib n.8.*
An in correctionibus faciendis major benevolentiæ, quàm rigori locus eſſe debeat, *ib.n.11.*
Correctiones inæſtimabilem ſecum fructum afferunt, *tr.18.d. 14.per tot.*
Correctio Deo acceptior eſt auro, & Topacio, *ib.n.2.*
Varias varii adducunt excuſationes, quò minus proximum corrigant, *ib n.5.*
Correctio intermittenda non eſt, licèt fructum non faciat, *ib. num.5.*
Multi correctionem intermittendo, amicum pariter, & ſalutem amittunt, *ib.n.6.*
Quodnam virgæ correctionis adhibendæ opportunius tempus ſit? *tr.18.d.15.per tot.*
Correctio proficua eſt, ſi tempore opportuno fiat, *ibidem num.4.*
Varia ad fructum correctionis obtinendum documenta, *ibid. num er.6.*
Correcturus proximum, in ſemetipſo irreprehenſibilis eſſe debet, *tr.18.d.16.per tot.*
Corrigens, conſcientiam habere debet immaculatam, *ib.n.1.*
Prælati in correctionibus dentes ovium habeant, *ib.n.7.*
Pręlati correctionis officium exercentes, veros ſe exhibeant Sacerdotes, *ib.n.9.*
Id faciendo, infallibile ſummæ virtutis indicium edunt, *ibid. num.20.*
Qui defectu virtutis laborant, à correctione aliorum abſtineant, *tr.18.d.17.per tot.*
Varia ad idem intentum Scripturæ loca adducuntur, *ib.n.3. & ſeqq.*
Cæci in veram viam alios reducere nequeunt, *ib.*
Varii caſus, in quibus præceptum correctionis non obligat, *tr.18.d.18 per tot.*
Conditiones adducuntur, in quibus ad hoc præceptum obligamur exequendum, *ib.n.6. & ſeqq uſque ad finem.*

CORREPTIO.

Acerba multò melior eſt dulci adulatione, *tr.2.d.7.per tot.*
Vitia emendat, & abolet, *ib.n.1.&c.*
Eſt vera amicitia, *ib n 3.*
V. *Adulatio.*

CORVUS.

Symbolum eſt adulatoris, *tr 2.d.11.n.5.*
E cadaveribus omnium primò oculos eruunt, *tr.13.d.17.n.3.*
Proprios filios veluti adulterinos deſerunt, *tr.16.d.15.n.9.*
Omnium malorum cauſa, *tr.1.d 3 n.3. & 4.*
Primus illius author eſt dęmon, *ib.n.6. & d.4.n.1*
Nominatur character mundi, *tr.1.d.4.n.8.*
Cauſa apoſtaſiæ Iſraeliticę, *tr.1.d.5.n 9.*
Damnavit divitem epulonem, *ib.*
Comparatur ſpeculo ſordido, *tr.1.d.6.n.12.*
V. *Abſtinentia. Gula. Jejunium.*

CUPIDITAS.

Quantam exercuerint crudelitatem milites Romani in obſidione Jeroſolymitana, propter cupiditatem auri, *tr.8.d.28.n.9.*
Vide Verb. *Avaritia, Darius.*

CURIA.

Derivatur à Ly, *Cruor*, *tr.3.d.3.n.8.*
V. *Aula.*

S. CYRILLUS ALEXANDRINUS.

A Conciliabulo Neſtorianorum tamquam Apollinariſta depoſitus fuit, *tr.12.d 4.n.15.*
Voluptatem idololatriæ principium eſſe aſſeverat, *tr.13.d.5.n.7.*

CYSENA UXOR ALVARADI

Propter blaſphemiam valdè punita eſt, *tr.11.d.5.n 8.*

CYTHARA.

Corpori aſſimilatur humano, *tr.1.d 1.n.5. & 6.*
Inepta eſt ad luſum, niſi explicata chorda, *ib.*

D

DÆMON.

CUr ſuſpicari cœperit, Chriſtum eſſe Filium Dei, *tract. 1. d. 4. num. 9.* Non tamen de eodem potuerit certificari? *ib. nu. 19 & 8*
Aſſimilatur avi cantanti, *tr. 2. d. 1. nu 4*
Placidiſſimè quieſcit in lingua, & corde adulatoris, *tr. 2. d. 1. num. 4*
Ejus proprium eſt, adulari, non arguere, *tr. 2. d. 1. n. 9. & 10*
Propriè dicitur, Nequam, *ib. n. 10*
Ejus in ſeducendis hominibus verſutia, *ib. & d. 2. n. 5*
Plurimos ſeducit adulatione, quos nullo alio vitio pervertere poteſt, *tr 2. d. 2. n. 8. & 5. d. 7. n. 11*
Ex motivo adulationis promittit Chriſto obſequium Angelicum, ſi ſe dimittat ex pinnace templi, *tr. 2. d. 2. n. 1*
Cur petierit à Chriſto adorari? *ib. n. 2*
Cur ad tempus à Chriſto tentando ceſſaverit? *ib.*
Olim Gentiles illi mel offerebant, *tr. 2 d. 2. num. 4*
Quare ſolam Jobi mulierem permiſerit vivere, *tr. 2. d. 2. n. 5*
Omnium iniquorum caput eſt, *ib. n. 8*
Quid ſit dæmonium meridianum, *tr. 2. d. 3. n. 2*
Diabolo proprium eſt tentare, *tr. 2. d. 8. n. 7*
Quomodo cadat de cœlo ſicut fulgur, *tr. 3. d. 2. n. 5*
V. *Chriſtus.*
Bacchanalia quædam ſunt dæmonis incantationes, *tract. 9 d. 2. num. 1*
Dæmon in Bacchanalibus ſtomachum farina Egyptiaca adimplet, *tr. 9 d. 3. n 3*
Dæmonis ludus in Bacchanalibus ſecurus eſt, *ib.*
Theatra dæmonum loca ſunt, *tr. 9. d 4. n. 1. & ſeqq.*
Dæmon author eſt Chorearum, *tr. 9. d. 5. n. 10*
Dæmon feſtivè tripudiat, *ib. n. 12*
Choreizantes dæmonis ſequaces ſunt, *tract. 9 diſc. 6. num. 5. & 6*
Exempla eorum, in quorum corpora dæmon ſub choreis ingreſſus eſt, *tr. 9. d. 7. num. 8*
Cur ſerpens, & diabolus appelletur? *tr. 10. d. 1. per tot.*
Ethymologia horum nominum, *ib. & per tot.*
Inimicus noſter eſt implacabilis, *tr 19. d. 2. per tot.*
A via cœleſti nos divertit, *ib. n. 2*
Ex perditione animarum noſtrarum nutritur, *ib. n 5*
Terram circumit, *ib. n. 7*
Nullæ ab hoc inimico ſperari poſſunt induciæ, *ib. n. 8*
Cur appelletur homo? *ib. n 11. & ſeqq.*
Quænam ſint ejus prætenſiones? *ib.*
Quando ejus crudelitas inceperit? *ib.*
Adverſus corpus, & animam ſævire non deſinit, *ib. n. 3*
De variis hujus inimici infernalis aſtutiis, *tr. 19. d. 3. per tot.*
Semper damna noſtra adaugere non deſinit, *ib. nu. 1*
Ejus laquei, & inſidiæ deteguntur, *ib. n. 4*
Hominum inclinationes explorat, *ib n. 7*
Sub ſpecie amicitiæ traditor eſt, *ib. n. 8*
Fortis eſt, ſed armis ipſi à nobiſmetipſis ſubminiſtratis, *tr. 19 d. 4 per tot.*
Nullum ipſi in nos jus competit, *ib. n. 3*
Parum à nobis poſtulat, ut poſſideat totum, *ib. n. 4*
Noſtras explorat cogitationes, *ib. n. 5*
Optimus illum vincendi modus, *ib. n. 5*
In eo, in quo auditum invenit, magnum damnum procurat? *ib. num. 7*
Vinculis nobis valdè gratis nos ligat, *ib. n. 8*
Quatuor modis nobis damnum infert, *tr. 19. d. 5. n. 3*
Diverſos contra nos laqueos tendit, *tr. 19 d 5. per tot.*
Nemo ab ejus fraudibus immunis eſt, *ib. n 4*
Exemplum ad idem intentum, *ib. n. 5. & 9*
Nos faſcinando decipit, *ib. n. 8 & 7*
Religioſi à dæmone mirè tentati, *ib. n. 12*
Ex parte debiliori nos ſemper aggreditur, *ib n. 3*
Illum etiam dum victores ſumus, timere debemus, *tract. 19. d. per tot.*
Varia hac de re SS. Patrum monita, *ib. n. 2. & 3*
Nunquam quieſcit, *ib. n. 6*
Ictum validiſſimum in ultimum uſque reſervat, *ib. n. 9*
In Angelum lucis ſe transformat, *tr. 19 d. 7*
Exempla, quæ hac in re variis religioſis contigerunt, *ibidem num 3*
Se malis noſtris compati ſimulat, *ib. n. 4*
Varia hujus exempla, *ib. n. 5. & ſeqq.*
Sub ſpecie virtutis venenum ſuum abſcondit, *ibidem numer. 9. & 10*
Per quemvis minimum aditum ei conceſſum in animam hominis cum omni malitia ingreditur, *tr. 19. d. 8. per tot.*
Cur latroni aſſimiletur? *ib. n. 4*
Qui per omnia fortis non eſt, ejus inſultus timere debet, *ib. num. 5*
Varia ad hoc Scripturę loca adducuntur, *ibid*
Qui ei in corde ſuo aditum præbet, adulter eſt, *ib n. 10*
Omnem conatum adhibet, ut perfectiſſimos quoſque dejiciat, *tr. 19. d. 9*
Cum gregariis hominibus dimicare contemnit, *ib. nu. 5*
Tunc nos aggreditur, quando Deo fortiſſimè adſtringimur, *tr. 19 n. 10. per tot.*
Pro una anima acquirenda totum mundum offert, *ibidem numer 2. & 3*
Viſio cujuſdam juvenis, *ib. n. 3*
Ferociùs illum infeſtat, qui ei factus eſt rebellis, *tr. 19. d. 11. per totum*
Unde hæc dæmonis contra nos inimicitia originem trahat? *ib num. 18*
Quiſquis Deo familiariter adſtringitur, ad prælium ſe præparare neceſſum eſt, *ib. num 9*
In Quadrageſima majorem contra nos ferociam exercet, *ibid. num. 10*
Fortiſſima armatura, qua contra nos utitur, peccatum eſt, *tr. 19 d. 12. per tot.*
Abſque hoc nihil contra nos efficere prævalet, *ib. n. 2*
Si culpæ in hominibus ceſſarent, moreretur fame, *ib. n. 5*
Facile eſt ejus catenas confringere, *ib. n. 3*
Quomodo dæmonem ligare poſſumus, *ib. n. 4*
Nobis peccantibus, ipſe epulatur, *ib. n. 7*
Tunc enim magna lætitia perfunditur, *ib. 8*
Qui in peccato eſt, in deteriori eſt ſtatu, quàm dæmoniaci, *ib. num. 9*
Eſt enim mancipium diaboli: *ib*
Dæmon debilis eſt viribus, *tr. 19. d 13. per tot.*
Nullam in nos poteſtatem habet, niſi quam Deus illi concedit, *ib num 4*
Tentare poteſt, non item vincere, *ib. n. 5*
In voluntate parem non habet, non verò in executione, *ibid. num. 7*
Ejus poteſtas limitata eſt, *ib*
Exemplum, *ibid. & n. 8*
Dæmones ſunt miniſtri juſtitiæ, *ib n. 10*
Dęmon eſt canis moloſſus, ſed ligatus, ac proinde minimè timendus, *tr. 19 d. 14. per tot.*
Ejus latratus nequaquam timendi ſunt, *ib. n. 1*
Eſt leo catenis vinctus, *ib n. 2*
Eſt timidus cocodrilus, *ib. num. 3*
Magno eum furore nos aggreditur, ſed ne pilum capitis evellere poteſt, *ib. n. 4*
Exemplum, *ibid*
In lege gratiæ faſtus illius ſuppreſſus eſt, *ib. n 6*
Tanquam peritus Rhetor ad malum nos incitare, non verò cogere poteſt, *ib n. 7*
Nullum in animam dominium habet, niſi ipſa velit, *ibidem num. 9*
Et ideò irrationabilis querela noſtra, *ib. nu. 10*
Per unicum, Non, vincitur, *ib. & tr. 18 d. 15 per tot.*
Ei, etiam in rebus bonis debemus dare repulſam, *ib. n. 1*
Unicum, Non, adverſus ipſius venenum, efficaciſſimum eſt Mythridaticum, *ib. n 2*
Variæ hujus rei hiſtoriæ, *ib. n. 4. 5. & 6.*
Media ad ipſum ſuperandum, *ib. n. 7*
Dum ei reſiſtimus, ignavia efficitur, *ib. n. 8*
Primis ejus inſultibus fortiter reſiſtendum eſt, *tr. 19. d. 16. per totum.*
Dæmon à Sancto quodam reprehenditur, *ib. n. 8*
Animoſos non ita facilè impugnat, *ib. n. 9*
Ejus ictum omnes ad cor tendunt, *ib. n. 9*
Qui in gratia Dei vivit, ejus inſultus non formidat, *ibidem num. 10*
A legibus divinis deviando, ejus vires adaugemus, *ibidem num. 11*
Per charitatem terretur, *ib. n. 12*
Arma fortiſſima ad noſtram defenſionem habemus, eaque varia, *tr. 19. d. 17.*
Qui illum profligare contendit, cor ſuum à bonis terrenis avellat, *ib. nu. 2*
Suamque voluntatem Patribus Spiritualibus ſubjiciat, *ibidem num. 3*
Adverſus ipſum vigilare debemus, manu ſemper armata, *ibid. num 4*
Occaſiones fugiendo, ipſum in fugam conjicimus, *ibidem num. 7*
Sequacibus ſuis nihil retribuere poteſt, niſi fumum vel ignem, *ib. num. 10*
Duo convivia dæmon inſtituit, unum in Paradiſo, alterum in deſerto, *ib. num. 10*
In hac cum dæmone ineunda pugna ad Deum recurrendum eſt, *tr. 19. d 18. per tot.*

Uni-

Unicus dæmon ad mundum evertendum ſufficeret, *ibidem num.* 8
In hoc prælio ſe armare, temeritas eſt, *ib. num.* 8
Omnem tamen ea parte noſtra conatum adhibere debemus, *ib. num.* 10
Chriſtus nos cum dæmone præliantes ſpectat, *ib. n.* 12
Dæmon per quinque portas in nos ingreditur, per unam verò egreditur, *tr.* 15. *d.* 11
Optimam culparum noſtrarum rationem inſtituit, *ib.*
Mulieres adhibet ad nos proſternendos, *ib.*

DAMNATIO ÆTERNA.

Significatur per particulam, *Væ*, *tr.* 2. *d.* 5. *n.* 21

D A N.

Dan coluber in via, textus explicatur, *tr.* 2 *d.* 1. *n.* 9

DANIEL PROPHETA.

Magos in Babylonia per jeiunium ſuum eripuit à morte, *tr.* 8. *d* 6 *n.* 6
Poſt trium ſeptimarum jeiunium, divinis meruit illuſtrari revelationibus, *tr* 6 *d.* 6. *n* 21
Vi abſtinentiæ ſuæ acceptiſſimus redditur Regi gentili, *tr.* 1. *d.* 6. *nu.* 13
Et à diverſis ſtupendè periculis eripitur, *tr.* 1. *d.* 7 *n.* 16
Daniel in aula Regia, conſtitutos, ter in die feneſtras templum reſpicientes aperuit, *tr.* 10. *d.* 19 *n.* 2
Juſſui Regia obedire renuit, *ib. d* 22. *n.* 5
Darii potius quàm Dei gratiam amittere voluit, *ib.*
Honeſtiſſimus fuit, *tr.* 14. *d.* 15. *n* 10

S. DANIEL STYLITES.

Calumniatur Danielem falsò accuſans, à Deo punitus fuit, *tr.* 12. *d* 4. *n* 14

S. DANIEL ABBAS.

Falsò accuſatus, ab infante quindecim dierum innocens declaratus fuit, *tr.* 12. *d.* 5. *n.* 12

D A R I U S.

Ex nimio auri deſiderio ſepulchrum aperiri fecit Semiramidis *tr.* 8. *d.* 8. *n.* 8
Quid in eodem repererit loco auri, *ib.*

DATHAN, ET ABIRON.

Ob blaſphemiam a dehiſcente terra devorati fuerunt, *tr.* 11. *d.* 7. *num.* 5

DAVID REX.

Unicè per ieiunium, Deo intimè uniri meruit, *tract.* 1. *d.* 5. *num* 12
Adulatione ineſcatur, *tr.* 2. *d* 2. *n.* 8
Appetitus ſuos, oculos in cœlum elevando, repreſſit, *tr.* 10. *d.* 21. *nu* 4
Qua ratione litem inter ſuos milites obortam deciderit, *tr.* 10. *d.* 28. *nu* 15
David quo tempore Berſabeæ amoribus fruebatur, multa mala commiſit, *tr.* 13. *d.* 2. *n.* 10

D E L I C I Æ.

Ergaudia huius mundi, tormentis compenſantur æternis. *tr.* 8 *d.* 6 *nu.* 1. 2 *&c.*
Deliciæ huius mundi plerumque ſcopuli ſunt, ad quos animarum naves allidentes, in abyſſum uſque inferni naufragantur, *ibidem*.
Omninò prohibentur, dum mundi huius bonis tantùm ad neceſſitatem utendum, non ad ſatietatem, & ſuperfluitatem, *tr.* 8. *d.* 8. *nu.* 1. 2. 3. *&c.*
V. *Avaritia. Bona Divitiæ.*

D E S C R I P T I O.

Qua frumentum deſcribitur, *tr.* 10. *d.* 26. *n.* 2
Qua linum deſcribitur.

DETRACTIO. DETRACTORES.

Detractio eſt triplex, *tr.* 2 *d.* 7. *n.* 11
Detractores magis ſunt optandi, quàm adulatores, *tr.* 2. *d.* 7. *nu.* 10. 11. 12. 13. & 14
V. *Adulatio.*
Detractionis definitiones, & differentiæ inter contumeliam, & ſuſurrationem, *tr. d.* 1. *per tot.*
Multis modis hoc vitium committitur, *ib. per tot.*
Tametſi veritatem dicamus, non tamen ob id à detractione immunes ſumus, *ib. n.* 3
Quando à detractione excuſemur, *ib. nu* 4
Honorem fratris noſtri defendere tenemur, *ib. n.* 5
Huius rei exempla, *ib. n.* 6
Suſurratio à detractione diſtinguitur, *ib n* 8
Maledici variis utuntur inventionibus, ne tales eſſe videantur, *tr.* 20. *d.* 2 *per totum*.
Lingua detractoris novaculæ ſimilis eſt, *ib. n.* 2
Per unicum Li, Sed, magnum inferunt damnum, *ib. n.* 3
Peccata occulta manifeſtant, *ib. num* 5
Opera bona in ſiniſtram partem interpretantur, *ib. n.* 6
Detractoris malignitas, *ib.* n. 8
Veſtes ſodali ſuo præſcindunt, *ib. nu.* 10
Detractio facta eſt omnibus communis, *tract.* 20. *diſc.* 3. *per totum*.
Detractor venenum ſuum etiam in viros ſanctiſſimos evomit, *ib. num.* 1
Sub prætextu zeli nullus detractorum erubeſcit, *ib. num.* 2
Canibus ſimiles ſunt, *ib*
Detractio cibus eſt illis adeò familiaris, ſicuti panis, *ibid.*
Hoc vitium illos comitatur uſque ad ſepulchrum, *ib.*
Neminem reſpiciunt, nequidem ſanguine junctos, *ibidem num.* 5
Soli beſti ſe à linguis maledicis liberos eſſe ſperare poſſunt, & vix quidem, *ib. n.* 7
Huius rei exemplum, *ib. nu.* 8
Detractio offendit, & deſtruit charitatem, *tract.* 20. *diſc.* 4. *per totum*.
In detegendis alienis defectibus cautè procedendum eſt, *ibid. num.* 5
Varia ad id adducuntur Scripturæ loca, *ib. n* 7
Detractores Deum odio habent, *tr.* 20. *d.* 5 *per totum*.
Sunt pejores Chriſti crucifixoribus, *ib. n.* 1
Sunt Deo abominabiles, *ib. n.* 2
Dei & Eccleſiæ inimici declarantur, *ib. n.* 3
Sunt ipſis quoque hominibus exoſi, *ibid. n.* 5
Similes ſunt ſerpentibus, *tr.* 20. *d.* 6. *per tot.*
Venenum ipſorum pernicioſius eſt veneno ſerpentum, *ibidem num.* 1
Venenum ipſorum cor invadit, *ib. n.* 2
Idem venenum per totum corpus diffunditur, *ib. n.* 3
Eſt ſerpens traditor, *ib n.* 5
Mendaces ſunt latrones, *ib.*
Fugiendi ſunt, *ib. num.* 7
Paſcuntur maledicentiis, *ib. n.* 8
Multis venenoſis animalibus aſſimilantur, *tr.* 20. *d.* 7. *per tot.*
Sunt perſimiles ranis, *ib. n.* 4
Sunt inimici lucis, *ib.*
Sunt pejores canibus, *ib n.* 9
Sunt ſimiles ſcarabæis, *ib. n.* 6
Sunt ſepulchra fœtentia, *tr* 20. *d* 8. *per tot.*
Omnibus abominabilis eſt illorum fœtor, *ib. n.* 1
Sunt devoratores bonorum, *ib. n.* 2. *& ſeqq.*
Nemini reſpiciunt, *ib. num.* 6
Unico tantum verbo honorem deturpant, *ib. n* 9
Detractio eſt gladius anceps, & acutus, *tract.* 20. *diſt.* 9. *per totum*.
Eſt peccatum graviſſimum, *ib.*
Detractores ſunt ſine lege, *ib. num.* 1
Tamquam amici honorem lacerant, *ib.* 3
Exemplum, *ib. n.* 5
Dæmon nihil adeò molitur, quam ut ſemen hoc ſpargat, *tr.* 10. *d.* 10. *per tot.*
Lingua magis damnum infert, quàm ferrum, *ib. nu.* 1
Unde ſuam habeat originem, *ib. n.* 2
Sunt dæmonis falſi teſtes, *ib. n* 4
Sunt dæmonis Sacerdotes, *ib. n.* 8
Diverſa quæ illos manent, ſupplicia, *tr.* 20. *d.* 11. *per tot.*
Chriſtus ad illos caſtigandos in leonem commutabitur, *ibidem numer* 2
Detractio peccatum eſt, quod Deus non diſſimulat, *ib.*
Diverſi ob hoc peccatum caſtigati, *ib. n.* 3. & 4
Deus pœnam illorum differt nonnunquam, ut illos tantò ſeveriùs poſtea puniat, *ib. nu.* 5
Exemplum hujus veritatis, *ib. n.* 5
Maior eſt ignominia detractoris, quàm latronis, *tr.* 20. *d.* 12. *per totum*.
Lingua per invidiam mota magnum damnum affert, *ibidem numer* 2
Quanti Chriſtus bonam famam æſtimet, *ib n.* 3
Detractor ſine ulla utilitate propria, & cum magno proximi damno famam aufert, *ib num.* 4
Detractor culpam ſuam excuſare nequit, *ib. n* 5
Reſtitutionem integrè facere non poteſt, *ib.*
Lingua eius ſimilis eſt ſagittæ, *ib. n.* 6
Ut ſe quis ab illo defendat, ſpecialis Dei aſſiſtentia neceſſaria eſt, *ib. n.* 7
Exemplum, *ibid.*
Obligatio reſtituendi famam, *ib. nu.* 8
Per detractionem contaminatur anima, *tr.* 2. *d* 13. *per tot.*
Detractor alienos defectus manifeſtando, propriam malignitatem detegit, *ib. n.* 2
Detractor gratiam amittit, *ib. n.* 4
Etiam mundus hoc vitium punit, *ib. n.* 5
Damnum quod aliis inferre nituntur, in ipſoſmet recidit, *ibid. nu.* 5. & 6
Similitudo idipſum demonſtrans, *ib.*
Detractio parturit mortem æternam, *ib. n.* 7
Lingua ex multis capitibus refrænanda eſt, *tract.* 20. *d.* 14. *per totum*.
Detractores ſunt Atheiſtæ, *ib. n.* 5
Deus famam tuetur manifeſtando innocentiam, *ib. n.* 6

Erem-

Digitized by Google

Exemplum, *ib. num.7.*
Diverſa motiva refrænandi linguam, *ib. n.9.10. & 11.*
Odio habendi ſunt detractores, *tr.15. d.20. per tot.*
Magiſtratus illos reprimere tenentur, *ib.n.3.*
Illiſque errorem ipſorum ob oculos ponere, *ib.n.6.*
Diverſa pro hoc malo remedia, *ib. n.8.*
Quales ſint detractores, *ib. n.9. & 10.*
Detractores non auſcultandi, ſed reprehendendi, & propulſandi ſunt, *tr.20.d.16. per tot.*
Qui illos libenter audit, ſe malum eſſe Chriſtianum ſignificat, *ib. numer.1.*
Certum verò charitatis ſignum eſt, ſi qui alienos cooperiat defectus, *ib.n.2.*
Quod faciendo, ingens ſibi meritum comparabit, *ib. numer.4. & ſeqq.*

DEUS.

Primus eſt jejunii, & abſtinentiæ Legiſlator, *tract.1. d.1. numer. 6.*
Ejuſdemque ſuaſor, & conſiliarius, *tr.1.d 4.num.1.*
Cur noluerit ſibi offerri mel? *tr.2.d.2. num.4.*
Cur præceperit ſibi offerri ſalem in omni Sacrificio? *ibidem numer.9.*
Dum permittit adulationem, ingens in nos exercet ſupplicium, *tr.2 d.7 nu.9.*
Invitat hominem ad ſui amorem, *tr.4.d.1.n.1. &c.*
Requirit cor noſtrum, *tr.4.d.13. num.1. &c. & diſc.15.num.1. 2. &c.*
Eſt anima animæ noſtræ, *tr.4.d.15.num.3.*
Directè creaturis non maledicit, *tr.11 d.2. nu.10.*
Cur mel in Sacrificiis adhiberi vetuerit? *tr 9.d. 10.nu.2.*
Frænum nobis laxat, eò quod vocem illius non auſcultemus, *tr.9.d.11 nu.1.*
Vid. V. *Beatitudo.*
Deus populo ſuo converſationem cum impiis interdixit, *ibid. numer.1.*
Deus ex parte ſua delicta noſtra abſcondita tenet, *tract.20. diſc. 4.num 8.*
Deus populum ſuum per novaculam punivit, & cur? *tr.20. d.5 num 8.*
Antiqui Deos ſuos adorarunt, licèt fuerint diverſis enormibus vitiis immerſi, *tr.14 d 32.n.5.*

DEXTRA.

Et ſiniſtra quid ſignificent, *tr.8 d.30.nu.13.*

DIDACUS STELLA.

Ejus ſimilitudines, *tr.10.d.26. num.14.*

DIGNITAS, ET DIGNITATES.

Periculoſæ ſunt etiam iis, qui à Deo ad illas promoti ſunt, & quare? *tr.3.d.5.n 9 & 10.*
Fugaciſſimæ ſunt, & omninò inſtabiles, *tract.3.diſcurſ.7. num.8. 9. & 10.*
V. *Honores. Fortuna.*
Dignitas magnum habet onus, *tr.10.d.16.nu.14. & 15.*

DINA.

Filia Jacob ludos frequentando, pudicitiam temeravit, *tr.9.d. 16.num.6.*

DISCRETIO.

Exhibetur eius laus, & neceſſitas, *tr.1.d.1. nu.14. & 15.*

DISSENSIONES.

Nos probant ſequaces eſſe diaboli, *tr.5.4.nu.14.*
Probatur multifariam quàm ſint execrabiles, & odioſæ Deo, *tr.5.d.7.per tot.*

DIVITIÆ.

Denotantur in ſtercore, quod Tobiam excæcavit, *tr.8.d.11. numer.9.*
Quò magis ab iis abſtrahimur, eò ampliùs à bonis recedimus cœleſtibus, *tr.8 d.12.n.1.2 &c.*
Condemnatur inordinatus earum affectus, abuſus, æſtimatio, & confidentia, *tr.8.d 16 per totum.*
Ex multis auri qualitatibus docetur, quàm divitiæ earumque cupiditas deteſtabiles ſint, *tr.8. d.1. per tot.*
Sunt inferiores virtutibus, honoribus, & deliciis, & quare? *tr.8 d.17,num.11.*
Non perduntur, ſed aſſecurantur, & accreſcunt, dum in pauperes diſtribuuntur, *tr.9 d 18. nu.18.*
Condemnatur nimius cordis ad illas affectus, *tract. 8. diſc.20. numer.1.&c.*
Sæpè quantò magis accreſcunt, tantò magis deperduntur, *tr. 8.d.24 n.1.2.3. &c. & d.29 n 6.7.8.*
Sunt avarorum pondus, ipſos ad inferorum detrahens, *tr.8 d.5. per tot.*
In affectu, aviditate, & poſſeſſione illarum periclitatur cultus & cognitio Dei, ac fides, *tr 8 .d.14.per tot.*
Aurum nil niſi terra, & lutum, *tr.8.d.1.nu.1.&c.*
In locis fovetur ſterilibus & infœcundis, *ib.n.8.*
Et cuſtoditur à feris rapacibus, *ib. n 10.*
Aurum nemo tutum habet, niſi qui ſemper abſcondit, *ibid. numer.10.*
Barbari aliqui reos ſuos aureis vinculis ligare ſolent, *ibidem numer.12.*
Aurum eſt opus tenebrarum, *tr.8 d.1.nu 15.*
Alias ejus deſcriptiones vide *ibid. d. 1.nu.7.*
Divitiæ nil niſi nidus omnis peccati, *tr.8.d.7.*
Laqueus dæmonis, *ib nu.1.&c.*
Et meræ ſpinæ, *d.25.& 26.per tot.*
V. *Mundum.*

DIVITES.

Communiter ſunt in vitia proclives, *tr.8.d 7.nu.1.&c.*
Abominabiles Deo, & hominibus, *tr.8 d.11.nu.1. &c.*
Millenis ſubjacent periculis, & inſidiis, *tr.8.d.24.n 34 & 5.*
Multi fuere divites ſancti, aſt illi ſoli, qui divitias ſine amore poſſederunt, *tr.8.d 20 n.8 9. &c.*
Deum negant, ne opes ſuas perdant, *tr.8 diſc.14.n.5. & 6.*
Quot anguſtias, & cruciatus ſuſtineant divites avari, *tr.8.diſc. 25.per tot, & d.27. per tot.*
Quàm inſtabiles, & inſatiabiles, *tr 8.d.28.nu.1.2.3.4.*
Quò abundantiores, eò pauperiores, & quare? *tract.8.d.29 num. 1.&c.*
Sunt mancipia ſuorum theſaurorum, *ib.n.6 7 8.9 10.*
Aliud avarus, & aliud dives, & nullus avarus dives eſt, *ibid. numer.9.*
Nullus habet, qui uti neſciat auro. *ibid.nu 11.*
V. *Avaritia. Bona.*

DOMUS DEI, ECCLESIA SIVE TEMPLUM.

Dum Eccleſia ab Arrianis prophanata rebenediceretur, viſus eſt inde egredi porcus, *tr.21.d.16. nu.2.*
Veri Chriſtiani ſignum eſt, domus Dei, & locorum ſacrorum honorem zelare, *tr 21.diſc 1.per tot.*
Chriſtus domus Dei prophanatores exindè ejiciendo, ſe filium Dei eſſe probavit, *ib.n.1.*
Animalia irrationabilia reverentiam locis ſacris debitam nos docent, *ib. num.3.*
Ipſæ quoque creaturæ inſenſibiles, idololatræ, infideles, & barbari eandem nos edocent, *ib & n 4. & ſeqq.*
Hebræi Chriſtum in templo capere non præſumpſerunt, *ibid, numer.10.*
Eccleſia locus ſacer eſt, quia Deo eſt conſecrata, & dedicata, *tr.21.d.2. num.1.*
Quanta reverentia, & veneratione domus Dei digna ſit, *ibid. n.2 & ſeqq.*
Concilia ad illam loci ſacri reverentiam debitam nos aſtringunt, *ib.n.5.*
Chriſtus templum, & humanitatem ſuam pati loco habuit, *ib. num.5.*
Ut quis in locum ſacrum dignè ingrediatur, neceſſaria eſt puritas, & munditia cordis, *ib num 8.*
Spiritus Angelici in Eccleſia præſentes aſſiſtunt, *tract.21.d.3. per totum.*
Et principaliter quando incruentum offertur Sacrificium, *ib. numer.1.*
Propter unicum laſcivum hominum obtutum inde recedunt, *ib.num.1.*
Seraphini nos modum in Eccleſia orandi docent, *ibidem num.5.*
Angeli flagellis in illos animadvertunt, qui locis ſacris debitum honorem non exhibent, *ib.nu.9.*
Faciem ſuam cooperiunt, ne noſtras in Eccleſia videant diſſolutiones, *ibid.*
Templa facta ſunt, ut in iis Deo noſtra porrigamus ſupplicationes, *ib.per tot.*
Deo ſummoperè placent orationes à congregatis in Eccleſia fidelibus fideliter factæ, *ib.num.5.*
Non eſt quod gratiam a Deo ſperet, qui irreverenter Eccleſias tractat. *ib.nu.7.*
Deus gratia cumulabit illos, qui in Eccleſia devoti ſunt, & reverentes, *tr.21.d.5.per tot.*
Tentationes diabolicæ ſuum in Eccleſiis vigorem amittunt, *ib.num.7.*
In Eccleſia agrorum impetratur fertilitas, ſanitas corporis, & peccatorum remiſſio, *ib.& nu.9. & ſeqq.*
Alia bona recenſentur, quæ in Eccleſia reperiuntur, *tr.21.d. 6.per tot.*
In Eccleſia ſolvunt ſacerdotes peccatores à catenis delictorum *ibid. nu.1.*
Exemplum illius, *ib. nu.3.*
Qui ſincero corde ingreditur Eccleſiam, inde melior egreditur, *ib.nu 4*
Chriſtus in Eccleſia veræ vitæ arborem plantavit, *ibidem numer.6.*
Homo ſine cauſa domum Dei prophanat, *tract.21 .diſc.7.per totum.*
Quo fine adeundæ ſint Eccleſiæ, *ib.num.3.*
In Eccleſia placanda eſt miſericordia divina, non irritanda, *ibidem.*
Offenſas locis ſacris irrogatas Deus vivaciter ſentit, *ibid.*

Crea-

Creaturæ irrationales, inſenſatæ, dæmones, erubeſcere faciunt Chriſtianos fideles, *ib. n.* 4.
Exemplum illius, *ib. n.* 6.
Fideles ſollicite curare debent reverentiam in domo Dei, *ib. num.* 5.
Magna eſt temeritas Eccleſiis peccare, *ib. nu.* 7.
A fidelibus hodie modicus reſpectus locis ſacris defertur, *ibid.*
Fideles irreverentiores ſunt ipſis dæmonibus, *ib*
Eccleſiæ hodie indignis finibus frequentantur, *ib. n.* 8. & 9.
Circumſtantia loci ſacri culpam in eo commiſſam multum aggravat, *tr.* 21. *diſc.* 8. *per tot.*
Culpæ abominatio vocantur, *ib. n.* 6.
Qui in Eccleſia peccat, Deum immediatè offendit, *ibidem num.* 7.
Sanctitas loci peccatum irremiſſibile reddit, *ib. n.* 9.
Qui Deum in locis ſacris offendit, ſentina omnium iniquitatum vocari meretur, *tr.* 21. *d* 9 *per tot*
Quantùm hæretici ex Catholicorum irreverentiis ſcandalizentur, *ib. nu.* 2.
Turcæ ad Eccleſiam non conducunt canes, *ib. n.* 3.
Conſideratio quòd domum Dei adeamus, frænum nobis ad non peccandum injicere deberet, *ib. n* 7.
Locorum ſacrorum prophanatores æternis pœnis punientur, *tr* 21. *d.* 10 *per tot.*
Diverſa ſupplicia prophanatoribus immiſſa, *tr.* 21. *d.* 11. *per tot.* & *ib. n* 7 & *ſeqq.*
Deus in templo ſępiùs manu flagelli armata viſus eſt, *ib. n.* 4.
Templa antiqua à noſtris diverſa fuerunt, *ib. n.* 4.
Chriſtus propriis manibus in templi prophanatores animadvertit, *tr.* 21. *d.* 12. *per totum.*
Maiorem in prophanatores quàm in crucifixores, rigorem exercuit, *ib per tot.*
Quàm grave ſit ſupplicium, quod ipſiſmet dæmonibus infertur, *ib. n.* 7.
In iis locis ſacris, in quibus ſanctitas non commoratur, *tr.* 21. *d.* 13. *per totum.*
Deus ab iis locis ſubitò recedit, ubi debita cum reverentia non honoratur, *ib. n.* 1.
Ex multis circumſtantiis, quantum Deus ſacrorum locorum reverentiam zelet, deducitur, *ib. nu.* 8.
Nullus irreverentiæ locis ſacris irrogatæ veniam ſperet, *ib. nu.* 11. & *ſeqq.*
Chriſtus prophanatores ſacrorum locorum, velut mancipia tractat, *ib. n* 13.
Qui Eccleſiam invadunt, velut muli ſine intellectu, *ibidem num.* 14.
Ruinæ, & calamitates publicæ ab irreverentia Eccleſiis irrogata proveniunt, *tr.* 21 *d.* 14 *per tot.*
Ad Sacerdotes præcipue ſpectat vindicare injurias locis ſacris irrogatas, *ib. n.* 1.
Terræ motus peſtilentiæ &c. juſta ſunt prophanatorum ſupplicia, *ib nu.* 5. & *ſeqq.*
Prophanatores à Deo non exaudiuntur, *ib. nu.* 7. & 8.
Propter irreverentiam Eccleſia à Chriſto vocata eſt ſpelunca latronum, *tr.* 21. *d.* 15 *per tot.*
Gravia ſunt quæ in domo Dei committuntur peccata, *ib. nu.* 2.
Duo ſunt templa Dei, *ib. n* 4.
Dæmon in locis ſacris omnem adhibet aſtutiam, *ibid.*
In his animæ Deo auferuntur, *ibid. num* 6.
In his Deo ob proprium intereſſe ſervitur, *ib. n.* 7.
Multi Chriſtianorum idem faciunt, quod faciebant Judæi, *ib. num.* 9.
Domus Dei malis pro aſylo ſervire non debet, *ib. nu.* 10.
Inhumani ſunt qui in locis ſacris Deum offendunt, *ib n.* 11.
Per carnalem laſciviam Eccleſiæ prophanantur, *tract.* 21. *d.* 16. *per totum.*
Deus in Eccleſia pluribus actibus impuris offenditur, *ib. n.* 3.
Varia loca eo ſpectantia, *ib* & *ſeqq.*
Æternę damnationis ſignum eſt, ſi quis in Eccleſia appetitibus carnalibus locum cedat, *ib. n.* 6.
Supplicium, quod divina juſtitia de Eccleſiarum prophanatoribus ſumpſit, *ib. n.* 10.
Deus in templis per garrulitatem offenditur, *tract.* 21. *d.* 17. *per totum.*
Deus honorandus eſt per ſilentium, *ibid. per tot.*
Decreta ac Canones ad coercendas linguas non ſufficiunt, *ib. nu.* 1. & *ſeqq.*
Quænam voces in Eccleſia Dei audiri debeant, *ib. nu.* 2.
Templum ſanctum Dei cœlo Empyreo nequaquam inferius, *ibid. nu* 3.
Varia hac de re exempla, *ib. nu.* 6.
Quo fine frequentandæ ſint Eccleſiæ, *ibid. nu.* 7.
Decreta, & Synodi hac de re habitæ, *ib. nu* 7. & *ſeqq.*
Ex actis antiquorum diſcendus eſt modus adeundi loca ſacra, *tr.* 21 *d.* 18. *per tot.*
Quanta cum puritate, & munditia ea ingredi debeamus, *ibid. per totum.*
Dæmon in illis in memoriam revocat objecta in theatris ſpectata, *ib. n.* 3
Priuſquam loca ſacra ingrediamur, deponendę ſunt omnes vanę cogitationes, & affectus, *ib. nu.* 4.
Chriſtus ante circumciſionem in templo pręſentatus non fuit *ib. num.* 6.
Variis hiſtoriis idem intentum probatur, *ibidem* & *numer.* 7. & *ſeqq.*
Eccleſiam ingredi debemus peccatis indignantes, *ibidem numer.* 10.
Cur aquam benedictam, Eccleſiam ingredientes ſumamus, *ib. numer.* 9.
Ornamenta Eccleſiarum Deo ſummè placent, quando inter alia non deeſt decus innocentię, *tr.* 21. *d.* 19. *per tot.*
Variis hiſtoriis idem argumentum oſtenditur, *ibidem numer.* 2. & *ſeqq.*

DONATUS.

Ad ſuos in Africa diſſeminandos errores, Lucillam adjutricem habuit, *tr.* 13. *d.* 6. *num.* 12.

E

EBBA ABBATISSA.

Quid pro conſervanda virginitate Monialibus ſuis ſuaſerit, *tr.* 14. *d.* 11. *nu.* 17.

EBRIETAS.

Character eſt mundi, *tr.* 1. *d.* 4 *n* 8.
Confregit tabulas legis, *tr.* 1. *d.* 8. *nu.* 4.
V. *Abſtinentia. Sobrietas.*

ECCLESIA.

Quàm convenienter velit, præmitti communioni ſacrę jejunium Eccleſiaſticum, & naturale, *tr.* 1. *d.* 4. *num.* 12.
Cur introduxerit Vigilias feſtorum ſolemnium? *tr.* 1. *d* 5. *n.* 15.
Cur potiùs in Paſchate, quàm alio tempore fideles obliget ad Communionem, *tr* 1. *d* 7. *n* 6. & 7.
Signatur in muliere parturiente, & ſponſa Cantici Canticorum, *tr.* 2. *d.* 1 *n.* 7. & 9.
Cur Chriſtus ex Eccleſia ejecerit ementes, & vendentes in ipſa Dominica Palmarum? *tr.* 2. *d* 8. *n.* 10.
V. *Domus Dei. Et Mundus.*
Mulierem quandam flagellando, libidinem ab ea fugavit.
Quandoque ſuperantur ab ambitione, *tr.* 3. *d.* 1 *num.* 6. & 7. & *d.* 2. *n.* 7 & 9.
Probatur exemplis, *d.* 2. *n.* 7. 8. & 9.
Eccleſiaſtica bona.
V. *Bona Eccleſiaſtica,* & *Prælati.*

ECCLYPSIS.

Solis, & Lunæ quomodo fiat, *tr.* 4 *d.* 15. *n.* 19.
Deſignat ſtatum animę carnalibus, & terrenis rebus immerſę, *ibid.*

ECHO.

Simbolum eſt adulationis, *tr.* 2. *diſc.* 3 *num* 9.
Quid ſit? *ibidem.*
Ejus exprimuntur proprietates, *ibidem.*

EDUARDUS REX.

In morte ſua concubinam deſerere renuit, *tr.* 13 *d.* 20.

ELEEMOSYNA.

Facta pauperibus, abuſum tollit divitiarum, *tr.* 8. *d.* 16. *n.* 2. &c.
Facienda eſt de bonis ſuperfluis, *tr.* 8. *d* 18. *n* 7. & 8.
Suadetur multifariam, *tr.* 8. *d.* 18. *n.* 9. & *ſeqq.*
V. *Avaritia. Avaritia effectus.*

ELEPHAS.

Quomodo capiatur, *tr.* 2. *d.* 20. *nu.* 8.
Symbolum eſt adulatoris, *ibid.*
Eſt animal caſtiſſimum, *tr* 14. *d.* 1. *n.* 12.
Mures formidat, *tr* 20. *d.* 4. *n* 6.

ELIAS PROPHETA.

Cur Elias carnes comedens non dereliquit, imò meruerit, Eſau autem in ſolius lenticulę guſtu peccaverit? *tr.* 1. *d.* 2. *n.* 1. & 2.
In virtute jejunii cęlos conſcendit, *tr* 1. *d.* 4. *n.* 1.
A corvis quotidie bis paſcitur, ab Angelo ſemel tantùm, quare & quomodo? *tr.* 1. *d.* 4. *n.* 5.
Cur ille ſolus cum Moyſe transfigurationi Chriſti adfuerit, *tr.* 1. *d.* 5. *n.* 16. & 17.
Nuncupatur Prophetarum Tutris, *ibid. nu.* 19.
Cur Deum videre meruerit? *tr.* 1. *d.* 5. *n.* 19. & 20.
Quid ſignificet Elias, in virtute panis, & aquæ perveniens ad montem Horeb? *tract.* 1. *d.* 5. *n.* 20.
Vi jejunii rapitur in cœlum, *ib. n.* 21.
Et diverſa operatur miracula, *tr.* 1. *d.* 7. *n.* 14 & 15.
Primus fuit, qui viam cęli monſtravit, *tr.* 14. *d.* 7. *num.* 22.
Plus timuit Jezabelis illecebras, quàm ejus comminationes, *tr.* 14. *d.* 34. *num.* 8.

S. ELIGIUS.

Effecit, ut in quoſdam choreas agentes dæmon ingrederetur, *tr* 9. *d.* 7. *n.* 7.

ELISABETHA REGINA.
Inter calumnias innocens declarata fuit, *tr.12. d.6.* n.10.
ELISÆUS PROPHETA.
Miraculoſè ferrum educens de profundo aquæ, ſignificat ſanctificationem animæ fidelis, obtinendam medio jejunio, *tr. 1. d. 6. num. 9.*
ELIU.
Pertinax ad Imperium aſſumitur, quando minimè ſperabat, *tr. 4. diſc. 11. num* 18.
Comparatur animæ peccatrici per Chriſtum redemptæ, *ibid*
ENCHYDRUS.
Eſt animal quod Crocodilo mortem infert, *tr.4. d.15. n.* 8.
EPISCOPI.
Eorum ornamenta denotant, quales ipſi debeant habere virtutes, *tr. 3. d. 11. num. 2.*
De eorum veſtitu, & conſecratione, vide *ibid. fuſè n. 5. &c.*
Diſcutitur multifariam ille Apoſtoli textus. *Si quis Epiſcopatum deſiderat, &c. tr. 3. d. 13. per totum.*
EPULO DIVES.
Damnatur propter crapulam, *tract. 1. diſcurſ. 5. n. 9.*
Cur Lazaro negaverit omnem micam panis, *tr. 1. d. 8. n. 15.*
In lingua paſſus fuit, *tr* 20. *d* 11. *n.* 8.
ESAU.
Ob jacturam lenticulæ conturbatus fuit, *tr. 15. d. 3. n. 14.*
EVA.
In abyſſum labitur propter gulam, *tractat. 1. d. 3. n. 1.*
Tamdiu manſit virgo, quàm abſtinens, & non ultrà, *tr. 1. d. 9. numer.* 6.
Cur prima ex pomo comederit? *tract. 3. diſc. 1. n.* 4
Excæcatur ambitione, *tr. 3. d. 4. num. 3.*
V. *Adam. Serpens.*
EUCHARISTIA.
Cur Chriſtus nobis Corpus ſuum ſub panis ſpecie reliquerit, *tr. 10. d.26. num. 4.*
S. EUGENIA.
In habitu virili è domo paterna effugit, *tr. 12. d. 7. n. 15.*
EXEMPLUM.
Quanti valeat, *tr.* 10. *d.14. n.2 & 3. & d 18. n.3.*
S. Joannis exempla deſertum multa hominum multitudine impleverunt, *tr.10. d.21. n.5.*
EZECHIEL.
Capillos, & barbam raſit ſibi, eoſque in publica platea ponderavit, *tract. 9. diſcurſ. 20. n. 2.*
Vide V. *Bos Ezechieliticos.*

F

FABULA.
Curioſa de Pluto, & Mercurio circa divitias, *tr.8. d.10 n* 3.
Fabula Ericii Muris in olla mellis ſubmerſi, *tr.13. d.10. n* 9.
Fabula de Erycio, *tr. 19. d.9. n.12.*
FACIES.
In ſui ablutione, intentionis ſignificat puritatem, *tr. 1. d. 2. num. 12.*
FALX.
Symbolum eſt adulationis, *tr.2. d. 4. n.2. & d.6. n. 11.*
Herbas dum amplexatur, ſuccidit, & in fænum reducit, *d.4. n.2. & d.6. loc. cit.*
FAMES.
Filium reduxit prodigum, *tr.1. d.8. n* 14.
Expugnat fortiſſimos quoſque, *tr.1. d.9. n.* 5.
Lupum è ſylva, id eſt, dæmonem ex animo pellit luxurioſo, *tr.1. d.9. n.7.*
V. *Abſtinentia, & Jejunium.*
FAVOR.
Humanus omninò momentaneus, *tr.2. d.8. n.10. & d. 10. n.2.*
Aſſimilatur pediculorum proprietati, *tr.2. d.10. n.2.* Umbræ, *ib. n.3.* & Heliotropio, *ib. n* 4.
Sequitur ſtatum proſperum, fugit adverſum, *ib. n.4.*
V. *Adulatio.*
FAUSTINA IMPERATRIX.
Gladiatoris cujuſdam amore capta fuit, *tr.13. d.17. n. 16.*
FEBRIS MALIGNA.
Eſt venenum quoddam adferens mortem, *tr.15. d. 16. n.* 4.
FENENNA REGINA.
Nermeto Regi pomum quoddam artificioſum porrexit, *tr.13. d.25. n.11.*
FILII.
Principum vix quidquam addiſcunt, præterquam agitare equos, & quare? *tr.2. d. 11. n.8.*
FILIUS PRODIGUS.
Cur ei porcorum cuſtodia aſſignata fuerit, *tr.17. d 11. n.4.*
FORTUNA.
Sublimis loca, præcipitia minantur vicina, *tr. 3. d. 6. per tot.*
Poteſtas temporalis non eſt appetenda, ſed timenda, *ib. n. 2.*
Poteſtas culminis tempeſtas eſt mentis, *ibid.*
Fortuna exaltat, & humiliat juxta ſuum beneplacitum, *ib. n.* 3. & 4.
Quò plus honoramur, eò plus periclitamur, *ib. n.* 4
Omnis locus ſublimis velut præcipitium timendus, *ib. n.* 6.
V. *Dignitates, & Honores.*
S. FRANCISCA ROMANA.
Viſibili fruitur aſſiſtentia Angelica, *tr.6. d 6. n.12.*
Percutitur ab Angelo in faciem, & quare? *ib.*
S. FRANCISCUS DE ASSISIO.
Cytharœdi cujuſdam auſcultandi cupidus fuit, *tr.10. d.9. n* 4.
Libidinis ignem nive extinxit, *tract.* 14 *diſcurſ.* 23. *n* 4.
Ludos, & jocos inſtitui cernens, in eodem loco prædicare cæpit, *tr 9. d.16. n.15.*
Quid mulieri cuidam eum ad peccandum extimulanti reſponderit, *tract. 13. d.28. n.6.*
S. FRANCISCUS DE PAULA.
Diffamatus, carbones ardentes in manibus ſuis ſine læſione tulit, *tract. 12. diſc.4 n.12.*
FRANCISCUS PATRIARCHA.
Theatra, & Comicos graviter perſtringit, *tr 9. d.3. n.3.*
S. FRANCISCUS XAVERIUS.
Dicebat: Satis eſt Domine, *tr.10. diſcurſ.9. n.7.*
Ingentes conſolationes internas habuit, *tr.16. d.1. n.7.*
FRANCISCUS SUAREZ.
In convivio quoddam quoſdam murmurantes audiens, inde receſſurus ſurrexit, *tract.20. diſc.1. n.6.*
S. FULGENTIUS.
Ex urbis Romanæ magnificentia, cœleſtis patriæ excellentiam deducit, *tr.10. d.4. num.1.*
FULGURA.
Quomodo generentur, *tr.19. d 4. num* 8.

G

S. GALLA.
Ut ſtatum vidualem illibatè ſervaret, barbam nutrivit, *tr.8 d.27. n.11.*
GAUDIUM.
Mundi hujus variis mæroribus permiſcetur, *tract. 10. d.7. num.8.*
Admittendum eſt, ut tantò virtuoſiùs deinceps operemur, *tr. 9. d.19 per tot.*
Mundana gaudia, dum in optimo ſui ſtore conſiſtunt, deficiunt *tr.9. d.10. n.10.*
Mundana gaudia in cineribus finem ſuum accipiunt, *tr.9. d.20. per tot.*
Gaudium mundanum breve eſt, & inſtabile, *tr. 16. d.8. n. 9.*
Quænam vera ſint gaudia, & delectationes, *tr.16. d.9. per tot.*
GAUDIA.
Hujus vitæ pœnis compenſantur æterna, *tr.8. d.6 n.1.2. &c.*
Æterna prænunciant ſupplicia, ſicut fulgur tonitrua, *ib. n.4.*
V. *Dignitates, Honores. Fortunas. Bona.*
GEDEON.
Milites ſuos ad tubarum ſonitum vaſa teſtea rumpere juſſit, *tr. 10. d.6. n.1.*
GEMMÆ.
Sola margarita excepta, omnes ſcalpello indigent, *tr.1. d. 13. num. 5.*
GENTILES.
In loco ubi crux Chriſti ſepulta jacebat, Veneris ſtatuam erexerunt, *tr 9. d.17. n.5.*
S. GERTRUDIS.
Qualia acceperit documenta à Chriſto ad reverentem Chriſti contemplationem, *tr.7. d.12. n.12.*
Viſio illius, *tr.9 d.13. n.14.*
A mundi voluptatibus ſeſe ſubduxit, *tr.9. d.15. n.11.*
GRÆCI.
Ruinam ſuam ſuli aſcribebant adulationi, *tr.2 d.9. n.7.*
S. GREGORIUS AGRIGENTINUS.
E captivitate liberatus fuit, *tr.12. d.6. n.16.*
S. GREGORIUS MAGNUS.
In quodam Solis radio totum mundum compendiatum conſpexit, *tr.10. d 3. n 6.*
Calumniam paſſus, propriam innocentiam demonſtravit, *tr. 12. d.7. num.13.*
S. GREGORIUS THAUMATURGUS.
Quibuſdam peſtem multos ex iis interempturam eſſe prædixit, *tr.9. d.7. nu.9.*
GRUES.
Ne vento rapiantur, lapide ſeſe onerant, *tr.19. d.18.* n.8.
GULA.
Noſtros nudavit Protoparentes, *tr.1. d.7. n.9.*

Eſt

Eſt animæ febris, & phræneſis, *tr.1. d.8. n.1.*
Quàm ſit reipublicæ perniticſa, *tr.1. d.8. n.15.*
Mirè fovet libidinem, *tr.1. d.9. num.1.*
Eſt incompatibilis eum lege Dei, *tr.1. d.8. n.4.*
Divinam irritat juſtitiam, *tr.1. d.13. n.19. & 20.*
Mates eſt omnium vitiorum, *tr.14. d.24. per totum.*
V. *Abſtinentia. Adam, Crapula. Jejunium.*

H

HÆRESIS.
MUltifariam ortum traxit ex ambitione, *tr.3. d.2. nu.7.8.9.*
Probatur exemplis, *ibid.*
HÆRETICUS.
VViclephus qualis fuerit, *tr.13. d.6. n.16.*
HAMUS.
Symbolum eſt adulationis, *tr.2. d.4. n.6.*
Deſignat bona temporalia, *tr.8. d.6. numer.5.*
HANNIBAL.
Qua fuerit uſus aſtutia in expilandis Cretenſium Theſauris, *tr.8. d.23. n.7.*
Per delicias Capuanas effæminatus fuit, *tr.14. d.23. n.3.*
HEBRÆI.
In virtute jejunii mare rubrum trajecerunt, *tr.8. d.7. n.17.*
Periere uſque modò miſeri propter ſolam adulationem, *tr.2. d.9. n.6 & d.1. n.15.*
Coturnices Hebræis de mari ſubmiſſæ ſunt, & quare? *tract.9. d.9. per tot.*
Hebræi legem ſuam obſervara jusarunt, *tr.13. d.11. n.13.*
Audientes blaſphemias, veſtimenta ſua ſcindere ſolebant; Quare & qualiter? *tract.13. d.12. n.1. & 2.*
His Paſcha celebrantibus, fermentum in domo ſua habere vetabatur, *tr.17. d.9. n.6.*
Chriſtum in templo capere non præſumpſerunt, *tr.21. d.1. num.10.*
HELIODORUS.
Ab Angelis graviter punitus fuit, *tract.21. d.3. n.9.*
HELI.
Filios ſuos reprehendit, eò quod impudica in facie tabernaculi committebant, *tract.21. d.10. n.11.*
HELIOTROPIUM.
Adulatoris eſt ſymbolum, *tract.2. d.10. num.14.*
HENOCH.
Pro conſervanda innocentia ab hominibus ſequeſtratus fuit, *tr.17. d.3. num.5.*
B. HENRICUS SUSO, ORD. PRÆD.
Divinæ Sapientiæ amore exarſit, *tr.14. d.10. n.6.*
Ejus viſio, *tr.19. d.5. n.2.*
HERBA.
Sardonica venenoſa, ejuſque effectus, *tr.16. d.9. nu.5.*
Herba Græcè, Nepentes, nuncupata, cor ſerenandi virtutem habet, *tr.16. d.6. n.3.*
HERODES.
Appetituum ſuorum mancipium fuit, *tr.12. d.18. n.9.*
HERON MONACHUS.
A diabolo tentatus, in puteum ſe præcipitem egit, *tract.19. d.7. num.12.*
S. HIERONYMUS.
Etiam in ſenectute tentationum turbine infeſtatus fuit, *tr.9. d.3. nu.8. & tr.13. d.25. n.10.*
Salutaria Ruſtico Monacho monita tradidit, *tr.10. d.21. n.12.*
Ejus dictum ad S. Auguſtinum, *tr.10. d.1. n.2.*
Sanctum Hilarionem à dæmone in ſpecie Cameli eidem appareote tentatum fuiſſe ſcribit, *tractat.19. diſc.14. num.3.*
S. HILARIUS.
Epiſcopus cur Conſtantium Imperatorem nominaverit Anti Chriſtum, *tr.2. d.1. n.8.*
Saluberrimum omnibus Epiſcopis tradidit documentum circa ſalutem animarum, *tr.7. d.14. n.7.*
HOLOFERNES.
Per ſolam cecidit crapulam, *tr.1. d.9. n.9.*
Propter carnalitatem Bacchanalium typus fuit, *tract.9. d.11. num.11.*
HOMO.
Omnis homo duos habet Genios, *tr.6. 8. n.4.*
Aſſimilatur avi, & piſci, *tr.8. d.6. n.5.*
Invitatur plurimis beneficiis ad amorem Dei, *tr.4. d.7. & 8. per totum.*
Omnes creaturas habet in ſuum ordinatas ſervitium, *tr.4. d.7. numer.5.*
Non poteſt non amare Deum, *tr.4. d.11. n.24. 25. &c.*
Quidquid habet, & poteſt, amori debet divino, *ib. n.27.*
Diverſa Dei beneficia (quæ ſigillatim enucleantur) ipſum ad divinum obligant amorem, *tr.4. d.12. per tot.*
Hoc divini amoris tributum, quantumvis debitum, Deus tamen remunerat, *ib. n.9. 10. & 11.*
Dicitur parvus Mundus, & quare? *tr.7. d.7. n.1.2. &c.*
Eſt Trinitas Sanctiſſimæ Trinitatis, *tr.7. d.7. n.12.*
Et ſpeciale Opus Dei, *ib. num.14.*
V. *Anima.*
HOMINES.
Cur Deus homines tot miſeriis ſubjectos eſſe voluerit? *tr.10. d.34. num.4.*
Quilibet homo crucem ſuam ferre debet, non tamen Chriſti crucem, *ib. n.6.*
Quis hominum primus paradiſum ingreſſus fuerit, *ib. n.2.*
Homines per pœnitentiam merita ſibi acquirunt ad gloriam, *tr.10. d.6. n.1. & ſeqq.*
Vide verb. *Ingratitudo.*
Homines perfecti, & virtuoſi majoribus tentationibus ſubjacent, *tr.14. d.15.*
HONORES.
Mutant mores, ſi ſecùs, miraculum erit, *tr.3. d.4. n.7.*
Auferunt judicium, *tr.2. d.11. n.4. & tr.3. d.4. n.1. &c.*
Non poſſeſſio, ſed ambitio honorum cœpit à diabolo, *tr.3. d.1. numer.10.*
Excæcant mentem, *tr.3. d.4. n.10. & 11.*
Aſſimilantur rotæ, *tr.3. d.4. n.2.*
Cur & quàm ſint periculoſi, *tr.3. d.5. n.6. & tr.3. d.5. per tot.*
Præcipitant in vitia diverſa, *tr.3. d.5. n.6.*
Minantur præcipitia, *tr.3. d.6. n.1. 2. 3. &c.*
Plurimas important ſecum ſolicitudines, anxietates, &c. *tr.3. d.9. per totum.*
Qui illos fugiunt, maximè iiſdem ſunt digni; id quod variis probatur exemplis, *tr.7. d.14. per tot.*
Faciunt periclitari etiam maximè perfectos, *tr.3. d.7. n.5. & 6.*
Quantum ſit eorum pondus, & gravitas, *tr.30. d.10. per totum.*
Prærequirunt merita, *tr.3. d.12. n.1. 2. &c.*
A Chriſto ad ſervitium, non ad dominium ordinati ſunt, *tr.3. d.16. n.1. 2. &c.*
Plurimi Sancti, & ſervi Dei illos ſubterfugerunt ſolicitè, *tr.3. d.15. per totum.*
Eorum amore quodcunque attentatur periculum, *tr.3. d.17. n.1. 2. 3. &c.*
In honoribus conſtituti, Bucephalo, & ſerpentibus aſſimilantur, *tr.3. d.4. n.9.*
V. *Dignitas, & Fortuna.*
HOREB.
Interpretatus menſa, *tr.1. d.5. n.10.*
Denotat menſam gloriæ cœleſtis, *ibidem.*
HUMILITAS.
Aulica omninò perverſa eſt, *tr.3. d.3. n.2.*
Socia debet eſſe caſtitatis, *tract.14. diſc.27. per totum.*
Ejus effectus, *ibidem.*
Ex contemptu nutritur, *tr.16. d.6. n.1.*

I

S. JACOB PATRIARCHA.
CRuentata filii ſui veſte conſpecta, amarè flevit, *tr.9. d.18. num.10.*
Viſo cœlo aperto, magnoperè confortatus eſt, *tr.10. d.24. num.5.*
S. JACOBUS EREMITA.
Mulierem quandam una manu ungens, alteram igni immiſit, *tr.14. d.31. n.6.*
JASON.
Ut homines ad ſuum ritum ſeduceret, carnalium illis voluptatum illecebras propoſuit, *tr.13. d.6. n.19.*
IDOLA.
Gentilium ſunt avara; id quod diverſis probatur exemplis, *tr.8. d.15. n.4. 5. &c.*
IDOLOLATRIA.
Effectus eſt adulationis, *tr.2. d.9. n.8. 9. & 10.*
JEJUNIUM.
Quatuor temporum unde ortum trahat, *tr.1. d.3. n.11.*
In quo conſiſtat verum vitæ jejunium, *tr.1. d.8. n.10.*
Quantæ circumſtantiæ ſint neceſſariæ ad bonum, & ſalutare jejunium, *tr.1. d.1. n.3.*
Ejus explicatur ethymologia, *tr.1. d.1. n.9.*
Quid ſit, *ibid.*
Eſt duplex, ſcilicet quò ad corpus, & quò ad ſpiritum, hoc eſt Sacrificium matutinum, illud veſpertinum, *tr.1. d.1. n.10.*
Reprehenditur indiſcretum, *ib. num.11.*
Modus acquirendi facilitatem in jejuniis etiam rigoroſis, *tr.1. d.1. num.13.*
Non tam in ciborum qualitate, quàm in appetitus inordinati mortificatione conſiſtit, *tr.1. d.2. n.1. 2. & 3.*
Nihil jejunium prodeſt longiſſimum, cui ciborum lautities, vel ebrietas ſuccedit, *tr.1. d.2. n.5. 6. 7.*

Non

Non jejunat, qui in meridie abſtinet, ut veſperi lautè comedat, *tr. 1. d. 2. n. 6. & 7.*
Explicatur, quid ſit: In die jejunii inveniri voluntatem noſtram, *tr. 1. d. 2. n. 6.*
Eſt individus ejus comes charitas in proximum, *tr. 1. d. 2. nu. 4. 5. 8. 9.*
Siccatur miſericordiæ ſiccitate, *tr. 1. d. 2. n. 9.*
Non placet Deo ſine Eleemoſyna, *ib. n. 8.*
Recenſentur diverſa jejunia vitioſa, *ib. n. 8 & 11.*
Jejunium ſine miſericordia, eſt ager cultus ſine ſemine, & aula regia ſine Rege, *ib. n. 9*
Sit omninò voluntarium, *tract. 1. d. 2. n. 10. & 11.*
Involuntarium comparatur jumento, *ib. n. 11.*
His neque æſtas neque hyems apta pro jejunio, *ib. num. 11.*
Nulla in eodem vana gloria admittenda, *ib. n. 12.*
Publicè exercitum, venenum eſt, *ib.*
Privatim autem ſalutiferum, *ib.*
Ex vana gloria factum, comparatur arcæ, *tr. 1. d. 2. n. 13.*
Ob vanam gloriam reprobatur Phariſaicum, *ib. n. 12*
Pulchra D. Chryſologi Apoſtrophe in jejunium Phariſæi, *ib. num. 13.*
Jejunii lex antiquiſſima, *tr. 1. d. 3. n. 3. 4. 6.*
In Paradiſo lata, *tr. 1. d. 3. n. 2. & 6. & tract. 1. d. 4. num. 1.*
Quare nos hodie jejunemus, *tr. 1. d. 3. num. 4.*
Cur Chriſtus in jejuniis nos præceſſerit, *tr. 1. d. 3. num. 5.*
Tempore jejunii Spiritus Sanctus ſanctam Eccleſiam multoties inviſit, *tr. 1. d. 3. n. 11.*
Angeli jejunantium nomina per ſingulas Eccleſias ſpecialiter annotant, *tr. 1. d. 3. n. 12 &c.*
V. *Angeli.*
Etiam à piſcibus abſtinebatur in primis naſcentis Eccleſiæ temporibus, *tr. 1. diſc. 5. n. 5.*
Quò quis ingenioſior, eò plus eſt jejunio deditus, *tract. 1. d. 6. num. 10*
Debet ſanctificari operibus bonis, ſpecialiter autem Eleemoſynis, *tract. 1. d. 16. n. 2. 3. &c.*
Confirmatur hæc ultima veritas raro quodam exemplo, *ibid. num. 12.*
Non placet corporale jejunium ſine ſpirituali, *tr. 1. d. 17. nu. 2. & 3.*
V. *Abſtinentia. Angeli. Chriſtus. Quadrageſima.*

JEJUNII DIVERSI EFFECTUS.

Eſt ſingularis hominum medicina, *tr. 1. d. 1. n. 3.*
Non nocet corpori, ſed prodeſt, *tr. 1. d. 2. n. 11. & d. 15. per tot.*
Omnium bonorum esuſa, *tr. 1. d. 3. num. 3.*
Deo nos aſſimilat, & Angelis, *tr. 1. diſc. 4. n. 1. &c.*
Virtute jejunii Elias cœlos conſcendit, *ib. n. 1.*
Moyſes per jejunium in divinitatis gloriam tranſmutatus fuit, *ib. num. 8.*
Soli innixus jejunio, faciem divinam videre petiit, *tr. 1. d. 5. num. 18.*
Legem à Deo accepit, cumque ipſo velut amicus cum amico locutus eſt, *ib. n. 19.*
Ob ſolum jejunium promulgator legis antiquæ electus eſt, *tr. 1. d. 8. n. 3.* Perque illud omnia implevit legis veteris præcepta, *ib.*
Confert intimam cum Deo familiaritatem, *tr. 1. d. 4. n. 1.*
Facit hominem Deo parem, Deumque homini contubernalem, *tr. 1. d. 4. num. 1. & 8.*
V. *Chriſtus. Elias. Moyſes.*
Ex hominibus facit Angelos, *tract. 1. diſc. 4. num. 4.*
S. Joannes Baptiſta à Chriſto nominatur Angelus, non niſi quando jejunabat, *tr. 1. d. 4. n. 7.*
Intimè Deo unit, *tr. 1. d. 4. n. 12.*
Quod probatur exemplo Davidis, *ib.*
Paradiſi portas aperit, *tr. 1. d. 5. per totum.*
Protoparentes conſervavit in paradiſo, poſtea ejectos propter jejunii violationem, *tr. 1. d. 5. n. 3. 4. & 6.*
V. *Adam.*
Jejunantes vim cœlo inferunt, *tr 1. d. 5. num. 7.*
Jejunium pauperem beatificavit Lazarum, *tr. 1. d. 5. n. 9.*
Sublevat ſurſum, quos corpus grave premit deorſum, *tr 1. d. 5. n. 13. 14. & 21.* Ideoque Vigiliæ ſolemniorum feſtorum ab Eccleſia ſunt inſtitutæ, *tr. 1. d. 15. num. 15*
Elias vi panis, & aquæ attingens Horeb, ſignificat, jejunando cœleſtes obtineri epulas, *tr. 1. d. 5. n. 20.*
Jejunium diverſa confert charisſmata cœleſtia, *tr. 1. d. 6. n. 1. 3. 4. &c.*
Ad eaque recipienda mentes reddit aptiores, *ib. n. 2. & quare, ib.*
Mentem elevat in cœlum, ſicut plumæ attollunt aves, *tr. 1. d. 6. n. 8. & 16.*
Facilem præbet tranſitum, ad inſtar navis mercibus vacuæ per mundi fluctus, *tr. 1. d. 6. n. 7.*
Animam ſanctificat, *tr. 1. d. 6 n. 9.*
Probatur in ferro natante S. Eliſæi, *ib.*
Prophetas ſuſcitat, & Legiſlatores ſcientiam docet, *tr. 1. d. 6. num. 15.*
Contemplationem promovet, *tr. 1. d. 6. n. 12. & 17.*
Orationis fovet puritatem, & efficaciam, *ib. n. 17. & 18.*
V. *Oratio.*
Soli jejuni ſcientiis, & ſtudiis ſunt apti, *tr. 1. d. 6. n. 15.*
Undè quò quis ingenioſior, eò jejuniis magis eſt addictus, *ib. num. 10.*
Diſponit ad revelationes, & myſteria cęleſtia, *tr. 1. d. 6. n. 1. 2. &c.*
V. *Daniel.*
Eradicat vitia, *tr. 1. d. 8 n. 1. &c.* Legis obſervantiæ cooperatur, *ib. n. 2. & 3.*
Virtutes ſolidat, & bona confert plurima, nominatim verò pacem, & tranquillitatem publicam, *ib. n. 6 7. &c*
Efficaciſſimum contra dæmonum inſultus, *tr. 1. d. 6. n. 29. & 21.*
In efficacia ipſos ſuperat Apoſtolos, *ib. n. 21.*
V. *Apoſtoli.*
Ad ſanctimoniam præminiſtrat iter, *tract. 1. d. 7. num. 2.*
V. *Chriſtus.*
Sanctitas legis Evangelicæ debetur jejunio, *tr. 1. d. 7. n. 3.*
Eccleſia fideles ad communionem obligat in Paſchate potius, quàm alio anni tempore, ob ſolam jejunii efficaciam, *tr. 1. d. 7. num. 6. & 7.*
Chriſtus à Spiritu ductus in deſertum, in virtute Spiritus ex eo exivit per ſolum jejunium, *tr. 1. d 7. n 8.*
Alter jejunat, & alteri prodeſt jejunantis utilitas, *ib. n. 10.*
Dum Sanc[illegible] efficit infirmos, eos reddit fortiſſimos, *num. 11.*
Exsltavi[illegible]oannem Baptiſtam, ut maximus eſſet inter natos mulierum, *ib. n. 12.*
S. Paulum in tertium provexit cęlum, [illegible].
Mortuos ſuſcitat, cœlumque claudit, & aperit, *n. 14. 15.*
Diverſa inibi recenſentur miracula, quæ vi jejunii S. Elias patravit, *n. 15.*
Alii recenſentur ejuſdem effectus, *n. 16. 17. & 18.*
Qui jejunus miracula fecerat, pranſus ſubitò ſaturitatis pęnas luit, *ib. n. 18.*
Ager eò fertilior, quò plus exercetur; ita & major gratia, ubi corpus per jejunium maceratur, *tr. 1. d. 8. n. 2.*
Jejunans ſerpenti aſſimilatur, pellem ſenectutis ſibi detrahenti in anguſtiſſimis locis, *tr. 1. d. 8. n. 2.*
Jejunium in ſe continet juſtitiam, pacem, & gaudium, *tr. 1. d. 8. num. 6.*
Præfertur omnibus virtutibus, *ib.*
Et omnibus opitulatur, *ib. n. 7. 8 & 9.*
Plurimi ejus recenſentur effectus, *tract. 1. d. 8. n. 11. 12 & 13.*
Caſtitatem fovet, & libidinem ſternit, &c. *tr. 1. d. 9. per totum.*
Adamum conſervavit Virginem, qui non niſi guloſus cognovit uxorem, *tr. 1. d. 9. n. 6.*
V. *Phariſæus.*
Non fuit Chriſtus tentatus circa immunditiam propter rigoroſum jejunium ſuum, *ib. n. 7.*
Judith ſolo jejunio ſtravit Holofernem, *tr. 1. d. 9. n 9.*
Jejunium Ruth ipſam deſponſavit Booz, *tr. 1. d. 9. n. 12.*
Conjuges à malo Zelotypiæ liberat, *tract. 1. d. 9. num. 12.*
Carnem ſpiritui ſubjicit; probatur notabili exemplo, *ib. nu. 10. & 11.*
Reprimit concupiſcentiam, *tr. 1. d. 10. per totum.*
Vires ſubminiſtrat, & auget contra dæmones, *tr. 1. d. 12. per tot.*
Eſt medium ſpeciale ad abolenda, & pręcavenda peccata, & ad juſtitiam divinam placandam, *ib. d. 3. per tot.*
Trãſgreſſores jejunii variis puniſitur ſuppliciis, *ib. n. 19. 20. &c.*
Jejunium varias ab hoſtibus reportavit victorias, *tr. 1. d. 14. per totum.*
Eſt ordinatum ad eradicanda vitia, *tract. 1. d 14 n. 1. 2. &c.*

MOTIVA AD JEJUNIUM INDUCENTIA.

Quis eſt Deo præ omnibus Sacrificiis, & holocauſtis acceptiſſimum, *tr. 1. d. 3. num. 12.*
Quia cęleſtis porta arcta nimis, & anguſta eſt, &c. *tr 1. d. 5. n. 8. & 9.* Alia motiva deducere licet à præclariſſimis effectibus (de quibus ſupra) & dignitate, & natura jejunii, de qua partim ſupra, partim jam acturi ſumus.

VARIÆ JEJUNII DESCRIPTIONES, EPITHETA, ET COMPARATIONES.

Eſt ſanctitatis hoſtia, *tr. 1. d. 3. n. 12.* Diſciplina animæ, *ib. n. 4.*
Fundamentum ſanctitatis, *tr 1 d. 7. per tot.*
Vivens victima, ſanctum Sacrificium, *tract. 1. d. 3. n. 12.*
Alii quindecim ejuſdem tituli, *ib. n. 14.*
Similitudo hominum cum Angelis, *tr. 1. d. 4. n. 4.*
Simulacrum Angelicæ vitæ, *ib. n. 7.*
Imago vitæ cœleſtis, *ib.*
Res ſancta, opus cœleſte, janua regni, *ib. n. 8.*
Splendidum immortalitatis viaticum, *tr. 1. d. 4. num. 10.*
Vehiculum ad cœlos, *tract. 1. d. 5. n. 9.* Cœli clavis, *ib. n. 11.*
Regni cœleſtis pignus, *ib. n. 22.*
Refectio animæ, *tr. 1. d. 5. n. 21.*
Radix gratiarum, *ib.*
Inexpugnabile vitæ æternæ firmamentum, *ib. n. 22.*
Varias alias ejuſdem deſcriptiones vid. *tr. 1. d. 6. n. 15.*
Orationis prodromus, *tr. 1 d. 6. n. 17.*
Perfectionis fundamentum, *d. 7. n. 1.*

Sanctitatis aratrum, parans innocentiæ meſſem, tr. 1. d. 7. num. 2.
Innocentiæ, & temperantiæ fons, & radix, tr. 1. d. 7. n. 1. & d. 9. num. 9.
Paradiſi ſanctificatio, tr. 1. d. 3. n. 2.
Chriſti arx, caſtrum armorum Spiritus Sancti, vexillum fidei, caſtitatis ſignum, ſanctitatis trophæum, tr. 1. d. 7. n. 2.
Aptiſſimum ſanctitatis, & purificationis inſtrumentum, tr. 1. d. 7. num 6.
Laſciviæ abolitio, tr. 1. d 9. n. 9
Veſtimentum, & ſtola juſtitiæ originalis, tr. 1. d. 7. n. 9.
Caſtitatis murus, pudicitiæ propugnaculum, civitas ſanctitatis, ib. & tr. 1 d. 8. n. 6.
Caſtitatis fundamentum, tr. 1. d. 9. n. 2 & 3.
Omnium virtutum cibus, d. 8. n. 8. & 9.
Omnium virtutum mater & magiſtra, ib. n. 10.
Alumnus modeſtiæ, ſanctitatis parens, ib. n. 9.
Varias deſcriptiones alias, vid. tr. 1. d. 8. n. 10. & 16.
Jejunium pro virginitate conſervanda optimum eſt remedium tr. 14 d. 22. n. 2. & ſeqq. & 13. & ſeqq.
V. *Abſtinentia.*

S. JEREMIAS PROPHETA.
Catenis onuſtus, civitatem oberrare juſſu Dei debuit, tr. 13. d. 20. num. 2.

S. IGNATIUS.
Quanto arſerit amore proximi, tr. 5 d 4. n. 12.
Virgines Her[illegible] commendans, quid dixeris, tr. 14. d. 1. n. 18.

IMMUNDITIA.
Eſt via ſpatioſa, in Euangelio memorata, tr. 1. d 9. numer. 2.
Summè fovetur per gulam, ib
Semper ſaturitati juncta, tr. 1. d. 9. n. 6.
Elephas, id eſt, maximus, & fortiſſimus quiſque capitur per puellas, tr 2 d. 10. n 8.
V. *Abſtinentia.*

IMPIUS.
Omnium impiorum caput eſt dæmon, tr. 2. d. 2. n. 8.

INFERNUS.
Signatur in exercitu Syriæ, tr 2. d. 5 n 14.
Qui furit contra Joam, id eſt, adulatores, ib.

INGRATITUDO.
Quanta ſit hominis erga Deum ingratitudo, tr. 11. d. 4. num. 9.

INNOCENTIUS III.
Sanctum Franciſcum, Eccleſiam Lateranenſem S. Joannis ſuſtentantem in ſomno conſpexit, tr. 16 d. 1 num. 7.

INTELLECTUS.
Perſpicaces jejunio ſunt maximè dediti, & quare? tr. 1. d. 6. num. 10.

JOAB.
Symbolum eſt adulatoris, tr. 2. d 6. n. 6.

S. IOANNES EVANGELISTA.
Raptus in ſpiritu, cœleſtem gloriam velut ſponſam ornatam conſpexit, tr. 10. d. 4. num. 1.
Nullum in cœlo templum conſpexit, & quare, tr. 10. d. 15. n. 2.
Cœlum apertum videns, eò ut aſcenderet invitatus fuit, tract. 10. d. 29. n. 2.
Dum balneum ingrediens, in eo videret hæreticum, ſubitò inde egreſſus eſt, tr. 17. d. 9. num. 4.
Angelum in Apocalipſi adorare volens, ab eo prohibitus fuit, tr. 14. d. 5. n. 5.

S. JOANNES BAPTISTA.
A Chriſto nominatur Angelus, non niſi quando jejunabat, tr. 2. d 4. n. 7.
Ejus vita continuum fuit jejunium, ex S. Baſilio, ib. & d. 7. n. 12.
Deo ſimilis evadit per jejunium, tr. 1. d. 4. n. 7.
Propter jejunium putatur Deus, ib n. 9.
Cur ab ejus diebus regnum cœlorum vim patiatur? d. 5. nu. 7.
Per jejunium factus eſt maximus inter natos mulierum, tr. 1. d. 7. n. 12.
Cur in deſertu, & non in Herodis aula habitaverit, tr. 2. d. 10. num. 2.
Pudicitiæ zelantiſſimus fuit, tr. 13. d. 12 n. 7.
Inter corporis rigores de cœlo poſſidendo ſecurus fuit, tr. 16. d. 16. n. 1.

S. JOANNES CHRYSOSTOMUS.
Euaodiam Imperatricem ab ingreſſu Eccleſiæ prohibuit, tr. 21. d. 11. n 14

S. JOANNES DE CAPISTRANO.
Quomodo fugaverit Turcas in obſidione Belgradenſi, tr. 6. d. 2. num. 16.

S. JOANNES DAMASCENUS.
Huic ob calumniam manus dextra amputata fuit, tr. 12. d. 5. n. 7.

S. JOB PROPHETA.
Cur ei dæmon omnia abſtulerit, præter mulierem, tract. 2. d. 2. num. 5.
Dives fuit, ſed ſine omni divitiarum amore, tr 8. d. 20. nu. 9.
Dæmonem in divitiis vicit, & nobis vincendi reliquit modum, ib. n. 10.
Non ſibi, ſed pauperibus dives fuit, ib. n. 10.
V. *Jonathas, & Elias.*
Non ſolùm mulierem aſpicere, ſed ne cogitare quidem voluit, tr. 14. d 18. num. 1.

S. JOSAPHAT.
In conſortio poſitus eſt elegantium puellarum pervertendus, tr. 13. d. 5. n. 6 & d 21. n. 11.
Ejuſdem in fide Chriſtiana conſtantia, tr. 13. d. 5. n. 7.

JOSEPH PATRIARCHA.
A fratribus venditus, tr. 13. d. 2. n 12.
Cur à fera peſſima devoratus fuiſſe dicatur, ib.
Pallium ſuum adulteræ ceſſit, tract. 14. d 27. n. 6.

S. ISAIAS PROPHETA.
Babyloniæ exterminium prædixit, tr 13. d. 26. n. 8.

JUDAS TRADITOR.
Ejus confeſſio valida non fuit, tr 15. d. 12. n. 6.

JUDÆI.
Eorum ſtratagemata in Chriſti crucifixione, tr. 17. d. 11. n. 5.

JUDICES.
De Concilio Synedrio qualem contra blaſphemos ſententiam pronuntiarint, tr. 11. d 12. n. 11.

JUDICIUM EXTREMUM.
Cur homines ſeſe in eo abſcondere velint, cùm tamen ſciant inevitabile eſſe regnum Dei, tr 6. d. 9 n. 11.
Nec quoad corpus, nec quoad animam quiſpiam in eo latere poterit, ib.
Quid ſit: Abſcondere ſe in ſpeluncis, & petris montium, ib.
Quare Angeli nobiſcum in eo ſint comparituri? ib. n. 14. & 15.

JUDITH.
Solo jejunio ſtravit Holofernem, tr. 1. d 9 n. 9.
Juſtificatur à calumniis, tr. 13. d. 35 per totum.
Pudicitiam ſuam nequaquam periculo expoſuit, ib.

JUMENTUM.
Symbolum eſt eorum, qui jejunant involuntariè, tract. 1. d. 2. num. 11.

S. IVO.
Legatus S. Ludovici Regis, tr. 4 d. 18. n. 15.

IUVENIS.
Unde dicatur, tr. 6. d. 15. n 16.
Cur in juvenili ſpecie Angeli apparere ſoleant? ib.

L

LARVÆ, LARVATI.
Larvæ Chriſtianos dedecent, tr 9. d 6. per tot.
Dæmon larvarum inventor fuit, ib. n. 14.
Variè à Deo puniti ſunt larvati, ib. n. 13.
Larvæ ut plurimùm ſcandaloſis ſociantur diſſolutionibus, ib. num. 1.
Larvati Chriſti imagini renuntiant, ib. n 5.
Larvati Dæmonis ſe ſequaces eſſe profitentur, ib n. 8.
Larvati in tripudiis ab igne correpti conflagrarunt, ibidem num. 11.
Habitus mutatio, mortis ſæpè occaſio extitit, ib. n. 13.
Vide *V. Bacchanalia.*

LATRO MALUS.
Cur ſanguine Chriſti conſpergi non meruerit? tr. 11. d. 10. num. 14.

S. LAURENTIUS LEVITA, ET MARTYR.
Carbonibus ſuperimpoſitus exultabat, tr. 10. d. 22. n. 20.

S. LAZARUS.
Per tribulationes ad paradiſum pervenit, tr. 10. d 24 n. 19.

LEO ISAURICUS IMPERATOR.
Imagines prohibuit, tr. 12. d 5 n 7.
Ejus fraudes contra S. Joannem Damaſcenum excogitatæ, ib.

LEO.
Ut prædam capiat, in latibulis ſe abſcondit, tr. 16. d. 15. n. 6.
Leo animalia mortua non comedit, tr. 19. d. 9. n. 10.

LEX.
Divina gulam compati neſcit, tr. 1. d. 8. n. 4.
Eſt facilis, tr. 4. d. 17. n. 4.
Legis antiquæ tabulas temperantia obtinuit, ebrietas comminuit, tract. 1. d. 8. n. 4. & 5.
Euangelicæ major eſt ſanctitas, quàm veteris; quia frequentior in ea eſt abſtinentia, & jejunium, tr. 1. d. 7. n. 3.
Differentia inter utramque hanc legem, tr. 5. d. 8 n. 9
Lex ſcripta marmori inſculpta fuit, tr 10. diſc. 27. num. 5.
Lex Euangelica cordibus humanis eſt impreſſa, ib.
Jugum legis ante Chriſti adventum valde grave fuit, & arduum, tract. 10. diſc. 21. n. 2. it. tr. 16. d. 10. n. 1.
Jugum legis ab eo, qui cœlum reſpicit, faciliter portatur, tr. 10. d. 21. per totum, ſuavis eſt, tr. 16. d. 10. per totum.

In

In lege nova homines per adverſa plus proficiunt, quàm in lege ſcripta, *ib. n.* 7.
Per legis obſervantiam cœlum acquiritur, *tr.* 10. *d.* 17. *per tot.*
Lex nova, utpotè in charitate fundata, ſuavis eſt, *ib. num.* 4. 5 & 6.
Divinæ legis præcepta humanæ fragilitati ponderoſa videntur, *ib. num.* 8.
Legis obſervantia eſt pretium gloriæ, *ib.*

S. LIDUVINA VIRGO.

Coronam gloriæ ſuæ ex perpeſſis adverſitatibus contexuit, *tr.* 10. *d.* 24 *num.* 10.

LILIUM.

Suum in vino perdit odorem, *tr.* 14. *d.* 12. *n.* 17.
Aliæ lilii proprietates, *ib n.* 18. *& ſeqq.*

S. LUCIA VIRGO ET MARTYR.

Dupliciter conſideratur immobilis; quid ſignificet, & unde orta fuerit hæc immobilitas, *tr.* 8. *d.* 22. *num.* 12.

LUCIFER.

Angelos apoſtatas adulatione ſeduxit, *tr.* 2. *d.* 1. *n.* 2.
In quo conſtiterit ejus ſuperbia, *tr.* 3. *d.* 1. *n.* 1.
Semper in eo perſeverat, quod à principio appetiit, *tr.* 3. *d.* 3 *n.* 1.
Quæ ſit differentia inter ſuperbiam, quam in principio exercuit, & eam, quam hodie exercet, *ib. n.* 2.
V. *Dæmon.*

S. LUDOVICUS EPISCOP. THOLOSANUS.

Quid regnum Patris ſui reſpiciens, dixerit, *tr.* 10. *d.* 3. *n.* 9.

S. LUDOVICUS NONUS REX FRANCIÆ.

In pueritia ſua ad cęlos aſpirabat, *tr.* 10. *d.* 30, *num.* 16.
Ejus emblema, *tr.* 10. *d.* 16. *n.* 14.
Eſt apud Mahumetanos captivus, *tr.* 4. *d.* 18. *num.* 7.
Quàm conſtanti Deum dilexerit amore, *ib.*
Quid Philippum filium ſuum monuerit, *tr.* 15. *d.* 8. *n.* 5.
Populum ſuum Deo reconciliatum eſſe volebat, *ib. d.* 9 *nu.* 9.
Filium ſuum Philippum monuit, ut diſcretos confeſſarios eligeret, *ib. tr.* 17. *d.* 10.

LUNA.

Sub pedibus conſpecta, quid ſignificet, *tr.* 10. *d.* 7. *n.* 7.

S. LUPUS.

De ſuſpectis erga Veroſinam amoribus accuſatus fuit, *tr.* 22. *d.* 4. *num.* 20.

S. LUDGARDIS.

Beatiſſimæ Virginis fruitur viſione, *tr.* 1. *d.* 13. *n.* 18.
Jubetur ſeptem annis jejunare pro peccatis hæreticorum, *ib.*
Jejunio divinam placat juſtitiam, *ib.*

LUXURIA.

V. *Carnis Vitium.*

M

S. MACARIUS.

Ejus viſio, *tr.* 19. *d.* 3. *n.* 9.

MADIANITÆ.

Sunt libidinis ſymbolum, *tract.* 1. *d.* 9. *n.* 8.
Vincuntur pane hordeaceo Gedeonis, *ib.*

MAGI.

Perſarum primarii, ſemper fuerunt abſtinentiſſimi, *tr.* 1. *d.* 6. *num.* 14.
Sancti tres Magi ab oriente vocati ad Chriſtum adorandum, cùm tamen ipſe in virili ætate conſtitutus, rex noluerit reputari, *tr.* 2. *d.* 8. *n.* 11.

MANNA.

Refert beatitudinem cęleſtem, *tr.* 10 *d.* 9. *per tot.*

MARCION.

Ut Romam falſa ſua doctrina imbueret, impudicam quandam mulierem præmiſit, *tract.* 13. *d.* 6. *n.* 12.

MARDOCHÆUS.

Cur ſibi crucem, & non aliud quodcunque tormentum expertus fuerit in vindictam? *tr.* 2 *d.* 5 *n.* 15.

S. MARGARITA FILIA REGIS HUNGARIÆ.

Ad nuptias tranſire renuit, *tr.* 14. *d.* 11. *n.* 9.

MARGARITA.

Primum inter gemmas locum obtinet, *tr.* 14. *d.* 1. *n.* 20.
Naſcuntur in regionibus barbaris, *tr.* 16. *d.* 16. *n.* 8.
In aceto reſolvuntur, *tr.* 18. *d.* 5. *n.* 4.

B. V. MARIA.

Quàm fuerit cauta in vitanda adulatione, *tr.* 2. *d.* 1. *n.* 6.
Meritò dicitur Virgo prudentiſſima, & quare? *ib.*
Cur fuerit turbata, *ib.*
Cur S. Joſepho deſponſata, *tr.* 8. *d* 2. *n.* 5.
In die Purificationis ſuæ Chriſtum portavit Jeroſolymam: explicatur myſticè, *tr.* 3. *d.* 1. *n* 12.
Potius dignitati Matris Dei, quàm virginitati renuntiare voluit, *tr.* 14. *d* 5 *n.* 4.
Inter ipſam, & Joſephum, verum fuit matrimonium, *tract.* 14. *d.* 1. *n.* 3.
Quanti candorem virginalem æſtimaverit, *tr.* 14. *d.* 11. *n.* 4.
Apparente Gabriele Archangelo, conturbata fuit, *tr.* 14. *d.* 20. *num.* 18.

S. MARIA ÆGYPTIACA.

Deus eorum illius in templo Jeroſolymitano tetigit, & commovit, *tr.* 21. *d.* 6. *n.* 3.

S. MARTINUS EPISCOPUS.

Quid reſponderit cuidam aurigæ, circa virtutem diſcretionis, *tr.* 1. *d.* 1. *n.* 25.
Ab infante quatuor ab ortu hebdomadas habente, innocens à calumnia ſibi illata declaratus eſt.

MARTYR.

Vide *Cęlum*, & *Beatitudo*

MATRIMONIUM.

Jejunii virtus conjuges liberat à malo zelotypiæ, *tr.* 1. 9. *n.* 12.

S. MATTHÆUS APOSTOLUS.

Singularis virginitatis cultor, virginitatem docuit filiam Regis, *tr.* 1. *d.* 10. *n.* 18 & *tr.* 14. *d.* 11. *n.* 6.
Jejunio addictiſſimus, *ib.*

B. MATTHÆUS DE BASCIO.

Quem notabilem caſum habuerit Venetiis cum Diabolo, *tr.* 6. *d.* 8 *n.* 17.

MEDICINA.

Eadem uni proficua, & alteri nociva eſt, & quare? *tr.* 1. *d.* 1 *nu.* 3.
Quid ſit, mederi ad inſtar urſi, *tr.* 2. *d.* 7. *n.* 9.
Medicinam ſumpturi, quinque puncta conſiderent, *tr.* 1. *d.* 1. *num.* 3.

MEDITATIO.

Sacra, quantam afferat utilitatem, *tr.* 2. *d.* 1. *n.* 7.
Vid. *Oratio.*

MEL.

Cur ſibi noluerit offerri Deus, *tr.* 1. *d.* 2. *n.* 4.
Significat adulationem, *ib. n.* 4. & 9.
Diabolo olim offerebatur.

METHODIUS EPISCOPUS.

Æſtimabatur Idolorum cultor, quia ſacras imagines plurimùm venerabatur, *tr.* 12 *d.* 4. *n* 26.

METHODIUS PATRIARCHA.

Qua ratione ſe à calumniis defenderit? *tr.* 2. *d* 7. *n.* 9.

FR. MICHAEL DE BAREA.

Quibus promiſſis Chriſtianos à Bacchanalium diſſolutionibus abſtraxerit, *tr.* 9. *d.* 13. *n.* 5.

MINERÆ.

Pretioſorum metallorum inter montium prærupta reperiuntur, *tr.* 16. *d.* 16. *n.* 8.

MINERVA.

Sicut, & Muſę, velut virgines honoratæ fuerunt, *tr.* 13. *d.* 17. *n.* 2.

MINISTER JUSTITIÆ.

Gentilis viſa fortitudine Martyrum Chriſti, fidem profeſſus eſt, *tr.* 10. *d* 22. *n* 11.

MOAB.

Proprium filium in conſpectu inimici jugulavit, *tr.* 9. *d.* 18. *n.* 26

MONTANUS.

Priſcæ & Maximillæ operam ad ſuum habendum intentum adhibuit, *tract.* 13. *diſc.* 6. *n.* 12.

MORS, MORI.

Mortuorum trium à Chriſto ſuſcitatorum myſticus ſenſus, *tr.* 2. *d* 6. *n.* 4.
Cur tres tantùm Chriſtus mortuos ſuſcitaverit, *ib.*
Quid ſit, Mortuum ſepelire mortuum, *tr.* 2. *d.* 6. *n.* 4. & 12.
Omnis Rex mortuus, abominabilis eſt omnibus, *tr.* 3. *d* 6. *n.* 3.

MULIER.

Converſatio mulierum mortifera, *tr.* 13. *d.* 21. *per tot.*
Mulierum conſortium pluribus ex capitibus fugiendum eſt, *ib. n.* 2. & *ſeqq.*
Diabolus ad tentandum homines muliere velut inſtrumento utitur, *tr.* 13. *d* 21. *n* 5. & 6 & 10.
Id quod exemplis oſtenditur, *ib. n.* 11.
Mulieres divinam juſtitiam fulmine obarmant, *tr.* 13. *d.* 21. *n.* 13. & 14.
In cor hominis tyrannidem exercent, *ib. n.* 17.
Multa corpori, & animæ damna adferunt, *tr.* 13. *d.* 22. *per tot.*
Probatur exemplis, *ib. n.* 7. &c.
Procul ab eis recedendum eſt, *ib. n* 9.
Diverſæ ad id ſimilitudines adducuntur, *ib n.* 10. & 11.
Mulieri vicinum eſſe, & non labi, ingens miraculum eſt, *ib. n.* 14. &c. & *d.* 23. *per tot*
Mulieres columnas firmiſſimas proſternere valent, *tr.* 13. *d.* 23. *per tot.*
Omnium malorum cauſæ ſunt, *ib. n.* 3. & *ſeqq.*
Fugiendæ ſunt, *ib. n.* 10.
Varii hac de re caſus recenſentur, *ib. n.* 14. &c.
Ad converſationem cum mulieribus ineundam bona intentio non ſufficit, *ib. n.* 16.
Viri etiam ſanctiſſimi turpiter lapſi ſunt, eò quod mulierum conſortium non fugerint, *tr.* 13. *d.* 24. *per tot.*
Non eſt in hac re propriis fidendum viribus, *ib. n* 1 & *ſeqq.*
Probatur ex locis Scripturæ, *ib. n.* 3. & *ſeqq. vide Carnis vitium.*

Mulier Ægyptia ob crocodilum educatum felix æſtimata fuit, tr.13. d.10. n.13.
Mulier impudica familiam ſuam licèt honoratam, & nobilem per multa ſæcula infamem reddere poteſt, tr.13. diſcurſ. 16. n. 5.
Mulier ſpeciale quoddam dæmonis eſt inſtrumentum, tr.15. d. 21. per totum.
Mulierum converſatio perniciosa eſt, ib. per totum.
Mulier ex viſceribus viri creata fuit, tr.14. d.14. n.4.
Mulieres ter ſolum in vita foris extra domum ſuam videri ſe permittere debent, tr.14. d.21. num 4.
Mulier ad Eccleſiam velata accedere debet, tr.14. d.35. n.1.
In Eccleſiis pſallere, ſeu cantare prohibentur, tr.14. d.15. n.4.
Illarum converſatio fugienda eſt, tr.14. d.29. n.12. & 13.

MUNDUS.

A S. Carolo aſſimilatur pomo, tr.3. d.7. n.5.
Mundus, & omnia alia bona creata, in comparatione animæ nihil valent, tr.7. d.19. n.1.2. 3. &c.
Quid prodeſt homini ſi univerſum mundum lucretur, &c. explicatur inibi, d.19. per tot.
Deus animam ſuam pro una dedit anima, & non pro mundo toto, ib. n.1.
Tota cruciatuum cauſa in divite epulone condemnato fuit, quòd mundi hujus bona recepiſſet, tr.8. d.6. n.1. 2 &c.
Sæculum nequam, quod ſolus ſuus ſic ſolet beare amicos, ut Dei faciat inimicos, ib. n.2.
A Deo nos divertit, & ſeducit, tr.8. d.8. n.1. 2. &c.
Amor ejus incompatibilis eſt cum divino, tr. 8. d. 13. n. 1. &c.
Bona tantùm apparentia habet, nulla vera, tr.8. d.23. per totum.
Præterit figura hujus mundi. Elucidatur loc. cit. per totum.
Pluribus, & notabilibus epithetis deſcribitur mundus, ib. n. 1.
Mundus non ridet, ſed riſum ſimulat, ut irrideat, tr.8. d.23. n.11.
Nec ipſis fidem ſervare poteſt amatoribus ſuis, ib. n.15.
Tantus quantus, nihil eſt, tr.8. d.31. per totum.
Mundus eſt magna quædam Roma, & Roma parvus quidam mundus, tr.10 d.5. num.1.
Mari aſſimilatur, tr.10. d.18. n.7. & 8 It. tr.16. d.7. n.2.
Mundum facilè deſpicit, qui in cœlos oculum defigit, tr. 10. d.17. per tot & d.22. per tot.
Mundanorum coronæ ex floribus, beatorum verò coronæ ex auro ſunt factæ, tr.10. d.25. n.3. & 4.

MOYSES.

Per jejunium in divinitatis gloriam mutatus fuit, tr.1. d.4. n.1.
Soli inniaus jejunio, faciem videre cœpit divinam, tr.1. d.5. num. 18. Cur ipſe ſolus cum Elia transfigurationis interfuerit, tr.1. d. 5. num 16. & 17.
Vi jejunii legem accepit, & cum Deo velut amicus cum amico locutus eſt, tr.1. d.5. n.19.
Nuncupatur Prophetarum turris, tr.1. d.5. n.16.
Ob ſolum jejunium electus eſt promulgator legis antiquæ, tr. 1 d.8. n.3.
Sola ſobrietate omnia adimplevit veteris legis præcepta, ib.
Propter intemperantiam populi fregit tabulas, ib. n.4.

N

NAVIS.

VAcua facilè undas ſoleat, ita & jejunos facilè mundi hujus fluctus percurrit, tr.1. d.6. n.7.

NEGLIGENTIA.

Primum Adæ peccatum fuit negligentia, tr.3. d.1. n.3.

NEQUAM, NEQUITIA.

Nequitiæ ethymologia, tr.2. d.1. n.10.
Nequam, proprium eſt dæmonis nomen, ib.
Competit & mundo, tr 8 d.6. n.2.

NERO.

Prima ejus ruinæ cauſa & radix, fuit adulatio, tr.2. d. 5. n.13.
Sub Senecæ diſciplina conſtitutus, virtuoſus & mitis, poſtea verò crudelis factus fuit, tr.17 d.11. n.2.

NINIVITÆ.

Nos docent, jejunium eſſe medium ad præcavenda, & abolenda peccata, necnon ad divinam placandam juſtitiam, tr.1. d.13. per tot.
Diſcutitur ille textus: *Homines, & jumenta, &c. non guſtent quidquam, nec paſcantur, & aquam non bibant*, ib.
Ninivitarum Rex appellatur medicus, & quare, ib. n. 2.
Paſtorem habuere Sardanapalum, ib. n.4.

NOE.

Natura ſua Angelus exiſtimatus fuit, tr.17. d.4. n.3.

NOMEN JESU.

Joſue victoriam contulit, tr.19. d.18. n.9.

NUMERUS.

Electorum exiguus eſt, tr.10. d.18. n.8.

O

OBLATIO.

CUr olim apud Hebræos præter aurum, & gemmas etiam caprarum pili oblati fuerint, tract.10. d.1. n.5.

OCCASIO, ET OCCASIONES.

Pravæ ſunt fugiendæ, probatur exemplo notabili cujuſdam Angeli, tr.16. d.15. n.13.
Et S. Eliæ Prophetæ, tract 6. d.14. n.7.
Occaſio peccati quantum fugienda, tr. 9. d.15. n. 16. & ſeqq. & tr.13. d.20. per tot. it. tr.19. d.17. n.7.
Fuga occaſionum divinum quid in ſe habet, tr.14. d.15. n.12. & d.28 per tot.
Occaſiones peccandi etiam fortiſſimos periclitari faciunt, tract 9 diſc.16. per tot.
Varii juſti ob non declinatas occaſiones lapſi ſunt, ib.
Cum ſerpentibus abſque veneni toxico contracto ludere difficile eſt, tr.9. d.20. n.7. & tr.13. d.23. per totum.
Carnalem concupiſcentiam fugere non ſufficit, niſi etiam occaſiones deſerantur, tr.13. d.30. per tot.
Vide V. *Mulier*.

OCULUS.

Quantò purior, tantò acutior eſt ad videndum, tr. 10. d. 17. num.14.
Minimus pulviſculus illum obfuſcat, ib.

OLEUM.

Eſt adulationis ſymbolum, tract 2. d. 2. n.8. & tr.2. d.3. n.1. &c.
Exanimat apes, & omnia inſecta, ib. d.3. n.2.
Omnibus liquoribus ſupernatat, tract. 2. d.3. n.2.
Quid ſit; oleum vendere peccatores, ib. n.3.
Denotat teſtimonium bonæ conſcientiæ, ib.
Juxta naturam rerum, quibus affunditur, ſuam ſemper naturam mutat, tr.2. d.3. n.4.
Oleum peccatoris non impinguet caput meum. Elucidatur, loc. cit. d. 3. per tot.

OPUS BONUM.

Per hoc cœlum acquiritur, non verò per diſſolutiones, tr.9. d. 12. per tot.
Vide V. *Bacchanalia*.

ORATIO.

Et jejunium, ſunt duæ alæ ad cœlum, tract. 1. d 6. n.16.
Nihil oratione ſublimius, nihil potentius, ib.
Fit efficax per jejunium, ib. & n.17. & 18.
In ſua puritate mirè fovetur per jejunium, ib. n.17.
Oratio ſine jejunio, eſt miles ſine armis, ſeu arma ſine milite, tr 1. d 6. n.17.
A jejunio devotionem aſſequimur, & fiduciam, ib. n.20.
Semper eſt ſocianda jejunio, ib. n.20. & 22.
Oratio jejunium ſanctificat, & roborat, ib. n.20.
Illudque Domino repræſentat, ib.
Nos Angelis efficit familiares, tr.6. d.12. nu.1. 2. 3. &c.
Singulariter oblectat Angelos, tract.6. d.14 n.11.
Explicatur textus: *Quando orabas cum lacrymis*, &c. tract. 6. d. 12 per tot. Ubi plurima alia invenies de orationis præſtantia, & efficacia.
Caſtitati conſervandæ inſervit, tract 14. d.25. per tot.
Gratiſſimæ Deo ſunt orationes, tr 21. diſc 4. n.3.

ORNAMENTA MULIERUM.

Graviter reprehenduntur, tr.14. diſc.21. n.13.

OTIUM.

Cauſa omnis mali, tr.14. d.26. per tot.

P

PALMA.

CUr in Dominica Palmarum Chriſtus è templo ejecerit ementes, & vendentes, tr.2. d.8. n.10.
Cur ea die inſederit aſino, tr.3. d.4. n.1.

PALLAS.

Ab antiquis tamquam Dea Sapientiæ in ſpecie Virginis pingebatur, tr.14. d.10. n.18.

PAPA, PAPATUS.

Quantum ei ſit annexum onus, tr.4. diſc.17. n.8.
Sedes Pontificia ſpinis ſcatet, tract 3. d.8. n.3 & 4.
Punitur à Deo, papalem poteſtatem negans, tr.2. d.5. n.17.

PARCITAS.

Vide V. *Abſtinentia*.

PARDI.

Symbola ſunt adulatorum, tr. 2. d.6. n. 10.

PASCHA.

Cur Eccleſia nobis communionem præſcribat, potiùs in tempore paſchali, quàm alio, tr.1. d.7. nu.6. & 7.
Nunquam comedit Chriſtus carnes, niſi de Agno paſchali, tr. 1. d.3. n.7.

S. PAULA.

Qualiter ſuam, ſuorumque caſtitatem foverit, *tr. 1. d. 9. numer.* 10.

S. PAULUS APOSTOLUS.

In tertium cœlum rapitur, propter trium dierum jejunium, *tr.* 1. *d.* 5. *n.* 21. *&* *d.* 6. *n* 8. *&* *d* 7 *n.* 13.

An intuitu ſolius caſtitatis jejunaverit, *tractat.* 2. *d.* 8. *n.* 7.

Adulationem generosè vicit, *tr.* 2. *d.* 2. *n.* 9. *vide ibi latius.*

Nos voluptates fugere docet, *tract.* 13. *d.* 10. *num.* 11.

Luctam carnis ſummè formidat, *tr.* 13. *d.* 24. *n.* 4.

Corpus caſtigabat, ut ſpiritui obediret, *tr.* 14. *d.* 10. *nu.* 18.

S. PAULUS.

Diſcipulus Antonii Magni, qualem habuerit viſionem circa peccatorem converſum, *tract.* 6. *d.* 18. *n.* 16.

PAULUS EPISCOPUS SAMOSATENUS.

In die Paſchatis concubinas ſuas hymnos à ſe laſcivè compoſitos canere jubebat, *tr.* 14 *diſc.* 32. *n.* 10.

PAUPERES.

Illis elargiri debemus, quæ ex patrimonio lucramur, &c. *tr.* 1. *d.* 2. *n.* 5. 6. 7. 8. *&* 9.

V. *Abſtinentia. Jejunium. Eleemoſyna.*

PAX.

Vera pax eſt bona conſcientia, *tractat.* 16. *d.* 11. *n.* 4.

PECCATUM.

Semper habet annexam erubeſcentiam, *tr* 2. *d.* 4. *num.* 2. 3.

Omnis peccati initium, ſuperbia, *tr.* 3. *d.* 2. *per tot.*

Peccans aſſimilatur eatruenti parietem, *tr.* 4. 5. *n.* 5.

Eſt armatura dæmonis, *tr.* 19 *d.* 12. *per totum.*

Peccatum ſerpenti aſſimilatur, *tr.* 14. *diſc.* 18. *n* 5.

PEDICULI.

Deſignant adulatores, & quare, *tr.* 2. *d.* 10. *n.* 2.

PELAGIA.

Cum duabus ſororibus ex tecto ſe dejecit, *tr.* 14. *d.* 11. *n* 20.

PEREGRINATIO, PEREGRINI.

Tota vita noſtra nil niſi peregrinatio, *tract.* 8 *d.* 21. *per totum.*

Peregrini ex tribus potiſſimum dignoſcuntur, *ib. nu.* 9.

Diverſæ aliæ adducuntur peregrinorum conditiones, *ib. nu.* 10. *&c.*

PERFECTI.

Præ aliis, tentationibus infeſtantur, *tr.* 14. *d.* 15. *n.* 15.

PERFECTIO CHRISTIANA.

Triplici nititur fundamento, innocentiæ, jejunii, & temperantiæ, *tr.* 1. *d.* 7. *n.* 5.

S. PERPETUA.

Scalam quandam vidit gladiis acutiſſimis plenam, *tr.* 10. *d.* 24. *num.* 13.

S. PETRUS APOSTOLUS.

Jejunio promeruit, ut in eo loqueretur Chriſtus, *tr.* 1. *d.* 4. *n.* 2.

Cur poſt præclariſſimam de Chriſto confeſſionem, acriter fuerit à Chriſto reprehenſus, *tr.* 2. *d* 8 *n.* 9.

Lapſus eſt in aula, foris ſecuris, *tr.* 3. *d.* 3. *n* 4.

Incarceratio, duæ catenæ, ejuſque per Angelum è carcere liberatio moraliter explanatur, *tr.* 6. *d.* 20. *n.* 13.

Cur de ignorantia arguatur ab Evangeliſta, *tr.* 10. *d.* 18. *n.* 6.

PESTIS.

Symbolum adulationis, *tractat.* 2 *diſc.* 3. *n.* 6 7. 8 *&* *tr.* 2. *d.* 8. *n.* 4.

Differentia inter peſtem, & alios morbos, *tr.* 2. *d.* 3. *n.* 7.

Rariùs infeſtat magnates, *ib. n.* 8.

PHARISÆUS.

Evangelicus, cur non ſuperbierit de ſua caſtitate, *tr.* 1. *d.* 9. *n.* 15.

S. PHILIPPUS NERIUS.

Hominem carnalem accedens, nares obturabat, *tr.* 13. *d.* 16. *n.* 20

In mediis conſolationibus, animi patiebatur deliquium, *tr.* 10. *d.* 9. *n* 7.

Eum qui ipſum pervertere moliebatur, convertit, *tr.* 17. *d.* 11. *num.* 11.

Sæpè rapiebatur in extaſim, *tr.* 16. *d.* 2. *n* 6.

Nunquam viſus eſt vultu melancholicus, *tr.* 16. *d.* 4. *n.* 7.

Franciſcum Mariam Torlgium Deo lucratus eſt, *tr.* 16. *d.* 12. *n.* 4

Corpus ejus etiamnum viventis ſuaviſſimum ſpirabat odorem, *tract.* 14. *d.* 32. *n.* 9.

PHILIPPUS II. HISPANIARUM REX.

Fœminam circa pectora nudam faſtidivit, *tr.* 13. *d.* 29. *n.* 9.

PHILOSOPHUS.

Quidam in faciem ſpuit cujuſdam divitis, & quare, *tr.* 7. *d.* 18. *num.* 10.

PHILOSOPHI.

Veram felicitatem in virtuosè operando conſiſtere dicebant, *tract.* 16. *diſcurſ.* 5. *n.* 3.

PILATUS

Quare dicto: *Quid eſt veritas?* mox exiverit, *tr.* 2. *d.* 11. *n.* 11.

PISCES.

Non edebantur à fidelibus, in primis naſcentis Eccleſiæ temporibus, *tr.* 1. *d.* 5. *n.* 5.

Aſſimilantur hominibus, *tr* 8. *d.* 6. *n.* 5.

Deus indulſit primitùs Adamo dominium, non eſum piſcium, *tr.* 1. *d.* 5. *n.* 5.

Eſum piſcium illi permiſit, quando paradiſo indignus erat, *ib.*

PIUS V. PONTIF. MAX.

Quàm præclarè ſenſerit de honoribus, *tr.* 3. *d.* 4. *n.* 21.

PLANETA.

Benignus maligno aſſociatus, quid efficiat, *tract.* 17. *diſc.* 3. *n.* 2.

PLATO PHILOSOPHUS.

Divini nomen ſortitus eſt, *tr.* 11. *d.* 10. *n.* 8.

Deum offendere vetuit, *ib.*

Ejus dictum de republica, *tractat.* 18. *d* 4. *n* 8.

PLINIUS.

Prætor Siciliæ, quid Trajano Imperatori ſcripſerit, de antiquorum Chriſtianorum vita, & moribus, *tr.* 5. *d.* 4. *n.* 16.

PLUTARCHUS.

Bonum amicum ab adulatore diſcernere docuit, *tr.* 17. *d.* 1. *n.* 4.

PRÆDICATORES.

Quantam gloriam, & lucrum ſibi comparent, animas convertendo, *tr.* 7. *diſc.* 14. *per totum.*

Singulariter oblectant Redemptorem, *tr.* 7. *d.* 14. *num.* 10.

Officio funguntur ſummè divino, *ibid. n.* 2.

In reprehendendis vitiis; locorum, temporum, & perſonarum curam habeant, *tr.* 1. *d.* 2. *n.* 1.

Amandi ſunt, quia amant, *tr.* 2. *d.* 8. *n.* 5.

Plura de illorum officio, obligatione, & excellentia. Vide *tr.* 8. *in dd.* variis, præſertim autem *d.* 14.

Prædicationis ſuæ rete in dexteram mittere debent, *tr.* 10. *d.* 17. *n.* 1. *& ſeqq.*

POENITENTIA.

Contra illos qui pœnitentiam procraſtinant, *tr.* 7. *d.* 19. *nu.* 16.

Vide V. Confeſſio Sacramentalis *per tot.*

S. POLYCARPUS.

A Tyranno ad Deum negandum inſtigatus, quid reſponderit, *tr.* 15. *d.* 13. *n* 12.

POMPEJUS.

In obſidione Jeroſolymitana victus fuit, *tr.* 21. *d.* 11. *n.* 9.

POMUM.

Vide V. *Adam.*

POPULUS HEBRÆUS.

Ex Ægypto egreſſus, tres milliones hominum numerabat, *tr.* 16. *d.* 4. *n.* 11.

PRÆCEPTUM.

Legalia, Judicialia, & Cæremonialia præcepta ad numerum ſexcentorum & tredecim aſcendebant, *tr.* 16. *d.* 10. *n.* 1.

PRÆDESTINATI.

In ovibus figurantur, *tr.* 17. *d.* 2. *n.* 7.

PRÆLATI.

Quantum fructum cauſent bono ſuo exemplo, *tr.* 1. *d.* 3. *n.* 10.

Propter adulationem diſſimulant peccata, *tr.* 2. *d.* 2. *num.* 1.

Vitia ſua multiplicant, & aliena, ac virtutes negligunt, *tr.* 2. *d.* 5. *n.* 8.

Omnes ſunt cæci, *tr.* 3. *d.* 4. *n.* 10.

Mirabile, ſi ſalventur multi Prælatorum, *tr.* 3. *d.* 5. *n.* 4.

Quas habeant obligationes, *tract.* 3. *diſcurſ.* 10. *n.* 5. *&c.*

Ad perfectionem ſunt obligati præ omnibus aliis. *tr.* 3. *diſcurſ.* 21 *n.* 10 *&c.*

Sunt in magno periculo ſalutis, *tr.* 3. *d.* 13. *num.* 4 *&* 5.

V. *Ambitio, Anima, Honores. Principes.*

PRÆLATURÆ ECCLESIASTICÆ.

Ad ſubditorum non dominium, ſed famulitium ordinatæ, *tr.* 3. *d.* 16. *nu.* 1. 2. *&c.*

Quam importent obligationem, & pericula, *tr.* 3. *d.* 18. *n.* 12. *&* 13. *&* *d.* 16. *n.* 5 *&* 6.

V. *Honores, & Dignitates.*

PRINCEPS.

Quidam in mancipatu conſtitutus, viſo curru ſiſit, & quare? *tr.* 3. *d.* 7. *num.* 17.

PRINCIPES.

Nolunt videri erraſſe, *tr.* 2. *d.* 2. *n.* 6.

Summa timeant diſcrimina ſibi ab adulatoribus, *tr.* 2. *d.* 2. *n.* 8.

Quales debeant adhibere conſiliarios, *tract.* 2. *d* 4 *n.* 7.

Adulatio perpetuum eſt malum Regum, & Principum, *tr.* 2. *d.* 10. *n* 6.

Veritas præferenda eſt omnibus Principibus, *tr.* 2. *d.* 10. *n.* 11.

Eorum domus dicuntur templa, ſeu delubra, propter duas cauſas, *tract.* 2. *diſc.* 11. *n.* 2.

Veritas exulat ab aulis Principum, *tract.* 2. *diſc.* 11. *n.* 12.

Tribus maximè rebus indigent magnates, *tr.* 2. *d* 11. *n.* 12.

Principatum omnium nullus humiliter poteſt ferre, niſi Deus increatus, *tract.* 3. *d* 4. *num.* 7.

Filii Principum nihil addiſcunt præter, equitare, & quare, *tr.* 2. *d.* 11. *n.* 8.

Philippus II. quamvis Monarcha potentiſſimus, ſemper tamen tribus ſe carere lamentabatur, *ib. num.* 12.

Magni faciunt adulatores ſuos, qui tamen eos excæcant, omnemque ipſis occultant veritatem, *tr.* 2. *d.* 11. *per tot.*

Vita & gloria fruuntur brevi, *tr.* 3. *d.* 7. *per tot.*

Plurimis ſubiiciuntur periculis, & anxietatibus, *tr.* 3. *d* 8 *per tot.*

Nunquam ſunt contenti, *ib. n.* 4.

Innumeris expoſiti ſunt inſidiis, *ib. n.8.*
Dominium eorum non eſt niſi ſervitus, *tract. 3. d.1. num. 3. 4. & 5.*
Deus de illis lamentatur Principibus, qui blaſphemos non puniunt, *tr. 11. d.12. n.15.16 & d.11. per tot.*
In caſtigandis malis rigoroſi eſſe debent, & in Dei honore defendendo zeloſi, *tr.11. d.10. num.10.*
V. *Ambitio, Prælati.*

PROSPERITAS TEMPORALIS.
Eſt cauſa damnationis æternæ, & perpetuis compenſatur tormentis, *tract.8 d.6. per tot.*
Procedit à Deo, *tr.8. d.8. n.1. 2. &c.*
Difficulter compatitur virtutem, & perfectionem, *ib. n. 8. 9. 10. & d.9. per tot.*
Facilius in ea quàm in aliis anguſtiis, cadit quis in peccata, & difficiliùs ſalvatur, *tr.8. d 10 per tot.*
In periculum adducit animas, quæ ea florente aures ſuas occludunt Deo, *tr 8. d.13. num 1. 2. 3. &c.*
Non eſt indicium divini in nos amoris, *ib. n 16. &c.*
A S. Severino, & pluribus aliis contempta, *tr.8. d.20. n.16.*
Probatur variè ejus inſtabilitas, *tr.8 d.24. per totum.*
Tanta quanta vanitas eſt, & NIHIL, *tr.8. d.31. per totum.*
V. *Ambitio, Bona, Divitiæ, Mundus.*

PTOLOMÆUS.
Terram in comparatione ad cœlum, punctum quoddam eſſe probat, *tr.10. d.3. n.8.*

Q

QUADRAGESIMA.
ET quatuor temporæ quomodo fuerint inſtituta, *tr. 1. d.18. num 1. &c.*
Reprehenſibiles ſunt, qui Quadrageſimam ſub variis prætextibus violant, *ibid. num. 9 & 15.*
In Quadrageſima ſunt ciborum deliciæ vitandæ, *tr.1. d.X. n.4. 5. 6. & 7.*
Tempus jejunii quadrageſimalis dicitur ſacrum, & divinum, *tr.1 d.4 n 3.*
Significatur in apertione feneſtræ Noeticæ poſt quadraginta dies, *tr.1. d. 5. n.11.*
Cur præmittatur ſolemnitati paſchali, *tr.1. d.7. nu.6. & 7.*
V. *Abſtinentia, Jejunium.*

R

REGINALDUS POLUS.
CArdinalis, quàm vilem habuerit corporis ſui æſtimationem, *tr.7. d 16. n 2*

RELIGIOSI, RELIGIO.
Non glorientur de ſimplici qualitate ciborum, *tr.1. d.2. n.2.*
Quomodo abſtinere debeant, *tr.1. d.1. n.12.*
Abſtinentes ſunt naturale centrum Divinæ ſapientiæ, *tr. 1. d.6. num.1.*
Quibus debeant frui cibis, *tr.1. d 8 n.6.*
Differentia, quam recenſet Pius V. inter ſtatum religioſum, Cardinalitium, & Papalem, *tr.3. d.4. n.11.*
Religiones ſunt ſcholæ perfectionis, *tr.18. d. 5. n.9.*
Religioſi ſemper ſuſtentarunt Eccleſiam, *tr.16. d.1. n.7.*
Per viam aſperam ad perfectionem progrediuntur, *ib. &c.*
Religioſus proximi ipſum audiens quid dixerit, *tr 18. d.8. n.1.*

REX ASSURUS.
Aman in lecto Eſther decumbentem videns, indignatus eſt, *tr. 21. d.10. n.8*

REX, REGES.
Rex qui potiùs mori elegit, quàm ligari, *tr.4. d.11. n.20.*
In regnando conſortem non patitur, *tr.10. d.29 n.1.*
Rex Navarræ quendam amicum ſuum ob blaſphemiam in vincula conjecit, *tr.11. d.5. n.18.*
Caroli Magni contra blaſphemos edita decreta, *tr.11. d.13. n.2.*
Reges cur hodie pauci canonizentur, *tr.X. d.5. n.9.*
V. *Principes.*

REX BOHEMIÆ.
In bello victus, ad potentiam ſe recepit, *tr.16. d.13. n.6.*

REPROBI.
In hædis deſignantur, *tr.17. d.2. n.7.*
Sicut oves ad Infernum currunt, *ib.*

RICCARDUS EPISCOPUS.
Corpus ejus poſt mortem mirè reſplenduit, *tr.14. d X2. n.6.*

RISUS.
Corporalis in cœlo non reperitur, *tr.10. d.8. n.1.*
Sardonicus riſus unde derivetur? *tr.9. d.10. n.7.*

ROMA.
eſt parvus quidam mundus, *tr.10. d.5. n.1.*
Romæ propter theatrorum frequentiam ſcelera increpuerunt, *tr.9. d.3. n.4.*

ROMANI.
Ad nihilum redacti ſunt propter adulationem, *tr.2. d.5. n 12.*
Qualem exercuerint tyrannidem in obſidione Jeroſolymitana propter auri cupiditatem, *tr.8. d.28. n.9.*
Laudabilis praxis, quam ſervarunt circa ſuos triumphatores, *tr.3. d.4. n.5.*

ROSA.
Roſæ ſubitò langueſcunt, & deficiunt, *tr.13. d.X5. n.4.*

ROTA.
Symbolum eſt honoris, & proſperitatis, *tr.3. d.4. n.2. & tr.3. d.7. num.17.*

RUPERTUS IMPERATOR.
Blaſphemo gratiam præſtare renuit, *tr.11. d.5. n.18.*

RUTH.
Propter jejunium ſuum meruit conjux fieri Booz, & radix ſtirpis Davidicæ, *tr.1. d.9. n.1X.*

S

SABINIANUS HÆRETICUS.
LIbrum ſub nomine S. Hieronymi in lucem edidit, variis hæreſibus reſperſum, *tr.2. d 5. n.9.*

SACRAMENTA.
Viæ ſecuræ ſunt, per quas itur ad cœlum, *tr.21. d.6 n.6.*

SACERDOS.
Locum Dei obtinet, *tr.15. d.3. per totum.*
Illi conſignatæ ſunt claves regni cœlorum, *ib.*
In confeſſione mitis eſſe debet, *tr.15 d.27. n.8. & 9.*
Sacerdotes Hebræi in deſperationem agebant ad ſe recurrentes, *tr.15. d.3. n.17.*
Sacerdotes lucernæ ardentes eſſe debent, *tr.18. d.4. n.7.*

SALOMON.
Variæ conſiderantur Salomonis delitiæ, & voluptates, quibus licèt copioſè fruitus fuerit, illas tamen vanitatem, & nihil appellavit; quæ proindè veritas fuſiùs elucidatur, *tr. 8. d.31. per totum.*

SAMSON.
In ſinu Dalilæ dormiens, ſpiritum Dei amiſit, *tr.14. d.32. n.6. & tr.13. d.4. n.10.*

SANCTI.
In hac vita ſub obſcuro ambulant, *tr.10. d.X4. n.9.*
Non canonizantur, niſi præmiſſo de eorundem paſſionibus toleratis proceſſu, *tr.10. d.24. n.15.*
Sancti etiam nonnunquam recreationibus indulgere, & lætari poſſunt, *tr.9 d.19. per totum.*
Qui ſimul Virgines, & caſti fuerunt, magna nituerunt ſapientia, & ſcientia, *tr.14. d.10. per tot.*

SATRAPÆ.
Babyloniæ in Danielem oculos defixos habebant, *tract. 14. d. 15. num. 10.*

SAUL
Culpam in populum rejicit, quia Principes nolunt videri erraſſe, *tr.2. d.2. n.6*
Samuelem vult adulatione ſupplantare, *ib.*
Deo inobediens, ab eodem punitus fuit, *tr.10. d.19. n.4.*
Aſinas inſecutus eſt, cum de ipſo coronando ageretur, *tr. eod. ibid.*

SCIPIO.
Cur Africanus vocatus fuerit? *tr.19. d.2. n.11.*

SCORPIO.
Symbolum adulatoris, *tr.2. d.6. num.8.*

S. SEBASTIANUS.
Quibus motivis SS. Marcum, & Marcellianum traduxerit ad fidem, *tr.8. d.23. n.15.*

SEMIRAMIS.
Concubina Nini Regis Babyloniæ, unius diei dominio potita Regem interfecit, *tr.13. d.18. n.14.*

SENECA.
Lucillum ad malam ſocietatem fugiendam adhortabatur, *tr. 17. d 2. num.9.*

SENSUALITAS.
Impedit quò minus ſol divinus videatur, *tr.14. d.10. num.14.*

SENTENTIA.
Diogenis pulchra, & appoſita, *tr.10. d.11. num.15.*

SEPULCHRUM.
Eſt adulatoris ſymbolum, *tr.X. d.3. n.8. & d.61. n.12.*

SERGIUS PAPA.
A puero novem dierum declaratus eſt innocens, *tract.12. d. 5. num 13.*

SERMONES.
Spirituales quantum fructum afferant, notabili probatur exemplo, *tr.6.diſcurſ.16.n.7.*

SERPENS.
Detrahens pellem ſibi in anguſtiſſimis locis, jejunanti comparatur involuntarie, *tr.1.d.8.n.2.*
Primitus ad humanam recreationem fuit creatus, *tract.2.d.1.num.3.*
Summè recreativus Evæ, *ib.*
Comparatur adulatori, *ib.*
Cur à dæmone adhibitus ad tentandos prophanantes, *tr.2.d.1.num.3.*
Protoparentibus loquens, cujus fuerit formæ, & figuræ, *ib.n.5.*
Serpentina exprimitur natura, *tr.3.d.4.n.9.*
Typus eſt prudentiæ, *tr.17.d.10.n.10.*
Inter duarum petrarum anguſtias pellem veterem exuit, *tr.18.d.12.num.1.*

S. SEVERINUS.
Epiſcopus Colonienſis, quomodo contempſerit proſperitatem ſæcularem, *tr.8.d.20.n.16.*

SIMACHUS.
Societatem bonorum inter bona fortunæ enumerat, *tr.17.d.1.num.10.*

S. SIMEON STYLITES.
De ſtupro calumnioſè accuſatus fuit, *tr.12.d.6.n.13.*

SIMIA.
Symbolum adulatoris, *tr.2.d.3.n.5.* & *d.11.n.8.*
Omnia imitatur, quę videt, *tr.2.d.3.num.5.*
Sola inter beſtias Domino inutilis, *ib.*

SIMON TORNACENSIS.
Doctor Pariſienſis, propter blaſphemiam ſtultus effectus eſt, *tr.11.d.6.n.12.*

SIMON CURVAI.
In ſimilem amentiam eandem ob cauſam incidit, *ib.n.11.*

SIMON MAGUS.
Ad zizania ſua diſſeminanda meretricis cujuſdam opera uſus eſt, *tr.13.d.6.n.11.*

SIMONIA.
Duos habet auctores, unum in veteri, alterum in novo Teſtamento, *tr.8.d.14.n.5.*

SOBRIETAS.
Exceſſum cohibet in potu, *tr.2.d.1.n.2.* & nimium ciborum appetitum, *ib.n.9.*
Eſt character Chriſti, *tr.1.d.4.n.8.*
Sola illa ſacris litteris intelligendis, & ſcientiis acquirendis eſt apta, *tr.1.d.6.n.15.*
Eſt Sacrificium veſpertinum, & matutinum, *tr.1.d.8.n.10.*
Nequit lex Dei ſubſiſtere ſine illa, *tr.1.d.8.n.4.*
Varii illius effectus, *ib.n.12.*
V. *Abſtinentia, Jejunium.*

SOCRATES.
Quid Theodotæ meretrici reſponderit, *tr.17.d.3.n.4.*

SOL.
Illuminat quidem, ſed tamen oculos inſuper offendit, *tr.10.d.4.num 11.*
Aſtrologi aliquas in Sole maculas notant, *ib.* &c.

SOPHRONIA ROMANA.
Ferro ſibi pectus tranſegit, *tr.14.d.21.num.10.*

SPECTACULA, ET COMOEDIÆ.
Comici olim à communione arcebantur, *tr.9.d.8.n.7.*
V. *V. Bacchanalia, & Chorea.*

SPECULUM.
Halitu obſcuratur, *tr.17.d.8.n.9.*

SPES.
Humana, quàm ſit fallax, *tr.10.d.15.n.8.*
V. Verb. *Mundus.*

SPIRITUS SANCTUS.
Originarius verus omnium gaudiorum fons eſt, *tr.16.d.15.n.1.*
De ſpiritualibus gaudiis diſſerens, methaphora fluminis utitur, *tr.16.d.4.n.2.*

SPIRITUS INFERNALES.
Cur à Chriſto porcos ingrediendi facultatem petierint, *tr.10.d.16.n.5.*

STELLÆ.
Terra longè maiores ſunt, *tr.10.d.3.n.2.*
Sunt innumerabiles, *ib.*
In continuo ſunt motu, *tr.10.d.16.n.1.*

STRUTHIO.
Ferrum digerit, *tr.13.diſc.1.n.15.*

SUPERIORES.
Suos exaltant adulatores, *tr.2.d.10.n.9.*
V. *Prælati, Principes.*

SUPERBIA, SUPERBUS.
Omnis ſuperbus eſt dæmone plenus, *tr.3.d.1.n.12.*
Superbia initium omnis peccati, *tr.3.d.2 per tot.*
Signatur per gigantes, *ib.n.4.*
V. *Ambitio.*

SUSANNA.
Deum offendere noluit, *tr.13.d.5.n.2.*

SYLLA.
Fuit impius declaratus, quia dives erat, *tr.8.d.10.n.6.*

SYLVERIUS PAPA.
De Simonia calumniatus fuit, ſed falsò, *tr.12.d.4.n.22.*

S. SYLVESTER PAPA.
Comœdos, & Mimos à Communione prohibuit, *tract.9.d.8.num.7.*

SYRENES.
Sunt ſignum adulatoris, *tr.2.d.5.n.10.*
Exprimitur earum genius, & virtus, *tr.2.d.5.n.14.*
Struthiones ſignificant, *tr.13.d.1.n.15.*
Differentia inter Syrenes, & ſtruthiones, *tr.d.1.n.19.*
Fabula de Syrenibus, *tr.13.d.7.n.7.*
Voluptatis ſymbolum ſunt, *tr.13.d.10.n.7.*
Eſſentia, & proprietates earum deſcribuntur, *ib.*

SYRIA.
Syriæ exercitus ſymbolum Inferni, *tr.2.d.5.n.14.*
Fuit contra Joam, id eſt, adulatores, *ib.* &c.

T

TAURUS.
In agitatione vulneratus, in ſtatuam hominis obviam ferocire incipit, *tr.19.d.2.n.1.*

TARPEJA.
A Sabinis ad cedendam illis Capitolium Romanum ſollicitata, conſenſit, *tr.23.d.24.n.14.*

TAYCOTAMA IMPERATOR.
Religionem Catholicam ampleaus fuiſſet, ſi hæc illi carnis voluptatibus illicitis perfrui permiſiſſet, *tr.13.d.7.n.17.*

TEMPERANTIA.
Eſt character Chriſti, ſicut intemperantia character mundi, *tr.1.d.4.n.8.*
V. *Abſtinentia, Crapula, Jejunium.*
Perfectionis Chriſtianæ fundamentum, *tr.1.d.7.n.1.*

TEMPLUM.
S. Joannes in cœlo templum non vidit, & quare? *tract.10.d.15.num.2.*
Templum Jani à Romanis pacis tempore claudebatur, *ib.*

TEMPLUM SALOMONICUM.
Quot homines in eo laboraverint, *tr.21.d.27.n.1.*

TENTATIO.
V. *V. Dæmon.*

THEATRA.
Theatra bonos mores corrumpunt, *tr.9.diſc.3.n.4.*
Theatra omnis impudicitiæ ſeminarium, & nidus obſcœnitatum ſunt, *tr.9.d.4. per tot.*
Theatra propria dęmonum loca ſunt, *ib.n.2.*
Theatra diaboli Sacramenta ſunt, *ib.n.6.*
Theatra privata impudicitiæ conſiſtoria ſunt, *ib.n.7.*
Theatra loca ſunt in quibus virgines venatum juvenes conveniunt, *ib.d.4.n.9.*
Qui theatris operam dabant, non niſi in fine vitæ baptizabantur, *tr.9.d.8.n.7.*
Vide *Bacchanalia, Chorea; Spectacula.*

THEODORICUS IMPERATOR.
Quàm horrende punierit quendam adulatorem diaconum, *tr.2.d.5.num.27.*

THEOPHILUS ICONOMACUS.
Cum ſuis aſſeclis ſacras imagines idola vocabat, *tr.12.d.4.n.26.*

THEORIDA.
Gladium exacuens quid reſponderit, *tr.12.d.2.n.10.*

S. THERESIA.
Tria præcipuè ſuis ſequacibus inculcavit documenta, & meditationis puncta, *tr.7.d.1.n.10.*

S. THOMAS AQUINAS.
Vocatus ad videndum volantem aſinum, quid reſponderit, & quam methodum ſorori ſuæ præſcripſerit ad ſalutem aſſecurandam, *tr.16.d.27.nu.1.*
Intelligere nequibat, qua ratione homo peccato mortali obnoxius ridere poſſet, *tr.9.d.19.n.7.*
Dictum ejus ſive ſententia, *tr.14.d.35.n.16.*

S. THOMAS CANTUARIENSIS.
Occiditur propter adulatorum malitiam, *tr.2.d.12.n.9.*
Quomodo quendam monachum correxerit, à quo credebatur guloſus, *tr.1.d.2.nu.2.*

S. THOMAS VILLA NOVA.
Murmuratores audiens quid dixerit, *tr.18.diſc.1.n.6.*

THOMAS VVALDENSIS CARMELITANUS.
Hiſtoriam cujuſdam SS. Sacramentum altaris obſtinatè blaſphemantis graviter puniti adducit, *tr.11.d.6.n.10.*

TIBERIUS IMPERATOR.
Qualiter è manibus inſidiantium ſibi ſe proripuerit, *tr.9.d.12.numer.11.*

TINEA.
Adolatoris eſt ſymbolum, *tr.2.d.10.n.2.*
TITUS.
Modus corrigendi proximum præſcribit, *tr.18.d.9.nu.7.*
Natura ſua benignus erat etiam ergà ſubditos natura aſperrimos, *tr.18.d.9.n.17.*
TOBIAS.
Ab Angelo docetur, felle piſcis patria cæcitatem depellere, *tr.9.diſc.17.n.1.*
TOTILAS.
Armigerum ſuum regiis veſtibus indutum ad S. Benedictum ſubmiſit, *tr 9 diſc.6. n.8.*
TRIBULATIO, ET TRIBULATIONES.
Eſt via regia ad vera gaudia perducens, *tr.10.d.8 n.15*
Vide V. *Cælum, Beatitudo.*
Varia eorum, qui in tribulatione poſiti Deo maledicunt, exempla, *tr.11.d.13. per totum.*
Tribulationes ad blaſphemiam plurimum excitant, *ib.n.5.*
Varia gaudia parturiunt, *tr.16 d.16.n.1.*
SS. TRINITAS.
Prima Virgo fuit, *tr.14.d.4 n.4.*
TROILUS EPISCOPUS.
Factæ Eleemoſynæ triginta librarum pœnitens, qualem viſionem habuerit, *tr.10.d.4 n.6.*
TULLIA.
Rhedarium increpuit, quod rhedam ſuper mortui Patris ſui cadaver non duxerit, *tr.9.d.18.n.10.*
TURDI.
Ad conſpectum accipitris cantillant, *tr.9.d.10.nu.14.*
TURTUR.
Conſorte ſuo amiſſo, cum aliis ſe non commiſcet, *tract.14.d.21, num.12.*

V

VÆ.
ÆTernam ſignificat damnationem, *tr.1.diſcur.5.n.11.*
VALENTINIANUS
Quid circa theatrorum ſpectatores decreverit, *tr.9.d.8.n.7.*
VAMBA.
Rex Hiſpaniæ quid fecerit circa milites ſuos, pudicitiæ tranſgreſſores, *tr.6 d.15.n.15.*
Angelos obtinet in auxilium contra hoſtes, *ib.*
VANAGLORIA.
Vitanda eſt jejunio, *tr.1 d.2.nu.12.*
Jejunium Pharisæi contaminavit, *ib. & nu.13.*
Evacuat meritum bonorum operum, *ib.n.13. & tr.2.d.7.n.12.*
VENEFICI AFRICANI.
Symbolum ſunt adulatoris, *tr.2.d.6.n.7.*
Illorum proprietates, *ibid.*
VENUS.
Idem ſignificat quod impudicitia, *tr.13.d.5.n.9.*
A Gentilis veluti Dea adorabatur, *ibid.*
VERBUM.
Obſcœnum lethalia conſcientiæ infert vulnera, *tr.14.d.24.per totum.*
Sunt primæ ſcintillæ quibus ignis concupiſcentiæ in nobis accenditur, *tr.14.d.25.n.9.*
VERBUM DEI.
Nullum in luxurioſis obtinet fructum, *tr.13 d 20.per tot.*
VERITAS
Directè opponitur adulationi, *tr.2.d.8 n.7.*
Hanc docemur præferre Principibus, & Regibus, *tr.2.d.10.n.11,*
Cur odium pariat, *tr.2.d.11.n.1.*
Hæc ſola deficit ditiſſimis, *ib. n.9.*
Et ab aulis exulat, *ib.n.11.& 12.*
Cur Pilatus, dicto: *Quid eſt veritas?* mox abjecit, *tr.3.d.11.n.10.*
VERMIS.
Eſt ſymbolum adulatoris, *tr.2.d.10.nu.6.*
VESTIS.
Aſſimilatur jejunio, *tr 1.d.7.nu.9.*
VESTIS NUPTIALIS.
Eſt charitas, *tr.10.diſc.13.d.15.*
Eſt teſſera ad intraondum regnum cœlorum, *tr.10.d.13.per tot.*
VIA.
Paradiſi anguſta eſt, lata verò quæ ad infernum ducit, *tr.17.d.2.numer.10.*
VIGILIÆ.
Feſtorum ſolemnium cur fuerint ab Eccleſia introductæ, *tr.1 d.5.n.15.*
S. VINCENTIUS FERRERIUS ORD. PRÆD.
Renunciavit Cardinalatui, & Archiepiſcopatui, amore lucrandi animas, *tr 7.d.14 n 7.& tr.8.d.8.n.7.*
Quid illi donum virginitatis poſtulanti, dæmon reſponderit, *tr.11.d.7 n.5.*
VINUM.
Nuptiarum, ſpiritualis gaudii ſymbolum eſt, *tr.16.d.15.n.13.*
VIRGO.
Vide V. *Caſtitas.*
VIRGO SIGNUM ZODIACI.
Cur in medio Leonis, & Libræ poſitum ſit, *tr.14.d.24.n.8.*
VIRTUS.
Omnis, quæ modum excedit, vitium reputatur, *tr.1.d 1.n.14.*
Nullus actus proprio ſtatui improportionatus eſt virtuoſus, *tr.1.d.1.n.3.*
V. *Zelus.*
Methodus facilis acquirendi, & conſervandi virtutes, *tr.1 d.1, num.15.*
VITA HUMANA.
Curſui, ſeu agoni comparatur, *tr.1 d.1.nu.1.*
Vita noſtra eſt peregrinatio, & ut talis etiam habita à Sanctis, *tr.8.d.21.per tot.*
Continua militia eſt. *tr.16.d.3.n.1*
VITULUS AUREUS.
Bacchanalia ſymbolice ſignificat, *tr.9.d.10.n.17.*
ULYSSES.
Ad malum navis alligari ſe fecit, ne à Syrenibus ſeduceretur, *tr.9.d.17.n.13.*
UMBRA.
Symbolum adulatoris. & quare? *tr.2.d 3.n.10.& d.10.n.3.*
UNCTIO.
Vide V. *Caput.*
VOLUPTAS.
Voluptates mundi dolia refertæ ſunt, *tr.9.d.10.per tot.*
In voluptatibus mundi finis memoria deponenda non eſt, *tr.9.d.10 num.9.*
Ad hunc juvenis quidam reſpiciens vitam ſuam correxit, *ibid, n.14 & 15.*
Qui voluptatibus renunciat, Dei gratiam ſibi acquirit, *tr.9.d.12 per tot.*
Sacrificium perfectum Deo offert, qui à voluptatibus abſtinet, *tr.9.d.14.per tot.*
A voluptatibus abſtinere crudelius eſt martyrium, quam quod à carnifice irrogatur, *ib.n 3.*
A voluptatibus abſtinendo, cœleſtis conſolationis manna acquiritur, *tr.9.d.14.n.15.& d.15.per tot.*
Chriſti paſſionem meditando, ad fugiendas voluptates lumen acquiritur, *tr.9.d.17 per totam.*
Voluptatum aliæ ſunt ſanctæ, aliæ mundanæ; ex malæ, illæ bonæ, & licitæ ſunt, *tr.9 d 19.per tot.*
Voluptates mundi in cineribus terminantur, *tr.9.d.20.per tot.*
Vide V. *Bacchanalia, Chorea, Gaudium, Spectacula.*
URSUS.
Quomodo capitis leniat dolores, *tr.2.d.7.n.9.*
Quid ſit; curari inſtar Urſi, *ib.*

X

XERSES.
REx Perſarum, ut Aſiam Europæ conjungeret, pontem fabricari fecit, Helleſpontum cognominatum, *tr.10.d.20.n.3.*

Z

ZACHÆUS.
CUpidus erat videndi Deum, *tr.10.d.17.nu.7.*
Quem ut vidit, mundum dereliquit, *ibid. & n.8.*
ZELOTYPIA.
Inter conjuges tollitur virtute jejunii, *tr.1.d.9.n.12.*
ZELUS.
Inordinatus eſt maxima ruina animarum, *tr 1.d.1.n.14.*
Inordinatus eſt efficaciſſimum machinamentum dæmonis contra nos, *ib.*
Zelo inordinato diſcretum opponitur: moderatrix, & auriga virtutum, *tr.1.d.1.n.15*
Virtus dum indiſcretè tenetur, amittitur; dum diſcretè intermittitur, plus tenetur. Ex S. Greg. *tr.1.d.1.n.15.*
ZOROBAEL.
Interpretatur fruitio poſtpoſita, *tr.2. diſc.10.n.51.*
Quid moraliter denotet, *ibid.*

FINIS

INDEX CONCIONATORIUS IN BIBILOTHECAM MORALEM REVERENDI PATRIS JOSEPHI MANSI,

Indicans unumquodque Evangelium variis conceptibus explicatum, prout ſuo ordine legitur in Eccleſia Romana:
Primò, *Per omnes anni Dominicas.*
Secundò, *Per omnes Feſtivitates.*

Admonitio Bibliopolæ ad Lectorem.

E*N tibi, benevole Lector, Opus hoc elaboratiſſimum, ac per ſe ſatis clarum, & perſpicuum. Ut autem uſui tuo & meliùs inſerviret, atque materia, & moralia in eo comprehenſa faciliùs inveniri, ac ſecundum lectionem Evangelii in Dominicas, & Feſtas uberiùs applicari poſſent, Indicem hunc Concionatorium eidem addere haud abs re fore duxi. Labor enim tuus ut diminueretur, index hic ſingulari ſtudio ita formatus eſt, ut Thematis propoſiti explicatio tibi loco exordii deſerviret, quo habito reliquam materiam ad longum, per integros ſcilicet diſcurſus, paratam invenires. Cui quidem rei, rogatu meo, ſedulam operam impedit* Rev. P. Joſephus à S. Thereſia, Ord. Carmelit. Francofurti Concionator, *qui labore ſuo ſtudium tuum ſublevare; atque ſe de te hac de re optimè demereri putans, idipſum exequi haud gravatus eſt.*

DOMINICA I. ADVENTUS.

E*Runt ſigna in Sole, & Luna; & Stellis.* Luc. 21. verſ. 25. Hæc cauſa ſingularis eſt, cur aliquando erit dies judicii, ad hoc ut Deus convincat peccatores, demonſtrando ſe neutiquam defuiſſe illis, quo minus ſalvarentur, cum pro illis venerit in mundum, ut oſtenderet majorem ejus in nos amorem fuiſſe in Redemptione, quàm in Creatione noſtra, quia ipſemet in propria perſona corpus aſſumendo paſſibile, redimere nos voluit, *tr. 4. d. 10. per totum.*

Erunt ſigna in Sole; & Luna, & Stellis, quæ verba *D. Auguſtinus epiſt. 80. ad Heſychium,* & ex ipſo alii Patres ſic exponunt: Sol, & Luna, id eſt, Eccleſia obſcurabitur, quia in illa tentatione, ac tribulatione magna multi viri probi, qui in vita tanquam ſtellæ fulgebant per honores, tunc obſcurabuntur præ nimia confuſione, eò quòd per ambitionem honores acquiſiverint: Ambitioſi enim, quia terrena avidè nimis concupiſcunt, à cœleſti gloria excluduntur, *tr. 3. d. 5. per totum.*

Nam virtutes cœlorum movebuntur. Viri ſanè prudentis eſt in alterius ruina ſuam vereri. Ad hoc propoſitum celebris eſt antiquorum Patrum ſententia, præſertim Origenis, & Auguſtini; quòd in Adventu Judicis Angeli timebunt timore quodam reverentiali: nec immeritò id dicitur, quia Angeli cum inviti ſint ad inferendum nobis ſupplicia, & pœnas, quando peccatores videbunt ad tartara raptari, quodammodò timore concutientur: *Probat hic quomodo Angeli inviti ſint ad inferendum nobis ſupplicia, de quo vide tr. 6. de Angelis diſc. 3. per totum.*

Nam virtutes cœlorum movebuntur. Cùm juxta Origenem, & Auguſtinum per virtutes cœlorum Angeli intelligantur, rectè quoque moveri dicuntur, nam Angeli pariter nobiſcum in Judicium ſunt venturi, & quidem adverſus illos, qui nullum ex illorum cuſtodia profectum retulere, in extremo judicii die teſtes erunt, *tr. 6. de Angelis diſc. 9. per tot.*

Sol obſcurabitur, & Luna non dabit lumen ſuum. Cur hoc? quia ſub Solis; & Lunæ luce, dies & noctes deliciis luxuriæ pertraxerunt homines, inde meritò nunc iis lumen ſuum negant, ut tenebras æternas ſecuturas iis denuncient: vitium enim carnis à Deo nos ſeparat, ejusque notitia, & lumine privat, *tr. 13. d. 4. per totum. Item ib. d. 11. ubi de ſeveritate judicii contra homines carnales per totum agitur.*

Tunc apparebit ſignum filii hominis in cœlo. Eleganter Hugo Cardinalis ex D. Chryſoſtomo inquit: *Apparebit ſignum filii hominis,* id eſt, *Crux in aere, crux apparebit Sole lucidentior exiſtens: & non eſt neceſſitas accuſationis cum viderint crucem?* q. d. apparebit crux in judicio, quæ verum amoris eſt ſignum, illa ſufficienter accuſabit, quando oſtendet amorem hunc tantum fuiſſe, & quantò nos indigniùs Redemptorem tractavimus, tantò ille erga nos magis beneficus extiterit, &c. *tr. 4. d. 11. per tot.*

His autem fieri incipientibus, reſpicite, & levate capita veſtra, &c. Oſtendit hic piiſſimus Salvator curam, & providentiam de ſuis electis, ita quod nullus eorum peribit, nec deſolabitur, in illa die: nam licèt in præſenti Evangelio oſtendat diem Judicii terribilem futurum ipſis peccatoribus, juſtis tamen maximam afferet conſolationem ob conſcientiæ ſecuritatem, *tr. 16. d. 8. per totum.*

Videte ficulneam, & omnes arbores. Ab arbore fici ducit ſimilitudinem potius quàm ab aliis arbore, quia notiſſima erat ficus in tota regione Judææ. Deinde cum ſit valdè ſuavis, & dulcis ad orbis ſumitur exterminium in parabolam, nimia enim temporalium felicitas, communis excidii quoddam eſt præſagium: ſicut & ficulnea ſub falſa proſperitatis ſpecie dolores introduxit in mundum, ſic mentita felicitas mundi dolores generat, & parturit, *tract. 8. de Avaritia d. 6. per totum.* Item ficus cum ſit valdè ſuavis, & dulcis, pro ſecundo, non ineptè ad orbis ſumitur exterminium in parabolam, ſiquidem carnis vitium quod fallacem, & perniicioſam quandam habet ſibi adjunctam dulcedinem, cauſa eſt exterminii populorum, & calamitatum publicarum. Origo &c. *tr. 13. de Carnis vitio d. 12. per totum.*

Cœlum & terra tranſibunt, verba autem mea non præteribunt. Ecce tanta eſt hominum iniquitas, ut vix credant futurum eſſe judicium. Quia ergo peccatores non credunt diem judicii futurum, Chriſtus ejus certitudinem affirmat, dicens: *Cœlum & terra tranſibunt; &c.* Infallibilia enim ſunt, quæ Deus ordinavit, *tr. 3. d. 87. n. 14.*

DOMINICA II. ADVENTUS.

C*Um audiſſet Joannes in vinculis opera Chriſti.* Matth. 11. Non ſine magni ratione myſterii Joannes tam accoratè deſcribitur in vinculis, fit enim hoc in argumentum ſingularis in ipſum divini amoris, adverſitates enim, & ærumnæ à Deo immiſſæ, ſunt ſigna ardentiſſimi in nos divini amoris, *tract. 4. d. 6. num. 9.*

Cum audiſſet Joannes in vinculis. Oſtendit hic ſacer textus miram S. Joannis ſanctitatem, & fortitudinem, qui nec carcerem, nec mortem timuit in increpando Herodis inceſtu, ſciens correctionem ſub præcepto tam divino, quam naturali obligare

omnes,

Digitized by Google

omnes, &c. *tract.* 18. *diſc.* 2. *per totum*. *Poterit, & applicari diſc.* 2.

Mittens duos de diſcipulis ſuis. Nullatenus hic cum quibuſdam aſſerendum eſt, legationem hanc inſtitutam fuiſſe à Joanne, quia de Perſona Chriſti dubitaverit, ſed hoc feciſſe, dicendum eſt, ut doceret, quòd officium prædicatoris ſit mittere animas ad Chriſtum, tanquam ad Salvatorem, ad quem ſpectat ſalvare animas, & conferre gratiam, & gloriam, *diſc.* 10. *tract.* 7. *per tot.*

Tu es, qui venturus es, an alium expectamus? Joannes ob magnam ſuam prudentiam, & eximiam in diſcipulos ſuos charitatem, nomine ſuo quærit à Jeſu, an ipſe ſit Chriſtus, cum fortè diſcipuli non auderent, ex ſe hanc interrogationem facere; novit enim vera charitas ob bonum proximi aliquando ſimulare, quod ad noſtram tendit inſtructionem, quàm ſollicitè charitatem proximi conſervare, & bonum ejuſdem procurare debeamus, *tr.* 5. *d.* 3.

Euntes renunciate Joanni, quæ audiſtis, & vidiſtis. Notanter dicit, *quæ audiſtis, & vidiſtis*, id eſt, non plus, nec minus, quàm audiſtis, & vidiſtis: potuiſſent enim Joannis diſcipuli ob nimium in magiſtrum ſuum affectum, ne ejus authoritati præjudicare viderentur, aliqua reticere opera Chriſti, quæ ipſum verum probarent eſſe Meſſiam. Unde renunciate quæ audiſtis, & vidiſtis ſine adulationis foco. Longè enim melius eſt à detractoribus corrigi, reprehendi, & injurias pati, &c. quàm ab adulatoribus decipi, *tr.* 2. *d.* 7. *per tot.*

Cæci vident. Non è inani titulo ii profectò cæci dicendi ſunt, qui tum mundi, tum hominum adulatione quolibet duci ſe ſinunt, ut in quævis etiam graviſſima peccata velut cæci præcipites ruant, *tr.* 2. *d.* 4 *per tot.*

Cæci vident: Utinam hoc Chriſti miraculum hodie in multis ſpiritualiter cæcis vigeret, dum multi ſuperiorum peccata quidem ſua, ſuorumque cognoſcunt, nihilominùs quaſi cæci ea non viderent, emendare in ſe non curant, nec in aliis corripiunt, *tr.* 2. *d.* 2. *n.* 1. *& tr.* 3. *d.* 4 *n.* 10.

Pauperes evangelizantur. Nota, quanto apud Deum loco ſit paupertas, ut ad prædicationem Euangelii pauperibus uti voluerit; ſiquidem hiſce prædicatoribus magnum debebat ineſſe deſiderium erga bona cœleſtia, ad quæ aliquando poſſidenda alios invitare debebant; bona autem terreſtria à deſiderio, & lucro bonorum cæleſtium nos retrahunt, *tr.* 8. *d.* 12. *per tot.*

Illis autem abeuntibus, cœpit Jeſus dicere ad turbas de Joanne. Joannes vir erat valdè eminens in ſanctitate, erat quippè in utero ſanctificatus, inque gratia confirmatus, & nihilominus abſentem, abſentibusque diſcipulis, qui Joanni laudes à Chriſto prolatas referre poterant, laudavit, ne qua labe vanæ gloriæ inficeretur Joannes, *tr.* 2. *d.* 2. *n.* 7. Item ideò illis abeuntibus Dominus laudavit Joannem, ne adulatorem agere videretur. Inimicus enim infernalis primus eſt adulationis author, ideò hoc vitium diabolicum eſt Chriſto valdè exoſum, *tr.* 2. *d.* 1. *per tot.*

Illis autem abeuntibus, cœpit Jeſus dicere ad turbas de Joanne. Hoc ſuo exemplo nos informat Dominus, quòd quando alicujus fama, ac honor periclitatur, audenter debemus pro illo verba facere, illius virtutes narrare, ac multis detractores compeſcere, *tr.* 21. *d.* 16. *per tot.*

Quid exiſtis in deſertum videre? Morabatur Joannes in deſerto; ibi Angelicam vitam ducebat, in carne quaſi ſine carne vivens, cum econtrà Herodes in aula inceſtum commiſiſſet: ſic prorſus in certamine contra carnis vitium fugere debemus, ſi de victoria obtinenda ſecuri eſſe velimus, &c. *tr.* 13. *de carnis vitio d.* 3a. *per tot.*

Qui mollibus veſtiuntur, in domibus Regum ſunt. Mollibus veſtiti ii dici poſſunt in ſenſu accommodatitio, quorum ſermones molliti ſunt ſuper oleum, & ipſi ſunt jacula, & ſunt adulatores, qui quidem Regibus, & Principibus ſatis illuſtriſſimi ſunt, perfectum, & maximum tamen malum cauſant, *tr.* 2. *d.* 11. *per tot.*

Ecce ego mitto Angelum meum. Joannem Deus Angelum ſuum nominavit quaſi Angelicam degentem vitam, eò quòd ſupra terrena elevabatur, ac cœleſtia ſapiebat. aliaſq; rationes, cur Joannes à Chriſto dictus fuerit Angelus, vid. *tr.* 1 *d.* 4. *n.* 7.

Mitto Angelum meum, qui præparabit viam tuam ante te. Angelus hic nominatur Joannes ab officio, quaſi idem præſtaret Joannes circa Chriſtum, quod Angeli circa homines efficere ſolent dum Deus ſæpè, ut benè ſit hominibus, in via Angelos eis præmittat aut comites aſſignet. *Vide de Angelorum erga nos cura, tr.* 6 *de Angelis per varios diſcurſus*.

Mitto Angelum meum, qui præparabit viam tuam ante te. Angelus erat Joannes, dum nullo obſtante mortis timore, legis veritatem Herodi annunciat, namque tuetur; ſic quoque Angelus eſt omnis Prædicator veritatis nobis deſtinatus. *Vide de Prædicatorum officio, & obligatione in diſcurſibus variis, tr.* 7 *præſertim autem d.* 14.

DOMINICA III. ADVENTUS.

M*iſerunt Judæi ab Jeroſolymis Sacerdotes, & Levitas ad eum, ut interrogarent: tu quis es?* Naturalem plantavit Deus in homine appetitum cognoſcendi Deum, ita quod quamvis graviſſimis aliquis immerſus ſit peccatis, appetit tamen cognoſcere, quia ſit Deus; ſic quoque hi Judæi, quamvis eſſent involuti in multis peccatis deſiderabant tamen ſcire, quiſnam eſſet illorum Deus, & Meſſias, Joannes an Chriſtus. Et ideò miſerunt ab Jeroſolymis Sacerdotes, ut interrogarent, *tu quis es?* Nec mirum, quia mundus, & omnia bona non ſatiant hominis appetitum, niſi Deus, & bona cœleſtia. *Vide tract.* 10. *de Beatitud. in variis diſcurſ. & tr.* 7. *d.* 19. *per totum*.

Miſerunt Judæi, &c. Multa erant indicia in Scriptura ſufficienter expreſſa, per quæ Judæi poterant cognoſcere Chriſtum eſſe verum Deum, tamen relicto Chriſto voluerunt Joannem facere Deum ipſorum. Ad eundem prorſus modum faciunt peccatores, qui cum per creaturam deberent, & poſſent venire in majorem Dei cognitionem, ſiſtunt tamen, & delectantur in ea, ſicut qui videntes imaginem pulchram, non laudant pictorem. Per creaturas enim, & bona terrena in Dei, & cœleſtium notitiam devenitur, *tr.* 10. *d.* 4. *per tot.*

Miſerunt Judæi, &c. Mittitur hæc legatio, ut Pontifices cognoſcant, an Joannes ſit Chriſtus. *Exiſtimante*, enim inquit D. Lucas cap. 3. verſ. 15. *populo, & cogitantibus omnibus in corde ſuo de Joanne, ne forte ipſe eſſet Chriſtus*. Quomodo populus potuerit venire in hanc cogitationem, eſt valdè difficile, omnibus enim erat notum, Meſſiam oriturum eſſe ex tribu Juda, de Bethlehem exiturum, & multa miracula operaturum; Joannem verò ſciebant ex tribu Levitica, ac Patre Sacerdote eſſe genitum, in Montania Judææ natum, ac nulla miracula intuebantur: cur ergo dubitant? Ratio eſſe poteſt mira Joannis abſtinentia, maximè cum jejunium quippiam Angelicum, & divinum in ſe contineat, *tr.* 2. *d.* 4. *per tot.*

Tu quis es? Congruè ad mores duplex per hæc verba propria nobis innuitur cognitio, ſcilicet primò, quid ſimus ex parte Dei; ſecundò, quid ſimus ex parte noſtra. Quam utramque cognitionem exemplo ſuo nos docuit divinus Baptiſta. Nam primò interrogatus, quiſnam eſſet? Reſpondit: Non ſum, non ſum, non ſum, quia ex parte ſua nihil erat, ſed ſecundum corpus viliſſima maſſa, & nihil, *tr.* 7. *d.* 3. *& d.* 16. *num.* 8. Sed iterum interrogatus, reſpondit: *Ego vox clamantis in deſerto*. Nam ſicut vox, quidquid habet, recipit à proferente, ſic Joannes quidquid boni habebat ſecundùm animam, à Deo acceperat; erat quippè ſecundùm animam imago Dei: & in quo conſiſtat hæc excellentia, *tr.* 7. *d.* 4. 5. 6. 8. *&c.*

Tu quis es? Si unquam difficilis eſt hæc ſui ipſius cognitio, maximè difficilis eſt in ambitioſis, qui ſeipſos dignoſcere non poſſunt, intellectum eorum excæcante ambitione; *tr.* 3. *d.* 4. *n.* 3. *& paſſim per tot.*

Quid dicis de te ipſo? Sciebant optimè Judæi Baptiſtam minimè eſſe Meſſiam, quod erat evidens, ortus enim erat ex Tribu Levi, & tamen petunt ab eo, ut de ſe proferat teſtimonium, ac dicat, quiſnam ſit. Cur hoc? niſi ut facinus quod affectabant Chriſtum verum Regem illa dignitate expoliare, non ipſis, ſed Baptiſtæ adſcriberetur. Sic quandoque alios culpamus, & ipſi inſontes haberi volumus, licèt verè ſimus rei, *tr.* 2 *d.* 2. *n.* 6.

Ego vox clamantis in deſerto. Magnum certè munus hic ſeſe obire fatetur præcurſor Domini, ſed quomodo cum tali dignitate ſtare poteſt, quod ſe indignum reputet, ut ſolvat corrigiam calceamenti Chriſti? Divinus Baptiſta, quamvis ad tantum dignitatis apicem eſſet evectus, tamen propriæ vilitatis non eſt oblitus, cum alias honores intellectum excæcent, & eorum, qui ad honores evehuntur, naturam, & mores in diverſa commutent, *tr.* 3. *d.* 4. *per totum*.

Ego vox clamantis in deſerto. Verè vox clamantis in deſerto, juxta normam, quam Regius Vates quondam præſcripſit. Pſ. 149 num. 6. *Exaltationes Dei in gutture eorum, & gladii ancipites in manibus eorum*. Ubi ſermo eſt de Sanctis Magiſtris, & Prædicatoribus: ſed quomodo cum ſuavitate cantus adjungitur militaris ſtrepitus, gladius ex utraque parte acutus in manibus? Tunc enim vox concionatoris cedit in laudem Dei, quando in manibus adſunt opera, ac media opportuna ad amputanda vitia, & eradicanda peccata. Unde inceſſanter clamet Prædicator verbo, & opere, donec exaudiat peccator, *tr.* 7. *d.* 12. 13. 14. Item redarguat vitia, aſt ſervatis ſervandis, & diſcretè, *tr.* 2. *d.* 2. *n.* 1.

Ego vox clamantis in deſerto. Poterat Joannes ſe multis titulis cohoneſtare, ſed omnibus prætermiſſis, Joannes tantùm de ſe ait, *ego ſum vox*, ita ut neque Sacerdotalis dignitas, neque Propheticæ authoritas, neque Angelica ſanctitas in eo attendenda eſſet, ſed hoc unum, quod eſſet Dei vox, in emendandis moribus, & extirpandis vitiis, juxta omnem officii ſui exigentiam poſſibilem adhibens conatum, utpotè in negotio difficillimo, & præſtantiſſimo, *tr.* 7. *d.* 14. *n.* 5. 6. 7. 8. *&c.*

Ego vox clamantis in deſerto. Optimè vox clamantis in deſerto, per

per quod deſertum myſticè intelligi poteſt anima, ob peccatum à gratia Dei deſerta, in quo deſerto maximè neceſſarius eſt clamor Invitans ad reſipiſcentiam, *tr. 7. d. 5. n. 8.*

Dirigite viam Domini. Optimè his verbis monentur ii, qui ſalutem æternam flocci faciunt, *tr. 7. d. 13. n. 16. uſque ad 21.*

DOMINICA IV. ADVENTUS.

Anno quinto decimo Imperii Tiberii Cæſaris, &c. factum eſt Verbum Domini ad Ioannem in deſerto. Luc. 3. Volens Deus, ad manifeſtandum mundo Filium ſuum hominem factum, uti opera S. Joannis, ſeptimo ætatis anno tulit eum ad deſertum, ad hoc, ut in eo per conſiderationem gloriæ æternæ animum ſuum ad labores, imò mortem ipſam, ob veritatis defenſionem futuris temporibus ſubeundam, præpararet; multùm enim ad tribulationum tolerantiam confert beatitudinis conſideratio, libenter enim quævis adverſitas toleratur, utpotè quæ ſpe æternæ retributionis ſuavis eſſe videtur, *tr. 10. d. 22. per totum.*

Factum eſt verbum Domini ad Ioannem in deſerto. Voluit DEUS Joannem juventutis ſuæ annos tranſigere in deſerto, ut ſic faciliori negotio liberaretur à tentationibus, & laqueis malorum conſortiorum, quibus plenus eſt mundus, ad docendum nos, quanta ſit obligatio noſtra, mala conſortia fugiendi, ſi nolumus cadere, & vinci, magna eſt enim malæ ſocietatis efficacia, & violentia in ordine ad pervertendum nos, *tr. 17. d. 2. per totum.*

Et venit in omnem regionem Iordanis, prædicans Baptiſmum pœnitentiæ, ibid. verſ. 3. Erat mundus in maligno poſitus, Iudæus perverſus, gens impia, omnis in peccatis ſubmerſus populus: Ioannes vera Dei vox ſubintrat prædicans pœnitentiam, quæ tam efficax contra peccatum eſt Antidotum, ut quamvis innumerabilia ſint, & maxima, tamen omnibus peccatis expulſiva quædam ſit medicina, *tr. 15. de Confeſſ. d. 8. per totum.*

Prædicans Baptiſmum pœnitentiæ in remiſſionem peccatorum. Circa hunc textum notandum eſt, quod refert D. Matth cap. 3. 6. *Baptizantur ab eo in Iordane confitentes peccata ſua.* Dubium eſſe poteſt, qualis illa fuerit confeſſionum generalis quædam reatus agnitio, vel diſtincta, tum ſpecifica, tum numerica peccatorum confeſſio? Reſpondetur; quòd licèt Abulenſis, & Cajetanus in cap. 3. Matth. primum tueantur, ſecundum tamen defendunt potiſſimum Sancti Patres, D. Baſil. lib. de Bapt. & de regul. Brev. interrog. 88. D. Cyrillus Catech 3. D. Ioannes Chryſoſt. in imperfect. hom. 3. Div. Thom. in cap. 51. ad Rom. lect. 4. quæ quidem confeſſio licèt facta ſit abſque abſolutione, nec tamen ſine utilitate, magnam tamen demonſtrat noſtræ confeſſionis excellentiam, & facilitatem, quales *vide tr. 15. d. 2. per totum.*

Parate viam Domini, rectas facite ſemitas eius. Seduxerat hominem Dæmon per inordinatorum appetituum noſtrorum illecebras, quas & ipſimet eidem ſuppeditamus, à recta cœlum via. Vide *tr. 19. d. 4. per totum.* Nunc clamat divinus Præco, *parate viam Domini*, adhortans nos, ut præparemus iter, quo Deus veniat ad nos, & nos eamus ad Deum: noverat enim fervens hic pœnitentiæ prædicator, proprium eſſe peccatorum, ob pœnitentiæ raritatem in conſuetudinibus ſuis manere obſtinatos & tandem perditos. Servit huc *tract. 15. diſc. 7. de damno rarę confeſſionis.*

Parate viam Domini. Regibus, & principibus terrenis iter aliquod ingredientibus per proprium territorium, viæ parantur omniaque removentur offendicula, ſic Deus Sanctum Ioannem Filii ſuo Regi regum præcurſorem præmiſit, ut omnia in animabus hominum, ad quas tanquam ad proprium territorium iter ſuum inſtitueret, tolleret earum offendicula: Satan autem maximè conatur illa ponere, dum ſerpens ille aſtutus per inſidias nos aggreditur, nobiſque paſſim, & ubique, ac in omnibus rebus innumeros tendit laqueos, noſtrum quoque explorat genium, inclinationes & affectus diſquirit, & ſecundum hos nos tentat, & in lapſum propellit, *tr. 19. d. 3. per totum.*

Omnis vallis implebitur, & omnis mons, & collis humiliabitur. Non abs re per valles intelligi poterunt hujus vitæ tribulationes, per montes & colles verò conſolationum amœnitas. Quod autem dicitur, *omnis vallis implebitur*; idem eſt, ac ſi diceretur, inanitas & profunditas vallis tribulationum implebitur conſolatione, & quidem ita, ut illa conſolationum altitudo ſe ad proportionem præhabitæ tribulationis dimittat; juxta enim tribulationum pro Deo toleratarum menſuram, conſolationum ſpiritualium creſcit, imò & ſemper ſuperexcedit abundantia, *tr. 16. d. 18. per totum.*

IN NATIVITATE DOMINI N. JESU CHRISTI.

Vide *in Indice Feſtorum.*

DONINICA INFRA OCTAVAM NATIVITATIS.

Erant Pater eius, & Mater, mirantes ſuper his, quæ dicebantur de illo. Luc. 2. Hoc rerum divinarum proprium eſt, ut quantò magis penetrantur, tantò mirabiliùs mentem ſuſpendunt. Hoc ſenſu admirabatur Beata Virgo Maria, cui licèt ea, quæ de Chriſto dicebantur, aliàs nota eſſent, ac proinde earum cauſa admirata fuiſſe dici congruè non poſſit, cum admiratio ſit quædam inopinata cognitio, quæ oritur ex viſione effectus, & ignorantia cauſæ; tamen quia res illas magis penetrabat, hinc in novam quaſi rapiebatur admirationem. Hoc quoq; nobis faciendum reſtat, qui licèt ſciamus, quòd Chriſtus de cœlo venerit, & infans natus ſit, & in mundo paſſus ſit, ut nos duceret ad gloriam, tamen ſi tantam Dei in nos dignationem admiremur, hocque altiùs mente repetamus, quid nobis faciendum ſit, ut ad eam gloriam perveniamus, ſtudioſiùs inquiremus, *tr. 10. d. 27. per totum.*

Erant mirantes ſuper his, quæ dicebantur de illo. Admirabatur Virgo ea, quæ audiebat, & videbat in Chriſto, & conferebat in corde ſuo magna illa, & ingentia myſteria, per quæ generis humani ſalutem operaturus eſſet Chriſtus: unde tanta lætitiæ ſpiritualis abundantia oriebatur, ut limites exſuperans animæ, in ipſum etiam corpus redundaret, eique conſolationem, & vigorem communicaret; ad ſeriam enim divinorum myſteriorum conſiderationem & collationem, talis oritur lætitia, cujus effectus eſt animam confortare, *tr. 16. d. 4. per totum.*

Benedixit illis Simeon. Erant ſupra modum benedicti Parentes Jeſu, Maria quia concepit, & peperit, Ioſeph quia educavit; erant benedicti benedictione in cœleſtibus; ad quid igitur hæc Simeonis nova Benedictio? Reſpondetur, quod quia hæc fuit prima Chriſti in templo præſentatio, videtur mihi locum illum ſacrum novam quandam extorſiſſe benedictionem. In locis enim ſacris DEUS nobis abundantiùs benefacit, *tract. 20. diſc. 5. per totum.*

Ecce poſitus eſt hic in ruinam, & in reſurrectionem multorum in Iſrael. Verba hæc ſunt etiam juſtis timorem cauſantia, quia ut ea Cardinalis Hugo explicat: *In ruinam, id eſt, ſtantium, ſeu ſtare ſe reputantium, & in reſurrectionem cadentium, id eſt, ſe cecidiſſe reputantium*; quare nec juſti ſe ſtare præſumant, ſed cautè omnia pericula peccatorum fugiant, ne de propriis viribus nimium præſumentes, mediis in occaſionibus miſerè corruant, *tr. 9 diſc. 16. per totum.*

Et in ſignum cui contradicetur. Rectè Iſidorus Clarius Orat. 12. explicat, quod hic Simeon accepit ſimilitudinem à ſagittariis, quando ad ſcopum colliment, ponunt enim ad jaculationem prometa, vel ſigno aliquid, quod ſuperemineat, ſeu albeſcit, ſeu floreſcit. Cum ergo inter omnia, quæ in hoc viſa ſunt terrarum orbe, Chriſtus Dominus eſſet ſuperexcellens, & candidus divinitatis corona, omnique virtute floridus appareret, ideò impii acuerunt linguas ſuas, ut ſagittarent in eum. Et hoc valdè frequens eſt, juſti enim ſpecialiter à calumniis infeſtantur, quia aliis vitæ perfectione ſupereminent, *tr. 12. d. 4. per totum.*

Et tuam ipſius animam pertranſibit gladius. Pulchrè hic Caſſianus lib. 2. cap. 21. ait: *Simeon lætis triſtia miſcet, ſupremis ima connectit, & duci bellum parat, & gloriam ignominia coniungit, & quæ ſunt Dei, & hominis cantat, & ſimul virtutis, & infirmitatis proſequitur actiones.* Dum poſt tantam gloriam decantatam, ad paſſionis ignominiam paſſionem convertit. Nec ſine myſterio, valdè enim citò voluit Deus temperare Virginis gaudium, ex feliciſſimo ejus partu provenient, triſtibus hiſce Simeonis oraculis; etenim certum eſt, in mundo nullum purum eſſe gaudium, nec perpetuum, *tr. 16. d. 9. per totum.*

Et tuam ipſius animam pertranſibit gladius. Solet Deus charioribus ſibi amicis graviores quandoque immittere tribulationes, ſciens eos ſimiles ſubire amore ſui tantum, & non ob alios reſpectus; unde & Matrem ſuam ſanctiſſimam gravioribus opprimere voluit doloribus, & quidem tam intenſis, ut cor illius quaſi gladius acutiſſimus penetrare videretur; ad hoc ut & eidem majorum cœleſtium præmiorum ſpes accreſceret. Conſolationes enim ſpirituales relationem habent ad paſſiones, quas quis ſubit amore Dei, & non ob alios reſpectus, *tr. 16. d. 17. per totum.*

Et erat Anna Propheteſſa filia Phanuel de Tribu Aſer. verſ. 36. Quæſtio hic exſurgit, quare Evangeliſta hic tam accurate meminerit Patris Annæ, nempè Phanuelis, & nullo modo recordetur mariti ſui, ut fit in aliis viduis, v. g. Iudith, cujus vir dicebatur Manaſſes. Iudith. 8. 2. Ratio eſſe poteſt, quòd Iudith, ac aliæ viduæ in ſæculo habitabant, in urbe, ac virorum ſuorum domibus, ac idcircò non mirum, quod illorum tam accurata faciat ſacer textus mentionem. At Anna, cum eſſet mulier religioſiſſima templo inſerviens, Deoque tota debita, hinc ſacer Hiſtoriographus non viri, ſed Patris ſui Phanuelis, id eſt, Dei viſionis, quod interpretatur *Phanuel*, meminit, Geneſ. 32. 30. ratione obſequii, in nomine Phanuelis præmium deſcribens, quod nempè Deum in templo facie ad faciem eſſet viſura. In ſervitio & Eccleſia Dei deſudantes, ſpiritualibus Deus reſtaurare aſſolet conſolationibus, favoribus, & gratiis, *tr. 16. d. 5. per totum.*

Et hæc vidua uſque ad annos octoginta quatuor, quæ non diſcedebat de templo, ieiuniis & obſecrationibus ſerviens die, ac nocte. Pulchro ordine hic Spiritus Sanctus miram Annæ continentiam deſcribit, non tantùm à ſtatu, quo ante matrimonium Virgo, & poſteà per tam longum tempus in caſtitate permanſit, ſed etiam à

me-

Digitized by Google

medils, quo illam acquiſivit, & illibatam conſervavit; jejuniis, inquietis, & obſecrationibus ſerviens die, ac nocte. Ad acquirendam enim, & conſervandam continentiam, multùm confert maceratio, & caſtigatio carnis, *tr.14. d.22. per totum*. Item *d.25*.

Et hac, ipſa hora ſuperveniens, confitebatur Domino, & loquebatur de illo omnibus, qui expectabant redemptionem Iſrael. Magnum certè beneficium, mulieri viduæ conceſſum, de Chriſto loqui, eumque in carne agnoſcere: quod Div. Fulgentius epiſt.2. ad Galat. c.15. tribuit Annæ caſtitati; dicens: *Quia ſanctimoniam Virginalem vidualis continentia gradu inferiore ſubſequitur; ideircò poſtquam de Virgine natus eſt Dei Filius, vidualis lingua dignatus eſt officio prædicari; non tamen de illo loquitur vidua deliciis dedita*, ſed caſta; nec enim puritas infantis Ieſu poterat capi ore alio, niſi puro, & caſto; continentes enim plus de divino lumine participant, ſuntque ad cœleſtes illuſtrationes, & revelationes capiendas magis diſpoſiti, *tr.14. d.10. per totum*.

DOMINICA INFRA OCTAVAM EPIPHANIÆ.

C*Um factus eſſet Ieſus annorum duodecim, aſcendentibus illis Ieroſolymam, ſecundum conſuetudinem diei feſti.* Licèt hic aliqui dubitare videantur, num parentes Ieſu ter annis ſingulis ad templum aſcenderint, tamen cum pluribus tenendum cenſeo ter aſcendiſſe; & ratio pro Beatiſſima Virgine militat, quæ quamvis lege obſtricta non eſſet, ſemper tamen, quæ religionis, ac obſequii Dei erant, adimplebat, multùmque operibus ſupererogationis delectabatur: quòd verò Ioſeph per omnes annos ter aſcenderit cum Beatiſſima Virgine, hoc videtur conformius ejus pietati, & devotioni, zeloque quo loca ſacra pii hi parentes venerabantur. Ad horum parentum exemplum, boni Chriſtiani ſignum eſt, zelus venerationis locorum ſacrorum, &c. *tr.20. d.1. per totum*.

Conſummatiſque diebus, remanſit puer Ieſus in Ieruſalem, & non cognoverunt parentes ejus. Magnus profectò fuit ob abſentiam Ieſu Virginis dolor, licèt tantùm abſens eſſet quoad corpus, optimèque Virgini conſtaret, quoad animã ſibi intimè præſentem, præſentia dilectionis: at quid nobis faciendum, quantoque dolore meritò obruemur, ſi ob peccata noſtra recedit ab animabus noſtris? Serviet hic *tr.13. d.4*.

Et requirentes eum. Factum eſt poſt triduum, invenerunt illum in templo ſedentem. Amiſſo per peccatum Deo, cum dolore & lacrymis confeſtim requirendus eſt, ſic fiet, ut poſt triduum, id eſt, habita contritione, facta confeſſione, & digna ſatisfactione, illum invenias iterùm in templo, id eſt, in anima tua ſedentem, teq; per gratiam ſuam inſtruentem. Anima enim, quę per confeſſionem eſt emundata, admodum venuſta eſt, & decora comparet in conſpectu Dei, *tr.15. d.5. per totum*.

Stupebant autem omnes, qui eum audiebant, ſuper prudentia, & reſponſis ejus. Omnes qui aderant, videntes ſublimitatem rationum Chriſti, quibus eos convincebat, illud eſſe tempus adventus Meſſiæ, de quo tunc erat ſermo: admirabantur, ſed non convertebantur; placebat auditui ſermo divinus, quem pro ſalute animarum ſuarum non applicabant, de ea parum ſollieiti; ſic etiam de eo, quod ad corpus ſpectat, ſemper ſolliciti ſumus, anima verò in comparatione ejus parvi æſtimatur, *tract.14 diſc.13. & diſc. 17. per totum*.

Fili quid feciſti nobis ſic? Quæ verba per modum increpantis dicta non fuere, ſed per modum affectuoſæ querelæ, ut vult Dionyſius Carthuſianus: *Non eſt*, inquit, *increpatio, ſed pia, & amoroſa conqueſtio, ſeu avida inquiſitio.* Amor enim Dei admodum eſt operativus, Deumque ſuper omnia deſiderat, & cogitat, *tr.4. d.18. paſſim per totum*.

Dolentes, quærebamus te. Optimus certè modus quærendi Deum amiſſum, ut qui eum perdidit per culpam, & malitiam ſuam, eum quærat cum dolore, & lacrymis: qui dolor tamen ut validus ſit, non ex timore ſervili, ſed ex amore Dei procedat oportet, *tr.15.d. 23. per totum*.

Quid eſt, quod me quærebatis? Euſeb. Emiſſ. *Hom. in Dom.1. poſt Epiph.* ait: Per Matrem Domini Synagogam ſignificari, de qua Dominus ſecundum carnem originem duxit; hæc autẽ in fine mundi ad Eccleſiam veniens, veritatem intelligens, ſui ignorantiam, & Chriſti admiratur abſentiam, & admirando dicit: *Fili quid feciſti nobis ſic?* Cur nos reliquiſti, & ad gentium Eccleſiam pertranſiſti? cui Dominus dicit: *Quid eſt, quod me quærebatis?* Inter opera carnis, inter carnales concupiſcentias veſtras, quibus uſq; ad collum immerſi eſtis, derelinquentes me fontem aquę vivę, & veritatis ęternę, & quęrentes vobis Deus alienos? Summam enim carnis vitium cum idololatria habet connexionem, quia potens eſt medium ad procurandam in nobis Apoſtaſiam à fide, ſicuti ſæpiſſimè ejus cauſa fuit in populo Iſraelitico, *tr.13. d.5. per totum*.

Neſciebatis quia in his, quę Patris mei ſunt, oportet me eſſe? Magna hic elareſcit Chriſti Domini promptitudo, in iis, quæ Patris ſui æterni erant, negotiis expediendis; erant autem negotia ſalutis animarum noſtrarum, quę docendo, & inſtruendo homines procurabat ita etiam chariſſimę Matris ſuę, ſicut & nutritii ſui poſtponens dilectionem, volens oſtendere, quanta cura, & dilectione DEUS animas noſtras proſequatur, de quo vid *tr.7. diſc.10. per totum*.

Et ipſi non intellexerunt verbum. Aliqui hæc verba intelligunt de Doctoribus ibi pręſentibus, quòd licèt Chriſtus ad ſummam ipſorum conſolationẽ tam clarè loqueretur, tamen non intelligebant eum, quem ſi intellexiſſent, procul dubio mirum in modum ſpiritus eorum recreatus fuiſſet; ſed non mirum, quòd non intellexerint, erant enim in malo obſtinati; deliciarum enim ſpiritualium manna Deus in animas depluit timoratas, innocentes, & perfectas, cujus minimè participes efficiuntur perverſi, *tr.16. d.14. per totum*.

Deſcenditque cum eis, & erat ſubditus illis. Mirabile prorſus obedientiæ exemplum, quam quidem principaliter hic parentibus terrenis exhibuiſſe Chriſtus dicitur, ſed primariò Patri ſuo cęleſti exhibuit, utrobique ejus adimplens pręceptum: tunc autem, inquit D. Ambroſ. cum ille Pater divinus non habuerit laborem nec curam aliquam pęnalem circa illum, quid tibi faciendum, fili Chriſtiane, Patri tuo cœleſti, à quo non tantùm habes naturam, ſed qui etiam multas curas, & pænas pro te paſſus eſt, amore eum exceſſivo continuò ſtimulante, qui amor redemptoris erga nos tantus fuit, ut quantò nos illum indigniùs tractavimus, tantò ille erga nos magis beneficus extiterit, &c. Diſcurſus certè utilis ad excitandam in nobis debitam erga Deum obedientiam, & ſubjectionem, *tr.4. d.11. per totum*.

DOMINICA II. POST EPIPHANIAM.

N*Uptiæ factæ ſunt in Cana Galilææ.* Joan.2 Non vacat myſterio, quòd ſacer Hiſtoricus tã accuratè harum nuptiarum locum exprimat. Et ratio eſſe poteſt, quòd Chriſtus Dominus ad id, quod intendit, aptum ſemper locum eligit; cum verò in his nuptiis ſingularis quidam zelus tranſmutationis non credentium in Chriſtũ fideles futurus eſſet, hinc Canam, quæ zelus, & Galilæam, quæ tranſmutationem ſignificat, eligit. Sic D. Thom. *Cana interpretatur zelus; Galilæa verò tranſmigratio. In zelo ergo tranſmigrationis hæ nuptiæ celebrantur, ut denotet eos maximè Chriſti conjunctione dignos exiſtere, qui zelo piæ devotionis ferventes, tranſmigrant de ſtatu culpæ ad gratiam Eccleſiæ; & de morte ad vitam*, *tr.15 d.8.9. & 10.*

Nuptiæ factæ ſunt in Cana Galilææ, & erat Mater Ieſu ibi. Pulchre in hunc locum Div. Rupert. ait lib.2. in Ioann. *Magnum*, ait, *& cunctis Sanctæ Eccleſiæ ſpectandum ordinibus, humilitatis exemplum quod Mater Ieſu, virgineum Domini templum, illibatum Sancti Spiritus ſacrarium, non aſpernata eſt carnalium intereſſe celebritati nuptiarum.* Ex quo loco hæc deduci poteſt pulchra moralitas, quòd quamvis Deipara Virgo maximis Spir. S. donis eſſet conſpicua, nihil tamen inde ſibi ſublime adſcripſit, nec alios longè minora dona habentes contempſit. Proindè qui caſtitate, ac continentia reſplendet, non inde glorietur, nec aliis inſultet. Eſt enim continentia ſpeciale Dei donum, quod proindè non per induſtriam noſtram acquiritur, ſed à Deo liberaliter conceditur, & ideò propter illud alii eo carentes non ſunt contemnendi, *tr.4. d.17. per totum*.

Nuptiæ factæ ſunt in Cana Galilææ. Si à ſenſu litterali ad myſticum tranſire placet, nuptias celebrat Deus, dum exceſſiva animarum noſtrarum pulchritudo, ad ſui ſponſalitium ipſum Deum rapit: Hæc autem animæ venuſtas à virtutibus, & innocentia Chriſtiana dependet *tr.7. d.9 per totum*.

Vocatus eſt autem & Ieſus, & diſcipuli ejus ad nuptias. Miraris fortè videns Ieſum, Matrem, & Diſcipulos ejus in conviviis, & nuptiis; ſed intelligendum, convivia non ſemper eſſe mala; ſicque acceptavit ea Dominus, non ad delicias ſuas, ut impius dicebat Iovinianus Hęreticus, ſed quando conveniebat ad noſtram doctrinã, & utilitatem, *tr.9 d.19.* ubi de Eutrapelia, id eſt, honeſta recreatione, quæ ſervatis debitis conditionibus virtuti attribuitur.

Vocatus eſt autem Ieſus, & diſcipuli ejus ad nuptias. Licebit hic ſequi piam Petri Damiani doctrinam, qui lib.7 epiſt.19. ad Blancã, ſic ſcribit: *Hæc autem omnia ſpiritualibus conferenda ſunt nuptiis, & nova ſponſa diligenter aptanda. Et ſicut Evangeliſta teſtatur: Vocatus eſt Ieſus ad nuptias cum diſcipulis ſuis; ſed tanquam pronubus, non ut ſponſus, quaſi tranſiturus, non nupturus: Spirituales verò nuptiæ tantò has privilegio ſuperant, ut hic Ieſus iure credatur non amicus eſſe, ſed ſponſus*; & talis quidem ſponſus, qui cor noſtrum totum habere deſiderat, &c. *tr.4. diſc.15. per totum*.

Vocatus eſt autem Ieſus ad nuptias. Nec quidem licèt valdè à conviviis, & comeſſationibus eſſet alienus, venire renuit, ut quia per terrenę converſationis illecebras diſcipuli facilè perverti potuiſſent, ipſe per præſentiam ſuam omne perverſionis tolleret periculum. Citrà enim miraculum, & abſque ſpeciali Dei aſſiſtentia boni conſtantes non perſeverant inter perverſos, *tr.17. d.4. per totũ*.

Vocatus eſt autem Ieſus. Omnibus occaſionibus ſeſe immiſcet Dęmon, præſertim conviviis; unde vocandus eſt etiam Ieſus, & contra Dæmonem divinum implorandum eſt auxilium, ſolique Deo fidendum: dum autem vires noſtras contra ipſum exſerimus, nos in præſentia, & conſpectu Dei dimicare, conſiderare debemus, *tr.19. d.18. per totum*.

Et deficiente vino, dixit Mater Ieſu ad eum: vinum non habent. Vinum non habent nuptiæ, vel convivæ; quia non habent, unde lætentur: verè enim, nihil eſt in hac vita, unde meritò perfectè gaudere poſſimus, ſed potius unde mœſtitia ſatiemur. Omnis enim mun-

Digitized by Google

mundi conſolatio, & lætitia eſt ficta, apparens, inſtabilis, mœrore perfuſa, & remorſu, *tr.16.d.9. per totum.*

Fili, vinum non habent. Sollicita Mater Ieſu ob vini defectum, filio ſuo tantùm dixit, vinum non habent. Imò hoc ei, ut notat D. Bonavent. tantùm inſinuavit neſcientibus aliis, quia eximia ejus charitas amicorum defectum occultare, & non aperire deſiderabat præ nimio famam aliorum lædendi horrore; quod vitium etiam piis, & timoratis ſæpè eſt familiare, utpotè innatum nobis vitium, & univerſale, quod in ipſos etiam deſævit Sanctos, *tr.21. d.13. per totum.*

Quodcumque dixerit vobis, facite. Verba ſunt hæc B. Virginis ad nuptiarum miniſtros, quibus præceptorum divinorum nos docuit obſervantiam, non verò hujus tantum, vel illius, ſed omnium indiſcriminatim; brevis certè, & pulchra hæc ad beatitudinem acquirendam doctrina, ſola enim divinorum præceptorum obſervantia ad beatitudinem acquirendam ſufficit, nec eſt, quòd ideò, quia omnium indiſcriminatim mandatur obſervantia, horrorem concipias, cum illa in nova lege facilior ſit, quàm in antiqua, eo quòd in ſola charitate fundata ſit, quæ ſola in cœlos aditum præbet, *tr.18. diſc.27. per totum.*

Erant ibi ſex hydriæ lapideæ. Conſiderat hic D. Gaudentius tr.2. quod in unoquoque homine ſex inveniuntur; ſcilicet viſus oculorum, auditus aurium, odoratus narium, loquela oris; attrectatio manuum, inceſſus pedum: qui ſenſus cum velut hydriæ voluptatis aqua repleti ſunt, per contemplationem in vinum gaudiorum cœleſtium aqua hæc converti debet: Mundus enim ejusque voluptates facilè ab eo contemnuntur, cujus oculi per conſiderationem in cœleſtem gloriam jugiter diriguntur, libenterque quævis adverſitas toleratur, utpote quæ ſpe æternæ retributionis ſuavis eſſe videtur, *tr.10.d.22. per totum.*

Erant ſex hydriæ lapideæ; Lapideæ dicuntur, inquit D. Bernard. ſerm.12. ex parvis, *propter fortitudinem, ne facilè frangantur, aut diſſolvantur.* Nam juſti in eis adumbrati, pondere rationis conſtantes, immobiles in Dei ſervitio eſſe debent, ſi vino conſolationum ſpiritualium repleri deſiderant. In ſervitio enim Dei fortiter deſudantes, Deus reſtaurare aſſolet conſolationibus, *tract.16.diſc.1. per totum.*

Erant ibi ſex hydriæ lapideæ. Non in poculis, ſed in vaſis ampliſſimis creat Dominus hoc vinum, nam licèt miniſtri parvam aliquam vini affectarent quantitatem, tamen nonniſi largiſſima amplitudo, quæ eſſet valde abundans, è Dei manibus venire potuit, pulchrè D. Cyrillus Alexandrinus lib.4. in Iſa. orat.2. inquit: *Multò magis optabile eſſe dicimus languentibus amore pietatis, ut divinis, & intelligibilibus madeſiant rivulis, & ſpiritualibus conſolationibus.* Si langues amore pietatis, minimoque Deum amandi ardea deſiderio, tam mox in te beneficus redditur, ut quocunq; te vertas, per communicata tibi beneficia, amorem tuum erga ſe exſtimulet; & cum paucis contentus vivere poſſis, nihilominus cunctas creaturas ad bonum tuum ipſum ordinaſſe conſtat, *tr.4. d.7. per totum.*

Dixit eis Ieſus, implete hydrias aqua. D. Ambroſ. in piam valdè conſideratione raptus, pulchrè in hunc locum ſcribit, ſerm.13. de Epiph. *Cùm ex vaſis aquam optimi ſaporem vini voluit guſtare convivas, hoc ſigno totum utique reſurrectionis myſterium continetur. Aqua enim vilis, & palens & frigida in vinum verſa, ſcilicet pretioſum rubrum, vel igniteum, hoc ſignificat hominis ſubſtantiam, conditione vilem, imbecillitate pallentem, morte frigentem, in reſurrectionis gloriam commutandam, quæ eſt æternitate pretioſa, gloria colorata, ſpiritu immortalitatis ignitea.* Cœleſtis quippè Paradiſus pro nobis conditus fuit, utpotè ad cœleſtem gloriam creatis, &c. *tract.10.diſc.2. per totum.*

Implete hydrias aqua, & impleverunt uſque ad ſummum. Miniſtri ex juſſu Chriſti Domini hydrias ex abjecta, vilique materia implent, & tamen pretioſam vini ſubſtantiam inveniunt: minima enim, & parva in obſequium Dei data, ampliſſima remuneratione compenſantur. Sic quoque à multis parum pro cœlo datur, quia DEUS contentus eſt accipere, quod habemus, &c. *tract.10.diſc.30.per totum.*

Guſtavit Architriclinus aquam vinum factam. Deus quidem impleri jubet hydrias aqua, id eſt, corda noſtra vario tribulationum genere, quæ non immeritò aquæ dici poterunt; ſed ſi earundem bonum rectè penſare volemus, videbimus per eas nos, ſicut & aliis modis, invitari ad guſtandum vinum ſpiritualium conſolationum quæ re ipſa viæ divinæ dulcedinem perhibent, & ſuavitatem, *tr.16.d.12. per tot. Item tr.4.d.6.n.9.*

Guſtavit Architriclinus aquam vinum factam. Horret humanus animus aquas pœnitentiæ amaras, vitæ rigorem, & auſteritatem, quæ tamen, licèt aliud quidpiam diverſum oculus videatur attingere externus, ineffabiles cauſant ſpiritus dulcedines, *tr.16.d.16. per totum.*

Guſtavit Architriclinus aquam vinum factam. D. Auguſt. *tract.9.* per aquam inſipidam intelligit legem veterē, quam veniens Chriſtus in ſuaviſſimum, ſaporiſerumque vinum Evangelicum mutavit: Non incongruè hic ſacer Eccleſiaſtes docere poterit, legem gratiæ longè eſſe amabiliorem, & ſuaviorem lege Moſaica, &c. *tr.16.d.10. per totum.*

Omnis homo primo bonum vinum ponit. Frequens eſt conſuetudo, ut in conviviis meliora vina in exordio ponantur, quia tunc homo cum ſit jejunus, vini guſtum melius percipit, eoque ita delectatur, ut etiam cum gravi ſanitatis ſuæ damno illud ad ebrietatem ſumat; ſic quoque Dæmon mundi fallacias iis, qui à ſpiritualibus deliciis plane ſunt jejuni, obtrudere allaborat, ut licet poſtea perpetuis tormentis, & cruciatibus recompenſandæ ſint, tamen ab iiſdem perfruendis cum ſalutis diſpendio abſtinere nolint, *tr.8.d.6. per tot.*

Omnis homo primo bonum vinum ponit, poſtea quod deterius eſt. Sic prorſus ſe habent mundus, & voluptas, quæ roſæ ſunt initio, ſed poſtea ſpinis undequaque obſeptæ reperiuntur, quæ ſubitò efflorèſcunt, *tr.9.d.10.* Unde non ſequamur modò bona præſentia, ne poſtea deſtituamur æternis; *tr.18.d.6.n.1.2. & ſeqq. Item tr.8.d. 23. per totum & d.31. per totum.*

Omnis homo primo bonum vinum ponit. Eſt vinum à Deo creatum in magnum hominis bonum, ſi eo prout par eſt, homo utatur; magna etiam abuſus ejuſdem cauſat mala: ſic quoq; ut fœlicitas mundana, nobis ad inſtar vini ad fructum, vel in damnum cedat, ſtat in noſtra poteſtate, fœlicitas enim hæc temporalis indifferens eſt ad bonum, & ad malum: ejus verò utilitas, quæ inde ad nos redundare poteſt, à bono illius uſu dependet, & ideò bonis auxilio eſt ad ſalutem, ſi ad exequenda bona opera adhibeatur, *tract.8. d.19. per totum.*

Poſtea cum inebriati fuerint id, quod deterius eſt. Sic prorſus ſe habent bona temporalia, quibus cum quaſi inebriatus fueris, ſeu quantò magis augentur, deteriores fiunt, dum inſidias, & pericula plurima poſt ſe trahunt, *tract.8.d.24. per totum.*

Vide *Avaritiæ effectus.*

Tu autem ſervaſti vinum bonum uſque adhuc. Solet Deus animas ſibi dilectas aqua tribulationis ſæpè ad longum tempus potare, ſervans vinum bonum, id eſt, præmium gloriæ cœleſtis in alteram vitam; unde quiſquis paſſiones, & tormenta libenti animo toleraverit, per eorundem merita viam ſibi certam ad cœlum complanat, *tr.10.d.25. per totum.* Item licèt hic etiam conſolationes ſuas nobis communicare differat, omnibus nihilominus viis, & modis noſtram indeſinenter promovet ſalutem, *tract.4.d.6.n.8.9.10.11.&c. tr.4.d.7. & 8. per totum.*

DOMINICA III. POST EPIPHANIAM.

CUm deſcendiſſet de monte, ſecuta ſunt eum turba multa. *Matth.8. n.1.* D. Paſchaſius *lib.3. in Matth.* per iſtum leproſum intelligit genus humanum. Nunc verò quamdiù Dominus erat in monte, turba non audet aſcendere, deſcendit ergo ipſe, ut iſte leproſus, ſeu genus humanum in eo adumbratum, ad illum accederet, ut ita mundaretur; ut apertè cognoſcamus, cum quāta cura, & cuſtodia Deus animas noſtras proſequatur; guſtum etiam, & gaudium, quo ob earum ſalutem perfunditur, quandoquidem ipſe dignatus eſt deſcendere, ut deſcenſus ejus noſter eſſet aſcenſus, *tr.7. d.10. per tot.*

Cum deſcendiſſet Ieſus de monte, ſecuta ſunt eum turba multa. Deſcendit Dominus de monte, id eſt, de Maieſtate, de legis rigore, de vindicta, de duro illo nomine, quod eſſet *Deus ultionum Pſ.93. v.1. Deus zelotes, vindicans peccata in quartam generationem Exod.20.v.5.* Deſcendit ergo Dominus in humilitatem, ac manſuetudinem, & tunc turbæ accedunt, ac eum ſequuntur, & à ſuis malis mundantur; quos enim rigor, ac vindicta legis Moſaicæ non curavit, hos benignitas, ac humanitas Salvatoris Ieſu, prædicantis legem gratiæ, medicavit, & ſanavit. Eſt enim lex gratiæ longè amabilior, & ſuavior lege Moſaica, *tr.16.d.10. per tot.*

Cum deſcendiſſet Ieſus de monte, ſecuta ſunt eum turba multa. Multi quidem Chriſtum ſequuntur, aliqui propter miracula, alii propter doctrinam, aliqui etiam ex curioſitate, pauci verò pro ſalute animæ ſuæ, ubi diverſorum Chriſtum ſequentium, diverſus quoque aſſignatur finis, & motivum, *tr.7.d.17.n.5. tr.1.d.3.n.10. tr.3.d.10. num.4.*

Et ecce leproſus veniens, adorabat eum, v.2. Abulenſis *q.4. notat* quòd leproſus hic non aſcenderit in montem, ſed occurrerit Domino deſcendenti; rationem autem hujus hanc aſſignat, quia non licebat leproſis intra urbes habitare, nec ſe intromittere in hominum conventu, ac multitudine. Imò Num 5.n.2. præcipiebantur expelli extra caſtra, idque ne alios inficerent. Quod ſi leproſi, qui ſolùm inficiebant corpora, ab aliorum ſeparabantur conſortio, quomodo non magis cavendi ſunt leproſi, qui inficiunt animas, ſcilicet mali ſocii, cum vel unicus malus ſocius ſufficiat ad corrumpendos multos bonos, &c. *tr.17.d.9. & d.2. Item d.5. & 6. per tot.*

Domine, ſi vis, potes me mundare. Agnoſcebat hic leproſus turpitudinem corporis ſui turpiſſima lepra infecti, & ecce quam ſollicitè accurrit, quàm demiſſe rogat Dominum, ut mundetur, fortè non ita ſollicitus procuranda lepra animæ ſuæ; ſic quoque de corpore quod inimicum eſt animæ, ſemper multùm ſolliciti ſumus, & quando infirmum eſt, induſtriè curare ſtudemus, anima verò in comparatione ejus parvi æſtimatur, *tr.7.d.1. & 17. per totum.*

Domine, ſi vis, potes me mundare. Hic leproſus ad Chriſtum tam pronus accurrit, quia miſeriam ſtatus ſui conſideravit; ita quoque, ſi tu peccato veluti ſpirituali quadam lepra infectus miſeriam ſtatus tui conſiderares, protinus ad Chriſtum curandus accurreres,

te-

teque ejus ſervitio totum dares; ſed quia Dæmon utilitatem iſtius conſiderationem videt, idcircò tunc te magis per tentationes aggredietur, ut bonum propoſitum impediat: quod fuſiùs demonſtratur, *tr.* 18. *diſc.* 22. *per totum.*

Domine, ſi vis, potes me mundare. Hic leproſus quamprimùm ſe in lepra malè valere conſpexit, & morbi turpitudinem cognovit, ſtatim ad medicum acceſſit cœleſtem; unde etiam ſanitatem confeſtim adeptus eſt: ſic quoq; conſcientia noſtra turpitudinem peccati nobis repræſentans, ſi exaudiatur, bonos parit fœtus: aſt neglecta, & contempta, præſagium eſt peſſimum, *tract.* 15. *diſc.* 24. ideoque quam primùm, ac peccati lepram in nobis agnoſcimus, per confeſſionis remedium ad medicum cœleſtem accurrere debemus. Raritas enim confeſſionis peccatum inveterat, &c. *tr.* 55. *d.* 7. Confeſſio vires debilitat Dæmoniacas, &c. *diſc.* 10. Anima per confeſſionem emundata, decora comparet in conſpectu Dei, *ib. d.* 5. *per totum.*

Domine, ſi vis, potes me mundare. Acceſſit hic leproſus cum magna verecundia, ac humilitate ad medicum genuflexus, adorans, *tr.* 15. *d.* 12. *per totum*, & cum in lepra illa peccata denotarentur, ob eorum verecundiam in faciem ſuam procidit, reputans ſe indignum, ut vultu ſuo agnoſceretur, ac videretur, *ib. d.* 21. ubi de utilitate verecundiæ in confeſſione, &c. Et quamvis in eo tanta eſſet verecundia, tamen confeſſio inde non impeditur, ſed publica, ac patenti voce ſanitatem poſtulans, infirmitatem ſuam, ac vulnera, ulceraque manifeſtat. Confundit hic leproſus eos, qui impudenter prævaricantes; peccata confiteri verecundantur, &c. *tr.* 15. *d.* 20. *per totum.*

Domine, ſi vis, potes me mundare. Anima noſtra quidem de ſe pulcherrima eſt, maximamque cum Deo habet ſimilitudinem, *tr.* 7. *d.* 5. & 9. quæ tamen, cum in virtutibus, & innocentia Chriſtiana conſiſtat, (quod ibidem per totos citatos diſcurſus probatur, decorem ſuum adveniente peccato amittit, *d.* 5. *num.* 8. & *d.* 25. hunc que decorem recuperat, & conſervat mediis virtutibus, *diſc.* 5. 9. & 15.

Domine, ſi vis, potes me mundare. In hoc leproſus oſtendit, quod ſuum vehemens ſanitatis deſiderium cum magna reſignatione ſubmittat Chriſti Domini voluntati; & quod non obſtante petitione ſua, ipſe præſtet, quod voluerit, ut ſi velit, eum ſanet: & ſi nolit, à curatione abſtineat: agnoverat enim, quòd ſæpè corporis infirmitas, ſanitas ſit animæ, & maxime ad ejus ſalutem conducat, *tr.* 7. *d.* 15. ubi declaratur, in quo ſanitas animæ conſiſtat, cui perſæpè corporales infirmitates plurimum conferunt.

Et extendens Jeſus manum, tetigit eum, dicens: Volo, mundare. Mirum eſt quàm pronus fuerit piiſſimus Jeſus ad ſatisfaciendum petitioni hujus leproſi, ſed ſimul cum corpore animæ conferebat ſanitatem, ad oſtendendum, quanta cura, & cuſtodia Deus ſingulas animas proſequatur, & quidem unamquamque in particulari de ſalute omnium maximè ſollicitus, *tr.* 7. *d.* 10. *per totum*, & *d.* 12. *n.* 2. & 3. & *ſeqq.*

Et ait illi Jeſus: Vade, nemini dixeris. Licèt plurimæ ſint rationes morales, quare Dominus poſt collatam leproſo ſanitatem, ſilentii, & illud non divulgandi impoſuerit præceptum, ea tamen maximè placet, quam D. Chryſoſt. hom. 96. affert, dicens: *Mundavit leproſum Dominus, & juſſit eum, nulli hoc fateri dicens, quònam eſſet alienus ab aura gloriæ, & jactantia pompa. Et certè noverat, quod non eſſet ille taciturus, tamen quantum in ſe eſt, fugit oſtentare quod fecerat.* Vana enim gloria ſemper vitanda eſt, utpote quæ meritum omne bonorum operum evacuat, *tr.* 1. *d.* 2. *n.* 13 & *tr.* 2. *d.* 7. *n.* 52.

Sed vade, oſtende te Sacerdoti. Chriſtus hic docet Catholicam Doctrinam, quòd licèt mundaverit te à peſſima peccatorum tuorum lepra per contritionem, per quam juſtificatur homo, tamen ſemper in ordine ad poteſtatem, quam dedit Sacerdotibus, ad quorum pedes ire debes, ut tibi dicant: *Ego te abſolvo*; ideoq; conceſſit pœnitentiæ Sacramentum ad ſummum noſtrum bonum; *tr.* 15. *d.* 2. *per totum*, & *d.* 23. circa medium, uſquæ ad finem. *Item tr.* 7. *d.* 14. *n.* 2.

Et offer munus tuum. Jubet Dominus munus offerre; quia cum leproſus mundatus eſſet, mandabatur ei munus offerre. *Levit* 14. in gratiarum actionem; quod munus licèt eſſet juxta ritum Veteris Teſtamenti, ſecundum que varia haberentur munerum genera, ad unicum tamen nunc Deus reſtrinxit, pro ingentibus beneficiis ſuis aliud nihil à nobis petens, quàm ſolum cor noſtrum, *tract.* 4. *d.* 1. & 55 *per totum.* *Item d.* 13. *ubi varii adducuntur modi Deo cor noſtrum totaliter dedicandi.*

DOMINICA. IV. POST EPIPHANIAM.

Aſcendente Jeſu in naviculam, ſecuti ſunt eum diſcipuli ejus. Matth. 8. 23. Notat hic Abulenſis, Chriſtum prius intraſſe in naviculam, quàm diſcipuli, quia Chriſtus erat Dominus, & quo vadit Dominus, vadunt & famuli, ſicut corpore, ita & exemplo; unde colligitur quantum fructum Prælati cauſent, ſi ſuos bono præcedant exemplo, *tr.* 5. *d.* 3. *n.* 50.

Aſcendente Jeſu in naviculam, ſecuti ſunt eum diſcipuli ejus. Prius Jeſus aſcendit in naviculam: Et ut ait Marcus c. 4. n. 35. *Tranſeamus contra.* Seu ut D. Lucas narrat c. 8. n. 22. *Tranſeamus trans ſtagnum.* Quod optimum ſanè Ducis, ſeu Imperatoris eſt verbum pariter, & exemplum, non enim ſuos jubet abire in mare, cum periculum, & ipſe manet domi deliciis indulgens, ſed ſimul ac in eis pergit, & dum præcipit, ſimul ipſe vadit, & prius vadit; ſuperiores enim tanquam viæ, ac vitæ duces; præ omnibus aliis ad perfectionis culmen conſcendere ſunt obligati, *tr.* 3. *d.* 11. *ferè per totum.*

Aſcendente Jeſu in naviculam, ſecuti ſunt eum diſcipuli ejus. Soli diſcipuli cum Domino aſcendunt, & nullus de turba intromittitur. Cum hoc Chriſtus agnovit, quòd diſcipuli ſui in maris periculo erant infirmi futuri, & hac de cauſa erat ipſe increpaturus eos, dicens: *Modicæ fidei.* Diſpoſuit ergo, ut turbæ ibi non adeſſent, ne diſcipulorum viderent defectum, neque Domini in eos reprehenſioni aſſiſterent; tum quia reprehenſio debet eſſe ſecreta, ne crimina propalentur; tum quia non videbatur decens, ut eos quos Dominus antea ita laudaverat, dicens: *Vos eſtis ſal terræ, vos eſtis lux mundi*; in publicum argueret, eorumq; defectum coram multis objiceret; *correctio enim cum diſcretione, & dexteritate inſtituenda eſt*, *tr.* 18. *d.* 9. & 10. *per totum.*

Secuti ſunt eum diſcipuli ejus. Div. Thom. *per Naviculam*, crucem intelligit, & aſcendentem Dominum in crucem ſecuti ſunt eum diſcipuli ejus ad exemplum noſtrum, ut ſi Chriſtus pro nobis crucifixus eſt, & ex hoc mari mundi transfretavit in gloriam ſuam, debemus & nos omnia, quæ ſunt mundi, propter illum crucifigere, eum hic perfectè imitantes, ut & ſequamur in gloria; quam quidem gloriam Chriſtus nobis conſignat, ſed cum eodem onere, quo cum ille ipſam acquiſivit, id eſt, ſub onere crucis, & paſſionis, quæ regnum ipſius fuit, *tr.* 10. *diſc.* 23. *per totum.*

Et ecce motus magnus factus eſt in mari. D. Paſchaſius lib. 5. in Matth. habens reflexionem ad illam Dæmonum ejectionem è corporibus hominum in regione Geraſenorum, ad quam Dominus hac navigatione tendebat, ſic ſcribit: *Fortaſſè ergo iſti ex permiſſu concitaverunt ventos adverſus eum, & moverunt fluctus, ne tranſmiſſo freto ad eos veniret index.* Viderunt enim Dæmones, quòd navicula illa, in qua Dominus ferebatur, in regionem in qua ipſi graſſabantur, dirigebatur; tunc Dæmones furibundi, & metuentes Domini præſentiam, & opera, quæ in animabus hominum operaturus erat, qualia ex præcedentibus conjectabant, magno conatu, ventorum impulſum, ac maris commotionem excitarunt, ut ita fortè navicula illa in alteram partem deflecteretur, & Dominus, cujus tamen potentiæ reſiſtere non poterant, ab illa protectione deſiſteret: Dæmones enim ad hoc omnem ſuam adhibent induſtriam, & conatum; ut viros perfectiſſimos, & ſanctiſſimos vincere poſſint, *tr.* 59. *d.* 9. *per totum.*

Et ecce motus magnus factus eſt in mari. Erant diſcipuli in ſublimi illa, ſanctiſſimaque navi, in qua Chriſtus ferebatur; & tamen hæc tempeſtas permittitur, ut ibi maxime timeant, quia eſto quis in eminenti ſit loco, ſeu dignitate, ibi magnum timorem retineat; nam cum nullus immunis ſit à caſu, nullus etiam immunis ſit à metu. Sublimia enim loca, præcipitia vicina comminantur: fortuna quæ exaltat, eadem pariter deprimit, &c. *tr.* 3. *d.* 6. *per tot.*

Et ecce motus magnus factus eſt in mari. D. Ambroſ. *ſerm.* 62. *in Dom.* 5. *poſt Pentecoſtem*, ſic ait: *Erat ibi Simon Petrus, ſed erat pariter & proditor Judas; quamvis illius fides fundaret naviculam, hujus tamen eam perfidia conturbabat; tranquillitas eſt, ubi ſolus Petrus navigat; tempeſtas, ubi Judas adjungitur: licèt aſſet Petrus firmus ſuis meritis, perturbatur tamen criminibus proditoris.* Sic maximè etiam virtuoſos, magiſque in divino ſervitio ſtabiles converſatio malorum pervertit, *tract.* 17. *diſc.* 3. *per totum.*

Et ecce motus magnus factus eſt in mari. Non ineptè per motum hunc magnum, factum in mari per furentes ventos, interpretari poſſunt crimina, opprobria, calumniæ, quibus ab adverſario humanus animus degens in hoc ſæculo impetitur, & quibus etiam viri ſapientiſſimi, & Apoſtolici perſæpe turbantur, & totaliter ſubvertuntur, *tr.* 12. *d.* 1. *per totum.*

Et ecce motus magnus factus eſt in mari. Poterant Apoſtoli ſibi aliquam ſecuritatem promittere ab exurgente tempeſtate, dum cum Jeſu navim aſcenderent, interim tamen ſæva tempeſtas exoritur, ſic quotquot naviculam conſcendunt proſperitatis, & dignitatis temporalis, ſecuritatem ſibi à motu magno, id eſt, ab inſidiis, & periculis non promittant, cum iis maximè ſint obnoxii, *tr.* 3. *d.* 8. *per tot.* & *tr.* 8. *d.* 24.

Et ecce motus magnus factus eſt in mari. Mare non incongruè mundum hunc nobis repræſentat, quia ſicuti mare fluctibus, & tempeſtatibus, ſic ille inconſtantia, & fallaciis agitatur, ſuntque mundanæ proſperitates plerumque ſcopuli ad quos allidentes animæ, in profundum uſque inferni naufragantur, *tr.* 8. *d.* 7.

Et ecce motus magnus factus eſt in mari, ita ut navicula operiretur fluctibus. Animæ noſtræ navicula in mundi hujus Oceano fluctibus operitur, quando ita terrenorum bonorum amore abſorbetur, ut æterna negligantur, *tr.* 7. *d.* 58. *per totum.*

Ipſe vero dormiebat. Div. Cyrillus in catena Græca in hunc locum ait: Adeſt quidem electis ſuis Chriſtus, ſed quia ſæpenumerò permittit eos per diſpenſationem aliquid pati, videtur quodam

dam

dammodò dormientem fingere; ac proindè tribulatio non eſt ſignum abſentiæ, ſed potius præſentiæ Dei, qui mediante illa animas noſtras lucrari geſtit, *tr.7.d.10.num.2. tract.7.d.15.num.17. & tr.8.d.25.num.13.*

Ipſe verò dormiebat. Div. Marcus ſic habet: *Et erat ipſe in puppi dormiens ſuper cervical. Marc 4.n.34.* volunt aliqui, quod cervical hic poſitum ex radice Græca ſit pulvinar capiti ſupponi ſolitum. Et ſi myſterio res ſit explicanda, pulvinar illud molle, & blandum bonam conſcientiam repræſentat, in qua dum juſti, & probi requieſcunt, quantumvis pericula inſurgant, non turbantur, ſed placidi ſtant, & quieti *tr.16.d.7.& 8. per totum.*

Domine ſalva nos, perimus. Maximè ponderanda eſt hic diſcipulorum charitas ad invicem, dum nullus pro ſe ſolo locutus eſt, ſed pro omnibus quilibet, nullus enim dixit, ſalva me, ſed *ſalva nos perimus*. Quilibet enim in ſuo periculo, ac neceſſitate ſtudebat neceſſitati proximi ſui ſubvenire. quod eleganter ponderat Div. Chryſologus ſerm.20. dicens: *Revera fratres ſi eſſemus, & humanum corpus, & vos, qui pereunt, noſtra eſſe viſcera crederemus, afflictione tenemil, effuſione fletuum, jugiter clamaremus, Domine ſalva nos perimus, tract.5 diſc.5. ubi ex varietate operationum corporis noſtri, variis deducuntur modis charitatem erga proximos exercendi.*

Imperavit ventis & mari, & facta eſt tranquillitas magna. Timentes naufragium, clamaverunt diſcipuli ad Dominum, Domine ſalva nos, perimus, & ſubitò imperavit ventis & mari, & facta eſt tranquillitas magna: ſic quoque ſalutem animæ noſtræ dubio non committamus eventui, ſed laboremus, & clamemus, uſque dum opem certam obtineamus, *tr.7.d.19 num.14. 15.& 16.*

Venti, & mare obediunt ei. Moraliter elegantibus verbis hunc locum exaggerat D. Baſilius Seleucus orat.22. dicens: *Modica voce Ieſu ingrat elementum refrænabatur. Recognoſcebat enim veterem vocem, recordabatur antiqui præcepti, congregentur aquæ in locum aridum, appareat arida. Gen.1.* Ponderanda ſunt ſingulariter hæc verba, *Recognoſcebat enim veterem vocem*; cum mare inſenſata creatura agnoverit vocem ſui creatoris, nec contra illius imperium audeat reluctare, ſed obedientiam exhibens, ſe in tranquillitatem reducat; mirum eſt, quod ingratus homo, non obſtantibus innumeris beneficiis Dei in ſe collatis, ſurdus perſiſtat, & contumax, *tr.4.d.8.2. & ſeqq. Item d 17.*

DOMINICA V. POST EPIPHANIAM.

S*Imile eſt regnum cælorum homini, qui ſeminavit bonum ſemen in agro ſuo.* Matth.13.24. Notandum hic diligenter, quid Deus, qui per hunc hominẽ ſignificatur, fecerit, & quid Dæmon faciat; à principio enim mundi Deus ſeminavit bonum ſemen in noſtra natura. Statim autem invidia excitatus dæmon, ſuperſeminavit zizania malitiæ, odii &c. idque per arma noſtrorum appetituum, quæ ipſi ſubminiſtramus, quibus ipſe in noſtram utitur perniciem, *tr.19. diſc.4.*

Seminavit bonum ſemen in agro ſuo. Ager iſte, ut ait Theophylactus, eſt anima hominis, ſemen autem ſunt virtutes, in quibus conſiſtit pulchritudo, & fertilitas agri, id eſt, animæ decor, & fructus: in hunc agrum autem ſeminatur zizania, quando concupiſcentia noſtra parit peccatum, per quod velut per zizania hic ager deformatur, *tr.7.d.5.*

Cum autem dormirent homines, venit inimicus homo. Homines iſti multo honore fuerãt ſublimati à Domino. Ad illius enim agrum vocantur; illius cuſtodes, ac cultores ſunt conſtituti, omniaque illorum curę commiſſa. Cùm ergo tanto apice eminerent, inde deſides evaſere, ac in multam incuriam abierunt, ut omnes ſomno indulgentes dormirent. Magna enim dignitas multam negligentiam, multamque vecordiam, multoſque defectus parit, ut jam rarus ſit, qui in ſublime feratur, & inde non ruat, *tr.3. d.4. & 6.*

Cum autem dormirent homines. D. Bernard. lib.2. de conſideratione, per homines dormientes intelligit illos Paſtores Eccleſiæ negligentes, & dormientes, ex quorum incuria, ac pigritia naſcuntur in agro ipſorum urticæ, ſpinę, zizania, &c. negligentia enim ſuperiorum eſt cauſa plurimorũ defectuum; *tr.2.d.2.n.2.& d.5.n.8*

Cum autem dormirent homines, venit inimicus, & ſuperſeminavit zizania. Deo ſeminante bonum ſemen, acceſſit dæmon inimicus ejus eo animo, ut perdat, ne enaſcatur, oppugnans quemvis in cujus anima videt Deum ſeminaſſe. Nulli enim Diabolus parcit labori in perdendis animabus noſtris, quia illas maximi facit, & pretioſiſſimas eſſe judicat, *tr.7.d.51.n.15.16. & ſeqq.*

Cum autem dormirent homines, venit inimicus. Inimicus ille nocte acceſſit, quia nõ apertè nobiſcum congreditur hoſtis hic infernalis, ſed aſtutus hic ſerpens per occultas inſidias nos aggreditur, ubique paſſim, & ubiq; ac in omnibus rebus innumeros tendit laqueos, noſtrum quoque callidè explorat genium, inclinationes & affectus diſcutit, & ſecundum hoc nos tentat, & in lapſum propellit, *tr.19.d.3.per tot.* Item nocte venit ob infirmitatem ſuam, non enim audet vigilantes, ſed dormientes invadere. Ita D. Chryſolog. ait: *Inſidiator vigilantes fugit, appetit dormientes: maxima infirmitatis indicium eſt, dormientibus irruiſſe.* Eſt enim dæmon catenę innexus & ideò à nobis minimè timendus, *tr.19. d.14. per totum.*

Venit inimicus homo, & ſuperſeminavit zizania. D. Auguſtin. *l.2 retract. c.28. ex D. Cyprian.* cum adhuc aliis Patribus, per zizania intelligi vult omnes malos, & iniquos, quos Diabolus inter fideles ſeminat, ut illi ſua mala vita, vitiis ac turpiſſimis verbis, & peſtifero conſortio multum damni probis inferant, ſicut zizania tritico, quæ illud ſuffocat. Malis enim ſodalibus Diabolus utitur tanquam efficaciſſimis ad nos pervertendos inſtrumentis, *tr.17. d.10. per totum.*

Superſeminavit zizania in medio tritici. Non accurrit ad avenam; hordeum, ad ea perdendum, ſed ad triticum; ſerpens enim infernalis, ſpecialiter ad hoc omnem ſuam adhibet induſtriam, & conatum, ut viros perfectiſſimos, & ſanctiſſimos vincere poſſit, *tr. 19.d.9. per totum.*

Domine, nonnè bonum ſemen ſeminaſti in agro tuo? unde ergo habet zizania? Poſſemus hanc interrogationem Deo proponere, poſito namque tam bono ſemine in noſtra natura, quando eam creabat, videmus eam adeò plenam zizaniis; id eſt, vitiis: reſpondetq; nobis, illud ſemen non fuiſſe à manu ſua, ſed dæmonis, & noſtra; optimum enim ſemen in anima noſtra ſeminavit Dominus innocentiam, *tr.7. d.5.* At zizania ſuperſeminavit inimicus, id eſt, peccata, &c. *ibid. n.8. 9. &c. & d.15. per totum.*

Dixerunt ſervi, vis imus & colligimus ea? Hi ſervi Angeli dici poſſunt, qui ita parati ſunt, & prompti ad obediendum, ut ſemper quaſi ſigna, & nutus Dei, quibus pareant, expectent, *tr.6.d 4. per tot.* Item jam ſervos illos dixi denotare Angelos, cur autem placuit illos ſervis hiſce aſſimilare? Servos dixi Angelos, quia non obſtante illorum dignitate, licentiam quaſi extorquent à Deo ſubveniendi tritico, ne per admixta zizania corrumpatur, *tract. 6. d 5. per totum.*

Et ait: Non, ne forte colligentes zizania, eradicetis ſimul cum eis, & triticum. D. Paſcaſ. *lib.7. in Matth.* ait: *Pius Dominus, quem tempora non fatigant, qui quando vult, ſuas abolere poteſt injurias, ſinite, inquit, uſque ad meſſem.* Pius certè Dominus longanimitatem ſuam, qua peccatores ipſum continuis injuriis appetentes expectat ad pœnitentiam, hic nobis indicat: multis enim modis ſalutem noſtram curat, ſive nos ad pęnitentiam expectando, ſive à peccatis præſervando, *tr.4. d.6 n.10. & paſſim per totum.*

Dicam ego meſſoribus: Colligite primum zizania, & alligate ea in faſciculos ad comburendum. Viſis zizaniis maximè dolent ſervi: & utpote fideles, ſtatim ad Dominum conveniunt, totum rei eventũ annunciantes, & ſe paratos oſtendunt ad ea colligenda: *Vis imus, & colligimus ea*: & tamen executionem ea amputandi ipſis non committit, ſed meſſoribus, ait enim, *dicam meſſoribus*, id eſt, non meis domeſticis, ſed veluti extraneis, & alienis; ſcit eos à domeſticis ſuis ſcilicet S. Angelis, alienum eſſe punire, & inferre etiam malis ſupplicia: nam licèt noſtram reprobationem prævideant, nunquam tamen nos deſerere probatur, imò inviti ſunt ad inferendum nobis ſupplicia, & pœnas, *tr.6. de Angelis d 3.80. per tot.*

Triticum autem congregate in horreum meum. Optimè cœlum hic ſub ſymbolo horrei adumbratur, ſicuti enim triticum in horreo congregatum jam ab omnibus aeriis tempeſtatibus eſt liberum, atque ſecurum, ſic quoque juſti, qui per triticum ſignificantur, in ęterna beatitudine ab omnibus miſeriis, periculis, pęnis, culpis, aliiſq. hujus vitæ laboribus immunes erunt; & ideò beati lętabuntur, quòd portum ſecurè tenentes, tempeſtates, quales ſunt ignis, grando, nix, glacies, evaſerint inferni, *tr.10. de Beatit. d.15. per tot.*

Triticum autem congregate in horreum meum. Certè qui nunc triticum bonorum operum congregare elaborat, habet paratum à Deo granarium, in quo illud ſibi ad ęternam in gloria ſuſtentationem aſſervetur; eſt enim cœleſtis Paradiſus pro nobis conditus, utpotè ad cœleſtem gloriam poſſidendam creatis, ideòque nos Deus ad hanc poſſidendam invitat, licèt nos illam inertes negligamus, *tr.10. de Beatitud. diſc.2.*

DOMINICA VI. POST EPIPHANIAM.

S*imile eſt regnum cœlorum grano ſinapis. Matth.13 n.31.* Licèt hic per regnum cœlorum meritò intelligatur Eccleſia militans, ſeu prædicatio Evangelica; attamen non incongruè per regnum cœlorum anima juſti ſignificari poteſt, quæ verè eſt Paradiſus, & locus deliciarum Dei, in qua Deus regnat, cujus regni amplitudo maximè, quam charitate mediante habet, conſiderari debet, *tr.7. de Anima, diſc.8. per tot.* Imo juſti, & probi in ſeipſis includunt, & geſtant regnum cœli in hac vita per teſtimonium bonę conſcientiæ, quod iis eſt quaſi juge convivium, *tr.16. de conſolationib. ſpiritualib. d.6. per totum.* Cum econtrà mali geſtent in ſe regnum inferni, quod in mera perturbatione, inquietudine, cruciatu malæ conſcientiæ conſiſtit, quæ mala conſcientia eſt Judex contra ſe incorruptus, centrum Diaboli, tormentum ipſo inferno atrocius, *tr.15. de Confeſſione, & conſcientia, diſc.16. per totum.*

Simile eſt regnũ cœlorũ grano ſinapis. Paul. Palatius per granum ſinapis interpretatur fideles in Eccleſia ſeminatos, qui pęnitentiis, & laboribus attriti, in magnam arborem gloriæ cœleſtis excreſcunt, quiſquis enim Paradiſũ ingredi deſiderat, per ærumnas, & tribulationes attritus quaſi penetrare debet: de qua re ſub variis argumentis habes copioſiſſimam materiã, *tr.10 de Beat. d.14.25.26* Aſt hoc myſterioſum eſſe videtur, quòd quando quidem multi ſũt in regno cœlorum, id eſt, in Eccleſia fideles, cur nõ grana, ſed granum

Digitized by Google

num dicantur? Ratio eſt, quia omnes in unum coaleſcunt per amorem, & charitatis unionem, *tr. 5. de charitate proximi, d. 6. per tot.*

Simile eſt regnum cælorum grano ſinapis. Sicuti granum ſinapis rolore rubrum in virtute ſua multum calorem continet, ciboſq; ſua acrimonia ſaporat, ut delectabiliter cumedi valeant, nec incõgruè per has proprietates juxta D. Auguſt. ſer. 31 de Sanctis, ignem nobis denotet charitatis; ſic quoq; nullum opus bonum, ſive charitate, & amore Dei ſapidum eſſe poteſt, &c. *tr. 4. de Amore Dei diſc. 3. per tot.*

Simile eſt regnum cælorum grano ſinapis. Eſt quidem granum ſinapis, dum eſt adhuc integrum, vile, & abjectum, dum autem attritum eſt, per illud quodam ſapore condiuntur, quæ aliàs videbantur inſipida, & guſtui difficilia: ſic per pœnitentis vitæ rigorem, & auſteritatem attriti, & humiliati, ineffabiles, & ſapidiſſimas experiuntur ſpiritus dulcedines, licèt diverſum oculis videatur externis, *tr. 56. de Conſolationibus, &c. d. 16 per tot.*

Grano ſinapis. Granum ſinapis quò magis premitur, eò magis virtus ejus accenditur; ſic quidem premimur, & tribulamur, *tr. 4. d. 6. n. 9. tr. 7. d. 15. n. 17 & tr. 8. d. 25. n. 12.* Sed per paſſiones, & tormenta virtus ſpei magis accenditur, dum illa viam ad cœlum complanant, & facilem efficiunt, *tr. 10. d. 25.*

Grano ſinapis, quod minimum quidem eſt omnibus ſeminibus. Non ſine gravi myſterii pondere granum ſinapis, cui regnum cœlorum comparatur, *minimum*, dicitur: & ratio pulchra eſt, quia regnũ cœlorum non comparatur altiſſimis, & inviſibilibus rebus ſed valdè parvulis, & minutis, utpotè grano ſinapis; ut nullus à conatu ipſius regni adipiſcendi ſe excuſet, cum illius via cunctis ſit patens, omnibus facilis, ſuavis, & perjucunda, *tr. 10 de Beatit. d. 29. per tot.*

Cum autem creverit, majus eſt omnibus oleribus, & fit arbor. Accuratè notandum, quòd granum ſinapis prius ſit minimum omnibus ſeminibus, poſtmodum verò in maximam creſcat arborem; videtur enim mihi ſubtilia quidam dolus ambitioſorum hominum do. tegi, qui ſe prius dejiciunt, & minimi eſſe volunt, ut poſteà exaltentur, &c. *tr. 3. d. 3. per totum.*

Cum autem creverit, majus eſt omnibus oleribus, & fit arbor. Granum ſinapis dicitur minimum omnibus ſementibus, & tamen creſcit in arborem, quæ major eſt omnibus oleribus. Magnatibus pulchrum hic præbetur documentum, ne in elatione efferantur; nam quamvis ſeipſos videant ſublimatos, ac dilatatos tanquam ſinapis arborem; ſecum tamen conſiderent, quòd illud granum in aliud ſemen ſinapis deſiit, quod minus eſt omnibus ſementibus. In ſua altitudine comprimant cogitationes ſuas magnates; ſciant enim, quòd totũ ſuæ magnitudinis pondere ruere, ac cadere poſſunt, ut minimi inveniantur, *tr. 3. de Ambitione d. 6. & 7 per tot.*

Cum autem creverit, majus eſt omnibus oleribus. Non ſubitò, & de repente pertigit ad faſtigium, ſed gradatim proceſſit; ſic nec de repente ſummus fies in honorum adeptione, ſed per prærequiſita merita creſcere debes, &c. *tr. 3. d. 12. paſſim per tot.*

Cum autem creverit, majus eſt omnibus oleribus, & fit arbor. Poteſt & per granum ſinapis humilitas intelligi; ſicut enim granum ſinapis parvum eſt, vile, & abjectum, & tamen in altam, & proceram excreſcit arborem; ita quoq; humilitas, etſi ſit virtus, quæ omnia reddit minima ſecundum naturam ſuam, propter meritum ſuum tamen velut arbor ſemper ad altiora excreſcit, ita ut quanquis humilior, eo dignitatibus quoq; ſit aptior, *tr. 3. d. 14. per tot. It. tr. 3 de Ambitione d. 15. per tot.* Ad hæc ſunt nonnulli, qui poſt obtentos gradus, & principatus, præ ſuperbia inſanire incipiunt, immemores ſe non tam ad dominium, quàm ad ſubditorum obſequium vocatos eſſe, & ad meram, & quidem ratione dignitatis ipſis debitam ſervitutem, *tr. 3 d. 16. per tot.*

Simile eſt regnum cælorum fermento. Per regnum cœlorum Eccleſia, & Prælati intelliguntur, per fermentum verò ſubditi; jam ſicuti, ut fermentum maſſam fermentet, liqueſieri debet, & in maſſa imbibi, ita, & Prelati, ut ſubditis ſubveniant per amorem, quaſi in ipſos ſubditos converti, & ſeſe totos eviſcerare debent, *tr. 3 de Ambitione d. 10. n. 5. 6. Vide tr. de Amore proximi.*

Simile eſt regnum cælorum fermento. D. Auguſt. *lib. 3. q. Evangel. q. 12.* & Alber Mag fermentum charitatem interpretantur. Omnes fermenti effectus præſtat charitas, verba ſunt Alberti Magni. Hęc enim maturat hominis cor crudum, ut ſit affectuoſum, & ad ſpiritualitatem convertit; levat, & ellevat cor ad cęleſtia, & præparat nos, ut facilè Chriſto incorporemur, *tr. 4. d. 4. per tot.* Omnem amaritudinem mutat in dulcedinem, ut hac cęleſti farina non ſit amplius quidquam amaritudinis ulla; Amor enim Dei, qui verè charitas eſt, tribulationes patitur, & non ſentit, *tr. 4. d. 58. ferè circa finem.* Item fermentum hoc per charitatem fit azyma, dum debita peccatorum noſtrorum remittit, iiſq; totalitèr opponitur, &c. *tr. 4. d. 5. per tot.*

DOMINICA SEPTUAGESIMÆ.

Simile eſt regnum cælorum homini Patrifamilias. Multas Chriſtus Dominus propoſuit parabolas, ut illis nobis declararet regnũ cęlorum; utque benè totius regni cęleſtis conſtitutio nobis declararetur, voluit tot tamq; diverſas parabolas proponere, idque per ſe tamquam per illum, per quem illud optimè proponi, & declarari poſſet; cœleſtis enim gloria, nec verbis exprimi, nec intellectu humano capi poteſt, *tr. 10. d. 1. per tot.*

Simile eſt regnum cælorum homini Patrifamilias. Circa hunc textum hic principaliter notandum eſt, non ſolum hic exprimi hominem, ſed etiam dicitur Paterfamilias. & ratio eſt, quia cum homo juxta Jobi ſententiam natus ſit ad laborem, ex proprio nomine laborem ſignificat; Paterfamilias verò vigilantiam, & curam, ex quo prorſus habetur, quòd cum homo laborem ſignificet, Paterfamilias verò vigilantiam, inſinuatur in præſenti, hunc hominem Patremfamilias optimè deſignare Prælatos Eccleſiaſticos, qui non tam ad dominium, quàm ad laborem, & curam ſubditorum vocati ſunt, *tr. 3 de Ambitione d. 16. per tot.*

Simile eſt regnum cælorum homini Patrifamilias. Homo dicitur ob humanitatem, & clementiam, ut notat D. Hier. in cap. 22. Matth. Paterfamilias verò appellatur ob curam, & ſollicitudinem erga totam ſuam familiam. Ita Deus adamuſſim de omnibus habet curam, & providentiam, ut ſollicitus Paterfamilias de ſua domo, ac de omnibus ad illam ſpectantibus, *tr. 4. de Amore Dei d. 7.*

Qui exiit primo mane conducere operarios in vineam ſuam. Si ita eſt ſollicitus Paterfamilias, ut primo manè conſurgat Dominus ad vocandos homines, profectò iis magis incumbit, ut diligentes ſint, nec non voci divinæ obedientes, ſalutemque procurent, & non differant pœnitentiam, & confeſſionem ad ultimam uſque vitæ horam; raritas enim confeſſionis peccatum inveterat in anima. &c. *tr. 15. d. 7 per tot.*

Conducere operarios in vineam ſuam. Rectè in hæc verba ſcribit D Paſch in lib 9. in Matth. *Omnes in hac vinea operarii eſſe debent, quia nemo eſt, etſi non alios, qui ſeipſum exercere, & excolere non debeat, ut fructum ferat in Chriſto, & in vite maneat.* Nullus in hac vinea, id eſt, Eccleſia, ab operatione eximitur, etiamſi ſit claudus, puſillus, fœmina, ac ſenex. quilibet maximè debet eſſe operans in culturu ſui animi, in expurgandiſque illius vitiis, ac peccatorum vepribus eradicandis, ne ſi otioſe tradiderit, de Patrisfamilias contubernio ejiciatur in tenebras exteriores. Regnum enim cęlorum vim patitur, &c. *tr. 10. d. 20. per tot.*

Conducere operarios in vineam ſuam. Non abſque ſingulari myſterio miniſtros vineæ, qui ſunt Prælati, operarios nominat Paterfamilias. talis enim quiſq; eſſe debet, qualem S. Paulus requirit: *Cura te ipſum operarium inconfuſibilem.* Nam ſi in vinea ſint malæ herbæ. & palmites neglecti, culpa conjicitur in operarios, qui habent curam colendi eam: ita defectus, & peccata ſubditorum attribuuntur ſuperioribus; ea quo pater gravitas oneris, quod honores ſecum afferunt, *tr. 3 de Ambit. d. 10. per tot.* Et ideircò molti Sancti fugiebant ſincerè dignitates, *ib. d. 15. per tot.*

Conventione autem facta ex denario diurno. Cum operarii vocati ad vineam ſignificent omnes fideles ad Eccleſiam Dei vocatos ad benè operandum, ac merendum ſub denario diurno, & ſub eodem intelligatur vita æterna, quæri non abs re poteſt, cur æterna vita ſub ſimilitudine denarii diurni proponatur? Allegoricè reſpondere poteſt cum D. Irenæo lib. 4. cap. 70. dicente Æterna vita cum denario comparatur, quia denarius imaginem Regis habet; qui autem ſalvandi erunt, conformes ſiunt imagini Filii DEI veri Regis. Beati enim omnes, utpotè veri Reges coronati, in ſolio majeſtatis ſedentes potentes erunt in cęlis, *tr. 10. de Beatit. d. 5. per tot* Item D. Thom. per denarium iſtum, ait ſignificatur vita æterna, quia denarius iſte valebat decem denarios uſuales, denotatur quod denarius æternæ vitæ promeretur obſervatione decem præceptorum Decalogi. Juxta illud, *ſi vis ad vitam ingredi, ſerva mandata. Matth. 19. tr. 10 d. 27. per tot.*

Conventione autem facta ex denario diurno. Iteratò quæritur, quomodo beatitudo, quæ æterna eſt, & in perpetuum permanet, comparatur cum re diurna? Quod enim diurnum eſt, eras non erit, beatitudo autem ſi æterna non perſiſteret, à ratione beatitudinis omninò deficeret; cur ergo ſub nomine denarii diurni, explicatur? Tam breviter volatica, ac momentanea eſt denarii poſſeſſio, ut beatitudo, quæ eſſentialiter æterna eſt, cum ſub nomine denarii ſignificatur, *denarius diurnus*, nuncupetur. Non quod ipſa beatitudo eſſentialiter æterna non ſit, ſed ut per exaggerationem denotetur quàm fugax ſit denariorum poſſeſſio; nam etiam dum perennem beatitudinem innuunt, non poſſunt à ſua fugaci natura exui, nec aliter proponi, niſi ſub brevi poſſeſſione unius dieculę. Sic inconſtantes, ac volatiles ſunt omnes pecunię, poſſeſſioneſq, terrenæ, *tr. 8. per varios Diſcurſus notantur autem d. 23. & 24 per tot.*

Conventione autem facta ex denario diurno. Chriſtus Dominus non incongruè beatitudinem confert cum denario diurno, & ſub pecuniæ ſpecie; ſciens enim adeò auri amorem hominum animos rapere, ac attrahere, ſic denarii lenocinio ſummam beatitudinem ſignificare voluit, ut ad illam ardentius homines moverentur, qui autem cœleſtis hujus denarii pretium cogitat, terræ denarios facilius contemnet, *tr. 8 d. 22. & tr. 10. d. 17. per tot.*

Conventione autem facta ex denario diurno, miſit eos in vineam ſuam. Omnibus dabitur idem præmium; nam licèt ſicut alia eſt claritas ſolis, alia claritas lunæ, alia claritas ſtellarum, ſic quoq; aliqui habituri ſint majorem gloriam ſecundum gradus majus, vel minus intenſum. Deus tamen omnibus ſe totum communicabit, non aliter, ac ſi ſe Sol communicaſſet multis Adamantibus, po-

ſuiſ-

fuiſſetque ſe totum in quovis, omnes haberent totum in quovis, licèt unus præ alio plus lucis haberet, prout unus præ alio eſſet major vel minor, purior, & præſtantior; teſte D. Auguſtino Ser. 59. de verbis Domini. *Quamvis meritorum diverſitate fulgebunt alius magis, alius minus, quod tamen ad vitam æternam pertinet, æqualis erit omnibus, tr. 10. d. 12. per tot.*

Et egreſſus circa horam tertiam vidit alios ſtantes in foro otioſos. Pulchrè *D. Paſchaſius lib. 9. in Matth.* ait: *In foro quidem erant, ait, & ideò extra vineam, id eſt, quia lucra mundi ſectabantur. Ideircò dum in foro ſunt, tales neque ad nuptias Sponſi, neque in vineam Chriſti, temporalia tantùm ſectantes, venire & operari in ea poſſunt.* Erant homines iſti in foro temporalia lucra ſectantes, & humanis negotiis intenti, & ideò extra Domini vineam degebant otioſi, & vacui ab omni opere bono, cum nihil cœleſte cogitarent. Certè & reprehenſione digni, ſicuti, & reprehenduntur, *tr. 10. de Beatitud. d. 19. per tot.*

Ite, & vos in vineam meam, & quod juſtum fuerit, dabo vobis. Cum iis quos primò ſummo mane vocarat Paterfamilias conventionē facit denario diurno, cum his verò pactum nullum init, ſed dicit, *quod juſtum fuerit, dabo vobis.* Cur hoc? Sciebat enim Paterfamilias, quod dona ſua valdè ſuperabundant omnem noſtrum laborem, & votum, ſemper ſupra ſummum noſtra excedunt obſequia, *tr. 4. d. 7. 9. 10. & 11. paſſim per tot.*

Circa undecimam verò exiit, & invenit alios ſtantes otioſos, & dicit illis: quid hic ſtatis tota die otioſi? Vidit Paterfamilias hos otioſos circa hora undecimam, cum jam dies multum profeciſſet, ſtantes otioſos; non potuit ſibi temperare quin eos non increparet, cum tamen alios qui vocati ſunt hora tertia, ſexta, & nona, quamvis etiam inventi fuiſſent otioſi, non increparit; Hi enim qui ad ſummum, & perfectum diem in publico otioſi inveniebantur, velut incorrigibiles, & in malo inveterati, per quod malum otii exemplum ſcandaloſi notabantur, ac propterea ſtatim ac publicè erant reprehendendi, *tr. 18. de Correct. Frat. diſc. 11. ferè per tot.*

Quid hic ſtatis tota die otioſi? Valdè mirandum eſt, multis in fidelibus tam magnum reperiri otium, etiam per totius vitæ curſum, maximè cum ſciant magnitudinem illius præmii, quod Deus ſtabilivit, & convenit ſe daturum laborantibus, *tract. 10. diſc. 2. 7. 8. & 9 per tot.* Tum etiam quòd à multis parum pro cœlo penditur, quia Deus illud à nobis pro illo acceptat, quod habemus, etiam ſolam bonam voluntatem, ſi plura dare nequeamus: & ideò velut in vehiculo ad cœlum proficiſcimur, *tr. 10. d. 19. per tot.*

Ite, & vos in vineam meam. Ergone adeò ſibi Deus perplacet in conſtructione vineæ ſuæ, ut de ſummo cœlorum faſtigio deſcenderit, operarioſque vocarit ad hanc vineam excolendam? Vinea hæc Symbolum eſt animæ juſtæ, quam Deus ſumma cura, & cuſtodia ſemper proſecutus fuit, *tr. 7. de Anima d. 10. per tot.*

Ite, & vos in vineam meam. Ad laborandum nos in vineam ſuam vocavit Dominus, ſed hac lege ut totus fructus inde redundans noſtrum ſit lucrum, noſque ex eo diteſcamus, *tractat. 4. diſc. 16. per tot.*

Ite, & vos in vineam meam. Videtur hic Dominus aliquo modo compuliſſe vocatos intrare in vineam ſuam, etiam propoſito præmio, cum tamen ab hoc labore in vinea Domini per præceptorum obſervantiam, juſto titulo ſe nullus poſſit excuſare; ſiquidem præcepta Dei ſolo amore, qui omnia quantumvis aſpera facilitat, ſuavia redduntur, *tr. 4. de Amore Dei, diſc. 17. per tot. tr. 16. d. 10. & 11. per tot.*

Cum autem ſero factum eſſet, dicit Dominus vineæ procuratori: voca operarios, & redde illis mercedem. Variæ ſunt diverſorum Patrum ſententiæ, quiſnam hic ſit vineæ procurator: nos cum Origene Hom. 10. in Matth. ſymbolicè Angelos eſſe intelligimus, nec immeritò, hi enim ſunt procuratores animarum noſtrarum, eorumque miniſterio commiſſum eſt mercedes diſtribuere, *tr. 6 d. 4. 5. 6. & 7. per tot.* Item bene dicitur *cum ſero factum eſſet*, quia hi Procuratores, Angeli videlicet, magnam hujus mercedis partem nobis ſolvunt, quando in fine vitæ noſtræ adverſus dæmonem auxilia præſtant, &c. *ib. d. 9 ferè per tot.*

Redde illis mercedem; bene dicit, *mercedem*, nam per mercedem, juxta S. Paulum, ſignificatur debitum quod ſolvitur ex juſtitia; poterat enim gloriam dare gratis, ſed vult meritam eſſe & lucratam; & Chriſtus quidem regnum cœlorum nobis conſignat, ſed cum eodem onere quo ille idipſum acquiſivit, id eſt, ſub onere multorum laborum, *tr. 10. d. 23. per tot.*

Incipiens à noviſſimis ad primos. Nunquid ordo poſtulabat, ut à primis eſſet retributionis initium, quando primi plus laboris præſtiterunt? Cur ergo bonus Paterfamilias ordinem immutat, & primò jubet remunerare eos qui vix una hora laboraverunt? Rationem pulchram aſſignat D. Gregor. Nazianz. Orat. in S. Baptiſma: *illi*, ait, *non prius crediderunt, nec ingreſſi ſunt, quàm ipſis ex conventu merces conſtituta fuiſſet, hi nulla condicta mercede ad laborem acceſſerunt.* Qui autem ſine ſpe lucri ad labores advolant, multùm promerentur apud Deum; ſimileſque in Dei ſeu Eccleſiæ ſervitio deſudantes ſpiritualibus Deus, præmii loco, reſtaurare ſolet conſolationibus, *tr. 16. d. 1 per tot.*

Acceperunt autem, & ipſi (ſc. primi) ſingulos denarios, & accipientes murmurabant adverſus Patremfamilias. Iſti primi operarii, qui dicuntur portaſſe pondus diei, & æſtus, communiter cum D. Gregorio, D. Auguſtino, & aliis, exiſtimantur eſſe, qui in prima mundi juventute floruerunt, ut Adam, Sem, Enoch, & alii; ſed tunc vivebant iſti, cum aurea ætas mundum occupaſſet, omnia ubique erant in abundantia, abſque ullius egeſtate, quomodo ergo in tanta rerum amœnitate dicuntur iſti portaſſe pondus diei, & æſtus, magnam ſcilicet preſſuram ac laborem? Meritò quidem; nam inter tantam proſperitatem ſervare virtutem valde difficile eſt; præſentis enim vitæ proſperitates à Deo nos ſeducuntur, & ideò magna eſt inter illas virtutem conſervandi difficultas, *tr. 8. de Avarit. d. 8. per tot.*

At ille reſpondens uni eorum dixit: Amice non facio tibi injuriam: Ecce cum eum corripit, & emendat, amicum vocat; correctio enim veri amici nota eſt, utpotè quæ ex motivo charitatis procedere debet, *tr. 18. d. 7. per tot.* Item amicum vocat murmuratorem, quia fructuoſa ut ſit correctio, cum manſuetudine temperanda eſt, *ib. d. 12 per tot.*

DOMINICA SEXAGESIMÆ.

E*Xiit qui ſeminat, ſeminare ſemen ſuum. Luc. 8. v. 5* D. Chryſoſtomus *Homil.* de terræ motu, inquit; *Exiit qui ſeminat ad ſeminandum; & quædam ceciderunt ſecus viam, quædam ſuper petram, quædam ſuper ſpinas, quædam in bonam terram. Tres partes perierunt, & una ſervata eſt, nec ab agricultura deſtitit; ſed quia una ſervata eſt, agrum colere non ceſſavit.* O mira Chriſti charitas! ita diligit ac æſtimat animam juſti, ac ſi omnes comparaſſet. Ita ſeſe innumeris laboribus ſubjicit pro unius animæ ſalute, ac ſi omnes eſſet lucraturus: unde jure merito ſinguli Redemptori noſtro tantundem obligantur pro anima propria, quantum obligantur in univerſi ſi omnes, &c. *tr. 7. de Anima d. 13 per tot.*

Exiit qui ſeminat, ſeminare ſemen ſuum. D. Antonius Ulyſippo, Serm. in Sexageſ. ait, *Seminator eſt Chriſtus vel Prædicator ipſius: ſemen eſt verbum.* Nam ſicut ſator effundit ſemen ſuper terram, ſic, & concionator doctrinam in Auditores, & ſicut bonus ſator terræ cœlique ingenium obſervat, ne importunè ſemina ſua amittat, ſic, & bonus prædicator temporis, loci, & Auditorum opportunitatem præmeditari debet, ne ſuo labore fruſtretur; quas circumſtantias ſi hoc tempore hacque Dominica conſideret, videbit Miniſter Evangelii, curandum ſibi eſſe ut Bacchanalia, tanquam ſeminarium omnis peccati abolere poſſit, &c. *tract. 9. d. 10. 1. per totum*, Item exiit ſeminator Chriſtus non per ſolam prædicationem, ſed etiam per bonum exemplum, & opus ipſum, *tr. 1. d. 3. n. 10.*

Et dum ſeminat, aliud cecidit ſecus viam. Semen Dei ſecùs viam cadit quando hoc quod per auditum quidem mente conceptum eſt, per ventum prætervolantium malarum cogitationum ex agro mentis expellitur; unde ſollicitè incumbendum eſt cuſtodiæ internæ cogitationum, eæque maximè refrænandæ ſunt, *tr. 14. d. 18. per tot.*

Et volucres cœli comederunt illud: Volucres cœli, inquit Hugo, ſunt Dæmones, qui ideò benè volucres dicuntur, quia magna eorum pars verſatur in hoc ſæculo per aera uſque ad diem judicii, unde etiam à D. Paulo ad Eph. 2 dicuntur poteſtates aeris; nunc autem ſicut volucri minimus ad nidificandum locus ſufficit, ut ibidem pullos excubet, ſic quoque Dæmoni minimus ad animam noſtram aditus ſufficit, ut deinceps omnem ſuam malitiam in eam infundere, & pullos novorum peccatorum procreare poſſit, *tr. 19. d. 8 per tot.*

Et conculcatum eſt, & volucres cœli comederunt illud. Cœleſtis ſator optimum ſemen miſit in terram, quæ etiam aliàs optima erat; tamen hominem conculcatione ſterileſcit ad fructum, & nullius etiam proventus nobis ſpem facit. O quam ſæpè optima indoles ac bonum ingenium, quia à malis ſociis conculcatur ac peſſundatur, ſterileſcit ac aridum redditur ad fructum; nam maximè etiam virtuoſos converſatio malorum pervertit, *tr. 17. d. 3. per tot.*

Et aliud cecidit inter ſpinas. Significantur hic homines, qui Evangelicam fidei doctrinam audiunt, & ſuſcipiunt, tamen à divitiis earumque inordinato amore oppreſſi, fructum juſtitiæ non reddunt, fidem mortuam ſine operibus habentes. Per avidam enim divitiarum concupiſcentiam, affectum, & poſſeſſionem, fides, cultus, & notitia Dei multum labefactatur, *tr. 8. de Avarit. diſc. 14. per totum, & per alios plures ejuſdem Tractatus Diſcurſus.*

Et ſimul exortæ ſunt ſpinæ. Cur non poſteà, poſtquam jam ſemen ſe dilataſſet in culmos, ſpicam produxiſſet, ac protuliſſet fructus; ſed cum ſemen adhuc eſſet in ſua ſpecie, ſimul cum eo naſcuntur ſpinæ? ſic ſæpe contingit: acriores hoſtiles incurſus frequenter quidem armantur in virtutem adultam, ſed etiam Dæmones omnes ſuos conatus impellunt in virtutem teneram, & infantilem ad ipſam perimendam & eradicandam; Dæmon enim tunc nos maximè impugnat, quando Deo arctiſſimè conjungi incipimus, &c. *tr. 19. d. 10.*

Et ſuffocaverunt illud. Spinæ ſemen ſuffocant, & non ſemen ſpinas; ſpinæ enim ex contubernio boni ſeminis nullum habent damnum; at verò bonum ſemen ea vicinitate ac approximatione ſpinarum, ſuffocationem ac interitum reportat. Sic boni cum malis converſando citiùs perveruntur, quàm convertant, &c. *tr. 57. d. 5. per tot.*

Nota quod ſequens in Evangelio Parabola explicatio in allatis jam diſcurſibus toto continetur, unde novos ſuper eam formare ſuperfluum indicavi.

DOMINICA QUINQUAGESIMÆ.

E*cce aſcendimus Ieroſol. &c. Luc. 18. v. 31.* Non ſine ſingulari, & magno myſterio S. Mater Eccleſia hoc tempore præſens de Paſſione Dominica nobis prælegi jubet ſacrum Evangelium; ſicuti enim mundus hos dies optimè impenſos putat, ſi gaudiis, ſi jocis, ſi choræis, & larvis tranſigantur: ita Eccleſia ſe maximè lætari his diebus putat, ſi de paſſione, & dolore Chriſti agat, volens filiis ſuis perſuadere, Deo acceptum eſſe ſacrificium, à gaudiis & voluptatibus quas mundus hiſce diebus larga manu diſpenſas abſtinere, &c. *tr. 9. d. 14. per tot.*

Si quis concionator voluerit hiſce diebus è ſuggeſtu agere contra Bacchanales diſſolutiones, contra Muſicam, choreas, ſpectacula, &c. copioſiſſimam per integrum hunc Tractatum nonum, & viginti in eo contentos diſcurſus habere poterit materiam. Vt autem aliis quoque perſtractandi materiae divini verbi præconibus anſa detur, Evangelium præſenti ordine conſueto percurro.

Ecce aſcendimus Ieroſolymam. Aſcendere dicitur in Jeruſalem, ut à labore aſcendendi dulciùs ſapiat, & glorioſiùs beet cœleſtis Jeruſalem; Mundus enim, & labor omnis facilè ab eo contemnitur, cujus oculi in cœleſtem gloriam jugiter diriguntur, libenterque quævis adverſitas ſuſtinetur, dum ſpe æternæ retributionis ſuavis eſſe videtur, *tr. 10. d. 22. per tot.*

Ecce aſcendimus Ieroſolymam. Aſcendere dicitur Jeroſolymam; ſed ad quid? & filius hominis tradetur Principibus Sacerdotum, & condemnabunt eum morte: ſic quoque ad cœleſtem Patriam non itur, niſi per viam mortis, & crucis; Paſſionum enim, & tormentorum libenti animo toleratorum merita viam ad cœlum complanant, & facilem efficiunt, *tr. 10. d. 25. per tot.*

Tradetur enim gentibus, & illudetur, & flagellabitur. Quis rogo tantum ſcelus auſit? filium nempè Dei tradere gentibus ad res tam ignominioſas, imò ad ipſam crucis mortem? Certè quod nullus attentare unquam auſus fuiſſet idipſum tamen auſu prorſus temerario fecit ambitioſus; ambitio enim omnium malorum eſt origo, omnique legi divinæ, & naturali renunciat, &c. *tr. 3. d. 2* fecit quoque idipſum avarus, *tr. 8. d. 2. 3. 4. & 28.*

Factum eſt autem cum appropinquaret Iericho, cæcus quidam ſedebat ſecus viam, v. 35. Cæcus hic ſecus viam, ut notat Hugo Cardinalis, fuit Bartimæus de quo Marcus c. 10. Bartimæus autem idē quod filius floridi ſeu divitis alicujus ſignificat; ſed ſi fuerit floridus, & dives, quomodo in via mendicat? nil hoc vobis ſit miri, nam nullus pauperior divite eſt, *tr. 8. d. 28. per tot.*

Et cum audiſſet turbam prætereuntem, quæſivit quid hoc eſſet. Quid turba hæc prætereriens nobis meliùs deſignare poterit, quàm mundum cum bonis ſuis; præterit enim figura hujus mundi, ſuntque bona hujus mundi tantùm veluti ſcenæ quædam, & imagines bonorum, nec unquam ſubſiſtunt, *tr. 8. d. 23. per tot.*

Et dixerunt, quod Ieſus Nazarenus tranſiret. Tranſibat Jeſus utpotè viator, & utinam nos hanc vitam cum Jeſu tranſiremus, jugiter cogitantes nos eſſe viatores, & quòd vita præſens peregrinationi ſimilis exiſtat, *tr. 8. d. 21. per tot.*

Et qui præibant, increpabant eum, ut taceret. Venerabilis Beda per turbam, quæ Jeſum venientem præcedebat, dicit ſignificari tumultus carnalium voluptatum, & deſideriorum, quæ diſſipant cogitationes hominis, & perturbant vocem orationis, ne Jeſus veniat ad illuminandum cor hominis, & ad exaudiendum noſtras preces. Vitium enim carnis à Deo nos ſeparat, nec non omni vero ſpiritu, & devotione nos privat, *tr. 83. d. 4. per tot.*

Stans Ieſus, juſſit illum adduci ad ſe. Oſtendit hic dum jubet hunc cæcum ad ſe adduci, in ipſo cæco, quod in dies in nobis adhuc operatur, ut ſicut hic cæcus ex hac juſſa, & mandata adductione multam Jeſum amandi accipiebat cauſam, ſic quoque nobis per beneficia vocationis ad fidem, juſtificationis, præſervationis à multis peccatis, & periculis, conſervationis creaturarum, multa Deum amandi ſuppeditantur motiva; per illa enim nos velut cæcos ad ſe adduci jubet, ut lumen recipiamus immenſum ejus in nos amorem cognoſcendi, *tract. 4. diſc. 12. per totum.*

Stans Ieſus, juſſit eum adduci ad ſe. Rectè quidem facis Domine mi, protegens hunc pauperem; cum totus enim mundus eum deſerat, tu eum non potes deſerere, oſtendens ingentem illam curam, & ſollicitudinem, quam habes pro ſalute uniuſcujuſque animæ in particulari, *tr. 7. d. 12. per tot.*

Dicens: quid vis faciam? At ille dixit, Domine ut videam. Brevis oratio, & multa fide plena, & quamvis pauper eſſet, & multis indigeret, tamen hoc poſtulat quod ei magis neceſſarium erat. *Vt notavit D. Ephrem de Panopolia ſpirituali.* Numquid, ait, dixerunt, ſcilicet iſti cæci, da nobis veſtimentum, quoniam pauperes ſumus? Minimè verò, ſed illud poſtulaverunt potiùs quod magis urgebat. Quapropter mi Frater, quod urget magis, quæque omni tempore tibi magis neceſſaria ſunt, ea à Deo poſtula. Poſtulet ergo homo id à Deo, quod magis ei eſt neceſſarium, ut videat turpitudinem peccati, mundi fallacias, *tr. 8. diſc. 23. per tot.* & Paradiſi ſtabilitatem, & ab omnibus periculis immunitatem, *tr. 80. d. 15. per tot.*

Et Ieſus dixit illi: reſpice, fides tua te ſalvum fecit. Non de omni fide hic loquitur Jeſus, ſed de fide formata; nullum enim opus bonum ſine charitate quidquam valet, *tr. 4. d. 3. per tot.*

Et confeſtim vidit, & ſequebatur eum magnificans Deum. Receptus favor videbatur magnus, ſicque recognoſcebat eum, ſed eſt major, imò, & plures ſunt, quos tibi Deus contulit favores: quos igitur occaſione cæci hujus grati pondera, ut cognitis diverſis Deum amandi motivis, ſimiliter gratus eſſe poſſis, *tr. 4. d. 8. per tot. Item d. 9.*

DOMINICA I. QUADRAGESIMÆ.

D*Uctus eſt Ieſus in deſertum à Spiritu, ut tentaretur à Diabolo Matth. 4. 5.* Videtur hic mihi apertiſſimè declaratum ænigma quoddam Salomonis, quod inter cætera apparebat ei difficile, nempè, via colubri ſuper petram, qui repens non relinquit ſignum vel ſciſſuram Infernalis enim hic ſerpens arrepens Chriſto, qui verè eſt petra, *petra autem erat Chriſtus*, tentatione ſua prima, ſecunda, & tertia, nil effecit, quàm pectus ſuum terere, nec plus efficere in nobis poteſt, quia libertati voluntatis noſtræ nullam vim inferre poteſt, &c. *tr. 19. d. 15. per tot.*

Ductus eſt Ieſus in deſertum à Spiritu, ut tentaretur à Diabolo. Maximè, & cum fructum notandum eſt, quòd, ut notat D Hilarius, *Can. 3. in Matth.* poſt Baptiſmum tentatur, eo quod in Sanctificatis maximè Diaboli tentamenta graſſantur, quia victoria maximè exoptanda eſt de Sanctis, *tr. 19. d. 9. per tot.*

Ductus eſt Ieſus in deſertum à Spiritu, ut tentaretur à Diabolo. Quæſtio hic non inutilis moveri poteſt, quòd cum omnes Chriſti actiones ſint à Spiritu Sancto, in hac actione tamen dicatur potius eſſe ductus, quàm in aliis? Reſpondet D. Chryſoſtomus *Hom. 13. in Matth.* quòd Chriſtus hic ſpecialiter dicatur motus à Spiritu Sancto; ut intelligatur actus iſte laudabiliter, & diſcretè factus, quia ſi non conſtaret Chriſtum eſſe Deum, non eſſet aliquis actus inter omnes actus ejus, de quo magis poſſet quis Chriſtum arguere, quàm de hoc, quia ipſe voluit ire in deſertum ut tentaretur, & ſic exponebat ſe periculo. Prudentis autem potius eſt fugere, quàm ſe tradere periculo, quod licèt hic quidem de omni genere tentationum intelligendum ſit, maximè tamen id locum habet in iis quæ ſunt contra caſtitatem, hanc enim qui conſervare ſtudet, dimicare debet non reſiſtendo, ſed fugiendo, *tr. 10 diſc. 28. per totum.* Ut ergo nunc, ait Abulenſis *quæſt. 4. & 8.* nemo poſſet Chriſtum prima facie arguere, dicitur ductus à Spiritu Sancto, quia ut D. Hilarius *Can. 3. in Matth* ait: non aliter eum Diabolus tentare auderet, niſi Spiritus Sancti facultate permiſſa; ſic quoque nec ulla in nos potentia prævalere poteſt, niſi quantum Deus limitatè & in profectum noſtrum indulget, *tr. 19 d. 13 per tot.*

Ut tentaretur à Diabolo. Omnia Chriſtus Dominus alto conſilio operabatur, & ut ait D. Ambroſius: *Conſilio ductus eſt in deſertum*, & rationem quoque aſſignat citatus Doctor *in Luc. Ut oſtenderet nobis, Diabolum ad meliora tendentibus invidere, & tunc magis cavendum, ne myſterii gratiam deſerat mentis infirmitas.* Indicatur hoc facto; quo magis operibus ſanctis intendimus, eò acriora tela in nos injiciuntur, *tr. 19. d. 11. per tot.*

Cum jejunaſſet quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, poſteà eſurit. Varia in commendationem jejunii variis diſcurſibus, & quidem octodecim, explicatum habes argumentum, è quibus ſuper hoc Themate præſenti Dominica quod placuerit, ſeligere poteris. Vnum tamen commodiorem ad aliquos ſtatum pro majori tua facilitate, & commodo. Ac primò quidem benè obſervat Salmeron *tom. 4. p. 1. tract. 80.* ante hoc jejunium ſæpiùs Chriſtum Dominum jejunaſſe, nam in lege veteri, quàm Chriſtus Dominus non venit ſolvere ſed adimplere, erant multa jejunia præſcripta. Tamen Evangeliſtæ de hoc ſolùm jejunio quadragenario faciunt mentionem, quia alia jejunia pertinebant ad obſervationem legis veteris, hoc verò ad initium legis gratiæ, deindè illa jejunia erant veluti perſonalia, & veluti particulariter ſpectabant ad perſonam Chriſti, prout ſub lege voluit eſſe, hoc verò quadrageſimale ad exemplum totius populi Chriſtiani. *Agi hic commodè, & utiliter poteſt de myſteriis noſtrorum jejuniorum; prout explicatum habes, tr. 1. diſc. 18. per totum.*

Cum jejunaſſet quadraginta diebus, &c. Comparat D. Maximus *Hom. 3. de jejunio*, duorum legiſlatorum inter ſe jejunia, Chriſti vid. & Moyſis: ait enim, *jejunat Moyſes ut Deum videret, jejunat, & Chriſtus ut unum eſſet cum Deo, dum de Diabolo triumphat, oſtenderet:* Jejunium enim quippiam Angelicum, & divinum in ſe continet: nosque Deo ſimiles reddit, *tr. 1. d. 4. per tot.*

Et

Digitized by Google

Et cum ieiunaſſet, &c. D. Baſilius *Homil. 1. de laudibus ieiun.* ait: *Dominus noſter non priùs in carne, quam pro nobis aſſumpſerat, Diaboli inſultus excepit, quàm eam ieiunio communiiſſet, ſimul, & nos erudiens, ut nos ipſos quoque adverſus tentatores conflictus more palæſtritarum exerceamus.* Antequam Chriſtus ad pugnam Diaboli deſcendar, ſe jejunio armavit, non pro ſe, ſed pro me, ut nos ſuo exemplo inſtrueret, ut nulla ſanctitate ſecuri omittamus arma jejunii: Abſtinentia enim fortis eſt adverſus Dæmonem armatura, quod Chriſti exemplo oſtenditur, *tr. 1. diſc. 11. per totum. Item d. 10. 12. per totum.* Et poſtea eſuriit, *tr. 1. d. 12. per tot. ib. d. 18. per tot.*

Si filius Dei es, dic ut lapides iſti panes fiant. Maximam Inimici hujus infernalis malignitatem notat D. Paſcaſius *lib. 3. in Matth.* dum ait: *Et lapidibus apte eligit panem poſcere, ut quam durus ſit qui loquitur, tali ſignaretur exemplo.* Item ven. Beda inquit: *Benè de lapidibus panem facere ſuaſit, ut qui durus eſt mente, duriſſimo ſuaderet ſermone.* Eſt enim magna infernalis hujus ſerpentis crudelitas, & implacabile adverſus hominem odium, *tr. 19. d. 2. per tot.* Si alias propoſiti Thematis adhuc deſideras explicationes, *vide tr. 1. d. 4. n. 9. tr. 1. d. 11. n. 2. tr. 2. d. 1. n. 1. tr. 3. d. 1. n. 9. tr. 8. diſc. 4. n. 12.*

Si Filius Dei es, &c. Non quærit hic Diabolus, num Chriſtus Filius Dei ſit adoptivus, omnes enim Chriſtiani ſunt Filii Dei adoptivi; ſed de filiatione naturali interrogabat, dubitabat enim an Chriſtus verus eſſet Meſſias, & in hoc dubio conabatur Diabolus extorquere miraculum in confirmationem quòd eſſet Filius Dei. Deinde nequiorem hic notat Dæmonis aſtutiam D. Chryſoſtomus *Hom. 13* dicens: *Non dixit, ſi es verè, ſed, ſi Filius Dei es, videlicet, exiſtimans, poſſe ſe aliquid per laudum blandimenta furari.* Ad oppugnandam Chriſti ſanctitatem non alias tentationum machinas adhibet, niſi laudatorias voces, exiſtimans adulatione Chriſtum ſe ſupplantaturum. Dæmon enim per adulationem eos, qui perfectiores ſunt, & ſanctiores, quantum poteſt ſeducere ſatagit, *tr. 8. d. 2. per tot.*

Non in ſolo pane vivit homo, ſed in omni verbo quod procedit de ore Dei. D. Ambroſius, & alii per *Verbum* ſacram doctrinam intelligunt, quia ſicut cibo materiali corpus paſcitur, ita ſpirituali doctrina animi reficitur; ac proindè docet, quòd non ſolùm de corpore ſit habenda cura, ſed etiam de anima. Undè aptè D. Hieronymus hic loquitur: *Non in ſolo pane vivit homo, ſed in omni verbo quod procedit de ore Dei. Si quis ergo non veſcitur verbo Dei, iſte non vivit.* Nec enim inter vivos numeranda eſt, quæ ſpirituali Doctrina caret, & ſolùm ſe temporalibus committit, & de ſpiritualibus minimè curat. Anima enim in bonis hiſce terrenis perditur, dum æterna negliguntur, *tract. 7. diſc. 18. per totum.*

Tunc aſſumpſit eum Diabolus in ſanctam civitatem, & ſtatuit eum ſuper pinnaculum templi. Variæ variorum ſanctorum Patrum ſunt ſententiæ, determinantes quid ſit pinnaculum templi, & cur Chriſtus à Diabolo illuc ductus ſit. Verior eſt Theophylacti, Abulenſis *quæſt. 33.* qui dicunt eſſe ſummam extremitatem tecti ſeu frontiſpicii. Cur autem ad locum tam altum Diabolus Chriſtum deduxerit, inter varias rationes hanc ſolam moralem afferro: per aerem ſuper pinnaculum templi duxit, quia dum homo ad dignitates ultra merita non per gradus aſcendit, manifeſta eſt ruina, certus lapſus. Honores enim merita prærequirunt, &c. *tr. 3. de Ambit. diſc. 12.* Item ſublimia loca præcipitiis vicina comminantur, *ib. d. 6. per tot.*

Angelis ſuis Deus mandavit de te, ut cuſtodiant te in omnibus viis tuis. Super hoc Themate ſacer Eccleſiaſtes copioſiſſimam diſcurrendi habet materiam integro Tractatu ſeptimo per ſexdecim diſcurſus. Pro reliquis autem Evangelii hujus Thematibus per conciones elucidandis ſerviunt. Tractatus 3. de Ambitione, Tractatus octavus de Avaritia, quæ hic apponere nolui, tum quia Concionator proprio ſtudio facilè hùc progredi poterit, tum etiam ne index hic nimium excreſcat.

DOMINICA II. QUADRAGESIMÆ.

A*Sſumpſit Ieſus Petrum, Iacobum, & Ioannem fratrem eius, & duxit illos in montem excelſum ſeorſum. Matth. 17.* Benigniſſimus Dominus Jeſus ſingulariter benedicit ſibi in hac vita ſervientibus dans eis in hac vita bona temporalia, & in alia æterna bona ſpiritualia. Utriuſque nobis exemplar quoddam reliquit in duobus montibus: In Hermon ubi ſe ſequentes cibavit. In Thabor verò ubi aliquos gloriæ oſtendit ſplendores, qui jam ita Petrum latiabant, ut jam ampliùs nihil deſiderari poſſe opinaretur. Deus enim meritò titulo ſuavis glorietur, qualem ſe ſuo in terras adventu exhibuit, præbens animabus noſtris copioſiſſimam ſuavitatem tamquam æternorum gaudiorum quoddam præludium; ſimulque in hac vita ſuis ſequacibus centuplum promittens eſſe reddendum, *tr. 16. d. 3. per tot.*

Duxit illos in montem excelſum ſeorſum. Dominus ac Redemptor noſter ducem ſemper ſe nobis exhibuit ad montem gloriæ; undè certò colligere poſſumus, non eſſe aliam viam ad illam, quàm eam qua ipſe proceſſit: de quo jam olim vos docuerat dicens: *Non eſt ſervus maior Domino ſuo:* Ipſe enim regnum cœlorum nobis conſignat, ſed eum eodem munere, quo ille idipſum acquiſivit, *tr. 10. d. 23. per tot.*

Duxit illos in montem excelſum ſeorſum. Paolò antè Chriſtus cum diſcipulis ſuis diſcurſum habuerat de cruce ferenda: quia verò nondum confirmati, & conſolidati erant à Spiritu Sancto, poterant deſpondere animo in tali labore, ideò proponit eis præmium adhoc, ut animos eis addat: undè quiſquis cœlum aſpicit, jugum legis libenti animo portat, & *tr. 10. d. 21. per tot.*

Aſſumpſit Ieſus Petrum, Iacobum, & Ioannem fratrem eius. Cur hos tres tantùm, & non reliquos Apoſtolos? An non omnes diſcipuli, & Apoſtoli? An non Dominus à perſonarum acceptione alienus eſt? Pulchram ad mores rationem dat D. Damaſcenus Orat. de Transfig. dicens: *Omnes Chriſti amore prædi i; at unus pecuniæ ſtudio flagrans, Iudas inquam Iſcariotes. Unus hic duntaxat indignus erat, qui divinitatem ſpectaret.* Avarus enim per opum ſuarum ſtercus Deo abominabilis redditur, *tr. 8. diſc. 11. per tot.* At ulteriùs inquiro; ſi ergo ſolus Judas avaritiæ vitio infectus meritò à Thaboris gloria excluditur, cur ergo cum eo, & reliqui Apoſtoli innocentes relinquuntur? Reſpondet citatus Damaſcenus: *Si ſolus Iudas eſſet omiſſus, tamquam invidus ad majorem malitiam eſſet provocatus. Proindè proditori tollit proditionis occaſionem, cum dimiſit inferiùs reliquam Apoſtolorum turbam.* Quod enim Proditori ſervire debuiſſet ad correctionem, majorem, in ipſo concitaſſet contra Dominum invidiam. Magna, enim eſt inter iuſtos, & impios in recipiendis correctionibus differentia, *tr. 18. d. 5. per tot.*

Duxit illos in montem excelſum. At cur hæc transfiguratio facta eſt in monte? Reſpondes D. Remigius *in cap. 17. Matth. Quia neceſſe eſt omnibus, qui Deum contemplari deſiderant, ut non in infimis voluptatibus iaceant;* carnales enim voluptates à Deo ſeparant, *tr. 13. diſc. 4.* Item *ut oſtenderet diſcipulis ſuis quatenus gloriam divinæ charitatis non in huius ſæculi profundo quærant, ſed in cœleſtis beatitudinis regno. Tract. 10. d. 15. & 18.* It. *Ducuntur ſeorſum, quia ſancti viri toto animo ſeparati ſunt à malis tractat. 18. d. 12. per totum.*

Et transfiguratus eſt ante eos. Transfigurari voluit Dominus ex hac cauſa, ut qui venerat docere abnegationem propriam, & tollendam crucem, animaret quoque homines ad dura, & aſpera ſubeunda. Transfiguratur, ut ex viſa gloria certò ſciant majora bona eſſe recipienda, quàm extiterint mala quæ pertulerint. Juxta enim tribulationum pro Deo toleratarum menſuram, conſolationum ſpiritualium creſcit, imò, & ſemper ſuperexcedit abundantia, *tr. 16. d. 18. per tot.*

Et transfiguratus eſt ante eos. D. Antonius Ulyſippo: *Ser. 8. in 2. Dom. Quadr.* ſic inquit: In hoc notatur humilitas Chriſti; ſed Angelus Satanæ per ſuperbiam transfiguratur in Angelum lucis. Scit enim aſtutus ſerpens hic infernalis, ut nos fraudibus ſuis circumveniat per ſuperbiam, militiam ſuam ſub pallio virtutis, & ſanctitatis contegere, ſeſeque in Angelum lucis transformare, *tr. 19. d. 7. per tot.*

Et reſplenduit facies eius ſicut ſol. Pollicitus aliquando fuerat Dominus, quòd juſti in regno cœlorum fulgerent ſicut ſol. Oſtendit ergo ipſe gloriam ſuam in Thabor ad inſtar ſolis, tum ut diſcipuli firmiter crederent, quod cùm Dominus illa majeſtate potiretur, ipſi ad ſimilem eſſent elevandi: tum etiam ad ſpeciem ſolis oſtendit faciem ſuam, ut promiſſioni ſuæ de beatorum fulgore ad inſtar ſolis multam fidem reconciliaret. Unde noſter Cyrillus Alexandrinus *lib. 12. in Ioan.* ait: *Quod ut firmiter crederent, prævenit, & in monte hanc gloriam diſcipulis monſtravit. Ag hoc loco utiliter poterit de beatorum pulchritudine, & gaudio quo perfruentur ex divinæ faciei aſpectu, tr. 10. d. 6. per tot.*

Et ecce apparuerunt illis Moyſes, & Elias cum eo loquentes. Quid eſt quòd ad hoc mirabile transfigurationis myſterium ſingulariter inter tot Sanctos Patres Veteris Teſtamenti apparuerint tantùm & convocati ſint Moyſes, & Elias? D. Hieronymus *lib. 2. adverſus Iovian.* pulchram ſuggerit rationem: Ob jejuniorum, inquit, conſortia Moyſen, & Eliam transfiguratus in monte ſecum oſtendit in gloria. Hi enim eundem jejuniorum numerum cum Jeſu obſervarunt, idcircò qui in obſervatione jejunii collegæ extiterunt, etiam meritò ad conſortium, & gloriæ ſuæ evocat participationem. Abſtinentia enim, & jejunium media ſunt efficacia ad gloriæ poſſeſſionem, nec non divinorum myſteriorum percipiendam notitiam, *tr. 1. d. 5. & 6. per tot.*

Loquebantur de exceſſu quem completurus erat in Ieruſalem. Exceſſus hic idem importat, quod exitus, undè pro hoc verſu Pſalmi. *Ego dixi in exceſſu meo:* in Hebræo legitur: *Ego dixi in fuga ac exitu meo.* Ac proindè concluditur, quod locuti fuerint de exceſſu Paſſionis, qui erat mors crudeliſſima, quam paſſurus erat in Jeruſalem. Si autem mors illa, & redemptio tam fuerit copioſa, & cum exceſſu pro peccatis noſtris, quid igitur pro illis à nobis petitur? Si dedit perfectiſſimam ſolutionem, quid nobis ſolvendum? Multum profectò pro noſtra parte; de ſua quod

erat, cum exceſſu implevit; reſtat ut faciamus quod eſt ex noſtra, & ſatisfaciemus, ſi ſicut cum exceſſu ſe nobis totum dedit, demus & viciſſim eidem totum cor noſtrum, quod omninò habere deſiderat, *tr.4. diſc.15.* & ut ſcias qualiter illud eidem tradere debeas, vid. ibid. *diſc.13. ubi variè explicantur modi Deum ex toto corde diligendi.*

Reſpondens autem Petrus, dixit ad Ieſum: Domine, bonum eſt nos hic eſſe: ſi vis, faciamus hic tria Tabernacula. Non vacat myſterio, quòd Petrus hic non domos, ſed tabernacula petiit ædificari. Inter tabernaculum autem, & domum, hoc ineſt diſcrimen, quod domus ædificatur ut fixum ac permanens domicilium; Tabernaculum autem ſeu tentorium more viatorum, ad non diu, ſed breviter manendum conſtruitur. Nunc verò cum illa gloria corporis, illeque veſtium candor, ut ait D. Hieronymus, *hic quid corporale ſit, & tactui ſubiaceat*, & licet eſſet quædam particula, & prægustus quidam cœleſtis beatitudinis, cùm tamen in terra appareret, eſſetque ſubiecta oculorum tactui, licet minus cautè, tamen benè dixit Petrus: faciamus hic tria tabernacula, tum quia illa gloria apparebat in hoc ſæculo non diu permanſura, tum etiam quia in illa diuturna non diu perjucundarentur: Oblectationes enim in hac mortali vita multùm deguſtatæ quantociùs in faſtidium vertuntur, *tr.8. d.23. per tot. tr.10. d.16. per tot.*

DOMINICA III. QUADRAGESIMÆ.

E*Rat Ieſus eiiciens dæmonium, & illud erat mutum. Luc.11.* Erat quidem hic mutus corporaliter poſſeſſus, ſed plures habet dæmon poſſeſſos in anima, quos quidem ita excæcat, ut etiam in maxima luce minùs videant; tam ſurdos reddit, ut corde non percipiant verbum Dei; ſed mutos non reddit, ſed maximè loquaces, ut etiam maximis perceptis beneficiis horrendas evomant blaſphemias in Chriſtum Dominum; ideoque blaſphemis maximè minatur dicens, quòd non invenient miſericordiam Dei, neque in hoc ſæculo, neque in futuro; quia Deus blaſphemis ſe implacabilem reddit, *tr.11. d.5. per tot.*

Erat Ieſus eiiciens dæmonium, &c. Salvator noſter ideò in mundum venit, ut dæmonem ſubjugaret, qui hactenus mundum ſubjugaverat; ideoq; in noſtro conſpectu fortiter ſe illi oppoſuit, eum è corpore humano eiiciens, ut ſic illum modò catenæ quaſi innexum, crederemus, & minimè timeremus, *tract. 19. d. 14. per tot.*

Erat Ieſus eiiciens dæmonium. Ejecit Jeſus dæmonium, ad hoc ut id, quod maximè animæ infert damnum, dæmonem eſſe oſtenderet, qui quando in anima dominatur, peccatum cauſat, tota enim Diaboli potentia in ſolo peccato conſiſtit, &c. *tr.19. d.12 per tot.*

Erat Ieſus eiiciens dæmonium. Graviſſimi, & quidem recentiores Authores notant, quòd ly *Erat* in hoc miraculo perpetrando aliquam moram denotet; ſed quare cum aliquali mora ſtabat Jeſus miraculum operans? Ratio eſt: reddebat enim homini linguam quam omnium malorum ſciebat eſſe radicem, tum ex parte blaſphemiæ, tum etiam ex parte detractionis murmurationis, maledictionis, & calumniæ. *Vide Tract. 11. de Blaſphemia per varios Diſcurſus. Item tr.12. de Calumniis. Item tr.21. de Detractione per varios Diſcurſus.*

Et illud erat mutum. Dæmon non operatur in omnibus eundem effectum, ſed contrarios, aliquos incitans ad læta, aliquos ad triſtia; ſerpens enim aſtutus per inſidias nos aggreditur, nobiſque paſſim, & in omnibus rebus innumeros tendit laqueos, noſtrum quoque explorat genium, & affectus diſcentit, & ſecundum hoc nos tentat, & in peccatum propellit, *tr. 19. diſc. 3. per tot.*

Et illud erat mutum. Crudeliſſimè Dæmon hunc hominem torquebat, ſed maxima Diaboli crudelitas in hoc apparet, quòd linguam hominis impediverit, ne ſua diceret ac confiteretur peccata. Molitur enim Diabolus quantum poteſt, ut nos mutos efficiat, & à confeſſione aſtrahat, &c. *tr.15 d.11.* idque vel maximè hanc ob cauſam facit Dæmon, quia ex hac confeſſione tota animæ pulchritudo dimanat, *ib.d.5. per tot.*

In Beelzebub Principe dæmoniorum eiicit dæmonia. Confert Dominus muto beneficia, & Phariſæi blaſphemant; jam enim paſſionem ſuam verè inchoat Chriſtus, ſicuti enim poſt collata beneficia Judæi Chriſtum crucifixerunt, blaſphemantes, ſic nec minus ab his Phariſæis patitur Chriſtus, cum blaſphemare ſit idem ac Filium Dei de novo flagellare, & crucifigere, eſtque peccatum longè gravius illo quod commiſerunt Judæi, *tract. 11. diſc. 8. per totum.*

In Beelzebub Principe dæmoniorum eiicit dæmonia. Mox ut Chriſtus Dominus ejecit dæmonium, locutus eſt mutus, & Phariſæi loquuntur blaſphemiam: apparet ſanè quod dæmon ex homine iſto ejectus locum invenerit in Phariſæis; unde hoc conſtat? quia blaſphemabant; Blaſphemia enim eſt idioma dæmonis, &c. *tr.11. d.7. per tot.*

Alii tentantes ſignum quærebant ab eo. Serviet ad hoc thema explicandum, *tr.4. d.15 per tot.* in explanatione illius textus. *Diviſum eſt cor eorum, nunc interibunt.*

Omne regnum in ſe diviſum deſolabitur. Verum quoddam Dei regnum eſt fidelis anima, quæ ſi in amore diviſionem admiſerit, certò certiùs in extremum ſe diſcrimen præcipitat, *tr.4. diſc.15 per tot.*

Si ego in digito Dei eiicio dæmonia, profectò pervenit in vos regnum Dei. Ex ſuperioribus duabus rationibus ac argumentis poſitis tacitè infert Dominus hanc concluſionem. Si ego non in Beelzebub ejicio dæmonia, conſequens eſt, quòd in digito Dei ejiciam, hoc eſt, in Spiritu Sancto, ut habet D. Matthæus, ſeu virtute ac potentia Dei, utpotè verus Meſſias promiſſus in lege. Profectò pervenit in vos regnum Dei. Quaſi diceret: ex eo quod in Spiritu Dei ejeci dæmonem, aditus ad cœlum facilis eſt, quia jam illud cum magna aviditate vobis offertur, *regnum enim Dei intra vos eſt*; quæ verba variis conſiderationibus illuſtrantur, *tr.10. d.29. per tot.* Item *tr.7. d.3. n.15 & d.7. n.21.*

Cum fortis armatus cuſtodit atrium, in pace ſunt ea quæ poſſidet. Dæmon quidem fortis eſt contra nos per arma inordinatorum noſtrorum appetituum, *tr 19 diſc.4.* at vir fortior forti Chriſtus Dominus ſuperveniens Diabolum catenæ alligavit; ac propterea minimè à nobis timendus, *tr. eod. d.14. per tot.*

Cum autem ſpiritus immundus exierit ab homine, ambulat per loca inaquoſa quærens requiem, & non invenit. Ex hoc textu pulchrum nobis datur documentum, vid. quòd ſcire nos oporteat, quod licèt dæmonis tentationes perſæpè vicerimus, nunquam tamen de perpetua victoria ſecuri eſſe debeamus, quia dæmon ab inſidiando nunquam quieſcit, & tunc nos vel maximè perſequitur, dum nos ſecuros eſſe conſpicit, *tr. 19. d.6 per tot.*

Et ſiunt noviſſima hominis illius peiora prioribus. Reincidentia plus provocatur ira Dei, & ampliùs minuuntur liberi arbitrii vires, quo dæmon nos pleniùs poſſidet, eſtque pejor ſtatus, & majus periculum; unde bonum peccata non reiterandi propoſitum confitentibus eſt neceſſarium, *tr 15. d.14. per tot*

Cum immundus ſpiritus, &c. Ita vocat dæmonem ob particularem poteſtatem, quam habet in homines immundos, & carnales, ſunt enim hi nidus, & centrum dæmonis, qui immunditia gaudet &c. *tr.13 d.7. per tot.*

DOMINICA IV. QUADRAGESIMÆ.

A*Biit trans mare Galilææ, quod eſt Tyberiadis. Ioann. 6.* D. Cyrillus lib.3. in Joan cap.11. ponderat, cur Dominus relictis Judæis abiit trans mare in deſertum; & cauſam dat, inquiens: *Propterea recedens ab illis alyenis, non ad finitima caſtella divertit, ſed trans mare Tyberiadis abiit, ut ex ipſa Iudæis intimaretur, tam longè pro impietate eorum ab eis migraturum, ut inacceſſibilis ad eum via futura ſit: mare enim pedibus humanis tranſiri non poteſt.* Pulchrè id applicatur animæ, cujus quidem cum Deus anima ſit, eique ſemper præſens, illum tamen per peccatum à ſe fugere facit, *tr.7. d.15. per tot.*

Sequebatur eum multitudo magna. Sed undè? Non abſque myſterio loca exprimunt Sacri Evangeliſtæ Matthæus, & Marcus, dicunt enim: *à Civitatibus.* Civitates enim plenæ ſunt occaſionibus malis, qui autem viam ſalutis aggreditur, non ſolùm delicta, ſed etiam eorum occaſiones ac excitamenta debet fugere ac derelinquere. Hæc in hunc locum interpretatio eſt D. Hieronymi in Matth.14. *Secuta ſunt eum turba, ut relinquentes civitates ſuas, hoc eſt, priſtinas converſationes:* licèt autem hæc fuga neceſſaria ſit in omni peccato, maximè tamen in vitio carnis, *tr.13. d.30. per tot.* Inſuper ſuper hoc themate, *Vide tr.3. d.10. n.4. 11. tr.1. d.3. n.20. tr.7. d.17. n.5.*

Quia videbant ſigna quæ faciebat Ieſus ſuper his qui infirmabantur. Sicut ovis ramo, ſic homines attrahuntur beneficiis; ſequebantur Chriſtum propter beneficia corporalia, nihil curantes de beneficiis animæ; contra quos *vide tr.7. d.16. & 17 per tot.*

Subiit ergo in montem Ieſus. Firmus perſtitit Dominus, donec ad perfectum beneficia contuliſſet, curatis ſiquidem infirmis montem conſcendit Chriſtus, poſt beneficia ſanitatis collata ſimul nos docens, infirmitates corporum plurimum deſervire ad ſalutem animarum, & ut mons cœleſtis attingatur, *tr.7. d.15. n. 16. 17. 18.*

Cum ſublevaſſet ergo oculos Ieſus, &c. Quæritur, cur non ad diſcipulos, ſed advenientes turbas ſublevarit oculos Dominus? Certè maximè ponderandum quòd non ſublevavit oculos, ut videret diſcipulos qui juxta ipſum ſedebant, ſed ut videret turbas quæ à longè ſtabant; diſcipulorum quippe magiſter erat, turbarum autem auxiliator. O quantum diſtant divini Chriſti oculi ab oculis modernorum Prælatorum. In mundo fertur ſolùm intuitus in proximos, & hoc potiùs ad dominium quàm ad obſequium; Prælaturæ autem Eccleſiaſticæ non ad dominium, ſed ad ſubditorum obſequium ordinatæ ſunt, &c. *tr.3. d.16. per tot.*

Dixit ad Philippum: unde ememus panes ut manducent hi? Nummi deerant ad panes emendos, quibus depelleretur fames; miraculoque opus fuit, ut miſeri haberent ſubſidium, quia pro illis alendis non erat aurum. O utinam, ut aliquibus deeſt aurum ad levandam miſerorum inopiam, ſic etiam deeſſet ad perpetrandam culpam. Divites enim, & pecunioſi proclives ſunt in vitia &c. *tr.8. d.7. per tot.*

Dixit

Dixit ad Philippum: unde ememus panes ut manducent hi? Judas denarios aſportabat, & tamen hac in re conſiliarius non eſt adhibitus. Non dubitabat Dominus, quin aliquando è marſupio Judæ ſatiandus eſſet totus mundus; non enim aliunde habet Chriſti panis maius augmentum, quam à Chriſti paſſione. Ille enim per paſſionis panem à Juda emptum nos ſatiabit ſuperabundanter, cùm ille tantò magis per redemptionem erga nos beneficus extiterit, quantò nos illum indigniùs tractavimus, *tract. 4. diſc. 11 per totum.*

Reſpondit ei Philippus: Ducentorum denariorum panes non ſufficiunt eis &c. Non abs te Philippus recurrit ad ſummam denariorum ducentorum, reſpondit enim ad id quod magis ægrè ferebat, eique durius videbatur; homini enim nil acrius ac difficilius quàm è proprio marſupio in egenorum egeſtatem ſublevandam pecunias proferre: qui certè inordinatus erga bona temporalia amor & abuſus meritò refutatur, *tractat. 8. diſcuſ. 16 per totum.*

Dicit ei unus ex diſcipulis eius Andreas frater Simonis Petri; Eſt puer unus hic qui habet quinque panes hordeaceos, & duos piſces. Quid conferunt nobis doctrinæ moralis quinque panes hordeacei & duo piſces. D. Antonius Ulyſſiponenſis *Serm. in 4. Dominicam Quadrageſima*, per hos panes conditiones veræ pœnitentiæ intelligit, dicens. *Quinque panes ſunt dolor de omiſſo, ſecundus pudor de commiſſo, tertius horror judicii, quartus timor ſupplicii, quintus ardor pœnitudinis. Piſces duo ſunt propoſitum melioris vitæ & ſpes obtinendi veniam.* De conditionibus bonæ confeſſionis tam in generali, quàm in particulari, vide *tract. 15. diſc. 12. per totum.*

Ut autem impleti ſunt. Non dubium eſt, quin Chriſtum ſequentes laſſati ſint. Ad laborem tamen voluptatem, ad alendam vitam ſubſidia & ad recuperandam ſalutem etiam adepti ſunt miracula: Aliter verò accideret eis, ſi voluptatem ſecuti eſſent; laborarent namque vera afflictione, & carerent voluptate. Gaudia enim præſentia quæ ſtudioſè inquirimus, ficta tantùm ſunt, ſunt namque roſæ multis ſpinis obſeſſæ, *tr. 9. diſc. 10. per totum.*

Colligite quæ ſuperaverunt fragmenta, ne pereant. D. Vincentius Ferrerius in Dom. 4. Quadrageſ. exiſtimat, quod cum panes cœperint multiplicari ac diſtribui, homines è turba maximè erant anxii, an panes, & piſces ſufficerent; ad propoſitum autem hoc pulchrè Euſeb. Emiſſen. Serm. in Dom. 4 ait: *Certamen fit inter panes & homines, homines manducant, panes creſcunt, vincunt panes ſuperantur homines; Illi ſufficiunt, iſti deficiunt, niſi enim manducare homines ceſſaſſent, fortè in infinitum panes creviſſent.* Hinc diſcamus miram Dei providentiam & bonitatem; Ipſe enim ultra omnem ſpem noſtram in nos beneficus eſt, &c. *tract. 5 diſc. 7. per totum.*

Collegerunt & impleverunt duodecim cophinos. Notandum eſt, quòd plus de panibus & piſcibus elargiebatur Chriſtus, quò magis multiplicabantur; quia nimirum liberalitas in pauperes non minuit, ſed auget bona & divitias, *tr. 8. diſc 18. n. 18.*

Jeſus ergo cum cognoviſſet, quia venturi eſſent, ut raperent eum & facerent eum regem, fugit in montem. Ad huius textus moralem explanationem viam ſternunt pulchra verba D. Gregorii 1. p. Paſtor. c. 3. *Hæc breviter*, inquit, *diximus, ut quantum ſit pondus regiminis, monſtraremus, ne tentare ſacra regimina, quiſque his impar eſt, audeat & per concupiſcentiam culminis ducatum ſumat ambitionis. Hinc ipſe Dei hominumque mediator regnum præcipuè vitavit in terra &c.* ut nos diſceremus honores ac prælaturas fugere, ſicuti multi Sancti fecerunt, *tr 3. diſc. 15. per tot.* Maximè verò quando eaſdem non ſumus meriti, *ibid. diſc. 12.* Non verò certum eſt, quod qui dignitates fugiunt, illis accipiendis digniores fiunt, *ibid diſc. 24 per tot.* Ex tribus hiſce elige benevole lector quod placet.

DOMINICA PASSIONIS.

Quis ex vobis arguet me de peccato? Joan. 8. Oſtendit ſe Chriſtus hic prorſus ab omni peccato liberum, qui peccata capturus venerat; irreprehenſibilis quippe eſſe debet in ſe, qui alios corrigendi munus exerceret, *tr. 18. de correptione fraterna, diſc. 16. per totum.*

Quis ex vobis arguet me de peccato? Venerat Chriſtus Dominus, perditam Judæorum vitam ſaniori doctrina ſuoque exemplo corrigere, & hinc ſuis inimicis ait: *Quis ex vobis arguet me de peccato?* quaſi diceret; quod ſi me aliquem defectum agnoſcitis, illum proferte & dicite, cùm autem non habeatis quod dicatis, manifeſtum eſt, quod ſi doctrinam meam monitaque ſalutis nolitis recipere, hoc ſolum proveniat ex veſtra malitia. Sic ad inſtar horum Judæorum perditæ ſalutis homines ſunt, qui correctionem aſpernantur &c. *tr. 18. diſc. 14 per totum.*

Quis ex vobis arguet me de peccato? Non ſine ingenti myſterio Dominus dixit, *Quis ex vobis*, ex vobis, inquam, cum ſitis Hypocritæ, Phariſæi, uſurarii ac legis tranſgreſſores: quis ergo ex vobis, cum tales ſitis, me cum Innocens ſim, poteſt redarguere; cum conſcientia mala judex ſit contra ſe incorruptus, *tr. 15. 16 de perturbatione & cruciatu malæ conſcientiæ per tot.*

Si veritatem dico vobis, quare non creditis mihi? Cur Chriſtus qui ipſa eſt veritas, modò ſe talem profiteatur, cùm tamen aliàs eundem ſibi titulum oblatum & debitum cum indignatione fuerit aſpernatus, cauſas huius rei vide *tr. 2. diſc. 7. num. 13. & diſc. 8. num. 7.*

Qui ex Deo eſt, verba Dei audit. Si in ullo hominum genere periculum quoddam eſt, verbum Dei non audiendi nec obſervandi, ſunt profectò divites & avari, quibus unicuique in particulari per Prophetam minatur, dicens: *Sepiam aures tuas ſpinis:* veræ enim ſpinæ ſunt divitiæ, quibus dum aures ſunt circumſeptæ, verbi Dei auditum, & conſervationem impediunt; tam enim fortiter præſentis vitæ proſperitates à Deo nos ſeducunt, *tract. 8. diſc. 8 per totum.*

Nonne benè dicimus nos: quia Samaritanus es tu & dæmonium habes? Ecce cum quanta ſui ipſorum confuſione Judæi interrogando dicunt blaſphemiam, dicentes: nonne bene dicimus nos? dubitabant enim adhuc, quia in operibus Chriſti relucebat divinitas, eius pertinaces modicam, imò nullam aſtruebant fidem, & hinc eſt, quod facili negotio labantur in blaſphemiam. Blaſphemia enim modicæ in Deum fidei indicium exiſtit, utpotè quæ fidei opponitur, *tr. 11. diſc. 6. per totum.*

Et dæmonium habes: Quæſtio non levis eſt, quare Judæi dixerint, Chriſtum dæmonium habere? rationem pulchram dat Leontius: *Dæmonium habere eum dicunt, tanquam Dei honorem in ſe derivantem.* Chriſtus prædicavit ſe Deum eſſe, Lucifer autem appetivit quod Deus eſſet, Deique gloriam habere affectavit; ſic fundamentum huius blaſphemiæ erat ambitio, à qua tamen Chriſtus immunis erat, quæ jure merito dæmoni aſcribitur; Lucifer enim primus ambitioſus fuit &c. *tr. 3. diſc. 1. per tot.*

Reſpondit Jeſus: Ego dæmonium non habeo. Mirabilis in tot inauditis blaſphemiis, injuriis & calumniis, eſt Chriſti manſuetudo; Volens indicare, valde ſibi complacere, magnum eſſe meritum eorum, virtutem, & remunerationem apud Deum, qui calumnias fortiter & patienter ſufferunt, *tr. 11. de Calumniis diſc. 3. per tot.*

Ego dæmonium non habeo: Manſuetiſſimum hoc Salvatoris noſtri reſponſum miratur D. Chryſoſt. Hom. 54. in Joan. *Dicentibus illis*, ait, *Patrem Deum & Abraham habemus; in eos invectus eſt vehementius: cum verò dæmonium habere inſimulatur, leniſſimum ſe exhibet: ad nos erudiendum, ut quæ ad Deum pertinent, maiorem in modum defendamus, quæ ad nos contemnamus.* Proprias enim diſſimulare injurias, virtutis opus eſt; eas verò quæ Deo inferuntur, impietas eſt, &c. *tr. 11 diſc. 3 per totum.*

Ego dæmonium non habeo. Ecce injuriam ſuſcipiens Chriſtus correctionem diſſimulare non vult; correctio enim ſub præcepto tam divino, quàm naturali obligat omnes, maximè ſuperiores, *tr. 18. diſc. 1 per tot.* Aſt cum manſuetudine hanc correctionem temperandam eſſe docet & docetur *ibid diſc. 12. per totum.*

Ego non quæro gloriam meam. Vide ò Chriſtiane, quantum jus habeat Chriſtus ad quærendam gloriam ſuam, id eſt, ut explicat Leontius, divinum honorem, tanquam Deus & Judex veſter vindicando injuriam mihi illatam? Non quæro; idque in confuſionem illorum qui ita propriæ ſunt cupidi gloriæ, ut gloriam hominum gloriæ præferant divinæ, *tr. 3. d. 4 per totum.*

Ego non quæro gloriam meam. Profectò minimè quæſivit gloriam ſuam, qui non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo, ſed exinanivit ſemetipſum, formam ſervi accipiens, in ſimilitudinem hominum factus & habitu inventus ut homo. Materia certè tempori paſſionis non incongrua, de qua vide *tr 3. d. 18. n. 7. tr. 4. diſc. 7. n. 12. tr. 6. diſc. 4. n. 18. tr. 7. d. 20. n. 8. & 12. tr. 7. diſc. 11. n. 2.*

Eſt Pater meus qui glorificat me. Antea dixerat Chriſtus, *ego non quæro gloriam meam*; ſed gloriam ſuam nunc omnem refundit in Patrem: ſic veri Dei ſervi non quærunt gloriam cunctique ſolent aſpernari honores quantùm poſſunt, divinæ tamen nequaquam obſtrepunt vocationi, *tr. 3. d. 15. per totum.*

Vos non cognoviſtis eum, ego autem novi eum. Verum dixit hic Chriſtus; non enim cognoverunt eum: nam qui dicit ſe noſſe Deum, & mandata eius non cuſtodit, hic mendax eſt, ideoque vide num. & tu vere cognoſcas Deum: ad cuius rei probationem veri cognitoris Dei vide & pondera indicia, *tr. 4. d. 18 per tot.*

Tulerunt ergo lapides ut jacerent in eum. Ipſo in templo Chriſtum intentant lapidare Judæi; ſed valde notandum eſt, quod Jeſus ſtatim ſe ſubduxit ex templo, ad indicandum quòd in pœnam jam templum illud carebit Chriſti præſentia in perpetuum, quod graviſſimum ſupplicium eſt. Sacrorum enim locorum Prophanatores à Deo pœna puniuntur æterna, ſeque divina miſericordia indignos efficiunt, *tr. 20. d. 10. per tot.*

DOMINICA PALMARUM.

Cum appropinquaſſet Jeſus Jeroſolymis in montem Oliveti &c. Matt. 21. Magna fuerunt ea quæ Chriſtus ſemper operatus eſt miracula: ſed maximum fuit illud hodiernum, tam efficaciter operando in cordibus hominum, eadem ad tam ferventem ſui excitando amorem, ut tanto cum triumpho prodeant illum recepturi: & ſi mirandum quòd aliquando mortuos revocavit ad vitam, profectò minus mirandum non eſt, quòd hunc in cordibus Judæorum excitavit amorem, quia amor eſt vita animæ, quæ valdè ingrata eſt niſi Deum amet, qui tot modis ſalutem eius curat &c. *tr. 4. d. 6. per totum.*

Et veniſſet Bethphage. Verè venit qui ſponte venit: non trahitur ad mortem, ſed ipſe venit motus amoris igne, quem amorem plus in redemptione, quàm in creatione noſtra oſtendit, &c. *tr.16. diſc.10. per totum*.

Ad Montem Oliveti. Non abſque myſterio iter ſuum cepit Dominus ad montem Oliveti, ſiquidem hic ſymbolum eſt miſericordiæ, Dominus autem animas noſtras redempturus, id non titulo juſtitiæ, ſed miſericordiæ fecit, nobis oſtendere volens quanti animas noſtras æſtimarit, quantumque ſi redemptionis pretium ex eo, quod illas cum tanto ſui diſpendio ſalvet, *tract. diſc. 11. per totum*.

Miſit duos de diſcipulis ſuis. Cur binos miſit diſcipulos, D. Thomas cauſam aſſignat, dicens, hos binos diſcipulos ſignificare nobis duo præcepta charitatis Dei, & proximi. Non enim datur amor Dei ſine amore proximi, &c. *tract. 5. diſc. 2. per totum*.

Et ſtatim invenietis aſinam alligatam & pullum cum ea, ſolvite, & adducite mihi. Aſina alligata & pullus cum ea ſolvendi erant, ut ad Chriſtum adducerentur, quod denotat peccatorem funibus vitiorum conſtrictum; miniſterio autem diſcipulorum ſolvitur, quia Salvator noſter conceſſam ſibi à Patre peccata remittendi poteſtatem hominibus delegavit, ut indulgentiam diſcerent & clementiam, *tr.15 diſc.3 per totum*.

Solvite, & adducite mihi. Duris vinculis conſtringebantur animalia in præſepio alligata, & fræno, hoc eſt, carnis vitio addicta, manus tamen Apoſtolica ſolvit, & licèt nulla ſint vincula adeò dura, ut gratiæ ope nequeant diſſolvi, imò etiam rumpi, multæ tamen & maximę ſunt difficultates, quæ in hominibus carnalibus ad pœnitentiam inducendis occurrunt &c. *tr.13. diſc. 10. per totum*.

Et ſi quis vobis aliquid dixerit, dicite: Dominus his opus habet. Si Dominus eſt de quo David dicit, quoniam *bonorum meorum non indiges*, quid igitur his animalibus opus habet? Per aſinam & pullum, ut ſupra dictum eſt, peccatores deſignantur, quibus videtur Deus indigere, ut expendat theſaurum miſericordię ſuæ, quam oſtendit in ſummo gaudio quo perfunditur in ſalute animarum noſtrarum, *tr.7. diſc.24. per totum*.

Et ſi quis vobis aliquid dixerit, dicite: Domino his opus habet, & confeſtim dimittent eos. Hæc mi Chriſtiane, regula tibi ſit generalis, mandatorum obſervantiam carniſque mortificationem facilem & ſuavem tibi reddendi, ſi jugiter conſideres quia Dominus ita præcipit; Dominus inquam, tam amabilis, tantoque amore dignus, quem ſi redamaveris, hoc ſolo amore omnia aſpera & dura, ſuavia reddentur, *tr.4. diſc.17 per totum*.

Euntes autem diſcipuli, fecerunt ſicut præcepit illis Jeſus. Divus Evangeliſta Marcus ait, quod diſcipuli, *Abeuntes invenerunt pullum ligatum ante januam foris in bivio*. Valdè mirum eſt, quod Domini horum animalium tam duri ac crudeles eſſent in illa, ut ea non collocarint aut in diverſorio aut præſepi, ſed in bivio ſub dio, pluviis, frigori ac injuriis temporum expoſita: unde illis tam iniqua crudelitas? Hęc animalia hominem præfigurabant. *tanquam jumentum factus ſum apud te*. Domini autem dæmones denotant, cujus adverſus hominem implacabile eſt odium, *tr.19. diſc.11. per totum*.

Plurima autem turba ſtraverunt veſtimenta ſua in via. Viam ſternebant ramiſque iter exornabant: exiguo profectò pretio ſibi magna pręmia acquiſierunt, & Chriſto Domino obſequia detulerunt. Sed eheu quàm paucos hodie dum hi habent ſequaces? miſeri namque mortales ingenti pretio, imò & infinito quaſi emere ſolent mendacia, & pro laboris mercede nihil poſtmodum inveniunt. Conſideres enim Regia Salomonis delicias, quibus licèt copiosè fruitus fuerit, illas tamen vanitatem vanitatum & nihilum appellavit, *tr.8. diſc 31 per totum*.

Plurima autem turba ſtraverunt veſtimenta ſua. Extraordinarius planè modus hunc Regem excipiendi: ſolent quidem Reges ab urbium Præfectis ſub aureo baldachino excipi, ſed non eſt moris veſtimenta ſterni, cur ergo pro Chriſto excipiendo veſtimenta ſternuntur in via? En Chriſtiane, mirabile myſterium: Chriſtus Jeruſolymam quæ quidem typus eſt gloriæ cęleſtis tendebat; veſtes ergo, id eſt, terrena ſubſterni voluit, ut hominem, qui vult peregrinare ad cęleſtem Jeroſalem, terrena hæc pedibus calcanda doceret. Siquidem bona terrena à deſiderio & lucro bonorum cęleſtium nos retrahunt, &c. *tr.8. diſc.12. per totum*.

Turba autem quæ præibant & ſequebantur, clamabant, dicentes, Oſanna, benedictus, qui venit in nomine Domini. Piam in hunc ſtatum conſiderationem adfert melifluus Doctor Bernardus Serm. 2. in Domin. Palmarum. *O quàm diſſimile eſt, ait, eſt tolle, tolle, crucifige eum, & benedictus qui venit in nomine Domini. Quàm diſſimile Rex Iſrael, & non habemus Regem niſi Cæſarem, quam diſſimiles rami virentes & crux: flores & ſpinæ: cui prius ſternebantur veſtimenta aliena, ecce ſuis exuitur*. Hoc facto propoſuit Dominus ridendam eſſe mundi gloriam; quæ quàm brevis ſit & inſtabilis conſideratur, *tr.7. d.7. per totum*.

Feſtum Gaudioſiſſimæ Reſurrectionis D. N. Jeſu Chriſti.

MAria Magdalene, Maria Jacobi, & Salome emerunt aromata. *Marc. 16. 1* Mortuo dulciſſimo Redemptore, nec non in novo monumento recondito, ſummò manè veniunt mulieres ad monumentum, habentes aromata ut ungerent Jeſum. Vera habebant aromata meras redolentia virtutes, dulciſſimum ſpirantes amoris odorem, cujus evidentiſſima exhibebant ſigna; amor enim debet eſſe operarius, ſicuti verè erat in devotis hiſce mulieribus: cujus quidem amoris conditiones ad longum deſcriptas devotus lector inveniet, *tr.4. diſc.18 per totum*.

Et valde manè una Sabbatorum veniunt ad monumentum. Nullo prorſus modo mirandum, quod piiſſimus Salvator ſummo manè his mulieribus apparuerit, Apoſtolis verò apparere diſtulerit uſque in veſperum; cùm enim ferventiſſimæ fuerint in charitate, voluit Chriſtus Dominus oſtendere, quantam de amore noſtro erga ſe æſtimationem haberet. De quo vide *tract 4. diſc.16. per totum*.

Et valdè manè una Sabbatorum veniunt ad monumentum orto jam ſole. D. Petrus Chryſologus more ſuo ſubtilem dat rationem, cur mulieres primæ ſint quæ vadant ad monumentum, dum ait, Serm.99. *Non eſt ergo mirum ſi ad lachrymas, ad ſinus, ad ſepulchrum, ad obſequium Dominici corporis fœmina ardentior et Apoſtolis ſic videntur, ubi mulier prima currit ad lacrimas, quæ prima cucurrit ad lapſum*. Volt hic S. Petrus docere, quòd quantò quis pronior fuit ad lapſum, tantò quoque magis accelerare debet pœnitentiam, quia raritas confeſſionis peccatum inveterat in animis, &c. *tr.15. diſc.7. per tot*.

Et valdè manè veniunt ad monumentum orto jam ſole. Quid? An non periculoſus nimium erat hic exitus? An non ſuſpicionibus multis ſubiectus? an non ſecurius fuiſſet ſexui veſtro conveniens ſolitudo? Exierunt tamen & manè exierunt, & quidem abſque periculo; quia verecundia armatę erant, humilitas quoque nec non ſenſuum concomitabatur cuſtodia. Muliebri enim ſexui, maximè autem Virginitati & continentiæ conſervandę conveniunt dictæ virtutes, *tr.14 diſc.17. per tot*.

Et valdè manè &c. Miranda ſanè harum mulierum fortitudo; has enim nec terrent tenebræ, nec militum vigilantium ſtatio repellit, nec mortui cadaveris contactus: omnes enim moleſtias & labores amor facilitat, ſicut dicit Auguſtinus: *Ama & fac quod vis*: ſic quoque præceptorum obſervantia amore, qui omnia quantumvis aſpera facilitat, ſuavis efficitur, *tr.4. diſc.17. per tot*.

Angelus enim Domini deſcendit de cælo. Angelum hunc fuiſſe Gabrielem, qui fortitudinis Dei eſt adminiſter, communis Doctorum eſt ſententia, varia enim variorum Angelorum ſunt officia & munia, *tr 8 diſc.1. per totum*.

Angelus enim Domini deſcendit de cælo. Deſcendit abſdubio juſſu Dei, & velociter deſcendit ad miniſterium Dei & hominis Jeſu Chriſti: ſi ad obſequium puri hominis veloces ſunt multò magis hic? *De Angelorum in exequendis Dei juſſis & mandatis ad noſtrorum bonum cedentibus velocitate & promptitudine*. *Vid. tract. 6. diſc.4. per totum*.

Angelus enim Domini deſcendit de cælo. Angelus hunc non in ſpecie ſenis, ſed juvenis apparuiſſe clarè exprimit D. Marcus: *Viderunt juvenem ſedentem in dextris*; quod autem juvenis fuerit denotat Angelorum vigorem, decorem ac perenne robur, imò robur validum ac bellicoſum, ut contra hoſtes pugnent; unde non immeritò dicitur, quod Angelis ſit aſſignata tutela regnorum &c. *tr.6. diſc.2. per totum*.

Et ſedebat ſuper eum. Sedebat Angelus ſuper lapidem, ad hoc ut qui veluti ſuſtinuit lapidis pondus in eo amovendo, habeat & in eo requiem ſedendo. Juxta enim tribulationum pro Deo toleratarum menſuram conſolationum ſpiritualium creſcit abundantia: *tract.16 diſc.18*. Item *Sedebat ſuper eum*, ut mulieres cum aromatibus advenientes benignè exciperet, & contra cuſtodes tueretur; Angeli enim ut in proſperitate innocenter vivamus nos adjuvant, noſque à multis periculis ſpiritualibus & corporalibus eripiunt: *tr.6. diſc.6 per totum*. Item, *ſedebat ſuper eum*, ut reſurrectionis glorias ſibi, & permanentes indicaret, gaudia enim quæ poſt reſurrectionem nobis elargietur Deus pręmii loco, ſtabilia ſunt quippe quæ nunquam deficient, *tr.10. d. 16. per totum*.

Erat autem aſpectus eius ſicut fulgur, & veſtimentum eius ſicut nix. Non ineptè hic veſtimentorum candor mundiſſimam caſtitatem ſignificat, cur enim non tam purpura quam candida veſte velut nive induitur? Frigiditas enim nivis & candor veſtis caſtitatis Angelicæ ſignum eſt, quibus proindè virgines ſimiles ſunt, eaſdemque ſuo dignantur obſequio &c *tr.14 diſc. 5. per tot*.

Et veſtimentum eius ſicut nix. Valdè advertendum eſt, quod Angelus hic amictu niveo veſtitus deſcribitur, tanquam puritatis ac caſtitatis Symbolum, & cur Angelus hic in externa ſpecie exhibet ſuæ puritatis ſignum? Niſi quia ideò ſedebat ſuper lapidem, ut mulieres dulci de reſurrectione Domini colloquio benignè exciperet, & quamvis Angelus natura ſua ſcuti loco habeat,

tamen

Digitized by Google

tamen ne aliquis myſterii & naturæ ejus ignarus, ſiniſtri quidpiam ſuſpicari poſſet, inde ipſe ut eximiè cautus omnium oculis aperta ſigna ſuæ puritatis ac caſtitatis objicit, ut omne ſiniſtræ ſuſpicionis amoveat periculum. Tam periculoſum eſt cum muliere agere, tantaque cautela requiritur, *tr.* 13. *diſc.* 23. *per totum*.

Jeſum quæritis Nazarenum crucifixum. Ad quid Angelus in hac triumphi gloria, nomen prædicat, crucem dicit, paſſionem loquitur? Nunquid, inquit D. Cyrillus Hieroſol. Catech. 13. Non potuiſti dicere: O Angele, ſcio quem quæritis meum Dominum? Poterat ſanè id dicere, ad quid addere voluit *crucifixum*? Ratio eſt, ut ſumptuoſiùs cumulet reſurrectionis gaudia, & nos diſcamus, quod quiſquis ad Paradiſum vult ingredi, priùs per flammiamum ærumnarum enſem tranſire debet, *tr.* 10. *diſc.* 24. *per totum*.

Ite dicite diſcipulis ejus & Petro, quia præcedet vos in Galilæam. Mira prorſus divinæ miſericordiæ ſignificatio, dum illi prius reſurrectionis ſuæ gloriam mandat nunciari, qui graviùs deliquerat, peccato nempè, de quo Chryſoſtomus dicit, quod non habuerit æquale: Sed ſciendum eſt, Petrum jam pœnituiſſe vera & non ficta pœnitentia, quæ ad ſublimiorem gradum peccatorem evehit &c. De valore contritionis &c. Vide *tr.* 15. *diſc.* 20. *per totum*.

DOMINICA IN ALBIS.

C*Um ſero eſſet die illa una Sabbathorum*. *Joan.* 20. 19. Memorat ſacer Textus quòd in hac apparitione Apoſtoli putarint ſe ſpiritum videre. Mirum autem eſt, quomodo Apoſtoli potuerint in hanc cogitationem devenire, ut ſibi perſuaderent ſpiritum oculis corporeis videre? facilius enim erat credere, ſuum magiſtrum à mortuis reſurrexiſſe, quàm ſe corporeo aſpectu incorporeum ſpiritum attingere poſſe? Sic cæcutit humana mens ad ſtatum gloriæ cœleſtis, ut potius ſibi perſuadeat id poſſibile, obtutu nempè corporeo cernere ſpiritum, quàm tantam gloriam in alio eſſe exiſtimare; cœleſtis enim gloria nec verbis exprimi, nec humano ingenio comprehendi poteſt, *tr.* 10. *diſc.* 2. *per totum*.

Stetit Jeſus in medio eorum. Oſtendens ſe uni tam benè affectum quàm alteri, & quia incredulitatem eorum corrigere venerat, poſuit ſe in medio, ut omnes de correctione participarent, quam etiam ultra differre poterat, ſed in tempore adhibere voluit, magna enim ſuperiores manent ſupplicia, qui correctionem adhibere negligunt, qui proindè ad exemplum Chriſti depoſito omni timore & reſpectu humano, nihil curare debent, ſe ob factas curationes perſecutiones & odia aliorum ſibi conciliare, ſed in hoc ſolùm conniti, ut Deo obedientes ſalutem animarum procurent, *tract.* 18. *diſc.* 3. *per totum*

Et dixit eis, pax vobis. Ecce Regem pacificum, qui læſam hactenus pacem cœlo intulit, orbi contulit, nihil ſpirat vos ejus niſi pacem, quam proindè inter ſuos etiam ſartamtectam mediante charitate & concordia vult conſervari, ſicuti hæc Dei ſollicitudo quam pro conſervanda pace ac concordia adhibuit, ex multis patet titulis, *tr.* 7. *diſc.* 6. *per totum*.

Et cum hoc dixiſſet, oſtendit eis manus & latus; Jam Chriſtus incredulitatem Apoſtolis exprobrarat, dicens, quid turbati eſtis; & cogitationes aſcendunt in corda veſtra: Jam quoque Apoſtoli culpam ſuam agnoverant, jam fugam arripuiſſe dolebant; En ecce mox Chriſtus Dominus eos iterùm ſolatur, oſtendens eis manus & latus; eſt enim correctio cum manſuetudine temperanda, *tr.* 18. *diſc.* 12. & 13.

Et cum hoc dixiſſet, oſtendit eis manus & latus. Optima certè conſolatio, quæ ex verbis, operibus & corde procedit, verbis dicendo, *pax vobis*; operibus, manus oſtendendo; corde, latus monſtrando, quo ſignificat omnia ejus verba, opera & cor nobis fuiſſe emolumento ad perficiendum opus manuum ſuarum, neque ad hoc tantùm Chriſtus, imò etiam tota Sanctiſſima Trinitas omnem ſuam induſtriam collocavit, *tract.* 7. *diſc.* 7.

Dixit ergo eis iterum, pax vobis. Poſtquam diſcipulorum animi jam ad fidem diſpoſiti credidiſſent, quòd ille qui apparebat, & loquebatur, erat magiſter ſuus Jeſus, repetit piiſſimus Dominus ipſam pacis apprecationem; cujus cauſam repetitionis gloſſa interlinealis habet ſic: *Iteratio confirmatio eſt, dat eis pacem ſuper pacem*; ad hoc ut ſummam ſuam ſollicitudinem qua concordiam & unionem procuravit, & à nobis procurari deſiderat, oſtenderet, ſicuti ea multis Chriſti Domini operibus in novo Teſtamento factis fuſiùs deducitur, *tr.* 7. *diſc.* 8. *per totum*. Beda verò ait: *Repetit, quia gemina eſt virtus charitatis, ſc. ad Deum & ad proximum, ibid. diſc.* 11. *per totum*.

Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis: quorum retinueritis, retenta ſunt. In ipſa ſacratiſſima reſurrectionis die, qua Chriſtus à mortuis reſurrexit, Sacramentum reſurrectionis hominum Chriſtus inſtituit; quid enim aliud eſt Sacramentum pœnitentiæ ac peccatorum confeſſionis, quàm Sacramentum quo homines ex peccati morte ad vitam gratiæ reſurgunt? *Poteſt hoc tractari de Confeſſionis Sacramentalis tanquam ſummi nobis à Chriſto collati beneficii origine & neceſſitate in ordine ad ſalutem conſequendam tract.* 15. *diſc.* 2. *per totum*. *Item de bonis quæ in nos confeſſionis transfundit frequentia, vi cujus faciliter à peccatorum lepra mundamur, & de peccatorum venia certificamur, tr. eod. diſc.* 8. *per totum*.

Quorum remiſeritis peccata &c. Manifeſtis & apertis verbis Chriſtus Dominus ſuis diſcipulis dat hanc maximam poteſtatem, & hominibus valde neceſſariam. *De quo vid. tract.* 15. *diſc.* 3. *per totum*.

Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis. Quidam hic legunt *Quorumcunque*, ad denotandum quod limites non ponit nec in peccatoribus nec in peccatis, quilibet enim peccator remedium poteſt obtinere pro quolibet peccato: proinde perpende mi Chriſtiane, an non pro tanto beneficio ingrati & deteſtabiles ſint, quotquot à confeſſione abhorrent, in eoque frequenter applicando ſibi remedio vivunt negligentes, *tract.* 15. *diſc.* 18. *per totum*.

Dixerunt ergo Thomæ alii diſcipuli: vidimus Dominum. Dixerunt Apoſtoli Thomæ: *Vidimus Dominum*, ut ad fidem articuli de Reſurrectione Thomam invitarent. Ecce quàm non clarè prodit ſe initio Apoſtolicus zelus, dum omnes, ſicut ipſi myſterium reſurrectionis credebant, ita quoque Thomam ſocium habere volebant. De gloria & magno lucro eorum qui animas convertere ſatagunt, *tr.* 7. *diſc.* 14. *per totum*.

Dixerunt ergo Thomæ alii diſcipuli; vidimus Dominum. Quæſtio non inutilis hic moveri poſſet, quare Apoſtoli Thomam ob tantam ſuam pertinaciam non arguunt nec reprehendunt, maximè Petrus qui erat collegii Apoſtolici Princeps & caput? Reſpondetur: Apoſtoli enim circa reſurrectionis myſterium aliquando fuerunt increduli; Cum ergo ipſi aliquando non credidiſſent, Thomam incredulum non audent reprehendere & arguere, qui enim alicujus crimen carpit, maximè cavedit, ut ejus inquinamento non ſit deturpatus ac fœdatus, *tr.* 18. *diſc.* 17. *per totum*.

Poſt dies octo erat Thomas cum eis, & venit Jeſus. Statim ac Jeſus ingreſſus eſt ad diſcipulos januis clauſis, ſtatim ſe ad Thomam convertit, cæteris relictis, ad hoc ut ejus ſe cauſa præcipuè adveniſſe denotaret, & ne unius è ſuis ſalutem negligere videretur. Nam quidquid Deus pro omnibus animabus ſimul fecit, idem pro quolibet in particulari paratus eſt præſtare *tr.* 7. *diſc.* 12. *per totum*.

Infer digitum tuum huc, & noli eſſe incredulus ſed fidelis. Mira piiſſimi Redemptoris eſt condeſcendentia cum Thoma incredulo, culpam incredulitatemque carpſit, & ſimul etiam latus obtulit, ſuperiores edocens ſic armari in culpam, ut erga peccatorem conſervent benevolentiam. Correctio enim cum diſcretione & dexteritate inſtituenda eſt, diſtinguendo inter perſonas, confuſionem illorum, quoad fieri poteſt, præcavendo, invehendo ſolum contra vitium &c. *tr.* 18. *diſc.* 9. *per totum*.

Infer digitum tuum huc &c. Jubet Dominus Thomæ, ut reſulcet vulnus lateris, & dum Magdalenæ apparuit, ab ea prorſus tangi noluit, dicens ei, *Noli me tangere*: variæ hujus rei variorum Scriptorum ſunt rationes, non ineptè qui hanc aſſignarit, cæteris non minus veram, quàm pro utili morali documento ſervientem, voluiſſe nempè Dominum Jeſum oſtendere, periculoſum eſſe prorſus muliebrem ſexum, ſiquidem in ipſius conſortio etiam viri conſtantiſſimi & illuminatiſſimi periclitati ſunt, *tract.* 13. *diſc.* 21. 22. & 34.

DOMINICA II. POST PASCHA.

E*Go ſum Paſtor bonus: bonus Paſtor animam ſuam dat pro ovibus ſuis*. *Joan.* 10. 11. Verè bonus Paſtor fuit Dominus Jeſus, & ut in Græco habetur, *Ego ſum ille Paſtor bonus*. Ille ſcilicet per Antonomaſiam præſtantiſſimus & optimus, imò unicus & ſingularis, ab omni ſæculo deſideratus, qui ita ſolus animam meam, id eſt, vitam meam pro ovibus, id eſt, fidelibus meis dabo, ut morte mea ab æterna morte ac damnatione redimam, eiſque non ſolum præſentem, ſed etiam æternam vitam cum omnibus donis gratiæ conferam. Bonus & fortiter amans Paſtor qui meritò de hoc titulo gloriatur, dum majorem in nos amorem in redemptione, qua mortem ſubiit, oſtendit, quàm in creatione &c, *tr.* 4. *diſc.* 10. *per totum*.

Ego ſum paſtor bonus, bonus paſtor animam ſuam dat pro ovibus ſuis. Ecce! Paſtoris officium, quod non eſt otio vacare, ſed pro ovibus laborare, etiam uſque ad vitæ expoſitionem; ideoque ſe paſtorem dixit, ut Prælatos & ſuperiores eſſe doceret Paſtores, & quidem non ad dominium, ſed ad obſequium ſubditorum vocatos, *tr.* 3. *diſc.* 26. Item de officio boni Paſtoris vid. *tr.* 7. *diſc.* 11. 12. *tr.* 3. *diſc.* 11. 4. *tr.* 7. *diſc.* 14. *n.* 12.

Bonus paſtor animam ſuam dat pro ovibus ſuis. Conſiderandum hic meritò eſt graviſſimum onus quod ſecum trahit omne paſtorale officium; & ad quid teneatur; Ornamenta enim Aaroni quondam præſcripta, præcipuè verò ea quibus Epiſcopi uti ſolent, ritus item & ceremoniæ ſacræ, in ipſorum honorem inſtitutæ, eas ſubindicant virtutes quibus ipſos præditos eſſe oportet, ipſoſque ad majorem perfectionem obſtringunt, *tr.* 3. *diſc.* 21. *per totum*.

Mercenarius autem, & qui non eſt paſtor, cujus non ſunt oves

Digitized by Google

propria, videt lupum venientem, & dimittit oves & fugit: Si pro paſtore Deus intelligatur, ſicuti verè intelligi debet, propria ejus ovis eſt quælibet humana anima, utpotè quæ à Deo creata, totum ſuum eſſe ab illo habet, *tr.7. diſc.* 2. 4. & 5. & dum jam lupus infernalis per peccatum originale illas rapuiſſet, non fugit paſtor ille bonus ſicut Mercenarius, ſed quamcunque infinito redemit pretio, *tr.7. diſc.*11.

Mercenarius autem fugit &c. D. Auguſtinus Serm. 49. de Verbis Domini. *Non fugit Mercenarius*, ait, *corpore; non enim Eccleſiam deſerit, aliquo abit, ſed fugit animo, quia cum præſens ſit corpore, vitiis medicinam non adhibet, mores non corrigit vigilanter*; & certè vera & noxia fuga, correctio enim neglecta fovet omne vitium & malum exemplum: Prudenter autem adhibita, multum fructum affert, *tr.*18. *diſc.*2. *per totum*.

Et lupus rapit & diſpergit oves. Sub hoc typo lupi ovem invadentis, intendit Dominus explicare ſummum malum, quod Diabolus in anima fideli patrat; lupus enim inter cætera animantia hoc habet, ut ovis guttur primùm apprehendat, ne ei gemere aut ſignum ſuæ miſeriæ edere permittat: ſic & Diabolus cum maximum malum parat homini, guttur invadit, ut vocem adimat, ne confiteatur peccata ſua, aut in confeſſione loquatur & gemat, ut ſalutem aſſequatur & reviviſcat, *tract.* 15. *diſc.* 18. *per totum*.

Ego ſum paſtor bonus. Repetit Dominus id, quod ſupra dixerat, ſe eſſe bonum paſtorem; tamen ingratus eſt homo ad beneficia Dei in ſe collata memoria retinenda, ut neceſſe ſit multoties repetere. Imò verè paſtor bonus, q. d. ad me cum pertinet de ovibus, de illis curam ago: cum quanta verò cura hic paſtor bonus oves ſuas, id eſt, animam proſequatur, vid. *tr.* 7. *diſc.* 10. *per totum*.

Et cognoſco oves meas, & cognoſcunt me meæ. Et quidem meritò id ait, quod ipſe prius cognoſcat oves ſuas, quàm quod illæ eum cognoſcant: Nam, ut bene inquit Theophylactus: *Vide quod primus ille nos cognoſcit, deinde nos illum, neque aliter poteſt cognoſci Deus, niſi cognoſcimur ab illo*. Prius Chriſtus oves ſuas cognoſcit, quàm oves illum cognoſcant; & cum Deum nemo cognoſcere poſſit, niſi prius ipſe à Deo cognoſcatur cognitione ſua practica & benefica, qua ſingulariter per communicata nobis beneficia amorem ſuum erga ſe exſtimulat, ſufficienter dignoſci poteſt, quàm beneficus in nos ſit piiſſimus Salvator, *tr.*4. *diſc.*7. *per totum*.

DOMINICA III. POST PASCHA.

MOdicum & non videbitis me, & iterum modicum & videbitis me. *Joan.* 16. Conſolationis plena ſunt verba hæc pro ablegandа diſcipulorum triſtitia, quam audita Chriſti morte ſecutura conceperant; volebat enim piiſſimus Redemptor hoc ad vivum quaſi demonſtrare, quod aliquando re ipſa erant percepturi, vid. quod quidem magna perpeſſurus eſſet tormenta, ſed conſiderando quòd tertia die reſurrecturus eſſet cum tanta gloria, modicum reputari quod paſſurus ſit. Ad eundem modum, mi Chriſtiane, in cœlum oculum tuum dirige, & omnia quæ hic in terris ſunt, facilè contemnes, *tract.* 10. *diſc.* 14. *per totum*.

Modicum & videbitis me &c. Paſſionem tam amaram Chriſtus vocat *Modicum*. Cur hoc? jam enim inter præviſa tormenta & dolores quos paſſurus erat, ſuperabundantes gloriæ cœleſtis quas & ſecundum humanitatem percepturus erat, delicias ſufficienter deducebat, ex quo deinde paſſionem modicum reputabat; magiſque conſultum hic flere, at ibi gaudere poſſimus, *tr* 10. *diſc.* 8. *per totum*. Item modicum hoc pulchrè bonorum terrenorum, reſpectu cœleſtium, inſtabilitatem ſignificat, *tr.*10. *diſc* 16. Item *tr.*8. *diſc.* 30. & 31. Item *tr.*3. *diſc.*7. *per totum*. Item *tr.* 16. *diſc.*9. *per totum*.

Modicum & non videbitis me, & iterum modicum & videbitis me. Non ſine myſterio ponit hic Chriſtus Dominus primo loco negationem, quod ipſum non videbunt, & ſecundo loco affirmationem quod ipſum videbunt. Nam prius dicuntur triſtia & quæ dolorem ingerunt, ut ex Chriſti abſentia proveniebant, *modicum non videbitis me*. Ut inde veniant præjucundiora cum ejus præſentia, *& iterum videbitis me*, nam tranſacto mœrore quæ veniunt majoris lætitiæ ſunt. Morale hinc eruo documentum. Pœnitentia enim vitæ rigor & auſteritas quæ dolorem cauſat, ineffabiles poſtmodum etiam cauſat ſpiritus dulcedines, licèt diverſum oculus videatur attingere externus, *tract.* 16. *diſc.* 16. *per totum*.

Quia vado ad Patrem. Pulchrè in hæc verba Chryſoſtomus; *Quod ſi quis*, inquit, *diligentius inveſtigaret, hoc ipſum conſolatio eſt, quod dicit ad Patrem ire. Erat enim argumentum quod non periret, ſed mors ejus translatio eſſet ad Patrem*. Cum ait, vado ad Patrem, ut in ejus gloria ad dexteram ejus ſedeam, magnam dat diſcipulis ſuis conſolationem; docet enim paſſionum & tormentorum libenti animo toleratorum merita viam ad cœlum complanare & facilem efficere, *tr.*10. *diſc.*25. *per totum*.

Dicebant ergo: quid eſt hoc quod dicit: modicum? Si præter ſuperius allatas, ſuper hoc modicum explicationes, alia adhuc moralis deſideretur, dicerem, modicum quod tibi ſupereſt vitæ tempus Diabolum excitare ad diligentiam, ut te eo citiùs in peccatum præcipitem agat, hoc quoque tuam provocare meritò deberet ſollicitudinem, ne te fortè in muſcipula comprehendat, varii enim ſunt laquei, quos dæmon nobis capiendis tetendit, doli item & fraudes, quibus nos circumvenit & deludit, atque ad peccatum exſtimulat, *tr.*19. *diſc.* 5. *per totum*.

Neſcimus quid loquitur. Nec mirum quod Apoſtoli myſteria tam alta capere non potuerint, ex quorum intelligentia mirum in modum recreati & conſolati fuiſſent; erant ſiquidem adhuc valde imperfecti, in voluntatem Dei non benè reſignati, nec conſolationem benè promeriti; deliciarum enim ſpiritualium manna in animas depluit timoratas, innocentes & perfectas, cujus reliqui minimè participes efficiuntur, *tract.* 16. *diſc.* 14. *per totum*.

Quid eſt hoc modicum? Neſcimus quid loquitur. Ea eſt perverſa mundi cæcitas, quòd neſciant mundani homines omne hoc præſens æſtimare modicum, utpotè quod perverſo judicio autumant maximum, cum tamen in ſe modicum, imò nihil ſit, *tr.* 8. *per omnes ferè diſcurſus*.

Amen dico vobis, quia plorabitis & flebitis vos, mundus autem gaudebit. Adverſum non ſpirat animum, quod Deus electos ſuos perſecutionibus premat & adverſitatibus. Hæc namque Dei methodus obtinuit, ut mediis adverſitatibus traducat ad quietem & gaudia, *tract.* 7. *diſc.* 15. *num.* 17. *tr.* 8. *diſc.* 25. *num.* 13. *tr.*7. *diſc.*10. *n.*x.

Mundus gaudebit, vos autem contriſtabimini, ſed triſtitia veſtra vertetur in gaudium. An non benè & conſequenter diceret quiſpiam, quod ſicut triſtitia diſcipulorum in gaudium, ſic & gaudium mundi in triſtitiam & pœnam ſit vertendum? Imò verò prudenter & veriſſimè concluderet, ſunt enim hujus vitæ proſperitates temporales plerumque ſcopuli, ad quos alliſæ miſeræ animæ in profundum uſque inferni naufragantur, ubi ſemper pœna ingentis cruciatus erit, *tr.*8. *diſc.*6. *per totum*.

Iterum videbo vos, & gaudebit cor veſtrum. Quidem verum eſt quod Salvator noſter hic loquatur in certa temporis circumſtantia, nempe *videbo vos* poſt aliud modicum, nempe poſt mortem meam, ſeu breve tempus à morte mea; ſed quod dicat, *videbo vos*, ſenſum nonnihil torquet Anagogicum, quaſi intelligi poſſit de æterna beatitudine; unde non dicit, videbitis me, ſed ait videbo vos, quia niſi ipſe ſe præſentem exhiberet, adhuc eum videre non poſſent; ſed videbo vos in gloria mea ſicut ante vidi in vita mea, & tunc gaudebit cor veſtrum gaudio maximo, quo ex divinæ faciei meæ aſpectu perfundemini, utpote in qua omnigena pulchritudo videtur, *tr.*10. *diſc.*7. *per totum*.

Et gaudium veſtrum nemo tollet à vobis. Gaudium illud nemo tollet à vobis, ita ut gaudium illud nullum finem ſit habiturum; opponit enim in cœlo Apoſtolorum gaudium futurum gaudio mundi, quod hac vita terminatur. Ac proinde non dixit ſimpliciter: gaudium veſtrum perpetuum erit; ſed *gaudium veſtrum nemo tollet à vobis*: ut ad gaudium alluderet hujus vitæ, quod multa tollunt, multa perturbant, *tract.* 10. *diſc.* 15. & 16. *per totum*.

DOMINICA IV. POST PASCHA.

*VAdo ad eum qui miſit me, & nemo ex vobis interrogat me: quo vadis? Joan.*16. 5. Varii variè hunc textum explicant: Toletus ſic explicat, ut illud *Quo vadis*, non ſignificet terminum ad quem, ſed cauſam, nempe qua de cauſa ad Patrem ita certò ſe iturum dicat; dixit autem hæc verba Chriſtus ante ſuam mortem, qua mediante tranſitum accepit ad Patrem; Nunc autem volebat Chriſtus dicere: vos mei chari diſcipuli nolite credere mortem meam eſſe caſualem, & quaſi cæco modo ad illam proficiſcar, ut non præmediter quorſum tendam: imò hoc unum habeo præ oculis, quia vado ad Patrem: hæc enim via eſt illuc perveniendi, & cum illa mihi ſit ſubeunda, ſtultum eſſet, ſi quis vellet ad gloriam Patris alia via pervenire, *tr.*10. *diſc.*23.

Vado ad eum qui miſit me, & nemo interrogat me: quo vadis? Non eſt quod quis interroget Dominum quo vadat, ipſe enim omnia juxta exigentiam ſapientiæ & providentiæ ſuæ facit in pondere & menſura; ſcit quo vadat: An ergo eſt, qui vadat & ignoret quo? Eſt, & quidem non alius quàm peccator, maximè carnalis; Hic enim neſcit quo vadat, carnis enim vitium excæcat intellectum, nobiſque judicium & diſcurſum eripiendo, beſtiis nos ſimiles reddit, *tr.* 13. *diſc.* 17. *per totum*.

Vado ad eum qui miſit me. Mirabilis certè loquendi modus! Chriſtus Dominus loquebatur de rebus futuris, ſcilicet de morte ſua, de reſurrectione, de aſcenſione, quæ omnino futura erant, cur ergo non dixit potius *vadam*, ſed dicit *vado*? Ideò hoc modo locutum fuiſſe Chriſtum Dominum mihi quidem videtur, ut ex hoc diſcamus, quòd unuſquiſque apud ſe dicat, *vado*, & non *vadam*, id eſt, jam nunc in hac peccati occaſione mortem recogito, ad mortem me præparo, per ejuſdem mortis recognitionem

Digitized by Google

nem hoc vel ſimile peccatum evitare conabor, mortem mihi ſemper præſentem repræſentando, quod quidem contra omne peccatum univerſale quoddam remedium eſt; aſt meditatio ſepulchri, quod carnem noſtram in putredinem, vermes, & cinerem redigit, ad deteſtandam omnem carnalem delectationem omnipotens quoddam eſt remedium, *tract.* 13. *diſcurſ.* 29. *per totum.*

Quia hæc locutus ſum vobis, triſtitia implevit cor veſtrum. Pulchrum in hoc textu, qua ſpirituale, qua morale latet ſecretum; Vis ſcire? Ecce Chriſtus Dominus ſuos diſcipulos arguit, dicens. *Nemo ex vobis interrogat me, quo vadis?* ſed ſtatim ſubdit: *Quia hæc locutus ſum vobis, triſtitia implevit cor veſtrum.* Meritò piiſſimus magiſter eos arguit de aliquo defectu, ſed cum charitate & prudentia procedit, nam commiſſum defectum non exaggerat, ſed potius minuit ac excuſat. *Triſtitia implevit cor veſtrum.* Sic enim triſtitia impleverat cor eorum, ut ne quidem eos aliquid loqui ſineret, inde tamen excuſationem invenit. Ah! Si hæc circumſpectio & diligentia adhiberetur, quorſum non exularet detractio? qualiter igitur verbis & ſignis ceteris detractores arguere oporteat raraque eis adhibenda ſit fides. *Vide tr.* 21. *diſc.* 15. *per totum.*

Quia hæc locutus ſum vobis, triſtitia implevit cor veſtrum. Quid eſt hoc quod Dominus locutus eſt, ex quo Apoſtoli tam vehementer contriſtati ſunt? *Quia vado ad Patrem*: ideone in tantum triſtantur Apoſtoli, quia Dominus abit ad Patrem, & quidem pro gratia ipſorum, ad parandum ipſis gloriæ locum? Ah quam igitur non juſtam mœroris cauſam habet peccator, à quo Deus propter peccatum abſceſſit, quando per peccatum perdidit vitam animæ ſuæ quæ vita Deus erat? *tract.* 7. *diſc.* 15. *per totum.*

Sed ego veritatem dico vobis. Nullum dubium eſt, quod qui erat veritas & vita, veritatem locuturus eſſet, ſed quid cauſæ eſt, cur commemorata diſcipulorum triſtitia, ſtatim Dominus ſe verum dicere aſſeverat? Ecce! Volebat dicere: Vos jam de meo diſceſſu contriſtati eſtis, tamen nunc verum percipite & audite. Expedit vobis, ut ego vadam parare vobis locum, locum inquam, talis gloriæ, quæ nec verbis exprimi, nec intellectu humano capi poteſt, *tr.* 10. *diſc.* 10. *per totum.*

Expedit vobis ut ego vadam. Et certe! cur plus expediret nobis mi Jeſu, quàm tibi? Annon poſt tam largam paſſionum tolerantiam promeruiſti ut ſic intrares in gloriam tuam? & tamen vi ſententiæ tuæ expedit nobis plus ut eas ad Patrem? imò verò; nobis ſolum expedit, ut eat ad Patrem, quia piiſſimus Salvator de gloria ſua ſecurus, non tam ſuæ quàm noſtræ utilitati totus intentus apparere voluit. Ut & non tam ſuæ majeſtatis quàm noſtri commodi ſtudio, omnia diſpoſuiſſe appareat. *De qua materia pio Lectori offero totum tract.* 7. *ubi facili ſtudio inveniet copioſiſſimam materiam hunc conceptum proſequendi.*

Sed ego veritatem dico vobis: Expedit vobis ut ego vadam: O magnum amoris indicium! Magno quidem diſcipulos dolore moveri ſentiebat Jeſus, quia jam abire conſtituerat, nec id ſine cauſa, quia magnas ipſis tentationes superventuras timebant; Sed quia verus amator dilecti potius utilitatem quàm jucunditatem attendere debet, hinc dicit, *Ego veritatem dico vobis, expedit vobis ut ego vadam*, non meam ſed veſtram quæſiturus ſalutem, O Amor! O cura ingens qua animarum noſtrarum ſalutem ſemper proſecutus eſt! *tr.* 7. *diſc.* 10.

Si enim non abiero, Paracletus non veniet ad vos. Videtur mihi non incongruè ad hunc textum applicari poſſe hæc verba Joannis c. 7. num. 39. *Hoc autem dixit de Spiritu quem accepturi erant*: Sed cur ad hunc adventum Spiritus Sancti procurandum tam neceſſarius Chriſti Domini abitus? Ad hoc placet mihi Janſenii ratio in præfatum textum Joannis cap. 7. n. 39. ſic ſcribentis: diſcipuli ante aſcenſionem Chriſti non erant capaces tam ſpiritualis doni, nimis enim carnaliter ſentiebant de Chriſto; conveniens igitur fuit, ut cum abſens eſſet Chriſtus, ex deſiderio ejus, exque deſiderio divini doni accipiendi, quod quotidie exoptabant vehementer, ad ipſum condignè recipiendum præpararentur ac diſponerentur; maxima enim ad divina dona recipienda requiritur præparatio animarum: ſerviet huc *tract* 6. *diſc.* 14. *per totum.*

Et cum venerit ille, arguet mundum de peccato. Nec immeritò dicitur, quod adveniens Spiritus Sanctus reprehendet mundum, ipſe enim ſanctus eſt omninò & irreprehenſibilis, adeoque alios meritò arguere & reprehendere poteſt. Nam irreprehenſibilis in ſe eſſe debet, qui alios corrigendi munus exercet, *tract.* 18. *diſc.* 16.

Arguet mundum de peccato & de juſtitia. Cur arguet mundum de juſtitia? Mundus ſe pro juſto reputabat, Chriſtum verò Salvatorem ut injuſtum ac populi ſeductorem condemnabat, non attento quòd Chriſtus ut verus Dei filius, ſolus eſſet juſtus ac juſtitiæ amator, ipſi autem homines iniqui injuſti ac perverſi: meritò igitur arguet mundum de juſtitia, quando ipſe pandet tandem Chriſto Domino magnam factam eſſe injuriam: Deus enim ſimiles injuſtitias, quæ meritò prò calumniis reputandæ ſunt, earumque falſitatem detegere ſolet &c. *tr.* 12. *diſc.* 5. *per totum.* Neque hæc injuſtitia Chriſti tempore fuit, cum etiam modò adhuc frequenter contingat, quod malignus ac depravatus ſe erigat & opponat contra juſtum, adverſuſque eum multa loquatur: *Juſti enim ſpecialiter à calumniis infeſtantur*, *tract.* 12. *diſc.* 4. *per totum.*

Arguet mundum de judicio. Confundet mundum in judicio, quia nulli hominum proderit excuſatio hæc, quaſi à Diabolo ad peccatum coactus ſit; Imò nec unquam in ulla lege hanc Deus admiſit excuſationem ut legitimam, quia nunquam poteſt Diabolus inferre vim liberæ voluntati, *tr.* 19 *diſc.* 15. *per totum.* Et nunc quidem multò minus, cum vires ejus contractæ ſint, ibid. *diſc.* 14. *per totum.*

DOMINICA V. POST PASCHA.

Amen Amen dico vobis, ſi quid petieritis Patrem in nomine meo dabit vobis. Joan. 16. v. 23 Poterant Apoſtoli in gravem quandam diffidentiæ incidere teſtificationem, ex eo, quòd qui Chriſtum ſecuti fuerant eique ſervierant, ab illo tandem deſerendi eſſent; ſed huic malo tanquam providus occurrit medicus, piiſſimus Salvator, hac facta promiſſione, quod quidquid petituri eſſent Patrem in nomine ſuo, ita eſſet daturus. Unde dicit *Amen, Amen*, id eſt, certiſſimè ac in veritate vobis promitto, quod Amen D. Auguſtinus ait, idem valere ac juramentum. *Dico vobis* Apoſtolis ac diſcipulis meis intimè ac veraciter mihi adhærentibus; ſecundariò verò omnibus fidelibus cujuſcunque gradus ac conditionis, meorum Apoſtolorum verè imitatoribus, qui in Eccleſia & ſervitio Dei pro gloria mea deſudabunt, quod ſpiritualibus illis omnia reſtaurabo donis ac conſolationibus, *tr.* 16. *diſc* 9. *per totum.*

Si quid petieritis Patrem in nomine meo. Chriſtus Dominus potens apud Patrem advocatus eſſe volebat, teſte D. Joanne qui ait: *Advocatum habemus apud Patrem Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum juſtum*; ille nunc ad Patrem rediturus, ut quid petamus, invitat, ſignificans ſe non minorem in cœlis curam habiturum noſtri quàm geſſerat vivus in terris. Quia ſive in terris, ſive in cœlis, ſive quocunque nos vertimus, ſemper in nos beneficus exiſtit, *tr* 4. *diſc.* 7. *per totum.* *Item diſc.* 11. *per totum.*

Si quid petieritis Patrem in nomine meo &c. Singulariter hic notanda ſunt quatuor, videlicet: quales debeant petere, quid, quomodo & à quo debeant petere: quod in præſenti verò, examinandum eſt, quid ſit petendum. *Si quid petieritis*, id eſt, ſi aliquid, ut explicant Beda, Haymon. Interlin. & alii, q. d. *Si quid petieritis*, id eſt, quod ſit verum ac ſolidum, ac proinde conducens ad vitam æternam, ac ad bonum ſpirituale animæ; nam temporalia tanquam nihil ſunt, ac pro nihilo reputanda. Unde nemo miretur, ſi tranſitoria petens ea non impetret; hæc enim non ſunt aliquid, ſed omninò nihil, *tract.* 8. *diſc.* 31. *per totum.*

Si quid petieritis Patrem. Juſtam conquerendi cauſam habet Deus de nobis, cum nos admiſerit in filios, & tamen minus ipſi fidamus quovis filio: Anima enim noſtra creata fuit, non nudo verbo creatoris, ſicut alia opera, ſed cum ejuſdem conſilio, quia ſpiraculo oris ſui illi eſſe tribuit, eique corpus ad cælum erectum plaſmavit; unde meritò homo omnem in ſolo Deo fiduciam ſuam collocare deberet, in quo ſolum, & extra quem nullam ſatisfactionem invenit nec quietem, *tract.* 7. *diſcurſ.* 2 *per totum.*

In nomine meo. Petere in nomine Chriſti, eſt petere aliquid ſpectans ad Dei gloriam ac noſtram ſalutem conducens, unde Theophylactus ait: Nullus ex iis qui mundana petunt, ac animabus damnoſa, in nomine Chriſti petit; unde licèt Deus in Eccleſia, quæ domus orationis eſt, ſupplicationes noſtras faciliùs exaudiat quàm alio in loco, quod ſi tamen in illa orantes interdum non exaudiamur, id fit, quia impertinentia petimus, *tr.* 20. *diſc* 4. *per totum.*

Uſque modo non petiſtis quidquam. Quid ais Domine? Nunquid Apoſtoli tui jam multa petierant, & adhuc dicis illos nihil petiviſſe? Nunquid filii Zebedæi petierant, unus ſedere ad dextram tuam; & alius ad ſiniſtram, & adhuc ais, uſque modò non petiiſtis quidquam? Certè pro nihilo petitionem hanc reputabat Dominus, quia ex ambitione ortum trahebat, ideoque illis non conceſſit, ſciens etiam, ad noſtram tamen inſtructionem ſublimis loca præcipitia comminari, *tract.* 3. *diſcurſ.* 6. *per totum.*

Petite & accipietis, ut gaudium veſtrum ſit plenum. Sæpiſſimè juxta Apoſtolum ignoramus quid petamus, ſed ſæpè ardentibus votis id poſtulamus, quod minus nobis expedit. Sin verò ſcire deſideres, ô Chriſtiane, quid abſolutè liceat petere, audi Dominum: *Ut gaudium veſtrum ſit plenum*: quo vult dicere, divinam hic petite gratiam puram conſervandi conſcientiam, cujus conſcientiæ gaudium eſt utile, continuum & ſtabile &c. *tr.* 16 *diſc.* 8. *per totum.* item petite, ut poſtmodum ejus gloriam aſſequamini, in qua tantùm datur plenum gaudium, ſiquidem beatitudo immunis eſt ab omnibus miſeriis, periculis, pœnis, culpis, aliiſque hujus vitæ laboribus &c. *tr.* 10. *diſc.* 15 *per totum.*

Ut

Digitized by Google

Ut gaudium veſtrum ſit plenum. Effectus hic eſt divinæ gratiæ, in ipſis tribulationibus gaudium excitare ita plenum, ut in medio illarum dixerit Apoſtolus: plenus ſum gaudio, repletus ſum conſolatione. Juxta enim tribulationum pro Deo toleratarum menſuram, conſolationum ſpiritualium creſcit, imò, & ſemper ſuperexcedit abundantia, *tr. 16. diſc. 18. per totum.*

Ipſe enim Pater amat vos, quia vos me amaſtis. Dubitat hic D. Auguſtinus, & putat verba hæc ſibi aliquo modo repugnare cum his quæ dicuntur Joan 4. *Ipſe prior dilexit nos.* Nam ſi hic dicitur, *amat vos, quia vos me amaſtis,* ſupponitur quod noſter amor ſit prior. Reſpondetur juxta mentem D. Auguſtini Tr. 102. quod duplex amor in Deo erga nos eſt conſiderandus, unus antecedens, alter concomitans ſeu conſequens: Deus amore antecedenti nos prævenit, & prior amat nos, cum nos peccatores ad pœnitentiam ac ſui amorem vocat, & excitat; & Deus tunc nos amat amore concomitanti, nobiſque gratiam juſtificantem ac charitatem infundit, qua nos facit filios, & amicos ſuos: Amor enim Dei debita peccatorum noſtrorum remittit, *tr. 4. diſc. 5. per totum, denique hac materia habes totum tr. 4.*

Iterum relinquo mundum, & vado ad Patrem. Relinquendus profectò mundus, ſi quis in æterna beatitudine ad Patrem ire cogitet, unde ut faciliùs mundum relinquere poſſis, oculi in cœlum dirigendi ſunt; quiſquis enim in cœlum oculum ſuum dirigit, omnia quibus hic in terris frui poteſt, facilè contemnit, quia in cœlis omne bonum reperitur; unde quanti valoris unica tantum cœleſtis torrentis ſtilla ſit, ponderatur, *tract. 10. diſcurſ. 14.*

DOMINICA VI. POST PASCHA.

Quæ eſt infra Octavam Aſcenſionis Domini.

C*Um venerit Paracletus, quem ego mittam vobis à Patre. Ioan. 15. 26.* Paracletos idem eſt, ac Advocatus, & Orator. Secundo idem valet ac exhortator, & incitator. Tertiò idem eſt ac Conſolator: Et optimè quidem dicitur Conſolator: ille enim eſt effectus Spiritus Sancti proprius conſolari: ita ut illo dotati, nedum quaslibet vincant adverſitates aut illis terreantur, ſed potius in illis, & per illas maximas præbet conſolationes; maxima eſt enim divinarum dulcedinum abundantia, quibus Deus dilectas ſibi animas demulcere ſolet, *tract. 16. diſc. 2. per totum.*

Cum venerit Paracletus, quem ego mittam vobis. Mittebat Dominus diſcipulos ſuos ad prædicandum Evangelium per totum mundum, dicebatque eis, *ut fructum plurimum afferatis.* Ex quo maximè turbari poterant diſcipuli, & dicere: Domine ſi te non audierunt qui feciſti tot, & tanta ſigna, quæ nemo alius fecit, quomodo nos audient, qui multò te ſumus inferiores? Conceptus hic eſt D. Chryſoſtomi Hom. 74. in Joannem. Unde inquit, ne igitur hæc cogitantes turbentur, conſolationem inducit, dicens: *Cum venerit Paracletus.* Quia adverſitatibus pulſandi erant, hinc conſolationem promittit. Conſolationes enim ſpirituales, quæ ſe ad voluntariam omnium aliarum contradictionum extenduntur tolerantiam, relationem habent ad paſſiones, quas quis ſubit amorem Dei, & non ob alios reſpectus, *tract. 16. diſc. 17. per totum.*

Quem ego mittam vobis Spiritum veritatis. Optima certè conſequentia. Chriſtus Dominus Spiritum Sanctum hic nominat Spiritum veritatis, nam poſtquam ad conſolandum eos, & ut in perferendis perſecutionibus confortaret, promiſiſſet eis Paracletum & Conſolatorem; voluit innuere hunc talibus eos præventurum conſolationibus, veris, & divinis, quæ ſi comparentur ad mundanas, eas fraude dolove, & mendacio, utpotè à Spiritu mendacii profectas, plenas eſſe oſtendet, *tr. 16. diſc. 13.*

Quem ego mittam vobis Spiritum veritatis. Spiritum, dicit, veritatis, quia eſt quoque Spiritus ſanctitatis, quam ſanctitatem non inani fuco palliatam, ſed in veritate Apoſtolos docebit; cum econtra diabolus meritò dicatur Spiritus mendacii; qui mille fraudes illuſionesve cudere novit, quibus malitiam ſuam ſub pallio virtutis, & ſanctitatis contegendo, Angelum lucis mentitur. De quo vid. *tr. 20. diſc. 7 per tot.*

Ille teſtimonium perhibebit de me. Multis Chriſtus, & in vita, & in morte infeſtatus erat calumniis, & jam Pater Chriſto dederat teſtimonium, dum in Jordane, & Thabore Matth. 3 Patris vox ſuper eum intonuit: *Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui, ipſum audite.* Filius de ſeipſo dedit teſtimonium, dum dixit: *Ego teſtimonium perhibeo de me ipſo.* Joan. 8. Ergo conſentaneum erat, ut Spiritus Sanctus quoque ſuo teſtimonio adeſſet, juxta illud Joan. 1. 5. 7. *Tres ſunt qui teſtimonium dant in cœlo, Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus;* ſed cur hi tres dant teſtimonium? ad hoc ut juxta debitum juris ordinem falſiſſimæ iſtæ calumniæ Chriſti humanitati, & divinitati impoſitæ detegerentur; Deus enim calumnias earumque falſitatem detegere ſolet, *tr. 12. d. 5. per totum.*

Hæc autem dixi vobis, ut non ſcandalizemini. Singularem Chriſtus Dominus ſemper curam geſſit, ne puſillis aut inferioribus ſcandalum quodquam præberet. De amovendo ſcandalo vide ſuper hunc textum. *Qui ſcandalizaverit unum de puſillis iſtis.* Vid. *tr. 3. diſc. 18. n. 12.* Item in hunc textum: *Peccantes in fratres, &c.* ibid. *Quis infirmatur, & ego non infirmor, tr. 6. diſc. 4. n. 12. Vade poſt me, ſcandalum es mihi tr. 7. diſc. 14. n. 9.*

Hoc facient, quia non noverunt Patrem neque me. Nulla ratione certè mirandum eſt, quòd Judæi tam fuerint crudeles in diſcipulos Domini, quia ſcire noluerunt Patrem Chriſti eſſe Deum, neque Chriſtum eſſe Filium Dei; quod tamen tantis miraculis, ac Prophetarum vaticiniis ac rationibus ipſis probatum fuit. Ita quoque mirandum prorſus non eſt, quòd plerique homines tam ſint in animas ſuas crudeles, ut illas pro levi voluptatcula æternis mancipare non vereantur incendiis; ſiquidem non ſciunt, aut cum poſſent nolunt ſcire, quantum ſit animæ etiam unius pretium; modica enim æſtimatio qua animam appretiamur, ex modica oritur notitia, quam ex defectu applicationis noſtræ de ipſa habemus, &c. *tr. 7. d. 10.*

FESTUM PENTECOSTES.

S*I quis diligit me, ſermonem meum ſervabit. Ioan. 14. 23.* De fide Catholica certum eſt, quòd Deus prius nos amet, quàm nos ipſum amemus: nam Deus per ſuum eximium amorem nos prævenit, intellectum illuminando, voluntati piam affectionem inſpirando, &c. Sed quo motivo hoc facit Deus? Scit enim quòd cor humanum ſine amore exiſtere nequeat, hinc Deus illud ad amorem ſuum excitat, & movet, &c. *tr. 4. diſc. 1. per totum.* Sed ſi ipſe prior dilexit nos, quare hic prius de noſtro amore facit mentionem? Ad hoc pulchra morali ratione reſpondetur. Ille enim primus Dei amor eſt donum merè gratuitum, ex ſumma ejus liberalitate ac pietate in nos deſcendens, *Ipſe gratis dilexit nos.* At noſter amor erga ipſum obſequii ac famulatus rationem habet; & certè, cum hic amor vita ſit animæ noſtræ, valdè ingratus eſt homo qui hunc ei famulatum non exhibeat, Deumque amet qui tot modis ex infinito quodam amore ſalutem ejus curat, &c. *tr. 4. d. 6. & d. 16. per tot.*

Si quis diligit me, ſermonem meum ſervabit. Sicuti ex fumo dignoſcitur adeſſe ignem, ſic ex obſervantia mandatorum dignoſcitur quod quis Deum verè amat, præter quod veri Dei amoris indicium, alia adhuc habes, *tr. 4. d. 18. per tot.*

Si quis diligit me, ſermonem meum ſervabit. Præclarè in hæc verba commentatur D. Gregorius Magnus apud Caten. D. Th. *Probatio, &c. dilectionis, exhibitio eſt operis. Nunquam amor Dei eſt otioſus, operatur enim magna, ſi eſt; Si verò operari renuerit, amor non eſt.* Amor enim Dei eſt operativus, *tr. 4. diſc. 18.* Sed quid hoc importat quòd cum loquitur de amore, dicit: ſi quis diligit me ſermonem meum ſervabit, in ſingulari, cum autem de contrario, id eſt, non diligente loquitur, dicit: Qui non diligit me, ſermones meos non ſervat in plurali? Ratio eſt, quod diligenti Deum quæcumque à Deo præcipiuntur, parva, & minima videntur; præceptorum enim obſervantia amore, quia omnia quantumvis aſpera facilitat, ſuavis efficitur, &c. *tr. 4. diſc. 17. per totum.*

Et Pater meus diliget eum. Chriſtus Dominus largum ſermonem quondam habuit de beatitudinibus, & unicuique aſſignavit ſuum præmium, regnum nempè cœlorum pauperibus. *Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum, Matth. 5. 3.* Terra poſſidenda mitibus datur. *Beati mites, quoniam ipſi poſſidebunt terram.* At verò charitati, quæ omnium virtutum major eſt, non aliud præmium aſſignatur, niſi ipſe amor. *Et Pater meus diliget eum.* Cur Domine, non aliud præmium charitati eſt? Paupertas remuneratur regno; & manſuetudo, totius terræ dominio; at verò amor non alio niſi amore remuneratur; cujus divini amoris varias habes ponderationes circa illa verba: *Sic Deus dilexit mundum, &c. tr. 4. d. 9 per tot.*

Et ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus. In omni loco, juxta Theologorum communem doctrinam, tribus modis Deus reperitur: Per eſſentiam, præſentiam, & potentiam. Per eſſentiam omnem locum ipſe implet, & occupat: per præſentiam omnibus rebus aſſiſtit, cuncta videns, & intuens: per potentiam omnia ſuſtentans, dansque illis eſſe, eaque conſervans; cum jam omnes viæ viderentur interclusæ, quibus mediantibus ulterius homini adeſſe poſſet, divinus amor hodie novam invenit, qua per gratiam ac ſtatum divini Spiritus inviſibilem, ad animam venit, eamque gratia ac conſolatione ſua ditat ac replet; eſt enim hic Spiritus S. acceſſus internum illud animæ gaudium, noſtris ſæpè incognitum oculis, quod non delectabilibus hujus vitæ bonis, ſed divinæ gratiæ, virtuti bonæque innititur conſcientiæ, *tr. 16. d. 5. per tot.*

Et manſionem apud eum faciemus. De Spiritus Sancti Adventu hic agitur, ideò manſio commemoratur; quia cum ipſe ſit Paracletus, id eſt, Conſolator, in homine quem diligit, manſionem facit, tanta eum replens conſolatione, ut jam quis principio gloriæ frui videatur; ipſe enim ſingolariter titulo ſuavis gloriatur qualem ſe exhibuit ſuo in terras adventu, *tract. 16. diſc. 3.*

ubi

ubi quoque de copioſa animæ ſuavitate tanquam æternorum gaudiorum præludia, &c.

Ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus. Ita libenter manet Deus in iis qui diligunt illum, eique ſerviunt, ut timere non debeas illum ea parte ſua diceſſurum, niſi contra voluntatem ſuam. Animam enim juſti eſt locus deliciarum Dei, ejuſque Paradiſus, & templum, *tr.4.d.8. per totum*. Delectatur item Deus incolatu animæ juſtæ, utpotè quæ pulcherrima eſt, ipſumque Deum ad ſui ſponſalitium rapit, &c *ib.d.9.per tot.*

Manſionem apud eum faciemus. Illi Sanctiſſima Trinitas conſtantem ſui pollicetur converſationem, & familiaritatem, qui ſermonem ſeu præceptum ſervaverit Chriſti, hoc eſt autem præceptum ejus, ut diligamus invicem: in amore itaque proximi tota conſiſtit ratio beatitudinis noſtræ *Vid. totum Tract. 5. ſpecialiter autem d. 3.n.2.d.5.n.9.d.3.n.10.d.7.n.12.d.8.n.8.*

Qui non diligit me, ſermones meos non ſervat. O quàm paucos Deus in mundo amicos habebit, ſi ex hoc indicio judicandi ſint, quod Deum dicantur non diligere, quia mandata ejus non ſervant; quàm enim multi ſunt qui Deum pecuniis poſtponunt, ita ut pro modica ſumma Dei mandata tranſgrediantur? Hoc enim proprium eſt avidæ divitiarum concupiſcentiæ, ut fides, cultus, & juſtitia Dei plurimum labefactetur, *tr.8. diſc.14. per totam*.

Paracletus autem Spiritus Sanctus, quem Pater mittet in nomine meo, ille vos docebit omnia. Si verum ſit quod legitur, Spiritum Sanctum nonniſi tempore jejunii Eccleſiam, & Apoſtolos viſitaſſe, *vid. tr.5. diſc.3.n.15. & tr.1. diſc.6.n.2.* non parum inde certè commendabitur ſobrietas, & abſtinentia, quæ tunc quaſi quædam ad ſpiritum Sanctum ejuſque chariſmata recipienda diſpoſitio fuit, ſiquidem ſobrietas, & abſtinentia ſeu temperantia victus, ad divinorum myſteriorum cœleſtiumque revelationum notitiam nos diſponit, mentem ad Deum elevat, atque ad acquirendam ſapientiam, beneque faciendam orationem auxilia præſtat, *tr.1.diſc.6. per totum. Item de Adventu Spiritus Sancti habes multa, tr.5.diſc.3 n.4 tr 1.diſc.3.n.15 tr.7. diſc.14. n.2. tr.5. d.2.n 5.tr.4.diſc.16.n10.tr.4.d.17.n.1.tr.6.d.12.n.4.tr 7.d.8.n.8.tr.5. d.5.d 11.*

Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis. Verba omni conſolatione plena hucuſque locutus erat Dominus; nunc idem conſolationis argumentum proſequitur, dicens, *pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis*. Quid eſt hoc: pacem relinquo vobis? Relinquo hæreditatem indicat, ut videtur exponere D. Cyprianus de unit. Eccleſ. legens *pacem dimitto*. Diſcedens igitur Dominus ex hoc mundo, ſuis pacem tanquam propriam hæreditatem delegavit. Pulchrè D. Auguſtinus Serm. 166. de tempor. ait *Proficiſcens voluit dare quod deſiderabat redeuns in omnibus invenire. Hanc ſuis hæreditatem dedit: dona omnia ſua poſt exhortationis, & præmia in pacis converſatione promiſit, in qua ideò fratres, ſi hæredes Chriſti eſſe volumus, in ejus pace eſſe, & manere debemus*. Hanc igitur pacem in ultimo vale ſuis dedit tanquam rem maximè pretioſam, & valdè commendabilem. *De pacis excellentia, & neceſſitate vid. tr.5. d.8.per tot.*

Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis. Quæreret hic fortè aliquis, quid nomine pacis intelligatur? communiter recentiores tenent, quod nomine pacis Hebræi olim ſignificabant omne bonum, ſalutem, tranquillum hominis ſtatum, & proſperitatem. Chriſtus Jeſus auctor gratiæ, ac totius vitæ ſpiritualis, cum à ſuis diſcipulis diſcedit, eis etiam Judæorum more dat pacem, non tamen eo ſenſu quo homines terreni dabant, ſed valdè ſupernaturali ac ſublimi modo, de quo loquitur Apoſtolus ad Phil. 4. *Pax Dei quæ exuperat omnem ſenſum, cuſtodiat corda veſtra, & intelligentias veſtras*. Et hæc pax includit ſummam animi ſerenitatem, & tranquillitatem, in bona conſcientia fundatam. *Vid. tr. 16. diſcurſ. 7. De variis bonæ conſcientiæ præconiis, & effectibus*.

Non quomodo mundus dat, ego do vobis. Mundus ſignis exterioribus pacem præbet, ſed verè nihil aliud clamat, quàm illud Prophetæ: *pax pax, & non eſt pax*, cum ea quæ ſub ſpecie pacis exhibet, veluti ſunt divitiæ, honores, voluptates, plena ſint anxietatibus, curis, cruciatibus, perſecutionibus, *tr 8. d. 24.25.26.27 &c.*

Non quomodo mundus dat, ego do vobis. Fidem quidem pollicetur mundus, nulli tamen eam; ne ipſis quidem amatoribus ſuis ſervat, *tr.8. diſc.23 num.15.* Chriſtus pacem dat ſtabilem, & æternam, mundus vix temporalem, & hanc ipſam æternis recompenſandam tumultibus, *tr.8.diſc.6. n.12.&c.* Pacem offert, & ſimulat mundus, quomodo Joab ſimulabat Amaſæ, ut expugnet, & perimat, *tr.8.d.23.n.11.*

Non turbetur cor veſtrum neque formidet, quia vado ad Patrem. Ut affectus noſter facili negotio ſeparetur à terrenis, & in adverſis non deficiamus, cum Chriſto aſcendente cordis noſtri oculum in cœleſtia defigamus oportet, *tr.8. d.22.per tot. Item tract.10.d.18 per tot.*

Venit enim Princeps hujus mundi, & in me non habet quidquam, D. Ambroſ. legit: *& in me invenit nihil*. Quomodo fieri potuit, ut in omnium bonorum infinito quaſi theſauro nihil inveniatur? In Jeſu omnium divitiarum plenitudo inhabitat corporaliter, & tamen Princeps hujus mundi nihil invenit: pulchrè, & moraliter in hunc locum commentatur D. Ambroſ. *Avaritia damno dives urgetur, pater diſpendio filiorum, homo doloribus, corpus ulceribus. Unde Dominus noluit habere quod perderet, & ideò pauper huc venit, ne haberet Diabolus quod auferret. Ipſum Dominum dicentem audi. Venit princeps hujus mundi, & in me invenit nihil*. Sciens divitiarum poſſeſſionem ſpecialem dæmonis laqueum eſſe, eumque ſpecialiſſime in hoc veluti in ſuo centro reſidere, *tr.4. d. 4. per totam*.

D O M I N I C A,

Et Feſtum Sanctiſſimæ, & individuæ Trinitatis.

D*Ata eſt mihi omnis poteſtas in cœlo, & in terra. Matth.28.18.* Illuſtris admodum fuit hæc apparitio Chriſti Domini; & ideò juxta hiſtoriam Evangelii, deſignavit ad eam diem, & locum, quò cum convenissent, inquit textus: *Et accedens Jeſus*, propiùs, & familiariùs loquens cum ſuis Apoſtolis. O quantum diſtat piiſſimus Jeſus ab aliorum hominum conditione: cum de ſe publicat ſupremam poteſtatem, amicè ac familiariter accedit; homines verò cum in ſe agnoſcunt aliquod dominationis veſtigium, ita inflantur ac elevantur, ut cum aliis loqui ac ſermonem habere dedignentur. Ambitio enim, & effræne dominandi deſiderium intellectum excæcat, eorumque qui ad honores evehuntur, naturam, & mores in diverſa commutat, *tr.3.d.4.per totum*.

Data eſt mihi omnis poteſtas in Cœlo, & in terra. Ergone Domine Jeſu illa poteſtas aliquando à te abfuit? Minimè. Cum enim ſis Deus verus de Deo vero, cum à Deo Patre majeſtatem hæreditariam, per æternam generationem habeas, verum eſt, quòd ut filius Dei ab æterno habes ſupremam poteſtatem. Cur ergo dicit datam ſibi eſſe quaſi in tempore? Ad quæſtionem reſpondet D. Anaſtaſ. Sinaita lib. 4 de rectis fid. dogmat. *Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo, & in terra; ac ſi manifeſtè diceret; Authorem gloriæ iſtius eſſe crucem, & per crucem irrogatam mortem*. In quem ſenſum devotè ſic Drogo Serm. de ſacram. Dominic. Paſſionis ſic locutus eſt: *Data eſt tibi Domine Jeſu omnis poteſtas in cœlo, & in terra Magne Rex virtutum quia factus es obediens Patri uſque ad mortem, mortem autem crucis; Ecce elevata eſt magnificentia tua ſuper cœlos, & omnia ſubjecta ſunt ſub pedibus tuis*. Quiſquis igitur ad gloriam vult ingredi, priùs per flammivomum ærumnarum, & tribulationum hujus vitæ enſem tranſire debet, *tr.10.d.24.*

Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo & in terra. Eleganter ait Tertullian. lib. de coron. militis cap.14. *Illum Chriſti coronam æmuleris, quæ poſtea ei obvenit, qui & favum poſt fellis guſtavit, nec ante Rex gloriæ à cœleſtibus ſalutatus eſt, quam Rex Judæorum proſcriptus in cruce*. Chriſtus poſt reſurrectionem ſuam comedit favum mellis, priùs tamen guſtatu felle. Chriſto aſcendenti in cœlum cœleſtes genii acclamarunt, *Rex gloriæ*; tamen priùs in cruce per ludibrium affixus eſt titulus, *Rex Judæorum*; ac ſi cœleſtibus ſpiritibus perſuaſum eſſet, ad Regem, cœleſtemque ſedem, nonniſi per laborum merita veniendum, ut non anteà regem gloriæ ſalutaverint, quàm ipſum in cruce ut regem fictum ludibrio habitum vidiſſent: ſic quoque Chriſtus quidem regnum cœlorum nobis conſignat, ſed cum eodem onere quo ille ipſum acquiſivit, &c. *tr.10 diſc.23.*

Euntes ergo docete omnes gentes. Ait Chriſtus Dominus, *data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo & in terra, euntes ergo docete omnes gentes*. Accepta ſibi poteſtate in homines, ſtatim de eorum ſalute pertractat ac agit. Bonus enim Princeps curam captat de ſalute gentis ſuæ, ut in hoc nullum interponit otium, nullamque requiem; unde dum de Chriſto Domino Sap. 7 num. 26. dicitur *ſpeculum majeſtatis*, ut Græcus legit, *ſpeculum operationis*; ac ſi idem ſit majeſtas & operatio erga ſubditos & inferiores. Unde ſapienter ait Philo lib. 5. Allegoriarum. *Mortem ſuam cadere ſi cadit otium*, i. e. Deus non eſſet Deus, ſi ad extra non ageret rerum curam, ſuis providendo ac miniſtrando. Vid *tract.7.diſc. 10.* ubi oſtenditur, quanta cura & cuſtodia Deus animam proſequatur &c. Item qui honorem ſuſcipit, laborem ſuſcipit, & idcircò mox ut de accepta poteſtate locutus eſt, ſtatim ſuorum curam habet, dicens, *Euntes ergo &c.* Honos enim onus ſecum affert, *tr.3. diſc 10.*

Euntes ergo docete omnes gentes. Ut Apoſtoli lucrarentur animas, ut ſibi acquirerent gloriam, nullam Apoſtoli recuſavere moleſtiam, imò nihil illis pro æterna vita erat arduum, nec pro ſalvandis animabus moleſtum; ſcientes magnum inde ſe reportare lucrum, intuitu cujus & nos meritò in convertendis animabus ſolertes, ac diligentes eſſe deberemus, *tract. 7. diſc.14. per totum*.

Baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus S. Baptizare idem eſt, quod aqua abluere. Præclara ſemper myſteria Chriſtus in aquis operatus eſt, in illis primum fecit miraculum, quo fidem in diſcipulis ſuis confirmavit, illis modò finem impoſuit,

aqua-

Digitized by Google

aquarum præcipiens baptiſma. Quòd ſi percunctèris, quare hanc virtutem aquis iodiderit, & non igni, nec aeri, cùm tamen in igne, & aere Spiritum S. miſerit? Reſpondeo; Lavacrum peccatorum fit per lacrymas, quarum figuram aquæ præferunt, quas idcircò Deus maximè facit, & æſtimat. *Vid. tr. 15. d. 22. de valore contritionis qua mediante obolentur peccatum.*

Docentes eos ſervare omnia quæcunque mandavi vobis. Poſt fidem & Baptiſmum adjungit Dominus mandatorum obſervantiam. Pulchrè id notavit D. Hieronym. Ordo, inquit, pulcberrimus. juſſit Apoſtolis, ut primum docerent univerſas gentes, deindè ut fidei intingerent Sacramento, & poſt fidem ac Baptiſma, quæ eſſent obſervanda, præciperent. Indicans neque fidem, neque Baptiſmum ſatis eſſe ad ſalutem ac gloriam beatitudinis conſequendam, ad quam præter fidem ſola divinorum præceptorum obſervantia ſufficit, *tr. 10. d. 27. per totum.*

Hoc ſacratiſſimo ſummæ Trinitatis Feſto diſcurſus inſtitui poterit de animæ noſtræ excellentia, quæ eſt Trinitas creata, *tr. 7 d. 7. n. 12 13. &c.* Item imago ſanctiſſimæ Trinitatis, &c. *tr. 7. d. 4. & 9.* Item opus ſanctiſſimæ Trinitatis, *tr. 7 d. 7.*

DOMINICA II. POST PENTECOSTEN.

H*Omo quidam fecit cœnam magnam. Luc. 14 n. 15.* Occaſio propoſitæ hujus parabolæ fuit hæc: erat Dominus Jeſus à Phariſæo quodam invitatus ad convivium, unus autem è convivis colloquii Jeſu dulcedine illectus, ſic ait, *Beatus qui manducabit panem in regno Dei.* Hinc Dominus anſam arripuit huic reſpondendi, & omnes hac parabola docendi, declarans, omnes poſſe ſi voluerint, hoc gaudere convivio; illo autem non gaudere, inde proventurum, quia illud noluerint accipere. Nam ut omnes gaudere poſſent, noluit Salvator noſter obligare omnes, ut per eandem paſſionis viam ad cœlum tranſeant, per quam ipſe illud obtinuit, ſed multas aperuit vias faciles, per quas cujuſvis ſtatus & profeſſionis homines tranſire ad ſalutem æternam poſſint, *tr. 10 d. 28 per tot.*

Homo quidam fecit cœnam magnam, & vocavit multos. Juxta plurimorum ſanctorum Patrum mentem vocatur hæc cœna cœleſtis gloriæ convivium. Et rectè cœna vocatur, quia conferiur veſperè, id eſt, in fine vitæ, poſt hujus ſæculi labores, poſtquam nulla alia communicabitur refectio. Hoc inter cæteros docuit Tertullianus lib. 4. contra Marcion. c. 31. *Cœna, ait, parata vita æterna ſaturitatem figurat.* Et ſicut cœna ſine lumine non celebratur; & ſi lumen abſit, fercula non intuentur: ſic cœleſte convivium ſine cœleſti lumine, quod Theologi lumen gloriæ vocant, non exhibetur. *Vide tractat. 10. diſc. 18. ubi de Paradiſi gloria ſub ſumptuoſi cujuſdam convivii metaphora diſcurritur per totum.*

Et miſit ſervum ſuum hora cœnæ dicere invitatis ut venirent. Non miſit armatos, qui vi adducerent, ſed miſit ſervum, qui illos quaſi reinvitaret; nec enim ad ea quæ commodum noſtrum ſpectant, ullam nobis Deus vult vim inferre, quia regit nos ſuaviter; ſed potiùs vult conſervare naturæ humanæ leges; nempè libertatem, ſic quoque non cogimur, ſed invitamur ad ſpiritualium experientiam conſolationum, quæ reipſa vitæ divinæ dulcedinem perhibent, & ſuavitatem, *tr. 16 d 12. per tot.*

Quia jam parata ſunt omnia. Nobis hæc verba multam ingerere deberent conſolationem, dum, quantum eſt ex parte Dei, omnia quæ ad cœleſtis gloriæ convivium ſpectant, fercula parata ſint, *tract. 10. diſc. 10. per totum.* Neque aliud quidquam deſideretur, quàm id quòd tibi faciendum incumbit, ut nempè huic convivio intereſſe merearis, quod tamen tantæ difficultatis tantæque molis opus non eſt: Aditus enim ad cœlum facilis eſt, &c. *ib. d 19 per totum.*

Et cœperunt ſimul omnes excuſare ſe. Valdè mirandum eſt hoc quòd cum mundi bona viliſſima ſint, neque ulla ratione appetitum ſatient, ad illa tamen advolemus quaſi; & cum Dei bona ſint adeò magna gratiſque oblata, nihilo aliquando proferamus excuſationes ad illa non acceptanda, *tr. 10. diſc. 19. per totum, ubi acriter reprehenduntur, qui plus terram quàm cœlum faciunt.*

Primus dixit: villam emi, & neceſſe habeo exire, & videre illam. Per villam terrenam ſubſtantiam intelligunt S. Patres; D. Gregorius hom. 13. in Evangel. Beda, Haymon, D. Bonaventura, ex quorum affectu homines maximè inhabiles ad cœleſtia redduntur: *tr. 8 diſc. 8. 9 10 12. &c.* Sed quid eſt, quòd hic primus invitatus à Dei vocatione ac cœleſti menſa ſe excuſat ob villam emptam, quaſi eſſe in villa, & cum Deo ſimul eſſe non poſſit, cùm tamen ſponſa ſuum dilectum ad villam invitet, nam ait illa: Cant. 7. *Veni dilecte mi, egrediamur in agrum, commoremur in villis?* Reſpondetur ex ſententia D. Auguſtini Serm. 33. de verbis Domini; quòd hic homo vadit ad villam ex ſuperbia, ut multos ſubditos ſibi compararet; ſponſa verò divertit in agrum ex multa charitate erga Deum, ut homines agreſtes ad Deum adducat, fidemque convertat. Ita varii interpretantur hunc locum. Ex quo patet, quàm graviter arguendus ſit iſte homo, qui propter villam à Deo, ſe ſeparat, quem ſibi per villam poterat comparare. An certè magna ſtultitia, per illas res à Deo diſcedere, quarum ope magis licet ad Deum appropinquare: Unde D. Auguſt. ait Serm. 12. de verb. Dom. *Aurum vel argentum malis malum eſt, bonis bonum. Non quia eos bonos aurum vel argentum facit, ſed quia bonos invenit, in uſum bonumque convertitur. De hac materia habet exquiſitiſſimum Diſcurſum tr. 8. d. 9 per tot.*

Primus dixit: villam emi, & neceſſe habeo exire, & videre illam. Villa hæc, ut ca poſitione præcedenti jam inſinuavi, denotat ex D. Auguſtino ambitionem, & dominandi deſiderium. Hic autem homo emerat villam, antequam vidiſſet; ſic multi emunt villam, id eſt, honorem prælationis, & dominationem poteſtatis, quaſi obtenebrato oculo, non videntes ingentia onera, & pericula quibus ſe exponunt, *tr. 3. d 8 9. 10.*

Villam emi. Non erant tria hæc trium horum excuſationis motiva, non erant, inquam in ſe peccata, tamen erant propter amorem inordinatum, quo illis afficiebantur, pluris faciendo illa bona temporalia quam æterna, *tr. 8. d 20 per tot.*

Alius dixit; juga boum emi quinque, & eo probare illa. In primo illo villam emente notatur hominum ambitio, & ſuperbia, in hoc verò ſecundo ſugillatur eorum avaritia, qui ob boves, animalia, ac terram excolendam Chriſti regnum deſpiciunt. Certum autem eſt, tales non ituros ad cœnam Domini. Nam ſicuti jugum animalia ligat, & conſtringit, ita avaritia ligat, & illaqueat animas, *tr. 8. d. 4. 5. 6 &c.*

Et alius dixit uxorem duxi, & ideò non poſſum venire. Erant primus, & ſecundus adhuc nonnihil urbani, rogabant enim ut haberentur excuſati; aſt hic tertius non rogat, ut excuſatus habeatur, ſed abſolutè reſpondet: *non poſſum venire.* Quid hic aliud cauſæ ſubeſſe poterit, niſi quam D. Gregor. Hom. 36. inſinuat; *Quid per uxorem, ait, niſi voluptas carnis accipitur?* Cùm ergo homo eſſet deditus luxuriæ ac carnis voluptati, neſcit habere modum, ſed planè in carnis voluptate abſorptus, ita ruſticè nec non inurbanè reſpondit. Nec mirum! Vitium enim carnis, intellectum, mentem, & animam noſtram ita abſorbet, ut illum de nulla re alia quàm de voluptate, & libidine ſua explenda cogitare permittat, *tr. 13. d. 19. per tot.*

Exi citò per vicos, & plateas civitatis: & pauperes ac debiles, & cæcos introduc huc. Ait Dominus ſervo: exi in plateas, & vicos, non mandat vocari homines domi abſconditos, ſed in plateis ac vicis commorantes; quod D. Ambroſius ponderans in præſenti, ait, *Miſit ad plateas, quia miſit ad peccatores, ut de latioribus viis ad anguſtam viam venirent, quæ ducit ad vitam.* Latior via eſt vita hujus ſæculi, qua ferè contra omnem legem vivitur & tamen multis eſt plena periculis, & æternis præcipitiis. Anguſtior via eſt vita qua Deo vivitur eidemque ſervitur juxta normam legis ejus. Miſericorditer ergo invitat peccatores Dominus ad hanc viam anguſtiorem, ut ſe tot eximant periculis, & in dulcedine legis ejus ſecuri delectentur. Dei enim ſervitium, & legis ejus, quæ amor eſt, obſervantia, ingentem affert lætitiam, auxilium, & conſolationem ad portandum jugum Euangelicum, *tr. 16. diſc. 11 per totum.*

Compelle intrare, ut impleatur domus mea. Non hoc dicit quaſi vocatione minuatur libertas, ſolus enim hæreticus hoc aſtruet, ſed hoc loquendi methodo utitur, ut parabolæ metaphora retineatur; ſermo enim erat ad homines tanquam belluinos, & ſylveſtres, & ideò ait, quòd more belluarum compellere debeat intrare in ovile Chriſti illæſa eorum libertate: variis tamen mediis quidem compellit Deus, maximè tamen tribulationibus, quæ nos anguſtent, & mala cogant mutare itinera, *tr. 7. d. 15. n. 17. tr. 8. d. 25. n. 13.*

DOMINICA III. POST PENTECOSTEN.

E*Rant appropinquantes ad Ieſum publicani, & peccatores Luc. 15. 1.* Quanti Deus animas noſtras etiam peccatis immerſas fecerit ex hoc patet textu, quando tàm amicè ac familiariter agit cum ipſis peccatoribus: patet hinc, quanta cura, & cuſtodia Deus animam proſequatur, quantoque gaudio ob ſalutem ejus perfundatur, *tr. 7. d. 10 per tot.*

Erant appropinquantes ad Ieſum publicani, & peccatores. Articulus hic eſt fidei noſtræ orthodoxæ, plenus omni conſolatione noſtra, remiſſionem nempè eſſe peccatorum, Deumque illa remittere, conatuſque eſt Dominus hoc probare parabolis, & operibus, quæ omnia præſens declarat Evangelium: occaſione cujus utilem hic formare diſcurſum poteris de Confeſſionis Sacramentalis tanquam ſummi nobis à Chriſto collati beneficii origine, & neceſſitate in ordine ad ſalutem conſequendam. Qualis eſt, *tr. 15. d. 2.*

Erant appropinquantes ad Ieſum publicani, & peccatores. Optimè ſciebat Dominus Jeſus, quòd Scribæ, & Phariſæi de ipſo murmurabant, obſervantes eum, eo quod publicanis, & peccatoribus ſe ita amicabilem præberet; tamen ob hanc calumniam ab opere charitatis non deſiſtebat Dominus, tales peccatores recipiens, & admittens in ſui ſocietatem, & colloquium, ut eos ad pœnitentiam invitaret, attendens magis hominum ſaluti, quàm ſui nominis claritati, ad noſtrum exemplum, ut calumnias fortiter

& pa-

& patienter feremus, magnum ſiquidem eorum eſt meritum, *tr. 12. diſc. 3.*

Et murmurabant Phariſæi dicentes: quia hic peccatores recipit & manducat cum illis. Nullum alium ob finem Phariſæi hoc dicebant, niſi ut Chriſto detraherent, eumque vituperarent, illumque ex hoc motivo verum Meſſiam non eſſe oſtendere volebant, ſed & contra ſe argumentabantur, & Chriſti gloriam augebant, nam Scriptura pluribus in locis hanc veram Meſſiæ notam futuram indicat, quòd peccatores recipiat; ſic contingit, ut detractores nulli amplius inferant damnum, quàm ſibi ipſis, *tr. 21. diſc. 13. per tot.*

Et murmurabant Phariſæi. O ſtulti, & tardi corde ad credendum! cur murmuratis quia Chriſtus peccatores recipit, niſi quia impotes judicii eſtis, neſcientes pœnitentiæ & lacrymarum virtutem? *qualem vide, tr. 15. diſc. 13.*

Et ait ad illos parabolam iſtam; quis ex vobis homo qui habet centum oves &c. Murmurationi Phariſæorum occurrit Dominus, tribusque parabolis de ove, drachma ac prodigo oſtendit, gratiſſimam Deo eſſe peccatorum converſionem ac pœnitentiam *Quis ex vobis homo?* Hæc eſt prima parabola de ove perdita, qua Phariſæorum obtrectationem efficaci refutat argumento, ut ait Hugo, ac ſi dicat: quis veſtrum quamvis multas habeat oves, ſi tamen errantem reducere laborat ad ovile, non reprehenditur: multò magis nec ego debeo reprehendi qui hominem errantem reduco multò meliorem ove. Ex quo, inquam, argumento gratiſſimam Deo oſtendere voluit eſſe pœnitentiam, cujus quidem una ex partibus eſſentialibus à Chriſto Domino inſtituta confeſſio, per quam veluti ad Chriſtum appropinquamus, tam eſt Deo grata, ut ſit ſpecies quædam ſacrificii, Deum placet, nos à temporalibus eripiat quandoque ſuppliciis, nobis ditet gratiis, ſecura ad cælum velut ovile Chriſti ſit ſemita, *tr. 15. d. 9. per totum.*

Quis ex vobis homo, qui habet centum oves, & ſi perdiderit unam ex illis, nonne dimittit nonaginta novem in deſerto &c. Pulchrè Tertullianus lib. de Pœnitent. cap. 8. *Errat*, ait, *& una paſtoris oviculæ, ſed grex una charior non erat, una illa requiritur, præ omnibus deſideratur.* Nonaginta novem oves habebat ſub cuſtodia paſtor, & cum una eſſet deperdita, ſic pro ea comparanda inſudat ac laborat, veluti ſi totum gregem amiſiſſet. Quidquid enim Deus pro omnibus animabus fecit, etiam pro una ſola facturus fuiſſet, *tr. 7. d. 12. ubi ettiam curam quam de unaquaque in particulari habet, per parabolas ovis & drachmæ deperditæ docetur per totum.* Plura ſi deſidores de ove, vid. Dom. 2. poſt Paſcha.

Ita gaudium erit in cœlo coram Angelis Dei, ſuper uno peccatore pœnitentiam agente. Gaudent Angeli de pœnitentia ac converſione peccatoris, quia per pœnitentiam ab immunditia & nequitia peccator tranſit ad puritatem, & ſanctitatem &c. *Tract 6. diſc. 11. de cura, & lætitia Angelorum, qua per ſalutem, & pœnitentiam noſtram perfunduntur, variaque illius lætitiæ cauſa aſſignantur, &c.*

DOMINICA IV. POST PENTECOSTEN.

Cum turba irruerent in Jeſum, ut audirent verbum Dei. Luc. 5. 1. Turba irruit importuna, ut audiret verbum Dei, primariis & ditioribus domi reſidentibus, aut temporalibus ſuis lucris inhiantibus, quia ſcilicet fœlicitas corporalis impedit, ne vocem Dei audiamus, *tr. 8. d. 13. per totum.*

Cum turba irruerent in Jeſum. Vide quomodo hæc turba, quæ ex plebejis conſtabat, non tantùm accedat, ſed etiam fortiter irruat in Jeſum: ſic quandoque etiam inferiores in zelo, & fervore ſuperant præpoſitos, qui tamen obligati ſunt, ſuis nunquam non bono prælucere exemplo, *tract. 2. diſc. 11. num. 10. & tr. 1. d. 5. num. 10.*

Et ipſe ſtabat ſecus ſtagnum Geneſareth. Haymon pulchra moralitate hunc locum illuſtrat. Mare, inquit, mortalem ac caducam iſtam vitam deſignat, quia ſicut mare in fluctuatione eſt, ſic præſens hæc vita ſemper eſt in alternatione. Littus autem ſeu ſtatio ſignificat immortalitatis gloriæ permanentiam; quia Dominus poſt ſuam reſurrectionem habuit fixam ſuæ æternæ quietis permanentiam, *tr. 10. d. 16. per tot.*

Et ipſe ſtabat ſecus ſtagnum Geneſareth. Cardinalis Hugo, alludens ad proprietatem illius ſtagni, quod fluentibus aquis auram quandam generabat, ſic ait: *Stagnum Geneſareth ſignificat divitiarum terrenarum abundantiam, quæ auras inanis gloriæ, ſuperbiæ, & rixæ atque diſcordiæ ex ſe generat.* Avaritia enim & divitiarum cupiditas omnis mali maximèque odiorum & rixarum inter proximos eſt origo, *tr. 8. d. 2. per totum.*

Vidit duas naves ſtantes ſecus ſtagnum. Per duas haſce naves aptè intelliges amorem Dei & proximi, in virtute cujus ſine naufragio per hujus mundi pelagus ad portum navigamus beatitudinis æternæ, *tr. 4. & 5.*

Piſcatores autem deſcenderant & lavabant retia ſua. Retia à retinendo dicta ſunt, quæ piſcatores abluebant à limo ac ſordibus, quas in miniſterio nocturno contraxerant, ut emundata compli-carent ad aliud opportunius tempus, quia tunc capiendi piſces ſpes nulla ſupererat. D. Anton. Ulyſſipon. in Dom. 5 Trinit. moraliter hoc explicat. *Notandum*, ait, *ab utraque nave pœnitentium ſcilicet & carnalium, piſcatores deſcendere. Pœnitentes autem deſcendunt ab eo, quod ſunt per gratiam, ad illud quod ſunt inſuper naturam, de gradu ſcilicet excelſioris vitæ ad conſiderationem fragilitatis propria. Carnales à tumore ſuperbia deſcendunt ad cinerem pœnitentia.* Et benè poſt deſcenſum ſequitur lotio, qui enim deſcendit ex ſua ſuperbia, ac inani gloria ad propriæ vilitatis conſiderationem, mundat ac lavat peccatum. Sic quoque tu deſcendens per propriæ vilitatis conſiderationem, quod ex limo terrenorum affectuum retinuiſti, munda, ac lava peccatum per confeſſionem quæ vires debilitat dæmoniacas, quales mirè prævalent adverſum nos, ubi à confeſſionis frequentia recedimus, *tract. 15. d. 10. per tot.*

Rogabat à terra deducere puſillum. Miræ hic eſt actus prudentiæ, nam Chriſtus venerat mundum corrigere in vitiis, & peccatis ſuis; hinc navem rogat deduci à terra, ut doceat, quod qui alios vult corrigere, ſi fructum referre velit, ſic à vitiisque corrigere vult, alienus eſſe debet, quaſi in diverſo habitaret elemento; Irreprehenſibilis enim in ſe eſſe debet, qui alios corrigendi munus exercet, *tr. 18. d. 16. per tot.*

Ut ceſſavit autem loqui, dixit ad Simonem; Duc in altum Tota nocte laborantes nihil ceperat, venit autem Chriſtus & jubet in altum ducere rete, & copioſam accipiunt piſcium multitudinem; quid nam niſi Synagogam ſignificat, in qua per difficillimas leges earundemque obſervationes, continuo laborare cogebantur homines & cum exiguo fructu? Venit Chriſtus imponens legem gratiæ ſuaviorem, & facilior & copioſior ſit animarum piſcatio, *tr. 16. d. 10. ubi docetur legem gratiæ longè eſſe amabiliorem, & ſuaviorem lege Moſaica &c.*

Laxate retia veſtra in capturam. Hic meritò deberet eſſe finis Prædicatorum, piſces Deo capere, cùm nullus faſtidiendus ſit labor, licet etiam ille pro una tantùm anima fuerit impenſus, *tract. 7. diſc. 12. circa medium uſque ad finem. Item diſc. 14. per totum.*

Præceptor per totam noctem laborantes nihil cepimus, in verbo autem tuo laxabo rete. Ah quàm multi cum Petro ingeminare poſſunt, per totam noctem, id eſt, per totam vitam laborantes nihil cepimus, quia non laborarunt in verbo Dei, id eſt, in charitate ſine qua nullum opus bonum quidquam valet: hæc autem ſex etiam minimas pretioſas facit, *tr. 4. d. 3. per tot.*

Per totam noctem laborantes nihil cepimus Dicant id meritò omnes coſmopolili, qui poſt exantlatas innumeras curas & ærumnas, nihil capiunt, quandoquidem totus mundus eſt purum nihil, *tr 8. diſc. 1 per tot.*

Ex hoc jam eris homines capiens. De gloria & magno lucro eorum, qui animas convertere ſatagunt, *tr. 8. diſc. 14. per totum, tr. 5. diſc. 7. n. 8.*

Relictis omnibus ſecuti ſunt eum. Qui ſola reliquerunt retia eaque lacera, non retia, ſed omnia reliquiſſe dicuntur, quia non poſſeſſionis aut deſertionis, ſed affectus habetur ratio; ſolo enim divitiarum deſiderio, & cupiditate, non verò earum poſſeſſione vitioſi efficimur, *tr. 8. diſc. 17. per totum.*

DOMINICA V. POST PENTECOSTEN.

Niſi abundaverit juſtitia veſtra pluſquam Scribarum & Phariſæorum &c. Matth. 5. Cùm Apoſtoli fuerint in juſtitia & ſanctitate Prophetis multò illuſtriores, annon igitur in majorem eorum gloriam laudemque cederet, ſi Dominus diceret: *Abundet juſtitia veſtra pluſquam Prophetarum?* Pulchra & morali ratione ad hoc reſpondetur; Verum quidem eſt, quod Apoſtoli in virtute Prophetis fuerint eminentiores, tamen Prophetæ laboraverunt & Apoſtoli in eorum labores introierunt. Joan. 4. n. 38. Et qui pro nobis laboraverunt, quamvis nobis ſint inferiores, non ſunt devenuſtandi, ſed omni honore ac gloria ſublimandi. Ad hoc propoſitum non immeritò quis dubitaverit, quid nos magis abſtrictos teneat, Creatoris an Redemptoris memoria? Meritò D. Bernardus ſtat pro memoria Redemptoris. Serm. 11. in Cant. nam licet in Creatore appareat majeſtas omnipotentis Dei in Redemptore verò infirmitas noſtræ humanitatis: tamen Creator ſine labore condidit, quos Redemptor morte, ſanguine ac cruce reſtauravit: Ac proindè magis nos obligatione vincit, magis ad amorem movet hujus, quàm illius recordatio, *tr. 4 d. 10. & 11.*

Niſi abundaverit juſtitia veſtra pluſquam Scribarum, & Phariſæorum, non intrabitis in regnum cælorum. Non ſine magni ratione myſterii expreſsè dixit Chriſtus Dominus diſcipulis ſuis: *Niſi abundaverit juſtitia veſtra.* Maximè enim in hoc pungit Scribas & Phariſæos, qui in multis nequitiis ac peccatis viventes, maximè de Patre ſuo Abraham gloriabantur & confidebant, dicentes: *Patrem habemus Abraham. Matth. 3. Semen Abrahæ ſumus. Joan. 8. Pater noſter Abraham eſt.* Ait ergo Chriſtus ſuis diſcipulis. *Juſtitia veſtra*, quaſi diceret. Non enim enitendum eſt alienis meritis, atque

atque Majorum, ut faciunt Scribæ & Phariſæi, ut intretis in regnum cælorum, ſed veſtris operibus ac virtutibus operante Dei gratia, hujuſmodi regnum acquirendum eſt ac comparandum; ad quod ſolùm juvat præceptorum obſervantia, quę ad beatitudinem acquirendam ſufficit, *tr.10 d.27. per tot.*

Audiſtis quia dictum eſt antiquis &c. Liranus & Abulenſis hoc loco in ea ſunt ſententia, ut dicant, quod Scribæ & Phariſæi exiſtimabant præcepta decalogi ſolas externas actiones prohibere non autem actus internos. Tamen communior eſt doctrina, quantùm conjicimus ex hoc Chriſti ſermone; quod hanc ſuam doctrinam ſolùm tradiderint in quinto & ſexto præcepto. Unde totam legem falſiſſimis interpretationibus prævaricabantur: nam lex expreſſe clamabat: *Non concupiſces uxorem proximi tui*; tunc ipſi prævaricatores exiſtimabant impleri legem, dummodò alienam uxorem non raperent. Catholicorum omnium autem doctrina veriſſima eſt, quinto & ſexto præcepto prohiberi non ſolùm actos externos, ſed etiam internos; ac proindè ſollicitè cuſtodiendæ ſunt cogitationes internæ maximèque refrænandæ, *tr.14 d 18. per tot.*

Audiſtis quia dictum eſt antiquis; Non occides; Ego autem dico vobis, quia omnis qui iraſcitur fratri ſuo &c. Non abſque cauſa & fundamento Dominus tam rigidè hic procedit, ut non tantùm novæ ſuæ legis profeſſoribus manifeſtum prohibeat homicidium ſed etiam occultiſſimam cordis iram, quia major eſt ſanctitas & perfectio legis Evangelicæ, *tract.1. diſc.7. num.3.* Item quia lex gratiæ longè eſt amabilior & ſuavior lege Moſaica, *tract.16. diſc 10.* Differentiam verò utriuſque legis, vid. *tract.5. diſc. 8. num 9.*

Ego autem dico vobis, omnis qui iraſcitur fratri ſuo, reus erit judicio. Iterùm dico, ut ſuperiori explicatione dictum eſt, non prohibet tantùm Dominus homicidium formale & externum, ſed etiam vult cor noſtrum ab omni odio liberum, & os verbis ſuaviſſimis refertum. Item totos nos vult charitate proximi ornatos, idque non immeritò; magna enim cum facilitate, delectabilitate & lucro, debito fraternę dilectionis ſatisfacere poſſumus *tr 5. diſc.10.*

Si ergo offers munus tuum ad altare, &c. Mira hæc lex eſt; Si offerens munus ante altare recordetur injuriæ proximi; jubet ſanctiſſimus magiſter, priùs abire & reconciliari fratri offenſo. Quid, annon amor Dei primo loco ſtatuendus eſſet? quomodo ergo præcipit, ut priùs pergat fratri ſuo ſatisfacturus? Voluit ibi Chriſtus oſtendere, primo quidem loco ſtatuendum eſſe amorem Dei, ſed neque illum ſubſiſtere poſſe ſine amore proximi, *tract.5. diſc 2. per totum.*

DOMINICA VI. POST PENTECOSTEN.

Cum turba multa eſſet cum Ieſu, nec haberent quod manducarent. Marc 8. Coincidit hoc miraculum omninò cum eo, quod nobis Evangeliſta Joannes cap. 6 deſcribit, ubi Chriſtus Dominus quinque milia hominum quinque panibus hordeaceis, & duobus piſcibus pavit. Undè cum conveniant hæc duo Evangelia in myſteriis, ad Dom.4. Quadrageſimæ benevolum Lectorem remitto, ubi id ad longum pertractatum eſt.

DOMINICA VII. POST PENTECOSTEN.

Attendite à falſis Prophetis. Matth.7. Hoc unicuique fidelium eſſe dictum, conſtans eſt Patrum ſententia, Chryſoſtomi, Hilarii, Anſelmi, & aliorum. Palatius tamen vult, hanc Domini admonitionem ad Epiſcopos & Prælatos ſpectare, ut videant ac conſiderent, onus quod ſibi incumbit attendere gregi ſuo, *tr.3. d.10 per totum.*

Attendite à falſis Prophetis. Hæc verba, ut jam ſuperiori expoſitione dixi, cum communi Patrum ſententia, dicta ſunt unicuique fidelium: Voluit enim Dominus hoc quod ipſe benè prænoverat Satanę ſtudium, omnes prǽmonendo, omnibus indicare, videlicet, quod quàm primum ex auditu verbi Dei multa didicimus bona, ſtatim Diabolus allaboret, ea in nobis per ſuggeſtiones ſuas perdere; quocirca vult ut ſimus attenti, maximè verò illo tempore quo Dei ſervitio nos applicare intendimus, quia quamdiù vitiis & peccatis vacando, ipſi ſervimus, bellum nullum movet; ſed quamprimum Deo famularis ejuſque doctrinam ſequeris, illico omnes ſuas vires contra te impendet, *tr.19. diſc.10. & 11 per totos.*

Attendite à falſis Prophetis. Sementi bonæ doctrinæ, aut virtutum, quam Chriſtus ſeminavit in animabus noſtris, illico Diabolus ſe opponit, potiſſimum autem per falſos Prophetas, id eſt, malos ſocios, quibus Diabolus utitur, tanquam efficaciſſimis ad nos pervertendos inſtrumentis, *tract.17. diſc.10. per totum.*

Veniunt ad vos in veſtimentis ovium, intrinſecus autem ſunt lupi rapaces. Matth.7. num.8. Mandat Dominus, ne demus ſancta, id eſt, Sacramenta, res divinas ac arcana Sacræ Scripturæ, canibus & porcis, hoc eſt, obſtinatis & perverſis hominibus. *Et converſi dirumpant vos*, hoc eſt inſurgentes contra vos, ſuis iniquis factis vos lacerent, ac membratim decerpant. Et tamen ab iſtis crudelibus perſecutionibus, non mandat Dominus nos præcavere, ſicut hic præcipit à lupis, ſeu falſis Prophetis. Rationem dat D. Ambroſius lib.6. in Hexameron cap 6. *Attendite vobis à falſis Prophetis; illi enim*, ait Ambroſius, *animam debilitant.* Iſti falſi Prophetæ ſeu lupi rapaces, inferunt nocumentum animæ, ſeducendo à veritate; at canes & porci *dirumpent vos*, hoc eſt veſtrum corpus lacerabunt, & in fruſtra cædent: ideo non ab iſtis, ſed ab illis jubet nos præcavere. Quia bona ſpiritualia animæ ſuper omnia temporalia corporis bona, ſunt omni animi conatu affectanda & procuranda à nobis qui Chriſti ſequimur veſtigia. Indecens enim eſt quod corpus animæ præponatur, *tr.7. diſc.16. per totum.*

Veniunt ad vos in veſtimentis ovium, intrinſecus autem ſunt lupi rapaces. Etiam dæmones per ſimiles falſos Prophetas intelligi poſſunt, qui ſæpiſſimè nobis loquuntur ut decipiant, & ſæpè veniunt induti pelle ovina, dum malitiam ſuam ſub pallio virtutis & ſanctitatis contegendo, in Angelum ſe lucis transfiguant, *tr.19. diſc.7 per tot.*

A fructibus eorum cognoſcetis eos. D Paſchaſius lib.4 in Matth. ſcribit; quòd iſti falſi Prophetæ quamvis veniant in veſtimentis ovium, ſuum venenum tamen produnt per mala opera. Hugo Cardinalis hæc verba ad ambitioſos trahit, dicens: *Principatus virum oſtendit: A fructibus eorum cognoſcetis eos, quando ſcilicet ſunt in dignitatibus, tunc ex fructu apparent, quales prius extiterint.* Nam multi antequam obtineant dignitatem, ſe præbent in veſtimentis ovium, nequiter ſe humiliando, ut eam valeant comparare; at poſt obtentam malitia, quæ intus latebat, prodit, & ſe exhibent, tanquam lupi rapaces, ut omnia devorent, omneſque mordeant, atque dilacerent, *tr.3 d.3. per tot.*

Nunquid colligunt de ſpinis uvas? Quare Dominus hic in exemplum potiùs adducat uvas & ficus quàm alios fructus, facilè colligi poteſt ex D. Chryſoſtomo Hom.19. qui ibidem per uvas & ficus unionem & charitatem adumbrari inſinuat; *Sicut enim*, inquit, *botrus multa in ſe grana ligno mediante ſuſpendit, ſic Chriſtus multos ſibi fideles per lignum crucis tenet adjunctos. Similiter, & ſicut ficus multa grana uno tegmine tenet incluſa, ſic & multos fideles quaſi in dulci charitatis amplexu una tenet Eccleſia.* Optimè ergo ad agnoſcendum fructus veri vel falſi Prophetæ ponuntur in exemplum uvæ vel ficus, quæ unionem & charitatem adumbrant. Charitas enim in proximos nos verò fideles & Chriſti diſcipulos eſſe oſtendit; hujus autem dilectionis defectus convincit nos dæmonis eſſe ſequaces, *tr 4. d.4 per tot.*

Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur. Myſterium eſt, quòd Dominus arbori malæ hìc duplex aſſignet ſupplicium, *excidetur & in ignem mittetur*; neque tamen arbori bonæ ullum aſſignet præmium; ratio autem eſt, quia arbori bonæ ſua met bonitas ac excellentia ſatis ſufficiens eſt præmium. Arbori autem peſſimæ duplex infligitur pęna, & meritò, planta enim quæ, aut propoſito ac viſo exemplo bonæ radicis, aut adhibita opera & inciſione, incurvatione, erectione, tranſplantatione &c. boni ac diligentis hortulani, id eſt, ſollicita correctione prudentis ac diligentis ſuperioris, non proficit, nec in optimos fructus prorumpit, in ſui condemnationem omne ſupplicium parvum reputatur; unde non una, ſed duplici pœna mulctatur. Similes arbores malæ, ſunt perditæ ſalutis homines, qui correctiones aſpernantur, & nullum ex iis fructum referunt. De quo vide *tract.18. diſc.4. & 5. per totos.*

Non omnis qui dicit mihi: Domine, Domine, intrabit in regnum cælorum, ſed qui facit voluntatem Patris mei qui in cælis eſt, ipſe intrabit in regnum cęlorum. Jam proteſtati fuerunt diſcipuli, dicentes: *Domine nonne in nomine tuo prophetavimus*, id eſt, futura prędiximus: Sed mox replicat Dominus, in hoc plenum ac perfectum jus ad regnum cęlorum non conſiſtere, ſed potiùs in vera ac perfecta charitate; unde agebat D. Gregorius lib.20. Mor. cap.8. *Probatio ſanctitatis non eſt ſigna facere, ſed proximum ut ſe diligere; de Deo vera, de proximo meliora, quam de ſe ſentire.* Hæc eſt enim voluntas Patris, *ut diligatis invicem*, omniaque De præcepta ad proximi dilectionem tendunt, &c. *tract. 5. diſc. 11 per totum.*

DOMINICA VIII. POST PENTECOSTEN.

Homo quidam erat dives. Luc.16.1. Homo iſte ſingulariter dives ponitur in exemplum, & rectè intelligitur per hunc divitem, Deus; juxta illud Rom.10.n.13. *Idem Dominus omnium, dives in omnes qui invocant illum.* Ipſe enim ſolus eſt dives, qui omnia habet, & omnibus abundat, vel ut ait D. Chryſologus Serm.125 Quis erat homo iſte, niſi Chriſtus? Quis dives niſi ipſe, qui in paupertate noſtra, totas creaturæ divitias poſſidebat; quas ille omnes ex puro amore noſtro deputavit ſervitio? ex quo varia Deum amandi perpenduntur motiva, *tr.4. diſc. 8. per totum.*

Homo

Homo quidam erat dives. Hanc parabolam Chriſtus avaris divitibus propoſuit, eorum optans hoc modo procurare ſalutem, volens iis ad nimium erga divitias tollendum affectum, oſtendere, quantis curis, ærumnis & anxietatibus ſubjecti ſint, *tract. 8. d. 25 per totum.*

Homo quidam erat dives, qui habebat villicum. Varii variè hoc nomen Villicus interpretantur; & quidem D. Gaudentius lib. ad Germinum, Diabolum interpretatur, ſed non ſatis aptè ad parabolam. Tertullianus lib. de Fuga & perſecut. Villicum populum Judaicum, debitores verò Gentiles eſſe autumat. Alii Epiſcopos & Prælatos qui domus Dei curam gerunt & adminiſtratores ſunt, intelligunt. Maximè placet ea, quam adferunt, Ambroſius, Chryſoſtomus, D. Auguſtinus, &c. ſententia, qua dicunt denotari in villico homines divites, quibus Deus divitias in pauperum uſus diſpenſandas tradidit; bonorum enim temporalium ſufficientia homini benè congruit, ſuperfluitas autem condemnatur, niſi inter egenos ea quæ ſuperfluunt, diſtribuantur, ad hoc enim divites obligantur &c. *tract. 8. diſc. 18. per totum.*

Et hic diffamatus eſt apud illum quaſi diſſipaſſet bona illius. Simon Caſſianus lib. 6 cap. 13. in hunc locum ſic ſcribit: *Divitia non ſolùm, ait, poſſidenti, ſed etiam diſpenſatori facta ſunt cauſa peccati, ut varò & difficulter ſit poſſidere divitias, quin inducant in animarum pericula contrectatores.* Divitiæ ſunt pondus quo animę in æternæ proditionis barathrum detrudūtur, *tract. 8. d. 5. per totum.*

Et hinc diffamatus eſt apud illum. Quæſtio eſſe poteſt, à quibus villicus hic ſit diffamatus? Reſpondet Dionyſius Carthuſianus hanc diffamationem, ſeu accuſationem apud Deum ſeu ipſum Chriſtum fieri per ipſum infallibilem, & omnia intuentem Dei ſapientiam. Sic etiam diffamatur peccator per propriæ conſcientiæ remorſum. Nam licèt ille villicus eſſet per bona Domini ſui in aliqua proſperitate conſtitutus, tamen etiam inter proſperitates maximas, mala cruciat conſcientia, *tract. 15. d. 25. & 26. per tot.*

Redde rationem villicationis tuæ. Cuilibet homini reddenda erit ratio villicationis ſuæ, bonorum ſcilicet naturæ & gratiæ. De quo vide *tr. 8. d. 13.*

Quantum debes Domino meo? Meritò ſeipſum & animam ſuam quilibet alloquatur: quantum debes gratitudinis, ſervitii & fidelitatis Domino Deo, qui te infinitè amavit, ad ſuam ſimilitudinem & imaginem efformavit, innumeris aliis beneficiis tam corporalibus, quàm ſpiritualibus ditavit, & ditat etiam poſt tot reiteratas tuas prævaricationes &c. *tract. 4. diſc. 6. & 8.*

Quantum debes Domino meo? Plurimum utique & infinitum Domino debemus, ipſe nihilominus adeò bonus eſt, ut nil à nobis niſi cor noſtrum & amorem ſui depoſcat, *tract. 17. diſc. 12. per tot.*

Jam enim non poteris villicare. Rigida valdè & auſtera hęc ſententia: Jam non poteris villicare. Siccine igitur ô Domine tuum intimum familiarem, ac familiæ tuæ adminiſtratorem à ſe reijcis? Sed cauſa eſt, quia qui fidelis reputabatur, deprehenſus eſt iniquus ſervus & malus diſpenſator. Non ergo miſum quod Dominus tam ſeverè eum à ſe dimittat, omnes enim reſpectus amputandi ſunt, omniaque prætermittenda, ut homo malum ſervum malum ſocium à ſe dimittat atque excludat. Malos enim utpotè animæ pernitioſos, ad Chriſti multorum Dei ſervorum exemplum devitare oportet, etiam repugnante, *tr. 17 d. 12. per tot.*

Ait autem villicus intra ſe, quid faciam? D. Bonaventura ait: Timor judicii ſollicitat mentem ad procurationem ſubterfugii, ideò videns villicus ſe eſſe judicandum, requirit remedium. *Ait autem intra ſe.* Non ſe excuſat, nec crimen negat, ſed culpa convictus, ſe reum agnoſcens cogitat de remedio. Servit hoc contra eos, qui in confeſſione ſtatum nituntur occultare conſcientiæ propriæ, & abſcondere vel negare peccata ſua, *tr. 15. d. 15. per totum.*

Fodere non valeo, mendicare erubeſco. In hæc ultima verba pulchrè ſcribit D. Petrus Chryſologus Serm. 125. *Confuſionem, ait, futuri judicii pertimeſcit, in quo iam non pœnitendi tempus eſt, ſed pœnarum, & ubi reus plus de conſcientia, quàm de Gehenna erubeſcit incendio.* Quis ô miſer homo, te in tantas anguſtias redegit, ut jam de præſenti dicas: Mendicare erubeſco: ſolùm ad reddendam rationem vocaris, nondum aliqua pœna impoſita affligeris. Cur ergo tanto rubore mendicandi conturbaris? Plus ſanè torquebatur ipſa conſcientia criminum, quàm omni gehennali incendio: intollerabilior ſanè conſcientiæ cruciatus, quàm omne inferni ſupplicium, *tract. 15. d. 26 per tot.*

Quantum debes Domino meo? At ille dixit: centum cados olei, deinde alii dixit; Tu verò quantum debes? qui ait: centum coros tritici. Tam oleum, quàm triticum charitatis eſt Symbolum: cum igitur ſervi iſti Domino ſuo nihil debuerint præter oleum & triticum, ſignum eſt, nos quoque nihil ei debere præter charitatem, *tract. 4. diſc. 1. 2. & 17.* Solve tributum amoris, & Domino noveris eſſe ſatisfactum, *tract. 4. d. 2. num. 2.*

Accipe cautionem tuam, & ſede cito: ſcribe quinquaginta. Convocatis debitoribus Domini ſui non omne debitum dimiſit villicus, ſed aliquam partem; nam ei qui centum olei cados debebat, dixit, *ſcribe quinquaginta*, & ei qui centum coros tritici debebat, dixit, *ſcribe octoginta.* Allegoricè. Dæmon villicus iſte erat, qui hanc machinatur artem, ut non ſtatim ad omnia præcepta tranſgredienda perſuadeat; nam ſi in exordio ſuæ tentationis in omne ſcelus præcipitaret, illum homines exhorruiſſent. Sinit ille aliquam virtutum opera exercere ac ſolvere, & ad violanda tantummodo quædam præcepta provocat, quia minimus ad animam noſtram aditus dæmoni ſufficit, ut deinceps omnem ſuam malitiam in ipſam infundere poſſit &c. *tr. 19. d. 8. per tot.*

Et laudavit Dominus villicum iniquitatis, quia prudentiores ſunt filii huius ſæculi, quàm filii lucis in generatione ſua. Dolendum eſt, videre prudentiam, diligentiam, & anxietates miras, quibus filii huius ſæculi terrenis hiſce lucrandis incumbunt, quæ tamen Salomone teſte ventus ſunt & aura, *tract. 8. diſc. 31. per totum.*

Prudentiores ſunt filii huius ſæculi filiis lucis. Craſſiſſimæ ſunt tenebræ quibus ſæculum hoc immergitur; cùm enim tam facilia ſint, maximique pretii Dei bona bonaque cæleſtia, non tamen ſtudent illa lucrari, & omne ſtudium in terrenis acquirendis collocant, quæ maximas involvunt difficultates; unde meritò reprehenduntur, *tr. 10. d. 19 per tot.*

Ego dico vobis, facite vobis amicos de Mammona iniquitatis. Dicuntur divitiæ Mammona iniquitatis ex multiplici ratione. Primò divitiæ dicuntur iniquæ, quia ſunt cauſa, occaſio, ac irritamenta multorum malorum ac peccatorum, *tr. 8. diſc. 2. per totum.* Secundò divitiæ faciunt homines inſolentes, iniquos ac pravos; nam illi qui aliàs erant mites ac boni, divitiis ſiunt ſuperbi ac feroces: ſunt itaque divitiæ ſpecialis quidam laqueus dæmonis, *tract. 8. diſc. 4. per totum.* De hac autem Mammona iniquitatis tunc nobis amicos facimus, quando bona temporalia aliis ultro ceſſerimus, *tract. 8. in diverſis diſcurſibus præſertim, diſc. 16. 17. & 18.*

Ut cum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula. Jubet Dominus de Mammona iniquitatis facere amicos, ad hoc ut cum defecerimus, id eſt vita hac defuncti fuerimus, ob eleemoſynas datas præſtent nobis auxilium in receptione ad æternam vitam; ſed non jubet per quantum hos nobis facere debeamus amicos ad docendum nos, à multis parum pro cœlo expendi, quia Deus illud à nobis pro illo acceptat quod habemus, etiam ſolam bonam voluntatem, ſi plura dare nequeamus &c. *tr. 10. diſc. 30. per totum.*

DOMINICA X. POST PENTECOSTEN.

Videns Ieſus civitatem, flevit ſuper illam. Contigit hoc quando jam triumphabundus ſedens ſuper aſinam, ducebatur in Jeroſalem; videns autem civitatem, deſcendentibus enim è monte Oliveti Occidentem verſus proxima Jeroſolyma tota erat in proſpectu, viditque illam, ut inquiunt D. Bonavent. & Cardin. Hugo, non tantum oculis corporis, ſed etiam pietatis affectu. Et quidni ex pietatis affectu fleret propter innumerabilium animarum interitum, quem prævidebat; qui propter unicum Lazarum adhuc ſalvandum, infremuit ſpiritu, turbavit ſemetipſum & lacrymatus eſt, *tract. 7. diſc. 12. num. 9. Item diſc. 80 num. 12.*

Videns Ieſus civitatem, flevit ſuper illam. Cardinalis Cajetanus & fletum & triumphus ponderans, ait *Vide quàm charam habeat Jeſus huiuſmodi gloriam, inter tot honores ſedens ſuper aſinum flet. non extollitur, non magnifacit honores qui fletum non continet.* Inter lætas Regem illum acclamantium gratulationes, flens ac mœrens ibat; ſic honoribus cruciabatur, ut triſtitia & amara in illis meditaretur, quæ fletum moverent ac excitarent. Volens oſtendere, quo cum affectum & nos honores ambire debeamus, eos non magnifaciendo, cum omnia moleſtiarum ac periculorum genera in iis occurrant, *tr. 3 d. 17. per tot.*

Videns Ieſus civitatem, flevit ſuper illam. Fuerat illud excidium ac devaſtatio per Romanos facta, non ſolùm civitatis Jeroſolymitanæ, ſed totius regni, cur ergo piiſſimus Jeſus ſolum civitatem deplorat? Rationem hujus nobis affert Origenes, Hom. 38. in Levit. *Nemo Gentilis, inquit, fletur; ſed ille qui fuit de Jeruſalem: quod poſt peccata circumdent eum inimici, & lapidem ſuper lapidem non relinquant; maximè ſi poſt multam continentiam, poſt annos virtutis victus quiſ fuerit vitiorum blandimentis.* Non defert Dominus ſuper gentium civitates, ſed ſuper Jeruſalem. Nemo enim Gentilis fuerat in virtute, à qua receſſerat; & ſi aliæ Judęorum civitates ſub lege fuerint: nulla tamen in juſtitia ac ſanctitate ita reſplenduit, ut Jeruſalem: unde maximè deplorandum, quòd poſt tot virtutes ſe tradiderit turpitudini vitiorum, quæ maxima

certè

certè miſeris, unde virtuoſis, & perfectis pericula fugienda ſunt, neque de propriis viribus nimiùm præſumendum, aliàs enim in mediis occaſionibus miſerè corruent, *tr.9 d.16. per tot. paucis mutandis.*

Quia ſi cognoviſſes & tu &c. Non obiicit Dominus Jeroſolymæ ſcelera & peccata, ſed ſolum ignorantiam, eò quòd non cognoverit, quæ illi ſunt ad pacem & ſalutem. Ignorantia enim ſalutis & exilis nimiùm æſtimatio qua animam appretiamur, ea modica animæ oritur notitia; & hæc ignorantia omnium malorum cauſa eſt & origo, *tr.7.d.8.per tot.*

Quia ſi cognoviſſes & tu &c. Flet Chriſtus non ruinam civitatis materialis, ſed ſpiritualis, qui non dolet toto etiam pereunte mundo; ut doceret animam quamcunque univerſo præferendam mundo, dans animam ſuam pro anima unica, & non pro mundo toto, *tr.7 d.19 n.1.*

Et quidem quæ ad pacem tibi. O utinam cognoviſſes eum, qui tibi nunc venit, & ſe tuis tradit manibus ad pacem tibi; ille enim eſt qui miſericordias tibi adducit, & beneficia, quę quidem Deus magis in redemptione nobis oſtendit, quàm in creatione, *tract.4. diſc 10.*

Et quidem quæ ad pacem tibi. Meritò te ipſum lugeas ô Chriſtiane, quòd cum tanta fecerit ad pacem tibi, ad juſtificationem & præſervationem à multis peccatis & periculis, ea tamen non conſideres; cum multis titulis te ad Dei amorem obligent, *tr.4. diſc.18.per tot.*

Nunc autem abſcondita ſunt ab oculis tuis. Hæc Sanctorum eſt felicitas, quòd oculos habeant qui cuncta manifeſtent, nec res ſuperficie tenus tantùm contemplentur, ſed ut in ſe ſunt, ſub labore ſcilicet quietem, ſub cruce gloriam; ipſi enim in cęlum oculos fidei dirigentes, omnia quibus hic in terris frui poſſunt facilè contemnunt, *tr. 10.d.14.per tot.*

Et ingreſſus in templum, cœpit eiicere vendentes in illo, & ementes. Fuſis lacrymis ſuper civitatem Ieruſalem, ea ipſa die Palmarum ut vult D. Auguſtinus lib.2. de Conſenſ. Evangel. licèt neget Janſenius; ingreſſus eſt Jeſus in templum, neque tamen ſine ratione, ſine myſterio: quia ut inquit Galfridus apud Titelmannum in Allegoriis: *Si advertimus, ait, quomodo cœpit Ieſus eiicere ementes & vendentes de templo, mirum ſi non lugemus; qui tam multos etiam nunc in Eccleſia vendentes, & ementes videmus. Liquet enim quod ob avaritiam maximè eorum qui in templo negotiabantur, immanera ei civitati excidia videbantur, quando poſt lacrymas & querelas illi poſtſſimum ſunt eiecti.* Hoc verò fecit Jeſus ut denotaret, quod populorum ruina, animarumque jactura ac perditio à templo prophanato, atque Sacerdotum avaritia naſcitur, *tractat. 20. diſc. 14. per totum. Item diſc. 12. & 13. per totum.*

Cœpit eiicere vendentes, & ementes. Pulcherrimum venerabilis Beda ad cap. 11. hic præbet documentum. *Si Dominus, ait, nec ea volebat venundari in templo, quæ in templo volebat offerri, quanta putas animadverſione puniret, ſi inveniſſet ibi aliquos riſui vel vaniloquio vacantes, aut alii cuilibet vitio mancipatos? ſi enim ea quæ alibi liberè geri poterant, Dominus in domo ſua geri non patitur, quantò magis ea quæ nuſquam fieri licet?* Chriſtus Dominus verbo & flagello è templo propulſavit, vendentes, & ementes. Quid autem de impudicè loquentibus ſentiendum? de quibus teſtatur D. Chryſoſtomus Hom. 24. in Acta dicens: Impudicè loquentes ſeu irridentes in templo digni ſunt, ut non verbere, ſed fulmine de cęlo feriantur, *tr.20. d 17. per totum.*

Domus enim mea domus orat onis vocabitur, vos autem feciſtis illam ſpeluncam latronum. Templa Deo ad orationem, & ſervitium ſunt conſecrata, & ideò in iis Deo ſupplicationes noſtras facilius exaudit: quod ſi vero in illa orantes interdum à Deo non exaudiamur, id fit, vel quia impertinentia petimus, vel quia domum Dei latronum facimus ſpeluncam, *tract.10. diſc.4. per totum.*

DOMINICA XI. POST PENTECOSTEN.

D*Uo homines aſcenderunt in templum ut orarent, unus Phariſæus, & alter Publicanus. Luc.18.* Duo homines aſcenderunt, ambo pietatis ſtudium præ ſe ferentes, longè tamen mente diſpares erant, & ideò unus Publicanus exauditus, alter verò non exauditus fuit, quia charitas deficiebat, ſine qua nullum opus Deo placere poteſt, *tr.4 d.3 & tr.5.d.2*

Aſcenderunt in templum ut orarent. Non erat aliud amborum horum negotium, quàm ut orarent; debemus enim intrare in Eccleſiam ad orandum, ut notant D. Bonavent. Carthuſianus, & alii. Ipſe enim Salvator ait, *domus mea domus orationis eſt.* Non enim eſt intrandum ad Eccleſiam ad tabulandum, ac aſpiciendum. Meritò ergo perſtringuntur ii, qui ad Eccleſias ſe recipiunt, ut cordis ſui carnalia deſideria foveant, quique per incautos obtutus, alioſque actus impuros eaſdem prophanant, *tr. 20. d.16. per tot.*

Aſcenderunt in templum ut orarent. Voluit Deus nobis eſſe vicinos, domumque ſuam inter noſtras collocare, ut neceſſitatibus oppreſſi, domum illius noſceremus, & quò nobis eſſet recurrendum: unde propriè templum dicitur eſſe domus, ubi Deus habitat; quocirca locus omni reverentia dignus, *tr.10.d 2.* Atque ea præſentia Angelorum terribilis: ubi etenim rex eſt, ibi eſt & curia, *tr 20 d.3 per tot.*

Deus gratias tibi ago, quia non ſum ſicut cæteri hominum, raptores, adulteri &c. Non poterat Deo hæc placere oratio, quia ut rectè notavit Theophylactus: *Gratias habeo tibi, quia feciſti me abſtinere ab iniuſtitia, & ab adulterio. Sed quomodo? Non ſum; ſibi ipſi attribuit bonum.* Quod præſertim in materia carnis periculoſum eſt, continentia enim ſpeciale Dei donum eſt, quod proindè non per induſtriam noſtram acquiritur, ſed à Deo liberaliter nobis conceditur. Et ideò propter illud alii eo carentes minimè à nobis ſunt contemnendi, velut hic Phariſæus contemnebat publicanum, *tr.13 d.17 per tot.*

Non ſum ſicut cæteri hominum, iniuſti, raptores, adulteri. Valdè ſuperbus ſtat Phariſæus ille, & maledicta in omnes evomit. Dicebat enim, non ſum ſicut cæteri hominum, raptores, adulteri. *Lingua*, inquit D Zeno in Pſal.130. *Lingua intonat, cæteraque nunquam veneno ſerpentis.* Lingua loquitur Phariſæus, ac proindè neſcit ipſam nemini parcere, ſed omnes iniuriare ac offendere, in omneſque ſerpentis venenum effundere. Omninò cum cæteris maledicis jure merito cum animalibus venenatis, crudelibus, deformibus ac immundis comparandus, utpotè quibus variæ illorum competunt proprietates, *tr. diſc.7.per tot.*

Ieiunabis in Sabbato. In Sabbato, id eſt, in hebdomada; cum ergo Phariſæus ſe jejunatorem dicit, caſtum etiam ſe oſtendit, carnis enim concupiſcentia prævalere non poteſt, ubi jejunium regnat. Jejunium enim luxuriam deſtruit ac caſtitatem induit, *tr.d.9 10.per tot*

Ieiunabis in Sabbato. Optimè præmiſſum eſt explicatione præcedenti de jejunii effectu quod ad corpus & animam; benè ſubjungitur nunc, quod de huius Phariſęi jejunio D. Chryſologus Serm.7. cum Phariſæo loquens, ait; *Evacaſti jejunii pelagus, & in ipſo portu jejunii naufragaſti, quia non comparaſti lucrum, ſed mercatus es vanitatem.* Jejunaverat homo, & tamen reprobatur, de jejunio enim non utilitatem animæ, ſed oſtenſionem captare ſatagebat. Jejunium enim non ob vanam gloriam, ſed libenti animo fieri debet, *tract.1.diſc.2. quidem per totum, ſed magis circa finem.*

Et Publicanus à longè ſtans, nolebat nec oculos ad cœlum levare. Contrarium hic Publicanus ſe prębet Phariſæo, quia qui ſuperbus erat, Publicano ſupereminere volebat, quod proprium eſt ſuperborum, prout videre poteris, *Tract 3. diſc.1. 2. &c.* Aſt humiles & veri Dei ſervi, qualis erat Publicanus, ſeſe omninò indignos reputant, atque ea hoc motivo ſe maximè dignos reddunt; juſtificati enim cum Publicano deſcendunt, *tr.3 d.14 & 15.* Item ſuper illud Thema: *Nolebat nec oculos in cælum levare, Vid.tr.8.d.20.n.6.*

Et Publicanus à longè ſtans, nolebat nec oculos ad cælum levare. Ecce verus pęnitens habitus deſcribitur in Publicano: trepidus, timidus enarratur, non audet accedere, & decurvata cervice, verecundia plenus non audet oculus in cælum levare. Sic autem illum Eſdras cap. 9. num. 6. Deum precaturus, dicebat: *Deus meus, confundor, & erubeſco levare faciem meam ad te, quoniam iniquitates noſtræ multiplicatæ ſunt.* Benè hic per Publicanum confunduntur illi, qui ſine ea quæ Deo ſummè placita eſt & pęnitenti maximè utilis, & non minima ſatisfactionis pars eſt, verecundia confitentur, *tract. 15. diſc. 11. per totum.*

Sed percutiebat pectus ſuum, dicens: Deus propitius eſto mihi peccatori. D. Auguſtinus Serm 8. de verb. Domini, in hæc verba ſcribit. *Publicanus à longè ſtans percutiebat pectus ſuum: Tundere autem pectus, quid eſt, niſi arguere quod latet in pectore, & evidenti pulſu caſtigare peccatum?* Stat Publicanus à longè, non excuſans ſua peccata, ſed omnia confitens, non ſolùm patentia, ſed etiam occulta & abdita. Ingenua enim confeſſio ſine excuſationis ambitu, patentia ac occulta fatetur flagitia, ut pro omnibus aſſequatur ſanitatis medicamentum, *tract.15. diſc.16.15.18. per totum*

Amen dico vobis, deſcendit hic juſtificatus in domum ſuam. Cur hic Publicanus potiùs, quàm ille Phariſæus? Reſpondet D. Zeno Veronenſis Serm.1. in Pſal.13. *Publicanus enim, ait, non membratim, ſed totus exorat: quia timore totus eſt humilis, ſua peccata conteſtans, ſecundum Domini dictum: à quo procedunt univerſa genera peccatorum, pectus crebrò percutiens, quodammodo cor ſuum manu verecundè caſtigat.* Opponitur Publicanus Phariſæo; nam Phariſæus membratim oculis, manibus ac voce ſeſe Deo offerebat, cor tamen ſibi retinebat: At Publicanus non membratim, ſed ipſum cor Deo, à quo dimanat quidquid in noſtra vita eſt, totum Deo dabat. Deus enim totum cor noſtrum habere deſiderat, *tr.4.d.14. per tot.*

Quia omnis qui ſe exaltat, humiliabitur: & qui ſe humiliat, exaltabitur.

tur. Bene dicitur, qui ſeipſum exaltat, humiliabitur; non verò qui exaltatur: aliud enim eſt honores, & gradus quærere, & aliud non quæſitos, imò contemptos admittere: ibi enim non honor, ſed honoris, & prælaturæ reprobatur ambitio, *tract. 3. d. 15. per tot.*

Qui ſe humiliat, exaltabitur. Illi qui dignitates fugiunt, & accipere detrectant, illis accipiendis digniores, & aptiores fiunt, *tr. 3. d. 14. per tot.*

DOMINICA XI. POST PENTECOSTEN.

E*T iterum exiens de finibus Tyri, venit per Sidonem ad mare Galilææ, &c.* Duo hic objicit Janſenius, quæ nobis ad utiles materias pertractandas viam ſternunt. Primò quomodo Chriſtus venerit per Sidonem, qui prohibuerat Apoſtolis gentium civitates ingredi? ideò autem Chriſtus prohibuerat Apoſtolis has ingredi civitates, quia licèt Apoſtolorum eſſet officium gentes convertere, quia tamen boni cum malis converſando citiùs pervertuntur quam convertant, hinc ad gentes eos divertere noluit, *tr. 17. d. 5.* Ad objectionem, tamen reſpondetur, quòd Dominus illum tranſierit, vel per Sidonem, vel tantum loca propinqua Sidoni. Sic quoque tranſire, id eſt, fugere debemus mala conſortia, *tr. 17. diſc. 12.* Secundò objicit Janſenius: Quomodo egreſſus de finibus Tyri per Sidonem iter inſtituit ad mare Galilææ, à quo tamen Sidonem longiùs multò abeſſe conſtat quàm Tyrum? Reſpondetur, quod divinus magiſter non parcebat ſuo labori, ac itineri, ut noſtro commodo conſuleret, & ſaluti, & ideò fortè per Sidonem inflexit iter, ut per viam aliquos lucrifaceret. Ad animandum nos quoque in ſtudio lucri animarum, *tr. 7. d. 14.*

Venit per Sidonem ad mare Galilææ inter medios fines Decapoleos. Euſebius Emiſſenus Hom. in D. 11. poſt Pentecoſt. ait: quod ſicut Pentapolis à quinque, ſic Decapoleos à decem civitatibus nominatur. Nam ut obſervant omnes, & rectè notavit D. Anton. Ulyſſipon. Decapolis dicitur à decas, quod Græce eſt decem; Polis quod Græce eſt civitas, ac proinde decapolis eſt regio decem urbium. Et conſtituto ibidem Domino: Adducunt ei ſurdum, & mutum. O quàm bene inquit D. Petrus, *qui pertranſit omnes benefaciendo*! nam confinia Tyri, & Sidonis ingreſſus præſtitit miſericordiam, & ingrediendo, & egrediendo Galilææ provincias ſimiliter facit; nam quocunque ſe vertat Dominus, & quocunque nos vertimus per communicata nobis beneficia amorem noſtrum erga ſe extimulat, *tr. 9. d. 7. per tot.*

Adducunt ei ſurdum, & mutum. Venerabilis Beda hoſce adducentes deſcribens, amicos, & conſanguineos hujus hominis fuiſſe affirmat. Alii verò de turba fuiſſe dicunt, & indè maximè laudandi, quia charitatis affectum huic miſero non denegarunt; & certè laudabilis hic populus, qui ſaluti proximi ſic proſpicit: nam ſicuti diſcipuli dæmonis propriis tantum ſtudent commodis, ita Dei diſcipuli ſalutem promovent etiam alienam, idque ex veræ charitatis motivo, quæ nos veros fideles eſſe oſtendit, illius autē defectus convincit nos dæmonis eſſe ſequaces, *tr. 5. d. 4. per tot.*

Adducunt ei ſurdum, & mutum Non conſtat fuiſſe dæmoniacum licèt id exiſtimet Theophylactus. At ſi hoc ita eſſet, Euangeliſta expreſſiſſet, ut in aliis miraculis id fieri ſolet à ſacris Scriptoribus; cum dæmonis ejectio maximè ſpectaret ad miraculi commendationem. Magnæ tamen hæ ſunt corporis infirmitates, ſed majores animæ, inſigne malum eſt ſurditas animæ, ſed nec minus linguæ privatio, ejus etenim ſolus in loquendo conſiſtit per confeſſionem. *Vide quæ diximus de Muto in Dom. 3. Quadrageſimæ.* Inſuper Surdaſtros ad audiendum verbum Dei nos efficit proſperitas temporalis, *tract. 8. d. 53. per tot. unde autem hic dicatur ſurdus. Vid. tr. 8. d. 53. n. 15.*

Et deprecabantur eum, ut imponat illi manum. Pulchrè nec minus piè in hunc locum ſcribit Simon Caſſianus, lib. 5. c. 25. *Habet autem, ait, quid occulti myſterii, & moralis, quod manus expetitur imponenda, & eadem manus ſit plaſmans, & liberans*. Benè enim conſcii erant viri quòd Deus in primo molimine rerum ſuis manibus è pulvere terræ, hominem in elegantem Dei imaginem formaverit: petunt ergo, ut ipſaſmet manus admoveat, ut hominem à tanta infirmitatis oppreſſione liberet; ſciebant enim quòd Deus illius quod creavit, magnam ſolet gerere curam, illud amare, in illo quaſi thronum, & Paradiſum collocare, nec non multis donis cumulare, *tr. 7 per varios diſc. Maximè verò, d. 2. 7. 10 11.*

Apprehendit eum de turba ſeorſum. Carthuſianus. *De turba ſeorſum, ait, vel quia digna non erat videre myſterium hujus miraculi, vel ad deſignandum quod ſpiritualiter ſurdi, & muti ſecretò admonendi ſunt, & docendi, ne ex humano rubore retrahantur ab advertentia, & pœnitentia*. Publica enim reprehenſione homo aliquando fit impudentior, & obſtinatior; ſeorſim admonendus eſt, ne verecundia afficiatur, qua hebes, & tardus fiat ad pœnitentiam, *tr. 18. d. 10. per tot.*

Apprehendit eum de turba ſeorſum. Ceremoniæ quibus Dominus utitur, omnes ſua continent myſteria. Prima quod illum à turba ſeorſum ducat: intellige, ſi Domini quæras gratias ad animæ tuæ ſalutem conſequendam, neceſſe eſſe vel parum te à turba, id eſt, à bonis terrenis, & voluptatibus ſequeſtrandum, ſiquidem anima in bonis hiſce terrenis perditur, &c. *tr. 7. d. 18 per tot.*

Miſit digitos ſuos in auriculas ejus. Prudentem ſanè medicum hic ſe exhibet miraculi patrator Dominus Jeſus, qui digitos ponit ubi malum regnat, quaſi aut mali naturam ampliùs inquirens aut malum ipſum infirmo manifeſtans, ad exemplum ſpiritualium medicorum, ſeu confeſſariorum, qui ſimiliter facere tenentur in cura animarum. Talis igitur ſemper tibi eligendus erit, qui compaſſione, prudentia, dexteritate, vitæ integritate, ſcientia, multiſque aliis qualitatibus præditus ſit, *tr. 15. diſc. 27. per tot.*

Expuens tetigit linguam ejus. Lingua particularem requirebat medicinam; expuit enim ob horrorem malorum quæ lingua ſuſcitare ſolet, digito utitur ut refrænet, maximè dum ad blaſphemias aliquando excitanda eſſet, tunc enim illam digito juſtitiæ ſuæ comprimendam eſſe docere voluit: Blaſphemi enim linguam ſuam in cœlum ponere, & contra Deum ſe erigere non dubitant, &c. *tr. 11. d. 2. per tot.*

Suſpiciens in cœlum ingemuit. Meritò cœlum contemplans, hoc miraculum operatus eſt Dominus, nempè ad Patrem ſuum reſpiciens regnantem in cœlo, à quo ut à fonte omnia noſtra bona, omniaque malorum fluunt medicamenta. Ingemuit autem Salvator, conſiderando, quòd cum tanta bona in cœlo nobis reſerventur, temporalia nihilominus pluris à nobis fiant quàm æterna, *tr. 7. d. 1. & 16. 17 18. ac tr. 10. d. 19. per tot.*

DOMINICA XII. POST PENTECOSTEN.

B*Eati oculi qui vident quæ vos videtis. Luc.* 10. Non hic loquitur Chriſtus de viſu ſpirituali fidei, de quo quondam locutus eſt Thomæ Apoſtolo, dicens: *Quia vidiſti me Thoma credidiſti; Beati qui non viderunt, & crediderunt*; Joan. 20. 29. Sed loquitur de ſingulari privilegio, ac inſigni beneficio per reſpectum ſimpliciter ad Chriſti præſentiam, qua illum ut verum Meſſiam, & Dei filium non viderant, ſed divina fidei revelatione crediderunt, & ideò valdè beati dicuntur, quia oculo corporis, ac mentis eum intuiti ſunt: Si igitur in mortali corpore Chriſtum videntes beati dicuntur, quàm non magis beati ſunt nunc, cum illum in eſſentia Deitatis contemplantur, in qua omnigena pulchritudo videtur? *tr. 10 d. 7.*

Beati oculi qui vident quæ vos videtis. Videbant Chriſtum æquè Judæi quàm Apoſtoli, & tamen hi præ illis beati dicuntur; aſt videbant Apoſtoli ſub illa carnis larva animarum noſtrarum ſalutem, videbant mirabiles inventiones quibus Chriſtus uſus eſt, ut magis pro nobis pateretur, videbant quomodo corpus aſſumendo paſſibile redimere nos voluit; Quod Judæis quidem ſcandalum gentibus autem ſtultitia reputabatur. Et idcircò Apoſtoli præ illis beati dicendi ſunt, *tr. 4. d. 10.*

Et ecce quidam legiſperitus ſurrexit tentans eum. Quanquam hic D. Aug. lib 2. de Conſenſ. Euangeliſt. c. 73. exiſtimet fieri potuiſſe quod bono animo acceſſerit iſte legiſperitus, tenendum tamen eſt cum D. Baſilio Hom. in divites avaros, & aliis, quod ficto, & doloſo animo acceſſerit, non ut diſceret, ſed ut tentaret; in quo Dæmonis vices ſubiit, qui per inſidias nos aggreditur, cuique proprium eſt tentare, *tr. 19 d. 3 per tot.*

Et dicens: Magiſter quid faciendo vitam æternam poſſidebo? Pulchra quæſtio, niſi per malam quærentis intentionem vitiata eſſet; illa enim deberet eſſe prima noſtra ſolicitudo, quomodo vitam æternam poſſidere poſſimus, ut ex hoc faciliùs vitam hanc miſeram conſolationeſque terrenas contemnere diſceremus: conſideratio enim, & ſpes bonorum cœleſtium vanitatem nobis indicat bonorum terrenorum, &c. *tr. 10 d. 18. per tot.*

Et ille reſpondens dixit: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex omnibus viribus tuis, & ex omni mente tua, & proximum tuum ſicut teipſum. Ecce quàm brevis electio, quàm breve compendium totius legis, ſcilicet amare Deum ſuper omnia, & ſine modo, & proximum ſicut teipſum, hoc eſt, cum modo. In hoc enim tota lex eſt, & Prophetæ, unde præceptum charitatis primum, & maximum nominatur, quia omnes leges, & præcepta ad charitatem diriguntur, &c. *tr. 4. d. 2. per tot.*

Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, &c. Per multa hic legis peritus extendit amorem Dei; ſenſus autem in omnibus illis eſt, ut ſcilicet Deum diligas ex toto corde, ex tota anima, ex tota virtute, ut omnia ejus præcepta adimpleas. Sicut enim Deus in ſe eſt unus, & in plures non diviſus, ita, & amor noſter in plures Deos non ſit partiendus, ſed unico, & integro affectu in ſolum Deum ordinandus, *tr. 4. d. 14. per tot.*

Dixit illi: Rectè reſpondiſti, hoc fac, & vives. Quæſierat legis peritus, *quid faciendo vitam æternam poſſidebo?* Præpoſitæ interrogationi ſatisfacit Dominus: Et non ait, hoc cogita, dic, vel ſcribe, ſed *fac*: Non enim ſufficit ſcire, vel dicere, ſed facere; nec tantum ſcire, quid mandaverit Dominus, ſed obſervare quod hic idē imperat, ac facere. *Et tunc vives*, non quacumque vita, ſed vita in æternum beata. Sola enim præceptorum obſervantia ad beatitudinem acquirendum ſufficit, &c. *tr. 10. d. 27. per tot.*

Ille autem volens juſtificare ſe ipſum: dixit ad Jeſum: Quis eſt

meus proximus? Poſtquam divinus Magiſter primæ quæſtioni, propriam legis periti reſponſionem approbando, eidem ſatisfeciſſet, hic aliam ſubinfert petendo, quiſnam igitur eſſet ſuus proximus: ad quod quidem abſolutè Dominus Jeſus non reſpondet, ſed longam ſubinfert parabolam per quam hoc eidem demonſtret, nulli parcens doctrinæ ad hoc ut unionem, & charitatem in proximos procuret; pro qua tamen unione procuranda multa alia opera fecit Jeſus, *tr. 5. d. 8. per tot.*

Suſpiciens autem Jeſus, dixit: Homo quidam deſcendebat ab Jeruſalem in Jericho, & incidit in latrones, Allegoricè, homo iſte adumbrat Adamum, ſeu genus humanum in eo, qui incidit in latrones, hoc eſt, dæmones, qui ſpoliaverunt eum divina gratia, virtutibus ac excellentiis, & peccatorum affecerunt vulneribus: Hoc enim eſt ſolum opus Dæmonis, cujus tota potentia in ſolo peccato conſiſtit, ſine quo nihil adverſum nos facere prævalet, *tr. 19. d. 12. per tot.*

Qui etiam deſpoliaverunt eum, & plagis impoſitis abierunt, ſemivivo relicto. Poſtquam Diabolus genus humanum veſte gratiæ deſpoliaſſet, moliſque pœnis, & ſuppliciis è peccato provenientibus ſubjeciſſet, reliquit ſemivivum, ſeu ſemimortuum, quia corpus non occiderunt, ſed animam: nam mortaliter delinquens ſemivivus eſt, ſecundum corpus vivit, ſecundum animam mortuus eſt, *tr. 7. d. 15. ab initio uſque ad medium.*

Accidit autem ut Sacerdos quidam deſcenderet eadem via, & viſo illo præterivit, ſimiliter, & Levita. Magna certè crudelitas! Sacerdos erat, ſuperior erat, cui ex officio, ac dignitate incumbebat facere miſericordiam, cum ideò, ut Hugo inquit, inungantur manus Sacerdotum, ut fluant miſericordiam. Væ talibus Sacerdotibus, cum ornamenta, ritus, & ceremoniæ in ipſorum reverentiam inſtitutæ eas ſubindicent virtutes, quibus illos præditos eſſe oporteat, *tr. 3. d. 11. per tot.*

Samaritanus autem quidam iter faciens venit ſecus eum, & miſericordia motus eſt. Allegoricè, præterierunt Sacerdos, & Levita ex ſemine Aaron cum ſuis pervetuſtis ſacrificiis, ac ritibus; minime homini graviſſimè cæſo medicamen attulerunt; acceſſit verò Samaritanus, id eſt, cuſtos, hoc eſt, Chriſtus Dominus hominum cuſtos, & miſericordia motus, homini jacenti, ac mortiferè vulnerato præſtitit medicinam oleo, & vino ſacratiſſimi ſui ſanguinis, *tr. 4. d. 8. 9. 10. & 11.*

Et appropians alligavit vulnera ejus. Quòd iſte homo aſportaveſit ſecum vinum, & oleum facilè intelligitur, vinum pro potu, oleū pro cibo, ſed unde in deſerto habuerit alligaturas quæritur: Reſpondet pulchro morali documento Chryſoſt. Hom. ſuper hoc Evangelium. *Teguntur vulnera quæ fuerant ante denudata: Jam cœleſti medico confeſſa locul gantur, ut intra ſemetipſa retineant medicinam, operante medicamine priſtinæ ſanitati reddantur.* Ut ſemimortuo medicamen, ac ſanitatem conſerret divinus Medicus, ejus vulnera linteamentis tegit, nam ſi vulnerum, ac peccatorum cicatrices diſcooperiuntur, ac propalantur, magis obdureſcunt, & deteriora fiunt. Criminum enim divulgatione ſæpè impudentiores redduntur homines, cum jam proprium honorem, ac reputationem parvi pendant, unde correctio quæ eſt medicina ſpiritualis, debet eſſe ſecreta, *tr. 18. d. 10. per tot.*

Et altera die protulit duos denarios, & dedit ſtabulario, & ait: Curam illius habe. Tam abſens quàm præſens providet egenti, & non relinquit eum hoſpitis expenſis curandum, ſed de ſuo profert, ut ei miniſtretur. Rectè ad propoſitum melliſluus Doctor lib. 4. de conſid. *Curam habere exigeris, non curationem audiſti, curam illius habe, & non: cura vel ſana illum. Verum dixit quidam: Non eſt in medico ſemper relevetur ut æger. Fac tu quod tuum eſt!* Scripſerat hæc Bernardus Eugenio Pontifici, adhortans eum officii ſui paſtoralis, ut ſpiritualiter infirmis, etiam non proficiens, medicinam adhibere non omitteret correctionis; correctio enim neglecta ſovet omne vitium, &c. *tr. 18. d. 2. per tot.*

DOMINICA XIII. POST PENTECOSTEN.

E*T factum eſt, dum iret Jeſus in Jeruſalem, tranſibat per mediam Samariam, & Galilæam. Luc. 17. v. 11.* Iter hoc erat inſtitutum ad Feſtum Tabernaculorum, fuitq; ultimus Domini deſcenſus in Jeruſalem, ad mortem nimirum, & paſſionem ſuam; ſed viam direxit, neque ſine myſterio, per mediam Samariam, & Galilæam Cujus rei rationem quandam moralem aſſignat Titus Boſtrenſis. *Erat enim*, inquit, *diſcordia inter Samaritanos, & Judæos, quam ipſe quaſi componens per utroſque tranſit, ut utroſque in unum novum hominē compingeret.* Samaritani, ac Galilæi enim, magno odio, ac inimicitia inter ſe diſſidebant; per eos tranſit pacis auctor Jeſus, ut utrumque populum in ſe charitate, ac fide coadunaret, ac pacificaret, eoſque maximè unitos, ac concordes redderet. Hoc enim unicum Chriſti fuit ſtudium, *tr. 5. diſc. 8. per tot.*

Et cum ingrederetur quoddam caſtellum, occurrerunt ei decem leproſi. Cum lepra morbus ſit incurabilis, & contagioſus, meliùs mihi in ſenſu morali, & myſtico nihil adumbrat quàm vitium carnis, *tr. 13. d. 13.* quo poſito, nunc quæſtio eſſe poteſt, cur præcisè decem narrentur leproſi? Reſpondet Simon Caſſianus lib. 5. cap. 31. quod decem viri leproſi univerſitatem delictorum, ac peccatorum ſignificent: Nam numerus denarius Catalogum dicit, cujus morbus, ac lepra omnem tranſgreſſionem importat, ut in nullo præcepto deſit prævaricatio. Rectè igitur lepræ comparatur vitium carnis, carnis enim vitium generico nomine malitia vocatur, eò quòd origo, & cauſa ſit omnium malorum, ſuoſque ſectatores in quemvis enormem exceſſum præcipitet, *tr. 13. d. 1. per tot.*

Et cum ingrederetur quoddam caſtellum, occurrerunt ei decem leproſi. Decreverat olim Deus, ne leproſi habitarent in locis populoſis, ob morbi contagionem, magna enim eſt lepræ efficacia ad ſeſe inter homines diffundendum: ſimilis lepra eſt mala ſocietas, cujus efficacia maxima eſt ad pervertendum nos, *tr. 17. d. 2. per tot.*

Qui ſteterunt à longè, & levaverunt vocem ſuam. Loco, inquit Theophylactus, quidem procul aſtant; oratione autem appropinquant; propè eſt enim Dominus omnibus invocantibus ſe in veritate. Statio humilis auxilium reſpicit, & denotat, pro quo ſupplicant, *tr. 6. d. 3. n. 14.*

Steterunt à longè, &c. Peccator ex ſua quidem malitia Deum deſerit, ad quem redire nequit ſine Dei gratia; atque ideò ſubſiſterunt procul, qui multum à Deo defecerant, donec gratiæ, ac miſericordiæ beneficium conſequerentur: *Perditio tua ex te Iſrael, tantummodo in me auxilium tuum, tr. 4. d. 5. num. 3, tr. 4. d. 12. num. 4.*

Et levaverunt vocem ſuam dicentes: Jeſu Præceptor miſerere noſtri, Una nempè voce clamabant, non unuſquiſque pro ſe, ſed omnes pro omnibus, idque de cordis intimo, non tantum ore, ſed corde, quia afflicti, & à terrenis cupiditatibus erant denudati. Tales non ſunt orationes tuæ, quæ ore tantum fiunt, & non corde, quod terrenis lucris tuis geris occupatum, quæ à deſiderio, & lucro bonorum cæleſtium te retrahunt, & ideò quantò magis ab hujuſmodi bonis nudus, & alienus extiteris, tantò magis cœleſtibus abundabis, *tr. 8. d. 12. per tot.*

Ite, oſtendite vos Sacerdotibus. Olim, uti patet ex *Lev. 15.* ad Sacerdotes ſpectabat judicare, an Hebræi eſſent lepra infecti, vel ab illa immunes Cum ergo hi eſſent ſanandi, ad Sacerdotes mittuntur, ut eos ſanos judicent, ad declarandum id quod inſtituendum erat in Eccleſia Chriſti, nempe quod formale quoddam tribunal erigendum erat in Eccleſia per inſtitutionem Sacramenti pœnitentiæ, in judices eligendo Sacerdotes, plena inſtructos poteſtate ſanandi lepram peccati, id eſt, peccata remittendi Hanc enim poteſtatem Salvator noſter à Patre ſibi conceſſam hominibus delegavit, *tr. 15. d. 3. per tot & d. 4.*

Ite, oſtendite vos Sacerdotibus. Præclarè ſcribit D. Aug. lib. de vera & falſa pœnit. *Præcepit, ait, Dominus mundatis, ut oſtenderent ora Sacerdotibus, docens corporali præſentia confitenda peccata. Dixit enim ora monſtrate, & omnes non unus pro omnibus, ut qui per vos peccaſtis, per vos erubeſcatis, erubeſcentia enim partem habet remiſſionis.* Mandat Dominus, ut omnes ſe oſtendant Sacerdotibus, non unus pro omnibus; per hos autem myſticos Sacerdotes voluit Dominus ſignificare, peccatores in lege nova debere adire Sacerdotes, ut per declarationem ſpiritualis lepræ peccati erubeſcentes, aliquo modo cooperentur ad ſatisfactionem, *tr. 15. d. 21. per tot.*

Ite, oſtendite vos Sacerdotibus. Quaſi dixiſſet; abſque horrore manifeſta lepram tuam Sacerdoti, hoc etenim tuum eſt remedium: ne tectus accedas; cum etenim te non puduerit committere, nec pudeat illud confiteri, deteſtabiles enim ſunt, quotquot à confeſſione abhorrent, in eoque frequenter applicando ſibi remedio vivunt negligentes, *tr. 15. d. 18. per tot.*

Dum irent, mundati ſunt. Jam lepram ſuam manifeſtarant Chriſto Domino, qui erat ſummus Sacerdos ſecundum ordinem Melchiſedech; qui in ſpirituali lepra ſcilicet peccato, per Sacramentum pœnitentiæ purificanda, ejuſdem Sacramenti aliquando à ſe inſtituendi volens oſtendere efficaciam, jam per ſe antequam ad Sacerdotes venirent, ſanatos eſſe oſtendit; ad Sacerdotes tamen mittit, declarans, quod licet quidem per veram contritionem peccatorum commiſſorum à Deo impetremus veniam; tamen etiam neceſſariam eſſe eorundem peccatorum coram Sacerdote expreſſam, & diſtinctam confeſſionem, *tr. 15. diſc. 1. per tot.*

Unus ex illis ut vidit, quia mundatus eſt. Regreſſus eſt, magna voce magnificans Deum. Hoc meritò ſemper in ore habere deberemus, & in corde, *gratias agamus Domino Deo noſtro.* Quia ſicuti continuata ſunt erga nos Dei beneficia, ſic quoque continua ſit gratiarum actio, vid. *tr. 4. d. 78. &c.*

DOMINICA XIV. POST PENTECOSTEN.

N*Emo poteſt duobus Dominis ſervire. Matth. 6. v. 24.* In ſermone illo quem Dominus in monte habuit, ad reformandum ho-

hominem ejuſque affectus, & appetitus, jam dixerat Dominus: *Nolite theſaurizare vobis theſauros in terra*, nu. 19. cujus doctrinæ veritatem triplici ratione comprobat, & confirmat. Primò, *nam ubi eſt theſaurus tuus, ibi eſt, & cor tuum*, n. 21. Secundò, *Si oculus tuus fuerit ſimplex, totum corpus tuum lucidum erit*: præſenti autem Evangelio adhibet tertiam. *Nemo poteſt duobus Dominis ſervire*. Ut autem clariùs inferat quidnam per duos hoſce Dominos intelligat, ſubjungit: *Non poteſtis Deo ſervire, & mammonæ*, id eſt, divitiis; ſed ad quid divinus Præceptor ad divitiarum ſuadendum contemptum tot rationibus, tamque longinquo utitur ſermone? Noverat quippe benigniſſimus Jeſus divitias fœlicitatemque corporalem animæ periculoſam, per quam ſurdi efficimur, ne vocem Dei audire valeamus, *tr. 8. d. 23. per tot.*

Nemo poteſt duobus Dominis ſervire. Quod intelligendum eſt, ſi illi Domini ſibi invicem ſint contrarii, aliter enim res ſe habet inter uxorem, & maritum; parentem, & filium, quibus ſæpe unus ſervit famulus; & ratio eſt, quia Deus vult ſemper eſſe ſolus & abſolutus Dominus, nec ullam aliorum Deorum admittit ſocietatem, maximè in poſſeſſione cordis humani, quod totum ſibi dari vult, *tr. 4. d. 15. per tot.*

Nemo poteſt duobus Dominis ſervire. Summopere mirandum, quòd homo eò ſe duci ſinat, ut alium præter Deum agnoſcat Dominum, ſeque tradat Diabolo tamquam Domino, qui tamen ſibi ſervientes adeò crudeliter tractat, ut nihil aliud machinetur, quàm quod in hominis cedit perniciem, *tr. 19. d. 2. per totum.*

Aut enim unum odio habebit, & alterum diliget, aut unum ſuſtinebit, & alterum contemnet. Loquitur hic Dominus de dura ſervitute, & tyrannide quam homo ſerviens mundo, & peccatis ſuſtinebit; maximè tamen ſecundum præcedentia in Evangelio recitata, alludit Dominus ad duram ſervitutem quam patiuntur divites, & avari, de qua ſervitute vid. *tr. 8. d. 25. & 26. & 27.*

Non poteſtis Deo ſervire, & Mammonæ. Scholiaſtes Tertulliani lib. 4. in Marcionem, optimè hanc compoſitionem Mammonæ cum Deo factam eſſe judicat, dicens: *Beat Dominus mammonam velut Dominum quendam cum Deo componit, ut oſtendat eos, qui ſtudio pecuniarum occupantur, vel mortua ſervire, cui maximè deberent imperare*. Sub pedibus hominum ſubjecit Deus omnia, hujus ſæculi divitias, ac bona temporalia: Valde ergo indignum eſt, ut ipſe pecuniæ ſerviat; nulla enim major miſeria, quàm ſervire ei cui debebas imperare, & illius jugum ſufferre cujus tenebas imperium. Talis autem eſt natura divitiarum, quibus quò quis ditior, tantò eſt pauperior, quia avarus nunquam dicit, ſufficit; nec gaudet, aut fruitur ſuis divitiis, cum ſit ſervus, & mancipium illarum, & ab illis velut Domino poſſidetur, *tr. 8. d. 29.*

Non poteſtis Deo ſervire, & Mammonæ. Provenit hæc difficultas ex parte divitiarum quia mammona, ac divitiæ, ita ad ſe cor, ac curas avari attrahunt, ut non ſinant illa Deo impendi, perfecteque in ipſum dirigi, nam divitiæ dictæ ſunt, eo quod dividant mentem, & ad ſe rapiant. De quo vid. *tr. 8. d. 7. 8. 9. & 14.*

Non poteſtis Deo ſervire, & mammonæ. Hæc impoſſibilitas non provenit ex ſola occupatione in ſervitio utriuſque, [illegible] ex repugnantia circumſtantiarum; quia Deus, & divitiæ in contrarium trahunt. Nam Deus ſibi ſervientem movet ad ſuperiora, hoc eſt, qui ſervit Deo, cogitat de cœleſtibus; & terrena omnia in oculis ejus vileſcunt, *tr. 10. d. 14. & 17.* Divitiæ verò ad inferiora inclinant, & qui eis ſervit, ſemper cogitat de terrenis, & hæc ſunt ei pretioſa nimis, pro iiſque acquirendis omnia contemnit, *tr. 8. d. 12. per tot.*

Non poteſtis Deo ſervire, & mammonæ. Notandum eſt hic ſingulariter cum D. Gregorio verbum ſervire. Non enim prohibet Deus habere pecuniam, ſed illam habere ut dominum, cui ſerviatur; quamvis enim difficile ſit eſſe divitem ſine peccato, multi tamen fuerunt, ut Abraham, Job, qui pecuniis non ſervierunt, ſed illis pecuniæ *tract. 8. d. 10. per tot.* Item pecuniæ habendæ ſunt, ut nobis ſint obſequio in ſuccurrendo Chriſti pauperibus per opera miſericordiæ, & pietatis, *tr. eod. d. 18.*

Ne ſoliciti ſitis animæ veſtræ, quid manducetis; neque corpori veſtro quid induamini. Noverat optimè Chriſtus Dominus familiarem hanc maximè eſſe Dæmonis tentationem, quia nimiam erga corpus nobis ingerit ſolicitudinem, contra quam ut nos armet, dicit, *Nolite ſoliciti eſſe, &c.* De corpore enim quod inimicum eſt animæ, ſemper ſoliciti ſumus, &c. *tr. 8. d. 27. per tot.*

Nonne anima plus eſt quàm eſca. De præſtantia animæ totus tractatur *tr. 7.* De vilitate itidem eſcæ in laudem ſobrietatis, & abſtinentiæ, *tractatus primus*, & de vilitate corporis comparativè quoad animam, *tr. 7. d. 3. 16. & 17.*

Nonne anima plus eſt quàm eſca. Septem Dominus in præſenti Evangelio rationes apponit, ut temporalium ſollicitudinem à noſtris cordibus amputet; cur autem Dominus tot adhibet rationes, cum ea quæ ab ipſo dicta ſunt, majoris ſint auctoritatis, quàm quælibet humana ratio? Reſpondet Albertus Magnus, quod Dominus ponit rationes non propter ſe, ſed propter nos. Quia cupiditas divitiarum ita menti uniuſcujuſque affixa eſt, ut etiam timoratæ conſcientiæ hominibus tenaciter adhæreſcat; nec cum ætate ſenili conſeneſcit, ſed adoleſcit potius, quia adeò difficulter eradicatur, ut ſpeciali ad id auxilio Dei opus ſit, *tr. 8. d. 30. per tot.*

Conſiderate lilia agri. Lilia maximis encomiis hic ſublimantur à Chriſto, ita ut eorum comparatione omnis Salomonis apparatus vileſcet. Sed ex quo tantam gloriam potuerunt lilia comparare? D. Paſch. lib. 1. in Pſ. 44. rationem pulchram adducit: *Virginitas, inquit, quæ Angelis comparatur, per lilia quam ſæpè in ſacris Litteris præſignatur. Et idcò dixerit Dominus, quod nec Salomon in omni gloria ſua coopertus ſit, ſicut unum ex illis; in quibus nimirum floribus conſpicitur floris veri incorruptio, & pulchritudo per charitatem integra reſidet caſtitas. Propter quod velim vos conſiderare virginitatem quàm præclara ſit, quæ ſancta, & ſalubris atteſtatur poſſeſſori*. In liliis virginitatis candor denotatur, cujus ſplendor ita nitet, ac fulget, ut omnis aliorum ornatus viſeſcat, viliſque minor appareat etiam qualibet virginitatis umbra, *tr. 14. d. 12. ubi ſub Symbolo lilii paris continentium exponuntur conditiones, & elogia, per tot.*

Conſiderate lilia agri. Ait divinus Sponſus; *Ego flos campi, & lilium convallium. Sicut lilium inter ſpinas, ſic amica mea inter filias*. Cant. 2. num. 1. 2. Hic illud maximè eſt ponderandum, quod cum ſummâ charitate, ac amore ſe diligant Sponſus, & Sponſa, cur ergo ipſe Rex ſe appellat florem, & lilium, dilectam verò ſuam lilium tantum dicit? Author eſt Auguſtin. lib. de ſalutaribus documentis c. 34. tr. 4. Quod Chriſtus dicitur flos campi ob decorem ſanctitatis, & donorum, lilium verò ob virginitatem, ex quo optimè inferri poteſt, ſanctitatem, & virginitatem ſibi quodammodo deſponſatas eſſe immeritò: Virginitas enim in multis ſacræ Scripturæ locis, nec non à S. Patribus frequenter ſanctitatis titulo condecoratur, *tr. 14. d. 6. per tot.* Item divinus Sponſus qui Chriſtus eſt, ſe, & caſtam dilectam ſibi animam lilium vocat, ut eam ſibi perſimilem oſtendat: Virginitas enim Chriſto deſponſatur, &c. *tr. 14. d. 1. per tot.*

Nolite ergo ſoliciti eſſe dicentes: quid manducabimus, aut quid bibemus, &c. Hæc enim gentes inquirunt. Cur Dominus hic gentes in exemplum adducat, reſolvit Abulenſis q. 184. Quia gentiles cum non haberent cognitionem de futuro ſeculo, nihil ſperabant, ſed plurimi eorum credebant, poſt hanc vitam nihil eſſe, & conſequenter nullum bonum manere homini, niſi comedere, & bibere, & frui delectationibus in hac vita. Et ideò Gentiles tam ſoliciti erant de cibo, potu, ac veſtitu. *Hæc gentes inquirunt*. At fideles, & Chriſti diſcipuli, qui non tantùm Deum, ſed [illegible] futurum ſæculum agnoſcunt expectantes beatam ſpem & [illegible] magni Dei, maximè debent à ſuperflua cura, & amore terrenorum abſtinere. Conſideratio enim, & ſpes bonorum cœleſtium vanitatem nobis indicat bonorum terrenorum, ubi etiam agitur contra eos qui de præſentibus tantum gaudiis cogitant, de futuris nihil curantes, *tr. 10. d. 28. per tot.*

Quærite ergo primò regnum Dei, & juſtitiam ejus, & hæc omnia adjicientur vobis. Hæc meritò finis noſter eſſe deberet, & expediret illuc ſemper mentis oculos dirigere, regnumque hoc territoriaque contemplari, ut inſpectis ejus bonis diligentes redderemur in illo nobis comparando, maximè cum ad illud poſſidendum creati ſimus, *tr. 10. d. 2. per tot.*

DOMINICA XV. POST PENTECOSTEN.

Ibat Jeſus in civitatem quæ vocatur Naim. Naim ut docent Haymon, & Hugo interpretatur motus, vel motio. Accommodatius tamen dicemus cum Barrada, & Cornelio à Lapide, quod Naim Hebraicè idem ſit, quod pulchra, decora, jucunda, delectabilis. Nunc verò in civitate hac tam jucunda, tam amœna adoleſcentis hujus mors accidit, qui etiam in flore ſuæ ætatis cecidit, quando fertilitate loci frui incipiebat, in manifeſtum argumentum quod hujus ſæculi voluptates, & deliciæ vix capiuntur, ac deguſtantur. Omnis enim mundi conſolatio eſt ficta, apparens, inſtabilis, momentanea, periculoſa, & remota, *tr. 16. d. 9. per tot.*

Ibat Jeſus in civitatem quæ vocatur Naim. Civitas hæc non incongruè animam noſtram præſignare poteſt, cujus nomen eſt Naim, id eſt, pulchra ſeu formoſa, *tr. 7. d. 4. & 5.* quæ civitas tunc verè in ſe defunctum quendam habet, quando illa pulchritudo, & ſimilitudo quam habet cum Deo, per peccatum perditur, *ib.* Iſte verò defunctus tunc efficitur, quando per confeſſionem emundata, rurſum pulchra, & decora apparet in conſpectu Dei, *tr. 15. d. 5. per tot.*

Cum autem appropinquaret portæ civitatis, & defunctus efferebatur. Benè accedente Chriſto defunctus effertur, non permanet in civitate, quia anima animæ noſtræ Deus eſt, quæ proinde ſicut moritur dum Deum amittit, ſic reviviſcit dum Deum recipit, *tr. 7. d. 5. n. 1. 2. &c.*

Et ecce defunctus efferebatur filius unicus matris ſuæ. Sacer Evangeliſta non explicat, à quibus adoleſcens iſte aſportabatur ad ſepulchrum. Sine dubio ab aliis à ſoleſcentibus ſociis, & amicis. Moraliter hos portitores Ven. Beda deſcribit: *Qui verò ad ſepeliendum portant, vel immunda deſideria, quæ hominem rapiunt in interitum, vel lenocinia blandientium ſunt veneno ſcorpionum, quæ peccatum nimirum, dum favoribus [illegible], accumulant peccanteſque obruunt, quaſi aggere terræ obruunt*. Quia autem per hunc defunctum peccator publicus denotatur, uti docent Beda, Haymon,

Henricus, & alii, bene inquit Beda, per immunda, & carnalia deſideria hunc deportatis. Vetitum enim carnis in Scriptura ſacra inſerni nomine appellatur, quia ſectatores ſuos ad æternam perditionem perducit, *tr.13.d.9*. Item ſimilis portitores ſunt malaſogit, *de quibus vide toto Tract. 17*

Et ecce defunctus efferebatur filius unicus matris ſuæ. Pulchrum certè recipe ſalutis lubricæ juventuti his verbis præſcribit S. Lucas medicus, quibus petit, ut lubrica juventus hunc juvenem in flore ætatis ſuæ ad ſepulchrum deportatum inſpiciat ſedulò, & in eo videant ut in ſpeculo, quid ſint; & licet juvenes, quàm facilè tamen vitam cum morte commutare poſſint: tali enim conſideratione liberabuntur ab aquis diluvii peccatorum, maximè carnalium. Meditatio enim ſepulchri, quod carnem noſtram in putredinem, vermes, & cinerem redigit, ad deteſtandam omnem delectationem carnalem optimum eſt remedium, *tr.13 d.29 per tot.*

Et hæc vidua erat; quam cum vidiſſet Dominus, miſericordia motus dixit: noli flere. Perpendenda hic ſunt verba præcedentia, *ecce defunctus efferebatur*, & combinanda cum his: *quam cum vidiſſet Dominus*. Et in hac vidua agnoſces, quod eadem via quâ ad tribulationem duceris, eadem quoque verſis paſſibus, & greſſibus tibi auxilium, & conſolationem maximam à Deo occurrere: juxta enim tribulationum pro Deo toleratarum menſuram conſolationum ſpiritualium creſcis, imò, & ſemper ſuperexcedit abundantia, *tr.16. d.18 per tot.*

Noli flere. Quàm malè impenduntur lachrymæ ob mortem filii, quem tamen non poſſunt reſuſcitare, neque ſunt alicujus utilitatis. Unde benè dixit Simon Caſſianus lib. 5.c.13. *Nil plangendum ab hominibus aliquam peccatum. Solum enim peccatum juſtam habet deplorandi materiam. Vult Deus fletum fieri pro ſpiritualibus malis, non autem pro corporalibus damnis*. Hincque patet quanto pluris faciamus aliquando ea quæ corpus ſpectant, quàm quæ animam concernunt, quod indecens eſſe oſtenditur, *tr.7. d.16 per tot. & d.17. & tr.8. ubi verſè diſcurſibus*.

Hunc autem qui portabant, ſteterunt. S. Ambroſ. ait: Portitores hunc adoleſcentem tuliſſe eo non videntes, quò ferebatur, quia erat mortuus: ſed quò ferebant è ad ſepulchrum; commune hoc noſtrum eſt ſoſuetum, & communi naturæ lege ferendum. Majus autem eſt hominum carnalium, & impudicorum, quos etiam vivos ad ſepulchrum deferunt carnales affectus ipſis non videntibus: voluptates enim carnales hominem debilitant, ejuſque vitam abbreviant, ſæpeque cauſant, ut infirmitates, & pericula mortalia incidant, *tr.13.d.14. per tot tr.d.19*

Et ait adoleſcens tibi dico, ſurge. Adoleſcentem in quo peccatoris figura exprimebatur, nominatim voce alta vocat; ſunt enim multi peccatores adeò abſorpti, & ſopiti in delictis ſuis, ut niſi ſpecialiter excitentur, alios vocantes non curent, & ideò ut reſipiſcant, & à peccatis deſiſtant, exigitur, ut ſigillatim ad eos dirigatur ſermo, ac ſpeciali voce compellantur. Sunt autem ex omni peccatorum genere præcipuè avari, *tr.8 d.30. circa finem*, Et carnales, *tr.13.d.20 per tot.*

Et reſedit qui erat mortuus, & cœpit loqui, & reddidit matri ſuæ. D. Bonaventura conſiderat has tres actiones. *Reſedit, loquitur, redditur matri ſuæ*. *Reſedit*, ait, *per contritionem, qua elevat caput à terra. Cœpit loqui, per confeſſionem: redditus eſt matri Eccleſiæ per ſatisfactionem quia ſatisfactio eſt, debitum reddere non tantum Deo Patri, ſed etiam matri Eccleſiæ*. Quoad primam actionem vid. *tr. 10.d.13. & 22. per tot.* Quoad ſecundam vid. ibid *d 8. 9 10.11.12. de excellentia bono confeſſionis*. Quoad tertiam *licet in hoc tractatu abſolutè nihil agatur, quomodo peccator reſtituatur Eccleſiæ per ſatisfactionem, habet tamen d.21. quam iuſſit optima pars ſatisfactionis*, quod facilè erit applicare.

Accepit autem omnes timor: & magnificabant Deum, dicentes: quia Propheta magnus ſurrexit in nobis, &c. Viſis magnis operibus ad reverentiam, & recognitionem majeſtatis divinæ excitamur, quod, & in hoc miraculo patuit; dicit enim ſacer textus, *Accepit autem omnes timor*, reverentialis, ſcil. *& magnificabant Deum*, quod tamen valdè mirum eſt, cùm in cæteris Chriſti miraculis ſemper adfuerint calumniatores; ſed in hac tanta multitudine nullus eſt contradicere auſus, & cuncti laudaverunt Deum, ex hac cauſa præcipuè, quia non aderant hic forſitan Phariſæi, & tantum proficit ſocietas bonorum ſejuncta à malorum conventu, *tr 17. d.13. per tot.*

DOMINICA XVI. POST PENTECOSTEN.

CUm intraret Ieſus in domum principis Phariſæorum Sabbatho manducare panem. *Luc. 14.* Non incongruè, nec cum injuria Chriſtus Dominus Phariſæos alios nominavit Diaboli, dum dixit: vos ex patre Diabolo eſtis, & deſideria ejus vultis facere; quia, & in hac ad convivium invitatione, ex mala intentione facta perſpicuum eſt, ſe aliter erga Chriſtum Dominum non geſſiſſe, quàm ipſiſſimi Diaboli officiatores, & miniſtros, referente textu; *Et ipſi obſervabant eum*. ad hoc ut ex dictis, & factis Chriſti Domini, calumniandi, & nocendi anſam haberent, laqueoſque innumeros tenderent, quibus ipſum in verbis ſuis caperent; ſic quoque erga nos ſe gerit dæmon, qui innumeros tendit laqueos quibus nos circumveniat, &c. *tr.19.d 5. per tot.*

Et ecce hydropicus ſtat ante illum: quæri hic poteſt, cur Hydropicus hic conſtitutus ſit ante Jeſum, & non ante alios convivas: & reſpondetur, quòd cùm eſſet die Sabbathi, hydropicus ante Chriſtū conſtituitur à Phariſæis; ſciebant enim genium ejus, quod cum oppreſſum miſeria hominem videret; ſtatim ei ſubveniret, ut ex hoc eum arguerent, tamquam Sabbathi violatorem, ut ipſi falsò exiſtimabant. Ecce quomodo conſtringitur malignantium conſilium, Hydropicus impenditur ſanitatis beneficium: gloria Chriſti facto miraculo divulgatur, & ipſi Phariſæi abſque eo quod Domini dictis reſpondere valeant, confuſi remanſerunt. Sic calumniatores maledici, & detractores nulli majus damnum, quàm ſibimet ipſis inferunt, *tr.21. d. 13. per totam.*

Et ecce hydropicus erat ante illum. Aptiſſimè domum divitis intranti Chriſto occurrit hydropicus, omnia namque mundi bona, & deliciæ velut aqua diffluunt, &c. *tr.20 per varios diſcurſus*.

Et ecce hydropicus erat ante illum. Aderat hydropicus in domo Phariſæi, vel quia ejus notus, & familiaris erat, vel quia introductus erat ab aliis Phariſæis, ut Chriſtum obſervarent. Rationem tamen moralem aſſignat D. Gregorius *lib.4 moral. c.6 Quid eſt ergo*, ait, *quod ante Phariſæum hydropicus curatur, niſi quod per alterius ægritudinem corporis, in altero exprimitur ægritudo cordis?* Hydropicus ſuo modo corporis denotabat morbum animi ipſius Phariſæi, in cujus domo erat; per eum enim quem quiſquis habet in domo, vel cum quo aſſociatur, ejus animus pateſit, ac declaratur. Noſtrorum enim qualitas morum, ex qualitate dignoſcitur ſociorum quibuſcum converſari gaudemus, *tr.17. d.12. per tot.*

Et ecce hidropicus erat ante illum. Hydropicus ab nomine Græco Hydor i.e. aqua dicitur, quem humor aqueus ſive aqua interſcus cum inſatiabili quadam ſiti vexat. Unde Hugo: *Per hunc ſcilicet hydropicum, ſignificantur*, ait, *luxurioſi, quia ſicut hydropicus quanto plus bibit, tanto plus ſitit, ita qui ſe luxuriæ immergit, amplius eam appetit*. Meritò luxurioſi cum hydropicis comparantur; nam ſicut in hydropico appetitus aqua non mitigatur, ita etiam qui ſe luxuriæ tradit, libidine non quieſcit, ſed illa magis inflammatur. Occaſione cujus conſidera multa mala, & damna quæ à carnali concupiſcentia derivantur, *tr.13 d.2. & d.18. per tot.*

Et ecce hydropicus erat ante illum. Varios malos in ſe hydropicus patitur effectus, & proprietates, quas omnes ſancti Patres communiter avaro adaptant. Primo quia ejus cupiditas veluti aqua eſt fluxa, *tra 7.8. d.23. & 24.* Secundo in hydropico aqua ſitim accendit. Cupiditas, & avaritia, ait D. Auguſtinus lib 22. de Evang. c.29 indulgendo accenditur, reſiſtendo extinguitur, *tract. eod. d.17.* Tertio hydropicus inducit tumorem, ſed aqueum; ſic divitiarum copia facit divitem omnis generis vitiis inflatum, *ib.d.7.* Quarto ſicut ex hydropiſi naſcitur compreſſio ſpirituum, ſic avarus omnia ad ſe trahit, congregat, comprimit, & elaudit, *ib.d.16.* Quintò in hydropiſi eſt indigeſtio humorum, ſic avarus opes habet indigeſtas, neſcitque eas diſtribuere in pauperes, & egenos, *ib.d.28.* Sexto ut ait Gloſſa, ex putrida aqua fœtorem emittit hydropicus, ut hominibus aliquando ſit inſupportabilis; ſic avarus ex ſua cupiditate ore, loquela, ac toto corpore talem fœtorem exhalat, ut veluti ſtercus coram Deo, & hominibus abominabilis fiat, *ib.d.21* Septimo inquit D. Greg. *Hydropicus quo amplius biberit, amplius ſitit, & omnis avarus ex potu ſitim multiplicat, quia cum ea quæ appetit, adeptus fuerit, ad appetenda alia amplius, & amplius anhelat*. Quia hic nunquam dicit: Sufficit, *ib.d.29*

Et ipſi obſervabant eum. Præclara Chriſti virtus etiam à minima ſugillationis umbra immunis erat; Phariſæi tamen omni ſpurcitia pleni, & facta Chriſti audent obſervare, ut detrahant, & arguant eum: ſic ſanè frequenter evenit, ut qui multis defectibus abundant, in viros ſanctitate, ac probitate illuſtres aperiant os ſuum, & eos omni conatu corrodere, ac calumniari non ceſſent, *tr.12.d.4 per tot.*

Si licet Sabbatho curare. Hanc illis propoſuit quæſtionem ut inſtruerentur; & in ignorantia ſua illuminarentur. & ait Evangeliſta: *At illi tacuerunt*: quod illis erat valdè familiare, nam in conſpectu ejus non audebant illi reſpondere, quando interrogabat illos de operibus ſuis, eo abſente tamen detrahebant: peſſimi certè hi detractores, qualis, & adhuc multorum eſt conditio, qui præſentibus aliis non audent mutire, iiſque adulantur, in abſentia verò defectus eorum divulgant, homines certè perverſi, ac præpoſteri, Diaboli farinâ, ejuſdem intimi ſollicitatores, & advocati, &c. *tr.21.d 16 per tot.*

Et reſpondens dixit ad illos: cujus veſtrum aſinus, aut bos in puteum cadet, & non continuò extrahet illum die Sabbathi? Hunc aſinum, bovem, & foveam myſticè explicant Hugo Cardinalis: Per aſinum, inquiens, ſtultum, per bovem ſapientem, per foveam verò luxuriam deſignari. *Fovea enim profunda meretrix Prov. 23. 27. Aſinus ergo, & bos in puteum cadunt, quia tam ſapiens quàm ſtultus*

tus aliquando in luxuriam ruunt. *tract.* 13. *d.* 24. *Inveni, ait Eccleſiaſtes* 7. *v.* 27. *amariorem morte mulierem, quæ laqueus venatorum eſt, & ſagena cor ejus*. Utrobique magna exaggeratio: *Amariorem morte mulierem, & ſagena cor ejus*. Quia quantum eſt ea voluntate ſua, ait Hugo, veluti ſagena omnes piſces, & magnos, & parvos capit; ſic mulier impudica omnes ad ſe trahere conatur, *tr.* 13. *d.* 21. *na* 23. *per tot.*

DOMINICA XVII. POST PENTECOSTEN.

QUia præterquam, quòd omnes ferè textus Euangelici præſentis Dominicæ coincidant cum Euangelio Dominicæ duodecimæ poſt Pentecoſten, ibidemque ad longum explicati ſint; ſimul etiam ipſo in opere *tractatu* 4. & 5. habeantur duo integri Tractatus unus de amore Dei, alter de amore proximi: Hinc ne fruſtra fiat per plura quod fieri poteſt, & quidem ſine ullo concionatoria incommodo, per pauciora? Verbi Dei Præconem tum ad dictam Dominicam, tum ad eoſdem locupletiſſimos tractatus remitto.

DOMINICA XVIII. POST PENTECOSTEN.

E*T aſcendens in naviculam tranſfretavit*. *Matth.* 9. Hujus textus triplicem explicationem, *vid. Dom.* 4. *poſt Epiphaniam*. *Matth.* 8.

Et venit in civitatem ſuam. Quænam iſta ſit civitas, quæ ſua dicatur, controverſum eſt inter Scriptores. Sedulius Betheleem exiſtimat, in qua natus fuerat. D. Hieronymus cum adhuc aliis Nazareth intelligit, in qua educatus fuerat. D. Auguſt verò *lib.* 2. *de conſenſu Evangeliſtarum, c.* 25. Galilæam provinciam interpretatur, in qua erat civitas Nazareth. Meliùs tamen D. Chryſoſt. *Hom.* 30. Euthymius, Theophylactus &c. Capharnaum accipiunt in qua frequenter habitabat, ut notat *D. Matth. c.* 4. *v.* 13. *Relicta Nazareth venit, & habitavit in Capharnaum maritima*. Et hoc miraculum factum fuiſſe in Capharnaum aperte patet ex D. Marco, & ita Chriſtus Dominus non unam civitatem, ſed plures condecoravit, Bethelem nativitate, Nazareth educatione, Ægyptum fuga, Cana Galilææ ſuo convivio, Jeruſalem paſſione, Capharnaum inſignivit ſua habitatione, prædicatione, ac miraculorum operatione: ſed omnes rationes cur Capharnaum dicatur civitas ſua, indicant mihi in ſenſum myſtico civitatem ſuam eſſe animam noſtram; ac primo quidem Capharnaum ideò dicitur civitas ſua quia eam elegit in ſui habitationem, ut ex ſupra citato Matthæi loco patet, ſic quoque meritò anima noſtra dicitur civitas ſua quia anima noſtra eſt Paradiſus, & locus deliciarum Dei, ejuſque templum, *tr.* 7. *d.* 8. Secundò Zacharias Epiſcopus *Commne. in Evangeliſt. lib.* 2. *c.* 53 ſic ait: *Nunc ergo quis dubitat, Capharnaum fuiſſe civitatem Domini, quam non naſcendo, ſed miraculis illuſtrando ſuam fecerat?* In nulla civitate tot miracula, & mirabilia operatus eſt Dominus, ut in Capharnaum: & ideo peculiariter hæc dicitur ſua civitas, quia tantis donis, ac beneficiis eam ſibi comparavit ac coemit. Meritò igitur quoque anima noſtra dicitur civitas ſua, quia magnum pro ejus redemptione perſolvit pretium, *ibid. diſc.* 11. & quia Capharnaum ideò magnifaciebat, quia longa prædicatione, ac magnis ſignis, & miraculis eam ſibi comparavit, meritò & ideo animam noſtram ob ingens pretium pro ea perſolutum magnifacit, & æſtimat, *ib.*

Et ecce offerebant ei paralyticum jacentem in lectulo. Paralyſis eſt diſſolutio membrorum, ac nervorum, per quam ita homo fit impotens ad ambulandum, ac ad ſe movendum, ut animatum cadaver ſolum ad pœnam vivens. Ah quot non eſt invenire ſimiles ſpiritualiter paralyticos in anima per peccatum, quod tollit omnem operationem meritoriam, animaque ſolum ad pœnam vivit quamdiu in illo ſtatu permanet? O utinam eſſent qui per exhortationes vivaque exempla ſimiles à Chriſto offerre ſatagerent, cum maximum ſit eorundem lucrum, *tr.* 7 *d* 14 *per tot.*

Et videns Ieſus fidem illorum, dixit paralytico: confide fili, remittuntur tibi peccata tua. Quæſtionem hic movent ſancti Patres, cur Dominus hunc paralyticum filium nominarit? cujus quæſtionis cauſam acri ponunt Euangeliſtæ Matthæus, Marcus, & Lucas; cum hi hiſtoriam referentes ſcribant, quod Dominus dixit paralytico, *fili*, ille verò, *homo*. Hæc verò facilè in concordiam reducit D. Auguſtinus lib. 2. de Conſenſ. Euangel. c. 25. Ad quæſtionem reſpondet D. Hieronymus, hic, Cur filium nominavit? *O mira humilitas*, inquit, *deſpectum, & debilem totiſque membrorum compagibus diſſolutum, filium vocat, quem Sacerdotes non dignabantur attingere. Aut certè ideò filium quia dimittuntur ei peccata ſua*. Binas rationes præbet S. Doctor. Primò propter humilitatem ſuam; nam deſpectum, & debilem hominem ita ad ſe benignè recipit, ut filium vocet. Secundò quia ei remittebantur peccata. Ut ex eo appareat, ad qualem dignitatem nos erigat remiſſio, ac juſtificatio à peccatis, nempe ad Eſſe filii Dei, qui antea eramus ſub captivitate Diaboli, *tr.* 15. *d.* 5. 9 & 10.

Confide fili. Victor Antiochenus ad poſitam quæſtionem hanc dat rationem, *quod autem paralyticum hunc filium vocat, eſt, quod ad creationis cauſam reſpicit*. Cui etiam reſponſo ſubſcribit D. Hilarius *Can.* 8. *in Matth* quia homo Dei opus eſt, ac proindè quamvis homo ob ſuam miſeriam deſpiciendus eſſet, quia tamen Dei opus eſt, ac imago illius, ideò piè tractandus, ac benignè fovendus ſi non propter ſe, ſaltem propter auctorem, & creatorem. *Applicari huc poteſt*, *tr.* 7 *d.* 2.

Remittuntur tibi peccata tua. D. Leo Serm. 11. de paſſione, inquit; *Remittuntur ei peccata ſua, ut per omnia opera ſua oſtenderet in illo adventu ſuo Salvatorem mundi ſe veniſſe, non judicem*. Valdè mirum quòd Paralytico totis viribus in Chriſtum converſo, et à Domino remittuntur peccata; & tamen calumniantibus Scribis ſupplicium pro ſua temeritate eis à Domino non infligitur. Volebat enim Dominus in ſuo adventu declarare non Judicem, ſed Salvatorem, & ideo quæ miſericordiæ, ac pietatis ſunt, indilatè profert, *tr.* 16. *d.* 3 *per tot.*

Et ecce quidam de Scribis dixerunt inter ſe: Hic blaſphemat. Viderant illi Sanctiſſimam Chriſti vitam, ac doctrinam, viderant miracula, & dum audiunt à Domino tantum beneficium paralytico collatum: Remittuntur tibi peccata tua; ſtatim dicunt: Hic blaſphemat. Iniquorum ingenium opera ſanctiſſimorum virorum calumniando, in blaſphemias, ac contumelias convertit: Juſti enim ſpecialiter à calumniis infeſtantur, *tract.* 22. *d. ſe.* 4.

Et cum vidiſſet Ieſus cogitationes eorum dixit: ut quid cogitatis mala in cordibus veſtris? Vide quàm in vanum laborant invidioſi detractores, & inimici; nam dum Chriſti virtuti detrahunt, majores occaſiones parant Chriſto ſuos radios emittendi, ac declarandi triplici ſigno, ut notat Cajetanus, remittendo peccata, revelando humanas cogitationes, dando ſalutem corpori paralytico; ſic communiter blaſphemiæ in ipſos blaſphemos recidunt, *tr.* 11. *d.* 13. & detractores nulli adferunt majus damnum quàm ſibi ipſis, *tr.* 21 *d.* 13. *per tot.*

Ut quid cogitatis mala in cordibus veſtris? Hoc eſt me blaſphemias eructare, cum dico paralytico: *Remittuntur peccata tua?* Non attentis tot ſignis Chriſti divinitatem declarantibus, addurata remanent Phariſæorum, ac Scribarum corda. Divinus tamen Magiſter ulteriùs nequit diſſimulare, ſed iniquas cogitationes audacter reprehendit: nam quamvis Scribæ, & Phariſæi eſſent valdè inflati, ac primatum in populo haberent; tamen eorum crimen non diſſimulat Dominus, ſed arguit; nam qui crimina diſſimulat, aliquando fovet, *tr.* 18 *d.* 11. *per tot.*

Dixit paralytico: Surge tolle lectum tuum, & vade in domum tuam. Mandat Chriſtus paralytico, ut ſurgat, & tollat lectum ſuum, ad hoc ut certam ſuam curationem fuiſſe demonſtret. O utinam & noſtra curatio à ſpirituali paralyſi talis cenſenda ſit aliquando: ſæpè namque anima videtur curata, & non eſt; cum vires non habeat, quibus ſe ex animo, & ſeriò erigat, idque defectu boni propoſiti verè pœnitentibus ſemper neceſſarii, *tr.* 15. *d.* 14. *per tot.*

DOMINICA XIX. POST PENTECOSTEN.

S*Imile eſt regnum cælorum homini Regi, qui fecit nuptias filio ſuo*. *Matth.* 22. 1. Diverſa hæc eſt parabola ab ea, quam ſcribit Lucas cap. 14. de cœna magna, quia illa exponi poteſt tam de cœna gloriæ, quam de myſteriis Chriſti ejuſque fidei: hæc autem tantùm locum habet de vitæ Chriſti myſteriis, ſc. incarnationis in qua factæ ſunt nuptiæ Filii Dei cum humana natura. Valde tamen & hæc illi ſimilis eſt, & omnia quæ ibi dicta ſunt facilè hic applicari poſſunt, proindè vide *Dom.* 2. *poſt Pentecoſten.*

Simile eſt regnum cælorum homini Regi qui fecit nuptias filio ſuo. Homo Rex Deus Pater, filius regis, & ſponſus Chriſtus Jeſus: *Fecit nuptias*. Hæ nuptiæ factæ ſunt, quando divinum Verbum aſſumpſit naturam humanam: eamque ſibi hypoſtaticè univit. Ita D. Gr. *Ho* 38. *in Evang Tunc*, ait, *Pater filio nuptias fecit, quando hunc in utero Virginis humanæ naturæ conjunxit*. Et D: Aug. ait *orat. contra Judæos Pagan. & Arrian. c.* 6. *c.* 9. *Chriſtus proceſſit ex utero Virginis, tanquam ſponſus de thalamo ſuo. In quo utero ſpirituales nuptiæ celebratæ ſunt, Deus conjunctus eſt carni, & caro adhæſit Deo*. In qua admirabili copulatione Deus majorem in nos amorem oſtendit, quàm in creatione, de quo vid. *tr.* 4. *d.* 10.

Simile eſt regnum cælorum homini Regi. Non abs re hic inquiri poſſet, quare priùs hic ponatur homini quàm regi. Dubium hoc movet Origenes *Hom.* 20. *in Matth.* & reſpondet: *Neceſſe eſt*, ait, *ut ſimile ſit regnum Dei homini regi, & hominibus quaſi homo apud homines loquatur*. Optimè fit illa in parabola hominis cum Rege connexio, ut licet reges aliique magnates, & prælati ſuper homines ſint, homines tamen ſe eſſe cognoſcant, nec Deos ſe exiſtiment; qua fatuitate, & ſtultitia jam aliqui laborarunt, ut ſe Deos nuncuparent, ac in ſe ipſis idololatriæ cauſæ exiſterent. Talis enim naturæ eſt ambitio, quæ præter alia mala etiam idololatriæ cauſa fuit, *tr.* 3. *d.* 2. *per tot.*

Miſit ſervos ſuos. De hoc Textu vid. quæ diximus Dom. 2. poſt Pentec.

Ecce prandium meum paravi, tauri mei, & altilia occiſa ſunt. In hæc verba pulchrè notat Haymon; *Tauri mei, & altilia occiſa*

ſunt,

ſunt, quaſi diceret: Patrum præcedentium mortes aſpicito, & media vita noſtræ cogitato. Ad quid putas tendit, quod de occiſione taurorum, & altilium fit mentio? Erat menſa iſta parata à rege illo non convivii temporalis, ſed æterni, quod non reſpiciebat ad carnalem, ſed ſpiritualem vitam; ideò illa mortuorum memoria componitur, de qua humanus maximè ſolet ſaginari ſpiritus. Si autem ad mortuos hîc patres antiquos per hoc animalia occiſa reſpexiſſe videtur Dominus, jure meritò tu inter terrenarum voluptatum convivia ad mortuum reſpicies Chriſtum Jeſum crucifixum: Per Chriſti enim patientis, & morientis, conſiderationem, lumen acquiritur ad contemnendas voluptates, quæ crucifixionis ejus cauſa fuerunt, *tr.9.d.17 per tot.*

Tauri mei, & altilia occiſa ſunt. Dicuntur tauri, & altilia occiſa, & tamen numerus eorum non apponitur. Aliter ille ajebat, qui ſe excuſabat à cœna magna. Luc.14. Juga boum emi quinque, eo probare illa. Cur in his numerus, non verò in illis aſſignatur? Dapes in regali menſa cœleſtia dona adumbrant, empti verò boves terrena bona, ut docet D. Auguſtinus, ut dictum eſt ſupra Dom.2. prout ergo boves terrenis inſerviunt, numerus brevis in eis apponitur, juga boum emi quinque: cùm autem cœleſtibus, ac regiis menſis inſerviunt, omni numero carent; cœleſtia enim dona, & bona reſpectu terrenorum innumera ſunt, & infinita, *tr.10.d.9 10.16.15. per tot.*

Ite ergo ad exitus viarum, & quoſcunque inveneritis, vocate ad nuptias. Viæ juxta Remigium ſunt varii errores, ac ſectæ gentium. Juxta Chryſoſtomum Hom.41. Viæ ſunt omnes profeſſiones hujus mundi, puta *Philoſophia, militia, & hujuſmodi, dicit ergo: Ite ad exitus viarum, ut cujuslibet conditionis homines vocent ad fidem.* D. Hilario via eſt tempus hujus ſæculi, *jubentur ergo*, ait, *ire ad exitus quia omnibus retrò acta donantur*, q.d. Vocentur omnes ad fidem, ut per bona opera illius valeant recuperare, ac redimere tempus præteritæ vitæ. Sed optimè D. Gregor. *Hom.39.in Evang. In Scriptura ſacra*, ait, *vias actiones accipimus, exitus viarum intelligimus defectus actionum: quia illi plerumque facilè ad Deum veniunt, quos in terrenis actibus proſpera nulla comitantur:* Viæ actiones ſunt, exitus viarum defectus, & infortunia in actionibus intelliguntur: ſeu ut clariùs dicam, per exitus viarum, ſignificantur moleſtiæ, fatigationes, ac afflictiones, quas experitur, qui ad exitum ſeu finem viæ pervenit; meritò ergo jubentur ire ad exitum viarum, quia ad Deum facilè convertuntur, quos fortunæ adverſitas perſequitur premitque afflictio. Quanto enim quis magis homo à bono, & felicitate terrena nudus & alienus exiſtit, tantò magis cœleſtibus abundat; præſentis enim vitæ proſperitates nos à Deo ſeducunt, *tr.8. d.8. per tot. & d.12. à medio uſque ad finem.*

Intravit autem Rex, ut videret diſcumbentes, & vidit ibi hominem non veſtitum veſte nuptiali, & ait illi: amice quomodo huc intraſti? Mirum eſt quòd huic homini ſuccenſeat Dominus, quia non erat veſtitus veſte nuptiali, quia annon omnes pauperes cæcos, & claudos curaverat vocari? qui igitur jure ſtomachatur? Non iniqua fuit hæc reprehenſio, ſed juſta, quia ut dignè huic intereſſet convivio, non deſiderabit Dominus veſtem excellentiorem, quæ eſſet ultra ſuum ſtatum, ſed eam quam habebat magis nitidam, comptam, & expolitam, nec non juxta ſtatum ſuum accommodatam. Hoc quoque à nobis exigit Deus, qui ut ad convivium æternorum gaudiorum admittat, non petit veſtem extraordinariam, id eſt, non voluit omnes obligare, ut per excellentem paſſionis viam ad cœlum tranſeant, per quam ille cœlum obtinuit, ſed ut in ſuo ſtatu in Dei famulatu mundus, & fidelis vivat, id eſt, multas aperuit vias faciles, per quas cujuslibet ſtatus, & profeſſionis homines tranſire ad ſalutem æternam poſſint, *tr.10. diſc.27 per totum.*

Et vidit hominem non veſtitum veſte nuptiali. D. Hilarius ad hunc locum pulchrè hanc veſtem nuptialem deſcribit: *Veſtitus, ait, nuptialis eſt gratia Spiritus Sancti, & candor habitus cœleſtis, qui bonæ interrogationis confeſſione ſuſceptus, uſque in cœtum regni cœlorum immaculatus, & integer perſeverat.* Singulariter ponderanda ſunt verba. *Veſtitus autem nuptialis eſt, candor habitus cœleſtis.* Iſte enim erat veſtitus ille quo homo iſte carebat, candor ſeu puritas vitæ, ſpeciem quandam, ac odorem cæleſtis patriæ referens; ut exinde jam oſtendatur, quod homo ad cœleſte regnum pertineat qui candorem Angelicæ puritatis in ſe exhibet. Virtus enim puræ virginitatis ſuos in cœlo natales habet, &c. *tr.14.d.4. per tot.*

At ille obmutuit. Interrogatur homo, quare ingreſſus ſit ſine veſte nuptiali, & ille nullo reſponſo dato mox obmuteſcit. Tunc autem ait Rex miniſtris, ligatis manibus, & pedibus projicite eum in tenebras exteriores *Tunc videlicet*, ait Galfrid. apud Titelman. *Non ubi ille ſine veſte nuptiali intravit, ſed poſtquam admonitus ſiluit, interrogatus obmutuit, noluit confiteri.* Ingreditur Rex convivium, & intuitus pannoſum præter morem nuptiarum, non ſtatim eum damnat, ſed benignè ab eo quærit: amice quomodo huc intraſti non habens veſtem nuptialem? at ille obmutuit: non perditur miſer, quia malè intraverat, & iniquè ſedebat, ſed quandò obmutuit, & peccatum ſuum palam confiteri recuſat. Damnatur ergo non tam ob veſtis defectum, quam ob negatam oris confeſſionem. Deteſtabiles enim ſunt, quotquot à confeſſione abhorrent, in eoque frequenter applicando remedio vivunt negligentes, *tr.15.d.18 per tot.*

Tunc ait Rex miniſtris: ligatis manibus, ac pedibus projicite eum in tenebras exteriores. Tota hujus hominis culpa in hoc conſiſtebat, quod ingreſſus eſſet ſine veſte nuptiali. Et ſtatim ingreſſus Rex mandat miniſtris, *ligatis manibus, ac pedibus, &c.* Aliter tamen factum fuiſſe legimus apud Zachariam 3.nu.2. Ubi ſic Scripturam refert: *Et Jeſus*, nempè Joſedech filius, *erat indutus veſtibus ſordidis, & ſtabat ante faciem Angeli. Qui reſpondit, & ait ad eos, qui ſtabant coram ſe dicens: Auferte veſtimenta ſordida ab eo, & dixit ad eum. Ecce abſtuli à te iniquitatem tuam, & indui te mutatoriis.* Ecce in utraque hiſtoria à D. Matthæo, & Zacharia deſcripta repræſentatur aliquis veſtibus ſordidis indutus. Illum Rex acerrimè percutit, hunc Angelus verò ad meliorem frugem trahit, ſordidam aufert, & candida reſumi facit. Cur Rex & Angelus tam diverſimodè ſe habent? Ad quæſtionem ſic reſpondet Theodoretus apud Zachariam, *Angelus*, ait, *populi tutor aliis aſtantibus Angelis præcepit, ut ex illis veſtibus eum exuerent*, Rex ſupremus Dominus jus dicebat, quapropter in reum iratus, eum tortoribus tradit: Angelus verò ut populi tutor ſordidum non ſpernit, ſed omnibus modis ejus ſalutem negotiatur eumque ad candorem vitæ tradit, ut mortem evadat. Hæc Angelorum natura, *tr.6.d.3.6.7.8.9.10.per tot.*

DOMINICA XX. POST PENTECOSTEN.

E*rat quidam regulus, cujus filius infirmabatur Capharnaum. Joa.* 4.46. Pro intelligentia hiſtoriæ ordinem miraculi hîc inquirere neceſſarium videtur. Hæ ſecundæ vices erant quando Jeſus venit in Galilæam, dicente textu: *venit ergo iterum in Cana Galilææ, ubi fecit aquam vinum.* Quæritur ergo quid moverit Dominum, ut relicta ſua patria Nazareth, iterum venerit in Galilæam, in qua ſita erat urbs Capharnaum? Rationem pono, quam aſſignat D. Anthon. Ulyſſipon. *Dom.21.poſt Trin.* Venit Dominus à Judæa in Galilæam, in quo maximè ſignificabatur, quomodo è cœleſti patria ad nos venit. *Judæa enim*, ait D. Anton. *confeſſio, Galilæa rota, vel volubilitas interpretatur. Jeſus ergo à Judæa in Galilæam venit, cum de vita æterna, in qua eſt confeſſio angelicæ laudis, ad noſtræ volubilitatis rotam deſcendit.* Commentatur citatus Sanctus ſuper hoc Ezechielis 10.v.2. *Quod ille qui ſedebat, dixit ad virum, qui indutus erat lineis: Ingredere in medio rotarum, quæ ſunt ſubtus Cherubim, & imple manum tuam prunis ignis.* In hoc autem viro ſignificatur Chriſtus Dominus, qui mira puritate ad nos venit, habens manus plenas prunis ignei amoris. *De quo vid: tr.4.d.9.per tot.*

Erat quidam regulus, cujus filius infirmabatur Capharnaum. Pro elucidatione hiſtoriæ, & ordine miraculi, quæri poteſt, cur piiſſimus Dominus cum prima vice iter ſumpſit in Cana Galilææ ad nuptias vocatus iverit, nunc autem cum ad patrandum miraculum in Capharnaum venit, propria ſponte id hoc conceſſerit? Verum ut, ad nuptias, ubi feſtivitatis, ac lætitiæ ſigna dabantur, Dominus Jeſus non niſi vocatus venit. At verò quia in hoc ſecundo Adventu pergebat in Cana, ut prædicaret, & doceret, ac cum hominibus imperfectam fidem habentibus, utpote regulo, & aliis ſimilibus diſputaret, quod erat opus magni laboris, ſibique à Patre commiſſum *Joa 4.v 34.* ideo non vocatus deſcendit in Cana. More ſuo, qui erat, non libenter ire ad loca ubi ſigna levaminis, ac quietis ſe exhibent, maximè verò propenſius erat ubi labores, ac moleſtiæ pro noſtra ſalute apparent, *tr.4 d.10. & 11.*

Cujus filius infirmabatur Capharnaum. Capharnaum ager interpretatur pinguedinis, in Capharnaum igitur infirmatur, id eſt, inter proſperitatem, & abundantiam anima periclitatur de morte, *tr.8 d.6 per tot.*

Rogabat eum ut deſcenderet; incipiebat enim mori. Miro certè modo Deus hunc regulum ad ſe trahit, & allicit, per flagellum ſcilicet infirmitatis filii ejus; hic eſt enim Dei mos, affligere ut conſoletur, & beneficia conferat, aut infirmitatibus affligere corpus ut animæ adferat ſanitatem, *tr.7.d.15.circa medium uſque ad finem.*

Dixit ergo Jeſus ad eum: niſi ſigna, & prodigia videritis, non creditis Conveniunt omnes Patres, quod hæc: Niſi ſigna, & prodigia videritis non creditis; dixerit Chriſtus regulo per modum objurgationis, propter fidem ejus imperfectam, quam ex multis indiciis probant ſancti Patres, & expoſitores. Singulari tamen ex cauſa arguit eum Dominus, quam aſſignat D. Chryſoſtomus Hom.34. *Arguit eum ut magis in fide confirmaret.* Multi de Domini divinitate dubitarunt, & tamen à Domino particulariter non ſunt reprehenſi quemadmodum hic regulus arguitur. Intendebat autem Salvator ut iſte proficeret, ac melior fieret, ideo objurgatur, nam deberet reprehenſio ordinariè ex amore procedere, & tunc eſt valdè utilis; ea enim homo ſe colligit, ſtatum ac conditionem ſuam conſiderat, & in vita, ac moribus reformatur, *tr.18.d.7. per totum.*

Niſi ſigna, & prodigia videritis, non creditis. Divus Auguſtinus *lib.4. de Conſenſ. Evang. c.10.* Dixit Dominus regulo, ait: *Niſi ſi-*

Digitized by Google

ſigna, & prodigia videritis, non creditis: uſque adeo ſuper omnia mutabilia volens mentem credentis attollere, ut nec ipſa miracula, quæ quamvis divinitus de mutabilitate corporum fiunt, à fidelibus quæri velit. Congruum videri poterat, quod Dominus deſideraret homines ad divina ſigna currere, tamen aliquo modo indignatur, quod hujuſmodi mirabilia appetantur; nam quamvis ſint opera Dei ejus potentia edita, cum tamen de mutabilitate corporum fiant, ac hujuſmodi mutationem importent, ab eis Dominus noſtram vult advertere mentem, & elevare ad ea quæ æterna ſunt, & permanentia; non patitur enim, ut noſter animus ad inconſtantia, labentiaque temporalia feratur, ſed ut tendat ad ea quæ fixa ſunt, atq; perpetua. Ex quo conclude quàm indecens ſit quòd corpus præponatur animæ, *tr. 7. d. 16* quodque de corpore magis ſolliciti ſimus quàm de anima, *ib. d. 17.* Maximè dum anima in hiſce bonis terrenis perditur, dum æterna negliguntur, *ib. d. 18 per tot.*

Dicit ad eum Regulus: Domine deſcende priuſquam moriatur filius meus. Dicit illi Jeſus: vade filius tuus vivit. Valde inſipienter dixerat Regulus quòd Dominus deſcenderet, antequam filius ejus obiret, ut vidimus ſuperiori verſu; tamen Dominus hujuſm di inſipientiæ non attendens, miſeretur, & puero dat ſanitatem. Quod ponderans D. Cyrillus l. 2 in Joa. c. 119 *Non imperitiam*, ait, *in omnibus noſtram Chriſtus reſpicit, ſed ut Deus etiam peccatoribus auxilium affert.* Et de hac inſipientia hic eum Dominus non reprehendit, ſicut antea fecerat ad primam Reguli perditionem *Niſi ſigna, & prodigia videritis, non creditis*, n. 48 Exemplum dans prælatis quia non ſemper reprehenſionibus inſtandum eſt. Correctio enim cum diſcretione inſtituenda eſt, *tr. 18 d. 9.* Item diligenter obſervanda eſt temporis opportunitas, *ib. d. 15.*

Vade filius tuus vivit: credidit homo ſermoni quem dixit ei Jeſus, & ibat. Dominus rogatur à Regulo, ut tendat in domum ſuam, ad eam tamen accedere noluit: à Centurione autem rogatus ut det ſanitatem ſervo, & in domum ſuam non deſcendat, Matth. 8. 8. 9. tamen ad ejus domum ſe confert. Mira profectò res, cujus rationem aſſignat D. Greg. Magnus *Hom. 28. in Evang. Reguli filio*, ait, *per corporalem præſentiam non dignatur adeſſe; Centurionis ſervo non dedignatur occurrere. Quid eſt hoc niſi quod ſuperbia noſtra retunditur, qui in omnibus non naturam, qua ad imaginem Dei facti ſumus, ſed honores, & divitias veneramur?* Et ita nos docet Redemptor noſter, quod homini ſit benefaciendum, & ipſe æſtimandus non propter terrenam dignitatem, ſed ob imaginem ſui Creatoris quam portat. De quo vid. *tr. 7. d. 2. 3. 4. 5. per tot.*

DOMINICA XXI. POST PENTECOSTEN.

Simile eſt regnum cælorum homini Regi, qui voluit rationem ponere cum ſervis ſuis. Mat. 18. n. 23. Chriſtus Dominus per hanc parabolam principaliter indicare voluit duo; Primò articulum fidei noſtræ, remiſſionem nempe peccatorum, & teneri nos illatas à proximo injurias remittere. Quantum vero ad primum certum eſt quòd dolor contritionis excellentiſſimus ſit, qui tamen ut validus ſit, non ex timore ſervili, ſed ex amore Dei procedat oportet, fundatus in ſpe remiſſionis peccatorum, *tr. 15. d. 23. paſſim per tot.*

Et cum cæpiſſet rationem ponere, oblatus eſt ei unus, qui debebat ei decem millia talenta. In decem millibus talentorum denotatur hic magna, & ingens auri ſumma. Talentum Atticum, ut refert Budæus, lib. de Aſſe, valebat ſexcentos aureos. Ex quo patet, centum talenta eſſe ſexaginta millia aureorum, mille talenta continere ſexcenta millia aureorum, ſi autem Hebræorum ſupputationem ſequamur, multò plùs excreſcit ſumma, Hebraicum enim talentum continebat duodecim millia aureorum: indeque decem millia talenta auri ſunt centum viginti milliones aureorum; quod ſingulari ſtudio apponere volui, ut quia in ſacro Evangelio aliquoties de talentis ſit mentio, ſacer Eccleſiaſtes, maximè is cui librorum copia, ſeu inſtructior Bibliotheca non ſuppetit, & in quorum favorem hæc Bibliotheca moralis, ſicut, & hic index Concionatorius compilatus eſt, facili ſtudio id ſcire auditoribuſque ſuis explicare poſſit. Nunc autem ad explicationem thematis redeamus. Voluit Dominus per hanc parabolam, ſicut indicare peccatorum remiſſionem, ſic quoque oſtendere eorundem gravitatem contra Dei majeſtatem infinitam. Optimè autem ad dictam gravitatem exprimendam congruit tanta auri ſumma. Plus enim exiget Deus ab eo, qui unum peccatum mortale commiſit, quàm ſi à ſervo paupere Dominus exegiſſet centum viginti milliones aureorum. Unum enim peccatum mortale cum ſit contra Deum commiſſum, Deoque injurioſum, imò quantum in ſuo affectu, Deum ſpoliare conatur ſua divinitate; longè autem multo major eſt injuria Dei, indeque reſultans debitum, quam ſint omnia cunctorum hominum debita, quæ ab aliis hominibus debentur Quod jam vel inde patet, quòd unum peccatum mortale commiſſum animam Deo gratiſſimum pignus, ejuſque ſingulare, ac pulcherrimum opus deformet, deſtruat, & perdat; utilis certè materia, *De qua vid. tr. 7. d. 5. & 15.* Patet etiam ex eo quod Deus ipſe pretium pro anima exſolvere debuerit, quod nulla hominum potentia adæquare poterat, *ib. d. 11.*

Oblatus eſt ei unus qui debebat ei decem millia talenta. Quæſtionem hic movet Euſebius Emiſſenus *Dom. 22. poſt Pentecoſten*; dicens: *Quare cum hoc priùs Dominus rationem ponere voluit?* Reſpondet conſiderando, in hoc denariorum numero omnium peccatorum gravitatem contineri. *Omnes enim*, inquit, *numeri hoc numero continentur, cum enim uſque ad decem numeramus, niſi iterum ab uno incipiamus, nihil habemus quod dicamus.* Hoc igitur debito majus debitum non eſt. Ad quid ergo ſummus debitor, ſeu peccator introducitur? Subdit ipſe Euſebius, *ut hujus exemplo cæteri intelligerent quantam ſpem habere potuiſſent.* Ex divina ordinatione hic tantorum debitor talentorum ſtatim in principio coram Domino ſiſtitur, ut cum alii peccatores viderint huic tanto debitori indulgentiam, ac remiſſionem conceſſam, nullus deſperet, ſed omnes animum ſumant, quod etiam in ſuis magnis delictis veniã impetrabunt, ac proinde media ad peccatorum remiſſionem conducentia ſine dilatione ſibi applicent: qualia ſunt contritio, de qua vide *tr. 15. d. 22. 23.* Confeſſio de cujus excellentia, affectibus, modoque eam inſtituendi vide ibid. *d. 8. 9. 10. 12.* Item pro conſolatione confitentium peccatorum hic examinari poſſunt conditiones, quibus illud, quod circa delicta noſtra in confeſſionis tribunali inſtituitur, eminet judicium, præ alio in Judicum ſæcularium tribunalibus circa reos formari ſolito, *ibidem d. 4. per tot.*

Procidens ſervus ille rogabat eum, &c. Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi. Hoc legitimum eſt peccatorum remedium ſi ſe pedibus Dei proſternant, peccatorum ſuorum veniam deprecaturi, divinæ ſe committentes miſericordiæ, cujus exemplum præbet hic ſervus debitor, qui in magno multorum talentorum debito deprehenſus, tamen audax rogat: patientiam habe in me &c. Unde iniquo ſervo tanta præſidentia, ut herum ſibi iratum precibus aggrediatur, & bona ſpe credat flecti poſſe ad pietatem? Agnoſcebat enim ſervus herum ſuum eſſe Deum, natura bonum, & pium, flexuque facilem, magnum, & excelſum in miſericordia ſtimulante eum ingenti quem erga hominem gerit, amore. Amor enim Dei ſive ut Dei erga nos, ſive ut noſter erga Deum, debita peccatorum remittit, *tr. 4. d. 5.*

Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi. Hæc ordinaria eſt peccatoris cantilena ante pedes confeſſarii: omnia reddam, omnia emendabo, firmiter propono; & tamen tam parum propoſitum ſervat, quod ad remiſſionem peccatorum confitentibus neceſſarium eſt, *tr. 15. d. 24.* Et præter hoc ea eſt multorum imprudentia, ut Dei patientiam cognoſcentes, nimium concedant verecundiæ, quæ eos à graviorum peccatorum confeſſione abſtrahit, contra quos vide *ib. d. 19 per tot.*

Miſertus autem Dominus ſervi illius, dimiſit eum, & debitum dimiſit ei. Hæc ingens eſt Dei miſericordia, quæ ad unicum verbum omnia dimittit peccata: talis etenim eſt efficacia veræ pœnitentiæ, & ſemel verè contuſi pectoris, ex corde verè contrito, ut ingreſſus ille ante gravatus debito liber egrediatur, *tr. 15. d. 22. de valore contritionis.*

Egreſſus autem ſervus ille invenit unum de conſervis ſuis, qui debebat ei centum denarios, & tenens ſuffocabat eum dicens: redde quod debes. O impudens ſocie! An tam facile oblitus es beneficii à Domino tuo tibi præſtiti, maxime ex hac cauſa, ut addiſcas qualiter & tu tecum conſervo tuo habere debeas? Ex quo tu judica, quod ſi Deus tanta facilitate remittit decem talenta, annon, & tu teneris illi remittere, qui modicum tibi ventum debet, nempe unicum verbum inſipidum, aut aliquo etiam modo injurioſum, & hoc non ſemel, ſed etiam ſeptuagies ſepties? *Vid. De remittendis injuriis, & conſervanda pace, & dilectionis bono. Item de damnis inimicitia, & odi, tr. 5 d. 10 per tot.*

Videntes autem conſervi ejus, quæ fiebant, contriſtati ſunt valde, & venerunt, & narraverunt Domino ſuo omnia quæ facta fuerant. Boni ſervi à Domino addiſcunt miſericordiam, & pietatem quam miſeris impertiuntur. Secùs malus ſervus Domini clementia nil proficit, ſed à ſua malitia in ſævitiam, & impietatem impellitur. Per hos autem ſervos Theophyl. D. Remigius, Carthuſianus, & alii intelligunt noſtros Angelos cuſtodes, qui ſicut de noſtro profectu vere lætantur, ita de noſtris peccatis, & delictis metaphoricè contriſtari dicuntur, quia per modum dolentis ſe habent dum diſplicet eis quod impiè agimus, vel quod ſiniſtrè nobis contingit. Hi autem narrant Chriſto, non ut ignoranti, ſed ut judicanti opera noſtra, & verba, & ut etiam pro nobis loquantur, & exorent, *tr. 6. d. 10.*

Tunc vocavit illum Dominus, & ait illi: Serve nequam, omne debitum dimiſi tibi quoniam rogaſti me; Nonne ergo oportuit, & te miſereri conſervi tui ſicut, & ego tui miſertus ſum? Tota hujus textus doctrina in hoc conſiſtit naturali principio: *Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris.* Quod ſi igitur ſervus ille ſibi congratulari poterat, quod ex tanta Domini ſui benignitate, & miſericordia debiti ſui conſecutus eſſet remiſſionem, revera quoque ex debito aliquo morali, & decentia debebat miſereri conſervi ſui; ac proinde dignus conſequenti pœna, quia proximum ſuum non dilexerat ſicut ſe ipſum: circa quod præceptum variæ inſtituuntur conſiderationes, *tr. 5. d. 9. per tot.*

Et iratus Dominus ejus, tradidit eum tortoribus, quoadusque redderet univerſum debitum, Tradidit eum tortoribus, ſupra ſuntans enim iſti ſervo nequam ſummam ingratitudinem erga Deũ, & crudelitatem erga conſervum ſuum, tradidit illum crudeliſſimo tortori, nempe ſuæ propriæ conſcientiæ, quæ præterquam quod naturaliter nobis ſit impreſſa, maximus tamen conſcientiæ malæ eſt cruciatus, ut meritò tortor, & carnifex dici poſſit. Quoniam nec torquere ceſſat, donec depoſita ſit omnis culpa, & perſolutum omne debitum, *tr.15 d.24.& 26.*

Sic, & Pater meus cæleſtis faciet vobis, ſi non remiſeritis unusquisque fratri ſuo de cordibus veſtris. Formidoloſa certè ſententia, ſed juſta, quia cum facillimum ſit, & delectabile fraternam ſervare charitatem, meritò iidem cum ſervo illo nequam tortoribus traduntur temporalibus, & æternis, qui nec in tantum divino voluerint obedire præcepto, neque tantillum malignæ ſuæ contraire voluntati. Unde defectus hujus dilectionis, reprobationis judicium eſt, & varia hujus præcepti tranſgreſſoribus ſunt irrogata ſupplicia. De quo vide, *tr.5.d.10 per tot.*

DOMINICA XXII. POST PENTECOSTEN.

TUnc abeuntes Phariſæi, conſilium inierunt. Matth.22.15. Poſtquam Chriſtus Dominus per longam prædicationem Phariſæos hoſce à vitiis, & peccatis revocare ferè per triennium allaboraſſet, eoſdemque ſæpè reprehendiſſet, imò, & morte, & urbis ſuæ excidio terruiſſet, illi tamen nequaquam emendati: *Tunc*, id eſt, eodem die Martis poſt Dominicam Palmarum, ut notant Carthuſianus, Hugo, Lucas Brugenſis, & alii, abeuntes conſilium inierunt, nova, & iniqua adverſus eum molientes. O perditæ ſalutis homines! Similes ſunt hiſce Phariſæis ii, qui correctiones aſpernantur, & rident, corrigentem verò calumniantur, & indignè tractant, *tr.18.d.4.per tot.*

Ut caperent eum in ſermone. Inſigne profectò ſtratagema, quo quia lingua nihil incautius, eò majorem ſibi promittebant certitudinem de Chriſto triumphandi. Linguæ enim laqueus periculoſiſſimus, ut vix illum evadere poſſimus. Utitur, & eadem ſæpiſſimè Dæmon, alios capiens in blaſphemiis tamquam lingua ſibi propria, *tr.11.d.7.* alios in calumniis, *tr.12. d.8.* alios in detractione, murmuratione, & maledictione, *tr.21.d.11.* alios in rerum turpium enarratione, cui ultimo malo quomodo obviandum ſit, & medendum, vide, *tr.14.d.19.*

Et mittunt ei diſcipulos ſuos cum Herodianis. D. Chryſoſtomus *in Imperfect. Hom.42.* ſic ait: *Phariſæi quo abierunt? Ad Herodianos qui in Diaboli iniquitatibus ambulabant. Diaboli admonitionem effectum habent. Sic, & iſti convenienter, non ad ſervos Dei, vitas religioſos, ſed ad Gentiles, id eſt, Herodianos ſe contulerunt, quis enim poterat dare conſilium contra Chriſtum, niſi Diabolus!* Et hoc quod Diabolus hic in propria perſona efficere non poterat, per malos hoſce Phariſæos, & Herodianos ad invicem congregatos efficere conatur. Malis enim ſodalibus ad pervertundos bonos Diabolus utitur tamquam inſtrumentis, *tr.17.d.10 per tot.*

Magiſter ſcimus, quia verax es, & viam Dei in veritate doces. Ecce molliti ſunt ſermones eorum ſuper oleum, & ipſi tamen ſunt jacula. Accedentes enim diſcipuli Phariſæorum ad Chriſtum cum Herodianis, blandis, & adulatoriis vocibus dicunt; magiſter ſcimus quia verax es, & viam Dei in veritate doces. Magiſtrum dicunt, quem ſeductorem publicabant. Unde D. Chryſ. in Imperf. Homil.42. *Hæc eſt*, ait, *adulatorum prima ſimulatio, quia laudant quos perdere volunt*. Et idcirco præſtat à detractoribus corrigi, quàm ab adulatoribus decipi, *tr.2. diſc.7. per tot.*

Magiſter ſcimus quia verax es, &c. Dæmonis vicem hic agunt Phariſæi, & tentant Chriſtum, ut eum capiant in ſermone, & utuntur Dæmonis ſolertia, qui dùm aliquem aggreditur, ſe illius genio accommodat. Sic quoque ſciebant Phariſæi Chriſtum de ſua veracitate gloriari. Joan 5.n.3. *Scio quia verum eſt teſtimonium meum*; ideò accedentes diſcipuli Phariſæorum dicunt, *ſcimus quia verax es*. Ut adulantes ei de veritate, de qua gloriabatur extorqueant ab eo optatum verbum, tributum dare Cæſari non licere. Sic quoque, inquit Gregorius lib.14. Moral. c.7. *Intuetur inimicus generis humani uniuſcujuſque mores, cui vitio ſint propinqui, & illa opponit ante faciem, ad quæ cognoſcit facilius inclinari mentem*, *tr.19.d.3.per tot.*

Licet ne cenſum dare Cæſari? Cognita autem Jeſus nequitia eorum ait, quid me tentatis hypocritæ? Blandè quæſtionem proponunt Phariſæi, ſed Jeſus detecta nequitia eorum, aſperè reſpondet; Obſerva igitur, ait D. Cyrillus Alexandrinus lib.2. in Iſai: *Obſerva igitur, ait, quo pacto redarguat palpantes, & blandientes repellat, non enim adhærebit his*: Ut inde inſtruantur Principes quod hujuſmodi adulatores eis maximè debeant eſſe ſuſpecti. Qui tamen è contrario à Principibus hodiernis magni æſtimantur, *tr.13.d.18 per tot.*

Oſtendite mihi numiſma cenſus: at illi obtulerunt ei denarium. Et ait illis Jeſus, cujus eſt hæc imago, & ſuperſcriptio? Imago hæc myſticè explicata noſtra eſt, noſtra autem imago Dei eſt, Deo conſequenter totaliter conſecranda eſt, juxta illud: *Reddite ergo quæ ſunt Dei Deo*, *tr.7. d.4.5* Item imago noſtra, & animæ noſtræ, ſumma pulchritudine depicta eſt, quia in ea relucet divinæ operationis effigies, *ib. d.4 n.6.* Item in quo differat ſimilitudo ab imagine, *tr.7.d.5.n.2.5.6.7.* Non abs re hoc ponitur, quia potuit creatura rationalis perdere id quod eſt ſimilitudinis, non quod eſt imaginis divinæ, *tr.7.d.5.n.3.*

Date ergo quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ ſunt Dei Deo. Plurima, imò totum debemus Deo amatori noſtro, *tr.4.d.5:6.7.&1.* Nihilominus ſolo contentus eſt amore, *ib.d.17.* & corde noſtro, *ib. d.11.13.14.15.*

DOMINICA XXIII. POST PENTECOSTEN.

LOquente Jeſu ad turbas, ecce Princeps unus acceſſit. Matth.9. num.20. Acceſſit Princeps hic ad Chriſtum, ſicut alii accedebant. Sorores autem Lazari non adierunt, ſed miſerunt: viris etenim convenit exire foras, mulieribus autem non item. Ad caſtitatem enim conſervandam ſolitudo plurimum conducit, cui vel maximè ſexus fœmineus deditus eſſe debet, *tract.14.d.21. per tot.*

Et adorabat eum dicens: Filia mea modò defuncta eſt, ſed veni impone manum tuam ſuper eam, & vivet. Non acceſſiſſet, niſi temporali filiæ ſuæ preſſus fuiſſet infirmitate; bonæ igitur ſunt corporales infirmitates, & adverſitates. Mala enim quæ nos premunt, ad Deum ire compellunt, *tr.4.d.6.n.9.10.tr 7.d.15.n.17.tr. 8.d.5.n.13*

Surgens Jeſus ſequebatur eum. Ubi primum Jairus acceſſit ad Chriſtum, ſine ulla dilatione cum eo Dominus pergit in domum ſuam. Rupertus lib.10. in Joannem componit cum hac celeritate quam Dominus hic præſtitit ad ſuſcitandam puellam, moram illam, quam traxit poſt annunciatam Lazari infirmitatem. *Quare*, inquit Rupertus, *manſit in eodem loco duobus diebus? utique idcirco ut tardante moreretur. Non enim volebat languidum illum ſanare, ſicut Archiſynagogi filiam reſuſcitare*. Audita morte adoleſcentulæ feſtinat Dominus eam reſuſcitare; cognita infirmitate Lazari duobus diebus tardat. Sed cur hoc? expende textum, inquit Rupertus: *Jeſus Lazarum diligebat, ut ergo audivit quod infirmabatur, tunc manſit duobus diebus*. Tardatur in illo loco, ut fieret manifeſtum, quàm ægrè ac difficulter vitam iſtam, ac temporalia bona dilecto amico ſuo, ac juſto præſtabat, cum illa à Deo nos ſeducant, *tr.8.d.8.per tot.*

Et ecce mulier quæ ſanguinis fluxum patiebatur, &c. Hæc mulier miraculorum fama excitata, ſtatim ad Chriſtum ſe contulit, nec in aliam vicem fortuiti aliquando tranſitus Chriſti appropinquare diſtulit, ſed tempus obſervavit, & Chriſtum acceſſit, ut diſcat peccator, quod eo ipſo quo à Deo vocatur per inſpirationes, ut pœnitentiam agat, & confiteatur, voci ejus pareat, ne dum ex raritate, & dilatione confeſſionis peccati inveteretur in anima, illaque debilis efficiatur in virtutum exercitio, & impotens ad Dæmoni reſiſtendum, tandemque ſe in æternam damnationem præcipitem agat, *tr.15.d.7.per tot.*

Acceſſit retro, & tetigit fimbriam veſtimenti. Non clamat mulier, vel rogat pro ſua ſalute, ut Archiſynagogus, vel cæcus: ſed tacens retro venit ad Chriſtum. Cujus rei cauſam dat D. Ambroſ. *lib. de Salomone c.5.* quia turpi, & fœtido morbo laborabat. Et tamen, ut notat D. Paſcaſius *lib.5.in Matth. accedit: Maluit enim ſides trepidante conſilio ex ſanatum indicari, quam de tam fœtido vulnere ſic perire*. Audiant hoc ſceleſti, & immundi, abrumpant pudorem noxium, aſſumant conſilium fidei, & viam ſalutis inveniant. Depoſita verecundia, ſarcinam deponant peccatorum, *tr.15.d.20.*

Acceſſit retro, & tetigit fimbriam veſtimenti. Hæc mulier retro accedens peccatorem denotabat, qui dum vult converti, ad viam anteactam reſpicere debet, per exactiſſimum conſcientiæ examen, *tr.15.d.17.per tot.*

Et ſalva facta eſt mulier ex illa hora. Prius accedit vir, & poſtea mulier, prius tamen intentum obtinet mulier, quàm vir; quia ardentiùs amant mulieres quàm viri; omnia igitur mala tollit, & bona confert indilatè ardens, & ſincerus amor, *tr.4.d.4.& 5. &c.*

Et cum veniſſet Jeſus in domum Principis, & vidiſſet tibicines, & turbam tumultuantem, dicebat: recedite, non eſt mortua puella, ſed dormit. Ecce 3. miraculum. Pro quo ponderãdum illud quod ingenioſè notavit Origenes, *lib.2. contr. Celſum*. *Quod mortuos excitaverit Chriſtus per paucos; id expreſſerunt Evangeliſtæ; Archiſynagogæ ſc. filiam de qua neſcio quomodo dixerit Jeſus, non eſt mortua puella, ſed dormit; & unicum viduæ filium, & Lazarum illum quatriduanum; & id dixerim, ut quemadmodum Eliſæi Prophetæ diebus etſi erant multi leproſi, nemo hic tamen nemo mundatus eſt, niſi Naaman Syrus, ſic, & mortui erant in tempore Jeſu multi, ſed illi ſunt à mortuis excitati, quos Deus verbum ad reſurgendum aptiores cognovit*. Sed quinam iſti? Profectò non alii quàm caſti, & innupti, ſicuti hi tres fuerunt; hi enim caſto, & virgineo corpore viventes, aptiores inveniebantur ut mortem fugarent, & vita viverent, *tr.14.d.3.per tot.*

Cum ejecta eſſet turba, intravit. Non intravit niſi poſt ejectam turbam, quia Deus in cordis noſtri poſſeſſione nullum vult admittere conſortem, *tr.4.d.15.*

In-

Intravit, & ſurrexit puella. Sicut ad introitum animæ in corpus, vivificatur corpus; ita ad introitum Dei in animam peccatoris vivificatur anima, Deus eſt anima animæ noſtræ, *tr. 7. d. 15. num. 1. 2. &c.*

Cum ejecta eſſet turba, intravit. Cor ſedes eſt amoris, non igitur illud ingreditur Chriſtus, niſi prius exterminata turba, quia ſcilicet nequeunt ſimul ſtare amor Dei, & mundi, *tract. 8. diſc. 13. &c.*

DOMINICA ULT. POST PENTECOSTEN.

C*Um videritis abominationem deſolationis ſtantem in loco ſancto.* Magnitudo, ac terribilitas abominationis Antichriſti ex multis deſcribitur in præſenti. *Qui in tecto eſt, non deſcendat tollere tunicam ſuam.* Et iterum, *væ prægnantibus, & nutrientibus, &c.* Tandem: *erit tribulatio magna.* Tamen in capite omnium abominationum ponit Dominus abominationem deſolationis ſtantem in loco ſancto. Omnium peſſima, ac horrendiſſima abominatio ex loco ſancto prophanato oſtenditur. Et ſi lex Moyſis, templi Judaici cultus, & ſacrificia jam eſſent abrogata tempore illius deſolationis, tamen templum illud Judaicum, in quo futura erit hæc abominatio, adhuc vocat locum ſanctum, abominationemque futuram in eo horribiliſſimam judicat. Quanti putas, ô Chriſtiane, Deum non offendet in templis veris, ubi ille verè habitat in Sacratiſſimo Eucharıſtiæ Sacramento, abominationes peſſimas exercere, *tr. 30. d. 7. 8. 9. &c.*

Alia hic Dominus proſequitur enarrare ſigna, quæ coincidunt cum iis, quæ diximus Dominica prima Adventus.

INDEX CONCIONATORIUS
FESTORUM.

FESTUM S. ANDREÆ APOSTOLI.

A*Mbulans Jeſus juxta mare Galilææ, vidit duos fratres, Simonem, qui vocatur Petrus, & Andream fratrem ejus.* Matth. 4. Magna ſanè Andreæ gloria, quod ex Baptiſtæ ſchola ad Apoſtolicum munus à Chriſto vocatus ſit. Major tamen Sancti Petri fratris ejus eſſe videtur, quod ſupra Andream ad Apoſtolici muneris apicem evectus fuerit. Sed in hoc tamen non minor Andreæ patet ſanctitas, quæ æquali gloria, ac beatitudine muneratur, dum æquali, & magiſtri, & fratris morte condecoratur. Sine dubio crucis mors excellentior, ac ſacratior, magiſque pretioſa in oculis Divinæ Majeſtatis apparet, ut teſtatur Petrus Damianus ſerm. 57 *Inter cuncta ſanè*, ait, *Martyrii genera illud nobilius, illud non immeritò judicatur eſſe præcipuum, quod in ipſo Redemptore noſtro, capite videlicet Martyrum, cognoſcitur dedicatum.* Et tamen ſi rectè conſideres, invenies quod inter omnes Apoſtolos Petrus, & Andreas hac gloria ſublimati ſunt; *In illam enim*, pergit citatus Pater, *beatitudinem ſempiternam eos crux parturivit æquales, qui enim hic ſunt filii Joannis, illic ſunt filii crucis. Crux enim, quæ eos morientes huic vita ſubtraxit, cæleſti Jeruſalem renaſcentes, cum triumphali gloria novos cives invexit.* Sic enim Chriſtus ambobus fratribus cœlorum regnum conſignarat, ſed cum eodem onere, quo ille idipſum acquiſivit, id eſt, ſub onere crucis; quod non parum Andreæ auget gloriam, qui eodem mortis genere meruit honorari, *tr. 10. 13. per totum.*

Ambulans Jeſus juxta mare Galilææ. Andreas piſcator erat, homo rudis, ac ſimplex, ſicut & alii Apoſtoli. Ex quo impiiſſimi idololatræ Porphyrius, & Julianus Imperator, ut refert Salmeron *tom. 4. p. 1. tr. 25.* objiciebant Chriſto, quod aſciverit ad ſuum Apoſtolatum, ac conſortium homines ſimplices, & ignorantes, quibus poſſet facilè verba dare abſque eo, quod valerent ejus videndi modum apprehendere. Sed iſti falſiſſimi impoſtores, ac blaſphemi inde putabant, aliquid de Chriſti magnitudine detrahere, unde magis ejus divinitas, ac majeſtas patent, ac declaratur: Deus enim calumniarum falſitatem detegit, &c. *tr. diſc. 5. per totum.*

Ambulans juxta mare Galilææ. Apoſtolos elegit rudes, & pauperes, ſupremum omnium operi, quod in mundo agendum erat, applicandos. Pecunia enim cum à deſiderio, & lucro bonorum cœleſtium retrahat; conveniebat ut Apoſtoli, qui illo deſiderio maximè ardere debeant, ab hujuſmodi bonis nudi exiſterent, ut eo magis cœleſtibus abundarent, *tr. 8. d. 12.*

Vidit duos fratres mittentes rete in mare, & ait illis: Venite poſt me, & faciam vos fieri piſcatores hominum: D. Paſchaſius *lib. 3. in Matth. In iſtis*, ait, *quippè duobus quos primum Chriſtus ad fidem vocat, figura omnium eorum, qui de profunditate rerum carnalium retia mittentes, quotidie revocantur. Retia igitur ſua mittentes in mare, ſimul omnes ſub occupantur negotiis, dum unuſquiſque ſagenam concupiſcentiarum, poſt vana ſæculi lucra avidus piſcator laxat.* Retia concupiſcentiam carnis denotant, quibus homo illaqueatus implicatur. Apoſtoli vocantur, non dum retia extrahunt, ſed dum in mare projiciunt, & laxant: nemo enim ad magna, & præclara dignus eſt, qui carnalis concupiſcentiæ retia à ſe non abjiciet. Econtrà verò caſtitas ad ſcientiam, & ſapientiam comparandam plurimum confert, &c. *tr. 14. d. 20. per totum.*

Mittentes rete in mare. Cupiditas mittebat retia, maris enavigabat ſpatia, variis fluctibus impetita, & vorticibus agitata. Nequit enim cupiditas quieſcere, ſed circumvolvitur vorticibus agitata, & naufragii periculo ſemper expoſita eſt, *tract. 8. diſc. 27. per totum.*

Mittentes rete in mare. Laboribus refertur Andreas fatigatus, non tamen piſcium copia recreatus. Imò inſomnem fortaſſis totam traxerat noctem, ne unico quidem capto piſciculo. Hæc ratio mundi, qui falſis deludit ſpebus, fatigat laboribus, *tract. 8. diſc. 23.*

Vidit duos fratres. Chriſtus oculos ſuos ita modeſtè componebat, ut ſcribere licuerit, quoties illos elevarit; & ita notarunt Evangeliſtæ, ut & nos illos componeremus, *tr. 14. d. 20. ubi de periculis oculi vagi.*

Et ait illis, venite poſt me, & faciam vos fieri piſcatores hominum. Non ait: faciam vos Epiſcopos regere Eccleſiam Dei, non ait nunc: Ecce dabo vobis claves regni cœlorum; ſed faciam vos piſcatores hominum: *Captores piſcium ſiunt hominum piſcatores*, inquit D. Chryſoſt. ſerm. 28. ut manifeſtum ſit, quod qui ad Prælationes Eccleſiaſticas vocantur, non tantum ad dignitates, ſed ad labores, & ad preſſuras trahuntur, *tract. 3. diſc. 10. & 16. per totum.*

At illi continuò relictis retibus ſecuti ſunt eum. Ponderoſum non erat Divo Andreæ retia relinquere, cui erat exoptatum gaudium crucem aſcendere. Amabat Andreas tenerrime Chriſtum, ex quo crucis dolores illi dulces facti ſunt. Amori namque nihil invenitur ponderoſum, nullum eſt pondus moleſtum, *tr. 4. d. 17. per totum.*

Domine ne me permittas de cruce deponi. Verba ſunt Sancti Andreæ Apoſtoli. Accurrit catervatim populus illum de cruce liberaturus, ſed conſtantiſſimus in paſſione Apoſtolus Deum rogavit, *Domine ne me permittas de cruce deponi.* Oſtendens hoc eſſe ſummum Sanctorum gaudium, quod pro Deo patiantur. Conſiderant enim, quod juxta tribulationum pro Deo toleratarum menſura, conſolationum quoque creſcat abundantia, *tr. 16. d. 18. per totum.*

FESTUM S. THOMÆ APOSTOLI.

Circa hoc feſtum vide Dominicam in Albis.

FESTUM NATIVITATIS DOMINI NOSTRI JESU CHRISTI.

I*N principio erat Verbum.* Verbum Divinum, licèt in cœlo reſidens ſumma frueretur gloria, ad amoris tamen ſui in homines teſtimonium, humana ſubivit incommoda, *tract. 4. diſc. 8. 9. 10. & 11.*

Et Verbum caro factum eſt. Eas vires peccator contra ſe Dæmoni addiderat, ut opus fuerit divino Verbo, carne obarmatum prodire in campum, & cum hoſte congredi, ut illum catenę alligatum detineret captivum. O ſi tenebras excuterent peccatores, noſcerentque non tam proſterni à virulentiſſimo hoſte, quàm à perpetrato ſcelere, in quo tota ejus potentia conſiſtit, *tr. 19. d. 12.* Certè peccator ſuis culpis adverſario vires refundit, quibus proſtratus miſerabiliter perit, *tr. 19. d. 14. per totum.*

Et habitabit in nobis. Certè in nobis habitavit divinum verbum, divitias ſpernens, & paupertatem aſſumens, ut amiſſam recuperaret hominibus libertatem; doceretq; ut qui libertatem acquirere deſiderat, idem & divitias, mundique voluptates generosè ſpernat, *tr. 8. d. 6. 10. 24. 25. 26. & 27.*

Peperit filium ſuum primogenitum, & pannis eum involvit, & reclinavit in præſepio. Venit Chriſtus in mundum, ut viſitaret nos oriens ex alto per miſericordiam, & redemptionem; & ad deſtruendum peccatum. Sicque venit cum paupertate in panniculis, humilitate in parvo corpuſculo & ſtabulo, mortificatione in præ-

præſepis,& fœni duritia: & optimè quidem,ac convenientiſſimè cum his tribus venit,ad exturbandum,ut ita dicam,mundo peccatum, quod regnabat per divitias,*tr.* 8.*d.*2.4.ſuperbiam,ſeu ambitionem, *tr.*3.*d.*2. & carnis delicias,ſeu luxuriam,quæ maximam cum idololatria habet connexionem,*tr.*13.*d.*4.5 & 6.

Et pannis eum involvit,& reclinavit in præſepio. Si puer natus extremè dilexit paupertatem, quare non extremam amplectitur, ut eſſet vel omninò nudus, vel in ſordidis panniculis involutus? Ad quod reſpondeo. Adamus non eſt damnatus ad tantam inopiam,ſed pellibus induitur,& bonæ terræ ei conceduntur: Chriſtus ergo ſecundus Adam,qui ut pro eo ſatisfaceret,advenerat, ſtatim in primo ingreſſu graviorem pœnam ſubire noluit;ad crucem enim hos ſibi exceſſus reſervavit, ubi nudus, & inhærere in ligno pendens mortuus eſt. Mirabiles ſunt hæ inventiones,quibus Dei Filius uſus eſt,ut magis pateretur,*tr.*4.*d.*10. *in fine.*

Et paſtores erant in regione eadem vigilantes, & cuſtodientes vigilias noctis ſuper gregem ſuum. Chriſti nativitas aliquibus fuit manifeſtanda, ut ejus eſſent teſtes fideliſſimi. Hi ex divina providentia eliguntur paſtores, & quidem non ſine myſterio. Paſtores enim ſoliti erant divertere, ad ſtabulum illud,ac ſpeluncam: ne ergo de more,ac ſine reverentia intrarent,& ad illum accederent locum, ideo eis Chriſti nativitas denuntiatur: *Ea cauſa eſſe videtur*, inquit D.Eucherius *hom. de Nativit. ut prius paſtoribus hæc verba Angelus nuntiaret,ne quaſi incauti ſtabulum intrarent,& in præſepe adeo tentarent, in quo puer poſitus erat.* Locus enim, in quo Deus adeſt, ac ejus præſentia honoratus eſt,maximè reverenter attingi debet,*tr.*20.*d.*8 *per totum.*

FESTUM S. STEPHANI PROTOMARTYRIS.

ECce ego mitto ad vos Prophetas & Sapientes, & Scribas. *Matth.* 23.34. Ecce mira,& mirabilis Chriſti pietas,etiam poſt mortem ſuam mittentis ad Judæos & Apoſtolos, & Diſcipulos invitantes eos ad fidem,& pœnitentiam,ut miſericordiam inveniant. Ex quo Deus maximoperè beneficus conſideratur, &c.*tr.*14. *d.* 7 *per totum.*

Et ex illis occidetis. Miſerat Dominus ad Judæos Prophetas & Sapientes, ad hoc ut illos de vitiis ſuis arguerent, & de mutanda vita adhortarentur; illi verò ingrati,& rebelles facti,correctionem illorum aſpernantes,illos etiam occiderunt. Enorme certè ſcelus! perditæ ſalutis homines! qui ſine pœna manus Dei certè nunquam effugient,*tr.*18 *d* 4.

Ieruſalem, Ieruſalem! quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos ſuos ſub alas,& noluiſti? Vox Græca, gallina, communis eſt ad avem in genere,& ad gallinam in ſpecie aptiſſimè tamen verſio noſtra tribuitur ad gallinam in ſpecie,nam ut D. Auguſtinus ait, *lib* 1.*q. Evang q.*38. *Mirus eſt amor omnibus ferè avibus ad conſervandos,& protegendos pullos, ſed præcipuè gallinas, quæ pullos colligunt ſub alas, id eſt, cum deſiderio, & ſollicitudine perſeverant.* Sic quoque Chriſtus animas noſtras ſua gratia, ac auxiliis fovet,ac protegit,cum eas permagni faciat,*tr.*7.*d.*11 Unde & ipſi multum obligamur,*ibid.tr.*13.

Et noluiſti. Vide Dom.8 poſt Pentecoſten, ad illud: *Ceperunt omnes ſe excuſare.*

Videbant vultum ejus tanquam vultum Angeli ſtantis inter illos. Mirabilis certè laus Stephani, quod inter homines apparuerit, ut Angelus; nec immeritò, caſtitas enim, & continentia Angelis nos ſimiles facit, qua tamen virtute præcipuè floruiſſe Div. Stephanus cenſendus eſt,*tr.*5.*d.*15.

Ecce video cælos apertos, & filium hominis ſtantem à dextris Dei. Profectò non mirandum eſt Stephanum tanta fortitudine plenum,ut etiam ad mortem legem defendat Evangelicam,dum cœlos vidit apertos; quiſquis enim cœlum aſpicit, jugum legis libenti animo portat. Et ideò Evangelii ſectatores plus patiuntur, quàm qui in antiquo Teſtamento vixerunt,cum jam Paradiſus ſit apertus, cujus conſideratione omnia facili negotio ſuſtinentur, *tr.*10. *diſc.*12.

Ecce video cælos apertos. Iterùm dico, non eſſe hoc tam mirandum, quod Sanctus Stephanus plenus ſit fortitudine, dum videt cœlos apertos; tanta enim ex hoc conſolatione repletus eſt, ut nulli lapides, nullæ eum vincere potuerint adverſitates; quod idem tibi contingeret mi Chriſtiane, ſi cœlos apertos videres; ſuperabundantes enim gloriæ cœleſtis deliciæ, ex conſolationibus quas Deus ſervis ſuis, etiam inter tormenta, & dolores communicare ſolet, deduci poſſunt. Et ideò hic flendum eſt, ut ibi gaudere poſſimus,*tr.*10.*d.*8. *per totum.*

FESTUM S. JOANNIS EVANGELISTÆ.

DIxit Ieſus Petro, ſequere me. Converſus autem Petrus vidit illum diſcipulum quem diligebat Ieſus, ſequentem. Joan.21. 20. Poterit hic aliquis Petrum de quadam inurbanitate ſugillare, quod cum ei dictum eſſet à Chriſto: *Sequere me*: ipſe vultum ad poſteriora verterit: *Converſus Petrus vidit illum diſcipulum*, &c. tamen nil inurbanum commiſit Petrus, ſed valdè politicè omnia egit; optimè enim ipſe noverat, quod anima magis eſt, ubi amat, quàm ubi animat; ac proinde cum ipſe benè ſciret, quod amor Chriſti valdè peculiariter in Joanne reſideebit, *diſcipulus quem diligebat Jeſus*; inde *converſus Petrus* vultum retrò inclinat,& reſpicit Joannem, tanquam benè ſciens, quod Chriſti anima magis erat, (metaphoricè loquendo) in Joannem quem amabat,quàm in proprio corpore quod animabat. Sed ex quo motivo tantus amor? Propter virginitatem, acceptiſſima enim agno immaculato eſt virginitas, maximamque cum Deo habet ſimilitudinem, &c. *tr.*14 *d* 2.& 3

Dixit Ieſus Petro, ſequere me. Certè valdè decipitur, qui ſibi perſuadet, eos qui ad Prælaturas vocantur, ſedere poſſe, & requieſcere: nam non ea intentione eas Chriſtus inſtituit, & ordinavit,ſed ut perpetuò ad ejus obſequium diſcurrant,animarum ſalutem procurantes,*tr.*3 *d.*16. atque idcircò viri Sancti tantoperè oblatas Prælaturas fugerunt,*ib. d.d* 15.

Hic eſt diſcipulus ille quem diligebat Ieſus. Maximè amor Jeſu in Joannem ex eo relucet, quod Jeſus in cruce ei dederit ſacratiſſimam Virginem in Matrem. Amor enim cum totus feratur in bonum dilecti,ſic magnum bonum ex hac Virginis Matris aſſociatione intendebat Jeſus in Joanne; nam ex miniſterio, ac cuſtodia Virginis,excellentiſſimas hauſit virtutes,& dona; & inde ſemel, & iterùm ſcribit Joannes de ſe,quod cum vidiſſet Angelum: *Cecidi ante pedes ejus, ut eum adorarem, & dixit mihi: vide ne feceris, conſervus tuus ſum. Apoc,* 19. 10. & *cap.* 22 8. Cur Angelus tam ſtrictè prohibet à Joanne adorari, cum adorari à Joſue non recuſaverit? *Joſ* 5 *n.*15 qui etiam Virgo erat,ut ſcribit D. Ignat. ad Philipp. D Hieron. lib.1. contra Iovin. Cur ergo non patitur Angelus ſe adorari? quam excellentiam vidit in Joanne? Cauſam dat Petrus Damianus ſerm. 63. *Noluit adoratorem quem cernebat æqualem fratrem, quamvis enim in omnibus ſanctis ſemper ſit Angelica munditia contubernalis, & virginalis Virginitas, beatus tamen Ioannes tantò reliquas Virgines ſuperat, quantò virginitatem B. Mariæ perſedulitatis, ac perpetua cuſtodia meritum appropinquat, à qua ſola videlicet procedebat.* Sic quidem Virgines Angelis ſunt ſimiles; ſed aliquando etiam multis in rebus ſuperiores, ſicut hic in Joanne viſum eſt,*tr.*14.*d.*5.

Qui ſupra pectus Domini in cœna recubuit. O mira Joannis excellentia! O mira Domini dignatio! *Non audet*, inquit S. Thomas de Villanova, *Baptiſta ſacrum Domini contingere verticem: Magdalena cum timore, & tremore pedes tangit; Thomas niſi juſſus manum non miſit ad latus: Ioannes autem dilectus non juſſus, nulla petita venia confidenter recumbit ſupra pectus Domini*; idque ſingulari privilegio caſtitatis. Homines enim caſti multos à Deo favores, & dona ſpecialia recipiunt, *tr* 14. *d.*8. Item magna ex hoc accubitu,& altiſſima Joannes percepit myſteria; ſic enim D Bernardus ſerm.8.in Cant. ait. *Hauſit Ioannes de ſinu unigeniti,quod de paterno hauſerat ille.* Nec mirum, virgo erat Joannes: caſtitas enim ad ſcientiam comparandam plurimùm juvat, &c. *ibidem diſc.*10.

CIRCUMCISIO DOMINI NOSTRI JESU CHRISTI.

POſtquam conſummati ſunt dies octo, ut circumcideretur puer. Luc. 2.*num.*21. Certum eſt, & quidem de fide, Chriſtum Dominum ſub circumciſionis præcepto non comprehendi, ſed voluntariè illi ſubjectum fuiſſe, circumciſio enim inſtituta erat in ſignum peccati, & in illius remedium parvulis applicabatur: Chriſtus Dominus verò conceptus non de viro, ſed de Spiritu S. peccatum habuit nullum; illa igitur non indigebat, voluit tamen circumcidi,& quidem hanc ob cauſam, quam elegantiſſimè Dionyſius Carthuſianus deſcribit, dicens: *Circumciditur,ut virtute, & merito ſuæ circumciſionis fideles ſuos à duritia præcepti illius exoneraret, & ipſam circumciſionem in Baptiſmum dulciter commutaret.* Et ut inquit Origenes in Lucam: *Caput pro membris ace ſpeciat curationem*; oſtendens ſummam curam, quam gerit erga animarum ſalutem,*tr.*7 *d.*10.

Poſtquam conſummati ſunt dies octo, ut circumcideretur puer. Singulariter hic obſervo tempus circumciſionis; quamvis enim Dominus Legem voluerit obſervare,quæ præcipiebat,ut infans octavo circumcideretur die,poterat tamen divina providentia ordinare, ut ante illud tempus Magi advenirent, ut myſterium tantum, ac tam admirabile nomen, eorum præſentia celebraretur. Sed cur igitur ante illorum adventum circumcidi voluit? Reſponderi poteſt, quod Chriſtus in Magorum adoratione, ut totius univerſi ſupremus eſt recognitus Dominus,& tanquam vero Salvatori munera, ac primitiæ gentium erant offerendæ,benè ergo prius circumciditur,ut fiat manifeſtum,quod ad dignitatis percipiendos fructus, atque ſuavitates prius ſint moleſtiæ, ac labores perferendi. Honores enim merita prærequirunt, *tr.*3.*d.*12.

Ut circumcideretur puer. Si circumcidit ſuam carnem, qui illam omninò habet mundam,& ab omni concupiſcentia liberam, quantò plus nos qui pleni ſumus carnalium voluptatum ſtimulis? nihil enim eſt,quod ad eos refrænandos tam conducat,quàm maceratio,& caſtigatio carnis,*tr.*14.*d.*12.

Ut circumcideretur puer. Circumcidendo carnem, diſponit ſe ad

Digitized by Google

ad recipiendum ſuum nomen Ieſus, quod venit è cœlo, & tuam circumcidendo carnem à ſuis affectibus carnalibus, maximè libidinoſis, diſpones te ad recipiendam beatitudinis arrham, quàm caſtitas nobis confert, *tr.14.d.7.*

Vocatum eſt nomen eius Ieſus. In prima pretioſi ſanguinis ſui effuſione datur ei nomen Salvatoris, quod eſt nomen Ieſus, quia ad nos ſalvandos ſanguinem ſuum erat effuſurus, & crucem paſſurus. Si autem ad dandam nobis ſalutem ſic tractabat carnem ſuam egitque vitam adeò pœnoſam, quid nos facere juſtum erit, ut nos ſimus ſalvi? Certè quisquis ad Paradiſum vult ingredi, prius per flammivomum ærumnarum, & tribulationum hujus vitæ enſem tranſire debet, *tr.10 d.14.*

Vocatum eſt nomen eius Ieſus. Statim poſt nativitatem vult ad nos pervenire notitiam nominis ſui, ut ſimul noverimus quid ipſe tanquam Salvator in animabus noſtris operaturus eſſet; in quibus tam in omnibus, quàm in ſingulis, nihil aliud operabatur, quàm ſalutem, *tr.7.d.12.* Sic quoq; voluit etiam nos ſcire proprium nomen Dæmonis; cujus tamen varia ſunt nomina, ut ſub eorum typo, & figura declarentur damna, quæ in animabus noſtris cauſat, *tr.19 d.2.*

Vocatum eſt nomen eius Ieſus. Non ſine myſterio hoc voluit accipere nomen, in quo quaſi in compendio nobis inſinuarentur beneficia, quæ nobis conferre intendebat; ad hoc ut nobis eadem recognoſcendi, & magnæ ipſum amandi obligationis refricaretur memoria; ea autem ſunt beneficia vocationis, juſtificationis, præſervationis, &c. quæ jugiter nos ad amorem Dei obligant, *tr.4. diſc.12.*

FESTUM EPIPHANIÆ DOMINI.

Cum natus eſſet Ieſus in Bethlehem in diebus Herodis Regis. *Matth.2.1.* Valdè accuratè rem deſcripſiſſe videtur Evangeliſta, dum non tantùm Herodis, ſed etiam Regni facit mentionem: *Herodis Regis*. Theophylactus hujus rationem aſſignat, dicens, hoc factum eſſe ad diſtinctionem alterius Herodis Tetrarchæ. Alia autem ratio dari poteſt: Dicitur enim Herodes Rex, ad illius Regni majorem certitudinem, quod ipſe adveniente Chriſto amittere timebat; Chriſtus Dominus autem non, ut auferret, ſed donaret regnum, non quidem terrenum, ſed cœleſte, auferret quidem regnum temporale, ſed ut daret regnum æternum, *tr.10 d.2.*

Ecce Magi ab Oriente venerunt. Magos fuiſſe Reges indubitatum eſt ex communi Patrum ſententia. Cur verò Evangeliſta hoc eis non dederit nomen, multæ ſunt rationes. Prima eſt Caſſiani, dicentis non fuiſſe Reges ſimpliciter, ſed parvos Reges. Secundò, reſpondet Palatius, quia ſicut coram Sole ſtellæ non micant, ita coram Chriſto Principe ſummo nullus fidelis Rex debet vocari. Poſſet, & reſponderi tertiò, quod quia regna hujus mundi fluxa ſunt, & inſtabilia, Reges non appellantur, ſed ſapientes, utpotè illa contemnentes, & per virtutes plus ſibi, & animo ſuo imperantes, quàm aliis ſubditis, pro cujus præmio nunc veluti coronati Reges in ſolio Majeſtatis ſedentes, potentes ſunt in cœlis, *tr.10.d.5.*

Dicentes ubi eſt, qui natus eſt Rex Iudæorum? Mira profectò res! Magi hunc puerum Regem vocitant, ut Regem adorant, nec tamen ulla regalis Majeſtatis, aut pompę nitet apparentia: Ubi enim ejus aula, ubi comitatus, ubi Palatini, ubi palatium, ubi ſceptrum, ubi thronus, ubi regna? An ergo Rex ſit in ſtabulo, jacens in præſepio inter bruta? Imò verò. Meritò Regem eum eſſe dicunt, eum in amplis palatiis inter divitias, & honores anguſtiam, in tuguriis, & paupertate quietem amplam eſſe ſciant, *tr.3.d.7.8.& 9.*

Vidimus enim ſtellam eius in Oriente. Hic quæſtioni non inutili occaſionem præbet viſio illa Apocalyptica, *c.12 n.1. Signum magnum apparuit in cælo, mulier amicta Sole, Luna ſub pedibus, & in capite eius corona ſtellarum duodecim*. Quare ad virtutem mulieris indicandam duodecim ſtellæ radiant; at verò ad Chriſtum Dominum demonſtrandum una tantum micat? Reſpondetur: Deus in præmio parat multò maiora, quàm nos in obſequio habemus. Una ſtella ad noſtrum erga Deum ſufficit famulatum, ut nos verò in beatitudine coronemur, duodecim in diademate componuntur. Beatitudo enim omnia in ſe deliciarum genera continet, *tr 10.d.7.8.9.&c.*

Et venimus adorare eum. Exprimunt adorationem, munera tacent. Ad quod primò reſpondet Hugo: *Magi plus habuerunt in opere, quàm ſermone dixerunt; quia veniebant adorare, & non ſolum adorant, ſed munera offerunt*. Quæ quidem in textu non exprimuntur, ad denotandum, quòd Chriſtus Dominus noſtrum vult potius cultum, ac intimam cordis reverentiam, quàm munera noſtra. Optimum autem munus eſt cor noſtrum, quod unicè petit, *tr.4.d.15.*

Audiens autem Herodes Rex, turbatus eſt, & omnis Ieroſolyma cum illo. Hic Herodis timor ex multiplici cauſa proceſſit: omiſſis tamen illis hæc unica mihi ſufficiet. Timet Herodes, quia Regnum iniuſtè poſſidebat, & Hircanum Summum Sacerdotem Regem populi interfecerat, Rempublicam oneribus vexabat; & ideò timet, licèt in proſperitate regia exiſtat; nam etiam inter proſperitates maximas mala cruciat conſcientia, &c. *tract 15. diſc.25.*

Vt, & ego veniens adorem eum. Alterum ſe dæmonem hic exhibet Herodes, cuius una ſupremarum malitiarum eſt, veſtire malitiam chlamyde virtutis, & facere actus religionis tectos ſacrilegio, quod affabrè malum exprimit Herodes, prætextu enim adorandi Deum, tentat eum occidere, *tr.19 d.7. de fraudibus Dæmonis, quæ hic facili negotio Herodi poterunt applicari.*

FESTUM PURIFICATIONIS BEATÆ VIRGINIS MARIÆ.

Poſtquam impleti ſunt dies purgationis Mariæ ſecundum Legem Moyſi. Luc.2. Duplex eſt hoc præceptum in lege Moſaica, primum enim tangebat mulierem parientem, quę ſive maſculum, ſive fęminam peperiſſet, immunda habebatur: aliud ſpectabat Filium primogenitum, ſive hominis, ſive animalis: omnes enim Deo erant offerendi: quod primum mandatum in ordine ad mulierem parientem attinet, inſinuabat, ut tanquam immunda eſt locum ſacrum non ingrederetur, nec ſanctum tangeret: & videtur optimè convenire, ut oſtendat Deus quanta munditia requiratur, ut quis accedat locum, ubi Deus cum ſuis Angelis moratur; ut inde videas, qua tenearis munditia Dei templum accedere, *tr.20. d 2.* Ubi etiam aſſiſtunt eius Angeli, *ibid.d 3* Hinc collige quantum crimen ſit templum hoc adire, ut cordis tui carnalia deſideria foveas, *ib.d 16.*

Tulerunt Ieſum in Ieruſalem, ut ſiſterent eum Domino. Ad ſui purificationem ſanctiſſima Virgo conſideravit legem, ut Moyſis; ad filii verò ſui præſentationem, ut Dei mandatum; quamvis enim ipſa eſſet exempta, tamen ut pura creatura legi alicuius hominis ſubiici poterat; at eius natus cum eſſet filius Dei, legi, prout erat à Moyſe, non ſubmittitur à Virgine in reverentiam tantæ Majeſtatis: ſubmittitur tamen legi ut à Deo conditæ; nec non Dominus voluntariè ſe eidem ſubjecit, nos inſtructurus, qui ſub lege vivimus, quantùm nos illi teneamur eſſe ſubiecti, quaque diligentia illam obſervare, cuius obſervantia via eſt ad cęlum, *tr.10.d.27.*

Et ut darent oſtiam ſecundum quod dictum eſt in lege Domini, par turturum, aut duos pullos columbarum. Præcipiebat lex Lev.12.8. *quod ſi manus mulieris non potuerit offerre agnum, ſumet duos turtures, vel duos pullos columbarum, unum in holocauſtum, alterum pro peccato*. Cuius legis morales expoſitiones varias aſſignant Sancti Patres. Ansbertus Abb. ſerm de purif. Utraque oblata, turtur qui ſervat fidem uni viro, fidem ſignificat: Columba verò, quæ aliarum cohabitantium unitatem non deſerit, charitatem exprimit, quia ut omnis noſtra oblatio ſit Deo accepta, debet eſſe non tantùm ex fide, ſed etiam ex charitate. Nullum enim opus bonum ſine amore Dei quidquam valet, *tr.4.d.3.*

Et ut darent hoſtiam ſecundum quod dictum eſt in lege Domini, par turturum, aut duos pullos columbarum. D. Chryſoſtomus *hom. de Turture*, & Euſebius Gallicanus, inquiunt, quòd per turturem ſignificatur caſtitas; nam hęc avicula adeò eſt continens, ut ſi ſemel ſuum perdiderit ſocium, nunquam alteri ſe iungat, ſed ſemper ſolitaria perſeveret. Columba verò felle, & amaritudine carens innocentiam ſignificat caſtitatis comitem. Undè concludit Gallicanus: *Qui igitur corporis, & animæ caſtitatem, ac innocentiam cuſtodiunt, illi quidem par turturum, aut duos pullos columbarum domino offerunt*. Sicuti enim hæc oblata acceptiſſima erant, ſic quoque acceptiſſimæ Deo immaculati ſodales ſunt virgines, &c. *tr.14.d.2.*

Vt darent oſtiam ſecundum legem. Suavis fuit hæc legis diſpoſitio, ut mulier iuxta vires ſuas offerret, hæc etenim eſt Dei benignitas, quia etiam pro maximo, & æterno præmio non petit à te, niſi quod illi facilè potes dare, *tr. 10 d 30.*

Par turturum, aut duos pullos columbarum. Peculiariter columba offertur, avis enim lacrymoſa eſt, & in cantu tota ſe fundit in lacrymas, ut notant D. Nazianzenus or 40. D. Ildephonſus ſerm. de Purif. Et benè hæc avis datur, dum Chriſtus præſentatur in templo, ac ut primogenitus redimitur. Solis enim lacrymis contritionis, & compunctionis peccatorum Chriſtus amiſſus comparari, & acquiri poteſt, *tr.15 d 13.*

Et ecce homo erat in Ieruſalem, & homo iſte iuſtus, & timoratus. Communis quidem Patrum expoſitio eſt, quòd timoratus hic idē ſit, ac colens, ac venerans Deum. Ven. tamen Galfridus in Allegoriis Titelmanni ad illa verba Proverb.28.14. *Beatus homo, qui ſemper eſt pavidus*, eadem ſingulariter exponit, dicens: *Ne mireris, quod timoratus iuſtus, in quo Spiritus Sanctus erat, non enim erat vacuus coram latrone viator, & quomodo non timeret?* Maximè cum non ignoraret, quòd contra ſanctiorem diabolus acriùs accendatur, *tr.19. d.9 10.& 12.*

Et Spiritus Sanctus erat in eo. Vide quæ diximus in feſto Pentecoſtes ad illa: *Et ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus*, per quatuor paragraphos.

Et venit in Spiritu in templum. Benè recurrit ad templum Deum inventurus, qui in eo non tantum modo quodam eſt ſingulari, ſed etiam nobis abundantiùs benefacit, &c. *tr.20.d.5.*

FE-

Digitized by Google

FESTUM SANCTI MATTHIÆ APOSTOLI.

Confitebor tibi Pater Domine Rex cœli, & terræ, quia abſcondiſti hæc à ſapientibus, & prudentibus, & revelaſti ea parvulis. Matth. 11. Chriſtus Dominus una perſona, nempè Dei filius, ex duplici natura, ſcilicet divina, & humana conſtans, ut ſe utramq; naturam habere oſtendat, in hac unica, eademq; ſententia, quoddam verbum, ut Deus, quoddam ut homo profert; ut ſicut una perſona Deus, & homo erat; ita unica ſententia Verbum DEI, & verbum hominis habeat. Patrem appellat, ut Deus; gratias agit, ſeu confiteri dicit, ut homo. Hujus autem gratiarum actionis ex cæteris hanc cauſam aſſigno. Chriſtus gratias agit pro abſconſione myſteriorum prudentibus, ac ſapientibus, utpotè ſuperbis: ac pro illorum revelatione parvulis, ac humilibus facta. Tam etenim gratificandum, lætandum, ac exultandum eſt, pro dignitate, honore, ac excellentia indignis, ac immeritis denegata; ac pro illius collatione, convenientibus, aptis, & proportionatis delata. Honores enim merita prærequirunt; *tr. 3. d. 12.*

Et revelaſti ea parvulis. Quod Judæ laqueus fuit ad mortem, Matthiæ revelavit fugiendum. Avaritia enim ſpecialis eſt laqueus Dæmonis, eumque in hac velut in ſuo centro reſidere oſtenditur, *tr. 8. d. 4.* Item Matthias in Judæ locum ſuffectus eſt, quem diabolus cupiditate excæcatum ex Apoſtolico Collegio traxit in ruinam: gaudet namque Dæmon excellentiores ſibi vendicare, *tr. 19. d. 9.*

Quia abſcondiſti hæc à ſapientibus, & prudentibus, & revelaſti ea parvulis. Myſteria hæc à ſapientibus, & prudentibus, qui Pharitæi, & Scribæ erant, abſcondiſſe, pœna erat graviſſima; ii enim ita ſe prudentes, ſapienteſque jactabant, ut nullius conſilio, nullius admonitione indigere omninò ſibi perſuaderent: Unde ſacratiſſimam, & admirabilem Chriſti doctrinam, ſaluberrimaque ejus monita omninò rejiciebant. Ideò juſtiſſimè ob ſuam ſuperbiam, malitiam, atque nequitiam permiſſi ſunt in ſua cæcitate permanere, *tr. 18. d. 4.*

Omnia mihi tradita ſunt à Patre meo. Omnia, inquit D. Hieronymus mihi tradita ſunt: non cœli, & terra, & elementa intelligenda ſunt, ſed hi, qui per filium acceſſum habent ad Patrem. Hoc eſt, juſti homines omnia ſunt Chriſto. In tantùm enim homines appretiantur à Chriſto, tantùmque præ vi amoris in eis ſibi complacet, ut ſi homines habeat, omnia ſibi eſſe tradita dicat, cum quibus maximè deliciatur: *Deliciæ meæ eſſe cum filiis hominum*. Anima quippè noſtra eſt Paradiſus, & locus deliciarum Dei, *tract. 7. diſc. 8. per tot.*

Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati eſtis, & ego reficiam vos. Sicut Pater omnia tradidit filio, ſic filius omnia ſua tradidit nobis, omnium nobis faciens conſignationem, nulla exceptione, nec quidem carne ſua, nec ſanguine, nec anima, nec divinitate; unde tantoperè in nos beneficus conſideratur, ut quocunque nos vertimus, obligatio ſemper recurrat amoris, *tr. 4. d. 7.*

Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati eſtis, & ego reficiam vos. Vos ſcilicet, qui laboratis pro gloria Dei, ego reficiam per conſolationem ſpiritualem. In ſervitio enim, & Eccleſia Dei deſudantes, ſpiritualibus Deus reſtaurare ſolet conſolationibus, *tr. 16. d. 2.*

Tollite jugum meum ſuper vos, jugum enim meum ſuave eſt, & onus meum leve. Pulchrè in hunc locum ſcribit D. Paſcaſius, *lib. 6. in Matth. Graviter, ait, laboribus fatigatos, vel oneribus antiquæ legis depreſſos benigniſſimus Salvator ad ſe vocat, ea omnia ablaturus, tantum ut jugum eorum ſuave, & onus leve ſuſcipiant*. Onuſtos graviſſima ſarcina præceptorum, ac cæremoniarum antiquæ legis, Dominus ad ſe alliciebat, ut impoſito eis jugo ſuo Evangelico reficiat; quod minimè gravat, ſed magna ſui ſuavitate, ac facilitate animum recreat, lex enim Evangelica longè ſuavior eſt lege Moſaica, *tr. 16. diſc. 10.*

FESTUM ANNUNTIATIONIS DEIPARÆ.

Miſſus eſt Angelus Gabriel à Deo. *Luc. 1. num. 16.* Poterat Deus hoc myſterium per ſe ipſum immediatè Virgini manifeſtare; noluit tamen, niſi per Angelum. Diverſas diverſi ſancti Patres aſſignant rationes. Chryſologus ſer. 2. de Annunt. *Audiſtis*, ait, *agit, ut homo curſibus iiſdem, quibus dilapſus fuerat ad mortem, rediret ad vitam: agit cum Maria Angelus de ſalute, quia cum Eva Angelus egerat de ruina*. Secundò ut natura Angelica miniſterio tanti operis efferatur honore, quæ injuria erat depreſſa, cum ex ea prodiiſſet Lucifer, qui primos parentes à ſuo ſtatu dejecerat. Et quia Angeli hominem de Paradiſo ejecerant, Angeli Sodomam caſtigarant, Angeli in exercitu Sennacherib magnam ſtragem ediderant; idcircò quoque Angeli hic humanæ non dedignantur miniſtrare naturæ: Regis enim famuli pro conditione Domini facies induunt; ſi Rex iraſcitur, excandeſcunt omnes; ſi erga aliquem benignus eſt, & affabilis, eundem omnes diligunt, ac venerantur. Sic quoque hic, dum Dominus inclinatus fuit ad miſericordiam, Angelus paratus fuit ad illam denunciandam: ex quo magna Angelorum dignitas oſtenditur, nec non, quod hac non obſtante, in variis miniſteriis nobis ſervire non fuerint dedignati, varias in noſtrum obſequium ſpecies aſſumendo, *tract. 6. diſc. 5.*

Miſſus eſt Angelus Gabriel à Deo ad Mariam Virginem. Non per hominē, ſed per Angelum hæc expeditur legatio: *Quia*, ut inquit D. Chryſologus ſerm. 143. *ſemper Angelis eſt cognata Virginitas: in carne præter carnem vivere, non terrena vita eſt, ſed cœleſtis*. Quia ergo ſanctiſſima Virgo adhuc vivens, cæleſtem vitam eamque puriſſimam agebat, ideò cœleſtis nuntius ad eam venit. Virgines etenim Angelis ſunt ſimiles, qui proindè eaſdem non dignantur amore, obſequio, & conſortio, *tr. 6. d. 15. & tr. 14. d. 5.*

Miſſus eſt Angelus Gabriel à Deo ad Mariam Virginem. Divi Ambroſii ſolicitum hic notandum occurrit acumen lib. 2. in Lucam; ita loquentis: *Solam in penetralibus, quam nemo virorum videret, ſolam Angelus reperiret, ne quo degenere depravaretur affectu, ab Angelo ſalutatur*. Non aliquis ex Patriarchis antiquis, ac parentibus Virginis, ut Abraham, Iſaac, non aliquis Propheta eximius, ut Jeremias, vel Elias ad Virginem mittitur; nam quilibet ex his, quamvis alto ſanctitatis apice emineret, tamen homo erat: *Ne quo degenere depravaretur affectu*. Angelus ad Mariam venit; nam adeò tenera, & delicata res eſt virginitas, ut ex ſuo genere, ac natura depravetur affectu, ſi interveniat ſolitarium colloquium puellæ virginis cum viro etiam ſanctiſſimo, de re etiam ſanctiſſima qualis erat incarnatio, *tr. 14. d. 30.*

Miſſus eſt Angelus Gabriel à Deo ad Mariam Virginem. Meritò ad Virginem ſalutandam mittitur Angelus, quia non in publico foro, ſed in conclavi deliteſcebat. Nam mulieres, quæ domi latent, ab Angelo; illæ verò, quæ foris vagantur, à Dæmonibus ſalutari merentur. Ad caſtitatem enim conſervandam ſolitudo plurimùm conducit, cui vel maximè fœmineus ſexus deditus eſſe debet, *tr. 14. d. 21.*

Miſſus eſt Angelus Gabriel à Deo ad Mariam Virginem. Cur ad Virginem? Ex Virgine Matre concipitur Deus, ut ſpem omnium bonorum nobis ingeret. D. Ambroſius lib. 10. epiſt. 89. ſic ait: *Dominus noſter Ieſus Chriſtus indicavit, homines magis beneficiis alligare poſſe, quàm metu, pluſque charitate proficere, quàm formidine ad correctionem: itaque promiſit gratiam venturus per virginis partum*. Sicut enim, ubi ſunt inquinamenta luxuriæ, omne malum timeri, & formidari poteſt, *tr. 13. d. 2. 4. 5. 6. &c.* Ita ubi adeſt virginitatis puritas omne bonum ſperari, *tr. 14. d. 8.*

Et ingreſſus Angelus ad eam, &c. Apparuit quidem Angelus in humana forma, ſed ingreſſus ad eam dicitur, quæ erat in abſcondito, ut ſignificetur quantum placeat Deo anima, quæ humanas fugit converſationes, & in Deum tota mente transfixa eſt. Non eligitur Virgo in matrem, quæ in publico, ſed quæ in ſecreto domus meditationibus vacabat, per ſolicitudinem omnes malas fugiens occaſiones, *tr. 14. d. 28.*

Quæ cum audiſſet, turbata eſt. Eccur Deipara turbatur? Eccur Angelum non reſalutat? an fortaſſe dum ſe gratia plenam audit eam tanto honore non dignatur? Minimè, ſed ob ſolam verecundiam Angelum reſalutare non fuit auſa; quæ verecundia maximè virginitatem conſervat, *tr. 14. d. 27.*

In die Paraſceves, ſeu Veneris Sancti.

PASSIO DOMINI NOSTRI JESU CHRISTI.

Hodierna die Paraſceves, puto quemvis Concionatorem dicere poſſe cum Sancto Auguſtino: *Qui Deum non amat, quia ab æterno ei eſt, meretur infernum: qui verò non amat ob tormenta, quæ pro homine paſſus eſt, meretur ut novus creetur infernus!* Dictum hoc Sancti Auguſtini fundatum eſt in ſacris litteris; *Anima quæ in die hac afflicta non fuerit, peribit de populis ſuis*. Levit. 23. 29. Sed quare? ob maximum quem hodie Deus nobis in filio ſuo oſtendit amorem. De quo vide, *tr. 4. d. 8. 9. 10. & 11. it. tr. 7. d. 10. 11. 12. & 13.*

Principaliter hac ipſa die affectuum tuorum commotio excitari debet contra peccata, quæ mortis hujus cauſa fuerunt. Quod ut eo faciliùs exequi valeas, unicuique myſterio ſpeciale peccatum, ſeu vitium, quod in eo à Chriſti interfectoribus perpetratum eſt, aſſignabitur.

Sumpſit Paſſio Domini initium ab agonia in horto, dum: *Factus eſt ſudor ejus ſicut guttæ ſanguinis decurrentis in terram*. *Luc. 22. v. 44.* *Et factus eſt*; præ nimia agoniæ, vehementia, anxietatis, & orationis ardore, ac inſtantia: *Sudor ejus*, è toto corpore, capite, manibus, ac pedibus emanans: *Sicut guttæ ſanguinis*. Syriacus habet, *ſicut grumi*. Grumi ſunt guttæ ampliores, ſeu craſſiores. Sed unde tam copioſa ſanguinis effuſio? Eſt quidem germana ſanguinei hujus ſudoris cauſa, clariſſima prævifio, qua omnium totius mundi, peccatorum, qua altera die illorum cauſa excipiendorum tormentorum tam in genere, quàm in ſpecie. Sed placet quoque illa, quam aſſignat Hildebertus Turon. in verſib. de Miſſa, ſic inquiens: *Sanguineus ſudor crux fuit ante crucem*. Et ut Simon Caſſianus ait; *Sudat Chriſtus morte vicina, quia ventura in craſtinum*. Quamvis enim mors Chriſto Domino ſemper eſſet ante oculos, tamē modò cum in proximo eſt, ex ejus vehementi conſideratione, ſudorem ſanguineum emittit: tam enim vehementi patiendi deſi-

deſiderio tenebatur Jeſus, ut ex parvula morula interjecta, *ventura in craſtinum*, ob dilationem tam vehementem pateretur agoniam, ut ſanguis undique profluat in terram, ſanguinem fundens ex paſſionis deſiderio, antequam flagellationis ſpinarum, & clavorum accederet crudelis violentia. Ecce quot inventionibus Dei filius uſus eſt, ut magis pro nobis pateretur, *tract.4.d.10.* Ecce quantus amor Redemptoris, &c. *ib.tr.4.d.11.*

Adhuc eo loquente, ecce Judas unus de duodecim venit, & turba multa cum gladiis, & fuſtibus miſſi à Principibus Sacerdotum, & Senioribus populi. Qui autem tradidit eum, dedit illis ſignum, dicens: Quemcumque oſculatus fuero, ipſe eſt, tenete eum. Matth 26 47 48. Adducta eſt à proditore Juda turba multa, quæ Jeſus certius apprehenderetur, & detentus, Principibus, ac Magiſtratibus præſentaretur, eo fine, ut ipſe pactæ pecuniæ compos fieret. Semper ſitibunda avaritia omnem lapidem movet, nihil non mali audet, ut ſuam libidinem expleat. Unde quod mundus totus, quod nulla creatura facinus audebat, avaritia auſu prorſus temerario attentare aggreſſa eſt. Sacer Eccleſiaſtes materiam hic habet ampliſſimam contra hoc vitium invehendi, *tr.8.diſcurſib. variis.*

Ad capiendum innocentiſſimum Agnum Chriſtum Jeſum veniunt milites armati cum gladiis, & fuſtibus; veniebant armati, ne eis eriperetur, qui tamen ultrò ſe eis offerebat ad mortem, timentes ubi non erat timor. Sicut de impio quodam Job loquitur cap.15. n.21. *Sonitus terroris ſemper in auribus illius, & cum pax ſit, ſemper inſidias ſuſpicatur.* Omnibus eſt pax, & ſumma quies, tamen in auribus impii ſemper reſonant ſonitus terroris, ſemperque inſidias, ac mala ſibi vaticinatur, *tract.13. d.25 & 26.*

Judas an oſculo filium hominis tradis? Quem oſculatus fuero ipſe eſt, tenete eum. Noluit Judas armatus primus irruere, ac manus armatas injicere in Jeſum, ſed ſimulare ipſum aggredi, & ita latenter prodere, ut prodere non crederatur, perfectam in ſe adulatorum exprimens ideam; meliora enim ſunt vulnera diligentis, quam fraudulenta oſcula odientis; præſtat enim à publico inimico, & detractore corrigi, & reprehendi, quàm ab adulatore decipi, *tr.2.d.7.* Item hoc ſignum, inquit D. Paſchal. *Juda in deteſtabile pactum in animo tuo poſuiſti, ut eum quo facere patrem, ipſe raperetur ad crudeliſſimam paſſionem.* Cur ad inferendam Chriſto mortem pro ſigno datur oſculum? In oſculo oſtenditur conſortium oſculati, & oſculantis, & in nullo apertiùs potuit Chriſti mora deſignari, quàm ubi per oſculum, ac pacem ſaltem externam Jeſus Judæ approximatur. Qualecunque impii conſortium proſequela habet mortem, & extremam ruinam, *tr.7 d 2.6.10.*

Tunc diſcipuli omnes relicto eo fugerunt. Matth.26.56. *Adoleſcens autem quidam ſequebatur eum amictus ſyndone ſuper nudo, & tenuerunt eum; at ille rejecta ſyndone nudus profugit ab eis,* Marc.14 50. 51. & 52. Non quæro hic, num Apoſtoli fugiendo à Chriſto peccarint, ſed fugam hujus adoleſcentis ſolùm tango, quam commendatam, & pro rata habitam à Chriſto Domino, D Gregorius Nazianzenus orat.25. inſinuat, dicens: *Si zelo inflammatus Malchi aurem gladio præcideris, indignè damnatus feri, eamque loco ſuo reſtitue: Si nudi ſyndone amictus profugiat, eum cohoneſta.* Petrus ſtricto gladio percutit Pontificis ſervum & à domino reprehenditur, *converte gladium tuum in locum ſuum.* Compone ergo Petrus cum illo adoleſcente. Petrus armatus aggrediens, ille verò nudus fugiens: Petrus armatus reprehenſionem incurrit, adoleſcens fugiens per medios hoſtes ab omni reprehenſione immunis habetur. Sic enim prorſus, & benè eſt; In ſpirituali ſiquidem certamine non qui aggreditur pericula, ſed qui fugit, protectionem divinam comparat, *tr.9.d.16.tr.13. d.30.tr.14.d 28. quæ omnia huc aptè referre poſſunt.*

Hæc cum dixiſſet, unus aſſiſtens miniſtrorum dedit alapam Jeſu, dicens: Sic reſpondes Pontifici? Adducto Jeſu ad Annam qui erat ſocer Caiphæ, & Pontifex anni illius, hic Chriſtum interrogavit de diſcipulis, & doctrina ejus, cui cum juſtum, æquè ac manſuetum reſponſum dediſſet mansuetiſſimus Jeſus, unus aſſiſtens miniſtrorum dedit alapam Jeſu non minus probroſam, quàm immento plenam dolore. Hic cauſam inflictæ hujus ignominioſiſſimæ alapæ tantum inquiro, quarum unam è præcipuis aſſignat Rupertus lib.13. in Joannem: *Ecce, ait, ſeſſor ſeu percuſſor, & mollis adulator:* Et poſtea ſubdit. *Verè inſanus, & pro Domino ſuo Pontifice, ut ſuam illi cuſtodiam commendaret, non fortiter, ſed ſtultè zelatus eſt.* Unde ortum habuit tam crudelis audacia in hoc miniſtro? ſciebat ille, quod Principes Jeroſolymitani in magno odio Chriſtum habebant, inde credidit, quod tanta injuria illa in Dominum, maximè Pontifici, ac Principibus placeret, & ideò ut eorum voluntati adularetur, tam immane ſcelus non recuſat, ſed audenter illud perpetrat. Vide quorſum hominem non ducat adulatio? *Quapropter hic ſacer Eccleſiaſtes optimam habet occaſionem contra hoc vitium invehendi, ejus que mala recenſendi. Materiam ſuppeditabit ad id copioſiſſimam totus tract. 2.*

Principes autem Sacerdotum, & omne Concilium quærebant falſum teſtimonium contra Jeſum, ut eum morti traderent: Matth.26. v.59. Falſum quidem teſtimonium quærebant, ſed ſub falſo teſtimonio etiam famæ denigrationem, & diffamationem, & hanc quidem ſubtiliſſimè quærunt *inſidias ſuas,* ut inquit Victor Antiochenus in c. 14. Marci, *tribunalis ſchemate palliantes.* Totus Judæorum ſcopus erat, tot Chriſto imponere flagitia, ut mortis reus judicaretur; tamen ut ipſi perfidi Judæi famæ ſuæ conſulerent, ne viderentur latrones, ac homicidæ, ſed æqui judices, judicialem quandam formam intentant, cum teſtibus, ac tribunalis apparatu; hoc eſt enim facinoroſum hominum, & detractorum ingenium, quod ſub virtutis prætextu, ac pietatis, ſeu juſtitiæ larva, ſua gaudeant perpetrare facinora, *tr.21 d 1. Occaſionem autem allationis contra hoc vitium, ejuſque naturam, malitiam, turpitudinem, pœnas excurrere poterit in eo. tract. per diſc.26.*

Et velaverunt eum. Luc.22.n.64. *& alia multa blaſphemantes dicebant in eum,* v.65. Velaverunt autem eum, ait Lucas, ad hoc ut illudentes, ac irridentes præberent illi occaſionem Prophetæ munus agendi; cooperiunt etiam ex malitia ſua, ne ipſi ad miſericordiam moverentur, ut inde cum majori licentia illuderent, & ut audaciùs, & inverecundiùs omnes injuriarum ſpecies in ipſum congererent, maximè autem velaverunt faciem coram ipſo erubeſcentes, erant enim homines peſſimi, & carnales, multa indigna dictu horribilia, quod probabile eſt, tractantes, velaverunt faciem ejus, nec coram illo, qui puriſſimus erat in corpore, & anima erubeſcerent. De turpitudine cujus vitii, *vide tract.13.* Inde divino conſilio velaverunt faciem ejus, ad deſignandum quod à ſimilibus carnalibus divinus vultus facilè avertitur, & idcircò difficulter ad pœnitentiam induci poſſunt, *ibid d 20.* Sed injuriæ omnium graviſſimus cumulus erat blaſphemiarum, & calumniarum, quibus tota hac nocte aures Chriſti Domini ſupra modum fuerunt afflictæ. De horum vitiorum turpitudine, malitia, damnis, ac pœnis, *vide tract.15. & tr.12. per totum.*

Petrus autem ſedebat foris in atrio; & acceſſit ad eum una Ancilla, dicens: Et tu cum Jeſu Galilæo eras, Matth.26. v.69. *At ille negavit coram omnibus, dicens: neſcio quid dicis.* Magna eſt divini altitudo conſilii, quod ita permiſerit nobiliſſimum Eccleſiæ fundamentum labefactari. Unde eleganter D Ambroſ. hic in cap.22. Luc. *Ergo Petri delictum juſtorum, & titubatio Petri omnium Petra eſt, & noſtra firmitas.* Lapſus Petri Sanctorum eſt documentum, ut ex illo diſcant multa evitare, & fugere, quo in juſtitia firmentur, ac corroborentur. Tam magnus Petrus, ut etiam errando doceat. Quod nunc aliquot documentis illuſtrabimus. Ac primò permiſit Dominus Petrum labi, ut innuunt D. Chryſoſt. D. Gregor. hom.21. quia ſciens ſe fragilem, ac pavidum, temere ſocietati impiorum miniſtrorum, qui Jeſum cœperunt, ſe miſcuit. Unde talis erat Petrus, quales erant illi cum quibus jungebatur. Frequenter quilibet ſequitur mores eorum, cum quibus jungitur, & ſi hoc in firmiſſima Eccleſiæ Petra cernitur, in quo aliàs idipſum non videbitur fieri; quis alius ſecurus erit? Certè enim miraculum, & abſque ſpeciali Dei aſſiſtentia boni inter perverſos non perſeverant conſtantes, *tr.17 d.1.4.5.6.7 &c.* Secundò aliam hujus lapſus cauſam aſſignat S. Cæſarius dial. 4. *Putabat Petrus, ait, illos nunquam per pœnitentiam dignos habendos benignitate: permittit ipſum cadere Dominus propter percuſſum Pontificis ſervum, & amputatam auriculam.* Quia vid. tam immiſericorditer egerat cum Malcho peccatore, permiſit Petrum Deus cadere, ut ſuo caſu cum proximis benignè agere diſceret. In quo adhuc ulteriùs perpende altitudinem divinæ miſericordiæ, quod ab ipſis peccatorum morbis ſciat ſalutarem præparare medicinam. Decreverat Deus Petrum ſublevare ad ſupremum Eccleſiæ apicem, ut peccata dimitteret, portas cœli aperiret, ac etiam ipſiuſmet Dei eſſet in terris Vicarius; ut igitur indulgentiam diſceret, & clementiam, cadere permittitur, ad hoc ut in propria perſona recognoſceret miſericordiæ neceſſitatem, *tr.15 d.3.* Item reſipiſcentia Petri formam præſcribit, tum quoad contritionem, tum etiam quoad confeſſionem, & ſatisfactionem, de quibus multa *in tr 15. per totum.* Aſt non levis adhuc, nec infructuoſa exurgit quæſtio: Negat Petrus magiſtrum ſuum, ſed quis ad negationem primò eum urget? Ut notat D. Chryſoſt. *Non unus aliquis ex gravioribus, ſed fœmina, eaque oſtiaria ancilla, & captiva quædam puella, nullius ſpecie ſimplici.* Res profectò miranda! Ancillula humilis, vilis, captiva, & ſine pretio. Tamen ubi verbum Puellæ proceſſit, columna illa concutiebatur; illa locuta eſt, & propugnaculum fluctuavit; ut nullus ſibi in mulierum fidat conſortio, & licet Petrus in carne lapſus non ſit; lapſus tamen eſt per mulieris interrogando audaciam in negationem Magiſtri ſui & quod illi contigit contra fidem tibi contingere poteſt contra caſtitatem, *tr 13.d.21. 22. 23. Item tr.15 d.30.31.32 33 34.35.*

Tunc ergo apprehendit Pilatus Jeſum, & flagellavit. Et plectentes coronam de ſpinis impoſuerunt ſuper caput ejus. Dira, acerba, & ignominioſa fuit Domini flagellatio, brutè coronatio; voluit, voluit piiſſimus Jeſus hiſce doloribus venas carnis, & corporis noſtri voluptates, capitis noſtri ſuperbam ambitionem delere. Vide igitur, quam gravis Chriſto Deo, & homini per fornicationem irrogetur injuria, dum tot ad delendas carnalium voluptatum culpas, damnatis pœnis, hic laſcivæ alicui fœminæ poſt habetur, cum membra Chriſti, id eſt, corpora noſtra, in prædam miſerè cedunt, *tract.13. diſc.15.* & quia tu laſcivâ ſpinarum exantlatos à Salvatore dolores carnalis vitæ continuatione contemnis, hinc quod tibi, ut ſolam imaginaris, juſto Dei judicio multis anxietatum, periculorum, aliorumque faſtidiorum ſpinis te replet, tum quod ad luxuriam attinet, de qua tr.

13.d.15. tum quod ambitionem, de qua vid. *tract.2. per totum*.

Et bajulans ſibi crucem exivit in eum, qui dicitur Calvariæ locum. Joan.19.17. *Et poſtquam venerunt ad locum, qui vocatur Calvariæ, ibi crucifixerunt eum: & latrones unum à dextris, & alium à ſiniſtris*. Habuit tunc innocentiſſimus Jeſus crucifixores ſuos Judæos: habet nunc eis multò pejores, ſcilicet detractores, *tr.21.d.5. & blaſphemos, tr.21.d.8*.

Feria ſecunda Paſchæ.

Pro hac feria conſule tractatum quartum. De amore Dei. Et tractatum quintum de amore Proximi.

Feria tertia Paſchæ.

Pro hac Feria, vide Dominicam in Albis.

FESTUM SANCTORUM APOSTOLORUM PHILIPPI ET JACOBI.

MUlta habes huic Evangelio convenientia, quæ coincidunt cum iis, quæ diximus in Evangelio Dominicæ quintæ poſt Paſcha. Si autem quæ ſuperſunt particularia, huc appono.

In domo Patris mei manſiones multæ ſunt. Continuatio eſt ſermonis, quem Dominus habuit ad diſcipulos ſuos in ultima cœna. Multas protulit ibidem rationes, quare ipſis non eſſet timendum inter alias etiam hanc adducit: *In domo Patris mei manſiones multæ ſunt*. Quaſi diceret: Oculos veſtros conjicite in regnum meum, & facile omnia difficilia contemnetis, & labores Evangelii mei libenter ſupportabitis, *tr.10.d.21*.

In domo Patris mei manſiones multæ ſunt. Nullum tam efficax noxii timoris expulſivum, nihil ita adverſorum animat tolerantiam, quam ſpes præmii, & regni illius acquirenda poſſeſſio: quanto magis nos excitabit æterni præmii conſideratio? Unde mundus favorabilis ab eo facilè contemnitur, cujus oculi in cœleſtem gloriam jugiter eriguntur; libenterque quævis adverſitas ſuſtinetur, dum ſpe æternæ retributionis ſuavis eſſe videtur, *tr.10.d.22*.

In domo Patris mei manſiones multæ ſunt. Et rectè quidem ſupernæ ſedes, ac gaudia manſiones appellantur, ut aſſeratur quod cœleſtia gaudia permanentia, ac perpetua ſint. Iſidor. Peluſiota lib.1. Ephel.65. Illic enim, ait, verè manſio eſt; nam præſens vita tenturium vile eſt, quod ſimul, atq; compactum, & fixum eſt, omne eodem temporis puncto ſolvitur. Sic æterna permanentia ſunt, ſæcularia verò minimè durant, ſed concitato fluxu labuntur, *tract.10.diſc.16*.

Et quò vado ſcitis, & viam ſcitis. Volebat hic Chriſtus conſolari diſcipulos ſuos ob abſentiam à propria perſona, oſtendens illis iter, per quod ingrederetur ad cœlum, dicens: *Quò vado ſcitis, & viam ſcitis*. Jam ſcitis quò tendam & qua via, & hoc vos roborare debet, cum non oporteat, ut ſervus meliori gaudeat fortuna, quàm Dominus: Chriſtus enim nobis regnum cœlorum conſignat: ſed cum eodem onere, quo ille ipſum acquiſivit, id eſt, crucis, *ib.10*.

Notandum quod præcipuè textus Evangelii Feſti Aſcenſionis Domini coincidunt cum nonnullis Dominicis poſt Paſcha maximè quarta, & quinta, ſicut & præcipuè cum Dominica Sanctiſſimæ Trinitatis: ne igitur eadem hic repetere cogar, benevolum Concionatorem ad illas remitto. Item ſi quoad Feriam ſecundam poſt Pentecoſtem, pro qua te vid. tr.4.d.9. ſub hoc Themate: ſic Deus dilexit mundum, &c.

FESTUM ASCENSIONIS DOMINI.

R*Ecumbentibus undecim diſcipulis apparuit illis Jeſus*. Marc.16. Dionyſius Carthuſianus ait: per hoc quod Chriſtus Dominus Apoſtolis manducantibus viſibiliter apparere dignatus eſt, edocemur, quod etiam corporalia exercitia, imò corporis noſtri refectio, atq; proviſio Deo placeant, dum ea ad ſpiritualem profectum referimus. Sublimis & alta virtus, ut id quod mundanis eſt ad deliciarum oblectamentum, juſtis inſerviat ad majorem ſpiritus fervorem. Facit hoc Eutrapelia, quæ eſt honeſta recreatio, & ſervatis notis conditionibus virtuti adſcribitur, *tr.9.d.10*.

Increpavit incredulitatem eorum, & duritiam cordis. Increpavit Dominus incredulitatem diſcipulorum, & duritiam cordis eorum non exprobravit, ac damnavit Dominus ipſos homines, ſed eorum duritiem, ac incredulitatem, ut attigit Cajetanus, dicens: Incredulitas, & duritia cordis ad credendum increpata eſt. Non homo, ſed ejus peccatum damnandum eſt, *tr.18.d.9*.

Exprobravit incredulitatem eorum. Nunc autem ſtatim adjungit; Euntes in mundum univerſum, prædicate Evangelium, cum magna poteſtate edendi miracula, In nomine meo Dæmonia ejicient, linguis loquentur novis, &c. Et ita commiſcet rigorem reprehenſionis cum favore tam ampliſſimæ poteſtatis, ut hac alternatione temperet eorum animos; ut nec cum rigore reprehenſionis cadat eorum animus, ſed cum tantis favoribus animetur, ac corroboretur, *tr.18.d.12. & 13*.

Exprobravit incredulitatem eorum. A die Reſurrectionis uſque ad præſentem diem Aſcenſionis multoties ſuis diſcipulis Chriſtus Dominus apparuit. Cur tamen objurgationis ſeveritas ad hanc ultimam Aſcenſionis diem reſervatur? Reſpondetur: Diſcipuli in die reſurrectionis duri, ac increduli extiterunt, & tamen Chriſtus Dominus diſtulit reprehenſionem uſque ad diem Aſcenſionis, quadraginta dierum ſpatium interponens; ad hoc ut livor vulneris adeò quiereretur, & animus capacior fieret ad medicinæ remedium. Ad hoc enim, ut corrector corrigendum non exaſperet, diligenter attendenda eſt temporis opportunitas, *tr.18.d.15*.

Et dixit eis: euntes in mundum univerſum, prædicate Evangelium omni creaturæ.

Vide ſuper hoc Themate *Dominicam SS. Trinitatis*.

Prædicate Evangelium omni creaturæ. Cajetanus omnem hominem appellat creaturam, ad explicandum, quare eſt illis prædicandum: ratione ſcilicet illius, quod habent à Creatore. Omnes moleſtiæ, ac labores ſubeundi ſunt, ut Evangelium homini prædicetur; eſt enim Dei opus, & ab ipſo manibus ejus creatum, *tr.7. diſc.2*. Magnum proinde ſuerum eorum, qui animarum ſtudent ſaluti, *ibid. diſc.14*.

Qui crediderit, & Baptizatus fuerit ſalvus erit. Quare nos jubet Dominus baptizari, cum ad aquarum ingreſſum nudandus ſit homo? Cum omnes rei maximè ament tegi? cur ergo Dominus ad ſalutem vult, ut nuditatem amemus? Rectè reſpondet Hieronym. De vera circumciſ. *quicunque in proceſſu baptiſmatis indumento nudati, ſola ſanctorum oculis confeſſione veſtimur*. Licèt ad Baptiſmum temporales veſtes abjiciamus, tamen valdè pretioſa, ac illuſtri induimur veſte, ut appareamus coram Deo, ac Angelis ejus, nimirum cum noxios, ac peccatores confitemur. De bono confeſſionis vid. *tr.4. d.8. 9. & 10*.

FESTUM SANCTI JOANNIS BAPTISTÆ.

PRo hoc feſto vide Dominicam ſecundam, & tertiam Adventus, in quibus ejus laudes per varia Themata dictarum Dominicarum latè, & ſuſè aſſignatis copioſis materiis deſcribuntur. Per occaſionem tamen cauſam mortis ejus inquirens, excurrere poterit ſacer Eccleſiaſtes in execrationem chorearum, ſpectaculorum, comœdiarum, & commeſſationum, de quibus habes integrum tractatum nonum per viginti diſcurſus.

FESTUM SS. APOSTOLORUM PETRI ET PAULI.

V*Enit Jeſus in partes Cæſareæ Philippi*, Matth. 16. Sancta Mater Eccleſia hodie duorum Apoſtolorum recolit natalitiam ſolemnitatem Petri, & Pauli, exhibens ſe iiſdem velut liliis, quæ ſunt ſymbolum ſpei, exornatam, quam ſpem quoq; in nobiſcum ipſis aliquando, capiendi hæreditatem ſalutis, *excitant*; non quidem tam crudeli morte media, quam ipſi paſſi ſunt, ſed ſi quilibet vivat juxta exigentiam ſui ſtatus, & vocationis. Nam Salvator noſter noluit obligare omnes, ut per eandem paſſionis viam ad cœlum tranſeant, ſed multas etiam aperuit vias faciles, per quas cujuslibet ſtatus, & profeſſionis homines tranſire ad ſalutem æternam poſſunt, *tr.10.d.28*.

Venit in partes Cæſareæ Philippi. Ad fundandam Eccleſiam ſuam, educit Jeſus diſcipulos ſuos de Judæa in regionem ſeparatam; quam tamen non ingreditur; educit illos de populi tumultu ad communicandum eis altiſſima Myſteria: etenim ad debitam eorundem intelligentiam expedit, ut egrediaris ſemper ab ordinariis, quos in mundo pateris, tumultibus, quales ordinariè in te cauſant bona terrena, felicitas quoque corporalis, quæ te ad Myſteria divina capienda ſurdum reddit, *tr.8.d.13*.

Interrogabat diſcipulos ſuos: quem dicunt homines eſſe filium hominis? Ad quid interrogat hic Chriſtus diſcipulos ſuos, cum tamen omnia ipſi clara ſint, atque perſpecta? Aderat jam tempus, ut Chriſtus Dominus Eccleſiæ ſuæ de bono Paſtore proſpiceret, ejuſque Principatum, ac Pontificatum in concurſu, ac veluti oppoſitione meritorum proponere decrevit; ideò nunc quærit, quid de ipſo homines dicunt. Et iterùm: *vos autem quem me eſſe dicitis?* Ut ille, qui cæteris præcelleret, illuſtrioremque ſe exhiberet in veræ fidei confeſſione, in veraque deitatis Chriſti cognitione, ab ipſo ad Eccleſiæ apicem promoveretur. Ut inde nos inſtrueremur, quòd ad præbendas Eccleſiaſticas non ex conſanguinitatis, & amicitiæ nexu; ſed ex meritorum decore quilibet ſit admittendus. Dignitates enim merita prærequirunt, *tr.3.d.12*.

Quem dicunt homines eſſe filium hominis? D. Hieronym. loquitur *Non dixit, quem me dicunt eſſe homines: ne jactanter de ſe quærere videretur*. Non dixit: quem me dicunt eſſe filium hominis? Occultat magnitudinem ſuæ divinitatis, humilitatem noſtræ humanitatis manifeſtat; ne aliquam jactantiam, vel etiam adulationem captare videatur; valdè enim frequenter adulatio in hominibus pullulat, maximè ſi ipſi in aliquo magnitudinem videant, ab eoque in ipſis ineſſe dependentiam. Ex quo patet quantum adulatio Chriſto fuit abominabilis, qui illam tam ſollicitè vitavit, *tr.2. diſc.8*.

Beatus es Simon Barjona: quia caro & ſanguis non revelavit tibi. Felix Petrus, dum carnis vocem non audivit, & cœleſtem lucem percepit. Profectò ſi audiret carnem, non excuſſiſſet errorem, protulit.

tulit.

tulit tamen inter cæteros ſingulariſſimus veritatem. Ergo caro ſ fuge audire conſilia, quia luci, prudentiæque opponunt impedimenta. Caſtitas verò, & continentia ad ſcientiam, & ſapientiam comparandam plurimùm confert, *tr.14.d.10.*

Tu es Petrus, & ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam. Petrus ad dignitatem electus Eccleſiaſticam ſuffulſit, & omnibus profuit. Nil ſibi ſuxit inſtar bibulæ arenæ, ſed Petra ædificium ſuſtentavit. Econtrà verò accidere videas aliquando, proh dolor! Prælaturæ autem Eccleſiaſticæ non ad dominium, ſed ad obſequium ſubditorum ordinatæ ſunt, *tr.3.d.16.*

Tibi dabo claves regni cælorum. Per claves hic peccata remittendi poteſtas intelligitur. O inſignem Dei miſericordiam! non unum nobis Angelos reliquit, qui nobis peccata laxarent, ſed Sacerdotes, *infirmitatem habentes*; ut nobis compaterentur: & propter hoc ſingulariter Petri lapſum permiſit, ut zelum ejus temperaret, alioſque metiretur. Salvator enim noſter conceſſam ſibi à Patre peccata remittendi poteſtatem hominibus delegavit, ut indulgentiam dicerent, & clementiam, *tr.15.d.3.*

FESTUM S. JACOBI APOSTOLI.

TUnc *acceſſit ad eum mater filiorum Zebedæi.* Matth. 20. Acceſſit ad Jeſum, in eo nempè itinere, quando Chriſtus loquebatur de ſua morte, paſſione ac reſurrectione: *Acceſſit*, quia etſi multæ mulieres Dominum ſequerentur. Luc 8. n. 2. tamen ut explicat D. Chryſ. *in Imperfecto hom.35. longo intervallo de longè mulieres erant ſequentes, & longo intervallo ſeparatim inter ſe ambulabant; Chriſtus enim, & diſcipuli ſui primi, ſequentes autem de longè mulieres.* Puritatis, & caſtitatis Magiſter, *longo intervallo*, habebat mulieres ſeparatas à ſe, ac ſuis diſcipulis, ut nos duceret mulierum fugere conſortium, *tr.14. d.31.32.33.*

Petens aliquid ab eo. Albert. Magn. Rogat, inquit, mulier affecto propinquitatis, & familiaritatis. In quo mulier erravit, non enim ſanguinis affectu, ſed meritorum impulſu homo aſſumendus eſt ad dignitates, & officia, *tr.13.d.12.*

Dic ut hi duo filii mei, unus ſedeat ad dexteram tuam, alter ad ſiniſtram. S. Petri Dam ſerm. 2. de S. Joan. Evang. more ſuo, ſingulari acumine, hanc exagitat petitionem: *Matre interveniente, ait, rogabat* (ſcilicet diſcipulus) *ut ipſe cum fratre, Dominus alterum à dextris, alterum concederet ſedere à ſiniſtris.* Nam quantum ad verba hoc petere viſus eſt, ut unum ex eis Dominus cum dextris eligeret, alterum à ſiniſtris cum peccatoribus reprobaret. Cur non dextra pro ambobus petitur, ſed etiam pro uno ſiniſtro, quæ eſt reproborum locus? Sic quilibet ex fratribus tanto dominandi deſiderio tenebatur, ut nec ſecum fratrem admitteret, ſed potius vellet ipſum perditioni dare. Neuter in primo loco obtinendo parcebat fratri, ſed quilibet ſibi dominationem volebat, quamvis alter perderetur. Sic patet ambitionis malitia, quæ eſt omnium malorum cauſa, *tr.3.d.2.* Ambitionis etiam contagio ad viros perfectiſſimos transfunditur, *ibid. d.18*

Neſcitis quid petatis. Valdè inconvenienter abſolutè petuntur bona temporalia, cum ſæpè id, quod nobis videtur eſſe commodo ſit damno. Unde Apoſtolus dicit, *quid oremus neſcimus.* Et hinc contigit aliquando, quòd licet Deus in Eccleſia, quæ domus orationis eſt, ſupplicationes noſtras faciliùs, quàm in alio loco exaudiat; quod ſi verò orantes in illa, interdum à Deo non exaudiamur, id ſit, quia impertinentia petimus, &c. *tr.20 d.4.*

Neſcitis quid petatis. Rabanus inquit: *Neſciebant quid peterent, ſedem gloriæ à Domino, quam nondum merebantur, inquirunt.* Neſcii dicuntur, eum ſine cruce, ac morte vellent obtinere ſedes cœleſtis gloriæ. Quiſquis enim ad Paradiſum vult ingredi, prius per flammivomum ærumnarum, & tribulationum enſem tranſire debet, *tr.10 diſc.24.*

Poteſtis bibere calicem quem ego bibiturus ſum? Dicunt ei: Poſſumus. Petierunt hi diſcipuli per matrem unus ſedere ad dextram, alter verò ad ſiniſtram. Sed antequam Chriſtus petita negaret, interrogavit, an poſſent bibere calicem: & mox reſpondent, *poſſumus.* Vide dum thronos, & honores ambiunt, quàm ardenter calicem ſitiunt, quàm veloces ad Domini inveniuntur obſequium; ſic obſequia frequenter exhibet ambitio, nec non ambitioſi ſe prius dejiciunt, ut poſtea exaltentur, *tr 3.d.3.*

Dicunt ei: poſſumus. Jacobus calicem ſitit, ſanguinem fundere pro Chriſto ardet, & maximos labores auſtum calicis eſſe, cenſet; amori namq; nil invenitur arduum, nil moleſtum, *tr.4.d.57.*

FESTUM S. LAURENTII MARTYRIS.

PRæclaræ fuerunt D Laurentii prærogativæ: Docet enim virtutem eleemoſynæ, declarans & docens divites, bonorum temporalium abundantiam homini non congruere, niſi inter egenos, & pauperes diſtribuantur, *tr.8.d.18.*

Exurebat ignis materialis carnem innocentem ſacratiſſimi Martyris: utinam ejus meritis efficeretur, ut ignis alter concupiſcentiæ carnalis non exureret virtutes, & bonorum operum merita, *tr.13.d.3.*

Ut inſigne Dei beneficium propoſuit Sixtus Pontifex D. Laurentio, quòd acerbiora toleraturus eſſet tormenta, quàm ipſe; quia cum Sancti noverint ſecundum eorum amaritudinem ſervari præmium, quantò igitur ſunt hi cruciatus atrociores, tantò ſe ſentiunt à Deo beneficio cumulari ampliori, quia cruciatibus proportionatam expectant conſolationem, *tr.16.d.18.*

Vide *Feſtum S. Stephani.*

FESTUM ASSUMPTIONIS DEIPARÆ.

INtravit *Ieſus in quoddam caſtellum.* Luc. 10. Multa quidem celebrantur Deiparæ Feſta, ſed hoc eſt præcipuum, ad quod reliqua ordinantur atque hic coronam accepit omnium, quæ in aliis digna promeruit. Totum hodiernum feſtum gloriam ſpirat, quæ nec verbis exprimi, nec humano ingenio valet comprehendi, *tr.10. diſc.1 Poteſt etiam hic tractari de animarum Beatarum, ac corporum ipſorum pulchritudine, & de dotibus claritatis, impaſſibilitatis, agilitatis, & ſubtilitatis, ibid. diſc.6.*

Et mulier quædam Martha nomine excepit illum in domum ſuam. In præſenti Evangelico textu, ſacer Evangeliſta Martham mulierem appellat, Mariam non item. Quod ſingularu aliquod innuere videtur myſterium. Moraliter ad hoc reſpondeo. Rectè in præſenti Martha dicitur mulier, non verò Maria; nam cum Martha repræſentatet corpus Dei Genitricis, quæ Deum utero ſuo excepit, bene dicitur mulier, ut omnibus ſit apertum, quod hæc ſuprema Regina in ſua perſona, ac corpore, quid humanum, & non divinum extitit, ſic que præſcinderetur error aliquorum hæreticorum, qui per fidè autumarunt B. Virginem eſſe perſonam divinam. At Maria, quæ præexcelſas Dei Genitricia virtutes præfigurabat, non ſcribitur mulier, ut cunctis ſit notum, quod hæc Angelorum Regina in ſuis virtutibus, ac dotibus, maximè verò virginitate quid cœleſte, & ſupra naturam humanam extitit. Virtus enim virginitatis in cœlo natales ſuos habet, *tr.34.d.4.*

Et mulier quædam Martha nomine excepit illum in domum ſuam. Valde ſolemne erat apud antiquos, viros glorioſos multa cum ſalutatione, ac gaudio in domum ſuam excipere; ſic etiam veriſimile eſt, quod hæ ſorores magna reverentia, ac ſalutatione Chriſtum exceperint. Cur autem hæc ab Evangeliſta non commemorantur? Reſpondetur: Ingreſſus Chriſti Domini in hoc caſtellum ſanctiſſimam Virginem Mariam introeuntem in gloriam adumbrabat. Quanta autem fuerit hodie exultatio, ac feſtivitas à ſanctis Angelis exhibita glorioſiſſimæ matri, quanta ejus gloria, verbis exprimi non poteſt, *tr.10.diſc.1.*

Huic erat ſoror nomine Maria. Erant hæ feminæ primariæ, & quamvis ferventer Chriſtum diligerent, illum tamen domi ſuæ præſtolabantur: decet enim mulieres maximè ſolitudo, & receſſus, *tr.14 d.21.*

Quæ ſedens ſecus pedes Domini, audiebat verbum illius. Chriſtus intravit, ut à mulieribus exciperet hoſpitalitatem. Magdalena verò ad ejus pedes ſedebat, ut ab illo multa hauriret cœleſtia dona, & ſplendidum, ac glorioſum Domini nomen, non tam benè aptatur, ubi dona excipiuntur, quàm potius ubi largiuntur diffuſa: Magna enim eſt donorum ſpiritualium abundantia, quibus Dominus dilectas ſibi animas demulcet, & ditat, *tr.16.d.2.*

Domine non eſt tibi curæ, quòd ſoror mea reliquit me ſolam miniſtrare? Mirum, quòd Martha hic ſe ſolam dicat, cum ſua familia multis ancillis eſſet plena. Prudenter ſanè, quia ancillis, ut imperfectis minimè ſe credebat, & ab eorum conſortio, ut tali ſe abdicabat, & unius ſororis, quam apprime perfectam agnoſcebat, conſortium exoptabat: *De damnis mali conſortii, tr.17.d.6.*

FESTUM S. BARTHOLOMÆI APOSTOLI.

EXiit *Ieſus in montem orare.* Luc.6. n.12. Ubi Chriſtus Dominus bellum per Apoſtolos Dæmonibus inferre decrevit, ut nos ſuis actionibus informaret, ad orationem recurrit, docuitque bellum contra dæmonem ab imploratione divini auxilii eſſe incipiendum, *tr.19 d.18.*

Elegit Bartholomæum. Bartholomæum elegit, ut Dæmonem ligaret, & vitia depelleret, ut homines erudiret. Paruit Bartholomæus, & egregiis factis munus adimplevit, ſed pro mercede excoriationem tulit O quàm eſt opus contra duros muniri aſſultus, ſi alienos corrigere moliaris defectus, *tr.18.d.3.*

Elegit Bartholomæum. Bartholomæum elegit mirum pudicitiæ propugnatorem, patronumq; Adverſarios plures tulit pudicitia, ſed Bartholomæi ope vicit armata. Conſideravit enim abs dubio Bartholomæus virginitatis, & caſtitatis pretium, pro qua Bartholomæus, multæque animæ fideles aſperrima libenter ſubierunt ſupplicia, *tr.14.d.11.*

Elegit Bartholomæum. Elegit hunc Apoſtolum ad inferendum peccatis bellum, Bartholomæum, inquam, omni ſanctitatu excultum; neque enim libera fronte in vitia armatur corrigens, niſi ab illis omninò extiterit liber, *tr.18.d.16.& 17.*

Elegit Bartholomæum. Bartholomæus ob caſtitatis virtutem meritò duplici Martyrii gloriatur corona, ob caſtitatis enim in aliena perſona tutelam pelle exuitur, qui tamen jam ob caſtitatis prælium in proprio corpore longum ſubierat Martyrium.

Digitized by Google

rium. Caſtitas enim ſpecies quædam Martyrii eſt, &c. *tract.*14. *diſc.*16

Elegit Bartholomæum. Bartholomæus ad faſtigium dignitatis evectus, nulli pepercit labori, dignitatem nobilitans, & ſonotnans ſciens, Eccleſiaſticam Prælaturam non ad dominium, ſed ad obſequium inſtitutam, *tr* 7 *d*.16.

Elegit Bartholomæum. Bartholomæus à Chriſto pro animarum ſalute delegatus ignotas adivit terras, & innumeras tulit anguſtias; ſuo exemplo nos edocens, proximorum ſaluti adſcriptos nulli labori parcere debere ob magnam, quam inde habent gloriam, & lucrum, *tr.*17.*d.*14.

FESTUM S. MATTHÆI APOSTOLI, ET EVANGELISTÆ.

V*Idit Ieſus hominem ſedentem in telonio, Matthæum nomine*. Quid eſt, quòd cęteri Evangeliſtæ Matthæum vocent Levi, nomen verum tacentes: ipſe autem proprio ſe nomine compellet? D. Hieronymus reſpondet; juxta illud Prov. 18. Juſtus accuſator eſt ſui in principio ſermonis. Matthęum ſe, & publicanum nominat, ut oſtendat ſequentibus, nullum debere ſalutem deſperare, ſi ad meliora converſus ſit, cum ipſe de publicano in Apoſtolum repentè ſit mutatus. Voluit S. Matthæus per hoc dare peccantibus fiduciam, ne aliquis deſperet de venia, ſi pęnitentia deleverit culpas, cum ipſe de publicano mutatus ſit in Apoſtolum; ſic quoque de horrido inferni titione, venuſtiſſima redditur anima pęnitens, *tr.*15 *d.*5.

Præteriens Ieſus, vidit hominem ſedentem in telonio. Ad gloriam non exiguam cedit S. Matthęi Apoſtoli, quod tam citò converſus ſit, imò ad eò clariorem gloriam, quantò inter peccata avaritia difficilius ſuperatur. Eſt enim laqueus Sathanæ intricatiſſimus, *tr.*18. *d.*4.

Sedentem in telonio. In telonio ſedebat lucri ſpébus ineſcatus. Sed non quietè ſedebat, ſed continuis cupiditatis æſtubus agitabatur. Habet enim avaritia meras anxietates, curas & ærumnas, *tr.*8.*d* 27.

Sedentem in telonio. Animæ deſpiciens periculum, ad divitiarum inhiabat augmentum. Publicanus amplectebatur pericula, ne amitteret vectigalia. Profectò præ ſe ipſis videntur homines æſtimare divitias, & anteferre ipſi ſaluti pecunias, *tract*, 8. *d.* 5. 6. 7. 8. *&c.*

Sedentem in telonio. Dives erat Matthæus, ſed divitiarum copia ardentem divitiarum ſitim pariebat, & hydropem cauſabat. De ipſa copia, fęlicitateque ſitis ardentior gignitur, & anxietas vividior naſcitur, *tr.*8.*d* 29.

Et ait illi; ſequere me, & ſurgens ſecutus eſt eum. Omnia reliquit, ut ſequeretur Chriſtum, & ad veram perveniret ſpiritus libertatem, veraſque inveniret delicias. Eſt namque opus ſæculi divitias, & honores, mundique voluptates contemnere, ſi vis veras delicias invenire; deliciæ enim mundanę contrariantur, obſtantque divinis, *tr.*16.*d.*15.

Surgens ſecutus eſt eum. Sequutus eſt Chriſtum D. Matthæus virginitatis & doctor, & propugnator. Pro qua & mortem ſubiit: ex quo excellens conſiderare licebit virginitatis pretium: *tract.* 14. *diſc.*41.

FESTUM S. MICHAELIS ARCHANGELI.

P*Ro hoc feſto habes integrum tractatum ſextum, de Angelis copioſiſſimam certè materiam, quam conſule.*

FESTUM SS. APOSTOLORUM SIMONIS, ET JUDÆ.

H*Oc eſt præceptum meum, ut diligatis invicem*: Joan. 15. 12. quæſtio hic non levis exurgit; quare cum Chriſtus in hoc c. 15. Joan. n. 10. tanquam de multis præceptis eſſet locutus, ſi præcepta mea ſervaveritis: Hic verò, ac ſi tantum eſſet unum illius præceptum ait; Hoc eſt pręceptum meum. Si pręcepta, cur unum tantum dicit? Ad quęſt. reſpondet D. Greg. hom. 27. in Evang. unum præceptum dicit, non ob aliam cauſam, niſi quia de dilectione eſt, & omnia unum præceptum ſunt, quia quidquid præcipitur, in ſola charitate ſolidatur, *tr.* 5 *d.*2.

Maiorem hac dilectionem nemo habet, quàm ut animam ſuam ponat pro amicis ſuis. Chriſtus Dominus ſecundum aliquos, hic loquitur de dilectione inter homines, inter quos nulla eſt major dilectio, quàm mori pro amico; hanc autem noſtram charitatem Chriſtus ſuperavit, dum etiam pro inimicis mortuus eſt; non tantum in genere, ſed etiam in particulari, quidquid enim pro omnibus, etiam pro una ſola anima fecit, *tr* 7.*d.*12.

Si mundus vos odit. Simon Judaſque mundi odium tolerarunt; nihilominùs erga hominum ſalutem ardentiſſimum fovebant ſtudium; delegati namque à Deo ad animarum ſalutem, nullum debent recuſare laborem, *tr.* 3 *d.* 16.

Si mundus vos odit. Apoſtoli ſaluti proximorum vacabant, vitia corrigebant, ſed ex hac cauſa homines odii, ac vitiorum cauſas ſovebant; ſuſtinuerunt tamen mortes pro ſpirituali ſalute ad exemplum noſtrum, ut depoſito omni timore vitia corrigamus proximorum, *tr* 18.*d.*3.

Hęc mando vobis, ut diligatis invicem. Notandum quod, quia hoc Evangelium maximè tractat de Amore Dei, & proximi, ideò quoq; conſulendi ſunt tract. 4. *de Amore, & tr.* 5. *de amore proximi.*

FESTUM OMNIUM SANCTORUM.

V*Idens Ieſus turbas, aſcendit in montem*. Matth. 5. Habemus hodie ex una parte Evangelium univerſale, quod multas complectitur ad cœlum vias, atque ex altera omnes celebramus Sanctos, velut exemplaria, qui vias illas perambularunt. Hi per illas, illi per alias ingreſſi ſunt, ita ut plenam habeamus doctrinam, quòd Salvator noſter non voluerit omnes obligare, ut per eandem paſſionis viam ad cælum tranſeant, per quam ille ipſum obtinuit, ſed multas aperuit vias faciles, *tr.*10.*d.*28.

Item commodè, & utiliter hodiè tractari poterit de magnitudine præmii cæleſtis; de quo habes integrum tr. 10. *per triginta diſcurſus.*

Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt. Puritati cordis, & corporis viſio proponitur pręmium; nam caſtitas oculos illuminat, luxuria excæcat. Qui carnis gerit negotium, luci, & prudentiæ ingens opponit impedimentum, *tr.* 13.*d.* 27. *&* 19.

Beati qui perſecutionem patiuntur. Quare Beati? ob conſolationem inde ſequi ſolitum; juxta enim tribulationum pro Deo toleratarum menſuram, conſolationum ſpiritualium creſcit, imò & ſemper ſuperexcedit abundantia, *tr.*16.*d.*18.

Beati qui lugent. D. Auguſt. lib. 1. de ſerm. Dom. in monte, *conſolabuntur*, ait, *ergo Spiritus S. qui maximè propterea Paracletus nominatur, id eſt, Conſolator, ut temporalia amittentes, æterna lętitia perfruantur*. Tertiò & eſt ſententia Auguſtini, conſolabuntur ęterna Dei fruitione. Ita Chromantius: *Sanctis*, inquit, *lugentibus conſolatio æterna exultationis promittitur*. Ita ſit Iſa. 61. 3. *Darem his, qui lugent Sion, gloriam pro cinere, unctionem lætitiæ lugentibus, pro ſpiritu mæſtitiæ amictum gloriæ*, *tr.*10.*d* 7. 9. *&c.*

Beati pauperes ſpiritu. Eximię virtutis probantur pauperes ſpontè contemnentes divitias, quæ eos à beatitudine excludere poſſunt, per quarum tamen contemptum Beati ſunt futuri, *tr.*8.*d.*5.

F I N I S.

Digitized by Google

Digitized by Google

Prem. Legatoria Artistica
ACHIL[illegible]ORE
[illegible] • Napoli

Digitized by Google